KITAB SOETJI

DE HEILIGE SCHRIFT,

OF

AL DE BOEKEN

DES OUDEN EN NIEUWEN TESTAMENTS

IN HET SOENDANEESCH.

KITAB SOETJI.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĔBAT

PĔRDJANGDJIAN LAWAS SARĔNG PĔRDJANGDJIAN ANJAR.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.
AMSTERDAM.
1891.

PĔRDJANGDJIAN LAWAS.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĔBAT

TORET, DJABOER SARĔNG PARA NABI.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.
Amsterdam.
1891.

IJEU EUSINA KITAB PĔRDJANGDJIAN LAWAS.

KITAB KAHIDJI TI MOESA,

NOE KASĔBAT

KITAB HAL NGADJADIKEUN.

PASAL 1.

Dina mimitina Allah ngadjadikeun langit djeung boemi. [a] 2 'Dĕmi boemi teja asalna soewoeng sarta kosong, djeung poëk di loehoereun sagara, sarta Roh Allah ngalajang di loehoereun tjai teja. [b] 3 'Tidinja Allah nimbalan: Sing djadi tjaäng! Braj djadi tjaäng. [c] 4 'Ladjĕng Allah ningali eta tjaäng hade, sarta Allah misahkeun antara tjaäng djeung poëk. 5 'Ari eta tjaäng koe Allah dingaranan Beurang, sarta eta poëk koe andjeunna dingaranan Peuting. Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe kahidji.

a Ibr. 11:3. b 2 Petr. 3:5. c 2 Kor. 4:6.

6 Tidinja Allah nimbalan: Sing aja pipinding dina tĕngah-tĕngah tjai, sarta eta teh sing matak misahkeun antara tjai djeung tjai deui. 7 'Ladjĕng Allah ngadamĕl eta pipinding, sarta misahkeun antara tjai anoe sahandapeun pipinding reudjeung tjai anoe saloehoereun pipinding teja. Nja kitoe djadina. 8 'Ari pipinding teja koe Allah dingaranan Langit. Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe kadoewa.

9 Tidinja Allah nimbalan: Tjai anoe sahandapeun langit sing koempoel kana sahidji ĕnggon, sarta sing katembong toehoerna. Nja kitoe djadina. 10 'Ari toehoerna teja koe Allah dingaranan Daratan, sarta pakoempoelan tjai teja koe andjeunna dingaranan Laoetan. Ladjĕng Allah ningali eta hade. 11 'Tidinja Allah nimbalan: Daratan sing ngabidjilkeun djoedjoekoetan, lalab-lalaban anoe ngadjadikeun sisikian, kitoe deui tatangkalan noe boewahan, anoe baroewahan saädat-saädatna, anoe sarikian di djĕrona dina daratan. Nja kitoe djadina. 12 'Ari darat teh toeloej ngabidjilkeun djoedjoekoetan, lalab-lalaban anoe ngadjadikeun sisikian saädat-saädatna, kitoe deui tatangkalan noe baroewahan, anoe sarikian di djĕrona saädat-saädatna. Ladjĕng Allah ningali eta hade. 13 'Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe katiloe.

14 Tidinja Allah nimbalan: Sing aja damar-damar dina pipinding langit teja, pikeun misahkeun antara beurang djeung peuting, kitoe deui soepaja djaradi kana tanda, kana mangsa, kana poë, djeung kana taoen. 15 'Sarta soepaja djaradi damar dina pipinding langit, pikeun njaängan kana boemi. Nja kitoe djadina. 16 'Ari Allah ngadamĕl eta doewa damar noe galĕde: nja eta damar noe gĕde, eukeur marentahan kana beurang, sarta damar noe rada leutik, eukeur marentahan kana peuting; kitoe deui ngadamĕl bentang-bentang. 17 'Tidinja koe Allah pada dipĕrnahkeun dina pipin-

ding langit, pikeun njaängan kana 18 boemi, 'djeung pikeun marentah ti beurang sarta ti peuting, kitoe deui pikeun misahkeun antara tjaäng djeung poëk. Ladjĕng Allah ningali eta hade. 19 'Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe kaopat.

20 Tidinja Allah nimbalan: Tjai-tjai sing parinoeh koe noe tinglalenghoj, bangsa noe njawaän hiroep, sarta sing aja manoek-manoek halalibĕr di loehoereun boemi, di sahandapeun pipinding langit. 21 'Seug Allah ngadjadikeun barahala tjai noe galĕde, djeung sakabeh bae bangsa noe njawaän hiroep, anoe koemĕlip, sakoer noe tinglalenghoj di djĕro tjai saädat-saädatna, kitoe deui saroepaning manoek, bangsa djangdjangan saädat-saädatna. Ladjĕng Allah ningali eta 22 hade. 'Geus kitoe eta sakabehna koe Allah dibĕrkahan, kijeu timbalanana: Maraneh sing pada baranahan djeung sing pada ngarĕkahan; koedoe pada minoehan tjai-tjai dina laoet; djeung deui manoek-manoek sing ngarĕkahan 23 dina boemi! 'Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe kalima.

24 Tidinja Allah nimbalan: Daratan sing ngabidjilkeun bangsa noe njawaän hiroep saädat-saädatna, nja eta bangsa tjoöeun, djeung noe tingkarajap, sarta djeung sato darat saädat-saädatna. Nja 25 kitoe djadina. 'Ari Allah ngadamĕl sato darat saädat-saädatna, djeung bangsa tjoöeun saädat-saädatna, kitoe deui sakoer noe tingkarajap dina taneuh saädat-saädatna. Ladjĕng Allah ningali eta 26 hade. 'Tidinja Allah nimbalan: Hajoe oerang ngadamĕl manoesa, make kanjataän oerang, koemaha tjara roepa oerang; sarta sina pada poerba ka laoek-laoek laoet, djeung ka manoek-manoek awang-awang, kitoe deui ka sato tjoöeun, djeung ka sakoeriling boemi, sarta ka sakoer noe ngarajap, 27 anoe tingkarajap di boemi. 'Seug Allah ngadjadikeun eta manoesa, make kanjataän andjeunna, nja didjadikeunana make kanjataän Allah, [a] toer didjadi28 keunana hidji lalaki hidji awewe. [b] 'Ladjĕng koe Allah pada dibĕrkahan, kijeu timbalan Allah ka darinja: Maraneh sing pada baranahan djeung sing pada ngarĕkahan; koedoe pada minoehan boemi, sarta eta taloekkeun koe maraneh; djeung koedoe pada poerba ka laoek-laoek laoet, djeung ka manoek-manoek awang-awang, sarta ka sakabeh sasatoan, anoe tingkarajap di boemi. [c] 29 'Geus kitoe Allah nimbalan deui: Masing nganjahokeun, kami teh ka maraneh maparin sakabeh lalab-lalaban noe njĕbarkeun sisikian, anoe aja di sakoeriling boemi, kitoe deui sakabeh tatangkalan noe baroewahan, anoe njĕbarkeun sisikian, nja eta keur maraneh, baris 30 hakaneun. [d] 'Tatapi ari sakabeh sato darat, djeung sakabeh manoek-manoek awang-awang, kitoe deui sakabeh anoe tingkarajap di boemi, sakoer anoe njawaän hiroep mah, hakaneunana nja eta saroepaning djoedjoekoetan noe haredjo. Nja kitoe djadina. 31 'Ladjĕng Allah ningali sadajana anoe kenging andjeunna ngadamĕl teja, tah hade katjida. [e] Harita geus djadi sore sarta geus djadi isoek, poë noe kagĕnĕp.

a Ep. 4:24. *b* Mat. 19:4. *c* Jak. 3.7. *d* p. 9:3. *e* 1 Tim. 4:4.

PASAL 2.

Nja kitoe langit djeung boemi datang ka tjaratjapna, sarta djeung sakabeh 2 balad-baladna. 'Ari dina poë noe katoedjoeh Allah tjatjap dadamĕlanana, noe didamĕl teja; ladjĕng Allah dina poë noe katoedjoeh teh liren [a] tina sadajana dadamĕlanana, noe koe andjeunna di3 damĕl teja. [b] 'Reudjeung Allah ngabĕrkahan kana poë noe katoedjoeh, sarta disoetjikeun, tina sabab andjeunna dina poë eta liren tina sadajana dadamĕlanana, anoe kenging Allah ngadjadikeun, pangĕrsana rek disampoernakeun. [c]

a Ibr. 4:4. *b* Joh. 5:17. *c* 2 Moesa 20:8—11; Mark. 2:27.

4 Ijeu teh toetoeran langit djeung boemi, keur mangsana didjadikeun, keur poëan Pangeran Allah ngadamĕl boemi 5 reudjeung langit. 'Harita saroepaning pĕpĕlakan lahan tatjan aja di boemi, djeung saroepaning lalab-lalaban lahan tatjan djadi; wantoe-wantoe Pangeran Allah tatjan noeroenkeun hoedjan ka boemi, djeung tatjan aja manoesa pi6 keun migawe taneuh. 'Ngan aja halimoen, ngĕboel tina boemi, sarta matak 7 ngabaseuhan ka saloewar daratan. 'Tidinja Pangeran Allah njandak taneuh

tina daratan,[a] diroepakeun manoesa, bari ladjĕng nijoepkeun kana lijang iroengna ambĕkan kahiroepan; noe matak manoesa teh djadi njawa hiroep.[b]

a 1 Kor. 15:47. *b* 1 Kor. 15:45.

8 Djeung deui Pangeran Allah geus ngadamĕl hidji taman di tanah Eden, tĕbeh wetan; nja di dinja dipĕrnahkeunana manoesa, anoe kenging an- 9 djeunna ngadjadikeun teja. 'Sarta Pangeran Allah geus ngabidjilkeun tina taneuh saroepaning tatangkalan, matak rĕsĕp katendjona sarta hade baris hakaneun; djeung aja hidji tangkal kahiroepan[a] dina tĕngah-tĕngah taman teja, kitoe deui hidji tangkal anoe matak njaho kana hade reudjeung goreng. 10 'Sarta aja hidji waloengan bidjil ti Eden,[b] pikeun njaian kana taman teja; seug eta teh ti sĕmĕt dinja njagak, 11 nja djadi kana opat sirah. 'Ngaran noe hidji Pison; nja eta noe ngoerilingan satanah Hawila. Di dinja loba ĕmas; 12 'ari ĕmas tanah eta aloes pisan. Di dinja aja geutah bĕdolah reudjeung 13 batoe angkik. 'Ari ngaran waloengan noe kadoewa Gihon; nja eta noe ngoe- 14 rilingan satanah Koes. 'Ari ngaran waloengan noe katiloe Hidekel; nja eta noe ngotjor ka wetaneun tanah Asoer. Ari waloengan noe kaopat nja eta Pĕrat.

a Wah. 2:7. *b* Wah. 22:1.

15 Geus kitoe manoesa teja koe Pangeran Allah ditjandak, seug dipĕrnahkeun di djĕro taman Eden, sina ngoeroeskeun ka dinja djeung sina ngadjaga 16 ka dinja. 'Sarta Pangeran Allah miwarang ka manoesa, kijeu timbalanana: Boewah oenggal-oenggal tangkal dina 17 ijeu taman pek koe maneh hakan; 'ngan tangkal anoe matak njaho kana hade reudjeung goreng teja mah, eta boewahna poma oelah dek dihakan; karana samangsa maneh ngahakan eta, geus tangtoe maneh teh paeh.[a] *a* Roem 5:12.

18 Geus kitoe Pangeran Allah nimbalan: Moal hade manoesa teh ngan sorangan bae; koe kami rek dipangdamĕlkeun sahidji batoer, pikeun pilaja- 19 neunana. 'Karana sanggeus Pangeran Allah ngadjadikeun sakabeh sasatoan tĕgal djeung sakabeh manoek-manoek awang-awang koe taneuh teja, ladjĕng didatangkeun ka Adam, hojongeun tingali koemaha dek dingaranana koe Adam; kĕrsana sakoemaha Adam pinjĕboetkeuneun ka bangsa noe njawaän hiroep teh, nja kitoe pingaraneunana. 20 'Seug Adam njĕboetkeun pingaraneun oenggal-oenggal sato tjoöeun, djeung pingaraneun manoek-manoek awang-awang, kitoe deui pingaraneun oenggal-oenggal sato tĕgal; dĕmi keur manoesa mah Adam hanteu manggih batoer 21 pikeun pilajaneunana. 'Tidinja Pangeran Allah ngaragragkeun katibraän ka Adam; reup sare; ladjĕng ditjandak igana sahidji, ari oeroetna ditoetoepan koe 22 daging. 'Geus kitoe Pangeran Allah ngadĕgkeun eta iga, anoe kenging andjeunna njandak ti Adam teja, nja didamĕl awewe,[a] bari ladjĕng dianteur- 23 keun ka Adam. 'Pok Adam misaoer: Nja ijeu ajeuna toelang ti toelang kaoela, daging ti daging kaoela! ijeu teh koedoe disĕboet istri, sabab ijeu 24 ditjandakna ti pamĕgĕt. 'Koe sabab eta, djalma bakal ninggalkeun indoeng-bapana, toeloej ngarakĕtan ka pamadjikanana; ari eta doewanana ba- 25 kal djadi sadaging.[b] 'Ari Adam djeung pamadjikanana teja doewanana pada satarandjang, sarta hanteu areraeun.

a 1 Tim. 2:13; 1 Kor. 11:7. *b* Mat. 19:5; Ep. 5:31; 1 Kor. 6:16.

PASAL 3.

Ari oraj teh[a] akalna ngoengkoelan ka sakabeh sasatoan tĕgal, anoe kenging Pangeran Allah ngadamĕl teja. Pok ngomong ka awewe teh: Na ĕnja Allah ngadawoehkeun,[b] maraneh oelah ngahakan boewah oenggal-oenggal tang- 2 kal, anoe dina ijeu taman? 'Ngadjawab awewe ka oraj teh: Boewah-boewah tatangkalan ijeu taman meunang pisan 3 koe kaoela diharakan; 'ngan pĕrkara boewah tangkal, anoe dina tĕngahtĕngah taman, Allah nimbalan kijeu: Eta koe maraneh poma oelah dek dihakan, sarta oelah dek ditjabak, soe- 4 paja maraneh oelah paeh. 'Ngomong deui oraj teh ka awewe:[c] Moal ĕnja 5 maraneh paeh; 'saĕnjana Allah leuwih oeninga, samangsa maraneh ngahakan eta, tangtoe panon maraneh beunta, sarta maraneh pidjadieun sapĕrti Allah,

nganjahokeun ka noe hade reudjeung ka noe goreng. *a* Wah. 12 : 9; 20 : 2. *b* p. 2 : 16. *c* Joh. 8 : 44.

6 Tidinja awewe teh nendjo, jen eta tangkal hade keur baris hakaneun, sarta matak panon kabongroj, toer matak rĕsĕp, estoe tangkal noe bisa mintĕrkeun; top njokot boewahna,[a] bari didahar sakali; malah ngabagi ka tjarogeha, toeloej koe Adam didahar. 7 'Braj panon doewanana bareunta, sarta pada nganjahokeun,[b] jen dirina satarandjang. Tidinja pada ngantet-ngantetkeun daoen kondang, dipake apok. 8 'Geus kitoe pada ngadenge gĕntra Pangeran Allah, keur angkat-angkatan di djĕro taman, wantji tiis poëna; gantjang Adam djeung geureuhana njoempoetkeun maneh bawaning sijeun koe Pangeran Allah, njoesoep kana tatangkalan taman. *a* 1 Tim. 2 : 14. *b* p. 2 : 25.

9 Ladjĕng Adam disaoer koe Pangeran Allah, kijeu timbalanana ka dinja: 10 Naha maneh aja di mana? 'Ari pioendjoekna : Koering ngoeping gĕntra gamparan di djĕro taman, seug koering teh sijeun, sabab koering satarandjang; kitoe noe mawi koering njoempoet. 11 'Ari timbalanana: Saha noe mere njaho ka maneh, jen maneh teh satarandjang? Naha maneh ngahakan boewah tangkal, anoe koe kami ditimbalkeun ka maneh, 12 jen papatjoewan dihakan teja? 'Wangsoelan Adam: Noen, eta awewe, paparin gamparan ka koering, nja eta noe merean ka koering boewah tangkal 13 teja, seg koe koering ditĕda. 'Ladjĕng Pangeran Allah nimbalan ka awewe: Naha maneh migawe kitoe? Ari wangsoelan awewe: Soemoehoen, eta oraj ngabobodo[a] ka koering, seg koe koering ditĕda. *a* 2 Kor. 11 : 3.

14 Geus kitoe Pangeran Allah nimbalan ka oraj teja: Sabab maneh migawe kitoe pĕtana, noe matak maneh dikeunaän panjapa, dibedakeun ti sakabeh sato tjoöeun, sarta ti sakabeh sasatoan tĕgal. Maneh pileumpangeun koe beuteung, sarta pihakaneun maneh taneuh 15 saoemoer-hiroep maneh. 'Djeung deui kami rek ngadamĕl soepaja maneh djeung awewe djadi moesoeh, kitoe keneh toeroenan maneh djeung toeroenan awewe;[a] nja eta mĕngke ngarĕmoekkeun hoeloe maneh, sarta maneh mĕngke ngaroeksakkeun keuneung eta. 16 'Ka awewe timbalanana kijeu: Kami ka maneh rek maparin kasoesah loba pisan, geus poegoeh keur maneh reuneuh;[b] bakal ngadjoeroekeun anak-anak djeung kanjĕrina; sarta maneh bakal mikarĕp ka salaki maneh,[c] ari eta 17 bakal kawasa ka diri maneh. 'Ari timbalanana ka Adam kijeu: Sabab maneh ngagoegoe ka omong pamadjikan maneh, datang ka ngahakan boewah tangkal, anoe koe kami ditimbalkeun kijeu: Poma oelah dek dihakan teja: noe matak ajeuna boemi teh dikeunaän panjapa koe karana maneh; eta maneh bakal ngipajahan diri maneh ti dinja kalawan kasoesah, saoemoer-hiroep ma-18 neh. 'Malah eta bakal ngabidjilkeun keur maneh tjoetjoek-tjoetjoekan reudjeung walang sangit, sarta maneh ba-19 kal ngahakan lalab-lalaban tĕgal. 'Maneh pingahakaneun rĕdjĕki kalawan kesang dina beungeut, tĕpi ka maneh moelang deui kana taneuh; karana maneh asal ditjandak ti dinja; karana maneh teh taneuh, bakal moelang deui kana taneuh. *a* Roem 16 : 20. *b* Joh. 16 : 21. *c* Ep. 5 : 22; 1 Tim. 2 : 11, 12.

20 Geus kitoe koe Adam pamadjikanana dingaranan Hawa, sabab eta teh piindoengeun sakoer djalma anoe hiroep.

21 Djeung deui Pangeran Allah ngadamĕl samping koelit keur Adam sarta keur pamadjikanana, bari seug dipakekeun ka darinja.

22 Geus kitoe Pangeran Allah nimbalan: Tah, manoesa geus djadi sapĕrti diri oerang sahidji, njahoëun ka noe hade reudjeung noe goreng; ari ajeuna sina oelah njodorkeun leungeunna, njokot deui boewah tangkal kahiroepan, seg dihakan, 23 toeloej hiroep salalanggĕngna. 'Gantjangna koe Pangeran Allah ditoendoeng ti djĕro taman Eden, soepaja migawe taneuh, anoe djadi asalna, da ditjan-24 dakna ti dinja. 'Sanggeusna manoesa didjongklokkeun, ladjĕng Pangeran Allah ti wetaneun taman Eden mĕrĕnahkeun moekarabin,[a] sarta djeung pĕdang anoe ngaboerinjaj moelak-malik, baris[b] ngadjaga djalan kana tangkal kahiroepan teja. *a* 2 Moesa 25 : 18. *b* Wah. 22 : 14.

PASAL 4.

Tidinja Adam nĕmahan ka Hawa geureuhana, seug njiram, toeloej ngowokeun Kain. Pok Hawa njaoer: Aing 2 meunang lalaki ti Pangeran. 'Geus kitoe ngowo deui, nja eta Habil adina. Ari Habil djadi pangangon domba, dĕmi 3 Kain djadi ahli tani. 'Ari geus kitoe, meunang sababaraha lilana, seug Kain njanggakeun pangabakti ka Pangeran, 4 njokot tina hasil taneuh. 'Ari Habil pon kitoe keneh njanggakeun, njokot tina tjikal-tjikal dombana sarta tina gadjihna. [a] Ladjĕng Pangeran ningali ka Habil djeung ka pangabaktina; 5 'dĕmi ka Kain djeung ka pangabaktina hanteu pisan ningali. Heug Kain teh panas katjida, sarta toengkoel beu6 ngeutna. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Kain: Koe naon maneh noe matak panas, sarta beungeut maneh naha 7 mana toengkoel? 'Geus tangtoe, oepama maneh migawe kahadean, bisa tjĕngkat; sabalikna oepama hanteu migawe kahadean mah, dosa geus ngadĕpong di hareupeun lawang, sarta ngarah ka maneh; ari maneh teh masing kawasa 8 ka dinja. 'Pok Kain ngomong ka Habil adina. Geus kitoe, keur mangsa araja di tĕgal, pek Kain teh dangdan, ngarontok ka Habil adina, [b] sarta dipaehan 9 sakali. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Kain: Di mana Habil, adi maneh? Ari wangsoelanana: Doeka teuing! naha koering koedoe ngadjaga ka doeloer? 10 'Timbalanana deui: Naha maneh migawe naon? [c] Aja sowara gĕtih adi maneh sasambat ka kami tina taneuh. 11 'Ari ajeuna maneh teh dikeunaän panjapa tina taneuh, noe geus njalangapkeun soengoetna, nampanan gĕtih adi 12 maneh ti leungeun maneh. 'Samangsa maneh migawe taneuh, moal ngabidjilkeun deui kahasilanana ka maneh; eta maneh bakal ngalantoer oeprak-aproek 13 di boemi. 'Oendjoekan Kain ka Pangeran: Siksaän koering gĕde teuing, 14 moal beunang ditanggoeng! 'Sajaktosna, dintĕn ijeu koering koe andjeun didjongklokkeun tina tanah ijeu, sarĕng koering kĕdah soempoet-salindoeng ti pajoeneun andjeun, nja djadi djalma ngalantoer oeprak-aproek di boemi; doepi geus kitoe, [d] sing saha-saha anoe mĕndak ka koering, tinangtos maehan ka 15 koering. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka dinja: Koe sabab eta, saha-saha noe maehan ka Kain, bakal dibalĕs toedjoeh patikĕlaneun. Malah-malah Pangeran maparin tanda ka Kain, soepaja oelah dipaehan koe noe manggih ka mane16 hanana. 'Bral Kain teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran, toeloej ngĕnggon di tanah Nod, wetaneun Eden.

a Ibr. 11:4. *b* Mat. 23:35; 1 Joh. 3:12. *c* Ibr. 12:24. *d* p. 9:6.

17 Tidinja Kain nĕmahan ka pamadjikanana, seug njiram, toeloej ngadjoeroekeun Hanok. Geus kitoe Kain njijeun hidji nagara, sarta eta nagara dingaranan Hanok, noeroetkeun ngaran 18 anakna. 'Ari Hanok poetraän Irad; Irad poepoetra Mĕhoejael, Mĕhoejael poepoetra Mĕtoesael, Mĕtoesael poe19 poetra Lamek. 'Ari Lamek teh boga [a] doewa pamadjikan; ngaran noe hidji Adah, ari ngaran noe hidji deui Silah. 20 'Ari Adah ngadjoeroekeun Jabal; nja eta noe djadi bapa sakoer noe ngĕnggonna make himah djeung boga ingon21 ingon. 'Ari ngaran adina Joebal; nja eta noe djadi bapa sakabeh toekang 22 ngatjapi djeung toekang njoeling. 'Dĕmi Silah kitoe keneh ngadjoeroekeun Toebalkain; nja eta djadi toekang neupa, njijeun saroepaning parabot tambaga djeung beusi. Sarta Toebalkain boga 23 doeloer awewe, Naäma. 'Ari Lamek teja ngomong ka pamadjikanana kijeu: Eh Adah djeung Silah! darengekeun sowara kami. Eh pamadjikan Lamek! rĕgĕpkeun ijeu kasaoeran kami. Poegoeh kami geus maehan hidji djalma, doemeh kami raheut; kitoe deui hidji 24 boedjang, doemeh kami bĕntjoet. 'Karana Kain [b] dipangmalĕskeun toedjoeh patikĕlaneun, dĕmi Lamek mah malĕsna toedjoeh poeloeh kali toedjoeh patikĕlaneun.

a p. 1:27; Mat. 19:4. *b* p. 4:15.

25 Ari Adam nĕmahan deui ka geureuhana, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta koe Hawa dingaranan Set, karana [saoerna] Allah maparin deui toeroenan ka aing, ngagantian Habil, 26 sabab geus dipaehan koe Kain. 'Ari Set teh kitoe keneh meunang poetra lalaki, sarta dingaranan Enos. Mangsa

harita djalma-djalma ngamimitian[a] njĕboet padjĕnĕngan Pangeran. *a* p. 12 : 8.

PASAL 5.

Ijeu teh kitab toetoeran Adam. Mangsa poëan Allah ngadjadikeun manoesa teja,[a] didamĕlna make roepa Allah; 2 'toer didjadikeunana [b] lalaki djeung awewe. Sarta koe Allah [c] pada dibĕrkahan, djeung dingaranan manoesa dina poëan didjadikeunana. *a* p. 1 : 26. *b* p. 1 : 27. *c* p. 1 : 28.

3 Ari Adam hiroepna saratoes tiloe poeloeh taoen, geus kitoe meunang poetra, make roepa andjeunna,[a] koemaha tjara kanjataän andjeunna, sarta 4 koe andjeunna dingaranan Set. 'Dĕmi oemoer Adam, ti sanggeus poepoetra Set teja, dalapan ratoes taoen deui, 5 sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi oemoer Adam, tĕpi ka toetoepna hiroep, djoemlah salapan ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen; toeloej maot. *a* Djab. 51 : 7.

6 Ari Set hiroepna saratoes taoen, poendjoel lima taoen, geus kitoe poe- 7 poetra Enos teja. 'Dĕmi hiroep Set, ti sanggeus poepoetra Enos teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel toedjoeh taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe. 8 'Djadi djoemlah oemoer Set salapan ratoes taoen, poendjoel doewa wĕlas taoen; toeloej maot.

9 Ari Enos hiroepna salapan poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Kenan. 10 'Dĕmi hiroep Enos, ti sanggeus poepoetra Kenan teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel lima wĕlas taoen deui, 11 sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Enos salapan ratoes taoen, poendjoel lima taoen; toeloej maot.

12 Ari Kenan hiroepna toedjoeh poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Mahalalel. 13 'Dĕmi hiroep Kenan, ti sanggeus poepoetra Mahalalel teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel opat poeloeh taoen deui, sar- 14 ta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Kenan salapan ratoes taoen, poendjoel sapoeloeh taoen; toeloej maot.

15 Ari Mahalalel hiroepna gĕnĕp poeloeh taoen, poendjoel lima taoen, geus kitoe 16 poepoetra Jared. 'Dĕmi hiroep Mahalalel, ti sanggeus poepoetra Jared teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen deui, sarta poetraän deui 17 lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Mahalalel dalapan ratoes taoen, poendjoel salapan poeloeh lima taoen; toeloej maot.

18 Ari Jared hiroepna saratoes taoen, poendjoel gĕnĕp poeloeh doewa taoen, 19 geus kitoe poepoetra Hanok. 'Dĕmi hiroep Jared, ti sanggeus poepoetra Hanok teja, dalapan ratoes taoen deui, 20 sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Jared salapan ratoes taoen, poendjoel gĕnĕp poeloeh doewa taoen; toeloej maot.

21 Ari Hanok hiroepna gĕnĕp poeloeh lima taoen, geus kitoe poepoetra Mĕ- 22 toesalah. 'Dĕmi Hanok [a] loemampah sasarĕngan djeung Allah, ti sanggeus poepoetra Mĕtoesalah teja, meunang tiloe ratoes taoen deui, sarta poetraän 23 deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Hanok tiloe ratoes taoen, poen- 24 djoel gĕnĕp poeloeh lima taoen. 'Ari Hanok loemampah sasarĕngan djeung Allah; tidinja moesna,[b] sabab ditjandak koe Allah. *a* p. 6 : 9; Joed. 14. *b* 2 Radja 2 : 10, 11; Ibr. 11 : 5.

25 Ari Mĕtoesalah hiroepna saratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh toedjoeh taoen, geus kitoe poepoetra Lamek. 26 'Dĕmi hiroep Mĕtoesalah, ti sanggeus poepoetra Lamek teja, toedjoeh ratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh doewa taoen deui, sarta poetraän deui lalaki- 27 awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Mĕtoesalah salapan ratoes taoen, poendjoel gĕnĕp poeloeh salapan taoen; toeloej maot.

28 Ari Lamek hiroepna saratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh doewa taoen, 29 geus kitoe meunang poetra lalaki. 'Sarta koe andjeunna dingaranan Enoh, bari njaoer kijeu: Ijeu teh mĕngke ngalilipoer ka oerang tina sabab pagawean oerang djeung tina sabab kasoesahan leungeun oerang, tina sabab boemi,[a] 30 anoe disapa koe Pangeran. 'Dĕmi hiroep Lamek, ti sanggeus poepoetra Enoh teja, lima ratoes taoen, poendjoel salapan poeloeh lima taoen deui, sarta poe- 31 traän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoem-

lah oemoer Lamek toedjoeh ratoes taoen, poendjoel toedjoeh poeloeh toedjoeh taoen; toeloej maot. *a* p. 3 : 17.

32 Ari oemoer Ĕnoh dongkap ka lima ratoes taoen, geus kitoe Ĕnoh poepoetra Sem, Ham djeung Japet.

PASAL 6.

Dĕmi geus kitoe, mangsa manoesa ngamimitian ngalobaän di boemi, sarta 2 geus mareunang anak awewe, 'seug para poetra Allah narendjo ka anak-anak manoesa noe awewe, katendjo jen gareulis; toeloej pada njokot pipamadjikaneun keur daririna ti sakoer anoe 3 kapilih koe maranehanana. 'Tidinja Pangeran nimbalan: Roh kami moal madoean ka manoesa salalanggĕngna tina hal kasalahananana; geus daging maloeloe eta teh; ngan rek ditempoan saratoes 4 doewa poeloeh taoen. 'Dina djaman harita araja jaksa di boemi; geus poegoeh sanggeusna poetra Allah marandjingan ka anak manoesa noe awewe teja, sarta mareunang anak ti dinja; nja eta teh djalma pĕrkosa, anoe di 5 djaman baheula, djalma malashoer. 'Ana geus katingali koe Pangeran, jen gĕde kagorengan manoesa di boemi, [a] sarta sakabeh rarasaän pamikir hatena woeng-6 koel goreng bae sapopoë, 'ladjĕng Pangeran handjakaleun ngadamĕl manoesa teh di boemi, djeung andjeunna ngĕ-7 rikkeun manahna. 'Sarta Pangeran nimbalan kijeu: Manoesa, beunang kami ngadjadikeun, koe kami rek dileungitkeun tina tonggong boemi, nja ngaleungitkeun manoesa djeung sato tjoöeun, kitoe deui noe tingkarajap sarta djeung manoek awang-awang; karana 8 kami handjakal ngadamĕl eta. 'Dĕmi Enoh mah mĕndak koernija dina sotja Pangeran. *a* Mat. 15 : 19; Roem. 1 : 21.

9 Ijeu teh toetoeran Ĕnoh: Ari Ĕnoh teh djalma bĕnĕr nja satĕmĕnna dina bangsa djaman andjeunna; [a] estoe Ĕnoh loemampah sasarĕngan djeung Allah. 10 'Djeung deui Ĕnoh kagoengan tiloe poetra, lalaki kabeh, [b] nja eta Sem, 11 Ham djeung Japet teja. 'Ari boemi teh geus roeksak di pajoeneun Allah, toer 12 boemi teh pinoeh koe panganijaja. 'Ana Allah ningali ka boemi, geuning boemi teh geus roeksak, wantoe-wantoe saniskara daging geus pada ngaroeksakkeun djalanna di boemi. *a* p. 5 : 22, 24; 7 : 1. *b* p. 5 : 32.

13 Tidinja Allah nimbalan ka Ĕnoh: Saniskara daging geus nĕpi ka panoengtoengan di pajoeneun kami; karana boemi teh geus pinoeh koe panganijaja ti maranehanana; satĕmĕnna, maranehanana koe kami rek diroeksakkeun katoet 14 boemina. 'Maneh geura njijeun hidji kapal keur diri maneh, koe kai goper; didjijeunna kapal teh koe maneh koedoe dipangkengan, djeung koedoe dipopokan loewar-djĕrona koe geutah. 15 'Sarta didjijeunna koe maneh koedoe kijeu: tiloe ratoes asta pipalajoeëun kapal, lima poeloeh asta panggĕrĕtna, djeung tiloe poeloeh asta loehoerna. 16 'Eta kapal koe maneh koedoe didjandelaän, ari dipĕtakeunana ti loehoer, watĕs saästa, sarta panto kapal koe maneh koedoe diajakeun di gigirna; toer didjijeunna koedoe make oendakan anoe ti handap, oendakan anoe kadoewa 17 sarta oendakan anoe katiloe. 'Karana kami teh, satĕmĕnna, rek ngadatangkeun tjaäh gĕde ka boemi, kĕrsa ngaroeksakkeun saniskara daging, sakoer anoe aja soekmaän hiroep; rek dileungitkeun ti kolong langit; saniskara noe 18 di boemi mĕngke paeh. 'Dĕmi ka maneh mah kami rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami; mana maneh koedoe asoep kana kapal teja, [a] nja diri maneh sarta djeung anak-rabi maneh, kitoe deui pamadjikan anak-anak maneh, baba-19 rĕngan djeung maneh. 'Djeung deui ti sakoer anoe hiroep, ti saniskara daging, doewa siki tina oenggal-oenggal roepa, koe maneh koedoe diasoepkeun kana kapal, soepaja dihiroepan barĕng djeung maneh; nja koedoe lalaki djeung awewe. 20 'Ti bangsa manoek saädat-saädatna, djeung ti sato tjoöeun saädat-saädatna, kitoe deui ti sakoer anoe tingkarajap di boemi saädat-saädatna, doewa siki tina oenggal-oenggal roepa pidaratangeun ka maneh, soepaja dihiroepan. 21 'Djeung deui maneh koedoe njokot saroepaning kahakanan, anoe sok dihakan; koempoelkeun ka maneh, baris pibĕkĕleun keur diri maneh sarta keur 22 eta sakabeh. 'Prak koe Enoh dilam-

pahkeun; [b] sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna, nja kitoe pisan ngalampahkeunana.

a 1 Petr. 3 : 20; 2 Petr. 2 : 5. *b* p. 7 : 5; Ibr. 11 : 7.

PASAL 7.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Ĕnoh: Maneh djeung saeusi-imah maneh geura asoep kana kapal; [a] karana maneh anoe koe kami katingali bĕnĕr di pajoeneun kami dina ijeu bangsa ajeuna. 2 'Tina saroepaning sato [b] noe halal maneh koedoe njokot toedjoeh-toedjoeh siki, lalaki djeung awewena; dĕmi tina sato anoe hanteu halal mah doewa siki bae, lalaki djeung awewena. 3 'Kitoe deui tina manoek awang-awang toedjoeh-toedjoeh siki, lalaki djeung awewe, soepaja ngahiroepan baris bibit dina satonggong boemi. 4 'Karana toedjoeh poë deui kami rek noeroenkeun hoedjan ka boemi, opat poeloeh poë opat poeloeh peuting pililaeunana; ari saniskara noe goemĕlar, anoe beunang kami ngadamĕl, koe kami rek dileungitkeun tina tonggong boemi. 5 'Prak Ĕnoh ngalampahkeun [c] sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna.

a p. 6 : 9. *b* p. 8 : 20; 3 Moesa 11. *c* p. 6 : 22.

6 Mangsa oemoer Ĕnoh dongkap ka gĕnĕp ratoes taoen, seug tjaäh gĕde 7 teja datang ka boemi. 'Tidinja Ĕnoh lĕbĕt, [a] ari poetra-poetrana djeung geureuha andjeunna sarta geureuha poetra-poetrana ditjandak kana kapal, 8 njingkahan tjai tjaäh teja. 'Tina sato anoe halal, djeung tina sato anoe hanteu halal, kitoe deui tina manoek-manoek, sarta tina saniskara noe tingka9 rajap di boemi, 'doewa-doewa siki daratang ka Enoh kana kapal, lalaki djeung awewe, [b] sakoemaha timbalan Allah ka Enoh teja.

a Mat. 24 : 38; 1 Petr. 3 : 20. *b* p. 6 : 19.

10 Barang geus meunang toedjoeh poë teja, gĕr tjai tjaäh teh datang ka boemi. 11 'Dina taoen kagĕnĕp-ratoes oemoer Ĕnoh, dina boelan noe kadoewa, dina tanggal toedjoeh wĕlas, nja dina poë eta sakabeh soemoer sagara gĕde dibarĕdahkeun, djeung sagala peundeut la12 ngit dibaroekakeun. 'Geus kitoe ka boemi ngĕtjrĕk hoedjan, opat poeloeh poë opat 13 poeloeh peuting lilana. 'Nja dina poë eta pisan Ĕnoh lĕbĕt; ari Sem, Ham djeung Japet, poetra Ĕnoh, kitoe deui geureuha Ĕnoh sarta tiloe geureuha poetrana teja, pada ngiring kana kapal. 14 'Nja arandjeunna sarta djeung saroepaning sato leuweung saädat-saädatna, kitoe deui saroepaning sato tjoöeun saädat-saädatna, djeung saroepaning noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi saädat-saädatna, sarta saroepaning manoek saädat-saädatna, sagala noe tja15 ritjit, sagala noe djangdjangan. 'Pada daratang ka Ĕnoh, kana kapal, doewa-doewa siki, mandjing saniskara daging, 16 sakoer anoe soekmaän hiroep. 'Ari noe daratang, nja eta daratangna lalaki djeung awewe, mandjing saniskara daging, sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna teja. Ladjĕng Pangeran meundeutkeun satoekangeun Ĕnoh.

17 Dĕmi tjaäh teja ajana di boemi opat poeloeh poë lilana. Ari tjai teh ngagĕdean, sarta ngadjoengdjoengkeun ka18 palna, seg oenggah tina boemi. 'Ari tjai teh ngarosaän, sarta ngagĕdean katjida di boemi, seg kapal teh leum19 pang dina tonggong tjai. 'Ari tjai teh katjida pisan nja ngarosaän di boemi, wani kakĕlĕm sakabeh goenoeng laloe20 hoer, anoe aja di sakolong langit. 'Ngarosaänana tjai teh tĕpi ka lima wĕlas asta tina saloehoereun eta, djadi goe21 noeng-goenoeng kakĕlĕm kabeh. 'Hos paeh saniskara daging, sakoer noe koemĕlip di boemi, [a] nja eta bangsa manoek, bangsa sato tjoöeun, bangsa sato leuweung djeung bangsa sakabeh noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, 22 kitoe deui manoesa sakabeh. 'Saniskara anoe aja ambĕkan soekma hiroep dina iroengna, naon bae anoe di darat, paraeh 23 kabeh. 'Djadi dileungitkeun saniskara noe goemĕlar, [b] sakoer anoe di darat, nja eta manoesa djeung sato tjoöeun, kitoe deui noe tingkarajap sarta djeung manoek awang-awang, dileungitkeun kabeh tina boemi; [c] ngan kari Ĕnoh bae, sarta noe sasarĕngan djeung an24 djeunna di djĕro kapal teja. 'Dĕmi ngarosaänana tjai teh di boemi saratoes lima poeloeh poë lilana.

a Loek. 17 : 27. *b* p. 6 : 7. *c* 2 Petr. 2 : 5.

PASAL 8.

Tidinja Allah emoeteun ka Ĕnoh, djeung ka sakabeh sato leuweung, sarta ka sakabeh sato tjoöeun, anoe sasarĕngan djeung Ĕnoh di djĕro kapal teja. Ladjĕng Allah ngadatangkeun angin njorang ka boemi; seug tjai teh ngorotan. 2 'Ari [a] soemoer sagara reudjeung peundeut langit teja ditaroetoep, sarta hoedjan ti langit teja dieureunkeun. 3 'Anoe matak tjai teh aloendoer deui ti loehoer boemi, teu pĕtot-pĕtot oendoerna. Ari ngoeranganana tjai ti watĕs 4 saratoes lima poeloeh poë teja. 'Dĕmi dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal toedjoeh wĕlas, seug kapal teh reu-5 reuh di pigoenoengan Ararat. 'Ari tjai teh teu pĕtot-pĕtot ngoerangan tĕpi ka boelan noe kasapoeloeh. Dina boelan noe kasapoeloeh, dina tanggal hidji, beh katembong poentjak goenoeng-goenoeng. *a* p. 7 : 11.

6 Barang geus meunang opat poeloeh poë, toeloej Ĕnoh ngaboekakeun djandela kapal, anoe beunang andjeunna 7 ngadamĕl teja, 'sarta ngaleupaskeun gagakna; seug hibĕr poelang-anting, tĕpi 8 ka saät tjaina tina loehoer boemi. 'Tidinja ngaleupaskeun djapatina ti ĕnggon andjeunna, hojongeun ningali tjai teh 9 geus orot tina loehoer darat. 'Dĕmi djapati teh hanteu manggih pigeusaneun eunteup; toeloej balik deui ka andjeunna kana kapal, sabab masih aja tjai dina tonggong saboemi kabeh. Gantjang Enoh njodorkeun pananganana, djapatina ditjandak, bari diasoepkeun deui 10 ka ĕnggon andjeunna, kana kapal. 'Tidinja Ĕnoh ngantosan deui toedjoeh poë, seug djapati teh dileupaskeun deui 11 tina kapal. 'Ari wantji sore djapati teh datang deui ka andjeunna; doemadakan, dina pamatoekna mawa poetjoek djetoen beunang mĕtik; anoe matak Ĕnoh oeningaeun, jen tjai teh geus orot tina 12 loehoer boemi. 'Tidinja ngantosan deui toedjoeh poë, seug djapati teh dileupaskeun deui; ari ajeuna mah hanteu balik deui ka andjeunna.

13 Dĕmi geus kitoe, [a] dina kagĕnĕp-ratoes hidji taoen, dina boelan noe kahidji, dina tanggal hidji, tjai teh geus saät tina loehoer boemi. Toeloej Ĕnoh ngalaän toetoep kapal, bari seug roeroet-reret; doemadakan, darat teh geus 14 saät. 'Ari dina boelan noe kadoewa, dina tanggal toedjoeh likoer, harita boemi geus toehoer. *a* p. 6 : 7, 11.

15 Tidinja Allah ngandika ka Ĕnoh, kijeu 16 timbalanana: 'Maneh geura ka loewar tina kapal, nja maneh, djeung anak-rabi maneh, kitoe deui pamadjikan anak maneh, anoe reureudjeungan djeung ma-17 neh. 'Sakabeh sasatoan, anoe reureudjeungan djeung maneh, mandjing saniskara daging, nja eta bangsa manoek, djeung bangsa sato tjoöeun, sarta bangsa sakabeh noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, koe maneh bawa ka loewar, [a] sina pada mĕtjah di boemi, sarta sina pada baranahan djeung nga-18 rĕkahan di boemi. 'Geus kitoe Ĕnoh ka loewar, poetra-garwana sarta djeung 19 geureuha poetrana ditjandak. 'Sakabeh sasatoan, sakoer noe tingkarajap, reudjeung sakabeh manoek, saniskara bae noe koemĕlip di boemi, noengtoet ka laloewar tina kapal, sabangsa-sabangsana. *a* p. 1 : 22.

20 Tidinja Ĕnoh ngadamĕl hidji altar bade ka Pangeran; toeloej njandak tina saroepaning sato [a] noe halal djeung tina saroepaning manoek noe halal, seug dianggo koerban doeroekan, dikoerban-21 keun dina eta altar. 'Ana kaängseu koe Pangeran [b] eta baoena noe seungit, ladjĕng Pangeran nimbalan sadjĕro manahna: Kami hamo njapa-njapa deui ka boemi koe karana manoesa, [c] da rarasaän hate manoesa teh goreng bae ti boeboedakna; sarta kami hamo ngabasmi-basmi deui ka sakoer anoe hiroep, sakoemaha noe koe kami dida-22 mĕl tadi. 'Ka-hareupna mah, [d] sapandjang oemoer boemi, mangsa sĕbar reudjeung mangsa diboewat, tiis reudjeung panas, oesoem halodo reudjeung oesoem hoedjan, kitoe deui beurang reudjeung peuting, moal eureun-eureun. *a* p. 7 : 2. *b* Ep. 5 : 2. *c* p. 6 : 5. *d* Jĕr. 33 : 20.

PASAL 9.

Tidinja Allah ngabĕrkahan ka Ĕnoh djeung ka poetra-poetrana, kijeu timbalanana ka darinja: [a] Maraneh sing pada baranahan djeung sing pada ngarĕkahan; koedoe pada minoehan boemi.

2 'Eta maraneh [b] sing dipikasijeun djeung dipikareuwas koe sakabeh sasatoan boemi djeung koe sakabeh manoek awang-awang, koe saniskara bae noe koemĕlip di darat, sarta koe sakabeh laoek laoet; geus pada diselehkeun ka leu-3 ngeun maraneh. 'Saniskara noe koemĕlip, sakoer anoe hiroep, baris pihakaneun maraneh; kabeh ge koe kami dipaparinkeun ka maraneh, [c] sapĕrti sipat noe 4 haredjo, lalab-lalaban teja bae. 'Ngan maraneh [d] oelah dek ngahakan laoek kalawan njawana, tĕgĕsna gĕtihna. 5 'Djeung deui gĕtih maraneh, gĕtih njawa maraneh, koe kami tangtoe dipoendoet; [e] estoe rek dipoendoet ti leungeun sakabeh sasatoan, sarta ti leungeun manoesa; tangtoe kami moendoet njawa manoesa 6 ti leungeun djalma, doeloerna. 'Sahasaha [f] noe ngoetjoerkeun gĕtih manoesa, nja eta gĕtihna koedoe koe manoesa dikoetjoerkeun deui; [g] karana manoesa 7 didamĕlna make kanjataän Allah. 'Dĕmi maraneh mah [h] sing pada baranahan djeung sing pada ngarĕkahan; masing pada mĕtjah sarta pada ngalobaän di boemi.

a p. 1:28; 8:17. *b* p. 2:19. *c* p. 1:29. *d* 3 Moesa 3:17; 5 Moesa 12:23. *e* 2 Moesa 21:28, 29. *f* 2 Moesa 12:21; Mat. 26:52; Wah. 13:10. *g* p. 1:27; Jak. 3:9. *h* p. 1:28; 8:17.

8 Tidinja Allah nimbalan deui ka Ĕnoh djeung ka poetra-poetrana, kijeu tim-9 balanana: 'Ari kami teh, satĕmĕnna, [a] ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami ka maraneh, djeung ka toeroenan maraneh 10 pandeurieun maraneh; 'kitoe deui ka sakabeh noe njawaän hiroep, anoe reureudjeungan djeung maraneh, nja eta ka bangsa manoek, ka bangsa sato tjoöeun, djeung ka sakabeh sasatoan boemi, anoe reureudjeungan djeung maraneh, sakoer-sakoer anoe ka loewar tina kapal; ka saniskara bae sasatoan 11 boemi. 'Ari hal kami ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami ka maraneh teja, nja eta saniskara daging moal rek dibasmi deui koe lantaran tjai tjaäh, sarta moal piajaeun deui tjaäh, anoe matak nga-12 roeksakkeun boemi. 'Timbalan Allah deui: Ijeu teh tanda pĕrdjangdjian, anoe koe kami dipaparinkeun di antara kami djeung maraneh, sarta di antara sakoer noe njawaän hiroep, anoe reureudjeungan djeung maraneh, toeroen-toemoe-13 roen, salalanggĕngna: 'kami geus maparin [b] katoembiri dina mega, nja eta noe djadi tanda pĕrdjangdjian di antara 14 kami djeung boemi. 'Satijap-tijap kami ngadatangkeun mega ka loehoereun boemi, seug katoembiri teh pikatem-15 bongeun dina mega. 'Didinja kami teh tangtoe ngingĕtkeun kana pĕrdjangdjian kami, anoe di antara kami djeung maraneh, sarta di antara sakoer noe njawaän hiroep, saroepaning bangsa daging; sarta tjai moal pidjadieun deui tjaäh, anoe matak ngaroeksakkeun sa-16 niskara daging. 'Samangsa-mangsa katoembiri teja aja dina mega, seug koe kami rek ditingali, soepaja ngingĕtkeun kana pĕrdjangdjian noe langgĕng, anoe di antara Allah djeung saniskara noe njawaän hiroep, saroepaning bangsa 17 daging, anoe di boemi. 'Nimbalan deui Allah ka Ĕnoh: Ijeu teh tanda pĕrdjangdjian, anoe koe kami geus diadĕgkeun di antara kami djeung saniskara daging anoe di boemi.

a p. 6:18. *b* Jĕh. 1:28; Wah. 4:3.

18 Dĕmi poetra Ĕnoh, anoe ka loewar tina kapal teja, [a] nja eta Sem, Ham djeung Japet. Ari Ham teja rama Ka-19 naän. 'Tiloeanana poetra Enoh, sarta nja ti dinja djalma mĕntjar ka saboemi kabeh.

a p. 6:10.

20 Ari Ĕnoh ngamimitian djadi ahli tani, 21 sarta toeloej ngĕbon anggoer. 'Hidji waktoe [a] ngaleueut anggoer beunangna, seug mabok, toeloej ebog di tĕngah 22 himahna, bari poeroetjoel. 'Ari Ham, rama Kanaän teja, nendjo orat ramana; toeloej poepoelih ka doewa saderekna, 23 anoe di loewar. 'Gantjang Sem djeung Japet njokot haroedoem, sok koe doewanana diteundeun dina taktakna, toeloej leumpang bari noekang, seug noetoepan orat ramana; ari rarajna pada noekang, djadi teu narendjo ka 24 orat ramana. 'Ana geus tanghi Ĕnoh tina mabokna koe anggoer, sarta oeningaeun anoe koe poetrana noe boengsoe dilampahkeun ka andjeunna teja, 25 'toeloej ngalahir kijeu: [b] Si Kanaän dikeunaän panjapa; [c] sing djadi abdi panghandap-handapna, ngawoela ka 26 doeloer-doeloerna! 'Lahirna deui: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Sem; ari Kanaän mah sing ngawoela ka dinja!

27 'Allah moegi ngalĕgakeun ka Japet, sarta sing datang ka ngĕnggonan di djĕro himah Sem; ari Kanaän mah sing ngawoela ka dinja! *a* Ep. 5:18. *b* p. 10:6. *c* Hak. 1:28.

28 Dĕmi hiroep Ĕnoh, ti sanggeus tjaäh teja, tiloe ratoes taoen, poendjoel lima 29 poeloeh taoen deui. 'Djadi djoemlah oemoer Enoh salapan ratoes taoen, poendjoel lima poeloeh taoen; toeloej maot.

PASAL 10.

Ijeu teh toetoeran [a] poetra Ĕnoh, nja eta Sem, Ham djeung Japet teja; eta pada meunang poetra sanggeusna tjaäh teja. *a* 1 Bab. 1:4.

2 Poetra Japet teja [a] Gomer, Magog, Madai, Jawan, Toebal, Mesek djeung 3 Tiras. 'Ari poetra Gomer teja Askĕnas, 4 Ripat djeung Togarma. 'Ari poetra Jawan teja Elisa djeung Tarsisa, oerang 5 Kitim djeung oerang Dodan. 'Nja ti dinja djalma njalijara ka poelo bangsabangsa dina satanah-tanahna, masingmasing noeroetkeun basana, noeroetkeun sakaom-kaomna dina sabangsabangsana. *a* 1 Bab. 1:5.

6 Ari poetra Ham teja [a] Koes, Misraim, 7 Poet djeung Kanaän. 'Ari poetra Koes teja Sĕba, Hawila, Sabta, Raäma djeung Sabtĕka; sarta poetra Raäma teja Sĕba 8 djeung Dĕdan. 'Djeung deui Koes teja poepoetra [b] Namroed; nja eta noe ngamimitian ngadjadi kawasa di boemi. 9 'Eta teh djadi toekang moro anoe kawasa di pajoeneun Pangeran; noe matak sok aja noe njĕboet kijeu: Sapĕrti Namroed, toekang moro anoe kawasa di 10 pajoeneun Pangeran teja. 'Ari karadjaanana noe mimiti, nja eta Baboel, Erek, Akad djeung Kalne, di tanah Sinar. 11 'Ti tanah eta ka loewar Asoer, seug njijeun [c] Ninĕwe, Rĕhobot-Ir djeung 12 Kalah; 'kitoe deui Resen, di antara Ninĕwe djeung Kalah teja; nja eta 13 nagara noe gĕde teja. 'Ari Misraim teja poepoetra oerang Loed, oerang Anam, oerang Lahab djeung oerang Naptoah; 14 'kitoe deui oerang Patros, djeung oerang Kasloah (ti dinja ka loewar oerang 15 Pĕlisti) sarta oerang Kaptor. 'Ari Kanaän teja poepoetra Sidon tjikalna, 16 reudjeung Het; 'kitoe deui oerang Jĕboes, oerang Emor djeung oerang Gir-17 gas; 'oerang Hiwi, oerang Arka djeung 18 oerang Sin; 'oerang Arwad, oerang Sĕmar, sarta oerang Hamat. Sanggeusna ti dinja kaom-kaom oerang Ka-19 naän pabalĕntjar. 'Ari watĕs oerang Kanaän ti sĕmĕt Sidon tĕroes ka Gĕrar, tĕpi ka Gasa; tĕroes deui ka Sadoemoe, Gomora, Adma djeung Sĕboim, tĕpi ka 20 Lasa. 'Nja eta kabeh poetra Ham, noeroetkeun sakaom-kaomna, noeroetkeun sabasa-basana, dina satanah-tanahna, dina sabangsa-bangsana. *a* 1 Bab. 1:8. *b* 1 Bab. 1:10. *c* Jona 1:2.

21 Ari Sem teja kitoe keneh meunang poetra; andjeunna noe djadi karoehoen sakabeh poetra Eber, saderek Japet teja, 22 anoe saloehoereun. 'Poetra Sem teja [a] Elam, Asoer, Arpaksad, Loed djeung 23 Aram. 'Ari poetra Aram teja Oes, Hoel, 24 Geter djeung Mas. 'Ari Arpaksad teja [b] poepoetra Selah, Selah poepoetra Eber. 25 'Ari Eber teja meunang doewa poetra lalaki; ngaran noe hidji Peleg, sabab keur djaman eta djalma eusi boemi pa-26 pisah; ari ngaran adina Joktan. 'Ari Joktan teja poepoetra Almodad, Selep, 27 Hasarmawet djeung Jarah; 'Hadoram, 28 Oesal djeung Dikla; 'Obal, Abimael 29 djeung Sĕba; 'Opir, Hawila djeung Jo-30 bab. Nja eta kabeh poetra Joktan. 'Ari ĕnggonna ti sĕmĕt Mesa tĕroes ka Sĕ-31 par, pigoenoengan wetan. 'Nja eta kabeh poetra Sem, noeroetkeun sakaomkaomna, noeroetkeun sabasa-basana, dina satanah-tanahna, noeroetkeun sa-32 bangsa-bangsana. 'Nja eta kabeh kaomkaom poetra Ĕnoh, noeroetkeun toetoeranana, dina sabangsa-bangsana, sarta nja ti dinja njalijarana sagala bangsa noe di boemi, sanggeusna tjaäh teja. *a* 1 Bab. 1:17. *b* 1 Bab. 1:18.

PASAL 11.

Ari djalma saboemi kabeh sabasa sao-2 mong. 'Dĕmi geus kitoe, hidji mangsa arindit ka wetan, manggih hidji lĕbak di [a] tanah Sinar; toeloej maratoeh di 3 dinja. 'Pok ngaromong batoer pada batoer: Hajoe oerang njijeun bata, sarta koe oerang beuleum, sina teuas. Geus kitoe bata teja koe maranehanana dipake batoe, sarta [b] leutak noe dipake 4 taneuh likĕt. 'Pok ngaromong deui:

Hajoe oerang njijeun hidji nagara keur diri oerang, sarta hidji papanggoengan, ari poentjakna [c] masing nĕpi ka langit; nja eta oerang teh hajoe njijeun anoe matak mashoer diri oerang; soepaja oerang oelah pabalĕntjar dina satong-
5 gong boemi! 'Tidinja Pangeran [d] loengsoer, ningalian eta nagara reudjeung eta papanggoengan, anoe keur didjijeun
6 koe anak Adam teja. 'Sarta Pangeran nimbalan: Tah, eta teh toenggal sabangsa, djeung sakabeh ge hidji basana, sarta ijeu noe koe maranehanana geus dimimitian didjijeun; ari ajeuna eta teh moal beunang dihalangan, naon bae anoe koe maranehanana dikarĕpkeun
7 didjijeun. 'Hajoe oerang loengsoer, oerang koesoetkeun di dinja basana, masingna hidji-hidji oelah ngaharti ka basa
8 batoerna. 'Ladjĕng eta teh koe Pangeran [e] dipabalĕntjarkeun ti dinja, diajakeun di satonggong boemi, mana areu-
9 reun njijeun eta nagara. 'Kitoe noe matak eta nagara disĕboetkeun [f] Baboel, sabab di dinja Pangeran ngoesoetkeun basa djalma saboemi kabeh, sarta maranehanana koe Pangeran dipabalĕntjarkeun ti dinja, diajakeun di satonggong boemi.

a p. 10 : 10; Dan. 1 : 2. *b* p. 14 : 10. *c* 5 Moesa 1 : 28. *d* p. 18 : 21; 2 Moesa 3 : 8. *e* 5 Moesa 32 : 8; Lal. 17 : 26. *f* Wah. 17 : 5.

10 Ijeu teh toetoeran [a] Sem teja. Ari oemoer Sem dongkap ka saratoes taoen, geus kitoe poepoetra Arpaksad, doewa
11 taoen ti sanggeus tjaäh teja. 'Dĕmi hiroep Sem, ti sanggeus poepoetra Arpaksad teja, lima ratoes taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

a p. 10 : 22; 1 Bab. 1 : 17.

12 Ari Arpaksad hiroepna tiloe poeloeh lima taoen, geus kitoe poepoetra Selah.
13 'Dĕmi hiroep Arpaksad, ti sanggeus poepoetra Selah teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

14 Ari Selah hiroepna tiloe poeloeh ta-
15 oen, geus kitoe poepoetra Eber. 'Dĕmi hiroep Selah, ti sanggeus poepoetra Eber teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

16 Ari Eber hiroepna tiloe poeloeh opat
17 taoen, geus kitoe poepoetra Peleg. 'Dĕmi hiroep Eber, ti sanggeus poepoetra Peleg teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

18 Ari [a] Peleg hiroepna tiloe poeloeh
19 taoen, geus kitoe poepoetra Rĕhoe. 'Dĕmi hiroep Peleg, ti sanggeus poepoetra Rĕhoe teja, doewa ratoes taoen, poendjoel salapan taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

a 1 Bab. 1 : 25.

20 Ari Rĕhoe hiroepna tiloe poeloeh doewa taoen, geus kitoe poepoetra Sĕroeg.
21 'Dĕmi hiroep Rĕhoe, ti sanggeus poepoetra Sĕroeg teja, doewa ratoes taoen, poendjoel toedjoeh taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

22 Ari Sĕroeg hiroepna tiloe poeloeh
23 taoen, geus kitoe poepoetra Nahor. 'Dĕmi hiroep Sĕroeg, ti sanggeus poepoetra Nahor teja, doewa ratoes taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

24 Ari Nahor hiroepna salapan likoer
25 taoen, geus kitoe poepoetra Terah. 'Dĕmi hiroep Nahor, ti sanggeus poepoetra Terah teja, saratoes taoen, poendjoel salapan wĕlas taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe.

26 Ari Terah hiroepna toedjoeh poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Abram, Nahor djeung Haran.

27 Ijeu teh toetoeran [a] Terah. Ari Terah poepoetra Abram, Nahor djeung Haran,
28 sarta Haran poepoetra Eloet. 'Dĕmi Haran teja maot di pajoeneun Terah ramana, di nagara asalna, nja eta di
29 Oer, tanah Kasdim. 'Ari Abram djeung Nahor pada kagoengan geureuha; djĕnĕngan geureuha Abram, nja eta Saraï; dĕmi djĕnĕngan geureuha Nahor, nja eta [b] Milka, poetra Haran, anoe rama
30 Milka djeung rama Jiska. 'Ari Saraï teja gaboeg, [c] hanteu kagoengan poetra.

a Jos. 24 : 2; 1 Bab. 1 : 26. *b* p. 22 : 20. *c* p. 16 : 1.

31 Hidji mangsa Terah njandak Abram poetrana, djeung Eloet poetra Haran, poetoena, kitoe deui Saraï mantoena, geureuha Abram poetrana, toeloej boedal sasarĕngan [a] ti Oer, tanah Kasdim teja, sĕdja ngalih ka tanah Kanaän. Dĕmi geus darongkap ka nagara Haran,
32 toeloej tjaralik di dinja. 'Ari oemoer Terah dongkap ka doewa ratoes taoen, poendjoel lima taoen, toeloej Terah teh maot di Haran.

a p. 15 : 7; Lal. 7 : 4; Nĕh. 9 : 7.

PASAL 12.

Hidji mangsa aja timbalan Pangeran ka Abram: [a] Maneh geura ijang ti tanah maneh, djeung ti sanak-baraja maneh, sarta ti imah bapa maneh, leumpang ka hidji tanah, anoe koe kami 2 rek ditoedoehkeun ka maneh. 'Geus kitoe maneh koe kami rek didamĕl bangsa gĕde, sarta kami rek ngabĕrkahan ka maneh, djeung digĕdekeun ngaran maneh, malah maneh pidjadieun matak 3 bĕrkah. 'Djeung [b] kami tangtoe ngabĕrkahan ka sakoer noe ngabĕrkahan ka maneh; ari anoe njapa ka maneh, koe kami tangtoe disapa; sarta [c] di djĕro maneh sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabĕrkahan.

a Lal. 7 : 2—4. *b* 2 Moesa 23 : 22. *c* p. 18 : 18; 22 : 18; Lal. 3 : 25; Gal. 3 : 8, 14.

4 Bral [a] Abram angkat, sakoemaha pangandika Pangeran ka andjeunna teja, sarta Ĕloet teja ngiring. Ari oemoer Abram, mangsa andjeunna ka loewar ti [b] Haran, toedjoeh poeloeh taoen, 5 poendjoel lima taoen. 'Djeung deui Abram njandak Saraï geureuhana, sarta Eloet, poetra saderekna teja, kitoe deui sakabeh radja-kajana, kagoengan arandjeunna, sarawoeh [c] djalma-djalma beunang arandjeunna di Haran, toeloej boedal, sĕdja ngalih ka tanah Kanaän; tidinja saroemping ka tanah Kanaän.

a Ibr. 11 : 8. *b* p. 11 : 31. *c* p. 14 : 14.

6 Dĕmi Abram ladjĕng deui angkatna dina eta tanah, dongkap ka hidji ĕnggon, ngaran Sĕkem, dongkap ka [a] ki pasang More. Mangsa harita tanah eta 7 keur dieusian koe oerang Kanaän. 'Tidinja Pangeran nembongan ka Abram, bari nimbalan kijeu: [b] Tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Toeloej Abram ngadamĕl hidji altar di dinja bade ka Pangeran, anoe 8 nembongan ka andjeunna teja. 'Geus kitoe djĕngkar deui ti dinja, ngalih ka pigoenoengan anoe wetaneun [c] Bet-El, seug masang himah; ari nagara Bet-El ti koelon, djeung nagara Ai ti wetan. Djeung ngadamĕl hidji altar di dinja bade ka Pangeran, [d] sarta njĕboet pa-9 djĕnĕngan Pangeran. 'Tidinja Abram ngalih deui, ari angkatna beuki ngidoel beuki ngidoel.

a p. 35 : 4. *b* p. 13 : 15; 15 : 18; 17 : 8; 5 Moesa 34 : 4. *c* p. 28 : 19. *d* p. 4 : 26.

10 Parĕng dina tanah eta patjĕklik, anoe matak Abram angkat ka Mĕsir, sĕdja njemah di dinja, wantoe-wantoe patjĕklik teh bangĕt katjida dina eta tanah. 11 'Dĕmi geus kitoe, ana geus deukeut, arek soemping ka Mĕsir, pok Abram ngalahir ka Saraï geureuhana: [a] Saĕnjana, akang tĕrang pisan, jen njai 12 istri geulis roepa. 'Ari ĕngkena, samangsa oerang Mĕsir pinarendjoĕun ka njai, meureun ngaromong kijeu: Eta teh pamadjikanana; seg akang meureun di-13 paehan, ari njai mah dihiroepan. 'Mana moedoe njĕboet, [b] diri njai teh ka akang pĕrnah doeloer; soepaja akang rahajoe koe lantaran njai, sarta diri 14 akang hiroep koe karana njai. 'Dĕmi geus kitoe, sasoempingna Abram ka Mĕsir, seug oerang Mĕsir narendjo eta istri, katendjo jen geulis kawanti-wanti. 15 'Malah para kapala Piraon ge narendjo eta istri, seg diparoedji ka pajoeneun Piraon. Toeloej istri teh diala ka gĕ-16 dong Piraon. 'Djeung deui Piraon ka Abram milampah kahadean tina sabab eta istri, meunang domba, sapi djeung kalde, sarta boedak lalaki-awewe, kitoe 17 deui kalde bikang reudjeung onta. 'Dĕmi Pangeran [c] ngagĕboeg ka Piraon, dipaparin balahi reja sarta galĕde, kitoe deui ka saeusi gĕdongna, koe hal pĕr-18 kara Saraï, geureuha Abram teja. 'Tidinja Abram koe Piraon disaoer, bari seug dilahiran kijeu: [d] Naha sampejan mana milampah kitoe ka kaoela? 'Koe naon sampejan hanteu mopojan ka kaoela, jen eta teh geureuha sampejan? 19 'Koe naon sampejan mana njĕboet, jen: Eta doeloer kaoela; noe matak eta teh koe kaoela diala, sĕdja dek didjijeun garwa? Ari ajeuna, top ijeu geureuha sampejan; geura bawa, toeloej moelang! 20 'Sarta Piraon miwarangan djalma-djalma koe hal andjeunna, toeloej andjeunna, djeung geureuhana, sarta djeung sakabeh kagoenganana, koe eta didjaradjapkeun.

a p. 26 : 7. *b* p. 20 : 12. *c* p. 20 : 3, 7; Djab. 105 : 14. *d* p. 20 : 9.

PASAL 13.

Bral Abram angkat ti Mĕsir, toeloej moelih ka tanah kidoel teja, njandak geureuhana djeung sakabeh kagoenga-2 nana, [a] sarta Ĕloet teja ngiring. 'Ari

Abram teh [b] soegih liwat saking, loba 3 ingon-ingon reudjeung ĕmas-perak. 'Geus kitoe djĕngkar deui ti tanah kidoel, mapaj oeroetna angkat; ladjĕng dongkap ka Bet-El, [c] ka ĕnggon oeroet himahna tadina, di antara Bet-El reudjeung 4 Ai; 'kana ĕnggon altar, anoe beunang andjeunna ngadamĕl di dinja keur barangmimiti teja; toeloej Abram di dinja njĕboet padjĕnĕngan Pangeran.

a p. 12 : 4. *b* p. 24 : 35. *c* p. 12 : 8; 28 : 19. *d* p. 4 : 26; 12 : 8.

5 Ari Ĕloet, anoe sasarĕngan angkat djeung Abram teja, eta oge kagoengan domba djeung sapi, sarta himah reja 6 pisan. 'Dĕmi eta tanah [a] hanteu koewat koe arandjeunna ditjalikan sasarĕngan, wantoe-wantoe loba pisan radja-kajana, mana arandjeunna geus teu kadaroe-7 gaeun tjalik sasarĕngan. 'Geus kitoe taroekang ngangon ingon-ingon Abram djadi paseja djeung taroekang ngangon ingon-ingon Ĕloet. Malah-malah tanah eta mangsa harita keur diĕnggonan koe oerang Kanaän djeung koe oerang Pa-8 res. 'Toeloej Abram ngalahir ka Ĕloet: [b] Atoeh oelah aja pasĕndatan di antara oewa djeung agoes, kitoe deui di antara toekang ngangon oewa djeung toekang ngangon agoes, karana oerang 9 teh doeloer. 'Naha satanah kabeh [c] lain aja di hareupeun agoes? Mĕnding misah bae ti oewa. Oepama agoes hajang ngentja, oewa dek ngatoehoe; sabalikna oepama agoes hajang ngatoehoe, oewa dek ngentja.

a p. 36 : 7. *b* Roem 12 : 18. *c* p. 10 : 15; 34 : 10.

10 Tidinja Ĕloet teh tjĕngkat sotjana, ningalikeun sakoeriling tanah lempar pĕlĕbah tji Jordan; katingali jen sakoerilingna soegih tjai; samemeh Pangeran ngaroeksakkeun nagara Sadoemoe djeung Gomora, eta teh [a] lir taman Pangeran teja, sakoemaha tanah Mĕsir, 11 tĕpi ka nagara [b] Soar. 'Toeloej Ĕloet teh milih eta sakoeriling tanah lempar pĕlĕbah tji Jordan teja; bral Eloet ngalih ka sabeubah ti wetan; djadi papi-12 sah saoerang ti noe saoerang deui. 'Ari Abram tĕtĕp tjalik dina tanah Kanaän, dĕmi Ĕloet tjalikna di nagara-nagara tanah lempar teja, sarta masangna hi-13 mah [c] tĕpi ka nagara Sadoemoe. 'Dĕmi oerang Sadoemoe [d] djalma garoreng, pada migawe dosa ka Pangeran bangĕt katjida.

a p. 2 : 8. *b* p. 19 : 22. *c* p. 14 : 12. *d* p. 18 : 20.

14 Tidinja Pangeran nimbalan ka Abram, sanggeusna Ĕloet misah ti andjeunna, nja kijeu: Geura tjĕngkat panon maneh, koedoe nendjo ti ĕnggon anoe keur diajaän koe maneh, ngaler, ngidoel, nge-15 tan, ngoelon. 'Karana [a] sakoeriling tanah, anoe katendjo koe maneh, koe kami rek dipaparinkeun ka maneh djeung ka toeroenan maneh, salalang-16 gĕngna. 'Djeung deui [b] toeroenan maneh koe kami rek didjadikeun sapĕrti keusik anoe aja di boemi, sahingga oepama aja djalma anoe bisa milangan kana keusik anoe aja di boemi, toeroenan 17 maneh ge beunang dibilang. 'Geura maneh dangdan, ngidĕran ijeu tanah, sing kasorang palajoena djeung panggĕrĕtna, karana koe kami rek dipapa-18 rinkeun ka maneh. 'Tidinja Abram mindahkeun himah, geus kitoe soemping, toeloej tjalik di [c] ki pasang Mamre, anoe di nagara Hebron, sarta ngadamĕl hidji altar di dinja bade ka Pangeran.

a p. 12 : 7. *b* p. 15 : 5; Roem 4 : 17, 18. *c* p. 14 : 13, 24.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, keur mangsa Amrapel, radja [a] Sinar; Arjok, radja Elasar; Kĕdor-Laomer, radja Elam, djeung Ti-2 dal, radja Gojim, 'eta ngaradĕgkeun pĕrang ka Bera, radja Sadoemoe; djeung ka Birsa, radja Gomora; ka Sinab, radja Adma; djeung ka Semeber, radja Sĕboim, sarta ka radja Bela, nja eta 3 Soar. 'Anoe bijeu toeloej gĕmpoengan ka lĕbak Sidim, nja eta [noe ajeuna] 4 laoet Oejah teja. 'Doewa wĕlas taoen lilana pada koemawoela ka Kĕdor-Laomer teja, dĕmi katiloe-wĕlas taoenna 5 pada baha. 'Ari mangsa kaopat-wĕlas taoenna djĕboel Kĕdor-Laomer sarta djeung radja-radja anoe babarĕngan teja, pek pada ngelehkeun [b] oerang Rapa, di Astĕrot-Karnaim, djeung oerang Soesim, di Ham, sarta [c] oerang Emim, di 6 Sawe-Kirjataim; 'kitoe deui [d] oerang Hor, dina pigoenoenganana Seïr, tĕpi 7 ka El-Paran, anoe sisi tĕgal lĕga. 'Tidinja pada malik, heg daratang ka En-Mispat, nja eta Kades, pek ngelehkeun satanah oerang Amalek, sarta djeung

oerang Emor, noe tjaritjing di Hasason-Tamar. *a* p. 11:2. *b* p. 15:20. *c* 5 Moesa 2:10. *d* 5 Moesa 2:12.

8 Toeloej boedal radja Sadoemoe, radja Gomora, radja Adma, radja Sĕboim, djeung radja Bela, nja eta Soar teja, seug pada tata-baris, sĕdja ngalawan 9 pĕrang di lĕbak Sidim teja; 'nja eta ka Kĕdor-Laomer, radja Elam; ka Tidal, radja Gojim; ka Amrapel, radja Sinar, djeung ka Arjok, radja Elasar; opat ra-10 dja dilawan koe noe lima radja. 'Dĕmi lĕbak Sidim teja pinoeh koe lombang [a] leutak. Toeloej radja Sadoemoe djeung radja Gomora kalaboer; broek raroeboeh di dinja; ari anoe kari maroeboes 11 ka pigoenoengan. 'Geus kitoe njarokot sakabeh radja-kaja Sadoemoe djeung Gomora, kitoe deui sakabeh kahiroe-12 panana, bari toeloej maroelang. 'Malah mawa Éloet, poetra saderek Abram teja, sarta djeung radja-kajana, bari toeloej maroelang; [b] da andjeunna tjalikna di Sadoemoe. *a* p. 11:3. *b* p. 13:12.

13 Hol aja hidji kakaboeran, ngoeninga ka Abram, oerang Ibrani; ari andjeunna keur tjalik di ki pasang Mamre, oerang Emor, anoe doeloer Eskol djeung doeloer Aner; nja eta pada boga pĕrdjang-14 djian reudjeung Abram. 'Barang Abram meunang bedja, jen soewanna didjarah, gantjang ngaboedalkeun sakoer anoe beunang andjeunna mitoetoeran, anoe asal didjoeroekeun di boemina, tiloe ratoes dalapan wĕlas djalma, seug ngoedag-ngoedag dongkap ka nagara Dan. 15 'Toeloej ngabagikeun abdina, dĕk koe andjeunna djeung abdi-abdina ditĕmpoeh ti peuting, diĕlehkeun, bari seug dioedag-oedag dongkap ka Hoba, anoe 16 kentjaeun Damsik. 'Tidinja andjeunna moelih, sakabeh radja-kaja ditjandak; samalah Éloet soewanna koe andjeunna ditjandak moelih sarta djeung radjakajana; ari awewe-awewe sarta reudjeung bala pon kitoe keneh.

17 Djol radja Sadoemoe ka loewar, mapagkeun ka andjeunna keur di djalan moelih, samantas ngelehkeun Kĕdor-Laomer sarta djeung radja-radja noe babarĕngan teja; dipapagkeunana ka lĕbak Sawe, [a] nja eta [noe ajeuna di-18 sĕboet] lĕbak Radja. 'Djeung deui [b] Melkisidik, radja Salem, ngaloewarkeun roti djeung anggoer. Ari eta teh panghoeloe 19 Allah noe langkoeng agoeng. 'Sarta ladjĕng ngabĕrkahan ka Abram, kijeu lahirna: Moegi-moegi sing dibĕrkahan Abram koe Allah noe langkoeng agoeng, 20 noe kagoengan langit djeung boemi. 'Sagala poedji ka Allah noe langkoeng agoeng, anoe geus njelehkeun moesoeh-moesoeh andjeun ka panangan andjeun. Seug koe Abram dihatoeranan [c] sapĕr-21 poeloehna tina sakabeh barang. 'Pok radja Sadoemoe misaoer ka Abram: Djalmana moegi paparinkeun ka kaoela, doepi radja-kajana mah sae tjandak 22 koe andjeun. 'Dĕmi walonan Abram ka radja Sadoemoe: Kaoela [d] ngatjoengkeun leungeun ka Pangeran, Allah noe langkoeng agoeng, noe kagoengan la-23 ngit djeung boemi, 'hamo pisan kaoela njokot, nadjan bĕnang sakoekoelar, sarta nadjan tali taroempah salambar, atawa naon bae anoe djadi banda sampejan, bisi sampejan misaoer kijeu: Aing 24 noe ngabeungharkeun ka Abram. 'Ngan kadjaba noe dihakan koe baroedjang, djeung bagian ijeu djalma-djalma anoe miloe djeung kaoela, Aner, Eskol reudjeung Mamre, nja eta sina njarokot pibagianeunana. *a* 2 Sam. 18:18. *b* Ibr. 7:1—3. *c* p. 28:22. *d* 2 Moesa 6:8; Wah. 10:5, 6.

PASAL 15.

Sanggeusing pĕrkara noe tadi teja, aja pangandika Pangeran ka Abram dina tetendjoan, kijeu pangandikana: Eh Abram! maneh oelah sijeun-sijeun. Ijeu kami kĕpĕng maneh, gandjaran maneh 2 anoe leuwih gĕde. 'Dĕmi pioendjoek Abram: Noen Goesti Pangeran! andjeun kĕrsa maparin naon ka simkoering? Ari simkoering teh mĕngke wangsoel teu nilarkeun anak, sarĕng noe pigadoeheun rorompok simkoering, nja eta poen Eli-3 eser, oerang Damsik teja. 'Oendjoekan deui Abram teh: Noen, simkoering koe andjeun hanteu dipaparin toeroenan, sarĕng sajaktosna, eta boedak noe didjoeroekeun di rorompok simkoering teja noe pidjadieun ahli waris simkoering. 4 'Sihoreng aja pangandika Pangeran ka andjeunna, kijeu pangandikana: Lain eta noe pidjadieun ahli waris maneh; ĕnjana mah anoe pibidjileun ti awak maneh, nja eta noe pidjadieun ahli wa-

5 ris maneh. 'Geus kitoe dipiwarang bidjil ka loewar; ladjĕng ditimbalan kijeu: Geura tanggah ka langit, bilang bentang-bentang, lamoen maneh bisa milangan tamah. Pangandikana deui ka andjeunna: [a] Pikitoeëun toeroenan maneh. 6 'Ari Abram [b] pĕrtjaja ka Pangeran, sarta eta koe Pangeran diëtangkeun djadi kabĕnĕranana. 7 'Pangandikana deui ka andjeunna: Ijeu kami Pangeran, anoe ngaloewarkeun maneh [c] ti Oer, tanah Kasdim, kĕrsa maparin ka maneh ijeu tanah, soepaja kawaris koe maneh. 8 'Dĕmi pioendjoekna: Noen Goesti Pangeran! [d] koemaha simkoering pitĕrangeunana, jen bade kawaris koe simkoering? 9 'Pangandikana ka andjeunna: Kami pangnjokotkeun hidji sapi, oemoer tiloe taoen; hidji ĕmbe, oemoer tiloe taoen; hidji domba lalaki, oemoer tiloe taoen; hidji tikoekoer djeung hidji djapati ngora. 10 'Gantjang eta sakabehna disanggakeun ka andjeunna, [e] sarta pada dibeulah di tĕngah-tĕngahna, bari hidji-hidji beulah diteundeun pahareup-hareup djeung batoerna; ngan ari manoekna mah hanteu dibeulah. 11 'Djoet manoek bangsa njambĕr taroeroen ka babatang teja, dĕmi koe Abram disijeuhkeun. 12 'Ari geus kitoe, keur soeroep panon-poë, seug Abram kadatangan tibra; sarta, doemadakan, kataradjang baloewas djeung poëk katjida pisan. 13 'Tidinja aja pangandika Pangeran ka Abram kijeu: [f] Kanjahokeun koe maneh masing tĕgĕs, jen toeroenan maneh mĕngke ngoembara dina tanah, anoe lain anoena, djeung bakal koemawoela ka oerang dinja, sarta eta bakal nganijaja ka maranehanana opat ratoes taoen lilana. 14 'Djeung deui eta bangsa, noe dikawoelaän koe maranehanana, [g] koe kami bakal dihoekoem; sanggeus kitoe toeloej ka laloewar, mawa radja-kaja loba pisan. 15 'Dĕmi maneh mah pimijangeun ka karoehoen-karoehoen maneh djeung kasĕnangan; [h] bakal dikoeboer dimana geus kolot pisan. 16 'Ari toeroenan noe kaopat pimaroelangeun ka dijeu; karana kadorakaän oerang Emor tĕpi ka ajeuna [i] tatjan datang ka pĕpĕkna. 17 'Dĕmi harita panon-poë geus soeroep sarta poëk pisan; doemadakan, aja hidji hawoe haseup, djeung hidji obor hoeroeng, anoe njorang kana antara beunang motongan teja. 18 'Dina poë eta Pangeran ka Abram ngadamĕl pĕrdjangdjian, kijeu pangandikana: Tanah ijeu koe kami geus dipaparinkeun ka toeroenan maneh, ti sĕmĕt [j] tjai Mĕsir tĕpi ka tjai gĕde, nja eta tji Prat teja: 19 'oerang Kain, oerang Kĕnas djeung oerang Kadmoni; 20 'oerang Het, oerang Pares djeung oerang Rapa; 21 'kitoe deui oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Girgas sarta oerang Jĕboes.

a p. 13:16; 22;17; 5 Moesa 10:22; Roem 4:18; Ibr. 11:12. *b* Roem 4:3, 9, 18—22; Gal. 3:6; Jak. 2:23. *c* p. 11:28. *d* Loek. 1:18. *e* Jĕr. 34:18, 19. *f* 2 Moesa 12:40; Lal. 7:6; Gal. 3:17. *g* 2 Moesa 3:20—22. *h* p. 25:7, 8. *i* Mat. 23:32. *j* Jos. 13:3.

PASAL 16.

Ari Saraï, geureuha Abram, hanteu poetraän pikeun andjeunna. Dĕmi Saraï kagoengan [a] hidji eusi-boemi, oerang Mĕsir, ngaranna Hadjar. 2 'Hidji mangsa Saraï mihatoer ka Abram: Sajaktosna, koering teh koe Pangeran geus dipĕpĕt, noe mawi teu pisan ngadjoeroe; soemangga andjeun ngalĕbĕtan ka eusiimah koering, [b] malah-mandar koering diadĕgkeun ti lantaran eta. Ari Abram teh noeroetkeun kana kasaoeran Saraï. 3 'Toeloej Saraï, geureuha Abram, njandak eta Hadjar, oerang Mĕsir, eusiboemina teja, bari seug disanggakeun ka Abram tjarogena, sina dianggo garwa. Mangsa harita geus meunang sapoeloeh taoen Abram tjalik di tanah Kanaän. 4 'Tidinja Abram ngalĕbĕtan ka Hadjar, seug njiram. Ana Hadjar geus tĕrangeun, jen dirina reuneuh, toeloej djoeraganana istri koe pangrasa manehanana hina. 5 'Pok Saraï mihatoer ka Abram: Pangdikanijaja koering teh ditĕmpoehkeun ka andjeun. Koering bareto njanggakeun eusi-imah koering ka pangkon andjeun; dĕmi geus tĕrangeun, jen dirina reuneuh, seug koering koe pangrasa manehanana hina. Pangeran moegi-moegi ngabĕrĕran ijeu pĕrkawis koering sarĕng andjeun! 6 'Ari lahiran Abram ka Saraï: Saestoena, eusi-boemi njai teja aja dina panangan njai; mangga geura milampah ka dinja koemaha pihadeëunana koe pangraos njai. Toeloej

koe Saraï dirĕndahkeun, bijoer kaboer ti pajoeneunana. *a* Gal. 4 : 22. *b* p. 30 : 3, 9.

7 Geus kitoe Hadjar kapĕndak koe Malaikat Pangeran pĕlĕbah tji-njoesoe, di tĕgal lĕga, nja eta pĕlĕbah tji-njoesoe 8 anoe di djalan ka tanah Soer. 'Pok ngalahir kijeu: Eh Hadjar, eusi-imah Saraï! maneh datang ti mana sarta dek leumpang ka mana? Wangsoelanana: Noen soemoehoen, simkoering keur kaboer ti pajoeneun Saraï, djoeragan sim-9 koering. 'Lahiran Malaikat Pangeran ka dinja: Geura balik deui ka djoeragan maneh, djeung koedoe ngarĕndahkeun 10 diri ka handapeun leungeunna. 'Ngalahir deui Malaikat Pangeran ka dinja: [a] Kami ka maneh dek maparin toeroenan loba pisan, datang ka teu beunang 11 dibilang tina kalobaänana. 'Aja deui lahiran Malaikat Pangeran ka dinja: Saĕnjana, maneh teh reuneuh, sarta bakal ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, nja eta koe maneh koedoe dingaranan Ismail, sabab Pangeran geus ngamak-12 boel kana kabalangsakan maneh. 'Ari eta teh pidjadieun manoesa adat sapĕrti kalde leuweung; leungeunna bakal ngamoesoeh ka sakabehna, djeung leungeun sakabehna bakal ngamoesoeh ka manehanana; [b] sarta bakal ngĕnggon ti hareupeun sakabeh doeloer-doeloerna. 13 'Tidinja koe Hadjar padjĕnĕngan Pangeran, anoe ngandika ka manehanana teja, disĕboetkeun: Andjeun Allah noe sipat ningal; karana tjarekna: Koetan aing di dijeu masih nendjo, sanggeus eta ni-14 ngal ka aing? 'Kitoe noe matak eta soemoer pada njĕboet [c] soemoer Lahaï-Roï; ajana di antara Kades djeung Bered. *a* p. 17 : 20. *b* p. 25 : 18. *c* p. 24 : 62; 25 : 11.

15 Geus kitoe Hadjar ngadjoeroe; Abram ti eta meunang poetra lalaki, sarta koe Abram eta poetrana, anoe beunang Hadjar ngadjoeroekeun teja, didjĕnĕnga-16 nan Ismail. 'Ari oemoer Abram, basa Hadjar ngadjoeroekeun Ismail, poetra Abram teja, dalapan poeloeh taoen, poendjoel gĕnĕp taoen.

PASAL 17.

Mangsa Abram oemoerna dongkap ka salapan poeloeh taoen, poendjoel salapan taoen, hidji waktoe Pangeran nembongan ka Abram, sarta nimbalan ka andjeunna kijeu: [a] Ijeu kami Allah anoe moerba-wisesa; maneh koedoe loemampah di pajoeneun kami, sarta sing 2 satĕmĕnna. 'Moen kitoe mah kami rek maparin pĕrdjangdjian kami di antara kami djeung maneh, sarta maneh koe kami didjĕngkarkeun kaliwat-leuwih. 3 'Brĕk Abram njoeoeh; ladjĕng Allah ngandika ka andjeunna, kijeu pangan-4 dikana: 'Moenggoeh kami teh, satĕmĕnna, pĕrdjangdjian kami ka maneh, sarta [b] maneh pidjadieun bapa mangpirang-5 pirang bangsa. 'Ari ngaran maneh moal disĕboet deui Abram, ĕnjana ngaran maneh dilandi Ibrahim; karana maneh koe kami geus ditangtoekeun djadi bapa 6 mangpirang-pirang bangsa. 'Eta maneh koe kami rek disina baranahan kaliwat-leuwih, djeung maneh koe kami geus ditangtoekeun djadi bangsa reja pisan, sarta reja radja noe bakal ka 7 loewar ti maneh. 'Djeung kami rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami di antara kami djeung maneh, sarta di antara anak-intjoe maneh pandeurieun maneh, toeroen-toemoeroen, djadi pĕrdjangdjian langgĕng, nja kami bakal Allah maneh, kitoe deui ka toeroenan maneh pan-8 deurieun maneh. 'Sarta kami ka maneh, djeung ka toeroenan maneh pandeurieun maneh, rek maparin ijeu tanah pangoembaraän maneh, nja eta sakoeriling tanah Kanaän, djadi milik langgĕng; sarta [c] kami bakal Allahna.
a p. 35 : 11; 2 Moesa 6 : 2. *b* Roem 4 : 17. *c* Ibr. 11 : 16.

9 Nimbalan deui Allah ka Ibrahim: Ari moenggoeh maneh mah, koedoe ngestoekeun pĕrdjangdjian kami, nja diri maneh sarta djeung anak-intjoe maneh pandeurieun maneh, toeroen-toemoe-10 roen. 'Nja ijeu pĕrdjangdjian kami, anoe koe maraneh koedoe diëstoekeun di antara kami djeung maraneh, sarta di antara toeroenan maneh pandeurieun maneh teja: [a] sakabeh noe bangsa la-11 laki di maraneh koedoe disoenatan. 'Tĕgĕs maraneh koedoe disoenatan nja daging kakoeloepan maraneh; nja eta noe djadi tanda pĕrdjangdjian di antara 12 kami djeung maraneh teja. 'Tijap-tijap anak lalaki di maraneh, [b] anoe oemoer dalapan poë, koedoe disoenatan, sakoer

bae anoe bangsa lalaki satoeroenan-toeroenan maraneh: anoe asal didjoeroekeun di imah, sarta noe beunang ngadoewit ti sakabeh djalma nagara sedjen, anoe teu kaäsoep bangsa maneh. 13 'Anoe asal didjoeroekeun di imah maneh, sarta noe beunang ngadoewit teja, misti disoenatan. Ari pĕrdjangdjian kami piajaeunana dina daging maraneh, 14 djadi pĕrdjangdjian langgĕng. 'Saha-saha lalaki anoe koeloep, anoe hanteu disoenatan daging kakoeloepanana, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana, da ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami. *a* Joh. 7 : 22; Lal. 7 : 8. *b* p. 21 : 4; 3 Moesa 12 : 3; Loek. 2 : 21.

15 Nimbalan deui Allah ka Ibrahim: Ngaran Saraï, pamadjikan maneh, koe maneh oelah disĕboet deui Saraï, kara-16 na dilandi Sarah.'Djeung kami [a] rek ngabĕrkahan ka dinja, malah kami ka maneh rek maparin hidji anak lalaki ti dinja; geus tangtoe kami ngabĕrkahan ka Sarah, sarta didjadikeun reja bangsa; loba radja, noe njarĕkĕl bangsa reja 17 pisan, anoe pidjadieun ti dinja. 'Brĕk Ibrahim njoeoeh, [b] bari goemoedjĕng, sarta ngalahir sadjĕro manahna: Karah anoe geus oemoer saratoes taoen teh pibogaeun anak? Sarta ari Sarah, anoe oemoer salapan poeloeh taoen teh, ka-18 rah bakal ngadjoeroe? 'Pok Ibrahim oendjoekan ka Allah: Noen, moegi-moegi poen Ismail hiroep di pajoeneun 19 andjeun! 'Dĕmi timbalan Allah: Saĕnja-ĕnjana Sarah, pamadjikan maneh, bakal ngadjoeroekeun hidji anak lalaki adjang maneh, nja eta koe maneh koedoe dingaranan Ishak, sarta kami rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami nja ka dinja, djadi pĕrdjangdjian langgĕng 20 ka anak-intjoena pandeurieunana. 'Ari moenggoeh Ismail teja kami geus ngamakboel ka maneh; masing njaho, [c] eta koe kami rek dibĕrkahan sarta disina baranahan; nja koe kami rek didjĕngkarkeun kaliwat-leuwih. Eta mĕngke poepoetra [d] doewa wĕlas gĕgĕden, sarta manehanana koe kami rek didjadikeun 21 bangsa gĕde. 'Tapi ari pĕrdjangdjian kami teja, eta koe kami rek diadĕgkeun ka Ishak, anoe koe Sarah bakal didjoeroekeun adjang maneh taoen ha-22 reup, tĕpoeng mangsa kiwari. 'Parantos ngandikana ka andjeunna; ladjĕng Allah moenggah ti Ibrahim. *a* p. 18 : 10. *b* p. 18 : 12. *c* p. 16 : 10; 21 : 13. *d* p. 25 : 1—16.

23 Tidinja Ibrahim njandak Ismail poetrana, djeung sakabeh anoe asal didjoeroekeun di boemina, kitoe deui sakabeh anoe beunang andjeunna ngartos, sakoer bae noe lalaki dina djalma-djalma eusi boemi Ibrahim; toeloej koe andjeunna pada disoenatan daging kakoeloepanana dina poë harita keneh, sakoemaha pangandika Allah ka an-24 djeunna teja. 'Ari oemoer Ibrahim, mangsa disoenatan daging kakoeloepanana teh, salapan poeloeh salapan taoen. 25 'Dĕmi oemoer Ismail poetrana, mangsa disoenatan daging kakoeloepanana 26 teh, tiloe wĕlas taoen. 'Dina poë harita keneh disoenatan Ibrahim djeung Is-27 mail poetrana. 'Ari sakabeh djalma lalaki eusi boemi Ibrahim, anoe asal didjoeroekeun di boemina sarta noe beunang ngartos ti djalma nagara sedjen, pada disoenatan barĕng djeung andjeunna.

PASAL 18.

Tidinja Pangeran nembongan deui ka Ibrahim di [a] ki pasang Mamre teja. Kabĕnĕran andjeunna keur tjalik dina lawang himah, keur wantji panas poëna. 2 'Ana tjĕngkat sotjana sarta ngareret, beh tiloe djalma ngaradĕg pabĕnĕranana. Barang katingali, bral moeroe, ngadeuheusan ka tiloean tina lawang himah, bari seug soedjoed kana taneuh. 3 'Toeloej oendjoekan kijeu: Noen, Goesti! madak-madak simkoering mĕndak koernija dina sotja Goesti, moegi oelah ngali-4 wat ti abdi gamparan.'Moegi kĕrsa dihatoeranan tjai saeutik, bade gamparan ngaroembah dampal, sarĕng lalinggih heula 5 handapeun ijeu kai. 'Ari simkoering sĕdja ngahatoeranan roti sapoeloekaneun, soepaja gamparan salĕgĕr manah; parantos toewang soemangga laladjĕng deui; karantĕn kitoe noe mawi ngaliwat ka abdi gamparan. Ari lahiran tiloean: Seg bae milampah kitoe, sakoemaha kasaoeran sampejan. *a* p. 13 : 18.

6 Ngageuwat Ibrahim kana himah, ka Sarah; pok ngalahir kijeu: Geuwat njai ngadonan tipoeng lĕmĕs tiloe takĕr, 7 moedoe njijeun koeweh. 'Heg Ibrahim

moeroe kana sapi, pek njandak hidji anak sapi, anoe ngora nja aloes, sok diselehkeun ka hidji boedjang; ngageuwat koe eta disadijakeun. 8 'Tidinja njandak mantega djeung tji-soesoe, kitoe deui anak sapi beunang njadijakeun teja, bari dihatoerkeun sakali ka noe tiloean; ari andjeunna seug ngadĕgan ka noe tiloean di handapeun kai teja; toeloej eta taroewang.

9 Geus kitoe noe tiloean ngalahir ka Ibrahim: Di mana Sarah, pamadjikan sampejan? Wangsoelanana: Soemoehoen, aja di djĕro himah. 10 'Ngalahir deui noe saoerang: [a] Tĕpoeng waktoe kiwari kami tangtoe datang deui ka maneh; harita Sarah, pamadjikan maneh, satĕmĕnna pibogaeun anak lalaki. Kareungeu koe Sarah dina lawang himah, noe di poengkoereun anoe ngalahir. 11 'Dĕmi Ibrahim djeung Sarah geus pada sĕpoeh, geus lalila pisan nja oemoer; geus eureun Sarah teh adat-bijasa awewe. 12 'Seug Sarah [b] goemoedjĕng sadjĕroning batinna, bari njaoer: Aing sanggeus sakijeu kolotna, naha bakal kadatangan hajang sarasmi? [c] Ari goesti aing ge geus sĕpoeh. 13 'Nimbalan Pangeran ka Ibrahim: Koe naon Sarah anoe matak seuri, bari ngomong: Naha aing saĕnjana bakal ngadjoeroe? kapan aing geus kolot! 14 'Naha [d] di Pangeran aja noe pimoestahileun? Ana geus nĕpi ka mangsana, kami tangtoe datang deui ka maneh, nja dina tĕpoeng waktoe kiwari, harita Sarah pibogaeun anak lalaki. 15 'Ari Sarah teh nganglĕs, pioendjoekna: Hanteu seuri koering teh; wantoe-wantoe sijeuneun. Dĕmi timbalanana: Moal ĕnja, poegoeh pisan maneh teh seuri. *a* p. 17:19, 21; Roem 9:9. *b* p. 17:17. *c* 1 Petr. 3:6. *d* Mat. 19:26; Loek. 1:37.

16 Neut eta djalma ngaradĕg, arangkat ti dinja, majoen ka nagara Sadoemoe; ari Ibrahim ngiring ngadjadjapkeun. 17 'Ladjĕng Pangeran nimbalan: [a] Koemaha kami rek noetoepan ka Ibrahim, anoe koe kami rek didamĕl? 18 'Da Ibrahim tangtoe pidjadieun bangsa gĕde nja rosa, toer di djĕro manehanana sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabĕrkahan. 19 'Karana Ibrahim koe kami geus dipioeninga, soepaja manehanana paparentah ka anak-anakna djeung ka saeusi-imahna pandeurieunana, sina pada ngestoekeun djalan Pangeran, ngalampahkeun kabĕnĕran djeung kaädilan, sangkan Pangeran ka Ibrahim ngadatangkeun sakoer anoe koe Pangeran geus didjangdjikeun ka manehanana. 20 'Nimbalan deui Pangeran: Djĕdjĕritan Sadoemoe djeung Gomora nja rosa pisan, sarta dosana nja bangĕt katjida; 21 'Noe matak kami ajeuna angkat, [b] dek ngawaspadakeun, eta teh kalakoeanana geus datang ka antekna, tĕroes sapanjambatna anoe datang ka kami, atawa hanteu; kami hajang oeninga. 22 'Seug eta djalma anoe doewa pada malik ti dinja, ladjĕng angkatna ka Sadoemoe; dĕmi Ibrahim masih keneh nangtoeng di pajoeneun Pangeran. *a* Am. 3:7; Joh. 15:15; Jak. 2:23. *b* p. 11:5.

23 Sĕr Ibrahim marĕk, sarta oendjoekan kijeu: Noen koemaha, djalma noe bĕnĕr koe andjeun bade ditoempoer oge sinarĕngan noe doraka? 24 'Manawi aja lima poeloeh djalma noe bĕnĕr di djĕro eta nagara. Koemaha eta koe andjeun bade ditoempoer oge, sarĕng ĕnggon teh moal dihampoera tina sabab eta noe lima poeloeh djalma noe balĕnĕr, anoe di tĕngahna? 25 'Palijas teuing andjeun teh, midamĕl anoe kitoe pĕtana, maehkeun djalma noe bĕnĕr sinarĕngan noe doraka, djadi djalma noe bĕnĕr disamikeun sarĕng noe doraka. Palijas teuing andjeun teh! Naha ari [a] Hakim saboemi kabeh moal midamĕl kaädilan? 26 'Dĕmi timbalan Pangeran: Oepama kami di Sadoemoe, di djĕro nagara, manggih lima poeloeh djalma noe bĕnĕr, tangtoe saĕnggon kabeh koe kami dihampoera koe karana eta. *a* Aj. 8:3; Djab. 9:5; 94:2.

27 Ngawangsoel Ibrahim, kijeu wangsoelanana: Noen, simkoering koemapoeroen oendjoekan ka Goesti, sanadjan simkoering teh [a] sipat taneuh sarĕng lĕboe bae. 28 'Manawi kana lima poeloeh djalma noe bĕnĕr kirang lima: koemaha andjeun bade ngaroeksakkeun sanagara kabeh tina sabab anoe lima? Dĕmi timbalanana: Moal diroeksak, lamoen kami di dinja manggih opat poeloeh lima. *a* p. 2:7.

29 Seug Ibrahim oendjoekan deui ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Manawi di dinja kapĕndak opat poeloeh. Dĕmi tim-

balanana: Moal koe kami didamĕl koe karana noe opat poeloeh.

30 Pioendjoekna deui: Moegi-moegi Goesti oelah bĕndoe, rehing simkoering oendjoekan deui: manawi di dinja kapĕndak tiloe poeloeh. Dĕmi timbalanana: Moal koe kami didamĕl, oepama kami di dinja manggih tiloe poeloeh.

31 Pioendjoekna deui: Noen, simkoering koemapoeroen oendjoekan deui ka Goesti: manawi di dinja kapĕndak doewa poeloeh. Dĕmi timbalanana: Moal koe kami diroeksak koe karana noe doewa poeloeh.

32 Pioendjoekna deui: Moegi-moegi Goesti oelah bĕndoe, rehing simkoering oendjoekan sakali deui bae: manawi di dinja kapĕndak sapoeloeh. Dĕmi timbalanana: Moal koe kami diroeksak koe karana noe sapoeloeh.

33 Barang parantos Pangeran ngandika ka Ibrahim, ladjĕng angkat; dĕmi Ibrahim moelih ka ĕnggonna.

PASAL 19.

Ari eta doewa malaikat teja saroempingna ka Sadoemoe wantji boerit. Kabĕnĕran Eloet keur tjalik dina lawang Sadoemoe. Barang katingali koe Eloet, neut indit mapagkeun, brĕk soe-2 djoed, njoeoeh kana taneuh, 'sarta mihatoer kijeu: Noen Djoeragan! moegi sarindang ka rorompok abdi gamparan, sarawoeh koelĕm; [a] sarĕng mangga, ngaroembah dampal andjeun; ari isoek-isoek mangga dangdan, ladjĕngkeun djalan andjeun. Ari walonanana: Montong, sabab dek meuting di loeloeroeng bae.

3 'Dĕmi Eloet liwat saking nja ngeukeuhan ka noe doewaän; [b] seug sindang ka andjeunna, pada lĕbĕt ka boemina. Gantjang koe Eloet dipangnjadijakeun soesoegoeh, sarta ngadamĕl roti teu ragian; [c] ladjĕng eta taroewang. *a* p. 18 : 4. *b* Ibr. 13 : 2. *c* p. 18 : 8.

4 Samemeh noe doewaän arebog, boeroeboel oerang nagara eta, oerang Sadoemoe, kolot-boedak, sakabeh djalma ti satoengtoengna, ngalingkoengan ka 5 eta imah. 'Geus kitoe pada njĕloekan Eloet, sarta ngaromong kijeu ka andjeunna: Di mana eta djalma, noe daratang ka maneh peuting ijeu? Geura ka-loewarkeun ka koela sakabeh, [a] koe 6 koela dek didjima. 'Tidinja Eloet ka loewar ka maranehanana ka hareupeun lawangna, bari meundeutkeun pantona 7 poengkoereunana. 'Pok misaoer kijeu: Eh doeloer-doeloer! poma oelah milam-8 pah kagorengan kitoe. 'Saĕnjana, kaoela boga doewa anak awewe, anoe tatjan lakian; nja eta koe kaoela dek dikaloewarkeun ka maraneh, seg eta koe maraneh pilampah sakoemaha pihadeeunana koe pangrasa maraneh; ngan djalma noe doewa teja koe maraneh poma oelah dikijeu-kijeu, karana nja kitoe noe matak ngijoehan ka hateup 9 imah kaoela. 'Dĕmi omongan djalma-djalma teja: Geura isĕr ka dijeu! Ngaromongna deui: [b] Eta mah hidji djalma pangdatangna dek njemah, padahal sok ngahoekoeman-hoekoeman bae. Ajeuna koela dek migawe goreng ka maneh, leuwih ti batan ka dinja. Toeloej pada habĕn ngarangsĕg ka eta djalma, nja ka Eloet teja, sarta ngadĕsĕk-dĕsĕk, 10 dek ngaroeksakkeun pantona. 'Gantjang djalma noe doewa teja njodorkeun pananganana, pek Eloet dikeumbing ka arandjeunna, ka djĕro imah, bari pan-11 toua dipeundeutkeun. 'Sarta eta djalma-djalma noe di hareupeun lawang imah teja, gĕde-leutik koe arandjeunna digĕboegan [c] dibaroetakeun, wĕleh njaroesahkeun maneh manggih lawangna.

a 3 Moesa 20 : 13; Roem 1 : 27; Joed. 7. *b* 2 Petr. 2 : 7, 8. *c* 2 Radja 6 : 18.

12 Tidinja eta doewa djalma ngalahir ka Eloet: Saha ahli maneh di dijeu? Minantoe, djeung anak maneh lalaki-awewe, sarta sakoer bae ahli maneh di nagara ijeu, geura ka-loewarkeun ti 13 ijeu ĕnggon; 'karana ijeu ĕnggon koe kami dek diroeksakkeun, sabab [a] rosa pisan panjambatna ka pajoeneun Pangeran, anoe matak kami koe Pangeran pada dipiwarang ngaroeksak inja.

14 'Bral Eloet ka loewar, misaoer ka noe doewa piminantoeëunana, noe rek ngawin ka poetrana noe istri; kijeu saoerna: Geura darangdan, geuwat ka loewar ti ijeu ĕnggon; karana Pangeran kĕrsa ngaroeksakkeun ijeu nagara. Dĕmi andjeunna koe pangrasa piminantoeëunana ka-15 was noe banjol. 'Geus kitoe, barang balebat padjar, seug Eloet koe noe doewa malaikat digĕntakkeun, ari lahira-

nana: Geura djoeng, bawa pamadjikan maneh, djeung eta doewa anak maneh noe awewe, anoe djonghok, [b] soepaja maneh oelah katiwasan koe kadorakaän
16 ijeu nagara. 'Dĕmi Eloet talangke; pek eta doewa djalma njarĕkĕl panangan andjeunna, kitoe deui panangan geureuhana sarta panangan doewa poetrana, tina kawĕlasan Pangeran ka andjeunna, [c] seug ditjandak bidjil, bari toeloej diteundeun di loewareun nagara. [a] p. 18 : 20.

[b] 4 Moesa 16 : 26; Jĕr. 51 : 6. [c] 2 Petr. 2 : 9.

17 Ari sanggeusna eta sadajana ditjandak ka loewar, pok noe saoerang ngalahir kijeu: Geura ngarahajoekeun njawa maneh; poma oelah ngalijeuk ka toekang, sarta oelah ngarandĕg di salĕgana ijeu tanah lempar. Geura ngarahajoekeun maneh ka pigoenoengan, soepaja
18 oelah katiwasan. 'Pioendjoek Eloet ka arandjeunna: Noen Goesti! moegi oelah
19 kitoe. 'Sajaktosna, abdi teh mĕndak sih-koernija dina sotja andjeun, sarĕng kalangkoeng agoeng kaäsihan andjeun, anoe koe andjeun geus dipidamĕl ka diri simkoering, moenggah ngahiroepan kana njawa simkoering. Ari simkoering teh hanteu wĕrat ngarahajoekeun maneh ka pigoenoengan, bisi simkoering kaboedjĕng koe katjilakaän teja, toeloej
20 paeh. 'Toeh geuning, nagara eta mah deukeut pikeun moeroe ka dinja, sarĕngna leutik. Moegi simkoering diidinan ngarahajoekeun maneh ka dinja. Lain leutik eta teh? Tinangtos njawa
21 simkoering hiroep. 'Ari walonanana ka Eloet: Hade, pĕrkara ijeu oge kami narima panĕda maneh; moal waka kami ngabalikkeun eta nagara, noe koe ma-
22 neh ditjatoerkeun. 'Geuwat ngarahajoekeun maneh ka dinja; karana kami moal bisa migawe kitoe-kijeu, ari maneh tatjan datang ka dinja. Kitoe noe matak
23 eta nagara disĕboetkeun Soar. 'Barang Eloet dongkap ka Soar, braj panon-poë
24 bidjil ka loehoereun boemi. 'Goer Pangeran [a] ka Sadoemoe djeung ka Gomora noeroenkeun hoedjan walirang djeung seuneu, ti salira Pangeran, ti
25 langit. 'Sarta eta sagala nagara, djeung salĕgana tanah lempar, katoet sakabeh priboemi nagara-nagara teja, malah noe djaradi dina taneuh oge, [b] koe Pangeran
26 dibalikkeun. 'Ari pamadjikan Eloet [c] ngalijeuk ka toekang ti poengkoereun andjeunna, kasĕdĕk djadi tihang oejah.

[a] 5 Moesa 29 : 23; Djab. 11 : 6; Loek. 17 : 29.
[b] Jĕr. 50 : 40; 2 Petr. 2 : 6. [c] Loek. 17 : 32.

27 Barang braj isoek, gantjang Ibrahim dangdan, angkat ka ĕnggon [a] oeroet andjeunna ngadĕg di pajoeneun Pange-
28 ran teja. 'Tidinja mĕlong ka lĕbah Sadoemoe djeung Gomora, sarta ka lĕbah salĕgana tanah lempar teja; katingali beh tina boemi ngĕboel haseup, sapĕrti
29 haseup tina pameuleuman. 'Dĕmi keur mangsa Allah ngaroeksakkeun sagala nagara tanah lempar teja, Allah emoeteun ka Ibrahim, ladjĕng ngaleupaskeun Eloet ti tĕngah ĕnggon anoe dibalik, basa koe andjeunna dibalikkeun eta sagala nagara, ĕnggon Eloet tjalik teja.

[a] p. 18 : 22.

30 Tidinja Eloet angkat deui ti Soar, toeloej tjalik di pigoenoengan, ari doewa poetrana noe istri teja ditjandak; karana andjeunna sijeuneun tjalik di Soar. Ari tjalikna di djĕro hidji goeha, nja andjeunna sarta djeung doewa poe-
31 trana teja. 'Hidji mangsa lantjeukna njaoer ka rajina: Rama oerang geus sĕpoeh, sarta taja djalma lalaki dina tanah ijeu, baris mandjingan ka oerang,
32 koemaha adat di saboemi kabeh. 'Tjing, oerang ka rama ngaleueutan anggoer, [a] seg oerang ebog reudjeung rama, soepaja oerang ngajakeun toeroenan ti
33 rama oerang. 'Prak pada ngaleueutan anggoer ka ramana dina peuting eta; geus kitoe lantjeukna asoep, doeg ebog reudjeung ramana; dĕmi Eloet teu oeningaeun dina ngĕdĕngna djeung dina
34 hoedangna. 'Ari isoekna pok lantjeukna njaoer ka rajina: Eta atjeuk peuting tadi ebog reudjeung rama; tjik, oerang peuting ĕngke ngaleueutan deui anggoer, seg adi asoep, ebog reudjeung rama, soepaja oerang ngajakeun toeroe-
35 nan ti rama oerang. 'Prak peuting eta ngaleueutan deui anggoer ka ramana; toeloej rajina dangdan, doeg ebog djeung andjeunna; dĕmi Eloet teu oeningaeun dina ngĕdĕngna djeung dina hoedangna.
36 'Tidinja noe doewa poetra Eloet teh
37 pada bobot ti ramana. 'Geus kitoe lantjeukna ngowokeun hidji poetra lalaki; toeloej dingaranan [b] Moab; nja eta teh karoehoen oerang Moab, tĕpi ka mangsa

38 ajeuna. 'Ari rajina kitoe keneh ngowokeun hidji poetra lalaki; toeloej dingaranan Ben-Ami; nja eta teh karoehoen [b] bangsa Amon, těpi ka mangsa ajeuna.

a 3 Moesa 18:7. *b* 5 Moesa 2:9, 19; 23:3.

PASAL 20.

Geus kitoe Ibrahim ngalih deui ti dinja, [a] nja ka tanah kidoel teja, toeloej tjalik di antara Kades djeung Soer, 2 ngoembara di tanah Gĕrar. 'Ari Ibrahim sok njaoerkeun Sarah geureuhana, jen: [b] Eta teh doeloer kaoela. Tidinja Abimelek, radja Gĕrar, ngoetoesan, eta Sa-3 rah diala. 'Tatapi Allah [c] njoempingan ka Abimelek dina impian ti peuting, sarta nimbalan ka dinja kijeu: Masing njaho, maneh paeh, tina hal awewe beunang maneh njokot teja; karana eta 4 teh boga salaki. 'Dĕmi Abimelek tatjan ngadeukeutan ka Sarah, mana oendjoekan kijeu: Eh Goesti! naha bangsa noe bĕnĕr oge koe andjeun bade dimang-5 sakeun? 'Mapan eta djalma mitjatoer ka koering, jen: Eta teh doeloer kaoela; ari djimisna ge kitoe keneh, tjatoerna jen: Eta teh doeloer kaoela. Soemoehoen, koering milampah kitoe teh kalawan hate noe satĕmĕnna sarĕng ka-6 lawan leungeun noe bĕrĕsih. 'Ari timbalan Allah ka radja dina impian teh: Kami oge oeninga, maneh pangmilampah kitoe kalawan hate noe satĕmĕnna; malah-malah kami ngahalangan ka maneh, oelah milampah dosa ka kami; kitoe noe matak maneh koe kami han-7 teu diidinan njabak ka dinja. 'Ari ajeuna geura poelangkeun koe maneh pamadjikan eta djalma; karana [d] eta teh nabi, sarta bakal mangnĕdakeun ka maneh, tangtoe maneh hiroep; sabalikna, oepama koe maneh hanteu dipoelangkeun mah, masing nganjahokeun, jen maneh teh tangtoe paeh, nja diri maneh sarta djeung sakabeh ahli maneh.

a p. 12:9. *b* p. 12:13; 26:7. *c* p. 31:24. *d* Djab. 105:15; Aj. 42:8.

8 Geus kitoe Abimelek tanghi isoek-isoek, gantjang njaoer sakabeh abdina, bari seg ngawartakeun sakabeh pangandika noe tadi teja, sing kadenge koe maranehanana. Toeloej eta djalma pada 9 sarijeuneun katjida. 'Tidinja Abimelek ngaloeloeengsoer tjalik ka Ibrahim, sarta misaoer ka andjeunna kijeu: [a] Naha andjeun midamĕl kitoe ka kaoela sakabeh? sarĕng nahaon dosa kaoela ka andjeun, anoe matak andjeun ka kaoela sarĕng ka karadjaän kaoela ngadatangkeun dosa sakitoe gĕde? Andjeun ka kaoela geus midamĕl lalampahan anoe hanteu pan-10 tĕs dipilampah. 'Saoer deui Abimelek ka Ibrahim: Nahaon anoe katingali koe andjeun, anoe matak midamĕl anoe ki-11 toe pĕtana? 'Ngawalon Ibrahim: Sabab pikir kaoela: Geus poegoeh oerang ĕnggon ijeu hanteu sijeun koe Allah; [b] aing koe eta meureun dipaehan tina hal 12 pĕrkara pamadjikan aing. 'Malah sajaktina doeloer kaoela; anak rama kaoela eta teh, nanging lain anak iboe kaoela; 13 toeloej djadi bodjo kaoela. 'Geus kitoe, keur mangsa kaoela koe Allah dipiwarang ngoembara, ka loewar ti imah bapa kaoela, pok kaoela ngomong ka dinja: Nja ijeu kahemanan, anoe koe njai koedoe dilampahkeun ka akang: di sambarang ĕnggon, mana bae anoe koe oerang didatangan, njai koedoe njĕboetkeun akang, jen: Eta teh doeloer kaoela.

a p. 12:18; 26:10. *b* p. 26:9.

14 Tidinja Abimelek njandak domba djeung sapi, kitoe deui boedak lalaki-awewe, seug dihatoerkeun ka Ibrahim; sarta Sarah geureuhana dipoelangkeun 15 deui ka andjeunna. 'Ari saoer Abimelek: Tah, tanah kaoela aja di pajoeneun andjeun; mangga tjalik di mana bae pi-16 saeëunana koe pangraos andjeun. 'Dĕmi ka Sarah saoerna: Eta kaoela ka saderek njai mere sareboe wang perak; masing ngingĕtkeun, eta teh pikeun njai, baris toetoep sotja di sakabeh anoe reureudjeungan djeung njai, sarta sagala noe tadi teja njai teh sabĕnĕrna. 17 'Tidinja koe Ibrahim dipangnĕdakeun ka Allah; ladjĕng Allah njageurkeun Abimelek djeung garwana, kitoe deui sĕlir-sĕlirna, noe matak pada poetraän. 18 'Karana Pangeran tadi geus mĕpĕtkeun sakabeh pianakan saeusi boemi Abimelek, tina hal pĕrkara Sarah, geureuha Ibrahim.

PASAL 21.

Tidinja Pangeran ngalajad ka Sarah [a] sakoemaha timbalanana, sarta Pangeran ngadamĕl ka Sarah sakoemaha

2 pangandikana teja. 'Geus kitoe [b] bobot, toeloej Sarah ngowokeun pikeun Ibrahim hidji poetra lalaki, eukeur Ibrahim geus sĕpoeh, dina mangsa noe koe Pangeran diandikakeun ka Ibrahim teja. 3 'Ari eta poetra, anoe diwĕdalkeun keur Ibrahim, anoe beunang Sarah ngowokeun keur andjeunna teja, koe Ibrahim 4 didjĕnĕnganan [c] Ishak. 'Sarta eta Ishak poetrana, barang geus dalapan poë oemoerna, koe Ibrahim disoenatan, [d] sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna 5 teja. 'Ari oemoer Ibrahim, mangsa Ishak poetrana diowokeun keur andjeun6 na teja, [e] saratoes taoen. 'Pok Sarah ngalahir: Allah ka kaoela geus midamĕl [f] anoe matak seuri; saha-saha noe ngadenge, tangtoe miloe seuri ka ka7 oela. 'Lahirna deui: Saha noe tadina ka Ibrahim pibisaeun mopojan, jen: Sarah bakal njoesoean anak? karana kaoela ngadjoeroekeun anak teh keur andjeunna geus sĕpoeh. *a* p. 17:19; 18:10.

b Gal. 4:23; Ibr. 11:11. *c* p. 17:19. *d* p. 17:12. *e* Roem 4:19. *f* p. 18:12.

8 Ari eta moerangkalih ngagĕngan, seug toeloej dibeuteungan nginang; sarta Ibrahim hadjat rosa pisan keur poëan 9 Ishak dibeuteungan nginang. 'Dĕmi koe Sarah katingali anak Hadjar, oerang Mĕsir, anoe beunang eta ngadjoeroekeun adjang Ibrahim teja, [a] njeung10 seurikeun. 'Pok Sarah mihatoer ka Ibrahim: 'Noen, [b] eta eusi-imah teh djongklokkeun katoet anakna; karana anak eusi-imah mah hamo pimeunangeun warisan, teu tara anak koering Ishak. 11 'Ari eta kasaoeran hal pĕrkara poetrana teja, pangraos Ibrahim goreng tĕmĕn. 12 'Tapi Allah nimbalan ka Ibrahim: Ari hal boedak djeung hal eusi-imah maneh teja, maneh oelah aja pangrasa eta goreng; sakabehna anoe koe Sarah ditjatoerkeun ka maneh, koedoe toeroet samonganana; karana [c] nja ti Ishak noe 13 bakal disĕboet toeroenan maneh. 'Ari moenggoeh anak eusi-imah teja, [d] eta ge koe kami rek didjadikeun bangsa, sabab eta ge toeroenan maneh. *a* Gal. 4:29.

b Gal. 4:30. *c* p. 17:21; Roem 9:7, 8; Gal. 4:28. *d* p. 17:20.

14 Toeloej Ibrahim tanghi isoek-isoek, geus kitoe njandak roti djeung hidji karoeng koelit dieusi tjai, sok dipaparinkeun ka Hadjar, diteundeun dina taktakna, sarta dipaparin boedak teja, bari seug dipiwarang leumpang. Bral Hadjar leumpang; geus kitoe kasasab di tĕgal lĕga 15 Berseba. 'Ari tjai eusi karoeng teja datang ka bejak; sok boedak teh koe Hadjar dipitjeun ka handapeun hidji tang16 kal leutik. 'Toeloej leumpang, gek dijoek ti pabĕnĕranana, djaoehna sapamanah; karana omongna: Aing oelah nendjo paehna boedak! Barang geus dijoek ti pabĕnĕranana, seug Hadjar tjeurik sĕgrak-sĕ17 groek. 'Ari koe Allah dimakboel sambatna eta boedak. Pok Malaikat Pangeran ngalahir ka Hadjar ti langit, sarta bĕdas, kijeu lahirna ka dinja: Eh Hadjar! aja naon? Poma oelah sijeunsijeun; karana koe Allah geus dimakboel sambatna eta boedak, ti ĕnggonna aja. 18 'Geura indit, boedak teh hoedangkeun, tjĕkĕlan koe leungeun maneh; karana [a] eta koe kami rek didjadikeun bangsa 19 gĕde. 'Sarta Allah ngabeuntakeun panon Hadjar, beh nendjo hidji soemoer tjai; bral leumpang, gantjang karoeng-koelitna dieusian tjai, bari seug boedak 20 diinoeman. 'Geus kitoe Allah njarĕngan ka eta boedak, sarta ngagĕdean; ari ngĕnggonna di tĕgal lĕga, sarta djadi 21 toekang panah. 'Nja ngĕnggonna teh di tĕgal lĕga Paran, sarta koe indoengna dipangnjokotkeun pipamadjikaneun ti tanah Mĕsir. *a* p. 17:20.

22 Geus kitoe, dina mangsa eta toeloej Abimelek djeung Pikol, kapala baladna, misaoer ka Ibrahim, kijeu saoerna: Allah njarĕngan ka andjeun dina saniskara noe koe andjeun dilampahkeun. 23 'Ari ajeuna kaoela nĕda soempah andjeun di dijeu njĕbat Allah, andjeun moal tjidra ka kaoela atawa ka anakintjoe kaoela; satĕgĕsna andjeun bakal ngalampahkeun kahemanan ka kaoela sarĕng kana ijeu tanah, anoe koe andjeun disemahan, noeroetkeun kahemanan anoe koe kaoela dilampahkeun ka 24 andjeun teja. 'Ari walonan Ibrahim: 25 Mangga, kaoela dek soempah. 'Tatapi Ibrahim mepelingan ka Abimelek tina hal pĕrkara hidji soemoer tjai, anoe koe abdi-abdi Abimelek diparĕboetkeun. 26 'Dĕmi saoer Abimelek: Kaoela teu tĕrang aja noe ngalampahkeun pĕrkara kitoe, malah andjeun teu maparin njaho

ka kaoela, sarawoeh kaoela hanteu pisan meunang warta, kadjaba ajeuna. 27 'Tidinja Ibrahim njandak domba reudjeung sapi, dihatoerkeun ka Abimelek; toeloej doewanana pada ngadamĕl pĕrdjangdjian. 28 'Ari Ibrahim njingsalkeun anak domba toedjoeh sĕle, misah ĕnggonna. 29 'Pok Abimelek misaoer ka Ibrahim: Keur naon ijeu anak domba toedjoeh sĕle di dijeu, anoe koe andjeun disingsalkeun, misah ĕnggonna? 30 'Walonanana: Kahajang kaoela eta anak domba noe toedjoeh sĕle koe andjeun ditjandak ti leungeun kaoela, noe dipalar soepaja eta djadi saksi ka kaoela, jen kaoela anoe njijeun soemoer teja. 31 'Kitoe noe matak eta ĕnggon pada njĕboet Berseba, sapedah arandjeunna doewanana pada soempah di dinja. 32 'Prak arandjeunna ngadamĕl pĕrdjangdjian di Berseba. Toeloej Abimelek dangdan, djeung Pikol, kapala baladna, seug maroelih ka tanah Pĕlisti. 33 'Tidinja Ibrahim mĕlak kai di Berseba, sarta [a] njĕboet di dinja padjĕnĕngan Pangeran, Allah noe sipat langgĕng. 35 'Ari njemahna Ibrahim di tanah Pĕlisti teh lila katjida.

a p. 4:26; 12:8.

PASAL 22.

Sanggeusing pĕrkara noe tadi teja, Allah [a] njoba ka Ibrahim. Ari Allah nimbalan ka andjeunna kijeu: Ibrahim! Wangsoelanana: Noen, ijeu simkoering. 2 'Timbalanana: Geura njokot anak maneh, anoe noenggal, kanjaäh maneh, nja eta Ishak, bral maneh leumpang ka tanah [b] Moria, toeloej koerbankeun di dinja, djadi koerban doeroekan, dina hidji goenoeng anoe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh.

a 2 Moesa 16:4; 20:20. *b* 2 Bab. 3:1.

3 Tidinja Ibrahim tanghi isoek-isoek, seug ngadangdanan hidji kalde, djeung njandak doewa boedjang, sarawoeh Ishak poetrana, sarta meulahan kai pikeun koerban doeroekan; toeloej djĕngkar, ngadjoegdjoeg ka ĕnggon, anoe koe Allah ditimbalkeun ka andjeunna teja. 4 'Dina poë noe katiloe, barang Ibrahim tjĕngkat sotjana, ningali eta ĕnggon ti kadjaoehan. 5 'Pok Ibrahim miwarang ka boedjangna: Maraneh toenggoe bae di dijeu reudjeung kalde; ari kami reudjeung boedak dek toeloej ka ditoe, sĕdja sĕmbahijang; ĕngke datang deui ka maraneh. 6 'Tidinja Ibrahim njandak soeloeh pikeun koerban doeroekan teja, [a] dipanggoelkeun ka Ishak poetrana, sarta njandak seuneu djeung peso, didjingdjing koe andjeunna, ladjĕng arangkat padoedoewaän. 7 'Pok Ishak mioendjoek ka Ibrahim ramana, kijeu pioendjoekna: Noen Ama! Ngawalon Ibrahim: Naon, ĕnoeng? Pioendjoekna deui: Noen, ijeu aja seuneu sarĕng soeloeh, nanging di mana dombana pikoerbaneun doeroekan? 8 'Walonan Ibrahim: Eh ĕnoeng! pĕrkara domba pikoerbaneun doeroekan tamah, Allah koe andjeun noe pingoeroeseun. Ladjĕng bae arangkat padoedoewaän.

a Joh. 19:17.

9 Barang geus darongkap ka ĕnggon, anoe koe Allah ditimbalkeun ka andjeunna teja, toeloej Ibrahim ngadamĕl hidji altar di dinja, seug natakeun soeloehna; geus kitoe ngaringkoes Ishak poetrana, bari diteundeun dina altar, ditoempangkeun dina soeloeh. 10 'Tidinja Ibrahim njodorkeun panangan, top njandak pesona, [a] arek pek meuntjit poetrana. 11 'Kasĕdĕk Malaikat Pangeran ngalahir ka andjeunna ti langit, sarta bĕdas, kijeu lahirna: Ibrahim! Ibrahim! Ari wangsoelanana: Noen, ijeu simkoering. 12 'Lahiranana deui: Oelah waka ngeunakeun leungeun maneh ka eta boedak, sarta oelah dikijeu-kijeu; karana ajeuna kami geus tĕrang, maneh teh saĕnjana sijeun koe Allah, dalah anak maneh anoe noenggal koe kami dipoendoet, koe maneh hanteu diowĕlkeun. 13 'Tidinja Ibrahim tjĕngkat sotjana, ret ningali, beh aja hidji domba lalaki di poengkoer, tandoekna kapoekĕt koe areuj-areujan. Gantjang Ibrahim angkat, pek domba lalaki teh ditjandak, toeloej dikoerbankeun, didamĕl koerban doeroekan, ngaganti poetrana. 14 'Ari eta ĕnggon koe Ibrahim seug dingaranan: Pangeran noe pingoeroeseun; anoe matak ajeuna sok aja noe njĕboet kijeu: Di goenoeng Pangeran tangtoena dioeroeskeun.

a Ibr. 11:17—19; Jak. 2:21.

15 Ngalahir deui Malaikat Pangeran ka Ibrahim ti langit, kadoewa-kalina, sarta 16 bĕdas, 'kijeu lahirna: Kami soempah [a] njĕboet diri kami, pangandika Pange-

ran, sapedah maneh geus ngalampahkeun anoe kitoe pĕtana, sarta hanteu ngowĕlkeun anak maneh anoe noeng-17 gal, 'noe matak kami teh kaliwat-saking nja rek ngabĕrkahan ka maneh, sarta kaliwat-saking nja rek ngadjĕngkarkeun toeroenan maneh, tjara bentang di langit djeung sapĕrti keusik di basisir laoet; [b] sarta toeroenan maneh bakal kawaris lawang moesoeh-moe-18 soehna. 'Djeung deui [c] di djĕro toeroenan maneh teh sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabĕrkahan, tina sabab [d] maneh noeroet ka timbalan kami.
19 'Tidinja Ibrahim malikan boedjangna, seug darangdan, bral moelih ka Berseba, diiring koe poetrana sarta koe boedjangna; toeloej Ibrahim tjalik di Berseba.

a Loek. 1 : 73; Ibr. 6 : 13. *b* p. 24 : 60. *c* Gal. 3 : 16. *d* p. 26 : 5.

20 Sanggeusing pĕrkara noe tadi teja, aja noe ngoeninga ka Ibrahim, kijeu pioendjoekna: Noen, [a] Milka ge ngowokeun poetra pamĕgĕt bade Nahor, raji 21 gamparan. 'Nja eta Oes tjikalna, sarĕng Boes rajina, kitoe deui Kĕmoeël, anoe 22 rama Aram, 'sarawoeh Kesed, Haso, 23 Pildas, Jidlap sarĕng Bĕtoeël. 'Ari [b] Bĕtoeël poetraän Rabeka. Eta noe dalapan beunang ngowokeun Milka keur 24 Nahor, raji Ibrahim. 'Malah parĕkan Nahor, ngaran Roema, eta ge ngadjoeroe, nja eta Tebah, Gaham, Tahas djeung Maäka.

a p. 11 : 29. *b* p. 24 : 15.

PASAL 23.

Ari oemoer Sarah dongkap ka saratoes taoen, poendjoel doewa poeloeh toedjoeh taoen; nja kitoe taoen hiroep Sa-2 rah. 'Toeloej Sarah poepoes di [a] Kirjat-Arba, nja eta Hebron, di tanah Kanaän. Gantjang Ibrahim soemping, aloek-aloe-3 kan katilar Sarah, bari ditangisan. 'Geus kitoe Ibrahim angkat tina noengkoelan papatenna, toeloej misaoer ka oerang 4 Het, kijeu saoerna: 'Ari kaoela teh [b] semah, nja djalma madjik di sarampejan; moegi maparin ka kaoela geusan pakoeboeran milik di sarampejan, pikeun kaoela ngoeboer papaten kaoela, 5 anoe di himah kaoela. 'Ngawangsoel oerang Het ka Ibrahim, kijeu wangsoe-6 lanana ka andjeunna: 'Eh Djoeragan! reungeukeun kaoela: andjeun teh [c] gĕgĕdening Allah di tĕngah kaoela; mangga, papaten andjeun koerĕbkeun dina pakoeboeran kaoela anoe pangsaena; lĕbah kaoela sadaja moal aja noe dek mĕnggĕl pakoeboeranana, ngahoelag andjeun ngoerĕbkeun papaten andjeun.
7 'Neut Ibrahim ngadĕg, brĕk soedjoed ka priboemi tanah eta, nja ka oerang 8 Het teja, 'bari seug misaoer ka darinja, kijeu saoerna: Manawi sarampejan aja manah, kaoela ngoeboer papaten kaoela, anoe di himah kaoela, tjing reungeukeun kaoela: moegi pangnĕdakeun ka-9 oela ka Epron poetra Sohar, 'soepaja maparin ka kaoela goeha Makpela, kagoengan andjeunna, noe di toengtoeng kĕbonna; moegi dipaparinkeun ka kaoela sing sapangaosna, geusan pakoe-10 boeran milik di tĕngah sarampejan. 'Kabĕnĕran Epron teja keur tjalik di tĕngah oerang Het. Pok Epron, oerang Het, ngawalon ka Ibrahim, kasaksian koe sadajana oerang Het, koe sakoer bae [d] anoe asoep lawang nagarana, kijeu wa-11 lonanana: 'Montong teuing, djoeragan! tjing, reungeukeun kaoela: eta kĕbon koe kaoela disanggakeun ka andjeun, kitoe deui goehana, anoe di djĕro kĕbon, koe kaoela disanggakeun ka andjeun; disanggakeunana ka andjeun teh di hareupeun ijeu sadajana djalma bangsa kaoela; mangga, koerĕbkeun papaten 12 andjeun. 'Brĕk Ibrahim soedjoed deui 13 ka hareupeun priboemi tanah eta, 'bari seug misaoer ka Epron, kasaksian koe priboemi tanah eta, kijeu saoerna: Manawi aja kĕrsa, panĕda kaoela moegi reungeukeun kaoela: [e] pasĕdjaän kaoela njanggakeun pangaos kĕbon; moegi ditjandak ti kaoela, seug kaoela dek ngoe-14 boer papaten kaoela ka dinja. 'Ngawalon Epron ka Ibrahim, kijeu walonanana 15 ka andjeunna: 'Eh djoeragan! reungeukeun kaoela: ari lahan pangaos opat ratoes sekel perak, nahaon eta mah di antara kaoela sarĕng andjeun? Mangga, 16 papaten andjeun koerĕbkeun bae. 'Ari Ibrahim ngagoegoe ka Epron; toeloej Ibrahim [f] nimbang oewang, anoe disaoerkeun tadi, kasaksian koe sadajana oerang Het, dihatoerkeun ka Epron, opat ratoes sekel perak, lakoe ka toe-17 kang dagang. 'Geus poegoeh [g] kĕbon Epron, anoe di Makpela, anoe hareu-

peun Mamre, nja kĕbonna katoet goehana noe di djĕro kĕbon, kitoe deui sakabeh kakaian anoe dina kĕbon, anoe 18 dina sawĕwĕngkĕranana sakoeriling, 'djadi kagoengan Ibrahim, kasaksian koe sadajana oerang Het, koe sakoer bae anoe 19 asoep lawang nagarana. 'Sanggeus kitoe Ibrahim ngoerĕbkeun Sarah geureuhana ka goeha kĕbon Makpela, anoe hareupeun Mamre, nja eta Hebron, di tanah 20 Kanaän teja. 'Geus poegoeh eta kĕbon, katoet goehana anoe di djĕro kĕbon, kagoengan Ibrahim, djadi pakoeboeran milik, ti oerang Het. *a* p. 35 : 27; Jos. 14 : 15. *b* Lal. 7 : 5. *c* p. 21 : 22. *d* p. 34 : 20, 24. *e* p. 14 : 23. *f* p. 43 : 21. *g* p. 25 : 9, 10; 49 : 30; 50 : 13.

PASAL 24.

Ari Ibrahim geus sĕpoeh, geus lila pisan joeswana, sarta Pangeran geus ngabĕrkahan ka Ibrahim dina saniska-2 rana. 'Tidinja Ibrahim marentah ka abdina, kokolot boemina, anoe njangking ka sakabeh kagoenganana, nja kijeu: [a] Leungeun maneh geura toempangkeun 3 dina handapeun tetepokan kami; 'maneh koe kami rek disoempahan njĕboet Pangeran, Allah noe kagoengan sawarga, Allah noe kagoengan boemi; koedoe nejangan pidjodoëun anak kami, tapi [b] oelah ngalamar anak oerang Kanaän, anoe koe kami ditjitjingan di tĕngahna. 4 'Enjana maneh koedoe leumpang ka tanah kami, ka nagara asal kami, ngalamar pidjodoëun anak kami Ishak. 5 'Ngawangsoel abdina ka andjeunna: Palangsijang eta istri teu kĕrsaeun toemoet ka tanah ijeu; koemaha ari kitoe, poetra gamparan koe koering kĕdah dipoelangkeun ka tanah asal gamparan 6 ka loewar? 'Ari lahiran Ibrahim ka kokolot teh: Masing hade-hade, anak kami koe maneh poma oelah dipoe-7 langkeun ka dinja. 'Pangeran, Allah sawarga, anoe njandak diri kami ti boemi rama kami djeung ti tanah asal kami, sarta [c] noe ngandika ka kami, samalah soempah ka kami, kijeu pangandikana: Kami rek maparin ijeu tanah ka toeroenan maneh: nja eta tangtoe miwarang malaikatna ti heulaeun maneh, soepaja maneh ngalamar pidjodoëun 8 anak kami ti dinja teh toeloes. 'Dĕmi saoepama eta istri teu daekeun noetoerkeun mah ka maneh, maneh teh pibĕrĕsiheun tina ijeu pangnjoempahan kami; ngan anak kami koe maneh poma 9 oelah dipoelangkeun ka dinja. 'Toeloej eta abdi noempangkeun leungeunna dina handapeun tetepokan Ibrahim djoeraganana, prak soempah ka andjeunna hal pĕrkara eta. *a* p. 47 : 29. *b* 1 Kor. 7 : 39. *c* p. 12 : 7; 22 : 16.

10 Tidinja eta abdi njokot sapoeloeh onta ti onta djoeraganana, bral indit, mawa saroepaning barang noe aloes-aloes, kagoengan djoeraganana; djoeng leumpang ka tanah Mesopotami, [a] ka nagara 11 Nahor teja. 'Geus datang, toeloej ngadĕroemkeun onta ti loewareun nagara, deukeut hidji soemoer tjai, mĕnĕran wantji boerit, ninggang waktoe awewe 12 boedal ngala tjai. 'Seug oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah djoeragan simkoering Ibrahim! [b] moegi-moegi ditĕpangkeun ka hareupeun simkoering dintĕn ijeu, sarĕng moegi midamĕl kaäsihan ka djoeragan simkoering Ibrahim. 13 'Tah, simkoering nangtoeng di sisi ijeu soemoer tjai, sarĕng landjang-landjang, anak oerang nagara ijeu, keur boedal, 14 sĕdja ngarala tjai. 'Moegi-moegi diparĕngkeun, saha-saha landjang, anoe koe simkoering bade ditjatoeran kijeu: Kĕndi njai moegi sodorkeun, kaoela hajang nginoem, seug njaoer: Mangga ngaleueut, malah koering rek nginoeman ka onta bapa ongkoh: moegi nja eta noe koe andjeun dikĕrsakeun pigarwaeun abdi andjeun Ishak; moegi simkoering tĕrang tina lantaran kitoe, jen andjeun midamĕl kaäsihan ka djoeragan simkoering. *a* p. 11 : 31; 27 : 43. *b* p. 27 : 30.

15 Geus kitoe, tatjan anggeus abdi teh oendjoekan, doemadakan ka loewar [a] Rabeka poetra Bĕtoeël, anoe poetra Milka, geureuha Nahor, raji Ibrahim 16 teja, sarta moenggoe kĕndina. 'Ari eta landjang moetoeh koe geulis roepana, parawan, tatjan lakian; djoet toeroen ka soemoer, ngeusian kĕndina, tjat 17 oenggah. 'Seug abdi teh moeroe, nĕpangan eta landjang, bari mihatoer: Moen aja paidin, nĕda ngoejoep tjai 18 saeutik tina kĕndi njai. 'Wangsoelanana: Mangga, djoeragan! geura ngaleueut. Gantjang noeroenkeun kĕndina ka pa-19 nanganana, bari seug diinoeman. 'Ba-

rang geus reres diinoeman, pok njaoer: Koering dek nimba deui pikeun onta bapa, dongkap ka reres ngarinoemna. 20 'Gantjangna kĕndi ditjitjikeun kana paragina nginoem, seg loempat deui kana soemoer, nimba, nja nimbaän pikeun 21 sakabeh ontana. 'Dĕmi djalma teja bĕngongeun ka landjang teh, bari repeh, hajang njaho Pangeran ngaloeloeskeun djalanna atawa hanteu. *a* p. 22 : 23.

22 Geus kitoe, barangna onta-onta geus reres ngarinoem, toeloej eta djalma njokot hidji anting ĕmas, beuratna satĕngah sekel, djeung sapasang geulang, pikeun pananganana, beuratna sapoe-23 loeh sekel ĕmas, 'bari mihatoer: Njai teh poetra saha? moegi maparin njaho ka kaoela. Koemaha di boemi toewang rama aja ĕnggon pikeun kaoela sarĕng 24 batoer-batoer ngarĕrĕb? 'Ari wangsoelanana ka dinja: [a] Koering teh anak Bĕtoeël, anoe poetra Milka, anoe beunang 25 Milka ngowokeun pikeun Nahor. 'Saoerna deui ka dinja: Boh djarami, boh parab, loba nakĕr di imah, samalah ĕnggon pikeun ngarĕrĕb ge aja pisan. 26 'Broek eta djalma soedjoed ka Pange-27 ran, 'sarta oendjoekan kijeu: Sagala poedji ka Pangeran, Allah djoeragan simkoering Ibrahim, anoe hanteu nilarkeun kaäsihanana sarĕng kajaktosanana ti djoeragan simkoering; ari simkoering teja koe Pangeran geus ditoejoen dina djalan ka boemi saderek djoe-28 ragan. 'Bral landjang teh loempat ka boemi iboena, ngoeningakeun sagala pĕrkara noe tadi. *a* p. 22 : 23.

29 Ari Rabeka kagoengan saderek lalaki, djĕnĕnganana Laban. Bral Laban ka loewar, moeroe ka eta djalma, kana 30 soemoer. 'Barang geus ningali anting, kitoe deui geulang dina panangan saderekna teja, sarta barang geus ngareungeu tjarijos Rabeka saderekna, saoerna: Kijeu-kijeu kasaoeran eta djalma ka koering: seug Laban nejang eta djalma; geuning keur nangtoeng di pĕlĕbah 31 onta-onta, di sisi soemoer. 'Pok njaoer: [a] Eh noe dibĕrkahan koe Pangeran! mangga geura tjalik; koe naon ngadĕg di loewar? Kaoela geus nĕtĕbahan imah, 32 kitoe deui ĕnggon baris onta. 'Tidinja eta djalma asoep ka boemi. Heug ontana ditjoetjoelan, sarta merean [b] djarami djeung parab ka onta-onta, kitoe deui tjai, pikeun ngoembah soekoe eta djalma djeung soekoe batoer-batoerna 33 anoe ngiring. 'Teu lila eta djalma disoegoehan dahareun. Dĕmi pioendjoekna: Koering moal nĕda, ari tatjan ngoendjoekkeun pihatoereun koering. Ari saoer Laban: Soemangga, saoerkeun! *a* p. 26 : 29. *b* p. 43 : 24.

34 Toeloej mihatoer kijeu: Koering teh 35 abdi Ibrahim. 'Ari djoeragan koering [a] geus langkoeng-langkoeng nja dibĕrkahan koe Pangeran, moenggah djadi agoeng pisan; dipaparin domba sarĕng sapi, perak sarĕng ĕmas, kitoe deui boedak lalaki-awewe, sarawoeh onta sarĕng 36 kalde. 'Samalah Sarah, geureuha djoeragan, sanggeusna sĕpoeh, ladjĕng ngowokeun hidji poetra pamĕgĕt bade ka djoeragan, sarĕng djoeragan masihkeun ka poetra saniskantĕn kagoenganana. 37 'Geus kitoe djoeragan njoempahan ka koering, kijeu timbalanana: Maneh koedoe nejangan pidjodoëun anak kami, tapi oelah ngalamar anak oerang Kanaän, anoe koe kami ditjitjingan di tĕ-38 ngahna. 'Enjana maneh koedoe leumpang ka bangsa rama kami, ka kaom diri kami, ngalamar pidjodoëun anak 39 kami. 'Pok koering oendjoekan ka djoeragan: Palangsijang eta istri teu kĕr-40 saeun toemoet ka simkoering. 'Dĕmi timbalanana ka koering: Pangeran anoe [koe] kami [dibakti,] [b] loemampah di pajoeneunana teja, tangtoe miwarang malaikatna njarĕngan ka maneh, sarta diloeloeskeun djalan maneh, soepaja maneh toeloes ngalamar pidjodoëun anak kami ti kaom kami, ti bangsa rama 41 kami. 'Kakara maneh bĕrĕsih ti soempah kami, lamoen maneh datang ka kaom kami, tapi koe eta hanteu diparinkeun ka maneh; nja didinja maneh 42 pibĕrĕsiheun ti soempah kami. 'Geus kitoe poë ijeu koering dongkap ka soemoer; pok koering oendjoekan: Noen Pangeran, Allah djoeragan simkoering Ibrahim! moegi-moegi kĕrsa ngaloeloeskeun djalan simkoering, anoe koe sim-43 koering keur dilakonan. 'Tah, simkoering nangtoeng di sisi ijeu soemoer tjai; moegi-moegi diparĕngkeun, saha-saha landjang, anoe bade ka loewar ngala tjai, ladjĕng koe simkoering ditjatoeran

kijeu: Tjik, kaoela nĕda nginoem tjai 44 saeutik tina kĕndi njai; 'seug njaoer ka simkoering: Mangga ngaleueut, malah koering rek nimbaän pikeun onta bapa ongkoh: moegi nja eta istri, anoe koe Pangeran dikĕrsakeun bade ka poetra 45 djoeragan simkoering. 'Tatjan parantos koering oendjoekan sadjĕro hate, doemadakan, Rabeka ka loewar, sarĕng moenggoe kĕndina; djoet loengsoer ka soemoer, bari ladjĕng nimba. Pok koering mihatoer ka Rabeka: Tjik, kaoela 46 nĕda nginoem! 'Enggal Rabeka ngaloengsoerkeun kĕndina tina taktak, bari njaoer kijeu: Mangga ngaleueut, malah koering rek nginoeman ka onta bapa ongkoh. Rot koering teh nginoem, malah onta ge koe andjeunna diinoeman. 47 'Pok koering naros ka Rabeka, kijeu omong koering: Njai teh poetra saha? Saoerna: Anak Bĕtoeël, anoe poetra Nahor, anoe beunang Milka ngowokeun pikeun Nahor. Seg koering nĕrapkeun anting ka pangamboengna, sarĕng geu-48 lang ka pananganana. 'Ladjĕng koering broek soedjoed ka Pangeran, sarĕng moedji soekoer ka Pangeran, Allah djoeragan koering Ibrahim, anoe geus noejoen diri koering dina djalan anoe sajaktos, soepaja ngalamar poetra saderek djoeragan koering, bade pigarwaeun 49 poetrana. 'Ari ajeuna, madak-madak arandjeun kĕrsa midamĕl kaäsihan sarĕng kajaktosan ka djoeragan koering, moegi maparin njaho ka koering; sawangsoelna madak hanteu kĕrsa mah, moegi maparin njaho ka koering, seug koering sĕdja malik, arek ka katoehoe atanapi ka kentja. *a* p. 13:2. *b* p. 17:1; 48:15.

50 Ngawalon Laban djeung Bĕtoeël, kijeu walonanana: Ijeu pĕrkara ka-loewarna ti Pangeran; kaoela mah teu kadoega ka sampejan ngomong goreng atawa 51 hade. 'Tah, Rabeka aja di hareupeun sampejan; tjandak bae, toeloej mangkat, sina djadi garwa poetra djoeragan sampejan, sakoemaha pangandika Pa-52 ngeran teja. 'Dĕmi geus kitoe, barang abdi Ibrahim ngadenge eta kasaoeranana, brĕk njoeoeh kana taneuh, soe-53 djoed ka Pangeran. 'Toeloej abdi teh ngaloewarkeun barang sipat ĕmas-perak reudjeung panganggo, dihatoerkeun ka Rabeka; kitoe deui ka saderekna sarta ka iboena njanggakeun barang 54 noe moelja-moelja. 'Tidinja pada daharnginoem, eta abdi reudjeung batoerbatoerna anoe ngiring teja; toeloej mareuting. Ari isoek-isoek haroedang, seug abdi teh mihatoer: Koering moegi didjoeroeng wangsoel ka djoeragan koe-55 ring. 'Dĕmi saoer saderekna djeung iboena: Atoeh landjang teh sina tjitjing heula di kaoela sing rada lila, antara sapoeloeh peuting; mangke bae sam-56 pejan moelang. 'Pihatoerna ka darinja: Moegi oelah ngamangkekeun ka koering, da Pangeran geus ngaloeloeskeun djalan koering; moegi koering didjoeroeng lakoe, soepaja geura wangsoel 57 ka djoeragan koering. 'Ari salaoerna: Geura oerang njĕloekan si landjang, oe-58 rang tanja karĕpna. 'Seug Rabeka disaoer, bari toeloej dipariksa kijeu: Koemaha njai daek leumpang, miloe djeung ijeu djalma? Wangsoelanana: Soemoe-59 hoen, daek pisan leumpang. 'Tidinja Rabeka saderekna, djeung [a] pangasoehna, kitoe deui eta abdi Ibrahim djeung batoer-batoerna pada didjoeroeng lakoe; 60 'sarta pada ngabĕrkahan ka Rabeka, kijeu salaoerna ka andjeunna: Eh doeloer! moegi njai didjadikeun bareboereboe laksa, [b] sarta toeroenan njai sing kawaris lawang moesoeh-moesoehna. 61 'Toeloej Rabeka dangdan, kitoe deui landjang-landjangna, tjat taroenggang kalde, bral mangkat, ngiring eta djalma; ari koe abdi teja Rabeka ditampa, bari toeloej moelang. *a* p. 35:8. *b* p. 22:17

62 Ari Ishak anjar soemping ti lĕbah [a] soemoer Lahai-roi, sarta tjalikna di ta-63 nah kidoel teja. 'Geus kitoe Ishak ka loewar, sĕdja tapakoer di tĕgal, wantji rek boerit. Toeloej tjĕngkat sotjana, ret 64 ningali, beh daratang onta. 'Rabeka kitoe keneh tjĕngkat sotjana, ningali Is-65 hak; [b] djoet loengsoer tina onta. 'Toeloej njaoer ka abdi teja: Saha eta djalma noe angkat di tĕgal, mapag ka oerang? Wangsoelan abdi teh: Nja eta djoeragan koering teja. Top Rabeka njandak tijoengna, bari seug ditjin-66 doeng. 'Toeloej abdi teh njarijoskeun ka Ishak sakabehna pĕrkara noe dilam-67 pahkeun koe manehna teja. 'Tidinja Rabeka koe Ishak dilĕbĕtkeun ka himah Sarah iboena; geus kitoe Rabeka diti-

kah, djadi geureuha Ishak, sarta dipikaäsih. Kakara Ishak kalipoeran sanggeus katilar koe iboena. *a* p. 16:14. *b* Jos. 15:18.

PASAL 25.

Tidinja Ibrahim kagoengan deui geureuha, djĕnĕnganana Kĕtoera. 2 Nja eta [a] ngowokeun pikeun andjeunna Simran, Joksan, Mĕdan, Midian, Jisbak djeung Soeah. 3 Ari Joksan teja poepoetra Sĕba djeung Dĕdan; sarta poetra Dĕdan teja nja eta oerang Asoer, oerang Lĕtoes djeung oerang Lĕoem. 4 Ari poetra Midian teja Epa, Eper, Hanok, Abida djeung Eldaä. Nja eta sakabeh poetra Kĕtoera. 5 Ari koe Ibrahim [b] saniskara kagoenganana dipaparinkeun ka Ishak; 6 dĕmi poetra-poetra parĕkan Ibrahim mah koe Ibrahim dileler pasihan bae, sarta dipiwarang leumpang ngetan, nja ka tanah wetan, didjaoehkeun ti Ishak poetrana, meungpeung andjeunna hiroep keneh. *a* 1 Bab. 1:32. *b* p. 15:4; 24:36.

7 Sarta kijeu rejana taoen djoemĕnĕng Ibrahim, lilana andjeunna hiroep, saratoes taoen, poendjoel toedjoeh poeloeh lima taoen. 8 Geus kitoe Ibrahim dongkap ka poepoet njawa, toeloej poepoes, [a] keur bodas pisan nja ramboet, sĕpoeh, toer warĕg nja oemoer; [b] dirijoengkeun ka bangsana. 9 Tidinja andjeunna koe poetrana, nja eta koe Ishak djeung Ismail, dikoerĕbkeun ka goeha Makpela, di kĕbon Epron poetra Sohar, oerang Het, anoe di hareupeun Mamre; 10 nja eta kĕbon, [c] anoe kenging Ibrahim ngagaleuh ti oerang Het teja; di dinja dikoerĕbkeun Ibrahim djeung Sarah geureuhana. 11 Geus kitoe, sanggeus poepoes Ibrahim, Allah ngabĕrkahan ka Ishak poetrana; ari tjalikna Ishak di lĕbah [d] soemoer Lahai-roi teja. *a* p. 15:15; 35:29. *b* 2 Radja 22:20. *c* p. 23; 49:31. *d* 24:62.

12 Ijeu teh toetoeran Ismail, poetra Ibrahim, anoe koe Hadjar, oerang Mĕsir, eusi-imah Sarah, didjoeroekeun adjang Ibrahim teja. 13 Nja ijeu ngaran poetra Ismail anoe lalaki, sangaran-sangaranna, noeroetkeun toetoeranana: [a] tjikal Ismail, nja eta Nĕbajot; aja deui Kedar, Adbel djeung Mibsam; 14 Misma, Doema, djeung Masa; 15 Hadad, Tema, Jĕtoer, Napis djeung Kedma. 16 Nja eta sakabeh poetra Ismail, sarta kitoe ngaran-ngaranna, masing-masing desa-desana djeung kampoeng-kampoengna, [b] doewa wĕlas gĕgĕden, njangking sabangsa-bangsana. 17 Sarta kijeu taoen hiroep Ismail, saratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh toedjoeh taoen. Tidinja Ismail [c] dongkap ka poepoet njawa, toeloej maot, dirijoengkeun ka bangsana. 18 Ari ĕnggonna tjaritjing ti sĕmĕt [d] Hawila tĕpi ka Soer, anoe di hareupeun Mĕsir, tĕroes tĕpi ka tanah Asoer; [e] ngĕnggonna ti hareupeun sakabeh saderek-saderekna. *a* 1 Bab. 1:29. *b* p. 17:20. *c* p. 25:8. *d* p. 10:7. *e* p. 16:12.

19 Ijeu teh toetoeran Ishak poetra Ibrahim. Ibrahim poepoetra Ishak. 20 Geus kitoe Ishak oemoerna opat poeloeh taoen, keur mangsa nikah ka Rabeka poetra Bĕtoeël, anoe oerang Sam, ti tanah Mesopotami, saderek Laban, oerang Sam teja. 21 Ari Ishak sok nĕnĕda ka Pangeran, mangnĕdakeun geureuhana; [a] sabab eta teh gaboeg. Lila-lila koe Pangeran ditarima panĕdana; toeloej Rabeka geureuhana bobot. 22 Hidji waktoe poetrana papadoekpadoek di djĕro kandoenganana. Pok Rabeka njaoer: Oepama kitoe mah, naha mana kijeu? Bral angkat, naros ka Pangeran. 23 Ladjĕng koe Pangeran diandikaän kijeu: Aja doewa bangsa di djĕro beuteung maneh, doewa kaom mĕngke papisah ti awak maneh; [b] ari kaom anoe hidji bakal kawasa ti kaom anoe hidji deui, sarta noe kolot bakal ngawoelaän ka noe ngora. 24 Ana geus djĕdjĕg mangsana, dongkap ka ngowo, doemadakan kĕmbar di djĕro kandoenganana. 25 Anoe ka loewar ti heula beureum, [c] saloewar awakna sapĕrti haroedoem boeloe; seug didjĕnĕnganan Esaoe. 26 Sanggeusna kitoe ka loewar rajina, [d] sarta pananganana njĕkĕl keuneung Esaoe; [e] seug didjĕnĕnganan Jakoeb. Mangsa diowokeunana oemoer Ishak geus dongkap ka gĕnĕp poeloeh taoen. *a* p. 16:2. *b* p. 27:29, Mal. 1:2; Roem 9:10—12. *c* p. 27:11. *d* Hos. 12:4. *e* p. 27:36; 32:28.

27 Ari eta moerangkalih pada ngagĕdean; geus kitoe Esaoe djadi djalma bisa moro, djalma tĕgal; dĕmi Jakoeb djadi djalma satĕmĕnna, tjalikna nganggo himah. 28 Ari Ishak miasih ka Esaoe, sabab kasĕdĕpna beunang moro; dĕmi Rabeka miasihna ka Jakoeb. 29 Hidji mangsa Ja-

koeb aja kaolahan, beunang andjeunna ngolah. Kabĕnĕran Esaoe soemping ti 30 tĕgal, sarta tjape. 'Pok Esaoe misaoer ka Jakoeb: Tjik, akang bere njatoe eta noe beureum-beureum sawareh; karana akang tjape. Kitoe noe matak Esaoe [a] 31 sok aja noe njĕboet Edom. 'Ngawalon Jakoeb: Moedoe ngadjoewal ajeuna ka 32 koering [b] hal katjikalan akang. 'Ari saoer Esaoe: Saĕnjana, akang [c] eukeur leumpang kana maot; naon pigaweëunana 33 katjikalan teh ka akang? 'Saoer Jakoeb: Moedoe soempah ajeuna ka koering. Pek Esaoe soempah ka Jakoeb; djadi Esaoe ngadjoewal hal katjikalanana 34 ka Jakoeb. 'Toeloej Jakoeb ka Esaoe ngahatoerkeun roti reudjeung kaolahan katjang teja. Seug Esaoe dahar-leueut, neut ngadĕg, toeloej angkat. Djadi [d] Esaoe njoemahkeun hal katjikalan.

a p. 36 : 1, 19. *b* 5 Moesa 21 : 17. *c* Jĕs. 22 : 13. *d* Ibr. 12 : 16, 17.

PASAL 26.

Geus kitoe dina tanah eta patjĕklik, sedjen deui ti patjĕklik [a] anoe bareto, anoe keur djaman Ibrahim teja. Tidinja Ishak angkat ka Gĕrar teja, [b] ka Abi- 2 melek, radja Pĕlisti. 'Ladjĕng Pangeran nembongan ka andjeunna, sarta nimbalan kijeu: Maneh oelah mijang ka Mĕsir; koedoe tjitjing dina tanah, anoe koe 3 kami rek ditimbalkeun ka maneh. 'Nja njemah dina tanah ijeu; sarta kami tangtoe njarĕngan ka maneh, djeung ngabĕrkahan ka maneh; karana sakabeh tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka maneh djeung ka toeroenan maneh, sarta kami tangtoe nĕtĕpkeun [c] soempah, anoe koe kami disoempahkeun ka 4 Ibrahim, bapa maneh teja. 'Djeung kami rek ngadjĕngkarkeun toeroenan maneh, tjara bentang di langit; sarta sakabeh tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Malah di djĕro toeroenan maneh teh sakabehna bangsa di 5 boemi bakal pada kabĕrkahan. 'Pangkitoe teh [d] sabab Ibrahim noeroet kana lahiran kami, sarta ngadjaga kana djagaän kami, nja eta timbalan kami, pikoekoeh kami reudjeung papakon kami. 6 'Toeloej Ishak tjalik di Gĕrar.

a p. 12 : 10. *b* p. 20 : 2; Djab. 34 : 1. *c* p. 22 : 16. *d* p. 22 : 18.

7 Ari djalma ĕnggon eta naranjakeun geureuhana. Diwalon koe andjeunna: [a] Eta teh doeloer kaoela; karana sijeuneun ngalahir, jen: Pamadjikan kaoela, [manahna] bisi aing koe djalma ĕnggon ijeu dipaehan koe hal Rabeka; sabab 8 geulis pisan roepana. 'Dĕmi mangsa andjeunna geus rada lila di dinja, hidji waktoe Abimelek, radja Pĕlisti, nĕmpo tina djandela; katingali, doemadakan, Ishak keur goegoejon djeung Rabeka 9 geureuhana. 'Tidinja Abimelek ngaloeloengsoer tjalik ka Ishak, sarta misaoer kijeu: Saestoena, istri teja geus tangtoe geureuha andjeun. Naha andjeun mana ngalahir, jen: Eta teh doeloer kaoela? Ngawalon Ishak ka radja: Sabab pikir kaoela: [b] Bisi aing dipaehan koe hal 10 pamadjikan. 'Saoer Abimelek: Naha andjeun midamĕl kitoe ka kaoela sakabeh? Gampang oge djalma saoerang ngĕdĕng djeung geureuha andjeun; ana kitoe mah andjeun ngadatangkeun kasalahan 11 ka kaoela sakabeh. 'Toeloej Abimelek marentah ka sakabeh djalma-djalma, kijeu parentahna: Saha-saha noe njabak ka eta djalma atawa ka geureuhana, tangtoe dipaehan.

a p. 12 : 13; 20 : 2. *b*. p. 20 : 11.

12 Tidinja Ishak dina tanah eta njĕbar; beubeunanganana dina sataoen harita [a] saratoes takĕr, da andjeunna dibĕrka- 13 han koe Pangeran. 'Ari eta djalma djadi agoeng, beuki lila beuki agoeng, datang 14 ka agoeng kaliwat-saking. 'Eta andjeunna kagoengan ingon-ingon domba, djeung ingon-ingon sapi, sarta reja pisan koering-koeringna, anoe matak oerang Pĕlisti pada darĕngki ka andjeunna. 15 'Ari sakabeh soemoer, [b] anoe beunang ngarali badega-badega ramana, keur djaman Ibrahim ramana, seg koe oerang Pĕlisti dioeroegan, disaeuran koe ta- 16 neuh. 'Djeung deui Abimelek misaoer ka Ishak: Andjeun geura mangkat ti kaoela sakabeh; karana andjeun teh kawasa, ngabajahkeun katjida ka kaoela sakabeh.

a Loek. 8 : 8. *b* p. 21 : 25.

17 Bral Ishak angkat ti dinja, toeloej masang himah di lĕgok Gĕrar, seug tja- 18 lik di dinja. 'Ari soemoer-soemoer tjai, anoe beunang ngarali keur djaman Ibrahim ramana, noe diaroeroegan koe oerang Pĕlisti sanggeus poepoes Ibrahim teja, koe Ishak dikarali deui, sarta dingaranan deui sakoemaha di-

19 ngarananana koe ramana. 'Hidji mangsa badega Ishak keur ngarali di lĕgok; seg di dinja manggih hidji soe-
20 moer tjai hiroep. 'Toeloej taroekang ngangon ti Gĕrar masejaän ka taroekang ngangon Ishak, pokna: Ijeu tjai anoe dewek. Anoe matak eta soemoer koe andjeunna dingaranan Esek; sabab eta pada tjerewed djeung andjeunna.
21 'Tidinja njarijeun hidji soemoer sedjen deui, heug djalma teja pada masejaän deui koe hal eta, anoe matak koe an-
22 djeunna dingaranan Sitna. 'Geus kitoe ngalih ti dinja, sarta ngadamĕl hidji soemoer sedjen deui; ari koe hal eta mah hanteu paseja; anoe matak koe andjeunna dingaranan Rĕhobot, bari njaoer kijeu: Karana ajeuna Pangeran maparin kadjĕmbaran ka oerang, tangtoe oerang baranahan dina tanah ijeu.
23 Geus kitoe andjeunna angkat ti dinja
24 ka Berseba. 'Ladjĕng Pangeran nembongan ka andjeunna dina peuting eta, sarta nimbalan kijeu: Ijeu kami Allah Ibrahim, bapa maneh; [a] eta maneh oelah sijeun-sijeun; karana kami noe njarĕngan ka maneh, sarta tangtoe ngabĕrkahan ka maneh, djeung ngadjĕngkarkeun toeroenan maneh, koe karana Ibra-
25 him, abdi kami. 'Toeloej Ishak ngadamĕl hidji altar di dinja, [b] djeung njĕboet padjĕnĕngan Pangeran; sarta andjeunna masangkeun himahna di dinja, djeung badega Ishak njarijeun deui hidji soemoer di dinja. *a* p. 15 : 1. *b* p. 12 : 8.
26 Geus kitoe Abimelek tjalik ka andjeunna ti Gĕrar, njandak Ahoesat sobatna, djeung [a] Pikol, kapala baladna.
27 'Pok Ishak misaoer ka darinja: Koe naon andjeun noe matak saroemping ka kaoela? Mapan pada geuleuh ka kaoela, sarta kaoela koe andjeun dipiwa-
28 rang oendoer ti diri andjeun. 'Ari salaoerna: Kaoela geus pada waspada pisan, jen Pangeran njarĕngan ka andjeun, anoe matak kaoela aja pihatoer: Moegi aja soempah di antara oerang, di antara kaoela sadaja sarĕng andjeun, sĕdja ngadamĕl pĕrdjangdjian sarĕng andjeun.
29 'Noe dipalar, andjeun teh ka kaoela sadaja oelah midamĕl anoe awon, sapĕrtos kaoela ge hanteu njabak ka andjeun, sarĕng sapĕrtos kaoela ge woengkoel milampah kasaean ka andjeun, sarawoeh andjeun koe kaoela didjoeroeng angkat teh sarĕng kasalamĕtan. Nja andjeun ajeuna noe dibĕrkahan koe Pangeran.
30 'Toeloej Ishak hadjat ka tatamoe, seug
31 dalahar-leueut. 'Ari isoek-isoek taranghi, prak silih-soempah; toeloej koe Ishak didjoeroeng moelih. Bral arangkat ti andjeunna djeung kasalamĕtan. *a* p. 21 : 22.
32 Geus kitoe, dina poë eta keneh, djĕboel badega Ishak, pada ngoeningakeun ka andjeunna hal pĕrkara soemoer, beunangna ngali teja; ari pioendjoekna ka andjeunna: Simkoering mĕndak tjai.
33 'Toeloej eta koe andjeunna dingaranan Siba. Kitoe noe matak ngaran eta nagara [a] Berseba, datang ka poë ajeuna. *a* p. 21 : 31.
34 Geus kitoe, oemoer Esaoe dongkap ka opat poeloeh taoen; [a] toeloej geureuhaän ka Joedit poetra Beri, anoe oerang Het, djeung ka Basmat poetra Elon, anoe oe-
35 rang Het keneh. 'Ari eta doewanana ka Ishak djeung ka Rabeka [b] matak djaheut manah. *a* p. 4 : 19; 24 : 3; 36 : 2, 3. *b* p. 27 : 46.

PASAL 27.

Ari keur mangsa Ishak geus sĕpoeh, sarta sotjana [a] geus dongkap ka lamoer, hanteu tĕgĕs ningalina, hidji waktoe andjeunna njaoer Esaoe, poetrana noe kolot; lahiranana ka dinja: Enoeng! Ari wangsoelanana: Noen, ijeu simkoe-
2 ring. 'Lahiran Ishak: Geuning, ama geus kolot, sarta ama hanteu njaho di poë
3 ama pipaeheun. 'Ajeuna geura njokot parabot ĕnoeng, [b] wadah djamparing djeung gondewana, los ka loewar ka tĕgal, pangmorokeun ama, sing aja beu-
4 beunangan. 'Seug ama pangnjijeunkeun kahakanan noe ngeunah, sakoemaha kabeuki ama, toeloej bawa ka ama, dek dahar; sangkan diri ama ngabĕrkahan ka ĕnoeng samemeh ama paeh. *a* p. 48 : 10. *b* p. 25 : 27.
5 Ari Rabeka ngareungeukeun, mangsa Ishak ngalahir ka Esaoe poetrana. Tidinja Esaoe angkat ka tĕgal, sĕdja moro;
6 anoe beunang rek disanggakeun. 'Pok Rabeka misaoer ka Jakoeb poetrana, kijeu saoerna: Saĕnjana, iboe ngadenge rama ĕnoeng bijeu ngalahir ka Esaoe,
7 doeloer ĕnoeng, kijeu lahirna: 'Geura moro, beubeunanganana bawa ka ama,

sarta ama pangnjijeunkeun kahakanan noe ngeunah; ama dek dahar, toeloej dek ngabĕrkahan ka ĕnoeng di pajoeneun Pangeran, samemeh ama paeh. 8 'Ari ajeuna, ĕnoeng! sing noeroet ka papatah iboe, ka sakoer anoe koe iboe rek diparentahkeun ka ĕnoeng. 9 'Geura los ka ingon-ingon, iboe pangnjokotkeun ti dinja doewa siki anak ĕmbe, noe araloes; koe iboe rek didjijeun kahakanan anoe ngeunah, pikeun rama ĕnoeng, sakoemaha kasĕdĕpna. 10 'Toeloej koe ĕnoeng eta koedoe disanggakeun ka rama ĕnoeng, sina toewang, sangkanna ngabĕrkahan ka ĕnoeng samemeh rama poepoes. 11 'Pioendjoek Jakoeb ka Rabeka iboena: Salĕrĕsna, Esaoe, doeloer simkoering, djalma boeloean, doepi simkoering mah djalma limit. 12 'Bisi simkoering koe ama dirampaän; ana kitoe mah simkoering koe pangraos ama sapĕrtos noe ngabobodo, djadi simkoering teh ka diri sorangan ngadatangkeun panjapa, moal ngadatangkeun bĕrkah. 13 'Dĕmi saoer iboena ka Jakoeb: Eta, ĕnoeng! pĕrkara panjapa koe iboe ditanggoeng. Sing noeroet bae ka papatah iboe; geura djig, pangnjokotkeun! 14 'Bral Jakoeb angkat, pek ditjandak, bari disanggakeun ka iboena. Toeloej iboena ngadamĕl kadaharan noe ngeunah, sakoemaha kasĕdĕp ramana. 15 'Geus kitoe Rabeka njandak papakean Esaoe, poetrana noe kolot, papakean noe leuwih aloes, anoe aja di andjeunna di djĕro boemi, pek dipakekeun ka Jakoeb, poetrana noe ngora; 16 'sarta koelit anak ĕmbe teja dipakekeun ka pananganana djeung ka noe limit dina tĕnggĕkna. 17 'Sok kadaharan noe ngeunah teja, sarta djeung roti beunang andjeunna ngadamĕl, koe andjeunna dipasihkeun ka panangan Jakoeb poetrana.

18 Toeloej Jakoeb asoep ka ramana, sarta oendjoekan kijeu: Noen, ama! Ngawalon Ishak: Ijeu ama di dijeu; saha ĕnoeng teh? 19 'Pioendjoek Jakoeb ka ramana: Simkoering teh Esaoe, tjikal ama; simkoering ngalampahkeun sakoemaha lahiran ama ka simkoering teja; moegi geura tanghi, linggih, mangga toewang ijeu beunang simkoering moro, sangkan salira ama ngabĕrkahan ka simkoering. 20 'Ngalahir Ishak ka poetrana: Naha, ĕnoeng! mana gantjang teuing manggih? Wangsoelanana: Wireh koe Pangeran, Allah ama, [a] dipĕndakkeun ka hareupeun simkoering. 21 'Lahiran Ishak ka Jakoeb: Isĕr atoeh, ĕnoeng! koe ama dek dirampaän, maneh ĕnja anak ama Esaoe, atawa lain. 22 'Sĕr Jakoeb ngadeukeutan Ishak ramana; toeloej dirampaän; ari lahiranana: Sorana sora Jakoeb, dĕmi leungeunna mah leungeun Esaoe. 23 'Anoe matak teu waspaoseun, sabab pananganana sapĕrti panangan Esaoe saderekna, boeloean; tidinja dibĕrkahan. 24 'Ngalahir Ishak: Na maneh ĕnja anak ama Esaoe? Wangsoelanana: Soemoehoen, jaktos simkoering. 25 'Lahiranana deui: Deukeutkeun ka ama, hajang dahar beunang ĕnoeng moro, soepaja diri ama ngabĕrkahan ka ĕnoeng. Pek dideukeutkeun ka andjeunna, seug toewang, malah dihatoeranan anggoer, toeloej ngaleueut. *a* p. 24:12.

26 Geus kitoe Jakoeb koe Ishak ramana dilahiran kijeu: Eh, ĕnoeng! isĕr atoeh, ama geura tjijoem. 27 'Sĕr Jakoeb ngadeukeutan, bari njijoem ka andjeunna. Koe Ishak kaängseu baoening papakeanana, sarta toeloej dibĕrkahan, kijeu lahirna: Saĕnjana, baoe ĕnoeng sapĕrti baoe taneuh, anoe geus dibĕrkahan koe Pangeran. 28 'Moegi-moegi maneh koe Allah dipaparin [a] tji-iboen langit reudjeung kalintoehan boemi, masing loba gandoem reudjeung anggoer. 29 'Bangsa-bangsa koedoe ngawoelaän ka maneh, sarta kaom-kaom koedoe njarĕmbah ka maneh. [b] Sing djadi kawasa ka doeloer-doeloer maneh; sakabeh anak indoeng maneh koedoe njarĕmbah ka maneh. [c] Saha-saha noe njapa ka maneh, sing disapa deui; djeung saha-saha noe ngabĕrkahan ka maneh, sing dibĕrkahan deui. *a* p. 49:25; 5 Moesa 33:18, 28; Djak. 8:12. *b* p. 25:23. *c* p. 12:3.

30 Geus kitoe, barang Ishak parantos [a] ngabĕrkahan ka Jakoeb, kakara Jakoeb ka loewar ti pajoeneun Ishak ramana, djĕboel Esaoe saderekna poelang moro. 31 'Seug eta ge ngadamĕl kadaharan noe ngeunah, toeloej disanggakeun ka ramana, bari oendjoekan ka ramana: Noen ama! moegi geura tanghi, mangga toewang ijeu beunang moro poetra ama teja, sangkan salira ama ngabĕrkahan

32 ka simkoering. 'Pok Ishak ramana ngalahir ka dinja: Na maneh teh saha? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh poetra ama, tjikal ama, nja Esaoe teja.
33 'Ngagĕbĕg Ishak, kaget kalangkoenglangkoeng, angĕt katjida, bari ngalahir: Na saha atoeh anoe bijeu boga beunang moro, dibawa ka ama? ari koe ama didahar sakabehna, samemeh ĕnoeng datang, sarta eta koe ama geus dibĕrkahan, malah-malah dibĕrkahanana teja
34 tangtoe tĕtĕp. 'Barang Esaoe [b] ngareungeu pilahir ramana, gĕro bae djĕdjĕritan liwat saking, mĕlas-mĕlis, angĕt katjida. Pok oendjoekan ka ramana: Ĕh ama! simkoering oge moegi bĕrka-
35 han. 'Lahiran Ishak: Doeloer ĕnoeng datang, make malsoe, geus njokot man-
36 ten pibĕrkaheun ĕnoeng. 'Pioendjoek Esaoe: Paingan dingararan Jakoeb, da geus doewa kali ijeu ngadjoeligan ka simkoering. Bareto [c] njokot katjikalan simkoering, bĕt ajeuna njokot pibĕrkaheun simkoering. Pioendjoekna deui: Naha ama hanteu ngahantjĕngkeun bĕrkah
37 pikeun simkoering? 'Ngawalon Ishak, kijeu walonanana ka Esaoe: Saĕnjana, eta teh koe ama geus dikawasakeun ka ĕnoeng, sarta sakabeh doeloerna koe ama geus dibikeun ka dinja, sina djadi abdina, malah-malah koe ama geus dideudeul koe gandoem djeung anggoer; djadi ka maneh mah, ĕnoeng! atoeh
38 ama midamĕl koemaha? 'Ari pioendjoek Esaoe ka ramana: Naha ama ngan kagoengan bĕrkah hidji bae? Ĕh ama! simkoering oge moegi bĕrkahan. Bari Esaoe
39 nangis sĕgrak-sĕgroek. 'Ngawalon Ishak ramana, kijeu walonanana ka dinja: Saĕnjana, [d] piĕnggoneun maneh djaoeh tina kalintoehan boemi, sarta djaoeh tina
40 tji-iboen langit ti loehoer. 'Maneh pihiroepeun koe lantaran pĕdang maneh, [e] djeung bakal ngawoelaän ka doeloer maneh. [f] Dĕmi mĕngke, dimana maneh ngalantoer, seg maneh bakal ngaragragkeun pasanganana tina poendoek maneh.

a Ibr. 11:20. *b* Ibr. 12:17. *c* p. 25:29—34. *d* p. 27:28. *e* p. 25:23; 4 Moesa 24:18. *f* 2 Radja 8:20; 2 Bab. 21:8.

41 Ari Esaoe teh giroekeun ka Jakoeb tina hal bĕrkah, noe koe ramana dianggo ngabĕrkahan ka dinja teja, sarta Esaoe njaoer sadjĕro manahna: Geus deukeut ka mangsa prihatin katilar ama, heug aing dek modaran ka si Ja-
42 koeb, doeloer aing. 'Aja noe ngoeningakeun ka Rabeka eta omongan Esaoe, poetrana noe kolot. Gantjang Rabeka miwarang, ngala Jakoeb, poetrana noe ngora; toeloej misaoer kijeu ka dinja: Masing njaho, Esaoe, doeloer maneh, aja pangarah ka maneh, sĕdjana dek maehan
43 ka maneh. 'Ari ajeuna, ĕnoeng! masing noeroet ka papatah iboe; geura dangdan, koedoe kaboer ka Haran, [a] ka La-
44 ban, saderek iboe. 'Seug koedoe tjitjing di andjeunna sababaraha poë, datang ka
45 geus sirna panas-ati doeloer maneh. 'Ari geus datang ka lĕmpĕr ambĕk doeloer maneh ka maneh, sarta geus pohoëun ka noe koe maneh dilampahkeun ka dinja teja, geus tangtoe iboe miwarang, ngala maneh ti dinja. Pinahaoneun iboe kalapoeran koe maraneh doewaän dina poë sahidji?

a p. 24:29.

46 Toeloej Rabeka mihatoer ka Ishak: [a] Koering geus bosĕn nja hiroep tina sabab anak oerang Het teja; oepami Jakoeb gadoeh bodjo ka anak oerang Het, anoe sapĕrtos eta, kaäsoep anak oerang tanah ijeu mah, pinahaoneun koering hiroep?

a p. 26:34, 35.

PASAL 28.

Tidinja Jakoeb koe Ishak disaoer; geus kitoe dibĕrkahan, sarta dipiwarang, kijeu piwaranganana ka dinja: [a] Maneh poma oelah rek boga pamadjikan ka
2 anak oerang Kanaän. 'Geura dangdan, koedoe leumpang ka tanah Mesopotami, ka boemi Bĕtoeël, ramana iboe maneh, sarta koedoe ngalamar pipamadjikaneun ti dinja, salah-sahidji poetra Laban,
3 anoe saderek iboe maneh teja. 'Ari Allah anoe moerba-wisesa moegi-moegi ngabĕrkahan ka maneh, sarta maneh moegi didjadikeun baranahan reudjeung didjĕngkarkeun; eta maneh sing djadi pa-
4 koempoelan bangsa-bangsa. 'Toer Allah moegi-moegi ka maneh maparin [b] bĕrkah Ibrahim teja, nja ka diri maneh sarta ka toeroenan maneh barĕng djeung maneh, soepaja maneh kawaris [c] tanah pangoembaraän maneh, anoe koe Allah
5 dipasihkeun ka Ibrahim teja. 'Eta kitoe Jakoeb koe Ishak dipiwarang leumpang. Bral Jakoeb angkat ka Mesopotami, ka Laban poetra Bĕtoeël, oerang Sam, sa-

derek Rabeka, anoe iboe Jakoeb djeung Esaoe teja. *a* p. 24 : 3; Hos. 12 : 13. *b* p. 26 : 3—5. *c* p. 17 : 8.

6 Barang geus katangen koe Esaoe, jen Jakoeb koe Ishak diběrkahan, sarta dipiwarang leumpang ka Mesopotami, ngalamar pipamadjikaneun ti dinja, basana diběrkahan miwarang ka Jakoeb, kijeu piwaranganana: Maneh poma oelah boga pamadjikan ka anak oerang Kanaän; 7 'sarta Jakoeb anoet ka ramana djeung ka iboena, ĕnggeus mangkat ka Mesopotami; 8 'djeung katangen koe Esaoe, jen anak oerang Kanaän koe pangraos Ishak 9 ramana garoreng: 'toeloej Esaoe mangkat ka Ismail, seug geureuhaän ka Mahalat poetra Ismail, anoe poetra Ibrahim, [a] saderek Něbajot, [b] ditambahkeun ka geureuhana noe doewa teja. *a* p. 25 : 13; 36 : 3. *b* p. 26 : 34.

10 Mangsa Jakoeb geus ka loewar ti Berseba, toeloej angkat ngadjoegdjoeg ka 11 Haran. 'Djog dongkap kana hidji ĕnggon, seug ngarěrěb di dinja, sabab panonpoë geus soeroep; pek njandak hidji batoe tina ĕnggon eta, diteundeun dina siraheunana, toeloej ebog, sare di ĕnggon 12 eta. 'Geus kitoe ngimpi; doemadakan, aja hidji taradje, nangtoeng dina boemi, ari tjongona něpi ka langit; sarta, doemadakan, [a] para malaikat Allah oeng- 13 gah-toeroen dina eta. 'Doemadakan, Pangeran keur ngaděg dina loehoereun taradje, sarta nimbalan kijeu: Ijeu kami Pangeran, Allah Ibrahim, anoe aki maneh, sarta Allah Ishak; ijeu tanah, noe keur diků̆děngan koe maneh, koe kami rek dipaparinkeun ka maneh djeung ka toe- 14 roenan maneh. 'Djeung deui [b] toeroenan maneh pidjadieun sapěrti keusik noe di boemi, nja maneh teh měngke běntjar ngoelon, ngetan, ngaler, ngidoel; malah di djěro maneh sarta di djěro toeroenan maneh sakabehna bangsa di boemi 15 bakal pada kaběrkahan. 'Djeung deui, masing njaho, kami teh njarěngan ka maneh; tangtoe kami ngaraksa ka maneh, ka mana bae maneh nja pileumpangeun, sarta maneh koe kami měngke dipoelangkeun deui ka tanah ijeu; karana maneh koe kami moal ditilar, tangtoe datang ka diboektikeun sakoer anoe koe kami geus diandikakeun ka maneh. *a* Joh. 1 : 52. *b* p. 22 : 18.

16 Ana Jakoeb lilir tina sarena, pok njaoer: Saestoena, Pangeran linggih di ĕnggon ijeu, ari koe aing hanteu kanjahoan. 17 'Sarta Jakoeb sijeuneun, saoerna: Ijeu ĕnggon matak sijeun katjida! Di dijeu moal lijan ti gědong Allah, sarta di dijeu 18 lawang sawarga. 'Ari geus braj isoek, Jakoeb tanghi, top njandak batoe noe diteundeun dina siraheunana teja, [a] ditangtoengkeun didaměl toetoenggoel, bari dikoetjoeran minjak di loehoerna. 19 'Toeloej eta ĕnggon koe Jakoeb dingaranan Bet-El; ari tadina ngaran eta na- 20 gara Loes. 'Djeung deui Jakoeb ka loewar nadar, kijeu panadarna: Manawi Allah njarěngan ka simkoering, kalijan ngaraksa ka simkoering dina ijeu djalan anoe koe simkoering keur dilakonan, sarawoeh ka simkoering maparin pangan baris tědaeun sarěng sandang baris pa- 21 keëun, 'toer simkoering dipoelangkeun deui ka imah poen bapa kalawan kasalamětan: geus kitoe Pangeran bade Al- 22 lah simkoering, 'sarěng ijeu batoe, noe koe simkoering geus ditangtoengkeun didjijeun toetoenggoel teh, [b] bade gědong Allah; malah ti saniskantěn, anoe koe andjeun dipasihkeun ka simkoering, tinangtos simkoering njanggakeun [c] sapěrpoeloehna ka andjeun. *a* p. 31 : 45. *b* p. 35 : 6, 7. *c* p. 14 : 20.

PASAL 29.

Tidinja Jakoeb djoeng deui lakoena, kěbat angkatna ka tanah oerang wetan. 2 'Hidji waktoe ningali, beh hidji soemoer di těgal; sarta doemadakan, di dinja aja tiloe goendoekan domba, keur ngabarak deukeut soemoer; karana sakabeh goendoekan diinoemanana nja tina eta soemoer; sarta ari batoe toetoep lijang soe- 3 moer teh gěde. 'Sakabeh goendoekan sok dikoempoelkeun ka dinja, seg djalmana ngadjoengkatkeun eta batoe tina lijang soemoer, bari toeloej pada nginoeman dombana; geus kitoe batoena diteundeun deui dina lijang soemoer, dina 4 ĕnggonna. 'Pok Jakoeb misaoer ka taroekang ngangon: Eh doeloer-doeloer! maraneh oerang mana? Wangsoelanana: Soemoehoen, [a] koering oerang Haran. 5 'Saoer Jakoeb ka darinja: Koemaha maraneh wawoeh ka [b] Laban poetra Nahor? Wangsoelanana: Soemoehoen, těrang.

6 'Saoerna deui ka darinja: Koemaha, Laban teh salamĕt? Wangsoelanana: Bĕrkah, salamĕt; toeh geuning, nji Rahel poetrana keur ka dijeu, ngagiringkeun 7 domba. 'Njaoer deui Jakoeb: Tah, beurang keneh pisan, tatjan meudjeulna ngoempoelkeun ingon-ingon; geura ngarinoeman domba, seg leumpang, ara- 8 ngon deui! 'Wangsoelanana: Koering teu kadoega, ari sakabeh goendoekan tatjan dikoempoelkeun mah; geus kitoe ragĕm ngadjoengkatkeun batoe tina lijang soemoer, kakara koering ngarinoeman domba.

a p. 11:31. *b* p. 24:24, 29.

9 Sabot Jakoeb keur sasaoeran keneh djeung eta djalma, soemping Rahel, ngagiringkeun domba ramana; wantoening 10 Rahel teh toekang ngangon. 'Geus kitoe, mangsa Jakoeb ningali Rahel, poetra Laban, anoe saderek iboena, sarta ningali domba Laban, saderek iboena, [a] seug Jakoeb ngadeukeutan, ngadjoengkatkeun eta batoe tina lijang soemoer, bari toeloej nginoeman domba Laban, 11 saderek iboena. 'Sarta Jakoeb njijoem ka Rahel, bari nangis sĕgrak-sĕgroek. 12 'Toeloej Jakoeb mopojan ka Rahel, jen pĕrnah alo ka ramana, sarta jen poetra Rabeka. Bral Rahel loempat, ngoeninga 13 ka ramana. 'Geus kitoe, barang Laban meunang bedja pĕrkara Jakoeb, poetra saderekna, goera-giroe Laban mapagkeun; gabroeg ngarangkoel, sarta ditjijoeman, bari seug ditjandak ka boemina. Toeloej Jakoeb njarijoskeun ka Laban 14 sadajana pĕrkara noe tadi teja. 'Pok Laban misaoer ka Jakoeb: Poegoeh agoes teh djeung mamang [b] toenggal satoelang sadaging. Tidinja Jakoeb tjalik di andjeunna meunang saboelan.

a 2 Moesa 2:17. *b* Hak. 9:2; 2 Sam. 5:1.

15 Geus kitoe Laban misaoer ka Jakoeb: Koemaha agoes teh, pedah koelawarga mamang, rek ngawoela ka mamang teu dibajar? Tjik, bedjakeun ka mamang, na- 16 on piboeroehaneun agoes? 'Dĕmi Laban kagoengan doewa poetra awewe; djĕnĕngan lantjeukna Lea, ari djĕnĕngan 17 rajina Rahel. 'Ari Lea belek sotjana, dĕmi Rahel mah aloes dĕdĕg, geulis roe- 18 pa. 'Ari Jakoeb asiheun ka Rahel; seug ngawangsoel kijeu: Koering sanggĕm ngawoela ka mamang toedjoeh taoen lamina, soepaja dipasihan Rahel, poetra 19 mamang anoe anom. 'Saoer Laban: Mĕnding dibere ka agoes ti batan dibikeun ka djalma sedjen; sing tĕtĕp bae di mamang.

20 Tidinja Jakoeb [a] ngawoela toedjoeh taoen lilana, malar dibere Rahel; ari koe pangrasa Jakoeb mah itoeng poë-poë 21 bae, bawaning koe asih ka Rahel.'Geus kitoe Jakoeb mihatoer ka Laban: Moegi paparin pibodjoĕun koering; karantĕn geus djĕdjĕg mangsana, hajang mandjingan 22 ka dinja. 'Heug Laban ngoempoelkeun sakabeh djalma ĕnggon eta, toeloej ha- 23 djat. 'Ari geus peuting, seg Laban njandak Lea poetrana, dianteurkeun ka Ja- 24 koeb; toeloej koe Jakoeb dilĕbĕtan.'Sarta Lea poetrana koe Laban dipaparin Silpa, 25 eusi-imahna, baris eusi-imah Lea. 'Dĕmi geus kitoe, wantji isoek, sihoreng teh Lea. Toeloej Jakoeb mihatoer ka Laban: Naha ama midamĕl kitoe ka koering? Koering pangawoela teh ka ama, lain malar dipaparin Rahel? [b] Naha ama 26 mana ngabobodo ka koering? 'Saoer Laban: Hanteu kalampah di ĕnggon ijeu, ngawinkeun boengsoena memeh tjikal- 27 na. 'Djĕdjĕgan heula [c] minggoe anoe ijeu, heug itoe ge ĕngke dibere ka agoes, majar pangawoela noe koe agoes koedoe dipigawe deui ka mamang, pililaeunana 28 toedjoeh taoen deui. 'Seg Jakoeb ngalampahkeun kitoe, ngadjĕdjĕgan minggoe anoe eta; toeloej koe Laban dileler Rahel 29 poetrana, djadi geureuhana. 'Sarta Rahel poetrana koe Laban dipaparin Bilha, 30 eusi-imahna, baris eusi-imah Rahel. 'Tidinja Jakoeb [d] ngalĕbĕtan ka Rahel ongkoh; malah-malah miasih ka Rahel ti batan ka Lea. Toeloej ngawoela deui ka Laban, toedjoeh taoen deui lilana.

a Hos. 12:13. *b* p. 27:12. *c* Hak. 14:12, 17. *d* 3 Moesa 18:18.

31 Ana katingali koe Pangeran, jen Lea teh dipikageuleuh, Pangeran moekakeun pianakanana; dĕmi Rahel mah gaboeg. 32 'Seug Lea njiram, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta dingaranan Roebin; karana saoerna: Sabab Pangeran ningali di kabalangsakan aing, noe matak ajeuna salaki tangtoe mikaäsih 33 ka aing. 'Tidinja bobot deui, toeloej ngowokeun deui hidji poetra lalaki, sarta kijeu saoerna: Sabab Pangeran ngadangoe, jen aing dipikageuleuh, noe matak

maparin ijeu ongkoh. Seg koe Lea dingaranan Simon. 34 'Tidinja bobot deui, toeloej ngowokeun deui hidji poetra lalaki, sarta kijeu saoerna: Ajeuna, sakali ijeu, salaki aing tangtoe lajeut ka aing, sabab aing ngadjoeroekeun pikeun andjeunna tiloe anak lalaki; tina hal kitoe dingaranan Lewi. 35 'Tidinja bobot deui, toeloej ngowokeun deui hidji poetra lalaki, sarta kijeu saoerna: Sakali ijeu dek moedji ka Pangeran; tina hal kitoe dingaranan Joeda. [a] Geus kitoe ngarandĕg ngowona.

a p. 30 : 9, 17.

PASAL 30.

Ari Rahel geus tĕrangeun, jen andjeunna hanteu poetraän pikeun Jakoeb, toeloej Rahel dĕngki ka saderekna, sarta mihatoer ka Jakoeb kijeu: Koedoe maparin anak ka koering; oepami hanteu mah, tinangtos koering paeh! 2 'Seg Jakoeb djadi bĕndoe ka Rahel, bari misaoer: [a] Naha akang teh gaganti Allah, anoe mĕgatan boewah beuteung ti njai? 3 'Pihatoer Rahel: Geuning aja Bilha, badega koering; soemangga andjeun ngalĕbĕtan ka dinja, sina ngadjoeroe dina toeoer koering; [b] sangkan koering ge diadĕgkeun ti lantaran eta. 4 'Heg eta Bilha eusi-imahna koe Rahel disanggakeun ka Jakoeb, sina dianggo garwa; toeloej Jakoeb ngalĕbĕtan ka dinja. 5 'Seug Bilha teh njiram, toeloej ngadjoeroekeun hidji poetra lalaki pikeun Jakoeb. 6 'Pok Rahel misaoer: Allah ngabĕnĕran ka aing, malah-malah geus ngamakboel ka panĕda aing, boektina aing dipaparin anak lalaki; tina hal kitoe koe Rahel dingaranan Dan. 7 'Tidinja Bilha, eusi-imah Rahel, reuneuh deui, toeloej ngadjoeroekeun adjang Jakoeb poetra lalaki noe kadoewa. 8 'Pok Rahel misaoer: Aing mantas taroeng djeung doeloer, taroenging Allah, malah aing anoe meunang; anoe matak koe Rahel dingaranan Naptali.

a 2 Radja 5 : 7. *b* p. 16 : 2.

9 Ari Lea geus tĕrangeun, jeu [a] andjeunna ngarandĕg ngowona, toeloej njandak Silpa, eusi-imahna teja, disanggakeun ka Jakoeb, sina dianggo garwa. 10 'Tidinja Silpa, eusi-imah Lea, ngadjoeroekeun adjang Jakoeb hidji poetra lalaki. 11 'Pok Lea misaoer: Mawa oentoeng! Noe matak koe Lea dingaranan Gad. 12 'Tidinja Silpa, eusi-imah Lea, ngadjoeroekeun adjang Jakoeb poetra lalaki noe kadoewa. 13 'Pok Lea misaoer: Mawa bagdja ka aing; karana sakabeh awewe ka aing tangtoe njarĕboet bagdja. Noe matak koe Lea dingaranan Aser.

a p. 29 : 35.

14 Hidji waktoe, keur oesoem diboewat tarigoe, Roebin leumpang, seug di kĕbon manggih boewah asihan; toeloej disanggakeun ka Lea iboena. Pok Rahel misaoer ka Lea: Tjing, eta boewah asihan timoe poetra atjeuk koe koering ditĕda sawareh. 15 'Walonanana ka Rahel: Naha hanteu tjoekoep adi njokot salaki atjeuk, wĕt hajang njokot deui boewah asihan timoe anak atjeuk? Ari saoer Rahel: Koe sabab eta peuting ĕngke andjeunna pikoelĕmeun sarĕng atjeuk, naoer boewah asihan timoe poetra atjeuk. 16 'Barang Jakoeb soemping ti tĕgal, wantji boerit, djol Lea ka loewar mapagkeun, bari mihatoer: Akang kĕdah linggih ka koering, karantĕn akang kenging koering njewa koe boewah asihan timoe anak koering. Toeloej Jakoeb peuting eta koelĕm djeung Lea. 17 'Ari Allah ngamakboel ka Lea; seug njiram, toeloej ngowokeun pikeun Jakoeb poetra lalaki noe kalima. 18 'Pok Lea misaoer: Allah geus maparin gandjaran ka aing, tina sabab aing njanggakeun eusi-imah aing ka salaki. Noe matak koe Lea dingaranan Isaskar. 19 'Tidinja Lea bobot deui, toeloej ngowokeun pikeun Jakoeb poetra lalaki noe kagĕnĕp. 20 'Pok Lea misaoer: Allah ka aing geus maparin kanoegrahan noe leuwih aloes; sakali ijeu salaki tangtoe tĕtĕp linggihna di aing, sabab aing geus ngadjoeroekeun pikeun andjeunna gĕnĕp anak lalaki. Noe matak koe Lea dingaranan Sĕboeloen. 21 'Sanggeusna ti dinja Lea ngowokeun hidji poetra awewe, sarta dingaranan Dina.

22 Ari Allah ka Rahel oge [a] emoeteun, sarta koe Allah dimakboel, boektina moekakeun pianakanana. 23 'Tidinja Rahel njiram, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta njaoer kijeu: [b] Allah geus ngaleungitkeun kahinaän aing. 24 'Noe matak koe Rahel dingaranan Joesoep, bari njaoer kijeu: [c] Pangeran moegi ka aing ngawoewoehan hidji deui anak lalaki!

a 1 Sam. 1 : 19. *b* Jĕs. 4 : 1. Loek. 1 : 25. *c* p. 35 : 16.

25 Geus kitoe, samantas Rahel ngowokeun Joesoep teja, pok Jakoeb miha-

toer ka Laban: Moegi koering didjoeroeng leumpang, sĕdja wangsoel ka ĕnggon koering, ka tanah koering. 26 'Moegi maparin poen bodjo sarĕng poen anak, beunang koering ngawoela ka salira ama, sĕdja wangsoel; karantĕn[a] ama langkoeng oeninga dina pangawoela koering, anoe koe koering dilampahkeun ka salira ama. 27 'Ngawalon Laban ka andjeunna: Moegi ama manggih wĕlas dina panon agoes; koe ama geus karasa, pangdibĕrkahan ama koe Pangeran, nja koe karana agoes. 28 'Njaoer deui Laban: Tjik, sĕboetkeun ka ama piboeroehaneun agoes; koe ama tangtoe dibere. 29 'Wangsoelanana ka Laban: Ama langkoeng oeninga dina pĕtana pangawoela koering ka ama, sarĕng dina djadina ingon-ingon ama di koering. 30 'Karantĕn saeutik bae kagoengan ama memeh aja koering, doepi ajeuna geus djĕngkar, moenggah loba pisan; estoe Pangeran ngabĕrkahan ka ama dilantarankeun ka tapak soekoe koering. Ari ajeuna, iraha koering bakal digawe pikeun anak-bodjo koering ongkoh? 31 'Ari saoer Laban: Ama pimereëun naon ka agoes? Wangsoelan Jakoeb: Montong maparin naon-naon ka koering. Madak kĕrsa midamĕl ka koering pĕrkawis ijeu mah, koering sanggĕm ngangon deui ĕmbe-domba ama, tinangtos didjaga deui. 32 'Koering poë ijeu sĕdja dek ngidĕran sadajana ĕmbe-domba ama, ngingkarkeun ti dinja oenggal-oenggal siki anoe toetoel sarĕng noe bĕlang, sarawoeh oenggal-oenggal siki anoe hideung dina domba; kitoe deui anoe bĕlang sarĕng noe toetoel dina ĕmbe; nja eta piboeroehaneun koering. 33 'Ari kabĕnĕran koering pidjadieun saksi koering dina mangsa pika-hareupeun; satijap-tijap ama soemping, ngariksa boeroehan koering di pajoeneun ama: mana-mana noe hanteu toetoel sarĕng noe hanteu bĕlang dina ĕmbe, sarawoeh anoe hanteu hideung dina domba, nja eta pangajana di koering sĕbatkeun beunang maling. 34 'Ngawalon Laban: Hade, sakoemaha kasaoeran agoes bae. 35 'Dina poë harita keneh andjeunna ngingkarkeun sakoer badot anoe kĕndit djeung noe bĕlang, sarta sakabeh ĕmbe anoe toetoel djeung noe bĕlang, sakoer noe aja bodas, sarta sakoer noe hideung dina domba; toeloej diselehkeun ka leungeun poetra-poetrana. 36 'Sarta ngadamĕl heuleut, lalakon tiloe poë, di antara andjeunna djeung Jakoeb. Ari Jakoeb ngangon ĕmbe-domba Laban anoe kari.

[a] p. 31:41.

37 Tidinja Jakoeb njandak dahan ki mĕnjan, ki djarak djeung ki tjaringin, dahan ngalora; seug dipĕsek, dipontrangkeun bodas, sina tembong anoe bodas dina dahan teja. 38 'Toeloej eta dahan, beunang andjeunna mĕsek, koe Jakoeb diteundeun dina djolang-djolang, dina paranti nginoem tjai, ĕnggon ĕmbe-domba bakoe daratangna nginoem, nja di hareupeun ĕmbe-domba. Ana daratang hajang nginoem, sok pada arewean. 39 'Djadi ĕmbe-domba teh rareuneuh eukeur njanghareupan dahan-dahan teja. Geus kitoe ĕmbe-domba pada aranakan anoe kĕndit, anoe toetoel sarta noe bĕlang. 40 'Ari eta anak-anakna koe Jakoeb dipisahkeun. Toeloej ĕmbe-domba teh koe andjeunna disina njalanghareup ka noe kĕndit, djeung ka sakoer noe hideung dina ĕmbe-domba Laban. Djadi eta koe andjeunna didamĕl goendoekan misah keur andjeunna, hanteu ditjampoerkeun kana ĕmbe-domba Laban. 41 'Geus kitoe, satijap-tijap ĕmbe-domba noe barĕdas dek ewean, Jakoeb neundeun dahan-dahan anoe kitoe di hareupeun panon ĕmbe-domba teja, dina djolang-djolang, sina arewean njanghareup kana dahan teja. 42 'Dĕmi satijap-tijap ĕmbe-domba halengker mah, hanteu diteundeun; anoe matak Laban meunang noe halengker, ari Jakoeb mah meunang noe barĕdas. 43 'Djadi eta djalma datang ka djĕmbar liwat saking, moenggah loba nakĕr nja kagoengan ĕmbe-domba djeung boedjang awewe-lalaki, kitoe deui onta reudjeung kalde.

PASAL 31.

Geus kitoe Jakoeb ngareungeu kasaoeran poetra-poetra Laban noe lalaki, kijeu saoerna: Jakoeb geus njokot saniskara kagoengan rama oerang, sarta pangnjijeunna sakabeh kamoeljaän noe sakitoe teh nja ti kagoengan rama oerang. 2 'Djeung Jakoeb ningali pasĕmon Laban, sihoreng eta teh ka andjeunna geus teu tjara kamari-mangkoekna. 3 'La-

djĕng Pangeran nimbalan ka Jakoeb: Geura moelang ka tanah bapa-aki maneh, nja ka tanah asal maneh teja; [a] ari kami tangtoe njarĕngan ka maneh. *a* p. 28 : 15, 21.

4 Tidinja Jakoeb miwarang njaoer Rahel djeung Lea ka tĕgal, ka ĕmbe-domba 5 andjeunna. 'Sasoempingna pada dilahiran kijeu: Akang ĕnggeus nendjo pasĕmon rama njai, eta ka diri akang geus teu tjara kamari-mangkoekna; dĕmi [a] Allah rama akang hanteu pĕtot njarĕ- 6 ngan ka diri akang. 'Ari njai teh pada njaho, jen akang geus sakoewat-koewat 7 nja ngawoela ka rama njai; 'balikanan rama njai mah ngagĕlo bae ka akang, wani boeroehan akang diganti-ganti tĕpi ka sapoeloeh kali; ngan koe Allah hanteu diidinan migawe goreng ka akang. 8 'Saoepama misaoer kijeu: Noe taroetoel piboeroehaneun maneh, heug sakabeh ĕmbe-domba anakan noe taroetoel; djeung saoepama kijeu saoerna: Noe karĕndit piboeroehaneun maneh, heug sakabeh ĕmbe-domba anakan noe karĕn- 9 dit. 'Djadi Allah ngarĕboet ingon-ingon rama njai, sok dipaparinkeun ka akang. 10 'Geus kitoe, basa ĕmbe-domba keur arewean, seg akang tjĕngkat panon, toeloej nendjo dina impian, doemadakan, ĕmbe-domba lalaki, noe naroempakan ĕmbe-domba awewe, aja noe kĕndit, aja noe 11 toetoel, djeung aja noe bĕlang. 'Tidinja [b] Malaikat Allah nimbalan ka akang dina impian kijeu: Jakoeb! Diwangsoel 12 koe akang: Noen, ijeu simkoering! 'Timbalanana deui: Maneh geura tjĕngkat panon, tendjokeun! sakabeh ĕmbe-domba lalaki, anoe naroempakan ĕmbe-domba awewe, aja noe kĕndit, aja noe toetoel, djeung aja noe bĕlang; karana kami geus ningali saniskara noe koe Laban 13 dilampahkeun ka maneh. 'Ijeu kami Allah Bet-El, [c] ĕnggon maneh ngaminjakan toetoenggoel, ĕnggon maneh ka loewar nadar ka kami teja. Ajeuna maneh geura dangdan, koedoe boedal ti tanah ijeu, moelang ka tanah asal maneh. *a* p. 26 : 24. *b* p. 22 : 11. *c* p. 28 : 18.

14 Ngawangsoel Rahel djeung Lea, kijeu wangsoelanana ka Jakoeb: [a] Koering geus moal garadoeh doeoeman atanapi 15 milik di boemi rama koering. 'Naha koering teh koe rama lain diangkĕn sapĕrtos djalma bangsa lijan? [b] Karantĕn koering koe rama teh didjoewal, malahmalah ladangna didahar koe andjeunna 16 pribadi bae. 'Sajaktosna, saniskantĕn arta-banda, noe koe Allah dirĕboet ti rama koering teja, estoe anoe koering sarĕng anoe poen anak. Ari ajeuna, sadajana noe koe Allah ditimbalkeun ka akang teja, soemangga lampahkeun.
a 1 Radja 12 : 16. *b* p. 29 : 18, 27.

17 Tidinja Jakoeb dangdan, sarta ngamomotkeun poetra-garwana kana onta- 18 onta. 'Djoeng angkat, njandak sakabeh ingon-ingonna djeung sakabeh radjakajana, noe beunang andjeunna, ingon-ingon kagoenganana, noe beunang andjeunna di Mesopotami; sĕdja moelih ka Ishak ramana, ka tanah Kanaän teja. 19 'Harita Laban keur sĕpi, [a] angkat ngagoentingan dombana. Ari Rahel [b] maling 20 tapekong anoe ramana. 'Dĕmi Jakoeb maling diri ti manah Laban, oerang Sam teja, pedah taja noe ngoeninga ka dinja 21 jen andjeunna minggat. 'Bral andjeunna minggat, njandak sakabeh kagoenganana. Geus djoeng angkat, toeloej meuntas bangawan teja, sarta ngadjoegdjoeg ka pigoenoengan Gilad. *a* 1 Sam. 25 : 2. *b* p. 35 : 2, 4; Hak. 17 : 5.

22 Ari dina poë noe katiloe aja noe ngoeninga ka Laban, jen Jakoeb minggat. 23 'Gantjang Laban njandak koelawargana, bral ngoedag, njoesoel ka Jakoeb, lalakon toedjoeh peuting; kaboeroe di 24 pigoenoengan Gilad. 'Dĕmi Allah njoempingan ka Laban, oerang Sam, dina impian ti peuting, sarta nimbalan ka dinja kijeu: Masing hade-hade, maneh ka Jakoeb oelah rek ngomong, boh hade, boh 25 goreng. 'Tidinja Jakoeb koe Laban kasoesoel. Ari Jakoeb geus njĕblokkeun himahna di pigoenoengan; Laban djeung koelawargana kitoe keneh njĕblokkeun 26 himah di pigoenoengan Gilad. 'Toeloej Laban misaoer ka Jakoeb: Naha agoes milampah kitoe, maling diri ti hate ama, djeung mawa anak ama, sapĕrti noe mawa djarahan, beunang koe pĕdang? 27 'Koe naon minggat soesoeloempoetan, djeung maling diri ti ama, sarta teu bebedja heula ka ama? Tangtoe koe ama didjadjapkeun, make karamean, make poepoedjian, make tĕrĕbang djeung 28 make katjapi. 'Ari ama teh koe agoes teu dibere njijoem-njijoem atjan ka intjoe

sarta ka anak. Ajeuna agoes geus milampah anoe teu poegoeh. 29 'Leungeun ama kawasa migawe goreng ka agoes, tatapi Allah rama agoes peuting tadi nimbalan ka ama, kijeu timbalanana: Masing hade-hade, maneh ka Jakoeb oelah rek ngomong, boh hade, boh goreng. 30 'Ari ajeuna, pangleumpang agoes teh meureun sabab angot nja hajang ka boemi rama agoes; na koe naon maling batara ama?

31 Ngawalon Jakoeb, kijeu walonanana ka Laban: Pangkitoe teh sabab koering sijeun; karantĕn pikir koering, bisi ama marĕboetkeun poetra ama, oelah sina miloe djeung koering. 32 'Dĕmi pĕrkawis batara ama teja, [a] saha-saha noe kapĕndak njimpĕn, oelah sina hiroep. Soemangga geura ningalian, sing kasaksian koe ijeu koelawargi, naon bae kagoengan ama di koering, mangga tjandak. Ari Jakoeb teu oeningaeun, jen dipaling koe Rahel. 33 'Tidinja Laban ngasoepan himah Jakoeb, djeung himah Lea, sarta himah noe doewa eusi-boemi teja, wĕleh teu kapanggih. Ana geus ka loewar ti himah Lea, ngasoepan himah Rahel. 34 'Ari koe Rahel eta tapekong geus ditjandak, dibĕbĕskeun kana kakasoeran onta, sarta ditjalikan. Toeloej koe Laban dirampaän saeusi himah, wĕleh teu kapanggih. 35 'Pok Rahel oendjoekan ka ramana: Moegi gamparan oelah aja raos bĕndoe, reh simkoering hanteu kijat nangtoeng ti pajoeneun gamparan, [b] karantĕn simkoering kalĕrĕsan keur adat awewe. Heug Laban ngoebĕk-ngoebĕk, wĕleh tapekongna teu kapanggih. *a* p. 44 : 9. *b* p. 18 : 11.

36 Tidinja Jakoeb panas manahna, sarta madoean ka Laban. Pok Jakoeb mihatoer ka Laban: Nahaon kamasijatan koering? Nahaon dosa koering, noe mawi ama ngoebrak-ngabrik njoesoel ka koering, 37 'anoe mawi ama ngarampaän ka sadajana barang koering? Nahaon anoe kapĕndak saniskantĕn barang boemi ama? Teundeun di dijeu di hareupeun koelawarga koering sarĕng koelawarga ama, nja eta sina ngoeroeskeun pĕrkawis andjeun ka koering. 38 'Geus doewa poeloeh taoen ajeuna koering nja aja di ama. Domba ama sarĕng ĕmbe ama hanteu boeroeng anakan, sarawoeh lalakina ĕmbe-domba ama koe koering hanteu 39 ditĕda. 'Anoe disasaäk sok tara koe koering disanggakeun ka ama, satĕrangna koe koering digĕntosan; [a] koe ama dipoendoet bae ti leungeun koering, dipalingna ti beurang, boh dipalingna ti peuting. 40 'Koering ti beurang sok roeksak koe panas, ti peuting sok roeksak koe tiris, toer panon koering sok kalapoeran sasarean. 41 'Geus doewa poeloeh taoen ajeuna, koering nja aja di boemi ama; opat wĕlas taoen lilana koering ngawoela ka ama tina sabab poetra ama noe doewa, sarĕng gĕnĕp taoen lilana tina sabab ĕmbe-domba ama; ari boeroehan koering koe ama diganti-ganti dongkap ka sapoeloeh kali. 42 'Saoepama [b] Allah rama koering, Allah Ibrahim, Kasijeun Ishak, hanteu njarĕngan ka koering mah, geus kantĕnan koering ajeuna koe ama didjoeroeng moelang bari lengoh. Allah geus ningali dina kabalangsakan koering sarĕng dina hese-tjape leungeun koering, sarawoeh mepelingan ka ama peuting tadi. *a* 2 Moesa 22 : 12, 13. *b* p. 28 : 13; 32 : 9.

43 Ngawalon Laban, kijeu walonanana ka Jakoeb: Ijeu anak awewe anak ama; kitoe deui ijeu anak lalaki anak ama keneh; malah ijeu ĕmbe-domba nja ĕmbe-domba ama, djeung saniskara noe katendjo koe agoes, ama anoe boga. Naha ama mangsa ajeuna dek migawe naon ka ijeu anak ama awewe atawa ka anakna, 44 beunangna ngadjoeroekeun? 'Ari ajeuna, hajoe oerang njijeun pĕrdjangdjian, ama reudjeung agoes; nja eta minangka djadi saksi di antara ama djeung agoes. 45 'Toeloej Jakoeb [a] njandak hidji batoe, ditangtoengkeun didamĕl toetoenggoel. 46 'Sarta Jakoeb misaoer ka koelawargana: Geura pada moeloeng batoe! Top njarokot batoe, didjijeun toempoekan; toeloej dalahar di dinja dina eta toempoekan. 47 'Ari eta teh koe Laban disĕboetkeun Jĕgar Sahadoeta; dĕmi koe Jakoeb disĕboetkeun Gal-ed. 48 'Pok Laban misaoer: Ijeu toempoekan mangsa ajeuna djadi saksi di antara ama djeung agoes. Tina hal kitoe eta teh disĕboetkeun Gal-ed; 49 'sarta Mispa ongkoh, sapedah Laban misaoer kijeu: Pangeran moegi-moegi ningalikeun di antara ama djeung agoes, dimana oerang geus padjaoeh. 50 'Oepama agoes njoekĕrkeun ka

anak ama, atawa lamoen boga deui pamadjikan, ditambahkeun ka anak ama, hanteu aja djalma di oerang; masing ngingĕtkeun, Allah anoe djadi saksi di antara ama djeung agoes. 51 'Misaoer deui Laban ka Jakoeb: Tah, ijeu teh toempoekan; sarta tah, ijeu teh toetoenggoel anoe beunang ama njijeun di antara ama djeung agoes. 52 'Ijeu toempoekan teh djadi saksi; sarta ijeu toetoenggoel teh djadi saksi, moal ama arek ka agoes, ngaliwat ka ijeu toempoekan; nja kitoe deui agoes moal arek ka ama, ngaliwat ka ijeu toempoekan djeung ka ijeu toetoenggoel, nijat goreng. 53 'Allah Ibrahim djeung Allah Nahor, Allah rama noe doewaän, [b] moegi ngahoekoeman di antara oerang! Toeloej Jakoeb soempah, njĕboet Kasijeun Ishak ramana teja. *a* p. 28:18. *b* p. 16:5.

54 Tidinja Jakoeb meuntjit pikoerbaneun di pigoenoengan, bari koelawargana pada diondangan dahar. Seg dalahar, bari toeloej mareuting di pigoenoengan. 55 'Wantji isoek-isoek Laban tanghi, geus kitoe njijoeman poetoena djeung poetrana, bari pada dibĕrkahan; toeloej Laban angkat, moelih ka ĕnggonna.

PASAL 32.

Tidinja Jakoeb djĕngkar, ngaladjĕngkeun djalanna; seug kapapag [a] koe malaikat Allah pirang-pirang. 2 'Barang koe Jakoeb katingali, pok misaoer: Ijeu teh wadya-balad Allah! noe matak eta ĕnggon koe andjeunna dingaranan Mahanaim. *a* p. 28:12.

3 Geus kitoe Jakoeb ngibĕran ti pajoeneunana ka Esaoe saderekna, ka tanah Seir, bilangan Edom. 4 'Noe dioetoes diparentah, kijeu parentahna: Maraneh koedoe oendjoekan kijeu ka djoeragan kami, ka Esaoe: Aja pihatoer abdi gamparan Jakoeb, kijeu: Simkoering mantas njemah di Laban, nja ngantjik dongkap ka ajeuna. 5 'Sarĕng deui simkoering gadoeh sapi kalajan kalde, ĕmbe-domba sarawoeh boedjang lalaki-awewe. Ari noe mawi simkoering ngadjoeroeng ngoeninga ka djoeragan, soepaja mĕndak koernija dina sotja gamparan.

6 Geus kitoe oetoesan teh daratang deui ka Jakoeb, oendjoekan kijeu: Koering sadaja parantos ngadeuheusan ka raka gamparan, ka Esaoe; malah-malah ajeuna keur di djalan, mapag ka gamparan, njandak opat ratoes djalma. 7 'Toeloej Jakoeb langkoeng-langkoeng nja sijeuneun, sarta soesaheun katjida. Tidinja djalma-djalma noe ngiring ka andjeunna, kitoe deui ĕmbe-domba, sapi reudjeung onta, koe andjeunna dibagi, didamĕl doewa balad. 8 'Ari manahna kijeu: Oepama Esaoe ngadatangan ka balad anoe hidji, sarta disarabĕt, seug balad anoe kari pirahajoeëun. 9 'Sarta Jakoeb oendjoekan kijeu: Noen Allah aki simkoering Ibrahim! noen Allah bapa simkoering Ishak! noen Pangeran, anoe nimbalan ka simkoering kijeu teja: [a] Geura moelang ka tanah maneh, djeung ka nagara asal maneh, sarta kami tangtoe midamĕl kahadean ka maneh! 10 'Simkoering teh hina teuing, [b] hanteu sae pisan nampi sadajana kaäsihan sarĕng sadajana kajaktosan, anoe koe andjeun geus dipidamĕl ka abdi gamparan. Karantĕn simkoering bareto meuntas ijeu tji Jordan ngan kadoewa iteuk simkoering bae, doepi ajeuna simkoering geus djadi kana doewa balad. 11 'Moegimoegi simkoering diloepoetkeun ti leungeun poen doeloer, ti leungeun Esaoe; karantĕn simkoering sijeun pisan koe eta, bisi ĕngke datang, njabĕt diri simkoering, indoeng sinarĕngan anak. 12 'Mapan andjeun nimbalan kijeu teja: [c] Kami tangtoe midamĕl kahadean ka maneh, sarta toeroenan maneh koe kami rek didjadikeun sapĕrti keusik noe di laoet, anoe hanteu beunang dibilang tina kalobaänana. *a* p. 31:3, 13, 42. *b* 2 Sam. 7:18. *c* p. 28:13, 14.

13 Geus kitoe andjeunna peuting eta ngarĕrĕb di dinja, sarta njandak ti noe katjangking koe pananganana, keur pangabakti ka Esaoe saderekna: 14 'ĕmbe awewe doewa ratoes, djeung ĕmbe badot doewa poeloeh; domba awewe doewa ratoes, djeung domba lalaki doewa poeloeh; 15 'onta bikang noe keur njaroesoean tiloe poeloeh, katoet anak-anakna; sapi bikang opat poeloeh, djeung sapi lalaki sapoeloeh; kalde bikang doewa poeloeh, djeung kalde lalaki sapoeloeh. 16 'Nja eta seug diselehkeun ka leungeun badega-badegana, masing-masing goendoekanana, bari ngalahir ka eta badega-

badega kijeu: Maraneh geura ijang ti heulaeun kami, djeung koedoe ngajakeun heuleut di antara goendoekan kana goendoekan deui. 17 'Sarta andjeunna marentah ka noe pangheulana, kijeu parentahna: Dimana maneh patĕpoeng djeung Esaoe, saderek kami, sarta mariksa ka maneh, kijeu lahirna: Maneh djalma saha, djeung rek leumpang ka mana, sarta saha noe boga ijeu noe ti hareupeun maneh? 18 'toeloej maneh koedoe oendjoekan kijeu: Soemoehoen, noe gadoeh tamah abdi gamparan Jakoeb; ijeu teh pangabakti, keur kikintoen ka djoeragan simkoering Esaoe; sarĕng, salĕrĕsna, andjeunna ge ĕngke ti poengkoer. 19 'Ari marentahna ka noe kadoewa kitoe keneh, ka noe katiloe kitoe keneh; ka sakabeh noe rek leumpang ngagiringkeun goendoekan, kitoe keneh bae; lahirna: Maraneh, dimana papanggih djeung Esaoe, koedoe oendjoekan sakoemaha omongan noe bijeu teja. 20 'Djeung koedoe aroendjoekan deui kijeu: Salĕrĕsna, abdi gamparan Jakoeb ĕngke ti poengkoer. Karana manah Jakoeb: Aing dek ngaleungitkeun awon pameunteuna, koe lantaran pangabakti, anoe leumpang ti heulaeun aing; sanggeusna kitoe koe aing dek ditĕmonan, malah-mandar aing ditarima. 21 'Bral eta pangabakti ijang ti pajoeneunana; ari andjeunna mah peuting eta ngarĕrĕb dina pasanggrahan.

22 Dĕmi dina peuting eta neut andjeunna tanghi, seug njandak geureuhana noe doewa, djeung eusi-boemina noe doewa, kitoe deui poetrana noe sawĕlas, sĕdja meuntas peupeuntasan [a] tji Jabok. 23 'Dĕmi geus ditjarandak, toeloej pada dipeuntaskeun ka eta waloengan, djeung meuntaskeun deui kagoenganana salijan ti eta. 24 'Ari Jakoeb kantoen njalira. Geus kitoe aja hidji djalma gĕloet djeung Jakoeb, nĕpi ka balebat padjar. 25 'Ana geus waspaoseun, jen teu ijasaeun ngelehkeun ka Jakoeb, pek ngaragap ka boekoe poehoe pingpingna, noe matak boekoe poehoe pingping Jakoeb datang ka misalah, mangsa gĕloet. 26 'Tidinja ngalahir kijeu: Kami lesotkeun, dek leumpang; karana geus balebat padjar. Ari wangsoelan Jakoeb: Andjeun koe koering moal dilesotkeun, anging koedoe ngabĕrkahan heula ka koering. 27 'Lahiranana ka Jakoeb: Saha ngaran maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen, Jakoeb. 28 'Lahiranana deui: [b] Ngaran maneh moal disĕboet deui Jakoeb, satĕgĕsna Israil; [c] karana maneh taroeng djeung Allah sarta djeung djalma-djalma, toer maneh noe meunang. 29 'Pok Jakoeb naros, kijeu panarosna: Moegi maparin njaho padjĕnĕngan andjeun. Ari walonanana: [d] Keur naon maneh nanjakeun ngaran kami? Seug Jakoeb koe andjeunna dibĕrkahan di dinja. 30 'Toeloej eta ĕnggon koe Jakoeb dingaranan Pĕniël; karana [saoerna] aing geus nendjo Allah pahareup-hareup, [e] sarta njawa aing geus ditoeloeng. 31 'Mangsa Jakoeb ladjĕng ti Pĕnoeël teja, kabĕnĕran andjeunna kabidjilan panon-poë; sarta andjeunna djingkloek koe hal poehoe pingpingna teja. 32 'Tina hal kitoe noe matak anak-poetoe Israil nĕpi ka mangsa ajeuna tara ngahakan oerat pandjang, noe dina boekoe poehoe pingping, sabab andjeunna ngaragap ka boekoe poehoe pingping Jakoeb, lĕbah oerat pandjang teja.

a 5 Moesa 3:16. *b* p. 35:10; 1 Radja 18:31. *c* Hos. 12:4, 5. *d* Hak. 13:17, 18. *e* Djab. 80:4.

PASAL 33.

Tidinja Jakoeb tjĕngkat sotjana sarta ningali, beh Esaoe soemping, diiring koe opat ratoes djalma. Gantjang moerangkalih dibagikeun ka Lea, djeung ka Rahel, sarta ka noe doewa eusi-boemi teja. 2 'Ari eta eusi-boemi djeung poetra-poetrana disina ti heula; Lea djeung poetra-poetrana sapandeurieun eta; [a] dĕmi Rahel djeung Joesoep pangpandeurina. 3 'Toeloej andjeunna madjĕng ti heulaeun sakabeh, broek soedjoed ka taneuh toedjoeh kali, dongkap ka tĕpang djeung saderekna. 4 'Goera-giroe Esaoe njampeurkeun ka Jakoeb, gabroeg ngarontok, ngarangkoel kana tĕnggĕkna, bari ditjijoeman; sarta pada nangis. 5 'Tidinja Esaoe tjĕngkat sotjana, sarta ningali eta istri-istri djeung maroerangkalih teja; pok misaoer: Eta saha, noe ngiring ka raji? Ari walonanana: Soemoehoen, [b] poen anak, pasihan Allah ka abdi gamparan. 6 'Sĕr eusi-boemi teja pada ngadeuheusan djeung poetra-poetrana, toeloej saroedjoed. 7 'Woeh Lea

ngadeuheusan djeung poetra-poetrana, toeloej saroedjoed; sanggeus eta seg Joesoep djeung Rahel ngadeuheusan, toe-8 loej saroedjoed. 'Misaoer deui Esaoe: Naon pikĕrsaeun raji pĕrkawis sadajana wadya-balad, anoe paämprok sarĕng akang teja? Walonanana: Soepaja simkoering mĕndak koernija dina sotja djoe-9 ragan. 'Dĕmi saoer Esaoe: Eh raji! kabogaän akang loba pisan; kabogaän raji 10 sing tĕtĕp bae di raji. 'Saoer Jakoeb: Oelah milahir kitoe; oepami simkoering mĕndak koernija dina sotja akang, moegi-moegi eta pangabakti simkoering ditampi ti leungeun simkoering, rehing koe sabab simkoering nendjo pameunteu akang [c] sasat nendjo pameunteu Allah, sarĕng simkoering koe akang kamanah. 11 'Moegi ditampi eta bĕrkah simkoering, anoe disanggakeun ka akang; sabab Allah aja sih-koernija ka simkoering, sarĕng sabab simkoering gadoeh saniskantĕn. Ari Jakoeb ngeukeuhan ka Esaoe, 12 toeloej ditampa. 'Geus kitoe Esaoe misaoer: Hajoe oerang indit, oerang madjoe; ari akang sĕdja leumpang ti heu-13 laeun raji. 'Dĕmi walonan Jakoeb: Djoeragan langkoeng oeninga, ijeu baroedak masih ngalora, samalah ĕmbe-domba sarĕng sapi di simkoering aja noe njaroesoean; oepamina dikĕntjĕngkeun, sapoë oge tinangtos ingon-ingonan paraeh sa-14 dajana. 'Djoeragan mangga ladjĕng bae ti heulaeun abdi gamparan; ari simkoering mah sĕdja madjoe lalaoenan bae sabijasa simkoering, noeroetkeun lakoening tjotjoöan anoe ti heulaeun simkoering, sarĕng noeroetkeun lakoening ijeu baroedak, dongkap ka simkoering tjoen-15 doek ka djoeragan, ka Seir. 'Njaoer deui Esaoe: Lamoen sapoek, ijeu bala noe ngiloe ka akang dek ditinggalkeun sawareh di raji. Ari walonan Jakoeb: Bade naon, noen? Moegi simkoering mĕndak 16 koernija dina sotja djoeragan. 'Toeloej Esaoe poë harita keneh malikan djalanna, moelih ka Seir. *a* p. 37: 3. *b* p. 48: 9. *c* p. 32: 30.

17 Dĕmi Jakoeb ladjĕng ka Soekot. Sasoempingna ngadamĕl boemi pikeun andjeunna, sarta baris ingon-ingonanana ngadamĕl kandang-kandang; kitoe noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Soekot. 18 'Sanggeus Jakoeb soemping ti Mesopotami, ladjĕng deui, soemping ka [a] nagara Sĕkem, anoe di tanah Kanaän, [b] sarta salamĕt. Toeloej masanggrahan di 19 hareupeun eta nagara. 'Geus kitoe Jakoeb ti poetra-poetra Hemor, rama Sĕkem, [c] ngagaleuh saloewoek tĕgal, ĕnggon andjeunna masangkeun himahna teja, 20 harga saratoes wang perak. 'Toeloej Jakoeb [d] ngadĕgkeun hidji altar di dinja, sarta disĕboetna: Allah nja Allah Israil.

a p. 34: 20; 35: 4; 37: 12. *b* p. 28: 21. *c* Jos. 24: 32. *d* p. 12: 7.

PASAL 34.

Hidji mangsa [a] nji Dina, poetra Lea, anoe beunang Lea ngowokeun pikeun Jakoeb teja, ka loewar, ngandjang ka lan-2 djang-landjang tanah eta. 'Geus kitoe katendjo koe Sĕkem poetra Hemor, oerang Hiwi, gĕgĕden tanah eta; pek ditjokot, bari toeloej dibawa ngĕdĕng, dipaksa. 3 'Ari hate Sĕkem ngarakĕtan ka Dina poetra Jakoeb, sarta Sĕkem njaäheun pisan ka eta landjang, djeung ngoepahan 4 kana manah eta landjang. 'Malah Sĕkem oendjoekan ka Hemor ramana, kijeu pioendjoekna: Moegi koering panglamarkeun eta landjang, soepaja djadi bodjo 5 koering. 'Tidinja Jakoeb meunang warta, jen eta teh nganadjiskeun ka Dina poetrana. Harita poetra Jakoeb noe lalaki pada aja di tĕgal, keur naroenggoean ingon-ingon andjeunna. Seug Jakoeb repeh bae nĕpi ka maroelang poetra-poetra. *a* p. 30: 31.

6 Bral Hemor, rama Sĕkem teja, ka loewar, tjalik ka Jakoeb, sĕdja sasaoeran 7 djeung andjeunna. 'Kabĕnĕran poetra Jakoeb maroelang ti tĕgal. Barang geus mareunang bedja, seg eta djalma pada njĕri angĕn, sarta pada panaseun katjida, sabab eta teh migawe [a] noe teu patoet di Israil, poetra Jakoeb dibawa ngĕdĕng teja; karana hanteu meunang migawe 8 kitoe. 'Pok Hemor misaoer ka arandjeunna, kijeu saoerna: Sĕkem, anak kaoela, mikarĕp pisan hatena ka poetra andjeun noe istri; moegi dipaparinkeun ka dinja, 9 soepaja djadi bodjona. 'Sarĕng moegi kĕrsa [b] babarajaän sarĕng kaoela sadaja; poetra arandjeun noe istri paparinkeun ka kaoela sadaja, ari anak kaoela sadaja noe awewe tjarandak koe andjeun 10 sadaja; 'sarĕng moegi tĕtĕp tjalik di

dijeu; ari tanah teh piajaeun di pajoeneun arandjeun; moegi maratoeh, sarĕng soemangga pada wara-wiri kalajan ka-
11 goengan milik dina ijeu tanah. 'Pok Sĕkem mihatoer ka rama Dina djeung ka saderek-saderek Dina: Moegi koering mĕndak koernija dina sotja andjeun sadaja; sarĕng naon bae pilahir andjeun sadaja ka koering tinangtos disangga-
12 keun. 'Soemangga ka koering moendoet [c] mas-kawin sarĕng hatoeran sing gĕde pisan; naon bae pilahir andjeun sadaja ka koering tinangtos disanggakeun; ngan landjang teja moegi-moegi dipaparinkeun, soepaja djadi bodjo koering.

a 5 Moesa 22: 21; Jos. 7: 15. *b* 5 Moesa 7; 3. *c* 2 Moesa 22: 16.

13 Ngadjawab poetra-poetra Jakoeb ka Sĕkem djeung ka Hemor ramana, make tipoe, sarta njalaoer, sapedah Sĕkem nga-
14 nadjiskeun ka Dina saderekna; 'kijeu salaoerna ka dinja: Teu kadoega teuing kaoela teh milampah pĕrkara kitoe, mikeun doeloer kaoela [a] ka djalma noe koeloep; karana matak hina ka kaoela
15 sadaja. 'Ngan djalan kijeu kaoela sĕdja njoemanggakeun ka sarampejan, oepama djaradi sapĕrti kaoela sadaja, nja eta sakabeh noe bangsa lalaki di sarampejan
16 koedoe disoenatan. 'Moen kitoe mah kaoela pada daek mikeun anak kaoela awewe ka sarampejan, djeung ngawin ka poetra sarampejan noe istri; sarta kaoela dek maratoeh di sarampejan, estoe oerang teh pidjadieun bangsa hidji.
17 'Sabalikna, oepama hanteu ngagoegoe ka kaoela sadaja pĕrkara disoenatan mah, eta anak kaoela teja dek ditjokot, bari toeloej leumpang. *a* p. 17: 11.

18 Ari kasaoeran poetra Jakoeb noe tadi teja pangrasa Hemor djeung pangrasa
19 Sĕkem poetra Hemor hade pisan. 'Sarta noe anom teh teu ngamĕngkekeun ngalampahkeun eta pĕrkara, sabab mikasoeka ka poetra Jakoeb noe istri. Djeung deui saeusi-boemi ramana taja noe kaädjen sapĕrti Sĕkem.
20 'Barang Hemor djeung Sĕkem poetrana darongkap deui ka lawang nagarana, toeloej njalaoer ka djalma-djalma eusi nagarana, kijeu
21 saoerna: 'Ari eta djalma-djalma harade djeung oerang; anoe matak sina maratoeh dina ijeu tanah djeung sina pada wara-wiri di djĕrona. Djadi ijeu tanah, [a] noe sakitoe lĕga ngentja-ngatoehoe teh, sing aja di hareupeunana. Ari poetra itoe noe istri oerang lamar keur pipamadjikaneun, sarta anak oerang noe
22 awewe oerang bikeun ka darinja. 'Ngan djalan kijeu eta djalma sĕdja njoemanggakeun ka oerang, daraekeun maratoeh di oerang, soepaja djadi bangsa hidji, nja eta lamoen di oerang disoenatan sakabeh noe bangsa lalaki, sapĕrti eta
23 ge pada disoenatan. 'Ingon-ingonanana, djeung babandaänana, sarta sakabeh sasatoanana, na eta teh lain adjang oerang? Ngan oerang koedoe njoemanggakeun ka darinja; moen kitoe mah tangtoe maratoeh di oerang. *a* Hak. 18: 10.

24 Seug pada ngagoegoe ka Hemor djeung ka Sĕkem poetrana, [a] sakoer djalma noe sok ka loewar lawang nagarana; toeloej disoenatan sakabeh noe bangsa lalaki, sakoer noe sok ka loewar lawang
25 nagarana. 'Geus kitoe, dina poë noe katiloe, keur meudjeuhna eta njarĕri, pek doewa poetra Jakoeb, [b] Simon djeung Lewi, saderek Dina teja, pada njokot pĕdangna, seg ngarasoepan eta nagara djeung kaloedeunganana, bari toeloej mareuntjitan sakabeh noe bangsa lalaki.
26 'Samalah Hemor djeung Sĕkem poetrana pada dipeuntjit koe seuseukeut pĕdang. Pek njokot Dina ti imah Sĕkem, toeloej
27 dibawa ka loewar.'Poetra-poetra Jakoeb seug pada ngadatangan ka noe kasarabĕt, prak nagarana dirajahan, sapedah
28 nganadjiskeun ka saderekna.'Ĕmbe-dombana, sapina djeung kaldena, naon bae anoe di djĕro nagara, sarta naon bae
29 anoe di tĕgal ditjarokotan. 'Djeung ari sakabeh arta-bandana, kitoe deui sakabeh baroedakna djeung awewe-awewena, didjarah sarta dirajah, katoet saniskara noe di djĕro imah. *a* p. 23: 10. *b* p. 49: 5—7.

30 Toeloej Jakoeb ngalahir ka Simon djeung ka Lewi: Maraneh geus ngaripoehkeun ka kami, njijeun anoe matak kami dipikasĕngit koe priboemi tanah ijeu, koe oerang Kanaän djeung koe oerang Pares. Ari kami teh saeutik nja bilangan. Meureun eta ĕngke karoempoel, ngaroeroeg ka kami; seg kami dikadek ditoempoerkeun, nja diri kami
31 sarta djeung saeusi imah. 'Dĕmi pioendjoekna: Karah moedoe diantĕp bae eta

milampah ka doeloer koering sapĕrtos ka dajang?

PASAL 35.

Tidinja Allah nimbalan ka Jakoeb: Geura dangdan, koedoe indit ka Bet-El, seug koedoe tjitjing di dinja, [a] djeung koedoe njijeun hidji altar di dinja pikeun Allah, anoe nembongan ka maneh basa maneh kaboer bawaning sijeun Esaoe, 2 doeloer maneh teja. 'Toeloej Jakoeb marentah ka saeusi-boemina djeung ka sakabeh anoe aja di andjeunna: [b] Geura pada njingkirkeun aällahan bangsa sedjen, anoe aja di maraneh, djeung koedoe pada ngabĕrĕsihan diri, bari ngaganti papakean 3 maraneh. 'Geus kitoe oerang hajoe dangdan, oerang indit ka Bet-El; ari kami di dinja sĕdja njijeun hidji altar bade ka Allah, anoe ngawalon ka kami mangsa kami keur kasoesahan, [c] sarta njarĕngan ka kami dina djalan, anoe dilakonan 4 koe kami teja.'Tidinja eta pada njanggakeun ka Jakoeb sakabeh aällahan bangsa sedjen, anoe aja di maranehanana, kitoe deui anting-anting, anoe dina tjeuli-tjeulina; toeloej koe Jakoeb disoempoetkeun di handapeun hidji kijara, anoe deukeut 5 ka nagara Sĕkem. 'Broel ngabroel. Ari nagara-nagara noe sakoerilingna pada kadatangan sijeun ti Allah, noe matak teu ngaroedag njoesoel ka poetra-poetra 6 Jakoeb. 'Tidinja Jakoeb soemping [d] ka nagara Loes, anoe di tanah Kanaän, tĕgĕs Bet-El teja, nja andjeunna djeung sakabeh djalma-djalma noe ngiring. 7 'Geus kitoe andjeunna di dinja ngadamĕl hidji altar, sarta eta ĕnggon koe andjeunna dingaranan El Bet-El, sabab nja di dinja Allah ngebrehkeun mantĕn ka andjeunna, basa andjeunna kaboer 8 bawaning sijeun saderekna teja. 'Tidinja Dĕbora, [e] pangasoeh Rabeka teja, maot; seug dikoeboer landeuheun Bet-El, di handapeun hidji ki pasang, sarta eta koe andjeunna dingaranan Alon-Bakoet.

a p. 28: 12, 19; 31: 13. *b* Jos. 24: 23; 1 Sam. 7: 3. *c* p. 28: 20. *d* p. 28: 19. *e* p. 24: 59.

9 Geus kitoe Allah nembongan deui ka Jakoeb, sanggeusna moelih ti Mesopotami, bari ngabĕrkahan ka andjeunna. 10 'Sarta Allah nimbalan ka andjeunna kijeu: Ngaran maneh Jakoeb; [a] dĕmi ngaran maneh moal disĕboet deui Jakoeb, satĕgĕsna pingaraneun maneh Israil. Djadi ngaran Jakoeb koe andjeunna di- 11 landi Israil. 'Nimbalan deui Allah ka andjeunna: [b] Ijeu kami Allah anoe moerba-wisesa. [c] Maneh masing baranahan djeung masing ngarĕkahan. [d] Bangsa, estoe pakoempoelan bangsa pidjadieun ti maneh, sarta reja pisan radja pibi- 12 djileun ti tjangkeng maneh. 'Djeung deui ijeu tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka Ibrahim djeung ka Ishak teja, koe kami rek dipaparinkeun ka maneh; sarta ijeu tanah koe kami bakal dipaparinkeun ka toeroenan maneh 13 pandeurieun maneh. 'Ladjĕng Allah [e] moenggah ti andjeunna, ti ĕnggon Allah 14 ngandika ka andjeunna. 'Geus kitoe Jakoeb nangtoengkeun hidji toetoenggoel dina oeroet Allah ngandika ka andjeunna teja, toetoenggoel batoe; seug ditjitjian [f] koerban inoeman di loehoerna, [g] sarta dikoetjoeran minjak di loehoerna. 15 'Djeung deui eta ĕnggon, oeroet Allah ngandika ka andjeunna teja, koe Jakoeb dingaranan Bet-El.

a p. 32: 28. *b* p. 17: 1. *c* p. 1: 28. *d* p. 17: 6, 16. *e* p. 17: 22. *f* 2 Moesa 29: 40. *g* p. 28: 18.

16 Tidinja ngabroel deui ti Bet-El. Aja sadjongdjongan deui dongkap ka nagara Eprat, toeloej Rahel ngowo, sarta soesah 17 pisan pangowona. 'Dĕmi keur meudjeuhna soesah pangowona, [a] pok paradjina mioendjoek ka andjeunna: Montong sijeun-sijeun, geus kantĕnan ijeu oge bade 18 poetra andjeun pamĕgĕt. 'Geus kitoe, barang rek ka loewar njawana, wantoewantoe dongkap ka poepoes, heug poetrana koe Rahel dingaranan Bin-oni; dĕmi koe ramana dingaranan Bin-yamin. 19 'Toeloej Rahel poepoes; [b] seug dikoerĕbkeun sisi djalan ka Eprat, nja eta 20 Betlehem. 'Sarta Jakoeb nangtoengkeun toetoenggoel dina koeboeranana; ari eta toetoenggoel koeboeran Rahel ajana tĕpi ka mangsa ajeuna.

a 1 Sam. 4: 20. *b* p. 48: 7.

21 Tidinja Israil ngalih deui, toeloej masangkeun himahna beh ditoeëun Migdal- 22 eder. 'Ari keur mangsa Israil tjalik di tanah eta, hidji waktoe Roebin leumpang, seug ngĕdĕng djeung Bilha, parĕkan ramana teja. [a] Dĕmi Israil meunang warta. — Ari poetra Jakoeb noe lalaki 23 rejana doewa wĕlas. 'Poetra Lea teja: Roebin, tjikal Jakoeb; aja deui Simon,

Lewi, Joeda, Isaskar djeung Sĕboeloen. 24 'Poetra Rahel teja Joesoep djeung Binyamin. 25 'Ari poetra Bilha, eusi-boemi Rahel teja, Dan djeung Naptali. 26 'Ari poetra Silpa, eusi-boemi Lea teja, Gad djeung Aser. Nja eta kabeh poetra Jakoeb, anoe diowokeun pikeun andjeunna di tanah Mesopotami.

[a] p. 49: 4.

27 Ari Jakoeb soemping ka Ishak ramana, di Mamre, nja eta Kirjat-Arba, tĕgĕsna Hebron, ĕnggon Ibrahim njemah teja, kitoe keneh Ishak. 28 'Dĕmi oemoer Ishak aja saratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh taoen. 29 'Tidinja Ishak [a] dongkap ka poepoet njawa, toeloej poepoes, dirijoengkeun ka bangsana; sĕpoeh, toer warĕg nja oemoer. Toeloej dikoerĕbkeun koe poetrana, koe Esaoe djeung Jakoeb teja.

[a] p. 25: 8.

PASAL 36.

Ijeu teh toetoeran Esaoe, [a] nja eta Edom. 2 'Esaoe geureuhaän [b] ka poetra oerang Kanaän, nja eta ka Adah poetra Elon, oerang Het, djeung ka Aholibama poetra Ana, poetoe Sibon, oerang Hiwi. 3 'Sarta geureuhaän deui [c] ka Basmat poetra Ismail, saderek Nĕbajot. 4 'Ari Adah pikeun Esaoe ngowokeun Elipas; Basmat ngowokeun Rĕhoeël; 5 'djeung Aholibama ngowokeun Jĕhoes, Jalam sarta Korah. Nja eta kabeh poetra Esaoe, anoe diowokeun pikeun andjeunna di tanah Kanaän. 6 'Tidinja Esaoe njandak garwana, djeung poetrana lalaki-awewe, sarta sakabeh djiwa saeusi-boemina, kitoe deui ingon-ingonanana, djeung sakabeh sasatoanana, sarta saniskara babandaänana, beunangna di tanah Kanaän, toeloej mangkat ka tanah [sedjen], njingkahan Jakoeb saderekna. 7 'Karana pada loba pisan radja-kajana, [d] taja pĕtana tjalik sasarĕngan, da tanah pangoembaraänana hanteu koewat ditjalikan koe andjeunna doewaän, tina bawaning ingon-ingonanana. 8 'Toeloej Esaoe [e] tjalik di pigoenoengan Seir. Ari Esaoe teja nja eta Edom.

[a] p. 25: 30. [b] p. 26: 34. [c] p. 28: 9. [d] p. 13: 6. [e] p. 32: 3. 5 Moesa 2: 5; Jos. 24: 4.

9 Sarta ijeu teh toetoeran Esaoe, karoehoen oerang Edom, di pigoenoengan Seir. 10 'Ari ngaran poetra Esaoe kijeu: [a] Elipas, poetra Adah, geureuha Esaoe; Rĕhoeël, poetra Basmat, geureuha Esaoe. 11 'Ari poetra Elipas teja Teman, Omar, Sĕpo, Gatam djeung Kĕnas. 12 'Ari Elipas, poetra Esaoe teja, boga parĕkan, ngaran Timna; nja eta adjang Elipas njadjoeroekeun Amalek. Nja eta kabeh poetra Adah, geureuha Esaoe. 13 'Sarta ijeu poetra Rĕhoeël teja: Nahat djeung Serah, Samma djeung Misa. Nja eta kabeh poetra Basmat, geureuha Esaoe. 14 'Sarta ijeu poetra Aholibama poetra Ana, poetoe Sibon, geureuha Esaoe teja: nja eta pikeun Esaoe ngowokeun Jĕhoes, Jalam djeung Korah.

[a] 1 Bab. 1: 35.

15 Ijeu teh gĕgĕdoeg poetra Esaoe. Poetra Elipas tjikal Esaoe teja: gĕgĕdoeg Teman, gĕgĕdoeg Omar, gĕgĕdoeg Sĕpo, gĕgĕdoeg Kĕnas; 16 'gĕgĕdoeg Korah, gĕgĕdoeg Gatam, gĕgĕdoeg Amalek. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg ti Elipas, di tanah Edom. Nja eta kabeh poetra Adah. 17 'Sarta ijeu poetra Rĕhoeël, anoe poetra Esaoe teja: gĕgĕdoeg Nahat, gĕgĕdoeg Serah, gĕgĕdoeg Samma, gĕgĕdoeg Misa. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg ti Rĕhoeël, di tanah Edom. Nja eta kabeh poetra Basmat, geureuha Esaoe. 18 'Sarta ijeu poetra Aholibama, geureuha Esaoe teja: gĕgĕdoeg Jĕhoes, gĕgĕdoeg Jalam, gĕgĕdoeg Korah. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg ti Aholibama poetra Ana, geureuha Esaoe. 19 'Nja eta kabeh poetra Esaoe, sarta nja eta gĕgĕdoegna. Ari Esaoe teja nja eta Edom.

20 Ijeu teh poetra Seir, [a] oerang Hor, priboemi tanah eta: [b] Lotan, Sobal, Sibon djeung Ana; 21 'Dison, Eser djeung Disan. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg oerang Hor, poetra Seir, di tanah Edom. 22 'Ari poetra Lotan teja Hori djeung Hemam, sarta saderek Lotan noe awewe Timna. 23 'Sarta ijeu poetra Sobal teja: Alwan, Manahat, Ebal, Sĕpo djeung Onam. 24 'Sarta ijeu poetra Sibon teja, nja eta Aja djeung Ana. Ari Ana teja nja eta noe manggih tjai panas di tĕgal lĕga, keur ngangon kalde Sibon bapana. 25 'Sarta ijeu poetra Ana teja: Dison, djeung Aholibama, poetra Ana noe awewe. 26 'Sarta ijeu poetra Dison teja: Hemdan, Esban, Jitram djeung Kĕran. 27 'Ijeu teh poetra Eser teja: Bilhan, Saäwan djeung Akan. 28 'Ijeu teh poetra Disan teja: Oes djeung Aran.

[a] 5 Moesa 2: 12, 22. [b] 1 Bab. 1: 38.

29 Ijeu teh gĕgĕdoeg oerang Hor: gĕgĕdoeg Lotan, gĕgĕdoeg Sobal, gĕgĕdoeg Sibon,

30 gĕgĕdoeg Ana; 'gĕgĕdoeg Dison, gĕgĕdoeg Eser, gĕgĕdoeg Disan. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg oerang Hor, anoe djaradi gĕgĕdoegna di tanah Seir.

31 Sarta ijeu teh radja-radja, noe ngaradjaän di tanah Edom, [a] samemeh aja radja ngaradjaän ka anak-poetoe Israil. 32 'Aja noe djadi radja di Edom, [b] nja eta Bela poetra Beor; ari ngaran nagarana 33 Dinhaba. 'Ana Bela geus maot, seug Jobab poetra Serah, ti Bosra, noe nga- 34 ganti djadi radja. 'Ana Jobab geus maot, seug Hoesam, ti tanah oerang Teman, 35 noe ngaganti djadi radja. 'Ana Hoesam geus maot, seug Hadad poetra Bĕdad noe ngaganti djadi radja; nja eta noe ngelehkeun oerang Midian di tanah 36 Moab. Ari ngaran nagarana Awit. 'Ana Hadad geus maot, seug Samla ti Mas- 37 reka noe ngaganti djadi radja. 'Ana Samla geus maot, seug Saoel, ti Rĕhobot, sisi bangawan, noe ngaganti djadi 38 radja. 'Ana Saoel geus maot, seug Baäl-Hanan poetra Akbor noe ngaganti djadi 39 radja. 'Ana Baäl-Hanan poetra Akbor geus maot, seug Hadar noe ngaganti djadi radja. Ari ngaran nagarana Pahoe, sarta djĕnĕngan garwana Mĕhetabel poetra Matred, anoe poetra Mesahab.

a 5 Moesa 17:14. *b* 1 Bab. 1:43.

40 Sarta [a] ijeu teh ngaran gĕgĕdoeg Esaoe, noeroetkeun kaom-kaomna, noeroetkeun ĕnggon-ĕnggonna, sangaran-sangaranna: gĕgĕdoeg Timna, gĕgĕdoeg 41 Alwa, gĕgĕdoeg Jĕtet; 'gĕgĕdoeg Aholibama, gĕgĕdoeg Ela, gĕgĕdoeg Pinon; 42 'gĕgĕdoeg Kĕnas, gĕgĕdoeg Teman, gĕ- 43 gĕdoeg Mibsar; 'gĕgĕdoeg Magdiël, gĕgĕdoeg Iram. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg Edom, noeroetkeun pangtjitjinganana dina tanah milik-milikna. Nja eta teja Esaoe, karoehoen oerang Edom.

a 1 Bab. 1:51.

PASAL 37.

Ari Jakoeb linggih [a] dina tanah pangoembaraän ramana, nja di tanah 2 Kanaän. 'Ijeu teh toetoeran Jakoeb. Ari Joesoep geus dongkap ka oemoer toedjoeh wĕlas taoen, toeloej djadi toekang ngangon djeung saderek-saderekna, ngangon ĕmbe-domba; nja djadi boedak angon di [b] poetra Bilha djeung di poetra Silpa, geureuha ramana teja; sarta moen aja bedja goreng hal saderekna, koe Joesoep sok didongkapkeun ka ramana. 3 'Ari Israil [c] mikaäsih ka Joesoep, leuwih ti batan ka poetra noe loba, sabab pangmeunangna eta poetra geus sĕpoeh; sarta dipangdamĕlkeun hidji badjoe warna roe- 4 pana. 'Barang saderekna pada tĕrangeun, jen ramana mikaäsih ka Joesoep, leuwih ti batan ka saderek-saderekna, toeloej pada geuleuheun ka Joesoep, wani geus teu barisaeun sasaoeran leuleuj ka dinja.

a p. 35:27; 47:9. *b* p. 35:25, 26. *c* p. 44:20.

5 Hidji mangsa Joesoep boga impian, toeloej ditjarijoskeun ka saderek-saderekna; matak pada beuki katjida gareu- 6 leuheunana ka Joesoep. 'Ari saoerna ka darinja: Mangga rareungeukeun ijeu im- 7 pian, anoe kaimpi koe koering. 'Salĕrĕsna, oerang keur pada mangkek di kĕbon, njijeun beungkeutan; doemadakan, beungkeutan koering neut hoedang, toeloej nangtoeng bae, dĕmi beungkeutan akang sadaja pada datang ngaroeboeng, seg njarĕmbah ka beungkeutan koering. 8 'Ngomong saderekna ka Joesoep: Koetan sija bakal djadi radja, ngaradjaän ka aing sakabeh? karah bakal njĕkĕl kawasa, marentah ka aing sakabeh? Geus kitoe eta tambah deui gareuleuheunana ka Joesoep tina hal impianana djeung tina hal kasaoeranana.

9 Tidinja Joesoep boga deui impian, seg ditjarijoskeun deui ka saderek-saderekna; saoerna: Salĕrĕsna, koering gadoeh deui impian; doemadakan, sarangenge, boelan sarawoeh bentang sawĕlas pada 10 njarĕmbah ka koering. 'Barang geus ditjarijoskeun ka ramana djeung ka saderek-saderekna, toeloej koe ramana diseuseul, kijeu lahirna ka dinja: Eta impian naon, anoe kaimpi koe ĕnoeng? Naha ama, djeung iboe ĕnoeng, sarta djeung doeloer-doeloer ĕnoeng bakal daratang, [a] njarĕmbah ka ĕnoeng, njoeoeh kana 11 taneuh? 'Ari saderekna [b] seg pada dĕngki ka Joesoep, dĕmi koe ramana [c] eta pĕrkara disimpĕn.

a p. 42:6. *b* Lal. 7:9. *c* Loek. 2:51.

12 Hidji mangsa saderek Joesoep laleumpang, sĕdja ngangon ĕmbe-domba rama- 13 na di nagara Sĕkem. 'Tidinja Israil ngalahir ka Joesoep: Doeloer-doeloer ĕnoeng lain keur ngarangon [a] di Sĕkem? Geura, ĕnoeng koe ama dek dititah ka dinja. Ari pioendjoekna ka ramana: Noen, ijeu

14 simkoering! 'Lahiranana ka Joesoep: Geura djig tendjoan, doeloer-doeloer ĕnoeng salamĕt hanteuna, kitoe deui ĕmbe-domba salamĕt hanteuna; seg ĕnoeng moelang deui bebedja ka ama. Ari dipiwarangna teh [b] ti lĕbak Hebron; 15 toeloej dongkap ka Sĕkem. 'Aja hidji djalma noe manggih inja; karana, saĕnjana, Joesoep keur kasasab di tĕgal. Heug koe eta djalma ditanja, kijeu pokna: 16 Oedjang nejangan naon? 'Ari saoerna: Koering keur nejangan doeloer. Moegi koering dibedjaän, di mana ngarangon-17 na. 'Ngadjawab eta djalma: Geus ngaralih ti dijeu, karana kaoela ngadenge salaoerna kijeu: Hajoe, oerang leumpang ka [c] Dotan. Toeloej Joesoep njoesoel ka saderekna, kapĕndak di Dotan. 18 'Ari Joesoep koe saderek-saderekna katendjo ti kadjaoehan; dĕmi samemeh deukeut ka darinja, seg babadamian dek ngadaja ka Joesoep, karĕpna dek di-19 paehan. 'Pok njalaoer doeloer pada doeloer: Itoe, geuning, djoeroe ngimpi teja 20 datang ka dijeu! 'Ari ajeuna, hajoe oerang paehan, seg oerang pitjeun ka djĕro hidji soemoer, sarta oerang padjarkeun manehanana dihakan sato galak; mangke katangen koe oerang, impianana pi-21 koemahaeun. 'Barang kadenge koe Roebin, heug ngaloepoetkeun Joesoep ti leungeun saderek-saderek; omongna: [d] Oe-22 rang oelah dek njokot patina. 'Ngomong deui Roebin ka darinja: Poma oelah dek ngoetjoerkeun gĕtih; pitjeun bae ka ijeu soemoer, noe di tĕgal lĕga, sarta oelah waka pek nja leungeun ka dinja. Noe dipambrih koe Roebin, hajang ngaloepoetkeun Joesoep ti leungeun saderek-saderek, dek dipoelangkeun ka ramana.

a p. 34 : 25—30. *b* p. 35 : 27. *c* 2 Radja 6 : 13. *d* p. 42 : 22.

23 Geus kitoe, barang Joesoep dongkap ka saderek-saderekna, pek Joesoep koe eta dirangsadan badjoena, badjoe anoe 24 warna roepana teja, anoe dipake. 'Kĕk ditjĕkĕl, toeloej dipitjeun ka soemoer. Ari eta soemoer kabĕnĕran kosong, taja 25 tjaian. 'Tidinja [a] gek darijoek baranghakan. Seug tjarĕngkat panonna sarta narendjo, beh hidji kapilah oerang Ismail moeroeboel ti tanah Gilad, sarta onta-ontana dimomotan [b] sambara-sambara, geutah tamba reudjeung moer, keur di pangnjabaän, dek dibawa ka 26 Mĕsir. 'Pok Joeda ngomong ka saderek-saderekna: Naon kaoentoenganana, lamoen oerang maehan ka doeloer oerang, 27 sarta dirimboenan gĕtihna? 'Hajoe oerang anggoer djoewal ka eta oerang [c] Ismail, sarta oerang oelah tĕrap nja leungeun ka dinja; karana doeloer oerang, sadaging djeung oerang. Ari sa-28 derekna pada ngagoegoe ka Joeda. 'Barang eta oerang Midian, soedagar-soedagar teja, ngaliwat, heg Joesoep koe saderek-saderek ditarik, dihandjatkeun tina soemoer, bari toeloej Joesoep [d] didjoewal ka eta oerang Ismail, harga doewa poeloeh wang perak. Tidinja Joesoep koe eta oerang Ismail dibawa ka 29 Mĕsir. 'Geus kitoe Roebin balik kana soemoer; doemadakan, Joesoep geus teu aja di djĕro soemoer. Pek Roebin njo-30 soĕk papakeanana. 'Toeloej malikan ka saderek-saderekna, bari seug ngomong kijeu: Boedak teh wĕt teu aja; ari koela teja ka mana nja pileumpangeun?

a Am. 6 : 6. *b* p. 43 : 11. *c* p. 25 : 12. *d* Djab. 105 : 17.

31 Tidinja njarokot badjoe Joesoep, sarta meuntjit hidji ĕmbe badot; pek badjoena 32 diantjlomkeun kana gĕtihna. 'Geus kitoe ngirimkeun eta badjoe noe warna roepana teja, disanggakeun ka ramana, bari kijeu pioendjoekna: Koering sadaja mĕndak ijeu; mangga waspaoskeun, ijeu teh raksoekan poetra ama teja, atanapi 33 lain? 'Ari Jakoeb teh waspaoseun, sarta ngalahir kijeu: Ĕnja badjoe anak kami; [a] dihakan sato galak; geus tangtoe Joe-34 soep disasaäk! 'Toeloej Jakoeb [b] njosoĕk panganggona, seug nganggo karoeng dina angkengna, sarta prihatin koe hal 35 poetrana, lila katjida. 'Ari sakabeh poetrana noe lalaki djeung sakabeh [c] poetrana noe awewe pada ngadeuheusan, sĕdja ngalilipoer ka andjeunna, tapina teu kĕrsaeun dililipoer; ari lahirna: Sajaktina, kami dek prihatin bae, nĕpi ka kami toeroen ka anak kami, ka ĕnggon noe maot. Djadi koe ramana ditangisan bae.

a p. 44 : 28. *b* p. 44 : 13; 2 Sam. 1 : 2. *c* p. 46 : 7, 15.

36 Dĕmi Joesoep koe oerang Midian teja toeloej didjoewal ka Mĕsir, ka Potipar, ponggawa Piraon, kapala toekang peuntjit.

PASAL 38.

Geus kitoe, dina mangsa eta Joeda ingkah ti saderek-saderekna, toeloej masang himah deukeut hidji djalma oerang Adoelam, anoe ngaran Hira. 2 'Ari di dinja Joeda ningali hidji istri, anak hidji djalma oerang Kanaän, anoe ngaran Soea; [a] toeloej koe Joeda ditikah sarta dipandjingan. 3 'Seug eta istri njiram, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta dingaranan Er. 4 'Tidinja istri teh bobot deui, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta dingaranan Onan. 5 'Geus kitoe istri teh toeloej ngowokeun deui hidji poetra lalaki, sarta dingaranan Sela. Keur mangsa ngowokeun eta, Joeda ajana di Kĕsib.

a 1 Bab. 2 : 3.

6 Ari eta Er, tjikalna, koe Joeda dipangnjokotkeun pipamadjikaneun, ngaranna Tamar. 7 'Dĕmi Er, tjikal Joeda teja, goreng di pajoeneun Pangeran, anoe matak eta koe Pangeran dipaehkeun. 8 'Tidinja Joeda ngadawoeh ka Onan: Maneh koedoe mandjingan ka oeroet pamadjikan doeloer maneh, [a] nĕkanan kawadjiban adi-beuteung ka dinja, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun kaka maneh. 9 'Ari Onan teh njahoëun, jen toeroenan kitoe lain adjang dirina; noe matak, ana mandjingan ka oeroet pamadjikan doeloerna, dika-taneuhkeun sina moebadir, ĕmboengeun mere toeroenan ka kakana. 10 'Dĕmi kalakoeanana noe kitoe teh goreng di pajoeneun Pangeran, noe matak eta ge koe Pangeran dipaehkeun. 11 'Tidinja Joeda ngadawoeh ka Tamar minantoena: Sing tĕtĕp bae djadi randa, nja tjitjing di boemi rama njai, tĕpi ka gĕdena Sela, anak ama. Karana pikir Joeda: Bisi eta ge paeh sapĕrti kaka-kakana. Bral Tamar teh leumpang, toeloej tjitjing di imah bapana.

a 5 Moesa 25 : 5.

12 Lawas-lawas toeloej poetra Soea, garwa Joeda teja, maot. Ana Joeda geus lipoer, seug mangkat, nejang [a] noe keur pada ngagoentingan dombana, reudjeung Hira sobatna, oerang Adoelam teja; 13 mangkatna ka nagara Timna. 'Aja noe bebedja ka Tamar, kijeu pokna: Njai masing njaho, mitoha njai eukeur di djalan ka Timna, sĕdja ngagoentingan 14 dombana. 'Toeloej Tamar noenda papakean karandaänana, anoe keur dipake, rap ditjindoeng sarta dikoekoeroedoeng, tidinja gek dijoek dina lawang Enaim, anoe di djalan ka Timna. Karana koe Tamar geus katendjo, jen Sela teja geus gĕde, ari manehanana tatjan di-15 djodokeun ka dinja. 'Barang katingali koe Joeda, diangkeuhna dajang, wantoe 16 beungeutna make ditoetoep. 'Heug sindang ka dinja ka djalan, bari njaoer: Tjik, kaoela hajang mandjingan ka njai. Wantoe teu oeningaeun, [b] jen eta teh minantoena. Ari pihatoerna: Andjeun kĕrsa maparin naon ka koering, oepan-17 tĕn ngalĕbĕtan ka koering teh? 'Saoerna: Kaoela ĕngke ngirimkeun hidji ĕmbe badot ti ingon-ingon. Pihatoerna: Mangga, manawi maparin pamandjĕr, dongkap ka dikintoenkeunana koe andjeun. 18 'Saoerna: Naon pamandjĕrna, noe koe kaoela koedoe dibere ka njai? Wangsoelanana: Soemoehoen, tjingtjin pangĕtjapan andjeun, sarĕng talina, sarawoeh tĕtĕkĕn anoe keur dianggo koe panangan andjeun. Sok koe Joeda diselehkeun ka dinja, bari toeloej dipandjingan. Heug Tamar teh reuneuh ti andjeunna. 19 'Tidinja Tamar dangdan, bral moelang. Sadatangna seg tjoetjoel tjindoengna anoe dipake, bari toeloej make deui papakean karandaänana.

a p. 31 : 19. *b* 3 Moesa 18 : 15.

20 Geus kitoe Joeda ngirimkeun hidji ĕmbe badot, koe lantaran sobatna, oerang Adoelam teja, sina nĕboes pamandjĕrna ti leungeun eta awewe; tatapi awewena 21 teu kapanggih. 'Pek tatanja ka djalma-djalma ĕnggon awewe teh, kijeu pokna: Di mana eta lonte, anoe di Enaim, di sisi djalan teja? Ari aromongna: Hanteu 22 aja lonte di dijeu. 'Toeloej moelang ka Joeda, sarta mopojan kijeu: Awewe teh teu kapanggih, samalah omongan djalma-djalma ĕnggon eta, jen: Hanteu aja 23 lonte di dijeu. 'Saoer Joeda: Keun, sing djadi bogana, bisi ka oerang djadi matak katjĕlaän. Saĕnjana, kaoela geus ngirimkeun ijeu ĕmbe badot, dĕmi koe sampejan awewena hanteu kapĕndak.

24 Geus kitoe, kira-kira heuleut tiloe boelan, aja noe ngoeninga ka Joeda, kijeu pihatoerna: Tamar, mantoe andjeun teja, milampah djinah, malah salĕrĕsna djadi reuneuh djinah. Ari saoer Joeda:

[a] Awewe teh geura ka-loewarkeun, bakal didoeroek. 25 'Toeloej Tamar dika-loewarkeun; seug Tamar ngadjoeroengkeun ka mitohana, kijeu pihatoerna: Djalma noe kagoengan ijeu, nja ti eta koering reuneuh teh. Pihatoerna deui: Mangga waspaoskeun, saha teja noe kagoengan ijeu tjingtjin pangĕtjapan, sarĕng ijeu tali, sarawoeh ijeu tĕtĕkĕn? 26 'Geus waspada Joeda teh; pok misaoer: [b] Eta teh bĕnĕr ti batan kaoela, tina sabab koe kaoela hanteu dikawinkeun ka Sela, anak kaoela. Dĕmi ka-hareupna koe Joeda hanteu ditĕmahan deui. *a* 3 Moesa 21:9; Joh. 8:7. *b* 1 Sam. 24:18.

27 Geus kitoe, waktoena Tamar ngadjoeroe, doemadakan, kĕmbar di djĕro kandoenganana. 28 'Dĕmi geus kitoe, eukeurna ngadjoeroe, sok noe hidji nongtotkeun leungeun sabeulah. Pek ditjĕkĕl koe paradji, gantjang leungeunna digeulangan kanteh beureum, bari ngomong: Ijeu noe bidjil ti heula. 29 'Geus kitoe, barang eta narik deui leungeunna, doemadakan, doeloerna ka loewar. Pok paradji ngomong: Naha oetoen mijakkeun pigeusaneun oetoen borodjol? Anoe matak eta dingaranan [a] Peres. 30 'Sanggeus kitoe ka loewar doeloerna, anoe aja kanteh beureum dina leungeunna teja. Seug eta dingaranan Serah. *a* 1 Bab. 2:4; Mat. 1:3

PASAL 39.

Ari Joesoep dibawa leumpang ka Mĕsir, sarta aja hidji oerang Mĕsir, [a] nja eta Potipar, ponggawa Piraon, kapala toekang peuntjit, noe ngagaleuh inja ti leungeun oerang Ismail, anoe mawa Joesoep ka dinja teja. 2 'Dĕmi Pangeran [b] njarĕngan ka Joesoep, datang ka djadi djalma loeloes lakoe-lampahna, sarta ajana di djĕro gĕdong djoeraganana, oerang Mĕsir teja. 3 'Ari djoeraganana geus waspada, jen Pangeran njarĕngan ka Joesoep; da saniskara, noe dilampahkeun koe Joesoep, koe Pangeran disina loeloes koe tjabakna. 4 'Anoe matak Joesoep manggih koernija dina sotja djoeragan, sarta djadi gandekna, didjĕnĕngkeun ngoeroes sagĕdongna; djeung saniskara kagoenganana diselehkeun ka leungeun Joesoep. 5 'Geus kitoe, ti mangsa Joesoep didjĕnĕngkeun ngoeroes sagĕdongna djeung njĕkĕl saniskara kagoenganana, [c] Pangeran ngabĕrkahan ka gĕdong eta oerang Mĕsir koe karana Joesoep; aja bĕrkah Pangeran dina saniskara kagoenganana, boh anoe di gĕdong, boh anoe di kĕbon. 6 'Mana saniskara kagoenganana koe andjeunna diantĕp bae dina leungeun Joesoep; naon-naon oge djoeragan hanteu miloe-miloe oeninga, djaba tina kadaharan, anoe koe djoeragan didahar. Djeung deui Joesoep teh aloes dĕdĕg, kasep roepa. *a* p. 37:36; Djab. 105:17. *b* Lal. 7:9. *c* p. 30:27.

7 Sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, geureuha djoeraganana sok ngabilĕng ka Joesoep. Hidji waktoe pok njaoer: Hajoe oerang ngĕdĕng djeung kami! 8 'Dĕmi Joesoep teu daekeun; ari pioendjoekna ka geureuha djoeraganana: Sajaktosna, djoeragan pamĕgĕt hanteu miloe-miloe oeninga sarĕng koering, naon bae anoe di djĕro gĕdong; ari saniskantĕn kagoenganana geus diselehkeun ka leungeun koering. 9 'Di sagĕdong ijeu hanteu aja noe gĕde ti batan koering, sarĕng naon-naon oge hanteu aja noe dihalangan ka koering, anging salira andjeun, sarehing andjeun geureuhana. Na koemaha koering rek migawe kagorengan sakitoe gĕde, sarĕng ngalampahkeun dosa ka Allah? 10 'Dĕmi eta istri oenggal-oenggal poë misaoerna kitoe ka Joesoep, tatapi koe Joesoep hanteu digoegoe; teu daekeun ngĕdĕng djeung andjeunna, sasarĕngan oge teu daekeun. 11 'Geus kitoe, dina hidji poë Joesoep asoep ka gĕdong, sĕdja ngalampahkeun pagaweanana; parĕng djalma-djalma eusi gĕdong taja saoerang-oerang atjan di djĕro gĕdong. 12 'Kĕk istri teh newak badjoe Joesoep, bari njaoer: Hajoe, oerang ngĕdĕng djeung kami! Tjoel badjoena diantĕp bae dina pananganana, bari seg kaboer, bidjil ka loewar. 13 'Geus kitoe, barang istri teh ningali, jen Joesoep geus ninggalkeun badjoena dina panangan andjeunna, bari seg kaboer ka loewar, 14 'toeloej ngagĕroan djalma-djalma eusi gĕdongna, bari misaoer ka darinja, kijeu saoerna: Tarendjo, djoeragan ka oerang geus ngasoepkeun eta oerang Ibrani, sina ngaheureujan ka oerang. Bijeu eta teh aboes ka kami, karĕpna ngĕdĕng djeung kami; pek kami gĕgĕroan, make sowara bĕdas.

15 'Geus kitoe, barang manehanana ngadenge, jen kami gĕgĕroan sarta narikkeun sowara, tjoel manehanana ninggalkeun badjoena di gigireun kami, bari 16 seg kaboer, bidjil ka loewar. 'Sok badjoe Joesoep koe istri teh diteundeun di gigireunana, tĕpi ka djoeragan Joesoep 17 soemping ka gĕdongna. 'Toeloej mihatoer ka andjeunna sakoemaha kasaoeranana noe tadi; pihatoerna: Eta boedak, oerang Ibrani, anoe koe andjeun diasoepkeun ka koering sadaja teja, tadi aboes ka koering, karĕpna ngaheureujan 18 ka koering. 'Geus kitoe, ana koering gĕgĕroan sarĕng narikkeun sowara koering, tjoel manehanana ninggalkeun badjoena di gigireun koering, bari seg kaboer ka loewar.

19 Dĕmi geus kitoe, barang djoeragan Joesoep ngareungeu eta kasaoeran geureuhana, noe dihatoerkeun ka andjeunna, bari oendjoekan kijeu: Estoe kalakoean eta abdi andjeun ka koering teh sakoemaha pihatoer koering noe bijeu: 20 toeloej djoeragan djadi bĕndoe. 'Tidinja Joesoep koe djoeraganana ditangkĕp, bari seug diselehkeun [a] ka pangberokan, anoe paranti noetoep sakitan radja. Toeloej Joesoep aja di dinja, di djĕro 21 pangberokan. 'Dĕmi [b] Pangeran njarĕngan ka Joesoep, sarta nodjokeun kaäsihan ka dinja, malah dipaparin koernija 22 dina panon kapala pangberokan. 'Ari sakabeh sakitan, anoe di djĕro pangberokan, koe kapala pangberokan diselehkeun ka leungeun Joesoep, djeung saniskara noe koedoe dilampahkeun di dinja, 23 dioeroeskeunana koe Joesoep. 'Kapala pangberokan teh teu ngalijeuk-lijeuk atjan ka sakabeh naon-naon anoe ditjĕkĕl koe Joesoep, sapedah Pangeran njarĕngan ka dinja; naon bae anoe dilampahkeun koe Joesoep, koe Pangeran diloeloeskeun.

a p. 40 : 3; Djab. 105 : 18. *b* p. 39 : 2.

PASAL 40.

Dĕmi sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, [a] toekang inoeman radja Mĕsir sarta djeung toekang roti baroga dosa ka 2 goestina, ka radja Mĕsir. 'Anoe matak Piraon bĕndoe ka eta doewa ponggawana, ka kapala toekang inoeman sarta 3 ka kapala toekang roti teja. 'Toeloej koe Piraon diselehkeun, sina dipandjara di djĕro boemi kapala toekang peuntjit teja; nja diselehkeunana [b] ka pangbero- 4 kan, ĕnggon Joesoep ditoetoep. 'Sarta koe kapala toekang peuntjit Joesoep teh dibakoekeun, sina ngalalajanan ka darinja; ari ajana dina pandjara sababaraha poë lilana.

a Nĕh. 1 : 11. *b* p. 39 : 20.

5 Tidinja doewanana pada boga impian, masing-masing impianana, dina hidji peuting; impianana masing-masing katĕranganana; toekang inoeman djeung toekang roti, anoe kagoengan radja Mĕsir, noe pada dipandjara di djĕro pangbe- 6 rokan teja. 'Ari Joesoep ngadeuheusan ka darinja wantji isoek sarta ditendjo, 7 doemadakan, pada koetjĕm. 'Toeloej Joesoep naros ka eta ponggawa Piraon, anoe reureudjeungan djeung Joesoep, ditoetoep di djĕro boemi djoeraganana, kijeu pihatoerna: [a] Koe naon noe mawi 8 andjeun poë ijeu pada mĕsoem? 'Ari djawabna ka Joesoep: Kaoela pada boga impian, sarta euweuh anoe bisa nĕrangkeun. Pihatoer Joesoep ka darinja: [b] Naha sadajana katĕrangan lain kagoengan Allah? Mangga tjarijoskeun ka koering.

a Nĕh. 2 : 2. Loek. 24 : 17. *b* p. 41 : 16; Dan. 2 : 28.

9 Pok kapala toekang inoeman njaritakeun impianana ka Joesoep; kijeu tjaritana ka Joesoep: Dina impian kaoela, doemadakan, aja hidji tangkal anggoer 10 di hareupeun kaoela, 'sarta eta tangkal anggoer tiloe dahanna. Dĕmi eta teh eukeur djadi, bidjil kĕmbangna, ranggeujanana datang ka asak boewahna. 11 'Ari leungeun kaoela njĕkĕl loemoer Piraon. Seg eta boewah-boewah koe kaoela dipĕtik, bari dipĕrĕs kana loemoer Piraon; toeloej loemoer teh koe kaoela 12 disanggakeun ka panangan Piraon. 'Pihatoer Joesoep ka dinja: Kijeu katĕranganana: Anoe tiloe dahan teja nanda- 13 keun tiloe poë. 'Tiloe poë deui [a] sirah andjeun koe Piraon bakal ditjĕngkatkeun, sarĕng dilĕbĕtkeun deui ka pangkat andjeun, nja bakal njanggakeun deui loemoer Piraon ka pananganana, sakoemaha adat tadi, basa djadi 14 toekang leueutan andjeunna teja. 'Sawangsoelna moegi masing eling ka diri koering sadjĕro manah andjeun, dimana andjeun geus gĕnah; nja moegi midamĕl kaäsihan ka koering, sarĕng moegi

ngoendjoekkeun koering ka Piraon, [b] ngalantarankeun koering dika-loewarkeun
15 ti djĕro ijeu imah. 'Karana koering teh asalna dipaling ti tanah Ibrani, samalah di dijeu koering teu milampah kijeukijeu, anoe matak diasoepkeun kana ijeu [c] gorowong. *a* 2 Radja 25:27.
b 1 Kor. 7:21. *c* p. 41:14.

16 Barang kapala toekang roti geus waspada, jen nĕrangkeunana ngeunah, pok njaoer ka Joesoep: Kaoela pon kitoe keneh, dina impian kaoela, doemadakan, kaoela keur njoehoen tiloe tetenong, di-
17 eusi roti bodas. 'Ari tetenong noe pangloehoerna eusina saroepaning katoewangan Piraon, gawe toekang roti; seg koe manoek diparatjokan tina tetenong,
18 anoe disoehoen koe kaoela. 'Ngawangsoel Joesoep, kijeu wangsoelanana: Ari katĕranganana kijeu: Anoe tiloe tete-
19 nong teja nandakeun tiloe poë. 'Tiloe poë deui sirah andjeun koe Piraon bakal ditjĕngkatkeun, dieuweuhkeun ti diri andjeun, bari seug andjeun digantoengkeun dina kai; sarĕng manoek bakal maratjokan daging andjeun tina diri andjeun.
20 Geus kitoe, dina poë noe katiloe [a] poë wĕwĕdalan Piraon. Harita Piraon mestakeun ka sakabeh mantri-mantrina, sarta njĕngkatkeun sirah kapala toekang inoeman djeung sirah kapala toekang roti teja di tĕngah mantri-man-
21 trina. 'Ari kapala toekang inoeman teh dilĕbĕtkeun deui njangking gawena inoeman, sina njanggakeun deui loemoer ka
22 panangan Piraon. 'Dĕmi kapala toekang roti mah dipiwarang digantoeng, sakoemaha nĕrangkeunana Joesoep ka darinja.
23 'Ari kapala toekang inoeman teh [b] teu elingeun ka Joesoep, satĕgĕsna poho.
a Mat. 14:6. *b* Djab. 118:8, 9.

PASAL 41.

Dĕmi geus meunang doewa taoen, Piraon ngimpen, doemadakan, andjeunna
2 keur ngadĕg di sisi [a] tji Ĕnil. 'Beh tina tji Ĕnil harandjat toedjoeh sapi, araloes roepana, djeung lalintoeh dagingna; [b]
3 boes kana djoedjoeloek, njaratoean.'Geus kitoe, beh toedjoeh sapi sedjen deui harandjat tina tji Ĕnil, sapandeurieun eta, garoreng roepana djeung karoeroe dagingna; toeloej narangtoeng ngabanding ka sapi noe tadi, dina sisi tji Ĕnil teja.
4 'Seg sapi noe garoreng roepana djeung karoeroe dagingna teh pada ngahakanan kana toedjoeh sapi noe araloes roepana djeung lalintoeh teja, datang ka bejak.
5 Toeloej Piraon lilir. 'Tidinja koelĕm deui, seug ngimpen ngadoewa-kalian. Beh toedjoeh ranggeujan baridjil tina tangkal gandoem hidji, baleuneur nja ha-
6 rade. 'Geus kitoe, beh toedjoeh ranggeujan noe harapa djeung parerang koe angin ti wetan djaradi sapandeurieun eta.
7 'Seg ranggeujan anoe harapa teh pada ngalĕglĕgan kana toedjoeh ranggeujan noe baleuneur nja parĕpĕl teja, datang ka bejak. Toeloej Piraon lilir deui, horeng teh impian. *a* 2 Moesa 7:15. *b* 2 Moesa 2:3.

8 Geus kitoe, wantji isoek [a] soekmana goelinggasahan. Seug miwarang njaoer sakabeh pandita Mĕsir, djeung sakabeh [b] djalma noe pintĕr di dinja. Toeloej Piraon njarijoskeun impianana ka eta djalma-djalma, tatapi taja hidji-hidji atjan
9 noe bisa nĕrangkeun eta ka Piraon. 'Pok kapala toekang inoeman teja oendjoekan ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Simkoering dangĕt ajeuna ras eling ka dosa sim-
10 koering. 'Basa Piraon keur bĕndoe ka abdi-abdina teja, seug simkoering diselehkeun, dipandjara di boemi kapala toekang peuntjit, nja diri simkoering sina-
11 rĕngan kapala toekang roti teja. 'Tidinja simkoering sami gadoeh impenan, dina hidji wĕngi, [c] nja diri simkoering sarĕng eta; sami ngimpen, doepi impenanana
12 masing-masing katĕranganana. 'Doepi di dinja, sasarĕngan simkoering, aja hidji djalma anom, oerang Ibrani, boedak kapala toekang peuntjit. Ladjĕng simkoering sami tjatjarijos ka dinja, seug impenan simkoering koe eta ditĕrangkeun ka simkoering, nĕrangkeunana masing-
13 masing, noeroetkeun impenanana. 'Doepi geus kitoe, sakoemaha eta nĕrangkeunana ka simkoering, nja kitoe pisan djadina: simkoering dilĕbĕtkeun deui ka pangkat simkoering noe tadi, doepi itoe mah digantoeng. *a* p. 40:6.
b 2 Moesa 7:11. *c* p. 40:5.

14 Tidinja [a] Piraon miwarang njaoer Joesoep. Gantjang Joesoep dika-loewarkeun [b] tina gorowong; pek ditjoekoer, sarta disalin papakeanana, bari toeloej ngadeu-
15 heus ka Piraon. 'Pok Piraon ngalahir ka Joesoep: Kami teh boga impian, ta-

tapi taja noe bisa nĕrangkeun; ngan kami meunang bedja hal maneh, oedjarna tijap-tijap maneh ngadenge impian, 16 geus tangtoe bisa nĕrangkeun. 'Ngawangsoel Joesoep ka Piraon, kijeu wangsoelanana: [c] Simkoering mah teu pisan-pisan; Allah noe ijasa maparin pitoedoeh pĕrkawis kawiloedjĕngan Piraon.

a Djab. 105: 20. *b* p. 40: 15. *c* p. 40: 8.

17 Ngalahir Piraon ka Joesoep: Dina impian kami, doemadakan, kami keur 18 nangtoeng di sisi tji Ěnil. 'Beh, tina tji Ěnil harandjat toedjoeh sapi, lalintoeh dagingna djeung araloes dĕdĕgna; boes 19 kana djoedjoeloek, njaratoean. 'Geus kitoe, beh toedjoeh sapi sedjen deui harandjat sapandeurieun eta, karoeroe djeung garoreng katjida dĕdĕgna, estoe rangkoejang dagingna; di satanah Mĕsir kami tatjan nendjo anoe goreng sapĕrti 20 eta. 'Seg sapi noe rarangkoejang djeung garoreng teh pada ngahakanan kana toedjoeh sapi noe ti heula, noe lalintoeh 21 teja, datang ka bejak. 'Boes arasoep kana beuteungna, tatapi hanteu pisan katara jen geus arasoep kana beuteungna; ari roepana teh goreng, sakoemaha tadi 22 keneh bae. Toeloej kami lilir. 'Tidinja kami nendjo deui dina impian, beh toedjoeh ranggeujan baridjil tina tangkal 23 gandoem hidji, parĕpĕl nja harade. 'Geus kitoe, beh toedjoeh ranggeujan noe karĕri nja harapa, parerang koe angin ti 24 wetan, djaradi sapandeurieun eta. 'Seg ranggeujan noe harapa teh pada ngalĕglĕgan kana toedjoeh ranggeujan noe harade teja, datang ka bejak. Toeloej koe kami ditjaritakeun ka ijeu pandita-pandita, tatapi taja noe bisa netelakeun ka kami.

25 Pioendjoek Joesoep ka Piraon: Impenan Piraon teja toenggal hidji bae. Anoe koe Allah dikĕrsakeun didamĕl, koe Al-26 lah geus dinjatakeun ka Piraon. 'Ari noe toedjoeh sapi anoe sarae teja nawiskeun toedjoeh taoen; kitoe deui noe toedjoeh ranggeujan anoe sarae teja nawiskeun toedjoeh taoen; impenan teja toeng-27 gal hidji bae. 'Ari noe toedjoeh sapi anoe rarangkoejang nja arawon, anoe harandjat sapoengkoereun eta teja, nawiskeun toedjoeh taoen; kitoe deui noe toedjoeh ranggeujan anoe harapa nja parerang koe angin ti wetan teja, pihartoseunana toedjoeh taoen patjĕklik. 28 'Nja eta pioendjoek, anoe tadi koe simkoering dioendjoekkeun ka Piraon: anoe koe Allah dikĕrsakeun didamĕl, koe Allah 29 geus dipintonkeun ka Piraon. 'Sajaktosna, toedjoeh taoen ka pajoenna bade djĕmbar kalangkoeng-langkoeng di satanah 30 Mĕsir. 'Doepi sapoengkoereun eta piajaeun [a] toedjoeh taoen patjĕklik, moenggah sadajana kadjĕmbaran teja kahilapan di satanah Mĕsir, dongkap ka tanah 31 teh roeksak koe patjĕklik. 'Harita kadjĕmbaran teh geus moal pikatawiseun dina tanah, tina bawaning patjĕklik, anoe sapoengkoereun eta teja; karantĕn eta teh bade bangĕt kalangkoeng-lang-32 koeng. 'Doepi pĕrkawis impenan teh dipindo ka Piraon, ngimpen doewa kali teja, nawiskeun eta pĕrkawis geus ditangtoskeun ti Allah, malah enggal pisan 33 koe Allah didamĕl. 'Ari ajeuna, pisaeëunana Piraon roeroet-reret, milih hidji djalma noe binangkit nja pintĕr, nja eta kĕdah dibakoekeun njangking tanah 34 Mĕsir. 'Anoe kĕdah didamĕl deui koe Piraon, nja ngadjĕnĕngkeun sababaraha djalma poerah ngoeroeskeun ijeu tanah; sarawoeh kĕdah njandak [b] sapĕrlima hasil tanah Mĕsir di djĕro noe toedjoeh 35 taoen kadjĕmbaran teja. 'Ari eta teh sina pada ngoempoelkeun sadajana kahasilan taoen noe sarae, anoe ka pajoen teja, nja sina pada noempoekkeun gandoem di bawah kawasa Piraon, bade pisangoeëun di nagara-nagara, sarĕng 36 kĕdah didjaraga. 'Geus kitoe kahasilan teh sing djadi pĕpĕrĕnian, pitĕdaeun eusi tanah, bade noe toedjoeh taoen patjĕklik, anoe piajaeun di tanah Mĕsir teja; sangkan tanah teh oelah dongkap ka toempoer koe margi patjĕklik.

a 2 Radja 8: 1. *b* p. 47: 24, 26.

37 Ari pioendjoek teja [a] pangraos Piraon hade pisan, kitoe deui pangrasa sadaja 38 mantri-mantrina. 'Ngalahir Piraon ka mantri-mantrina: Pikoemahaeun oerang manggih djalma sapĕrti ijeu, anoe ka-39 asoepan Roh Allah? 'Seug Piraon ngalahir ka Joesoep: Sapedah Allah geus maparin njaho eta sakabeh pĕrkara ka andika, moal aja noe binangkit djeung 40 pintĕr mapakan andika. 'Andika noe pinjabakeun sagĕdong kami, [b] sarta hal parentah andika mangke ditoeroet koe

sakabeh rahajat kami; ngan sapanglinggihan ijeu mah kami teh gĕde ti batan 41 andika. 'Ngalahir deui Piraon ka Joesoep: Masing nganjahokeun, kami teh ka andika geus maparin njabak satanah 42 Mĕsir. 'Sarta Piraon [c] ngalaän tjingtjinna ti ramo andjeunna, seug diasoepkeun ka ramo Joesoep, djeung dianggoan koe panganggo [d] boëh katji, sarta tĕnggĕk Joesoep koe Piraon [e] dikangkaloengan 43 ĕmas. 'Tidinja disina toenggang kareta noe kadoewa, kagoengan Piraon, sarta aja noe pada tjĕtjĕloekan ti pajoeneunana, kijeu: Geura tapak-toeoer! Djadi Joesoep teh koe andjeunna dipaparin 44 njangking satanah Mĕsir. 'Djeung deui lahiran Piraon ka Joesoep: Ijeu kami Piraon; tatapi ari taja tĕrang andika mah, saoerang ge moal ngadjoengdjoengkeun leungeunna atawa soekoena di sa- 45 tanah Mĕsir. 'Ari djĕnĕngan Joesoep koe Piraon dilandi Sapnat Paäneah, sarta dipaparin pigarwaeun, nja eta Asnat poetra Potipera, noe djadi panghoeloe di nagara On. Tidinja Joesoep ka loewar ngidĕran tanah Mĕsir.

a p. 45 : 16. *b* Djab. 105 : 21, 22; Lal. 7 : 10. *c* Est. 8 : 2. *d* Loek. 16 : 19. *e* Dan. 5 : 7.

46 Ari oemoer Joesoep, keur mangsa marĕk di pajoeneun Piraon, radja Mĕsir teja, [a] tiloe poeloeh taoen. Tidinja Joesoep ka loewar ti pajoeneun Piraon, 47 ngadjadjah satanah Mĕsir. 'Ari tanah teh, di djĕro noe toedjoeh taoen kadjĕmbaran teja, ngabidjilkeunana sipat tja- 48 tjanggeuman. 'Toeloej Joesoep ngoempoelkeun sakabeh kahasilan eta noe toedjoeh taoen, sakoer anoe aja di tanah Mĕsir, seug kahasilan teh diasoepkeun ka nagara-nagara; kahasilan nagara noe di sakoerilingna, koe andjeunna diasoep- 49 keun ka djĕro nagarana. 'Djadi Joesoep teh noempoekkeun gandoem teu kirakira lobana, [b] sapĕrti keusik noe di laoet, datang ka eureun ngitoeng, karana geus taja itoenganana.

a 4 Moesa 4 : 3; 2 Sam. 5 : 4. *b* p. 32 : 12; 1 Radja 4 : 29; Djab. 139 : 18.

50 Djeung deui Joesoep [a] meunang doewa poetra lalaki, samemeh tĕpi ka taoen patjĕklik teja; ari diowokeunana pikeun Joesoep koe Asnat poetra Potipera, 51 panghoeloe On teja. 'Ari tjikalna koe Joesoep dingaranan Mĕnase; karana [saoerna] aing koe Allah geus disina kalis ka sakabeh kasoesahan diri aing, kitoe deui ka saeusi-boemi rama aing. 52 'Dĕmi noe kadoewa koe andjeunna dingaranan Epraim; karana [saoerna] aing koe Allah [b] geus didjadikeun baranahan dina tanah kabalangsakan aing.

a p. 46 : 20; 48 : 5. *b* 26 : 22.

53 Geus toetoep noe toedjoeh taoen kadjĕmbaran, anoe aja di tanah Mĕsir teja, 54 'sarta taoen patjĕklik geus ngamimitian boekti, sakoemaha kasaoeran Joesoep teja. Geus kitoe di sakabeh tanah-tanah patjĕklik, tatapi di satanah Mĕsir 55 aja kahakanan. 'Ari geus datang patjĕklik di satanah Mĕsir, seg djalma-djalma pada sasambat ka Piraon, njoehoenkeun tĕdaeun. Dĕmi timbalan Piraon ka sakabeh oerang Mĕsir: Geura laleumpang ka Joesoep; naon bae parentah Joesoep 56 ka maraneh, koedoe lalampahkeun. 'Ari patjĕklik teja ninggang ka satonggong boemi kabeh. Tidinja Joesoep moekakeun saniskara anoe beunang ngeusian, bari toeloej ngadjoewal gandoem ka oerang Mĕsir. Ari patjĕklik teh rosa katjida 57 di tanah Mĕsir. 'Djeung deui ti sakabeh tanah pada datang ka Mĕsir, ngadareuheusan ka Joesoep, meuli gandoem; karana patjĕklik teh rosa pisan di sakabeh tanah.

PASAL 42.

Ari Jakoeb geus waspaoseun, jen di Mĕsir aja gandoem, pok Jakoeb ngalahir ka poetra-poetrana: Naha mara- 2 neh silih-tendjo bae? 'Lahirna deui: Masing njaho, [a] ama ngadenge bedja, jen di Mĕsir aja gandoem. Geura arijang ka dinja; koedoe meuli gandoem ka dinja pikeun oerang, [b] soepaja oerang hiroep, 3 oelah datang ka paeh. 'Bral saderek-saderek Joesoep arijang, sapoeloeh oe- 4 rang, sĕdja meuli gandoem ka Mĕsir. 'Ari Binyamin, raji Joesoep teja, koe Jakoeb hanteu dipiwarang djeung saderek-saderekna; karana lahiranana: Bisi manggih 5 koemaonam. 'Toeloej poetra Israil darongkap, sĕdja meuli gandoem, tjampoer djeung sakoer noe daratang; wantoewantoe di tanah Kanaän ge patjĕklik.

a Lal. 7 : 12. *b* p. 43 : 8.

6 Ari Joesoep anoe njangking kawasa, njĕkĕl tanah Mĕsir; nja andjeunna noe ngadjoewal gandoem ka sakabeh priboe-

mi tanah. Toeloej saderek Joesoep ngadareuheusan, [a] seg saroedjoed ka andjeunna, njoeoeh kana taneuh. 7 'Ana Joesoep ningali saderek-saderekna, teu panglingeun, tatapi poera-poera teu oeninga, sarta misaoerna bĕngis ka darinja. Ari lahiranana ka darinja: Maraneh datang ti mana? Pioendjoekna: Soemoehoen, ti tanah Kanaän, soemĕdja ngadoewit gandoem, baris tĕdaeun. 8 'Ari Joesoep teu panglingeun ka saderek-saderekna; dĕmi eta mah geus pada pangling. 9 'Ras Joesoep elingeun ka impianana, pĕrkara ngimpikeun maranehanana teja. Pok ngalahir deui ka darinja: Maraneh teh djalma noe lolongok; pangdatang maraneh hajang nendjo lĕbah mana tanah ijeu ngaboeliklak. 10 'Ari pioendjoekna ka andjeunna: Lain kitoe, goesti; abdi gamparan, anoe mawi ngadareuheus teh, estoe sĕdja ngadoewit gandoem, baris tĕdaeun. 11 'Abdi sadaja anak djalma saoerang; abdi teh djalma balĕnĕr; hanteu pisan-pisan abdi gamparan djadi djalma noe lolongok. 12 'Lahiranana deui ka darinja: Moal ĕnja, satĕgĕsna maraneh pangdatang teh hajang nendjo lĕbah mana tanah ijeu ngaboeliklak. 13 'Dĕmi pioendjoekna: Abdi gamparan asalna doewa wĕlas doeloer lalaki; abdi sadaja anak djalma saoerang di tanah Kanaän; sajaktosna, boengsoena dangĕt ajeuna aja di poen bapa, doepi noe saoerang deui mah geus teu aja. 14 'Lahiran Joesoep ka darinja: Nja eta noe koe kami ditjatoerkeun ka maraneh, anoe kijeu teja: Maraneh teh djalma noe lolongok. 15 'Maraneh dek ditjoba djalan kijeu: dĕmi djoemĕnĕnging Piraon! maraneh moal ka loewar deui ti dijeu, ari doeloer maraneh noe boengsoe teja tatjan datang ka dijeu. 16 'Saoerang ti maraneh titah leumpang, ngala doeloer maraneh; ari maraneh mah dek ditoetoep. Eta omongan maraneh dek ditjoba, maraneh sajaktina atawa lain; oepama lain, dĕmi djoemĕnĕnging Piraon! geus poegoeh maraneh teh djalma noe lolongok. 17 'Toeloej pada diasoepkeun kana pandjara, meunang tiloe poë.

[a] p. 37 : 10.

18 Ari dina poë noe katiloe pok Joesoep ngalahir ka darinja: Koedoe milampah kijeu, soepaja maraneh hiroep; [a] kami 19 teh sijeun koe Allah. 'Lamoen ĕnja mah maraneh djalma bĕnĕr, doeloer maraneh saoerang tĕtĕpkeun ditoetoep dina ijeu imah maraneh dipandjara; ari maraneh geura maroelang, mawa gandoem, tamba langlajeuseun ahli-ahli maraneh. 20 'Seg doeloer maraneh noe boengsoe teja bawa ka kami, ngajakinkeun omongan maraneh; ari kitoe mah maraneh moal dipaehan. Toeloej ngalampahkeun kitoe. 21 'Pok mitjatoer doeloer pada doeloer: Saĕnjana, oerang bareto milampah salah ka doeloer oerang teja. Kasoesahan hatena koe oerang katendjo, basana menta dipikaroenja koe oerang; ari koe oerang teu digoegoe, [b] kitoe noe matak oerang kadatangan kasoesahan sakijeu. 22 'Ngadjawab Roebin ka maranehanana, kijeu djawabna: Mapan tjarek akang oge harita ka adi sakabeh, kijeu omong akang: [c] Poma oelah dek migawe dosa ka eta boedak; dĕmi koe adi hanteu digaroegoe; ajeuna sabalikna gĕtihna geuning dipoendoet. 23 'Ari eta teh teu njarahoëun, jen koe Joesoep kahartos, wantoe-wantoe sasaoeranana djeung saderek nganggo hidji djoeroe basa. 24 'Seug Joesoep [d] malik ti maranehanana, bari nangis. Toeloej majoen deui ka saderek, sarta sasaoeran ka darinja. Geus kitoe njandak [e] Simon ti maranehanana, bari dibarogod sakali di hareupeun maranehanana.

[a] p. 50 : 19. [b] 2 Tes. 1 : 6. [c] p. 37 : 21. [d] p. 43 : 30. [e] p. 34 : 25; 49 : 7.

25 Tidinja Joesoep miwarang, wadah-wadahna koedoe diareusian koe gandoem, sarta oewangna koedoe dipoelangkeun, diasoepkeun kana karoeng saoerang-saoerangna, djeung koedoe pada dibĕkĕlan baris di djalan. Prak ngalampahkeun kitoe ka darinja. 26 'Toeloej pada ngamoewatkeun gandoemna kana kalde-kaldena, bari seug marangkat ti dinja. 27 'Geus kitoe noe saoerang moekakeun karoengna, sĕdja maraban kaldena di pamondokan; beh nendjo oewangna, doemadakan eta teh aja dina lijang karoengna. 28 'Pok ngomong ka saderek-saderekna: Oewang koela poelang deui, malah-malah geuning aja dina karoeng koela! Seg pada leutik hate, sarta ngaromong doeloer pada doeloer, bari rareuwaseun, kijeu pokna: Naha Allah midamĕl kitoe ka oerang?

29 Tidinja darongkap ka tanah Kanaän, ka Jakoeb ramana, sarta ngoeningakeun ka andjeunna sakoer noe kasorang koe 30 maranehanana; pioendjoekna: 'Eta djalma, djoengdjoenan tanah, bĕngis pisan misaoerna ka koering; malah koering sadaja koe andjeunna diangkĕn sapĕrtos 31 noe lolongok tanah. 'Dĕmi pihatoer koering ka andjeunna: Abdi teh djalma balĕnĕr; hanteu pisan-pisan abdi djadi 32 djalma noe lolongok. 'Asalna abdi teh doewa wĕlas doeloer lalaki, estoe anak sabapa; anoe saoerang geus teu aja, doepi boengsoena dangĕt ajeuna aja di 33 poen bapa, di tanah Kanaän. 'Tidinja eta djalma, djoengdjoenan tanah, misaoer ka koering sadaja: Djalan kijeu kami teh pitĕrangeun, jen estoe maraneh djalma bĕnĕr: doeloer maraneh saoerang tinggalkeun di kami, dĕmi maraneh njarokot tamba langlajeuseun ahli-ahli maraneh, bari toeloej maroelang. 34 'Seg doeloer maraneh noe boengsoe teja bawa ka kami, soepaja kami tĕrang, jen maraneh lain djalma noe lolongok, satĕgĕsna maraneh djalma balĕnĕr; eta doeloer maraneh noe saoerang koe kami tangtoe dipaparinkeun deui ka maraneh, sarta maraneh dek diidinan wara-wiri 35 dina ijeu tanah. 'Geus kitoe, mangsa ngaroedoelkeun [a] karoeng-karoengna, doemadakan, boengkoesanana oewang aja dina karoeng saoerang-saoerangna. Ana narendjo boengkoesanana oewang teh, maranehanana sarta djeung ramana pada sarijeuneun. *a* p. 42:27; 44:1.

36 Ngalahir Jakoeb ramana ka darinja: [a] Maraneh ngalapoerkeun anak ama! Joesoep geus teu aja, djeung Simon geus teu aja; ari ajeuna maraneh rek mawa Binyamin. Eta sakabeh pĕrkara 37 matak tjilaka ka ama! 'Mioendjoek Roebin ka ramana, kijeu pioendjoekna: Mangga, paehan [b] anak koering lalaki noe doewa, manawi Binyamin koe koering hanteu disanggakeun deui ka ama. Moegi diselehkeun bae ka leungeun koering, tinangtos koe koering disanggakeun deui ka ama. 38 'Dĕmi lahiran Jakoeb: Moal dibikeun eta anak ama koe maraneh dibawa ijang; karana doeloerna geus paeh, [c] ngan kari eta sorangan. Saoepama eta teh manggih koemaonam di djalan anoe rek dilakonan koe maraneh, tangtoe maraneh matak noeroenkeun boeoek ama noe bodas ka ĕnggon noe maot, kalawan kasoesahan.

a p. 43:14. *b* p. 46:9. *c* p. 44:20.

PASAL 43.

Ari patjĕklik teja [a] bangĕt katjida dina 2 eta tanah. 'Geus kitoe, mangsana gandoem, beunangna ngarala ti Mĕsir teja, geus bejak didahar, pok ramana nimbalan ka darinja kijeu: Geura laleumpang deui, koedoe mareuli deui pihakaneun oerang saeutik. 3 'Pok Joeda oendjoekan ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Eta djalma sangĕt nja ngelingan ka koering sadaja, pilahirna: [b] Maraneh moal narendjo deui beungeut kami, kadjaba lamoen doeloer maraneh teja miloe 4 djeung maraneh. 'Manawi eta doeloer koering koe ama dipiwarang leumpang sarĕng koering sadaja, mangga, koering sĕdja arijang, ngadoewit pidahareun ama. 5 'Sawangsoelna, madak eta koe ama hanteu dipiwarang leumpang mah, koering moal arijang; karantĕn eta djalma ngalahir ka koering sadaja kijeu: Maraneh moal narendjo deui beungeut kami, kadjaba lamoen doeloer maraneh teja miloe 6 djeung maraneh. 'Ngalahir Israil: Naha maraneh mana sakitoe goreng ka ama, ngoeningakeun ka eta djalma jen ma-7 raneh aja deui doeloer? 'Ari pioendjoekna: Eta djalma hantĕm mariksakeun pĕrkawis koering sarĕng pĕrkawis sanakbaraja koering; lahirna: [c] Koemaha, bapa maraneh hiroep keneh? Naha maraneh aja deui doeloer? Seg koering ngoeninga ka andjeunna noemoetkeun oengĕling lahiran tadi. Koemaha koering pitĕrangeun, jen bakal nimbalan kijeu teja: Eta doeloer maraneh koedoe bawa 8 mijang? 'Oendjoekan deui Joeda ka Israil ramana: Mangga, boedak teh piwarang leumpang, titipkeun ka koering; geus kitoe koering sadaja rek darangdan, sarĕng ladjĕng leumpang, [d] soepaja pada hiroep, oelah koengsi maot, boh koering sadaja, boh ama, boh bararoedak. 9 'Nja koering anoe nanggoeng inja; soemangga poendoet ti leungeun koering. Manawi koe koering hanteu disanggakeun deui ka ama, sarĕng hanteu didjonghokkeun ka pajoeneun ama, daek gadoeh dosa ka ama satoetoep oemoer.

10 'Karantěn madak hanteu talangke mah, kantěnan ajeuna geus kenging doewa 11 balik. 'Toeloej Israil ramana ngalahir ka darinja: Lamoen kitoe mah, atoeh koedoe migawe kijeu: koedoe njarokot hasil tanah ijeu anoe pangkapoedjina, asoepkeun ka wadah-wadah maraneh, seg barawa ijang, [e] pikeun pangabakti ka eta djalma; [f] nja eta geutah tamba saeutik reudjeung madoe saeutik, sambara-sambara reudjeung moer, boewah 12 lengkeng sarta boewah kanari. 'Djeung koedoe mawa oewang doewa kali meuli; karana oewang anoe poelang deui dina lijang karoeng maraneh teja koe maraneh koedoe dibawa disanggakeun deui, 13 boa kasalahan. 'Sarta doeloer maraneh teh bawa bae, seg darangdan, geura nga-14 deuheusan deui ka eta djalma. 'Ari Allah anoe moerba-wisesa moegi-moegi ka maraneh maparin kawělasan di pajoeneun eta djalma, soepaja doeloer maraneh noe hidji deui sarta djeung Binyamin koe eta djalma dipiwarang moendoer barěng djeung maraneh. Ari moenggoeh ama teja, oepama datang ka lapoer anak mah, iklas lapoer oge!

a p. 41:31. *b*. p. 44:23. *c* p. 44:19, 20. *d* p. 42:2. *e* Sil. 18:16. *f* p. 37:25.

15 Pek eta djalma njarokot pangabakti teja, sarta mawa oewang doewa kali meuli, kitoe deui Binyamin; djoeng arijang ka Měsir. Sadongkapna pada marěk 16 ka pajoeneun Joesoep. 'Barang Joesoep ningali Binyamin miloe djeung maranehanana, seug nimbalan ka noe njěkěl gědongna: Ijeu djalma-djalma anteurkeun ka gědong, sarta koedoe meuntjit peupeuntjitan, bari disadijakeun sakali; karana ijeu djalma-djalma ěngke těngah 17 poë dalahar djeung kami. 'Prak eta djalma ngalampahkeun sakoemaha timbalan Joesoep; djalma-djalma teja koe eta djalma didjadjapkeun ka gědong Joesoep. 18 'Seug djalma-djalma teh sarijeuneun, sabab diarasoepkeun ka gědong Joesoep. Pok ngaromong: Hal pěrkara oewang, anoe poelang deui dina karoeng-karoeng oerang bareto teja, noe matak oerang diasoepkeun; tangtoe dek naragas ka oerang sarta naradjang ka oerang; meureun oerang teh ditjokot didjijeun boedak, sarta djeung kalde-kalde oerang. 19 'Toeloej pada njampeurkeun ka eta djalma, noe njěkěl gědong Joesoep teh, bari mihatoer ka dinja di hareupeun lawang 20 gědong, 'kijeu pihatoerna: Noen, djoeragan! koering bareto ka darijeu, meuli 21 gandoem. 'Geus kitoe, mangsa daratang ka pamondokan, ana diboekakeun karoeng-karoeng koering, [a] doemadakan, oewang saoerang-saoerang aja dina lijang karoengna, oewang koering sadaja satimbang beuratna; děmi koe koering 22 sadaja dibantoen deui. 'Sarěng koering mijang teh ka dijeu ngabantoen oewang sedjen ongkoh, sědja meuli deui gandoem, pikeun tědaeun. Doeka teuing anoe neundeun oewang koering teja dina 23 karoeng-karoeng koering. 'Ari saoerna: Sampejan sing sarěnang, montong teuing sarijeun! Allah sampejan djeung Allah rama sampejan maparin pěpěnděman ka sampejan dina karoeng-karoeng sampejan; oewang sampejan teja geus datang ka kaoela. Sarta eta djalma [b] ngaloewarkeun Simon teja ka maranehanana. 24 'Tidinja eta djalma-djalma koe djalma teh dibawa asoep ka gědong Joesoep, [c] sarta diberean tjai; pek pada ngoembah soekoena; samalah kalde-kal-25 dena diparaban. 'Toeloej pada njadijakeun pangabakti teja, tjawisan Joesoep soemping wantji těngah poë; karana geus mareunang bedja, jen di dinja bakal pada barangdahar.

a p. 42:28, 35. *b* p. 42:24. *c* p. 24:32.

26 Geus kitoe Joesoep soemping ka gědong. Gantjang pada njanggakeun ka andjeunna pangabakti beunangna mawa teja, di djěro gědong, sarta [a] pada soedjoed ka andjeunna, njoeoeh kana taneuh. 27 'Seug Joesoep mariksakeun ka darinja salamět hanteuna, sarta ngalahir kijeu: Koemaha, bapa maraneh, anoe sěpoeh, anoe koe maraneh ditjatoerkeun teja, 28 salamět? Koemaha, hiroep keneh? 'Ari pioendjoekna: Běrkah, abdi gamparan, poen bapa, salamět; hiroep keneh noen. 29 Broek deui saroedjoed. 'Ana Joesoep tjěngkat sotjana, sarta ningali Binyamin rajina, poetra saiboe, pok ngalahir: Naha, nja ijeu doeloer maraneh noe boengsoe, anoe koe maraneh ditjatoerkeun ka kami teja? Seg ngalahir deui: Eh ěnoeng! moegi aja sih-koernija Allah ka 30 maneh. 'Toeloej Joesoep gěsat-gěsoet moeroe geusan nangis; karana ngěntab

kawělasanana ka rajina; seug lěbět kana 31 hidji kamar, sarta nangis di dinja. 'Geus kitoe sipeunteu, bari toeloej ka loewar deui, sarta ngarěkětkeun andjeun. Tidinja nimbalan: Geura ngatoer kadaharan. 32 'Prak diatoerkeun baris andjeunna njalira, sarta baris saderekna sabatoer eta, kitoe deui baris oerang Měsir, anoe sok dahar sasarěngan djeung Joesoep, sabatoer eta. Sabab oerang Měsir hanteu kongang dahar djeung oerang Ibrani reudjeung, karana [b] lampah kitoe kagi-33 roek oerang Měsir. 'Gek tjaralik di pajoeneunana, tjikalna noeroetkeun katjikalanana, ari boengsoena noeroetkeun kaboengsoeanana; noe matak eta djalma silih-tendjo djeung doeloer bari hare-34 raneun. 'Toeloej pada dipoepoendoetan katoewangan ti pajoeneun Joesoep. Děmi katoewangan Binyamin lima kalieun lobana katoewangan anoe reja. Sarta pada ngaleueut, datang ka wararěgna djeung andjeunna. *a* p. 42:6. *b* p. 46:34.

PASAL 44.

Geus kitoe Joesoep miwarang ka noe njěkěl gědongna teja, kijeu piwaranganana: Karoeng-karoeng eta djalma geura areusian koe kahakanan, sakabawana bae; [a] ari doewit saoerang-saoerang teundeun dina lijang karoengna. 2 'Djeung deui loemoer kami, loemoer perak teja, koedoe teundeun dina lijang karoeng anoe boengsoe, sarta djeung pameulina gandoem. Prak ngalampahkeun sapilahir Joesoep, anoe dilahirkeun 3 teja. 'Isoek-isoek, barang bjar, heug eta djalma-djalma didjoeroeng lakoe, ma-4 ranehanana djeung kalde-kaldena. 'Barang geus ka loewar ti dajeuh, tatjan djaraoeh, seg Joesoep nimbalan ka noe njěkěl gědongna teja: Maneh geura dangdan, koedoe ngoedag njoesoel eta djalma-djalma; dimana geus kasoesoel, koedoe ngomong ka darinja kijeu: [b] Naha koe maraneh kahadean dibalěs koe kago-5 rengan? 'Lain nja eta, noe koe goesti kaoela sok dianggo ngaleueut, sarta sok dianggo norah? Goreng těměn lampah, 6 anoe koe maraneh dilampahkeun. 'Barang geus kasoesoel, pok eta djalma mitjatoer ka darinja sakoemaha kasa-7 oeran tadi. 'Děmi pihatoerna ka eta djalma: Naha djoeragan misaoer kasaoeran kitoe? Sageuj teuing abdi gamparan ngalampahkeun eta pěrkawis! 8 'Dalah oewang, noe koe koering sadaja kapěndak dina lijang karoeng koering teja, [c] koe koering sadaja geus dipoelangkeun deui ka andjeun ti tanah Kanaän; na koemaha koering ti gědong goesti andjeun rek maling perak atawa 9 ěmas? 'Mana-mana abdi gamparan anoe kapěndak njimpěn, mangga paehan; samalah koering noe reja sanggoep djadi 10 boedak djoeragan. 'Ari saoerna: Hade ajeuna, kitoe bae, sakoemaha omongan maraneh. Saha-saha anoe kapanggih ngampihan, nja eta pidjadieun boedak kami; děmi maraneh noe reja mah han-11 teu salah. 'Gagantjangan pada noeroenkeun sakaroeng-sakaroengna kana taneuh, bari pada moekakeun sakaroeng-12 sakaroengna. 'Toeloej djalma teh ngoeběk-ngoeběk; ngamimitianana ti noe pangkolotna, nganggeuskeunana di boengsoena; ari loemoer teh kapanggihna dina karoeng Binyamin. *a* p. 43:21. *b* Jěr. 18:20. *c* p. 43:21.

13 Pek eta djalma [a] pada njosoëk papakeanana; toeloej hidji-hidji pada ngamoewatan deui kaldena, bari seug baralik 14 deui ka dajeuh. 'Sadongkapna boes Joeda djeung saderek-saderekna arasoep ka gědong Joesoep, da andjeunna aja keneh di dinja. [b] Broek pada ngaroeboehkeun maneh ka pajoeneun andjeunna, kana 15 taneuh. 'Ngalahir Joesoep ka darinja: Nahaon kalakoean kitoe, anoe dilampahkeun koe maraneh? Koetan maraneh hanteu njaho, jen koe djalma noe sa-16 pěrti kami tangtoe katorah? 'Ngawangsoel Joeda: Simkoering sadaja koemaha nja oendjoekan ka goesti, koemaha nja mihatoer, sarěng koemaha nja ngaběněrkeun maneh? [c] Kadorakaän abdi-abdi gamparan koe Allah geus kapěndak. Soemangga, simkoering pada djadi boedak goesti, boh simkoering anoe reja, boh anoe kapanggih njimpěn loemoer 17 teja. 'Děmi lahiran Joesoep: Sageuj teuing kami teh, ngalampahkeun anoe kitoe pětana! Djalma noe kapanggih ngampihan loemoer teh, nja eta noe pidjadieun boedak kami; ari maraneh noe reja, geura maroelang bae ka bapa maraneh, sarta sing salamět. *a* p. 37:34. *b* p. 42:6. *c* p. 42:21, 22.

18 Toeloej Joeda sĕr marĕkna ka andjeunna, sarta mihatoer kijeu: Noen goesti! madak aja paidin, abdi gamparan sĕdja ngoendjoekkeun pioendjoek sakĕtjapeun ka tjĕpil goesti, sarĕng moegi oelah djadi bĕndoe ka abdi gamparan, karantĕn goesti teh sami sarĕng 19 Piraon. 'Goesti ka pĕngkĕr marijos ka abdi-abdi, kijeu parijosna: Koemaha, maraneh boga keneh bapa atawa doeloer? 20 'Seug abdi teh aroendjoekan ka goesti: Soemoehoen, gadoeh keneh bapa, geus sĕpoeh, sarĕng kagoengan deui hidji poetra lalaki, beunang keur mangsa geus sĕpoeh, boengsoena; ari kakana geus maot, djadi kantoen eta sorangan bae poetra iboena, sarĕng koe poen bapa 21 dipikanjaäh pisan. 'Ladjĕng goesti nimbalan ka abdi-abdi gamparan: Eta koedoe bawa mijang ka kami, da kami teh 22 hajang nilik ka dinja. 'Seug abdi teh aroendjoekan ka goesti: Eta boedak moal wĕrateun nilarkeun poen bapa; saoepami nilarkeun bapa mah, tinangtos 23 bapa maot. 'Ladjĕng goesti ngalahir ka abdi-abdi: Oepama eta doeloer maraneh noe boengsoe hanteu miloe djeung maraneh mah, maraneh moal nendjo-nen- 24 djo deui beungeut kami. 'Geus kitoe, mangsa abdi darongkap ka abdi gamparan, poen bapa, seg pilahir goesti koe 25 abdi sadaja dioeningakeun ka bapa. 'Lami-lami poen bapa ngadawoeh: Geura laleumpang deui, koedoe mareuli deui 26 pihakaneun oerang saeutik. 'Pok abdi sadaja aroendjoekan: Simkoering hanteu warĕrat mijang; manawi doeloer simkoering noe boengsoe miloe, mangga sĕdja mijang; karantĕn simkoering moal kenging narendjo pameunteu eta djalma, ari doeloer simkoering noe boengsoe mah hanteu miloe sarĕng simkoering. 27 'Ladjĕng abdi gamparan, poen bapa, ngalahir ka abdi sadaja kijeu: Maraneh pada njaho, garwa kami poetraänana 28 pikeun kami ngan doewa siki. 'Anoe hidji geus ka loewar ti kami, ari omong kami: [a] Geus tangtoe disasaäk; sarta koe kami teu katendjo deui tĕpi ka 29 ajeuna. 'Saoepama maraneh [b] mawa ijeu ongkoh ti hareupeun kami, seg manggih koemaonam, tangtoe maraneh matak noeroenkeun boeoek kami noe bodas ka ĕnggon noe maot, kalawan karipoe- 30 han. 'Ari ajeuna, oepami abdi dongkap ka abdi gamparan, poen bapa, doepi boedak teh hanteu dibantoen deui, sarehing njawana katjangtjang ka njawa 31 boedak, 'geus kitoe, ana ningali jen boedak teh hanteu aja, tinangtos bapa maot; [c] djadi abdi-abdi matak noeroenkeun ramboet abdi gamparan, poen bapa, anoe geus bodas, ka ĕnggon noe 32 maot, kalawan kasoesahan. 'Karantĕn diri abdi geus nanggoeng eta boedak ka poen bapa; ari pioendjoek abdi: [d] Manawi koe koering hanteu disanggakeun deui mah ka ama, daek gadoeh 33 dosa ka ama satoetoep oemoer. 'Ari ajeuna, diri abdi moegi diidinan tĕtĕp di dijeu, ngagĕntosan eta boedak, djadi abdi goesti; doepi eta boedak moegi diidinan moendoer sarĕng doeloer-doe- 34 loer. 'Karantĕn pikoemahaeun diri abdi nja moendoer ka poen bapa, ari boedak hanteu sarĕng mah? Oelah koengsi diri abdi nendjo karipoehan, anoe pikapĕndakeun koe poen bapa.

a p. 37 : 33. *b* p. 42 : 36. *c* p. 42 : 38. *d* p. 43 : 9.

PASAL 45.

Tidinja Joesoep geus teu ijasaeun ngarĕkĕtkeun andjeun ka sakabeh anoe keur doemeuheus ka andjeunna. Pok ngalahir sarta bĕdas: Sakabeh djalma geura ka loewar ti kami! Djadi taja djalma hidji-hidji atjan anoe doemeuheus ka Joesoep, waktoe ngawaktjakeun 2 andjeun ka saderek-saderekna. 'Tidinja nangis, sarta bĕdas, wani kadarenge koe oerang Mĕsir, malah kadenge koe djalma 3 eusi gĕdong Piraon. 'Toeloej Joesoep ngalahir ka saderek-saderekna: Ijeu kaoela Joesoep. Koemaha, ama hiroep keneh? Dĕmi saderekna teu barisaeun ngawangsoel ka andjeunna; karana pada soe- 4 mĕblak di pajoeneunana. 'Ngalahir deui Joesoep ka saderek-saderekna: Geura alisĕr ka kaoela! Sĕr alisĕr. Lahiranana: Ijeu kaoela Joesoep, doeloer maraneh, anoe koe maraneh didjoewal ka Mĕsir 5 teja. 'Dĕmi ajeuna, oelah rek ngarĕrik pikir, sarta oelah rek panas ati maraneh, tina sabab ngadjoewal kaoela ka dijeu; karana kaoela [a] koe Allah dileumpangkeun ti heulaeun maraneh, soepaja ma- 6 tak ngahiroepan. 'Karana geus doewa taoen ajeuna patjĕklik di sadjĕro ijeu

tanah, sarta lima taoen deui moal aja noe njamboet, soemawonna diboewat. 7 'Ari kaoela koe Allah dileumpangkeun ti heulaeun maraneh, soepaja djadi lantaran maraneh teh kari di boemi, [b] djeung soepaja djadi lantaran ngahiroepan ka maraneh, matak kaleupasan 8 gĕde. 'Ari ajeuna, [c] lain maraneh anoe ngadatangkeun kaoela ka dijeu, istoening Allah; sarta kaoela koe andjeunna didjadikeun bapa Piraon, toer didjadikeun djoengdjoenan, njĕkĕl sagĕdongna, djeung marentah ka sakoeriling tanah 9 Mĕsir. 'Gĕsat-gĕsoet, geura maroelang ka ama, sarta koedoe kijeu nja oendjoekan ka andjeunna: Kijeu pioendjoek poetra ama Joesoep: Koering koe Allah didjadikeun djoengdjoenan, njĕkĕl sakoeriling Mĕsir. Mangga, geura ngalih 10 ka koering; oelah arek lami. 'Sarĕng ama bade linggih [d] di tanah Gosen, djadi deukeut ka koering; nja salira ama sarawoeh poetra-poetoe ama; kitoe deui ĕmbe-domba ama sarĕng sapi ama, kalajan 11 sadajana bae kagoengan. 'Ari koering teh sĕdja njĕkapan ka ama di dinja; karantĕn patjĕklik teh lima taoen deui; soepaja salira ama, sarĕng saeusi boemi ama, sarawoeh sadajana bae kagoengan, 12 oelah kakirangan. 'Tah geuning, panon diri maraneh, djeung panon adi kaoela Binyamin, narendjo [e] jen estoe biwir kaoela anoe keur sasaoeran ka mara-13 neh. 'Sarta koedoe ngoeningakeun ka ama sakabeh kamoeljaän kaoela di Mĕsir, djeung saniskara noe katendjo koe maraneh; sarta sing gĕsat-gĕsoet, ama 14 teh geura bawa ngalih ka dijeu. 'Toeloej Joesoep ngarangkoel kana poendoek Binyamin rajina, bari nangis; kitoe deui Binyamin nangis dina tĕnggĕk Joesoep. 15 'Seug njijoeman ka sakabeh saderekna sarta ditangisan. Sanggeusna kitoe saderekna pada sasaoeran djeung andjeunna.

a Djab. 105 : 17. b p. 47 : 12; 50 : 20. c Lal. 4 : 28. d p. 46 : 28; 47 : 11. e p. 42 : 23.

16 Geus kitoe bedjana kadenge koe djalma eusi gĕdong Piraon; tjek bedja: [a] Saderek Joesoep saroemping! [b] Ari pangraos Piraon hade pisan; kitoe deui pang-17 rasa mantri-mantrina. 'Ngalahir Piraon ka Joesoep: Geura marentah ka doeloerdoeloer awak: Maraneh koedoe milampah kijeu: Koedoe ngamomotan sato-sato maraneh, seg geura laleumpang, 18 maroelang ka tanah Kanaän. 'Geus kitoe koedoe njarokot bapa maraneh, sarta djeung saeusi imah maraneh, bari toeloej ka darijeu, ka kami; seg maraneh koe kami dek dibere [c] anoe panghadena di tanah Mĕsir, sarta pihakaneun maraneh 19 gadjihing ijeu tanah. 'Nja awak noe meunang timbalan. Geura pada milampah kijeu: koedoe marawa kareta ti tanah Mĕsir pikeun maraneh, baris anak-rabi maraneh, sarta toenggangkeun bapa maraneh, seug ka darijeu. 20 'Djeung deui panon maraneh oelah hawatir teuing koe hal paparabotan' maraneh; karana noe panghadena di satanah Mĕsir adjang maraneh.

a Lal. 7 : 13. b p. 41 : 37. c p. 47 : 6.

21 Prak poetra Israil pada ngalampahkeun kitoe, sarta koe Joesoep dibahanan kareta, noemoetkeun timbalan Piraon; djeung dipaparin pisangoeëun ba-22 ris di djalan. 'Toer sadajana dipaparin [a] pisalin, hidji sewang; dĕmi Binyamin mah dipaparin oewang perak tiloe ra-23 toes gĕbleg, djeung lima pisalin. 'Malahmalah ngintoenkeun' ka ramana, nja ijeu: sapoeloeh kalde lalaki, dimoewatan barang Mĕsir anoe pangaloes-aloesna, djeung sapoeloeh kalde bikang, dimoewatan gandoem djeung roti, sarta kadaharan, pikeun ramana, baris di djalan. 24 'Toeloej saderek-saderekna didjoeroeng lakoe; bral marangkat; ari saoer Joesoep ka darinja: Papatjoewan dek paseja di djalan.

a Hak. 14 : 12. b p. 42 : 22.

25 Djoeng marangkat ti Mĕsir, toeloej darongkap ka tanah Kanaän, ka Ja-26 koeb ramana. 'Gantjang pada ngoeninga ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Joesoep hiroep keneh; malah nja eta pisan noe njangking kawasa ka satanah Mĕsir teh! Seug manah Jakoeb teh leuleus, [a] karana teu pĕrtjajaeun ka darinja. 27 'Toeloej pada ngoendjoekkeun ka andjeunna sadajana kasaoeran Joesoep, anoe disaoerkeun ka maranehanana teja, sarta ningali eta kareta-kareta, noe koe Joesoep dikintoenkeun keur titihaneun andjeunna. Tidinja soekma 28 Jakoeb ramana hoerip. 'Pok Israil ngalahir: Tjoekoep sakitoe! Joesoep, anak ama, hiroep keneh! ama dek

leumpang, hajang manggihan meungpeung ama hiroep keneh. *a* Loek. 24:41.

PASAL 46.

Tidinja [a] Israil djĕngkar, njandak sakabeh kagoenganana. Ana geus dongkap [b] ka Berseba, toeloej ngoerbankeun koerban peuntjitan bade ka Allah Ishak 2 ramana. 'Geus kitoe Allah nimbalan ka Israil dina titingalian ti peuting, kijeu timbalanana: Jakoeb! Jakoeb! Ari wangsoelanana: [c] Noen, ijeu simkoering. 3 'Timbalanana: Ijeu kami Allah, nja Allah bapa maneh. Montong sijeun-sijeun mijang ka Mĕsir teh; [d] karana maneh koe kami rek didjadikeun bangsa gĕde di 4 dinja. 'Kami rek njarĕngan ka maneh mijang ka Mĕsir teh, sarta mĕngke maneh koe kami dibalikkeun, tangtoe moelang deui; [e] malah Joesoep bakal noeng-5 koep leungeunna ka panon maneh. 'Prak Jakoeb dangdan, ladjĕng ti Berseba; ari poetra Israil noenggangkeun Jakoeb ramana sarta djeung poetra-garwa sadajana kana kareta-kareta, anoe koe Piraon dikintoenkeun keur titihaneun Ja-6 koeb teja. 'Sarta marawa ingon-ingonna, reudjeung radja-kajana, beunang sadajana di tanah Kanaän; toeloej saroemping ka Mĕsir, nja Jakoeb sarta djeung 7 sakabeh toeroenanana. 'Poetra-poetoena noe lalaki ditjarandak, kitoe deui poetra-poetoena noe awewe; sadajana bae toeroenanana koe andjeunna ditjandak ngalih ka Mĕsir. *a* p. 15:13; Djab. 105:23. Jĕs. 52:4. *b* p. 26:23. *c* p. 31:11. 2 Moesa 3:4. *d* p. 35:11, 12; 48:4. *e* p. 50:1.

8 Ijeu teh [a] djĕnĕngan poetra-poetoe Israil, noe daratang ka Mĕsir: Jakoeb djeung poetra-poetoena. Tjikal Jakoeb 9 nja eta Roebin. 'Ari poetra Roebin teja 10 Hanok, Paloe, Hesron djeung Karmi.'Ari poetra Simon teja Jĕmoeël, Jamin, Ohad, Jakin djeung Sohar; aja deui Saoel, anoe 11 djadi anak awewe oerang Kanaän. 'Ari poetra Lewi teja Gerson, Kahat djeung 12 Mĕrari. 'Ari poetra Joeda teja Er, Onan, Sela, Peres djeung Serah. [b] Dĕmi Er djeung Onan teja geus paraeh di tanah Kanaän. Djeung deui poetra Peres teja 13 Hesron djeung Hamoel. 'Ari poetra Isaskar teja Tola, Poewa, Job djeung Sim-14 ron. 'Ari poetra Sĕboeloen teja Sered, 15 Elon djeung Jahlel. 'Nja eta kabeh poetra Lea, beunangna ngowokeun pikeun Jakoeb di Mesopotami, sarta djeung Dina, poetrana noe awewe teja. Djoemlah poetra-poetoena, lalaki-awewe, tiloe poeloeh tiloe djiwa. *a* 2 Moesa 6:14; 4 Moesa 26:5. *b* p. 38:7—10.

16 Ari poetra Gad teja Sipjon djeung Hagi, Soeni djeung Esbon, Eri, Arodi 17 djeung Areli. 'Ari poetra Aser teja Jimna, Jiswa, Jiswi djeung Bĕria; [a] aja deui Serah, saderekna noe awewe. Ari poetra Bĕria teja Heber djeung 18 Malkiël. 'Nja eta kabeh poetra Silpa, anoe koe Laban dilelerkeun ka Lea poetrana teja, toeloej ngadjoeroekeun pikeun Jakoeb anoe tadi; gĕnĕp wĕlas djiwa. *a* 4 Moesa 26:46.

19 Poetra Rahel, geureuha Jakoeb teja, 20 Joesoep djeung Binyamin. 'Ari Joesoep meunang poetra di tanah Mĕsir, [a] anoe diowokeun pikeun andjeunna koe Asnat poetra Potipera, panghoeloe On teja; 21 nja eta Mĕnase djeung Epraim. 'Ari poetra Binyamin teja Bela, Beker djeung Asbel, Gera djeung Naäman, Ehi djeung Ros, Moepim, Hoepim djeung Arĕd. 22 'Nja eta kabeh poetra Rahel, anoe diowokeun pikeun Jakoeb. Djoemlah opat wĕlas djiwa. *a* p. 41:50—52.

23 24 Ari poetra Dan teja Hoesim. 'Ari poetra Naptali teja Jahsel, Goeni, Jeser 25 djeung Silem. 'Nja eta kabeh poetra Bilha, anoe koe Laban dilelerkeun ka Rahel poetrana, toeloej ngadjoeroekeun pikeun Jakoeb anoe tadi. Djoemlah toedjoeh djiwa.

26 Sakabeh djiwa, noe ngiring Jakoeb ngalih ka Mĕsir, anoe ka loewar ti angkengna, kadjaba ti garwa-garwa poetra Jakoeb, djoemlah gĕnĕp poeloeh 27 gĕnĕp djiwa. 'Ari poetra Joesoep, anoe diowokeun pikeun andjeunna di Mĕsir teja, doewa djiwa. [a] Djoemlah saeusi boemi Jakoeb, anoe asoep ka Mĕsir teh, toedjoeh poeloeh djiwa. *a* 2 Moesa 1:5; 5 Moesa 10:22.

28 Tidinja Jakoeb miwarang Joeda ti pajoen ka Joesoep, soepaja bisa noedoehkeun djalan ti pajoen ka tanah Gosen. Toeloej saroemping ka tanah Gosen. 29 'Gantjang Joesoep miwarang masang karetana, toeloej angkat, mapagkeun Israil ramana ka Gosen. Ana geus patĕpang djeung ramana, gabroeg ngarang-

koel kana tĕnggĕkna, sarta nangis dina 30 tĕnggĕkna lila pisan. 'Pok Israil ngalahir ka Joesoep: [a] Ajeuna ama soeka paeh, sanggeus nendjo deui raraj ĕnoeng, geus poegoeh ĕnoeng teh hiroep keneh. 31 'Geus kitoe Joesoep ngalahir ka saderek-saderekna sarta ka saeusi boemi ramana: Kaoela dek indit, ngoeninga ka Piraon, sĕdja oendjoekan ka andjeunna kijeu: Doeloer-doeloer koering sarĕng saeusi imah rama koering, anoe di tanah Kanaän teja, geus darongkap ka 32 koering. 'Ari eta djalma-djalma pada djadi pangangon domba, wantoe-wantoe djaradi toekang ingon-ingon; ari ĕmbe-dombana, sarĕng sapina, sarawoeh sadajana bae gagadoehanana, dibarantoen. 33 'Dĕmi geus kitoe, lamoen maraneh koe Piraon disaoer, sarta dipariksa: Naon 34 pagawean maraneh? 'Koedoe pada oendjoekan kijeu: Abdi gamparan djaradi toekang ingon-ingon, ti boeboedak dongkap ka ajeuna, bagija diri abdi, bagija karoehoen abdi. Nja eta soepaja maraneh diidinan tjaritjing di tanah Gosen; [b] karana sakabeh pangangon domba kagiroek oerang Mĕsir. *a* p. 45:28. *b* p. 43:32.

PASAL 47.

Tidinja Joesoep ngadeuheusan, bari seug ngoeninga ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Poen bapa sarĕng poen doeloer-doeloer teja geus darongkap ti tanah Kanaän, ngabantoen ĕmbe-dombana sarĕng sapina, kalajan sadajana bae gagadoehanana; sajaktosna, araja di tanah Gosen. 2 'Sarta Joesoep ti pĕlĕbah saderekna njandak lima djalma, toeloej dideuheuskeun 3 ka pajoeneun Piraon. 'Ngalahir Piraon ka saderek-saderekna: Naon pagawean maraneh? Ari pioendjoekna ka Piraon: Soemoehoen, abdi gamparan djaradi pangangon domba, bagija diri abdi, bagija 4 karoehoen abdi. 'Pioendjoekna deui ka Piraon: Poerwana abdi darongkap, hajang ngoembara di tanah ijeu; karantĕn geus taja pisan pangangonan pikeun ingon-ingon diri abdi, wantoening di tanah Kanaän bangĕt pisan patjĕklikna. Doepi ajeuna, moegi-moegi ngidinan abdi gamparan tjaritjing di tanah Gosen. 5 'Ngalahir Piraon ka Joesoep, kijeu lahirna: Rama awak reudjeung doeloer-doeloer awak geus daratang ka awak. 6 'Tanah Mĕsir teh [a] aja di hareupeun awak; eta rama awak reudjeung doeloer-doeloer awak sina tjaritjing [b] di noe pangaloesna tanah ijeu, nja eta sina tjaritjing di tanah Gosen. Sarta oepama awak tĕrang, di maranehanana aja djalma bisa, nja eta djaradikeun kapala ingon-ingon, njĕkĕl anoe kami. *a* p. 34:10. *b* p. 45:18.

7 Tidinja Joesoep ngalĕbĕtkeun Jakoeb ramana, dideuheuskeun ka pajoeneun Piraon. [a] Seug Jakoeb ngabĕrkahan ka 8 Piraon. 'Ngalahir Piraon ka Jakoeb: Sabaraha rejana taoen oemoer bapa? 9 'Ari pihatoer Jakoeb ka Piraon: [b] Rejana taoen pangoembaraän sadkaoela saratoes tiloe poeloeh taoen. Saeutik nja arawon bilangan taoen oemoer sadkaoela teh, sarĕng hanteu ngoedag kana rejana taoen oemoer sĕpoeh-sĕpoeh sadkaoela, dina lamina pangoembaraänana. 10 'Seug Jakoeb ngabĕrkahan deui ka Piraon, bari toeloej ka loewar ti pajoeneun Piraon. *a* Ibr. 7:7. *b* Djab. 39:13; 119:19; Ibr. 11:13—16.

11 Geus kitoe Joesoep mĕrĕnahkeun ramana djeung saderek-saderekna, pada dileler milik [a] di tanah Mĕsir, di noe pangaloesna tanah eta, nja eta di tanah Raämses, sakoemaha timbalan Piraon 12 teja. 'Sarta Joesoep njĕkapan ka ramana djeung ka saderek-saderekna, sarta ka saeusi boemi ramana, noeroetkeun rejana baroedak. *a* 2 Moesa 12:37.

13 Ari di sakabeh tanah taja pisan kahakanan; karana patjĕklik teh bangĕt kabina-bina, wani tanah Mĕsir djeung tanah Kanaän kalempohan tina sabab 14 patjĕklik. 'Tidinja Joesoep moengpoeloengkeun sakabeh oewang, anoe kapanggih di tanah Mĕsir djeung di tanah Kanaän, ladang gandoem, anoe dibeuli koe djalma-djalma; ari eta oewang koe Joesoep diasoepkeun ka gĕdong Piraon. 15 'Ana geus bejak oewangna ti tanah Mĕsir sarta ti tanah Kanaän, toeloej sakabeh oerang Mĕsir ngadareuheusan ka Joesoep, bari oendjoekan kijeu: Moegi-moegi koering sadaja dipaparin pitĕdaeun! Pinaoneun koering teh paraeh di pajoeneun gamparan? Wantoe-16 ning geus hanteu aja oewang. 'Ari lahiran Joesoep: Koedoe pada mikeun ingon-ingon maraneh, tangtoe koe kami dibere ka maraneh, dibajarna koe ingon-

ingon maraneh, lamoen geus euweuh doewit mah. 17 'Toeloej pada njanggakeun ingon-ingonna ka Joesoep; seug koe Joesoep pada dipaparin pihakaneun, dibajarna koe koeda, koe ingon-ingon ĕmbedomba, koe ingon-ingon sapi sarta koe kalde; djadi koe Joesoep taoen harita pada ditjoekoepan kahakanan, dibajarna koe sakabeh ingon-ingonna.

18 Dĕmi geus bejak taoen eta, dina taoen noe kadoewa ngadareuheusan deui ka andjeunna, sarta pada oendjoekan kijeu ka andjeunna: Koering hanteu sĕdja salingkoeh ka goesti, sarehing geus seëp oewangna, sarĕng ingon-ingon, sasatoan teja, geus djadi kagoengan goesti, noe mawi hanteu aja noe kantoen di pajoeneun goesti, kadjabi ti awak koering sarĕng lahan koering bae. 19 'Pinaoneun koering paraeh di pajoeneun salira goesti, boh diri koering, boh lahan koering? Moegi ngagaleuh diri koering sinarĕngan lahan koering koe pitĕdaeun; ari kitoe mah koering kalajan lahan koering bade koemawoela ka Piraon; sarĕng moegi maparin bibit, soepaja koering teh hiroep, oelah dongkap ka paeh, sarĕng soepaja lahan teh oelah doemoegi ka soewoeng. 20 'Toeloej sakabeh lahan Mĕsir teh koe Joesoep digaleuh pikeun Piraon; karana oerang Mĕsir hidji-hidji pada ngadjoewal lahanna, sabab rosa pisan nja pada kataradjang patjĕklik. Djalan kitoe tanah teh djadi kagoengan Piraon. 21 'Ari djalma-djalmana dipindahkeun ka nagara-nagara, ti toengtoeng watĕs Mĕsir tĕpi ka toengtoengna deui. 22 'Ngan lahan para panghoeloe anoe hanteu digaleuh; karana para panghoeloe aja katangtoean ti Piraon, sarta dalaharna nja eta katangtoeanana, anoe koe Piraon geus dipaparinkeun ka darinja; kitoe noe matak teu ngadjaroewal lahanna. 23 'Toeloej Joesoep ngalahir ka djalma-djalma teh: Tah, poë ijeu maraneh sarta djeung lahan maraneh koe kami geus dibeuli pikeun Piraon. Heh ijeu bibit adjang maraneh; koedoe pada njĕbaran lahan. 24 'Geus kitoe, moenggoeh dina beubeunanganana, koedoe njanggakeun sapĕrlima ka Piraon; ari noe opat bagian deui mah keur maraneh, baris bibit lahan, sarta baris pihakaneun maraneh, djeung baris noe aja di imah maraneh, kitoe deui baris pihakaneun anak-anak maraneh. 25 'Ari pioendjoekna: Nja goesti noe ngahiroepan ka koering sadaja; moegi-moegi koering mĕndak koernija dina sotja goesti, sarĕng koering soemĕdja pisan ngarabdi ka Piraon. 26 'Ari eta teh koe Joesoep didjadikeun pikoekoeh, djongdjon ka mangsa ajeuna, hal pĕrkara lahan Mĕsir, Piraon koedoe meunang sapĕrlima. Ngan lahan para panghoeloe woengkoel anoe hanteu djadi kagoengan Piraon.

27 Ari Israil teja matoeh di tanah Mĕsir, nja eta di tanah Gosen; sarta pada baroga milik dina eta tanah, [a] toer pada baranahan djeung ngarĕkahan katjida. 28 'Ari hiroepna Jakoeb di tanah Mĕsir teh meunang toedjoeh wĕlas taoen; djadi oemoer Jakoeb, taoening hiroepna, dongkap ka saratoes opat poeloeh taoen, poendjoel toedjoeh taoen. 29 'Ari oemoer Israil geus deukeut ka poepoes, toeloej njaoer Joesoep poetrana; seug dilahiran kijeu: Lamoen ama manggih wĕlas dina panon ĕnoeng, [b] geura toempangkeun leungeun ĕnoeng dina handapeun tetepokan ama, sarta moedoe ngalampahkeun kahemanan djeung katĕmĕnan ka ama; poma ama oelah rek dikoeboer di Mĕsir. 30 'Ari ama sasarean teh hajang reudjeung sĕpoeh-sĕpoeh; noe matak ama koe ĕnoeng ĕngke moedoe dianteurkeun, ka loewar ti Mĕsir, seug dikoeboer [c] dina pakoeboeran arandjeunna teja. Ari pihatoer Joesoep: Mangga, koering tinangtos ngalampahkeun sapilahir ama. 31 'Lahiranana deui: Moedoe soempah ka ama. Pek Joesoep soempah ka andjeunna. [d] Tidinja Israil sĕmbahijang, majoen ka siraheunana pakoelĕman.

a p. 48: 4. 2 Moesa 1: 7, 12. Djab. 105: 24. *b* p. 24: 2; 50: 5. *c* p. 23: 20; 49: 29. *d* Ibr. 11: 21.

PASAL 48.

Sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, aja noe oendjoekan ka Joesoep: Noen, rama goesti eukeur ngangloeh. Gantjang Joesoep ngalajad, njandak poetrana noe doewa, Mĕnase djeung Epraim teja. 2 'Seug aja noe ngoeninga ka Jakoeb, kijeu pihatoerna: Noen, toewang poetra Joesoep soemping, ngalajad ka andjeun. Toeloej Israil ngoewatkeun andjeun, neut tjalik dina pakoelĕman. 3 'Pok

Jakoeb ngalahir ka Joesoep: Allah anoe moerba-wisesa nembongan ka ama [a] di nagara Loes, di tanah Kanaän teja, sarta 4 ngabĕrkahan ka ama. 'Ari timbalanana ka ama: Masing njaho, maneh koe kami rek didjadikeun baranahan sarta dirĕkahkeun; estoe maneh teh koe kami rek didjadikeun pakoempoelan bangsa; sarta ijeu tanah koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh pandeu-5 rieun maneh, djadi milik langgĕng. 'Ari ajeuna, [b] poetra ĕnoeng anoe doewa, noe diowokeun pikeun ĕnoeng di tanah Mĕsir, samemeh ama datang ka ĕnoeng, ka Mĕsir teja, eta teh anoe ama; Epraim djeung Mĕnase djadi anoe ama, sapĕrti 6 Roebin djeung Simon. 'Dĕmi tĕdak ĕnoeng, anoe dipoepoetra koe ĕnoeng sanggeusna ti dinja, eta mah anoe ĕnoeng, bakal katĕlah koe ngaran doeloer-doe-7 loerna dina warisanana. 'Djeung deui basa ama moelang ti Mesopotami teja, [c] seug Rahel poepoes di ama, di tanah Kanaän, keur di djalan, aja sadjong-djongan deui nĕpi ka nagara Eprat; toeloej koe ama dikoeboer di dinja, sisi djalan ka Eprat, nja eta Betlehem.

a p. 28:19; 35:6. *b* p. 41: 50. *c* p. 35:19.

8 Tidinja Israil ningali poetra Joesoep; 9 pok mariksa: Eta teh saha? 'Wangsoelan Joesoep ka ramana: Soemoehoen, [a] poen anak, anoe koe Allah dipasihkeun ka koering di dijeu. Lahiran Jakoeb: Ka-dijeukeun ka ama, dek dibĕr-10 kahan. 'Ari [b] sotja Israil geus lamoer, bawaning sĕpoeh; hanteu tĕgĕs ningalina. Pek pada dideukeutkeun ka andjeunna. Geus kitoe koe Israil pada ditjijoeman 11 sarta dirangkoel. 'Seug Israil ngalahir ka Joesoep: Ama hanteu njana pinendjoeun deui ka raraj ĕnoeng; doemadakan, ama koe Allah dipaparin nendjo toeroe-12 nan ĕnoeng ongkoh. 'Tidinja poetra teh koe Joesoep dika-loewarkeun tina dĕkoe Israil, bari seug soedjoed ka pajoeneu-13 nana, njoeoeh kana taneuh. 'Toeloej doewanana koe Joesoep ditjandak; Epraim ditjandakna koe panangan noe tĕngĕn, ti kiwaeun Israil, dĕmi Mĕnase mah koe panangan noe kiwa, ti tĕngĕneun Israil; seug pada dideukeutkeun ka an-14 djeunna. 'Dĕmi Israil njodorkeun pananganana noe tĕngĕn, sok ditoempangkeun ka [c] sirah Epraim, padahal nja eta boengsoena; ari pananganana noe kiwa mah ditoempangkeun ka sirah Mĕnase; dihadja pananganana dikitoekeun; karana 15 Mĕnase teh tjikalna. 'Seug [d] ngabĕrkahan ka Joesoep, kijeu lahirna: Allah anoe [dibakti] koe rama-ejang kami, Ibrahim djeung Ishak, loemampah di pajoeneunana teja; Allah, anoe ngangon ka kami ti barang kami goemĕlar tĕpi ka 16 poë ajeuna; 'Malaikat, [e] anoe ngadjait kami ti saniskara katjilakaän, moegi-moegi ngabĕrkahan ka ijeu baroedak, masingna pada katĕlah koe ngaran kami, kitoe deui koe djĕnĕngan rama-ejang kami, Ibrahim djeung Ishak, sarta masingna ngarejaän, datang ka loba pisan dina boemi.

a p. 33:5. *b* p. 27:1; 1 Sam. 3:2. *c* Jĕr. 31:9. *d* Ibr. 11:21. *e* p. 31:11, 13.

17 Barang koe Joesoep katingali, jen ramana noempangkeun panangan noe tĕngĕn ka sirah Epraim, pangraos Joesoep hanteu hade; seug panangan ramana ditjandak, dek dialihkeun ti sirah Epra-18 im ka sirah Mĕnase; 'bari Joesoep hatoeran ka ramana: Noen ama! moegi oelah kitoe; karana tjikalna nja ijeu; panangan ama noe tĕngĕn moegi toem-19 pangkeun ka sirah ijeu. 'Dĕmi ramana teu kĕrsaeun; ari lahiranana: Ama ge njaho, ĕnoeng! ama ge njaho. Eta oge pidjadieun bangsa, eta oge bakal gĕde, [a] tatapi ari adina bakal gĕde ti batan eta, sarta toeroenanana pidjadieun pirang-pirang bangsa.

a 4 Moesa 1:32—35. 5 Moesa 33:17.

20 Kitoe dibĕrkahanana dina poë harita; djeung deui lahiranana: Mĕngke Israil ngabĕrkahan njĕboet ĕnoeng, kijeu pipokeunana: Maneh koe Allah sing didjadikeun sapĕrti Epraim djeung sapĕrti Mĕnase. Ari Epraim koe andjeunna di-21 heulakeun ka Mĕnase. 'Tidinja Israil ngalahir ka Joesoep: Masing nganjahokeun, ajeuna ama rek maot, [a] tatapi Allah tangtoe njarĕngan ka maraneh, sarta maraneh koe andjeunna tangtoe dipoelangkeun ka tanah karoehoen ma-22 raneh. 'Djeung deui ama ka ĕnoeng mere [b] lahan saloewoek, dileuwihan ti doeloer-doeloer ĕnoeng, anoe beunang ama njokot ti leungeun oerang Emor, koe lantaran pĕdang ama sarta koe lantaran gondewa ama.

a p. 50:24. *b* Joh. 4:5.

PASAL 49.

Geus kitoe Jakoeb njaoer poetra-poetrana noe lalaki; ari lahiranana: Geura ngarijoeng, kami dek mere njaho ka maraneh anoe pikapanggiheun koe maraneh di djaman mĕngke. 2 'Geura karoempoel sarta darengekeun, eh anak Jakoeb! darengekeun ka Israil, bapa maraneh.

3 Eh Roebin! maneh teh tjikal kami, kakoewatan kami djeung [a] loeloegoe kabĕdasan kami; oentjoel nja kadjĕnĕngan sarta oentjoel nja karosaän. 4 'Eh, noe sok moedal sapĕrti tjai! maneh teh moal dioentjoelkeun, sabab maneh bareto [b] ngoenggahan pasarean bapa maneh; harita koe maneh dinistakeun; ĕnggon kami dioenggahan. *a* 5 Moesa 21 : 17. *b* p. 35 : 22.

5 Simon djeung Lewi teh sadoeloer; 6 pĕdangna parabot panganijaja. 'Njawa kami oelah asoep kana karagĕmanana; pangatjian kami oelah biloek kana pakoempoelanana! Karana [a] keur arambĕkeun teja mareuntjit djalma, sarta keur ngaloembar napsoe pada ngabadjegan sapi. 7 'Ambĕkna disapa, tina sabab rosa; kitoe deui sewotna, tina sabab angot. Koe kami [b] dek dipaboerantakkeun di Jakoeb, nja dipabalĕntjarkeun di Israil. *a* p. 34 : 25. *b* Jos. 19 : 1; 21 : 3.

8 Eh Joeda! nja maneh anoe bakal diparoedji koe doeloer-doeloer maneh; leungeun maneh piajaeun dina poendoek moesoeh-moesoeh maneh, sarta anak bapa maneh bakal njarĕmbah ka maneh. 9 'Joeda teh ibarat anak singa. Maneh, anaking! ngadjangkoengan tina lantaran njasaäk. Broek dĕpa sapĕrti singa lalaki djeung sapĕrti singa bikang; saha noe bisa ngahoedangkeun? 10 'Tĕtĕkĕn karadjaän moal ingkah ti Joeda, kitoe deui iteuk tjiri njĕkĕl hoekoem tina antara soekoena, nĕpi ka mangsa soemping Silo; nja ka eta bangsa-bangsa mĕngke aranoet. 11 'Joeda bakal njangtjangkeun kaldena kana tangkal anggoer, anak kaldena bikang ka ki anggoer noe panghadena. Bakal njeuseuh papakeanana koe tji-anggoer, kitoe deui haroedoemna koe 12 [a] gĕtih boewah anggoer. 'Beureum panonna koe tji-anggoer, sarta bodas hoentoena koe tji-soesoe. *a* 5 Moesa 32 : 14.

13 Sĕboeloen pitjitjingeunana [a] di lĕbah basisir laoet; nja piĕnggoneunana di lĕbah palaboewan kapal, sarta gigirna pitĕpoengeun djeung Sidon. *a* 5 Moesa 33 : 19.

14 Isaskar ibarat kalde gĕde tanaga, 15 dĕpa di antara karapjak domba. 'Ana nendjo pangreureuhan, jen ngeunah, sarta nendjo tanah teh, jen matak rĕsĕp, seg noengkoelkeun poendakna, daek momot, sarta djadi koemawoela, digawekeun.

16 Dan bakal ngahoekoeman ka bangsana, 17 sapĕrti hidji-hidji kaom Israil. 'Ari Dan teh pidjadieun ibarat oraj di djalan, ibarat oraj wĕlang di loeloeroeng, ngegel soekoe koeda, noe toempakna datang ka ragrag tidjĕngkang.

18 Eh Pangeran! koering ngarĕp-ngarĕp kana kasalamĕtan andjeun.

19 Gad [a] mĕngke disĕdĕk koe barisan; dĕmi koe Gad bakal disĕdĕk keuneungna. *a* 5 Moesa 33 : 20.

20 Moenggoeh Aser, [a] rotina bakal pĕlĕm, sarta bakal ka loewar kadaharan radja noe ngeunah-ngeunah. *a* 5 Moesa 33 : 24.

21 Naptali ibarat mĕntjĕk ngalantrah; sok ka loewar omong aloes.

22 Joesoep ibarat anak tangkal boewah, nja anak tangkal boewah di sisi tjinjoesoe; dahan-dahanna ngarojom kana 23 loehoereun pagĕr tembok. 'Ari taroekang panah pada nganjĕnjĕri ka dinja, 24 ditorogtog, sarta dipikagiroek. 'Dĕmi gondewa Joesoep tĕtĕp bae mantĕng, sarta leungeunna parageuh, ti panangan Allah Jakoeb anoe langkoeng kawasa; ti Eta noe djadi pangangon, noe djadi 25 batoe Israil; 'nja ti Allah bapa maneh, anoe bakal mitoeloeng ka maneh, tĕgĕs anoe Moerba-wisesa, noe bakal ngabĕrkahan ka maneh, koe bĕrkah langit ti loehoer, koe bĕrkah sagara noe aja di handap, koe bĕrkah soesoe djeung pianakan. 26 'Bĕrkah ti bapa maneh rarosa, ngoengkoelan bĕrkah ti sĕpoeh-sĕpoeh kami, [a] sing sasĕmĕt pasir lawas. Moegi-moegi sing tinĕkanan ka sirah Joesoep, ka ĕmboen-ĕmboenan anoe misah ti doeloer-doeloerna! *a* 5 Moesa 33 : 13—16.

27 Binyamin ibarat kĕroed, gawena njasaäk; wantji isoek bakal ngahakan beunang ngarontok, ari geus boerit ngabagikeun beunang ngadjarah.

28 Sakabeh noe tadi teja kaom Israil, rejana doewa wĕlas, sarta nja kitoe noe dilahirkeun ka darinja koe ramana, waktoena dibĕrkahan. Ari ngabĕrkahanana ka darinja masing-masing bĕrkah-29 na. 'Tidinja wĕwĕkas, kijeu lahirna ka darinja: Ajeuna [a] ama rek dirijoengkeun ka bangsa ama; koedoe ngoeboer ama ka rama-ejang ama, ka goeha noe dina kĕbon oeroet Epron, oerang Het 30 teja; 'dina goeha, noe di kĕbon Makpela, anoe di hareupeun Mamre, di tanah Kanaän, beunang ngagaleuh Ibrahim katoet kĕbonna ti Epron, oerang 31 Het, djadi pakoeboeran milik. 'Di dinja [b] dikoerĕbkeun Ibrahim djeung Sarah geureuhana; di dinja [c] dikoerĕbkeun Ishak djeung Rabeka geureuhana, sarta 32 di dinja ama ngoerĕbkeun Lea. 'Kĕbonna, katoet goeha noe dina kĕbon, 33 beunang ngagaleuh ti oerang Het. 'Ari parantos Jakoeb wĕwĕkasna ka poetra-poetrana, seug koe andjeunna dampalna dirangkĕpkeun, bari dilondjorkeun ka pakoelĕman; toeloej poepoet njawana, dirijoengkeun ka bangsana. *a* p. 25 : 8. *b* p. 25 : 9. *c* p. 35 : 29.

PASAL 50.

Toeloej Joesoep [a] gabroeg ka pameunteu ramana, ditangisan sarta ditji-2 joeman. 'Tidinja Joesoep miwarang abdi-abdina, nja eta ka doekoen-doekoen, koedoe ngoelĕsan ramana make seuseungitan. Prak Israil koe doekoen-doekoen 3 dioelĕsan. 'Ari ngoeroeskeunana ka andjeunna djĕdjĕg opat poeloeh poë; karana poëan ngoelĕsan make seuseungitan teh koedoe djĕdjĕg sakitoe. Sarta andjeunna koe oerang Mĕsir [b] ditjeungtjeurikan toedjoeh poeloeh poë lilana. *a* p. 46 : 4. *b* 4 Moesa 20 : 29; 5 Moesa 34 : 8.

4 Ana geus liwat poëna njeungtjeurikan andjeunna, toeloej Joesoep misaoer ka ahli Piraon, kijeu saoerna: Madak kaoela mĕndak wĕlas dina sotja arandjeun, moegi pangmihatoerkeun ka tjĕ-5 pil Piraon, kijeu: 'Poen bapa [a] njoempahan ka simkoering, kijeu lahirna: Masing nganjahokeun, ajeuna ama rek maot; dina pakoeboeran ama, beunang ama njijeun keur diri ama di tanah Kanaän, nja di dinja ama koe maneh koedoe dikoeboer. Ari ajeuna simkoering moegi diidinan indit, sĕdja ngoerĕbkeun poen bapa; tinangtos wangsoel 6 deui. 'Ari timbalan Piraon: Bral bae indit, koeboer bapa awak, sakoemaha njoempahanana ka awak. *a* p. 47 : 29; 49 : 29.

7 Bral Joesoep djĕngkar, sĕdja ngoerĕbkeun ramana. Ari sakabeh mantri Piraon, para kokolot gĕdongna, djeung sakabeh bae kokolot tanah Mĕsir, pada 8 indit ngiring; 'kitoe deui saeusi-boemi Joesoep, djeung saderek-saderekna, sarta saeusi-boemi ramana. Ngan baroedakna sarta djeung sapi-dombana dita-9 ringgalkeun di tanah Gosen. 'Reja deui noe ngiring, aja noe toempak kareta, aja noe toempak koeda, djadi wadya-10 balad gĕde katjida. 'Barang darongkap ka pangirikan Atad, anoe peuntaseun tji Jordan, seg pada aloek-aloekan di dinja; ari aloek-aloekanana nja rosa nja bangĕt pisan. Ari milampahna kaprihatinan koe hal ramana toedjoeh poë 11 lilana. 'Mangsa priboemi eta tanah, nja eta oerang Kanaän, narendjo kaprihatinan kitoe di pangirikan Atad, pok ngaromong: Ijeu kaprihatinan oerang Mĕsir bangĕt pisan. Kitoe noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Abel-Mĕsir; 12 ajana peuntaseun tji Jordan. 'Ari poetra-poetrana pada ngalampahkeun ka andjeunna sakoemaha piwaranganana 13 teja; 'da andjeunna koe poetra-poetrana dianteurkeun ka tanah Kanaän, bari toeloej dikoerĕbkeun dina goeha kĕbon Makpela, anoe beunang Ibrahim ngagaleuh katoet kĕbonna, keur pakoeboeran milik, ti Epron, oerang Het teja; 14 ajana di hareupeun Mamre. 'Geus kitoe Joesoep moelih ka Mĕsir, nja andjeunna, djeung saderek-saderekna, sarta sakabeh noe arindit, ngiring andjeunna, sĕdja ngoerĕbkeun ramana teja; parantos ngoerĕbkeun ramana.

15 Mangsa saderek Joesoep tĕrangeun, jen ramana poepoes, pok njalaoer: Palangsijang Joesoep dek giroek ka oerang, sarta malĕskeun ka oerang eta sakabeh kagorengan, anoe koe oerang dipigawe 16 ka dinja teja. 'Toeloej ngahiras ka Joesoep, sina mihatoer kijeu: Rama andjeun, ari geus deukeut ka poepoes, 17 miwarang, kijeu piwaranganana: 'Maraneh koedoe hatoeran ka Joesoep, kijeu: Panĕda ama, moegi-moegi nga-

hampoera kamasijatan doeloer-doeloer ĕnoeng, sarta djeung dosana teja; estoe pada migawe goreng ka ĕnoeng; dĕmi ajeuna moegi-moegi ngahampoera kamasijatan abdi-abdi Allah rama ĕnoeng! Ari Joesoep dongkap ka nangis, mangsa 18 eta malihatoer kitoe ka andjeunna. 'Tidinja saderekna ge ngadareuheusan pribadi, brĕk marĕndĕk ka pajoeneunana, bari pada oendjoekan kijeu: Noen, simkoering kabeh-kabeh sĕdja pada ngawoela 19 ka andjeun.' Dĕmi lahiran Joesoep ka darinja: Montong sararijeun! [a] Naha ka- 20 oela teh karah gaganti Allah? 'Lĕbah maraneh teja ĕnja tadina ngarĕpkeun kaoela manggih kagorengan; dĕmi koe Allah mah dikĕrsakeun matak djadi kahadean; [b] pangĕrsana teh midamĕl sakoemaha noe boekti mangsa ajeuna, kĕrsa ngahiroepan djalma pirang-pirang. 21 'Ari ajeuna, montong sararijeun! Kaoela sĕdja njoekoepan ka maraneh sarta ka anak-anak maraneh. Djadi andjeunna ngalilipoer ka darinja, sarta ngoepahan kana ati-atina. *a* p. 30:2; Mat. 6:12. *b* p. 45:5; 47:12.

22 Ari Joesoep teh matoeh di Mĕsir, nja andjeunna djeung saeusi-boemi ramana. Ari hiroepna Joesoep meunang saratoes 23 sapoeloeh taoen. 'Sarta Joesoep ningali poetra-poetoe Epraim, dongkap ka toeroenan katiloe; malah poetra-poetra Makir, anoe poetra Mĕnase, diarowokeunana 24 [a] dina dĕkoe Joesoep. 'Geus kitoe Joesoep ngalahir ka saderek-saderekna: [b] Ajeuna kaoela rek maot; tatapi Allah tangtoe mĕngke ngalajad ka maraneh, bari maraneh seug diinditkeun ti tanah ijeu, dipoelangkeun kana tanah anoe koe andjeunna didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, ngang- 25 go soempah teja. 'Sarta Joesoep njoempahan ka poetra-poetra Israil, kijeu lahirna: Allah tangtoe mĕngke ngalajad ka maraneh; [c] seug toelang kaoela koe maraneh koedoe dibawa indit ti dijeu. 26 'Tidinja Joesoep poepoes, oemoer saratoes sapoeloeh taoen; toeloej dioelĕsan make seuseungitan, sarta disimpĕn dina tambĕla di Mĕsir. *a* p. 30:3. *b* p. 48:21 Ibr. 11:22. *c* 2 Moesa 13:19; Jos. 24:32.

KITAB KADOEWA TI MOESA,

NOE KASĔBAT

KITAB HAL BOEDAL.

PASAL 1.

Ijeu teh [a] ngaran poetra Israil, anoe saroemping ka Mĕsir, ngiring Jakoeb teja; saroempingna saoerang-saoerang 2 pada mawa saeusi-boemina: 'Roebin, Si- 3 mon, Lewi djeung Joeda; 'Isaskar, Sĕ- 4 boeloen djeung Binyamin; 'Dan djeung 5 Naptali, Gad djeung Aser. 'Ari sakabeh djiwa, noe ka loewar ti angkeng Jakoeb, [b] toedjoeh poeloeh djiwa; dĕmi Joesoep 6 geus aja di Mĕsir. 'Tidinja Joesoep poepoes, kitoe deui sakabeh saderekna djeung sabangsa djaman harita kabeh. 7 'Ari anak-poetoe Israil [c] pada baranahan, djeung marĕtjah, sarta ngalobaān, toer ngadjadi rosa kaliwat-saking, wani tanah teh datang ka pinoeh koe maranehanana. *a* 1 Moesa 46:8. *b* 1 Moesa 46:26; Lal. 7:14. *c* 1 Moesa 47:27.

8 Geus kitoe [a] ngadĕg hidji radja anjar, njangking tanah Mĕsir, anoe hanteu oe- 9 ningaeun ka Joesoep. 'Toeloej ngalahir ka rahajatna: Satĕmĕnna, oerang Israil teh bangsa gĕde, nja rosa ti batan oe- 10 rang. 'Hajoe, [b] oerang masing pintĕr nja pipĕtaeun ka dinja, soepaja oelah tonggoj ngalobaān; bisina, oepama oerang kataradjang pĕrang, eta ge seug ngiloe ka noe gareuleuh ka oerang, pek mĕrangan ka oerang, bari toeloej indit 11 tina ijeu tanah. 'Tidinja ngadjadikeun

poerah njěkěl ka oerang Israil, kapala-kapala gawe; noe dipalar sina pada nganijaja ka dinja koe papantjenna. Prak njijeun nagara panggoedangan pikeun Piraon, nja eta Pitom djeung [c] Raämses. 12 'Tatapi samingkin nganijaja ka dinja, samingkin ngalobaän sarta samingkin ngarěkahan, anoe matak baringoengeun 13 tina sabab oerang Israil. 'Seug oerang Israil koe oerang Měsir digawekeun [d] 14 kalawan kěsit, 'datang ka pada disoekěrkeun hariroepna, koe lantaran pagawean bangga, mětakeun taneuh likět sarta njijeun bata, djeung koe lantaran saroepaning pagawean dina kěbon, koe sakabeh bae pagaweanana, anoe dimistikeun ka darinja kalawan kěsit. *a* Lal. 7:18. *b* Djab. 105:25; Lal. 7:19. *c* 1 Moesa 47:11. *d* 3 Moesa 25:43, 46.

15 Djeung deui radja Měsir marentah ka paradji oerang Ibrani, ngaran noe hidji Sipra, ari ngaran noe hidji deui Poea; 16 'kijeu parentahna: Satijap-tijap maraneh maradjian ka oerang Ibrani awewe, sarta katendjo geus aja dina paragina: oepama lalaki anakna, pek koe maraneh paehan; sabalikna, oepama awewe 17 anakna, sina hiroep bae. 'Děmi eta paradji [a] pada sijeuneun koe Allah, sarta hanteu milampah sakoemaha lahiran radja Měsir ka darinja teja; ěnjana mah 18 orok dihariroepan bae. 'Tidinja eta paradji koe radja Měsir disalaoer, sarta dilahiran kijeu: Naha maraneh migawe noe kitoe pětana, wět orok koe mara- 19 neh dihariroepan bae? 'Ari pioendjoek paradji teh ka Piraon: Salěrěsna, awewe oerang Ibrani lain sapěrtos awewe oerang Měsir; jaktosna mah eta teh karoewat; samemeh paradji dongkap ka 20 darinja, geus ngadjoeroe manten. 'Mana Allah midaměl kahadean ka paradji teh, sarta eta djalma-djalma beuki ngalobaän, datang ka ngadjadi rosa katjida. 21 'Geus kitoe, sabab paradji teh sarijeuneun koe Allah, noe matak koe Allah dikěrsakeun baroga imah. *a* Lal. 5:29.

22 Tidinja Piraon miwarang ka sakabeh rahajatna, kijeu piwaranganana: [a] Sakabeh anak lalaki anoe didjoeroekeun koedoe paritjeun ka bangawan, ari sakabeh anak awewe hiroepan bae. *a* Lal. 7:19.

PASAL 2.

Aja [a] hidji djalma anak-poetoe Lewi, bral angkat, nikah hidji istri, toe- 2 roenan Lewi keneh. 'Tidinja istri teh njiram, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki. Barang ningali, [b] jen poetra teh kasep, seug disoempoetkeun, meunang 3 tiloe boelan. 'Ana geus teu kadoegaeun njoempoetkeun, pek dipangnjokotkeun hidji kanaga wawalinian, dilampat koe leutak djeung koe gagala; toeloej orok teh diteundeun di djěro eta kanaga, geus kitoe diteundeun dina darengdeng, 4 sisi bangawan. 'Ari [c] lantjeukna awewe seg nangtoeng ti kadjaoehan, něgěskeun orok teh pikoemahaeun. *a* p. 6:20; 4 Moesa 26:59. *b* Lal. 7:20; Ibr. 11:20. *c* p. 15:20; 4 Moesa 26:59.

5 Kalěrěsan poetra Piraon noe istri loengsoer, toeloej siram ka bangawan; ari landjang-landjangna leuleumpangan di sisi bangawan. Seug ningali eta kanaga di těngah darengdeng. Gantjang 6 miwarang ěmbanna njokot. 'Ana geus diboeka, ningali eta orok, sarta doemadakan, orok teh keur nangis. Toeloej andjeunna wělaseun ka dinja, sarta misaoer: Ijeu teh kaäsoep orok oerang 7 Ibrani. 'Hol lantjeukna awewe oendjoekan ka poetra Piraon teh: Manawi těrang, koering rek leumpang mangalakeun awewe noe keur orokan, kaäsoep oerang Ibrani, soepaja mangnjoesoean- 8 keun eta orok. 'Lahiran poetra Piraon ka dinja: Geura djig! Bral landjang teh 9 leumpang, ngala iboe orok. 'Ngalahir poetra Piraon ka eta: Ijeu orok koe njai bawa moelang, pangnjoesoeankeun; ěngke njai koe kami dibere koelian. Seug orok teh dibawa koe eta istri, 10 sarta toeloej disoesoean. 'Ari geus gěde moerangkalih teh, toeloej disanggakeun ka poetra Piraon; [a] geus kitoe koe andjeunna diangkěn poetra, sarta didjěněnganan Moesa; ari lahiranana: Sabab beunang kami ngahandjatkeun tina djěro tjai. *a* Lal. 7:21.

11 Geus kitoe, dina mangsa eta, [a] barang Moesa geus gěde, hidji waktoe andjeunna [b] ka loewar ka saderek-saderekna, sarta ningalian papantjenna. Beh ningali hidji djalma oerang Měsir, keur mahala hidji djalma oerang Ibrani, kaäsoep sa- 12 derek Moesa. 'Toeloej Moesa roeroet-

reret; ari geus waspada, jen taja pisan djalma, [c] pek eta oerang Měsir teh dipaehan sarta diroewang dina keusik. 13 'Ari isoekna [d] Moesa ka loewar deui; doemadakan, aja doewa djalma, oerang Ibrani, keur gěloet. Pok ngalahir ka noe salah: Naha maneh wět mahala ka 14 batoer maneh? 'Ari omongna: [e] Saha ka sampejan noe ngadjěněngkeun kapala djeung djaksa ka kaoela kabeh? Pangnjaoer kitoe teh sampejan, naha dek maehan kaoela deui, tjara sampejan maehan oerang Měsir teja? Toeloej Moesa sijeuneun, ari lahirna: Saestoena, 15 eta pěrkara geus kaoetara! 'Ari Piraon meunang warta hal pěrkara kitoe, seug ngěrsakeun maehan ka Moesa. Tidinja Moesa kaboer bawaning sijeun Piraon, sědja tjalik di tanah Midian. Gek tjalik deukeut hidji soemoer. *a* Lal. 7 : 23. *b* Ibr. 11 : 24, 25. *c* Lal. 7 : 24, 25. *d* Lal. 7 : 26. *e* Lal. 7 : 35.

16 Ari [a] panghoeloe Midian kagoengan toedjoeh poetra awewe. Geus kitoe daratang, pek narimba, ngareusian djolang-djolang, sědja nginoeman domba-17 domba ramana. 'Djěboel taroekang ngangon lalaki, pada ngadjongklokkeun eta istri-istri. Neut Moesa ngaděg, sarta noeloengan ka istri teh, bari seug dombana 18 diinoeman. 'Tidinja maroelang [b] ka Rěhoeël ramana. Pok ramana njaoer: Koe naon maraneh, noe matak tereh moe-19 lang poë ijeu? 'Ari pioendjoekna: Soemoehoen, aja hidji djalma, oerang Měsir, ngaleupaskeun koering sadaja ti leungeun taroekang ngangon teja, samalah mangnimbaänkeun ka koering, bari seug dom-20 ba-domba diinoeman.' Saoerna ka poetrapoetrana: Eta ajeuna aja di mana? Naha eta djalma koe maraneh ditinggalkeun? 21 Geura tejang, sina dahar roti. 'Ari Moesa ngaroedjoekan matoeh di eta djalma, sarta dipaparin Sěpora poetrana, djadi 22 garwana. 'Nja eta toeloej ngowokeun [c] hidji poetra lalaki, seug koe Moesa dingaranan Gersom; karana lahirna: Aing teh geus djadi djalma ngoembara di tanah bangsa sedjen. *a* p. 18 : 10, 11. *b* p. 3 : 1. 4 Moesa 10 : 29. *c* p. 18 : 2—4.

23 Geus kitoe, lawas ti lawas radja Měsir teja maot. Děmi oerang Israil tingroemahoeh tina hal pagawean teja, bari tingdjalěrit; ari sasambatna tina hal pa-24 gawean teh oenggah ka Allah. 'Sarta koe Allah kadangoe gěgěroenganana, [a] toer Allah ngemoetkeun pěrdjangdjian andjeunna ka Ibrahim, ka Ishak 25 djeung ka Jakoeb teja. 'Ari Allah [b] ningali ka oerang Israil, sarta koe Allah kaoeninga. *a* 1 Moesa 15 : 18. 3 Moesa 26 : 42. Loek. 1 : 72. *b* p. 3 : 7.

PASAL 3.

Ari Moesa [a] ngangon domba Jitro měrtoewana, panghoeloe Midian teja. Hidji mangsa ngagiringkeun domba-domba ka tonggoheun těgal lěga, sarta dongkap [b] ka goenoeng Allah, ka goe-2 noeng Horeb. 'Tidinja [c] Malaikat Pangeran nembongan ka andjeunna di djěro seuneu hoeroeng, [d] dina těngah leuweung tjoetjoek. Ret andjeunna ningali, doemadakan, leuweung tjoetjoek teh ngagědoer koe seuneu, tapina leuweung 3 tjoetjoek teh taja pisan noe lěboer. 'Pok Moesa ngalahir: Ah, aing dek njimpang, ngawaskeun eta tetendjoan noe sakitoe aheng, koe naon noe matak leuweung tjoetjoek teh teu kahoeroe. *a* Djab. 77 : 21; 78 : 70—72. *b* p. 4 : 27; 18 : 5. 1 Radja 19 : 8. *c* Lal. 7 : 30. *d* 5 Moesa 33 : 16.

4 Barang katingal koe Pangeran, jen Moesa njimpang, sědja ngawaskeun, ladjěng koe Allah disaoer ti těngahna leuweung tjoetjoek, kijeu timbalanana: Moesa! Moesa! Wangsoelanana: [a] Noen, 5 ijeu simkoering! 'Timbalanana: Poma maneh oelah deukeut ka dijeu! [b] Geura ngalaän taroempah tina soekoe maneh; karana ijeu ěnggon, anoe keur ditintjak 6 koe maneh, nja taneuh soetji. 'Timbalanana deui: [c] Ijeu kami Allah karoehoen maneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak sarta Allah Jakoeb. Pek Moesa meungpeunan pameunteuna; [d] karana sijeuneun nendjo ka Allah. *a* 1 Moesa 22 : 11; 31 : 11. *b* Jos. 5 : 15. *c* Mat. 22 : 32. Loek. 20 : 37. *d* Lal. 7 : 32.

7 Nimbalan deui Pangeran: [a] Kami geus waspada pisan di kabalangsakan oemat kami anoe di Měsir, sarta koe kami geus kadangoe sasambatna tina sabab [b] anoe pada ngagawekeun ka dinja; wantoe-wantoe kami teh leuwih oeninga 8 dina kasangsaraänana. 'Malah kami ajeuna [c] geus loengsoer, rek ngaleupaskeun eta ti leungeun oerang Měsir, sarta rek diinditkeun ti tanah Měsir ka hidji tanah

anoe aloes nja lĕga, [d] ka tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe, nja ka ĕnggon oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes. 9 'Ari ajeuna, masing njaho, sasambatna oerang Israil geus datang ka kami; malah-malah kami teh geus waspada dina panganijaja, anoe koe oerang Mĕsir dipake nganijaja ka darinja. 10 'Ari ajeuna, geura leumpang; maneh koe kami [e] rek dipiwarang ka Piraon, soepaja oemat kami, oerang Israil, koe maneh diboedalkeun ti Mĕsir. *a* p. 2:25; Nĕh. 9:9. *b* p. 5:6. *c* 1 Moesa 11:5. *d* 5 Moesa 8:7. *e* Jos. 24:5; Lal. 7:34.

11 Pioendjoek Moesa ka Allah: Na saha simkoering teh, jen kĕdah leumpang ka Piraon, sarĕng kĕdah ngaboedalkeun oerang Israil ti Mĕsir? 12 'Ari timbalanana: Da kami teh [a] tangtoe njarĕngan ka maneh; sarta kijeu pitandaeunana ka maneh, jen maneh dipiwarang koe kami: dimana maneh geus ngaboedalkeun eta djalma-djalma ti Mĕsir, seg maraneh [b] bakal ngabakti ka Allah dina ijeu goenoeng. *a* Jos. 1:5; Hak. 6:16. *b*. p. 19:20; 24:4; Lal. 7:7.

13 Oendjoekan deui Moesa ka Allah: Noen, ari simkoering dongkap ka oerang Israil, sarĕng mitjatoer ka darinja, jen: Allah karoehoen maraneh anoe miwarang kaoela ka maraneh; soepami ngaromong ka simkoering: [a] Saha padjĕnĕnganana? kĕdah didjawab koemaha koe simkoering teh? 14 'Ari timbalan Allah ka Moesa: [b] KAMI BAKAL DJOEMĔNĔNG SAKOEMAHA KAMI NJA BAKAL DJOEMĔNĔNG. Timbalanana deui: Koedoe kijeu nja mitjatoer ka oerang Israil: KAMI BAKAL DJOEMĔNĔNG anoe miwarang kaoela ka maraneh. *a* 1 Moesa 32:29. *b* Jĕs. 41:4; Wah. 1:4, 8.

15 Nimbalan deui Allah ka Moesa: Maneh koedoe mitjatoer kijeu ka oerang Israil: Pangeran, Allah karoehoen maraneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak djeung Allah Jakoeb teja noe miwarang kaoela ka maraneh. [a] Nja kitoe djĕnĕngan kami salalanggĕngna, sarta nja kitoe pangingĕt-ngingĕt ka kami toeroen-toemoeroen. 16 'Geura leumpang, koedoe ngoempoelkeun kokolot-kokolot Israil, bari seug bebedja ka darinja kijeu: Pangeran, Allah karoehoen maraneh, nembongan ka kaoela, nja eta Allah Ibrahim, Ishak sarta Jakoeb; ari timbalanana: Kami teh geus ngalajad ka maraneh, geus waspada di sakoer anoe dipigawe ka maraneh di Mĕsir. 17 'Sarta kami nimbalan: Kami rek ngDinditkeun maraneh ti djĕro kabalangsakan di Mĕsir, ka tanah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes, nja ka tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe. 18 'Ari eta teh bakal pada ngagoegoe ka omong maneh; sarta maneh koedoe ngadatangan ka radja Mĕsir, mawa kokolot-kokolot Israil; seug koedoe pada poepoelih ka dinja kijeu: [b] Pangeran, Allah oerang Ibrani, mĕndakan ka koering sadaja; ari ajeuna, koering sadaja moegi diidinan leumpang, lalakon tiloe poë, asoep ka tĕgal lĕga, soepaja koering pada ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja. 19 'Tatapi kami leuwih oeninga, jen radja Mĕsir moal mikeun ka maraneh leumpang, sanadjan make leungeun kawasa oge. 20 'Ari kami teh bakal njodorkeun panangan kami, seug tanah Mĕsir rek digĕboegan koe saniskara moedjidjat kami, anoe koe kami rek didamĕl di Mĕsir; sanggeusna kitoe maraneh koe eta bakal didjoeroeng leumpang. 21 'Sarta eta djalma-djalma koe kami rek dipaparin koernija dina panon oerang Mĕsir; anoe matak maraneh, samangsa leumpang, moal leumpang lengoh. 22 'Satĕgĕsna [c] oenggal-oenggal awewe ka tatanggana djeung ka batoerna saimah, pada awewe, bakal menta barang perak djeung barang ĕmas, kitoe deui papakean; nja eta koe maraneh bakal dimoewatkeun ka anak maraneh lalaki-awewe; [d] djadi maraneh teh bakal ngarampogan oerang Mĕsir.

a Djab. 135:13; Jĕs. 42:8. *b* p. 5:3. *c* p. 11:2, 3. *d* p. 12:36; 1 Moesa 31:9.

PASAL 4.

Ngawangsoel Moesa, kijeu wangsoelanana: Noen soemoehoen, [a] eta teh moal pĕrtjajaeun ka simkoering, sarĕng moal ngagaroegoe ka omong simkoering; sajaktosna bakal ngaromong kijeu: Moal ĕnja Pangeran nembongan ka maneh. 2 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Eta naon anoe ditjĕkĕl koe leungeun maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen,

3 iteuk. 'Ari timbalanana: Geura aloengkeun ka taneuh! Pek dialoengkeun ka taneuh. [b] Geus kitoe djadi oraj. Seug 4 Moesa ngĕdjat, sijeun eta oraj. 'Timbalan Pangeran deui ka Moesa: Geura sodorkeun leungeun maneh, tjĕkĕl boentoetna. Seg Moesa njodorkeun panangananana, pek ditjĕkĕl. Geus kitoe djadi 5 iteuk deui dina panangananana. 'Soepaja eta teh pada pĕrtjaja, jen estoe ka maneh geus nembongan Pangeran, Allah karoehoenna, Allah Ibrahim, Allah Ishak sarta Allah Jakoeb. *a* p. 14:31. *b* p. 7:10.

6 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Leungeun maneh geura asoepkeun kana harigoe maneh. Seug Moesa ngasoepkeun panangananana kana harigoena. Toeloej dika-loewarkeun; doemadakan, panangananana [a] keuna kasakit lepra, ngĕ-7 plak sapĕrti saldjoe. 'Timbalanana deui: Leungeun maneh geura asoepkeun deui kana harigoe maneh. Seug Moesa ngasoepkeun deui panangananana kana harigoena. Toeloej dika-loewarkeun tina harigoena; doemadakan, geus poelih deui 8 sapĕrti salirana. 'Ari geus kitoe, saoepama hanteu pĕrtjajaeun ka maneh, sarta hanteu ngagaroegoe ka omong tanda noe ti heula, ka omong tanda noe pan-9 deuri mah tangtoe pada pĕrtjajaeun. 'Dĕmi geus kitoe, saoepama hanteu pĕrtjajaeun keneh kana tanda noe doewa teja, djeung hanteu ngagaroegoe ka omong maneh, toeloej maneh koedoe njokot tjai bangawan, bari seg dikoetjoerkeun ka darat. [b] Geus kitoe eta tjai, beunang maneh njokot ti bangawan, pidjadieun gĕtih di darat. *a* 4 Moesa 12:10; 2 Radja 5:27. *b* p. 7:17.

10 Ari pioendjoek Moesa ka Pangeran: Noen Goesti! simkoering teh [a] lain djalma bisa ngomong, boh ti kamari, boh ti mangkoekna, boh tina mangsa andjeun ngandika ka diri abdi; salĕrĕsna simkoering teh beurat biwir, beurat le-11 tah. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Moesa: Saha teja noe ngajakeun soengoet ka manoesa? atawa saha teja noe ngadjadikeun anoe pireu, atawa noe torek, atawa noe beunta, atawa noe mĕrĕm? 12 Lain nja kami Pangeran? 'Ari ajeuna, geura leumpang; [b] kami teh tangtoe njarĕngan ka biwir maneh, sarta rek ngawoeroekkeun ka maneh anoe koedoe 13 diomongkeun. 'Pioendjoekna deui: Noen Goesti! moegi miwarang mana bae noe koe andjeun dikĕrsakeun dipiwarang. 14 'Ladjĕng Pangeran djadi bĕndoe ka Moesa, bari nimbalan kijeu: Naha Haroen, kaom Lewi teja, lain doeloer maneh? Kami leuwih oeninga, jen eta teh pĕrlente pisan ngomongna; malah-malah, masing njaho, eta teh ĕngke ka loewar, mapagkeun ka maneh, sarta ari nendjo ka maneh, tangtoe boengaheun sadjĕro 15 hatena. 'Seug maneh [c] koedoe mitjatoer ka dinja, ngajakeun piomongeun dina biwirna. Ari kami teh bakal njarĕngan ka biwir maneh djeung ka biwir Haroen, sarta kami rek ngawoeroekkeun ka maraneh anoe koedoe dilampahkeun. 16 'Ari Haroen teh koedoe mitjatoer ka djalma-djalma ngagantian maneh, nja djadi lalambĕj maneh; [d] dĕmi maneh 17 ka Haroen minangka Allah. 'Sarta eta iteuk koe maneh bawa, tjĕkĕl koe leungeun; pilantaraneun maneh ngalampahkeun tanda-tanda teja. *a* p. 6:11, 30; Lal. 7:22. *b* Jĕs. 51:16; Loek. 21:15. *c* p. 7:2. *d* p. 7:1, 2.

18 Toeloej Moesa angkat, moelih [a] ka Jitro mĕrtoewana; seug mihatoer ka dinja: Koering nĕda idin leumpang, sĕdja moelang ka doeloer-doeloer koering, anoe di Mĕsir, nangenan hariroep keneh hanteuna. Ari saoer Jitro ka Moesa: Soewawi, masing salamĕt! *a* p. 18:1.

19 Sarta Pangeran nimbalan deui ka Moesa di tanah Midian: Geura leumpang, koedoe moelang ka Mĕsir; karana sakabeh djalma, [a] noe ngarah pati 20 maneh teja, geus paraeh. 'Tidinja Moesa njandak [b] poetra-garwana, ditaroenggangkeun kana kalde, bari toeloej moelih ka tanah Mĕsir. Ari [c] iteuking Allah teja koe Moesa ditjandak koe pa-21 nangananana. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Sabot maneh di djalan, moelang ka Mĕsir, sing hade-hade kana sakabeh moedjidjat, anoe koe kami diajakeun dina leungeun maneh teja; eta koe maneh koedoe dilampahkeun di hareupeun Piraon; [d] tatapi kami bakal ngaheuraskeun hatena, datang ka djalma-djalma koe eta moal dibere leum-22 pang. 'Sarta maneh koedoe mopojan ka Piraon: Kijeu timbalan Pangeran: Israil 23 teh [e] poetra kami noe tjikal. 'Ari tim-

balan kami ka maneh: Eta poetra kami koe maneh koedoe dibere leumpang, sina ngawoela ka kami. Lamoen maneh teu daek mere eta leumpang, masing nganjahokeun, [f] anak maneh noe tjikal koe kami tangtoe dipaehkeun.

a p. 2:15; Mat. 2:20. *b* p. 18:2—4. *c* p. 17:9; Jĕs. 10:24, 26. *d* p. 3:19; 7:3. *e* Hos. 11:1. *f* p. 12:29.

24 Dĕmi geus kitoe, eukeur di djalan, di djĕro pamondokan, seug Pangeran mĕgatan ka Moesa, noe dipandang maehkeun. 25 'Toeloej Sĕpora njandak [a] peso batoe, pek ngeureud koeloep poetrana [noe boengsoe]; kokotjopna sok ka dampalna, bari mihatoer: Sajaktosna, andjeun teh ka koering panganten gĕtih! 26 'Toeloej Moesa koe Pangeran diantĕp. Mangsa harita Sĕpora njĕboetkeun: panganten gĕtih, tina hal njoenatan.

a Jos. 5:2.

27 Djeung deui Pangeran nimbalan ka Haroen: Maneh geura bral, koedoe mapagkeun Moesa ka tĕgal lĕga. Bral angkat, toeloej patĕpang djeung Moesa [a] lĕbah goenoeng Allah teja; seug Moesa ditjijoem. 28 'Geus kitoe Moesa njarijoskeun ka Haroen sadajana pangandika Pangeran, anoe miwarang andjeunna, reudjeung sakabeh tanda, anoe ditimbalkeun ka andjeunna teja. 29 'Tidinja Moesa ladjĕng angkatna sarĕng Haroen. Sasoempingna [b] ngoempoelkeun sakabeh kokolot oerang Israil. 30 'Toeloej koe Haroen dibedjaän hal sadajana pangandika, noe koe Pangeran geus diandikakeun ka Moesa; sarta midamĕl tanda-tanda teja di hareupeun panon djalma-djalma. 31 'Ari djalma-djalma teh [c] pĕrtjajaeun; sarta barang ngadarenge, jen Pangeran geus ngalajad ka oerang Israil, sarta geus waspaoseun dina kabalangsakanana, broek saroedjoed sarta sĕmbahijang.

a p. 3:1. *b* p. 3:16. *c* p. 14:31.

PASAL 5.

Sanggeusing kitoe Moesa djeung Haroen ngadareuheus, sarta oendjoekan ka Piraon: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Oemat kami bere leumpang, sina pada milampah pesta ka kami di tĕgal lĕga. 2 'Dĕmi lahiran Piraon: [a] Na saha Pangeran teh, anoe koe aing koedoe ditoeroet parentahna, ngidinan Israil leumpang? Aing teu njaho ka Pangeran, malah-malah Israil koe aing moal diidinan leumpang. 3 'Pioendjoekna: [b] Allah oerang Ibrani mĕndakan ka simkoering; moegi-moegi koering sadaja diidinan leumpang, lalakon tiloe dintĕn, asoep ka tĕgal lĕga, soepaja koering pada ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja, sangkan andjeunna oelah naradjang ka koering sadaja nganggo pagĕboeg atanapi nganggo pĕdang. 4 'Dĕmi lahiran radja Mĕsir ka arandjeunna: Naha Moesa djeung Haroen! koe naon maraneh dek ngalesotkeun eta djalma-djalma ti pagaweanana? Geura baralik ka papantjen maraneh! 5 'Ngalahir deui Piraon: Saĕnjana, [c] djalma-djalma eusi tanah ajeuna geus loba teuing, wĕt koe maraneh dek dieureunkeun tina papantjenna!

a Dan. 3:15. *b* p. 3:18. *c* p. 1:7, 12.

6 Tidinja Piraon poë harita keneh miwarang [a] ka poerah ngagawekeun djalma-djalma sarta ka sagala pangoeroesna, kijeu piwaranganana: 7 'Maraneh kahareupna oelah mere-mere deui sapoe ka eta djalma-djalma, baris njijeun bata, sapĕrti kamari-mangkoekna; sina laleumpang moeloengan sapoe koe maneh. 8 'Tatapi ari kamistian bata, sakoemaha njarijeunna kamari-mangkoekna, koedoe tĕtĕpkeun ka darinja, poma oelah dikoerangan; karana eta teh ngarĕdoel, kitoe noe matak tinggarĕro, pokna: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngoerban ka Allah oerang! 9 'Masing beurat pagaweanana ka eta djalma-djalma, soepaja baroga lampahkeuneun, sarta oelah naranggap ka omong bohong.

a p. 3:7.

10 Toeloej poerah ngagawekeun djalma-djalma sarta djeung pangoeroesna teja pada ka loewar, bari seug ngabedjaän ka djalma-djalma, pokna: Aja timbalan Piraon kijeu: Aing moal maparin deui sapoe ka maraneh. 11 'Koedoe laleumpang, ngala sapoe koe maneh, ti mana bae nja pimanggiheun; tatapi ari pagawean maraneh moal dikoerangan. 12 'Tidinja eta djalma-djalma paboejar, oedar-idĕr di sakoeriling tanah Mĕsir, moeloengan djarami, baris sapoe. 13 'Ari poerah ngagawekeun teh pada ngagĕntak-gĕntak,

aromongna: Sing anggeus pagawean maraneh, hantja sapoë-sapoëna, sakoemaha basa keur aja sapoe. 14 'Malah pangoeroes oerang Israil, anoe dibakoekeun ka darinja koe poerah ngagawekeun Piraon teja, pada diteunggeulan, sarta diomongan kijeu: Koe naon maraneh kamari djeung poë ijeu hanteu anggeus katangtoean maraneh njijeun bata, sapěrti kamari-mangkoekna?

15 Tidinja pangoeroes oerang Israil ngadareuheusan, sasambat ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Koe naon gamparan noe mawi ka abdi-abdi gamparan midamĕl kitoe? 16 'Abdi-abdi gamparan hanteu dipaparin sapoe; padahal parentahna ka diri abdi: Geura njarijeun bata! Ari abdi-abdi gamparan sajaktosna diteunggeulan, nanging wilajat gamparan anoe gadoeh dosa. 17 'Dĕmi timbalan radja: Maraneh ngĕdoel, poegoeh ngĕdoel; kitoe noe matak sok ngaromong: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngoerban ka Pangeran! 18 'Ari ajeuna, los laleumpang, geura digarawe; tatapi maraneh moal dibere sapoe, kitoe ge kamistian bata koedoe njanggakeun.

19 Geus tĕrangeun pangoeroes oerang Israil, diri maranehanana meunang katjilakaän, da parentahna: Maraneh teu meunang ngoerangan tina rejana bata, hantja sapoë-sapoëna. 20 'Toeloej papanggih djeung Moesa sarta djeung Haroen, noe keur ngarantosan mĕgat maranehanana waktoe ka loewar ti Piraon. 21 'Pok pada oendjoekan ka arandjeunna: Pangeran moegi sing waspaos ka arandjeun, sarĕng ngabĕnĕran, sarehna baoe seungit koering sadaja koe arandjeun geus didjadikeun baoe bijoek ka pajoeneun Piraon sarĕng ka hareupeun mantri-mantrina, sasat njanggakeun pĕdang ka pananganana, pikeun mareuntjit ka koering sadaja.

22 Tidinja Moesa marĕk deui ka Pangeran, sarta oendjoekan kijeu: Èh Goesti! naha eta djalma-djalma koe andjeun didatangan katjilakaän? Koe naon mana simkoering dipiwarang? 23 'Ari ti wangkid simkoering asoep ka Piraon, hatoeran mawa padjĕnĕngan andjeun, eta njilakakeun ka djalma-djalma teh; doepi pĕrkawis ngaleupaskeun teja, geuning andjeun teu ngaleupaskeun oemat andjeun. 24 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Moesa: Ajeuna maneh bakal nendjo anoe koe kami rek didamĕl ka Piraon; karana maraneh ĕngke koe eta dibere leumpang, [a] kapaksa koe leungeun kawasa; malah maraneh koe eta [b] ĕngke didjongklokkeun ti tanahna, kapaksa koe leungeun kawasa. *a* p. 3:19, 20. *b* p. 12:33.

PASAL 6.

Tidinja Allah ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana ka dinja: [a] Ijeu kami Pangeran. 2 'Ari kami nembongan ka Ibrahim, ka Ishak sarta ka Jakoeb, sok njĕboetkeun diri kami [b] Allah noe moerba-wisesa; dĕmi djĕnĕngan kami Pangeran koe kami hanteu dinjahokeun ka darinja. 3 'Djeung deui kami ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami ka darinja, [c] rek dipaparin tanah Kanaän, nja eta tanah pangoembaraänana, ĕnggonna ngaloembara. 4 'Samalah koe kami geus kadangoe gĕgĕroengan oerang Israil, anoe dikoemawoelakeun koe oerang Mĕsir, [d] sarta kami teh eling ka pĕrdjangdjian kami teja. 5 'Koe sabab eta, maneh geura bebedja ka oerang Israil: Ijeu kami Pangeran; sarta maraneh koe kami rek dika-loewarkeun ti handapeun papantjen oerang Mĕsir, djeung dileupaskeun tina koemawoela maraneh ka dinja; ĕngke maraneh koe kami didjait, make panangan anoe njodor sarta make hoekoeman noe rarosa. 6 'Ari maraneh koe kami rek diangkĕn oemat, djeung kami bakal Allah maraneh, sarta maraneh bakal nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti handapeun papantjen oerang Mĕsir. 7 'Sarta maraneh koe kami rek didatangkeun kana tanah, anoe djadi sabab kami [e] ngatjoengkeun panangan, rek dipaparinkeun ka Ibrahim, ka Ishak sarta ka Jakoeb teja; estoe koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, djadi warisan: ijeu kami Pangeran. 8 'Toeloej Moesa ngalahir kitoe ka oerang Israil; tatapi hanteu ngagaroegoe ka Moesa, tina karoepĕkan pikir djeung tina kabanggaän koemawoela. *a* p. 20:2. *b* 1 Moesa 17:1; 35:11. *c* 1 Moesa 17:8; 26:3. *d* p. 2:24. *e* 1 Moesa 14:22; 22:16.

9 Tidinja Pangeran ngandika deui ka 10 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh geura ngadatangan deui, poepoelih ka Piraon, radja Mĕsir, oerang Israil koedoe 11 dibere leumpang ti tanahna. 'Oendjoekan Moesa ka pajoeneun Pangeran, kijeu pioendjoekna: Noen, oerang Israil hanteu ngagaroegoe ka simkoering; pimanaeun Piraon ngagoegoe ka simkoering? [a] da simkoering teh hanteu disoe- 12 natan biwir. 'Tatapi Pangeran ngandika deui ka Moesa djeung ka Haroen, dipiwarang ka oerang Israil djeung ka Piraon, radja Mĕsir, dikĕrsakeun ngaboedalkeun oerang Israil ti tanah Mĕsir.

a p. 4 : 10.

13 Ijeu teh [a] loeloegoe ahli karoehoen di oerang Israil. Poetra Roebin, tjikal Israil teja, Hanok djeung Paloe, Hesron djeung Karmi. Nja eta bangsa-bangsa 14 Roebin. 'Ari poetra Simon teja Jĕmoeël, Jamin, Ohad, Jakin djeung Sohar; aja deui Saoel, anoe djadi anak awewe oerang Kanaän. Nja eta bangsa- 15 bangsa Simon. 'Sarta ijeu [b] ngaran poetra Lewi teja, noeroetkeun toetoeranana: Gerson, Kahat djeung Mĕrari. Ari taoen oemoer Lewi saratoes tiloe poe- 16 loeh toedjoeh taoen. 'Poetra Gerson teja Libni djeung Simi, sabangsa-sabangsa- 17 na. 'Poetra Kahat teja Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël. Ari taoen oemoer Kahat saratoes tiloe poeloeh tiloe ta- 18 oen. 'Ari poetra Mĕrari teja Mahli djeung Moesi. Nja eta bangsa-bangsa Lewi, noe- 19 roetkeun toetoeranana. 'Ari [c] Amram teja nikah Jokebed ĕmbina, djadi geureuhana. Nja eta toeloej ngowokeun pikeun andjeunna Haroen djeung Moesa teja. Ari taoen oemoer Amram saratoes 20 tiloe poeloeh toedjoeh taoen. 'Ari poetra Jishar teja [d] Korah, Nepeg djeung Sik- 21 ri. 'Ari poetra Oesiël teja [e] Misael, El- 22 sapan djeung Sitri. 'Ari Haroen teja nikah Eliseba poetra Aminadab, saderek Nahson, djadi geureuhana. Nja eta toeloej ngowokeun pikeun andjeunna [f] Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung Ita- 23 mar. 'Ari poetra Korah teja Asir, Elkana djeung Abiasap. Nja eta bangsa- 24 bangsa oerang Korah. 'Ari Elasar poetra Haroen teja nikah sahidji poetra Poetiël, djadi geureuhana. Nja eta toeloej ngowokeun pikeun andjeunna [g] Pinĕhas. Nja eta kabeh loeloegoe ahli karoehoen 25 kaom Lewi, sabangsa-sabangsana. 'Nja eta Haroen djeung Moesa, noe koe Pangeran ditimbalan ngaboedalkeun oerang Israil ti tanah Mĕsir, noeroetkeun ba- 26 lad-baladna. 'Nja eta noe aroendjoekan ka Piraon, radja Mĕsir, dikĕrsakeun ngaboedalkeun oerang Israil ti Mĕsir. Nja eta Moesa djeung Haroen.

a 1 Moesa 46 : 8. 4 Moesa 26 : 5. *b* 4 Moesa 3 : 17. *c* p. 2 : 1. *d* 4 Moesa 16 : 1. *e* 3 Moesa 10 : 4. *f* p. 28 : 1. *g* 4 Moesa 25 : 7.

27 Geus kitoe, keur mangsa Pangeran 28 ngandika ka Moesa di tanah Mĕsir, 'Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: Ijeu kami Pangeran. Maneh koedoe moepoelihkeun ka Piraon, radja Mĕsir, saniskara noe koe kami dilahir- 29 keun ka maneh. 'Toeloej Moesa oendjoekan ka pajoeneun Pangeran: Noen, simkoering teh hanteu disoenatan biwir; pimanaeun Piraon ngagoegoe ka simkoering?

PASAL 7.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing nganjahokeun, [a] maneh koe kami geus ditangtoekeun minangka Allah ka Piraon; ari Haroen, doeloer ma- 2 neh, pidjadieun nabi maneh. 'Eta maneh koedoe njatoerkeun saniskara noe koe kami ditimbalkeun ka maneh; dĕmi koe Haroen, doeloer maneh, koedoe dipoepoelihkeun ka Piraon, sina oerang 3 Israil dibere leumpang ti tanahna. 'Ari kami [b] bakal neuaskeun hate Piraon, sarta rek ngadamĕl tanda djeung moe- 4 djidjat loba pisan di tanah Mĕsir. 'Tatapi Piraon moal ngagoegoe ka maraneh, noe matak kami rek mĕtakeun panangan kami ka Mĕsir, sarta [c] wadya-balad kami, oemat kami, oerang Israil, rek diboedalkeun ti tanah Mĕsir, make hoekoeman noe ra- 5 rosa. 'Ari oerang Mĕsir [d] bakal pada nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, dimana kami geus njodorkeun panangan kami ka loehoereun Mĕsir, sarta ngaloewarkeun oerang Israil ti tĕngah mara- 6 nehanana. 'Prak koe Moesa djeung Haroen dilampahkeun; sakoemaha timbalan Pangeran ka arandjeunna, nja kitoe 7 pisan ngalampahkeunana. 'Ari Moesa oemoerna [e] dalapan poeloeh taoen, djeung Haroen oemoerna dalapan poeloeh tiloe

taoen, keur mangsa aroendjoekan ka Piraon. *a* p. 4:16. *b* p. 7:13, 22; 8:15, 19, 32; 9:7, 34; Roem 2:4, 5. *c* p. 12:41. *d* p. 8:10, 22; 9:14. *e* Lal. 7:23, 30, 36.

8 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu timbalanana: 9 'Lamoen Piraon mitjatoer ka maraneh, kijeu pokna: Geura maraneh njijeun moedjidjat; seg maneh ka Haroen koedoe ngomong kijeu: Tjokot iteuk kakang, [a] toeloej aloengkeun ka pajoeneun Piraon, sing djadi naga! 10 'Tidinja Moesa djeung Haroen ngadareuheusan ka Piraon; prak ngalampahkeun kitoe, sakoemaha timbalan Pangeran. Pek Haroen ngaloengkeun iteukna ka pajoeneun Piraon sarta ka hareupeun mantri-mantrina; seug djadi naga. 11 'Tidinja Piraon sabalikna njaoer [b] djalma palintĕr sarta taroekang njampe; pek eta ge, pandita-pandita Mĕsir, pada migawe kitoe koe lantaran elmoena. 12 'Hidji-hidji pada ngaloengkeun iteukna, seug djaradi naga; dĕmi iteuk-iteuk maranehanana dilĕglĕgan koe iteuk Haroen. 13 'Tatapi manah Piraon heuras, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; [c] sakoemaha pangandika Pangeran teja. *a* p. 4:3. *b* 1 Moesa 41:8. 2 Tim. 3:8. Mat. 24:24. *c* p. 3:19.

14 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Hate Piraon teuas, teu daekeun mere eta djalma-djalma boedal. 15 'Maneh isoek-isoek koedoe leumpang ka Piraon; masing njaho, eta bakal ka loewar [a] kana tjai; koedoe koe maneh didagoan, pĕgat di sisi bangawan; ari iteuk, anoe salin roepa djadi oraj teja, tjĕkĕl koe leungeun maneh. 16 'Seg koedoe poepoelih ka dinja kijeu: [b] Koering dipiwarang ka andjeun koe Pangeran, Allah oerang Ibrani; timbalanana: Oemat kami bere leumpang, sina ngabakti ka kami di tĕgal lĕga. Ari maneh teh saĕnjana hanteu ngagoegoe tĕpi ka ajeuna. 17 'Kijeu timbalan Pangeran: Djalan kijeu maneh pitĕrangeun, jen kami teh estoe Pangeran: masing njaho, ijeu iteuk, anoe ditjĕkĕl koe leungeun kami, dek diteunggeulkeun kana tjai anoe dina bangawan; 18 [c] seug bakal salin roepa, djadi gĕtih. 'Ari [d] laoek, anoe dina bangawan, bakal paraeh, sarta bangawanna bakal baoe, wani oerang Mĕsir barosĕn, eureun ngarinoemna tjai tina bangawan. 19 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njokot iteuk kakang, seg koedoe njodorkeun leungeun kakang ka loehoereun tjai-tjai Mĕsir, ka loehoereun sagala waloenganana, ka loehoereun sagala bangawanna, djeung ka loehoereun sitoesitoena, singgĕtna ka loehoereun sakabeh pakoempoelan tjai bogana, sing djaradi gĕtih; pibakaleun aja gĕtih di sakoeriling tanah Mĕsir, nadjan dina wadah sipat kai sarta dina wadah sipat batoe. 20 'Prak Moesa djeung Haroen pada ngalampahkeun kitoe, sakoemaha timbalan Pangeran. Pek Haroen ngadjoengdjoengkeun iteuk, seug neunggeul tjai anoe dina bangawan, di pajoeneun Piraon sarta di hareupeun mantri-mantrina. Toeloej sakabeh tjai anoe dina bangawan salin roepa, [e] djadi gĕtih. 21 'Ari laoek, anoe dina bangawan, paraeh, sarta bangawanna baoe, wani oerang Mĕsir geus teu kadaroegaeun nginoem tjai tina bangawan. Malah aja gĕtih di sakoeriling tanah Mĕsir. 22 'Prak pandita Mĕsir ge pada njijeun noe kitoe pĕtana, koe lantaran elmoena. Noe matak manah Piraon beuki heuras, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; [f] sakoemaha pangandika Pangeran teja. 23 'Toeloej Piraon malik, moelih ka gĕdongna; hal anoe kitoe ge koe andjeunna hanteu dipadoeli. 24 'Tidinja sakabeh oerang Mĕsir pada ngarali sakoeriling bangawan, njijar tjai inoemeun; karana geus teu kadaroegaeun nginoem tjai 25 bangawan. 'Pangkitoe teh djĕdjĕg toedjoeh poë, ti sanggeus Pangeran neunggeul bangawan teja. *a* 1 Moesa 41:1. *b* p. 5:1, 3. *c* p. 4:9. *d* 4 Moesa 11:5. *e* Djab. 78:44; 105:29. *f* p. 3:19.

PASAL 8.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon, poepoelih ka dinja: [a] Kijeu timbalan Pangeran: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami. 2 'Saoepama maneh teu daek mere leumpang, masing njaho, sawĕwĕngkĕran maneh koe kami dek digĕboeg, ngajakeun bantjet, 3 'wani bangawan teh pinoeh koe bantjet; sarta bakal aroenggah, arasoep

ka imah maneh, djeung ka kamar maneh heës, malah aroenggah ka ĕnggon maneh; kitoe deui piarasoepeun ka imah mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, ka sagala pameuleuman maneh, djeung
4 ka sagala [b] pangadonan maneh. 'Sarta eta bantjet piaroenggaheun ka diri maneh, ka rahajat maneh djeung ka saka-
5 beh mantri maneh. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njodorkeun leungeun kakang, bari njĕkĕl iteuk kakang, ka loehoereun sagala waloengan, ka loehoereun sagala bangawan, djeung ka loehoereun sagala sitoe, sina aroeng-
6 gah bantjet ka tanah Mĕsir. 'Pek Haroen njodorkeun pananganana ka loehoereun tjai-tjai Mĕsir; tjat bantjet aroenggah, wani ngalipoetan satanah
7 Mĕsir. 'Prak [c] pandita-pandita ge pada njijeun noe kitoe pĕtana, koe lantaran elmoena, ngajakeun aroenggah bantjet ka tanah Mĕsir. *a* p. 7:16. *b* p. 12:34. *c* p. 7:11.

8 Tidinja Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Geura nĕnĕda ka Pangeran, eta bantjet moegimoegi disingkirkeun ti diri aing sarta ti rahajat aing; geus kitoe djalma-djalma teh koe aing tangtoe diidinan leumpang,
9 sina ngoerban ka Pangeran. 'Pioendjoek Moesa ka Piraon: Soemangga, tangtoskeun bae, iraha simkoering koedoe mangnĕdakeun andjeun, ka mantri-mantri andjeun, sarĕng ka rahajat andjeun, soepaja bantjet teh dibasmi, leungit ti andjeun sarĕng ti sadajana gĕdong andjeun, woengkoel kantoen di banga-
10 wan bae? 'Lahiranana: Isoekan. Pioendjoekna: Sapilahir andjeun; [a] soepaja andjeun ngoeningakeun, jen taja deui sapĕrtos Pangeran, Allah koering sadaja.
11 'Ari bantjet teh ĕngke njalingkir ti andjeun sarĕng ti sadajana gĕdong andjeun, kitoe deui ti mantri-mantri andjeun sarawoeh ti rahajat andjeun, woengkoel
12 kantoen di bangawan bae. 'Toeloej Moesa djeung Haroen ka loewar ti Piraon. Geus kitoe Moesa sasambat ka Pangeran tina hal pĕrkara bantjet, anoe di-
13 datangkeun ka Piraon teja. 'Ladjĕng Pangeran midamĕl tĕroes sapihatoer Moesa; heug eta bantjet-bantjet, noe di imah-imah, di boeroean-boeroean djeung
14 di kĕbon-kĕbon teja, pararaeh. 'Toeloej dikoempoelkeun, ditoempoek-toempoek;
15 wani tanah teh datang ka baoe. 'Ana Piraon geus waspadaeun, jen aja kasĕnangan, seug neuaskeun manahna, hanteu ngagoegoe ka arandjeunna; [b] sakoemaha pangandika Pangeran teja.
a p. 7:5; 9:14. *b* p. 3:19.

16 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njodorkeun iteuk kakang, seg teunggeulkeun ka taneuh pĕlĕdoeg noe di boemi; geus kitoe pidjadieun rambĕ-
17 toek di sakoeriling tanah Mĕsir. 'Prak pada ngalampahkeun kitoe. Pek Haroen njodorkeun pananganana, bari njĕkĕl iteukna; djĕdak neunggeul ka taneuh pĕlĕdoeg noe di boemi; seug aja rambĕtoek, napoek ka manoesa djeung ka sasatoan. Sakabeh taneuh pĕlĕdoeg noe di boemi djadi rambĕtoek, di sakoeriling
18 tanah Mĕsir.'Ari pandita-pandita ge pada njijeun kitoe koe lantaran elmoena, mambrih ngaloewarkeun rambĕtoek, [a] tapi hanteu barisaeun. Ari rambĕtoek teh napoek ka manoesa djeung ka sasatoan.
19 'Pok pandita aroendjoekan ka Piraon: Ijeu teh panangan Allah! Tatapi manah Piraon teuas bae, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; [b] sakoemaha pangandika Pangeran teja. *a* p. 9:11. *b* p. 3:19.

20 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh isoek-isoek koedoe dangdan, toeloej marĕk ka hareupeun Piraon; masing njaho, [a] eta bakal ka loewar kana tjai; seg koedoe poepoelih ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
21 'Karana oepama maneh keukeuh oemat kami teu dibere leumpang, masing njaho, kami rek ngadatangkeun seungseureudan ka maneh, ka mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, djeung ka imah-imah maneh, datang ka imah oerang Mĕsir pararinoeh koe eta seungseureudan, kitoe deui taneuh, anoe keur diĕnggonan
22 koe maranehanana. 'Mangsa harita kami rek ngabinakeun tanah Gosen, ĕnggon oemat kami goemĕlar, sangkan seungseureudan teh oelah aja di dinja; [b] soepaja maneh nganjahokeun, jen kami Pangeran aja di djĕro ijeu tanah.
23 'Djadi kami teh [c] rek ngajakeun panghalangan di antara oemat kami djeung rahajat maneh. Isoekan ijeu tanda pi-

24 boektieunana. 'Ladjĕng Pangeran ngadamĕl kitoe. Seg datang seungseureudan, rosa katjida, asoep ka gĕdong Piraon, djeung ka boemi mantri-mantrina, sarta aja di sakoeriling tanah Mĕsir; tanah teh datang ka roeksak tina sabab eta seungseureudan. *a* p. 7:15. *b* p. 9:14. *c* p. 11:7.

25 Geus kitoe Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Geura laleumpang, ngoerban ka Allah maraneh 26 [a] dina tanah ijeu. 'Ari pioendjoek Moesa: Moal pisaeëun milampah kitoe; karantĕn anoe koe koering sadaja koedoe dikoerbankeun ka Pangeran, Allah koering sadaja, [b] nja eta kagiroek oerang Mĕsir. Geura manah, soepantĕn ngoerbankeun kagiroek oerang Mĕsir mah di hareupeunana, naha moal ngabĕntoe-27 ran ka koering sadaja koe batoe? 'Pasĕdjaän teh leumpang ka tĕgal lĕga, [c] lalakon tiloe dintĕn; seug ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja, koemaha bae nja bade nimbalkeun ka koe-28 ring sadaja. 'Lahiran Piraon : Aing ngidinan maraneh leumpang, soepaja ngoerban ka Pangeran, Allah maraneh, di tĕgal lĕga; ngan oelah djaraoeh teuing nja leumpang. [d] Geura aing pangnĕda-29 keun! 'Ari pihatoer Moesa: Salĕrĕsna, koering ajeuna rek ka loewar ti andjeun, sĕdja nĕnĕda ka Pangeran; geus kitoe seungseureudan teh tinangtos isoekan njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina sarĕng ti rahajatna; nanging Piraon oelah ngagĕlo deui, hanteu sijos ngidinan djalma-djalma teh leumpang ngoer-30 ban ka Pangeran. 'Toeloej Moesa ka loewar ti Piraon. Geus kitoe nĕnĕda 31 ka Pangeran. 'Seug Pangeran midamĕl tĕroes sapihatoer Moesa; seungseureudan teh njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina djeung ti rahajatna; [e] teu kari 32 hidji-hidji atjan. 'Tatapi Piraon sakali ijeu ge neuaskeun manahna, hanteu koengsi djalma-djalma teh diidinan leumpang. *a* p. 7:16. *b* 1 Moesa 43:32. *c* p. 3:18. *d* p. 9:28. *e* p. 10:19.

PASAL 9.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon, poepoelih ka dinja: [a] Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina nga-2 barakti ka kami. 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere leumpang, masih keneh bae djalma-djalma dipa-3 rakoeng, 'masing njaho, panangan Pangeran pikeunaeun ka ingon-ingon maneh anoe di tĕgal, nja eta ka koeda, ka kalde, ka onta, ka sapi djeung ka domba, di-4 keunaän pagĕboeg bangĕt katjida. 'Tatapi Pangeran [b] bakal ngabinakeun di antara ingon-ingon oerang Israil djeung ingon-ingon oerang Mĕsir; saniskara ingon-ingon oerang Israil moal aja noe 5 paeh hidji-hidji atjan. 'Djeung Pangeran [c] nangtoskeun mangsana, timbalanana: Isoekan Pangeran bakal ngadamĕl eta 6 pĕrkara dina tanah ijeu. 'Prak isoekna eta pĕrkara koe Pangeran didamĕl. [d] Heug sakabeh ingon-ingon oerang Mĕsir paraeh; dĕmi ingon-ingon oerang Israil mah taja noe paeh hidji-hidji atjan. 7 'Toeloej Piraon ngoetoesan, doemadakan, ingon-ingon oerang Israil hidji ge taja noe paeh. Tatapi manah Piraon teuas bae, eta djalma-djalma hanteu diidinan leumpang. *a* p. 8:1. *b* p. 8:22. *c* p. 8:9, 10. *d* Djab. 78:50.

8 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa djeung ka Haroen: Maraneh geura njaranggeum lĕboe pameuleuman; seg koe Moesa koedoe diawoerkeun ka langit, 9 ka hareupeun Piraon. 'Geus kitoe pidjadieun pĕlĕdoeg, ninggang ka sakoeriling tanah Mĕsir, sarta pitĕrapeun ka manoesa djeung ka sasatoan, [a] ngadjadikeun bareuh, kasijatna kĕmboeng-kĕm-10 boeng, di sakoeriling tanah Mĕsir. 'Top njarandak lĕboe pameuleuman; toeloej ngadareuheus ka pajoeneun Piraon, pek eta lĕboe koe Moesa diawoerkeun ka langit. Geus kitoe ngadjadi bareuh, kasijatna kĕmboeng-kĕmboeng, di ma-11 noesa djeung di sasatoan. 'Datang ka pandita-pandita teja teu kadaroegaeun nangtoeng di hareupeun Moesa, tina sabab bareuhna; wantoe-wantoe aja bareuh di sagala pandita djeung di saka-12 beh oerang Mĕsir. 'Tatapi Pangeran ngaheuraskeun manah Piraon; teu ngagoegoe ka arandjeunna; [b] sakoemaha pangandika Pangeran ka Moesa teja. *a* 5 Moesa 28:27. *b* p. 3:19.

13 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh isoek-isoek koedoe dangdan, toeloej marĕk ka hareupeun Piraon, poe-

poelih ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami. 14 'Karana sakali ijeu kami rek ngadatangkeun sakabeh balahi kami ka hate maneh, djeung ka mantri-mantri maneh, sarta ka rahajat maneh; [a] soepaja maneh nganjahokeun, [b] jen taja noe nandingan ka kami di saboemi kabeh. 15 'Karana ajeuna ge kami geus njodorkeun panangan kami, kari pek neunggeul ka maneh djeung ka rahajat maneh, dikeunaän pagĕboeg, soepaja maneh disingkirkeun tina boemi. 16 'Tapi saĕnjana, [c] noe matak maneh koe kami digĕlarkeun, nja sangkan kami nandakeun kawasa kami ka maneh, soepaja djĕnĕngan kami dioewarkeun di sakoeriling boemi. 17 'Ari maneh masih keneh bae ngagoengkeun diri, ngahalangan oemat kami, hanteu dibere leumpang, 18 'masing njaho, isoekan, wajah kiwari, [d] kami rek noeroenkeun hoedjan boewah, rosa katjida; noe saroepa kitoe tatjan kasorang di Mĕsir ti poëan diadĕgkeunana, tĕpi ka ajeuna. 19 'Ari ajeuna, geura nitahan, geuwat asoepkeun ingon-ingon maneh, djeung sakoer bae bobogaän maneh anoe di tĕgal. Sakabeh manoesa djeung sasatoan, anoe piajaeun di tĕgal, hanteu diasoepkeun ka imah, dimana katinggang koe eta hoedjan boewah, tanwande paraeh. 20 'Saha-saha abdi Piraon anoe sijeun koe pangandika Pangeran, ngageuwat badega-badegana djeung ingon-ingonna disina moeroemoeroe ka imah. 21 'Dĕmi saha-saha noe hanteu padoeli ka pangandika Pangeran, badega-badegana djeung ingoningonna diingkeun bae di tĕgal. *a* p. 7:5.
b Jĕr. 10:6, 7. *c* Roem 9:17. *d* Jos. 10:11; Wah. 16:21.

22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun ka langit, sing aja hoedjan boewah di sakoeriling tanah Mĕsir, ninggang ka manoesa, djeung ka sasatoan, sarta ka sakabeh pĕpĕlakan kĕbon di satanah Mĕsir. 23 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka langit; seug Pangeran maparin geledeg djeung hoedjan boewah, sarta seuneu patingsalambĕr ka boemi; gĕr Pangeran noeroenkeun hoedjan boewah ka satanah Mĕsir. 24 'Aja hoedjan boewah, [a] sarta seuneu patinggoerilap pabaoer djeung hoedjan boewah, rosa kabina-bina, sakoemaha noe tatjan kasorang di sakoeriling tanah Mĕsir, ti barang aja bangsa Mĕsir. 25 'Ari koe hoedjan boewah teh [b] kagĕboeg saniskara noe di tĕgal, di sakoeriling tanah Mĕsir, boh manoesa, boh sasatoan; kitoe deui saniskara pĕpĕlakan kĕbon kagĕboeg koe hoedjan boewah, sarta sakabeh kakaian leuweung pararotong. 26 'Ngan di tanah Gosen, ĕnggon oerang Israil teja, hanteu aja hoedjan boewah. *a* Djab. 105:32.
b p. 10:5, 15; Djab. 78:47, 48; 105:33.

27 Geus kitoe Piraon ngoetoesan, njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Aing sakali ijeu dosa; Pangeran teh leuwih bĕnĕr, balik aing reudjeung rahajat aing mah daroraka. 28 'Geura pada nĕnĕda [a] ka Pangeran, moegi dimeudjeuhan geledeg Allah djeung hoedjan boewah teh; geus kitoe maraneh koe aing tangtoe diidinan leumpang, moal tonggoj tjitjing di dijeu. 29 'Pioendjoek Moesa ka andjeunna: Ari simkoering geus ka loewar ti dajeuh, sĕdja [b] nadahkeun leungeun ka Pangeran; seug geledeg teh bade eureun, sarĕng hoedjan boewah bade teu aja; soepaja andjeun ngoeningakeun, jen [c] boemi teh kagoengan Pangeran. 30 'Dĕmi moenggoeh andjeun sarĕng mantri-mantri andjeun, [d] simkoering geus tĕrang, jen tatjan sarijeun koe Pangeran Allah. 31 - 'Ari haramaj djeung gandroeng kagĕboeg, wantoening gandroeng geus ranggeujan, djeung haramaj keur kĕmbangan. 32 'Dĕmi tarigoe djeung djagong mah hanteu kagĕboeg; karana kakara djaradi. 33 - 'Tidinja Moesa djol ti Piraon, ka loewar ti dajeuh. Geus kitoe nadahkeun pananganana ka Pangeran; seug geledeg djeung hoedjan boewah teh areureun, sarta hoedjan geus teu ngoetjoer ka boemi. 34 'Ana katingali koe Piraon, jen hoedjan, djeung hoedjan boewah, sarta geledeg teja geus eureun, toeloej andjeunna ngadosa deui sarta neuaskeun manahna; mantri-mantrina pon kitoe keneh. 35 'Djadi manah Piraon beuki teuas, hanteu ngidinan oerang Israil leumpang; sakoemaha pangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja. *a* p. 8:28.
b 1 Radja 8:22. *c* p. 19:5; Djab. 24:1. *d* p. 3:19.

PASAL 10.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon; karana kami geus neuaskeun hatena, kitoe deui hate mantri-mantrina, [a] soepaja kami mĕtakeun ijeu tanda-
2 tanda kami di tĕngahna; 'djeung soepaja maneh [b] njaritakeun, sing kadarenge koe anak-intjoe maneh, sakoer anoe koe kami dilampahkeun di Mĕsir, kitoe deui tanda-tanda kami, anoe koe kami diajakeun di maranehanana; sangkan maraneh nganjahokeun, jen kami
3 teh estoe Pangeran. 'Bral Moesa djeung Haroen ngadeuheusan ka Piraon; seg oendjoekan ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek ĕmboeng ngarĕndahkeun diri di pajoeneun kami? Oemat kami geura bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
4 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere oemat kami leumpang, masing njaho, isoekan kami ngadatangkeun
5 simeut ka wĕwĕngkĕran maneh. 'Nja eta bakal ngalipoetan saloewar boemi, datang ka taja noe bisa nendjo taneuh, djeung bakal ngahakanan sesa, sakoer anoe kari di maraneh, [c] anoe loepoet tina hoedjan boewah; sarta bakal ngahakanan sakabeh tatangkalan, anoe dja-
6 di adjang maraneh tina lahan. 'Malah bakal ngeusian imah-imah maneh, djeung imah sakabeh mantri maneh, sarta imah sakabeh oerang Mĕsir, datang ka parinoeh. Anoe kitoe teu kapanggih koe bapa-aki maneh atawa koe karoehoen bapa-aki maneh, ti barang eta goemĕlar di boemi tĕpi ka mangsa ajeuna. Toeloej Moesa malik, ka loewar ti Piraon.

a p. 7 : 3. *b* Djab. 78 : 3—6. *c* p. 9 : 25, 32.

7 Geus kitoe mantri-mantri Piraon aroendjoekan ka andjeunna: Sabaraha pilamieunana deui eta teh nja minangka ridjĕt ka gamparan sarĕng ka simkoering sadaja? Soemangga, eta djalma-djalma idinan leumpang, sina ngabarakti ka Pangeran, Allahna; naha gamparan tatjan tingali, jen Mĕsir pigĕm-
8 poereun? 'Tidinja Moesa djeung Haroen diala deui ka Piraon; seg dilahiran kijeu: Djig bae, heg ngabarakti ka Pangeran, Allah maraneh! Saha teja noe
9 bakal laleumpang? 'Ari pioendjoek Moesa: Simkoering laleumpang teh sĕdja ngabantoen kolot-boedak, ngabantoen anak awewe-lalaki; laleumpang teh sĕdja ngabantoen domba sarĕng sapi koering sadaja, karantĕn koering sadaja
10 bade pesta ka Pangeran. 'Lahiran Piraon ka darinja: Pangeran moegi njarĕngan ka maraneh, sing sakoemaha maraneh koe aing dek diidinan leumpang djeung anak-anak maraneh. Mangka hade-hade, karana maraneh njang-
11 hareupan pitjilakaeun! 'Oelah kitoe! djalma lalaki mah heg laleumpang ngabakti ka Pangeran, karana nja eta noe tadina koe maraneh dipambrih. Seug Moesa djeung Haroen didjongklokkeun ti pajoeneun Piraon.

12 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun maneh ka loehoereun tanah Mĕsir, pĕrkara simeut teja, sina ngabroel ka tanah Mĕsir, [a] sarta ngahakanan sakabeh pĕpĕlakan taneuh, sakoer anoe dikarikeun
13 koe hoedjan boewah teja. 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka loehoereun tanah Mĕsir; seug Pangeran ka tanah eta ngadatangkeun [b] angin ti wetan, sapoë harita djeung sapeuting djĕpoet; ari isoekna angin ti wetan teh mawa eta
14 simeut. 'Ari simeut teh [c] datangna ngabroel, moeoek ka satanah Mĕsir, eunteup di sakoeriling wĕwĕngkĕran Mĕsir, rosa katjida; ka toekang hanteu aja noe kitoe, simeut noe tjara eta, sarta pandeurieunana moal aja noe kitoe.
15 'Estoe ngalipoetan saloewar boemi, datang ka boemi kareueukan, sarta ngahakanan sakabeh pĕpĕlakan taneuh djeung sakabeh boewah tatangkalan, anoe dikarikeun koe hoedjan boewah teja; sakabeh sipat noe hedjo, dina tatangkalan djeung dina pĕpĕlakan kĕbon, taja pisan noe kari di sakoeriling tanah Mĕsir.

a Djab. 78 : 46. *b* p. 14 : 21. *c* Djab. 105 : 34.

16 Gantjang Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seg ngalahir kijeu: [a] Aing tarima dosa ka Pangeran, Allah maraneh,
17 sarta ka diri maraneh. 'Dĕmi ajeuna, tjing hampoera dosa aing ngan sakali ijeu, sarta geura pada nĕnĕda ka Pangeran, Allah maraneh, soepaja ijeu maot bae moegi-moegi disingkirkeun ti
18 aing. 'Bral Moesa ka loewar ti Piraon,
19 toeloej nĕnĕda ka Pangeran. 'Seug koe

Pangeran dibalikkeun, aja angin ti koelon, rongkah katjida, mawa eta simeut, diragragkeun ka laoet Agĕr; [b] taja noe kari simeut hidji-hidji atjan di sawĕ-
20 wĕngkĕran Mĕsir. 'Tatapi Pangeran [c] ngaheuraskeun hate Piraon, teu ngidinan oerang Israil leumpang. *a* p. 9 : 27. *b* p. 8 : 31. *c* p. 7 : 3.

21 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun maneh ka langit, sing aja poëk ka tanah Mĕsir, datang ka poëkna beunang di-
22 rampa. 'Prak Moesa njodorkeun panangananana ka langit; [a] seug aja poëk boeta-radjin di sakoeriling tanah Mĕsir,
23 tiloe poë lilana. 'Hanteu aja noe bisa nendjo batoerna, djeung teu aja noe indit ti pĕrnahna tiloe poë lilana; [b] dĕmi ka sakabeh oerang Israil mah aja tjaäng dina sakoer ĕnggonna tjitjing.
24 'Tidinja Piraon njaoer Moesa; seg ngalahir kijeu: Djig bae, heg ngabarakti ka Pangeran; ngan sapi-domba maraneh tinggalkeun; sabalikna anak-anak
25 maraneh hade bawa leumpang. 'Pioendjoek Moesa: Malah andjeun ka leungeun koering sadaja koedoe maparin pikoerbaneun peuntjitan sarĕng pikoerbaneun doeroekan, hatoerkeuneun ka
26 Pangeran, Allah koering sadaja. 'Nadjan [c] ingon-ingon koering sadaja dek dibantoen leumpang; tjeker hidji ge moal aja noe tinggal; karantĕn nja ti dinja koering sadaja bade njokot pikeun ngabakti ka Pangeran, Allah koering sadaja; da koering teh tatjan tarĕrang anoe koedoe dibaktikeun ka Pangeran,
27 memeh darongkap ka ditoe. 'Tatapi Pangeran [d] ngaheuraskeun manah Piraon, teu kĕrsaeun ngidinan maranehanana
28 leumpang. 'Seug Piraon ngalahir ka Moesa: Geura los ti aing! koedoe ngadjaga diri, oelah manggihan-manggihan deui ka hareupeun aing; karana samangsa maneh manggihan deui ka hareupeun
29 aing, tangtoe dipaehan. 'Pioendjoek Moesa: Lĕrĕs pangandika andjeun; simkoering moal mĕndakan deui ka pajoeneun andjeun. *a* Aj. 5 : 14; Jĕs. 45 : 7. *b* Jĕs. 50 : 2. *c* p. 12 : 32. *d* p. 7 : 3.

PASAL 11.

Aja timbalan Pangeran ka Moesa: Kami rek ngadatangkeun balahi hidji deui ka Piraon djeung ka Mĕsir; sanggeusna kitoe eta teh pimereëun maraneh leumpang ti dijeu; samangsa dibere leumpang, maraneh tangtoe [a] datang ka didjarongklokkeun ti dijeu, in-
2 dit sirib. 'Maneh geura marentah, sing kadenge koe djalma-djalma, [b] koedoe pada menta barang perak djeung barang ĕmas; lalaki menta ka batoerna pada lalaki, awewe ka batoerna pada
3 awewe. 'Sarta Pangeran [c] ka eta djalma-djalma maparin koernija dina panon oerang Mĕsir; malah-malah Moesa teh koe pangrasa para mantri Piraon sarta koe pangrasa djalma loba djadi djalma agoeng liwat saking di tanah Mĕsir. *a* p. 12 : 33. *b* p. 3 : 22. *c* p. 12 : 36.

4 Aja deui pioendjoek Moesa: Kijeu timbalan Pangeran: Wantji tĕngah peuting kami dek ka loewar, ngidĕran sa-
5 tanah Mĕsir. 'Didinja [a] sakabeh tjikal di satanah Mĕsir bakal paraeh, ti tjikal Piraon, anoe pidijoekeun dina korsina, tĕpi ka tjikalna boedak awewe, anoe njanghareupan panggilingan, kitoe deui
6 sakabeh tjikal sato tjotjoöan. 'Sarta piajaeun sora djĕdjĕritan rosa pisan di sakoeriling tanah Mĕsir; noe saroepa kitoe tatjan kasorang, djeung saroepa
7 kitoe moal pikasorangeun deui. 'Dĕmi ka sakabeh oerang Israil mah [b] moal aja andjing noe ngoesikkeun letahna, boh ka djalma, boh ka sato tjotjoöan; soepaja maraneh pada nganjahokeun, jen Pangeran ngabinakeun di antara
8 Mĕsir djeung Israil. 'Didinja ijeu sakabeh mantri-mantri andjeun bakal taroeroen ka koering, sarĕng njarĕmbah ka koering, bari ngaromong kijeu: Mangga geura ka loewar, sampejan djeung sakabeh djalma-djalma noe ngariring ka sampejan. Sanggeusna kitoe koering seug ka loewar. Toeloej Moesa ka loewar ti Piraon bari bĕndoe sangĕt pisan. *a* p. 4 : 23; 12 : 29. *b* Jos. 10 : 21.

9 Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Piraon moal ngagoegoe ka maraneh, soepaja moedjidjat kami masing loba di tanah
10 Mĕsir. 'Ari Moesa djeung Haroen ngadamĕl eta sakabeh moedjidjat di pajoeneun Piraon, [a] tatapi Pangeran ngaheuraskeun manah Piraon, hanteu ngidinan oerang Israil leumpang ti tanahna. *a* p. 7 : 3.

PASAL 12.

Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen di tanah Měsir, 2 kijeu timbalanana: 'Boelan ijeu ka maraneh [a] sing djadi loeloegoe boelan; nja ijeu ka maraneh anoe koedoe djadi mimitina boelan taoen. 3 'Maraneh koedoe marentah ka sapadjěmoehan Israil, kijeu nja pok: Tanggal sapoeloeh, boelan ijeu, maraneh hidji-hidji koedoe njarokot anak domba sasiki, noeroetkeun saeusi-imah bapa-bapa, hidji imah hidji anak domba. 4 'Tatapi oepama saeutik eusi-imahna, hanteu mandjing anak domba sasiki, nja eta njokotna koedoe reudjeung tatanggana, anoe deukeut ka imahna, make ngitoeng djiwa; hidji-hidji djalma sakadar hakanna, koedoe koe maraneh diitoeng ka anak dombana. 5 'Anoe koedoe dipake koe maraneh anak domba [b] noe taja tjatjadna, lalaki, oemoer sataoen; nja njokot teh bangsa domba atawa bangsa ěmbe. 6 'Geus kitoe eta teh koe maraneh koedoe diraksa těpi ka tanggal opat wělas, boelan ijeu keneh; toeloej koe sadjěmoehan pakoempoelan Israil koedoe dipareuntjit [c] di antara sore djeung boerit. 7 'Tidinja koedoe njarokot gětihna sawareh, bari seug ditěrapkeun kana doewa tihang panto sarta kana tarang panto, dina sakoer imah-imah, ěnggon maranehanana ngahakan eta. 8 'Ari laoekna koe maranehanana koedoe diganggang dina seuneu, dihakan peuting harita, [d] reudjeung roti teu ragian; dihakanna koedoe make papaitan. 9 'Hanteu meunang dihakan atah, djeung teu meunang dikoeloeb koe tjai; [e] satěgěsna koedoe diganggang koe seuneu, hoeloena, katoet soekoena, sarta katoet saeusi-beuteungna. 10 'Djeung [f] oelah aja noe dikarikeun těpi ka isoek; děmi anoe kari těpi ka isoek koe maraneh koedoe didoeroek koe seuneu. 11 'Ari ngahakanna koe maraneh koedoe kijeu: tjangkeng maraneh koedoe disaboek, soekoe maraneh koedoe ditaroempahan, sarta iteuk maraneh koedoe ditjěkěl koe leungeun; seg dihakan [g] kalawan roesoeh. Nja eta teh paska Pangeran. 12 'Ari dina peuting harita kami rek oedar-iděr di satanah Měsir, maehkeun sakabeh tjikal di satanah Měsir, ti manoesa těpi ka sato tjotjoöan; [h] sarta kami rek něrapkeun hoekoeman ka sakabeh aällahan Měsir; ijeu kami Pangeran. 13 'Geus kitoe [i] gětih teja ka maraneh djadi tanda dina sakoer imah-imah, ěnggon maraneh aja; ana kami nendjo gětih teja, seug kami bakal ngaliwat ka maraneh, djadi di maraneh moal aja balahi matak ngaroeksakkeun, dimana kami ngagěboeg ka tanah Měsir.

a p. 13:4. *b* 3 Moesa 22:20; 1 Petr. 1:19. *c* 4 Moesa 9:5; 5 Moesa 16:6. *d* 5 Moesa 16:3. *e* 2 Bab. 35:13. *f* p. 34:25. *g* 5 Moesa 16:3; Jěs. 52:12; Ibr. 13:14. *h* 4 Moesa 33:4. *i* Ibr. 11:28.

14 Geus kitoe eta poë koe maraneh pake pangingět-ngingět; koedoe ditětěpan, didjijeun pesta ka Pangeran, toeroen-toemoeroen; djadi pikoekoeh langgěng, lampahkeuneun maraneh. 15 'Toedjoeh poë lilana maraneh koedoe ngahakan roti teu ragian; samalah dina poë noe mimiti [a] koedoe pada ngaleungitkeun sipat ragi ti sakoer imah maraneh; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, ti poë noe mimiti těpi ka poë noe katoedjoeh, [b] nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti Israil. 16 'Djeung deui [c] dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngaděg pakoempoelan soetji; kitoe keneh dina poë noe katoedjoeh koedoe ngaděg pakoempoelan soetji; oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poë eta; ngan ari hakaneun oenggal-oenggal djalma, nja eta bae noe meunang disadijakeun koe maraneh. 17 'Sarta maraneh masing pada ngestoekeun eta roti teu ragian; karana nja dina poë eta pisan kami ngaboedalkeun wadya-balad maraneh ti tanah Měsir; djeung masing pada ngestoekeun eta poë toeroen-toemoeroen, djadi pikoekoeh langgěng. 18 'Dina boelan noe mimiti, [d] tanggal opat wělas, wantji boerit, maraneh koedoe ngahakan roti teu ragian, těpi ka tanggal doewa poeloeh hidji, wantji boerit. 19 'Toedjoeh poë lilana di sagala imah maraneh oelah aja ragi; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti pakoempoelan Israil, bagija semah, bagija noe asal boemi. 20 'Saroepaning anoe beunang ngahaseuman hanteu meunang koe maraneh di-

hakan; koedoe pada ngahakan roti teu ragian di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing. *a* 1 Kor. 5 : 7, 8. *b* 1 Moesa 17 : 14. *c* 3 Moesa 23 : 7, 8. *d* 3 Moesa 23 : 5.

21 Tidinja Moesa njaoer sakabeh kokolot Israil; seng didawoehan kijeu: Maraneh geura top njarokot domba adjang maraneh, noeroetkeun bangsa-bangsa maraneh, bari toeloej mareuntjit paska teja. 22 'Djeung koedoe njarokot [a] hisop sabeungkeut, antjlomkeun kana gĕtih, noe dina bokor; seg eta gĕtih noe dina bokor teh sawarehna oelaskeun kana tarang panto djeung kana doewa tihangna. [b] Geus kitoe maraneh saoerang ge oelah aja noe ka loewar ti lawang imahna, tĕpi ka isoek. 23 'Karana Pangeran bakal oedar-idĕr, kĕrsa ngagĕboeg ka oerang Mĕsir; tatapi ana ningal gĕtih teja dina tarang panto sarta dina doewa tihangna mah, seug Pangeran tangtoe ngaliwat kana lawangna, sarta [c] poerah ngaroeksak moal diidinan asoep ka imah maraneh ngagĕboeg. 24 'Mana sing pada ngestoekeun eta pĕrkara; djadi pikoekoeh ka maraneh sarta ka anak-intjoe maraneh, salalanggĕngna. 25 'Geus kitoe, dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran bakal diparinkeun ka maraneh, sakoemaha pangandikana teja, seug maraneh koedoe ngestoekeun pangabakti kitoe. 26 'Geus kitoe, [d] lamoen anak maraneh ngaromong ka maraneh: Nahaon pangabakti bapa noe kitoe teh? 27 'Koedoe didjawab kijeu: Eta teh koerban paska bade ka Pangeran, anoe ngaliwat ka sagala imah oerang Israil di Mĕsir, basa andjeunna ngagĕboeg ka oerang Mĕsir, ari imah oerang mah pada diloepoetkeun. - Broek djalma-djalma teh pada saroedjoed. 28 'Bral oerang Israil maroelang, toeloej dilampahkeun; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa djeung Haroen teja, nja kitoe ngalalampahkeunana. *a* Ibr. 9 : 19. *b* Jĕs. 26 : 20; Jĕr. 6 : 25. *c* Ibr. 11 : 28. *d* p. 13 : 8, 14; 5 Moesa 6 : 20.

29 Geus kitoe, [a] wantji tĕngah peuting, seug Pangeran maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mĕsir, ti tjikal Piraon, anoe pitjalikeun dina korsina, tĕpi ka tjikal sakitan, anoe di imah gorowong; kitoe 30 deui sakabeh tjikal sato tjotjoöan. 'Neut Piraon ti peuting tanghi, nja andjeunna djeung sakabeh mantrina, sarta sakabeh oerang Mĕsir; [b] seug djadi tingdjalĕrit rosa katjida di Mĕsir, karana taja pisan 31 imah anoe hanteu kapapatenan. 'Toeloej Piraon [c] njaoer Moesa djeung Haroen ti peuting; seug ngalahir: Geura bral boedal ti tĕngah rahajat aing, nja diri maraneh, nja oerang Israil noe loba. Geura laleumpang, ngabakti ka Pangeran sakoemaha omongan maraneh. 32 'Nadjan domba maraneh, nadjan sapi maraneh, barawa bae, [d] sakoemaha omongan maraneh; heg laleumpang, sarta aing koe maraneh bĕrkahan ongkoh. 33 'Malah-malah oerang Mĕsir pada miroesa ka eta djalma-djalma, sina geuwat-geuwat; pada nitah ka loewar ti djĕro tanah, karana ngaromongna: Bisi paeh 34 koela sakabeh! 'Pek djalma-djalma ngadjoengdjoengkeun adonanana memeh dihaseuman, pangadonanana dibaroentĕl koe papakeanana, toeloej diparoenggoe. 35 'Djeung deui oerang Israil pada milampah [e] sakoemaha lahiran Moesa teja; nja eta pada menta ti oerang Mĕsir barang perak djeung barang ĕmas, kitoe 36 deui papakean. 'Sarta Pangeran ka eta djalma-djalma [f] maparin koernija dina panon oerang Mĕsir, datang ka pada mere sapamentana; [g] djadi pada ngarampogan oerang Mĕsir. *a* p. 11 : 5; Djab. 78 : 51; 105 : 36. *b* p. 11 : 6. *c* p. 10 : 28. *d* p. 10 : 26. *e* p. 11 : 2. *f* p. 11 : 3. *g* Djab. 105 : 37.

37 Broel oerang Israil ngabroel ti nagara [a] Raämses, toeloej daratang ka Soekot; kira-kira aja [b] gĕnĕp kĕti noe badarat, djalma lalaki, djaba ti baroedak. 38 'Aja deui djalma tjampoeran loba pisan noe indit, ngiloe djeung maranehanana; sarta ingon-ingon, domba reudjeung sapi, mangpirang-pirang rejana. 39 'Ari adonan, anoe dibawa ka loewar ti Mĕsir teja, seug koe maranehanana didjijeun koeweh teu ragian; karana teu make dihaseuman, wantoe-wantoe didjarongklokkeun ti Mĕsir, hanteu meunang kĕndor, djeung teu kaoer njadijakeun pibĕkĕleun. *a* p. 1 : 11. *b* 4 Moesa 1 : 46.

40 Ari lawasna oerang Israil tjaritjing di Mĕsir, [a] opat ratoes taoen, poendjoel 41 tiloe poeloeh taoen. 'Dĕmi geus toetoep noe opat ratoes tiloe poeloeh taoen teh, geus kitoe, dina poë eta pisan, sakabeh wadya-balad Pangeran boedal ti tanah

42 Měsir. 'Peuting eta noe koedoe diëstoekeun ka Pangeran, doemeh ngaloewarkeun maranehanana ti tanah Měsir; nja peuting eta pisan noe koe sakabeh oerang Israil koedoe diëstoekeun ka Pangeran, toeroen-toemoeroen.

a 1 Moesa 15:13; Gal. 3:17.

43 Djeung deui timbalan Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen: Ijeu teh pikoekoeh paska: sakabeh djalma bangsa 44 sedjen teu kongang ngahakan eta. 'Děmi oenggal-oenggal boedak, těgěs djalma beunang koe doewit, ana koe maneh geus disoenatan, didinja wadjib 45 ngahakan eta. 'Djalma madjik djeung djalma boeboeroeh teu kongang ngaha-46 kan eta. 'Dihakanna teh koedoe saimahsaimahna; laoekna teu meunang koe maneh dibidjilkeun ti imahna ka loewar, [a] sarta toelangna sahidji ge han-47 teu meunang dipotongkeun. 'Sapakoempoelan Israil koedoe pada milampah ki-48 toe. 'Djeung lamoen aja djalma ngoembara di maneh, hajang ngalampahkeun paska ka Pangeran, koedoe disoenatan heula sakoer noe bangsa lalaki di manehanana; kakara meunang njampeurkeun, ngalampahkeun paska, sarta djadi saroewa djeung noe asal boemi; děmi sakoer noe koeloep mah teu kongang 49 ngahakan eta. 'Anoe asal boemi reudjeung noe ngoembara di těngah maraneh, [b] toenggal sapapakon.

a 4 Moesa 9:12; Joh. 19:36. *b* 3 Moesa 24:22; 4 Moesa 15:15.

50 Prak koe sakabeh oerang Israil dilampahkeun; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa djeung Haroen teja, 51 nja kitoe ngalalampahkeunana. 'Geus kitoe, dina poë eta pisan Pangeran ngaboedalkeun oerang Israil ti tanah Měsir, sabalad-baladna.

PASAL 13.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Koedoe njoetjikeun keur kami [a] sakabeh tjikal; anoe moeka sambarang pianakan di oerang Israil, boh manoesa, boh tjotjoöan, nja eta anoe kami. *a* p. 22:29; 34:19; 3 Moesa 27:26; 4 Moesa 3:13; Loek. 2:23.

3 Toeloej Moesa ngadawoeh ka djalma-djalma: Masing ngingětkeun poë ijeu, poë maraneh dika-loewarkeun ti Měsir, [a] ti imah koemawoela; karana maraneh koe Pangeran dika-loewarkeun ti dinja [b] nganggo panangan kawasa; noe matak teu meunang ngahakan beunang 4 ngahaseuman. 'Poë ijeu maraneh ka loe-5 war, [c] dina boelan Abib. 'Geus kitoe, dimana maraneh koe Pangeran geus diasoepkeun [d] ka tanah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Hiwi djeung oerang Jěboes, anoe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah, bakal dipaparinkeun ka maneh, nja tanah anoe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja, [e] didinja maneh koedoe ngalampahkeun 6 pangabakti kitoe, dina boelan ijeu. 'Toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian; ari dina poë noe katoedjoeh 7 ngaděg pesta bade ka Pangeran. 'Roti teu ragian anoe koedoe dihakan sadjěro eta toedjoeh poë; poma-poma di maneh oelah aja beunang ngahaseuman, sarta oelah aja ragi di maneh, di sawěwěng-8 kěran maneh. 'Djeung maneh dina poë eta [f] koedoe mere njaho ka anak maneh, kijeu nja pok: Pangkitoe teh tina sabab anoe didaměl ka bapa koe Pangeran, basa bapa ka loewar ti Měsir 9 teja. 'Geus kitoe eta teh koe maneh [g] pake tanda dina leungeun maneh, sarta pake pamepelingan di antara panon maneh, soepaja papakon Pangeran aja dina soengoet maneh; karana maneh koe Pangeran dika-loewarkeun ti Měsir teh 10 nganggo panangan kawasa. 'Mana maneh koedoe ngestoekeun eta pikoekoeh dina mangsana, saban-saban těpoeng taoen. *a* p. 1:13. *b* p. 32:11. *c* p. 23:15. *d* p. 3:8. *e* 4 Moesa 9:5; Jos. 5:10. *f* p. 12:26. *g* 5 Moesa 6:8; 11:18.

11 Geus kitoe, dimana maneh koe Pangeran geus diasoepkeun ka tanah oerang Kanaän, sakoemaha soempahna ka maneh djeung ka karoehoen maneh teja, sarta geus dipaparinkeun ka maneh, 12 'toeloej maneh koedoe njanggakeun ka Pangeran sakoer-sakoer anoe moeka pianakan; kitoe deui sakabeh tjikal, anak sato tjotjoöan, anoe maneh; sakoer anoe 13 bangsa lalaki bade ka Pangeran. 'Děmi sakabeh [a] tjikal kalde mah koe maneh koedoe ditěboes koe domba; sarta oepama teu ditěboes, koedoe koe maneh ditěkoek; děmi sakabeh [b] tjikal ma-

noesa di lĕbah anak maneh lalaki koedoe koe maneh ditĕboes. 14 'Geus kitoe baringsoekpagi [c] anak maneh nanja ka maneh, kijeu pokna: Nahaon eta? koedoe didjawab kijeu: Oerang koe Pangeran dika-loewarkeun ti Mĕsir, ti imah koemawoela, nganggo panangan kawasa. 15 'Ari keur mangsa Piraon neuaskeun maneh, teu ngidinan oerang leumpang, seug Pangeran maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mĕsir, ti tjikal manoesa tĕpi ka tjikal sato tjotjoöan. Kitoe noe matak bapa ngoerbankeun ka Pangeran sakoer anoe moeka pianakan, anoe bangsa lalaki; dĕmi sakabeh tjikal di lĕbah anak bapa mah, koe bapa ditĕboes. 16 'Geus kitoe eta teh koe maneh pake tanda dina leungeun maneh, sarta pake bĕbĕr di antara panon maneh; karana oerang koe Pangeran dika-loewarkeun ti Mĕsir teh nganggo panangan kawasa. *a* p. 34: 20; 4 Moesa 18: 15. *b* 4 Moesa 3: 12, 13; 18: 16. *c* p. 12: 26; 5 Moesa 6: 20.

17 Ari mangsa Piraon geus ngidinan eta djalma-djalma leumpang, ditoejoenna koe Allah lain djalan Pĕlisti, sanadjan eta deukeut; karana timbalan Allah: [a] Soepaja djalma-djalma oelah handjakal, koe lantaran manggih pĕrang, toeloej baralik deui ka Mĕsir. 18 'Enjana djalma-djalma koe Allah dibelotkeun, djalan tĕgal lĕga laoet Agĕr; ari arinditna oerang Israil ti tanah Mĕsir teh pada njoren pakarang. 19 'Djeung deui Moesa [b] njandak toelang Joesoep teja; karana Joesoep [c] angĕt pisan njoempahanana ka anak-poetoe Israil, kijeu lahirna: Allah tangtoe mĕngke ngalajad ka maraneh; seug toelang kaoela koe maraneh koedoe dibawa indit ti dijeu. *a* 1 Kor. 10: 13. *b* Jos. 24: 32. *c* 1 Moesa 50: 25.

20 Tidinja broel deui [a] ti Soekot, toeloej masanggrahan di Etam, di toengtoeng tĕgal lĕga. 21 'Ari Pangeran angkat ti heulaeunana, ti beurang dina djĕro hidji tihang mega, baris noejoen maranehanana di djalan; dĕmi ti peuting dina djĕro hidji tihang seuneu, baris njaängan ka maranehanana, sina ladjoe beurang-peuting. 22 'Ari [b] eta tihang mega noe ti beurang djeung tihang seuneu noe ti peuting teja teu pisan njingkah ti hareupeun eta djalma-djalma. *a* 4 Moesa 33: 6. *b* p. 14: 19; 40: 36; 4 Moesa 9: 15; Nĕh. 9: 12; Djab. 78: 14; 1 Kor. 10: 1.

PASAL 14.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh geura marentah ka oerang Israil, [a] koedoe baralik, seg masanggrahan di hareupeun Pi-Hahirot, di antara Migdol djeung laoet, di hareupeun Baäl-Sĕpon; di pĕlĕbah eta maraneh koedoe masanggrahan, sisi laoet. 3 'Ari Piraon bakal ngomong hal oerang Israil, jen: Eta djalma kapaidĕr dina tanah, kakoeroeng koe tĕgal lĕga. 4 'Djeung [b] kami rek ngaheuraskeun hate Piraon, sina ngoedag njoesoel ka maranehanana; sarta kami rek ngamoeljakeun andjeun ka Piraon djeung ka sabaladna kabeh; ari oerang Mĕsir bakal nganjarahokeun, jen kami teh estoe Pangeran. Prak oerang Israil pada milampah kitoe. *a* 4 Moesa 33: 7. *b* p. 7: 3.

5 Aja noe ngoeninga ka radja Mĕsir, jen eta djalma-djalma kaboer. Toeloej Piraon djeung mantri-mantrina ganti manahna ka eta djalma-djalma; pok njalaoer: Naha oerang wĕt milampah kitoe, [a] ngidinan Israil leumpang, ka loewar tina koemawoela ka oerang? 6 'Gantjang Piraon miwarang masang karetana, sarta njandak balana. 7 'Noe ditjandak kareta beunang milih, gĕnĕp ratoes siki, djeung kareta Mĕsir noe salijan ti eta, kabeh ditoempakan koe satrija. 8 'Karana Pangeran ngaheuraskeun manah Piraon, radja Mĕsir; seug ngoedag njoesoel ka oerang Israil. Dĕmi oerang Israil pangboedal teh koe panangan loehoer. 9 'Pek oerang Mĕsir ngaroedag [b] njoesoel ka darinja, sakabeh koeda djeung kareta Piraon, djeung noe taroempakna, sarta sabaladna; teu lila kasoesoel, keur masanggrahan di sisi laoet, lĕbah Pi-Hahirot, di hareupeun Baäl-Sĕpon teja. *a* p. 12: 31. *b* p. 15: 9.

10 Ana Piraon geus deukeut, oerang Israil tjarĕngkat panonna; doemadakan, oerang Mĕsir ngaboeroeboel njoesoel; seug sarijeuneun katjida. Toeloej oerang Israil [a] pada sasambat ka Pangeran. 11 'Pok marioendjoek ka Moesa: [b] Naha karah geus taja geusan koeboeran di Mĕsir, anoe matak koering sadaja koe andjeun ditjandak, soepaja paeh di tĕgal lĕga? Naha andjeun midamĕl kitoe ka koering sadaja, dika-loewarkeun ti Mĕ-

12 sir? 'Mapan di Měsir ge [c] koering geus pada hatoeran ka andjeun, kijeu pihatoer koering: Antĕp bae koering teh; kadjeun ngawoela ka oerang Měsir! Karana mĕnding keneh koering ngawoela ka oerang Měsir, ti batan paraeh di 13 tĕgal lĕga mah. 'Dĕmi lahiran Moesa ka djalma-djalma: Montong sarijeunsijeun; masing pada tĕgĕr, sarta sing pada awas ka pitoeloeng Pangeran, anoe koe andjeunna poë ijeu bakal didamĕl ka maraneh; karana oerang Mĕsir, noe koe maraneh katendjo poë ijeu, moal pikatendjoëun deui koe maraneh sala- 14 langgĕngna. 'Pangeran [d] noe bakal mangmĕrangkeun maraneh, ari diri maraneh tjaritjing bae.

a Jos. 24 : 7. *b* p. 16 : 2, 3; Djab. 106 : 7. *c* p. 5 : 21; 6 : 8. *d* 5 Moesa 1 : 30.

15 Nimbalan Pangeran ka Moesa: Naha maneh sasambat bae ka kami? Geura marentah ka oerang Israil, sina pada 16 kĕbat. 'Ari maneh, [a] geura ngadjoengdjoengkeun iteuk maneh, seg leungeun maneh sodorkeun ka loehoereun laoet; nja eta koe maneh beulah, sangkan oerang Israil arasoep, nĕroes laoet, njo- 17 rang noe toehoer. 'Ari kami teh, masing njaho, [b] rek ngaheuraskeun hate oerang Mĕsir, sina arasoep, njoesoel ka maranehanana; djeung kami rek ngamoeljakeun andjeun ka Piraon sarta ka sabaladna kabeh, ka karetana djeung 18 ka noe taroempakna. 'Ari oerang Mĕsir [c] bakal pada nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, dimana kami ngamoeljakeun andjeun ka Piraon, ka karetana djeung ka noe taroempakna. 19 'Seug djĕngkar [d] Malaikat Allah, anoe angkat ti heulaeun wadya-balad Israil, ngalih ka toekangeunana; kitoe deui tihang mega teja indit ti hareupeunana, toeloej nangtoeng ti toekangeunana. 20 'Ari datangna kana antara wadya-balad oerang Mĕsir djeung wadya-balad oerang Israil. Geus kitoe eta mega poëk ongkoh, sarta njaängan kana peuting ongkoh, anoe matak hanteu deukeut noe hidji ka noe hidji deui, sapeuting djĕpoet.

a Jŏs. 10 : 26. *b* p. 7 : 3. *c* p. 7 : 5. *d* p. 23 : 20.

21 Pek Moesa njodorkeun pananganana ka loehoereun laoet; seug laoet teh koe Pangeran disina mijak, koe lantaran angin gĕde ti wetan, sapeuting djĕpoet; [a] djadi laoet teh disina saät, tjaina [b] 22 dibeulah. 'Toeloej oerang Israil arasoep, [c] nĕroes laoet, njorang noe toehoer; ari tjai teh ka maranehanana minangka 23 tembok kentja-katoehoeëunana. 'Heug oerang Mĕsir ngaroedag, pada arasoep, njoesoel ka maranehanana; sakabeh koeda Piraon, karetana djeung noe taroempakna arasoep ka tĕngah laoet. 24 'Dĕmi geus kitoe, waktoe ronda soeboeh Pangeran ningali ka wadya-balad oerang Mĕsir, ti djĕro tihang seuneu djeung mega teja, [d] sarta ngagoedjroed- 25 keun wadya-balad oerang Mĕsir. 'Ari roda kareta-karetana koe andjeunna digoewar-giwarkeun, disoesahkeun ladjoena. Pok oerang Mĕsir ngaromong: Hajoe oerang kaboer, ngadjaoehan Israil; karana koe Pangeran dipangmĕrangkeun ka oerang Mĕsir.

a Djab. 66 : 6; 106 : 9. *b* Djab. 136 : 13. *c* 1 Kor. 10 : 1; Ibr. 11 : 29. *d* Djab. 77 : 18, 19.

26 Ladjĕng Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun deui leungeun maneh ka loehoereun laoet; tjai teh sina datang deui, ngĕlĕm ka oerang Mĕsir, ka karetana djeung ka noe taroem- 27 pakna. 'Pek Moesa njodorkeun pananganana ka loehoereun laoet. Heug wantji rek isoek laoet teh datang deui, sabijasana pasang. Bijoer oerang Mĕsir kalaboer, mapag kana laoet; djadi oerang Mĕsir koe Pangeran diwĕrĕgkeun 28 ka tĕngah laoet. 'Ana datang deui tjai teh, [a] roep ngalipoetan kana kareta djeung ka noe taroempakna, ka sabalad Piraon kabeh, sakoer noe arasoep ka laoet, njoesoel ka oerang Israil; taja noe 29 kari hidji-hidji atjan. 'Sabalikna oerang Israil mah laleumpang di noe toehoer, nĕroes laoet; ari tjai teh ka maranehanana minangka tembok kentja-katoe- 30 hoeëunana. 'Djadi Israil dina poë harita koe Pangeran disalamĕtkeun ti leungeun oerang Mĕsir, sarta oerang Israil narendjo oerang Mĕsir paraeh di sisi 31 laoet. 'Djeung oerang Israil narendjo panangan noe agoeng, anoe koe Pangeran didamĕl ka oerang Mĕsir; noe matak eta djalma-djalma sarijeuneun koe Pangeran, sarta pada pĕrtjaja ka Pangeran djeung ka Moesa abdina.

a Djab. 78 : 53; 106 : 11.

PASAL 15.

Mangsa eta [a] Moesa djeung oerang Israil nganjanjikeun ijeu poepoedjian ka Pangeran; ari njarĕboetna kijeu pokna: Koering sĕdja njanji ka Pangeran, karana leuwih poendjoel; koeda djeung noe toempakna koe andjeunna digĕbroes-
2 keun ka laoet. 'Kabĕdasan koering djeung djaboer [b] nja Pangeran, sarta andjeunna noe djadi kasalamĕtan koering. Nja eta teh Allah koering, koe koering dek dimoeljakeun; Allah bapa,
3 koe koering dek diagoengkeun. 'Pangeran teh pradjoerit; Pangeran padjĕnĕ-
4 nganana. 'Kareta Piraon reudjeung baladna koe andjeunna dikoentjloengkeun ka laoet, sarta [c] satrija Piraon noe beunang milih pada titeuleum di laoet Agĕr.
5 'Sagara noe ngalipoetan ka dinja; [d] pada tilĕlĕp di noe djĕro, sapĕrti batoe.

a Djab. 106 : 12; Wah. 15 : 3. *b* Djab. 18 : 2; 118 : 14; Jĕs. 12 : 2. *c* p. 14 : 7. *d* Djab. 106 : 11; Nĕh. 9 : 11.

6 [a] Panangan andjeun tĕngĕn, Pangeran! langkoeng aheng, bawaning kawasa; panangan andjeun tĕngĕn, Pangeran!
7 geus ngaroeksakkeun satroe.'Eta andjeun noempoerkeun noe ngamoesoeh ka andjeun, koe karosaän kaägoengan andjeun. Eta andjeun ngadatangkeun bĕbĕndoe andjeun, lantaran maranehna
8 dilĕboer, sapĕrtos djarami. 'Ari koe tijoeping pangamboeng andjeun [b] tjai moenggah njoesoen; noe babakoe ngotjor ngadingding sapĕrtos toempoekan; tjai ngagoeroeh teh djadi kimpĕl di djĕro
9 hate laoet. 'Tjarek moesoeh: Koe aing dek dioedag, tangtoe kasoesoel; dek ngabagi djarahan; tangtoe poewas hate aing ka eta; dek njaboet pĕdang aing,
10 koe leungeun aing diboerak-barik: 'andjeun teh nijoep koe angin andjeun, seg kalipoetan koe laoet; lĕp karalĕm sapĕrtos timah, dina tjai pohara.

a Djab. 118 : 15, 16. *b* p. 14 : 22, 29.

11 Saha noe nandingan ka andjeun, Pangeran! di batara-batara? Saha noe nandingan ka andjeun, anoe langkoeng aheng koe kasoetjian, anoe pikasijeuneun dina pamoedji, sok ngadamĕl moe-
12 djidjat? 'Andjeun njodorkeun panangan
13 tĕngĕn, seug eta dilĕglĕg boemi.'Andjeun [a] noejoen, kalawan kaäsihan andjeun, ijeu oemat anoe kenging andjeun nĕboes; koe andjeun dianteurkeun, kalawan kawasa andjeun, ka panglinggihan
14 andjeun noe soetji. 'Bangsa-bangsa ngadarenge bedja, [b] seug ngadaregdeg; priboemi tanah Pĕlisti pada kataradjang
15 goemĕtĕr. 'Didinja gĕgĕdoeg Edom [c] pada soemĕblak; menak Moab pada kataradjang ngalalĕpĕr; [d] sadajana pri-
16 boemi Kanaän aladjoer. 'Pada katinggang [e] baloewas sarĕng reuwas; koe kaägoengan asta andjeun eta pada kasima, sapĕrtos batoe; dongkap ka oemat andjeun, Pangeran! geus njorang; dongkap ka parantos njorang ijeu oe-
17 mat kagoengan. 'Nja eta koe andjeun mĕngke diasoepkeun, [f] sarĕng dipĕlak dina goenoeng milik andjeun; di ĕnggon, noe koe andjeun, Pangeran! didamĕl panglinggihan andjeun; di kasoetjian, noen Goesti! anoe beunang nga-
18 dĕgkeun panangan andjeun. 'Pangeran noe djoemĕnĕng Radja, langgĕng salalamina.

a Jĕs. 63 : 12—14. *b* Jos. 2 : 10; 1 Sam. 6 : 6. *c* 4 Moesa 22 : 3. *d* Jos. 2 : 24. *e* 5 Moesa 2 : 25; 11 : 25. *f* Djab. 80 : 9.

19 Karana koeda Piraon, barĕng karetana sarta noe taroempakna, boes asoep ka laoet; ari tjai laoet koe Pangeran disina datang deui, seg ngalĕm ka darinja; dĕmi oerang Israil mah laleum-
20 pang di noe toehoer, nĕroes laoet. 'Tidinja Mirjam, [a] noe djadi nabi istri, saderek Haroen teja, njandak tĕrĕbang, ditjĕkĕl koe pananganana, [b] seug sadajana istri ka laloewar, ngiring Mirjam;
21 pada nĕrĕbang sarta ngarigĕl. 'Pok Mirjam nempas ka noe tadi: Geura njaranji ka Pangeran, karana leuwih poendjoel; koeda djeung noe toempakna koe andjeunna digĕbroeskeun ka laoet.

a Mika 6 : 4. *b* Hak. 11 : 34; 1 Sam. 18 : 6.

22 Geus kitoe Moesa nginditkeun Israil ti laoet Agĕr; bral madjoe, arasoep [a] ka tĕgal lĕga Soer. Ari loemakoena dina eta tĕgal lĕga meunang tiloe poë, sarta
23 teu maranggih tjai. 'Toeloej daratang ka Mara, tapi teu kadaroegaeun nginoem tjai noe di Mara; karana pait. Kitoe noe
24 matak dingaranan Mara. 'Seug djalmadjalma tinggĕlĕndĕng ka Moesa, ari pok-
25 na: Naon piinoemeun koering? 'Tidinja Moesa sasambat ka Pangeran; seug koe Pangeran ditoedoehan hidji kai, nja eta

koe Moesa diantjlomkeun kana tjai; toeloej tjai teh amis. Di dinja andjeunna nangtoskeun pikoekoeh reudjeung hoekoem ka oemat, sarta [b] di dinja koe andjeunna ditjoba. 26 'Ari lahirna: Oepama maneh těměn nja noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, sarta ngalampahkeun anoe běněr di pajoeneunana, bari ngarěgěpkeun ka timbalanana, djeung ngestoekeun ka sakabeh pikoekoehna, [c] seug saroepaning panjakit, anoe koe kami dikeunakeun ka oerang Měsir teja, moal koe kami dikeunakeun ka maneh; karana kami Pangeran noe njageurkeun ka maneh. *a* 1 Moesa 25 : 18; 1 Sam. 15 : 7. *b* p. 16 : 4. *c* p. 23 : 25; 5 Moesa 7 : 15.

27 Geus kitoe daratang [a] ka Elim; ari di dinja aja doewa wělas soemoer tjai djeung toedjoeh poeloeh tangkal korma; toeloej masanggrahan di dinja, deukeut tjai. *a* 4 Moesa 33 : 9.

PASAL 16.

Tidinja ngabroel deui ti Elim, toeloej sapakoempoelan oerang Israil arasoep [a] ka těgal lěga Sin, anoe di antara Elim djeung Sinai; dina tanggal lima wělas, boelan noe kadoewa, ti sanggeus boedal ti Měsir. 2 'Toeloej sapakoempoelan oerang Israil [b] tinggělěnděng deui ka Moesa djeung ka Haroen, di těgal lěga. 3 'Ari omongan oerang Israil ka arandjeunna: [c] Ěh, taloenganan koering bareto paraeh di tanah Měsir koe panangan Pangeran, mangsa koering sok ngarijoeng daloeng [d] dieusi laoek, mangsa koering sok ngahakan roti datang ka seubeuh! Karana noe matak koering sadaja koe arandjeun diboedalkeun ka ijeu těgal lěga teh, dek maehkeun ijeu sakoempoelan kabeh koe langlajeuseun. *a* 4 Moesa 33 : 11. *b* Djab. 106 : 13, 14. *c* p. 14 : 11. *d* 4 Moesa 11 : 4.

4 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, kami ka maraneh rek noeroenkeun [a] hoedjan roti ti sawarga. Geus kitoe djalma-djalma koedoe ka loewar maroeloeng, oenggal-oenggal poë pitjoekoepeun sapoë-sapoë; noe dipalar, koe kami rek ditjoba, eta teh bakal ngalakonan papakon kami, atawa hanteu. 5 'Děmi dina poë noe kagěněp, ana njadijakeun barawana, tangtoe doewa patikělaneun ti noe diparoeloeng sapoësapoë. 6 'Pok Moesa djeung Haroen ngalahir ka sakabeh oerang Israil: Ěngke sore, didinja maraneh bakal nganjahokeun, jen estoe Pangeran anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Měsir. 7 'Sarta isoek, didinja maraneh bakal nendjo kamoeljaän Pangeran; tanda andjeunna ngadangoe gěgělěnděng maraneh ka Pangeran. Da ari kami doewaän mah nahaon, wět maraneh gěgělěnděng ka kami? 8 'Ngalahir deui Moesa: Ana wantji sore Pangeran ka maraneh maparin laoek keur pihakaneun, sarta wantji isoek maparin roti soepaja seubeuh, tanda Pangeran ngadangoe gěgělěnděng maraneh, anoe koe maraneh dipake gěgělěnděng ka andjeunna. Da ari kami doewaän mah nahaon? Maraneh gěgělěnděng teh lain ka kami doewaän, istoening ka Pangeran. *a* Něh. 9 : 15; Djab. 78 : 24; 105 : 40; Joh. 6 : 31, 32.

9 Tidinja Moesa ngadawoeh ka Haroen: Geura marentah ka sapakoempoelan oerang Israil, kijeu: Geura pada ngadeuheusan ka pajoeneun Pangeran; karana geus ngadangoe gěgělěnděng maraneh. 10 'Děmi geus kitoe, mangsa Haroen ngalahir ka sapakoempoelan oerang Israil, sarta pada njanghareup ka těgal lěga, doemadakan, [a] kamoeljaän Pangeran tembong dina mega teja. 11 'Ladjěng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 12 'Kami geus ngadangoe gěgělěnděng oerang Israil. Maneh geura mitjatoer ka darinja, kijeu nja pok: Antara sore djeung boerit maraneh bakal ngahakan laoek, sarta wantji isoek maraneh bakal dipiseubeuhan roti; djeung maraneh bakal nganjarahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, Allah maraneh. *a* p. 24 : 17; 4 Moesa 12 : 5; 14 : 10.

13 Ari geus kitoe, wantji sore, [a] seg moeroeboel poejoeh, wani nakleuk pasanggrahan; sarta wantji isoek aja tjiiboen ngoejoeh-ngajah sakoeriling pasanggrahan. 14 'Ana geus euweuh tji-iboen noe ngoejoeh-ngajah teh, doemadakan, di saloewar těgal lěga aja noe lěmboet baroeleud, lěmboet kawas halimoen kimpěl dina taneuh. 15 'Barang katarendjo koe oerang Israil, pok ngaromong batoer pada batoer: Man hoe? [Naon eta?] [b] Karana teu njarahoëun roepa kitoe. Ngalahir Moesa ka darinja: Nja eta roti, [c] anoe koe Pangeran dipaparinkeun

16 ka maraneh keur pihakaneun teja. 'Nja ijeu përkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun: Geura pada moeloeng, hidji-hidji djalma sakadar hakanna, saoerang sagomer, noeroetkeun rejana djiwa maraneh; hidji-hidji koedoe pada njokot noeroetkeun anoe di himahna.

a 4 Moesa 11:31; Djab. 105:40. *b* 5 Moesa 8:3. *c* 1 Kor. 10:3.

17 Prak oerang Israil milampah kitoe; pek maroeloeng, aja noe loba, aja noe 18 saeutik. 'Toeloej ditakěr koe gomer; [a] ari noe geus moeloeng loba, hanteu leuwih, anoe saeutik hanteu koerang; hidji-hidji djalma beunangna moeloeng 19 sakadar hakanna. 'Ngalahir Moesa ka darinja: [b] Poma oelah aja noe njesa-20 keun těpi ka isoek. 'Aja sababaraha djalma noe hanteu ngagoegoe ka Moesa, seg ngarikeun sawareh těpi ka isoek. [c] Toeloej bilatoengan, sarta baoe; noe matak Moesa běndoe ka eta djalma. 21 'Ari maroeloengna oenggal-oenggal isoek, hidji-hidji djalma sakadar hakanna; děmi geus panas mata-poë, seg adjoer.

a 2 Kor. 8:15. *b* Mat. 6:11, 25, 34. *c* Mat. 6:19, 20.

22 Geus kitoe, dina poë noe kagěněp maroeloengna roti doewa patikělaneun, saoerang doewa gomer. Seug sakabeh gěgěden pakoempoelan ngadareuheusan, 23 ngoeninga ka Moesa. 'Ari lahiranana ka darinja: Moenggoeh hal eta, aja pangandika Pangeran kijeu: [a] Isoekan poë eureun, sabat soetji, kagoengan Pangeran; anoe koe maraneh dek dibeuleum, pek beuleum, sarta noe dek dikoeloeb, pek koeloeb; saleuwihna koedoe nareundeunan keur maraneh, ampihkeun těpi 24 ka isoek. 'Toeloej pada neundeunan těpi ka isoek, sakoemaha dawoehan Moesa; hanteu datang ka baoe, djeung hanteu 25 bilatoengan. 'Ari dawoehan Moesa: Nja eta koe maraneh hakan poë ijeu; karana poë sabat, kagoengan Pangeran; poë ijeu koe maraneh moal kapanggih 26 di těgal. 'Koedoe dipoeloeng koe maraneh gěněp poë lilana; děmi poë noe katoedjoeh mah sabat, didinja moal aja.

a 1 Moesa 2:2, 3.

27 Geus kitoe dina poë noe katoedjoeh aja djalma sawareh ka loewar, sědja 28 moeloeng; tatapi hanteu manggih. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Sabaraha pililaeunana maraneh nja rek ěmboeng ngestoekeun timbalan djeung papakon 29 kami? 'Masing nganjarahokeun, sabab Pangeran ka maraneh maparin sabat teja, kitoe noe matak andjeunna dina poë noe kagěněp maparin roti doewa poëeun. Koedoe pada tjitjing, oenggal-oenggal djalma di sapěrnah-sapěrnahna, oelah aja noe ka loewar ti ěnggonna 30 dina poë noe katoedjoeh. 'Toeloej djalma-djalma areureun dina poë noe ka-31 toedjoeh. 'Ari eta teh koe anak-poetoe Israil disěboetkeun Man; [a] ari roepana tjara siki katoentjar, bodas, sarta rasana sapěrti djawadah make dimadoean.

a 4 Moesa 11:7—9.

32 Tidinja Moesa ngalahir: Ijeu sahidji përkara, noe ditimbalkeun koe Pangeran: Eta Man sagomer pinoeh koedoe ngampihkeun keur toeroenan-toeroenan maraneh, soepaja narendjo roti, anoe koe kami dipaparin keur pihakaneun maraneh di těgal lěga, sanggeus maraneh koe kami diboedalkeun ti tanah 33 Měsir. 'Toeloej Moesa ngadawoeh ka Haroen: [a] Koedoe njokot gotji hidji, sarta eusian koe Man sagomer pinoeh, sok teundeun ka pajoeneun Pangeran, baris diampihkeun keur toeroenan-toe-34 roenan maraneh. 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa, nja kitoe koe Haroen diteundeunna ka hareupeun pěr-35 telaän, baris diampihkeun. 'Ari lilana oerang Israil dadaharan Man teja, meunang opat poeloeh taoen, těpi ka arasoepna ka tanah noe dieusian; [b] nja dadaharanana Man těpi ka daratangna ka watěs tanah Kanaän.

a Ibr. 9:4. *b* Jos. 5:12.

36 Děmi sagomer teja nja eta sapěrpoeloeh epa.

PASAL 17.

Tidinja sapakoempoelan oerang Israil [a] ngabroel deui ti těgal lěga Sin, noeloejkeun pangleumpanganana, noeroetkeun timbalan Pangeran; toeloej masanggrahan di Rapidim. Ari di dinja hanteu aja tjai piinoemeun djalma-djal-2 ma. 'Geus kitoe djalma-djalma madoean ka Moesa, ari aromongna: Koedoe maparin tjai ka koering, soepaja ngarinoem! Lahiran Moesa ka darinja: [b] Naha maraneh madoean ka kami? Naha 3 [c] ngadodja ka Pangeran? 'Ari djalma-

djalma teh pada halabhabeun di dinja, hajang nginoem tjai; seg djalma-djalma tinggĕlĕndĕng ka Moesa, omongna: Koe naon koering sadaja mana koe andjeun diinditkeun ti Mĕsir, dek maehkeun diri koering, sarĕng poen anak, sarawoeh ingon-ingon koering, koe lantaran ha-4 labhab? 'Tidinja Moesa sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Koemaha koering nja pipĕtaeun ka eta djalma-djalma? Saeutik deui [d] tinangtos pada ngaba-5 ledogan ka koering koe batoe. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura bral ti heulaeun djalma-djalma, bari mawa kokolot Israil sawareh, sarta ari iteuk maneh, [e] anoe koe maneh diteunggeulkeun ka bangawan teja, koedoe koe maneh ditjĕkĕl, heg maneh 6 leumpang. 'Masing njaho, kami rek ngadĕg di dinja di hareupeun maneh, dina batoe karang, [f] di Horeb; [g] toeloej maneh koedoe neunggeul ka eta batoe karang, seg pibidjileun tjai ti dinja, soepaja djalma-djalma ngarinoem. Prak Moesa midamĕl kitoe, kasaksian koe 7 para kokolot Israil. 'Seug eta ĕnggon koe Moesa disĕboetkeun [h] Masa djeung Mĕriba, tina hal padoe oerang Israil, djeung tina hal pada ngadodja ka Pangeran, pokna: Na ĕnja, Pangeran aja di tĕngah oerang, atawa hanteu?

a 4 Moesa 33: 12-14. *b* 4 Moesa 20: 3. *c* 1 Kor. 10: 9. *d* 4 Moesa 14: 10. *e* p. 7: 20; 14: 16. *f* p. 3: 1. *g* 4 Moesa 20: 8; Djab. 78: 15; 114: 8; 1 Kor. 10: 4. *h* 5 Moesa 6: 16; Djab 95: 8.

8 Djĕboel [a] Amalek, mĕrangan ka Is-9 rail di Rapidim. 'Ngadawoeh Moesa ka Josoea: Maneh geura milih djalma keur oerang; toeloej boedal, ngalawan pĕrang ka Amalek. Isoekan kami rek nangtoeng di poentjak pasir, bari njĕkĕl [b] iteuking 10 Allah. 'Prak Josoea milampah sakoemaha dawoehan Moesa ka dinja; pek ngalawan pĕrang ka Amalek. Ari Moesa, Haroen djeung [c] Hoer naraek ka poen-11 tjak pasir. 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ngadjoengdjoengkeun pananganana, Israil noe meunang; dĕmi satijap-tijap ngaroendajkeun pananganana, Amalek 12 noe meunang. 'Ari panangan Moesa tjarangkeul; toeloej dipangnjokotkeun batoe, diteundeun di handapeunana, gek koe andjeunna ditjalikan; sarta Haroen djeung Hoer naranggeuj kana pananganana, noe hidji sabeulah ti dijeu, noe hidji deui sabeulah ti ditoe, noe matak pananganana tĕtĕg tĕpi ka soeroep pa-13 non-poë. 'Ari Amalek djeung balana koe Josoea diëlehkeun koe seuseukeut 14 pĕdang. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Ijeu teh toeliskeun dina kitab, djadi ingĕtan, sarta teundeun kana tjeuli Josoea, [d] jen kami mĕngke ngaleungitkeun kaingĕtan ka Amalek ti kolong langit. 15 'Tidinja Moesa ngadamĕl hidji altar, sarta dingaranan: Pangeran bandera 16 kaoela. 'Djeung deui Moesa ngalahir: Sabab leungeunna ngamoesoeh ka panglinggihan Pangeran, piajaeun pĕrang ti Pangeran ka Amalek, toeroen-toemoeroen.

a 1 Moesa 14: 7; 5 Moesa 25: 17. *b* p. 4: 20. *c* p. 24: 14. *d* 4 Moesa 24: 20; 5 Moesa 25: 19; 1 Sam. 15: 2, 3; 1 Bab. 4: 43.

PASAL 18.

Ari Jitro, [a] panghoeloe Midian, mĕrtoewa Moesa teja, ngareungeu bedja hal saniskara, noe koe Allah didamĕl ka Moesa djeung ka Israil oematna, pĕrkara Pangeran ngaboedalkeun Israil 2 ti Mĕsir. 'Tidinja Jitro, mĕrtoewa Moesa, angkat, njandak Sĕpora, [b] geureuha Moesa, sanggeusna koe Moesa dipiwarang 3 moelang; 'kitoe deui poetra Sĕpora noe doewa teja, [c] ngaran noe hidji Gerson; karana lahir Moesa: Aing teh geus djadi djalma ngoembara di tanah bangsa se-4 djen. 'Ari ngaran noe hidji deui Eliëser; karana [lahirna]: Allah bapa aing anoe mitoeloeng ka aing, sarta geus ngaloe-5 poetkeun aing ti pĕdang Piraon. 'Toeloej Jitro, mĕrtoewa Moesa, sarta djeung poetra-garwana soemping ka Moesa, ka tĕgal lĕga, ĕnggon andjeunna keur masanggrahan, lĕbah [d] goenoeng Allah. 6 'Seug ngadjoeroeng ngoeninga ka Moesa: Kaoela, mitoha andjeun Jitro, datang ka andjeun, mawa garwa andjeun, di-7 iring koe doewa poetrana. 'Gantjang Moesa ka loewar, mapagkeun mĕrtoewana; dat njĕmbah ka mĕrtoewa, bari seug njijoem; tidinja silih-taroskeun salamĕt hanteuna, bari toeloej tjaralik 8 kana himah. 'Ari Moesa ka mĕrtoewana njarijoskeun saniskara, noe koe Pangeran didamĕl ka Piraon djeung ka oerang Mĕsir, hal pĕrkara Israil; sakabeh kasoesahan, anoe koe oerang Israil ka-

panggih di djalan, sarta dileupaskeunana koe Pangeran. 9 'Ari Jitro atoheun koe hal sakabeh kahadean, anoe koe Pangeran didaměl ka Israil, moenggah dileupaskeun ti leungeun oerang Měsir. 10 'Pok Jitro njaoer: Sagala poedji ka Pangeran, anoe geus ngaleupaskeun sadaja ti leungeun oerang Měsir sarta ti leungeun Piraon; anoe geus ngaleupaskeun ijeu djalma-djalma ti bawah leungeun oerang Měsir. 11 'Ajeuna kaoela těrang, [e] jen Pangeran teja agoeng ti batan sakabeh batara-batara; geus boekti pisan dina pěrkara eta teh [f] pada koemalantjang ka oerang Israil. 12 'Tidinja Jitro, měrtoewa Moesa, njandak pikoerbaneun doeroekan djeung pikoerbaneun peuntjitan, dihatoerkeun ka Allah. Toeloej Haroen tjalik, kitoe deui sakabeh kokolot Israil, dalahar reudjeung měrtoewa Moesa di pajoeneun Allah.

a p. 2:16. *b* p. 2:21. *c* p. 2:22. *d* p. 3:1. *e* p. 15:11. *f* Něh. 9:10.

13 Geus kitoe, isoekna Moesa tjalik, [a] ngahoekoeman eta djalma-djalma, sarta djalma-djalma teh ngadareuheusna ka Moesa ti isoek těpi ka sore. 14 'Ana měrtoewa Moesa geus ningali saniskara noe koe andjeunna dipidaměl ka eta djalma-djalma, pok misaoer: Naon eta pěrkawisna, noe koe andjeun dipidaměl ka djalma-djalma? Koe naon andjeun tjalik njalira, ari sakabeh djalma-djalma měděkan ka andjeun ti isoek dongkap ka sore? 15 'Walonan Moesa ka měrtoewana: Sabab djalma-djalma teh daratangna ka koering sědja naros ka Allah. 16 'Manawi aja noe gadoeh pěrkawis, seg datang ka koering; toeloej koering ngahoekoeman pěrkawis djalma ka batoerna, sarěng koe koering dibere njaho pikoekoeh Allah sarawoeh papakonna. 17 'Saoer měrtoewa Moesa ka andjeunna: Moal sae eta pěrkawis, anoe dipidaměl koe andjeun. 18 'Tangtoe měngke ripoeh, nja diri andjeun, nja djalma-djalma noe sasarěngan djeung andjeun; karana eta pěrkawis beurat teuing ka andjeun; moal kawawa andjeun teh midaměl kitoe njalira. 19 'Ajeuna masing ngagoegoe ka omong ama; ama rek mamatahan ka andjeun, sarta moegi-moegi Allah njarěngan ka andjeun. Ari andjeun teh moedoe mangoeroeskeun eta djalma-djalma ka pajoeneun Allah, sarta ngadongkapkeun sadajana pěrkawis ka Allah. 20 'Djeung moedoe ngawoeroekkeun ka darinja sadajana pikoekoeh reudjeung papakon, bari nganjahokeun ka darinja hal djalan anoe koedoe dilakonan koe maranehanana, sarta pagawean anoe koedoe dilampahkeun koe maranehanana. 21 'Djeung deui andjeun moedoe alak-ilik, ti lěbah djalma noe loba moedoe milih djalma sadjati, anoe sijeun koe Allah, djalma satoehoe, noe geuleuh kana kaoentoengan nista; nja eta moedoe didjěněngkeun njangking ka darinja, djadi kapala njěkěl sareboe, kapala njěkěl saratoes, kapala njěkěl lima poeloeh, djeung kapala njěkěl sapoeloeh. 22 'Nja eta sina ngahoekoeman ka djalma-djalma di sambarang waktoe. Ari geus kitoe, sakoer pěrkawis gěde moedoe didatangkeun ka andjeun, děmi sakoer pěrkawis leutik mah sina dihoekoeman koe eta. Kitoe andjeun moedoe ngentengkeun tanggoengan pribadi; nja eta sina naranggoeng ngabantoe ka andjeun. 23 'Oepama andjeun ngalampahkeun pěrkawis kitoe, sarta aja timbalan Allah ka andjeun, tangtoe andjeun pikawawaeun ngaděg; samalah eta sakabeh djalma-djalma tangtoe pidatangeun ka ěnggonna reudjeung kasalamětan.

a Mat. 23:2.

24 Ari Moesa [a] ngagoegoe kana kasaoeran měrtoewana, sarta ngalampahkeun sapapatahna. 25 'Tidinja Moesa ti sabangsa Israil milih djalma sadjati; pada didjadikeun loeloegoe, njangking djalma-djalma, djadi kapala njěkěl sareboe, kapala njěkěl saratoes, kapala njěkěl lima poeloeh djeung kapala njěkěl sapoeloeh; 26 'sina pada ngahoekoeman ka djalma-djalma di sambarang waktoe; pěrkara noe bangga koedoe didatangkeun ka Moesa, děmi sakoer pěrkara noe leutik koedoe dihoekoeman koe eta.

a 5 Moesa 1:9; Jak. 3:17.

27 Geus kitoe koe Moesa měrtoewana didjoeroeng angkat; toeloej moelih ka tanahna.

PASAL 19.

Dina boelan noe katiloe ti sanggeus oerang Israil boedal ti tanah Měsir, dina poë eta arasoepna [a] ka těgal lěga

2 Sinai. 'Ana geus ngabroel deui ti Rapidim, toeloej arasoep ka tĕgal lĕga Sinai, seug masanggrahan di tĕgal lĕga eta. Ari masanggrahanana Israil di dinja pabĕnĕran goenoeng. 3 'Toeloej Moesa naek, [b] ngadeuheusan ka Allah. Geus kitoe Pangeran ngandika ka andjeunna tina goenoeng, sarta bĕdas; ari pangandikana: Maneh koedoe mopojan ka anakintjoe Jakoeb, nja mere njaho ka oerang Israil, kijeu: 4 'Maraneh [c] geus pada nendjo anoe koe kami didamĕl ka oerang Mĕsir; [d] ari diri maraneh koe kami ditjandak, ibarat dina djangdjang galoedra, didatangkeun ka kami. 5 'Ari ajeuna, oepama maraneh noeroet kana lahiran kami djeung saĕnjana, sarta ngestoekeun [e] pĕrdjangdjian kami, [f] seug maraneh djadi kagoengan kami, ingkar ti bangsa noe loba; [g] karana saboemi kabeh nja anoe kami; 6 'toer maraneh ka kami pidjadieun [h] karadjaän panghoeloe-panghoeloe, nja bangsa soetji. - Tah, kitoe pitjatoer, anoe koe maneh koedoe ditjatoerkeun ka oerang Israil.

a 4 Moesa 33 : 15. *b* Lal. 7 : 38. *c* 5 Moesa 29 : 2. *d* 5 Moesa 32 : 11. *e* p. 24 : 8. *f* 5 Moesa 7 : 6. *g* p. 9 : 29. *h* 1 Petr. 2 : 9.

7 Ana Moesa geus soemping deui, njaoer para kokolot djalma-djalma, bari toeloej dipopojanan eta sadajana pangandika noe tadi, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka andjeunna. 8 'Ngawangsoel sakabeh djalma-djalma, sarta ragĕm, kijeu wangsoelanana: [a] Sadajana noe diandikakeun koe Pangeran, koering pada sĕdja ngalampahkeun. Seug omongan djalma-djalma koe Moesa didongkapkeun ka Pangeran. 9 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, kami rek njoempingan ka maneh dina djĕro mega mĕndoeng; noe dipalar soepaja djalma-djalma ngadarenge dimana kami ngalahir ka maneh, samalah ka maneh pada pĕrtjaja salalanggĕngna. Sarta Moesa ngoeningakeun ka Pangeran omongan djalma-djalma teja. 10 'Timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura moelang ka eta djalma-djalma; seg koe maneh [b] koedoe pada disoetjikeun poë ijeu djeung isoekan, sarta sina njareuseuh papakeanana. 11 'Djeung sina pada sadija dina poë noe katiloe; karana dina poë noe katiloe Pangeran bakal loengsoer ka hareupeun panon sakabeh djalma-djalma, ka goenoeng Sinai. 12 'Djeung deui djalma-djalma teh koe maneh koedoe diwatĕsan sakoerilingna, bari marentah kijeu: Mangka hade-hade maraneh, papatjoewan aroenggah ka goenoeng; nadjan njabak ka toengtoengna ge oelah; saha-saha noe njabak ka goenoeng, tangtoe dipaehan. 13 'Teu meunang aja noe njabak ka dinja koe leungeun, karana tangtoe dibĕntoeran koe batoe atawa dipanah. Bagija sato, bagija djalma, moal dihiroepan. Dimana tandoek disada lambat, maranehanana koedoe aroenggah ka goenoeng. 14 'Toeloej Moesa loengsoer ti goenoeng ka eta djalma-djalma. Geus kitoe djalma-djalma teh koe andjeunna disoetjikeun, sarta pada njeuseuh papakeanana. 15 'Djeung Moesa ngadawoeh ka djalma-djalma: Maraneh masing pada sadija dina poë noe katiloe; [c] poma oelah ngadeukeutan ka awewe.

a p. 24 : 3. *b* 4 Moesa 11 : 18; Jos. 3 : 5. *c* 1 Sam. 21 : 4; 1 Kor. 7 : 5.

16 Geus kitoe, dina poë noe katiloe, wantji braj beurang, seug di loehoer goenoeng aja goeloedoeg, djeung kilat, sarta mega hideung; kitoe deui [a] sora sangkakala tarik katjida; noe matak ngagidir sakabeh djalma noe dina pasanggrahan. 17 'Toeloej djalma-djalma teh koe Moesa diboedalkeun ti pasanggrahan, dideuheuskeun ka Allah; [b] dĕg narangtoeng dina handapeun goenoeng. 18 'Ari goenoeng Sinai kabehna aja haseup, tina sabab Pangeran loengsoer ka dinja di djĕro seuneu; [c] sarta haseupna ngĕboel, sapĕrti haseup pameuleuman, djeung sagoenoengna eundeur katjida. 19 'Geus kitoe sora sangkakala teh beuki lila beuki katjida tarikna. Pok Moesa oendjoekan, ari koe Allah diwalon nganggo gĕntra.

a 1 Kor. 15 : 52. *b* 5 Moesa 4 : 11. *c* Hak. 5 : 5; Djab. 68 : 8, 9; Ibr. 12 : 18.

20 Ana Pangeran [a] geus loengsoer ka goenoeng Sinai, ka poentjak goenoeng, seug Moesa koe Pangeran disaoer ka poentjak goenoeng; tjat Moesa naek. 21 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura toeroen heula, koedoe ngingĕtan ka djalma-djalma, sina oelah nobros ka Pangeran, hajang nendjo; tangtoe djalma-djalma loba noe roeboeh. 22 'Samalah panghoeloe-panghoeloe,

noe sok pada marĕk ka Pangeran, eta ge koedoe njaroetjikeun maneh, soepaja oelah disambĕr koe Pangeran. 23 'Dĕmi pioendjoek Moesa ka Pangeran: Soemoehoen, djalma-djalma moal warĕrateun aroenggah ka goenoeng Sinai; karantĕn andjeun geus mepelingan ka koering sadaja; aja timbalan kijeu: Goenoeng teh koedoe diwatĕsan sarta disoetjikeun. 24 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Bral toeroen heula; geus kitoe oenggah deui, sarta Haroen koedoe miloe djeung maneh; dĕmi panghoeloe-panghoeloe djeung djalma noe loba sina oelah nobros oenggah ka Pangeran, soepaja koe Pangeran oelah disambĕr. 25 'Djoet Moesa loengsoer ka djalma-djalma, toeloej paparentah ka maranehanana. *a* Nĕh. 9 : 13.

PASAL 20.

Tidinja Allah ngandikakeun [a] ijeu sadajana pangandika, kijeu pangandikana: *a* 5 Moesa 5 : 6.

2 Kami ijeu Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mĕsir, [a] ti imah koemawoela. *a* p. 13 : 3; Djab. 81 : 11.

3 Maneh [a] oelah boga aällahan di pajoeneun kami. *a* p. 23 : 13.

4 Maneh [a] oelah ngagambarkeun atawa ngaroepakeun naon bae noe aja di loehoer, di langit, atawa noe aja di handap, di boemi, kitoe deui noe aja di tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 5 'Poma-poma noe kitoe koe maneh oelah disĕmbah sarta oelah dibakti; karana kami, Pangeran, Allah maneh, [b] nja Allah anoe goemati, anoe manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna, kana toeroenan katiloe djeung kaopat, 6 sakoer noe geuleuh ka kami; 'sarta [c] midamĕl kaäsihan ka reboe-reboe, sakoer noe njaäh ka kami sarta ngestoekeun timbalan kami. *a* 3 Moesa 26 : 1; Djab. 97 : 7; Roem 1 : 23. *b* p. 34 : 14. *c* 5 Moesa 7 : 9, 10.

7 Maneh oelah njĕboet [a] kana djĕnĕngan Pangeran, Allah maneh, dipake teu poegoeh; karana Pangeran moal hanteu njiksa ka noe ngalalaworakeun kana djĕnĕnganana. *a* 3 Moesa 19 : 12; 24 : 16.

8 Masing ingĕt [a] ka poë sabat; eta 9 koedoe disoetjikeun koe maneh. 'Koedoe baranggawe gĕnĕp poë lilana, ngalampahkeun sakabeh pagawean maneh; 10 'ari poë noe katoedjoeh nja eta sabat Pangeran, Allah maneh; [b] didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; kitoe deui anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, badega maneh lalaki, atawa badega maneh awewe, djeung deui sato-sato maneh, atawa 11 semah, anoe dina lawang maneh. 'Karana [c] di djĕro gĕnĕp poë lilana Pangeran ngadamĕl langit djeung boemi, laoet djeung sakabeh eusi-eusina, toeloej liren dina poë noe katoedjoeh; kitoe noe matak poë sabat koe Pangeran dibĕrkahan sarta disoetjikeun. *a* p. 16 : 23, 29. *b* p. 23 : 12; 31 : 14. *c* 1 Moesa 2 : 2, 3.

12 Koedoe [a] masing hormat ka bapa sarta ka indoeng, soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe diparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh. *a* Mat. 15 : 4; Ep. 6 : 2, 3.

13 Maneh [a] oelah maehan. *a* Mat. 5 : 21.

14 Maneh [a] oelah ngaranjed. *a* Mat. 5 : 27; Ep. 5 : 3.

15 Maneh [a] oelah maling. *a* Ep. 4 : 28.

16 Maneh [a] oelah djadi saksi bohong ka batoer maneh. *a* 3 Moesa 19 : 11; Ep. 4 : 25.

17 Maneh [a] oelah bogoh ka imah batoer maneh; maneh oelah bogoh ka pamadjikan batoer maneh, atawa ka badegana noe lalaki, atawa ka badegana noe awewe, atawa ka sapina, atawa ka kaldena, atawa kana naon bae anoe batoer maneh. *a* Roem 7 : 7; 13 : 9.

18 Ari eta sakabeh djalma-djalma pada waspadaeun [a] kana goeloedoeg, djeung kana kilat, kitoe deui kana sora sangkakala sarta kana haseup goenoeng; ana djalma-djalma geus waspadaeun, pada ngarĕdjat, toeloej narangtoeng ti kadjaoehan. 19 'Sarta pada oendjoekan ka Moesa: [b] Moegi andjeun bae ngalahir ka koering, eta koering pada sĕdja ngoepingkeun; ari Allah mah moegi oelah ngandika koe andjeun ka koering, bisi koering paeh! 20 'Dĕmi lahiran Moesa ka djalma-djalma: Montong sarijeun-sijeun; karana pangsoempingna Allah, [c] kĕrsa njoba ka maraneh, djeung soepaja di hareupeun maraneh aja sijeun koe andjeunna, sangkan maraneh oelah migawe dosa. 21 'Ari djalma-djalma narangtoeng bae ti kadjaoehan; dĕmi Moesa

mah ngadeuheusan ka noe angkeub, ĕnggon Allah linggih. *a* p. 19 : 16—19. *b* 5 Moesa 18 : 16; Ibr. 12 : 19. *c* p. 16 : 4.

22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh koedoe mitjatoer kijeu ka oerang Israil: Maraneh geus pada waspada, [a] jen kami ngalahir ka maraneh ti sa-23 warga. 'Maraneh ka kami oelah ngareudjeungkeun naon-naon; [b] oelah njarijeun aällahan sipat perak atawa aäl-24 lahan sipat ĕmas. 'Koedoe njijeun pikeun kami [c] hidji altar koe taneuh, sarta nja dina loehoer eta koedoe ngoerbankeun koerban maneh doeroekan djeung koerban maneh panarima, domba maneh reudjeung sapi maneh; [d] dina oenggal-oenggal ĕnggon, noe koe kami rek didjadikeun tĕmpat njĕboetkeun djĕnĕngan kami, nja di dinja kami rek njoempingan ka maneh sarta ngabĕr-25 kahan ka maneh. 'Sarta oepama maneh pikeun kami njijeun altar koe batoe, [e] oelah make batoe beunang natah; karana oepama koe maneh dioengkoelan tatah mah, dinistakeun koe maneh. 26 'Djeung deui maneh oelah make tangga oenggah ka altar kami, soepaja oelah tembong orat maneh di hareupeunana.

a 5 Moesa 4 : 33. *b* p. 34 : 17. *c* p. 27 : 1. *d* 5 Moesa 12 : 5. *e* 5 Moesa 27 : 5; Jos. 8 : 31.

PASAL 21.

Sarta ijeu teh hoekoem-hoekoem, anoe koe maneh koedoe pipopojankeun ka maranehanana.

2 Lamoen maneh meuli badega lalaki, [a] oerang Ibrani, koedoe ngawoela ka maneh gĕnĕp taoen lilana; ari dina taoen noe katoedjoeh pika-loewareun mĕr-3 dika, teu majar. 'Oepama asoepna ngan mawa diri, ka-loewarna ge mawa diri bae; oepama boga pamadjikan, seg pamadjikanana pika-loewareun djeung 4 manehanana. 'Oepama koe djoeraganana dibere pipamadjikaneun, geus kitoe eta adjang manehanana ngadjoeroekeun anak lalaki atawa anak awewe, nja eta awewe djeung anak-anakna kaboga djoeraganana; djadi manehanana pika-5 loewareun ngan mawa diri bae. 'Tapi oepama eta badega ngomong sarta poegoeh: [b] Koering njaäh ka djoeragan djeung ka anak-bodjo, koering teh han-6 teu nijat ka loewar mĕrdika: 'seug manehanana koe djoeraganana koedoe dideuheuskeun ka Allah, bari disandingkeun kana panto atawa ka tihangna; pek koe djoeraganana tjeulina koedoe ditiir, make paniir; geus kitoe koedoe langgĕng ngawoelana ka djoeraganana.

a 5 Moesa 15 : 12; Jĕr. 34 : 14. *b* 5 Moesa 15 : 16.

7 Djeung lamoen aja djalma ngadjoewal anakna awewe, djadi eusi-imah, eta moal ka loewar tjara ka-loewarna badega lala-8 ki.'Oepama djoeraganana, noe tadina nijat sadjodo djeung manehanana, boga rasa eta goreng, koedoe dibikeun ditĕboes; ngadjoewal eta ka djalma bangsa sedjen, djoeraganana teu kawasaeun, tambah 9 tjidrana ka dinja. 'Djeung oepama didjodokeun ka anakna, koedoe milampah ka dinja sakoemaha hoekoem anak 10 awewe. 'Oepama anakna dipangnjokotkeun noe sedjen, awewe teja oelah dikoerangan sandang-panganna, kawadji-11 ban noe laki-rabi. 'Sarta oepama teu ngalampahkeun ka dinja noe tiloe pĕrkara teja, seg eta meunang ka loewar, teu majar, hanteu make doewit.

12 Saha-saha noe neunggeul hidji djalma, 13 seg paeh, [a] pasti koedoe dipaehan. 'Tapi anoe hanteu ngarah mah, saĕnjana koe Allah diamprokkeun ka leungeunna, [b] eta kami keur maneh rek ngajakeun ĕnggon paranti noe kitoe moeroe 14 ka dinja. 'Sabalikna, lamoen aja djalma noe lantjang ka batoer, pek dipaehan make akal, koedoe koe maneh ditjokot [c] nadjan ti altar kami; pasti koedoe dipaehan. *a* 1 Moesa 9 : 6. *b* 4 Moesa 35 : 6; 5 Moesa 19 : 4. *c* 1 Radja 2 : 29.

15 Djeung saha-saha noe neunggeul ka bapana atawa ka indoengna, pasti koedoe dipaehan.

16 Ari [a] anoe maling djalma, didjoewal, atawa kapanggih di kawasana, pasti koedoe dipaehan. *a* 5 Moesa 24 : 7; 1 Tim. 1 : 10.

17 Djeung saha-saha [a] noe njapa ka bapana atawa ka indoengna, pasti koedoe dipaehan. *a* 3 Moesa 20 : 9; Sil. 20 : 20; Mat. 15 : 4.

18 Djeung lamoen aja djalma lalaki paseja djeung pada lalaki, pek noe hidji neunggeul ka batoerna, make batoe, atawa koe peureup, tapi hanteu paeh, ngan datang ka ngalondjor di ĕnggon: 19 'oepama hoedang deui, sarta datang ka leuleumpangan di loewar koendang iteuk, anoe neunggeul teh hanteu man-

djing disiksa, ngan tjitjingna koedoe ditjĕtjĕp, sarta ngongkosan dioebaranana datang ka tjageurna.

20 Djeung lamoen aja djalma neunggeul badegana lalaki atawa badegana awewe, make panggĕboeg, seg paeh di handapeun leungeunna, pasti koedoe dibalĕs. 21 'Tatapi oepama djoengkĕrĕng sapoë doewa poë mah, moal dibalĕs; karana eta teh doewitna.

22 Djeung lamoen aja djalma lalaki pĕtjoh djeung pada lalaki, seg mĕrgasa ka hidji awewe noe keur reuneuh, datang ka boeroesoet kakandoenganana, tapi teu djadi koemaonam, eta teh pasti koedoe didĕnda, sakoemaha noe ditĕmpoehkeun ka dinja koe salakina awewe teja; ari majarna sing kahareupan koe poerah moetoeskeun.' 23 Sabalikna, oepama djadi koemaonam mah, seg maneh katĕmpoehan; njawa bajar njawa, 24 'panon [a] bajar panon, hoentoe bajar hoentoe, leungeun bajar leungeun, soekoe bajar soekoe, 25 'toetoeng bajar toetoeng, raheut bajar raheut, bĕntjoet bajar bĕntjoet. *a* 3 Moesa 24 : 19, 20; 5 Moesa 19 : 21; Mat. 5 : 38.

26 Djeung lamoen aja djalma neunggeul panon badega lalaki atawa panon badega awewe, noe matak roeksak, koedoe dileupaskeun mĕrdika, ngaganti panonna. 27 'Kitoe deui oepama njoplokkeun hoentoe badegana lalaki atawa hoentoe badegana awewe, koedoe dileupaskeun mĕrdika, ngaganti hoentoena.

28 Djeung lamoen aja hidji sapi, neunggar hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, seg paeh, [a] nja eta sapi pasti koedoe dibĕntoeran koe batoe, sarta laoekna teu meunang dihakan; ari noe boga sapi hanteu mandjing disiksa. 29 'Ngan oepama eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, sarta geus aja noe mere ingĕt ka noe boga, tapi teu didjaga, toeloej maehkeun hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, eta sapi koedoe dibĕntoeran koe batoe, malah noe boga ge koedoe dipaehan. 30 'Oepama ditangtoekeun manehanana koedoe ka loewar panĕboes, sok koedoe mere panggantian njawana, sabaraha bae noe ditangtoekeun ka dinja. 31 'Atawa moen neunggar hidji anak lalaki, atawa neunggar hidji anak awewe, noe boga koedoe dipilampah noeroetkeun hoekoem tadi. 32 'Oepama eta sapi neunggar hidji badega lalaki atawa badega awewe, noe boga ka djoeraganana koedoe mere oewang perak tiloe poeloeh sekel, sarta sapina koedoe dibĕntoeran koe batoe. *a* 1 Moesa 9 : 5.

33 Djeung lamoen aja hidji djalma moekakeun hidji lombang, atawa lamoen aja djalma noe njijeun hidji lombang, sarta teu ditoetoep, seg hidji sapi atawa hidji kalde tigoebrag ka dinja: 34 'noe boga lombang koedoe ngaganti, hargana koedoe dipoelangkeun ka noe boga; ari noe paeh teja djadi bogana.

35 Djeung lamoen sapi hidji djalma neunggar sapi batoerna, seg paeh, toeloej eta sapi anoe hiroep koedoe didjoewal, ladangna diparokeun; kitoe deui noe paeh teja koedoe diparokeun. 36 'Atawa moen katangen, jen eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, tapi koe noe boga teu didjaga, pasti koedoe diganti, sapi bajar sapi; ari noe paeh teja djadi bogana.

PASAL 22.

Lamoen aja hidji djalma, maling hidji sapi atawa hidji domba, heug dipeuntjit, atawa didjoewal, koedoe diganti koe lima sapi, majar sapi hidji, djeung koe [a] opat domba, majar domba hidji. *a* 2 Sam. 12 : 6.

2 Oepama aja paling, kapanggih keur ngababah, diteunggeul, seg paeh, teu djadi hoetang gĕtih. 3 'Oepama geus bidjil panon-poë mah, noe neunggeul djadi hoetang gĕtih. Pasti noe maling koedoe ngaganti; oepama teu boga, djinisna koedoe didjoewal baris ngaganti noe dipaling. 4 'Oepama noe beunang maling kapanggih di manehanana, sarta hiroep, boh sapi, boh kalde, boh domba, koedoe ngaganti doewa patikĕlaneun.

5 Lamoen aja hidji djalma, satona disina njatoean dina lahan atawa di kĕbon anggoer, ari satona diaboer, toeloej njatoean dina lahan noe sedjen, koedoe ngaganti koe lahanna noe pangaloesna atawa koe kĕbonna anggoer noe pangaloesna.

6 Lamoen aja seuneu ka loewar, seg teurak ka pagĕr tjoetjoek, kahoeroe toempoekan gandoem, atawa piboewa-

teun, atawa naon bae eusi lahan, anoe njijeun kahoeroean pasti koedoe ngaganti.

7 Lamoen aja hidji djalma, mihape oewang atawa parabot ka batoer, toeloej dipaling ti djĕro imah eta djalma: oepama kapanggih noe maling, koedoe 8 ngaganti doewa patikĕlaneun; 'oepama noe maling teu kapanggih, noe boga imah koedoe dideuheuskeun ka Allah, netelakeun teu njokot banda batoer.

9 Hal saniskara lampah masijat, hal sapi, hal kalde, hal domba, hal papakean, hal saniskara noe leungit, noe dipadjarkeun jen nja ijeu noe leungit, pĕrkara djalma doewanana koedoe didongkapkeun ka Allah; mana-mana noe koe Allah disalahkeun, koedoe ngaganti ka batoerna doewa patikĕlaneun.

10 Lamoen aja hidji djalma, mihape ka batoer kalde, atawa sapi, atawa domba, atawa sato naon bae, toeloej paeh, atawa keuna tjatjad, atawa aja noe mawa, 11 euweuh noe neuleu, 'koedoe aja [a] soempah ka Pangeran di antara noe doewaän, netelakeun teu njokot banda batoer, sarta koedoe ditarima koe noe boga; 12 hanteu koengsi ngaganti. 'Tatapi oepama dipaling ti manehanana, sarta tĕrang, 13 koedoe ngaganti ka noe boga. 'Oepama disasaäk, koedoe dianteurkeun, djadi saksi; [b] noe disasaäk hanteu koedoe diganti. *a* Ibr. 6:16. *b* 1 Moesa 31:39.

14 Djeung lamoen aja hidji djalma, ngindjeum ti batoerna, toeloej keuna tjatjad, atawa paeh, noe boga teu aja, pasti 15 koedoe ngaganti. 'Oepama noe boga aja mah, hanteu koedoe diganti. Oepama beunang njewa, eta teh kaäsoep sewaänana.

16 Djeung [a] lamoen aja hidji djalma, ngagĕndam ka hidji tjawene, anoe tatjan babakalan, seg ngĕdĕng reudjeung, koedoe kontan mas-kawinna, soepaja 17 djadi pamadjikanana. 'Oepama bapa tjawene teu daekeun mikeun eta ka dinja, koedoe ka loewar oewang, sabijasa maskawin ka tjawene. *a* 5 Moesa 22:28, 29.

18 Awewe [a] noe sihir koe maneh hanteu meunang dihiroepan. *a* 3 Moesa 20:27; 5 Moesa 18:10; 1 Sam. 28:9.

19 Saha-saha [a] noe ngĕdĕng djeung sato, pasti koedoe dipaehan. *a* 3 Moesa 18:23; 20:15.

20 Saha-saha [a] noe ngoerban ka aällahan, lain ka Pangeran woengkoel, koedoe diharamkeun. *a* 5 Moesa 17:2—5.

21 Ari [a] semah koe maneh oelah dikanijaja sarta oelah diteungteuinganan; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mĕsir. *a* p. 23:9; 3 Moesa 19:34.

22 Saha-saha randa atawa pahatoe [a] 23 koe maneh oelah disoekĕrkeun. 'Oepama maneh njoekĕrkeun ka dinja, koemaha bae, mati-mati eta teh sasambat ka kami, geus tangtoe panjambatna 24 koe kami dikaboel. 'Sarta kami bakal bĕndoe bangĕt pisan, bari maraneh toeloej koe kami dipaehkeun lantaran pĕdang; ari pamadjikan maraneh pidjadieun randa, djeung anak maraneh pidjadieun pahatoe. *a* Djab. 68:6; Jĕs. 1:17.

25 Oepama maneh [a] ngindjeumkeun doewit ka oemat kami noe kabalangsak, anoe aja di maneh, lampah maneh ka dinja oelah sapĕrti toekang mihoetangkeun, oelah dimistikeun majar boengah. *a* 3 Moesa 25:36; 5 Moesa 23:19; Djab. 15:5; Mat. 5:42.

26 Oepama maneh [a] njokot gade badjoe batoer, koedoe koe maneh dipoelangkeun ka dinja memeh soeroep panon27 poë. 'Karana pakena ngan sakitoe bae, nja eta bae noe paranti noetoepan koelitna; make naon heësna? Geus kitoe, lamoenna sasambat ka kami, koe kami tangtoe dikaboel; karana kami teh sipat koernija. *a* 5 Moesa 24:12, 13.

28 Maneh oelah ngagorengkeun ka Allah, [a] sarta gĕgĕden, noe njĕkĕl bangsa maneh, koe maneh oelah disapa. *a* Lal. 23:5.

29 Bakti tina kadjĕmbaran maneh gandoem djeung tji-anggoer koe maneh oelah dimĕngke-mĕngke. [a] Tjikal anak maneh lalaki koe maneh koedoe di30 sanggakeun ka kami. 'Ka [b] sapi maneh djeung ka domba maneh koedoe milampah pon kitoe keneh; sina aja di indoengna toedjoeh poë lilana, dĕmi di poë noe kadalapan koe maneh koedoe disanggakeun ka kami. *a*. p. 13:2, 12. *b* 3 Moesa 22:27.

31 Ari maraneh teh [a] sing djadi djalma soetji baris ka kami; mana [b] oelah ngahakan laoek noe di tĕgal, oeroet noe disasaäk; aloengkeun bae ka andjing. *a* p. 19:6. *b* 3 Moesa 22:8.

PASAL 23.

Maneh oelah ngalijarkeun bedja bohong. Maneh oelah biloek ka djalma doraka, djadi saksi noe nganijaja.

2 Maneh oelah noeroet djalma noe loba, migawe goreng; sarta oelah serong nja nembalan dina hal oeroesan, noeroet djalma noe loba, matak njerongkeun.

3 Sarta maneh [a] oelah ngagoenggoeng ka noe malarat, dina oeroesanana.

[a] 3 Moesa 19:15.

4 Lamoen maneh [a] manggih sapi moesoeh maneh, atawa kaldena, keur sasab, geuwat koe maneh poelangkeun ka dinja.

[a] 5 Moesa 22:1; Loek. 6:27.

5 Lamoen maneh nendjo [a] kalde djalma noe geuleuh ka maneh, ngoedoepoeng kaheumpikan koe momotna, pitjeun nijat ngadjeunkeun; misti pisan ngabantoe ka dinja ngoedaran. [a] 5 Moesa 22:4.

6 Maneh [a] oelah njerongkeun bĕbĕnĕran djalma miskin di maneh, dina oeroesanana. [a] 5 Moesa 27:19.

7 Masing djaoeh tina lampah bohong; [a] ari noe teu salah sarta bĕnĕr koe maneh oelah dipaehan; karana kami moal ngabĕnĕrkeun ka noe doraka. 8 Sarta maneh [b] oelah narima paroeroeba; karana paroeroeba sok ngalolongkeun ka noe bareunta, djeung sok mengkolkeun omongan djalma noe balĕnĕr.

[a] 5 Moesa 25:1. [b] 5 Moesa 16:19; 1 Sam. 12:3; Sil. 17:23.

9 Ari [a] semah koe maneh oelah diteungteuinganan; karana maraneh pada njaho dina pikir semah, da maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mĕsir.

[a] p. 22:21.

10 Djeung deui [a] maneh koedoe njĕbaran lahan maneh gĕnĕp taoen lilana, 11 sarta ngoempoelkeun hasilna; dĕmi katoedjoehna mah koe maneh koedoe dilĕpaskeun ditoenda, soepaja noe mariskin bangsa maneh dadaharan; ari noe dikarikeun koe eta, pihakaneun sato tĕgal. Ka kĕbon maneh anggoer djeung ka kĕbon maneh djetoen koedoe milampah pon kitoe keneh.

[a] 3 Moesa 25:2.

12 Maneh koedoe ngalampahkeun pagawean maneh [a] gĕnĕp poë lilana, ari dina poë noe katoedjoeh mah maneh koedoe eureun; soepaja sapi maneh djeung kalde maneh pada reureuh, kitoe deui soepaja anak eusi-imah maneh sarta djeung semah pada njĕnghap. [a] p. 20:8.

13 Ari saniskara noe koe kami ditimbalkeun ka maraneh, koe maraneh koedoe diĕstoekeun. [a] Djeung ngaran aällahan bangsa sedjen koe maraneh oelah diaringĕtkeun, oelah kadenge-denge atjan ti biwir maneh. [a] Jos. 23:7; Djab. 16:4; Hos. 2:16.

14 [a] Tiloe kali di djĕro sataoen maneh 15 koedoe milampah pesta ka kami. Nja eta maneh koedoe nĕtĕpkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; koedoe dina mangsana, [b] boelan Abib, karana nja boelan eta maneh ka loewar ti Mĕsir. Tatapi maraneh ngadeuheus teh ka 16 pajoeneun kami, oelah lengoh. Kitoe deui pesta diboewat, nja eta pesta tjikal pakaja maneh, noe beunang maneh njĕbarkeun dina lahan. Sarta djeung pesta ngala boeboewahan, dina panoetoep taoen, samantas maneh tjatjap ngala hasil pakaja maneh tina kĕbon. 17 Tiloe kali di djĕro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Goesti Pangeran.

[a] 3 Moesa 23; 5 Moesa 16; 2 Bab. 8:13. [b] p. 13:4.

18 Maneh oelah ngoerbankeun gĕtih koerban kami kalawan beunang ngahaseuman; sarta gadjih pesta kami oelah dipeutingkeun tĕpi ka isoek.

19 [a] Loeloegoena tjikal taneuh maneh koe maneh koedoe didatangkeun ka gĕdong Pangeran, Allah maneh. Eta maneh oelah ngoeloeb anak ĕmbe koe tji-soesoe indoengna. [a] p. 34:26.

20 Masing njaho, kami miwarangan [a] hidji malaikat saheulaeun maneh, sina ngaraksa ka maneh di djalan, djeung ngadatangkeun maneh ka ĕnggon anoe 21 beunang njawiskeun kami. Mangka hade-hade, sing adjrih koe eta, koedoe ngagoegoe ka parentahna; poma oelah baha ka dinja, karana moal ngahampoera kana kamasijatan maraneh; karana 22 djĕnĕngan kami aja dina batinna. Sabalikna, oepama maneh tĕmĕn ngagoegoe ka parentahna, sarta ngalampahkeun sakoer anoe koe kami diandikakeun, [b] tangtoe kami ngamoesoeh ka

noe ngamoesoeh ka maneh, sarta njoesoekĕr ka noe njoesoekĕr ka maneh. 23 'Karana eta malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh, sarta bakal ngadatangkeun maneh ka oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang Kanaän, oerang Hiwi djeung ka oerang Jĕboes; kabeh koe kami tangtoe dibasmi. 24 'Poma oelah njĕmbah ka aällahanana, sarta oelah dibarakti; [c] djeung maneh oelah migawe sakoemaha pagawean itoe; sabalikna, aällahanana koe maneh koedoe ditoempoer datang ka bejakna, djeung tihangna brahala koedoe peu-25 peuskeun datang ka euweuhna. 'Koedoe pada ngabakti [d] ka Pangeran, Allah maraneh; [e] ari kitoe mah tangtoe ngabĕrkahan kana roti djeung tjai maneh, sarta kami tangtoe ngadjaoehkeun 26 panjakit ti tĕngah maneh. 'Moal aja [f] noe oedoel atawa noe gaboeg di tanah maneh; ari bilangan oemoer maneh koe 27 kami rek disina djĕdjĕg. 'Kami rek ngirimkeun [g] kareuwasan ti kami ti heulaeun maneh, ngagoedjroedkeun sakabeh bangsa noe rek didatangan koe maneh, sarta sakabeh moesoeh maneh koe kami rek disina noekang ka maneh. 28 'Malah kami rek ngirimkeun [h] engang ti heulaeun maneh, sina ngadjongklokkeun eta oerang Hiwi, oerang Kanaän djeung oerang Het teja ti hareupeun 29 maneh. 'Ari didjarongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh moal di djĕro sataoen bae, soepaja tanah teh oelah soewoeng, sarta sato galak oelah nga-30 lobaän, matak soesah ka maneh. 'Didjongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh teh ditoengtoet-toengtoet, tĕpi ka maneh geus ngarĕkahan sarta 31 geus ngamilik tanah. 'Djeung koe kami ditangtoekeun, piwatĕseun maneh ti laoet Agĕr tĕpi ka laoet Pĕlisti, [i] sarta ti tĕgal lĕga tĕpi ka bangawan teja; karana priboemi tanah eta koe kami rek diselehkeun ka leungeun maraneh, soepaja koe maneh didjongklokkeun ti 32 hareupeun diri maneh. 'Maneh [j] oelah njijeun pĕrdjangdjian ka darinja, soe-33 mawon ka aällahanana. 'Eta djalma [k] hanteu meunang tjitjing di tanah maneh, soepaja oelah djadi lantaran maneh teh migawe dosa ka kami; lamoen maneh ngabakti ka aällahanana, geus poegoeh lampah kitoe minangka ridjĕt ka maneh.

a p. 14 : 19. *b* 1 Moesa 12 : 3. *c* 3 Moesa 18 : 3. *d* Mat. 4 : 10. *e* p. 15 : 26; 5 Moesa 7 : 15. *f* 5 Moesa 7 : 14. *g* p. 15 : 14; 5 Moesa 11 : 25. *h* 5 Moesa 7 : 20; Jos. 24 : 12. *i* 1 Moesa 15 : 18. *j* p. 34 : 12; 5 Moesa 7 : 2; Jos. 9 : 15. *k* 4 Moesa 33 : 55; Hak. 2 : 3.

PASAL 24.

Tidinja Moesa ditimbalan: Koedoe oenggah ka Pangeran, maneh djeung Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta kokolot Israil [a] toedjoeh poeloeh djalma; seg koedoe saroedjoed ti kadjaoe-2 han. 'Toeloej Moesa koedoe ngadeuheus ka Pangeran, sorangan bae; ari eta mah oelah ngadareuheus, sarta djalma noe loba oelah miloe oenggah.

a 4 Moesa 11 : 16.

3 Geus kitoe Moesa soemping, seug njarijoskeun ka djalma-djalma eta sadajana pangandika Pangeran sarta djeung sakabeh hoekoem. Pok djalma-djalma ngawangsoel, barĕng sasora, kijeu wangsoelanana: [a] Sadajana pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran, koering 4 pada sĕdja ngalampahkeun. 'Tidinja Moesa njĕratkeun eta sadajana pangandika Pangeran. Ari isoek-isoek Moesa dangdan, prak ngadamĕl altar handapeun goenoeng, sarta doewa wĕlas tihang, noeroetkeun noe doewa wĕlas ka-5 om Israil. 'Geus kitoe andjeunna miwarang djalma baroedjang oerang Israil, sina ngoerbankeun koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban panarima, sapi ngora lalaki, bade ka Pangeran. 6 'Tidinja Moesa njandak gĕtihna saparo, diwadahan koe bokor; ari gĕtih noe saparo deui koe andjeunna dikepretkeun 7 kana altar. 'Sanggeus kitoe njandak kitab pĕrdjangdjian, seug diaos, soepaja kadenge koe eta djalma-djalma. Pok eta ngaromong: Sadajana noe diandikakeun koe Pangeran, koering pada sĕdja ngalampahkeun, sarĕng sĕdja ngagoegoe. 8 'Pek Moesa [b] njandak gĕtih teja, seug dikepretkeun ka eta djalma-djalma, bari ngalahir: [c] Tah, ijeu teh gĕtih pĕrdjangdjian, anoe kenging Pangeran ngadamĕl ka maraneh, hal sakabeh pangandika noe tadi teja.

a p. 19 : 8. *b* Ibr. 9 : 19, 20. *c* Mat. 26 : 28.

9 Geus kitoe Moesa naek, diiring koe Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta koe toedjoeh poeloeh kokolot Israil.

10 'Beh pada ningali Allah Israil; [a] ari ti handapeun dampalna lir sipat oebin nilĕm, sarta sapĕrti roepa langit, herang 11 ngalenggang. 'Tatapi andjeunna hanteu njodorkeun pananganana ka oerang Israil noe kapilih teja, saĕnjana pada dahar-leueut sanggeusna naringali ka Allah.

a Jĕh. 1 : 26; Wah. 4 : 3.

12 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura oenggah ka kami, ka loehoer goenoeng, seg koedoe aja di dijeu; ĕngke maneh koe kami dipaparin papan batoe, sarta papakon djeung timbalan, beunang kami noeliskeun, soepaja diwoeroekkeun ka djalma-djalma. 13 'Prak Moesa dangdan, [a] djeung Josoea gandekna; seug Moesa naek ka goe-14 noeng Allah. 'Ari dawoehan Moesa ka para kokolot teja: Dagoan bae di dijeu, tĕpi ka kami djeung gandek daratang deui ka maraneh. Djeung deui, tah, Haroen djeung [b] Hoer araja di maraneh; saha-saha noe boga pĕrkara, koedoe nga-15 deuheus ka darinja. 'Toeloej Moesa naek ka goenoeng, seug goenoeng teh kali-16 poetan koe mega teja. 'Ari kamoeljaän Pangeran linggih di loehoer goenoeng Sinai, sarta kalipoetanana koe mega gĕnĕp poë lilana; dĕmi dina poë noe katoedjoeh andjeunna njaoer Moesa tina 17 djĕro eta mega. 'Ari kamoeljaän Pangeran, noe di poentjak goenoeng, katendjona koe panon oerang Israil [c] kawas 18 seuneu noe ngalĕboer. 'Seug Moesa asoep ka djĕro mega, naek ka goenoeng. [d] 'Ari ajana Moesa di goenoeng opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana.

a 4 Moesa 11 : 28. *b* p. 17 : 10. *c* 5 Moesa 4 : 24; Ibr. 12 : 29. *d* 5 Moesa 9 : 9, 18.

PASAL 25.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Bedjakeun koe maneh ka oerang Israil, [a] eta koedoe pada njanggakeun hatoeran ka kami. Ti oenggal-oenggal djalma noe soeka hatena, maraneh koedoe njokot piha-3 toeraneun kami. 'Ari hatoeran, anoe koe maraneh koedoe ditjokot ti oerang Israil, nja kijeu: ĕmas, perak djeung 4 tambaga; 'barang biroe langit, woengoe djeung sakĕlat, boëh katji djeung boe-5 loe ĕmbe; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai 6 pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun 7 seuseungitan noe aroem; 'intĕn angkik djeung intĕn sedjen tareteskeuneun, ba-8 ris epod djeung baris oto. 'Sarta eta koedoe njarijeun [b] kasoetjian pikeun kami, da kami teh rek linggih di tĕngah 9 maranehanana. 'Sakoemaha noe koe kami rek dipintonkeun ka maneh, nja eta tjonto balandongan sarta djeung tjonto sakabeh parabotna, koedoe didjijeun koe maraneh nja kitoe pisan.

a p. 35 : 2, 22. *b* Wah. 21 : 3.

10 Djeung deui eta koedoe njarijeun [a] hidji pĕti koe kai pilang; katiloe satĕngah asta pandjangna, kadoewa satĕngah asta roebakna, djeung kadoewa sa-11 tĕngah asta loehoerna. 'Nja eta koe maneh koedoe disapoet ĕmas pitoewin; disapoetna ti djĕro sarta ti loewar; djeung di loehoerna koedoe diĕlisan 12 ĕmas sakoeriling. 'Sarta eta pĕti koedoe pangnjitakkeun geulang ĕmas opat siki, seg tĕrapkeun kana opat soekoena, nja eta sing aja doewa geulang dina beulahna noe hidji, kitoe keneh doewa geulang dina beulahna noe hidji deui. 13 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai 14 pilang, bari seg disapoet ĕmas. 'Ari eta rantjatan asoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah pĕti teja, baris 15 ngagotong pĕti koe eta. 'Ari rantjatanana koedoe tĕtĕp dina geulang pĕti, 16 hanteu meunang dilaän. 'Sarta maneh ka djĕro eta pĕti koedoe neundeun [b] pĕrtelaän, anoe koe kami rek dipapa-17 rinkeun ka maneh. 'Djeung deui maneh koedoe njijeun [c] toeroeb pangrapih, ĕmas pitoewin; katiloe satĕngah asta pandjangna, djeung kadoewa satĕngah asta 18 roebakna. 'Sarta maneh koedoe njijeun [d] doewa moemoekarabinan ĕmas, didjijeunna masing kandĕl, dina doewa 19 toengtoeng toeroeb pangrapih teja. 'Nja njijeun moemoekarabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu, ari moemoekarabinan hidji deui dina toengtoeng ti ditoe; djadi moemoekarabinan teh didjijeunna masing bidjil tina toeroeb pangrapih, 20 dina doewa toengtoengna. 'Ari moemoekarabinan teh [e] djangdjangna koedoe meber ka loehoer, bari ngijoehan koe djangdjangna kana toeroeb pangrapih. Sarta beungeutna koedoe pahareup-

hareup;[f] toer beungeut moemoekarabinan koedoe taroengkoel kana toeroeb pangrapih. 21 'Ari eta toeroeb pangrapih koe maneh koedoe diteundeun dina pěti, ti loehoer; sarta pěrtelaän, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maneh teja, koe maneh koedoe diteundeun ka djěro eta pěti. 22 'Nja di dinja [g] kami rek něpangan ka maneh, sarta ti loehoereun eta toeroeb pangrapih, tina antara doewa moemoekarabinan, anoe dina pěti pěrtelaän teja, kami bakal ngandikakeun sakoer anoe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh, datangkeuneun ka oerang Israil. *a* 4 Moesa 10 : 33; Jos. 4 : 5; 2 Bab. 35 : 3. *b* p. 32 : 15; 34 : 28, 29; Ibr. 9 : 4. *c* 3 Moesa 16 : 2. *d* Ibr. 9 : 5. *e* 1 Radja 6 : 27. *f* 1 Petr. 1 : 12. *g* 4 Moesa 7 : 89; 1 Sam. 4 : 4; Djab. 80 : 2.

23 Djeung deui maneh koedoe njijeun [a] hidji medja kai pilang; doewa asta pandjangna, saästa roebakna, djeung kadoewa satěngah asta loehoerna. 24 'Nja eta koe maneh koedoe disapoet ěmas pitoewin, djeung koedoe diělisan ěmas sakoeriling. 25 'Sarta koedoe ditambiran sakoeriling satampah; ari eta tambir ge koedoe diělisan ěmas sakoeriling. 26 'Toer eta medja koedoe pangnjijeunkeun geulang ěmas opat siki, seg geulang teh těrapkeun kana opat djoeroe, 27 anoe dina opat soekoena. 'Ari eta geulang piajaeunana sing deukeut kana tambir, keur piimaheun rantjatan, baris 28 ngagotong eta medja. 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet ěmas; nja eta baris ngagotong 29 medja. 'Sarta maneh koedoe njijeun piringna, pisinna, kěndina djeung pingganna, noe paranti njitjikeun; didjijeunna koe maneh koedoe ěmas pitoewin. 30 'Ari dina eta medja maneh koedoe neundeun [b] roti tingalieun, sing aja di pajoeneun kami salalawasna. *a* 4 Moesa 4 : 7. *b* 3 Moesa 24 : 5—9.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji adjoeg ěmas pitoewin; masing kanděl didjijeunna adjoeg teh; poehoena djeung tjabangna, loeloemoeranana, pěpěntolna djeung kěmbang-kěmbangna 32 sing baridjil ti dinja. 'Ari tjabang anoe gěněp koedoe ka loewar ti gigirna; tiloe tjabang adjoeg ti gigirna noe sabeulah, ari noe tiloe tjabang adjoeg deui ti gigirna noe sabeulah deui. 33 'Dina hidji tjabang sing aja tiloe loeloemoeran, saroepa kěmbang kanari, pěpěntol djeung kěmbang-kěmbangna; sarta tiloe loeloemoeran, saroepa kěmbang kanari, pěpěntol djeung kěmbang-kěmbangna, dina tjabang noe hidji deui; kitoe bae dina gěněp tjabang, anoe ka loewar tina adjoeg. 34 'Děmi dina adjoegna mah sing aja opat loeloemoeran, saroepa boewah kanari, pěpěntol djeung kěmbang-kěmbangna. 35 'Sarta sing aja pěpěntol hidji handapeun tjabang noe sapasang, bidjil ti dinja; djeung pěpěntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kitoe deui pěpěntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kana gěněp tjabang, anoe ka loewar tina adjoegna. 36 'Pěpěntolna djeung tjabangna sing bidjil ti dinja. Kabehna koedoe sing kanděl, sarta maneuh, ěmas pitoewin. 37 'Djeung maneh koedoe njijeun palitana [a] toedjoeh siki; ari eta palita koedoe diseungeutan, sina njaängan ka 38 hareupna. 'Ari tjatjapitna sarta tjěpoek- 39 na koedoe ěmas pitoewin. 'Didjijeunna adjoeg teh reudjeung sakabeh parabotna, koedoe make ěmas pitoewin sata- 40 lenta. 'Mangka hade-hade, [b] koe maneh koedoe didjijeun toeroetkeun sakoemaha tjonto, anoe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng. *a* Djak. 4 : 2. *b* Lal. 7 : 44; Ibr. 8 : 5.

PASAL 26.

Ari [a] balandonganana koe maneh koedoe didjijeun make koelamboe sapoeloeh gěbar, boëh katji gintiran, roepa biroe langit, woengoe djeung sakělat, direka [b] moemoekarabinan; [c] boewatan djalma radjin anoe koedoe didjijeun koe 2 maneh. 'Pandjangna hidji-hidji gěbar dalapan likoer asta; ari roebakna hidjihidji gěbar opat asta, eta sakabeh gě- 3 bar koedoe saoekoeran. 'Noe lima gěbar koedoe dikantetkeun djeung pada batoerna, ari noe lima gěbar deui koedoe dikantetkeun deui djeung pada ba- 4 toerna. 'Sarta maneh koedoe njijeun pangantet biroe langit dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe keneh koedoe njijeun dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna, dina paranti 5 ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

poeloeh siki pangantet dina koelamboe noe hidji, djeung njijeun lima poeloeh siki pangantet dina toengtoeng koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet; ari pangantet teh koedoe pahareup-hareup, batoer pada batoer. 6 'Toer maneh koedoe njijeun tjantel ĕmas, lima poeloeh siki; seg koelamboena koedoe dikantetkeun batoer pada batoer, koe lantaran eta tjantel, soepaja balandongan teh djadi hidji. *a* p. 25 : 8. *b* p. 25 : 18. *c* p. 35 : 35.

7 Sarta maneh koedoe njijeun deui koelamboe koe boeloe ĕmbe, keur pihimaheun dina loehoer balandongan; nja njijeun koelamboe teh sawĕlas gĕbar. 8 'Pandjangna hidji-hidji gĕbar tiloe poeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji gĕbar opat asta; eta sawĕlas gĕbar koedoe saoekoeran. 9 'Seg koedoe ngantetkeun anoe lima gĕbar, sabatoer eta, kitoe keneh anoe gĕnĕp gĕbar, sabatoer eta; ari gĕbar noe kagĕnĕp tilĕpkeun ti hareupna himah. 10 'Djeung koedoe njijeun pangantet lima poeloeh siki dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoengna, dina paranti ngantet; kitoe keneh pangantet lima poeloeh siki dina sisi koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet. 11 'Toer koedoe njijeun tjantel tambaga, lima poeloeh siki; seg tjantel teh asoepan koe pangantet teja, nja ngantetkeun himahna, soepaja djadi hidji. 12 'Ari noe ngaroempaj, saleuwihna koelamboe himah, saparona noe sagĕbar, anoe leuwih teja, koedoe roendajkeun kana balandongan, sabeulah ti toekang. 13 'Ari noe saästa ti dijeu djeung saästa ti ditoe, anoe leuwih dina pandjangna koelamboe himah teja, koedoe ngaroempaj ti gigir balandongan, ti dijeu djeung ti ditoe, baris noetoepan.

14 Sarta koedoe njijeun deui [a] hidji toetoep baris himah, koe koelit domba beunang ngabeureum, kitoe deui hidji toetoep koe koelit doejoeng, ti saloehoereun noe tadi. *a* p. 25 : 5.

15 Djeung deui maneh koedoe njijeun papan kai pilang, baris balandongan; koedoe narangtoeng. 16 'Pandjangna hidji-hidji papan sapoeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji papan kadoewa satĕngah asta. 17 'Dina papan sabebek-sabebek koedoe aja poepoeroes doewa siki, direntetkeun djeung batoerna. Kitoe maneh nja koedoe njijeun ka sakabeh papan balandongan. 18 'Ari eta papan balandongan teh koe maneh koedoe dipĕtakeun kijeu: doewa poeloeh bebek di sabeulah ti kidoel. 19 'Sarta koedoe njijeun opat poeloeh soekoe perak keur ti handapeun eta doewa poeloeh papan, doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroesna; kitoe bae doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroesna. 20 'Ari ti gigir balandongan noe hidji deui, sabeulah ti kaler, koedoe aja deui doewa poeloeh papan, 21 'sarta opat poeloeh soekoe perak, doewa soekoe ti handapeun papan sabebek; kitoe bae doewa soekoe handapeun papan sabebek. 22 'Dĕmi keur sisi toekang, sabeulah balandongan noe ti koelon, maneh koedoe njijeun papan gĕnĕp bebek. 23 'Malah koedoe njijeun doewa papan baris doewa djoeroe balandongan ti toekang. 24 'Ari eta teh koedoe kĕmbar ti handapna; pon kitoe keneh koedoe kĕmbar ka-tjongokeun, kana geulang noe kahidji; nja kitoe pisan kana doewanana; ari piajaeunana dina doewa djoeroe. 25 'Djadi dalapan bebek, sarta ari soekoena perak gĕnĕp wĕlas soekoe, doewa soekoe ti handapeun papan sabebek; kitoe bae doewa soekoe ti handapeun papan sabebek. 26 'Toer maneh koedoe njijeun toelak kai pilang; lima siki baris papan gigir balandongan noe sabeulah, 27 'djeung lima toelak baris papan gigir balandongan noe sabeulah deui; kitoe keneh lima toelak baris papan sisi balandongan ti toekang, sabeulah ti koelon. 28 'Ari toelak anoe panĕngah koedoe aja dina tĕngah papan, sarta koedoe kĕbat ti toengtoeng ka toengtoeng deui. 29 'Ari eta sakabeh papan koe maneh koedoe disapoet ĕmas; djeung koedoe njijeun geulangna, piimaheun toelak, koe ĕmas, sarta toelakna koe maneh koedoe disapoet ĕmas. 30 'Heug maneh koedoe ngadĕgkeun eta balandongan, [a] niroe atoeranana, noe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng. *a* p. 25 : 40.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun [a] hidji reregan, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gintiran; boewatan djalma radjin anoe koedoe

32 didjijeun, direka moemoekarabinan. 'Nja eta koe maneh tĕrapkeun ka opat tihang kai pilang, disapoet ĕmas; ari kakaitna koedoe ĕmas, djeung koedoe 33 make opat soekoe perak. 'Seug reregan teh koe maneh tĕrapkeun handapeun tjantel teja. Djeung koedoe ngasoepkeun ka dinja, ka djĕroĕun reregan, eta pĕti pĕrtelaän teja. Djadi reregan teh koedoe misahkeun keur maraneh ĕnggon soetji djeung ĕnggon pangsoetji-soetjina. 34 'Sarta [b] toeroeb pangrapih teja koe maneh koedoe diteundeun dina pĕti pĕrtelaän, di djĕro ĕnggon pangsoetji-35 soetjina. 'Dĕmi medja teja koe maneh koedoe diteundeun di loewareun reregan, sarta adjoeg teja sing pabĕnĕran medja, dina sabeulah balandongan ti kidoel; ari medja teundeun dina sabeulah ti kaler. *a* Ibr. 10:20. *b* p. 25:31.

36 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji tetebeng baris lawang himah, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boĕh katji gintiran, boewatan 37 ahli njongket. 'Sarta baris eta tetebeng maneh koedoe njijeun lima tihang kai pilang, djeung koedoe disapoet ĕmas; ari kakaitna koedoe ĕmas, djeung koe maneh pangnjitakkeun soekoe tambaga lima siki.

PASAL 27.

Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji altar koe kai pilang; lima asta pandjangna djeung lima asta roebakna, djadi altar teh koedoe pasagi; ari loe-2 hoerna tiloe asta. 'Sarta didjijeunna koe maneh sing make tatandoekan dina opat djoeroena; ari tatandoekanana koedoe bidjil ti dinja; toer altar teh koe ma-3 neh koedoe disapoet tambaga. 'Djeung maneh koedoe njijeun daloengna, baris mitjeun lĕboena; kitoe deui sodokna, djeung pangepret, djeung garpoehna sarta wadahna kĕlĕr; sakabeh parabotna koe maneh koedoe didjijeun koe 4 tambaga. 'Malah altar teh koe maneh koedoe dipangnjijeunkeun wide, gawe djeudjeutan, koe tambaga; djeung dina djeudjeutan teh koedoe njijeun geulang 5 opat siki, dina opat toengtoengna. 'Nja eta wide koe maneh koedoe diajakeun handapeun palisir altar, ti handap; djadi djeudjeutan teh koedoe nĕpi kana tĕ-6 ngah altar. 'Toer maneh koedoe njijeun rantjatan baris altar, rantjatan kai pilang, sarta koedoe disapoet tambaga. 7 'Ari rantjatanana koedoe diasoepkeun kana geulang; djadi rantjatan teh koedoe aja dina doewa beulah altar, satijap-8 tijap digotong. 'Ari altar teh masing boengbas, papan anoe koe maneh koedoe didjijeun; [a] sakoemaha noe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng, nja kitoe pisan koedoe didjijeun. *a* p. 26:30.

9 Djeung deui maneh koedoe njijeun boeroean balandongan. Sabeulah ti kidoel boeroean teh koedoe make dingding boĕh katji gintiran; saratoes asta 10 pandjangna dina beulah sahidji. 'Sarta koedoe make tihang doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung pa-11 langna mah koedoe perak. 'Pon kitoe keneh sabeulah ti kaler, dina palajoena sing aja dingding, saratoes asta pandjangna; ari tihangna doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung palang-12 na mah koedoe perak.'Dĕmi panggĕrĕtna boeroean, sabeulah ti koelon, dingdingna lima poeloeh asta; tihangna sapoeloeh 13 djeung soekoena sapoeloeh. 'Kitoe keneh panggĕrĕtna boeroean sabeulah ti wetan, tĕbeh pangbidjilan panon-poĕ, 14 lima poeloeh asta. 'Dingdingna dina beulah noe hidji lima wĕlas asta; tihangna tiloe djeung soekoena tiloe. 15 'Kitoe keneh dingding dina beulah noe hidji deui, lima wĕlas asta; tihangna 16 tiloe djeung soekoena tiloe. 'Ari dina lawang boeroean koedoe aja [a] tetebeng, doewa poeloeh asta, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boĕh katji gintiran, boewatan ahli njongket; tihangna 17 opat djeung soekoena opat. 'Sakabeh tihang boeroean sakoeriling koedoe make palang perak; kakaitna koedoe perak, 18 ari soekoena tambaga. 'Palajoena boeroean teh saratoes asta, djeung panggĕrĕtna lima poeloeh lima poeloeh; ari loehoerna dingding teh lima asta, boĕh katji gintiran; dĕmi soekoena tambaga. 19 'Sakabeh parabot balandongan, pakeĕun kana saroepaning babakti, djeung sakabeh pantjoehna, sarta sakabeh pantjoeh boeroean, koedoe tambaga. *a* p. 26:36.

20 Djeung maneh koedoe nitah ka oerang

Israil, [a] sina ka maneh marawa minjak djetoen, anoe setra, beunang noetoe, baris damar teja, pikeun njeungeutan
21 palita salalawasna. 'Di djĕro himah tĕpangan, di loewareun reregan, anoe hareupeun [b] pĕrtelaän teja, nja di dinja koedoe dipĕtakeunana koe Haroen djeung koe anakna lalaki, [c] [sina ngagĕntjlang] ti boerit tĕpi ka isoek, di pajoeneun Pangeran. Pikoekoeh langgĕng, toeroentoemoeroen, di lĕbah oerang Israil.

a 3 Moesa 24:2. *b* p. 25:21. *c* p. 30:7, 8.

PASAL 28.

Djeung deui Haroen, doeloer maneh, titah njampeurkeun ka maneh ti tĕngah oerang Israil, djeung anak-anakna lalaki, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami; [a] nja eta Haroen, Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung Itamar, anak Haroen. *a* p. 6:22; Ibr. 5:4.

2 Sarta maneh koedoe njijeun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, baris kamoeljaän djeung baris kaähe-
3 ngan. 'Djeung maneh koedoe mitjatoer ka sakoer djalma noe pintĕr hatena, noe koe kami dieusian [a] koe roh kapintĕran, sina njarijeun papakean Haroen, baris njoetjikeun ka dinja, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami.
4 'Ari papakean, anoe koedoe didjijeun koe eta, nja ijeu: hidji oto, hidji epod, hidji badjoe, hidji djoebah soewat, hidji dastar djeung hidji saboek. Anoe matak koedoe njarijeun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, djeung pikeun anakna lalaki, soepaja djadi
5 panghoeloe, ngabakti ka kami. 'Ari noe koe eta koedoe dipake, nja eta ĕmas, barang biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji. *a* p. 31:3.

6 Ari noe koedoe didjijeun epod teja, ĕmas, barang biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gintiran, [a]
7 boewatan djalma radjin. 'Koedoe diajaän doewa taktak baris ngantet dina doewa toengtoengna, soepaja dikantet-
8 keun. 'Sarta ari beubeur, paranti nalikeun, anoe piajaeun dina epod, koedoe bidjil ti dinja, sarta sing saboewatan eta keneh; ĕmas, biroe langit, woengoe,
9 sakĕlat djeung boëh katji gintiran. 'Sarta maneh koedoe njokot intĕn angkik doewa siki; koedoe dioekiran [b] sagala nga-
10 ran anak Israil. 'Ngaranna noe gĕnĕp dina intĕn noe hidji, ari ngaranna noe gĕnĕp deui dina intĕn noe hidji deui,
11 noeroetkeun didjoeroekeunana. 'Gawe toekang batoe, sabijasa njijeun tjap, nja kitoe eta doewa intĕn koe maneh koedoe dioekiran sagala ngaran anak Israil; didjijeunna ditjangkokan koe
12 ĕmas. 'Ari eta doewa intĕn koe maneh tĕrapkeun dina taktak epod, djadi intĕn pamepelingan, keur pimangpaäteun oerang Israil; da Haroen koedoe nanggoeng ngaran-ngaranna di pajoeneun Pangeran, dina doewa taktakna, baris
13 ngelingkeun. 'Sarta maneh koedoe njijeun
14 tjangkok ĕmas, 'djeung rante ĕmas pitoewin, doewa siki; didjijeunna koe maneh koedoe dioeraj, gawe rara; seg eta rante beunang ngarara teh koe maneh koedoe ditĕrapkeun kana tjangkok teja.

a p. 35:35. *b* 1 Moesa 35:22.

15 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji oto pangadilan, boewatan djalma radjin, didjijeunna koe maneh sing saboewatan epod keneh; ĕmas, biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gintiran anoe koedoe didjijeun.
16 'Koedoe pasagi, sarta ngarangkĕp; sadjĕngkal pandjangna djeung sadjĕngkal
17 roebakna. 'Sarta koe maneh koedoe ditaretes koe intĕn tareteskeuneun, [a] opat djadjar intĕn; noe sadjadjar jakoet, ratna tjampaka djeung djamroet; nja
18 eta djadjar noe mimiti. 'Ari djadjar noe kadoewa mirah, nilĕm djeung bĕrlijan.
19 'Ari djadjar noe katiloe hijakin, bidoeri
20 djeung koetjoeboeng. 'Ari djadjar noe kaopat krisolit, angkik djeung jaspis. Ditareteskeunana koedoe ditjangkokan
21 koe ĕmas. 'Ari eta intĕn diatoerna koedoe noeroetkeun sagala ngaran anak Israil, doewa wĕlas, noeroetkeun ngaran-ngaranna, dioekirna sabijasa tjap; hidji-hidji noeroetkeun ngaranna, baris
22 noe doewa wĕlas kaom. 'Djeung deui maneh dina oto koedoe njijeun rante
23 dioeraj, gawe rara, ĕmas pitoewin. 'Malah maneh dina oto koedoe njijeun ali ĕmas doewa siki; ari eta doewa ali koe maneh tĕrapkeun kana doewa toeng-
24 toeng oto. 'Toeloej eta doewa rara ĕmas teja koe maneh tĕrapkeun kana doewa
25 ali, anoe dina toengtoeng oto. 'Ari doewa toengtoengna deui noe doewa rara

tĕrapkeun kana doewa tjangkok teja; seg eta tĕrapkeun kana taktak epod, sabeulah ti hareup. 26 'Sarta koedoe njijeun deui doewa ali ĕmas, tĕrapkeun kana doewa toengtoeng oto, di sisina, anoe njanghareup kana epod, ti djĕro. 27 'Djeung koedoe njijeun deui doewa ali ĕmas, tĕrapkeun kana doewa taktak epod, ti handap, sabeulah ti hareup, deukeut parantina ngantet, ti loehoereun beubeur epod teja. 28 'Geus kitoe oto teh lantaran alina koedoe ditalikeun kana ali epod, make tali biroe langit, soepaja aja di loehoereun beubeur epod, djeung soepaja oto teh oelah pisah tina epod. 29 'Djadi Haroen teh, satijap-tijap asoep ka ĕnggon soetji, koedoe mawa ngaran anak Israil dina oto pangadilan, dina hatena, baris ngelingkeun ka pajoeneun Pangeran, salalawasna. 30 'Sarta maneh kana oto pangadilan teh koedoe neundeun eta [b] Oerim djeung Toemim; satijap-tijap Haroen asoep ka pajoeneun Pangeran, eta teh koedoe araja dina hatena; sarta Haroen koedoe mawa hoekoem oerang Israil dina hatena, di pajoeneun Pangeran, salalawasna.

a Wah. 21 : 19, 20. *b* 4 Moesa 27 : 21; 5 Moesa 33 : 8.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun badjoena epod teja, woengkoel biroe langit. 32 'Di tĕngahna koedoe aja lijang pikeun sirah; ari eta lijang koedoe dipinggiran sakoeriling, gawe tinoen, sapĕrti lijang badjoe kĕre, soepaja oelah soëh. 33 'Ari dina kĕlinna maneh koedoe njijeun dadalimaän, biroe langit, woengoe djeung sakĕlat, sakoeriling kĕlinna, sarta make gĕnta ĕmas dina sĕla-sĕlana sakoeriling; 34 'gĕnta ĕmas djeung dadalimaän, gĕnta ĕmas djeung dadalimaän; kitoe bae dina kĕlin badjoe sakoeriling. 35 'Ari eta teh koe Haroen koedoe dipake eukeur ngabakti, soepaja kadangoe sadana, mangsa Haroen asoep ka ĕnggon soetji, ka pajoeneun Pangeran, sarta mangsa ka loewar, [a] sangkan oelah paeh. *a* 3 Moesa 16: 2, 13.

36 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji [a] djamang ĕmas pitoewin, sarta koedoe dioekir sabijasa njijeun tjap, nja kijeu: [b] SOETJI BADE PANGERAN. 37 'Seg koe maneh tĕrapkeun, make tali biroe langit, sing aja dina dastarna, pipĕrnaheunana ti hareupna dastar. 38 'Ari eta teh koedoe dipake koe tarang Haroen; sarta Haroen [c] koedoe mawa kadorakaän barang noe disoetjikeun, noe disaroetjikeun koe oerang Israil, dina sakabeh pangabakti, anoe disoetjikeun koe maranehanana. Ari djamang teh koedoe dipake koe tarang Haroen salalawasna, soepaja maranehanana pikamanaheun di pajoeneun Pangeran. *a* p. 29: 6.

b Djak. 14: 20. *c* 3 Moesa 10: 17; 4 Moesa 18: 1.

39 Sarta maneh koedoe ninoen pidjoebaheun boëh katji, djeung koedoe njijeun hidji dastar boëh katji, toer koedoe njijeun hidji saboek, boewatan ahli njongket. 40 'Djeung anak Haroen lalaki koe maneh koedoe dipangnjijeunkeun deui djoebah, sarta koedoe dipangnjijeunkeun saboek, toer koedoe dipangnjijeunkeun kĕrĕpoes, baris kamoeljaän djeung baris kaähengan. 41 'Nja eta koe maneh seg pakekeun ka Haroen, doeloer maneh, djeung ka anak-anakna; toer koe maneh koedoe pada diminjakan, [a] djeung koedoe dikeupeulan, sarta koedoe pada disoetjikeun koe maneh, sina djaradi panghoeloe, ngabakti ka kami. 42 'Malah koe maneh koedoe pada dipangnjijeunkeun tjalana lawon bodas, baris noetoepan orat; pipĕrnaheunana ti sĕmĕt tjangkeng tĕpi ka pingping. 43 'Nja eta koedoe dipake koe Haroen djeung koe anakna, satijap-tijap arasoep ka himah tĕpangan, sarta satijap-tijap njalampeurkeun kana altar, baris ngabakti di djĕro kasoetjian; soepaja oelah marawa kadorakaän, seug paeh. Pikoekoeh langgĕng pikeun Haroen sarta pikeun toeroenanana pandeurieun Haroen.

a p. 29: 9; 3 Moesa 8: 33.

PASAL 29.

Ari pĕrkara, [a] noe koe maneh koedoe dilampahkeun ka darinja, baris disaroetjikeun, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami, nja kijeu: koedoe njokot hidji sapi lalaki sarta ngora, djeung domba lalaki doewa siki, anoe taja tjatjadna; 2 'kitoe deui roti teu ragian, djeung sorabi teu ragian, ditjampoer minjak, sarta opak teu ragian, beunang ngoelasan koe minjak; didjijeunna koe maneh koe tipoeng tarigoe lĕmĕs. 3 'Anoe tadi koe maneh seug wadahan koe hidji boboko, bari toeloej

koe maneh bawa ngadeuheus dina boboko, katoet eta sapi djeung doewa 4 domba teja. 'Tidinja Haroen djeung anak-anakna lalaki koe maneh koedoe dideukeutkeun kana lawang himah tĕpangan; seug koe maneh [b] koedoe pada 5 dimandian koe tjai. 'Toeloej koedoe njokot papakean teja, pek Haroen koe maneh papakeanan koe djoebah, koe badjoena epod, koe epod djeung koe oto, bari disaboekan koe beubeur epod teja. 6 'Tidinja dastar teja koe maneh tĕrapkeun kana sirahna, sarta [c] makoeta soetji teja tĕrapkeun kana dastarna. 7 'Seug koedoe njokot [d] minjak lisah, koetjoerkeun kana sirahna; eta Haroen 8 koe maneh koedoe diminjakan. 'Geus kitoe anak-anakna lalaki koe maneh deukeutkeun, pek koe maneh papake-9 anan koe djoebah teja. 'Sarta koe maneh koedoe pada disaboekan, Haroen djeung anakna lalaki, djeung koedoe dikĕrĕpoesan, soepaja pada njĕkĕl kapanghoeloean; djadi pikoekoeh langgĕng. Toer Haroen djeung anakna lalaki koe maneh koedoe pada dikeupeulan.

a 3 Moesa 8. *b* p. 30 : 19; Ibr. 10 : 22. *c* p. 28 : 36. *d* p. 30 : 23; Djab. 133 : 2.

10 Tidinja sapi ngora teja koe maneh koedoe dideukeutkeun ka hareupeun himah tĕpangan; prak Haroen djeung anakna lalaki [a] koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi. 11 'Pek sapi teh koe maneh koedoe dipeuntjit di pajoeneun Pangeran, hareu-12 peun lawang himah tĕpangan. 'Toeloej koedoe njokot gĕtih sapi teh sawareh, tĕrapkeun koe tjoeroek maneh kana tatandoekan altar; ari gĕtihna noe loba mah koe maneh tamplokkeun kana da-13 sar altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot sakabeh gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung lamad anoe dina kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, seug koe maneh doeroek dina al-14 tar. 'Dĕmi laoekna sapi, koelitna djeung taina, [b] koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan; koerban dosa eta teh.

a 3 Moesa 1 : 4; 8 : 14. *b* 3 Moesa 4 : 11, 12; 8 : 17; Ibr. 13 : 11.

15 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta domba. 16 'Pek domba teh koe maneh peuntjit. Toeloej koedoe njokot gĕtihna, kepret-17 keun ka sakoeriling altar. 'Ari dombana koe maneh potong-potong, noeroetkeun potonganana; seug eusi-beuteungna djeung soekoena koe maneh koembah, geus kitoe teundeun ka potonganana 18 sarta ka hoeloena. 'Pek sadomba kabeh koe maneh doeroek dina altar; [a] koerban doeroekan eta teh, baris ka Pangeran, [b] aămbeuan matak sĕdĕp; koerban seuneu baris ka Pangeran eta teh.

a 3 Moesa 1. *b* 1 Moesa 8 : 21.

19 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji deui; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta 20 domba. 'Pek domba teh koe maneh peuntjit. Toeloej koedoe njokot gĕtihna saeutik, tĕrapkeun kana gagaber tjeuli Haroen djeung kana gagaber tjeuli anak-anakna lalaki, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe; seug gĕtihna noe loba koe maneh kepretkeun 21 ka sakoeriling altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot saeutik gĕtih anoe dina altar, djeung saeutik minjak lisah; pek kepretkeun ka Haroen djeung ka papakeanana, kitoe keneh ka anak-anakna lalaki sarta ka papakean anakna; matak soetji diri Haroen djeung papakeanana, kitoe keneh anakna djeung pa-22 pakean anakna. 'Toeloej maneh koedoe njokot gadjih eta domba, djeung boentoetna, sarta djeung gadjih anoe ngalipoetan peudjitna, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, reudjeung tĕtĕpak katoehoe; wantoewantoe domba koerban keupeulan eta 23 teh. 'Tambahan roti sasiki, djeung sorabi roti minjakan sasiki, sarta opak sasiki tina boboko anoe teu ragian, anoe di pajoe-24 neun Pangeran teja. 'Toeloej eta sakabehna koe maneh koedoe diteundeun kana leungeun Haroen sarta kana leungeun anak-anakna lalaki; heug koe maneh [a] asongkeun ka pajoeneun Pa-25 ngeran, djadi koerban asongan. 'Geus kitoe koe maneh koedoe ditjokot deui ti leungeunna, bari seug doeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan

teja, baris aämbeuan matak sĕdĕp ka pajoeneun Pangeran; koerban seuneu baris ka Pangeran eta teh. 26 'Tidinja maneh koedoe njokot [b] dada domba koerban keupeulan, anoe Haroen teja, heug koe maneh asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; nja eta doeoeman maneh. 27 'Koedoe kitoe maneh nja njoetjikeun [c] eta dada koerban asongan sarta eta tĕtĕpak koerban hatoeran, anoe diasongkeun sarta noe dihatoerkeun tina domba koerban keupeulan, ti anoe Haroen sarta ti anoe anakna. 28 'Nja eta pibogaeun Haroen djeung pibogaeun anakna, djadi pikoekoeh langgĕng, ti oerang Israil; wantoe-wantoe koerban hatoeran eta teh. Ari koerban hatoeran teja koedoe koe oerang Israil dihatoerkeun tina koerbanna panarima; koerbanna hatoeran baris ka Pangeran. *a* 3 Moesa 7 : 30; 8 : 27. *b* 3 Moesa 8 : 29. *c* 4 Moesa 18 : 18.

29 Ari papakean soetji anoe Haroen, pibogaeun anakna lalaki pandeurieunana, soepaja diminjakan bari make eta, 30 sarta dikeupeulan bari make eta. 'Saha-saha anakna, noe djadi panghoeloe, ngaganti manehanana, noe rek asoep ka himah tĕpangan, soepaja ngabakti di djĕro kasoetjian, koedoe [a] toedjoeh poë lilana nja make eta. *a* 3 Moesa 8 : 33.

31 Dĕmi domba koerban keupeulan teja koe maneh koedoe ditjokot, bari laoekna 32 seg dikoeloeb dina ĕnggon soetji.'Toeloej eta laoek domba reudjeung roti, anoe dina boboko teja, [a] koedoe dihakan koe Haroen djeung koe anak-anakna lalaki, hareupeun lawang himah tĕpangan. 33 'Djadi koe maranehanana koedoe dihakan anoe dipake ngarapihkeun teja, baris maranehanana dikeupeulan sarta disoetjikeun; [b] teu meunang dihakan koe deungeun-deungeun, sabab eta soetji. 34 'Sarta oepama eta laoek koerban keupeulan atawa eta roti aja sesana tĕpi ka isoek, seg sesa teh koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu; hanteu meunang dihakan, sabab eta soetji. *a* 3 Moesa 24 : 9. *b* Ibr. 13 : 10.

35 Ari maneh ka Haroen djeung ka anakna lalaki koedoe ngalampahkeun kitoe, sakoemaha kami tadi miwarang ka maneh; [a] toedjoeh poë lilana eta koe maneh koedoe pada dikeupeulan. 36 'Sarta maneh saban-saban poë koedoe mĕtakeun hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, baris ngarapihkeun. Djeung maneh koedoe mĕrĕsihan altar, lantaran dipangnjijeunkeun karapihan; toer koedoe diminjakan, baris disoetjikeun. 37 'Toedjoeh poë lilana altar teh koe maneh koedoe dipangrapihkeun, bari disoetjikeun. Geus kitoe altar teh pidjadieun soetji liwat leuwih; saha-saha djalma noe njabak kana altar, tangtoe soetji. *a* 3 Moesa 8 : 33—35.

38 Sarta maneh dina altar teja koedoe mĕtakeun noe kijeu: [a] Anak domba, oemoer sataoen, doewa siki sapoë, salalawasna. 39 'Anak domba noe hidji koe maneh [b] koedoe dipĕtakeun wantji isoek; ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipĕtakeun [c] antara sore 40 djeung boerit. 'Tambahan sapĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs, ditjampoer minjak beunang noetoe, saparapat hin, djeung koerban inoeman anggoer saparapat hin, 41 ka anak domba sahidji. 'Ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipĕtakeun antara sore djeung boerit; dipĕtakeunana sakoemaha koerban kadaharan wantji isoek, sarta sakoemaha koerbanna inoeman, baris aämbeuan matak sĕdĕp; koerban seuneu baris ka 42 Pangeran. 'Nja eta teh koerban doeroekan, lampahkeuneun maraneh teu pĕtot-pĕtot, toeroen-toemoeroen, hareupeun lawang himah tĕpangan, di pajoeneun Pangeran; [d] ka dinja kami rek nĕpangan ka maraneh, ngandika ka maraneh di dinja. 43 'Estoe kami rek nĕpangan di dinja ka oerang Israil, sarta bakal disoetjikeun koe lantaran kamoeljaän kami. 44 'Kami rek njoetjikeun eta himah tĕpangan katoet altarna; kitoe deui kami rek njoetjikeun Haroen djeung ka anak-anakna lalaki; soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami. 45 'Ari kami [e] bakal linggih di tĕngaheun oerang Israil, djeung kami bakal Allahna. 46 'Sarta eta bakal pada nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran Allahna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti djĕro tanah Mĕsir, kĕrsa linggih di tĕngaheunana; ijeu kami Pangeran Allahna. *a* 4 Moesa 28 : 3. *b* 2 Bab. 13 : 11; Esra 3 : 3. *c* p. 12 : 6. *d* p. 25 : 22. *e* 3 Moesa 26 : 11, 12; 4 Moesa 5 : 3; 2 Kor. 6 : 16.

PASAL 30.

Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji altar paragi ngoekoes seuseungitan; kai pilang noe koe maneh koedoe 2 didjijeun. 'Pandjangna saästa djeung roebakna saästa; koedoe pasagi; ari loehoerna doewa asta; [a] sing make tatan- 3 doekan, bidjil tina altar. 'Seg koe maneh koedoe disapoet ĕmas pitoewin, ti loehoerna djeung bilikna sakoeriling; kitoe keneh tatandoekanana; [b] djeung koe maneh koedoe diĕlisan ĕmas sakoeri- 4 ling. 'Toer koe maneh koedoe dipangnjijeunkeun geulang ĕmas doewa siki, keur ti handapeun ĕlisna; tĕrapkeun dina doewa beulahna, dina doewa gigirna; nja eta keur piimaheun rantja- 5 tan, baris digotong koe eta. 'Djeung maneh koedoe njijeun rantjatan koe kai 6 pilang, sarta koedoe disapoet ĕmas. 'Ari eta altar koe maneh teundeun [c] di hareupeun reregan, anoe di lĕbah pĕti pĕrtelaän, di hareupeun toeroeb pangrapih, anoe dina pĕrtelaän, [d] ĕnggon kami rek 7 nĕpangan ka maneh teja. 'Geus kitoe Haroen dina loehoer eta [e] koedoe ngoekoes seuseungitan noe aroem; oenggal-oenggal wantji isoek, [f] waktoe Haroen 8 ngomean lampoe, koedoe ngoekoes. 'Sarta wantji Haroen njeungeutan palita, [g] antara sore djeung boerit, koedoe ngoekoes deui. Ari ngoekoes teh lampahkeuneun maraneh teu pĕtot-pĕtot di pajoeneun Pangeran, toeroen-toemoe- 9 roen. 'Maraneh dina loehoer eta poma oelah meuleum [h] seuseungitan sedjen, atawa koerban doeroekan, atawa koerban kadaharan; djeung oelah njitjikeun 10 koerban inoeman dina eta. 'Sataoen sakali Haroen koedoe njijeun karapihan [i] dina tatandoekanana, make gĕtih koerban dosa paranti ngarapihkeun. Sataoen sakali altar teh koedoe dipangrapihkeun; lampahkeuneun maraneh toeroen-toemoeroen. Soetji liwat leuwih eta teh baris ka Pangeran.

a p. 27 : 2. *b* p. 25 : 11. *c* 3 Moesa 4 : 18; 16 : 18. *d* p. 29 : 42. *e* Djab. 141 : 2; Wah. 5 : 8. *f* p. 27 : 21. *g* 2 Bab. 13 : 11. *h* 3 Moesa 10 : 1. *i* 3 Moesa 16 : 18.

11 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 12 kijeu pangandikana: 'Dimana maneh milang hoeloe oerang Israil, noeroetkeun lorisanana, seg hidji-hidji djalma koedoe pada njanggakeun ka Pangeran pipanĕboeseun njawana, mangsana diloris, soepaja oelah keuna koe balahi, 13 mangsana diloris. 'Kijeu noe koedoe disanggakeun koe oenggal-oenggal djalma noe mandjing lorisan: satĕngah sekel, [a] noeroetkeun sekel kasoetjian; sasekel doewa poeloeh gera. [b] Noe satĕngah 14 sekel teh pihatoeraneun Pangeran. 'Saha-saha djalma noe mandjing lorisan, ti oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, koedoe njanggakeun eta pihatoe- 15 raneun Pangeran. 'Ari njanggakeunana pihatoeraneun Pangeran, keur pipanĕboeseun njawa maraneh teh, [c] anoe beunghar teu meunang ngaleuwihan, anoe malarat teu meunang ngoerangan 16 ti satĕngah sekel. 'Ari eta oewang panĕboes ti oerang Israil koe maneh koedoe ditjokot, bari toeloej dibalandjakeun kana hal gawe himah tĕpangan. Geus kitoe eta teh bakal djadi pangelingan ka pajoeneun Pangeran, keur pimangpaäteun oerang Israil, baris panĕboes njawa maraneh.

a 3 Moesa 27 : 25. *b* 2 Bab. 24 : 6. *c* 5 Moesa 10 : 17.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 18 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe njijeun deui hidji paso tambaga, sarta koedoe soekoean tambaga, baris koekoembah; nja eta koe maneh teundeun di antara himah tĕpangan reudjeung altar, 19 sarta eusian koe tjai. 'Ari Haroen djeung anak-anakna lalaki koedoe pada ngoembah leungeunna djeung soekoena tina 20 lantaran eta. 'Satijap-tijap rek asoep ka himah tĕpangan, eta koedoe ngoembah sorangan koe tjai, soepaja oelah paeh; kitoe keneh satijap-tijap rek njampeurkeun kana altar, baris ngabakti, baris ngadoeroek koerban seuneu pikeun ka 21 Pangeran. 'Pĕrloe eta ngaroembah leungeunna djeung soekoena, soepaja oelah paeh. Noe tadi teh pikoekoeh langgĕng ka maranehanana, ka Haroen djeung ka anak-intjoena, toeroen-toemoeroen.

22 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 23 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe njokot wawangian anoe djadi loeloegoe, nja eta moer, anoe asal njaktjlakan koe maneh, lima ratoes sekel; kajoe manis wangi, satĕngah noe tadi, doewa ratoes lima poeloeh sekel; djaringao wangi, 24 doewa ratoes lima poeloeh sekel, 'djeung

ki amis, lima ratoes sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; kitoe deui minjak dje-
25 toen sahin. 'Nja eta koe maneh djijeun minjak lisah soetji, wawangian baoeran, tjara boewatan toekang wawangian; pi-
26 djadieun minjak lisah soetji. 'Seug koe lantaran eta maneh koedoe ngaminjakan himah tĕpangan djeung pĕti pĕr-
27 telaän; 'medja katoet sakabeh parabotna, adjoeg katoet sakabeh parabotna,
28 sarta altar paragi ngoekoes; 'kitoe deui altar koerban doeroekan katoet sakabeh parabotna, reudjeung paso katoet soe-
29 koena teja. 'Nja eta koe maneh koedoe disaroetjikeun, sina djaradi soetji liwat leuwih; [a] saha-saha djalma noe
30 njabak ka darinja, tangtoe soetji. 'Malah Haroen djeung anakna lalaki ge koe maneh koedoe diminjakan, disoetjikeun, sina djadi panghoeloe, ngabakti
31 ka kami. 'Sarta maneh ka oerang Israil koedoe mitjatoer kijeu: Eta teh pidjadieun minjak lisah soetji pikeun kami; lampahkeuneun maraneh toeroen-
32 toemoeroen. 'Hanteu meunang ditjitjikeun ka sambarang awak manoesa, djeung teu meunang aja noe noeroetan, njijeun baoeran noe sapĕrti kitoe; soetji eta teh; koe maraneh koedoe diangkĕn
33 soetji. 'Saha-saha djalma njijeun baoeran tjara kitoe, djeung saha-saha noe nĕrapkeun anoe kitoe ka noe sedjen, [b] nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. *a* p. 29:37. *b* 1 Moesa 17:14.

34 Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh koedoe njokot aroem-aroeman, nja eta mĕnjan, onik, rasamala aroem djeung doepa toelen, sing saroewa re-
35 jana. 'Nja eta koe maneh djijeun seuseungitan baoeran, tjara boewatan toekang wawangian, dioejahan, masing
36 bĕrĕsih, nja soetji. 'Seug koe maneh koedoe dirijeus sawareh, sing lĕmboet, bari toeloej sawarehna diteundeun di hareupeun [a] pĕrtelaän, di djĕro himah tĕpangan, ĕnggon kami rek nĕpangan ka maneh teja; koedoe koe maraneh di-
37 angkĕn soetji liwat leuwih. 'Ari eta seuseungitan, anoe rek didjijeun koe maneh, teu meunang aja noe noeroetan, njijeun baoeran kitoe keur diri maraneh; koedoe koe maraneh diangkĕn
38 soetji baris ka Pangeran. 'Saha-saha djalma njijeun tjara kitoe, hajang ngambeuan, nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. *a* p. 25:21.

PASAL 31.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
2 kijeu pangandikana: 'Masing nganjahokeun, kami teh njaoer [a] Bĕsalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disĕ-
3 boet ngaranna. 'Sarta koe kami geus dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapintĕran, kabinangkitan djeung pangabisa,
4 ngarti saroepaning pagawean. 'Baris mikiran karadjinan, [b] baris digawe koe ĕmas, koe perak djeung koe tambaga,
5 'sarta ngoekir intĕn tareteskeuneun, djeung ngoekir kai; soepaja njijeun sa-
6 roepaning pagawean. 'Djeung deui, masing njaho, eta koe kami dibatoeran Aholiab anak Ahisamak, kaom Dan; malah dina hate sakoer djalma noe pintĕr atina koe kami geus dipaparin kapintĕran; mangke njarijeun saniskara noe koe kami ditimbalkeun ka maneh
7 teja. 'Nja eta himah tĕpangan, djeung pĕti pĕrtelaän, djeung toeroeb pangrapih, anoe ti loehoerna, sarta sakabeh
8 parabot himah; 'djeung medja katoet parabotna, djeung adjoeg ĕmas pitoewin, katoet sakabeh parabotna, djeung
9 altar paragi ngoekoes, 'djeung altar koerban doeroekan katoet sakabeh parabot-
10 na, sarta paso katoet soekoena; 'kitoe deui papakean songket, djeung papakean soetji, pikeun panghoeloe Haroen, djeung papakean anakna lalaki,
11 baris manghoeloean; 'sarta minjak lisah, djeung seuseungitan noe aroem pikeun kasoetjian teja. Koedoe didjijeun koe eta sakoemaha noe koe kami geus ditimbalkeun ka maneh. *a* p. 35:30; 36:1. *b* 1 Radja 7:14.

12 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa, kijeu timbalanana: Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok:
13 'Misti pisan maraneh ngestoekeun sabat kami; karana nja eta noe djadi tanda di antara kami djeung maraneh, toeroen-toemoeroen; soepaja kanjahoan, [a] jen kami Pangeran njoetjikeun ka
14 maraneh. 'Mana koedoe pada ngestoekeun sabat teh; karana koe maraneh koedoe diangkĕn soetji. [b] Saha-saha noe ngarĕmpak, pasti koedoe dipaehan; karana oenggal-oenggal djalma noe nga-

lampahkeun pagawean dina sabat, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti tĕngah bangsana. 15 'Gĕnĕp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean; ari poë noe katoedjoeh mah poë eureun, gĕde pisan, soetji, kagoengan Pangeran. Saha-saha noe ngalampahkeun pagawean dina poë sabat, pasti koedoe dipaehan. 16 'Mana oerang Israil koedoe pada ngestoekeun sabat, koedoe nĕtĕpkeun sabat teh toeroen-toemoeroen, djadi pĕrdjangdjian langgĕng. 17 'Nja eta noe djadi [c] tanda di antara kami djeung oerang Israil salalanggĕngna; karana di djĕro gĕnĕp poë lilana Pangeran ngadamĕl langit djeung boemi, ari dina poë noe katoedjoeh Pangeran liren, njĕnangkeun andjeun. *a* p. 19:6; 3 Moesa 20:8, 24; Jĕh. 20:12. *b* 4 Moesa 15:32. *c* Jĕh. 20:12.

18 Ana parantos Pangeran ngandika ka Moesa di goenoeng Sinai, andjeunna ka Moesa maparin [a] doewa papan pĕrtelaän, papan batoe, ditoelisan koe panangan Allah. *a* p. 32:15, 16; 5 Moesa 5:22; 2 Kor. 3:3.

PASAL 32.

Ari djalma-djalma geus pada tĕrangeun, jen Moesa teh [a] lila loengsoerna ti goenoeng, toeloej djalma-djalma karoempoel ka Haroen, sarta aroendjoekan kijeu ka andjeunna: [b] Mangga, koering geura pangdamĕlkeun batara, baris angkat ti heulaeun koering; karana moenggoeh eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mĕsir 2 teja, doeka kataradjang naon. 'Saoer Haroen ka darinja: Geura pada ngabĕtotan anting-anting ĕmas, anoe dina tjeuli pamadjikan-pamadjikan sarta anak maraneh lalaki-awewe, toeloej bawa ka 3 kami. 'Pek eta sakabeh djalma-djalma ngabĕtotan anting-anting ĕmas, anoe dina tjeuli maranehanana, bari seug di4 sanggakeun ka Haroen. 'Top koe Haroen ditjandak ti leungeunna, toeloej diroepakeun, nganggo peso pangot; ditjitak, [c] didamĕl hidji sasapian. Pok ngaromong: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti ta5 nah Mĕsir teh. 'Barang Haroen ningali kitoe, toeloej ngadamĕl hidji altar di hareupeunana, sarta Haroen ngoewarkeun, kijeu saoerna: Isoekan bakal pesta 6 bade ka Pangeran. 'Geus braj isoek pada dangdan, prak ngoerbankeun koerban doeroekan, [d] djeung ngahatoerkeun koerban panarima; [e] gek djalma-djalma teh darijoek njatoe-nginoem, geus kitoe narangtoeng soekan-soekan. *a* p. 24:18. *b* Lal. 7:40. *c* p. 20:4. Djab. 106:19, 20. *d* Lal 7:41. *e* 1 Kor. 10:7.

7 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: Maneh geura bral toeroen; karana oemat maneh, anoe koe maneh diinditkeun ti tanah Mĕsir teh, lĕbar lampah8 na. 'Gantjang tĕmĕn eta teh njalingkir tina djalan, anoe koe kami ditimbalkeun ka maranehanana; nja njarijeun hidji sasapian, beunang njitak, pikeun sĕsĕmbaheunana; pek disarĕmbah sarta dikoerbanan, bari ngaromong kijeu: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, anoe nginditkeun maneh ti tanah Mĕsir teh. 9 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Kami geus ningali eta bangsa, satĕmĕnna [a] bangsa noe heuras beuheung 10 eta teh. 'Ari ajeuna, kami teh ingkeun bae, soepaja kami sing bangĕt nja bĕndoe ka darinja; koe kami dek dilĕboer; [b] toeloej maneh koe kami dek didamĕl 11 bangsa gĕde. 'Pok Moesa [c] noenoehoen ka pajoeneun Pangeran Allahna, kijeu panoehoenna: Pinaoneun, Pangeran! andjeun sakitoe sangĕt nja bĕndoe ka oemat andjeun, anoe koe andjeun dikaloewarkeun ti tanah Mĕsir, nganggo kakoewatan noe agoeng sarĕng pana12 ngan noe kawasa? 'Pinaoneun oerang Mĕsir ngaromong, kijeu pokna: [d] Pangdiboedalkeunana koe andjeunna kĕrsa njilakakeun, dipaehkeun di pigoenoengan, dikĕrsakeun dieuweuhkeun tina tonggong boemi? Moegi geura sirna tina kasangĕtan bĕndoe andjeun, sarĕng moegi geura handjakal aja manah nji13 lakakeun ka oemat andjeun! 'Moegi masing emoet ka Ibrahim, ka Ishak sarĕng ka Israil, abdi-abdi andjeun! [e] Mapan andjeun dongkap ka soempah ka darinja, njĕbat salira andjeun; ari pangandika andjeun ka darinja kijeu: Kami rek ngadjĕngkarkeun toeroenan maraneh, tjara bentang di langit; sarta sakabeh tanah ijeu, anoe koe kami geus dilahirkeun, koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maraneh, masingna

14 kamilik salalanggĕngna. 'Ladjĕng [f] Pangeran handjakaleun koe hal katjilakaän, anoe diandikakeun bakal didamĕl ka oematna teja. *a* Lal. 7:51. *b* 4 Moesa 14:12. *c* 5 Moesa 9:25. *d* 4 Moesa 14:13. *e* 1 Moesa 22:16. *f* Djab. 106:23.

15 Tidinja Moesa malik, seug loengsoer ti goenoeng, pananganana njandak [a] noe doewa papan pĕrtelaän teja; eta papan ditoelisan ti doewa beulahna, ti 16 dijeu djeung ti ditoe ditoelisanana. 'Ari eta papan dadamĕlan Allah; [b] toelisna ge toelis Allah, dioekir dina papan. 17 'Ngeng [c] Josoea ngadenge sora eta djalma-djalma, keur soesoerakan; pok oendjoekan ka Moesa: Noen, di pasanggra-18 han aja sora pĕrang. 'Dĕmi lahir Moesa: Lain sora njĕloek oenggoel, lain sora njĕloek eleh; kami mah ngadenge sora 19 patembal-tembal. 'Geus kitoe, barang geus deukeut ka pasanggrahan, sarta ningali eta sasapian reudjeung noe ngarigĕl, [d] seug Moesa djadi bĕndoe, bloek ngabeubeutkeun noe doewa papan teja ti pananganana, dipeupeuskeun di handa-20 peun goenoeng. 'Pek njandak eta sasapian, beunang djalma-djalma njarijeun, seug didoeroek koe seuneu, toeloej digiling, datang ka boeboek, [e] bari sakalian diawoerkeun kana tjai, sina diarinoem koe oerang Israil. *a* p. 31:18. *b* p. 24:12. *c* p. 24:13. *d* 4 Moesa 12:3. *e* 5 Moesa 9:21; 2 Radja 23:12.

21 Tidinja Moesa ngalahir ka Haroen: Naha ijeu djalma-djalma milampah naon ka akang, anoe matak akang ka dinja 22 ngadatangkeun dosa sakitoe gĕde? 'Pihatoer Haroen: Moegi djoeragan oelah sangĕt nja bĕndoe; andjeun langkoeng oeninga ka ijeu djalma-djalma, jen di 23 noe goreng. 'Asalna pada ngomong ka akang kijeu: Koering geura pangdamĕlkeun batara, baris angkat ti heulaeun koering; karana eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mĕsir teja, doeka kataradjang naon. 24 'Seg akang ngadjawab ka maranehanana: Saha-saha noe boga ĕmas, koedoe barĕtot, toeloej bikeun ka kami. Heug koe akang dialoengkeun kana seuneu; ana ka loewar nja eta sasapian.

25 Ari koe Moesa katingali eta djalma-djalma pada tjoetjoel; wantoe koe Haroen geus ditjoetjoelan, wani beunang ditjotjoh-tjotjoh koe noe dek ngamoe-26 soeh ka darinja; 'toeloej Moesa ngadĕg dina lawang pasanggrahan, bari ngalahir: Saha-saha djalma kagoengan Pangeran, hijap ka kami! Seug sakabeh oerang Lewi ngarijoeng ka Moesa. 27 'Lahiranana ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Oenggal-oenggal djalma geura njoren pĕdangna; koedoe aloedar-idĕr di pasanggrahan, oentang-anting ti lawang ka lawang deui; pek mareuntjit doeloer ka pada doeloer, batoer ka pada batoer, tatangga ka pada 28 tatangga. 'Prak oerang Lewi pada ngalampahkeun salahiran Moesa; poë harita djalma-djalma teh kira-kira tiloe 29 reboe anoe roeboeh. 'Djeung deui dawoehan Moesa: Maraneh poë ijeu sing pinoeh keupeulna bade ka Pangeran; saĕnjana oenggal-oenggal djalma koedoe pek bae ka anakna lalaki djeung ka doeloerna lalaki, soepaja poë ijeu andjeunna maparin bĕrkah ka maraneh.

30 Dĕmi geus kitoe, isoekna Moesa ngalahir ka djalma-djalma teh: Maraneh migawe dosa, nja dosa gĕde pisan; dĕmi ajeuna kami dek oenggah deui ka Pangeran, malah-mandar kami djadi lantaran njijeun karapihan tina sabab 31 dosa maraneh. 'Bral Moesa ngadeuheus deui ka Pangeran. Pok oendjoekan kijeu: Noen, eta djalma-djalma milampah dosa, nja dosa gĕde pisan; lĕrĕs njarijeun aällahan ĕmas pikeun sĕsĕm-32 baheunana. 'Doepi ajeuna, moegi-moegi dosana dihampoera bae; saoepami hanteu mah, [a] soemangga diri koering pareuman tina [b] kitab, anoe kenging an-33 djeun njĕrat. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: [c] Saha-saha noe boga dosa ka kami, nja eta noe koe kami dipa-34 reuman tina kitab kami. 'Dĕmi ajeuna maneh leumpang, anteurkeun eta djalma-djalma ka ĕnggon, noe koe kami dilahirkeun ka maneh teja. Masing njaho, [d] Malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh; parandene samangsa kami ngalajad, tangtoe kami njiksa ka darinja tina hal dosana. *a* Roem 9:3. *b* Djab. 69:29; Pil. 4:3; Wah. 3:5. *c* Jŏh. 18:4. *d* p. 23:20.

35 Kitoe Pangeran ngadatangkeunana balahi ka eta djalma-djalma, sapedah njarijeun sasapian, anoe didamĕl koe Haroen teja.

PASAL 33.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: Maneh geura leumpang, indit ti dijeu, nja maneh djeung djalma-djalma noe koe maneh diinditkeun ti tanah Měsir; koedoe toeloej ka tanah, [a] noe koe kami didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, kalawan soempah, bari ngalahir kijeu teja: Eta koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. 2 'Ari kami rek miwarang [b] hidji malaikat saheulaeun maneh, sarta rek ngadjongklokkeun oerang Kanaän, oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang 3 Hiwi djeung oerang Jěboes, '[soepaja maraneh asoep] kana tanah, anoe labarleber tji-soesoe djeung madoe teja. Karana diri kami moal angkat deui di těngah maneh; karana maneh teh bangsa noe heuras beuheung; [c] bisi ma- 4 neh koe kami dilěboer di djalan. 'Barang djalma-djalma geus ngadenge eta pangandika noe sakitoe bangětna, seg pada prihatin, sarta taja pisan noe make 5 pěrhijasanana. 'Wantoe Pangeran geus nimbalan ka Moesa: Maneh geura mitjatoer kijeu ka oerang Israil: Maraneh teh bangsa noe heuras beuheung; oepama kami angkat di těngah maneh sakeudeung ge, maneh tangtoe koe kami dieuweuhkeun. Mana ajeuna maneh geura laänan pěrhijasan ti awak maneh, mangke kami nangenan anoe koe kami rek 6 dilampahkeun ka maneh. 'Heug oerang Israil pada ngadoedoetan pěrhijasanana, ti sěmět goenoeng Horeb. *a* 1 Moesa 12:7; 50:24. *b* p. 32:34. *c* p. 32:9, 10; 5 Moesa 4:24.

7 Tidinja Moesa njandak himah, seug dipasangkeun pikeun andjeunna di loewareun pasanggrahan, djaoeh ti pasanggrahan; sarta koe andjeunna disěboetkeun [a] Himah těpangan. Geus kitoe, saha-saha djalma noe hajang marěk ka Pangeran, bral ka loewar ka himah těpangan, noe di loewareun pasanggrahan. 8 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ka loewar ka himah teja, neut sakabeh djalma haroedang, seg pada nangtoeng dina lawang sahimah-sahimahna, sarta pada mělong ka Moesa, dongkap ka geus lě- 9 bět kana himah. 'Děmi geus kitoe, satijap-tijap Moesa geus lěbět kana himah, seug tihang mega teja toeroen, nangtoeng dina lawang himah; ladjěng an- 10 djeunna sasaoeran reudjeung Moesa. 'Ari koe sakabeh djalma katendjo, tihang mega teh keur nangtoeng dina lawang himah, neut sakabeh djalma haroedang, brěk saroedjoed, hidji-hidji dina lawang 11 himahna. 'Ari ngandikana Pangeran ka Moesa [b] papajoen-pajoen, sakoemaha djalma sasaoeran ka batoerna; geus kitoe Moesa moelih ka pasanggrahan; děmi gandek Moesa, nja eta Josoea poetra Noen, djalma boedjang teja, hanteu ingkah ti djěro himah. *a* p. 27:21. *b* 4 Moesa 12:8.

12 Tidinja Moesa oendjoekan ka Pangeran: Noen, ari timbalan andjeun tadi ka koering: Eta djalma-djalma koe maneh inditkeun; nanging andjeun ka koering hanteu maparin njaho anoe koe andjeun dipiwarang njarěngan ka koering; padahal andjeun tadina nimbalan kijeu: Kami leuwih oeninga dina ngaran maneh, samalah maneh anoe mang- 13 gih sih-koernija dina sotja kami. 'Doepi ajeuna, madak jaktos mah koering měndak sih-koernija dina sotja andjeun, moegi-moegi koering dipaparin njaho kana djalan andjeun, sangkan koering nganjahokeun ka andjeun, soepaja tetela koering teh jaktos měndak sih-koernija dina sotja andjeun; sarěng moegi kamanah, jen ijeu bangsa teh oemat an- 14 djeun. 'Ari timbalanana: [a] Pameunteu kami bakal njarěngan angkat, sarta ma- 15 neh koe kami rek dipaparin reureuh. 'Pioendjoekna ka Pangeran: Madak pameunteu andjeun hanteu njarěngan angkat mah, koering sadaja moegi oelah diindit- 16 keun ti dijeu. 'Karantěn tina lantaran naon pikatawiseun, jen diri koering sarěng oemat andjeun měndak sih-koernija dina sotja andjeun? lain lantaran andjeun angkat njarěngan koering sadaja, [b] noe mawi koering sarěng oemat andjeun dioentjoelkeun ti sakabeh bangsa noe 17 di satonggong boemi? 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Malah ijeu pěrkara oge, anoe ditjatoerkeun koe maneh, koe kami rek dilampahkeun; karana maneh noe manggih sih-koernija dina sotja kami, sarta kami leuwih oeninga dina ngaran maneh. *a* Djab. 44:4. *b* 5 Moesa 4:6—8.

18 Oendjoekan deui Moesa: Koering moegi-moegi nendjo kamoeljaän an-

19 djeun! 'Děmi timbalanana: Kami rek ngaliwatkeun sakabeh kahadean kami ka hareupeun maneh, sarta [a] rek njěboetkeun djěněngan Pangeran di hareupeun maneh; [b] ari kami bakal mikoernija ka noe dipikoernija koe kami, sarta kami bakal miwělas ka noe di-
20 piwělas koe kami. 'Timbalanana deui: Maneh hanteu kongang nendjo pameunteu kami; [c] karana moal aja manoesa nendjo ka kami, seug toeloej hiroep.
21 'Nimbalan deui Pangeran: Masing njaho, aja hidji ěnggon di kami, di dinja maneh koedoe nangtoeng dina loehoer goe-
22 noeng karang. 'Geus kitoe, samangsa kamoeljaän kami ngaliwat, maneh koe kami rek diteundeun [d] di djěro djoerang goenoeng karang, sarta noengkoepkeun panangan kami ka maneh, těpi
23 ka kami geus ngaliwat. 'Ana kami geus ngalaän panangan kami, maneh pinendjoëun poengkoer kami; děmi pameunteu kami mah hamo aja noe nendjo.

a p. 34:5. *b* Roem 9:15. *c* 1 Tim. 6:16. *d* 1 Radja 19:11.

PASAL 34.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; geus kitoe kami dina eta papan rek noeliskeun sakoer pangandika, noe aja dina papan noe ti heula, [a] noe koe maneh dipeu-
2 peuskeun teja. 'Djeung koedoe sadija isoek-isoek. Ari isoek-isoek maneh koedoe oenggah ka goenoeng Sinai, marěk ka kami di dinja dina poentjak goe-
3 noeng. 'Poma oelah aja noe ngiloe oenggah, [b] sarta oelah pisan aja djalma di sagoenoeng kabeh; malah ěmbe-domba reudjeung sapi oelah diangon ka pě-
4 lěbah eta goenoeng. 'Prak Moesa ngadaměl doewa papan batoe, tjara noe ti heula teja. Ari geus braj isoek Moesa dangdan, toeloej naek ka goenoeng Sinai, sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; ari eta doewa papan batoe ditjandak koe pananganana.

a p. 32:19. *b* p. 19:12, 13.

5 Tidinja Pangeran loengsoer nitih mega, seug ngaděg di dinja deukeut Moesa, [a] bari njěbatkeun padjěněngan Pange-
6 ran. 'Ladjěng Pangeran ngaliwat ka hareupeunana, bari njěbat kijeu: [b] Pangeran, Pangeran, Allah noe sipat wělas, nja sipat koernija, sipat sabar, toer gěde
7 kaäsihan djeung kajaktian; 'noe [c] nětěpkeun kaäsihan ka djalma reboe-reboe, [d] noe ngahampoera kadorakäan djeung kamasijatan sarta dosa; [e] tatapi moal hanteu njiksa, satěgěsna manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna djeung dina intjoe-intjoena, kana toeroenan katiloe djeung kaopat.

a p. 33:19; 4 Moesa 14:18. *b* Něh. 9:17; Djab. 103:8; Joël 2:13. *c* p. 20:6. *d* Djab. 130:4; Mika 7:18. *e* Djab. 99:8.

8 Ngageuwat Moesa njoeoeh kana ta-
9 neuh, soedjoed. 'Pok oendjoekan kijeu: Noen Goesti! madak jaktos koering měndak sih-koernija dina sotja Goesti, moegi-moegi Goesti kěrsa njarěngan angkat di těngah koering sadaja. Lěrěs pisan, eta teh bangsa noe heuras beuheung, nanging moegi-moegi ngahampoera kana kalělěpatan sarěng kana dosa koering sadaja, toer koering sadaja
10 moegi dianggo kagoengan. 'Ari timbalanana: Masing nganjahokeun, kami ngadaměl pěrdjangdjian; di hareupeun sabangsa maneh kami sědja ngadaměl moedjidjat-moedjidjat, sakoemaha noe tatjan didjadikeun di saboemi kabeh sarta di sakabeh bangsa-bangsa; ari ijeu sabangsa kabeh, anoe koe maneh diajaän di těngahna, [a] bakal nendjo dadaměları Pangeran, karana noe koe kami bakal didaměl ka maneh nja matak sijeun.
11 'Maneh koedoe ngestoekeun anoe koe kami rek dipiwarang ka maneh poë ajeuna. Masing njaho, kami rek ngadjongklokkeun ti hareupeun maneh eta oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Het, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oe-
12 rang Jěboes teja. 'Mangka hade-hade, [b] poma oelah njijeun pěrdjangdjian ka priboemi eta tanah, anoe koe maneh měngke diasoepan; bisi eta priboemi minangka
13 ridjět di těngah maneh. 'Sabalikna, [c] altar-altarna koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, [d] djeung Aserana koe ma-
14 raneh koedoe dibasmi. 'Karana maneh teu meunang njěmbah ka aällahan bangsa sedjen; karana Pangeran, noe djěněnganana anoe Leuwih Goemati, [e] nja
15 djadi Allah anoe leuwih goemati. 'Poma maneh oelah njijeun pěrdjangdjian ka

priboemi tanah teh; eta meureun djarinah, noeroet ka aällahanana, djeung ngoerban ka aällahanana, [f] sarta aja noe ngondang ka maneh, seg maneh 16 ngahakan koerbanna; 'djeung maneh njokot anakna [g] keur pipamadjikaneun anak maneh, [h] seg eta anakna djarinah, noeroet ka aällahanana, ari anak maneh kabawa djinah, noeroet ka aällahanana. 17 'Maneh [i] oelah njijeun aällahan sipat tjitak. *a* Djab. 103 : 7. *b* p. 23 : 32. *c* 23 : 24. *d* 5 Moesa 7 : 5. *e* p. 20 : 5. *f* 4 Moesa 25 : 1, 2. *g* 5 Moesa 7 : 3. *h* 3 Moesa 17 : 7; 4 Moesa 14 : 33. *i* p. 20 : 23.

18 Maneh koedoe nĕtĕpkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, [a] sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; [b] koedoe dina mangsana, boelan Abib; karana nja dina boelan Abib maneh ka loewar ti Mĕsir. *a* p. 12 : 15—20. *b* p. 23 : 15.

19 Sakoer-sakoer anoe moeka pianakan, [a] nja eta anoe kami; kitoe keneh sambarang ingon-ingon maneh, sakoer noe lalaki sarta tjikal, boh sapi, boh ĕmbe-20 domba. 'Dĕmi [b] tjikal kalde mah koe maneh koedoe ditĕboes koe domba; sarta oepama teu ditĕboes, koedoe koe maneh ditĕkoek. Sakabeh tjikal di lĕbah anak maneh lalaki, koedoe koe maneh ditĕboes. [c] Sarta ngadeuheus teh ka pajoeneun kami oelah lengoh. *a* p. 13 : 2. *b* 13 : 13. *c* p. 23 : 15.

21 Koedoe baranggawe gĕnĕp poë lilana, ari dina poë noe katoedjoeh koedoe eureun; masih keur oesoem njamboet atawa keur oesoem diboewat koedoe eureun.

22 Djeung maneh koedoe milampah [a] pesta minggoe, nja eta pesta tjikal diboewat tarigoe, [b] kitoe keneh pesta ngala boeboewahan, dina tĕpoeng taoen. *a* 5 Moesa 16 : 9. *b* p. 23 : 16.

23 Tiloe kali [a] di djĕro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Goesti Pa-24 ngeran, Allah Israil. 'Dimana kami geus ngadjongklokkeun bangsa-bangsa teja ti hareupeun maneh, sarta ngalĕgakeun watĕs maneh, moal aja djalma noe mikarĕp ka lahan maneh, keur mangsa maneh di djalan ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, tiloe kali sataoen. *a* p. 23 : 17.

25 Maneh [a] oelah ngoerbankeun gĕtih koerban kami kalawan beunang ngahaseuman; [b] sarta koerban pesta paska oelah dipeutingkeun tĕpi ka isoek. *a* p. 23 : 18. *b* p. 12 : 10.

26 Loeloegoena tjikal taneuh maneh [a] koe maneh koedoe didatangkeun ka gĕdong Pangeran, Allah maneh. [b] Maneh oelah ngoeloeb anak ĕmbe koe tji-soesoe indoengna. *a* 5 Moesa 26 : 2. *b* p. 23 : 19.

27 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Toeliskeun koe maneh sagala pangandika noe bijeu; karana kami ngadamĕl pĕrdjangdjian ka maneh djeung ka Israil teh noeroetkeun oenina pangandika noe bijeu.

28 Ari ajana Moesa di dinja sasarĕngan Pangeran teh [a] opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana; teu ngadahar roti teu ngaleueut tjai. Ari sadajana pangandika pĕrdjangdjian, nja eta noe sapoeloeh timbalan teja, koe andjeunna disĕratkeun dina doewa papan teja. *a* p. 24 : 18.

29 Geus kitoe, mangsa Moesa loengsoer ti goenoeng Sinai, eta noe doewa papan pĕrtelaän teh koe panangan Moesa ditjandak loengsoer ti goenoeng; ari Moesa teu oeningaeun, jen koelit pameunteuna montjorong, asal sasaoeran djeung 30 andjeunna. 'Ana Haroen djeung sakabeh oerang Israil narendjo ka Moesa, doemadakan, koelit pameunteuna montjorong, noe matak sarijeuneun ngadeuheu-31 san ka andjeunna. 'Toeloej koe Moesa disalaoer; seug pada malik, Haroen djeung sakabeh gĕgĕden pakoempoelan, ngadareuheusan; tidinja Moesa ngalahir 32 ka darinja. 'Sanggeusna kitoe sakabeh oerang Israil ngadareuheusan, seug koe andjeunna didawoehan sadajana noe koe Pangeran diandikakeun ka andjeun-33 na di goenoeng Sinai teja. 'Ari geus parantos Moesa ngalahir ka darinja, [a] seug pameunteuna nganggo ditjindoeng. 34 'Dĕmi satijap-tijap Moesa lĕbĕt ka pajoeneun Pangeran, sĕdja oendjoekan ka andjeunna, tjindoeng teh dilaän, dongkap ka ka loewar. Ana geus ka loewar, seug ngalahirkeun ka oerang Israil sakoer anoe geus ditimbalkeun ka andjeun-35 na. 'Katendjo koe oerang Israil pameunteu Moesa, jen koelit pameunteu Moesa montjorong; toeloej koe Moesa tjindoeng teh ditĕrapkeun deui ka pameunteuna, dongkap ka lĕbĕt dĕui, sĕdja oendjoekan ka andjeunna. *a* 2 Kor. 3 : 7, 13.

PASAL 35.

Tidinja Moesa ngoempoelkeun sapakoempoelan oerang Israil, seug dilahiran kijeu: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun. 2 'Gĕnĕp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean, [a] ari poë noe katoedjoeh koe maraneh koedoe diangkĕn soetji, poë eureun, gĕde pisan, kagoengan Pangeran. Oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun pagawean dina poë sabat, koedoe dipaehan. 3 'Maraneh dina poë sabat [b] oelah miroen seuneu dina sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing.

a p. 20:8; 31:14. *b* p. 16:23.

4 Ngalahir deui Moesa ka sapakoempoelan oerang Israil, kijeu lahiranana: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran 5 ditimbalkeun, kijeu pangandikana: 'Koedoe pada njokot ti anoe maraneh [a] pihatoeraneun Pangeran; saha-saha noe soeka hate koedoe njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran: ĕmas, perak 6 djeung tambaga; 'barang biroe langit, woengoe, sakĕlat, boëh katji djeung boe- 7 loe ĕmbe; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai 8 pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun 9 seuseungitan noe aroem; 'intĕn angkik djeung intĕn sedjen tareteskeuneun, ba- 10 ris epod djeung baris oto. 'Djeung deui [b] saha-saha noe pintĕr hatena di maraneh, koedoe daratang, njarijeun eta saniskara noe koe Pangeran dipiwa- 11 rang; 'nja eta [c] balandongan, himahna djeung toetoepna, tjantelna, djeung papanna, toelakna, tihangna djeung soe- 12 koena; 'pĕti djeung rantjatanana, toeroeb pangrapih djeung reregan tetebeng; 13 'medja djeung rantjatanana, katoet sakabeh parabotna, kitoe deui roti tinga- 14 lieun; 'adjoeg paragi damar, katoet parabotna djeung palitana, kitoe deui mi- 15 njak pikeun damar; 'altar paragi ngoekoes, djeung rantjatanana, sarta minjak lisah, djeung seuseungitan noe aroem; kitoe deui tetebeng lawang, baris la- 16 wang balandongan; 'altar koerban doeroekan, djeung wide tambaga noe pitĕrapeun ka dinja, rantjatanana djeung sakabeh parabotna; paso djeung soe- 17 koena; 'dingding boeroean, tihangna djeung soekoena, kitoe deui tetebeng 18 lawang boeroean; 'pantjoeh balandongan djeung pantjoeh boeroean, sarta 19 djeung tambangna; 'papakean songket, paranti ngabakti di djĕro kasoetjian, papakean soetji pikeun panghoeloe Haroen, kitoe deui papakean anakna lalaki, baris manghoeloean.

a p. 25:2. *b* p. 28:3. *c* p. 25:9.

20 Tidinja sapakoempoelan oerang Israil 21 boebar ti pajoeneun Moesa. 'Geus kitoe moeroeboel, [a] saha-saha djalma noe kabawakeun koe hate sorangan, djeung saha-saha noe soeka pikirna, pada njanggakeun pihatoeraneun Pangeran, baris pagawean himah tĕpangan, djeung baris sakabeh hal ngabakti, sarta baris pa- 22 pakean soetji. 'Anoe daratang awewe-lalaki, sakoer noe soeka hate; pada njanggakeun gesper, anting, ali djeung kongkorong, saroepaning parabot ĕmas; nja eta sakoer djalma noe nijat nga- 23 baktikeun ĕmas ka Pangeran. 'Djeung saha-saha djalma, noe aja di dirina barang biroe langit, woengoe, sakĕlat, boëh katji, boeloe ĕmbe, koelit domba beunang ngabeureum atawa koelit doe- 24 joeng, seg disanggakeun. 'Saha-saha noe nijat ngahatoerkeun pihatoeraneun, perak atawa tambaga, pada njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran; djeung saha-saha noe aja di dirina kai pilang baris sakabeh pagawean ngabakti, seg di- 25 sanggakeun. 'Ari sakoer awewe noe pintĕr hatena, leungeunna pek ngareujeuk, toeloej njanggakeun beunangna ngeujeuk, biroe langit, woengoe, sakĕlat 26 djeung boëh katji. 'Sarta sakoer awewe noe kabawakeun koe hate sorangan, reudjeung palintĕr, pek ngareujeuk boe- 27 loe ĕmbe. 'Ari para gĕgĕden pada njanggakeun intĕn angkik djeung intĕn sedjen tareteskeuneun, baris epod djeung 28 baris oto; 'kitoe deui wawangian djeung minjak, pikeun damar djeung pikeun minjak lisah, sarta baris seuseungitan 29 noe aroem. 'Oerang Israil pada njanggakeun ka Pangeran pangabakti bawaning soeka; oenggal-oenggal lalaki djeung awewe, anoe soeka hatena njanggakeun baris sakabeh pagawean, anoe koe Pangeran dipiwarang didjijeun, koe lantaran Moesa.

a 2 Kor. 9:7.

30 Tidinja Moesa ngalahir ka oerang Israil: Masing pada nganjahokeun, Pange-

ran geus njaoer Bĕsalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disĕbat nga-31 ranna. 'Ari eta teh koe Pangeran geus dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapintĕran, kabinangkitan djeung pangabisa, 32 ngarti saroepaning pagawean. 'Nja eta baris mikiran karadjinan, baris digawe koe ĕmas, koe perak djeung koe tam-33 baga, 'sarta ngoekir intĕn tareteskeuneun, djeung ngoekir kai, soepaja njijeun saroepaning pagawean karadjinan. 34 'Malah dina hatena dipaparin bisaeun ngawoeroek. Sarta dibatoeran Aholiab 35 poetra Ahisamak, kaom Dan. 'Doewanana koe andjeunna geus dipinoehan koe kapintĕran hate, baris njijeun saroepaning pagawean toekang-toekang djeung djalma radjin sarta ahli njongket, mĕtakeun biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boĕh katji, soemawon gawe toekang ninoen; mangke njarijeun saroepaning pagawean djeung mikiran karadjinan.

PASAL 36.

Tidinja Bĕsalel arek prak digawe, barĕng Aholiab djeung sakabeh djalma noe pintĕr hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintĕran djeung kabinangkitan, soepaja bisa njijeun saroepaning pagawean kasoetjian paranti ngabakti, noeroetkeun sapiwarangan Pa-2 ngeran. 'Toeloej Moesa njaoer Bĕsalel djeung Aholiab, djeung sakoer djalma noe pintĕr hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintĕran dina hatena; sakoer noe kabawakeun koe hate sorangan njabak pagawean, soepaja dilam-3 pahkeun. 'Top pada nampanan ti pajoeneun Moesa eta sakabeh hatoeran, anoe beunang njanggakeun oerang Israil pikeun pagawean kasoetjian paranti ngabakti, soepaja dilampahkeun. Ari oerang Israil masih keneh njaranggakeun ka andjeunna saban-saban isoek 4 pangabakti bawaning soeka. 'Tidinja sakabeh djalma pinter, anoe njarijeun eta sakabeh pagawean kasoetjian, pada ngadeuheusan, hidji-hidji ti pagaweanana, noe koe maranehanana eukeur didji-5 jeun. 'Pok aroendjoekan ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, djalma-djalma teh njanggakeunana loba teuing; geus langkoeng ti noe kĕdah dianggo kana padamĕlan, anoe koe Pangeran 6 dipiwarang didjijeun. 'Toeloej Moesa ngadawoeh, seug ngalidĕrkeun parentah di djĕro pasanggrahan, kijeu parentahna: Awewe-lalaki montong njijeun deui bahan keur pihatoeraneun kasoetjian. Djadi djalma-djalma teh dieureun-7 keun njanggakeunana. 'Karana bahanna geus tjoekoep baris saniskara pagawean, anoe koedoe dilampahkeun, malah leuwih.

8 Toeloej sakabeh djalma noe pintĕr hatena di noe njarijeun pagawean teh, prak pada njijeun [a] eta balandongan, koelamboe sapoeloeh gĕbar; noe didjijeun boĕh katji gintiran, biroe langit, woengoe djeung sakĕlat, direka moemoekarabinan; boewatan djalma radjin. 9 'Pandjangna hidji-hidji gĕbar dalapan likoer asta, ari roebakna hidji-hidji gĕbar opat asta; eta sakabeh gĕbar teh 10 saoekoeran. 'Seug ngantetkeun gĕbar noe lima siki, noe sagĕbar ka noe sagĕbar deui; toeloej ngantetkeun gĕbar noe lima siki deui, noe sagĕbar ka noe 11 sagĕbar deui. 'Sarta njijeun pangantet biroe langit, dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe keneh njijeunna dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna, 12 dina paranti ngantet. 'Nja eta njijeun lima poeloeh siki pangantet dina koelamboe noe hidji, djeung njijeun lima poeloeh siki pangantet dina toengtoeng koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet; ari pangantet teh pahareup-ha-13 reup, noe hidji ka noe hidji deui. 'Toer njijeun tjantel ĕmas, lima poeloeh siki; seg koelamboena dikantetkeun, noe hidji ka noe hidji deui, koe lantaran eta tjantel, anoe matak balandongan teh djadi hidji.

14 Sarta njijeun deui [a] koelamboe koe boeloe ĕmbe, keur pihimaheun dina loehoer balandongan; nja njijeunna koe-15 lamboe teh sawĕlas gĕbar. 'Pandjangna hidji-hidji gĕbar tiloe poeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji gĕbar opat asta; 16 eta sawĕlas gĕbar teh saoekoeran. 'Seg ngantetkeun anoe lima gĕbar, sabatoer eta, kitoe keneh anoe gĕnĕp gĕbar, sa-17 batoer eta. 'Djeung njijeun pangantet lima poeloeh siki, dina sisi koelamboe, ti toengtoengna, dina paranti ngantet;

a p. 26:1.

kitoe keneh njijeun pangantet lima poeloeh siki dina sisi koelamboe noe hi-
18 dji deui, dina paranti ngantet. 'Toer njijeun tjantel tambaga, lima poeloeh siki, baris ngantetkeun himahna, soepaja djadi hidji. [a] p. 26 : 7.

19 Sarta njijeun deui [a] hidji toetoep, baris himah, koe koelit domba beunang ngabeureum; kitoe deui hidji toetoep koe koelit doejoeng, ti saloehoereun noe tadi. [a] p. 26 : 14.

20 Djeung deui njijeun [a] papan kai pilang, baris balandongan, narangtoeng.
21 'Pandjangna hidji-hidji papan sapoeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji papan ka-
22 doewa satĕngah asta. 'Dina papan sabebek-sabebek aja poepoeroes doewa siki, direntetkeun noe hidji ka noe hidji deui. Kitoe njijeunna ka sakabeh papan
23 balandongan. 'Ari eta papan balandongan teh dipĕtakeunana kijeu: doewa poeloeh bebek di sabeulah ti kidoel.
24 'Sarta njijeun opat poeloeh soekoe perak keur ti handapeun eta doewa poeloeh papan, doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroesna; kitoe bae doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroes-
25 na. 'Ari ti gigir balandongan noe hidji deui, sabeulah ti kaler, njijeun deui doe-
26 wa poeloeh papan, 'sarta opat poeloeh soekoe perak, doewa soekoe ti handapeun papan sabebek; kitoe bae doewa
27 soekoe handapeun papan sabebek. 'Dĕmi keur sisi toekang, sabeulah balandongan noe ti koelon, njijeunna papan gĕnĕp
28 bebek. 'Malah njijeun doewa papan baris doewa djoeroe balandongan ti toekang.
29 'Ari eta teh kĕmbar ti handapna; pon kitoe keneh kĕmbar ka-tjongokeun, kana geulang noe kahidji; nja kitoe pisan didjijeunna doewanana; ari ajana dina
30 doewa djoeroe.'Djadi dalapan bebek, sarta ari soekoena perak gĕnĕp wĕlas soekoe, doewa-doewa soekoe ti handapeun pa-
31 pan sabebek. 'Toer njijeun toelak kai pilang; lima siki baris papan gigir ba-
32 landongan noe sabeulah, 'djeung lima toelak baris papan gigir balandongan noe sabeulah deui; kitoe keneh lima toelak baris papan balandongan ti toe-
33 kang, sabeulah ti koelon. 'Ari toelak anoe panĕngah didjijeunna kĕbat dina tĕngah papan, ti toengtoeng ka toeng-
34 toeng deui. 'Ari eta sakabeh papan disapoet ĕmas; dĕmi geulangna, imah toelak, didjijeun koe ĕmas, sarta toelakna disapoet ĕmas. [a] p. 26 : 15.

35 Djeung deui njijeun [a] hidji reregan, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gintiran; boewatan djalma radjin, direka moemoekarabinan.
36 'Sarta dipangnjijeunkeun opat tihang kai pilang, pada disapoet ĕmas, ari kakaitna ĕmas; malah tihang teh dipangnjitakkeun opat soekoe perak. [a] p. 26 : 31.

37 Djeung deui njijeun [a] hidji tetebeng baris lawang himah, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gin-
38 tiran, boewatan ahli njongket. 'Sarta njijeun lima tihangna reudjeung kakaitna. Ari tjongo tihang reudjeung palangna pada disapoet ĕmas. Dĕmi lima soekoena mah tambaga. [a] p. 26 : 36.

PASAL 37.

Djeung deui Bĕsalel njijeun [a] pĕti teja koe kai pilang; katiloe satĕngah asta pandjangna, kadoewa satĕngah asta roebakna, djeung kadoewa satĕngah asta
2 loehoerna. 'Seg disapoet ĕmas pitoewin, ti djĕro sarta ti loewar, djeung diĕlisan
3 ĕmas sakoeriling. 'Sarta eta pĕti dipangnjitakkeun geulang ĕmas, opat siki, ditĕrapkeun kana opat soekoena, nja eta aja doewa geulang dina beulahna noe hidji, kitoe keneh doewa geulang dina
4 beulahna noe hidji deui. 'Djeung njijeun rantjatan kai pilang, bari seg di-
5 sapoet ĕmas. 'Ari eta rantjatan diasoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah pĕti teja, baris ngagotong pĕti.
6 'Djeung deui njijeun [b] toeroeb pangrapih, ĕmas pitoewin; katiloe satĕngah asta pandjangna, djeung kadoewa sa-
7 tĕngah asta roebakna. 'Sarta njijeun doewa moemoekarabinan ĕmas, kandĕl pisan didjijeunna, dina doewa toeng-
8 toeng toeroeb pangrapih teja. 'Moemoekarabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu, ari moemoekarabinan hidji deui dina toengtoeng ti ditoe; djadi moemoekarabinan teh didjijeunna bidjil tina toeroeb pangrapih, dina doewa toengtoeng-
9 na. 'Ari moemoekarabinan teh djangdjangna meber ka loehoer, bari ngijoehan koe djangdjangna kana toeroeb pangrapih. Sarta beungeutna pahareup-

hareup, toer beungeut moemoekarabinan taroengkoel kana toeroeb pangrapih.

a p. 25 : 10. *b* p. 25 : 17.

10 Djeung deui njijeun [a] medja teja koe kai pilang; doewa asta pandjangna, saästa roebakna, djeung kadoewa satĕngah 11 asta loehoerna. 'Seg disapoet ĕmas pitoewin, djeung diĕlisan ĕmas sakoeri- 12 ling. 'Sarta ditambiran sakoeriling satampah; ari eta tambir ge diĕlisan ĕmas 13 sakoeriling. 'Toer eta medja dipangnjitakkeun geulang ĕmas opat siki, seg geulang teh ditĕrapkeun kana opat djoe- 14 roe, anoe dina opat soekoena. 'Ari eta geulang ajana deukeut kana tambir, imah rantjatan, baris ngagotong eta 15 medja. 'Djeung njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet ĕmas; nja eta 16 baris ngagotong medja. 'Toer njijeun [b] paparabotan, anoe baris dina medja, nja eta piringna, pisinna, pingganna reudjeung kĕndi, anoe paranti njitjikeun; ĕmas pitoewin.

a p. 25 : 23. *b* p. 25 : 29.

17 Djeung deui njijeun [a] adjoeg teja, koe ĕmas pitoewin; kandĕl pisan didjijeunna adjoeg teh, poehoena djeung tjabangna; loeloemoeranana, pĕpĕntolna djeung kĕmbang-kĕmbangna baridjil ti dinja. 18 'Ari tjabang anoe gĕnĕp ka loewar ti gigirna; tiloe tjabang adjoeg ti gigirna noe sabeulah, ari noe tiloe tjabang adjoeg deui ti gigirna noe sabeulah deui. 19 'Dina hidji tjabang aja tiloe loeloemoeran, saroepa kĕmbang kanari, pĕpĕntol djeung kĕmbang-kĕmbangna; sarta tiloe loeloemoeran, saroepa kĕmbang kanari, pĕpĕntol djeung kĕmbang-kĕmbangna, dina tjabang hidji deui; kitoe bae dina gĕnĕp tjabang, anoe ka loewar tina 20 adjoeg.'Dĕmi dina adjoegna mah aja opat loeloemoeran, saroepa kĕmbang kanari, pĕpĕntol djeung kĕmbang-kĕmbangna. 21 'Sarta aja pĕpĕntol hidji handapeun tjabang noe sapasang, bidjil ti dinja; djeung pĕpĕntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kitoe deui pĕpĕntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kana gĕnĕp tjabang, anoe ka loewar ti dinja. 22 'Pĕpĕntolna djeung tjabangna bidjil ti dinja. Kabehna kandĕl pisan, sarta ma- 23 neuh; ĕmas pitoewin. 'Djeung njijeun palitana toedjoeh siki, kitoe deui tjatjapitna djeung tjĕpoekna; ĕmas pitoewin. 24 'Didjijeunna adjoeg teh reudjeung sakabeh parabotna, make ĕmas pitoewin satalenta.

a p. 25 : 31.

25 Djeung deui njijeun [a] altar paragi ngoekoes teja, koe kai pilang; pandjangna saästa djeung roebakna saästa, djadi pasagi; ari loehoerna doewa asta; make tatandoekan, bidjil tina altar. 26 'Seg disapoet ĕmas pitoewin ti loehoerna djeung bilikna sakoeriling, kitoe keneh tatandoekanana; djeung diĕlisan 27 ĕmas sakoeriling. 'Toer dipangnjijeunkeun geulang ĕmas doewa siki ti handapeun ĕlisna, dina doewa beulahna, dina doewa gigirna, keur imah rantjatan, ba- 28 ris digotong koe eta. 'Djeung njijeun rantjatan kai pilang, sarta disapoet ĕmas.

a p. 30 : 1.

29 Djeung deui [a] njijeun minjak lisah soetji, sarta seuseungitan noe aroem pitoewin, tjara boewatan toekang wawangian.

a 30 : 23.

PASAL 38.

Djeung deui njijeun [a] altar koerban doeroekan teja, koe kai pilang; lima asta pandjangna djeung lima asta roebakna, djadi pasagi; ari loehoerna tiloe asta. 2 'Sarta didjijeunna make tatandoekan dina opat djoeroena; ari tatandoekanana bidjil ti dinja; seg altar teh disapoet 3 tambaga. 'Djeung njijeun sakabeh parabot altar, nja eta daloengna, sodokna, pangepretna, garpoehna sarta wadahna kĕlĕr; sakabeh parabotna didjijeunna 4 koe tambaga. 'Malah altar teh dipangnjijeunkeun wide, gawe djeudjeutan, koe tambaga; ajana handapeun palisir altar, 5 ti handap, nĕpi ka tĕngahna. 'Sarta njitak geulang opat siki, ditĕrapkeun kana opat toengtoengna wide tambaga teja, 6 imah rantjatan. 'Toer njijeun rantjatan 7 kai pilang, sarta disapoet tambaga. 'Seg rantjatan teh diasoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah altar teja, soepaja digotong koe eta. Ari altar teh boengbas, didjijeunna koe papan.

a p. 27 : 1.

8 Djeung deui njijeun [a] paso tambaga teja, reudjeung soekoena tambaga; noe didjijeun eunteung-eunteung awewe noe ngagimboeng, [b] anoe sok ngagimboeng hareupeun lawang himah tĕpangan.

a p. 30 : 18. *b* 1 Sam. 2 : 22.

9 Djeung deui njijeun boeroean teja.

Sabeulah ti kidoel dingding boeroean teh boëh katji gintiran, saratoes asta. 10 'Tihangna doewa poeloeh djeung soekoena doewa poeloeh, tambaga; kakait tihang sarta djeung palangna mah pe- 11 rak. 'Pon kitoe keneh sabeulah ti kaler, saratoes asta; tihangna doewa poeloeh djeung soekoena doewa poeloeh, tambaga; kakait tihang sarta djeung palang- 12 na mah perak. 'Děmi sabeulah ti koelon dingdingna lima poeloeh asta; tihangna sapoeloeh djeung soekoena sapoeloeh; kakait tihang sarta djeung pa- 13 langna perak. 'Kitoe keneh sabeulah ti wetan, těbeh pangbidjilan panon-poë, 14 lima poeloeh asta. 'Dingdingna dina beulah noe hidji lima wělas asta; tihangna 15 tiloe djeung soekoena tiloe. 'Kitoe keneh dina beulah noe hidji deui. Ti dijeueun djeung ti ditoeëun lawang boeroean teh dingdingna lima wělas asta; tihangna 16 tiloe, soekoena tiloe. 'Sakabeh dingding boeroean sakoeriling boëh katji ginti- 17 ran. 'Ari soekoe tihang tambaga, kakait tihang reudjeung palangna mah perak, kitoe keneh sapoet tjongona perak; ari eta palang-palang sakabeh tihang boe- 18 roean teh perak. 'Djeung deui tetebeng lawang boeroean boewatan ahli njongket, roepa biroe langit, woengoe, sakělat djeung boëh katji gintiran; eta teh doewa poeloeh asta pandjangna, ari loehoerna, těgěs roebakna, lima asta, těroes 19 djeung dingding boeroean. 'Ari tihangna opat djeung soekoena opat, tambaga; kakaitna perak, kitoe keneh sapoet tjongona djeung palang-palangna perak. 20 'Děmi sakabeh pantjoeh balandongan djeung boeroean sakoeriling tambaga.

21 Ijeu teh lorisan hal balandongan, nja eta balandongan pěrtelaän, mangsana diloris noeroetkeun parentah Moesa, baris tjangkingan ahli Lewi, [a] koe lantaran 22 Itamar, poetra panghoeloe Haroen. 'Ari Běsalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda teja, geus tjatjap njijeun saniskara, noe koe Pangeran dipiwarang ka 23 Moesa; 'dibatoeran koe Aholiab anak Ahisamak, kaom Dan teja, noe djadi patoekangan, djalma radjin, toer bisa njongket, mětakeun biroe langit, woe- 24 ngoe, sakělat djeung boëh katji. 'Sakabeh ěmas, anoe dipake kana pagawean, pikeun saniskara pagawean kasoetjian, nja eta ěmas pangabakti teja, salapan likoer talenta, poendjoel toedjoeh ratoes tiloe poeloeh sekel, [b] noeroetkeun sekel 25 kasoetjian. 'Ari [c] perak ahli pakoempoelan anoe mandjing lorisan teja, saratoes talenta, poendjoel sareboe toedjoeh ratoes toedjoeh poeloeh lima sekel, noe- 26 roetkeun sekel kasoetjian. 'Sahoeloe sabeka, nja eta satěngah sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian, ti oenggal-oenggal djalma noe mandjing lorisan, ti oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer; aja gěněp kěti, poendjoel tiloe reboe lima 27 ratoes lima poeloeh djiwa. 'Geus kitoe perak noe saratoes talenta ditjitak didjijeun soekoe kasoetjian djeung soekoe reregan; ka saratoes soekoe make saratoes talenta, djadi satalenta sasoekoe. 28 'Ari noe sareboe toedjoeh ratoes toedjoeh poeloeh lima teja didjijeun kakait baris tihang-tihang, sarta dipake njapoetan tjongo-tjongona, djeung didjijeun 29 palang-palangna. 'Djeung deui tambaga pangabakti teja toedjoeh poeloeh talenta, poendjoel doewa reboe opat ratoes 30 sekel. 'Nja eta didjijeun soekoe lawang himah těpangan, djeung altar tambaga, katoet wide tambaga noe dina altar, 31 sarta sakabeh parabot altar; 'kitoe deui soekoe boeroean sakoeriling, djeung soekoe lawang boeroean, sarta sakabeh pantjoeh balandongan, djeung sakabeh pantjoeh boeroean sakoeriling. *a* 4 Moesa 4:28. *b* 3 Moesa 27:25. *c* p. 30:12, 13.

PASAL 39.

Djeung deui barang biroe langit, woengoe djeung sakělat teja [a] dipake njijeun papakean songket, baris ngabakti di djěro kasoetjian, sarta njijeun papakean soetji pikeun Haroen; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* p. 31:10.

2 Nja eta njijeun [a] epod teja, ěmas, biroe langit, woengoe, sakělat djeung boëh 3 katji gintiran. 'Ari ěmas gěblegan digěpengkeun, digoentingan didjijeun kawat, toeloej ditjampoerkeun ka noe biroe langit, ka noe woengoe, ka noe sakělat sarta kana boëh katji teja, boewatan 4 djalma radjin. 'Diajaän taktak pangantet; djadi dikantetkeun dina doewa 5 toengtoengna.'Sarta ari beubeur, paranti nalikeun, anoe aja dina epod, bidjil ti dinja, sakoemaha boewatan eta keneh,

ĕmas, biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boëh katji gintiran; sakoemaha piwarangan Pangeran ka Moesa teja.
6 'Djeung deui mĕtakeun [b] intĕn angkik, ditjangkokan ĕmas, dioekiran sabijasa njijeun tjap, noeroetkeun sagala ngaran
7 poetra Israil. 'Seg pada ditĕrapkeun dina taktak epod, djadi intĕn pamepelingan, keur pimangpaäteun oerang Israil; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. [a] p. 28 : 6. [b] p. 28 : 9.

8 Djeung deui njijeun [a] oto teja, boewatan djalma radjin, sakoemaha boewatan epod keneh, ĕmas, biroe langit, woengoe,
9 sakĕlat djeung boëh katji gintiran. 'Nja eta teh pasagi; didjijeunna oto teh ngarangkĕp; sadjĕngkal pandjangna, sa-
10 djĕngkal roebakna, ngarangkĕp. 'Seug ditaretes koe opat djadjar intĕn; noe sadjadjar jakoet, ratna tjampaka djeung djamroet; nja eta djadjar noe mimiti.
11 'Ari djadjar noe kadoewa mirah, nilĕm
12 djeung bĕrlijan. 'Ari djadjar noe katiloe
13 hijakin, bidoeri djeung koetjoeboeng. 'Ari djadjar noe kaopat krisolit, angkik djeung jaspis. Ditareteskeunana ditjang-
14 kokan ĕmas. 'Ari eta intĕn noeroetkeun sagala ngaran poetra Israil, doewa wĕlas, noeroetkeun ngaran-ngaranna, dioekirna sabijasa tjap; hidji-hidji noeroetkeun ngaranna, baris noe doewa wĕlas
15 kaom. 'Djeung deui eta dina oto njijeun rante dioeraj, gawe rara, ĕmas pitoewin.
16 'Malah njijeun tjangkok ĕmas, doewa siki, sarta ali ĕmas, doewa siki; ari eta doewa ali ditĕrapkeun kana doewa
17 toengtoeng oto. 'Toeloej eta doewa rara ĕmas teja ditĕrapkeun kana doewa ali,
18 anoe dina toengtoeng oto. 'Ari doewa toengtoengna deui noe doewa rara ditĕrapkeun kana doewa tjangkok teja, seg eta ditĕrapkeun kana taktak epod, sa-
19 beulah ti hareup. 'Sarta njijeun deui doewa ali ĕmas, ditĕrapkeun kana doewa toengtoeng oto, di sisina, anoe njang-
20 hareup kana epod, ti djĕro. 'Djeung njijeun deui doewa ali ĕmas, ditĕrapkeun kana doewa taktak epod, ti handap, sabeulah ti hareup, deukeut parantina ngantet, ti loehoereun beubeur epod te-
21 ja. 'Geus kitoe oto teh lantaran alina ditalikeun kana ali epod, make tali biroe langit, soepaja aja di loehoereun beubeur epod, djeung soepaja oto teh oelah pisah tina epod; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. [a] p. 28 : 15.

22 Djeung deui njijeun [a] badjoena epod teja, gawe tinoen, woengkoel biroe la-
23 ngit. 'Di tĕngah eta badjoe aja lijang, sapĕrti lijang badjoe kĕre, sarta lijang teh dipinggiran sakoeriling, soepaja oe-
24 lah soëh. 'Ari dina kĕlin eta badjoe njijeunna dadalimaän, biroe langit, woe-
25 ngoe djeung sakĕlat, gintiran. 'Malah njijeun gĕnta ĕmas pitoewin, seg gĕnta teh ditĕrapkeun kana sĕla-sĕla dadalimaän, dina kĕlin badjoe sakoeriling, dina
26 sĕla-sĕla dadalimaän; 'gĕnta djeung dadalimaän, gĕnta djeung dadalimaän; kitoe bae dina kĕlin badjoe sakoeriling, baris ngabakti; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. [a] p. 28 : 31.

27 Reudjeung njijeun [a] djoebah teja, boëh katji, gawe tinoen, pikeun Haroen djeung
28 pikeun poetrana pamĕgĕt. 'Kitoe deui dastar teja, boëh katji, djeung kĕrĕpoes noe aloes teja, boëh katji, sarta djeung tjalana lawon bodas teja, boëh katji
29 gintiran. 'Toer njijeun saboek teja, boëh katji gintiran, biroe langit, woengoe djeung sakĕlat, boewatan ahli njongket; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. [a] p. 28 : 39.

30 Djeung njijeun deui [a] eta djamang, makoeta kasoetjian teja, ĕmas pitoewin, sarta make ditoelisan, toelisna sabijasa njijeun tjap, nja kijeu: SOETJI BA-
31 DE PANGERAN. 'Seg ditĕrapan tali biroe langit, baris ditĕrapkeun kana dastar, ti loehoer; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. [a] p. 28 : 36.

32 Geus tjatjap saliring pagawean balandongan, pagawean himah tĕpangan teja. Ari didjijeunna koe oerang Israil tĕroes sapiwarangan Pangeran ka Moesa teja;
33 nja kitoe pisan didjijeunna. 'Tidinja [a] balandongan teh disanggakeun ka Moesa, nja eta himahna djeung sakabeh parabotna, tjantelna, papanna, toelakna
34 sarta tihangna katoet soekoena; 'toetoep koelit domba beunang ngabeureum, djeung toetoep koelit doejoeng, sarta
35 reregan tetebeng; 'pĕti pĕrtelaän djeung rantjatanana, katoet toeroeb pangra-
36 pih; 'medja katoet sakabeh parabotna,
37 reudjeung roti tingalieun; 'adjoeg pitoewin kalawan palitana, palita noe koedoe ditatakeun, katoet sakabeh para-

38 botna, kitoe deui minjak damar; 'altar ĕmas, djeung minjak lisah, sarta seuseungitan noe aroem; kitoe deui tete-39 beng lawang himah; 'altar tambaga, kalawan wide tambaga noe dina altar, rantjatanana djeung sakabeh parabotna; 40 paso kalawan soekoena; 'dingding boeroean, tihangna djeung soekoena, kitoe deui tetebeng baris lawang boeroean, tambangna, djeung pantjoehna; sarta sakabeh bae parabot balandongan paranti ngabakti, pikeun himah tĕpangan 41 teja. 'Papakean songket, paranti ngabakti di djĕro kasoetjian, papakean soetji pikeun panghoeloe Haroen, kitoe deui papakean poetrana lalaki, baris mang-42 hoeloean. 'Sakoemaha piwarangan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe pisan koe oerang Israil didjijeunna eta saliring 43 pagawean. 'Toeloej koe Moesa eta sakabeh pagawean ditingalian, geuning didjijeunna sakoemaha timbalan Pangeran; nja kitoe pisan didjijeunna. Seug koe Moesa pada dibĕrkahan. [a] p. 35:11.

PASAL 40.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Dina boelan noe mimiti, dina tanggal hidji, maneh koedoe ngadĕgkeun eta balandongan himah 3 tĕpangan. 'Seug eta pĕti pĕrtelaän koe maneh koedoe diteundeun di dinja, sarta pĕti teh pindingan koe reregan teja. 4 'Geus kitoe koedoe ngasoepkeun medjana, bari natakeun anoe baris di loehoerna. Toeloej koedoe ngasoepkeun 5 adjoegna, bari seungeutan palitana. 'Tidinja altar ĕmas paranti ngoekoes teja koe maneh koedoe diteundeun di hareupeun pĕti pĕrtelaän. Seug koedoe masangkeun tetebeng lawang balando-6 ngan. 'Geus kitoe altar koerban doeroekan teja koe maneh koedoe diteundeun di hareupeun lawang balandongan hi-7 mah tĕpangan. 'Tidinja pasona koe maneh koedoe diteundeun di antara himah tĕpangan reudjeung altar, bari sakalian 8 dieusian tjai. 'Toeloej koedoe mĕtakeun boeroeanana sakoeriling, bari masang-9 keun tetebeng lawang boeroean. 'Geus kitoe maneh koedoe njokot minjak lisah teja, bari seug ngaminjakan balandongan djeung saeusi-eusina; koedoe disoetjikeun sarta djeung sakabeh parabotna, 10 masingna djadi soetji. 'Toeloej koedoe ngaminjakan altar koerban doeroekan sarta djeung sakabeh parabotna; koedoe disoetjikeun altar teh, [a] masingna altar 11 teh djadi soetji liwat leuwih. 'Seug koedoe ngaminjakan paso sarta djeung soe-12 koena; koedoe disoetjikeun. 'Geus kitoe maneh koedoe ngadeukeutkeun Haroen djeung anak-anakna lalaki kana lawang himah tĕpangan, bari seug dimandian 13 koe tjai. 'Toeloej Haroen koe maneh koedoe dipapakeanan koe papakean soetji teja, bari seug Haroen diminjakan, disoetjikeun, sina djadi panghoeloe, nga-14 bakti ka kami. 'Tidinja anakna lalaki koe maneh deukeutkeun, seug papake-15 anan koe djoebah teja; 'sarta koe maneh koedoe pada diminjakan, sakoemaha nja ngaminjakan ka bapana, sina djaradi panghoeloe, ngabakti ka kami. Djeung deui diminjakanana teh ka darinja minangka tanda kapanghoeloean 16 langgĕng, toeroen-toemoeroen. 'Prak koe Moesa dilampahkeun; [b] sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna, nja kitoe pisan ngalampahkeunana. [a] p. 29:37. [b] p. 39:42.

17 Geus kitoe, [a] dina boelan noe mimiti, dina taoen noe kadoewa, dina tanggal hidji, prak balandongan teh diadĕgkeun. 18 'Ari pĕtana Moesa ngadĕgkeun balandongan teh, nja eta neundeun soekoena, pek masangkeun papanna, djeung nĕrapkeun toelakna, sarta ngadĕgkeun tihang-19 na. 'Toeloej meberkeun [b] himah dina loehoer balandongan, sarta masangkeun toetoep himah ti loehoerna, sakoemaha 20 timbalan Pangeran ka Moesa teja. 'Geus kitoe njandak [c] pĕrtelaän teja, diteundeun di djĕro pĕti, bari masangkeun rantjatanana kana pĕti; pek toeroeb pangrapih teja ditoetoepkeun kana pĕti, 21 ti loehoer. 'Toeloej eta pĕti koe andjeunna diasoepkeun kana balandongan, bari masangkeun reregan tetebeng, mindingan pĕti pĕrtelaän; sakoemaha tim-22 balan Pangeran ka Moesa teja. 'Tidinja neundeun medja teja di djĕro himah tĕpangan, sisi balandongan ti kaler, di 23 loewareun reregan. 'Prak natakeun roti di loehoerna, di pajoeneun Pangeran; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa 24 teja. 'Toeloej neundeun adjoegna di djĕro himah tĕpangan, pabĕnĕran medja,

25 sisi balandongan ti kidoel, 'bari sakalian njeungeutan palitana di pajoeneun Pangeran; sakoemaha timbalan Pange-
26 ran ka Moesa teja. 'Tidinja neundeun altar ĕmas teja di djĕro himah tĕpa-
27 ngan, di hareupeun reregan. 'Prak dina loehoer eta ngoekoes koe seuseungitan noe aroem; sakoemaha timbalan Pa-
28 ngeran ka Moesa teja. 'Seug masang-
29 keun tetebeng lawang balandongan.'Geus kitoe neundeun altar koerban doeroekan di hareupeun lawang balandongan himah tĕpangan; prak dina loehoer eta ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban kadaharan; sakoemaha timba-
30 lan Pangeran ka Moesa teja. 'Tidinja neundeun pasona di antara himah tĕpangan reudjeung altar, bari sakalian
31 dieusian tjai, pikeun ngoembah. 'Toeloej Moesa, djeung Haroen, sarta poetra Haroen noe lalaki, pada ngoembah pana-
32 nganana djeung dampalna ti dinja. 'Satijap-tijap rek lĕbĕt ka himah tĕpangan, sarta satijap-tijap rek ngadeukeutan kana altar, ngaroembah heula; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
33 'Djeung deui andjeunna ngadĕgkeun boeroeanana sakoeriling balandongan djeung altarna, sarta masangkeun tetebeng lawang boeroean. Parantos Moesa ngalampahkeun padamĕlan teja.

a p. 12: 2; 4 Moesa 7: 1. *b* p. 26: 1, 7. *c* p. 25: 16.

34 Geus kitoe [a] mega teja ngalipoetan kana himah tĕpangan, sarta kamoeljaän Pangeran ngeusian eta balandongan.
35 'Ari Moesa teu jasaeun lĕbĕt ka himah tĕpangan, sabab mega teh ngĕnggon dina loehoer himah, sarta balandongan
36 pinoeh koe kamoeljaän Pangeran. 'Ari satijap-tijap eta mega oenggah tina loehoer balandongan, [b] broel oerang Israil arindit; kitoe bae dina sapangleumpa-
37 nganana. 'Sabalikna, oepama eta mega hanteu oenggah mah, hanteu arindit,
38 tĕpi kana mangsa oenggah. 'Karana mega Pangeran aja dina loehoer balandongan ti beurang, ari ti peuting aja seuneu di djĕrona, katendjo koe sakabeh anak-poetoe Israil; kitoe bae dina sapangleumpanganana.

a 4 Moesa 9: 15; 1 Radja 8: 10; Jĕh. 43: 5. *b* p. 13: 21.

KITAB KATILOE TI MOESA,

NOE KASĔBAT

KITAB TJANGKINGAN AHLI LEWI.

PASAL 1.

Tidinja Moesa koe Pangeran disaoer; geus kitoe ngandika ka andjeunna ti djĕro himah tĕpangan, kijeu pangandikana:

2 Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja ngomong ka darinja: Saha-saha djalma di pĕlĕbah maraneh, noe dek ngahatoerkeun koerban ka Pangeran, eta maraneh ngahatoerkeun koerban teh koedoe bangsa tjotjoöan, bangsa sapi atawa ĕmbe-domba.

3 Oepama koerbanna koerban doeroekan, bangsa sapi, koedoe ngahatoerkeun noe lalaki, noe taja tjatjadna; [a] dihatoerkeunana koedoe ka hareupeun lawang himah tĕpangan, soepaja manehanana pikamanaheun di pajoeneun Pa-
4 ngeran. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta koerban doeroekan; tangtoe kamanah, matak
5 manehanana meunang karapihan. 'Toeloej koe manehanana sapi ngora teh koedoe dipeuntjit di pajoeneun Pangeran; seg anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, [b] koedoe ngahatoerkeun gĕtihna, dikepretkeun gĕtihna ka sakoeriling altar, noe di hareupeun lawang himah
6 tĕpangan. 'Geus kitoe koerban doeroekan teh koe eta koedoe [c] disisit koelitna, djeung dipotong-potong, noeroet-

7 keun potonganana. 'Sarta anak panghoeloe Haroen koedoe ngajakeun seuneu dina altar, bari natakeun soeloeh 8 dina seuneu. 'Pek anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, koedoe natakeun eta potonganana, hoeloena djeung gadjihna, kana soeloeh, noe dina seuneu, anoe 9 dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena koedoe dikoembah heula koe tjai. Seug koe panghoeloe eta sakabehna koedoe didoeroek dina altar; koerban doeroekan, koerban seuneu, [d] aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran.

a 5 Moesa 12:13. *b* 5 Moesa 12:27. *c* p. 7:8. *d* 1 Moesa 8:21; 2 Moesa 29:18, 25; Ep. 5:2; Pil. 4:18.

10 Sarta oepama koerbanna bangsa tjotjoöan leutik, bangsa domba atawa ĕmbe, pikoerbaneun doeroekan, koedoe ngahatoerkeun noe lalaki, noe taja tja-11 tjadna. 'Toeloej koe manehanana koedoe dipeuntjit gigireun altar, ti kaler, di pajoeneun Pangeran; seg anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, koedoe ngepretkeun gĕtihna ka sakoeriling al-12 tar. 'Geus kitoe koedoe dipotong-potong, noeroetkeun potonganana, tambah hoeloena djeung gadjihna; pek koe panghoeloe koedoe ditatakeun kana soeloeh, 13 noe dina seuneu, anoe dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena koedoe dikoembah heula koe tjai. Seug koe panghoeloe eta sakabehna koedoe dihatoerkeun, didoeroek dina altar; koerban doeroekan eta teh, koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran.

14 Sarta oepama koerbanna ka Pangeran koerban doeroekan bangsa manoek, ngahatoerkeunana koerban teh koedoe [a] bangsa tikoekoer atawa anak djapati. 15 'Geus kitoe manoek teh koe panghoeloe koedoe dibawa kana altar, pek diparijeuskeun hoeloena, bari seug didoeroek dina altar; ari gĕtihna koedoe dikĕ-16 tjlakkeun kana bilik altar. 'Dĕmi tĕlihna reudjeung boeloena koedoe disingkirkeun, dipitjeun ka sabeulah altar ti 17 wetan, ka [b] ĕnggon lĕboe. 'Sarta manoek teh koedoe disĕwekkeun lĕbah djangdjangna; hanteu meunang disĕmplakkeun. Pek koe panghoeloe manoek teh koedoe didoeroek dina altar, dina soeloeh, anoe dina seuneu; koerban doeroekan eta teh, koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran.

a p. 5:7. *b* p. 6:10.

PASAL 2.

Djeung lamoen aja djalma dek ngahatoerkeun [a] koerban kadaharan ka Pangeran, nja eta koerbanna pisarateunana tipoeng lĕmĕs, sarta koe manehanana koedoe dikoetjoeran minjak 2 djeung ditoempangan doepa. 'Toeloej koedoe dibawa ka anak Haroen, nja ka panghoeloe-panghoeloe. Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta sakeupeul, tipoengna sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepana; pek koe panghoeloe eta pangelinganana koedoe didoeroek dina altar; [b] koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka 3 Pangeran. 'Ari sakarina koerban kadaharan teh [c] pikeun Haroen djeung pikeun anak-anakna lalaki; soetji liwat leuwih, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran. *a* 4 Moesa 15:4. *b* p. 1:9. *c* p. 6:16; 10:12; 1 Kor. 9:13.

4 Djeung lamoen maneh dek ngahatoerkeun koerban kadaharan, sipat beubeuleuman, pisarateunana tipoeng lĕmĕs, sorabi teu ragian, ditjampoer minjak, atawa opak teu ragian, beunang ngoelasan 5 koe minjak. 'Djeung oepama koerban maneh koerban kadaharan sipat gogorengan, pisarateunana tipoeng lĕmĕs teu 6 ragian, ditjampoer minjak. 'Koedoe disĕmplekan sarta dikoetjoeran minjak; 7 koerban kadaharan eta teh. 'Djeung oepama koerban maneh koerban kadaharan sipat gogodogan, didjijeunna koedoe koe tipoeng lĕmĕs make mi-8 njak. 'Seug koerban kadaharan, anoe beunang njijeun koe sarat kitoe, koe maneh koedoe disanggakeun ka Pangeran, dibawa ka panghoeloe, toeloej koe panghoeloe koedoe dika-altarkeun. 9 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot sawarehna eta koerban kadaharan, nja eta pangelinganana, pek didoeroek dina altar; koerban seuneu, aämbeuan matak 10 sĕdĕp baris ka Pangeran. 'Ari sakarina koerban kadaharan teh pikeun Haroen djeung pikeun anak-anakna lalaki; soetji liwat leuwih, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran.

11 Sakabeh koerban kadaharan, anoe

koe maraneh dihatoerkeun ka Pangeran, didjijeunna teu meunang dihaseuman; karana sagala ragi djeung sagala madoe teu meunang didoeroek didjijeun koer-12 ban seuneu baris ka Pangeran. 'Maraneh ngahatoerkeun noe kitoe teh ka Pangeran, sing tjara [a] koerban loeloegoe hasil, ngan teu meunang didatangkeun kana altar, didjijeun aämbeuan matak 13 sĕdĕp. 'Djeung saban-saban koerban maneh kadaharan, koe maneh koedoe dioejahan; oelah tinggal make oejah pĕrdjangdjian Allah maneh dina koerban maneh kadaharan; [b] saban-saban koerban maneh dihatoerkeunana koe maneh koedoe make oejah. *a* p. 23:17, 20. *b* Mark. 9:49; Kol. 4:6.

14 Djeung oepama maneh ka Pangeran dek ngahatoerkeun koerban kadaharan [a] tjikal beubeunangan, ngahatoerkeunana koerban kadaharan tjikal beubeunangan teh koedoe ranggeujan beunang njangraj, dibeunjeur, gandoem anjar. 15 'Koedoe koe maneh diajaän minjak sarta ditoempangan doepa; koerban kadaha-16 ran eta teh. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek pangelinganana, beunjeurna sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepana; koerban seuneu baris ka Pangeran. *a* 5 Moesa 26:2.

PASAL 3.

Sarta oepama koerbanna [a] koerban panarima, oepama dek ngahatoerkeun bangsa sapi, boh lalaki, boh awewe, koedoe ka pajoeneun Pangeran ngahatoer-2 keun noe taja tjatjadna. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe koerbanna, bari toeloej koe manehanana dipeuntjit di hareupeun lawang himah tĕpangan; seg anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, koedoe ngepretkeun gĕtihna 3 ka sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna eta koerban panarima koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, pikoerbaneun seuneu; nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 4 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dila-5 anna sing sasĕmĕt kaboeboewahan. 'Pek koe anak Haroen koedoe didoeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan, noe dina soeloeh, anoe dina seuneu; koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran. *a* p. 7:11.

6 Djeung oepama koerbanna bangsa ĕmbe-domba, pikoerbaneun panarima baris ka Pangeran, lalaki atawa awewe, koedoe ngahatoerkeun noe taja tjatjad-7 na. 'Oepama koerbanna noe dihatoerkeun teh domba, koedoe koe manehanana dihatoerkeun ka pajoeneun Pa-8 ngeran. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe koerbanna, bari toeloej koe manehanana dipeuntjit di hareupeun himah tĕpangan; seg anak Haroen koedoe ngepretkeun gĕtihna ka 9 sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna eta koerban panarima koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, pikoerbaneun seuneu; nja eta gadjihna, boentoetna sakabeh, noe koedoe dilaän pĕlĕbah tjoengtjoeroengan, sarta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung saka-10 beh bae gadjih anoe dina peudjit, 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dila-11 anna sing sasĕmĕt kaboeboewahan. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; kadaharan, nja koerban seuneu baris ka Pangeran.

12 Djeung oepama koerbanna ĕmbe, koedoe koe manehanana dihatoerkeun ka 13 pajoeneun Pangeran.'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloena, bari toeloej koe manehanana dipeuntjit di hareupeun himah tĕpangan; seg anak Haroen koedoe ngepretkeun gĕtihna ka 14 sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna koedoe dihatoerkeun, asoep koerbanna, pikoerbaneun seuneu baris ka Pangeran; nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae 15 gadjih anoe dina peudjit, 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dilaänna sing sasĕmĕt kaboe-16 boewahan. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; kadaharan, nja koerban seuneu, [a] aämbeuan matak sĕdĕp. Sakabeh gadjih baris ka Pangeran. *a* p. 1:9.

17 Pikoekoeh langgĕng, lampahkeuneun maraneh toeroen-toemoeroen, dina sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing: [a] ari sakabeh gadjih djeung sakabeh gĕtih teu meunang dihakan koe maraneh.

a 1 Moesa 9:4; 3 Moesa 7:23, 26; 17:10—14; Lal. 15:20, 29.

PASAL 4.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Lamoen aja djalma noe boga dosa, djalan kaloeloepoetan, njorang salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, kari-kari dilam- 3 pahkeun salah-sahidji: 'oepama panghoeloe anoe beunang ngaminjakan noe boga dosa, matak djadi kasalahan ka djalma noe loba, seug eta teh, tina sabab dosana noe dilampahkeun teja, koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora lalaki, noe taja tjatjadna, pikoerbaneun 4 dosa baris ka Pangeran. 'Ari eta sapi koe manehanana koedoe dianteurkeun ka hareupeun lawang himah tĕpangan, ka pajoeneun Pangeran. Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi, bari toeloej sapi teh dipeun- 5 tjit di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja panghoeloe anoe beunang ngaminjakan teh [a] koedoe njokot gĕtih eta sapi sawareh, heg dibawa asoep ka himah tĕ- 6 pangan. 'Geus kitoe eta panghoeloe koedoe ngantjĕlomkeun tjoeroekna kana eta gĕtih, bari seg ngepretkeun eta gĕtih saeutik, meunang toedjoeh kali, ka pajoeneun Pangeran, di hareupeun re- 7 regan kasoetjian. 'Djeung panghoeloe koedoe nĕrapkeun eta gĕtih saeutik kana tatandoekan altar paragi ngoekoes aroem-aroeman di pajoeneun Pangeran, anoe di djĕro himah tĕpangan; dĕmi gĕtih sapi noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar koerban doeroekan, anoe di hareupeun himah tĕ- 8 pangan. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh gadjih eta sapi koerban dosa, nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 9 'kitoe deui [b] noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dila- 10 anna sing sasĕmĕt kaboeboewahan, 'sakoemaha ditjokotna gadjih sapi koerban panarima teja. Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar koerban doe- 11 roekan. 'Dĕmi koelit eta sapi, djeung sakabeh laoekna, barĕng hoeloena djeung soekoena, kitoe deui eusi-beuteungna 12 katoet taina, 'tĕgĕs sapina sakoedjoer, [c] koedoe dika-loewarkeun ka loewareun pasanggrahan, ka hidji ĕnggon noe bĕrĕsih, nja ka pamitjeunan lĕboe, bari toeloej didoeroek koe seuneu, dina soeloeh; didoeroekna koedoe dina pamitjeunan lĕboe.

a p. 6:30. *b* p. 3:4. *c* p. 16:27; Ibr. 13:11.

13 Djeung oepama sapadjĕmoehan Israil noe kaloeloepoetan, [a] sarta pĕrkarana boeni ti panon pakoempoelan, nja ngalampahkeun salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, ma- 14 tak djadi pada kasalahan; 'toeloej kanjahoan eta dosa, noe koe maranehanana dilampahkeun teja: seug pakoempoelan teh koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora lalaki, pikoerbaneun dosa; koedoe dianteurkeun ka hareupeun himah tĕ- 15 pangan. 'Prak kokolot pakoempoelan koedoe pada noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi, di pajoeneun Pangeran, bari toeloej sapi teh dipeuntjit 16 di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja koe panghoeloe anoe beunang ngaminjakan gĕtih eta sapi sawareh koedoe dibawa 17 asoep ka himah tĕpangan. 'Geus kitoe eta panghoeloe koedoe ngantjĕlomkeun tjoeroekna kana eta gĕtih, bari seg ngepretkeun, meunang toedjoeh kali, ka pajoeneun Pangeran, di hareupeun rere- 18 gan. 'Djeung eta gĕtih saeutik koedoe ditĕrapkeun kana tatandoekan altar, anoe di pajoeneun Pangeran, anoe di djĕro himah tĕpangan; dĕmi gĕtihna noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar koerban doeroekan, anoe di ha- 19 reupeun himah tĕpangan. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh gadjihna, pek didoe- 20 roek dina altar. 'Koedoe milampah ka eta sapi sakoemaha milampahna ka sapi koerban dosa teja; sing tjara kitoe milampahna ka dinja. Tah, kitoe maranehanana [b] koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; tangtoe pa- 21 da meunang panghampoera. 'Tidinja sapina [c] koedoe dika-loewarkeun ka loe-

wareun pasanggrahan, bari toeloej didoeroek, sakoemaha didoeroekna sapi noe tadi teja; koerban dosa pakoempoelan eta teh. a 4 Moesa 15 : 24. b 4 Moesa 15 : 28. c p. 6 : 30.

22 Saoepama aja gĕgĕden noe boga dosa, ngalampahkeun salah-sahidji larangan Pangeran Allahna, anoe lain lampahkeuneun, djalan kaloeloepoetan, matak 23 djadi kasalahan, 'tapi aja noe mere njaho ka dinja dosana noe dilampahkeun teja: seug koedoe ngahatoerkeun pikoerbaneunana, hidji ĕmbe badot, anoe taja 24 tjatjadna. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta badot, bari toeloej dipeuntjit dina ĕnggon paranti meuntjit pikoerbaneun doeroekan, di pajoeneun Pangeran; koerban dosa eta 25 teh. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot gĕtih eta koerban dosa saeutik koe tjoeroekna, bari seug ditĕrapkeun kana tatandoekan altar koerban doeroekan; dĕmi gĕtihna noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar koerban doe26 roekan. 'Ari sakabeh gadjihna koedoe didoeroek dina altar, satjara gadjih koerban panarima teja. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana; tangtoe meunang panghampoera.

27 Djeung oepama [a] djalma noe loba saoerang anoe boga dosa, djalan kaloeloepoetan, tina lantaran ngalampahkeun salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, matak djadi ka28 salahan, 'tapi aja noe mere njaho ka dinja dosana noe dilampahkeun teja: seug koedoe ngahatoerkeun pikoerbaneunana, hidji ĕmbe awewe, noe taja tjatjadna, tina sabab dosana noe dilam29 pahkeun teja. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta koerban dosa, bari toeloej koerban dosa teh dipeuntjit dina ĕnggon koerban doeroe30 kan. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot gĕtihna saeutik koe tjoeroekna, bari seug ditĕrapkeun kana tatandoekan altar koerban doeroekan; dĕmi gĕtihna noe loba mah koedoe dibahekeun kana 31 dasar altar koerban doeroekan. 'Ari sakabeh gadjihna koedoe dilaän, [b] sakoemaha dilaänna gadjih koerban panarima teja; pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; djadi aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; tangtoe meunang panghampoera. a 4 Moesa 15 : 27. b p. 3 : 14.

32 Djeung oepama koerbanna, noe koe eta dek disanggakeun keur pikoerbaneun dosa teh, anak domba, koedoe njanggakeun 33 noe awewe, noe taja tjatjadna. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta koerban dosa, bari toeloej dipeuntjit dina ĕnggon paragi meuntjit pikoerbaneun doeroekan, baris djadi 34 koerban dosa. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot gĕtih koerban dosa teh saeutik koe tjoeroekna, bari seug ditĕrapkeun kana tatandoekan altar koerban doeroekan; dĕmi gĕtihna noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar. 35 'Ari sakabeh gadjihna koedoe dilaän, sakoemaha dilaänna gadjih domba koerban panarima teja; pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar, dina loehoer koerban seuneu kagoengan Pangeran. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana noe dilampahkeun teja; tangtoe meunang panghampoera.

PASAL 5.

Djeung lamoen aja djalma noe boga dosa, ngadenge sora panjapa, poegoeh djadi saksi, boh waspada, boh njaho bae, oepama teu dioeningakeun, estoe nang2 goeng kadorakaänana. 'Atawa lamoen aja djalma [a] noe antĕl kana naon-naon noe nadjis, boh ka [b] bangke barahala noe nadjis, boh ka bangke tjotjoöan noe nadjis, boh ka bangke noe tingkarajap noe nadjis, sanadjan boeni ti maneha3 nana, estoe kanadjisan sarta salah. 'Atawa lamoen aja noe antĕl kana kanadjisan manoesa, kana naon bae kanadjisanana noe sok matak nadjis, sanadjan boeni ti manehanana, ana geus kanja4 hoan koe manehanana, estoe salah. 'Atawa lamoen aja djalma noe soempah, datang ka katalandjoeran koe biwirna, rek migawe goreng atawa rek migawe hade, naon bae pĕrkarana manoesa katalandjoeran kalawan soempah, sanadjan boeni ti manehanana, ana geus kanjahoan koe manehanana, estoe salah 5 koe salah-sahidji hal kitoe. 'Geus kitoe, lamoen aja noe salah koe salah-sahidji

pĕrkara noe tadi, koedoe ngakoekeun anoe matak manehanana boga dosa,
6 'djeung koedoe njanggakeun ka Pangeran [c] pikoerbaneunana kasalahan, tina sabab dosana noe dilampahkeun teja, tjotjoöan leutik awewe, hidji anak domba atawa hidji ĕmbe, pikoerbaneun dosa. Seg koe panghoeloe eta koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana.

a 2 Kor. 6:17. *b* p. 11:24. *c* p. 7:1—7.

7 Djeung oepama teu katĕpi koe leungeunna noe pimahieun ka anak domba sasiki, seg pikoerbaneunana kasalahan, anoe koe eta koedoe disanggakeun ka Pangeran tina sabab dosana, [a] tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa; noe hidji pikoerbaneun dosa, noe
8 hidji deui pikoerbaneun doeroekan. 'Nja eta koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe; seug koedoe dihatoerkeun, ngaheulakeun anoe baris koerban dosa; pek diparijeuskeun hoeloena saloehoereun beuheungna, tapi teu meunang di-
9 sĕmplakkeun. 'Pek gĕtih koerban dosa teh saeutik koedoe dikepretkeun kana bilik altar, dĕmi gĕtihna noe kari koedoe dikĕtjlakkeun kana dasar altar;
10 koerban dosa eta teh. 'Ari noe hidji deui koedoe didjijeun koerban doeroekan, [b] noeroetkeun hoekoemna. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana noe dilampahkeun teja; tangtoe meunang panghampoera.

a p. 12:8. *b* p. 1:14.

11 Djeung oepama teu katĕpi koe leungeunna njanggakeun doewa tikoekoer atawa doewa anak djapati, seg pikoerbaneunana, noe koe manehanana koedoe disanggakeun sabab dosana, tipoeng lĕmĕs [a] sapĕrpoeloeh epa, pikoerbaneun dosa; teu meunang [b] diajaän minjak, sarta teu meunang ditoempangan doepa,
12 da koerban dosa eta teh. 'Toeloej koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe. Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta sakeupeul, nja eta pangelinganana, [c] pek didoeroek dina altar, dina loehoer koerban seuneu kagoengan Pa-
13 ngeran; koerban dosa eta teh. 'Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana noe dilampahkeun, dina salah-sahidji pĕrkara noe tadi teja; tangtoe meunang panghampoera. [d] Ari sakarina pikeun panghoeloe, satjara koerban kadaharan.

a 2 Moesa 16:36. *b* p. 2:1. *c* p. 2:2, 9; 4:35. *d* p. 2:3.

14 Aja deui pangandika Pangeran ka
15 Moesa, kijeu pangandikana: 'Lamoen aja djalma noe migawe salah, boga dosa djalan kaloeloepoetan dina barang soetji kagoengan Pangeran, nja eta koedoe njanggakeun ka Pangeran pikoerbaneunana kasalahan, bangsa tjotjoöan leutik, hidji domba lalaki noe taja tjatjadna, [a] sataksiran maneh, make sekel perak, [b] noeroetkeun sekel kasoe-
16 tjian, pikoerbaneun kasalahan. 'Ari eta noe matak dosa dina barang soetji teja koe manehanana koedoe diganti, djeung [c] koedoe ditambahan sapĕrlimana, sok diselehkeun ka panghoeloe. Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, lantaranana domba koerban kasalahan teja; tangtoe meunang panghampoera.

a p. 27:2, 12. *b* p. 27:25. *c* p. 22:14.

17 Sarta oepama aja djalma noe boga dosa, ngalampahkeun salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, sanadjan teu njahoëun oge, salah bae, estoe nanggoeng kadorakaänana.
18 'Seug koedoe njanggakeun bangsa tjotjooan leutik, hidji domba lalaki noe taja tjatjadna, sataksiran maneh, pikoerbaneun kasalahan, dibawa ka panghoeloe. Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, tina sabab kaloeloepoetanana, noe koe manehanana dilampahkeun bari teu njahoëun teja;
19 tangtoe meunang panghampoera. 'Koerban kasalahan eta teh, da poegoeh manehanana salah ka Pangeran.

PASAL 6.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
2 sa, kijeu pangandikana: 'Lamoen aja djalma noe boga dosa, migawe salah ka Pangeran, nganglĕs ka sasama djalma pĕrkara titipan, atawa pĕrkara teuteundeunan leungeun, atawa pĕrkara karinah, atawa nganijaja ka sasama djalma;
3 'atawa manggih anoe leungit, seg nganglĕs, bari soempah, tapi bohong; naon bae noe dilampahkeun koe manoesa, salah-sahidji lampah kitoe, anoe matak
4 dosa; 'geus kitoe, lamoen boga dosa sarta salah, koedoe [a] moelangkeun beu-

nangna ngarinah, atawa beunangna nganijaja, atawa titipan, anoe dititipkeun ka manehanana, atawa noe leungit, 5 beunangna manggih teja, 'atawa naon bae, anoe matak manehanana soempah, tapi bohong; koedoe diganti sahargana, [b] sarta ditambahan sapĕrlima, dibikeunna ka noe boga, samangsa njanggakeun 6 koerbanna kasalahan. 'Ari koerbanna kasalahan, anoe koe manehanana koedoe disanggakeun ka Pangeran, bangsa tjotjooăn leutik, hidji domba lalaki noe taja tjatjadna, sataksiran maneh, pikoerbaneun kasalahan; koedoe dibawa ka 7 panghoeloe. 'Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran; tangtoe meunang panghampoera, naon bae lampah kitoe noe koe manehanana dilampahkeun, anoe matak salah. *a* Jŏb. 33:14, 15. *b* p. 22:14.

8 Aja deui pangandika Pangeran ka 9 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe marentah ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, kijeu nja pok: Ijeu teh papakon koerban doeroekan: ari koerban doeroekan teh koedoe aja dina paseuneuan dina loehoer altar sapeupeuting, tĕpi ka isoek; djadi seuneu altar teh koedoe sina majĕng hoeroeng- 10 na dina altar. 'Seug panghoeloe koedoe make badjoena lawon bodas, djeung ditjalana lawon bodas dina awakna, bari toeloej ngalaăn lĕboe, oeroet koerban doeroekan, noe dilĕboer koe seuneu dina altar; sok diteundeun gigireun al- 11 tar. 'Tidinja koedoe tjoetjoel papakeanana, bari seug make papakean sedjen; geus kitoe [a] ngaloewarkeun eta lĕboe ka loewareun pasanggrahan, ka ĕnggon 12 noe bĕrĕsih. 'Ari seuneuna dina altar koedoe sina majĕng hoeroengna, hanteu meunang pareum; sarta saban-saban wantji isoek panghoeloe koedoe ngahoeroengkeun deui soeloeh dina seuneu, bari natakeun koerban doeroekan dina loehoer eta, djeung koedoe dina loehoer eta ngadoeroek gadjih koerban pana- 13 rima. 'Seuneu teh koedoe sina majĕng hoeroengna dina altar teu pĕtot-pĕtot; hanteu meunang pareum. *a* p 4:12.

14 Sarta [a] ijeu teh papakon koerban kadaharan: ari eta teh koe anak Haroen koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pa- 15 ngeran, ka hareupeun altar. 'Geus kitoe koedoe njokot eta sakeupeul, tipoeng lĕmĕs koerban kadaharan sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepa, noe dina loehoer koerban kadaharan, bari toeloej didoeroek dina altar; aămbeuan matak sĕdĕp, [b] nja pange- 16 linganana, baris ka Pangeran. 'Ari sakarina eta koerban keur hakaneun Haroen djeung anak-anakna lalaki; dihakanna di ĕnggon soetji, hanteu diragian; nja dihakanna teh di boeroean himah 17 tĕpangan. 'Dibeuleumna [c] oelah make dihaseuman. Nja eta doeoemanana, koe kami dipaparinkeun ka darinja ti koerban seuneu anoe kami; soetji liwat leuwih eta teh, satjara koerban dosa djeung 18 tjara koerban kasalahan. 'Noe pingahakaneun eta, nja sakoer anak Haroen noe lalaki. Pikoekoeh langgĕng ka maraneh toeroen-toemoeroen, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran. Saha-saha noe njabak ka noe kitoe, eta pisoetjieun. *a* 4 Moesa 15:4. *b* p. 2:2. *c*. p. 2:11.

19 Aja deui pangandika Pangeran ka 20 Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu teh pikoerbaneun Haroen djeung anak-anakna lalaki, anoe koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, mangsa poĕan diminjakanana: sapĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs, pikoerbaneun kadaharan, lampahkeuneun teu pĕtot-pĕtot; noe saparo wantji isoek, 21 noe saparo deui wantji sore. 'Didjijeunna dina panggorengan, make minjak; nja disanggakeunana beunang meuleum; [a] dihatoerkeunana koerban kadaharan teh masing garing, sarta beunang njĕmplekan, aămbeuan matak sĕdĕp baris 22 ka Pangeran. 'Ari panghoeloe anoe diminjakan, noe ngaganti Haroen ti anakna, koedoe milampah pon kitoe keneh; pikoekoeh langgĕng; koedoe didoeroek baris ka Pangeran, datang ka bĕrĕsihna. 23 'Sakabeh koerban kadaharan ti panghoeloe koedoe datang ka bejakna, hanteu meunang dihakan. *a* p. 2:5, 6.

24 Aja deui pangandika Pangeran ka 25 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, kijeu nja pok: Ijeu teh papakon koerban dosa. [a] Dina ĕnggon paragi meuntjit koerban doeroekan, nja di dinja ge koedoe dipeuntjit koer-

ban dosa, di pajoeneun Pangeran; soetji 26 liwat leuwih eta teh. 'Panghoeloe noe mĕtakeun koerban dosa teja [b] noe pingahakaneun eta di ĕnggon soetji; dihakanna koedoe di boeroean himah tĕ-27 pangan. 'Saha-saha noe njabak ka laoekna, eta pisoetjieun; djeung oepama aja papakean kakepretan gĕtihna, nja eta noe kakepretan teh koe maneh koedoe diseuseuh di ĕnggon noe soetji. 28 'Djeung deui wadah sipat taneuh, anoe dipake ngoeloeb eta, koedoe dipeupeuskeun, sarta oepama dikoeloebna dina wadah sipat tambaga, koedoe dikosok 29 djeung dikoembah koe tjai. 'Sakoer djalma lalaki di panghoeloe-panghoeloe [c] noe pingahakaneun eta; soetji liwat 30 leuwih eta teh. 'Ngan ari sakoer koerban dosa, [d] noe gĕtihna diasoepkeun kana himah tĕpangan, baris njijeun karapihan di djĕro kasoetjian, eta mah teu meunang dihakan; [e] koedoe didoeroek koe seuneu. *a* p. 1: 3. *b*. p. 10: 17, 18; Hos. 4: 8. *c* p. 7: 6. *d* p. 4: 15. *e* p. 4: 12. Ibr. 13: 11.

PASAL 7.

Sarta ijeu teh papakon koerban kasalahan; soetji liwat leuwih eta teh. 2 'Dina ĕnggon [a] paragi meuntjit koerban doeroekan, nja di dinja ge koedoe dipeuntjit koerban kasalahan, sarta gĕtihna koedoe dikepretkeun ka sakoeri-3 ling altar. 'Ari sakabeh gadjihna koedoe dihatoerkeun, nja eta boentoetna, sarta gadjih anoe ngalipoetan peudjitna, 4 'kitoe deui [b] noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dilaänna sing sasĕmĕt kaboeboewahan. 5 'Toeloej eta sakabehna koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; koerban seuneu baris ka Pangeran, nja koerban 6 kasalahan eta teh. 'Sakoer djalma lalaki di panghoeloe-panghoeloe [c] noe pingahakaneun eta; dihakanna koedoe dina ĕnggon soetji; soetji liwat leuwih eta 7 teh. 'Sakoemaha koerban dosa, [d] nja kitoe keneh koerban kasalahan, toenggal sapapakon; panghoeloe noe njijeun karapihan koe lantaran eta, nja eta noe 8 pibogaeun. 'Djeung deui panghoeloe noe ngahatoerkeun koerban doeroekan ti djalma, eta koelit koerban doeroekan anoe dihatoerkeun teh, nja panghoeloe 9 teja noe pibogaeun. 'Kitoe keneh sakabeh koerban kadaharan, sipat beubeuleuman, djeung sakabeh sipat gogodogan, sarta sipat gogorengan, pikeun panghoeloe anoe ngahatoerkeun inja; 10 nja eta noe pibogaeun. 'Ari sakabeh koerban kadaharan, noe ditjampoer minjak sarta noe toehoer, nja sakabeh anak Haroen lalaki noe pibogaeun, rata saoerang-saoerang. *a* p. 1: 3. *b* p. 3: 4. *c* p. 6: 29. *d* p. 14: 13.

11 Sarta ijeu teh papakon koerban panarima, anoe dihatoerkeun ka Pange-12 ran. 'Oepama dihatoerkeunana asoep pamoedji, seg [a] koerban pamoedji teh dihatoerkeunana koedoe dibarĕngan sorabi teu ragian, ditjampoer minjak, djeung opak teu ragian, dioelasan minjak, sarta koeweh ditjampoer minjak, 13 tipoeng lĕmĕs beunang meuleum. 'Djaba tina koeweh, pikoerbaneunana deui noe koedoe dihatoerkeun, roti make dihaseuman, ditambahkeun ka koerbanna pa-14 narima noe asoep pamoedji teja. 'Ari koeweh noe sasiki ti oenggal-oenggal koerban koedoe dihatoerkeun, djadi pihatoeraneun Pangeran; noe sadjaba ti eta pikeun panghoeloe, anoe ngepretkeun gĕtih koerban panarima; nja eta 15 noe pibogaeun. 'Ari laoek koerban panarima noe asoep pamoedji teh, [b] koedoe dihakan dina poëan dihatoerkeunana; oelah aja noe dikarikeun tĕpi ka 16 isoek. 'Tatapi oepama koerbanna [c] koerban panadaran atawa pangabakti bawaning soeka, koedoe dihakan dina poëan dihatoerkeunana koerbanna, sarta noe kari koedoe dihakan isoekna. 17 'Ari sesana laoek eta koerban dina poë noe katiloe koedoe didoeroek koe seu-18 neu. 'Oepama laoek koerbanna panarima dihakan dina poë noe katiloe mah, hanteu kamanah, moal koengsi diitoengkeun ka noe ngahatoerkeun; lampah kitoe matak idjid. Saha-saha djalma noe ngahakan, nanggoeng kadorakaänana. 19 'Djeung deui laoek, anoe antĕl kana naon-naon noe nadjis, teu meunang dihakan; koedoe didoeroek koe seuneu. Ari moenggoeh laoek teja, saha-saha djalma noe bĕrĕsih, meunang ngahakan 20 eta laoek. 'Tatapi saha-saha djalma, noe ngahakan laoek koerban panarima, noe

kagoengan Pangeran, eukeur dirina kanadjisan mah, [d] nja eta djalma koedoe 21 dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. 'Sarta lamoen aja djalma antĕl kana naonnaon noe nadjis, kana kanadjisan manoesa, atawa [e] ka sato noe nadjis, atawa ka sipat nista noe nadjis, seg ngahakan laoek koerban panarima, noe kagoengan Pangeran, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. *a* p. 22:29. *b* p. 19:6. *c* p. 22:18; 4 Moesa 15:3; 29:39. *d* 1 Moesa 17:14. *e* p. 11:8, 26, 39.

22 Aja deui pangandika Pangeran ka 23 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: [a] Sagala gadjih sapi, domba djeung ĕmbe teu meunang dihakan koe 24 maraneh. 'Ari gadjih noe paeh bangkar, djeung gadjih noe paeh disasaăk, meunang dipake kana sagala pagawean, tapi teu pisan meunang dihakan koe mara-25 neh. 'Karana saha-saha noe ngahakan gadjih sato, bangsa noe sok dihatoerkeun, didjijeun koerban seuneu baris ka Pangeran, nja eta djalma noe ngahakan teh koedoe dibasmi, dileungitkeun ti 26 bangsana. 'Djeung deui [b] sagala gĕtih teu meunang dihakan koe maraneh di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing, boh 27 manoek, boh tjotjoöan. 'Saha-saha djalma noe ngahakan gĕtih, naon bae, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. *a* p. 3:17. *b* p. 3:17; 17:10.

28 Aja deui pangandika Pangeran ka 29 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Saha-saha djalma noe ngahatoerkeun koerbanna panarima ka Pangeran, koedoe njanggakeun pikoerbaneunana ka Pangeran tina koerbanna panari-30 ma. 'Leungeunna sorangan noe koedoe njanggakeun pikoerbaneun seuneu kagoengan Pangeran; noe koedoe disanggakeun teh, nja eta gadjih reudjeung dada, soepaja dadana [a] diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban aso-31 ngan. 'Ari gadjihna koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; dĕmi dadana mah pikeun Haroen djeung pikeun anak-32 anakna lalaki. 'Djeung deui tĕtĕpak ti katoehoe koe maraneh koedoe dibikeun, pihatoeraneun panghoeloe ti koerban 33 maraneh panarima. 'Saha-saha anak Haroen, noe ngahatoerkeun gĕtih koerban panarima, sarta djeung gadjihna, nja eta noe pibogaeun tĕtĕpak ti katoehoe teja, 34 djadi doeoemanana. 'Karana [b] ari dada koerban asongan djeung tĕtĕpak koerban hatoeran koe kami ditjandak ti oerang Israil, ti koerbanna panarima, sarta koe kami dipaparinkeun ka panghoeloe Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, djadi pi-35 koekoeh langgĕng, ti oerang Israil. 'Kitoe bĕrkahna diminjakanana Haroen djeung diminjakanana anak-anakna lalaki, ti koerban seuneu kagoengan Pangeran, mangsa poëan dipiwarang ngadareuheus, soepaja djadi panghoeloe, 36 ngabakti ka Pangeran; 'anoe koe Pangeran ditimbalkeun basa eta koe andjeunna diminjakan, koedoe dibikeun ka darinja koe oerang Israil. Pikoekoeh langgĕng ka maraneh, toeroen-toemoeroen. *a* 2 Moesa 29:24. *b* 2 Moesa 29:27.

37 Tah, kitoe papakon koerban doeroekan, koerban kadaharan, koerban dosa, koerban kasalahan, koerban keupeulan 38 sarta koerban panarima, 'anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa, basa di goenoeng Sinai, basana miwarang oerang Israil ngahatoerkeun koerban-koerbanna ka Pangeran, di tĕgal lĕga Sinai.

PASAL 8.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Maneh [a] geura njokot Haroen djeung anak-anakna lalaki, kitoe deui eta papakean, djeung minjak lisah, djeung sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, djeung domba lalaki noe doewa siki, sarta boboko noe 3 dieusi anoe teu ragian teja, 'bari sakalian ngoempoelkeun sapadjĕmoehan ka hareupeun lawang himah tĕpangan. 4 'Prak Moesa ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; teu lila padjĕmoehan teh geus koempoel ka hareupeun lawang himah 5 tĕpangan. 'Pok Moesa ngalahir ka padjĕmoehan teh: Ijeu teh pĕrkara, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun. *a* 2 Moesa 29.

6 Tidinja Haroen djeung poetra-poetrana lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug 7 pada dimandian koe tjai. 'Pek Haroen dianggoan djoebah sarta dibeulitan saboek; [a] seug dianggoan badjoe epod

djeung ditĕrapan epodna, bari dibeulitan beubeur epod, disaboekan koe eta. 8 'Toeloej ditĕrapan oto, bari sakalian kana oto ngasoepkeun eta Oerim djeung 9 Toemim teja. 'Tidinja mastakana diteundeunan dastar, sarta kana dastar, ti hareupna, nĕrapkeun eta djamang ĕmas, [b] nja eta makoeta soetji; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 2 Moesa 28 : 4. *b* 2 Moesa 29 : 6.

10 Geus kitoe Moesa njandak [a] eta minjak lisah, bari toeloej ngaminjakan balandongan djeung saeusi-eusina, disaroe-11 tjikeun. 'Seug dianggo ngepret kana altar, meunang toedjoeh kali, diminjakan altar teh djeung sakabeh parabotna, kitoe deui ngaminjakan eta paso djeung 12 soekoena, disaroetjikeun. 'Toeloej ngoetjoerkeun minjak lisah teh saeutik [b] ka mastaka Haroen, dilisahan Haroen teh, 13 disoetjikeun. 'Tidinja poetra Haroen noe lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug pada dianggoan djoebah sarta dibeulitan saboek, bari dikĕrĕpoesan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 2 Moesa 30 : 25; Ibr. 9 : 21. *b* 2 Moesa 29 : 7.

14 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun [a] eta sapi ngora pikoerbaneun dosa teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pananganana kana 15 hoeloe eta sapi pikoerbaneun dosa. 'Pek dipeuntjit. Seug Moesa njandak gĕtihna, bari toeloej ditĕrapkeun [b] kana tatandoekan altar sakoeriling, koe tjoeroekna, djadi mĕrĕsihan altar; ari gĕtih noe loba mah koe andjeunna dikoetjoerkeun kana dasar altar; djadi altar teh disoetjikeun, dipangdamĕlkeun karapihan. 16 'Tidinja njandak sakabeh gadjih, anoe dina peudjit, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjihna, seug koe Moesa didoe-17 roek dina altar. 'Dĕmi sapina, nja eta koelitna, laoekna djeung taina, [c] koe andjeunna didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 2 Moesa 29 : 10. *b* p. 16 : 18. *c* 2 Moesa 29 : 14.

18 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun eta domba lalaki pikoerbaneun doeroekan teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pananganana 19 kana hoeloe eta domba. 'Pek dipeuntjit. Seug Moesa ngepretkeun gĕtihna 20 ka sakoeriling altar. 'Toeloej domba teh koe andjeunna dipotong-potong, noeroetkeun potonganana; ari hoeloena, djeung potonganana, sarta gadjihna, koe 21 Moesa didoeroek. 'Dĕmi eusi-beuteungna djeung soekoena dikoembah heula koe tjai; [a] pek sadomba kabeh koe Moesa didoeroek dina altar; koerban doeroekan eta teh; aāmbeuan matak sĕdĕp; koerban seuneu eta teh bade ka Pangeran; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 2 Moesa 29 : 18.

22 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun [a] domba lalaki noe hidji deui, domba koerban keupeulan teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pa-23 nanganana kana hoeloe eta domba. 'Pek dipeuntjit. Toeloej Moesa njandak gĕtihna saeutik, ditĕrapkeun kana gagaber tjĕpil Haroen ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng pananganana ti katoehoe sarta ka indoeng dampalna ti katoehoe. 24 'Tidinja poetra Haroen lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug nĕrapkeun eta gĕtih saeutik kana gagaber tjĕpilna ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng pananganana ti katoehoe sarta ka indoeng dampalna ti katoehoe. Toeloej gĕtihna noe loba koe Moesa dikepretkeun ka 25 sakoeriling altar. 'Tidinja njandak gadjihna, djeung boentoetna, sakabeh gadjih anoe dina peudjit, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjihna, reudjeung tĕtĕpak 26 katoehoe. 'Sarta [b] tina boboko anoe teu ragian, noe di pajoeneun Pangeran teja, njandak koeweh teu ragian sasiki, djeung sorabi roti minjakan sasiki, sarta opak sasiki, seug koe andjeunna diteundeun dina loehoer eta gadjih sarta dina 27 loehoer tĕtĕpak katoehoe teja. 'Sok eta sakabehna koe andjeunna diselehkeun [c] ka panangan Haroen djeung ka panangan poetra-poetrana lalaki, heug di-asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi 28 koerban asongan. 'Geus kitoe koe Moesa ditjandak deui ti pananganana, bari seug didoeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan teja; koerban keupeulan eta teh, aāmbeuan matak sĕdĕp; koerban seuneu eta teh bade ka Pangeran. 29 'Toeloej Moesa njandak dadana, heug diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; [d] nja eta doeoeman

Moesa ti domba koerban keupeulan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* 2 Moesa 29 : 19. *b* 2 Moesa 29 : 2, 3. *c* 2 Moesa 29 : 24. *d* 2 Moesa 29 : 26.

30 Tidinja Moesa njandak saeutik minjak lisah djeung saeutik gĕtih anoe dina altar, pek dikepretkeun ka Haroen djeung ka panganggona, kitoe keneh ka poetra-poetrana lalaki sarta ka panganggo poetrana; djadi disoetjikeun diri Haroen djeung panganggona, kitoe keneh poetrana djeung panganggo poetrana.

31 Geus kitoe Moesa ngadawoeh ka Haroen djeung ka poetra-poetrana lalaki: Eta laoek geura koeloeb di hareupeun lawang himah tĕpangan, seg koedoe dihakan koe maraneh di dinja, reudjeung roti anoe dina boboko koerban keupeulan; sakoemaha timbalan kami noe kijeu teja: [a] Nja eta koedoe dihakan koe Haroen djeung koe anak-anakna lalaki. 32 'Ari sesa laoek djeung sesa roti koe maraneh koedoe didoeroek koe seuneu. 33 'Djeung deui maraneh teu meunang bidjil ti lawang himah tĕpangan, toedjoeh poë lilana, tĕpi ka geus djĕdjĕg poëna maraneh dikeupeulan; [b] karana toedjoeh poë lilana maraneh bakal dikeupeulan. 34 'Ari timbalan Pangeran, koedoe ngalampahkeun sakoemaha noe dilampahkeun dina poë ajeuna, baris njijeun karapihan 35 hal maraneh. 'Sarta maraneh koedoe tjitjing di hareupeun lawang himah tĕpangan beurang-peuting, toedjoeh poë lilana, [c] ngadjaga kana djagaän Pangeran, soepaja maraneh oelah paeh; karana nja kitoe timbalanana ka kaoela. 36 'Prak Haroen djeung poetra-poetrana ngalampahkeun eta sakabeh pĕrkara, noe ditimbalkeun koe Pangeran koe lantaran Moesa teja. *a* 2 Moesa 29 : 32. *b* 2 Moesa 29 : 35. *c* 1 Moesa 26 : 5.

PASAL 9.

Dĕmi geus kitoe, [a] dina poë noe kadalapan Moesa njaoer Haroen, djeung poetra-poetrana lalaki, sarta para ko-2 kolot Israil. 'Seug ngadawoeh ka Haroen: Geura njandak keur diri adjĕngan hidji anak sapi lalaki, baris koerban dosa, djeung hidji domba lalaki, baris koerban doeroekan, noe pada taja tjatjadna; toeloej hatoerkeun ka pajoe-3 neun Pangeran. 'Sarta koedoe marentah ka oerang Israil, kijeu nja parentah: Geura njarokot hidji ĕmbe badot, baris koerban dosa; hidji anak sapi djeung hidji anak domba, noe pada oemoer sataoeu, sarta taja tjatjadna, baris koer-4 ban doeroekan; 'hidji sapi lalaki djeung hidji domba lalaki, baris koerban panarima, pikeun koerbankeuneun ka pajoeneun Pangeran; kitoe deui pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak; karana poë ijeu Pangeran kĕrsa nembongan ka maraneh. *a* p. 8 : 33.

5 Seug pada njanggakeun anoe didawoehkeun koe Moesa ka hareupeun lawang himah tĕpangan, sarta sapadjĕmoehan ngadareuheusan, pada djonghok 6 ka pajoeneun Pangeran. 'Pok Moesa ngalahir: Nja ijeu pĕrkara, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun koe maraneh; mangke nembongan ka ma-7 raneh kamoeljaän Pangeran. 'Ngadawoeh Moesa ka Haroen: Geura ngadeukeutan kana altar, pek pĕtakeun koerban dosa ti adjĕngan djeung koerban doeroekan ti adjĕngan; [a] koedoe midamĕl karapihan tina sabab adjĕngan djeung tina sabab djalma loba; sarta koedoe mĕtakeun koerban djalma loba, midamĕl karapihan tina sabab eta; sakoemaha timbalan Pangeran. *a* p. 16 : 6; Ibr. 7 : 27.

8 Sĕr Haroen ngadeukeutan kana altar; pek meuntjit eta anak sapi pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaäteun 9 andjeunna. 'Ari poetra Haroen lalaki ngahatoerkeun gĕtihna ka andjeunna; seug Haroen ngantjĕlomkeun tjoeroekna kana eta gĕtih, bari toeloej ditĕrapkeun kana tatandoekan altar; dĕmi gĕtih noe loba mah dikoetjoerkeun kana dasar al-10 tar. 'Ari gadjih eta koerban dosa, djeung kaboeboewahan, sarta lamad tina kalilipa, koe andjeunna didoeroek dina al-tar; sakoemaha timbalan Pangeran ka 11 Moesa teja. 'Dĕmi laoekna djeung koelitna [a] koe andjeunna didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan. *a* p. 4 : 11.

12 Geus kitoe Haroen meuntjit eta pikoerbaneun doeroekan; ari poetra Haroen lalaki njanggakeun gĕtihna ka andjeunna; pek koe Haroen dikepret-13 keun ka sakoeriling altar. 'Toeloej njanggakeun ka andjeunna eta koerban doe-

roekan, noeroetkeun potonganana, sarta djeung hoeloena; seug koe andjeunna di-
14 doeroek dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena [a] koe andjeunna dikoembah heula, toeloej didoeroek dina loehoer koerban doeroekan, dina altar.

a p. 8 : 21.

15 Geus kitoe Haroen ngadeukeutkeun koerban djalma loba; top njandak eta badot pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaäteun djalma loba teja; pek dipeuntjit, dianggo koerban dosa, pĕtana
16 tjara noe tadi. 'Tidinja ngadeukeutkeun eta pikoerbaneun doeroekan; dipĕtakeu-
17 nana noeroetkeun hoekoemna. 'Toeloej ngadeukeutkeun eta pikoerbaneun kadaharan; top njandak bahanna sakeupeul, seug didoeroek dina altar, [a] kadjaba
18 ti koerban doeroekan wantji isoek. 'Tidinja meuntjit eta sapi djeung eta domba, pikoerbaneun panarima, noe keur pimangpaäteun djalma loba teja; ari poetra Haroen lalaki njanggakeun gĕtihna ka andjeunna; seug koe Haroen dike-
19 pretkeun ka sakoeriling altar. 'Djeung njanggakeun gadjih eta sapi sarta gadjih eta domba, boentoetna djeung noe ngalipoetan peudjit, kitoe deui kaboeboe-
20 wahan sarta lamad kalilipa. 'Sok eta sagala gadjih diteundeun dina loehoer dada-dada; pek gadjih teh koe Haroen di-
21 doeroek dina altar. 'Ari [b] dada-dada reudjeung tĕtĕpak katoehoe koe Haroen diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; sakoemaha dawoehan Moesa teja.

a 2 Moesa 29 : 39. *b* p. 7 : 32.

22 Geus kitoe Haroen ngadjoengdjoengkeun pananganana ka djalma noe loba, [a] sarta ngabĕrkahan ka darinja; toeloej loengsoer, mantas mĕtakeun koerban dosa, koerban doeroekan djeung koer-
23 ban panarima. 'Tidinja Moesa djeung Haroen lĕbĕt ka djĕro himah tĕpangan; ana ka laloewar deui, seug pada ngabĕrkahan ka djalma noe loba. Beh kamoeljaän Pangeran nembongan ka sakabeh
24 djalma-djalma; 'sarta [b] aja seuneu bidjil ti pajoeneun Pangeran, ngalĕboer eta koerban doeroekan sarta sagala gadjih, anoe dina altar teja. Ana katendjo koe eta sakabeh djalma, ejar sarĕnggak, bari toeloej broek njaroeoeh.

a 4 Moesa 6 : 22. *b* 1 Radja 18 : 38; 2 Bab. 7 : 1.

PASAL 10.

Hidji waktoe poetra Haroen, nja eta Nadab djeung Abihoe, pada njokot paroekoejan, hidji sewang, diseuneuan, sarta seuneu teh diteundeunan seuseungitan, toeloej ngahatoerkeun ka pajoeneun Pangeran [a] eta seuneu sedjen, noe lain ditimbalkeun koe Pa-
2 ngeran ka darinja. 'Seug aja seuneu bidjil ti pajoeneun Pangeran, [b] ngalĕboer ka eta doewaän; [c] hos paraeh di
3 pajoeneun Pangeran. 'Ngalahir Moesa ka Haroen: [d] Nja eta noe diandikakeun koe Pangeran, anoe kijeu pangandikana teja: Kami kĕrsa disoetjikeun koe sakoer noe sok marĕk ka kami, sarta kami kĕrsa dimoeljakeun di hareupeun sakabeh djalma. [e] Dĕmi Haroen repeh bae.
4 'Tidinja Moesa njaoer [f] Misael djeung Elsapan, doewanana poetra Oesiël, anoe paman Haroen, sarta dilahiran kijeu: Maraneh geura njampeurkeun; ijeu garotong doeloer maraneh ti hareupeun kasoetjian ka loewareun pasanggrahan!
5 'Seug njalampeurkeun, [g] toeloej digarotong, masih keneh marake djoebahna; dibawana ka loewareun pasanggrahan;
6 sakoemaha lahiran Moesa teja. 'Tidinja Moesa ngadawoeh ka Haroen, sarta ka poetra Haroen lalaki, Elasar djeung Itamar teja: Adjĕngan [h] poma oelah moeroetjoel sirah, sarta oelah njosoĕk panganggo adjĕngan, soepaja adjĕngan oelah paeh, sarta ijeu sapadjĕmoehan oelah datang ka dibĕndon; ari doeloer-doeloer adjĕngan, sakabeh anak-intjoe Israil, nja eta noe koedoe njeungtjeurikan ijeu kahoeroean, anoe koe Pangeran didamĕl.
7 'Djeung deui adjĕngan oelah ka loewar ti lawang himah tĕpangan, soepaja oelah paeh; karana adjĕngan ditĕrapan minjak lisah ti Pangeran. Seug pada ngalampahkeun sapilahir Moesa.

a 2 Moesa 30 : 9. *b* 4 Moesa 16 : 35. *c* 4 Moesa 3 : 4; 26 : 61. *d* 2 Moesa 19 : 22. *e* Djab. 39 : 10. *f* 2 Moesa 6 : 22. *g* Lal. 5 : 6, 10. *h* p. 21 : 10.

8 Geus kitoe Pangeran ngandika ka Ha-
9 roen, kijeu pangandikana: 'Maneh djeung anak maneh, satijap-tijap dek asoep ka himah tĕpangan, papatjoewan nginoem anggoer atawa arak, soepaja maraneh oelah paeh; pikoekoeh langgĕng ka mara-
10 neh, toeroen-toemoeroen; 'djeung [a] soe-

paja maraneh ngabinakeun anoe soetji reudjeung noe nista, kitoe deui anoe
11 nadjis reudjeung noe bĕrĕsih; 'sarta [b] soepaja maraneh ka anak-intjoe Israil ngawoeroekkeun eta saniskara pikoekoeh, anoe koe Pangeran diandikakeun ka darinja koe lantaran Moesa. *a* Jĕh. 44:23. *b* 5 Moesa 17:11, 12.

12 Djeung deui Moesa ngalahir ka Haroen, sarta ka Elasar djeung Itamar, poetra Haroen anoe kari teja: Adjĕngan koedoe njarandak koerban kadaharan, sesa koerban seuneu kagoengan Pangeran; eta koedoe didahar koe aradjĕngan di gigireun altar, hanteu make diragian;
13 karana soetji liwat leuwih eta teh. 'Poma koedoe didahar di ĕnggon soetji, sabab pikoekoeh ka adjĕngan sarta pikoekoeh ka poetra adjĕngan lalaki, kabagian koerban seuneu kagoengan Pangeran; [a] karana nja kitoe timbalanana ka kaoela.
14 'Ari dada koerban asongan djeung tĕtĕpak koerban hatoeran koe adjĕngan koedoe didalahar di ĕnggon bĕrĕsih, nja koe adjĕngan sarta koe poetra adjĕngan awewelalaki sasarĕngan; karana pikoekoeh ka adjĕngan sarta pikoekoeh ka poetra adjĕngan lalaki, dipaparin bagian koerban
15 panarima ti anak-intjoe Israil. 'Tĕtĕpak koerban hatoeran djeung dada koerban asongan koedoe disanggakeun barĕng djeung gadjih koerban seuneu; koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. Hal kitoe teh pikoekoeh langgĕng ka adjĕngan sarta ka poetra adjĕngan lalaki; sakoemaha timbalan Pangeran. *a* p. 2:3, 10; 6:16.

16 Djeung deui Moesa gĕmĕt nejangan ĕmbe koerban dosa; sihoreng, geus didoeroek; noe matak Moesa bĕndoe ka Elasar djeung ka Itamar, poetra Haroen
17 anoe kari teja; ari lahiranana: 'Koe naon eta koerban dosa koe sarampejan teu didahar di ĕnggon soetji? Karana eta teh soetji liwat leuwih, sarta koe Pangeran dipaparinkeun ka sarampejan, soepaja naranggoeng kadorakaän pakoempoelan, sangkan pakoempoelan teh koe sarampejan dipangnjijeunkeun karapi-
18 han di pajoeneun Pangeran. 'Mapan gĕtihna hanteu diasoepkeun ka djĕro kasoetjian; bĕnĕrna koe sarampejan didahar di kasoetjian, [a] sakoemaha noe
19 dititah koe kaoela teja. 'Ari saoer Haroen ka Moesa: Noen, eta teh poë ijeu ĕnggeus ngahatoerkeun koerbanna dosa sarawoeh koerbanna doeroekan ka pajoeneun Pangeran; sarĕng kaoela teh kataradjang anoe kitoe pĕtana; saoepama poë ijeu kaoela nĕda koerban dosa, koemaha pisaëeun pajoeneun Pangeran?
20 'Ana Moesa geus ngadangoe noe kitoe, pangraosna hade. *a* p. 6:25.

PASAL 11.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandi-
2 kana ka darinja: 'Maraneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: [a] Ijeu teh sato, anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh sasatoan
3 noe di boemi. 'Sagala sato, anoe beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, djeung ngagajĕm, nja eta noe meunang dihakan
4 koe maraneh. 'Ngan ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa noe ngagajĕm sarta bangsa noe beulah tjekerna teh: onta, sabab eta teh ĕnja ngagajĕm, tapi teu beulah tjekerna; na-
5 djis eta teh ka maraneh. 'Reudjeung marmot, sabab eta teh ĕnja ngagajĕm, tapi teu beulah tjekerna; nadjis eta teh
6 ka maraneh. 'Reudjeung kĕlĕntji, sabab eta teh ĕnja ngagajĕm, tapi teu beulah tjekerna; nadjis eta teh ka maraneh.
7 'Kitoe deui bagong, sabab eta teh ĕnja beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, tapi teu ngagajĕm; nadjis eta teh
8 ka maraneh. 'Dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, sarta bangkena koe maraneh teu meunang ditjabak; naradjis eta teh ka maraneh. *a* 5 Moesa 14:4; Lal. 10:14; 1 Tim. 4:4.

9 Ijeu teh anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh anoe di djĕro tjai: sagala noe tjetjepetan djeung sisitan di djĕro tjai, dina laoet-laoet sarta dina waloengan-waloengan, nja eta meu-
10 nang dihakan koe maraneh. 'Ari sakoer noe teu tjetjepetan teu sisitan dina laoet-laoet djeung dina waloengan-waloengan, bangsa noe tinglalenghoj di djĕro tjai, bangsa sakabeh noe njawaän hiroep, anoe di djĕro tjai, nista eta teh ka ma-
11 raneh. 'Estoe djaradi nista ka maraneh; dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, djeung bangkena koedoe di-
12 pikanista koe maraneh. 'Sagala noe teu

tjetjepetan sisitan di djĕro tjai, nista eta teh ka maraneh.

13 'Sarta ijeu noe koe maraneh koedoe dipikanista bangsa manoek; teu meunang dihakan koe maraneh; nista eta teh: galoedra, radja-wali djeung galoe-14 dra laoet; 'alap-alap djeung heulang, 15 sapapadana; 'sagala gagak, sapapadana; 16 'manoek naäm, koetoek-koetoek, kaäk 17 djeung dadali, sapapadana; 'boeweuk, 18 tjakakak djeung djoelang; 'sowang, ko-19 kondangan djeung heulang roejoek; 'bango, koentoel, sapapadana; kerak djeung 20 kalong. 'Sagala noe ngarajap, bangsa noe hibĕr, anoe soekoe opat, nista eta 21 teh ka maraneh. 'Ngan ijeu noe koe maraneh meunang dihakan, bangsa sakabeh noe ngarajap, anoe bisa hibĕr sarta soekoe opat teh, nja noe pingpingan di loehoer soekoena, baris ngatjlok di boe-22 mi. 'Bangsa eta, nja ijeu noe meunang dihakan koe maraneh: [a] simeut, sapapadana; nja eta djongrang, sapapadana, djeung hiris, sapapadana, sarta balado, 23 sapapadana. 'Sakoer noe ngarajap, bangsa noe hibĕr, anoe soekoe opat, djaba ti noe tadi, nista eta teh ka maraneh.
24 'Nja eta kabeh matak maraneh kanadjisan; [b] saha-saha noe antĕl ka bangkena, 25 kanadjisan tĕpi ka boerit. 'Djeung saha-saha noe mawa bangkena, koedoe njeuseuh papakeanana, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit.

a Mat. 3 : 4. b p. 5 : 2.

26 Ari sakabeh sato, anoe beulah tjekerna, tapi tjekerna teu midoewa, sarta teu ngagajĕm, naradjis eta teh ka maraneh; saha-saha noe antĕl ka noe ki-27 toe, kanadjisan. 'Kitoe deui sagala noe leumpang koe koekoe, di sakabeh sato anoe soekoe opat, naradjis eta teh ka maraneh; saha-saha noe antĕl ka bang-28 kena, kanadjisan tĕpi ka boerit. 'Djeung noe mawa bangkena, koedoe njeuseuh papakeanana, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit; naradjis eta teh ka maraneh.

29 Ari bangsa noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, nja ijeu noe nadjis ka maraneh: ganggarangan, djeung beurit, 30 sarta boehaja, sapapadana; 'toke, baja-31 wak, tjaktjak, kadal djeung londok. 'Nja eta noe naradjis ka maraneh di sakabeh noe ngarajap; saha-saha noe antĕl ka noe kitoe sanggeus paeh, kanadjisan tĕpi 32 ka boerit. 'Sarta naon-naon noe katinggang koe noe kitoe sanggeus paeh, kanadjisan; sagala parabot kai, atawa papakean, atawa koelit, atawa karoeng, sakabeh parabot noe dipake njijeun pagawean naon-naon, koedoe diaboeskeun kana tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boe-33 rit, kakara bĕrĕsih. 'Djeung sakabeh wadah sipat taneuh, noe katinggang koe noe kitoe ka djĕrona, naon bae eusina, kanadjisan, sarta wadahna koedoe di-34 peupeuskeun. 'Sagala kahakanan, anoe baris dihakan, anoe kadatangan tjai eta, kanadjisan; kitoe deui sagala inoeman, anoe baris diinoem, anoe dina wadah 35 kitoe, kanadjisan. 'Sarta naon-naon noe katinggang koe bangkena, kanadjisan; pameuleuman djeung hawoe koedoe dipeupeuskeun; naradjis eta teh, estoe dja-36 radi nadjis ka maraneh. 'Ngan ari tjinjoesoe djeung soemoer, pakoempoelan tjai mah, bĕrĕsih bae. Ari saha-saha 37 noe antĕl ka bangkena, kanadjisan. 'Sarta lamoen bangkena ninggang kana bibit, naon bae, anoe baris disĕbarkeun, 38 bĕrĕsih bae. 'Tapi lamoen aja bibit ditjaian, seg katinggang koe bangkena, 39 nadjis eta teh ka maraneh. 'Sarta lamoen aja noe paeh bangsa sasatoan, anoe baris hakaneun maraneh, saha-saha noe antĕl ka bangkena, kanadji-40 san tĕpi ka boerit. 'Djeung [a] saha-saha noe ngahakan bangkena, koedoe njeuseuh papakeanana, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit; djeung noe mawa bangkena, koedoe njeuseuh papakeanana, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit.

a p. 17 : 15; 5 Moesa 14 : 21.

41 Ari sakoer noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, nista eta teh, teu 42 meunang dihakan. 'Sakoer noe leumpang koe beuteung, djeung sakoer noe soekoe opat, atawa sakoer noe reja soekoena, sakabeh bae noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, teu meunang dihakan koe maraneh; karana nista eta 43 teh. 'Poma oelah nganistakeun njawa maraneh koe lantaran sakoer noe ngarajap, anoe tingkarajap, sarta oelah nganadjiskeun diri koe lantaran eta, noe matak maraneh kanadjisan koe lanta-44 ran eta. 'Karana kami teh Pangeran, Allah maraneh: mana maraneh koedoe njoetjikeun diri, sangkan maraneh djadi soetji; karana kami teh soetji: mana

maraneh papatjoewan nganadjiskeun njawa maraneh koe lantaran sakoer noe 45 ngarajap, anoe koemĕlip di boemi. 'Karana kami teh Pangeran, anoe nginditkeun maraneh ti tanah Mĕsir, kĕrsa djadi Allah maraneh; [a] mana maraneh koedoe soetji, karana kami teh soetji.

a p. 19:2; 20:7, 26.

46 Tah, kitoe papakon hal sasatoan, djeung manoek, djeung sakoer noe njawaän hiroep, anoe koemĕlip di djĕro tjai, sarta sakoer noe njawaän, anoe 47 tingkarajap di boemi; 'soepaja maraneh ngabinakeun anoe nadjis djeung noe bĕrĕsih, sarta ngabinakeun sato noe meunang dihakan djeung sato noe teu meunang dihakan.

PASAL 12.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Lamoen aja awewe noe ngadjoeroe, sarta anakna lalaki, nja eta awewe kanadjisan toedjoeh poë lilana; [a] kanadjisanana noeroetkeun poë awewe 3 kotor palangan. 'Ari dina poë noe kadalapan [b] orok teh koedoe disoenatan 4 nja daging kakoeloepanana. 'Tidinja awewe teh tiloe poeloeh tiloe poë deui koedoe tjitjing dina gĕtih pangabĕrĕsihanana; teu meunang njabak naon-naon noe soetji, sarta teu meunang asoep ka kasoetjian, tĕpi ka geus djĕdjĕg poëna 5 ngabĕrĕsihan. 'Dĕmi oepama anakna awewe, seg kanadjisan doewa minggoe, noeroetkeun kakotoranana. Tidinja awewe teh gĕnĕp poeloeh gĕnĕp poë deui koedoe tjitjing dina gĕtih pangabĕrĕsi-6 hanana. 'Sarta [c] di mana geus djĕdjĕg poëna ngabĕrĕsihan sabab anak lalaki atawa sabab anak awewe, seg awewe teh koedoe mawa hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan, djeung hidji anak djapati atawa hidji tikoekoer, pikoerbaneun dosa, ka hareupeun lawang himah tĕpangan, ka 7 panghoeloe. 'Pek eta koe panghoeloe koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran, dipangnjijeunkeun karapihan; seug awewe teh bĕrĕsih tina ka-loewarna gĕtih. Tah, kitoe papakon hal noe ngadjoeroe anak lalaki atawa anak 8 awewe. 'Djeung oepama teu kapanggih koe leungeunna noe pimahieun ka anak domba sasiki, [d] heg koedoe njokot tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa, noe hidji pikoerbaneun doeroekan, noe hidji deui pikoerbaneun dosa. Toeloej koe panghoeloe eta koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; seug bĕrĕsih.

a p. 15:19. *b* 1 Moesa 17:10. *c* Loek. 2:22. *d* p. 5:7; 14:21; Loek. 2:24.

PASAL 13.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangan-2 dikana: 'Lamoen aja djalma, dina koelit awakna aja bareuh, atawa radang, atawa tjolat, anoe siga pialamateun kasakit lepra dina koelit awakna, nja eta [a] koedoe didatangkeun ka panghoeloe Haroen atawa ka salah-sahidji anakna, 3 noe djadi panghoeloe. 'Toeloej panghoeloe koedoe ngilikan eta kasakit noe dina koelit awak. Oepama boeloe dina ĕnggon kasakit teh salin roepa, djadi bodas, sarta katendjona kasakit teh [b] djĕro ti batan koelit awakna, kasakit lepra eta teh; ana geus katendjo koe panghoeloe, koedoe disĕboetkeun kana-4 djisan. 'Sarta oepama tjolat dina koelit awakna bodas, tapi katendjona teu djĕro ti batan koelit, djeung boeloena teu salin roepa, teu bodas, seug noe boga kasakit teh koe panghoeloe koedoe ditoe-5 toep toedjoeh poë lilana. 'Toeloej koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Oepama kapanggih, kasakitna sapanendjo panghoeloe tĕtĕp bae, teu njalijara kasakit teh dina koelit, seug koe panghoeloe koedoe dipindo di-6 toetoep deui toedjoeh poë. 'Geus kitoe koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh, kadoewa-kalina. Oepama kasakitna kapanggih ngaleutikan, teu koengsi njalijara kasakit teh dina koelit, seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih; radang bae eta teh; ngan eta koedoe njeuseuh papakeanana, djadi dirina bĕrĕsih. 7 'Sabalikna, oepama radangna njalijara dina koelit mah sanggeusna nembongkeun maneh ka panghoeloe soepaja disĕboet bĕrĕsih, seug koedoe nembongkeun maneh deui ka panghoeloe kadoe-8 wa-kalina. 'Ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih radangna njalijara dina koelit,

seug koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; lepra eta teh.

a 5 Moesa 24 : 8. *b* p. 14 : 37.

9 Lamoen aja djalma noe kasakit lepra, nja eta koedoe didatangkeun ka 10 panghoeloe. 'Ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih aja bareuh bodas dina koelit, noe matak boeloena salin roepa, djadi bodas, sarta aja daging hiroep 11 di noe bareuh teh: 'nja eta lepra heubeul dina koelit awakna, sarta koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; montong ditoetoep, karana tetela 12 kanadjisan eta teh. 'Sarta oepama lepra teh djadi dina koelit, wani noe boga kasakit kalipoetan lepra saloewar koelit, ti sĕmĕt hoeloe tĕpi kana soekoena, sa-13 panendjo panon panghoeloe; 'ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kalipoetan koe lepra saloewar awakna, seug noe boga kasakit teh koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih; kabehna geus salin roepa, djadi 14 bodas; bĕrĕsih eta teh. 'Sabalikna, samangsa katendjo aja daging hiroep mah, 15 djadi kanadjisan. 'Ana koe panghoeloe geus katendjo daging hiroep teh, seug eta djalma koedoe disĕboetkeun kanadjisan; nja eta daging hiroep teja noe 16 nadjis; lepra eta teh. 'Atawa lamoen hade deui daging hiroep teh, sarta salin roepa, djadi bodas, koedoe datang 17 ka panghoeloe. 'Toeloej koe panghoeloe koedoe diilikan; ana kapanggih, kasakit teh salin roepa, djadi bodas, noe boga kasakit koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih; estoe bĕrĕsih eta teh.

18 Djeung lamoen awak dina koelitna 19 aja bisoel, toeloej tjageur deui; 'geus kitoe dina oeroet bisoel djadi bareuh bodas atawa tjolat bodas sĕmoe beureum, nja eta koedoe diilikan koe pang-20 hoeloe. 'Ana diilikan koe panghoeloe, beh katendjona handap ti batan koelit, djeung boeloena salin roepa, djadi bodas, seug koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; kasakit lepra eta 21 teh, djadina dina oeroet bisoel. 'Sabalikna, ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih taja boeloean bodas, djeung teu handap ti batan koelit mah, malah ngaleutikan: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe ditoetoep toedjoeh poë 22 lilana. 'Sarta oepama njalijara dina koelit, seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; kasakit 23 eta teh. 'Sabalikna, oepama tjolat teh tĕtĕp bae dina pĕrnahna, hanteu njalijara mah, tjeda bisoel eta teh; seug koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih.

24 Atawa lamoen awak dina koelitna aja noe toetoeng koe seuneu, geus kitoe tapak toetoeng teh djadi tjolat bodas sĕmoe beureum, atawa bodas bae, 25 'koedoe diilikan koe panghoeloe; ana kapanggih, boeloe dina tjolat teh salin roepa, djadi bodas, sarta katendjona djĕro ti batan koelit: estoe lepra eta teh, djadina dina tapak toetoeng; seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; kasakit lepra eta 26 teh. 'Sabalikna, ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih dina tjolat taja boeloean bodas, djeung teu handap ti batan koelit mah, malah ngaleutikan: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe ditoetoep 27 toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Oepama njalijara dina koelit, seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; 28 kasakit lepra eta teh. 'Sabalikna, oepama tjolat teh tĕtĕp bae dina pĕrnahna, hanteu njalijara dina koelit mah, malah ngaleutikan: bareuh toetoeng eta teh; toeloej eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih; karana tapak toetoeng eta teh.

29 Djeung lamoen aja djalma lalaki atawa awewe, boga kasakit dina hoeloe 30 atawa dina djanggot, 'toeloej eta kasakit koedoe diilikan koe panghoeloe; ana beh katendjona djĕro ti batan koelit, sarta boeoek atawa boeloe dina ĕnggonna koneng nja ipis: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun kanadjisan; boedoeg eta teh, nja lepra 31 hoeloe atawa lepra djanggot eta teh. 'Sabalikna, lamoen koe panghoeloe diilikan eta kasakit boedoeg teh, beh katendjona teu djĕro ti batan koelit, tapi boeoek atawa boeloe dina ĕnggon teja hanteu hideung, toeloej noe boga kasakit boedoeg teh koe panghoeloe koedoe ditoe-32 toep toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe eta kasakit koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Ana kapanggih, boedoeg teh teu njalijara,

sarta dina ĕnggonna taja boeoekan atawa boeloean koneng, djeung katendjona boedoeg teh teu djĕro ti batan koelit mah, 33 'seug eta djalma koedoe ditjoekoer, tapi boedoegna oelah ditjoekoer; geus kitoe noe boedoeg teh koe panghoeloe koedoe dipindo ditoetoep deui 34 toedjoeh poë lilana. 'Toeloej boedoeg teh koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Ana kapanggih, boedoeg teh teu njalijara dina koelit, sarta katendjona teu djĕro ti batan koelit: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih, ngan eta koedoe njeuseuh papakeanana, djadi di- 35 rina bĕrĕsih. 'Tatapi oepama boedoeg teja njalijara dina koelit mah, sang- 36 geusna eta djalma disĕboet bĕrĕsih, 'toeloej diilikan koe panghoeloe, kapanggih boedoeg teh njalijara dina koelit, montong teuing panghoeloe njijar boeoek atawa boeloe koneng; estoe ka- 37 nadjisan eta teh. 'Sabalikna, oepama sapanendjo panghoeloe boedoeg teja tĕtĕp bae, sarta djadi boeoek atawa boeloe hideung dina ĕnggonna mah, tjageur boedoegna; djalma teja bĕrĕsih, sarta koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih.

38 Djeung deui, lamoen aja djalma lalaki atawa awewe, dina koelit awakna 39 aja tjolat, nja tjolat bodas, 'nja eta koedoe diilikan koe panghoeloe; ana kapanggih, tjolat dina koelit awakna bodas sarta leutik: nja eta teh balas bae, anoe djadi dina koelit; bĕrĕsih eta teh. 40 'Djeung lamoen aja djalma noe moerag boeoekna, goendoel eta teh; djalma 41 kitoe bĕrĕsih. 'Sarta oepama boeoekna moerag sabeulah ti hareup, boetak eta 42 teh; djalma kitoe bĕrĕsih. 'Tatapi lamoen dina goendoelna atawa dina boetakna aja kasakit bodas sĕmoe beureum: nja eta teh lepra, noe djadi dina goen- 43 doelna atawa dina boetakna. 'Toeloej koedoe diilikan koe panghoeloe. Ana kapanggih, aja kasakit bareuh bodas sĕmoe beureum dina goendoelna atawa dina boetakna, sapĕrti roepa lepra dina 44 koelit awak: 'djalma kitoe lepra; kanadjisan eta teh; misti pisan koe panghoeloe disĕboetkeun kanadjisan; kasakitna aja dina hoeloena.

45 Ari djalma noe lepra, noe poegoeh boga kasakit kitoe, papakeanana koedoe disosoëk, hoeloena poeroetjoel, djeung [a] diboengkĕm biwirna ti loehoer; sarta koedoe ngagĕro kijeu: Kanadjisan! ka- 46 nadjisan! 'Sapandjang boga kasakit kitoe, bakal kanadjisan; estoe kanadjisan eta teh; [b] koedoe misah ĕnggonna, nja tjitjing di loewareun pasanggrahan.

[a] Jĕh. 24:17; Mik. 3:7. [b] 4 Moesa 5:2; 2 Radja 15:5.

47 Djeung deui, lamoen aja papakean noe kasakit lepra, papakean boeloe domba, 48 atawa papakean lawon bodas, 'boh dina loesi, boh dina pakan, sipat lawon bodas atawa sipat boeloe domba, boh dina koelit atawa dina sagala boewatan koe- 49 lit; 'geus kitoe eta kasakit anoe dina papakean atawa dina koelit, boh dina loesi, boh dina pakan, atawa dina sagala barang koelit teh, sĕmoe hedjo atawa sĕmoe beureum: kasakit lepra eta teh; koedoe ditembongkeun ka pang- 50 hoeloe. 'Toeloej kasakit teh koe panghoeloe koedoe diilikan, bari toeloej eta noe aja kasakit ditoetoep toedjoeh poë 51 lilana. 'Ana katendjo koe panghoeloe dina poë noe katoedjoeh, jen kasakit teh njalijara dina papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, atawa dina koelit, naon bae boewatanana, noe didjijeun koe koelit: eta kasakitna lepra noe njatoean; nadjis noe kitoe teh. 52 'Seug koedoe didoeroek eta papakean, boh loesi, boh pakan, boeloe domba atawa lawon bodas, boh sagala barang koelit, anoe aja kasakit kitoe; karana lepra noe njatoean eta teh; koedoe di- 53 doeroek koe seuneu. 'Tatapi ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh teu njalijara dina eta papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, boh 54 dina sagala barang koelit teh: 'seug panghoeloe koedoe nitah, eta noe aja kasakit sina diseuseuh; toeloej koedoe dipindo ditoetoep deui toedjoeh poë. 55 'Ana koe panghoeloe diilikan deui kasakit teh sanggeusna diseuseuh, kapanggih kasakit teh teu salin roepana, nadjan kasakit teh teu njalijara oge, nadjis eta teh, koedoe koe maneh didoeroek koe seuneu; estoe njosok eta teh, dina goendilna ti djĕro atawa dina goen- 56 dilna ti loewar. 'Tatapi ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh ngaleutikan sanggeusna diseuseuh, seug

koedoe dirĕnjahkeun tina papakeanana, atawa tina koelitna, boh tina loesina, 57 boh tina pakanna. 'Tatapi oepama tembong deui dina papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, boh dina sagala barang koelit mah: lepra djadi eta teh; noe aja kasakit kitoe koedoe didoeroek koe seu- 58 neu. 'Ari papakean, boh loesi, boh pakan, boh sagala barang koelit, anoe geus diseuseuh, seg leungit kasakitna, nja eta koedoe dipindo diseuseuh, kakara bĕrĕ- 59 sih. 'Tah, kitoe papakon hal kasakit lepra dina papakean boeloe domba atawa lawon bodas, boh dina loesi, boh dina pakan, atawa sagala barang koelit, baris disĕboetkeun bĕrĕsih atawa disĕboetkeun nadjis.

PASAL 14.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu 2 pangandikana: 'Ijeu teh papakon hal djalma noe lepra, dina poëan dibĕrĕsihanana: [a] nja eta koedoe didatangkeun 3 ka panghoeloe. 'Seug panghoeloe koedoe bidjil [b] ka loewareun pasanggrahan, sarta koe panghoeloe diilikan. Ana kapanggih, djalma noe lepra teh geus tja- 4 geur kasakitna lepra, 'toeloej panghoeloe koedoe nitah, eta noe baris dibĕrĕsihan koedoe dipangnjokotkeun doewa manoek noe hiroep nja bĕrĕsih, kitoe deui ki poetri, sakĕlat djeung hisop. 5 'Sarta panghoeloe koedoe nitah, eta manoek noe hidji dipeuntjit kana hidji wadah sipat taneuh, di loehoereun tjai 6 hiroep. 'Pek panghoeloe koedoe njokot eta manoek anoe hiroep, kitoe deui ki poetri, sakĕlat djeung hisop teja, bari seug diantjlomkeun reudjeung eta manoek anoe hiroep ka gĕtih manoek, noe dipeuntjit di loehoereun tjai hiroep teja. 7 'Geus kitoe djalma noe baris dibĕrĕsihan tina lepra teh koedoe dikepretan toedjoeh kali, bari toeloej disĕboetkeun bĕrĕsih; seug manoek noe hiroep teja [c] koedoe dileupaskeun ka tĕgal. [a] Mat. 8: 4; Loek. 17: 14. [b] p. 13: 46. [c] p. 16: 10.

8 Tidinja djalma noe baris dibĕrĕsihan teh koedoe njeuseuh papakeanana, djeung njoekoer [a] sakabeh boeloe-boeoekna, bari toeloej mandi koe tjai, djadi bĕrĕsih; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan, ngan koedoe tjitjing di loewareun himahna, [b] toedjoeh poë lilana. 9 'Geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh eta koedoe njoekoer deui sakabeh boeloe-boeoekna; hoeloena, djanggotna djeung halisna, sakabeh bae boeloe-boeoekna koedoe ditjoekoer; djeung koedoe njeuseuh deui papakeanana sarta mandi koe 10 tjai; djadi bĕrĕsih. 'Ari dina poë noe kadalapan eta koedoe njokot doewa anak domba noe taja tjatjadna, djeung hidji domba awewe, oemoer sataoen, anoe taja tjatjadna, kitoe deui tiloe-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs baris koerban kadaharan, ditjampoer minjak, sarta minjak saĕlog. [a] 4 Moesa 8: 7. [b] 4 Moesa 12: 14.

11 Tidinja eta djalma noe baris dibĕrĕsihan sarta djeung barang noe tadi teja koe panghoeloe noe rek ngabĕrĕsihan koedoe didjogokeun ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang himah 12 tĕpangan. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta anak domba noe hidji, bari seg dihatoerkeun, didjijeun koerban kasalahan, sarta djeung minjak noe saĕlog teja; koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. 13 'Pek anak domba teh koedoe dipeuntjit di ĕnggon paranti meuntjit koerban dosa djeung koerban doeroekan, nja di ĕnggon soetji; karana tjara koerban dosa, [a] nja kitoe keneh koerban kasalahan, adjang panghoeloe; soetji liwat leuwih 14 eta teh. 'Top panghoeloe koedoe njokot gĕtih eta koerban kasalahan saeutik, bari seug koe panghoeloe ditĕrapkeun [b] ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta 15 ka indoeng soekoena ti katoehoe. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot minjak noe saĕlog teja saeutik, dikoetjoerkeun 16 ka leungeun panghoeloe ti kentja. 'Toeloej koe panghoeloe tjoeroek ti katoehoe koedoe diantjlomkeun kana minjak noe dina leungeunna ti kentja, bari seug ngepretkeun eta minjak saeutik koe tjoeroekna ka pajoeneun Pangeran, meu- 17 nang toedjoeh kali. 'Ari sesa minjak noe dina leungeunna, saeutik koe panghoeloe koedoe ditĕrapkeun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe, sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe, di loehoereun gĕ- 18 tih koerban kasalahan teja. 'Sasesana

minjak noe dina leungeun panghoeloe koedoe ditĕrapkeun kana hoeloe djalma noe baris dibĕrĕsihan; kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun ka-
19 rapihan di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja panghoeloe koedoe mĕtakeun pikoerbaneun dosa teja, mangnjijeunkeun karapihan ka noe baris dibĕrĕsihan tina kanadjisanana; sanggeus kitoe koedoe meun-
20 tjit pikoerbaneun doeroekan teja. 'Seug koerban doeroekan djeung koerban kadaharan teja koe panghoeloe koedoe dikoerbankeun dina altar; kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; djadi bĕrĕsih. [a] p. 7 : 7. [b] 2 Moesa 29 : 20.

21 Tatapi oepama eta teh malarat, [a] teu katĕpi koe leungeunna, seg koedoe njokot anak domba sasiki pikoerbaneun kasalahan, asongkeuneun, baris dipangnjijeunkeun karapihan, djeung sapĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs, ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan, sarta
22 minjak saĕlog; 'kitoe deui tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa, mana bae noe katĕpi koe leungeunna; anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui
23 pikoerbaneun doeroekan. 'Nja eta koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe, dina poë noe kadalapan, baris manehanana dibĕrĕsihan; dibawana ka hareupeun lawang himah tĕpangan, ka
24 pajoeneun Pangeran. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta anak domba pikoerbaneun kasalahan, sarta djeung minjak noe saĕlog teja; koedoe diasongkeun koe panghoeloe ka pajoeneun Pa-
25 ngeran, djadi koerban asongan. 'Pek anak domba pikoerbaneun kasalahan teh koedoe dipeuntjit. Top panghoeloe koedoe njokot gĕtih eta koerban kasalahan saeutik, bari seug ditĕrapkeun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta ka indoeng
26 soekoena ti katoehoe.'Tidinja minjak teja saeutik koe panghoeloe koedoe dikoetjoerkeun ka leungeun panghoeloe ti ken-
27 tja; 'toeloej panghoeloe koe tjoeroek ti katoehoe koedoe ngepretkeun minjak noe dina leungeunna ti kentja saeutik ka pajoeneun Pangeran, meunang toedjoeh
28 kali. 'Seug minjak noe dina leungeunna saeutik koe panghoeloe koedoe ditĕrapkeun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe, sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe, di loehoereun ĕnggon gĕtih koerban kasala-
29 han teja. 'Sasesana minjak noe dina leungeun panghoeloe koedoe ditĕrapkeun kana hoeloe djalma noe baris dibĕrĕsihan, pikeun dipangnjijeunkeun ka-
30 rapihan di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja eta tikoekoer atawa eta anak djapati, mana bae noe katĕpi koe leungeunna,
31 koedoe dipĕtakeun salah-sahidji. 'Eta noe katĕpi koe leungeunna teh, noe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan, reudjeung koerban kadaharan; kitoe eta noe baris dibĕrĕsihan teh koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoe-
32 neun Pangeran. 'Kitoe papakon hal djalma noe boga kasakit lepra, noe leungeunna teu nĕpi ka noe bakoe kana dibĕrĕsihanana. [a] p. 12 : 8.

33 Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana:
34 'Lamoen maraneh geus asoep ka tanah Kanaän, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, djadi milik, seug kami ngeunakeun kasakit lepra ka sahidji imah
35 dina tanah milik maraneh: 'geus kitoe noe boga imah koedoe datang, ngoeninga ka panghoeloe, kijeu pipokeunana: Tajohna aja kasakit di imah. 'Ti-
36 dinja panghoeloe koedoe nitah, eta imah dikosongkeun samemeh panghoeloe datang ngilikan eta kasakit, soepaja sakabeh anoe di djĕro eta imah oelah koengsi kanadjisan; sanggeusna kitoe panghoeloe koedoe datang ngilikan eta imah.
37 'Ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh aja dina bilik tembok, lalogakan, sĕmoe hedjo atawa sĕmoe beureum, sarta katendjona djarĕro ti
38 batan tembokna, 'seug panghoeloe koedoe ka loewar ti eta imah ka hareupeun lawang imah, bari toeloej ditoetoep eta
39 imah toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe koedoe dibalikan deui dina poë noe katoedjoeh, sarta diilikan; ana kapanggih, kasakit teh njalijara dina
40 bilik tembok: 'seug panghoeloe koedoe nitah ngalaän bata noe aja kasakitan, sarta dipitjeun ka loewareun nagara, ka
41 ĕnggon nadjis. 'Toeloej eta imah koedoe

disina dikĕrik ti djĕrona sakoeriling, sarta pangĕrikanana koedoe dibawa ka loewar nagara, dibahekeun ka ĕnggon
42 nadjis. 'Tidinja koedoe njokot bata sedjeu, diasoepkeun ka oeroet bata tadi, sarta koedoe njokot taneuh sedjeu, di-
43 lampatkeun ka eta imah. 'Djeung oepama datang deui kasakit teh, djadi deui dina eta imah, sanggeusna dilaän batana, djeung sanggeusna imah dikĕrik,
44 sarta sanggeusna dilampat, 'koedoe didatangan deui koe panghoeloe sarta diilikan; ana kapanggih, kasakit teja njalijara dina eta imah, nja lepra noe njatoean noe dina imah teh; [a] kanadji-
45 san eta teh. 'Seug eta imah koedoe dibongkar, batana, kaina djeung sakabeh lampatna imah, bari toeloej dikaloewarkeun ka loewar nagara, ka ĕng-
46 gon nadjis. 'Saha-saha noe asoep ka imah kitoe, sapandjangna ditoetoep, nja eta djalma kanadjisan tĕpi ka boerit.
47 'Djeung saha-saha noe heës di djĕro imah kitoe, koedoe njeuseuh papakeanana; kitoe keneh anoe dadaharan di djĕro imah kitoe, koedoe njeuseuh papakeana-
48 na. 'Sabalikna, oepama eta imah diasoepan deui koe panghoeloe, sarta diilikan, kapanggih kasakit teja teu njalijara dina eta imah, sanggeusna imah teh dilampat: seug eta imah koe panghoeloe koedoe disĕboetkeun bĕrĕsih, sabab
49 geus tjageur kasakitna. 'Toeloej koedoe njokot doewa manoek, kitoe deui ki poetri, sakĕlat djeung hisop, baris mĕrĕsi-
50 han eta imah. 'Pek manoek noe hidji koedoe dipeuntjit ka hidji wadah sipat
51 taneuh, di loehoereun tjai hiroep. 'Tidinja koedoe njokot eta ki poetri, hisop djeung sakĕlat, sarta djeung manoek noe hiroep teja, bari seug diantjlomkeun ka gĕtih manoek noe dipeuntjit, sarta kana tjai hiroep teja; toeloej koedoe ngepretan eta imah, meunang toedjoeh kali.
52 'Kitoe panghoeloe koedoe mĕrĕsihan eta imah, make gĕtih manoek, tjai hiroep, manoek hiroep, ki poetri, hisop djeung
53 sakĕlat. 'Ari eta manoek noe hiroep seug koe panghoeloe koedoe dileupaskeun ka loewar nagara, ka tĕgal. Kitoe eta imah koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; djadi bĕrĕsih. *a* p. 11 : 24.
54 Tah, kitoe papakon hal pĕrkara sakabeh kasakit lepra, djeung pĕrkara boe-
55 doeg; 'pĕrkara lepra papakean sarta le-
56 pra imah; 'pĕrkara bareuh, pĕrkara ra-
57 dang, djeung pĕrkara tjolat; 'soepaja bisa magahan pipĕtaeunana nadjis djeung pipĕtaeunana bĕrĕsih. Kitoe papakon pĕrkara lepra.

PASAL 15.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandi-
2 kana: 'Maraneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maraneh ka dinja: Lamoen aja djalma noe keur bĕngang, [a] nja eta teh kanadjisan sabab
3 bĕngangna. 'Sarta kijeu kanadjisanana mangsa keur bĕngang: ari ngalĕj eta bĕngangna, atawa mitjoeng eta bĕngangna, nja matak kanadjisan bae ka dinja.
4 'Sagala ĕnggon noe dikĕdĕngan koe noe bĕngang, kanadjisan; djeung sagala barang noe didijoekan koe eta, kanadjisan.
5 'Saha-saha noe antĕl ka ĕnggonna, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi
6 ka boerit. 'Djeung saha-saha noe dijoek dina barang anoe mantas didijoekan koe noe bĕngang, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta
7 kanadjisan tĕpi ka boerit. 'Djeung sahasaha noe antĕl kana awak noe bĕngang, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadji-
8 san tĕpi ka boerit. 'Djeung lamoen noe bĕngang njidoeh ka djalma noe bĕrĕsih, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta
9 kanadjisan tĕpi ka boerit. 'Djeung sagala sela noe ditoempakan koe noe bĕngang,
10 kanadjisan. 'Djeung saha-saha noe antĕl kana naon-naon noe aja ti handapeun noe bĕngang, kanadjisan tĕpi ka boerit; sarta noe mawa barang kitoe, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka
11 boerit. 'Djeung saha-saha noe ditjabak koe noe bĕngang, teu make sibanjo heula, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta ka-
12 nadjisan tĕpi ka boerit. 'Ari parabot sipat taneuh anoe ditjabak koe noe bĕngang, [b] koedoe dipeupeuskeun, djeung sakabeh parabot sipat kai koedoe di-
13 koembah koe tjai. 'Sarta lamoen noe bĕngang bĕrĕsih deui, tjageur bĕngangna,

toeloej koedoe milang toedjoeh poë kana dibĕrĕsihanana, seug koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai hiroep; kakara bĕrĕsih. 14 'Ari dina poë noe kadalapan eta keur dirina koedoe njokot tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa; toeloej koedoe datang ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang himah tĕpangan, bari seug njanggakeun eta ka panghoeloe. 15 'Pek eta teh koe panghoeloe koedoe dipĕtakeun; anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan. Kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan ka pajoeneun Pangeran, tina sabab bĕngangna. [a] 4 Moesa 5 : 2. [b] p. 6 : 28; 11 : 33.

16 Djeung lamoen aja djalma [a] noe ka loewar tji-kama, nja eta koedoe mandi koe tjai, sakoedjoer awakna, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit. 17 'Ari sagala papakean djeung sagala koelit, anoe kakeunaän tji-kama, nja eta koedoe diseuseuh koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit. 18 'Kitoe keneh awewe, anoe didjima koe lalaki; doewanana koedoe mandi koe tjai, sarta pada kanadjisan tĕpi ka boerit. [a] 5 Moesa 23 : 10.

19 Djeung lamoen awewe keur palangan, ka loewar gĕtih saädat-bijasa awakna, toedjoeh poë lilana piajaeunana dina kakotoranana; ari saha-saha noe antĕl ka dinja, kanadjisan tĕpi ka boerit. 20 'Djeung sagala noe dikĕdĕngan koe eta eukeur kakotoran, kanadjisan; sarta sagala noe didijoekan koe eta, kanadjisan. 21 'Ari saha-saha noe antĕl ka ĕnggonna, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit. 22 'Djeung saha-saha noe antĕl kana barang anoe didijoekan koe eta, naon bae, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit. 23 'Djeung oepama aja naon-naon dina ĕnggonna, atawa dina barang anoe didijoekan koe eta, saha-saha noe antĕl ka noe kitoe, kanadjisan tĕpi ka boerit. 24 'Sarta oepama aja lalaki ngĕdĕng djeung eta, [a] seg kakeunaän kakotoranana, nja eta kanadjisan toedjoeh poë lilana, sarta sagala ĕnggon noe dikĕdĕngan koe djalma kitoe, kanadjisan. [a] p. 18 : 19.

25 Djeung lamoen aja awewe [a] noe keur ngagĕtih, sarta lila, di noe lain waktoe kakotoran, atawa lamoen ngagĕtihna ngaliwat tina bakoena kakotoran, nja eta kanadjisanana salilana ngagĕtih, sakoemaha keur mangsa kakotoran bae; 26 kanadjisan eta teh. 'Sagala ĕnggon anoe dikĕdĕngan koe eta, salilana ngagĕtih, pidjadieunana sakoemaha ĕnggon awewe noe keur kakotoran bae, djeung sagala barang anoe didijoekan koe eta, kanadjisan, sakoemaha kanadjisanana 27 keur awewe kakotoran bae. 'Ari saha-saha noe antĕl ka barang eta, kanadjisan; noe kitoe koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit. 28 'Djeung deui, samangsa awewe bĕrĕsih, saät ngagĕtihna, seg koedoe milang baris dirina toedjoeh poë, sanggeus kitoe bĕrĕsih. 29 'Ari dina poë noe kadalapan eta keur dirina koedoe njokot tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa, seug koe manehanana koedoe dianteurkeun ka panghoeloe, ka hareupeun lawang himah tĕpangan. 30 'Pek koe panghoeloe koedoe dipĕtakeun, anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan. Kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran, tina sabab kanadjisanana ngagĕtih. [a] Mat. 9 : 20.

31 Djadi oerang Israil koe maraneh koedoe didjaoehkeun tina kanadjisanana, oelah koengsi paraeh mawa kanadjisanana, tina lantaran nganadjiskeun kana balandongan kami, anoe di tĕngahna.

32 Tah, kitoe papakon hal noe bĕngang djeung noe ka loewar tji-kama, anoe 33 matak kanadjisan; 'kitoe deui hal noe palangan, noe keur kakotoran; djeung hal djalma noe ngalĕj, boh lalaki, boh awewe; sarta hal djalma noe ngĕdĕng djeung awewe noe keur kanadjisan.

PASAL 16.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, sanggeus paeh poetra Haroen anoe doewa, [a] noe paraeh basa ngadareuheusan ka pajoeneun Pangeran teja; 2 'kijeu timbalan Pangeran ka Moesa: Bedjakeun ka Haroen, doeloer maneh, jen teu meunang di sambarang waktoe asoep ka kasoetjian, noe ti sadjĕroëun rere-

gan, ka hareupeun toeroeb pangrapih, anoe dina pěti teja, sangkan oelah paeh; karana kami kěrsa nembongan di djěro mega, di loehoereun toeroeb pangrapih. 3 'Ijeu noe koedoe dibawa koe Haroen, ari rek asoep ka kasoetjian: nja koedoe mawa hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, djeung hidji domba 4 lalaki pikoerbaneun doeroekan. 'Koedoe make djoebah soetji lawon bodas, [b] ditjalana lawon bodas dina awakna, disaboek lawon bodas sarta didastar lawon bodas; nja eta teh papakean soetji; djeung koedoe ngoembah heula 5 awakna koe tjai, seug make eta. 'Sarta Haroen ti padjěmoehan oerang Israil koedoe njokot doewa ěmbe badot pikoerbaneun dosa, djeung hidji domba 6 lalaki pikoerbaneun doeroekan. 'Toeloej Haroen koedoe ngahatoerkeun eta sapi ngora pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaäteun dirina, [c] njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina sabab sa-7 eusi-imahna. 'Geus kitoe koedoe njokot eta doewa badot, didjogokeun ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang 8 himah těpangan. 'Seug koe Haroen eta doewa badot koedoe dilotěrekeun; ělot noe hidji pikeun Pangeran, ělot noe hi-9 dji deui adjang Asasel. 'Ari badot anoe katinggang lotěre pikeun Pangeran, koe Haroen koedoe dihatoerkeun, didjijeun 10 koerban dosa. 'Děmi badot anoe katinggang lotěre adjang Asasel mah, koedoe diteundeun hiroep-hiroep ka pajoeneun Pangeran, keur pilantaraneun njijeun karapihan, [d] baris dileupaskeun adjang Asasel, ka těgal lěga. *a* p. 10:2. *b* 2 Moesa 28:42. *c* p. 9:7. *d* p. 14:7.

11 Seug Haroen koedoe ngahatoerkeun eta sapi ngora pikoerbaneun dosa, noe keur dirina teja, njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina sabab saeusi-imahna; pek koe Haroen eta sapi pikoerbaneun dosa, noe keur dirina, koe-12 doe dipeuntjit. 'Toeloej koedoe njokot hidji paroekoejan, [a] dieusian roehak roehaj tina loehoer altar, anoe di pajoeneun Pangeran, sarta doewa leungeunna koedoe ngeupeul seuseungitan noe aroem, [b] beunang ngalěmboetkeun, 13 dibawa ka djěroěun reregan. 'Sok eta seuseungitan koedoe diteundeun kana seuneu, di pajoeneun Pangeran, sina haseup seuseungitan teh ngalipoetan kana toeroeb pangrapih, [c] anoe dina pěrte-14 laän, sangkan Haroen oelah paeh. 'Tidinja [d] koedoe njokot gětih eta sapi sawareh, bari seug ngepret koe tjoeroekna kana loehoer toeroeb pangrapih, sabeulah ti wetan; sarta ka hareupeun toeroeb pangrapih koedoe ngepretkeun gětih saeutik koe tjoeroekna, toedjoeh kali. *a* 4 Moesa 16:46; Wah. 8:5. *b* 2 Moesa 30:36. *c* 2 Moesa 25:21. *d* Ibr. 9:25; 10:4.

15 Geus kitoe koedoe meuntjit eta badot pikoerbaneun dosa, noe keur djalma loba, bari seug gětihna dibawa ka djěroěun reregan; pek gětihna koedoe dipětakeun sakoemaha mětakeunana gětih sapi teja, nja koedoe dikepretkeun kana toeroeb pangrapih sarta ka hareupeun toeroeb pangrapih.

16 Djadi kasoetjian teh koe Haroen koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, tina sabab kanadjisan oerang Israil, djeung tina sabab kamasijatanana, hal sakabeh dosa-dosana, sarta koedoe kitoe mětakeunana ka himah těpangan, noe ngěnggon di maranehanana, di těngaheun ka-17 nadjisanana. 'Djeung oelah pisan aja manoesa di djěro himah těpangan, ti barang Haroen asoep baris njijeun karapihan di djěro kasoetjian, těpi ka bidjilna. Tah, kitoe Haroen koedoe njijeun karapihan [a] tina sabab dirina, djeung tina sabab saeusi-imahna, sarta tina sa-18 bab sapakoempoelan Israil. 'Tidinja koedoe ka loewar kana altar, [b] anoe di pajoeneun Pangeran, bari seug dipangnjijeunkeun karapihan; nja koedoe njokot gětih sapi teja saeutik, djeung gětih badot teja saeutik, pek ditěrapkeun [c] kana tatandoekan altar sakoeriling. 19 'Djeung koedoe ngepretkeun gětih teja saeutik kana loehoer altar, koe tjoeroekna, toedjoeh kali, diběrěsihan, nja disoetjikeun tina kanadjisan oerang Israil. *a* Ibr. 9:7. *b* 2 Moesa 30:1, 10. *c* p. 4:7, 18.

20 Ana geus tjatjap njijeun karapihan hal kasoetjian, hal himah těpangan djeung hal altar teh, toeloej Haroen koedoe ngadeukeutkeun eta badot anoe hiroep 21 teja. 'Prak Haroen koedoe noempangkeun leungeunna doewanana kana hoeloe eta badot noe hiroep, sarta ditoengkoelan, bari ngakoekeun sakabeh kadorakaän oerang Israil, djeung sakabeh ka-

masijatanana, hal sakabeh dosa-dosana; nja eta koe Haroen koedoe diteundeun kana hoeloe eta badot, bari toeloej dileupaskeun ka tĕgal lĕga, koe lantaran 22 hidji djalma noe geus sadija. 'Eta badot sina nanggoeng sakabeh kadorakaän maranehanana ka tanah noe rehe; seg badot teh koedoe dileupaskeun di tĕgal lĕga.

23 Tidinja Haroen koedoe asoep deui ka himah tĕpangan, tjoetjoel-tjoetjoel papakean lawon bodas, anoe dipake basa asoep ka kasoetjian, koedoe ditinggal-24 keun di dinja. 'Seug koedoe ngoembah deui awakna koe tjai, diĕnggon soetji, pek make papakeanana sasari; geus kitoe ka loewar, prak mĕtakeun koerban doeroekan ti sorangan, djeung koerban doeroekan ti djalma loba teja, njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina 25 sabab djalma loba. 'Sarta gadjih eta koerban dosa ge koe Haroen koedoe didoeroek dina altar.

26 Ari djalma noe ngaleupaskeun badot anoe keur Asasel teja, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan.

27 Ari eta sapi ngora koerban dosa, djeung eta badot koerban dosa, noe gĕtihna dibawa asoep, dipake njijeun karapihan di djĕro kasoetjian teja, [a] koedoe pada dika-loewarkeun ka loewareun pasanggrahan; pek koelitna, dagingna djeung 28 taina koedoe didoeroek koe seuneu. 'Ari noe ngadoeroek koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan. *a* p. 4 : 12; 6 : 30.

29 Ari ijeu teh pikoekoeh langgĕng ka maraneh: [a] dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal sapoeloeh, maraneh koedoe pada ngarĕndahkeun diri maraneh; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, boh priboemi, boh semah noe ngoembara di tĕngah ma-30 raneh. 'Karana dina poë eta maraneh bakal dipangnjijeunkeun karapihan, sangkan maraneh dibĕrĕsihan; sakabeh dosa-dosa maraneh bakal bĕrĕsih di pa-31 joeneun Pangeran. 'Nja eta teh ka maraneh [b] poë eureun, gĕde pisan, sarta koedoe pada ngarĕndahkeun diri mara-32 neh; pikoekoeh langgĕng. 'Ari panghoeloe, noe diminjakan sarta dikeupeulan, sina djadi panghoeloe, ngaganti bapana, nja eta noe koedoe njijeun karapihan, make papakean lawon bodas, papakean 33 soetji teja; 'pek njijeun karapihan hal kasoetjian, anoe soetji, djeung hal himah tĕpangan, sarta njijeun karapihan hal altar; kitoe deui panghoeloe-panghoeloe sarta djeung djalma noe loba, sakoer ahli pakoempoelan, koedoe pada dipangnjijeunkeun karapihan. *a* p. 23 : 27; 4 Moesa 29 : 7. *b* p. 23 : 32.

34 Noe tadi teh djadi pikoekoeh langgĕng ka maraneh; oerang Israil [a] sataoen sakali koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sakabeh dosa-dosana. Prak ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
a 2 Moesa 30 : 10; Ibr. 9 : 7.

PASAL 17.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, sarta ka sakabeh oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Ijeu teh pangandika, noe ditimbalkeun 3 koe Pangeran, kijeu pangandikana: 'Saha-saha djalma anak-intjoe Israil, anoe meuntjit sapi, atawa domba, atawa ĕmbe, di djĕro pasanggrahan, atawa noe 4 meuntjit di loewar pasanggrahan, 'hanteu disanggakeun ka lawang himah tĕpangan, teu dikoerbankeun ka Pangeran, ka hareupeun balandongan Pangeran mah, nja eta djalma diitoeng hoetang gĕtih, [a] asoep ngoetjoerkeun gĕtih, noe matak eta djalma koedoe dibasmi, di-5 leungitkeun ti tĕngah bangsana; 'soepaja oerang Israil pada njanggakeun koerbanna peuntjitan, anoe koe maranehanana sok dipeuntjit di tĕgal; koedoe disanggakeun ka Pangeran, ka lawang himah tĕpangan, ka panghoeloe; pek dipeuntjit di dinja, didjijeun koer-6 ban panarima baris ka Pangeran. 'Toeloej koe panghoeloe gĕtihna koedoe dikepretkeun ka altar Pangeran, noe di hareupeun lawang himah tĕpangan, sarta gadjihna koedoe didoeroek, pikeun aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran. 7 'Djadi eta teh teu meunang ngoerbankeun deui koerbanna peuntjitan [b] ka setan-setan, tĕgĕs djarinah, noeroet ka dinja. Noe tadi teh djadi pikoekoeh lang-

gĕng ka maranehanana, toeroen-toemoeroen. *a* p. 24 : 17. *b* 5 Moesa 32 : 17.

8 Sarta maneh koedoe mitjatoer deui ka darinja: Saha-saha djalma, anak-intjoe Israil, atawa semah noe ngoembara di tĕngah maranehanana, noe ngoerbankeun koerban doeroekan atawa koer- 9 ban peuntjitan, 'sarta hanteu dianteurkeun ka lawang himah tĕpangan, teu disanggakeun ka Pangeran mah, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana.

10 Djeung saha-saha djalma, anak-intjoe Israil, atawa semah noe ngoembara di tĕngah maranehanana, [a] noe ngahakan gĕtih, naon bae: [b] eta kami bakal njanghareup pameunteu ka djalma noe ngahakan gĕtih teh, sarta rek dibasmi, 11 dileungitkeun ti tĕngah bangsana. 'Karana njawana daging ajana dina gĕtih, sarta gĕtih koe kami dipaparinkeun ka maraneh dina altar, baris matak ngarapihkeun njawa maraneh; [c] karana nja gĕtih noe matak ngarapihkeun, tina lan- 12 taran njawa. 'Kitoe noe matak kami nimbalan ka oerang Israil: Saha-saha djalma bangsa maraneh teu meunang ngahakan gĕtih; kitoe keneh semah noe ngoembara di tĕngah maraneh, teu meunang ngahakan gĕtih. *a* p. 3 : 17. *b* p. 26 : 17; Djab. 34 : 17. *c* Ibr. 9 : 22.

13 Djeung saha-saha djalma oerang Israil, atawa semah noe ngoembara di tĕngah maranehanana, anoe meunangkeun sato atawa manoek noe wĕnang dihakan, djalan moro, [a] nja eta koedoe ngoetjoerkeun gĕtihna, sarta dirimboeenan koe 14 taneuh. 'Karana moenggoeh njawa sakabeh daging teja, [b] gĕtihna toenggal djeung njawana; [c] mana kami nimbalan ka oerang Israil: Gĕtih daging, naon bae, teu meunang dihakan koe maraneh; karana njawa sakabeh daging, nja eta gĕtihna; saha-saha noe ngahakan 15 eta, koedoe dibasmi. 'Djeung saha-saha djalma, priboemi atawa semah, [d] noe ngahakan anoe paeh bangkar atawa noe paeh disasaäk, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi ka boerit; 16 kakara bĕrĕsih. 'Sabalikna, oepama teu diseuseuh sarta hanteu mandi, estoe nanggoeng kadorakaänana. *a* 5 Moesa 12 : 24. *b* 5 Moesa 12 : 23. *c* p. 3 : 17. *d* 2 Moesa 22 : 31; 3 Moesa 11 : 39, 40.

PASAL 18.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe- 2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: [a] Ijeu kami 3 Pangeran, Allah maraneh. 'Maraneh [b] poma oelah migawe sapĕrti pagawean tanah Mĕsir, oeroet maraneh tjitjing; sarta poma oelah migawe tjara pagawean tanah Kanaän, anoe koe kami dikĕrsakeun maraneh diasoepkeun ka dinja; djeung oelah ngalakonan pikoekoeh 4 eta. 'Hoekoem kami noe koe maraneh koedoe dilampahkeun, djeung pikoekoeh kami noe koe maraneh koedoe diëstoekeun; nja eta noe koedoe dilakonan teh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. 5 'Mana koedoe ngestoekeun pikoekoeh kami reudjeung hoekoem kami; [c] tijaptijap manoesa, noe ngalampahkeun eta teh, tangtoe hiroep koe eta: ijeu kami Pangeran. *a* 2 Moesa 20 : 2. *b* 2 Moesa 23 : 24. *c* Jĕh. 20 : 11; Roem 10 : 5; Gal. 3 : 12.

6 Saha-saha djalma, [a] teu meunang njampeurkeun ka sanak-barajana, sĕdja moekakeun oratna: ijeu kami Pangeran. 7 'Maneh oelah moekakeun [b] orat bapa maneh atawa orat indoeng maneh; indoeng maneh eta teh, teu meunang ma- 8 neh moekakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun [c] orat pamadjikan bapa maneh; sasat orat bapa maneh eta teh. 9 'Orat doeloer maneh awewe, anak sabapa atawa anak saindoeng, didjoeroekeun di imah atawa didjoeroekeun di loewar, eta maneh oelah moekakeun 10 oratna. 'Orat intjoe maneh awewe, eta maneh oelah moekakeun oratna; karana 11 eta teh sasat orat maneh sorangan. 'Orat anak pamadjikan bapa maneh awewe, beunang ngajoegakeun bapa maneh, doeloer maneh eta teh, maneh oelah moe- 12 kakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer bapa maneh awewe; 13 baraja bapa maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer indoeng maneh awewe; karana baraja indoeng 14 maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer bapa maneh lalaki; oelah maneh njampeurkeun ka pamadjikana- 15 na; bibi maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun [d] orat minantoe; pamadjikan anak maneh eta teh; teu meunang ma-

16 neh moekakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun orat pamadjikan doeloer maneh; sasat orat doeloer maneh eta
17 teh. 'Maneh oelah moekakeun orat awewe sarta djeung orat anakna awewe; maneh oelah njokot intjoena awewe, sĕdja moekakeun oratna; baraja eta teh;
18 lampah kitoe roetjah. 'Sarta maneh oelah njokot awewe, [e] ditambahkeun ka doeloerna, sĕdja ditjandoeng, dek moekakeun oratna meungpeung eta hiroep keneh. *a* p. 20:11—21. *b* 1 Moesa 19:31. *c* 1 Moesa 35:22; 1 Kor. 5:1. *d* 1 Moesa 38:16. *e* 1 Moesa 29:27.

19 Djeung deui maneh [a] oelah njampeurkeun ka awewe, sĕdja moekakeun oratna, keur mangsana kakotoran kanadji-
20 san. 'Sarta maneh [b] oelah ngadjima ka pamadjikan batoer, noe matak kanadji-
21 san reudjeung eta. 'Djeung deui [c] anak maneh koe maneh oelah dibikeun njorang seuneu adjang si Molek, sarta maneh oelah ngahinakeun kana djĕnĕngan Allah maneh: ijeu kami Pangeran.
22 'Djeung deui maneh [d] oelah ngadjima ka
23 lalaki; lampah kitoe idjid. 'Sarta maneh [e] oelah ngadjima ka sasatoan, noe matak maneh kanadjisan koe eta; kitoe keneh awewe, oelah ngahareupan ka sato, malar didjima; lampah kitoe rĕgĕd. *a* p. 15: 24; 20:18. *b* 2 Sam. 11:4. *c* 3 Moesa 20:2; 5 Moesa 18:10; 2 Radja 21:6; 23:10. *d* 1 Moesa 19:5; Roem 1:27; 1 Kor. 6:10. *e* 5 Moesa 27:21.

24 Poma maraneh oelah nganadjiskeun diri koe sagala pĕrkara noe tadi; [a] karana bangsa-bangsa, noe koe kami rek disingkirkeun ti hareupeun maraneh, sok pada nganadjiskeun diri koe sagala
25 pĕrkara noe kitoe, 'datang ka [b] tanahna kanadjisan; noe matak kami njiksakeun kadorakaänana ka dinja, sarta tanah teh
26 ngoetahkeun priboemina. 'Sabalikna maraneh koedoe pada ngestoekeun pikoekoeh kami reudjeung hoekoem kami, sarta oelah ngalampahkeun sagala kaidjidan kitoe, boh priboemi, boh semah noe ngoem-
27 bara di tĕngah maraneh. 'Karana djalma eusi tanah, anoe ti heulaeun maraneh, sok pada ngalampahkeun kaidjidan
28 kitoe, wani tanah teh kanadjisan. 'Soepaja maraneh [c] oelah datang ka dioetahkeun koe tanah, ana koe maraneh dinadjiskeun; sakoemaha ngoetahkeunana eta
29 bangsa, noe ti heulaeun maraneh. 'Karana saha-saha noe ngalampahkeun sagala kaidjidan kitoe, nja eta djalma noe ngalampahkeun teh koedoe dibasmi, di-
30 leungitkeun ti tĕngah bangsana. 'Mana maraneh koedoe pada ngadjaga kana djagaän kami, oelah ngalampahkeun pikoekoeh noe aridjid, anoe sok dilampahkeun ti heulaeun maraneh, sarta maraneh poma oelah nganadjiskeun diri koe noe kitoe: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* 2 Radja 17:8, 15. *b* Esra 9:11. *c* p. 20:22.

PASAL 19.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu
2 pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka padjĕmoehan oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: [a] Maraneh sing pada soetji; karana kami Pangeran, Allah maraneh teh, soetji. *a* p. 11:44; 20:7, 26; 1 Petr. 1:16.

3 Maraneh, hidji-hidji djalma, [a] koedoe masing sijeun koe indoeng sarta koe bapa, djeung [b] koedoe pada nĕtĕpkeun sabat kami: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* 2 Moesa 20:12. *b* 2 Moesa 31:13; 3 Moesa 26:2.

4 Maraneh oelah njanghareupan ka brahala, [a] sarta oelah njarijeun aällahan sipat tjitak: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* 2 Moesa 20:23; 3 Moesa 26:1.

5 Djeung lamoen maraneh ka Pangeran ngoerbankeun koerban panarima, dikoerbankeunana teh sing malar mara-
6 neh pikamanaheun. 'Dihakanna [a] koedoe dina poëan maraneh ngoerban, sarta dina isoekna; ari sesana, noe nĕpi kana poë noe katiloe, koedoe didoeroek koe
7 seuneu.' Sabalikna, oepama dihakan dina poë noe katiloe mah, lampah kitoe ma-
8 tak idjid, teu kamanah. 'Saha-saha djalma noe ngahakan, nanggoeng kadorakaänana, sabab nganistakeun barang soetji kagoengan Pangeran; ari djalma noe kitoe koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. *a* p. 7:15.

9 Sarta [a] mangsa maraneh keur diboewat piboewateun lahan maraneh, djoeroe lahan maneh dipiboewatanana oelah dibejakkeun teuing, djeung heutjakna keur maneh diboewat oelah rek dipoeloeng.
10 'Kitoe deui maneh oelah moepoerian kĕbon anggoer maneh, sarta noe ragrag

boewah anggoer maneh oelah rek dipoeloeng; [b] koedoe koe maneh diingkeun adjang noe kabalangsak sarta adjang semah: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* p. 23 : 22. *b* 5 Moesa 24 : 19.

11 Maraneh [a] oelah maling, djeung oelah bohong, sarta oelah tjidra, batoer pada batoer. *a* 2 Moesa 20 : 15, 16; Ep. 4 : 25.

12 Djeung maraneh [a] oelah soempah njĕboet djĕnĕngan kami, kalawan tjidra, matak maneh nganistakeun kana djĕnĕngan Allah maneh: ijeu kami Pangeran. *a* 2 Moesa 20 : 7.

13 Maneh oelah nganijaja ka batoer, sarta oelah dikarinah. [a] Boeroehan djalma noe koeli oelah dipeutingkeun di maneh tĕpi ka isoek. *a* 5 Moesa 24 : 14.

14 Maneh oelah njapa ka noe torek, djeung oelah neundeun tatadjongan ka hareupeun noe lolong, sarta maneh koedoe sijeun koe Allah maneh: ijeu kami Pangeran.

15 Maraneh oelah milampah bengkok dina ngahoekoeman; [a] oelah ngadjoengdjoengkeun beungeut djalma noe malarat, djeung oelah moendjoelkeun beungeut djalma noe gĕde; nja ngahoekoeman teh ka batoer koedoe sing sabĕnĕrna. *a* 2 Moesa 23 : 6.

16 Maneh oelah lakoe ngoepat di bangsa maneh; maneh oelah aja pangarah ka gĕtih batoer: ijeu kami Pangeran.

17 Maneh [a] oelah geuleuh ka doeloer maneh di sadjĕro hate; [b] koedoe ngingĕtan ka batoer, oelah datang ka maneh nanggoeng dosa tina hal manehanana.

18 'Maneh [c] oelah malĕskeun diri, djeung oelah ambĕk kadalon-dalon ka sasama bangsa maneh; [d] nja koedoe njaäh ka batoer sapĕrti ka diri sorangan: ijeu kami Pangeran. *a* 1 Joh. 3 : 15. *b* Mat. 18 : 15; Loek. 17 : 3. *c* Roem 12 : 19. *d* Mat. 22 : 39; Roem 13 : 9; Gal. 5 : 14; Jak. 2 : 8.

19 Maraneh koedoe pada ngestoekeun pikoekoeh kami. [a] Sato maneh oelah diëweankeun ka sedjen bangsa; lahan maneh oelah disĕbaran doewa roepa, sarta awak maneh oelah make papakean doewa sipat tjatjampoeran. *a* 5 Moesa 22 : 9—11.

20 Djeung lamoen aja lalaki, [a] ngadjima ka hidji awewe anoe djadi eusi imah, sarta geus dipatjang-patjangkeun ka lalaki sedjen, tapi tatjan ditĕboes, atawa tatjan dimĕrdikakeun: nja eta koedoe dirangket; moal diparaehan, sabab awewena teu mĕrdika. 21 'Sarta eta djalma koedoe njanggakeun pikoerbaneunana kasalahan ka Pangeran, ka hareupeun lawang himah tĕpangan; hidji domba lalaki pikoerbaneun kasalahan. 22 'Pek koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, koe lantaran eta domba pikoerbaneun kasalahan, di pajoeneun Pangeran, tina sabab dosana noe dilampahkeun; tangtoe meunang panghampoera pĕrkara dosana noe dilampahkeun. *a* 2 Moesa 21 : 8.

23 Sarta lamoen maraneh geus asoep ka eta tanah, geus kitoe mĕlak tatangkalan baris hakaneun, nja eta boewahna koe maraneh koedoe diangkĕn tatjan disoenatan; tiloe taoen lilana koe maraneh koedoe diangkĕn tatjan disoenatan; teu meunang dihakan. 24 'Ari dina taoen noe kaopat sakabeh boewahna pisoetjieun, baris moedji ka Pangeran. 25 'Dĕmi dina taoen noe kalima mah boewahna pek koe maraneh hakan; dipalarna soepaja tambah beubeunanganana keur maraneh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

26 Maraneh [a] oelah ngahakan naon-naon kalawan gĕtihna. Maraneh oelah milampah tĕnoeng, djeung oelah milampah petangan. 27 'Maraneh [b] oelah ngoeroed sisi hoeloe maraneh, malar boeleud; djeung oelah ngaroeksakkeun sisi djanggot maneh. 28 'Maraneh [c] oelah noerihan awak maraneh sabab aja noe paeh, djeung oelah make toelisan disoengging di diri maraneh: ijeu kami Pangeran. *a* p. 3 : 17. *b* p. 21 : 5. *c* 5 Moesa 14 : 1.

29 Maneh oelah nganistakeun anak maneh awewe, disina djinah; [a] soepaja eusi tanah oelah djarinah, anoe matak tanah teh pinoeh koe karoetjahan. *a* 5 Moesa 23 : 17.

30 Maraneh koedoe nĕtĕpkeun sabat kami, djeung koedoe sarijeun koe kasoetjian kami: ijeu kami Pangeran.

31 Maraneh oelah njanghareupan ka [a] noe njaroemah atawa ka noe ngoesoemah; oelah ditarejang, matak nganadjiskeun diri koe eta: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* p. 20 : 6, 27.

32 Tina sabab djalma hoewisan maneh koedoe hoedang, djeung koedoe ngahormatan ka pasĕmon djalma kolot, sarta

koedoe sijeun koe Allah maneh: ijeu kami Pangeran.

33 Sarta lamoen aja semah noe ngoembara di maneh, dina tanah maraneh, [a] eta koe maraneh oelah diteungteuinga-34 nan. 'Ari semah noe ngoembara di maraneh, koe maraneh koedoe diakoe sapĕrti ka priboemi, batoer maraneh; [b] nja koedoe njaäh ka dinja, sapĕrti ka diri sorangan; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mĕsir: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a 2 Moesa 22 : 21. *b* 5 Moesa 10 : 19.

35 Maraneh oelah milampah bengkok dina ngahoekoeman, dina oekoeran, dina 36 timbangan, atawa dina takĕran. 'Koedoe baroga [a] taradjoe bĕnĕr, batoe bĕnĕr, epa bĕnĕr djeung ĕhin bĕnĕr: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir.

a 5 Moesa 25 : 13.

37 Masing [a] pada ngestoekeun sakabeh pikoekoeh kami djeung sakabeh hoekoem kami, sarta lalampahkeun koe maraneh: ijeu kami Pangeran. *a* p. 20 : 8.

PASAL 20.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, ki-2 jeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer deui ka oerang Israil: Saha-saha djalma, oerang Israil, atawa semah noe ngoembara di Israil, [a] anoe mikeun anakna ka si Molek teja, pasti koedoe dipaehan; djalma eusi tanah koedoe nga-3 baledogan ka dinja koe batoe. 'Eta kami [b] bakal njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe teh, sarta rek dibasmi, dileungitkeun ti tĕngah bangsana; karana eta teh mikeun anakna ka si Molek, noe matak nganadjiskeun kasoetjian kami, sarta nganistakeun djĕ-4 nĕngan kami noe soetji. 'Djeung oepama djalma eusi tanah ngalalijeuskeun matana ti djalma noe kitoe, mangsa eta mikeun anakna ka si Molek, han-5 teu pek dipaehan: 'tangtoe kami njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe sarta ka sabangsana, bari dirina djeung sakoer noe djarinah noeroet ka manehanana, miloe djarinah noeroet ka si Molek teh, koe kami dibasmi, dileu-6 ngitkeun ti tĕngah bangsana. 'Kitoe keneh djalma, [c] noe njanghareupan ka noe njaroemah atawa ka noe ngoesoemah, matak djinah noeroet ka dinja, eta kami tangtoe njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe, seug koe kami dibasmi, dileungitkeun ti tĕngah 7 bangsana. 'Mana maraneh koedoe njaroetjikeun diri sorangan, masing pada soetji; karana kami Pangeran, Allah 8 maraneh teh, soetji. 'Sarta koedoe pada ngestoekeun pikoekoeh kami, djeung dilalampahkeun: [d] ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maraneh. *a* p. 18 : 21.

b p. 17 : 10. *c* p. 19 : 31. *d* 2 Moesa 31 : 13.

9 Lamoen aja djalma [a] noe njapa ka bapana atawa ka indoengna, pasti koedoe dipaehan. Eta teh njapa ka bapana atawa ka indoengna: dosana malik ka dirina. *a* 2 Moesa 21 : 17.

10 Djeung saha-saha djalma [a] noe ngaranjed ka pamadjikan hidji djalma, sapedah ngaranjed ka pamadjikan batoer, pasti koedoe dipaehan, noe ngaranjed 11 djeung noe diranjedan. 'Sarta saha-saha [b] noe ngĕdĕng djeung pamadjikan bapana, sasat moekakeun orat bapana; pasti koedoe dipaehan doewanana: do-12 sana malik ka daririna. 'Sarta saha-saha [c] noe ngĕdĕng djeung minantoena awewe, pasti koedoe dipaehan doewanana; pada migawe karĕgĕdan: dosana ma-13 lik ka daririna. 'Djeung saha-saha [d] noe ngadjima ka lalaki, doewanana migawe kaidjidan; pasti koedoe diparaehan: 14 dosana malik ka daririna. 'Djeung saha-saha [e] noe miĕwe ka hidji awewe sarta djeung indoengna, roetjah lampah kitoe teh; [f] koedoe didoeroek koe seuneu, lalakina djeung awewena, da teu meunang aja lampah roetjah di tĕngah 15 maraneh. 'Sarta saha-saha [g] noe ngadjima ka sasatoan, pasti koedoe dipaehan; satona ge koe maraneh koedoe 16 dipodaran. 'Kitoe keneh awewe, noe njampeurkeun ka sato, naon bae, malar didjima, nja eta awewe koe maneh koedoe dipodaran sarta djeung satona; pasti koedoe dipaehan: dosana 17 malik ka darinja. 'Sarta saha-saha noe njokot doeloerna awewe, [h] anak sabapa atawa anak saindoeng, seg ngarasa oratna, djeung eta ngarasa orat manehanana, katjĕlaän eta teh; koedoe pada dibasmi di hareupeun djalma-djalma bangsa maranehanana; eta moekakeun orat doeloerna awewe, estoe nanggoeng

18 kadorakaänana. 'Sarta saha-saha [i] noe ngĕdĕng djeung awewe noe keur palangan, moekakeun oratna, ditarandjangan palawanganana, djeung eta awewe moekakeun palawanganana gĕtih, nja eta doewanana koedoe dibasmi, dileu-
19 ngitkeun ti tĕngah bangsana. 'Djeung deui [j] maneh oelah moekakeun orat doeloer indoeng maneh awewe, atawa doeloer bapa maneh awewe; karana noe kitoe narandjangan barajana; estoe pa-
20 da nanggoeng kadorakaänana. 'Sarta saha-saha [k] noe ngĕdĕng djeung pamadjikan pamanna, sasat moekakeun orat pamanna; pada nanggoeng dosana; pasti
21 paraeh teu boga anak. 'Djeung saha-saha [l] noe njokot pamadjikan doeloerna, lampah kitoe teh kotor, sasat moekakeun orat doeloerna; moal baroga anak. *a* 5 Moesa 22 : 22; Joh. 8 : 5. *b* p. 18 : 8. *c* p. 18 : 15. *d* p. 18 : 22. *e* p. 18 : 17. *f* 1 Moesa 38 : 24. *g* p. 18 : 23; 2 Moesa 22 : 19. *h* p. 18 : 9, 11. *i* p. 18 : 19. *j* p. 18 : 12, 13. *k* p. 18 : 14. *l* p. 18 : 16.

22 Eta maraneh koedoe pada ngestoekeun sakabeh pikoekoeh kami djeung sakabeh hoekoem kami, sarta lalampahkeun, [a] soepaja maraneh oelah datang ka dioetahkeun koe tanah, anoe koe kami dikĕrsakeun maraneh diasoep-
23 keun ka dinja, soepaja diĕnggonan. 'Poma oelah ngalakonan pikoekoeh bangsa, noe koe kami rek disingkirkeun ti hareupeun maraneh; karana eta sok pada migawe sakabeh noe kitoe pĕtana, noe matak kami teh bosĕn ka darinja.
24 'Sarta maraneh koe kami geus dilahiran kijeu: [b] Maraneh noe bakal kawarisan tanah eta bangsa; koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, soepaja kamilik; nja tanah anoe labar-leber tjisoesoe reudjeung madoe: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngabina-
25 keun maraneh ti bangsa noe loba. 'Ari maraneh teh [c] koedoe ngabinakeun sato anoe bĕrĕsih djeung noe nadjis, kitoe deui manoek anoe bĕrĕsih djeung noe nadjis, sarta oelah nganistakeun diri koe lantaran sato, atawa koe lantaran manoek, atawa koe sakabeh noe tingkarajap di boemi, sakoer bae anoe koe kami dibinakeun, didamĕl nadjis
26 ka maraneh. 'Djadi maraneh teh [d] masing pada soetji baris ka kami; karana kami Pangeran teh soetji, [e] sarta maraneh koe kami dibinakeun ti bangsa noe loba, soepaja djadi kagoengan ka-
27 mi. 'Djeung lamoen aja djalma lalaki atawa awewe, [f] anoe kasaroemahan atawa koekoesoemahan, pasti koedoe dipaehan, dibaledogan koe batoe: dosana malik ka daririna. *a* p. 18 : 28. *b* 2 Moesa 3 : 8. *c* p. 11 : 43. *d* p. 19 : 2. *e* 1 Radja 8 : 53. *f* p. 19 : 31; 1 Sam. 28 : 7; Lal. 16 : 16.

PASAL 21.

Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa, kijeu: Maneh koedoe mitjatoer ka panghoeloe-panghoeloe, anak Haroen, kijeu nja omong maneh ka darinja: [a] Oelah aja noe nganadjiskeun diri dina
2 bangsana, koe karana noe paeh. 'Ngan koe karana barajana noe pĕrnah deukeut, nja koe karana indoengna, djeung koe karana bapana, sarta koe karana anakna lalaki, djeung koe karana anakna awewe, kitoe deui koe kara-
3 na doeloerna lalaki, 'djeung koe karana doeloerna awewe, anoe masih landjang, anoe deukeut keneh ka manehanana, tatjan lakian: panghoeloe meunang oge
4 nganadjiskeun diri. 'Pedah djoeragan dina bangsana, noe matak teu meunang nganadjiskeun atawa nganista-
5 keun diri. 'Teu meunang [b] ngagoendoelan sirahna, djeung teu meunang njoekoer sisi djanggotna, sarta teu pisan
6 meunang noerihan awakna. 'Koedoe masing saroetji baris ka Allahna, sarta oelah nganistakeun kana djĕnĕngan Allahna; karana koerban seuneu kagoengan Pangeran, [c] kadaharan Allahna, nja panghoeloe noe ngahatoerkeun; mana
7 koedoe saroetji. 'Teu meunang mirabi ka dajang atawa ka noe hina, djeung teu meunang mirabi ka awewe anoe disĕrahkeun koe salakina; karana panghoe-
8 loe teh soetji baris ka Allahna. 'Noe matak eta koe maneh koedoe diangkĕn [d] soetji; karana kadaharan Allah maneh, nja eta noe ngahatoerkeun; koedoe koe maneh diangkĕn soetji; [e] karana ijeu kami Pangeran, noe njoetjikeun ka ma-
9 raneh teh, soetji. 'Sarta lamoen aja anak panghoeloe noe awewe, nganistakeun diri, milampah djinah, nja eta nganistakeun ka bapana; koedoe didoeroek koe seuneu. *a* p. 22 : 4. *b* p. 19 : 27, 28. *c* 4 Moesa 28 : 2. *d* 2 Moesa 28 : 36; Ibr. 7 : 26. *e* p. 20 : 8.

10 Djeung deui panghoeloe gĕde, noe didjĕnĕngkeun ti lĕbah doeloer-doeloerna, noe dikoetjoeran sirahna koe minjak lisah, [a] sarta dikeupeulan, sina make papakean teja, eta [b] teu meunang moeroetjoel sirahna, djeung teu meunang njosoëk papakeanana. 11 'Sarta teu meunang ngadatangan majit djalma, saha bae; teu meunang nganadjiskeun diri, nadjan koe karana bapana atawa koe karana indoengna. 12 'Djeung [c] teu meunang ka loewar ti kasoetjian, sangkan oelah matak nganistakeun kana kasoetjian Allahna; karana dimakoetaän koe minjak lisah ti Allahna: ijeu kami Pangeran. 13 'Sarta mirabina [d] koedoe ka hidji awewe noe parawan. 14 'Randa, atawa popotongan, atawa noe hina, atawa dajang: ka noe kitoe eta teu meunang mirabi; ari mirabina ngan meunang ka parawan bangsana sorangan; 15 'soepaja oelah matak nganistakeun ka anak-intjoena dina bangsana; karana ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka manehanana.

a p. 8 : 33. *b* p. 10 : 6. *c* p. 10 : 7. *d* 2 Kor. 11 : 2.

16 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 17 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer deui ka Haroen, kijeu nja pok: Saha-saha djalma, anak-intjoe maneh, satoeroenan-toeroenanana, noe aja tjatjadna, teu meunang ngadeuheusan, ngahatoerkeun kadaharan Allahna. 18 'Karana sakoer djalma noe aja tjatjadna teu meunang ngadeuheusan; sapĕrti djalma noe lolong, atawa noe ngempor, atawa noe soempoeng, atawa noe tjenggeh; 19 'atawa djalma noe boentoeng soekoe atawa noe boentoeng leungeun; 20 'atawa noe bĕngkoeng, atawa noe pĕndek, atawa noe tjeor panonna, atawa noe boedoeg, atawa noe rodek, atawa noe rĕmĕk laranganana. 21 'Sakoer djalma, anak-intjoe panghoeloe Haroen, anoe aja tjatjadna, teu meunang marĕk, ngahatoerkeun koerban seuneu kagoengan Pangeran; aja tjatjadna, noe matak teu meunang marĕk, ngahatoerkeun kadaharan Allahna. 22 'Ari kadaharan Allahna, barang soetji, nadjan noe pangsoetji-soetjina oge, meunang koe eta dihakan; 23 'ngan teu meunang ngadatangan kana reregan, djeung teu meunang njampeurkeun kana altar, pedah aja tjatjadna; soepaja oelah matak nganistakeun kana kasoetjian kami; karana ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maranehanana.

24 Prak koe Moesa dilahirkeun ka Haroen, djeung ka poetrana lalaki, sarta ka oerang Israil sakabeh.

PASAL 22.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe mitjatoer deui ka Haroen djeung ka anakna lalaki, sina njĕgah ka barang soetji ti oerang Israil, anoe koe eta disaroetjikeun ka kami; oelah nganistakeun kana djĕnĕngan kami noe soetji: ijeu kami Pangeran. 3 'Koedoe ngomong kijeu maneh ka darinja: Satoeroenan-toeroenan maraneh, sakoer djalma, anak-intjoe maraneh, anoe njampeurkeun ka barang soetji, noe koe oerang Israil disaroetjikeun ka Pangeran, sabot manehanana keur kanadjisan, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti pajoeneun kami: ijeu kami Pangeran. 4 'Saha-saha djalma, anak-intjoe Haroen, noe boga kasakit lepra atawa [a] noe bĕngang, teu meunang ngahakan barang soetji, tĕpi ka bĕrĕsih deui. Djeung saha-saha noe antĕl kana naon-naon noe kanadjisan koe majit, atawa djalma [b] noe ka loewar tji-kama, 5 'atawa djalma noe antĕl kana naon-naon [c] bangsa noe tingkarajap, anoe matak dirina kanadjisan, atawa ka manoesa, anoe matak dirina kanadjisan, naon bae kanadjisanana: 6 'eta djalma noe antĕl ka noe kitoe teh [d] bakal kanadjisan tĕpi ka boerit, sarta teu meunang ngahakan barang soetji; satĕgĕsna koedoe mandi koe tjai, 7 'sarta ari geus soeroep panon-poë, eta djadi bĕrĕsih; kakara meunang deui ngahakan barang soetji, sabab nja eta rĕdjĕkina. 8 'Noe paeh bangkar [e] sarta noe paeh disasaäk teu meunang koe eta dihakan, da tangtoe kanadjisan koe noe kitoe: ijeu kami Pangeran. 9 'Djadi eta teh koedoe pada ngadjaga kana djagaän kami; oelah datang ka nanggoeng dosa sarta oelah datang ka paeh lantaran kitoe, pedah dinistakeun: [f] ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maranehanana.

a p. 15 : 2. *b* p. 15 : 16. *c* p. 11 : 29. *d* p. 11 : 24. *e* 2 Moesa 22 : 31. *f* p. 20 : 8.

10 Ari deungeun-deungeun, saha bae, teu meunang ngahakan barang soetji; anoe

madjik di panghoeloe, sarta noe boeboeroeh, teu meunang ngahakan barang soetji. [11] 'Tatapi lamoen aja djalma beunang panghoeloe meuli koe doewitna, nja eta meunang noeroet ngahakan; kitoe deui noe asal didjoeroekeun di imahna, nja eta pada meunang noeroet ngahakan rĕdjĕkina. [12] 'Djeung lamoen panghoeloe boga anak awewe, noe lakian ka deungeun-deungeun, eta teu meunang ngahakan hatoeran barang soetji. [13] 'Tatapi lamoen panghoeloe boga anak, anoe randa, atawa popotongan, sarta teu bogaeun anak, toeloej balik deui ka imah bapana, nja eta meunang noeroet ngahakan rĕdjĕki bapana, sapĕrti keur basana boedak; ari deungeun-deungeun mah, saha bae, teu meunang ngahakan eta. [14] 'Sarta lamoen aja djalma ngahakan barang soetji, djalan kaloeloepoetan, nja eta barang soetji teh koedoe diganti, [a] sarta ditambahan sapĕrlimana, sok diselehkeun ka panghoeloe. [15] 'Djadi maranehanana teu meunang nganistakeun kana barang soetji ti oerang Israil, anoe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran; [16] 'tangtoe matak maranehanana ka oerang Israil nanggoengkeun kadorakaän, mawa kana salah, lantaran ngahakan barang soetji ti eta; karana ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maranehanana.

a p. 5:16; 6:5; 4 Moesa 5:7.

[17] Ngandika deui Pangeran ka Moesa, [18] kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen, djeung ka anakna lalaki, sarta ka sakabeh oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Sahasaha djalma, oerang Israil, atawa noe ngoembara di Israil, anoe ngahatoerkeun koerbanna, boh [a] koerbanna panadaran, naon bae, boh pangabaktina bawaning soeka, naon bae, anoe dihatoerkeun ka Pangeran baris koerban doeroekan: [19] 'soepaja maraneh [b] pikamanaheun, [koedoe ngahatoerkeun] noe taja tjatjadna, sarta lalaki, bangsa sapi, bangsa domba, atawa bangsa ĕmbe. [20] 'Sakoer noe aja tjatjadna mah [c] teu meunang koe maraneh dikoerbankeun; karana moal matak maraneh pikamanaheun. [21] 'Sarta lamoen aja djalma noe ngahatoerkeun koerban panarima ka Pangeran, baris nĕkanan nadar atawa baris pangabakti bawaning soeka, bangsa sapi atawa bangsa ĕmbe-domba, koedoe noe taja tjatjadna, soepaja pikamanaheun; teu meunang aja tjatjadna, naon bae. [22] 'Anoe lolong, atawa noe potong, atawa noe raheut, atawa noe borok, atawa noe boedoeg, atawa noe rodek: [d] noe kitoe teu meunang koe maraneh dikoerbankeun ka Pangeran, djeung teu meunang koe maraneh dipake koerban seuneu dina altar, baris ka Pangeran. [23] 'Ari sapi djeung domba, noe tjenggeh, atawa noe koerang anggahotana, meunang koe maraneh dipake pangabakti bawaning soeka; dĕmi kana koerban panadaran mah moal pikamanaheun. [24] 'Ari noe kontolna didĕmpet, dirĕmĕkkeun, dikĕnjang, atawa dikeureut, teu meunang koe maraneh dikoerbankeun ka Pangeran; malah maraneh teu meunang migawe kitoe di djĕro tanah maraneh. [25] 'Sarta ti leungeun djalma sedjen nagara maraneh teu meunang ngahatoerkeun [e] kadaharan Allah maraneh, sakoer noe kitoe pĕtana; karana noe kitoe teh aja karoeksakanana, aja tjatjadna, moal matak maraneh pikamanaheun.

a p. 7:16. *b* p. 1:3. *c* 5 Moesa 15:21; 17:1; Mal. 1:8. *d* Mal. 1:13, 14. *e* p. 21:6.

[26] Ngandika deui Pangeran ka Moesa, [27] kijeu pangandikana: 'Sapi, atawa domba, atawa ĕmbe, lamoen didjoeroekeun, [a] sina toedjoeh poë lilana aja di handapeun indoengna; ari ti sĕmĕt poë noe kadalapan ka-loehoerkeun pikamanaheun dipake koerban seuneu baris ka Pangeran. [28] 'Djeung deui sapi atawa domba teu meunang koe maraneh dipeuntjit dibarĕngkeun djeung anakna, dina poë sahidji. [29] 'Djeung lamoen maraneh ka Pangeran ngoerbankeun [b] koerban pamoedji, dikoerbankeunana teh sing malar maraneh pikamanaheun. [30] 'Koedoe dihakan dina poë harita; [c] oelah aja noe dikarikeun tĕpi ka isoek: ijeu kami Pangeran. [31] 'Eta maraneh sing pada ngestoekeun timbalan kami, sarta lalampahkeun: ijeu kami Pangeran. [32] 'Djeung maraneh poma oelah nganistakeun kana djĕnĕngan kami noe soetji; satĕgĕsna kami kĕrsa disoetjikeun di tĕngah oerang Israil: ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maraneh; [33] 'anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir, kĕrsa djadi Allah maraneh: ijeu kami Pangeran.

a 2 Moesa 22:30. *b* p. 7:12. *c* p. 7:15.

PASAL 23.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Ari pesta Pangeran, anoe koe maraneh koedoe dioewarkeun pakoempoelan soetji, nja ijeu pesta kami teh:

3 Gĕnĕp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean; [a] ari poë noe katoedjoeh nja eta poë eureun, gĕde pisan, pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; nja sabat eta teh, kagoengan Pangeran, di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing.

a 2 Moesa 20:8.

4 Nja ijeu pesta Pangeran, pakoempoelan soetji, [a] anoe koe maraneh koedoe 5 dioewarkeun dina mangsana: 'dina boelan noe mimiti, dina tanggal opat wĕlas, antara sore djeung boerit, paska baris 6 ka Pangeran. 'Ari dina tanggal lima wĕlas, boelan eta keneh, [b] pesta roti teu ragian baris ka Pangeran; toedjoeh poë lilana maraneh koedoe ngahakan roti 7 teu ragian. 'Dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngadĕg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalam- 8 pahkeun pagawean naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran, toedjoeh poë lilana. Ari dina poë noe katoedjoeh pakoempoelan soetji deui; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon.

a 2 Moesa 23:14; 5 Moesa 16.
b 2 Moesa 12:15, 18.

9 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 10 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe kami dipaparinkeun ka maraneh, geus kitoe koe maraneh diboewat piboewateunana, seg maraneh koedoe nganteurkeun loeloegoe piboewateun maraneh sabeungkeu- 11 tan ka panghoeloe. 'Tidinja koe panghoeloe eta beungkeutan koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, soepaja matak maraneh pikamanaheun; diasongkeunana koe panghoeloe sabada 12 poë sabat, isoekna. 'Sarta mangsa poëan ngasongkeun eta beungkeutan, maraneh koedoe njanggakeun anak domba sasiki, noe taja tjatjadna, oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan baris ka Pange- 13 ran; 'djeung pikoerbaneunana kadaharan, doewa-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs, ditjampoer minjak, pikoerbaneun seuneu baris ka Pangeran, aämbeuan matak sĕdĕp; kitoe deui pikoerbaneunana inoe- 14 man, anggoer saparapat hin. 'Eta maraneh teu meunang ngahakan roti, atawa beunang njangraj, atawa gandoem baseuh, tĕpi ka poë harita, datang ka maraneh geus njanggakeun eta koerban Allah maraneh. Pikoekoeh langgĕng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing.

15 Geus kitoe maraneh ti sĕmĕt isoekna, sabada sabat, ti poëan maraneh njanggakeun beungkeutan koerban asongan teja, [a] koedoe milang keur diri maraneh toedjoeh minggoe, masing djĕ- 16 djĕg, 'nĕpi ka bada sabat noe katoedjoeh, isoekanana; djadi maraneh koedoe milang lima poeloeh poë; didinja maraneh ka Pangeran koedoe ngahatoerkeun koerban kadaharan noe anjar. 17 'Eta maraneh ti sagala ĕnggon maraneh tjitjing koedoe njanggakeun roti doewa siki, pikoerbaneun asongan, doewa-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs, dibeuleumna make dihaseuman heula; [b] 18 tjikal eta teh baris ka Pangeran. 'Djaba ti eta roti maraneh koedoe ngahatoerkeun anak domba toedjoeh siki, anoe taja tjatjadna, oemoer sataoen, djeung sapi ngora lalaki sasiki, sarta domba lalaki doewa siki, pikoerbaneun doeroekan baris ka Pangeran; [c] kitoe deui pikoerbaneunana kadaharan djeung pikoerbaneunana inoeman; djadi koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp, baris 19 ka Pangeran. 'Djeung deui maraneh koedoe njanggakeun ĕmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa, djeung anak domba doewa siki, oemoer sataoen, 20 pikoerbaneun panarima. 'Pek eta teh koe panghoeloe koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, kalawan roti tjikal teja, baris koerban asongan, reudjeung noe doewa anak domba teja; soetji eta teh, kagoengan Pangeran, adjang pang- 21 hoeloe. 'Sarta maraneh dina poë harita koedoe ngoewarkeun, [d] eta maraneh dikĕrsakeun pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun paga-

wean naon-naon. Pikoekoeh langgĕng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing. 22 'Sarta [e] mangsa maraneh keur diboewat piboewateun lahan maraneh, djoeroe lahan maneh dipiboewatanana oelah dibejakkeun teuing, djeung heutjakna keur maneh diboewat oelah rek dipoeloeng; [f] koedoe koe maneh diingkeun adjang noe kabalangsak sarta adjang djalma ngoembara: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* 5 Moesa 16 : 9. *b* p. 2 : 12. *c* 4 Moesa 15 : 4—12. *d* 4 Moesa 28 : 26. *e* p. 19 : 9. *f* 5 Moesa 24 : 19.

23 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 24 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: [a] Dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal hidji, maraneh koedoe ngadĕg poë eureun, pangingĕt-ngingĕt, make sĕngek sangkakala, pakoempoelan soetji. 25 'Didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran. *a* 4 Moesa 29 : 1.

26 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, ki- 27 jeu pangandikana: 'Malah-malah [a] tanggal sapoeloeh, boelan noe katoedjoeh keneh, nja eta poë pangrapihan; didinja maraneh koedoe ngadĕg pakoempoelan soetji, sarta koedoe pada ngarĕndahkeun diri maraneh; djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seu- 28 neu ka Pangeran. 'Dina poë harita maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, wantoe-wantoe poë pangrapihan eta teh, paranti ngarapihkeun diri maraneh ka pajoeneun Pangeran, Allah 29 maraneh. 'Karana oenggal-oenggal djalma noe teu ngarĕndahkeun diri dina poë harita, nja eta koedoe dibasmi, di- 30 leungitkeun ti bangsana. 'Sarta oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poë harita, nja eta djalma koe kami rek dileungit- 31 keun ti tĕngah bangsana. 'Maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; pikoekoeh langgĕng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di saka- 32 beh ĕnggon maraneh tjitjing. 'Poë eureun [b] gĕde pisan eta teh ka maraneh, djeung koedoe pada ngarĕndahkeun diri maraneh; dina tanggal salapan, wantji boerit, maraneh koedoe prak milampah eta poë eureun maraneh, ti boerit tĕpi ka boerit deui. *a* p. 16. *b* p. 16 : 31.

33 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 34 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: [a] Dina tanggal lima wĕlas, boelan noe katoedjoeh keneh, pesta saoeng bĕbĕtek, lilana toedjoeh poë, baris ka Pangeran. 35 'Dina poë noe mimiti pakoempoelan soetji; oelah ngalampahkeun pagawean 36 naon-naon. 'Toedjoeh poë lilana maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran; [b] dina poë noe kadalapan maraneh koedoe ngadĕg deui pakoempoelan soetji, djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran; panoetoep pesta eta teh; oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon. *a* 2 Moesa 23 : 16; 4 Moesa 29 : 12; 5 Moesa 16 : 13. *b* Joh. 7 : 37.

37 Nja eta teh pesta Pangeran, anoe koe maraneh koedoe dioewarkeun pakoempoelan soetji, baris ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran, koerban doeroekan, koerban kadaharan, koerban peuutjitan djeung koerban inoeman, sabakoe-sabakoena dina oenggal-oenggal 38 poë. 'Kadjaba ti sabat Pangeran, djeung kadjaba ti sagala hatoeran maraneh, djeung kadjaba ti sakabeh panadaran maraneh, sarta kadjaba ti sakabeh pangabakti maraneh bawaning soeka, noe koe maraneh disanggakeun ka Pangeran.

39 Djadi dina tanggal lima wĕlas, boelan noe katoedjoeh, sanggeus maraneh ngakoetan hasil taneuh, seg maraneh koedoe milampah eta pesta Pangeran, toedjoeh poë lilana; ari poë noe mimiti poë eureun; kitoe deui poë noe kada- 40 lapan poë eureun. 'Ari dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngarala boeboewahan tangkal noe araloes, [a] palapah korma, dahan kai noe gomplok, djeung waroe lot; sarta koedoe pada boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, 41 toedjoeh poë lilana. 'Djeung koedoe pada milampah eta pesta baris ka Pangeran, toedjoeh poë dina sataoen. Pikoekoeh langgĕng ka maraneh toeroen-toemoeroen; dipilampahna koe maraneh koe- 42 doe dina boelan noe katoedjoeh. 'Koedoe pada ngĕnggon dina saoeng, toedjoeh poë lilana; sakabeh noe asal boemi

di Israil koedoe ngarĕnggon dina saoeng. [43] 'Soepaja toeroenan-toeroenan maraneh pada nganjahokeun, jen oerang Israil [b] koe kami disina ngarĕnggon dina saoeng-saoeng, sanggeusna koe kami dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a Nĕh. 8 : 14—16. *b* Hos. 12 : 10.

[44] Prak Moesa ngadawoehkeun eta sagala pesta Pangeran ka oerang Israil.

PASAL 24.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: [2] 'Maneh koedoe nitah ka oerang Israil, [a] sina ka maneh marawa minjak djetoen, anoe setra, beunang noetoe, baris damar teja, pikeun njeungeutan palita salalawasna. [3] 'Di loewareun reregan pĕrtelaän, di djĕro himah tĕpangan, nja di dinja koedoe dipĕtakeunana koe Haroen, [sina ngagĕntjlang] ti boerit tĕpi ka isoek, di pajoeneun Pangeran, salalawasna. Pikoekoeh langgĕng ka maraneh, toeroen-toemoeroen. [4] 'Eta Haroen dina adjoeg ĕmas pitoewin teh koedoe natakeun palita-palitana di pajoeneun Pangeran, salalawasna.

a 2 Moesa 27 : 20, 21.

[5] Djeung deui maneh koedoe njokot tipoeng lĕmĕs, djijeun koeweh doewa wĕlas siki, dibeuleum; sasiki-sasiki doewa-pĕrpoeloeh epa. [6] 'Seg koe maneh koedoe diambĕngkeun [a] dina medja ĕmas pitoewin teja, di pajoeneun Pangeran, didjijeun doewa djadjar, sadjadjarna gĕnĕp-gĕnĕp. [7] 'Sarta hidji-hidji djadjar koe maneh toempangan doepa toelen, [b] geusan djadi pangelingan roti, nja koerban seuneu baris ka Pangeran. [8] 'Dina oenggal-oenggal poë sabat roti teh koedoe ditatakeun di pajoeneun Pangeran, salalawasna, ti oerang Israil; pĕrdjangdjian langgĕng. [9] 'Nja eta [c] pikeun Haroen djeung pikeun anakna lalaki; dihakanna di ĕnggon soetji; karana soetji liwat leuwih eta teh, bagianana ti koerban seuneu kagoengan Pangeran; pikoekoeh langgĕng.

a 2 Moesa 25 : 30. *b* p. 2 : 2, 9. *c* Mat. 12 : 4.

[10] Aja hidji djalma, indoengna oerang Israil, ari bapana oerang Mĕsir; djol ka loewar ka tĕngah oerang Israil; heug eta djalma noe indoengna oerang Israil teh, paseja di pasanggrahan djeung hidji [11] oerang Israil. 'Pek eta djalma noe indoengna oerang Israil teh, ngagorengkeun kana Padjĕnĕngan, sarta njapa. Toeloej disanggakeun ka Moesa. Ari ngaran indoengna Sĕlomit anak Dibri, kaom [12] Dan. 'Seg eta djalma [a] diasoepkeun kana pandjara, ngantosan katĕrangan pĕrkarana hal timbalan Pangeran.

a 4 Moesa 15 : 34.

[13] Ngandika Pangeran ka Moesa, kijeu [14] pangandikana: 'Eta noe njapa teh bawa bidjil ka loewareun pasanggrahan; prak sakabeh noe ngadenge koedoe pada noempangkeun leungeunna ka hoeloena, bari toeloej manehanana dibaledogan [15] koe sapadjĕmoehan. 'Djeung maneh ka oerang Israil koedoe mitjatoer, kijeu nja pok: [a] Saha-saha djalma njapa ka Al[16]lahna, estoe nanggoeng dosana. 'Sarta [b] noe ngagorengkeun kana djĕnĕngan Pangeran, pasti koedoe dipaehan, dibaledogan koe sapadjĕmoehan; boh noe ngoembara, boh noe asal boemi, tijaptijap ngagorengkeun kana Padjĕnĕngan, [17] koedoe dipaehan. 'Djeung deui [c] lamoen aja djalma maehan manoesa, saha bae, [18] pasti koedoe dipaehan deui. 'Sarta noe maehan sato tjotjoöan, eta koedoe nga[19]ganti: njawa bajar njawa. 'Djeung lamoen aja djalma njatjadan ka batoer: sakoemaha migawena, eta koedoe dipi[20]gawe nja kitoe deui: 'potong bajar potong, panon bajar panon, hoentoe bajar hoentoe; sakoemaha njatjadanana ka manoesa, eta koedoe ditjatjadan nja ki[21]toe deui. 'Ari noe maehan tjotjoöan, eta koedoe ngaganti; dĕmi noe maehan ma[22]noesa mah, koedoe dipaehan deui. 'Hoekoem di maraneh [d] koedoe masing satoenggal, bagija noe ngoembara, bagija noe asal boemi; karana ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a 2 Moesa 22 : 28. *b* Mat. 26 : 65, 66. *c* 2 Moesa 21 : 12. *d* 2 Moesa 12 : 49; 3 Moesa 19 : 34.

[23] Toeloej koe Moesa dilahirkeun ka oerang Israil; prak djalma noe njapa teja dibawa bidjil ka loewareun pasanggrahan, bari seug dibaledogan koe batoe. Djadi oerang Israil ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

PASAL 25.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa di goenoeng Sinai, kijeu pangandi-

2 kana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe kami dipaparinkeun ka maraneh, toeloej tanah teh koedoe aja sabatna, sina eureun baris ka Pa-
3 ngeran. 'Koedoe njĕbaran lahan maneh [a] gĕnĕp taoen lilana, djeung koedoe mangkasan kĕbon anggoer maneh gĕnĕp ta-
4 oen lilana, sarta alaän hasilna; 'dĕmi taoen noe katoedjoeh mah sabat, gĕde pisan, kana tanah; sina eureun baris ka Pangeran; lahan maneh oelah disĕbaran, djeung kĕbon anggoer maneh oelah
5 dipangkasan. 'Toerijang, oeroet maneh diboewat, koe maneh oelah dipiboewatan, djeung boewah anggoer maneh noe ditoenda teh, koe maneh oelah diala; nja masing djadi taoen sabat kana ta-
6 nah teh. 'Ari noe djadi dina sabat tanah teh keur pihakaneun maraneh; nja keur diri maneh, djeung keur badega maneh awewe-lalaki, djeung keur noe koeli di maneh, sarta keur djalma madjik, anoe
7 ngoembara di maneh; 'kitoe deui keur tjotjoöan maneh, sarta keur sasatoan noe dina tanah maneh; sakabeh hasilna keur pihakaneunana. *a* 2 Moesa 23 : 10.

8 Djeung deui maneh koedoe milang keur diri maneh toedjoeh taoen sabat, toedjoeh kali toedjoeh taoen; djadi rejana toedjoeh taoen sabat teh koedoe
9 opat poeloeh salapan taoen. 'Ari [a] dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal sapoeloeh, maneh koedoe ngidĕrkeun sĕngek sangkakala; nja ngidĕrkeun sangkakala di sakoeriling tanah maraneh teh
10 dina poë pangrapihan teja. 'Seug maraneh koedoe njoetjikeun eta taoen noe kalima-poeloeh teh, [b] djeung koedoe ngoewarkeun kamĕrdikaän dina tanah, keur sakabeh priboemina; sing djadi taoen kasoekaän eta teh ka maraneh; didinja maraneh koedoe moelang ka samilik-milikna, djeung maraneh koedoe
11 balik ka saäsal-asalna. 'Eta taoen noe kalima-poeloeh teh sing djadi taoen kasoekaän ka maraneh; oelah maraneh njĕbar, djeung oelah diboewat toerijangna, sarta oelah ngarala boewah anggoer
12 noe ditoenda; 'karana taoen kasoekaän eta teh; koedoe diangkĕn soetji koe maraneh; hasil tĕgal anoe djadi pihaka-
13 neun maraneh. 'Dina eta taoen kasoekaän, maraneh koedoe moelang ka sa-
14 milik-milikna. 'Sarta lamoen maraneh ngadjoewal naon-naon ka batoer, atawa meuli ti leungeun batoer, poma oelah
15 silih-kanijaja djeung doeloer. 'Maneh meuli ti batoer koedoe ngitoeng taoen ti sanggeus taoen kasoekaän; batoer ngadjoewal ka maneh koedoe ngitoeng ta-
16 oen piboewateun. 'Mingkin reja taoen, mingkin tambah pameulina; sabalikna mingkin saeutik taoen, mingkin koerang pameulina; wantoe-wantoe ngadjoewalna ka maneh nja rejana piboewateun.
17 'Djadi maraneh poma oelah silih-kanijaja djeung batoer, [c] nja koedoe masing sijeun koe Allah maneh; karana ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* p. 23 : 27. *b* 5 Moesa 15. *c* p. 19 : 14, 32.

18 Eta maraneh koedoe ngalampahkeun pikoekoeh kami, djeung koedoe pada ngestoekeun hoekoem kami, sarta lalampahkeun; ana kitoe mah maraneh bakal ngĕnggonan tanah sarta sĕnang
19 ati. 'Reudjeung tanah tangtoe ngabidjilkeun hasilna, sarta maraneh pingahakaneun datang ka seubeuh; djadi diĕnggonanana koe maraneh sarta sĕnang ati.
20 'Djeung lamoen maraneh ngomong: Naon pihakaneun oerang dina taoen noe katoedjoeh, da mapan oerang teu njĕbar djeung teu ngakoetan beubeunangan?
21 'Eta kami [a] tangtoe miwarang bĕrkah kami ka maraneh dina taoen noe kagĕnĕp, sina ngajakeun hasil tiloe taoeneun.
22 'Ari taoen noe kadalapan maraneh prak njĕbar deui; dĕmi noe dihakan koe maraneh, nja beubeunangan heubeul keneh bae, tĕpi ka taoen noe kasalapan; datang ka asoep beubeunangan eta, maraneh ngahakan beubeunangan heubeul. *a* 5 Moesa 28 : 8.

23 Djeung deui tanah teh teu meunang didjoewal saĕndĕngna; karana kami noe kagoengan tanah; [a] karana maraneh mah semah, nja djalma madjik di ka-
24 mi. 'Sarta di sakoeriling tanah milik maraneh, moen aja noe dek nĕboes ta-
25 nah, koedoe dibikeun. 'Lamoen doeloer maneh datang ka moskel, sarta ngadjoewal milikna, geus kitoe barajana noe pangdeukeutna koedoe datang sarta nĕboes noe didjoewal koe doeloerna teja.
26 'Djeung lamoen aja djalma teu boga noe nĕboes, tapi pikatĕpieun koe leu-

ngeun sorangan, nja manggih noe pimahieun kana ditĕboesna: 27 'seug eta koedoe ngitoeng taoen tina ngadjoewalna, bari saleuwihna dipoelangkeun ka djalma noe didjoewalan, sangkan manehanana moelang ka milikna. 28 'Sabalikna, oepama leungeunna teu manggih noe pimahieun baris moelangkeun eta ka dirina mah, seug noe didjoewal teh pitĕtĕpeun dina leungeun noe meuli, tĕpi ka taoen kasoekaän; dina taoen kasoekaän mah ka loewar, sangkan manehanana moelang ka milikna.

a Djab. 39 : 13.

29 Djeung lamoen aja djalma ngadjoewal hidji imah pangtjitjingan di djĕro nagara noe koetaän, nja eta meunang ditĕboes tĕpi ka toetoep taoen ngadjoewalna; di djĕro sakitoe lilana meunang ditĕboes. 30 'Sabalikna, oepama teu ditĕboes tĕpi ka djĕdjĕg sataoen djĕpoet mah, heug eta imah, anoe di djĕro nagara noe koetaän teja, pitĕtĕpeun saĕndĕngna di noe meuli inja, toeroentoemoeroen; dina taoen kasoekaän moal ka loewar. 31 'Dĕmi imah desa-desa, noe teu koetaän sakoerilingna, koedoe ditoeng mandjing kana lahan tanah; nja eta meunang ditĕboes, sarta dina taoen kasoekaän pika-loewareun. 32 'Ari moenggoeh [a] nagara-nagara ahli Lewi, imahna di nagara milikna, eta ahli Lewi teh meunang nĕboes salalawasna. 33 'Sarta oepama aja ahli Lewi noe [teu] nĕboes mah, nja eta imahna noe didjoewal di nagara milikna pika-loewareun dina taoen kasoekaän; karana ari imah di nagara ahli Lewi, nja eta pisan milikna di tĕngah oerang Israil. 34 'Dĕmi [b] lahan sampalan nagara-nagarana mah teu meunang didjoewal; karana milik langgĕng eta teh ka ahli Lewi.

a 4 Moesa 35 : 2. b 4 Moesa 35 : 3.

35 Djeung lamoen doeloer maneh datang ka moskel, taja tangan-pangawasana di maneh, eta koe maneh hajeukan; nadjan noe ngoembara atawa noe madjik sina hiroep di maneh. 36 'Oelah njokot [a] boengah ti dinja, soemawonna bati leuwih ti meudjeuhna; nja koedoe masing sijeun koe Allah maneh, sarta doeloer maneh teh sina hiroep di maneh. 37 'Maneh ngandjoekkeun doewit ka dinja oelah ngarah boengah, sarta mere 38 kahakanan oelah dibabatenkeun. 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir, kĕrsa maparin tanah Kanaän ka maraneh, kĕrsa djadi Allah maraneh.

a 2 Moesa 22 : 25; 5 Moesa 23 : 19

39 Djeung [a] lamoen doeloer maneh datang ka moskel di maneh, seug ngadjoewal diri ka maneh, teu meunang koe maneh disina koemawoela tjara koemawoela boedak beulian. 40 'Piajaeunana di maneh sing sapĕrti noe boeboeroeh, tjara noe madjik; pingawoelaeunana ka maneh tĕpi ka taoen kasoekaän. 41 'Didinja eta teh ka loewar ti maneh, nja dirina sarta djeung anak-anakna, sina balik ka asalna, djeung sina moelang ka milik karoehoenna. 42 'Karana abdi kami eta teh, beunang kami ngaloewarkeun ti tanah Mĕsir; teu meunang didjoewal sapĕrti ngadjoewal boedak. 43 'Teu meunang maneh [b] moerba ka dinja, make kĕsit; nja koedoe masing sijeun koe Allah maneh. 44 'Ari maneh hajang boga boedak lalaki atawa boedak awewe, koedoe noe kaasoep bangsa-bangsa noe di sakoeriling maraneh; eta maraneh meuli boedak lalaki atawa boedak awewe koedoe ti dinja. 45 'Samalah noe kaäsoep djalma madjik, anoe ngaloembara di maraneh, eta ge koe maraneh meunang dibeuli; pon kitoe keneh toeroenanana, noe aja di maraneh, beunangna ngajoegakeun di djĕro tanah maraneh; geus kitoe eta teh djadi milik maraneh. 46 'Sarta eta koe maraneh meunang diwariskeun ka anak maraneh pandeurieun maraneh, sina djadi milik eta; nja meunang langgĕng dikoemawoelakeun koe maraneh; ari moenggoeh doeloer maraneh, sasama oerang Israil mah, teu meunang maraneh silih-poerba djeung doeloer, make kĕsit.

a 2 Moesa 21 : 2; 5 Moesa 15 : 12. b Ep. 6 : 9; Kol. 4 : 1.

47 Djeung lamoen aja noe ngoembara atawa noe madjik di maneh, datang ka boga, djeung aja doeloer maneh di noe kitoe datang ka moskel, seg eta ngadjoewal diri ka noe ngoembara atawa ka noe madjik di maneh, atawa ka noe asal toeroenan djalma ngoembara teh: 48 'nja eta, sanggeusna ngadjoewal diri, meunang ditĕboes; salah-sahidji doeloerna meunang nĕboes inja, 49 'atawa ditĕboes koe pamanna, atawa koe anak pa-

manna, atawa ditĕboes koe saha bae sanak-barajana, noe kaäsoep bangsana; atawa katĕpi koe leungeunna, meunang 50 nĕboes maneh. 'Seg koedoe balitoeng djeung noe meuli, ti sĕmĕt taoen ngadjoewal diri ka dinja tĕpi ka taoen kasoekaän; ari ladangna noeroetkeun rejana taoen; ajana di noe boga sapĕrti 51 poë noe boeboeroeh. 'Oepama reja keneh taoenna, moelangkeunana tina pameulina keur pipanĕboeseunana sing sa- 52 kadar eta. 'Sabalikna, oepama kari saeutik bae taoenna tĕpi ka taoen kasoekaän mah, seg koedoe balitoeng; sakadar taoenna koedoe moelangkeun keur 53 pipanĕboeseunana. 'Ari piajaeunana di noe boga, sapĕrti noe boeboeroeh taoen; eta teu meunang moerba ka dinja, make 54 kĕsit, di hareupeun maneh. 'Djeung oepama teu ditĕboes djalan kitoe mah, seg pika-loewareun dina taoen kasoekaän, nja dirina sarta djeung anak-anakna. 55 'Karana oerang Israil djadi abdi kami; estoe abdi kami eta teh, beunang kami ngaloewarkeun ti tanah Mĕsir; ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

PASAL 26.

Maraneh [a] poma oelah njijeun brahala, djeung oelah ngadĕgkeun artja, atawa tihang; sarta di tanah maraneh oelah neundeun batoe beunang ngaroepakeun, baris sĕsĕmbaheun maraneh; karana nja ijeu kami Pangeran, Allah 2 maraneh. 'Koedoe pada nĕtĕpkeun [b] sabat kami, djeung koedoe sarijeun koe kasoetjian kami: ijeu kami Pangeran.

a 2 Moesa 20 : 3, 4. *b* p. 19 : 30.

3 Oepama [a] maraneh ngalakonan pikoekoeh kami, djeung ngestoekeun tim- 4 balan kami, sarta dilalampahkeun: 'tangtoe kami [b] maparin hoedjan ka maraneh dina oesoemna, sarta lahan bakal ngabidjilkeun hasilna, djeung tatangkalan kĕbon bakal ngabidjilkeun boe- 5 wahna. 'Ari oesoem ngirik di maraneh pinĕpieun kana oesoem anggoer, djeung oesoem anggoer pinĕpieun kana oesoem njĕbar, [c] sarta maraneh pingahakaneun rĕdjĕki maraneh datang ka seubeuh, djeung ngĕnggonan tanah maraneh sarta 6 sĕnang ati. 'Djeung kami bakal maparin kĕrta dina tanah; [d] ari maraneh keur heës, moal aja djalma noe matak reuwas; toer sato galak koe kami bakal dieuweuhkeun tina tanah, sarta pĕdang moal pinjorangeun ka tanah maraneh. 7 'Eta maraneh bakal ngoedag moesoeh maraneh, sarta datang ka ngadjaropak 8 di hareupeun maraneh koe pĕdang. 'Limaän ti maraneh [e] pingoedageun saratoes, djeung saratoes ti maraneh pingoedageun salaksa, sarta moesoeh maraneh datang ka ngadjaropak di hareupeun 9 maraneh koe pĕdang. 'Djeung kami bakal njanghareup ka maraneh, sarta maraneh didjadikeun baranahan, nja maraneh teh didjĕngkarkeun, toer kami bakal nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian kami ka 10 maraneh. 'Sarta maraneh bakal ngahakan hasil heubeul, noe geus lawas; malah noe heubeul koe maraneh dika-loe- 11 warkeun, sabab aja noe anjar. 'Djeung kami bakal neundeun [f] balandongan kami di tĕngah maraneh, sarta ati kami 12 moal giroek ka maraneh. 'Malah kami bakal ngidĕr di tĕngah maraneh, sarta kami bakal Allah maraneh, ari mara- 13 neh bakal oemat kami. 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir, soepaja maraneh oelah toeloej ngawoela ka dinja. Ari [g] sambilan pasangan maraneh koe kami geus dipotongkeun, nja maraneh koe kami disina leumpang bĕnĕr.

a 5 Moesa 28 : 1. *b* 5 Moesa 11 : 14. *c* p. 25 : 19. *d* Aj. 11 : 18, 19. *e* Jos. 23 : 10. *f* Jĕh. 37 : 26, 27; 2 Kor. 6 : 16. *g* Jĕh. 34 : 27.

14 Sabalikna, [a] oepama maraneh teu noeroet ka kami, djeung teu ngalampah- 15 keun eta sakabeh timbalan; 'djeung oepama pikoekoeh kami koe maraneh dipitjeun, sarta oepama ati maraneh giroek ka hoekoem kami, wani maraneh ĕmboeng ngalampahkeun sakabeh timbalan kami sarta ngarobahkeun pĕrdjangdjian 16 kami: 'dalah kami ge tangtoe midamĕl kitoe ka maraneh; nja eta kami ka maraneh bakal ngeunakeun kareuwasan, ngabĕgangan djeung moerijang, datang ka adjoer panon, sarta datang ka lĕboer hate; djeung maraneh bakal njĕbarkeun bibit maraneh tjoemah bae, da kapoe- 17 loekna koe moesoeh maraneh. 'Eta kami [b] bakal njanghareup pameunteu ka maraneh, seug maraneh teh eleh di hareupeun moesoeh maraneh, djeung maraneh bakal kapoerba koe noe gareuleuh

ka maraneh, [c] sarta maraneh kalaboer, nadjan taja noe ngoedag ka maraneh.

a 5 Moesa 28 : 15. b p. 17 : 10. c Sil. 28 : 1.

18 Djeung oepama maraneh datang ka kitoe tatjan noeroet ka kami, tangtoe koe kami ditambahan deui; nja maraneh koe kami dipĕpĕrih toedjoeh patikĕlaneun dosa maraneh, 19 'malar minggĕskeun kamagoengan kasantosaän maraneh; [a] ari langit di maraneh koe kami bakal didjadikeun sapĕrti beusi, djeung boemi di maraneh bakal didjadikeun tjara tambaga; 20 'noe matak kakoewatan maraneh bejak tjoemah-tjoemah, sarta lahan maraneh moal ngabidjilkeun hasilna, djeung tatangkalan kĕbon moal ngabidjilkeun boewahna.

a 5 Moesa 28 : 23.

21 Djeung oepama lampah maraneh ka kami ngalawan, teu daraek noeroet ka kami, tangtoe maraneh koe kami ditambahan deui balahi, toedjoeh patikĕlaneun, noeroetkeun dosa maraneh. 22 'Nja eta kami ka maraneh bakal ngadatangkeun [a] sato leuweung, [b] sina ngaboerakbarik anak maraneh, djeung sina ngabasmi tjotjoöan maraneh, sarta maraneh didjijeun saeutik, datang ka djalan maraneh saroewoeng.

a 5 Moesa 32 : 24. b 2 Radja 2 : 24.

23 Djeung oepama maraneh koe lantaran kitoe hanteu beunang koe kami dipĕpĕrih, sarta lampah maraneh ka kami 24 keukeuh bae ngalawan: 'tangtoe [a] pilampaheun kami ka maraneh pon kitoe keneh ngalawan, sarta kami bakal ngagĕboegan ka maraneh, nja ijeu kami, toedjoeh patikĕlaneun, tina hal dosa maraneh. 25 'Eta kami ka maraneh bakal ngadatangkeun pĕdang, sina nĕrapkeun pamalĕs pĕrdjangdjian; djeung maraneh bakal ngoempoel ka nagara-nagara maraneh; seug kami bakal ngadatangkeun pagĕboeg ka tĕngah maraneh, bari maraneh diselehkeun ka leungeun moesoeh. 26 'Ana kami motongkeun [b] iteuk roti anoe maraneh, seug sapoeloeh awewe pimeuleumeun roti maraneh dina pameuleuman hidji bae, sarta diparoelangkeunana roti maraneh make ditimbang; djeung dadaharan maraneh moal datang ka seubeuh.

a 2 Sam. 22 : 27. b Djab. 105 : 16.

27 Djeung oepama maraneh koe lantaran kitoe tatjan noeroet keneh bae ka kami, sarta lampah maraneh ka kami keu- 28 keuh bae ngalawan: 'tangtoe pilampaheun kami ka maraneh make ngalawan bangĕt pisan, sarta kami bakal mĕpĕrih deui ka maraneh, nja ijeu kami, toedjoeh patikĕlaneun, tina hal dosa maraneh; 29 'datang ka maraneh [a] ngahakan daging anak maraneh lalaki; kitoe deui daging anak maraneh awewe koe maraneh bakal dihakan. 30 'Djeung kami bakal noempoerkeun pamoedjaän maraneh, sarta ngabasmi [b] titiron mata-poë di maraneh; toer kami bakal ngaboegbroegkeun babatang maraneh kana babatang brahala maraneh, sarta ati kami bakal giroek ka maraneh. 31 'Ari nagara-nagara maraneh koe kami bakal didjadikeun tarikolot, djeung sagala kasoetjian maraneh koe kami bakal diroeksakkeun, sarta kami moal ngangseu deui aämbeuan maraneh anoe matak sĕdĕp. 32 'Djadi kami teh bakal ngaroeksakkeun eta tanah, datang ka moesoeh maraneh, noe ngĕnggon dina tanah, pada bĕngong tina hal kitoe. 33 'Ari diri maraneh [c] koe kami bakal dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala bangsa; malah kami bakal njaboet pĕdang ti toekangeun maraneh; sarta tanah maraneh bakal soewoeng, djeung sagala nagara maraneh bakal tarikolot.

a 5 Moesa 28 : 53; 2 Radja 6 : 28; Njanj. 4 : 10. b 2 Bab. 34 : 7. c 5 Moesa 4 : 27; 28 : 64.

34 Didinja [a] tanah teh pisoekaeun koe sabat-sabatna, sapandjangna soewoeng, ari maraneh aja dina tanah moesoehmoesoeh maraneh; didinja tanah teh eureun, sarta soeka koe sabat-sabatna. 35 'Bakal eureun sapandjangna soewoeng, doemeh hanteu eureun dina sabat-sabat maraneh, keur mangsa diĕnggonan koe maraneh. 36 'Ari moenggoeh noe kari bangsa maraneh, eta koe kami bakal didatangan [b] sĕber hatena, dina tanah moesoeh-moesoehna, wani kagĕbrig koe korosok kalakaj noe kabawa koe angin; bijoer laloempatan, tjara noe mangloempatkeun pĕdang; bloek raroeboeh, tapi 37 taja noe ngoedag; 'patingdjaropak patoempang-tindih, kawas tina sabab pĕdang, tapi taja noe ngoedag; sarta maraneh moal bisa tagĕn di hareupeun 38 moesoeh-moesoeh maraneh. 'Djeung ma-

raneh bakal tiwas di bangsa kapir, dihakan koe tanah moesoeh maraneh datang ka bejak. 39 'Ari noe kari bangsa maraneh bakal aladjoer dina sagala tanah moesoeh maraneh, tina lantaran kadorakaänana; ongkoh tina lantaran kadorakaän kolot-kolotna eta kabawa aladjoer.

a p. 25 : 4. b 5 Moesa 28 : 65.

40 Tidinja eta teh [a] bakal ngakoekeun kadorakaänana djeung kadorakaän kolot-kolotna, djalan kasalahanana noe koe maranehanana dipigawe ka kami; malah-malah pedah lampahna ka kami ngalawan, 41 'ari lampah kami ka darinja kitoe deui ngalawan, sarta maranehanana koe kami didatangkeun ka tanah moesoeh-moesoehna. Ana seug hatena, [b] noe teu disoenatan teh, ngahandapkeun maneh, sarta bari maranehanana narimakeun kadorakaänana, 42 'tangtoe [c] kami ngelingkeun pĕrdjangdjian kami ka Jakoeb; kitoe deui pĕrdjangdjian kami ka Ishak sarta pĕrdjangdjian kami ka Ibrahim koe kami tangtoe diëlingkeun; toer kami tangtoe ngelingkeun eta tanah. 43 'Djadi tanah teh bakal katinggal koe maranehanana, sarta soekaeun koe sabat-sabatna, samangsa soewoeng ti maranehanana; tatapi maranehanana tangtoe narimakeun kadorakaänana, pedah koe sabab maritjeun hoekoem kami, djeung atina giroek ka pikoekoeh kami. 44 'Malah ijeu aja deui: [d] samangsa maranehanana aja dina tanah moesoeh-moesoehna, koe kami moal dipitjeun, sarta kami moal giroek ka darinja, datang ka dibejakkeun, datang ka ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami ka darinja; karana ijeu kami Pangeran, Allah maranehanana. 45 'Satĕgĕsna kami teh keur pimangpaäteun eta tangtoe ngelingkeun pĕrdjangdjian ka karoehoenna, noe koe kami dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir, kasaksian koe oerang kapir, kĕrsa djadi Allah maranehanana: ijeu kami Pangeran.

a 5 Moesa 4 : 30; 30 : 2; Dan. 9 : 5. b 5 Moesa 10 : 16; 30 : 6. c 2 Moesa 2 : 24; 2 Radja 13 : 23. d 5 Moesa 4 : 27—31; Roem 11 : 1, 2, 29.

46 Tah, kitoe pikoekoeh, djeung hoekoem, sarta papakon, anoe koe Pangeran dipaparin di antara salira andjeunna djeung oerang Israil, di goenoeng Sinai, koe lantaran Moesa.

PASAL 27.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: [a] Lamoen aja djalma noe nĕkanan nadar, ari djalma noe baris ka Pangeran teh, 3 koedoe sataksiran maneh. 'Ari taksiran maneh di lalaki, noe ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen tĕpi ka oemoer gĕnĕp poeloeh taoen, nja eta taksiran maneh teh koedoe lima poeloeh sekel perak, noeroetkeun sekel kasoetjian. 4 'Sarta oepama awewe, geus kitoe taksiran maneh koedoe tiloe poeloeh sekel. 5 'Djeung oepama noe ti sĕmĕt oemoer lima taoen tĕpi ka oemoer doewa poeloeh taoen, geus kitoe taksiran maneh di lalaki koedoe doewa poeloeh sekel, ari di awewe mah sapoeloeh sekel. 6 'Djeung oepama noe ti sĕmĕt oemoer saboelan tĕpi ka oemoer lima taoen, geus kitoe taksiran maneh di lalaki koedoe lima sekel perak, ari di awewe mah taksiran maneh koedoe tiloe sekel perak. 7 'Sarta oepama noe ti sĕmĕt oemoer gĕnĕp poeloeh taoen ka loehoer, oepama lalaki, geus kitoe taksiran maneh koedoe lima wĕlas sekel, ari di awewe mah sapoeloeh sekel. 8 'Tatapi oepama moskel, teu bogaeun sataksiran maneh mah, heug eta koedoe didjogokeun ka hareupeun panghoeloe; pek koe panghoeloe koedoe ditaksir; ari ditaksirna koe panghoeloe sing sakadar noe pikatĕpieun koe leungeun noe nadar.

a 4 Moesa 30 : 3; 5 Moesa 23 : 21.

9 Sarta oepama sato, bangsa noe sok dihatoerkeun didjijeun koerban ka Pangeran teja: sakoer anoe disanggakeun ka Pangeran, bangsa eta, bakal soetji. 10 'Teu meunang digantian djeung teu meunang dihilian, anoe hade koe noe goreng, atawa noe goreng koe noe hade; sarta oepama dihilian sato koe pada sato mah, geus kitoe eta djeung noe dipake ngahilian inja bakal pada soetji. 11 'Djeung oepama sato noe nadjis, naon bae, bangsa noe teu dihatoerkeun didjijeun koerban ka Pangeran teja, seug eta sato koedoe didjogokeun ka hareupeun panghoeloe. 12 'Pek koe panghoeloe koedoe ditaksir, nilik hade-gorengna;

sataksiran maneh, panghoeloe, nja kitoe pihargaeunana. 13 'Tapi oepama noe boga ĕnja hajang nĕboes, koedoe nambahan sapĕrlimana kana taksiran maneh.

14 Sarta lamoen aja djalma noe njoetjikeun imahna, sina soetji baris ka Pangeran, pek koe panghoeloe koedoe ditaksir, nilik hade-gorengna; sakoemaha ditaksirna koe panghoeloe, nja kitoe pitangtoeëunana. 15 'Djeung oepama noe njoetjikeun hajang nĕboes imahna, koedoe nambahan sapĕrlima kana oewang taksiran maneh; geus kitoe tĕtĕp bogana.

16 Sarta oepama aja djalma njoetjikeun lahan milikna saloewoek ka Pangeran, geus kitoe ditaksirna koe maneh sing sakadar pibibiteunana; noe bibit gandroeng sahomer, pihargaeunana lima poeloeh sekel perak. 17 'Oepama njoetjikeunana lahan teh ti sĕmĕt taoen kasoekaän, nja tĕtĕp sataksiran maneh tadi. 18 'Tapi oepama njoetjikeunana lahan teh sanggeusna taoen kasoekaän mah, pek koe panghoeloe koedoe dipangitoengkeun pioewangeunana, noeroetkeun rejana taoen anoe masih kari tĕpi ka taoen kasoekaän; nja eta koedoe dipotong tina taksiran maneh. 19 'Djeung oepama noe njoetjikeun teh ĕnja hajang nĕboes lahanna, koedoe nambahan sapĕrlima kana oewang taksiran maneh, seg tĕtĕp bogana. 20 'Sabalikna, oepama teu nĕboes lahanna, atawa oepama ngadjoewal lahanna ka djalma sedjen mah, moal beunang deui ditĕboes. 21 'Geus kitoe eta lahan, ana ka loewar dina taoen kasoekaän, pisoetjieun baris ka Pangeran, satjara lahan hoekoem haram; nja panghoeloe noe pibogaeun milik.

22 Djeung oepama aja noe njoetjikeun ka Pangeran lahan beunang meuli, anoe lain lahan milikna, 23 'pek eta koe panghoeloe koedoe dipangitoengkeun harganana, noeroetkeun taksiran maneh, tĕpi ka taoen kasoekaän; seg eta djalma koedoe njanggakeun sataksiran maneh, dina poë harita; soetji eta teh baris ka Pangeran. 24 'Dina [a] taoen kasoekaän eta lahan pimoelangeun ka noe ngadjoewal, nja ka noe asal boga milik eta lahan. *a* p. 25 : 10; 4 Moesa 36 : 4.

25 Ari sagala taksiran maneh koedoe make sekel kasoetjian; [a] sasekel ditangtoekeun doewa poeloeh gera.
a 2 Moesa 30 : 13.

26 Ngan [a] tjikal bangsa tjotjoöan, anoe kagoengan Pangeran tina katjikalanana, eta teu meunang aja noe njoetjikeun inja; boh sapi, boh domba, kagoengan Pangeran. 27 'Tapi oepama [b] bangsa tjotjoöan noe nadjis mah, nja eta koedoe ditĕboes sataksiran maneh, sarta ditambahan sapĕrlimana; sabalikna, oepama teu ditĕboes mah, koedoe didjoewal sataksiran maneh. *a* 2 Moesa 13 : 2. *b* 2 Moesa 13 : 13.

28 Balikanan sakoer noe hoekoem haram, anoe koe djalma diharamkeun baris ka Pangeran ti sabobogaänana, bangsa manoesa, tjotjoöan, atawa lahan milikna, eta teu meunang didjoewal, djeung teu meunang ditĕboes; [a] sakoer noe hoekoem haram, nja eta soetji liwat leuwih baris ka Pangeran. 29 'Sakoer noe hoekoem haram, bangsa manoesa, noe diharamkeun, eta teu meunang ditĕboes; [b] pasti koedoe dipaehan. *a* 4 Moesa 18 : 14. *b* 5 Moesa 2 : 34; 13 : 15.

30 Djeung deui [a] sagala pĕrpoeloehan tanah, tina kahasilan lahan djeung tina boewah tatangkalan, kagoengan Pangeran; soetji eta teh baris ka Pangeran. 31 'Sarta oepama aja djalma hajang nĕboes pĕrpoeloehna, koedoe nambahan sapĕrlimana. 32 'Ari moenggoeh sagala pĕrpoeloehan sapi djeung ĕmbe-domba, sakoer [b] noe njorang handapeun iteuk, tijaptijap kasapoeloehna pisoetjieun baris ka Pangeran. 33 'Teu meunang nilik hade-gorengna, djeung teu meunang dihilian; sarta oepama dihilian mah, geus kitoe eta djeung noe dipake ngahilian inja bakal pada soetji; teu meunang ditĕboes. *a* 4 Moesa 18 : 21; 5 Moesa 14 : 22. *b* Jĕr. 33 : 13; Jĕh. 20 : 37.

34 Tah, kitoe timbalan, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa, datangkeuneun ka oerang Israil, di goenoeng Sinai.

KITAB KAOPAT TI MOESA,

NOE KASĔBAT

KITAB HAL MILANG.

PASAL 1.

Tidinja Pangeran ngandika deui ka Moesa [a] di tĕgal lĕga Sinai, di djĕro himah tĕpangan, [b] dina tanggal hidji, boelan noe kadoewa, dina taoen noe kadoewa sanggeusna boedal ti tanah Mĕsir, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe milang [c] hoeloe sapadjĕmoehan oerang Israil, sabangsa-bangsana, saähli karoehoen-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, sakoer noe lalaki, saoerang-saoerangna, 3 'ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad di Israil; eta koe maraneh koedoe diloris sabalad-baladna, nja koe maneh djeung Haroen. 4 'Sarta maraneh koedoe aja noe ngareudjeungan, tina hidji-hidji kaom saoerang-saoerang, noe djadi loeloegoe ahli karoehoenna. 5 'Nja ijeu ngaran djalma-djalma, noe koedoe ngarадĕg djeung maraneh: Ti Roebin: Elisoer anak Sĕdeoer. 6 'Ti Simon: Sĕloemiël anak Soerisadai. 7 'Ti Joeda: Nahson anak Aminadab. 8 'Ti Isaskar: Nĕtanel anak Soear. 9 'Ti Sĕboeloen: Eliab anak Helon. 10 'Ti anak-intjoe Joesoep: ti Epraim: Elisama anak Amihoed; ti Mĕnase: Gamaliël anak Pĕdasoer. 11 'Ti Binyamin: Abidan anak Gidoni. 12 'Ti Dan: Ahiëser anak Amisadai. 13 'Ti Aser: Pagiël anak Okran. 14 'Ti Gad: Eljasap anak Dĕhoeël. 15 'Ti Naptali: Ahira anak Enan. 16 'Nja eta kabeh ahli padjĕmoehan beunang njaoer, gĕgĕden kaom-kaom karoehoenna; pada djadi loeloegoe bareboe-reboe oerang Israil.

a 2 Moesa 19 : 1. b 2 Moesa 40 : 17. c 2 Moesa 30 : 12.

17 Tidinja Moesa djeung Haroen njandak eta sadajana djalma, noe ngaran-ngaranna disarĕboetkeun bijeu, 18 'bari toeloej ngoempoelkeun sapadjĕmoehan dina tanggal hidji, boelan noe kadoewa. Geus kitoe eta pada ngoendjoekkeun asalna, sabangsa-bangsana, saähli karoehoen-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, saoerang-saoerangna.' 19 Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe dilorisna di tĕgal lĕga Sinai.

20 Ari anak-poetoe Roebin, tjikal Israil teja, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, saoerang-saoerangna, sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 21 'nja eta lorisan kaom Roebin opat laksa gĕnĕp reboe lima ratoes.

22 Ari anak-poetoe Simon, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, lorisanana, noeroetkeun bilangan ngaran, saoerang-saoerangna, sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 23 'nja eta lorisan kaom Simon lima laksa salapan reboe tiloe ratoes.

24 Ari anak-poetoe Gad, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, 25 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Gad opat laksa lima reboe gĕnĕp ratoes lima poeloeh.

26 Ari anak-poetoe Joeda, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, 27 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Joeda toedjoeh laksa opat reboe gĕnĕp ratoes.

28 Ari anak-poetoe Isaskar, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka 29 loehoer, sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Isaskar lima laksa opat reboe opat ratoes.

30 Ari anak-poetoe Sĕboeloen, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 31 'nja eta lorisan kaom Sĕboeloen lima laksa toedjoeh reboe opat ratoes.

32 Ari anak-poetoe Joesoep, nja eta anak-poetoe Epraim, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sa-33 koer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Epraim opat laksa lima ratoes.

34 Ari anak-poetoe Mĕnase, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 35 'nja eta lorisan kaom Mĕnase tiloe laksa doewa reboe doewa ratoes.

36 Ari anak-poetoe Binyamin, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 37 'nja eta lorisan kaom Binyamin tiloe laksa lima reboe opat ratoes.

38 Ari anak-poetoe Dan, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, 39 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Dan gĕnĕp laksa doewa reboe toedjoeh ratoes.

40 Ari anak-poetoe Aser, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, 41 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lorisan kaom Aser opat laksa sareboe lima ratoes.

42 Ari anak-poetoe Naptali, toetoeranana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad, 43 'nja eta lorisan kaom Naptali lima laksa tiloe reboe opat ratoes.

44 Kitoe lorisanana, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, sarta para gĕgĕden Israil, anoe doewa wĕlas teja, noe pada njangking ahli karoehoenna sewang-45 sewang. 'Ari djoemlah lorisan oerang Israil, saähli karoehoen-karoehoenna, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing balad di 46 Israil, 'nja eta djoemlah lorisan [a] gĕnĕp kĕti tiloe reboe lima ratoes lima poeloeh. [a] 2 Moesa 12 : 37; 38 : 26.

47 Dĕmi ahli Lewi mah, sakaom karoehoenna hanteu diloris djeung noe tadi. 48 'Karana aja pangandika Pangeran ka 49 Moesa, kijeu pangandikana: 'Ngan ari kaom Lewi mah koe maneh oelah diloris, [a] sarta oelah dibilang hoeloena tjam-50 poer djeung oerang Israil. 'Satĕgĕsna ahli Lewi koe maneh bakoekeun ngoeroes balandongan pĕrtelaän, djeung sakabeh parabotna, sarta sakabeh barangna; nja eta noe poerah ngagotong balandongan djeung sakabeh parabotna, sarta noe poerah ngalalajanan ka dinja; toer eta teh koedoe pada masanggrahan sa-51 koeriling balandongan. 'Samangsa balandongan rek mangkat, koedoe koe ahli Lewi diroewag; djeung samangsa balandongan reureuh, koedoe koe ahli Lewi diadĕgkeun; [b] ari djalma sedjen, noe deu-52 keut, koedoe dipaehan. 'Djeung deui masanggrahanana oerang Israil koedoe masing-masing pasanggrahanana, sarta pĕlĕbah oemboel-oemboelna sewang-se-53 wang, sabalad-baladna. 'Tatapi ahli Lewi mah koedoe masanggrahan sakoeriling balandongan pĕrtelaän, [c] soepaja oelah aja bĕbĕndoe ka padjĕmoehan oerang Israil; sarta ahli Lewi [d] koedoe pada ngadjaga kana djagaän balando-54 ngan pĕrtelaän. 'Prak dilampahkeun koe oerang Israil; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa, nja kitoe ngalampahkeunana. [a] p. 3 : 15. [b] p. 3 : 10. [c] p. 8 : 19. [d] p. 3 : 7.

PASAL 2.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandi-2 kana: 'Oerang Israil masanggrahanana sing pĕlĕbah oemboel-oemboelna sewang-sewang, deukeut tjitjiren saähli-karoehoenna; nja masanggrahanana sing pabĕnĕran himah tĕpangan, sakoeriling.

3 Ari noe koedoe masanggrahan ti wetan, tĕbeh pangbidjilan panon-poë, nja eta oemboel-oemboel pasanggrahan Joeda, sabalad-baladna; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Joeda teh, Nahson anak

4 Aminadab teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, toedjoeh laksa opat reboe 5 gĕnĕp ratoes. 'Ari noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Isaskar; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Isas-6 kar teh, Nĕtanel anak Soear teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, lima laksa 7 opat reboe opat ratoes. 'Kitoe deui kaom Sĕboeloen; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Sĕboeloen teh, Eliab anak Helon 8 teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, lima laksa toedjoeh reboe opat ratoes. 9 'Djoemlah lorisan pasanggrahan Joeda, sakĕti dalapan laksa gĕnĕp reboe opat ratoes, sabalad-baladna. [a] Nja eta noe koedoe indit ti heula. *a* 1 Moesa 49: 8; 4 Moesa 10:14.

10 Oemboel-oemboel pasanggrahan Roebin pipĕrnaheunana ti kidoel, sabalad-baladna; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Roebin teh, Elisoer anak Sĕdeoer teja. 11 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, opat 12 laksa gĕnĕp reboe lima ratoes. 'Ari noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Simon; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Simon teh, Sĕloemiël anak 13 Soerisadai teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, lima laksa salapan reboe ti-14 loe ratoes. 'Kitoe deui kaom Gad; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Gad teh, El-15 jasap anak Rĕhoeël teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, opat laksa lima reboe 16 gĕnĕp ratoes lima poeloeh. 'Djoemlah lorisan pasanggrahan Roebin, sakĕti lima laksa sareboe opat ratoes lima poeloeh, sabalad-baladna. Nja eta noe koedoe indit kadoewa.

17 Tidinja himah tĕpangan noe koedoe mangkat, djeung pasanggrahan ahli Lewi, ti tĕngah sagala pasanggrahan; sakoemaha masanggrahanana, nja kitoe piarinditeunana, hidji-hidji dina pĕrnahna, noeroetkeun oemboel-oemboelna sorangan.

18 Oemboel-oemboel pasanggrahan Epraim, sabalad-baladna, pipĕrnaheunana ti koelon; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Epraim teh, Elisama anak Amihoed 19 teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana-20 na, opat laksa lima ratoes. 'Noe di gigireun eta, nja eta kaom Mĕnase; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Mĕnase teh, 21 Gamaliël anak Pĕdasoer teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, tiloe laksa 22 doewa reboe doewa ratoes. 'Kitoe deui kaom Binyamin; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Binyamin teh, Abidan anak Gi-23 doni teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, tiloe laksa lima reboe opat ra-24 toes. 'Djoemlah lorisan pasanggrahan Epraim, sakĕti dalapan reboe saratoes, sabalad-baladna. Nja eta noe koedoe indit katiloe.

25 Oemboel-oemboel pasanggrahan Dan pipĕrnaheunana ti kaler, sabalad-baladna; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Dan 26 teh, Ahiëser anak Amisadai teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, gĕnĕp lak-27 sa doewa reboe toedjoeh ratoes. 'Ari noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Aser; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Aser teh, Pagiël anak Okran 28 teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana-29 na, opat laksa sareboe lima ratoes. 'Kitoe deui kaom Naptali; ari pigĕgĕdeneun anak-intjoe Naptali teh, Ahira 30 anak Enan teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisanana, lima laksa tiloe reboe opat 31 ratoes. 'Djoemlah lorisan pasanggrahan Dan, sakĕti lima laksa toedjoeh reboe gĕnĕp ratoes. Nja eta noe koedoe indit ti pandeuri, noeroetkeun oemboel-oemboelna sorangan.

32 Kitoe lorisan oerang Israil, saähli karoehoen-karoehoenna; [a] djoemlah lorisan sagala pasanggrahan, sabalad-baladna, gĕnĕp kĕti tiloe reboe lima ratoes 33 lima poeloeh. 'Ari ahli Lewi mah hanteu diloris tjampoer djeung oerang Israil, [b] sakoemaha timbalan Pangeran 34 ka Moesa teja. 'Prak dilampahkeun koe oerang Israil; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe masanggrahanana, pĕlĕbah oemboel-oemboelna sewang-sewang, sarta nja kitoe arinditna, masing-masing sabangsabangsana, saähli karoehoen-karoehoenna. *a* p. 1:46. *b* p. 1:49.

PASAL 3.

Sarta ijeu teh toetoeran Haroen djeung Moesa, [a] keur mangsa Pangeran ngan-2 dika ka Moesa di goenoeng Sinai. 'Ari ngaran poetra Haroen noe lalaki nja ijeu: [b] tjikalna Nadab; aja deui Abihoe, 3 Elasar djeung Itamar. 'Kitoe ngaran poetra Haroen, para panghoeloe, [c] anoe pada dilisahan, sarta dikareupeulan, soe-

4 paja djadi panghoeloe. 'Ari Nadab djeung Abihoe [d] paraeh di pajoeneun Pangeran, basa ngahatoerkeun seuneu sedjen ka pajoeneun Pangeran di tĕgal lĕga Sinai teja; doewanana teu bogaeun anak; dĕmi Elasar djeung Itamar pada djadi panghoeloe di pajoeneun Haroen ramana. *a* p. 1 : 1. *b* 2 Moesa 6 : 22. *c* 2 Moesa 28 : 41. *d* 3 Moesa 10 : 1, 2.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka 6 Moesa, kijeu pangandikana: 'Eta kaom Lewi titah njampeurkeun, [a] djogokeun koe maneh ka hareupeun panghoeloe Haroen, sina ngalalajanan ka Haroen. 7 'Djeung sina pada ngadjaga kana djagaän Haroen sarta kana djagaän sapadjĕmoehan di hareupeun himah tĕpangan, [b] baris migawe sagala pagawean 8 balandongan. 'Sarta sina pada ngadjaga kana sakabeh parabot himah tĕpangan, kitoe deui kana djagaän oerang Israil, baris migawe sagala pagawean balan-9 dongan. 'Djadi ahli Lewi teh koe maneh koedoe diselehkeun ka Haroen djeung ka anakna lalaki, djadi paparin, estoe eta teh paparin ka dinja ti 10 lĕbah oerang Israil. 'Ari Haroen djeung anakna lalaki koe maneh koedoe didjĕnĕngkeun, sina ngarestoekeun kana kapanghoeloeanana; [c] ari djalma sedjen, noe njampeurkeun, koedoe dipaehan. *a* p. 8 : 10, 11; 16 : 9; 5 Moesa 10 : 8. *b* p. 18 : 21. *c* p. 1 : 51.

11 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 12 kijeu pangandikana: 'Ari kami teh, masing njaho, kami geus njandak ahli Lewi ti tĕngah oerang Israil, [a] ngagantian sakabeh tjikal, anoe moeka pianakan di oerang Israil; djadi ahli Lewi teh ka-13 goengan kami. 'Karana sakabeh tjikal kagoengan kami; [b] keur mangsa kami maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mĕsir teja, harita kami njoetjikeun sakabeh tjikal di Israil pikeun kami, boh manoesa, boh sato tjotjoöan; eta kabeh anoe kami: ijeu kami Pangeran. *a* p. 8 : 16. *b* p. 18 : 15; 2 Moesa 13 : 2.

14 Ngandika deui Pangeran ka Moesa di tĕgal lĕga Sinai, kijeu pangandikana: 15 'Maneh koedoe ngaloris anak-intjoe Lewi saähli-karoehoenna, sabangsa-bangsana; sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, koe maneh 16 koedoe diloris. 'Prak koe Moesa pada diloris, noeroetkeun lahiran Pangeran; sakoemaha timbalanana ka andjeunna teja.

17 Ijeu teh poetra Lewi, sangaran-ngaranna: [a] Gerson, Kahat djeung Mĕrari. 18 'Ari ngaran poetra Gerson teja sabangsa-bangsana, nja ijeu: Libni djeung Simi. 19 'Ari poetra Kahat teja sabangsa-bangsana: Amram djeung Jishar, Hebron 20 djeung Oesiël. 'Ari poetra Mĕrari teja sabangsa-bangsana: Mahli djeung Moesi. Nja eta kabeh bangsa-bangsa ahli Lewi, saähli-karoehoenna. *a* 2 Moesa 6 : 15.

21 Ti Gerson teja asalna bangsa oerang Libni djeung bangsa oerang Simi. Nja eta 22 kabeh bangsa oerang Gerson. 'Ari lorisanana, noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, lorisanana toedjoeh reboe 23 lima ratoes. 'Bangsa oerang Gerson teh koedoe masanggrahan di toekangeun 24 balandongan, ti koelon. 'Ari pigĕgĕdeneun ahli karoehoen oerang Gerson teh, 25 Eljasap anak Lael. 'Ari djagaän anak-intjoe Gerson dina himah tĕpangan, [a] nja eta balandongan djeung himahna, toetoepna, djeung tetebeng lawang hi-26 mah tĕpangan; 'kitoe deui [b] dingding boeroean, djeung tetebeng lawang boeroean, anoe dina balandongan djeung dina altar sakoeriling, [c] sarta djeung tambangna baris sakabeh pagawean eta. *a* 2 Moesa 26 : 1, 7, 14, 36. *b* 2 Moesa 27 : 9, 16. *c* 2 Moesa 35 : 18.

27 Ari ti Kahat teja asalna bangsa oerang Amram, djeung bangsa oerang Jishar, djeung bangsa oerang Hebron, sarta bangsa oerang Oesiël. Nja eta kabeh 28 bangsa oerang Kahat. 'Noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, aja dalapan reboe gĕnĕp ratoes, poerah ngadjaga 29 kana djagaän kasoetjian. 'Bangsa anak-intjoe Kahat teh koedoe masanggrahan gigireun balandongan, ti kidoel. 30 'Ari pigĕgĕdenenn ahli karoehoen bangsa oerang Kahat teh, Elisapan anak 31 Oesiël. 'Ari djagaänana, [a] nja eta pĕti, djeung medja, djeung adjoeg, djeung altar-altar, sarta paparabotan kasoetjian, anoe paranti eta ngabakti, kitoe deui reregan, djeung sakabeh noe bakoe ka-32 na pagawean eta. 'Ari pigĕgĕdeneun sagala gĕgĕden ahli Lewi teh [b] Elasar,

anak panghoeloe Haroen; koedoe njĕkĕl anoe poerah ngadjaga kana djagaän kasoetjian. *a* 2 Moesa 25 : 10, 23, 31; 26 : 31; 27 : 1; 30 : 1. *b* p. 4 : 16.

33 Ari ti Mĕrari teja asalna bangsa oerang Mahli djeung bangsa oerang Moesi. Nja eta kabeh bangsa oerang Mĕrari. 34 'Ari lorisanana, noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, gĕnĕp reboe doewa 35 ratoes. 'Ari pigĕgĕdeneun ahli karoehoen bangsa oerang Mĕrari teh, Soeriël anak Abihail. Nja eta koedoe masanggrahan 36 gigireun balandongan, ti kaler. 'Ari tjĕtjĕkĕlan djagaän anak-intjoe Mĕrari, [a] nja eta papan balandongan, djeung toelakna, djeung tihangna, djeung soekoena, sarta sakabeh parabotna, djeung saka- 37 beh noe bakoe kana pagawean eta; 'kitoe deui [b] tihang boeroean sakoeriling, djeung soekoena, djeung pantjoehna, sarta tambangna. *a* 2 Moesa 26 : 15, 26, 37. *b* 2 Moesa 27 : 10, 17; 35 : 18.

38 Ari noe koedoe masanggrahan di hareupeun balandongan, ti wetan, di hareupeun himah tĕpangan, tĕbeh pangbidjilan panon-poë, nja eta Moesa djeung Haroen, saänak-anakna, [a] poerah ngadjaga kana djagaän kasoetjian, kana djagaän oerang Israil; ari djalma sedjen noe njampeurkeun, koedoe dipaehan. *a* p. 8 : 19.

39 Djoemlah lorisan ahli Lewi, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran, sabangsa-bangsana, sakabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, doewa laksa doewa reboe.

40 Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura ngaloris sakabeh tjikal lalaki oerang Israil, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer; koedoe dibilang 41 ngaranna. 'Djeung [a] maneh koedoe njokot ahli Lewi pikeun kami (ijeu kami Pangeran), sina ngagantian sakabeh tjikal oerang Israil; sarta ari sasatoan ahli Lewi sina ngagantian sakabeh tji- 42 kal sasatoan oerang Israil. 'Prak Moesa ngaloris sakabeh tjikal oerang Israil, sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeun- 43 na teja. 'Geus kitoe, djoemlah tjikal lalaki, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer, eta lorisanana doewa laksa doewa reboe doewa ratoes toedjoeh poeloeh tiloe. *a* p. 18 : 15.

44 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 45 kijeu pangandikana: 'Tjokot koe maneh eta ahli Lewi, sina ngagantian sakabeh tjikal oerang Israil; sarta ari sasatoan ahli Lewi sina ngagantian sasatoan itoe; ari ahli Lewi teh sina djaradi kagoe- 46 ngan kami: ijeu kami Pangeran. 'Dĕmi eta noe doewa ratoes toedjoeh poeloeh tiloe, saleuwihna tjikal oerang Israil ti ahli Lewi teja mah, koedoe ditĕboes. 47 'Nja eta maneh koedoe njokot limalima sekel sahoeloe-sahoeloe; njokot teh [a] make sekel kasoetjian, sasekel doewa 48 poeloeh gera. 'Seg eta doewit panĕboes ti noe saleuwihna teja koe maneh bikeun ka Haroen djeung ka anakna la- 49 laki. 'Prak Moesa njandak eta doewit panĕboes ti noe saleuwihna teja, noe 50 teu katĕboes koe ahli Lewi. 'Ti tjikal oerang Israil njandakna eta doewit, sareboe tiloe ratoes gĕnĕp poeloeh lima 51 sekel, make sekel kasoetjian. 'Sok eta doewit panĕboes koe Moesa dipaparinkeun ka Haroen djeung ka poetrana lalaki, noeroetkeun lahiran Pangeran; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* 3 Moesa 27 : 25.

PASAL 4.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandi- 2 kana: 'Maraneh koedoe milang hoeloe anak-intjoe [a] Kahat, ti tĕngah anakintjoe Lewi, sabangsa-bangsana, saähli- 3 karoehoenna, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina ngalampahkeun pagawean dina himah tĕpangan. *a* p. 3 : 27.

4 Kijeu pagawean anak-intjoe Kahat dina himah tĕpangan, ĕnggon noe pang- 5 soetji-soetjina: 'samangsa pasanggrahan rek indit, seug Haroen djeung anakanakna lalaki koedoe asoep, noeroenkeun reregan tetebeng, bari toeloej di- 6 boengkoeskeun kana pĕti pĕrtelaän. 'Tidinja pĕti teh koedoe diboengkoes deui koe koelit doejoeng; geus kitoe ti loehoerna diroengkoepan koe kaen biroe langit woengkoel; pek ditĕrapkeun deui 7 rantjatanana. 'Ari dina medja roti tingalieun eta koedoe ngaroengkoepkeun

kaen biroe langit, sok diteundeunan piringna, pisinna, pingganna djeung kĕndi koerban inoeman; sarta roti noe teu pĕtot-pĕtot teja ge koedoe aja di loe-
8 hoerna. 'Toeloej koedoe ngaroengkoeppkeun ka darinja kaen sakĕlat, seug diboengkoes koe koelit doejoeng; pek di-
9 tĕrapkeun deui rantjatanana. 'Djeung eta koedoe njokot deui kaen biroe langit, pek diboengkoeskeun kana adjoeg damar, djeung ka palitana, ka tjatjapitna, ka tjĕpoekna, sarta ka sakabeh wadahna minjak, anoe dipake ngabakti
10 dina adjoeg. 'Tidinja eta adjoeg djeung sakabeh parabotna koedoe diboengkoes koe koelit doejoeng, sok diteun-
11 deun dina gotongan. 'Ari dina altar ĕmas eta koedoe ngaroengkoepkeun kaen biroe langit, toeloej diboengkoes koe koelit doejoeng; pek ditĕrapkeun deui
12 rantjatanana. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh parabot paranti ngabakti, anoe koe eta dipake ngabakti di djĕro kasoetjian, pek diboelĕn koe kaen biroe langit; toeloej diboengkoes koe koelit doejoeng, sok diteundeun dina gotongan.
13 'Djeung koedoe mitjeun lĕboe altar, seg eta altar diroengkoepan kaen woengoe.
14 'Tidinja koedoe diteundeunan sakabeh parabotna, noe koe eta dipake ngabakti dina altar, nja eta wadahna kĕlĕr, garpoehna, sodokna, sarta pangepretna, sakabeh bae parabot altar; geus kitoe koedoe diroengkoepan, diboengkoes koe koelit doejoeng; pek ditĕrapkeun ran-
15 tjatanana. 'Ari geus tjatjap Haroen djeung anakna moengkoesan kasoetjian sarta djeung sakabeh parabot kasoetjian, samangsa pasanggrahan rek indit, geus kitoe anak-intjoe Kahat koedoe daratang, [a] baris ngagotong; tatapi oelah sina njabak kana kasoetjian, tangtoe paraeh. Eta kitoe tanggoengan anak-in-
16 tjoe Kahat dina himah tĕpangan. 'Ari tjĕtjĕkĕlan [b] Elasar, anak panghoeloe Haroen, nja eta minjak damar, djeung seuseungitan noe aroem, djeung koerban kadaharan noe teu pĕtot-pĕtot, sarta minjak lisah; nja njĕkĕl sabalandongan kabeh djeung saeusi-eusina, boh kasoetjian, boh paparabotanana. a p. 7 : 9. b p. 3 : 32.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana:
18 'Kaom bangsa-bangsa oerang Kahat teh, poma maraneh oelah matak eta dibas-
19 mi, leungit ti tĕngah ahli Lewi. 'Mana maraneh koedoe kijeu nja milampah ka darinja, soepajana hiroep, [a] oelah datang ka paraeh, ana njalampeurkeun ka noe pangsoetji-soetjina: eta Haroen djeung anak-anakna lalaki noe koedoe arasoep, sarta ngatoer eta ka sagawe-sagawena djeung ka satanggoengan-satanggoenga-
20 nana. 'Dĕmi eta mah oelah arasoep [b] ngilikan kasoetjian; salongok ge tangtoe paraeh. a 2 Sam. 6 : 7. b 1 Sam. 6 : 19.

21 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
22 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe kitoe deui milang hoeloe anak-intjoe Gerson, saähli-karoehoenna, sabanga-bang-
23 sana, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloeh taoen; noe koe maneh koedoe diloris, sakabeh noe mandjing balad; sina njabak pagawean dina himah tĕ-
24 pangan.'Kijeu pagawean [a] bangsa-bangsa oerang Gerson, hal pagawean djeung hal
25 tanggoengan: 'nja eta noe koedoe ngagotong koelamboe balandongan djeung himah tĕpangan, toetoepna djeung toetoep koelit doejoeng, anoe di loehoerna, sarta tetebeng lawang himah tĕpangan;
26 'kitoe deui dingding boeroean, djeung tetebeng lawang panto boeroean, anoe dina balandongan djeung dina altar sakoeriling, sarta tambangna djeung sakabeh parabotna paranti ngabakti; sarta sakabeh noe koedoe dilampahkeun ka noe bijeu, koedoe dipigawe koe eta.
27 'Sakabeh pagawean anak-intjoe Gerson teh dilampahkeunana koedoe noeroetkeun parentah Haroen djeung parentah anakna lalaki, hal sakabeh tanggoenganana djeung hal sakabeh pagaweanana; sarta maraneh koedoe ngoeroeskeun ka darinja eta sakabeh tanggoenganana,
28 asoep djagaän. 'Kitoe pagawean bangsabangsa anak-intjoe oerang Gerson dina himah tĕpangan; ari djagaänana [b] di bawah kawasa Itamar, anak panghoeloe Haroen. a p. 3 : 25. b p. 7 : 8.

29 Anak-intjoe Mĕrari, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, koedoe kitoe
30 deui koe maneh diloris, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloeh taoen; noe koe maneh koedoe diloris, sakabeh noe mandjing balad; sina njabak pagawean

31 himah těpangan. 'Sarta kijeu djagaän tanggoengan eta, [a] hal sakabeh pagaweanana dina himah těpangan: papan balandongan, toelakna, tihangna, djeung 32 soekoena; 'kitoe deui tihang boeroean sakoeriling, soekoena, pantjoehna djeung tambangna, katoet sakabeh parabotna, djeung katoet sakabeh parantina ngabakti; sarta maraneh koedoe ngoeroeskeun parabot djagaän tanggoengan eta, 33 make disěboet ngaran. 'Kitoe pagawean bangsa-bangsa anak-intjoe Měrari, hal sakabeh pagaweanana dina himah těpangan, di bawah kawasa Itamar, anak panghoeloe Haroen. *a* p. 3:36; 7:8.

34 Toeloej Moesa djeung Haroen, sarta [a] para gěgěden padjěmoehan teja prak ngaloris eta anak-poetoe oerang Kahat sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, 35 'ti sěmět oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, těpi ka oemoer lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina himah těpangan. 36 'Ari lorisanana, sabangsa-bangsana, doewa reboe toedjoeh ratoes lima poeloeh. 37 'Eta kitoe lorisan bangsa-bangsa oerang Kahat, sakabeh noe digawe dina himah těpangan, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa teja. *a* p. 1:4.

38 Ari lorisan anak-poetoe Gerson, sa39 bangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, 'ti sěmět oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, těpi ka oemoer lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina himah těpangan, 40 'nja eta lorisanana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, doewa reboe gěněp 41 ratoes tiloe poeloeh. 'Eta kitoe lorisan bangsa-bangsa anak-poetoe Gerson, sakabeh noe digawe dina himah těpangan, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran.

42 Ari lorisan bangsa-bangsa anak-poetoe Měrari, sabangsa-bangsana, saähli43 karoehoenna, 'ti sěmět oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, těpi ka oemoer lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina 44 himah těpangan, 'nja eta lorisanana, sabangsa-bangsana, tiloe reboe doewa 45 ratoes. 'Eta kitoe lorisan bangsa-bangsa anak-poetoe Měrari, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa teja.

46 Djoemlah lorisan, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, sarta para gěgěden Israil, nja eta ahli Lewi, sabangsa47 bangsana, saähli-karoehoenna, 'ti sěmět oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, těpi ka oemoer lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing digawe, pagawean babakti djeung pagawean tanggoengan 48 dina himah těpangan, 'nja eta lorisanana dalapan reboe lima ratoes dalapan 49 poeloeh. 'Dilorisna noeroetkeun timbalan Pangeran, koe lantaran Moesa, ditangtoekeun sagawe-sagawena djeung satanggoengan-satanggoenganana. Kitoe dilorisna, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa teja.

PASAL 5.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, sina noendoeng ti pasanggrahan sakoer djalma [a] noe kasakit lepra, djeung sakoer [b] noe běngang, kitoe deui sakoer [c] noe 3 kanadjisan koe noe paeh. 'Bagija lalaki, bagija awewe, koe maraneh koedoe ditoendoeng, nja ditoendoengna ka loewareun pasanggrahan, sina oelah matak nganadjiskeun ka pasanggrahanana, [d] ěnggon kami linggih di těngah marane4 hanana. 'Prak oerang Israil pada ngalampahkeun kitoe; anoe tjara tadi ditaroendoeng ka loewareun pasanggrahan; sakoemaha pangandika Pangeran ka Moesa, nja kitoe oerang Israil ngalampahkeunana. *a* 3 Moesa 13:46. *b* 3 Moesa 15:2. *c* p. 19:11. *d* p. 35:34.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe6 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu: Lamoen aja djalma, lalaki atawa awewe, [a] noe migawe naon-naon dosa manoesa, milampah salah ka Pangeran, noe ma7 tak eta djalma kasalahan: 'nja eta koedoe ngakoekeun dosana noe dilampahkeun, djeung koedoe moelangkeun eta noe matak manehanana kasalahan, diganti sadjinisna, [b] sarta ditambahan saděrlimana; dibikeunna ka djalma noe 8 kasorang kasalahan. 'Sarta oepama eta djalma taja ahlina, geusan moelangkeun ka dinja anoe matak kasalahan teja, heug eta noe matak kasalahan, anoe koe-

doe dipoelangkeun teh, pikeun Pangeran, adjang panghoeloe; [c] kadjaba ti domba lalaki sasiki pingarapihkeuneun, baris manehanana dipangnjijeunkeun ka-
9 rapihan. 'Djeung deui [d] sagala hatoeran, sakabeh barang soetji ti oerang Israil, noe koe eta dihatoerkeun ka pang-
10 hoeloe, nja pibogaeun panghoeloe. 'Barang soetji ti oenggal-oenggal djalma, nja panghoeloe noe pibogaeun; naon bae noe koe djalma dibikeun ka panghoeloe, nja eta pibogaeunana.

a 3 Moesa 6 : 2. *b* 3 Moesa 5 : 16; 6 : 5. *c* 3 Moesa 6 : 6. *d* p. 18 : 8, 9.

11 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
12 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Saha-saha djalma, lamoen pamadjikanana njimpang ti manehanana, milampah salah ka mane-
13 hanana, 'aja hidji djalma ngĕdĕng reudjeung, ngadjima ka dinja, tatapi kaälingan ti mata salakina, estoe boeni; djadi awewe teh kanadjisan, tapi euweuh sak-
14 sina, sarta [a] hanteu katangkĕp. 'Ari eta djalma kadatangan soekma timboeroe, noe matak timboeroean ka pamadjikanana, sarta ĕnja kanadjisan eta teh; atawa djalma teja kadatangan soekma timboeroe, noe matak timboeroean ka pamadjikanana, padahal teu kanadjisan:
15 'seug koe eta djalma pamadjikanana koedoe dianteurkeun ka panghoeloe, djeung koedoe njanggakeun koerbanna sakalian hal pamadjikanana, sapĕrpoeloeh epa tipoeng gandroeng; [b] teu meunang dikoetjoeran minjak, djeung teu meunang ditoempangan doepa, karana koerban kadaharan timboeroe eta teh, nja koerban kadaharan pangelingan, baris ngeling-
16 keun kadorakaän. 'Toeloej eta awewe koe panghoeloe koedoe dideukeutkeun, didjonghokkeun ka pajoeneun Pangeran.
17 'Sarta panghoeloe koedoe njokot [c] tjai soetji, dina hidji wadah sipat taneuh; djeung panghoeloe koedoe njokot saeutik taneuh lĕmboet tina dasar balan-
18 dongan, diaboeskeun kana eta tjai. 'Seug koe panghoeloe eta awewe koedoe didjonghokkeun ka pajoeneun Pangeran, bari boeoek awewe teh dioedaran; pek leungeunna koedoe diteundeunan eta koerban kadaharan pangelingan, nja koerban kadaharan timboeroe teja; sarta leungeun panghoeloe koedoe njĕkĕl
19 eta tjai pait, anoe mawa panjapa. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njoempahan ka dinja, kijeu piomongeunana ka awewe teh: Oepama taja lalaki ngĕdĕng reudjeung maneh, sarta oepama maneh teu njimpang, matak kanadjisan, keur dipihoekoem koe salaki: eta maneh masing loepoet ti ijeu tjai pait, anoe mawa pa-
20 njapa! 'Sabalikna, lamoen ĕnja mah maneh njimpang, keur dipihoekoem koe salaki, sarta lamoen ĕnja mah maneh kanadjisan, aja lalaki noe ngadjima ka ma-
21 neh kadjaba ti salaki maneh: '(Heug panghoeloe koedoe njoempahan ka eta awewe, make soempah panjapa, kijeu piomongeun panghoeloe ka awewe teh:) Eta maneh koe Pangeran moegi sing didamĕl toeladan noe njapa djeung noe soempah di tĕngah bangsa maneh, lantaran Pangeran maparin poehoe pingping maneh oedoelan djeung beuteung
22 maneh beukah. 'Ari ijeu tjai, noe mawa panjapa, sing asoep ka peudjit maneh, matak ngabeukahkeun beuteung djeung matak oedoelan poehoe pingping maneh! Seg awewe teh koedoe [d] nembalan:
23 Amin! amin! 'Pek eta panjapa koe panghoeloe koedoe ditoelis dina lambaran, bari seug disoesoetkeun kana tjai pait
24 teja. 'Toeloej awewe teh koe panghoeloe koedoe diinoeman eta tjai pait anoe mawa panjapa, soepaja eta tjai anoe mawa panjapa teh sina asoep ka djĕ-
25 rona sarta ngajakeun pait. 'Geus kitoe koe panghoeloe eta koerban kadaharan timboeroe teja koedoe ditjokot ti leungeun awewe; pek koerban kadaharan teh [e] koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, bari toeloej dika-altarkeun.
26 'Top panghoeloe koedoe njokot koerban kadaharan teja sakeupeul, [f] nja eta pangelinganana, bari seug didoeroek dina altar; sanggeus kitoe awewe teh koedoe diinoeman deui eta tjai, masing be-
27 jak. 'Ana reres diinoemanana tjai, geus kitoe, oepama ĕnja kanadjisan, sarta ĕnja migawe salah ka salakina, seug tjai anoe mawa panjapa teja piasoepeun ka djĕrona, ngajakeun pait; toeloej beukah beuteungna, djeung oedoelan poehoe pingpingna, noe matak awewe teh pidjadieun toeladan panjapa di tĕngah
28 bangsana.'Sabalikna, oepama awewe teh hanteu kanadjisan, estoe bĕrĕsih mah,

tangtoe loepoet, malah dipaparin anak. 29 'Tah, kitoe papakon hal timboeroe. Satijap-tijap aja awewe noe dipihoekoem koe salaki, toeloej njimpang, anoe matak 30 kanadjisan; 'atawa satijap-tijap aja lalaki, noe kadatangan soekma timboeroe, anoe matak timboeroean ka pamadjikanana, heug awewe teh koedoe didjonghokkeun ka pajoeneun Pangeran; toeloej panghoeloe koedoe ngalampahkeun 31 ka dinja sapapakon anoe tadi teja. 'Ari lalaki teja loepoet tina kadorakaän; dĕmi awewe noe kitoe estoe nanggoeng kadorakaänana. *a* 3 Moesa 20:10. *b* 3 Moesa 2:1. *c* 2 Moesa 30:18. *d* 5 Moesa 27:15. *e* 2 Moesa 29:24. *f* 3 Moesa 2:2, 9.

PASAL 6.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen aja djalma, lalaki atawa awewe, ka loewar nadar aheng, [a] sĕdja djadi nasir, ngamoehoengkeun maneh ka Pangeran: 3 'nja eta [b] koedoe njĕgah ka anggoer djeung ka arak; teu meunang nginoem tjoeka anggoer atawa tjoeka arak; sagala tjai boewah anggoer teu meunang diinoem, sarta boewah anggoer noe anjar atawa noe toehoer teu meunang dihakan. 4 'Sapandjang djadi nasir, saniskara noe asal ti tangkal anggoer, ti sikina tĕpi ka tjangkangna, teu meunang koe eta dihakan. 5 'Sapandjang djadi nasir, [c] hoeloena teu meunang kasorang peso tjoekoer; tĕpi ka djĕdjĕg poëna, noe koe eta dimoehoengkeun ka Pangeran, eta teh pisoetjieun; boeoekna koedoe disina mandjangan. 6 'Sapandjang eta ngamoehoengkeun maneh ka Pangeran, [d] teu meunang ngadatangan majit djalma. 7 'Teu meunang nganadjiskeun diri [e] koe karana bapana, atawa koe karana indoengna, atawa koe karana doeloerna lalaki-awewe, ana paraeh; sabab hoeloena aja tjiri djadi nasir ka Allahna. 8 'Sapandjang djadi nasir, eta teh pisoetjieun baris ka Pangeran. 9 'Djeung lamoen kapapatenan, oedjoeg-oedjoeg, ngadak-ngadak, noe matak kanadjisan hoeloena noe aja tjiri nasir teja, koedoe ditjoekoer hoeloena dina poë ngabĕrĕsihan maneh, nja ditjoekoerna dina poë 10 noe katoedjoeh. 'Ari dina poë noe kadalapan eta koedoe nganteurkeun [f] tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa ka panghoeloe, ka hareupeun lawang himah tĕpangan. 11 'Pek koe panghoeloe koedoe dipĕtakeun; anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan, njijeun karapihan hal eta djalma, tina sabab kadosaän koe majit; djeung koedoe njoetjikeun hoeloena dina poë harita. 12 'Geus kitoe koedoe ngamoehoengkeun deui ka Pangeran eta poë kanasiranana, djeung koedoe njanggakeun hidji anak domba, oemoer sataoen, baris koerban kasalahan; ari poë noe ti heula teja batal, sabab kanasiranana kanadjisan.

a Hak. 13:5; 1 Sam. 1:11; Lal. 18:18. *b* Am. 2:11, 12; Loek. 1:15. *c* Hak. 13:5; 1 Sam. 1:11. *d* 3 Moesa 21:1. *e* 3 Moesa 21:2, 11. *f* 3 Moesa 15:14.

13 Sarta ijeu teh papakon hal nasir: samangsa djĕdjĕg poë kanasiranana, eta teh koedoe dianteurkeun ka hareupeun 14 lawang himah tĕpangan, 'bari ngahatoerkeun pikoerbaneunana ka Pangeran, hidji anak domba lalaki, oemoer sataoen, noe taja tjatjadna, baris koerban doeroekan; hidji anak domba awewe, oemoer sataoen, noe taja tjatjadna, baris koerban dosa, djeung hidji domba lalaki, noe taja tjatjadna, baris koerban pa- 15 narima; 'kitoe deui saboboko roti teu ragian, sorabi tipoeng lĕmĕs, ditjampoer minjak, djeung opak teu ragian, dioelasan minjak; [a] barĕng koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman. 16 'Pek sakabehna koe panghoeloe koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran, sarta mĕtakeun koerbanna dosa djeung 17 koerbanna doeroekan. 'Tidinja koedoe mĕtakeun eta domba lalaki, didjijeun koerban panarima baris ka Pangeran, kalawan boboko noe dieusi roti teu ragian teja; toeloej panghoeloe koedoe mĕtakeun koerbanna kadaharan djeung 18 koerbanna inoeman. 'Geus kitoe nasir teh [b] koedoe njoekoer hoeloena noe aja tjiri kanasiran, di hareupeun lawang himah tĕpangan; top boeoek, tjiri kanasiran teh, koe eta koedoe ditjokot, diteundeun kana seuneu, noe di handa- 19 peun koerban panarima. 'Toeloej panghoeloe koedoe njokot tĕtĕpak domba lalaki teja sabeulah, beunang ngoeloeb,

djeung sorabi teu ragian sasiki tina boboko teja, sarta opak teu ragian sasiki; sok diteundeun kana leungeun nasir, sanggeus eta njoekoer tjiri kana-20 siranana. 'Seug eta koe panghoeloe koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, didjijeun koerban asongan; soetji eta teh, pikeun panghoeloe, [c] kalawan dada koerban asongan sarta djeung tĕtĕpak koerban hatoeran; sanggeus kitoe nasir teh meunang nginoem anggoer. *a* 3 Moesa 23 : 13. *b* Lal. 18 : 18; 21 : 24. *c* 2 Moesa 29 : 27.

21 Tah, kitoe papakon hal nasir, anoe nadar, djeung koerbanna ka Pangeran tina hal kanasiranana, djaba ti noe katĕpi koe leungeunna; sakoemaha djangdjina eukeur nadar, koedoe kitoe nja milampah, noeroetkeun papakon kanasiranana.

22 Aja deui pangandika Pangeran ka 23 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen djeung ka anakna lalaki, kijeu nja pok: [a] Maraneh ngabĕrkahan ka oerang Israil, koe-24 doe kijeu nja ngomong ka darinja: 'Pangeran moegi ngabĕrkahan ka maneh 25 sarta ngaraksa ka maneh! 'Pangeran moegi njaängkeun pameunteuna ka maneh sarta maparin koernija ka maneh! 26 'Pangeran moegi ningali pameunteuna ka maneh sarta maparin kasĕnangan 27 ka maneh! 'Djadi eta koedoe neundeun djĕnĕngan kami ka oerang Israil; tangtoe oerang Israil koe kami dibĕrkahan. *a* 3 Moesa 9 : 22, 23.

PASAL 7.

Geus kitoe, mangsa poëan Moesa parantos [a] ngadĕgkeun balandongan, sarta [b] geus diminjakan djeung disoetjikeun, katoet sakabeh parabotna, kitoe deui altar djeung sakabeh parabotna, sarta geus pada diminjakan djeung 2 disoetjikeun, 'toeloej para gĕgĕden Israil, [c] para loeloegoe ahli karoehoenna, nja eta para gĕgĕden kaom, anoe ngaradĕg njangking lorisan teja, pada ha-3 toeran; 'pada njanggakeun koerbanna ka pajoeneun Pangeran, padati gĕrĕbong gĕnĕp siki djeung sapi doewa wĕlas siki; doewa-doewa gĕgĕden padati hidji, sarta sapi hidji sewang; ari dihatoerkeunana ka hareupeun balandongan. 4 'Nimbalan Pangeran ka Moesa, kijeu 5 timbalanana: 'Tampanan ti darinja, koedoe dipake kana pagawean himah tĕpangan; koe maneh selehkeun ka ahli Lewi, [d] hidji-hidji noeroetkeun pagawea-6 nana. 'Seug koe Moesa eta padati djeung sapina ditampa, toeloej diselehkeun ka 7 ahli Lewi. 'Doewa padati djeung opat sapi diselehkeun ka anak-poetoe Gerson, 8 noeroetkeun pagaweanana; 'ari padati noe opat deui sarta sapi noe dalapan deui diselehkeun ka anak-poetoe Mĕrari, noeroetkeun pagaweanana, [e] di bawah kawasa Itamar, poetra panghoeloe Ha-9 roen teja. 'Ari anak-poetoe Kahat mah hanteu diselehan; sabab njarĕkĕl pagawean kasoetjian, pada ngagotong [f] dina taktak. *a* 2 Moesa 40 : 18. *b* 3 Moesa 8 : 10. *c* p. 1 : 4, 16. *d* p. 3 : 25, 31, 36; 4 : 15, 25, 31. *e* 2 Moesa 38 : 21. *f* p. 4 : 15.

10 Djeung deui para gĕgĕden teh pada hatoeran baris njalamĕtkeun altar, keur poëan altar diminjakan; nja eta koerbanna koe para gĕgĕden dihatoerkeun 11 ka hareupeun altar. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Eta gĕgĕden ngahatoerkeunana koerbanna baris njalamĕtkeun altar teh koedoe saoerang sapoë saoerang sapoë.

12 Geus kitoe, anoe ngahatoerkeun koerbanna dina poë noe mimiti, Nahson poe-13 tra Aminadab, kaom Joeda teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, [a] noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 14 'hidji pisin, sapoeloeh sekel ĕmas, pi-15 noeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pi-16 koerbaneun doeroekan; 'hidji ĕmbe ba-17 dot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Nahson poetra Aminadab teja. *a* 3 Moesa 27 : 25.

18 Anoe hatoeran dina poë noe kadoewa, Nĕtanel poetra Soear, gĕgĕden Isaskar 19 teja. 'Ari koerbanna noe dihatoerkeun: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pi-

20 koerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel ĕmas, pinoeh koe seu-21 seungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroe-22 kan; 'hidji ĕmbe badot, pikoerbaneun 23 dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Nĕtanel poetra Soear teja.

24 Dina poë noe katiloe gĕgĕden anak-poetoe Sĕboeloen, Eliab poetra Helon 25 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun 26 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se-27 kel ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sa-28 taoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji 29 ĕmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Eliab poetra Helon teja.

30 Dina poë noe kaopat gĕgĕden anak-poetoe Roebin, Elisoer poetra Sĕdeoer 31 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun ka-32 daharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel 33 ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pi-34 koerbaneun doeroekan; 'hidji ĕmbe ba-35 dot pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Elisoer poetra Sĕdeoer teja.

36 Dina poë noe kalima gĕgĕden anak-poetoe Simon, Sĕloemiël poetra Soerisa-37 dai teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm pĕrak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun 38 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se-39 kel ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sata-40 oen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji ĕm-41 be badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Sĕloemiël poetra Soerisadai teja.

42 Dina poë noe kagĕnĕp gĕgĕden anak-poetoe Gad, Eljasap poetra Dĕhoeël teja. 43 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun ka-44 daharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel 45 ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sata-46 oen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji ĕm-47 be badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Eljasap poetra Dĕhoeël teja.

48 Dina poë noe katoedjoeh gĕgĕden anak-poetoe Epraim, Elisama poetra 49 Amihoed teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pi-50 koerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel ĕmas, pinoeh koe seu-51 seungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroe-52 kan; 'hidji ĕmbe badot, pikoerbaneun 53 dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Elisama poetra Amihoed teja.

54 Dina poë noe kadalapan gĕgĕden anak-poetoe Mĕnase, Gamaliël poetra Pĕda-55 soer teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel ka-

soetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun 56 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se- 57 kel ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer 58 sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji 59 ĕmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Gamaliël poetra Pĕdasoer teja.

60 Dina poë noe kasalapan gĕgĕden anak-poetoe Binyamin, Abidan poetra Gidoni 61 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun 62 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 63 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer 64 sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji 65 ĕmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Abidan poetra Gidoni teja.

66 Dina poë noe kasapoeloeh gĕgĕden anak-poetoe Dan, Ahiëser poetra Amisa- 67 dai teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun 68 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se- 69 kel ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sata- 70 oen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji 71 ĕmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima, doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Ahiëser poetra Amisadai teja.

72 Dina poë noe kasawĕlas gĕgĕden anak-poetoe Aser, Pagiël poetra Okran teja. 73 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun kada- 74 haran; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel 75 ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sa- 76 taoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji 77 ĕmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Pagiël poetra Okran teja.

78 Dina poë noe kadoewa-wĕlas gĕgĕden anak-poetoe Naptali, Ahira poetra Enan 79 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun kada- 80 haran; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel 81 ĕmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, 82 pikoerbaneun doeroekan; 'hidji ĕmbe ba- 83 dot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Ahira poetra Enan teja.

84 Djadi kijeu disalamĕtkeunana altar teh keur poëan diminjakanana, ti para gĕgĕden Israil: doewa wĕlas talĕm perak, doewa wĕlas bokor perak, doewa wĕlas 85 pisin ĕmas. 'Sahidji-sahidji talĕm perak saratoes tiloe poeloeh sekel, djeung sahidji-sahidji bokor toedjoeh poeloeh; djoemlah perak eta wawadahan doewa reboe opat ratoes sekel, noeroetkeun se- 86 kel kasoetjian. 'Doewa wĕlas pisin ĕmas, parinoeh koe seuseungitan; sahidji pisin sapoeloeh-sapoeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; djoemlah ĕmas eta pisin saratoes doewa poeloeh se- 87 kel. 'Djoemlah sapi koerban doeroekan doewa wĕlas sapi ngora; domba lalaki doewa wĕlas, anak domba oemoer sataoen doewa wĕlas, sarta djeung koerbanna kadaharan; kitoe deui ĕmbe badot 88 koerban dosa doewa wĕlas. 'Ari djoemlah sapi koerban panarima opat likoer sapi ngora, domba lalaki gĕnĕp poeloeh, badot gĕnĕp poeloeh, anak domba oe-

moer sataoen gĕnĕp poeloeh. Kitoe disalamĕtkeunana altar, sanggeusna diminjakan.

89 Djeung deui satijap-tijap Moesa lĕbĕt ka djĕro himah tĕpangan, oendjoekan ka andjeunna, sok ngareungeu gĕntra, ngandika ka Moesa ti loehoereun toeroeb pangrapih, anoe dina pĕti pĕrtelaän, ti antara doewa moemoekarabinan teja. Kitoe ngandikana ka Moesa.

PASAL 8.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen, kijeu nja omong maneh ka dinja: Satijap-tijap maneh njeungeutan palita, eta palita toedjoehanana [a] sina ngagĕntjlang ka hareupeun 3 adjoeg. 'Prak Haroen ngalampahkeun kitoe; njeungeutanana palita teh nja ka hareupeun adjoeg; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. 4 'Nja kijeu boewatan adjoeg teh: [b] ĕmas, sarta kandĕl; tjat ka poehoena, tjat ka kĕmbang-kĕmbangna, karandĕl; sakoemaha roepa, noe koe Pangeran dipintonkeun ka Moesa teja, nja kitoe dipidamĕlna adjoeg teh.

a 2 Moesa 25:37. *b* 2 Moesa 25:31.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe- 6 sa, kijeu pangandikana: 'Tjokot koe maneh eta ahli Lewi ti tĕngah oerang Israil; koe maneh koedoe [a] pada dibĕrĕsihan. 7 'Kijeu pilampaheun maneh ka darinja, baris ngabĕrĕsihan: koedoe dikepretan [b] tjai pamĕrĕsihan, seug saloewar badanna [c] koedoe disorang peso tjoekoer, djeung sina njareuseuh papakeananana, 8 sarta ngabĕrĕsihan dirina. 'Tidinja eta koedoe njarokot hidji sapi ngora lalaki, djeung pikoerbaneunana kadaharan, tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak; djeung maneh koedoe njokot sapi ngora lalaki 9 hidji deui pikoerbaneun dosa. 'Geus kitoe ahli Lewi teh koe maneh koedoe pada dideukeutkeun ka hareupeun himah tĕpangan, djeung koedoe ngoempoelkeun 10 sapadjĕmoehan oerang Israil. 'Seug ahli Lewi teh koe maneh koedoe pada dideuheuskeun ka pajoeneun Pangeran; pek oerang Israil koedoe pada noempang- 11 keun leungeunna ka ahli-ahli Lewi. 'Tidinja ahli Lewi teh koe Haroen [d] koedoe diarasongkeun ka pajoeneun Pangeran, didjijeun koerban asongan, ti oerang Israil, masingna pada ngalampahkeun pa- 12 gawean Pangeran. 'Geus kitoe ahli Lewi [e] koedoe pada noempangkeun leungeunna kana hoeloe doewa sapi ngora teja; pek noe hidji koedoe didjijeun koerban dosa, ari noe hidji deui didjijeun koerban doeroekan baris ka Pangeran, pikeun 13 njijeun karapihan hal ahli Lewi. 'Toeloej ahli Lewi teh koe maneh koedoe didjaronghokkeun ka hareupeun Haroen djeung ka hareupeun anakna lalaki, sarta koe maneh koedoe diarasongkeun, didjijeun koerban asongan baris ka Pange- 14 ran. 'Djadi ahli Lewi teh [f] koe maneh koedoe pada dipisahkeun ti tĕngah oerang Israil, soepaja ahli Lewi pada djadi 15 kagoengan kami. 'Sanggeusna kitoe ahli Lewi koedoe arasoep, digawe dina himah tĕpangan. Kitoe eta koe maneh koedoe dibĕrĕsihan, sarta diasongkeun, 16 didjijeun koerban asongan. 'Karana pangabakti, [g] estoe eta teh pangabakti ka kami ti tĕngah oerang Israil; koe kami ditjandak keur diri kami, ngagantian sakoer anoe moeka pianakan, tjikal saka- 17 beh oerang Israil. 'Karana sakabeh tjikal di oerang Israil [h] kami noe kagoengan, bangsa manoesa djeung bangsa sato tjotjoöan; keur mangsa kami maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mĕsir teja, eta noe koe kami disaroetjikeun keur diri 18 kami. 'Sarta kami njandak ahli Lewi, ngagantian sakabeh tjikal di oerang Is- 19 rail; 'seug [i] kami maparinkeun eta ahli Lewi, djadi paparin, ka Haroen djeung ka anakna lalaki, ti tĕngah oerang Israil, baris ngalampahkeun pagawean oerang Israil dina himah tĕpangan, sarta baris njijeun karapihan hal oerang Israil, [j] soepaja oelah aja balahi ka oerang Israil, ari oerang Israil njampeurkeun kana kasoetjian.

a Mal. 3:3. *b* p. 19:9, 17. *c* 3 Moesa 14:8. *d* 2 Moesa 29:24. *e* 2 Moesa 29:10. *f* p. 3:45. *g* p. 18:6. *h* p. 3:13. *i* p. 3:9. *j* p. 1:53.

20 Prak Moesa djeung Haroen, sarta sapadjĕmoehan oerang Israil, ngalampahkeun kitoe ka ahli Lewi; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa hal ahli Lewi teja, nja kitoe pisan oerang Is- 21 rail ngalampahkeunana ka darinja. 'Toeloej ahli Lewi pada mĕrĕsihan diri, djeung njareuseuh papakeananana; pek

koe Haroen diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, didamĕl koerban asongan, sarta koe Haroen dipangrapihkeun, soepaja pada bĕrĕsih. 22 'Sanggeusna kitoe ahli Lewi arasoep, ngalampahkeun pagaweanana dina himah tĕpangan, di pajoeneun Haroen sarta di pajoeneun poetrana lalaki; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa hal ahli Lewi teja, nja kitoe ngalalampahkeunana ka darinja.

23 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 24 kijeu pangandikana: 'Ijeu teh papakon ahli Lewi: ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh lima taoen ka loehoer, eta mandjing balad, njĕkĕl pagawean himah tĕpangan. 25 'Dĕmi ti sĕmĕt oemoer lima poeloeh taoen eta ka loewar ti balad noe njĕkĕl 26 pagawean, moal digawe deui. 'Ngan toetoeloeng ka doeloer-doeloerna dina himah tĕpangan, [a] baris ngadjaga kana djagaän; teu meunang njĕkĕl pagawean deui. Kitoe noe koe maneh koedoe dilampahkeun ka ahli Lewi dina djagaänana. *a* 3 Moesa 8 : 35.

PASAL 9.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, [a] di tĕgal lĕga Sinai, dina taoen noe kadoewa sanggeusna boedal ti tanah Mĕsir, dina boelan noe mimiti; kijeu pa2 ngandikana: 'Djeung deui [b] oerang Israil koedoe pada milampah paska dina mang3 sana. 'Nja dipilampahna koe maraneh dina tanggal opat wĕlas, boelan ijeu, antara sore djeung boerit, dina mangsana; dipilampahna koe maraneh koedoe noeroetkeun sakabeh pikoekoehna djeung 4 sakabeh hoekoemna.'Toeloej Moesa ngadawoeh ka oerang Israil, koedoe milam5 pah paska. 'Prak pada milampah paska dina boelan noe mimiti, dina tanggal opat wĕlas, [c] antara sore djeung boerit, di tĕgal lĕga Sinai; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe oerang Israil ngalampahkeunana. *a* p. 1 : 1. *b* 3 Moesa 23 : 5. *c* 2 Moesa 12 : 6.

6 Aja djalma [a] noe kanadjisan koe majit manoesa, noe matak hanteu kongang milampah paska dina poë eta; toeloej ngadareuheusan ka pajoeneun Moesa sarta ka pajoeneun Haroen dina poë eta. 7 'Pok eta djalma aroendjoekan ka andjeunna kijeu: Noen, simkoering pada kanadjisan koe majit manoesa; pinahaoneun simkoering bade didentjengkeun, hanteu miloe ngahatoerkeun koerban Pangeran dina mangsana, di tĕngah 8 oerang Israil? 'Ari walonan Moesa ka darinja: Mangke heulaän, kami dek naroskeun timbalan Pangeran pĕrkara maraneh. *a* p. 19 : 11.

9 Ngandika Pangeran ka Moesa, kijeu 10 pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Sahasaha djalma, di diri maraneh atawa di toeroenan-toeroenan maraneh, lamoen keur kanadjisan koe majit atawa dina pangnjabaän djaoeh, padahal koedoe mi11 lampah paska baris ka Pangeran. 'Nja dipilampahna dina boelan noe kadoewa, dina tanggal opat wĕlas, antara sore djeung boerit; [a] dihakanna koedoe make roti teu ragian reudjeung pa12 paitan. 'Oelah aja [b] noe dikarikeun tĕpi ka isoek, sarta toelangna sahidji ge hanteu meunang dipotongkeun; dipilampahna koe noe kitoe koedoe noe13 roetkeun sakabeh pikoekoeh paska. 'Sabalikna, saha-saha djalma noe bĕrĕsih, sarta lain di pangnjabaän, seg ninggal milampah paska, [c] nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana, sabab hanteu ngahatoerkeun koerban Pangeran dina mangsana; djalma 14 noe kitoe estoe nanggoeng dosana. 'Sarta lamoen aja semah, noe ngoembara di maraneh, [d] hajang milampah paska baris ka Pangeran, sakoemaha pikoekoeh paska djeung sakoemaha hoekoemna, nja kitoe eta koedoe milampah. Di maraneh teh, anoe ngoembara reudjeung noe asal boemi toenggal sapapakon. *a* 2 Moesa 12 : 8. *b* 2 Moesa 12 : 10, 46. *c* 2 Moesa 12 : 15. *d* 2 Moesa 12 : 48, 49.

15 Ari mangsa poëan balandongan teh geus diadĕgkeun, [a] seug mega teja ngalipoetan balandongan, kana himah pĕrtelaän; ari reup peuting dina loehoer balandongan teh aja saroepa seuneu, 16 tĕpi ka braj beurang. 'Kitoe bae salawasna; mega teh ngalipoetan ka dinja, sarta ti peuting aja saroepa seu17 neu. 'Ari satijap-tijap eta mega oenggah tina loehoer himah, [b] sanggeusna kitoe broel oerang Israil arindit; sarta di mana ĕnggon mega teh ngarandĕg, nja di dinja oerang Israil masanggra18 han. 'Arinditna oerang Israil noeroet-

keun timbalan Pangeran, masanggrahanana noeroetkeun timbalan Pangeran; salilana eta mega ngĕnggon dina loehoer balandongan, oerang Israil tĕtĕp masanggrahan. 19 'Sarta dimana eta mega pandjang, lila ngĕnggonna dina loehoer balandongan, eta oerang Israil ngadjaraga kana djagaän Pangeran, sarta teu kĕbat leumpangna. 20 'Ari sakapeung mega teh teu sabaraha lilana dina loehoer balandongan; dĕmi masanggrahanana noeroetkeun timbalan Pangeran, arinditna noeroetkeun timbalan Pangeran. 21 'Ari sakapeung mega teh ngarĕrĕb bae ti sore tĕpi ka isoek; ana wantji isoek mega teh oenggah, broel oerang Israil arindit; boh ti beurang, boh ti peuting, ana mega teh oenggah, broel arindit. 22 'Moen doewa poë, atawa saboelan, atawa lila, dimana pandjang mega teh ngĕnggonna dina loehoer balandongan, seug oerang Israil masanggrahan, sarta teu kĕbat leumpangna; dĕmi samangsa oenggah mega teh, broel arindit. 23 'Masanggrahanana [c] noeroetkeun timbalan Pangeran, arinditna noeroetkeun timbalan Pangeran; pada ngadjaga kana djagaän Pangeran, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa.

a 2 Moesa 40:34. *b* 2 Moesa 40:36, 37. *c* p. 10:35.

PASAL 10.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe njijeun tarompet doewa siki, koe perak; [a] masing kandĕl didjijeunna; nja eta koe maneh koedoe dipake baris ngoempoelkeun padjĕmoehan, djeung baris nginditkeun sagala pasanggrahan. 3 'Ana ditijoep doewanana, nandakeun sapadjĕmoehan koedoe pada nĕpoengan ka maneh ka hareupeun lawang himah tĕpangan. 4 'Sarta oepama ditijoep noe hidji, nandakeun sagala gĕgĕden, [b] loeloegoe bareboe-reboe oerang Israil, noe koedoe pada nĕpoengan ka maneh. 5 'Ari maraneh nijoep sada sĕsĕngekan, koedoe arindit sagala pasanggrahan, noe masanggrahan sabeulah ti wetan. 6 'Ari maraneh nijoep sada sĕsĕngekan ngadoewa-kalian, koedoe arindit sagala pasanggrahan noe masanggrahan sabeulah ti kidoel; narijoep sada sĕsĕngekan nandakeun koedoe arindit. 7 'Dĕmi samangsa rek ngoempoelkeun pakoempoelan mah, koedoe nijoep bae, oelah sĕsĕngekan. 8 'Ari noe koedoe nijoep tarompet, nja eta anak Haroen, noe djaradi panghoeloe; sarta eta pĕrkara tarompet pikoekoeh langgĕng ka maraneh, toeroen-toemoeroen. 9 'Djeung deui lamoen maraneh rek boedal pĕrang di djĕro tanah maraneh, ngalawan ka moesoeh anoe ngamoesoeh ka maraneh, [c] koedoe sĕsĕngekan, make eta tarompet, matak ngelingkeun diri maraneh ka pajoeneun Pangeran, Allah maraneh; geus tangtoe maraneh disalamĕtkeun ti moesoeh maraneh. 10 'Kitoe deui [d] dina mangsa maraneh kaboengahan, djeung dina mangsa pesta maraneh, sarta dina mangsa tanggal boelan maraneh, pek maraneh koedoe nijoep eta tarompet loehoereun koerban maraneh doeroekan sarta loehoereun koerban maraneh panarima, djadi matak ngelingkeun diri maraneh ka pajoeneun Allah maraneh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a p. 8:4. *b* p. 1:16. *c* p. 31:6. *d* 2 Radja 11:14; 2 Bab. 7:6.

11 Geus kitoe, [a] dina taoen noe kadoewa, dina boelan noe kadoewa, dina tanggal doewa poeloeh, harita mega teja oenggah tina loehoer balandongan pĕrtelaän. 12 'Broel oerang Israil ngabroel ti tĕgal lĕga Sinai, noeloejkeun pangleumpanganana; tidinja mega teh ngarandĕg [b] di tĕgal lĕga Paran. 13 'Broel ngabroel noe ti heula, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa teja. 14 'Ari noe indit pangheulana, [c] oemboel-oemboel pasanggrahan anak-poetoe Joeda, sabalad-baladna; ari noe njĕkĕl baladna, nja Nahson poetra Aminadab teja. 15 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Isaskar, nja Nĕtanel poetra Soear teja. 16 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Sĕboeloen, nja Eliab poetra Helon teja. 17 'Tidinja balandongan diroewag; broel ngabroel anak-poetoe Gerson djeung anak-poetoe Mĕrari, ngagotong balandongan. 18 'Bral indit [d] oemboel-oemboel pasanggrahan Roebin, sabalad-baladna; ari noe njĕkĕl baladna, nja Elisoer poetra Sĕdeoer teja. 19 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Simon, nja Sĕloemiël poetra Soerisadai teja. 20 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Gad, nja Eljasap poetra Dĕhoeël teja. 21 'Broel ngabroel oerang Kahat, [e] ngagotong kasoetjian; ari itoe

ngadĕgkeun balandongan, njawisan ijeu
22 daratang. 'Bral indit [f] oemboel-oemboel pasanggrahan anak-poetoe Epraim, sabalad-baladna; ari noe njĕkĕl baladna,
23 nja Elisama poetra Amihoed teja. 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Mĕnase, nja Gamaliël poetra Pĕdasoer
24 teja. 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Binyamin, nja Abidan poetra
25 Gidoni teja. 'Bral indit [g] oemboel-oemboel pasanggrahan anak-poetoe Dan, sabalad-baladna, panoetoep sagala pasanggrahan; ari noe njĕkĕl baladna, nja
26 Ahiëser poetra Amisadai teja. 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Aser,
27 nja Pagiël poetra Okran teja. 'Ari noe njĕkĕl balad kaom anak-poetoe Naptali,
28 nja Ahira poetra Enan teja. 'Kitoe inditna oerang Israil, sabalad-baladna; broel ngabroel. *a* 2 Moesa 19 : 1. *b* p. 13 : 3, 26. *c* p. 2 : 3. *d* p. 2 : 10. *e* p. 4 : 15. *f* p. 2 : 18. *g* p. 2 : 25.

29 Pok Moesa ngalahir [a] ka Hobab [b] poetra Rĕhoeël, oerang Midian, anoe mĕrtoewa Moesa teja: Kaoela sadaja rek kĕbat ka ĕnggon, noe koe Pangeran ditimbalkeun kijeu: Eta koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh; soemangga, njarĕngan ka kaoela sadaja, [c] tangtoe kaoela pada milampah kasaean ka andjeun; karana Pangeran ngadjangdji-
30 keun kasaean ka Israil. 'Ari walonanana ka Moesa: Kaoela moal miloe; salĕrĕsna sĕdja moelang ka tanah ka-
31 oela sarĕng ka asal kaoela. 'Lahiran Moesa: Moegi kaoela sadaja oelah ditilar, rehing koe sabab andjeun oeninga dina pisaeëunana kaoela sadaja masanggrahan di tĕgal lĕga; [d] djadi andjeun teh ka kaoela sadaja minangka sotja.
32 'Geus kitoe, lamoen andjeun njarĕngan ka kaoela sadaja, sarta geus boekti eta kasaean, anoe koe Pangeran dikĕrsakeun didamĕl ka kaoela sadaja teja, tangtoe kaoela pada milampah kasaean ka andjeun. *a* Hak. 1 : 16; 4 : 11. *b* 2 Moesa 2 : 18. *c* 1 Sam. 15 : 6. *d* Aj. 29 : 15.

33 Broel ngabroel ti goenoeng Pangeran, lalakon tiloe poë; ari pĕti pĕrdjangdjian Pangeran mangkat ti heulaeunana, lalakon tiloe poë, manglinglingkeun pi-
34 geusaneun reureuh. 'Ari mega Pangeran teja aja di loehoereunana ti beurang, satijap-tijap arindit ti pasanggrahan.
35 Geus kitoe, satijap-tijap pĕti teja rek mangkat, pok Moesa oendjoekan: Noen Pangeran! [a] moegi ngadĕg, sarĕng moesoeh andjeun moegi sina pabalĕntjar, kalajan noe gareuleuh ka andjeun moegi sina kalaboer ti pajoeneun andjeun.
36 'Ari satijap-tijap pĕti teh eureun, pok oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! [b] moegi linggih deui ka balaksa-laksa bareboe-reboe oerang Israil. *a* Djab. 68 : 2. *b* Djab. 132 : 8.

PASAL 11.

Geus kitoe djalma-djalma teh tingaradoeh, goreng kana tjĕpil Pangeran. Ana geus kadangoe koe Pangeran, seug djadi bĕndoe, [a] sarta aja seuneu ti Pangeran, ngagoelak di maranehanana, ngalĕboer dina toengtoeng pasanggrahan.
2 'Toeloej djalma-djalma teh sasambat ka Moesa; gantjang Moesa nĕnĕda ka
3 Pangeran, seug seuneu teh pareum. 'Noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun [b] Taberah; sabab seuneu ti Pangeran ngagoelak di maranehanana. *a* Djab. 78 : 21. *b* 5 Moesa 9 : 22.

4 Ari [a] djalma tjampoeran, anoe di tĕngah Israil, pada datang hawa-napsoe; heug oerang Israil ge tjareurik deui, bari ngaromong: [b] Eh, saha ka oerang
5 pimereëun njatoe laoek? 'Oerang teh ras ingĕt ka laoek tjai, anoe bareto koe oerang sok dihakan di Mĕsir, teu karana dibajar, djeung ka bonteng, ka samangka, ka bawang koetjaj, ka bawang beureum sarta ka bawang bodas.
6 'Ari ajeuna mah ati oerang teh garing; euweuh naon-naon di dijeu, [c] ngan eta
7 Man bae noe kadeuleu. 'Dĕmi eta Man teja [d] kawas siki katoentjar, sarta roe-
8 pana sapĕrti roepa [e] geutah bĕdolah.'Eta djalma-djalma sok boedal paboejar, pada moeloengan; pek direndos koe panggilingan, atawa ditoetoean dina loeloempang, toeloej diolah dina parijoek, didjijeun koeweh; ari rasana sapĕrti ra-
9 sa sarining minjak. 'Ari keur waktoe toeroen tji-iboen ka pasanggrahan, ti peuting, eta Man barĕng toeroenna. *a* 2 Moesa 12 : 38; Djab. 106 : 14. *b* 2 Moesa 16 : 3. *c* p. 21 : 5. *d* 2 Moesa 16 : 14, 31. *e* 1 Moesa 2 : 12.

10 Kadangoe koe Moesa, djalma-djalma teh tjareurik, sabangsa-bangsana, hidjihidji djalma dina lawang himahna. Seug Pangeran bĕndoe, bangĕt katjida, sarta

11 koe pangraos Moesa ge goreng. 'Pok Moesa oendjoekan ka Pangeran: [a] Naha andjeun ka abdi andjeun midamĕl sakitoe awon? sarĕng koe naon noe mawi koering teu mĕndak koernija dina sotja andjeun, wĕt andjeun noempangkeun eta sadajana djalma ka diri koe-
12 ring, didamĕl moewatan koering? 'Karah koering noe ngareuneuhkeun eta sadajana djalma, atanapi didjoeroekeunana koe koering, noe mawi andjeun kenging nimbalan ka koering: Eta koe maneh ais, sapĕrtos pangasoeh ngais orok, ka tanah anoe koe andjeun didjangdjikeun ka karoehoenna, nganggo
13 soempah teja? 'Ti mana koering nja pimeunangeun laoek, baris mere ka eta sadajana djalma? Karantĕn pada tjeurik ka koering, aromongna: Menta la-
14 oek, hajang dadaharan! 'Koering teh teu kijat, [b] sorangan ngais eta sadajana djalma; sabab abot teuing, teu ka-
15 bantoen koe koering. 'Sarĕng oepami andjeun kĕrsa midamĕl kitoe ka koering teh, anggoer koering mangsakeun bae, oepami jaktos koering mĕndak koernija dina sotja andjeun mah, soepaja koering oelah nendjo katjilakaän diri koering! *a* 2 Moesa 5 : 22. *b* 2 Moesa 18 : 18; 5 Moesa 1 : 9.

16 Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Kami pangoempoelkeun [a] toedjoeh poeloeh djalma, kaäsoep kokolot Israil, anoe kanjahoan koe maneh, jen estoe kokolot bangsa sarta pangoeroesna; nja eta koe maneh koedoe dibawa ka himah tĕpangan, sina pada djonghok di
17 dinja barĕng djeung maneh. 'Geus kitoe kami rek loengsoer, ngandika ka maneh di dinja; djeung kami rek njandak [b] tina Roh anoe di maneh, toeloej diteundeun ka eta, sina pada njoendang moewatan, ngabantoe ka maneh ngais eta djalma-djalma; moal diais deui koe
18 maneh sorangan bae. 'Sarta maneh ka djalma loba koedoe marentah kijeu: [c] Maraneh geura njoetjikeun diri, koedoe sadija isoekan; didinja maraneh tangtoe ngahakan laoek; karana maraneh tjeurik kana tjĕpil Pangeran, bari ngaromong: Saha ka oerang pimereëun njatoe laoek? karana basa di Mĕsir oerang teh ngeunah: noe matak Pangeran kĕrsa maparin laoek ka maraneh, toeloej ma-
19 raneh ngahakan. 'Ari maraneh ngahakan laoek teja moal sapoë, moal doewa poë, moal lima poë, moal sapoeloeh poë,
20 djeung moal doewa poeloeh poë; 'istoening saboelan lilana, wani bidjil ti iroeng maraneh, sarta maraneh datang ka bosĕn; sapedah maraneh mitjeun Pangeran, anoe di tĕngah maraneh, sarta maraneh pada tjeurik di pajoeneunana, bari ngaromong: [d] Koe naon oerang, mana boedal ti Mĕsir? *a* 2 Moesa 24 : 1. *b* 2 Radja 2 : 9, 15. *c* 2 Moesa 19 : 10. *d* p. 14 : 2; 21 : 5.

21 Pioendjoek Moesa: Ijeu bangsa, noe koe koering diĕnggonan di tĕngahna, gĕnĕp kĕti noe badarat; parandene andjeun nimbalan: Kami kĕrsa maparin laoek ka darinja, sina pada dadaharan saboe-
22 lan lilana. 'Naha eta teh koedoe dipangmeuntjitkeun ĕmbe-domba sarĕng sapi, soepaja mahi ka darinja? Atanapi koedoe dipangoempoelkeun sadajana laoek
23 laoet, soepaja mahi ka darinja? 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Moesa: [a] Karah panangan Pangeran pondok? Ajeuna koe maneh bakal katendjo, pangandika kami boekti ka maneh atawa hanteu. *a* Jĕs. 50 : 2; 59 : 1.

24 Bral Moesa ka loewar; toeloej ngalahirkeun ka djalma-djalma eta pangandika Pangeran noe bijeu, sarta ngoempoelkeun toedjoeh poeloeh djalma, kaasoep kokolot bangsa, bari seug didjogo-
25 keun di sakoeriling himah teja. 'Tidinja Pangeran loengsoer dina mega teja, seug ngandika ka Moesa; sarta andjeunna njandak tina Roh anoe di Moesa, diteundeun ka noe toedjoeh poeloeh djalma, noe djaradi kokolot teja. Geus kitoe, mangsa eta dilinggihan Roh, seug pada ngawĕdjang, tapi hanteu deui-deui.
26 'Aja doewa djalma noe ninggalkeun maneh dina pasanggrahan, ngaran noe hidji Eldad, ari ngaran noe hidji deui Medad; nja eta ge dilinggihan Roh, da kaäsoep noe disoeratan, tapi hanteu bidjil kana himah; toeloej pada ngawĕ-
27 djang dina pasanggrahan. 'Aja hidji djalma boedjang moeroe, ngoeninga ka Moesa, pioendjoekna: [a] Noen, Eldad sarĕng Medad teja keur pada ngawĕdjang
28 dina pasanggrahan. 'Oendjoekan Josoea poetra Noen, gandek Moesa ti ngongora teja, kijeu pioendjoekna: Noen, djoeragan Moesa! [b] moegi eta pada di-

29 hoelag. 'Dĕmi lahiran Moesa ka Josoea: [c] Naha maneh goemati teh koe kami? Moegi-moegi diparĕngkeun, sakabeh oemat Pangeran djaradi nabi, koe karana Pangeran maparinkeun Rohna 30 ka sakabehna! 'Tidinja Moesa moelih ka pasanggrahan, diiring koe para kokolot Israil. *a* Mark. 9 : 38. *b* 1 Tes. 5 : 19. *c* Gal. 4 : 17, 18.

31 Djĕboel aja angin bidjil ti Pangeran, [a] mawa poejoeh ti laoet, diragragkeun ka pasanggrahan, lalakon sapoë ka dijeu, djeung lalakon sapoë ka ditoe, sakoeriling pasanggrahan, sarta kira-kira 32 doewa asta di loehoereun taneuh. 'Pakĕpoek djalma-djalma darangdan, pek pada moeloengan poejoeh, sapoë eta djĕpoet, djeung sapeuting djĕpoet, sarta sapoë isoek djĕpoet; anoe pangsaeutikna, moeloengna sapoeloeh homer; toeloej didarajkeun keur diri maranehanana di sakoeriling pasanggrahan. 'Eta 33 laoek [b] masih keneh ditjapek koe maranehanana, tatjan bejak dihakanna, ladjĕng Pangeran djadi bĕndoe ka eta djalma-djalma, sarta Pangeran ngeunakeun balahi ka eta djalma-djalma, ba-34 ngĕt kabina-bina. 'Noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Kibrot-Taäwa; sabab nja di dinja diroewangna djalma-djalma, noe datang napsoe teja. *a* 2 Moesa 16 : 13; Djab. 78 : 26. *b* Djab. 78 : 30, 31.

35 Ti Kibrot-Taäwa djalma-djalma arinditna ka Haserot; geus kitoe tjaritjing di Haserot.

PASAL 12.

Mangsa eta Mirjam djeung Haroen njalaoer goreng ka Moesa, tina hal pĕrkara hidji istri, bangsa Koes, anoe geus ditikah koe Moesa; karana Moesa geu-2 reuhaän ka oerang Koes. 'Ari salaoerna: Karah Pangeran ngandika teh ngan woengkoel koe lantaran Moesa bae, lain koe lantaran kaoela doewaän ongkoh? Ari kasaoeranana kadangoe koe Pange-3 ran. 'Dĕmi Moesa teja djalma sareh katjida, ngoeugkoelan sakabeh manoesa noe dina tonggong boemi.

4 Geus kitoe Pangeran oedjoeg-oedjoeg nimbalan ka Moesa, djeung ka Haroen, sarta ka Mirjam: Maraneh tiloean geura ka loewar kana himah tĕpangan! Bral 5 tiloeanana ka loewar. 'Ladjĕng Pangeran loengsoer dina tihang mega teja, [a] dĕg ngadĕg hareupeun lawang himah, bari njaoer Haroen djeung Mirjam; sĕr 6 noe doewaän madjoe. 'Ari timbalanana: Darengekeun koe maraneh ijeu pangandika kami: Oepama aja nabi di maraneh, ijeu kami Pangeran nganjahokeun andjeun ka dinja koe lantaran [b] tetendjoan; kami ngandika ka dinja 7 koe lantaran [c] impian. 'Lain kitoe abdi kami Moesa; [d] nja eta teh mitoehoe 8 ka sagĕdong kami kabeh. 'Ka eta mah kami ngandika [e] biwir pada biwir, sarta njata, lain lantaran omongan mĕlĕngmĕng, toer awaseun dina roepa Pangeran. Naha maraneh hanteu sijeun ngaromong goreng ka abdi kami, ka Moesa? *a* p. 14 : 10. *b* 1 Moesa 15 : 1; 46 : 2. *c* 5 Moesa 13 : 1. *d* Ibr. 3 : 2. *e* 2 Moesa 33 : 11; 5 Moesa 34 : 10.

9 Sarta Pangeran djadi bĕndoe ka eta 10 doewaän; ladjĕng angkat. 'Ana mega geus njingkah ti loehoereun himah, doemadakan, Mirjam [a] keuna kasakit lepra, ngĕplak sapĕrti saldjoe. Barang Haroen ngareret ka Mirjam, doemadakan, 11 eta teh kasakit lepra. 'Pok Haroen mihatoer ka Moesa: Noen djoeragan! moegi ka koering doewaän oelah nĕtĕpkeun dosa, lampah koering paloeng sarĕng 12 lampah koering dosa teja. 'Moegi eta teh oelah djadi sapĕrtos noe paeh, noe ka loewar ti kandoengan indoengna geus 13 boeroek satĕngah awakna!'Toeloej Moesa sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Noen Allah! moegi-moegi eta di-14 tjageurkeun! 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Moesa: Oepama bapana njidoeh ka beungeutna, naha eta teh lain njandang wirang [b] toedjoeh poë lilana? Sina ditoetoep toedjoeh poë lilana di loewareun pasanggrahan; kakara meunang di-15 asoepkeun deui. 'Seug Mirjam teh ditoetoep di loewareun pasanggrahan, toedjoeh poë lilana, sarta djalma-djalma hanteu indit tĕpi ka Mirjam diasoep-16 keun deui. 'Geus kitoe djalma-djalma broel ngabroel [c] ti Haserot; toeloej masanggrahan di tĕgal lĕga Paran. *a* 2 Moesa 4 : 6; 5 Moesa 24 : 9. *b* p. 5 : 2, 3; 3 Moesa 14 : 8. *c* p. 11 : 35.

PASAL 13.

Geus kitoe [a] Pangeran ngandika ka 2 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh

geura nitahan djalma, sina lolongok tanah Kanaän, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka oerang Israil; nja nitahan teh tina oenggal-oenggal kaom karoehoenna saoerang-saoerang, kabeh sing noe djadi gĕgĕden di maranehanana. *a* 5 Moesa 1:22.

3 Toeloej koe Moesa dipiwarang ti tĕgal lĕga Paran, noeroetkeun timbalan Pangeran teja; sakabeh eta djalma pada djadi loeloegoe oerang Israil. 4 'Sarta nja ijeu ngaran-ngaranna: ti kaom Roebin, Samoea poetra Sakoer; 5 'ti kaom Simon, Sapat poetra Hori; 6 'ti kaom Joeda, Kaleb poetra Jĕpoene; 7 'ti kaom Isaskar, Igal poetra Joesoep; 8 'ti kaom Epraim, Hosea poetra Noen; 9 'ti kaom Binyamin, Palti poetra Rapoe; 10 'ti kaom Sĕboeloen, Gadiël poetra Sodi; 11 'ti kaom Joesoep, nja eta ti kaom Mĕnase, Gadi poetra Soesi; 12 'ti kaom Dan, Amiël poetra Gĕmali; 13 'ti kaom Aser, Sĕtoer poetra Mikael; 14 'ti kaom Naptali, Nahbi poetra Wapsi; 15 'ti kaom Gad, Goeël poetra Maki. 16 'Kitoe ngaran djalma-djalma, noe koe Moesa dipiwarang sina lolongok eta tanah. Ari Hosea poetra Noen teja koe Moesa dilandi Josoea.

17 Prak koe Moesa dipiwarang leumpang, sina lolongok tanah Kanaän; kijeu dawoehanana ka darinja: Geura arindit, ijeu asoepan tanah kidoel, [a] seg aroenggah ka pigoenoengan. 18 'Koedoe pada ngilikan eta tanah, koemaha pĕtana; kitoe deui djalma-djalma noe ngeusian eta tanah, bĕdas atawa hengker, saeutik atawa loba. 19 'Djeung koemaha tanahna noe dieusian koe eta, aloes atawa goreng; djeung koemaha nagarana noe dieusian koe eta, make pasanggrahan atawa make koeta. 20 'Sarta koemaha taneuhna, lendo atawa angar, aja tatangkalan atawa hanteu. Masing galĕde hate, djeung koedoe mawa boeboewahan eta tanah. Ari mangsa eta ninggang oesoem tjikal boewah anggoer.
a p. 14:40.

21 Bral arindit, toeloej pada lolongok eta tanah, ti sĕmĕt tĕgal lĕga Sin, tĕpi ka nagara Rĕhob, [a] pĕlĕbah asoep ka tanah Hamat. 22 'Ari arinditna asoep ka tanah kidoel, toeloej datang ka nagara Hebron; [b] di dinja aja Ahiman, Sesai djeung Talmai, pada anak Enak. Ari Hebron teja didjijeunna toedjoeh taoen samemeh [c] nagara Soan di Mĕsir. 23 'Ana daratang ka lĕbak Eskol, seug ti dinja ngeureut hidji dahan anggoer, katoet boewahna saranggeuj; toeloej digotong koe doewaän, make rantjatan; sarta marawa deui boewah dalima djeung boewah kondang. 24 'Eta ĕnggon pangdisĕboetkeunana lĕbak Eskol, tina pĕrkara noe saranggeuj, anoe beunang oerang Israil ngeureut ti dinja teja.
a p. 34:8. *b* Jos. 15:14. *c* Djab. 78:12.

25 Ari geus meunang opat poeloeh poë, reres lolongok tanah; toeloej maroelang. 26 'Bral laleumpang. Ana geus darongkap ka Moesa, djeung ka Haroen, sarta ka sapadjĕmoehan oerang Israil, ka tĕgal lĕga Paran, nja ka Kades, toeloej lapor ka arandjeunna djeung ka sapadjĕmoehan, bari mintonkeun ka sadajana eta boewah tanah teja. 27 'Pok pada tjatjarijos ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Simkoering parantos asoep kana tanah, anoe ka simkoering dipiwarang dilongok teja; salĕrĕsna, [a] eta teh labar-leber tji-soesoe sarĕng madoe, sarawoeh ijeu boewahna. 28 'Nanging djalmana, noe ngeusian eta tanah, bĕdas, sarĕng nagarana rareugreug nja galĕde langkoeng-langkoeng, malah-malah simkoering di dinja marireungeuh anak Enak teja. 29 'Oerang Amalek noe tjitjing di tanah kidoel; oerang Het, oerang Jĕboes sarĕng oerang Emor noe tjitjing di pigoenoengan; doepi oerang Kanaän noe tjitjing di sisi laoet sarĕng mapaj sisi tji Jordan. 30 'Tidinja Kaleb ngarepehkeun djalma noe loba di pajoeneun Moesa, bari njaoer kijeu: Hajoe oerang indit, oerang beunangkeun; karana geus tangtoe koe oerang kalindih. 31 'Tatapi djalma noe arindit djeung Kaleb mah ngaromong kijeu: Oerang teh moal kadoega indit ngaroeroeg ka eta djalma-djalma; karana bĕdas alah-batan oerang. 32 'Sarta noe bijeu teh ka oerang Israil pada ngaloewarkeun lapor palsoe hal tanah, beunangna lolongok teja; pokna: Ari eta tanah, anoe mantas diidĕran koe kaoela dilongok teh, nja tanah [b] noe ngahakan priboemina; djeung sakabeh djalma, noe katendjo koe kaoela di djĕro eta tanah, nja djalma dja-

33 rangkoeng pisan. 'Malah kaoela di dinja narendjo sababaraha jaksa, anak Enak, toeroenan bangsa jaksa; ari diri kaoela koe tetendjoan sorangan djiga simeut, nja kitoe keneh koe tetendjoan itoe. *a* 2 Moesa 3 : 8, 17. *b* Jŏh. 36 : 13.

PASAL 14.

Gĕr sapadjĕmoehan raong pada dĕdĕngekan, [a] sarta djalma-djalma teh 2 tjareurik sapeuting eta. 'Toeloej sakabeh oerang Israil tinggĕlĕndĕng hal Moesa djeung hal Haroen, sarta sapadjĕmoehan ngawĕwĕleh ka arandjeunna, kijeu: [b] Ĕh, mĕnding oerang tadi paraeh di tanah Mĕsir, atawa mĕnding paraeh di 3 ijeu tĕgal lĕga! 'Na koe naon oerang teh koe Pangeran dek didatangkeun ka tanah eta, malar oerang roeboeh koe pĕdang? Ari anak-ewe oerang djadi rajahan! [c] Lain mĕnding oerang teh baralik 4 ka Mĕsir? 'Pok ngaromong batoer pada batoer: [d] Hajoe, oerang njijeun hidji piloeloegoeëun, oerang baralik ka Mĕsir! *a* Djab 106 : 24. *b* 2 Moesa 16 : 3. *c* Lal. 7 : 39. *d* Nĕh. 9 : 17.

5 Brĕk Moesa djeung Haroen [a] njaroeoeh ka hareupeun sapakoempoelan dje-6 moehan oerang Israil. 'Ari Josoea poetra Noen djeung Kaleb poetra Jĕpoene, noe pada kaäsoep djalma noe lolongok tanah teja, pada njosoëk papakeanana, 7 'bari njalaoer ka sapadjĕmoehan oerang Israil, kijeu saoerna: Eta tanah, noe diidĕran dilongok koe kaoela teja, tanah 8 noe teu kira-kira aloesna. 'Oepama Pangeran misoeka ka oerang, tangtoe oerang koe andjeunna diasoepkeun ka eta tanah, sarta dipaparinkeun ka oerang; [b] ari eta tanah labar-leber tji-soesoe reu-9 djeung madoe. 'Ngan maraneh poma-poma oelah ngabahaän ka Pangeran, [c] sarta oelah sarijeun koe djalma-djalma eusi tanah eta; karana eta teh sasat hakaneun oerang. Hijeumna geus njingkir ti loehoereun maranehanana, dĕmi oerang mah disarĕngan Pangeran; mana oelah 10 sarijeun! 'Pok sapadjĕmoehan ngaromong, [d] eta teh koedoe dibaledogan koe batoe. Sĕdĕk kamoeljaän Pangeran [e] nembongan dina himah tĕpangan ka sakabeh oerang Israil. *a* p. 16 : 4, 22. *b* p. 13 : 27. *c* 5 Moesa 7 : 18; 20 : 3. *d* 2 Moesa 17 : 4. *e* p. 12 : 5.

11 Ladjĕng Pangeran nimbalan ka Moesa: Sabaraha pililaeunana eta djalma-djalma nja rek ngahihina ka kami? djeung sabaraha pililaeunana [a] eta teh teu-pĕrtjajaeunana ka kami, nadjan sakitoe loba tanda, noe koe kami geus didamĕl di tĕ-12 ngahna? 'Koe kami dek diparaehkeun koe pagĕboeg, nja dek disalingkirkeun; [b] toeloej maneh koe kami rek didamĕl bang-13 sa, nja gĕde nja rosa ti batan eta. 'Ari pioendjoek Moesa ka Pangeran: [c] Tinangtos oerang Mĕsir ngaroeping warta; karantĕn andjeun nginditkeun ijeu bangsa ti tĕngah maranehanana, nganggo ka-14 wasa andjeun; 'sarĕng tinangtos pada bebedja ka priboemi eta tanah; ari eta geus ngaroeping warta, jen andjeun, Pangeran, linggih di tĕngah ijeu bangsa; moenggah andjeun, Pangeran, kabireungeuh papajoen-pajoen, sarĕng mega andjeun ngadĕg di loehoereunana, [d] toer andjeun teh angkat ti heulaeunana, ti sijang dina tihang mega, ti wĕngi dina 15 tihang seuneu. 'Saoepami andjeun maehkeun ijeu bangsa, sapĕrtos ka djalma saoerang mah, tinangtos sadajana bangsa, noe geus pada ngoeping warta pĕrkawis andjeun, ngaromong, kijeu pokna: 16 'Tina sabab Pangeran teu bisaeun ngasoepkeun eta bangsa ka djĕro tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka darinja kalawan soempah teja, [e] noe matak seg koe andjeunna dipareuntjit di tĕgal 17 lĕga. 'Ari ajeuna, kawasa Goesti moegimoegi masingna agoeng, [f] sakoemaha 18 pangandika andjeun noe kijeu teja: 'Pangeran teh sipat sabar, toer gĕde kaäsihan, ngahampoera kasalahan djeung kamasijatan; tatapi moal hanteu njiksa, satĕgĕsna manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna, kana toe-19 roenan katiloe djeung kaopat. 'Moegimoegi ngahampoera kana kasalahan ijeu bangsa, noeroetkeun kaägoenganing kaasihan andjeun, sarĕng sakoemaha andjeun parantos ngahampoera ka ijeu bangsa ti Mĕsir dongkap ka dijeu! *a* Djab. 78 : 22, 32. *b* 2 Moesa 32 : 10. *c* 5 Moesa 9 : 25. *d* 2 Moesa 13 : 21. *e* 2 Moesa 32 : 12. *f* 2 Moesa 34 : 6.

20 Ari timbalan Pangeran: Koe kami 21 dihampoera, tĕroes saomongan maneh. 'Parandene kitoe ge, dĕmi hiroep kami! [a] saboemi kabeh mĕngke pinoeh 22 koe kamoeljaän kami. 'Karana eta sa-

kabeh djalma, noe geus narendjo kamoeljaän kami, kitoe deui tanda-tanda kami, anoe koe kami didamĕl di Mĕsir djeung di tĕgal lĕga, sarta sok njoba-njoba ka kami, [b] geus sapoeloeh kali ijeu, djeung hanteu noeroet kana timbalan kami, 23 'hamo pisan narendjo kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoenna kalawan soempah teja; [c] sakoer-sakoer noe ngahina ka kami, moal narendjo ka dinja. 24 'Dĕmi abdi kami Kaleb mah, sabab direudjeungan Roh sedjen, [d] sarta mantek nja anoet ka kami, noe matak koe kami rek diasoepkeun kana tanah, anoe tadi koe eta diasoepan; sarta bakal kawaris koe toeroenanana. 25 'Ari oerang Amalek djeung oerang Kanaän ngarĕnggon di lĕbak. Isoekan maraneh koedoe malik, seg arindit, asoep deui ka tĕgal lĕga, djalan ka laoet Agĕr. *a* Jés. 6:3. *b* 2 Moesa 14:11; 15:24; 16:2, 20, 27; 17:2; p. 32; 4 Moesa 11:1, 4; 14:11. *c* Djab. 95:11. *d* p. 13:30; 32:12; Jos. 14:8.

26 Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana: 27 'Sabaraha pililaeunana koedoe disabaran ijeu padjĕmoehan noe goreng teh, noe sok tinggĕlĕndĕng ka kami? Gĕgĕlĕndĕng oerang Israil, anoe sok tinggĕlĕndĕng ka kami, koe kami kadangoe. 28 'Koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Dĕmi hiroep kami, lahiran Pangeran, saĕnja-ĕnjana, kami rek ngadamĕl ka maraneh, sakoemaha omongan maraneh, 29 noe koe kami kadangoe teja. 'Majit maraneh [a] bakal raroeboeh dina ijeu tĕgal lĕga, nja eta sakabeh lorisan maraneh, sarerejana, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, pedah maraneh 30 tinggĕlĕndĕng ka kami. 'Hamo maraneh piasoepeun ka eta tanah, [b] anoe djadi sabab kami ngatjoengkeun panangan, sĕdja ngĕnggonkeun maraneh di dinja teja; [c] kadjaba ti Kaleb anak Jĕpoene 31 djeung Josoea anak Noen. 'Dĕmi anak-anak maraneh, noe koe maraneh diomongkeun djadi rajahan teja mah, nja eta noe koe kami rek diasoepkeun, sarta nja eta noe bakal nganjahokeun ka eta 32 tanah, noe dipitjeun koe maraneh. 'Ari moenggoeh diri maraneh mah, majit maraneh bakal raroeboeh di ijeu tĕgal 33 lĕga. 'Sarta anak maraneh bakal diarangon di tĕgal lĕga, opat poeloeh taoen lilana, njarandang djinah maraneh, tĕpi ka bejak majit maraneh di tĕgal lĕga. 34 'Satimbang rejana poë maraneh lolongok eta tanah, opat poeloeh poë teja, sapoë sataoen sapoë sataoen, maraneh bakal nanggoeng kasalahan maraneh opat poeloeh taoen lilana, sarta bakal pada ngarasa koe kami disatroe. 35 'Ijeu kami Pangeran, noe ngandika kitoe teh; mo gagal dilampahkeun ka ijeu sapadjĕmoehan noe goreng, noe sailon ngamoesoeh ka kami; tangtoe datang ka bejak dina ijeu tĕgal lĕga, pada paraeh di dijeu.
a 5 Moesa 1:35; Ibr. 3:17. *b* 2 Moesa 6:7. *c* p. 26:65.

36 Ari eta djalma, noe koe Moesa dipiwarang lolongok eta tanah, seg baralik sarta matak sapadjĕmoehan tinggĕlĕndĕng ka andjeunna, tina ngaloewarkeun lapor palsoe hal pĕrkara tanah teja, 37 'nja eta sakoer djalma, [a] noe ngaloewarkeun lapor goreng hal tanah teh, toeloej paraeh di pajoeneun Pangeran, 38 koe lantaran balahi. 'Dĕmi Josoea poetra Noen djeung Kaleb poetra Jĕpoene, noe pada kaäsoep djalma noe laleumpang lolongok eta tanah teja, eta mah dihariroepan. *a* p. 13:32.

39 Tidinja koe Moesa sadajana pangandika noe bijeu teja dilahirkeun ka sakabeh oerang Israil. Seug djalma-djalma teh 40 pada prihatin liwat saking. 'Geus braj isoek pada dangdan, [a] sĕdja aroenggah ka poentjak goenoeng; pok pada mihatoer: Noen, ijeu simkoering sadaja, sarĕng sĕdja arindit ka ĕnggon anoe koe Pangeran ditimbalkeun teja; karantĕn 41 simkoering pada tarima dosa. 'Dĕmi lahiran Moesa: Naha maraneh bĕt dek ngarĕmpak timbalan Pangeran? Lam-42 pah kitoe moal loeloes. 'Oelah waka arindit, karana Pangeran moal di tĕngah maraneh; oelah koengsi maraneh teh eleh di hareupeun moesoeh mara-43 neh. 'Karana oerang Amalek djeung oerang Kanaän aja di dinja di hareupeun maraneh, sarta maraneh tangtoe roeboeh koe pĕdang; karana sabab maraneh moendoer ti poengkoereun Pangeran, noe matak Pangeran moal njarĕ-44 ngan ka maraneh. 'Kitoe ge [b] eta pada wawanianan oenggah ka poentjak goenoeng, tatapi pĕti pĕrdjangdjian Pangeran sarta Moesa mah hanteu angkat ti

45 tĕngah pasanggrahan. 'Djoet toeroen oerang Amalek djeung oerang Kanaän, noe tjaritjing dina eta pigoenoengan; pek eta oerang Israil dikaradek djeung disoentroeng-soentroengkeun tĕpi ka nagara [c] Horma. *a* p. 13 : 18. *b* 5 Moesa 1 : 43. *c* p. 21 : 3.

PASAL 15.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus asoep ka tanah piĕnggoneun maraneh tjitjing, noe koe ka-3 mi rek dipaparinkeun ka maraneh, 'geus kitoe maraneh dek njanggakeun koerban seuneu ka Pangeran, koerban doeroekan atawa koerban peuntjitan, [a] baris nĕkanan nadar, atawa bawaning soeka, atawa keur mangsa pesta maraneh, [b] sĕdja njijeun aämbeuan anoe matak sĕdĕp baris ka Pangeran, bangsa sapi 4 atawa ĕmbe-domba: 'seug djalma, noe ngahatoerkeun koerbanna ka Pangeran, koedoe ngahatoerkeun deui [c] koerban kadaharan, tipoeng lĕmĕs, sapĕrpoeloeh epa, ditjampoer minjak saparapat hin; 5 'sarta anggoer pikoerbaneun inoeman, [d] saparapat hin, koedoe koe maneh ditambahkeun kana koerban doeroekan atawa kana koerban peuntjitan, ka hidji-hidji 6 anak domba.'Atawa, ari ka domba lalaki, koerban kadaharan noe koe maneh koedoe ditambahkeun teh, tipoeng lĕmĕs doewa-pĕrpoeloeh epa, ditjampoer mi-7 njak sapĕrtiloe hin; 'djeung koedoe ngahatoerkeun anggoer pikoerbaneun inoeman sapĕrtiloe hin; aämbeuan matak 8 sĕdĕp baris ka Pangeran. 'Djeung lamoen maneh dek njanggakeun sapi ngora, pikoerbaneun doeroekan atawa pikoerbaneun peuntjitan, baris nĕkanan nadar, atawa pikoerbaneun panarima, 9 baris ka Pangeran: 'seug koerban kadaharan, noe koedoe ditambahkeun ka sapi ngora teh, tipoeng lĕmĕs tiloe-pĕrpoeloeh epa, ditjampoer minjak satĕ-10 ngah hin; 'sarta anggoer pikoerbaneun inoeman, anoe koe maneh koedoe dihatoerkeun teh, satĕngah hin; koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris 11 ka Pangeran. 'Kitoe pilampaheun maneh ka oenggal sapi, djeung ka oenggal domba lalaki, sarta ka oenggal tjotjoöan leutik, bangsa domba atawa ĕm-12 be. 'Sabaraha bae rejana, noe koe maraneh disanggakeun, koedoe kitoe nja milampah ka hidji-hidjina, sabaraha bae 13 rejana. 'Sakoer djalma noe asal boemi koedoe milampah kitoe pĕtana, ana ngahatoerkeun koerban seuneu, aämbeuan 14 matak sĕdĕp baris ka Pangeran. 'Sarta [e] lamoen aja semah, noe ngoembara di maraneh, atawa saha bae noe di tĕngah maraneh, toeroen-toemoeroen, hajang njanggakeun koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran, sakoemaha noe dipilampah koe maraneh, eta 15 koedoe kitoe nja milampahna. 'Pĕrkara pakoempoelan teja, [f] toenggal sapikoekoeh diri maraneh djeung semah noe ngoembara; pikoekoeh langgĕng ka maraneh, toeroen-toemoeroen: sakoemaha diri maraneh, nja kitoe keneh semah 16 di pajoeneun Pangeran. 'Toenggal sapapakon sarta toenggal sahoekoem [g] diri maraneh djeung semah, noe ngoembara di maraneh. *a* 3 Moesa 7 : 16. *b* 3 Moesa 1 : 9. *c* 3 Moesa 6 : 14. *d* p. 28 : 7. *e* 3 Moesa 17 : 8. *f* p. 9 : 14. *g* 3 Moesa 24 : 22.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 18 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Mangsa maraneh geus asoep ka tanah, noe koe kami dikĕrsakeun maraneh rek diasoepkeun ka 19 dinja, 'geus kitoe, samangsa maraneh ngahakan roti tanah eta, koedoe njanggakeun koerban hatoeran ka Pangeran. 20 'Loeloegoe adonan maraneh djijeun koeweh, pake koerban hatoeran; sakoemaha [a] hatoeran ti pangirikan, koedoe kitoe 21 nja ngahatoerkeun eta. 'Maraneh [b] tina loeloegoe adonan maraneh koedoe njanggakeun koerban hatoeran ka Pangeran, toeroen-toemoeroen. *a* 2 Moesa 23 : 19; 5 Moesa 26 : 2. *b* Nĕh. 10 : 37; Roem 11 : 16.

22 Sarta [a] lamoen maraneh kaloeloepoetan, hanteu ngalampahkeun eta sakabeh timbalan, anoe koe Pangeran dian-23 dikakeun ka Moesa, 'sakoer noe koe Pangeran ditimbalkeun ka maraneh koe lantaran Moesa, ti watĕs poëan Pangeran nimbalan sarta ka-hareupna, toe-24 roen-toemoeroen; 'geus kitoe, oepama aja noe kalampahkeun, boeni ti panon padjĕmoehan, matak kaloeloepoetan, toeloej sapadjĕmoehan koedoe njang-

gakeun hidji sapi ngora lalaki, pikoerbaneun doeroekan, pikeun aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran, djeung koerbanna kadaharan sarta koerbanna inoeman, noeroetkeun hoekoem; tam-
25 bah hidji badot pikoerbaneun dosa. 'Pek sapadjĕmoehan oerang Israil koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; tangtoe meunang panghampoera, wantoe-wantoe kaloeloepoetan eta teh, sarta eta geus njaranggakeun koerbanna, koerban seuneu baris ka Pangeran, djeung koerbanna dosa ka pajoeneun Pangeran, tina hal kaloeloepoetanana.
26 'Tangtoe dihampoera ka sapadjĕmoehan oerang Israil, sarta ka semah noe ngoembara di tĕngah maranehanana; wantoewantoe sakabeh djalma, pangkitoe teh, djalan kaloeloepoetan. *a* 3 Moesa 4 : 13.

27 Sarta [a] oepama aja djalma saoerang, migawe dosa, djalan kaloeloepoetan, nja eta koedoe ngahatoerkeun hidji ĕmbe
28 oemoer sataoen, pikoerbaneun dosa. 'Pek panghoeloe koedoe njijeun karapihan hal eta djalma noe kaloeloepoetan, djalan dosa kaloeloepoetan; koedoe dipangnjijeunkeun karapihan ka pajoeneun Pangeran; tangtoe meunang panghampoe-
29 ra. 'Anoe asal boemi di oerang Israil, sarta semah noe ngoembara di tĕngah maranehanana, toenggal sapapakon ka maraneh, ka noe migawe naon-naon dja-
30 lan kaloeloepoetan. 'Sabalikna, sahasaha djalma noe migawe naon-naon kalawan dihadja, bangsa noe asal boemi atawa semah, [b] nja eta ngagorengkeun ka Pangeran, noe matak djalma kitoe koedoe dibasmi, [c] dileungitkeun ti tĕ-
31 ngah bangsana. 'Sabab eta teh ngajehkeun ka pangandika Pangeran, djeung ngaboeroengkeun ka timbalanana, noe matak djalma kitoe pasti koedoe dibasmi; kasalahanana malik ka dinja.
a 3 Moesa 4 : 2. *b* Jéh. 20 : 27. *c* 1 Moesa 17 : 14.

32 Ari keur mangsa oerang Israil di tĕgal lĕga, aja noe maranggih hidji djalma, [a] noe keur ngarorotek soeloeh dina
33 poë sabat. 'Tidinja eta djalma koe noe maranggih inja keur ngarorotek soeloeh teh disanggakeun ka Moesa, djeung ka
34 Haroen, sarta ka sapadjĕmoehan. 'Seug [b] diaboeskeun kana pandjara, sabab tatjan tetela noe koedoe dilampahkeun
35 ka dinja. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka Moesa: Eta djalma pasti koedoe dipaehan; sapadjĕmoehan koedoe pada maledogan ka dinja koe batoe, di loewa-
36 reun pasanggrahan. 'Seug eta djalma koe sapadjĕmoehan dibawa bidjil ka loewareun pasanggrahan, pek koe sadajana dibaledogan koe batoe, datang ka paehna; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* 2 Moesa 35 : 3; Jéh. 20 : 13. *b* 3 Moesa 24 : 12.

37 Aja deui timbalan Pangeran ka Moe-
38 sa, kijeu timbalanana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, nja marentah ka darinja, sina pada make [a] rarawis dina toengtoeng badjoena, toeroentoemoeroen, djeung kana rarawis toengtoeng teja sina pada nĕrapkeun tali bi-
39 roe langit. 'Ari pigaweëunana rarawis teh ka maraneh, nja eta maraneh koedoe ngilik ka dinja, sangkan ngingĕtkeun sakabeh timbalan Pangeran, sarta dilalampahkeun; djadi koe maraneh oelah sing-sing dilijeukan, nganteur hate maraneh atawa nganteur mata maraneh, datang ka maraneh djinah, noe-
40 roet eta. 'Soepaja maraneh ngingĕtkeun sakabeh timbalan kami, sarta dilalampahkeun, djeung soepaja maraneh ma-
41 sing soetji baris ka Allah maraneh. 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, [b] anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir, kĕrsa djadi Allah maraneh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a* 5 Moesa 22 : 12; Mat. 23 : 5. *b* 2 Moesa 20 : 2.

PASAL 16.

Hidji mangsa [a] Korah poetra Ishar, anoe poetra Kahat, anoe poetra Lewi, mawa [b] Datan djeung Abiram, doewanana poetra Eliab, djeung On poetra
2 Pelet, tiloeanana toeroenan Roebin; 'pada [c] dek ngamoesoeh ka pajoeneun Moesa, dibatoeran djalma doewa ratoes lima poeloeh, oerang Israil, pada gĕgĕden padjĕmoehan, bakoe disaoer kana pa-
3 koempoelan, djalma kongas. 'Toeloej karoempoel, dek goreng ka Moesa djeung ka Haroen; pok ngaromong ka arandjeunna: Teungteuingeun teuing arandjeun teh, karana sapadjĕmoehan soetji sadajana, sarta Pangeran aja di tĕngahna; naha arandjeun mana moendjoelkeun maneh, ngaloehoeran ka pakoempoelan Pangeran? *a* 2 Moesa 6 : 18, 21. *b* p. 26 : 9. *c* Joed. 11,

4 Barang Moesa ngadangoe kitoe, [a] brĕk 5 njoeoeh. 'Toeloej ngalahir ka Korah djeung ka sakabeh batoerna, kijeu lahirna: Isoek-isoek Pangeran tangtoe maparin njaho, anoe mana kagoenganana, sarta mana noe soetji, noe dipiwarang ngadeuheus ka andjeunna; mana-mana noe bakal dipilih koe andjeunna, nja eta 6 noe dipiwarang ngadeuheus. 'Maraneh geura milampah kijeu: koedoe pada njokot paroekoejan, Korah djeung sakabeh 7 batoerna; 'nja eta seuneuan, sarta seuneu teh teundeunan seuseungitan di pajoeneun Pangeran, isoekan; geus kitoe, mana-mana djalma noe bakal dipilih koe Pangeran, nja eta noe soetji. Teungteuingeun teuing maraneh, anak Lewi!

a p. 14:5.

8 Ngalahir deui Moesa ka Korah: Eh 9 anak Lewi! darengekeun: 'naha pagar maraneh saeutik teuing, jen maraneh koe Allah Israil dibedakeun djeung padjĕmoehan Israil, dikĕrsakeun ngadeuheusan ka andjeunna, [a] baris ngalampahkeun pagawean balandongan Pangeran, sarta nangtoeng di hareupeun padjĕmoehan, baris ngalalajanan ka da-10 rinja? 'Eta maneh djeung sakabeh doeloer maneh, pada anak Lewi, koe andjeunna geus dikĕrsakeun ngadeuheusan; naha maraneh mikarĕp kapang-11 hoeloean ongkoh? 'Koe sabab eta, maneh djeung sakabeh batoer maneh, pangsailon teh estoe goreng ka Pangeran; [b] da ari Haroen mah nahaon, wĕt maraneh gĕgĕlĕndĕng ka inja?

a p. 3:7; 8:19. *b* 2 Moesa 16:7.

12 Geus kitoe Moesa miwarangan ngala Datan djeung Abiram, poetra Eliab teja. Dĕmi aromongna: Koela mah moal nĕ-13 monan! 'Karah saeutik teuing, jen andjeun nginditkeun koela sakabeh ti tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe, ngarah koela paraeh di tĕgal lĕga teh, wĕt andjeun njijeun maneh kapala ongkoh, hajang ngapalaän ka 14 koela sakabeh? 'Malah koela sakabeh koe andjeun hanteu didatangkeun ka tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe, soemawonna dileler milik lahan djeung kĕbon anggoer. Naha andjeun karah dek njokel panon ijeu sakabeh djalma? Koela mah moal nĕmo-15 nan! 'Toeloej Moesa panas langkoeng-langkoeng; seug oendjoekan ka Pangeran: [a] Moegi oelah majoen ka koerbanna! [b] Kalde sasiki ge koering hanteu njokot ti maranehanana, sarĕng hanteu awon ka eta hidji-hidji atjan.

a 1 Moesa 4:5. *b* 1 Sam. 12:3.

16 Tidinja Moesa ngadawoeh ka Korah: Maneh djeung sakabeh batoer maneh koedoe aja di pajoeneun Pangeran, diri maneh, djeung eta, sarta Haroen, isoe-17 kan. 'Djeung koedoe pada njokot paroekoejan hidji sewang, seg eusian koe seuseungitan, toeloej koedoe ngadareuheus ka pajoeneun Pangeran, hidji-hidji mawa paroekoejanana, doewa ratoes lima poeloeh paroekoejan; dalah diri maneh djeung Haroen ge sing pa-18 da mawa paroekoejanana. 'Prak pada njokot paroekoejan hidji sewang, seg diseuneuan, sarta seuneu teh diteundeunan seuseungitan; toeloej narangtoeng di hareupeun lawang himah tĕ-19 pangan, djeung Moesa sarta Haroen. 'Ari sapadjĕmoehan koe Korah dikoempoelkeun ka hareupeun lawang himah tĕpangan, pada dek goreng ka arandjeunna. [a] Beh kamoeljaän Pangeran nem-20 bongan ka sapadjĕmoehan. 'Ladjĕng Pangeran ngandika ka Moesa djeung ka 21 Haroen, kijeu pangandikana: 'Maraneh geura misah ti tĕngah ijeu padjĕmoehan; seg koe kami eta teh dek dilĕ-22 boer dina sakitjeup mata. 'Brĕk Moesa djeung Haroen njaroeoeh, bari aroendjoekan: Noen Allah! [b] noen Allah ĕrohing sadajana daging! saoerang noe gadoeh dosa; naha andjeun karah kĕrsa 23 ngabĕndoean ka sapadjĕmoehan? 'Ari pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu 24 pangandikana: 'Maneh geura mitjatoer ka padjĕmoehan, kijeu nja pok: Maraneh geura aringkah ti sakoeriling pangtjitjingan Korah, Datan djeung Abiram.

a p. 12:5; 14:10. *b* p. 27:16; Ibr. 12:9.

25 Neut Moesa tanghi, toeloej angkat ka Datan djeung Abiram, diiring koe 26 para kokolot Israil. 'Pok ngalahir ka padjĕmoehan, kijeu lahirna: Maraneh geura njalingkir ti himah ijeu djalma noe daroraka, sarta [a] poma oelah njarabak kana naon-naon bogana, [b] soepaja maraneh oelah katiwasan, kabawa 27 koe sakabeh dosana! 'Seug araringkah ti pangtjitjingan Korah, Datan djeung

Abiram, ti sakoeriling. Ari Datan djeung Abiram teja ka loewar, pada ngadjantĕng dina lawang himahna, katoet pamadjikanana, djeung anakna lalaki, sarta anakna noe laleutik. 28 'Ngalahir deui Moesa: Djalan kijeu maraneh pitĕrangeun, jen kami teh dipiwarang koe Pangeran, ngalampahkeun sakabeh pagawean noe kitoe, lain ti ati kami: 29 'oepama eta paraeh sabijasa paeh manoesa noe loba, sarta disiksa sakoemaha disiksana manoesa noe loba, nandakeun kami lain dipiwarang koe Pangeran. 30 'Sabalikna, oepama Pangeran ngadjadikeun noe teu oemoem, nja eta taneuh njalangapkeun soengoetna, seg njaploek eta djalma djeung saboga-bogana, djoet taroeroen hiroep-hiroep ka ĕnggon noe paeh mah, tangtoe maraneh pada nganjahokeun, jen eta djalma ngagarorengkeun ka Pangeran.

a Jĕs. 52 : 11; 2 Kor. 6 : 17. *b* Wah. 18 : 4.

31 Geus kitoe, barang Moesa parantos ngalahir sadajana pilahir noe bijeu, heug beulah taneuh, noe ti handapeun eta djalma. 32 'Boemi teh njalangapkeun soengoetna, [a] seg njaploek eta djalma katoet saeusi-imahna, djeung sakabeh manoesa noe biloek ka Korah, sarta djeung saradja-kajana. 33 'Djoet eta teh hiroep-hiroep taroeroen, djeung saboga-bogana, ka ĕnggon noe paeh, heg boemi teh ngalipoetan ka darinja; pada tiwas, leungit ti tĕngah pakoempoelan. 34 'Ari sakabeh oerang Israil, anoe sakoeriling eta, laloempatan keur eta patingdarĕngek; karana aromongna: Bisi oerang katjaploek boemi! 35 'Malah [b] ka loewar seuneu ti Pangeran, ngalĕboer eta djalma noe doewa ratoes lima poeloeh, anoe keur ngahatoerkeun seuseungitan teja.

a p. 26 : 10; 5 Moesa 11 : 6; Djab. 106 : 17.
b 3 Moesa 10 : 1, 2; Djab. 106 : 18.

36 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 37 kijeu pangandikana: 'Maneh geura nitah ka Elasar, anak panghoeloe Haroen, sina ngadjait eta paroekoejan ti lĕbah kahoeroean, sarta seuneuna koedoe diawoer-awoerkeun ka mana-mĕndi; 38 karana eta saroetji; 'sakoer paroekoejan eta djalma noe pada migawe dosa, matak tjilaka njawana; toeloej koedoe dipalekprek, didjijeun gĕblegan, sapoeteun altar; karana koe eta dibarawa ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, noe matak saroetji; sina djadi tanda keur oerang Israil. 39 'Pek panghoeloe Elasar njandak eta sagala paroekoejan tambaga, noe dibawa ngadeuheus koe djalma noe diharoeroe teja, toeloej dipalekprek, baris njapoet altar; 40 'pangingĕtngingĕt pikeun oerang Israil, soepaja djalma sedjen, anoe lain toeroenan Haroen, oelah aja noe ngadeuheus, meuleum seuseungitan ka pajoeneun Pangeran, sangkan oelah djadi sapĕrti Korah, djeung sapĕrti batoerna; [a] sakoemaha Pangeran geus ngandika ka dinja koe lantaran Moesa.

a p. 3 : 10.

41 Ari isoekna sapadjĕmoehan oerang Israil tinggĕlĕndĕng ka Moesa djeung ka Haroen, aromongna: Andjeun geus maraehkeun oemat Pangeran! 42 'Dĕmi geus kitoe, barang padjĕmoehan teh koempoel, dek goreng ka Moesa djeung ka Haroen, ana pada njanghareup ka himah tĕpangan, doemadakan, himah teh dilipoetan koe mega teja, sarta kamoeljaän Pangeran nembongan. 43 'Seug Moesa djeung Haroen pada lĕbĕt ka hareupeun himah tĕpangan. 44 'Ladjĕng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 45 'Maraneh geura djoeng ti tĕngah padjĕmoehan, seg koe kami eta teh dek dilĕboer dina sakitjeup mata. Brĕk andjeunna njaroeoeh. 46 'Pok Moesa ngadawoeh ka Haroen: Akang geura njandak paroekoejan, [a] eusian seuneu tina altar, sarta teundeunan seuseungitan, toeloej angkat ka padjĕmoehan, masing gantjang, pangnjijeunkeun karapihan; karana ka loewar bĕbĕndoe ti pajoeneun Pangeran, balahina geus ngamimitian. 47 'Pek koe Haroen ditjandak, sakoemaha lahiran Moesa; toeloej moeroe ka tĕngah pakoempoelan; doemadakan, balahina geus ngamimitian prak ka djalma-djalma; sok Haroen neundeun seuseungitan, eta djalma-djalma dipangnjijeunkeun karapihan. 48 'Dĕg Haroen ngadĕg di antara noe paraeh djeung noe hariroep; seug eta balahina kapĕgat. 49 'Ari anoe paeh djalan balahi teja salaksa opat reboe poendjoel toedjoeh ratoes djiwa, kadjaba ti noe paraeh tina hal pĕrkara Korah teja. 50 'Toeloej Haroen moelih deui ka Moesa, kana lawang himah tĕpangan; da balahina geus kapĕgat.

a 3 Moesa 16 : 12.

PASAL 17.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 2 kijeu pangandikana: 'Maneh geura mitjatoer ka oerang Israil, sarta koedoe menta iteuk ka darinja, [a] saähli-karoehoen saiteuk-saiteuk, ti sakabeh gĕgĕdenna, noeroetkeun ahli karoehoenna, doewa wĕlas iteuk; dina oenggal iteuk maneh koedoe noeliskeun ngaran noe 3 boga. 'Ari ngaran Haroen koe maneh toeliskeun dina iteuk Lewi; karana koedoe aja iteuk hidji keur oenggal-oenggal 4 loeloegoe ahli karoehoenna. 'Sok koe maneh tareundeun di djĕro himah tĕpangan, ka hareupeun pĕrtelaän, [b] ĕnggon kami sok nĕpangan ka maraneh teja. 5 'Geus kitoe, saha-saha djalma noe koe kami dipilih, nja eta iteukna bakal kĕmbangan. Eta kami rek ngeureunkeun ti pajoeneun kami gĕgĕlĕndĕng oerang Israil, noe koe eta dipake gĕgĕlĕndĕng ka maraneh. *a* p. 21 : 18. *b* 2 Moesa 30 : 6.

6 Tidinja Moesa ngalahir kitoe ka oerang Israil; seug sakabeh gĕgĕdenna pada njanggakeun iteuk ka andjeunna, keur oenggal-oenggal gĕgĕden sahidji-sahidji iteuk, noeroetkeun ahli karoehoenna, doewa wĕlas iteuk; ari iteuk Haroen di7 tjampoerkeun djeung iteuk eta. 'Toeloej koe Moesa eta sagala iteuk diteundeun ka pajoeneun Pangeran, di djĕro himah 8 pĕrtelaän. 'Dĕmi geus kitoe, isoekna seug Moesa lĕbĕt ka djĕro himah pĕrtelaän; doemadakan, kĕmbangan iteuk Haroen, anoe keur anak-poetoe Lewi teja; aja kĕmbangan, sarta pĕntilan, malah geus 9 aja noe asak boewahna kanari. 'Tidinja koe Moesa eta sakabeh iteuk ditjandak ka loewar ti pajoeneun Pangeran ka sakabeh oerang Israil; seg pada ngilikan, sarta njarokot saiteuk-saiteukna.

10 Geus kitoe Pangeran ngandika ka Moesa: Iteuk Haroen koe maneh asoepkeun deui [a] ka hareupeun pĕrtelaän, ampihkeun geusan tanda adjang sakoer anak kabahaän, soepaja maneh njatjapkeun gĕgĕlĕndĕng maranehanana ka kami, 11 sangkan oelah paraeh. 'Prak koe Moesa dilampahkeun; [b] sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja, nja kitoe pisan ngalampahkeunana. *a* 2 Moesa 16 : 34; Ibr. 9 : 4. *b* 2 Moesa 40 : 16.

12 Pok oerang Israil aroendjoekan ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Sajaktosna, koering ĕngke paraeh; tinangtos koering tariwas; koering sadaja tinangtos tari13 was! 'Saha-saha noe deukeut, noe njampeurkeun ka balandongan Pangeran, paeh; naha koering teh pipaeheun, dongkap ka maot sadajana?

PASAL 18.

Aja deui pangandika Pangeran ka Haroen: Maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta djeung saähli-karoehoen maneh, [a] koedoe naranggoeng kadorakaän kasoetjian; djeung deui maneh, sarta djeung anak maneh lalaki, koedoe naranggoeng kadorakaän kapanghoeloean 2 maraneh. 'Samalah doeloer-doeloer maneh, kaom Lewi, kaom karoehoen maneh, koe maneh koedoe dibawa ngadeuheus, sina ngabatoeran ka maneh, djeung sina ngalalajanan ka maneh; dĕmi maneh sarta djeung anak maneh bae mah 3 noe ka hareupeun himah pĕrtelaän. 'Ari eta teh [b] koedoe pada ngadjaga kana djagaän maneh, sarta kana djagaän sahimah kabeh; [c] ngan ka parabot kasoetjian sarta kana altar mah eta teh teu meunang njampeurkeun, sangkan oelah 4 paraeh, boh eta, boh maraneh. 'Satĕgĕsna eta teh sina pada ngabatoeran ka maneh, sarta ngadjaraga kana djagaän himah tĕpangan, ka sakabeh pagawean eta himah; [d] ari djalma sedjen mah teu meunang aja noe njampeurkeun ka ma5 raneh. 'Dĕmi maraneh mah koedoe pada ngadjaga kana djagaän kasoetjian sarta kana djagaän altar; soepaja oelah aja 6 deui bĕbĕndoe ka oerang Israil. 'Ari kami teja, masing njaho, [e] kami teh geus njandak doeloer-doeloer maraneh, nja eta ahli Lewi, ti tĕngah oerang Israil, dipaparinkeun ka maraneh pikeun pangabakti ka Pangeran, baris ngalakonan 7 pagawean himah tĕpangan. 'Ari maneh sarta djeung anak maneh mah koedoe pada ngadjaga kana kapanghoeloean maraneh, ka sakabeh pĕrkara altar sarta ka noe sadjĕroëun reregan, nja koedoe pada babakti; ari kapanghoeloean maraneh paparin kami, djadi tjĕtjĕkĕlan pasihan; ari djalma sedjen noe njampeurkeun, koedoe dipaehan. *a* p. 8 : 10—19; 2 Moesa 28 : 38. *b* p. 3 : 7. *c* p. 4 : 20. *d* p. 1 : 51. *e* p. 3 : 12, 45.

8 Ngandika deui Pangeran ka Haroen: Ari kami teja, masing njaho, kami teh ka maneh geus maparin djagaän koerban kami hatoeran; [a] sakoer barang soetji ti oerang Israil koe kami dipaparinkeun ka maneh, bĕrkah diminjakan; kitoe deui ka anak maneh lalaki; djadi pikoekoeh 9 langgĕng. 'Ijeu noe pikeun maneh ti barang anoe soetji liwat leuwih, ti djĕro seuneu: sakabeh koerban oerang Israil, nja eta sakabeh koerbanna kadaharan, djeung sakabeh koerbanna dosa, sarta sakabeh koerbanna kasalahan, anoe koe eta dipoelangkeun ka kami; soetji liwat leuwih eta teh pikeun maneh djeung pikeun anak maneh lalaki. 10 'Dihakanna koe maneh koedoe di noe pangsoetji-soetjina; sakoer noe lalaki meunang ngahakan eta; koe maneh koe-11 doe diangkĕn soetji. 'Sarta ijeu deui pikeun maneh: koerban hatoeran ti pangabaktina, tĕgĕs sakabeh koerban asongan ti oerang Israil; eta ge [b] koe kami dipaparinkeun ka maneh djeung ka anak maneh lalaki-awewe; djadi pikoekoeh langgĕng; saha-saha noe bĕrĕsih di imah 12 maneh, meunang ngahakan eta. 'Sakabeh minjak noe panghadena, djeung sakabeh anggoer djeung gandoem noe panghadena, loeloegoe beubeunanganana, noe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, [c] koe kami dipaparinkeun ka maneh. 13 'Tjikal boewah saniskara noe dina tanahna, noe koe eta disaranggakeun ka Pangeran, nja maneh noe pibogaeun; saha-saha noe bĕrĕsih di imah maneh, 14 meunang ngahakan eta. 'Sakabeh [d] noe hoekoem haram di Israil, nja maneh noe 15 pibogaeun. 'Sakoer-sakoer [e] noe moeka pianakan, dina saniskara daging, noe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, bangsa manoesa djeung bangsa tjotjoöan, nja maneh noe pibogaeun; ngan ari tjikal manoesa mah koe maneh koedoe ditĕboes, kitoe deui tjikal tjotjoöan noe na-16 djis koe maneh koedoe ditĕboes. 'Ari ditĕboesna teh, koedoe ditĕboes dimana geus oemoer saboelan, noeroetkeun taksiran maneh, oewang perak lima sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; [f] sasekel 17 doewa poeloeh gera. 'Dĕmi tjikal sapi, djeung tjikal domba, sarta tjikal ĕmbe mah, teu meunang koe maneh ditĕboes; [g] soetji eta teh; gĕtihna koe maneh koedoe dikepretkeun kana altar, sarta gadjihna koe maneh koedoe didoeroek, didjijeun koerban seuneu, aämbeuan ma-18 tak sĕdĕp baris ka Pangeran. 'Ari laoekna pibogaeun maneh, [h] sakoemaha dada koerban asongan, djeung sakoemaha tĕtĕpak katoehoe teja, nja maneh noe pi-19 bogaeun. 'Sakabeh koerban hatoeran barang noe saroetji, anoe koe oerang Israil dihatoerkeun ka Pangeran, koe kami dipaparinkeun ka maneh sarta ka anak maneh lalaki-awewe; djadi pikoekoeh langgĕng; pĕrdjangdjian sipat oejah eta teh, nja langgĕng, di pajoeneun Pangeran, ka maneh sarta djeung ka toeroenan maneh.

a p. 5 : 9. *b* 3 Moesa 10 : 14. *c* 5 Moesa 18 : 4. *d* 3 Moesa 27 : 28. *e* 2 Moesa 13 : 12, 13; 34 : 19, 20. *f* p. 3 : 47. *g* 3 Moesa 27 : 26. *h* 3 Moesa 7 : 31, 32.

20 Aja deui timbalan Pangeran ka Haroen: [a] Maneh teu meunang boga milik dina tanah oerang Israil, djeung teu meunang boga doeoeman di tĕngah maranehanana; nja kami teh doeoeman maneh, sarta nja kami teh milik maneh di 21 tĕngah oerang Israil. 'Djeung deui, masing njaho, anak-intjoe Lewi teh koe kami geus dipaparin [b] sakabeh pĕrpoeloehan di Israil, minangka milik, bajaran pagaweanana noe koe eta dilakonan, pagawean 22 himah tĕpangan. 'Ari oerang Israil noe loba ka-hareupna oelah njampeurkeun kana himah tĕpangan, matak nanggoeng 23 dosa, matak paeh. 'Nja eta ahli Lewi noe koedoe ngalakonan pagawean himah tĕpangan teh, sarta nja eta noe koedoe naranggoeng kadorakaänana; pikoekoeh langgĕng ka maraneh, toeroen-toemoeroen; sarta teu meunang baroga milik 24 di tĕngah oerang Israil. 'Karana pĕrpoeloehan oerang Israil, anoe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, didjijeun koerban hatoeran teja, koe kami dipaparinkeun ka ahli Lewi, minangka milik; kitoe noe matak kami nimbalan ka darinja, teu meunang boga milik di tĕngah oerang Israil.

a 5 Moesa 10 : 9; 14 : 27; Jĕh. 44 : 28. *b* 3 Moesa 27 : 30.

25 Aja deui pangandika Pangeran ka 26 Moesa, kijeu pangandikana: 'Sarta maneh ka ahli-ahli Lewi koedoe mitjatoer deui, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh ti oerang Israil geus narima eta pĕrpoeloehan, noe koe

kami dipaparinkeun ka maraneh ti darinja, asoep milik maraneh, seg maraneh koedoe ngahatoerkeun sawarehna, pihatoeraneun Pangeran, [a] sapĕrpoeloeh 27 tina pĕrpoeloehan. 'Ari eta hatoeran maraneh bakal diitoengkeun ka maraneh, sapĕrti gandoem ti pangirikan, [b] djeung sapĕrti bakti tina kadjĕmbaran 28 pamĕrĕsan. 'Eta kitoe maraneh ge koedoe ngahatoerkeun koerban hatoeran ka Pangeran ti sakabeh pĕrpoeloehan maraneh, anoe koe maraneh ditarima ti oerang Israil; nja koedoe mere sawarehna ka panghoeloe Haroen, djadi 29 pihatoeraneun Pangeran. 'Eta maraneh ti saniskara pamere ka maraneh koedoe njaranggakeun sakabeh hatoeran ka Pangeran, ti sakoer noe panghadena, 30 ti noe oetama disoetjikeun. 'Djeung maneh koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Samangsa maraneh ngahatoerkeun eta noe panghadena sawareh, tangtoe diitoengkeun ka ahli Lewi sapĕrti beubeunangan pangirikan djeung sapĕrti 31 beubeunangan pamĕrĕsan. 'Sarta eta koe maraneh hakan di sambarang ĕnggon, nja diri maraneh djeung saeusi-imah maraneh; [c] karana eta teh boeroehan maraneh, bajaran pagawean maraneh 32 dina himah tĕpangan. 'Sarta maraneh moal datang ka nanggoeng dosa hal pĕrkara eta, lamoen maraneh ngahatoerkeun noe panghadena sawareh mah; djadi barang soetji ti oerang Israil koe maraneh oelah dinistakeun, soepaja maraneh oelah paeh.

a Něh. 10 : 38. *b* 2 Moesa 22 : 29. *c* Mat. 10 : 10; 1 Kor. 9 : 13.

PASAL 19.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangan- 2 dikana: 'Ijeu teh pikoekoeh papakon, anoe koe Pangeran ditimbalkeun, kijeu timbalanana: Maneh geura nitah ka oerang Israil, sina ka maneh nganteurkeun hidji sapi ngora beureum nja sampoerna, [a] noe taja tjatjadna, anoe ta- 3 tjan njandang pasangan. 'Seug koe maraneh koedoe diselehkeun ka panghoeloe Elasar. Tidinja sapi teh koe eta [b] koedoe dibawa bidjil ka loewareun pasanggrahan, bari toeloej dipeuntjit di 4 hareupeun Elasar. 'Geus kitoe panghoeloe Elasar koedoe njokot gĕtihna saeutik koe tjoeroekna, bari seug ngepret koe gĕtihna ka pĕlĕbah hareupeun himah tĕpangan, [c] meunang toedjoeh 5 kali. 'Pek sapi teh koedoe didoeroek di hareupeun panon Elasar; [d] koelitna, dagingna, gĕtihna katoet taina koedoe 6 didoeroek. 'Seug panghoeloe koedoe njokot [e] ki poetri, hisop djeung sakĕlat, bari toeloej dialoengkeun ka tĕngah doe- 7 roekan sapi teja. 'Tidinja panghoeloe [f] koedoe njeuseuh papakeanana sarta mandi koe tjai; geus kitoe asoep deui ka pasanggrahan, tatapi panghoeloe teh 8 kanadjisan tĕpi ka boerit. 'Kitoe deui noe ngadoeroek inja koedoe njeuseuh papakeanana koe tjai, djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tĕpi 9 ka boerit. 'Ari lĕboe sapi teja koedoe dikoempoelkeun koe hidji djalma noe bĕrĕsih, toeloej diteundeun ti loewareun pasanggrahan, dina ĕnggon bĕrĕsih; nja koedoe diampihkeun pikeun padjĕmoehan oerang Israil, baris [g] tjai pamĕrĕ- 10 sihan; koerban dosa eta teh. 'Ari noe ngoempoelkeun lĕboe eta sapi koedoe njeuseuh papakeanana, sarta [h] kanadjisan tĕpi ka boerit. Noe tadi teh pikoekoeh langgĕng ka oerang Israil, djeung ka semah noe ngoembara di tĕngahna.

a 3 Moesa 22 : 20. *b* 3 Moesa 16 : 27. *c* 3 Moesa 4 : 6. *d* 2 Moesa 29 : 14. *e* 3 Moesa 14 : 6. *f* 3 Moesa 16 : 28. *g* p. 31 : 23; Ibr. 9 : 13. *h* 3 Moesa 11 : 39.

11 Saha-saha djalma noe antĕl ka noe paeh, ka sakabeh majit manoesa, nja 12 eta kanadjisan toedjoeh poë lilana. 'Djalma kitoe koedoe mĕrĕsihan diri, make tjai eta, dina poë noe katiloe djeung dina poë noe katoedjoeh; seg bĕrĕsih; oepama hanteu mĕrĕsihan diri dina poë noe katiloe djeung dina poë noe ka- 13 toedjoeh mah, moal bĕrĕsih. 'Saha-saha noe antĕl ka noe paeh, ka majit manoesa noe paeh, sarta hanteu mĕrĕsihan diri mah, [a] nja eta nganadjiskeun ka balandongan Pangeran; noe matak djalma kitoe koedoe dibasmi, dileungitkeun ti Israil; sabab hanteu kakepretan tjai pamĕrĕsihan, noe matak eta kanadjisan; kanadjisanana masih napĕl ka manehanana.

a 3 Moesa 15 : 31.

14 Kijeu papakonna lamoen aja manoesa, paeh dina hidji himah: saha-saha noe asoep ka himah eta, djeung saha-saha

noe aja di djěro himah eta, kanadjisan toedjoeh poë lilana.'Sarta [a] sagala wadah anoe moeka, noe teu make toetoep talian, eta teh kanadjisan. 'Djeung sahasaha noe di těgal antěl ka noe paeh kasabět pědang, atawa ka noe paeh [djalan sedjen], atawa ka toelang manoesa, atawa ka astana, nja eta kanadjisan toedjoeh poë lilana. 'Ari noe kanadjisan kitoe, koedoe dipangnjokotkeun saeutik lěboe koerban dosa noe didoeroek teja, seg lěboe teh koedoe ditjitjian [b] tjai hiroep, dina hidji wadah. 'Djeung hidji djalma noe běrěsih koedoe njokot hisop, seg diantjlomkeun kana eta tjai, bari toeloej ngepret ka eta himah, djeung ka sakabeh parabotna, sarta ka sakabeh djalma noe araja di dinja; pon kitoe keneh ka noe antěl ka toelang, atawa ka noe paeh kasabět, atawa ka noe paeh [djalan sedjen], atawa ka astana. 'Ari eta djalma noe běrěsih koedoe ngepret ka djalma noe kanadjisan teja dina poë noe katiloe sarta dina poë noe katoedjoeh; djeung koedoe měrěsihan ka dinja dina poë noe katoedjoeh; toeloej eta koedoe njeuseuh papakeanana sarta mandi koe tjai; seg běrěsih wantji boerit. 'Sabalikna, djalma noe kanadjisan, sarta hanteu měrěsihan diri mah, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti těngah pakoempoelan; karana eta teh nganadjiskeun ka kasoetjian Pangeran, hanteu kakepretan tjai paměrěsihan; kanadjisan eta teh. 'Noe tadi teh pikoekoeh langgěng ka oerang Israil. Ari djalma noe ngepretkeun eta tjai paměrěsihan koedoe njeuseuh papakeanana; djeung noe antěl ka eta tjai paměrěsihan kanadjisan těpi ka boerit. 'Sarta naon bae anoe kaäntělan koe djalma noe kanadjisan, nja eta kanadjisan; djeung saha-saha djalma noe antěl, kanadjisan těpi ka boerit.

a 3 Moesa 11 : 32, 33. *b* 3 Moesa 14 : 5.

PASAL 20.

Ana geus kitoe oerang Israil, sapadjěmoehanana, [a] daratang ka těgal lěga Sin, dina boelan noe mimiti; seug djalmadjalma teh tjaritjing [b] di Kades. Toeloej Mirjam poepoes di dinja, sarta dikoerěbkeun di dinja.

a p. 33 : 36. *b* 5 Moesa 1 : 19.

Mangsa eta padjěmoehan teu bogaeun tjai. Toeloej karoempoel, [a] dek goreng ka Moesa djeung ka Haroen. 'Pek djalma-djalma [b] madoean ka Moesa; pada ngomong, kijeu pokna: Ěh, měnding oerang paraeh, [c] basa doeloer oerang paraeh di pajoeneun Pangeran teja! 'Naha arandjeun mana ngasoepkeun pakoempoelan Pangeran ka ijeu těgal lěga, mambrih paeh di dijeu, nja diri oerang djeung sasatoan oerang? 'Sarta naha arandjeun teh mana ngindítkeun koela sakabeh ti Měsir, didatangkeun ka ijeu ěnggon noe sakitoe goreng? Euweuh ěnggon sěbaraneun, euweuh tangkal kondang, euweuh tangkal anggoer, euweuh tangkal dalima, sarta euweuh tjai-tjai atjan baris inoemeun.

a p. 16 : 3. *b* 2 Moesa 17 : 2. *c* p. 16 : 32, 49.

Bral Moesa djeung Haroen ti hareupeun pakoempoelan arangkat ka lawang himah těpangan. Brěk njaroeoeh. [a] Seug kamoeljaän Pangeran nembongan ka arandjeunna. 'Ladjěng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh geura njokot iteuk teja, seg koempoelkeun eta padjěmoehan, nja maneh djeung Haroen, doeloer maneh; [b] toeloej maraneh koedoe ngomong ka batoe karang, sing kasaksian koe sakabehna, tangtoe ka loewar tjaina; djadi maneh koedoe ngabidjilkeun tjai keur maranehanana tina djěro batoe karang, sarta koedoe mere nginoem ka padjěmoehan djeung ka sasatoanana. 'Top Moesa njandak eta iteuk ti pajoeneun Pangeran, sakoemaha timbalanana ka andjeunna teja. 'Tidinja Moesa djeung Haroen ngoempoelkeun eta pakoempoelan ka hareupeun batoe karang; seug dilahiran kijeu: Eh djalma [c] noe pada mantangoel! geura darengekeun; koemaha kami teh koedoe ngabidjilkeun tjai keur maraneh ti djěro ijeu batoe karang? 'Toeloej Moesa ngadjoengdjoengkeun pananganana, pek eta batoe karang diteunggeul koe iteukna doewa kali; [d] tjor ka loewar tjai loba pisan, seug padjěmoehan ngarinoem, kitoe deui sasatoanana. 'Děmi Pangeran nimbalan ka Moesa djeung ka Haroen: [e] Sapedah maraneh teu pěrtjaja ka kami, teu njoetjikeun ka kami di hareupeun panon oerang Israil, noe matak maraneh moal ngasoepkeun eta pakoem-

poelan kana tanah, noe koe kami di-
13 paparinkeun ka darinja. 'Nja eta teh [f] tji Mĕriba; sapedah oerang Israil pada madoean ka Pangeran; sarta Pangeran njoetjikeun andjeun ka maranehanana.

a p. 14 : 10. *b* 2 Moesa 17 : 6. *c* 5 Moesa 9 : 7, 24. *d* Djab. 105 : 41; Jĕs. 48 : 21. *e* p. 27 : 14; 5 Moesa 1 : 37; Djab. 106 : 32, 33. *f* 2 Moesa 17 : 7.

14 Tidinja Moesa ti Kades miwarangan djalma ka radja [a] Edom, [ngoeninga kijeu]: Aja pihatoer raji andjeun Israil, kijeu: Andjeun langkoeng oeninga [b] di saniskantĕn kaewĕdan, anoe kapĕndak 15 koe kaoela sadaja. 'Ari karoehoen kaoela sadaja pada mijang ka Mĕsir; tidinja kaoela ngarantjik di Mĕsir langkoeng-langkoeng lamina; dĕmi oerang Mĕsir garoreng ka kaoela sadaja sarĕng ka 16 karoehoen kaoela. 'Geus kitoe kaoela pada sasambat ka Pangeran. Ladjĕng Pangeran ngamakboel ka panĕda kaoela, [c] sarĕng miwarang hidji malaikat, seug kaoela pada dika-loewarkeun ti Mĕsir. Salĕrĕsna, kaoela ajeuna araja di Kades, nagara toengtoeng wĕwĕngkĕran 17 andjeun. 'Moegi kaoela pada diidinan njorang tanah andjeun; [d] moal njorang lahan atanapi kĕbon anggoer, sarĕng moal nginoem tjai tina soemoer; anoe bade disaba koe kaoela djalan radja; moal njimpang ka katoehoe atanapi ka kentja, dongkap ka geus kasorang wĕ-18 wĕngkĕran andjeun. 'Ari djawab Edom ka Israil: Maneh moal dibere njorang ka tanah kami, bisi kami boedal mapag ka 19 maneh koe pĕdang. 'Pihatoer deui oerang Israil ka dinja: Kaoela madjoe teh sĕdja noeroet djalan gĕde, sarĕng oepami kaoela nginoem tjai andjeun, diri kaoela sarĕng ingon-ingon, tinangtos dibajar sahargana; [e] taja deui ngan hajang 20 njorang koe soekoe bae. 'Dĕmi djawabna: Moal bae dibere njorang. Malah Edom teh boedal, mapag ka Israil, mawa bala loba nakĕr, sarta make leu-21 ngeun kawasa. 'Djadi Edom teh teu daekeun ngidinan Israil njorang wĕwĕngkĕranana; [f] toeloej Israil njimpang ti manehanana. *a* 1 Moesa 25 : 30; 36 : 8. *b* 2 Moesa 18 : 8. *c* 2 Moesa 14 : 19; 23 : 20. *d* p. 21 : 22. *e* 5 Moesa 2 : 5. *f* Hak. 11 : 18.

22 Broel ngabroel ti Kades, toeloej oerang Israil, sapadjĕmoehanana, daratang 23 [a] ka goenoeng Hor. 'Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Moesa djeung ka Haroen, di goenoeng Hor, dina watĕs ta-24 nah Edom, kijeu timbalanana: 'Haroen [b] ĕngke dirijoengkeun ka bangsana; karana moal asoep ka tanah, anoe koe kami dipaparinkeun ka oerang Israil, tina hal pĕrkara maraneh moengpang ka timbalan kami di tji Mĕriba teja. 25 'Tjokot koe maneh Haroen djeung Elasar anakna, barawa oenggah ka goe-26 noeng Hor. 'Geus kitoe Haroen teh koe maneh tjoetjoelan papakeanana, bari toeloej pakekeun ka Elasar anakna; seug Haroen bakal dirijoengkeun, pipaeheun 27 di dinja. 'Prak Moesa ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran teja; tjat aroenggah ka goenoeng Hor, kasaksi-28 an koe sapadjĕmoehan. 'Tidinja Haroen teh koe Moesa ditjoetjoelan pangang-gona, bari sakalian dipakekeun ka Elasar poetrana. Seug Haroen poepoes di dinja, [c] dina poentjak goenoeng. Geus kitoe Moesa loengsoer ti goenoeng, di-29 iring koe Elasar. 'Ana sapadjĕmoehan geus pada waspadaeun jen Haroen teh poepoes, toeloej pada njeungtjeurikan Haroen [d] tiloe poeloeh poë lilana, sakabeh anak-poetoe Israil. *a* p. 33 : 37. *b* 1 Moesa 25 : 8. *c* p. 33 : 38, 39; 5 Moesa 10 : 6. *d* 1 Moesa 50 : 3; 5 Moesa 34 : 8.

PASAL 21.

Ana radja Arad, [a] oerang Kanaän, anoe tjalik di kidoel, geus meunang bedja jen Israil keur ngadatangan djalan Atarim, seug mĕrangan ka Israil, sarta 2 oerang Israil aja noe dibarojong. 'Tidinja Israil ka loewar nadar ka Pangeran, kijeu nadarna: Madak-madak eta bangsa koe andjeun dipaparinkeun ka leungeun koering, tinangtos sadajana nagarana [b] koe koering diharamkeun. 3 'Ari eta nadar Israil koe Pangeran dimakboel, sarta oerang Kanaän teh diselehkeun; pek koe Israil diharamkeun djalmana sarta djeung nagara-nagarana, noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun [c] Horma. *a* p. 33 : 40. *b* 3 Moesa 27 : 21, 28. *c* Hak. 1 : 16, 17.

4 Broel ngabroel ti goenoeng Hor, djalan ka laoet Agĕr, [a] sĕdjana ngoerilingan tanah Edom. Keur di djalan djalma-5 djalma kareuheul ati. 'Seug djalma-djalma ngaromong goreng ka Allah djeung

ka Moesa, kijeu: Naha andjeun mana nginditkeun koela sakabeh ti Mĕsir, mambrih paeh di tĕgal lĕga? [b] karana euweuh roti sarta euweuh tjai, [c] djeung hate koela barosĕn kana kahakanan noe
6 sakitoe gambosna. 'Ladjĕng Pangeran ka eta djalma-djalma ngadatangkeun [d] oraj matih; nja eta [e] seug ngaregel ka djalma-djalma; loba pisan djalma bang-
7 sa Israil noe datang ka paeh. 'Boeroeboel djalma-djalma ngadareuheus ka Moesa, sarta aroendjoekan: Simkoering pada tarima dosa, sabab simkoering teh ngaromong awon ka Pangeran sarĕng ka andjeun; moegi-moegi nĕnĕda ka Pangeran, ijeu oraj koe Pangeran moegi disingkahkeun ti simkoering sadaja. Seug djalma-djalma teh koe Moesa
8 dipangnĕdakeun. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura njijeun hidji oörajan, toeloej pandjĕr dina tihang; geus kitoe, saha-saha noe digegel, ana
9 ret nendjo ka dinja, tangtoe hiroep. 'Prak Moesa ngadamĕl [f] hidji oörajan tambaga, dipandjĕr dina tihang; geus kitoe, satijap-tijap aja djalma noe digegel oraj, ana ret mĕntjrong ka oörajan tambaga teja, seug hiroep. *a* p. 20 : 21. *b* p. 20 : 5. *c* p. 11 : 6. *d* 5 Moesa 8 : 15. *e* 1 Kor. 10 : 9. *f* 2 Radj. 18 : 4; Joh. 3 : 14.

10 Broel ngabroel oerang Israil, [a] toe-
11 loej masanggrahan di Obot. 'Broel ngabroel deui ti Obot, toeloej masanggrahan di Ije-Abarim, di tĕgal lĕga, anoe hareupeun Moab, ti tĕbeh pangbidjilan
12 panon-poë. 'Ti dinja ngabroel deui, toe-
13 loej masanggrahan [b] di lĕbak Sered. 'Ti dinja ngabroel deui, toeloej masanggrahan ti peuntaseun tji Arnon, anoe di tĕgal lĕga, sarta noe bidjil ti wĕwĕngkĕran oerang Emor; [c] karana tji Arnon teh watĕs Moab, ajana di antara Moab
14 djeung oerang Emor. 'Kitoe noe matak dina kitab Pĕranging Pangeran disĕboetkeun kijeu: Waheb di Soepa, djeung
15 sagala waloengan Arnon, 'sarta kokotjoran eta sagala waloengan, anoe noendjang ka pĕrnah Ar, sarta njanding ka wĕwĕngkĕran Moab. *a* p. 33 : 43. *b* 5 Moesa 2 : 13. *c* Hak. 11 : 18.

16 Ari ti dinja toeloej ka Beër. Nja eta soemoer, anoe koe Pangeran ka Moesa ditimbalkeun kijeu: Koempoelkeun djalma-djalma, koe kami rek dipaparin tjai.
17 'Mangsa eta Israil nganjanjikeun poepoedjian ijeu: Eh soemoer! geura boerijal. Geura maroedji eta patembal-tem-
18 bal! 'Soemoer beunang ngali para kapala, beunang noegar para menak bangsa, nganggo tjiri kadjĕnĕngan, nja ngaranggo limboehanana. - Ari ti tĕgal lĕga
19 toeloej ka Matana; 'ti Matana ka Naha-
20 liël; ti Nahaliël ka Bamot; 'ari ti Bamot ka lĕbak anoe di tĕgal Moab, [a] deukeut poentjak goenoeng Pisga, noe noenggiring ka saloewar ĕnggon rehe. *a* p. 23 : 14. 5 Moesa 34 : 1.

21 Tidinja Israil ngoetoesan ka Sihon, [a]
22 radja oerang Emor, mopojan kijeu: 'Moegi kaoela diidinan njorang tanah andjeun; [b] moal njimpang ka lahan atawa ka kĕbon anggoer, moal nginoem tjai tina soemoer; anoe rek disaba koe kaoela djalan radja, dongkap ka geus kasorang wĕwĕng-
23 kĕran andjeun. 'Dĕmi Sihon teh [c] hanteu mikeun Israil njorang wĕwĕngkĕranana; anggoer Sihon ngoempoelkeun sabalana kabeh, heug boedal, mapag ka Israil ka tĕgal lĕga; ari geus datang ka
24 Jahas, dĕr mĕrangan ka Israil. 'Toeloej [d] kasamboet koe Israil koe seuseukeut pĕdang, sarta tanahna dibeunangkeun, ti sĕmĕt tji Arnon tĕpi [e] ka tji Jabok, [f] bras ka oerang Amon; karana watĕs
25 oerang Amon wĕwĕg. 'Sarta Israil [g] njokot sakabeh nagara di dinja, bari toeloej eta sakabeh nagara oerang Emor koe Israil dieusian, nja ngeusian Hesbon djeung
26 sakabeh nagara noe di bawahna. 'Karana Hesbon teja dajeuh Sihon, radja oerang Emor; djeung eta bareto mĕrangan ka radja Moab noe ka toekang, sarta sakoeriling tanahna ditjokot ti leungeun-
27 na, tĕpi ka tji Arnon. 'Kitoe noe matak ahli siloka njarĕboet kijeu: Geura moeroeboel ka Hesbon! Hajoe njijeun deui sarta ngadĕgkeun deui dajeuh Si-
28 hon! 'Karana aja seuneu bidjil ti Hesbon, aja hoeroeng ti kota Sihon, ngahakan Ar [dajeuh] Moab, noe baroga sagala
29 pasir Arnon. 'Tjilaka maneh, Moab! Tiwas maneh, [h] oemat Kamos! Anakna lalaki pada didjijeun kakaboeran, ari anakna awewe pada dibojong keur Sihon,
30 radja oerang Emor. 'Dĕmi koe oerang eta geus ditorogtog. Hesbon teja digĕmpoer tĕpi ka Dibon, sarta koe oerang diraroeksakkeun tĕpi ka Nopah, anoe nĕpi

31 ka Medĕba. 'Djadi Israil ngĕnggon di 32 tanah oerang Emor. 'Tidinja Moesa miwarangan anoe baris lolongok nagara Jaser. Geus kitoe meunangkeun pilĕmboeranana, sarta oerang Emor noe di dinja disalingkirkeun. *a* 5 Moesa 2 : 26; Hak. 11 : 19. *b* p. 20 : 17; 5 Moesa 2 : 27, 28. *c* 5 Moesa 2 : 30; 29 : 7. *d* Am. 2 : 9. *e* 1 Moesa 32 : 22. *f* 5 Moesa 2 : 37. *g* Hak. 11 : 21. *h* Hak. 11 : 24; 1 Radj. 11 : 7.

33 Toeloej pada malik, seug madjoe deui, djalan ka Basan. Tidinja [a] Og, radja Basan, boedal, mapag ka oerang Israil, mawa sabalana kabeh, dek mĕrangan di 34 Edrei. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; [b] karana koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, katoet sakabeh rahajatna, sarta djeung tanahna; koe maneh eta koedoe dipigawe, sakoemaha maneh migawe ka Sihon, radja oerang Emor, 35 anoe tjitjing di Hesbon teja. 'Pek koe oerang Israil eta radja djeung anakanakna sarta djeung sakabeh rahajatna disarabĕt, datang ka djalmana taja noe dikarikeun, sarta ari tanahna dibeunangkeun. *a* 5 Moesa 3 : 1; 29 : 7. *b* Djab. 135 : 10, 11; 136 : 18—20.

PASAL 22.

Broel oerang Israil ngabroel deui, toeloej masanggrahan di tanah lapang Moab, di peuntaseun tji Jordan, pĕlĕbah nagara Jĕriho.

2 Ari Balak poetra Sipor geus waspadaeun ka saniskara, noe koe Israil di- 3 lampahkeun ka oerang Emor teja. 'Seug [a] Moab sijeuneun kabina-bina koe eta bangsa, doemeh loba; sarta Moab teh 4 soesaheun koe oerang Israil. 'Toeloej Moab misaoer ka para kokolot Midian: Ajeuna koe eta pakoempoelan tangtoe diletakan saniskara, noe di sakoeriling oerang, sapĕrti sapi ngaletak djoekoet tĕgal, datang ka bejakna. Dina mangsa eta Balak poetra Sipor teja radja Moab. 5 'Tidinja Balak ngoetoesan ka Balhoem anak Beor, [b] ka nagara Pĕtor, noe di sisi bangawan, tanah tĕdak bangsana; Balhoem dihatoeranan tjalik; saoer Balak: Mere njaho, aja hidji bangsa ka loewar ti Mĕsir; doemadakan, ngalipoetan saloewar tanah, sarta eta teh keur ngĕnggon 6 ti pabĕnĕran kaoela. 'Ari ajeuna, mangga geura tjalik, [c] kaoela pangnjapakeun eta bangsa; karana eta teh bĕdas ti batan kaoela; malah-mandar kaoela teh kawasa ngelehkeun inja, atawa disingkirkeun ti djĕro tanah ijeu; karana kaoela geus tĕrang, saha-saha noe dibĕrkahan koe sampejan, tangtoe meunang bĕrkah, djeung saha-saha noe disapa koe 7 sampejan, tangtoe keuna panjapa. 'Bral kokolot Moab djeung kokolot Midian pada mijang, [d] sarta marawa piboeroehaneun noedjoem. Ana geus daratang ka Balhoem, seg moepoelihkeun ka dinja 8 kasaoeran Balak teja. 'Ari saoerna ka oetoesan: Meuting bae di dijeu sapeuting ijeu; geus kitoe kaoela ka sarampejan rek malĕsan omong, sakoemaha noe koe Pangeran bakal diandikakeun ka kaoela. Seug kapala Moab pada ngarĕrĕb di Balhoem. *a* 2 Moesa 15 : 15. *b* p. 23 : 7; 5 Moesa 23 : 4, 5. *c* Jos. 24 : 9. *d* 2 Petr. 2 : 15.

9 Ladjĕng Allah njoempingan ka Balhoem, sarta ngalahir kijeu: Saha eta 10 djalma, noe araja di maneh? 'Ari pioendjoek Balhoem ka Allah: Noen soemoehoen, Balak anak Sipor, radja Moab, nitahan ka simkoering, [moepoelih kijeu]: 11 'Mere njaho, aja hidji bangsa ka loewar ti Mĕsir, sarta ngalipoetan saloewar tanah. Ajeuna, mangga geura tjalik, kaoela pangnjapakeun eta, malah-mandar kaoela teh kawasa mĕrangan ka dinja, 12 sarta datang ka disingkirkeun. 'Ari timbalan Allah ka Balhoem: [a] Maneh oelah miloe djeung eta djalma; papatjoewan maneh oelah njapa ka eta bangsa; ka- 13 rana geus dibĕrkahan. 'Neut Balhoem wantji isoek hoedang, toeloej misaoer ka kapala-kapala Balak: Geura maroelih bae ka tanah sampejan; karana Pangeran teu kĕrsaeun ngidinan kaoela 14 miloe sarĕng sampejan. 'Pek para kapala Moab darangdan, toeloej maroelang ka Balak, sarta aroendjoekan kijeu: Noen soemoehoen, Balhoem teja teu daekeun miloe sarĕng simkoering. *a* 5 Moesa 23 : 5.

15 Dĕmi Balak ngoetoesan deui kapala, loba sarta moelja ti batan noe tadi. 16 'Sadarongkapna ka Balhoem, pok mihatoer kijeu: Aja lahiran Balak poetra Sipor, kijeu: Moegi oelah beunang di- 17 pĕgatan tjalik ka kaoela. 'Karana sampejan koe kaoela tangtoe dihormat liwat saking, djeung sakoer noe koe sam-

pejan bakal disaoerkeun ka kaoela, tangtoe koe kaoela dilampahkeun. Mana moegi geura tjalik, kaoela pangnjapakeun eta bangsa. 18 'Ngawangsoel Balhoem, kijeu wangsoelanana ka mantri Balak teh: [a] Sanadjan Balak ka kaoela maparin ĕmas-perak pinoeh sagĕdongna oge, kaoela teh moal kadoega ngarĕmpak timbalan Pangeran, Allah kaoela, milampah anoe leutik atawa noe gĕde. 19 'Ari ajeuna, sarampejan oge mangga ngarĕrĕb bae di dijeu sapeuting ijeu; [b] kaoela hajang nangen heula, noe koe Pangeran bakal diandikakeun deui ka kaoela. 20 'Ladjĕng Allah njoempingan ka Balhoem ti peuting, sarta ngalahir ka dinja: Oepama eta djalma daratangna sĕdja ngala ka maneh, heg maneh indit bae djeung eta; kitoe ge pangandika, noe koe kami bakal diandikakeun ka maneh, nja eta noe koe maneh koedoe dilampahkeun. 21 'Neut Balhoem wantji isoek hoedang, seg ngadangdanan kalde bikang toetoempakanana, bari toeloej leumpang djeung eta kapala-kapala Moab. *a* p. 24 : 13. *b* p. 23 : 19.

22 Dĕmi Allah djadi bĕndoe, [a] doemeh Balhoem leumpang; sarta Malaikat Pangeran ngadĕg di djalan, mĕgatan. Ari Balhoem teh toenggang kaldena, diiring koe doewa boedjangna. 23 'Beh kalde teh nendjo eta Malaikat Pangeran, keur ngadĕg di djalan, sarta pananganana njĕkĕl pĕdangna beunang matĕk; toeloej kalde teh njimpang ti djalan, asoep ka kĕbon; pek kalde koe Balhoem dipeupeuhan, dibĕnĕrkeun deui ka djalan. 24 'Tidinja Malaikat Pangeran ngadĕg deui dina lĕgok djalan, noe kahapit koe kĕbon anggoer; aja tembok sabeulah ti dijeu djeung tembok sabeulah ti ditoe. 25 'Beh kalde teh nendjo deui eta Malaikat Pangeran; toeloej ngadĕmpet maneh kana pagĕr, sarta soekoe Balhoem kadĕmpet kana pagĕr; pek dipeupeuhan deui. 26 'Tidinja Malaikat Pangeran ladjĕng deui, seug ngadĕg dina ĕnggon singgĕt, taja djalan njimpang ka katoehoe atawa ka kentja. 27 'Beh kalde teh nendjo deui eta Malaikat Pangeran; broek dĕpa handapeun Balhoem, noe matak Balhoem teh djadi ambĕk; pek kalde teh diteunggeulan koe iteuk. 28 'Geus kitoe [b] Pangeran moekakeun soengoet eta kalde; pok ngomong ka Balhoem: Naon dosa koering ka djoeragan, noe matak djoeragan meupeuhan ka koering geus tiloe kali ijeu? 29 'Ari djawab Balhoem ka kalde: Sabab sija ngadjengkelkeun ka aing; handjakal leungeun aing teu njĕkĕl pĕdang, geus tangtoe ajeuna sija dipeuntjit koe aing. 30 'Omong kalde ka Balhoem: Naha koering teh lain kalde djoeragan, toetoenggangan djoeragan ti barang kagoengan dongkap ka ajeuna? Karah adat-bijasa koering milampah kitoe ka djoeragan? Ari djawab Balhoem: Hanteu. *a* 2 Petr. 2 : 15; Joed. 11. *b* 2 Petr. 2 : 16.

31 Seug koe Pangeran panon Balhoem disina tĕgĕs; beh nendjo eta Malaikat Pangeran, keur ngadĕg di djalan, pananganana njĕkĕl pĕdangna beunang matĕk; brĕk Balhoem teh soedjoed, sarta njoeoeh. 32 'Ngalahir Malaikat Pangeran ka Balhoem: Koe naon maneh noe matak meupeuhan kalde maneh, geus tiloe kali ijeu? Masing njaho, kami pangka-loewar teh sĕdja mĕgatan, sabab ijeu djalan matak tidjongklok ka hareupeun kami. 33 'Ari koe kalde kami katendjo, sarta njingkir ti hareupeun kami, geus tiloe kali ijeu; oepama teu njingkir mah ti hareupeun kami, geus tangtoe maneh ajeuna ge koe kami dipeuntjit, dĕmi eta mah dihiroepan. 34 'Oendjoekan Balhoem ka Malaikat Pangeran: Simkoering tarima dosa; karantĕn simkoering teu tĕrang, jen andjeun ngadĕg, mĕgat simkoering di djalan; doepi ajeuna, manawi awon di pajoeneun andjeun, simkoering sĕdja moendoer. 35 'Dĕmi lahiran Malaikat Pangeran ka Balhoem: Djig bae djeung eta djalma-djalma; [a] tatapi ngan woengkoel pilahir, anoe koe kami bakal dilahirkeun ka maneh, nja eta noe koe maneh koedoe ditjatoerkeun. Bral Balhoem toeloej deui leumpangna djeung kapala-kapala Balak. *a* p. 23 : 12.

36 Barang Balak geus meunang bedja, jen Balhoem keur di djalan, toeloej ka loewar, mapagkeun Balhoem [a] ka nagara Moab, noe dina watĕs tji Arnon, anoe dina toengtoeng wĕwĕngkĕranana. 37 'Pok Balak misaoer ka Balhoem: Naha kaoela lain tadi geus nitahan ngala sampejan? Koe naon noe matak teu ka dijeu?

Naha maroekankeun kaoela moal bisa 38 ngahormat ka sampejan sapantĕsna? 'Pihatoer Balhoem ka Balak: Mapan sadkaoela ngadeuheusan ka andjeun; dĕmi ajeuna, naha sadkaoela dikira pibisaeun mitjatoer koewa-kijeu? Ari pangandika, noe koe Allah bakal diteundeun dina biwir sadkaoela, nja eta noe 39 koe sadkaoela koedoe ditjatoerkeun. 'Tidinja Balhoem ngiring ka Balak, toeloej darongkap ka nagara Kirjat-Hoe- 40 sot. 'Pek Balak meuntjitan sapi djeung domba, seug moepoendoetan ka Balhoem djeung ka para kapala noe reu- 41 reudjeungan. 'Dĕmi geus kitoe, isoekna Balhoem koe Balak disampeur, ditjandak oenggah ka pasir Baäl; [b] beh ti dinja Balhoem nendjo toengtoengna eta bangsa. *a* p. 21 : 15. *b* p. 23 : 13.

PASAL 23.

Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Kaoela pangdamĕlkeun di dijeu toedjoeh altar, sarĕng pangnjadijakeun di dijeu toedjoeh sapi ngora lalaki sarĕng toe- 2 djoeh domba lalaki. 'Prak Balak ngalampahkeun sakoemaha pihatoer Balhoem; toeloej Balak djeung Balhoem ngoerbankeun hidji sapi djeung hidji 3 domba dina oenggal-oenggal altar. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Andjeun moedoe ngadĕgan bae ka koerban andjeun; ari kaoela mah arek ka ditoe, malah-mandar Pangeran mĕndakan, nĕpangan ka kaoela; ari pĕrkawis, noe koe Pangeran bakal dipintonkeun ka kaoela, koe kaoela ĕngke dioeningakeun ka andjeun. Bral leumpang ka hidji pasir boelistir.

4 Geus kitoe Allah mĕndakan ka Balhoem; seug Balhoem oendjoekan: Simkoering mĕtakeun toedjoeh altar, sarĕng ngoerbankeun hidji sapi sarĕng hidji 5 domba dina saban-saban altar. 'Ladjĕng Pangeran neundeun pangandika dina biwir Balhoem, sarta ditimbalan kijeu: Maneh geura balik ka Balak; koedoe 6 kitoe nja mitjatoer. 'Ana datang deui ka Balak, kasampak keur nangtoengan koerbanna, nja Balak djeung para kapala Moab.

7 Seug Balhoem ngĕdalkeun silokana, kijeu pokna: Kaoela koe Balak, radja Moab, [a] diala ti Sam, ti pigoenoengan wetan; [saoerna]: Geura ka dijeu, kaoela pangnjapakeun Jakoeb! geura ka 8 dijeu, panglanatkeun Israil! 'Na [b] koemaha kaoela pinjapaeun, anoe hanteu disapa koe Allah? sarta koemaha kaoela ngalanat, anoe hanteu dilanat koe Pa- 9 ngeran? 'Karana ti poentjak goenoeng karang eta teh katendjo koe kaoela, sarta ti loehoer pasir eta kadjeueung koe kaoela. Masing njaho, [c] eta bangsa pingĕnggoneun njorangan bae, moal pikaitoe- 10 ngeun ka bangsa kapir. 'Saha noe pibisaeun milang [d] keusik Jakoeb, atawa rejana saparapat Israil? Paeh kaoela masing sapĕrti paeh noe balĕnĕr, [e] sarta panoengtoengan kaoela masing tjara panoengtoengan eta! *a* p. 22 : 5. *b* Mik. 6 : 5. *c* 5 Moesa 33 : 28. *d* 1 Moesa 13 : 16. *e* p. 31 : 8.

11 Pok Balak misaoer ka Balhoem: Naha sampejan wĕt milampah kitoe ka kaoela? Sampejan pangdiala teh koe kaoela, soepaja njapa ka moesoeh kaoela; sihoreng koe sampejan dibĕrkahan ba- 12 dis. 'Ngawangsoel Balhoem, kijeu wangsoelna: [a] Naha karah kaoela lain koedoe ngestikeun njatoerkeun anoe koe Pangeran diteundeun dina biwir kaoela? 13 'Saoer Balak ka Balhoem: Tjing atoeh, sampejan miloe djeung kaoela ka ĕnggon sedjen; ti dinja eta bangsa koe sampejan pikatendjoëun deui, [b] tatapi noe pikatendjoëun teh ngan toengtoengna bae, moal katendjo kabehna; seg 14 kaoela pangnjapakeun ti dinja! 'Heug dibawa ka tĕgal Sopim, nja [c] ka poentjak Pisga; prak njijeun toedjoeh altar, bari seug ngoerbankeun hidji sapi ngora djeung hidji domba lalaki dina oeng- 15 gal-oenggal altar. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Andjeun moedoe ngadĕg bae di dijeu, ngabandingan koerban andjeun; ari kaoela mah sĕdja ngadeuheusan ka ditoe. *a* p. 22 : 38. *b* p. 22 : 41. *c* p. 21 : 20.

16 Geus kitoe Pangeran mĕndakan ka Balhoem, sarta neundeun pangandika dina biwirna, bari ditimbalan kijeu: Maneh geura balik ka Balak; koedoe kitoe 17 nja mitjatoer. 'Ana datang deui ka Balak, kasampak keur nangtoengan koerbanna, dibarĕngan para kapala Moab. Misaoer Balak ka Balhoem: Koemaha pangandika Pangeran?

18 Seug Balhoem ngĕdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Geura tjĕngkat, Ba-

lak! reungeukeun; rĕgĕpkeun kaoela, 19 eh poetra Sipor! 'Allah teh [a] lain djalma, moal bohong; lain anak manoesa, moal keuna kadoehoeng. Karah andjeunna ngalahir, sarta moal didamĕl? atawa 20 ngandika, sarta moal dijaktoskeun? 'Salĕrĕsna, kaoela nampa ngan bĕrkahaneun; andjeunna noe ngabĕrkahan, sarta koe 21 kaoela moal beunang ditoelak. 'Andjeunna [b] teu ngawaspaoskeun kadorakaän di Jakoeb, teu ningalikeun kagorengan di Israil. Pangeran Allahna noe njarĕngan ka eta, [c] djeung sĕsĕ- 22 ngekan Radja njowara di eta. 'Koe Allah dika-loewarkeun ti Mĕsir; tana- 23 gana lir tanaga [d] banteng. 'Saestoena taja tĕnoeng, anoe teurak ka Jakoeb; taja pisan noedjoem, anoe mĕntal ka Israil. Dimana mangsana dilahirkeun ka Jakoeb, disaoerkeun ka Israil anoe di- 24 damĕl koe Allah.' Masing njaho, eta bangsa pihoedangeun [e] djeg singa bikang, pikoesijaleun lir singa djaloe. Moal ngaringkoek tĕpi ka bejakna ngahakan beunang ngarontok, sarta ngĕnjot gĕtih noe kasamboet. *a* 1 Sam. 15 : 29; Roem 11 : 29; Jak. 1 : 17. *b* Jĕr. 50 : 20. *c* Djab. 89 : 16. *d* 5 Moesa 33 : 17; Djab. 22 : 22. *e* p. 24 : 9.

25 Pok Balak misaoer ka Balhoem: Boh njapa, montong koe sampejan disapa; boh ngabĕrkahan, montong koe sampe- 26 jan dibĕrkahan. 'Ngawangsoel Balhoem, kijeu wangsoelna ka Balak: Mapan kaoela geus mihatoer ka andjeun, kijeu pihatoer kaoela: Sadajana, noe koe Pangeran bakal diandikakeun, nja eta noe 27 koe kaoela koedoe dilampahkeun. 'Geus kitoe Balak misaoer ka Balhoem: Tjing atoeh, koe kaoela rek dibawa [a] ka ĕnggon sedjen, malah-mandar pibĕnĕreun di pajoeneun Allah, koe sampejan di- 28 pangnjapakeun ti dinja. 'Seg Balhoem koe Balak dibawa ka poentjak [b] Peor, anoe noenggiring ka saloewar ĕnggon 29 rehe. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Kaoela pangdamĕlkeun di dijeu toedjoeh altar, sarĕng pangnjadijakeun di dijeu toedjoeh sapi ngora lalaki sarĕng toe- 30 djoeh domba lalaki. 'Prak Balak ngalampahkeun sakoemaha pihatoer Balhoem; seug ngoerbankeun hidji sapi djeung hidji domba dina oenggal-oenggal altar. *a* 1 Radja 20 : 23. *b* p. 25 : 3; 5 Moesa 3 : 29.

PASAL 24.

Ana Balhoem geus waspadaeun, jen hade di pajoeneun Pangeran, ari ngabĕrkahan ka Israil, hanteu leumpang deui [a] sapĕrti tadi doewa kali milampah tĕnoeng; seug bae njanghareupan 2 ka tĕgal lĕga. 'Barang Balhoem tjĕngkat panonna, beh nendjo Israil, [b] keur ngĕnggon sakaom-sakaomna; geus kitoe Balhoem dilinggihan Roh Soetji. *a* p. 23 : 3, 15. *b* p. 23 : 13.

3 Toeloej Balhoem ngĕdalkeun silokana, kijeu pokna: Ijeu woeroek Balhoem anak Beor, nja woeroek djalma noe 4 beunta matana; 'woeroek noe ngadenge timbalan Allah, anoe mĕlĕng tetendjoan ti noe Moerba-wisesa; noe roeboeh sarta 5 tĕgĕs panonna: 'Koe araloes himah maneh, Jakoeb! pangtjitjingan maneh, Is- 6 rail! 'Tjara waloengan patingarĕmbat, sapĕrti patamanan dina sisi bangawan, lir tangkal garoe, beunang mĕlak Pa- 7 ngeran, djeg ki poetri di sisi tjai. 'Tjai pingotjoreun tina timbaänana, djeung toeroenanana piajaeun dina tjai galĕde. Ari radjana bakal agoeng alah-batan [a] Agag, sarta karadjaänana tangtoe poen- 8 djoel. 'Koe Allah [b] dika-loewarkeun ti Mĕsir; tanagana lir tanaga banteng. Tangtoe ngahakanan bangsa-bangsa moesoehna datang ka bejakna, djeung toelangtoelangna dirarĕmoekkeun; seg djam- 9 paringna diparinggĕskeun. 'Doeg [c] ngaringkoek sapĕrti singa djaloe, djeung tjara singa bikang; saha noe bisa ngahoedangkeun? [d] Noe ngabĕrkahan ka maneh, sing dibĕrkahan; sarta noe njapa ka maneh, masing disapa! *a* 1 Sam. 15 : 7, 8. *b* p. 23 : 22. *c* 1 Moesa 49 : 9. *d* 1 Moesa 12 : 3; 27 : 29.

10 Seug Balak ambĕkeun ka Balhoem, bari dipatjakoepkeun leungeunna; pok Balak misaoer ka Balhoem: Maneh pangdiala teh koe kami, soepaja njapa ka moesoeh kami; sihoreng koe maneh dibĕrkahan badis, [a] geus tiloe kali ijeu. 11 'Ari ajeuna, geura djor mantog ka ĕnggon maneh! Tjarek kami tadi, [b] dek ngahormatan ka maneh liwat saking; sihoreng maneh koe Pangeran dipĕga- 12 tan tina kahormatan. 'Ari djawab Balhoem ka Balak: Mapan bareto ge kaoela ngomong ka oetoesan andjeun, noe

koe andjeun dioetoes ka kaoela, [c] kijeu 13 omong kaoela: 'Sanadjan Balak ka kaoela maparin ĕmas-perak pinoeh sagĕdongna oge, kaoela teh moal kadoega ngarĕmpak timbalan Pangeran, milampah hade atawa goreng ti hate sorangan; anoe bakal diandikakeun koe Pangeran, nja eta noe koe kaoela rek di- 14 tjatoerkeun. 'Ari ajeuna, lĕrĕs, kaoela rek moelang ka bangsa kaoela. Soemangga, kaoela rek ngatoeranan pepeling ka andjeun, pĕrkara noe koe eta bangsa bakal dilampahkeun ka rahajat andjeun dina djaman mangke.

a p. 23 : 7, 18; 24 : 3. *b* p. 22 : 17. *c* p. 22 : 18.

15 Heug Balhoem ngĕdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Ijeu woeroek Balhoem anak Beor, nja woeroek djalma 16 noe beunta matana; 'woeroek noe ngadenge timbalan Allah, anoe maripat ka noe Langkoeng Agoeng, anoe mĕlĕng tetendjoan ti noe Moerba-wisesa; noe 17 roeboeh sarta tĕgĕs panonna: 'Koe kaoela eta pikatendjoëun, tapi lain ajeuna; koe kaoela eta pikadjeueungeun, tapi lain deukeut. [a] Mĕngke hidji bentang ngalanto ti Jakoeb, sarta [b] hidji tĕtĕkĕn pingadĕgeun ti Israil; nja eta tangtoe ngarĕmoekkeun beulah-beulah Moab, sarta ngaroeksakkeun sakabeh anak 18 karoesoehan. 'Ari Edom pidjadieun warisan, kitoe keneh Seir pidjadieun warisan, doewanana moesoehna; djadi Is- 19 rail migawe kawasa. 'Ari ti Jakoeb [c] saoerang noe pimoerbaeun, sarta bakal ngagĕmpoer anoe kari eusi nagara.

a Mat. 2 : 2; Loek. 1 : 78; Wah. 22 : 16. *b* 1 Moesa 49 : 10. *c* Mik. 5 : 1.

20 Ret nendjo ka bangsa Amalek, sarta ngĕdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Amalek pangheulana bangsa kapir, [a] tapi panganggeusanana datang ka digĕmpoer. *a* 2 Moesa 17 : 14.

21 Ret nendjo ka bangsa Kain, sarta ngĕdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Pangtjitjingan maneh santosa, sarta ma- 22 neh njajang dina goenoeng karang. 'Kitoe ge Kain mĕngke diroeksakkeun, dimana maneh didjarah koe Asoer.

23 Seug ngĕdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Lah! saha noe pihiroepeun, ari 24 Allah midamĕl kitoe? 'Djĕboel kapal ti basisir Kitim, sarta bakal njaloekĕrkeun ka Asoer, djeung bakal njaloekĕrkeun ka Heber; dĕmi eta ge datang ka digĕmpoer.

25 Geus kitoe Balhoem dangdan, bral leumpang, moelang ka ĕnggonna. Balak pon kitoe keneh noeloejkeun djalanna.

PASAL 25.

Ari Israil keur ngĕnggon di Sitim; toeloej djalma-djalma ngamimitian dji- 2 nah ka anak Moab awewe. 'Sarta djalma-djalma teh [a] koe eta diarondang kana koerban batara-batarana; toeloej djalma-djalma dadaharan, sarta njarĕm- 3 bah ka batara-batarana. 'Ana Israil njarantel [b] ka Baäl-Peor, seug Pangeran 4 djadi bĕndoe ka Israil. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Tjokot koe maneh sakabeh loeloegoe bangsa, [c] garantoengkeun baris ka Pangeran, pĕntrang ka panon-poë, soepaja lĕmpĕr kabangĕtan 5 bĕndoe Pangeran ka Israil. 'Pok Moesa ngadawoeh ka poerah ngahoekoeman di Israil: Maraneh geura pada meuntjit sadjalma-djalmana, sakoer noe njarantel ka Baäl-Peor. *a* p. 31 : 16. *b* Djab. 106 : 28; Hos. 9 : 10. *c* 5 Moesa 21 : 22; Jos. 10 : 26; 2 Sam. 4 : 12.

6 Doemadakan, aja hidji djalma, oerang Israil, djĕboel sarta mawa ka doeloerdoeloerna hidji awewe bangsa Midian, kasaksian koe Moesa, djeung kasaksian koe sapadjĕmoehan oerang Israil, sabot eta keur tjareurik di hareupeun lawang 7 himah tĕpangan. 'Barang katingali koe [a] Pinĕhas, poetra Elasar, anoe poetra panghoeloe Haroen, neut ngadĕg ti tĕngah padjĕmoehan, pek pananganana 8 njandak toembak; 'bral angkat, noetoerkeun eta oerang Israil ka djĕro pangkeng, gĕtjos ditoembak doewanana, eta oerang Israil sarta si awewe teja, parat beuteungna; [b] seug kandĕg 9 balahi ti oerang Israil. 'Ari noe geus paraeh djalan balahi teja, [c] doewa laksa opat reboe djalma. *a* p. 31 : 6; Djab. 106 : 30. *b* p. 16 : 48. *c* 5 Moesa 4 : 3; 1 Kor. 10 : 8.

10 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, 11 kijeu pangandikana: 'Pinĕhas, anak Elasar, anoe anak panghoeloe Haroen, njirnakeun bĕndoe kami ka oerang Israil, koe lantaran eta goemati make goemati kami di tĕngah maranehanana; noe matak kami hanteu koengsi mejakkeun oerang Israil koe lantaran goe-

12 mati kami. 'Koe sabab eta, geura bedjakeun: Masing njaho, [a] kami ka Pinĕhas maparin pĕrdjangdjian kami kasalamĕ-13 tan. 'Nja eta sarta djeung toeroenanana pandeurieunana [b] pibogaeun pĕrdjangdjian kapanghoeloean langgĕng, tina sabab Pinĕhas goemati ka Allahna, sarta njijeun karapihan tina hal oerang Israil. *a* Djab. 106 : 31. *b* 1 Sam. 2 : 30.

14 Ari ngaran oerang Israil noe dipaehan, anoe dipaehan barĕng awewe bangsa Midian teja, Simri anak Saloe, gĕgĕden 15 ahli karoehoen di oerang Simon. 'Sarta ngaran awewe noe dipaehan, bangsa Midian teja, Kosbi anak [a] Soer, anoe djadi loeloegoe bangsa, njĕkĕl ahli karoehoen di Midian. *a* p. 31 : 8.

16 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 17 kijeu pangandikana: 'Koedoe [a] ngamoesoeh ka oerang Midian, sarta sarabĕ-18 tan; 'karana eta teh pada ngamoesoeh ka maraneh, koe lantaran tipoe-dajana, noe koe eta dipake ngadaja ka maraneh, dina hal pĕrkara Peor, sarta dina hal pĕrkara Kosbi, anak gĕgĕden Midian, anoe djadi doeloerna, noe dipaehan keur poëan balahi, tina hal pĕrkara Peor teja. *a* p. 31 : 2; Wah. 18 : 6.

PASAL 26.

Dĕmi sanggeusna balahi teja, Pangeran nimbalan ka Moesa djeung ka Elasar, poetra panghoeloe Haroen, kijeu 2 timbalanana: 'Maraneh [a] koedoe milang hoeloe sapadjĕmoehan oerang Israil, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, saähli karoehoen-karoehoenna, sakoer noe mandjing balad di Israil. 3 'Toeloej Moesa djeung panghoeloe Elasar ngadawoeh ka darinja [b] di tanah lapang Moab, sisi tji Jordan, pĕlĕbah 4 nagara Jĕriho, kijeu dawoehna: '[Koedoe milang noe] ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa djeung ka oerang Israil, anoe ka loewar ti tanah Mĕsir teja. *a* p. 1 : 2. *b* p. 22 : 1.

5 [a] Roebin, tjikal Israil. Anak-poetoe Roebin: ti Hanok, bangsa oerang Hanok; 6 ti Paloe, bangsa oerang Paloe; 'ti Hesron, bangsa oerang Hesron; ti Karmi, 7 bangsa oerang Karmi. 'Nja eta bangsabangsa oerang Roebin; sarta ari lorisanana, opat laksa tiloe reboe toedjoeh 8 ratoes tiloe poeloeh. 'Ari poetra Paloe 9 teja Eliab. 'Ari poetra Eliab teja Nĕmoeël, [b] Datan djeung Abiram. Nja eta Datan djeung Abiram, anoe bakoe disaoer gĕmpoengan, anoe pada masejaän ka Moesa djeung ka Haroen, kaäsoep batoer Korah, basa eta masejaän ka Pange-10 ran teja. 'Toeloej boemi njalangapkeun soengoetna, seg njaploek eta djalma, barĕng djeung Korah, waktoe paeh noe sakait, basa seuneu ngalĕboer eta djalma noe doewa ratoes lima poeloeh teja; 11 pada didjadikeun totonde. 'Dĕmi anak Korah mah [c] teu kabawa paraeh.
a 1 Moesa 46 : 9; 1 Bab. 6 : 1. *b* p. 16 : 1. *c* 5 Moesa 24 : 16.

12 [a] Anak-poetoe Simon, sabanga-bangsana: ti Nĕmoeël, bangsa oerang Nĕmoeël; ti Jamin, bangsa oerang Jamin; 13 ti Jakin, bangsa oerang Jakin; 'ti Serah, bangsa oerang Serah; ti Saoel, 14 bangsa oerang Saoel. 'Nja eta bangsabangsa oerang Simon; doewa laksa doewa reboe doewa ratoes. *a* 1 Moesa 46 : 10; 1 Bab. 4 : 24.

15 [a] Anak-poetoe Gad, sabangsa-bangsana: ti Sĕpon, bangsa oerang Sĕpon; ti Hagi, bangsa oerang Hagi; ti Soeni, 16 bangsa oerang Soeni; 'ti Osni, bangsa oerang Osni; ti Heri, bangsa oerang Heri; 17 'ti Arod, bangsa oerang Arod; ti Areli, 18 bangsa oerang Areli. 'Nja eta bangsabangsa anak-poetoe Gad, noeroetkeun lorisanana, opat laksa lima ratoes.
a 1 Moesa 46 : 16; 1 Bab. 5 : 11.

19 [a] Poetra Joeda teja Er djeung Onan; dĕmi Er djeung Onan geus paraeh di 20 tanah Kanaän. 'Ari anak-poetoe Joeda, sabangsa-bangsana: ti Sela, bangsa oerang Sela; ti Peres, bangsa oerang Peres; ti Serah, bangsa oerang Serah. 21 'Ari anak-poetoe Peres teja: ti Hesron, bangsa oerang Hesron; ti Hamoel, bang-22 sa oerang Hamoel. 'Nja eta bangsabangsa Joeda, noeroetkeun lorisanana, toedjoeh laksa gĕnĕp reboe lima ratoes.
a 1 Moesa 46 : 12; 1 Bab. 4 : 1.

23 [a] Anak-poetoe Isaskar, sabangsa-bangsana: ti Tola, bangsa oerang Tola; ti 24 Poewa, bangsa oerang Poena; 'ti Jasoeb, bangsa oerang Jasoeb; ti Sim-25 ron, bangsa oerang Simron. 'Nja eta bangsa-bangsa Isaskar, noeroetkeun lorisanana, gĕnĕp laksa opat reboe tiloe ratoes. *a* 1 Moesa 46 : 13; 1 Bab. 7 : 1.

26 [a] Anak-poetoe Sěboeloen, sabangsa-bangsana: ti Sered, bangsa oerang Sered; ti Elon, bangsa oerang Elon; ti 27 Jahlel, bangsa oerang Jahlel. 'Nja eta bangsa-bangsa oerang Sěboeloen, noeroetkeun lorisanana, gěněp laksa lima ratoes. a 1 Moesa 46 : 14.

28 [a] Poetra Joesoep sabangsa-bangsana, 29 Měnase djeung Epraim. 'Anak-poetoe Měnase: ti Makir, bangsa oerang Makir; ari Makir poepoetra Gilad; ti Gi-30 lad, bangsa oerang Gilad. 'Ijeu anak-poetoe Gilad: ti Iëser, bangsa oerang Iëser; ti Helek, bangsa oerang Helek; 31 'ti Asriël, bangsa oerang Asriël; ti Se-32 kem, bangsa oerang Sekem; 'ti Sěmida, bangsa oerang Sěmida; ti Heper, bangsa 33 oerang Heper. 'Děmi Sělaphad anak Heper teu bogaeun anak lalaki, [b] ngan anak awewe bae; ari ngaran anak Sělaphad teja Mahla djeung Noa, Hogla, 34 Milka djeung Tirsa. 'Nja eta bangsa-bangsa Měnase; ari lorisanana, lima laksa doewa reboe toedjoeh ratoes.
a 1 Moesa 46 : 20; 1 Bab. 7 : 14. b p. 27 : 1; 36 : 2.

35 [a] Ijeu anak-poetoe Epraim, sabangsa-bangsana: ti Soetelah, bangsa oerang Soetelah; ti Beker, bangsa oerang Beker; ti Tahan, bangsa oerang Tahan. 36 'Sarta ijeu anak-poetoe Soetelah: ti 37 Eran, bangsa oerang Eran. 'Nja eta bangsa-bangsa anak-poetoe Epraim, noeroetkeun lorisanana, tiloe laksa doewa reboe lima ratoes. Nja eta anak-poetoe Joesoep sabangsa-bangsana. a 1 Bab. 7 : 20.

38 [a] Anak-poetoe Binyamin, sabangsa-bangsana: ti Bela, bangsa oerang Bela; ti Asbel, bangsa oerang Asbel; ti Ahi-39 ram, bangsa oerang Ahiram; 'ti Sěpoepam, bangsa oerang Sěpoepam; ti 40 Hoepam, bangsa oerang Hoepam. 'Ari poetra Bela teja Arěd djeung Naäman; [ti Arěd,] bangsa oerang Arěd; ti Naä-41 man, bangsa oerang Naäman. 'Nja eta anak-poetoe Binyamin, sabangsa-bangsana; ari lorisanana, opat laksa lima reboe gěněp ratoes. a 1 Moesa 46 : 21; 1 Bab. 7 : 6.

42 [a] Ijeu anak-poetoe Dan, sabangsa-bangsana: ti Soeham, bangsa oerang Soeham. Nja eta bangsa-bangsa Dan, 43 sabangsa-bangsana. 'Djoemlah bangsa-bangsa oerang Soeham, noeroetkeun lorisanana, gěněp laksa opat reboe opat ratoes. a 1 Moesa 46 : 23.

44 [a] Anak-poetoe Aser, sabangsa-bangsana: ti Jimna, bangsa oerang Jimna; ti Jiswi, bangsa oerang Jiswi; ti Bě-45 ria, bangsa oerang Běria. 'Ti poetra Běria teja: ti Heber, bangsa oerang Heber; ti Malkiël, bangsa oerang Malkiël. 46 'Ari ngaran poetra Aser noe awewe, 47 nja eta Sarah. 'Nja eta bangsa-bangsa anak-poetoe Aser, noeroetkeun lorisanana, lima laksa tiloe reboe opat ratoes.
a 1 Moesa 46 : 17; 1 Bab. 7 : 30.

48 [a] Anak-poetoe Naptali, sabangsa-bangsana: ti Jahsel, bangsa oerang Jahsel; 49 ti Goeni, bangsa oerang Goeni; 'ti Jeser, bangsa oerang Jeser; ti Silem, bang-50 sa oerang Silem. 'Nja eta bangsa-bangsa Naptali, sabangsa-bangsana; ari lorisanana, opat laksa lima reboe opat ratoes. a 1 Moesa 46 : 24; 1 Bab. 7 : 13.

51 Nja eta lorisan anak-poetoe Israil, [a] gěněp kěti sareboe toedjoeh ratoes tiloe poeloeh. a p. 1 : 46.

52 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, ki-53 jeu pangandikana: 'Nja ka eta koedoe didoeoemkeun tanah, sina djadi milikna, 54 noeroetkeun rejana ngaran. 'Ka [a] noe loba gědean milikna, ka noe saeutik leutikan milikna; hidji-hidji dibereana-55 na milik sing sakadar lorisanana. 'Kitoe ge tanah teh didoeoemkeunana koedoe [b] koe lantaran lotěre; dimilikkeunana noeroetkeun ngaran kaom karoe-56 hoenna. 'Didoeoemkeunana milikna sing těroes djeung lotěre, ka noe loba djeung ka noe saeutik. a p. 33 : 54. b Jos. 14 : 2.

57 Sarta ijeu lorisan ahli Lewi, [a] sabangsa-bangsana: ti Gerson, bangsa oerang Gerson; ti Kahat, bangsa oerang Kahat; 58 ti Měrari, bangsa oerang Měrari. 'Ijeu bangsa-bangsa Lewi: bangsa oerang Libni, bangsa oerang Hebron, bangsa oerang Mahli, bangsa oerang Moesi, bangsa oerang Korah. Ari Kahat poepoetra 59 Amram. 'Ari geureuha Amram [b] djěněnganana Jokebed poetra Lewi, noe diowokeun pikeun Lewi di Měsir; sarta nja eta pikeun Amram ngowokeun Haroen djeung Moesa, sarta Mirjam, saderekna 60 noe istri. 'Ari noe diowokeun pikeun Haroen, nja eta Nadab djeung Abihoe, 61 Elasar djeung Itamar. 'Děmi Nadab djeung Abihoe paraeh, [c] basa ngahatoerkeun seuneu sedjen ka pajoeneun Pa-62 ngeran teja. 'Ari lorisan ahli Lewi doe-

wa laksa tiloe reboe, sakoer noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer saboelan ka loehoer; [d] karana eta teh dilorisna hanteu tjampoer djeung oerang Israil, sabab teu dipaparin milik di tĕngah oerang Israil.

a 1 Moesa 46 : 11; 2 Moesa 6 : 16; 4 Moesa 3 : 17; 1 Bab. 6 : 1. *b* 2 Moesa 6 : 19. *c* 3 Moesa 10 : 2. *d* p. 1 : 49; 18 : 20.

63 Kitoe beunang ngaloris Moesa djeung panghoeloe Elasar, anoe pada ngaloris oerang Israil di tanah lapang Moab, sisi 64 tji Jordan, pĕlĕbah nagara Jĕriho. 'Ari dina eta teh taja pisan djalma ti noe beunang ngaloris Moesa djeung panghoeloe Haroen, anoe pada ngaloris oerang 65 Israil [a] di tĕgal lĕga Sinai teja. 'Wantoewantoe timbalan Pangeran hal eta [b] tangtoe paraeh di tĕgal lĕga. Boekti pisan, djalma eta taja noe kari hidji-hidji atjan, kadjaba ti Kaleb poetra Jĕpoene djeung Josoea poetra Noen teja.

a p. 1 : 1, 2. *b* p. 14 : 23, 24.

PASAL 27.

Tidinja ngadareuheusan [a] anak Sĕlaphad awewe; ari Sĕlaphad teja anak Heper, anoe anak Gilad, anoe anak Makir, anoe anak Mĕnase, kaäsoep bangsa Mĕnase, poetra Joesoep teja; ijeu ngaran eta anakna awewe: Mahla, Noa, Hogla, 2 Milka djeung Tirsa. 'Toeloej pada marĕk ka pajoeneun Moesa, djeung ka pajoeneun panghoeloe Elasar, djeung ka pajoeneun para gĕgĕden, sarta ka hareupeun sapadjĕmoehan, di hareupeun lawang himah tĕpangan; pok aroendjoe- 3 kan kijeu: 'Poen bapa [b] maot di tĕgal lĕga. Ari bapa teja [c] hanteu asoep kodian anoe sailon awon ka Pangeran, pĕrkawis kodian Korah teja; sajaktosna pangmaotna tina dosa pribadi; sarĕng 4 hanteu gadoeh anak lalaki. 'Koe naon noe mawi ngaran poen bapa kĕdah pĕtjat ti tĕngah bangsana, sabab hanteu gadoeh anak lalaki? Moegi koering sadaja dipaparin gadoeh di tĕngah sade- 5 rek-saderek poen bapa. 'Seug koe Moesa [d] eta pĕrkarana dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran.

a p. 26 : 33; 36 : 2; Jos. 17 : 3. *b* p. 26 : 64. *c* p. 16 : 1, 29. *d* 3 Moesa 24 : 12.

6 Nimbalan Pangeran ka Moesa, kijeu 7 timbalanana: 'Omongan anak Sĕlaphad teja bĕnĕr; [a] koe maneh koedoe dibere boga, geusan milik di tĕngah doeloer bapana; nja milik bapana koe maneh 8 koedoe ditoeroenkeun ka eta. 'Sarta maneh ka oerang Israil koedoe mitjatoer, kijeu nja pok: Lamoen aja djalma paeh, sarta hanteu boga anak lalaki, seg milikna koe maraneh koedoe di- 9 toeroenkeun ka anakna awewe. 'Djeung oepama teu boga anak awewe, heug milikna koe maraneh koedoe dibikeun 10 ka doeloerna lalaki. 'Djeung oepama teu boga doeloer lalaki, toeloej milikna koe maraneh koedoe dibikeun ka 11 doeloer bapana lalaki. 'Sarta oepama bapana teu boga doeloer lalaki, seug milikna koe maraneh koedoe dibikeun ka ahlina noe pangdeukeutna ka dinja, bangsa manehanana, sina kawaris koe eta. Nja eta teh sing djadi pikoekoeh hoekoem ka oerang Israil, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a p. 36 : 2.

12 Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Moesa: [a] Maneh koedoe oenggah ka ijeu goenoeng Abarim, toeloej tendjokeun tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka 13 oerang Israil. 'Dimana geus katendjo koe maneh, seug maneh bakal dirijoengkeun ka bangsa maneh; [b] sakoemaha Haroen, doeloer maneh, dirijoengkeun, 14 maneh nja kitoe keneh; 'sapedah maraneh [c] moengpang ka timbalan kami di tĕgal lĕga Sin, kabawa mantangoel koe padjĕmoehan, hanteu njaroetjikeun ka kami koe lantaran tjai, di hareupeun panon maranehanana teja. ([d] Nja eta teh tji Mĕriba, di Kades, tĕgal lĕga Sin.)

a 5 Moesa 32 : 48, 49. *b* p. 20 : 24, 28. *c* p. 20 : 12. *d* 5 Moesa 32 : 51.

15 Oendjoekan Moesa ka Pangeran, ki- 16 jeu pioendjoekna: 'Noen Pangeran, [a] Allah ĕrohing sadajana daging! moegi ngadjĕnĕngkeun hidji djalma, sina njang- 17 king padjĕmoehan; 'anoe bade ka loewar ti heulaeunana, sarĕng noe bade asoep ti heulaeunana; [b] anoe bade ngaboedalkeun maranehanana, sarĕng noe bade ngasoepkeun maranehanana; [c] sangkan padjĕmoehan Pangeran oelah sapĕrtos domba, noe taja pangangonna. 18 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh koedoe njokot Josoea anak Noen; nja eta djalma noe kaäsoepan Roh; seug 19 koe maneh toempangan leungeun, 'sarta koe maneh djogokeun ka hareupeun

panghoeloe Elasar djeung ka hareupeun sapadjĕmoehan, bari toeloej paparentah ka dinja di hareupeun panon maranehanana. 20 'Sarta [d] koe maneh teundeunan kamoeljaän maneh sawareh, soepaja sapadjĕmoehan oerang Israil pada noeroet ka dinja. 21 'Ari Josoea teh koedoe madĕp ka hareupeun panghoeloe Elasar, noe koedoe mangnaroskeun Josoea ka pajoeneun Pangeran, make noe paranti, [e] nja Oerim teja; noeroetkeun pitoedoeh panghoeloe eta koedoe ka laloewar, sarta noeroetkeun pitoedoeh panghoeloe eta koedoe arasoep, nja Josoea, sarta sakabeh oerang Israil, tĕgĕs sapadjĕmoehan. 22 'Prak Moesa ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; eta Josoea koe andjeunna ditjandak, didjogokeun ka hareupeun panghoeloe Elasar djeung ka hareupeun sapadjĕmoehan. 23 'Toeloej [f] koe andjeunna ditoempangan panangan, sarta paparentah ka dinja, sakoemaha pangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja.

a p. 16 : 22. *b* 1 Sam. 8 : 20. *c* 1 Radja 22 : 17. *d* 5 Moesa 34 : 9. *e* 2 Moesa 28 : 30; 1 Sam. 28 : 6. *f* p. 8 : 10; 5 Moesa 34 : 9.

PASAL 28.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Koerban kami, [a] kadaharan kami baris koerban kami seuneu, aämbeuan anoe matak sĕdĕp ka kami, koe maraneh koedoe diëstoekeun, dihatoerkeun ka kami dina mangsana. 3 'Sarta maneh koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Nja ijeu koerban seuneu, noe koe maraneh koedoe dihatoerkeun ka Pangeran: [b] anak domba oemoer sataoen, noe taja tjatjadna, sapoë doewa siki, pikoerbaneun doeroekan teu pĕtot-pĕtot. 4 'Anak domba noe hidji koe maneh koedoe dipĕtakeun wantji isoek, ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipĕtakeun antara sore djeung boerit. 5 'Tambahan sapĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak beunang noetoe, saparapat hin. 6 'Nja eta koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, noe geus ditangtoekeun di goenoeng Sinai, baris aämbeuan matak sĕdĕp; koerban seuneu baris ka Pangeran. 7 'Ari koerbanna inoeman saparapat hin ka anak domba hidji-hidji; koedoe njitjikeun koerban inoeman anggoer baris ka Pangeran, di djĕro kasoetjian. 8 'Ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipĕtakeun antara sore djeung boerit; dipĕtakeunana sakoemaha koerban kadaharan wantji isoek, sarta sakoemaha koerbanna inoeman; koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran.

a 3 Moesa 3 : 11; 21 : 6. *b* 2 Moesa 29 : 38.

9 Dĕmi dina poë sabat mah doewa-doewa anak domba oemoer sataoen, noe taja tjatjadna, djeung doewa-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak, sarta koerbanna inoeman. 10 'Kitoe koerban doeroekan dina oenggal-oenggal poë sabat; kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot djeung koerbanna inoeman.

11 Djeung deui [a] dina tanggal boelan maraneh, eta maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki, noe taja tjatjadna; 12 'tambahan tiloe-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak, ka sapi hidji-hidji; djeung doewa-pĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak, ka domba lalaki noe sasiki; 13 'sarta sapĕrpoeloeh-sapĕrpoeloeh epa tipoeng lĕmĕs pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak, ka anak domba hidji-hidji; koerban doeroekan, aämbeuan matak sĕdĕp, koerban seuneu baris ka Pangeran. 14 'Ari koerbanna inoeman, satĕngah hin anggoer ka oenggal sapi, sapĕrtiloe hin kana domba lalaki, djeung saparapat hin ka oenggal anak domba. Kitoe koerban doeroekan dina oenggal-oenggal pananggalan, noeroetkeun boelanna taoen. 15 'Sarta koedoe njanggakeun [b] ĕmbe badot sasiki, pikoerbaneun dosa baris ka Pangeran, djeung koerbanna inoeman; kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot.

a 1 Sam. 20 : 5; 2 Radja 4 : 23. *b* p. 29 : 5, 11, 16.

16 Djeung deui [a] dina boelan noe mimiti, dina tanggal opat wĕlas, paska baris ka Pangeran. 17 'Ari dina tanggal

lima wělas, boelan eta keneh, pesta; toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan 18 roti teu ragian. 'Dina poë noe mimiti [b] koedoe ngaděg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun 19 pagawean naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu, koerban doeroekan baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba, oemoer sataoen, toedjoeh siki; koedoe noe 20 taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan, noe koe maraneh koedoe disanggakeun: tipoeng lěměs ditjampoer minjak, tiloe-pěrpoeloeh epa ka oenggal sapi, djeung doewa-pěrpoeloeh epa 21 kana domba lalaki; 'děmi ka noe toedjoeh anak domba mah maraneh koedoe njanggakeun sapěrpoeloeh-sapěrpoeloeh epa ka hidji-hidji anak domba. 22 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa, baris njijeun karapihan hal maraneh. 23 'Nja eta sakabehna koe maraneh koedoe disanggakeun kadjaba ti koerban doeroekan isoek, noe djadi koerban doe-24 roekan teu pětot-pětot. 'Kitoe noe koe maraneh koedoe disanggakeun oenggal-oenggal poë, toedjoeh poë lilana, djadi kadaharan, koerban seuneu, aămbeuan matak sěděp baris ka Pangeran; disanggakeunana kadjaba ti koerban doeroekan teu pětot-pětot djeung koerbanna inoe-25 man. 'Ari [c] dina poë noe katoedjoeh maraneh koedoe ngaděg deui pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon.

a 3 Moesa 23:5. *b* 2 Moesa 12:16. *c* 2 Moesa 12:16; 5 Moesa 16:8.

26 Djeung deui mangsa poëan tjikal beubeunangan, tijap-tijap maraneh ka Pangeran ngahatoerkeun koerban kadaharan anjar, [a] dimana geus djědjěg minggoe maraneh teja, eta maraneh koedoe ngaděg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean 27 naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan, pikeun aămbeuan matak sěděp baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak dom-28 ba oemoer sataoen toedjoeh siki. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lěměs ditjampoer minjak, tiloe-pěrpoeloeh epa ka hidji-hidji sapi, doewa-pěrpoeloeh epa ka domba lalaki noe sasiki, 29 'děmi ka noe toedjoeh anak domba mah, sapěrpoeloeh-sapěrpoeloeh epa ka hidji-30 hidji anak domba. 'Ěmbe badot sasiki, baris njijeun karapihan hal maraneh. 31 'Nja eta sakabehna koe maraneh koedoe disanggakeun kadjaba ti koerban doeroekan teu pětot-pětot djeung koerbanna kadaharan; koedoe noe taja tjatjadna, sarta tambahan koerbanna inoeman.

a 3 Moesa 23:15—22.

PASAL 29.

Kitoe deui dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal hidji, maraneh koedoe ngaděg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; [a] nja poë paranti sěngek 2 sangkakala eta teh ka maraneh. 'Sarta maraneh koedoe njanggakeun koerban doeroekan, pikeun aămbeuan matak sěděp baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki sasiki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh 3 siki, noe taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lěměs ditjampoer minjak tiloe-pěrpoeloeh epa kana sapi, doewa-pěrpoeloeh epa kana 4 domba lalaki, 'děmi ka noe toedjoeh anak domba mah, [b] sapěrpoeloeh epa ka 5 hidji-hidji anak domba. 'Sarta [c] ěmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa, baris nji-6 jeun karapihan hal maraneh. 'Kadjaba ti koerban doeroekan [d] pananggalan, djeung koerbanna kadaharan, sarta ti koerban doeroekan teu pětot-pětot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman, noeroetkeun hoekoemna, pikeun aămbeuan matak sěděp, koerban seuneu, baris ka Pangeran.

a 3 Moesa 23:24. *b* p. 28:31. *c* p. 28:15, 22. *d* p. 28:11.

7 Sarta [a] dina tanggal sapoeloeh, boelan noe katoedjoeh keneh, maraneh koedoe ngaděg deui pakoempoelan soetji, djeung koedoe pada ngarěndahkeun diri maraneh; didinja maraneh oelah nga-8 lampahkeun pagawean naon-naon. 'Sarta maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan ka Pangeran, aămbeuan matak sěděp: sapi ngora lalaki sasiki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki; koedoe 9 noe taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lěměs ditjampoer minjak, tiloe-pěrpoeloeh epa kana

sapi, doewa-pĕrpoeloeh epa ka domba 10 lalaki noe sasiki, 'dĕmi ka noe toedjoeh anak domba mah, sapĕrpoeloeh-sapĕrpoeloeh epa ka hidji-hidji anak domba. 11 'Ĕmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban dosa [b] pingarapihkeuneun, sarta ti koerban doeroekan-teu pĕtot-pĕtot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

a 3 Moesa 16 : 29. b 3 Moesa 16 : 3, 9, 11.

12 Malah-malah [a] dina tanggal lima wĕlas, boelan noe katoedjoeh keneh, maraneh koedoe ngadĕg deui pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, djeung koedoe milampah pesta ka Pangeran, 13 toedjoeh poë lilana. 'Sarta maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan, koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki tiloe wĕlas siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat wĕlas siki; koedoe noe taja tjatjadna. 14 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, tiloepĕrpoeloeh epa ka hidji-hidji sapi anoe tiloe wĕlas sapi teja; doewa-pĕrpoeloeh epa ka hidji-hidji domba lalaki anoe doewa 15 domba lalaki teja, 'djeung sapĕrpoeloeh-sapĕrpoeloeh epa ka hidji-hidji anak domba anoe opat wĕlas anak domba 16 teja. 'Sarta ĕmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

a 3 Moesa 23 : 34.

17 Dĕmi dina poë noe kadoewa: sapi ngora lalaki doewa wĕlas siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat wĕlas siki, noe ta-18 ja tjatjadna. 'Ari koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun rejana, sing tĕ-19 roes djeung hoekoem. 'Sarta ĕmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

20 Dĕmi dina poë noe katiloe: sapi lalaki sawĕlas siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat 21 wĕlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun reja-22 na, sing tĕroes djeung hoekoem. 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

23 Dĕmi dina poë noe kaopat: sapi lalaki sapoeloeh siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat wĕlas siki, noe taja tjatjadna. 24 'Koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun rejana, sing tĕroes djeung hoe-25 koem. 'Sarta ĕmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

26 Dĕmi dina poë noe kalima: sapi lalaki salapan siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat 27 wĕlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun reja-28 na, sing tĕroes djeung hoekoem. 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

29 Dĕmi dina poë noe kagĕnĕp: sapi lalaki dalapan siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat 30 wĕlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun rejana, sing tĕroes djeung hoe-31 koem. 'Sarta badot sasiki, pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

32 Dĕmi dina poë noe katoedjoeh: sapi lalaki toedjoeh siki, domba lalaki doewa siki, djeung anak domba oemoer sataoen opat wĕlas siki, noe taja tjatjad-33 na. 'Ari koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun rejana, sing tĕroes 34 djeung hoekoem. 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, koerbanna

kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

35 [a] Dina poë noe kadalapan panoetoep pesta ka maraneh; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-36 naon. 'Djeung koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan, koerban seuneu, aämbeuan matak sĕdĕp baris ka Pangeran: sapi lalaki sasiki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki, noe taja tjatjadna. 37 'Koerbanna kadaharan djeung koerbanna inoeman kana sapi, kana domba lalaki djeung kana anak domba teh noeroetkeun rejana, sing tĕroes djeung hoe-38 koem. 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman.

a 3 Moesa 23 : 36.

39 Tah, kitoe noe koe maraneh koedoe disanggakeun ka Pangeran dina sagala pesta maraneh, [a] kadjaba ti sakoer panadaran maraneh djeung sakoer pangabakti maraneh bawaning soeka, sipat koerban doeroekan, sipat koerban kadaharan, sipat koerban inoeman djeung sipat koerban panarima. a 3 Moesa 7 : 16; 23 : 37, 38.

40 Prak Moesa ngadawoeh ka oerang Israil tĕroes sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

PASAL 30.

Djeung Moesa ngalahir ka para loeloegoe kaom-kaom oerang Israil, kijeu lahirna: Ijeu aja deui pĕrkara, noe 2 ditimbalkeun koe Pangeran: 'Lamoen aja djalma, [a] noe ka loewar nadar ka Pangeran, atawa ka loewar soempah, aja pasanggoepanana tjadoe: nja eta teu meunang ngarobahkeun omongananana; sakoemaha noe geus ka loewar ti biwirna, [b] koedoe dilampahkeun. a 3 Moesa 27 : 2; 5 Moesa 23 : 21—23. b Djab. 66 : 13, 14; Goer. 5 : 3, 4.

3 Sarta lamoen aja awewe, noe ka loewar nadar ka Pangeran, atawa toeroen tjadoe, keur di imah bapana, eukeur 4 mangsa ngora: 'ana bapana geus meunang njaho kana nadarna atawa kana tjadoena, anoe djadi pasanggoepanana teja, seug bapana repeh ka dinja, pitĕtĕpeun eta sagala nadarna; djeung sagala tjadoe, anoe djadi pasanggoe-5 panana teja, pitĕtĕpeun. 'Sabalikna, oepama koe bapana ditjaram keur poëan meunang njaho mah, eta sagala nadarna, atawa tjadoena, anoe djadi pasanggoepanana teja, moal tĕtĕp; sarta koe Pangeran tangtoe dihampoera, sabab 6 ditjaram koe bapana. 'Djeung oepama eta awewe lakian, keur njandang nadarna atawa djangdji biwirna, aja pa-7 sanggoepanana tjadoe: 'ana salakina meunang njaho, dĕmi keur poëan meunang njaho seug repeh ka dinja, pitĕtĕpeun eta nadarna; djeung tjadoena, anoe djadi pasanggoepanana teja, pitĕ-8 tĕpeun. 'Tatapi oepama koe salakina ditjaram keur poëan meunang njaho mah, diboeroengkeun eta nadar pasanggoepanana, atawa djangdji biwirna, anoe djadi pasanggoepanana teja; sarta koe Pangeran tangtoe dihampoera ka dinja. 9 'Ari moenggoeh nadar randa djeung popotongan, sakoer tjadoe, anoe djadi pasanggoepanana, pitĕtĕpeun ka dinja. 10 'Sarta oepama aja noe nadar di djĕro imah salakina, atawa aja pasanggoepa-11 nana tjadoe, make soempah: 'ana salakina geus meunang njaho, seug repeh ka dinja, hanteu ditjaram, pitĕtĕpeun eta sagala nadarna; djeung sagala tjadoena, anoe djadi pasanggoepanana teja, 12 pitĕtĕpeun. 'Sabalikna, oepama diboeroengkeun koe salakina keur poëan meunang njaho mah, sakoer noe ka loewar ti biwirna, boh nadarna, boh tjadoe pasanggoepanana, moal tĕtĕp; koe salakina diboeroengkeun, sarta koe Pangeran 13 tangtoe dihampoera ka dinja. 'Sambarang nadar, djeung sambarang soempah pĕrkara tjadoe, baris mĕpĕrih diri, salaki noe kongang nĕtĕpkeun inja, sarta salaki noe kongang ngaboeroengkeun 14 inja. 'Tatapi oepama salakina repeh bae ka dinja sapoë doewa poë mah, nandakeun nĕtĕpkeun sagala nadarna, atawa sagala tjadoe pasanggoepanana; pangnĕtĕpkeunana teh, sabab repeh ka dinja 15 keur poëan meunang njaho. 'Sarta oepama koe salakina diboeroengkeun sanggeusna meunang njaho, salakina noe pi-16 nanggoengeun kadorakaänana.'Noe tadi teh pikoekoeh, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa, antara salaki ka pamadjikanana, antara bapa ka anakna awewe, keur mangsa ngora, di imah bapana.

PASAL 31.

Geus kitoe Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 2 'Maneh [a] geura malěskeun oerang Israil ka oerang Midian; sanggeus kitoe [b] maneh bakal dirijoengkeun ka bangsa maneh. 3 'Seug Moesa ngalahir ka djalma-djalma, kijeu lahirna: Maraneh koedoe sadija djalma ti lěbah maraneh baris pěrang, sina ngaroeroeg ka oerang Midian, ngeunakeun balěsan Pangeran ka Midian. 4 'Sakaom sareboe sakaom sareboe, ti sakabeh kaom Israil, koedoe koe maraneh diinditkeun pěrang. 5 'Prak ti bareboereboe oerang Israil ditjorok sakaom sareboe, salaksa doewa reboe, pada sadija kana pěrang. 6 'Toeloej eta noe sakaom sareboe teh koe Moesa dipiwarang leumpang pěrang, nja maranehanana sarta djeung [c] Piněhas, poetra panghoeloe Elasar teja, kana pěrang, sarta Piněhas dibahanan [d] parabot soetji djeung [e] tarompet panjěngekan teja. 7 'Pek eta teh měrangan ka Midian, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, sarta [f] pada maehan sakoer noe lalaki. 8 'Malah radja-radja Midian ge pada dipaehan, djaba ti sakoer noe kasarabět; nja eta [g] Ewi, Rekem, Soer, Hoer djeung Reba, lima radja Midian. Tjatjakan Balhoem anak Beor teja [h] dipaehan koe pědang. 9 'Ari awewe Midian djeung anak-anakna koe oerang Israil didjarah; sarta sakabeh sasatoanana, sakabeh ingon-ingonna, djeung sakabeh arta-bandana dirajah. 10 'Ari sakabeh nagarana, ěnggonna tjaritjing, djeung sakabeh kampoeng-kampoengna, diharoeroean koe seuneu. 11 'Geus kitoe [i] sakabeh bojongan djeung sakabeh beubeunangan, bangsa manoesa djeung bangsa sasatoan, dibarawa; 12 'sědjana eta djarahan, djeung eta beubeunangan, sarta djeung bojongan teja dek disanggakeun ka Moesa, djeung ka panghoeloe Elasar, sarta ka padjěmoehan oerang Israil, kana pasanggrahan, [j] ka tanah lapang Moab, noe di sisi tji Jordan, pělěbah nagara Jěriho teja.

a p. 25 : 17. *b* p. 27 : 13. *c* p. 25 : 7. *d* p. 14 : 44; 1 Sam. 4 : 5. *e* p. 10 : 9. *f* 5 Moesa 20 : 13. *g* Jos. 13 : 21. *h* p. 31 : 16. *i* 5 Moesa 20 : 14. *j* p. 26 : 3.

13 Tidinja Moesa, djeung panghoeloe Elasar, sarta sakabeh gěgěden padjěmoehan pada ka loewar, mapag eta djalma-djalma ka loewareun pasanggrahan. 14 'Seug Moesa běndoe ka sakoer noe ngageugeuh balad, ka para kapala noe njěkěl sareboe, djeung ka para kapala noe njěkěl saratoes, noe paroelang ngaroeroeg pěrang. 15 'Ngalahir Moesa ka darinja: Naha sakabeh awewe koe maraneh dihiroepan? 16 'Mapan nja eta pisan anoe djadi matak oerang Israil migawe kasalahan ka Pangeran, lantaranana tarekah [a] Balhoem, hal pěrkara si Peor teja, těmahna datang balahi ka padjěmoehan Pangeran. 17 'Mana ajeuna [b] geura paehan sakoer lalaki di lěbah baroedak, djeung koedoe maehan sakoer awewe anoe njaho di lalaki, geus njorang didjima. 18 'Děmi sakabeh baroedak awewe anoe tatjan njaho di lalaki mah, hiroepan keur maraneh. 19 'Djeung deui maraneh koedoe masanggrahan heula ti loewareun pasanggrahan, [c] toedjoeh poë lilana; sakoer noe maehan djalma, djeung sakoer noe antěl ka noe paeh kasabět, koedoe pada měrěsihan diri dina poë noe katiloe sarta dina poë noe katoedjoeh, nja diri maraneh sarta djeung djarahan maraneh. 20 'Sarta saroepaning papakean, djeung saroepaning parabot koelit, kitoe deui saroepaning boewatan boeloe ěmbe djeung saroepaning parabot kai koedoe diběrěsihan.

a p. 25 : 1, 2, 18; Wah. 2 : 14. *b* Hak. 21 : 11. *c* p. 19 : 11.

21 Tidinja panghoeloe Elasar ngalahir ka pradjoerit, noe laleumpang pěrang teja: Ijeu pikoekoeh toret, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa: 22 'Ari ěmas, djeung perak, djeung tambaga, djeung beusi, djeung radjasa, sarta timah, 23 'sakabeh bae barang anoe tahan aboes kana seuneu, koedoe koe maraneh disina njorang seuneu, soepajana běrěsih; malah-malah koedoe diběrěsihan koe [a] tjai paměrěsihan; děmi sakabeh barang anoe hanteu tahan aboes kana seuneu mah, koedoe koe maraneh disina njorang tjai. 24 'Djeung maraneh dina poë noe katoedjoeh koedoe pada njeuseuh papakean maraneh, seg maraneh běrěsih; kakara meunang arasoep deui ka pasanggrahan.

a p. 19 : 9.

25 Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Moesa, kijeu timbalanana: 26 'Maneh koe-

doe milang hoeloe beubeunangan djarahan, bangsa manoesa djeung bangsa sasatoan; nja maneh, djeung panghoeloe Elasar, sarta loeloegoe-loeloegoe ahli 27 karoehoen padjĕmoehan. 'Seug eta beubeunangan parokeun ka noe njabak pĕrang, anoe boedal ngaroeroeg teja, [a] sar- 28 ta ka ahli padjĕmoehan noe loba. 'Djeung maneh koedoe njokot tjoeke baris ka Pangeran, ti pradjoerit anoe boedal ngaroeroeg teja, ti lima ratoes njokot hidji, sipat manoesa, sipat sapi, sipat kalde 29 djeung sipat ĕmbe-domba. 'Ditjokotna koe maneh ti noe saparona teja; seug bikeun ka panghoeloe Elasar; pihatoe- 30 raneun Pangeran. 'Dĕmi ti noe saparo deui, doeoeman oerang Israil noe loba, maneh koedoe njokot hidji ti lima poeloeh, sipat manoesa, sipat sapi, sipat kalde djeung sipat ĕmbe-domba, naon bae sasatoan; seug bikeun ka ahli-ahli Lewi, anoe poerah ngadjaga kana djagaän balandongan Pangeran. *a* Jos. 22:8; 1 Sam. 30:24.

31 Prak Moesa djeung panghoeloe Elasar ngalampahkeun sakoemaha timba- 32 lan Pangeran ka Moesa teja. 'Ari geus kitoe, beubeunangan, sakarina rajahan anoe beunang ngarajah bala noe pĕrang teja, nja ijeu: domba, gĕnĕp kĕti 33 toedjoeh laksa lima reboe; 'sapi, toe- 34 djoeh laksa doewa reboe; 'kalde, gĕnĕp 35 laksa sareboe. 'Ari djiwa manoesa, bangsa awewe noe tatjan njaho di lalaki, djoemlah tiloe laksa doewa reboe dji- 36 wa. 'Dĕmi geus kitoe, saparona, doeoeman anoe boedal pĕrang teja, rejana domba tiloe kĕti tiloe laksa toedjoeh 37 reboe lima ratoes; 'sarta tjoekena bade ka Pangeran, tina domba, gĕnĕp ratoes 38 toedjoeh poeloeh lima. 'Ari sapina tiloe laksa gĕnĕp reboe; sarta tjoekena bade ka Pangeran toedjoeh poeloeh doewa. 39 'Ari kaldena tiloe laksa lima ratoes; sarta tjoekena bade ka Pangeran gĕnĕp 30 poeloeh hidji. 'Ari djiwa manoesa salaksa gĕnĕp reboe; sarta tjoekena bade 41 ka Pangeran tiloe poeloeh doewa. 'Toeloej eta tjoeke pihatoeraneun Pangeran koe Moesa dipaparinkeun ka panghoeloe Elasar, sakoemaha timbalan Pange- 42 ran ka Moesa teja. - 'Kitoe keneh ti noe saparo deui, doeoeman oerang Israil noe loba, noe koe Moesa didoeoeman 43 ti [beubeunangan] pradjoerit teja. 'Ari eta noe saparo, doeoeman padjĕmoehan teja, nja ijeu: sipat domba, tiloe kĕti tiloe laksa toedjoeh reboe lima ratoes. 44 'Ari sapina tiloe laksa gĕnĕp reboe. 45 'Ari kaldena tiloe laksa lima ratoes. 46 'Ari djiwa manoesa salaksa gĕnĕp reboe. 47 'Sarta noe ditjandak koe Moesa ti eta noe saparo, doeoeman oerang Israil noe loba teja, nja njandak hidji ti lima poeloeh, sipat manoesa djeung sipat sasatoan; seug dipaparinkeun ka ahli Lewi, anoe poerah ngadjaga kana djagaän balandongan Pangeran, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

48 Toeloej ngadeuheusan ka Moesa sadajana noe ngageugeuh, noe njarangking balad bareboe-reboe, nja para kapala noe njĕkĕl sareboe, djeung para 49 kapala noe njĕkĕl saratoes teja, 'sarta aroendjoekan ka Moesa: Abdi gamparan mantas marilang hoeloe pradjoerit, anoe di bawah kawasa abdi; soemoehoen, ti lĕbah toewang koering taja noe 50 kirang djalma hidji-hidji atjan. 'Noe mawi abdi sadaja ijeu ngahatoerkeun koerban ka Pangeran, barang anoe kapĕndak, parabot ĕmas, kilat bahoe sarĕng geulang, lelepen, tjĕtjĕpan sarĕng kangkaloeng, soepaja matak ngadjadikeun karapihan hal diri abdi sadaja ka 51 pajoeneun Pangeran. 'Top koe Moesa djeung panghoeloe Elasar eta ĕmas ditampi ti para kapala, sakabeh parabot 52 karadjinan. 'Ari djoemlah ĕmas hatoeran, anoe disanggakeun ka Pangeran, salaksa gĕnĕp reboe toedjoeh ratoes lima poeloeh sekel, ti para kapala noe njĕkĕl sareboe djeung ti para kapala 53 noe njĕkĕl saratoes. 'Ari pradjoerit geus pada ngarajah keur sorangan-sorangan. 54 'Ana Moesa djeung panghoeloe Elasar ĕnggeus nampi eta ĕmas ti para kapala noe njĕkĕl sareboe djeung noe njĕkĕl saratoes teja, toeloej diasoepkeun kana himah tĕpangan, [a] djadi pangelingan keur pimangpaäteun oerang Israil, ka pajoeneun Pangeran. *a* 3 Moesa 2:2, 9.

PASAL 32.

Ari oerang Roebin djeung oerang Gad [a] loba ingon-ingonna, rosa katjida; toeloej pada ngilikan tanah Jaser djeung tanah Gilad; doemadakan, ĕnggon eta

2 piĕnggoneun ingon-ingon. 'Geus kitoe oerang Gad djeung oerang Roebin ngadareuheusan, seug aroendjoekan ka Moesa, djeung ka panghoeloe Elasar, sarta ka para gĕgĕden padjĕmoehan, kijeu pi-3 oendjoekna: 'Atarot, Dibon, Jaser, Nimra, Hesbon, Elale, Sĕbam, Nĕbo sarĕng 4 Beon, 'tanah noe koe Pangeran diĕlehkeun ka hareupeun padjĕmoehan Israil teja, estoe tanah ingon-ingon, sarĕng abdi gamparan garadoeh ingon-ingon. 5 'Oendjoekanana deui: Madak-madak abdi marĕndak koernija dina sotja gamparan, eta tanah moegi dipaparinkeun ka abdi-abdi gamparan, bade milik; abdi-abdi moegi oelah dipiwarang meuntas tji Jordan. *a* 5 Moesa 3:19.

6 Dĕmi lahiran Moesa ka oerang Gad djeung ka oerang Roebin: Karah doeloer-doeloer maraneh bakal laleumpang pĕrang, ari diri maraneh mah dek tja-7 ritjing di dijeu? 'Na koe naon hate oerang Israil koe maraneh dek didjĕlehkeun meuntas ka tanah, noe koe Pange-8 ran dipaparinkeun ka dinja? 'Kitoe pisan lampah kolot-kolot maraneh, basa koe kami dititah ti Kades-Barnea, ngi-9 likan eta tanah teja. 'Bral arindit, tĕpi ka lĕbak Eskol, seg ngilikan eta tanah, [a] toeloej pada ngadjĕlehkeun hate oerang Israil, datang ka teu daekeun aboes ka tanah, noe koe Pangeran di-10 paparinkeun ka dinja. 'Toeloej Pangeran djadi bĕndoe dina poë harita, sarta Pangeran soempah, [b] kijeu timbalanana: 11 'Eta djalma-djalma, noe arindit ti Mĕsir, anoe ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, hamo pinarendjoëun eta tanah, [c] anoe koe kami didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb kalawan soempah teja; sa-12 bab hanteu mantek anoet ka kami; 'kadjaba [d] ti Kaleb anak Jĕpoene, oerang Kĕnas, djeung Josoea anak Noen; sabab eta teh pada mantek anoet ka Pa-13 ngeran. 'Djadi Pangeran teh bĕndoe ka Israil, sarta disina aprak-aprakan di tĕgal lĕga, opat poeloeh taoen lilana, datang ka bejak sabangsa kabeh, noe migawe goreng di pajoeneun Pangeran 14 teja. 'Doemadakan, maraneh teh hoedang, ngaganti kolot-kolot maraneh, kadjadjadian djalma doraka teja, malar tambah deui kabangĕtan bĕndoe Pa-15 ngeran ka Israil. 'Karana ari maraneh oendoer ti poengkoereun Pangeran, tangtoe koe andjeunna dililakeun deui tjitjingna di tĕgal lĕga; djadi maraneh teh matak roeksak eta sakabeh djalma-djalma. *a* p. 13:26. *b* p. 14:22. *c* 1 Moesa 50:24. *d* p. 14:30.

16 Sor mararĕkna ka Moesa, sarta aroendjoekan kijeu: Abdi soemĕdja njarijeun karapjak domba di dijeu, adjang ingon-ingon abdi, kitoe deui nagara-nagara, 17 pikeun poen anak-anak. 'Seug abdi teh pada soemĕdja sadija goesak-gasik, leumpang ti heulaeun oerang Israil, dongkap koe abdi sadaja eta parantos didjadjapkeun ka ĕnggonna; doepi poen anak-anak bade tjaritjing di nagara noe rareugreug, tina sabab priboemi ijeu ta-18 nah. 'Abdi teh moal maloendoer ka imah abdi sadaja, ari oerang Israil ta-19 tjan ngamilik samilik-samilikna. 'Karantĕn abdi sadaja hanteu mandang kenging milik sarĕng eta ti peuntaseun tji Jordan ka-ditoekeun, manawi abdi sadaja kenging milik ijeu ti peuntaseun tji Jordan, tĕbeh pangbidjilan panonpoë.

20 Ari lahiran Moesa ka darinja: Oepama maraneh milampah kitoe pĕtana, [a] oepama maraneh pada rek sadija ti 21 pajoeneun Pangeran kana pĕrang, 'sarta maraneh, sakoer noe sadija, bral meuntas tji Jordan ti pajoeneun Pangeran, datang ka andjeunna parantos njingkah-22 keun moesoehna ti pajoeneunana, 'djeung eta tanah geus taloek ka pajoeneun Pangeran: sanggeus kitoe maraneh pimoelangeun, sarta hanteu djadi salah ti Pangeran sarta ti Israil; djeung ijeu tanah pidjadieun milik maraneh di pa-23 joeneun Pangeran. 'Sabalikna, oepama maraneh teu milampah kitoe, masing njaho, maraneh teh dosa ka Pangeran, sarta tangtoe ngarasa kana dosa maraneh, anoe pimanggihaneun ka mara-24 neh. 'Prak maraneh njijeun nagara pikeun anak-anak maraneh, kitoe deui karapjak adjang domba-domba maraneh; sarta noe tadi ka loewar ti biwir maraneh, koedoe lalampahkeun. *a* Jos. 4:12.

25 Pioendjoek oerang Gad djeung oerang Roebin ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Abdi gamparan sadaja soemĕdja nga-

lampahkeun sakoemaha timbalan gam-
26 paran. 'Poen anak, poen bodjo, ingon-ingon abdi sarĕng sadajana sasatoan abdi pitĕtĕpeun di dijeu, di nagara-na-
27 gara Gilad; 'doepi diri abdi sadaja mah, soegri anoe sadija ngaroeroeg, soemĕdja meuntas ti pajoeneun Pangeran, bade pĕrang, sakoemaha lahiran gamparan teja.

28 Tidinja Moesa ngadawoeh hal pĕrkara maranehanana ka panghoeloe Elasar, djeung ka Josoea poetra Noen, sarta ka para loeloegoe ahli karoehoen kaom-
29 kaom oerang Israil; 'kijeu dawoehan Moesa ka eta: Oepama oerang Gad djeung oerang Roebin, sakoer anoe sadija kana pĕrang, mareuntas tji Jordan reudjeung maraneh ti pajoeneun Pangeran: dimana tanah teh geus taloek ka maraneh, seg tanah Gilad bikeun
30 ka darinja geusan milikna. 'Sabalikna, oepama teu mareuntas reudjeung maraneh bari sadija mah, sina baroga milik di tĕngah maraneh, di tanah Ka-
31 naän. 'Ngawangsoel oerang Gad djeung oerang Roebin, kijeu wangsoelanana: Sakoemaha noe koe Pangeran diandikakeun ka abdi gamparan, nja kitoe
32 abdi sadaja bade milampahkeun. 'Abdi sadaja sĕdja pisan mareuntas, bari sadija, ti pajoeneun Pangeran, ka tanah Kanaän, sarĕng abdi teh pada hajang gadoeh milik ijeu ti peuntaseun tji Jordan.

33 Seug Moesa ka oerang Gad, ka oerang Roebin djeung ka satĕngah kaom Mĕnase poetra Joesoep teja, [a] maparinkeun karadjaän Sihon, radja oerang Emor, djeung karadjaän Og, radja Basan teja, tanahna katoet nagarana noe di sawĕwĕngkĕranana, nagara tanah eta sakoe-
34 riling. 'Prak oerang Gad ngadĕgkeun
35 Dibon, Atarot djeung Aroër; 'kitoe deui
36 Atrot-Sopan, Jaser djeung Jogbeha; 'sarta Bet-Nimra djeung Bet-Haran, nagara noe rareugreug; djeung ngadĕgkeun deui
37 karapjak domba. 'Ari oerang Roebin ngadĕgkeun Hesbon, Elale djeung Kir-
38 jataim; 'Nĕbo, djeung Baäl-Meon, (pada diganti ngaran) kitoe deui Sibma. Ari nagara-nagara, beunangna ngaradĕg-
39 keun, pada dibere deui ngaran. 'Ari oerang [b] Makir, anoe poetra Mĕnase, pada leumpang ka Gilad, seg dibeunangkeun, bari njingkirkeun oerang Emor anoe aja
40 di dinja. 'Geus kitoe koe Moesa eta tanah Gilad dipaparinkeun ka Makir poetra Mĕnase teja; toeloej ngĕnggon di
41 dinja. 'Ari Jair, poetra Mĕnase keneh, bral leumpang, toeloej meunangkeun pidesaänana, sarta disĕboetkeun Hawot-
42 Jair. 'Ari Nobah bral leumpang, toeloej meunangkeun nagara Kĕnat djeung pilĕmboeranana, sarta disĕboetkeun Nobah, noeroetkeun ngaran pribadi.

a 5 Moesa 3 : 12; Jos. 13 : 8; 22 : 4. *b* 1 Moesa 50 : 23.

PASAL 33.

Ijeu pangleumpangan oerang Israil, noe boedal ti tanah Mĕsir, sabalad-baladna, didjĕdjĕran koe Moesa djeung Haroen.
2 'Koe Moesa ditjatĕtan boedal-boedalna, noeroetkeun pangleumpanganana koe timbalan Pangeran; sarta nja ijeu pangleumpanganana noeroetkeun boedal-boedalna.

3 Broel ngabroel [a] ti Raämses, dina boelan noe mimiti, dina tanggal lima wĕlas, boelan noe mimiti; sabada paska, isoekna, oerang Israil boedal [b] koe panangan loehoer, kasaksian koe sakabeh
4 oerang Mĕsir. 'Ari oerang Mĕsir teh keur pada ngoeboer anoe koe Pangeran dipaehkeun di maranehanana, sakabeh tjikal teja; [c] malah ka aällahanana ge Pangeran nĕrapkeun hoekoeman.

a 2 Moesa 12 : 37. *b* 2 Moesa 14 : 8. *c* 2 Moesa 12 : 12.

5 Broel oerang Israil ngabroel ti Raämses, toeloej masanggrahan [a] di Soekot.
6 'Broel ngabroel ti Soekot, toeloej masanggrahan [b] di Etam, noe di toengtoeng
7 tĕgal lĕga. 'Broel ngabroel ti Etam, [c] baralik ka Pi-Hahirot, anoe di hareupeun Baäl-Sĕpon, toeloej masanggrahan di
8 hareupeun Migdol. 'Broel ngabroel ti Pi-Hahirot, [d] seg mareuntas, nĕroes laoet, bras ka tĕgal lĕga; tidinja ladjoe di tĕgal lĕga Etam, lalakon tiloe poë;
9 toeloej masanggrahan [e] di Mara. 'Broel ngabroel ti Mara, toeloej daratang [f] ka Elim; ari di Elim aja doewa wĕlas soemoer tjai djeung toedjoeh poeloeh tangkal korma; toeloej masanggrahan di di-
10 nja. 'Broel ngabroel ti Elim, toeloej ma-
11 sanggrahan di sisi laoet Agĕr. 'Broel ngabroel ti laoet Agĕr, toeloej masang-
12 grahan [g] di tĕgal lĕga Sin. 'Broel ngabroel ti tĕgal lĕga Sin, toeloej masang-

13 grahan di Dopka. 'Broel ngabroel ti Dopka, toeloej masanggrahan di Aloes. 14 'Broel ngabroel ti Aloes, toeloej masanggrahan [h] di Rapidim; ari di dinja hanteu aja tjai piinoemeun djalma-djalma. 15 'Broel ngabroel ti Rapidim, toeloej masanggrahan di tĕgal lĕga Sinai.

a 2 Mossa 12 : 37. *b* 2 Moesa 13 : 20. *c* 2 Moesa 14 : 2. *d* 2 Moesa 14 : 22. *e* 2 Moesa 15 : 23. *f* 2 Moesa 15 : 27. *g* 2 Moesa 16 : 1. *h* 2 Moesa 17 : 1.

16 Broel ngabroel ti tĕgal lĕga Sinai, toeloej masanggrahan [a] di Kibrot-Taäwa. 17 'Broel ngabroel ti Kibrot-Taäwa, toe-18 loej masanggrahan [b] di Haserot. 'Broel ngabroel ti Haserot, toeloej masang-19 grahan [c] di Ritma. 'Broel ngabroel ti Ritma, toeloej masanggrahan di Rimon-20 Pares. 'Broel ngabroel ti Rimon-Pares, 21 toeloej masanggrahan di Libna. 'Broel ngabroel ti Libna, toeloej masanggrahan 22 di Risa. 'Broel ngabroel ti Risa, toeloej 23 masanggrahan di Kĕhelata. 'Broel ngabroel ti Kĕhelata, toeloej masanggrahan 24 di goenoeng Seper. 'Broel ngabroel ti goenoeng Seper, toeloej masanggrahan 25 di Harada. 'Broel ngabroel ti Harada, toeloej masanggrahan di Makhelot. 26 'Broel ngabroel ti Makhelot, toeloej ma-27 sanggrahan di Tahat. 'Broel ngabroel ti Tahat, toeloej masanggrahan di Te-28 rah. 'Broel ngabroel ti Terah, toeloej 29 masanggrahan di Mitka. 'Broel ngabroel ti Mitka, toeloej masanggrahan di Has-30 mona. 'Broel ngabroel ti Hasmona, toe-31 loej masanggrahan di Moserot. 'Broel ngabroel ti Moserot, toeloej masanggra-32 han [d] di Bĕne-Jaäkan. 'Broel ngabroel ti Bĕne-Jaäkan, toeloej masanggrahan 33 [e] di Hor-Hagidgad. 'Broel ngabroel ti Hor-Hagidgad, toeloej masanggrahan 34 di Jotbata. 'Broel ngabroel ti Jotbata, 35 toeloej masanggrahan di Abrona. 'Broel ngabroel ti Abrona, toeloej masanggra-36 han [f] di Esion-Geber. 'Broel ngabroel ti Esion-Geber, toeloej masanggrahan [g] 37 di tĕgal lĕga Sin, nja eta Kades. 'Broel ngabroel ti Kades, toeloej masanggrahan [h] di goenoeng Hor, di toengtoeng 38 tanah Edom. 'Geus kitoe panghoeloe Haroen naek ka goenoeng Hor, noeroetkeun timbalan Pangeran, seug poepoes di dinja, mangsa taoen noe kaopatpoeloeh sanggeus oerang Israil boedal ti tanah Mĕsir, dina boelan noe kalima, 39 dina tanggal hidji. 'Ari oemoer Haroen, keur mangsa poepoes dina goenoeng Hor 40 teja, saratoes tiloe likoer taoen. 'Tidinja [i] radja Arad, oerang Kanaän, anoe tjalik di kidoel, di tanah Kanaän, meunang bedja, oerang Israil keur ngadatangan.

a p. 10 : 11; 11 : 34. *b* p. 11 : 35. *c* p. 13 : 1. *d* 5 Moesa 10 : 6. *e* 5 Moesa 10 : 7. *f* 5 Moesa 2 : 8. *g* p. 20 : 1. *h* p. 20 : 22. *i* p. 21 : 1.

41 Broel ngabroel ti goenoeng Hor, toe-42 loej masanggrahan di Salmona. 'Broel ngabroel ti Salmona, toeloej masang-43 grahan di Poenon. 'Broel ngabroel ti Poenon, toeloej masanggrahan [a] di Obot. 44 'Broel ngabroel ti Obot, toeloej masanggrahan [b] di Ije-Abarim, bilangan Moab. 45 'Broel ngabroel ti Ijim, toeloej masang-46 grahan di Dibon-Gad. 'Broel ngabroel ti Dibon-Gad, toeloej masanggrahan di 47 Almon-Diblataim. 'Broel ngabroel ti Almon-Diblataim, toeloej masanggrahan [c] di pigoenoengan Abarim, di hareupeun 48 Nĕbo. 'Broel ngabroel ti pigoenoengan Abarim, toeloej masanggrahan [d] di tanah lapang Moab, sisi tji Jordan, pĕ-49 lĕbah nagara Jĕriho. 'Ari masanggrahanana di sisi tji Jordan teh, ti sĕmĕt Bet-Jĕsimot tĕpi ka [e] Abel-Sitim, di tanah lapang Moab.

a p. 21 : 10. *b* p. 21 : 11. *c* 5 Moesa 32 : 49. *d* p. 22 : 1. *e* p. 25 : 1; Jos. 2 : 1.

50 Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, di tanah lapang Moab, sisi tji Jordan, pĕlĕbah Jĕriho teja, kijeu pa-51 ngandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus mareuntas tji Jordan, asoep ka tanah 52 Kanaän, 'koedoe njalingkirkeun [a] sakabeh priboemi tanah eta ti hareupeun maraneh, djeung koedoe ngagĕmpoer sakoer batoena beunang ngaroepakeun; kitoe deui sakabeh artjana sipat tjitak koe maraneh koedoe digĕmpoer, djeung sakabeh pamoedjaänana koe maraneh 53 koedoe dieuweuhkeun. 'Toeloej tanah teh koe maraneh koedoe dimilik sarta diĕnggonan; karana eta tanah koe kami dipaparinkeun nja ka maraneh, soepaja 54 dimilik. 'Dĕmi dimilikna eta tanah koe maraneh, koedoe dilotĕrekeun ka bangsa-bangsa maraneh; [b] ka noe loba gĕdean milikna, ka noe saeutik leutikan milikna; mana bae noe koe lotĕre ditoedjoel pibogaeun saoerang-saoerang,

nja eta pibogaeunana; dimilikna teh koe maraneh sing noeroetkeun kaom karoehoen maraneh. [55] 'Sabalikna, oepama priboemi teja koe maraneh hanteu disingkirkeun ti hareupeun maraneh, geus kitoe, anoe dikarikeun ti maranehanana, [c] tangtoe minangka tjoetjoek dina panon maraneh sarta minangka panjotjog dina gigir maraneh; tangtoe pada njoesoekĕr ka maraneh dina tanah, anoe koe maraneh diĕnggonan. [56] 'Ana kitoe mah, sakoemaha pikĕrsaeun kami midamĕl ka darinja teja, nja kitoe kami tangtoe midamĕl ka maraneh. *a* 5 Moesa 7:2, 3. *b* p. 26:54. *c* 2 Moesa 23:33; 5 Moesa 7:16; Jos. 23:13; Hak. 2:3.

PASAL 34.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: [2] 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus asoep ka tanah Kanaän, nja ijeu tanah, noe pininggangeun ka maraneh, djadi milik, tanah Kanaän [a] sawatĕs-watĕsna: [3] 'ari sabeulah ti kidoel, anoe pikeun maraneh, ti sĕmĕt tĕgal lĕga Sin, di pĕlĕbah Edom; djadi piwatĕseun maraneh ti kidoel, ti toengtoeng laoet Oejah, tĕbeh wetan. [4] 'Seg watĕs maraneh sina mengkol ka kidoeleun Tandjakan Akrabim, tĕroes ka Sin; ari kĕbatna sing kidoeleun Kades-Barnea, bras ka Hasar-Adar, sarta tĕroes ka Asmon. [5] 'Ti Asmon watĕsna sina mengkol ka [b] waloengan Mĕsir, sarta ari kĕbatna ka laoet. - [6] 'Moenggoeh piwatĕseunana ti koelon, nja laoet gĕde anoe djadi watĕs maraneh; nja eta piwatĕseun maraneh ti koelon. - [7] 'Sarta ijeu noe djadi piwatĕseun maraneh ti kaler: ti sĕmĕt laoet gĕde koe maraneh koedoe ditjirian tĕpi ka goenoeng Hor; [8] 'ti goenoeng Hor koe maraneh koedoe ditjirian tĕpi ka pĕlĕbah asoep ka Hamat; seg watĕs teh sina kĕbat ka Sĕdad; [9] 'bras deui watĕs teh ka Sipron, sarta ari kĕbatna ka Hasar-Enan. Nja eta piwatĕseun maraneh ti kaler. - [10] 'Sarta maraneh koedoe njirian baris piwatĕseun maraneh ti wetan, ti sĕmĕt Hasar-Enan ka Sĕpam; [11] 'ti Sĕpam watĕsna sina moedoen ka Ribla, noe ti wetaneun Ain; seg moedoen deui watĕsna, sarta notog ka sisi laoet Kineret, ti wetanna; [12] 'seg moedoen deui watĕsna ka tji Jordan; ari kĕbatna ka laoet Oejah. Nja eta tanah anoe piadjangeun maraneh, sawatĕs-watĕsna, sakoeriling-boengking. *a* 2 Moesa 23:31; Jos. 15. *b* 1 Moesa 15:18.

[13] Ngadawoeh Moesa ka oerang Israil, kijeu dawoehna: Nja eta tanah, noe koe maraneh koedoe dimilik, make lotĕre; ari timbalan Pangeran, koedoe dipaparinkeun ka noe salapan kaom sarta ka noe satĕngah kaom. [14] 'Karana kaom anak-poetoe Roebin, saähli-karoehoenna, djeung kaom anak-poetoe Gad, saähli-karoehoenna, [a] geus narampa; kitoe keneh noe satĕngah kaom Mĕnase, geus nampa milikna. [15] 'Nja eta doewa kaom sarta satĕngah kaom geus pada nampa milikna peuntaseun tji Jordan, pĕlĕbah Jĕriho, sabeubah ti wetan, tĕbeh pangbidjilan panon-poë. *a* p. 32:33.

[16] Aja deui pangandika Pangeran ka [17] Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu ngaran djalma, noe koedoe ngamilikkeun eta tanah ka maraneh: [a] panghoeloe [18] Elasar djeung Josoea anak Noen. 'Sarta ti oenggal-oenggal kaom maraneh koedoe njokot sagĕgĕden-sagĕgĕden, baris [19] ngabantoe ngamilikkeun tanah. 'Nja ijeu ngaran eta djalma-djalma: ti kaom [20] Joeda, Kaleb anak Jĕpoene; 'ti kaom anak-intjoe Simon, Sĕmoeël anak Ami[21]hoed; 'ti kaom Binyamin, Elidad anak [22] Kislon; 'ti kaom anak-intjoe Dan, gĕ[23]gĕden Boeki anak Jogli; 'ti anak-intjoe Joesoep: ti kaom anak-intjoe Mĕ[24]nase, gĕgĕden Haniël anak Epod; 'ari ti kaom anak-intjoe Epraim, gĕgĕden [25] Kĕmoeël anak Siptan; 'ti kaom anak-intjoe Sĕboeloen, gĕgĕden Elisapan anak [26] Parnak; 'ti kaom anak-intjoe Isas[27]kar, gĕgĕden Paltiël anak Asan; 'ti kaom anak-intjoe Aser, gĕgĕden Ahi[28]hoed anak Sĕlomi; 'sarta ti kaom anak-intjoe Naptali, gĕgĕden Pĕdahel anak [29] Amihoed. 'Nja eta noe koe Pangeran ditimbalkeun koedoe ngabagi milik ka oerang Israil di tanah Kanaän.

a Jos. 14:1; 21:1.

PASAL 35.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa [a] di tĕgal lapang Moab, sisi tji Jordan, pĕlĕbah Jĕriho teja, kijeu pa-

2 ngandikana: 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, [b] sina pada mere nagara ka ahli Lewi, ti milik saboga-bogana, baris piĕnggoneunana; malah koedoe pada mere [c] sampalan ka ahli Lewi, baris eta nagara, sakoeriling-sakoeri-
3 lingna. 'Ari nagara teja keur piĕnggoneunana; sarta sampalanana keur tjotjoöanana, djeung keur radja-kajana,
4 sarta keur sakabeh sasatoanana. 'Ari sampalan nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teja, ti sĕmĕt koeta nagara ka-loewarkeun sing sare-
5 boe asta sakoeriling. 'Djeung maraneh koedoe ngoekoer ti loewareun nagara, sabeulah ti wetan doewa reboe asta, sabeulah ti kidoel doewa reboe asta, sabeulah ti koelon doewa reboe asta, djeung sabeulah ti kaler doewa reboe asta; djadi nagarana sing tjlok di tĕngah; nja kitoe pisampalaneun nagara-
6 nagarana. 'Ari nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teja, [d] nja eta gĕnĕp nagara panjalindoengan, noe koe maraneh koedoe dibakoekeun pigeusaneun kaboer ka dinja djalma noe maehan; djaba ti eta koe maraneh koedoe dibere deui opat poeloeh doewa nagara.
7 'Djoemlah nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teh, [e] opat poeloeh dalapan nagara; nja eta djeung
8 sampalanana. 'Moenggoeh eta nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ti bobogaän oerang Israil teja, [f] ti noe loba koedoe njokot loba, ti noe saeutik njokot saeutik; hidji-hidji kaom, pimereëunana ti nagarana ka ahli Lewi teja, sing sakadar milikna noe dimilik. *a* p. 33 : 50.
b Jos. 21 : 2. *c* 3 Moesa 25 : 34. *d* 5 Moesa 4 : 41; 19 : 2; Jos. 20. *e* Jos. 21 : 41. *f* p. 26 : 54.

9 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
10 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus meuntas tji Jordan, asoep ka ta-
11 nah Kanaän, 'toeloej [a] koedoe ngaradĕgkeun nagara keur maraneh, baris djadi nagara panjalindoengan keur maraneh, soepaja noe maehan, anoe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka
12 dinja. 'Ari eta nagara sing djaradi panjalindoengan keur maraneh, baris njingkiran noe pimalĕseun pati, sangkan noe maehan oelah wara dipaehan deui, nĕpi ka djonghok ka hareupeun padjĕ-
13 moehan, baris dihoekoeman. 'Ari eta nagara, noe koe maraneh koedoe dibakoekeun teja, pidjadieun nagara panjalindoengan keur maraneh, rejana gĕ-
14 nĕp. 'Tiloe nagara [b] koe maraneh koedoe dibakoekeun ti peuntaseun tji Jordan, sarta tiloe nagara koe maraneh koedoe dibakoekeun di tanah Kanaän; nja pidjadieun nagara panjalindoengan.
15 'Nja eta gĕnĕp nagara teja keur oerang Israil, keur semah, sarta keur djalma noe madjik di tĕngah maraneh; pidjadieun panjalindoengan, soepaja sahasaha noe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka dinja. *a* Jos. 20.
b 5 Moesa 4 : 41; 19 : 7.

16 Tatapi oepama diteunggeul koe parabot beusi, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; [a] ari noe maehan pasti
17 koedoe dipaehan deui. 'Sarta oepama dipĕpĕg koe batoe dina leungeun, anoe kira-kira matak paeh, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; ari noe maehan pasti koedoe dipaehan deui.
18 'Atawa lamoen diteunggeul koe parabot kai dina leungeun, anoe kira-kira matak paeh, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; ari noe maehan pasti
19 koedoe dipaehan deui. 'Anoe pimalĕseun gĕtih, nja eta noe koedoe maehan ka noe maehan kitoe; samangsa
20 kapanggih, koedoe dipaehan. 'Kitoe keneh [b] oepama ditondjok bawaning geuleuh, atawa dibaledog bawaning nga-
21 rah, toeloej paeh; 'atawa lamoen dipeupeuh koe leungeun djalan ngamoesoeh, toeloej paeh: pasti noe meupeuh teh koedoe dipaehan deui; estoe djalma maehan eta teh; anoe pimalĕseun gĕtih koedoe maehan ka noe maehan kitoe, samangsa kapanggih. *a* 2 Moesa 21 : 12.
b 5 Moesa 19 : 11.

22 Sabalikna, [a] oepama nondjokna bawaning goegoep, lain djalan ngamoesoeh; atawa maledogna ka dinja koe parabot naon-naon, lain bawaning nga-
23 rah; 'atawa ninggangkeun ka dinja sipat batoe, anoe kira-kira matak paeh, bawaning teu katendjo, toeloej paeh, padahal lain ngamoesoeh ka dinja sarta
24 lain mambrih tjilakana: 'toeloej [b] padjĕmoehan koedoe ngahoekoeman pĕrkara djalma noe maehan sarta noe pi-

malěseun gětih, noeroetkeun hoekoem 25 ijeu; 'ari eta noe maehan teja koe padjěmoehan koedoe dileupaskeun ti leungeun noe pimalěseun gětih, sarta koe padjěmoehan koedoe dipoelangkeun ka nagara panjalindoenganana, anoe tadi koe manehanana diboeroe; [c] seug koedoe tjitjing di dinja těpi ka maot panghoeloe gěde, [d] anoe diminjakan minjak 26 soetji. 'Tatapi oepama noe maehan teja ka loewar, njorang watěs nagara panjalindoenganana, anoe koe manehana-27 na diboeroe teja, 'seg kapanggih koe noe pimalěseun gětih di loewar watěs nagara panjalindoenganana, bari toeloej noe maehan teja dipaehan koe noe pimalěseun gětih: eta teh moal djadi hoe-28 tang gětih; 'karana koedoe tjitjing di nagara panjalindoenganana, těpi ka maot panghoeloe gěde; děmi sanggeus maot panghoeloe gěde mah, seg noe maehan teja meunang balik ka tanah bogana.

a 5 Moesa 19 : 4. *b* 5 Moesa 19 : 12, 17, 18. *c* Jos. 20 : 6. *d* 3 Moesa 21 : 10.

29 Ari noe tadi teh pikoekoeh hoekoem ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sa-30 kabeh ěnggon maraneh tjitjing. 'Sahasaha noe maehan djalma, nja eta noe maehan teja dipaehanana deui [a] koedoe noeroetkeun omongan saksi; ngan saksi hidji teu tjoekoep noeding ka djal-31 ma, anoe matak pipaeheun. 'Sarta maraneh oelah narima paněboes, baris něboes pati djalma noe maehan, anoe mandjing dihoekoem paeh; karana pasti 32 koedoe dipaehan. 'Djeung maraneh oelah narima paněboes, baris něboes anoe kaboer ka nagara panjalindoenganana, soepaja balik, tjitjing deui dina tanah, ari tatjan maot panghoeloe gěde mah. 33 'Djadi maraneh teh oelah nganadjiskeun kana tanah, anoe diajaän koe maraneh; karana gětih, eta matak nganadjiskeun kana tanah; sarta tanah teu beunang dipangnjijeunkeun karapihan pěrkara gětih, noe dikoetjoerkeun ka dinja, ngan woengkoel koe lantaran gětih djalma 34 noe ngoetjoerkeun eta. 'Mana maraneh oelah nganadjiskeun tanah, noe diěnggonan koe maraneh, anoe koe kami dilinggihan di těngahna; [b] karana ijeu kami Pangeran linggih di těngah oerang Israil.

a 5 Moesa 17 : 6. *b* 2 Moesa 29 : 45; 1 Radja 6 : 13.

PASAL 36.

Tidinja ngadareuheusan para loeloegoe ahli karoehoen bangsa anak-poetoe Gilad, anoe poetra [a] Makir, anoe poetra Měnase, kaäsoep bangsa anak-poetoe Joesoep; sarta aroendjoekan ka pajoeneun Moesa, djeung ka pajoeneun para gěgěden, loeloegoe ahli karoehoen 2 di oerang Israil, 'kijeu pioendjoekna: Djoeragan [b] ditimbalan koe Pangeran ngamilikkeun eta tanah ka oerang Israil nganggo lotěre; [c] sarěng djoeragan koe Pangeran ditimbalan maparin milik Sělaphad, doeloer simkoering te-3 ja, ka anak-anakna awewe. 'Geus kitoe, saoepami eta teh lakian ka salahsahidji anak-poetoe kaom oerang Israil noe sanes, tinangtos milikna dikirangkeun ti milik karoehoen simkoering, ditambahkeun ka milik kaom, anoe koe eta diasoepan; ana kitoe mah ělot milik 4 simkoering dikirangan. 'Sarěng dimana geus dongkap ka taoen [d] kasoekaän oerang Israil, tinangtos milik awewe teja ditambahkeun ka milik kaom, anoe diasoepan koe eta; ana kitoe mah milik eta dikirangkeun tina milik kaom karoehoen simkoering.

a p. 32 : 39. *b* p. 26 : 55. *c* p. 27 : 1. *d* 3 Moesa 25 : 10.

5 Toeloej Moesa ngadawoeh ka oerang Israil koe timbalan Pangeran, kijeu dawoehna: Omongan kaom anak-poetoe 6 Joesoep teja běněr. 'Ijeu pěrkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun hal anak Sělaphad teja, kijeu timbalanana: Sina lakian ka saha bae noe rarasaänana pihadeëun; ngan lakianana koedoe ka 7 bangsa kaom bapana; 'soepaja milik oerang Israil oelah pindah, ti kaom ka kaom deui; satěgěsna oerang Israil koedoe pada ngarakětan ka milik kaom 8 karoehoenna sewang-sewang. 'Ari tijaptijap anak awewe, noe kawaris milik dina salah-sahidji kaom oerang Israil, lakianana koedoe ka salah-sahidji djalma bangsa kaom bapana, soepaja oerang Israil tětěp ngabogaän milik ka-9 roehoenna sewang-sewang, 'sarta oelah aja milik noe pindah ti kaom ka kaom deui; satěgěsna kaom-kaom oerang Israil koedoe pada ngarakětan ka milikna sorangan-sorangan.

10 Sakoemaha timbalan Pangeran ka

Moesa teja, nja kitoe anak Sĕlaphad 11 teh ngalalampahkeunana. 'Ari Mahla, Tirsa, Hogla, Milka djeung Noa, anak Sĕlaphad awewe teja, masing-masing pa- 12 da lakian ka anak oewana; 'djadi lakianana ka noe bangsa anak-poetoe Mĕnase poetra Joesoep keneh, anoe matak milikna tĕtĕp ka kaom bangsa bapana.

13 Tah, kitoe timbalan djeung hoekoem, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka oerang Israil, koe lantaran Moesa, [a] di tanah lapang Moab, sisi tji Jordan, pĕlĕbah nagara Jĕriho teja. *a* p. 33 : 50.

KITAB KALIMA TI MOESA,

NOE KASĔBAT

TORET PAMINDO.

PASAL 1.

Ijeu teh piwoeroek, anoe koe Moesa diwoeroekkeun ka sabangsa Israil, [a] di peuntaseun tji Jordan, di tĕgal lĕga, nja di tĕgal lapang, pabĕnĕran Soep, di antara Paran djeung Topel, Laban, Ha- 2 serot sarta Di-Sahab; 'lalampahan sawĕlas poë ti Horeb, djalan goenoeng 3 Seir, tĕpi ka Kades-Barnea. 'Geus kitoe, dina taoen noe kaopat-poeloeh, dina boelan noe kasawĕlas, dina tanggal hidji, Moesa ngawoeroek ka oerang Israil, tĕroes sadajana noe koe Pangeran geus ditimbalkeun ka andjeunna, datangkeu- 4 neun ka oerang Israil; 'sanggeus Moesa ngelehkeun Sihon, [b] radja oerang Emor, anoe tjalik di Hesbon, kitoe deui Og, radja Basan, anoe tjalik di Astarot, di 5 Edrei. 'Di peuntaseun tji Jordan, di tanah Moab, Moesa ngamimitian netelakeun eta toret; kijeu piwoeroekna:

a 4 Moesa 22 : 1. *b* 4 Moesa 21 : 24, 33.

6 Pangeran, Allah oerang, ngandika ka oerang di Horeb, kijeu pangandikana: Meudjeuh maraneh tjitjing teh [a] di ijeu 7 goenoeng. 'Djoeng arindit, koedoe laleumpang, ngadjoegdjoeg ka pigoenoengan oerang Emor, djeung ka sakabeh tatanggana, noe di tanah lapang, di pigoenoengan djeung di tanah handap, kitoe deui noe di kidoel sarta di basisir laoet; tanah oerang Kanaän sarta djeung goenoeng Libanon, tĕpi ka tjai gĕde, 8 nja eta tji Prat. 'Masing nganjahokeun, eta tanah koe kami geus diselehkeun ka hareupeun maraneh; geura arasoep, koedoe meunangkeun eta tanah, [b] noe koe Pangeran didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maraneh, ka Ibrahim, ka Ishak, djeung ka Jakoeb, rek dipaparinkeun ka eta djeung ka toeroenanana ti pandeurieunana teja.

a 2 Moesa 19:1; 4 Moesa 10:11, 12. *b* 1 Moesa 12:7; 2 Moesa 13:5.

9 Dina mangsa eta kami mitjatoer ka maraneh, kijeu tjatoer kami: [a] Teu kadoega kami teh sorangan ngais ma- 10 raneh. 'Eta maraneh koe Pangeran, Allah maraneh, geus didjĕngkarkeun, wani ajeuna maraneh geuning geus loba 11 nakĕr, [b] tjara bentang di langit. 'Pangeran, Allah karoehoen maraneh, moegi-moegi ngawoewoehan deui ka maraneh, sareboe patikĕlaneun ajeuna, sarta moegi-moegi ngabĕrkahan ka maraneh, sakoemaha pangandikana ka maraneh 12 teja! 'Koemaha kami nja pinanggoengeun kasoesahan maraneh, kabeurat maraneh djeung papadoean maraneh 13 ngan sorangan? 'Maraneh geura njerenkeun djalma palintĕr, nja binangkit, nja bisa, ti sagala kaom maraneh; koe kami 14 dek didjijeun loeloegoe maraneh. 'Seg maraneh ngadjawab ka kami, kijeu djawab maraneh: Sae pisan eta pĕrkara, noe koe andjeun disaoerkeun; mangga, 15 sĕdja ngalampahkeun. 'Toeloej kami njo-

kot loeloegoe kaom-kaom maraneh, djalma palintĕr nja barisa, [c] pek koe kami didjijeun loeloegoe, njangking maraneh; kapala njĕkĕl sareboe, kapala njĕkĕl saratoes, kapala njĕkĕl lima poeloeh djeung kapala njĕkĕl sapoeloeh; kitoe deui [d] pangoeroes, noeroetkeun kaom maraneh. 16 'Sarta kami dina mangsa eta marentah ka sagala hakim maraneh, kijeu parentah kami: Koedoe pada ngadengekeun pĕrkara doeloer maraneh, [e] djeung koedoe pada ngahoekoeman, masing adil, pĕrkara djalma djeung doeloerna atawa 17 djeung semahna. 'Maraneh dina ngahoekoeman [f] poma oelah pilih-kasih; boh noe leutik, boh noe gĕde, koe maraneh koedoe didengekeun; papatjoewan oelah sijeun koe pasĕmon djalma; karana hoekoem teja Allah noe kagoengan; dĕmi pĕrkara noe bangga, noe teu katjonggah koe maraneh, koedoe datangkeun ka kami, mangke didengekeun koe 18 kami. 'Sarta kami dina mangsa eta marentahkeun ka maraneh sakabeh pĕrkara, noe koe maraneh koedoe dilampahkeun.

a 4 Moesa 11 : 14. *b* 1 Moesa 15 : 5. *c* 4 Moesa 11 : 16. *d* p. 16 : 18. *e* 3 Moesa 19 : 15. *f* p. 16 : 19; Sil. 24 : 23.

19 Broel oerang arindit ti Horeb, seug njorang satĕgal kabeh, [a] noe lĕga nja matak sijeun, noe katendjo koe maraneh, djalan ka pigoenoengan oerang Emor, sakoemaha timbalan Pangeran, Allah oerang, ka oerang teja; toeloej oerang teh datang, [b] nĕpi ka Kades-20 Barnea. 'Geus kitoe kami mitjatoer ka maraneh kijeu: Maraneh ajeuna geus narĕpi ka pigoenoengan oerang Emor, anoe koe Pangeran, Allah oerang, dikĕrsa-21 keun dipaparinkeun ka oerang. 'Masing nganjahokeun, Pangeran, Allah maneh, geus njelehkeun eta tanah ka hareupeun maneh; geura oenggah, beunangkeun, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah karoehoen maneh, diandikakeun ka maneh teja; poma oelah sijeun, sarta oelah geder!

a p. 8 : 15. *b* 4 Moesa 20 : 1, 14.

22 Tidinja maraneh sakabeh ngadareuheusan ka kami, sarta ngaromong kijeu: [a] Saena miwarang djalma ti heula, sina manglinglingkeun eta tanah sarta toeloej lapor, hal pidjalaneun koering aroenggah ka dinja, djeung hal nagara-nagara, noe bakal didatangan koe koering. 23 'Ari rarasaän kami, eta pĕrkara hade; seg kami ti lĕbah maraneh njokot doewa wĕlas djalma, ti oenggal kaom sa-24 oerang. 'Nja eta toeloej aroenggah, ngadjoegdjoeg ka eta pigoenoengan. Heug daratang ka lĕbak Eskol, sarta dilongo-25 kan sakali. 'Tidinja njarokot boeboewahan eta tanah, dibawa toeroen ka oerang, sarta toeloej pada lapor ka oerang; aromongna: Ari eta tanah, noe koe Pangeran, Allah oerang, dikĕrsakeun dipaparinkeun ka oerang, nja aloes pisan.

a 4 Moesa 13 : 2.

26 Halta [a] maraneh hanteu daek oenggah, anggoer seg maroengpang ka tim-27 balan Pangeran, Allah maraneh. 'Sarta maraneh tinggĕlĕndĕng [b] dina himah-himah maraneh; pada ngaromong kijeu: Noe matak Pangeran ngaloewarkeun oerang ti tanah Mĕsir teh, bawaning geuleuheun ka oerang, kĕrsana njelehkeun oerang ka leungeun oerang Emor, 28 malar oerang teh ditoempoer. 'Ka mana oerang nja pileumpangeun? Doeloer oerang ngaririsi ka hate oerang, pokna: Eta djalma-djalma nja gĕde nja djangkoeng, ngoengkoelan ka oerang; nagara-nagarana nja gĕde nja reugreug, tĕpi ka langit; malah-malah kaoela di dinja 29 narendjo anak Enak teja. 'Seug kami mitjatoer ka maraneh: Poma oelah ra-30 risi sarta oelah sarijeun koe eta! 'Pangeran, Allah maraneh, anoe angkat ti heulaeun maraneh, [c] nja eta noe bakal mangmĕrangkeun maraneh, [d] tĕroes saniskara noe koe andjeunna didamĕl ka maraneh di Mĕsir, di hareupeun panon 31 maraneh, 'kitoe deui di tĕgal lĕga; mapan katangen koe maneh, eta diri maneh [e] dipangkoe koe Pangeran, Allah maneh, sakoemaha djalma mangkoe anakna, sapandjang djalan noe koe maraneh dilakonan, tĕpi ka maraneh da-32 ratang ka ĕnggon ijeu. 'Nadjan mitjatoer kitoe ge, maraneh keukeuh bae teu pĕrtjaja ka Pangeran, Allah mara-33 neh, 'anoe angkat ti heulaeun maraneh di djalan, [f] manglinglingkeun pipĕrnaheun maraneh masanggrahan, ti peuting di djĕro seuneu, baris noedoehkeun djalan anoe koe maraneh koedoe dilakonan, sarta ti beurang di djĕro mega.

a 4 Moesa 14. *b* Djab. 106 : 25. *c* Jos. 10 : 14. *d* 2 Moesa 14 : 14. *e* 2 Moesa 19 : 4. *f* 2 Moesa 13 : 21.

34 Barang Pangeran ngadangoe eta sora pok-pokan maraneh, ladjĕng bĕndoe, sar-35 ta soempah, kijeu timbalanana: 'Eta djalma-djalma, bangsa noe goreng teh, [a] saoerang ge hamo nendjo kana tanah noe aloes, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoen maraneh kalawan 36 soempah, rek dipaparinkeun teja; 'djaba ti Kaleb anak Jĕpoene; nja eta noe pinendjoĕun; malah kami ka eta djeung ka anak-intjoena mĕngke maparin tanah, anoe tadi ditintjak koe eta, sapedah mantek nja anoet ka Pangeran. 37 'Tjatjakan ka diri kami ge Pangeran ngabĕndon tina sabab maraneh; timbalanana: [b] Maneh oge moal asoep ka 38 dinja. 'Josoea anak Noen, anoe tĕtĕp di hareupeun maneh, nja eta noe piasoepeun ka dinja; [c] koewatan koe maneh; [d] karana nja eta noe bakal nga-39 milikkeun inja ka Israil. 'Ari baroedak maraneh, noe koe maraneh diomongkeun djadi rajahan teja mah, kitoe deui anak-anak maraneh, noe ajeuna tatjan njahoĕun hade-goreng, nja eta noe piarasoepeun ka dinja; tanah teh koe kami bakal dipaparinkeun ka eta, tangtoe nja eta noe bakal meunangkeun inja. 40 'Dĕmi maraneh mah geura pada malik, seg arindit, asoep deui ka tĕgal lĕga, djalan ka laoet Agĕr. *a* 4 Moesa 14:22, 23. *b* 4 Moesa 20:12. *c* p. 3:28; 31:7. *d* 4 Moesa 34:17.

41 Pok maraneh ngadjawab, kijeu djawab maraneh ka kami: [a] Koering pada tarima dosa ka Pangeran; koering dek arindit, sĕdja pĕrang, sakoemaha koering ditimbalan koe Pangeran, Allah koering teja. Pek maraneh njoren, hidji-hidji pada make parabotna pĕrang, pada tamaha, dek aroenggah ka pigoe-42 noengan. 'Aja timbalan Pangeran ka kami: Geura ngomong ka darinja kijeu: Maraneh oelah waka arindit, sarta oelah waka pĕrang; karana kami moal di tĕngah maraneh; oelah koengsi maraneh teh eleh di hareupeun moesoeh ma-43 raneh. 'Heug kami mitjatoer kitoe ka maraneh, tatapi maraneh teu ngagoegoe, anggoer seg moengpang ka timbalan Pangeran, sarta koemalantjang; 44 bral aroenggah ka pigoenoengan. 'Toeloej [b] boedal oerang Emor, noe tjaritjing dina eta pigoenoengan, mapag ka maraneh; broel pada ngoebrak-ngabrik ka maraneh, [c] sakoemaha lampah njiroean; eta maraneh disoentroeng-soentroeng-45 keun di Seir, tĕpi ka Horma teja. 'Toeloej maraneh moelang, sarta pada tjeurik di pajoeneun Pangeran, tatapi Pangeran teu ngamakboel ka panĕda maraneh, teu ngadangoe-dangoe atjan ka 46 maraneh. 'Tidinja maraneh tjaritjing di Kades, lila katjida, sapandjang maraneh tjitjing di dinja. *a* 4 Moesa 14:40. *b* 4 Moesa 14:45. *c* Djab. 118:12.

PASAL 2.

Geus kitoe oerang malik, broel arindit, asoep deui ka tĕgal lĕga, djalan ka laoet Agĕr, [a] sakoemaha pangandika Pangeran ka kami teja; [b] eta oerang ngoerilingan pigoenoengan Seir, lila ka-2 tjida. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka 3 kami, kijeu timbalanana: 'Meudjeuh maraneh ngoerilingan ijeu pigoenoengan teh; ajeuna geura pada ngadjoegdjoeg 4 ngaler. 'Sarta maneh koedoe marentah ka djalma-djalma, kijeu nja pok: Maraneh ajeuna pinjorangeun ka wĕwĕngkĕran [c] doeloer maraneh, anak-intjoe Esaoe, noe ngarĕnggon di Seir; [d] nja eta tangtoe sarijeuneun koe maraneh, mana maraneh sing ijatna ngadjaga diri! 5 'Poma oelah roesoeh djeung eta; karana maraneh koe kami moal dipaparin tanahna, nadjan sadjeudjeuh oge; karana [e] pigoenoengan Seir koe kami dipaparin-6 keun ka Esaoe, djadi milikna. 'Kahakanan, anoe baris hakaneun maraneh, koedoe bareuli ti eta koe oewang; kitoe deui tjai, anoe baris inoemeun maraneh, koedoe bareuli ti eta koe doewit. 7 'Karana Pangeran, Allah maneh, geus ngabĕrkahan ka maneh dina sakabeh pagawean, noe ditjabak koe maneh; andjeunna noe langkoeng oeninga dina lalakon maneh di tĕgal noe sakitoe lĕga teja; [f] ijeu opat poeloeh taoen teh Pangeran, Allah maneh, njarĕngan ka ma-8 neh, wani maneh taja kakoerang. 'Toeloej oerang madjoe [g] ti doeloer oerang, anak-poetoe Esaoe, noe ngarĕnggon di Seir, ti djalan tĕgal lapang, ti Elat djeung [h] ti Esion-Geber; seug oerang mengkol, njorang djalan tĕgal lĕga Moab. *a* p. 1:40. *b* 4 Moesa 20:21. *c* p. 23:7. *d* 2 Moesa 15:15. *e* 1 Moesa 36:8. *f* p. 8:4. *g* 4 Moesa 20:21. *h* 4 Moesa 33:35.

9 Tidinja Pangeran nimbalan ka kami: Maneh oelah ngamoesoeh ka Moab, sarta oelah dipĕrangan, njijeun roesoeh djeung eta; karana maneh koe kami moal dipaparin milik tanahna; karana [a] anak-intjoe Eloet koe kami dipaparin [b] Ar, 10 djadi milikna. '([c] Oerang Emim noe tadina ngĕnggon di dinja; bangsa gĕde, nja loba, nja djangkoeng, [d] satjara oe- 11 rang Enak bae. 'Eta ge kaitoeng jaksa, satjara oerang Enak; dĕmi koe oerang 12 Moab disarĕboet Emim. 'Aja deui noe tadina ngĕnggon di Seir, [e] nja eta oerang Hor; tatapi eta teh koe anak-poetoe Esaoe disingkirkeun ti hareupeunana, datang ka ditoempoer, bari toeloej ngĕnggon dina oeroet eta; sakoemaha noe koe Israil dilampahkeun ka tanah milikna, noe koe Pangeran di- 13 paparinkeun ka dinja.) 'Ajeuna geura darangdan, koedoe mareuntas [f] tji Se- 14 red. Heug oerang meuntas tji Sered. 'Ari lilana oerang loemakoe ti Kades-Barnea tĕpi ka meuntas tji Sered teja, tiloe poeloeh dalapan taoen, datang ka bejak sabangsa pradjoerit kabeh, leungit ti tĕngah pasanggrahan, [g] sakoemaha noe koe Pangeran dilahirkeun ka 15 darinja, nganggo soempah teja. 'Samalah panangan Pangeran toemĕrap ka darinja, kĕrsana dieuweuhkeun ti tĕngah pasanggrahan; boekti, datang ka bejak sakabeh.

a 1 Moesa 19 : 36—38. *b* 4 Moesa 21 : 15, 28. *c* 1 Moesa 14 : 5. *d* p. 9 : 2. *e* 1 Moesa 14 : 6. *f* 4 Moesa 21 : 12. *g* 4 Moesa 14 : 29.

16 Geus kitoe, barang geus bejak eta sakabeh pradjoerit, paraeh, leungit ti 17 tĕngah bangsa, 'toeloej Pangeran ngandika ka kami, kijeu pangandikana: 18 'Maneh ajeuna pinjorangeun watĕs 19 Moab, nja eta Ar, 'sarta pideukeuteun ka pĕlĕbah anak-intjoe Amon; poma oelah dimoesoeh, sarta oelah roesoeh djeung eta; karana maneh koe kami moal dipaparin milik tanah anak-intjoe Amon; karana koe kami dipaparinkeun ka anak-intjoe Eloet, djadi 20 milikna. '(Eta ge kaitoeng tanah jaksa; estoe jaksa noe tadina ngĕnggon di dinja, koe oerang Amon disarĕboet Sam- 21 soemim. 'Bangsa gĕde, nja loba, nja djangkoeng, satjara oerang Enak bae. Dĕmi koe Pangeran ditoempoer, dileungitkeun ti hareupeunana, wani koe eta disingkirkeun, bari toeloej ngĕng- 22 gon dina oeroetna; 'sakoemaha noe koe andjeunna didamĕl ka anak-poetoe Esaoe, anoe ngarĕnggon di Seir, basa noempoerkeun oerang Hor teja ti hareupeunana, wani koe eta disingkirkeun, bari toeloej ngarĕnggon dina oeroetna, tĕpi 23 ka mangsa ajeuna. 'Djeung deui [a] oerang Kaptor, anoe boedal ti Kaptor, noempoerkeun oerang Awim, noe ngarĕnggon di Haserim, tĕpi ka Gasa, bari toeloej ngarĕnggon dina oeroet eta.) 24 'Geura darangdan, arindit, koedoe mareuntas tji Arnon. Masing nganjahokeun, eta Sihon, radja Hesbon, oerang Emor, katoet tanahna, koe kami diselehkeun ka leungeun maneh. Geura prak beunangkeun; pĕrangan, njijeun roesoeh 25 djeung eta! 'Dina poë ajeuna kami ka sagala bangsa, di sakolong langit kabeh, rek ngamimitian ngeunakeun [b] reuwas koe maneh sarta sijeun koe maneh; saha-saha noe ngadenge bedja maneh, bakal pada ngadegdeg djeung goemĕtĕr tina sabab maneh.

a 1 Moesa 10 : 14; Jĕr. 47 : 4. *b* 2 Moesa 15 : 14—16.

26 Tidinja kami ti tĕgal lĕga Kĕdemot [a] ngoetoesan ka Sihon, radja Hesbon, hatoer karahajoean; kijeu omong kami: 27 'Moegi kaoela diidinan njorang tanah andjeun; anoe rek disaba koe kaoela djalan gĕde bae, moal njimpang ngen- 28 tja-ngatoehoe. 'Katĕdaän, anoe baris pitĕdaeun kaoela, moegi dibantjang ka kaoela koe oewang; kitoe deui tjai, anoe baris piinoemeun kaoela, moegi dipaparinkeun ka kaoela koe doewit; kaoela ngan hajang njorang koe soekoe 29 bae; 'sakoemaha noe dilampahkeun ka kaoela koe anak-poetoe Esaoe, noe ngarĕnggon di Seir, sarta koe oerang Moab, noe ngarĕnggon di Ar teja; dongkap ka kaoela meuntas tji Jordan, asoep ka tanah, noe koe Pangeran, Allah kaoela, dipaparinkeun ka kaoela sakabeh. 30 'Dĕmi Sihon, radja Hesbon, teu daekeun ngidinan oerang teh njorang tanahna; wantoe-wantoe Pangeran, Allah maneh, [b] neuaskeun soekmana sarta ngaheuraskeun hatena, pangĕrsana rek diselehkeun ka leungeun maneh, sakoemaha 31 noe boekti ajeuna. 'Timbalan Pangeran ka kami: [c] Masing nganjahokeun, kami ngamimitian njelehkeun ka hareupeun

maneh eta Sihon sarta djeung tanahna. Geura prak beunangkeun, sing datang ka beunang tanahna! 32 'Toeloej Sihon boedal, mapag ka oerang, mawa sabalana kabeh, ka Jahas; dĕr mĕrangan. 33 'Seug koe Pangeran, Allah oerang, diselehkeun ka hareupeun oerang; pek Sihon, djeung anakna lalaki, barĕng sabalana kabeh, koe oerang kasamboet. 34 'Sarta oerang dina mangsa harita meunangkeun sakabeh nagarana; [d] heg oerang ngaharamkeun sakabeh eusi nagara, lalaki, awewe djeung baroedak; taja pisan noe koe oerang dikarikeun. 35 'Ngan sasatoanana [e] koe oerang dirajah adjang oerang, sarta djeung djarahan sakoer nagara, noe koe oerang dibeunangkeun. 36 'Ti sĕmĕt nagara Aroër, noe di sisi tji Arnon, sarta ti nagara noe dina lĕbak, tĕpi ka tanah Gilad, taja pisan kota noe loehoer, [f] teu katĕpi koe oerang; kabeh ge koe Pangeran, Allah oerang, diselehkeun ka hareupeun oerang. 37 'Ngan maneh teu ngadeukeutan ka tanah anak-poetoe Amon, sakoer noe di sisi [g] tji Jabok, djeung ka sagala nagara pigoenoengan, sarta ka saniskara noe dilarang koe Pangeran, Allah oerang.

a 4 Moesa 21 : 21. *b* 2 Moesa 7 : 3. *c* p. 1 : 8. *d* p. 20 : 16. *e* p. 3 : 7. *f* p. 1 : 28. *g* 1 Moesa 32 : 32.

PASAL 3.

Toeloej oerang mengkol, seug madjoe deui, djalan ka Basan. [a] Tidinja Og, radja Basan, boedal, mapag ka oerang, mawa sabalana kabeh, dek mĕrangan di Edrei. 2 'Aja timbalan Pangeran ka kami: Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; karana koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, katoet sakabeh rahajatna, sarta djeung tanahna; koe maneh eta koedoe dipigawe, sakoemaha maneh migawe ka Sihon, radja oerang Emor, anoe tjitjing di Hesbon teja. 3 'Seug koe Pangeran, Allah oerang, eta Og, radja Basan teja oge, diselehkeun ka leungeun oerang, sarta djeung sakabeh rahajatna; prak koe oerang disarabĕt, datang ka djalmana taja noe koe oerang dikarikeun. 4 'Sarta oerang dina mangsa harita meunangkeun sakabeh nagarana; taja pisan kota, boga eta, noe teu dibeunangkeun koe oerang; [b] gĕnĕp poeloeh nagara, sabilangan Argob, karadjaän Og, di Basan. 5 'Nja eta sakabeh nagara rareugreug, pada make koeta loehoer, panto reudjeung toelak; kadjaba ti nagara ngaboeliklak, loba katjida. 6 'Kabeh ge koe oerang diharamkeun, sakoemaha noe koe oerang dilampahkeun ka Sihon, radja Hesbon; [c] nja ngaharamkeun sakabeh eusi nagara, lalaki, awewe djeung baroedak. 7 'Dĕmi sakabeh sasatoanana sarta djeung djarahan nagara-nagara teja mah, koe oerang dirajah adjang oerang. 8 'Kitoe oerang dina mangsa harita meunangkeun eta tanah, dirĕboet ti leungeun eta doewa radja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, ti sĕmĕt tji Arnon tĕpi ka goenoeng [d] Hermon; 9 '(koe oerang Sidon eta Hermon teh disĕboet Sirjon, dĕmi koe oerang Emor mah disĕboetna Sĕnir) 10 'sakabeh nagara tanah rata, djeung satanah Gilad, sarta satanah Basan, tĕpi ka Salka djeung Edrei, noe kaäsoep nagara karadjaän Og, di Basan. 11 '(Karana ngan Og, radja Basan, anoe masih kari ti sesa jaksa teja. Horeng, pasareanana pasarean beusi, ajana di [e] Raba, dajeuh oerang Amon; pandjangna salapan asta, ari roebakna opat asta, noeroetkeun asta djalma.) 12 'Nja eta tanah teja koe oerang dibeunangkeun dina mangsa harita. Noe ti sĕmĕt Aroër, anoe di sisi tji Arnon, djeung satĕngah pigoenoengan Gilad, katoet nagara-nagarana, [f] koe kami dibere ka oerang Roebin djeung ka oerang Gad. 13 'Ari sesa tanah Gilad, djeung satanah Basan, karadjaän Og, koe kami dibere ka satĕngah kaom Mĕnase; sabilangan Argob, tĕgĕs satanah Basan. (Nja eta noe sok disĕboet tanah jaksa teja. 14 'Jair anak Mĕnase nampa sabilangan Argob, tĕpi ka watĕs oerang Gĕsoer djeung oerang Maäka; seug Basan teh koe eta disĕboetkeun Hawot-Jair, noeroetkeun ngaran pribadi, tĕpi ka mangsa ajeuna.) 15 'Ari ka Makir kami mere tanah Gilad. 16 'Dĕmi noe koe kami dibere ka oerang Roebin djeung ka oerang Gad, nja eta ti sĕmĕt Gilad tĕpi ka tji Arnon, tĕngahna lĕbak, anoe djadi watĕsna, sarta tĕpi ka tji Jabok, watĕs oerang Amon. 17 'Karampid tanah lapang djeung tji Jordan, anoe djadi watĕsna, [g] ti sĕmĕt Kineret tĕpi ka laoet tanah lapang, nja

eta laoet Oejah, hilireun toetoegan Pisga, ti wetan. *a* 4 Moesa 21 : 33. *b* 1 Radja 4 : 13. *c* p. 2 : 34. *d* p. 4 : 48. *e* 2 Sam. 12 : 26. *f* 4 Moesa 32 : 33. *g* 4 Moesa 34 : 11.

18 Sarta kami dina mangsa harita marentah ka maraneh, kijeu parentah kami: Pangeran, Allah maraneh, maparin eta tanah ka maraneh, soepaja dibeunangkeun; [a] eta maraneh, sakoer djalma pĕrkosa, koedoe mareuntas sarta masing sadija ti heulaeun doeloer-doeloer maraneh, oerang Israil. 19 'Ngan ari anak-rabi maraneh sarta djeung ingon-ingon maraneh (da kami teh njaho, [b] ingon-ingon maraneh loba pisan) sina tarĕtĕp di djĕro nagara-nagara maraneh, anoe koe kami geus dibere ka 20 maraneh; 'datang ka Pangeran maparin reureuh ka doeloer-doeloer maraneh, sapĕrti ka diri maraneh, sarta eta ge meunangkeun tanah, anoe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka darinja di peuntaseun tji Jordan; didinja maraneh pimoelangeun, masing-masing ka milikna, noe koe kami di-21 bere ka maraneh. 'Sarta kami marentah [c] ka Josoea dina mangsa eta, kijeu parentah kami: Panon maneh geus nendjo saniskara, noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamĕl ka eta doewa radja teja; nja kitoe pisan Pangeran ĕngke ngadamĕl ka sakabeh karadjaan, anoe bakal disorang koe maneh. 22 'Poma oelah dipikasijeun; [d] karana Pangeran, Allah maraneh, nja eta noe mangmĕrangkeun maraneh. *a* 4 Moesa 32 : 20. *b* 4 Moesa 32 : 1. *c* 4 Moesa 27 : 22. *d* p. 1 : 30.

23 Djeung deui kami noenoehoen ka Pangeran dina mangsa eta, kijeu panoe-24 hoen kami: 'Noen Goesti Pangeran! andjeun nĕmbean mintonkeun ka abdi andjeun kaägoengan andjeun sarĕng panangan andjeun noe langkoeng kawasa; [a] karantĕn saha teja batara, di langit atanapi di boemi, anoe bisa njijeun sapĕrtos dadamĕlan andjeun sarĕng sapĕr-25 tos kawasa andjeun? 'Moegi-moegi abdi diidinan meuntas! hajang pisan mireungeuh eta tanah noe sae, anoe di peuntaseun tji Jordan; eta pigoenoengan noe 26 sae, sarĕng Libanon! 'Tatapi Pangeran djadi doeka ka kami [b] koe karana maraneh, noe matak kami hanteu dimakboel; ari timbalan Pangeran ka kami: Meudjeuh; oelah oendjoekan-oendjoe-27 kan deui ka kami hal pĕrkara eta. 'Koedoe oenggah [c] ka poentjak Pisga, bari seug tjĕngkat, ngalijeuk ngoelon, ngaler, ngidoel djeung ngetan, sarta panon maneh masing awas; karana maneh mo-28 al meuntas ijeu tji Jordan. 'Djeung koedoe paparentah [d] ka Josoea, sarta koewatkeun djeung pageuhkeun; karana nja eta noe pimeuntaseun ti heulaeun eta djalma-djalma, sarta nja eta noe bakal ngamilikkeun ka maranehanana eta tanah, anoe pikatendjoëun koe maneh. 29 'Toeloej oerang tjitjing di lĕbak, [e] pĕlĕbah Bet-Peor. *a* Djab. 86 : 8; 89 : 7. *b* p. 4 : 21. *c* 4 Moesa 27 : 12. *d* p. 1 : 38; 31 : 7. *e* p. 4 : 46.

PASAL 4.

Ari ajeuna, Israil! dengekeun pikoekoeh djeung hoekoem, noe koe kami diwoeroekkeun ka maraneh, sangkan dilampahkeun; soepaja maraneh hiroep, sarta arasoep, djeung ngamilik eta tanah, anoe koe Pangeran, Allah karoehoen maraneh, dipaparinkeun ka ma-2 raneh. 'Poma maraneh [a] oelah nambahan kana piwoeroek, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh, sarta oelah dikoerangan; nja koedoe pada ngestoekeun timbalan Pangeran, Allah maraneh, anoe koe kami diparentahkeun 3 ka maraneh. 'Panon maraneh narendjo, [b] anoe koe Pangeran didamĕl tina sabab Baäl-Peor teja; kapan oenggal-oenggal djalma, noe noeroet ka Baäl-Peor teh, koe Pangeran, Allah maneh, ditoempoer, dileungitkeun ti tĕngah ma-4 neh. 'Balikanan maraneh, anoe pada ngarakĕtan ka Pangeran, Allah maraneh mah, mangsa ajeuna hariroep ka-5 beh. 'Masing nganjahokeun, kami teh ngawoeroekkeun ka maraneh pikoekoeh djeung hoekoem, sakoemaha kami ditimbalan koe Pangeran, Allah kami, sangkan maraneh ngalampahkeun kitoe di djĕro tanah, anoe koe maraneh rek 6 diasoepan, baris dimilik. 'Koedoe pada diëstoekeun sarta dilampahkeun koe maraneh; karana eta teh ka maraneh tangtoe matak pintĕr sarta binangkit di hareupeun panon bangsa-bangsa, noe pimeunangeun bedja hal sakabeh pikoekoeh teja; meureun ngaromong kijeu: Ijeu bangsa, noe sakitoe gĕde teh, sa-

estoena bangsa pintĕr sarta binangkit. 7 'Karana [c] mana bangsa noe gĕde teh, noe sakitoe kaparĕkna koe batara, sapĕrti oerang kaparĕk koe Pangeran, Allah oerang, tijap-tijap oerang sasambat 8 ka andjeunna? 'Sarta [d] mana bangsa gĕde teh, anoe boga pikoekoeh djeung hoekoem noe sakitoe adil, sapĕrti ijeu satoret kabeh, anoe koe kami dibikeun ka hareupeun maraneh mangsa ajeuna?

a p. 12:32: Sil. 30:6; Wah. 22:18. *b* 4 Moesa 25. *c* p. 26:19. *d* Djab. 147:19, 20.

9 Ngan maneh koedoe sing ijatna, sarta sing tĕmĕn nja ngadjaga diri maneh; poma oelah mopohokeun kana pĕrkara noe katarendjo koe panon maneh, sarta oelah sina njingkir ti hate maneh saoemoer-hiroep maneh; [a] malah koe maneh koedoe dinjahokeun ka anak-intjoe 10 maneh; 'nja pĕrkara basa poëan maneh nangtoeng di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di Horeb teja. Harita Pangeran nimbalan ka kami: Eta djalma-djalma koempoelkeun ka kami, rek disina ngadarenge pangandika kami, anoe koe eta koedoe diadjar, sangkan sarijeuneun koe kami sapandjang oemoerna hariroep di boemi, djeung koedoe koe 11 eta dipapatahkeun ka anak-anakna. 'Toeloej maraneh pada marĕk, [b] narangtoeng di soekoe goenoeng. Dĕmi goenoeng teja ngagĕdoer koe seuneu, tĕpi ka hate langit; sarta poëk mongkleng boeta-rata. 12 'Tidinja Pangeran ngandika ka maraneh ti djĕro seuneu teja. [c] Gĕntra pangandika koe maraneh kadenge, tapi teu 13 narendjo roepa; ngan gĕntra bae. 'Seug andjeunna ka maraneh maparin njaho pĕrdjangdjianana, noe koe andjeunna ka maraneh dipiwarang dilampahkeun, nja eta [d] noe sapoeloeh timbalan teja; malah koe andjeunna disĕratkeun dina doe14 wa papan batoe. 'Djeung kami dina mangsa eta [e] ditimbalan koe Pangeran, koedoe ka maraneh ngawoeroekkeun pikoekoeh djeung hoekoem, soepaja koe maraneh dilampahkeun dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik.

a p. 6:7; 11:19. *b* 2 Moesa 19:17, 18. *c* 2 Moesa 20:1, 22. *d* 2 Moesa 34:28. *e* 2 Moesa 21:1.

15 Mana maraneh sing tĕmĕn ngadjaga diri maraneh; karana maraneh teu pisan-pisan nendjo roepa, basa poëan Pangeran ngandika ka maraneh di Horeb, 16 ti djĕro seuneu teja. 'Poma oelah ngaroeksak maneh, njijeun artja pikeun sĕsĕmbaheun maraneh, roepa brahala, naon 17 bae; titiron lalaki atawa awewe; 'titiron sato, naon bae, anoe di boemi; titiron bangsa djangdjangan, naon bae, 18 anoe hibĕr di awang-awang; 'titiron bangsa noe ngarajap dina taneuh, naon bae; titiron laoek, naon bae, anoe di 19 tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 'Sarta maneh oelah tanggah ka langit, ngawaskeun panon-poë, boelan djeung bentang-bentang, sakoer balad langit, seug kagembang, pek njĕmbah ka darinja, sarta ngabakti ka noe koe Pangeran, Allah maneh, didoeoemkeun ka sakabeh 20 bangsa, noe di sakolong langit. 'Ari maraneh teh koe Pangeran ditjandak, dikaloewarkeun ti djĕro [a] panglĕboeran beusi, nja ti Mĕsir teja, [b] soepaja maraneh djadi oemat kagoengan andjeunna, sa21 koemaha noe boekti ajeuna. 'Djeung deui [c] Pangeran ngabĕndon ka diri kami tina hal pĕrkara maraneh, moenggah andjeunna soempah, [d] kami teh moal meuntas tji Jordan, moal asoep ka tanah noe aloes, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dimilikkeun ka ma22 neh. 'Geus poegoeh kami ĕngke maot di tanah ijeu, moal koengsi meuntas tji Jordan; dĕmi maraneh mah pimeuntaseun, sarta meunangkeun eta tanah 23 noe aloes. 'Eta maraneh masing ijatna, poma oelah mopohokeun ka pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, anoe koe andjeunna didamĕl ka maraneh, seug maraneh njijeun artja pikeun sĕsĕmbaheun maraneh, roepa sakoer anoe dilarang ka maneh koe Pangeran, Allah 24 maneh teja. 'Karana ari Pangeran, Allah maneh teh, [e] nja seuneu noe ngalĕboer, [f] Allah noe langkoeng goemati.

a 1 Radja 8:51; Jĕr. 11:4. *b* 2 Moesa 19:5. *c* p. 3:26. *d* 4 Moesa 20:12. *e* p. 9:3; Ibr. 12:29. *f* 2 Moesa 20:5.

25 Lamoen maneh geus boga anak-intjoe, geus lawas dina eta tanah, toeloej ngaroeksak maneh, njijeun artja, ngaroepakeun naon-naon, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, njijeun pibĕndoeëun andjeunna: 26 'kami ajeuna [a] menta saksi langit djeung boemi pĕrkara maraneh, eta maraneh

tangtoe digĕmpoer sarta tereh pisan, dileungitkeun tina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, baris dimilik; moal dipandjangkeun nja oemoer dina eta tanah; 27 geus poegoeh pisan ditoempoer. 'Djeung [b] maraneh koe Pangeran bakal dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa; [c] sarta maraneh pikarieun ngan saeutik di lĕbah bangsa kapir, ĕnggon ma-28 raneh digiringkeun koe Pangeran. 'Di dinja maraneh bakal ngabakti ka aällahan, [d] djidjijeunan leungeun manoesa, kai djeung batoe, anoe hanteu nendjo, teu ngadenge, teu njatoe sarta hanteu 29 ngambeu. 'Heug maraneh ti ĕnggon eta bakal nejangan Pangeran, Allah maneh, sarta pikapanggiheun; kitoe soteh lamoen njijar andjeunna tĕroes djeung hate sarta tĕroes djeung njawa maneh. 30 'Samangsa maneh keur kasoekĕran, kataradjang sagala pĕrkara noe tadi, dina djaman ahir, [e] didinja maneh tangtoe balik deui ka Pangeran, Allah maneh, 31 sarta noeroet ka timbalanana. 'Karana Pangeran, Allah maneh, nja Allah sipat wĕlas; maneh koe andjeunna moal diantĕp, djeung moal diroeksak, sarta moal ngalalikeun pĕrdjangdjian ka karoehoen maneh, noe koe andjeunna dipasihkeun ka darinja, nganggo soempah teja.

a p. 30 : 19; 31 : 28. *b* p. 28 : 36, 64. *c* p. 28 : 62. *d* Djab. 115 : 4; 135 : 15. *e* Roem 11 : 26.

32 Karana [a] geura nanjakeun djaman ka toekang-toekang, anoe heulaeun maneh, ti watĕs poëan Allah ngadjadikeun manoesa di boemi, sarta ti sisi langit nĕpi ka sisi langit deui, lamoen aja deui pĕrkara noe sakitoe aheng, atawa ka-33 denge tjara noe kitoe pĕtana? 'Moen aja bangsa, ngadenge gĕntra Allah, ngandika ti djĕro seuneu, sakoemaha noe kadenge koe maneh teja, parandene hi-34 roep? 'Atawa lamoen Allah ngĕrsakeun soemping, njandak hidji bangsa ti tĕngaheun bangsa deui, [b] nganggo tjotjoba, nganggo tanda djeung moedjidjat, nganggo pĕrang, nganggo panangan kawasa [c] sarta asta noe njodor, djeung nganggo panjingsijeunan bangĕt pisan, tjara sakabehna noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamĕl ka maraneh di Mĕsir, 35 di hareupeun panon maneh teja? 'Ka maneh eta ditendjokeun, soepaja nganjahokeun, [d] jen Pangeran teja Allah, 36 taja deui djaba ti eta. 'Nja maneh noe koe andjeunna disina ngadenge gĕntra andjeunna ti sawarga, kĕrsana mĕpĕrih ka maneh; toer maneh disina nendjo seuneu andjeunna noe sakitoe gĕde teja di boemi, sarta maneh ngadenge 37 pangandikana ti djĕro seuneu. 'Djeung tina sabab andjeunna miasih ka karoehoen maneh, sarta toeroenanana ti pandeurieunana dipilih, noe matak maneh seug dika-loewarkeun ti Mĕsir, nganggo kawasana noe agoeng, [e] sarta disarĕ-38 ngan pameunteuna; 'kĕrsana njingkahkeun ti hareupeun maneh bangsa noe galĕde nja rarosa ti batan maneh; ari diri maneh diasoepkeun, dipaparin tanahna, djadi milik, sakoemaha noe boek-39 ti ajeuna. 'Mana maneh ajeuna masing nganjahokeun, sarta teundeun dina ati, jen Pangeran noe djoemĕnĕng Allah di sawarga, di loehoer, kitoe deui di boe-40 mi, di handap; hanteu aja deui. 'Djeung koedoe ngestoekeun pikoekoehna djeung timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa ajeuna, soepaja maneh djamoega, kitoe deui anak maneh pandeurieun maneh, djeung [f] soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, eusianeun salalawasna.

a p. 32 : 7. *b* p. 7 : 19. *c* 2 Moesa 6 : 5. *d* p. 32 : 39. *e* 2 Moesa 33 : 14. *f* p. 5 : 33; 6 : 2.

41 Mangsa eta Moesa [a] ngabakoekeun tiloe nagara di peuntaseun tji Jordan, 42 tĕbeh pangbidjilan panon-poë; 'soepaja kaboer ka dinja djalma noe maehan, anoe maehan batoer teu kalawan njaho, sarta teu geuleuheun ka dinja ti kamari-mangkoekna; sina kaboer ka eta nagara salah-sahidji, sangkan hiroep; 43 'nja eta [b] Beser, di tĕgal lĕga, dina tanah rata, pikeun oerang Roebin; djeung Ramot, di Gilad, pikeun oerang Gad; sarta Golan, di Basan, pikeun oerang Mĕnase.

a 4 Moesa 35 : 6, 14. *b* Jos. 20 : 8.

44 Ijeu teh papakon, noe koe Moesa dipa-45 patahkeun ka oerang Israil; 'nja eta pĕrtelaän, djeung pikoekoeh, sarta hoekoem, noe koe Moesa dilahirkeun ka oerang Israil, mangsa geus boedal ti Mĕ-46 sir; 'di peuntaseun tji Jordan, di lĕbak,

pĕlĕbah Bet-Peor, dina tanah Sihon, radja oerang Emor, anoe tjalik di Hesbon, [a] anoe kasamboet koe Moesa djeung oerang Israil, mangsa geus boedal ti Mĕsir; 47 'seug tanahna dibeunangkeun; kitoe deui tanah Og, radja Basan teja; doewanana radja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, tĕbeh pangbidjilan panon-poë; 48 'ti sĕmĕt Aroër, anoe di sisi tji Arnon, tĕpi ka goenoeng Sion, [b] nja eta Hermon, 49 'djeung sakoeriling tanah lapang, peuntaseun tji Jordan, tĕbeh pangbidjilan, tĕpi ka laoet tanah lapang, hilireun toetoegan Pisga teja. *a* p. 1 : 4. *b* p. 3 : 8.

PASAL 5.

Tidinja Moesa njaoer sabangsa Israil, bari toeloej dilahiran kijeu: Eh Israil! dengekeun pikoekoeh djeung hoekoem, noe koe kami ajeuna rek ditjatoerkeun, soepaja kadenge koe maraneh; sarta koe maraneh koedoe diadjar, djeung diëstoekeun; nja koedoe dilalampahkeun.

2 Pangeran, Allah oerang, [a] ngadamĕl pĕrdjangdjian ka oerang di Horeb teja. 3 'Pangadamĕl pĕrdjangdjian kitoe Pangeran teh, lain ka karoehoen oerang, istoening ka oerang; nja ka diri oerang, anoe aja di dijeu mangsa ajeuna, sakoer anoe hiroep. 4 'Pangeran harita [b] ngandika ka maraneh di goenoeng, ti djĕro seuneu, adoe-hareupan. 5 'Kami teh mangsa harita nangtoeng di antara Pangeran djeung maraneh, nganjahokeun pangandika Pangeran ka maraneh; [c] karana maraneh pada sijeun tina sabab seuneu teja, sarta hanteu oenggah ka goenoeng. [d] Ari pangandikana kijeu: *a* 2 Moesa 19 : 5. *b* 2 Moesa 19 : 18, 19. *c* 2 Moesa 19 : 16; 20 : 18. *d* 2 Moesa 20.

6 Kami ijeu Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mĕsir, ti imah koemawoela.

7 Maneh oelah boga aällahan di pajoeneun kami.

8 Maneh oelah ngagambarkeun atawa ngaroepakeun naon bae noe aja di loehoer, di langit, atawa noe aja di handap, di boemi, kitoe deui noe aja di tjaitjai, anoe sahandapeun boemi. 9 'Pomapoma noe kitoe koe maneh oelah disĕmbah sarta oelah dibakti; karana kami, Pangeran, Allah maneh, nja Allah anoe goemati, anoe manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna, nadjan kana toeroenan katiloe djeung kaopat, sakoer noe geuleuh ka kami; 10 'sarta midamĕl kaäsihan ka reboe-reboe, sakoer noe njaäh ka kami sarta ngestoekeun timbalan kami.

11 Maneh oelah njĕboet kana djĕnĕngan Pangeran, Allah maneh, dipake teu poegoeh; karana Pangeran moal hanteu njiksa ka noe ngalalaworakeun kana djĕnĕnganana.

12 Masing ngestoekeun ka poë sabat; eta koedoe disoetjikeun koe maneh, sakoemaha noe ditimbalkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh. 13 'Koedoe baranggawe gĕnĕp poë lilana, ngalampahkeun sakabeh pagawean maneh; 14 'ari poë noe katoedjoeh nja eta sabat Pangeran, Allah maneh; didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean naonnaon; kitoe deui anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, badega maneh lalaki, atawa badega maneh awewe, sapi maneh, kalde maneh, atawa naon bae sato maneh, djeung deui semah, anoe dina lawang maneh; [a] soepaja badega maneh lalaki djeung badega maneh awewe eureun, sapĕrti diri maneh. 15 'Karana maneh koedoe [b] masing ingĕt, jen maneh bareto koemawoela di tanah Mĕsir, sarta maneh koe Pangeran, Allah maneh, dika-loewarkeun ti dinja [c] nganggo panangan kawasa, sarta nganggo asta noe njodor; kitoe noe matak maneh ditimbalan koe Pangeran, Allah maneh, koedoe milampah poë sabat. *a* 2 Moesa 23 : 12. *b* p. 15 : 15; 16 : 12; 24 : 18. *c* p. 4 : 34.

16 Koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng, sakoemaha maneh ditimbalan koe Pangeran, Allah maneh, soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer, djeung soepaja maneh djamoega dina tanah, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh.

17 Maneh oelah maehan.

18 Maneh oelah ngaranjed.

19 Maneh oelah maling.

20 Maneh oelah djadi saksi bohong ka batoer maneh.

21 Maneh oelah bogoh ka pamadjikan batoer maneh; maneh oelah mikahajang ka imah batoer maneh, ka lahanna, atawa ka badegana noe lalaki, atawa ka

badegana noe awewe, ka sapina, atawa ka kaldena, atawa kana naon bae anoe batoer maneh.

22 Eta sakabeh pangandika noe bijeu koe Pangeran diandikakeun ka sapakoempoelan maraneh dina goenoeng, ti djĕro seuneu, ti noe mongkleng boeta-rata teja, nganggo gĕntra bĕdas; hanteu leuwih ti sakitoe. Toeloej disĕratkeun [a] dina doewa papan batoe, dipaparinkeun ka kami. *a* 2 Moesa 31 : 18.

23 Geus kitoe, barang maraneh ngadenge eta gĕntra ti djĕro noe poëk, sarta goenoeng teh ngagĕdoer koe seuneu, toeloej maraneh ngadareuheus ka kami, sakoer loeloegoe kaom-kaom maraneh, sarta djeung kokolot-kokolot maraneh; 24 'pok maraneh ngaromong: Sajaktosna, Pangeran, Allah koering, geus mintonkeun ka koering kamoeljaänana, sarĕng kaägoenganana, sarawoeh gĕntrana koe koering kakoeping ti djĕro seuneu; poë ijeu koering geus tarĕgĕs pisan, [a] Allah ngandika ka manoesa, parandene hiroep. 25 'Dĕmi ajeuna, keur nahaon koering teh rek paraeh? karana koering ĕngke lĕboer koe ijeu seuneu sakitoe gĕdena; [b] oepama koering toemoeloej bae ngoeping gĕntra Pangeran, Allah koering 26 mah, kantĕnan koering paraeh. 'Karana saha teja saniskara daging, anoe ngoeping gĕntra Allah noe djoemĕnĕng, ngandika ti djĕro seuneu, sapĕrti koe- 27 ring sadaja, parandene hiroep? 'Andjeun bae ngadeuheus, ngareungeukeun sadajana, noe koe Pangeran, Allah koering, bade ditimbalkeun; seug koe andjeun lahirkeun ka koering sadaja, saniskantĕn anoe koe Pangeran, Allah koering, diandikakeun ka andjeun; [c] eta koering pada sĕdja ngoepingkeun sarĕng 28 dilampahkeunana. 'Ana Pangeran geus ngadangoe sora omongan maraneh, basa maraneh ngaromong kitoe ka kami, seug Pangeran nimbalan ka kami kijeu: Kami geus ngadangoe sora omongan eta djalma-djalma, noe diaromongkeun ka maneh; [d] hade eta sakabeh omo- 29 nganana noe bijeu. 'Kahajang kami [e] eta teh baroga hate kitoe, sangkan sarijeuneun koe kami, djeung ngarestoekeun sakabeh timbalan kami saoemoer-oemoer, soepaja pada djamoega djeung 30 anak-intjoena, salalanggĕngna! 'Geura leumpang, titah ka darinja kijeu: Maraneh geura moelang sahimah-sahimah- 31 na. 'Dĕmi maneh mah seg ka dijeu deui, koedoe marĕk di kami; geus kitoe kami ka maneh bakal ngandikakeun sakabeh timbalan, pikoekoeh djeung hoekoem, noe koe maneh koedoe diwoeroekkeun ka darinja, soepaja koe eta dilalampahkeun dina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka darinja, baris dimilik. 32 'Mana maraneh sing ijatna, koedoe pada ngalampahkeun sakoemaha noe ka maraneh ditimbalkeun koe Pangeran, Allah maraneh; [f] poma oelah njingkir 33 ka katoehoe atawa ka kentja. 'Koedoe pada ngalakonan sakabeh djalan, anoe ditimbalkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh, [g] soepaja maraneh hiroep, sarta djamoega, djeung soepaja maraneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe maraneh bakal dimilik. *a* p. 4 : 33. *b* 2 Moesa 20 : 19. *c* 2 Moesa 19 : 8; 24 : 3, 7. *d* p. 18 : 17. *e* p. 29 : 4. *f* p. 28 : 14. *g* p. 4 : 40.

PASAL 6.

Nja ijeu timbalan, pikoekoeh djeung hoekoem, anoe ditimbalkeun koe Pangeran, Allah maraneh, baris diwoeroekkeun ka maraneh, lampahkeuneun dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik; 2 'soepaja maneh sijeun koe Pangeran, Allah maneh, sarta ngestoekeun sakabeh pikoekoehna djeung timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh, nja diri maneh sarta djeung anakintjoe maneh, saoemoer hiroep maneh; djeung soepaja dipandjangkeun oemoer 3 maneh. 'Mana maneh teh, Israil! dengekeun, sarta estoekeun koe maneh, nja koedoe dilampahkeun; soepaja maneh djamoega, djeung soepaja maneh ngalobaän sing rosa pisan (sakoemaha noe didjangdjikeun ka maneh koe Pangeran, Allah karoehoen maneh) dina tanah anoe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja.

4 Eh Israil! geura dengekeun: [a] ari Pangeran, Allah oerang teja, nja Pange- 5 ran noenggal. 'Sarta maneh [b] koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate, tĕroes reudjeung njawa, sarta tĕroes djeung kakoewatan

6 maneh. 'Sarta ijeu pangandika, noe ajeuna koe kami diparentahkeun ka maneh, 7 koedoe aja dina hate maneh. 'Djeung koedoe koe maneh dipapatahkeun ka anak-anak maneh, sarta ditjatoer-tjatoerkeun, keur maneh dijoek di djĕro imah, keur maneh leumpang di djalan, keur maneh ngĕdĕng, djeung keur ma- 8 neh hoedang. 'Djeung deui [c] eta teh koe maneh pake tanda, talikeun dina leungeun maneh, sarta pake bĕbĕr di an- 9 tara panon maneh. 'Toer koe maneh toeliskeun dina tihang imah maneh, sarta dina lawang maneh. *a* p. 4:35; Mark. 12:29; 1 Kor. 8:4, 6. *b* p. 10:12; Mat. 22:37. *c* 2 Moesa 13:9, 16.

10 Geus kitoe, lamoen maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus diasoepkeun kana tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, pangĕrsana dipaparinkeun ka maneh, [seug maneh boga] nagara galĕde nja araloes, anoe lain beunang 11 njijeun maneh; 'djeung imah, parinoeh koe saroepaning kahadean, anoe lain beunang ngeusian maneh; kitoe deui soemoer toegaran, anoe lain beunang noegar maneh, sarta kĕbon anggoer djeung kĕbon djetoen, anoe lain beunang njijeun maneh; [a] toer maneh da- 12 daharan datang ka seubeuh: 'eta maneh sing ijatna, [b] poma oelah mopohokeun ka Pangeran, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mĕsir, ti imah koema- 13 woela teja. 'Koedoe sijeun [c] koe Pangeran, Allah maneh, djeung ngabakti ka andjeunna; sarta maneh soempah koedoe njĕboet padjĕnĕngan andjeunna. 14 'Maraneh oelah noeroet ka batara-batara, noe dipiallah koe bangsa-bangsa, 15 noe di sakoeriling maraneh. 'Karana Pangeran, Allah maneh, [d] nja Allah anoe goemati di tĕngah maneh; oelah datang ka Pangeran, Allah maneh, djadi bĕndoe ka maneh; geus tangtoe maneh teh koe andjeunna ditoempoer, dileungitkeun tina tonggong boemi. *a* p. 8:10. *b* p. 8:14. *c* p. 10:20; Mat. 4:10. *d* 2 Moesa 20:5.

16 Maraneh [a] oelah dek njoba ka Pangeran, Allah maraneh, sakoemaha maraneh njoba ka andjeunna [b] di Masa 17 teja. 'Koedoe sing tĕmĕn nja ngestoekeun ka timbalan Pangeran, Allah maneh, kitoe deui ka pĕrtelaänana sarta ka pikoekoehna, noe koe andjeunna di- 18 timbalkeun ka maneh. 'Djeung koedoe milampah anoe bĕnĕr sarta noe hade di pajoeneun Pangeran; soepaja maneh djamoega, sarta datang ka asoep, djeung ngamilik eta tanah noe aloes, anoe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen 19 maneh, nganggo soempah; 'kĕrsana ngadjongklokkeun sakabeh moesoeh maneh ti hareupeun maneh, [c] sakoemaha pangandika Pangeran teja. *a* Mat. 4:7. *b* p. 9:22. *c* 2 Moesa 23:27. 28.

20 Baringsoekpagi [a] anak maneh nanja ka maneh, kijeu pokna: Nahaon eta pĕrtelaän, djeung pikoekoeh, sarta hoekoem, anoe koe Pangeran, Allah oerang, 21 ditimbalkeun ka bapa? 'Koedoe ngadjawab kijeu ka anak maneh: Oerang teh tadina koemawoela ka Piraon di Mĕsir; toeloej oerang koe Pangeran dika-loewarkeun ti Mĕsir, [b] nganggo pa- 22 nangan kawasa; 'sarta Pangeran maparin tanda djeung moedjidjat, rarosa nja barangĕt, di Mĕsir, ka Piraon djeung ka saeusi-gĕdongna, di hareupeun panon oe- 23 rang. 'Pangdika-loewarkeun oerang teh ti dinja, kĕrsana oerang diasoepkeun, diparin ijeu tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen oerang, 24 nganggo soempah teja. 'Sarta oerang koe Pangeran dipiwarang ngalampahkeun ijeu sakabeh pikoekoeh, nja koedoe sijeun koe Pangeran, Allah oerang, soepaja oerang djamoega salalawasna; kĕrsana ngahiroepan ka oerang, sakoe- 25 maha noe boekti ajeuna. 'Sarta matak djadi kabĕnĕran ka oerang, [c] lamoen oerang ngestoekeun ngalampahkeun eta sakabeh timbalan di pajoeneun Pangeran, Allah oerang, sakoemaha timbalanana ka oerang. *a* 2 Moesa 13:14. *b* 2 Moesa 14:8. *c* p. 24:13; Mat. 19:17; Roem 10:5.

PASAL 7.

Lamoen maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus diasoepkeun kana tanah, anoe koe maneh rek diasoepan, baris dimilik, sarta andjeunna ngadjongklokkeun bangsa loba pisan ti hareupeun maneh, [a] nja eta oerang Het, oerang Girgas, oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes teja, toedjoeh bangsa, noe

2 galĕde nja rarosa ti batan maneh; 'sarta eta teh koe Pangeran, Allah maneh, geus disarelehkeun ka hareupeun maneh, djeung diarelehkeun koe maneh: seug koe maneh koedoe pada diharamkeun; [b] poma oelah njijeun pĕrdjangdjian ka dinja, djeung oelah dikaroe-
3 njaän; 'soemawonna moen babarajaän djeung eta; [c] anak maneh awewe oelah dibikeun ka anak eta noe lalaki, sarta anak eta noe awewe oelah ditjokot keur pipamadjikaneun anak maneh
4 lalaki. 'Karana [d] tangtoe matak njingkir anak maneh ti toekangeun kami, datang ka ngabakti ka aällahan; tanwande Pangeran djadi bĕndoe ka maraneh, sarta maneh koe andjeunna di-
5 toempoer tereh pisan. 'Bĕnĕrna mah koedoe milampah kijeu ka darinja: [e] altar-altarna koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, Aserana koedoe parotongan, djeung artja-artjana koedoe doeroekan
6 koe seuneu. 'Karana maneh teh [f] oemat soetji baris ka Pangeran, Allah maneh; eta maneh dipilih koe Pangeran, Allah maneh, [g] soepaja djadi oemat kagoengan andjeunna, dibedakeun djeung sakabeh
7 bangsa noe di satonggong boemi. 'Anoe matak maraneh koe Pangeran dimanah, sarta noe matak maraneh koe andjeunna dipilih, lain sabab maraneh loba ti bangsa noe reja; karana maraneh pang-
8 saeutikna ti sakabeh bangsa. 'Ĕnjana mah [h] sabab Pangeran miasih ka maraneh, sarta ngĕrsakeun nĕtĕpkeun soempah, anoe koe andjeunna disoempahkeun ka karoehoen maraneh teja, kitoe noe matak maraneh koe Pangeran dikaloewarkeun, nganggo panangan kawasa; dileupaskeun ti imah koemawoela, ti
9 leungeun Piraon, radja Mĕsir teja. 'Mana maneh masing nganjahokeun, [i] jen Pangeran, Allah maneh teja, estoe Allah; nja Allah noe sajakti, noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian reudjeung sih-koernija ka sakoer noe njaäh ka andjeunna sarta nĕtĕpkeun timbalanana, nĕpi ka
10 sareboe toeroenan; 'sarta malĕs ka sakoer noe geuleuh ka andjeunna, ka beungeutna; geus tangtoe digĕmpoer; moal ngalilakeun ka noe geuleuh ka andjeunna, geus tangtoe dibalĕs ka
11 beungeutna. 'Mana maneh koedoe nĕtĕpkeun kana timbalan, kana pikoekoeh, djeung kana hoekoem, anoe koe kami ajeuna diparentahkeun ka maneh, soepaja dilalampahkeun.

a 1 Moesa 15:20, 21. *b* 2 Moesa 34:12. *c* 2 Moesa 34:16; Esr. 9:2; Nĕh. 10:30. *d* 1 Radj. 11:2. *e* p. 12:2, 3; 2 Moesa 34:13. *f* 2 Moesa 19:6. *g* p. 14:2; 26:18. *h* p. 10:15; Mal. 1:2. *i* 2 Moesa 20:5; 34:7.

12 Geus kitoe, [a] tina sabab maraneh noeroet ka eta sagala hoekoem, djeung ditĕtĕpkeun sarta dilalampahkeun koe maraneh, noe matak Pangeran, Allah maneh, tangtoe ka maneh nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian djeung sih-koernija, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah teja;
13 'geus tangtoe miasih ka maneh, sarta maneh dibĕrkahan djeung didjĕngkarkeun; tanwande ngabĕrkahan ka boewah beuteung maneh djeung ka boewah lahan, ka gandoem maneh, ka anggoer djeung ka minjak maneh, ka anak sapi-moending djeung ka djadjadina ĕmbe-domba maneh, dina tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah, kĕrsana di-
14 paparinkeun ka maneh teja. 'Nja maneh teh dibĕrkahan leuwih ti bangsa noe loba; [b] moal aja noe gaboeg di maneh, lalaki-awewe; kitoe keneh di
15 sasatoan maneh. 'Sarta Pangeran tangtoe ngadjaoehkeun ti maneh sakabeh kasakit; [c] djeung sagala sasalad Mĕsir, noe barangĕt, anoe kanjahoan koe maneh teja, moal aja noe dikeunakeun ka maneh, nja dipaparinkeun ka sakoer
16 anoe geuleuh ka maneh. 'Sarta maneh tangtoe ngalĕboer eta sakabeh bangsa, noe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipaparinkeun ka maneh teja. Panon maneh oelah hawatir ka darinja, [d] sarta poma oelah ngabakti ka aällahanana; karana eta teh tangtoe minangka ri-
17 djĕt ka maneh. 'Palangsijang maneh rek ngomong sadjĕro hate: Eta bangsa-bangsa galĕde ti batan aing; pikoema-
18 haeun aing bisa njingkirkeun inja? 'Poma oelah sijeun-sijeun koe eta; masing ngingĕtkeun ka noe koe Pangeran, Allah maneh, didamĕl ka Piraon djeung
19 ka sakabeh oerang Mĕsir; 'nja kana [e] tjotjoba noe rarosa, noe katarendjo koe panon maneh, sarta kana tanda djeung moedjidjat, kana panangan kawasa sarta

asta noe njodor, lantaran maneh koe Pangeran, Allah maneh, dika-loewarkeun teja; nja kitoe Pangeran, Allah maneh, ĕngke ngadamĕl ka eta sakabeh bangsa, noe koe maneh dipikasijeun. 20 'Malah eta teh koe Pangeran, Allah maneh, bakal didatangan [f] engang teja, nĕpi ka gĕmpoerna djalma noe kari, kitoe deui noe njoempoet, boeni ti maneh. 21 'Poma oelah dipikarisi koe maneh; karana Pangeran, Allah maneh, linggih di tĕngah maneh, Allah noe langkoeng agoeng, toer matak sijeun. 22 'Ari eta bangsa-bangsa didjongklokkeunana koe Pangeran, Allah maneh, ti hareupeun maneh teh, [g] ditoengtoet-toengtoet; teu meunang koe maneh dibejakkeun tereh-tereh, soepaja sato galak oelah ngarejaän, njoesahkeun ka maneh. 23 'Tangtoe koe Pangeran, Allah maneh, pada diselehkeun ka hareupeun maneh, sarta digoedjroedkeun, bangĕt pisan goedjroedna, datang ka toempoerna. 24 'Malah [h] radja-radjana ge koe andjeunna bakal diselehkeun ka leungeun maneh, seug ngaran-ngaranna koe maneh koedoe dileungitkeun ti kolong langit; djalma hidji ge moal aja noe bisa tagĕn di hareupeun maneh; tangtoe koe maneh datang ka ditoempoerkeun kabeh. 25 'Artja-artja aällahanana [i] koe maneh koedoe didoeroekan koe seuneu; oelah kabita koe ĕmas-perak, anoe aja dina eta, sarta oelah ditjokot keur maneh, soepaja maneh oelah karidjĕt koe eta; karana eta teh kagiroek Pangeran, Allah maneh. 26 'Poma-poma maneh oelah ngasoepkeun ka imah maneh sipat noe matak giroek; tangtoe maneh mandjing hoekoem haram tjara eta; koedoe koe maneh dipikanista, sarta koedoe koe maneh dipikagiroek; karana haram eta teh.

a 2 Moesa 23 : 22. *b* 2 Moesa 23 : 26. *c* 2 Moesa 15 : 26. *d* p. 11 : 16; 12 : 30. *e* p. 4 : 34. *f* 2 Moesa 23 : 28. *g* 2 Moesa 23 : 29, 30. *h* Jos. 10 : 23; 11 : 12; 12 : 7. *i* p. 12 : 3.

PASAL 8.

Sakabeh timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh mangsa ajeuna, koe maraneh estoekeun; nja koedoe dilalampahkeun, soepaja maraneh hiroep, djeung ngalobaän, sarta arasoep, baris ngamilik eta tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, nganggo soempah teja. 2 'Djeung maneh koedoe ngingĕtkeun sadjalan-djalan, oeroet maneh ditoejoen koe Pangeran, Allah maneh, [a] geus opat poeloeh taoen ijeu, di tĕgal lĕga; noe dikĕrsakeun ngarĕndahkeun ka maneh; [b] ngĕrsakeun njoba-njoba ka maneh, soepaja kanjahoan anoe dina hate maneh, daek ngestoekeun timbalanana, atawa hanteu. 3 'Seug maneh teh dirĕndahkeun, nja maneh disina kalempohan, djeung dipaparin dadaharan Man, [c] noe tadina teu kanjahoan koe maneh, sarta teu kanjahoan koe kolot-kolot maneh; noe dikĕrsakeun, maparin njaho ka maneh, [d] jen manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening manoesa teh pihiroepeunana koe sakoer noe ka loewar ti lambe Allah. 4 'Papakean maneh [e] hanteu ngaboeroekan di awak maneh, djeung soekoe maneh hanteu bareuh opat poeloeh taoen ijeu. 5 'Mana maneh masing nganjahokeun dina hate maneh, jen Pangeran, Allah maneh, mĕpĕrih ka maneh, sakoemaha djalma mĕpĕrih ka anakna. 6 'Djeung koedoe ngestoekeun timbalan Pangeran, Allah maneh; nja koedoe ngalakonan djalan andjeunna, sarta koedoe sijeun koe andjeunna. 7 'Karana maneh ĕngke koe Pangeran, Allah maneh, diasoepkeun ka tanah noe aloes, tanah noe soegih waloengan tjai, tji-njoesoe djeung sitoe, baridjil di lĕbak sarta di goenoeng; 8 'tanah ĕnggon tarigoe djeung gandroeng, kitoe deui anggoer, kondang djeung dalima; tanah ĕnggon tangkal minjak djeung madoe. 9 'Tanah eta maneh dadaharan roti teh moal djeung kawaloeratan; naon-naon oge maneh moal aja kakoerangan di dinja; [f] tanah eta batoena beusi, sarta goenoeng-goenoengna koe maneh beunang dialaän tambaga. 10 'Ari mĕngke maneh geus dadaharan sarta datang ka seubeuh, [g] koedoe njoekoerkeun ka Pangeran, Allah maneh, tina hal tanah noe aloes, anoe geus dipaparinkeun ka maneh. 11 'Eta maneh sing ijatna, [h] poma oelah mopohokeun ka Pangeran, Allah maneh; oelah teu ngestoekeun timbalanana, hoekoemna djeung pikoekoehna, noe koe

kami diparentahkeun ka maneh ajeuna.
12 'Oelah datang ka maneh dadaharan wani seubeuh, djeung njijeun imah ara-
13 loes sarta dieusian, 'djeung sapi-domba maneh ngalobaän, kitoe deui ĕmas-perak maneh ngalobaän, sarta naon bae,
14 anoe maneh, ngalobaän, 'toeloej hate maneh [i] adigoeng, sarta maneh mopohokeun ka Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mĕsir,
15 ti imah koemawoela; 'anoe noejoen maneh [j] di tĕgal noe lĕga nja matak sijeun, ĕnggon oraj matih djeung langgir, ĕnggon kĕlang, anoe euweuh tjai; [k] anoe ngabidjilkeun tjai pikeun ma-
16 neh ti djĕro batoe karang teuas; 'anoe ka maneh di tĕgal lĕga maparin dadaharan Man, noe teu kanjahoan koe kolot-kolot maneh teja, ngĕrsakeun ngarĕndahkeun ka maneh, djeung ngĕrsakeun njoba-njoba ka maneh, soepaja maparin kangeunahan ka maneh dina
17 ahirna; 'seug maneh ngomong sadjĕro hate maneh: [l] Kawasa aing djeung kabĕdasan leungeun aing, anoe njijeun ka-
18 moektian aing sakitoe. 'Bĕnĕrna mah maneh koedoe ngingĕtkeun ka Pangeran, Allah maneh; karana nja andjeunna noe maparin kawasa ka maneh njijeun kamoektian, [m] ngĕrsakeun ngajakinkeun pĕrdjangdjianana, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah teja, sakoe-
19 maha noe boekti ajeuna. 'Sabalikna, oepama maneh datang ka mopohokeun ka Pangeran, Allah maneh, sarta los noeroet ka aällahan, bari dibakti sarta disĕmbah: eta kami ngingĕtan ka maraneh ajeuna, ana kitoe mah maraneh
20 tangtoe pisan digĕmpoer. 'Sapĕrti bangsa-bangsa, noe koe Pangeran digĕmpoer, dileungitkeun ti hareupeun maraneh, nja kitoe diri maraneh oge bakal digĕmpoer, sabab hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh.

a p. 29:5. *b* p. 13:3. *c* 2 Moesa 16:15. *d* Mat. 4:4. *e* p. 29:5. *f* p. 33:25. *g* Joël 2:26. *h* p. 6:11, 12. *i* p. 17:20. *j* p. 1:19; 4 Moesa 21:6. *k* 2 Moesa 17:6. *l* p. 9:4. *m* p. 4:31.

PASAL 9.

Eh Israil! geura dengekeun: maneh ajeuna rek meuntas tji Jordan, soepaja asoep, baris meunangkeun [a] bangsa galĕde nja rarosa ti batan maneh, [b] nagara galĕde nja rareugreug, tĕpi ka
2 langit; 'hidji bangsa gĕde nja djangkoeng, anak Enak, anoe kanjahoan koe maneh, sarta hal eta maneh ngadenge babasan kijeu teja: [c] Saha noe bisa tagĕn
3 di hareupeun anak Enak? 'Mana sing kanjahokeun koe maneh ajeuna, jen Pangeran, Allah maneh, nja eta noe angkat ti heulaeun maneh, [d] seuneu noe ngalĕboer; andjeunna noe bakal noempoerkeun inja, sarta andjeunna noe bakal naloekkeun inja ka hareupeun maneh; seug koe maneh koedoe disingkirkeun, dileungitkeun sarta gantjang, sakoemaha pangandika Pangeran ka ma-
4 neh teja. 'Samangsa eta teh koe Pangeran, Allah maneh, geus didjongklokkeun ti hareupeun maneh, poma-poma maneh oelah ngomong sadjĕro hate, kijeu: [e] Aing pangdiasoepkeun koe Pangeran, datang ka ngamilik ijeu tanah teh, nja koe karana kabĕnĕran aing; [f] da koe karana kadorakaän eta sagala bangsa, noe matak koe Pangeran disalingkah-
5 keun ti hareupeun maneh. 'Lain koe karana kabĕnĕran maneh atawa koe karana kaestoean hate maneh, noe matak maneh asoep, ngamilik eta tanahna; ĕnjana mah koe karana kadorakaän eta sagala bangsa, noe matak koe Pangeran, Allah maneh, disalingkahkeun ti hareupeun maneh, sarta ngĕrsakeun ngajakinkeun pangandika, noe koe Pangeran didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak
6 djeung ka Jakoeb teja. 'Mana sing kanjahokeun koe maneh, Pangeran pangmaparin ka maneh eta tanah noe sakitoe aloesna baris dimilik teh, lain koe karana kabĕnĕran maneh; karana maneh teh [g] bangsa noe heuras beuheung.

a p. 7:1. *b* p. 1:28. *c* 4 Moesa 13:32, 33. *d* p. 4:24. *e* p. 8:17. *f* 3 Moesa 18:24. *g* 2 Moesa 32:9.

7 Masing ingĕt, poma oelah rek poho, ka lampah maneh njijeun pibĕndoeëun Pangeran, Allah maneh, di tĕgal lĕga teja; ti poëan maneh ka loewar ti tanah Mĕsir, tĕpi ka daratang ka ĕnggon ijeu, maraneh teh mantangoel bae ka Pangeran.

8 Ari di Horeb teja [a] maraneh njijeun pibĕndoeëun Pangeran; seug Pangeran ngabĕndon ka maraneh, moenggah aja

pangĕrsa maraneh dek ditoempoer. 9 'Mangsa kami geus oenggah ka eta goenoeng, baris nampa papan batoe, papan pĕrdjangdjian, anoe koe Pangeran didamĕl ka maraneh, seug kami tjitjing dina goenoeng, [b] opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana, teu ngahakan roti, hanteu nginoem tjai. 10 'Sok kami teh koe Pangeran dipaparin eta doewa papan batoe, [c] ditoelisan koe panangan Allah; ari oengĕlna tĕroes sadajana pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun ka maraneh di goenoeng, ti djĕro seuneu, keur poëan koempoel teja. 11 'Geus kitoe, satoengtoeng anoe opat poeloeh poë opat poeloeh peuting teja, sok kami teh koe Pangeran dipaparin eta doewa papan batoe, papan pĕrdjangdjian; 12 'sarta kami koe Pangeran ditimbalan kijeu: [d] Maneh geura dangdan, geuwat toeroen ti dijeu; karana oemat maneh, noe koe maneh diboedalkeun ti Mĕsir teh, lĕbar lampahna; gantjang tĕmĕn eta teh njalingkir tina djalan, anoe koe kami ditimbalkeun ka maranehanana; nja njarijeun hidji artja sipat tjitak, pikeun sĕsĕmbaheunana. 13 'Nimbalan deui Pangeran ka kami, kijeu timbalanana: Kami geus ningali eta bangsa, satĕmĕnna bangsa noe heuras beuheung eta teh. 14 'Kami teh ingkeun bae, seg koe kami dek ditoempoer, sarta ngaranna koe kami dileungitkeun ti kolong langit; toeloej maneh koe kami dek didamĕl bangsa rosa nja gĕde ti batan eta. 15 'Tidinja kami teh malik, djoet toeroen tina goenoeng; ari goenoeng teh [e] keur ngagĕdoer koe seuneu; sarta noe doewa papan pĕrdjangdjian teja koe kami disangga koe doewa leungeun kami. 16 'Ret kami teh nendjo, doemadakan ĕnja, maraneh migawe dosa ka Pangeran, Allah maraneh, njarijeun hidji sasapian beunang njitak, keur sĕsĕmbaheun maraneh; gantjang tĕmĕn maraneh njalingkir tina djalan, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka maraneh teja. 17 'Kĕk noe doewa papan teh koe kami ditjĕkĕl, pek dibeubeutkeun ti doewa leungeun kami, dipeupeuskeun di hareupeun panon maraneh. 18 'Tidinja kami teh [f] brĕk njoeoeh ka pajoeneun Pangeran, tjara bareto, opat poeloeh poë opat poeloeh peuting deui, teu ngahakan roti, hanteu nginoem tjai, tina hal sakabeh dosa maraneh, anoe koe maraneh dipigawe, ngalampahkeun noe goreng di pajoeneun Pangeran, njijeun pibĕndoeëun andjeunna. 19 'Karana kami teh [g] sijeun koe bĕndoe djeung wĕra, noe koe Pangeran dianggo ngabĕndoean ka maraneh, moenggah kĕrsa noempoerkeun maraneh; sarta Pangeran [h] ngamakboel ka kami sakali harita deui. 20 'Tjatjakan [i] ka Haroen ge Pangeran ngabĕndon kalangkoeng, moenggah kĕrsa noempoerkeun; seug kami mangnĕdakeun Haroen ongkoh dina mangsa harita. 21 'Ari lantaran maraneh dosa, nja eta sasapian anoe beunang maraneh njijeun teja, [j] koe kami ditjokot, seug didoeroek koe seuneu, toeloej dirĕmĕkkeun, digiling disina lĕmboet, datang ka adjoer ngĕproel, bari sakalian eta kĕproelna koe kami dipitjeun kana tjai, anoe toeroen ti goenoeng. *a* 2 Moesa 32. *b* 2 Moesa 24:18. *c* 2 Moesa 31:18. *d* 2 Moesa 32:7. *e* Ibr. 12:18. *f* 2 Moesa 34:28. *g* Ibr. 12:21. *h* p. 10:10. *i* 2 Moesa 32:21. *j* 2 Moesa 32:20.

22 Ari [a] di Taberah, djeung [b] di Masa, sarta [c] di Kibrot-Taäwa teja, maraneh njarijeun deui pibĕndoeëun Pangeran.
4 Moesa 11:3. *b* 2 Moesa 17:7. *c* 4 Moesa 11:34.

23 Sarta [a] basa maraneh koe Pangeran dipiwarang leumpang ti Kades-Barnea, kijeu timbalanana: Geura aroenggah, beunangkeun eta tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh teja, heug maraneh moengpang deui ka timbalan Pangeran, Allah maraneh, sarta teu pĕrtjaja ka andjeunna, djeung teu noeroet ka timbalanana. 24 'Mantangoel bae [b] maraneh teh ka Pangeran, ti watĕs poëan kami wawoeh ka maraneh. *a* 4 Moesa 13:3; 14:1. *b* Lal. 7:51.

25 Tidinja kami teh brĕk njoeoeh ka pajoeneun Pangeran, nja njoeoeh teh opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana, sabab aja timbalan Pangeran kĕrsa noempoerkeun ka maraneh. 26 'Sarta kami nĕnĕda ka Pangeran, kijeu panĕda kami: [a] Noen Goesti Pangeran! moegi-moegi oelah tjijos ngaroeksakkeun oemat andjeun, kagoengan andjeun, anoe kenging andjeun ngaleupaskeun koe kaagoengan andjeun, nja kenging andjeun ngaloewarkeun ti Mĕsir, nganggo panangan kawasa. 27 'Moegi masing emoet ka

abdi-abdi andjeun, ka Ibrahim, ka Ishak sarĕng ka Jakoeb teja! Moegi oelah ningali kana kaheurasan ijeu djalma-djalma, kana kadorakaänana, atanapi 28 kana dosana; 'sangkan djalma eusi tanah, oeroet koering sadaja koe andjeun dika-loewarkeun, oelah ngaromong kijeu: [b] Tina sabab Pangeran teu bisaeun ngasoepkeun eta teh kana tanah, anoe geus didjangdjikeun ka darinja, djeung tina sabab geuleuheun ka darinja, noe matak dika-loewarkeun, seg diparaehkeun 29 di tĕgal lĕga. 'Mapan eta teh oemat andjeun, kagoengan andjeun, anoe kenging andjeun ngaloewarkeun koe kawasa andjeun noe agoeng, sarĕng koe asta andjeun noe njodor! *a* 2 Moesa 32:11. *b* 4 Moesa 14:16.

PASAL 10.

Dina mangsa eta Pangeran nimbalan ka kami: [a] Maneh geura njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; seg maneh oenggah ka kami ka goenoeng; djeung koedoe njijeun [b] hidji pĕti koe 2 kai. 'Geus kitoe kami dina eta papan rek noeliskeun sakoer pangandika, noe aja dina papan noe ti heula, [c] noe koe maneh dipeupeuskeun teja; toeloej koe 3 maneh teundeun di djĕro pĕti. 'Prak kami njijeun hidji pĕti koe kai pilang, sarta njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; toeloej kami oenggah deui ka goenoeng, bari eta doewa papan di-4 bawa koe leungeun. 'Tidinja [d] andjeunna njĕratkeun dina eta papan sakoemaha toelisan noe ti heula, nja eta noe sapoeloeh timbalan, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka maraneh ti goenoeng, ti djĕro seuneu, keur poëan koempoel teja; sok koe Pangeran dipaparin-5 keun ka kami. 'Geus kitoe kami teh malik, djoet toeroen tina goenoeng; toeloej papan teja koe kami diteundeun di djĕro pĕti, anoe beunang kami njijeun; seug tĕtĕp ajana di dinja, sakoemaha timbalan Pangeran ka kami teja. *a* 2 Moesa 34:1. *b* 2 Moesa 25:10. *c* 2 Moesa 32:19. *d* 2 Moesa 34:28.

6 Ari oerang Israil broel arindit [a] ti Berot Bĕnė-Jaäkan ka Mosera; [b] di dinja poepoes Haroen, sarta dikoerĕbkeunana di dinja; seug Elasar poetrana noe 7 djadi panghoeloe, ngaganti ramana. 'Ti dinja arinditna [c] ka Goedgod, sarta ti Goedgod ka Jotbata, tanah noe soegih 8 waloengan tjai. 'Dina mangsa eta [d] Pangeran misahkeun kaom Lewi, sina ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, [e] sina marĕk ka pajoeneun Pangeran, baris ngabakti ka andjeunna, djeung sina ngabĕrkahan mawa padjĕnĕngan an-9 djeunna, tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Sabab kitoe Lewi teh [f] hanteu boga doeoeman atawa milik reudjeung doeloer-doeloerna; nja Pangeran noe djadi milikna, sakoemaha pangandika Pangeran, Allah maneh, ka dinja teja. *a* 4 Moesa 33:31. *b* 4 Moesa 20:28. *c* 4 Moesa 33:32, 33. *d* 4 Moesa 3:6. *e* p. 18:7; 21:5. *f* 4 Moesa 18:20.

10 Ari kami teja [a] marĕk teh dina goenoeng satjara mangsa bareto, opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana, sarta Pangeran ngamakboel ka kami sakali harita deui; teu toeloes Pangeran kĕrsana ngaroeksakkeun ka maneh. 11 'Geus kitoe Pangeran nimbalan ka kami: Geura indit, leumpang, koedoe madjoe ti heulaeun eta djalma-djalma, sina arasoep, ngamilik eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoenna, kalawan soempah, rek dipaparinkeun ka maranehanana teja. *a* p. 9:18, 19, 25.

12 Ari ajeuna, Israil! [a] naon noe koe Pangeran, Allah maneh, dipoendoet ti maneh? [b] Taja deui kadjaba sijeun koe Pangeran, Allah maneh, ngalakonan sakabeh djalanna, njaäh ka andjeunna, sarta ngabakti ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes djeung hate sarta tĕroes 13 djeung njawa maneh; 'ngestoekeun timbalan Pangeran, djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa ajeuna, soepaja maneh dja-14 moega.'Satĕmĕnna, Pangeran, Allah maneh, [c] noe kagoengan langit, [d] djeung langiting sakabeh langit; kitoe deui boe-15 mi djeung saeusi-eusina. 'Ngan karoehoen maneh bae noe dimanah koe Pangeran, pada dianggo kaäsih; sarta ari toeroenanana ti pandeurieunana, nja diri maraneh, koe andjeunna dipilih ti sakabehna bangsa, sakoemaha noe boekti 16 ajeuna. 'Mana maraneh [e] koedoe njoenatan kakoeloepan hate maraneh, [f] sarta poma oelah ngaheuraskeun deui beu-17 heung maraneh. 'Karana Pangeran, Allah maraneh, [g] nja Bataraning sakabeh

batara, djeung Goestining sakabeh goesti, Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, noe langkoeng nja matak sijeun, [h] noe teu pisan pilih-kasih, sarta tara narima paroeroeba; 18 'anoe [i] maparin kaädilan ka pahatoe djeung ka randa, sarta asih ka semah, diparin sandang-pangan. 19 'Mana maraneh [j] koedoe njaäh ka semah; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Měsir. 20 'Koedoe [k] sijeun koe Pangeran, Allah maneh; koedoe ngabakti ka andjeunna, djeung ngarakětan ka andjeunna, sarta maneh soempah koedoe njěboet padjěněngan andjeunna. 21 'Nja andjeunna poedjieun maneh, sarta nja andjeunna Allah maneh, anoe ngadaměl ka maneh eta sagala pěrkara noe araheng nja matak sijeun, anoe katarendjo koe panon maraneh teja. 22 'Karoehoen maneh, basa marijang ka Měsir teja, [l] rejana ngan toedjoeh poeloeh djiwa; děmi ajeuna mah maneh teh koe Pangeran, Allah maneh, geus didjadikeun loba nakěr, [m] tjara bentang di langit.

a Mik. 6:8. *b* p. 6:5. *c* Djab. 24:1; 115:16. *d* 1 Radj. 8:27. *e* p. 30:6; Jěr. 4:4. *f* p. 9:6. *g* 1 Tim. 6:15. *h* Lal. 10:34; Roem 2:11. *i* Djab. 146:9. *j* 2 Moesa 22:21. *k* p. 6:13. *l* 1 Moesa 46:27. *m* p. 1:10.

PASAL 11.

Mana maneh koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, djeung koedoe ngadjaga kana djagaänana, nja eta pikoekoehna, hoekoemna, djeung timbalanana, salalawasna. 2 'Sarta sing kanjahokeun koe maraneh ajeuna; karana [kami mitjatoer teh] lain ka anak maraneh, noe teu njarahoëun djeung teu narendjoëun dina paměpěrih Pangeran, Allah maraneh, [a] kaägoenganana, pananganana noe kawasa, sarta asta noe njodor; 3 'kitoe deui tandana djeung dadamělanana, noe koe andjeunna didaměl di djěro Měsir, ka Piraon, radja Měsir, djeung ka satanahna kabeh; 4 'sarta [b] noe koe andjeunna didaměl ka balad Měsir, ka koedana djeung ka karetana, noe koe andjeunna dikělěm koe tjai laoet Agěr, basana ngaroedag njoesoel ka maraneh; djadi koe Pangeran pada digěmpoer, těpi ka mangsa ajeuna; 5 'kitoe deui noe koe andjeunna didaměl ka maraneh di těgal lěga, těpi ka maraneh datang ka ěnggon ijeu; 6 'sarta noe koe andjeunna didaměl [c] ka Datan djeung ka Abiram, anak Eliab, anoe anak Roebin, basa boemi njalangapkeun soengoetna, seg njaploek eta djalma katoet anak-ewena, djeung himah-himahna, sarta sakoer noe goemělar, anoe noeroet ka dinja, di těngah sakabeh oerang Israil teja: 7 'istoening panon maraneh [d] noe narendjo eta sadajana dadaměian Pangeran noe araheng, anoe koe andjeunna didaměl teja. 8 'Mana maraneh koedoe masing pada ngestoekeun sakabeh timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, soepaja maraneh talěgěr, djeung arasoep, sarta ngamilik eta tanah, noe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik teja; 9 'djeung [e] soepaja maraneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, ngangggo soempah teja, kěrsana dipaparinkeun ka darinja sarta ka toeroenananana, [f] nja tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe. 10 'Karana ari tanah, noe koe maraneh rek diasoepan baris dimilik teh, lain sapěrti tanah Měsir, oeroet maraneh ka loewar, anoe koe maneh disěbaran koe binih maneh, sarta ditjaian koe soekoe maneh, sapěrti kěbon sajoeran. 11 'Ěnjana mah tanah, noe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik teh, tanah ěnggon goenoeng djeung lěbak, njeuseupna tjai teh hoedjan ti langit; 12 'estoe tanah noe ditítenan koe Pangeran, Allah maneh; sotja Pangeran, Allah maneh, teu pětotpětot neuteupna ka dinja, ti mimitina taoen těpi ka panoengtoengan taoen.

a p. 3:24. *b* 2 Moesa 14:25, 27. *c* 4 Moesa 16:31. *d* p. 7:19. *e* p. 4:40. *f* 2 Moesa 3:17.

13 Děmi geus kitoe, oepama maraneh těměn nja noeroet ka timbalan kami, anoe koe kami ditimbalkeun ka maraneh ajeuna, datang ka njaäh ka Pangeran, Allah maraneh, djeung datang ka ngabakti ka andjeunna těroes reudjeung hate sarta těroes djeung njawa maraneh: 14 'tangtoe kami maparin hoedjan ka tanah maraneh dina oesoemna, [a] nja hoedjan noe ti heula djeung hoedjan noe pandeuri, sangkan maneh ngoempoelkeun gandoem, anggoer djeung minjak

15 maneh. 'Sarta kami bakal maparin djoekoet di tĕgal maneh, adjang sasatoan maneh, djeung maneh dadaharan da-
16 tang ka seubeuh. 'Eta maraneh sing arijatna, hate maraneh oelah kagĕndam, matak maraneh njalingkir, ngabakti ka aällahan, sarta njarĕmbah ka dinja;
17 'tangtoe Pangeran djadi bĕndoe ka maraneh, sarta meundeutkeun langit, oelah aja hoedjan, djeung taneuh oelah sina ngabidjilkeun kahasilanana, sarta maraneh tangtoe tereh digĕmpoer, dileungitkeun tina tanah noe aloes, anoe koe Pangeran dipaparinkeun ka maraneh. *a* Joël 2 : 23; Jak. 5 : 7.

18 Mana ijeu pangwoeroek kami koe maraneh teundeun dina hate djeung dina pikir maraneh; [a] sarta eta teh koe maraneh pake tanda, talikeun dina leungeun maraneh, djeung pake bĕbĕr di
19 antara panon maraneh. 'Djeung [b] koedoe koe maraneh dipagahkeun ka anak-anak maraneh, ditjatoer-tjatoerkeun keur maneh dijoek di djĕro imah, keur maneh leumpang di djalan, keur maneh ngĕdĕng, djeung keur maneh hoedang;
20 'toer [c] koe maneh toeliskeun dina tihang imah maneh, sarta dina lawang
21 maneh; 'soepaja poë maraneh djeung poë anak-intjoe maraneh dilobakeun dina tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, nganggo soempah, kĕrsana dipaparinkeun ka dinja teja, sing salobana poë langit di
22 loehoereun boemi. 'Karana oepama maraneh tĕmĕn nja ngestoekeun eta sakoer timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh, datang ka dilampahkeun, datang ka njaäh ka Pangeran, Allah maraneh, ngalakonan sakabeh djalanna, djeung ngarakĕtan ka andjeun-
23 na : 'tangtoe Pangeran njingkahkeun eta sakabeh bangsa ti hareupeun maraneh, [d] sarta maraneh tangtoe meunangkeun bangsa noe galĕde nja rarosa ti batan
24 maraneh. 'Sakoer ĕnggon, [e] anoe pikatintjakeun koe dampal soekoe maraneh, nja eta pibogaeun maraneh; ti sĕmĕt tĕgal lĕga, djeung ti sĕmĕt goenoeng Libanon, kitoe deui ti sĕmĕt bangawan, nja eta tji Prat, tĕpi ka laoet Koelon, [f]
25 nja eta piwatĕseun maraneh. 'Djalma hidji ge moal aja noe tagĕn di hareupeun maraneh; sakoeriling tanah, anoe pikatintjakeun koe maraneh, koe Pangeran, Allah maraneh, bakal dipaparin kareuwasan djeung kasijeunan koe maraneh, [g] sakoemaha pangandikana ka maraneh teja. *a* p. 6 : 8. *b* p. 6 : 7. *c* p. 6 : 9. *d* p. 7 : 1. *e* Jos. 1 : 3; 14 : 9. *f* 2 Moesa 23 : 31. *g* 2 Moesa 23 : 27.

26 Masing nganjahokeun, [a] kami poë ijeu di hareupeun maraneh ngajakeun ka-
27 bĕrkahan djeung panjapa. 'Nja eta kabĕrkahan, ari maraneh noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh, anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh
28 ajeuna. 'Djeung deui panjapa, oepama maraneh hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh, sarta njalingkir tina djalan, anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh ajeuna, nja noeroet ka aällahan, noe tadina teu ka-
29 njahoan koe maraneh. 'Dĕmi geus kitoe, lamoen maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus diasoepkeun kana tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan baris dimilik, [b] toeloej koedoe ngoetjapkeun kabĕrkahanana dina goenoeng Gĕrisim, kitoe deui panjapana dina goenoeng Ebal.
30 'Pangajana di peuntaseun tji Jordan, ka koelon, djalan pangsoeroepan panonpoë, di tanah oerang Kanaän, noe ngĕnggon di tanah lapang, pĕlĕbah Gilgal,
31 deukeut [c] ki pasang More teja. 'Karana maraneh ĕngke mareuntas tji Jordan, soepaja asoep, baris ngamilik eta tanah, anoe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka maraneh; tangtoe koe maraneh dimilik sarta diĕng-
32 gonan. 'Mana maraneh sing arijatna, koedoe ngalampahkeun eta sakabeh pikoekoeh djeung hoekoem, anoe koe kami poë ijeu diajakeun di hareupeun maraneh. *a* p. 30 : 1, 15, 19. *b* p. 27 : 12, 13; Jos. 8 : 33. *c* 1 Moesa 12 : 6.

PASAL 12.

Ijeu teh pikoekoeh djeung hoekoem, anoe koe maraneh koedoe diĕstoekeun, lampahkeuneun dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah karoehoen maneh, dipaparinkeun ka maneh, baris dimilik, saoemoer maraneh hiroep di boemi.
2 Maraneh [a] misti pisan ngagĕmpoer sakabeh ĕnggon, anoe koe bangsa-bangsa, noe koe maraneh bakal dibeunangkeun teja, dipake ngabarakti ka aällahanana,

[b] dina goenoeng-goenoeng laloehoer, djeung dina pasir-pasir, sarta di handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek. 3 'Ari altar-altarna [c] koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, Aserana koedoe doeroekan koe seuneu, djeung artja-artja aällahanana koedoe parotongan; nadjan ngaran-ngaranna koe maraneh koedoe dileungitkeun ti ĕnggon eta. 4 'Maraneh oelah milampah kitoe ka Pangeran, Allah maraneh. 5 'Ĕnjana mah [d] ka ĕnggon, noe koe Pangeran, Allah maraneh, bakal dipilih ti sakabeh kaom maraneh, dikĕrsakeun mĕrĕnahkeun padjĕnĕnganana di dinja, tĕgĕs ka panglinggihanana maraneh koedoe marĕk; nja ka dinja maneh koedoe ngadeuheusan; 6 'sarta nja ka dinja maraneh koedoe nganteurkeun koerban maraneh doeroekan, koerban maraneh peuntjitan, pĕrpoeloehan maraneh, hatoeran leungeun maraneh, panadaran maraneh, pangabakti maraneh bawaning soeka, sarta tjikal sapi ĕmbe-domba maraneh; 7 'sarta nja di dinja maraneh koedoe dadaharan di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, bari sing baroengah koe sagala tjatjabakan leungeun maraneh; nja diri maraneh sarta djeung saeusi-imah maraneh, asal maneh dibĕrkahan koe Pangeran, Allah maneh. 8 'Maraneh di dinja poma oelah milampah sakoemaha kalakoean oerang di dijeu mangsa ajeuna, [e] masing-masing, naon bae noe pibĕnĕreun koe rarasaän sorangan. 9 'Karana nĕpi ka ajeuna maraneh tatjan datang [f] kana reureuh djeung kana milik, anoe koe Pangeran, Allah maneh, diparinkeun ka maneh. 10 'Tatapi maraneh ĕngke meuntas tji Jordan, bari toeloej ngĕnggon dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maraneh, bakal dimilikkeun ka maraneh; seug maraneh tangtoe dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maraneh anoe ti sakoeriling, [g] djadi maraneh tjitjing teh sĕnang ati. 11 'Geus kitoe ĕnggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maraneh, kĕrsa ngalinggihkeun padjĕnĕnganana di dinja, nja ka dinja maraneh koedoe nganteurkeun sakoer anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh, koerban maraneh doeroekan, djeung koerban maraneh peuntjitan, pĕrpoeloehan maraneh, djeung hatoeran leungeun maraneh, sarta sakabeh panadaran maraneh beunang milih, anoe koe maraneh dinadarkeun ka Pangeran. 12 'Sarta maraneh masing boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh; nja diri maraneh, djeung anak maraneh lalaki, sarta anak maraneh awewe, kitoe deui badega maraneh lalaki djeung badega maraneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maraneh; [h] karana eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maraneh.

a p. 7 : 5. *b* 1 Radj. 14 : 23; 2 Radj. 16 : 4. *c* 4 Moesa 33 : 52. *d* 2 Moesa 20 : 24; 1 Radj. 8 : 29. *e* Hak. 17 : 6. *f* Jos. 22 : 4. *g* 3 Moesa 25 : 18, 19. *h* 4 Moesa 18 : 20, 24.

13 Eta maneh sing ijatna, poma oelah ngoerbankeun koerban maneh doeroekan dina sambarang ĕnggon, anoe katendjo koe maneh. 14 'Ĕnjana mah dina ĕnggon, anoe koe Pangeran bakal dipilih dina salah-sahidji kaom maneh, nja di dinja maneh koedoe ngoerbankeun koerban maneh doeroekan, sarta nja di dinja maneh koedoe ngalampahkeun saniskara, noe koe kami diparentahkeun ka maneh. 15 'Tatapi [a] maneh meunang poentjat-peuntjit djeung ngahakan laoek, sakahajang hate maneh, noeroetkeun bĕrkah Pangeran, Allah maneh, noe dipaparinkeun ka maneh, di sakabeh lawang maneh; dihakanna koe noe nadjis, koe noe bĕrĕsih; [b] satjara mĕntjĕk djeung satjara oentjal. 16 'Ngan ari gĕtihna mah [c] poma oelah dihakan koe maraneh; nja koedoe koe maraneh dikoetjoerkeun ka boemi sapĕrti tjai.

a 3 Moesa 17 : 2. *b* p. 14 : 5. *c* 3 Moesa 3 : 17; 17:10.

17 Hanteu meunang maneh dina lawang maneh ngahakan [a] pĕrpoeloehan gandoem, atawa anggoer, atawa minjak maneh, [b] kitoe deui tjikal sapi ĕmbe-domba maneh, atawa panadaran maneh, naon bae, anoe beunang maneh nganadarkeun, atawa pangabakti maneh bawaning soeka, atawa hatoeran leungeun maneh. 18 'Mistina mah [c] koe maneh dihakan di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, dina ĕnggon anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipilih; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, kitoe deui badega maneh lalaki, djeung badega

maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maneh; djeung maneh koedoe masing boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, koe sagala tjatjabakan leungeun maneh. 19 'Eta maneh sing ijatna, [d] poma oelah ninggalkeun ahli Lewi, saoemoer maneh, dina tanah maneh. *a* p. 14 : 22. *b* p. 15 : 19. *c* p. 14 : 23. *d* p. 14 : 27.

20 Lamoen Pangeran, Allah maneh, [a] ngalĕgakeun watĕs maneh, sakoemaha pangandikana ka maneh, seg maneh ngomong: Hajang njatoe laoek, sabab hate maneh hajang ngahakan laoek: pek bae maneh ngahakan laoek sakahajang hate maneh. 21 'Lamoen ĕnggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kĕrsa mĕrĕnahkeun padjĕnĕnganana di dinja teja, [b] djaoeh ti maneh, prak maneh meuntjit bae sapi maneh djeung ĕmbe-domba maneh, anoe koe Pangeran dipaparinkeun ka maneh, sakoemaha parentah kami ka maneh teja; heg maneh dadaharan dina lawang maneh, sakahajang hate maneh. 22 'Estoe sakoemaha ngahakan mĕntjĕk atawa oentjal, nja kitoe dihakanna teh; noe nadjis, noe bĕrĕsih, sarejana meunang ngahakan eta. 23 'Ngan maneh teh masing pĕngkoeh, oelah ngahakan gĕtihna; [c] karana gĕtih teja njawana, sarta maneh teu meunang ngahakan njawana katoet laoekna. 24 'Poma koe maneh oelah dihakan; nja koedoe koe maneh dikoetjoerkeun ka boemi sapĕrti tjai. 25 'Poma koe maneh oelah dihakan; soepaja maneh djamoega, kitoe keneh anak maneh pandeurieun maneh, tina sabab maneh milampah anoe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran. 26 'Ngan [d] ari barang beunang maneh njoetjikeun, anoe piajaeun di maneh, sarta djeung panadaran maneh, koedoe koe maneh ditjokot, dibawa leumpang ka ĕnggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran; 27 'prak koerban maneh doeroekan, laoekna djeung gĕtihna, koe maneh pĕtakeun ka altar Pangeran, Allah maneh; [e] sarta gĕtih koerban maneh peuntjitan koedoe dibahekeun dina altar Pangeran, Allah maneh, ari laoekna koe maneh koedoe dihakan. 28 'Koedoe ngestoekeun sarta masing noeroet ka eta sakabeh pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maneh, soepaja maneh djamoega, kitoe keneh anak maneh pandeurieun maneh, salalanggĕngna, tina sabab maneh milampah anoe hade sarta noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, Allah maneh. *a* p. 19 : 8. *b* p. 14 : 24. *c* 3 Moesa 17 : 14. *d* 3 Moesa 27 : 9. *e* 3 Moesa 1 : 5, 11.

29 Lamoen Pangeran, Allah maneh, ĕnggeus ngabasmi ti hareupeun maneh eta sagala bangsa, noe koe maneh rek didatangan baris dibeunangkeun teja, sarta maneh geus prak meunangkeun inja, djeung ngĕnggon dina tanah oeroet eta: 30 'maneh teh masing ijatna, [a] oelah karidjĕt, noeroetan eta, sanggeusna eta ditoempoer, dileungitkeun ti hareupeun maneh; sarta maneh oelah natanjakeun aällahananana, bari ngomong kijeu: Koemaha eta bangsa-bangsa ngabaraktina ka batara-batarana? koela teja sĕdja noeroetan. 31 'Poma-poma maneh oelah rek milampah kitoe ka Pangeran, Allah maneh; [b] karana sagala kagiroek Pangeran, noe koe andjeunna dianggo kageuleuh, koe eta sok dilalampahkeun ka aällahanana; sangkilang anakna lalaki djeung anakna awewe koe eta sok didoeroek koe seuneu adjang aällahanana. *a* p. 7 : 16; 18 : 9. *b* 3 Moesa 18 : 27.

32 Ari [a] sadajana pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh, koe maraneh estoekeun, nja koedoe dilalampahkeun; oelah ditambahan, oelah dikoerangan. *a* p. 4 : 2.

PASAL 13.

Lamoen di tĕngah maneh aja nabi atawa toekang ngimpi, toeloej ka maneh mere tanda atawa moedjidjat, 2 'seug boekti eta tanda atawa eta moedjidjat, noe koe eta ditjatoerkeun ka maneh, bari kijeu omongna: Hajoe, oerang anoet ka batara nagara sedjen, noe tadina teu kanjahoan koe maneh, oerang ngabakti ka dinja: 3 'poma maraneh [a] oelah ngagoegoe ka omongan nabi kitoe, atawa ka toekang ngimpi kitoe; karana Pangeran, Allah maraneh, [b] njoba ka maraneh, kĕrsa ngawaspaoskeun, maraneh njaäh ka Pangeran, Allah maraneh, tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maraneh, atawa henteu. 4 'Koedoe aranoet ka Pangeran, Allah maraneh, djeung koedoe sarijeun koe andjeunna, bari ngestoekeun timbala-

nana, sarta noeroet ka pangandikana; [c] djeung koedoe pada ngabakti ka andjeunna sarta ngarakĕtan ka andjeunna.
5 'Ari nabi noe kitoe, atawa toekang ngimpi noe kitoe, [d] koedoe dipaehan, sabab magahan moengkir ka Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mĕsir, dileupaskeun ti imah koemawoela teja; karĕpna maneh dek digembang tina djalan, anoe koe Pangeran, Allah maneh, ka maneh dipiwarang ngalakonan. [e] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maneh. *a* Jĕr. 23:16. *b* p. 8:2. *c* p. 10:20. *d* p. 18:20. *e* 1 Kor. 5:13.

6 Lamoen doeloer maneh, anak saindoeng, atawa anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, atawa pamadjikan noe di pangkon maneh, atawa sobat maneh noe sapĕrti njawa sorangan, ngomongan ka maneh di noe boeni, kijeu pokna: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngabakti ka batara bangsa sedjen, noe tadina teu kanjahoan koe ma-
7 neh atawa koe karoehoen maneh, 'kaasoep aällahan bangsa-bangsa, noe di sakoeriling maraneh, deukeut ka maneh atawa djaoeh ti maneh, ti toengtoeng boemi tĕpi ka toengtoeng boemi
8 deui: 'poma koe maneh oelah dirĕmpoegan, sarta oelah digoegoe; [a] djeung deui panon maneh oelah hawatir ka dinja, oelah dipikaroenja, sarta oelah
9 disoempoetkeun; 'satĕgĕsna koe maneh misti pisan dipaehan; [b] leungeun maneh anoe koedoe pangheulana pek ka dinja maehan, toeloej leungeun djalma
10 noe loba, ti pandeuri; 'nja koedoe dibĕntoeran koe batoe, datang ka paehna; sabab eta pangarahna maneh teh dek digembang ti Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mĕsir, ti imah koemawoela teja.
11 'Soepaja goernita [c] ka sabangsa Israil, sarta pada sarijeuneun, djeung oelah aja deui noe ngalampahkeun pĕrkara goreng tjara kitoe di tĕngah maneh. *a* p. 7:16; 19:13. *b* p. 17:7. *c* p. 17:13; 19:20.

12 Lamoen maneh ngadenge bedja [a] hal salah-sahidji nagara maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun
13 ka maneh geusan tjitjing, tjĕkna: 'Aja djalma bangkawarah baridjil ti tĕngah maneh, sarta ngagembang batoer priboemi nagarana, aromongna: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngabakti ka batara bangsa sedjen, noe tadina teu ka-
14 njahoan koe maraneh: 'toeloej koe maneh koedoe didongdon, ditalengteng, dipariksa sing gĕmĕt pisan; ana seug kapanggih saĕnjana, poegoeh pĕrkarana, aja noe ngalampahkeun kagiroekan
15 kitoe di tĕngah maneh: 'pek priboemi eta nagara koe maneh koedoe disabĕtan koe seuseukeut pĕdang; nagarana djeung saeusi-eusina, katoet sasatoanana, [b] koe maneh haramkeun, toempĕs
16 koe seuseukeut pĕdang. 'Ari sakabeh djarahanana koe maneh koedoe dikoempoelkeun ka tĕngah loeloeroengna; seug eta nagara katoet sakabeh djarahanana koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu, datang ka bĕrĕsihna, baris ka Pangeran, Allah maneh; geus kitoe eta teh sina djadi toempoekan langgĕng;
17 teu meunang diadĕgkeun deui. 'Sarta barang noe hoekoem haram teja [c] oelah pisan aja noe napĕl kana leungeun maneh; soepaja Pangeran lĕmpĕr tina kasangĕtan bĕndoena, sarta maparin kawĕlasan ka maneh, djeung mikoernija ka maneh, toer ngalobakeun ka maneh, sakoemaha noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo
18 soempah teja; 'lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, ngestoekeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, ngalampahkeun anoe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, Allah maneh. *a* p. 17:2. *b* 2 Moesa 22:20. *c* p. 7:25, 26.

PASAL 14.

Maraneh teh poetra Pangeran, Allah maraneh; [a] poma oelah noerihan diri, djeung oelah digoendoelan di antara panon maraneh, koe karana noe paeh.
2 'Karana maneh teh [b] bangsa soetji baris ka Pangeran, Allah maneh; eta maneh dipilih koe Pangeran, soepaja djadi oemat kagoengan andjeunna, dibedakeun djeung sakabeh bangsa noe di satonggong boemi. *a* 3 Moesa 21:5. *b* p. 7:6.

3 Maneh [a] oelah ngahakan sipat giroek,
4 naon bae. 'Ijeu teh sato, anoe meunang dihakan koe maraneh: sapi, dom-
5 ba djeung ĕmbe; 'oentjal, mĕntjĕk, moending, ĕmbe leuweung, lĕmboe, ban-

6 teng djeung peutjang. 'Tĕgĕs sagala sato, anoe beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, djeung ngagajĕm dina sasatoan, nja eta noe meunang dihakan koe 7 maraneh. 'Ngan ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa noe ngagajĕm sarta bangsa noe beulah tjekerna midoewa teh: onta, kĕlĕntji djeung marmot; sabab eta teh ĕnja ngagajĕm, tapina teu beulah tjekerna; nadjis eta 8 teh ka maraneh. 'Kitoe deui bagong; sabab eta teh ĕnja beulah tjekerna, tapi teu ngagajĕm; nadjis eta teh ka maraneh. Dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, sarta bangkena koe maraneh teu meunang ditjabak. *a* 3 Moesa 11.

9 Ijeu teh anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh anoe di djĕro tjai: sagala noe tjetjepetan djeung sisitan, meunang dihakan koe maraneh. 10 'Ari sakoer noe teu tjetjepetan sisitan mah, teu meunang dihakan koe maraneh; nadjis eta teh ka maraneh.

11 Sagala manoek bĕrĕsih meunang di- 12 hakan koe maraneh. 'Sarta ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa manoek teh: galoedra, radja-wali 13 djeung galoedra laoet; 'alap-alap, heu- 14 lang djeung rangkong, sapapadana; 'sa- 15 gala gagak, sapapadana; 'manoek naäm, koetoek-koetoek, kaäk djeung dadali, 16 sapapadana; 'boeweuk, djoelang djeung 17 sowang; 'kokondangan, heulang roejoek 18 djeung tjakakak; 'bango djeung koentoel, sapapadana; kerak djeung kalong. 19 'Djeung deui sagala noe ngarajap, bangsa noe hibĕr, nadjis eta teh ka mara- 20 neh, teu meunang dihakan. 'Sagala manoek bĕrĕsih mah meunang dihakan koe maraneh.

21 Maraneh oelah ngahakan [a] noe paeh bangkar, naon bae; bikeun ka noe ngoembara, anoe dina lawang maneh, sina ngahakan eta, atawa djoewal ka bangsa sedjen; karana maneh teh bangsa soetji baris ka Pangeran, Allah maneh. [b] Eta maneh oelah ngoeloeb anak ĕmbe koe tji-soesoe indoengna.

a 2 Moesa 22 : 31. *b* 2 Moesa 23 : 19.

22 Maneh misti pisan mĕrpoeloehan sakabeh beubeunangan bibit maneh, anoe bidjil tina lahan, saban-saban taoen. 23 'Geus kitoe [a] eta pĕrpoeloehan gandoem, anggoer djeung minjak maneh, sarta djeung tjikal sapi ĕmbe-domba maneh, koe maneh koedoe dihakan di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di ĕnggon anoe koe andjeunna bakal dipilih, dikĕrsakeun ngalinggihkeun padjĕnĕnganana di dinja; soepaja maneh diadjar sijeun koe Pangeran, Allah maneh, 24 satoetoep oemoer. 'Sarta lamoen djalanna gandar ti maneh, lamoen maneh teu kadoega mawa eta, sabab ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, dikĕrsakeun mĕrĕnahkeun padjĕnĕnganana di dinja, [b] djaoeh ti maneh, lamoen maneh dibĕrkahan koe 25 Pangeran, Allah maneh: 'seug djadikeun oewang, pek oewangna boengkoes, bawa koe maneh, bral maneh leumpang ka ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pa- 26 ngeran, Allah maneh. 'Toeloej oewangna beulikeun ka sakoer noe dipikahajang koe hate maneh, ka sapi, ka ĕmbe-domba, ka anggoer, ka wedang, atawa kana naon bae noe dipenta ka maneh koe hate sorangan; pek maneh dadaharan di dinja di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, bari masing boengah; nja diri maneh sarta djeung saeusi- 27 imah maneh. 'Ari ahli Lewi, anoe dina lawang maneh, [c] poma koe maneh oelah ditinggalkeun; karana eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maraneh. *a* p. 12 : 17, 18. *b* p. 12 : 21. *c* p. 12 : 19; 16 : 11, 14.

28 Oenggal-oenggal [a] toetoep tiloe taoen maneh koedoe ngaloewarkeun sakabeh pĕrpoeloehan beubeunangan maneh dina taoen harita, sok teundeun dina la- 29 wang maneh. 'Ana datang ahli Lewi, pedah eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maneh, kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta randa, noe dina lawang maneh, sina pada dadaharan datang ka sareubeuheun; soepaja maneh dibĕrkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina sagala pagawean leungeun maneh, anoe koe maneh dilampahkeun. *a* p. 26 : 12.

PASAL 15.

Oenggal-oenggal [a] toetoep toedjoeh taoen maneh koedoe njijeun kalĕpa- 2 san. 'Nja kijeu pĕrkara kalĕpasan teh: saha-saha noe boga pihoetangkeun, koedoe ngalĕpaskeun pihoetangkeunana ka

batoer; teu meunang nagih ka batoerna djeung ka doeloerna; karana geus dioewarkeun kalĕpasan koe karana Pa-
3 ngeran. 'Ari ka bangsa sedjen maneh meunang nagih; dĕmi anoe maneh di doeloer maneh mah koedoe dilĕpaskeun
4 koe maneh. 'Halta di maneh moal aja noe miskin; (karana Pangeran tangtoe ngabĕrkahan ka maneh dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dimilikkeun ka maneh, soepaja kawaris)
5 'kitoe soteh lamoen maneh tĕmĕn nja noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, diĕstoekeun, datang ka ngalampahkeun eta sakoer timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa
6 ajeuna. 'Karana Pangeran, Allah maneh, tangtoe ngabĕrkahan ka maneh, sakoemaha pangandikana ka maneh teja; [b] seug maneh ngindjeum-ngindjeumkeun ka bangsa loba, dĕmi diri maneh mah moal ngindjeum; djeung deui maneh teh bakal marentah ka bangsa loba, dĕmi ka diri maneh mah moal aja noe marentah. *a* 2 Moesa 23 : 11. *b* p. 28 : 12.

7 Lamoen [a] di maneh aja noe miskin, salah-sahidji doeloer maneh, dina salah-sahidji lawang maneh, dina tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, [b] eta maneh poma oelah ngaheuraskeun hate, sarta leungeun maneh oelah ngeupeul ka doe-
8 loer maneh noe miskin teh; [b] 'bĕnĕrna mah leungeun maneh koedoe masing moeka ka dinja, [c] sarta misti pisan ngindjeumkeun ka dinja sakadar kakoe-
9 ranganana, sakaboetoehna. 'Eta maneh sing ijatna, dina hate maneh poma oelah aja omong bangkawarah, kijeu: Geus deukeut ka taoen noe katoedjoeh, taoen kalĕpasan teja; seug maneh ngadĕlekan ka doeloer maneh noe miskin teh, sarta teu mere ka dinja; toeloej eta teh sasambat ka Pangeran tina hal maneh, geus tangtoe matak dosa ka
10 maneh. 'Misti pisan koe maneh dibere, sarta hate maneh oelah goreng samangsa maneh mere ka dinja; karana tina sabab pĕrkara kitoe Pangeran, Allah maneh, [d] tangtoe ngabĕrkahan ka maneh dina sagala pagawean maneh, djeung dina sagala tjatjabakan leungeun ma-
11 neh. 'Karana noe miskin [e] moal datang ka euweuh ti tĕngah tanah; noe matak kami marentah ka maneh kijeu teja: Leungeun maneh koedoe masing moeka ka doeloer maneh, ka noe kabalangsak djeung ka noe miskin di maneh, dina tanah maneh. *a* 3 Moesa 25 : 35. *b* 1 Joh. 3 : 17. *c* Mat. 5 : 42; Loek. 6 : 34, 35. *d* Sil. 28 : 27. *e* Mat. 26 : 11; Joh. 12 : 8.

12 Lamoen doeloer maneh, sasama oerang Ibrani, lalaki atawa awewe, [a] ngadjoewal diri ka maneh, koedoe ngawoela ka maneh gĕnĕp taoen lilana, ari dina taoen noe katoedjoeh koe maneh koedoe dileupaskeun, sina mĕrdika
13 ti maneh. 'Sarta samangsa koe maneh dileupaskeun, sina mĕrdika ti maneh, dileupaskeunana teh poma oelah lengoh;
14 'koedoe koe maneh dimomotan masing rebo ti ĕmbe-domba maneh, ti pangirikan maneh djeung ti pamĕrĕsan maneh; nja mere teh ka dinja sakadar bĕrkah maneh
15 ti Pangeran, Allah maneh. 'Ari maneh teh [b] koedoe masing ingĕt, jen maneh bareto koemawoela di tanah Mĕsir, sarta maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus dileupaskeun; kitoe noe matak kami ajeuna ka maneh marentah pĕrkara noe
16 tadi teja. 'Tatapi [c] lamoen eta teh ngomong ka maneh: Koering teh hanteu nijat ka loewar ti djoeragan; sabab njaäheun ka maneh djeung ka ahli ma-
17 neh, sabab bĕtaheun di maneh: 'pek maneh njokot paniir, seug tjeulina tiir kana panto; geus kitoe koedoe langgĕng ngawoelana ka maneh. Nadjan ka badega awewe ge maneh koedoe milam-
18 pah kitoe. 'Koe maneh oelah dipake beurat, ngaleupaskeun eta sina mĕrdika ti maneh; karana ngawoelana ka maneh gĕnĕp taoen lilana teh sasat djalma boeboeroeh noe koelianana doewa tikĕl; ari kitoe mah maneh tangtoe dibĕrkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina saniskara noe koe maneh dipigawe.
a 2 Moesa 21 : 2; 3 Moesa 25 : 40. *b* p. 5 : 15. *c* 2 Moesa 21 : 5.

19 [a] Sakabeh tjikal, noe didjoeroekeun koe sapi maneh sarta koe ĕmbe-domba maneh, nja eta noe lalaki, koe maneh koedoe disoetjikeun baris ka Pangeran, Allah maneh; tjikal sapi maneh koe maneh teu meunang digawekeun, sarta tjikal domba maneh koe maneh teu
20 meunang digoentingan. 'Koe maneh [b] koedoe dihakan oenggal-oenggal taoen,

di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; nja diri maneh 21 sarta djeung saeusi-imah maneh. 'Tatapi [c] lamoen aja tjatjadna, ngempor atawa lolong, naon bae tjatjad anoe matak goreng, teu meunang dikoerban-22 keun ka Pangeran, Allah maneh; 'nja hakan koe maneh dina lawang maneh bae, [d] djalma noe nadjis, noe bĕrĕsih, sarejana; satjara mĕntjĕk djeung satja-23 ra oentjal. 'Ngan [e] ari gĕtihna mah poma oelah dihakan koe maneh, nja koedoe koe maneh dikoetjoerkeun ka boemi sapĕrti tjai. *a* 2 Moesa 13:2. *b* p. 14:23. *c* 3 Moesa 22:20. *d* p. 12:15, 22. *e* p. 12:23.

PASAL 16.

Masing ngestoekeun boelan Abib; [a] didinja maneh koedoe milampah paska baris ka Pangeran, Allah maneh; karana maneh dika-loewarkeun koe Pangeran, Allah maneh, ti Mĕsir teh, nja dina 2 boelan Abib, [b] ti peuting. 'Djeung koedoe meuntjit paska baris ka Pangeran, Allah maneh, ĕmbe-domba reudjeung sapi, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, kĕrsa ngalinggihkeun padjĕ-3 nĕnganana di dinja. 'Maneh dina mangsa paska teh oelah ngahakan beunang ngahaseuman; [c] toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, roti kabalangsakan; karana maneh ka loewar ti tanah Mĕsir teja [d] kalawan roesoeh; nja eta soepaja maneh ngingĕtkeun poëan maneh ka loewar ti tanah Mĕsir, 4 saoemoer-hiroep maneh. 'Harita di sawĕwĕngkĕran maneh oelah katendjo ragi, toedjoeh poë lilana; sarta laoek, beunang maneh meuntjit wantji boerit, dina poë noe mimiti, [e] oelah aja noe 5 dipeutingkeun tĕpi ka isoek. 'Hanteu meunang maneh meuntjit paska dina salah-sahidji lawang maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun 6 ka maneh; 'ĕnjana mah di ĕnggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kĕrsa ngalinggihkeun padjĕnĕnganana di dinja, nja di dinja maneh koedoe meuntjit paska teh, [f] wantji boerit, keur mĕnĕran soeroep panon-poë, ninggang waktoe maneh ka loewar ti 7 Mĕsir teja. 'Pek koe maneh koedoe dipasak, bari toeloej dihakan, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; ari isoekna maneh seg balik, 8 moelang sahimah-sahimah. 'Gĕnĕp poë lilana maneh koedoe ngahakan roti teu ragian; [g] ari dina poë noe katoedjoeh panoetoep pesta baris ka Pangeran, Allah maneh; didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean. *a* 3 Moesa 23:5. *b* 2 Moesa 12:30. *c* 2 Moesa 12:19. *d* 2 Moesa 12:11. *e* 2 Moesa 12:10. *f* 2 Moesa 12:6. *g* 3 Moesa 23:8.

9 Maneh [a] koedoe milang keur diri maneh toedjoeh minggoe; ti watĕs mitĕmbĕjan diboewat, nja ngamimitian mi-10 lang toedjoeh minggoe teh. 'Didinja maneh koedoe milampah pesta minggoe baris ka Pangeran, Allah maneh; [b] leungeun maneh koedoe njanggakeun pangabakti bawaning soeka, sakadar bĕrkah, noe dipaparinkeun ka maneh koe 11 Pangeran, Allah maneh. 'Sarta maneh [c] masing boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maneh; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, badega maneh lalaki djeung badega maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maneh; kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta randa, noe di tĕngah maneh, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kĕrsa ngalinggihkeun padjĕnĕ-12 nganana di dinja. 'Ari maneh teh koedoe masing ingĕt, [d] jen maneh bareto koemawoela di Mĕsir; mana koedoe ngestoekeun djeung ngalampahkeun pikoekoeh noe tadi teja. *a* 3 Moesa 23:15. *b* p. 26:2. *c* p. 12:12, 18. *d* p. 15:15.

13 Maneh [a] koedoe milampah pesta saoeng bĕbĕtek, toedjoeh poë lilana, samantas maneh ngoempoelkeun ti pangi-14 rikan djeung ti pamĕrĕsan maneh. 'Sarta maneh masing boengah dina pesta maneh; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, badega maneh lalaki, djeung badega maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi; kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta 15 randa, anoe dina lawang maneh. 'Toedjoeh poë lilana maneh koedoe pesta baris ka Pangeran, Allah maneh, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran; karana Pangeran, Allah maneh, tangtoe ngabĕrkahan ka maneh dina saniskara patjarian maneh djeung dina

sauiskara pagawean leungeun maneh; mana maneh masing toetoeg nja boengah. *a* 3 Moesa 23 : 34.

16 [a] Tiloe kali di djĕro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe andjeunna; nja eta dina pesta roti teu ragian, dina pesta minggoe, djeung dina pesta saoeng bĕbĕtek teja; tatapi maneh ngadeuheus teh ka pajoeneun Pangeran, oelah lengoh. 17 'Hidjihidji djalma leungeunna koedoe njanggakeun bakti, noeroetkeun bĕrkah Pangeran, Allah maneh, anoe dipaparinkeun ka maneh. *a* 2 Moesa 23 : 17.

18 Maneh koedoe ngadjadikeun hakim djeung pangoeroes [a] dina sakabeh lawang maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipaparinkeun ka maneh di sakaom-kaom maneh; sina pada ngahoekoeman ka djalma-djalma make hoekoem adil. 19 'Maneh oelah njerongkeun bĕbĕnĕran, [b] oelah pilih-kasih, sarta [c] oelah narima paroeroeba; karana paroeroeba sok ngalolongkeun panon djalma noe palintĕr, djeung sok mengkolkeun omongan djalma noe balĕnĕr. 20 'Kabĕnĕran, [d] nja kabĕnĕran anoe koe maneh koedoe diobrek, soepaja maneh hiroep sarta ngamilik tanah, noe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh. *a* 1 Moesa 34 : 20, 24. *b* 3 Moesa 19 : 15. *c* 2 Moesa 23 : 8. *d* 1 Tim. 6 : 11.

21 Maneh oelah njĕblok [a] Asera, kai naon bae, pĕlĕbah altar Pangeran, Allah maneh, anoe koe maneh bakal didjijeun. 22 'Sarta maneh oelah ngadĕgkeun [b] tihang brahala, da dianggo kageuleuh koe Pangeran, Allah maneh. *a* p. 7 : 5. *b* 3 Moesa 26 : 1.

PASAL 17.

Maneh ka Pangeran, Allah maneh, [a] oelah ngoerbankeun sapi atawa domba noe aja tjatjadna, naon bae pĕrkara noe matak goreng; karana noe kitoe teh kagiroek Pangeran, Allah maneh. *a* 3 Moesa 22 : 20.

2 Lamoen di tĕngah maneh, dina salah-sahidji lawang maneh, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh, [a] kapanggih djalma lalaki atawa awewe, migawe goreng di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, ngarĕmpak pĕrdjangdjianana; 3 'nja eta leumpang, ngabakti ka aällahan, sarta disarĕmbah, [b] atawa ka panon-poë, atawa ka boelan, atawa kana naon bae [c] balad langit, anoe lain diparentahkeun koe kami; 4 'geus kitoe aja noe bebedja ka maneh, sarta koe maneh kadenge: [d] toeloej koe maneh koedoe didongdon sing gĕmĕt pisan; ana seug kapanggih saĕnjana, poegoeh pĕrkarana, aja noe ngalampahkeun kagiroekan kitoe di Israil: 5 'tidinja eta lalaki atawa eta awewe, noe migawe pĕrkara kitoe gorengna teh, [e] koe maneh koedoe dika-loewarkeun ka lawang maneh, nja eta si lalaki atawa si awewe teja; pek koe maneh bĕntoeran koe batoe, sing datang ka paehna. 6 'Anoe mandjing dipaehan, nja eta dipaehanana [f] tina omongan saksi doewa atawa saksi tiloe; teu meunang dipaehan tina omongan saksi hidji. 7 'Leungeun saksi [g] noe koedoe pangheulana pek ka dinja maehan; toeloej leungeun djalma noe loba, ti pandeuri. Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maneh.
a p. 13 : 6. *b* p. 4 : 19. *c* 2 Radj. 21 : 3, 5. *d* p. 13 : 14. *e* p. 13 : 9, 10. *f* 4 Moesa 35 : 30; p. 19 : 15. *g* p. 13 : 9.

8 Lamoen aja pĕrkara hese, maneh hanteu bisa moetoes, [a] pĕrkara ka loewar gĕtih, pĕrkara padoe, atawa pĕrkara mahala, oeroesan noe matak parĕboet dina lawang maneh, toeloej maneh koedoe dangdan, indit ka ĕnggon noe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; 9 'seug koedoe ngadatangan ka panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, sarta ka hakim, anoe djĕnĕng dina mangsa harita; geus kitoe koe maneh tanjakeun, tangtoe ka maneh nganjahokeun kasaoeran hoekoem. 10 'Djeung maneh koedoe milampah noeroetkeun kasaoeran, noe koe eta dinjahokeun ka maneh ti ĕnggon noe koe Pangeran bakal dipilih; sarta koe maneh estoekeun, koedoe milampah sakoemaha noe koe eta diwoeroekkeun ka maneh. 11 'Eta maneh koedoe milampah noeroetkeun kasaoeran toret, noe koe eta diwoeroekkeun ka maneh, sarta noeroetkeun hoekoem, noe koe eta ditjatoerkeun ka maneh; [b] poma maneh oelah njingkir tina kasaoeran, anoe koe eta dinjahokeun ka maneh, ka kentja atawa ka katoehoe. 12 'Saha-saha djalma

noe bĕdĕgong lampahna, hanteu noeroet ka panghoeloe anoe ngadĕg, poerah ngabakti di dinja ka Pangeran, Allah maneh, atawa ka hakim, nja eta djalma koedoe dipaehan. [c] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti Israil. 13 'Masing goernita [d] ka sabangsa kabeh, soepaja pada sarijeuneun, sarta oelah aja deui noe bĕdĕgong. *a* 2 Bab. 19 : 10. *b* p. 5 : 32. *c* p. 13 : 5. *d* p. 13 : 11.

14 Lamoen maneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, diparinkeun ka maneh, sarta koe maneh geus dimilik reudjeung diĕnggonan, toeloej maneh ngomong: [a] Aing hajang njijeun radja, sina njangking ka aing, tjara sakabeh bangsa noe di sakoeriling aing: 15 'seug noe koe maneh didjijeun radja, njangking ka maneh teh, [b] koedoe noe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; ti tĕngah doeloer maneh nja pinjijeuneun radja, njangking ka maneh; hanteu meunang maneh ngangkat djalma bangsa sedjen, njangking ka maneh, anoe lain doeloer maneh. 16 'Tatapi eta teh teu meunang ngalobakeun koeda, djeung teu meunang ngabalikkeun rahajat ka Mĕsir, mambrih ngalobakeun koeda; da Pangeran geus nimbalan ka maraneh, jen: Maraneh oelah pisan-pisan arek balik kana djalan tadi. 17 'Djeung deui eta teh teu meunang ngalobakeun pamadjikan, soepaja hatena oelah datang ka njingkir; sarta teu meunang ngalobakeun ĕmas-perak katjida teuing. 18 'Dĕmi geus kitoe, dimana eta teh tjalik dina korsi karadjaänana, seug koedoe noeroen ijeu Toret pikeun pribadina, dina kĕrtas, ti noe di hareupeun panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi. 19 'Ari eta teh koedoe aja di radja, sarta diadji saoemoer-hiroep, soepaja diadjar sijeun koe Pangeran Allahna, ngestoekeun saoengĕlna ijeu papakon sarta ijeu pikoekoeh, datang ka dilampahkeunana. 20 'Sangkan hatena oelah loehoer ti doeloer-doeloerna, sarta oelah datang ka njingkir tina timbalan, [c] ka kentja atawa ka katoehoe, soepaja dipandjangkeun nja djoemĕnĕng dina karadjaänana, nja pribadina sarta djeung poetra-poetrana, di tĕngah Israil. *a* 1 Sam. 8 : 5. *b* 1 Sam. 10 : 24. *c* p. 5 : 32.

PASAL 18.

Panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, sakaom Lewi, [a] oelah boga doeoeman atawa milik reudjeung Israil; koerban seuneu baris ka Pangeran sarta djeung kagoenganana, nja eta pihakaneunana. 2 'Mana eta teh oelah boga milik di tĕngah doeloer-doeloerna; [b] nja Pangeran noe djadi milikna, sakoemaha pangandikana ka dinja teja. 3 'Sarta nja ijeu pibabakoeëun panghoeloe-panghoeloe ti djalma-djalma, ti sakoer noe njanggakeun koerban, boh sapi, boh domba; nja eta ka panghoeloe koedoe mere tĕtĕpakna sabeulah, tjatjapekna doewanana, sarta djeung babatna. 4 'Loeloegoe gandoem, loeloegoe anggoer sarta loeloegoe minjak maneh, kitoe deui loeloegoe boeloe domba maneh, [c] koe maneh koedoe dibere ka panghoeloe. 5 'Karana nja eta noe dipilih koe Pangeran, Allah maneh, ti sakabeh kaom maneh, sina ngadĕg babakti, mawa padjĕnĕngan Pangeran; nja eta pribadina djeung poetrana lalaki, sapapandjangna. *a* p. 10 : 9. *b* 4 Moesa 18 : 20. *c* 4 Moesa 18 : 12, 13.

6 Sarta lamoen aja ahli Lewi [a] leumpang ti salah-sahidji lawang maneh, ti sabangsa Israil, ĕnggonna njemah, seg datang ka ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, noeroetkeun sakahajang hatena, 7 'toeloej babakti, mawa padjĕnĕngan Pangeran Allahna, tjara doeloerdoeloerna noe loba, sasama ahli Lewi, [b] anoe ngaradĕg di dinja di pajoeneun Pangeran: 8 'doeoeman pirĕdjĕkieunana koedoe walatra; kadjaba ti ladang poesaka karoehoen. *a* 4 Moesa 35 : 2. *b* p. 10 : 8.

9 Lamoen maneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, diparinkeun ka maneh, poma maneh oelah diadjar milampah [a] sapĕrti kagiroekan bangsa-bangsa noe di dinja. 10 'Oelah kapanggih di maneh anoe njorangkeun anakna lalaki atawa anakna awewe kana seuneu, [b] anoe milampah noedjoem, anoe metangankeun, anoe tĕnoeng, atawa noe sihir; 11 'kitoe deui noe milampah noembal, anoe nanja ka lĕlĕmboetan, [c] anoe ngoesoemah, atawa noe ngoemahaän ka noe geus maot. 12 'Karana saha-saha noe milampah anoe kitoe pĕtana, kagiroek Pangeran; sarta tina sabab kagiroekan kitoe noe matak

eta teh koe Pangeran, Allah maneh, disingkahkeun ti hareupeun maneh. [13] 'Maneh sing satĕmĕnna anoet ka Pangeran, Allah maneh. [14] 'Karana eta bangsa-bangsa, noe koe maneh bakal dibeunangkeun teja, pada ngagoegoe ka toekang metangankeun djeung ka toekang noedjoem; dĕmi maneh teh hanteu diidinan koe Pangeran, Allah maeh, milampah kitoe. [15] 'Pangeran, Allah maneh, [d] mĕngke ngajakeun pikeun maneh hidji nabi ti tĕngah maneh, ti doeloer-doeloer maneh, nja tjara kami; [e] eta koe maraneh koedoe digoegoe. [16] 'Tĕroes sakoemaha noe koe maneh disoehoenkeun ti Pangeran, Allah maneh, di Horeb, keur poĕan koempoel; pioendjoek maneh kijeu teja: [f] Kahajang koering, oelah toeloej koering ngoeping gĕntra Pangeran, Allah koering, sarĕng nendjo seuneu noe sakitoe gĕdena, soepaja koering oelah paeh. [17] 'Ari timbalan Pangeran ka kami: [g] 'Hade eta omonganana noe bijeu. [18] 'Kami mĕngke ngajakeun hidji nabi pikeun maranehanana ti tĕngah doeloer-doeloerna, nja tjara maneh, sarta kami bakal maparin pangandika kami dina biwirna; [h] seug eta bakal njatoerkeun ka maranehanana saniskara, noe koe kami ditimbalkeun ka dinja. [19] 'Geus kitoe, saha-saha djalma, noe teu ngagoegoe ka pangandika kami, anoe koe eta ditjatoerkeun mawa djĕnĕngan kami, tangtoe kami moendoet katĕrangan ti noe kitoe. [20] 'Tatapi saha-saha nabi, [i] anoe koemalantjang njatoerkeun omongan mawa djĕnĕngan kami, anoe lain dipiwarang koe kami diomongkeun, atawa noe mitjatoer mawa ngaran aällahan, [j] nja eta nabi anoe kitoe koedoe dipaehan. [21] 'Sarta lamoen maneh ngomong sadjĕro hate: Koemaha aing pitĕrangeun omongan, anoe lain diandikakeun koe Pangeran? [22] 'Satijap-tijap aja nabi, mitjatoer mawa djĕnĕngan Pangeran, seug eta omonganana hanteu djadi sarta hanteu tinĕkanan, noe kitoe teh omongan anoe lain diandikakeun koe Pangeran; ditjatoerkeunana koe eta nabi bawaning koemalantjang; maneh oelah sijeun-sijeun koe nabi anoe kitoe.

a p. 12 : 30, 31. *b* 3 Moesa 19 : 26; 20 : 27. *c* 3 Moesa 19 : 31. *d* Joh. 1 : 21, 46; Lal. 3 : 22; 7 : 37. *e* Mat. 17 : 5. *f* 2 Moesa 20 : 19. *g* p. 5 : 28. *h* Joh. 12 : 49. *i* Jĕr. 14 : 15. *j* p. 13 : 5.

PASAL 19.

Lamoen Pangeran, Allah maneh, ĕnggeus ngabasmi eta sagala bangsa, noe tanahna koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh; dimana koe maneh geus dibareunangkeun, sarta maneh ngĕnggonan nagara djeung imah [2] oeroet eta: 'toeloej maneh koedoe ngabakoekeun [a] tiloe nagara keur maneh, di djĕro tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka [3] maneh baris dimilik. 'Koedoe njadijakeun pidjalaneun maneh; sarta bilangan tanah maneh, noe koe Pangeran, Allah maneh, dimilikkeun ka maneh, koe maneh koedoe dibagi tiloe, soepaja sakoer noe maehan djalma sina kaboer ka di- [4] nja. 'Sarta kijeu pĕrkara djalma noe maehan, anoe pikaboereun ka dinja, sangkan hiroep teh: saha-saha noe maehan batoer teu kalawan njaho, sarta teu geuleuheun ka dinja ti kamari-mang- [5] koekna. 'Saoepama aja noe aboes ka leuweung kadoewa batoer, sĕdja noewar kai, seug ngoelangkeun leungeunna njĕkĕl balijoeng, arek pek ngadek kai, bijĕr beusina mĕlĕsat tina pĕrdahna, keuna ka batoerna, sarta toeloej paeh, nja eta sina kaboer ka salah-sahidji [6] eta nagara, sangkan hiroep; 'soepaja noe maehan teh, ana dioedag-oedag koe noe pimalĕseun gĕtih, pedah panas atina, oelah koengsi kasoesoel, sabab djaoeh djalanna, pek ditjokot patina; padahal eta teh teu mandjing dihoekoem paeh, karana teu geuleuheun ka dinja [7] ti kamari-mangkoekna. 'Kitoe noe matak kami marentah ka maneh kijeu teja: Koedoe ngabakoekeun tiloe naga- [8] ra keur maneh. 'Sarta dimana Pangeran, Allah maneh, [b] ngalĕgakeun watĕs maneh, sakoemaha soempahna ka karoehoen maneh, sarta maneh dipaparin salĕgana tanah, anoe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, [9] bakal dipaparinkeun teja; 'lamoen maneh ngestoekeun ijeu satimbalan kabeh, ngalampahkeun anoe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, nja njaäh ka Pangeran, Allah maneh, sarta ngalakonan djalan-djalanna saoemoer-oemoer: toeloej eta tiloe nagara koe maneh koedoe ditambahan tiloe deui keur

10 maneh; 'sangkan oelah koengsi dikoetjoerkeun gĕtih noe teu salah di djĕro tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, anoe matak maneh katoempangan hoetang gĕtih. [a] 2 Moesa 21:13; 4 Moesa 35:14; Jos. 20:7. [b] p. 12:20.

11 Sabalikna, [a] lamoen aja djalma noe geuleuh ka batoer, sarta ngarah ka dinja, djeung ngamoesoeh ka dinja, pek ditjokot patina, hos paeh, seug kaboer 12 ka salah-sahidji nagara eta teja: 'geus kitoe kokolot nagarana koedoe nitahan, njokot eta teh ti dinja, bari toeloej diselehkeun ka leungeun noe pi-13 malĕseun gĕtih, sina dipaehan. 'Panon maneh [b] oelah hawatir ka dinja, sarta maneh ti Israil koedoe ngaleungitkeun gĕtih noe teu salah, soepaja maneh djamoega. [a] 4 Moesa 35:20. [b] p. 13:8.

14 Maneh [a] oelah ngowahan watĕs batoer, noe didjijeun watĕs koe djalma baheula dina milik maneh, anoe kamilik koe maneh dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh pikeun waris. [a] p. 27:17.

15 [a] Saksi hidji teu tjoekoep ngadoedoeh ka djalma, hal kasalahan naonnaon atawa hal dosa naon-naon, dina sakabeh dosa, noe koe eta dipigawe; [b] tina omongan saksi doewa atawa tina omongan saksi tiloe sagala pĕrkara dja-16 di poegoehna. 'Lamoen aja hidji saksi kanijaja, dek ngamoesoeh ka hidji djal-17 ma, noeding moengkir: 'toeloej eta doewa djalma anoe padoe koedoe pada marĕk ka pajoeneun Pangeran, [c] nja ka hareupeun panghoeloe-panghoeloe djeung hakim-hakim, anoe djarĕnĕng 18 dina mangsa harita. 'Geus kitoe koe eta hakim-hakim koedoe didongdon sing gĕmĕt pisan; ana seug kapanggih saksi teja saksi palsoe, estoe palsoe panoe-19 dingna ka doeloerna, 'toeloej koe maraneh koedoe dipigawe sakoemaha pakarĕpanana migawe ka doeloerna teja. [d] Djadi koe maneh eta noe goreng teh 20 singkirkeun ti tĕngah maneh. 'Masing goernita [e] ka sakoer anoe kari, soepaja pada sarijeuneun, sarta oelah aja deui noe migawe pĕrkara goreng tjara ki-21 toe di tĕngah maneh. 'Sarta panon maneh oelah hawatir: [f] njawa bajar njawa, panon bajar panon, hoentoe bajar hoentoe, leungeun bajar leungeun, soekoe bajar soekoe. [a] p. 17:6. [b] Mat. 18:16; Joh. 8:17; Ibr. 10:28. [c] p. 17:9. [d] p. 13:5. [e] p. 17:13. [f] 2 Moesa 21:23.

PASAL 20.

Lamoen maneh boedal pĕrang, ngaroeroeg ka moesoeh maneh, [a] seug maneh nendjo koeda djeung kareta, bala loba ti batan maneh, poma maneh oelah sijeun koe eta; karana maneh disarĕngan koe Pangeran, Allah maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mĕsir. [a] Djab. 20:8.

2 Dĕmi geus kitoe, samangsa maraneh geus deukeut kana pĕrang, [a] sor panghoeloe koedoe njampeurkeun, bari toe-3 loej misaoer ka bala, 'kijeu pisaoereunana ka darinja: Eh Israil! geura dengekeun: maraneh ajeuna geus deukeut kana pĕrang, ngaroeroeg ka moesoeh maraneh; poma maraneh oelah leutik hate, oelah sarijeun, oelah miris sarta 4 oelah risi tina sabab moesoeh; 'karana Pangeran, Allah maraneh, njarĕngan angkat djeung maraneh, [b] kĕrsa mangmĕrangkeun maraneh ka moesoeh maraneh, kĕrsa njalamĕtkeun ka maraneh. 5 'Geus kitoe [c] pangoeroes koedoe pada misaoer ka bala, kijeu pisaoereunana: Saha djalma, noe njijeun imah anjar, sarta tatjan dieusian? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina pĕrang, seug dieusian koe djalma 6 sedjen. 'Djeung saha djalma noe njijeun kĕbon anggoer, [d] sarta tatjan kapoeloek boewahna? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina pĕrang, seug boewahna kapoeloek 7 koe djalma sedjen. 'Sarta saha djalma, [e] noe keur babakalan djeung sahidji awewe, sarta tatjan dikawin? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina pĕrang, seug dikawin koe 8 djalma sedjen. 'Tidinja pangoeroes teh koedoe malisaoer deui ka bala, kijeu pisaoereunana: [f] Saha djalma noe sijeun sarta leutik hate? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi hate doeloer-doeloerna datang ka gimir, sa-9 pĕrti hate manehanana. 'Dĕmi geus kitoe, satoetoep pangoeroes misaoer ka bala teh, seug koedoe pada ngadjĕnĕng-

keun pikapalaeun balad, baris ngaloeloegoean djalma-djalma. *a* 4 Moesa 10 : 8, 9; 31 : 6. *b* p. 3 : 22. *c* p. 16 : 18. *d* 3 Moesa 19 : 23—25. *e* p. 24 : 5. *f* Hak. 7 : 3.

10 Lamoen maneh njampeurkeun ka hidji nagara, sĕdja mĕrangan ka dinja, seug koe maneh koedoe diĕmbaran heula 11 pirahajoeëun. 'Geus kitoe, oepama ngadjawabna ka maneh menta rahajoe, sarta maneh dibere lawang, toeloej sakabeh djalma, noe pikapanggiheun di djĕro eta nagara, koedoe ka loewar oepĕti ka maneh sarta ngawoela ka ma- 12 neh. 'Sabalikna, oepama teu rek njijeun karahajoean mah djeung maneh, anggoer mĕrangan ka maneh, toeloej koe 13 maneh eta nagara kĕpoeng. 'Ana seug koe Pangeran, Allah maneh, diselehkeun ka leungeun maneh, [a] pek sakabeh lalakina koe maneh koedoe disa- 14 bĕtan koe seuseukeut pĕdang; 'tatapi ari awewe, djeung baroedak, djeung sasatoan, sarta naon bae anoe aja di djĕro eta nagara, sakabeh djaraheunana, koe maneh rajah adjang maneh; sarta hakan koe maneh eta djarahan ti moesoeh maneh, anoe koe Pangeran, Allah 15 maneh, diselehkeun ka maneh. 'Kitoe pilampaheun maneh ka sakabeh nagara, noe djaraoeh katjida ti maneh, anoe teu kaäsoep nagara bangsa-bangsa di 16 dijeu. 'Ari moenggoeh nagara bangsa-bangsa ijeu mah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik: [b] sakoer noe aja ambĕkan 17 koe maneh oelah dihiroepan; 'satĕgĕsna koe maneh koedoe diharamkeun ditoempĕs; nja eta oerang Het, oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes; [c] sakoemaha maneh ditimbalan koe Pangeran, 18 Allah maneh teja; 'soepaja eta teh oelah magahan ka maraneh milampah sakoemaha kagiroekan maranehanana, noe koe maranehanana dipigawe ka aällahanana; matak maraneh dosa ka Pangeran, Allah maraneh. *a* 4 Moesa 31 : 7, 17. *b* Jos. 10 : 40; 11 : 11, 14. *c* p. 7 : 1, 2.

19 Lamoen maneh ngĕpoeng ka hidji nagara lila katjida, pek dipĕrangan, karĕp maneh dek dilindih, poma maneh oelah ngaroeksakkeun tatangkalanana, dipangoelangkeun balijoeng; karana nja eta baris pihakaneun maneh, mana koe maneh oelah ditoewar. Karana tatangkalan kĕbon naha karah manoesa, wĕt koedoe asoep dikĕpoeng tina sabab 20 maneh? 'Ngan ari tatangkalan, anoe koe maneh kanjahoan jen lain tangkal baris hakaneun mah, nja eta koe maneh meunang diroeksakkeun sarta ditoewar; djeung koedoe njijeun benteng, ngalingkoeng eta nagara noe mĕrangan ka maneh, sing datang ka kalindihna.

PASAL 21.

Lamoen dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh baris dimilik, kapanggih noe kasabĕt, keur ngalondjor di tĕgal, sarta teu ka- 2 njahoan noe maehan inja: 'seug kokolot maneh djeung hakim maneh koedoe ka laloewar, bari toeloej ngoekoer ka nagara-nagara, anoe sakoeriling noe kasabĕt 3 teja. 'Mana nagara noe pangdeukeutna ka noe kasabĕt teh, kokolot nagara eta koedoe njokot hidji anak sapi, anoe tatjan digawekeun, tatjan narik make pa- 4 sangan. 'Tidinja eta anak sapi koe kokolot nagara teh koedoe dibawa toeroen ka hidji waloengan noe majĕng, anoe tara disamboet sarta tara disĕbaran; [a] pek anak sapi teh koe kokolot koedoe ditĕkoek di dinja dina waloe- 5 ngan. 'Geus kitoe panghoeloe-panghoeloe, anak-poetoe Lewi, koedoe njalampeurkeun; karana nja eta noe dipilih koe Pangeran, Allah maneh, [b] dikĕrsakeun ngabakti ka andjeunna, djeung dikĕrsakeun ngabĕrkahan mawa padjĕnĕngan Pangeran; [c] sarta tina omongan eta, sakabeh hal padoe djeung sakabeh hal 6 mahala pipoetoeseun. 'Toeloej sakabeh kokolot eta nagara, noe pangdeukeutna ka noe kasabĕt teja, koedoe pada ngoembah [d] leungeunna di loehoereun eta anak sapi, noe ditĕkoek dina waloengan teja, 7 'sarta njalaoer, kijeu pisaoereunana: Lain leungeun kaoela noe ngoetjoerkeun eta gĕtih, sarta koe panon kaoela teu 8 katendjo. 'Noen Pangeran! moegi-moegi aja hampoera ka oemat andjeun Israil, anoe kenging andjeun ngaleupaskeun, sarĕng moegi oelah ka loewar gĕtih noe teu salah di tĕngah oemat andjeun Israil! Ana kitoe mah pĕrkara gĕtih teja 9 tangtoe dihampoera ka darinja. 'Djadi maneh teh [e] koedoe ngaleungitkeun

gĕtih noe teu salah ti tĕngah maneh; karana maneh koedoe migawe noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran. *a* 3 Moesa 14 : 5. *b* p. 10 : 8. *c* p. 17 : 8, 9. *d* Djab. 26 : 6; Mat. 27 : 24. *e* 4 Moesa 35 : 33.

10 Lamoen maneh boedal pĕrang, ngaroeroeg ka moesoeh maneh, seug eta teh koe Pangeran, Allah maneh, diselehkeun ka leungeun maneh, datang ka 11 djalmana koe maneh dibojong, 'geus kitoe maneh di lĕbah bojongan nendjo hidji awewe noe geulis roepana, toeloej mikarĕp ka dinja, dek dikawin didjijeun 12 pamadjikan: 'seg koe maneh koedoe diasoepkeun ka djĕro imah maneh, [a] sarta sina njoekoer sirahna djeung ngeu-13 reutan koekoena; 'djeung sina ngalaän papakean bojongan ti awakna, bari toeloej tjitjing di imah maneh, njeungtjeurikan indoeng-bapana, lilana saboelan; sanggeusna kitoe koe maneh pandjingan; ari maneh salakina, sarta eta djadi 14 pamadjikan maneh. 'Geus kitoe, oepama maneh datang teu soeka ka dinja, seg koe maneh bere leumpang ka mana bae pikarĕpeunana; teu pisan meunang didjoewal didoewitkeun, teu meunang didjijeun boedak, pedah koe maneh geus dirĕndahkeun. *a* Jĕr. 7 : 29; Mik. 1 : 16.

15 Lamoen aja hidji djalma, doewa pamadjikanana, noe hidji dipikanjaäh, ari noe hidji deui dipikageuleuh, sarta boga anak lalaki ti noe dipikanjaäh ongkoh, ti noe dipikageuleuh ongkoh; ari anak-16 na noe tjikal ti noe dipikageuleuh; 'geus kitoe, keur mangsa ngawariskeun babandaänana ka anak-anakna, [a] teu meunang anak pamadjikan noe dipikanjaäh didjijeun tjikal, dileuwihkeun ti anak pamadjikan noe dipikageuleuh, anoe es-17 toe tjikal teja. 'Ĕnjana mah anoe estoe tjikal, anak ti noe dipikageuleuh teja, koedoe diangkĕn koe manehanana, dibere doewa bagian ti sabobogaänana; karana nja eta [b] loeloegoe kabĕdasanana, eta noe hoekoem katjikalan teh. *a* 1 Bab. 5 : 1. *b* 1 Moesa 49 : 3.

18 Lamoen aja djalma boga anak lalaki basangkal nja mantangoel, hanteu noeroet ka parentah bapana sarta ka parentah indoengna, dipĕpĕrih, wĕt teu 19 noeroet bae ka darinja: 'toeloej koedoe ditjĕkĕl koe indoeng-bapana, dibawa ka loewar [a] ka kokolot-kokolot nagarana, 20 sarta ka lawang ĕnggonna. 'Tidinja koedoe mihatoer kijeu ka kokolot nagarana: Ijeu poen anak basangkal nja mantangoel, hanteu noeroet ka parentah koering; boedak latjoer sarĕng pama-21 bokan. 'Geus kitoe eta teh koe sakabeh djalma eusi nagarana koedoe dibaledogan koe batoe, datang ka paehna. [b] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maneh; masing goernita ka sakabeh oerang Israil, soepaja pada sarijeuneun. *a* p. 22 : 15; 25 : 7. *b* p. 13 : 11; 19 : 19, 20.

22 Sarta lamoen aja djalma [a] boga dosa mandjing dihoekoem paeh, pek dipaehan, bari toeloej koe maneh digantoeng 23 dina kai: 'nja eta majitna [b] oelah dipeutingkeun dina kai; misti pisan koe maneh dikoeboer dina poë harita keneh; [c] karana djalma noe digantoeng teh dikeunaän panjapa Allah; sarta maneh oelah nganadjiskeun tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik. *a* Roem 6 : 23. *b* Joh. 19 : 31. *c* Gal. 3 : 13.

PASAL 22.

Ari maneh nendjo [a] sapi doeloer maneh atawa dombana keur ngalantrah, poma maneh oelah ngalijeus ka noe kitoe; geuwat koe maneh poelangkeun 2 ka doeloer maneh. 'Sarta oepama doeloer maneh hanteu deukeut ka maneh, atawa maneh teu wawoeh, koedoe koe maneh diaboeskeun ka djĕro imah maneh, sina aja di maneh tĕpi ka ditejang koe doeloer; seug poelangkeun ka dinja. 3 'Pon kitoe keneh maneh nja koedoe milampah ka kaldena, djeung kitoe keneh maneh nja koedoe milampah ka papakeanana; sarta kitoe keneh maneh nja koedoe milampah [b] kana naon bae leuleungiteun doeloer maneh, ari aja noe leungit bogana sarta kapanggih koe maneh; teu meunang maneh ngalijeus. 4 'Ari maneh nendjo [c] kalde doeloer maneh, atawa sapina, laboeh di djalan, poma maneh oelah ngalijeus ka noe kitoe; misti pisan maneh ngabantoe ka doeloer ngahoedangkeun inja. *a* 2 Moesa 23 : 4. *b* 3 Moesa 6 : 3. *c* 2 Moesa 23 : 5.

5 Awewe oelah make parabot lalaki, kitoe deui lalaki oelah make papakean awewe; karana saha-saha noe migawe kitoe, kagiroek Pangeran, Allah maneh.

6 Lamoen maneh parĕng di djalan manggih sajang manoek, dina kai naon bae, atawa dina taneuh, aja anakan atawa ĕndogan, sarta indoengna keur njileungleuman anakna atawa ĕndogna, [a] oelah ditjokot indoengna sarta djeung 7 anakna. 'Indoengna koe maneh misti pisan dihibĕrkeun, dĕmi anakna mah tjokot keur maneh; soepaja maneh djamoega, sarta maneh dipandjangkeun nja oemoer. *a* 3 Moesa 22:28.

8 Lamoen maneh njijeun imah anjar, nja eta hateupna koe maneh koedoe dilonengan, sangkan maneh ka imah maneh oelah ngadatangkeun hoetang gĕtih, lamoen aja noe ragrag ti loehoerna.

9 Kĕbon anggoer maneh [a] oelah dipĕlakan doewa roepa, soepaja oelah dipoepoel kadjĕmbaran pĕpĕlakan, anoe beunang maneh mĕlak, sarta djeung beubeunangan kĕbonna anggoer. *a* 3 Moesa 19:19.

10 Maneh [a] oelah ngawoeloekoe koe sapi djeung koe kalde dihidjikeun. *a* 2 Kor. 6:14.

11 Maneh [a] oelah make sipat tjatjampoeran, boeloe domba djeung boĕh dihidjikeun. *a* 3 Moesa 19:19.

12 Maneh [a] koedoe njijeun omjok dina opat toengtoeng haroedoem maneh, anoe koe maneh dipake noetoepan diri. *a* 4 Moesa 15:38.

13 Lamoen aja djalma boga pamadjikan, seug dipandjingan, geus kitoe geuleu-14 heun ka pamadjikan, 'sarta ditoeding kalakoean anoe matak dipiomong, nja njĕboetkeun hal eta noe ngadjadikeun ngaran goreng, omongna kijeu: Eta awewe koe kaoela dikawin, ana koe kaoela dideukeutan, wĕt teu kapanggih kapa-15 rawanananana: 'tidinja bapana eta landjang sarta djeung indoengna koedoe njokot kaparawanan eta landjang, dibawa ka loewar, ka kokolot-kokolot 16 nagara, kana lawang. 'Seug bapa landjang teh koedoe mihatoer ka kokolot-kokolot kijeu: Koering ngawinkeun ijeu poen anak ka ki anoe; dĕmi ajeuna 17 dipikageuleuh, 'salĕrĕsna ditoeding kalakoean anoe matak dipiomong, pokna: Koe kaoela teu kapanggih kaparawanan poetra sampejan; soemoehoen, ijeu kaparawanan poen anak. Sakalian koedoe ngamparkeun sampingna ka hareupeun 18 kokolot nagara. 'Geus kitoe kokolot nagara koedoe nangkĕp eta djalma, sarta 19 dipijasat; 'djeung koedoe didĕnda wang perak saratoes, seug dibikeun ka bapa eta landjang, sabab njĕboetkeun anoe ngadjadikeun ngaran goreng ka hidji landjang Israil. Sarta tĕtĕp pamadjikanana; [a] teu meunang ditalak satoetoep 20 oemoer. 'Sabalikna, oepama eta omongan sajakti, ĕnja teu kapanggih kapa-21 rawanan landjang teh: 'heug eta landjang koedoe dika-loewarkeun ka hareupeun lawang imah bapana, bari toeloej dibĕntoeran koe batoe koe djalma eusi nagarana, datang ka paehna; sabab migawe [b] noe teu patoet di Israil, djinah di imah bapana. [c] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maneh. *a* p. 24:1. *b* 1 Moesa 34:7. *c* p. 13:5.

22 Lamoen aja djalma kapanggih ngĕdĕng djeung awewe noe boga salaki, [a] nja eta koedoe dipaehan doewanana, tĕgĕs djalma noe ngĕdĕng djeung eta awewe, sarta djeung awewena. [b] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti Israil. *a* 3 Moesa 20:10. *b* p. 13:5.

23 Lamoen aja landjang, parawan, keur babakalan djeung hidji lalaki, toeloej kapanggih koe hidji djalma lalaki di djĕro nagara, seug ngĕdĕng djeung eta 24 landjang: 'nja eta doewanana koe maraneh koedoe dibawa ka loewar, ka lawang eta nagara, bari toeloej pada dibĕntoeran koe batoe, datang ka paraehna; landjang teja dipaehanana tina sabab teu sasambat di nagara; ari lalaki teja tina sabab ngahinakeun pipamadjikaneun batoer. [a] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah 25 maneh. 'Tatapi oepama di tĕgal aja djalma lalaki manggih hidji landjang noe keur babakalan, pek ditewak koe eta djalma, bari seug ngĕdĕng djeung eta landjang, geus kitoe lalaki, anoe ngĕdĕng djeung landjang teja, koedoe 26 dipaehan, eta woengkoel; 'ari landjangna mah oelah dikijeu-kijeu; landjang teh taja dosa hoekoem paeh; [b] karana sakoemaha aja djalma ngarontok ka batoer, maehan, nja kitoe eta pĕrkara. 27 'Wantoe-wantoe kapanggihna di tĕgal; ari landjang noe keur babakalan teja sasambat, tapi taja noe noeloeng ka dinja. *a* p. 13:5. *b* p. 19:11.

28 Lamoen aja hidji djalma lalaki, manggih hidji landjang, parawan, anoe hanteu babakalan, ditjĕkĕl, seug ngĕdĕng djeung 29 eta landjang, sarta kapanggih: 'geus kitoe djalma noe ngĕdĕng djeung landjang teh koedoe mere wang perak lima poeloeh ka bapa eta landjang, [a] sarta koedoe djadi pamadjikanana, pedah ngahinakeun ka dinja; teu meunang ditalak satoetoep oemoer. *a* 2 Moesa 22:16.

30 [a] Teu meunang djalma mirabi ka pamadjikan bapana, djeung teu meunang njingkabkeun samping bapana. *a* p. 27:20.

PASAL 23.

Saha-saha djalma [a] noe roeksak larangan atawa noe kabiri, teu meunang 2 asoep ka pakoempoelan Pangeran.'Sahasaha [b] djalma djadah teu meunang asoep ka pakoempoelan Pangeran; nadjan toeroenanana noe kasapoeloeh ge teu meunang asoep ka pakoempoelan Pangeran. *a* 3 Moesa 22:24; Jĕs. 56:3—5. *b* Ibr. 12:8.

3 Saha-saha [a] oerang Amon atawa oerang Moab, teu meunang asoep ka pakoempoelan Pangeran; nadjan toeroenanana noe kasapoeloeh ge teu meunang asoep ka pakoempoelan Pangeran sala-4 langgĕngna; 'tina sabab eta teh ka maraneh hanteu mapag, teu nganteuran roti djeung tjai, keur maraneh di djalan ka loewar ti Mĕsir; [b] sarta doemeh moeroehan tina hal maraneh eta Balhoem anak Beor, ti Pĕtor, tanah Meso-5 potami teja, sina njapa ka maneh.'Tatapi Pangeran, Allah maneh, teu kĕrsaeun ngamakboel ka Balhoem; satĕgĕsna panjapana koe Pangeran, Allah maneh, diganti koe bĕrkah, sabab Pangeran, 6 Allah maneh, miasih ka maneh. 'Eta maneh oelah nejangan pisalamĕteunana atawa pidjamoegaeunana, saoemoer maneh, salalanggĕngna. *a* Nĕh. 13:1. *b* 4 Moesa 22:5.

7 Oerang Edom koe maneh oelah dipikagiroek, [a] karana nja eta doeloer maneh; oerang Mĕsir koe maneh oelah dipikagiroek, karana maneh tadina nje-8 mah dina tanahna. 'Anak-anak noe didjoeroekeun ti dinja, nja eta toeroenanana noe katiloe, meunang asoep ka pakoempoelan Pangeran. *a* 1 Moesa 25:25, 26.

9 Lamoen maneh boedal wadya-balad, ngaroeroeg ka moesoeh maneh, sing ijatna maneh teh, koedoe njĕgah sakabeh 10 lampah goreng. 'Lamoen di maneh aja djalma noe teu bĕrĕsih, [a] kadatangan naon-naon ti peuting, eta koedoe bidjil ka loewareun pasanggrahan, sarta oelah 11 asoep deui ka djĕro pasanggrahan. 'Dĕmi geus kitoe, wantji rek boerit eta koedoe mandi koe tjai, sarta barang geus soeroep panon-poë meunang asoep deui ka 12 djĕro pasanggrahan. 'Djeung koedoe aja tĕmpat di maneh ti loewareun pasanggrahan, seug maneh bidjil ka dinja mi-13 tjeun. 'Sarta maneh koedoe mawa tjotjolek, djaba ti pakarang maneh; geus kitoe, samangsa maneh dijoek mitjeun, koedoe ngĕdoek koe eta tjotjolek, toeloej malik, ngarimboenan noe ka loewar ti 14 maneh. 'Karana Pangeran, Allah maneh, [b] ngidĕr di tĕngah pasanggrahan maneh, kĕrsa ngaleupaskeun ka maneh, djeung kĕrsa njelehkeun moesoeh maneh ka hareupeun maneh; kitoe noe matak pasanggrahan maneh koedoe soetji, oelah andjeunna di maneh datang ka ningali sipat nista, geus tangtoe moengkoer ka maneh. *a* 3 Moesa 15:16, 18. *b* 3 Moesa 26:12.

15 Boedak noe minggat ka maneh ti djoeraganana, koe maneh oelah dise-16 lehkeun ka djoeraganana. 'Sina matoeh di tĕngah maneh, di ĕnggon noe dipilih koe manehanana, dina salah-sahidji lawang maneh, di mana bae soekana; oelah dikanijaja koe maneh.

17 Lĕbah anak Israil awewe [a] oelah aja dajang; kitoe deui lĕbah anak Israil lalaki oelah aja [b] noe lampah ngadoe-18 boer. 'Oelah ngasoepkeun pamadjĕg dajang atawa [c] ladang andjing ka gĕdong Pangeran, Allah maneh, baris panadaran naon bae; karana doewanana ge kagiroek Pangeran, Allah maneh.

a 3 Moesa 19:29. *b* 1 Radj. 14:24. *c* 3 Moesa 18:22.

19 Maneh [a] oelah njokot boengah ti doeloer maneh, boengah doewit, boengah kahakanan, atawa boengah naon bae 20 sipatna noe dipake boengah. 'Ti djalma bangsa sedjen [b] maneh meunang njokot boengah, dĕmi ti doeloer mah oelah njokot boengah; soepaja maneh dibĕrkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina saniskara tjatjabakan leungeun maneh, dina tanah anoe koe maneh rek diasoepan, baris dimilik. *a* 2 Moesa 22:25; 3 Moesa 25:36; Nĕh. 5:7, 11. *b* p. 15:3.

21 [a] Lamoen maneh ka loewar nadar ka Pangeran, Allah maneh, oelah dimĕngkemĕngke naoerna; karana tangtoe pisan koe Pangeran, Allah maneh, dipoendoet ti maneh, sarta matak dosa ka maneh.
22 'Tatapi lamoen maneh tinggal nadar mah, hanteu matak dosa ka maneh.
23 'Anoe geus ka loewar ti biwir maneh, koe maneh koedoe ditĕtĕpkeun sarta dilampahkeun; sing sakoemaha nadar maneh tadi ka Pangeran, Allah maneh, pangabakti bawaning soeka, naon bae noe geus didjangdjikeun koe biwir maneh. *a* 4 Moesa 30 : 2, 3.

24 Lamoen maneh asoep ka kĕbon anggoer batoer, meunang maneh ngahakan boewahna, sakarĕp maneh, datang ka maneh seubeuh, tapi oelah ngaboeskeun
25 ka wadah maneh. 'Lamoen maneh asoep ka pĕpĕlakan tarigoe batoer, meunang maneh [a] mipit ranggeujan koe leungeun, tapi oelah maneh ngoelangkeun arit ka pĕpĕlakan batoer. *a* Mat. 12 : 1.

PASAL 24.

Lamoen aja hidji djalma boga pamadjikan dikawin, geus kitoe, oepama teu nimoe kasoekaän dina panonna, sabab manggih [a] sipat nista di pamadjikanana, seug koedoe dipangnoeliskeun [b] soerat panalak, diselehkeun ka leungeunna, bari toeloej didjoeroeng leumpang
2 ti imahna. 'Ari geus ka loewar ti imahna, eta meunang leumpang sarta lakian ka
3 noe sedjen. 'Ana salakina noe pandeuri geuleuheun ka dinja, djeung dipangnoeliskeun soerat panalak, sarta diselehkeun ka leungeunna, bari toeloej didjoeroeng leumpang ti imahna, atawa lamoen paeh salakina noe pandeuri, anoe boga
4 pamadjikan ka dinja: 'eta salakina noe ti heula, noe njĕrahkeun inja teja, teu meunang ngaroedjoe boga deui pamadjikan ka dinja, sanggeusna dinadjiskeun; karana lampah kitoe matak giroek ka pajoeneun Pangeran; sarta maneh oelah matak dosa kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik. *a* p. 23 : 14. *b* Mal. 2 : 14—16; Mat. 5 : 31, 32; 19 : 7, 8.

5 Lamoen aja hidji djalma anjar kawin, [a] eta montong boedal pĕrang, djeung oelah digawekeun naon-naon; nja koedoe mĕrdika pikeun imahna, sataoen lilana, sina ngaboeboengah ka pamadjikanana noe dikawin. *a* p. 20 : 7.

6 Panggilingan, nadjan batoena noe noempak oge, oelah ditjokot gade; karana sasat njawa noe ditjokot gade.

7 Lamoen aja djalma [a] kapanggih ngiwat doeloer, kaäsoep oerang Israil, didjijeun boedak, atawa didjoewal, eta noe ngiwat teh koedoe dipaehan. [b] Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maneh. *a* 2 Moesa 21 : 16. *b* p. 13 : 5.

8 Masing hade-hade di kasakit lepra; [a] koedoe sing tĕmĕn ngestoekeun djeung ngalampahkeun sakabeh noe diwoeroekkeun ka maraneh koe panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi; sakoemaha noe koe kami diparentahkeun ka eta teja, koedoe kitoe maraneh nja ngestoekeun,
9 djeung dilampahkeunana. 'Sing ingĕt ka noe koe Pangeran, Allah maneh, [b] didamĕl ka Mirjam, keur maraneh di djalan ka loewar ti Mĕsir teja. *a* 3 Moesa 13. *b* 4 Moesa 12 : 10.

10 Lamoen maneh ka batoer mere ngandjoek naon-naon, poma oelah asoep ka
11 imahna njokot gadena: 'koedoe ngadago di loewar; ari djalma noe koe maneh dibere ngandjoek, koedoe ngabidjilkeun
12 gadena ka maneh, ka loewar. 'Sarta oepama eta teh djalma balangsak, ma-
13 neh oelah heës djeung gadena. 'Misti pisan [a] gadena koe maneh dipoelangkeun ka dinja wantji soeroep panon-poë, sina heës make pakena; tangtoe ngabĕrkahan ka maneh, [b] sarta matak djadi kabĕnĕran ka maneh ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh. *a* 2 Moesa 22 : 26. *b* p. 6 : 25.

14 Maneh oelah ngaërol ka djalma boeboeroeh, noe balangsak nja miskin, boh doeloer maneh, boh semah maneh, anoe aja dina tanah maneh, dina lawang ma-
15 neh. 'Koedoe dibere koelianana [a] dina poëna, sarta oelah kasĕdĕk koe soeroepna panon-poë; karana balangsak eta teh, djeung pikirna ngarĕp-ngarĕp ka dinja; [b] oelah datang ka sasambat koe hal maneh ka Pangeran; tangtoe matak dosa ka maneh. *a* 3 Moesa 19 : 13. *b* Jak. 5 : 4.

16 [a] Bapa teu meunang dipaehan tina sabab anak, kitoe deui anak teu meunang dipaehan tina sabab bapa; djalma teh

dipaehanana koe tina dosana sorangan.
a 2 Radj. 14 : 6; Jěr. 31 : 30; Jěh. 18 : 19.

17 Maneh [a] oelah njerongkeun běběněran semah atawa pahatoe; sarta papakean randa koe maneh oelah ditjokot gade. 18 'Djeung maneh teh masing ingět, [b] jen maneh bareto koemawoela di Měsir, sarta maneh dileupaskeun ti dinja koe Pangeran, Allah maneh; kitoe noe matak kami marentah ka maneh milampah pěrkara noe tadi. *a* 2 Moesa 22 : 21, 22; p. 27 : 19. *b* p. 16 : 12.

19 [a] Lamoen maneh keur diboewat piboewateun maneh dina lahan maneh, seug aja sabeungkeutan kapohoan koe maneh dina lahan, poma oelah dibalikan ditjokot; nja eta keur semah, keur pahatoe sarta keur randa; soepaja maneh diběrkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina sakabeh pagawean leungeun maneh. 20 'Lamoen maneh keur ngadjoelan boewah djetoen maneh, poma oelah nitiknitik dahan noe geus di toekangeun maneh; nja eta keur semah, keur pahatoe sarta keur randa. 21 'Lamoen maneh keur ngala boewah anggoer maneh, [b] poma oelah moepoerian anoe geus di toekangeun maneh; nja eta keur semah, keur pahatoe sarta keur randa. 22 'Djeung maneh teh masing ingět, jen maneh bareto koemawoela di tanah Měsir; kitoe noe matak kami marentah ka maneh milampah pěrkara noe tadi.
a 3 Moesa 19 : 9. *b* 3 Moesa 19 : 10.

PASAL 25.

Lamoen aja djalma boga prakara djeung batoer, toeloej ngadareuheusan ka hoekoem, nja eta dihoekoemanana ari noe běněr koedoe diběněrkeun, noe salah 2 disalahkeun. 'Geus kitoe, oepama noe salah mandjing hoekoem dirangket, seug koe hakim koedoe disina nangkoeban, bari toeloej dititah dirangket di hareupeunana; dina rejana sing satimbang 3 kasalahanana. 'Dirangketna meunang něpi [a] ka opat poeloeh kali, oelah dileuwihan; bisina, ari dirangket leuwih ti sakitoe rejana mah, eta doeloer maneh datang ka djadi hina di hareupeun panon maneh. *a* 2 Kor. 11 : 24.

4 [a] Sapi keur ngirik gandoem oelah ditjalongtjongan. *a* 1 Kor. 9 : 9; 1 Tim. 5 : 18.

5 [a] Lamoen aja djalma pada doeloer, tjitjing reureudjeungan, toeloej paeh saoerang, sarta teu boga anak, pamadjikan djalma noe paeh teja teu meunang lakian ka noe di loewar, ka djalma sedjen; nja doeloer salakina noe koedoe mandjingan ka dinja, sarta dikawin, někanan ka 6 dinja kawadjiban doeloer salaki. 'Geus kitoe tjikalna, noe koe eta bakal didjoeroekeun, pingaděgeun dina oeroet ngaran doeloerna, těgěs noe paeh teja, soepaja ngaranna oelah datang ka leungit 7 ti Israil. 'Tatapi oepama eta djalma hanteu soeka ngawin pamadjikan doeloerna, seug pamadjikan doeloerna koedoe indit ka lawang nagara, ka kokolot-kokolot, bari toeloej mihatoer kijeu: [b] Doeloer salaki koering ěmboengeun ngaděgkeun ngaran baris doeloerna di Israil, teu daekeun někanan ka koering 8 kawadjiban doeloer salaki. 'Tidinja eta lalaki koedoe diala koe kokolot nagarana, bari seug disaoeran; ana keukeuheun, sarta ngomong kijeu: Koering 9 hanteu soeka mirabi ka dinja: 'toeloej pamadjikan doeloerna koedoe njampeurkeun ka eta lalaki di hareupeun kokolot-kokolot, [c] pek ngalaän sapatoe tina soekoe eta lalaki, bari njidoeh ka beungeutna; djeung koedoe ngomong, kijeu pokna: Saha-saha djalma teu daek ngaděgkeun imah doeloerna, koedoe dipi-10 gawe sapěrti lampah bijeu. 'Sarta ngaran eta teh koedoe disěboet kijeu di Israil: Ahli noe dilaän sapatoe.
a Mat. 22 : 24. *b* Roet 4 : 5. *c* Roet 4 : 7.

11 Lamoen aja djalma lalaki paseja batoer pada batoer, hol pamadjikan noe saoerang njampeurkeun, dek ngaleupaskeun salakina ti leungeun djalma noe měrgasa ka dinja, sor njodorkeun leungeunna, pek njěkěl larangan noe měr-12 gasa: 'nja eta awewe koe maneh koedoe dipotong leungeunna; [a] panon maneh oelah hawatir. *a* p. 19 : 13.

13 Maneh [a] dina kantong oelah boga batoe doewa, noe hidji gěde, noe hidji 14 deui leutik. 'Maneh dina imah oelah boga takěran doewa, noe hidji gěde, 15 noe hidji deui leutik. 'Koedoe boga batoe noe djědjěg, nja saběněrna; koedoe boga takěran noe djědjěg, nja saběněrna; soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah 16 maneh, dipaparinkeun ka maneh. 'Karana

saha-saha noe milampah kitoe, [b] saha-saha noe migawe noe teu bĕnĕr, kagiroek Pangeran, Allah maneh.

a 3 Moesa 19 : 35, 36. *b* Sil. 11 : 1.

17 Masing ingĕt [a] ka noe dipigawe ka maneh koe Amalek, keur maraneh di 18 djalan ka loewar ti Mĕsir; 'nja lampahna naradjang ka maneh di djalan teja, seg ngaboerak-barik di maneh sakoer noe ngadjĕbol, anoe ti pandeuri, keur kabĕnĕran maneh teh tjape nja lĕsoe; sarta teu sijeuneun koe Allah. 19 'Dĕmi geus kitoe, dimana maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maneh noe ti sakoeriling, dina tanah anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, pikeun waris, toeloej maneh koedoe ngaleungitkeun ingĕtan ka Amalek ti kolong langit; papatjoewan maneh dek poho! *a* 2 Moesa 17 : 8.

PASAL 26.

Djeung deui lamoen maneh geus asoep kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, sarta koe maneh geus dibeunang-2 keun djeung diĕnggonan: 'geus kitoe maneh koedoe njokot sawareh [a] loeloegoe saroepaning hasil taneuh, anoe koe maneh diakoetan ti tanah maneh, noe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh; koedoe diwadahan koe karandjang; bral maneh leumpang [b] ka ĕnggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kĕrsa ngalinggihkeun 3 padjĕnĕnganana di dinja. 'Toeloej maneh koedoe ngadeuheus ka panghoeloe, anoe djĕnĕng dina mangsa harita, sarta koedoe mihatoer kijeu: Koering ajeuna ngoeningakeun ka Pangeran, Allah andjeun, jen koering teh geus dongkap kana tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen koering sadaja, nganggo soempah, kĕrsana dipaparin-4 keun ka koering sadaja. 'Tidinja koe panghoeloe karandjang teh koedoe ditampa ti leungeun maneh, sarta diteundeun ka hareupeun altar Pangeran, 5 Allah maneh. 'Djeung maneh koedoe oendjoekan ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, kijeu nja pioendjoek: [c] Karoehoen koering oerang Sam noe aproek-aproekan; seug mijang ka Mĕsir, toeloej ngoembara di dinja, djalma saeutik; geus kitoe di dinja andjeunna djadi 6 bangsa gĕde, nja rosa, nja loba. 'Ari oerang Mĕsir migawe goreng ka koering sadaja, pada nganijaja ka koering, dongkap ka dimomotan pagawean bangga 7 pisan. 'Tidinja koering pada sasambat ka Pangeran, Allah karoehoen koering sadaja, [d] sarĕng Pangeran ngamakboel ka sowara koering, bari ningali kana kabalangsakan koering, kaewĕdan koe-8 ring sarawoeh kasĕsĕkan koering. 'Geus kitoe koering sadaja koe Pangeran dikaloewarkeun ti Mĕsir, [e] nganggo panangan kawasa, sarĕng nganggo asta noe njodor, kitoe deui nganggo panjingsijeunan bangĕt, sarĕng nganggo tandatanda sarawoeh moedjidjat-moedjidjat. 9 'Ladjĕng koering sadaja didongkapkeun ka ĕnggon ijeu, sarĕng dipaparin ijeu tanah; [f] jaktos tanah anoe labar-leber 10 tji-soesoe sarĕng madoe. 'Ari ajeuna, soemangga, koering njanggakeun ijeu loeloegoe hasil taneuh, anoe koe andjeun, Pangeran! dipasihkeun ka koering. Seg koe maneh koedoe diteundeun ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, bari toeloej soedjoed ka pajoeneun Pangeran, 11 Allah maneh. 'Sarta maneh teh [g] masing boengah tina sakabeh kahadean, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh djeung ka saeusi-imah maneh; nja diri maneh, djeung ahli Lewi, sarta djeung semah noe di tĕngah maneh.

a 2 Moesa 23 : 19. *b* p. 12 : 5. *c* 1 Moesa 12 : 1; 28 : 2. *d* 2 Moesa 2 : 23. *e* p. 7 : 19. *f* 2 Moesa 3 : 8. *g* p. 16 : 11, 14.

12 Lamoen maneh tjatjap mĕrpoeloehan sakabeh pĕrpoeloehan beubeunangan maneh [a] dina taoen noe katiloe, taoen pĕrpoeloehan teja, seug maneh koedoe sidĕkah ka ahli Lewi, ka semah, ka pahatoe djeung ka randa, sina dadaharan dina lawang maneh, datang ka sareubeuheun. 13 'Sarta maneh koedoe oendjoekan ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, kijeu: Koering ti imah parantos ngaloewarkeun barang soetji, malah koe koering parantos disidĕkahkeun ka ahli Lewi, ka semah, ka pahatoe sarĕng ka randa, [b] tĕroes satimbalan andjeun, noe koe andjeun ditimbalkeun ka koering teja; timbalan andjeun taja noe koe koering 14 dirĕmpak, sarĕng hanteu hilap. 'Taja

noe koe koering ditĕda eukeur koering kaprihatinan; taja noe koe koering dikaloewarkeun eukeur kanadjisan, sarĕng taja noe koe koering dibikeun pikeun anoe maot; koering teh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah koering, sarĕng ngalampahkeun tĕroes satimbalan 15 andjeun ka koering teja. 'Moegi-moegi ningali ti panglinggihan andjeun noe soetji, ti sawarga, sarĕng moegi ngabĕrkahan ka oemat andjeun Israil, sarawoeh kana tanah, noe koe andjeun dipasihkeun ka koering sadaja, sakoemaha noe koe andjeun didjangdjikeun ka karoehoen koering, nganggo soempah teja, nja tanah anoe labar-leber tjisoesoe sarĕng madoe. *a* p. 14 : 28. *b* p. 14 : 29.

16 Poë ijeu Pangeran, Allah maneh, miwarang maneh ngalampahkeun sagala pikoekoeh djeung sagala hoekoem anoe tadi teja; mana koe maneh koedoe diestoekeun djeung dilampahkeun [a] tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa 17 maneh. 'Maneh poë ijeu ka loewar djangdji ka Pangeran, eta andjeunna bakal Allah maneh, sarta maneh sĕdja ngalakonan djalan andjeunna, nja eta sĕdja ngestoekeun pikoekoehna, timbalanana djeung hoekoemna, tĕgĕs sĕdja noeroet 18 ka pangandikana. 'Kitoe deui Pangeran poë ijeu ka loewar djangdji ka maneh, eta maneh bakal oemat kagoengan andjeunna, [b] sakoemaha pangandikana ka maneh teja, sarta maneh koedoe nges- 19 toekeun sakabeh timbalanana; 'toer pikĕrsaeun andjeunna [c] maneh teh diloehoerkeun, poendjoel ti sakabeh bangsa beunang andjeunna ngadamĕl, matak ngadjadikeun poedji, djeung mashoer, sarta hormat; djeung soepaja maneh djadi oemat soetji baris ka Pangeran, Allah maneh, sakoemaha pangandikana teja. *a* p. 6 : 5. *b* p. 7 : 6; 14 : 2. *c* p. 28 : 1.

PASAL 27.

Tidinja Moesa djeung para kokolot Israil ngadawoeh ka djalma-djalma, kijeu dawoehna: Koedoe ngestoekeun ijeu satimbalan, noe koe kami diparentah- 2 keun ka maraneh ajeuna. 'Ari mangsa poëan maraneh pimeuntaseun tji Jordan, [a] asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, seug maneh koedoe ngadĕgkeun keur diri maneh batoe galĕde, sarta di- 3 poelasan apoe. 'Toeloej maneh [b] dina eta teh koedoe noeliskeun saoengĕlna ijeu toret, sanggeus maneh meuntas; soepaja maneh asoep kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, [c] nja tanah noe labarleber tji-soesoe djeung madoe, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah karoehoen maneh, diandikakeun ka maneh 4 teja. 'Geus kitoe, sanggeusna maraneh meuntas tji Jordan, seug eta batoe, anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh ajeuna, koe maraneh koedoe diaradĕgkeun [d] dina goenoeng Ebal, sarta koedoe 5 dipoelasan apoe. 'Djeung deui maneh di diuja koedoe njijeun hidji altar baris ka Pangeran, Allah maneh, [e] nja altar koe batoe; oelah dioengkoelan beusi. 6 'Batoe goeloentoengan noe koe maneh koedoe didjijeun altar Pangeran, Allah maneh teh; sarta maneh dina loehoer eta koedoe ngoerbankeun koerban doeroekan baris ka Pangeran, Allah maneh. 7 'Djeung maneh koedoe ngoerbankeun koerban panarima sarta dadaharan di dinja, bari masing boengah di pajoeneun 8 Pangeran, Allah maneh. 'Ari dina batoe teja maneh koedoe noeliskeun saoengĕlna ijeu toret, sing tetela pisan.

a Jos. 3. *b* Jos. 8 : 32. *c* 2 Moesa 3 : 8, 17. *d* p. 11 : 29. *e* 2 Moesa 20 : 25.

9 Ngalahir deui Moesa, sarta djeung para panghoeloe, ahli Lewi, ka sabangsa Israil, kijeu lahirna: Eh Israil! masing repeh, sarta dengekeun: [a] poë ijeu maneh teh djadi oemat Pangeran, Allah maneh. 10 'Mana maneh koedoe noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, sarta koedoe ngalampahkeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna.

a p. 26 : 18, 19.

11 Djeung Moesa ngadawoeh ka djalma-djalma dina poë harita, kijeu dawoehna: 12 'Ijeu noe koedoe narangtoeng [a] dina goenoeng Gĕrisim, baris ngabĕrkahan ka djalma-djalma, sanggeusna maraneh meuntas tji Jordan: Simon, Lewi, Joeda, 13 Isaskar, Joesoep djeung Binyamin.'Sarta ijeu noe koedoe narangtoeng di goenoeng Ebal, njĕkĕl panjapa: Roebin, Gad, Aser, Sĕboeloen, Dan djeung Naptali. 14 'Toeloej ahli Lewi koedoe ngaromong

ka sakabeh oerang Israil, sing bĕdas sowarana, kijeu pipokeunana: *a* p. 11:29.

15 [a] Sing disapa djalma noe njijeun artja sipat oekir atawa artja sipat tjitak, kagiroek Pangeran, djidjijeunan leungeun toekang, sarta diteundeun di noe boeni! Seg sakabeh djalma koedoe pada ngadjawab, kijeu omongna: Amin.

a 2 Moesa 20:3, 4.

16 [a] Sing disapa noe ngahinakeun ka bapana atawa ka indoengna! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 2 Moesa 21:15, 17.

17 [a] Sing disapa noe ngowahan watĕs batoer! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* p. 19:14.

18 [a] Sing disapa noe njasabkeun anoe lolong di djalan! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* 3 Moesa 19:14.

19 [a] Sing disapa noe njerongkeun bĕbĕnĕran semah, pahatoe atawa randa! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* p. 24:17.

20 [a] Sing disapa noe ngĕdĕng djeung pamadjikan bapana; sabab sasat njingkabkeun samping bapana! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 18:8.

21 [a] Sing disapa noe ngĕdĕng djeung sato, naon bae! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* 3 Moesa 18:23.

22 [a] Sing disapa noe ngĕdĕng djeung doeloer awewe, anak sabapa atawa anak saindoeng! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* 3 Moesa 18:9, 11.

23 [a] Sing disapa noe ngĕdĕng djeung mitoha awewe! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* 3 Moesa 18:15.

24 [a] Sing disapa noe maehan batoer di noe boeni! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* 4 Moesa 35:20, 21.

25 [a] Sing disapa noe narima pamere, baris maehan djalma, gĕtih noe teu salah! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* p. 16:19.

26 [a] Sing disapa noe teu nĕtĕpkeun oengĕlna ijeu toret, hanteu dilampahkeun! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin. *a* Gal. 3:10.

PASAL 28.

Dĕmi geus kitoe, oepama maneh tĕmĕnnja noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, datang ka ngestoekeun djeung ngalampahkeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, [a] tanwande maneh teh koe Pangeran, Allah maneh, diloehoerkeun, poendjoel ti sakabeh bangsa 2 noe di boemi; 'sarta tangtoe kadatangan ijeu sakabeh bĕrkah, estoe pitoemĕrapeun ka maneh, lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh: *a* p. 26:19; 3 Moesa 26:3.

3 Dibĕrkahan maneh di nagara, djeung dibĕrkahan maneh di pasisian.

4 Dibĕrkahan [a] boewah beuteung maneh, boewah lahan maneh, djeung boewah tjotjooan maneh, anak sapi-moending maneh djeung djadjadina ĕmbedomba maneh. *a* p. 7:13; 30:9.

5 Dibĕrkahan karandjang maneh djeung pangadonan maneh.

6 Dibĕrkahan maneh [a] dina maneh asoep, sarta dibĕrkahan maneh dina maneh ka loewar. *a* Djab. 121:6.

7 Koe Pangeran tangtoe diparĕngkeun, [a] satroe maneh, noe ngamoesoeh ka maneh, areleh di hareupeun maneh; piboedaleunana ka maneh make djalan hidji, ari pikaboereunana ti hareupeun maneh make djalan toedjoeh.

a 3 Moesa 26:7.

8 Pangeran tangtoe miwarang, maneh direudjeungan bĕrkah dina leuit maneh, sarta dina sakoer tjatjabakan leungeun maneh; tangtoe maneh dibĕrkahan dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh.

9 Maneh koe Pangeran tangtoe ditĕtĕpkeun oemat andjeunna noe soetji, [a] sakoemaha soempahna ka maneh teja, lamoen maneh ngestoekeun timbalan Pangeran, Allah maneh, sarta ngala10 konan djalanna. 'Djeung sakabeh bangsa noe di boemi bakal pada waspadaeun, jen maneh teh katĕlah koe padjĕnĕngan Pangeran, sarta bakal sarijeuneun koe maneh. *a* 2 Moesa 19:5.

11 Tangtoe Pangeran ka maneh ngadjĕmbarkeun kahadean, dina boewah beuteung maneh, dina boewah tjotjooan maneh, djeung dina boewah lahan maneh, dina tanah anoe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah, kĕrsana dipaparinkeun ka maneh.

12 Pangeran tangtoe moekakeun keur

maneh radja-brana andjeunna noe leuwih aloes, nja eta langit, [a] maparin hoedjan ka tanah maneh dina oesoemna, djeung ngabĕrkahan sakabeh pagawean leungeun maneh; [b] seug maneh ngindjeum-ngindjeumkeun ka bangsa loba, dĕmi diri maneh mah moal ngindjeum.
a p. 11 : 14. *b* p. 15 : 6.

13 Sarta maneh koe Pangeran tangtoe didjadikeun minangka hoeloe, moal minangka boentoet; nja maneh teh piajaeun ti loehoer bae, moal tjlok ti handap, lamoen maneh noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maneh, noe koe kami ka maneh ajeuna dititah diëstoekeun 14 djeung dilampahkeun, 'sarta maneh hanteu njingkir ti sakabeh pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, [a] ka katoehoe atawa ka kentja, hanteu noeroet atawa ngabakti ka aällahan.
a p. 5 : 32.

15 Sabalikna, oepama maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh mah, teu ngestoekeun ngalampahkeun sakabeh timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, [a] tangtoe maneh kadatangan ijeu sakabeh panjapa, estoe pitoemĕrapeun ka maneh:
a 3 Moesa 26 : 14; Dan. 9 : 11; Mal. 2 : 2.

16 Disapa maneh di nagara, djeung disapa maneh di pasisian.

17 Disapa karandjang maneh djeung pangadonan maneh.

18 Disapa boewah beuteung maneh djeung boewah lahan maneh, anak sapi-moending maneh sarta djadjadina ĕmbe-domba maneh.

19 Disapa maneh dina maneh asoep, sarta disapa maneh dina maneh ka loewar.

20 Pangeran ka maneh tangtoe ngeunakeun panjapa, karoesoehan djeung panglanat dina sakabeh tjatjabakan leungeun maneh, anoe koe maneh dilampahkeun, nĕpi ka maneh toempoer, sarta nĕpi ka maneh gĕmpoer tereh pisan, tina sabab kagorengan pagawean maneh, pedah maneh ninggalkeun kami.

21 Maneh koe Pangeran tangtoe disina karakĕtan koe pagĕboeg, nĕpi ka maneh koe andjeunna dibejakkeun tina tanah, anoe koe maneh rek diasoepan baris dimilik.

22 Maneh koe Pangeran tangtoe digĕboeg [a] koe kasakit ngabĕgangan, koe moerijang, koe kasakit panas, koe kasakit bareuh djeung koe pĕdang; kitoe deui koe hama perang sarta koe hama beureum; sarta maneh koe eta tangtoe dioedag-oedag, nĕpi ka maneh leungit.
a 3 Moesa 26 : 16; 1 Radj. 8 : 37.

23 Ari [a] langit maneh, anoe di loehoereun sirah maneh, pidjadieun ibarat tambaga; kitoe deui boemi, anoe sahandapeun maneh, ibarat beusi. *a* 3 Moesa 16 : 19.

24 Pangeran tangtoe maparin, ari hoedjan ka tanah maneh pĕlĕdoeg djeung lĕboe; nja eta pitoeroeneun ka maneh ti langit, nĕpi ka maneh leungit.

25 Maneh koe Pangeran tangtoe diparĕngkeun [a] eleh di hareupeun moesoeh maneh; piboedaleun maneh ka dinja make djalan hidji, ari pikaboereun maneh ti hareupeunana make djalan toedjoeh; sarta maneh tangtoe dibingbangbingbangkeun koe sakabeh karadjaän 26 noe di boemi. 'Ari majit maneh pidjadieun hakaneun sakabeh manoek awang-awang djeung hakaneun sasatoan boemi, sarta moal aja noe ngagĕbrig.
a 3 Moesa 26 : 17.

27 Pangeran tangtoe ngagĕboeg ka maneh [a] koe bisoel Mĕsir, [b] koe boengkoel, koe boedoeg djeung koe radang, wani maneh moal beunang ditjageurkeun.
a 2 Moesa 9 : 9. *b* 1 Sam. 5 : 9.

28 Pangeran tangtoe ngagĕboeg ka maneh koe kasakit edan, koe lolong djeung 29 koe bingoeng pipikiran; 'datang ka maneh roempoe-rampa wantji tĕngah poë, sakoemaha noe lolong roempoe-rampa di noe poëk, sarta djalan maneh moal diloeloeskeun, ĕnjana mah maneh teh dikanijaja djeung dikarinah bae sapandjang oemoer, sarta moal aja noe noeloeng.

30 Maneh keur babakalan djeung hidji awewe, seug didjinahan koe djalma sedjen; maneh njijeun imah, tapi moal koengsi dieusian; maneh njijeun kĕbon anggoer, [a] tapi moal kapoeloek boewahna.
a p. 20 : 6.

31 Sapi maneh bakal dipeuntjit di hareupeun panon maneh, tapi maneh moal koengsi ngahakan inja; kalde maneh bakal dirampas ti hareupeun maneh, sarta moal datang deui ka maneh; ĕmbe-domba maneh bakal diselehkeun ka

moesoeh maneh, sarta moal aja noe noeloeng ka maneh.

32 Anak maneh lalaki djeung anak maneh awewe bakal diselehkeun ka bangsa sedjen, katendjo koe panon maneh sarta datang ka roeksakna balas kangĕn ka darinja sapopoë, sarta moal aja pangawasa dina leungeun maneh.

33 Boewah lahan maneh djeung sakabeh beunang katjapean maneh tangtoe dihakanan koe bangsa noe tadina koe maneh teu kanjahoan; sarta maneh sapandjang oemoer ngan dikanijaja djeung diteungteuinganan bae; 34 'datang ka maneh kaedanan tina tetendjoan panon maneh, anoe katendjo koe maneh.

35 Pangeran tangtoe ngagĕboeg ka maneh koe bisoel goreng, dina toeoer djeung dina bitis, wani maneh hanteu beunang ditjageurkeun; ti sĕrĕk dampal soekoe maneh tĕpi ka ĕmboen-ĕmboenan.

36 Ari diri maneh, [a] sarta djeung radja maneh, noe koe maneh diadĕgkeun njangking ka maneh, koe Pangeran tangtoe digiringkeun ka bangsa noe tadina teu kanjahoan koe maneh djeung koe karoehoen maneh; [b] heug di dinja maneh teh bakal ngabakti ka aällahan, kai djeung batoe. *a* p. 17:14. *b* p. 4:28.

37 Sarta maneh pidjadieun matak mĕlĕngĕk, kitoe deui didjijeun misil sarta dipake popojokan, di sakabeh bangsa-bangsa, ĕnggon maneh digiringkeun koe Pangeran.

38 [a] Bibit loba noe koe maneh dibawa ka loewar kana lahan, tapi noe koe maneh bakal diakoetan ngan saeutik; karana dihakanan [b] koe simeut.

a Mik. 6:15; Hag. 1:6. *b* 2 Moesa 10:4; Joël 1:4.

39 Maneh bakal njijeun kĕbon anggoer, sarta dipigawe, tapi moal koengsi nginoem anggoer, moal dipĕtik-pĕtik atjan; karana geus bejak dihakanan hileud.

40 Maneh pibogaeun tangkal djetoen di sawĕwĕngkĕran maneh, tapi moal diminjak-minjak atjan; karana djetoen maneh moerag manten.

41 Maneh pimeunangeun anak lalaki djeung anak awewe, tapi moal tĕtĕp pibogaeun maneh; karana bakal laleumpang, asoep ka pangdjarahan.

42 Sakabeh tatangkalan maneh djeung boewah lahan maneh pikawariseun koe hama.

43 Ari semah, noe di tĕngah maneh, bakal oenggah, ngoengkoelan ka maneh, beuki loehoer beuki loehoer; dĕmi maneh mah bakal toeroen, beuki handap beuki handap. 44 'Nja eta bakal ngindjeumkeun ka maneh, ari maneh mah moal ngindjeumkeun ka dinja; nja eta bakal minangka hoeloe, dĕmi maneh mah bakal minangka boentoet.

45 Ari maneh teh bakal kadatangan sakabeh panjapa noe tadi, sarta dioedag-oedag, estoe pitoemĕrapeun ka maneh, nĕpi ka maneh toempoer, sabab maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, teu ngestoekeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka maneh. 46 'Sarta eta teh di diri maneh pidjadieun kana tanda djeung kana moedjidjat, kitoe keneh di toeroenan maneh, salalanggĕngna. 47 'Sapedah maneh teu ngabakti ka Pangeran, Allah maneh, kalawan kaboengahan sarta reudjeung soeka hate, 48 sabab kalobaän saniskara, 'noe matak maneh koedoe ngawoela ka moesoeh maneh, anoe koe Pangeran bakal didatangkeun ka maneh, kalawan ponjo, reudjeung hababhab, sarta boeroendoel, reudjeung kakoerangan saniskara; sarta andjeunna tangtoe nĕrapkeun pasangan beusi kana poendoek maneh, nĕpi ka maneh koe andjeunna ditoempoerkeun.

49 'Pangeran bakal ngagoeroedoegkeun ka maneh [a] hidji bangsa ti noe djaoeh, ti toengtoeng boemi, [b] sapĕrti galoedra hibĕr, nja eta hidji bangsa noe koe maneh 50 moal kaharti basana; 'bangsa oelat bĕngis, noe moal tolih ka noe kolot, sarta ka boedak moal aja karoenjana.

51 'Seg eta teh tangtoe ngahakan boewah tjotjoöan maneh, djeung boewah lahan maneh, nĕpi ka maneh toempoer; [c] nja eta keur maneh moal ngarikeun gandoem, anggoer atawa minjak, anak sapi-moending maneh atawa djadjadina ĕmbe-domba maneh, nĕpi ka maneh digĕm-52 poer pisan. 'Sarta eta teh bakal njĕsĕdĕk ka maneh dina sakabeh lawang maneh, nĕpi ka roegroeg koeta maneh, noe laloehoer nja reugreug, noe koe maneh diandĕlkeun, di sakoeriling tanah maneh; estoe bakal njĕsĕdĕk ka maneh di sakabeh lawang maneh, di sakoeriling tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah

53 maneh, dipaparinkeun ka maneh. 'Sarta maneh [d] bakal ngahakan boewah beuteung sorangan, daging anak maneh lalaki-awewe, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh; eukeur disĕsĕdĕk sarta eukeur diangsĕg, mangsa maneh diangsĕg koe moesoeh 54 maneh. 'Saha-saha lalaki noe teu pajaän di maneh, sarta leuwih kamĕgahan, bakal goreng atina ka doeloerna djeung ka pamadjikan noe di pangkonna, sarta 55 ka anakna noe tinggal kari: 'datang ka teu mere ka eta salah-sahidji tina daging anakna, noe keur dihakan koe manehanana, tina sagala naon-naon taja noe dikarikeun ka manehanana, eukeur disĕsĕdĕk sarta eukeur diangsĕg, mangsa maneh diangsĕg koe moesoeh maneh 56 dina sakabeh lawang maneh. 'Saha-saha awewe noe teu pajaän di maneh, sarta kamĕgahan, anoe teu mĕtjak nintjakkeun dampal soekoe-soekoe atjan kana taneuh, bawaning kamĕgahan sarta bawaning teu pajaän, bakal goreng atina ka salaki noe di pangkonna, kitoe deui ka anakna lalaki djeung ka anakna 57 awewe; 'nja eta koe hal bali noe ka loewar ti antara soekoena, djeung koe hal anakna lalaki, beunangna ngadjoeroekeun; karana koe manehanana bakal dihakan ririkipan, bawaning kakoerangan saniskara, eukeur disĕsĕdĕk sarta eukeur diangsĕg, mangsa maneh diangsĕg koe moesoeh maneh dina sakabeh lawang maneh.

a Jĕr. 5 : 15. *b* Hab. 1 : 8. *c* Jĕr. 5 : 17. *d* 3 Moesa 26 : 29.

58 Oepama maneh teu ngestoekeun nja ngalampahkeun saoenina ijeu toret, sakoer noe kaoengĕlkeun dina ijeu kitab, hanteu sijeun koe Padjĕnĕngan noe langkoeng moelja nja pikasijeuneun, tĕgĕs 59 Pangeran, Allah maneh teja: 'geus tangtoe Pangeran ka maneh djeung ka toeroenan maneh maparin balahi noe matak helok, balahi noe bangĕt-bangĕt nja pitĕtĕpeun, sarta panjakit noe garoreng 60 nja pitĕtĕpeun. 'Nja eta andjeunna [a] tangtoe malikkeun ka maneh sakabeh sasalad Mĕsir, noe koe maneh dipikasijeun teja, datang ka pada ngarakĕtan 61 ka maneh. 'Malah saroepaning panjakit djeung saroepaning balahi, anoe hanteu kaoengĕlkeun dina ijeu kitab toret, eta ge koe Pangeran tangtoe dikeunakeun ka maneh, nĕpi ka maneh toempoer. 62 'Tĕmahna maraneh teh, [b] ganti djadi sapĕrti bentang di langit, mangpirang-pirang rejana, seug ngan kari djalma saeutik bae, sabab maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah 63 maneh. 'Geus kitoe, sakoemaha Pangeran tadina goemira koe hal maraneh, moenggah midamĕl kahadean ka maraneh, sarta maraneh didjĕngkarkeun teja, [c] pon kitoe keneh Pangeran pigoemiraeun koe hal maraneh, moenggah maraneh digĕmpoer, sarta moenggah maraneh ditoempoer; tangtoe maraneh ditjaboetan tina tanah, anoe koe maraneh 64 rek diasoepan baris dimilik. 'Sarta maneh koe Pangeran bakal dipabalĕntjarkeun, [d] diajakeun di sagala bangsa, ti toengtoeng boemi tĕpi ka toengtoeng boemi deui; seg maneh teh di dinja bakal ngabakti ka aällahan, noe tadina teu kanjahoan koe maneh djeung koe karoehoen maneh, kai djeung batoe. 65 'Djeung deui maneh teh dina eta bangsa-bangsa moal nimoe kamarasan, sarta dampal soekoe maneh moal manggih reureuh; ĕnjana mah di dinja Pangeran ka maneh bakal maparin hate djĕdjĕrih, djeung roeksak nja panon, sarta ripoeh 66 nja njawa. 'Ari hiroep maneh pingagantoengeun ti pabĕnĕran maneh; sarta maneh pisijeuneun bae beurang-peuting, djeung maneh datang ka samar pihi- 67 roepeun. 'Braj isoek maneh pingomongeun: Ĕh, hajang boerit! reup boerit maneh pingomongeun: Ĕh, hajang isoek! tina bawaning kasijeun hate maneh, noe koe maneh dipikasijeun, djeung tina bawaning tetendjoan panon maneh, noe 68 koe maneh katendjo. 'Sarta maneh koe Pangeran tangtoe dipoelangkeun ka Mĕsir, toempak kapal, noeroet djalan noe koe kami ditjatoerkeun ka maneh kijeu teja: [e] Maneh oelah nendjo-nendjo deui kana djalan eta; seug maraneh di dinja bakal nawarkeun diri ka moesoeh maneh, baris djadi boedak lalaki boedak awewe, tapi moal aja noe meuli.

a p. 7 : 15. *b* p. 10 : 22. *c* Sil. 1 : 26; Jŏs. 1 : 24. *d* p. 4 : 27, 28. *e* p. 17 : 16.

PASAL 29.

Ijeu oengĕlna pĕrdjangdjian, anoe koe Pangeran ka Moesa dipiwarang didji-

jeun ka oerang Israil, di tanah Moab, djaba ti pĕrdjangdjian, [a] beunang andjeunna ngadamĕl ka maranehanana di Horeb teja. *a* p. 5 : 2.

2 Tidinja Moesa njaoer sabangsa Israil, bari toeloej dilahiran kijeu: [a] Maraneh geus pada nendjo sakabeh, noe koe Pangeran didamĕl di hareupeun panon maraneh, di tanah Mĕsir, ka Piraon, djeung ka sakabeh abdina, sarta ka satanahna 3 kabeh: 'nja eta [b] tjotjoba noe rarosa, noe katarendjo koe panon maneh, tanda-tanda djeung moedjidjat-moedjidjat, noe araheug teja. 4 'Tatapi Pangeran ka maraneh hanteu maparin hate pikeun nganjahokeun, panon pikeun ngadeuleu, djeung tjeuli pikeun ngadenge, nĕpi ka poë ajeuna. 5 'Sarta [c] maraneh koe kami ditoengtoen opat poeloeh taoen ijeu, di tĕgal lĕga; papakean maraneh hanteu ngaboeroekan di awak maraneh, djeung taroempah maneh hanteu ngaboeroekan di soekoe maneh. 6 'Eta maraneh teu ngahakan roti, hanteu nginoem anggoer atawa arak, soepaja maraneh nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, Allah maraneh. 7 'Ana maraneh geus daratang ka ĕnggon ijeu, [d] broel Sihon, radja Hesbon, djeung Og, radja Basan teja, boedal mapag ka oerang, gĕr mĕrangan, seg kasarabĕt koe oerang. 8 'Ari tanahna koe oerang ditjokot, [e] toeloej dibikeun ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka satĕngah kaom Mĕnase, djadi milikna. 9 'Mana maraneh koedoe pada ngestoekeun saoengĕlna ijeu pĕrdjangdjian, sarta dilampahkeun, soepaja maraneh masing loeloes saniskara, noe koe maraneh bakal dilampahkeun. *a* 2 Moesa 19 : 4. *b* p. 7 : 19. *c* p. 8 : 2, 4. *d* 4 Moesa 21 : 23, 32. *e* 4 Moesa 32 : 33.

10 Maraneh poë ijeu pada djonghok sakabeh di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, nja eta loeloegoe-loeloegoe maraneh, kaom-kaom maraneh, kokolot-kokolot maraneh djeung pangoeroes-pangoeroes maraneh, sakabeh oerang Israil; 11 'anakrabi maraneh, kitoe deui [a] semah maneh, anoe di djĕro pasanggrahan maneh, dalah [b] toekang soeloeh sarta toekang tjai di maneh; 12 'arek mandjing ka pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maneh, sarta ka panjapana, noe koe Pangeran, Allah maneh, didamĕl ka maneh poë ijeu. 13 'Pangĕrsana, maneh teh poë ijeu ditĕtĕpkeun oemat andjeunna, sarta andjeunna kĕrsa djadi Allah maneh, [c] sakoemaha pangandikana ka maneh, djeung sakoemaha noe koe andjeunna didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb teja. 14 'Sarta kami njijeun ijeu pĕrdjangdjian sarta ijeu panjapa teh lain ka maraneh woengkoel; 15 'istoening ka noe aja di dijeu reudjeung oerang, sakoer noe djonghok poë ijeu di pajoeneun Pangeran, Allah oerang, sarta ka noe hanteu aja di dijeu reudjeung oerang ajeuna. *a* 2 Moesa 12 : 38. *b* Jos. 9 : 21, 27. *c* p. 28 : 9.

16 Karana maraneh pada njaho dina pĕtana oerang teh tjaritjing di tanah Mĕsir, djeung dina pĕtana oerang teh njorang dina tĕngah bangsa-bangsa, noe koe maraneh geus disorang. 17 'Sarta maraneh geus pada nendjo kanistaänana, djeung brahala-brahalana, kai djeung batoe, ĕmas djeung perak, anoe di maranehanana. 18 'Oelah aja di maraneh lalaki, atawa awewe, atawa bangsa, atawa kaom, noe hatena ajeuna ngabalijeur ka Pangeran, Allah oerang, seug leumpang, ngabakti ka aällahan eta bangsa; oelah aja di maraneh [a] akar, boewahan hampĕroe djeung alsĕm; 19 'dĕmi geus kitoe, barang eta ngadenge oengĕlna panjapa teja, seg ngabĕrkahan maneh sadjĕro hatena, kijeu pokna: Aing moal boeroeng salamĕt, nadjan aing loemakoe noeroetkeun kaheurasan hate aing, soepaja ngaleungitkeun noe weureu djeung noe kasaätan. 20 'Hamo Pangeran kĕrsaeun ngahampoera ka noe kitoe; satĕgĕsna mangsa eta bĕndoe Pangeran sarta djeung goematina tangtoe ngĕboel haseupna ka djalma noe kitoe, tanwande eta teh pikatindiheun sakabeh panjapa, noe kaoengĕlkeun dina ijeu kitab, djeung ngaranna koe Pangeran tangtoe dileungitkeun ti kolong langit. 21 'Sarta eta teh koe Pangeran tangtoe dipisahkeun ti sagala kaom Israil, matak tjilaka, [b] tĕroes sapanjapa pĕrdjangdjian, noe kaoengĕlkeun dina ijeu kitab toret. 22 'Seg bakal ngomong toeroenan djaman mangke, anak-intjoe maraneh, anoe pigoemĕlareun pandeurieun maraneh, kitoe deui djalma bangsa sedjen, noe pidatangeun ti tanah anoe djaoeh, ana

narendjo balahi eta tanah sarta djeung panjakitna, noe koe Pangeran dikeunakeun ka dinja; 23 'ngan aja walirang djeung oejah, kahoeroean satanahna; hanteu disĕbaran, djeung hanteu aja noe djadi, teu bidjil djoekoet-djoekoet atjan, [c] sakoemaha dibalikna Sadoemoe djeung Gomora, Adma djeung Sĕboim, noe koe Pangeran dibalik dina sadjĕro bĕndoena sarta dina sadjĕro wĕrana teja; 24 'kijeu piomongeun sakabeh bangsa teh: [d] Naon sababna, noe matak Pangeran ka ijeu tanah ngadamĕl kijeu pĕtana? nahaon sewoting bĕndoe noe sakijeu bangĕtna? 25 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun pĕrdjangdjian Pangeran, Allah karoehoenna, noe koe Pangeran didamĕl ka darinja basa dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir; 26 'heug laleumpang, ngabarakti ka aällahan, sarta disarĕmbah, nja aällahan noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana, sarta hanteu didoeoemkeun ka maranehanana; 27 'noe matak Pangeran djadi bĕndoe ka ijeu tanah, moenggah ngadatangkeun ka dinja sakabeh panjapa, noe kaoengĕlkeun dina ijeu kitab. 28 'Sarta djalmana koe Pangeran ditjaboetan ti tanahna, dina sadjĕro doeka, djeung dina sadjĕro wĕra, sarta dina sadjĕro bĕbĕndoe langkoeng-langkoeng; toeloej pada dipitjeun ka tanah sedjen, sakoemaha noe boekti ajeuna.

a Lal. 8 : 23; Ibr. 12 : 15. *b* p. 28 : 15. *c* 1 Moesa 19 : 24, 25. *d* 1 Radj. 9 : 8; Jĕr. 22 : 8, 9.

29 Ari anoe gaib kagoengan Pangeran, Allah oerang; dĕmi anoe njata mah pikeun oerang djeung pikeun anak-intjoe oerang, salalanggĕngna, sangkan oerang ngalampahkeun saoengĕlna ijeu toret.

PASAL 30.

Dĕmi geus kitoe, dimana boekti ka maneh sadajana pangandika noe tadi, [a] bĕrkahna djeung panjapana, noe koe kami dipopojankeun ka maneh, toeloej koe maneh dipiingĕt di sakabeh bangsa, ĕnggon maneh diboewang koe Pangeran, Allah maneh, 2 'seug maneh [b] tobat ka Pangeran, Allah maneh, sarta noeroet ka pangandikana, tĕroes sakoemaha noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, nja maneh sarta djeung anak-anak maneh, tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maneh: 3 'geus tangtoe [c] dibojongna maneh teja koe Pangeran, Allah maneh, dibalikkeun sarta maneh koe andjeunna diwĕlasan, [d] moenggah maneh dikoempoelkeun deui ti sakabeh bangsa, ĕnggon maneh dipabalĕntjarkeun koe Pangeran, Allah maneh. 4 'Masih maneh aja noe diboewang ka toengtoeng langit oge, [e] tangtoe maneh koe Pangeran, Allah maneh, dikoempoelkeun ti dinja sarta ditjandak ti dinja. 5 'Toeloej maneh koe Pangeran, Allah maneh, didatangkeun deui kana tanah, noe kawaris koe karoehoen maneh; tangtoe kawaris koe maneh, sarta andjeunna tangtoe midamĕl kahadean ka maneh, djeung maneh didjĕngkarkeun alah-batan karoehoen maneh. 6 'Sarta Pangeran, Allah maneh, [f] tangtoe njoenatan hate maneh djeung hate toeroenan maneh, sangkan njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maneh, soepaja maneh hiroep. 7 'Geus kitoe sakabeh panjapa teja koe Pangeran bakal dikeunakeun ka moesoeh maneh sarta ka noe gareuleuh ka maneh, anoe pada nganijaja ka maneh. 8 'Ari maneh teh tobat, sarta noeroet ka pangandika Pangeran, djeung ngalampahkeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna. 9 'Didinja maneh koe Pangeran, Allah maneh, [g] tangtoe didjĕmbarkeun dina sakabeh pagawean leungeun maneh, dina boewah beuteung maneh, dina boewah tjotjoöan maneh, djeung dina boewah lahan maneh, matak djamoega. Karana Pangeran harita [h] tangtoe goemira deui koe hal maneh, matak djamoega, sakoemaha andjeunna tadina 10 goemira koe hal karoehoen maneh; 'lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, ngestoekeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe kaoengĕlkeun dina ijeu kitab toret; lamoen maneh tobat ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maneh.

a p. 28. *b* p. 4 : 30. *c* Jĕr. 29 : 14. *d* Jĕr. 32 : 37. *e* Nĕh. 1 : 8, 9; Jĕr. 31 : 8. *f* Jĕr. 32 : 39; Jĕh. 11 : 19; Kol. 2 : 11. *g* p. 28 : 4, 11. *h* p. 28 : 63.

11 Karana eta timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, [a] lain matak helok ka maneh, sarta hanteu 12 djaoeh. 'Lain di sawarga ajana, noe

matak koedoe ngomong: [b] Saha noe bakal mangoenggahkeun oerang ka sawarga, njokot eta keur oerang, bari seug dibedjakeun ka oerang, sangkan koe oerang dilampahkeun? 13 'Sarta lain peuntaseun laoet ajana, noe matak koedoe ngomong: Saha noe bakal mangnjĕbrangkeun oerang ka peuntaseun laoet, njokot eta keur oerang, bari seug dibedjakeun ka oerang, sangkan koe oerang dilampahkeun? 14 'Karana pangandika teh deukeut pisan ka maneh, aja dina soengoet maneh, sarta dina hate maneh, soepaja dilampahkeun.

a Jĕs. 45:19; 48:16. *b* Roem 10:6.

15 Tah, kami poë ijeu di hareupeun maneh geus ngajakeun [a] hiroep sarta djeung djamoega, kitoe deui paeh sarta djeung tjilaka. 16 'Reh kami teh poë ijeu geus marentah ka maneh, koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, ngalakonan djalan-djalan andjeunna, djeung ngestoekeun timbalanana, pikoekoehna sarta papakonna, sangkan maneh hiroep reudjeung ngalobaän, sarta maneh diběrkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina tanah anoe koe maneh rek diasoepan baris dimilik. 17 'Sabalikna, oepama hate maneh ngabalijeur mah, nja maneh teh hanteu noeroet, sarta maneh kagembang, pek njĕmbah ka aällahan, sarta dibarakti: 18 'eta kami ajeuna mere njaho ka maraneh, ari kitoe mah maraneh tangtoe pisan digĕmpoer; hamo maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe maneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, soepaja dimilik. 19 'Kami [b] ajeuna menta saksi langit djeung boemi pěrkara maraneh; kami ka maneh geus mopojankeun hiroep reudjeung paeh, bĕrkah reudjeung panjapa: mana maneh geura milih hiroep, soepajana hiroep, nja maneh sarta djeung toeroenan 20 maneh. 'Koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh; koedoe noeroet ka pangandikana, sarta andjeunna koe maneh koedoe dirakĕtan; karana nja andjeunna matak hiroep maneh sarta matak maneh pandjang oemoer; soepaja maneh matoeh dina tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, kĕrsana dipaparinkeun ka eta.

a p. 11:26; Jĕr. 21:8. *b* p. 4:26.

PASAL 31.

Tidinja Moesa toeloej ngalahirkeun ijeu 2 lahiran ka sabangsa Israil. 'Kijeu lahirna ka darinja: Oemoer kami poë ijeu geus saratoes doewa poeloeh taoen; kami geus teu kadoega kaloewar-asoep; sarta Pangeran nimbalan ka kami kijeu: [a] Maneh moal meuntas ijeu tji Jordan. 3 'Pangeran, Allah maneh, nja eta noe pimeuntaseun ti heulaeun maneh; andjeunna noe bakal noempoerkeun eta bangsa-bangsa ti hareupeun maneh, tangtoe koe maneh dibeunangkeun. Josoea, [b] nja eta noe pimeuntaseun ti heulaeun maneh, sakoemaha pangandika 4 Pangeran teja. 'Sarta Pangeran tangtoe midamĕl ka darinja, [c] sakoemaha midamĕlna ka Sihon djeung ka Og, radja oerang Emor, sarta ka tanah-tanahna, noe koe andjeunna ditoempoerkeun teja. 5 'Tangtoe eta teh koe Pangeran disarelehkeun ka hareupeun maraneh; pek koe maneh parigawe [d] tĕroes satimbalan, noe koe kami diparentahkeun ka ma- 6 raneh teja. 'Masing talĕgĕr, djeung masing galĕde hate! Oelah sarijeun, sarta oelah rarisi tina sabab eta; karana Pangeran, Allah maneh, nja eta noe njarĕngan ka maneh; moal maneh koe andjeunna diantĕp, sarta moal ditilar.

a p. 4:21. *b* p. 3:28. *c* 4 Moesa 21:24, 35. *d* p. 7:2.

7 Djeung deui Moesa njaoer Josoea, sarta dilahiran kijeu, kasaksian koe sabangsa Israil: [a] Masing tĕgĕr, djeung masing gĕde hate! karana nja maneh noe piasoepeun reudjeung ijeu djalma-djalma kana tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoenna kalawan soempah, kĕrsana dipaparinkeun ka maranehanana teja; nja maneh noe bakal 8 ngamilikkeun eta ka darinja. 'Ari Pangeran teja, nja eta noe piangkateun ti heulaeun maneh; andjeunna noe bakal njarĕngan ka maneh; [b] moal maneh koe andjeunna diantĕp, sarta moal ditilar; oelah sijeun, djeung oelah geder.

a Jos. 1:6. *b* Jos. 1:5.

9 Ari ijeu toret koe Moesa disĕratkeun; toeloej diselehkeun ka para panghoeloe, anak-poetoe Lewi, anoe poerah ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, djeung 10 ka sakabeh kokolot Israil. 'Sarta Moesa ngadawoeh ka darinja, kijeu dawoehna:

Oenggal-oenggal toetoep toedjoeh taoen, [a] dina mangsa taoen kalĕpasan, dina 11 pesta saoeng bĕbĕtek teja, 'ana geus datang sabangsa Israil, ngadareuheus ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, ka ĕnggon anoe koe andjeunna bakal dipilih, didinja sabangsa Israil koe maneh koedoe dipangadjikeun ijeu toret, 12 sing kadenge koe sarereja. 'Koedoe ngoempoelkeun djalma-djalma, lalaki, awewe djeung baroedak, kitoe deui semah maneh, anoe dina lawang maneh, soepaja pada ngadenge, djeung soepaja pada diadjar, sarta sarijeuneun koe Pangeran, Allah maraneh, djeung ngarestoekeun saoengĕlna ijeu toret, sing da- 13 tang ka dilampahkeun. 'Sarta [b] ari anakanakna, noe tatjan njarahoëun, sina pada ngadenge, djeung sina pada diadjar, soepaja sarijeuneun koe Pangeran, Allah maraneh, sapandjang oemoer maraneh hiroep dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, soepaja dimilik. *a* p. 15:1; 16:13. *b* p. 6:7.

14 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, oemoer maneh geus deukeut ka maot; maneh geura njĕloekan Josoea, bawa marĕk ka himah tĕpangan; kami rek paparentah ka dinja. Bral Moesa angkat, diiring koe Josoea; pada 15 marĕk ka himah tĕpangan. 'Geus kitoe Pangeran nembongan dina himah, dina tihang mega teja; ari tihang mega teh 16 nangtoeng dina lawang himah. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, mĕngke, ari maneh sasarean reudjeung kolot-kolot maneh, seug ijeu bangsa bakal hoedang sarta [a] djinah, noeroet aällahan tanah, noe koe eta rek diasoepan ka djĕrona, djeung bakal ninggalkeun kami, ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami, noe koe kami didamĕl ka darinja. 17 'Toeloej kami bakal djadi bĕndoe ka dinja dina mangsa eta, sarta koe kami ditinggalkeun, djeung kami tangtoe [b] meungpeunan pameunteu kami ka maranehanana; geus kitoe pidjadieun hakaneun, toer pikataradjangeun katjilakaän djeung kasoesahan loba pisan, datang ka ngaromong kijeu dina mangsa eta: Aing pangkataradjang katjilakaän sakijeu teh, lain sabab Allah aing han- 18 teu aja di tĕngah aing? 'Ari kami teh dina mangsa eta tangtoe meungpeunan pameunteu kami, tina hal sakabeh kagorengan, beunang eta migawe, sabab 19 njanghareup ka aällahan. 'Ari ajeuna, maraneh geura noeliskeun [c] ijeu hidji poepoedjian, woeroekkeun ka oerang Israil, teundeun dina biwirna, soepaja ijeu poepoedjian sina djadi saksi kami 20 ka oerang Israil. 'Karana ari eta bangsa koe kami geus diasoepkeun kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoenna kalawan soempah, noe labarleber tji-soesoe djeung madoe teja, sarta eta dadaharan datang ka seubeuh djeung datang ka lintoeh, toeloej eta bakal njanghareup ka aällahan, sarta dibarakti, djadi pada ngahihina ka kami, djeung ngarobahkeun pĕrdjangdjian ka- 21 mi. 'Dĕmi geus kitoe, dimana eta teh kataradjang koe katjilakaän djeung kasoesahan loba pisan, seug ijeu poepoedjian bakal ngawĕwĕleh ka beungeutna, djadi saksi; karana moal kapohoan ti biwir toeroenanana. Karana kami teh leuwih oeninga dina rarasaänana, noe koe eta didjijeun dina mangsa ajeuna, samemeh koe kami diasoepkeun kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun kalawan soempah teja. *a* 2 Moesa 34:16. *b* p. 32:20. *c* p. 32.

22 Prak eta poepoedjian koe Moesa disĕratkeun dina poë harita keneh, bari toeloej diwoeroekkeun ka oerang Israil.

23 Djeung deui Pangeran nimbalan ka Josoea poetra Noen, kijeu timbalanana: Masing tĕgĕr, sarta masing gĕde hate; karana maneh noe bakal ngasoepkeun oerang Israil kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka darinja kalawan soempah teja, sarta kami teh tangtoe njarĕngan ka maneh.

24 Geus kitoe, saparantos Moesa njĕratkeun saoengĕlna ijeu toret, didamĕl ki- 25 tab, dongkap ka tjatjapna, 'toeloej Moesa ngadawoeh ka ahli Lewi, anoe poerah ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran 26 teja, kijeu dawoehna: 'Tampanan koe maraneh ijeu kitab toret, teundeun ti gigireun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, sina aja di dinja, [a] djadi 27 saksi ka maneh. 'Karana kami teh njaho dina mantangoel maneh, djeung dina kaheurasan beuheung maneh. Geuning, keur kami masih hiroep keneh reudjeung maraneh ajeuna, [b] maraneh teh

mantangoel ka Pangeran; komo teuing 28 sanggeus kami maot! 'Geura pada ngoempoelkeun ka kami sakabeh kokolot kaom-kaom maraneh, sarta djeung sagala pangoeroes maraneh; kami dek njatoerkeun ka darinja pangandika tadi, sing kadenge koe maranehanana, [c] sarta kami dek menta saksi langit djeung boemi 29 pĕrkara maranehanana. 'Karana kami teh njaho, sanggeus kami maot, maraneh tangtoe lĕbar lalampahan, njalingkir tina djalan, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh; sarta maraneh tangtoe kataradjang katjilakaän di djaman mangke, sabab pada ngalampahkeun anoe goreng di pajoeneun Pangeran, nja njijeun pibĕndoeëun andjeunna, koe lantaran pagawean leungeun maraneh.

a Roem 3 : 19, 20. *b* p. 9 : 7, 24. *c* p. 32 : 1.

30 Tidinja Moesa ngalahirkeun oengĕlna eta poepoedjian, tĕpi ka tjatjapna, kadenge koe sapakoempoelan Israil.

PASAL 32.

Eh langit! rĕgĕpkeun, kami dek mitjatoer; kitoe deui boemi, sing nga- 2 dengekeun omongan biwir kami! 'Piwoeroek kami bakal njaktjlakan sapĕrti hoedjan; omongan kami bakal njoeroeloek tjara tji-iboen; lir hoedjan ngaririntjik ka dangdaoenan, sarta djeg hoedjan ngĕtjrĕk ka djoedjoekoetan. 3 'Karana kami dek njĕboet padjĕnĕngan Pangeran; halatoerkeun kaägoengan ka 4 Allah oerang! 'Andjeunna teh Batoe karang; sampoerna dadamĕlanana; karana sakabeh djalanna balĕnĕr. Allah noe sajakti, sarta taja pisan awonna; langkoeng adil djeung langkoeng estoe an- 5 djeunna.'Lĕbar lampahna ka andjeunna; lain poetrana, bogana patjatjadan; bangsa bengkok sarta [a] tibalik pikir.

a Lal. 2 : 40.

6 Karah dek malĕs kitoe ka Pangeran, eh djalma boeroeng, sarta bodo? Na andjeunna lain Rama maneh, noe kagoengan maneh? Lain andjeunna noe ngadamĕl ka maneh, sarta noe ngadja- 7 dikeun ka maneh? 'Masing ingĕt ka djaman baheula; halartikeun taoen toeroenan-toeroenan! Tanjakeun ka bapa maneh, tangtoe maneh dibere njaho; ka noe karolot di maneh, tangtoe pada 8 bebedja ka maneh. 'Mangsa noe Langkoeng Agoeng maparin milik ka bangsabangsa, [a] basa misah-misahkeun anak Adam teja, [b] ditangtoskeun wawatĕsan bangsa-bangsa, noemoetkeun bilangan 9 anak Israil.'Karana doeoeman Pangeran nja oematna; Jakoeb noe djadi bagian 10 kagoenganana. 'Kapĕndakna koe andjeunna dina tanah tĕgal lĕga, di noe soewoeng patingkarotjejak, ĕnggon rehe. Koe andjeunna dikoebĕng, dititenan, di- 11 raksa sasat ka siki sotjana. 'Tjara galoedra ngageuingkeun eusi sajangna, ngalajang loehoereun anakna, meberkeun djangdjangna, ditjokot, [c] dibawa 12 dina djangdjang: 'nja kitoe ditoejoenna koe Pangeran njalira; noe dipiallah koe 13 bangsa sedjen taja noe ngabantoe. 'Koe andjeunna disina noempakan goenoenggoenoeng di boemi, djeung ngahakan kahasilan lahan; koe andjeunna disina njeuseupan madoe tina tjadas, djeung 14 minjak tina batoe karang teuas; 'mantega sapi djeung tji-soesoe domba, barĕng gadjih anak domba; kitoe deui domba lalaki tĕdak Basan, sarta badotbadot, barĕng gadjih kaboeboewahan tarigoe; djeung gĕtih boewah anggoer koe maneh diinoem, anggoer beureum.

a 1 Moesa 11 : 8. *b* Lal. 17 : 26. *c* 2 Moesa 19 : 4.

15 Ana [a] Jĕsoeroen geus djadi lintoeh, pek njepak; maneh teh lintoeh, nja montok, nja bajoehjoeh; seug mitjeun Allah, noe ngadamĕl manehna, sarta mitjoewa 16 kana Karang kasalamĕtanana. 'Pada mapanas ka andjeunna koe noe saredjen; njarijeun pibĕndoeëun andjeunna 17 koe sipat gariroek. 'Ngoerbanna [b] ka setan-setan, noe lain Allah; ka äällahan, noe tadina teu kanjahoan koe maranehna; noe alanjar, ti noe deukeut daratangna, noe teu dipikasijeun koe ka- 18 roehoen maraneh. 'Batoe karang, noe poepoetra ka maneh teja, koe maneh dibadejoskeun; djeung maneh teh mopohokeun ka Allah, noe mĕdalkeun ka maneh.

a Jĕs. 44 : 2. *b* 3 Moesa 17 : 7.

19 Ana katingali koe Pangeran, seug dipitjeun, bawaning bĕndoe ka poetrana 20 lalaki-awewe. 'Ari timbalanana: [a] Kami dek meungpeunan pameunteu kami ka dinja, ningalikeun pitoengtoengeunana; karana bangsa tibalik eta teh, anak 21 noe taja kajaktianana. 'Pada mapanas ka kami koe noe lain Allah, pada

moendoengkeun kami koe djidjijeuna-
nana noe sija-sija; [b] kami ge bakal ma-
panas ka darinja koe noe lain oemat;
koe bangsa noe boeroeng kami bakal
22 moendoengkeun maranehanana. 'Karana
[c] aja seuneu hoeroeng dina sadjĕro bĕn-
doe kami, bakal moentab tĕpi ka ĕng-
gon noe maot panghandapna; nja eta
bakal ngahakan boemi saeusi-eusina,
wani kahoeroe bagal goenoeng-goenoeng.
23 'Kami dek noempoekkeun katjilakaän
ka dinja; djamparing kami dek dibe-
24 jakkeun ka dinja. 'Bakal aladjoer koe
langlajeuseun, lĕboer koe kasakit panas
djeung koe sasalad noe bangĕt-bangĕt;
kami dek ngadatangkeun ka dinja hoen-
toe sasatoan, barĕng peurah noe tinglo-
25 godor dina lĕmah. 'Di loewar pĕdang
noe bakal ngaboerak-barik, kitoe keneh
kareuwasan di djĕro pangkeng-pang-
keng; boh boedjang, boh landjang, orok
26 barĕng djalma hoewisan. 'Timbalan
kami: Eta teh koe kami tangtoe dipa-
boerisatkeun; ingĕtan ka darinja tang-
toe koe kami dileungitkeun ti lĕbah
27 djalma-djalma: 'lamoen kami hanteu
rempan, satroe datang ka ĕdir; [d] oelah
koengsi moesoehna salah tampa; oelah
datang ka ngaromong: Leungeun oerang
noe loehoer; lain Pangeran noe ngada-
mĕl eta sakabeh.

a p. 31:17, 18. *b* Roem 10:19. *c* Jĕr. 15:14; 17:4. *d* 2 Moesa 32:11, 12.

28 Karana eta teh bangsa taja panalar,
29 sarta teu bogaeun pangarti. 'Kahajang
teh pada palintĕr, tangtoe saloertieun
ka noe kijeu, pada ngarti dina pitoeng-
30 toengeunana. 'Mo loepoet [a] hidji pingoe-
dageun sareboe, sarta doewaän ngabi-
ratkeun salaksa, oepama teu disĕrah-
keun koe Batoe-karangna, teu disareleh-
31 keun koe Pangeran mah! 'Karana batoe
karang itoe lain sapĕrti Batoe karang
oerang; dalah moesoeh oerang kitoe
32 pimoetoeseunana. 'Karana tangkal ang-
goer itoe ti tangkal anggoer Sadoemoe,
sarta ti lahan Gomora; boewahna boe-
wah hampĕroe, ranggeujanana parait.
33 'Anggoerna peurahing naga, djeung ba-
roewang oraj matih.

a 3 Moesa 26:8.

34 Na eta teh lain disimpĕn di kami,
35 di radja-brana kami, make ditjap? 'Kami
[a] noe kagoengan pamalĕs, nja kami noe
bakal naoer, keur waktoe soekoe ma-
ranehna daloegdag-daligdeug. Karana
geus deukeut kana poë pibalahieunana,
tjawisanana tereh datangna.

a Roem 12:19; Ibr. 10:30.

36 Karana Pangeran bakal ngahoekoe-
man oematna, djeung pihawatoseun koe
hal abdi-abdina, ana katingali jen leu-
ngit pangawasana, [a] sarta geus teu koe-
37 ring teu menak. 'Seug bakal nimbalan:
Na di mana aällahanana, batoe karang
38 noe diandĕlkeun koe eta, 'noe pada nga-
hakan gadjih koerbanna peuntjitan, nga-
rinoem anggoer koerbanna inoeman?
Sina haroedang naroeloeng ka maraneh,
sing djaradi pangnjoempoetan keur ma-
39 raneh. 'Tarendjo ajeuna, [b] jen ijeu kami
bae njalira; taja deui Allah sadjaba ti
kami. [c] Ijeu kami noe maehkeun sarta
noe ngahiroepkeun; kami noe ngagĕ-
ringkeun, sarta kami keneh noe njageur-
keun; djeung taja noe bisa ngaleupas-
40 keun ti panangan kami. 'Karana kami
ngatjoengkeun panangan kami ka sa-
warga, bari nimbalan: Kami teh hiroep
41 salalanggĕngna! 'Dimana kami ngasah
pĕdang kami noe goerilap, sarta pana-
ngan kami njĕkĕl hoekoem: tangtoe
kami moelangkeun balĕsan ka moesoeh
kami, sarta naoer ka noe gareuleuh ka
42 kami. 'Djamparing kami dek diweureu-
keun koe gĕtih, sarta pĕdang kami ba-
kal ngahakan daging; nja koe gĕtih
noe kasabĕt sarta noe kadjarah, koe
hoeloe kapala-kapala moesoeh.

a 1 Radja 14:10; 2 Radja 14:26. *b* p. 4:35; Jĕs. 45:5. *c* 1 Sam. 2:6.

43 [a] Eh sakabeh oerang kapir! geura pada
soeka-soeka djeung oematna; karana
andjeunna bakal malĕs gĕtih abdi-abdina,
sarta moelangkeun balĕsan ka moesoeh-
moesoehna, djeung bakal ngarapihkeun
tanah andjeunna, oemat andjeunna.

a Roem 15:10.

44 Ana geus soemping Moesa, seug nga-
lahirkeun saoengĕlna poepoedjian tadi,
kadenge koe eta djalma-djalma, nja an-
djeunna djeung [a] Hosea poetra Noen
45 teja. 'Saparantos Moesa ngalahirkeun
sadajana lahiran teja ka sabangsa Israil,
46 'toeloej ngadawoeh kijeu ka darinja:
Sing pada njatĕt dina ati eta sakabeh
piwoeroek, anoe poë ijeu koe kami di-
pake ngingĕtan ka maraneh; nja eta koe
maraneh parentahkeun ka anak-intjoe
maraneh, sina ngestoekeun saoengĕlna

47 ijeu toret, sarta dilampahkeun. 'Karana lain omong kosong eta teh ka maraneh; estoena mah [b] eta teh matak hiroep ka maraneh; sarta koe lantaran eta piwoeroek maraneh tangtoe dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, baris dimilik. *a* 4 Moesa 13:16. *b* 3 Moesa 18:5.

48 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa di poë harita keneh, kijeu pangandikana: 49 'Maneh [a] geura oenggah ka ijeu goenoeng Abarim (nja eta goenoeng Něbo, noe di tanah Moab, paběněran Jěriho teja); toeloej tendjokeun tanah Kanaän, noe koe kami dipaparinkeun ka oerang 50 Israil, baris milik. 'Seug maneh pipaeheun dina eta goenoeng, noe koe maneh rek dioenggahan, sarta bakal dirijoengkeun ka bangsa maneh; [b] sakoemaha Haroen, doeloer maneh, paeh di goenoeng Hor, sarta dirijoengkeun ka bang51 sana; 'sapedah maraneh [c] migawe kasalahan ka kami di těngah oerang Israil, di tji Měriba, di Kades, těgal lěga Sin teja; sapedah maraneh hanteu njaroetjikeun ka kami di těngah oerang Israil. 52 'Karana eta tanah koe maneh pikatendjoeün ti paběněranana, tapi moal asoep ka dinja, kana tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka oerang Israil.

a 4 Moesa 27:12. *b* 4 Moesa 20:28. *c* 4 Moesa 27:14.

PASAL 33.

Sarta ijeu teh běrkah, noe koe Moesa, piwarangan Allah, diběrkahkeun ka oerang Israil, memeh poepoes.

2 [a] Kijeu lahirna: Pangeran soemping ti Sinai, sarta mělětek ka darinja ti Seir; [b] ebrehna ti goenoeng Paran, ari djěngkarna ti para soetji balaksa-laksa; ti těngěneunana aja hoekoem sipat seu3 neu pikeun maranehna. 'Estoe asiheun ka bangsa-bangsa! Sadajana para-soetjina aja di panangan andjeun, sarěng pada mando kana dampal andjeun; hidjihidji pinampaeun ti pangandika andjeun. 4 'Toret didawoehkeun ka oerang koe Moesa, djadi warisan pakoempoelan Ja5 koeb. 'Andjeunna djadi Radja njěpěng [c] Jěsoeroen, [d] basa ngarijoeng para loeloegoe bangsa, sarejana kaom Israil.

a 1 Moesa 49. *b* Hab. 3:3. *c* p. 32:15. *d* 2 Moesa 19:7. 8.

6 Roebin masing hiroep, oelah paeh, sarta djalmana masing reja!

7 Ari moenggoeh Joeda kijeu lahirna: Noen Pangeran! moegi-moegi ngamakboel ka paněda Joeda, sarěng moegi didongkapkeun deui ka bangsana; pangawasana moegi sina mahi, sarěng moegi aja pitoeloeng ka dinja tina pěrkawis moesoehna!

8 Ari moenggoeh Lewi lahirna: [a] Toemim andjeun sarěng Oerim andjeun digadoehkeun ka djalma kaäsih andjeun, anoe koe andjeun ditjoba di Masa, noe koe andjeun dipaběnan sisi tji Měriba. 9 'Noe ngomong [b] hal indoeng-bapana: Koe kaoela teu ditolih; [c] sarěng doeloerna teu dihiding, sarawoeh teu njaho di anak sorangan. Karantěn pada ngadjaga timbalan andjeun, sarěng ngaraksa 10 pěrdjangdjian andjeun. 'Bakal pada ngawoeroekkeun hoekoem andjeun ka Jakoeb, ngawoeroekkeun papakon andjeun ka Israil; bakal njaranggakeun seuseungitan ka pajoeneun andjeun, sarěng [d] koerban noe dongkap ka seëp 11 dina altar andjeun. 'Moegi-moegi, noen Pangeran! ngaběrkahan kana kakoewatanana, sarěng pagawean leungeunna moegi koe andjeun dimanah; noe ngamoesoeh ka dinja moegi koe andjeun dipinggěskeun tjangkengna, kitoe deui noe gareuleuh ka dinja oelah sina měnjat deui! *a* 2 Moesa 28:30. *b* Mat. 10:37. *c* 2 Moesa 32:29. *d* Djab. 51:21.

12 Moenggoeh Binyamin lahirna: Kameumeut Pangeran pimatoeheun di andjeunna sarta sěnang ati; andjeunna ngaoeban ka dinja sapopoë, sarta linggih di antara taktakna.

13 Ari moenggoeh Joesoep lahirna: Tanahna moegi-moegi diběrkahan koe Pangeran tina kapoendjoelan langit, tina tji-iboen, sarta tina sagara noe aja di 14 handap; 'tina kapoendjoelan hibar panon-poë, djeung tina kapoendjoelan běr15 kah boelan; 'tina kaleuwihan goenoeng koena, djeung tina kapoendjoelan pasir 16 lawas; 'kitoe deui tina kapoendjoelan boemi djeung eusina, sarta kasoekaän [a] anoe linggih dina leuweung tjoetjoek teja: eta sadajana moegi didongkapkeun ka sirah Joesoep, [b] ka ěmboen-ěmboenan anoe misah ti doeloer-doeloerna! 17 'Sapina noe tjikal boga kamoeljaän, sarta

tandoekna [c] tandoek banteng; pineunggareun bangsa-bangsa sarejana koe lantaran eta, nĕpi ka toengtoeng boemi. Nja eta balaksa-laksa oerang Epraim, sarta nja eta bareboe-reboe oerang Mĕnase. *a* 2 Moesa 3:2. *b* 1 Moesa 49:26. *c* 4 Moesa 23:22.

18 Ari moenggoeh Sĕboeloen lahirna: Masing boengah, Sĕboeloen! tina balangsijar maneh; kitoe deui maneh, Isaskar! tina himah maneh. 19 'Bakal pada ngadjak bangsa-bangsa ka goenoeng; di dinja bakal pada ngoerbankeun [a] koerban kabĕnĕran; karana bakal njareuseup kamoektian laoet-laoet, kitoe deui pĕpĕndĕman karoewang dina keusik. *a* Djab. 4:6; 51:21.

20 Ari moenggoeh Gad lahirna: Sagala poedji ka noe maparin kadjĕmbaran ka Gad! Ngĕnggonna sapĕrti singa, sarta njasaäk leungeun, toer hoeloena ongkoh. 21 'Nja eta mĕting keur dirina [a] loeloegoe beubeunangan; karana di dinja piloewoekeun noe njĕkĕl hoekoem ditjadangkeun; ari djĕboelna direudjeungan para loeloegoe bangsa, ngalampahkeun kaädilan Pangeran, sarta hoekoem-hoekoemna reudjeung Israil. *a* 4 Moesa 32.

22 Ari moenggoeh Dan lahirna: Dan teh anak singa, noe norodjol ti Basan.

23 Ari moenggoeh Naptali lahirna: Eh Naptali! sing seubeuh ti kasoekaän, sarta sing pinoeh koe bĕrkah Pangeran; sing kawaris koelon djeung kidoel!

24 Ari moenggoeh Aser lahirna: Aser moegi-moegi dibĕrkahan anak; sing dipikasoeka koe doeloer-doeloerna, sarta soekoena sing ngĕbak minjak! 25 'Beusi [a] djeung tambaga pitoelakeun maneh, sarta kabĕdasan maneh pinandingeun kana oemoer maneh. *a* p. 8:9.

26 Eh Jĕsoeroen! taja noe nandingan ka Allah, noe nitihan langit, kĕrsa mitoeloeng ka maneh; sarta nitihan mega, nganggo kaägoenganana. 27 'Allah sipat kadim noe djadi pangtjitjingan maneh, sarta ti handap disangga panangan sipat langgĕng. Andjeunna noe bakal ngadjongklokkeun moesoeh ti hareupeun maneh, bari nimbalan: Sing toempoer! 28 'Ari Israil [a] pingĕnggoneun sorangan sarta sĕnang ati; panon Jakoeb pimĕntjrongeun ka tanah soegih gandoem djeung anggoer; dalah langitna njaktjlakan tji-iboen. 29 'Bagdja tĕmĕn maneh, Israil! [b] saha noe nandingan ka maneh? Estoe bangsa noe disalamĕtkeun koe Pangeran, [c] noe djadi kĕpĕnging pitoeloeng ka maneh, sarta pĕdanging kaägoengan maneh. Moesoeh maneh tangtoe pada ngelehan diri ka maneh, sarta maneh mĕngke ngadjalanan goenoeng-goenoengna. *a* 4 Moesa 23:9; Jĕr. 23:6. *b* p. 4:7. *c* 1 Moesa 15:1.

PASAL 34.

Tidinja Moesa djĕngkar ti tanah lapang Moab, [a] naek ka goenoeng Nĕbo, ka poentjak Pisga, noe pabĕnĕran Jĕriho teja; toeloej koe Pangeran ditoedoehtoedoehkeun ka sakoeriling tanah eta, nja eta tanah Gilad, tĕpi ka nagara Dan; 2 'djeung satanah Naptali, sarta tanah Epraim djeung Mĕnase, djeung satanah Joeda, tĕpi ka laoet Koelon; 3 'kitoe deui tanah Kidoel, djeung tanah Lempar, lĕbak Jĕriho, [b] nja eta nagara pakormaän, tĕpi ka nagara [c] Soar. 4 'Sarta Pangeran nimbalan ka Moesa: Nja eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun kalawan soempah ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, bari nimbalan kijeu teja: [d] Koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Tah, koe kami geus ditoedoehkeun ka maneh, katendjo koe panon maneh, tatapi maneh moal meuntas ka dinja. *a* p. 32:49. *b* Hak. 1:16. *c* 1 Moesa 19:22. *d* 1 Moesa 12:7.

5 Seug Moesa, abdi Pangeran, poepoes di dinja, di tanah Moab, noeroetkeun timbalan Pangeran. 6 'Sarta koe andjeunna dikoeboer dina hidji lĕbak, di tanah Moab, pĕlĕbah Bet-Peor teja; [a] tapi taja pisan djalma noe njaho koeboeranana, tĕpi ka poë ajeuna. 7 'Ari Moesa teja, mangsa poepoes, [b] oemoerna saratoes doewa poeloeh taoen; tatjan lamoer sotjana, sarta tatjan soeda bajoena. 8 'Geus kitoe [c] oerang Israil pada njeungtjeurikan Moesa di tanah lapang Moab, tiloe poeloeh poë lilana; sarta datang ka tjatjap poëna tjeurik kaprihatinan katilar Moesa. *a* Joed. 9. *b* p. 31:2; 2 Moesa 7:7. *c* 4 Moesa 20:29.

9 Ari Josoea poetra Noen teja pinoeh koe Roh kapintĕran, [a] sabab koe Moesa bareto ditoempangan panangan; sarta oerang Israil pada noeroet ka Josoea, djeung pada milampah sakoemaha

timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* 4 Moesa 27 : 18.

10 Hanteu djoeměněng deui nabi di Israil anoe nandingan ka Moesa, noe sakitoe dipioeninga koe Pangeran, moenggah 11 papajoen-pajoen; 'hal sakabeh tanda djeung moedjidjat, noe koe Pangeran ka andjeunna dipiwarang dilampahkeun di tanah Měsir, ka Piraon, djeung ka sakabeh rahajatna, sarta ka satanahna; 12 'kitoe deui hal sakabeh leungeun kawasa djeung sakabeh panjingsijeunan bangĕt, anoe dipidamĕl koe Moesa di hareupeun panon sabangsa Israil teja.

KITAB JOSOEA.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, [a] sanggeus poepoes Moesa, abdi Pangeran, ladjĕng Pangeran nimbalan ka Josoea poetra Noen, [b] gandek Moesa teja, kijeu timbalanana: 2 'Moesa, abdi kami, geus maot; ari ajeuna maneh geura dangdan, koedoe meuntas eta tji Jordan, nja maneh djeung sakabeh ijeu djalma-djalma, asoep ka tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka darinja, 3 ka oerang Israil. 'Sakoer ĕnggon, anoe pikatintjakeun koe dampal soekoe maraneh, [c] koe kami dipaparinkeun ka maraneh, sakoemaha pangandika kami ka 4 Moesa teja. 'Ti sĕmĕt tĕgal lĕga djeung ti sĕmĕt eta goenoeng Libanon, tĕpi ka tjai gĕde, nja eta tji Prat teja, sakoeriling tanah oerang Het, sarta tĕpi ka laoet gĕde, tĕbeh pangsoeroepan panon-5 poë, nja eta piwatĕseun maraneh. 'Djalma hidji ge [d] moal aja noe tagĕn di hareupeun maneh saoemoer hiroep maneh; sakoemaha kami tadi njarĕngan ka Moesa, ka maneh tangtoe njarĕngan deui; [e] maneh teh koe kami moal diantĕp, sarta 6 moal ditinggal. 'Masing tĕgĕr [f] djeung masing gĕde hate; karana maneh noe bakal ngamilikkeun ka ijeu djalma-djalma eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoenna kalawan soempah, dek 7 dipaparinkeun ka darinja teja. 'Ngan maneh teh masing tĕgĕr djeung masing gĕde hate pisan; koedoe ngestoekeun ngalampahkeun saoenina toret, noe diparentahkeun ka maneh koe Moesa, abdi kami; [g] poma oelah njimpang ti dinja ka katoehoe atawa ka kentja, soepaja maneh masing pintĕr nja lalampahan, 8 ka mana bae maneh nja leumpang. 'Eta kitab toret teh oelah pisah ti biwir maneh, [h] nja koedoe koe maneh dipikir-pikir beurang-peuting, soepaja maneh ngestoekeun ngalampahkeun tĕroes sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina eta kitab; karana ari kitoe mah djalan maneh tangtoe loeloes, sarta ari kitoe mah 9 maneh tangtoe pintĕr lalampahan. 'Lain kami noe nimbalan kitoe ka maneh? Masing tĕgĕr djeung masing gĕde hate; oelah risi djeung oelah geder; karana maneh [i] disarĕngan koe Pangeran, Allah maneh, ka mana bae maneh nja leumpang.

a 5 Moesa 34 : 5. *b* 5 Moesa 1 : 38. *c* 5 Moesa 11 : 24. *d* p. 21 : 44. *e* 5 Moesa 31 : 6, 8; Ibr. 13 : 5. *f* 5 Moesa 31 : 7. *g* 5 Moesa 5 : 32. *h* Djab. 1 : 2, 3. *i* p. 6 : 27.

10 Tidinja Josoea marentah ka sagala pangoeroes djalma-djalma, kijeu paren-11 tahna: 'Maraneh geura ngidĕran di djĕro pasanggrahan, paparentah ka djalma-djalma, kijeu nja pok: Geura pada njadijakeun pibĕkĕleun maraneh; karana tiloe poë deui maraneh bakal meuntas eta tji Jordan, soepaja arasoep, meunangkeun tanah, noe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka maraneh baris dimilik.

12 Sarta Josoea marentah ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka satĕngah kaom Mĕnase, kijeu parentahna: 13 'Masing aringĕt ka pangandika, noe ditimbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, anoe kijeu pangandikana: [a] Pangeran, Allah maraneh, geus masihan reureuh ka maraneh, toer maraneh

14 dipaparin tanah ijeu. 'Anak-rabi maraneh djeung ingon-ingon maraneh sina tjaritjing dina tanah, noe koe Moesa dipaparinkeun ka maraneh, ijeu di peuntaseun tji Jordan; dĕmi diri maraneh mah koedoe mareuntas ti heulaeun doeloer-doeloer maraneh, bari njoren pakarang, nja sakoer noe gagah-pĕrkosa, sarta koedoe 15 pada ngabantoe ka darinja; 'datang ka doeloer-doeloer maraneh koe Pangeran geus dipasihan reureuh, sapĕrti ka diri maraneh, sarta eta ge geus pada ngamilik tanah, noe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka eta; [b] didinja maraneh pimoelangeun ka tanah milik maraneh, bari toeloej pada ngamilik eta noe dipaparinkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, ijeu di peuntaseun tji Jordan, tĕbeh pangbidjilan panon-16 poë. 'Pok pada ngawangsoel ka Josoea, kijeu wangsoelanana: [c] Sadajana, noe koe andjeun ditimbalkeun ka simkoering, soemĕdja ngalampahkeun; sarĕng ka mana bae simkoering koe andjeun 17 dipiwarang, soemĕdja leumpang. 'Sakoemaha simkoering anoet ka Moesa, nja kitoe pisan ka andjeun soemĕdja anoet deui. Anging moegi-moegi Pangeran, Allah andjeun, njarĕngan ka andjeun, sakoemaha njarĕnganana ka Moesa teja. 18 'Saha-saha djalma noe moengpang ka timbalan andjeun, sarĕng hanteu noeroet kana lahiran andjeun, dina saniskantĕn anoe koe andjeun bade ditimbalkeun, [d] nja eta djalma kĕdah dipaehan. Anging moegi masing tĕgĕr sarĕng masing gĕde manah!

a 4 Moesa 32 : 20. *b* 5 Moesa 3 : 20. *c* 2 Moesa 19 : 8. *d* 5 Moesa 17 : 12.

PASAL 2.

Tidinja Josoea poetra Noen [a] ti Sitim miwarangan doewa djalma baris lolongok ririkipan; lahirna: Maraneh geura leumpang, ngilikan tanah sarta djeung nagara Jĕriho. Bral leumpang, toeloej daratang ka imah hidji dajang, [b] ngaran 2 Rahab, seg mondok di dinja. 'Geus kitoe aja noe ngoeninga ka radja Jĕriho, kijeu pioendjoekna: Hatoer oeninga wĕngi ijeu aja djalma daratang ka dijeu, titahan oerang Israil, bade ngadongdon ijeu ta-3 nah. 'Toeloej radja Jĕriho miwarangan ka Rahab, sarta marentah kijeu: Geura bidjilkeun eta djalma noe daratang ka maneh, noe arasoep ka imah maneh; karana pangdatangna dek ngadongdon 4 satanah ijeu. 'Gantjangna eta doewa djalma koe awewe teh ditjokot sarta disoempoetkeun; bari seug ngadjawab: Lĕrĕs, aja djalma darongkap ka koering, nanging koering teu tĕrang ti mana 5 djĕboelna. 'Dĕmi geus kitoe, waktoe rek meundeutkeun panto nagri, barang reup sareupna, seug eta djalma baridjil, doeka ka mana losna djalma teh. Geura ngaroedag gĕsat-gĕsoet, njoesoel ka da-6 rinja, geus tangtoe kaoedag. 'Padahal eta djalma koe awewe teh geus dibawa oenggah ka loehoer imah, sarta dirimboenan koe tangkal haramaj, beunang manehanana ngentepkeun di loehoer 7 imah. 'Toeloej eta djalma ngaroedag, njoesoel ka darinja, djalan ka tji Jordan, ngadjoegdjoeg [c] peupeuntasan; sarta ari noe ngaroedag njoesoel ka darinja geus ka loewar, pek panto nagara dipeundeutkeun.

a 4 Moesa 25 : 1. *b* Ibr. 11 : 31; Jak. 2 : 25. *c* Hak. 3 : 28.

8 Dĕmi samemeh eta doewa djalma hareës, tjat awewe teh oenggah ka darinja 9 ka loehoer imah, 'sarta ngomong ka darinja kijeu: Koering hanteu samar, jen ijeu tanah koe Pangeran geus dipaparinkeun ka oerang Israil, djeung oerang dijeu [a] geus pada katinggang baloewas koe oerang Israil; estoe sakabeh djalma eusi tanah [b] aladjoer bawaning 10 sijeun koe oerang Israil. 'Karana koering geus pada ngadenge bedja, [c] tjai laoet Agĕr koe Pangeran didamĕl saät ti heulaeun oerang Israil, basana boedal ti Mĕsir; kitoe deui [d] hal anoe koe oerang Israil dilampahkeun ka eta doewa radja oerang Emor, noe di peuntaseun tji Jordan, ka Sihon djeung ka Og, anoe pada diharamkeun koe oerang Israil teja. 11 'Barangna kadenge, seug hate koering sadaja galimir, sarta djalma hidji ge taja noe masih tĕtĕg soekmana, bawaning sijeun koe oerang Israil; [e] karana Pangeran, Allah oerang Israil, tĕgĕs Allah di sawarga di loehoer, kitoe deui dina 12 boemi di handap. 'Ari ajeuna moegi pada soempah ka koering njĕboet Pangeran, sarehna koering milampah kahemanan ka sampejan, eta sampejan sawangsoelna sanggoep milampah kahemanan ka ahli bapa koering; sarta koering nĕda tanda

13 noe sajakti; 'nja eta sampejan sanggoep [f] ngahiroepan indoeng-bapa koering, doeloer koering lalaki-awewe, kalawan saboga-bogana, sarta njawa koering sadaja ĕngke koe sampejan diloepoetkeun tina maot. 14 'Ngadjawab eta doewa djalma ka awewe teh: Njawa kaoela pinalanganeun pati ka maraneh, oepama ijeu pĕrkara kaoela koe maraneh hanteu dibedjakeun; geus kitoe, samangsa ijeu tanah koe Pangeran dipaparinkeun ka kaoela sakabeh, eta kaoela ka njai tangtoe milampah kahemanan djeung kajaktian. 15 'Tidinja eta djalma koe awewe teh pada dioeloer tina djandela koe tambang; wantoe-wantoe imahna aja di koeta nagara, djadi awewe teh tjitjingna dina koeta. 16 'Sarta awewe teh ngomong ka darinja: Geura mangkat ka pigoenoengan, bisi sampejan kapanggih koe noe ngaroedag; sarta moedoe njoempoet di dinja watĕs tiloe poë, dongkap ka moelangna noe ngaroedag teja; geus kitoe toeloejkeun djalan sampejan. 17 'Ngaromong eta djalma ka awewe teh: Kaoela pada pibĕrĕsiheun tina soempah noe tadi, anoe koe njai dipake njoempahan kaoela teja. 18 'Masing ngingĕtkeun, ari kaoela arasoep kana tanah, ijeu tali kanteh beureum koedoe talikeun kana djandela, djalan kaoela koe njai dioeloer; djeung deui indoeng-bapa njai, doeloer-doeloer sarta sakabeh bae ahli bapa njai, koedoe koempoelkeun ka njai, ka djĕro imah. 19 'Ari geus kitoe, saha-saha djalma ti panto imah njai bidjil ka loewar, eta gĕtihna malik ka dirina, dĕmi kaoela mah bĕrĕsih; sabalikna saha-saha noe di imah njai mah, oepama aja noe pek leungeunna ka dinja, eta gĕtihna sina tamplok ka kaoela. 20 'Kitoe deui oepama ijeu pĕrkara kaoela koe njai dibedjakeun, kaoela pibĕrĕsiheun tina soempah noe tadi, anoe koe njai dipake njoempahan kaoela teja. 21 'Ari djawabna: Lĕrĕs, kitoe pisan, sakasaoeran sarampejan. Toeloej didjoeroeng lakoe; bral laleumpang. Pek tali beureum teja koe awewe teh ditalikeun kana djandela.

a 2 Moesa 23 : 27. *b* 2 Moesa 15 : 15; 5 Moesa 2 : 25. *c* 2 Moesa 14 : 21. *d* 4 Moesa 21. *e* 5 Moesa 4 : 39. *f* p. 6 : 23, 25.

22 Bral eta djalma laleumpang, toeloej datang ka pigoenoengan, seug tjaritjing di dinja meunang tiloe poë, tĕpi ka balikna noe ngaroedag teja; ari noe ngaroedag teh geus nejangan sapandjang djalan, wĕleh teu kapanggih. 23 'Tidinja eta doewa djalma baralik, toeroen ti pigoenoengan, seug meuntas, toeloej dongkap ka Josoea poetra Noen; geus kitoe ngoeningakeun saniskara noe kapanggih. 24 'Ari pihatoerna ka Josoea: Sajaktosna, ijeu satanah kabeh koe Pangeran dipasihkeun ka leungeun Israil; samalah sadajana priboemi ijeu tanah aladjoer bawaning sijeun koe Israil.

PASAL 3.

Barang braj isoek [a] gantjang Josoea dangdan, broel ngabroel [b] ti Sitim, toeloej daratang ka tji Jordan, nja andjeunna djeung sakabeh oerang Israil; sarta pada meuting di dinja samemeh meuntas. 2 'Dĕmi geus toetoep tiloe poë, seug para pangoeroes ngidĕran di djĕro pasanggrahan, 3 'bari paparentah ka djalma-djalma, kijeu parentahna: Samangsa maraneh nendjo pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, sarta digotong koe para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, seg maraneh koedoe pada indit ti ĕnggon maraneh, bari toeloej noetoerkeun eta. 4 'Tatapi sing aja anggangna antara maraneh djeung pĕti, kira doewa reboe asta dina oekoeranana; poma oelah deukeut kana pĕti; [c] soepaja maraneh pada tĕrang dina djalan, anoe koedoe dilakonan koe maraneh; karana maraneh hanteu njorang djalan eta ti kamarimangkoekna. 5 'Sarta Josoea marentah ka djalma-djalma teh: [d] Maraneh geura njoetjikeun diri; karana isoekan Pangeran bakal ngadamĕl moedjidjat-moedjidjat di tĕngah maraneh. 6 'Djeung Josoea marentah ka para panghoeloe, kijeu parentahna: Geura gotong pĕti pĕrdjangdjian, koedoe mareuntas ti heulaeun djalma-djalma. Prak pĕti pĕrdjangdjian teh digotong; toeloej arangkat ti heulaeun djalma-djalma.

a p. 6 : 12. *b* p. 2 : 1. *c* 4 Moesa 10 : 33. *d* 2 Moesa 19 : 10.

7 Ngandika Pangeran ka Josoea: Poë ijeu [a] kami rek ngamimitian ngagoengkeun ka maneh di hareupeun panon sabangsa Israil, soepaja pada tĕrangeun, [b] jen kami teh njarĕngan ka maneh, sakoemaha kami tadi njarĕngan ka Moesa.

8 'Djeung maneh koedoe marentah ka panghoeloe-panghoeloe, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian, kijeu nja pok: Samangsa maraneh geus nĕpi kana sisi tjai tji Jordan, koedoe ngarandĕg dina tji Jordan. *a* p. 4 : 14. *b* p. 1 : 5.

9 Tidinja Josoea marentah ka oerang Israil: Geura ka darijeu, darengekeun pangandika Pangeran, Allah maraneh. 10 'Ngalahir deui Josoea: Djalan kijeu maraneh pitĕrangeun, jen Allah noe djoemĕnĕng linggih di tĕngah maraneh, sarta estoe andjeunna pinjingkahkeuneun ti hareupeun maraneh [a] eta oerang Kanaän, oerang Het, oerang Hiwi, oerang Pares, oerang Girgas, oerang Emor sarta 11 oerang Jĕboes teja. 'Tah, pĕti pĕrdjangdjian Goesti saboemi kabeh meuntas 12 tji Jordan ti heulaeun maraneh. 'Ari ajeuna maraneh geura njokot doewa wĕlas djalma ti sagala kaom Israil, tina hidji-13 hidji kaom saoerang-saoerang. 'Dĕmi geus kitoe, samangsa dampal soekoe panghoeloe-panghoeloe, noe ngagotong pĕti Pangeran, Goesti saboemi kabeh, eureun dina tjai tji Jordan, seug tjai tji Jordan bakal diteukteuk, nja eta tjai anoe ngotjor ti girang; sarta bakal ngabadĕndĕn, sapĕrti hidji toempoekan. *a* 5 Moesa 7 : 1.

14 Geus kitoe, mangsa djalma-djalma arindit ti himah-himahna, sĕdja meuntas tji Jordan, seug para panghoeloe noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian teh arangkat 15 ti heulaeun djalma-djalma. 'Sarta barang noe ngagotong pĕti teh geus darongkap ka tji Jordan, djeung soekoe para panghoeloe noe ngagotong pĕti teh antjlom kana sisi tjai, (harita tji Jordan [a] leber dina sawahanganana sapandjang oesoem 16 diboewat) 'seug tjai noe ngotjor ti girang [b] ngabadĕndĕn, beungkak sapĕrti hidji toempoekan, djaoeh pisan, di Adam, nja eta nagara noe gigireun Sartan; sarta ari noe ngotjor ka laoet tanah Lapang, nja eta laoet Oejah teja, bejak kateukteuk. Kĕbat djalma-djalma pada 17 meuntas, pabĕnĕran Jĕriho. 'Dĕmi para panghoeloe, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran mah, ngaradĕg di noe saät, di tĕngah-tĕngah tji Jordan, sarta tĕtĕp; ari sabangsa Israil pada meuntas di noe saät, tĕpi ka sabangsa kabeh geus bejak meuntas tji Jordan.

a 1 Bab. 12 : 15. *b* Djab. 114 : 3.

PASAL 4.

Dĕmi geus kitoe, barang sabangsa kabeh geus bejak meuntas tji Jordan teh, ladjĕng Pangeran nimbalan ka Jo-2 soea, kijeu timbalanana: 'Maraneh geura njokot doewa wĕlas djalma ti lĕbah djalma noe loba, tina hidji-hidji kaom 3 saoerang-saoerang; 'seg eta parentahan, kijeu nja pok: Maraneh ti dijeu, ti tĕngah-tĕngah tji Jordan, ti ĕnggon soekoe panghoeloe narangtoeng sarta tĕtĕp teh, koedoe moeloeng batoe doewa wĕlas siki; koe maraneh bawa meuntas, sarta teundeun dina pamondokan, ĕnggon ma-4 raneh mondok peuting ĕngke. 'Toeloej Josoea njaoer noe doewa wĕlas djalma, noe koe andjeunna geus disadijakeun ti oerang Israil, tina hidji-hidji kaom 5 saoerang-saoerang teja; 'seug koe Josoea diparentah kijeu: Maraneh geura meuntas ti heulaeun pĕti Pangeran, Allah maraneh, ka tĕngah-tĕngah tji Jordan, seg djoengdjoengkeun batoe, toeloej poendak hidji sewang, noeroetkeun 6 bilangan kaom oerang Israil, 'pigeusaneun djadi tanda di tĕngah maraneh. [a] Baringsoekpagi anak maraneh nanja, kijeu pokna: Naon maksoedna eta batoe 7 teh ka bapa? 'Koedoe didjawab kijeu: Sapedah tjai tji Jordan [b] diteukteuk ti heulaeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran; basa pĕti teh meuntas tji Jordan, heug tjai tji Jordan diteukteuk; ari eta batoe djadi pangingĕt-ngingĕt pikeun oerang 8 Israil salalanggĕngna. 'Prak oerang Israil pada milampah kitoe, sakoemaha parentah Josoea; pek maroeloeng batoe doewa wĕlas siki ti tĕngah-tĕngah tji Jordan, sakoemaha pangandika Pangeran ka Josoea teja, noeroetkeun bilangan kaom oerang Israil; seug dibawa meuntas ka pamondokan, sarta diteun-9 deun di dinja. 'Djeung Josoea ngadĕgkeun deui doewa wĕlas batoe di tĕngah-tĕngah tji Jordan, dina pĕrnah ngadĕg soekoe para panghoeloe, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian teja; ajana di dinja tĕpi 10 ka mangsa ajeuna. 'Ari para panghoeloe noe ngagotong pĕti teh ngaradĕg di tĕngah-tĕngah tji Jordan, tĕpi ka tjatjapna sakabeh pĕrkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Josoea, parentahkeuneun ka djalma-djalma teja, tĕroes

sakoemaha noe koe Moesa didawoehkeun ka Josoea. Ari djalma-djalma mareuntasna gagantjangan. 11 'Dĕmi geus kitoe, barang sakabeh djalma geus bejak meuntasna, seug pĕti Pangeran ge meuntas, sarta djeung para panghoeloe, di hareupeun djalma-djalma. 12 'Ari oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah kaom Mĕnase teja [c] mareuntasna ti heulaeun oerang Israil, sarta njoren pakarang, sakoemaha lahiran Moesa ka darinja teja. 13 'Kira-kira opat laksa djalma, pada sadija ngaroeroeg, mareuntas ti pajoeneun Pangeran, baris pĕrang, ngadjoegdjoeg tanah lapang Jĕriho. 14 'Dina poë harita [d] Pangeran ngagoengkeun Josoea di hareupeun panon sabangsa Israil, sarta aladjriheun koe Josoea, [e] sakoemaha aladjriheunana koe Moesa, saoemoer hiroep andjeunna. *a* 2 Moesa 13 : 8, 14. *b.* p. 3 : 13. *c* 4 Moesa 32 : 20—32. *d* p. 3 : 7. *e* 2 Moesa 14 : 31.

15 Tidinja Pangeran nimbalan ka Josoea, 16 kijeu timbalanana: 'Maneh geura marentah ka panghoeloe-panghoeloe, [a] noe ngagotong pĕti pĕrtelaän teh, sina harandjat ti tji Jordan. 17 'Prak Josoea marentah ka para panghoeloe, kijeu parentahna: Geura harandjat ti tji Jordan! 18 'Dĕmi geus kitoe, barang panghoeloe-panghoeloe noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teh geus harandjat ti tĕngah-tĕngah tji Jordan, ana dampal soekoe panghoeloe-panghoeloe tjat ka darat, seg tjai tji Jordan datang deui ka parantina, ngotjor tjara kamari-mangkoekna, dina sawahanganana. 19 'Ari mangsana djalma-djalma harandjat ti tji Jordan teh, dina tanggal sapoeloeh, boelan noe kahidji; toeloej masanggrahan [b] di Gilgal, anoe ti wetaneun Jĕriho. 20 'Ari eta batoe noe doewa wĕlas siki, beunang njokot ti tji Jordan teja, koe Josoea diadĕgkeun di Gilgal; 21 'bari marentah ka oerang Israil, kijeu parentahna: Baringsoekpagi anak maraneh nanja ka bapa-bapana, kijeu pokna: Naon maksoedna eta batoe teh? 22 'Seug anak maraneh koe maraneh koedoe dibere njaho, kijeu nja pok: Israil meuntas eta tji Jordan [c] njorang noe saät. 23 'Karana tjai tji Jordan koe Pangeran, Allah maraneh, disina saät ti heulaeun maraneh, tĕpi ka maraneh geus pada meuntas, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah maraneh, [d] didamĕl ka laoet Agĕr teja, noe koe andjeunna disina saät ti heulaeun oerang, tĕpi ka oerang geus mareuntas; 24 'soepaja sakabeh bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka panangan Pangeran, jen eta teh langkoeng kawasa; sangkan maraneh sijeun koe Pangeran, Allah maraneh, sapapandjangna. *a* 2 Moesa 25 : 16. *b* p. 5 : 9. *c* p. 3 : 17. *d* 2 Moesa 14 : 21.

PASAL 5.

Dĕmi geus kitoe, mangsa sakabeh radja-radja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, sabeulah ti koelon, djeung sakabeh radja-radja oerang Kanaän, anoe di sisi laoet, ngadarenge bedja, tjai tji Jordan koe Pangeran disina saät ti heulaeun oerang Israil, tĕpi ka oerang geus mareuntas, [a] toeloej pada gimir hatena, sarta taja pisan noe masih tĕtĕg soekmana, bawaning sijeun koe oerang Israil. *a* p. 2 : 11, 24.

2 Dina mangsa eta Pangeran nimbalan ka Josoea: Maneh geura njijeun [a] peso-peso koe batoe; seug oerang Israil koedoe soenatan deui ngadoewa-kalian. 3 'Prak Josoea ngadamĕl peso koe batoe; toeloej njoenatan oerang Israil di Pasir Koeloep. 4 'Kijeu sababna noe matak koe Josoea disoenatan: sakabeh djalma noe ka loewar ti Mĕsir, sakoer noe lalaki, sakabeh pradjoerit, paraeh di tĕgal lĕga, keur di djalan, sanggeus boedal ti Mĕsir. 5 'Karana sakabeh djalma noe boedal teh geus pada disoenatan; tatapi sakabeh djalma noe didjoeroekeun di tĕgal lĕga, keur di djalan, sanggeus boedal ti Mĕsir mah, tatjan disoenatan. 6 'Karana oerang Israil loemakoena di tĕgal lĕga teh [b] opat poeloeh taoen lilana, datang ka bejak sabangsa pradjoerit, anoe boedal ti Mĕsir, sapedah hanteu noeroet ka timbalan Pangeran; [c] noe matak Pangeran soempah ka darinja, hamo dipaparin nendjo kana tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoenna, nganggo soempah, kĕrsana dipaparinkeun ka oerang, [d] nja tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja. 7 'Ari anak-anakna koe andjeunna ditimboelkeun, ngaganti bapa-bapana; nja eta noe koe Josoea disoenatan; karana pada koeloep, da tatjan disoenatan di djalan. 8 'Ari geus kitoe, barang geus

tjatjap njoenatan sabangsa kabeh, toeloej pada tjitjing di pĕrnah-pĕrnahna, dina pasanggrahan, tĕpi ka tjalageurna. 9 'Ngandika Pangeran ka Josoea: Poë ijeu kami geus ngadjoengkĕlkeun ti maraneh kahinaän ti Mĕsir. Noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Gilgal, tĕpi ka mangsa ajenna. *a* 2 Moesa 4 : 25. *b* 4 Moesa 14 : 33. *c* 4 Moesa 14 : 23. *d* 2 Moesa 3 : 8.

10 Mangsa oerang Israil keur masanggrahan di Gilgal, toeloej pada milampah paska, [a] dina tanggal opat wĕlas, wantji 11 boerit, di tĕgal lapang Jĕriho. 'Sabada paska, isoekna, pada dadaharan gandoem tanah eta, [b] roti teu ragian sarta ranggeujan beunang njangraj, nja dina 12 poë eta pisan. 'Ari isoekna [c] Man teja eureun, sanggeus pada dadaharan gandoem tanah eta; djadi oerang Israil hanteu dipaparin deui Man; ari noe dihakan hasil tanah Kanaän beunang taoen harita. *a* 3 Moesa 23 : 5. *b* 3 Moesa 23 : 6, 14. *c* 2 Moesa 16 : 35.

13 Ari geus kitoe, keur Josoea di deukeut Jĕriho, hidji waktoe tjĕngkat sotjana sarta ningali, [a] beh aja hidji djalma ngadĕg papajoen-pajoen, sarta panangananana njĕkĕl pĕdangna beunang matĕk. Sor koe Josoea dideukeutan, bari dipariksa: Sampejan teh batoer kaoela atawa 14 moesoeh? 'Ari walonanana: Lain; satĕgĕsna kami teh kapala balad Pangeran; ajeuna kami geus datang. Broek Josoea njoeoeh kana taneuh, sarta soedjoed, bari oendjoekan ka eta: Naon pangandika 15 Goesti ka abdi? 'Ari timbalan kapala balad Pangeran teh ka Josoea: [b] Geura ngalaän taroempah tina soekoe maneh; karana ijeu ĕnggon, anoe keur ditintjak koe maneh, nja soetji. Prak Josoea milampah kitoe. *a* 2 Moesa : 23 : 23. *b* 2 Moesa 3 : 5.

PASAL 6.

(Ari Jĕriho teja geus dipeundeutan sarta ditoelakan bawaning sijeun koe oerang Israil; taja noe ka loewar, 2 taja noe asoep.) 'Nimbalan Pangeran ka Josoea: Masing nganjahokeun, eta Jĕriho koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh, katoet radjana djeung 3 sakoer noe garagah-pĕrkosa. 'Maraneh, sakabeh pradjoerit, koedoe ngoerilingan eta nagara, nja moetĕr nagara teh sakali; kitoe pilampaheun maneh gĕnĕp 4 poë lilana. 'Djeung toedjoeh panghoeloe koedoe leumpang ti heulaeun pĕti, bari marawa toedjoeh tarompet tandoek domba. Ari dina poë noe katoedjoeh maraneh koedoe ngoerilingan nagara teh toedjoeh kali, sarta panghoeloe koe-5 doe narijoep eta tarompet. 'Dĕmi geus kitoe, samangsa lambat nijoepna tandoek domba teh, samangsa maraneh ngadenge sora tarompet, sakabeh djalma koedoe saroerak, masing bĕdas soerakna; didinja koeta nagara bakal roegroeg sadasarna; seg djalma-djalma koedoe aroenggah, masing-masing asoep ka noe dihareupan.

6 Tidinja Josoea poetra Noen njaoer para panghoeloe, seug diparentah kijeu: Sampejan geura ngagotong pĕti pĕrdjangdjian, sarta toedjoeh panghoeloe koedoe marawa toedjoeh tarompet tandoek domba ti heulaeun pĕti Pangeran. 7 'Djeung deui Josoea marentah ka djalmadjalma: Geura arijang, koedoe ngoerilingan eta nagara; sarta sakoer noe sadija koedoe ijang ti heulaeun pĕti Pa-8 ngeran. 'Ari geus kitoe, saparantos Josoesa marentah ka djalma-djalma teh, bral toedjoeh panghoeloe, marawa toedjoeh tarompet tandoek domba, arijang ti pajoeneun Pangeran, bari narijoep tarompet, sarta pĕti pĕrdjangdjian Pa-9 ngeran ngiringkeun. 'Ari sakoer noe sadija leumpang ti heulaeun panghoeloe noe narijoep tarompet, sarta balad panoetoep leumpangna ti pandeurieun pĕti; 10 madjoena bari narijoep tarompet. 'Sarta Josoea marentah ka djalma-djalma, kijeu parentahna: Maraneh oelah soerak, djeung oelah kadenge sowara maraneh, sarta ti biwir maraneh oelah ka loewar omong sakĕtjap-kĕtjap atjan, tĕpi ka poëan kami nitah ka maraneh: Geura saroerak! didinja maraneh koedoe sa-11 roerak. 'Seug pĕti Pangeran koe andjeunna disina ngoerilingan nagara, moetĕr sakali; djog daratang deui ka pasanggrahan, sarta mareuting di pasanggrahan.

12 Barang braj isoek [a] gantjang Josoea dangdan; djoeng panghoeloe ngagotong 13 pĕti Pangeran. 'Sarta toedjoeh panghoeloe, noe marawa toedjoeh tarompet tandoek domba ti heulaeun pĕti Pangeran, laleumpang teu eureun-eureun

bari narijoep tarompet; ari sakoer noe sadija leumpangna ti heulaeunana, djeung balad panoetoep leumpangna ti pandeurieun pěti Pangeran; madjoena bari narijoep tarompet. 14 'Ari ngoerilinganana nagara dina poë noe kadoewa teh sakali, seg baralik deui ka pasanggrahan. Kitoe djeung kitoe lampahna gěněp poë lilana. *a* p. 3:1; 7:16.

15 Děmi geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh haroedang barang balebat padjar; toeloej ngoerilingan nagara, tjara pěta tadi, toedjoeh kali; ngan dina poë eta ngoerilinganana nagara teh toedjoeh 16 kali. 'Ari geus kitoe, dina katoedjoeh kalina, keur panghoeloe narijoep tarompet, seg Josoea marentah ka djalma-djalma: Geura saroerak; karana nagara teh koe Pangeran geus dipaparinkeun 17 ka maraneh.' Tatapi nagara teh hoekoem haram, djeung saeusi-eusina, bade ka Pangeran; [a] ngan Rahab, dajang teja, noe pihiroepeun, nja dirina djeung sakoer noe reureudjeungan djeung eta di djěro imah, pedah njoempoetkeun oetoe-18 san, anoe koe oerang dititah teja.'Djeung deui maraneh [b] koedoe sing hade-hade koe noe hoekoem haram teh; pomapoma maraneh ngaharamkeun eta teh oelah njokot ti noe hoekoem haram; tangtoe maraneh djadi matak pasanggrahan Israil dikeunaän hoekoem haram, sarta koe maraneh diripoehkeun. 19 'Ari [c] sakabeh ěmas-perak, kitoe deui barang tambaga djeung beusi, nja eta pisoetjieun bade ka Pangeran, asoep ka 20 radja-brana Pangeran. 'Gěr djalma-djalma saroerak, bari tarompet ditarijoep. Geus kitoe, barang djalma-djalma ngadenge sora tarompet, děr djalma-djalma saroerak, bědas pisan soerakna; [d] broeg koeta roegroeg sadasarna; seg djalma-djalma aroenggah ka nagara, masing-masing asoep ka noe dihareupan, sarta 21 nagara teh dibeunangkeun. 'Ari saniskara noe aja di djěro nagara, [e] awewe-lalaki, kolot-boedak, kitoe deui sapi, domba djeung kalde, koe maranehanana diharamkeun, ditoempěs koe seuseukeut pědang. *a* p. 2:12; Ibr. 11:31; Jak. 2:25. *b* 5 Moesa 13:17. *c* 4 Moesa 31:22, 23, 54. *d* 2 Kor. 10:4; Ibr. 11:30. *e* 5 Moesa 7:2.

22 Djeung deui Josoea marentah ka eta doewa djalma noe lolongok tanah teja: Maraneh geura asoepan imah dajang teja, sarta ka-loewarkeun ti dinja eta awewe djeung saboga-bogana, [a] sakoemaha soempah maraneh ka dinja teja. 23 'Boes eta doewa boedjang noe lolongok teh arasoep, seg Rahab dika-loewarkeun, kitoe deui indoeng-bapana, djeung doeloer-doeloerna, sarta saboga-bogana; toer sakabeh barajana dika-loewarkeun; sarta pada dipěrnahkeun di loewareun 24 pasanggrahan Israil. 'Ari eta nagara dihoeroe koe seuneu, katoet sakabeh eusi-eusina; tatapi ěmas-perak, kitoe deui barang tambaga djeung beusi mah, disanggakeun kana radja-brana gědong 25 Pangeran. 'Děmi Rahab, dajang teja, djeung saeusi-imah bapana, sarta saboga-bogana, koe Josoea dihiroepan. Tidinja Rahab teh [b] matoeh di těngah Israil, těpi ka mangsa ajeuna; tina sabab njoempoetkeun oetoesan, noe koe Josoea 26 dipiwarang lolongok Jěriho teja. 'Dina mangsa eta Josoea ka loewar soepata, lahirna: [c] Saha-saha djalma noe ngaděgkeun deui atawa njijeun deui ijeu nagara Jěriho, sing disapa ti pajoeneun Pangeran! Njijeunna paděmen sing poös koe tjikalna, sarta ngaděgkeunana panto 27 sing poös koe boengsoena! 'Tah, kitoe Pangeran njarěngan ka Josoea, sarta bedjana kaoetarakeun di sakoeriling eta tanah. *a* p. 2:14. *b* Mat. 1:5. *c* 1 Radj. 16:34.

PASAL 7.

Tatapi oerang Israil njarijeun kasalahan dina barang noe hoekoem haram; karana [a] Akan anak Karmi, anoe anak Sabdi, anoe anak Serah, kaom Joeda, [b] njokot ti noe hoekoem haram; noe matak Pangeran djadi běndoe ka oerang Israil. *a* p. 22:20; 1 Bab. 2:7. *b* p. 6:18.

2 Tidinja Josoea miwarangan djalma ti Jěriho ka nagara Ai, anoe deukeut ka nagara Bet-Awen, wetaneun nagara Bet-El; sarta diparentah, kijeu parentahna: Maraneh geura arindit, koedoe lolongok ijeu tanah. Bral eta djalma 3 arindit, sarta lolongok Ai. 'Toeloej baralik ka Josoea, sarta oendjoekan kijeu: Montong teuing indit bala sadajana; sina arindit antawis doewa reboe djalma atanapi tiloe reboe djalma, pitjěkapeun ngelehkeun Ai; montong njapekeun bala sadajana ka dinja; karantěn [a] djalmana

4 saeutik. 'Seug tina bala kira-kira tiloe reboe djalma noe arindit ka dinja; tatapi eta teh kalaboer ti hareupeun oerang 5 Ai. 'Malah ti maranehanana aja noe kasabĕt koe oerang Ai, kira tiloe poeloeh gĕnĕp djalma, sarta pada dioebrak-abrik ti hareupeun panto nagara tĕpi ka Sĕbarim, djeung disabĕtan dina poedoenan. Seug hate djalma-djalma adjoer, djadi kawas tjai. [a] p. 8 : 25.

6 Toeloej Josoea [a] njosoëk panganggona, broek njoeoeh kana taneuh di hareupeun pĕti Pangeran, tĕpi ka boerit, nja andjeunna djeung para kokolot Israil; sarta pada neundeun taneuh ngĕboel dina 7 sirahna. 'Pok Josoea oendjoekan: Alah, Goesti Pangeran! naha ijeu djalma-djalma mana koe andjeun disina meuntas tji Jordan, soepaja njelehkeun koering sadaja ka leungeun oerang Emor, sangkan koering sadaja digĕmpoer? Mĕnding koering tadi pada wajahna tjitjing di 8 peuntaseun tji Jordan! 'Eh Goesti! koering bade oendjoekan naon, saparantos Israil moendoer, noekang ti hareupeun 9 moesoehna? 'Tinangtos ĕngke kadenge koe oerang Kanaän sarĕng koe sadajana priboemi ijeu tanah, seug pingalingkoengeun ka koering sadaja, sarĕng ngaran koering sadaja dibasmi tina boemi. Ana kitoe mah andjeun midamĕl koemaha ka padjĕnĕngan andjeun noe langkoeng agoeng? [a] 4 Moesa 14 : 6.

10 Ari timbalan Pangeran ka Josoea: Geura tjĕngkat! naha maneh njoeoeh 11 bae kitoe? 'Israil boga dosa, nja ngarĕmpak pĕrdjangdjian kami, noe koe kami ditimbalkeun ka darinja; nja njarokot tina barang noe hoekoem haram, nja maraling, nja barohong, malah ditjam-12 poerkeun ka barangna sorangan. 'Mana oerang Israil hanteu barisaeun tagĕn di hareupeun moesoehna; noekang maloendoer ti hareupeun moesoehna, sabab asoep hoekoem haram. Kami moal toeloej njarĕngan ka maraneh, oepama noe hoekoem haram teh hanteu dileungit-13 keun ti tĕngah maraneh mah. 'Geura hoedang, [a] koedoe njoetjikeun eta djalma-djalma, bari marentah kijeu: Maraneh geura njoetjikeun diri, koedoe sadija isoekan; karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Di tĕngah maneh, Israil! aja noe hoekoem haram; maneh hamo bisa tagĕn di hareupeun moesoeh maneh, ari noe hoekoem haram teh koe maraneh tatjan disingkirkeun ti tĕngah 14 maraneh. 'Isoek-isoek maraneh koedoe ngadeuheus sakaom-sakaom; dĕmi geus kitoe, mana-mana kaom noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus sabangsa-sabangsa; sarta mana-mana bangsa noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus saeusi-imah saeusi-imah; sarta mana-mana eusi-imah noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus saoerang-saoe-15 rang. 'Dĕmi geus kitoe, mana-mana noe ditoedjoel mandjing hoekoem haram teh, nja eta koedoe didoeroek koe seuneu, dirina djeung sabobogaänana; sabab ngarĕmpak pĕrdjangdjian Pangeran, djeung sabab migawe noe teu patoet di Israil. [a] p. 3 : 5.

16 Barang braj isoek [a] gantjang Josoea dangdan, toeloej ngadeuheuskeun Israil, sakaom-sakaomna; seug kaom Joeda 17 noe ditoedjoel. 'Tidinja ngadeuheuskeun bangsa-bangsa Joeda; seug bangsa oerang Serah noe ditoedjoel. Toeloej ngadeuheuskeun bangsa oerang Serah saoerang-saoerang; seug Sabdi noe ditoe-18 djoel. 'Ana ngadeuheuskeun eta eusi-imahna saoerang-saoerang, seug ditoedjoel Akan anak Karmi, anoe anak Sabdi, anoe anak Serah, kaom Joeda. 19 'Ngalahir Josoea ka Akan teh: Eh agoes! [b] geura njanggakeun hormat ka Pangeran, Allah Israil, bari ngakoe di pajoeneun andjeunna; geura tjaritakeun ka kami, maneh milampah naon? poma 20 oelah disalingkoehkeun ka kami. 'Ngawangsoel Akan ka Josoea, kijeu wangsoelanana: Sajaktosna simkoering gadoeh dosa ka Pangeran, Allah Israil; kijeu noe dipilampah koe simkoering: 21 'ari dina barang djarahan simkoering teh nendjo hidji haroedoem boewatan Baboel, leuwih aloes, sarĕng doewa ratoes gĕbleg sekel perak, sarawoeh hidji poepoeton ĕmas, bobotna lima poeloeh sekel; ladjĕng simkoering kabongroj, pek ditjokot; soemoehoen, disoempoetkeun dina taneuh, di djĕro himah simkoering, 22 ari perakna ti handap. 'Tidinja Josoea miwarangan; bral piwarangan laloempat ka himahna; doemadakan ĕnja, disoempoetkeun dina himahna, sarta ari

23 perakna ti handap. 'Toeloej ditjokot ti djĕro himah, dibawa ka Josoea djeung ka sakabeh oerang Israil; seug disang-24 gakeun ka pajoeneun Pangeran. 'Geus kitoe Josoea, barĕng sabangsa Israil, njandak eta Akan anak Serah, sarta djeung eta perak, djeung haroedoem, djeung poepoeton ĕmas teja, kitoe deui anakna awewe-lalaki, sapina, kaldena, dombana, himahna djeung sabobogaănana; toeloej diiringkeun ka lĕbak Akor. 25 'Sasoempingna Josoea ngalahir: [c] Naha maneh bĕtngaripoehkeun ka kami djeung ka sakabeh? Maneh bakal diripoehkeun deui koe Pangeran dina poë ijeu. Pek eta teh koe sabangsa Israil dibaledogan koe batoe; toeloej pada didoeroek koe seuneu, bari seug diboegbroegan koe 26 batoe. 'Sarta [d] di loehoerna pada njijeun toempoekan batoe gĕde pisan, tĕpi ka mangsa ajeuna. Ladjĕng Pangeran lĕmpĕr tina kasangĕtan bĕndoena. Tina hal kitoe noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun lĕbak Akor, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a p. 3 : 1; 8 : 10. *b* Djab. 51 : 6; Joh. 9 : 24. *c* p. 6 : 18. *d* p. 8 : 29; 2 Sam. 18 : 17.

PASAL 8.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Josoea: [a] Maneh oelah sijeun-sijeun sarta oelah geder! Geura mawa sabala pĕrang kabeh, bral indit, ngaroeroeg ka Ai; masing nganjahokeun, radja Ai koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh, katoet rahajatna, djeung nagarana, sarta ta-2 nahna. 'Ari eta Ai djeung radjana koe maneh koedoe dipigawe [b] sakoemaha maneh migawe ka Jĕriho djeung ka radjana teja; [c] tatapi djaraheunana, djeung sasatoanana, koe maraneh rajah adjang maraneh. Koedoe neundeun anoe baris ngabongohan ka nagara, ti toe-3 kangeunana. 'Pakĕpoek Josoea dangdan djeung sabala pĕrang kabeh, bakal ngaroeroeg ka Ai. Sarta Josoea milih tiloe laksa djalma noe garagah-pĕrkosa, seug 4 diijangkeun ti peuting, 'bari diparentah, kijeu parentahna: Maraneh sing hadehade, koedoe ngabongohan ka nagara ti toekangeun nagara; oelah djaraoeh teuing ti nagara teh, djeung maraneh 5 sakabeh koedoe sadija. 'Ari kami djeung sakabeh bala noe ngareudjeungan kami bakal njampeurkeun ka nagara; geus kitoe, samangsa eta teh boedal, mapag ka oerang, [d] tjara bareto, seug kami djeung batoer bakal kalaboer ti hareupeunana. 6 'Tangtoe eta pada boedal, njoesoel ka oerang, [e] datang ka katarik sakabeh koe oerang, pisah ti nagara; karana bakal ngaromong: Toeh, kalaboer eta teh ti hareupeun oerang, tjara bareto. Seug kami djeung batoer pikalaboereun ti 7 hareupeunana. 'Neut maraneh koedoe haroedang ti ĕnggon ngabongohan, pek meunangkeun eta nagara; tangtoe koe Pangeran, Allah maraneh, diselehkeun 8 ka leungeun maraneh. 'Dĕmi geus kitoe, ana geus kalindih nagarana koe maraneh, seg nagara teh koe maraneh koedoe disoendoet koe seuneu. Koedoe pada ngalampahkeun [f] sapangandika Pangeran; masing aringĕt, koe kami geus di-9 parentahkeun ka maraneh. 'Seug koe Josoea diijangkeun; broel laleumpang ka ĕnggon ngabongohan; toeloej tjaritjing di antara Bet-El djeung Ai, ti koeloneun Ai. Ari Josoea peuting eta koelĕmna di tĕngah bala.

a p. 1 : 6; 7 : 6. *b* p. 6 : 21. *c* 5 Moesa 20 : 14. *d* p. 7 : 4, 5. *e* Hak. 20 : 32. *f* 5 Moesa 20 : 16.

10 Barang braj isoek [a] gantjang Josoea dangdan, seug ngaloris bala; toeloej djĕngkar, andjeunna djeung para kokolot Israil, ti heulaeun bala, ngadjoegdjoeg 11 ka Ai. 'Djoeng sabala pĕrang kabeh, anoe ngiring ka andjeunna, arindit, sarta madjoe; toeloej darongkap ka hareupeun nagara, sarta masanggrahan ti kalereun Ai; aja lĕbak di antara an-12 djeunna djeung Ai. 'Pek Josoea njandak kira-kira lima reboe djalma, diteundeun di antara Bet-El djeung Ai, ti koeloneun 13 nagara, baris ngabongohan keneh. 'Kitoe nareundeunna bala, nja eta sapasanggrahan anoe ti kalereun nagara, sarta noe baris ngabongohan ajana ti koeloneun nagara. Ari dina peuting eta Josoea 14 angkat ka tĕngah-tĕngah lĕbak. 'Dĕmi geus kitoe, barang katendjo koe radja Ai, gĕsat-gĕsoet pada dangdan isoekisoek, toeloej djalma eusi nagara boedal, mapag ka Israil, dek dipĕrangan; nja eta radja djeung sabalana kabeh, ka parantina, nja ka hareupeun tanah lapang; teu njahoëun radja teh aja noe ngabongohan ka dinja ti toekangeun nagara. 15 'Seug Josoea djeung sakabeh oerang Israil poera-poera eleh di hareupeunana,

boer kalaboer djalan ka tĕgal lĕga.
16 'Gantjang sakabeh djalma noe aja di nagara dikĕrid, soepaja ngoedag, njoesoel ka oerang Israil; seug ngaroedag, njoesoel ka Josoea, datang ka pada ka-
17 tarik, pisah ti nagara. 'Djadi taja pisan djalma noe kari di Ai sarta di Bet-El, anoe hanteu ka loewar njoesoel ka Israil; ari nagara ditinggal molongo; sĕmproeng pada ngoedag, njoesoel ka Israil. *a* p. 3:1.
18 Nimbalan Pangeran ka Josoea: Geura njodorkeun tohok, noe ditjĕkĕl koe leungeun maneh, ka Ai; karana koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh. Pek Josoea njodorkeun tohok, noe ditjĕkĕl
19 koe pananganana, ka nagara.' Ngageuwat noe keur ngabongohan teja haroedang ti ĕnggonna, seg laloempatan keur andjeunna njodorkeun pananganana; boes arasoep ka nagara, sarta dibeunangkeun, bari geugeuwatan nagara teh disoendoet
20 koe seuneu. 'Ana oerang Ai malik ka toekang, sarta narendjo, beh haseup nagara ngĕboel ka langit; ari rek kaboer ka dijeu ka ditoe taja pĕtana, karana djalma noe kaboer ka tĕgal lĕga teja ajeuna ngahareupan ka noe ngaroedag.
21 'Barang katingali koe Josoea djeung koe sakabeh oerang Israil, jen nagara teh geus beunang koe noe ngabongohan teja, sarta haseup nagara ngĕboel, toeloej pada malik, pek njabĕtan ka oerang Ai.
22 'Djĕboel itoe ti nagara ka loewar mapag; djadi oerang Ai teh tjlok di tĕngah oerang Israil, aja noe ti dijeu aja noe ti ditoe; pek disarabĕtan, [a] datang ka taja noe dikarikeun noe ngĕdjat atawa
23 noe minggat. 'Ari radja Ai ditangkĕp hiroep-hiroep, sarta dideuheuskeun ka Josoea. *a* p. 6:21.
24 Dĕmi geus kitoe, barang oerang Israil geus anggeus meuntjit sakabeh oerang Ai, dina medan, di tĕgal lĕga, ĕnggon eta ngaroedag ka oerang Israil teja, sarta geus tingdjaloprak sakabeh koe seuseukeut pĕdang, wani bĕrĕsih, toeloej sakabeh oerang Israil baralik ka Ai, pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang.
25 'Ari anoe roeboeh dina poë harita, lalakiawewe, djoemlah salaksa doewa reboe,
26 nja eta sakabeh oerang Ai. 'Sarta Josoea teu moendoerkeun pananganana [a] noe njodor njĕkĕl tohok, tĕpi ka bejak ngaha-
27 ramkeun sakabeh priboemi Ai.' Ngan ari sasatoan djeung djaraheun eta nagara [b] koe Israil dirajah adjang dirina sorangan, noeroetkeun pangandika Pangeran, noe ditimbalkeun ka Josoea teja.
28 'Ari Ai teh koe Josoea dihoeroe, sarta didamĕl toempoekan langgĕng, nja eta karoeksakan, tĕpi ka mangsa ajeuna.
29 'Dĕmi radja Ai koe andjeunna digantoeng dina kai tĕpi ka wantji boerit; [c] ari waktoe soeroep panon-poë Josoea maparin parentah, seug majitna ditoeroenkeun tina kai, dipitjeun ka hareupeun lawang panto nagara, [d] sarta di loehoerna pada njijeun toempoekan batoe gĕde pisan, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a 2 Moesa 17:11. *b* p. 8:2. *c* 5 Moesa 21:23; p. 10:27. *d* p. 7:26.

30 Mangsa eta Josoea ngadamĕl hidji altar di goenoeng Ebal, bade ka Pange-
31 ran, Allah Israil; 'ngaboektikeun dawoehan Moesa, abdi Pangeran, ka oerang Israil teja, [a] sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina kitab toret Moesa, nja eta altar koe batoe goeloentoengan, noe teu kaoengkoelan beusi; seug dina loehoer eta pada ngoerbankeun ka Pangeran koerban doeroekan, djeung mareun-
32 tjit koerban panarima. 'Sarta andjeunna di dinja njĕrat dina batoe-batoe, [b] noeroen toret Moesa, noe beunang Moesa njĕratkeun di hareupeun oerang Israil
33 teja. 'Ari sabangsa Israil, djeung para kokolotna, para pangoeroes sarta para hakimna narangtoeng kentja-katoehoeeun pĕti, pabĕnĕran para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, boh semah, boh noe asal boemi; noe saparo njanghareup ka goenoeng Gĕrisim, noe saparo deui njanghareup ka goenoeng Ebal; [c] ngaboektikeun dawoehan Moesa, abdi Pangeran teja, koedoe ngabĕrkahan ka
34 bangsa Israil pangheula-heulana. 'Sanggeusna kitoe andjeunna ngaos saeusina toret, bĕrkahna djeung panjapana, sadajana bae noe kaoengĕlkeun dina kitab
35 toret. 'Saniskara noe didawoehkeun koe Moesa, taja sakĕtjap-kĕtjap atjan anoe hanteu diaos koe Josoea di hareupeun sapakoempoelan Israil; dalah awewe-awewe, djeung baroedak, kitoe deui semah-semah noe loemakoe di tĕngah maranehanana, pada araja.

a 2 Moesa 20:25; 5 Moesa 27:4. *b* 5 Moesa 27:3. *c* 5 Moesa 11:29; 27:12.

PASAL 9.

Geus kitoe, mangsa bedjana kadenge [a] koe sakabeh radja-radja, noe di peuntaseun tji Jordan, di pigoenoengan, djeung di tanah handap, sarta di sabasisir laoet gĕde, tĕpi ka pĕlĕbah goenoeng Libanon, [b] nja eta oerang Het, oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi 2 djeung oerang Jĕboes teja, 'toeloej karoempoel sarerejana, sĕdja mĕrangan ka Josoea djeung ka Israil, sarta sanijat.

a p. 5 : 1. *b* p. 3 : 10.

3 Tatapi ari priboemi Gibon ngadarenge bedja [a] hal anoe koe Josoea dipidamĕl 4 ka Jĕriho djeung ka Ai teja, 'toeloej eta oge njijeun akal; aja noe laleumpang, poera-poera djadi oetoesan, sarta marawa endong baroeroek dina kaldekaldena, djeung karoeng anggoer baroetoet nja barĕdah sarta beunang nga-5 roet; 'ari soekoena make taroempah baroeroek sarta beunang nambalan, djeung papakeanana baroetoet, sarta sakabeh 6 roti bĕkĕlna toehoer nja boeloekan. 'Bral laleumpang ka pasanggrahan [b] di Gilgal, ngadareuheusan ka Josoea; pok aroendjoekan ka andjeunna djeung ka oerang Israil kijeu: Noen, simkoering darongkap ti tanah noe djaoeh; ari ajeuna moegi ngadamĕl pĕrdjangdjian ka sim-7 koering. 'Njalaoer oerang Israil ka oerang Hiwi teh: Palangsijang maneh tjitjing di tĕngah kami; [c] moen kitoe mah, koemaha kami teh njijeun pĕrdjangdjian 8 ka maneh? 'Pioendjoekna ka Josoea: Noen, simkoering teh kabeh-kabeh abdi gamparan. Ari lahiran Josoea ka darinja: Maraneh teh saha, sarta ti mana nja 9 asal? 'Wangsoelanana: Soemoehoen pariksa, abdi gamparan darongkap ti nagara noe djaoeh kalangkoeng-langkoeng, tina pĕrkawis padjĕnĕngan Pangeran, Allah gamparan; karantĕn simkoering ngaroeping wartana, sarĕng saniskantĕn noe 10 koe andjeunna didamĕl di Mĕsir; 'kitoe deui saniskantĕn, [d] noe koe andjeunna didamĕl ka eta doewa radja oerang Emor, noe di peuntaseun tji Jordan, ka Sihon, radja Hesbon, sarĕng ka Og, radja Ba-11 san, noe di Astarot teja. 'Ladjĕng para sĕsĕpoeh simkoering, sarĕng sadajana priboemi tanah simkoering, pada misaoer ka simkoering, kijeu saoerna: Maraneh geura njokot pibĕkĕleun baris di djalan, bral laleumpang, nĕpangan eta djalma, sarta koedoe aroendjoekan kijeu: Simkoering sadaja abdi arandjeun; ari ajeuna moegi ngadamĕl pĕrdjangdjian ka sim-12 koering sadaja. 'Ijeu roti simkoering, basa ditjokot ti rorompok pikeun pibĕkĕleun simkoering, dina poëan ijang sĕdja ngadeuheusan ka arandjeun teh, soemoehoen panas keneh; doepi ajeuna, geuning geus toehoer, sarĕng boeloekan. 13 'Sarawoeh eta karoeng anggoer, basa dieusian koe simkoering, wareuteuh; tah geuning, geus barĕdah; kitoe deui ijeu papakean sarĕng taroempah simkoering geus baroetoet, tina kalangkoeng tĕbih 14 djalanna. 'Top djalma pada njokot tina bĕkĕlna, sarta [e] teu naros heula ka lambe 15 Pangeran. 'Prak bae Josoea ngadamĕl karahajoean ka darinja, sarta dipaparin pĕrdjangdjian bakal dihariroepan; malahmalah gĕgĕden padjĕmoehan pada soempah ka darinja.

a p. 6 : 20, 24. *b* p. 5 : 10; 10 : 43. *c* 2 Moesa 23 : 32. *d* 4 Moesa 21 : 24, 33. *e* 4 Moesa 27 : 21.

16 Dĕmi geus meunang tiloe poë ti sanggeus ngadamĕl pĕrdjangdjian ka darinja teh, toeloej oerang Israil ngadarenge bedja, jen eta teh tatanggana, sarta tji-17 tjingna di tĕngah oerang Israil. 'Ana geus madjoe oerang Israil, seug dina poë noe katiloe daratang ka nagara-nagarana; ari eta nagarana nja eta Gibon, Kapira, Berot djeung Kirjat-Jarim. 18 'Hanteu koengsi disabĕtan koe oerang Israil, tina sabab gĕgĕden padjĕmoehan geus pada soempah ka darinja njĕboet Pangeran, Allah Israil. Toeloej sapadjĕmoehan tinggĕlĕndĕng ka para gĕgĕden. 19 'Ari salaoer para gĕgĕden ka sapadjĕmoehan teh: Kami geus pada soempah ka darinja njĕboet Pangeran, Allah Israil, noe matak ajeuna kami teu kadoega na-20 radjang ka darinja. 'Kami dek mĕtakeun kijeu ka darinja, eta maranehanana dek dihariroepan, [a] soepaja oelah aja bĕbĕndoe ka oerang, tina sabab soempah, noe 21 koe kami dipake soempah ka darinja teja. 'Njalaoer deui para gĕgĕden ka oerang Israil: Sina hariroep bae; tatapi sina djaradi [b] toekang soeloeh djeung toekang tjai pikeun sapadjĕmoehan, sakoemaha kasaoeran para gĕgĕden ka darinja.

a 2 Sam. 21 : 1, 2. *b* 5 Moesa 29 : 11.

22 Tidinja eta koe Josoea pada disaoer, sarta dilahiran, kijeu lahirna: Koe naon maraneh ngabobodo ka kami sakabeh, ngomong, jen: Simkoering teh djaoeh katjida ti arandjeun; padahal maraneh 23 tjitjing teh di tĕngah kami? 'Ari ajeuna maraneh teh disapa, sarta lĕbah maraneh hamo aja noe pikapĕnggĕleun tina ngawoela, nja eta djadi toekang soeloeh djeung toekang tjai pikeun gĕdong Allah 24 kami. 'Ngawangsoel eta teh ka Josoea, kijeu wangsoelanana: Salĕrĕsna, abdi gamparan dibedjaän sarĕng jaktos pisan, Pangeran, Allah gamparan, nimbalan ka Moesa abdina, kĕrsa maparinkeun ka arandjeun ijeu satanah kabeh, sarĕng kĕrsa noempoerkeun sadajana priboemi tanah ijeu ti pajoeneun arandjeun; noe mawi simkoering langkoeng-langkoeng nja sarijeun koe arandjeun, koe karna njawa simkoering; kitoe noe mawi sim- 25 koering milampah pĕrkawis eta. 'Doepi ajeuna, kabeh-kabeh, simkoering teh araja di kawasa gamparan; soemangga, midamĕl ka simkoering sadaja koemaha pisaeëunana sarĕng koemaha pilĕrĕseu- 26 nana koe pangraos gamparan. 'Seg koe Josoea dipidamĕl kitoe, sarta diloepoetkeun ti leungeun oerang Israil, oelah 27 datang ka dipaehan. 'Poë harita keneh eta teh koe Josoea pada dibakoekeun toekang soeloeh djeung toekang tjai pikeun padjĕmoehan, sarta pikeun altar Pangeran, tĕpi ka mangsa ajeuna, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran.

PASAL 10.

Geus kitoe, mangsa Adoni-Sidik, [a] radja Jĕroesalem, ngadenge bedja, jen Josoea meunangkeun Ai, sarta diharamkeun; [b] sakoemaha andjeunna ngadamĕl ka Jĕriho djeung ka radjana, nja kitoe keneh ngadamĕlna ka Ai djeung ka radjana; djeung deui jen priboemi Gibon ngahadean ka oerang Israil, sarta 2 tjaritjing di tĕngahna: 'toeloej sarijeuneun kabina-bina. Sabab Gibon teh nagara gĕde, sapĕrti sahidji nagara karadjaän; estoe gĕde ti batan Ai, djeung 3 sakabeh djalmana garagah. 'Tidinja Adoni-Sidik, radja Jĕroesalem, ngoetoesan ka Hoham, radja Hebron, ka Piram, radja Jarmoet, ka Japia, radja Lakis, djeung ka Dĕbir, radja Eglon, mihatoer 4 kijeu: 'Moegi geura tjaralik ka kaoela sarĕng ngabantoe ka kaoela; oerang njabĕt ka Gibon, doemeh ngahadean ka 5 Josoea djeung ka oerang Israil. 'Seug karoempoel eta lima radja oerang Emor, nja eta radja Jĕroesalem, radja Hebron, radja Jarmoet, radja Lakis djeung radja Eglon teja; bral pada mangkat, sarta marawa sakabeh wadya-baladna; toeloej pada masanggrahan deukeut Gibon, 6 sarta mĕrangan ka dinja. 'Geus kitoe oerang Gibon ngadjoeroengkeun ka Josoea, ka pasanggrahan di Gilgal, oendjoekan kijeu: Abdi gamparan moegi oelah ditjoelkeun koe panangan gamparan; moegi sing enggal linggih ka abdi sarĕng njalamĕtkeun ka abdi, nja abdi teh moegi dipitoeloeng; karantĕn sadajana radja-radja oerang Emor, noe tjaralik di pigoenoengan, geus gĕmpoe- 7 ngan, dek awon ka abdi. 'Bral Josoea angkat ti Gilgal, njandak sakabeh pradjoerit djeung sakabeh noe gagah-pĕr- 8 kosa. 'Aja timbalan Pangeran ka Josoea: [c] Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; karana koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh; [d] hidji ge moal aja 9 noe tagĕn di hareupeun maneh. 'Ari Josoea [e] ngadak-ngadak ngaboeroedoeg ka darinja; angkatna ti Gilgal ladjĕng 10 bae sapeupeuting. 'Sarta [f] koe Pangeran digoedjroedkeun di hareupeun Israil; pek disabĕtan, rosa pisan panjabĕtna di Gibon, sarta dioedag-oedag djalan tandjakan Bet-Horon, djeung disabĕtan tĕpi ka Aseka djeung tĕpi ka Makeda. 11 'Ari geus kitoe, mangsa keur kalaboer ti hareupeun Israil, sabot eta keur dina poedoenan Bet-Horon, goer Pangeran ti langit ngaragragkeun batoe galĕde ka darinja, tĕpi ka Aseka; hos paraeh; loba noe paraeh koe batoe hoedjan-boewah, ti batan noe dipareuntjit koe oerang Israil koe pĕdang.

a 1 Moesa 14:18. *b* p. 8:2. *c* p. 8:1; 11:6. *d* 5 Moesa 11:25. *e* p. 11:7. *f* 2 Moesa 14:24; 23:27.

12 Waktoe eta Josoea oendjoekan ka Pangeran, dina poëan Pangeran njelehkeun eta oerang Emor ka hareupeun oerang Israil, ari pioendjoekna kasaksian koe oerang Israil: Eh panon-poë! geura tjitjing lĕbah Gibon; sarta boelan geura ngaranděg lĕbah lĕbak Ajalon! 13 'Dĕg panon-poë teh tjitjing, sarta boelan

ngarandĕg, tĕpi ka djalma-djalma geus malĕs ka moesoehna. Noe kitoe teh lain kaoengĕlkeun dina [a] Kitab djalma bĕnĕr? Ari panon-poë ngarandĕg di tĕngah langit, hanteu gantjang soeroep, kira sapoë djĕpoet. 14 'Ka toekang ka hareup taja poë sapĕrti eta, hal Pangeran [b] ngamakboel ka panĕda djalma; karana Pangeran noe mangmĕrangkeun Israil. 15 'Toeloej Josoea moelih ka pasanggrahan [c] di Gilgal, diiring koe sakabeh oerang Israil.

a 2 Sam. 1 : 18. *b* Jak. 5 : 16. *c* p. 9 : 6.

16 Ari eta lima radja teja kalaboer, seug njaroempoet dina hidji goeha, di Makeda. 17 'Aja noe ngoeninga ka Josoea, pioendjoekna: Noen, anoe lima radja teja kapĕndak, keur njaroempoet dina goeha, di Makeda. 18 'Pilahir Josoea: Geura ngadjoengkĕlkeun batoe galĕde kana lijang goeha, djeung koedoe neundeun djalma di hareupna, baris ngadjaga ka darinja. 19 'Ari maraneh oelah ngarandĕg; koedoe ngaroedag njoesoel ka moesoeh maraneh, boerak-barik noe pandeuri, oelah dibikeun asoep ka nagara-nagarana; karana koe Pangeran, Allah maraneh, geus pada diselehkeun ka leungeun maraneh. 20 'Dĕmi geus kitoe, mangsa Josoea djeung oerang Israil geus anggeus njabĕtan eta, rosa pisan panjabĕtna, datang ka bĕrĕsihna, sarta ari anoe kari, sakoer anoe ngĕdjat, geus arasoep ka nagara noe rareugreug, 21 'toeloej sabala kabeh baralik ka pasanggrahan, ka Josoea, ka Makeda, sarta salamĕt; [a] ka oerang Israil hidji ge taja noe ngoesikkeun letahna. 22 'Pok Josoea marentah: Geura boeka lijang goeha, sarta bidjilkeun ka kami eta lima radja teja tina djĕro goeha. 23 'Prak pada milampah kitoe; noe lima radja dibidjilkeun tina goeha, dideuheuskeun ka Josoea; nja eta radja Jĕroesalem, radja Hebron, radja Jarmoet, radja Lakis djeung radja Eglon teja. 24 'Geus kitoe, mangsa eta radja-radja dibidjilkeun, dideuheuskeun ka Josoea, seug Josoea njaoer sakabeh oerang Israil, sarta marentah ka para kapala pradjoerit, anoe ngiring angkat: Geura njalampeurkeun, [b] soekoe maraneh tintjakkeun kana poendoek ijeu radja-radja. Seg pada njampeurkeun, pek soekoena ditintjakkeun kana poendoek-poendoekna. 25 'Ngalahir Josoea ka kapala-kapala teh: Poma oelah sarijeun djeung oelah galeder; masing talĕgĕr djeung masing galĕde hate; karana Pangeran tangtoe ngadamĕl kijeu ka sakabeh moesoeh maraneh, anoe koe maraneh keur dipĕrangan. 26 'Sanggeusna kitoe pek koe Josoea radja teh disabĕtan, dipaehan, bari toeloej digarantoeng dina lima kai; ari ngagantoengna dina kai teh [c] tĕpi ka boerit. 27 'Dĕmi geus kitoe, wantji soeroep panon-poë Josoea maparin parentah, seug pada ditoeroenkeun tina kai, bari toeloej diparitjeun kana djĕro goeha, oeroetna njoempoet teja, sarta nareundeun batoe galĕde dina lijang goeha, tĕpi ka mangsa ajeuna pisan.

a 2 Moesa 11 : 7. *b* Djab. 110 : 1. *c* p. 8 : 29.

28 Dina poë eta keneh Josoea meunangkeun Makeda; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, katoet radjana; nagarana diharamkeun katoet sakabeh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; ari radja Makeda dipidamĕl sakoemaha midamĕlna ka radja Jĕriho teja.

29 Tidinja Josoea ladjĕng deui ti Makeda, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ka Libna, pek mĕrangan ka Libna. 30 'Seug eta oge koe Pangeran diselehkeun ka leungeun Israil, katoet radjana; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, katoet sakabeh njawa noe ngeusian; eusina taja pisan noe dikarikeun; ari radjana dipidamĕl sakoemaha midamĕlna ka radja Jĕriho teja.

31 Tidinja Josoea ladjĕng deui ti Libna, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ka Lakis; toeloej masanggrahan deukeut nagara eta, sarta dipĕrangan. 32 'Seug Lakis ge koe Pangeran diselehkeun ka leungeun Israil; ari dibeunangkeunana dina poë noe kadoewa; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, katoet sakabeh njawa noe ngeusian, sakoemaha midamĕlna ka Libna teja.

33 Mangsa eta djĕboel Horam, radja Geser, sĕdja ngabantoe ka Lakis; pek koe Josoea eta radja disabĕtan sarta djeung balana, datang ka djalmana taja pisan noe dikarikeun.

34 Tidinja Josoea ladjĕng deui ti Lakis, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ka Eglon; toeloej masanggrahan deukeut nagara eta, sarta dipĕrangan. 35 'Seug dibeunangkeun dina poë eta keneh; pek

disabĕtan koe seuseukeut pĕdang; ari sakabeh njawa noe ngeusian koe andjeunna diharamkeun dina poë eta keneh, sakoemaha midamĕlna ka Lakis teja.

36 Tidinja Josoea djĕngkar deui ti Eglon, njandak sabangsa Israil; ari angkatna 37 ka Hebron, pek dipĕrangan. 'Toeloej dibeunangkeun, sarta disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, katoet radjana, djeung sakabeh nagarana, sarta sakabeh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; sakoemaha midamĕlna ka Eglon teja; ari nagarana diharamkeun katoet sakabeh njawa noe ngeusian.

38 Tidinja Josoea malik, angkat ka Dĕbir, njandak sabangsa Israil; pek dipĕ-39 rangan. 'Toeloej dibeunangkeun, katoet radjana djeung sakabeh nagarana; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, nja ngaharamkeun sakabeh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; sakoemaha noe koe andjeunna dipidamĕl ka Hebron teja, nja kitoe pisan midamĕlna ka Dĕbir djeung ka radjana, sarta sakoemaha midamĕlna ka Libna djeung ka radjana teja.

40 Kitoe koe Josoea disabĕtanana [a] satanah eta kabeh; nja eta pigoenoengan, djeung tanah kidoel, djeung tanah handap, sarta lamping-lamping, katoet sakabeh radja-radjana; taja pisan noe dikarikeun; ari sakoer noe aja ambĕkanana diharamkeun, [b] sakoemaha tim-41 balan Pangeran, Allah Israil teja. 'Koe Josoea disabĕtan kabeh, ti Kades-Barnea tĕpi ka Gasa, sarta [c] satanah Gosen tĕpi 42 ka Gibon. 'Ari eta sakabeh radja-radja djeung tanah-tanahna koe Josoea dibeunangkeun sapisan; [d] karana Pangeran, Allah Israil, mangmĕrangkeun Israil.
43 'Tidinja Josoea moelih ka pasanggrahan [e] di Gilgal, diiring koe sabangsa Israil. *a* p. 9 : 1. *b* 5 Moesa 20 : 16. *c* p. 11 : 16. *d* 5 Moesa 1 : 30; 3 : 22. *e* p. 9 : 6.

PASAL 11.

Ari geus kitoe, mangsa Jabin, radja Hasor, ngadenge bedja, toeloej ngoetoesan ka Jobab, radja Madon, djeung ka radja Simron, sarta ka radja Aksap; 2 'kitoe deui ka radja-radja noe di kaler, di pigoenoengan djeung di tĕgal lapang, kidoeleun [a] Kinĕrot, djeung di tanah handap, sarta di Napot-Dor, sisi laoet; 3 'ka oerang Kanaän noe di wetan djeung di koelon, kitoe deui ka oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang Jĕboes noe di pigoenoengan, djeung ka oerang Hiwi [b] noe di handapeun goenoeng Her-4 mon, di tanah Mispa. 'Tidinja eta teh pada boedal, mawa sakabeh wadya-baladna, djalma mangpirang-pirang, [c] rejana tjara keusik di sisi laoet, sarta koeda 5 djeung kareta loba katjida. 'Ari eta sakabeh radja-radja mokprok; toeloej moeroeboel, seug masanggrahan sarerejana deukeut tjai Merom, sĕdja mĕ-6 rangan ka Israil. 'Nimbalan Pangeran ka Josoea: [d] Maneh montong sijeunsijeun koe eta; karana isoekan, wajah kiwari, kabeh ge koe kami tangtoe diselehkeun, kasarabĕt di hareupeun Israil; ari koedana koe maneh [e] koedoe dibadjegan, djeung karetana doeroekan koe 7 seuneu. 'Bral Josoea angkat, njandak sakabeh pradjoerit, ngaroeroeg ka eta di sisi tjai Merom teja, [f] sarta kĕn-8 tjĕng pisan; pek ditĕmpoeh. 'Toeloej koe Pangeran pada diselehkeun ka leungeun Israil; seug disabĕtan, djeung dioedag-oedag, tĕpi ka Sidon gĕde, sarta tĕpi ka Misrĕpot-Maim, djeung tĕpi ka lĕbak Mispe, tĕbeh wetan; pada disabĕtan, datang ka taja pisan noe dika-9 rikeun. 'Koe Josoea dipidamĕl sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; koedana dibadjegan, djeung karetana didoeroekan koe seuneu. *a* p. 12 : 3. *b* Hak. 3 : 3. *c* Hak. 7 : 12; Wah. 20 : 8. *d* p. 10 : 8. *e* 2 Sam. 8 : 4. *f* p. 10 : 9.

10 Tidinja Josoea moelih dina mangsa eta, sarta meunangkeun Hasor, djeung radjana disabĕt koe pĕdang; karana Hasor tadina djadi loeloegoe eta saka-11 beh karadjaän. 'Ari sakabeh njawa noe ngeusian disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, [a] pada diharamkeun; sakoer noe aja ambĕkanana taja noe kari, sarta 12 Hasor dihoeroe koe seuneu. 'Djeung sakabeh nagara eta radja-radja, katoet sakabeh radjana, koe Josoea dibeunangkeun; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, pada diharamkeun kabeh, [b] sakoemaha dawoehan Moesa, abdi Pangeran 13 teja. 'Ngan ari sakabeh nagara noe pĕrnahna dina loehoer pasir-pasirna, hanteu dihoeroe koe oerang Israil, kadjaba ti Hasor; eta woengkoel noe koe Josoea

14 dihoeroe. 'Ari sakabeh djaraheun eta nagara-nagara, djeung sasatoanana, [c] koe oerang Israil dirajah keur dirina sorangan; ngan ari sakabeh manoesa mah disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, datang ka ditoempoerkeun kabeh; sakoer noe aja ambĕkanana taja noe dikarikeun. 15 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa abdina, nja kitoe dawoehan Moesa ka Josoea, sarta nja kitoe noe koe Josoea dipidamĕl; taja pisan pĕrkara noe disingsalkeun ti sadajana, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa teja. *a* p. 10 : 40. *b* 5 Moesa 20 : 16. *c* p. 8 : 2.

16 Kitoe koe Josoea dibeunangkeunana satanah eta kabeh, nja eta pigoenoengan, djeung satanah kidoel, sarta [a] satanah Gosen, kitoe deui tanah handap, djeung tanah lapang, djeung pigoenoengan Israil, 17 sarta tanahna noe handap-handap, 'ti sĕmĕt [b] goenoeng goendoel, noe nandjak ka Seir, tĕpi ka Baäl-Gad, noe di lĕbak Libanon, di handapeun goenoeng Hermon; malah sakabeh radja-radjana koe andjeunna dibeunangkeun, sarta pada 18 disabĕtan, dipaehan. 'Lila katjida [c] Josoea mĕranganana ka eta sakabeh radja-radja. 19 'Taja nagara noe ngahadean ka oerang Israil, [d] kadjaba ti oerang Hiwi, priboemi Gibon teja; noe reja mah dibeu- 20 nangkeun djalan pĕrang. 'Karana pangĕrsa Pangeran ngaheuraskeun hatehatena, sina pada mapag pĕrang ka Israil, [e] soepaja pada diharamkeun, oelah aja noe dikoernijaän, satĕgĕsna soepaja pada ditoempoer, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a* p. 10 : 41. *b* p. 10 : 26. *c* 5 Moesa 7 : 22. *d* p. 9 : 15. *e* 1 Moesa 15 : 16.

21 Tidinja Josoea angkat dina mangsa eta, seug ngabasmi oerang Enak teja, leungit ti pigoenoengan, ti Hebron, ti Dĕbir, ti Anab, sarta ti sapigoenoengan Joeda djeung ti sapigoenoengan Israil; koe Josoea diharamkeun katoet nagara- 22 nagarana. 'Di satanah oerang Israil taja noe kari oerang Enak teh; ngan di nagara Gasa, di Gat sarta di Asdod karina. 23 'Tah, kitoe satanah kabeh koe Josoea dibeunangkeunana, tĕroes sakoemaha noe koe Pangeran diandikakeun ka Moesa teja; toeloej koe Josoea dimilikkeun ka Israil, noeroetkeun bagianana, noeroetkeun kaom-kaomna. [a] Geus kĕrta tanah teh tina pĕrang. *a* p. 14 : 15.

PASAL 12.

Nja ijeu radja-radja eta tanah, noe kasarabĕt koe oerang Israil, sarta dimilik tanah-tanahna, di peuntaseun tji Jordan, tĕbeh pangbidjilan panon-poë, [a] ti sĕmĕt tji Arnon tĕpi ka goenoeng Hermon, sarta djeung satanah lapang, 2 ti wetan; 'nja eta [b] Sihon, radja oerang Emor, noe tjalik di Hesbon, sarta marentah ti sĕmĕt Aroër, noe di sisi tji Arnon sarta di tĕngah lĕbak, djeung ka satĕngah Gilad, tĕpi ka tji Jabok, watĕs 3 oerang Amon; 'djeung ka tanah lapang, tĕpi ka laoet Kinerot, ti wetan, sarta tĕpi ka laoet tanah lapang, nja eta laoet Oejah, ti wetan, djalan ka Bet-Jĕsimot; sarta ti kidoel sĕmĕt hilireun toetoegan 4 Pisga. 'Kitoe deui [c] wĕwĕngkĕran Og, radja Basan, kaäsoep sesa jaksa, tja- 5 likna di Astarot djeung di Edrei, 'sarta marentah ka goenoeng Hermon, ka Salka, djeung ka satanah Basan, tĕpi ka watĕs oerang Gĕsoer djeung oerang Maäka, sarta ka satĕngah Gilad, watĕs 6 Sihon, radja Hesbon teja. 'Moesa, abdi Pangeran, sarta djeung oerang Israil, geus njabĕtan eta; [d] sarta koe Moesa, abdi Pangeran, tanahna geus diwariskeun ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka satĕngah kaom Mĕnase.
a 4 Moesa 21 : 13. *b* 4 Moesa 21 : 24. *c* 4 Moesa 21 : 33. *d* 4 Moesa 32 : 33.

7 Sarta [a] nja ijeu radja-radja eta tanah, noe disabĕtan koe Josoea djeung oerang Israil, di peuntaseun tji Jordan, ti koelon, ti sĕmĕt Baäl-Gad, noe di lĕbak Libanon, tĕpi ka [b] goenoeng goendoel, noe nandjak ka Seir teja; toeloej koe Josoea diwariskeun ka kaom-kaom Is- 8 rail, noeroetkeun bagianana; 'anoe di pigoenoengan, di tanah handap, di tanah lapang, dina lamping-lamping, di tĕgal lĕga sarta di tanah kidoel; nja eta oerang Het, oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oe- 9 rang Jĕboes: 'radja Jĕriho, hidji; radja 10 Ai, anoe gigireun Bet-El, hidji; 'radja Jĕroesalem, hidji; radja Hebron, hidji; 11 'radja Jarmoet, hidji; radja Lakis, hidji; 12 'radja Eglon, hidji; radja Geser, hidji; 13 'radja Dĕbir, hidji; radja Geder, hidji; 14 'radja Horma, hidji; radja Arad, hidji; 15 'radja Libna, hidji; radja Adoelam, hidji;

16 'radja Makeda, hidji; radja Bet-El, hidji;
17 'radja Tapoeah, hidji; radja Heper, hidji;
18 'radja Apek, hidji; radja Lasaron, hidji;
19 'radja Madon, hidji; radja Hasor, hidji;
20 'radja Simron-Mĕron, hidji; radja Aksap,
21 hidji; 'radja Taänak, hidji; radja Mĕgido,
22 hidji; 'radja Kedes, hidji; radja Joknam,
23 deukeut goenoeng Karmel, hidji; 'radja Dor, di tanah Dor, hidji; radja Gojim,
24 di Gilgal, hidji; 'radja Tirsa, hidji. Djoemlah tiloe poeloeh hidji radja. a p. 10 : 40. b p. 11 : 17.

PASAL 13.

Ari Josoea [a] geus sĕpoeh, geus lila pisan oemoerna, hidji mangsa Pangeran ngandika ka andjeunna: Maneh geus kolot, geus lila nja oemoer, sarta tanah teh masih loba nakĕr noe kari
2 baris beunangkeuneun. 'Nja ijeu tanah anoe masih kari teh: sawĕwĕngkon oerang Pĕlisti djeung satanah Gĕsoer.
3 'Ti sĕmĕt tji Sihor, noe di hareupeun Mĕsir, tĕpi ka watĕs Ekron, di kaler, kaitoeng ka oerang Kanaän; nja eta noe lima gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti: oerang Gasa, oerang Asdod, oerang Askĕlon, oerang Gat djeung oerang Ekron;
4 kitoe deui oerang Awim, 'di kidoel; satanah oerang Kanaän, djeung Meara, bogana oerang Sidon, tĕpi ka Apek,
5 tĕpi ka watĕs oerang Emor; 'djeung deui tanah oerang Gĕbal, sarta sagoenoeng Libanon, tĕbeh pangbidjilan panon-poë, ti sĕmĕt Baäl-Gad, noe di handapeun goenoeng Hermon, tĕpi ka asoep
6 ka tanah Hamat; 'sakabeh priboemi pigoenoengan, ti goenoeng Libanon tĕpi ka Misrĕpot-Maim, sakabeh oerang Sidon; nja eta koe kami rek disalingkirkeun ti hareupeun oerang Israil; koedoe lotĕrekeun bae ka Israil, baris djadi milik, sakoemaha timbalan kami ka
7 maneh teja. 'Mana ajeuna geura bagikeun eta tanah, milikkeun ka noe salapan kaom djeung ka noe satĕngah kaom Mĕnase. a p. 11 : 18.

8 Barĕngan eta teh [a] oerang Roebin djeung oerang Gad geus narampa milikna, noe dipaparinkeun ka darinja koe Moesa, di peuntaseun tji Jordan, ti wetan, sakoemaha noe dipaparinkeun ka darinja koe Moesa, abdi Pangeran teja;
9 'ti sĕmĕt Aroër, noe di sisi tji Arnon, sarta nagara noe di tĕngah lĕbak, djeung satanah rata Medĕba, tĕpi ka Dibon;
10 'djeung sakabeh nagara Sihon, radja oerang Emor, anoe ngaradjaän di Hesbon teja, tĕpi ka watĕs oerang Amon;
11 'djeung Gilad, sarta wĕwĕngkĕran oerang Gĕsoer djeung oerang Maäka, kitoe deui sagoenoeng Hermon djeung satanah
12 Basan, tĕpi ka Salka; 'sakaradjaän Og, di Basan, anoe ngaradjaän di Astarot djeung di Edrei (nja eta noe masih kari tina sesa jaksa teja); eta kabeh kasarabĕt koe Moesa sarta disalingkir-
13 keun. 'Tatapi oerang Israil teu njingkirkeun oerang Gĕsoer djeung oerang Maäka; djadi Gĕsoer djeung Maäka teh tjitjing di tĕngah Israil, tĕpi ka mangsa
14 ajeuna. 'Ngan kaom Lewi mah [b] hanteu dipaparin milik; koerban seuneu bade ka Pangeran, Allah Israil, nja eta noe djadi milikna, sakoemaha pangandikana ka darinja teja. a 4 Moesa 32 : 33. b 5 Moesa 18 : 1.

15 Ari maparinkeunana Moesa ka kaom anak-poetoe Roebin teh, noeroetkeun
16 bangsa-bangsana. 'Ari wĕwĕngkĕranana ti sĕmĕt Aroër, noe di sisi tji Arnon, sarta nagara noe di tĕngah lĕbak, djeung satanah rata anoe deukeut Medĕba;
17 'Hesbon djeung sakabeh nagarana, noe di tanah rata; Dibon, Bamot-Baäl djeung
18 Bet-Baäl-Maon; 'Jahas, Kĕdemot djeung
19 Mepaät; 'Kirjataim, Sibma, djeung Seret-
20 Sahar, noe di goenoeng lĕbak; 'djeung Bet-Peor, sarta toetoegan Pisga, djeung
21 Bet-Jĕsimot. 'Kitoe deui sakabeh nagara tanah rata, djeung sakaradjaän Sihon, radja oerang Emor, noe ngaradjaän di Hesbon, anoe kasabĕt koe Moesa, [a] barĕng para gĕgĕden Midian, nja eta Ewi, Rekem, Soer, Hoer djeung Reba, bopati Sihon, noe tjaralik di tanah eta teja.
22 'Tjatjakan [b] Balhoem anak Beor, noedjoem teja, koe oerang Israil dipaehan koe pĕdang, ditambahkeun ka noe ka-
23 sarabĕt koe maranehanana. 'Ari watĕs anak-poetoe Roebin, [c] nja eta tji Jordan sawatĕs-watĕsna. Nja eta milik anak-poetoe Roebin, sabangsa-bangsana, nagara-nagara djeung pidesaänana.
a 4 Moesa 31 : 8. b 4 Moesa 22 : 5. c 4 Moesa 34 : 12.

24 Ari maparinkeunana Moesa ka kaom Gad, ka anak-poetoe Gad, noeroetkeun
25 bangsa-bangsana. 'Ari wĕwĕngkĕranana nja eta Jaser, djeung sakabeh nagara

Gilad, sarta satĕngah tanah oerang Amon, tĕpi ka Aroër, noe di hareupeun Raba; 26 'sarta ti Hesbon tĕpi ka Ramot-Mispe djeung Bĕtonim; djeung ti Mahanaim tĕpi 27 ka watĕs Dĕbir; 'kitoe deui di lĕbak: Bet-Haram, Bet-Nimra, Soekot djeung Sapon, sesa karadjaän Sihon, radja Hesbon, tji Jordan sawatĕs-watĕsna, tĕpi ka toeng-toeng laoet Kineret, peuntaseun tji Jor-28 dan, ti wetan. 'Nja eta milik anak-poetoe Gad, sabangsa-bangsana, nagara-nagara djeung pidesaänana.

29 Djeung deui Moesa geus maparin ka satĕngah kaom Mĕnase, sarta nja eta bogana satĕngah kaom anak-poetoe Mĕ-30 nase, noeroetkeun bangsa-bangsana. 'Ari wĕwĕngkĕranana ti sĕmĕt Mahanaim, satanah Basan, sakaradjaän Og, radja Basan teja, djeung [a] pidesaän Jair, noe 31 di Basan; gĕnĕp poeloeh nagara; 'sarta satĕngah Gilad, djeung Astarot sarta Edrei, nagara karadjaän Og, di Basan, nja eta djadi bogana anak-poetoe Makir, anoe poetra Mĕnase, tĕgĕs satĕngah anak-poetoe Makir, sabangsa-bangsana.

a 4 Moesa 32 : 41.

32 Nja eta noe dimilikkeun koe Moesa di tĕgal lapang Moab, di peuntaseun tji Jordan Jĕriho, sabeulah ti wetan. 33 'Tatapi ka kaom Lewi mah Moesa teu maparin milik; [a] Pangeran, Allah Israil, nja eta noe djadi milikna, sakoemaha pangandikana ka darinja teja.

a 4 Moesa 18 : 20; 5 Moesa 10 : 9.

PASAL 14.

Sarta nja ijeu noe dimilik koe oerang Israil di tanah Kanaän, noe dimilikkeun ka darinja [a] koe panghoeloe Elasar, djeung Josoea poetra Noen, sarta para loeloegoe ahli karoehoen kaom-kaom 2 oerang Israil, 'koe lantaran [b] lotĕre, baris nangtoekeun samilik-milikna, sakoemaha timbalan Pangeran koe lantaran Moesa, hal noe salapan kaom sarta noe 3 satĕngah kaom teja. 'Karana noe doewa kaom sarta noe satĕngah kaom deui koe Moesa geus dipaparin milik di peuntaseun tji Jordan; [c] tatapi ahli Lewi mah koe andjeunna hanteu dipaparin milik di 4 tĕngah maranehanana. 'Karana anak-poetoe Joesoep teh doewa kaom, Mĕnase djeung Epraim; sarta teu marere doeoeman ka ahli Lewi dina tanah; [d] satĕgĕsna pada mere nagara baris piĕnggoneunana, sarta djeung sampalanana, keur ingon-ingonna djeung keur bobogaänana. 5 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe oerang Israil ngalalampahkeunana, sarta pada ngabagikeun tanah.

a 4 Moesa 34 : 17. *b* 4 Moesa 26 : 55. *c* p. 13 : 14. *d* 4 Moesa 35 : 2, 3.

6 Djĕboel oerang Joeda ngadareuheusan ka Josoea, di Gilgal; pok Kaleb poetra Jĕpoene, oerang Kĕnas teja, mihatoer kijeu: Andjeun leuwih oeninga ka [a] pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran ka Moesa, piwarangan Allah, di Kades-Barnea, hal pĕrkawis kaoela sa-7 rĕng hal pĕrkawis andjeun teja. 'Kaoela oemoer opat poeloeh taoen, basa kaoela koe Moesa, abdi Pangeran, dipiwarang ti Kades-Barnea, lolongok tanah; ana geus wangsoel, kaoela oendjoekan ka andjeunna sakoemaha noe dina hate ka-8 oela. 'Ari doeloer-doeloer, anoe reureudjeungan indit, ngaririsi kana hate djalma-djalma; [b] doepi kaoela mah mantek nja anoet ka Pangeran, Allah ka-9 oela. 'Ladjĕng [c] Moesa soempah dina dintĕn eta, kijeu lahirna: Saĕnja-ĕnjana tanah, anoe tadi ditintjak koe soekoe maneh, pimilikeun maneh sarta pimilikeun anak-intjoe maneh salalanggĕngna, sabab maneh mantek nja anoet ka Pa-10 ngeran, Allah kami. 'Ari ajeuna, geuning kaoela dihiroepan koe Pangeran, sakoemaha pangandikana teja, geus opat poeloeh lima taoen ijeu, ti wangkid Pangeran ngandikakeun pangandika kitoe ka Moesa, sabot Israil loemampah di tĕgal lĕga teja; ari ajeuna, salĕrĕsna, kaoela teh dintĕn ijeu oemoer dalapan poeloeh 11 lima taoen. 'Kaoela dangĕt ajeuna masih bĕdas keneh, sakoemaha dina poĕan kaoela koe Moesa dipiwarang teja; sapĕrtos kakoewatan kaoela harita, nja kitoe pisan kakoewatan kaoela ajeuna, tjat kana pĕrang, [d] tjat kana ka loewar, 12 tjat kana asoep. 'Ari ajeuna, moegi lelerkeun ka kaoela ijeu pigoenoengan, anoe diandikakeun koe Pangeran dina dintĕn eta; karana andjeun ge ngadangoe dina dintĕn eta, jen di dinja aja [e] oerang Enak, sarĕng nagara noe galĕde nja rareugreug; malah-mandar Pangeran kĕrsa njarĕngan ka kaoela, dongkap ka disalingkirkeun koe kaoela, sakoemaha

13 pangandika Pangeran teja. 'Tidinja Kaleb poetra Jĕpoene teh koe Josoea dibĕrkahan, [f] sarta dileler Hebron, djadi 14 milikna. 'Kitoe noe matak Hebron djadi milik Kaleb poetra Jĕpoene, oerang Kĕnas teja, tĕpi ka mangsa ajeuna, sapedah mantek anoetna ka Pangeran, Allah 15 Israil. 'Ari ngaran Hebron tadina [g] Kirjat-Arba; nja eta Arba teh hidji djalma gĕde, kaäsoep bangsa Enak. [h] Geus kĕrta tanah teh tina pĕrang. *a* 4 Moesa 14:24; 5 Moesa 1:36. *b* 4 Moesa 14:24. *c* 4 Moesa 32:10. *d* 4 Moesa 27:17; 5 Moesa 31:2. *e* 4 Moesa 13:22, 33. *f* p. 15:13. *g* 1 Moesa 23:2. *h* p. 11:23.

PASAL 15.

Ari geus kitoe, ĕlot kaom anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana nĕpi ka watĕs Edom, nja eta [a] ka tĕgal lĕga Sin, 2 tĕbeh kidoel, toengtoeng ti kidoel. 'Ari watĕsna ti kidoel, ti sĕmĕt toengtoeng laoet Oejah, tina [b] lengkong noe njang-3 hareup ngidoel; 'djol ka kidoeleun tandjakan Akrabim, tĕroes ka Sin, seg nandjak ti kidoeleun Kades-Barnea, tĕroes ka Hesron, nandjak deui ka Adar, toe-4 loej mengkol ka Karka; 'tĕroes deui ka Asmon, bras ka waloengan Mĕsir, sarta ari kĕbatna watĕs teh ka laoet. Nja eta 5 piwatĕseun maraneh ti kidoel. - 'Ari watĕsna ti wetan laoet Oejah, tĕpi ka moehara tji Jordan. - Ari watĕsna sabeulah ti kaler ti sĕmĕt lengkong laoet, ti moe-6 hara tji Jordan; 'seg watĕs teh nandjak ka Bet-Hogla, tĕroes ti kalereun Bet-Araba, nandjak deui watĕs teh ka [c] batoe 7 Bohan anak Roebin; 'seg watĕs teh nandjak deui ka Dĕbir, ti lĕbak Akor, toeloej ngaler ngadjoegdjoeg ka Gilgal, noe pabĕnĕran tandjakan Adoemim, anoe kidoeleun waloengan; seg watĕs teh tĕroes ka tjai En-Semes, sarta ari kĕbatna 8 ka En-Rogel; 'ti dinja watĕs teh nandjak ka lĕbak anak Hinom, ka gigireun oerang Jĕboes, ti kidoel (nja eta Jĕroesalem); seg watĕs teh nandjak deui ka poentjak goenoeng, noe di hareupeun lĕbak Hinom, ti koelon, anoe djadi toengtoeng 9 lĕbak Rĕpaim, ti kaler; 'ti poentjak eta goenoeng watĕs teh ladjoe ka tjinjoesoe Neptoah, bras ka nagara-nagara pigoenoengan Epron; ladjoe deui watĕs teh ka Baäla (nja eta Kirjat-Jarim); 10 'ti Baäla watĕs teh mengkol ngoelon ka goenoeng Seir, tĕroes ka gigireun goenoeng Jarim, ti kalerna (nja eta Kĕsalon), sarta moedoen ka Bet-Semes, seg 11 tĕroes ka Timna; 'bras watĕs teh ka gigireun Ekron, ti kaler, seg watĕs teh ladjoe ka Sikron, tĕroes ka goenoeng Baäla, sarta bras ka Jabnel; ari kĕbatna 12 watĕs teh ka laoet. - 'Ari watĕsna ti koelon nja eta [d] laoet gĕde sawatĕs-watĕsna. Nja eta watĕs anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana, sakoeriling-boengking. *a* 4 Moesa 34:3. *b* p. 18:19. *c* p. 18:17. *d* 4 Moesa 34:6.

13 Ari [a] Kaleb poetra Jĕpoene teja dipaparin doeoeman di tĕngah oerang Joeda, noeroetkeun timbalan Pangeran ka Josoea; dipaparin nagara Arba, bapa Enak 14 teja, nja eta Hebron. 'Sarta Kaleb [b] ti dinja njingkirkeun eta tiloe toeroenan Enak, nja eta Sesai, Ahiman djeung Tal-15 mai, pada anak Enak. 'Geus kitoe Kaleb mangkat ti dinja ka priboemi Dĕbir; ari ngaran Dĕbir tadina Kirjat-Seper. 16 'Pok Kaleb misaoer: [c] Saha-saha noe ngelehkeun Kirjat-Seper, datang ka beunangna, nja eta koe kami dek dibere Aksa, anak kami, baris pipamadjika-17 neunana.' Seg dibeunangkeun koe Otniël, poetra Kĕnas, anoe adi Kaleb; toeloej dileler Aksa poetrana, keur pipamadji-18 kaneunana. 'Dĕmi geus kitoe, barang Aksa datang, seg ngomongan ka Otniël, soepaja ka rama Aksa njoehoenkeun hidji lahan. Djoet Aksa teh [d] toeroen tina kalde. Dipariksa koe Kaleb: Aja 19 naon, nji? 'Pihatoerna: Simkoering njoehoenkeun bĕrkah; wireh simkoering koe ama dipaparin tanah kidoel, moegi diparin deui tji-njoesoe. Seug dileler tjinjoesoe di girang djeung tji-njoesoe di hilir. *a* p. 14:13—15. *b* Hak. 1:10. *c* Hak. 1:12. *d* 1 Moesa 24:64.

20 Nja eta milik kaom anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana.

21 Ari nagara-nagara di toengtoeng kaom anak-poetoe Joeda ka pĕlĕbah watĕs Edom, di kidoel, nja ijeu: Kab-22 sel, Eder djeung Jagoer; 'Kina, Di-23 mona djeung Adada; 'Kedes, Hasor 24 djeung Jitnan; 'Sip, Telem djeung 25 Balot; 'Hasor-Hadata djeung Kĕriot-26 Hesron, nja eta Hasor; 'Amam, Sĕma 27 djeung Molada; 'Hasar-Gada, Hesmon 28 djeung Bet-Pelet; 'Hasar-Soeal, Berseba

29 djeung Bisiotya; 'Baäla, Ijim djeung
30 Esem; 'Eltolad, Kĕsil djeung Horma;
31 'Siklag, Madmana djeung Sansana;
32 'Lĕbaot, Silhim, Ain sarta Rimon. Djoemlah doewa poeloeh salapan nagara djeung pidesaänana.

33 Ari di tanah handap teja: Estaol,
34 Sora djeung Asna; 'Sanoah, En-Ganim,
35 Tapoeah djeung Enam; 'Jarmoet, Adoe-
36 lam, Soko djeung Aseka; 'Saäraim, Aditaim, Gĕdera djeung Gĕderotaim; opat wĕlas nagara djeung pidesaänana.

37 Sĕnan, Hadasa djeung Migdal-Gad;
38 39 'Dilan, Mispe djeung Joktel; 'Lakis, Bos-
40 kat djeung Eglon; 'Kabon, Lahmas
41 djeung Kitlis; 'Gĕderot, Bet-Dagon, Naama djeung Makeda; gĕnĕp wĕlas nagara djeung pidesaänana.

42 43 Libna, Eter djeung Asan; 'Jiptah,
44 Asna djeung Nĕsib; 'Kĕhila, Aksib djeung Maresa; salapan nagara djeung pidesaänana.

45 Ekron djeung pilĕmboeranana sarta
46 pidesaänana. 'Ti Ekron ka laoet, sakabeh noe di sabeulah Asdod djeung pidesaänana.

47 Asdod, pilĕmboeranana djeung pidesaänana; Gasa, pilĕmboeranana djeung pidesaänana, tĕpi ka waloengan Mĕsir sarta ka laoet gĕde sawatĕs-watĕsna.

48 Ari di pigoenoengan teja: Samir, Ja-
49 tir djeung Soko; 'Dana djeung Kirjat-
50 Sana (nja eta Dĕbir); 'Anab, Estĕmo
51 djeung Anim; 'Gosen, Holon djeung Gilo; sawĕlas nagara djeung pidesaänana.

52 53 Arab, Doema djeung Esan; 'Janoem,
54 Bet-Tapoeah djeung Apeka; 'Hoemta, Kirjat-Arba (nja eta Hebron), djeung Sior; salapan nagara djeung pidesaänana.

55 Maon, Karmel, Sip djeung Joeta,
56 57 'Jisrel, Jokdam djeung Sanoah; 'Kain, Giba djeung Timna; sapoeloeh nagara djeung pidesaänana.

58 59 Halhoel, Bet-Soer djeung Gĕdor; 'Maarat, Bet-Anot djeung Eltĕkon; gĕnĕp nagara djeung pidesaänana.

60 Kirjat-Baäl (nja eta Kirjat-Jarim) djeung Raba; doewa nagara djeung pidesaänana.

61 Ari di tĕgal lĕga: Bet-Araba, Midin
62 djeung Sĕkaka; 'Nibsan, djeung Nagara Oejah, sarta En-Gedi; gĕnĕp nagara djeung pidesaänana.

63 Ari moenggoeh oerang Jĕboes, priboemi Jĕroesalem, oerang Joeda teu barisaeun njingkirkeun inja; djadi oerang Jĕboes teh tjitjing reudjeung oerang Joeda di Jĕroesalem, tĕpi ka mangsa ajeuna.

PASAL 16.

Ari ĕlot anak-poetoe Joesoep djolna ti tji Jordan Jĕriho, lĕbah tjai Jĕriho, ti wetan, nja eta tĕgal lĕga, noe nandjak ti Jĕriho, njorang pigoenoengan
2 Bet-El; 'ti Bet-El watĕs teh bras ka Loes, tĕroes ka watĕs oerang Erek, di
3 Atarot; 'seg moedoen ngoelon ka watĕs oerang Japlet, tĕpi ka watĕs Bet-Horon hilir, sarta tĕpi ka Geser; ari kĕbatna
4 ka laoet. 'Djadi anak-poetoe Joesoep, [a] Mĕnase djeung Epraim, geus pada boga
5 milik. 'Ari watĕs anak-poetoe Epraim, sabangsa-bangsana, nja ijeu: ari watĕs milikna ti wetan Atarot-Adar, tĕpi ka
6 Bet-Horon girang; 'bras watĕs teh ngoelon ka Mikmĕtat, ti kaler; seg watĕs teh mengkol ngetan ka Taänat-Silo, sarta ngaliwat ka dinja ti wetan, ka Janoah;
7 'seg moedoen ti Janoah ka Atarot, djeung ka Naärat; toeloej notog ka Jĕ-
8 riho, sarta bras ka tji Jordan. 'Ti Tapoeah watĕs teh ngoelon ka tji Kana, sarta ari kĕbatna ka laoet. Nja eta milik kaom anak-poetoe Epraim sabangsa-
9 bangsana. 'Sarta djeung nagara-nagara, noe diingkarkeun pikeun anak-poetoe Epraim [b] di sadjĕro milik anak-poetoe Mĕnase, sakabeh nagara djeung pidesa-
10 anana. 'Ari eta teh hanteu njingkirkeun oerang Kanaän anoe tjitjing di Geser; djadi oerang Kanaän teh tjitjing di tĕngah Epraim, tĕpi ka mangsa ajeuna; tatapi koemawoela, digawekeun.

a 1 Moesa 48 : 5. *b* p. 17 : 9.

PASAL 17.

Sarta nja ijeu ĕlot kaom Mĕnase; karana eta teh tjikal Joesoep. Moenggoehing Makir, tjikal Mĕnase, bapa Gilad, sapedah eta teh djadi pradjoerit, noe matak dipaparin tanah Gilad djeung
2 Basan teja. 'Djadi ĕlot teh pikeun anakpoetoe Mĕnase noe salijan ti eta, sabangsa-bangsana, nja eta pikeun anakpoetoe Abiëser, anak-poetoe Helek, anak-poetoe Asriël, anak-poetoe Sekem, anak-poetoe Heper djeung anak-poetoe

Sĕmida. Nja eta kabeh poetra Mĕnase, anoe poetra Joesoep, tĕgĕs noe lalaki, 3 sabangsa-bangsana. 'Dĕmi [a] Sĕlaphad anak Heper, anoe anak Gilad, anoe anak Makir, anoe poetra Mĕnase, teu bogaeun anak lalaki, ngan anak awewe bae, sarta nja ijeu ngaran anakna: Mahla djeung 4 Noa, Hogla, Milka djeung Tirsa. 'Tidinja eta ngadareuheusan ka pajoeneun panghoeloe Elasar, djeung ka pajoeneun Josoea poetra Noen, sarta ka pajoeneun para gĕgĕden; pok aroendjoekan kijeu: [b] Aja timbalan Pangeran ka Moesa, koering sadaja kĕdah dipaparin milik di tĕngah doeloer-doeloer koering. Seg pada dipaparin milik di tĕngah doeloer ramana, noeroetkeun timbalan Pangeran. 5 'Ari Mĕnase teh katibanan sapoeloeh bagian, kadjaba ti tanah Gilad djeung Basan, noe di peuntaseun tji Jordan. 6 'Karana poetra Mĕnase noe awewe baroga milik di tĕngah poetrana noe lalaki; ari tanah Gilad teja geus kapiboga koe poetra Mĕnase noe salijan ti eta.

a 4 Moesa 26 : 33. *b* 4 Moesa 27 : 7.

7 Ari watĕs Mĕnase ti sĕmĕt Aser ka Mikmĕtat, anoe di hareupeun Sĕkem; seg watĕs teh madjoe ngatoehoe, ka 8 priboemi En-Tapoeah. 'Tanah Tapoeah bogana Mĕnase; tatapi nagara Tapoeah, noe dina watĕs Mĕnase mah, bogana 9 oerang Epraim. 'Toeloej watĕs teh moedoen ka tji Kana, ka kidoeleun eta tjai. Ari nagara-nagara noe di dinja kaäsoep ka Epraim, ajana [a] di tĕngah nagara Mĕnase; djadi watĕs Mĕnase teh ti kalereun eta tjai; ari kĕbatna ka laoet; 10 'noe ti kidoel bogana Epraim, ari noe ti kaler mah bogana Mĕnase, sarta laoet teh djadi watĕsna; ari ti kaler narotog ka Aser, sarta ti wetan ka Isaskar. 11 'Djeung deui di Isaskar djeung di Aser aja noe kaäsoep ka Mĕnase, nja eta [b] Bet-San djeung pilĕmboeranana, Jiblam djeung pilĕmboeranana, priboemi Dor djeung pilĕmboeranana, priboemi En-Dor djeung pilĕmboeranana, priboemi Taänak djeung pilĕmboeranana, sarta priboemi Mĕgido djeung pilĕmboeranana; 12 tiloe tjoetak. 'Ari oerang Mĕnase [c] teu bisaeun njingkirkeun eusi eta nagara-nagara, sarta oerang Kanaän daekeun 13 tjitjing dina eta tanah. 'Geus kitoe, [d] satijap-tijap oerang Israil bĕdas, oerang Kanaän disina koemawoela; ari pĕrkara njingkirkeun mah, hanteu disingkirkeun.

a p. 16 : 9. *b* Hak. 1 : 27. *c* p. 15 : 63. *d* p. 16 : 10; Hak. 1 : 28.

14 Ari anak-poetoe Joesoep aroendjoekan ka Josoea, kijeu pioendjoekna: Koe naon andjeun noe mawi ka simkoering maparin ĕlot sahidji sarĕng bagian sahidji bae pikeun milik? Mapan simkoering bangsa gĕde, poerwa simkoering dibĕrkahan koe Pangeran dongkap ka 15 dangĕt ajeuna. 'Lahiran Josoea ka darinja: Lamoen ĕnja maraneh bangsa gĕde, koedoe aroenggah ka leuweung, noewaran di dinja pikeun maraneh, dina tanah oerang Pares djeung oerang Rape, lamoen maraneh di pigoenoengan Epra-16 im sĕsĕk mah. 'Pioendjoek anak-poetoe Joesoep teh: Eta pigoenoengan hanteu pitjĕkapeun pikeun simkoering; sarĕng sadajana oerang Kanaän, noe tjitjing di tanah lĕbak teja, [a] pada gadoeh kareta beusi, boh anoe di Bet-San sarĕng pilĕmboeranana, boh anoe di lĕbak Jis-17 rel. 'Ngalahir Josoea ka anak-poetoe Joesoep, nja ka Epraim djeung ka Mĕnase teh, kijeu lahirna: Maneh teh bangsa gĕde, sarta rosa nja kakoewatan; maneh 18 moal boga ĕlot sahidji bae; 'saĕnjana pigoenoengan pibogaeun maneh; sapedah leuweung eta teh, geura pek toewaran, geus kitoe piadjangeun maneh djeung lamping-lampingna; karana oerang Kanaän teh geus tangtoe kasingkirkeun koe maneh, nadjan bogaeun kareta beusi, nadjan bĕdas oge eta teh.

a Hak. 1 : 19.

PASAL 18.

Tidinja sapadjĕmoehan oerang Israil karoempoel ka nagara [a] Silo, sarta masangkeun himah tĕpangan teja di dinja; harita tanah teh geus taloek di 2 hareupeunana. 'Tatapi oerang Israil tinggal keneh toedjoeh kaom, anoe ta-3 tjan dibagianan pimilikeunana. 'Noe matak Josoea ngalahir ka oerang Israil: Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek kĕndor madjoe meunangkeun tanah, noe geus dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah karoehoen maraneh? 4 'Maraneh geura mere tiloe djalma tina hidji-hidji kaom; koe kami dek dititah, sina pada dangdan, sarta toeloej

ngidĕran tanah, bari ditoelis-toeliskeun
sakadar pimilikeun kaom-kaom; seug
5 daratang deui ka kami. 'Tanah teh koe
eta koedoe dibagi toedjoeh bagian; ari
Joeda mah pitĕtĕpeun dina wĕwĕngkĕ-
ranana di kidoel, sarta anak-poetoe Joe-
soep pitĕtĕpeun dina wĕwĕngkĕranana
6 di kaler. 'Djadi tanah teh koe maraneh
koedoe ditoelis-toeliskeun, didjijeun toe-
djoeh bagian, toeloej bawa ka dijeu ka
kami; mangke maraneh koe kami di-
panglotĕrekeun di dijeu di pajoeneun Pa-
7 ngeran, Allah maraneh. 'Karana ahli
Lewi mah [b] teu meunang bagian di
tĕngah maraneh; karana kapanghoe-
loean ti Pangeran, nja eta milikna; sarta
ari Gad, djeung Roebin, sarta noe satĕ-
ngah kaom Mĕnase mah, geus narampa
milikna di peuntaseun tji Jordan, ti
wetan, [c] anoe dipaparinkeun ka darinja
koe Moesa, abdi Pangeran. *a* Hak. 21:19;
1 Sam. 1:3. *b* p. 13:33. *c* 4 Moesa 32:33.

8 Prak eta djalma-djalma darangdan,
bari toeloej leumpang. Sarta Josoea
marentah ka noe laleumpang baris noe-
liskeun tanah teh, kijeu parentahna:
Geura laleumpang, koedoe ngidĕran ta-
nah, sarta toelis-toeliskeun sakali, seug
baralik deui ka kami; mangke maraneh
koe kami dipanglotĕrekeun di dijeu, di
9 pajoeneun Pangeran, di Silo. 'Bral eta
djalma laleumpang, ngalanglangan tanah,
bari ditoeliskeun dina kĕrtas, noeroet-
keun nagara-nagarana, didjijeun toedjoeh
bagian; toeloej ngadareuheusan deui ka
10 Josoea, ka pasanggrahan di Silo. 'Pek
koe Josoea sadajana dipanglotĕrekeun
di Silo, di pajoeneun Pangeran; djadi
Josoea di dinja ngabagikeun tanah ka
oerang Israil, noeroetkeun bagianana.

11 Seug bidjil ĕlot kaom anak-poetoe
Binyamin sabangsa-bangsana; ari djolna
watĕs ĕlotna di antara anak-poetoe Joe-
12 da djeung anak-poetoe Joesoep. 'Ari wa-
tĕsna sabeulah ti kaler ti sĕmĕt tji Jor-
dan; seg watĕs teh nandjak ka gigireun
Jĕriho, ti kalerna; toeloej nandjak ngoe-
lon njorang pigoenoengan, ari kĕbatna
13 ka tĕgal lĕga [a] Bet-Awen. 'Ti dinja wa-
tĕs teh tĕroes ka Loes, ka gigireun Loes,
ti kidoelna (nja eta Bet-El); seg watĕs
teh moedoen ka Atarot-Adar, lĕbah goe-
noeng noe ti kidoeleun Bet-Horon hilir.
14 'Ladjoe deui watĕs teh, seg mengkol
ka sabeulah ti koelon, ngidoel, ti goe-
noeng noe di hareupeun Bet-Horon ka
kidoel: ari kĕbatna ka Kirjat-Baäl (nja
eta Kirjat-Jarim), nagara oerang Joeda.
15 Nja eta sabeulah ti koelon. 'Ari sabeu-
lah ti kidoel ti sĕmĕt toengtoeng Kir-
jat-Jarim; seug djolna watĕs teh ka
koelon, sarta brasna ka tji-njoesoe Nep-
16 toah. 'Seg watĕs teh moedoen ka toeng-
toeng goenoeng, anoe di hareupeun [b]
lĕbak anak Hinom, anoe di lĕbak Rĕ-
paim, ti kaler, sarta moedoen ka lĕbak
Hinom, ka gigireun oerang Jĕboes, ti
kidoelna, seg moedoen deui ka [c] En-
17 Rogel; 'toeloej ladjoe ngaler, bras ka
En-Semes, bras deui ka Gĕlilot, noe pa-
bĕnĕran tandjakan Adoemim, seg moe-
doen ka [d] batoe Bohan anak Roebin;
18 'tĕroes ka gigireun pĕlĕbah Araba, ti
19 kalerna, sarta moedoen ka Araba; 'tĕ-
roes deui watĕs teh ka gigireun Bet-
Hogla, ti kalerna, sarta ari kĕbatna wa-
tĕs teh ka [e] lengkong laoet Oejah, noe
ngaler, ka moehara tji Jordan, ti kidoel.
20 Nja eta watĕsna ti kidoel. 'Ari sabeulah
ti wetan tji Jordan noe djadi watĕsna.
Nja eta milik anak-poetoe Binyamin
sabangsa-bangsana, watĕsna sakoeriling-
boengking. *a* p. 7:2. *b* p. 15:8. *c* p. 15:6.
d p. 15:6. *e* p. 15:2.

21 Ari nagara-nagara kaom anak-poetoe
Binyamin sabangsa-bangsana, nja ijeu:
Jĕriho, Bet-Hogla djeung Emek-Kĕsis;
22 'Bet-Araba, Sĕmaraim djeung Bet-El;
23 24 'Awim, Para djeung Opra; 'Kĕpar-Amo-
ni, Opni djeung Geba; doewa wĕlas na-
25 gara djeung pidesaänana; 'Gibon, Ramah
26 djeung Berot; 'Mispe, Kĕpira djeung
27 Mosa; 'Rekem, Irpel djeung Tarala;
28 'Sela, Elep djeung Jĕboesi (nja eta Jĕ-
roesalem), Gibat djeung Kirjat; opat
wĕlas nagara djeung pidesaänana. Nja
eta milik anak-poetoe Binyamin sabang-
sa-bangsana.

PASAL 19.

Toeloej bidjil ĕlot noe kadoewa, keur
Simon, pikeun kaom anak-poetoe Si-
mon sabangsa-bangsana; ari milik eta
ajana di tĕngah milik anak-poetoe Joeda.
2 'Ari noe djadi milikna, nja eta Berseba,
3 djeung Seba, sarta Molada; 'Hasar-
4 Soeal, Bala djeung Esem, 'Eltolad, Bĕtoel
5 djeung Horma; 'Siklag, Bet-Markabot

6 djeung Hasar-Soesa; 'Bet-Lĕbaot djeung Saroehen; tiloe wĕlas nagara djeung 7 pidesaänana; 'Ain, Rimon, Eter djeung Asan; opat nagara djeung pidesaänana; 8 'katoet sakabeh desa-desa, noe di sakoeriling eta nagara-nagara, tĕpi ka Baälat-Beër, nja eta Ramah kidoel. Nja eta milik kaom anak-poetoe Simon sa-9 bangsa-bangsana. 'Ari milik anak-poetoe Simon teh ti bagian anak-poetoe Joeda; karana bagian anak-poetoe Joeda lĕga teuing; kitoe noe matak anak-poetoe Simon boga milik di tĕngah milik Joeda.

10 Seug bidjil ĕlot noe katiloe, keur anak-poetoe Sĕboeloen sabangsa-bangsana. Ari watĕs milik eta tĕpi ka Sarid; 11 'seug watĕsna nandjak ngoelon, nja eta ka Marala, sarta notog ka Dabeset, djeung notog ka waloengan, noe di ha-12 reupeun Joknam. 'Sarta ti Sarid malik ngetan, ka tĕbeh pangbidjilan panon-poë, tĕpi ka watĕs Kislot-Tabor; djol 13 ka Dabĕrat, seg nandjak ka Japia; 'ari ti dinja tĕroes ka wetan, tĕbeh pangbidjilan, ka Gat-Heper, ka Et-Kasin, sarta bras ka Rimon, anoe kĕbat ka Nea; 14 'seg watĕs teh mengkol ngoeriling eta, ngaler ka Hanaton, sarta ari kĕbatna ka 15 lĕbak Iptah-El; 'djeung deui Katat, Nahalal, Simron, Idala sarta Bet-Lehem; doewa wĕlas nagara djeung pidesaänana. 16 'Nja eta milik anak-poetoe Sĕboeloen sabangsa-bangsana, nagara-nagara eta sarta djeung pidesaänana.

17 Keur Isaskar bidjil ĕlot noe kaopat, pikeun anak-poetoe Isaskar sabangsa-18 bangsana. 'Ari watĕs eta tĕpi ka Jisrel, 19 Kĕsoelot djeung Soenem; 'Haparaim, 20 Sion djeung Anaharat; 'Rabit, Kison 21 djeung Ebes; 'Remet, En-Ganim, En-22 Hada djeung Bet-Pases; 'ari watĕs teh notog ka Tabor, Sahasima djeung Bet-Semes; sarta kĕbatna watĕs teh ka tji Jordan; gĕnĕp wĕlas nagara djeung pi-23 desaänana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Isaskar sabangsa-bangsana, nagara-nagara sarta djeung pidesaänana.

24 Toeloej bidjil ĕlot noe kalima, keur kaom anak-poetoe Aser sabangsa-bang-25 sana. 'Ari watĕs eta Helkat, Hali, Beten 26 djeung Aksap; 'Alamelek, Amad djeung Misal; sarta notog ka goenoeng Karmel, ti koelonna, djeung ka Sihor-Lib-27 nat; 'sarta malik ka tĕbeh pangbidjilan panon-poë, ka Bet-Dagon; djeung notog ka Sĕboeloen djeung ka lĕbak Iptah-El, ti kalereun Bet-Emek djeung Nĕhiël; 28 bras ka Kaboel, ti kentjaeunana, 'sarta ka Ebron, Rĕhob, Hamon djeung Kana, 29 tĕpi ka Sidon gĕde; 'seg watĕs teh malik ka Ramah, sarta tĕpi ka nagara Tiroes, noe reugreug; seg watĕs teh malik ka Hosa; sarta ari kĕbatna ka laoet, 30 lĕbah bilangan Aksib; 'djeung deui Oema, Apek djeung Rĕhob; doewa likoer 31 nagara djeung pidesaänana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Aser sabangsa-bangsana, nagara-nagara eta sarta djeung pidesaänana.

32 Keur anak-poetoe Naptali bidjil ĕlot noe kagĕnĕp, pikeun anak-poetoe Nap-33 tali sabangsa-bangsana. 'Ari watĕs eta ti sĕmĕt Helep, ti ki pasang [a] noe di Saananim, djeung Adami-Nekeb, sarta Jabnel, tĕpi ka Lakoem; sarta ari kĕbatna 34 ka tji Jordan; 'toeloej watĕs teh malik ngoelon ka Asnot-Tabor, sarta ti dinja bras ka Hoekoek, djeung notog ka Sĕboeloen, ti kidoel, djeung ka Aser notogna ti koelon, kitoe deui ka Joeda di tji Jordan, 35 tĕbeh pangbidjilan panon-poë. 'Ari nagara noe reugreug nja ijeu: Sidim, Ser djeung Hamat, Rakat djeung Kineret; 36 37 'Adama, Ramah djeung Hasor; 'Kedes, 38 Edrei djeung En-Hasor; 'Iron djeung Migdal-El, Horem, Bet-Anat djeung Bet-Semes; salapan wĕlas nagara djeung pi-39 desaänana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Naptali sabangsa-bangsana, nagara-nagara sarta djeung pidesaänana.

[a] Hak. 4 : 11.

40 Pikeun kaom anak-poetoe Dan sabangsa-bangsana bidjil ĕlot noe katoe-41 djoeh. 'Ari watĕs milik eta: Sora, Estaol 42 djeung Ir-Semes; 'Saälabin, Ajalon djeung 43 Itla; 'Elon, Timnata djeung Ekron; 44 45 'Eltĕke, Gibĕton djeung Baälat; 'Jĕhoed, 46 Bĕne-Barak djeung Gat-Rimon; 'Me-Jarkon sarta Rakon, reudjeung wĕwĕng-47 kĕran di pĕlĕbah Jopa. 'Tatapi watĕs anak-poetoe Dan teh ngalĕgaän; [a] karana anak-poetoe Dan arindit mĕrangan ka Lesem, dibeunangkeun, sarta disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, toeloej dimilik, sarta dieusian; seug Lesem teh disĕboetkeun Dan, noeroetkeun djĕnĕ-48 ngan Dan, karoehoenna. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Dan sabangsa-bang-

sana, nagara-nagara eta sarta djeung pidesaänana. *a* Hak. 18.

49 Ana geus anggeus ngamilikkeunana tanah, noeroetkeun watĕs-watĕsna, seug oerang Israil ka Josoea poetra Noen ngahatoerkeun pimilikeun di tĕngah ma-50 ranehanana. 'Noeroetkeun timbalan Pangeran eta teh ngahatoerkeun ka Josoea nagara noe dipoendoet, [a] nja eta Timnat-Serah, di pigoenoengan Epraim; tidinja eta nagara koe andjeunna dipidamĕl sarta ditjalikan. *a* p. 24:30.

51 Nja eta milik-milik [a] beunang ngamilikkeun panghoeloe Elasar, djeung Josoea poetra Noen, sarta para loeloegoe ahli karoehoen kaom-kaom oerang Israil, koe lantaran lotĕre, [b] di Silo, di pajoeneun Pangeran, hareupeun lawang himah tĕpangan. Geus anggeus ngabagikeunana tanah. *a* p. 14:1; 17:4. *b* p. 18:1.

PASAL 20.

Tidinja Pangeran ngandika ka Josoea, 2 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Maraneh geura nangtoekeun bakal nagara panjalindoengan, [a] anoe koe kami diandikakeun ka maraneh koe lantaran 3 Moesa teja, 'pigeusaneun kaboer ka dinja noe maehan, anoe maehan djalma teu dihadja, teu kalawan njaho; ari eta teh sing djaradi panjalindoengan keur maraneh, baris njingkiran noe pimalĕseun 4 pati. 'Satijap-tijap aja noe kaboer ka salah-sahidji eta nagara, nja eta koedoe nangtoeng dina lawang panto nagara, sarta moepoelihkeun pĕrkarana ka hareupeun kokolot-kokolot nagara eta; seug koe eta koedoe dibawa asoep ka nagara, sarta dibere piĕnggoneun, sina 5 tjitjing reureudjeungan. 'Sarta lamoen dioedag, disoesoel koe noe pimalĕseun pati, eta noe maehan teh teu meunang diselehkeun ka leungeunna; karana maehan soteh ka batoer teu kalawan njaho, djeung teu geuleuheun ka dinja ti ka-6 mari-mangkoekna. 'Seug koedoe tjitjing di nagara eta nĕpi ka djonghokna ka hareupeun padjĕmoehan, baris dihoekoeman, [b] nĕpi ka maot panghoeloe gĕde, anoe djĕnĕng dina mangsa harita; didinja noe maehan teh meunang balik, moelang ka nagarana sorangan, djeung ka imahna, tĕgĕs ka nagara oeroet ma-7 nehanana kaboer. 'Toeloej njaroetjikeun Kedes, bilangan Galilea, di pigoenoengan Naptali; djeung Sĕkem, di pigoenoengan Epraim, sarta Kirjat-Arba, nja eta He-8 bron, di pigoenoengan Joeda. 'Sarta noe ditangtoekeun di peuntaseun tji Jordan Jĕriho, ti wetan, [c] nja eta Beser, di tĕgal lĕga, dina tanah rata, ti kaom Roebin; djeung Ramot, bilangan Gilad, ti kaom Gad; sarta Golan, bilangan Basan, ti ka-9 om Mĕnase. 'Nja eta nagara noe dipastikeun keur sakabeh oerang Israil, sarta keur semah noe ngoembara di tĕngahna, soepaja saha-saha noe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka dinja, oelah wara dipaehan koe leungeun noe pimalĕseun pati, nĕpi ka djonghokna ka hareupeun padjĕmoehan. *a* 4 Moesa 35:6. *b* 4 Moesa 35:25. *c* 5 Moesa 4:43.

PASAL 21.

Djĕboel para loeloegoe ahli karoehoen bangsa Lewi ngadareuheusan ka panghoeloe Elasar, djeung ka Josoea poetra Noen, sarta ka para loeloegoe ahli ka-2 roehoen kaom-kaom oerang Israil; 'pok malihatoer ka arandjeunna di Silo, di tanah Kanaän, kijeu pihatoerna: [a] Aja timbalan Pangeran koe lantaran Moesa, kaoela sadaja moedoe dibere nagara pikeun piĕnggoneun, sarawoeh sampala-3 nana baris tjotjoöan kaoela. 'Sok oerang Israil [b] pada mere ka ahli-ahli Lewi ti samilik-milikna, noeroetkeun timbalan Pangeran, ijeu nagara-nagara djeung sampalanana. *a* 4 Moesa 35:2. *b* 1 Bab. 6:54.

4 Seug bidjil ĕlot keur bangsa-bangsa oerang Kahat; ari anak-poetoe panghoeloe Haroen, kaäsoep ahli Lewi, nampa ti kaom Joeda, djeung ti kaom Simon, sarta ti kaom Binyamin, koe lantaran lotĕre, tiloe wĕlas nagara.

5 Ari anak-poetoe Kahat anoe kari, nampa ti bangsa-bangsa kaom Epraim, djeung ti kaom Dan, sarta ti satĕngah kaom Mĕnase, koe lantaran lotĕre, sapoeloeh nagara.

6 Ari anak-poetoe Gerson nampa ti bangsa-bangsa kaom Isaskar, djeung ti kaom Aser, djeung ti kaom Naptali, sarta ti satĕngah kaom Mĕnase noe di Basan teja, koe lantaran lotĕre, tiloe wĕlas nagara.

7 Ari anak-poetoe Mĕrari sabangsa-

bangsana nampa ti kaom Roebin, djeung ti kaom Dan, sarta ti kaom Sĕboeloen, doewa wĕlas nagara.

8 Nja eta nagara-nagara djeung sampalanana koe oerang Israil dibere ka ahli-ahli Lewi, koe lantaran lotĕre, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran 9 Moesa teja. 'Ari merena ti kaom anak-poetoe Joeda sarta ti kaom anak-poetoe Simon teh ijeu nagara-nagara, noe di-10 sarĕboet ngaranna; 'nja eta djadi bogana anak-poetoe Haroen, kaäsoep bangsa oerang Kahat, noe kaäsoep poetra Lewi; karana nja eta noe nampa ĕlot anoe 11 barangmimiti. 'Ari noe dibere ka darinja, [a] nja eta nagara Arba, bapa Enak, tĕgĕs Hebron, di pigoenoengan Joeda, katoet sampalanana noe sakoerilingna. 12 'Tatapi ari lahan eta nagara sarta djeung pidesaänana mah dibere ka Kaleb poetra Jĕpoene, djadi milik Kaleb. *a* p. 15 : 13.

13 Ari noe dibere ka anak-poetoe panghoeloe Haroen, [a] nja eta Hebron djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe 14 deui Libna djeung sampalanana; 'Jatir djeung sampalanana, sarta Estĕmoa 15 djeung sampalanana; 'Holon djeung sampalanana, sarta Dĕbir djeung sampala-16 nana; 'Ain djeung sampalanana, Joeta djeung sampalanana, sarta Bet-Semes djeung sampalanana; salapan nagara, 17 ti eta doewa kaom teja. 'Ari ti kaom Binyamin: Gibon djeung sampalanana, 18 sarta Geba djeung sampalanana; 'Anatot djeung sampalanana, sarta Almon djeung 19 sampalanana; opat nagara. 'Djoemlah nagara anak-poetoe Haroen, para panghoeloe, tiloe wĕlas nagara djeung sampalanana. *a* p. 20 : 7.

20 Ari bangsa-bangsa anak-poetoe Kahat, ahli Lewi, nja eta noe kari ti anak-poetoe Kahat teja, nampana na-21 gara ĕlotna ti kaom Epraim. 'Ari noe koe eta dibere ka darinja, [a] nja eta Sĕkem djeung sampalanana, di pigoenoengan Epraim, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe 22 deui Geser djeung sampalanana; 'Kibsaim djeung sampalanana, sarta Bet-Horon djeung sampalanana; opat na-23 gara. 'Ari ti kaom Dan: Eltĕke djeung sampalanana, sarta Gibĕton djeung sam-24 palanana; 'Ajalon djeung sampalanana, sarta Gat-Rimon djeung sampalanana; 25 opat nagara. 'Ari ti noe satĕngah kaom Mĕnase: Taänak djeung sampalanana, sarta Gat-Rimon djeung sampalanana; 26 doewa nagara. 'Djoemlah sapoeloeh nagara djeung sampalanana; djadi bogana bangsa-bangsa anak-poetoe Kahat anoe kari. *a* p. 20 : 7.

27 Ari anak-poetoe Gerson, kaäsoep bangsa-bangsa ahli Lewi, ti satĕngah kaom Mĕnase nampa [a] Golan, bilangan Basan, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Bestĕra djeung sampalanana; doewa 28 nagara. 'Ari ti kaom Isaskar: Kision djeung sampalanana, Dabĕrat djeung sampa-29 lanana, 'Jarmoet djeung sampalanana, sarta En-Ganim djeung sampalanana; 30 opat nagara. 'Ari ti kaom Aser: Misal djeung sampalanana, Abdon djeung sam-31 palanana, 'Helkat djeung sampalanana, sarta Rĕhob djeung sampalanana; opat 32 nagara. 'Ari ti kaom Naptali: [b] Kedes, bilangan Galilea, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Hamot-Dor djeung sampalanana, sarta Kartan djeung sam-33 palanana; tiloe nagara. 'Djoemlah nagara oerang Gerson sabangsa-bangsana, tiloe wĕlas nagara djeung sampalanana. *a* p. 20 : 8. *b* p. 20 : 7.

34 Ari bangsa-bangsa anak-poetoe Mĕrari, nja eta ahli Lewi anoe kari, ti kaom Sĕboeloen nampa Joknam djeung sampalanana, Karta djeung sampala-35 nana, 'Dimna djeung sampalanana, sarta Nahalal djeung sampalanana; opat na-36 gara. 'Ari ti kaom Roebin: [a] Beser djeung sampalanana, sarta Jahsa djeung 37 sampalanana; 'Kĕdemot djeung sampalanana, sarta Mepaät djeung sampala-38 nana; opat nagara. 'Ari ti kaom Gad: [b] Ramot, bilangan Gilad, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Mahanaim 39 djeung sampalanana; 'Hesbon djeung sampalanana, sarta Jaser djeung sampa-40 lanana; kabehna opat nagara. 'Djoemlah nagara-nagara anak-poetoe Mĕrari sabangsa-bangsana, nja eta anoe kari tina bangsa-bangsa ahli Lewi, ari ĕlot eta nja eta doewa wĕlas nagara. *a* p. 20 : 8. *b* p. 20 : 8.

41 [a] Djoemlah nagara-nagara ahli Lewi, di tĕngah milik oerang Israil, opat poeloeh

42 dalapan nagara djeung sampalanana.'Ari eta sakabeh nagara, hidji-hidji nagara pada aja sampalanana sakoerilingna; nja kitoe eta nagara sakabeh. *a* 4 Moesa 35 : 7.

43 Tah, kitoe Israil koe Pangeran dipaparin satanah kabeh, noe koe andjeunna didjangdjikeun, nganggo soempah, kĕrsana dipaparinkeun ka karoehoenna teja; koe oerang Israil geus kamilik sarta 44 diĕnggonan. 'Malah koe Pangeran [a] dipaparin reureuh ti sakoeriling, tĕroes sakoemaha soempah andjeunna ka karoehoenna; [b] ari sakabeh moesoeh-moesoehna taja hidji-hidji atjan anoe tagĕn di hareupeunana; sakabeh moesoehna koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeunna. 45 'Sadajana pangandika kabagdjaän, noe diandikakeun koe Pangeran ka anakpoetoe Israil teja, [c] hidji pangandika ge taja noe pĕtjat; sadajana tinĕkanan.

a p. 22 : 4; 23 : 1. *b* 5 Moesa 11 : 25; p. 1 : 5. *c* p. 23 : 14.

PASAL 22.

Mangsa eta Josoea njaoer oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah 2 kaom Mĕnase teja, 'sarta dilahiran kijeu: Maraneh geus pada ngestoekeun [a] sakabeh anoe ditimbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, sarta geus pada noeroet ka omongan kami dina saniskara, noe koe kami diparentahkeun ka 3 maraneh. 'Doeloer-doeloer maraneh koe maraneh hanteu ditinggalkeun [b] sakijeu lilana, tĕpi ka poë ijeu, sarta maraneh geus pada ngadjaga kana djagaän timba-4 lan Pangeran, Allah maraneh.'Ari ajeuna Pangeran, Allah maraneh, [c] geus maparin reureuh ka doeloer-doeloer maraneh, sakoemaha pangandikana ka darinja teja; mana ajeuna baralik bae, moelang ka himah-himah maraneh, ka tanah milik maraneh, [d] noe dipaparinkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, di 5 peuntaseun tji Jordan. 'Ngan maraneh sing ijatna pisan, koedoe pada ngalampahkeun timbalan djeung papakon, noe ditimbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran; [e] koedoe masing njaäh ka Pangeran, Allah maraneh, djeung ngalakonan sakabeh djalanna, sarta ngestoekeun timbalanana; djeung koedoe ngarakĕtan ka andjeunna, sarta ngabakti ka andjeunna tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maraneh.

6 'Seug koe Josoea dibĕrkahan sarta didjoeroeng leumpang; bral maroelang sahimah-himahna.

a 4 Moesa 32 : 20; 5 Moesa 3 : 18. *b* p. 11 : 18. *c* p. 1 : 13; 21 : 44. *d* p. 13 : 8. *e* 5 Moesa 6 : 5; 8 : 6; 10 : 12; 11 : 13.

7 Ari noe satĕngah kaom Mĕnase koe Moesa geus dipaparin di tanah Basan; dĕmi noe satĕngah deui koe Josoea dipaparin reudjeung doeloer-doeloerna di peuntaseun tji Jordan, ti koelon. Djeung deui keur dipiwarang moelang koe Josoea ka himah-himahna, eta koe an-8 djeunna dibĕrkahan, 'sarta dilahiran, kijeu lahirna: Maraneh geura moelang ka himah-himah maraneh, mawa kamoektian gĕde, mawa ingon-ingon loba nakĕr, sarta ĕmas-perak, tambaga djeung beusi, kitoe deui papakean reja katjida; barang djaharan ti moesoeh maraneh [a] bagikeun djeung doeloer-doeloer maraneh.

a 4 Moesa 31 : 27.

9 Bral oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah kaom Mĕnase teh maroelang ti oerang Israil, ti Silo, noe di tanah Kanaän teja, ngadjoegdjoeg ka tanah Gilad, nja ka tanah milikna, noe kamilik koe maranehanana noeroetkeun timbalan Pangeran, koe lantaran Moesa teja. 10 'Barang daratang ka wĕwĕngkon tji Jordan, anoe di tanah Kanaän, prak oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah kaom Mĕnase teh njarijeun hidji altar di dinja, di sisi tji Jordan, altar 11 noe gĕde, soepaja katendjo. 'Tidinja oerang Israil ngadarenge bedja kijeu: Saĕnjana, oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah kaom Mĕnase teh njarijeun hidji altar pĕlĕbah tanah Kanaän, di wĕwĕngkon tji Jordan, ti peuntaseun 12 oerang Israil. 'Barang oerang Israil geus ngadarenge kitoe, seug sapadjĕmoehan oerang Israil karoempoel ka Silo, sĕdja indit ka darinja, ngaroeroeg.

13 Sarta oerang Israil ngahiras ka tanah Gilad, ka oerang Roebin, ka oerang Gad, djeung ka satĕngah kaom Mĕnase, [a] nja eta Pinĕhas poetra panghoeloe Elasar 14 teja,'sarta direudjeungan sapoeloeh gĕgĕden, ti hidji-hidji ahli-karoehoen sagĕgĕden-sagĕgĕden, ti oenggal-oenggal kaom Israil; nja eta pada djadi loeloegoe ahli karoehoen-karoehoenna di bareboe-reboe 15 oerang Israil. 'Ari geus darongkap ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka

satĕngah kaom Mĕnase, di tanah Gilad teh, pok njalaoer ka darinja, saoerna: 16 'Aja pitjatoer sapadjĕmoehan Pangeran, kijeu: Nahaon kasalahan, noe koe maraneh dilampahkeun ka Allah Israil teh, wĕt oendoer ajeuna ti poengkoereun Pangeran, [b] djalan maraneh njijeun altar keur diri maraneh, sĕdja baraha ajeuna 17 ka Pangeran? 'Koetan kadorakaän [c] Peor teja saeutik teuing ka oerang? Eta oerang tĕpi ka mangsa ajeuna tatjan koengsi bĕrĕsih ti dinja, sanadjan datang 18 balahi ka padjĕmoehan Pangeran; 'kari-kari maraneh ajeuna aloendoer ti poengkoereun Pangeran. Dĕmi geus kitoe, ajeuna maraneh baha ka Pangeran, tangtoe ĕngke andjeunna ngabĕndoean ka 19 sapadjĕmoehan Israil. 'Geura, oepama tanah milik maraneh nadjis mah, anggoer mareuntas ka tanah kagoengan Pangeran, [d] noe kaĕnggonan balandongan Pangeran, seg baroga milik di tĕngah kaoela sadaja; sarta poma oelah baha ka Pangeran, djeung oelah baha ka kaoela sadaja, djalan njijeun altar keur diri maraneh, djaba ti altar Pa- 20 ngeran, Allah oerang teja. 'Naha Akan anak Serah teja lain migawe kasalahan dina barang hoekoem haram, noe matak aja bĕbĕndoe ka sapadjĕmoehan Israil? sarta lain eta djalma sorangan bae noe paeh tina kadorakaänana. *a* 4 Moesa 25 : 7. *b* 3 Moesa 17 : 8, 9; 5 Moesa 12 : 13. *c* 5 Moesa 4 : 3. *d* p. 18 : 1.

21 Ngawangsoel oerang Roebin, oerang Gad djeung satĕngah kaom Mĕnase teh, kijeu wangsoelanana ka para loeloegoe 22 bareboe-reboe oerang Israil teh: 'Allah, Allah Pangeran, Allah, Allah Pangeran, nja eta noe langkoeng oeninga, sarta Israil nja eta noe koedoe nganjahokeun, oepama tina baha, sarta oepama tina migawe kasalahan ka Pangeran mah, montong kaoela sadaja disalamĕtkeun 23 poë ijeu, 'ari njijeun altar teh keur diri kaoela, sĕdja oendoer ti poengkoereun Pangeran mah; atawa oepama aja nijat ngoerbankeun koerban doeroekan atawa koerban kadaharan dina loehoer eta, atawa oepama aja nijat mĕtakeun koerban panarima dina loehoer eta mah, 24 soemangga Pangeran njiksa. 'Salĕrĕsna, kaoela pangmarilampah kitoe teh tina salĕmpang, tina aja sababna; tjarek kaoela: [a] Ka-hareupna poetra-poetoe sarampejan bok bisi ngaromong ka anak-intjoe kaoela, kijeu pokna: Maraneh dek 25 nahaon ka Pangeran, Allah Israil? 'Da noe didamĕl watĕs koe Pangeran antara kaoela djeung maraneh, oerang Roebin djeung oerang Gad! nja eta tji Jordan; maraneh teu boga bagian ka Pangeran. Ana kitoe mah anak-intjoe kaoela koe poetra-poetoe sarampejan meureun pada dieu- 26 reunkeun ibadah ka Pangeran. 'Noe matak kaoela ngaromong: Hajoe oerang popolah keur diri oerang, njijeun hidji altar, lain pikeun koerban doeroekan, 27 lain pikeun koerban peuntjitan; 'satĕgĕsna minangka saksi eta teh di antara kaoela sadaja djeung sarampejan, sarta di antara toeroenan-toeroenan oerang pandeurieun oerang, nandakeun kaoela pada meunang milampah ngabakti ka Pangeran, di pajoeneunana, koe lantaran koerban kaoela doeroekan, koe lantaran koerban kaoela peuntjitan, djeung koe lantaran koerban kaoela panarima; oelah koengsi ka-hareupna poetra-poetoe sarampejan ngaromong ka anak-intjoe kaoela: Maraneh teu boga bagian 28 ka Pangeran. 'Mana tjarek kaoela: Ana ngaromong kitoe eta teh ka-hareupna ka oerang djeung ka toeroenan oerang, dek didjawab kijeu: Geura tarendjo eta titiron altar Pangeran, beunang njijeun karoehoen kaoela, lain pikeun koerban doeroekan, lain pikeun koerban peuntjitan, satĕgĕsna minangka saksi di an- 29 tara kaoela djeung maraneh. 'Palijas teuing [b] kaoela baraha ka Pangeran, atawa oendoer ajeuna ti poengkoereun Pangeran, njijeun deui altar pikeun koerban doeroekan, pikeun koerban kadaharan, atawa pikeun koerban peuntjitan, djaba ti altar Pangeran, Allah oerang, noe di hareupeun balandongan andjeunna. *a* 5 Moesa 6 : 20. *b* p. 24 : 16.

30 Barang panghoeloe Pinĕhas, djeung para gĕgĕden padjĕmoehan, sarta para loeloegoe bareboe-reboe oerang Israil noe sasarĕngan, geus ngareungeu eta kasaoeran, noe disaoerkeun koe oerang Roebin, oerang Gad djeung oerang Mĕ- 31 nase teja, pangrasana hade pisan. 'Ari saoer Pinĕhas poetra panghoeloe Elasar ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka oerang Mĕnase teh: Ajeuna

kaoela pada tĕrang, estoe Pangeran linggih di tĕngah oerang, sarehna sampejan teu marilampah kasalahan kitoe ka Pangeran; djadi oerang Israil koe sarampejan diloepoetkeun ti panangan Pangeran.
32 Bral Pinĕhas poetra panghoeloe Elasar djeung para gĕgĕden teja maroelih ti oerang Roebin djeung ti oerang Gad, ti tanah Gilad, ka tanah Kanaän, ka
33 oerang Israil; seg lapor. 'Ari rarasaän oerang Israil eta pĕrkara hade pisan; sarta oerang Israil maroedji ka Allah, djeung teu ngaromong deui dek indit ka darinja ngaroeroeg, baris ngaroeksak tanah, noe diĕnggonan koe oerang Roe-
34 bin djeung koe oerang Gad teja. 'Seug koe oerang Roebin djeung oerang Gad eta altar disĕboetkeun: Minangka saksi eta teh di antara oerang, jen Pangeran teja Allah.

PASAL 23.

Dĕmi geus kitoe, lawas ti lawas ti sanggeus Pangeran [a] maparin reureuh ka Israil ti sakabeh moesoeh-moesoehna ti sakoeriling, sarta Josoea geus
2 sĕpoeh, lila pisan oemoerna, 'toeloej Josoea [b] njaoer sabangsa Israil, katoet para kokolotna, para loeloegoena, para hakimna sarta para pangoeroesna; seug pada dilahiran kijeu: Kami teh geus
3 kolot, geus lila nja oemoer. 'Ari maraneh teh pada nendjo saniskara, noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamĕl ka eta sakabeh bangsa-bangsa di hareupeun maraneh teja; karana Pangeran, Allah maraneh, [c] nja eta noe mangmĕ-
4 rangkeun maraneh. 'Masing aringĕt, ari bangsa-bangsa noe masih kari koe kami geus dilotĕrekeun ka maraneh, pimilikeun kaom-kaom maraneh, ti sĕmĕt tji Jordan, barĕng sakabeh bangsa noe beunang kami ngabasmi, nĕpi ka laoet gĕde,
5 tĕbeh pangsoeroepan panon-poë. 'Ari Pangeran, Allah maraneh, nja eta noe bakal ngadjongklokkeun inja ti hareupeun maraneh, bari disingkirkeun ti hareupeun maraneh; ari tanahna pikawariseun koe maraneh, [d] sakoemaha noe koe Pangeran, Allah maraneh, diandi-
6 kakeun ka maraneh teja. 'Mana maraneh sing pĕngkoeh pisan nja ngestoekeun djeung ngalampahkeun saniskara, noe kaoengĕlkeun dina kitab toret Moesa; [e] poma oelah njimpang ti dinja
7 ka katoehoe atawa ka kentja; 'poma oelah tjampoer djeung eta bangsa-bangsa, noe masih kari di maraneh; [f] djeung ngaran aällahanana koe maraneh oelah diaringĕtkeun, sarta oelah dipake soempah, soemawonna moen ngabakti atawa
8 njĕmbah ka darinja. 'Satĕgĕsna koedoe pada ngarakĕtan ka Pangeran, Allah maraneh, [g] sakoemaha noe geus dilalampahkeun koe maraneh tĕpi ka poë
9 ajeuna. 'Karana Pangeran geus njingkahkeun ti hareupeun maraneh [h] bangsa noe galĕde nja rarosa; ari moenggoeh maraneh mah, djalma hidji ge taja noe tagĕn di hareupeun maraneh tĕpi ka
10 poë ajeuna. 'Hidji djalma ti maraneh [i] pingoedageun sareboe; karana Pangeran, Allah maraneh, [j] nja eta noe mangmĕrangkeun maraneh, sakoemaha pangan-
11 dikana ka maraneh teja. 'Mana maraneh sing tĕmĕn ngadjaga diri maraneh, koedoe njaäh ka Pangeran, Allah ma-
12 raneh. 'Sabalikna, oepama maraneh datang ka oendoer mah, djeung ngarakĕtan ka sesa eta bangsa-bangsa, anoe masih kari di maraneh teja, [k] sarta babarajaän djeung eta, reudjeung tjampoer djeung eta, sarta eta tjampoer djeung
13 maraneh: 'masing kanjahokeun koe maraneh, moen kitoe mah Pangeran, Allah maraneh, moal ladjĕng njingkahkeun eta bangsa-bangsa ti hareupeun maraneh; [l] malah eta teh tangtoe minangka djirĕt djeung minangka ridjĕt ka maraneh, sarta minangka pangrangket keur gigir maraneh, djeung minangka panjotjog dina panon maraneh, [m] tĕpi ka maraneh digĕmpoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, anoe dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah ma-
14 raneh. 'Djeung deui, mere njaho, [n] kami ajeuna rek mijang, njorang djalan saeusi boemi; sarta maraneh pada njaho tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maraneh, ari sadajana pangandika kabagdjaän, noe diandikakeun koe Pangeran, Allah maraneh, tina hal maraneh teja, [o] hidji pangandika ge taja noe pĕtjat; sadajana tinĕkanan ka maraneh; taja pangandika noe pĕ-
15 tjat sahidji-hidji atjan. 'Ari geus kitoe, sakoemaha sadajana pangandika kabagdjaän, noe diandikakeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh teja, geus

tinĕkanan ka maraneh teh, nja kitoe keneh Pangeran tangtoe ngaboektikeun ka maraneh sadajana pangandika katjilakaän, tĕpi ka maraneh ditoempoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, noe dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh. 16 'Lamoen maraneh ngarĕmpak pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka maraneh teja, sarta los leumpang ngabarakti ka aällahan, djeung njarĕmbah ka dinja, tangtoe Pangeran djadi bĕndoe ka maraneh, sarta maraneh tangtoe tereh digĕmpoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, noe koe andjeunna dipaparinkeun ka maraneh.

a p. 21:44. *b* p. 24:1; 1 Sam. 10:17. *c* p. 10:42. *d* 5 Moesa 6:19; p. 13:6. *e* 5 Moesa 5:32; 28:14. *f* 2 Moesa 23:13. *g* p. 24:31. *h* 5 Moesa 4:38. *i* 3 Moesa 26:8; 5 Moesa 32:30. *j* 5 Moesa 1:30. *k* 5 Moesa 7:3. *l* 4 Moesa 33:55; 5 Moesa 7:16. *m* 5 Moesa 11:17. *n* 1 Radja 2:2. *o* p. 21:45.

PASAL 24.

Tidinja Josoea ngoempoelkeun sakabeh kaom Israil ka nagara Sĕkem, sarta [a] njaoer para kokolot Israil, para loeloegoena, para hakimna djeung para pangoeroesna; toeloej pada ngadeuheusan ka pajoeneun Allah. 2 'Pok Josoea ngalahir ka eta sakabeh djalma-djalma: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Karoehoen maraneh ti baheula ngarĕnggon di peuntaseun bangawan, [b] nja eta Terah, bapa Ibrahim djeung bapa Nahor; sarta sok pada ngabakti ka aällahan. 3 'Geus kitoe [c] karoehoen maraneh Ibrahim koe kami ditjandak ti peuntaseun bangawan, djeung ditoejoen idĕrideran di satanah Kanaän, djeung dilobakeun toeroenanana, [d] sarta dipaparin Ishak. 4 'Ari Ishak [e] koe kami dipaparin Jakoeb djeung Esaoe; seug Esaoe [f] koe kami dipaparin pigoenoengan Seir keur piĕnggoneunana; ari Jakoeb djeung anak-anakna marijang ka Mĕsir. 5 'Tidinja [g] kami miwarangan Moesa djeung Haroen; sarta kami ngadatangkeun balahi ka Mĕsir, sakoemaha noe koe kami didamĕl di tĕngahna teja; sanggeus kitoe maraneh koe kami dika-loewarkeun. 6 'Ari kolot-kolot maraneh koe kami geus dika-loewarkeun ti Mĕsir, toeloej maraneh datang ka laoet, sarta oerang Mĕsir ngaroedag, njoesoel ka kolot-kolot maraneh, mawa kareta sarta noe taroempakna, tĕpi ka laoet Agĕr. 7 'Seug [h] pada sasambat ka Pangeran; toeloej Pangeran ngajakeun poëk di antara maraneh djeung oerang Mĕsir, sarta ngaroengkoepkeun laoet ka darinja, wani pada kalipoetan; koe panon maraneh katendjo noe didamĕl koe kami di Mĕsir. Toeloej maraneh tjitjing di tĕgal lĕga lilà katjida. 8 'Geus kitoe [i] maraneh koe kami didatangkeun ka tanah oerang Emor, noe ngĕnggon di peuntaseun tji Jordan; seug eta teh mĕrangan ka maraneh, tatapi koe kami diselehkeun ka leungeun maraneh, sarta tanahna koe maraneh dibeunangkeun; ari djalmana koe kami ditoempoer ti hareupeun maraneh. 9 'Toeloej dangdan [j] Balak anak Sipor, radja Moab teja, pek mĕrangan ka Israil; sarta nitahan ngala Balhoem anak Beor, sina njapa ka maraneh. 10 'Tatapi kami teu kĕrsa ngamakboel ka Balhoem; malah eta datang ka ngabĕrkahan badis ka maraneh; djadi maraneh koe kami diloepoetkeun ti leungeunna. 11 'Geus kitoe maraneh meuntas tji Jordan, sarta daratang ka Jĕriho; pek maraneh dipĕrangan koe priboemi Jĕriho, koe oerang Emor, oerang Pares, oerang Kanaän, oerang Het, oerang Girgas, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes; tatapi koe kami pada diselehkeun ka leungeun maraneh. 12 'Malah kami ngirimkeun [k] engang ti heulaeun maraneh, seg maranehanana koe eta didjongklokkeun ti hareupeun maraneh, nja eta noe doewa radja oerang Emor teja, [l] lain koe pĕdang maneh, lain koe gondewa maneh. 13 'Djadi kami teh [m] ka maraneh maparin tanah, anoe lain beunang migawe maraneh, djeung nagara-nagara, anoe lain beunang njijeun maraneh, sarta koe maraneh dieusian; ari kĕbon anggoer djeung kĕbon djetoen, anoe lain beunang mĕlak maraneh, kapoeloek koe maraneh. 14 'Mana ajeuna maraneh koedoe pada sijeun koe Pangeran, sarta koedoe pada ngabakti ka andjeunna djeung satĕmĕnna sarta djeung sajaktina; sarta singkirkeun aällahan, noe sok dibarakti koe karoehoen maraneh di peuntaseun bangawan djeung di Mĕsir; koedoe pada ngabakti ka Pangeran. 15 'Tatapi oepama goreng mah koe pangrasa maraneh ngabakti ka Pangeran teh, [n] geura milih ajeuna

koe maraneh, anoe mana dek dibakti, boh aällahan anoe sok dibakti koe karoehoen maraneh, noe di peuntaseun bangawan teja, boh aällahan oerang Emor, noe tanahna diĕnggonan koe maraneh; ari moenggoeh diri kami djeung saeusi-imah kami mah sĕdja ngabakti ka Pangeran. [a] p. 23 : 2. [b] 1 Moesa 11 : 27. [c] 1 Moesa 11 : 31; 15 : 7. [d] 1 Moesa 21 : 2. [e] 1 Moesa 25 : 25, 26. [f] 5 Moesa 2 : 5. [g] Djab. 105 : 26. [h] 2 Moesa 14. [i] 4 Moesa 21 : 21. [j] 4 Moesa 22. [k] 2 Moesa 23 : 28. [l] Djab. 44 : 4. [m] 5 Moesa 6 : 10, 11. [n] 1 Radj. 18 : 21.

16 Ngawangsoel djalma-djalma teh, kijeu wangsoelanana: Palijas teuing koering dongkap ka ninggalkeun Pangeran, nga-17 bakti ka aällahan. 'Karantĕn Pangeran, Allah koering sadaja, [a] nja eta noe nginditkeun koering sarĕng kolot-kolot koering ti tanah Mĕsir, ti imah koemawoela, sarĕng noe ngadamĕl tanda-tanda [b] noe sakitoe aragoengna di hareupeun panon koering, sarawoeh ngaraksa ka koering di sakabeh djalan, anoe dilakonan koe koering, sarĕng di sakabeh bangsa, anoe 18 disorang koe koering di tĕngahna. 'Samalah Pangeran ngadjongklokkeun ti hareupeun koering eta sadajana bangsa-bangsa, nja eta oerang Emor, priboemi ijeu tanah teja. Koering oge sĕdja ngabakti ka Pangeran; karantĕn nja andjeunna Allah koering. [a] 2 Moesa 13 : 14. [b] 5 Moesa 6 : 22.

19 Dĕmi lahiran Josoea ka djalma-djalma teh: Maraneh moal bisa ngabakti ka Pangeran; karana andjeunna teh Allah noe langkoeng soetji, andjeunna teh Allah [a] noe langkoeng goemati, [b] moal ngahampoera kana kamasijatan djeung 20 kana dosa-dosa maraneh. 'Lamoen maraneh ninggalkeun Pangeran, ngabakti ka aällahan, [c] geus tangtoe andjeunna moengkoer, djeung midamĕl katjilakaän ka maraneh, sarta maraneh dibejakkeun, sanggeusna andjeunna midamĕl kabagdjaän ka maraneh. [a] 2 Moesa 20 : 5. [b] 2 Moesa 23 : 21. [c] p. 23 : 15, 16.

21 Pihatoer djalma-djalma teh ka Josoea: Moal; estoe koering teh sĕdja ngabakti ka Pangeran.

22 Lahiran Josoea ka djalma-djalma teh: Maraneh pada djadi saksi ka diri sorangan, jen maraneh geus milih Pangeran, sanggoep ngabakti ka andjeunna. Ari pihatoerna: Soemoehoen, tarima djadi saksi.

23 Ari ajeuna, [a] geura pada njingkirkeun aällahan, noe aja di tĕngah maraneh, sarta koedoe mĕroehkeun hate maraneh ka Pangeran, Allah Israil. [a] 1 Moesa 35 : 2; Hak. 10 : 16; 1 Sam. 7 : 3.

24 Pihatoer djalma-djalma teh ka Josoea: Koering sanggĕm ngabakti ka Pangeran, Allah koering sadaja, sarĕng sĕdja anoet ka timbalanana.

25 Tah, kitoe Josoea dina poë eta ngadamĕl pĕrdjangdjian ka djalma-djalma, [a] sarta nangtoekeun pikoekoeh reudjeung 26 hoekoem ka dinja di Sĕkem. 'Ari sagala pĕrkara noe tadi teja koe Josoea disĕratkeun dina kitab toret Allah; sarta andjeunna njandak hidji batoe gĕde, diadĕgkeun di dinja, di handapeun hidji kijara, anoe deukeut kasoetjian Pange-27 ran. 'Pok Josoea ngalahir ka sakabeh djalma-djalma: Tah, ijeu batoe noe djadi saksi ka oerang; karana eta teh geus ngadenge sakabeh pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandikakeun ka oerang; sarta djadi saksi ka maraneh, soepaja maraneh oelah nganglĕs ka 28 Allah maraneh. 'Toeloej djalma-djalma teh koe Josoea didjoeroeng moelang ka samilik-milikna. [a] 2 Moesa 15 : 25.

29 Sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, toeloej Josoea poetra Noen, abdi Pangeran, poepoes, oemoer saratoes sa-30 poeloeh taoen. 'Tidinja dikoerĕbkeun dina wĕwĕngkĕran milikna, [a] di Timnat-Serah, noe di pigoenoengan Epraim, 31 kalereun goenoeng Gaäs. 'Ari oerang Israil [b] ngabakti ka Pangeran sapandjang djoemĕnĕng Josoea djeung sapandjang djoemĕnĕng para kokolot, anoe lila oemoerna ti Josoea, sarta noe pada oeningaeun dina sakabeh dadamĕlan Pangeran, anoe koe andjeunna geus didamĕl ka Israil. [a] p. 19 : 50; Hak. 2 : 9. [b] Hak. 2 : 7.

32 Ari [a] toelang Joesoep, noe koe oerang Israil dibawa indit ti Mĕsir teja, koe oerang Israil dikoerĕbkeun di Sĕkem, dina tĕgal saloewoek, [b] anoe beunang ngagaleuh Jakoeb ti poetra-poetra Hemor, rama Sĕkem, harga saratoes wang perak teja; sarta djadi milik anak-poetoe Joesoep. [a] 1 Moesa 50 : 25; 2 Moesa 13 : 19. [b] 1 Moesa 33 : 19.

33 Tidinja Elasar poetra Haroen teja poepoes; toeloej dikoerĕbkeun di pasir Pinĕhas poetrana, noe dileler ka Pinĕhas; ajana di pigoenoengan Epraim.

KITAB PARA HAKIM.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, sanggeus poepoes Josoea, oerang Israil [a] naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Anoe mana koering sadaja noe piinditeun ti heula ka oerang Kanaän, pikeun měrangan? 2 'Ari timbalan Pangeran: [b] Joeda noe koedoe indit; masing njaho, tanah teh koe kami geus diselehkeun ka leungeunna. 3 'Pok Joeda ngomong ka Simon doeloerna: Hajoe, indit djeung kaoela [c] ka ělot kaoela, oerang pěrangan ka Kanaän; kaoela ge měngke leumpang djeung maneh ka ělot maneh. Seug Simon teh miloe djeung Joeda. 4 'Bral Joeda indit; toeloej oerang Kanaän djeung oerang Pares koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeunna; pek disabětan di Besek, salaksa djalma. 5 'Ari di Besek oerang Joeda manggih Adoni-Besek; pek dipěrangan; seug oerang Kanaän djeung oerang Pares pada kasamboet. 6 'Děmi Adoni-Besek kaboer; seug dioedag, njoesoel ka dinja, sarta datang ka ditangkěp; toeloej dipotongan indoeng leungeun-soekoena. 7 'Pok ngomong Adoni-Besek: Toedjoeh poeloeh radja noe dipotongan indoeng leungeun-soekoena aja di kolong medja aing, moeloengan hakaneun; sakoemaha pagawean aing, nja kitoe aing dibalěs koe Allah. Seug dibawa ka Jěroesalem, toeloej paeh di dinja. *a* p. 20:18. *b* 1 Moesa 49:8. *c* Jos. 15:1.

8 Toeloej oerang Joeda měrangan ka Jěroesalem, sarta dibeunangkeun; ari eusina disabětan koe seuseukeut pědang, sarta nagarana dihoeroe koe seuneu. 9 'Sanggeus kitoe oerang Joeda arijang deui, sědja měrangan ka oerang Kanaän, noe tjitjing di pigoenoengan, djeung di tanah kidoel, sarta di tanah handap. 10 'Bral Joeda leumpang ka oerang Kanaän noe tjitjing di Hebron (ari ngaran Hebron tadina Kirjat-Arba); pek njabětan Sesai, Ahiman djeung Talmai teja. 11 'Bral leumpang deui ti dinja ka priboemi Děbir; ari ngaran Děbir tadina Kirjat-Seper. 12 'Pok Kaleb misaoer: [a] Saha-saha noe ngelehkeun Kirjat-Seper, datang ka beunangna, nja eta koe kami dek dibere Aksa, anak kami, baris pipamadjikaneunana. 13 'Seg dibeunangkeun koe [b] Otniël, poetra Kěnas, anoe saderek Kaleb sahandapeun; toeloej dileler Aksa poetrana, keur pipamadjikaneunana. 14 'Děmi geus kitoe, barang Aksa datang, seg ngomongan ka Otniël, soepaja ka rama Aksa njoehoenkeun hidji lahan. Djoet Aksa teh toeroen tina kalde. Dipariksa koe Kaleb: Aja naon, nji? 15 'Pihatoerna: Simkoering njoehoenkeun běrkah; wireh simkoering koe ama dipaparin tanah kidoel, moegi diparin deui tji-njoesoe. Seug koe Kaleb dileler tji-njoesoe di girang djeung tji-njoesoe di hilir. *a* Jos. 15:16. *b* p. 3:9.

16 Ari anak-poetoe [a] dahoewan Moesa, bangsa Kain teja, arindit ti [b] nagara pakormaän, barěng djeung oerang Joeda, ka těgal lěga Joeda, anoe di kidoeleun Arad; bral leumpang, toeloej ngěnggon djeung eta djalma-djalma. 17 'Bral Joeda leumpang djeung Simon doeloerna; pek njabětan oerang Kanaän anoe tjitjing di Sěpat, sarta diharamkeun kabeh; ari ngaran eta nagara dilandi Horma. 18 'Djeung deui Joeda meunangkeun Gasa sawěwěngkěranana, djeung Askělon sawěwěngkěranana, sarta Ekron sawěwěngkěranana. 19 'Ari Joeda disarěngan Pangeran; pek njingkirkeun eusi pigoenoengan; tapi teu bisaeun njingkirkeun priboemi lěbak, sabab eta teh boga [c] kareta beusi. 20 'Ari Hebron teh [d] dihatoerkeun ka Kaleb, noeroet sakoemaha lahiran Moesa teja; seug Kaleb ti dinja njingkirkeun anak Enak noe tiloe teja. 21 'Ari oerang Jěboes, priboemi Jěroesalem, teu disingkirkeun koe oerang Binyamin; [e] djadi oerang Jěboes teh tjitjing di Jěroesalem reudjeung oerang Binyamin, těpi ka mangsa ajeuna. *a* 4 Moesa 10:29; 24:21. *b* 5 Moesa 34:3. *c* Jos. 17:16. *d* Jos. 14:6. *e* Jos. 15:63.

22 Ari anak-poetoe Joesoep nja kitoe deui arindit ka Bet-El, sarta disarěngan Pangeran. 23 'Seug anak-poetoe Joesoep nitahan noe lolongok Bet-El ([a] ari

24 ngaran eta nagara tadina Loes). 'Beh noe karĕmit narendjo, aja hidji djalma bidjil ti nagara; pok ngaromong ka eta: Tjik, kaoela toedoehkeun paranti asoep ka nagara; tangtoe kaoela milampah 25 kahemanan ka maneh. 'Heug koe eta ditoedoehkeun paranti asoep ka nagara; pek eusi nagara disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, tatapi eta djalma djeung sakabeh barajana didjoeroeng leumpang. 26 'Bral eta djalma leumpang ka tanah oerang Het, toeloej njijeun hidji nagara, sarta dingaranan Loes. Nja kitoe ngaranna tĕpi ka mangsa ajeuna. *a* Jos. 18 : 13.

27 Ari [a] Mĕnase teu njingkirkeun Bet-San djeung pilĕmboeranana, Taänak djeung pilĕmboeranana, priboemi Dor djeung pilĕmboeranana, priboemi Jiblam djeung pilĕmboeranana, sarta priboemi Mĕgido djeung pilĕmboeranana; ari oerang Kanaän daekeun tjitjing dina eta tanah. 28 'Geus kitoe, satijap-tijap Israil bĕdas, oerang Kanaän disina koemawoela; ari pĕrkara njingkirkeun mah, hanteu disingkirkeun. *a* Jos. 17 : 11—13.

29 Ari [a] Epraim teu njingkirkeun oerang Kanaän anoe tjitjing di Geser; djadi oerang Kanaän teh tjitjing di tĕngahna, di Geser. *a* Jos. 16 : 10.

30 Sĕboeloen teu njingkirkeun priboemi Kitron djeung priboemi Nahalol; ari oerang Kanaän teh tjitjing di tĕngahna, tatapi djadi koemawoela.

31 Aser teu njingkirkeun priboemi Ako, priboemi Sidon, Ahlab, Aksib, Helba, Apik 32 djeung Rĕhob; 'djadi oerang Aser teh tjitjing di tĕngah oerang Kanaän, priboemi tanah; karana hanteu disingkirkeun.

33 Naptali teu njingkirkeun priboemi Bet-Semes djeung priboemi Bet-Anat; djadi tjitjingna di tĕngah oerang Kanaän, priboemi tanah. Tatapi priboemi Bet-Semes djeung Bet-Anat djadi koemawoela ka dinja.

34 Ari oerang Dan [a] koe oerang Emor disĕdĕkkeun ka pigoenoengan, teu dibi- 35 keun toeroen ka lĕbak. 'Malah-malah oerang Emor daekeun tjitjing di goenoeng Heres, di Ajalon djeung di Saälbim; tatapi leungeun anak-poetoe Joesoep datang ka beurat, sarta oerang 36 Emor djadi koemawoela. 'Ari watĕs oerang Emor ti sĕmĕt tandjakan Akrabim, ti batoe tjadas ka tonggoh. *a* p. 18 : 1.

PASAL 2.

Tidinja Malaikat Pangeran soemping ti [a] Gilgal ka Bokim, sarta ngalahir kijeu: [b] Maraneh koe kami diinditkeun ti Mĕsir, djeung didatangkeun kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, kalawan soempah; ari lahir kami, [c] hamo kami ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami ka maraneh 2 salalanggĕngna; 'sarta maraneh [d] oelah njijeun pĕrdjangdjian ka priboemi ijeu tanah; ari altar-altarna [e] koe maraneh koedoe dibongkar. Kari-kari maraneh hanteu noeroet ka parentah kami; koe 3 naon maraneh migawe kitoe? 'Djeung deui kami ngalahir: [f] Moal toeloej kami ngadjongklokkeun inja ti hareupeun maraneh; malah eta teh tangtoe minangka [panjotjog] dina gigir maraneh, sarta aällahanana tangtoe minangka ridjĕt 4 ka maraneh. 'Ari geus kitoe, barang Malaikat Pangeran ngalahirkeun eta sagala pilahir noe tadi ka sakabeh oerang Israil, [g] seug djalma-djalma tjareurik 5 tingsalĕgroek. 'Noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Bokim; sarta pada ngoerban di dinja ka Pangeran. *a* Jos. 10 : 43.
b 2 Moesa 20 : 2. *c* 3 Moesa 26 : 9. *d* 2 Moesa 23 : 32.
e 5 Moesa 7 : 5. *f* Jos. 23 : 13. *g* p. 21 : 2.

6 Sanggeus djalma-djalma [a] koe Josoea didjoeroeng lakoe teja, toeloej oerang Israil maroelang masing-masing ka mi- 7 likna, sĕdja meunangkeun tanah. 'Ari djalma-djalma teh ngabarakti ka Pangeran [b] sapandjang djoemĕnĕng Josoea djeung sapandjang djoemĕnĕng para kokolot, anoe lila oemoerna ti Josoea, noe pada ningali sakabeh dadamĕlan Pangeran noe aragoeng, anoe koe andjeunna 8 didamĕl ka Israil teja. 'Toeloej Josoea poetra Noen, abdi Pangeran, poepoes, 9 [c] oemoer saratoes sapoeloeh taoen; 'tidinja dikoerĕbkeun dina wĕwĕngkĕran milikna, di Timnat-Heres, noe di pigoenoengan Epraim, kalereun goenoeng 10 Gaäs. 'Kitoe keneh sabangsa djaman eta geus pada [d] dirijoengkeun ka karoehoenna. Seug hoedang toeroenan eta ti pandeurieunana, noe teu pati njarahoeun ka Pangeran, kitoe keneh ka dadamĕlan, noe koe andjeunna didamĕl ka Israil teja. *a* Jos. 24 : 28. *b* Jos. 24 : 31.
c Jos. 24 : 29. *d* 1 Moesa 25 : 8.

11 Tidinja oerang Israil marigawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta 12 ngabarakti ka [a] Baäl-Baäl. 'Tjoel pada ninggalkeun Pangeran, Allah karoehoenna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti tanah Měsir; bral laleumpang, noeroet ka aällahan, noe dipiallah koe bangsa-bangsa noe sakoerilingna, sarta njarěmbahna ka dinja; djadi pada nji-13 jeun piběndoeëun Pangeran. 'Ari Pangeran [b] koe eta ditinggalkeun, seug ngabarakti ka Baäl djeung ka [c] Astarta. 14 'Ladjěng Pangeran djadi běndoe ka Israil, sarta diselehkeun ka leungeun rampog; pek koe eta dirampogan; djeung [d] disěrahkeun ka leungeun moesoehmoesoehna ti sakoeriling, sarta geus teu barisaeun tagěn di hareupeun moesoehna. 15 'Ka mana bae boedalna, panangan Pangeran sok ngalawan ka darinja, matak tjilaka, [e] sakoemaha pangandika Pangeran, djeung sakoemaha soempah Pangeran ka darinja teja; estoe disoe-16 kěrkeun angot pisan. 'Tidinja Pangeran ngajakeun [f] hakim-hakim; seug [g] koe eta disalamětkeun ti leungeun noe nga-17 rarampog ka maranehanana. 'Tatapi ka hakim-hakimna ge eta hanteu noeroet; anggoer [h] djarinah, noeroet ka aällahan, sarta disarěmbah; gantjang těměn eta teh njalingkir tina djalan, noe dilakonan koe karoehoenna, djalan noeroet ka timbalan Pangeran teja; ari ijeu teu mi-18 lampah kitoe. 'Sarta satijap-tijap Pangeran ngajakeun hakim keur maranehanana, geus kitoe Pangeran njarěngan ka eta hakim, sarta njalamětkeun maranehanana tina leungeun moesoeh-moesoehna, sapandjang djoeměněng eta hakim; karana Pangeran [i] handjakaleun tina gěgěroenganana, tina sabab noe njarěděkkeun djeung noe ngagěntjet ka 19 maranehanana.'Děmi geus kitoe, mangsa hakim teh geus poepoes, seug aloendoer, lěbar deui lampahna, [j] ngoengkoelan ka kolot-kolotna; los leumpang, noeroet ka aällahan, dibarakti sarta disarěmbah; hanteu mitjeun pagaweanana 20 atawa lampahna noe heuras. 'Ladjěng Pangeran djadi běndoe ka Israil; ari pangandikana: Sapedah eta bangsa [k] ngarěmpak pěrdjangdjian kami, anoe koe kami ditimbalkeun ka karoehoenna, sarta hanteu noeroet ka parentah kami, 21 'noe matak kami sabalikna moal toeloej njingkirkeun ti hareupeunana djalma hidji-hidji atjan, bangsa noe dikarikeun 22 koe Josoea keur waktoe maot; 'noe dipalar, dek njoba-njoba Israil koe lantaran eta, daekeun ngestoekeun djalan Pangeran, sarta ngalakonan, sakoemaha ngestoekeunana karoehoenna, atawa 23 hanteu. 'Seug eta bangsa-bangsa koe Pangeran diarantěp, hanteu tereh disingkahkeun, djeung hanteu dipaparinkeun ka panangan Josoea.

a p. 3 : 7; 8 : 33. *b* p. 10 : 6, 13. *c* p. 3 : 7; 1 Radj. 11 : 5. *d* 5 Moesa 32 : 30. *e* 3 Moesa 26 : 17; 5 Moesa 28 : 25. *f* 5 Moesa 17 : 9, 12. *g* p. 3 : 9, 15. *h* 2 Moesa 34 : 16. *i* p. 10 : 16. *j* 2 Moesa 32 : 7. *k* Jos. 23 : 16.

PASAL 3.

Nja ijeu bangsa-bangsa, noe diarantěp koe Pangeran, [a] kěrsa njoba-njoba Israil koe lantaran eta, nja eta salobana noe teu pati njarahoëun dina sakabeh 2 pěrang Kanaän teja; 'ngan soepaja toeroenan-toeroenan Israil pada njaho, sangkan pada diadjar pěrang, soema-3 wonna noe teu njarahoëun ti tadina: 'lima gěgědoeg oerang Pělisti, djeung sakabeh oerang Kanaän, oerang Sidon djeung oerang Hiwi, noe tjitjing di goenoeng Libanon, ti sěmět goenoeng Baäl-Hermon těpi ka pělěbah [b] asoep ka Hamat. 4 'Nja eta noe djadi lantaran njoba-njoba Israil, soepaja kanjahoan daekeun noeroet hanteuna kana timbalan Pangeran, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka karoehoenna, koe lantaran Moesa teja. 5 'Ari oerang Israil tjaritjingna [c] di těngah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi 6 djeung oerang Jěboes; 'ari [d] anak eta noe awewe koe oerang Israil ditjokot keur pipamadjikaneunana, sarta anak sorangan noe awewe dibikeun ka anak eta noe lalaki; toer ngabarakti ka aällahanana.

a p. 2 : 22. *b* 4 Moesa 13 : 22. *c* p. 1 : 21, 29, 30. *d* 2 Moesa 34 : 16; 5 Moesa 7 : 3.

7 Ari oerang Israil marigawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, djeung mopohokeun ka Pangeran Allahna, sarta ngabarakti [a] ka Baäl-Baäl djeung ka 8 Astarta-Astarta.'Tidinja Pangeran [b] djadi běndoe ka Israil, sarta disěrahkeun ka leungeun Koesan-Risataim, radja Mesopotami; seug oerang Israil pada ngawoela ka Koesan-Risataim teh meunang

9 dalapan taoen. 'Toeloej oerang Israil [c] sasambat ka Pangeran; geus kitoe Pangeran ngajakeun hidji poerah noeloeng pikeun oerang Israil, noe njalamĕtkeun ka darinja, nja eta [d] Otniël poetra Kĕnas, anoe saderek Kaleb sa-10 handapeun teja. 'Ari eta teh [e] dilinggihan Roh Pangeran; seug ngahakiman ka Israil. Toeloej boedal pĕrang; ari Koesan-Risataim, radja Mesopotami teh, koe Pangeran diselehkeun ka panangan Otniël, malah pananganana djadi ka-11 wasa ka Koesan-Risataim teh. 'Geus kitoe tanah teh [f] kĕrta, opat poeloeh taoen lilana; toeloej Otniël poetra Kĕnas teja poepoes.

a p. 2 : 11, 13. *b* p. 2 : 14. *c* p. 4 : 3; 6 : 6; 10 : 10. *d* p. 1 : 13. *e* p. 6 : 34. *f* Jos. 14 : 15; p. 5 : 31; 8 : 28.

12 Tidinja oerang Israil [a] marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran; ladjĕng Pangeran ngoewatkeun Eglon, radja Moab, naloekkeun Israil, tina sabab marigawe noe goreng di pajoeneun Pa-13 ngeran. 'Seug eta ngoempoelkeun oerang Amon djeung Amalek ka dirina, bral mangkat, pek ngelehkeun Israil, djeung meunangkeun [b] nagara pakormaän teja. 14 'Tidinja oerang Israil pada ngawoela ka Eglon, radja Moab, meunang dalapan 15 wĕlas taoen. 'Toeloej oerang Israil sasambat ka Pangeran; geus kitoe Pangeran ngajakeun deui hidji poerah noeloeng pikeun maranehanana, nja eta Ehoed poetra Gera, kaom Binyamin, [c] djalma ngedekeun. Hidji mangsa oerang Israil ngirimkeun paseba ka Eglon, 16 radja Moab, koe lantaran Ehoed. 'Pek Ehoed ngadamĕl hidji pĕdang pikeun pribadina, sarta seukeut kentja-katoehoe, pandjangna saästa; seug disoren sabeulah ti katoehoe, sadjĕroeün raksoekanana. 17 'Toeloej ngahatoerkeun eta paseba ka Eglon, radja Moab. Ari Eglon teh djalma 18 lintoeh katjida. 'Ari geus kitoe, saparantos ngahatoerkeun paseba teh, seug djalma-djalma noe marawa paseba koe 19 Ehoed didjadjapkeun. 'Tidinja andjeunna malik ti paärtjaän noe di Gilgal, ngadeuheus deui, sarta oendjoekan kijeu: Noen radja! simkoering gadoeh pihatoereun rasijah. Ari saoerna: Tjitjing! Heg sakabeh noe keur madĕp baridjil 20 ti pajoeneunana. 'Sor Ehoed ngadeukeutan ka radja; kabĕnĕran radja keur tjalik di loteng paniisan, noe keur andjeunna pribadi. Pok Ehoed mihatoer: Simkoering ngĕmban pangandika Allah ka andjeun. Neut radja ngadĕg ti pang-21 tjalikan. 'Heug Ehoed njodorkeun pananganana ti kentja, pek njandak pĕdang ti sabeulah katoehoe, bari ditĕwĕkkeun sa-22 kali ka beuteung radja; 'datang ka perah ge aboes, kabawa koe seuseukeut, sarta gadjihna njĕpot seuseukeut; karana eta pĕdang teu ditjaboet ti beuteungna, sarta 23 parat ka toekangna. 'Djol Ehoed ka loewar kana emper, sarta meundeutkeun panto loteng satoekangeunana, bari di-24 koentji sakali. 'Sanggeus Ehoed ka loewar, abdi-abdi radja daratang, sarta narendjo, doemadakan, panto loteng dikoentji; pok ngaromong: Tangtoe andjeunna keur [d] noeroeban dampalna di 25 kamar paniisan. 'Toeloej pada ngadagodago datang ka djengkelna; wĕt taja noe moekakeun panto loteng; toeloej njokot koentjina, bari diboekakeun; doemadakan, djoeraganana ngalondjor dina 26 dasar, sarta maot. 'Ari Ehoed minggat sabot eta keur pada ngadaweung, sarta andjeunna ngaliwat paärtjaän teja; kĕ-27 bat minggatna ka Sira. 'Ari geus kitoe, sasoempingna [e] seug nijoep sangkakala di pigoenoengan Epraim; bral oerang Israil arijang, ngiring andjeunna, taroeroen ti pigoenoengan; ari andjeunna ti 28 heulaeunana. 'Pok Ehoed misaoer ka darinja: Geura naloetoerkeun ka kami; karana moesoeh maraneh, oerang Moab, koe Pangeran geus diselehkeun ka leungeun maraneh. Bral arijang, naloetoerkeun Ehoed. Toeloej meunangkeun [f] sagala peupeuntasan tji Jordan ka Moab, 29 sarta taja noe dibere meuntas. 'Pek pada njabĕtan oerang Moab dina mangsa eta, kira-kira salaksa djalma, kabeh montok sarta kabeh djalma digdjaja; 30 taja noe minggat hidji-hidji atjan. 'Djadi Moab teh ditoendoekkeun dina mangsa eta di handapeun leungeun Israil. Geus kitoe tanah teh kĕrta, dalapan poeloeh taoen lilana.

a p. 4 : 1; 6 : 1; 10 : 6; 13 : 1. *b* p. 1 : 16. *c* p. 20 : 16. *d* 1 Sam. 24 : 4. *e* p. 6 : 34. *f* p. 7 : 24; 12 : 5.

31 Sanggeusna Ehoed aja [a] Samgar poetra Anat; nja eta njabĕtan oerang Pĕlisti, gĕnĕp ratoes djalma, koe paneunggeul sapi. Djadi eta ge njalamĕtkeun Israil.

a p. 5 : 6.

PASAL 4.

Tidinja oerang Israil [a] marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran, 2 sanggeus Ehoed poepoes. 'Toeloej koe Pangeran disĕrahkeun ka leungeun [b] Jabin, radja Kanaän, noe ngaradjaän di Hasor; ari kapala baladna Sisĕra, sarta nja eta tjalikna di Haroset oerang 3 kapir. 'Geus kitoe oerang Israil sasambat ka Pangeran; karana eta radja boga salapan ratoes kareta beusi, sarta radja teh nganijaja ka oerang Israil sakamakama, doewa poeloeh taoen lilana.

a p. 3 : 12. b Jos. 11 : 1.

4 Aja hidji nabi istri, djĕnĕngan Dĕbora, garwa Lapidot; nja eta noe ngahaki5 man ka Israil dina mangsa eta.. 'Ari tjalikna di handapeun tangkal korma Dĕbora, di antara Ramah djeung Bet-El, di pigoenoengan Epraim; sarta oerang Israil [a] sok marĕk ka andjeunna, njijar 6 bĕbĕnĕran. 'Toeloej Dĕbora miwarangan ngala [b] Barak poetra Abinoam, ti Kedes-Naptali; seug dilahiran kijeu: Ijeu aja timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh geura leumpang, oenggah ka goenoeng Tabor, djeung koedoe mawa salaksa djalma, oerang Naptali djeung oerang 7 Sĕboeloen. 'Ari kami teh ka maneh, ka tji Kison, dek narik eta Sisĕra, kapala balad Jabin, barĕng karetana djeung sapirang-pirang balana, bari seug dise8 lehkeun ka leungeun maneh. 'Ari pihatoer Barak ka Dĕbora: Madak andjeun njarĕngan ka kaoela, soemangga kaoela leumpang; sawangsoelna, madak teu disarĕngan koe andjeun mah, kaoela moal 9 leumpang. 'Saoer Dĕbora: Hade, kaoela tangtoe miloe; tatapi eta djalan, anoe bakal dilakonan koe sampejan, moal matak hormat ka diri sampejan; karana Pangeran ĕngke njĕrahkeun Sisĕra ka leungeun awewe. Toeloej Dĕbora dangdan, bral angkat sarĕng Barak ka Ke10 des. 'Tidinja koe Barak kaom Sĕboeloen djeung Naptali disaoer sina koempoel ka Kedes. Bral Barak angkat, diiring salaksa djalma; sarta Dĕbora njarĕngan 11 angkat. 'Ari Heber, bangsa Kain, geus misahkeun maneh ti bangsa Kain, [c] ti anak-poetoe Hobab, dahoewan Moesa teja, sarta geus masangkeun himahna sĕmĕt ki pasang noe di Saänaim, anoe 12 deukeut Kedes. 'Tidinja aja noe ngoeninga ka Sisĕra, jen Barak poetra Abinoam geus oenggah ka goenoeng Tabor. 13 'Gantjang Sisĕra ngoempoelkeun sakabeh karetana, salapan ratoes kareta beusi, djeung sakabeh bala noe ngiring, ti Haroset oerang kapir ka tji Kison. 14 'Pok Dĕbora misaoer ka Barak: Geura dangdan; karana nja dina poë ijeu Pangeran bakal njelehkeun Sisĕra ka panangan sampejan. Estoe Pangeran noe djĕngkar ti heulaeun sampejan. Djoet Barak loengsoer ti goenoeng Tabor, di15 iring salaksa djalma. 'Ladjĕng Pangeran [d] ngagoedjroedkeun Sisĕra, djeung sakabeh kareta, sarta sawadya-baladna, koe seuseukeut pĕdang, di hareupeun Barak. Djoet Sisĕra toeroen ti karetana, boer 16 kaboer badarat. 'Ari Barak teh ngoedagngoedag, njoesoel kareta djeung njoesoel wadya-balad, tĕpi ka Haroset oerang kapir teja; ari sawadya-balad Sisĕra tinggolepak koe seuseukeut pĕdang; [e] teu kari hidji-hidji atjan.

a 5 Moesa 17 : 8, 9. b Ibr. 11 : 32. c p. 1 : 16. d 2 Moesa 14 : 24. e p. 3 : 29.

17 Dĕmi Sisĕra kaboer badarat ka himah Jael, pamadjikan Heber, bangsa Kain teja. Karana antara Jabin, radja Hasor, djeung anak-intjoe Heber, bangsa Kain 18 teja, hade. 'Djol Jael bidjil, mapagkeun Sisĕra, bari mihatoer: Mangga sindang, djoeragan! mangga sindang ka koering; poma oelah sijeun-sijeun. Seug sindang ka Jael ka djĕro himah; toeloej koe Jael 19 disimboetan. 'Pok Sisĕra misaoer ka Jael: Tjing, kaoela bere tjai saeutik inoemeun; karana kaoela keur halabhab. Gantjang Jael moekakeun hidji wadah dieusi tji-soesoe, sor dihatoeranan, bari 20 seug disimboetan. 'Saoerna deui ka Jael: Njai moedoe toenggoe dina lawang himah; geus kitoe, oepama aja noe datang sarta nanja ka njai, kijeu pokna: Aja djalma di dijeu? moedoe ngadjawab: 21 Teu aja. 'Tidinja Jael, pamadjikan Heber teh, njokot hidji pantjoeh himah, djeung leungeunna njĕkĕl paloe, seug asoep ka Sisĕra lalaoenan; pek pantjoeh teh ditantjĕbkeun dipaloe kana palipisanana, tĕroes kana taneuh. Kabĕnĕran Sisĕra keur tibra, djeung tjape; toeloej 22 paeh. 'Djĕboel Barak, keur ngoedag ka Sisĕra; djol Jael bidjil mapagkeun, bari mihatoer ka Barak: Mangga tjalik,

koering ka andjeun rek noedoehkeun djalma noe keur ditejangan koe andjeun. Seug Barak tjalik ka Jael; doemadakan, Sisĕra keur ngalondjor, geus paeh, djeung pantjoehna nantjĕb keneh dina palipisanana. 23 'Tah, kitoe Jabin, radja Kanaän, dina poë eta [a] koe Allah ditoendoekkeun di hareupeun oerang Israil. 24 'Sarta leungeun oerang Israil beuki lila beuki beurat nindihanana ka Jabin, radja Kanaän teh, tĕpi ka Jabin, radja Kanaän, koe oerang Israil dibasmi. *a* p. 8:28.

PASAL 5.

Dina poë eta Dĕbora [a] njanji djeung Barak poetra Abinoam, kijeu saoerna: *a* 2 Moesa 15:1, 20.

2 Sabab aja djĕdjĕr ngadjĕdjĕran Israil, sabab djalma-djalma saroekaeun pribadi, geura njaloekoerkeun ka Pangeran! 3 'Eh para radja! geura rareungeukeun; eh para pangkat! geura rarĕgĕpkeun. Ijeu kaoela sĕdja njanji ka Pangeran; sĕdja moedji ka Pangeran, Allah Israil. 4 Noen Pangeran, [a] waktoe andjeun mijos ti Seir, basa andjeun ngadampal ti tĕgal Edom teja, boemi teh ojag, toer langit njaktjlakan, nja mega-mega njaktjlakan tjai. 5 'Goenoeng-goenoeng [b] aladjoer bawaning sijeun Pangeran; komo Sinai teja bawaning sijeun Pangeran, Allah Israil. *a* 5 Moesa 33:2. *b* Djab. 68:9; 97:5.

6 Keur djaman [a] Samgar poetra Anat teja, keur mangsa Jael djalan-djalan saroewoeng; ari noe njaraba toeroet djalan sisimpangan. 7 'Soewoeng bopati di Israil, estoe sĕpi, dongkap ka ngadĕg kaoela, Dĕbora; dongkap ka kaoela 8 ngadĕg iboe di Israil. 'Ari eta milih aällahan, [b] noe alanjar; seug aja pĕrang dina panto nagara-nagara. [c] Na kapanggih kĕpĕng atawa toembak sadjĕro opat laksa di Israil? *a* p. 3:31. *b* 5 Moesa 32:17. *c* 1 Sam. 13:19, 22.

9 Hate kaoela kana kadjĕnĕngan di Israil, noe saroekaeun pribadi di djalma-djalma. Geura njaloekoerkeun ka Pangeran! 10 'Eh [a] noe taroenggang kalde bodas, noe tjaralik dina pramedani, djeung noe laleumpang di djalan! geura 11 pada tjatjarita. 'Djaoeh ti sora barisan, antara tampian-tampian, di dinja koedoe pada mitjamtjamkeun kaädilan Pangeran, kaädilaning njĕpĕngna kawasa di Israil. Di dinja oemat Pangeran taroeroen ka panto-panto. *a* p. 10:4.

12 Geura njaring, geura njaring, Dĕbora! geura njaring, geura njaring, ngoetjapkeun njanjian! Geura hoedang, Barak! bojongan geura bojong, eh poetra Abi13 noam! 'Harita toeroen saoerang noe kari ti noe pada moelja sarĕng ti djalma loba; Pangeran noe loengsoer pikeun 14 kaoela, ngalawan noe pada pĕrkosa. 'Ti Epraim daratang noe akarna [a] di Amalek; toekangeun maneh, Binyamin! reudjeung bangsa-bangsa maneh; ti Makir laloengsoer kadjĕnĕngan, djeung ti Sĕboeloen noe njarangking iteuk kasena15 patian. 'Sarta para kapala Isaskar miloe djeung Dĕbora; satjara Isaskar, nja kitoe pisan Barak; diinditkeun ka lĕbak, ngiring andjeunna. Sisi waloenganwaloengan Roebin rarosa teuing nim16 bang-nimbang ati. 'Naha maneh dijoek bae di antara karapjak domba, ngadengekeun soeling baris [b] ingon-ingon? Satoeroet waloengan-waloengan Roebin 17 rarosa teuing ngira-ngira ati. 'Gilad tĕtĕp bae peuntaseun tji Jordan; sarta ari Dan teh, naha ngaroengroeng dina kapal-kapal? Aser tjitjing bae [c] di basisir laoet, sarta tĕtĕp sisi palaboea18 nana. 'Sĕboeloen mah bangsa tega ka patina, wani paeh; kitoe deui Naptali, di ĕnggon laloehoer di tĕgal. *a* p. 12:15. *b* 4 Moesa 32:1. *c* 1 Moesa 49:13.

19 Moeroeboel radja-radja, pada mĕrangan; harita marĕrangan para radja Kanaän, [a] di Taänak, sisi tjai Mĕgido; 20 teu mareunang kaoentoengan perak. 'Aja noe mĕrangan ti langit, nja bentangbentang pada mĕrangan ka Sisĕra ti 21 djalan-djalanna. 'Tji Kison noe malidkeun inja; [b] tji Kison teh tjai koena pisan. Eh njawa! masing koewat nja 22 nintjak. 'Harita talapok koeda kotoplak, tina sabab tjongklang, diloempatkeun 23 koe djalmana noe garagah. 'Geura sarapa Meros, soer timbalan Malaikat Pangeran; sing angĕt nja njarapa priboemina, sabab teu daratang ngabantoe Pangeran, ngabantoe Pangeran mĕrangan noe pada pĕrkosa. *a* Jos. 17:11. *b* p. 4:7, 13.

24 Sing salamĕt di pĕlĕbah sakabeh awewe eta Jael, bodjo Heber, bangsa Kain; sing salamĕt eta di pĕlĕbah sakabeh awewe

25 noe dina himah! 'Mentana tjai, ana sok tji-soesoe; [a] dina toewoeng noe moelja 26 ngahatoerkeunana mantega. 'Leungeunna [b] sor njěkěl pantjoeh, djeung leungeunna katoehoe njabak paloe toekang digawe; pek Sisěra dipaloe, dipekprek sirahna; dipantjoeh, ditiir palipisanana. 27 'Dina antara soekoena eta teh ngarampoejoek, roeboeh, ngadjoprak; dina antara soekoena eta teh ngarampoejoek, roeboeh; ěnggonna ngarampoejoek, di dinja roeboehna, misan. *a* p. 4:19. *b* p. 4:21.

28 Aja noe mělong tina djandela, bari ngadjěrit; nja iboe Sisěra noe ngadjěrit tina sarigsig: Koe naon karetana disělang datangna? Naha wět lila goeroedoeg kare- 29 tana? 'Pok njai-njaina noe palintěr ngawangsoel, dalah andjeunna ngabalěs sa- 30 oerna pribadi: 'Tangtoe aja beubeunanganana, keur pada ngabagi djarahan; hidji paměgět hidji istri doewa istri sewang. Bade Sisěra djarahan anggoan warna roepana, djarahan anggoan warna roepana beunang njongket; anggoan warna roepana beunang njongket loewar-djěrona, baris poendoek djarahan.

31 Tah, sadajana moesoeh andjeun, Pangeran! moedoe digěmpoer sakitoe. Sabalikna, noe pada njaäh ka andjeunna, [a] sing djadi sapěrti sarangenge, ana bidjil djeung kahibaranana.

[b] Geus kitoe tanah teh kěrta, opat poeloeh taoen lilana. *a* Sil. 4:18; Mat. 13:43. *b* p. 3:11.

PASAL 6.

Tidinja oerang Israil [a] marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran; toeloej koe Pangeran diselehkeun ka leungeun Midian, toedjoeh taoen lilana. 2 'Sarta leungeun Midian djadi kawasa ka Israil. Tina sabab Midian teh [b] oerang Israil njarijeun keur dirina eta lijanglijang anoe dina goenoeng-goenoeng, sarta goeha-goeha djeung ěnggon noe 3 rareugreug. 'Ari geus kitoe, satijap-tijap Israil geus njěbar, [c] raboel oerang Midian, oerang Amalek djeung oerang we- 4 tan, pada ngaboeroedoeg ka Israil; 'sarta masanggrahan, migawe goreng ka Israil, toer ngaroeksakkeun kahasilan taneuh, těpi ka maneh datang ka nagara Gasa; djeung teu ngarikeun kahiroepan di Israil, boh domba, boh sapi, boh kalde. 5 'Karana daratangna mawa ingon-ingonna djeung himah-himahna, ngaleut [d] saibarat simeut lobana; ari djalmana djeung ontana taja bilanganana; pangdatangna 6 kana tanah karěp ngararoeksak. 'Waloerat těměn Israil tina sabab Midian teh. [e] Toeloej oerang Israil sasambat ka Pangeran. *a* p. 3:12. *b* 1 Sam. 13:6. *c* 5 Moesa 28:33. *d* p. 7:12. *e* p. 3:9.

7 Děmi geus kitoe, mangsa oerang Israil sasambat ka Pangeran tina hal pěr- 8 kara Midian teja, 'ladjěng Pangeran miwarang hidji nabi ka oerang Israil; seug eta ngalahir ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maraneh koe kami diinditkeun ti Měsir, dika-loewar- 9 keun ti imah koemawoela. 'Sarta maraneh koe kami dileupaskeun ti leungeun oerang Měsir, djeung ti leungeun sakabeh noe nganijaja ka maraneh; eta teh koe kami didjongklokkeun ti hareupeun maraneh, sarta tanahna koe kami di- 10 paparinkeun ka maraneh; 'djeung kami nimbalan ka maraneh: Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh; [a] poma oelah ibadah ka aällahan oerang Emor, noe tanahna diěnggonan koe maraneh. Tapi maraneh hanteu noeroet ka parentah kami. *a* 2 Radj. 17:35.

11 Tidinja soemping Malaikat Pangeran, gek linggih handapeun kijara, noe aja di nagara Opra, bogana Joas, bangsa Abiëser; kaběněran Gidion, poetra Joas, keur noetoe tarigoe dina bak paměrěsan anggoer, dek disingkoerkeun tina 12 sabab Midian. 'Toeloej Malaikat Pangeran teh nembongan ka Gidion, bari ngalahir ka dinja: Eh djalma gagahpěrkosa! [a] Pangeran noe njarěngan ka 13 maneh. 'Pioendjoek Gidion ka andjeunna: Noen Goesti! manawi jaktos Pangeran njarěngan ka koering sadaja, koe naon koering pada měndakan sakoer noe kijeu pětana? Sarěng di mana sadajana moedjidjatna, noe ditjarijoskeun ka koering sadaja koe sěpoeh-sěpoeh, saoerna: Estoe oerang koe Pangeran diinditkeun ti Měsir? Mapan ajeuna koering sadaja geus pada ditilar koe Pangeran, sarěng dise- 14 lehkeun ka leungeun Midian. 'Ret Pangeran ningali ka Gidion, bari nimbalan: Geura leumpang, make ijeu kakoewatan maneh; koedoe njalamětkeun Israil ti leungeun Midian; [b] ijeu kami noe

15 miwarang maneh. 'Pioendjoekna deui: Noen Goesti! nganggo naon koering njalamĕtkeun Israil teh? Salĕrĕsna, bangsa koering pangwaloeratna di kaom Mĕnase, sarĕng diri koering teh pangngo-16 rana di saeusi-imah poen bapa. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Gidion: Sabab kami njarĕngan ka maneh, noe matak Midian teh koe maneh tangtoe diĕleh-17 keun, [c] sapĕrti djalma saoerang. 'Pioendjoekna deui: [d] Madak koering mĕndak koernija dina sotja andjeun, moegi maparin tanda ka koering, jen estoe an-18 djeun noe ngandika ka koering. 'Moegi [e] oelah ladjĕng ti dijeu, dongkap ka koering wangsoel deui ka andjeun, ngabantoen hatoeran koering, sarĕng disanggakeun ka pajoeneun andjeun. Timbalanana: Kami dek tĕtĕp, tĕpi ka ma-19 neh datang deui. 'Bral Gidion moelang, pek njadijakeun hidji anak ĕmbe, djeung roti teu ragian, tipoeng saepa; laoekna diwadahan koe hidji boboko, ari tjaina diwadahan koe parijoek; geus kitoe dibawa ka andjeunna, ka handapeun kijara 20 teja, bari dihatoerkeun sakali. 'Nimbalan Malaikat Allah ka Gidion: Tjokot koe maneh ijeu laoek djeung ijeu roti teu ragian teh, sok teundeun dina eta batoe tjadas, sarta tjaina bahekeun. 21 Prak Gidion milampah kitoe. 'Toeloej Malaikat Pangeran njodorkeun toengtoeng tĕtĕkĕn, noe ditjĕkĕl koe pananganana, pek diantĕlkeun ka eta laoek djeung ka eta roti teu ragian, [f] seug bidjil seuneu tina eta batoe karang, ngalĕboer eta laoek djeung eta roti teu ragian; lĕs Malaikat Pangeran ngaleungit 22 ti hareupeunana. 'Ana Gidion geus tĕrangeun, jen eta teh Malaikat Pangeran, pok Gidion oendjoekan: [g] Alah Goesti Pangeran, rehing koe sabab koering mireungeuh Malaikat Pangeran, sa-23 rĕng papajoen-pajoen! 'Ari timbalan Pangeran ka Gidion: [h] Maneh sing sĕnang ati; oelah sijeun-sijeun; maneh moal 24 paeh. 'Toeloej Gidion di dinja ngadamĕl hidji altar bade ka Pangeran, sarta disĕboetkeun Pangeran maparin kasĕnangan; tĕpi ka mangsa ajeuna aja keneh di Opra, nagara bangsa Abiëser.

25 Ari geus kitoe, dina peuting eta Pangeran nimbalan ka Gidion: Tjokot koe maneh hidji sapi ngora lalaki, bogana bapa maneh, nja eta sapi noe kadoewa, noe oemoer toedjoeh taoen teja; sarta koedoe ngaroentoehkeun altar Baäl, anoe bapa maneh, djeung [a] ari Aserana, noe 26 noengkoelan eta, koedoe kadek. 'Toeloej koedoe njijeun hidji altar baris ka Pangeran, Allah maneh, dina poentjak ijeu ĕnggon wĕwĕg, noeroetkeun atoeranana; seug koedoe njokot sapi noe kadoewa teja, pek ngoerbankeun koerban doeroekan, make kai Asera, beunang ma-27 neh ngadek teja. 'Tidinja Gidion njandak badega, sapoeloeh djalma, prak milampah sakoemaha pangandika Pangeran ka andjeunna teja. Ari geus kitoe, sapedah sijeuneun koe ahli ramana djeung koe djalma nagara eta, ngalampahkeun kitoe ti beurang, noe matak dilampah-28 keun ti peuting. 'Ana djalma nagara eta isoek-isoek haroedang, doemadakan, altar Baäl geus aja noe ngabongkar, djeung Aserana, noe noengkoelan eta, geus aja noe ngadek; samalah sapi lalaki noe kadoewa teja geus dikoerbankeun 29 dina altar beunang njijeun anjar. 'Seug pada ngomong djeung batoerna: Na saha noe migawe pĕrkara kitoe? Toeloej natanjakeun sarta noengtik-noengtik. Aja noe ngaromong, Gidion poetra Joas noe 30 migawe pĕrkara kitoe. 'Tidinja djalma nagara eta ngaromong ka Joas: Eta poetra sampejan bidjilkeun, dek dipaehan; sabab ngabongkar altar Baäl, djeung sabab Asera, noe noengkoelan eta, koe 31 manehanana dikadek. 'Dĕmi saoer Joas ka sakoer noe aja di hareupeunana: Naha maraneh dek mangmadoeankeun Baäl? atawa hajang noeloeng ka dinja? Sahasaha noe mangmadoeankeun eta, bakal dipaehan, isoek ijeu keneh. Oepama ĕnja eta teh Allah, sina padoe koe maneh, 32 pedah aja noe ngabongkar altarna. 'Mana Gidion dina poë harita koe ramana disĕboet Jĕroeb-Baäl; saoerna: Baäl sina padoe ka dinja, pedah ngabongkar altarna.

33 Ari oerang Midian, oerang Amalek djeung oerang wetan teja karoempoel sarerejana; toeloej mareuntas, seug ma-34 sanggrahan di lĕbak Jisrel. 'Tidinja [a] Roh Pangeran toemĕrap ka Gidion; [b] pek

a Loek. 1 : 28. b 1 Sam. 12 : 11; Ibr. 11 : 32. c 4 Moesa 14 : 15. d 1 Moesa 18 : 3. e p. 13 : 15. f 3 Moesa 9 : 24. g p. 13 : 22. h Dan. 10 : 19.

a p. 3 : 7.

nijoep sangkakala; teu lila bangsa Abiëser geus koempoel ngiring andjeunna. 35 'Sarta Gidion ngoetoesan ngidĕran sakaom Mĕnase; seug eta oge koempoel ngiring andjeunna; kitoe deui ngoetoesan ngidĕran kaom Aser, Sĕboeloen djeung Naptali; bral pada arindit nĕpangan Gidion.

36 'Djeung deui Gidion oendjoekan ka Allah: Madak jaktos andjeun kĕrsa njalamĕtkeun Israil koe lantaran koering, sakoemaha pangandika andjeun teja, 37 'ijeu noen, koering sĕdja neundeun hidji koelit domba boeloean dina pangirikan; oepami aja tji-iboen dina koelit woengkoel, doepi di saloewar taneuh mah toehoer, koering teh tĕrang, estoe andjeun kĕrsa njalamĕtkeun Israil koe lantaran koering, sakoemaha pangandika andjeun teja. 38 'Nja kitoe djadina. Ari isoekna gantjang Gidion tanghi, pek koelit teh dipeureut, tji-iboen dipĕrĕskeun tina koelit, tjaina satoewoeng pinoeh. 39 'Toeloej Gidion oendjoekan deui ka Allah: [c] Moegi oelah djadi bĕndoe ka koering, rehing koering oendjoekan sakali deui bae; moegi koering diwidian njoba sakali deui bae koe koelit teh; ajeuna koelitna woengkoel moegi sina toehoer, doepi di saloewar taneuh mah moegi aja tji-iboen.

40 'Seug Allah midamĕl kitoe dina peuting eta; ari koelit teja woengkoel toehoer, dĕmi di saloewar taneuh mah aja tji-iboen. *a* p. 3 : 10; 11 : 29. *b* p. 3 : 27. *c* 1 Moesa 18 : 30.

PASAL 7.

Tidinja [a] Jĕroeb-Baäl, nja eta Gidion, isoek-isoek dangdan, kitoe deui sakabeh djalma noe ngiring; toeloej masanggrahan sisi soemoer Harod; ari pasanggrahan Midian aja di kalereun andjeunna, lĕbah pasir More, dina lĕbak. *a* p. 6 : 32.

2 Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Gidion: Djalma noe ngareudjeungan ka maneh loba teuing, kami moal njelehkeun Midian ka leungeun eta, soepaja Israil oelah ngagoengkeun maneh ngaleuwihan kami, ngomong kijeu: [a] Aing disalamĕtkeun soteh koe leungeun sorangan. 3 'Mana ajeuna geura ngoewarkeun, sing kadenge koe djalma-djalma, kijeu nja pok: [b] Saha-saha noe sijeun atawa inggis, geura balik bae, oendoer ti pigoenoengan Gilad. Seug tina bala doewa laksa doewa reboe noe balik, kari salaksa djalma. *a* 5 Moesa 8 : 17. *b* 5 Moesa 20 : 8.

4 Nimbalan deui Pangeran ka Gidion: Djalma teh masih loba teuing; koe maneh bawa toeroen ka tjai; seug koe kami rek dipangnjobakeun di dinja; ari geus kitoe, mana-mana noe koe kami ditimbalkeun ka maneh: Ijeu noe pileumpangeun djeung maneh, nja eta koedoe leumpang djeung maneh; sarta sakoer noe koe kami ditimbalkeun ka maneh: Ijeu teh moal pileumpangeun djeung maneh, nja eta oelah leumpang. 5 'Prak djalma-djalma koe Gidion ditjandak toeroen ka tjai; seug Pangeran nimbalan ka Gidion: Sakoer noe ngaletakan tjai sapĕrti andjing ngaletakanana, koedoe pisahkeun woengkoelkeun; kitoe deui sakoer noe tapak-toeoer baris nginoem. 6 'Ari geus kitoe, rejana noe ngaletak, koe leungeun dika-soengoetkeun, tiloe ratoes djalma; dĕmi djalma sadjaba ti eta kabeh tapak-toeoer baris nginoem tjai. 7 'Nimbalan Pangeran ka Gidion: Kami rek njalamĕtkeun ka maraneh [a] koe lantaran eta tiloe ratoes djalma noe ngaletakan, sarta Midian teh tangtoe koe kami diselehkeun ka leungeun maneh; ari djalma noe loba mah sina maroelang saĕnggon-ĕnggonna. 8 'Tidinja djalma pada njokot pibĕkĕleun, sarta dibawa; kitoe deui tarompet-tarompetna; ari oerang Israil noe loba pidjoeroeng moelang sahimah-himahna, dĕmi djalma noe tiloe ratoes teja mah dipageuhan. Djeung deui pasanggrahan Midian aja di handapeun andjeunna, dina lĕbak. *a* 1 Sam. 14 : 6.

9 Ari geus kitoe, dina peuting eta Pangeran nimbalan ka Gidion: Maneh geura dangdan, toeroen ka pasanggrahan; karana koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh. 10 'Tapi oepama maneh sijeun toeroen, geura maneh sorangan heula toeroen ka pasanggrahan, djeung si Poera, boedjang maneh; 11 'mangke maneh ngadenge omonganana; sanggeus kitoe leungeun maneh pikoewateun, sarta maneh wani toeroen ka pasanggrahan. Bral Gidion loengsoer djeung si Poera boedjangna, ka toengtoeng djalma noe njoren pakarang, anoe dina pasanggrahan. 12 'Ari [a] Midian, Amalek djeung sakabeh oerang wetan teh

ngalajah di lĕbak, [b] tjara simeut rejana, sarta ari ontana taja bilanganana; estoe lobana [c] sapĕrti keusik di sisi laoet. 13 'Barang Gidion soemping, doemadakan, aja hidji djalma njaritakeun impian ka batoerna, kijeu pokna: Edas! koela teh tadi boga impian; doemadakan, aja hidji roti gandroeng tigorolong ka pasanggrahan Midian, sarta noedjoe kana himah, neumbag; bloek roeboeh, tibalik 14 pisan, wani himahna ngagoler. 'Ngadjawab batoerna, pokna: Eta teh moal naon deui ti pĕdang Gidion poetra Joas, oerang Israil teja; nandakeun Allah ka leungeun eta geus njelehkeun Midian djeung sapasanggrahan kabeh. *a* p. 6 : 33.
b p. 6 : 5. *c* 1 Sam. 13 : 5.

15 Ari geus kitoe, barang Gidion geus ngareungeu eta tjarita impian sarta djeung ditorahna, brĕk soedjoed; toeloej moelih ka pasanggrahan Israil, sarta marentah kijeu: Geura darangdan; [a] karana wadya-balad Midian koe Pangeran geus diselehkeun ka leungeun maraneh. 16 'Tidinja djalma noe tiloe ratoes teh koe andjeunna [b] dibagi tiloe goendoek; sok ka leungeun sakabehna andjeunna maparin tarompet djeung kĕndi kosong, 17 sarta aja obor dina djĕro eta kĕndi.'Seug andjeunna marentah ka eta djalma-djalma: [c] Koedoe narendjo ka kami sarta toeroetkeun lampah kami. Masing njaho, dimana kami geus datang ka toengtoeng pasanggrahan, geus kitoe, sakoemaha lampah kami, koe maraneh 18 toeroetkeun. 'Ari kami nijoep tarompet, diri kami djeung sakabeh noe ngareudjeungan, pek maraneh ge koedoe narijoep tarompet sakoeriling pasanggrahan, bari njarĕboet kijeu: Bade Pangeran sarta pikeun Gidion! *a* Jĕs. 9 : 4.
b p. 9 : 43. *c* p. 9 : 48.

19 Tidinja Gidion djeung saratoes djalma noe ngiring darongkap ka toengtoeng pasanggrahan, keur mimiti kĕmitan noe panĕngah, tjikeneh pisan eta teh ngagilirkeun noe karĕmit. Prak narijoep tarompet, bari pada ngadoekeun kĕndi, 20 noe ditjĕkĕl koe leungeunna. 'Noe tiloe goendoek ragĕm narijoep tarompet, bari mareupeuskeun kĕndi; top leungeunna ti kentja njĕkĕl obor, ari leungeun ti katoehoe njĕkĕl tarompet baris ditijoep, barina ngagarĕro: Pĕdang bade Pange- 21 ran sarta pikeun Gidion! 'Dĕg narangtoeng di sapĕrnah-pĕrnahna, sakoeriling pasanggrahan. Boer sapasanggrahan loempat, sarta tingdjalĕrit, bari kala- 22 boer. 'Ari eta tonggoj narijoep noe tiloe ratoes tarompet, sarta koe Pangeran diparĕngkeun [a] di sapasanggrahan silihpĕdang batoer pada batoer; seug pasanggrahan teh kaboer tĕpi ka Bet-Sita, ka tĕbeh Sĕrera, tĕpi ka watĕs Abel-Mĕhola, 23 deukeut Tabat. 'Gantjang oerang Israil dikoempoelkeun, ti Naptali, ti Aser djeung ti sakaom Mĕnase, bari seug nga- 24 roedag, njoesoel Midian. 'Sarta Gidion ngoetoesan ngidĕran sapigoenoengan Epraim, bebedja kijeu: Geura taroeroen, pĕgatan Midian, [b] sarta koedoe dipiheulaän meunangkeun tjai, tĕpi ka Bet-Bara, nja eta tji Jordan. Toeloej koempoel sakabeh oerang Epraim; prak meunangkeun tjai, tĕpi ka Bet-Bara, nja 25 eta tji Jordan. 'Sarta meunangkeun doewa kapala Midian, [c] nja eta Oreb djeung Saeb; ari Oreb dipeuntjit [d] di batoe karang Oreb, sarta Saeb dipeuntjit di pamĕrĕsan Saeb; djeung ngaroedag-ngoedag ka Midian; ari hoeloe Oreb djeung Saeb teja disanggakeun ka Gidion peuntaseun tji Jordan. *a* 1 Sam. 14 : 20.
b p. 3 : 28. *c* Djab. 83 : 12. *d* Jĕs. 10 : 26.

PASAL 8.

Pok [a] oerang Epraim mihatoer ka Gidion: Naha andjeun midamĕl pĕrkawis kitoe ka koering, wĕt koering teu disalaoer, basa andjeun angkat mĕrangan Midian? Sarta pada masejaän ka 2 andjeunna heuras pisan. 'Ari lahiranana ka darinja: Na kami teh ajeuna milampah naon, noe sapĕrti lampah maraneh? Karah pamoepoeri Epraim lain ngoeng- 3 koelan ka pangala [b] Abiëser? 'Allah ka leungeun maraneh geus maparinkeun kapala Midian, Oreb djeung Saeb teja. Na kami teh bisa milampah naon, noe sapĕrti lampah maraneh? Ana geus ngalahir kitoe, seug pada leuleus napsoena ka 4 andjeunna. 'Tidinja Gidion soemping ka tji Jordan; seug meuntas, nja andjeunna sarta djalma noe tiloe ratoes teja, 5 tjarapeëun, tapi ngaroedag. 'Toeloej andjeunna ngalahir ka oerang Soekot: Tjing, bere roti ka bala noe noetoerkeun kami; karana tjarapeëun, sarta kami

keur ngoedag, njoesoel [c] Sebah djeung 6 Salmoena, radja Midian. 'Ngadjawab kapala-kapala Soekot: Karah leungeun Sebah djeung Salmoena teh ajeuna geus katjĕkĕl koe sampejan, noe matak kaoela koedoe mere roti ka balad sam- 7 pejan? 'Lahiran Gidion: Koe sabab eta, dimana Pangeran geus maparinkeun Sebah djeung Salmoena teh ka leungeun kami, awak maraneh koe kami dek diirik koe tjoetjoek tĕgal lĕga sarta koe 8 poeloes. 'Bral ladjĕng ti dinja [d] ka Pĕnoeël; seug ngalahir ka oerang dinja tjara tadi. Ari oerang Pĕnoeël ngadjawabna ka andjeunna sakoemaha djawab 9 oerang Soekot teja. 'Lahiranana ka oerang Pĕnoeël pon kitoe keneh; lahirna: Lamoen kami balik sarta salamĕt, dek ngabongkar ijeu papanggoengan.

a p. 12 : 1; Jĕs. 11 : 13. *b* p. 6 : 11. *c* Djab. 83 : 12. *d* 1 Moesa 32 : 30, 31; 1 Radj. 12 : 25.

10 Ari Sebah djeung Salmoena teja ajana di Karkor, sarta djeung balad-baladna, kira salaksa lima reboe djalma, sakarina ti sakabeh wadya-balad oerang wetan teja; karana geus roeboeh sakĕti doewa laksa djalma noe njikĕp pĕdang. 11 'Bral Gidion ladjĕng deui, djalan ka noe marake himah, wetaneun Nobah djeung Jogbeha; pek wadya-balad disabĕtan; wantoe wadya-balad teh keur tjampoleh. 12 'Ari Sebah djeung Salmoena kaboer, tapina dioedag, disoesoel; seug eta doewa radja Midian, Sebah djeug Salmoena teja, dibeunangkeun; sarta sawadya- 13 balad digoejoerkeun. 'Tidinja Gidion poetra Joas moelih pĕrang ti tandjakan 14 Heres. 'Geus kitoe nangkĕp hidji djalma ngora, oerang Soekot, sarta dipariksa; heug andjeunna koe eta dipangnoeliskeun kapala-kapala Soekot djeung kokolot-kokolotna, toedjoeh poeloeh toe- 15 djoeh djalma. 'Toeloej soemping ka oerang Soekot, sarta ngalahir: Tah geuning, Sebah djeung Salmoena, noe asal maraneh ngahinakeun ka kami teja, tjek maraneh: Karah leungeun Sebah djeung Salmoena teh ajeuna geus katjĕkĕl koe sampejan, noe matak kaoela koedoe mere roti ka djalma sampejan noe tja- 16 rapeëun? 'Seug ditangkĕpan eta kokolot-kokolot nagara, sarta njandak tjoetjoek tĕgal lĕga djeung poeloes, pek oerang Soekot teh dipaparin ngarti koe 17 lantaran eta. 'Djeung deui papanggoengan di Pĕnoeël koe andjeunna dibongkar, sarta oerang nagara eta dipareun- 18 tjit. 'Tidinja Gidion ngalahir ka Sebah djeung ka Salmoena teh: Djalma koemaha noe dipeuntjit koe maraneh di Tabor teja? Wangsoelanana: Sarimbag sarĕng andjeun; hidji-hidji roepana djiga 19 poetra radja. 'Lahiranana: Doeloer kami, anak saiboe eta teh; dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! oepama eta teh koe maraneh dihiroepan mah, moal koengsi 20 maraneh koe kami dipeuntjit. 'Seug marentah ka Jeter tjikalna: Geura dangdan; eta teh koe maneh peuntjit! Tatapi moerangkalih teh teu njaboet pĕdangna; karana sijeuneun, wantoe-wantoe 21 moerangkalih keneh. 'Mihatoer Sebah djeung Salmoena: Mangga, andjeun bae dangdan, seug kaoela taradjang; karana sakoemaha djalma, nja kitoe kabĕdasanana. Neut ngadĕg Gidion, pek Sebah djeung Salmoena dipeuntjit, bari toeloej njandak boeboelanan, noe dina beuheung onta-ontana.

22 Tidinja oerang Israil pada mihatoer ka Gidion: Mangga, ngareh ka koering sadaja, nja andjeun, nja poetra, nja poetoe; karantĕn nja andjeun noe njalamĕtkeun koering sadaja ti leungeun Mi- 23 dian. 'Ngawalon Gidion ka darinja: Hamo kami ngareh ka maraneh, sarta hamo anak kami ngareh ka maraneh; [a] nja Pangeran noe pingareheun ka ma- 24 raneh. 'Ngalahir deui Gidion ka darinja: Tatapi kami aja oge pamenta ka maraneh: tjing, ka kami pada mere anting-anting, beunang ngadjarah. (Wantoe djalma teja pada make anting ĕmas, 25 sabab oerang Ismail eta teh.) 'Wangsoelanana: Mangga, sĕdja pisan ngahatoerkeun. Toeloej eta teh ngamparkeun hidji haroedoem, seg pada ngaloengkeun ka dinja anting-anting beunangna nga- 26 djarah. 'Ari beuratna eta anting ĕmas, beunang andjeunna moendoet, sareboe toedjoeh ratoes [sekel] ĕmas; djaba tina boeboelanan, djeung koeraboe, sarta papakean woengoe, oeroet radja-radja Midian, djeung djaba tina kongkorong 27 onta-ontana. 'Toeloej eta teh koe Gidion didamĕl [b] eëpodan, sarta diteundeun di nagarana, di Opra teja. Tidinja sabangsa Israil pada djinah noeroet ka eta

eëpodan, sarta minangka ridjĕt ka Gidion
28 djeung ka saeusi-boemina. 'Tah, [c] kitoe Midian teh ditoendoekkeun di hareupeun oerang Israil, sarta teu tjĕngkat-tjĕngkat deui sirahna. [d] Geus kitoe tanah teh kĕrta, opat poeloeh taoen lilana, sapandjang oemoer Gidion. *a* 1 Sam. 12 : 12. *b* 2 Moesa 28 : 4. *c* p. 4 : 23. *d* p. 3 : 11.

29 Tidinja [a] Jĕroeb-Baäl poetra Joas ang-
30 kat, toeloej tjalik di boemina. 'Ari Gidion teh kagoengan toedjoeh poeloeh poetra lalaki, kabeh ka loewar ti angkeng an-
31 djeunna; karana loba garwana. 'Djeung aja hidji parĕkanana di nagara Sĕkem; nja eta oge ngadjoeroekeun pikeun andjeunna hidji poetra lalaki, seug koe an-
32 djeunna dingaranan Abimelek. 'Tidinja Gidion poetra Joas teh poepoes, sĕpoeh pisan, sarta dikoerĕbkeun dina pakoeboeran Joas ramana, [b] di Opra, nagara bangsa Abiëser teja. *a* p. 6 : 32. *b* p. 6 : 11.

33 Dĕmi geus kitoe, samantas poepoes Gidion, seug oerang Israil aloendoer, pada djinah deui, noeroet ka [a] Baäl-Baäl; nja Baäl-Bĕrit noe koe marane-
34 hanana dipiallah. 'Djadi oerang Israil teu aringĕt ka Pangeran Allahna, noe geus ngaleupaskeun maranehanana ti leungeun sakabeh moesoeh-moesoehna
35 ti sakoeriling. 'Djeung teu ngalampahkeun kahemanan ka poetra-poetoe Jĕroeb-Baäl, nja eta Gidion, noeroetkeun sakabeh kahadean, noe koe andjeunna dipidamĕl ka Israil. *a* p. 2 : 11.

PASAL 9.

Hidji mangsa [a] Abimelek poetra Jĕroeb-Baäl teja bral indit ka nagara Sĕkem, ka doeloer-doeloer indoengna; seug ngomong ka darinja sarta ka sabangsa ahli bapa indoengna, kijeu pokna:
2 'Moegi pada misaoer, sing kadenge koe sakabeh priboemi Sĕkem: Mĕnding mana maraneh, [b] diareh koe toedjoeh poeloeh djalma, sakabeh poetra Jĕroeb-Baäl, djeung diareh koe djalma saoerang? Sarĕng moegi pada eling, jen kaoela teh [c] satoelang-sadaging djeung sarampejan.
3 'Prak doeloer indoengna mangngaromongkeun Abimelek sakabeh omongan noe tadi, kadenge koe sakabeh priboemi Sĕkem; seug hatena parĕroeh noeroet ka Abimelek; karana ngaromongna: Doe-
4 loer oerang eta teh. 'Sor dibere toedjoeh poeloeh wang perak ti imah [d] Baäl-Bĕrit; nja eta koe Abimelek dipake moeroehan [e] djalma teu poegoeh nja mokahaän; seg pada noeroet ka manehanana.
5 'Toeloej leumpang ka boemi ramana di Opra, [f] pek meuntjit saderekna, poetra Jĕroeb-Baäl, toedjoeh poeloeh djalma, dina loehoer batoe hidji; ngan kari Jotam, poetra Jĕroeb-Baäl noe boengsoe; karana njoempoet. *a* p. 8 : 31. *b* p. 8 : 22, 23. *c* 1 Moesa 29 : 14. *d* p. 8 : 33. *e* p. 11 : 3. *f* 2 Radj. 10 : 7; 11 : 1, 2.

6 Tidinja karoempoel sakabeh priboemi Sĕkem djeung saeusi-imah Milo; bral laleumpang, ngangkat Abimelek, didjijeun radja, di ki pasang tihang brahala
7 noe aja di Sĕkem. 'Aja noe ngoeninga ka Jotam; bral angkat, toeloej ngadĕg di poentjak [a] goenoeng Gĕrisim, sarta ngagĕro, bĕdas pisan sowarana, kijeu saoerna ka darinja: Eh priboemi Sĕkem! geura darengekeun ka kaoela, sarta Allah moegi ngadangoekeun ka mara-
8 neh. 'Hidji mangsa tatangkalan laleumpang, sĕdja ngaminjakan anoe baris ngaradjaän ka maranehanana. Pok ngaromong ka tangkal djetoen: Moegi nga-
9 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab tangkal djetoen teh: Naha koela rek ninggalkeun minjak koela, noe matak koela dipoesti-poesti koe Allah djeung koe manoesa, bari toeloej leumpang, kokolejangan di loehoereun tatangkalan?
10 'Pok tatangkalan ngaromong ka tangkal kondang: Tjik, maneh geura nga-
11 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab tangkal kondang teh: Naha koela rek ninggalkeun kaämisan koela djeung boewah koela noe ngeunah, bari toeloej leumpang, kokolejangan di loehoereun ta-
12 tangkalan? 'Pok tatangkalan ngaromong ka tangkal anggoer: Tjik, maneh geura
13 ngaradjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab tangkal anggoer teh: Naha koela rek ninggalkeun anggoer koela, [b] noe matak ngaboengahkeun ka Allah djeung ka manoesa, bari toeloej leumpang, kokolejangan di loehoereun tatangkalan?
14 'Seg sakabeh tatangkalan ngaromong ka ki tjoetjoek: Hajoe, maneh bae nga-
15 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab ki tjoetjoek teh ka tatangkalan: Oepama sajaktina maraneh ngaminjakan ka koela, soepaja ngaradjaän ka maraneh,

hijap pada njalindoeng ka hijeum koela; sabalikna, oepama hanteu mah, mangke bidjil seuneu ti ki tjoetjoek, ngalĕboer sakabeh ki poetri goenoeng Libanon. 16 'Ari ajeuna, oepama sajaktina sarta satĕmĕnna lampah maraneh, ngangkat Abimelek didjijeun radja teh, sarta oepama [c] hade lampah maraneh ka Jĕroeb-Baäl djeung ka poetra-poetoena, sarta oepama lampah maraneh ka andjeunna tinimbang ka padamĕlanana; 17 '(karana kang rama mangmĕrangkeun maraneh, djeung mitjeun njawana, sarta ngaleupaskeun maraneh ti leungeun Midian; 18 'dĕmi maraneh mah ajeuna ngamoesoeh ka poetra-poetoe kang rama, sarta poetrana, toedjoeh poeloeh djalma, koe maraneh dipareuntjit dina loehoer batoe hidji; ari Abimelek, anak eusiboemina, koe maraneh diangkat ngaradjaän priboemi Sĕkem, pedah eta teh doeloer maraneh) 19 'djadi oepama sajaktina djeung satĕmĕnna lampah maraneh poë ijeu ka Jĕroeb-Baäl djeung ka poetra-poetoena teh, atoeh sing baroengah koe Abimelek, kitoe deui Abimelek sing boengah koe maraneh. 20 'Sabalikna, oepama hanteu mah, sing bidjil seuneu ti Abimelek, ngalĕboer priboemi Sĕkem djeung saeusi-imah Milo; kitoe deui sing bidjil seuneu ti priboemi Sĕkem djeung ti saeusi-imah Milo, ngalĕboer Abimelek. 21 'Toeloej Jotam loempat kaboer, angkatna ka Beër; geus kitoe matoeh di dinja, bawaning sijeun koe Abimelek doeloerna.

a Jos. 8 : 33. *b* Djab. 104 : 15. *c* p. 8 : 35.

22 Ari Abimelek ngapalaän ka oerang 23 Israil tiloe taoen lilana. 'Tidinja Allah ngadatangkeun soekma goreng di antara Abimelek djeung priboemi Sĕkem; seug priboemi Sĕkem milampah tjidra ka 24 Abimelek; 'soepaja kapanggih panganijaja ka noe toedjoeh poeloeh poetra Jĕroeb-Baäl teja; djeung soepaja gĕtihna toemĕrap ka Abimelek doeloerna, noe meuntjit eta, kitoe deui ka priboemi Sĕkem, noe ngoewatkeun leungeunna baris meuntjit eta doeloer-doeloerna. 25 'Toeloej priboemi Sĕkem [a] neundeunan anoe baris ngabongohan ka dinja, dina poentjak goenoeng-goenoeng, sarta ngabegalan sakoer noe ngaliwat ka maranehanana di djalan. Seug aja noe bedja ka Abimelek.

a Jos. 8 : 2.

26 Hol aja Gaäl anak Ebed djeung doeloer-doeloerna, parindah ka Sĕkem; sarta priboemi Sĕkem ngaranděl ka dinja. 27 'Geus kitoe baridjil ka tĕgal, maroepoe anggoerna; toeloej diirik, sarta njarijeun karamean, djeung arasoep ka imah aällahanana, sarta njaratoe-nginoem, bari 28 njarapa ka Abimelek. 'Pok Gaäl anak Ebed teja ngomong: Na saha Abimelek, djeung nahaon Sĕkem teh, wĕt koe oerang koedoe dikawoelaän? [a] Lain anak Jĕroeb-Baäl, sarta papatihna lain Sĕboel? Geura pada ngawoela ka oerang [b] Hemor, bapa Sĕkem; keur nahaon 29 oerang ngawoela ka inja? 'Ĕh, kahajang teh ijeu djalma-djalma aja di kawasa kaoela! tangtoe kaoela njingkirkeun Abimelek. Sarta Gaäl ngomong ka Abimelek: Geura lobakeun balad maneh, seg boedal!

a p. 6 : 15. *b* 1 Moesa 34 : 2.

30 Barang Sĕboel, kapala nagara, ngadenge eta omongan Gaäl anak Ebed 31 teh, seug djadi ambĕkeun. 'Toeloej ngadjoeroengan ka Abimelek, make akal, pihatoerna: Ngoeningakeun Gaäl anak Ebed sarĕng doeloer-doeloerna daratang ka Sĕkem; sarĕng, salĕrĕsna, pada ngamoesoehkeun ijeu nagara ka andjeun. 32 'Ari ajeuna, mangga dangdan ti peuting, nja andjeun sarĕng djalma-djalma noe njarĕngan, seug moedoe ngabongohan 33 di tĕgal. 'Ari geus kitoe, wantji isoek, barang bidjil panon-poë, masing gantjang tanghi, sĕlĕmpĕk nagara; tinangtos eta sarĕng djalma-djalma noe ngareudjeungan boedal ka andjeun; seg koe andjeun pidamĕl sakoemaha noe kapĕndak koe panangan andjeun.

34 Prak Abimelek djeung sakabeh djalma noe ngareudjeungan dangdan ti peuting, seug ngabongohan ka Sĕkem; aja opat 35 goendoek. 'Djol Gaäl anak Ebed ka loewar, nangtoeng dina lawang panto nagara; neut Abimelek djeung djalma noe ngareudjeungan teja hoedang ti 36 ĕnggon ngabongohan. 'Barang Gaäl nendjo eta djalma-djalma, pok ngomong ka Sĕboel: Toeh, aja djalma toeroen ti poentjak goenoeng-goenoeng. Didjawab koe Sĕboel: Kalangkang goenoeng noe katendjo koe maneh, dinjanaän 37 djalma. 'Ngomong deui Gaäl, pokna: Toeh, aja djalma taroeroen [a] ti poeseur boemi, djeung aja sagoendoek datang

38 ti ki pasang Monĕnim. 'Didjawab koe Sĕboel: Na di mana ajeuna biwir maneh, noe ngomong kijeu teja: Saha Abimelek, wĕt koe oerang koedoe dikawoelaän? Lain eta djalma, noe ditjoemahkeun koe maneh teja? Ajeuna geura boedal, 39 pĕrangan. 'Seug Gaäl boedal ti heulaeun priboemi Sĕkem; pek mĕrangan ka Abi- 40 melek. 'Ari koe Abimelek diboeboerak; seug Gaäl teh kaboer ti hareupeunana; sarta loba pisan noe kasabĕt roeboeh, 41 tĕpi ka lawang panto. 'Dĕmi Abimelek tjitjing di Aroema; sarta Gaäl djeung doeloer-doeloerna koe Sĕboel didjongklokkeun, teu meunang tjitjing di Sĕkem.

a Jŏh. 38 : 12.

42 Ari geus kitoe, isoekna djalma-djalma baridjil ka tĕgal; seug aja noe bebedja 43 ka Abimelek. 'Tidinja njokot bala, sarta dibagi [a] tiloe goendoek, bari seug ngabongohan di tĕgal. Toeloej nendjo, beh eta djalma-djalma baridjil ti nagara; neut hoedang, naradjang ka dinja, sarta 44 disabĕtan. 'Seg Abimelek djeung goendoekan noe ngareudjeungan teh pada njĕlĕmpĕk, dĕg narangtoeng dina lawang panto nagara; ari noe doewa goendoekan deui njĕlĕmpĕk ka sakabeh noe 45 aja di tĕgal, sarta disabĕtan. 'Pek Abimelek mĕrangan ka nagara sapoë eta djĕpoet, sarta nagara dibeunangkeun; ari djalma-djalma noe di djĕro nagara dipareuntjit, djeung nagarana diboerakbarik, [b] bari diawoeran oejah.

a p. 7 : 16; 1 Sam. 11 : 11. *b* 5 Moesa 29 : 23.

46 Barang sakabeh priboemi papanggoengan di Sĕkem ngadarenge bedja, seug moeboes ka koeta imah aällahan Bĕrit. 47 'Aja noe bebedja ka Abimelek, jen sakabeh priboemi papanggoengan Sĕkem 48 karoempoel. 'Seug Abimelek oenggah ka goenoeng Salmon, nja dirina djeung sakabeh noe ngareudjeungan; top Abimelek leungeunna njĕkĕl kampak, pek noetoeh hidji dahan kai, didjoengdjoeng, seug dipanggoel, bari ngomong ka djalma-djalma noe ngareudjeungan: [a] Anoe katendjo koe maraneh dilampahkeun koe aing, geuwat lampahkeun sakoe- 49 maha aing. 'Heg sakabeh djalma noeroetan, pada noetoeh hidji dahan, bral laleumpang noetoerkeun Abimelek; sok diteundeun dina eta koeta, dipake ngahoeroe koetana koe seuneu. Seug sakabeh oerang papanggoengan Sĕkem oge paraeh, kira sareboe djalma, lalaki-awewe.

a p. 7 : 17.

50 Tidinja Abimelek leumpang ka nagara Tebes; seug masanggrahan di Tebes, 51 sarta dibeunangkeun. 'Ari di tĕngah eta nagara aja hidji papanggoengan reugreug; seug sakabeh djalma, awewe-lalaki, pada kaboer, moeboes ka dinja, sakabeh priboemi nagara, sarta dipeundeutan satoekangeunana, bari toeloej aroenggah kana loehoer eta papanggoengan. 52 'Geus kitoe Abimelek datang kana papanggoengan, pek dipĕrangan, sarta njampeurkeun kana lawang papanggoengan, dek dihoeroe koe seuneu. 53 'Kĕlĕwĕng hidji awewe [a] ninggangkeun hidji batoe panggilingan kana sirah Abimelek; 54 rĕmoek tangkorekna. 'Ngageuwat Abimelek njĕloekan pandakawan noe mawa pakarangna, bari diparentah kijeu: [b] Geura tjaboet pĕdang maneh, aing paehan, soepaja aing oelah disĕboet dipaehan koe awewe. Pek ditoeblĕs koe 55 pandakawanana, seug paeh. 'Barang katarendjo koe oerang Israil, jen Abimelek paeh, toeloej maroelang saĕnggon-ĕnggonna. 56 'Tah, kitoe Allah ka Abimelek [c] malikkeun kagorengan, noe koe eta dipigawe ka ramana, djalan meuntjit doeloerna noe toedjoeh poeloeh teja. 57 'Kitoe deui sakabeh kagorengan oerang Sĕkem koe Allah dibalikkeun ka hoeloehoeloena; geus tinĕkanan ka darinja panjapa Jotam poetra Jĕroeb-Baäl teja.

b 2 Sam. 11 : 21. *b* 1 Sam. 31 : 4. *c* p. 1 : 7.

PASAL 10.

Ari noe ngadĕg sanggeus Abimelek, baris njalamĕtkeun Israil, nja eta Tola poetra Poea, anoe poetra Dodo, oerang Isaskar; ari tjalikna di nagara 2 Samir, di pigoenoengan Epraim. 'Ngahakimanana ka Israil tiloe likoer taoen; toeloej poepoes, sarta dikoerĕbkeun di Samir.

3 Sanggeusna eta ngadĕg Jair, oerang Gilad; nja eta ngahakimanana ka Israil 4 doewa likoer taoen. 'Ari eta teh kagoengan tiloe poeloeh poetra lalaki, [a] naroenggangan tiloe poeloeh kalde, sarta njarangking tiloe poeloeh nagara, noe disarĕboetkeun [b] Hawot-Jair, tĕpi ka mangsa ajeuna, ajana di tanah Gilad.

5 'Toeloej Jair poepoes, sarta dikoerĕbkeun di Kamon. *a* p. 5:10; 12:14. *b* 4 Moesa 32:41; 1 Bab. 2:22.

6 Tidinja oerang Israil [a] marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta ngabarakti [b] ka Baäl-Baäl djeung ka Astarta-Astarta, ka aällahan Sam, [c] ka aällahan Sidon, ka aällahan Moab, ka aällahan oerang Amon sarta ka aällahan oerang Pĕlisti; ari Pangeran mah ditinggalkeun, teu ngabarakti ka an-7 djeunna. 'Ladjĕng Pangeran djadi bĕndoe ka Israil, sarta disĕrahkeun ka leungeun oerang Pĕlisti, djeung ka leungeun oe-8 rang Amon. 'Seug eta pada nganijaja djeung neungteuinganan ka oerang Israil dina taoen eta; dalapan wĕlas taoen lilana nganijajana ka sakabeh oerang Israil noe di peuntaseun tji Jordan, di tanah oerang Emor, anoe aja di Gilad. 9 'Malah oerang Amon mareuntas tji Jordan, mĕrangan ka Joeda ongkoh, kitoe deui ka Binyamin, sarta ka anak-poetoe Epraim; estoe Israil disoekĕrkeun angot pisan. *a* p. 3:12. *b* p. 2:13. *c* 1 Radj. 11:5, 33.

10 Toeloej oerang Israil [a] sasambat ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Koering pada tarima dosa ka andjeun, tina sabab koering ninggalkeun Allah koering, sa-11 rĕng ngabarakti ka Baäl-Baäl. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka oerang Israil: Naha [kami] lain [njalamĕtkeun maraneh] ti oerang Mĕsir, ti oerang Emor, ti oerang Amon djeung ti oerang Pĕ-12 listi? 'Kitoe keneh oerang Sidon, Amalek djeung Maon pada nganijaja ka maraneh; tatapi ari maraneh sasambat ka kami, seug koe kami disalamĕtkeun ti 13 leungeunna. 'Parandene maraneh ninggalkeun kami sarta ngabarakti ka aällahan; [b] koe sabab eta, kami moal nja-14 lamĕtkeun deui ka maraneh. 'Geura djig, sasambat ka aällahan beunang maraneh milih; [c] nja eta sina njalamĕtkeun ka maraneh keur waktoe maraneh kasoe-15 kĕran. 'Pioendjoek oerang Israil ka Pangeran: Koering tarima dosa; soemangga, koering pidamĕl koemaha pisaëeunana di pajoeneun andjeun; nanging moegi-moegi koering dileupaskeun bae dangĕt 16 ajeuna. 'Sarta [d] pada njingkirkeun aällahan bangsa sedjen ti tĕngahna, djeung ngabarakti deui ka Pangeran. [e] Toeloej manah Pangeran wĕlas tina hal kasoesahan Israil. *a* p. 3:9. *b* Jĕr. 2:13; 11:11. *c* 5 Moesa 32:38. *d* 1 Moesa 35:2—4. *e* p. 2:18.

17 Tidinja oerang Amon karoempoel sarta masanggrahan di Gilad; kitoe deui oerang Israil karoempoel sarta masang-18 grahan di Mispa. 'Pok djalma-djalma, para kapala Gilad, njalaoer djeung kantjana: Saha djalma noe dek mitĕmbĕjan mĕrangan ka oerang Amon? [a] nja eta pidjadieun loeloegoe, njangking sakabeh priboemi Gilad. *a* p. 11:6, 8.

PASAL 11.

Aja hidji oerang Gilad, gagah-pĕrkosa, [a] djĕnĕngan Jeptah; ari eta teh anak dajang, sarta noe ngajoegakeun Jeptah 2 nja eta Gilad. 'Ari pamadjikan Gilad ngadjoeroekeun anak lalaki pikeun Gilad, sarta reja; dĕmi geus galĕde eta anak ti pamadjikan teh, toeloej ngadjarongklokkeun Jeptah; ngaromongna ka eta: Maneh moal boga waris di imah bapa oerang; karana maneh teh anak 3 ti awewe sedjen. 'Toeloej Jeptah kaboer, sijeun doeloer-doeloerna, seug matoeh di tanah Tob; [b] sarta loba djalma teu poegoeh karoempoel ka Jeptah, djeung sok boedal ngareudjeungan. *a* Ibr. 11:32. *b* p. 9:4; 1 Sam. 22:2.

4 Ari geus kitoe, lila ti lila toeloej oerang 5 Amon mĕrangan ka Israil. 'Ari geus kitoe, mangsa oerang Amon keur mĕrangan ka Israil, bral kokolot Gilad laleumpang, ngala Jeptah ti tanah Tob 6 teja. 'Pok njalaoer ka Jeptah: Moegi geura soemping, sarĕng ngapalaän ka kaoela sadaja, soepaja oerang ngalawan 7 pĕrang ka oerang Amon. 'Ngawalon Jeptah ka kokolot Gilad teh: Kapan sampejan pada mikageuleuh ka kaoela, sarta ngadjongklokkeun kaoela ti imah bapa; na koe naon ajeuna daratang ka kaoela, sabot sampejan kasoesahan? 8 'Pihatoer kokolot Gilad ka Jeptah: Kijeu noe mawi kaoela ajeuna darongkap deui ka andjeun, nja eta soepaja angkat, kairing koe kaoela, sarĕng mĕrangan ka oerang Amon; kalajan [a] andjeun bade ngaloeloegoean ka kaoela, njangking sa-9 dajana priboemi Gilad. 'Saoer Jeptah ka kokolot Gilad: Oepama kaoela koe sampejan dibawa moelang, baris mĕrangan ka oerang Amon, sarta eta teh

koe Pangeran dipaparinkeun ka hareupeun kaoela, na estoe kaoela pidjadieun loeloegoe sampejan? 10 'Wangsoelan kokolot Gilad teh ka Jeptah: Pangeran moegi-moegi ngadangoe di antara kaoela sarĕng andjeun; saestoena kaoela pada ngalampahkeun sapilahir andjeun. 11 'Toeloej Jeptah angkat reudjeung kokolot Gilad; seg andjeunna koe djalma-djalma didjadikeun loeloegoe djeung kapala, njangking maranehanana; sarta Jeptah njaoerkeun sakabeh kasaoeranana [b] di pajoeneun Pangeran, di Mispa. *a* p. 10:18. *b* p. 20:1.

12 Tidinja Jeptah ngoetoesan ka radja oerang Amon, mopojan kijeu: Aja pĕrkara naon sampejan teh ka kaoela, noe matak sampejan datang ka kaoela, mĕrangan ka tanah kaoela? 13 'Ngadjawab radja oerang Amon teh ka oetoesan Jeptah: Tina sabab Israil, basa indit ti Mĕsir, njokot tanah kaoela, [a] ti tji Arnon tĕpi ka tji Jabok, sarta tĕpi ka tji Jordan; ari ajeuna eta teh poelangkeun djeung kasalamĕtan! 14 'Ngoetoesan deui Jeptah ka radja oerang Amon, 15 'sarta mopojan ka dinja: Kijeu kasaoeran Jeptah: [b] Israil hanteu pisan njokot tanah Moab djeung tanah oerang Amon teh. 16 'Satĕgĕsna basa indit ti Mĕsir, Israil loemakoe di tĕgal lĕga, tĕpi ka laoet Agĕr; toeloej datang ka Kades. 17 'Tidinja Israil [c] ngoetoesan ka radja Edom, mopojan kijeu: Moegi kaoela diidinan njorang tanah andjeun; tatapi radja Edom teu ngagoegoe. Pon kitoe keneh nitahan ka radja Moab; tapi eta ge teu daekeun. Toeloej Israil tjitjing di Kades. 18 'Tidinja loemakoe deui di tĕgal lĕga, [d] ngoerilingan tanah Edom djeung tanah Moab; toeloej datang ka tanah Moab ti tĕbeh pangbidjilan panon-poë; heug masanggrahan di peuntaseun tji Arnon; tapi hanteu asoep ka wĕwĕngkĕran Moab, karana tji Arnon teh watĕs Moab. 19 'Tidinja Israil [e] ngoetoesan ka Sihon, radja oerang Emor, radja Hesbon teja, sarta Israil mopojan kijeu ka dinja: Kaoela moegi diidinan njorang tanah andjeun, dongkap ka ĕnggon kaoela. 20 'Tatapi Sihon teu mĕrtjajaeun Israil njorang wĕwĕngkĕranana; anggoer Sihon ngoempoelkeun sabalana kabeh, heug masanggrahan di Jahas; 21 pek mĕrangan ka Israil. 'Toeloej koe Pangeran, Allah Israil, eta Sihon djeung sabalana kabeh dipaparinkeun ka leungeun Israil, pek disabĕtan; seug Israil ngabogaän satanah oerang Emor, 22 priboemi tanah eta; 'nja ngabogaän sawĕwĕngkĕran oerang Emor, ti sĕmĕt tji Arnon tĕpi ka tji Jabok, sarta ti tĕgal 23 lĕga tĕpi ka tji Jordan. 'Djadi ajeuna koe Pangeran, Allah Israil, eta oerang Emor geus disingkahkeun ti hareupeun Israil oematna; koetan koe sampejan 24 dek dipiboga? 'Karah sampejan moal ngabogaän anoe koe [f] Kamos, batara sampejan, dibogakeun ka sampejan? Nja kitoe pisan sakoer noe disingkahkeun ti hareupeun kaoela sadaja koe Pangeran, Allah kaoela, dibogaän koe kaoela. 25 'Naha ajeuna sampejan teh boga angkeuh hade ti batan [g] Balak poetra Sipor, radja Moab teja? Karah eta teh madoean ka 26 Israil, atawa mĕrangan ka dinja? 'Sabot Israil ngeusian Hesbon djeung pilĕmboeranana, Aroër djeung pilĕmboeranana, sarta sakabeh nagara noe di sisi tji Arnon, geus tiloe ratoes taoen lilana, na koe naon koe sampejan hanteu 27 dirĕboet dina mangsa eta? 'Djadi kaoela hanteu boga dosa ka sampejan; balik-balik sampejan migawe goreng ka kaoela, mĕrangan ka kaoela teh. [h] Moegi-moegi Pangeran, noe djadi Hakim, dina poë ijeu ngahoekoeman di antara oerang Israil djeung oerang Amon!

a 4 Moesa 21:24. *b* 5 Moesa 2:9, 19. *c* 4 Moesa 20:14. *d* 4 Moesa 20:21; 21:4, 13. *e* 4 Moesa 21:21. *f* 4 Moesa 21:29. *g* 4 Moesa 22:2. *h* 1 Moesa 31:53; 1 Sam. 24:16.

28 Dĕmi radja oerang Amon teu ngagoegoe kana kasaoeran Jeptah, noe didatangkeun ka dinja. 29 'Geus kitoe [a] Roh Pangeran linggih ka Jeptah; bral angkat njorang Gilad djeung Mĕnase, sarta njorang Mispe bilangan Gilad; ari ti Mispe bilangan Gilad ladjĕngna ka oerang Amon. 30 'Sarta Jeptah ka loewar nadar ka Pangeran, pioendjoekna: Madak oerang Amon koe andjeun dipaparinkeun ka leungeun simkoering, 31 'ari geus kitoe, naon bae noe ka loewar, bidjil ti panto rorompok simkoering, manggihan simkoering, dimana simkoering wangsoel ti oerang Amon sarĕng kasalamĕtan, nja eta teh bade ka Pangeran; sĕdja simkoering ngoerbankeun, didjijeun koerban doeroekan.

32 'Toeloej Jeptah ladjĕng ka oerang Amon, sarta mĕrangan ka dinja; seug koe Pangeran diselehkeun ka pananganana. 33 'Pek koe Jeptah disabĕtan ti Aroër tĕpi ka maneh datang ka Minit, doewa poeloeh nagara, sarta tĕpi ka Abel-Kĕramim; panjabĕtna rosa katjida. [b] Tah, kitoe oerang Amon teh ditoendoekkeun di hareupeun oerang Israil. *a* p. 6 : 34. *b* p. 8 : 28.

34 Tidinja Jeptah soemping ka Mispa, ka boemina; doemadakan, [a] poetrana noe awewe ka loewar, mapagkeun andjeunna, [b] make nĕrĕbang sarta ngarigĕl; ari eta teh poetra noenggal, Jeptah teu kagoengan deui poetra lalaki atawa 35 awewe. 'Ari geus kitoe, barang Jeptah ningali poetrana, [c] seug andjeunna njosoëk panganggona, bari misaoer: Alah, anaking! njai teh ngahĕroekkeun teuing ka ama, sarta njai teh kaäsoep anoe nganalangsakeun ka ama; [d] karana ama geus ngangah biwir ka Pangeran, sarta 36 teu kadoega oendoer. 'Wangsoelan poetrana: Noen ama! ari ama geus ĕngah lambĕj ka Pangeran mah, soemangga pidamĕl ka simkoering sakoemaha noe ka loewar ti lambĕj ama, sarehing ama koe Pangeran geus dipaparin balĕsan ti 37 moesoeh ama, ti oerang Amon. 'Oendjoekanana deui ka ramana: Moegi koering didamĕl pĕrkawis ijeu: koering tempoan doewa boelan, soemĕdja leumpang, ijang ka goenoeng-goenoeng, njeungtjeurikan kalandjangan koering, nja diri 38 koering sarĕng batoer-batoer. 'Walonan ramana: Bral bae. Seug koe Jeptah didjoeroeng lakoe doewa boelan; toeloej leumpang, nja pribadina djeung rentjang-rentjangna, sarta njeungtjeurikan kalandjanganana di goenoeng-goenoeng. 39 'Ari geus kitoe, sanggeus toetoep doewa boelan, seug moelang deui ka ramana; prak ramana ngalaksanakeun nadarna ka dinja; sarta eta teh teu njaho di lalaki. Sanggeus kitoe djadi adat di Israil, 40 'landjang-landjang Israil saban-saban taoen sok laleumpang, ngagoeng-ngagoeng ka poetra Jeptah, oerang Gilad, sataoen opat poë. *a* 1 Sam. 18 : 6. *b* 2 Moesa 15 : 20. *c* 1 Moesa 37 : 34. *d* 4 Moesa 30 : 2.

PASAL 12.

Ari oerang Epraim karoempoel, sarta mareuntas ka kaler; [a] toeloej pada mihatoer ka Jeptah: Koe naon andjeun madjoe pĕrang ka oerang Amon, ari kaoela teu disalaoer ngiring? Boemi andjeun dek dihoeroe saloehoereun andjeun 2 koe seuneu.'Ngawalon Jeptah ka darinja: Kaoela djeung bala keur padoe bangĕt pisan djeung oerang Amon; seg maraneh ditjĕloekan, tapi teu njalamĕtkeun 3 kaoela ti leungeunna. 'Ana katendjo koe kaoela, maraneh teu noeloeng, [b] seug njawa kaoela diteundeun dina dampal leungeun, heg madjoe ka oerang Amon, sarta koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun kaoela. Na keur naon maraneh poë ijeu moeroeboel, dek mĕrangan ka 4 kaoela? 'Gantjang Jeptah ngoempoelkeun sakabeh oerang Gilad; pek mĕrangan ka Epraim. Ari oerang Gilad teh njabĕtan ka Epraim, tina sabab ngaromongna: Maraneh, Gilad! kakaboeran ti Epraim; bĕnĕrna aja di tĕngah Epraim 5 djeung Mĕnase. 'Djeung deui Gilad [c] meunangkeun sagala peupeuntasan tji Jordan ka Epraim; ari geus kitoe, satijap-tijap aja kakaboeran Epraim, ngomong: Kaoela menta meuntas, seg ditanja koe oerang Gilad: Maneh teh oerang 6 Epraim? Ana ngadjawab: Lain, 'toeloej ngaromong kijeu ka dinja: Geura njĕboet sjibolet; ana pok teh sibolet; karana teu bisaeun ngoetjapkeun bĕnĕr. Kĕk ditjĕkĕl sarta dipeuntjit lĕbah peupeuntasan tji Jordan. Dina mangsa eta oerang Epraim opat laksa doewa reboe noe roeboeh. *a* p. 8 : 1. *b* 1 Sam. 19 : 5; 28 : 21. *c* p. 3 : 28.

7 Ari Jeptah ngahakimanana ka Israil gĕnĕp taoen; toeloej Jeptah, oerang Gilad, poepoes, sarta dikoerĕbkeun dina hidji nagara tanah Gilad.

8 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna Jeptah, nja eta Ebsan, ti Bet-9 Lehem. 'Ari eta teh [a] kagoengan tiloe poeloeh poetra lalaki sarta tiloe poeloeh poetra awewe didjoeroeng ka loewar, djeung tiloe poeloeh poetra awewe ti loewar diasoepkeun keur poetrana lalaki. Ari ngahakimanana ka Israil toedjoeh 10 taoen. 'Toeloej Ebsan poepoes, sarta dikoerĕbkeun di Bet-Lehem. *a* p. 10 : 4.

11 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna eta, nja eta Elon, oerang Sĕboeloen. Ari eta ngahakimanana ka Israil 12 sapoeloeh taoen. 'Toeloej Elon, oerang

Sĕboeloen, poepoes, sarta dikoerĕbkeun di Ajalon, di tanah Sĕboeloen.

13 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna eta, nja eta Abdon poetra Hilel, 14 oerang Piraton. 'Ari eta teh kagoengan opat poeloeh poetra lalaki djeung tiloe poeloeh poetoe lalaki, [a] naroenggangan toedjoeh poeloeh kalde. Ari ngahakimanana ka Israil dalapan taoen. 15 'Toeloej Abdon poetra Hilel, oerang Piraton, poepoes, sarta dikoerĕbkeun di Piraton, di tanah Epraim, di goenoeng oerang Amalek.

a p. 10 : 4.

PASAL 13.

Tidinja oerang Israil [a] marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran; ladjĕng koe Pangeran diselehkeun ka leungeun oerang Pĕlisti, opat poeloeh taoen lilana.

a p. 3 : 12.

2 Aja hidji djalma, oerang Sora, kasoep bangsa oerang Dan, ngaranna Manoah; ari pamadjikanana gaboeg, teu 3 ngadjoeroe. 'Hidji waktoe [a] Malaikat Pangeran nembongan ka eta awewe, sarta ngalahir ka dinja kijeu: Masing njaho, maneh gaboeg, teu ngadjoeroe; tapi bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe 4 hidji anak lalaki. 'Mana ajeuna koedoe tjĕtjĕgah, [b] oelah nginoem anggoer atawa arak, djeung [c] oelah ngahakan naon-naon 5 noe nadjis. 'Karana, saĕnjana, maneh bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe hidji anak lalaki; ari eta teh sirahna teu meunang didatangan peso tjoekoer; karana boedak teh pidjadieun [d] nasir Allah ti waktoe dikandoeng; [e] sarta nja eta bakal ngamimitian njalamĕtkeun Israil 6 ti leungeun oerang Pĕlisti. 'Tidinja eta awewe datang, sarta njarita ka salakina, kijeu pokna: Bijeu aja hidji piwarangan Allah tjalik ka koering, ari roepana sapĕrti roepa Malaikat Allah, tjatjap koe matak sijeun; koering teu naros ti mana soempingna, sarĕng teu mapa- 7 rin njaho djĕnĕnganana ka koering. 'Ari lahirna ka koering: Masing njaho, maneh bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe hidji anak lalaki; mana ajeuna maneh oelah nginoem anggoer atawa arak, djeung oelah ngahakan naon-naon noe nadjis; karana boedak teh pidjadieun nasir Allah, ti waktoe dikandoeng tĕpi ka poëanana maot. 8 'Tidinja Manoah nĕnĕda ka Pangeran, kijeu panĕdana: Noen Goesti! eta piwarangan Allah, noe koe andjeun dipiwarang teja, moegi sina tjalik deui ka koering doewaän, sarĕng ngawoeroek ka koering koemaha nja pilampaheun koering ka eta boedak, anoe bade didjoeroekeun.

a p. 6 : 11. *b* 4 Moesa 6 : 3. *c* 3 Moesa 11. *d* 4 Moesa 6 : 2—5; 1 Sam. 1 : 11. *e* Loek. 1 : 15.

9 Ari panĕda Manoah koe Allah dimakboel. Toeloej Malaikat Allah tjalik deui ka eta awewe; kabĕnĕran awewe teh keur dijoek di kĕbon, ari Manoah sa- 10 lakina hanteu reudjeung. 'Ngageuwat awewe teh loempat, bebedja ka salakina; ari omongna ka dinja: Noen, koering ditembongan deui koe eta djalma, noe tjalik ka koering bareto teja. 11 'Neut Manoah indit, noetoerkeun pamadjikanana; sadongkapna ka eta djalma, pok hatoeran ka andjeunna: Na andjeun teja djalma, noe ngalahir ka poen bodjo? Walonanana: Ĕnja kami. 12 'Oendjoekan deui Manoah: Ajeuna moegi tinĕkanan pilahir andjeun; koemaha pipĕtaeunana eta boedak sarĕng pilam- 13 paheunana? 'Walon Malaikat Pangeran ka Manoah: Sakoer noe koe kami dilahirkeun ka awewe teja, koedoe koe eta 14 ditjĕgah. 'Sagala noe asal ti tangkal anggoer, teu meunang koe eta dihakan; teu meunang nginoem anggoer atawa arak, sarta teu meunang ngahakan naonnaon noe nadjis. Sakabeh noe koe kami diparentahkeun ka awewe teja, koedoe 15 koe eta diëstoekeun. 'Oendjoekan deui Manoah ka Malaikat Pangeran: [a] Moegi kĕrsa diandĕg koe simkoering; sĕdja njadijakeun hidji anak ĕmbe pihatoera- 16 neun andjeun. 'Lahiran Malaikat Pangeran ka Manoah: Sanadjan kami koe maneh diandĕg, moal ngadahar soegoeh maneh; sarta oepama maneh hajang mĕtakeun koerban doeroekan, koedoe koerbankeun ka Pangeran. Wantoewantoe Manoah teu tĕrangeun, jen eta 17 teh Malaikat Pangeran. 'Oendjoekan deui Manoah ka Malaikat Pangeran: Saha djĕnĕngan andjeun? soepaja, dimana geus tinĕkanan pilahir andjeun, simkoering pada ngahormat ka andjeun. 18 'Lahiran Malaikat Pangeran ka Manoah: [b] Keur naon maneh nanjakeun ngaran 19 kami? da eta teh [c] adjaib. 'Top Manoah

njokot hidji anak ĕmbe sarta djeung koerban kadaharan; seg dikoerbankeun ka Pangeran dina loehoer batoe karang. [d] Ari Malaikat teh lampahna adjaib, sarta Manoah djeung pamadjikanana mĕ-
20 long bae. 'Karana keur barang hoeroengna tina altar njĕlĕboeng ka langit, seug Malaikat Pangeran moenggah di djĕro hoeroenging altar. Dĕmi Manoah djeung pamadjikanana mĕlong bae; toe-
21 loej brĕk njaroeoeh kana taneuh. 'Ari Malaikat Pangeran teu nembongan deui ka Manoah atawa ka pamadjikanana. Didinja Manoah geus tĕrangeun, jen
22 eta teh Malaikat Pangeran. 'Pok Manoah ngomong ka pamadjikanana: [e] Tangtoe oerang teh ĕngke paeh, sabab
23 oerang narendjo Allah. 'Dĕmi tjarek pamadjikanana: Manawi Pangeran aja pangĕrsa maehkeun ka oerang mah, koerban doeroekan djeung koerban kadaharan teh moal ditjandak ti leungeun oerang, sarta oerang moal dipaparin nendjo eta sakabehna, soemawonna oerang dina waktoe ajeuna diwartaän noe kitoe pĕtana. *a* 1 Moesa 18 : 3; p. 6 : 18. *b* 1 Moesa 32 : 29. *c* Jĕs. 9 : 6. *d* p. 6 : 21. *e* p. 6 : 22, 23.

24 Tidinja eta awewe ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, sarta dingaranan [a] Simson. [b] Ari eta boedak ngagĕdean,
25 djeung dibĕrkahan koe Pangeran. 'Sarta Roh Pangeran nĕmbean njoeroeng Simson ka pasanggrahan Dan, di antara Sora djeung Estaol. *a* Ibr. 11 : 32. *b* Loek. 1 : 80.

PASAL 14.

Hidji mangsa Simson mijang ka nagara Timna; seug di Timna ningali hidji
2 landjang, anak Pĕlisti. 'Toeloej moelih, sarta ngoeninga ka iboe-ramana, pihatoerna: Koering di Timna nendjo hidji landjang, anak Pĕlisti; [a] moegi eta ajeuna ditjandak keur pibodjoëun koe-
3 ring. 'Ari saoer iboe-ramana ka Simson: Naha taja pisan pipamadjikaneun di anak koelawarga agoes, atawa di sakabeh ahli indoeng-bapa, noe matak agoes leumpang, njokot pipamadjikaneun ka oerang Pĕlisti, [b] noe teu disoenat? Wangsoelan Simson ka ramana: Nja eta bae tjandak keur koering; karana nja eta noe bĕnĕr dina panon koe-
4 ring. 'Ari iboe-ramana teu tĕrangeun hal kitoe teh ti Pangeran; karana Simson nejangan pisababeun ti oerang Pĕlisti. Ari dina mangsa eta oerang Pĕlisti marentah ka Israil. *a* 1 Moesa 34 : 4. *b* p. 15 : 18.
5 Tidinja Simson mijang ka Timna, djeung iboe-ramana. Barang dongkap ka kĕbon anggoer Timna, doemadakan, Simson kapapag koe hidji singa ngora nga-
6 gaoer. 'Kalĕrĕsan [a] Simson disoempingan Roh Pangeran; pek singa teh dibebekkeun, sapĕrti ngabebekkeun anak ĕmbe, halta pananganana taja naon-naon; tapi lampahna noe bijeu teu dioeningakeun
7 ka iboe-ramana. 'Ari geus soemping, toeloej sasaoeran djeung eta landjang; sarta eta teh bĕnĕr koe pangrasa Sim-
8 son. 'Geus rada lila antarana koe Simson ditejang deui, dek ditikah; keur di djalan sindang, ningalian bangke singa teja; doemadakan, dina awak singa aja sa-
9 jang njiroean, sarta madoean. 'Top ditjandak koe dampal pananganana, bari seug ladjĕng, sarta ngadaharan bari angkat; ari geus dongkap deui ka iboeramana, seg njanggakeun madoe, kop didalahar; tapi teu ngoeningakeun ka iboe-rama eta madoe beunang njandak ti awak singa. *a* p. 13 : 25; 15 : 14.
10 Ari ramana geus dongkap ka eta landjang, seug Simson di dinja ngadamĕl hadjat; karana nja kitoe lampah djal-
11 ma boedjang. 'Ari geus kitoe, barang narendjo Simson, toeloej njarokot tiloe poeloeh pirentjangeun, sina ngabatoeran
12 ka Simson. 'Pok Simson misaoer ka eta: Kaoela aja hidji toetoeroetjingan ka maraneh; oepama koe maraneh dipoepoelihkeun ka kaoela di sadjĕro [a] toedjoeh poë hadjat ijeu, sarta kapanggih, kaoela sanggoep ka maraneh mere badjoe lawon katji tiloe poeloeh siki, djeung tiloe
13 poeloeh siki badjoe pisalin. 'Sabalikna, oepama teu bisa moepoelihkeun mah ka kaoela, seg maraneh ka kaoela koedoe mere badjoe lawon katji tiloe poeloeh siki, djeung tiloe poeloeh siki badjoe pisalin. Ari djawabna: Mangga, tjarijoskeun toetoeroetjingan sampejan, kaoela pada
14 hajang ngadenge. 'Saoer Simson ka darinja: Ti noe ngahakan bidjil kahakanan, ti noe bĕdas bidjil kaämisan. Dĕmi sadjĕro tiloe poë teu barisaeun moepoelihkeun eta toetoeroetjingan.
a 1 Moesa 29 : 27.
15 Ari geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh

seug eta ngaromong ka garwa Simson: Tjik, [a] tjaroge njai woedjoek, soepaja ka oerang moepoelihkeun eta toetoeroetjingan; bisi njai djeung boemi rama njai koe kaoela dihoeroe koe seuneu. Naha kaoela diarondang teh, hajang ngabogaän banda kaoela? Lain kitoe?
16 'Toeloej garwa Simson nangis di pajoeneunana, bari misaoer: Akang geuleuh bae ka koering, moal ĕnja asih; akang toetoeroetjingan ka anak bangsa koering, ari ka koering hanteu dipaparin njaho. Dĕmi saoer Simson: Saĕnjana, koe akang teu dioeningakeun ka indoeng-bapa; pimanaeun dipoepoelihkeun
17 ka njai? 'Seug eta teh nangis bae di pajoeneunana satoetoep toedjoeh poë hadjatna. Ari geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh, seug dipoepoelihkeun bae ka garwana, tina [b] njĕsĕdĕk teuing ka andjeunna. Gantjang koe eta istri toetoeroetjingan teh dipoepoelihkeun ka
18 anak bangsana teja. 'Pok oerang nagara eta malihatoer ka Simson dina poë noe katoedjoeh, samemeh panon-poë soeroep: Naon noe amis ti batan madoe? naon noe bĕdas ti batan singa? Dĕmi saoerna ka darinja: Lamoen maraneh teu ngawoeloekoe koe sapi kaoela, toetoeroetjingan kaoela koe maraneh moal
19 kapanggih. 'Kalĕrĕsan Simson disoempingan Roh Pangeran; bral mijang ka nagara Askĕlon, pek njabĕtan tiloe poeloeh djalma oerang dinja, sarta papakeanana ditjandak, sok ngaleler pisalin ka noe pada moepoelihkeun toetoeroetjingan teja. 'Ari Simson djadi bĕndoe,
20 sarta moelih ka boemi ramana. 'Dĕmi garwa Simson didjodokeun ka hidji rentjangna, noe ngabatoeran ka andjeunna teja.

a p. 16 : 5. *b* p. 16 : 16, 17.

PASAL 15.

Ari geus rada lila antarana, dina oesoem diboewat tarigoe, seug Simson ngandjang ka garwana, njandak hidji anak ĕmbe; ari saoerna: Koering hajang asoep ka bodjo, ka djĕro pangkeng. Dĕmi koe
2 bapa awewe teu dibere asoep. 'Ari tjarek bapana: Panjana bapa, agoes teh geuleuh ka inja, noe matak koe bapa [a] geus dibikeun ka rentjang agoes. Ari adina lain geulis ti batan eta? Nja eta bae
3 pikeun agoes, djadi gantina. 'Pok Simson misaoer ka darinja: Sakali ijeu aing teu salah ka oerang Pĕlisti, lamoen aing
4 njijeun katjilakaän ka dinja. 'Bral Simson angkat, meunangkeun tjareuh tiloe ratoes siki, sarta njandak obor; toeloej dikantet-kantetkeun boentoet pada boentoet, djeung diteundeunan hidji obor dina antara doewa boentoet, di tĕngahtĕngahna.
5 'Pek obor teh disaroendoetan, bari seug tjareuh dileupaskeun ka piboewateun oerang Pĕlisti; toeloej kahoeroean, boh toempoekan gandoem, boh piboewateun, kitoe keneh kĕbon djetoen.
6 'Pok oerang Pĕlisti ngaromong: [b] Saha noe migawe kitoe? Aja noe ngaromong Simson, minantoe oerang Timna, pedah koe eta ditjokot pamadjikanana, dibikeun ka batoerna. Moeroeboel oerang Pĕlisti, pek eta awewe djeung bapana
7 [c] didoeroek koe seuneu. 'Misaoer Simson ka darinja: Ari maraneh migawe kitoe mah, saĕnjana aing dek malĕs diri ka
8 maraneh, kakara aing teh eureun. 'Pek disabĕtan, bitis katoet pingping; rosa pisan panjabĕtna. Bral mijang, toeloej tjalik dina hidji beulah goenoeng tjadas Etam.

a p. 14 : 20. *b* p. 6 : 29. *c* p. 14 : 15.

9 Tidinja oerang Pĕlisti arindit, seug masanggrahan di tanah Joeda, wani ma-
10 jakpak di Lehi. 'Pok oerang Joeda ngaromong: Koe naon maraneh daratang ngaroeroeg ka kaoela? Djawabna: Kaoela noe matak daratang, dek ngabarogod Simson, sĕdja migawe ka dinja sakoemaha pagaweanana ka kaoela teja.
11 'Broel tiloe reboe djalma, oerang Joeda, arijang kana beulah goenoeng tjadas Etam teja; toeloej malihatoer ka Simson: Naha andjeun teu oeninga, [a] jen oerang Pĕlisti marentah ka oerang? Naha andjeun ka kaoela sadaja midamĕl noe kitoe pĕtana? Walon Simson ka darinja: Sakoemaha pagaweanana ka kaoela, nja kitoe pagawean kaoela ka maranehanana.
12 'Pihatoerna deui: Kaoela noe matak daratang, sĕdja ngabarogod ka andjeun, dek diselehkeun ka leungeun oerang Pĕlisti. Ari saoer Simson: Koedoe saroempah ka kaoela, jen maraneh moal
13 pinaradjangeun ka kaoela. 'Mihatoer deui eta teh ka Simson, kijeu pihatoerna: Hamo, ngan dek dibarogod bae, bari seug diselehkeun ka leungeunna; ari pĕrkawis maehan tamah, moal ĕnja

andjeun koe kaoela dipaehan. Pek Simson dibarogod koe doewa tambang weuteuh, bari toeloej diiringkeun ti goenoeng 14 tjadas teja. 'Barang andjeunna dongkap ka Lehi, heg koe oerang Pĕlisti dipapagkeun koe soerak. Kalĕrĕsan [b] Simson disoempingan Roh Pangeran; seg tambang noe dina pananganana djadi kawas lambaran haramaj toetoeng koe seuneu; barogodna lĕboer ti pana- 15 nganana. 'Beh Simson mĕndak hidji tjatjapek kalde, baseuh keneh; gantjang njodorkeun pananganana, pek ditjandak, dianggo neunggeulan, [c] meunang sareboe 16 djalma. 'Pok Simson misaoer: Koe hidji tjatjapek kalde satoempoek doewa toempoek, koe hidji tjatjapek kalde aing mae- 17 han sareboe djalma. 'Ari geus kitoe, saparantos misaoer, tjoel tjatjapek teh dipitjeun ti pananganana; sarta eta ĕng- 18 gon disĕboetkeun Ramat-Lehi. 'Tidinja Simson halabhabeun angĕt pisan, sarta sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Andjeun geus maparin kasalamĕtan sakitoe agoengna koe lantaran abdi andjeun; doepi ajeuna koering bade paeh halabhab, sarĕng laboeh ka leungeun [d] djalma 19 teu disoenat. 'Tidinja Allah meulahkeun hidji tjangkroeng noe aja di Lehi, seg bidjil tjai ti dinja; ari geus ngaleueut, datang deui ingĕtanana, sarta hoerip. Kitoe noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun En-Hakore; ajana di Lehi tĕpi ka mang- 20 sa ajeuna. 'Ari Simson ngahakimanana ka Israil [e] keur djaman oerang Pĕlisti, [f] doewa poeloeh taoen lilana. *a* p. 14:4. *b* p. 14:6. *c* p. 3:31. *d* p. 14:3; 1 Sam. 31:4. *e* p. 13:1. *f* p. 16:31.

PASAL 16.

Hidji mangsa Simson angkat ka nagara Gasa; seug di dinja ningali hidji 2 dajang, sarta tjalik ka eta. 'Aja noe bebedja ka oerang Gasa, pokna: Simson datang ka dijeu. Tidinja pada ngalingkoengan sarta ngabongohan ka andjeunna sapeuting djĕpoet, dina lawang nagara, tatapi tjaritjing bae sapeupeuting, ngomongna: Keun tĕpi ka braj 3 beurang, seg koe oerang dipaehan. 'Ari Simson ebog tĕpi ka tĕngah peuting; dĕmi wantji tĕngah peuting seug tanghi, kĕk njĕkĕl panto lawang nagara kalawan tihangna noe doewa, ditjaboet katoet toelakna, djoeng dipoendak, bari seug dibawa oenggah ka poentjak goenoeng, noe di hareupeun nagara Hebron.

4 Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja, toeloej Simson bogoheun ka hidji awewe noe di lĕbak Sorek, ngaranna Dĕ- 5 lila. 'Seug gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti daratang ka eta awewe, sarta ngaromong ka dinja: [a] Koedoe ngawoedjoek ka Simson, sarta tangenan dina naon kabĕdasanana noe sakitoe gĕde teh, sarta naon pilantaraneunana kami teh ngalahkeun ka dinja djeung ngabarogod ka dinja, soepaja beunang disangsara; seg kami ka maneh tangtoe pada mere sareboe saratoes wang perak sewang. 6 'Tidinja Dĕlila ngomong ka Simson: Tjik, paparin njaho ka koering, dina naon kabĕdasan andjeun noe sakitoe gĕde teh, sarĕng naon pilantaraneun andjeun dibarogod, soepaja beunang di- 7 sangsara? 'Diwalon koe Simson: Oepama kaoela dibarogod koe toedjoeh lambar loeloeb hedjo, noe tatjan toehoer, tangtoe kaoela leuleus, djadi tjara djalma 8 noe sedjen bae. 'Toeloej gĕgĕdoeg Pĕlisti ka awewe teh marawa toedjoeh lambar loeloeb hedjo, noe tatjan toehoer; prak koe awewe teh dibarogodkeun ka 9 Simson. 'Ari noe ngabongohan darijoek di eta awewe, di djĕro pangkeng. Pok Dĕlila ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pĕlisti. [b] Djĕmproeng loeloeb teh koe andjeunna dipĕgatkeun, sakoemaha mĕgatkeun tali indjoek, noe geus ngambeu seuneu; djadi teu koengsi kanjahoan kabĕdasanana. *a* p. 14:15. *b* p. 15:14.

10 Tidinja Dĕlila ngomong ka Simson: Salĕrĕsna, andjeun tadi goegoejon ka koering sarĕng misaoer bohong ka koering; ari ajeuna, tjik, paparin njaho ka koering, naon pilantaraneun andjeun 11 dibarogod? 'Ari walonanana: Oepama kaoela dibarogod koe tambang wareuteuh, anoe tatjan dipake, tangtoe kaoela leuleus, djadi tjara djalma noe sedjen 12 bae. 'Heug Dĕlila njokot tambang wareuteuh, prak dibarogodkeun ka andjeunna; toeloej ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pĕlisti. Ari noe ngabongohan darijoek di djĕro pangkeng. Djĕmproeng tambang teh koe

andjeunna dipĕgatkeun ti pananganana, tjara kanteh.

13 Tidinja Dĕlila ngomong ka Simson: Dongkap ka ajeuna andjeun teh goegoejon bae ka koering, sarĕng misaoer bohong ka koering; tjik atoeh, paparin njaho ka koering, naon pilantaraneun andjeun dibarogod? Ari walonanana: Oepama toedjoeh oentoen sirah kaoela koe njai dipakankeun kana tinoenan.

14 ['Prak milampah kitoe,] sarta dipageuhan koe pantjoeh. Toeloej ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pĕlisti. Neut Simson tanghi tina sarena, sarta karaboet eta pantjoeh pakara katoet tinoenan.

15 Tidinja Dĕlila ngomong ka andjeunna: Na koemaha andjeun bisa misaoer, jen: Kaoela njaäh ka maneh, da manah andjeun teu ngareudjeungan ka koering. Geus tiloe kali ijeu andjeun teh goegoejon ka koering, sarĕng koering teu diparin njaho dina naon kabĕdasan andjeun noe gĕde teh. 16 'Ari geus kitoe, tina njĕsĕdĕk ka andjeunna koe omongananana, saban-saban poë, sarta bari dikeukeuhan, lila-lila keuheul manahna, 17 asa rek paeh. 'Toeloej bae nganjatakeun ka dinja saeusi manahna; ari saoerna ka dinja: [a] Sirah kaoela tatjan pisan didatangan peso tjoekoer; karana kaoela djadi nasir Allah ti waktoe dikandoeng koe iboe; oepama kaoela ditjoekoer, kabĕdasan kaoela tangtoe leungit ti kaoela, seug kaoela leuleus, djadi tjara 18 djalma noe loba bae. 'Barang Dĕlila geus tĕrangeun, jen Simson ka manehanana nganjatakeun saeusi manahna, gantjang nitahan, ngala gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti; pihatoerna: Mangga, geura tjaralik ajeuna, karana Simson geus nganjatakeun ka koering saeusi hatena. Djĕboel gĕgĕdoeg Pĕlisti daratang ka dinja, sarta wang perak teh dibawa. 19 'Tidinja Simson koe Dĕlila disina sare dina lahoenanana; seug njĕloekan hidji djalma, pek koe eta ditjoekoeran noe toedjoeh oentoen sirahna; toeloej Dĕlila ngamimitian njangsarakeun ka andjeunna, lĕs kabĕdasanana leungit ti an- 20 djeunna. 'Pok Dĕlila ngomong: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pĕlisti. Neut Simson tanghi tina sarena, bari misaoer: Aing dek ka loewar, tjara ka toekang-toekang, sarta gigibrig; karana teu oeningaeun, [b] jen Pangeran geus njingkah 21 ti andjeunna. 'Kĕk andjeunna koe oerang Pĕlisti ditjarĕkĕl, sarta [c] ditjokel sotjana, bari toeloej diiringkeun ka Gasa, sarta dirante tambaga; geus kitoe gawena ngagiling di djĕro pangberokan. 22 'Dĕmi ramboetna mandjangan deui sanggeusna ditjoekoer.

a p. 13 : 5. b 1 Sam. 16 : 14; Sil. 5 : 3, 4; 22 : 14. c 2 Radj. 25 : 7.

23 Tidinja gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti karoempoel, koekoerban rosa pisan ka [a] Dagon, aällahanana, sarta soekan-soekan. Ari aromongna: Si Simson, moesoeh oerang, koe batara oerang geus 24 diselehkeun ka leungeun oerang. 'Sarta barang djalma-djalma ngadeuleu ka Simson, seg maroedji ka aällahanana; karana aromongna: Moesoeh oerang, noe ngaroeksak tanah oerang, sarta njabĕtan batoer oerang loba nakĕr teja, koe batara oerang geus diselehkeun ka leu- 25 ngeun oerang. 'Ari geus kitoe, keur pada saroeka hate, seg ngaromong: Geura ala si Simson, sina ngabodor pikeun oerang! Gantjang Simson diala ti pangberokan, seug ngabodor di hareupeunana, disina nangtoeng dina rowangan 26 tihang. 'Tidinja Simson misaoer ka boedak noe ngahajeukan pananganana: Aing lesotkeun, hajang ngarampaän tihang-tihang, anoe ditoempakan ijeu gĕdong, 27 hajang njarande ka dinja. 'Kabĕnĕran eta gĕdong dĕdĕt koe djalma, awewe-lalaki; samalah sakabeh gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti araja di dinja; sarta dina loehoer gĕdong kira-kira aja tiloe reboe djalma, awewe-lalaki, pada nongton eukeur Sim- 28 son ngabodor. 'Toeloej Simson sasambat ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Noen, Goesti Pangeran! moegi emoet ka koering; noen Allah! moegi ngabĕdaskeun ka koering sakali ijeu bae, [b] soepaja koering malĕs diri ka oerang Pĕlisti koe pamalĕs hidji tina doewa panon 29 koering. 'Pek Simson nangkeup doewa tihang noe di tĕngah, anoe ditoempakan sarta ditĕkĕn koe eta gĕdong; noe hidji koe panangan katoehoe, noe hidji 30 deui koe panangan kentja. 'Pok Simson misaoer: Kadjeun diri aing paeh djeung oerang Pĕlisti! Seug andjeunna toengkoel sakoewat-koewat, broeg gĕdong teh roeboeh, ninggang ka sakoer

gĕgĕdoeg djeung ka sakabeh djalma noe aja di djĕro. Ari djalma noe paeh, beunang Simson maehan dina poepoesna, loba ti batan noe koe andjeunna dipaehan dina keur hiroepna. 31 'Toeloej saderekna daratang djeung sakabeh ahli ramana, seug andjeunna dibawa moelang, bari toeloej dikoerĕbkeun [c] di antara Sora djeung Estaol, dina pakoeboeran Manoah ramana. [d] Ari Simson ngahakimanana ka Israil doewa poeloeh taoen lilana. [a] 1 Sam. 5 : 4. [b] Roem 12 : 19. [c] p. 13 : 25. [d] p. 15 : 20.

PASAL 17.

Aja hidji djalma, oerang pigoenoengan Epraim, ngaranna Mika. 2 'Hidji waktoe eta ngomong ka indoengna: Ari noe sareboe saratoes wang perak, noe ditjokot ti ĕma, anoe matak ĕma sasapa, samalah misaoer kadenge koe koering teja, soemoehoen, eta oewang aja di koering, nja koering anoe njokot inja. Ngadjawab indoengna: [a] Eh agoes! maneh moegi dibĕrkahan koe Pangeran. 3 'Heg noe sareboe saratoes wang perak teh koe Mika dipoelangkeun deui ka indoengna. Ari tjarek indoengna: Oewang perak teh koe ĕma geus disoetjikeun pisan bade ka Pangeran ti leungeun ĕma, pikeun agoes, baris njijeun hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak; mana ajeuna koe ĕma dibikeun deui ka agoes. 4 'Mangsa oewang teh koe Mika dipoelangkeun deui ka indoengna, top indoengna njokot doewa ratoes perak, dibikeun ka kamasan; seg koe eta didjijeun hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak; nja eta toeloej aja di imah Mika. 5 'Ari eta djalma, nja eta Mika, boga hidji tadjoeg, sarta njijeun hidji [b] epod djeung [c] tapekong, toer [d] ngeupeulan anakna lalaki saoerang, djadi panghoeloena. 6 'Dina mangsa eta [e] taja radja di Israil; djalma pada milampah masing-masing noe pibĕnĕreun koe rarasaän sorangan. [a] Roet 3 : 10. [b] 2 Moesa 28 : 6; p. 8 : 27. [c] 1 Sam. 19 : 13. [d] 2 Moesa 28 : 41. [e] p. 18 : 1; 21 : 25.

7 Aja hidji djalma ngora, asal ti Bet-Lehem, bilangan Joeda, kaäsoep bangsa Joeda; nja eta djadi ahli Lewi, sarta ngoembara di dinja. 8 'Toeloej eta djalma leumpang ti nagara asal, ti Bet-Lehem bilangan Joeda teja, karĕpna ngoembara di mana bae pigĕnaheun. Ari keur di pangnjabaän, seug datang ka pigoenoengan Epraim, nĕpi ka imah Mika. 9 'Ditanja koe Mika: Sampejan datang ti mana? Djawabna: Kaoela ahli Lewi, asal ti Bet-Lehem bilangan Joeda, keur njaba, sĕdja ngoembara di mana bae pigĕnaheun. 10 'Omong Mika ka dinja: Di kaoela bae tjalik, hade djadi pibapaeun djeung pipanghoeloeëun kaoela; koe kaoela dek dibere sataoen sapoeloeh perak, djeung papakean sapangadĕg, sarta kahakanan. Seug ahli Lewi teh ngiloe. 11 'Ari ahli Lewi teh ngarĕmpoegan tjitjing di eta djalma, sarta djalma ngora teh koe Mika diangkĕn tjara anak sorangan. 12 'Toeloej ahli Lewi teh koe Mika dikeupeulan, sarta eta djalma ngora djadi panghoeloena, djeung aja di imah Mika. 13 'Tidinja Mika teh ngomong: Ajeuna aing njaho, jen Pangeran bakal maparin kahadean ka aing, sapedah aing boga ahli Lewi, djadi panghoeloe.

PASAL 18.

Dina mangsa eta [a] taja radja di Israil; sarta dina mangsa eta kaom oerang Dan [b] nejangan pimilikeun keur dirina, baris ngĕnggon; karana nĕpi ka mangsa eta kaom Dan tatjan katibanan milik di tĕngah kaom Israil. 2 'Toeloej oerang Dan nitahan lima djalma, ti bangsana sorangan, ti satoengtoengna, djalma pĕrkosa, [c] ti Sora djeung ti Estaol, baris lolongok tanah, sarta ngawaspadakeun; ari aromongna ka dinja: Geura leumpang, koedoe ngawaspadakeun tanah. Tidinja eta teh daratang ka pigoenoengan Epraim, nĕpi ka imah [d] Mika teja; 3 toeloej meuting di dinja. 'Barang deukeut ka imah Mika, seug eta teh tarĕgĕseun kana sora [e] eta djalma ngora, ahli Lewi teja; toeloej njarimpang ka dinja, sarta ngaromong ka eta: Koe saha maneh dibawa ka dijeu? djeung naon pagawean maneh di dijeu? sarta maneh boga naon di dijeu? 4 'Ari djawabna ka darinja: Kijeu-kijeu lampah Mika ka kaoela; ari kaoela teh diboeroehan koe eta, sarta djadi panghoeloena. 5 'Aromongna deui ka ahli Lewi teh: Tjik, [f] geura naros ka Allah, soepaja kaoela tĕrang, ijeu djalan, noe keur dilakonan koe kaoela, piloeloeseun

6 hanteuna. 'Ngadjawab panghoeloe teh ka darinja: Geura leumpang bae sarta kasĕnangan; ijeu djalan, noe keur dilakoenan koe maraneh, kamanah koe Pangeran.

a p. 17 : 6; 18 : 1. *b* p. 1 : 34. *c* p. 13 : 25. *d* p. 17 : 1. *e* p. 17 : 7. *f* p. 17 : 5.

7 Bral eta lima djalma laleumpang; toeloej daratang [a] ka nagara Lais, sarta narendjo djalma-djalma noe di djĕro eta nagara tjitjingna sarta sĕnang ati, koemaha adat oerang Sidon, kĕrta djeung sĕnang ati; sarta dina tanah eta taja noe boga kawasa, anoe ngalarakeun kitoe-kijeu; malah eta teh djaraoeh ti oerang Sidon, sarta taja kijeu-kijeu djeung 8 djalma noe sedjen. 'Tidinja maroelang ka doeloer-doeloerna, noe di Sora djeung di Estaol teja; seug ditanja koe doeloer-9 doeloerna: Koemaha bedja? 'Ari djawabna: Geura dangdan, hajoe oerang indit ngaroeroeg ka dinja; karana kaoela geus pada ngilikan eta tanah, saĕnjana, moetoeh koe aloes. Naha maraneh tjaritjing bae? Poma oelah kalĕndor; geura leumpang, geura datang, 10 geura meunangkeun eta tanah. 'Dimana maraneh leumpang, bakal daratang ka hidji bangsa noe sĕnang ati, sarta tanah teja lĕga ngentja-ngatoehoe. Estoe koe Allah geus dipaparinkeun ka leungeun maraneh; ĕnggon noe taja pisan kakoerang, naon bae barang noe aja di boemi.

a Jos. 19 : 47.

11 Broel ti dinja, ti bangsa oerang Dan, nja ti Sora djeung ti Estaol teja, gĕnĕp ratoes djalma noe arindit, pada njoren 12 parabot pĕrang. 'Toeloej leumpang, seg masanggrahan di Kirjat-Jarim, di tanah Joeda, noe matak eta ĕnggon disĕboet [a] Pasanggrahan Dan, tĕpi ka mangsa ajeuna; ajana di toekangeun Kirjat-13 Jarim. 'Ari ti dinja ladjoe deui, njorang pigoenoengan Epraim, seug daratang ka 14 imah Mika teja. 'Pok noe lima djalma, noe leumpang lolongok tanah Lais teja, ngaromong, kijeu pokna ka doeloer-doeloerna: Koemaha, maraneh njaho, jen dina eta imah [b] aja hidji epod djeung tapekong, kitoe deui hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak? Mana ajeuna sing pada tĕrang dina pilam-15 paheun maraneh. 'Toeloej eta teh njarimpang ka dinja, sarta daratang ka imah eta djalma ngora, ahli Lewi teja, nja eta ka imah Mika; seg nanjakeun 16 ka dinja salamĕt hanteuna. 'Ari noe gĕnĕp ratoes djalma, noe njoren parabot pĕrang, oerang Dan teja, pada ngaran-17 dĕg hareupeun lawang panto. 'Dĕmi eta lima djalma, noe leumpang lolongok tanah teja, tjat arasoep ka dinja, pek njokot eta artja sipat oekir djeung eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja sipat tjitak teja; ari panghoeloe teh nangtoeng hareupeun lawang panto, djeung djalma noe gĕnĕp ratoes, noe pa-18 da njoren parabot pĕrang teja. 'Barang eta teh arasoep ka imah Mika, sarta njokot eta artja sipat oekir, djeung eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja sipat tjitak teh, pok panghoeloe teh ngomong ka darinja: Maraneh mi-19 gawe naon? 'Ari djawabna: Geura repeh, [c] soengoet maneh peungpeukan koe leungeun, sarta koedoe leumpang djeung kaoela, baris djadi [d] pibapaeun djeung pipanghoeloeëun kaoela sakabeh. Mĕnding mana maneh teh, manghoeloean ka imah djalma saoerang djeung manghoeloean ka sakaom, ka sabangsa di Israil? 20 'Seug panghoeloe teh soeka ati; top njokot eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja teja, bari seug asoep ka tĕ-21 ngah djalma loba. 'Tidinja pada malik, sarta kĕbat leumpangna; ari baroedak, djeung ingon-ingon, sarta djeung barang-barang diajakeun ti heulaeunana.

a p. 13:25. *b* p. 17:3—5. *c* Aj. 29 : 9. *d* p. 17:10.

22 Ari geus djaraoeh ti imah Mika, seg djalma-djalma, noe aja dina imah noe dareukeut ka imah Mika, dikoempoelkeun; bral njoesoelan ka oerang Dan. 23 'Toeloej ngagĕroan ka oerang Dan; seug eta teh pada njorejang, bari ngaromong ka Mika: Dek naon maneh, datang sarta 24 ngalijoed? 'Ari djawabna: [a] Batara kaoela, beunang kaoela njijeun, koe maraneh ditjokot djeung panghoeloena, toeloej leumpang; djadi kaoela teh kari naon deui? sarta koemaha maraneh nanja ka kaoela: Dek naon maneh? 25 'Ngadjawab oerang Dan ka Mika: Sowara maneh oelah kadenge di kaoela, bisi aja djalma panas hate naradjang ka maneh, sarta njokot njawa maneh 26 djeung njawa ahli-ahli maneh. 'Seg oerang Dan noeloejkeun djalanna; sarta barang geus katendjo koe Mika, itoe

bĕdas ti batan manehanana, toeloej bae malik, moelang ka imahna. a 1 Moesa 31:30; 2 Moesa 32:4.

27 Ari koe eta djalma dibawa anoe beunang Mika njijeun, sarta djeung panghoeloena; toeloej daratang ka Lais, ka eta bangsa noe kĕrta nja sĕnang ati teja; pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, sarta nagarana dihoeroe koe seu-28 neu. 'Taja noe ngaleupaskeun inja, wantoe-wantoe nagara teh djaoeh ti Sidon, sarta maranehanana taja kijeu-kijeu djeung djalma noe sedjen; ari pĕrnahna dina lĕbak, anoe deukeut Bet-Rĕhob. Tidinja nagara teh koe oerang Dan dia-29 dĕgkeun deui, bari toeloej dieusian. 'Ari eta nagara [a] koe maranehanana disĕboetkeun Dan, noeroetkeun djĕnĕngan Dan, karoehoenna, noe diowokeun pikeun Israil; dĕmi tadina ngaran eta 30 nagara Lais. 'Djeung deui oerang Dan ngadĕgkeun eta artja, keur sĕsĕmbaheunana; sarta Jonatan poetra Gersom, anoe poetra Moesa, nja eta djeung anak-poetoena manghoeloean ka kaom oerang Dan, tĕpi kana mangsa eusi tanah di-31 bojong. 'Djadi eta teh ngadĕgkeun artja Mika, beunang Mika njijeun teja, sarta disĕmbah sapandjangna gĕdong Allah [b] aja di Silo. a Jos. 19:47. b Jos. 18:1; 1 Sam. 4.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, dina mangsa eta, [a] keur taja radja di Israil, aja hidji ahli Lewi, ngoembara di tĕngah pigoenoengan Epraim; toeloej boga hidji parĕkan, 2 asalna ti Bet-Lehem, bilangan Joeda.'Tidinja eta parĕkanana mangdjinahkeun, bari seug moelang ti manehanana ka imah bapana, ka Bet-Lehem bilangan Joeda; geus kitoe ajana di dinja lilana 3 opat boelan. 'Toeloej salakina dangdan, bral leumpang njoesoel, sĕdja ngoepahan atina, dek dibawa balik; sarta mawa boedjang saoerang djeung kalde sapasang. Sadatangna koe awewe teh dibawa asoep ka imah bapana. Barang manehanana katendjo koe bapa awewe, seug boengaheun 4 papanggih. 'Tidinja manehanana koe mitohana, koe bapa awewe teja, dianđĕg; toeloej ngandjrĕk di dinja, tiloe poë lilana, njaratoe-nginoem djeung mareu-5 ting di dinja. 'Ari geus kitoe, dina poë noe kaopat, braj isoek gantjang haroedang, pek dangdan, sĕdja leumpang. Pok bapa awewe teh ngomong ka minantoena: [b] Sĕgĕrkeun hate maneh heula koe roti sapoeloekaneun, kakara laleum-6 pang. 'Gek darijoek, sarta njaratoe-nginoem padoedoewaän. Pok bapa awewe teh ngomong ka eta djalma: Daek teu daek koedoe meuting deui, sarta masing 7 soeka ati.'Dĕmi eta djalma dangdan, sĕdja leumpang, tapi dikeukeuhan koe mito-8 hana; toeloej meuting deui di dinja. 'Ari dina poë noe kalima braj isoek gantjang hoedang, sĕdja leumpang. Ngomong bapa awewe teh: Sĕgĕrkeun hate maneh heula. Seug talangke tĕpi ka lingsir poë, 9 sarta dadaharan padoedoewaän. 'Pek djalma teh dangdan, sĕdja leumpang, nja dirina, djeung parĕkanana, sarta boedjangna. Ngomong mitohana, bapa awewe teh: Tah, poë teh geus lingsir, dek boerit, geura meuting deui; geuning, poë teh geus toeroen, meuting deui di dijeu, sarta masing soeka ati; ari isoek-isoek hade gantjang haroedang, bral ka djalan maraneh, nja moelang ka himah maneh.
10 'Dĕmi eta djalma teu daekeun meuting deui; seg dangdan, bari toeloej leumpang. Tidinja datang ka pĕlĕbah nagara Jĕboes, nja eta Jĕroesalem; ari kalde noe sapasang teja dibawa sarta dirarangkenan, djeung parĕkanana reudjeung. a p. 18:1. b 1 Moesa 18:5.

11 Barang nĕpi ka Jĕboes, poë teh geus toeroen nanakĕran. Pok boedjang teh matoer ka djoeraganana: Sae sindang ka ijeu nagara [a] oerang Jĕboes, ngarĕ-12 rĕb di dijeu. 'Didjawab koe djoeraganana: Moal njimpang ka nagara bangsa sedjen, anoe teu kaäsoep oerang Israil; 13 anggoer oerang madjoe ka Giba. 'Omongna deui ka boedjangna: Hajoe, oerang moeroe ka salah-sahidji ĕnggon di ditoe; oerang meuting di Giba atawa di Ra-14 mah. 'Heg madjoe, toeloej leumpangna; sarta kaboeroe soeroep panon-poë deukeut nagara Giba, noe kabilang ka Bin-15 yamin. 'Toeloej njarimpang ka dinja, sĕdja asoep, hajang meuting di Giba. Geus datang, [b] gek dijoek di loeloeroeng nagara; karana djalma hidji ge taja noe mondokkeun maranehanana ka imah, 16 soepaja meuting. 'Djĕboel aja hidji djalma kolot, poelang ti pagaweanana, ti kĕbon, wantji boerit; ari eta djalma

asalna ti pigoenoengan Epraim, sarta ngoembara di Giba; dĕmi djalma ĕnggon ijeu mah oerang Binyamin. 17 'Barang tjĕngkat panonna, beh nendjo eta djalma noe njaba aja di loeloeroeng nagara; toeloej ditanja koe noe kolot teh: [c] Rek leumpang ka mana, sarta datang ti mana? 18 'Ari djawabna: Koering ngaliwat ti Bet-Lehem bilangan Joeda, sĕdja ka tĕngah pigoenoengan Epraim; koering asal ti dinja, sarĕng mantas leumpang ka Bet-Lehem bilangan Joeda; ari ajeuna koering keur leumpang ka gĕdong Pangeran; sarĕng taja pisan noe mondokkeun koering ka imah. 19 'Parandene [d] boh djarami, boh parab, aja pikeun kalde koering; kitoe deui roti sarĕng anggoer aja keur diri koering, sarĕng keur toewang koering poen sĕlir, sarawoeh keur poen boedjang, noe ngareudjeungan abdi gamparan; saniskantĕn naon-naon taja kakirang. 20 'Ngomong djalma kolot teh: Assalam alaekoem! sakabeh kakoerang sampejan saäja-aja ditanggoeng koe kaoela; ngan oelah meuting di loeloeroeng bae. 21 'Gantjangna dibawa ka imahna; [e] seug kalde diparaban, djeung ngaroembah soekoe, bari toeloej njaratoe-nginoem.

a p. 1 : 31. *b* 1 Moesa 19 : 2. *c* 1 Moesa 16 : 8. *d* 1 Moesa 24 : 25. *e* 1 Moesa 24 : 32.

22 Sabot eta keur pada ngangeunahkeun atina, doemadakan, [a] oerang nagara eta, djalma bangkawarah, ngalingkoengan eta imah, ngagĕdor-gĕdor panto, bari ngaromong ka noe boga imah, nja ka noe kolot teja, kijeu pokna: Djalma lalaki noe asoep ka imah maneh geura ka-loewarkeun, koe koela sakabeh dek didjima. 23 'Tidinja djalma noe boga imah teh ka loewar ka maranehanana, sarta ngomong ka maranehanana: Ih oelah, doeloer-doeloer! poma oelah migawe kagorengan kitoe; sapedah eta djalma asoep ka imah kaoela, noe matak oelah milampah teu patoet kitoe. 24 'Masing njaho, anak kaoela, noe parawan, sarta djeung parĕkan eta djalma, koe kaoela dek dika-loewarkeun ka maraneh; seg eta koe maraneh heureujan, sarta pilampah sakoemaha pihadeëunana koe pangrasa maraneh; ari ka eta djalma mah oelah migawe lampah noe teu patoet kitoe. 25 'Dĕmi eta djalma-djalma teu daekeun ngawaro ka dinja. Kĕk djalma teja njĕkĕl parĕkanana, sarta dibidjilkeun ka maranehanana; seg pada ngadjima ka dinja, sarta dihantĕm bae sapeuting djĕpoet tĕpi ka barabaj beurang; ari wantji balebat padjar dileupaskeun. 26 'Tidinja awewe teh braj beurangna datang, bloek nambroe hareupeun lawang imah djalma noe diandjrĕkan koe doenoenganana; ngagoler tĕpi ka tjaäng. 27 'Wantji isoek doenoenganana hoedang, sarta moekakeun panto imah, bari seug ka loewar, sĕdja noeloejkeun djalanna; doemadakan, eta awewe, parĕkanana, ngagoler hareupeun lawang imah, ari leungeunna noempang dina bangbaroeng. 28 'Pok ngomong ka dinja: Geura hoedang, oerang toeloej; tatapi teu nembalan. Seug dibawa dina kalde; pek eta djalma dangdan, bari toeloej moelang ka ĕnggonna. 29 'Barang geus datang ka imahna, njokot peso, sarta njĕkĕlan parĕkanana, pek dipotong-potong, noeroetkeun anggahotana, njijeun doewa wĕlas potong; toeloej dikirim-kirimkeun ka sawĕwĕngkĕran Israil. 30 'Ari geus kitoe, saha-saha noe nendjo pok ngomong: Tatjan aja sarta tatjan kapanggih anoe kijeu pĕtana, ti sĕmĕt poëan oerang Israil indit ti tanah Mĕsir tĕpi ka poë ajeuna; sadajana sing niten ka dinja; geura pada tarekah, sarta mitjatoer!

a 1 Moesa 19 : 4.

PASAL 20.

Tidinja sakabeh oerang Israil arindit, seug sapadjĕmoehan koempoel kawas djalma saoerang, [a] ti sĕmĕt Dan tĕpi ka Berseba, kitoe deui tanah Gilad, ngadareuheus ka Pangeran, [b] di Mispa. 2 'Sarta gĕgĕden sabangsa kabeh, ti sadajana kaom Israil, pada djonghok dina koempoelan oemat Allah, aja opat kĕti djalma badarat anoe njikĕp pĕdang. 3 'Ari oerang Binyamin ngadarenge bedja, jen oerang Israil moeroeboel ka Mispa. Pok oerang Israil ngaromong: Geura tjaritakeun, koemaha pĕtana kagorengan kitoe teh? 4 'Ngadjawab eta ahli Lewi, salaki awewe noe dipaehan teja, kijeu pokna: Asalna [c] koering dongkap ka Giba, noe kabilang ka Binyamin, nja koering sarĕng poen parĕkan, sĕdja meuting. 5 'Seug priboemi Giba teh ngamoesoeh ka koering, sarĕng ngalingkoengan eta imah ti peuting tina hal koering; angkeuhna diri koering dek

dipeuntjit, ari poen parĕkan koe maranehanana diheureujan datang ka paehna. 6 'Tidinja poen parĕkan koe koering ditjĕkĕl, sarĕng dipotong-potong, bari toeloej dikirim-kirimkeun ka sawĕwĕngkĕran milik Israil, reh eta teh marigawe karoetjahan sarĕng [d] noe teu patoet di Israil. 7 'Soemangga, sampejan sadaja, oerang Israil! paparin saoer sarĕng pirĕmpag 8 di dijeu. 'Neut sakabeh djalma nangtoeng, kawas djalma saoerang, bari ngomong: Oerang teh hidji ge moal aja noe balik ka himahna, sarta oerang hidji ge moal aja noe moendoer ka 9 imahna. 'Ari ajeuna oerang lampahkeun kijeu ka Giba teh: oerang roeroeg, make 10 lotĕre; 'nja oerang njokot sapoeloeh djalma ti saratoes, ti sakabeh kaom Israil, djeung saratoes ti sareboe, sarta sareboe ti salaksa, baris mawa pibĕkĕleun keur djalma noe loba; soepaja, dimana geus daratang ka Giba bilangan Binyamin teh, pada milampah sakoemaha kalakoean teu patoet, noe koe eta dipi-11 gawe di Israil teja. 'Tidinja sakabeh oerang Israil karoempoel ka eta nagara, sarta samijoek, kawas djalma saoerang.

a 1 Sam. 3:20. *b* p. 11:11. *c* p. 19:15. *d* Jos. 7:15.

12 Geus kitoe kaom-kaom Israil ngoetoesan ka sakaomBinyamin, mopojan kijeu: Eta kagorengan naon, noe kalampahkeun 13 di maraneh teja? 'Mana ajeuna geura selehkeun [a] eta djalma noe balangkawarah, anoe di Giba teja, dek diparaehan, sarta dek ngaleungitkeun kagorengan ti Israil. Tatapi oerang Binyamin teu daekeun ngagoegoe ka omongan oerang Israil, 14 doeloer-doeloerna. 'Anggoer oerang Binyamin ti sagala nagara karoempoel ka Giba, dek boedal, ngalawan ka oerang 15 Israil. 'Seg dina poë eta oerang Binyamin ti sagala nagara diloris, aja doewa laksa gĕnĕp reboe djalma noe njikĕp pĕdang, djaba ti priboemi Giba, noe diloris toedjoeh ratoes djalma beunang 16 mĕting. 'Dina lĕbah eta sakabeh djalma aja toedjoeh ratoes djalma beunang mĕting, [b] noe ngaredekeun; eta sakabeh bisa ngabandring koe batoe ka boeoek salambar, sarta tara salah. *a* p. 19:22. *b* p. 3:15.

17 Ari oerang Israil diloris, djaba ti Binyamin, aja opat kĕti djalma noe njikĕp 18 pĕdang; eta sakabeh pradjoerit. 'Toeloej darangdan, broel arindit ka Bet-El; seug naros ka Allah, kijeu pioendjoek oerang Israil: [a] Anoe mana koering sadaja noe piinditeun ti heula, pikeun mĕrangan ka oerang Binyamin? Ari timbalan Pa-19 ngeran: Joeda noe koedoe ti heula. 'Prak oerang Israil isoekna darangdan, toeloej 20 masanggrahan deukeut Giba. 'Tidinja oerang Israil boedal, sĕdja mĕrangan ka Binyamin; pek oerang Israil tata-baris, dek mĕrangan ka darinja deukeut Giba. 21 'Broel oerang Binyamin boedal ti Giba, sarta ngararoeksak di Israil dina poë eta; doewa laksa doewa reboe djalma 22 noe tinggolepak dina taneuh. 'Dĕmi eta bala, tĕgĕs oerang Israil, ngoewatkeun maneh, sarta tata-pĕrang deui dina ĕnggon oeroetna tata-baris poë kamari teja. 23 'Djeung oerang Israil arindit, [b] seug tjareurik di pajoeneun Pangeran tĕpi ka boerit; sarta pada naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Koemaha koering teh, kĕdah madjĕng deui mĕrangan ka poen doeloer, oerang Binyamin? Ari timbalan Pangeran: Seg arindit, pĕrangan. *a* p. 1:1. *b* p. 21:2.

24 Toeloej oerang Israil pada ngadĕsĕk ka oerang Binyamin dina poë noe ka-25 doewa. 'Broel Binyamin boedal, mapag ka maranehanana ti Giba dina poë noe kadoewa teja, pek ngararoeksak deui di oerang Israil; salaksa dalapan reboe djalma noe tinggolepak dina taneuh; 26 eta sakabeh anoe njikĕp pĕdang. 'Tidinja sakabeh oerang Israil djeung sabala kabeh arindit, toeloej daratang ka Bet-El, sarta tjareurik, djeung marando di dinja di pajoeneun Pangeran, bari pada poewasa dina poë eta tĕpi ka boerit; toer pada ngoerbankeun [a] koerban doeroekan djeung koerban pana-27 rima ka pajoeneun Pangeran. 'Sarta oerang Israil pada naros ka Pangeran; (wantoe-wantoe pĕti pĕrdjangdjian Al-28 lah aja di dinja dina mangsa eta, 'djeung [b] Pinĕhas poetra Elasar, anoe poetra Haroen teja, noe poerah marĕk ka pajoeneunana dina mangsa eta) ari pioendjoekna: Koemaha koering teh piboedaleun deui bae bade mĕrangan ka poen doeloer, oerang Binyamin, atanapi eureun? Ari timbalan Pangeran: Seg arindit; karana isoekan koe kami tangtoe 29 diselehkeun ka leungeun maneh. 'Toeloej

Israil neundeunan [c] anoe baris ngabongohan ka Giba, ti sakoeriling.

a 3 Moesa 1:3; 3:1. b Jos. 22:13. c p. 9:25.

30 Broel oerang Israil arindit, dek mĕrangan ka oerang Binyamin dina poë noe katiloe, sarta tata-baris deukeut 31 Giba, tjara ka toekang-toekang. 'Geus kitoe oerang Binyamin boedal, mapag ka bala, sarta katarik, pisah ti nagara; pek ngamimitian ngadek, tjara ka toekang-toekang, dina doewa djalan gĕde; noe hidji bras ka Bet-El, noe hidji deui ka Giba, di tĕgal; kira tiloe poeloeh 32 djalma bala Israil noe kasabĕt. 'Ngaromong oerang Binyamin: Geus eleh eta teh di hareupeun oerang, tjara bareto. Tatapi tjarek oerang Israil: [a] Hajoe oerang kaboer, soepaja eta katarik, pisah 33 ti nagara, ka djalan gĕde. 'Seug sakabeh oerang Israil haroedang ti ĕnggonna, sarta tata-baris di Baäl-Tamar. Djeung oerang Israil noe keur ngabongohan teja 34 rijab ti ĕnggonna, ti Maäre-Giba. 'Aja salaksa djalma beunang mĕting ti sabangsa Israil ngadatangan ka Giba, ti pabĕnĕranana, sarta pĕrang teh djadi rosa; dĕmi eta teh teu njaranaeun bakal 35 kataradjang katjilakaän. 'Toeloej Binyamin teh koe Pangeran disina eleh di hareupeun Israil; sarta oerang Israil ngaroeksakkeun di Binyamin dina poë harita doewa laksa lima reboe saratoes djalma; eta sakabeh anoe njikĕp pĕdang.

a Jos. 8:5, 6.

36 Geus tĕrangeun oerang Binyamin, jen dirina eleh; karana oerang Israil mere omber ka Binyamin, tina sabab ngarandĕl ka noe ngabongohan, noe diteun-37 deun deukeut Giba teja. 'Ari noe keur ngabongohan teja moeroe, njĕlĕmpĕk ka Giba, sarta noe ngabongohan teh kĕntjĕng pisan; pek sanagara kabeh disa-38 bĕtan koe seuseukeut pĕdang. 'Djeung deui oerang Israil geus masinian ka noe ngabongohan, [a] koedoe njijeun kĕboel haseup, sing gĕde, njamboewang ti na-39 gara. 'Tidinja oerang Israil malik dina keur pĕrang, sarta Binyamin ngamimitian ngadek, kira tiloe poeloeh djalma oerang Israil noe kasabĕt; noe matak ngaromong: Poegoeh geus eleh eta teh di hareupeun oerang, tjara keur pĕrang 40 bareto. 'Boel kĕboel teh ngamimitian njamboewang ti nagara, saibarat tihang haseup. Ana Binyamin ngalijeuk ka toekang, doemadakan, njamboewang satoengkĕb nagara, ngĕboel ka langit. 41 'Toeloej oerang Israil malik; seg oerang Binyamin soemĕblak, bawaning nendjo 42 dirina kataradjang katjilakaän. 'Toeloej maloendoer ti hareupeun oerang Israil ka djalan tĕgal lĕga; tatapi pĕrang teh montel ka dinja, sarta noe daratang ti nagara-nagara ngaroeksakkeun ka 43 dinja di tĕngahna. 'Dirijoeng Binyamin teh, dioedag-oedag, diidĕk-idĕk di pangreureuhan, tĕpi ka pabĕnĕran Giba, ti 44 tĕbeh pangbidjilan panon-poë. 'Ari anoe roeboeh oerang Binyamin teh salaksa dalapan reboe djalma; eta sakabeh djal-45 ma pĕrkosa. 'Aja noe maloendoer, kaboer ka tĕgal lĕga, ka batoe tjadas Rimon; tatapi koe oerang Israil dipoepoerian di djalan gĕde, meunang lima reboe djalma; sarta dipontel pisan ti pandeuri tĕpi ka Gidom, aja deui noe 46 kasabĕt doewa reboe djalma. 'Djadi sakabeh oerang Binyamin anoe roeboeh dina poë harita, doewa laksa lima reboe djalma noe njikĕp pĕdang; eta sakabeh 47 djalma pĕrkosa. 'Ari noe maloendoer kaboer ka tĕgal lĕga, ka tjadas Rimon teja, gĕnĕp ratoes djalma. [b] Toeloej tjaritjing di tjadas Rimon, meunang opat 48 boelan. 'Sarta oerang Israil malikan ka oerang Binyamin, pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, boh eusi nagara sarerejana, boh sasatoan, dalah saniskara noe kapanggih; kitoe deui sakabeh nagara noe kapanggih dihoeroe koe seuneu.

a Jos. 8:8, 20, 21. b p. 21:13.

PASAL 21.

Ari oerang Israil geus pada soempah [a] di Mispa, kijeu pokna: Oerang teh hidji ge moal aja noe mere anak ka oerang Binyamin, keur pipamadjikaneu-2 nana. 'Tidinja djalma-djalma daratang ka Bet-El, sarta marando di dinja di pajoeneun Allah, tĕpi ka boerit, [b] djeung pada tjeurik tingsalĕgroek, katjida pisan. 3 'Pok aroendjoekan: Eh Pangeran, Allah Israil! naha aja pĕrkawis kitoe di Israil, moenggah dangĕt ajeuna sahidji 4 kaom Israil kirang? 'Ari geus kitoe, isoekna djalma-djalma gantjang haroedang, toeloej njijeun hidji altar di dinja, bari seug ngoerbankeun [c] koerban

5 doeroekan djeung koerban panarima. 'Pok oerang Israil ngaromong: Saha sakabeh kaom Israil anoe hanteu datang kana koempoelan ka pajoeneun Pangeran? Karana aja soempahna bangĕt pisan hal noe hanteu pidatangeun ka Mispa, ngadeuheus ka Pangeran; pokna: Pasti 6 dipaehan. 'Sarta oerang Israil pada handjakaleun koe Binyamin doeloerna; aromongna: Ajeuna sahidji kaom geus ditilas 7 ti Israil. 'Koemaha oerang nja pipĕtaeun ka eta, ka noe kari teja, hal pĕrkara awewe? da oerang teh geus soempah njĕboet Pangeran, hamo mere anak oerang ka dinja baris pipamadjikaneun. 8 'Aromongna deui: Koemaha, sagala kaom Israil aja noe hanteu datang ka Mispa, ngadeuheus ka Pangeran? Doemadakan, ti Jabes bilangan Gilad taja noe datang 9 ka pasanggrahan, kana koempoelan. 'Ari djalma-djalma diloris, sihoreng priboemi Jabes bilangan Gilad taja hidji-hidji atjan 10 di dinja. 'Toeloej padjĕmoehan teh ngoetoesan ka dinja salaksa doewa reboe djalma, kaäsoep djalma pĕrkosa, sarta diparentah, kijeu parentahna: Geura laleumpang, seg priboemi Jabes bilangan Gilad teh koe maraneh sabĕtan koe seuseukeut pĕdang, katoet awewe djeung 11 baroedakna. 'Sarta koedoe milampah kijeu pĕtana: [d] Sakoer lalaki, kitoe deui sakoer awewe anoe njaho di lalaki, geus njorang didjima, koedoe haram-12 keun. 'Toeloej eta teh dina lĕbah priboemi Jabes bilangan Gilad manggih opat ratoes landjang, parawan, anoe tatjan njaho di lalaki, tatjan njorang didjima; seug dibarawa ka pasanggrahan di Silo, anoe di tanah Kanaän. *a* p. 20:1. *b* p. 2:4; 20:23, 26. *c* p. 20:26. *d* 4 Moesa 31:17.

13 Tidinja sapadjĕmoehan mioetoes, sarta sasaoeran ka oerang Binyamin, [a] anoe aja di tjadas Rimon teja, bari diĕmbaran 14 pirahajoeëun. 'Toeloej Binyamin balik, harita keneh; sok dileleran landjang anoe dihiroepan, sesa awewe Jabes bilangan Gilad teja, tatapi hanteu mahi keur maranehanana kitoe. *a* p. 20:47.

15 Ari djalma-djalma teh handjakaleun koe Binyamin, tina sabab Pangeran ngadamĕl hidji kolowong dina kaom-kaom 16 Israil. 'Sarta para kokolot padjĕmoehan misaoer kijeu: Koemaha oerang nja pipĕtaeun ka noe kari, hal pĕrkara awewe, sapedah awewe kaom Binyamin 17 ditoempoer? 'Salaoerna deui: Milik Binyamin baris noe rahajoe, soepaja oelah 18 aja kaom Israil anoe leungit. 'Dĕmi oerang mah teu kadoega mere anak oerang ka dinja baris pipamadjikaneun; karana oerang Israil saroempah kijeu teja: Sahasaha noe mere pipamadjikaneun ka Bin-19 yamin, keuna panjapa. 'Salaoerna deui: Kijeu bae: saban-saban taoen sok pesta di Silo bade ka Pangeran, kalereun Bet-El, wetaneun djalan gĕde, noe ti Bet-El bras ka Sĕkem, sarta kidoeleun Lĕbona. 20 'Toeloej marentah ka oerang Binyamin, kijeu parentahna: Maraneh geura leumpang, koedoe ngabongohan di kĕbon 21 anggoer, 'sarta koedoe narendjo, bari masing awas, dimana landjang-landjang Silo geus ka laloewar, ngarigĕl dina kalangan, geuwat maraneh baridjil ti kĕbon anggoer, bari pada ngiwat hidji pipamadjikaneun ti sakabeh landjang Silo, seg laleumpang ka tanah Binyamin. 22 'Ari geus kitoe, lamoen bapana atawa doeloerna datang ka kaoela, mĕrkarakeun, seg kaoela bakal ngomong kijeu ka darinja: Eta teh karoenjakeun bae ka kaoela; sabab kaoela njokot pipamadjikaneunana dina pĕrang teh hanteu mahi hidji sewang; ĕnjana mah lain maraneh anoe mere eta ka darinja, ari kitoe mah maraneh waktoe ajeuna ka-23 salahan. 'Tidinja oerang Binyamin milampah kitoe; pek njarokot pipamadjikaneun, noeroetkeun bilangan maranehanana, ti sakoer noe ngarigĕl, djalan ngarampas, bari toeloej leumpang, baralik samilik-milikna; ari nagara-nagara diadĕgkeun deui, sarta koe maranehanana dieusian. 'Toeloej oerang Israil 24 maroelang ti dinja dina mangsa eta, masing-masing ka kaomna djeung ka bangsana; pada boebar ti dinja ka sa-25 milik-milikna. 'Dina mangsa eta [a] taja radja di Israil; djalma milampahna masing-masing noe pibĕnĕreun koe rarasaän sorangan. *a* p. 17:6.

KITAB ROET.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, keur djaman [a] para hakim ngahakiman, hidji mangsa patjĕklik dina djĕro tanah. Geus kitoe aja hidji djalma leumpang ti Bet-Lehem, bilangan Joeda, sĕdja ngoembara di tanah Moab; leumpangna djeung pamadjikanana sarta djeung anakna lalaki noe doewa. 2 'Ari ngaran eta djalma Elimelek, djeung ngaran pamadjikanana Naomi, sarta ngaran doewa anakna Mahlon djeung Kiljon, oerang Eprat, asal ti Bet-Lehem bilangan Joeda. Toeloej daratang ka tanah Moab, 3 sarta tjaritjing di dinja.'Geus kitoe Elimelek, salaki Naomi, maot; katinggal Na-4 omi djeung doewa anakna. 'Eta teh seug pada boga pamadjikan ka oerang Moab; ngaran noe hidji Orpa, ari ngaran noe hidji deui Roet; ari ngarĕnggonna di 5 dinja watara sapoeloeh taoen. 'Toeloej eta doewa djalma, Mahlon djeung Kiljon teja, paraeh deui; djadi eta awewe katinggal koe anak doewanana sarta koe salakina.

a Hak. 2 : 16.

6 Geus kitoe Naomi dangdan djeung minantoena, sĕdja moelang ti tanah Moab; karana ngadenge bedja di tanah Moab, jen Pangeran [a] geus ngalajad ka oematna, 7 dipaparin deui rĕdjĕki. 'Bral indit ti ĕnggonna tjitjing, sarta doewa minantoena reudjeung; toeloej leumpang di djalan, sĕ-8 dja moelang ka tanah Joeda.' Pok Naomi ngomong ka doewa minantoena: Geura leumpang, moelang, masing-masing ka imah indoeng sorangan. Moegi-moegi Pangeran midamĕl kahemanan ka maraneh, sakoemaha noe koe maraneh geus dilampahkeun ka noe maraot sarta ka diri 9 ĕma. 'Moegi maraneh koe Pangeran dipaparin manggih [b] reureuh, hidji-hidji di imah salaki. Toeloej koe Naomi pada ditjijoeman; sarta tjareurik sĕgrak-sĕ-10 groek. 'Pok pada mihatoer ka Naomi: Salĕrĕsna, simkoering sĕdja ngiring ĕma 11 moelang ka bangsa ĕma. 'Ari omong Naomi: Geura maroelang bae, anaking! keur naon dek miloe djeung ĕma? Na ĕma teh ngandoeng keneh anak, [c] baris 12 pisalakieun maraneh? 'Geura maroelang bae, anaking! geura leumpang; karana ĕma teh geus kolot, moal boga deui salaki. Lamoen ĕma ngomong, boga pangharĕpan, sanadjan ĕma peuting ĕngke boga salaki, sarta sanadjan ngadjoeroe 13 anak lalaki, 'na maraneh, ana kitoe mah, dek ngadagoan tĕpi ka galĕdena? na maraneh, ana kitoe mah, dek mingit sorangan, moal boga salaki? Oelah kitoe, anaking! saĕnjana ĕma teh leuwih soesah ti batan maraneh, karana [d] panangan Pangeran bidjil, ngahalangan ka 14 ĕma. 'Sĕgrak-sĕgroek pada tjeurik deui; seug Orpa njijoem, amit ka mitoha, dĕ-15 mi Roet mah ngarakĕtan ka dinja. 'Ngomong Naomi: Tah, lantjeuk maneh geus moelang ka bangsana djeung ka batarana; maneh oge geura moelang, noetoer-16 keun lantjeuk. 'Wangsoelan Roet: Oelah njĕsĕg ka simkoering ninggalkeun ĕma, moendoer ti toekangeun ĕma; salĕrĕsna, [e] ka mana bae ĕma angkat, simkoering sĕdja ngiring; sarĕng di mana bae ĕma ngarĕrĕb, simkoering sĕdja toeroet; bangsa ĕma nja bangsa simkoering, sarĕng Allah ĕma nja Allah simkoering; 17 'Di mana bae ĕma maot, simkoering toeroet paeh, sarĕng nja di dinja hajang dikoeboer. [f] Simkoering nĕda koe Pangeran didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, ngan maot bae noe bakal 18 misahkeun simkoering sarĕng ĕma! 'Ana Naomi geus tĕrangeun, jen Roet teh koekoeh sĕdjana dek miloe, seg eureun bae magahan ka dinja.

a Djab. 65 : 10; Loek. 1 : 68. *b* p. 3 : 1. *c* 5 Moesa 25 : 5. *d* Aj. 19 : 21. *e* 2 Sam. 15 : 21. *f* 1 Sam. 14 : 44.

19 Toeloej ladjoe leumpangna padoedoewaän, tĕpi ka daratang ka Bet-Lehem. Ari geus kitoe, barang daratang ka Bet-Lehem, seug gehger sanagara tina sabab eta, sarta pada ngomong: Koetan 20 ijeu teh Naomi? 'Ngadjawab Naomi ka darinja: Kaoela oelah disĕboet Naomi, koedoe sĕboet Mara; karana noe Moerbawisesa njoekĕrkeun ka kaoela liwat 21 saking. 'Kaoela barang leumpang teh pinoeh, ana dipoelangkeun deui koe Pangeran kosong. Naha kaoela koe maraneh disĕboet Naomi? da Pangeran njalahkeun ka kaoela, sarta noe Moerba-

22 wisesa njilakakeun ka kaoela. 'Tah, kitoe moelangna Naomi; sarta Roet, oerang Moab, minantoena, reudjeung; moelangna ti tanah Moab, ari daratangna ka Bet-Lehem mĕnĕran oesoem ngamimitian diboewat gandroeng.

PASAL 2.

Ari Naomi teh boga hidji [a] koelawarga salakina, djalma soegih-moekti, bangsa Elimelek; ari djĕnĕnganana Boas. 2 'Geus kitoe Roet, oerang Moab teja, mihatoer ka Naomi: Simkoering nĕda idin leumpang ka kĕbon, [b] sĕdja moeloengan heutjak toekangeun saha bae noe parĕng simkoering mĕndak koernija dina panonna. Ari djawab Naomi: Djig 3 bae, anaking! 'Bral leumpang, toeloej datang, prak moeloengan di kĕbon, toekangeun noe dibaroewat. Kabĕnĕran noe kapanggihna saloewoek kĕbon kagoengan Boas, anoe bangsa Elimelek 4 teja. 'Doemadakan, Boas teh soemping ti Bet-Lehem, sarta misaoer ka noe dibaroewat: Pangeran moegi njarĕngan ka maraneh! Ari wangsoelanana: Moegi an- 5 djeun dibĕrkahan koe Pangeran! 'Mariksa Boas ka boedjangna noe dioeroeskeun ka noe dibaroewat: Ti saha eta 6 awewe ngora? 'Ngawangsoel boedjang noe dioeroeskeun ka noe dibaroewat teh, kijeu wangsoelanana: Soemoehoen, nja eta awewe oerang Moab, [c] anoe ngiring Naomi wangsoel ti tanah Moab teja. 7 'Ari tjatoerna: Koering moegi ditĕrangan moeloeng, ngoempoelkeun di lĕbah beungkeutan, toekangeun noe dibaroewat. Ladjĕng asoep, sarĕng djongdjon bae ti wantji isoek dongkap ka ajeuna; anging bijeu eureun dina saoeng sakĕ- 8 dap. 'Tidinja Boas misaoer ka Roet: Tjing dengekeun, anaking! oelah dek leumpang moeloeng di kĕbon noe sedjen, kitoe deui oelah dek toeloej ti dijeu; sing matoeh bae di dijeu, ngareudjeu- 9 ngan boedjang kaoela awewe. 'Panon maneh sing tĕtĕp ka ijeu kĕbon noe keur dipiboewatan, sarta toetoer-toetoerkeun bae anoe diboewat; eta kaoela geus marentah ka boedjang-boedjang, oelah aja noe ngopenan ka maneh. Djeung lamoen maneh hajang nginoem, leumpang bae ka wadahna, seg nginoem anoe 10 beunang nimba boedjang. 'Brĕk Roet teh njoeoeh kana taneuh, sarta soedjoed, bari oendjoekan ka andjeunna: Koe naon simkoering noe mawi mĕndak koernija dina sotja andjeun, dongkap ka andjeun miroseja ka simkoering, da sim- 11 koering teh oerang nagara lijan? 'Ngawalon Boas, kijeu walonanana ka Roet: Geus dibedjakeun pisan ka kaoela saniskara [d] noe koe maneh dilampahkeun ka mitoha maneh, sanggeus maot salaki maneh, sarta maneh ninggalkeun indoeng-bapa maneh, djeung nagara asal, bari toeloej leumpang ka bangsa noe teu kanjahoan koe maneh ti kamari-mang- 12 koekna. 'Pangeran moegi malĕs kana kalakoean maneh, sarta sing pĕpĕk gandjaran maneh ti Pangeran, Allah Israil, anoe koe maneh dideuheusan, [e] hajang njalindoeng ka handapeun djangdjangna. 13 'Pioendjoek Roet: Moegi simkoering mĕndak koernija dina sotja salira djoeragan, wireh andjeun geus ngalilipoer ka simkoering, sarĕng wireh andjeun geus ngoepahan kana ati abdi gamparan, nadjan simkoering hanteu sami sarĕng salah-sawijos abdi gamparan.

a p. 3 : 2. *b* 3 Moesa 19 : 9. *c* p. 1 : 19. *d* p. 1 : 8, 16, 17. *e* Djab. 17 : 8.

14 Ari waktoe rek dadaharan, Boas misaoer ka Roet: Hijap ka dijeu, geura miloe ngahakan roti, sarta hoewapeun maneh tjotjolkeun kana tjoeka. Gek Roet teh dijoek gigireun noe dibaroewat; heg disodoran beunang njangraj, kop dadaharan datang ka seubeuhna, sarta 15 aja sesana. 'Ana indit, sĕdja moeloengan deui, seg Boas marentah ka boedjang-boedjangna, kijeu saoerna: Nadjan dina antara beungkeutan ge eta meunang bae moeloengan, sarta koe mara- 16 neh oelah diwirangkeun. 'Malah koedoe dipangnjaboetkeun tina eundan, [a] sarta tinggalkeun bae, soepaja koe eta dipoeloeng, djeung oelah digeunggeureuh- 17 keun. 'Ari moeloenganana dina eta kĕbon tĕpi ka boerit; tidinja beunangna moeloengan ditoetoe, aja kira-kira saepa 18 gandroeng. 'Seg didjoengdjoeng, bari toeloej moelang ka nagara. Geus kitoe koe mitohana katendjo beunangna moeloengan; sarta Roet ngaloewarkeun sesana seubeuh teja, bari disanggakeun. 19 'Ditanja koe mitohana: Di mana maneh poë ijeu nja moeloengan, sarta di mana

nja digawe? Moegi dibĕrkahan anoe miroseja ka maneh! Toeloej Roet mopojankeun ka mitohana, digawena di Boas; pihatoerna: Simkoering poë ijeu digawe teh di hidji djalma, noe djĕnĕngan Boas.
20 'Ari omongan Naomi ka minantoena: [b] Moegi eta teh dibĕrkahan koe Pangeran, noe teu tinggal kaäsihanana ka noe hariroep sarta [c] ka noe maraot! Ngomong deui Naomi ka Roet: Eta djalma baraja ka oerang, kaäsoep poerah
21 nĕboes ka oerang. 'Pihatoer Roet, oerang Moab teh: Paingan, sabab nimbalan ka simkoering: Koedoe ngareudjeungan ka boedjang-boedjang kaoela, tĕpi ka geus anggeus sakabeh piboe-
22 wateun anoe kaoela.'Ari omongan Naomi ka Roet minantoena: Hade pisan, anaking, lamoen maneh ka loewar reudjeung boedjangna awewe; bisi maneh
23 diharoe-haroe di kĕbon noe sedjen. 'Toeloej Roet teh ngareudjeungan ka boedjang Boas awewe, sarta moeloenganana tĕpi ka anggeusna diboewat gandroeng djeung diboewat tarigoe; sarta tĕtĕp di mitohana. *a* 3 Moesa 23 : 22. *b* p. 3 : 10. *c* p. 1 : 8.

PASAL 3.

Tidinja Naomi mitohana ngomong ka Roet: Eh anaking! ĕma teh lain koedoe nejangan pigeusaneun maneh [a] reu-
2 reuh, soepaja maneh djamoega? 'Ari ajeuna eta Boas, noe direudjeungan boedjangna awewe koe maneh teja, [b] lain koelawarga oerang? Masing njaho, andjeunna ngĕrsakeun napi gandroeng ĕngke peu-
3 ting dina pangirikan.'Mana maneh geura mandi, sarta diminjak; rap make pamidangan maneh, bari seug ijang ka pangirikan; tapi oelah nembongkeun maneh ka eta djalma, tĕpi ka paran-
4 tosna dahar-leueut. 'Ari geus kitoe, dimana geus ebog, tangenan koe maneh ĕnggon ebogna, toeloej njampeurkeun, singkabkeun toendjangeunana, bari seg ngĕdĕng; tangtoe andjeunna ka maneh maparin njaho anoe koedoe dilampahkeun
5 koe maneh. 'Ari wangsoelanana: Saniskara noe dipisaoer koe ĕma, simkoering sĕdja ngalampahkeun. *a* p. 1 : 9. *b* p. 2 : 1, 20.
6 Tidinja Roet ijang ka pangirikan, sarta milampah sakoemaha parentah mito-
7 hana teja. 'Ari Boas parantos dahar-leueut, sarta soeka manahna, toeloej soemping, ebog dina toengtoeng toempoekan gandroeng; sĕr Roet teh njampeurkeun lalaoenan, pek njingkabkeun
8 toendjangeunana, bari seg ngĕdĕng. 'Ari geus kitoe, wantji tĕngah peuting eta djalma kaget, sarta malik; doemadakan, aja awewe ngĕdĕng toendjangeunana.
9 'Misaoer Boas: Saha eta? Ari pihatoerna: Noen, simkoering teh Roet, abdi gamparan; moegi meberkeun djangdjang andjeun ka loehoereun abdi gamparan; karantĕn [a] nja andjeun poerah nĕboes.
10 'Saoer Boas: Eh anaking! [b] moegi maneh dibĕrkahan koe Pangeran; ijeu kahemanan maneh noe pandeuri koe maneh dileuwihkeun [c] ka noe ti heula, tina sabab maneh teu noetoerkeun ka djalma ngarora, boh noe malarat, boh
11 noe beunghar. 'Ari ajeuna, anaking! poma oelah sijeun-sijeun. Sakoer noe dipiomong koe maneh, tangtoe koe kaoela dilampahkeun ka maneh; karana sanagara bangsa kaoela pada njaho, jen
12 maneh teh [d] awewe digdjaja. 'Ari ajeuna, ĕnja bĕnĕr kaoela teh poerah nĕboes; tatapi aja deui hidji poerah nĕboes, anoe
13 deukeut ti batan kaoela. 'Tjitjing bae peuting ijeu; ari geus kitoe, wantji isoek, oepama eta daekeun nĕboes ka maneh, hade, sina nĕboes; sabalikna, oepama teu soekaeun mah nĕboes ka maneh, tangtoe ditĕboes koe kaoela, dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! doeg deui bae tĕpi ka isoek. *a* p. 2 : 20. *b* p. 2 : 20. *c* p. 2 : 11. *d* Sil. 31 : 10.
14 Toeloej ngĕdĕng deui toendjangeunana tĕpi ka isoek; seug hoedang, memeh djalma tĕgĕs ka batoer; karana saoer Boas: Oelah kanjahoan aja awewe da-
15 tang ka pangirikan. 'Saoerna deui: Sodorkeun karembong, noe dipake koe maneh, sarta tjĕkĕlan. Pek ditjĕkĕlan; toeloej Boas nakĕr gandroeng gĕnĕp takĕr, dibahankeun ka dinja; bral andjeunna
16 angkat ka nagara. 'Barang Roet datang ka mitohana, seg eta nanja: Koemaha maneh teh, anaking? Toeloej Roet mopojankeun ka Naomi saniskara, noe koe eta
17 djalma dilampahkeun ka dirina. 'Sarta pihatoerna: Ijeu gandroeng gĕnĕp takĕr koe andjeunna dipaparinkeun ka simkoering; karana lahirna ka simkoering: Oelah lengoh datang ka mitoha maneh.
18 'Ari tjarek Naomi: Tjitjing bae, anaking! tĕpi ka maneh geus njaho dina

piragrageunana eta pĕrkara; karana eta djalma moal eureun, ari tatjan poetoes mah pĕrkarana poë ijeu.

PASAL 4.

Ari Boas angkatna [a] ka lawang nagara, toeloej tjalik di dinja. Doemadakan, [b] eta poerah nĕboes, anoe koe Boas disaoerkeun teja, ngaliwat. Misaoer Boas: Sindang heula, ki Anoe! tjalik di dijeu. 2 Seg njimpang, bari toeloej tjalik. 'Tidinja Boas ngala sapoeloeh djalma, noe kaäsoep kokolot nagara; ari saoerna: Mangga, tjaralik di dijeu! Gek tjaralik. 3 'Toeloej misaoer ka poerah nĕboes teh: Naomi, anoe anjar poelang ti tanah Moab, ngadjoewal lahan saloewoek, bogana doeloer oerang, Elimelek teja. 4 'Ari pikir kaoela, dek dinjatakeun, masing kareungeu koe sampejan, mihatoer kijeu: Eta teh galeuh, kasaksian koe ijeu noe darijoek, sarta kasaksian koe sĕsĕpoeh bangsa kaoela. [c] Oepama kĕrsa nĕboes, mangga tĕboes; sabalikna, oepama moal ditĕboes, popojankeun ka kaoela, sangkan kaoela njaho; karana taja deui noe pinĕboeseun djaba ti sampejan, sarta satoekangeun sampejan teh kaoela. Ari djawabna: Kaoela sĕdja nĕboes. 5 'Saoer deui Boas: Samangsa sampejan ngagaleuh eta lahan ti leungeun Naomi, digaleuhna keneh ti Roet, oerang Moab, pamadjikan noe maot teja, [d] pikeun ngadĕgkeun ngaran noe maot dina milikna. 6 'Ngadjawab poerah nĕboes teh: Teu kadoega kaoela mah nĕboes inja keur diri kaoela, soepaja kaoela oelah djadi ngaroeksak milik sorangan. Eta tĕboeseun kaoela koe sampejan bae tĕboes keur diri sampejan; karana kaoela mah teu kadoega nĕboes. 7 'Aja adat oerang Israil ti baheula dina hal nĕboes djeung dina hal toetoekeuran, baris moegoehkeun sakabeh pĕrkara; nja eta djalma moeka sapatoena, seug dibikeun ka batoer; ari lampah kitoe minangka pĕrtelaän di Israil. 8 'Pok poerah nĕboes teh ngomong ka Boas: Galeuh bae keur sampejan; bari moeka sapatoena sakali. 9 'Misaoer Boas ka kokolot-kokolot djeung ka djalma sakabeh: Kaoela ka sadaja menta saksi ajeuna, jen kaoela teh meuli sakabeh banda Elimelek sarta sakabeh banda [e] Kiljon djeung Mahlon, 10 ti leungeun Naomi. 'Samalah Roet, oerang Moab, pamadjikan Mahlon, koe kaoela dibeuli keur pipamadjikaneun kaoela, baris ngadĕgkeun ngaran noe maot teja dina milikna, soepaja ngaran noe maot teh oelah sapat ti doeloer-doeloerna sarta ti lawang ĕnggonna; kaoela 11 ka sadaja menta saksi ajeuna. 'Ngadjawab sakabeh djalma noe aja dina lawang, kitoe deui kokolot-kokolot: Tarima djadi saksi. Moegi-moegi eta istri, anoe asoep ka boemi sampejan, koe Pangeran disamikeun sarĕng [f] Rahel sarawoeh sarĕng Lea, noe doewanana ngadĕgkeun boemi Israil; kalajan sampejan sing digdjaja nja lalampahan di Eprat, sarĕng moegi sing mashoer nja djĕnĕngan di Bet-Le- 12 hem. 'Sarawoeh boemi sampejan moegi sing sapĕrtos boemi [g] Peres, noe beunang Tamar ngowokeun pikeun Joeda teja, tina toeroenan, anoe koe Pangeran bakal dipaparinkeun ka sampejan ti eta istri ngora!

a 1 Moesa 34 : 20. *b* p. 3 : 12. *c* 3 Moesa 25 : 25. *d* 5 Moesa 25 : 5—10. *e* p. 1 : 2, 5. *f* 1 Moesa 35 : 23, 24. *g* 1 Moesa 38 : 29.

13 Tidinja Roet teh koe Boas ditjandak, sarta djadi garwana; geus kitoe dilĕbĕtan, sarta koe Pangeran dipaparin bobot; toeloej ngowo hidji poetra lalaki. 14 'Pok awewe-awewe ngaromong ka Naomi: Sagala poedji ka Pangeran, noe teu ngaboeroengkeun andjeun ajeuna aja hidji poerah nĕboes; sarĕng djĕnĕnganana moegi sing mashoer di Israil! 15 'Ari eta teh tangtoe poerah njĕnangkeun manah andjeun, sarĕng pingamoemoeleeun kana kasĕpoehan andjeun; karana diowokeunana koe minantoe andjeun, anoe asiheun ka andjeun, [a] anoe langkoeng ka andjeun alah batan toedjoeh 16 poetra lalaki. 'Top moerangkalih teh koe Naomi ditjandak, sarta dilahoen; 17 seug djadi pangasoehna. 'Ari [b] tatangga awewe njarĕboetkeun pingaraneunana; aromongna: Naomi meunang poetoe lalaki; seg dingaranan Obed; nja eta teh rama Isai, anoe rama Dawoed.

a 1 Sam. 1 : 8. *b* Loek. 1 : 58.

18 Ijeu teh toetoeran Peres: [a] Peres poepoe- 19 tra Hesron; 'Hesron poepoetra Ram, Ram 20 poepoetra Aminadab; 'Aminadab poepoetra Nahson, Nahson poepoetra Salmon; 21 'Salmon poepoetra Boas, Boas poepoe- 22 tra Obed; 'Obed poepoetra Isai, Isai poepoetra Dawoed.

a 1 Moesa 46 : 12; Mat. 1 : 3.

KITAB KAHIDJI TI SAMOEËL.

PASAL 1.

Aja hidji djalma, oerang Ramataim-Sopim, di pigoenoengan Epraim, ngaranna Elkana, anak Jĕroham, anoe anak Elihoe, anoe anak Tohoe, anoe anak 2 Soep; asalna oerang Epraim; 'sarta boga doewa pamadjikan; ngaran noe hidji Hanna, dĕmi ngaran noe hidji deui Pĕnina. Ari Pĕnina boga anak, dĕmi Hanna 3 mah teu boga anak. 'Ari eta djalma [a] saban-saban taoen sok mangkat ti nagarana, baris sĕmbahijang sarta baris ngoerban ka Pangeran sawadya-balad, [b] di Silo. Ari poetra Eli noe doewa, nja eta Hopni djeung Pinĕhas, djadi panghoeloe Pangeran di dinja. 4 'Sarta tijaptijap poë Elkana ngoerban, [c] seg ka Pĕnina, pamadjikanana, djeung ka sakabeh anak Pĕnina, lalaki-awewe, sok mere 5 doeoeman; 'dĕmi ka Hanna mah merena doeoeman tikĕl doewa; karana njaäheun ka Hanna; [d] tatapi koe Pangeran geus 6 ditoetoep pianakanana. 'Katoeroeg-toeroeg maroena ka Hanna sok njijeun njĕri angĕn, malar sina ambĕk, tina sabab koe Pangeran ditoetoep pianaka-7 nana. 'Kitoe bae lampahna oenggal-oenggal taoen; saban mangkat ka gĕdong Pangeran teu loewang njijeunna njĕri angĕn, noe matak Hanna tjeurik sarta 8 teu barangdahar. 'Pok Elkana salakina ngomong: Eh Hanna! naha mana tjeurik? djeung koe naon teu barangdahar? sarta koe naon maneh soesah hate? [e] Naha kaoela ka maneh lain leuwih ti batan sapoeloeh anak lalaki?

a 2 Moesa 23 : 17. *b* Jos. 18 : 1. *c* 5 Moesa 12 : 7, 12. *d* 1 Moesa 20 : 18. *e* Roet 4 : 15.

9 Ari sanggeus dahar di Silo, sarta sanggeus nginoem, neut Hanna teh indit. Kabĕnĕran panghoeloe Eli keur tjalik dina korsi, pipireun tihang kabah Pa-10 ngeran. 'Ari Hanna teh ngĕnĕseun pisan pikirna; seg nĕnĕda ka Pangeran, bari 11 tjeurik kanjĕnjĕrian. 'Sarta Hanna ka loewar nadar, kijeu pioendjoekna: Eh Pangeran sawadya-balad! madak kĕrsa ningali dina kabalangsakan abdi andjeun, sarĕng emoet ka abdi, hanteu ngalalikeun ka abdi andjeun, sawangsoelna ka abdi andjeun maparin hidji toeroenan sarĕng lalaki, koe abdi eta bade disanggakeun ka Pangeran [a] saoemoer-hiroepna, [b] sarĕng sirahna moal didatangan peso tjoe-12 koer. 'Ari geus kitoe, tina sabab mantĕng nĕnĕdana ka pajoeneun Pangeran, noe 13 matak Eli nitenan ka biwirna. 'Dĕmi Hanna ngomongna sadjĕroning hate, ngan koenjam-koenjĕm biwirna, teu kadenge sowarana; noe matak koe Eli 14 disangka mabok. 'Pok Eli ngalahir ka Hanna: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek mabok? geura singkirkeun 15 anggoer maneh ti diri maneh. 'Ngawangsoel Hanna, kijeu wangsoelanana: Sageuj, djoeragan! abdi teh awewe beurat hate; abdi hanteu nginoem anggoer atanapi arak; sajaktosna abdi teh [c] ngoetjoetkeun hate abdi ka pajoeneun Pa-16 ngeran. 'Abdi gamparan oelah dimanah djalma bangkawarah; karantĕn abdi ngomong teh dongkap ka ajeuna tina sangĕt nja karoepĕkan sarĕng njĕri angĕn. 17 'Ngawalon Eli, kijeu walonanana: Geura moelang bae sarta kasĕnangan; ari Allah Israil tangtoe maparin panĕda maneh, anoe koe maneh disoehoenkeun ka an-18 djeunna. 'Ari pioendjoekna: [d] Moegi abdi gamparan mĕndak koernija dina sotja gamparan! Toeloej awewe teh leumpang ka djalanna, sarta barangdahar; djeung pasĕmonna geus teu tjara tadi.

a 4 Moesa 8 : 24, 25. *b* 4 Moesa 6 : 5; Hak. 13 : 5. *c* Djab. 62 : 9. *d* 1 Moesa 30 : 27; Roet 2 : 13.

19 Barang braj isoek gantjang darangdan, seug sĕmbahijang ka pajoeneun Pangeran, bari toeloej maroelang; tidinja darongkap ka boemina di Ramah. Ari Elkana nĕmahan ka Hanna pamadjikanana, [a] sarta Pangeran emoeteun 20 ka dinja. 'Ari geus kitoe, sanggeus tjamplĕng mangsana Hanna teh reuneuh, toeloej ngadjoeroe hidji anak lalaki, sarta dingaranan Samoeël; sabab beunang 21 njoehoenkeun ti Pangeran, tjena. 'Tidinja

eta djalma, nja eta Elkana, mangkat deui djeung saeusi-imahna, sĕdja ngoerbankeun ka Pangeran koerban tijap-tijap taoen, sarta djeung panadaranana. 22 'Dĕmi Hanna mah teu ijang; karana pihatoerna ka salakina: Dimana boedak teh geus dibeuteungan njoesoe, koe koering dek disanggakeun, sina ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, sarta sina tĕtĕp di dinja salalamina. 23 'Didjawab koe Elkana salakina: Pilampah sakoemaha pihadeëunana koe pangrasa maneh; tjitjing bae, tĕpi ka boedak geus dibeuteungan njoesoe; ngan moegi-moegi Pangeran ngajaktoskeun pangandikana! Toeloej awewe teh tjitjing bae, sarta njoesoean anakna, tĕpi ka dibeuteunganana. 24 'Barang geus dibeuteungan njoesoe, seg dibawa ijang, sarta mawa sapi ngora lalaki tiloe siki, [b] djeung tipoeng saepa, sarta anggoer sabotol; nja boedak teh dianteurkeun ka gĕdong Pangeran, ka Silo. Ari boedak teja leutik keneh. 25 'Pek mareuntjit eta sapi, djeung nja26 ranggakeun eta boedak ka Eli, 'bari Hanna oendjoekan: Noen, djoeragan! [c] dĕmi hiroeping njawa andjeun, djoeragan! abdi teh awewe, anoe marĕk di dijeu pajoeneun andjeun, nĕnĕda ka Pangeran teja. 27 'Noe ditĕda koe abdi teh nja ijeu boedak, sarĕng koe Pangeran dipaparin panĕda abdi, noe koe abdi 28 disoehoenkeun ka andjeunna teja. 'Kitoe noe mawi eta koe abdi disaoskeun ka Pangeran, sapandjang oemoerna, sarehing beunang njoehoenkeun ti Pangeran. Toeloej pada sĕmbahijang di dinja ka Pangeran.

a 1 Moesa 30 : 22. *b* 4 Moesa 15 : 9, 10. *c* p. 17 : 55.

PASAL 2.

Pok Hanna teh nĕnĕda, kijeu panĕdana: [a] Hate koering soeka-soeka di djĕro Pangeran, [b] tandoek koering tjĕngkat di djĕro Pangeran, biwir koering ngangah tina hal moesoeh koering; sabab koering teh boengah koe pitoeloeng andjeun. 2 'Taja noe soetji sapĕrtos Pangeran; estoe taja deui djabi ti andjeun; [c] sarta taja batoe karang noe nandingan Allah oerang. 3 'Oelah sok loba omong angkoeh-angkoeh; oelah bidjil soewaban ti soengoet maraneh; karana Pangeran teh Allah noe langkoeng oeninga, [d] sarta andjeunna noe nimbang-nimbang sagala kalakoean. 4 'Gondewa djalma pĕrkosa parotong; ari djalma noe titadjongan mah disaboek koe kabĕdasan. 5 'Anoe asal sareubeuh, [e] boeboeroeh malar rĕdjĕki; dĕmi noe langlajeuseun mah pada toemaninah; moenggah noe gaboeg ngadjoeroe toedjoeh, sarta noe reja anak mah dongkap ka apĕs. 6 'Pangeran [f] noe maehkeun sarta ngahiroepkeun; noe noeroenkeun ka ĕnggon noe maot, sarta ngoenggahkeun. 7 'Pangeran noe ngamiskinkeun sarta ngabeungharkeun; [g] noe ngahandapkeun, nja kitoe keneh ngaloehoerkeun. 8 'Andjeunna [h] noe ngahoedangkeun anoe malarat tina taneuh, noe ngadjoengdjoengkeun anoe miskin tina djarian, didijoekkeun reudjeung para menak, sarta dimilikan korsi kamoeljaän. Karana Pangeran noe kagoengan padĕmen boemi, sarta dina loehoer eta andjeunna ngadĕgkeun djagat. 9 'Soekoe djalma kaäsihna [i] koe Pangeran diraksa; dĕmi noe daroraka mah mĕngke disina repeh di noe poëk; karana djalma moal bĕdas koe kakoewatan. 10 'Sakoer noe madoean ka Pangeran mĕngke dirĕmoekkeun; [j] bakal didatangan goeloedoeg ti langit. Pangeran mĕngke ngahoekoeman satoengtoeng boemi, djeung bakal maparin kabĕdasan ka Radja andjeunna, sarta Lisahan andjeunna tangtoe disina tjĕngkat tandoekna.

a Loek. 1 : 46. *b* Djab. 75 : 5, 6; 89 : 18, 25. *c* 5 Moesa 3 : 24; Djab. 86 : 8. *d* Sil. 16 : 2. *e* Djab 34 : 11; Loek. 1 : 53. *f* 5 Moesa 32 : 39. *g* Djab. 75 : 8. *h* Djab. 113 : 7, 8; Loek. 1 : 52. *i* Djab. 91 : 11, 12. *j* p. 7 : 10.

11 Toeloej Elkana moelang [a] ka Ramah, ka boemina; dĕmi boedak teja [b] ngawoela ka Pangeran, di pajoeneun panghoeloe Eli.

a p. 1 : 1. *b* p. 3 : 1.

12 Ari poetra Eli teja djalma balangkawarah; teu nganjarahokeun ka Pangeran. 13 'Sarta adat eta panghoeloe ka djalma-djalma, satijap-tijap aja djalma ngoerbankeun koerban, datang boedak panghoeloe eukeur dikoeloeb laoekna, 14 mawa [a] garpoeh toesoek tiloe; 'pek ditjotjogkeun ka djĕro gerengseng, atawa ka djĕro daloeng, atawa ka djĕro kantjah, atawa ka djĕro parijoek; manamana noe kadjait koe garpoeh, koe panghoeloe ditjokot keur dirina. Kitoe bae lampahna ka sakabeh oerang Israil, noe

15 daratang ka dinja, ka Silo. 'Malahmalah samemeh [b] didoeroek gadjihna, datang boedak panghoeloe, sarta ngomong ka djalma noe keur ngoerban teh: Geura mere laoek, baris digoreng keur panghoeloe; karana moal narima ti maneh laoek beunang ngoeloeb, koe-
16 doe noe atah bae. 'Ana eta djalma ngomong ka dinja: Gadjihna misti pisan didoeroek ajeuna, geus kitoe pek njokot keur maneh sakoemaha kahajang hate maneh: seg ditembal: Moal, koedoe bikeun ajeuna; oepama hanteu mah, dek
17 ditjokot sarta maksa. 'Djadi eta djalma ngarora teh gĕde katjida dosana di pajoeneun Pangeran; karana djalma-djalma datang ka ngagorengkeun kana koerban Pangeran. *a* 2 Moesa 27:3. *b* 3 Moesa 3:9—11.

18 Dĕmi Samoeël teja ngawoela di pajoeneun Pangeran, boedak keneh, [a] make
19 epod lawon bodas disaboek. 'Djeung deui koe iboena dipangnjijeunkeun hidji badjoe leutik, oenggal-oenggal taoen sok dikirim ka Samoeël, ana mangkat djeung salakina, sĕdja ngoerbankeun [b] koerban
20 tijap-tijap taoen. 'Sarta Eli ngabĕrkahan ka Elkana djeung ka pamadjikanana, kijeu lahirna: Pangeran moegi maparin toeroenan ka maneh ti ijen pamadjikan, pigantieun bakti, [c] noe disaoskeun ka Pangeran teja. Toeloej maroelang ka
21 ĕnggonna. 'Boekti, Pangeran ngalajad ka Hanna; toeloej reuneuh, sarta ngadjoeroe, meunang deui tiloe anak lalaki djeung doewa anak awewe. Ari boedak teja, nja eta Samoeël, ngagĕdean di pajoeneun Pangeran. *a* p. 22:18. *b* p. 1:21. *c* p. 1:28.

22 Ari Eli teja [a] geus sĕpoeh katjida, sarta ngadangoe warta hal saniskara, noe dilampahkeun koe poetrana ka sakabeh oerang Israil, sarta sok ngarĕdĕng djeung awewe [b] noe sok ngagimboeng hareu-
23 peun lawang himah tĕpangan. 'Toeloej dilahiran kijeu: Naha oedjang marilampah pĕrkara noe kitoe pĕtana? Karana ama ti eta sakabeh djalma ngadenge bedja lalampahan oedjang sok garoreng.
24 'Oelah kitoe, anaking! karana lain bedja hade, noe kadenge koe ama; matak
25 oemat Pangeran ngarĕmpak. 'Oepama djalma boga dosa ka pada djalma, koe Allah dihoekoeman; komo oepama djalma boga dosa ka Pangeran, saha noe mangnĕdakeun? Tatapi eta teh teu ngagaroegoe kana lahiran ramana; sabab Pangeran ngĕrsakeun maehkeun ka da-
26 rinja. 'Ari boedak teja, Samoeël, [c] beuki ngagĕdean, sarta dipikasoeka, bagija koe Pangeran, bagija koe djalma-djalma.
a p. 4:15. *b* 2 Moesa 38:8. *c* Loek. 2:52.

27 Aja hidji piwarangan Allah soemping ka Eli, sarta misaoer ka andjeunna: Aja timbalan Pangeran, kijeu: Kami teh tetela pisan ngebrehkeun diri kami ka saeusi-imah karoehoen maneh, basa ajana di Mĕsir, di wĕwĕngkon Piraon.
28 'Sarta koe kami dipilih ti sakabeh kaom Israil, djadi panghoeloe kami, baris koekoerban dina altar kami, baris ngoekoes seuseungitan, baris make [a] epod di pajoeneun kami; [b] malah kami ka saeusiimah karoehoen maneh geus maparin sakabeh koerban seuneu ti oerang Israil.
29 'Naha maraneh njepak ka koerban kami peuntjitan djeung ka koerban kami kadaharan, noe koe kami dipiwarang dilakonan di panglinggihan? Sarta maneh ka anak hormat alah batan ka kami; kahajang maraneh ngalintoehan sorangan koe loeloegoena sakabeh koerban
30 Israil, oemat kami. 'Pedah kitoe soer pangandika Pangeran, Allah Israil: Ĕnja kami teh tadina nimbalan, [c] saeusi-imah maneh djeung saeusi-imah karoehoen maneh piloemampaheun di pajoeneun kami salalawasna; dĕmi ajeuna mah soer pangandika Pangeran: Palijas teuing kami teh! karana noe hormat ka kami koe kami dihormat deui, dĕmi noe ngajeh-
31 keun mah ka kami ditjoemahkeun. 'Masing nganjahokeun, pidatangeun mangsa, [d] didinja kami pimotongeun leungeun maneh djeung leungeun saeusi-imah karoehoen maneh, moal aja noe tĕpi ka kolot
32 saeusi-imah maneh. 'Sarta maneh pinendjoeün kasoesahan panglinggihan, dina saniskara noe matak ngeunah ka Israil, djeung moal aja noe tĕpi ka kolot sa-
33 eusi-imah maneh sapapandjangna. 'Ari saha-saha djalma, ahli maneh, noe koe kami hanteu dibasmi ti altar kami mah, tangtoe matak adjoer panon maneh sarta matak ngĕrikkeun hate maneh; djeung sakabeh djadjadina saeusi-imah maneh
34 piparaeheun ngora-ngora. 'Sarta kijen pialamatennana ka maneh, anoe bakal ngadatangan ka anak maneh doewanana, ka Hopni djeung Pinĕhas: [e] doewanana

35 pipaeheun dina sapoë. 'Djeung kami rek ngajakeun pikeun kami hidji panghoeloe noe satoehoe; nja eta tangtoe ngalampahkeun sakoemaha noe dina manah kami djeung dina pangraos kami; sarta nja eta koe kami rek dipangdamělkeun imah noe tětěp; djeung bakal loemampah di hareupeun Lisahan kami sapa-36 pandjangna. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe kari saeusi-imah maneh, pidatangeun sarta njěmbah ka dinja, malar doewit sakepeng djeung roti sasiki, bari ngomong: Koering moegi asoepkeun kana naon-naon gawe panghoeloe, soepaja koering aja tědaeun roti sahoewapeun.

a 2 Moesa 28 : 6. *b* 3 Moesa 7 : 30—35. *c* 2 Moesa 28 : 1, 43. *d* 1 Radj. 2 : 27; Djab. 37 : 17. *e* p. 4 : 11.

PASAL 3.

Ari boedak teja, nja eta Samoeël, [a] ngawoela ka Pangeran, di pajoeneun Eli. Dina djaman eta pangandika Pangeran larang pisan; taja titingalian 2 anoe lahir. 'Děmi geus kitoe, dina mangsa eta, Eli keur ebog di pangkoelěmanana; [b] ari sotjana geus rada lamoer, koerang 3 těgěs ningalina. 'Harita [c] damar Allah tatjan pareum, djeung Samoeël keur sare di kabah Pangeran, noe kaěnggo-4 nan pěti Allah teja. 'Tidinja [d] Pangeran njaoer Samoeël; ari wangsoelna: [e] Noen, 5 ijeu koering. 'Seug moeroe ka Eli, bari oendjoekan: Noen, ijeu koering; karantěn andjeun njaoer koering. Děmi lahirna: Kami teu njaoer; balik bae, geura 6 ngěděng. Seug indit, ngěděng deui. 'Tidinja Pangeran njaoer deui Samoeël. Neut Samoeël hoedang, ngadeuheus ka Eli, bari oendjoekan: Noen, ijeu koering; karantěn andjeun njaoer koering. Děmi lahirna: Kami teu njaoer, anaking! balik bae, 7 geura ngěděng. 'Ari Samoeël tatjan nganjahokeun ka Pangeran, sarta pangandika Pangeran tatjan diëbrehkeun ka 8 dinja. 'Tidinja Pangeran njaoer deui Samoeël katiloe-kalina. Neut Samoeël hoedang, ngadeuheus ka Eli, bari oendjoekan: Noen, ijeu koering; karantěn andjeun njaoer koering. Harita koe Eli kahartos, jen Pangeran anoe njaoer ka 9 boedak. 'Ngalahir Eli ka Samoeël: Djig bae, geura ngěděng; ari geus kitoe, oepama njaoer deui ka ěnoeng, koedoe ngawangsoel: Noen Pangeran! mangga ngandika, karantěn abdi andjeun sědja ngoepingkeun. Seug Samoeël indit, ngěděng deui di ěnggonna.

a p. 2 : 11. *b* p. 4 : 15. *c* 2 Moesa 27 : 21; 30 : 7, 8. *d* 4 Moesa 7 : 89. *e* 1 Moesa 22 : 1.

10 Tidinja Pangeran soemping, sarta ngaděg, djeung njaoer tjara ka toekang-toekang: Samoeël! Samoeël! Ngawangsoel Samoeël: Mangga ngandika, karantěn 11 abdi andjeun sědja ngoepingkeun. 'Nimbalan Pangeran ka Samoeël: Masing nganjahokeun, [a] kami rek ngadaměl hidji pěrkara di Israil, anoe matak sahasaha noe ngadenge, wani ngeng-ngengan 12 tjeuli doewanana. 'Dina poë eta kami rek ngaboektikeun ka Eli saniskara, [b] noe koe kami geus diandikakeun pěrkara saeusi-imahna, ti mimitina těpi ka 13 anggeusna. 'Karana kami geus maparin njaho ka dinja, jen kami rek ngahoekoem ka saeusi-imahna salalanggěngna, tina hal kadorakaän, [c] noe kanjahoan koe manehanana; sabab anakna pada migawe noe mawa panjapa ka dirina, děmi koe manehanana teu ditjarek-tjarek 14 atjan. 'Pedah kitoe kami teh geus soempah [d] hal saeusi-imah Eli, jen kadorakaän saeusi-imah Eli teh salalanggěngna ge hamo diběrěsihkeun koe koerban peuntjitan atawa koe koerban kadaharan.

a 2 Radj. 21 : 12. *b* p. 2 : 27. *c* p. 2 : 22. *d* 2 Moesa 20 : 5.

15 Ari Samoeël ngěděng těpi ka isoek; toeloej moekakeun panto gědong Pangeran; sarta Samoeël sijeuneun ngoe-16 ningakeun eta tetendjoan ka Eli. 'Tidinja Eli njaoer Samoeël; ari lahirna: Samoeël, anaking! Wangsoelna: Noen, 17 ijeu koering. 'Lahiranana deui: Naon pangandika, noe koe andjeunna diandikakeun ka ěnoeng? Poma oelah disalingkoehkeun ka kami. [a] Ěnoeng moegi koe Allah didaměl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama njalingkoehkeun ka kami sakětjap oge ti sadajana pangandika, noe koe andjeunna diandika-18 keun ka ěnoeng! 'Seug Samoeël ngoeningakeun ka andjeunna eta sadajana pangandika; taja pisan noe disalingkoehkeun ka andjeunna. Ari lahir Eli: Andjeunna teh Pangeran; [b] moegi ngadaměl sakoemaha pihadeëunana di pajoeneun andjeunna.

a p. 14 : 44. *b* 2 Sam. 15 : 26.

19 Ari Samoeël teh [a] beuki ngagědean,

sarta Pangeran njarĕngan ka dinja, [b] djeung sadajana pangandikana taja noe 20 diragragkeun kana taneuh. 'Geus kanjahoan koe sabangsa Israil, ti sĕmĕt Dan tĕpi ka Berseba, jen Samoeël sa- 21 jaktina didjadikeun nabi Pangeran.'Sarta Pangeran sok radjeun nembongan deui di Silo; karana Pangeran ngebrehkeun andjeun ka Samoeël di Silo, koe lantaran pangandika Pangeran. *a* p. 2:26. *b* 1 Radj. 8:56.

PASAL 4.

Ari pilahir Samoeël datang ka sabangsa Israil.

Tidinja Israil boedal, mapag oerang Pĕlisti, sĕdja mĕrangan; seg masanggrahan lĕbah [a] Eben-Haeser; dĕmi oerang Pĕlisti mah masanggrahanana di 2 Apek. 'Toeloej oerang Pĕlisti tata-baris, mapag Israil; gĕr pĕrang tjampoeh pisan; seug Israil eleh di hareupeun oerang Pĕlisti, sarta barisna di tĕgal kira 3 opat reboe djalma noe kasabĕt. 'Barang djalma-djalma daratang deui ka pasanggrahan, pok kokolot Israil njalaoer: Koe naon oerang teh noe matak poë ijeu koe Pangeran disina eleh di hareupeun oerang Pĕlisti? [b] Hajoe, oerang ti Silo njokot ka oerang eta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, sina datang ka tĕngah oerang, sarta njalamĕtkeun oe- 4 rang ti leungeun moesoeh oerang! 'Toeloej djalma-djalma nitahan ka Silo, seug ti dinja digotong eta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran sawadya-balad, [c] anoe linggih dina moekarabin; sarta poetra Eli noe doewa, Hopni djeung Pinĕhas teja, aja di dinja reudjeung pĕti 5 pĕrdjangdjian Allah. 'Ari geus kitoe, barang pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teh datang ka pasanggrahan, gĕr sakabeh oerang Israil saroerak, bĕdas pisan soe- 6 rakna, wani boemi teh ngagĕdĕr. 'Barang oerang Pĕlisti ngadarenge eta sora soerak teh, pok ngaromong: Naon eta sora soerak sakitoe bĕdasna di pasanggrahan oerang Ibrani? Ana geus njarahoëun, jen pĕti Pangeran datang ka 7 pasanggrahan, 'toeloej oerang Pĕlisti sarijeuneun; karana aromongna: Allah soemping ka pasanggrahan. Pok ngaromong deui: Pitjilakaeun oerang teh! karana kamari-mangkoekna taja noe 8 kitoe pĕtana. 'Pitjilakaeun oerang teh! Saha noe pibisaeun ngaloepoetkeun oerang ti panangan eta Allah noe leuwih moelja? Nja eta teja Allah, [d] noe ngagĕboeg ka oerang Mĕsir koe saroepa- 9 ning balahi di tĕgal lĕga teja. 'Eh, oerang Pĕlisti! sing pada talĕgĕr, djeung sing djaradi lalaki; oelah datang ka maraneh ngawoela ka oerang Ibrani, [e] sapĕrti eta ngawoelana ka maraneh; mana sing djaradi lalaki, sarta pĕrangan! 10 'Toeloej oerang Pĕlisti mĕrangan, seug Israil eleh, boer kalaboer, moeroe sahimah-himahna; ari kasabĕtna rosa katjida, aja tiloe laksa djalma badarat 11 oerang Israil noe roeboeh. 'Malah pĕti Allah kadjarah, [f] sarta poetra Eli noe doewa, Hopni djeung Pinĕhas teja, paraeh. *a* p. 7:12. *b* p. 14:18. *c* 2 Sam. 6:2. *d* 2 Moesa 15:14. *e* Hak. 13:1; 15:11. *f* p. 2:34.

12 Aja hidji djalma, kaom Binyamin, los loempat tina baris, seg datang ka Silo dina poë harita keneh; [a] ari pakena beunang njosoëk, djeung sirahna dita- 13 neuhan. 'Barangna datang, kabĕnĕran [b] Eli keur tjalik dina korsi, sisi djalan, ngantos-ngantos; karana manahna inggiseun koe hal pĕti Allah. Ana geus datang eta djalma, sarta bebedja di na- 14 gara, ejar sanagara tingdjalĕrit. 'Barang Eli ngadangoe eta sora tingdjalĕrit, pok mariksa: Naon eta sora goejoer teh? Seg djalma teja goera-giroe datang, toe- 15 loej ngoeninga ka Eli. 'Ari Eli teja geus salapan poeloeh dalapan taoen oemoerna, [c] sarta sotjana geus mata-simeuteun, 16 geus teu jasaeun ningali. 'Pok djalma teh oendjoekan ka Eli: Noen, simkoering noe dongkap ti baris, sarĕng simkoering kaboer ti baris dintĕn ijeu pisan. 17 Ari lahirna: Naon bedja, agoes? 'Ngawangsoel noe bebedja teh, kijeu wangsoelna: Soemoehoen, Israil kaboer ti hareupeun oerang Pĕlisti, sarĕng bala teh kawon rosa pisan, malah-malah poetra andjeun noe doewa, Hopni sarĕng Pinĕhas, paroepoes, sarawoeh pĕti Allah 18 kadjarah. 'Ari geus kitoe, barangna njĕboetkeun pĕti Allah, broeg Eli teh geubis tina korsi tidjĕngkang, di gigireun lawang, potong tĕnggĕkna, toeloej poepoes; wantoe andjeunna geus sĕpoeh,

sarta beurat; ari ngahakimanana ka Israil opat poeloeh taoen. *a* Jos. 7:6; 2 Sam. 1:2. *b* p. 1:9. *c* p. 3:2.

19 Dĕmi minantoena, nja eta garwa Pinĕhas, keur bobot, rek ngowo; barangna ngareungeu bedja pĕti Allah kadjarah, sarta mĕrtoewana djeung tjarogena poepoes, seg paparoengkoetan, toeloej ngowo; karana kaboeroe njĕri ngadjoeroe. 20 'Ari keur waktoe rek poepoes, pok awewe noe noengkoelan pada matoer ka andjeunna: [a] Montong sijeun-sijeun, da andjeun ngowokeun poetra pamĕgĕt! Tatapi eta teh teu ngawalon, sarta hanteu 21 dipadoeli. 'Toeloej koe andjeunna eta orok dingaranan Ikabod, saoerna: Kamoeljaän kabojong ti Israil; tina sabab pĕti Allah kadjarah, sarta tina sabab 22 mĕrtoewana djeung tjarogena. 'Ari saoerna: Kamoeljaän kabojong ti Israil; karana pĕti Allah teh kadjarah.

a 1 Moesa 35:17.

PASAL 5.

Tidinja oerang Pĕlisti njokot eta pĕti Allah, seug dibawa [a] ti Eben-Haeser 2 ka nagara Asdod. 'Toeloej oerang Pĕlisti njokot eta pĕti Allah, seug diasoepkeun ka djĕro imah [b] Dagon, diteundeun 3 deun deukeut Dagon. 'Ari isoekna oerang Asdod gantjang haroedang; doemadakan, Dagon teh geus roeboeh, beungeutna kana taneuh, ka hareupeun pĕti Pangeran. Pek Dagon teh ditjokot, di4 teundeun deui ka ĕnggonna. 'Ari isoekna braj beurang gantjang haroedang; doemadakan, Dagon teh geus roeboeh deui, beungeutna kana taneuh, ka hareupeun pĕti Pangeran, sarta ari hoeloe Dagon djeung leungeunna doewanana beunang nilas, noempang dina bangbaroeng; ngan 5 awak Dagon anoe masih kari. 'Tina hal kitoe noe matak panghoeloe Dagon djeung sakoer anoe asoep ka imah Dagon tara nintjak ka bangbaroeng Dagon di Asdod, tĕpi ka mangsa ajeuna. *a* p. 4:1. *b* Hak. 16:23.

6 Dĕmi panangan Pangeran beurat ka oerang Asdod, sarta diroeksakkeun, digĕboegan koe [a] boengkoel, nja di Asdod 7 djeung sawĕwĕngkĕranana. 'Mangsa oerang Asdod narendjo hal noe kitoe pĕtana, pok ngaromong: Eta pĕti Allah Israil teh oelah tĕtĕp di oerang; karana pananganana beurat ka oerang, kitoe deui 8 ka Dagon, batara oerang. 'Toeloej nitahan sarta ngoempoelkeun [b] sakabeh gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti ka maranehanana; pok ngaromong: [c] Koemaha oerang nja pilampaheun ka pĕti Allah Israil teh? Ari djawabna: Eta pĕti Allah Israil teh pindahkeun ka nagara Gat. Heug pĕti 9 Allah Israil dipindahkeun. 'Ari geus kitoe, sanggeusna mindahkeun inja, toeloej panangan Pangeran ka nagara eta ngadatangkeun [d] roesoeh-tagiwoer rosa pisan; ari oerang nagara eta kolot-boedak digĕboegan, seg djaradi boengkoel di mara10 nehanana. 'Tidinja pĕti Allah teh dikirimkeun deui ka nagara Ekron. Ari geus kitoe, mangsa pĕti Allah datang ka Ekron, seug oerang Ekron patingdarĕngek, pokna: Pĕti Allah Israil teh koe eta dipindahkeun ka oerang, pambrihna maehkeun ka oerang djeung ka bangsa 11 oerang. 'Tidinja nitahan sarta ngoempoelkeun sakabeh gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti; pok ngaromong: Pĕti Allah Israil teh anteurkeun, sina moelang ka ĕnggonna, oelah koengsi maehkeun ka oerang djeung ka bangsa oerang. Karana di sanagara eta tagiwoer kapapatenan, da panangan Allah teh beurat katjida 12 di dinja. 'Ari djalma noe teu paraeh mah digĕboegan koe boengkoel; noe matak djĕdjĕritan oerang nagara eta wani maratan langit. *a* 5 Moesa 28:27. *b* Jos. 13:3; p. 6:17. *c* p. 6:2. *d* 5 Moesa 7:23.

PASAL 6.

Ari pĕti Pangeran ajana di tanah oerang Pĕlisti teh toedjoeh boelan lilana. 2 'Tidinja oerang Pĕlisti ngarala panghoeloe-panghoeloe djeung noedjoem-noedjoem; pok ngaromong: [a] Koemaha oerang nja pilampaheun ka pĕti Pangeran teh? Geura pada mere njaho ka kaoela, oerang nganteurkeun eta ka ĕnggonna 3 make naon? 'Ari djawabna: Oepama dek nganteurkeun eta pĕti Allah Israil teh, oelah sina balik lengoh; misti pisan ka andjeunna ngahatoerkeun koerban kasalahan; didinja maraneh tangtoe tjalageur, sarta tangtoe kanjahoan koe maraneh sababna noe matak pananganana 4 teu njingkah-njingkah ti maraneh. 'Seug ditanja deui: Naon koerban kasalahan, noe koe oerang koedoe dihatoerkeun ka

andjeunna teh? Ari djawabna: Lima boeboengkoelan ĕmas djeung lima beubeuritan ĕmas, noeroetkeun bilangan gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti; karana toenggal sabalahi ka maraneh sakabeh djeung 5 ka para gĕgĕdoeg maraneh. 'Mana koedoe njarijeun titiron boengkoel maraneh djeung titiron beurit maraneh, noe ngararoeksak taneuh; [b] sarta koedoe njaranggakeun hormat ka Allah Israil, malah-mandar kĕrsaeun ngentengkeun pananganana ka maraneh, djeung ka batara 6 maraneh, sarta ka tanah maraneh. 'Keur nahaon maraneh dek neuaskeun hate, [c] sapĕrti oerang Mĕsir djeung Piraon teja, noe pada neuaskeun hatena? Naha, sanggeus andjeunna ngeunakeun wisesa ka darinja, [d] lain koe eta didjoeroeng lakoe, 7 seug laleumpang? 'Ari ajeuna, geura njokot sarta sadijakeun hidji [e] padati weuteuh, djeung doewa sapi noe keur anakan, anoe tatjan ditĕrapan pasangan; seg sapi teh pasangkeun kana eta padati, ari anakna bawa balik ti toekangeunana 8 ka kandangna. 'Pek koedoe njokot pĕti Pangeran, toempakkeun kana eta padati, djeung eta barang ĕmas, noe dek dihatoerkeun ka andjeunna, baris koerban kasalahan teja, wadahan koe hidji sosokan ti gigireunana; seug anteurkeun, 9 sina leumpang. 'Tidinja masing waspada, oepama djalan ka watĕsna, mangkat ka Bet-Semes, nandakeun nja andjeunna noe ngadamĕl ka oerang katjilakaän noe sakijeu gĕde teh; sabalikna, oepama hanteu mah, seug kanjahoan koe oerang, jen lain panangan andjeunna noe ngabalahikeun ka oerang, geus parĕngna bae oerang manggih kitoe.

a p. 5 : 8. *b* Jos. 7 : 19. *c* p. 4 : 8. *d* 2 Moesa 12 : 31. *e* 2 Sam. 6 : 3.

10 Prak eta djalma-djalma milampah kitoe, sarta njokot doewa sapi noe anakan, pek dipasangkeun kana padati; ari 11 anakna diringkĕb dina kandang. 'Seg pĕti Pangeran ditoempakkeun kana padati, kitoe deui eta sosokan, noe dieusi beubeuritan ĕmas djeung titiron boeng-12 koel teja. 'Bral sapi teh tjĕpĕt-mĕnĕr di djalan, toeroet loeloeroeng ka Bet-Semes, njorang djalan gĕde bae, leumpangna bari ĕmoh-ĕmohan, sarta teu njimpang ka kentja atawa ka katoehoe. Ari gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti pada noetoerkeun ti pandeuri, tĕpi ka watĕs Bet-Semes. 13 'Kabĕnĕran oerang Bet-Semes keur diboewat, miboewatan tarigoe di lĕbak. Barang tjĕngkat panonna, beh narendjo pĕti teja, sarta pada boengaheun njeu-14 eung eta. 'Ari padati teh andjog ka kĕbon Josoea, oerang Bet-Semes, seg ngarandĕg di dinja; sarta di dinja aja hidji batoe gĕde. Pek kai padati teh dibeulahan, sarta sapina dikoerbankeun ka Pangeran, didjijeun koerban doeroe-15 kan. 'Ari ahli Lewi noeroenkeun pĕti Pangeran, sarta djeung sosokan, noe dieusi barang ĕmas teja; heug diteundeun kana eta batoe gĕde; sarta oerang Bet-Semes ngoerbankeun koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban peuntjitan dina poë harita, bade ka Pange-16 ran. 'Mangsa noe lima gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti geus narendjo kitoe, toeloej maroelang ka Ekron dina poë harita keneh.

17 Nja ijeu boeboengkoelan ĕmas, noe koe oerang Pĕlisti dihatoerkeun ka Pangeran, baris koerban kasalahan teja: ti Asdod hidji, ti Gasa hidji, ti Askĕlon 18 hidji, ti Gat hidji, ti Ekron hidji; 'kitoe deui eta beubeuritan ĕmas, noeroetkeun bilangan sakabeh nagara oerang Pĕlisti, noe ditjangking koe noe lima gĕgĕdoeg teja, nja ti nagara noe reugreug sarta ti desa oerang pasisian; tĕpi ka batoe gĕde, noe diteundeunan pĕti Pangeran, noe aja tĕpi ka mangsa ajeuna di kĕbon 19 Josoea, oerang Bet-Semes teja. 'Ari oerang Bet-Semes teh aja noe digĕboegan koe Pangeran, [a] pedah narĕmpo kana pĕti Pangeran; nja eta andjeunna lĕbah djalma-djalma teh ngagĕboeg toedjoeh poeloeh djalma djeung lima laksa djalma, noe matak djalma-djalma teh pada aloekaloekan, pedah Pangeran ngagĕboeg ka djalma-djalma, ngagĕboegna bangĕt pi-20 san. 'Ngaromong oerang Bet-Semes: [b] Saha noe bisa tahan di pajoeneun Pangeran, Allah noe langkoeng soetji teja? djeung ka saha piangkateunana ti oerang 21 teh? 'Toeloej ngoetoesan ka priboemi Kirjat-Jarim, ari pokna: Oerang Pĕlisti geus moelangkeun pĕti Pangeran; geura taroeroen, bawa oenggah ka ĕnggon maraneh.

a 4 Moesa 4 : 20. *b* Djab. 76 : 8.

PASAL 7.

Tidinja oerang Kirjat-Jarim teh daratang, seg pĕti Pangeran dibawa

oenggah, diasoepkeun ka imah [a] Abinadab, noe dina pasir, sarta njoetjikeun Elasar anakna, sina ngadjaga kana pĕti Pangeran. 2 'Ari geus kitoe, ti watĕs poëan pĕti teh ngĕnggon di Kirjat-Jarim teja, lila pisan heuleutna, meunang doewa poeloeh taoen; sarta sakabeh anak-poetoe Israil tingaradoeh poengkoereun Pangeran. 3 'Tidinja Samoeël ngalahir ka sakabeh anak-poetoe Israil, kijeu lahirna: Oepama maraneh tobat ka Pangeran tĕroes reudjeung hate mah, [b] koedoe pada njingkirkeun aällahan bangsa sedjen ti tĕngah maraneh, kitoe deui [c] Astarta-Astarta; sarta bĕnĕrkeun hate maraneh ka Pangeran, bari ngabakti ka andjeunna woengkoel; tangtoe maraneh koe andjeunna dileupaskeun ti leungeun oerang Pĕlisti. 4 'Prak oerang Israil njalingkirkeun Baäl-Baäl djeung Astarta-Astarta, sarta ngabarakti ka Pangeran woengkoel.

a 2 Sam. 6 : 3. *b* 1 Moesa 35 : 2; Jos. 24 : 23. *c* Hak. 2 : 13.

5 Tidinja Samoeël marentah: Koempoelkeun sabangsa Israil [a] ka Mispa; seug maraneh koe kami dek dipangnĕdakeun ka Pangeran. 6 'Gantjangna geus karoempoel ka Mispa; toeloej pada njijoek tjai, bari seg dibahekeun ka pajoeneun Pangeran, sarta pada poewasa dina poë eta, bari ngaromong di dinja: [b] Koering tarima dosa ka Pangeran. Sarta Samoeël ngahakiman ka oerang Israil di Mispa.

a Hak. 20 : 1. *b* p. 12 : 10.

7 Mangsa oerang Pĕlisti ngadarenge bedja, jen oerang Israil keur koempoel di Mispa, broel gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti pada ngaroeroeg ka Israil. Barang oerang Israil meunang bedja, seug sarijeuneun koe oerang Pĕlisti. 8 'Pok oerang Israil aroendjoekan ka Samoeël: [a] Moegi oelah pĕtot mangnjambatkeun koering sadaja ka Pangeran, Allah koering, soepaja koering koe andjeunna disalamĕtkeun ti leungeun oerang Pĕlisti. 9 'Toeloej Samoeël njandak hidji anak domba njoesoe keneh, pek dikoerbankeun ka Pangeran, datang ka bĕrĕsihna, djadi koerban doeroekan; [b] djeung Samoeël mangnjambatkeun Israil ka Pangeran, 10 sarta koe Pangeran dimakboel. 'Dĕmi sabot Samoeël keur ngoerbankeun eta koerban doeroekan, moeroeboel oerang Pĕlisti, dek mĕrangan ka Israil; tatapi Pangeran dina poë eta ngadatangkeun [c] goeloedoeg ka oerang Pĕlisti, ngagoeroehna rosa pisan, sarta [d] digoedjroedkeun, toeloej eleh di hareupeun Israil. 11 'Broel oerang Israil boedal ti Mispa, ngoedag-ngoedag ka oerang Pĕlisti, sarta 12 disabĕtan tĕpi ka hilireun Bet-Kar. 'Tidinja Samoeël njandak hidji batoe, diteundeun di antara Mispa djeung Sen, sarta dingaranan [e] Eben-Haeser, ari lahirna: Tĕpi ka ajeuna Pangeran mitoeloeng ka oerang. 13 'Tah, kitoe oerang Pĕlisti teh ditoendoekkeun, [f] teu datang-datang deui ka wĕwĕngkĕran Israil, sarta panangan Pangeran noelak ka oerang Pĕlisti sapandjang djoemĕnĕng Samoeël. 14 'Djeung deui nagara-nagara, beunang oerang Pĕlisti njokot ti Israil, dibalikkeun deui ka Israil, ti sĕmĕt Ekron tĕpi ka Gat; ari sawĕwĕngkĕranana koe Israil dileupaskeun ti leungeun oerang Pĕlisti. Harita antara Israil djeung [g] oerang Emor teja hade.

a p. 12 : 23. *b* Djab. 99 : 6. *c* p. 2 : 10; 12 : 17. *d* 2 Moesa 14 : 24. *e* p. 4 : 1; 5 : 1. *f* p. 13 : 5. *g* Jos. 24 : 18.

15 Ari Samoeël [a] ngahakimanana ka Israil [b] saoemoer-hiroepna. 16 'Sarta andjeunna saban-saban taoen sok angkat, ngidĕr Bet-El, Gilgal djeung Mispa, bari ngahakiman ka Israil dina eta sakabeh ĕnggon. 17 'Ari moelihna ka nagara [c] Ramah; karana nja di dinja boemina, sarta nja di dinja ngahakimanana ka Israil; malah andjeunna di dinja ngadamĕl hidji altar bade ka Pangeran.

a Lal. 13 : 20. *b* p. 12 : 23. *c* p. 1 : 1, 19; 8 : 4.

PASAL 8.

Ari geus kitoe, mangsa Samoeël geus sĕpoeh, seug poetrana lalaki koe andjeunna [a] didamĕl hakim, njangking Israil. 2 'Ari djĕnĕngan poetrana noe tjikal Joël, sarta djĕnĕngan poetrana noe kadoewa Abia; pada djadi hakim di Berseba. 3 'Tatapi poetrana teu ngalakonan djalan andjeunna; satĕgĕsna serong, [b] pada ngoedag kaoentoengan, sok narima paroeroeba, djeung njerongkeun bĕbĕnĕran.

a 5 Moesa 16 : 18. *b* 5 Moesa 16 : 19.

4 Tidinja sakabeh kokolot Israil karoempoel, sarta ngadareuheusan ka Samoeël, 5 [a] ka Ramah, 'bari mihatoer ka andjeunna kijeu: Salĕrĕsna, andjeun geus sĕpoeh, sarĕng poetra andjeun teu ngalakonan

djalan andjeun; ajeuna simkoering [b] moegi pangdamĕlkeun radja, pikeun ngahoekoeman ka simkoering, sapĕrtos sa-
6 dajana bangsa-bangsa. 'Dĕmi pangraos Samoeël eta pĕrkara goreng, wĕt ngaromong kitoe, jen: Simkoering paparin radja, pikeun ngahoekoeman ka simkoering; seug Samoeël nĕnĕda ka Pange-
7 ran. 'Ari timbalan Pangeran ka Samoeël: Toeroetkeun koe maneh omongan eta djalma-djalma, sapamentana ka maneh; karana lain maneh noe dipitjeun koe eta teh, [c] satĕgĕsna mitjeun kami, soepaja kami oelah ngaradjaän ka mara-
8 nehanana. 'Sakoemaha pagaweanana, noe dipigawe koe eta ti sĕmĕt poëan koe kami diinditkeun ti Mĕsir tĕpi ka poë ajeuna, [d] nja ninggalkeun kami sarta ngabakti ka aällahan, nja kitoe keneh
9 lampahna ka maneh oge. 'Ari ajeuna toeroetkeun bae omonganana; ngan koe maneh koedoe diingĕtan sing tĕmĕn-tĕmĕn, sarta koedoe dibere njaho pihoekoemeun radja, noe bakal ngaradjaän ka maranehanana. *a* p. 7 : 17. *b* Hos. 13 : 10; Lal. 13 : 21. *c* p. 10 : 19; 12 : 12. *d* 2 Moesa 32 : 1.

10 Tidinja koe Samoeël eta sadajana pangandika Pangeran dilahirkeun ka djalma-djalma, noe pada menta radja ka
11 andjeunna teja. 'Ari lahirna: Kijeu pihoekoemeun radja, noe bakal ngaradjaän ka maraneh: anak maraneh lalaki bakal ditjokot, didjijeun toekangna toempak kareta djeung toekangna toempak koeda, sarta poerah loempat ti heulaeun
12 karetana. 'Aja noe bakal didjijeun kapala sareboe pradjoerit, aja noe kapala lima poeloeh pradjoerit; aja noe bakal disina ngawoeloekoe lahanna atawa diboewat piboewateunana; aja noe bakal disina njijeun parabotna pĕrang djeung
13 parabot karetana. 'Kitoe deui anak maraneh awewe bakal ditjokot, didjijeun toekang ngarijeus, atawa toekang olah,
14 atawa toekang koeweh. 'Ari lahan maraneh, sarta kĕbon maraneh anggoer, djeung kĕbon maraneh djetoen, noe araloes bakal ditjokot, seug dibikeun ka
15 abdina. 'Sarta pĕpĕlakan maraneh djeung kĕbon anggoer maraneh bakal dipĕrpoeloehan, seug dibikeun ka ponggawana
16 djeung ka abdina. 'Djeung deui badega maraneh lalaki, djeung badega maraneh awewe, sarta djalma baroedjang di maraneh, noe harade, soemawonna kalde maraneh, bakal ditjokot, seug dipake ka
17 pagawean sorangan. 'Embe-domba maraneh bakal dipĕrpoeloehan, sarta ma-
18 raneh bakal ngarabdi ka dinja. 'Ari dina mangsa eta maraneh bakal sasambat tina sabab radja maraneh, beunang maraneh milih keur diri maraneh, tatapi Pangeran dina mangsa eta moal ngamakboel ka maraneh.

19 Dĕmi eta djalma-djalma teu daraekeun ngagoegoe ka pilahir Samoeël, sarta ngaromong kijeu: Kadjeun teuing; oelah hanteu aja radja, njangking koe-
20 ring sadaja; 'soepaja koering ge djadi [a] sapĕrtos bangsa noe loba, sarĕng soepaja radja koering ngahoekoeman ka koering, toer piboedaleun ti heulaeun koering, sarawoeh ngoeroeskeun pĕrang
21 koering. 'Barang Samoeël geus ngadangoe eta sakabeh omongan djalmadjalma, seg koe andjeunna dioendjoek-
22 keun ka pajoeneun Pangeran. 'Ari timbalan Pangeran ka Samoeël: [b] Toeroetkeun bae omonganana, sarta eta teh prak bae koe maneh pangnjijeunkeun radja. Tidinja Samoeël ngalahir ka oerang Israil: Geura maroelang bae, masing-masing ka nagarana. *a* 4 Moesa 23 : 9. *b* p. 12 : 1.

PASAL 9.

Aja hidji djalma kaom Binyamin, ngaran Kis, poetra Abiël, anoe poetra Sĕror, anoe poetra Bĕkorat, anoe poetra Apiah, anoe poetra hidji oerang Binya-
2 min; sarta soegih-moekti. 'Nja eta boga hidji poetra lalaki, ngaran Saoel, ngora sarta kasep; di lĕbah oerang Israil taja noe kasep ngoengkoelan eta; [a] ti sĕrĕk taktakna ka-loehoerkeun eta teh djang-
3 koeng ti djalma noe loba. 'Hidji mangsa kalde bikang bogana Kis, rama Saoel, laleungit. Toeloej Kis misaoer ka Saoel poetrana: Geura dangdan, seg leumpang, nejangan eta kalde, djeung koedoe mawa
4 boedjang saoerang. 'Bral ngidĕr pigoenoengan Epraim, djeung ngidĕr tanah Salisa, tapi teu kapanggih; seug ngidĕr tanah Saälim, tapi teu aja; los ngidĕr tanah Binyamin, tapi teu kapanggih.
5 'Barang geus dongkap ka tanah Soep, pok Saoel misaoer ka boedjangna noe ngiring: Hajoe, oerang moelang bae; [b] bisi rama teh tjoel ka kalde, mĕlang

6 ka oerang. 'Ari pihatoer boedjangna: Salĕrĕsna, di nagara ijeu aja hidji piwarangan Allah, nja djalma noe langkoeng diadjenan; saniskantĕn pilahirna tinĕkanan bae; ajeuna oerang mangga ka dinja, malah-mandar maparin pitoedoeh ka oerang hal djalan, noe koe 7 oerang koedoe dilakonan. 'Saoer Saoel ka boedjangna: Atoeh oerang leumpang teh [c] mawa naon ka eta djalma? karana bĕkĕl oerang geus orot tina wadahna, djadi oerang teh hanteu boga geusan bakti, sanggakeuneun ka eta piwarangan Allah; aja naon di oerang? 8 'Ngawangsoel deui boedjang teh ka Saoel, kijeu wangsoelna: Salĕrĕsna, dina leungeun koering aja doewit saparapat sekel perak; nja eta koe koering sĕdja dihatoerkeun ka eta piwarangan Allah, sangkan maparin pitoedoeh ka oerang hal 9 pidjalaneun oerang. '(Baheula adat di Israil, tijap-tijap aja noe leumpang, hajang naros ka Allah, sok ngomong kijeu: Hajoe, oerang ngadeuheus ka djoeroe tingal; karana noe ajeuna disĕboet nabi, baheula mah dibasakeun djoeroe tingal.) 10 'Ari saoer Saoel ka boedjangna: Bĕnĕr omongan maneh; hajoe, oerang leumpang. Toeloej ngadjoegdjoeg ka nagara, noe ditjalikan koe piwarangan Allah teja.

a p. 10 : 23. *b* p. 10 : 2. *c* 1 Radj. 14 : 3.

11 Barang keur narandjak ka eta nagara, manggih landjang-landjang ka loewar, sĕdja ngala tjai; seg ditanja: Koemaha, 12 djoeroe tingal aja di dijeu? 'Ngadjawab landjang teh, kijeu djawabna: Aja; toeh, hareupeun sampejan; sing gantjang ajeuna, karana poë ijeu soempingna ka nagara; sabab poë ijeu djalma-djalma sĕdja 13 ngoerban di ĕnggon loehoer. 'Barang darongkap ka nagara, harita ge koe sampejan kapĕndak, samemeh andjeunna angkat ka ĕnggon loehoer teja baris toewang; karana djalma-djalma moal dahar, ari andjeunna tatjan soemping, sabab koe andjeunna koerban teh dibĕrkahan, kakarek ondangan dalahar. Ari ajeuna geura kĕbat; karana wajah kiwari andjeunna tangtoe kapĕndak. 14 'Bral ladjoe nandjakna ka nagara. Barang dongkap ka djĕro nagara, doemadakan, Samoeël ka loewar mapag, kĕrsa angkat ka ĕnggon loehoer teja. 15 Ari Pangeran geus ngebrehkeun ka Samoeël, sapoë memeh datang Saoel, 16 kijeu pangandikana: 'Isoekan, wajah kiwari, kami ka maneh rek ngadatangkeun hidji djalma [a] ti tanah Binyamin; nja eta koe maneh koedoe diminjakan, didjijeun gĕgĕdoeg, njĕkĕl oemat kami Israil, sarta eta bakal njalamĕtkeun oemat kami ti leungeun oerang Pĕlisti; [b] karana kami geus ningalian oemat kami, pedah sasambatna geus datang 17 ka kami. 'Barang Samoeël ningali Saoel, seug Pangeran maparin pitoedoeh ka andjeunna: Toeh, djalma noe koe kami dilahirkeun ka maneh teja; nja eta noe 18 pingareheun ka oemat kami. 'Tidinja Saoel njampeurkeun ka Samoeël, ka djĕro lawang nagara, bari mihatoer: Moegi koering dipaparin njaho, di mana di 19 dijeu boemi djoeroe tingal? 'Ngawalon Samoeël ka Saoel, kijeu walonna: Nja kaoela djoeroe tingal teh; mangga geura oenggah ti heulaeun kaoela ka ĕnggon loehoer, karana poë ijeu koedoe dalahar djeung kaoela; ari isoek-isoek koe kaoela tangtoe didjoeroeng angkat; djeung saniskara noe dina manah andjeun koe kaoela tangtoe dipoepoelihkeun ka an-20 djeun. 'Ari moenggoeh kalde bikang anoe andjeun, noe leungit geus tiloe poë ijeu teja, montong dipadoeli, karana geus kapanggih. Sarta keur saha sakabeh barang noe moelja-moelja di Israil? Lain pikeun andjeun sarta pikeun saeusi-21 boemi rama andjeun? 'Ngawangsoel Saoel, kijeu wangsoelna: [c] Naha koering teh lain oerang Binyamin, kaäsoep kaom Israil [d] noe pangleutikna? Sarĕng ari bangsa koering lain pangleutikna ti sadajana bangsa kaom Binyamin? Naha andjeun mana ngalahir ka koering sapĕrtos lahiran tadi?

a Lal. 13 : 21. *b* 2 Moesa 2 : 24, 25. *c* p. 15 : 17. *d* Hak. 20 : 46, 47.

22 Tidinja Saoel djeung boedjangna koe Samoeël ditjandak, dibawa asoep ka bale, sarta dipaparin ĕnggon siraheun sakabeh ondangan; ari eta teh rejana 23 kira tiloe poeloeh djalma. 'Seug Samoeël marentah ka toekang olah: Asongkeun doeoeman, noe koe kami dititipkeun ka maneh, anoe koe kami distitah ka maneh 24 ampihan di maneh teja. 'Pek toekang olah teh ngangkat hidji pingping saboeleudna, sok diteundeun di hareupeun Saoel. Ngalahir Samoeël: Ijeu teh tadi

dikarikeun; teundeun hareupeun andjeun, sarta dahar; karana geus ditjadangkeun pikeun andjeun keur mangsa noe pasti, ari kaoela ngomong, jen ngondangan djalma-djalma. Toeloej Saoel dahar reudjeung Samoeël dina poë harita.

25 Tidinja pada loengsoer ti ĕnggon loehoer teja, lĕbĕt ka nagara; seug Samoeël sasaoeran djeung Saoel dina loehoer
26 imah. 'Ari isoek-isoek gantjang haroedang; geus kitoe, barang balebat padjar, seug Saoel koe Samoeël disaoer ka loehoer imah, sarta dilahiran kijeu: Geura dangdan, dek didjoeroeng angkat. Prak Saoel dangdan; toeloej doewanana, andjeunna djeung Samoeël, baridjil ka loe-
27 war. 'Ana geus loengsoer dongkap ka toengtoeng nagara, pok Samoeël ngalahir ka Saoel: Boedjang teh titah ladjoe ti heula, (toeloej ladjoe) dĕmi andjeun mah ngarandĕg heula ajeuna, koe kaoela dek diwartaän pangandika Allah.

PASAL 10.

Top Samoeël njandak hidji kĕlĕnting dieusi minjak, seug dikoetjoerkeun kana sirah Saoel, bari njijoem ka Saoel, sarta ngalahir: Ijeu andjeun [a] koe Pangeran dilisahan, djadi gĕgĕdoeg, njang-
2 king [b] kagoenganana. 'Ari andjeun geus angkat ti kaoela poë ijeu, bakal mĕndak doewa djalma [c] lĕbah koeboeran Rahel, di tĕpoeng watĕs Binyamin, di Selsah; nja eta ka andjeun bakal mopojan kijeu: Ari kalde bikang, anoe matak andjeun angkat sĕdja nejangan teja, geus kapĕndak; saĕnjana, pĕrkara kalde teh koe rama andjeun geus diantĕp, tapi mĕlang ka andjeun, saoerna: Koemaha kaoela nja pilampaheun koe karana anak ka-
3 oela? 'Ari geus ladjĕng ti dinja ka itoe, sarta dongkap ka ki pasang Tabor, di dinja bakal papĕndak djeung tiloe djalma, keur arijang ka Bet-El, sĕdja marĕk ka Allah; noe saoerang mawa anak ĕmbe tiloe sĕle, noe saoerang mawa roti tiloe siki, ari noe saoerang deui
4 mawa anggoer sabotol. 'Toeloej eta ka andjeun bakal pada nanjakeun salamĕt hanteuna, bari ngahatoerkeun ka andjeun roti doewa siki; koe andjeun koe-
5 doe ditjandak ti leungeunna. 'Sanggeus kitoe andjeun pidongkapeun ka pasir Allah, [d] ĕnggon patrol oerang Pĕlisti teja; ari geus kitoe, barang andjeun di dinja asoep ka nagara, bakal pasangrog djeung [e] nabi sagĕbroelan, keur taroeroen ti ĕnggon loehoer, sarta ti heulaeunana make tjĕlĕmpoeng, tĕrĕbang, soeling djeung katjapi, [f] bari pada nga-
6 wĕdjang. 'Seug andjeun bakal disoempingan Roh Pangeran, djeung bakal ngawĕdjang reudjeung eta, sarta andjeun bakal disalin pikir, djadi sedjen djeung
7 tadi. 'Ari geus kitoe, samangsa andjeun kadatangan sagala tanda noe tadi teja, mana-mana noe pikapĕndakeun koe panangan andjeun, nja eta lampahkeun; karana andjeun disarĕngan koe Allah.
8 'Sarta koedoe angkat ka Gilgal ti heulaeun kaoela; masing eling, kaoela ĕngke ngadatangan ka andjeun, sĕdja ngoerbankeun koerban doeroekan djeung ngahatoerkeun koerban panarima; koedoe ngantosan [g] toedjoeh poë, tĕpi ka kaoela datang ka andjeun, sarta nganjahokeun ka andjeun anoe koe andjeun koedoe dilampahkeun.

a Lal. 13 : 21. *b* Jër. 10 : 16. *c* 1 Moesa 35 : 19. *d* p. 13 : 3. *e* p. 19 : 20. *f* 4 Moesa 11 : 25. *g* p. 13 : 8.

9 Dĕmi geus kitoe, barang Saoel malikkeun awak, sĕdja angkat ti Samoeël, seug koe Allah disalin, dipaparin hate sedjen, sarta eta sakabeh tanda teja
10 tinĕkanan dina poë eta keneh. 'Barang darongkap ka dinja, kana pasir teja, doemadakan, aja nabi sagĕbroelan, mapag ka andjeunna; seg Saoel [a] disoempingan Roh Allah, toeloej ngawĕdjang
11 di tĕngah eta djalma. 'Ari geus kitoe, sakoer noe wawoeh ka Saoel ti tadina, barang narendjo andjeunna teh, doemadakan, keur ngawĕdjang reudjeung nabinabi, pok eta djalma ngaromong djeung batoerna: Naha ijeu poetra Kis teh kadatangan naon? [b] Naha Saoel oge asoep
12 para nabi? 'Ngadjawab hidji djalma oerang dinja, pokna: Na saha karah rama eta djalma-djalma? Kitoe noe matak aja babasan: Naha Saoel oge asoep
13 para nabi? 'Ari geus tjatjap ngawĕdjang, toeloej soemping ka ĕnggon loehoer.
14 'Tidinja [c] paman Saoel mariksa ka Saoel djeung ka boedjangna: Mantas ti marana? Wangsoelna: Mantas nejangan kalde bikang teja; ari geus tĕrang jen teu aja, toeloej koering ngadeuheus ka Sa-
15 moeël. 'Misaoer deui paman Saoel: Tjik,

poepoelihkeun ka paman, koemaha pi-16 lahir Samoeël ka maraneh? 'Wangsoelan Saoel ka pamanna: Maparin njaho ka koering, jen kalde teh geus kapĕndak. Dĕmi pilahir hal karadjaän, noe dilahirkeun koe Samoeël teja, koe Saoel teu dipopojankeun ka pamanna. a 4 Moesa 11:25; Hak. 15:14; p. 16:13; 19: 23. b p. 19:24. c p. 14:50.

17 Tidinja koe Samoeël djalma-djalma [a] dipiwarang koempoel ka Mispa, marĕk 18 ka Pangeran. 'Geus kitoe ngalahir ka oerang Israil: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Kami nginditkeun Israil ti Mĕsir, sarta kami ngaleupaskeun maraneh ti leungeun oerang Mĕsir, djeung ti leungeun sakabeh karadjaän, anoe 19 nganijaja ka maraneh. 'Dĕmi maraneh mah [b] ajeuna geus mitjeun Allah maraneh, [c] anoe njalamĕtkeun maraneh ti sakabeh katjilakaän djeung kasoekĕran maraneh, da maraneh oendjoekan ka andjeunna kijeu teja: Moegi ngadamĕl radja, njĕkĕl koering sadaja. Ari ajeuna, geura pada marĕk ka pajoeneun Pangeran, noeroetkeun kaom maraneh sarta 20 noeroetkeun reboean maraneh. 'Toeloej Samoeël ngadeuheuskeun sakabeh kaom Israil; [d] seug kaom Binyamin noe di-21 toedjoel. 'Ana geus ngadeuheuskeun kaom Binyamin, sabangsa-bangsana, seug bangsa Matri noe ditoedjoel; pek ditoedjoel Saoel poetra Kis. Toeloej pada nejangan Saoel, tapi teu kapanggih. 22 'Tidinja pada naros deui ka Pangeran: Aja deui djalma datang ka dijeu? Ari timbalan Pangeran: Masing njaho, eta teh keur njoempoet dina barang-barang. 23 'Seg laloempatan, ngala Saoel ti dinja; toeloej ngadĕg di tĕngah djalma-djalma, sarta djangkoeng ti djalma noe loba, [e] 24 ti sĕrĕk taktakna ka-loehoerkeun. 'Pok Samoeël ngalahir ka sakabeh djalma-djalma: Na katendjo koe maraneh [f] anoe dipilih koe Pangeran? saestoena, taja papadana di sakabeh djalma. Brĕg sakabeh djalma pada soerak, aromongna: [g] Radja teh sing salamĕt! a p. 7:5. b p. 8:7. c p. 7:12. d Jos. 7:14, 16. e p. 9:2. f 5 Moesa 17:15. g 1 Radj. 1:25.

25 Djeung deui Samoeël ka djalma-djalma ngalahirkeun hoekoem karadjaän, sarta disĕratkeun didamĕl kitab, sok diteundeun di pajoeneun Pangeran. Tidinja koe Samoeël eta sakabeh djalma didjoeroeng moelang, masing-masing ka imah-26 na. 'Malah Saoel oge moelih ka boemina [a] di Giba; sarta djalma gagah aja noe ngariring, nja eta sakoer noe dioesap 27 hatena koe Allah. 'Aja deui djalma bangkawarah ngaromong: [b] Koetan nja eta noe bakal njalamĕtkeun ka oerang? Ari eta pada njoemahkeun ka andjeunna, djeung hanteu njaranggakeun pangabakti ka andjeunna. [c] Dĕmi andjeunna mah notorekkeun bae. a p. 11:4. b p. 11:12. c Sil. 19:11.

PASAL 11.

Djĕboel [a] Nahas, radja oerang Amon, sarta masanggrahan deukeut nagara Jabes, bilangan Gilad. Toeloej sakabeh oerang Jabes mihatoer ka Nahas: Moegi ngadamĕl pĕrdjangdjian ka koering, seg koering teh sĕdja pada ngawoela ka 2 andjeun. 'Didjawab koe Nahas, oerang Amon teh: Djalan kijeu aing daek njijeun pĕrdjangdjian ka maraneh, saratna maraneh sakabeh [b] ditjokel panon ti katoehoe; noe matak dek ditĕrapan kitoe, sĕdja ngahinakeun ka sabangsa Israil. 3 'Pihatoer kokolot-kokolot Jabes: Koering tempoan toedjoeh poë, sĕdja ngoetoesan ka sawĕwĕngkĕran Israil; oepama taja noe noeloeng ka koering, tangtoe koering pada ka loewar ka andjeun. 4 'Tidinja oetoesanana daratang ka [c] Giba, nagara Saoel teja, sarta njaritakeun eta omongan, kadenge koe djalma-djalma; toeloej sakabeh djalma pada tjeurik 5 tingsalĕgroek. 'Kabĕnĕran Saoel soemping, ngagiringkeun sapi, moelih ti kĕbon. Pok Saoel mariksa: Naon sababna djalma-djalma noe matak tjareurik? Seug pada njarijoskeun ka andjeunna 6 eta omongan oerang Jabes teja. 'Barang geus ngadangoe omongan kitoe, [d] seug Saoel disoempingan Roh Allah, sarta 7 djadi bĕndoe katjida. 'Toeloej njandak sapi sarakit, pek dipotong-potong, sarta dikirim-kirimkeun ka sawĕwĕngkĕran Israil, koe lantaran eta oetoesan, bari kijeu lahirna: Saha-saha noe teu indit ngiring Saoel djeung ngiring [e] Samoeël, nja eta sapina mĕngke dipĕtakeun kijeu. Toeloej djalma-djalma pada kadatangan sijeun ti Pangeran; broel arindit [f] kawas 8 djalma saoerang. 'Geus kitoe koe Saoel

diloris di Besek; aja tiloe kĕti oerang Israil, sarta tiloe laksa oerang Joeda. 9 'Sarta pada misaoer ka oetoesan noe daratang teja: Maraneh geura bebedja ka oerang Jabes bilangan Gilad teh kijeu: Isoekan, wantji panas panon-poë, maraneh pimeunangeun pitoeloeng. Ari geus daratang oetoesan teh, toeloej bebedja ka 10 oerang Jabes; seug baroengaheun. 'Tidinja oerang Jabes ngaromong: Isoekan kaoela meureun pada ka loewar ka maraneh; seug kaoela pilampah koemaha pihadeëunana koe pangrasa maraneh. 11 'Dĕmi geus kitoe, isoek-isoek seug bala teh koe Saoel didamĕl [g] tiloe goendoek; toeloej ngadatangan ka tĕngah pasanggrahan, waktoe kĕmitan soeboeh, pek njabĕtan oerang Amon tĕpi ka panas poëna; ari anoe tinggal seg paboerisat, wani eta teh teu kari doewa-doewa atjan 12 anoe reureudjeungan. 'Pok djalma-djalma aroendjoekan ka Samoeël: Saha teja [h] noe ngomong: Koetan Saoel bakal ngaradjaän ka oerang? Moegi selehkeun eta djalma-djalma, koe koering sadaja 13 dek dipaehan. 'Dĕmi lahiran Saoel: [i] Poë ijeu djalma hidji ge moal aja noe dipaehan, karana Pangeran poë ijeu maparin pitoeloeng ka Israil.

a Hak. 11 : 4. *b* Jĕr. 39 : 7. *c* p. 10 : 26. *d* Hak. 6 : 34; p. 10 : 10. *e* p. 7 : 15. *f* Hak. 20 : 1. *g* Hak. 7 : 16; p. 13 : 17. *h* p. 10 : 27. *i* 2 Sam. 19 : 22.

14 Tidinja Samoeël ngalahir ka djalma-djalma: Hajoe, oerang leumpang [a] ka Gilgal, oerang anjarkeun di dinja ka-15 radjaän. 'Broel djalma sakabeh laleumpang ka Gilgal; toeloej Saoel koe sadajana diangkat radja di dinja di pajoeneun Pangeran, di Gilgal, sarta pada ngoerbankeun koerban panarima di dinja di pajoeneun Pangeran. Ari Saoel djeung sakabeh oerang Israil pada boengah di dinja kaliwat-saking.

a p. 10 : 8; 13 : 7.

PASAL 12.

Toeloej Samoeël ngalahir ka sabangsa Israil: Tah, [a] kami geus noeroetkeun omongan maraneh, sapamenta maraneh ka kami teja; geus prak kami teh njijeun 2 radja, ngaradjaän ka maraneh. 'Ari ajeuna, geuning radja teh angkat-angkatan di hareupeun maraneh. Balik-balik kami teh geus kolot, nja hoewisan; sarta anak kami, geuning, [b] pada aja di maraneh; ari kami teh leuleumpangan di hareupeun maraneh ti boeboedak tĕpi ka poë 3 ijeu. 'Tah, ijeu kami; geura noeding ka kami, kasaksian koe Pangeran, sarta kasaksian koe lisahan andjeunna: [c] Saha noe koe kami ditjokot sapina? djeung saha noe koe kami ditjokot kaldena? djeung saha noe koe kami dikanijaja? saha noe koe kami diteuugteuinganan? sarta ti saha kami narima roeroeba, sangkan kami ngalijeuskeun panon ti manehanana? seg koe kami dek dipoelangkeun 4 ka maraneh. 'Pok pada ngawangsoel: Andjeun teu nganijaja ka koering, sarĕng teu neungteuinganan ka koering, sarawoeh ti saha oge andjeun teu njandak 5 naon-naon. 'Lahiranana deui ka darinja: Pangeran noe djadi saksi ka maraneh, kitoe deui lisahan andjeunna djadi saksi poë ijeu, jen maraneh dina leungeun kami hanteu manggih naon-naon. Wangsoelanana: Lĕrĕs, andjeunna djadi saksi.

a p. 8 : 22. *b* p. 8 : 1. *c* 4 Moesa 16 : 15.

6 Ngalahir deui Samoeël ka djalma-djalma: Nja Pangeran noe ngadamĕl Moesa djeung Haroen, sarta noe ngindītkeun karoehoen maraneh ti tanah 7 Mĕsir. 'Ari ajeuna, geura pada ngadjantĕng, kami dek oeroes-oeroes djeung maraneh di pajoeneun Pangeran, tina hal sakabeh kabĕnĕran Pangeran, anoe koe andjeunna didamĕl ka maraneh sarta 8 ka karoehoen maraneh. 'Sanggeusna Jakoeb soemping ka Mĕsir, toeloej karoehoen maraneh pada sasambat ka Pangeran; seug Pangeran [a] miwarangan Moesa djeung Haroen, sarta karoehoen maraneh koe eta diboedalkeun ti Mĕsir, bari toeloej diĕnggonkeun nja dina ĕnggon ijeu. 9 'Tatapi eta teh pada mopohokeun ka Pangeran Allahna, noe matak maranehanana koe Pangeran disĕrahkeun ka leungeun [b] Sisĕra, kapala balad di Hasor teja, djeung ka leungeun [c] oerang Pĕlisti, sarta ka leungeun [d] radja Moab; pek eta pada mĕrangan ka ma-10 ranehanana. 'Toeloej maranehanana [e] sasambat ka Pangeran, ari pioendjoekna: Koering tarima dosa, tina sabab koering pada ninggalkeun Pangeran, sarta ngabarakti ka [f] Baäl-Baäl djeung ka Astarta-Astarta; ari ajeuna, koering moegi dileupaskeun ti leungeun moesoeh koering, tangtoe koering pada ngabakti ka

11 andjeun. 'Tidinja Pangeran miwarangan [g] Jĕroeb-Baäl, djeung [h] Bĕdan, sarta [i] Jeptah, kitoe deui [j] Samoeël; sarta ngaleupaskeun maraneh tina leungeun moesoeh maraneh di sakoeriling, noe matak 12 maraneh ngĕnggon sarta sĕnang ati. 'Ari mangsa maraneh tĕrang, jen Nahas, radja oerang Amon, datang ngaroeroeg ka maraneh teh, seg maraneh ngomong ka kami: [k] Oelah hanteu aja radja, ngaradjaän ka koering sadaja; halta Pangeran, Allah maraneh, anoe djadi Radja mara- 13 neh. 'Ari ajeuna, tah geuning radja beunang milih maraneh, beunang menta maraneh; [l] tah, Pangeran geus maparin 14 radja, njangking maraneh. 'Oepama maraneh sijeun koe Pangeran, djeung ngabakti ka andjeunna, sarta noeroet ka timbalanana, djeung hanteu moengpang ka pangandika Pangeran, geus tangtoe maraneh djadi anoet ka Pangeran, Allah maraneh, boh diri maraneh, boh radja 15 noe ngaradjaän ka maraneh. 'Sabalikna, oepama maraneh hanteu noeroet ka timbalan Pangeran mah, satĕgĕsna moengpang ka pangandika Pangeran, geus tangtoe panangan Pangeran toemĕrap ka maraneh, sapĕrti ka karoehoen ma- 16 raneh. 'Mana ajeuna geura pada ngadjantĕng, sarta tarendjokeun ijeu pĕrkara aheng, noe koe Pangeran bakal didamĕl di hareupeun panon maraneh. 17 'Naha ajeuna teh lain oesoem diboewat tarigoe? Kami dek sasambat ka Pangeran, [m] soepaja maparin goeloedoeg djeung hoedjan; sangkan kanjahoan sarta katendjo koe maraneh, jen gĕde pisan kagorengan, noe dipigawe koe maraneh di pajoeneun Pangeran, hal menta radja 18 keur maraneh teh. 'Seug Samoeël sasambat ka Pangeran; ladjĕng Pangeran maparin goeloedoeg djeung hoedjan dina poë harita; noe matak eta sakabeh djalma sijeun katjida koe Pangeran djeung koe Samoeël.

a Djab. 105 : 26. *b* Hak. 4 : 2. *c* Hak. 10 : 7. *d* Hak. 3 : 12. *e* Hak. 3 : 15. *f* p. 7 : 3. *g* Hak. 6 : 32. *h* Hak. 10 : 3; 1 Bab. 7 : 17. *i* Hak. 11. *j* p. 7 : 10. *k* p. 8 : 5, 19. *l* Hos. 13 : 11. *m* p. 7 : 10.

19 Pok sakabeh djalma aroendjoekan ka Samoeël: [a] Moegi-moegi mangnĕdakeun abdi gamparan ka Pangeran, Allah andjeun, soepaja abdi oelah paraeh; karantĕn sadajana dosa abdi koe abdi diwoewoehan deui kaäwonan, njoehoenkeun 20 radja pikeun abdi. 'Ari lahiran Samoeël ka djalma-djalma: Oelah sarijeun; ĕnja maraneh migawe kagorengan sakitoe loba teja mah, [b] ngan oelah njingkirnjingkir deui ti poengkoereun Pangeran; nja koedoe ngabarakti ka Pangeran tĕ- 21 roes reudjeung hate; 'sarta poma oelah njalingkir; matak noeroet [c] noe sijasija, noe teu ngamangpaätan sarta teu bisaeun ngaleupaskeun, da estoe eta teh 22 sija-sija. 'Karana Pangeran mah moal nilarkeun oematna, tina sabab padjĕnĕnganana noe langkoeng agoeng; doemeh Pangeran geus ngĕrsakeun maraneh teh didamĕl oemat salira andjeunna. 23 'Djeung deui moenggoeh di kami, palijas teuing kami migawe dosa ka Pangeran, tjoel mangnĕdakeun maraneh; saĕnjana kami ka maraneh dek ngawoeroekkeun 24 djalan noe hade, nja lĕmpĕng. 'Ngan maraneh teh masing sarijeun koe Pangeran, djeung koedoe ngabarakti ka andjeunna djeung sajaktina, tĕroes reudjeung hate; karana masing waspada kana pĕrkara araheng, noe koe an- 25 djeunna didamĕl di maraneh teja. 'Sabalikna, [d] oepama maraneh migawe goreng mah, geus tangtoe maraneh tiwas, boh diri maraneh, boh radja maraneh.

a p. 7 : 5. *b* p. 15 : 11. *c* 2 Radj. 17 : 15; 1 Kor. 8 : 4. *d* Jos. 24 : 20.

PASAL 13.

Geus sataoen Saoel djoemĕnĕng radja, sarta kadoewa taoenna andjeunna 2 ngaradjaän ka Israil. 'Toeloej Saoel ti lĕbah Israil milih tiloe reboe djalma pikeun andjeunna; noe doewa reboe reudjeung Saoel, di Mikmas djeung di pigoenoengan Bet-El; ari noe sareboe deui reudjeung Jonatan, di Giba, bilangan Binyamin; dĕmi sasesana bala koe andjeunna geus didjoeroeng moelang sahimah-sa- 3 himahna. 'Tidinja Jonatan teh njabĕtan patrol oerang Pĕlisti, [a] noe di Geba, sarta oerang Pĕlisti meunang bedja. Toeloej Saoel [b] nijoep sangkakala di sakoeriling tanah, lahirna: Oerang Ibrani sing 4 pada ngadenge! 'Heug sabangsa Israil ngadarenge bedja: Saoel geus njabĕtan patrol oerang Pĕlisti, malah Israil [c] datang ka dipikasĕngit koe oerang Pĕlisti. Gantjang djalma-djalma dipiwarang koempoel ka Gilgal, ngiring Saoel.

a p. 10 : 5. *b* Hak. 3 : 27. *c* 1 Moesa 34 : 30.

5 Ari oerang Pĕlisti kitoe deui karoempoel, sĕdja mĕrangan ka Israil; aja tiloe laksa kareta, djeung gĕnĕp reboe toekang toempak koeda, sarta djalma-djalma [a] tjara keusik di sisi laoet rejana; broel ngabroel, seug masanggrahan di Mikmas, wetaneun Bet-Awen. 6 'Barang oerang Israil waspadaeun, jen dirina keur soesah, (wantoe djalma-djalma kasĕdĕkkeun) [b] heug djalma-djalma njaroempoet ka djĕro goeha-goeha, ka djĕro leuweung-leuweung tjoetjoek, ka djĕro goenoeng-goenoeng tjadas, ka djĕro koeta-koeta djeung ka djĕro gorowong-gorowong. 7 'Aja deui oerang Ibrani noe mareuntas tji Jordan, asoep ka tanah Gad djeung Gilad. Dĕmi Saoel mah aja keneh di Gilgal, sarta sakabeh bala noe ngiring pada ngagidir. *a* Jos. 11 : 4. *b* Hak. 6 : 2.

8 Ari Saoel ngantosan [a] toedjoeh poë, tĕpi kana mangsa noe geus ditangtoekeun koe Samoeël; tatapi Samoeël teu soemping keneh ka Gilgal, noe matak bala teh pabalĕntjar, aloendoer ti Saoel. 9 'Seug Saoel marentah: Deukeutkeun ka kami eta koerban doeroekan djeung koerban panarima! Prak koerban doeroekan teh koe andjeunna dikoerbankeun. 10 'Dĕmi geus kitoe, saparantos andjeunna ngoerbankeun koerban doeroekan teh, djol Samoeël soemping. Gantjang Saoel djĕngkar, mapagkeun Samoeël, kĕrsa ngoendjoengan. 11 'Ngalahir Samoeël: Andjeun teh milampah naon? Ari walon Saoel: Sarehing kaoela tĕrang, jen bala teh pabalĕntjar, oendoer ti kaoela, sarta andjeun teu soemping keneh dina mangsa noe geus ditangtoekeun, djeung oerang Pĕlisti karoempoel di Mikmas, 12 'noe matak kaoela ngomong: Ajeuna oerang Pĕlisti bakal daratang ka kami, ka Gilgal, sarta kami tatjan noenoehoen ka pajoeneun Pangeran; toeloej kaoela maksa maneh, pek ngoerbankeun koerban doeroekan. 13 'Lahiran Samoeël ka Saoel: Eta lampah andjeun teu oetama; teu ngestikeun timbalan Pangeran, Allah andjeun, anoe ditimbalkeun ka andjeun teja; karana tadina kĕrsa Pangeran, ajeuna nĕtĕpkeun karadjaän andjeun, njangking Israil salalawasna. 14 'Dĕmi ajeuna mah karadjaän andjeun moal tĕtĕp; [b] Pangeran geus nejangan pikeun andjeunna hidji djalma noe tjotjog djeung manahna, sarta nja eta koe Pangeran dikĕrsakeun djadi gĕgĕdoeg, njangking oematna; tina sabab andjeun teu ngestikeun anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka andjeun. *a* p. 10:8. *b* Lal. 13 : 22.

15 Tidinja Samoeël dangdan, bral angkat ti Gilgal ka Giba bilangan Binyamin. Dĕmi Saoel seug ngaloris bala, noe kapĕndak di andjeunna, [a] kira aja gĕnĕp ratoes djalma. 16 'Geus kitoe Saoel, djeung Jonatan poetrana, sarta bala noe kapĕndak di andjeunna, pada mĕrĕnah di Geba bilangan Binyamin; dĕmi oerang Pĕlisti mah keur masanggrahan di Mikmas. 17 'Bral ti pasanggrahan oerang Pĕlisti ka loewar poerah ngaroeksak, [b] aja tiloe goendoek; noe sagoendoek ngadjoegdjoeg djalan ka Opra, ka tanah Soeal; 18 'noe sagoendoek ngadjoegdjoeg djalan ka Bet-Horon; ari noe sagoendoek deui ngadjoegdjoeg djalan watĕs noe noenggiring ka lĕbak Sĕboim, tĕbeh tĕgal lĕga.
a p. 14 : 2. *b* p. 11 : 11.

19 Harita [a] di satanah Israil teu pisan manggih pandaj; karana tjarek oerang Pĕlisti: Oerang Ibrani oelah sina njijeun 20 pĕdang atawa toembak. 'Sarta sakabeh oerang Israil sok ijang ka oerang Pĕlisti, masing-masing ngasah landjamna, patjoelna, kampakna djeung parangna, 21 'tijap-tijap landjam, atawa patjoel, atawa tjoengkir, atawa kampak rompang seuseukeutna; kitoe deui baris ngomean 22 panjotjog. 'Ari geus kitoe, basana pĕrang, sakabeh bala, noe ngiring Saoel djeung Jonatan teja, taja pisan noe kapanggih mawa pĕdang atawa toembak; ngan Saoel djeung Jonatan poetrana noe kapanggih kagoengan. 23 'Djol patrol oerang Pĕlisti ka loewar [b] ka sĕsĕla Mikmas. *a* Hak. 5 : 8; 2 Radj. 24 : 14. *b* p. 14 : 4, 5.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, dina hidji poë Jonatan poetra Saoel misaoer ka gandek, toekang mawa pakarangna: Hajoe, oerang meuntas ka patrol oerang Pĕlisti, anoe peuntas ti ditoe. Tatapi teu ngoeninga ka ramana. 2 'Harita Saoel keur tjalik di toengtoeng nagara Giba, handapeun tangkal dalima noe aja di Migron; sarta ari bala noe reudjeung, 3 [a] kira gĕnĕp ratoes djalma; 'djeung aja

Ahia poetra Ahitoeb, anoe saderek [b] Ikabod, poetra Piněhas, anoe poetra Eli, noe djadi panghoeloe Pangeran di Silo, sarta nganggo epod. Ari bala teh teu
4 njahoëun, jen Jonatan angkat. 'Děmi di antara sěsěla, ěnggon Jonatan nejangan baris meuntas ka patrol oerang Pělisti teja, aja hidji karang tjoeri sabeulah ti dijeu, djeung hidji karang tjoeri sabeulah ti ditoe; noe hidji ngaran Bo-
5 ses, noe hidji deui ngaran Sene. 'Tjoeri noe hidji ngadingding ti kaler, paběněran Mikmas; ari noe hidji deui ngading-
6 ding ti kidoel, paběněran Geba. 'Pok Jonatan misaoer ka gandek, toekang mawa pakarangna teja: Hajoe, oerang meuntas ka patrol eta djalma [c] noe teu disoenat; malah-mandar Pangeran kěrsa mangmidamělkeun oerang; karana Pangeran taja halangan, njalamětkeun
7 koe loba atawa koe saeutik. 'Diwangsoel koe toekang mawa pakarang: Pidaměl bae sadajana noe dina manah andjeun; sae ladjěng; soemangga, koering ngiringan sakoemaha manah an-
8 djeun. 'Saoer Jonatan: Masing njaho, oerang arek meuntas ka eta djalma-djalma, sarta nganjatakeun maneh ka
9 darinja. 'Oepama ka oerang ngaromong kijeu: Tjaritjing, těpi ka aing datang ka maraneh: seg oerang ngaranděg dina pěrnah oerang, moal wara oenggah ka
10 darinja. 'Sabalikna, oepama ngaromong kijeu: Geura aroenggah ka aing: seg oerang aroenggah; karana nandakeun koe Pangeran eta teh geus diselehkeun ka leungeun oerang; nja kitoe pitan-
11 daeunana ka oerang. 'Tidinja eta doewaän nganjatakeun pribadina kana patrol oerang Pělisti. Pok oerang Pělisti ngaromong: Saěnjana, oerang Ibrani baridjil tina lijang-lijang, ěnggonna nja-
12 roempoet. 'Seg djalma noe matrol pada ngadjawab ka Jonatan djeung ka toekang mawa pakarang teh, kijeu pokna: Geura aroenggah ka aing, ěngke maraneh koe aing dibere ngarti! Misaoer Jonatan ka toekang mawa pakarang: Hajoe oenggah, toetoerkeun kami; karana koe Pangeran eta teh geus dise-
13 lehkeun ka leungeun Israil. 'Tjat Jonatan oenggah ngarandang, sarta toekang mawa pakarangna noetoerkeun; bloek eta raroeboeh di pajoeneun Jona-
tan, sarta koe toekang mawa pakarang
14 diparaehan ti poengkoereun. 'Ari eta panjabětna noe barangmimiti, noe kasaběť koe Jonatan djeung toekang mawa pakarang teja, kira aja doewa poeloeh djalma; ěnggonna kira satěngah
15 baoe, lahan sarakiteun. 'Seug [d] dina pasanggrahan, di těgal, djeung di sabala kabeh, pada ngagidir; nadjan patrol djeung [e] poerah ngaroeksak teja ge pada ngagidir; sarta boemi ngagětěr; [f] wantoe Allah noe ngajakeun ngagidir teh.

a p. 13:15. *b* p. 4:21. *c* Hak. 14:3; p. 17:26; 31:4. *d* p. 13:5. *e* p. 13:17. *f* 2 Moesa 23:27.

16 Ari djalma Saoel, noe karěmit di Giba bilangan Binyamin, narendjo, doemadakan, djalma mangpirang-pirang teja ngoerangan, sarta leumpang pasalěbroengan.
17 'Pok Saoel marentah ka bala noe reudjeung: Geura loris sarta tangenan, saha batoer oerang noe leumpang. Prak diloris; doemadakan, Jonatan djeung toe-
18 kang mawa pakarangna teu aja. 'Ngalahir Saoel ka Ahia: [a] Pěti Allah kadijeukeun! Wantoe-wantoe pěti Allah dina mangsa eta aja di oerang Israil.
19 'Děmi geus kitoe, sabot Saoel keur ngalahir ka panghoeloe, seg karoesoehan, noe di pasanggrahan oerang Pělisti teja, beuki rosa beuki rosa. Ngalahir deui Saoel ka panghoeloe: Panangan sampejan
20 tarik deui. 'Gantjang Saoel koempoel djeung sakabeh bala noe reudjeung, bral pada moeroe pangpěrangan; doemadakan, [b] eta teh keur silih-pědang djeung
21 batoerna, tagiwoer rosa katjida. 'Sarta aja oerang Ibrani di oerang Pělisti, tjara ka toekang-toekang, noe arindit reudjeung eta dina pasanggrahan, ti sakoeriling; eta ge seug ngabantoe ka oerang Israil, anoe ngiring Saoel djeung
22 Jonatan. 'Kitoe deui sakabeh oerang Israil [c] noe njaroempoet di pigoenoengan Epraim, ana ngadarenge bedja, jen oerang Pělisti kalaboer, toeloej eta ge pada njoesoel ti pandeurieunana, miloe
23 pěrang. 'Tah, kitoe Pangeran njalamětkeun Israil dina poë eta. Ari pěrang teh datang ka ngaliwat Bet-Awen.

a p. 4:3; 5:1; 7:1. *b* Hak. 7:22. *c* p. 13:6.

24 Děmi oerang Israil dina poë harita datang ka pada njasaj, tatapi bala koe Saoel dipangsoempahkeun, lahirna: Saha-saha djalma noe dadaharan tatjan

boerit sarta tatjan bejak kami malĕs ka moesoeh kami, nja eta sing disapa. Noe matak sabala kabeh taja noe ngarasa 25 kahakanan. 'Tidinja sakabeh djalma arasoep ka leuweung; kabĕnĕran aja madoe 26 dina tonggong taneuh. 'Barang bala geus arasoep ka eta leuweung, doemadakan, [a] aja madoe wani ngoetjoer; tapi taja noe ngadatangkeun leungeunna kana soengoet, karana bala teh sijeuneun koe 27 soempahna. 'Dĕmi Jonatan teu ngareungeu basa ramana mangnjoempahkeun bala; toeloej njodorkeun toengtoeng iteuk, noe ditjĕkĕl koe pananganana, diantjlomkeun kana para njiroean, seg pananganana dikana-soengoetkeun; braj 28 sotjana tĕgĕs. 'Pok oendjoekan bala saoerang, kijeu pioendjoekna: Rama andjeun tadi mangnjoempahkeun bala sangĕt pisan, lahirna: Saha-saha djalma noe dadaharan poë ijeu, sing disapa; 29 noe mawi bala teh tjapeëun. 'Ngawalon Jonatan: Ama teh ngaripoehkeun ka djalma-djalma; tjoba tarendjo, panon kami datang ka tĕgĕs, pedah kami nga30 rasa ijeu madoe saeutik. 'Komo teuing lamoen bala poë ijeu sakarĕpna ngahakan djarahan ti moesoehna noe kapanggih; karana ajeuna teu pati rosa 31 disabĕtna oerang Pĕlisti. 'Ari dina poë eta oerang Pĕlisti disabĕtanana ti Mikmas tĕpi ka [b] Ajalon; tapi bala teh tjapeëun katjida. *a* 2 Moesa 3 : 8. *b* Jos. 10 : 12.

32 Tidinja bala teh noebroek kana djarahan; pek njarokot domba, sapi djeung anak sapi, bari dipeuntjitan sakali dina taneuh; kop koe bala [a] dihakan kalawan 33 gĕtihna. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, pioendjoekna: Hatoer oeninga, bala teh pada milampah dosa ka Pangeran, barangtĕdana sarĕng gĕtihna. Ari lahirna: Maraneh teh palatjidra; ajeuna ka kami 34 geura goelingkeun hidji batoe gĕde.'Toeloej Saoel marentah: Maraneh geura pabalĕntjar dina bala, sarta parentah koe maraneh: Ka-dijeukeun ka kami oenggal-oenggal djalma sapina djeung oenggal-oenggal djalma dombana, pek peuntjit di dijeu, toeloej hakan koe maraneh, sarta oelah migawe dosa ka Pangeran, dihakan djeung gĕtihna. Toeloej sakabeh djalma pada nganteurkeun sapina, ditoengtoen ti peuting, pek 35 dipeuntjit di dinja. 'Toeloej Saoel ngadamĕl hidji altar bade ka Pangeran; nja eta altar anoe barangmimiti koe andjeunna didamĕl bade ka Pangeran. *a* 3 Moesa 3 : 17.

36 Geus kitoe Saoel marentah: Hajoe, oerang indit njoesoel oerang Pĕlisti meungpeung peuting, oerang rajahan tĕpi ka braj beurang, sarta oerang oelah karikeun djalma hidji-hidji atjan. Ari wangsoelanana: Mangga, pidamĕl sadajana noe pisaeëun koe pangraos andjeun. Dĕmi saoer panghoeloe: Saena oerang ka dijeu heula, ngadeuheusan 37 ka Allah. 'Toeloej Saoel naros ka Allah: Sae koering ijang, njoesoel oerang Pĕlisti? Koemaha koe andjeun bade diparinkeun ka leungeun Israil? Tatapi Allah dina mangsa eta [a] hanteu nga38 walon ka Saoel. 'Seug Saoel ngalahir: Eh sakabeh gĕgĕden bala! ka darijeu; geura pada tangenan sarta tarĕgĕskeun, naon anoe matak dosa kitoe ajeuna. 39 'Karana, dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe geus njalamĕtkeun Israil! sanadjan ajana di Jonatan, anak kami oge, geus pasti dipaehan. Dĕmi sabala kabeh taja 40 noe ngawangsoel hidji-hidji atjan. 'Ngalahir deui Saoel ka sakabeh oerang Israil: Maraneh geura araja sabeulah ti ditoe, ari kami djeung Jonatan anak kami mah piajaeun sabeulah ti dijeu. Pok djalma-djalma pada ngawangsoel ka Saoel: Soemangga, pidamĕl noe pi41 saeëun koe pangraos andjeun. 'Toeloej Saoel oendjoekan ka Pangeran, Allah Israil: Moegi nawiskeun noe satĕmĕnna! Seug Jonatan djeung Saoel [b] noe di42 toedjoel, ari bala mah ka loewar. 'Ngalahir Saoel: Geura lotĕre deui, antara kami djeung Jonatan, anak kami. Seug 43 Jonatan noe ditoedjoel. 'Ngalahir Saoel ka Jonatan: [c] Geura poepoelih ka ama, ĕnoeng teh milampah naon? Toeloej koe Jonatan dioeningakeun ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Simkoering salĕrĕsna ngarasa madoe saeutik, make toengtoeng iteuk noe ditjĕkĕl koe leungeun; soemangga, simkoering kĕdah dipaehan. 44 'Lahiran Saoel: [d] Ama nĕda koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, geus pasti, Jonatan, maneh dipaehan. 45 'Tatapi bala oendjoekan ka Saoel: Koetan Jonatan bade dipaehan, noe ngadamĕl ijeu kasalamĕtan sakitoe gĕdena

di Israil? Palijas teuing! Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! [e] ramboet salambar ge tina mastakana hamo ragrag ka boemi; karana pangmidamĕlna kitoe teh dangĕt ajeuna sarĕng Allah. Kitoe Jonatan koe bala dileupaskeun, hanteu 46 toeloes dipaehan. 'Tidinja Saoel moelih tina njoesoel oerang Pĕlisti; ari oerang Pĕlisti teh baralik ka ĕnggonna.

a p. 28 : 6. *b* p. 10 : 20. *c* Jos. 7 : 19. *d* p. 3 : 17; 1 Radj. 2 : 23. *e* 2 Sam. 14 : 11; Loek. 21 : 18.

47 Ari Saoel geus nampa karadjaän, njangking Israil, toeloej mĕrangan ka sakabeh moesoeh-moesoehna di sakoeriling; nja eta ka Moab, ka oerang Amon, ka Edom, ka radja-radja Soba djeung ka oerang Pĕlisti; sarta ka mana bae 48 ngadjoegdjoegna, sok njiksa. 'Ari lalampahanana gagah, sarta ngelehkeun oerang Amalek, djeung ngaleupaskeun Israil tina leungeun noe sok ngarampogan inja.

49 Ari poetra Saoel noe pamĕgĕt Jonatan, Iswi djeung Malkisoea; sarta ari djĕnĕngan doewa poetrana noe istri, djĕnĕngan tjikalna Merab, dĕmi djĕnĕngan 50 rajina Mikal. 'Ari djĕnĕngan geureuha Saoel nja eta Ahinoam poetra Ahimaäs. Sarta djĕnĕngan kapala baladna Abner 51 poetra Ner, anoe paman Saoel teja. 'Karana Kis rama Saoel, djeung Ner, rama Abner, pada poetra Abiël.

52 Sarta sapandjang oemoer Saoel, [a] pĕrang bae ka oerang Pĕlisti, rosa pisan; [b] manana sakabeh djalma prawira, djeung sakabeh djalma gagah, noe kapĕndak koe Saoel, koe andjeunna dikoempoelkeun ka salirana. *a* p. 17 : 1; 28 : 1. *b* p. 8 : 11.

PASAL 15.

Hidji mangsa Samoeël ngalahir ka Saoel: Kaoela bareto dipiwarang koe Pangeran [a] ngalisahan ka andjeun, djadi radja, njangking oematna, nja njĕkĕl Israil; mana ajeuna reungeukeun oengĕl 2 pangandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Kami geus niten [b] noe koe Amalek dilampahkeun ka Israil, nja lampahna mĕgatan ka dinja di djalan, basana indit ti Mĕsir 3 teja. 'Ajeuna geura leumpang, koedoe njabĕtan Amalek, sarta haramkeun katoet sabobogaänana; sarta oelah dipikaroenja, nja koedoe maehan lalaki djeung awewe, boedak djeung orok, sapi djeung domba, onta djeung kalde.

a p. 10 : 1. *b* 2 Moesa 17 : 8; 5 Moesa 25 : 17.

4 Tidinja Saoel ngoendang-ngoendang ka bala, sarta toeloej diloris di Tĕlaim; [a] aja doewa kĕti djalma badarat, djeung 5 salaksa oerang Joeda. 'Barang Saoel soemping ka dajeuh Amalek, seug di lĕbak neundeun anoe baris ngabongo-6 han. 'Sarta Saoel marentah ka [b] oerang Kain: Maraneh geura njalingkir, arindit ti tĕngah oerang Amalek, bisi maraneh koe kami kababad djeung eta; [c] karana maraneh milampah kahemanan ka sakabeh oerang Israil, basa eta arindit ti Mĕsir. Gantjang oerang Kain teh njing-7 kir ti tĕngah Amalek. 'Pek Amalek koe Saoel disabĕtan, ti Hawila tĕpi ka maneh datang ka Soer, noe di hareupeun 8 Mĕsir. 'Ari Agag, radja Amalek, koe andjeunna ditangkĕp hiroep-hiroep; [d] dĕmi djalma noe loba mah diharamkeun, 9 ditoempĕs koe seuseukeut pĕdang. 'Sarta Saoel djeung bala [e] mikaroenja ka Agag, kitoe deui ka domba djeung sapi noe pangaloesna, sarta noe meudjeuhna, toer ka anak domba, djeung ka saniskara bae noe aloes; teu daraekeun ngaharamkeun eta; dĕmi sakabeh sipat noe matak tjoewa sarta noe roeksak mah, nja eta noe koe maranehanana diharamkeun. *a* p. 11 : 8. *b* Hak. 4 : 11. *c* 4 Moesa 10 : 29. *d* 1 Bab. 4 : 43. *e* 5 Moesa 13 : 15, 17.

10 Geus kitoe aja pangandika Pangeran 11 ka Samoeël, kijeu pangandikana: 'Kami teh [a] handjakal eta Saoel koe kami diangkat, didamĕl radja; karana [b] geus oendoer ti poengkoereun kami, sarta pangandika kami koe eta hanteu ditĕtĕpkeun. Toeloej Samoeël panas manahna, sarta sasambat ka Pangeran sapeupeu-12 ting. 'Ari isoekna Samoeël gantjang tanghi, kĕrsa mĕndakan Saoel wantji isoek. Aja noe ngoeninga ka Samoeël, kijeu pioendjoekna: Saoel geus dongkap ka [c] Karmel, sarĕng, salĕrĕsna, ngadĕgkeun tjitjiren pikeun andjeunna; tidinja mengkol, kĕbat angkatna, toeloej soem-13 ping [d] ka Gilgal. 'Barang Samoeël dongkap ka Saoel, seg Saoel ngalahir ka andjeunna: [e] Andjeun moegi dibĕrkahan koe Pangeran! kaoela parantos nĕ-14 tĕpkeun pangandika Pangeran. 'Dĕmi lahiran Samoeël: Moen kitoe mah,

nahaon eta sada domba, ngeng-ngengan dina tjeuli kaoela, kitoe deui eta sada 15 sapi, noe kadenge koe kaoela? 'Walonan Saoel: Beunang bala ngabantoen ti oerang Amalek, asal bala teh karoenjaeun ka domba sarĕng sapi noe pangsaena; noe dipambrih pikeun koerban ka Pangeran, Allah andjeun; dĕmi noe salijan 16 ti eta mah geus diharamkeun. 'Lahiran Samoeël ka Saoel: Mangke heula, kaoela dek mopojankeun ka andjeun anoe koe Pangeran diandikakeun ka kaoela tadi peuting. Walonan Saoel: Soemangga, lahirkeun! *a* 1 Moesa 6 : 6. *b* p. 12 : 20. *c* p. 25 : 2. *d* p. 10 : 8. *e* Hak. 17 : 2.

17 Ngalahir Samoeël: Lain kijeu? [a] nadjan andjeun leutik oge koe pangrasa pribadi, andjeun teh djadi loeloegoe sagala kaom Israil, sarta andjeun dilisahan koe Pangeran, didamĕl radja, njang-18 king Israil. 'Tidinja andjeun koe Pangeran dipiwarang angkat, ari timbalanana: Geura leumpang, koedoe ngaharamkeun eta djalma dosa, nja eta Amalek, sarta 19 pĕrangan, datang ka bejakna. 'Na koe naon andjeun hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, sarta noebroek kana djarahan, djeung milampah anoe go-20 reng di pajoeneun Pangeran? 'Ngawalon Saoel ka Samoeël: Kapan kaoela noeroet ka timbalan Pangeran, sarta geus ngalakonan djalan, noe koe Pangeran dipiwarangkeun ka kaoela; ari Agag, radja Amalek, koe kaoela dibantoen, dĕmi oerang Amalek mah geus diha-21 ramkeun. 'Ari bala teh njokot tina djarahan, domba sarĕng sapi, loeloegoe anoe hoekoem haram, sĕdjana dikoerbankeun ka Pangeran, Allah andjeun, di Gilgal. 22 'Dĕmi lahiran Samoeël: [b] Karah Pangeran misoeka kana koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan, sapĕrti kana noeroet ka timbalan Pangeran? Masing njaho, noeroet hade ti batan koerban, djeung ngarĕgĕpkeun hade ti batan ga-23 djih domba lalaki. 'Karana baha teh sasat dosa noedjoem, djeung basangkal teh sasat mibrahala djeung mitapekong. Sapedah andjeun mitjeun pangandika Pangeran, [c] noe matak andjeun 24 koe Pangeran dipitjeun tina radja. 'Ari lahiran Saoel ka Samoeël: [d] Kaoela tarima dosa, estoe ngarĕmpak timbalan Pangeran sarĕng dawoehan andjeun, tina sabab kaoela sijeun koe bala sarĕng nga-25 goegoe kana omonganana. 'Dĕmi ajeuna, moegi ngahampoera kana dosa kaoela, sarawoeh moegi moelih deui sarĕng kaoela, soepaja kaoela sĕmbahijang ka Pa-26 ngeran. 'Ngawalon Samoeël ka Saoel: Kaoela moal balik djeung andjeun. Sapedah andjeun mitjeun pangandika Pangeran, noe matak andjeun kitoe deui dipitjeun koe Pangeran tina djadi radja, 27 njĕkĕl Israil. 'Tidinja Samoeël malik, kĕrsa angkat. Kĕk Saoel newak toengtoeng djoebahna, sarta datang ka so-28 ehna. 'Ngalahir Samoeël ka andjeunna: Poë ijeu karadjaän Israil koe Pangeran [e] geus disoëhkeun ti andjeun, sarta dipaparinkeun ka hidji [f] kantja andjeun, 29 anoe hade ti batan andjeun. 'Djeung deui Kadjajaän Israil teh [g] moal bohong, sarta moal keuna kadoehoeng; karana andjeunna lain manoesa, noe sok keuna 30 kadoehoeng. 'Ari lahiran Saoel: Kaoela tarima dosa; ajeuna moegi hormatan kaoela di hareupeun kokolot-kokolot rahajat kaoela sarĕng di hareupeun Israil; nja moegi moelih deui sarĕng kaoela, soepaja kaoela sĕmbahijang ka Pange-31 ran, Allah andjeun. 'Toeloej Samoeël moelih deui ngiringkeun Saoel; seug Saoel sĕmbahijang ka Pangeran. *a* p. 9 : 21; 10 : 22. *b* Djab. 51 : 18, 19; Goer. 4 : 17; Hos. 6 : 6. *c* p. 13 : 14; 16 : 1. *d* p. 26 : 21. *e* 1 Radj. 11 : 11. *f* p. 28 : 17. *g* 4 Moesa 23 : 19.

32 Tidinja Samoeël marentah: Eta Agag, radja Amalek, geura deukeutkeun ka kami. Seg Agag datang ka andjeunna, gĕraheun; ari tjarek Agag: Saestoena, 33 kasoesahan paeh geus leungit! 'Dĕmi lahiran Samoeël: [a] Sapĕrti koe pĕdang maneh reja awewe kalapoeran anak, pon kitoe keneh indoeng maneh ĕngke kalapoeran anak di pĕlĕbah sakabeh awewe. Pek Agag teh koe Samoeël ditjatjag di pajoeneun Pangeran, di Gilgal. *a* Hak. 1 : 7.

34 Tidinja Samoeël moelih [a] ka Ramah, ari Saoel moelih ka boemina, [b] di Giba, 35 nagara Saoel. 'Sarta Samoeël [c] teu tĕpang-tĕpang deui djeung Saoel tĕpi ka poëanana poepoes. Karana Samoeël prihatin tina sabab Saoel, sarta Pangeran handjakaleun eta Saoel koe andjeunna didamĕl radja, njangking Israil. *a* p. 7 : 17. *b* p. 11 : 4. *c* p. 19 : 24; 28 : 12.

PASAL 16.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Samoeël: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek prihatin tina sabab Saoel, [a] anoe koe kami dipitjeun tina ngaradjaän ka Israil? Tandoek maneh geura eusian koe minjak, toeloej leumpang, maneh koe kami dipiwarang ka Isai, oerang Bet-Lehem; karana eta anakna saoerang [b] koe kami dipilih pikeun kami, baris djadi 2 radja. 'Mioendjoek Samoeël: Koemaha koering pileumpangeun? Ana Saoel ngadenge bedja, tangtoe koering dipaehan. Ari timbalan Pangeran: Koedoe mawa hidji anak sapi, sarta ngomong kijeu: Pangdatang kaoela sĕdja ngoerban ka 3 Pangeran. 'Ari Isai teja [c] koe maneh ondang kana koerban; seug maneh koe kami bakal dibere njaho hal anoe koedoe dilampahkeun koe maneh; sarta mana-mana noe koe kami dilahirkeun ka maneh, nja eta koe maneh minja-4 kan. 'Prak Samoeël ngalampahkeun sapangandika Pangeran, sarta toeloej soemping ka Bet-Lehem. Ari kokolot eta nagara pada mapagkeun andjeunna, bari rareuwaseun, sarta mihatoer kijeu: Andjeun soemping teh koemaha salamĕt? 5 'Walonanana: Salamĕt; kaoela noe matak datang sĕdja ngoerban ka Pangeran; [d] geura pada njoetjikeun diri, seug koedoe daratang kana koerban, ngarijoeng djeung kaoela. Sarta Samoeël njoetjikeun Isai djeung poetrana lalaki, bari diarondang kana koerban. *a* p. 15:23. *b* p. 13:14. *c* p. 9:13. *d* 2 Moesa 19:10.

6 Ari geus kitoe, barang eta daratang, Samoeël ningali Eliab; seg aja manah: Tangtoe geus aja di pajoeneun Pange-7 ran anoe bakal djadi lisahanana. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka Samoeël: Oelah nilik kana patoetna djeung kana djangkoeng dĕdĕgna; sabab eta mah koe kami dipitjeun; karana lain sakoemaha tendjo manoesa; da ari manoesa teh sok nendjo kana roepa lahir, [a] tatapi 8 Pangeran mah ningalina kana hate. 'Toeloej Isai njaoer Abinadab, disina ngaliwat ti pajoeneun Samoeël; ari lahirna: Eta ge lain anoe beunang milih Pange-9 ran. 'Tidinja Samma koe Isai disina ngaliwat; dĕmi lahirna: Eta ge lain anoe 10 beunang milih Pangeran. 'Nja kitoe koe Isai [b] toedjoeh poetrana disina ngaliwat ti pajoeneun Samoeël; dĕmi lahir Samoeël ka Isai: Eta mah taja noe dipilih koe 11 Pangeran. 'Ngalahir deui Samoeël ka Isai: Naha eta teh sakabeh baroedak? Wangsoelanana: Soemoehoen, kantoen deui [c] boengsoena; salĕrĕsna, eukeur ngangon domba. Lahiran Samoeël ka Isai: [d] Geura nitah ala; karana oerang moal waka ngarijoeng, ari eta tatjan datang 12 ka dijeu. 'Seug Isai nitahan, toeloej dibawa asoep. Ari eta teh beureum sĕmoena, toer aloes panonna djeung hade roepana. Nimbalan Pangeran: Geura dangdan, eta minjakan; karana nja eta 13 noe dipilih. 'Seug Samoeël njandak tandoek noe dieusi minjak teja, [e] prak eta teh dilisahan di tĕngah saderek-saderekna. Sarta Dawoed [f] disoempingan Roh Pangeran, ti poë harita ka-hareupna. Tidinja Samoeël dangdan, seug moelih ka Ramah. *a* 1 Bab. 28:9; Djab. 7:10. *b* p. 17:12. *c* p. 17:14. *d* Djab. 78:71. *e* Djab. 89:21. *f* p. 10:10.

14 Ari [a] Roh Pangeran njingkah ti Saoel, sarta aja hidji soekma goreng ti Pangeran sok ngareureuwas ka andjeunna. 15 'Pok mantri Saoel aroendjoekan ka andjeunna: Salĕrĕsna, aja hidji soekma goreng ti Allah, sok ngareureuwas ka an-16 djeun. 'Moegi goesti kĕrsa miwarang ka abdi-abdi andjeun anoe di pajoen, sina narejangan hidji djalma noe bisa ngatjapi; doepi geus kitoe, satijap-tijap andjeun kadatangan soekma goreng ti Allah teh, seg eta leungeunna sina nga-17 tjapi, tinangtos andjeun waras. 'Prak Saoel miwarang ka abdi-abdina: Kami geura panglinglingkeun hidji djalma noe pande ngatjapi, toeloej anteurkeun ka 18 kami. 'Ngawangsoel gandek saoerang, kijeu wangsoelna: Hatoer oeninga, abdi mĕndakan hidji poetra Isai, oerang Bet-Lehem, bisaeun ngatjapi, toer gagahpĕrkosa, estoe pradjoerit, samalah binangkit saoer, sarĕng djalma kasep, ka-19 lajan disarĕngan Pangeran. 'Tidinja Saoel miwarangan ka Isai, [b] lahirna: Anak bapa, nja eta Dawoed, anoe toenggoe 20 domba, datangkeun ka kami. 'Gantjang Isai njokot hidji kalde, dimomotan roti djeung anggoer sakaroeng, sarta hidji anak ĕmbe, seug dikintoenkeun ka Saoel 21 koe lantaran Dawoed poetrana. 'Toeloej

Dawoed datang ka Saoel, sarta tĕtĕp di pajoeneunana; ari Saoel asiheun pisan ka dinja, sarta djadi toekangna mawa 22 pakarang. 'Tidinja Saoel miwarangan deui ka Isai, lahirna: Dawoed teh sina tĕtĕp di hareupeun kami, karana geus 23 manggih koernija dina panon kami. 'Dĕmi geus kitoe, satijap-tijap Saoel kadatangan soekma ti Allah teja, pek Dawoed njokot katjapi, ditabeuh koe leungeunna, seug Saoel teh hegar, sarta waras, djeung soekma goreng teja njingkir ti andjeunna.

a p. 18 : 10; 19 : 9. *b* p. 8 : 11.

PASAL 17.

Mangsa eta oerang Pĕlisti ngoempoelkeun wadya-baladna, sĕdja pĕrang; ari dikoempoelkeunana ka nagara Soko, noe kabilang ka tanah Joeda; seug masanggrahan di antara Soko djeung Aseka, lĕbah Epes-Damim. 2 'Tidinja Saoel djeung oerang Israil kitoe deui karoempoel, sarta masanggrahan di lĕbak Ela; toeloej tata-pĕrang, sĕdja ngalawan ka 3 oerang Pĕlisti. 'Ari oerang Pĕlisti narangtoeng dina goenoeng sabeulah ti ditoe, dĕmi oerang Israil narangtoengna dina goenoeng sabeulah ti dijeu; aja hidji 4 lĕbak dina antarana. 'Djol hidji toekang prang-tanding bidjil ti pasanggrahan oerang Pĕlisti, ngaran Goljat, ti Gat; djangkoengna [a] gĕnĕp asta poendjoel sa-5 djeungkal. 'Hoeloena dibalakoetak tambaga, djeung make badjoe kĕre sisitan, ari beuratna badjoe kĕre teh lima reboe 6 sekel tambaga. 'Ari soekoena diistiwĕl tambaga, djeung njorendang tohok tam-7 baga dina antara taktakna. 'Ari bahoe toembakna [b] kawas pihanean, djeung poetjoek toembakna gĕnĕp ratoes sekel beusi; sarta toekang mawa kĕpĕng leum-8 pang ti heulaeunana. 'Dĕg nangtoeng, sarta soesoembar kana barisan Israil, kijeu omongna ka darinja: Koe naon maraneh boedal tata-pĕrang? Ijeu aing lain oerang Pĕlisti, sarta maraneh teh lain abdi Saoel? Geura milih hidji djalma batoer maraneh, sina datang ka aing! 9 'Oepama bisaeun pĕrang djeung aing, sarta aing dipaehan, tangtoe batoer aing sakabeh pada ngawoela ka maraneh; sabalikna, oepama aing anoe meunang, sarta eta teh koe aing dipaehan, seg maraneh koedoe pada ngawoela ka aing 10 sakabeh. 'Ngomong deui oerang Pĕlisti teh: Aing poë ijeu geus ngahinakeun kana barisan Israil; geura ka aing bidjilkeun hidji djalma, oerang pĕrang pa-11 toetoenggalan. 'Barang Saoel ngareungeu eta omongan oerang Pĕlisti sarta kadenge koe sakabeh oerang Israil, toeloej pada geder sarta sarijeuneun katjida.

a 5 Moesa 3 : 11. *b* 2 Sam. 21 : 19.

12 Ari Dawoed teja poetra oerang Eprat, noe di Bet-Lehem, bilangan Joeda, [a] ngaranna Isai; nja eta boga dalapan poetra lalaki, sarta keur mangsa Saoel eta djalma geus kolot, lila oemoerna di 13 bangsa lalaki. 'Djeung deui tiloe poetra Isai noe panggĕdena geus laleumpang, ngiring Saoel kana pĕrang; ari ngaran tiloe poetrana noe leumpang pĕrang teja, [b] nja eta Eliab tjikalna, noe kadoewa 14 Abinadab, sarta noe katiloe Samma. 'Ari Dawoed, nja eta boengsoena; dĕmi eta tiloean, noe panggĕdena teja, geus leum-15 pang ngiring Saoel. 'Djeung deui Dawoed geus moelang deui ti Saoel, baris ngangon domba ramana di Bet-Lehem. 16 'Ari oerang Pĕlisti teja isoek djeung sore madjoe sarta ngadjantĕng, opat poeloeh poë lilana.

a p. 16 : 1. *b* p. 16 : 6, 8, 9.

17 Hidji waktoe Isai misaoer ka Dawoed poetrana: Ijeu koe agoes tjokot keur doeloer-doeloer agoes, [a] gandoem beunang njangraj saepa, djeung roti sapoeloeh siki; anteurkeun sing gantjang ka 18 pasanggrahan, ka doeloer agoes. 'Djeung ijeu kidjoe sapoeloeh siki sanggakeun ka kapala sareboe pradjoerit, sarta koedoe ngandjang ka doeloer agoes, salamĕt hanteuna; djeung koedoe mawa 19 tanda ti dinja. 'Harita Saoel, djeung eta djalma, sarta sakabeh oerang Israil araja di lĕbak Ela, keur pĕrang djeung 20 oerang Pĕlisti. 'Barang braj isoek gantjang Dawoed dangdan, ari domba ditinggalkeun di noe ngadjaga; pek didjoengdjoeng, bral leumpang, sakoemaha parentah Isai; geus kitoe datang ka [b] benteng kareta. Kabĕnĕran balad teh boedal ka parantina baris, sarta saroe-21 rak ngadjak pĕrang. 'Pek oerang Israil djeung oerang Pĕlisti pada tata-tata; 22 baris adoe-hareupan djeung baris. 'Sot koe Dawoed ditoenda barangna noe dibawa, dipihapekeun ka noe ngadjaga barang-barang, toeloej moeroe barisan;

ari geus datang, seg nanja ka saderekna 23 salamĕt hanteuna. 'Sabot Dawoed keur sasaoeran djeung eta, doemadakan, toekang prang-tanding teh datang, nja eta oerang Pĕlisti noe ngaran Goljat, ti Gat teja, djol ti barisan oerang Pĕlisti, pok ngomong tjara omongan tadi teja, 24 sarta kadenge koe Dawoed. 'Ari sakabeh oerang Israil, barang narendjo eta djalma, laloempatan ti hareupeunana, 25 sarta sarijeuneun katjida. 'Pok oerang Israil ngaromong: Na maraneh geus nendjo eta djalma noe datang teh? Poegoeh pangdatangna ngahinakeun ka Israil. Ari geus kitoe, saha-saha djalma noe maehan inja, koe radja bakal dibeungharkeun, liwat saking beungharna, [c] sarta dipaparin hidji poetrana noe istri, malah saeusi-imah bapana bakal 26 didamĕl mĕrdika di Israil. 'Pok Dawoed nanja ka djalma noe narangtoeng deukeut, kijeu nanjana: Arek dikoemaha djalma noe maehan eta oerang Pĕlisti, sarta njingkirkeun ijeu kahinaän ti oerang Israil? karana saha eta Pĕlisti [d] noe teu disoenat teh, bĕt abong ngahinakeun ka barisan Allah noe djoe-27 mĕnĕng? 'Seug bala teh ngaromong ka Dawoed tjara omongan tadi, pokna: Kijeu-kijeu noe rek didamĕl ka djalma 28 noe maehan inja. 'Dĕmi Eliab, saderek Dawoed noe pangkolotna, ngadenge eta omongan Dawoed ka djalma-djalma; seg Eliab teh djadi ambĕkeun ka Dawoed, sarta ngomong: Dek naon sija datang ka dijeu? sarta di saha sija ninggalkeun domba noe saeutik teh di tĕgal lĕga? Aing njaho di koemawani sija, sarta di kagorengan hate sija; poegoeh pangdatang sija teh mambrih nongton 29 pĕrang! 'Ari wangsoelan Dawoed: Koering ajeuna milampah naon? Na taja 30 sababna? 'Toeloej Dawoed malik ti eta, njanghareup ka noe sedjen, bari ngomong tjara omongan tadi, sarta koe bala dibalĕs omong tjara omongan noe ti heula.

a Roet 2:14. *b* p. 26:5. *c* Jos. 15:16. *d* p. 14:6.

31 Ana geus kadarenge eta omongan, noe diomongkeun koe Dawoed, seug aja noe ngoeningakeun eta ka pajoeneun Saoel; 32 toeloej Dawoed diala. 'Oendjoekan Dawoed ka Saoel: Montong aja noe leutik hate koe noe batan kitoe; abdi gamparan sanggĕm leumpang, pĕrang sarĕng 33 eta oerang Pĕlisti. 'Ngalahir Saoel ka Dawoed: Maneh moal kadoega leumpang ka eta oerang Pĕlisti, baris pĕrang djeung eta; karana maneh boedjang keneh, ari eta mah pradjoerit ti boeboe-34 dakna. 'Pioendjoek Dawoed ka Saoel: Abdi gamparan hidji mangsa keur ngangon domba poen bapa; hol hidji singa djeung hidji biroewang, njokot hidji anak 35 domba tina angonan. 'Seug abdi ka loewar njoesoel, djĕdak diteunggeul, [a] sarĕng domba teh dileupaskeun ti soengoetna; ana dek ngarontok ka abdi, pek ditewak djanggotna, diteunggeul, 36 sarĕng dipaehan sakali. 'Boh eta singa, boh eta biroewang, koe abdi gamparan dipaehan; sarĕng eta oerang Pĕlisti noe teu disoenat teh pidjadieun sapĕrtos eta salah-sawijos, sarehing ngahinakeun ka-37 na barisan Allah noe djoemĕnĕng. 'Oendjoekan deui Dawoed: Pangeran, noe ngaleupaskeun abdi tina leungeun singa sarĕng tina leungeun biroewang teja, nja eta tinangtos ngaleupaskeun abdi tina leungeun eta oerang Pĕlisti. Ngalahir Saoel ka Dawoed: Djig bae atoeh, sarta Pangeran moegi njarĕngan ka maneh. 38 'Tidinja Dawoed koe Saoel dipakeanan koe anggoan andjeunna, sarta sirahna dibalakoetakan tambaga, djeung dipa-39 keanan badjoe kĕre. 'Toeloej Dawoed njoren pĕdangna ti loewareun papakeanana, bari seug ngadjaran leumpang; karana hanteu bijasa. Pok Dawoed oendjoekan ka Saoel: Abdi hanteu kijat leumpang make noe kijeu, karantĕn abdi teu bijasa; seug koe Dawoed ditjoetjoe-40 lan. 'Tidinja njokot [b] iteukna, ditjĕkĕl koe leungeun, seug milih batoe rejok lima siki keur dirina tina waloengan, diaboeskeun kana wadah toekang ngangon bogana, nja eta kana kodja, sarta leungeunna ngadjingdjing [c] bandring; bral madjoe ka eta oerang Pĕlisti.

a Joh. 10:12. *b* 1 Bab. 12:23. *c* Hak. 20:16.

41 Los oerang Pĕlisti teh leumpang, njampeurkeun ka Dawoed, sarta toekang mawa kĕpĕng teja ti heulaeunana. 42 'Ana ngalijeuk oerang Pĕlisti teh sarta nendjo Dawoed, seg ditjoemahkeun; wantoe-wantoe Dawoed teh boedjang keneh, [a] sarta beureum sĕmoena, toer 43 kasep roepana. 'Pok oerang Pĕlisti teh

ngomong ka Dawoed: Naha aing teh andjing, wĕt maneh datang ka aing mawa paneunggeul? Sarta oerang Pĕlisti teh njapa ka Dawoed, [b] njĕboet aällahanana. 44 'Ngomong deui eta oerang Pĕlisti ka Dawoed: Sor ka dijeu, [c] heug daging maneh koe aing dek dibikeun ka manoek awang-awang djeung ka sasatoan galak. 45 'Ngadjawab Dawoed ka oerang Pĕlisti teh: Maneh datang ka kami mawa pĕdang, toembak djeung tohok; [d] sabalikna kami mah datang ka maneh mawa padjĕnĕngan Pangeran sawadya-balad, Allah barisan Israil, noe dihihina koe maneh 46 teja. 'Poë ijeu maneh koe Pangeran tangtoe disĕrahkeun ka leungeun kami, sarta maneh koe kami dipaehan, djeung hoeloe maneh disingkirkeun ti diri maneh; ari bangke wadya-balad oerang Pĕlisti poë ijeu koe kami tangtoe dibikeun ka manoek awang-awang djeung ka sasatoan boemi; sarta saboemi kabeh bakal pada nganjahokeun, jen bangsa 47 Israil teh aja Allah; 'djeung ijeu sapakoempoelan kabeh bakal pada nganjahokeun, jen Pangeran njalamĕtkeun teh lain koe pĕdang atawa koe toembak; karana Pangeran noe kagoengan pĕrang, sarta maraneh koe andjeunna tangtoe dipaparinkeun ka leungeun kami sakabeh.

a p. 16 : 12. *b* p. 5 : 2. *c* 5 Moesa 28 : 26. *d* Djab. 20 : 8.

48 Dĕmi geus kitoe, pek oerang Pĕlisti teh dangdan, bral leumpang njampeurkeun, moeroe ka Dawoed; gĕsat-gĕsoet Dawoed teh loempat kana paranti baris, 49 mapag eta oerang Pĕlisti. 'Heug Dawoed leungeunna ngodok kana kodja teja, top njokot hidji batoe ti dinja, pek ngabandring, keuna oerang Pĕlisti teh kana tarangna, sarta batoe teh amlĕs pisan kana tarangna, bloek tidjongklok, 50 beungeutna kana taneuh. 'Djadi Dawoed teh ngelehkeun eta oerang Pĕlisti make bandring djeung make hidji batoe, seg keuna oerang Pĕlisti teh, sarta dipaehan sakali. Tatapi Dawoed hanteu mawa 51 pĕdang. 'Ngageuwat Dawoed moeroe, nintjak ka eta oerang Pĕlisti; pek njokot pĕdangna, ditjaboet ti sarangkana, bari seug dipaehan, diteukteuk beuheungna koe eta pĕdang. Barang oerang Pĕlisti narendjo, jen paeh pamoekna, boer ka-52 laboer. 'Gantjang oerang Israil djeung oerang Joeda darangdan, sarta pada soerak, bari seug ngoedag-ngoedag ka oerang Pĕlisti, tĕpi ka maneh datang ka lĕbak sarta tĕpi ka lawang nagara Ekron; ari oerang Pĕlisti noe kasabĕt patingdjaropak di djalan ka Saäraim, 53 tĕpi ka Gat sarta tĕpi ka Ekron. 'Tidinja oerang Israil baralik deui tina ngoedagna njoesoel ka oerang Pĕlisti, sarta 54 ngarajahan pasanggrahanana.'Ari hoeloe oerang Pĕlisti teja koe Dawoed ditjokot, dibawa ka Jĕroesalem; dĕmi pakarangna mah diteundeun di djĕro himahna.

55 Ari keur waktoe Saoel ningali Dawoed ka loewar manggihan oerang Pĕlisti teja, pok mariksa ka Abner, kapala balad: Eta boedjang anak saha, Abner? Wangsoelan Abner: Noen radja, [a] dĕmi hiroeping njawa andjeun! abdi teh teu 56 tĕrang. 'Lahiran radja: Tanja koe ma-57 neh, boedjang teh anak saha? 'Ari waktoe Dawoed balik, samantas maehan oerang Pĕlisti, ditjandak koe Abner, toeloej disanggakeun ka pajoeneun Saoel, sarta hoeloe oerang Pĕlisti teh koe Da-58 woed didjingdjing. 'Seug Dawoed koe Saoel dipariksa: Eh oedjang! maneh teh anak saha? Ari wangsoelan Dawoed: Noen soemoehoen, anak abdi gamparan Isai, oerang Bet-Lehem.

a p. 1 : 26.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, sanggeus Dawoed tjatjap oendjoekan ka Saoel, seug manah Jonatan njantel ka manah Dawoed, sarta Jonatan [a] miasih ka Dawoed sa-2 pĕrti ka njawa pribadi. 'Dina poë harita Dawoed koe Saoel ditjandak, sarta hanteu diwidian moelang ka boemi ra-3 mana. 'Tidinja [b] Jonatan djeung Dawoed ngadamĕl pĕrdjangdjian, sabab miasihna ka Dawoed sapĕrti ka njawa 4 pribadi. 'Sarta Jonatan ngalaän haroedoem noe dina salirana, seug dileler ka Dawoed; kitoe deui anggoanana, dongkap ka pĕdangna, djeung gonde-5 wana, sarta beulitanana. 'Djeung deui Dawoed angkat ka mana bae dipiwarangna koe Saoel, sarta [c] pintĕr lalampahanana, noe matak andjeunna koe Saoel diangkat njĕkĕl pradjoerit, sarta hade koe rarasaän sabala kabeh, kitoe deui koe rarasaän mantri-mantri Saoel.

a p. 19 : 1; 20 : 17. *b* p. 20 : 8, 16. *c* Jos. 1 : 7.

6 Ari geus kitoe, barang saroemping,

waktoe Dawoed moelang mantas maehan oerang Pĕlisti teja, [a] seg awewe-awewe boedal ti sakoer nagara Israil, ngarawih sarta ngarigĕl, mapagkeun radja Saoel, [b] make tĕrĕbang, make kaь
7 ramean djeung make kiliningan. 'Ari eta awewe, eukeur soeka-soeka, ngarawih patempas-tempas, aromongna: [c] Anoe beunang maehan Saoel mangreboe-reboe, anoe beunang maehan Dawoed
8 manglaksa-laksa. 'Toeloej Saoel panas katjida manahna; pangraosna eta omongan goreng pisan, ari lahirna: Merena ka Dawoed laksaän, dĕmi ka aing mah merena reboean; [d] dalah karadjaän ge geus tangtoe manehanana noe pibogaeun.
9 'Seug Saoel [e] ngadĕlekan bae ka Dawoed, ti poë harita ka-hareupna. *a* Hak. 11 : 34. *b* 2 Moesa 15 : 20, 21. *c* p. 21 : 11; 29 : 5. *d* p. 13 : 14; 15 : 28. *e* p. 16 : 21.

10 Ari geus kitoe, isoekna Saoel kadatangan [a] soekma goreng ti Allah teja; toeloej sasar sasaoeranana di djĕro gĕdong, sarta Dawoed leungeunna ngatjapi tjara sasari; ari panangan Saoel
11 njĕkĕl toembak. 'Pek toembak teh koe Saoel dilĕmpagkeun; karana manahna: Dek nantjĕbkeun Dawoed kana bilik. Tatapi Dawoed njingtjĕt ti pajoeneu-
12 nana doewa kali. 'Sarta Saoel sijeuneun koe Dawoed, sabab Pangeran njarĕngan ka dinja, dĕmi ti salira Saoel mah geus
13 njingkah. 'Toeloej Dawoed koe Saoel disingkirkeun ti salira andjeunna, diangkat kapala sareboe pradjoerit; tidinja kaloewar-asoep ti heulaeun bala.
14 'Dĕmi Dawoed teh dina sakabeh djalanna pintĕr nja lalampahan, sarta di-
15 sarĕngan koe Pangeran. 'Barang katingali koe Saoel, jen pintĕr pisan lalampahanana, toeloej isineun koe Dawoed.
16 'Tatapi sabangsa Israil djeung Joeda pada njaäheun ka Dawoed; karana andjeunna kaloewar-asoep ti heulaeunana. *a* p. 16 : 14.

17 Geus kitoe Saoel ngalahir ka Dawoed: Masing njaho, anak kami awewe noe panggĕdena, [a] nja eta Merab, koe kami dek dibikeun ka agoes keur pipamadjikaneun; ngan agoes teh masing gagah pikeun kami, sarta lampahkeun pĕranging Pangeran. Karana manah Saoel: Montong dikeunaän koe leungeun aing, sing keuna koe leungeun oerang
18 Pĕlisti. 'Ngawangsoel Dawoed ka Saoel: [b] Saha simabdi, sarĕng nahaon hiroep simabdi, kalajan bangsa poen bapa di Israil, jen simabdi dikĕrsakeun djadi mantoe
19 radja? 'Dĕmi geus kitoe, dina mangsa Merab poetra Saoel teh bakal dipaparinkeun ka Dawoed, horeng dipaparinkeunana ka Adriël, oerang Mĕhola, keur
20 pipamadjikaneun. 'Ari Mikal, [c] poetra Saoel, asiheun ka Dawoed. Toeloej aja noe ngoeningakeun eta ka Saoel, sarta
21 pangraosna eta pĕrkara pibĕnĕreun. 'Ari manah Saoel: Ah, dek dibere bae ka inja, minangka djadi ridjĕt ka manehanana, sarta sina keuna koe leungeun oerang Pĕlisti. Mana Saoel ngalahir ka Dawoed: Agoes ajeuna mah toeloes djadi minantoe kami, koe noe hidji deui. *a* p. 14 : 49. *b* 2 Sam. 7 : 18. *c* p. 14 : 49.

22 Tidinja Saoel marentah ka mantri-mantrina: Koedoe ngaromong ka Dawoed ririkipan, kijeu nja pok: Saĕnjana, radja misoeka ka sampejan, sarta sakabeh mantrina pada njaäh ka sampejan; mana ajeuna koedoe daek bae djadi man-
23 toe radja. 'Toeloej mantri Saoel pada njatoerkeun omongan kitoe kana tjeuli Dawoed. Dĕmi walonan Dawoed: Naha rarasaän sampejan pĕrkara leutik, djadi minantoe radja? Kapan kaoela teh mis-
24 kin, sarta djalma leutik. 'Toeloej mantri teh pada ngoeninga ka Saoel, kijeu pioendjoekna: Noen, ari pĕrkawis wangsoelan Dawoed, kijeu-kijeu kasaoeranana.
25 'Ari lahiran Saoel: Maraneh koedoe ngaromong deui ka Dawoed kijeu: Radja teu misoeka [a] kana mas-kawin; noe dipisoeka teh [b] kakoeloepan oerang Pĕlisti saratoes siki, soepaja malĕs ka moesoeh radja. Ari maksoed Saoel, eta Dawoed sina kasamboet koe leungeun oerang
26 Pĕlisti. 'Tidinja mantri pada mopojankeun eta lahiran ka Dawoed, sarta pangrasa Dawoed pibĕnĕreun eta pĕrkara, djadi minantoe radja kitoe. Tatapi ta-
27 tjan djĕdjĕg mangsana. 'Toeloej Dawoed dangdan, bral angkat, njandak batoer-batoerna, pek njabĕtan oerang Pĕlisti, doewa ratoes djalma; ari kakoeloepanana koe Dawoed ditjandak, sarta disanggakeun ka radja djĕdjĕg pisan, soepaja djadi minantoe radja. Seug koe Saoel dipaparin Mikal poetrana keur
28 pigarwaeunana. 'Djeung deui Saoel geus

waspada sarta oeningaeun pisan, jen Pangeran njarĕngan ka Dawoed; sarta Mikal, poetra Saoel, asiheun ka Dawoed. 29 'Mana Saoel mingkin tambah sijeuneunana koe Dawoed, sarta Saoel ngamoe-30 soeh ka Dawoed sapapandjangna. 'Ana boedal kapala-kapala oerang Pĕlisti, geus kitoe saban-saban boedal ge Dawoed teh pintĕr ti batan abdi Saoel anoe loba, noe matak djĕnĕnganana dipikaädjen liwat saking.

a 1 Moesa 34 : 12. *b* p. 17 : 26.

PASAL 19.

Tidinja Saoel ngalahir ka Jonatan poetrana djeung ka sakabeh mantrina, koedoe maehan ka Dawoed. Tatapi Jonatan poetra Saoel [a] misoeka ka Dawoed 2 liwat saking. 'Toeloej Jonatan mopojan ka Dawoed, saoerna: Saoel, rama akang, mandang maehan ka raji; mana ajeuna sing prijatna wantji isoek, moedoe tja-3 lik di noe boeni, masing njoempoet. 'Ari akang dek ka loewar, seug nangtoeng gedengeun rama, di tĕgal ĕnggon raji aja, sarta dek oendjoekan ka rama tina hal raji; djeung lamoen akang aja noe tĕrang naon-naon, tangtoe mopojan ka 4 raji. 'Tidinja Jonatan oendjoekan ka Saoel ramana pĕrkara Dawoed, hal kahadean, kijeu pioendjoekna: Moegi radja oelah midamĕl dosa ka abdi andjeun poen Dawoed; [b] karantĕn eta teu gadoeh dosa ka andjeun, sarĕng ari lalampahana-5 na ka andjeun sae kalangkoeng. 'Mapan koe Dawoed bareto [c] njawana diteundeun dina dampal leungeunna, sarĕng maehan ka oerang Pĕlisti teja, sarawoeh Pangeran maparin pitoeloeng gĕde ka sabangsa Israil; koe andjeun katingali sarĕng andjeun boengah; na koe naon kĕrsa midamĕl dosa ka gĕtih noe teu salah, maehan ka Dawoed teu karana 6 sabab? 'Ari eta pioendjoek Jonatan koe Saoel digoegoe; toeloej Saoel soempah: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! hamo 7 dipaehan. 'Gantjang Dawoed koe Jonatan disaoer, seug koe Jonatan dipopojanan sakabeh pilahir noe tadi, sarta Dawoed koe Jonatan dideuheuskeun ka Saoel, aja deui di pajoeneunana tjara kamari-mangkoekna.

a p. 18 : 1. *b* p. 22 : 14. *c* Hak. 12 : 3; p. 28 : 21.

8 Tidinja pĕrang deui; seug Dawoed boedal, sarta mĕrangan ka oerang Pĕlisti, pek disabĕtan, [a] rosa pisan panjabĕtna; malah kalaboer ti hareupeunana. 9 'Geus kitoe [b] Saoel kadatangan deui soekma goreng ti Pangeran; kabĕnĕran andjeunna keur tjalik di djĕro gĕdongna, sarta toembakna ditjĕkĕl koe panangananana; ari Dawoed leungeunna ngatjapi. 10 'Toeloej Saoel datang deui pangarah, Dawoed koe toembak dek ditantjĕbkeun kana bilik; ngan soepaja ngĕdjat ti pajoeneun Saoel, tjos toembakna nantjĕb kana bilik; seug Dawoed kaboer, ming-11 gat dina peuting eta. 'Tidinja Saoel miwarangan ka boemi Dawoed, [c] soepaja didjaga, sarta koedoe dipaehan wantji isoek. Tatapi Mikal geureuhana njarijosan ka Dawoed, saoerna: Oepama akang wĕngi ijeu teu ngarahajoekeun njawa pribadi, kantĕnan isoekan dipae-12 han. 'Seug Dawoed koe Mikal dioeloer tina djandela; bral angkat ngalolos, nga-13 rahajoekeun andjeun. 'Top Mikal njandak hidji [d] tapekong, diteundeun dina pasarean, djeung hidji tilam boeloe ĕmbe diteundeun siraheunana, bari seug disim-14 boetan. 'Tidinja Saoel miwarangan ngala Dawoed, tatapi saoer Mikal, Dawoed 15 teu damang. 'Seug piwarangan teh koe Saoel dipiwarang deui, sina ngilikan Dawoed, lahirna: Bawa bae ka kami 16 djeung kasoerna, soepaja dipaehan. 'Ana daratang piwarangan teh, sihoreng noe di pasarean teh tapekong, djeung sira-17 heunana aja tilam boeloe ĕmbe. 'Ngalahir Saoel ka Mikal: Naha njai kitoe, ngabobodo ka ama, [e] moesoeh ama dibikeun leumpang, bisa ngarahajoekeun maneh? Ari wangsoelan Mikal ka Saoel: Saoerna ka simkoering: Kami bere leumpang; keur naon maneh koe kami dipaehan?

a p. 23 : 5. *b* p. 18 : 10, 11. *c* Djab. 59 : 1. *d* Hak. 17 : 5. *e* p. 18 : 29.

18 Ari Dawoed teja ngalolos, ngarahajoekeun andjeun; toeloej dongkap ka nagara Ramah, ka Samoeël, sarta ngoeningakeun ka Samoeël saniskara noe koe Saoel dilampahkeun ka andjeunna teja. Tidinja angkat djeung Samoeël, 19 seug pada tjalik di Najot. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, pioendjoekna: Hatoer oeninga, Dawoed aja di Najot deukeut 20 Ramah. 'Gantjang Saoel miwarangan, ngala Dawoed; tatapi ari piwarangan teh nendjo [a] koempoelan nabi, keur pada

ngawĕdjang, sarta Samoeël keur ngadĕg, ngokolotan ka darinja, seug piwarangan Saoel pada kasoempingan Roh Allah, sarta eta ge pada ngawĕdjang. 21 'Aja noe ngoeninga ka Saoel; toeloej miwarangan djalma sedjen, ari eta ge pada ngawĕdjang. Tidinja Saoel miwarangan deui katiloe kalina, ari eta ge 22 pada ngawĕdjang. 'Bral Saoel angkat koe andjeun ka Ramah. Barang dongkap ka soemoer gĕde, noe di Sekoe, pok mariksa, kijeu lahirna: Di mana Samoeël djeung Dawoed? Aja noe ngawangsoel: Soemoehoen pariksa, di Najot 23 deukeut Ramah. 'Bral Saoel ladjĕng ka dinja, ka Najot deukeut Ramah. Toeloej [b] andjeunna ge kasoempingan Roh Allah, sarta ngawĕdjang bari kĕbat angkatna, dongkap ka soemping ka Najot deukeut 24 Ramah. 'Tidinja andjeunna ge njoetjoelan panganggona, sarta andjeunna ge ngawĕdjang di pajoeneun Samoeël; broek toeloej ngalondjor bari poeroetjoel, sapoë eta djeung sapeuting djĕpoet. Kitoe noe matak djalma ngaromong: [c] Naha Saoel ge asoep para nabi? *a* p. 10:5, 10. *b* p. 10:10. *c* p. 10:11.

PASAL 20.

Tidinja Dawoed ngalolos deui [a] ti Najot deukeut Ramah, toeloej dongkap ka pajoeneun Jonatan, sarta mihatoer kijeu: Abdi teh milampah naon? naon kadorakaän abdi? sarĕng naon dosa abdi ka pajoeneun rama andjeun, noe mawi 2 mandang ka pati abdi? 'Diwalon koe Jonatan: Palijas teuing! hamo raji dipaehan. Masing njaho, rama sok tara midamĕl pĕrkara gĕde atawa pĕrkara leutik, moen tatjan dinjatakeun ka akang; keur naon rama njidĕmkeun eta pĕrkara ka 3 akang? Moal ĕnja kitoe. 'Toeloej Dawoed soempah, bari mihatoer deui: Rama andjeun langkoeng oeninga, jen abdi mĕndak koernija dina sotja andjeun, noe mawi aja manah kijeu: Oelah kanjahoan koe Jonatan, bisi nalangsa. Nanging jaktos pisan, [b] dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran sarĕng dĕmi hiroeping njawa andjeun! ngan salengkah bae antarana 4 diri abdi kana maot. 'Saoer Jonatan ka Dawoed: Naon bae kahajang manah raji, koe akang tangtoe dilampahkeun 5 pikeun raji. 'Ari wangsoelan Dawoed ka Jonatan: Salĕrĕsna, isoekan [c] panaggalan, ari mistina abdi ngarijoeng dahar sarĕng radja; nanging abdi moegi idinan leumpang, sĕdja njoempoet di tĕgal, dongkap ka poë noe katiloe, wantji 6 boerit. 'Madak rama andjeun leungiteun abdi, andjeun moegi oendjoekan kijeu: Dawoed sangĕt pisan panoenoehoen ka koering, hajangeun moro Bet-Lehem nagarana; karantĕn di dinja [d] saban taoen sok ngoerban pikeun sabangsana kabeh. 7 'Madak seug ngalahir kijeu: Hade, nandakeun abdi gamparan salamĕt; sawangsoelna madak panas manahna mah, koe andjeun meureun kaoeninga, jen lĕbah rama geus pasti kĕrsa njilakakeun. 8 'Mana moegi midamĕl kahemanan ka abdi gamparan; karantĕn abdi gamparan [e] koe andjeun geus ditjandak lĕbĕt kana pĕrdjangdjian Pangeran sarĕng andjeun. Sawangsoelna, manawi abdi aja kaloeloepoetan mah, mangga abdi paehan koe andjeun; keur naon abdi koe andjeun bade dideuheuskeun ka rama andjeun? 9 'Walon Jonatan: Palijas teuing raji mah; saĕnjana, oepama akang ĕngke tĕrang, jen lĕbah rama pasti kĕrsa ngadatangkeun katjilakaän ka raji, moal teu dipo-10 pojankeun ka raji. 'Ari pihatoer Dawoed ka Jonatan: Saha noe bakal bebedja ka abdi, oepami rama andjeun bĕngis 11 ngawalonna ka andjeun? 'Saoer Jonatan ka Dawoed: Hajoe, oerang ka loewar ka tĕgal. Seg pada ka loewar ka tĕgal padoedoewaän. *a* p. 19:18, 19. *b* p. 25:26. *c* 4 Moesa 10:10. *d* p. 9:12. *e* p. 18:3.

12 Tidinja Jonatan misaoer ka Dawoed: Dĕmi Pangeran, Allah Israil! lamoen akang geus ngadongdon rama isoekan atawa pageto, wajah kiwari, sarta kapĕndak hade ka Dawoed, tapi akang lain harita nitahan ka raji, baris nga-13 njatakeun eta ka raji, 'nĕda [a] diri Jonatan koe Pangeran didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu. Lamoen rama aja pangĕrsa njilakakeun ka raji, koe akang tangtoe kitoe deui dinjatakeun ka raji, sarta raji koe akang didjoeroeng lakoe, soepaja angkat reudjeung salamĕt; sarta Pangeran moegi njarĕngan ka raji, [b] sakoemaha njarĕnganana ka rama akang. 14 'Sarta raji oelah woengkoel meungpeung akang hiroep keneh [c] nja midamĕl kahemanan Pangeran ka diri akang, soe-

15 paja akang oelah dipaehan; 'satĕgĕsna [d] raji teh oelah mĕgatkeun kahemanan raji ti saeusi-imah akang salalawasna; nadjan keur mangsa Pangeran geus ngabasmi moesoeh Dawoed, hidji-hidjina leungit ti tonggong boemi oge, oelah! 16 'Djadi Jonatan [e] ngadamĕl pĕrdjangdjian djeung saeusi-boemi Dawoed [saoerna]: Moegi koe Pangeran dipoendoet ti leu- 17 ngeun moesoeh Dawoed! 'Sarta Jonatan njoempahan deui ka Dawoed, tina sabab asiheun ka dinja; [f] karana miasihna ka Dawoed sakoemaha asihna ka njawa pri- 18 badi. 'Misaoer deui Jonatan ka Dawoed: Isoekan pananggalan; tangtoe sadajana leungiteun raji, sabab pangtjalikan raji 19 kosong. 'Ari dina poë noe katiloe koedoe geura angkat, ngadjoegdjoeg ĕnggon, oeroet raji njoempoet keur poëan lampah bareto teja, sarta moedoe ngantos lĕ- 20 bah batoe Asel. 'Tidinja akang arek mĕsatkeun tiloe djamparing ka gigireunana, kawas akang ngadjodjo kana tĕ- 21 tĕngĕr. 'Masing njaho, akang rek nitah ka boedak kijeu: Geura bral, tejang djamparing! Oepama akang ka boedak ngomong kijeu: Toeh, djamparing teh ti lĕbah maneh ka-dijeukeun, tjokot: moen kitoe geura soemping; karana tanda salamĕt ka raji; dĕmi djoemĕnĕnging 22 Pangeran! taja sakara-kara. 'Sabalikna, oepama akang ka boedak teh ngomong kijeu: Toeh, djamparing teh ti lĕbah maneh ka-ditoekeun: moen kitoe mah geura angkat; karana tanda raji koe Pa- 23 ngeran dipiwarang mijang. 'Ari moenggoeh pĕrkara noe dipisaoer koe oerang, koe akang djeung raji teja, masing eling, Pangeran aja di antara akang djeung raji salalanggĕngna. *a* p. 14 : 44. *b* p. 10 : 7. *c* 2 Sam. 21 : 7. *d* p. 24 : 22. *e* p. 18 : 3; 23 : 18. *f* p. 18 : 1.

24 Tidinja Dawoed njoempoet di tĕgal. Dĕmi geus pananggalan, gek radja tjalik, majoenan kadaharan, kĕrsa toewang. 25 'Ari tjalikna radja dina pangtjalikanana, tjara ka toekang-toekang, dina pangtjalikan pipir bilik; ari Jonatan ngadĕg, djeung Abner tjalik gedengeun Saoel, 26 tatapi ĕnggon Dawoed mah kosong. 'Ari poë eta Saoel teu ngalahir koewa-kijeu; karana manahna: Eta teh [a] tangtoe kadatangan naon-naon, noe matak teu bĕ- 27 rĕsih; geus poegoeh teu bĕrĕsih. 'Ari geus kitoe, isoekna, sabada pananggalan, dina tanggal doewa, ĕnggon Dawoed kosong deui, noe matak Saoel ngalahir ka Jonatan poetrana: Koe naon anak Isai teu datang ngarijoeng dahar, boh kamari, 28 boh ajeuna? 'Ngawangsoel Jonatan ka Saoel: Dawoed teh sangĕt pisan panoenoehoen ka simkoering, hajangeun ka 29 Bet-Lehem; 'ari pokna: Koering moegi tĕrangan leumpang; karana bangsa koering arek ngoerban di nagara, sarta koering disaoer koe poen lantjeuk; ari ajeuna, oepama koering mĕndak koernija dina sotja andjeun, moegi koering didjoeroeng lakoe, sĕdja nĕmonan poen doeloer; kitoe noe mawi teu dongkap 30 ka medja radja. 'Toeloej Saoel djadi bĕndoe ka Jonatan, sarta dilahiran kijeu: Eh anak awewe noe bengkok-baha! aing geus njaho teh teuing, jen eta anak Isai koe maneh dipilih baris pikaeraeun maneh sarta baris pikaeraeun wiwirang 31 indoeng maneh. 'Karana sapandjang eta anak Isai hiroep di boemi, maneh djeung karadjaän maneh moal ditĕtĕpkeun. Ari ajeuna, geura nitah ala, sina dibawa ka aing, karana pasti dipaehan eta teh. 32 'Ngawangsoel Jonatan ka Saoel ramana, kijeu wangsoelanana: [b] Koe naon noe mawi kĕdah dipaehan? Eta teh milam- 33 pah naon? 'Toeloej Saoel [c] ngalĕmpagkeun toembak ka Jonatan, dek dipaehan; noe matak kaoeninga koe Jonatan, jen geus pasti lĕbah ramana kĕrsa mae- 34 han ka Dawoed. 'Neut Jonatan indit ti medja, bari bĕndoe bangĕt pisan, sarta hanteu dahar dina eta tanggal doewa, bawaning nalangsa koe Dawoed, sabab dihinakeun koe ramana. *a* 5 Moesa 23 : 10. *b* p. 19 : 4. 5. *c* p. 18 : 11.

35 Ari geus kitoe, wantji isoek, bral Jonatan ka loewar ka tĕgal, mĕnĕran waktoe noe ditangtoekeun ka Dawoed, sarta 36 njandak hidji boedak leutik. 'Sasoempingna njaoer ka boedak teh: Geura loempat, tejang djamparing, noe koe kami dek dipĕsatkeun. Bral boedak teh loempat; toeloej Jonatan mĕsatkeun djamparing hidji, diliwatkeun ka loe- 37 hoereun boedak. 'Ana datang boedak teh ka ĕnggon djamparing beunang Jonatan mĕsatkeun, pok Jonatan ngagĕro ti toekangeun boedak, saoerna: Djamparing teh lain ti lĕbah maneh ka-ditoe- 38 keun? 'Ngagĕro deui Jonatan ti toe-

kangeun boedak: Seg-seg, sing gantjang, oelah ngarandĕg! Top koe boedak Jonatan eta djamparing dipoeloeng, bari toeloej datang deui ka djoeraganana. 39 'Dĕmi boedak teja teu njahoëun koewakijeu; ngan Jonatan djeung Dawoed 40 noe aroeningaeun eta pĕrkara. 'Sok koe Jonatan pakarangna diselehkeun ka eta boedak pangiringna, bari misaoer kijeu ka dinja: Geura los, bawa ka dajeuh. 41 'Bral boedak teh leumpang. Geus kitoe Dawoed indit ti lĕbah kidoel, brĕk njoeoeh kana taneuh, sarta soedjoed [a] tiloe kali; toeloej silih-tjijoem djeung silihtangisan, datang ka Dawoed nangisna 42 antĕp-antĕpan. 'Pok Jonatan misaoer ka Dawoed: Geura angkat, sing salamĕt, sarehna oerang soempah padoedoewaän, njĕboet padjĕnĕngan Pangeran, omong oerang kijeu teja: Pangeran moegi aja di antara akang djeung raji, sarta di antara toeroenan akang djeung 43 toeroenan raji salalanggĕngna. 'Tidinja Dawoed dangdan, bral angkat; ari Jonatan mah moelih ka dajeuh. *a* 1 Moesa 33:3, 4.

PASAL 21.

Toeloej Dawoed dongkap ka nagara [a] Nob, ka panghoeloe Ahimelek. Ari Ahimelek mapagkeun Dawoed, bari kageteun, sarta ngalahir ka Dawoed: Naha andjeun njalira bae, hanteu pisan njan- 2 dak rentjang? 'Ngawangsoel Dawoed ka panghoeloe Ahimelek: Kaoela ngĕmban timbalan radja, sarĕng ngalahirna ka kaoela: Oelah aja noe njahoëun naonnaon hal pĕrkara noe matak maneh koe kami dipiwarang, sarta noe koe kami ditimbalkeun ka maneh; ari pĕrkawis batoer-batoer, soemoehoen koe 3 kaoela geus dititah ka ĕnggon anoe. 'Dĕmi ajeuna, andjeun teh njimpĕn naon? moegi kaoela paparin roti lima siki, 4 atanapi naon bae noe kapĕndak. 'Ngawalon panghoeloe ka Dawoed, kijeu walonna: Kaoela teu ngampihan roti djamak, ngan [b] roti soetji noe aja; kitoe soteh oepama batoer-batoer [c] geus njĕgah 5 ka awewe. 'Ngawangsoel Dawoed ka panghoeloe, kijeu wangsoelna: Sajaktosna, awewe teh geus kahalangan ka kaoela sarĕng ka batoer-batoer kamari sarĕng mangkoekna; barang kaoela indit, [d] wadah batoer-batoer teh soetji; malah eta teh geus djalan djamak, da mapan poë ijeu njoetjikeun deui dina wadahna. 6 'Sok panghoeloe [e] ka Dawoed maparin noe soetji, sapedah di dinja taja deui roti, kadjaba ti roti tingalieun, noe geus disingkahkeun ti pajoeneun Pangeran, soepaja diganti koe roti panas dina poëan 7 ditjandakna. 'Kabĕnĕran di dinja aja hidji mantri Saoel dina poë harita, kandĕg di pajoeneun Pangeran; [f] ngaranna Doëg, oerang Edom, kapala toekang 8 ngangon Saoel. 'Mihatoer deui Dawoed ka Ahimelek: Koemaha andjeun di dijeu teu njimpĕn toembak atanapi pĕdang? karana boh pĕdang kaoela, boh pakarang kaoela teu dibantoen, sarehna pĕr- 9 kawis radja teh kĕntjĕng. 'Ari lahiran panghoeloe: [g] Pĕdang Goljat, oerang Pĕlisti, noe koe andjeun dipaehan di lĕbak Ela teja, kabĕnĕran aja di dijeu, beunang moengkoes koe haroedoem, di toekangeun epod; oepama kĕrsa njandak, soemangga tjandak, karana taja deui djaba ti eta. Wangsoelan Dawoed: Taja sasamana; soemangga paparinkeun bae ka kaoela. *a* p. 22:19. *b* 3 Moesa 24:9. *c* 2 Moesa 19:15. *d* 1 Tes. 4:4. *e* Mat. 12:3. *f* p. 22:9. *g* p. 17:51.

10 Tidinja Dawoed dangdan, seug ngalolos dina poë harita bawaning sijeun Saoel; [a] toeloej dongkap ka Akis, radja 11 Gat. 'Geus kitoe mantri Akis pada oendjoekan ka dinja: Naha eta teh lain Dawoed, radja tanah teja? Lain nja eta, noe dikawihkeun patempas-tempas koe noe ngarigĕl teja, pokna: [b] Anoe beunang maehan Saoel mangreboe-reboe, anoe beunang maehan Dawoed mang- 12 laksa-laksa? 'Ari koe Dawoed eta omongan ditjatĕt dina manahna, sarta sijeu- 13 neun katjida koe Akis, radja Gat. 'Toeloej ngowahan boedina di hareupeunana, njĕmoe-njĕmoe noe gelo ana ditjĕkĕl koe eta, sarta koewat-koët kana panto lawang, bari tjidoehna disina ngadah- 14 dir ka djanggotna. 'Pok Akis misaoer ka mantri-mantrina: Tah, koe maraneh katendjo, djalma teja gelo; na koe naon 15 eta koe maraneh dibawa ka kami? 'Karah kami teh kakoerangan noe gelo, noe matak eta koe maraneh dibawa, sina oemak-amoek di hareupeun kami? Naha eta rek asoep ka imah kami?

a Djab. 34:1; 56:1. *b* p. 18:7.

PASAL 22.

Toeloej Dawoed angkat ti dinja, minggat ka [a] goeha Adoelam. Ana saderek-saderekna djeung sakabeh ahli ramana ngadarenge bedja, boeroeboel pada mĕndakan andjeunna ka dinja. 2 'Djeung sakoer djalma noe karoepĕkan, sarta sakoer djalma noe boga hoetang, kitoe deui sakoer djalma noe teu ngeunah pikir, pada koempoel ka Dawoed, [b] sarta andjeunna djadi kapalana; kira aja opat ratoes djalma noe ngareudjeungan.

a Djab. 57, 142. *b* Hak. 11 : 3.

3 Ari ti dinja Dawoed angkat ka Mispe, bilangan Moab; seug mihatoer ka radja Moab: Moegi idinan poen indoeng-bapa datang, ngoembara di andjeun, dongkap ka mangsa simkoering tĕrang anoe koe Allah bade didamĕl ka simkoering. 4 'Toeloej dideuheuskeun ka pajoeneun radja Moab, sarta pada tjalik di dinja sapandjang Dawoed aja dina benteng. 5 'Tapi aja hidji nabi, [a] djĕnĕngan Gad, ngalahir ka Dawoed: Oelah djongdjon tjalik dina benteng; moedoe angkat, moelih deui ka tanah Joeda. Bral Dawoed angkat, seug moeboes ka leuweung Heret. *a* 2 Sam. 24 : 11.

6 Tidinja Saoel meunang warta, jen Dawoed geus nĕgrak djeung djalma noe ngareudjeungan. Harita Saoel keur tjalik di Giba, [a] handapeun hidji kai di Ramah, [b] sarta pananganana njĕkĕl toembakna, djeung andjeunna dideuheusan koe sakabeh mantrina. 7 'Pok Saoel ngalahir ka mantri-mantrina, noe keur pada marĕk ka andjeunna: Eh oerang Binyamin! geura darengekeun: koemaha eta anak Isai teja ka maraneh sakabeh kitoe keneh pimereëun lahan djeung kĕbon anggoer? koemaha maraneh sakabeh koe eta bakal didjijeun kapala sareboe atawa kapala saratoes pradjoerit, 8 'noe matak maraneh sakabeh sakait goreng ka kami, sarta taja pisan noe nganjatakeun ka kami, [c] hal anak kami njijeun pĕrdjangdjian djeung eta anak Isai, sarta maraneh euweuh noe hawatir koe karana kami, atawa noe nganjatakeun ka kami, jen anak kami ngasoer-ngasoer ka eta abdi kami, sina ngadodoho ka kami, sakoemaha noe geus boekti ajeuna? 9 'Ngawangsoel [d] Doëg, oerang Edom teja, noe keur doemeuheus reudjeung para mantri Saoel, kijeu pioendjoekna: Koe simabdi katendjo eta anak Isai datang ka Nob, 10 ka Ahimelek poetra Ahitoeb teja. 'Seug koe Ahimelek eta dipangnaroskeun ka Pangeran, malah dibĕkĕlan sarĕng dipaparin pĕdang Goljat, oerang Pĕlisti teja. *a* p. 14 : 2. *b* p. 18 : 10. *c* p. 18 : 3. *d* p. 21 : 7; Djab. 52 : 2.

11 Tidinja radja miwarangan njaoer eta panghoeloe Ahimelek poetra Ahitoeb, djeung saeusi-boemi ramana, tĕgĕs para panghoeloe noe aja di Nob; toeloej darongkap sadajana ka pajoeneun radja. 12 'Ngalahir Saoel: Eh anak Ahitoeb! geura dengekeun. Ari wangsoelanana: Noen goesti! ijeu abdi. 13 'Ngalahir deui Saoel ka Ahimelek: Koe naon maraneh sakait goreng ka kami, nja maneh djeung anak Isai teja, bĕt koe maneh dibere roti djeung pĕdang, malah dipangnanjakeun ka Allah, sina ngamoesoeh ngadodoho ka kami, sakoemaha noe geus boekti ajeuna? 14 'Ngawangsoel Ahimelek ka radja, kijeu wangsoelna: Saha di sadajana abdi andjeun noe satoehoe sapĕrtos Dawoed, malah-malah [a] mantoe radja, sarĕng kalĕbĕt paragĕman andjeun, sarawoeh kaädjenan di gĕdong andjeun? 15 'Karah abdi tĕmbe ajeuna mangnaroskeun Dawoed teh ka Allah? Sageuj teuing abdi teh! Radja moegi oelah neundeun pĕrkawis ka abdina atanapi ka saeusi-imah poen bapa; karantĕn abdi gamparan teu pisan-pisan oeninga kana saniskantĕn pĕrkawis kitoe, noe leutik atanapi noe gĕde. 16 'Dĕmi lahir radja: Maneh, Ahimelek! pasti dipaehan, nja maneh djeung saeusi-imah bapa maneh. 17 'Heug radja marentah ka tamtama, noe keur pada marĕk di pajoeneunana: Geura malik, paehan koe maraneh panghoeloe-panghoeloe Pangeran, pedah eta ge sailon djeung Dawoed, djeung pedah njarahoëun jen manehanana ngalolos, padahal teu dinjatakeun ka kami. Tatapi abdi Saoel teu daraekeun njodorkeun leungeunna, naradjang ka para panghoeloe Pangeran. 18 'Pok radja marentah ka Doëg: Maneh geura malik, naradjang ka panghoeloe-panghoeloe. Heug Doëg, oerang Edom teja, malik, naradjang ka para panghoeloe; pek maehan dina poë ha-

rita dalapan poeloeh lima djalma, [b] noe make epod lawon bodas. 19 'Samalah [c] Nob, nagara para panghoeloe teja, disabĕtan koe seuseukeut pĕdang, lalaki djeung awewe, boedak djeung orok, datang ka moending, kalde djeung domba, sakabeh dipĕdang. 20 'Aja hidji poetra Ahimelek poetra Ahitoeb teja minggat, djĕnĕnganana Abjatar, ngalolos njoesoel ka Dawoed. 21 'Sarta Abjatar ngoeningakeun ka Dawoed, jen Saoel geus maehan para panghoeloe Pangeran. 22 'Misaoer Dawoed ka Abjatar: Kaoela njaho dina poë harita, ari Doëg, oerang Edom, aja di dinja, jen tangtoe pingoeningaeun ka Saoel. Nja kaoela noe djadi matak sakabeh djalma eusi-boemi rama andjeun dikitoekeun. 23 'Tĕtĕp bae di kaoela, montong sijeun-sijeun; karana noe ngarah pati kaoela, nja ngarah pati andjeun ongkoh; tatapi di kaoela andjeun karaksa.

a p. 18 : 27. *b* p. 2 : 28, 31. *c* p. 21 : 1.

PASAL 23.

Tidinja aja noe ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna: Hatoer oeninga, oerang Pĕlisti keur mĕrangan ka nagara Kĕhila, sarĕng ngarampogan leuit-leuit. 2 'Toeloej Dawoed naros ka Pangeran, kijeu oendjoekanana: Sae koering leumpang njabĕtan eta oerang Pĕlisti? Ari timbalan Pangeran ka Dawoed: Seg leumpang, sabĕtan oerang Pĕlisti, sarta Kĕhila koe maneh salamĕtkeun. 3 'Dĕmi djalma Dawoed pada oendjoekan ka andjeunna: Noen, di dijeu, di tanah Joeda, koering geus pada sijeun; komo moen leumpang ka Kĕhila, ngaroeroeg kana barisan oerang Pĕlisti! 4 'Toeloej Dawoed naros deui ka Pangeran, sarta koe Pangeran diwalon, kijeu timbalananana: Geura dangdan, indit ka Kĕhila; karana oerang Pĕlisti koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh. 5 'Bral Dawoed angkat ka Kĕhila, njandak djalma-djalmana, pek mĕrangan ka oerang Pĕlisti; ari ingon-ingonna datang ka digiring, sarta djalmana disabĕtan, [a] panjabĕtna bangĕt pisan. Kitoe priboemi Kĕhila koe Dawoed disalamĕtkeunana. 6 'Ari geus kitoe, [b] mangsa Abjatar poetra Ahimelek teja ngalolos ka Dawoed, ka Kĕhila, angkatna bari njandak epod.

a p. 19 : 8. *b* p. 22 : 20.

7 Tidinja aja noe ngoeninga ka Saoel, jen Dawoed asoep ka Kĕhila. Ngalahir Saoel: Koe Allah geus disĕrahkeun ka leungeun aing; karana noetoep maneh, aboes ka nagara noe make panto djeung toelak. 8 'Toeloej Saoel ngoendang-ngoendang ka sakabeh bala, kĕrsa pĕrang, angkat ka Kĕhila, ngĕpoeng ka Dawoed djeung ka djalma-djalmana. 9 'Mangsa kaoeninga koe Dawoed, jen Saoel ngĕrsakeun njilakakeun ka andjeunna, toeloej marentah ka panghoeloe Abjatar: 10 [a] Epod ka-dijeukeun! 'Seg Dawoed oendjoekan: Noen Pangeran, Allah Israil! abdi kenging wartos sidik pisan, jen Saoel ngĕrsakeun njoempingan ka Kĕhila, sĕdja ngaroeksak ijeu nagara tina sabab abdi. 11 'Koemaha, priboemi Kĕhila bakal njelehkeun abdi ka pananganana? Jaktos Saoel pisoempingeun, sakoemaha noe kakoeping koe abdi? Noen Pangeran, Allah Israil! moegi-moegi maparin njaho ka abdi. Ari timbalan Pangeran: Ĕnja pidatangeun. 12 'Oendjoekan deui Dawoed: Koemaha, priboemi Kĕhila teh bakal njelehkeun abdi sarĕng poen batoer-batoer ka panangan Saoel? Ari timbalan Pangeran: Tangtoe njelehkeun. 13 'Toeloej Dawoed dangdan djeung batoerbatoerna, [b] kira gĕnĕp ratoes djalma, seug boedal ti Kĕhila, leumpang sakaparan-paran. Mangsa geus dioeningakeun ka Saoel, jen Dawoed minggat ti Kĕhila, teu toeloes sĕdjana boedal.

a 4 Moesa 27 : 21; p. 30 : 7. *b* p. 22 : 2.

14 Tidinja Dawoed tjalik [a] di tĕgal lĕga, di ĕnggon rareugreug; nja tjalik di goenoeng, noe di tĕgal lĕga [b] Sip. Sarta andjeunna koe Saoel ditejangan sapapandjangna, tatapi koe Allah hanteu dipaparinkeun ka pananganana. 15 'Hidji mangsa Dawoed waspada, jen Saoel geus boedal, ngarah pati andjeunna; harita Dawoed aja di tĕgal lĕga Sip, dina leuweung. 16 'Toeloej Jonatan poetra Saoel dangdan, bral angkat ka Dawoed, ka leuweung; seug ngoewatkeun panangan Dawoed di djĕro Allah. 17 'Ari saoerna ka Dawoed: Poma oelah sijeun-sijeun; karana raji moal kapĕndak koe panangan Saoel, rama akang; sarta raji geus tangtoe djadi radja, njangking Israil, djeung akang pidjadieun noe kadoewa, sahandapeun raji; ari koe Saoel, rama akang,

18 [e] geus kaoeninga oge kitoe. 'Toeloej eta [d] doewaän ngadamĕl pĕrdjangdjian di pajoeneun Pangeran; geus kitoe Dawoed djongdjon tjalikna di leuweung, dĕmi Jonatan mah moelih ka boemina.

a p. 24 : 1, 2; Ibr. 11 : 38. *b* Djab. 63 : 1. *c* p. 15 : 28; 20 : 30, 31; 24 : 21. *d* p. 20 : 16.

19 Djĕboel [a] aja oerang Sip, ngadareuheusan ka Saoel, ka Giba, sarta oendjoekan kijeu: Sajaktosna, Dawoed teh soesoeloempoetan di abdi, di ĕnggon rareugreug, di leuweung, dina pasir Hakila, noe ki- 20 doeleun ĕnggon rehe teja. 'Mana ajeuna, noen radja! geura soemping, noemoetkeun sakahojong manah andjeun angkat; abdi saranggĕm njanggakeun inja 21 ka panangan radja. 'Ngalahir Saoel: [b] Maraneh moegi dibĕrkahan koe Pangeran, sapedah maraneh karoenja ka 22 kami. 'Geura baralik, koedoe koe maraneh dipoegoehkeun deui, sarta tangenan djeung tĕgĕskeun ĕnggonna noe diantjikan, djeung saha noe nendjo manehanana di dinja; karana kami meunang 23 bedja, loba pisan akalna. 'Mana tarĕgĕskeun djeung tangenan sakabeh pangnjoempoetan, noe koe manehanana sok dipake njoempoet; toeloej maraneh koedoe ka kami deui, aja poegoehna; geus kitoe kami tangtoe miloe djeung maraneh, sarta oepama manehanana aja dina tanah eta, seg koe kami dek dioebĕk-oebĕk [c] dina bareboe-reboe oerang 24 Joeda. 'Toeloej eta djalma darangdan, bral maroelang ka Sip, miheulaän Saoel; harita Dawoed djeung djalma-djalmana aja di tĕgal lĕga Maon, di tĕgal lapang 25 noe kidoeleun ĕnggon rehe teja. 'Tidinja Saoel angkat, njandak djalma-djalmana, kĕrsa nejangan. Tapi aja noe ngoeninga ka Dawoed; gantjang andjeunna loengsoer ti goenoeng tjadas, seug tjalik di tĕgal lĕga Maon. Ana Saoel geus meunang warta, toeloej ngoedag, njoesoel 26 Dawoed ka tĕgal lĕga Maon. 'Ari Saoel angkatna pipir goenoeng sabeulah ti dijeu, dĕmi Dawoed djeung djalma-djalmana laleumpangna pipir goenoeng sabeulah ti ditoe. Djeung deui Dawoed teh roesoeh, hajang geura njingkiran Saoel; karana Saoel djeung djalma-djalmana ngalingkoengan Dawoed djeung djalma-djalmana, sĕdjana dek ditarang- 27 kĕp. 'Hol aja hidji oetoesan ka Saoel, mihatoer kijeu: Moegi sing enggal soemping; karana oerang Pĕlisti geus njĕlĕm- 28 pĕk kana tanah.'Toeloej Saoel malik tina ngoedag njoesoel Dawoed; bral angkat, mapag oerang Pĕlisti. Kitoe noe matak eta ĕnggon pada njarĕboet Sela-hamahlĕkot. *a* p. 26 : 1; Djab. 54 : 2. *b* p. 15 : 13. *c* Mik. 5 : 1.

PASAL 24.

Bral Dawoed angkat ti dinja, toeloej tjalik di ĕnggon rareugreug noe di 2 En-Gedi. 'Dĕmi geus kitoe, sanggeus Saoel moelih, mantas ngabĕbĕrik oerang Pĕlisti, aja noe ngoeninga ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Hatoer oeninga Da- 3 woed teh aja di tĕgal lĕga En-Gedi. 'Gantjang Saoel njandak [a] tiloe reboe djalma, beunang mĕting ti sabangsa Israil; bral angkat, sĕdja nejangan Dawoed djeung djalma-djalmana dina goenoeng 4 karang [b] ĕmbe leuweung. 'Ana dongkap ka karapjak domba sisi djalan, di dinja mĕndak hidji goeha; seg koe Saoel dilĕbĕtan, [c] kĕrsa noeroeban dampalna. Kabĕnĕran Dawoed djeung djalma-djalmana keur darijoek dina eta goeha, di 5 djĕrona pisan. 'Pok djalma Dawoed pada hatoeran ka andjeunna: Geuning, nja ijeu poëna Pangeran nimbalan ka andjeun: [d] Tah, moesoeh andika koe kami diselehkeun ka leungeun andika; pek koe andika pilampah sakoemaha pihadeëunana koe pangrasa andika. Neut Dawoed indit, toeloej ngeureut toengtoeng haroedoem Saoel, sarta lalaoenan. 6 'Demi sanggeusna ti dinja, Dawoed [e] ratoeg manahna, tina sabab ngeureut 7 toengtoeng anggoan Saoel. 'Sarta andjeunna njaoer ka djalma-djalmana: Palijas teuing kami teh koe Pangeran, [f] dek migawe noe kitoe pĕtana ka goesti kami, ka noe djadi lisahan Pangeran, datang ka kami njodorkeun leungeun ka andjeunna; karana andjeunna teh lisa- 8 han Pangeran. 'Sarta Dawoed ngahoelag ka djalma-djalmana koe kasaoeran kitoe, hanteu diidinan ngamoesoeh ka Saoel. Toeloej Saoel indit tina goeha, sĕdja ngaladjĕngkeun djalan. *a* p. 26 : 2. *b* Djab. 104 : 18. *c* Hak. 3 : 24. *d* p. 26 : 8. *e* 2 Sam. 24 : 10. *f* p. 26 : 9; 2 Sam. 1 : 14; Djab. 105 : 15.

9 Sanggeusna kitoe, neut Dawoed indit deui, djol ka loewar tina goeha, sarta ngagĕro di poengkoereun Saoel, saoerna:

Goesti sang radja! Ana Saoel ngareret ka toekang, gantjang Dawoed broek njoeoeh kana taneuh, sarta soe-
10 djoed. 'Pok Dawoed oendjoekan ka Saoel: Koe naon andjeun [a] ngagoegoe ka tjatoer manoesa, noe ngaromong: Saĕnjana, Dawoed mambrih katjilakaän an-
11 djeun? 'Tah, dintĕn ijeu katingali koe sotja andjeun pisan, salira andjeun dintĕn ijeu koe Pangeran geus dipaparinkeun ka leungeun simkoering, di djĕro goeha; sarĕng aja noe ngomong, simkoering koedoe maehan ka andjeun, doepi simkoering teh hawatir ka andjeun; ari tjarek simkoering: Hamo kaoela njodorkeun leungeun ka goesti kaoela; karana
12 andjeunna teh lisahan Pangeran. 'Tingali, ama! mangga ijeu tingali, toengtoeng haroedoem andjeun dina leungeun simkoering; karantĕn keur simkoering ngeureut toengtoeng haroedoem andjeun, eta andjeun koe simkoering hanteu dipaehan; mana masing oeninga sarĕng masing waspaos, [b] jen leungeun simkoering taja kaäwonan atanapi kamasijatan, sarĕng simkoering hanteu gadoeh dosa ka andjeun; halta andjeun teh ngaboeboedjĕng pati simkoering, hojong
13 kenging. 'Pangeran noe bade ngahoekoeman antara andjeun sarĕng simkoering, sarĕng Pangeran anoe bade mangmalĕskeun simkoering ka andjeun; nanging leungeun simkoering mah moal
14 ngamoesoeh ka andjeun. 'Sapĕrtos tjarek babasan djalma baheula teja: Ti noe doraka bidjil kadorakaän; nanging leungeun simkoering moal ngamoesoeh ka
15 andjeun. 'Naha radja Israil angkat teh njoesoel saha? saha teja noe koe andjeun dioedag-oedag? Nja njoesoel teh [c] andjing paeh, [d] koetoe andjing sasiki!
16 'Nanging Pangeran [e] noe djadi Hakim, sarĕng tinangtos ngahoekoeman antara andjeun sarĕng simkoering, sarawoeh ningalan, sarĕng mangmabĕnkeun pabĕn simkoering, kalajan ngabĕnĕrkeun ka simkoering ti panangan andjeun.

a p. 26:19. *b* p. 26:18. *c* 2 Sam. 9:8. *d* p. 26:20. *e* Hak. 11:27.

17 Ari geus kitoe, barang Dawoed geus tjatjap ngoendjoekkeun ka Saoel sadajana kasaoeran noe tadi teja, seg Saoel ngalahir: [a] Koetan eta sora maneh, anaking Dawoed? Toeloej Saoel soemĕgroek
18 nangis. 'Lahiranana deui ka Dawoed: Maneh teh bĕnĕr alah batan kami; karana maneh ka kami geus milampah kahadean, sabalikna kami mah ka maneh
19 geus milampah kagorengan. 'Sarta maneh poë ijeu geus nandakeun, estoe ka kami migawe kahadean; sapedah kami koe Pangeran geus disĕrahkeun ka leungeun maneh, dĕmi kami koe maneh
20 hanteu dipaehan. 'Karana lamoen aja djalma manggih moesoehna, naha dek dibralkeun ka djalan hade? Mana Pangeran moegi-moegi ka maneh malĕs koe kahadean, naoer noe koe maneh di-
21 pigawe ka kami dina poë ijeu. 'Dĕmi ajeuna, saĕnjana, [b] kami teh njaho, jen maneh tangtoe djadi radja, sarta karadjaän Israil pitĕtĕpeun ditjĕkĕl koe
22 maneh. 'Mana ajeuna geura soempah ka kami njĕboet Pangeran, moal maneh ngabasmi toeroenan kami ti pandeurieun kami, sarta moal maneh noempoerkeun ngaran kami ti saeusi-boemi bapa kami.
23 'Prak Dawoed soempah ka Saoel; toeloej Saoel moelih ka boemina, dĕmi Dawoed djeung djalma-djalmana aroenggah ka ĕnggon reugreug. *a* p. 26:17. *b* p. 26:25.

PASAL 25.

Mangsa eta [a] Samoeël poepoes; raboel sabangsa Israil karoempoel, sarta pada aloek-aloekan katinggal andjeunna, bari seug dikoerĕbkeun di boemina, di Ramah teja. Ari Dawoed teh dangdan, sarta toeloej angkat ka [b] tĕgal lĕga Paran. *a* p. 28:3. *b* 4 Moesa 10:12.

2 Aja hidji djalma di nagara Maon, sarta pagaweanana di Karmel; ari eta djalma beunghar katjida, boga domba tiloe reboe djeung sareboe ĕmbe; ajeuna [a] keur ngagoentingan dombana di Kar-
3 mel. 'Ngaran eta djalma Nabal, sarta ngaran pamadjikanana Abigail; ari eta istri hade pangartina djeung geulis roepana; dĕmi salakina mah bĕngis, djeung goreng kalakoeanana; sarta eta teh [b]
4 bangsa Kaleb. 'Geus kitoe Dawoed di tĕgal lĕga ngareungeu warta, Nabal keur
5 ngagoentingan dombana. 'Toeloej Dawoed miwarangan sapoeloeh boedjang, sarta koe Dawoed boedjang teh pada diparentah kijeu: Maraneh geura bral ka Karmel, koedoe ngadeuheusan ka Nabal, tanjakeun salamĕt hanteuna, mawa

6 ngaran kami. 'Sarta koedoe mihatoer kijeu ka eta noe bagdja teh: Andjeun sing salamĕt, sarĕng saeusi-boemi andjeun sing salamĕt, kitoe deui sadajana kagoengan andjeun sing salamĕt! 7 'Ari ajeuna, kaoela ngadenge bedja, jen di andjeun keur aja taroekang ngagoentingan. Ajeuna, toekang ngangon andjeun bareto araja di kaoela, dĕmi koe kaoela djeung batoer-batoer hanteu dilara-lara, sarta eta hanteu kaleungitan naon-naon, sapandjang arajana di Karmel. 8 'Soemangga pariksa boedjang-boedjang andjeun, tangtoe pada njarijoskeun ka andjeun. Koe pĕrkawis eta, ijeu boedjang-boedjang moegi pada mĕndak koernija dina sotja andjeun; karantĕn kaoela dongkap teh ninggang dintĕn noe sae. Moegi maparin ka abdi-abdi andjeun sarĕng ka poetra andjeun, ka Dawoed, naon bae [c] noe kapĕndak koe 9 panangan andjeun. 'Barang eta boedjang Dawoed geus daratang, toeloej mihatoer ka Nabal sakoemaha kasaoeran tadi, mawa djĕnĕngan Dawoed; toeloej 10 pada eureun. 'Ngadjawab Nabal ka abdi Dawoed teh, kijeu djawabna: Na saha eta Dawoed, djeung saha anak Isai teh? Mangsa ajeuna loba katjida abdi-abdi noe ngalesotkeun maneh masing-masing 11 ti djoeragan sorangan. 'Naha kami dek njokot roti kami, djeung tjai kami, sarta peuntjitan kami, beunang kami meuntjit adjang taroekang ngagoentingan di kami, sok dibikeun ka djalma noe koe 12 kami teu kanjahoan oesoel-asalna? 'Toeloej boedjang Dawoed teh malikan djalanna, maroelang; sadaratangna ngoeninga ka andjeunna sakoemaha omo-13 ngan tadi. 'Seug Dawoed marentah ka djalma-djalmana: Geura pada njoren sapĕdang-pĕdangna. Prak pada njoren sapĕdang-pĕdangna; malah Dawoed pribadi ge njoengkĕlangkeun pĕdangna; broel arindit ngiring Dawoed, [d] kira aja opat ratoes djalma; [e] ari noe doewa ratoes deui mah tinggal, ngadjaga barang-barang.

a 2 Sam. 13 : 23. *b* Jos. 15 : 13. *c* Hak. 9 : 33. *d* p. 23 : 13. *e* p. 30 : 24.

14 Ari boedjang Nabal saoerang ngoeninga ka Abigail, pamadjikan Nabal teja, kijeu pokna: Hatoer oeninga, tadi Dawoed ngoetoesan ti tĕgal lĕga, baris ngabĕrkahan ka djoeragan pamĕgĕt; 15 dĕmi koe andjeunna disĕntak. 'Padahal eta djalma sarae teu kintĕn ka koering sadaja, hanteu pisan koering sadaja dilara-lara, sarĕng teu kaleungitan naon-naon, salamina koering sadaja loemakoe sarĕng maranehanana, basa di tĕgal. 16 'Jaktosna eta teh minangka koeta sakoeriling koering sadaja, boh ti peuting, boh ti beurang, salamina koering sadaja reureudjeungan sarĕng eta nga-17 rangon domba. 'Ari ajeuna, masing oeninga sarĕng masing waspaos anoe bade dilampahkeun koe andjeun; karantĕn geus tangtoe ĕngke datang katjilakaän ka djoeragan pamĕgĕt sarĕng ka saeusiboemina; toer andjeunna djalma teu bageur, hanteu kenging dioendjoekanan. 18 'Gagantjangan Abigail njandak roti doewa ratoes siki, doewa karoeng koelit dieusi anggoer, lima domba beunang njadijakeun, lima takĕr gandoem [a] beunang njangraj, saratoes [b] ranggeujan kismis djeung doewa ratoes goeroentoel boewah kondang, dimomotkeun kabeh 19 kana kalde. 'Seug marentah ka boedjang-boedjangna: [c] Maraneh geura toeloej ti heula; masing njaho, kami mah ĕngke pandeuri. Tapi andjeunna teu poe-20 poelih ka Nabal salakina. 'Ari geus kitoe Abigail angkat toenggang kalde; dĕmi keur moedoen dina ĕnggon boeni di goenoeng, doemadakan, Dawoed djeung djalma-djalmana keur maroedoen mapag; prok Abigail toeloej amprok djeung 21 eta. 'Ari pilahir Dawoed tadi: Saĕnjana, tjoemah bae kami bareto ngaraksa sakabeh bobogaän eta di tĕgal lĕga teh, datang ka sabobogaänana naon oge taja noe leungit; ari kahadean koe eta ka 22 kami dipoelang kagorengan. 'Moegi sagala moesoeh Dawoed koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama sabobogaän eta, [d] bangsa lalaki, aja noe koe kami dikarikeun tĕpi ka braj beurang!

a p. 17 : 17. *b* p. 30 : 12. *c* 1 Moesa 32 : 16. *d* 1 Radj. 14 : 10.

23 Barang Abigail ningali Dawoed, gagantjangan loengsoer tina kalde, broek njoeoeh kana taneuh, ka pajoeneun Da-24 woed, sarta soedjoed. 'Brĕk mĕndĕk ka dampalna, bari hatoeran kijeu: Noen djoeragan! kalĕlĕpatan teja tĕmpoehkeun bae ka abdi; sarĕng moegi abdi gamparan diidinan oendjoekan ka pajoeneun djoeragan, sarawoeh moegi ngada-

ngoekeun pioendjoek abdi gamparan. 25 'Moegi djoeragan oelah madoeli ka eta djalma teu bageur, ka poen Nabal teja; karantĕn sakoemaha ngaranna, nja kitoe watĕkna; ngaranna teh Nabal, sarĕng boeroeng parangina; ari abdi gamparan teu mireungeuh rentjang djoeragan, anoe dipiwarang teja. 26 'Mana ajeuna, djoeragan! [a] dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, sarĕng dĕmi djoemĕnĕnging njawa djoeragan! estoe Pangeran noe mĕgatan andjeun, oelah tjijos soemping ngoetjoerkeun gĕtih, [b] sarĕng panangan andjeun njalamĕtkeun salira andjeun. Doepi ajeuna, sadajana satroe andjeun, sarĕng sakoer noe mambrih katjilakaän djoeragan, moegi djadi sapĕrtos Nabal! 27 'Doepi ajeuna, [c] ijeu bĕrkah, noe koe abdi gamparan disanggakeun ka djoeragan, moegi dipasihkeun ka rentjang-rentjang, noe sami toemoet tapak djoeragan. 28 'Moegi ngahampoentĕn kana kamasijatan abdi gamparan; karantĕn djoeragan [d] tinangtos koe Pangeran dipangdamĕlkeun boemi tĕtĕp, tina sabab djoeragan ngalakonan [e] pĕranging Pangeran, sarĕng di salira andjeun moal kapĕndak kaäwonan sapandjang joeswa. 29 'Sarĕng sanadjan manoesa tjĕngkat, ngoedag ka andjeun sarĕng ngarah pati andjeun, tinangtos njawa djoeragan kabeungkeut dina beungkeutan sakoer noe hiroep sarĕng Pangeran, Allah andjeun; sawangsoelna njawa moesoeh-moesoeh andjeun mah koe Pangeran tinangtos pada dibandringkeun ti djĕro tjokrahing bandring. 30 'Dĕmi geus kitoe, dimana Pangeran geus ngadamĕl ka djoeragan noemoetkeun sadajana kasaean, noe koe andjeunna diandikakeun pĕrkawis andjeun, sarĕng andjeun geus didjĕnĕngkeun gĕgĕdoeg, njangking Israil, 31 'seug ijeu teh moal matak tidjalikeuh ka andjeun, atanapi matak titadjong manah djoeragan, nja eta andjeun ngoetjoerkeun gĕtih teu karana sabab, atanapi djoeragan njalamĕtkeun pribadi. Sarĕng dimana Pangeran geus ngadamĕl kasaean ka djoeragan, moegi emoet ka abdi gamparan.

a p. 20 : 3. *b* Roem 12 : 19. *c* 1 Moesa 33 : 11. *d* 2 Sam. 7 : 11. *e* p. 18 : 17.

32 Ngawalon Dawoed ka Abigail: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, anoe miwarangan njai poë ijeu, mapag kaoela; 33 'sarta sagala poedji ka boedi njai, djeung sagala poedji ka diri njai, sapedah poë ijeu noelak ka kaoela, oelah waka datang ngoetjoerkeun gĕtih, sarta leungeun kaoela njalamĕtkeun diri kaoela. 34 'Karana saĕnjana, dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, Allah Israil, anoe mĕgatan kaoela, oelah koengsi migawe goreng ka njai! lamoen njai hanteu gagantjangan datang mapag kaoela mah, di Nabal teh sakoer noe bangsa lalaki hamo aja noe kari tĕpi ka braj beurang. 35 'Top koe Dawoed ti panangan Abigail ditampa noe disanggakeun ka andjeunna teja; sarta dilahiran kijeu: Geura moelang ka imah njai sarta kasĕnangan; masing njaho, kasaoeran njai noe tadi koe kaoela digoegoe, sarta diri njai koe kaoela ditarima.

36 Tidinja Abigail dongkap deui ka Nabal; doemadakan, eta teh keur pesta di boemina, sapĕrti pesta radja; djeung bate Nabal soekaeun, sarta manehanana mabok katjida, noe matak koe Abigail hanteu pisan dipopojanan leutik atawa gĕde, tĕpi ka braj beurang. 37 'Dĕmi geus kitoe, wantji isoek, barang anggoer geus ka loewar ti Nabal, toeloej koe pamadjikanana dipopojanan sagala pĕrkara noe tadi teja. Seg paeh hatena di djĕro awakna, sarta manehanana djadi kawas batoe. 38 'Ari geus kitoe, kira geus meunang sapoeloeh poë, seug Nabal teh digĕboeg koe Pangeran, toeloej misan. 39 'Mangsa Dawoed ngareungeu bedja, jen Nabal geus paeh, pok ngalahir: [a] Sagala poedji ka Pangeran, noe mangmabĕnkeun padoe kaoela, hal kaoela dihinakeun koe Nabal teja, djeung abdina dihalangan, oelah koengsi migawe goreng; sarta kagorengan Nabal koe Pangeran [b] geus dibalikkeun ka dirina. Tidinja Dawoed miwarangan, sarta ngalahir hal Abigail, dek ditikah, didamĕl geureuha. 40 'Sadaratangna abdi Dawoed ka Abigail, ka Karmel teja, seug pada mihatoer ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Simkoering pada dipiwarang ka andjeun koe Dawoed, kĕrsana andjeun dek ditikah, didamĕl geureuha. 41 'Neut tjĕngkat Abigail, toeloej soedjoed, njoeoeh kana taneuh, bari njaoer: Soemangga, abdi andjeun djadi eusi-boemi, pikeun ngoembah soekoe abdi-abdi djoeragan. 42 'Gagantjangan

Abigail dangdan, tjat toenggang kalde, sarta njandak lima landjangna, noe ngiring tapakna; bral angkat, noetoerkeun oetoesan Dawoed; toeloej djadi geureu-43 hana. 'Samalah Dawoed [c] nikah Ahinoam, ti Jisrel; nja eta doewanana djadi 44 geureuhana. 'Ari Mikal poetra Saoel, geureuha Dawoed teja, koe Saoel geus dipaparinkeun ka [d] Palti poetra Lais, anoe asal ti Galim.

a Djab. 58 : 11, 12. *b* Djab. 7 : 17. *c* p. 27 : 3; 30 : 5. *d* 2 Sam. 3 : 15.

PASAL 26.

Tidinja aja deui [a] oerang Sip, ngadareuheusan ka Saoel, ka Giba, sarta oendjoekan kijeu: Sajaktosna, Dawoed teh soesoeloempoetan di pasir Hakila, 2 noe di hareupeun ĕnggon rehe teja. 'Gantjang Saoel dangdan, bral angkat ka tĕgal lĕga Sip, njandak [b] tiloe reboe djalma, beunang mĕting ti Israil, kĕrsa 3 nejangan Dawoed di tĕgal lĕga Sip. 'Toeloej Saoel masanggrahan di pasir Hakila, noe di hareupeun ĕnggon rehe, sisi djalan; ari Dawoed teh keur tjalik di tĕgal lĕga, sarta geus waspadaeun, jen Saoel soemping njoesoel andjeunna ka 4 tĕgal lĕga. 'Mana Dawoed miwarangan djalma noe lolongok; seug koe Dawoed kaoeninga, poegoeh pisan Saoel soem-5 ping. 'Pek Dawoed dangdan, bari toeloej njoempingan ĕnggon Saoel masanggrahan, sarta Dawoed ningalian ĕnggon Saoel koelĕm djeung [c] Abner poetra Ner, kapala baladna; ari Saoel koelĕmna di djĕro [d] benteng kareta, djeung bala ma-6 sanggrahanana sakoerilingna. 'Pok Dawoed ngalahir ka Ahimelek, oerang Het, sarta ka Abisai poetra Sĕroeja, saderek Joab, kijeu lahirna: Tjik, saha noe wani miloe djeung kami ka Saoel, ka pasanggrahan? Ngawangsoel Abisai: Koering 7 sĕdja ngiring. 'Toeloej Dawoed djeung Abisai ngasoepan bala ti peuting; doemadakan, Saoel keur ebog koelĕm di djĕro benteng kareta, djeung toembakna ditjĕblokkeun dina taneuh, di mastakaeunana; ari Abner djeung bala hareës 8 sakoerilingna. 'Pok Abisai oendjoekan ka Dawoed: [e] Moesoeh andjeun poë ijeu koe Allah geus diselehkeun ka panangan andjeun; ari ajeuna, moen aja widi, koe koering dek ditoembak sapisan parat kana taneuh, sarĕng moal koengsi 9 dipindo. 'Lahiran Dawoed ka Abisai: [f] Poma oelah diroeksak; karana saha noe bisa njodorkeun leungeunna kana lisahan Pangeran, toer teu meunang 10 siksaän? 'Ngalahir deui Dawoed: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! geus tangtoe mĕngke digĕboeg koe Pangeran; atawa datang ka mangsana, seug poepoes; atawa angkat pĕrang, toeloej tiwas. 11 'Palijas teuing kami teh koe Pangeran, dek njodorkeun leungeun kana lisahan Pangeran! Dĕmi ajeuna, tjokot toembakna, noe di mastakaeunana, kitoe deui kĕndi tjaina; geus kitoe hajoe oerang 12 leumpang! 'Pek Dawoed njandak toembakna djeung kĕndi tjaina ti mastakaeun Saoel, bari toeloej arangkat; horeng teh euweuh noe nendjo, djeung euweuh noe njaho, sarta taja noe lilir hidji-hidji atjan; wantoe hareës kabeh; sabab pada diragragan katibraän ti Pangeran.

a p. 23 : 19. *b* p. 24 : 3. *c* p. 14 : 50. *d* p. 17 : 20. *e* p. 24 : 5. *f* p. 24 : 7.

13 Ari Dawoed angkatna ka peuntas, seug ngadĕg di poentjak goenoeng, ti 14 kadjaoehan, lĕga pisan antarana. 'Geus kitoe Dawoed ngagĕroan ka bala djeung ka Abner poetra Ner teja; lahirna: Wah Abner! naha moal ngadjawab? Seg Abner ngadjawab, kijeu pokna: Saha ma-15 neh, noe ngagĕroan ka radja? 'Lahiran Dawoed ka Abner: Naha maneh teh lain lalaki? djeung saha sasama maneh di Israil? Naha maneh teu ngaraksa ka djoeragan maneh, ka radja? karana tadi aja bala saoerang datang, dek ngaroek-16 sak ka radja, djoeragan maneh. 'Moal hade eta pĕrkara, noe dilampahkeun koe maneh; dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! maraneh teh pada mandjing dihoekoem pati, pedah teu ngadjaga ka djoeragan maraneh, kana lisahan Pangeran. Ari ajeuna, geura ilikan, di mana toembak radja, sarta kĕndi tjaina, noe di mastakaeunana?

17 Dĕmi Saoel hanteu pangling ka sowara Dawoed; seg ngalahir: [a] Koetan eta sora maneh, anaking Dawoed? Wangsoelan Dawoed: Lĕrĕs goesti sang 18 radja! sora djisimabdi. 'Mihatoer deui Dawoed: Naha goesti mana ngoedag, njoesoel abdina? karantĕn abdi teh milampah naon? sarĕng naon kaäwonan 19 leungeun abdi? 'Mana ajeuna goesti

sang radja moegi ngadangoekeun ka pihatoer abdina. Madak Pangeran noe ngangsonan andjeun ngamoesoeh ka abdi, hatoeranan ngangseu koerban kadaharan; sawangsoelna, [b] madak anak Adam mah, nja eta sing disapa ti pajoeneun Pangeran, [c] rehing ajeuna ngadjarongklokkeun diri abdi tina mandjing kagoengan Pangeran; pokna: Geura djor, njĕmbah ka aällahan bangsa sedjen! 20 'Doepi ajeuna, gĕtih abdi moegi oelah ragrag ka boemi, djaoeh ti pajoeneun pameunteu Pangeran; karantĕn radja Israil boedal teh [d] nejangan koetoe andjing sasiki, sapĕrtos noe ngoedag-ngoedag hidji kasintoe di goenoeng-goenoeng.

a p. 24 : 17. *b* p. 24 : 10. *c* p. 27 : 1. *d* p. 24 : 15.

21 Ngalahir Saoel: [a] Kami teh tarima dosa; geura moelang bae, anaking Dawoed! karana ama ka maneh moal migawe deui goreng, tina sabab poë ajeuna pati ama koe pangrasa maneh dipikaadjen; saĕnjana, ama teh migawe noe teu poegoeh, sarta ama teh kasaroeng 22 liwat saking. 'Ngawangsoel Dawoed, kijeu wangsoelna: Mangga, ijeu toembak radja; moegi miwarang gandek saoe- 23 rang meuntas, njokot. 'Sarĕng Pangeran tinangtos malĕs kana kabĕnĕran sarĕng kana katoehoean hidji-hidji djalma; rehna andjeun dangĕt ajeuna koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun abdi, doepi abdi hanteu daek njodorkeun leu- 24 ngeun kana lisahan Pangeran. 'Sarĕngna deui, sakoemaha dangĕt ajeuna pati andjeun koe pangrasa abdi dipiagoeng, moegi sawangsoelna pati diri abdi kitoe keneh kapiagoeng koe manah Pangeran, sarĕng abdi koe andjeunna dikaloewarkeun ti saniskantĕn kasoekĕran. 25 'Ngalahir Saoel ka Dawoed: Sing salamĕt maneh, anaking Dawoed! [b] maneh tangtoe nja ngalaksanakeun, sarta maneh tangtoe nja moerba. Toeloej Dawoed ngaladjĕngkeun djalanna; ari Saoel moelih ka ĕnggonna.

a p. 15 : 24. *b* p. 24 : 21.

PASAL 27.

Tidinja Dawoed ngalahir sadjĕro manahna: Ajeuna aing awal-ahir tangtoe tiwas koe panangan Saoel; taja deui noe hade pikeun aing, ngan koedoe minggat ka tanah oerang Pĕlisti; tangtoe aing koe Saoel diantĕp, moal nejangan deui aing di sawĕwĕngkĕran Israil; ari kitoe mah aing pirahajoeëun ti pana- 2 nganana. 'Prak Dawoed dangdan, nja andjeunna djeung [a] noe gĕnĕp ratoes djalma, noe ngareudjeungan teja; toeloej ngalih 3 [b] ka Akis poetra Maok, radja Gat. 'Geus kitoe Dawoed tjalik di Akis, di Gat, nja andjeunna djeung djalma-djalmana, hidji-hidji djeung anak-rabina, Dawoed djeung doewa garwana, [c] nja eta Ahinoam, oerang Jisrel, djeung Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Karmel 4 teja. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, jen Dawoed ngalolos ka Gat; noe matak hanteu toeloej nejangan Dawoed.

a p. 23 : 13. *b* p. 21 : 10. *c* p. 25 : 42, 43.

5 Tidinja Dawoed mihatoer ka Akis: Madak abdi mĕndak koernija dina sotja andjeun, moegi abdi dipaparin piĕnggoneun dina salah-sahidji nagara piloewaran, baris abdi ngĕnggon di dinja; eukeur naon abdi gamparan rek tjitjing di djĕro dajeuh karadjaän, sasarĕngan 6 sarĕng andjeun? 'Seug koe Akis poë harita keneh Dawoed dileler nagara Siklag; kitoe noe matak Siklag teh kagoengan para radja Joeda, tĕpi ka mangsa 7 ajeuna. 'Ari bilangan poë Dawoed tjalik di tanah Pĕlisti teh, sataoen opat boelan.

8 Hidji mangsa Dawoed boedal djeung djalma-djalmana; seug njĕlĕmpĕk ka oerang Gĕsoer, ka oerang Geres djeung ka oerang Amalek; nja eta noe djadi priboemi ti baheulana, ari tanahna tĕpi ka maneh asoep ka Soer, sarta tĕpi ka 9 tanah Mĕsir. 'Pek Dawoed njabĕtan saeusi tanah eta, taja pisan noe dihiroepan lalaki atawa awewe; ari domba, sapi, kalde djeung onta dibawa, kitoe deui papakean; geus kitoe moelih, dong- 10 kap deui ka Akis. 'Ngalahir Akis: Maraneh mantas njĕlĕmpĕk ka mana? Ari walon Dawoed: Soemoehoen, ka oerang Joeda, sabeulah ti kidoel, sarĕng ka oerang Jĕrahmel, sabeulah ti kidoel, sarawoeh ka oerang Kain, sabeulah ti 11 kidoel. 'Ari lalaki-awewe taja hidji-hidji atjan noe dihiroepan koe Dawoed baris ditjandak ka Gat; lahirna: Bisi ngabedjakeun hal oerang, ngomong: Kijeukijeu lampah Dawoed. Kitoe bae adatna sapandjangna tjalik di tanah Pĕlisti. 12 'Dĕmi Akis teh pĕrtjajaeun ka Dawoed, sarta ngalahir: Manehanana geus mi-

gawe [a] anoe matak dipikasĕngit koe bangsana, koe Israil; geus tangtoe ngabdi ka aing salalawasna. *a* p. 13:4.

PASAL 28.

Ari geus kitoe, dina mangsa eta, [a] seug oerang Pĕlisti ngoempoelkeun wadyabaladna, baris ngaroeroeg, sĕdja mĕrangan ka Israil. Pok Akis ngalahir ka Dawoed: Awak meureun geus oeninga, jen piboedaleun djeung kaoela asoep wadya-balad, nja awak djeung djalma-2 djalma awak. 'Ari walonan Dawoed ka Akis: Ari kitoe mah andjeun meureun pioeningaeun anoe bakal dilampahkeun koe abdi gamparan. Lahir Akis ka Dawoed: Ari kitoe mah awak koe kaoela didjijeun toekang ngadjaga sirah kaoela sapapandjangna. *a* p. 29:1.

3 Harita Samoeël [a] geus poepoes, sarta sabangsa Israil geus pada aloek-aloekan katinggal andjeunna, bari seug dikoerĕbkeun di Ramah, nja eta di nagarana teja. Djeung deui Saoel [b] geus njingkirkeun toekang njaroemah djeung toekang 4 ngoesoemah ti djĕro satanah. 'Dĕmi geus koempoel oerang Pĕlisti, broel ngabroel, heg masanggrahan di Soenem. Gantjang Saoel ngoempoelkeun sabangsa Israil, heg masanggrahan di Gilboa. 5 'Barang Saoel ningali wadya-balad oerang Pĕlisti, seug sijeuneun, sarta ma-6 nahna ngagidir kalangkoeng. 'Toeloej Saoel naros ka Pangeran, tatapi Pangeran teu ngawalon ka andjeunna, boh koe lantaran impian, boh koe lantaran [c] Oerim, boh koe lantaran nabi.

a p. 25:1. *b* 2 Moesa 22:18; 3 Moesa 19:31. *c* 4 Moesa 27:21.

7 Tidinja Saoel marentah ka mantri-mantrina: Kami geura pangnejangankeun hidji awewe [a] toekang njaroemah; seg kami dek leumpang ka dinja, sĕdja ngoemaha koe lantaran eta. Pihatoer mantri-mantrina: Noen soemoehoen, di nagara En-Dor aja hidji awewe toekang 8 njaroemah. 'Toeloej Saoel njamar, nganggo papakean sedjen, bral angkat, njandak doewa djalma, sarta darongkapna ka eta awewe ti peuting; seug marentah kijeu: Kaoela pangnoedjoemkeun koe lantaran njaroemah, sarta panghandjatkeun anoe koe kaoela dek 9 disĕboet ka maneh. 'Ari pihatoer awewe teh ka Saoel: Noen soemoehoen, andjeun meureun geus oeninga anoe didamĕl koe Saoel, pĕtana andjeunna ngabasmi toekang njaroemah sarĕng toekang ngoesoemah ti djĕro satanah teja; naha pati koering koe andjeun dipasangan ridjĕt, soepaja koering dipaehan? 10 'Toeloej Saoel soempah ka dinja njĕboet Pangeran, lahirna: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! maneh moal meu-11 nang siksaän tina lampah ijeu. 'Pihatoer awewe teh: Saha teja noe koe koering koedoe dihandjatkeun pikeun andjeun? Ari lahiranana: Panghandjatkeun Samoeël. *a* 3 Moesa 20:27; Jĕs. 8:19.

12 Barang awewe teh nendjo Samoeël, seg ngadĕngek, tarik pisan sowarana; pok awewe teh oendjoekan ka Saoel, kijeu pioendjoekna: Naha andjeun ngabobodo ka koering? da andjeun teh Saoel. 13 'Lahiran radja ka dinja: Montong sijeun-sijeun; ari noe katendjo koe maneh, naon? Wangsoelan awewe teh ka Saoel: Noe katendjo teh koe koering, aja batara 14 handjat ti djĕro boemi. 'Lahiranana deui ka dinja: Koemaha roepana? Wangsoelanana: Ari noe handjat teh djalma sĕpoeh, sarĕng nganggo haroedoem. Geus kahartos koe Saoel, eta teh Samoeël; broek andjeunna njoeoeh kana taneuh, 15 sarta soedjoed. 'Ngalahir Samoeël ka Saoel: Koe naon andjeun ngoesikkeun kaoela, wĕt kaoela dihandjatkeun? Ari walonan Saoel: Kaoela liwat saking nja soesah; karana oerang Pĕlisti mĕrangan ka kaoela, sarta [a] Allah geus njingkah ti kaoela, djeung teu ngawalon deui ka kaoela, boh koe lantaran nabi, boh koe lantaran impian; kitoe noe matak kaoela njambat ka andjeun, soepaja kaoela dipaparin njaho anoe koe kaoela 16 koedoe dilampahkeun. 'Lahiran Samoeël: Na koe naon andjeun nanja ka kaoela, da Pangeran geus njingkah ti andjeun, 17 sarta geus djadi moesoeh andjeun? 'Pangeran geus midamĕl pikeun andjeunna sakoemaha pangandikana koe lantaran kaoela teja; ari karadjaän teh koe Pangeran geus disoëhkeun ti andjeun, sarta dipaparinkeun ka kantja andjeun, nja 18 eta ka Dawoed. 'Sapedah [b] andjeun hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, djeung teu ngalaksanakeun sewoting bĕndoena ka Amalek teja, noe matak

andjeun poë ijeu koe Pangeran didamĕl 19 kijeu pĕtana. 'Djeung deui Israil oge ĕngke koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun oerang Pĕlisti, barĕng djeung andjeun; sarta [c] isoekan andjeun djeung anak andjeun lalaki piarajaeun di kaoela; nadjan wadya-balad Israil ge koe Pangeran ĕngke dipaparinkeun ka leungeun oerang Pĕlisti. *a* p. 16:14. *b* p. 15:18, 19. *c* p. 31:6.

20 Bloek Saoel teh tibeubeut, ngalondjor dina taneuh sakoedjoerna, sarta sijeuneun liwat saking tina eta kasaoeran Samoeël; eukeur mah andjeunna taja tanaga, wantoe-wantoe sapoë-sapeuting 21 hanteu dahar. 'Tidinja awewe teh njampeurkeun ka Saoel, sarta nendjo andjeunna soemĕblak kalangkoeng; pok oendjoekan kijeu: Noen, abdi gamparan geus noeroet ka timbalan gamparan, ari [a] njawa abdi diteundeun dina dampal leungeun, sarĕng abdi ngestokeun pangandika gamparan, noe koe gamparan 22 diandikakeun ka abdi teja. 'Mana ajeuna gamparan sawangsoelna moegi ngagoegoe ka pihatoer abdi gamparan, nja moegi kĕrsa koe abdi dihatoeranan roti sapoeloekaneun, sarĕng moegi ditoewang, soepaja gamparan kijat dimana 23 angkat ka djalan. 'Dĕmi andjeunna teu kĕrsaeun, lahirna: Kami moal dahar. Tatapi mantrina pada ngaririhan ka andjeunna, awewe teh pon nja kitoe; toeloej digoegoe pihatoerna, neut tanghi tina taneuh, bari seug tjalik dina ran- 24 djang. 'Ari awewe teh kabĕnĕran di imah boga hidji anak sapi beunang ngalĕbĕng; ngageuwat dipeuntjit; sarta njokot tipoeng, diadoek, heg didjijeun roti teu 25 ragian. 'Tidinja dihatoerkeun ka pajoeneun Saoel sarta ka hareupeun mantrina; toeloej dalahar. Geus kitoe darangdan, bral maroelih, peuting harita keneh. *a* p. 19:5.

PASAL 29.

Ari oerang Pĕlisti ngoempoelkeun sakabeh wadya-baladna ka [a] Apek, djeung Israil masanggrahanana deu- 2 keut tji-njoesoe noe di Jisrel. 'Broel gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti pada madjoe, baladna baratoes-ratoes djeung bareboereboe; ari Dawoed djeung djalma-djalmana madjoena di noe pandeuri, [b] reu- 3 djeung Akis. 'Toeloej kapala-kapala oerang Pĕlisti ngaromong, pokna: Eta oerang Ibrani arek naon? Ngawalon Akis ka kapala-kapala oerang Pĕlisti teh: Nja eta teh Dawoed, abdi Saoel, radja Israil teja; ajana di kaoela [c] sakijeu lilana, atawa sakijeu taoenna, sarta kaoela teu manggih kijeu-kijeu di manehanana, ti poëanana moengkir tĕpi ka 4 poë ijeu. 'Dĕmi kapala-kapala oerang Pĕlisti teh arambĕkeun ka Akis, sarta kapala-kapala oerang Pĕlisti ngaromong ka dinja: Eta djalma piwarang balik, sina moelang ka ĕnggonna, [d] noe koe andjeun geus dibakoekeun ka dinja; oelah sina miloe djeung oerang kana pĕrang, bisina keur pĕrang manehanana djadi ngalawan ka oerang; karana naon pisarateunana eta teh ngasihkeun maneh ka djoeraganana? lain koe sarat 5 hoeloe ijeu djalma-djalma? 'Naha eta teh lain Dawoed, [e] noe dikawihkeun patempas-tempas koe noe ngarigĕl teja, pokna: Anoe beunang maehan Saoel mangreboe-reboe, anoe beunang maehan 6 Dawoed manglaksa-laksa? 'Tidinja Dawoed koe Akis disaoer, seg dilahiran kijeu: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! awak teh bĕnĕr, sarta [f] kaloewar-asoep awak djeung kaoela dina wadya-balad teh pangrasa kaoela hade; karana kaoela di awak hanteu manggih kagorengan ti poëan datang ka kaoela tĕpi ka poë ijeu; ngan orokaja awak koe pangrasa para gĕgĕdoeg mah hanteu 7 hade. 'Mana ajeuna geura balik, nja moelang bae reudjeung kasĕnangan, soepaja awak oelah milampah noe goreng koe 8 pangrasa gĕgĕdoeg oerang Pĕlisti. 'Pihatoer Dawoed ka Akis: Tapi abdi teh milampah naon? sarĕng naon noe kapĕndak koe andjeun di abdi gamparan, ti watĕs poëan abdi ngadeuheusan ka andjeun dongkap ka poë ijeu, anoe mawi abdi hanteu widi indit mĕrangan ka 9 moesoeh goesti sang radja? 'Ngawalon Akis, kijeu walonna ka Dawoed: Kaoela njaho pisan; karana awak teh koe pangrasa kaoela hade [g] sapĕrti malaikat Allah bae; ngan ari salaoer para kapala oerang Pĕlisti mah, jen: Eta teh oelah miloe djeung oerang kana pĕrang. 10 'Mana ajeuna, ari geus braj isoek geura hoedang djeung abdi-abdi djoeragan

awak, noe geus daratang djeung awak; sarta ari geus haroedang isoek-isoek, 11 dimana geus braj, geura maroelang. 'Tidinja Dawoed isoek-isoek gantjang hoedang, nja andjeunna djeung djalma-djalmana, sĕdja angkat wantji isoek; toeloej moelih ka tanah oerang Pĕlisti. Dĕmi oerang Pĕlisti mah madjoe ka Jisrel. *a* p. 4 : 1. *b* p. 28 : 2. *c* p. 27 : 7. *d* p. 27 : 6. *e* p. 18 : 7. *f* p. 18 : 13. *g* 2 Sam. 19 : 27.

PASAL 30.

Ari geus kitoe, barang Dawoed soemping ka Siklag djeung djalma-djalmana, dina poë noe katiloe, sihoreng [a] oerang Amalek geus njĕlĕmpĕk ka tanah kidoel sarta ka Siklag; ari Siklag geus diboerak-barik, sarta dihoeroe 2 koe seuneu. 'Dĕmi awewe-awewe noe aja di djĕro nagara geus pada didjarah, noe leutik sarta noe gĕde; hanteu aja noe dipaehan, ngan pada dibawa; toe- 3 loej laleumpang ka djalanna. 'Barang soemping Dawoed djeung djalma-djalmana ka nagara teh, doemadakan, geus dihoeroe koe seuneu; ari pamadjikanana djeung anakna lalaki-awewe geus di- 4 djarah kabeh. 'Toeloej Dawoed djeung bala noe ngareudjeungan sĕgrak-sĕgroek pada tjeurik, datang ka geus taja da- 5 jana pigeusaneun tjeurik. 'Ari noe doewa geureuha Dawoed, [b] nja eta Ahinoam, oerang Jisrel, djeung Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Karmel teja, 6 eta ge geus pada didjarah.' Sarta Dawoed soesaheun katjida; [c] karana tjarek bala dek mĕntoeran ka andjeunna koe batoe, wantoe-wantoe sabala kabeh pada sĕdih pikirna, hidji-hidji koe tina anakna lalaki-awewe. Tatapi Dawoed [d] ngoewatkeun andjeun di djĕro Pangeran Allahna. *a* p. 27 : 8. *b* p. 27 : 3. *c* 4 Moesa 14 : 10. *d* Djab. 56 : 4.

7 Toeloej Dawoed marentah ka panghoeloe Abjatar, poetra Ahimelek teja: [a] Epod teh ka-dijeukeun ka kaoela. Pek koe Abjatar epod teh dideukeutkeun 8 ka Dawoed. 'Seug Dawoed naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: [b] Sae simkoering ngoedag, njoesoel eta rampog? koemaha bade kasoesoel koe simkoering? Ari timbalanana ka Dawoed: Seg oedag; karana geus tangtoe kasoesoel, 9 sarta geus tangtoe karĕboet. 'Toeloej Dawoed angkat djeung noe [c] gĕnĕp ratoes djalma noe ngareudjeungan. Ana geus darongkap ka tji Bĕsor, aja noe taring- 10 galeun ngarandĕg. 'Dĕmi Dawoed ladjĕng bae ngoedagna, nja andjeunna djeung djalma opat ratoes; [d] ari djalma noe doewa ratoes deui mah ngarandĕg, pedah maropo, teu kadaroegaeun meuntas tji Bĕsor. *a* p. 23 : 9. *b* 2 Sam. 5 : 19. *c* p. 27 : 2. *d* p. 25 : 13.

11 Tidinja maranggih hidji oerang Mĕsir di tĕgal; toeloej dibawa ka Dawoed, sarta dibere roti, kop dihakan; reudjeung 12 diinoeman tjai. 'Sok dibere deui sapotong [a] goeroentoel boewah kondang djeung doewa ranggeujan kismis; ana geus dihakan, datang deui ingĕtanana; wantoe-wantoe eta teh sadjĕro tiloe poë tiloe peuting teu njatoe roti hanteu ngi- 13 noem tjai. 'Toeloej Dawoed mariksa ka dinja: Maneh teh anoe saha? sarta ti mana nja asal? Wangsoelanana: Koering teh boedak Mĕsir, abdi oerang Amalek, sarĕng koering ditinggalkeun koe djoeragan, sabab koering meunang panjakit, 14 tiloe poë ka pĕngkĕr. 'Koering sadaja mantas njĕlĕmpĕk ka oerang Krete, sabeulah ti kidoel, sarĕng ka noe kabilang ka tanah Joeda, kitoe deui ka [b] tanah Kaleb, sabeulah ti kidoel; ari nagara Siklag koe koering sadaja dihoeroe koe 15 seuneu. 'Dipariksa deui koe Dawoed: Daek maneh nganteurkeun kami ka eta rampog? Wangsoelanana: Moedoe soempah ka koering njĕbat Allah, jen andjeun moal maehan ka koering, [c] sarĕng moal diselehkeun ka leungeun djoeragan koering; geus kitoe koering sanggoep ngadjadjapkeun andjeun ka eta rampog. 16 'Seg toeloej didjadjapkeun. Doemadakan, djalma teja keur ngabarak dina salĕgana tanah eta, njaratoe-nginoem sarta raramean, tina sakabeh djarahan gĕde, beunangna njokot ti tanah Pĕlisti 17 sarta ti tanah Joeda. 'Pek koe Dawoed disabĕtan, ti djanari tĕpi ka boerit isoekna; hidji ge taja noe minggat, kadjaba ti opat ratoes djalma boedjang, noe taroempak onta sarta kalaboer. 18 'Djeung koe Dawoed karĕboet saniskara noe geus ditjokot koe oerang Amalek; malah doewa garwana ge koe Dawoed 19 karĕboet. 'Ari dina lĕbah eta taja pisan anoe koerang, boh noe leutik atawa noe gĕde, boh anak lalaki atawa anak

awewe, boh barang djarahan, atawa naon bae noe koe eta dibawa; kabeh oge 20 koe Dawoed ditjandak moelih. 'Malah Dawoed njandak sakabeh domba djeung sapi, digariringkeun ti heulaeun ingon-ingon sedjen, bari ngaromong: Ijeu teh djarahan Dawoed. a p. 25:18. b p. 25:3. c 5 Moesa 23:15.

21 Tidinja Dawoed dongkap ka djalma noe doewa ratoes, noe maropo, teu kadaroegaeun ladjoe ngiring Dawoed, noe matak disina toenggoe di tji Bĕsor teja; bral eta arindit mapagkeun Dawoed djeung mapagkeun bala noe ngareudjeungan; seug koe Dawoed eta djalma-djalma dideukeutan, bari mariksakeun 22 salamĕt hanteuna. 'Pok ngomong sakabeh djalma noe goreng nja bangkawarah di pĕlĕbah djalma-djalma noe ngariring Dawoed teja, kijeu aromongna: Sapedah eta teh teu mariloe djeung oerang, noe matak koe oerang moal dibagianan djarahan, beunang oerang ngarĕboet, kadjaba ti anak-rabina sorangan; sina pada nganteurkeun eta, 23 toeloej maroelang. 'Ngalahir Dawoed: Eh doeloer-doeloer! ari barang-barang, anoe koe Pangeran geus dipaparinkeun ka oerang, koe maraneh poma oelah dikitoekeun; da Pangeran geus ngaraksa ka oerang, sarta eta rampog, noe ngadatangan ka oerang teja, koe Pangeran geus dipaparinkeun ka leungeun oerang. 24 'Saha noe dek noeroet ka maraneh dina ijeu pĕrkara? [a] karana sakoemaha doeoeman anoe leumpang pĕrang, nja kitoe keneh doeoeman anoe tinggal ngadjaga barang-barang; ngabagina koedoe wa- 25 latra. 'Kitoe bijasana ti mangsa eta kahareupna; koe andjeunna didamĕl pikoekoeh djeung hoekoem di Israil, tĕpi ka mangsa ajeuna. a 4 Moesa 31:27.

26 Sasoempingna Dawoed ka Siklag, toeloej ngirimkeun bagian djarahan ka kokolot-kokolot Joeda, nja eta ka sahabatna, bari njaoer: Ijeu teh bĕrkah pikeun sarampejan, bagian djarahan ti 27 moesoeh Pangeran. 'Dikirimkeunana teh ka noe di Bet-El, ka noe di Ramot tanah 28 kidoel, ka noe di Jatir, 'ka noe di Aroër, 29 ka noe di Sipmot, ka noe di Estĕmoa, 'ka noe di Rakal, ka noe di nagara-nagara oerang Jĕrahmel, ka noe di nagara-na- 30 gara oerang Kain, 'ka noe di Horma, ka noe di Kor-Asan, ka noe di Atak, 31 'ka noe di Hebron, sarta ka saniskara bae ĕnggon-ĕnggon, oeroet Dawoed leuleumpangan djeung djalma-djalmana.

PASAL 31.

Ari oerang Pĕlisti teja prak mĕrangan ka Israil; boer oerang Israil kalaboer ti hareupeun oerang Pĕlisti, sarta kasarabĕt, tingdjaropak [a] di goenoeng 2 Gilboa. 'Seug oerang Pĕlisti njaroesoel ka Saoel djeung ka poetra-poetrana; [b] toeloej Jonatan, Abinadab djeung Malkisoea, poetra Saoel, pada kasabĕt koe 3 oerang Pĕlisti. 'Ari pĕrang teh beuki rosa keneh ka Saoel, sarta andjeunna kapanggih koe taroekang panah, djeung langkoeng-langkoeng sijeuneunana koe 4 taroekang panah teh. 'Pok Saoel marentah ka toekang mawa pakarangna: [c] Geura tjaboet pĕdang maneh, kami toeblĕs koe eta, bisi itoe [d] djalma teu disoenat teh daratang, noeblĕs ka kami, sarta pada ngarogahala ka kami. Tatapi toekang mawa pakarangna teu daekeun; karana sijeuneun katjida. Pek Saoel njandak pĕdang koe andjeun, bari 5 seug noeblĕskeun mantĕn ka dinja. 'Ana katendjo koe toekang mawa pakarangna, jen Saoel geus poepoes, heg eta ge noeblĕskeun maneh ka pĕdangna, ngabe- 6 laän paeh ka andjeunna. 'Djadi Saoel, djeung poetrana lalaki noe tiloe, sarta toekangna mawa pakarang, kitoe deui sakabeh djalmana, [e] pada maot sarere- 7 jana dina poë harita. 'Barang oerang Israil, anoe beh dijeueun eta lĕbak, sarta noe beh ditoeëun tji Jordan, geus tarĕgĕseun jen oerang Israil kalaboer, sarta jen Saoel djeung poetrana paroepoes, gantjang pada ninggalkeun nagara-nagara, sarta kalaboer; toeloej daratang oerang Pĕlisti, ngareusian eta nagara. a p. 28:4. b p. 14:49. c Hak. 9:54. d p. 14:6. e 1 Bab. 11:6, 13.

8 Ari geus kitoe, isoekna oerang Pĕlisti daratang, ngarangsadan noe kasarabĕt. Toeloej manggih Saoel djeung poetrana noe tiloe, ngadjaropak di goe- 9 noeng Gilboa. 'Pek neukteuk mastaka Saoel djeung ngarangsadan pakarangna, bari toeloej dikirimkeun ka tanah oerang Pĕlisti, diidĕr-idĕrkeun, dipambrih ngabedjakeun di imah brahala-brahalana

10 sarta ka djalma-djalma. 'Ari pakarangna diteundeun di imah [a] Astarta, dĕmi salirana ditangkodkeun kana koeta nagara 11 Bet-San. 'Mangsa priboemi [b] Jabes bilangan Gilad ngadarenge bedja, hal anoe koe oerang Pĕlisti dilampahkeun ka Saoel 12 teja, 'toeloej sakabeh djalma gagah darangdan, seug laleumpang sapeupeuting, pek njokot salira Saoel djeung salira poetra-poetrana tina koeta Bet-San; ana geus daratang deui ka Jabes, toeloej 13 pada didoeroek di dinja. 'Ari toelang-toelangna ditjokot, bari seug dikoeboer handapeun hidji kai di Jabes, sarta pada poewasa toedjoeh poë lilana. *a* Hak. 2 : 13. *b* p. 11 : 1, 9; 2 Sam. 2 : 4.

KITAB KADOEWA TI SAMOEËL.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, sanggeus Saoel poepoes, ana Dawoed geus moelih, [a] mantas njabĕtan Amalek teja, sarta Dawoed tjalikna di Siklag geus meunang doewa 2 poë, 'geus kitoe, dina poë noe katiloe [b] djĕboel hidji djalma ti pasanggrahan, ti ĕnggon Saoel; ari pakena beunang njosoëk, djeung sirahna ditaneuhan; dĕmi geus kitoe, barang dongkap ka Dawoed, broek njoeöeh kana taneuh sarta 3 soedjoed. 'Ngalahir Dawoed ka dinja: Maneh teh datang ti mana? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh minggat ti 4 pasanggrahan Israil. 'Lahiran Dawoed ka dinja: Koemaha pĕrkarana? geura poepoelih ka kami! Ari pioendjoekna: Soemoehoen, bala teh kaboer ti pangpĕrangan; kalajan bala teh loba pisan anoe roeboeh sarĕng maraot; malah-malah Saoel sarĕng Jonatan poetrana paroepoes. 5 'Mariksa deui Dawoed ka boedjang noe ngoeninga teh: Koemaha maneh noe matak njaho, jen Saoel djeung Jonatan 6 poetrana poepoes? 'Pioendjoek boedjang noe ngoeninga teh: Simkoering parĕng dongkap ka goenoeng [c] Gilboa; kalĕrĕsan Saoel keur naleukeuman toembakna, sarĕng doemadakan, kareta sarawoeh toekang toempak koeda keur 7 njaroesoelan ka andjeunna. 'Ana ngareret ka poengkoer, ningali simkoering; seug simkoering disaoer. Diwangsoel koe 8 simkoering: Noen, ijeu simkoering. 'Ladjĕng ngalahir ka simkoering: Saha maneh teh? Diwangsoel koe simkoering: Noen, simkoering teh oerang Amalek. 9 'Lahiranana deui ka simkoering: Maneh geura nangtoengan ka aing, sarta aing paehan koe maneh, karana aing kataradjang oerat maroengkoet; sabab 10 njawa aing masih djĕdjĕg di aing. 'Seg koe simkoering ditangtoengan, bari ladjĕng dipaehan, sabab simkoering geus tĕrang, andjeunna sanggeusna kawon moal pihiroepeun; tidinja simkoering njokot makoeta noe dina mastakana, sarĕng [d] kilat bahoe noe dina pananganana, dibantoen ka dijeu, ka goesti. 11 'Toeloej Dawoed kĕk njĕkĕl panganggona, [e] bari disosoëk; ari sakabeh djalma noe ngareudjeungan pada noeroetan. 12 'Sarta pada aloek-aloekan bari tjareurik, toer [f] pada poewasa tĕpi ka boerit, koe karana Saoel, djeung koe karana Jonatan poetrana, kitoe deui koe karana oemat Pangeran, sarta koe karana anakpoetoe Israil, doemeh raroeboeh koe pĕ-13 dang. 'Tidinja Dawoed ngalahir ka boedjang noe ngoeninga ka andjeunna teja: Maneh teh ti mana nja asal? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh anak djal-14 ma ngoembara, oerang Amalek. 'Lahiran Dawoed ka dinja: Naha maneh hanteu sijeun njodorkeun leungeun, [g] nga-15 roeksak lisahan Pangeran? 'Toeloej Dawoed [h] njaoer boedjang saoerang, sarta diparentah kijeu: Geura isĕr, eta ta-16 radjang! Pek dikadek, hos paeh. 'Ari lahiran Dawoed ka dinja: [i] Dosa maneh sing malik ka maneh; karana [j] biwir maneh noe noedoeh ka maneh, tjarek maneh, jen: Koering noe maehan lisahan Pangeran. *a* 1 Sam. 30 : 17, 26. *b* 1 Sam. 4 : 12. *c* 1 Sam. 31 : 1, 2. *d* 4 Moesa 31 : 50. *e* 1 Moesa 37 : 34; p. 3 : 31. *f* 1 Sam. 31 : 13. *g* 1 Sam. 24 : 7. *h* p. 4 : 12. *i* 3 Moesa 20 : 9. *j* Aj. 15 : 6.

17 Sarta Dawoed ngadamĕl ijeu njanjian nalangsa, koe karana Saoel djeung koe 18 karana Jonatan poetrana, 'bari marentah, [a] koedoe dipapatahkeun ka anak-poetoe Joeda [njanjian] gondewa; saĕnjana, kaoengĕlkeun dina [b] Kitab djalma bĕnĕr teja: *a* 5 Moesa 31 : 19. *b* Jos. 10 : 13.

19 Kamoeljaän maneh, Israil! kasabĕt di ĕnggon maneh noe loehoer. Lah, djal-20 ma prawira raroeboeh! 'Oelah dipoepoelihkeun di Gat, [a] oelah dibedjakeun di loeloeroeng Askĕlon; soepaja anak Pĕlisti oelah baroengah, soepaja anak djalma [b] teu disoenat oelah soeka-soeka!

21 'Eh goenoeng-goenoeng di Gilboa! oelah aja tji-iboen djeung oelah aja hoedjan di maneh, soemawon lahan [c] koerban hatoeran; karana di dinja geus dipitjeun kĕpĕng djalma prawira, kĕpĕng Saoel, 22 kawas lain dilisahan. 'Teu mawa gĕtih noe kasarabĕt, teu mawa gadjih djalma prawira mah, gondewa Jonatan tara oendoer ka toekang, sarta pĕdang Saoel 23 tara balik lengoh. 'Saoel djeung Jonatan, noe pada matak njaäh sarta matak rĕsĕp keurna hariroep, keurna paroepoes hanteu papisah. Tangginasna ngoengkoelan galoedra, bĕdasna ngoengkoelan 24 singa. 'Eh anak Israil awewe! geura pada njeungtjeurikan Saoel, noe mapakeanan ka maraneh koe sakĕlat, matak loetjoe; noe ngadangdanan ka maraneh koe pĕrhijasan ĕmas dina papakean!

25 'Lah, djalma prawira raroeboeh dina tĕngah pĕrang! Jonatan kasabĕt di ĕnggon 26 maneh noe loehoer. 'Eh Jonatan, saderek! koela teh soesah hate koe karana andjeun; langkoeng-langkoeng andjeun koe koela dipikarĕsĕp; [d] kaäsihan andjeun ka koela matak helok, ngoeng-27 koelan kanjaähan awewe. 'Lah, djalma prawira raroeboeh, sarta laleungit parabot djoerit! *a* Mik. 1 : 10. *b* 1 Sam. 17 : 26. *c* 4 Moesa 15 : 18. *d* 1 Sam. 18 : 1; 19 : 1.

PASAL 2.

Dĕmi sanggeusna kitoe toeloej Dawoed [a] naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Sae simkoering indit ka salah-sahidji nagara Joeda? Ari timbalan Pangeran ka andjeunna: Seg bae indit. Oendjoekan deui Dawoed: Ka mana simkoering nja indit? Ari timbalanana: 2 Ka Hebron. 'Bral Dawoed angkat ka dinja, kitoe deui [b] doewa geureuhana, Ahinoam, oerang Jisrel, djeung Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Kar-3 mel teja. 'Sarta ari djalmana, [c] noe ngareudjeungan teja, koe Dawoed diinditkeun hidji-hidji djeung saeusi-imahna; toeloej pada ngarĕnggon di nagara-na-4 gara bilangan Hebron. 'Geus kitoe daratang oerang Joeda, seug Dawoed koe eta dilisahan di dinja, didjĕnĕngkeun radja, njangking anak-poetoe Joeda.
a 1 Sam. 30 : 7, 8. *b* 1 Sam. 30 : 5. *c* 1 Sam. 23 : 13.

Tidinja aja noe ngoeninga ka Dawoed, kijeu pihatoerna: Noen, anoe ngoerĕbkeun Saoel teja [a] oerang Jabes bilangan Gilad. 5 'Toeloej Dawoed miwarangan djalma ka oerang Jabes bilangan Gilad teh, sarta ngalahir ka darinja kijeu: [b] Maraneh moegi dibĕrkahan koe Pangeran, sapedah milampah kahemanan kitoe ka goesti maraneh, ka Saoel, sarta andjeunna koe 6 maraneh dikoerĕbkeun. 'Ari ajeuna, Pangeran moegi ka maraneh midamĕl kaasihan djeung kajaktian, sarta kami ge ka maraneh njijeun kahadean kijeu, sapedah maraneh geus milampah pĕrkara 7 kitoe. 'Dĕmi ajeuna, leungeun maraneh sing tĕgĕr, sarta sing pada gagah; karana goesti maraneh Saoel geus poepoes; djeung deui kami teh koe anak-poetoe Joeda geus dilisahan, didjĕnĕngkeun radja, njangking maranehanana.
a 1 Sam. 31 : 11. *b* 1 Sam. 23 : 21.

8 Ari [a] Abner poetra Ner, kapala balad Saoel teja, njandak Isboset, poetra Saoel, 9 dibawa meuntas [b] ka Mahanaim; 'seug didamĕl radja, njangking tanah Gilad, djeung oerang Asoer, kitoe deui njangking tanah Jisrel, tanah Epraim, tanah 10 Binyamin sarta satanah Israil bae. 'Ari oemoer Isboset poetra Saoel, mangsa djadi radja njangking Israil teh, opat poeloeh taoen, sarta doewa taoen ngaradjaänana; ngan anak-poetoe Joeda 11 noe anoet ka Dawoed. 'Ari lilana Dawoed djoemĕnĕng radja di Hebron, njangking anak-poetoe Joeda teh, [c] toedjoeh taoen gĕnĕp boelan. *a* 1 Sam. 14 : 50. *b* 1 Moesa 32 : 2. *c* p. 5 : 5.

12 Hidji mangsa Abner poetra Ner djeung abdi-abdi Isboset poetra Saoel teja 13 boedal ti Mahanaim ka Gibon. 'Ari Joab poetra Sĕroeja, djeung adbi-abdi Dawoed, kitoe keneh boedal, prok

paämprok sisi empang di Gibon; toeloej měrěnah, ijeu sisi empang ti dijeu, itoe 14 sisi empang ti ditoe. 'Pok Abner misaoer ka Joab: Mangga, baroedjang teh sina darangdan, toeloej diadoe di hareupeun oerang. Saoer Joab: Rampes, sina 15 darangdan. 'Pek darangdan, toeloej madjoe; ari rejana doewa wělas djalma keur Binyamin sarta keur Isboset poetra Saoel, djeung doewa wělas djalma ti 16 abdi Dawoed. 'Kěk eta teh pada silihtjěkěl sirah, sarta pada silih-pědang ka gigir; seg tingdjaropak sarerejana, noe matak eta ěnggon disěboet Helkat-Hasoerim, ajana di Gibon. 'Gěr pěrang 17 bangět kabina-bina dina poë harita; děmi Abner djeung oerang Israil eleh 18 di hareupeun abdi Dawoed. 'Ari di dinja harita aja tiloe poetra Sěroeja, nja eta Joab, Abisai djeung Asahel. Ari Asahel tangginas soekoena, [a] sapěrti 19 měntjěk leuweung. 'Bral Asahel ngoedag, njoesoel ka Abner; sarta keur leumpang teu pisan njimpang ngatoehoe atawa ngentja, teu eureun njoesoel Abner. 20 'Toeloej Abner ngalijeuk ka toekang, sarta njaoer: Koetan maneh, Asahel? 21 Djawabna: Ěnja kaoela. 'Saoer Abner ka dinja: Maneh geura njimpang ka katoehoe atawa ka kentja, sarta tjěkěl koe maneh boedjang saoerang, ari pakarangna tjokot keur maneh. Tatapi Asahel teu daekeun njingkir ti toeka22 ngeunana. 'Pok njaoer deui Abner ka Asahel: Maneh geura njingkir ti toekangeun kami; keur naon maneh koe kami dipaehan, roeboeh kana taneuh? sarta koemaha kami pitjěngkateun beungeut 23 ka Joab, doeloer maneh? 'Tatapi Asahel ěmboengeun bae njingkir; pek koe Abner ditoembak koe poehoe toembak ka beuteungna, wani bidjil toembakna ti bobokongna; bloek roeboeh di dinja, sarta paeh di ěnggon eta pisan. Ari geus kitoe, [b] sakoer-sakoer anoe datang ka ěnggon Asahel roeboeh sarta paeh teja, 24 pada ngaranděg. 'Děmi Joab djeung Abisai ngaroedag, njoesoel Abner. Wantji soeroep panon-poë darongkap ka pasir Amma, anoe di hareupeun Giah, djalan 25 těgal lěga Gibon. 'Tidinja oerang Binyamin karoempoel toekangeun Abner, djadi saäleutan; děg ngaranděg dina 26 poentjak hidji pasir. 'Pok Abner ngagěro ka Joab, saoerna: Naha pědang pingahakaneun saěnděng-ěnděng? karah andjeun teu oeninga, jen dina pitěmaheunana matak panas ati? sarta sabaraha pililaeunana deui andjeun teu marentah ka bala sina moendoer, eureun 27 njoesoel doeloer-doeloerna? 'Ari saoer Joab: Děmi djoeměněnging Allah! lamoen taja pisaoer andjeun teja mah, poegoeh wantji isoek ge bala teh geus indit, moal koengsi hidji-hidji njoesoel 28 doeloerna. 'Pek Joab [c] nijoep sangkakala; heug sakabeh djalma ngaranděg, teu ngaroedag deui ka Israil, sarta teu 29 noeloejkeun deui pěrangna. 'Bral Abner djeung djalma-djalmana pada mangkat, njorang [d] tanah lapang, sapeuting eta djěpoet; toeloej mareuntas tji Jordan, seug njorang satanah Bitron, tidinja da30 ratang ka Mahanaim. 'Ari Joab kitoe keneh moelang, eureun njoesoel Abner; sarta ari geus ngoempoelkeun sabala kabeh, kapanggih abdi Dawoed noe koerang salapan wělas djalma, djeung Asa31 hel. 'Děmi koe abdi Dawoed oerang Binyamin djeung djalma-djalma Abner tiloe ratoes gěněp poeloeh djalma noe 32 kasabět, paraeh. 'Ari Asahel dibawa, toeloej dikoeboer dina koeboeran ramana, di Bet-Lehem. Sarta Joab djeung djalma-djalmana ladjoe sapeupeuting, kaboeroe braj beurang di Hebron.

a 1 Bab. 12 : 8. *b* p. 20 : 12. *c* p. 18 : 16. *d* p. 4 : 7.

PASAL 3.

Ari geus kitoe pěrang lila nakěr antara bangsa Saoel djeung bangsa Dawoed; [a] ari Dawoed beuki lila beuki bědas, děmi bangsa Saoel mah beuki lila beuki hengker.

a p. 5 : 10.

2 Djeung deui Dawoed kagoengan poetra paměgět di Hebron; [a] ari tjikalna 3 Amnon, ti Ahinoam, oerang Jisrel; 'noe kadoewa Kilab, ti Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Karmel; noe katiloe Absalom, poetra Maäka, anoe 4 poetra [b] Talmai, radja Gěsoer; 'noe kaopat [c] Adonia, poetra Hagit; noe ka5 lima Sěpatya poetra Abital; 'noe kagěněp Jitram, ti Egla, garwa Dawoed. Nja eta sadajana diowokeun pikeun Dawoed di Hebron.

a 1 Bab. 3 : 1. *b* p. 13 : 37. *c* 1 Radj. 1 : 5.

6 Děmi geus kitoe, keur mangsa pěrang

antara bangsa Saoel djeung bangsa Dawoed teja, eta Abner ngawasakeun pribadi dina bangsa Saoel. 7 'Ari Saoel tadina kagoengan hidji parĕkan, ngaranna [a] Rispa poetra Aja. Hidji waktoe Isboset ngalahir ka Abner: Na koe naon bapa mandjingan ka parĕkan oeroet rama kaoela? 8 'Toeloej Abner ambĕkeun katjida tina eta lahiran Isboset, sarta mihatoer: Na kaoela teh [b] hoeloe andjing sarta biloek ka Joeda? Mangsa ajeuna kaoela milampah kahemanan ka bangsa Saoel, rama andjeun, ka saderek-saderekna djeung ka sobat-sobatna, sarta andjeun teu disanggakeun ka panangan Dawoed; kari-kari andjeun ajeuna ngageunggeureuhkeun ka kaoela tina kaloeloepoetan djeung eta awewe. 9 'Moegi [c] diri Abner koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, saĕnjana, sakoemaha Pangeran ĕnggeus soempah ka Dawoed, poegoeh kaoela dek ngalampahkeun kitoe ka andjeunna, 10 'nja mindahkeun karadjaän teh ti bangsa Saoel, sarta ngadĕgkeun pangtjalikan Dawoed, sina njangking Israil djeung Joeda, [d] ti Dan tĕpi ka Berseba. 11 'Dĕmi Isboset sakĕtjap oge teu bisaeun ngabalĕsan saoer ka Abner, bawaning sijeuneun koe Abner.

a p. 21 : 8. *b* 1 Sam. 17 : 43; p. 9 : 8. *c* 1 Sam. 20 : 13. *d* Hak. 20 : 1.

12 Toeloej Abner ngadjoeroengkeun djalma ka Dawoed ngawakilan andjeunna, mihatoer kijeu: Saha noe gadoeh tanah teh? Pihatoerna deui: Mangga, andjeun ngadamĕl pĕrdjangdjian ka kaoela, sarĕng sajaktosna leungeun kaoela bakal njarĕngan ka andjeun, pikeun ngingĕrkeun sabangsa Israil ka andjeun. 13 'Ari walonan Dawoed: Hade, kami daek njijeun pĕrdjangdjian ka sampejan; ngan kami aja pamenta sapĕrkara ka sampejan, nja eta: [a] sampejan moal nendjo raraj kami, kadjaba lamoen sampejan ngadatangkeun heula Mikal poetra Saoel, samangsa sampejan datang sĕdja nendjo raraj kami. 14 'Djeung Dawoed miwarangan djalma ka Isboset poetra Saoel, saoerna: Paparin bodjo kaoela Mikal, [b] beunang kaoela mantjoeh koe kakoeloepan oerang Pĕlisti saratoes siki teja. 15 'Toeloej Isboset miwarangan, seug Mikal teh diala ti salakina, [c] ti Paltiël poetra Lais. 16 'Ari salakina miloe, leumpang bari tjeurik, noetoerkeun Mikal tĕpi [d] ka Bĕhoerim. Pok Abner marentah ka dinja: Geura los balik; toeloej bae moelang.

a 1 Moesa 43 : 3. *b* 1 Sam. 18 : 25. *c* 1 Sam. 25 : 44. *d* p. 16 : 5.

17 Djeung deui Abner sasaoeran djeung para kokolot Israil, ari saoerna: Sampejan ti baretona [a] pada hajang diradjaän koe Dawoed; 18 'ari ajeuna geura lakonan; karana Pangeran geus nimbalan ka Dawoed, kijeu timbalanana: Kami koe lantaran abdi kami Dawoed kĕrsa njalamĕtkeun oemat kami Israil ti leungeun oerang Pĕlisti, sarta ti leungeun sakabeh moesoeh-moesoehna. 19 'Sarta Abner misaoer deui kitoe ka hareupeun [b] oerang Binyamin; tidinja Abner mangkat deui, sĕdja hatoeran ka pajoeneun Dawoed di Hebron, saniskara noe pihadeëun koe pangrasa Israil sarta koe pangrasa saänak-poetoe Binyamin. 20 'Toeloej Abner dongkap ka Dawoed, ka Hebron, sarta aja doewa poeloeh djalma noe ngiring. Tidinja Dawoed mestakeun ka Abner djeung ka djalma-djalma noe ngareudjeungan. 21 'Geus kitoe Abner hatoeran ka Dawoed: Kaoela amit dangdan, sĕdja wangsoel, sarĕng sĕdja ngoempoelkeun sabangsa Israil ka goesti sang radja, sina njijeun pĕrdjangdjian ka andjeun, sarĕng soepaja andjeun ngaradjaän [c] ka sadaja noe djadi kahojong manah andjeun. Seug Abner koe Dawoed didjoeroeng lakoe, toeloej moelang sarta salamĕt. 22 'Kabĕnĕran abdi-abdi Dawoed djeung Joab datang, poelang ngarampog, sarta marawa djarahan loba nakĕr. Harita Abner geus teu aja di Dawoed di Hebron; karana geus didjoeroeng lakoe, djeung geus moelang sarta salamĕt. 23 'Barang Joab djeung sakabeh balad noe ngareudjeungan teh geus daratang, aja noe mopojan ka Joab, kijeu pokna: Abner poetra Ner teja mantas ngadeuheusan ka radja; koe radja geus didjoeroeng lakoe, djeung geus moelang sarta salamĕt. 24 'Gantjang Joab ngadeuheusan ka radja, sarta oendjoekan kijeu: Naha andjeun midamĕl kitoe? Geuning, Abner dongkap ka andjeun; naha mana koe andjeun didjoeroeng lakoe, seug moelang sarta rahajoe? 25 'Andjeun langkoeng oeninga ka Abner poetra Ner teh; estoe pangdongkapna sĕdja ngagĕndam ka

andjeun, hajangeun njaho dina ka-loewar andjeun sarĕng dina asoep andjeun, sarĕng hajangeun njaho sadajana noe dipidamĕl koe andjeun. 26 'Toeloej Joab ka loewar ti pajoeneun Dawoed, sarta nitahan djalma njoesoel Abner; seg koe eta teh Abner dibawa deui ti soemoer Sira; tatapi Dawoed mah teu oeningaeun. 27 'Barang Abner geus dongkap deui ka Hebron, koe Joab dibawa njingkoer ka tĕngah lawang nagara, padjar dek sasaoeran djeung Abner di noe djĕmpe; pek Abner di dinja [d] koe Joab ditoeblĕs kana beuteung, toeloej maot, [e] naoer gĕtih Asahel saderekna. 28 'Barang Dawoed ngadangoe warta sanggeusna ti dinja, pok ngalahir: Kami djeung karadjaän kami teu dosa pajoeneun Pangeran salalanggĕngna ka gĕtih Abner poetra Ner. 29 'Sing malik ka diri Joab djeung ka saeusi-imah bapana, sarta saeusi-imah Joab teh oelah aja noe pikapĕnggĕleun tina bĕngang, tina kasakit lepra, tina [f] koendang iteuk, tina roeboeh koe pĕdang, atawa tina kakoerangan hakan. 30 'Eta kitoe Joab djeung Abisai saderekna maehan Abner, tina hal Abner maehan Asahel saderekna, di Gibon, basa pĕrang teja. *a* 1 Sam. 18 : 8, 16. *b* 1 Bab. 12 : 29. *c* 1 Radj. 11 : 37. *d* p. 20 : 10. *e* p. 2 : 23. *f* 2 Moesa 21 : 19.

31 Tidinja Dawoed ngalahir ka Joab djeung ka sakabeh djalma noe ngareudjeungan: [a] Geura pada njosoëk papakean maraneh, djeung koedoe pada disamping karoeng, bari seg pada aloekaloekan ti heulaeun Abner. Sarta radja Dawoed ngiringkeun pasaran. 32 'Toeloej Abner dikoeboer di Hebron; [b] sarta radja sĕgrak-sĕgroek nangis bari ngadĕgan koeboeran Abner; kitoe deui djalma-djalma tjareurik sakabeh. 33 'Malah radja ngadamĕl hidji njanjian nalangsa tina hal Abner, lahirna: Na Abner teh maot sapĕrti paeh djalma boeroeng? 34 'Leungeun sampejan hanteu dibarogod, djeung soekoe sampejan hanteu njandang rante; ngadjoprak sampejan kawas noe ngadjoprak di hareupeun djalma goreng. Seug djalma-djalma mingkin rosa njeungtjeurikan Abner. 35 'Tidinja datang sakabeh djalma, Dawoed dihatoeranan toewang, keur beurang keneh; tatapi Dawoed soempah, lahirna: Moegi kami koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, lamoen kami [c] memeh soeroep panonpoë ngasaän roti atawa naon-naon oge! 36 'Geus waspada sakabeh djalma, sarta pangrasana hade; naon bae dadamĕlan radja, koe pangrasa sakabeh djalma hade pisan. 37 'Sarta geus kaharti koe sakabeh djalma djeung koe sabangsa Israil dina poë eta, lain ti radja pĕrkara maehan ka Abner poetra Ner teh. 38 'Tidinja radja ngalahir ka abdi-abdina: Lamoen maraneh teu njaho, noe ngadjoprak poë ijeu teja [d] hidji kapala, toer djalma gĕde di Israil. 39 'Ari kami teh ajeuna leuleus, halta geus dilisahan djadi radja; dĕmi eta djalma-djalma, [e] anak Sĕroeja teja mah, hareuras ti batan kami. [f] Pangeran noe pimalĕseun ka noe migawe goreng, noeroetkeun sakoemaha kagorenganana. *a* p. 1 : 11. *b* 1 Sam. 30 : 4. *c* p. 1 : 12. *d* 1 Sam. 26 : 15. *e* p. 2 : 18. *f* 1 Sam. 25 : 23; 1 Radj. 2 : 5, 6.

PASAL 4.

Mangsa [Isboset] poetra Saoel ngadangoe warta, jen Abner geus maot di Hebron, seug pananganana [a] ngeplek, djeung sakabeh oerang Israil pada njĕblak. 2 'Ari [Isboset] poetra Saoel teh kagoengan doewa djalma, noe djadi kapala barisan; ngaran noe hidji Baäna, ari ngaran noe hidji deui Rekab; doewanana anak Rimon, oerang Berot, kaasoep anak-poetoe Binyamin; karana Berot ge kabilang ka Binyamin. 3 'Ari oerang Berot teh pada ngĕntjoel ka Gitaim, toeloej ngoembara di dinja tĕpi ka mangsa ajeuna. 4 'Djeung deui Jonatan poetra Saoel teja kagoengan hidji poetra lalaki, kemper soekoena; lima taoen oemoerna basa datang bedja ti Jisrel [b] hal Saoel djeung Jonatan teja; pek ditjokot koe ĕmbanna, dibawa kaboer; ari geus kitoe, keur roesoeh kaboer, seg moerangkalih teh ragrag, toeloej ngempor; ari djĕnĕnganana Mĕpiboset. 5 'Dĕmi eta anak Rimon, oerang Berot, nja eta Rekab djeung Baäna teja, hidji mangsa laleumpang, toeloej araasoep ka gĕdong Isboset, wantji panas poëna, keur andjeunna koelĕm dina padjoewaran, waktoe tĕngah poë. 6 'Boes arasoep, nĕpi ka tĕngah gĕdong, poerapoera dek njokot tarigoe; djĕblos Isboset ditoeblĕs kana lamboet; heug Rekab

7 djeung Baäna doeloerna maringgat. 'Ari eta teh arasoepna ka gĕdong, waktoe andjeunna keur ebog dina pasarean, di djĕro kamar koelĕm, pek ditoeblĕs dipaehan, bari seg ditilas mastakana; top mastakana ditjokot, bral laleumpang djalan [c] tanah lapang, ladjoe sapeupeu-8 ting. 'Toeloej eta mastaka Isboset koe doewaän teh disanggakeun ka Dawoed, di Hebron, bari aroendjoekan kijeu ka radja: Noen, ijeu teh sirah Isboset anak Saoel, satroe andjeun, anoe ngarah pati andjeun; djadi goesti sang radja dintĕn ijeu koe Pangeran geus dipaparin balĕsan ti Saoel sarĕng ti toeroenanana.
9 'Ngawalon Dawoed ka Rekab djeung ka Baäna doeloerna, anak Rimon, oerang Berot teja, kijeu lahirna ka darinja: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, [d] noe geus ngaleupaskeun njawa kami ti sa-10 kabeh kasoesahan! 'basana aja noe bebedja ka kami, pokna: Saĕnjana, Saoel maot, ari pangrasana mawa bedja ngeunah, nja eta koe kami ditangkĕp, [e] sarta dipaehan di Siklag, asoep koe kami di-11 bere boeroehan mawa bedja: 'komo teuing lamoen aja djalma doraka maehan djalma noe bĕnĕr, di djĕro boemina, dina pasareanana; na ajeuna gĕtihna koe kami [f] moal dipenta ti leungeun maraneh, sarta maraneh koe kami di-12 euweuhkeun tina boemi? 'Toeloej Dawoed [g] marentah ka baroedjang, pek djalma teja koe eta diparaehan sarta dipotongan leungeun-soekoena, ari awakna digarantoeng sisi empang di Hebron. Dĕmi mastaka Isboset ditjokot, bari toeloej dikoeboer [h] dina koeboeran Abner, di Hebron teja.

a Jĕs. 13 : 7. *b* 1 Sam. 31 : 6. *c* p. 2 : 29. *d* 1 Sam. 26 : 24. *e* p. 1 : 15. *f* 5 Moesa 19 : 13. *g* p. 1 : 15. *h* p. 3 : 32.

PASAL 5.

Tidinja [a] sakabeh kaom Israil ngadareuheusan ka Dawoed, ka Hebron; seug aroendjoekan, kijeu pioendjoekna: Salĕrĕsna, simkoering sadaja [b] satoelang-2 sadaging sarĕng andjeun. 'Dalah ka pĕngkĕr ge, basa Saoel ngaradjaän ka simkoering teja, nja andjeun [c] noe sok ngaloewarkeun sarĕng ngalĕbĕtkeun Israil. Sarawoeh Pangeran nimbalan ka andjeun kijeu teja: Andika [d] noe pingangoneun oemat kami Israil, sarta andika [e] noe pidjadieun gĕgĕdoeg, njĕkĕl 3 Israil. 'Kitoe sadajana kokolot Israil ngadareuheusan ka radja, ka Hebron; sarta radja Dawoed ngadamĕl pĕrdjangdjian ka darinja di Hebron, di pajoeneun Pangeran; geus kitoe Dawoed [f] pada ngalisahan, didjĕnĕngkeun radja, 4 njangking Israil. 'Ari joeswa Dawoed, mangsa djadi radja teh, tiloe poeloeh taoen; [g] opat poeloeh taoen ngaradja-5 anana. 'Di Hebron andjeunna ngaradjaän ka Joeda toedjoeh taoen gĕnĕp boelan, ari di Jĕroesalem andjeunna ngaradjaän ka sabangsa Israil djeung Joeda tiloe poeloeh tiloe taoen.

a 1 Bab. 11 : 1. *b* 1 Moesa 29 : 14. *c* 1 Sam. 18 : 13, 16. *d* p. 7 : 7. *e* 1 Sam. 13 : 14. *f* 1 Sam. 16 : 13; p. 2 : 4. *g* 1 Radj. 2 : 11.

6 Tidinja radja angkat ka Jĕroesalem, njandak djalma-djalmana, ngaroeroeg ka oerang Jĕboes, [a] priboemi tanah eta. Dĕmi eta teh ngaromong ka Dawoed, kijeu pokna: Andjeun moal asoep ka dijeu, anggoer dioendoerkeun koe noe mĕrĕm djeung koe noe ngempor; tĕgĕsna: Dawoed moal asoep ka dijeu.
7 'Parandene Dawoed meunangkeun benteng Sion; nja eta teh dajeuh Dawoed.
8 'Sarta Dawoed dina poë harita ngalahir kijeu: [b] Saha-saha ngelehkeun oerang Jĕboes, sing nĕmpoeh kana pantjoeran, sarta ka noe ngempor djeung noe mĕrĕm, noe djadi kageuleuh hate Dawoed. Kitoe noe matak sok aja noe njĕboet: Noe mĕrĕm djeung noe ngempor moal 9 asoep ka imah. 'Tidinja Dawoed linggih di djĕro eta benteng, sarta disĕboetkeun dajeuh Dawoed. Djeung koe Dawoed dipidamĕl sakoerilingna, ti sĕmĕt Milo 10 ka-djĕrokeun. 'Ari Dawoed teh [c] beuki lila beuki agoeng; karana Pangeran, Allah sawadya-balad, njarĕngan ka andjeunna.

a Jos. 15 : 63. *b* 1 Bab. 11 : 6. *c* p. 3 : 1.

11 Tidinja [a] Hiram, radja Tiroes, miwarangan djalma ka Dawoed, sarta ngintoenkeun kai poetri, djeung taroekang kai, sarta taroekang tembok; seg eta teh njarijeun hidji gĕdong linggihaneun 12 Dawoed. 'Sarta koe Dawoed geus kahartos, jen andjeunna koe Pangeran ditĕtĕpkeun djadi radja, njangking Israil, sarta jen karadjaänana koe Pangeran didjoengdjoengkeun, koe karana Israil oematna.

a 1 Bab. 14 : 1.

13 Djeung Dawoed [a] kagoengan deui parĕkan sarta geureuha ka oerang Jĕroe-

salem, sanggeus andjeunna soemping ti Hebron; djeung Dawoed kagoengan deui
14 poetra pamĕgĕt sarta poetra istri. 'Nja ijeu djĕnĕnganana noe diowokeun pikeun Dawoed di Jĕroesalem: [b] Samoea, Sobab,
15 Natan djeung Soeleman; 'Ibhar, Elisoea,
16 Nepeg djeung Japia; 'Elisama, Eljada sarta Elipelet. *a* 5 Moesa 17:17. *b* 1 Bab. 3:5.

17 [a] Barang oerang Pĕlisti geus ngadarenge bedja, jen Dawoed dilisahan didjĕnĕngkeun radja, njangking Israil, toeloej sakabeh oerang Pĕlisti moeroeboel, dek manggihan Dawoed. Ari Dawoed geus meunang warta, toeloej loengsoer
18 ka djĕro benteng. 'Ana geus daratang oerang Pĕlisti teh, wani majakpak di
19 lĕbak Rĕpaim. 'Tidinja Dawoed [b] naros ka Pangeran, kijeu pihatoerna: Sae simkoering indit, mĕrangan ka oerang Pĕlisti? koemaha koe andjeun bade dipaparinkeun ka leungeun simkoering? Ari timbalan Pangeran ka Dawoed: Seg bae indit; karana oerang Pĕlisti teh tangtoe koe kami diselehkeun ka leungeun maneh.
20 'Gantjang Dawoed angkat [c] ka Baäl-Pĕrasim, seg koe Dawoed disabĕtan di dinja. Pok Dawoed ngalahir: Moesoeh kami koe Pangeran dibĕdahkeun di hareupeun kami, sapĕrti bĕdah tjai; kitoe noe matak eta ĕnggon koe
21 andjeunna dingaranan Baäl-Pĕrasim.'Ari koe oerang Pĕlisti brahalana ditaringgalkeun di dinja, [d] seug ditjokot koe Dawoed djeung koe djalma-djalmana.

a 1 Bab. 14:8. *b* 1 Sam. 30:8. *c* Jĕs. 28:11. *d* 1 Bab. 14:12.

22 Tidinja oerang Pĕlisti ngaboeroeboel deui, wani majakpak deui di lĕbak Rĕ-
23 paim. 'Toeloej Dawoed naros ka Pangeran; ari timbalanana: Maneh oelah madjoe; nja koedoe dikoerilingan ka toekangeunana, sing ngadatangan ka
24 darinja ti pĕlĕbah tangkal baka. 'Ari geus kitoe, samangsa maneh ngadenge sora koekoeroesoekan dina poetjoek-poetjoek tangkal baka teh, didinja maneh sing gasik; karana didinja Pangeran boedal ti heulaeun maneh, kĕrsa ngagĕboeg ka pasanggrahan oerang Pĕlisti.
25 'Prak Dawoed midamĕl kitoe, sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; pek oerang Pĕlisti disabĕtan ti sĕmĕt Geba tĕpi ka maneh datang ka Geser.

PASAL 6.

Tidinja Dawoed [a] ngoempoelkeun deui sakabeh djalma beunang mĕting di
2 Israil, aja tiloe laksa djalma. 'Toeloej dangdan, bral Dawoed angkat djeung sakabeh djalma noe ngiring, ti Baäle-Joeda, kĕrsana ngin ditkeun ti dinja pĕti Allah teja, ĕnggon njambat kana Padjĕnĕngan, nja eta padjĕnĕngan Pangeran sawadya-balad, [b] noe linggih dina moekarabin, dina loehoer eta.
3 'Seug pĕti Allah teh ditoempangkeun [c] kana padati weuteuh, dibawa [d] ti djĕro imah Abinadab, noe dina pasir teja; sarta Oesa djeung Ahio, pada poetra Abinadab, noe nganteurkeun eta
4 padati weuteuh.'Dibawana ti djĕro imah Abinadab, noe dina pasir teh, katoet pĕti Allah teja, sarta Ahio leumpang
5 ti heulaeun pĕti. 'Dĕmi Dawoed barĕng sakabeh anak-poetoe Israil pada raramean pajoeneun Pangeran, make saroepaning tatabeuhan kai djamoedjoe, djeung make katjapi, tjĕlĕmpoeng, tĕrĕ-
6 bang, kĕkĕtjrek djeung tjetjempres. 'Barang darongkap ka pangirikan Nakon, [e] pek Oesa njodorkeun leungeun ka pĕti Allah teh, ditjĕkĕlan, sabab sapina la-
7 boeh. 'Seug Pangeran djadi bĕndoe ka Oesa, sarta koe Allah digĕboeg di dinja tina eta kasalahan; hos paeh di dinja
8 lĕbah pĕti Allah.'Toeloej Dawoed ngangrĕs, doemeh Oesa teh koe Pangeran disambĕr wani beulah; sarta eta ĕnggon koe andjeunna disĕboetkeun: Peres-Oesa,
9 tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Djeung Dawoed sijeuneun koe Pangeran dina poë eta; ari lahirna: Koemaha pĕti Pangeran
10 teh pidatangeunana ka kami? 'Sarta Dawoed geus teu kĕrsaeun ngalihkeun pĕti Pangeran ka andjeunna, ka [f] dajeuh Dawoed; seug bae koe Dawoed ditoenda ka imah Obed-Edom, oerang
11 Gat. 'Toeloej pĕti Pangeran teh ngĕnggon di imah Obed-Edom, oerang Gat teja, meunang tiloe boelan; [g] sarta Pangeran ngabĕrkahan ka Obed-Edom
12 djeung ka saeusi-imahna. 'Tidinja aja noe ngoeninga ka radja Dawoed, kijeu pioendjoekna: Noen, imah Obed-Edom teja sarĕng sagagadoehanana dibĕrkahan koe Pangeran tina pĕrkawis pĕti Allah. Toeloej Dawoed angkat, seug pĕti Allah

teh diinditkeun deui ti imah Obed-Edom ka dajeuh Dawoed, nganggo kaboengahan. 13 'Ari geus kitoe, satijap-tijap noe ngagotong pěti Pangeran teh geus meunang gěněp lengkah, pek Dawoed ngoerbankeun hidji sapi djeung hidji sato beunang ngalěběng. 14 'Sarta Dawoed adjroeg-adjroegan sakoewat-koewat pajoeneun Pangeran, djeung Dawoed nganggo epod lawon bodas dibeulitan. 15 'Kitoe Dawoed djeung saänak-poetoe Israil ngadjadjapkeunana pěti Pangeran, make soesoerakeun djeung make sora sangkakala. 16 'Děmi geus kitoe, barang pěti Pangeran teh dongkap ka dajeuh Dawoed, eta Mikal poetra Saoel teja mělong tina djandela, ningali radja Dawoed keur djidjingklak sarta adjroeg-adjroegan pajoeneun Pangeran; seug Mikal teh tjoewa ka andjeunna di djěro manahna. 17 'Toeloej pěti Pangeran teh diasoepkeun, diteundeun ka piěnggoneunana [h] di těngah-těngah himah, beunang Dawoed masangkeun pikeun eta. Pek Dawoed ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima ka pajoeneun Pangeran. 18 'Saparantos Dawoed ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima teh, [i] seug andjeunna ngaběrkahan ka djalma-djalma, njěbat padjěněngan Pangeran sawadya-balad. 19 'Sarta andjeunna ngabagi ka sakabeh djalma, ka oerang Israil mangpirang-pirang, lalaki djeung awewe, ka hidji-hidji djalma roti sasiki djeung laoek sakeureut, sarta kismis sagoeroentoel. Toeloej sakabeh djalma pada moelang saimah-saimahna. 20 'Geus kitoe Dawoed moelih, kěrsa ngaběrkahan ka saeusi-boemina. Djol Mikal poetra Saoel teh ka loewar mapagkeun Dawoed, sarta mihatoer: Euleuh! radja Israil moelja těměn poë ijeu, da diwoewoeda poë ijeu di hareupeun panon eusi-imah abdi-abdina, sapěrti djalma teu poegoeh ditarandjang hanteu era. 21 'Děmi lahiran Dawoed ka Mikal: Da di pajoeneun Pangeran, anoe milih diri kaoela, dileuwihkeun ti rama njai sarta ti saeusi-boemina, [j] dikěrsakeun kaoela teh djadi gěgědoeg, njangking oemat Pangeran, nja njangking Israil; mana kaoela sědja raramean di pajoeneun Pangeran. 22 'Sarta kaoela sědja ngahinakeun diri keneh alah batan tadi, djeung sědja boga rasa diri teh handap; děmi reudjeung eta eusi-imah, anoe disaoerkeun koe njai teja, nja djeung eta kaoela hajang dimoeljakeun teh. 23 'Ari Mikal poetra Saoel teja teu kagoengan poetra těpi ka mangsana poepoes.

a 1 Bab. 13 : 5. *b* 2 Moesa 25 : 22. *c* 1 Sam. 6 : 7. *d* 1 Sam. 7 : 1. *e* 1 Bab. 13 : 9. *f* p. 5 : 9. *g* 1 Bab. 13 : 14. *h* 1 Bab. 15 : 1; 16 : 1. *i* Jos. 22 : 6; 1 Radj. 8 : 55. *j* p. 5 : 2.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, [a] mangsa radja linggih di djěro gědongna, sarta andjeunna koe Pangeran geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoehna noe di sakoeriling, 2 'pok radja ngalahir ka nabi Natan: Tingali atoeh, kaoela ngěnggon dina gědong [b] kai poetri, děmi pěti Allah mah ngěnggonna [c] di djěro koelamboe bae. 3 'Pihatoer Natan ka radja: Sadajana noe dina manah andjeun, soemangga prak bae pidaměl; karantěn Pangeran noe njarěngan ka andjeun. 4 'Děmi geus kitoe, dina peuting harita seug aja pangandika Pangeran ka Natan, kijeu pangandikana: 5 'Geura bral, popojankeun ka abdi kami, ka Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran: Naha maneh ka kami sědja mangnjijeunkeun gědong baris kami linggih? 6 'Mapan kami [d] hanteu linggih dina gědong, ti poëan oerang Israil koe kami diinditkeun ti Měsir těpi ka poë ajeuna; ěnjana kami teh iděr-iděran dina himah djeung dina [e] balandongan bae. 7 'Sapandjang kami iděr-iděran djeung sakabeh oerang Israil teh, naha kami aja pangandika sakětjap ka salah-sahidji kaom Israil, noe koe kami dipiwarang [f] ngangon oemat kami Israil teja, pangandika kijeu: Koe naon kami koe maraneh teu dipangnjijeunkeun gědong kai poetri? 8 'Mana ajeuna maneh koedoe kijeu nja mopojan ka abdi kami Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: [g] Maneh koe kami geus ditjokot ti pangangonan, ti toekangeun domba, soepaja djadi gěgědoeg, njěkěl oemat kami, nja njěkěl Israil; 9 'sarta kami [h] geus njarěngan ka maneh ka mana bae maneh nja leumpang, djeung sakabeh moesoeh maneh koe kami geus dibasmi ti hareupeun maneh; toer maneh koe kami geus dipangdamělkeun [i] ngaran sohor, sapěrti ngaran djalma

galĕde di boemi. [10] 'Djeung deui kami geus njadangkeun ĕnggon pikeun oemat kami Israil; seug eta teh koe kami [j] dipĕlak, sina matoeh dina pĕrnahna, oelah koemĕlab-koemĕlab deui, sarta oelah disoekĕrkeun deui koe djalma goreng, tjara baheula-bihari, [11] 'djeung sapĕrti tina mangsa kami ngĕrsakeun aja hakim, njĕkĕl oemat kami Israil teja. Ari maneh koe kami geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maneh. Malah Pangeran maparin njaho ka maneh, jen maneh koe Pangeran rek dipangdamĕlkeun imah. [12] 'Dimana geus djĕdjĕg oemoer maneh, sarta maneh [k] geus sasarean reudjeung karoehoen maneh, eta kami [l] rek ngadĕgkeun toeroenan maneh pandeurieun maneh, anoe pibidjileun ti awak maneh, sarta rek nĕtĕpkeun karadjaanana. [13] 'Nja eta [m] noe bakal njijeun gĕdong pikeun djĕnĕngan kami, sarta korsi karadjaänana koe kami rek disina tĕtĕp salalanggĕngna. [14] 'Kami [n] noe bakal piramaeunana, ari eta bakal poetra kami; [o] oepama milampah bengkok, koe kami rek dilara-lara koe panggĕboeg djalma djeung koe pamĕpĕrih anak Adam. [15] 'Tatapi kaäsihan kami moal pĕgat ka manehanana, [p] sapĕrti dipĕgatkeunana koe kami ka Saoel, noe koe kami disingkirkeun ti hareupeun maneh teja. [16] 'Satĕgĕsna bangsa maneh djeung karadjaän maneh pitĕtĕpeun salalanggĕngna di hareupeun maneh; korsi maneh pipageuheun salalanggĕngna. [17] 'Toeloej Natan hatoeran kitoe ka Dawoed, noeroetkeun sadajana pangandika eta, sarta tĕroes satitingalian noe tadi teja.

a 1 Bab. 17. *b* p. 5 : 11. *c* p. 6 : 17. *d* 1 Radj. 8 : 16. *e* 2 Moesa 26 : 1. *f* p. 5 : 2. *g* 1 Sam. 16 : 11. *h* p. 8 : 6, 14. *i* 1 Bab. 14 : 17. *j* 2 Moesa 15 : 17. *k* 5 Moesa 31 : 16. *l* 1 Radj. 8 : 20. *m* 1 Radj. 5 : 5. *n* Djab. 89 : 27; Ibr. 1 : 5. *o* Djab. 89 : 33. *p* 1 Sam. 15 : 23, 26.

[18] Tidinja radja Dawoed lĕbĕt, seug mando ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan kijeu: Noen Goesti Pangeran! [a] saha simkoering, sarĕng nahaon bangsa simkoering, doemoegi simkoering koe andjeun didongkapkeun ka dijeu? [19] 'Doepi pĕrkawis kitoe koe andjeun dimanah saeutik keneh, noen Goesti Pangeran; da andjeun malah-malah milahirkeun pĕrkawis bangsa abdi gamparan anoe tĕbih ka pajoenna, sarĕng nja eta teh papakon ka manoesa, noen Goesti Pangeran! [20] 'Sarĕng Dawoed bade oendjoekan naon deui ka andjeun? da andjeun langkoeng oeninga ka abdi gamparan, noen Goesti Pangeran! [21] 'Tina sabab pangandika andjeun, sarĕng noemoetkeun manah andjeun, noe mawi andjeun ngadamĕl eta saniskantĕn noe aragoeng, pikeun diwartakeun ka diri abdi. [22] 'Koe pĕrkawis eta andjeun teh agoeng, noen Pangeran Allah; karantĕn taja noe nandingan ka andjeun, sarĕng taja deui Allah djawi ti andjeun, noemoetkeun saniskantĕn noe koe abdi sadaja kakoeping. [23] 'Sarĕng [b] bangsa mana di boemi anoe sapĕrtos oemat andjeun, sapĕrtos Israil, anoe koe Allah disoempingan, dileupaskeun didamĕl oemat andjeunna, sarĕng [c] kĕrsa ngamashoerkeun padjĕnĕnganana, sarawoeh kĕrsa ngadamĕl pikeun maraneh eta pĕrkawis noe aragoeng, toer matak sijeun, nja ka tanah andjeun, di hareupeun oemat andjeun, kenging andjeun ngaleupaskeun ti Mĕsir bade andjeun, [da ngadjongklokkeun] bangsa-bangsa kapir katoet aällahanana teja? [24] 'Sarĕng andjeun geus njajagikeun oemat andjeun Israil, bade oemat andjeun salalanggĕngna; toer andjeun, Pangeran! geus djoemĕnĕng Allahna. [25] 'Ari ajeuna, noen Pangeran Allah! eta pangandika, noe koe andjeun diandikakeun pĕrkawis diri abdi sarĕng pĕrkawis bangsana teja, moegi-moegi dijakinkeun salalanggĕngna, sarĕng moegi ngadamĕl sakoemaha pangandika andjeun teja. [26] 'Kalajan padjĕnĕngan andjeun moegi diagoengkeun salalanggĕngna, sina pada njarĕboet: Pangeran sawadya-balad djoemĕnĕng Allah Israil; sarĕng bangsa abdi gamparan Dawoed bade tĕtĕp di pajoeneun andjeun. [27] 'Karantĕn andjeun, noen Pangeran sawadya-balad, Allah Israil! geus ngebrehkeun ka diri abdi, kijeu pangandika: Maneh koe kami rek dipangdamĕlkeun imah; kitoe noe mawi abdi gamparan koemapoeroen nĕnĕda ka andjeun ijeu panĕda. [28] 'Ari ajeuna, noen Goesti Pangeran! andjeun teja Allah, sarĕng pangandika andjeun satoehoe, kalajan andjeun geus ngadjangdjikeun ka diri abdi eta kasaean noe bijeu. [29] 'Mawi ajenna moegi ngĕrsakeun ngabĕrkahan ka bangsa diri abdi, soepaja tĕtĕp salalanggĕngna

di pajoeneun andjeun; karantĕn andjeun, noen Goesti Pangeran! anoe ngandika, sarĕng koe bĕrkah andjeun bangsa diri abdi tinangtos kabĕrkahan salalanggĕngna. a 1 Sam. 18 : 18. b 5 Moesa 4 : 7. c Jĕs. 63 : 12.

PASAL 8.

Ari geus kitoe, [a] sanggeusna ti dinja toeloej Dawoed ngelehkeun oerang Pĕlisti, sarta pada ditoendoekkeun; ari kadali indoeng nagara koe Dawoed dirĕboet ti leungeun oerang Pĕlisti.
a 1 Bab. 18 : 1.

2 Djeung deui Dawoed [a] ngelehkeun oerang Moab, sarta eta dioekoer koe tali, pĕtana disina ngarĕdĕng dina taneuh; ari ngoekoerna teh, doewa oekoeran baris dipaehan, saoekoeran djĕdjĕg baris dihiroepan. Djadi oerang Moab teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti. a 1 Sam. 14 : 47.

3 Kitoe deui Dawoed ngelehkeun Hadad-Eser poetra Rĕhob, radja [a] Soba, eukeur di djalan, sĕdja ngadĕgkeun deui 4 kawasana di tji Prat. 'Sarta balana aja noe dibeunangkeun koe Dawoed, sareboe toedjoeh ratoes toekang toempak koeda, djeung doewa laksa djalma badarat; [b] ari sakabeh koeda kareta koe Dawoed dibadjegan, ngan njesakeun baris saratoes kareta. a 1 Sam. 14 : 47; Djab. 60 : 2. b Jos. 11 : 6.

5 Tidinja datang oerang Sam ti Damsik, sĕdja ngabantoe ka Hadad-Eser, radja Soba teja; pek oerang Sam teh koe Dawoed diĕlehkeun, doewa laksa doewa 6 reboe djalma noe kasamboet. 'Toeloej Dawoed neundeun patrol di Sam, nja eta di Damsik; djadi oerang Sam teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti. [a] Sarta Dawoed koe Pangeran disalamĕtkeun, ka mana bae ang-7 katna. 'Djeung deui Dawoed njandak [b] kĕpĕng ĕmas, oeroet abdi Hadad-Eser 8 teja, ditjandakna ka Jĕroesalem. 'Sarta ti Betah djeung ti Berotai, nagara Hadad-Eser, radja Dawoed njandak tambaga loba katjida. a p. 7 : 9. b 1 Radj. 10 : 16.

9 Ari Toi, radja Hamat, meunang bedja jen sakabeh balad Hadad-Eser koe Da-10 woed geus diĕlehkeun, 'toeloej Toi ngadjoeroengkeun Joram poetrana ka radja Dawoed, sina naros ka andjeunna salamĕt hanteuna, djeung sina njanggakeun kawiloedjĕngan ka andjeunna, koe doemeh andjeunna mĕrangan ka Hadad-Eser sarta datang ka diĕlehkeun; karana Hadad-Eser teh sok mĕrangan ka Toi. Djeung Joram teh mawa barang sipat perak, barang sipat ĕmas, sarta barang 11 sipat tambaga. 'Eta oge koe radja Dawoed toeloej disoetjikeun bade ka Pangeran, ditambahkeun kana ĕmas-perak noe ĕnggeus disoetjikeun, beunang ti sakabeh bangsa noe geus ditaloekkeun; 12 'nja eta ti Sam, ti Moab, [a] ti oerang Amon, ti oerang Pĕlisti sarta ti Amalek, kitoe deui djarahan ti Hadad-Eser poetra Rĕhob, radja Soba teja.
a p. 11 : 1; 12 : 30.

13 Djeung deui Dawoed midamĕl anoe matak mashoer, eukeur moelih mantas ngelehkeun oerang Sam teja; [a] nja [ngelehkeun oerang Edom] di lĕbak Oejah; salaksa dalapan reboe noe kasamboet. 14 'Toeloej andjeunna di tanah Edom neundeun patrol; di satanah Edom neundeunna patrol; djadi sabangsa Edom pada ngawoela ka Dawoed. Sarta Dawoed koe Pangeran disalamĕtkeun, ka mana bae angkatna. a 1 Bab. 18 : 12; Djab. 60 : 2.

15 Djadi Dawoed teh ngaradjaän ka sabangsa Israil, sarta ngalampahkeun kaädilan djeung kabĕnĕran ka sakabeh raha-16 jatna. 'Ari Joab poetra Sĕroeja teja [a] njangking balad, sarta Josapat poetra 17 Ahiloed djadi papatih; 'ari Sadok poetra Ahitoeb djeung Ahimelek poetra Abjatar djaradi panghoeloe, sarta Sĕraja 18 noe djadi mantri toelis. 'Djeung deui Bĕnaja poetra Jojada njĕkĕl djoeroe kĕtok djeung djoeroe loempat; sarta poetra Dawoed noe pamĕgĕt pada djadi kaparĕk. a p. 20 : 23; 1 Bab. 18 : 15.

PASAL 9.

Hidji mangsa Dawoed ngalahir: [a] Koemaha aja keneh anoe kari bangsa Saoel? moen aja kami sĕdja milampah kahemanan ka dinja, koe karana Jona-2 tan. 'Aja hidji djalma oeroet badega bangsa Saoel, ngaranna Siba; eta seug diala, dideuheuskeun ka Dawoed. Ngalahir radja ka dinja: Maneh teh Siba? Wangsoelanana: Soemoehoen, abdi gam-3 paran. 'Lahiran radja: Koemaha, geus teu pisan aja djalma bangsa Saoel? moen aja kami sĕdja milampah kahemanan

Allah ka dinja. Ari wangsoelan Siba ka radja: Soemoehoen, [b] aja keneh hidji poetra Jonatan, kemper sampejanana. 4 'Lahiran radja ka Siba: Di mana eta teh? Wangsoelan Siba ka radja: Salĕrĕsna, aja di imah Makir anak Amiël, di Lodĕbar. 5 'Tidinja Dawoed miwarangan, seug eta teh diala ti imah Makir anak Amiël, ti Lodĕbar teja. 6 'Toeloej Mĕpiboset, poetra Jonatan, anoe poetra Saoel teja, ngadeuheus ka Dawoed; brĕk njoeoeh bari soedjoed. Ngalahir Dawoed: Mĕpiboset! Wangsoelanana: Noen, abdi gamparan. 7 'Lahiran Dawoed ka dinja: Montong sijeun-sijeun; karana kami tangtoe milampah kahemanan ka maneh, koe karana Jonatan, rama maneh; djeung kami ka maneh dek moelangkeun sakabeh lahan oeroet Saoel, ejang maneh; sarta maneh salawasna bakal dahar djeung kami samedja reudjeung. 8 'Dat njĕmbah Mĕpiboset, bari oendjoekan: Nahaon abdi gamparan, doemoegi gamparan kĕrsa majoen ka [c] andjing paeh sapĕrtos simabdi? 9 'Tidinja radja njaoer Siba, oeroet boedjang Saoel teja; seug dilahiran kijeu: Saniskara banda oeroet Saoel djeung oeroet sakabeh ahlina, koe kami geus dibikeun ka anak djoeragan maneh. 10 'Koe maneh pangngoeroeskeun lahanna, nja koe maneh, sarta koe anak-anak djeung badega-badega maneh; ari hasilna datangkeun, soepaja anak djoeragan maneh boga rĕdjĕki, baris dahareunana; djeung deui Mĕpiboset, anak djoeragan maneh, [d] salawasna bakal dahar djeung kami samedja reudjeung. Ari Siba teja anakna lalaki lima wĕlas djeung doewa poeloeh badegana. 11 'Pioendjoek Siba teh ka radja: Sakoemaha timbalan goesti sang radja ka abdi, nja kitoe pisan abdi gamparan sĕdja ngalampahkeun. Sarĕng Mĕpiboset teja, ana dahar sarĕng abdi samedja reudjeung, disamikeun sarĕng poetra radja. 12 'Ari Mĕpiboset teja boga anak leutik sarta lalaki, ngaranna Mika. Djeung sakoer noe tjitjing dina imah Siba, badega Mĕpiboset kabeh. 13 'Tidinja Mĕpiboset tjalik di Jĕroesalem; karana salawasna dahar djeung radja samedja reudjeung. Sarta eta teh ngempor soekoe doewanana.

a 1 Sam. 20:15. *b* p. 4:4. *c* p. 3:8; 16:9. *d* p. 19:28; 2 Radj. 25:29.

PASAL 10.

Ari geus kitoe, [a] sanggeusna ti dinja toeloej radja oerang Amon maot, sarta Hanoen poetrana noe ngaganti djadi radja. 2 'Ngalahir Dawoed: [b] Kami dek milampah kahemanan ka Hanoen poetra [c] Nahas, sapĕrti ramana bareto milampah kahemanan ka kami. Seug Dawoed miwarangan, kĕrsa ngalilipoer ka dinja koe lantaran abdi-abdina, tina katinggal koe ramana. Djol abdi Dawoed teh daratang ka tanah oerang Amon. 3 'Pok kapala-kapala oerang Amon aroendjoekan ka Hanoen djoeraganana: Naha pangraos andjeun eta Dawoed, noe mawi ngoetoesan ka andjeun anoe baris ngalilipoer teh, dek ngahormat ka toewang rama? Lĕrĕsna mah Dawoed teh noe mawi ngoetoesan eta abdina ka andjeun, pambrihna ngadongdon nagara, sĕdja lolongok, karĕpna nagara dek dibalik. 4 'Toeloej eta abdi Dawoed koe Hanoen ditarangkĕp, [d] pek ditjoekoeran godegna sabeulah, djeung papakeanana dikeureutan dina tĕngahna, sĕrĕk biritna, bari seug dileupaskeun. 5 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; gantjang Dawoed miwarangan anoe baris mapag ka darinja; karana eta djalma pada wirangeun katjida. Ari timbalan radja: Tjaritjing bae di Jĕriho, tĕpi ka mandjangan deui godeg maraneh, kakara maraneh moelang. 6 'Ana oerang Amon geus tarĕgĕseun, jen dirina [e] datang ka dipikasĕngit koe Dawoed, seg oerang Amon teh ngoetoesan, ngoelikeun ka oerang Sam ti Bet-Rĕhob djeung ka oerang Sam ti Soba, doewa laksa noe badarat, kitoe deui ka radja Maäka sareboe djalma, sarta ka oerang Tob salaksa doewa reboe djalma. 7 'Mangsa Dawoed geus ngadangoe warta, gantjang andjeunna miwarang Joab djeung sabalad kabeh, sakoer djalma prawira. 8 'Toeloej oerang Amon boedal, sarta natakeun baris di hareupeun lawang nagara; ari oerang Sam ti Soba djeung ti Rĕhob, kitoe deui oerang Tob djeung oerang Maäka teja misah, ajana di tĕgal. 9 'Barang katingali koe Joab, jen pĕrang teh njanghareup ka andjeunna ti hareup sarta ti toekang, toeloej mĕtingan ti sakabeh djalma kapilih ti oerang Israil, 10 disanghareupkeun ka oerang Sam; 'ari

sesa bala diserenkeun ka leungeun Abisai saderekna; seg ditatakeun, disang-
11 hareupkeun ka oerang Amon. 'Saoer Joab: Oepama oerang Sam bědas ti batan kakang, koedoe adi noeloeng ka kakang; sabalikna, oepama oerang Amon bědas ti batan adi, kakang meureun
12 moeroe noeloeng ka adi. 'Sing těgěr, [f] sarta oerang sing galěde hate tina sabab bangsa oerang djeung tina sabab nagara-nagara Allah oerang; djeung Pangeran moegi ngadaměl sakoemaha pihadeëu-
13 nana di pajoeneun andjeunna. 'Toeloej Joab madjoe djeung bala noe ngareudjeungan, pek měrangan ka oerang Sam; boer eta teh kalaboer ti hareupeunana.
14 'Barang katendjo koe oerang Amon, jen oerang Sam teh kaboer, seg eta kitoe deui kalaboer ti hareupeun Abisai, boes arasoep ka djěro nagara. Tidinja Joab moelang ti oerang Amon, sarta dongkap deui ka Jěroesalem.

a 1 Bab. 19. *b* p. 9 : 1. *c* 1 Sam. 11 : 1. *d* 3 Moesa 19 : 27. *e* 1 Sam. 13 : 4. *f* 5 Moesa 20 : 1.

15 Děmi mangsa oerang Sam geus tarěgěseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej karoempoel deui sarere-
16 jana. 'Sarta [a] Hadar-Eser ngoetoes, ngaboedalkeun oerang Sam noe di peuntaseun bangawan; toeloej daratang ka Helam; ari Sobak, kapala balad Hadar-
17 Eser, noe ti heulaeunana. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; seug Dawoed ngoempoelkeun sabala Israil kabeh, bral meuntas tji Jordan, toeloej dongkap ka Helam. Gantjang oerang Sam teh tatabaris, njanghareup ka Dawoed; děr mě-
18 rangan ka andjeunna. 'Toeloej oerang Sam teh kaboer ti hareupeun Israil, sarta bala Sam teh loba noe koe Dawoed dipaehan, nja eta toedjoeh ratoes kareta djeung opat laksa toekang toempak koeda; samalah Sobak, kapala balad teja, kasamboet, paeh di dinja.
19 'Barang sakabeh radja, noe ngawoela ka Hadar-Eser, geus tarěgěseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej pada ngahadean ka Israil djeung ngawoela ka dinja. Sarta oerang Sam geus pada kapok noeloeng ka oerang Amon.

a p. 8 : 3.

PASAL 11.

Děmi [a] geus kitoe, [b] mangsa ganti taoen, keur oesoem radja-radja boedal, toeloej Dawoed miwarang Joab, sarta dibahanan abdi-abdina djeung sabala Israil kabeh; tidinja eta ngaroeksakkeun oerang Amon, sarta nagara Raba dikěpoeng. Děmi Dawoed mah linggih di
2 Jěroesalem. 'Ari geus kitoe, dina hidji wantji sore Dawoed tanghi [c] ti pangkoelěmanana, seug angkat-angkatan dina loehoer gědong radja; beh ti loehoer gědong andjeunna ningali hidji istri keur siram; sarta eta istri kaliwat geulis
3 roepana. 'Toeloej Dawoed miwarang sarta mariksakeun eta istri. Aja noe mihatoer: Salěrěsna eta teh Batseba poetra Eliam, bodjo [d] Oeria, oerang Het.
4 'Tidinja Dawoed miwarangan djalma, eta istri diala; ari geus dongkap ka andjeunna, toeloej andjeunna ebog djeung eta istri; (děmi eta teh mantas soesoetji [e] tina kanadjisanana;) bral moe-
5 lang ka boemina. 'Geus kitoe istri teh njiram; toeloej ngadjoeroengkeun sarta ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna:
6 Koering teh njiram. 'Tidinja Dawoed miwarang ka Joab: Geura ka kami nitah Oeria, oerang Het. Seg Oeria koe Joab
7 didjoeroengkeun ka Dawoed. 'Sadongkapna Oeria ka andjeunna, seug koe Dawoed dipariksa Joab salamět hanteuna, sarta bala salamět hanteuna, ki-
8 toe deui pěrang salamět hanteuna. 'Geus kitoe Dawoed marentah ka Oeria: Geura toeroen ka imah maneh, sarta koembah soekoe. Toeloej Oeria bidjil ti gědong radja; bol panjoegoehan ti radja noetoerkeun ka manehanana ti pandeuri.
9 'Doeg Oeria ngěděng dina lawang gědong radja, reudjeung sakabeh abdi goestina, sarta hanteu toeroen ka imah-
10 na. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna: Noen, Oeria hanteu tjijos toeroen ka imahna. Ngalahir Dawoed ka Oeria: Maneh lain mantas ti djalan? na koe naon maneh hanteu toeroen ka
11 imah? 'Wangsoelan Oeria ka Dawoed: Noen, [f] pěti teja, rawoeh Israil sarěng Joeda, pada ngěnggon dina pondok, kitoe deui djoeragan koering Joab sarěng abdi-abdi goesti pada masanggrahan di těgal; pikoemahaeun simkoering lěbět ka imah, baris njatoe-nginoem, sarěng baris ngěděng djeung poen bodjo? Děmi djoeměněnging andjeun, [g] sarěng děmi djoeměněnging njawa andjeun! hamo

12 pisan simkoering milampah kitoe. 'Lahiran Dawoed ka Oeria: Tjitjing bae di dijeu sapoë ijeu deui; isoekan maneh koe kami didjoeroeng. Toeloej Oeria tjitjing di Jĕroesalem poë eta djeung 13 isoekna. 'Tidinja Oeria koe Dawoed disaoer; seug dadaharan di pajoeneunana, sarta nginoem, djeung disina mabok; ari geus peuting seg bidjil, ngĕdĕng ka pangheësanana barĕng djeung abdi-abdi goestina, sarta hanteu toeroen ka imah-14 na. 'Ari geus kitoe, wantji isoek Dawoed njĕratan ka Joab; seg sĕratna 15 dikintoenkeun koe lantaran Oeria. 'Ari oengĕlna sĕrat teh kijeu: Oeria teundeun di poetjoek, lĕbah pĕrang rosa; toeloej oendoer ti toekangeunana, [h] sina 16 kasabĕt sarta paeh. 'Ari geus kitoe, sanggeus Joab nilik ka eta nagara, seg Oeria teh diteundeun dina ĕnggon, noe koe Joab geus kaoeninga jen di dinja 17 aja djalma gagah. 'Toeloej oerang nagara eta boedal, gĕr pĕrang djeung Joab; sarta bala teh, nja eta abdi-abdi Dawoed, aja noe ngadjaloprak; malah Oeria, 18 oerang Het teja oge, paeh. 'Tidinja Joab ngadjoeroengkeun, ngoeningakeun ka Dawoed sakabeh hal pĕrkara pĕrang; 19 'sarta marentah ka djoeroengan, kijeu parentahna: Lamoen maneh geus toetoep ngoendjoekkeun ka radja eta sa-20 kabeh hal pĕrkara pĕrang, 'geus kitoe, oepama radja djadi bĕndoe, sarta ngalahir ka maneh: Na koe naon maraneh pĕrang teh deukeut teuing ka nagara? karah maraneh teu ngarti, eta teh tang-21 toe manah tina loehoer koeta? 'saha noe maehan [i] Abimelek anak Jĕroebeset teja? lain aja hidji awewe ninggangkeun ka dinja hidji batoe panggilingan tina loehoer koeta, seg paeh di Tebes? naha maraneh mana deukeut teuing kana koeta? - toeloej maneh koedoe oendjoekan kijeu: Malah abdi gamparan 22 Oeria, oerang Het teja oge, paeh. 'Bral djoeroengan teh leumpang; geus datang, seug ngoeningakeun ka Dawoed sakabeh anoe matak manehanana dititah koe 23 Joab. 'Pihatoer djoeroengan teh ka Dawoed: Sajaktosna, eta djalma barĕdas ngoengkoelan koering sadaja; seug boedal ka koering sadaja ka tĕgal; ladjĕngna koe koering sadaja disĕdĕkkeun dongkap 24 ka hareupeun lawang nagara. 'Ladjĕng toekang panah pada manah ka abdi gamparan tina loehoer koeta, dongkap ka abdi radja aja noe paraeh; samalah abdi gamparan Oeria, oerang Het teja 25 oge, maot. 'Ngalahir Dawoed ka djoeroengan teh: Maneh koedoe mopojan ka Joab kijeu: Ari hal pĕrkara teja sampejan oelah boga rasa teu ngeunah, karana pĕdang teh [j] ngahakanna ka dijeu ka ditoe; sing rosa nja mĕrangan ka nagara teh, datang ka ditoempoer-26 keunana; koewatkeun Joab kitoe. - 'Ari pamadjikan Oeria geus meunang bedja, jen Oeria salakina maot, toeloej aloek-27 aloekan katinggal koe salakina. 'Geus liwat waktoena prihatin, toeloej Dawoed miwarang, eta istri ditjandak ka gĕdongna, sarta djadi geureuhana; tidinja ngowokeun pikeun andjeunna hidji poetra pamĕgĕt. Tatapi eta pĕrkara noe dilampahkeun koe Dawoed teja [k] goreng di pajoeneun Pangeran. *a* 1 Bab. 20. *b* 1 Radj. 20 : 22. *c* p. 4 : 5. *d* p. 23 : 39. *e* 3 Moesa 15 : 19. *f* 1 Sam. 4 : 4. *g* 1 Sam. 1 : 26. *h* 1 Sam. 18 : 17. *i* Hak. 9 : 53. *j* p. 2 : 26. *k* p. 12 : 9; 1 Radj. 15 : 5.

PASAL 12.

Tidinja Pangeran miwarang [a] Natan ka Dawoed. Seug ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatoer kijeu: Dina hidji nagara aja doewa djalma; noe hidji 2 beunghar, noe hidji deui miskin. 'Ari noe beunghar boga domba djeung sapi 3 reja katjida; 'dĕmi noe miskin mah taja pisan bogana, ngan boga anak domba leutik sasiki, beunang meuli; ari eta teh dimoemoele, djeung ngagĕdean di manehanana, sarta djeung anak-anakna babarĕngan; njatoena domba teh ti hakan manehanana, nginoemna ti tjatjangkir manehanana, ari heësna dina lahoenan manehanana, diangkĕnna 4 sapĕrti anak awewe bae. 'Parĕng eta djalma noe beunghar kadatangan semah; ari rek njokot ti sapi-dombana sorangan, baris njoegoehan ka tatamoe noe datang ka manehanana teja, njaaheun; seg bae njokot anak domba djalma noe miskin teja, dipake njoegoehan ka eta djalma noe datang ka 5 manehanana. 'Toeloej Dawoed djadi bĕndoe langkoeng-langkoeng ka eta djalma; ari lahirna ka Natan: Dĕmi

djoemĕnĕnging Pangeran! djalma noe migawe kitoe teh mandjing dihoekoem 6 paeh; 'sarta eta anak domba [b] koe manehanana koedoe diganti opat patikĕlaneun, tina sabab migawe kitoe pĕtana, djeung sapedah teu karoenjaeun. *a* p. 7: 2. *b* 2 Moesa 22: 1.

7 Ari pihatoer Natan ka Dawoed: Djalma teja nja andjeun! Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: [a] Maneh koe kami geus diminjakan, didamĕl radja, njĕkĕl Israil, sarta maneh koe kami geus dileupaskeun ti leungeun Saoel; 8 'djeung maneh koe kami geus dipaparin bangsa djoeragan maneh, kitoe deui pamadjikan djoeragan maneh kana lahoenan maneh, malah sabangsa Israil djeung Joeda koe kami geus dipaparinkeun ka maneh; sarta oepama saeutik teuing, tangtoe maneh koe kami diwoe- 9 woehan kijeu-kijeu. 'Na koe naon maneh njoemahkeun ka pangandika Pangeran, [b] migawe noe goreng di pajoeneunana? Ari Oeria, oerang Het teja, koe maneh dipaehan koe pĕdang, sarta pamadjikanana koe maneh ditjokot, didjijeun pamadjikan sorangan, dĕmi djinisna koe maneh dipeuntjit koe lantaran pĕdang 10 oerang Amon. 'Mana ajeuna [c] pĕdang teh moal njingkir ti bangsa maneh salalawasna, tina sabab maneh njoemahkeun ka kami, sarta njokot pamadjikan Oeria, oerang Het teja, didjijeun pamadji- 11 kan sorangan.' Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami ka maneh rek ngadatangkeun katjilakaän [d] ti bangsa maneh sorangan, [e] sarta pamadjikan maneh koe kami mĕngke ditjokot di hareupeun panon maneh, seg dibikeun ka batoer maneh, toeloej eta bakal ngĕdĕng djeung pamadjikan maneh di ha- 12 reupeun ijeu panon-poë. 'Karana koe maneh dipigawena di noe boeni; dĕmi kami mah rek midamĕl kitoe teh kasaksian koe sabangsa Israil sarta kasaksian 13 koe panon-poë. 'Ngalahir Dawoed ka Natan: [f] Kaoela tarima dosa ka Pangeran. Pihatoer Natan ka Dawoed: Sawangsoelna dosa andjeun koe Pangeran geus dileungitkeun; [g] andjeun moal 14 koengsi poepoes. 'Nanging, sarehna andjeun djadi sabab moesoeh Pangeran pada ngagogoreng tina lantaran lampah kitoe, noe mawi eta [h] poetra, noe anjar diowokeun pikeun andjeun teja, tan- 15 wande paeh. 'Toeloej Natan moelih ka boemina. *a* 1 Sam. 16: 13; 23: 14. *b* Djab. 51: 6. *c* p. 13: 28; 18: 14; 1 Radj. 2: 24. *d* p. 13—18. *e* p. 16: 22. *f* p. 24: 10; Djab. 51. *g* 1 Moesa 9: 6; 3 Moesa 20: 10. *h* p. 11: 27.

Tidinja eta orok, anoe diowokeun pikeun Dawoed koe oeroet pamadjikan Oeria teja, koe Pangeran digĕboeg, sarta 16 pajah pisan. 'Seug Dawoed noenoehoen ka Allah tina sabab eta orok; sarawoeh Dawoed saoem, djeung lĕbĕt, sarta sa- 17 peupeuting [a] ebog dina taneuh. 'Neut arindit kokolot gĕdongna, pada marĕk ka andjeunna, sĕdjana andjeunna dek ditanghikeun tina taneuh; tatapi teu kĕrsaeun, sarta [b] teu barangtoewang 18 djeung eta. 'Dĕmi geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh, seug orok teh paeh. Ari abdi Dawoed pada sijeuneun ngoeningakeun ka andjeunna jen orok teh geus paeh; karana aromongna: Geuning, keur hiroep keneh orok teh oerang oendjoekan ka andjeunna, tapi teu ngagoegoe ka pihatoer oerang; koemaha oerang nja oendjoekan ka andjeunna: Orok teh 19 geus poepoes? bisi goreng tĕmahna. 'Ana katingali koe Dawoed, jen abdi-abdina keur haharewosan, kahartos koe Dawoed jen orok teh geus paeh; pok Dawoed ngalahir ka abdi-abdina: Koemaha orok teh paeh? Wangsoelanana: Soe- 20 moehoen, poepoes. 'Neut Dawoed tanghi tina taneuh, toeloej siram, bari dilisah, sarta njalin panganggona; toeloej lĕbĕt ka gĕdong Pangeran, sarta sĕmbahijang; geus kitoe lĕbĕt deui ka gĕdongna, sarta moendoet diambĕngan kadaharan; seug 21 toewang. 'Pok abdi-abdina aroendjoekan ka andjeunna: Noen, koemaha ijeu pĕrkawis, anoe dipidamĕl koe andjeun? keur hiroep keneh orok teh koe andjeun dibelaän saoem sarĕng nangis; doepi saparantos orok teh poepoes, andjeun 22 tanghi sarĕng toewang. 'Ari lahiranana: Meungpeung orok teh hiroep keneh, kami poewasa djeung tjeurik; karana pikir kami: Saha noe njaho, [c] malah-mandar Pangeran mikoernija ka aing, sarta orok 23 teh dihiroepan. 'Ari ajeuna geus paeh, keur nahaon kami rek poewasa? naha koe kami beunang dibalikkeun deui ka dijeu? Kami mĕngke ijang ka dinja, dĕmi eta 24 mah moal balik deui ka kami. 'Toeloej

Dawoed ngalilipoer ka Batseba geureuhana, sarta dilĕbĕtan, ebog reudjeung; geus kitoe ngowokeun hidji poetra pamĕgĕt, sarta koe Dawoed didjĕnĕnganan [d] Soeleman. Ari eta teh dipikaäsih koe 25 Pangeran; 'sarta Pangeran miwarang nabi Natan, ngĕmban timbalan, djĕnĕnganana dilandi Jĕdidya, koe karana Pangeran. *a* p. 13:31. *b* p. 3:35. *c* Joël 2:14; Jon. 3:9. *d* 1 Bab. 22:9; Mat. 1:6.

26 Ari [a] Joab mĕrangan ka Raba, dajeuh oerang Amon teja; toeloej dibeunangkeun 27 eta nagara karadjaän. 'Seug Joab ngadjoeroengkeun djalma ka Dawoed; ari pihatoerna: Simkoering parantos mĕrangan ka Raba, malah parantos meunangkeun nagara noe di sisi tjai. 28 'Mana ajeuna soemangga koempoelkeun sesa bala, ladjĕng nagara teh lingkoeng koe andjeun sarĕng beunangkeun; bisina, ari nagara teh dibeunangkeun koe simkoering, kasĕboet ngaran simkoering. 29 'Gantjang Dawoed ngoempoelkeun sabala kabeh; bral angkat ka Raba, pek mĕrangan ka dinja, sarta dibeunangkeun. 30 'Ari makoeta radjana koe Dawoed ditjandak tina sirahna, beuratna satalenta ĕmas, sarta ditaretes intĕn moelja; toeloej dianggo koe mastaka Dawoed. Sarta andjeunna ngabidjilkeun djarahan ti na-31 gara, loba katjida. 'Ari djalma-djalma eusi nagara koe Dawoed dika-loewarkeun, seug disina njorang ragadji, djeung garoe beusi, sarta kampak beusi; toer disina njorang pameuleuman. Kitoe bae lampahna ka sakabeh nagara oerang Amon. Toeloej Dawoed moelih ka Jĕroesalem, diiring koe sabala kabeh.

a p. 11:1, 25.

PASAL 13.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja, [a] Absalom poetra Dawoed teja kagoengan saderek istri, sarta geulis, djĕnĕnganana Tamar; nja eta dipikabogoh koe 2 Amnon, poetra Dawoed keneh. 'Sarta Amnon kaedanan, datang ka teu damang, koe karana Tamar saderekna; wantoening parawan; djeung pangrasa Amnon ngamoestahilkeun milampah ki-3 jeu-kijeu ka dinja. 'Tatapi Amnon kagoengan hidji sobat, ngaranna Jonadab, poetra [b] Sima, anoe saderek Dawoed; sarta 4 Jonadab teh djalma pintĕr katjida. 'Pok Jonadab misaoer ka Amnon: Eh poetra radja! koe naon andjeun langsip kitoe, saban isoek beuki tambah? na moal dipopojankeun ka kaoela? Diwalon koe Amnon: Kaoela bogoh ka Tamar, raji 5 Absalom, doeloer kaoela. 'Saoer Jonadab ka Amnon: Geura ebog dina pasarean andjeun, poera-poera teu damang; ari soemping toewang rama kĕrsa ningalian andjeun, moedoe hatoeran kijeu ka andjeunna: Moegi adi koering Tamar piwarang ka dijeu, sina ngadaharan ka koering, sarĕng sina njadijakeun katĕdaän hareupeun panon koering, soepaja koe koering katendjo, sarĕng koering 6 nĕda tina leungeunna. 'Doeg Amnon teh ebog, sarta poera-poera teu damang; tidinja radja soemping, kĕrsa ningalian; pok Amnon hatoeran ka radja: Moegi adi koering Tamar piwarang ka dijeu, sina njijeun koeweh doewa tiloe siki hareupeun panon koering, koe koering rek 7 ditĕda tina leungeunna. 'Tidinja Dawoed miwarang ka Tamar, ka djĕro gĕdong, timbalanana: Geura leumpang ka imah Amnon, doeloer njai, pangnjijeunkeun 8 kadaharan.'Bral Tamar angkat ka boemi Amnon saderekna, kasampak keur ebog. Geus kitoe Tamar njandak adonan, diadoek-adoek, pek ngadamĕl koeweh di hareupeun sotjana, bari seug koeweh 9 teh digoreng; 'top panggorengan didjait, bari dieurihkeun di hareupeun Amnon, tatapi teu daekeun dahar. Pok Amnon misaoer: Sakabeh djalma sina ka loewar ti akang. Heug sakabeh djalma 10 pada ka loewar ti andjeunna. 'Toeloej Amnon misaoer ka Tamar: Kadaharan teh geura bawa asoep ka pangkeng, hajang dahar ti leungeun adi. Pek koe Tamar ditjandak eta koeweh beunangna ngadamĕl teh, toeloej dibawa asoep ka Amnon saderekna, ka djĕro pangkeng. 11 'Ana geus dideukeutkeun ka andjeunna sangkanna dahar, kĕk Tamar koe Amnon ditjĕkĕl, bari misaoer: Ka dijeu, 12 adi! ebog djeung akang. 'Dĕmi saoerna ka Amnon: Oelah, akang! oelah maksa ka koering; karana lampah kitoe teu pantĕs di Israil; [c] poma oelah milampah 13 noe teu patoet kitoe. 'Ari moenggoehing koering, ka mana koering nja pimawaeun [d] kawirangan koering? sarĕng akang teh tinangtos djadi sapĕrtos noe

boeroeng di Israil. Mana ajeuna anggoer hatoeran ka radja, moal koering dipogogkeun ka akang. 14 'Dĕmi Amnon teu daekeun ngagoegoe kana kasaoeran Tamar; djeung sapedah bĕdas ti Tamar, pek maksa ka andjeunna, ngĕdĕng reudjeung. 15 'Geus kitoe Amnon geuleuheun ka Tamar, bangĕt katjida geuleuhna; estoe geuleuhna ka dinja leuwih bangĕt ti batan bogohna tadi. Pok Amnon njaoer ka Tamar: Geura hoedang, toeloej balik! 16 'Dĕmi saoerna ka Amnon: Oelah kitoe; ijeu teh, ari noendoeng koering, matak djadi kagorengan bangĕt ti batan anoe bijeu koe akang dilampahkeun ka koering. Tatapi teu daekeun ngagoegoe ka Tamar. 17 'Toeloej Amnon njaoer hidji boedjang, nja eta pandakawanana, diparentah kijeu: Ijeu teh koe maneh toendoeng ti dijeu ka-loewarkeun, sarta pantona koentji toekangeunana. 18 'Ari Tamar teh nganggo raksoekan warna roepana; karana ari poetra radja noe parawan pada nganggo badjoe kitoe. Tidinja andjeunna koe pandakawan Amnon dibidjilkeun ka loewar, sarta dikoentji pantona satoekangeunana. 19 'Top Tamar njandak lĕboe, [e] diteundeun dina sirahna, djeung njosoëk raksoekan warna roepana noe dianggo teja, [f] sarta pananganana nangkeup sirah; bral moelih bari djĕdjĕritan. 20 'Toeloej dipariksa koe Absalom saderekna: Naha Amnon, doeloer raji, ngareudjeungan ka raji? Ari ajeuna, raji! geura repeh bae, da doeloer raji eta teh; ijeu pĕrkara koe raji montong dipadoeli. Tidinja Tamar tjalik di boemi Absalom saderekna, sarta noenggĕlis bae. 21 'Mangsa radja Dawoed ngadangoe warta hal sakabeh pĕrkara noe tadi, toeloej andjeunna bĕndoe langkoeng-langkoeng. 22 'Ari Absalom hanteu pisan sasaoeran ka Amnon, boh goreng, boh hade; [g] karana Absalom geuleuheun ka Amnon, tina hal pĕrkara Amnon maksa ka Tamar rajina.

a p. 3 : 2, 3. *b* 1 Sam. 16 : 9. *c* 5 Moesa 27 : 22; Hak. 19 : 23. *d* 3 Moesa 18 : 9, 11. *e* Aj. 2 : 12. *f* Jĕr. 2 : 37. *g* 1 Moesa 34 : 31.

23 Dĕmi geus kitoe, kaheuleutan doewa taoen, hidji mangsa Absalom [a] aja taroekang ngagoentingan di Baäl-Hasor, deukeut Epraim; sarta Absalom ngondangan sakabeh poetra radja noe pamĕgĕt. 24 'Toeloej Absalom ngadeuheus ka radja, sarta oendjoekan kijeu: Noen, abdi gamparan keur aja taroekang ngagoentingan; moegi radja kĕrsa linggih, kairing koe abdi gamparan, sarĕng njandak para mantri. 25 'Ngawalon radja ka Absalom: Ontong, anaking! ontong indit sakabeh, bisi matak njoesahkeun ka ĕnoeng. Ari Absalom ngaririhan ka andjeunna, tapi keukeuh teu kĕrsaeun linggih, ngan dibĕrkahan bae. 26 'Pioendjoek Absalom: Manawi hanteu mah, moegi poen doeloer Amnon piwarang sarĕng djeung abdi. Ari lahiran radja: Keur naon eta miloe djeung ĕnoeng? 27 'Dĕmi Absalom ngaririhan ka andjeunna; toeloej Amnon dipiwarang miloe, djeung sakabeh bae poetra radja noe pamĕgĕt. 28 'Tidinja Absalom marentah ka boedjang-boedjangna, kijeu parentahna: Sing harade-hade, samangsa Amnon keur soeka ati koe tji-anggoer, sarta kami nitah ka maraneh: Eta Amnon sabĕt: pek koe maraneh paehan. Oelah rek sarijeun; lain nja kami noe marentah ka maraneh? sing talĕgĕr, sarta sing garagah. 29 'Prak boedjang Absalom pada ngalampahkeun ka Amnon sakoemaha parentah Absalom teja. Neut sadajana poetra radja arindit, tjat pada noenggangan bigal-bigalna, bari seug kalaboer. 30 'Ari geus kitoe, sabot eta di djalan, wartana dongkap ka Dawoed; tjek bedja, Absalom njabĕtan sadajana poetra radja, taja noe kari hidji-hidji atjan. 31 'Neut radja ngadĕg, sarta [b] njosoëk panganggona, [c] bloek nangkoeban kana taneuh; ari sakabeh mantrina pada marĕk, geus pada njosoëk papakeanana. 32 'Pok [d] Jonadab, poetra Sima, anoe saderek Dawoed teja, oendjoekan, kijeu pioendjoekna: Goesti oelah aja manah sadajana nonoman para poetra radja dipaehan; lĕrĕsna Amnon bae noe maot teh; karantĕn dina pasĕdjaän Absalom ijeu teh geus ditangtoskeun ti poëan Amnon maksa ka Tamar rajina teja. 33 'Mana ajeuna koe goesti sang radja montong dipadoeli; montong aja manah para poetra radja maot sadajana; lĕrĕsna mah Amnon bae noe maot teh. 34 -'Ari Absalom teja ngalolos. Aja hidji boedjang kĕmit; toeloej tjĕngkat panonna, sarta nendjo, beh djalma loba, keur moeroeboel ti djalan toekangeunana, ti sabeulah

35 goenoeng. 'Pok Jonadab oendjoekan ka radja: Toeh, para poetra radja darongkap; sapioendjoek abdi gamparan, nja 36 kitoe djadina. 'Ari geus kitoe, kakara Jonadab toetoep oendjoekanana, djĕboel para poetra radja darongkap; sĕgrak-sĕgroek pada nangis, dalah radja djeung para mantri ge narangis, rosa katjida 37 narangisna. 'Dĕmi Absalom ngalolos, angkatna ka [e] Talmai poetra Amihoer, radja Gĕsoer. Sarta Dawoed prihatin katilar koe poetrana, lila pisan prihatinna.

a 1 Moesa 31 : 19; 1 Sam. 25 : 2. *b* p. 3 : 31. *c* p. 12 : 16. *d* p. 13 : 2. *e* p. 3 : 3.

38 Djadi Absalom ngalolos, angkatna ka Gĕsoer, [a] sarta ajana di dinja meunang 39 tiloe taoen. 'Tidinja radja Dawoed kangĕn pisan, hojongeun nĕpangan ka Absalom; karana geus lipoer katilar koe Amnon, rehna maot. *a* p. 14 : 23.

PASAL 14.

Mangsa katangen koe [a] Joab poetra Sĕroeja, jen manah radja sonoëun 2 ka Absalom, 'toeloej Joab nitahan ka nagara Tĕkoa, ngala ti dinja hidji awewe noe pintĕr; seug awewe teh diparentah kijeu: Maneh koedoe niroe-niroe noe prihatin, djeung koedoe make papakean noe prihatin, sarta oelah diminjak, sing saroepa awewe noe geus lila ngandoeng prihatin tina kapapatenan; 3 'toeloej koedoe marĕk ka radja, sarta oendjoekan ka andjeunna sapĕrti omongan kijeu. Heug koe Joab biwir eta awewe diteundeunan anoe baris oen-4 djoekkeuneun. 'Tidinja awewe Tĕkoa teh oendjoekan ka radja, sarta brĕk njoeoeh kana taneuh, soedjoed; ari pioendjoekna: Noen, radja! nĕda pitoe-5 loeng. 'Lahiran radja ka dinja: Maneh aja naon? Wangsoelanana: Sajaktosna 6 abdi randa, poen salaki maot. 'Ari abdi gamparan gadoeh doewa anak lalaki; doepi hidji mangsa eta teh paseja di tĕgal padoedoewaän, hanteu aja noe njapih; pek noe hidji neunggeul ka noe 7 hidji deui, dongkap ka paehna. 'Geus kitoe, doemadakan, sabangsa kabeh ngamoesoeh ka abdi gamparan, aromongna: [b] Selehkeun eta noe neunggeul ka doeloerna; koe koela dek dipaehan, naoer pati doeloerna, noe koe manehanana dipaehan; eta ge ahli waris koe koela dek ditoempoerkeun; djadi eta teh dek mareumkeun roehak koering anoe kantoen, teu mikeun poen salaki [c] gadoeh ngaran atanapi toeroenan dina tong-8 gong boemi. 'Lahiran radja ka awewe teh: Geura moelang bae ka imah maneh; kami tangtoe mere parentah hal 9 maneh. 'Pioendjoek awewe Tĕkoa teh ka radja: Noen goesti sang radja! kalĕpatanana ditanggoeng koe abdi sarĕng koe saeusi-imah poen bapa; doepi radja sarĕng panglinggihanana mah teu salah. 10 'Lahiran radja: Moen aja noe ngomong ka maneh, bawa ka kami, moal eta teh 11 ngopenan deui ka maneh. 'Pioendjoekna deui: Radja moegi masing emoet ka Pangeran, Allah andjeun, soepaja noe malĕs pati oelah ngaroeksak kabina-bina teuing, oelah tjijos noempoerkeun poen anak. Ari lahiranana: [d] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! boeoek anak maneh salambar ge hamo ragrag ka boemi. 12 'Mioendjoek deui awewe teh: Abdi gamparan nĕda idin oendjoekan sakĕtjap ka goesti sang radja. Ari timbalanana: 13 Tjik, omongkeun! 'Pioendjoek awewe teh: Naha gamparan ngamanah-manah pĕrkawis noe sakitoe awon ka oemat Allah? karantĕn tina ngalahirkeun pilahir noe tadi, radja teh djadi sapĕrtos anoe lĕpat, sarehing noe diboewang teja koe radja hanteu dipiwarang moelang. 14 'Karantĕn sadajana kĕdah maot, sarĕng djadi sapĕrtos tjai, noe dikoetjoerkeun kana taneuh, hanteu kenging dikoempoelkeun deui; kalajan [e] Allah hanteu kĕrsa njandak njawa, salĕrĕsna ngamanah-manah pidjalaneun, soepaja noe diboewang oelah djongdjon diboewangna 15 ti andjeunna. 'Doepi ajeuna, poerwa abdi ngadeuheus ngoendjoekkeun ka radja, goesti abdi, eta pioendjoek noe bijeu teja, rehing abdi kasingsijeunan koe djalmi-djalmi; ari pikir abdi gamparan: Dek oendjoekan bae ka radja, malah-mandar 16 radja midamĕl sapioendjoek abdina. 'Karana radja tangtoe ngamakboel, ngaleupaskeun abdina ti leungeun djalma noe hajang noempoerkeun aing sarta djeung anak aing, [f] dileungitkeun tina 17 kagoengan Allah. 'Sarĕng pikir abdi gamparan: Moegi-moegi pilahir goesti sang radja matak sĕnang; karantĕn [g] sapĕrtos malaikat Allah, nja kitoe goesti

sang radja, kĕrsa ngadangoekeun saeawon; sarĕng moegi-moegi Pangeran, Allah andjeun, njarĕngan ka salira andjeun. 18 'Ngawalon radja, kijeu walonna ka awewe teh: Maneh oelah njalingkoehkeun ka kami hal pĕrkara, noe koe kami dek dipariksakeun ka maneh. Pioendjoek awewe teh: Noen goesti sang radja! mangga, lahirkeun. 19 'Ngalahir radja: Maneh dina sakabeh hal ijeu, koemaha dibarĕngan tarekah Joab? Ngawangsoel awewe teh, kijeu wangsoelanana: Noen goesti sang radja! [h] dĕmi djoemĕnĕnging njawa andjeun, taja noe bisa serong ka katoehoe atanapi ka kentja ti sadajana noe geus dilahirkeun koe goesti sang radja; lĕrĕs pisan, abdi gamparan Joab nja eta noe marentah ka abdi, sarĕng nja eta noe neundeunan dina biwir abdi gamparan eta sadajana pioendjoek noe bijeu: 20 'pikeun ngobahkeun roepaning eta pĕrkawis, noe mawi abdi gamparan Joab milampah pĕrkawis kitoe; sarĕng goesti langkoeng pintĕr, sapĕrtos kapintĕran malaikat Allah, soepaja oeninga saniskantĕn noe di boemi. 21 'Tidinja radja nimbalan ka Joab: Masing njaho, eta pĕrkara koe kami dilakonan; mana geura leumpang, boedak teja Absalom koe maneh ala deui. 22 'Brĕk Joab teh njoeöeh kana taneuh, soedjoed, sarta moedji soekoer ka radja; ari pihatoer Joab: Noen goesti sang radja! dintĕn ijeu abdi gamparan tĕrang, jen abdi mĕndak koernija dina sotja gamparan, rehing radja ngadamĕl sapihatoer abdina. 23 'Tidinja Joab dangdan, bral mangkat [i] ka Gĕsoer, toeloej Absalom dibawa moelang ka Jĕroesalem. 24 'Ngalahir radja: Sina balik ka imahna, moal nendjo raraj kami. Toeloej Absalom moelih ka boemina, hanteu ningali pameunteu radja. *a* p. 8 : 16. *b* 5 Moesa 19 : 11—13. *c* Roet 4 : 10. *d* 1 Sam. 14 : 45. *e* Jĕh. 18 : 23. *f* 1 Sam. 26 : 19. *g* p. 19 : 27. *h* p. 11 : 11. *i* p. 13 : 37.

25 Dĕmi di sabangsa Israil taja djalma noe kasep tjara Absalom, liwat saking nja dipoedji; ti sĕmĕt dampal soekoena tĕpi ka ĕmboen-ĕmboenanana taja pisan koetjiwana. 26 'Sarta lamoen diparas sirahna (ari diparasna teh saban-saban tĕpoeng taoen; sabab ridoe, noe matak diparas) beurating ramboetna doewa ratoes sekel, [a] noeroetkeun batoe timbangan radja. 27 'Sarta Absalom kagoengan [b] tiloe poetra lalaki, djeung hidji poetra awewe, djĕnĕnganana Tamar, nja eta djadi istri geulis roepana.

a 2 Moesa 30 : 13. *b* p. 18 : 18.

28 Toeloej Absalom tjalik di Jĕroesalem meunang doewa taoen, tapi teu ningali pameunteu radja. 29 'Geus kitoe Absalom miwarang ka Joab, sĕdjana dek didjoeroengkeun ka radja; tapi Joab teu daekeun tjalik ka Absalom. Toeloej mindo deui miwarangan, tapi teu bae daekeun tjalik. 30 'Seg Absalom marentah ka abdiabdina: Masing njaraho, lahan Joab gigireun anoe kami, sarta bogaeun pĕlak gandroeng di dinja; geura djig, eta teh koe maraneh soendoet koe seuneu. Prak koe abdi Absalom pĕlak lahan teh disoendoet koe seuneu. 31 'Toeloej Joab dangdan, seg tjalik ka Absalom, ka boemina, sarta misaoer ka dinja: Koe naon noe matak pĕlak lahan kaoela koe abdi andjeun disoendoet koe seuneu? 32 'Walon Absalom ka Joab: Saĕnjana, kaoela nitahan ka andjeun, mopojan: Moegi tjalik ka dijeu, dek didjoeroengkeun ka radja, mangngoendjoekkeun kijeu: Keur naon koering datang deui ti Gĕsoer? mĕnding koering aja keneh di dinja; mana ajeuna koering moegi diidinan nendjo pameunteu radja; [a] sarĕng manawi koering aja kalĕlĕpatan, sae koe radja dipaehan. 33 'Toeloej Joab ngadeuheus ka radja, sarta ngoeninga ka andjeunna. Geus kitoe Absalom disaoer, toeloej ngadeuheus ka radja, sarta soedjoed ka andjeunna, njoeoeh kana taneuh ka pajoeneun radja; seug Absalom koe radja ditjijoem.

a 1 Sam. 20 : 8.

PASAL 15.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja [a] toeloej Absalom njadijakeun pikeun pribadina hidji kareta djeung koedana, sarta lima poeloeh djalma noe loempat ti heulaeunana. 2 'Djeung deui Absalom isoek-isoek sok dangdan, toeloej ngadĕg sisi djalan ka lawang kori. Ari geus kitoe, satijap-tijap aja djalma noe boga oeroesan, sĕdja ngadeuheus ka radja, nĕda bĕbĕnĕran, seg koe Absalom disaoer, sarta dipariksa: Maneh ti mana nja nagara? Ana ngawangsoel: Noen,

3 abdi gamparan ti kaom Israil anoe: 'heug Absalom misaoer ka dinja: Masing njaho, pĕrkara maneh hade nja bĕnĕr; [b] tapi maneh ti radja moal manggih noe ngoe-4 roeskeun. 'Misaoer deui Absalom: Naha moen kaoela didjijeun hakim dina tanah, soepaja sakoer djalma noe boga oeroe-san atawa prakara pada datang ka ka-oela; koe kaoela tangtoe dibĕnĕrkeun! 5 'Sarta satijap-tijap aja noe njampeur-keun, sĕdja njĕmbah ka andjeunna, geu-wat andjeunna njodorkeun panangan, njamboet ka eta, bari seug ditjijoem. 6 'Kitoe bae lampah Absalom ka sakabeh oerang Israil, noe daratang sĕdja nĕda bĕbĕnĕran ka radja; djadi Absalom teh maling hate oerang Israil. *a* 1 Radj. 1:5. *b* p. 8:15.

7 Ari geus kitoe, sanggeus meunang opat poeloeh taoen, hidji waktoe Absalom oendjoekan ka radja: Abdi nĕda idin leumpang, sĕdja nĕkanan nadar di He-bron, rehing abdi gadoeh nadar ka Pa-8 ngeran. 'Karantĕn abdi gamparan, [a] basa tjitjing di Gĕsoer, tanah Sam teja, ka loewar nadar, omong abdi: Oepama aing koe Pangeran dibalikkeun deui ka Jĕroesalem, tangtoe aing ngabakti ka 9 Pangeran. 'Ngalahir radja ka Absalom: Bral bae, sing salamĕt! Toeloej Absa-lom dangdan, bral mangkat ka Hebron. 10 'Djeung deui Absalom miwarangan anoe baris abewara di sakabeh kaom Israil, kijeu pokna: Samangsa maraneh nga-denge sada sangkakala, koedoe njarĕboet kijeu: Absalom djoemĕnĕng radja di He-11 bron. 'Sarta aja doewa ratoes djalma, laleumpang ti Jĕroesalem, ngiring Ab-salom, beunang ngondangan; ari laleum-pangna djeung kalangsaranana hate, teu 12 njarahoëun koewa-kijeuna. 'Samalah Ab-salom miwarang ka [b] Ahitopel, oerang Gilo, pangrĕmpagan Dawoed, diala ti nagarana, ti Gilo, keur Absalom ngoer-bankeun koerbanna. Ari sakaitna djadi pohara, da djalma-djalma beuki loba beuki loba noe noeroet ka Absalom.

a p. 13:37. *b* p. 16:23.

13 Hol aja noe ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna: Noen, hate oerang Israil 14 noeroet ka Absalom. 'Toeloej Dawoed nimbalan ka sakabeh abdi-abdina noe sasarĕngan djeung andjeunna di Jĕroe-salem: [a] Geura darangdan, hajoe oerang ngalolos; karana oerang moal aja noe pirahajoeëun ti Absalom; gĕsat-gĕsoet geura leumpang, bisi eta gantjang, sarta oerang kaboeroe, djeung ngeunakeun katjilakaän ka oerang, bari dajeuh teh 15 disabĕt koe seuseukeut pĕdang! 'Ari pi-oendjoek abdi-abdi radja ka radja: Naon bae pangĕrsakeun goesti sang radja, soe-16 mangga, abdi sĕdja ngiringan. 'Tidinja radja djĕngkar, sarta saeusi-gĕdongna pada ngiring; ngan radja nilarkeun [b] sa-poeloeh parĕkan baris ngadjaga gĕdong. 17 'Ari geus djĕngkar radja djeung sakabeh djalma noe ngariring, toeloej pada nga-18 randĕg di imah noe pangdjaoehna. 'Seug sakabeh abdina pada madjoe, ngaping radja; djeung ari sakabeh [c] djoeroe kĕ-tok djeung sakabeh djoeroe loempat teja, kitoe deui sakabeh oerang Gat, gĕnĕp ratoes djalma, noe daratang ti Gat ngiring andjeunna, pada madjoe ti 19 pajoeneun radja. 'Pok radja ngalahir ka [d] Itai, oerang Gat: Keur naon paman oge dek miloe leumpang? balik bae, sarta tjitjing di radja, karana paman teh bangsa sedjen, nja sasat bojongan; 20 geura balik ka ĕnggon paman. 'Kamari paman datang; koemaha ajeuna koe kami rek dibabawa ngalantjong? da kami leumpang teh sakaparan-paran bae; geura balik, sarta doeloer-doeloer paman bawa balik; [e] moegi paman di-reudjeungan kaäsihan djeung kajaktian! 21 'Ngawangsoel Itai ka radja, kijeu wang-soelanana: Dĕmi djoemĕnĕnging Pange-ran! dĕmi djoemĕnĕnging goesti sang radja! [f] sajaktosna dina ĕnggon, noe dilinggihan koe goesti sang radja, tjat ka maot, tjat ka hiroep, nja di dinja 22 abdi gamparan piajaeun teh. 'Lahiran Dawoed ka Itai: Seg bae, geura madjoe. Bral Itai, oerang Gat teh, madjoe djeung sakabeh djalmana, sarta sakabeh baroe-23 dak noe ngareudjeungan. 'Ari sakabeh eusi tanah tjareurik, raong sowarana keur sakabeh djalma madjoe. Tidinja radja meuntas [g] tji Kidron; kitoe keneh sakabeh djalma pada meuntas, noedjoe 24 djalan tĕgal lĕga. 'Sarta, doemadakan, [h] Sadok oge datang, diiring sakabeh ahli Lewi, pada ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Allah; sok pĕti Allah teh diteundeun, sarta [i] Abjatar oenggah, tĕpi ka tjatjap-na sakabeh djalma madjoe ti dajeuh. 25 'Pok radja nimbalan ka Sadok: Pĕti

Allah teh poelangkeun deui ka dajeuh; oepama kaoela manggih koernija dina sotja Pangeran, tangtoe kaoela dipoelangkeun, sarta dipaparin njeueung eta 26 djeung ĕnggon andjeunna linggih. 'Sabalikna, oepama kijeu timbalanana: Kami teu soeka ka maneh: mangga, kaoela teh asrah; moegi andjeunna ngadamĕl ka kaoela sakoemaha pihadeëunana di 27 pajoeneun andjeunna. 'Ngalahir deui radja ka panghoeloe Sadok: Sampejan teh lain djoeroe tingal? geura moelang ka dajeuh, sarta sing salamĕt; djeung doewa poetra sarampejan barawa, nja eta Ahimaäs, poetra sampejan, djeung Jo- 28 natan, poetra Abjatar. 'Sing pada njaho, kaoela dek anter di tanah lapang tĕgal lĕga, tĕpi ka datang bedja ti saram- 29 pejan, baris mere njaho ka kaoela. 'Toeloej koe Sadok djeung Abjatar eta pĕti Allah dibawa moelang ka Jĕroesalem, seug tjaralik di dinja. *a* Djab. 3:1. *b* p. 16:21. *c* p. 8:18. *d* p. 18:2. *e* p. 2:6. *f* Roet 1:16. *g* 1 Radj. 2:37; Joh. 18:1. *h* p. 8:17. *i* 1 Sam. 30:7.

30 Tidinja Dawoed nandjak dina tandjakan goenoeng Djetoen, nandjakna bari nangis, sarta mastakana [a] ditjindoeng, djeung angkatna teu taroempahtaroempah atjan; kitoe deui sakabeh djalma noe ngiring pada ditjindoeng sirahna, sarta narandjak, nandjakna bari 31 tjeurik. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed, kijeu pihatoerna: Noen, [b] Ahitopel kalĕbĕt noe sakait sarĕng Absalom. Seug Dawoed oendjoekan: Noen Pangeran! [c] pirĕmpoeg Ahitopel moegi digĕdjoel- 32 keun. 'Ari geus kitoe, mangsa Dawoed dongkap ka poentjak, ĕnggon sĕmbahijang ka Allah, doemadakan, andjeunna kapapag koe Hoesai, oerang Erek; badjoena beunang njosoëk, djeung sirahna 33 ditaneuhan. 'Ngalahir Dawoed ka dinja: Oepama sampejan madjoe djeung kami, 34 matak ridoe bae; 'sabalikna, oepama sampejan moelang ka dajeuh, sarta misaoer ka Absalom kijeu: Noen radja! koering teh abdi andjeun; ti bareto koering ngabdi ka rama andjeun, dĕmi ajeuna mah koering sĕdja ngabdi ka andjeun: ari kitoe mah kami koe sampejan meureun dipangboeroengkeun pi- 35 rĕmpoeg Ahitopel. 'Sarta di dinja sampejan geus aja pikantjaeun, nja eta panghoeloe Sadok djeung panghoeloe Abjatar; ari geus kitoe, saniskara hal noe koe sampejan kadenge ti djĕro gĕdong radja, bedjakeun ka panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar. 36 'Masing njaho, eta teh di dinja direudjeungan doewa anakna, nja eta Ahimaäs, anak Sadok, djeung Jonatan, anak Abjatar; laporkeun ka kami koe lantaran eta saniskara hal noe kadenge 37 koe sampejan tiloean. 'Toeloej Hoesai, sobat Dawoed teja, dongkap ka dajeuh; kitoe deui Absalom soemping ka Jĕroesalem. *a* p. 19:4. *b* p. 15:12. *c* p. 16:23; 17:14.

PASAL 16.

Ari Dawoed geus madjĕng saeutik tina [a] poentjak teh, hol [b] Siba, boedjang Mĕpiboset teja, mĕndakan ka andjeunna, mawa kalde sapasang beunang ngararangkenan, sarta dimoewatan [c] roti doewa ratoes siki, kismis saratoes ranggeujan, boewah saratoes siki, djeung 2 anggoer sakaroeng. 'Ngalahir radja ka Siba: Dek naon maneh mawa ijeu? Pihatoer Siba: Soemoehoen, ari kaldena keur titihaneun poetra-garwa radja, sarĕng rotina kalajan boewahna baris tĕdaeun boedjang-boedjang, doepi anggoerna baris leueuteun anoe palaj di 3 tĕgal lĕga. 'Lahiran radja: Na di mana [d] anak djoeragan maneh? Pihatoer Siba ka radja: Salĕrĕsna, keur tjalik di Jĕroesalem; karantĕn saoerna: Poë ijeu karadjaän ejang kami koe bangsa Israil 4 tangtoe dibalikkeun deui ka kami. 'Lahiran radja ka Siba: Masing njaho, [e] sabobogaän Mĕpiboset teh adjang maneh. Ari pihatoer Siba: Simkoering hatoer sĕmbah; moegi-moegi simkoering mĕndak koernija dina sotja goesti sang radja. *a* p. 15:30. *b* p. 9:2. *c* 1 Sam. 25:18. *d* p. 9:6. *e* p. 9:9; 19:29.

5 Barang radja Dawoed dongkap ka Bahoerim, hol hidji djalma bidjil ti dinja, kaäsoep bangsa ahli Saoel, ari ngaranna Simi anak Gera; geus bidjil, la- 6 djoe bari [a] sasapa. 'Sarta mĕntoeran koe batoe ka Dawoed djeung ka sakabeh abdi radja Dawoed, sangkilang sakabeh bala djeung sakabeh djalma prawira [b] pada ngaping kentja-katoehoeëunana. 7 'Kijeu pok-pokan Simi eukeur njapa teh: Eh toekang ngoetjoerkeun gĕtih, djalma

bangkawarah, geura djor, geura los! 8 'Sakabeh gĕtih [c] bangsa Saoel koe Pangeran dibalikkeun ka maneh, anoe djadi radja ngaganti andjeunna; sarta karadjaän teh koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun Absalom, anak maneh; tah, maneh teh tjilaka, sabab maneh toekang ngoetjoerkeun gĕtih. 9 'Pok [d] Abisai poetra Sĕroeja oendjoekan ka radja: Keur naon [e] eta andjing paeh dek njapa ka goesti sang radja? Abdi nĕda idin meuntas, dek nilas hoeloena. 10 'Dĕmi lahiran radja: Eh anak Sĕroeja! [f] aja pĕrkara naon maraneh teh ka kami? Keun bae njapa oge, da manehanana ditimbalan koe Pangeran: Geura njapa ka Dawoed; na saha noe kadoega ngomong: Koe naon maneh milampah kitoe? 11 'Ngalahir deui Dawoed ka Abisai djeung ka sakabeh abdi-abdina: Geuning anak kami, anoe bidjil ti awak kami, ngarah pati kami; geus komo teuing ajeuna eta oerang Binyamin! Ingkeun bae eta teh, kadjeun njapa oge, karana manehanana ditimbalan koe Pangeran. 12 'Malah-mandar Pangeran kĕrsa ningali di kabalangsakan kami, sarta Pangeran malĕs ka kami koe kahadean, ngaganti panjapa eta poë ijeu. 13 'Djadi Dawoed ngaladjĕngkeun djalanna djeung djalmadjalmana, sarta Simi teh ladjoe dina pipir goenoeng ti pabĕnĕran andjeunna, sasapa bari leumpang, djeung mĕntoeran koe batoe ti pabĕnĕranana, sarta mĕlĕdoegkeun taneuh pĕlĕdoeg. 14 'Tidinja radja dongkap djeung sakabeh djalmadjalma noe ngiring, pada tjarapeëun; seug njĕnangkeun andjeun di dinja.

a 2 Moesa 22:28. *b* p. 15:18. *c* 1 Sam. 24:7; p. 1:17; 4:8. *d* p. 2:18. *e* 1 Sam. 24:15. *f* p. 19:22.

15 Dĕmi Absalom djeung sakabeh djalmadjalma, oerang Israil, [a] daratang ka Jĕroesalem, sarta Ahitopel ngareudjeungan. 16 'Ari geus kitoe, [b] barang Hoesai, oerang Erek, sobat Dawoed teja, dongkap ka Absalom, pok Hoesai mihatoer ka Absalom: [c] Radja sing salamĕt! radja sing salamĕt! 17 'Misaoer Absalom ka Hoesai: Karah kijeu kahemanan sampejan ka sobat sampejan? Koe naon sampejan teu leumpang, miloe djeung sobat sampejan? 18 'Pihatoer Hoesai ka Absalom: Moal, noen; sajaktosna, noe dipilih koe Pangeran, sarĕng koe ijeu djalmi-djalmi, sarawoeh koe sadaja oerang Israil, nja eta noe pikagoenganeun diri simkoering, sarĕng nja di eta simkoering sĕdja tjitjing. 19 'Kadoewa pĕrkawis: Ka saha simkoering nja ngawoela? lain ka pajoeneun poetrana? [d] Sakoemaha simkoering tadina ngawoela ka pajoeneun rama andjeun, nja kitoe pisan sĕdja simkoering ka pajoeneun salira andjeun. 20 'Tidinja Absalom misaoer ka Ahitopel: Tjik, kami menta pirĕmpoeg sadaja, koemaha oerang nja pilampaheun? 21 'Ari pihatoer Ahitopel ka Absalom: Saena andjeun ngalĕbĕtan ka parĕkan rama andjeun, [e] noe ditilarkeun baris ngadjaga gĕdong teja; tangtoe kakoeping koe sabangsa Israil, jen andjeun milampah pikasĕngiteun rama andjeun; geus kitoe sakoer noe anoet ka andjeun tangtoe pada koewat leungeunna. 22 'Toeloej Absalom dipangmasangkeun himah dina loehoer gĕdong; [f] seug Absalom mandjingan ka parĕkan ramana, di hareupeun panon sabangsa Israil. 23 'Ari pirĕmpoeg Ahitopel anoe dioetjapkeun dina mangsa eta, geus kawas nanja ka pangandika Allah bae; nja kitoe sakabeh pirĕmpoeg Ahitopel, boh ka Dawoed, boh ka Absalom.

a p. 15:12, 37. *b* p. 15:32, 37. *c* 1 Radj. 1:25. *d* p. 15:34. *e* p. 15:16. *f* p. 12:11.

PASAL 17.

Tidinja Ahitopel mihatoer ka Absalom: Manawi roedjoek, simkoering rek milih salaksa doewa reboe djalma, sĕdja dangdan, ladjĕng ngoedag, njoesoel Dawoed ĕngke peuting; 2 'koe simkoering dek didatangan meungpeung andjeunna tjape sarĕng ngeplek leungeun, nja dek dikagetkeun, tangtoe kaboer sabala kabeh noe ngareudjeungan; seg radja koe simkoering dek disabĕt, woengkoel eta bae; 3 'sarta djalma noe loba koe simkoering dek dibalikkeun ka andjeun. Ari eta hidji djalma, noe diarah koe andjeun, sasat balik sarereja; sabangsa kabeh tangtoe salamĕt. 4 'Ari pihatoer noe bijeu teh pibĕnĕreun koe pangrasa Absalom djeung koe pangrasa para kokolot Israil.

5 Geus kitoe Absalom njaoer: Geura tjĕloekan deui [a] Hoesai, oerang Erek teja, oerang dengekeun omong eta deui. 6 'Ari Hoesai geus dongkap ka Absalom,

seg Absalom misaoer ka dinja, saoerna: Kijeu-kijeu kasaoeran Ahitopel; hade oerang lampahkeun kasaoeranana? oepama hanteu, tjik sampejan misaoer! 7 'Ari pihatoer Hoesai ka Absalom teh: Noen, ari pirĕmpag, noe dihatoerkeun koe Ahitopel sakali ijeu mah, hanteu 8 sae. 'Mihatoer deui Hoesai teh: Andjeun langkoeng oeninga ka rama andjeun sarĕng ka djalma-djalmana, estoe sadajana djalma prawira, sarĕng pada panas hate, [b] sapĕrtos biroewang di tĕgal, noe ditjokot anakna; malah rama andjeun pradjoerit, moal koelĕm sarĕng bala. 9 'Salĕrĕsna, ajeuna eta teh keur njoempoet dina hidji djoerang atanapi dina hidji ĕnggon sanes; geus kitoe, manawi dina awitna aja noe roeboeh sawareh, saha-saha noe ngadenge tinangtos njĕboet: Kalah bala noe noeroet ka Ab- 10 salom. 'Masih djalma gagah oge, noe hatena sapĕrtos hate singa, geus kantĕnan gimir bae; karantĕn sabangsa Israil tĕrangeun, jen rama andjeun djalma prawira, sarĕng noe ngareudjeungan ka 11 andjeunna pada djalma gagah. 'Mana ari pirĕmpoeg simkoering: saena dikoempoelkeun ka andjeun sabangsa Israil, [c] ti Dan dongkap ka Berseba, rejana sapĕrtos keusik di sisi laoet; sarĕng salira 12 andjeun kĕdah angkat djoerit. 'Ladjĕng abdi sadaja bade ngadatangan ka dinja, ĕnggon mana bae pikapĕndakeunana; seg bae ditapoek, sapĕrtos tji-iboen ragrag kana taneuh; ari dirina sarĕng sadajana djalma noe ngareudjeungan hidji 13 oge moal aja noe dikarikeun. 'Sarĕng oepamina moeboes kana hidji nagri, ladjĕng sabangsa Israil bade mawakeun tambang ka eta nagri, bari seug disered kana waloengan, dongkap ka di dinja geus teu kapĕndak batoe lĕmboet-lĕm- 14 boet atjan. 'Pok njaoer Absalom djeung sakabeh oerang Israil: Pirĕmpoeg Hoesai, oerang Erek teh, leuwih hade ti batan pirĕmpoeg Ahitopel teja. Wantoewantoe [d] Pangeran ngĕrsakeun ngaboeroengkeun pirĕmpoeg Ahitopel anoe hade; noe dipandang koe Pangeran ngadatangkeun katjilakaän ka Absalom.

a p. 16:16. *b* Hos. 13:8. *c* p. 3:10. *d* p. 15:31.

15 Tidinja Hoesai mitjatoer [a] ka panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar: Kijeu-kijeu pirĕmpoeg Ahitopel ka Absalom djeung ka para kokolot Israil, sarta kijeu-kijeu pirĕmpoeg ka- 16 oela. 'Mana ajeuna sing gantjang miwarangan, sarta oeningakeun ka Dawoed, kijeu nja saoer: [b] Wĕngi ĕngke poma oelah koelĕm di tanah lapang tĕgal lĕga; sawangsoelna kĕdah pisan meuntas, sangkan radja oelah dibasmi sarĕng sa- 17 dajana djalma noe ngiring. 'Ari [c] Jonatan djeung Ahimaäs teja sadija narangtoeng di soemoer Rogel; bral hidji boedjang awewe leumpang, mopojan ka darinja; toeloej eta laleumpang ngoeninga ka radja Dawoed; wantoe eta teh hanteu 18 meunang katendjo asoep ka dajeuh. 'Tapi aja hidji boedak lalaki neudjo eta doewaän, sarta ngoeninga ka Absalom. Dĕmi noe doewaän teh leumpangna gagantjangan, toeloej arasoep ka imah hidji djalma di Bahoerim; eta teh boga soemoer di boeroeanana, djoet taroeroen 19 ka dinja. 'Ari pamadjikanana top njokot hidji amparan, diamparkeun dina lijang eta soemoer, bari seug didarajan beunjeur, noe matak teu pisan katara. 20 'Tidinja daratang abdi Absalom ka eta awewe, arasoep ka imahna, bari ngaromong: Di mana Ahimaäs djeung Jonatan? Didjawab koe awewe teh: Geus meuntas manteu eta tjai leutik. Seg narejangan, wĕleh teu kapanggih; toe- 21 loej baralik bae ka Jĕroesalem. 'Ari geus kitoe, sanggeusna eta maroelang, tjat doewaän teh harandjat tina soemoer; kĕbat leumpangna, toeloej ngoeninga ka radja Dawoed; ari pihatoerna ka Dawoed: Mangga geura darangdan, sing enggal meuntas tjai; karantĕn kijeukijeu pirĕmpoeg Ahitopel hal andjeun 22 sadaja. 'Pakĕpoek Dawoed dangdan, djeung sakabeh djalma noe ngiring, toeloej mareuntas tji Jordan; geus nĕpi ka braj beurang hidji ge taja noe koerang, anoe tatjan meuntas tji Jordan. 23 'Mangsa Ahitopel tĕrangeun, jen pirĕmpoegna hanteu dilampahkeun, pek ngararangkenan kaldena, sarta dangdan, bral moelang [d] ka nagarana, ka imahna; toeloej wĕwĕkas ka saeusi-imahna, bari seug [e] ngagantoeng maneh, hos paeh, sarta dikoeboer dina pakoeboeran bapana.

a p. 15:35. *b* p. 15:28. *c* p. 15:36. *d* p. 15:12. *e* Mat. 27:5.

24 Ari Dawoed soemping [a] ka Mahanaim.

Tidinja Absalom meuntas tji Jordan, nja pribadina djeung sakabeh oerang Israil 25 noe ngareudjeungan. 'Sarta Amasa koe Absalom diangkat njěkěl balad, nganganti Joab. Ari Amasa teja poetra djalma noe ngaran Jitra, oerang Israil, anoe mandjingan ka Abigal poetra Nahas, saderek Sěroeja, noe djadi iboe Joab. 26 'Toeloej Israil djeung Absalom masanggrahan di tanah Gilad. *a* 1 Moesa 32 : 2.

27 Ari geus kitoe, barang Dawoed soemping ka Mahanaim, seug Sobi poetra Nahas, [a] ti Raba, dajeuh oerang Amon, djeung [b] Makir poetra Amiël, ti Loděbar, [c] sarta Barsilai, oerang Gilad, ti Rogělim, 28 'marawa kasoer, bokor djeung wawadahan boewatan pandjoenan; tarigoe, gandroeng, tipoeng sarta [d] gandoem beunang njangraj; katjang boentjis, katjang beureum djeung katjang beunang njangraj; 29 'kitoe deui madoe djeung mantega, toer domba djeung kidjoe sapi, dihatoerkeun ka Dawoed djeung ka djalma-djalma noe ngiring, baris dahareun; karana palikirna: Eta djalma-djalma kalempohan, djeung tjape, sarta halabhabeun di těgal lěga. *a* p. 12 : 26. *b* p. 9 : 4. *c* 1 Radj. 2 : 7. *d* Jos. 5 : 11.

PASAL 18.

Tidinja Dawoed ngaloris bala noe ngiring, sarta ngadjěněngkeun anoe baris njangking ka darinja, kapala sareboe 2 djeung kapala saratoes. 'Geus kitoe bala teh koe Dawoed diinditkeun; noe sapěrtiloe di bawah kawasa Joab; noe sapěrtiloe di bawah kawasa Abisai poetra Sěroeja, saderek Joab; ari noe sapěrtiloe deui di bawah kawasa [a] Itai, oerang Gat teja. Sarta radja ngalahir ka bala: Kami oge tangtoe boedal djeung ma3 raneh. 'Děmi pihatoer bala: Andjeun mah montong angkat; karantěn sanadjan koering sadaja kaboer, koe eta teh moal dipadoeli; sarěng sanadjan koering paeh saparo, koe eta teh moal dipadoeli; jaktosna andjeun teh nandingan koering salaksa; mana ajeuna langkoeng sae andjeun ti djěro nagri mitoeloeng 4 ka koering. 'Lahiran radja ka darinja: Kami dek milampah sakoemaha pihadeunana koe pangrasa maraneh. Tidinja radja ngaděg di sisi lawang nagara, sarta sakabeh bala teh boedal, [b] baratoes- 5 ratoes djeung bareboe-reboe. 'Djeung radja nimbalan ka Joab, ka Abisai djeung ka Itai, kijeu timbalanana: Sing saneh ka eta boedak, ka Absalom! Kadenge koe sabala kabeh, radja maparin timbalan ka para kapala hal pěrkara Ab6 salom. 'Ari bala teh boedal ka těgal, manggihan Israil; děr pěrang di leu7 weung Epraim. 'Toeloej bala Israil areleh di dinja di hareupeun abdi-abdi Dawoed, nja rosa katjida elehna di dinja dina poë harita, doewa laksa noe ka8 samboet. 'Wantoe pěrang teh njalijara di dinja, di sakoeriling tanah eta, sarta bala teja loba noe dihakan koe eta leuweung ti batan [c] noe dihakan koe pě9 dang dina poë harita. 'Parěng Absalom prok ka hareupeun abdi-abdi Dawoed. Ari Absalom toenggang bigal; seg bigal teh datang ka hidji kijara gěde, boes ka handapeun dahan noe kekep; heug sirah Absalom njělap kana eta kijara, djadi ngagawing di antara langit djeung boemi; ari bigalna noe ditoenggangan 10 kěbat. 'Aja hidji djalma nendjo, toeloej ngoeninga ka Joab, pihatoerna: Salěrěsna, koering nendjo Absalom ngagan11 toeng dina kijara. 'Saoer Joab ka djalma noe ngoeninga teh: Poegoeh-poegoeh koe maneh katendjo, na koe naon teu dipaehan di dinja, disina kana taneuh? koe kami maneh tangtoe digandjar sapoeloeh wang perak, djeung hidji saboek. 12 'Pihatoer djalma teh ka Joab: Ari koering teh, nadjan dina leungeun dongkap ka nimbang sareboe wang perak oge, moal njodorkeun leungeun ka poetra radja; karana koering sadaja pada ngoeping radja nimbalan ka andjeun, ka Abisai sarěng ka Itai, kijeu teja: Saha oge, sing ngadjaga diri ka eta boedak, 13 ka Absalom. 'Sawangsoelna, ari koering milampah tjidra ka patina, sagala pěrkawis moal aja noe kadingdingan ka radja, sarěng koe andjeun tangtoe di14 tingalikeun ti kaänggangan. 'Ari saoer Joab: Kami moal toenggoe kijeu di hareupeun maneh. Toeloej njandak djamparing tiloe siki, pek ditjotjogkeun kana manah Absalom, da masih hiroep keneh 15 di těngah kijara. 'Djeung aja sapoeloeh boedjang, taroekang mawa pakarang Joab, hol ngarijoengan, pek njarabět 16 ka Absalom, dipaehan. 'Toeloej [d] Joab

nijoep sangkalala, seug bala teh balik, eureun ngoedag njoesoel Israil; karana 17 bala teh koe Joab dihoelag. 'Geus kitoe pada njokot Absalom, dipitjeun ka lombang gĕde di djĕro leuweung, [e] bari seug diboegbroegan koe batoe, njijeun toempoekan gĕde pisan; djeung sakabeh oerang Israil kalaboer, moeroe sahimah-18 sahimahna. 'Ari Absalom teja, mangsana keur hiroep, geus njokot sarta ngadĕgkeun keur dirina hidji tĕtĕngĕr, noe di [f] lĕbak Radja; karana saoerna: [g] Aing teu boga anak lalaki, pigeusaneun ngingĕtkeun ngaran aing; seg tĕtĕngĕr teh koe Absalom ditĕlahan djĕnĕngan pribadi, manana disĕboet tjitjiren Absalom, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a p. 15 : 19. *b* 1 Sam. 29 : 2. *c* 5 Moesa 32 : 42. *d* p. 2 : 28. *e* Jos. 7 : 26. *f* 1 Moesa 14 : 17. *g* p. 14 : 27.

19 Tidinja [a] Ahimaäs poetra Sadok teja mihatoer: Koering moen aja idin dek moeroe, sĕdja ngawartakeun ka radja, jen andjeunna koe Pangeran geus di-20 bĕnĕrkeun ti leungeun moesoehna.'Dĕmi saoer Joab ka dinja: Lain hidĕp noe pimawaeun bedja poë ijeu; hidĕp teh dina poë sedjen bae mawa bedja; ari poë ijeu mah montong hidĕp noe mawa bedja, tina sabab poetra radja maot. 21 'Heug Joab marentah ka boedak Habĕsi: Silaing geura leumpang, oeningakeun ka radja sakoer noe geus katendjo koe silaing. Dat njĕmbah boedak Habĕsi 22 teh ka Joab, sĕmproeng moeroe. 'Pok deui Ahimaäs poetra Sadok teh mihatoer ka Joab: Matak naon, koering oge moegi idinan moeroe pandeurieun boedak Habĕsi. Dĕmi saoer Joab: Keur naon ĕnoeng dek moeroe? da leumpang 23 ge taja bedja noe pihasileun. 'Matak naon koering moeroe? Ari saoer Joab ka dinja: Seg bae moeroe. Sĕmproeng Ahimaäs moeroe, djalan tanah lempar, sarta boedak Habĕsi kapiheulaän.

a p. 15 : 27, 36.

24 Ari Dawoed teh keur linggih di antara doewa lawang nagara. Toeloej noe kĕmit oenggah ka loehoer lawang, kana koeta; ana tjĕngkat panonna, sarta nendjo, beh aja djalma moeroe, sarta so-25 rangan. 'Gantjang noe kĕmit teh ngagĕro, ngoeninga ka radja; lahiran radja: Oepama sorangan, tangtoe noe mawa bedja. Ari eta teja beuki deukeut beuki 26 deukeut. 'Beh noe kĕmit teh nendjo deui hidji djalma moeroe; seug noe kĕmit teh ngagĕro ka noe toenggoe lawang, pokna: Toeh, aja deui djalma moeroe, sarta sorangan. Lahiran radja: Eta ge 27 tangtoe noe mawa bedja. 'Mioendjoek noe kĕmit: Pangmoeroe noe ti heula teja katendjona koe simkoering sapĕrtos pangmoeroe Ahimaäs poetra Sadok. Lahiran radja: [a] Eta teh djalma hade, 28 pangdatangna mawa bedja hade. 'Teu lila Ahimaäs ngagĕro, sarta oendjoekan ka radja: Salamĕt! Brĕk soedjoed ka radja, njoeoeh kana taneuh, bari oendjoekan deui: Sagala poedji ka Pangeran, Allah andjeun, noe geus njĕrahkeun eta djalma-djalma noe pada ngamangkeun leungeunna ka goesti sang radja. 29 'Ari lahiran radja: Koemaha boedak teja, Absalom, salamĕt? Pihatoer Ahimaäs: Simkoering nendjo karoesoehan gĕde, waktoe Joab miwarang abdi sang radja sarĕng abdi gamparan, nanging 30 simkoering teu tĕrang pĕtana. 'Lahiran radja: Ser pindah, nangtoeng di dijeu. 31 Toeloej pindah, seg nangtoeng. 'Djog boedak Habĕsi teja datang; seug oendjoekan boedak Habĕsi teh: Goesti sang radja dihatoeranan warta, jen andjeun dintĕn ijeu koe Pangeran geus dibĕnĕrkeun ti leungeun sadajana noe nga-32 moesoeh ka andjeun. 'Ari lahiran radja ka boedak Habĕsi teh: Koemaha boedak teja, Absalom, salamĕt? Pihatoer boedak Habĕsi teh: Satroe goesti sang radja, sarĕng sakoer bae noe ngamoesoeh ka andjeun, moegi-moegi djaradi sapĕrtos eta djalma anom! 'Njĕblak radja teh, toeloej naek ka loteng lawang nagara, bari nangis; ari keur angkat lahirna kijeu: Ĕh anaking Absalom! ĕh anaking, anaking Absalom! anggoer ama paeh nalangan ĕnoeng; ĕh Absalom, anaking, anaking!

a 1 Radj. 1 : 42.

PASAL 19.

Aja noe ngoeninga ka Joab: Noen, radja keur nangis, sarĕng pĕrih ma-2 nah tina sabab Absalom. 'Djadi oenggoelna dina poë harita mawa prihatin ka sabala kabeh; karana bala teh dina poë harita ngadenge bedja kijeu: Radja 3 teh nalangsa tina sabab poetrana. 'Ari bala teh dina poë harita papalingan

asoep ka nagara, saibarat bala noe wirang asal kaboer tina pĕrang, lakoena sok papalingan. 4 'Sarta radja [a] ditijoeng pameunteuna, djeung radja djĕdjĕritan, bĕdas pisan gĕntrana: [b] Ěh anaking Absalom! ĕh Absalom, anaking, anaking! 5 'Toeloej Joab ngadeuheus ka radja, ka djĕro imah, sarta oendjoekan kijeu: Andjeun poë ijeu geus ngerakeun beungeut sakabeh abdi andjeun, noe geus pada ngarahajoekeun pati andjeun poë ijeu, kitoe keneh pati poetra andjeun pamĕgĕt-istri, sarawoeh pati para garwa sarĕng pati para parĕkan andjeun; 6 'da andjeun asih ka noe geuleuh ka andjeun, sarĕng geuleuh ka noe njaäh ka andjeun. Karana andjeun poë ijeu geus nawiskeun, ari para kapala sarĕng abdi-abdi taja adjina di andjeun; karana simkoering poë ijeu geus tĕrang, manawi Absalom hiroep, dĕmi koering sadaja mah poë ijeu paraeh, didinja bĕnĕr koe pangraos andjeun. 7 'Mana ajeuna, mangga geura dangdan, moedoe ka loewar, ngoepahan kana ati abdi-abdi andjeun; karana simkoering soempah dĕmi Pangeran, manawi andjeun hanteu ka loewar mah, peuting ĕngke saoerang ge moal aja noe meuting sarĕng andjeun; ari kitoe teh matak katjilakaän ka andjeun, ngoengkoelan sadajana katjilakaän anoe ngadatangan ka andjeun ti boeboerĕj dongkap ka ajeuna. 8 'Tidinja radja dangdan, gek linggih [c] dina lawang. Gantjang sabala kabeh dibedjaän, kijeu pokna: Geuning, radja keur linggih dina lawang; seug sabala kabeh ngadeuheusan ka pajoeneun radja. *a* p. 15:30. *b* p. 18:33. *c* p. 18:4, 24.

Dĕmi Israil teja [a] geus kaboer, moeroe sahimah-sahimahna. 9 'Ari geus kitoe sakabeh djalma patjerewedan di sakabeh kaom Israil, pokna: [b] Nja radja noe ngaloewarkeun oerang ti leungeun moesoeh-moesoeh oerang, sarta nja andjeunna noe ngaleupaskeun oerang ti leungeun oerang Pĕlisti; dĕmi ajeuna andjeunna ngalolos ti djĕro tanah, tina hal Absalom. 10 'Ari Absalom, noe koe oerang diminjakan sina njangking oerang teja, paeh dina pĕrang; dĕmi ajeuna koe naon maraneh repeh bae, teu moelihkeun radja? *a* p. 18:17. *b* p. 3:18.

11 Tidinja radja Dawoed miwarang ka [a] panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar, lahirna: Geura pada misaoer ka kokolot-kokolot Joeda, kijeu nja pok: Koe naon maraneh rek pandeuri moelangkeun radja ka gĕdongna? karana omongan sakabeh oerang Israil geus datang ka radja, ka boemina. 12 'Maraneh teh doeloer kami, [b] satoelang-sadaging djeung kami; na koe naon maraneh rek pandeuri moelangkeun radja? 13 'Sarta ka [c] Amasa koedoe misaoer kijeu: Maneh teh lain satoelang-sadaging djeung kami? [d] Moegi kami koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama maneh teu djadi kapala balad di hareupeun kami sapapandjangna, nganti Joab. 14 'Ari hate sakabeh oerang Joeda koe andjeunna kapĕroehkeun, [e] kawas djalma saoerang; toeloej ngadjoeroengkeun ka radja, [pihatoerna]: Moegi geura moelih sarĕng sadajana abdi andjeun. 15 'Toeloej radja moelih, sarta dongkap ka [f] tji Jordan. Ari oerang Joeda datang ka Gilgal, leumpang mapagkeun radja, sĕdja meuntaskeun radja ka tji Jordan. *a* p. 15:35. *b* p. 5:1. *c* p. 17:25. *d* p. 3:35. *e* Hak. 20:1. *f* p. 17:22.

16 Ari [a] Simi anak Gera, oerang Binyamin ti Bahoerim teja, indit gagantjangan, toeloej datang barĕng djeung oerang Joeda, mapagkeun radja Dawoed; 17 'direudjeungan sareboe djalma oerang Binyamin, [b] kitoe deui Siba, boedjang bangsa Saoel teja, reudjeung anakna lalaki noe lima wĕlas sarta noe doewa poeloeh badegana teja; heg pada nĕroes tji Jordan ka pajoeneun radja. 18 'Tidinja eretan meuntas, baris meuntaskeun radja sapoetra-garwana, sarta ngalampahkeun naon bae noe pihadeëun koe pangraos radja. Brĕk Simi anak Gera teh mĕndĕk ka pajoeneun radja, barang geus meuntas tji Jordan, 19 'sarta oendjoekan ka radja kijeu: Moegi goesti ka abdi oelah ngetangkeun kadorakaän, sarĕng moegi oelah ngemoetkeun lakoe bengkok, noe koe abdi gamparan dilampahkeun basa poëan goesti sang radja mijos ti Jĕroesalem teja; moegi-moegi radja oelah njimpĕn manah. 20 'Karantĕn abdi gamparan geus roemaos, jen abdi milampah dosa; tah geuning, abdi dintĕn ijeu geus dongkap, pangheulana ti saanak-poetoe Joesoep, ijang mapagkeun

21 goesti sang radja. 'Ngawangsoel Abisai poetra Sĕroeja teja, pihatoerna: Naha Simi teh, tina sabab kijeu, moal dipaehan? [c] da mapan njapa kana lisahan 22 Pangeran. 'Dĕmi lahiran Dawoed: [d] Eh anak Sĕroeja! aja pĕrkara naon maraneh teh ka kami? koetan maraneh poë ijeu ka kami dek minangka [e] setan? [f] karah poë ijeu rek aja djalma noe dipaehan di Israil? naha kami lain njaho, jen kami poë ijeu djadi deui radja, njang- 23 king Israil? 'Seug radja ngalahir ka Simi teh: [g] Maneh moal dipaehan. Malah radja soempah ka dinja. *a* p. 16 : 5. *b* p. 9 : 2; 16 : 1. *c* 2 Moesa 22 : 28. *d* p. 16 : 10. *e* Mat. 16 : 23. *f* 1 Sam. 11 : 13. *g* 1 Radj. 2 : 8.

24 Datang deui [a] Mĕpiboset poetoe Saoel teja, mapagkeun radja; ari eta teh teu ngabĕrĕsihan soekoena, djeung teu ngagoenting djanggotna, sarta teu njeuseuh papakeanana ti poëan radja angkat tĕpi ka poëan soemping deui sarta kasala- 25 mĕtan. 'Ari geus kitoe, barang datang ka Jĕroesalem mapagkeun radja, seug radja ngalahir ka dinja: Eh Mĕpiboset! koe naon maneh hanteu miloe djeung 26 kami? 'Ari pihatoerna: Noen goesti sang radja! abdi teh dibobodo koe poen badega; karantĕn pikir abdi gamparan: Ah, dek ngararangkenan kalde, dek ditoempakan, leumpang ka radja; wan- 27 toening abdi gamparan ngempor. 'Samalah [b] manehanana ngoepat abdi gamparan ka goesti sang radja; doepi goesti sang radja teh [c] sapĕrtos malaikat Allah; mangga pidamĕl sakoemaha pisae- 28 eunana koe pangraos andjeun. 'Karantĕn saähli poen ejang taja deui anging djalma lĕbĕt dihoekoem paeh woengkoel di pajoeneun goesti sang radja; kilang kitoe diri abdi [d] koe gamparan dilĕbĕtkeun anoe sok dahar sarĕng gamparan samedja reudjeung. Djadi abdi teh gadoeh hak naon deui, noe mawi 29 rek sasambat deui ka radja? 'Lahiran radja ka Mĕpiboset: Keur naon maneh ngomongkeun deui pĕrkara maneh? parentah kami: [e] Maneh djeung Siba pa- 30 rokeun lahan. 'Pihatoer Mĕpiboset teh ka radja: Ditjokot kabeh oge koe manehanana, mangga bae, sarehna goesti sang radja soemping deui ka gĕdongna sarĕng kasalamĕtan. *a* p. 9 : 6. *b* p. 16 : 3. *c* p. 14 : 17. *d* p. 9 : 10. *e* p. 16 : 4.

31 Datang deui [a] Barsilai, oerang Gilad teja, ti Rogĕlim; seug meuntas tji Jordan reudjeung radja, sĕdja ngadjadjapkeun 32 radja ka peuntaseun tji Jordan. 'Ari Barsilai teh geus kolot katjida, oemoer dalapan poeloeh taoen; sarta njĕkapan ka radja, basa linggih di Mahanaim teja; karana eta teh djalma beunghar 33 katjida. 'Ngalahir radja ka Barsilai teh: Tjik, ĕmbah djeung kaoela meuntas, dek ditjoekoepan di kaoela di Jĕroesalem. 34 'Dĕmi pihatoer Barsilai ka radja: Sabaraha deui rejana taoen hiroep poen aki, noe mawi aki pingiringeun radja 35 ka Jĕroesalem? 'Ari oemoer poen aki dangĕt ajeuna dalapan poeloeh taoen; koemaha aki rek ngabedakeun sae sarĕng awon? sarĕng koemaha abdi gamparan pingaraoseun anoe ditĕda sarawoeh noe diinoem? sarĕng koemaha aki pingoepingeun deui kana sowara ahli njanji lalaki-awewe? eukeur naon abdi gamparan ngariridoe deui ka goesti 36 sang radja? 'Abdi gamparan sĕdja meuntas tji Jordan bae, ngadjadjapkeun radja sakĕdap; sarĕng keur naon radja pimalĕseun ka poen aki pamalĕs kitoe? 37 'Abdi gamparan moegi diidinan moendoer, hajang maot di nagara sorangan, deukeut koeboeran indoeng-bapa. Nanging, salĕrĕsna, toewang koering poen Kimham moegi sina meuntas ngiring goesti sang radja; nja eta mangga pidamĕl sakoemaha pisaeëunana koe pang- 38 raos andjeun. 'Ari lahiran radja: Hade, Kimham dek dibawa meuntas, sarta koe kaoela dek dipilampah sakoemaha pihadeëunana koe pangrasa ĕmbah; sarta naon bae noe koe ĕmbah rek dipenta ka kaoela, koe kaoela tangtoe dilakonan. 39 'Kĕbat djalma sakabeh meuntas tji Jordan; ana radja geus meuntas, seug radja njijoem ka Barsilai, sarta dibĕrkahan; toeloej moelang ka ĕnggonna. *a* p. 17 : 27.

40 Ari radja meuntasna ka Gilgal, sarta Kimham teja ngiring meuntas; djeung sabala Joeda kabeh meuntaskeun radja, 41 kitoe keneh saparo bala Israil. 'Boeroeboel sakabeh oerang Israil ngadareuheusan ka radja, sarta aroendjoekan ka radja: Koe naon andjeun dipaling koe doeloer-doeloer koering, oerang Joeda, bari seug meuntaskeun radja sapoetra-garwana ka tji Jordan, sarĕng

sadajana djalma Dawoed noe ngiring?
42 'Ngadjawab sakabeh oerang Joeda ka oerang Israil teh: Sabab radja ka kaoela përnah baraja; naha maneh mana panas koe hal përkara kitoe? karah kaoela baranghakan kadaharan radja,
43 atawa radja masihan ka kaoela? 'Nembalan oerang Israil ka oerang Joeda teh, kijeu pokna: Kaoela mah boga sapoeloeh bagian ka radja, kitoe keneh ka Dawoed kaoela ngaleuwihan ti maneh; na koe naon maneh njoemahkeun ka kaoela? karah lain kaoela noe ti heula ngomong, dek moelangkeun radja kaoela? Dëmi omongan oerang Joeda heuras ti batan omongan oerang Israil.

PASAL 20.

Parëng di dinja aja hidji djalma bangkawarah, ngaranna Seba anak Bikri, oerang Binyamin; eta seg nijoep sangkakala, bari ngomong: [a] Oerang mah teu boga doeoeman ka Dawoed, sarta teu boga milik ka anak Isai teh; geura
2 balik, Israil! sahimah-sahimahna. 'Broel sakabeh oerang Israil indit ti poengkoereun Dawoed, pada noeroet ka Seba anak Bikri teja; tatapi oerang Joeda mah ngarakëtan ka radjana, ti tji Jordan tëpi ka Jëroesalem. *a* 1 Radj. 12 : 16.
3 Ari Dawoed soemping ka gëdongna, ka Jëroesalem. Tidinja radja njandak [a] eta sapoeloeh parëkan, noe ditilarkeun baris ngadjaga gëdong teja, dipërnahkeun dina hidji imah noe didjaga, sarta ditjoekoepan, tatapi hanteu dilëbëtan; pada dikërëm tëpi ka poëanana paeh, hiroepna rarandaän. *a* p. 16 : 21.
4 Toeloej radja nimbalan ka Amasa: Kami pangngoempoelkeun oerang Joeda sadjëro tiloe poë, seg maneh koedoe
5 djonghok di dijeu. 'Bral Amasa leumpang, ngoempoelkeun oerang Joeda; tatapi Amasa teh lila tina mangsana, noe
6 ditangtoskeun ka dinja teja. 'Seug Dawoed nimbalan ka Abisai: Ajeuna eta Seba anak Bikri teh meureun njilakakeun ka oerang alah batan Absalom; maneh geura njokot abdi-abdi goesti maneh, seg oedag soesoel, bisi eta teh manggih nagara rareugreug, sarta ngara-
7 hajoekeun maneh ti panon oerang. 'Toeloej boedal djalma Joab, kitoe deui [a] djoeroe këtok djeung djoeroe loempat, sarta sakabeh djalma prawira, pada ngiring Abisai; boedalna ti Jëroesalem, dek ngoedag njoesoel Seba anak Bikri
8 teja. 'Barang eta teh nëpi ka batoe gëde noe di Gibon, seg Amasa amprok ka hareupeunana. Ari Joab make badjoe disaboekan, sarta ti loewarna njoengkëlang pëdang, dipageuhan dina tjangkengna, sarta disarangkaän; ana ma-
9 djoe, pëdangna morosod. 'Pok Joab misaoer ka Amasa: Adi koemaha, damang? sarta Joab leungeunna ti katoehoe newak djanggot Amasa, sigana dek njijoem.
10 'Ari Amasa teu ijatna kana pëdang noe keur ditjëkël koe Joab, [b] pek ditoeblëskeun ka beuteungna, datang ka peudjitna amboeradoel kana taneuh, hanteu koengsi dipindo; toeloej bae paeh. Heug Joab djeung Abisai saderekna këbat ngoedag, njoesoel Seba anak Bikri teja.
11 'Aja hidji djalma, boedjang Joab, nangtoengan Amasa, sarta ngomong kijeu: Saha-saha noe soeka ka Joab, djeung saha-saha noe anoet ka Dawoed, geura
12 noetoerkeun Joab! 'Dëmi Amasa teh keur goegoelingan dina gëtih di tëngah djalan gëde. Ana katendjo koe eta djalma, [c] jen sakabeh bala ngarandëg, seg koe manehanana Amasa teh tina djalan gëde dipindahkeun ka këbon, bari diroengkoepan sakali koe simboet, sapedah nendjo sakoer noe datang ka
13 lëbah dinja ngarandëg. 'Barang geus dieuweuhkeun ti djalan gëde, sakabeh djalma toeloej noetoerkeun Joab, ngoedag njoesoel Seba anak Bikri teja.
14 'Ari Joab teh ngambah sakabeh kaom Israil, tëpi ka Abel djeung ka Bet-Maäka, sarta satanah Berim; seug eta ge karoempoel, sarta daratang, noetoer-
15 keun Joab. 'Dëmi geus darongkap, toeloej dikëpoeng di Abel Bet-Maäka teja, sarta nagara teh dilingkoengan koe benteng, ngadingding deukeut koeta loewar; djeung sakabeh bala noe ngareudjeungan Joab ngaroeksakkeun koeta, soepaja sina
16 roeboeh. 'Aja hidji awewe pintër, ngagëro ti djëro nagara: Darengekeun! darengekeun! hatoerkeun ka Joab: Moegi geura ngadeukeutan ka dijeu, koering
17 aja pihatoereun ka andjeun. 'Toeloej Joab ngadeukeutan ka dinja. Pok awewe teh naros: Andjeun teh Joab? Walonanana: Enja kami. Seg mihatoer ka

andjeunna: Moegi kĕrsa ngadangoekeun pihatoer abdi gamparan. Ari saoerna: 18 Heg kami ngadenge. 'Toeloej mihatoer, kijeu pihatoerna: Baheula mah sok ngaromong, kijeu pokna: Koedoe nanjakeun heula ka Abel; dimana geus kitoe, poe- 19 toes. 'Koering teh kalĕbĕt noe soeka rapih sarĕng noe satoehoe di Israil; doepi andjeun ngĕrsakeun maehan hidji nagara, noe djadi iboe di Israil; koe naon andjeun kĕrsa ngabasmi kagoengan 20 Pangeran? 'Ngawalon Joab, kijeu walonanana: Palijas teuing, palijas teuing kami teh dek ngabasmi atawa dek nga- 21 roeksak! 'Lain kitoe pĕrkarana; ĕnjana mah aja hidji djalma ti pigoenoengan Epraim, ngaran Seba anak Bikri, ngamangkeun leungeunna ka radja, ka Dawoed; eta bae selehkeun, tangtoe kami moelang ti ijeu nagara. Pioendjoek awewe teh ka Joab: Mangga, hoeloena ĕngke dialoengkeun ka andjeun tina koeta. 22 'Tidinja awewe teh ngadatangan ka djalma noe loba djeung kapintĕranana; pek Seba anak Bikri teh koe maranehanana ditilas hoeloena, bari seug dialoengkeun ka Joab. Toeloej Joab [d] nijoep sangkakala, geus kitoe boebar ti eta nagara, balik sahimah-himahna. Ari Joab moelih ka Jĕroesalem, ka radja.

a p. 8:18. *b* 1 Radj. 2:5. *c* p. 2:23. *d* p. 18:16.

23 Ari [a] Joab teja njĕkĕl sakabeh balad Israil, djeung Bĕnaja poetra Jojada njangking djoeroe kĕtok djeung djoeroe 24 loempat. 'Ari [b] Adoram njangking padjĕg, djeung Josapat poetra Ahiloed djadi 25 papatih. 'Ari Sĕja noe djadi mantri toelis, sarta Sadok djeung Abjatar djaradi 26 panghoeloe. 'Samalah Ira, oerang Jair, djadi kaparĕk Dawoed.

a p. 8:16. *b* 1 Radj. 4:6.

PASAL 21.

Ari keur djaman Dawoed hidji mangsa patjĕklik, meunang tiloe taoen, hanteu loewang taoen; toeloej Dawoed noenoehoen ka pajoeneun Pangeran. Ari timbalan Pangeran: Pangkitoe teh tina sabab Saoel djeung tina sabab bangsana noe hoetang gĕtih, pedah Saoel maehan 2 oerang Gibon teja. 'Tidinja oerang Gibon teh koe radja disaoer, sarta dilahiran. (Ari oerang Gibon teja lain kaasoep bangsa Israil, ĕnjana mah kaäsoep sesa oerang Emor, tatapi koe oerang Israil baheula [a] dipangsoempahkeun; dĕmi Saoel ngĕrsakeun maehan ka dinja, tina goemati Saoel ka oerang Israil 3 djeung oerang Joeda.) 'Lahiran Dawoed ka oerang Gibon teh: Tjik, kami koemaha nja pilampaheun ka maraneh? sarta naon pisarateunana kami njijeun karapihan, sangkan maraneh ngabĕr- 4 kahan kana kagoengan Pangeran? 'Pioendjoek oerang Gibon teh ka andjeunna: Ari mĕnggahing Saoel sarĕng bangsana teja, [b] simkoering teu wĕnang nampa ĕmas-perak, sarĕng teu wĕnang maehan saha-saha oerang Israil. Lahiranana deui: Na koemaha pirĕmpoeg maraneh, hal pilampaheun kami ka ma- 5 raneh teh? 'Pioendjoekna ka radja: Ari mĕnggahing eta djalma noe mejakkeun simkoering, sarĕng aja angkanan noempoerkeun simkoering sadaja, oelah simkoering djoengkĕrĕng dina sawĕwĕng- 6 kĕran Israil teja: 'eta, noen kakasih Pangeran! simkoering moegi dipaparin toedjoeh djalma lalaki ti anak-poetoena, [c] bade digarantoeng pajoeneun Pangeran, [d] di Giba, nagara Saoel. Ari lahiran radja: Hade, koe kami dibere. 7 'Dĕmi radja wĕlaseun ka Mĕpiboset, poetra Jonatan, anoe poetra Saoel teja, [e] tina hal soempah ka Pangeran, anoe di antara andjeunna doewaän, nja eta di antara Dawoed djeung Jonatan poe- 8 tra Saoel. 'Tidinja radja njandak anak [f] Rispa poetra Aja, doewa sarta lalaki, noe koe eta didjoeroekeun pikeun Saoel; nja eta Armoni djeung Mĕpiboset; kitoe deui anak Mikal poetra Saoel, lima sarta lalaki, noe koe eta didjoeroekeun pikeun Adriël poetra Barsilai, 9 oerang Mĕhola; 'heug diselehkeun ka leungeun oerang Gibon; pek koe eta digarantoeng di goenoeng, di pajoeneun Pangeran; toedjoehanana paeh babarĕngan; ari dipaehanana mĕnĕran oesoem diboewat, ninggang mimitina, keur mi- 10 tĕmbĕjan diboewat gandroeng. 'Tidinja Rispa poetra Aja teja njokot karoeng, diamparkeun pikeun dirina dina batoe karang; ti barang mitĕmbĕjan diboewat tĕpi ka majit kahoedjanan ajana di dinja; sarta koe Rispa teu dibikeun ti beurang aja manoek awang-awang eunteup ka darinja, atawa ti peuting

11 aja sasatoan tĕgal. 'Aja noe ngoeningakeun ka Dawoed eta lampah Rispa poetra Aja, oeroet parĕkan Saoel teja.
12 'Toeloej Dawoed angkat, sarta njandak toelang-toelang Saoel djeung toelang-toelang Jonatan poetrana, ti priboemi Jabes bilangan Gilad,[g] beunang eta maling ti pasar Bet-San, ĕnggonna digarantoeng koe oerang Pĕlisti, basa poëan oerang Pĕlisti ngelehkeun Saoel di Gilboa teja;
13 'seug eta toelang-toelang Saoel djeung toelang-toelang Jonatan poetrana teh koe andjeunna ditjandak ti dinja; djeung deui dikoempoelkeun toelang-toelang
14 djalma noe digarantoeng teja. 'Tidinja eta toelang-toelang Saoel djeung Jonatan poetrana dikoeboer di tanah Binyamin, di nagara Sela, dina pakoeboeran Kis, rama Saoel teja; satimbalan radja dilampahkeun. [h] Sanggeusna kitoe panĕda eusi tanah koe Allah ditarima. *a* Jos. 9:19, 20. *b* 4 Moesa 35:31. *c* 4 Moesa 25:4. *d* 1 Sam. 15:34. *e* 1 Sam. 20:16. *f* p. 3:7. *g* 1 Sam. 31:12. *h* 4 Moesa 35:33; p. 24:25.

15 Hidji mangsa oerang Pĕlisti mĕrangan deui ka Israil. Bral Dawoed djĕngkar, diiring koe abdi-abdina, pek mĕrangan ka oerang Pĕlisti, sarta Dawoed dong-
16 kap ka loengse. 'Ari Isbi-Bĕnob, noe kaäsoep anak Rapa, [a] toembakna tiloe ratoes sekel tambaga beuratna, sarta njoren pĕdang weuteuh, eta nijatna ma-
17 ehan Dawoed. 'Tatapi [b] Abisai poetra Sĕroeja noeloeng ka andjeunna, sarta njabĕt eta oerang Pĕlisti, bari dipaehan sakali. Harita djalma Dawoed saroempah ka andjeunna, kijeu pokna: Andjeun oelah njarĕngan deui ka koering sadaja angkat pĕrang, soepaja andjeun oelah mareumkeun damar Israil. *a* 1 Sam. 17:7. *b* p. 23:18.

18 Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja aja deui pĕrang djeung oerang Pĕlisti, di Gob. Harita [a] Sibkai, oerang Hoesa, maehan Sap, noe kaäsoep anak Rapa keneh. *a* 1 Bab. 20:4; 27:11.

19 Geus kitoe pĕrang deui di Gob djeung oerang Pĕlisti. Pek [a] Elhanan poetra Jaäre-Orgim, oerang Bet-Lehem, maehan Goljat, oerang Gat, noe bahoe toembakna kawas pihanean. *a* 1 Bab. 20:5.

20 Geus kitoe pĕrang deui di Gat. Aja hidji djalma djangkoeng, sarta ramo leungeunna djeung ramo soekoena gĕnĕp-gĕnĕp, opat likoer rejana; eta ge
21 anak Rapa keneh. 'Nja eta [a] ngahinakeun ka Israil; pek dipaehan koe Jonatan, [b] poetra Sima, noe saderek Da-
22 woed teja. 'Eta opatanana teh anak Rapa, di Gat; sarta pada roeboeh koe panangan Dawoed djeung koe leungeun abdi-abdina. *a* 1 Sam. 17:10. *b* p. 13:3.

PASAL 22.

Tidinja Dawoed ngoendjoekkeun ka Pangeran [a] oengĕlna ijeu poepoedjian, keur mangsa andjeunna koe Pangeran geus dileupaskeun ti leungeun sakabeh moesoehna, sarta ti panangan Saoel.
2 'Ari pioendjoekna: Pangeran teh nja batoe tjadas, nja benteng koering, sarta
3 noe ngarahajoekeun ka koering. 'Allah teh batoe karang koering; di andjeunna koering njalindoeng; kĕpĕng koering sarta tandoek kasalamĕtan koering; koeta koering noe loehoer, sarta pamoeroean koering; Djoeroe-salamĕt koering, noe njalamĕtkeun koering tina panga-
4 nijaja. 'Koering sĕdja sasambat ka Pangeran, anoe lajak dipoedji; tangtoe koering disalamĕtkeun ti moesoeh-moesoeh koering. *a* Djab. 18.

5 Karana koering kalingkoeng koe ombaking maot, waloenganing katiwasan
6 ngareureuwas ka koering. 'Eta koering karingkoes koe talining ĕnggon noe paeh,
7 kapapag koe ridjĕting maot. 'Dina keur soekĕr koering njĕloek ka Pangeran, nja koering sasambat ka Allah koering; seug andjeunna ti djĕro kabahna ngamakboel sowara koering, panjambat koering dongkap ka tjĕpilna.

8 Dĕr boemi teh gendjlong, nja ojag; dasar langit aringgeung, nja garendjlong,
9 sarehing andjeunna bĕndoe. 'Ngĕboel haseup ti pangamboengna, sarta seuneu ti djĕro bahamna ngahakan, roehak ra-
10 roehaj ti eta. 'Seug andjeunna ngadengdekkeun langit, djoet loengsoer; sarta angkeub handapeun dampalna.

11 Noe dititihan koe andjeunna nja moekarabin, bĕr hibĕr; sarta katembongna
12 toenggang djangdjang angin. 'Ari poëk koe andjeunna sakoebĕngna didjadikeun saoeng, hoeroenan tjai, mĕndoenging la-
13 ngit. 'Tina sorot pajoeneunana raroehaj roehak seuneu.

14 Pangeran ti langit ngajakeun goeloedoeg, noe Langkoeng Agoeng moenggah 15 ngagĕntra. 'Andjeunna ngaleupaskeun djamparing, seug eta dipabalĕntjarkeun; 16 koe kilat pada digoedjroedkeun. 'Beh tembong dasaring laoet, sarta katara padĕmen djagat, tina panjeuseul Pangeran, tina angining napas pangamboengna.

17 Pangeran ti manggoeng miwarang, kĕk koering ditjandak, dihandjatkeun 18 ti tjai gĕde; 'dileupaskeun ti moesoeh koering noe bĕdas, ti noe gareuleuh ka koering; karana pada kawasa batan koe-19 ring. 'Eta teh ngaronom ka koering keur poëan koering balahi, tapi Pange-20 ran djadi pangladjĕr koering. 'Sarta koering dibidjilkeun ka noe lĕga; eta koering koe andjeunna didjait, sabab soekaeun ka koering.

21 Pangeran teh malĕs ka koering noeroetkeun kabĕnĕran koering; noeroetkeun kabĕrĕsihan leungeun koering moe-22 langna ka koering.'Karana koering ngestikeun djalan Pangeran, sarta teu doraka 23 moengkir ka Allah koering. 'Karana sadajana hoekoemna aja di hareupeun koering, sarta ti pikoekoehna koering 24 teu njingkir-njingkir. 'Estoe koering teh satĕmĕnna ka andjeunna, sarta koering ngaraksa maneh ti pidorakaeun koering.

25 Mana Pangeran ka koering moelang noeroetkeun kabĕnĕran koering, noeroetkeun kabĕrĕsihan koering di pajoe-26 neun sotjana. 'Ka noe heman, andjeun nawiskeun mantĕn heman; ka djalma satĕmĕnna, andjeun nawiskeun mantĕn 27 satĕmĕnna; 'ka noe bĕrĕsih, andjeun nawiskeun mantĕn bĕrĕsih; dĕmi ka noe bengkok mah, andjeun nawiskeun man-28 tĕn tibalik. 'Ari oemat noe kabalangsak koe andjeun disalamĕtkeun; doepi sotja andjeun neuteup ka noe loehoer, tinangtos dika-handapkeun.

29 Sajaktosna, Pangeran! andjeun teh damar koering; sarĕng Pangeran noe 30 nĕrangkeun poëk koering. 'Karantĕn sarĕng andjeun koering ngadoepak barisan; koering disarĕngan Allah koering, 31 ngaloentjatan pagĕr tembok. 'Ari Allah teja sampoerna djalanna; pangandika Pangeran beunang ngabĕsot; andjeunna teh minangka kĕpĕng ka sakoer noe njalindoeng ka andjeunna.

32 Karana saha deui Allah, djaba ti Pangeran? djeung saha deui batoe ka-33 rang, djaba ti Allah oerang? 'Allah teja benteng koering noe santosa; sarta noe satĕmĕnna koe andjeunna ditoejoen dina 34 djalanna. 'Soekoe koering koe andjeunna disaroewakeun djeung mĕntjĕk, sarta koering koe andjeunna disina nangtoeng 35 di ĕnggon koering noe laloehoer. 'Ari leungeun koering koe andjeunna diwoeroek pĕrang, moenggah leungeun koering bisa mĕntang gondewa tambaga.

36 Malah andjeun ka koering maparin kĕpĕnging kasalamĕtan andjeun, sarĕng koe kasabaran andjeun koering dia-37 goengkeun. 'Koering ti handap koe andjeun didjĕmbaran baris ngalengkah, sarĕng pigeulang soekoe koering hanteu tidjalikeuh.

38 Koering ngoedag moesoeh-moesoeh koering, sarĕng pada ditoempoer; geus 39 seëp, kakarek koering wangsoel. 'Koe koering dibejakkeun, sarĕng diparinggĕskeun, moenggah teu mĕnjat deui; pada ngadjopak ka handapeun soekoe 40 koering. 'Karantĕn koering koe andjeun disaboekan kasantosaän baris pĕrang; noe ngamoesoeh ka koering koe andjeun pada ditoendoekkeun ka handapeun koe-41 ring. 'Ari satroe koering koe andjeun disina noekang ka koering, sangkan noe gareuleuh ka koering koe koering di-42 basmi. 'Eta teh alak-ilik, tapi taja noe noeloeng; ret ka Pangeran, tapi hanteu 43 diwalon. 'Pek koe koering diboeboekkeun sapĕrtos pĕlĕdoeging taneuh; koe koering pada dilĕjĕk, disingrajkeun, sapĕrtos leutaking loeloeroeng.

44 Malah koering koe andjeun dirahajoekeun ti sadajana padoe rahajat koering; toer koering koe andjeun diraksa, didjadikeun loeloegoe oerang kapir; bangsa noe tadina teu kaoeninga koe 45 koering, seug ngawoela ka koering. 'Djalma nagara lijan taraloek ka koering poera-poera; tjeulina kakarek ngadenge bedja, seug bae naroeroet ka koering. 46 'Djalma nagara lijan lalempes, sarta goemĕtĕr bidjil ti koeta-koetana.

47 Pangeran teja djoemĕnĕng; sarta sagala poedji ka Batoe karang koering; djeung sing diagoengkeun Allah, karang 48 kasalamĕtan koering; 'nja eta Allah, noe mangmalĕskeun koering, sarta noe naloekkeun bangsa-bangsa ka handapeun

49 koering; 'noe ngaleupaskeun koering ti satroe-satroe koering; toer koering koe andjeun diloehoerkeun ti sakoer noe ngamoesoeh ka koering; eta koering koe andjeun diloepoetkeun ti djalma noe nganijaja.

50 Koe pĕrkawis eta koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun, Pangeran! di sagala bangsa kapir; sarĕng sĕdja 51 moedji ka padjĕnĕngan andjeun, 'noe maparin kasalamĕtan gĕde ka radjana, sarĕng midamĕl kaäsihan kana lisahan andjeunna, nja ka Dawoed sarĕng ka toeroenanana, langgĕng salalamina.

PASAL 23.

Sarta nja ijeu lahiran Dawoed anoe panganggeusan. [a] Ijeu woeroek Dawoed anak Isai, nja woeroek djalma noe diadĕgkeun loehoer, lisahan Allah Jakoeb, toer matak rĕsĕp dina djaboer 2 Israil: 'Roh Pangeran ngandika lantaran kaoela, sarta lahiranana aja dina biwir 3 kaoela. 'Timbalan Allah Israil, ka kaoela ngandika Batoe karang Israil: Mĕngke aja noe njangking kawasa ka bangsa manoesa, noe adil; njangkingna kawasa 4 kalawan sijeun koe Allah. 'Nja eta saibarat ngagĕbraj beurang, bidjil sarangenge, isoek taja mega; tina sorot mantas hoedjan bidjil djoedjoekoetan tina 5 boemi. 'Saestoena lain kitoe bangsa kaoela di Allah; parandene andjeunna ka kaoela ngadamĕl pĕrdjangdjian langgĕng, geus diatoer sadajana sarta ditĕtĕpkeun. Estoe eta teh sakabeh kasalamĕtan djeung sakabeh kasoekaän kaoela, sanadjan koe andjeunna tatjan didjadikeun. 6 'Dĕmi noe balangkawarah mah kabeh ge bakal saibarat tjoetjoek noe geus dipitjeun; karana teu beunang ditjabak 7 koe leungeun; 'ari djalma noe dek ngaragap ka dinja, make beusi djeung bahoe toembak; sarta bakal didoeroek koe seuneu di ĕnggonna, datang ka bejakna.

[a] 4 Moesa 24 : 3.

8 Nja ijeu [a] ngaran djalma prawira kagoengan Dawoed: Joseb-Basebet, oerang Tahkĕmon, loeloegoe para satrija; nja eta Adino, oerang Esen, [b] noe ngalawan djalma dalapan ratoes, kasabĕt sapisan. 9 'Sanggeus eta teh Elasar poetra Dodo, poetra oerang Ahoah, kaäsoep djalma prawira noe tiloe, noe reureudjeungan djeung Dawoed keur basa ngaharinakeun ka oerang Pĕlisti, noe karoempoel di dinja sĕdja pĕrang, sarta oerang 10 Israil geus arijang. 'Eta teh dangdan, pek njabĕtan ka oerang Pĕlisti, datang ka tjape leungeunna, djeung leungeunna rakĕt kana pĕdang; djadi Pangeran ngadamĕl kasalamĕtan gĕde dina poë harita; ari bala teh baralik ngiring eta, ngan 11 kari ngarajah bae. 'Sanggeus eta teh Samma poetra Age, oerang Harar. Hidji mangsa oerang Pĕlisti karoempoel baris; ari di ĕnggon eta aja saloewoek kĕbon, pinoeh koe katjang beureum; toeloej bala teh kaboer ti hareupeun oerang 12 Pĕlisti. 'Dĕmi eta teja tagĕn dina tĕngah eta saloewoek kĕbon, dirahajoekeun, sarta njabĕtan ka oerang Pĕlisti; djadi Pangeran ngadamĕl kasalamĕtan gĕde pi-13 san. -'Aja djalma tiloean, kaäsoep noe tiloe poeloeh loeloegoe, bral arindit, toeloej daratang ka Dawoed, [c] ka goeha Adoelam teja, keur oesoem diboewat; harita barisan oerang Pĕlisti keur masang-14 grahan di lĕbak Rĕpaim. 'Mangsa eta Dawoed aja di benteng, sarta harita aja patrol oerang Pĕlisti di Bet-Lehem. 15 'Toeloej Dawoed datang kahojong, lahirna: Saha ka kami pimereëun nginoem tjai ti soemoer Bet-Lehem, noe di la-16 wang nagara? 'Gantjang noe tiloe djalma prawira teja nobros pasanggrahan oerang Pĕlisti, pek nimba tjai ti soemoer Bet-Lehem, noe di lawang nagara; seug dibawa, toeloej disanggakeun ka Dawoed; tatapi Dawoed teu kĕrsaeun ngaleueut tjai eta, tjoer bae koe andjeunna ditjitjikeun bade ka Pangeran, 17 'bari ngalahir: Palijas teuing koering teh, Pangeran! dek milampah kitoe. Naha koering dek nginoem gĕtih ijeu djalma-djalma, noe laleumpang naroehkeun njawana? Mana teu kĕrsaeun ngaleueut. Kitoe lampah eta tiloe djalma prawira 18 teja. - 'Aja deui [d] Abisai, saderek Joab, poetra Sĕroeja teja; nja eta djadi loeloegoe noe tiloean; hidji waktoe eta teh molahkeun toembakna ka djalma tiloe ratoes, pada kasabĕt, sarta eta teh kongas 19 di noe tiloean. 'Di noe tiloean teja eta noe kaädjenan, malah djadi kapalana; ngan kana tiloean noe tadi mah teu 20 nĕpi. - [e] 'Aja deui Bĕnaja, poetra Jojada, anoe poetra djalma gagah, asal ti

nagara Kabsel, aheng kalakoeanana; hidji waktoe eta teh maehan noe doewa [anak] Ariël, di Moab; djeung hidji waktoe eta teh toeroen, pek maehan hidji singa di tĕngah lombang, keur oesoem sal-21 djoe. 'Kitoe deui maehan hidji oerang Mĕsir, djalma tanggihgoel; ari leungeun oerang Mĕsir teh njĕkĕl toembak, tatapi Bĕnaja njampeurkeun ka dinja ngan mawa iteuk; pek toembak dirĕboet ti leungeun oerang Mĕsir teh, bari seug di-22 paehan koe toembakna sorangan. 'Kitoe lampah Bĕnaja poetra Jojada teh, sarta eta teh kongas di noe tiloe djalma pra-23 wira. 'Di noe tiloe poeloeh teja nja eta noe kaädjenan, ngan kana tiloean noe tadi mah teu nĕpi. Ari Bĕnaja teja koe Dawoed diangkat njĕkĕl djagabajana. *a* 1 Bab. 11:10. *b* Hak. 3:31. *c* 1 Sam. 22:1. *d* p. 2:18. *e* p. 8:18.

24 [a] Asahel, saderek Joab teja, kaäsoep noe tiloe poeloeh; aja deui Elhanan poe-25 tra Dodo, ti Bet-Lehem; 'Samma, oerang 26 Harod; Elika, oerang Harod; 'Heles, oerang Pelet; Ira poetra Ikes, oerang 27 Tĕkoa; 'Abiëser, oerang Anatot; Mĕ-28 boenai, oerang Hoesa; 'Salmon, oerang 29 Ahoah; Maharai, oerang Nĕtopa; 'Heleb poetra Baäna, oerang Nĕtopa; Itai poetra Ribai, ti Giba, nagara oerang Bin-30 yamin; 'Bĕnaja, oerang Piraton; Hidai ti waloengan Gaäs; Abi-Albon, oerang 31 Arba; 'Asmawet, oerang Barahoem; 32 'Eljahba, oerang Saälbon; poetra Jasen; 33 Jonatan; 'Samma, oerang Harar; Ahi-34 am poetra Sarar, oerang Harar; 'Elipelet poetra Ahasbai, anoe poetra oerang Maäka; Eliam poetra Ahitopel, oerang 35 Gilon teja; 'Hesrai, oerang Karmel; Pa-36 arai, oerang Arab; 'Jigal poetra Natan, 37 ti Soba; Bani, oerang Gat; 'Selek, oerang Amon; Naharai, oerang Berot, toekang mawa pakarang Joab poetra Sĕ-38 roeja teja; 'Ira, oerang Jeter; Gareb, 39 oerang Jeter; 'Oeria, [b] oerang Het; djoemlah tiloe poeloeh toedjoeh.

a p. 2:18. *b* p. 11:3.

PASAL 24.

Tidinja [a] Pangeran djadi bĕndoe [b] deui ka Israil; seug ngangsonan Dawoed ka Israil, timbalanana: Hajoe, milang 2 Israil djeung Joeda. 'Toeloej radja marentah ka Joab, kapala balad anoe di andjeunna: Maneh geura ngaronda sakabeh kaom Israil, [c] ti sĕmĕt Dan tĕpi ka Berseba; koedoe ngaloris djalma-djalma, sangkan kami njaho bilangan 3 djalma-djalma. 'Ari pioendjoek Joab ka radja: Moegi-moegi koe Pangeran, Allah andjeun, saäja-ajana djalma-djalma diwoewoehan saratoes patikĕlaneun, sarĕng sing katingal koe sotja goesti sang radja; nanging koe naon noe mawi goesti sang radja ngĕrsakeun pĕrkawis 4 kitoe? 'Dĕmi pilahir radja njilĕpkeun ka Joab djeung ka para kapala balad. Toeloej Joab djeung para kapala balad teh ka loewar ti pajoeneun radja, rek ngaloris djalma-djalma bangsa Israil. 5 'Tidinja mareuntas tji Jordan, seg masanggrahan di Aroër, ti katoehoeëun nagara, noe di tĕngah waloengan Gad, 6 sarta nĕpi ka Jaser. 'Toeloej darongkap ka Gilad sarta ka tanah Tahtim-Hodsi; seug darongkap ka Dan-Jaän, sarta ka 7 sakoeriling nagara Sidon. 'Tidinja darongkap ka Tiroes, nagara reugreug, sarta ka sakabeh nagara oerang Hiwi djeung oerang Kanaän; ari brasna ka tanah Joeda, sabeulah ti kidoel, nja eta 8 ka Berseba. 'Kitoe ngarondana sakoeriling tanah; ari geus meunang salapan boelan doewa poeloeh poë darongkap 9 deui ka Jĕroesalem. 'Tidinja Joab ka radja njanggakeun bilangan lorisan djalma-djalma; ari Israil aja dalapan kĕti djalma pĕrkosa noe njikĕp pĕdang, sarta oerang Joeda aja lima kĕti djalma.

a 1 Bab. 21:1. *b* p. 21:1. *c* p. 17:11.

10 Toeloej Dawoed [a] ratoeg manahna sanggeusna milang djalma-djalma teh. Pok Dawoed oendjoekan ka Pangeran: [b] Abdi teh langkoeng-langkoeng nja dosa migawe kitoe; nanging ajeuna, noen Pangeran! moegi-moegi dileungitkeun eta kadorakaän abdi gamparan; karantĕn abdi teh langkoeng-langkoeng nja 11 teu poegoeh lampah. 'Barang Dawoed tanghi wantji isoek, aja pangandika Pangeran ka nabi [c] Gad, djoeroe pĕlĕng 12 Dawoed, kijeu pangandikana: 'Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami ditawaran tiloe pĕrkara; pilih koe maneh salah-sahidji, koe kami rek di-13 damĕl ka maneh. 'Bral Gad teh ngadeuheus ka Dawoed, sarta ngoeninga

ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Andjeun hajang didatangan patjĕklik toedjoeh taoen di satanah andjeun? atawa hajang kaboer tiloe boelan koe moesoeh andjeun, tina koe eta dioedag? atawa hajang pagĕboeg tiloe poë di satanah andjeun? Ajeuna andjeun geura manah sarĕng masing sae-sae, koemaha kaoela nja pingawangsoeleun ka noe miwarang kaoela. 14 'Ari lahiran Dawoed ka Gad: Kaoela teh soesah katjida; mĕnding oerang laboeh ka panangan Pangeran bae, karana gĕde pisan piwĕlasna; hajang oelah laboeh ka leungeun manoesa. 15 'Seug Pangeran ka Israil maparin pagĕboeg, ti isoek tĕpi ka waktoe noe tangtoe; ari djalma-djalma teh, ti sĕmĕt Dan tĕpi ka Berseba, toedjoeh laksa djalma noe paeh. 16 'Barang malaikat njodorkeun panangan ka Jĕroesalem, dek diroeksak, seug Pangeran [d] handjakaleun koe hal katjilakaän teja, sarta Pangeran nimbalan ka malaikat noe ngaroeksak djalma-djalma teh: Mendjeuh; ajeuna tjitjingkeun leungeun maneh. Ari malaikat Pangeran teh ajana di lĕbah pangirikan Arawna, oerang Jĕboes. 17 'Ana Dawoed ningali eta malaikat, noe ngagĕboeg djalma-djalma teja, pok Dawoed oendjoekan ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Salĕrĕsna, abdi noe gadoeh dosa, sarĕng abdi noe milampah bengkok teh; doepi eta mah, domba-domba teja, migawe naon? panangan andjeun moegi sina toemĕrap ka diri abdi bae sarĕng ka saeusi-imah poen bapa.

a 1 Sam. 24 : 6. *b* p. 12 : 13. *c* 1 Sam. 22 : 5. *d* Jĕr. 42 : 10.

18 Toeloej Gad teja dina poë harita keneh ngadeuheus ka Dawoed, sarta mihatoer ka andjeunna: Mangga geura angkat, moedoe ngadĕgkeun hidji altar bade ka Pangeran dina pangirikan Arawna, oerang Jĕboes teja. 19 'Bral Dawoed djĕngkar, noemoetkeun lahiran Gad, sakoemaha timbalan Pangeran teja. 20 'Ari Arawna ngareret, beh nendjo radja djeung mantri-mantrina ngadeukeutan ka manehanana; djol Arawna bidjil, brĕk soedjoed ka radja, njoeoeh kana taneuh. 21 'Oendjoekan Arawna teh: Koe naon noe mawi goesti sang radja linggih ka abdina? Lahiran Dawoed: Hajang meuli ti maneh ijeu pangirikan, keur piĕnggoneun njijeun hidji altar pikeun ka Pangeran, sangkan ijeu balahi moegi kandĕg ka djalma-djalma. 22 'Pioendjoek Arawna ka Dawoed: Mangga, goesti sang radja! tjandak bae sarĕng koerbankeun anoe pisaeëun koe pangraos radja; tah tingali, ijeu sapi bade pikoerbaneun doeroekan, sarĕng ijeu seredan ngirik sarawoeh parabot sapi bade pisoeloeheunana. 23 'Eta sadajana, noen radja! koe Arawna disanggakeun ka radja. Oendjoekan deui Arawna teh ka radja: [a] Moegi-moegi andjeun kamanah koe Pangeran, Allah andjeun. 24 'Dĕmi lahiran radja ka Arawna teh: Ontong, saestoena koe kami dek dibeuli ti maneh sahargana; da kami teh ka Pangeran, Allah kami, moal pisan ngoerbankeun koerban doeroekan teu make dibajar. Seug koe Dawoed eta pangirikan katoet sapina digaleuh harga lima poeloeh sekel perak. 25 'Prak Dawoed ngadamĕl hidji altar di dinja bade ka Pangeran, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima. [b] Toeloej panĕda eusi tanah koe Pangeran ditarima, sarta balahi teja kandĕg ka Israil.

a 3 Moesa 1 : 4. *b* p. 21 : 14.

KITAB PARA RADJA NOE KAHIDJI.

PASAL 1.

Ari radja Dawoed geus sĕpoeh, [a] geus lila pisan joeswana; sarta salirana ditoetoepan koe kampoeh-kampoeh, tapi teu matak haneut ka andjeunna. 2 'Toeloej mantri-mantrina aroendjoekan ka andjeunna: Saena goesti sang radja dipangnejanganeun hidji landjang, parawan, sina tĕtĕp di pajoeneun radja,

sarĕng ngamemenan ka radja, toer sina sare dina pangkon andjeun, soepaja goesti sang radja djadi haneut. 3 'Seug pada nejangan hidji landjang geulis di sawĕwĕngkĕran Israil; toeloej manggih Abisag, oerang Soenem, sarta dideuheuskeun ka radja. 4 'Ari eta landjang moetoeh koe geulis; toeloej ngamemenan ka radja, sarta ngalaladenan ka andjeunna; tatapi koe radja hanteu ditĕmahan.

a 2 Sam. 5 : 4.

5 Tidinja Adonia [a] poetra Hagit teja moendjoelkeun maneh, pokna: Aing anoe bakal radja; sarta Adonia [b] njadijakeun pikeun pribadina hidji kareta djeung taroekang toempak koeda, sarta lima poeloeh djalma noe loempat ti heulaeunana. 6 'Ari eta teh saoemoerna koe ramana hanteu dipĕpĕrih, tara ngalahir: Koe naon maneh migawe kitoe? Samalah eta teh aloes katjida dĕdĕgna; ari diowokeunana pandeurieun Absalom. 7 'Toeloej pasini djeung Joab poetra Sĕroeja, sarta djeung panghoeloe Abjatar; nja eta pada noeloeng ka dinja, noeroet Adonia. 8 'Tatapi ari panghoeloe Sadok, djeung Bĕnaja poetra Jojada, sarta nabi Natan, kitoe deui Simi, djeung Rei, sarta para prawira kagoengan Dawoed teja, eta mah teu miloe ka Adonia. 9 'Tidinja Adonia meuntjitan domba, sapi djeung sato beunang ngalĕbĕng, deukeut batoe Sohelet, noe di lĕbah soemoer Rogel, sarta [c] ngondangan sakabeh sadererekna, para poetra radja noe pamĕgĕt, kitoe deui sakabeh oerang Joeda, mantri-mantri radja; 10 'tatapi ari nabi Natan, djeung Bĕnaja, kitoe deui para prawira, djeung Soeleman sadererekna, eta mah teu diondang.

a 2 Sam. 3 : 4. b 2 Sam. 15 : 1. c 2 Sam. 13 : 23.

11 Toeloej Natan misaoer ka Batseba, iboe Soeleman teja, kijeu saoerna: Naha andjeun teu ngareungeu warta, jen Adonia poetra Hagit teh djadi radja? ari Dawoed, goesti oerang, teu oeningaeun. 12 'Mana ajeuna, mangga, kaoela ka andjeun ngahatoeranan pirĕmpoeg, soepaja andjeun ngarahajoekeun pati pribadi djeung pati poetra andjeun Soeleman. 13 'Andjeun geura angkat, ngadeuheus ka radja Dawoed, koedoe oendjoekan ka andjeunna kijeu: Naha, goesti sang radja! andjeun teh lain soempah ka abdi gamparan, ngalahir kijeu: Saestoena, Soeleman, anak maneh, mĕngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoek dina korsi kami? na koe naon mana Adonia djadi radja? 14 'Masing oeninga, sabot andjeun keur oendjoekan keneh di dinja ka radja, kaoela ge tangtoe ngadeuheus ti poengkoereun andjeun, bari seug mĕpĕkan kasaoeran andjeun. 15 'Toeloej Batseba ngadeuheus ka radja, asoep ka kamar; ari radja teh geus sĕpoeh katjida, sarta Abisag, oerang Soenem teja, ngalaladenan ka radja. 16 'Broek Batseba teh soedjoed ka radja. Ngalahir radja: Aja naon, njai? 17 'Pioendjoekna ka andjeunna: Noen goesti! andjeun bareto ka abdi gamparan soempah njĕbat Pangeran, Allah andjeun: Saestoena, Soeleman, anak maneh, mĕngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoek dina korsi kami. 18 'Doepi ajeuna, salĕrĕsna, Adonia noe djadi radja, nanging andjeun, goesti sang radja! teu oeninga. 19 'Ari eta teh geus meuntjitan sapi, sarĕng sato beunang ngalĕbĕng, sarawoeh domba, pirang-pirang, sarĕng ngondangan sadajana poetra radja noe pamĕgĕt, kitoe deui panghoeloe Abjatar, sarĕng Joab, kapala balad; doepi abdi andjeun Soeleman teu diondang. 20 'Ari mĕnggahing andjeun, noen goesti sang radja! panon sabangsa Israil malĕntjrong ka andjeun, pada hajang dipaparin njaho, saha teja noe bade tjalik dina panglinggihan goesti sang radja, sanggeusna andjeun. 21 'Ari teu kitoe mah, dimana goesti sang radja geus koelĕm sarĕng karoehoen andjeun, tinangtos diri abdi sarĕng poen anak Soeleman diitoeng djalma dosa. 22 'Doemadakan, sabot Batseba keur oendjoekan keneh ka radja, hol nabi Natan ngadeuheus. 23 'Aja noe ngoeninga ka radja, kijeu pioendjoekna: Noen, aja nabi Natan. Barang dongkap ka pajoeneun radja, seug soedjoed ka radja, njoeoeh kana taneuh. 24 'Pok Natan mihatoer: Noen, goesti sang radja! karah andjeun nimbalan: Adonia noe bakal djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoek dina korsi kami? 25 'Karantĕn dintĕn ijeu eta teh mangkat, seug meuntjitan sapi, sarĕng sato beunang ngalĕbĕng, sarawoeh domba,

pirang-pirang, malah ngondangan sadajana poetra radja noe pamĕgĕt, sarĕng para kapala balad, sarawoeh panghoeloe Abjatar; sarĕng, salĕrĕsna, pada daharleueut di hareupeunana, bari njarĕboet: 26 [a] Sing salamĕt radja Adonia! 'Ari mĕnggahing diri abdi gamparan, sarĕng panghoeloe Sadok, kitoe deui Bĕnaja poetra Jojada, sarawoeh Soeleman, abdi gam- 27 paran teja mah, teu diarondang. 'Koemaha ti goesti sang radja pangajana pĕrkawis kitoe teh, sarĕng andjeun teu maparin njaho ka diri abdi, saha teja noe bade tjalik dina panglinggihan goesti 28 sang radja, sanggeusna andjeun? 'Ngawalon radja Dawoed, kijeu lahirna: Geura tjĕloekan Batseba. Gantjangna geus dongkap ka pajoeneun radja, sarta ma- 29 rĕk di pajoeneun radja. 'Toeloej radja soempah, kijeu lahirna: [b] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe geus ngaleupaskeun njawa kami ti sakabeh kasoe- 30 sahan! 'sakoemaha kami ka njai soempah, njĕboet Pangeran, Allah Israil, omong kami: Saestoena, Soeleman, anak njai, mĕngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoek dina korsi kami, ngaganti kami teja: geus tangtoe kami ngalampahkeun kitoe 31 poë ijeu. 'Broek Batseba njoeoeh kana taneuh, soedjoed ka radja, bari oendjoekan: [c] Moegi goesti sang radja Da- 32 woed salamĕt salalanggĕngna! 'Geus kitoe radja Dawoed nimbalan: Geura tjĕloekan panghoeloe Sadok, djeung nabi Natan, sarta Bĕnaja anak Jojada. Gantjangna geus darongkap ka pajoeneun 33 radja. 'Ngalahir radja ka darinja: Maraneh geura njokot abdi-abdi goesti maraneh, seug bawa, djeung toempakkeun anak kami Soeleman kana bigal anoe kami, toeloej anteurkeun ka Gihon; 34 'koedoe diminjakan di dinja koe panghoeloe Sadok djeung nabi Natan, diangkat radja, njangking Israil; toeloej koedoe narijoep sangkakala, bari njarĕboet: Sing salamĕt radja Soeleman! 35 'Tidinja koe maraneh koedoe diiringkeun; ari geus dongkap, sina tjalik dina korsi kami; karana nja eta noe bakal djadi radja ngaganti kami, sarta nja eta noe koe kami ditangtoekeun djadi gĕgĕdoeg, njangking Israil djeung Joeda. 36 'Ngawangsoel Bĕnaja poetra Jojada teh ka radja, kijeu pioendjoekna: Amin; Pangeran, Allah goesti sang radja, moe- 37 gi nimbalan kitoe! 'Sakoemaha Pangeran njarĕngan ka goesti sang radja, [d] moegi nja kitoe deui njarĕngan ka Soeleman, sarĕng panglinggihanana moegi dipoendjoelkeun ti panglinggihan goesti 38 sang radja Dawoed! 'Bral mijang panghoeloe Sadok, djeung nabi Natan, sarta Bĕnaja poetra Jojada, kitoe deui [e] djoeroe kĕtok djeung djoeroe loempat teja, sarta nitihkeun Soeleman ka bigal radja Dawoed, bari seug didjadjapkeun ka 39 Gihon. 'Djeung panghoeloe Sadok tina himah njandak [f] hidji tandoek dieusi minjak, prak Soeleman dilisahan; toeloej narijoep sangkakala, sarta sakabeh djalma pada njarĕboet: Sing salamĕt 40 radja Soeleman! 'Broel sakabeh djalma arindit ngiring Soeleman, sarta djalmadjalma pada njoeling, djeung pada boengah, rosa kaboengahanana, wani boemi teh eundeur tina sowarana.

a 1 Sam. 10:24. *b* 2 Sam. 4:9. *c* Dan. 2:4. *d* 2 Bab. 1:1. *e* 2 Sam. 8:18. *f* 1 Sam. 16:1.

41 Ari Adonia djeung sakabeh ondangan anoe reureudjeungan teja pada ngadenge; harita geus reres dalahar. Barang Joab ngareungeu sora sangkakala, pok njaoer: Na koe naon di dajeuh aja sora 42 roesoeh? 'Sabot Joab keur misaoer keneh, doemadakan, datang [a] Jonatan, poetra panghoeloe Abjatar. Misaoer Adonia: Ka dijeu asoep; karana sampejan djalma digdjaja, tangtoe mawa bedja 43 hade. 'Ngawangsoel Jonatan, kijeu wangsoelna ka Adonia: Sajaktosna, goesti oerang, radja Dawoed, ngadjĕnĕngkeun 44 Soeleman, didamĕl radja; 'sarĕng koe radja dipiwarang leumpang, direudjeungan panghoeloe Sadok, sarĕng nabi Natan, sarawoeh Bĕnaja poetra Jojada, kitoe deui djoeroe kĕtok sarĕng djoeroe loempat teja; pek koe eta ditoeng- 45 gangkeun ka bigal radja. 'Toeloej Soeleman koe panghoeloe Sadok sarĕng nabi Natan dilisahan di Gihon, diangkat radja; geus kitoe arindit ti dinja bari baroengaheun, moenggah dajeuh teh roesoeh; nja eta sora, noe koe aran- 46 djeun kareungeu. 'Malah-malah Soeleman keur tjalik dina korsi karadjaän, 47 'toer para mantri radja geus ngadareuheusan, ngoendjoengan ka goesti

oerang, radja Dawoed, pihatoerna: Moegi-moegi koe Allah andjeun padjĕnĕngan Soeleman disaekeun ti padjĕnĕngan andjeun, sarĕng panglinggihanana moegi dipoendjoelkeun ti panglinggihan andjeun; sarta radja teh sĕmbahijang dina pangkoe-48 lĕman. 'Samalah radja nimbalan kijeu: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, anoe poë ijeu geus maparin anoe dijoek dina korsi kami, sarta katendjo koe 49 panon kami. 'Toeloej sakabeh ondangan Adonia pada rareuwaseun; pek darangdan, bari toeloej laleumpang, masing-50 masing djalanna. 'Ari Adonia sijeuneun koe Soeleman; pek dangdan, sarta mangkat, bari toeloej [b] njĕkĕl tatandoekan 51 altar. 'Aja noe ngoeninga ka Soeleman, pioendjoekna: Noen, Adonia sijeuneun radja Soeleman, sarĕng, salĕrĕsna, keur njĕkĕl tatandoekan altar, saoerna: Moegi radja Soeleman poë ijeu soempah ka kaoela, jen moal maehan ka abdina koe 52 pĕdang. 'Ari lahiran Soeleman: Oepama nandakeun maneh djalma sadjati, [c] boeoekna salambar ge moal ragrag ka boemi; sabalikna, oepama kapanggih aja lampahna goreng mah, tangtoe dipae-53 han. 'Toeloej radja Soeleman miwarangan; seug Adonia koe piwarangan teh ditoeroenkeun tina altar; geus kitoe ngadeuheus, sarta njĕmbah ka radja Soeleman. Timbalan Soeleman ka dinja: Geura moelang ka imah maneh.

a 2 Sam. 15 : 27, 36. *b* 2 Moesa 27 : 2; p. 2 : 28, 29. *c* 2 Sam. 14 : 11.

PASAL 2.

Ari joeswa Dawoed geus deukeut ka poepoes; tidinja andjeunna wĕwĕkas ka Soeleman poetrana, kijeu lahirna: 2 'Ajeuna ama rek mijang, [a] njorang djalan saeusi boemi; mana maneh koedoe masing tĕgĕr sarta sing djadi lalaki. 3 'Djeung [b] koedoe ngadjaga kana djagaän Pangeran, Allah maneh; sing ngalakonan djalan andjeunna, sing ngestoekeun pikoekoehna, timbalanana, hoekoemna djeung pĕrtelaänana, [c] sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret Moesa; [d] soepaja maneh masing pintĕr nja lalampahan, saniskara bae noe koe maneh dipigawe, sarta ka mana bae maneh 4 ngadjoegdjoeg; 'sangkan Pangeran ngaboektikeun pangandikana, noe koe andjeunna diandikakeun hal diri ama, kijeu pangandikana: [e] Oepama anak-intjoe maneh ngaraksa djalanna, loemakoe di pajoeneun kami djeung satoehoena, tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa, eta maneh, soer pangandikana, moal pikapĕnggĕleun djalma dijoek dina 5 korsi karadjaän Israil. 'Djeung deui maneh teh njaho [f] anoe dilampahkeun ka ama koe Joab anak Sĕroeja, noe koe eta dilampahkeun ka noe doewa kapala balad Israil, nja eta ka Abner anak Ner, djeung ka Amasa anak Jeter teja, noe pada dipaehan koe manehanana, djadi ngabidjilkeun gĕtih pĕrang dina mangsa kĕrta, sarta ngajakeun gĕtih pĕrang kana saboek noe dina tjangkengna, djeung 6 kana sapatoe noe dina soekoena. 'Mana pilampah toeroetkeun kapintĕran maneh; ngan boeoekna noe hoewisan koe maneh oelah dibikeun toeroen kana 7 koeboer djeung kasalamĕtan. 'Ari ka anak-anak [g] Barsilai, oerang Gilad teja, koedoe milampah kahemanan, sing kasoep anoe sok dahar djeung maneh samedja reudjeung; karana nja kitoe manggihanana ka ama, basa ama ngalolos tina sabab Absalom, doeloer maneh 8 teja. 'Sarta masing ingĕt, di maneh [h] aja Simi, anak Gera, oerang Binyamin ti Bahoerim teja; eta teh njapa ka ama, njogok pisan panjapana, basa poëan ama leumpang ka Mahanaim teja; tatapi eta teh datang mapagkeun ama ka tji Jordan, sarta ama soempah ka dinja njĕboet Pangeran, omong ama: Maneh koe 9 kami moal dipaehan koe pĕdang. 'Dĕmi ajeuna, koe maneh oelah diangkĕn teu dosa, karana maneh teh djalma pintĕr; sarta maneh tangtoe njaho anoe koe maneh koedoe dilampahkeun ka dinja; ngan boeoekna noe hoewisan sina toe-10 roen kana koeboer kalawan gĕtih. 'Tidinja [i] Dawoed koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun [j] di dajeuh 11 Dawoed. 'Ari lawasna Dawoed ngaradjaän ka Israil, [k] opat poeloeh taoen; di Hebron ngaradjaänana toedjoeh taoen, sarta di Jĕroesalem ngaradjaänana tiloe poeloeh tiloe taoen.

a Jos. 23 : 14. *b* 3 Moesa 8 : 35. *c* 5 Moesa 17 : 18. *d* Jos. 1 : 7. *e* 2 Sam. 7 : 12; Djab. 132 : 12. *f* 2 Sam. 3 : 27; 20 : 10. *g* 2 Sam. 17 : 27; 19 : 31. *h* 2 Sam. 16 : 5; 19 : 23. *i* 2 Sam. 7 : 12. *j* 2 Sam. 5 : 7, 9. *k* 2 Sam. 5 : 5; 1 Bab. 29 : 27.

12 Dĕmi Soeleman teja[a] tjalik dina panglinggihan Dawoed ramana, sarta karadjaänana dipageuhkeun katjida. 13 'Geus kitoe[b] Adonia poetra Hagit teja datang ka Batseba, iboe Soeleman. Ditaros koe Batseba: Ĕneng tjalik teh koemaha, salamĕt? Wangsoelanana: Bĕrkah, salamĕt. 14 'Mihatoer deui Adonia: Simkoering aja pihatoereun ka ĕmbi. Walon Batseba: Tjik, saoerkeun. 15 'Pihatoer Adonia: Ĕmbi langkoeng oeninga, karadjaän teh gadoeh simkoering, sarĕng sabangsa Israil pada njanghareup ka simkoering, kahajangna simkoering djadi radja; tapi karadjaän teh geus diingĕrkeun, nja djadi kagoengan raji simkoering, wantoening ti Pangeran pangdjadi kagoenganana teh. 16 'Ari ajeuna simkoering aja panoehoen sapĕrkawis ka ĕmbi, moegi diri simkoering oelah ditampik. Walon Batseba ka dinja: Tjik, saoerkeun. 17 'Ari pihatoerna: Moegi milahir ka radja Soeleman, karantĕn salira ĕmbi moal koe andjeunna ditampik, eta simkoering moegi dipaparin[c] Abisag, oerang Soenem teja, keur pibodjoĕun. 18 'Walon Batseba: Hade, pĕrkara ĕneng koe ĕmbi meureun didongkapkeun ka radja. 19 'Toeloej Batseba tjalik ka radja Soeleman, sĕdja ngadongkapkeun ka andjeunna pĕrkara Adonia teja. Neut radja teh ngadĕg mapag, dat njĕmbah ka iboe, bari seug tjalik deui di panglinggihanana, sarta miwarang neundeun korsi pikeun iboe radja; gek Batseba tjalik di tĕngĕneunana. 20 'Pok njaoer Batseba: Iboe aja pamenta leuleutikan sapĕrkara ka ĕnoeng; moegi diri iboe oelah ditampik. Diwalon koe radja: Noen, iboe! mangga poendoet bae; karantĕn salira iboe koe simkoering moal ditampik. 21 'Ari saoerna: Moegi Abisag, oerang Soenem teja, diparinkeun ka Adonia, lantjeuk ĕnoeng, keur pibodjoĕunana. 22 'Ngawalon radja Soeleman, kijeu walonna ka iboena: Na koe naon iboe moendoet eta Abisag, oerang Soenem, pikeun Adonia? geura moendoet karadjaän bae sakali keur manehanana, da eta teh doeloer simkoering saloehoereun, nja keur manehanana, djeung keur panghoeloe Abjatar, sarta keur Joab anak Sĕroeja. 23 'Seug radja Soeleman soempah njĕbat Pangeran, kijeu lahirna: [d] Simkoering nĕda koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, saestoena Adonia pangomongkeunana omongan kitoe teh matak tiwas njawana. 24 'Ari ajeuna, dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, anoe nĕtĕpkeun simkoering, djeung ngadijoekkeun simkoering dina panglinggihan Dawoed, rama simkoering, sarta ngadamĕl imah pikeun simkoering, [e] sakoemaha pangandikana teja! saestoena Adonia rek dipaehan poë ijeu keneh. 25 'Toeloej radja Soeleman miwarang koe lantaran Bĕnaja poetra Jojada teja; nja eta naradjang ka Adonia, seug Adonia paeh.

a p. 1:13, 17, 30. *b* p. 1:5. *c* p. 1:3. *d* 1 Sam. 14:44. *e* 2 Sam. 7:11, 12.

26 Djeung deui radja nimbalan ka panghoeloe Abjatar: Maneh geura moelang ka Anatot, ka kĕbon maneh, karana maneh teh mandjing dihoekoem pati; tatapi maneh koe kami moal dipaehan poë ijeu, [a] tina sabab maneh ngagotong pĕti Goesti Pangeran pajoeneun Dawoed, rama kami, djeung tina sabab maneh bela sangsara dina sakabeh kasangsaraän rama kami. 27 'Djadi Abjatar teh koe Soeleman didjongklokkeun tina djĕnĕng panghoeloe Pangeran; [b] soepaja kalaksanakeun pangandika Pangeran, noe diandikakeun tina hal bangsa Eli di Silo teja. *a* 1 Sam. 22:20; 30:7; 2 Sam. 15:24. *b* 1 Sam 2:31.

28 Ari bedjana datang ka Joab; [a] karana Joab teh bareto njimpang, noeroet Adonia, tapi teu njimpang noeroet Absalom. Toeloej Joab kaboer ka himah Pangeran, [b] sarta njĕkĕl tatandoekan altar. 29 'Aja noe ngoeninga ka radja Soeleman, jen Joab teh kaboer ka himah Pangeran, sarta, saĕnjana, keur ngabanding kana altar. Toeloej Soeleman miwarang Bĕnaja poetra Jojada teja, timbalanana: [c] Maneh geura leumpang, eta taradjang. 30 'Ana geus datang Bĕnaja ka himah Pangeran, pok misaoer ka Joab: Kijeu timbalan radja: Geura ka loewar. Dĕmi djawabna: Moal; karana hajang paeh di dijeu. Tidinja Bĕnaja njanggakeun lapor ka radja, pihatoerna: Kijeu omongan Joab, sarĕng kijeu djawabna ka abdi. 31 'Ari timbalan radja ka Bĕnaja teh: Toeroetkeun saomongna, pek bae taradjang, sarta koeboer sakali; soepaja maneh ti kami djeung ti saeusi-boemi

rama kami njingkirkeun eta gětih, anoe dikoetjoerkeun koe Joab euweuh sabab-32 na teja. 'Mangke Pangeran [d] malikkeun gětih Joab ka dirina, pedah naradjang ka doewa djalma noe balěněr nja harade ti batan manehanana, pada dipaehan koe pědang, ari Dawoed, rama kami, teu oeningaeun; nja eta ka Abner anak Ner, kapala balad Israil, djeung ka Amasa anak Jeter, kapala balad Joeda teja. 33 'Djadi gětih eta doewaän mangke malik ka Joab, sarta ka toeroenanana salalanggěngna; sabalikna ari Dawoed, djeung toeroenanana, djeung bangsana, sarta panglinggihanana mah pisalaměteun ti 34 Pangeran salalanggěngna. 'Bral mangkat Běnaja poetra Jojada teh, pek naradjang ka Joab, dipaehan; toeloej dikoe-35 boer di lěmboerna, di těgal lěga. 'Tidinja Běnaja poetra Jojada teh koe radja diangkat ngaganti Joab njangking balad, sarta [e] panghoeloe Sadok koe radja diangkat ngaganti Abjatar. *a* 2 Sam. 18 : 2; p. 1 : 7. *b* p. 1 : 50. *c* 2 Moesa 21 : 14. *d* 2 Sam. 1 : 16. *e* 1 Sam. 2 : 35; Jěh. 44 : 15.

36 Geus kitoe radja miwarangan ngala Simi teja; toeloej ditimbalan kijeu: Maneh geura njijeun imah keur diri maneh di Jěroesalem; koedoe matoeh di dinja, 37 sarta oelah ka mana-mana. 'Karana samangsa maneh ka loewar, sarta meuntas tji Kidron, kanjahokeun koe maneh, saestoena maneh teh dipaehan; [a] gětih maneh mangke malik ka diri maneh. 38 'Wangsoelan Simi ka radja: Lěrěs pangandika; sakoemaha lahiran goesti sang radja, nja kitoe abdi gamparan sědja milampah. Toeloej Simi teh matoeh di 39 Jěroesalem, lila katjida. 'Děmi geus meunang tiloe taoen, hidji waktoe doewa badega Simi maringgat ka Akis poetra Maäka, radja Gat. Toeloej aja noe mopojan ka Simi, pokna: Saěnjana, badega 40 sampejan teja araja di Gat. 'Pek Simi dangdan, djeung ngararangkenan kaldena, bral leumpang ka Gat, ka Akis, nejangan badegana. Toeloej Simi moelang 41 deui, sarta badegana dibawa ti Gat. 'Aja noe ngoeninga ka Soeleman, jen Simi teja leumpang ti Jěroesalem ka Gat, 42 sarta geus moelang. 'Tidinja radja miwarangan ngala Simi; seug ditimbalan kijeu: Karah kami bareto lain njoempahan ka maneh njěboet Pangeran, bari ngingětan ka maneh, omong kami: Samangsa maneh ka loewar, sarta leumpang ka mana-mana, kanjahokeun koe maneh, saestoena maneh teh dipaehan? Ari djawab maneh ka kami: Lěrěs pa-43 ngandika, noe koe abdi kakoeping. 'Na koe naon maneh teu nětěpkeun eta soempah ka Pangeran teh, kitoe deui parentah, noe koe kami diparentahkeun 44 ka maneh teja? 'Nimbalan deui radja ka Simi teh: Maneh teh njaho [b] sakabeh kagorengan, anoe karasa koe hate maneh, anoe koe maneh dilampahkeun ka Dawoed, rama kami teja; mangke koe Pangeran eta kagorengan maneh 45 dibalikkeun ka diri maneh. 'Děmi radja Soeleman mah bakal diběrkahan, sarta panglinggihan Dawoed pipageuheun di pajoeneun Pangeran langgěng salalawasna. 46 'Toeloej radja marentah ka Běnaja poetra Jojada; bral Běnaja teh ka loewar, sarta naradjang ka dinja, seug Simi teh paeh. Děmi karadjaän teja djadi pageuh di bawah kawasa Soeleman. *a* 2 Sam. 1 : 16. *b* 2 Sam. 16 : 5.

PASAL 3.

Tidinja Soeleman [a] babarajaän djeung Piraon, radja Měsir; nja nikah ka poetra Piraon, bari toeloej ditjandak ka dajeuh Dawoed, těpi ka andjeunna parantos ngadaměl [b] gědong andjeunna, djeung gědong Pangeran, sarta koeta 2 Jěroesalem sakoeriling. 'Ngan djalma-djalma ngoerbanna di ěnggon laloehoer bae, [c] sabab tatjan njijeun gědong pikeun padjěněngan Pangeran, těpi kana 3 mangsa eta. 'Ari Soeleman teh asiheun ka Pangeran, djeung ngalakonan pikoekoeh Dawoed ramana; ngan ngoerbanna djeung ngoekoesna di ěnggon laloehoer bae. *a* 5 Moesa 7 : 3; 23 : 7. *b* p. 7 : 8; 9 : 24. *c* 5 Moesa 12 : 5, 13, 14.

4 Hidji mangsa radja angkat ka Gibon, kěrsa ngoerban di dinja; [a] karana eta teh ěnggon loehoer panggědena; sareboe koerban doeroekan noe koe Soele-5 man dikoerbankeun dina eta altar. 'Di Gibon teh [b] Pangeran nembongan ka Soeleman, dina impian ti peuting; ari timbalan Allah: Geura menta, hajang 6 dipaparin naon koe kami? 'Pioendjoek Soeleman: Andjeun teh ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, midaměl kaäsihan

rosa pisan, sapĕrtos eta sawangsoelna [c] loemampah di pajoeneun andjeun kalawan satoehoe, sarĕng kalawan kabĕnĕran, sarawoeh kalawan kaestoean hate ka andjeun; sarĕng kaäsihan noe sakitoe rosa teh koe andjeun ditĕtĕpkeun ka poen bapa, [d] moenggah dipaparin anak, dijoek dina korsina, koemaha noe 7 boekti dangĕt ajeuna. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah abdi! abdi teh koe andjeun geus didamĕl radja ngagĕntos poen bapa Dawoed; nanging abdi teh boedak leutik, tatjan tĕrang [e] pĕrkawis kaloe-8 war-asoep. 'Sarĕng abdi teh aja di tĕngah oemat andjeun, anoe kenging andjeun milih, bangsa gĕde, [f] noe teu kenging dibilang atanapi dietang tina 9 kalobaänana. 'Koe pĕrkawis eta, [g] moegi-moegi abdi dipaparin hate soerti, pikeun ngahakiman ka oemat andjeun, soepaja abdi bisa ngahartikeun sae sarĕng awon; karantĕn saha noe pibisaeun ngahakiman ka oemat andjeun, noe sakitoe 10 poharana? 'Ari eta pioendjoek hade di pajoeneun Goesti, jen Soeleman njoe-11 hoenkeun pĕrkara kitoe. 'Nimbalan Allah ka andjeunna: Sapedah maneh menta pĕrkara kitoe, lain menta keur diri maneh oemoer pandjang, lain menta kabeungharan, sarta lain menta pati moesoeh maneh, nja menta teh keur diri maneh pangarti, baris ngoeroeskeun pra-12 kara: 'masing njaho, kami teh ngadamĕl sakoemaha omongan maneh; saĕnjana, kami teh ka maneh geus maparin hate pintĕr sarta ngarti; [h] ti heulaeun maneh taja noe nandingan, kitoe deui pandeurieun maneh moal aja noe nan-13 dingan. 'Samalah [i] anoe hanteu dipenta ge koe maneh, koe kami geus dipaparinkeun ka maneh, bagija kabeungharan, bagija kamoeljaän; di lĕbah radja-radja hidji ge moal aja noe mapakan ka maneh, sapandjang oemoer 14 maneh. 'Sarta [j] oepama maneh ngalakonan djalan kami, ngestoekeun pikoekoeh djeung timbalan kami, sakoemaha Dawoed, bapa maneh, ngalakonanana, [k] tangtoe koe kami dipandjangkeun oe-15 moer maneh ongkoh. 'Ana lilir Soeleman, sihoreng teh impian. Geus kitoe soemping ka Jĕroesalem; [l] toeloej ngadĕg di hareupeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan, bari mĕtakeun koerban panarima, djeung mestakeun ka sakabeh abdi-abdina.

a 1 Bab. 17 : 39; 2 Bab. 1 : 3. *b* p. 9 : 2. *c* p. 14 : 8. *d* p. 1 : 48. *e* 4 Moesa 27 : 17. *f* p. 4 : 20. *g* Jak. 1 : 5. *h* Goer. 1 : 16. *i* Mat. 6 : 33. *j* p. 9 : 4. *k* p. 11 : 42. *l* 2 Bab. 1 : 4.

16 Mangsa eta aja doewa awewe, dajang, ngadeuheusan ka radja; toeloej marĕk 17 di pajoeneunana. 'Pok awewe noe hidji oendjoekan: Noen goesti! abdi sarĕng ijeu batoer tjitjing saimah reudjeung. Geus kitoe abdi ngadjoeroe di manehna, 18 di djĕro imah. 'Doepi geus kitoe, dina poë noe katiloe ti sanggeus abdi ngadjoeroe, seug ijeu batoer ngadjoeroe deui. Ari abdi sarĕng eta patoetoenggalan, taja noe sanes reureudjeungan di djĕro imah, anging abdi padoedoewaän bae 19 di djĕro imah. 'Tidinja anak ijeu batoer paeh ti peuting, tina sabab kaheumpikan 20 koe manehna. 'Seug manehna hoedang tĕngah peuting, pek njokot anak abdi ti gigireun abdi, keur waktoe abdi gamparan sasarean, toeloej dikĕdĕngkeun dina lahoenanana, doepi anakna sorangan, anoe paeh, dikĕdĕngkeun dina 21 lahoenan abdi. 'Ari abdi hoedang wantji isoek, sĕdja njoesoean poen anak, doemadakan, geus paeh; seug koe abdi ditĕgĕskeun wantji isoek, horeng lain anak abdi, anoe beunang abdi ngadjoeroekeun. 22 'Ari tjarek awewe noe hidji deui: Hanteu kitoe; saĕnjana noe hiroep teh anak kami, ari noe paeh mah anak maneh. Dĕmi tjarek noe tadi: Hanteu; saĕnjana noe paeh teh anak maneh, ari noe hiroep mah anak kami. Kitoe bae ngaromongna 23 di pajoeneun radja. 'Tidinja radja nimbalan: Tjĕk eta: Ijeu anak kami, anoe hiroep, ari noe paeh mah anak maneh; dĕmi tjĕk itoe: Hanteu kitoe; saĕnjana noe paeh teh anak maneh, ari noe hi-24 roep mah anak kami. 'Nimbalan deui radja: Kami pangnjokotkeun pĕdang! Seug njanggakeun pĕdang ka pajoeneun 25 radja. 'Toeloej radja nimbalan: Eta orok noe hiroep teh geura potong, beulah doewa; seg bikeun sabeulah ka saoerang, ari noe sabeulah deui ka saoerang 26 deui. 'Pok awewe, indoeng orok noe hiroep teja, oendjoekan deui ka radja, [a] sabab ngĕntab kawĕlasananana ka anakna, kijeu pioendjoekna: Noen, goesti! orok noe hiroep teh paparinkeun ka eta bae,

oelah tjijos dipaehan. Dĕmi tjarek itoe mah: Kami oelah boga, maneh oelah 27 boga; pek bae potong! 'Ngawalon radja, kijeu timbalanana: Orok noe hiroep teh bikeun ka eta, oelah waka dipaehan; 28 nja eta indoengna. 'Ari eta poetoesan, beunang radja moetoes, goernita ka sabangsa Israil; toeloej pada sijeuneun koe radja; karana geus pada waspadaeun, jen radja diajaän kapintĕran ti Allah di djĕro batinna, baris ngoeroeskeun prakara.

a Jĕs. 49 : 15.

PASAL 4.

Ari radja Soeleman teh ngaradjaän ka 2 sabangsa Israil. 'Sarta kapala-kapala andjeunna nja ijeu: [a] Asarja poetra Sa- 3 dok djadi kaparĕk; 'Elihorep djeung Ahia, pada poetra Sisa, djaradi mantri toelis; Josapat poetra Ahiloed djadi pa- 4 patih; 'ari Bĕnaja poetra Jojada njangking balad, sarta Sadok djeung Abjatar 5 djaradi panghoeloe; 'ari Asarja poetra Natan njangking para koemĕtir, djeung Saboed poetra Natan djadi kaparĕk, toer 6 sobat radja; 'ari Ahisar njangking gĕdong, djeung [b] Adoniram poetra Abda 7 njangking padjĕg. 'Djeung Soeleman kagoengan doewa wĕlas koemĕtir, njangking sabangsa Israil, noe njĕkapan ka radja djeung saeusi-gĕdongna; hidji-hidji njĕkapanana saboelan di djĕro sataoen. 8 'Sarta ijeu ngaranna: Poetra Hoer di 9 pigoenoengan Epraim; 'poetra Deker di Makas, di Saälbim, di Bet-Semes djeung 10 di Elon-Bet-Hanan; 'poetra Hesed di Aroebot; eta teh njĕkĕl Soko djeung 11 satanah Heper; 'poetra Abinadab njĕkĕl satanah Dor; eta teh garwaän ka Tapat, 12 poetra Soeleman; 'Baäna poetra Ahiloed njĕkĕl Taänak, djeung Mĕgido, sarta sakoeriling Bet-San, anoe deukeut Sartan, hilireun Jisrel, ti watĕs Bet-San tĕpi ka Abel-Mĕhola, tĕpi ka beh di- 13 toeëun Jokmam; 'poetra Geber di Ramot bilangan Gilad; eta teh njĕkĕl pidesaän Jair poetra Mĕnase, di Gilad; njĕkĕl deui bilangan Argob, di Basan, gĕnĕp poeloeh nagara galĕde, pada make koeta djeung 14 toelak tambaga; 'Ahinadab poetra Ido 15 di Mahanaim; 'Ahimaäs di Naptali; eta ge nikah ka poetra Soeleman, nja eta 16 ka Basmat; 'Baäna poetra Hoesai di 17 Aser djeung di Alot; 'Josapat poetra 18 Paroeah di Isaskar; 'Simi poetra Ela 19 di Binyamin; 'Geber poetra Oeri di tanah Gilad, tanah Sihon, radja oerang Emor, djeung tanah Og, radja Basan teja; 20 hidji koemĕtir bae di tanah eta. 'Ari Joeda djeung Israil mangpirang-pirang, [c] rejana tjara keusik di sisi laoet; pada njaratoe-nginoem sarta baroengah.

a 2 Sam. 8 : 16; 20 : 24. *b* p. 5 : 14. *c* p. 3 : 8.

21 Ari Soeleman teh moerba ka sakabeh karadjaän [a] ti sĕmĕt bangawan teja tĕpi ka tanah oerang Pĕlisti, sarta tĕpi ka watĕs Mĕsir; pada ngahatoerkeun pangabakti, djeung ngawoela ka Soeleman 22 saoemoer-hiroepna. 'Djeung deui, ari kadaharan Soeleman dina sapoë-sapoëna tiloe poeloeh pikoel tipoeng lĕmĕs, djeung gĕnĕp poeloeh pikoel tipoeng badag; 23 'sapoeloeh sapi beunang ngalintoehan, doewa poeloeh sapi angon, djeung saratoes domba; djaba tina oentjal, mĕntjĕk, moending djeung manoek-manoek beu- 24 nang ngalĕbĕng. 'Wantoe-wantoe andjeunna moerba ka satanah beh dijeueun bangawan teja, ti sĕmĕt Tipsah tĕpi ka Gasa, ka sakabeh radja beh dijeueun bangawan; sarta andjeunna teh [b] kĕrta 25 ti sakabeh beulah, ti sakoeriling. 'Ari Joeda djeung Israil ngĕnggonna sĕnang ati, hidji-hidji djalma [c] handapeun tangkalna anggoer djeung handapeun tangkalna kondang, ti sĕmĕt Dan tĕpi ka Ber- 26 seba, saoemoer hiroep Soeleman.' Djeung deui [d] Soeleman kagoengan opat laksa gĕdogan koeda baris karetana, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak 27 koeda. 'Dĕmi koemĕtir teja njarĕkapan ka radja Soeleman djeung ka sakoer noe sok ngarijoeng medja radja Soeleman, saboelan-saboelanna, taja pisan 28 kakoeranganana. 'Ari gandroeng djeung djarami baris koeda djeung baris paboeroe koe eta didatangkeun ka ĕnggon ajana, hidji-hidji sabakoena-sabakoena.

a 5 Moesa 11 : 24. *b* 5 Moesa 12 : 10. *c* 5 Moesa 8 : 8. *d* p. 10 : 26; 2 Bab. 9 : 25.

29 Ari Soeleman teh [a] koe Allah diparin kapintĕran djeung pangartosan, rosa katjida, sarta lĕga mamanahan, 30 sapĕrti keusik di basisir laoet. 'Kapintĕran Soeleman rosa ti batan kapintĕran sakabeh oerang wetan, sarta ti 31 batan sakabeh [b] kapintĕran Mĕsir. 'Estoe pintĕr alah batan salobana djalma,

ngoengkoelan Etan, oerang Esrah, kitoe deui ka Heman, ka Kalkol, sarta ka Darda, pada poetra Makol; noe matak andjeunna kamashoerkeun ka sakabeh 32 bangsa sakoeriling. 'Djeung Soeleman ngalahirkeun tiloe reboe siloka, sarta 33 ari poepoedjianana sareboe lima.'Djeung jasaeun ngalahirkeun hal tatangkalan, ti ki poetri, noe di goenoeng Libanon, těpi ka hisop, noe sok djadi dina tembok; kitoe deui jasaeun ngalahirkeun hal sasatoan, hal manoek-manoek, hal bangsa noe tingkarajap, sarta hal laoek-34 laoek. 'Sok [c] aja noe daratang ti sakabeh bangsa, hajang ngadenge kana kapintěran Soeleman, ti sakabeh radja noe di boemi, noe geus pada ngadenge bedja hal kapintěranana.

a p. 3 : 12. *b* Lal. 7 : 22. *c* p. 10 : 1, 6.

PASAL 5.

Toeloej Hiram, radja Tiroes, miwarangan mantri-mantrina ka Soeleman, sabab geus ngareungeu warta, jen andjeunna dilisahan, djadi radja, ngaganti ramana; [a] karana Hiram teh asiheun 2 ka Dawoed sapapandjangna. 'Tidinja [b] Soeleman miwarangan ka Hiram, mi-3 hatoer kijeu: 'Andjeun langkoeng oeninga, jen Dawoed, rama kaoela, teu kaoer ngadaměl gědong bade padjěněngan Pangeran Allahna, [c] balas dirijoeng-rijoeng koe pěrang, dongkap ka pada dipaparinkeun koe Pangeran ka handapeun 4 dampalna. 'Děmi ajeuna kaoela teh koe Pangeran, Allah kaoela, geus dipaparin reureuh ti sakoeriling, taja moesoeh, 5 taja tjilaka kitoe-kijeu. 'Mana, salěrěsna, pasědjaän kaoela, dek njijeun hidji gědong bade padjěněngan Pangeran, Allah kaoela, ngaboektikeun pangandika Pangeran ka Dawoed, rama kaoela, kijeu pangandikana: [d] Anak maneh, noe koe kami dikěrsakeun ngaganti ka maneh dijoek dina korsi maneh, nja eta noe bakal njijeun gědong teh pikeun djě-6 něngan kami. 'Mana ajeuna, moegi miwarang mangnoewarankeun kaoela kai poetri ti goenoeng Libanon; ari abdi-abdi kaoela bakal reureudjeungan sarěng abdi-abdi andjeun, sarěng koelian abdi-abdi andjeun tangtoe koe kaoela dihatoerkeun ka andjeun, sabaraha bae noe koe andjeun bakal dilahirkeun; karantěn andjeun langkoeng oeninga, di kaoela taja noe bisa noewar kai sa-7 pěrtos oerang Sidon. 'Děmi geus kitoe, barang Hiram ngareungeu eta pilahir Soeleman, seug boengaheun liwat saking, sarta ngalahir: [e] Sagala poedji poë ijeu ka Pangeran, noe ka Dawoed geus maparin poetra pintěr, njangking eta 8 bangsa noe sakitoe gěde! 'Toeloej Hiram miwarangan ka Soeleman, mihatoer kijeu: Kaoela geus ngadenge anoe koe andjeun didongkapkeun ka kaoela teja; lěbah kaoela sědja pisan ngalampahkeun sakahojong andjeun, pěrkawis kai poetri 9 sarěng kai djamoedjoe teja. 'Mangke koe abdi kaoela ditoeroenkeun ti goenoeng Libanon ka laoet; toeloej dek digetekkeun, diladjěngkeun djalan laoet ka ěnggon, anoe koe andjeun bade diwartakeun ka kaoela; sarěng dek diboekaän di dinja, kantoen koe andjeun dikoendjalan. Tatapi andjeun sawangsoelna kědah ngalampahkeun kahajang kaoela, [f] nja maparin pirědjěkieun eusi 10 imah kaoela. 'Geus kitoe Hiram ka Soeleman maparin kai poetri djeung 11 kai djamoedjoe, sakahojongna. 'Ari Soeleman sawangsoelna ka Hiram maparin doewa laksa pikoel tarigoe, keur dahareun eusi boemina, kitoe deui doewa poeloeh pikoel [g] minjak toetoe; kitoe paparin Soeleman ka Hiram saban-12 saban taoen. 'Djeung [h] Pangeran maparin kapintěran ka Soeleman, sakoemaha pěrdjangdjianana ka andjeunna teja; sarta hade antara Hiram djeung Soeleman, moenggah ngadaměl pěrdjangdjian padoedoewaän.

a 2 Sam. 5 : 11. *b* 2 Bab. 2 : 3. *c* 1 Bab. 22 : 8. *d* 2 Sam. 7 : 13. *e* p. 10 : 9. *f* Lal. 12 : 20. *g* 2 Moesa 27 : 20. *h* p. 3 : 12; 4 : 29.

13 Tidinja radja Soeleman ngěrid toegoeran ti sabangsa Israil; ari rejana 14 toegoeran teh tiloe laksa djalma. 'Toeloej dijangkeun ka goenoeng Libanon, saboelan salaksa, silih-gěnti; saboelan arajana di Libanon, doewa boelan arajana di imahna; sarta [a] Adoniram teja 15 noe njangking eta toegoeran. 'Djeung deui Soeleman kagoengan toedjoeh laksa pananggoeng, djeung dalapan laksa toe-16 kang batoe di pigoenoengan; 'djaba ti kapala-kapala, noe koe Soeleman dimandorkeun ka eta pagawean, tiloe

reboe tiloe ratoes, poerah marentah ka djalma-djalma noe ngalampahkeun eta 17 pagawean. 'Sarta radja miwarang, seug ngabalongkar batoe galĕde, batoe araloes, soepaja eta gĕdong padĕmenna 18 batoe tatahan. 'Toeloej toekang-toekang Soeleman djeung toekang-toekang Hiram, barĕng djeung oerang Gĕbal, prak ngaroepakeun, njadijakeun kai djeung batoe, baris njijeun eta gĕdong. [a] p. 4:6.

PASAL 6.

Dĕmi geus kitoe, [a] dina taoen opat ratoes dalapan poeloeh ti sanggeus oerang Israil boedal ti tanah Mĕsir, dina kaopat taoenna Soeleman ngaradjaän ka Israil, dina boelan Sip, nja eta boelan noe kadoewa, harita andjeunna prak ngadamĕl eta gĕdong, bade 2 Pangeran teja. 'Ari eta gĕdong, noe koe Soeleman didamĕl bade Pangeran teh, gĕnĕp poeloeh asta palajoena, doewa poeloeh asta panggĕrĕtna, djeung tiloe 3 poeloeh asta loehoerna. 'Ari bale ti hareupeun kabah gĕdong, doewa poeloeh asta palajoena, ti hareupeun panggĕrĕt gĕdong, djeung sapoeloeh asta panggĕ-4 rĕtna, ti hareupeun gĕdong. 'Sarta gĕdong teh didjandelaän, make kisi-kisi 5 noetoep. 'Djeung saloewar bilik gĕdong andjeunna ngadamĕl sosompang sakoeriling, dina bilik gĕdong sakoeriling, napĕl kana kabah djeung kana kabah toekang, sarta dipangkengan sakoeriling. 6 'Ari sosompang ti handap lima asta panggĕrĕtna, noe panĕngah gĕnĕp asta panggĕrĕtna, dĕmi noe katiloe mah toedjoeh asta panggĕrĕtna; karana gĕdong teh ti loewarna digandĕt-gandĕt sakoeriling, soepaja oelah moepoeroes dina 7 bilik gĕdong. 'Djeung deui eta gĕdong, mangsana didjijeun, noe didjijeun teh batoe pasagi, [b] beunang njadijakeun; ari sada paloe, atawa balijoeng, atawa parabot beusi naon bae teu kadenge dina 8 eta gĕdong, mangsana didjijeun. 'Lawang pangkeng-pangkeng panĕngah teja ajana ti katoehoeëun gĕdong; sarta djalan tangga moerilit aroenggahna ka pangkeng-pangkeng panĕngah, djeung ti 9 noe panĕngah ka noe katiloe teja. 'Kitoe didamĕlna eta gĕdong, sarta datang ka parantosna; toer gĕdong teh dihateup koe balok djeung koe papan kai 10 poetri. 'Ari sosompang teja didamĕlna saloewareun gĕdong, lima-lima asta loehoerna; sarta ditangkodkeun kana gĕdong koe lantaran kai poetri.

[a] 2 Bab. 3. [b] p. 5:17, 18.

11 Geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Soeleman, kijeu pangandikana: 12 'Moenggoeh ijeu gĕdong, anoe keur didjijeun koe maneh, [a] oepama maneh ngalakonan pikoekoeh kami, djeung ngalampahkeun hoekoem kami, sarta ngestoekeun sakabeh timbalan kami, datang ka dilakonan koe maneh: tangtoe kami ka maneh ngaboektikeun pangandika kami, [b] noe koe kami diandikakeun ka 13 Dawoed, bapa maneh teja. 'Djeung [c] kami tangtoe linggih di tĕngah anakintjoe Israil, sarta oemat kami Israil moal koe kami ditinggalkeun.

[a] p. 2:4; 9:4. [b] p. 5:5. [c] 2 Moesa 29:45.

14 [a] Djadi Soeleman teh ngadamĕl eta gĕdong, sarta datang ka parantosna. 15 'Toeloej dipidamĕl bilik-bilik gĕdong ti djĕrona, digĕbjog kai poetri; ti sĕmĕt dasar gĕdong tĕpi ka bilik lalangit, ti djĕrona disapoet kai, sarta dasar gĕdong 16 disapoet papan kai djamoedjoe. 'Sarta sĕmĕt doewa poeloeh asta ti bilik toekang gĕdong, koe andjeunna digĕbjog kai poetri, ti dasarna tĕpi ka toengtoeng bilik; ari noe sadjĕroëun eta koe andjeunna didamĕl kabah toekang, pi-17 keun ĕnggon pangsoetji-soetjina. 'Dĕmi gĕdong teja, nja eta kabah hareup, opat 18 poeloeh asta [palajoena]. 'Ari kai poetri di sadjĕro gĕdong teja beunang ngoekir pĕntil-pĕntil djeung kĕmbang-kĕmbang bareukah; woengkoel kai poetri bae; 19 batoena teu pisan tembong. 'Ari kabah toekang di djĕro gĕdong teja disadijakeun ti djĕrona, [b] kĕrsana nja di dinja neundeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran 20 teja. 'Moenggoeh djĕrona kabah toekang teh, doewa poeloeh asta palajoena, doewa poeloeh asta panggĕrĕtna djeung doewa poeloeh asta loehoerna, sarta disapoet ĕmas doekĕt; toer altar disa-21 poet kai poetri. 'Djadi gĕdong teh koe Soeleman ti djĕrona disapoet ĕmas doekĕt; djeung ngĕntĕngkeun rante ĕmas ti hareupeun kabah toekang; toer gĕ-22 dong disapoet ĕmas. 'Sagĕdong kabeh disapoet ĕmas, datang ka tjatjap sagĕdong kabeh; kitoe deui saältar kabeh,

noe di hareupeun kabah toekang, disapoet ĕmas. *a* Lal. 7:47. *b* 2 Moesa 40:21.

23 Djeung deui Soeleman ngadamĕl [a] doewa moemoekarabinan, kai djetoen, diajakeun di djĕro kabah toekang, djang-24 koengna sapoeloeh asta. 'Lima asta djangdjang moemoekarabinan noe sabeulah, djeung lima asta djangdjang moemoekarabinan noe sabeulah deui; ti toengtoeng djangdjangna tĕpi ka toengtoeng djangdjangna deui sapoeloeh asta. 25 'Ari moemoekarabinan noe hidji deui kitoe keneh sapoeloeh asta; doewa moemoekarabinan teh saoekoeran djeung sa-26 karoepa. 'Djangkoengna moemoekarabinan noe hidji sapoeloeh asta, kitoe keneh moemoekarabinan noe hidji deui. 27 'Seug eta moemoekarabinan diteundeun di tĕngah-tĕngah gĕdong noe pangdjĕrona teja; [b] sarta djangdjang moemoekarabinan teh meber, ari djangdjang anoe hidji adĕk kana bilik, kitoe keneh djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui adĕk kana bilik hidji deui; dĕmi djangdjangna noe ka tĕngah gĕdong paäntĕl 28 djangdjang pada djangdjang. 'Sarta eta moemoekarabinan disapoet ĕmas. 29 'Djeung sakabeh bilik gĕdong ti sakoeriling dioekir; dioekirna teh direka moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kĕmbang-kĕmbang beukah, di djĕro sar-30 ta di loewar. 'Djeung dasar gĕdong disapoet ĕmas, di djĕro sarta di loewar. 31 'Ari lawang kabah toekang dipantoan kai djetoen; erang-erang djeung tihang-32 na mandjing sapĕrlima [bilik]. 'Sarta ngadamĕl doewa beulah panto, kai djetoen, djeung dioekir; oekiranana teh moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kĕmbang-kĕmbang beukah, toer disapoet ĕmas; sarta eta roepa moekarabin djeung tangkal korma teh dikĕpoet ĕmas. 33 'Pon kitoe keneh midamĕlna baris lawang kabah, tihangna kai djetoen, man-34 djing saparapat [bilik]; 'djeung doewa beulah panto kai djamoedjoe; noe doewa papan panto sabeulah bisa nikĕl, kitoe keneh noe doewa papan panto sabeu-35 lah deui bisa nikĕl. 'Djeung dioekir moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kĕmbang-kĕmbang beukah, toer disapoet ĕmas, ditoeroetkeun kana gambarna. *a* 2 Moesa 37:7. *b* p. 8:7.

36 Djeung deui Soeleman ngadamĕl boeroean djĕro, tiloe lapis batoe tatahan, djeung [a] balok kai poetri salapis. *a* p. 7:12.

37 Dina taoen noe kaopat neundeunna padĕmen gĕdong Pangeran, dina boelan 38 Sip; 'ari dina taoen noe kasawĕlas, dina boelan Boel, nja eta boelan kadalapan, gĕdong teh parantos, noeroetkeun sakamistianana djeung noeroetkeun sakabeh atoeranana; djadi didamĕlna toedjoeh taoen lilana.

PASAL 7.

Ari gĕdong andjeunna koe Soeleman didamĕl [a] tiloe wĕlas taoen lilana, 2 seug parantos sagĕdong kabeh. 'Nja eta andjeunna ngadamĕl gĕdong leuweung Libanon; saratoes asta palajoena, lima poeloeh asta panggĕrĕtna, djeung tiloe poeloeh asta loehoerna; ngadĕgna dina opat djadjar tihang kai poetri, djeung make gagaloer kai poetri dina tihang-3 tihangna. 'Ari pangkeng-pangkeng, noe dina loehoer eta tihang-tihang, rejana opat poeloeh lima, saoendak-saoendakna lima wĕlas; sarta dihateup kai poetri. 4 'Djadi aja tiloe oendak, sarta djandela 5 pabĕnĕran djandela, tiloe panta. 'Ari sakabeh lawang djeung tihang pasagi, tĕroes erang-erangna, sarta djandela paeunteung-eunteung djeung djandela, 6 tiloe panta. 'Djeung deui ngadamĕl hidji bale tihang-tihang; lima poeloeh asta palajoena, sarta tiloe poeloeh asta panggĕrĕtna; djeung aja hidji bale deui ti hareupeun eta, make deui tihang-tihang, djeung make golodog ti hareupeunana. 7 'Sarta ngadamĕl hidji bale panglinggihan, keur ĕnggon andjeunna ngahoekoem, nja eta bale panghoekoeman, sarta dipapan kai poetri, ti dasarna tĕpi ka 8 lalangitna. 'Sarawoeh gĕdong paranti andjeunna linggih, misah boeroeanana, ajana toekangeun bale noe bijeu, sarta saroewa boewatanana djeung eta. Toer ngadamĕl hidji gĕdong pikeun [b] poetra Piraon, noe ditikah koe andjeunna teja, 9 sakoemaha eta bale. 'Eta sakabehna teh bahanna [c] batoe araloes, beunang natah noeroetkeun oekoeran, beunang motong koe ragadji, ti djĕro sarta ti loewar, ti handap tĕpi ka loehoer; kitoe keneh di loewar tĕpi ka [d] boeroean gĕde. 10 'Tjatjakan padĕmenna batoe araloes,

batoe galĕde; aja batoe noe sapoeloeh 11 asta, aja batoe noe dalapan asta. 'Ari noe dina loehoer eta batoe araloes bae, beunang natah noeroetkeun oekoeran, 12 sarta djeung kai poetri. 'Sarta boeroean gĕde teja sakoeriling aja tiloe lapis batoe tatahan, djeung balok kai poetri salapis, tjara kana [e] boeroean gĕdong Pangeran noe djĕro teja, sarta kana [f] bale gĕdong.

a p. 9 : 10. *b* p. 3 : 1. *c* p. 5 : 17. *d* 2 Bab. 4 : 9. *e* p. 6 : 36. *f* p. 6 : 2.

13 Djeung radja Soeleman miwarangan 14 ngala [a] Hiram ti nagara Tiroes. 'Nja eta teh anak randa, noe kaäsoep kaom Naptali, dĕmi bapana oerang Tiroes, sarta djadi paledang; ari Hiram teja pinoeh koe kapintĕran djeung pangartian sarta kanjaho, [b] bisaeun njijeun saroepaning boewatan koe tambaga. Toeloej ngadeuheusan ka radja Soeleman, sarta njijeun sakabeh pagawean, 15 noe dikĕrsakeun koe andjeunna. 'Pek Hiram teh njijeun [c] doewa pilar tambaga, dalapan wĕlas asta loehoerna hidji pilar, sarta hidji pilar dioekoerna tĕpoeng-gĕlang koe rara doewa wĕlas asta. 16 'Djeung njijeun mamakoetaän doewa siki, baris diteundeun dina hoeloe eta pilar tambaga, beunang njitak; lima asta loehoerna mamakoetaän hidji, sarta lima asta loehoerna mamakoetaän 17 hidji deui. 'Make anjaman saroepa djeudjeutan, sarta tali saroepa rante, kana mamakoetaän, noe dina hoeloe pilar-pilar teja; toedjoeh siki kana mamakoetaän hidji, sarta toedjoeh siki kana 18 mamakoetaän hidji deui. 'Djeung njijeun dadalimaän, nja eta doewa djadjar sakoeriling dina anjaman noe hidji, noe baris noetoepan mamakoetaän, anoe dina hoeloe pilar teja; pon kitoe keneh njijeunna ka mamakoetaän noe hidji 19 deui. 'Ari eta mamakoetaän, anoe dina hoeloe pilar dina bale teja, saroepa ba- 20 koeng, opat asta. 'Sarta eta mamakoetaän dina doewa pilar teh loehoer deui ti pĕlĕbah beuteungna, noe djĕroëun anjaman teja; djeung dadalimaän doewa ratoes siki didjadjar-djadjar sakoeriling dina mamakoetaän [noe hidji 21 djeung] noe hidji deui. 'Toeloej ngadĕgkeun eta pilar dina bale kabah; nja eta ngadĕgkeun pilar katoehoe, bari dingaranan Jakin; sarta ngadĕgkeun pilar 22 kentja, bari dingaranan Boas. 'Ari dina hoeloe eta pilar-pilar aja saroepa bakoeng. Geus tjatjap pagawean pilar.

a 2 Bab. 2 : 13. *b* 1 Moesa 4 : 22; 2 Moesa 31 : 3, 4. *c* 2 Radj. 25 : 17; Jĕr. 52 : 21.

23 Djeung deui Hiram njijeun [a] hidji lalaoetan tjitak; sapoeloeh asta ti sisina tĕpi ka sisina deui, boeleud pisan, sarta lima asta loehoerna; dioekoerna tĕpoeng-gĕlang koe tali tiloe poeloeh 24 asta. 'Ari ti handapeun sisina aja pĕntil-pĕntil, sakoeriling-boengking, sapoeloeh di djĕro saästa, ngalingkoeng eta lalaoetan sakoeriling; doewa djadjar pĕntil-pĕntil teh; ditjitakna barĕng djeung eta. 25 'Ari lalaoetan teja noempang dina doewa wĕlas sasapian: noe tiloe njanghareup ngaler, noe tiloe njanghareup ngoelon, noe tiloe njanghareup ngidoel, ari noe tiloe deui njanghareup ngetan; djadi lalaoetan teh aja dina loehoer eta, sarta 26 sakabeh bobokongna ka djĕro. 'Ari kandĕlna lalaoetan teh satampah, sarta sisina saroepa sisi loemoer, tjara kĕmbang bakoeng; ari pieusieunana doewa reboe bat.

a 2 Bab. 4 : 6.

27 Djeung njijeun sapoeloeh tĕmpat paso koe tambaga; hidji-hidji tĕmpat opat asta pandjangna, opat asta roebakna, 28 djeung tiloe asta loehoerna. 'Kijeu boewatanana tĕmpat paso teh: make kotak-kotak, sarta eta kotak-kotak dipinggiran ĕlisan. 29 'Ari eta kotak-kotak, anoe dipinggiran ĕlisan teja, direka singa, sapi djeung moekarabin; sarta dina ĕlisan teh, tĕgĕs saloehoereun djeung sahandapeun singana djeung sapina teja, 30 make goegoebah ngaroempaj. 'Djeung eta hidji-hidji tĕmpat paso make opat roda tambaga, sarta indjĕnna tambaga; djeung opat soekoena minangka taktak; ari eta taktak beunang njitak ti handapeun tĕmpat paso, hidji-hidji make 31 goegoebah di gigirna. 'Ari beuheungna sadjĕroëun mamakoetaän sarta ka loehoerna saästa; djeung beuheungna teh boeleud, saroepa soekoe, kadoewa satĕngah asta gĕdena; sarta dina beuheungna ge make oekiran; djeung ari kotak-kotakna teja pasagi, lain boeleud. 32 'Ari opat rodana teja ajana ti handapeun eta kotak-kotak, sarta leungeun roda pageuh dina tĕmpat paso; ari loehoerna hidji-hidji roda kadoewa satĕngah

33 asta. 'Ari boewatan eta roda satjara boewatan roda kareta; leungeunna, bĕngkĕrna, djari-djarina djeung bolabolana, kabeh ditjitak. 34 'Sarta opat taktak teja ajana dina opat djoeroe hidji-hidji tĕmpat paso; taktakna teh baridjil tina tĕmpat paso. 35 'Djeung dina loehoer tĕmpat paso aja noe boeleud pisan, loehoerna satĕngah asta; sarta dina loehoer tĕmpat paso teh make leungeun djeung kotak-kotak baridjil ti dinja. 36 'Djeung deui dina papan leungeunna sarta dina kotak-kotakna dioekir roepa moekarabin, singa djeung tangkal korma, noeroetkeun ngoblogna hidji-hidji, sarta sakoerilingna make goegoebah. 37 'Nja kitoe njijeunna eta sapoeloeh tĕmpat paso; kabeh satjitakan, saoekoeran djeung sakaroepa. 38 'Sarta njijeun deui [a] paso tambaga sapoeloeh siki; hidji paso pieusieunana opat poeloeh bat; hidji-hidji paso opat-opat asta gĕdena; paso hidji dina oenggal-oenggal tĕmpat anoe sapoeloeh tĕmpat teja. 39 'Toeloej eta tĕmpat paso diteundeunan, anoe lima di katoehoeëun gĕdong, ari noe lima deui di kentjaeun gĕdong; sarta lalaoetan teja diteundeun ti katoehoeëun gĕdong, ngetan-ngidoel.

a 2 Bab. 4 : 6.

40 Djeung deui Hiram teh njijeun daloeng, sodok, sarta pangepret. Geus tjatjap Hiram teh njijeun sakabeh pagawean, anoe koe manehanana didjijeun pikeun radja Soeleman, baris gĕdong Pangeran; 41 'nja eta noe doewa tihang, djeung bolaning mamakoetaän, anoe dina hoeloe doewa tihang teja, katoet noe doewa anjaman, baris noetoepan eta doewa bolaning mamakoetaän, anoe dina hoeloe tihang teja; 42 'sarta dadalimaän teja, opat ratoes siki, baris ka noe doewa anjaman teja, doewa djadjar dadalimaän kana hidji-hidji anjaman, anoe baris noetoepan eta doewa bolaning mamakoetaän, noe dina loehoer tihang teja; 43 'sarta noe sapoeloeh tĕmpat paso, katoet sapoeloeh pasona, dina tĕmpat paso teja; 44 'sarta eta hidji lalaoetan, katoet noe doewa wĕlas sasapian, handapeun lalaoetan teja; 45 'kitoe deui daloeng, djeung sodok, sarta pangepret teja. Ari eta sakabeh parabot, beunang Hiram njijeun pikeun radja Soeleman, keur gĕdong Pangeran teja, tambaga disangling. 46 'Koe radja ditjitak di tanah lempar pĕlĕbah tji Jordan, dina taneuh likĕt, antara Soekot djeung Sartan. 47 'Ari eta sakabeh parabot koe Soeleman teu ditimbang, tina loba kabina-bina, beuratna tambaga teu diparijos.

48 Djeung Soeleman ngadamĕl sakabeh parabot, anoe baris gĕdong Pangeran, nja eta [a] hidji altar ĕmas, sarta [b] hidji medja, noe ditoempangan roti tingalieun, ĕmas; 49 'sarta [c] adjoeg, lima ti katoehoe, djeung lima ti kentja, keur di hareupeun kabah toekang, ĕmas doekĕt; sarta [d] kĕmbang-kĕmbangna, palitana, djeung tjatjapitna, ĕmas; 50 'kitoe deui bokor, peso, pangepret, pisin djeung tjĕpoek, ĕmas doekĕt; samalah engsel kana panto gĕdong djĕro, ka noe pangsoetji-soetjina, djeung kana panto gĕdong kabah teja, ĕmas. 51 'Geus samakta sakabeh dadamĕlan, noe didamĕl koe radja Soeleman pikeun gĕdong Pangeran. [e] Tidinja Soeleman ngalĕbĕtkeun barang beunang njoetjikeun Dawoed ramana, nja eta ĕmas-perak djeung paparabotan; disimpĕn dina goedang radja-brana gĕdong Pangeran.

a 2 Moesa 30 : 1. *b* 2 Moesa 25 : 23. *c* 2 Moesa 25 : 31. *d* 2 Moesa 25 : 31—38. *e* 2 Sam. 8 : 7, 11; 2 Bab. 5 : 1.

PASAL 8.

Mangsa eta [a] para kokolot Israil, djeung sakabeh loeloegoe kaom-kaom, para gĕgĕden ahli karoehoen oerang Israil, koe Soeleman dipiwarang koempoel ka salira radja Soeleman, ka Jĕroesalem, baris ngoenggahkeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teja [b] ti dajeuh Dawoed, nja eta Sion. 2 'Toeloej sakabeh oerang Israil koempoel ka radja Soeleman [c] dina pesta, dina boelan Etanim, nja eta boelan noe katoedjoeh. 3 'Barang geus darongkap sakabeh kokolot Israil teh, djoeng para panghoeloe ngagotong eta pĕti. 4 'Seug ngoenggahkeun eta pĕti Pangeran, sarta djeung [d] himah tĕpangan teja, katoet sakabeh parabot soetji, noe aja dina himah; eta kabeh koe para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi dioenggahkeun. 5 'Ari radja Soeleman, djeung sapadjĕmoehan Israil, sakoer noe koempoel ka andjeunna teja, arangkat reudjeung radja ti heulaeun pĕti, pada ngoerbankeun domba djeung sapi, noe teu beunang

diitoeng sarta teu beunang dibilang tina kalobaänana. [6] 'Tidinja koe para panghoeloe eta pěti pěrdjangdjian Pangeran diasoepkeun ka ěnggonna, nja kana kabahing gědong, ka noe pangsoetji-soetjina, ka handapeun djangdjang moemoekarabinan teja. [7] 'Karana [e] eta moemoekarabinan mebar djangdjangna loehoereun ěnggon pěti, sarta moemoekarabinan teh ngijoehan kana pěti djeung kana rantjatanana, ti loehoer. [8] 'Ari eta rantjatanana parandjang, wani toengtoeng rantjatan teh katendjo ti ěnggon noe soetji, noe di hareupeun kabah toekang; děmi ti loewar mah teu katendjo; sarta ajana di dinja těpi ka mangsa ajeuna. [9] 'Eta pěti taja eusian, ngan doewa papan batoe, [f] noe koe Moesa disimpěn ka dinja di Horeb, basa Pangeran ngadaměl pěrdjangdjian ka oerang Israil, sanggeusna boedal ti tanah Měsir teja. [10] 'Ari geus kitoe, barang para panghoeloe teh baridjil ti ěnggon soetji, hol aja hidji mega ngeusian eta gědong Pangeran; [11] 'datang ka para panghoeloe [g] teu kaoer nangtoeng baris ngabakti, tina heurin koe eta mega; wantoe gědong Pangeran teh pinoeh koe kamoeljaän Pangeran.

a 2 Bab. 5 : 2. *b* 2 Sam. 5 : 7. *c* 3 Moesa 23 : 34. *d* 2 Bab. 1 : 3, 4. *e* p. 6 : 27. *f* 2 Moesa 25 : 16. *g* 2 Moesa 40 : 34; 2 Bab. 7 : 1.

[12] Mangsa eta Soeleman ngalahir: [a] Timbalan Pangeran kěrsa linggih di noe angkeub. [13] 'Simkoering teh bade andjeun njijeun ijeu gědong pangtjalikan, ěnggon linggihaneun andjeun salalanggěngna. [14] 'Toeloej radja malik pameunteuna, sarta ngaběrkahan ka sapakoempoelan Israil; ari sapakoempoelan Israil teh nangtoeng. [15] 'Seug radja ngalahir: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, noe ngandika koe lambena ka Dawoed, rama kami, sarta dilaksanakeun koe pananganana; [16] [b] kijeu pangandikana: 'Ti poëan oemat kami Israil koe kami dika-loewarkeun ti Měsir teja, taja pisan nagara sakabeh kaom Israil noe koe kami dipilih pikeun njijeun gědong, baris djěněngan kami linggih di dinja; ngan kami teh milih Dawoed, sina njangking oemat kami Israil. [17] 'Ari geus kitoe Dawoed, rama kami, [c] bareto aja manah ngadaměl hidji gědong pikeun padjěněngan Pangeran, Allah Israil. [18] 'Tatapi aja timbalan Pangeran ka Dawoed, rama kami, kijeu: Sapedah maneh teh aja pikir njijeun gědong pikeun djěněngan kami, nja hade pisan maneh teh aja pikir kitoe; [19] 'ngan maneh mah montong toeloes njijeun gědong teh; sabalikna anak maneh, [d] noe pika-loewareun ti tjangkeng maneh, nja eta noe pinjijeuneun gědong teh pikeun djěněngan kami. [20] 'Tah, Pangeran geus ngajaktoskeun pangandikana, noe diandikakeun teja; da kami teh ngaděg, ngaganti Dawoed, rama kami, sarta kami teh tjalik dina korsi karadjaän Israil, sakoemaha pangandika Pangeran teja, malah kami teh ěnggeus njijeun gědong teh pikeun padjěněngan Pangeran, Allah Israil. [21] 'Toer kami teh di dinja geus njawiskeun piěnggoneun pěti, anoe djadi wadah pěrdjangdjian Pangeran, beunang andjeunna ngadaměl ka karoehoen oerang, basa dika-loewarkeun ti tanah Měsir teja.

a 2 Moesa 20 : 21; 3 Moesa 16 : 2; 5 Moesa 4 : 11. *b* 2 Sam. 7 : 6. *c* 2 Sam. 7 : 2. *d* 2 Moesa 1 : 5.

[22] [a] Toeloej Soeleman ngaděg hareupeun altar Pangeran, kasaksian koe sapakoempoelan Israil, [b] bari nadahkeun panangananana ka langit; [23] 'sarta oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah Israil! taja noe nandingan ka andjeun, estoe djoeměněng Allah di sawarga, di loehoer, kitoe deui di boemi, di handap; anoe nětěpkeun pěrdjangdjian sarěng kaäsihan ka abdi-abdi andjeun, noe loemampah di pajoeneun andjeun těroes sarěng hate; [24] 'anoe geus nětěpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa teja; ari lambe andjeun anoe ngandika, sarěng koe panangan andjeun geus dilaksanakeun, sakoemaha noe boekti dintěn ijeu. [25] 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah Israil! moegi-moegi nětěpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa, nja pangandika noe kijeu teja: [c] Maneh di pajoeneun kami moal pikapěnggěleun djalma dijoek dina korsi karadjaän Israil; kitoe soteh oepama anak-intjoe maneh ngaraksa djalanna, loemakoe di pajoeneun kami, sakoemaha loemakoe maneh di pajoeneun kami. [26] 'Ari ajeuna, noen Allah Israil! moegi dijaktoskeun

pangandika andjeun, noe koe andjeun diandikakeun ka abdi andjeun Dawoed, 27 poen bapa teja. 'Nanging koemaha, Allah teh sajaktosna pilinggiheun di boemi? Salĕrĕsna, [d] langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeun teu asoep; geus soemawonna ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun. 28 'Parandene kitoe, noen Pangeran, Allah simkoering! moegi-moegi majoen ka panĕda abdi andjeun, sarĕng ka panoehoenna; moegi ngamakboel ka panjambat sarĕng ka panĕda, noe koe abdi andjeun bade ditĕda ka pajoeneun an- 29 djeun dintĕn ijeu. 'Ari sotja andjeun moegi-moegi boeka ka ijeu gĕdong sijang-wĕngi, nja ka ĕnggon, noe koe andjeun ditimbalkeun kijeu teja: [e] Djĕnĕngan kami pilinggiheun di dinja; moegi-moegi ngamakboel ka panĕda, noe koe abdi andjeun bade ditĕda dina ijeu ĕng- 30 gon. 'Sarĕng moegi-moegi ngamakboel ka panoehoen abdi andjeun, kitoe deui ka panoehoen oemat andjeun Israil, satijap-tijap nĕnĕda dina ijeu ĕnggon; koe andjeun moegi dimakboel ti ĕnggon andjeun linggih, nja ti sawarga; moegi dimakboel, sarĕng moegi ngahampoera. 31 'Manawi aja djalma gadoeh dosa ka batoer, ladjĕng ditoempangan soempah, arek disoempahan, tidinja datang, sarĕng soempah ka hareupeun altar an- 32 djeun, dina ijeu gĕdong: 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarĕng didamĕl; nja moegi ngahoekoeman ka abdi-abdi andjeun, njalahkeun ka noe salah, djalanna sina malik ka dirina, sarĕng ngabĕnĕrkeun ka noe bĕnĕr, dipaparin noeroetkeun kabĕnĕ- 33 ranana. 'Manawi oemat andjeun Israil eleh di hareupeun moesoeh, tina garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjĕng tarobat ka andjeun, ngarakoekeun padjĕnĕngan andjeun, bari nĕnĕda sarawoeh noenoehoen ka andjeun dina ijeu gĕdong: 34 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarĕng moegi ngahampoera kana dosa oemat andjeun Israil, sarawoeh moegi dipoelangkeun kana tanah, noe koe andjeun dipaparinkeun ka ka- 35 roehoenna. 'Manawi [f] langit noetoep, hanteu aja hoedjan, sabab eta garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjĕng nĕnĕda dina ijeu ĕnggon, ngarakoekeun padjĕnĕngan andjeun, bari tarobat mitjeun dosana, tina koe andjeun disoekĕrkeun: 36 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, kalajan moegi ngahampoera kana dosa abdi-abdi andjeun sarĕng kana dosa oemat andjeun Israil, ana koe andjeun geus diwoeroek djalan noe sae, anoe koedoe dilakonan koe maranehanana; sarawoeh moegi maparin deui hoedjan ka tanah andjeun, anoe koe andjeun geus dipaparinkeun ka oe- 37 mat andjeun, djadi milik. 'Manawi [g] dina tanah aja patjĕklik, moen aja pagĕboeg, moen aja hama perang, hama beureum, hama simeut, hama hileud; manawi disĕsĕdĕk koe moesoehna dina tanah, di nagara-nagarana; naon bae 38 balahi, sarĕng naon bae panjakit: 'naon bae panĕda, naon bae panoehoen, anoe datang ti sambarang manoesa, atanapi ti sadajana oemat andjeun Israil, anoe geus roemaos tjilaka hatena sorangan-sorangan, bari ladjĕng nadahkeun leu- 39 ngeunna ka ijeu gĕdong: 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, sarĕng moegi ngahampoera, kalajan didamĕl, bari maparin ka oenggal-oenggal djalma noeroetkeun sadajana djalan-djalanna, rehing andjeun langkoeng oeninga kana hatena; karantĕn andjeun bae njalira noe oeninga kana hate sadajana anak 40 Adam; 'soepaja pada sijeun koe andjeun satoetoep oemoer maranehanana hiroep dina tanah, anoe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoen simkoering sa- 41 daja. 'Kitoe deui [h] moenggoehing djalma bangsa lijan, anoe teu kalĕbĕt oemat andjeun Israil, madak datang ti nagara djaoeh, tina sabab padjĕnĕngan andjeun; 42 ('karantĕn bakal pada ngadenge warta hal padjĕnĕngan andjeun noe agoeng, sarĕng hal [i] panangan andjeun noe kawasa, sarawoeh hal asta andjeun noe njodor;) ana datang ka ijeu gĕdong, 43 sarĕng nĕnĕda: 'moegi-moegi andjeun ngamakboel ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, sarĕng moegi ngadamĕl noeroetkeun saniskantĕn anoe mawi eta djalma bangsa lijan teh sasambat ka andjeun; soepaja sadajana bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka padjĕnĕngan andjeun, sangkan pada sijeun koe andjeun sapĕrtos oemat andjeun

Israil, sarĕng soepaja pada tĕrangeun, jen ijeu gĕdong, beunang njijeun simkoering, estoe katĕlah koe padjĕnĕngan andjeun. 44 'Manawi oemat andjeun boedal, sĕdja mĕrangan ka moesoehna, djalan mana bae oemat teh dipiwarangna koe andjeun, ladjĕng nĕnĕda ka Pangeran, njanghareup ka ijeu nagara, kenging andjeun milih, sarĕng ka ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun bade padjĕnĕngan andjeun: 45 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga ngamakboel ka panĕdana sarĕng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun pĕrkawisna. 46 'Manawi eta teh garadoeh dosa ka andjeun, (karantĕn [j] taja manoesa, noe teu milampah dosa mah) ladjĕng andjeun ngabĕndon ka darinja, bari seug diselehkeun ka moesoeh, sarĕng didjarah koe eta ka tanah moesoeh, djaoeh atanapi deukeut; 47 'ana [k] koe maranehanana dipiingĕt dina tanah ĕnggonna didjarah teh, seug tarobat, bari noenoehoen ka andjeun dina tanah djalma noe ngadjarah inja, pokna: Koering tarima dosa, milampah bengkok, migawe doraka; 48 'ana tarobat ka andjeun tĕroes reudjeung hate, sarĕng tĕroes reudjeung njawa, dina tanah moesoehna, noe ngadjarah inja, bari nĕnĕda ka andjeun, njanghareup ka tanahna, noe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoenna, nja ka nagara kenging andjeun milih, sarĕng ka ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun bade padjĕnĕngan andjeun: 49 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, ngamakboel ka panĕdana sarĕng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun pĕrkawisna, 50 'sarawoeh moegi ngahampoera ka oemat andjeun noe garadoeh dosa ka andjeun, sarĕng ka sadajana kamasijatanana, anoe matak eta teh masijat ka andjeun; toer moegi dipaparin kawĕlasan di hareupeun noe ngadjarah inja, sina ngawĕlasan ka maranehanana. 51 'Karantĕn nja oemat andjeun, nja kagoengan andjeun eta teh, kenging andjeun ngaloewarkeun ti Mĕsir, ti djĕro panglĕboeran beusi teja. 52 'Mana sotja andjeun moegi-moegi neuteup ka panoehoen abdi andjeun, sarĕng ka panoehoen oemat andjeun Israil; nja moegi ngamakboel ka darinja dina saniskantĕn sasambatna ka andjeun. 53 'Karantĕn [l] eta teh kenging andjeun ngingkarkeun ti sadajana bangsa noe di boemi, bade kagoengan andjeun, sakoemaha noe koe andjeun diandikakeun koe lantaran Moesa, abdi andjeun, basa andjeun ngaloewarkeun karoehoen simkoering sadaja ti Mĕsir teja, noen Goesti Pangeran!

a 2 Bab. 6 : 12. *b* 2 Moesa 9 : 29. *c* p. 2 : 4. *d* 5 Moesa 10 : 14; Lal. 7 : 49. *e* 5 Moesa 12 : 11. *f* 5 Moesa 11 : 17. *g* 5 Moesa 28 : 22. *h* 4 Moesa 15 : 14—16. *i* 5 Moesa 7 : 19. *j* Roem 3 : 23. *k* 5 Moesa 30 : 1. *l* 2 Moesa 19 : 5; 3 Moesa 20 : 24.

54 Ari geus kitoe, barang Soeleman parantos nĕnĕda ka Pangeran eta sapanĕda djeung sapanoehoen noe bijeu, neut andjeunna ngadĕg ti hareupeun altar Pangeran, tina tapak-dĕkoe bari tadah pananganana ka langit teja. 55 'Ana geus ngadĕg, [a] toeloej ngabĕrkahan ka sapakoempoelan Israil, bĕdas pisan gĕntrana; 56 ari lahirna: 'Sagala poedji ka Pangeran, noe geus maparin reureuh ka Israil oematna, sakoemaha pangandikana teja. [b] Sadaja pangandikana hal kabagdjaan, noe diandikakeun koe andjeunna koe lantaran Moesa abdina teja, hidji pangandika ge taja noe pĕtjat. 57 'Moegi-moegi Pangeran, Allah oerang, njarĕngan ka oerang, sakoemaha njarĕnganana ka karoehoen oerang; moegi oerang teh oelah ditilar sarta oelah diantĕp; 58 'sangkan mĕroehkeun hate oerang ka salira andjeunna, soepaja oerang ngalakonan sakabeh djalanna, sarta pada ngestoekeun timbalanana, pikoekoehna djeung hoekoemna, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka karoehoen oerang teja. 59 'Sarta eta sagala pioendjoek kami noe tadi, eukeur kami noenoehoen ka pajoeneun Pangeran teja, moegi-moegi pararĕk ka Pangeran, Allah oerang, beurang-peuting, sangkan andjeunna ngoeroeskeun pĕrkara abdina, sarta pĕrkara Israil oematna, satjoekoepna dina oenggal-oenggal poë; 60 'soepaja sakabeh bangsa noe di boemi pada nganjahokeun, [c] jen Pangeran teja Allah, euweuh deui. 61 'Koe sabab eta, hate maraneh sing soehoed ka Pangeran, Allah oerang, sangkan pada ngalakonan pikoekoehna, djeung ngestoekeun timbalanana, sapĕrti mangsa ajeuna.

a 2 Sam. 6 : 18. *b* Jos. 21 : 45. *c* 5 Moesa 4 : 35, 39.

62 Tidinja radja reudjeung sabangsa

Israil pada ngoerbankeun koerban peuntjitan ka pajoeneun Pangeran. 63 'Ari ngoerbankeunana Soeleman koerban panarima, noe koe andjeunna dikoerbankeun ka Pangeran teh, sapi doewa laksa doewa reboe sĕle, djeung domba sakĕti doewa laksa sĕle. Tah, kitoe radja djeung sakabeh oerang Israil njalamĕtkeunana gĕdong Pangeran. 64 'Dina poë harita radja njoetjikeun tĕngahna boeroean, noe di hareupeun gĕdong Pangeran; karana nja di dinja andjeunna mĕtakeunana koerban doeroekan, koerban kadaharan, djeung gadjih koerban panarima teh; tina sabab [a] altar tambaga, noe di pajoeneun Pangeran teja, leutik teuing, teu asoep eta koerban doeroekan, koerban kadaharan, djeung gadjih koerban panarima teh. 65 'Tah, kitoe Soeleman dina mangsa eta ngalampahkeunana pesta teh, sarta sabangsa Israil reudjeung; pakoempoelan gĕde pisan, ti pĕlĕbah asoep ka Hamat tĕpi ka waloengan Mĕsir, di pajoeneun Pangeran, Allah oerang, toedjoeh poë djeung toedjoeh poë, nja eta opat wĕlas poë lilana. 66 'Ari dina poë noe kadalapan djalma-djalma teh koe andjeunna didjoeroeng lakoe, sarta pada ngoendjoengan ka radja, bari toeloej maroelang sahimah-sahimahna, pada boengah sarta soeka ati, tina hal sakabeh kahadean, anoe koe Pangeran geus didamĕl ka Dawoed abdina, djeung ka Israil oematna.

a 2 Bab. 4 : 1.

PASAL 9.

Ari geus kitoe, [a] mangsa Soeleman parantos ngadamĕl gĕdong Pangeran, djeung gĕdong radja, sarta saniskara bae kasoekaän Soeleman, noe dikĕrsakeun didamĕl, 2 'ladjĕng Pangeran nembongan ka Soeleman ngadoewa-kalian, [b] sakoemaha nembonganana ka andjeunna basa di Gibon teja. 3 'Ari timbalan Pangeran ka andjeunna: Kami geus ngamakboel ka panĕda maneh djeung ka panoehoen maneh, anoe koe maneh disoehoenkeun ka pajoeneun kami teja; kami geus njoetjikeun eta gĕdong, beunang maneh njijeun, [c] malar djĕuĕngan kami linggih di dinja salalanggĕngna, sarta sotja kami djeung manah kami 4 piajaeun di dinja sapapandjangna. 'Ari maneh teja, oepama maneh loemampah di pajoeneun kami, sakoemaha loemampah Dawoed, bapa maneh, djeung hate noe sabĕnĕrna sarta djeung saestoena, datang ka ngalampahkeun sakoemaha noe koe kami geus ditimbalkeun ka maneh, nja maneh teh ngestoekeun pikoekoeh 5 djeung hoekoem kami: 'eta kami tangtoe nĕtĕpkeun korsi karadjaän maneh, njangking Israil salalanggĕngna, sakoemaha kami ngandika ka Dawoed, bapa maneh, pangandika noe kijeu teja: [d] Moal maneh pikapĕnggĕleun djalma di6 joek dina korsi karadjaän Israil. 'Sabalikna, [e] ari maraneh aloendoer mah ti toekangeun kami, nja maraneh djeung anak-intjoe maraneh, teu ngestoekeun timbalan kami, pikoekoeh kami, noe koe kami dipaparinkeun di hareupeun maraneh, sarta los leumpang ngabarakti ka aällahan, djeung njarĕmbah ka dinja: 7 'eta kami tangtoe ngabasmi Israil tina tanah, noe koe kami geus dipaparinkeun ka darinja; sarta eta gĕdong, noe koe kami geus disoetjikeun pikeun djĕnĕngan kami, tangtoe koe kami disingkirkeun ti pajoeneun kami; [f] sarta Israil tangtoe didjijeun misil djeung dipake 8 popojokan di sakabeh bangsa. 'Sarta eta gĕdong, nadjan sakoemaha poendjoelna ge, saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk sarta njektjrekan biwirna, bari ngaromong: [g] Naon sababna noe matak Pangeran ka ijeu tanah sarta ka ijeu gĕdong ngadamĕl noe 9 sakijeu pĕtana? 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun Pangeran Allahna, noe ngaloewarkeun karoehoenna ti tanah Mĕsir, sarta moentangan ka aällahan, bari njarĕmbah djeung ngabarakti ka dinja: kitoe noe matak Pangeran ngadatangkeun ka maranehanana ijeu sakabehna katjilakaän.

a 2 Bab. 7 : 11. *b* p. 3 : 5. *c* 5 Moesa 12 : 11. *d* p. 8 : 25. *e* Jos. 23 : 16. *f* 5 Moesa 28 : 37. *g* 5 Moesa 29 : 24; Jĕr. 22 : 8.

10 Dĕmi [a] geus meunang doewa poeloeh taoen, parantos Soeleman ngadamĕl eta doewa gĕdong, nja eta gĕdong Pange11 ran djeung gĕdong radja. 'Ari [b] Hiram, radja Tiroes teja, ka Soeleman geus njamboengan koe kai poetri, koe kai djamoedjoe djeung koe ĕmas, sakahojong Soeleman. Mangsa eta radja Soeleman

ka Hiram maparin doewa poeloeh na-
12 gara di tanah Galilea. 'Toeloej Hiram angkat ti Tiroes, ningalian eta nagara, noe koe Soeleman dipaparinkeun ka andjeunna; ari pangraos Hiram eta na-
13 gara teu oetama. 'Ngalahir Hiram: Ih raji! eta nagara nahaon, noe koe raji dipaparinkeun ka akang? Seug koe Hiram disĕboetkeun tanah Kaboel, tĕpi
14 ka mangsa ajeuna. 'Ari Hiram teja ka radja geus ngintoenkeun saratoes doewa poeloeh talenta ĕmas. [a] 2 Bab. 8:1. [b] p. 5:1.

15 Sarta kijeu pĕrkara toegoeran, noe dikĕrid koe radja Soeleman, baris njijeun gĕdong Pangeran, djeung gĕdong andjeunna, kitoe deui Milo, djeung koeta Jĕroesalem, sarta nagara Hasor, Mĕ-
16 gido djeung Geser. 'Hidji mangsa Piraon, radja Mĕsir, angkat sarta meunangkeun nagara Geser, seug dihoeroe koe seuneu, sarta oerang Kanaän, noe ngeusian eta nagara, dipaehan; toeloej eta nagara dileler [a] ka poetrana, noe djadi geureuha
17 Soeleman teja, asoep pamahanan. 'Tidinja Soeleman ngadamĕl [b] eta nagara
18 Geser, djeung Bet-Horon hilir; 'kitoe deui Baälat sarta Tamar, di tĕgal lĕga,
19 tanah eta keneh; 'toer sakabeh nagara panggoedangan kagoengan Soeleman, sarta nagara-nagara pakaretaän, djeung nagara-nagara [c] ĕnggon toekang toempak koeda, sarta naon bae kasoekaän Soeleman, noe dikĕrsakeun didamĕl di Jĕroesalem, djeung di goenoeng Libanon, sarta di sakoeriling tanah, noe kapoerba
20 koe andjeunna. 'Moenggoehing sakabeh djalma noe teu kaäsoep oerang Israil, [d] nja eta sakarina oerang Emor, oerang Het, oerang Peres, oerang Hiwi djeung
21 oerang Jĕboes teja: 'anak-intjoena, noe kari di djĕro tanah pandeurieun eta, [e] noe baheula koe oerang Israil hanteu beunang diharamkeun teja, nja eta noe koe Soeleman dikĕrid, digawekeun toe-
22 goeran, tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Dĕmi oerang Israil mah [f] taja noe koe Soeleman digawekeun; satĕgĕsna eta teh djadi pradjoerit, djeung mantrina, djeung kapalana, djeung satrijana, djeung kapala karetana, sarta kapala toekangna
23 toempak koeda. 'Ijeu teh kapala-kapala, noe dimandorkeun ka pagawean Soeleman teja, lima ratoes lima poeloeh, poerah marentah ka djalma-djalma, noe
24 ngalampahkeun eta pagawean. 'Dĕmi [g] poetra Piraon teja angkat ti dajeuh Dawoed, ngalih ka gĕdongna, beunang Soeleman ngadamĕl pikeun andjeunna teja. Mangsa eta Soeleman ngadamĕl
25 deui Milo. 'Djeung deui Soeleman sataoen tiloe kali ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima, dina altar beunang andjeunna ngadamĕl pikeun Pangeran, bari ngoekoes dina altar noe di pajoeneun Pangeran teja. Djadi gĕdong teh geus samakta.

[a] p. 3:1. [b] 2 Bab. 8:4. [c] p. 10:26. [d] Hak. 3:1. [e] 5 Moesa 7:2; Jos. 16:10. [f] 3 Moesa 25:39. [g] 2 Bab. 8:11.

26 Djeung deui radja Soeleman ngadamĕl kapal di Esion-Geber, anoe deukeut Elot, di sisi laoet Agĕr, di tanah Edom.
27 'Tidinja Hiram dina eta kapal ngijangkeun abdi-abdina, oerang kapal, noe njaho di laoet, direudjeungkeun ka abdi-
28 abdi Soeleman. 'Toeloej daratang [a] ka Opir, sarta ngarala ĕmas ti dinja, opat ratoes doewa poeloeh talenta; geus kitoe didongkapkeun ka radja Soeleman.

[a] 1 Moesa 10:29.

PASAL 10.

Ari [a] radja istri tanah Sĕba ngareungeu warta pĕrkara Soeleman, hal padjĕnĕngan Pangeran; [b] toeloej angkat, kĕrsa ngadjadjal ka Soeleman, sĕdja njoewal.
2 'Tidinja soemping ka Jĕroesalem, njandak balad rosa katjida, njandak pirang-pirang onta, dimomotan wawangian, djeung ĕmas loba nakĕr, sarta intĕn moelja-moelja. Barang geus dongkap ka Soeleman, toeloej misaoerkeun ka andjeunna sakoer noe aja dina manahna.
3 'Seug radja istri teh koe Soeleman diparin njaho sakabeh soewalna; taja pisan pĕrkara noe kaälingan ka radja, noe teu koengsi dinjatakeun ka radja
4 istri teh. 'Barang radja istri Sĕba teh geus ningali sadajana kapintĕran Soeleman, djeung gĕdong beunang andjeun-
5 na ngadamĕl, 'kitoe deui [c] kadaharan dina medjana, djeung mandona para mantrina, sarta nangtoengna djoeroeladenna djeung papakeanana, toer toekangna inoeman, sarta tandjakanana paranti andjeunna naudjak ka gĕdong Pangeran: seug radja istri teh datang

6 ka geus taja pangatjian. 'Toeloej misaoer ka radja: Jaktos pisan bedja, noe kadenge koe kaoela dina tanah kaoela, hal pĕrkawis salira andjeun sarĕng hal 7 kapintĕran andjeun. 'Ari eta bedja koe kaoela hanteu dipĕrtjantĕn, dongkap ka kaoela tjoendoek sarĕng nendjo koe panon pribadi; salĕrĕsna, noe diwartakeun ka kaoela teu paro-parona atjan; ari kapintĕran sarĕng kasaean andjeun ngalangkoengan pisan tina tjarijos, noe ka- 8 denge koe kaoela teja. 'Bagdja tĕmĕn rahajat andjeun, bagdja tĕmĕn ijeu abdi-abdi andjeun, anoe pada madĕp di pajoeneun andjeun teu pĕgat-pĕgat, anoe pada ngoeping kana kapintĕran andjeun. 9 'Sagala poedji [d] ka Pangeran, Allah andjeun, anoe misoeka ka andjeun, doemoegi ka ditjalikkeun dina korsi karadjaän Israil! Sabab Pangeran miasih ka Israil salalanggĕngna, noe mawi andjeun didjadikeun radja, soepaja midamĕl ka- 10 adilan sarĕng kabĕnĕran. 'Djeung radja istri teh [e] ka radja ngahatoerkeun ĕmas saratoes doewa poeloeh talenta, djeung wawangian loba teu kira-kira, sarta intĕn moelja-moelja; teu datang-datang deui wawangian sakitoe lobana, sapĕrti noe koe radja istri Sĕba dihatoerkeun 11 ka radja Soeleman teja. 'Djeung deui [f] kapal Hiram, noe moewat ĕmas ti Opir teja, mawa deui ti Opir kai tjandana loba teu kira-kira, sarta intĕn moelja. 12 'Ari eta kai tjandana [g] koe radja didamĕl titintjakan ka gĕdong Pangeran sarta ka gĕdong radja; toer didamĕl katjapi djeung tjĕlĕmpoeng baris ahli njanji. Hanteu datang deui kai tjandana kitoe, sarta teu katendjo deui tĕpi 13 ka mangsa ajeuna. 'Dĕmi radja Soeleman ka radja istri Sĕba teja maparin sakahojongna, naon bae noe dipoendoet, kadjaba tina dipoelang sakawasana radja Soeleman. Toeloej moendoer, bral moelih ka tanahna, diiring koe abdi-abdina.

a 2 Bab. 9 : 1. *b* Mat. 12 : 42. *c* p. 4 : 22. *d* p. 5 : 7. *e* Djab. 72 : 15. *f* p. 9 : 27, 28. *g* 2 Bab. 9 : 11.

14 Ari beuratna ĕmas, anoe asoep pikeun Soeleman di djĕro sataoen, gĕnĕp ratoes gĕnĕp poeloeh gĕnĕp talenta 15 ĕmas, 'djaba ti toekang balantik, sarta tina dagang soedagar-soedagar, kitoe deui ti sakabeh radja Arab, sarta ti 16 para bopati tanah. 'Djeung deui radja Soeleman ngadamĕl [a] kĕpĕng doewa ratoes siki, ĕmas beunang ngagĕpengkeun; gĕnĕp-gĕnĕp ratoes [sekel] ĕmas noe 17 dianggo kana hidji-hidji kĕpĕng. 'Kitoe deui tameng tiloe ratoes siki, ĕmas beunang ngagĕpengkeun; tiloe-tiloe mina ĕmas dianggo kana hidji-hidji tameng; toeloej koe radja pada diteundeun di djĕro [b] gĕdong leuweung Libanon teja. 18 'Toer radja ngadamĕl [c] hidji panglinggihan gading, sarta gĕde, djeung disapoet ĕmas 19 pangaloesna. 'Panglinggihan teh gĕnĕp oempakna, sarta ti loehoerna panglinggihan teh boeleud ti toekangna; toer leungeunan kentja-katoehoeëun ĕnggon linggih, sarta doewa sisingaän narang- 20 toeng gigireun eta leungeun. 'Djeung doewa wĕlas sisingaän narangtoeng di dinja dina gĕnĕp oempakna, kentja-katoehoe. Di sakabeh karadjaän taja boe- 21 watan kitoe. 'Malah sakabeh wawadahan radja Soeleman noe paranti ngaleueut, ĕmas; kitoe deui sakabeh wawadahan gĕdong leuweung Libanon teja ĕmas doekĕt; taja noe perak, da keur djaman Soeleman euweuh pisan panga- 22 djina. 'Karana radja kagoengan kapal Tarsis di laoet, barĕng djeung kapal Hiram; sadjĕro tiloe taoen kapal Tarsis teh datangna sakali, moewat ĕmas-perak, gading, monjet djeung mĕrak. 23 'Djadi radja Soeleman teh [d] agoeng pisan, ngoengkoelan sakabeh radja noe di boemi, dina kabeungharan sarta dina 24 kapintĕran. 'Noe matak djalma saeusi boemi ngadareuheus ka pajoeneun Soeleman, pada hajangeun ngadenge kana kapintĕranana, noe koe Allah geus di- 25 paparinkeun di djĕro manahna. 'Sarta pada njanggakeun, masing-masing pangabaktina, barang perak djeung barang ĕmas, papakean, pakarang, djeung wawangian, koeda djeung bigal. Kitoe bae 26 saban-saban taoen. 'Djeung deui [e] Soeleman ngoempoelkeun kareta djeung toekang toempak koeda, datang ka kagoengan sareboe opat ratoes kareta, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak koeda; nja eta teh koe andjeunna dipĕrnahkeun di sakoer nagara pakaretaän sarta di salira radja di Jĕroesalem. 27 'Ari perak [f] koe radja didjadikeun loba di Jĕroesalem sapĕrti batoe, djeung kai poetri didjadikeun loba tjara kai lowa

28 noe di tanah handap. 'Ari koeda kagoengan Soeleman [g] kaloewaran ti Mĕsir; koe para soedagar radja dibeulina goendoekan, sagoendoek-sagoendoek sa-
29 hargana. 'Djeung sok ngarala kareta, dibawa ka loewar ti Mĕsir, harga gĕnĕp ratoes perak, ari koeda harga saratoes lima poeloeh; djeung ngalantarankeun ongkoh ngabidjilkeun baris sakabeh radja oerang Het djeung baris radja-radja Sam.

a 2 Sam. 8 : 7. *b* p. 7 : 2. *c* 2 Bab. 9 : 17. *d* p. 3 : 12, 13. *e* p. 4 : 26; 2 Bab. 1 : 14. *f* 2 Bab. 1 : 15. *g* 5 Moesa 17 : 16.

PASAL 11.

Ari radja Soeleman teh [a] asiheun ka pirang-pirang istri bangsa sedjen, direudjeungkeun [b] ka poetra Piraon teja, nja eta istri bangsa Moab, bangsa Amon, bangsa Edom, bangsa Sidon djeung
2 bangsa Het; 'kaäsoep bangsa, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka oerang Israil, jen: [c] Maraneh poma oelah tjampoer ka eta, kitoe deui eta oelah tjampoer ka maraneh; karana tangtoe matak njimpang hate maraneh, noeroet ka aällahanana; noe kitoe koe Soeleman dirakĕtan
3 dipikaäsih. 'Da andjeunna kagoengan toedjoeh ratoes geureuha toeroenan radja, djeung tiloe ratoes parĕkan; ari eta istri-istrina matak njimpang ma-
4 nahna. 'Karana keur mangsa Soeleman geus sĕpoeh, seug eta istri-istrina matak njimpang manahna, noeroet ka aällahan, djadi teu soehoed manahna ka Pangeran Allahna, sapĕrti manah Da-
5 woed ramana. 'Seug Soeleman angkat, [d] noeroet Astarta, aällahan oerang Sidon; kitoe deui noeroet Milkom, kanis-
6 taän oerang Amon. 'Djadi Soeleman teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta hanteu mantek anoetna ka Pangeran, sapĕrti Dawoed ramana.
7 'Mangsa eta Soeleman ngadamĕl ĕnggon loehoer adjang [e] Kamos, kanistaän oerang Moab, dina goenoeng noe di hareupeun Jĕroesalem; kitoe deui adjang
8 Molek, kanistaän oerang Amon. 'Kitoe bae Soeleman midamĕlna pikeun sakabeh istrina noe bangsa sedjen teja, noe pada ngoekoes djeung ngoerban masing-masing ka aällahan sorangan.

a 5 Moesa 17 : 17. *b* p. 3 : 1. *c* 2 Moesa 34 : 16; 5 Moesa 7 : 3. *d* Hak. 2 : 13; 2 Radj. 23 : 13. *e* 4 Moesa 21 : 29; 2 Radj. 23 : 13.

9 Tidinja Pangeran ngabĕndon ka Soeleman, doemeh njimpang manahna ti Pangeran, Allah Israil, [a] noe nembongan
10 ka andjeunna doewa kali teja, 'sarta geus maparin timbalan ka andjeunna hal pĕrkara eta, [b] soepaja oelah leumpang noeroet aällahan; tatapi andjeunna teu ngestikeun eta timbalan Pangeran.
11 'Mana aja timbalan Pangeran ka Soeleman: Sapedah maneh teh kijeu nja lalampahan, sarta teu nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian kami djeung pikoekoeh kami, anoe koe kami ditimbalkeun ka maneh teja: noe matak karadjaän teh koe kami mĕngke [c] disoĕhkeun ti maneh, bari seug dipaparinkeun ka abdi maneh.
12 'Ngan keur djaman maneh kami moal midamĕl kitoe, tina sabab Dawoed, bapa maneh; mĕngke koe kami disoĕhkeun ti
13 leungeun anak maneh. 'Tatapi kami moal njoĕhkeun sakaradjaän kabeh; kaom sahidji koe kami rek dipaparinkeun ka anak maneh, tina sabab Dawoed, abdi kami, djeung tina sabab Jĕroesalem, anoe beunang kami milih.

a p. 3 : 5; 9 : 2. *b* p. 9 : 6. *c* 1 Sam. 15 : 28.

14 Tidinja Pangeran ngajakeun anoe ngamoesoeh ka Soeleman, nja eta Hadad, oerang Edom; eta teh kaäsoep toeroe-
15 nan radja di Edom. 'Karana [a] keur mangsa Dawoed aja di Edom, basa Joab, kapala balad teja, mangkat, sĕdja ngaroewang noe kasarabĕt, pek Joab maehan
16 sakabeh noe lalaki di Edom; ('wantoe Joab teh tjalikna di dinja gĕnĕp boelan lilana djeung sabala Israil, tĕpi ka geus bejak ngabasmi sakabeh noe lalaki di
17 Edom;) 'dĕmi Hadad teja ngalolos, sarta direudjeungan sababaraha djalma, oerang Edom, kaäsoep abdi ramana, sĕdja ngadatangan ka Mĕsir; harita Hadad
18 teh masih boedak leutik. 'Bral arindit ti Midian, toeloej daratang ka Paran; heug ti Paran mawa sababaraha djalma, toeloej daratang ka Mĕsir, ka Piraon, radja Mĕsir. Seg Piraon ka Hadad maparin boemi, djeung didjangdjian rĕdjĕki,
19 malah dipaparin lahan. 'Ari Hadad teh sakalintang manggih koernija dina sotja Piraon, moenggah dipaparin pibodjoĕun, nja eta saderek garwana, saderek Tah-
20 pĕnes prameswari. 'Toeloej eta saderek Tahpĕnes ngowokeun Gĕnoebat, poetra Hadad sarta lalaki; ari Gĕnoebat teja

koe Tahpĕnes dimemenan di djĕro gĕdong Piraon, djadi Gĕnoebat teh aja di gĕdong Piraon, tjampoer djeung para 21 poetra Piraon. 'Hidji mangsa Hadad di Mĕsir ngadenge bedja, jen Dawoed geus koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta jen Joab, kapala balad teja, [b] geus maot; toeloej Hadad oendjoekan ka Piraon: Koering moegi idinan leumpang, hajang 22 wangsoel ka tanah koering. 'Dĕmi lahiran Piraon ka dinja: Tapi naon kakoerangan awak di kami, wĕt aja nijat moelang ka tanah awak? Wangsoelanana: Soemoehoen, taja pisan; kitoe ge koering moegi didjoeroeng bae.

a 2 Sam. 8 : 13, 14. *b* p. 2 : 34.

23 Djeung Allah ngajakeun deui noe ngamoesoeh ka Soeleman, nja eta Rĕson anak Eljada, noe bareto ngalolos ti [a] Hadad-Eser, radja Soba, djoeragananana. 24 'Seug ngoempoelkeun djalma ka dirina, djadi kapala rampog, sanggeus Dawoed maehan oerang dinja teja; toeloej laleumpang ka Damsik, sarta maratoeh di dinja, bari pada marentah di Damsik. 25 'Ari Rĕson teja ngamoesoeh ka Israil, sapandjang djoemĕnĕng Soeleman, baroeng djeung katjilakaän noe koe Hadad teja; sarta Rĕson teh ngewaeun ka Israil, djeung ngaradjaän ka tanah Sam.

a 2 Sam. 8 : 3; 10 : 18.

26 Aja deui [a] Jarobam poetra Nĕbat, oerang Epraim, ti Sĕreda, abdi Soeleman; ari djĕnĕngan iboena Sĕroea, sarta randa; eta kitoe deui [b] ngamangkeun 27 leungeun ka radja. 'Kijeu asalna noe matak ngamangkeun leungeun ka radja teh: Soeleman keur ngadamĕl Milo, mĕpĕt beulahna dajeuh Dawoed ra28 mana. 'Ari Jarobam teja djalma gagahpĕrkosa. Ana katingal koe Soeleman eta boedjang jen tĕmĕn-wĕkĕl, toeloej didjĕnĕngkeun ngoeroes sakabeh tang29 goengan anak-poetoe Joesoep. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta hidji waktoe Jarobam teh ka loewar ti Jĕroesalem; prok di djalan patĕpang djeung nabi Ahia, oerang Silo, noe keur nganggo haroedoem weuteuh; doewaän teh pa30 toetoenggalan bae di tĕgal. 'Seug Ahia njĕkĕl haroedoem weuteuh, noe keur dianggo teja, [c] pek disoĕh-soĕhkeun, 31 doewa wĕlas soĕhan. 'Tidinja ngalahir ka Jarobam: Tampanan koe sampejan ijeu sapoeloeh soĕhan; karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, kami rek njoĕhkeun karadjaän teh ti leungeun Soeleman, seug ka ma32 neh rek maparin sapoeloeh kaom. 'Ari noe sakaom deui mah tĕtĕp ka Soeleman, tina sabab abdi kami Dawoed teja, djeung tina sabab Jĕroesalem, nagara beunang kami milih ti sakabeh kaom 33 Israil. 'Pangkitoe teh pedah eta geus naringgalkeun kami, sarta njarĕmbahna [d] ka Astarta, aällahan oerang Sidon, ka Kamos, aällahan oerang Moab, djeung ka Milkom, aällahan oerang Amon; sarta teu ngalakonan djalan kami, teu ngalampahkeun anoe bĕnĕr di pajoeneun kami, nja eta pikoekoeh kami djeung hoekoem kami, sapĕrti Dawoed bapana. 34 'Tatapi eta sakaradjaän kabeh koe kami moal ditjaboet ti leungeun Soeleman; ĕnjana mah eta teh koe kami rek ditĕtĕpkeun bae djadi gĕgĕden saoemoerhiroepna, tina sabab Dawoed, abdi kami, anoe beunang kami milih teja, noe geus nĕtĕpkeun timbalan kami djeung pikoe35 koeh kami. 'Nja ditjaboetna karadjaän teh koe kami mĕngke ti leungeun anakna; seug kami ka maneh rek maparin 36 sapoeloeh kaom. 'Ari noe sakaom deui mah rek dipaparinkeun ka anakna, [e] soepaja Dawoed, abdi kami, sapapandjangna boga damar di pajoeneun kami di Jĕroesalem, nja eta nagara beunang kami milih pikeun kami, baris mĕrĕ37 nahkeun djĕnĕngan kami di dinja. 'Ari maneh teh koe kami rek ditjandak, sarta maneh bakal ngaradjaän noeroetkeun sakahajang hate maneh, nja djadi 38 radja, njĕkĕl Israil. 'Ari geus kitoe, oepama maneh noeroet ka sakabeh noe koe kami ditimbalkeun ka maneh, sarta ngalakonan djalan kami, djeung ngalampahkeun anoe bĕnĕr di pajoeneun kami, nja ngestoekeun pikoekoeh kami djeung timbalan kami mah, sakoemaha lampah Dawoed, abdi kami teja: eta kami tangtoe njarĕngan ka maneh, [f] djeung maneh koe kami rek dipangdamĕlkeun imah noe tĕtĕp, sakoemaha noe koe kami didamĕl pikeun Dawoed teja, sarta maneh koe kami rek dipapa39 rin Israil. 'Djeung kami rek ngarĕndahkeun toeroenan Dawoed tina sabab kitoe; 40 ngan moal sapapandjangna. - 'Pedah

kitoe Soeleman ngarah maehan ka Jarobam; tatapi Jarobam teh dangdan, seug ngalolos ka Mĕsir, [g] ka Sisak, radja Mĕsir, sarta tĕtĕp di Mĕsir, tĕpi ka poepoes Soeleman.
41 - 'Ari tjarijos Soeleman [h] salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui kapintĕranana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab tjarijos Soeleman.
42 'Dĕmi lawasna Soeleman ngaradjaän di Jĕroesalem ka sabangsa Israil teh, opat poeloeh taoen.
43 'Toeloej Soeleman koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun [i] di dajeuh Dawoed ramana; ari Rĕhabam poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Bab. 13 : 6. *b* 2 Sam. 18 : 28. *c* 1 Sam. 15 : 27. *d* Hak. 10 : 6. *e* p. 15 : 4 ; Djab. 132 : 17. *f* 2 Sam. 7 : 11. *g* p. 14 : 25. *h* 2 Bab. 9 : 29. *i* p. 2 : 10.

PASAL 12.

Bral [a] Rĕhabam teh angkat ka nagara Sĕkem; karana sabangsa Israil geus datang ka Sĕkem, sĕdjana andjeunna dek didjĕnĕngkeun radja.
2 'Ari geus kitoe, barang Jarobam poetra Nĕbat teja geus ngareungeu warta, (wantoe andjeunna masih [b] aja keneh di Mĕsir, asal ngalolos, bawaning sijeun radja Soeleman teja,
3 sarta Jarobam tjalik di Mĕsir; 'tatapi oerang Israil nitahan, andjeunna diala;) toeloej Jarobam djeung sapakoempoelan Israil daratang, seg malihatoer ka Rĕhabam, kijeu pihatoerna:
4 'Rama andjeun ngabeuratkeun pasangan koering; mana andjeun ajeuna moegi entengan pagawean rama andjeun anoe bangga, sarĕng pasanganana noe abot, noe koe andjeunna dipoendakkeun ka koering; moen kitoe mah koering pada sĕdja ngawoela ka andjeun.
5 'Ari walonan Rĕhabam ka darinja: Geura baralik heula bae watĕs tiloe poë; geus kitoe koedoe ka darijeu deui ka kami. Seug djalma-djalma baralik.
6 'Tidinja radja Rĕhabam teh rĕrĕmpagan reudjeung para sĕsĕpoeh, anoe bakoe maradĕp di pajoeneun Soeleman ramana, mangsana keur djoemĕnĕng; ari lahirna: Koemaha pirĕmpoeg sarampejan, pihadeëunana ngabalĕsan omong ka eta djalma-djalma?
7 'Mioendjoek eta teh ka radja, kijeu pioendjoekna: Madak andjeun dangĕt ajeuna ngajoenkeun ka eta djalma-djalma, sarĕng ngawoela ka maranehanana, sarawoeh ngaboelkeun kahajangna, bari ngalahir ka darinja pilahir noe ngareunah, tinangtos pada ngawoela ka andjeun sapapaosna.
8 'Dĕmi andjeunna nilarkeun pirĕmpoeg para sĕsĕpoeh, noe koe eta dihatoerkeun ka andjeunna teja, seug rĕrĕmpagan deui reudjeung para nonoman, noe ngagĕdean barĕng djeung andjeunna, noe sok maradĕp di pajoeneunana.
9 'Ari lahiranana ka eta: Tjik, koemaha pirĕmpoeg maraneh, pihadeëunana oerang ngabalĕsan omong ka eta djalma-djalma, noe malihatoer ka kami, kijeu pokna: Entengan pasangan, noe koe rama andjeun dipoendakkeun ka koering?
10 'Mioendjoek para nonoman, noe ngagĕdean barĕng djeung andjeunna teh, pioendjoekna: Sae nimbalan kijeu ka eta djalma-djalma, noe malihatoer ka andjeun, pokna: Rama andjeun ngabotkeun pasangan koering, doepi koe andjeun pasangan koering entengan; sae ngalahir kijeu ka darinja: Tjinggir kami gĕde alah batan tjangkeng rama kami.
11 'Ari ajeuna, rama kami ka maraneh moendakkeun pasangan beurat, dĕmi kami dek nambahan deui kana pasangan maraneh; rama kami mĕpĕrih ka maraneh koe pangrangket, dĕmi kami mah dek mĕpĕrih ka maraneh koe langgir.

a 2 Bab. 10. *b*. p. 11 : 40.

12 Tidinja Jarobam djeung sakabeh djalma-djalma daratang deui ka Rĕhabam dina poë noe katiloe, noeroetkeun lahiran radja noe kijeu teja: Koedoe ka darijeu deui ka kami dina poë noe katiloe.
13 'Seug radja ngawalon ka eta djalma-djalma bĕngis pisan, sarta nilarkeun pirĕmpoeg para sĕsĕpoeh, noe koe eta dihatoerkeun ka andjeunna teja;
14 'nja ngalahir teh ka maranehanana noeroetkeun pirĕmpoeg para nonoman teja, kijeu lahirna: Rama kami ngabeuratkeun pasangan maraneh, dĕmi kami dek nambahan deui kana pasangan maraneh; rama kami mĕpĕrih ka maraneh koe pangrangket, dĕmi kami mah dek mĕpĕrih ka maraneh koe langgir.
15 'Djadi radja teh teu ngagoegoe ka eta djalma-djalma; karana eta pĕrkara pangtibalikna teh ti Pangeran, pangĕrsana ngajakinkeun pangandikana, [a] noe koe Pangeran diandikakeun koe lantaran Ahia, oerang Silo, ka Jarobam poetra Nĕbat teja.
16 'Barang sabangsa Israil geus tĕrangeun, jen radja teh teu ngagoegoe ka maranehanana, seg djalma-djalma

pada ngabalĕsan saoer ka radja, kijeu pokna: [b] Nahaon doeoeman oerang ka Dawoed? satĕgĕsna oerang teu boga milik ka anak Isai teh; geura balik, Israil! sahimah-sahimahna; ajeuna ngoeroes bangsa sorangan bae, Dawoed! Broel Is-
17 rail moelang sahimah-sahimahna. 'Tatapi oerang Israil [c] noe maratoeh di nagara-nagara Joeda mah, karadjaän koe Rĕ-
18 habam. 'Tidinja radja Rĕhabam miwarang [d] Adoram, noe njangking padjĕg teja; pek sakabeh oerang Israil pada maledogan ka dinja koe batoe, toeloej paeh. Dĕmi radja Rĕhabam mah ngagĕntak
19 nitih kareta, kaboer ka Jĕroesalem. 'Tah, [e] kitoe asalna Israil teh moengkir ka bangsa Dawoed, tĕpi ka mangsa ajeuna.
20 'Ari geus kitoe, barang sabangsa Israil ngadenge bedja, jen Jarobam teh soemping deui, toeloej ngoetoesan, andjeunna diala ka padjĕmoehan; seug didjĕnĕngkeun radja, njangking sabangsa Israil; taja noe noeroet ka bangsa Dawoed, kadjaba kaom Joeda bae.

a p. 11:31. *b* 2 Sam. 20:1. *c* 2 Bab. 11:13, 16. *d* p. 4:6. *e* 2 Radj. 17:21.

21 Sasoempingna Rĕhabam ka Jĕroesalem, [a] gantjang ngoempoelkeun sakabeh anak-poetoe Joeda reudjeung kaom Binyamin, sakĕti dalapan laksa djalma beunang mĕting, toekang pĕrang; kĕrsa mĕrangan ka bangsa Israil, sĕdjana malikkeun karadjaän teh ka salira Rĕhabam
22 poetra Soeleman. 'Tatapi [b] aja pangandika Allah ka Sĕmaja, piwarangan Allah,
23 kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka Rĕhabam anak Soeleman, radja Joeda, kitoe deui ka saänak-poetoe Joeda djeung Binyamin, sarta ka sesa djalma-djalma, kijeu
24 nja pok: 'Kijeu timbalan Pangeran: Oelah waka arindit, djeung oelah mĕrangan ka doeloer-doeloer maraneh, oerang Israil teja; geura baralik saimah-saimahna; karana pĕrkara kitoe teh ti kami. Seug pada ngagoegoe ka pangandika Pangeran, sarta maroelang, noeroetkeun pangandika Pangeran.

a 2 Bab. 11:1. *b* 2 Bab. 11:2.

25 Tidinja Jarobam ngadamĕl [a] nagara Sĕkem, di pigoenoengan Epraim, bari seug dieusian; toeloej angkat ti dinja,
26 pek ngadamĕl [b] nagara Pĕnoeël. 'Sarta Jarobam teh njaoer sadjĕro manahna: Ajeuna karadjaän teh bisi balik deui ka
27 bangsa Dawoed. 'Oepama djalma-djalma teh arindit, milampah ngoerban di gĕdong Pangeran di Jĕroesalem, bisi hate djalma-djalma teh balik deui ka djoeraganana, ka Rĕhabam, radja Joeda; tangtoe aing dipaehan, seg baralik deui ka
28 Rĕhabam, radja Joeda. 'Toeloej radja badami, prak ngadamĕl [c] doewa sasapian ĕmas; geus kitoe ngalahir ka djalma-djalma: Meudjeuh maraneh indit ka Jĕroesalem; [d] tah, Israil! ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mĕsir
29 teja. 'Seg noe hidji koe andjeunna diteundeun di Bet-El, ari noe hidji deui
30 diteundeun di Dan. 'Dĕmi eta pĕrkara [e] djadi matak dosa; karana djalma-djalma laleumpang, njĕmbah ka salah-sahidji,
31 tĕpi ka Dan. 'Sarta andjeunna ngadamĕl imah ĕnggon loehoer, [f] djeung ngadamĕl panghoeloe-panghoeloe ti sambarang djalma, [g] noe lain anak-poetoe Lewi.
32 'Malah-malah Jarobam ngadamĕl pesta dina boelan noe kadalapan, dina tanggal lima wĕlas, [h] noeroetan pesta noe di Joeda teja, sarta ngoerban dina altar. Kitoe lampahna di Bet-El, nja ngoerban ka sasapian, beunang andjeunna ngadamĕl teja; toer di Bet-El ngadĕgkeun panghoeloe-panghoeloe ĕnggon loehoer, anoe beunang andjeunna ngadamĕl teja.
33 'Prak andjeunna ngoerban dina altar, beunang andjeunna ngadamĕl di Bet-El, dina tanggal lima wĕlas, boelan noe kadalapan teja, nja eta dina boelan anoe beunang andjeunna njipta koe manah pribadi; sarta ngadamĕl pesta pikeun oerang Israil, djeung ngoerban dina altar, bari ngoekoes.

a Hak. 9:45. *b* Hak. 8:17 *c* 2 Radj. 17:16. *d* 2 Moesa 32:4. *e* p. 13:34; 14:16. *f* p. 13:33; 2 Radj. 17:32. *g* 4 Moesa 3:10. *h* 3 Moesa 23:34.

PASAL 13.

Doemadakan, aja hidji piwarangan Allah soemping ti Joeda ka Bet-El, ngĕmban pangandika Pangeran; kalĕrĕsan [a] Jarobam ngadĕgan altar teja,
2 eukeur ngoekoes. 'Seug piwarangan teh ngoewarkeun ka eta altar koe pangandika Pangeran, saoerna: Eh altar! altar! kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, mĕngke bangsa Dawoed pimeunangeun hidji anak lalaki, pingaraneunana Josia; [b] nja eta di loehoer maneh tangtoe

ngoerbankeun panghoeloe-panghoeloe ĕnggon loehoer, noe ngaroekoes di loehoer maneh; sarta di loehoer maneh mĕngke ngadoeroek toelang manoesa.
3 'Malah piwarangan teh dina waktoe harita maparin tanda, saoerna: Nja ijeu pitandaeunana, noe diandikakeun koe Pangeran: Masing njaho, altar teh ĕngke beulah, sarta lĕboe noe di loehoerna
4 bakal mawoer. 'Ari geus kitoe, barang radja ngareungeu eta kasaoeran piwarangan Allah, noe dioewarkeun kana altar di Bet-El teja, heg Jarobam njodorkeun pananganana tina altar, bari marentah: Eta geura tangkĕp! Seug pananganana, noe disodorkeun ka piwarangan teh, djadi djĕgĕr, teu kawawaeun
5 moendoerkeun inja ka salirana. 'Ari altar teja toeloej beulah, sarta lĕboena mawoer tina altar; geus boekti tanda, noe dipaparinkeun koe eta piwarangan Allah tina pangandika Pangeran teja.
6 'Pok radja misaoer, kijeu saoerna ka piwarangan Allah teh: Tjik, moegi geura noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, Allah adjĕngan; nja kaoela moegi pangnĕdakeun, soepaja leungeun kaoela bisa moendoer deui ka diri kaoela! Prak piwarangan Allah teh noenoehoen ka pajoeneun Pangeran; seg panangan radja moendoer deui ka salirana, hade
7 tjara tadi. 'Misaoer radja ka piwarangan Allah teh: Mangga, djeung kaoela tjalik ka boemi, [c] sĕnangkeun adjĕngan heula, sarta kaoela ka adjĕngan sĕdja mere
8 gandjaran. 'Dĕmi pihatoer piwarangan Allah teh ka radja: [d] Sanadjan andjeun ka kaoela kĕrsa maparin sabeulah gĕdong andjeun oge, kaoela moal datang ka andjeun, sarta moal baranghakan, moal nginoem tjai-tjai atjan dina ijeu
9 ĕnggon; 'karana kijeu noe dipiwarang ka kaoela koe pangandika Pangeran, timbalanana: Maneh poma oelah baranghakan, oelah nginoem tjai-tjai atjan, sarta maneh moelang oelah njorang
10 djalan oeroet maneh leumpang. 'Bral piwarangan teh angkat, njorang djalan sedjen; moelihna teu njorang djalan oeroet soempingna ka Bet-El. *a* p. 12 : 33.

b 2 Radj. 23 : 16. *c* Hak. 19 : 5. *d* 4 Moesa 22 : 18.

11 Aja hidji nabi noe kolot, tjalikna di Bet-El. Toeloej datang poetrana lalaki, sarta njarijoskeun ka andjeunna sakabeh lampah, anoe poë eta koe piwarangan Allah dilampahkeun di Bet-El teja; kitoe deui kasaoeran, noe koe eta disaoerkeun ka radja teja, ditjarijoskeun ka ramana.
12 'Seug poetra teh dipariksa koe ramana: Angkatna djalan mana? Kabĕnĕran poetrana geus narendjo djalan, noe disorang koe piwarangan Allah, anoe soemping
13 ti Joeda teja. 'Toeloej marentah ka poetrana: Ama geura pangrarangkenankeun kalde. Prak dipangrarangkenankeun kalde; tjat toenggang ka dinja.
14 'Bral nabi teh angkat, njoesoel piwarangan Allah teja; teu lila kapĕndak, keur tjalik handapeun hidji kijara. Pok ditaros: Nja adjĕngan piwarangan Allah, anoe soemping ti Joeda teja? Walona-
15 nana: Ĕnja kaoela. 'Saoer nabi teh ka andjeunna: Mangga, sarĕng kaoela tjalik
16 ka imah, dahar roti heula. 'Ari walonanana: Kaoela teu kadoega balik djeung adjĕngan, atawa datang ka adjĕngan; sarta kaoela moal barangtĕda atawa nginoem tjai reudjeung adjĕngan dina
17 ijeu ĕnggon; 'karana aja pangandika ka kaoela koe pangandika Pangeran: Maneh oelah baranghakan, oelah nginoem tjai-tjai atjan di dinja; sarta maneh moelang oelah njorang djalan oeroet
18 maneh leumpang. 'Dĕmi saoer nabi teh ka andjeunna: Kaoela ge nabi, sapĕrtos adjĕngan, sarta [a] aja hidji malaikat ngalahir ka kaoela koe pangandika Pangeran, kijeu lahirna: Eta teh koe maneh bawa balik ka imah maneh, sina ngahakan roti sarta nginoem tjai. Tapi
19 bohong ka andjeunna. 'Toeloej moelih deui djeung eta nabi, seug ngadahar roti di djĕro boemina, sarta ngaleueut
20 tjai. 'Ari geus kitoe, sabot tjaralik eta teh ngarijoeng medja, seug aja pangandika Pangeran ka nabi noe mawa balik
21 teja; 'toeloej ngoewarkeun ka piwarangan Allah, anoe soemping ti Joeda teja, saoerna: Kijeu timbalan Pangeran: Sapedah maneh moengpang ka pangandika Pangeran, djeung teu ngestoekeun timbalan, noe ditimbalkeun ka maneh
22 koe Pangeran, Allah maneh teja, 'sarta maneh teh balik deui, ngahakan roti djeung nginoem tjai dina ĕnggon noe diandikakeun ka maneh kijeu teja: Maneh poma oelah baranghakan, oelah nginoem tjai-tjai atjan: noe matak majit

maneh moal asoep ka pakoeboeran karoehoen maneh. 23 'Ari geus kitoe, sanggeusna dalahar roti djeung sanggeusna ngaleueut, seg andjeunna dipangrarangkenankeun kalde, nja eta pikeun nabi noe dibawa balik teja. 24 'Dĕmi geus angkat, seug di djalan [b] kapapag koe hidji singa; pek andjeunna koe eta singa dipaehan; ari majitna dibeubeutkeun, ngadjolopong di djalan, sarta kaldena nangtoeng ngabanding, kitoe keneh singa teja nangtoeng ngabanding eta majit. 25 'Lar aja djalma ngaliwat, narendjo eta majit ngadjolopong di djalan, ari singa teja nangtoeng ngabanding eta majit. Toeloej daratang sarta bebedja di nagara, ĕnggon tjalik nabi noe kolot teja. 26 'Barang nabi noe mawa balik ti djalan teja geus ngareungeu bedja, pok njaoer: Geus tangtoe eta teh piwarangan Allah, anoe moengpang ka pangandika Pangeran teja; noe matak eta teh koe Pangeran diselehkeun ka singa, seg koe singa teh dipotongkeun sarta dipaehkeun; geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun ka dinja teja. 27 'Toeloej marentah ka poetrana, kijeu parentahna: Ama geura pangrarangkenankeun kalde. Prak dirarangkenan. 28 'Bral angkat, toeloej kasampak majitna ngadjolopong di djalan, dĕmi kalde djeung singa narangtoeng ngabanding eta majit; ari majit teja hanteu dihakan koe singa, djeung kaldena teu dipotongkeun. 29 'Seug majit piwarangan Allah teh koe nabi didjoengdjoengkeun, diteundeun dina kaldena, bari toeloej dibawa moelang; tidinja dongkap ka nagara nabi noe kolot teja, sĕdja aloek-aloekan sarta dek dikoeboer. 30 'Sok majitna diteundeun [c] dina pakoeboeran sorangan, sarta pada aloek-aloekan katinggalandjeunna, [pokna]: Adoeh, doeloer kaoela! 31 'Ari geus kitoe, sanggeusna dikoeboer, pok nabi teh misaoer ka poetra-poetrana, kijeu saoerna: Dimana ama geus maot, seg ama koe maraneh koeboer dina pakoeboeran ĕnggon ngoeboer piwarangan Allah teja; ari toelang ama teundeun gigireun toelang eta. 32 'Karana ari lahiran, noe koe eta dioewarkeun koe pangandika Pangeran, hal altar noe di Bet-El, djeung hal sakabeh imah ĕnggon loehoer noe di sagala nagara Samaria teja, [d] geus tangtoe piboektieun.

a Gal. 1 : 1; 1 Joh. 4 : 1. *b* p. 20 : 36. *c* 2 Radj. 23 : 17. *d* 2 Radj. 23 : 18.

33 Sanggeusna pĕrkara noe tadi teja Jarobam teh hanteu balik ti djalanna noe goreng; [a] malah ngadamĕl deui panghoeloe ĕnggon loehoer ti sambarang djalma; saha bae noe soeka, [b] pek dikeupeulan, didjadikeun panghoeloe ĕnggon loehoer. 34 'Ari eta pĕrkara [c] matak dosa ka bangsa Jarobam, nja eta soepaja disingkirkeun djeung soepaja ditoempoerkeun tina tonggong boemi.

a p. 12 : 31. *b* 2 Moesa 28 : 41. *c* p. 12 : 30.

PASAL 14.

Dina mangsa eta parĕng Abia, poetra Jarobam noe lalaki, teu damang. 2 'Toeloej Jarobam misaoer ka garwana: Njai teh geura dangdan, tapi koedoe njamoer, soepaja oelah katangen njai teh garwa Jarobam; seg koedoe leumpang ka Silo; masing njaho, di dinja tjalikna [a] nabi Ahia, noe ngalahirkeun hal akang, bakal djadi radja, njangking ijeu bangsa teja. 3 'Sarta koedoe mawa roti sapoeloeh siki, kitoe deui koeweh, djeung madoe sagotji, toeloej ngadeuheus ka andjeunna; tangtoe njai koe eta dipaparin njaho pitĕmaheunana ijeu boedak. 4 'Gantjang garwa Jarobam milampah kitoe; prak dangdan, bari toeloej angkat ka Silo, sarta dongkap ka boemi Ahia. Ari Ahia teja geus teu jasaeun ningali; karana [b] sotjana geus matasimeuteun, tina kasĕpoehanana. 5 'Dĕmi Pangeran nimbalan ka Ahia: Masing njaho, pamadjikan Jarobam ĕngke datang, karĕpna dek nanjakeun anakna ka maneh; karana eta teh gĕring; kijeu-kijeu piomongeun maneh ka dinja; djeung deui eta teh, dimana datang, bakal poera-poera awewe sedjen. 6 'Ari geus kitoe, mangsa Ahia ngadangoe keresek dampalna, keur barang lĕbĕt kana lawang, pok Ahia ngalahir: Eh bodjo Jarobam! ka dijeu asoep; keur naon andjeun poera-poera awewe sedjen? karana kaoela dipiwarang ngadatangkeun ka andjeun bedja bangĕt. 7 'Djig moelang, bedjakeun ka Jarobam: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Sapedah maneh [c] koe kami geus didjoengdjoengkeun ti tĕngah djalma-djalma, sarta didjadikeun

8 gĕgĕdoeg, njĕkĕl oemat kami Israil, 'bari karadjaän teh koe kami disoëhkeun ti bangsa Dawoed, seug dipaparinkeun ka maneh; dĕmi maneh teh lain sapĕrti abdi kami Dawoed, [d] noe ngestikeun timbalan kami, sarta noe anoet ka kami tĕroes reudjeung hate, karĕpna taja deui ngan milampah anoe bĕnĕr di pajoeneun 9 kami bae; 'sabalikna maneh mah migawe goreng, ngaleuwihan ti sakabeh noe heulaeun maneh, datang ka maneh leumpang, [e] njijeun aällahan keur sĕsĕmbaheun maneh, nja artja sipat tjitak teja, sangkan ngabĕndoekeun kami, sarta diri kami koe maneh [f] geus dipitjeun 10 ka toekangeun tonggong maneh: 'koe sabab eta, masing njaho, kami mĕngke ngadatangkeun [g] katjilakaän ka bangsa Jarobam, sarta rek ngabasmi ahli Jarobam noe lalaki, [h] boh koering, boh menak di Israil; djeung kami mĕngke njapoekeun bangsa Jarobam, satjara noe njapoekeun tai, datang ka bĕrĕsihna. 11 'Saha-saha ahli Jarobam noe paeh di djĕro nagara, bakal dihakan andjing; djeung saha-saha noe paeh di tĕgal, bakal dihakan manoek awang-awang; estoe 12 kitoe pangandika Pangeran. 'Mana andjeun geura dangdan, djig moelang; dimana soekoe andjeun geus datang ka 13 nagara, boedak teh pipaeheun. 'Djeung sabangsa Israil bakal pada aloek-aloekan katinggal eta, sarta ngaloeboer eta; karana bangsa Jarobam teh ngan eta bae noe piasoepeun kana koeboer; sapedah di bangsa Jarobam teh ngan di djĕro eta bae kapĕndak noe hade di 14 pajoeneun Pangeran, Allah Israil. 'Sarta Pangeran mĕngke pikeun andjeunna ngajakeun hidji radja njangking Israil, [i] anoe bakal ngabasmi bangsa Jarobam dina mangsa eta; tapi koemaha? ajeuna 15 ge eukeur.' Djeung deui Pangeran mĕngke ngagĕboeg ka Israil, sakoemaha bajongbong loewak-lejok dina tjai; [j] malah Israil mĕngke koe andjeunna ditjaboet ti ijeu tanah noe aloes, noe koe andjeunna dipaparinkeun ka karoehoenna, [k] bari seug dipantjawoerakeun ka peuntaseun bangawan, sapedah njarijeun Asera-Aserana, ngabĕndoekeun Pange-16 ran. 'Sarta andjeunna bakal njĕrahkeun Israil, koe karana dosa Jarobam, noe migawe dosa, [l] sarta ngadosakeun Israil.

17 'Tidinja garwa Jarobam dangdan, seug moelih, toeloej dongkap ka nagara Tirsa; barang dongkap ka golodog gĕdong, seug 18 moerangkalih teh maot. 'Toeloej moerangkalih teh dikoeboer koe sabangsa Israil, sarta pada aloek-aloekan katinggal eta; boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran nabi Ahia, 19 abdina. - 'Ari tjarita Jarobam salijan ti eta, lampahna pĕrang djeung lampahna ngaradjaän, saĕnjana kaoengĕlkeun dina 20 kitab babad para radja Israil. 'Dĕmi lawasna Jarobam ngaradjaän teh, doewa likoer taoen; toeloej sare reudjeung karoehoenna; ari Nadab poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 11:31. *b* 1 Sam. 4:15. *c* p. 11:31, 37. *d* p. 3:6. *e* p. 12:28. *f* Nĕh. 9:26; Jĕh. 23:35. *g* p. 15:29. *h* p. 21:21. *i* p. 15:29. *j* 2 Radj. 17:23. *k* Am. 5:27. *l* p. 12:30.

21 Dĕmi [a] Rĕhabam poetra Soeleman teja djoemĕnĕng radja di Joeda. Oemoer Rĕhabam keur mangsa djadi radja teh opat poeloeh hidji taoen, sarta toedjoeh wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem, [b] nja eta nagara beunang milih Pangeran ti sakabeh kaom Israil, dikĕrsakeun mĕrĕnahkeun padjĕnĕnganana di dinja; ari djĕnĕngan iboena Naäma, 22 oerang Amon. 'Ari Joeda migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, [c] sarta pada mapanas ka andjeunna koe dosadosana, noe koe maranehanana dilampahkeun, ngaleuwihan ti sakabeh noe 23 dipigawe koe karoehoenna teja. 'Karana eta kitoe keneh njarijeun keur dirina ĕnggon laloehoer, djeung tihang, sarta Asera, [d] dina sakabeh pasir loehoer djeung di handapeun sakabeh kakaian 24 ngaroenggoenoek. 'Katoeroeg-toeroeg dina tanah [e] aja toekang ngadoeboer; lakoe-lampah oerang Joeda teh noeroetkeun [f] sakabeh kagiroekan bangsabangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun 25 ti hareupeun oerang Israil teja. 'Ari geus kitoe, mangsa kalima taoenna Rĕhabam djoemĕnĕng radja, djĕboel [g] Sisak, radja Mĕsir, ngaroeroeg ka Jĕroe-26 salem; 'toeloej njokot radja-brana gĕdong Pangeran, djeung doenya-brana gĕdong radja, saniskara bae ditjokot; malah njokot sakabeh [h] kĕpĕng ĕmas, 27 beunang ngadamĕl Soeleman teja. 'Tidinja radja Rĕhabam ngadamĕl kĕpĕng tambaga ngagantian eta, sarta dititipkeun

ka leungeun kapala-kapala tamtama, noe ngadjaga lawang gĕdong radja. 28 'Ari geus kitoe, satijap-tijap radja lĕbĕt ka gĕdong Pangeran, seg tamtama teh marawa eta; toeloej dipoelang-29 keun deui ka pondok tamtama. - 'Ari tjarijos Rĕhabam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja 30 Joeda. 'Djeung deui [i] silih-pĕrangan bae Rĕhabam djeung Jarobam satoetoep oe-31 moerna. 'Toeloej Rĕhabam koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed. Dĕmi djĕnĕngan iboena Naäma, oerang Amon. Ari Abiam poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 12 : 13. *b* p. 11 : 36. *c* 5 Moesa 32 : 16. *d* 5 Moesa 12 : 2. *e* 5 Moesa 23 : 17; Roem 1 : 27. *f* 5 Moesa 18 : 9. *g* p. 11 : 40; 2 Bab. 12 : 2. *h* p. 10 : 16. *i* p. 15 : 6.

PASAL 15.

Mangsa [a] kadalapan-wĕlas taoenna Jarobam poetra Nĕbat teja djoemĕnĕng radja, harita Abiam djadi radja njang-2 king Joeda. 'Tiloe taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; sarta djĕnĕngan iboena 3 Maäka poetra Abisalom. 'Dĕmi Abiam teh ngalakonan sakabeh dosa ramana, noe dilampahkeun saheulaeun andjeunna, sarta manahna hanteu soehoed ka Pangeran Allahna, [b] sapĕrti manah Da-4 woed ramana. 'Tapi tina sabab Dawoed, noe matak Pangeran Allahna ka andjeunna maparin [c] damar di Jĕroesalem, nja ngadĕgkeun poetrana ti poengkoereunana, sarta nĕtĕpkeun Jĕroesalem: 5 'doemeh Dawoed milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sarta hanteu njingkah ti sakabeh noe ditimbalkeun ka andjeunna, saoemoer-hiroepna, [d] kadjaba dina pĕrkara Oeria, oerang Het 6 teja. 'Djeung deui [e] silih-pĕrangan bae Rĕhabam djeung Jarobam saoemoer-hi-7 roepna. - 'Ari tjarijos Abiam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda. Dĕmi Abiam djeung 8 Jarobam [f] silih-pĕrangan bae. 'Toeloej Abiam koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun [g] di dajeuh Dawoed; [h] ari Asa poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 13. *b* p. 14 : 8. *c* p. 11 : 36. *d* 2 Sam. 11 : 27. *e* p. 14 : 30. *f* 2 Bab. 13 : 2. *g* p. 2 : 10. *h* 2 Bab. 14 : 1.

9 Mangsa kadoewa-poeloeh taoenna Jarobam teja djoemĕnĕng radja Israil, harita Asa djadi radja njangking Joeda. 10 'Opat poeloeh hidji taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; sarta djĕnĕngan iboena 11 Maäka poetra Abisalom. 'Dĕmi Asa teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pa-12 ngeran, sapĕrti Dawoed ramana, 'moenggah andjeunna tina djĕro tanah ngeuweuhkeun [a] sakoer toekang ngadoeboer teja, sarta njingkirkeun sakabeh brahala, beunang ngadamĕl sĕpoeh-sĕpoeh-13 na. 'Malah-malah [b] Maäka iboena koe andjeunna dirorod tina kaprameswarian, doemeh eta geus ngadamĕl hidji brahala matak idjid adjang [c] Asera; sarta eta brahalana noe matak idjid teh koe Asa dikadek, bari seug didoeroek sisi 14 tji Kidron. 'Ngan [d] ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; parandene kitoe manah Asa teh soehoed ka Pange-15 ran satoetoep oemoerna. 'Sarta barang beunang njoetjikeun ramana djeung noe beunang njoetjikeun pribadina, koe andjeunna dilĕbĕtkeun ka gĕdong Pangeran, 16 ĕmas-perak sarta paparabotan. 'Djeung deui silih-pĕrangan bae Asa djeung Baäsa, radja Israil, satoetoep oemoerna. 17 'Hidji mangsa [e] Baäsa, radja Israil, angkat ngaroeroeg ka Joeda, sarta ngadamĕl nagara Ramah, soepaja oelah aja noe bidjil ti Asa, radja Joeda, soemawonna 18 asoep.'Toeloej Asa njandak sakabeh ĕmas-perak, [f] anoe kari dina radja-brana gĕdong Pangeran sarta dina doenya-brana gĕdong radja, diselehkeun ka leungeun mantri-mantrina, bari seug koe radja Asa dipiwarang ka [g] Benhadad, poetra Tabrimon, anoe poetra Hesion, radja Sam, anoe tjalik di Damsik; pihatoerna: 19 'Aja pĕrdjangdjian antara kaoela sarĕng andjeun, antara rama kaoela sarĕng rama andjeun; ijeu kaoela ka andjeun ngintoenkeun paseba, ĕmas sarĕng perak; tjik, pĕrdjangdjian andjeun ka Baasa, radja Israil, moegi badakeun, sina 20 oendoer ti kaoela. 'Ari Benhadad ngagoegoe ka radja Asa; gantjang ngijangkeun kapala-kapala wadya-baladna, ngaroeroeg ka nagara-nagara Israil; [h] pek ngelehkeun nagara Ijon, Dan, Abel-Bet-Maäka djeung satanah Kinĕrot, barĕng 21 satanah Naptali. 'Ari geus kitoe, mangsa Baäsa meunang warta, teu toeloes

ngadamĕl Ramah, bari toeloej tjalik [i] di 22 Tirsa. 'Gantjang radja Asa ngoendang-ngoendang ka sakabeh oerang Joeda, taja noe teu koedoe datang; prak pada ngakoetan batoe Ramah sarta djeung kaina, noe didamĕl koe Baäsa; seg koe radja Asa dianggo ngadamĕl nagara 23 Geba-Binyamin djeung Mispa. - 'Ari sadajana tjarijos Asa salijan ti eta, djeung sakabeh pangawasana, kitoe deui sadajana lalampahanana, sarta nagara-nagara noe koe andjeunna didamĕl, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda. [j] Tatapi keur mangsa sĕpoeh, andjeunna kasawat dampal. 24 'Toeloej Asa koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta [k] dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed ramana; [l] ari Josapat poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 14 : 24; 22 : 47. *b* 2 Bab. 15 : 16. *c* p. 14 : 23. *d* p. 22 : 44. *e* 2 Bab. 16 : 1. *f* p. 14 : 26. *g* p. 20 : 1. *h* 2 Radj. 15 : 29. *i* p. 14 : 17. *j* 2 Bab. 16 : 12. *k* p. 14 : 31. *l* p. 22 : 2.

25 Dĕmi Nadab poetra Jarobam teja djadi radja njangking Israil teh mĕnĕran kadoewa taoenna Asa djoemĕnĕng radja Joeda, sarta ngaradjaänana ka 26 Israil teh doewa taoen. 'Ari Nadab teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan djalan ramana, kitoe deui dosana, noe djadi matak eta 27 teh ngadosakeun Israil teja. 'Geus kitoe Baäsa poetra Ahia, kaom Isaskar, [a] sakait ngamoesoeh ka andjeunna; pek andjeunna koe Baäsa dipaehan di Gibĕton, noe kabilang ka oerang Pĕlisti; wantoe Nadab djeung sabala Israil keur 28 ngĕpoeng Gibĕton. 'Ari dipaehanana teh koe Baäsa mangsa katiloe taoenna Asa djoemĕnĕng radja Joeda; toeloej Baäsa 29 djadi radja, ngaganti Nadab. 'Ari geus kitoe, barang Baäsa geus djadi radja, [b] pek andjeunna maehan sabangsa Jarobam; sakoer ahli Jarobam noe aja ambĕkanana taja pisan noe dikarikeun, datang ka toempoerna. Geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran abdina, nja eta Ahia, oe- 30 rang Silo teja; 'tina hal dosa Jarobam, noe migawe dosa, sarta ngadosakeun Israil teja; nja sabab njijeunna pibĕndoeëun, noe djadi matak eta teh nga- 31 bĕndoekeun Pangeran, Allah Israil. - 'Ari tjarita Nadab salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja 32 Israil. 'Djeung deui Asa sarta Baäsa, radja Israil, silih-pĕrangan bae satoetoep oemoerna. *a* p. 16 : 9. *b* p. 14 : 10, 14.

33 Mangsa katiloe taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Baäsa poetra Ahia djadi radja, njangking sabangsa Israil di Tirsa, [sarta ngaradjaänana] 34 opat likoer taoen. 'Dĕmi Baäsa teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan djalan Jarobam, kitoe deui dosana, noe djadi matak eta teh ngadosakeun Israil teja.

PASAL 16.

Geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jehoe poetra Hanani, hal Baäsa 2 teja, kijeu pangandikana: 'Sapedah [a] maneh koe kami geus didjoengdjoengkeun tina taneuh, sarta didjadikeun gĕgĕdoeg, njĕkĕl oemat kami Israil, dĕmi maneh teh ngalakonan djalan Jarobam, sarta ngadosakeun oemat kami Israil, sangkan ngabĕndoekeun kami koe dosa- 3 dosana: 'noe matak kami, masing njaho, [b] mĕngke njapoekeun Baäsa sarta djeung bangsana; [c] ari bangsa maneh koe kami rek disaroewakeun djeung bangsa Ja- 4 robam anak Nĕbat teja. 'Saha-saha ahli Baäsa [d] noe paeh di djĕro nagara, bakal dihakan andjing; djeung saha-saha ahlina noe paeh di tĕgal, bakal dihakan 5 manoek awang-awang. - 'Ari tjarita Baasa salijan ti eta, djeung lalampahanana, sarta pangawasana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. 6 'Toeloej Baäsa sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer [e] di Tirsa; ari Ela poetrana noe ngaganti djadi radja. 7 'Djeung deui, noe matak aja pangandika Pangeran ka Baäsa djeung ka bangsana, koe lantaran [f] nabi Jehoe poetra Hanani teja, nja eta tina hal sakabeh kagorengan, noe koe eta dilampahkeun di pajoeneun Pangeran, sangkan ngabĕndoekeun andjeunna koe djidjijeunan leungeunna, djadi saroewa djeung bangsa Jarobam bae; kitoe deui [g] tina sabab maehan eta. *a* p. 14 : 7. *b* p. 14 : 10. *c* p. 15 : 29. *d* p. 21 : 24. *e* p. 15 : 33. *f* 2 Bab. 19 : 2. *g* p. 15 : 29.

8 Mangsa kagĕnĕp-likoer taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita

Ela poetra Baäsa djadi radja, njangking Israil di Tirsa, [sarta ngaradjaänana] 9 doewa taoen. 'Aja hidji mantrina, [ngaran] Simri, kapala saparo kareta; [a] seug sakait ngamoesoeh ka andjeunna. Hidji waktoe andjeunna aja di Tirsa, keur ngaleueut [b] wani mabok di djĕro boemi Arsa, noe njangking gĕdong di Tirsa. 10 'Hol Simri asoep, njabĕt ka Ela, dipaehan, mĕnĕran taoen katoedjoeh-likoer Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda; toeloej Simri djadi radja, ngaganti Ela. 11 'Ari geus kitoe, barang Simri geus djoemĕnĕng radja, kakara andjeunna tjalik dina korsi karadjaän, pek andjeunna maehan sabangsa Baäsa kabeh; sakoer ahlina noe lalaki hidji ge taja noe dikarikeun, bagija koelawargana, bagija 12 sobatna. 'Djadi sabangsa Baäsa kabeh koe Simri ditoempoerkeun. Geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun hal pĕrkara Baäsa, koe lantaran nabi 13 Jehoe teja; 'tina hal sakabeh dosa Baasa djeung dosa Ela poetrana, noe pada migawe dosa, sarta pada ngadosakeun Israil, sangkan ngabĕndoekeun Pangeran, Allah Israil, [c] koe djidjijeunanana 14 noe sija-sija. 'Ari tjarita Ela salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. *a* p. 15 : 27. *b* p. 20 : 16. *c* 5 Moesa 32 : 21.

15 Mangsa katoedjoeh-likoer taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda, seug Simri teja ngaradjaän toedjoeh poë di Tirsa. Harita bala [a] keur masanggrahan ngĕpoeng nagara Gibĕton, noe kabilang ka 16 oerang Pĕlisti teja. 'Tidinja bala noe masanggrahan teh ngadenge bedja, pokna: Simri teja sakait, samalah geus maehan radja. Seug koe sabala Israil poë harita keneh Omri, kapala balad, di pasanggrahan diangkat radja, njangking Israil. 17 'Bral Omri teh angkat ti Gibĕton, diiring sabala Israil, toeloej ngĕpoeng na-18 gara Tirsa. 'Ari geus kitoe, barang Simri waspadaeun, jen nagara geus dibeunangkeun, boes Simri teh asoep [b] ka karaton gĕdong radja, bari sakalian gĕdong radja teh di loehoerna dihoeroe koe 19 seuneu; toeloej paeh; 'tina hal dosadosana, noe koe andjeunna dilampahkeun, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, nja ngalakonan djalan Jarobam, kitoe deui dosana, noe koe eta dilampahkeun, matak ngadosakeun Is-20 rail teja. - 'Ari tjarita Simri salijan ti eta, djeung lampahna sakait teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. *a* p. 15 : 27. *b* 2 Radj. 15 : 25.

21 Mangsa eta bala Israil maro; bala noe saparo noeroet Tibni poetra Ginat, karĕpna nja eta noe dek diangkat radja; ari noe saparo deui mah noeroet Omri. 22 'Dĕmi bala noe noeroet Omri teh bĕdas alah batan bala noe naroeroet Tibni poetra Ginat teja; toeloej Tibni teh 23 paeh, ari Omri mah djadi radja. 'Mangsa katiloe-poeloeh hidji taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Omri djadi radja njangking Israil, [sarta ngaradjaänana] doewa wĕlas taoen. Di Tirsa 24 mah ngaradjaänana gĕnĕp taoen. 'Toeloej andjeunna ngagaleuh goenoeng Samaria, ti ki Semer, harga doewa talenta perak; seg ngadamĕl nagara dina eta goenoeng, sarta eta nagara, beunangna ngadamĕl teja, koe andjeunna dingaranan Samaria, noeroetkeun ngaran Se-25 mer, anoe asal boga eta goenoeng. 'Dĕmi Omri teh migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran; [a] ari migawena goreng teh ngaleuwihan ti sakabeh noe heu-26 laeun andjeunna. 'Sarta ngalakonan [b] sakabeh djalan Jarobam poetra Nĕbat teja, kitoe deui dosana, noe djadi matak eta teh ngadosakeun Israil, sangkan ngabĕndoekeun Pangeran, Allah Israil, 27 koe djidjijeunanana noe sija-sija. - 'Ari tjarita Omri salijan ti eta, lalampahanana, djeung pangawasana noe koe andjeunna dipĕtakeun, saĕnjana kaoengĕlkeun dina 28 kitab babad para radja Israil. 'Toeloej Omri sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer di Samaria; ari Ahab poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 14 : 9. *b* p. 15 : 26, 34.

29 Ari Ahab poetra Omri djadi radja njangking Israil teh mĕnĕran katiloepoeloeh dalapan taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja Joeda; sarta Ahab poetra Omri ngaradjaänana ka Israil di Samaria 30 teh doewa likoer taoen. 'Dĕmi Ahab poetra Omri teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngaleuwihan ti 31 sakabeh noe heulaeunana. 'Ari geus kitoe, kawas pĕrkara leuleutikan bae andjeunna ngalakonan dosa-dosa Jaro-

bam poetra Něbat teja, [a] katoeroeg-toeroeg geureuhaän ka Isebel poetra Etbaäl, radja oerang Sidon; toeloej angkat, ngabakti ka [b] Baäl, sarta njěmbah ka dinja. 32 'Djeung andjeunna [c] ngaděgkeun hidji altar keur Baäl, di djěro gědong Baäl, beunang andjeunna ngadaměl di Samaria. 33 'Malah Ahab ngadaměl [d] Asera; sarta Ahab nambahan deui lampahna, sangkan ngaběndoekeun Pangeran, Allah Israil, ngaleuwihan ti sakabeh radja Israil, anoe heulaeun andjeunna. 34 'Keur djaman andjeunna Hiël, oerang Bet-El, ngaděgkeun nagara Jěriho; njijeunna paděmen poös koe Abiram, tjikalna, sarta ngaděgkeunana panto poös koe Sěgoeb, boengsoena; [e] geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran Josoea poetra Noen teja.

a p. 21: 25. *b* Hak. 2: 11. *c* 2 Radj. 3: 2; 10: 27. *d* p. 14: 23; 18: 19. *e* Jos. 6: 26.

PASAL 17.

Hidji waktoe Elias, oerang Tisbe, kasoep noe ngaloembara di tanah Gilad, ngalahir ka Ahab: Děmi djoeměněnging Pangeran, Allah Israil, noe diparěk koe kaoela di pajoeneunana! [a] moal aja tji-iboen atawa hoedjan mangtaoen-taoen, kadjaba moen aja omong kaoela. 2 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Elias, kijeu pangandikana: 3 'Geura leumpang ti dijeu, ngadjoegdjoeg ka wetan, koedoe njoempoet di waloengan Kěrit, noe di hareupeun tji Jordan teja. 4 'Geus kitoe maneh pinginoemeun ti eta waloengan; sarta kami geus miwarang gagak sina njaroekoepan ka maneh di dinja. 5 'Bral Elias angkat, sarta ngalampahkeun sapangandika Pangeran; da angkat sarta toeloej tjalik di waloengan Kěrit, anoe di hareupeun tji Jordan. 6 'Heg koe gagak-gagak andjeunna dianteuran roti djeung laoek, saban-saban isoek; kitoe keneh nganteuran roti djeung laoek saban-saban sore; sarta ngaleueutna ti eta waloengan. 7 'Ari geus kitoe, meunang sababaraha lilana, seug waloengan teja saät, sabab hanteu pisan aja hoedjan kana tanah. *a* Jak. 5: 17.

8 Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka Elias, kijeu pangandikana: 9 'Geura dangdan, toeloej leumpang [a] ka nagara Sarpat, noe kabilang ka Sidon teja; koedoe tjitjing di dinja; masing njaho, kami geus miwarang hidji randa di dinja njoekoepan ka maneh. 10 'Prak Elias dangdan, toeloej angkat ka Sarpat. Barang dongkap ka lawang eta nagara, doemadakan, di dinja aja hidji randa keur ngarorotek soeloeh; seug koe Elias disaoer, sarta dilahiran kijeu: Tjing, kami pangnjokotkeun tjai saeutik dina ijeu wadah, hajang nginoem. 11 'Ana leumpang, dek njokot, seug disaoer deui, sarta dilahiran kijeu: Tjing, kami kirim roti sahoewapeun ongkoh. 12 'Ari pioendjoekna: [b] Děmi djoeměněnging Pangeran, Allah andjeun! koering teu pisan gadoeh beubeuleuman, ngan gadoeh tipoeng sakeupeul dina gotji, sarawoeh minjak saeutik dina botol; sarěng, salěrěsna, koering keur ngarorotek soeloeh sarawoe; ari koering geus datang, dek disadijakeun keur diri koering kadoewa poen anak lalaki, sědja narěda, ladjěng paraeh. 13 'Děmi lahiran Elias ka dinja: Montong sijeun-sijeun; geura asoep, lampahkeun saomong maneh; ngan keur kami koedoe njijeun heula koeweh leutik sasiki tina eta, seug bawa ka loewar ka kami; sanggeus kitoe maneh njijeun deui keur diri maneh kadoewa anak. 14 'Karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Tipoeng noe dina gotji moal njoedaän, sarta minjak noe dina botol moal ngoerangan, těpi kana poëan [c] Pangeran maparin deui hoedjan ka boemi. 15 'Bral awewe teh moelang, sarta milampah salahiran Elias teja; toeloej dahar, eta djeung andjeunna, sarta saeusi-imahna, lila pisan. 16 'Ari tipoeng noe dina gotji teh hanteu njoedaän, sarta minjak noe dina botol teh hanteu ngoerangan; boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran Elias teja. *a* Loek. 4: 26. *b* p. 18: 10. *c* p. 18: 1.

17 Ari geus kitoe, sanggeusna sagala pěrkara noe tadi teja, parěng awewe noe boga imah teja anakna gěring, sarta kasakitna pajah pisan, datang ka geus taja amběkanana. 18 'Pok awewe teh oendjoekan ka Elias: Ěh, piwarangan Allah! [a] aja pěrkawis naon koering ka andjeun? [b] koemaha andjeun soemping teh ka koering, bade ngemoetkeun kadorakaän koering, sarěng bade maehkeun poen anak? 19 'Ari lahiranana ka dinja:

Tjing, anak maneh selehkeun ka kami. Pek ditjandak tina lahoenanana, dibawa naek ka [c] loteng, ĕnggon andjeunna linggih, bari seug dikĕdĕngkeun dina pangkoelĕman andjeunna. 20 'Toeloej andjeunna sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Noen Pangeran, Allah koering! koetan ijeu randa oge, noe diandjrĕkan koe koering, koe andjeun didatangan katjilakaän, dipaehkeun anakna? 21 'Tidinja Elias [d] nangkoebkeun andjeun dina eta boedak, tiloe kali, bari sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Noen Pangeran, Allah koering! moegi-moegi njawa ijeu boedak sina balik deui ka djasadna. 22 'Ari eta panĕda Elias koe Pangeran dimakboel; [e] seug njawa eta boedak balik deui ka djasadna, toeloej hiroep deui. 23 'Geus kitoe boedak teh koe Elias ditjandak, dibawa loengsoer ti loteng imah, [f] diselehkeun ka indoengna, bari Elias ngalahir: Tah, [g] anak maneh hiroep. 24 'Pioendjoek awewe teh ka Elias: Ajeuna ijeu koering teh geus tĕrang, jen andjeun estoe piwarangan Allah, sarĕng pangandika Pangeran dina lambe andjeun teh jaktos.

a 2 Sam. 16:10. *b* Loek. 5:8. *c* Hak. 3:20; 2 Radj. 4:10. *d* 2 Radj. 4:34; Lal. 20:10. *e* Loek. 8:55. *f* Loek. 7:15. *g* Joh. 4:50.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, lawas ti lawas aja deui pangandika Pangeran ka Elias, [a] dina taoen noe katiloe, kijeu pangandikana: Geura leumpang, koedoe nembongan ka Ahab; eta kami rek maparin deui hoedjan ka boemi. 2 'Bral Elias angkat, sĕdja nembongan ka Ahab. Harita di Samaria patjĕklik bangĕt pisan. 3 'Toeloej Ahab ujaoer Obadya, noe njangking gĕdong. (Ari Obadya teja sakalintang nja ibadah ka Pangeran. 4 'Karana hidji mangsa [b] Isebel teja ngabasmi para nabi Pangeran; seug Obadya njandak saratoes nabi, disoempoetkeun lima-lima poeloeh [c] dina goeha, sarta pada ditjĕkapan dahar-leueut.) 5 'Pok Ahab marentah ka Obadya: Geura ngidĕran tanah, nejang sakabeh tji-njoesoe djeung sakabeh waloengan; malah-mandar oerang manggih djoekoet, sarta oerang ngahiroepan koeda djeung bigal, oelah koengsi tjotjoöan koe oerang dibasmi sawareh. 6 'Seug tanah teh koe andjeunna didoewakeun, sĕdjana dek didjadjah; bral Ahab angkat pribadi, njorang djalan noe hidji; ari Obadya kitoe deui leumpang pribadi, njorang djalan noe hidji deui.

a Loek. 4:25; Jak. 5:17, 18. *b* p. 16:31. *c* Ibr. 11:38.

7 Dĕmi geus kitoe, keur Obadya di djalan, doemadakan, kapapag koe Elias; ari Obadya teu panglingeun ka andjeunna; broek njoeoeh, bari oendjoekan: Koetan ijeu teh andjeun, goesti simabdi Elias? 8 'Lahiranana ka Obadya: Ĕnja kami. Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan sampejan, saĕnjana aja Elias. 9 'Dĕmi pioendjoek Obadya: Naon dosa simabdi, noe mawi andjeun kĕrsa njelehkeun abdi gamparan ka panangan Ahab, sina maehan ka simabdi? 10 'Dĕmi [a] djoemĕnĕnging Pangeran, Allah andjeun! taja pisan bangsa atanapi karadjaän, anoe koe djoeragan simabdi hanteu didatangan piwarangan, pikeun nejangan andjeun; sarĕng oepamina ngaromong, jen: Teu aja, seg eta karadjaän atanapi eta bangsa koe andjeunna disoempahan, jen saestoena andjeun teu kapĕndak. 11 'Halta ajeuna andjeun nimbalan: Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan maneh, saĕnjana aja Elias. 12 'Doepi geus kitoe, ari simabdi geus leumpang ti andjeun, bok bisi andjeun [b] ditjandak koe Roh Pangeran, doeka ka mana; ana simabdi dongkap, ngoeninga ka Ahab, kari-kari andjeun teu kapĕndak, tinangtos simabdi dipaehan; doepi abdi gamparan teja ibadah ka Pangeran ti boeboedak. 13 'Naha goesti teu ditjarijosan anoe dilampahkeun koe simabdi, basa Isebel maehan para nabi Pangeran teja, pĕrkawis para nabi Pangeran teh saratoes djalma koe simabdi disoempoetkeun lima-lima poeloeh dina goeha, sarawoeh koe simabdi ditjĕkapan dahar-leueut? 14 'Halta ajeuna andjeun nimbalan: Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan maneh, saĕnjana aja Elias; tinangtos simabdi dipaehan. 15 'Ari lahiran Elias: [c] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran sawadya-balad, noe diparĕk koe kami di pajoeneunana! estoe poë ijeu kami dek nembongan ka dinja.

a p. 17:12. *b* 2 Radj. 2:16; Jĕh. 3:14; Lal. 8:39. *c* p. 17:1; 2 Radj. 3:14.

16 Sĕmproeng Obadya leumpang, nĕpangan Ahab; toeloej ngoeninga ka andjeunna. Bral Ahab angkat, mĕndakan

17 Elias. 'Ari geus kitoe, barang Ahab ningali Elias, pok Ahab misaoer ka andjeunna: Koetan ijeu teh maneh, [a] toe-18 kang ngaripoehkeun Israil? 'Walonanana: Lain kaoela noe ngaripoehkeun Israil; noe ngaripoehkeun tamah nja andjeun djeung saeusi-boemi rama andjeun, djalan naringgalkeun timbalan Pangeran, sarta andjeun teh [b] noeroet ka Baäl-19 Baäl. 'Děmi ajeuna geura miwarang, koempoelkeun ka kaoela sabangsa Israil ka goenoeng Karmel, geus poegoeh nabi Baäl noe opat ratoes lima poeloeh djalma, djeung nabi [c] Asera noe opat ratoes djalma, sakoer noe sok dadaharan djeung Isebel samedja reudjeung. 20 'Toeloej Ahab miwarangan ka sakabeh oerang Israil, bari sakalian ngoempoelkeun eta nabi-nabi ka goenoeng Karmel.

a Jos. 7 : 25. *b* p. 16 : 31, 32. *c* p. 16 : 33.

21 Tidinja Elias ngadeukeutan ka eta sakabeh djalma-djalma, bari ngalahir: Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek loewak-lejok [a] midoewa pikir? [b] Oepama Pangeran teja Allah, geura aranoet ka andjeunna; sabalikna, oepama Baäl mah, geura naroeroet ka dinja! Děmi eta djalma-djalma teu ngawangsoel ka andjeunna sakětjap-kětjap atjan. 22 'Ngalahir deui Elias ka djalma-djalma teh: Ijeu kami sorangan noe kari nabi Pangeran; děmi nabi Baäl mah [c] opat 23 ratoes lima poeloeh djalma. 'Tjing, ka kami djeung eta bere doewa sapi ngora lalaki; ari eta sina milih sapi sahidji keur dirina, seg dipotong-potong koe maranehanana, bari diteundeun dina soeloeh, tapi oelah diseuneuan; děmi kami mah dek mětakeun sapi noe hidji deui, diteundeun dina soeloeh, tapi moal 24 diseuneuan. 'Seug maraneh geura pada sasambat ka ngaran aällahan maraneh, ari kami mah rek sasambat ka padjěněngan Pangeran; děmi geus kitoe, mana-mana Allah [d] noe pingawaloneun koe seuneu, nja eta saestoena Allah. Ngawangsoel sakabeh djalma, kijeu 25 wangsoelanana: Sae eta kasaoeran. 'Nimbalan Elias ka nabi-nabi Baäl teh: Geura milih keur maraneh sapi sahidji, seg pětakeun ti heula, karana maraneh teh loba; toeloej sasambat ka ngaran aällahan maraneh, tapi oelah diseuneuan. 26 'Pek eta njarokot sapi sahidji, noe diselehkeun ka maranehanana, sarta dipětakeun sakali; toeloej pada sasambat ka ngaran Baäl, ti isoek těpi ka těngah poë, aromongna: Noen, Baäl! moegi geura ngawalon ka koering sadaja. Tapi hanteu datang sowara, djeung taja noe ngadjawab. Malah pada leumpang rěrěntjodan ngoerilingan altarna noe didjijeun. 27 'Ari geus kitoe, wantji těngah poë seug Elias goegoejon ka maranehanana; lahirna: Sing barědas nja sasambat; wantoe batara eta teh; meureun keur tapakoer, atawa keur ka tjai, atawa keur njaba; palangsijang [e] keur sasarean eta 28 teh, mangke lilir. 'Toeloej pada sasambat deui, bědas pisan sowarana, sarta bari naroerihan maneh, sakoemaha adatna, koe peso djeung kěris, wani awakna 29 ka loewar gětih. 'Ari geus kitoe, barang geus liwat těngah poë, toeloej pada ngawědjang, [f] těpi ka wantji ngoerbankeun koerban kadaharan teja; tapi teu datang sowara, djeung taja djawabna, sarta taja tandana ngadenge.

a Mat. 6 : 24. *b* Jos. 24 : 15. *c* p. 22 : 6. *d* 1 Bab. 21 : 26. *e* Djab. 121 : 4. *f* 4 Moesa 28 : 3—5.

30 Tidinja Elias ngalahir ka eta sakabeh djalma-djalma: Maraneh geura njalampeurkeun ka kami! Toeloej sakabeh djalma pada njalampeurkeun ka andjeunna. Seug andjeunna ngomean altar 31 Pangeran anoe roentoeh. 'Pek Elias njandak batoe doewa wělas siki, [a] noeroetkeun bilangan kaom poetra Jakoeb, noe didatangan pangandika Pangeran noe kijeu teja: [b] Pingaraneun maneh 32 teh Israil. 'Ari eta batoe koe andjeunna dianggo ngadaměl altar, mawa padjěněngan Pangeran; sarta altar teh dikamaliran sakoeriling, gědena mandjing 33 binih doewa takěr. 'Tidinja natakeun soeloeh, sarta sapina dipotong-potong, 34 bari seug diteundeun dina soeloeh. 'Toeloej nimbalan: Geura ngareusian opat timbaän koe tjai, sarta tjitjikeun kana koerban doeroekan djeung ka soeloehna. Geus kitoe nimbalan: Geura pindo! Seg dipindo. Timbalanana deui: Geura pin-35 těloe! Seg dipintěloe. 'Ari tjaina wani ngotjor sakoeriling altarna; samalah ka-36 malirna pinoeh koe tjai. 'Ari geus kitoe, měněran wantji ngoerbankeun koerban kadaharan teja, sěr nabi Elias ngadeukeutan, sarta oendjoekan kijeu: Noen

Pangeran, [c] Allah Ibrahim, Ishak sarĕng Israil! moegi-moegi dintĕn ijeu masing boekti, jen andjeun teja Allah di Israil, sarĕng simkoering teh abdi andjeun; kitoe deui jen simkoering ngalampahkeun ijeu sadajana pĕrkawis teh tina 37 ngĕmban pangandika andjeun. 'Moegi geura ngawalon, noen Pangeran! moegi geura ngawalon; soepaja ijeu djalma-djalma pada nganjahokeun, jen andjeun, Pangeran! estoe djoemĕnĕng Allah, sarĕng nja andjeun noe malikkeun hate-38 hatena ka toekang.' Bloeg [d] ragrag seuneu ti Pangeran, ngahakan eta koerban doeroekan, djeung eta soeloeh, djeung eta batoe, sarta eta taneuh; malah tjai noe dina kamalir teja kaletak wani bejak. 39 'Barang eta sakabeh djalma nendjo kitoe, brĕk pada njoeoeh, bari njarĕboet kijeu: Nja Pangeran noe djoemĕnĕng Allah! nja Pangeran noe djoemĕnĕng 40 Allah! 'Nimbalan Elias ka maranehanana: Geura tarangkĕp eta nabi-nabi Baäl, hidji ge oelah aja noe minggat! Pek ditarangkĕp; seug koe Elias digiring, disina toeroen ka [e] tji Kison, bari toeloej dipareuntjit di dinja.

a 2 Moesa 24:4. *b* 1 Moesa 32:28; 2 Radj. 17:34. *c* 2 Moesa 3:6; 2 Bab. 30:6. *d* 3 Moesa 9:24; Hak. 6:21. *e* Hak. 4:7, 13.

41 Tidinja Elias ngalahir ka Ahab: [a] Geura angkat, dahar-leueut; karana aja sora 42 ngagoeroeh hoedjan. 'Bral Ahab angkat, sĕdja dahar-leueut. Ari Elias mah naek ka poentjak Karmel; brĕk tapak-toeoer dina taneuh, bari mastakana diĕloek-43 keun kana antara dĕkoe. 'Seug nimbalan ka gandekna: Geura oenggah, koedoe ngilik ka tĕbeh laoet. Toeloej oenggah sarta ngilik; ari pihatoerna: Soemoehoen, taja naon-naon. Timbalanana: Geura ka ditoe deui, sing meu-44 nang toedjoeh balikan. 'Ari geus kitoe, [b] dina katoedjoeh kalina pok oendjoekan: Noen soemoehoen, aja hidji mega leutik sagĕde leungeun djalma, oenggah ti laoet. Timbalanana: Geura djig, poepoelih ka Ahab: Geura pasang, geuwat moelih, soepaja oelah kapĕgat koe hoe-45 djan. 'Ari geus kitoe, teu sabaraha lilana langit geus poëk koe mega djeung angin; goer hoedjan gĕde. Dĕmi Ahab toeng-46 gang kareta, [c] moelih ka Jisrel. 'Seug [d] panangan Pangeran noempangan ka Elias; toeloej dibeulitan angkengna, bral moeroe ti pajoeneun Ahab, sarta dongkap ka Jisrel.

a p. 17:1. *b* Jak. 5:18. *c* p. 21:1. *d* 2 Radj. 3:15.

PASAL 19.

Tidinja Ahab njarijoskeun ka Isebel [a] sadajana noe dilampahkeun koe Elias, djeung saliring hal andjeunna meuntjit 2 sakabeh nabi-nabi koe pĕdang teja. 'Toeloej Isebel ngoetoesan hidji djalma ka Elias, mopojankeun kijeu: [b] Kami nĕda koe batara-batara didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, lamoen pati maneh isoekan wajah kiwari hanteu disaroewakeun djeung pati eta para nabi. 3 'Ana Elias geus tĕrangeun, pek dangdan, toeloej angkat koe karana patina; tidinja dongkap ka Berseba, noe kabilang ka Joeda, sarta nilarkeun gandekna di 4 dinja. 'Ari andjeunna mah ladjĕng bae ka tĕgal lĕga lalampahan sapoë; geus dongkap, gek tjalik handapeun hidji tangkal harendong, sarta njoehoenkeun hal patina, moegi diadjalkeun; ari pioendjoekna: Geus meudjeuh ajeuna; [c] noen Pangeran! moegi tjandak pati simkoering; karantĕn simkoering hanteu 5 leuwih ti karoehoen. 'Doeg ebog, toeloej koelĕm handapeun hidji tangkal harendong. Doemadakan, [d] aja hidji malaikat noël ka andjeunna, bari ngalahir ka andjeunna: Geura hoedang, dahar! 6 'Ana ngareret, beh ti mastakaeunana aja koeweh sasiki dina piroenan, sarta aja hidji kĕndi dieusi tjai. Toeloej dahar-7 leueut, doeg ebog deui. 'Soemping deui malaikat ti Pangeran teh kadoewa kalina, pek noël ka andjeunna, bari ngalahir: Geura hoedang, dahar! karana djaoeh keneh pidjalaneun sampejan. 'Neut 8 tanghi, toeloej dahar-leueut; geus kitoe angkat koe matihing eta kadaharan [e] lilana opat poeloeh poë opat poeloeh peuting, dongkap ka goenoeng Allah, [f] 9 goenoeng Horeb teja. 'Toeloej lĕbĕt di dinja kana hidji goeha; seug koelĕm di dinja. Doemadakan, aja pangandika Pangeran ka andjeunna; ari pangandikana ka andjeunna: Lampah naon maneh aja 10 di dijeu, Elias? 'Pioendjoekna: Noen, poerwana simkoering teh goemati langkoeng-langkoeng pĕrkawis Pangeran, Allah sawadya-balad; karantĕn oerang

Israil geus pada ninggalkeun pĕrdjangdjian andjeun; ari altar-altar andjeun koe eta geus diraroentoehkeun, sarĕng para nabi andjeun koe eta geus diparaehan koe pĕdang; [g] ngan kantoen simkoering pribadi, sarĕng pada ngarah pati simkoering, karĕpna dek ditjokot.
11 'Dĕmi timbalanana: [h] Geura bidjil, koedoe marĕk dina goenoeng ka pajoeneun Pangeran. Geus kitoe, doemadakan, Pangeran ngaliwat; hol aja angin gĕde nja rongkah, ngabeulahkeun goenoeng-goenoeng sarta ngarĕmoekkeun tjadas-tjadas ti pajoeneun Pangeran; tapi Pangeran teu aja dina eta angin. Sanggeusna eta angin aja lini; tapi Pangeran hanteu
12 aja dina eta lini. 'Sanggeusna eta lini aja seuneu; tapi Pangeran hanteu aja dina eta seuneu. Dĕmi sanggeusna eta seuneu aja hiliwir ngadalingding leutik.
13 'Ari geus kitoe, barang kareungeu koe Elias, gantjang [i] meungpeunan pameunteu koe haroedoemna; djol ka loewar, ngadĕg dina lawang goeha. Doemadakan, aja gĕntra ka andjeunna, kijeu pangandikana: Lampah naon maneh aja
14 di dijeu, Elias? 'Pioendjoekna: Noen, poerwana simkoering teh goemati langkoeng-langkoeng pĕrkawis Pangeran, Allah sawadya-balad; karantĕn oerang Israil geus pada ninggalkeun pĕrdjangdjian andjeun; ari altar-altar andjeun koe eta geus diraroentoehkeun, sarĕng para nabi andjeun koe eta geus diparaehan koe pĕdang; ngan kantoen simkoering pribadi, sarĕng pada ngarah pati
15 simkoering, karĕpna dek ditjokot. 'Ari timbalan Pangeran ka Elias: Geura leumpang, koedoe malikan djalan maneh, nja njorang tĕgal lĕga ka Damsik; ari maneh geus datang, [j] koedoe ngaminjakan Hasael, diangkat radja, njĕkĕl Sam;
16 'djeung koedoe ngaminjakan [k] Jehoe anak Nimsi, diangkat radja, njĕkĕl Israil; sarta Elisa anak Sapat, oerang Abel-Mĕhola, koe maneh koedoe diminjakan
17 diangkat nabi, ngaganti maneh. 'Ari geus kitoe, [l] saha-saha noe loepoet ti pĕdang Hasael, bakal dipaehan koe Jehoe; [m] djeung saha-saha noe loepoet ti pĕdang Jehoe, bakal dipaehan koe Elisa.
18 'Sarta [n] kami di Israil ngarikeun toedjoeh reboe, sakabeh toeoeer noe teu darĕkoe njĕmbah ka Baäl, djeung sakoer soengoet noe hanteu njijoem ka dinja.
19 'Geus kitoe Elias angkat ti dinja, mĕndakan Elisa poetra Sapat; kabĕnĕran eta teh keur ngawoeloekoe, aja doewa wĕlas rakit ti heulaeunana, sarta andjeunna ajana di noe kadoewa-wĕlas; seug Elias madjĕng ka andjeunna, bari toeloej ngaroengkoepkeun haroedoemna ka an-
20 djeunna. 'Tjoel sapina koe Elisa ditinggalkeun, sĕmproeng moeroe, njoesoel Elias, bari oendjoekan: [o] Simkoering moegi idinan njijoem indoeng-bapa heula, geus kitoe sĕdja ngiring ka andjeun. Ari timbalanana ka Elisa: Djig bae balik; karana kami ka maneh milampah
21 naon? 'Seug moelih heula ti poengkoereunana; pek njandak sapi sarakit, sarta dipeuntjit sakali, bari laoekna toeloej dikoeloeb, [p] saratna parabot sapi; sok maparin ka djalma-djalma, pada dalahar. Tidinja dangdan, bral angkat ngiring Elias, sarta ngawoela ka andjeunna.

a p. 18 : 22, 40. *b* p. 20 : 10. *c* Joen. 4 : 3. *d* Lal. 12 : 7. *e* 2 Moesa 34 : 28. *f* 2 Moesa 3 : 1. *g* Roem 11 : 2, 3. *h* 2 Moesa 33 : 21. *i* 2 Moesa 3 : 6. *j* 2 Radj. 8 : 13. *k* 2 Radj. 9 : 2. *l* 2 Radj. 8 : 29; 10 : 32; 13 : 3, 7. *m* 2 Bab. 22 : 7. *n* Roem 11 : 4. *o* Loek. 9 : 61. *p* 2 Sam. 24 : 22.

PASAL 20.

Tidinja [a] Benhadad, radja Sam, ngoempoelkeun sakabeh baladna; aja tiloe poeloeh doewa radja noe ngareudjeungan, sarta koeda djeung kareta; bral indit, toeloej ngĕpoeng [b] Samaria, sarta
2 dipĕrangan. 'Toeloej Benhadad ngoetoesan djalma ka Ahab, radja Israil,
3 ka djĕro nagara, 'sarta mopojan ka andjeunna: Kijeu timbalan Benhadad: Emas-perak maneh, kami anoe boga; kitoe deui anak-ewe maneh noe panga-
4 loesna, kami anoe boga. 'Ngawalon radja Israil, kijeu walonanana: Lĕrĕs sapangandika andjeun, goesti sang radja! abdi kagoengan gamparan sarĕng sa-
5 gagadoehan diri abdi. 'Tidinja daratang deui oetoesan teh, sarta mihatoer: Aja deui timbalan Benhadad, kijeu timbalanana: Poegoeh kami nitah ka maneh, mopojan kijeu: Emas-perak maneh, kitoe deui anak-ewe maneh, koedoe bikeun
6 ka kami; 'malah-malah isoekan wajah kiwari kami dek nitahan ka maneh abdi-abdi kami, sina ngarahrah imah maneh djeung imah rahajat maneh; geus kitoe

sakoer-sakoer noe djadi karĕsĕp mata maneh, koe eta bakal ditjarokot, sarta 7 dibarawa. 'Tidinja radja Israil njaoer sakabeh kokolot tanah; seug dilahiran kijeu: [c] Masing njaraho sarta masing arawas, jen eta teh ngarah njilakakeun; karana tadina nitah ka kami, menta poetra-garwa reudjeung ĕmas-perak kami, sarta koe kami hanteu dipogogkeun 8 ka dinja. 'Ari pihatoer sakabeh kokolot djeung sakabeh djalma-djalma ka andjeunna: Oelah digoegoe sarĕng oelah 9 diroedjoekan. 'Toeloej radja ngalahir ka oetoesan Benhadad teh: Hatoerkeun koe maraneh ka goesti sang radja: Sadajana noe mawi gamparan miwarang ka abdi gamparan dina awitna teja, soemangga sĕdja ngalampahkeun; doepi pĕrkawis ijeu mah abdi teu wĕrat ngalampahkeun. Bral oetoesan laleumpang, sarta lapor 10 ka Benhadad. 'Tidinja Benhadad nitahan deui ka Ahab, sarta mopojan: [d] Kami nĕda koe batara-batara didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, moen taneuh pĕlĕdoeg noe di Samaria pimahieun ditjanggeum koe sakabeh djalma-djalma 11 noe ngiring kami. 'Ngawalon radja Israil, kijeu walonanana: Poepoelihkeun: Noe kakara njoren oelah moedji maneh 12 kawas noe tjoetjoel-tjoetjoel. 'Ari geus kitoe, barang Benhadad ngadenge eta kasaoeran, eukeur andjeunna inoem-inoeman djeung para radja dina pondok-pondok, seg marentah ka abdi-abdina: Geura pada sasadijaän! Prak pada sasadijaän, dek mĕrangan nagara.

a p. 15 : 18; 2 Radj. 6 : 24. *b* p. 16 : 24. *c* 2 Radj. 5 : 7. *d* p. 19 : 2.

13 Djĕboel aja hidji nabi marĕk ka Ahab, radja Israil, sarta mihatoer: Kijeu timbalan Pangeran: Na katendjo koe maneh eta noe mangpirang-pirang sakitoe rosana teh? masing njaraho, eta teh poë ijeu keneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, soepaja maneh nganjahokeun, jen kami teh estoe Pange-14 ran. 'Saoer Ahab: Koe saha? Ari wangsoelanana: Kijeu timbalan Pangeran: Koe gandek-gandek sakoer kapala tjoetak. Saoerna deui: Saha noe koedoe mitĕmbĕjan pĕrang? Wangsoelanana: 15 Andjeun. 'Toeloej Ahab ngaloris eta gandek-gandek para kapala tjoetak, [a] aja doewa ratoes tiloe poeloeh doewa; sanggeusna ti dinja seug ngaloris bala noe loba, sakabeh oerang Israil, aja 16 toedjoeh reboe. 'Seug boedal wantji tĕngah poë; harita Benhadad [b] keur inoem-inoeman dina pondok-pondok, wani mabok, nja andjeunna djeung radja noe tiloe poeloeh doewa, noe ngabantoe ka 17 andjeunna teja. 'Ari eta gandek-gandek para kapala tjoetak teh boedal ti heula. Tidinja Benhadad nitahan; ari noe dititah teh toeloej pada ngoeninga, pioendjoekna: Noen, aja djalma boedal ti 18 Samaria. 'Ari parentahna: Bagija boedalna hajang salamĕt, tarangkĕp bawa hiroep-hiroep; bagija boedalna hajang pĕrang, tarangkĕp bawa hiroep-hiroep! 19 'Ari eta teh geus boedal ti nagara, nja eta gandek-gandek para kapala tjoetak, sarta eta balad noe ti pandeuri teja, 20 'pek pada njabĕtan salawan-salawanna; boer oerang Sam teh kalaboer, sarta dioedag-oedag koe Israil; ari Benhadad, radja Sam teja, ngabĕtjir toenggang koeda, djeung taroekang toempak koeda. 21 'Toeloej radja Israil boedal, sarta njabĕtan koeda djeung kareta; ari njabĕtanana oerang Sam teh rosa pisan pa-22 njabĕtna. 'Hol nabi teja marĕk deui ka radja Israil, sarta mihatoer ka andjeunna kijeu: Andjeun geura ngoewatkeun andjeun, sarta masing oeninga djeung masing waspada anoe bakal dilampahkeun koe andjeun; karana ĕngke [c] ganti taoen radja Sam teh tangtoe indit deui ngaroeroeg ka andjeun.

a Hak. 7 : 7. *b* p. 16 : 9. *c* 2 Sam. 11 : 1.

23 Tidinja para mantri radja Sam malihatoer ka andjeunna: Ari batara-batara itoe batara goenoeng; kitoe noe mawi maranehanana bĕdas ti batan koering-koering; tjoba lamoen mĕrangan ka maranehanana di tanah lempar mah, hamo koering teu barĕdas ti batan itoe. 24 'Mana saena andjeun midamĕl pĕrkawis kijeu: Eta para radja singkahkeun ti saĕnggon-ĕnggonna, sarĕng kĕdah ngadjĕnĕngkeun bopati-bopati, ngaganti eta; 25 'sarawoeh andjeun kĕdah mĕpĕk balad, sing sapĕrtos balad andjeun anoe roeboeh teja, koeda sapĕrtos koeda tadi, kareta sapĕrtos kareta tadi; geura ladjĕng mĕrangan ka maranehanana di tanah lempar, hamo koering-koering teu bĕdas ti batan itoe. Ari radja

ngagoegoe ka eta pihatoerna; prak 26 milampah kitoe. 'Děmi geus kitoe, mangsa ganti taoen, seug Benhadad ngaloris oerang Sam; bral indit [a] ka nagara 27 Apek, sědja měrangan Israil. 'Ari oerang Israil kitoe deui diloris, sarta diběkělan; broel laleumpang, mapag oerang Sam; toeloej oerang Israil masanggrahan adoehareupan djeung eta, sapěrti ěmbe doewa goendoek leutik; děmi oerang Sam mah 28 satanah eta djědjěl-pinoeh. 'Hol piwarangan Allah teja marěk, sarta mihatoer ka radja Israil, pihatoerna: Kijeu timbalan Pangeran: Sapedah oerang Sam ngaromong, Pangeran teh batara goenoeng, lain batara lěbak: noe matak eta djalma noe mangpirang-pirang sakitoe rosana teh koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, soepaja maraneh nganjahokeun, jen kami teh estoe Pa- 29 ngeran. 'Ari masanggrahanana pahareuphareup teh meunang toedjoeh poë. Děmi geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh gěr tjampoeh pěrang; seug oerang Sam teh sakěti djalma badarat noe kasabět 30 koe oerang Israil di djěro sapoë. 'Ari noe kari seg kalaboer ka Apek, asoep ka nagara; broeg koeta eta nagara roeboeh, katindih doewa laksa toedjoeh reboe djalma noe kari. Děmi Benhadad kaboer, sarta datang ka eta nagara, 31 [b] asoep kamar bidjil kamar. 'Pok mantrimantrina aroendjoekan ka andjeunna: Salěrěsna, koering ngaroeping tjarijos, jen radja-radja anak-poetoe Israil estoe radja těrěsna; saena koering [c] marake karoeng dina tjangkeng, bari beuheung njarandang tambang, ladjěng baridjil ngadeuheusan ka radja Israil; malah- 32 mandar salira andjeun dihiroepan. 'Pek tjangkengna disaramping karoeng, djeung beuheungna disandangan tambang; ana geus darongkap ka radja Israil, pok aroendjoekan: Noen, abdi gamparan Benhadad aja pihatoer kijeu: Moegi diri abdi dihiroepan! Ari saoer radja: Koetan hiroep keneh? doeloer 33 kami eta teh. 'Ari koe eta djalma-djalma ditanggoeh alamat hade; ngageuwat disidikkeun estoe-hanteuna; ari pioendjoekna: Soemoehoen, toewang saderek Benhadad. Saoer radja: Geura djig, ala koe maraneh! Toeloej Benhadad bidjil marěk ka andjeunna; sarta disina toeng- 34 gang kareta. 'Mihatoer Benhadad ka andjeunna: Sadajana nagara, beunang njokot bapa kaoela ti rama andjeun, kaoela sědja njanggakeun deui; sarěng soemangga ngadaměl pasar bade salira andjeun di Damsik, sakoemaha bapa kaoela njijeun di Samaria teja. Ari kaoela, [saoer Ahab] dek ngaleupaskeun andjeun kalawan pěrdjangdjian tadi. Djadi andjeunna ngadaměl pěrdjangdjian ka Benhadad, bari seug dileupaskeun.

a 2 Radj. 13:17. *b* p. 22:25. *c* 1 Moesa 37:34.

35 Aja hidji djalma kaäsoep [a] moerid nabi-nabi, misaoer ka hidji batoerna koe pangandika Pangeran: Kaoela geura tjabok! Děmi eta djalma teu daekeun nja- 36 bok ka dinja. 'Saoer nabi teh ka eta: Sapedah maneh teu ngagoegoe ka pangandika Pangeran, masing njaho, ari maneh geus leumpang ti kaoela, tangtoe maneh ditjabok singa. Barang geus leumpang ti lěbah eta, [b] seug eta djalma kapapag koe hidji singa; pek manehanana 37 koe eta singa dipaehan. 'Tidinja nabi teh měndak hidji djalma sedjen; pok njaoer: Kaoela geura tjabok! Děk ditjabok koe eta djalma, ditjabokna wani 38 raheut. 'Bral nabi teh leumpang, měgat radja ka djalan, bari njamar, make 39 běběr dina panonna. 'Ari geus kitoe radja ngaliwat; seg eta teh njambat ka radja, sarta mihatoer kijeu: Abdi gamparan ka loewar ka těngah pěrang; doemadakan, aja noe njingkir saoerang, mawa hidji djalma ka abdi, bari ngomong: Ijeu djalma koe maneh djaga; [c] oepama datang ka leungit, njawa maneh pigantieun njawa eta, atawa maneh 40 koedoe majar perak satalenta. 'Doepi geus kitoe, sabot abdi gamparan keur oeroes-oeroes di dijeu di ditoe, eta teh wět euweuh. Ngalahir radja Israil ka dinja: Nja kitoe hoekoeman maneh; koe maneh sorangan geus dipoetoes. 41 'Ngageuwat nabi teh ngalaän běběr teja tina panonna; heug radja Israil teu panglingeun ka dinja, jen kaäsoep para 42 nabi. 'Toeloej mihatoer ka radja: Kijeu timbalan Pangeran: Sapedah eta djalma, [d] noe koe kami dikěrsakeun diharamkeun teja, koe maneh dileupaskeun tina leungeun, [e] noe matak njawa maneh djadi gaganti njawa eta, [f] sarta rahajat

43 maneh gaganti rahajat eta. 'Kĕbat radja Israil moelih ka gĕdongna,[g] djoewĕteun sarta bĕndoe; toeloej soemping ka Samaria. *a* 1 Sam. 19:20; 2 Radj. 2:3. *b* p. 13:24. *c* 2 Radj. 10:24. *d* 3 Moesa 27:29. *e* p. 22:34. *f* 2 Radj. 10:32. *g* p. 21:4.

PASAL 21.

Ari geus kitoe, sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, Nabot, oerang Jisrel, boga hidji kĕbon anggoer [a] di Jisrel, gigireun karaton Ahab, radja 2 Samaria. 'Tidinja Ahab misaoer ka Nabot, kijeu saoerna: Tjik, eta kĕbon anggoer maneh bere ka kami; koe kami dek didjijeun kĕbon sajoeran, sabab deukeut, gigireun gĕdong kami; ari kami ka maneh dek mere hidji kĕbon anggoer noe aloes ti batan eta, baris ngagantian eta; atawa lamoen hade koe pangrasa maneh, koe kami dek dibere oewang, sa3 hargana. 'Wangsoelan Nabot ka Ahab: Palijas teuing koering teh koe Pangeran, dek njanggakeun ka andjeun poesaka ti 4 karoehoen koering! 'Toeloej Ahab lĕbĕt ka gĕdongna,[b] djoewĕteun sarta bĕndoe, tina hal omongan noe diomongkeun ka andjeunna koe Nabot, oerang Jisrel teja; karana omongna: Hamo koering njanggakeun ka andjeun poesaka ti karoehoen koering. Doeg Ahab ebog di pangkoelĕmanana, sarta malikkeun pameunteu, 5 djeung teu kĕrsaeun dahar. 'Tidinja Isebel garwana asoep ka andjeunna, sarta naros ka andjeunna: Na koe naon akang djoewĕt manah kitoe, moenggah hanteu 6 kĕrsa dahar? 'Walonanana ka Isebel: Asalna akang ngomong ka Nabot, oerang Jisrel, kijeu omong akang ka dinja: Tjik, kĕbon anggoer maneh bere ka kami sahargana; atawa lamoen maneh soeka mah, dek dibere kĕbon anggoer sedjen, ngagantian eta. Dĕmi djawabna: Hamo koering njanggakeun ka andjeun kĕbon 7 anggoer koering. 'Saoer Isebel garwana ka andjeunna: Karah akang ajeuna mĕtakeun karadjaän Israil? geura tanghi, dahar, sarĕng sing soeka manah; ĕngke koering ka akang njanggakeun eta kĕbon anggoer Nabot, oerang Jisrel teh. 8 'Toeloej Isebel ngadamĕl soerat-soerat, nganggo djĕnĕngan Ahab, sarta pada ditjap, nganggo tjap Ahab; seug eta soerat dikirim-kirimkeun ka para kokolot sarta ka para menak, noe aja di nagara eta, tjaralik reudjeung Nabot. 9 'Ari oenina eta soerat teh kijeu: Maraneh geura pada ngoewarkeun poewasa; seg si Nabot dijoekkeun ti girangeun 10 djalma noe reja; 'djeung dijoekkeun [c] doewa djalma bangkawarah pahareup-hareup djeung manehanana; geus kitoe eta sina naroeding ka manehanana, kijeu nja pok: Maneh ngagorengkeun ka Allah djeung ka radja. [d] Toeloej koe maraneh eta Nabot bawa ka loewar, pek koe maraneh bĕntoeran koe batoe, sing 11 datang ka paehna. 'Prak djalma nagara eta, para kokolot djeung para menak, noe tjaralik di nagara Nabot teja, pada ngalampahkeun sapiwarangan Isebel, sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina soerat-soerat, anoe dikirimkeun ka darinja 12 teja. 'Nja eta pada ngoewarkeun poewasa, sarta Nabot teja didijoekkeun ti 13 girangeun djalma noe reja. 'Hol eta doewa djalma bangkawarah arasoep, gek darijoek pahareup-hareup djeung Nabot; toeloej eta djalma bangkawarah naroeding ka Nabot, kasaksian koe djalma noe reja, pokna: Nabot ngagorengkeun ka Allah djeung ka radja. Seug Nabot teh koe sarereja dibawa bidjil ka loewareun nagara, pek pada ngabĕntoeran inja koe batoe, datang 14 ka maotna. 'Toeloej ngadjoeroengkeun ka Isebel, hatoeran kijeu: Nabot parantos 15 dibĕntoeran, sarĕng geus paeh. 'Ari geus kitoe, barang Isebel geus ngareungeu, jen Nabot teh geus dibĕntoeran, sarta geus paeh, seg Isebel misaoer ka Ahab: Geura dangdan, ngamilik kĕbon anggoer anoe Nabot, oerang Jisrel, noe ĕmboengeun njanggakeun eta ka akang sahargana teja; karana Nabot hanteu 16 hiroep, salĕrĕsna geus paeh. 'Ari geus kitoe, barang Ahab geus ngareungeu, jen Nabot teh maot, toeloej Ahab dangdan, bral angkat ka kĕbon anggoer anoe Nabot, oerang Jisrel teja, dek dimilik. *a* p. 18:45. *b* p. 20:43. *c* 5 Moesa 17:6. *d* 3 Moesa 24:16.

17 Aja pangandika Pangeran ka Elias, oerang Tisbe teja, kijeu pangandikana: 18 'Geura dangdan, indit, koedoe manggihan Ahab, radja Israil, noe aja di Samaria; masing njaho, eta keur aja di kĕbon anggoer anoe Nabot; ari panginditna

19 ka dinja, karĕpna dek dipiboga. 'Sarta maneh koedoe mitjatoer ka dinja, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: Karah maneh teh maehan sarta miboga oengkoh? Djeung koedoe mitjatoer deui ka dinja, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: [a] Dina ĕnggon andjing ngaletakan gĕtih Nabot teja, mĕngke andjing kitoe deui ngaletakan gĕtih diri 20 maneh. '[Barang tĕpang,] seug Ahab misaoer ka Elias: Eh moesoeh! koetan aing kapanggih koe maneh? Walonanana: Enja kapanggih, sapedah maneh geus [b] ngadjoewal diri, migawe noe go- 21 reng di pajoeneun Pangeran. 'Masing njaho, [c] kami mĕngke ngadatangkeun katjilakaän ka maneh, [d] djeung kami rek njapoekeun maneh, sarta rek ngabasmi ahli Ahab noe lalaki, boh koe- 22 ring, boh menak di Israil; 'ari bangsa maneh koe kami rek disaroewakeun [e] djeung bangsa Jarobam anak Nĕbat, [f] sarta djeung bangsa Baäsa anak Ahia teja; tina sabab njijeun pibĕndoeëun, noe djadi matak maneh ngabĕndoekeun kami, sarta maneh ngadosakeun Israil. 23 'Djeung aja deui pangandika Pangeran hal Isebel, kijeu pangandikana: [g] Isebel bakal dihakan andjing pĕlĕbah koeta 24 Jisrel. 'Saha-saha ahli Ahab [h] noe paeh di djĕro nagara, bakal dihakan andjing; djeung saha-saha ahlina noe paeh di tĕgal, bakal dihakan manoek awang- 25 awang. '(Wantoe taja deui sapĕrti Ahab, noe geus ngadjoewal diri, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, [i] asal 26 kagĕndam koe Isebel garwana. 'Lakoelampahna matak giroek katjida, noeroet brahala-brahala, sakoemaha kalakoean oerang Emor, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja.) 27 'Ari geus kitoe, barang Ahab geus ngareungeu sadajana pangandika noe tadi, [j] toeloej njosoëk panganggona, sarta salirana [k] nganggo karoeng, bari andjeunna poewasa; koelĕmna ge nganggo 28 karoeng, sarta angkatna lalaoenan. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka Elias, oerang Tisbe teh, kijeu 29 pangandikana: 'Na katendjo koe maneh, jen Ahab ngahandapkeun maneh di pajoeneun kami? [l] sapedah eta ngahandapkeun maneh di pajoeneun kami teh, noe matak katjilakaän teja koe kami moal didatangkeun keur djaman manehanana; nja kami ngadatangkeun katjilakaän teh ka bangsana mĕngke [m] keur djaman anakna.

a p. 22:38; 2 Radj. 9:21—26. *b* 2 Radj. 17:17. *c* 2 Radj. 9:7. *d* p. 14:10. *e* p. 15:29. *f* p. 16:3. *g* 2 Radj. 9:35. *h* p. 14:11. *i* p. 16:31. *j* 2 Radj 5:7. *k* 1 Moesa 37:34. *l* 2 Bab. 12:7. *m* 2 Radj. 9.

PASAL 22.

Tidinja areureun tiloe taoen, hanteu aja pĕrang antara oerang Sam djeung 2 oerang Israil. 'Ari geus kitoe, [a] dina taoen noe katiloe, hidji waktoe Josapat, radja Joeda, tjalik ka radja Israil. 3 'Tidinja radja Israil misaoer ka mantrimantrina: Koemaha maraneh njaho, jen nagara Ramot bilangan Gilad teja boga oerang? ari oerang teh wĕt tjitjing bae, 4 teu didjabĕl ti leungeun radja Sam. 'Seg andjeunna misaoer ka Josapat: Koemaha andjeun kĕrsa njarĕngan kaoela [b] ka Ramot bilangan Gilad, bade pĕrang? Ari walonan Josapat ka radja Israil: [c] Mĕnggahing diri kaoela sapĕrtos andjeun, mĕnggahing bala kaoela sapĕrtos bala andjeun, mĕnggahing koeda kaoela sa- 5 pĕrtos koeda andjeun. 'Misaoer deui Josapat ka radja Israil: Moegi dintĕn ijeu naros heula pangandika Pangeran. 6 'Gantjang radja Israil ngoempoelkeun nabi-nabi, kira-kira aja opat ratoes djalma. Pok mariksa ka darinja: Koemaha kami pileumpangeun ngaroeroeg ka Ramot bilangan Gilad, baris pĕrang, atawa diantĕp bae? Ejar pada ngawangsoel: Mangga angkat; karantĕn koe Goesti tangtoe dipaparinkeun ka panangan ra- 7 dja.' Misaoer Josapat: [d] Naha di dijeu taja deui nabi Pangeran, geusan oerang naros 8 koe lantaran eta? 'Ngawalon radja Israil ka Josapat: Aja keneh saoerang, geusan naros ka Pangeran koe lantaran eta, nja eta Mika anak Jimla; tatapi kaoela geuleuh ka dinja, karana tara ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela, ngan pitjilakaeun bae noe diwĕdjangkeun teh. Dĕmi saoer Josapat: Radja oelah mi- 9 lahir kitoe! 'Toeloej radja Israil njaoer hidji ponggawa, sarta diparentah kijeu: Maneh geuwat ngala Mika anak Jimla 10 teja! 'Ari radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, ngaranggo kaparabonan, pada tjalik dina pangtjalikan pribadi,

dina aloen-aloen lawang Samaria; sarta sakabeh nabi teja pada ngawĕdjang di pajoeneunana. 11 'Ari Sidkia anak Kĕnaäna njijeun tatandoekan beusi keur dirina, sarta ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Koe ijeu andjeun ĕngke neunggar oerang Sam, dongkap ka seëpna. 12 'Djeung sakabeh nabi pada ngawĕdjang kitoe pĕtana, aromongna: Mangga, angkat ka Ramot bilangan Gilad, tanwande loeloes; karantĕn koe Pangeran tinangtos dipaparinkeun ka panangan radja.

a 2 Bab. 18. *b* 2 Radj. 8 : 28. *c* 2 Radj. 3 : 7. *d* 2 Radj. 3 : 11.

13 Ari oetoesan noe leumpang njaoer Mika teja, mihatoer ka andjeunna, kijeu pokna: Noen, ari pihatoer para nabi toenggal sabiwir bae pibagdjaeun radja; moegi pihatoer andjeun sing sapĕrtos pihatoer eta sadajana, nja moegi mihatoer pibagdjaeun. 14 'Lahiran Mika: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! saĕnjana, noe koe Pangeran bakal ditimbalkeun ka kaoela, nja eta noe koe kaoela bakal ditjaoerkeun. 15 'Barang geus dongkap ka radja, seug radja misaoer ka andjeunna: Eh Mika! koemaha kami pileumpangeun ka Ramot bilangan Gilad, atawa diantĕp bae? Ari walonanana ka radja: Mangga angkat, tanwande loeloes; karana koe Pangeran tangtoe dipaparinkeun ka panangan radja. 16 'Saoer deui radja ka andjeunna: Sabaraha kali kami koedoe njoempahan ka maneh, soepaja maneh ka kami oelah njatoerkeun ngan anoe sajaktina, mawa djĕnĕngan Pangeran? 17 'Walonanana: Koe kaoela katendjo sabala Israil paboerisat di goenoeng-goenoeng, [a] tjara domba noe taja pangangonna; seug Pangeran nimbalan: Eta teh teu boga djoeragan; sina baralik saimah-saimahna djeung kasalamĕtan. 18 'Misaoer radja Israil ka Josapat: Tah, tjek kaoela oge ka andjeun, eta teh moal ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela, ngan pitjilakaeun bae. 19 'Njaoer deui Mika: Koe sabab eta geura reungeukeun pangandika Pangeran: Koe kaoela katendjo [b] Pangeran keur linggih dina panglinggihanana, sarta sadajana balad sawarga nangtoeng ngabanding andjeunna, kiwa-tĕngĕneunana. 20 'Tidinja Pangeran nimbalan: Tjik, saha noe dek ngagĕndam ka Ahab, soepaja sina indit sarta toeloej roeboeh di Ramot bilangan Gilad? Ari pioendjoek ijeu sae kijeu, dĕmi pioendjoek itoe sae kitoe. 21 'Djol [c] hidji roh marĕk ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan: Koering noe bade ngagĕndam ka dinja. Dĕmi timbalan Pangeran ka eta roh: Koemaha djalanna? 22 'Pioendjoekna: Koering sĕdja bidjil, ngadjadikeun maneh roh patjidraän dina biwir sakabeh nabi-nabina. Ari timbalan Pangeran: Koe maneh tangtoe kagĕndam, sarta tangtoe mĕntal; geura djig, pilampah kitoe. 23 'Mana ajeuna, masing oeninga, [d] Pangeran geus maparin roh patjidraän dina biwir eta sakabeh nabi andjeun, sarta Pangeran geus ngandikakeun pitjilakaeun andjeun. 24 'Seg Sidkia anak Kĕnaäna teja njampeurkeun, pek njabok ka Mika, bari ngomong: Djalan mana Roh Pangeran ngalih ti kami, ngalahir ka maneh? 25 'Ngawalon Mika: Masing njaho, mangke katendjo koe maneh dina poë eta, dimana maneh [e] asoep kamar bidjil kamar, soempoet-salindoeng. 26 'Pok radja Israil marentah: Tjokot eta Mika, poelangkeun ka Amon, kapala nagara, sarta 27 ka Joas, poetra radja, 'bari mopojan: Kijeu parentah radja: Ijeu teh asoepkeun ka pangberokan, sarta paraban roti karoepĕkan djeung tjai karoepĕkan, tĕpi ka kami datang deui sarta kasalamĕtan. 28 'Saoer Mika: Oepama andjeun moelih sarta kasalamĕtan mah, tanda Pangeran teu ngandika koe lantaran kaoela. Saoerna deui: Eh djalma-djalma sakabeh! koedoe pada dengekeun.

a 4 Moesa 27 : 17; Mat. 9 : 36. *b* Jĕs. 6 : 1. *c* Aj. 1 : 6. *d* Jĕs. 19 : 14. *e* p. 20 : 30.

29 Tidinja radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, angkat ka Ramot bilangan Gilad teja. 30 'Misaoer radja Israil ka Josapat: [a] Kaoela dek njamar heula, toeloej madjoe pĕrang; ari andjeun mah nganggo kaparabonan bae. Prak radja Israil njamar, toeloej madjoe pĕrang. 31 'Dĕmi radja Sam geus marentah ka para kapala karetana, rejana tiloe poeloeh doewa, kijeu parentahna: Maraneh montong mĕrangan ka noe leutik atawa ka noe gĕde; nja mĕrangan teh ka radja Israil bae. 32 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta narendjo Josapat, pok ngaromong: Itoe tangtoe radja Israil; seug njarimpang ka andjeunna, sĕdja mĕrangan.

33 [b] Tatapi Josapat sasambat. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta teh geus waspada, jen andjeunna lain radja Israil, toeloej aloendoer, teu toeloes njoesoel 34 andjeunna. 'Aja hidji djalma mĕntang gondewa sahinasna bae, heg dipĕsatkeun, keuna ka radja Israil, antara panoemboe djeung badjoe kĕre. Toeloej radja marentah ka toekang karetana: Geura balikkeun, kami ka-loewarkeun ti wadya-balad, karana kami tatoe. 35 'Dĕmi pĕrang teh dina poë harita beuki rosa, noe matak radja maksa andjeun ngadĕg bae dina kareta pahareup-hareup djeung oerang Sam; geus boerit [c] toeloej maot; ari gĕtih raheut teja geus 36 ngoetjoer kana bak kareta. 'Dĕmi keur wantji soeroep panon-poë aja sowara dina wadya-balad, pokna: Geura baralik sanagara-sanagarana djeung satanah-37 satanahna! 'Tah, kitoe radja teh maot, sarta toeloej dibawa ka Samaria; seug 38 radja dikoeboer di Samaria. 'Ana dikoembah karetana sisi empang Samaria, andjing-andjing pada ngaletakan gĕtihna sarta dajang-dajang pada mandi; [d] geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun teja. - 39 'Ari tjarita Ahab salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui hal gĕdong gading beunang andjeunna ngadamĕl, sarta hal sakabeh nagara beunang andjeunna ngadamĕl, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab ba-40 bad para radja Israil. 'Djadi Ahab geus sare reudjeung karoehoenna; ari Ahasia poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 1 Sam. 28 : 8. *b* 2 Bab. 18 : 31. *c* p. 20 : 42. *d* p. 21 : 19.

41 Dĕmi [a] Josapat poetra Asa djadi radja njangking Joeda teh mĕnĕran kaopat taoenna Ahab teja djoemĕnĕng radja 42 Israil. 'Oemoer Josapat keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh lima taoen, sarta salawe taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Asoeba 43 poetra Silhi. 'Dĕmi Josapat teh ngalakonan [b] sakabeh djalan Asa ramana, taja pisan njingkahna ti dinja, estoe milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pa-44 ngeran. 'Ngan ĕnggon laloehoer teja [c] hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroe-45 koes dina ĕnggon loehoer. 'Djeung deui Josapat teh [d] ngadamĕl karahajoean 46 djeung radja Israil. - 'Ari tjarijos Josapat salijan ti eta, djeung pangawasana noe koe andjeunna dipĕtakeun, sarta hal pĕrangna, saĕnjana kaoengĕlkeun dina 47 kitab babad para radja Joeda. 'Djeung deui [e] sesa toekang ngadoeboer teja, anoe kari ti djaman Asa ramana, koe andjeunna disingkirkeun tina djĕro ta-48 nah. 'Harita taja radja di Edom; aja 49 hidji goepĕrnoer noe ngaradjaän. 'Djeung deui Josapat ngadamĕl [f] kapal Tarsis, baris lajar ka Opir, ngala ĕmas; tapi hanteu koengsi leumpang, karana kapal 50 teh barĕdjad [g] di Esion-Geber. 'Mangsa eta Ahasia poetra Ahab teja mihatoer ka Josapat: Lamoen rĕmpag, abdi kaoela sina miloe djeung abdi andjeun taroempak kapal; tapi Josapat teu kĕr-51 saeun. 'Toeloej Josapat koelĕm reudjeung karoehoenna, [h] sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed ramana; ari Joram poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 15 : 24; 2 Bab. 20 : 31. *b* p. 15 : 11. *c* p. 15 : 14. *d* 2 Bab. 20 : 35. *e* p. 15 : 12. *f* p. 10 : 22. *g* p. 9 : 26. *h* p. 15 : 24.

52 Ahasia poetra Ahab djadi radja njangking Israil di Samaria teh mĕnĕran katoedjoeh-wĕlas taoenna Josapat teja djoemĕnĕng radja Joeda, sarta ngaradjaänana ka Israil teh doewa taoen. 53 'Dĕmi Ahasia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngalakonan [a] djalan ramana djeung djalan iboena, [b] sarta djalan Jarobam poetra Nĕbat, noe 54 ngadosakeun Israil teja. 'Djeung andjeunna ngabakti ka Baäl, sarta njĕmbah ka dinja, nja njijeun pibĕndoeëun Pangeran, Allah Israil, noeroetan sakabeh lalampahan ramana.

a p. 16 : 30; 21 : 25. *b* p. 15 : 34.

KITAB PARA RADJA NOE KADOEWA.

PASAL 1.

Sanggeus maot Ahab, [a] oerang Moab moengkir ka Israil. *a* p. 3:5.

2 Hidji waktoe Ahasia ragrag tina anjaman djandela, noe dina lotengna, di Samaria; toeloej teu damang. Tidinja miwarangan djalma, sarta diparentah kijeu: Maraneh geura leumpang, koedoe naros ka Baäl-Sĕboeb, batara Ekron, [a] ijeu panjakit kami pitjageureun deui atawa 3 moal. 'Dĕmi Malaikat Pangeran ngalahir ka Elias, oerang Tisbe teja: Geura dangdan, indit, koedoe nĕpoengan oetoesan radja Samaria, sarta koedoe mitjatoer ka darinja kijeu: [b] Naha karah euweuh Allah di Israil, noe matak maraneh leumpang, dek nanja ka Baäl-Sĕboeb, 4 aällahan Ekron? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Maneh moal toeroen deui ti pangheësan, noe geus dioenggahan koe maneh; geus pasti pipaeheun. 5 Bral Elias angkat. 'Geus kitoe oetoesan teh baralik deui ka radja; seug koe radja dipariksa: Naha maraneh mana 6 baralik deui? 'Pioendjoekna ka radja: Aja hidji djalma datang nĕpangan ka simkoering, sarĕng misaoer ka simkoering: Geura laleumpang, baralik deui ka radja noe miwarang maraneh, sarta koedoe mopojan ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: Naha karah euweuh Allah di Israil, noe matak maneh nitah nanja ka Baäl-Sĕboeb, aällahan Ekron? Koe sabab eta, maneh moal toeroen deui tina pangheësan, noe geus dioenggahan 7 koe maneh; geus pasti pipaeheun. 'Mariksa deui radja ka darinja: Koemaha tata eta djalma, noe datang nĕpoengan ka maraneh, sarta njatoerkeun omongan 8 kitoe ka maraneh teh? 'Pioendjoekna ka radja: Soemoehoen, eta djalma [c] anggoanana boeloe, sarĕng tjangkengna disaboek koelit. Saoer radja: Geus tangtoe Elias, oerang Tisbe teja. *a* p. 8:8. *b* Jĕs. 8:19. *c* Ibr. 11:37.

9 Toeloej radja miwarang ka Elias hidji kapala njĕkĕl lima poeloeh, sarta batoerna noe lima poeloeh. Bral eta teh indit ka Elias; doemadakan, Elias keur tjalik [a] dina poentjak hidji pasir; seug kapala teh ngomong ka andjeunna: Eh piwarangan Allah! lahir radja: Geura 10 toeroen. 'Ngawalon Elias, kijeu lahirna ka kapala njĕkĕl lima poeloeh teh: Moen ĕnja kami piwarangan Allah, [b] sing toeroen seuneu ti langit, ngalĕboer ka maneh djeung ka batoer maneh noe lima poeloeh! Djoet toeroen seuneu ti langit, sarta ngalĕboer ka eta kapala djeung 11 ka batoerna noe lima poeloeh. 'Toeloej radja miwarang deui ka Elias hidji kapala njĕkĕl lima poeloeh, sarta batoerna noe lima poeloeh. Pok eta teh ngomong ka andjeunna: Eh piwarangan Allah! kijeu timbalan radja: Geuwat geura 12 toeroen. 'Ngawalon Elias, kijeu lahirna ka darinja: Moen ĕnja kami piwarangan Allah, sing toeroen seuneu ti langit, ngalĕboer ka maneh djeung ka batoer maneh noe lima poeloeh! Djoet toeroen seuneu ti Allah, ti langit, sarta ngalĕboer ka eta kapala djeung ka batoerna noe 13 lima poeloeh. 'Toeloej radja miwarang deui hidji kapala njĕkĕl lima poeloeh, katiloena, sarta batoerna noe lima poeloeh. Bral indit eta kapala njĕkĕl lima poeloeh katiloena teh; ari geus datang, brĕk tapak-toeoer pajoeneun Elias, bari noenoehoen ka andjeunna, kijeu panoehoenna: Noen, piwarangan Allah! [c] moegi pati simkoering sarĕng pati ijeu abdi-abdi gamparan noe lima poeloeh dipi-14 kaädjen koe salira gamparan. 'Lĕrĕs, tadi toeroen seuneu ti langit, ngalĕboer eta doewa kapala njĕkĕl lima poeloeh noe ti heula, sarĕng djeung batoerna noe lima-lima poeloeh teja; doepi ajeuna pati simkoering moegi dipikaädjen koe 15 salira gamparan! 'Ngalahir Malaikat Pangeran ka Elias: Geura toeroen, miloe djeung eta; montong dipikasijeun. Neut indit, toeloej loengsoer, miloe djeung 16 eta, marĕk ka radja. 'Geus kitoe ngalahir ka radja: Kijeu timbalan Pangeran: Sapedah maneh nitahan djalma, baris nanja ka Baäl-Sĕboeb, aällahan

Ekron teja, naha karah taja Allah di Israil, baris nanja ka pangandikana? koe sabab eta, maneh moal toeroen deui tina pangheësan, noe geus dioenggahan 17 koe maneh; geus pasti pipaeheun. 'Tidinja radja teh maot; geus boekti pangandika Pangeran, noe dilahirkeun koe Elias teja. [d] Ari Joram noe djadi radja, ngaganti Ahasia, mĕnĕran kadoewa taoenna Joram poetra Josapat teja djoemĕnĕng radja Joeda; karana Ahasia teu kagoe-18 ngan poetra lalaki. - 'Ari tjarita Ahasia salijan ti eta, sakoer lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. *a* Ibr. 11 : 38. *b* Loek. 9 : 54. *c* 1 Sam. 26 : 21. *d* p. 3 : 1.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, mangsa Pangeran kĕrsa njandak Elias ka sawarga, djalan angin riboet, bral Elias angkat ti Gil-2 gal, diiring koe Elisa. 'Tidinja Elias ngalahir ka Elisa: Maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka Bet-El. Ari wangsoelan Elisa: [a] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, sarĕng dĕmi djoemĕnĕnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. 3 Seug laladjĕng bae ka Bet-El. 'Toeloej moerid nabi-nabi noe araja di Bet-El pada boedal ka Elisa, sarta nararos ka andjeunna: Koemaha andjeun geus oeninga, jen djoeragan andjeun poë ijeu koe Pangeran bade ditjandak ti sirah andjeun? Walonanana: Kaoela ge njaho, 4 rarepeh bae. 'Tidinja Elias ngalahir deui ka andjeunna: Eh Elisa! maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka Jĕriho. Ari wangsoelanana: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, sarĕng dĕmi djoemĕnĕnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. Geus kitoe saroemping ka Jĕ-5 riho. 'Toeloej moerid nabi-nabi noe araja di Jĕriho pada njampeurkeun ka Elisa, sarta nararos ka andjeunna: Koemaha andjeun geus oeninga, jen djoeragan andjeun poë ijeu koe Pangeran bade ditjandak ti sirah andjeun? Walonanana: Kaoela ge njaho, rarepeh bae. 6 'Tidinja Elias ngalahir deui ka Elisa: Maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka tji Jordan. Ari wangsoelanana: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, sarĕng dĕmi djoemĕnĕnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. Seug laladjĕng bae pa-7 doedoewaän. 'Aja lima poeloeh djalma, kaäsoep moerid nabi-nabi, laleumpang, heug narangtoeng pabĕnĕran, ti kadjaoehan; ari andjeunna doewaän ngara-8 dĕg sisi tji Jordan. 'Tidinja Elias njandak haroedoemna, digoeloeng, pek dipeupeuhkeun kana tjai; [b] toeloej tjai teh njingraj ka dijeu ka ditoe; seug doewaän 9 teh mareuntas di noe saät. 'Dĕmi geus kitoe, barang geus mareuntas, pok Elias ngalahir ka Elisa: Geura menta, hajang dikoemahakeun koe kami samemeh kami ditjandak ti maneh? Ari pihatoer Elisa: Moegi-moegi simkoering meunang roh 10 andjeun doewa bagian. 'Lahiran Elias: Maneh menta noe hese; oepama kami koe maneh katendjo ditjandak ti maneh, tangtoe tinĕkanan ka maneh kitoe; oepama hanteu mah, moal tinĕkanan. 11 'Dĕmi geus kitoe, sabot tonggoj arangkatna, bari sasaoeran, doemadakan, [c] aja kareta seuneu djeung koeda seuneu, misahkeun andjeunna doewaän; seg Elias moenggah ka sawarga, djalan angin ri-12 boet. 'Ari koe Elisa katingali, sarta njambat: [d] Ama! ama! kareta Israil sarĕng baladna noe toempak koeda! [e] Lĕs teu katingali deui. Kĕk Elisa njĕkĕl panganggo pribadi, disosoëk djadi doewa. 13 'Tidinja Elisa ngadjoengdjoengkeun haroedoem Elias, anoe ragrag ti andjeunna, bari seug moelih. Toeloej ngadĕg di sisi 14 tji Jordan. 'Gantjangna njandak haroedoem Elias, anoe ragrag ti andjeunna teja, pek dipeupeuhkeun kana tjai, bari njaoer: Di mana Pangeran, Allah Elias? Kakara andjeunna meupeuh kana tjai, heg tjai teh njingraj ka dijeu ka ditoe; 15 toeloej Elisa meuntas. 'Barang andjeunna katendjo koe moerid nabi-nabi noe araja di Jĕriho, pabĕnĕran teja, pok ngaromong: Roh Elias linggih di Elisa. Gantjang daratang, mapagkeun andjeunna; seug pada soedjoed ka andjeunna, 16 kana taneuh. 'Pok malihatoer ka andjeunna: Noen, di abdi gamparan aja lima poeloeh batoer, djalma digdjaja; sina laleumpang, nejangan djoeragan andjeun; [f] palangsijang andjeunna ditjandak koe Roh Pangeran, diragragkeun ka sahidji goenoeng atawa ka sahidji

lĕbak. Dĕmi lahiranana: Oelah waka nitah. 17 'Tatapi eta pada ngeukeuhan ka andjeunna datang ka djengkelna; ahirna ngalahir: Heg bae nitah. Seug eta nitahan lima poeloeh djalma, sarta narejangan meunang tiloe poë, wĕleh teu kapanggih. 18 'Toeloej baralik deui ka andjeunna, da andjeunna keur tjalik keneh di Jĕriho; ari lahiranana ka darinja: Mapan tjarek kami oge ka maraneh: Oelah waka laleumpang. [a] 2 Sam. 15 : 21. [b] Jos. 3 : 16, 17. [c] p. 6 : 17. [d] p. 13 : 14. [e] 1 Moesa 5 : 24. [f] 1 Radj. 18 : 12.

19 Ari oerang nagara eta malihatoer ka Elisa: Salĕrĕsna, ngeunah tjitjing di nagara ijeu, sakoemaha katingali koe djoeragan; nanging tjaina awon, sarĕng ijeu tanah watĕkna matak oedoel. 20 'Lahiranana: Kami pangnjokotkeun hidji piring weuteuh, sarta eusian koe oejah. 21 Seug disanggakeun ka andjeunna. 'Toeloej andjeunna ka loewar kana sirah eta tjai; [a] heg oejah teh dipitjeun ka dinja, bari ngalahir: Kijeu timbalan Pangeran: Kami geus ngahadekeun ijeu tjai; ka-hareupna moal matak deui paeh atawa matak oedoel. 22 'Seug tjai teh hade, tĕpi ka mangsa ajeuna; geus boekti lahiran Elisa, noe dilahirkeun teja. [a] 2 Moesa 15 : 25.

23 Geus kitoe Elisa ti dinja angkat [a] ka Bet-El. Dĕmi keur andjeunna nandjak di djalan, aja baroedak leutik ka loewar ti eta nagara, pada ngahinakeun ka andjeunna; aromongna ka andjeunna: Eh goendoel! geura nandjak; eh goendoel! geura nandjak. 24 'Toeloej andjeunna ngareret ka toekang; ana ningali eta, seug disarapa, mawa padjĕnĕngan Pangeran. Djol [b] aja doewa biroewang bidjil ti leuweung, pek njasaäk opat poeloeh doewa baroedak sabatoer eta. 25 'Ari ti dinja Elisa angkat [c] ka goenoeng Karmel, sarta ti dinja moelih ka Samaria. [a] 1 Radj. 12 : 29. [b] 3 Moesa 26 : 22. [c] p. 4 : 25.

PASAL 3.

Ari [a] Joram poetra Ahab djadi radja njangking Israil di Samaria teh mĕnĕran kadalapan-wĕlas taoenna Josapat teja djoemĕnĕng radja Joeda, sarta ngaradjaänana teh doewa wĕlas taoen. 2 'Dĕmi Joram teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngan lain tjara iboe-ramana; karana Joram njingkirkeun [b] tihang Baäl, beunang ngadamĕl ramana. 3 'Parandene andjeunna ngarapĕtan [c] kana dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja; hanteu njingkah ti dinja. [a] p. 1 : 17. [b] 1 Radj. 16 : 32. [c] 1 Radj. 12 : 28.

4 Ari Mesa, radja Moab, soegih ingoningon, [a] sarta kamistian njanggakeun ka radja Israil boeloe sakĕti anak domba djeung sakĕti domba lalaki. 5 'Dĕmi geus kitoe, sanggeus maot Ahab, [b] seug radja Moab moengkir ka radja Israil. 6 'Mana radja Joram dina mangsa eta kĕrsa boedal ti Samaria. Tidinja ngaloris sabala Israil, 7 'bari toeloej miwarangan ka Josapat, radja Joeda, pihatoerna: Radja Moab moengkir ka kaoela; koemaha andjeun kĕrsa njarĕngan kaoela ka Moab, bade pĕrang? Ari walonanana: [c] Mangga sĕdja njarĕngan; mĕnggahing diri kaoela sapĕrtos andjeun, mĕnggahing bala kaoela sapĕrtos bala andjeun, mĕnggahing koeda kaoela sapĕrtos koeda andjeun. 8 'Seug naros: Oerang piangkateun teh djalan mana? Walonanana: Djalan tĕgal lĕga Edom. 9 'Bral angkat radja Israil djeung radja Joeda, [d] sarta radja Edom. Barang geus kaidĕr lalampahan toedjoeh poë, hanteu aja tjai pikeun wadya-balad sarta pikeun tjotjoöan noe ngariring. 10 'Misaoer radja Israil: Alah! geus poegoeh ijeu tiloe radja koe Pangeran disaoer koempoel, dek disarelehkeun ka leungeun oerang Moab. 11 'Dĕmi lahiran Josapat: [e] Naha di dijeu taja nabi Pangeran, geusan oerang naros ka Pangeran koe lantaran eta? Ngawangsoel mantri radja Israil saoerang, pioendjoekna: Soemoehoen, di dijeu aja Elisa poetra Sapat, noe tadina poerah njitjikeun tjai ka panangan Elias teja. 12 'Lahiran Josapat: Eta teh kaäjaän pangandika Pangeran. Seug radja Israil, djeung Josapat, sarta radja Edom pada loengsoer ka Elisa. 13 'Ngalahir Elisa ka radja Israil: [f] Aja pĕrkara naon kaoela ka andjeun? geura angkat ka nabi-nabi rama andjeun sarta ka nabi-nabi iboe andjeun! Ngawalon radja Israil ka andjeunna: Oelah kitoe; geus poegoeh ijeu tiloe radja koe Pangeran disaoer koempoel, dek disarelehkeun ka leungeun oerang Moab. 14 'Lahir Elisa: [g] Dĕmi

djoemĕnĕnging Pangeran sawadya-balad, noe diparĕk koe kaoela di pajoeneunana! saĕnja-ĕnjana, lamoen kaoela teu ngadjoengdjoeng ka Josapat, radja Joeda mah, andjeun teh koe kaoela moal ditolih, moal dilijeuk-lijeuk atjan. 15 'Dĕmi ajeuna, kaoela pangngalakeun hidji toekang ngatjapi. Ari geus kitoe, waktoe toekang ngatjapi teh keur ngatjapi, [h] seug panangan Pangeran noempangan ka andjeunna. 16 'Pok ngalahir: Kijeu timbalan Pangeran: Dina ijeu lĕbak geura njijeun lombang masing reja. 17 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Maraneh moal ngarasa angin, sarta moal narendjo hoedjan, padahal ijeu lĕbak ĕngke pinoeh koe tjai, sangkan pada ngarinoem, nja diri maraneh, djeung ingon-ingon maraneh, sarta tjotjoöan maraneh. 18 'Tapi eta teh koe pangraos Pangeran saeutik keneh; samalah oerang Moab koe andjeunna tangtoe diselehkeun ka leungeun maraneh. 19 'Sarta maraneh koedoe njabĕtan sakabeh nagara noe reugreug, djeung sakabeh nagara noe oentjoel; ari sakoer kakaian noe hade koe maraneh koedoe ditoewaran, djeung sakabeh soemoer tjai koe maraneh koedoe dioeroegan, toer sagala lahan noe hade koe maraneh koedoe digaksak koe batoe. 20 'Dĕmi geus kitoe, isoekna, [i] wantji ngoerbankeun koerban kadaharan, doemadakan, datang tjai djalan ti Edom, sarta satanah eta wani pinoeh koe tjai.

a 2 Sam. 8 : 2. *b* p. 1 : 1. *c* 1 Radj. 22 : 4. *d* 1 Radj. 22 : 48. *e* 1 Radj. 22 : 5, 7. *f* 2 Sam. 16 : 10. *g* 1 Radj. 17 : 1. *h* 1 Radj. 18 : 46. *i* 2 Moesa 29 : 39.

21 Barang sakabeh oerang Moab geus ngadenge bedja, jen eta radja-radja daratang sĕdja mĕrangan ka maranehanana, ngageuwat karoempoel, ti sĕmĕt sakoer noe kakara bisa njoren ka-loehoerkeun; toeloej ngadjaraga di tĕpoeng watĕs. 22 'Barang braj isoek gantjang haroedang; seug panon-poë bidjil, njorot kana tjai teja; ari katendjona koe oerang Moab ti pabĕnĕran, tjai teh sĕmoe beureum tjara gĕtih. 23 'Pok ngaromong: Itoe geuning gĕtih; geus tangtoe radja-radja teh silih-pĕdang, silih-sabĕt batoer pada batoer; ari ajeuna, hajoe, oerang Moab! oerang moro djarahan. 24 'Ana daratang ka pasanggrahan Israil, gantjang oerang Israil darangdan, pek njarabĕtan ka oerang Moab; boer oerang Moab kalaboer ti hareupeunana; toeloej arasoep ka tanahna, bari njabĕtan oerang Moab. 25 'Ari nagarana koe oerang Israil ditaloempoerkeun, djeung ka sakoer lahan noe hade pada maritjeunan batoe, datang ka parinoehna, sarta sagala soemoer tjai diaroeroegan, toer sakoer kakaian noe hade ditoewaran; ngan ngarikeun batoe nagara Kir-Hareset bae; heug eta teh dilingkoeng koe toekang ngabandring, sarta ditorogtog. 26 'Barang radja Moab geus waspada, jen pĕrang teh koewat, teu kaoentoep koe dirina, seg njokot toedjoeh ratoes djalma noe njikĕp pĕdang, dibawa, sĕdja nobros ka radja Edom, tapi teu barisaeun. 27 'Toeloej radja njokot anakna noe tjikal, noe bakal ngaganti djadi radja, [a] pek dikoerbankeun dina loehoer koeta, didjijeun koerban doeroekan; mana Israil djadi ambĕk rosa pisan; toeloej bae arindit ti dinja, maroelang ka tanahna.

a Mik. 6 : 7.

PASAL 4.

Aja hidji awewe, kaäsoep pamadjikan moerid nabi-nabi, sasambat ka Elisa, kijeu sasambatna: Toewang koering, poen salaki, maot; ari andjeun teh langkoeng oeninga, jen toewang koering teja ibadah ka Pangeran; doepi ajeuna datang toekang mihoetangkeun, sĕdjana njokot anak koering noe doewa, [a] dek didjijeun boedak. 2 'Lahiran Elisa ka awewe teh: Hajang dikoemahakeun koe kami? tjik, poepoelih ka kami: aja naon dina imah maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen, abdi gamparan dina imah teu gadoeh naon-naon, djabi ti hidji gotji dieusi minjak. 3 'Lahiranana: Geura djig, koedoe ngindjeuman wawadahan ti loewar, ti sakabeh tatangga maneh, wadah noe karosong; poma oelah saeutik nja ngindjeum. 4 'Geus kitoe koedoe asoep, bari peundeutkeun panto satoekangeun maneh sarta satoekangeun anak maneh; toeloej minjak teh tjitjikeun kana eta sakabeh wawadahan, ari noe pinoeh teundeun. 5 'Bral awewe teh moelang ti andjeunna, toeloej meundeutkeun panto satoekangeun dirina sarta satoekangeun anakna; nja eta anak noe ngadeukeutkeun wawadahan ka manehna, sarta manehna noe njitjikeun. 6 'Ari geus kitoe, barang geus parinoeh wawadahan

teh, pok awewe teh nitah ka anakna: Geura deukeutkeun deui wadah ka ĕma! Ari djawabna: Geus taja deui wadah.
7 Harita ge minjakna ngarandĕg. 'Tidinja awewe teh ngadeuheus, sarta ngoeninga ka piwarangan Allah; ari lahiranana: Geura djig, eta minjak djoewal, pake majar hoetang maneh; sesana keur pikipajaheun diri maneh djeung anak-anak maneh. [a] 3 Moesa 25 : 39.
8 Dĕmi geus kitoe, dina hidji poë Elisa ngaliwat nagara Soenem; ari di dinja aja hidji istri beunghar, seg ngandĕg ka andjeunna, dihatoeranan toewang. Tina mangsa eta, tijap-tijap andjeunna ngaliwat, sok siudang ka dinja, toewang.
9 'Toeloej istri teh mihatoer ka tjarogena: Salĕrĕsna, koering geus tĕrang, jen eta noe sok radjeun ngaliwat ka oerang teja estoe piwarangan Allah, sarta soetji.
10 'Mangga, oerang njijeun [a] loteng leutik bilikan, seg oerang neundeun di dinja pikeun andjeunna hidji pasarean, hidji medja, hidji korsi sarĕng hidji adjoeg; ari geus kitoe, tijap-tijap andjeunna linggih ka oerang, sina sindang ka dinja.
11 'Dĕmi geus kitoe, dina hidji poë andjeunna soemping deui ka dinja; seug sindang kana eta loteng, sarta koelĕm
12 di dinja. 'Toeloej andjeunna marentah ka Gehasi gandekna: Istri Soenem teh tjĕloekan koe maneh. Seg ditjĕloekan; gantjangna marĕk ka pajoeneunana.
13 'Ngalahir Elisa ka gandekna: Geura poepoelih ka eta kijeu: Saĕnjana njai teh ngagĕtenan ka kami koe sagala kagĕtenan ijeu; tjik, hajang dikoemahakeun koe kami? soegan hajang dipangmisaoerkeun ka radja, atawa ka kapala balad? Dĕmi wangsoelanana: Teu aja, simkoering tjitjing di tĕngah
14 bangsa simkoering. 'Lahiranana deui: Na koemaha kami nja pilampaheun ka dinja? Wangsoelan Gehasi: Sajaktosna teu gadoeheun poetra pamĕgĕt, sarĕng
15 tjarogena geus sĕpoeh. 'Lahiranana: Tjĕloekan koe maneh. Heg ditjĕloekan; toeloej istri teh marĕk dina lawang.
16 'Lahiran Elisa: [b] Mangsa ijeu, dina tĕpoeng waktoe kiwari, njai pingarangkoeleun anak lalaki. Ari wangsoelanana: Oelah, djoeragan, piwarangan Allah!
17 oelah ngabohong ka abdi gamparan. 'Tidinja istri teh njiram, toeloej ngowo hidji poetra lalaki, ninggang mangsa eta, dina tĕpoeng waktoe noe koe Elisa
18 dilahirkeun ka dinja teja. 'Ari eta moerangkalih ngagĕdean. Dĕmi geus kitoe, dina hidji poë moerangkalih teh ka loewar ka ramana, ka noe keur diba-
19 roewat. 'Toeloej ngomong ka ramana: Adoeh, sirah koering! sirah koering! Seug ramana marentah ka hidji boedjang: Eta koe maneh geura bawa ka
20 iboena. 'Heg dibawa, disanggakeun ka iboena; tidinja dijoek dina lahoenan iboena tĕpi ka tĕngah poë, toeloej paeh.
21 'Gantjang istri teh oenggah, sok moerangkalih teh dikĕdĕngkeun dina pasarean piwarangan Allah, bari meundeutkeun satoekangeunana; toeloej ka
22 loewar. 'Geus kitoe njaoer tjarogena, sarta mihatoer kijeu: Koering moegi geuwat kiriman boedjang saoerang sarĕng hidji kalde bikang, sĕdja moeroemoeroe ka piwarangan Allah, ĕngke
23 balik deui. 'Saoer tjarogena: Koe naon njai rek leumpang ka andjeunna poë ijeu? da lain pananggalan, sarta lain poë sabat. Ari wangsoelanana: Nĕda
24 salamĕt. 'Prak istri teh ngararangkenan kalde, bari marentah ka boedjangna: Koe maneh giringkeun sarta masing tonggoj; oelah kami dieureunkeun nja toempak, kadjaba moen kami marentah
25 ka maneh. 'Bral angkat, toeloej dongkap ka piwarangan Allah, [c] ka goenoeng Karmel. Ari geus kitoe, barang eta katingali koe piwarangan Allah ti pabĕnĕran, pok ngalahir ka Gehasi gandekna: Itoe geuning istri Soenem teja!
26 'Ajeuna geura loempat papagkeun koe maneh, sarta tanjakeun: Njai teh salamĕt? tjaroge njai salamĕt? moerangkalih salamĕt? Ari wangsoelanana: Sa-
27 lamĕt. 'Dĕmi geus dongkap ka piwarangan Allah, ka goenoeng, [d] pek noebroek ka dampalna. Sor Gehasi njampeurkeun, istri teh dek disoentroengkeun. Ngalahir piwarangan Allah: Ingkeun bae; karana njawana keur ngĕnĕseun, sarta koe Pangeran ditoetoepan ka kami, hanteu dipaparin njaho ka
28 kami. 'Pok istri teh oendjoekan: Naha koering teh njoehoenkeun anak ka djoeragan? mapan pihatoer koering oge:
29 Oelah ngadjĕblos ka koering. 'Marentah Elisa ka Gehasi: [e] Geura disaboek

tjangkeng maneh, sarta bawa iteuk kami koe leungeun maneh, toeloej leumpang; [f] tijap-tijap maneh aprok djeung djalma, oelah oeloek salam ka dinja; sarta tijap-tijap aja djalma oeloek salam ka maneh, oelah didjawab; seg iteuk kami teun-30 deun dina beungeut eta boedak. 'Oendjoekan iboe moerangkalih teh: [g] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, sarĕng dĕmi djoemĕnĕnging njawa andjeun! hamo andjeun koe koering ditilar. Toeloej Elisa dangdan, bral angkat, noemoet-31 keun eta istri. 'Ari Gehasi teja geus toeloej ti heula; seug koe Gehasi tĕtĕkĕn teja diteundeun dina beungeut eta moerangkalih, [h] tapi teu datang sowara, sarta taja tandana ngadenge. Tidinja Gehasi balik deui mapagkeun Elisa, sarta ngoeninga ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, moerangkalih teja 32 hanteu dongkap ka njaring. 'Barang Elisa soemping ka boemi istri, kasondong moerangkalih teh paeh, geus dikĕ-33 dĕngkeun dina pasarean andjeunna. 'Toeloej lĕbĕt, [i] sarta meundeutkeun panto satoekangeun andjeunna kadoewa moerangkalih teja, bari seug nĕnĕda ka Pa-34 ngeran. 'Tjat naek, [j] bari ngebogkeun andjeun ka eta moerangkalih; baham andjeunna diantĕlkeun kana soengoet eta, sotja andjeunna kana panon eta, sarta panangan andjeunna kana leungeun eta; djadi nangkoebkeun andjeun ka dinja; heug awak moerangkalih teh djadi ha-35 neut. 'Tidinja andjeunna loengsoer, sarta angkat di djĕro boemi, ka ditoe sakali ka dijeu sakali; tjat naek, nangkoebkeun andjeun deui ka dinja. Geus kitoe moerangkalih teh bĕrĕsin, meunang toedjoeh kali; braj moerangkalih teh beunta 36 panonna. 'Toeloej Elisa njaoer Gehasi, sarta diparentah kijeu: Tjĕloekan koe maneh eta istri Soenem teh. Heg ditjĕloekan; gantjangna ngadeuheus ka andjeunna; ari lahiranana: [k] Ijeu pangkoe 37 anak njai! 'Boes istri teh asoep, sarta mĕndĕk kana dampalna, bari soedjoed kana taneuh; pek dipangkoe poetrana, bari toeloej ka loewar.

a 1 Radj. 17:19. *b* 1 Moesa 18:10, 14. *c* p. 2:25. *d* Mat. 28:9. *e* p. 9:1. *f* Loek. 10:4. *g* p. 2:2. *h* 1 Radj. 18:29. *i* Mat. 6:6; Lal. 9:40. *j* 1 Radj. 17:21. *k* 1 Radj. 17:23.

38 Tidinja Elisa soemping deui [a] ka Gilgal. Kabĕnĕran dina tanah eta patjĕklik; sarta moerid nabi-nabi keur pada mando di pajoeneunana. Pok Elisa nimbalan ka gandekna: Geura pĕtakeun daloeng gĕde, koedoe ngolah boeboer 39 adjang moerid nabi-nabi. 'Aja moerid saoerang ka loewar ka leuweung, ngalasan; toeloej manggih areuj leuweung, dipĕtik boewahna, bonteng leuweung, pinoeh kandoenganana; ari geus datang deui, disiksikan kana daloeng, wadah moeboer teja; karana teu njarahoëun. 40 'Tidinja disisihkeun pikeun djalma-djalma, soepaja dadaharan. Dĕmi geus kitoe, sabot keur ngahakan eta boeboer, seg pada ngadjĕrit, kijeu aromongna: Adoeh, piwarangan Allah! eusi daloeng teh matak paeh. Sarta teu kadaroegaeun 41 deui ngahakan. 'Ari lahiran Elisa: Geuwat njarokot tipoeng! Toeloej koe andjeunna diaboeskeun kana daloeng, bari marentah: Geura njisih pikeun djalma-djalma, sina dadaharan. Geus kitoe eusi daloeng teh teu matak tjilaka. *a* p. 2:1.

42 Aja hidji djalma datang ti Baäl-Salisa, njanggakeun tjikal roti ka piwarangan Allah, roti gandroeng doewa poeloeh siki, sarta gandoem anjar dina endongna. Pok Elisa marentah: [a] Bere ka djalma-43 djalma, sina dadaharan. 'Oendjoekan gandekna: [b] Naha simkoering koedoe njoegoehan djalma saratoes koe sakijeu? Ari lahiranana: Pek bae bere ka djalma-djalma, sina dadaharan; karana kijeu timbalan Pangeran: Bakal dadaharan, 44 sarta njesa. 'Toeloej disoegoehkeun ka djalma-djalma, [c] prak pada dadaharan, sarta njesa; geus boekti pangandika Pangeran.

a Mat. 14:16. *b* Joh. 6:9. *c* Mat. 15:37; Joh. 6:12.

PASAL 5.

Ari Naäman, kapala balad radja Sam, djadi djalma gĕde di hareupeun djoeraganana, sarta didjoengdjoeng katjida; karana koe lantaran eta Pangeran geus maparin oenggoel ka oerang Sam; toer eta djalma gagah-pĕrkosa, [a] tapi keuna 2 kasakit lepra. 'Hidji mangsa oerang Sam aja barisan boedal; toeloej eta ti tanah Israil ngadjarah hidji boedak leutik awewe; geus kitoe eta boedak aja 3 di hareupeun geureuha Naäman. 'Tidinja oendjoekan ka djoeraganana istri: Naha moen djoeragan aja di pajoeneun nabi noe [b] di Samaria! tinangtos enggal

didamangkeun tina kasawatna lepra teh. 4 'Toeloej Naäman ngadeuheus, sarta ngoeninga ka djoeraganana, pioendjoekna: Kijeu-kijeu omong boedak awewe, 5 anoe asal ti tanah Israil teja. 'Misaoer radja Sam: Atoeh geura leumpang ka dinja, kami dek ngirimkeun soerat ka radja Israil. Bral Naäman angkat, njandak perak sapoeloeh talenta, djeung gĕnĕp reboe wang ĕmas, sarta sapoeloeh 6 pisalin. 'Tidinja eta soerat didongkapkeun ka [c] radja Israil; oenina kijeu: Ari ajeuna, samangsa ijeu soerat dongkap ka andjeun, hatoer oeninga, kaoela ka andjeun ngadjoeroengkeun abdi kami Naäman, soepaja koe andjeun didamang- 7 keun tina kasakitna lepra. 'Ari geus kitoe, mangsa radja Israil geus ngaos eta soerat, [d] toeloej njosoëk panganggona, bari misaoer: Naha kami teh karah Allah, [e] bisa maehkeun djeung ngahiroepkeun, noe matak eta teh nitahan djalma ka kami, soepaja koe kami ditjageurkeun tina kasakitna lepra? Tapi maraneh [f] masing njaraho sarta masing arawas, jen eta teh njijar pisababeun ka 8 kami. 'Ari geus kitoe, barang Elisa, piwarangan Allah teja, ngareungeu warta, jen radja Israil njosoëk panganggona, toeloej ngadjoeroengkeun ka radja, mihatoer kijeu: Naha andjeun njosoëk panganggo? sina datang ka kaoela, mangke eta nganjahokeun, jen aja nabi di Israil. 9 'Tidinja Naäman soemping reudjeung koedana sarta reudjeung karetana, seug njangrog hareupeun lawang boemi Elisa. 10 'Geus kitoe Elisa miwarang hidji djalma ka andjeunna, mopojan kijeu: Geura angkat, moedoe siram toedjoeh kali dina tji Jordan, tangtoe daging andjeun pipoeliheun deui, sarta andjeun bĕrĕsih. 11 'Dĕmi Naäman teh djadi bĕndoe; toeloej angkat, bari njaoer: Ih, panjana kami, eta teh tangtoe ka loewar ka kami, toeloej pingadĕgeun, bari njĕboet padjĕnĕngan Pangeran Allahna; seug ngoengkoelkeun pananganana ka ĕng- 12 gonna, bari ditjageurkeun leprana. 'Naha ari tji Abana djeung tji Parpar, waloengan Damsik, lain aloes alah batan sakabeh tjai Israil? naha kami lain mĕnding mandi ka eta, toeloej bĕrĕsih? Bral Naäman malik sarta angkat bari 13 bĕndoe. 'Sĕr abdi-abdina njalampeurkeun, sarta mihatoer ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Noen, ama! manawi eta nabi ka andjeun ngadawoeh pĕrkawis noe roegĕl, naha koe andjeun moal dilampahkeun? geus soemawonna ari nimbalan ka andjeun: Geura siram, 14 mangke bĕrĕsih! 'Toeloej bae moedoen, pek neuleumkeun andjeun ka tji Jordan toedjoeh kali, noeroetkeun lahiran piwarangan Allah teja; seug dagingna poelih deui, sapĕrti daging boedak leu- 15 tik, sarta djadi bĕrĕsih. 'Tidinja moelih deui ka piwarangan Allah, nja andjeunna djeung sabaladna; toeloej dongkap, sarta marĕk ka pajoeneunana, bari mihatoer: Salĕrĕsna, abdi teh ajeuna geus tĕrang, jen taja deui Allah di satoengkĕbing boemi, kadjaba di Israil; doepi ajeuna, moegi kĕrsa nampi pangabaktos ti abdi 16 gamparan. 'Ari walonanana: Dĕmi [g] djoemĕnĕnging Pangeran, anoe diparĕk koe kaoela di pajoeneunana! kaoela moal rek nampa. Ari Naäman teh ngeukeuhan ka andjeunna, soepaja ditampa, tapi 17 teu kĕrsaeun. 'Mihatoer Naäman: Manawi teu kĕrsa mah, moegi abdi gamparan dipasihan [h] taneuh momotaneun doewa bigal; karantĕn abdi gamparan kahareupna moal ngoerbankeun deui koerban doeroekan atanapi koerban peuntjitan ka aällahan, salĕrĕsna sĕdja ngoer- 18 ban ka Pangeran.'Mĕnggahing ijeu sapĕrkawis Pangeran moegi ngahampoera ka abdi gamparan: satijap-tijap djoeragan abdi lĕbĕt ka imah Rimon, kĕrsa soedjoed di dinja, sarĕng andjeunna [i] naleukeum kana leungeun abdi, seug abdi teh soedjoed dina imah Rimon, tijaptijap abdi soedjoed kitoe dina imah Rimon, moegi-moegi Pangeran ngahampoera ka abdi gamparan dina pĕrkawis 19 eta. 'Ari lahiran Elisa ka Naäman: Gĕura moelang bae sarta kasĕnangan. Bral angkat ti andjeunna, meunang sadjongdjongan.

a 3 Moesa 13; Loek. 4:27. *b* p. 2:25. *c* p. 3:1. *d* 2 Sam. 13:31. *e* 5 Moesa 32:39. *f* 1 Radj. 20:7. *g* p. 3:14. *h* 2 Moesa 20:24. *i* p. 7:2, 17.

20 Pok Gehasi, gandek Elisa, piwarangan Allah teja, ngomong sadjĕro atina: Handjakal, djoeragan aing tadi ngahoelag ka eta Naäman, oerang Sam teh, wĕt teu njandak ti leungeunna anoe disanggakeun. Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran!

aing dek loempat njoesoel ka dinja, sarta
21 dek menta naon-naon ka eta. 'Sĕmproeng Gehasi ngoedag, njoesoel Naäman. Ana katingali koe Naäman, aja noe loempat njoesoel ka andjeunna, gantjang loengsoer tina kareta, mapag Gehasi, bari mariksa: Koemaha, salamĕt? 'Ari
22 wangsoelanana: Bĕrkah, salamĕt; simkoering dipiwarang koe djoeragan oendjoekan kijeu: Hatoer oeninga, tjikeneh pisan kaoela kadatangan doewa djalma ngora ti pigoenoengan Epraim, kaäsoep moerid nabi-nabi; moegi koe andjeun eta dipaparin perak satalenta sarĕng doewa
23 pisalin. 'Saoer Naäman: Atoeh masing daek nampa doewa talenta. Sarta Naaman ngeukeuhan ka Gehasi, bari meungkeutan perak doewa talenta, diasoepkeun kana doewa kandjoet, sarta ditambah doewa pisalin; sok diselehkeun ka doewa boedjang andjeunna; heug koe eta toeloej dibawa ti heulaeun Gehasi.
24 'Barang datang kana pĕntjoet, top koe Gehasi ditjokot tina leungeunna, sarta diampihkeun ka djĕro boemi; ari eta doewa djalma ditítah balik, toeloej laleumpang.
25 'Dĕmi manehanana asoep, marĕk ka djoeraganana. Toeloej koe Elisa dipariksa: Mantas ti mana, Gehasi? Wangsoelanana: Noen, abdi gamparan teu ka
26 mana-mana. 'Lahiran Elisa ka dinja: Naha hate kami teu miloe, keur barang eta djalma malik, toeroen ti karetana, mapag ka maneh? karah ajeuna pioesoemeunana meunangkeun perak, djeung meunangkeun papakean, kitoe deui kĕbon djetoen djeung kĕbon anggoer, domba djeung sapi, sarta boedjang lalakiawewe?
27 'Manana kasakit lepra oeroet Naäman teja pinapĕleun ka maneh djeung ka toeroenan maneh salalanggĕngna. Toeloej bidjil ti pajoeneun Elisa, [a] geus keuna kasakit lepra, ngĕplak sapĕrti saldjoe. *a* 4 Moesa 12:10; 2 Bab. 26:12.

PASAL 6.

Hidji waktoe moerid nabi-nabi aroendjoekan ka Elisa: Salĕrĕsna, [a] ĕnggon simkoering tjaritjing di pajoeneun andjeun teh sĕsĕk, teu asoep sadajana.
2 'Madak aja idin, simkoering dek laleumpang ka tji Jordan, ngala balok ti dinja hidji sewang, sĕdja njijeun ĕnggon di dinja baris simkoering tjaritjing. Ari
3 lahiranana: Seg bae laleumpang. 'Pok saoerang oendjoekan: Moegi kĕrsa angkat sinarĕngan abdi-abdi gamparan. Ari la-
4 hiranana: Hade, kami dek miloe. 'Toeloej angkat njarĕngan ka maranehanana. Ari geus darongkap ka tji Jordan, pek
5 pada motong kai. 'Aja hidji djalma noewar pibalokeun; mĕlĕsat beusina ragrag kana tjai; heg sasambat, kijeu sambatna: Alah, djoeragan! karana eta teh
6 beunang ngindjeum. 'Dipariksa koe piwarangan Allah: Ka mana ragragna? Ana geus noedoehkeun ĕnggonna ka andjeunna, seug andjeunna ngeureut hidji dahan, dialoengkeun ka lĕbah dinja;
7 seg beusina ngamboel. 'Toeloej ngalahir: Geura koe maneh handjatkeun! Pek eta djalma njodorkeun leungeunna, ditjokot. *a* p. 4:38.
8 Hidji mangsa [a] radja Sam keur mĕrangan ka Israil. Toeloej badami ka mantri-mantrina, kijeu saoerna: Kami sĕdja masanggrahan di ĕnggon anoe.
9 'Tidinja piwarangan Allah teh ngadjoeroengkeun ka radja Israil, mihatoer kijeu: Mangka ijatna, oelah ngambah ka ĕnggon eta; karana oerang Sam rek nga-
10 barak di dinja. 'Gantjang radja Israil ngoetoes ka eta ĕnggon, noe koe piwarangan Allah dilahirkeun ka andjeunna djeung dipepelingkeun ka andjeunna teja, sarta prijatna di dinja; lain sakali
11 atawa doewa kali. 'Lila-lila radja Sam hatena djengkeleun tina hal pĕrkara kitoe; toeloej njaoer mantri-mantrina, sarta pada dipariksa kijeu: Koemaha maraneh moal moepoelihkeun ka kami, anoe mana ti lĕbah oerang noe ngilonan
12 ka radja Israil? 'Ngawangsoel mantrina saoerang: Lain kitoe, goesti sang radja! sajaktosna Elisa, nja eta nabi noe di Israil, mopojankeun ka radja Israil sadajana kasaoeran, noe koe andjeun disaoerkeun di djĕro kamar andjeun koelĕm.
13 'Saoer radja: Geura laleumpang, tangenan ajana di mana; seg kami dek nitahan, diala. Geus kitoe aja noe ngoeninga ka radja, pioendjoekna: Soemoe-
14 hoen, ajana di nagara Dotan. 'Toeloej radja nitahan ka dinja koeda, djeung kareta, sarta balad rosa pisan; ari daratangna ti peuting, sarta ngalingkoeng
15 eta nagara. 'Dĕmi [b] gandek piwarangan Allah hoedang isoek-isoek, seug ka

loewar; doemadakan, aja balad ngarijoeng nagara, sarta koeda djeung kareta. Toeloej gandekna oendjoekan ka andjeunna: Alah, djoeragan! koemaha nja pilam-16 paheun? 'Lahiranana: [c] Montong sijeunsijeun; karana noe njarĕngan ka oerang loba ti batan noe ngareudjeungan ka 17 eta. 'Tidinja Elisa nĕnĕda, kijeu panĕdana: Noen, Pangeran! moegi beuntakeun panonna, sina nendjo. Ladjĕng koe Pangeran panon gandek teh dibeuntakeun, seg nendjo; doemadakan, goenoeng teh pinoeh koe [d] koeda seuneu djeung 18 kareta seuneu sakoeriling Elisa. 'Geus kitoe balad teja toeroen moeroe andjeunna; toeloej Elisa nĕnĕda ka Pangeran, kijeu panĕdana: Moegi eta djalma-djalma digĕboeg, diboetakeun. Ladjĕng koe Pangeran [e] pada digĕboeg, diboeta-19 keun, tĕroes sapioendjoek Elisa. 'Pok Elisa ngalahir ka eta djalma-djalma: Lain ijeu djalanna, sarta lain ijeu nagarana; geura pada noetoerkeun ka kaoela, dek dianteurkeun ka djalma noe ditejangan koe maraneh. Toeloej koe andjeunna dian-20 teurkeun ka Samaria. 'Ari geus kitoe, barang daratang ka Samaria, toeloej Elisa oendjoekan: Noen, Pangeran! moegi beuntakeun panon ijeu djalma-djalma, sina narendjo. Seug koe Pangeran panonna dibareuntakeun, braj pada nendjo; 21 sihoreng aja di tĕngah Samaria. 'Barang katingali koe radja Israil, pok naros ka Elisa: Koemaha, ama! koedoe koe kaoela disabĕtan? koedoe koe kaoela di-22 sabĕtan? 'Walonanana: Montong disabĕtan; karah andjeun rek njabĕtan ka noe beunang andjeun ngadjarah lantaran pĕdang andjeun atawa lantaran gondewa andjeun? [f] anggoer soegoehan roti djeung tjai, sina njaratoe-nginoem, sarta toeloej maroelang ka djoeraga-23 nana. 'Toeloej radja teh hadjat ka darinja, rosa katjida hadjatna; prak njaratoe-nginoem, bari toeloej koe radja didjoeroeng lakoe; bral maroelang ka djoeraganana. Ti mangsa eta taja deui barisan Sam asoep ka tanah Israil.

a 1 Radj. 20 : 1. *b* p. 5 : 20. *c* 2 Bab. 32 : 7. *d* p. 2 : 11. *e* 1 Moesa 19 : 11. *f* Sil. 25 : 21.

24 Ari sanggeusna ti dinja, [a] hidji mangsa Benhadad, radja Sam, ngoempoelkeun sawadya-baladna; bral indit, toeloej 25 ngĕpoeng nagara Samaria. 'Ari geus kitoe, [b] di Samaria patjĕklik rosa katjida; karana, saĕnjana, ngĕpoengna eta nagara datang ka sahidji hoeloe kalde pajoe dalapan poeloeh perak, djeung saparapat kab tai djapati pajoe lima 26 perak. 'Hidji waktoe radja Israil keur ngadjadjah dina loehoer koeta; toeloej aja hidji awewe sasambat ka andjeunna, kijeu sambatna: Noen, goesti sang radja! 27 moegi noeloengan. 'Walonanana: Pangeran teu noeloeng ka maneh; ti mana kami nja pinoeloengeun ka maneh? soegan ti pangirikan, atawa ti pamĕrĕsan 28 anggoer? 'Ngalahir deui radja ka dinja: Maneh aja naon? Ari wangsoelanana: Noen, eta awewe ngomong ka koering: [c] Bikeun anak maneh, oerang hakan poë ijeu; ari isoekan oerang hakan anak 29 dewek. 'Heug koering ngoeloeb anak koering, kop dihakan koe koering doewaän; dĕmi isoekna koering ngomong ka dinja: Geura bikeun anak maneh, oerang hakan: wĕt anakna koe manehanana disoempoetkeun. 'Dĕmi geus kitoe, 30 barang radja geus ngareungeu pioendjoek eta awewe, [d] seug andjeunna njosoëk panganggona, keur andjeunna ngadjadjah dina loehoer koeta; katendjo koe djalma-djalma, doemadakan, [e] sali-31 rana nganggo karoeng ti djĕro. 'Pok radja ngalahir: [f] Kami nĕda koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama hoeloe Elisa anak Sapat poë 32 ijeu tĕtĕp dina awakna! 'Harita Elisa keur tjalik di djĕro boemina, sarta para kokolot tjaralik di andjeunna. Toeloej radja ngoetoes hidji djalma ti pajoeneunana; tatapi samemeh oetoesan teh datang ka Elisa, andjeunna ngalahir ka para kokolot: Naha koe sarampejan katendjo, jen eta anak toekang maehan teh nitahan baris nilas sirah kaoela? sing hade-hade, ana datang oetoesan teh peundeutkeun panto, sarta tahan koe panto; naha keresek soekoe djoera-33 ganana lain ti pandeurieunana? 'Sabot Elisa keur ngalahir keneh ka darinja, beh oetoesan teh datang, moeroe andjeunna; ari saoer radja: Saĕnjana, katjilakaän sakijeu teh ti Pangeran; pinaoeneun kami ngarĕp-ngarĕp keneh ka Pangeran?

a 1 Radj. 20 : 1. *b* 1 Radj. 18 : 2. *c* 3 Moesa 26 : 29; 5 Moesa 28 : 53. *d* p. 5 : 7. *e* 1 Radj. 21 : 27. *f* 1 Radj. 19 : 2.

PASAL 7.

Ngalahir Elisa: Geura darengekeun pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran: Isoekan wajah kiwari [a] satakĕr tipoeng lĕmĕs harga sasekel, djeung doewa takĕr gandroeng harga sasekel, 2 dina lawang Samaria. 'Ngadjawab satrija, [b] noe koe radja ditaleukeuman leungeunna, kijeu djawabna ka piwarangan Allah: Amboe-amboe, masih Pangeran ngadamĕl djandela di langit oge, karah bisa djadi eta pĕrkara? Lahir Elisa: Masing njaho, bakal katendjo koe sampejan koe panon sorangan, tapi sampejan moal koengsi ngahakan eta.

[a] p. 6 : 25. [b] p. 5 : 18.

3 Aja opat djalma noe boga kasakit lepra [a] di hareupeun lawang nagara; pok ngaromong batoer pada batoer: Keur nahaon oerang tjaritjing di dijeu tĕpi ka 4 oerang paraeh? 'Ari dek ngaromong: Hajoe, oerang asoep ka nagara: da di nagara teh patjĕklik, tangtoe oerang tereh paeh di dinja; ari dek tjaritjing di dijeu, tangtoe oerang kitoe keneh tereh paeh; mana ajeuna, hajoe, oerang anggoer mitjeun maneh ka pasanggrahan oerang Sam; oepama oerang koe eta dihiroepan, nja oerang hiroep; oepama oerang koe eta dipaehan, nja 5 oerang paeh. 'Toeloej darangdan sareupna, sĕdja asoep ka pasanggrahan oerang Sam. Ana daratang ka toengtoeng pasanggrahan oerang Sam, doemadakan, di dinja taja djalma hidji-hidji 6 atjan. 'Ari noe matak kitoe, koe Goesti diparĕngkeun wadya-balad Sam [b] ngadenge goeroedoeg kareta djeung goeroedoeg koeda, sora balad gĕde; heug ngaromong batoer pada batoer: Amboe-amboe, radja Israil ngoelikeun ka radja-radja oerang Het djeung ka radja-radja oerang Mĕsir tina hal oerang, soepaja 7 datang ngaroeroeg ka oerang. 'Pakĕpoek oerang Sam darangdan, seug kalaboer sareupna, sarta naringgalkeun himahna, koedana djeung kaldena, nja eta pasanggrahan sakoemaha ajana; 8 boer kalaboer koe karana patina. 'Mangsa eta djalma noe lalepra teh geus daratang ka toengtoeng pasanggrahan, boes arasoep kana hidji himah, seg njaratoe-nginoem; sarta njarokotan ti dinja ĕmas-perak djeung papakean, bral laleumpang, disaroempoetkeun; toeloej baralik deui, arasoep ka himah sedjen, njarokotan deui ti dinja; bral laleum- 9 pang, disaroempoetkeun deui. 'Geus kitoe ngaromong batoer pada batoer: Oerang hanteu bĕnĕr nja lampah; poë ijeu estoe poë bedja kaboengahan, karikari oerang rarepeh; ari oerang ngadago tĕpi ka braj beurang mah, tangtoe oerang kapanggih koe siksaän; mana ajeuna, hajoe, oerang leumpang, ngoeninga 10 ka gĕdong radja. 'Ari geus daratang, [c] toeloej ngagĕro ka noe toenggoe lawang nagara, sarta pada poepoelih ka dinja, kijeu pokna: Koela tadi daratang ka pasanggrahan oerang Sam; doemadakan, di dinja euweuh djalma hidji-hidji atjan, sarta taja pisan sora manoesa; aja soteh koeda ditjarangtjang, djeung kalde ditjarangtjang, sarta himah-himah, sakoe- 11 maha ajana tadi. 'Toeloej eta njĕloekan batoer toenggoe lawang; seug eta pada ngoeninga ka gĕdong radja, ka djĕro. 12 'Gantjang radja tanghi peuting keneh, sarta ngalahir ka mantri-mantrina: Kami dek mere njaho ka maraneh, anoe koe oerang Sam dilampahkeun ka oerang: geus pada njahoëun, [d] jen oerang keur langlajeuseun, noe matak boedal ti pasanggrahan, njoempoet di tĕgal, pikirna: Lamoen eta baridjil ti nagara, dek ditarangkĕp hiroep-hiroep, bari oe- 13 rang seug aboes ka nagara. 'Ngawangsoel mantrina saoerang, kijeu wangsoelna: Mangga njandak koeda lima siki tina sesa koeda noe kantoen di djĕro nagri; salĕrĕsna, eta teh sapĕrtos salobana oerang Israil anoe kantoen di djĕro nagri; salĕrĕsna, eta teh sapĕrtos salobana oerang Israil anoe geus sirna; 14 sae eta ijangkeun, tangenan. 'Tidinja njarokot doewa kareta sarta dikoedaän; seug koe radja dipiwarang njoesoel wadya-balad Sam; ari parentahna: Geura 15 laleumpang, tangenan! 'Bral laleumpang, njaroesoel oerang Sam, tĕpi ka tji Jordan; doemadakan, sapandjang djalan pinoeh koe papakean djeung paparabotan, noe geus dipitjeunan koe oerang Sam dina keur raroesoehna. Heg oetoesan teh baralik deui, sarta ngoeninga 16 ka radja. 'Toeloej djalma-djalma rijab, sarta pada ngarajahan pasanggrahan

oerang Sam. Dĕmi geus kitoe, satakĕr tipoeng lĕmĕs harga sasekel, sarta doewa takĕr gandroeng harga sasekel; geus 17 boekti pangandika Pangeran teja. 'Ari satrija, noe koe radja ditaleukeuman leungeunna teja, koe radja ditjangkingan ngadjaga lawang nagara; toeloej katintjakan koe djalma-djalma dina lawang, hos paeh, sakoemaha lahiran piwarangan Allah, noe koe andjeunna dilahirkeun basa radja loengsoer ka 18 andjeunna teja. 'Djadi geus boekti sapilahir piwarangan Allah ka radja, anoe kijeu teja: Doewa takĕr gandroeng harga sasekel, sarta satakĕr tipoeng lĕmĕs harga sasekel, isoekan wajah kiwari, 19 dina lawang Samaria. 'Ari satrija teja ngadjawab ka piwarangan Allah, kijeu djawabna: Amboe-amboe, masih Pangeran ngadamĕl djandela di langit ge, karah bisa djadi eta pĕrkara? Dĕmi lahirna: Masing njaho, bakal katendjo koe sampejan koe panon sorangan, tapi sam-20 pejan moal koengsi ngahakan eta. 'Djadi geus boekti ka dinja kitoe; da katintjakan koe djalma-djalma dina lawang, toeloej paeh. *a* 3 Moesa 13 : 46. *b* p. 6 : 17; 19 : 7. *c* 2 Sam. 18 : 26. *d* p. 6 : 25.

PASAL 8.

Hidji waktoe Elisa ngalahir ka istri, [a] noe poetrana koe andjeunna dihiroepkeun teja, kijeu lahirna: Geura dangdan, toeloej leumpang, nja njai sarta saeusi-imah njai; moedoe ngoembara di mana bae kasoeka njai ngoembara; karana Pangeran ngĕrsakeun aja patjĕklik, ĕngke ge datang kana tanah, 2 [b] pililaeunana toedjoeh taoen. 'Prak istri teh dangdan, sarta ngalampahkeun salahiran piwarangan Allah; bral leumpang, nja dirina sarta saeusi-boemina; toeloej ngoembara di tanah oerang 3 Pĕlisti, toedjoeh taoen lilana. 'Dĕmi geus kitoe, satoetoep eta toedjoeh taoen, seug istri teh moelang ti tanah oerang Pĕlisti; toeloej indit, sĕdja sasambat ka radja, njoehoenkeun boemina djeung 4 lahanna. 'Kalĕrĕsan radja keur misaoer ka Gehasi, gandek piwarangan Allah teja, saoerna: Tjik, tjaritakeun ka kami sakabeh noe araheng, noe geus didamĕl 5 koe Elisa. 'Dĕmi geus kitoe, eukeur manehanana njaritakeun ka radja pĕrkara Elisa ngahiroepkeun anoe paeh teja, doemadakan, eta istri, noe poetrana dihiroepkeun teh, pok sasambat ka radja tina hal boemina djeung tina hal lahanna. Oendjoekan Gehasi: Noen, goesti sang radja! nja eta istrina, sarĕng nja eta poetrana noe dihiroepkeun koe Elisa 6 teja. 'Seug radja mariksa ka eta istri; toeloej njarita ka radja. Tidinja istri teh koe radja dibahanan hidji ponggawa, ari parentahna: Poelangkeun sabobogaänana, sarta djeung sakabeh hasil lahanna, ti poëan eta ninggalkeun tanah tĕpi ka ajeuna. *a* p. 4 : 35. *b* 1 Moesa 41 : 30.

7 Hidji mangsa Elisa soemping [a] ka Damsik; harita Benhadad, radja Sam, keur teu damang. Aja noe ngoeninga ka radja, kijeu pioendjoekna: Noen, piwarangan Allah teja soemping ka dijeu. 8 'Toeloej radja marentah ka Hasael: [b] Maneh geura leumpang, nĕpangan piwarangan Allah, sarta koedoe mawa pangabakti; seg koedoe naros ka Pangeran koe lantaran andjeunna, kijeu nja pok: [c] Kaoela pimĕnjateun deui tina 9 kasakit kaoela, atawa moal? 'Bral Hasael leumpang, nĕpangan Elisa, sarta mawa pangabakti, nja eta saroepaning barang Damsik noe araloes, momotan opat poeloeh onta; toeloej datang, sarta marĕk ka pajoeneunana, bari mihatoer kijeu: Simkoering dipiwarang ka andjeun koe toewang poetra Benhadad, radja Sam, sĕdjana naros kijeu: Kaoela pimĕnjateun deui tina kasakit kaoela, 10 atawa moal? 'Walonan Elisa ka Hasael: Geura moelang, popojankeun ka radja: Andjeun tangtoe mĕnjat deui; padahal kaoela koe Pangeran geus dipintonan, 11 jen andjeunna tangtoe maot. 'Sarta Elisa nagĕnkeun pameunteuna, diteuteup datang ka eraeun, bari seug na-12 ngis piwarangan Allah teh. 'Pioendjoek Hasael: Koe naon djoeragan noe mawi nangis? Walonanana: Sabab kaoela njaho [d] katjilakaän, noe koe sampejan mĕngke dilampahkeun ka oerang Israil; ĕnggonna noe rareugreug koe sampejan bakal dihoeroean koe seuneu, baroedjangna koe sampejan bakal dipeuntjitan koe pĕdang, baroedakna koe sampejan [e] bakal dirĕmoekkeun, sarta awewena noe rareuneuh koe sampejan [f] 13 bakal dibĕdelan. 'Pioendjoek Hasael:

Tapi nahaon abdi gamparan, [g] noe sapĕrtos andjing, jen bade milampah pĕrkawis noe sakitoe gĕdena? Ari lahiran Elisa: [h] Kaoela koe Pangeran geus dipintonan, sampejan bakal djadi radja
14 Sam. 'Toeloej Hasael moelang ti Elisa; ari geus dongkap ka djoeraganana, seug dipariksa: Koemaha kasaoeran Elisa ka maneh? Wangsoelna: Lahiranana ka koering: Andjeun kantĕnan mĕnjat deui.
15 'Ari geus kitoe, isoekna seug Hasael njokot hidji kampoeh, dilĕlĕpkeun kana tjai, pek diroengkoepkeun kana raraj radja, toeloej maot; sarta Hasael noe ngaganti djadi radja. *a* 1 Radj. 19 : 15. *b* 1 Radj. 14 : 3. *c* p. 1 : 2. *d* p. 10 : 32; 12 : 17; 13 : 7. *e* Djab. 137 : 9. *f* p. 15 : 16. *g* 1 Sam. 24 : 15. *h* 1 Radj. 19 : 15.

16 Mangsa kalima taoenna [a] Joram poetra Ahab teja djoemĕnĕng radja Israil, eukeur Josapat djoemĕnĕng radja Joeda, harita Joram, poetra Josapat, radja
17 Joeda, djadi radja. 'Oemoer Joram keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh doewa taoen, sarta dalapan taoen nga-
18 radjaänana di Jĕroesalem. 'Dĕmi Joram teh ngalakonan djalan radja-radja Israil, [b] sakoemaha lalampahan bangsa Ahab bae; wantoe geureuhaän ka poetra Ahab; djadi andjeunna milampah noe goreng
19 di pajoeneun Pangeran. 'Tatapi Pangeran teu kĕrsaeun ngaroeksakkeun Joeda, koe karana Dawoed abdina, sakoemaha timbalanana ka Dawoed, [c] kĕrsa maparin damar ka andjeunna dina poetra-
20 poetoena sapapandjangna. 'Keur djaman Joram [d] oerang Edom moengkir ti bawah kawasa Joeda; malah aja noe koe oerang Edom didjĕnĕngkeun radja,
21 njangking ka maranehanana. 'Tidinja Joram angkat ka Sair, njandak sakabeh kareta; geus kitoe andjeunna dangdan ti peuting, pek njabĕtan oerang Edom anoe sakoeriling andjeunna, sarta djeung kapala-kapala kareta; boer djalma-djal-
22 ma kalaboer sahimah-sahimahna. 'Parandene oerang Edom moengkir bae ti bawah kawasa Joeda tĕpi ka mangsa ajeuna. Tidinja Libna kitoe deui moeng-
23 kir, dina mangsa eta keneh. - 'Ari tjarijos Joram salijan ti eta, djeung sadajana lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda.
24 'Toeloej [e] Joram koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed; ari Ahasia poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 1 : 17; 2 Bab. 21. *b* 1 Radj. 16 : 33. *c* 1 Radj. 11 : 36. *d* 1 Moesa 27 : 40. *e* 2 Bab. 21 : 19.

25 Mangsa kadoewa-wĕlas taoenna Joram poetra Ahab teja djoemĕnĕng radja Israil, [a] harita Ahasia poetra Joram,
26 radja Joeda, djadi radja. 'Oemoer Ahasia keur mangsa djadi radja teh doewa likoer taoen, sarta sataoen ngaradjaanana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Atalja, poetra Omri, anoe radja Israil
27 teja. 'Dĕmi Ahasia teh ngalakonan djalan bangsa Ahab, sarta milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, satjara bangsa Ahab; wantoe babarajaän djeung
28 bangsa Ahab. 'Tidinja angkat reudjeung Joram poetra Ahab, mĕrangan ka Hasael, radja Sam, [b] di Ramot bilangan Gilad teja. Toeloej Joram keuna raheut koe
29 oerang Sam. 'Gantjang radja Joram moelih, [c] soepaja andjeunna dilandongan di Jisrel, tina raraheut, asal andjeunna dikadek koe oerang Sam di Ramah, keur mĕrangan ka Hasael, radja Sam teja. Toeloej Ahasia poetra Joram, radja Joeda teja, ngalajad ka Joram poetra Ahab, ka Jisrel, pedah eta teu damang. *a* 2 Bab. 22. *b* 1 Radj. 22 : 4. *c* p. 9 : 15.

PASAL 9.

Mangsa eta nabi Elisa njaoer moerid nabi-nabi saoerang, sarta diparentah kijeu: [a] Geura disaboek tjangkeng maneh, sarta bawa ijeu [b] kĕlĕnting dieusi minjak, toeloej leumpang [c] ka Ramot
2 bilangan Gilad. 'Ari geus datang ka dinja, maneh di dinja koedoe nendjoan Jehoe, poetra Josapat, anoe poetra Nimsi; toeloej asoep, sina indit ti tĕngah kantjakantjana, sarta koe maneh bawa njing-
3 koer ka kamar noe pangdjĕrona. 'Seug kĕlĕnting minjak teh koe maneh tjĕkĕl, sarta koetjoerkeun ka sirahna, bari mopojan: [d] Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami diminjakan, diangkat radja, njĕkĕl Israil. Toeloej boekakeun panto, bari seug ngabĕtjir; poma oelah
4 lĕlĕngen. 'Bral eta boedjang, nja eta gandek nabi, leumpang ka Ramot bi-
5 langan Gilad. 'Barang datang, kabĕnĕran para kapala balad keur tjalik ngarijoeng. Pok boedjang teh mihatoer:

Eh kapala! kaoela aja pihatoereun ka andjeun. Saoer Jehoe: Ka noe mana kaoela sakabeh? Wangsoelna: Nja ka 6 andjeun, kapala! 'Neut Jehoe indit, sarta asoep ka djĕro imah; pek koe boedjang minjak teh dikoetjoerkeun ka sirahna, bari mihatoer: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh koe kami diminjakan, diangkat radja, njĕkĕl oemat Pa- 7 ngeran, nja njĕkĕl Israil. 'Sarta maneh koedoe maehan bangsa Ahab, djoeragan maneh, soepaja kami malĕs [e] gĕtih abdi-abdi kami, nja eta nabi-nabi, kitoe deui gĕtih sakabeh abdi Pangeran, noe di- 8 koetjoerkeun koe Isebel. 'Karana sabangsa Ahab koedoe digĕmpoer; sarta kami rek ngabasmi ahli Ahab noe lalaki, 9 [f] boh koering, boh menak di Israil. 'Ari bangsa Ahab [g] koe kami rek disaroewakeun djeung bangsa Jarobam anak Nĕbat, sarta djeung bangsa Baäsa anak 10 Ahia teja. 'Djeung deui Isebel bakal dihakan andjing dina bilangan Jisrel, sarta moal aja noe ngoeboer. Toeloej boedjang teh moekakeun panto, bari seug ngabĕtjir.

a p. 4 : 29. *b* 1 Sam. 10 : 1. *c* p. 8 : 29. *d* 1 Radj. 19 : 16. *e* 1 Radj. 19 : 10. *f* 1 Radj. 14 : 10. *g* 1 Radj. 21 : 22.

11 Tidinja Jehoe ka loewar ka abdi-abdi djoeraganana. Aja noe nanja ka andjeunna: [a] Koemaha, salamĕt? dek naon si gelo teh datang ka sampejan? Walonanana ka darinja: Apan sampejan geus pada oeninga djalmana djeung basana. 12 'Dĕmi salaoerna: Ah, malsoe; tjik, tjarijoskeun ka kaoela sadaja. Walonanana: Kijeu-kijeu kasaoeranana ka kaoela, saoerna: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami diminjakan, diangkat radja, 13 njĕkĕl Israil. 'Gĕsat-gĕsoet pada njokot badjoe sorangan, sok disasarapkeun ka andjeunna, kana oempakan boeligir; sarta narijoep sangkakala, bari ngaro- 14 mong: Jehoe djoemĕnĕng radja! 'Djadi Jehoe, poetra Josapat, anoe poetra Nimsi teh, sakait ngamoesoeh ka Joram. (Ari Joram teja keur ngadjaga di Ramot bilangan Gilad, nja andjeunna djeung sabala 15 Israil, tina sabab Hasael, radja Sam; 'tatapi radja Joram [b] geus moelih, soepaja dilandongan di Jisrel, tina raraheut, asal andjeunna dikadek koe oerang Sam, keur mĕrangan ka Hasael, radja Sam teja.) Pok Jehoe misaoer: Oepama katĕroesan koe manah sadaja, oelah aja noe minggat, bidjil ti nagara, leumpang 16 bebedja di Jisrel. 'Tjat Jehoe toenggang kareta, toeloej angkat ka Jisrel; karana Joram ebog di dinja. Sarta Ahasia, radja Joeda, geus soemping ngalajad ka 17 Joram. 'Ari [c] noe kĕmit keur nangtoeng dina papanggoengan di Jisrel; beh nendjo Jehoe saäleutanana keur moeroeboel; pok oendjoekan: Koering nendjo aleutan. Marentah Joram: Geura njokot toekang toempak koeda saoerang, titah mapagkeun, djeung sina nanjakeun sa- 18 lamĕt hanteuna. 'Sĕmproeng hidji toekang toempak koeda mapagkeun Jehoe; toeloej mihatoer: Kijeu timbalan radja: Koemaha, salamĕt? Ngawalon Jehoe: Dek naon maneh nanjakeun salamĕt? geura malik, toetoerkeun kami! Seg noe kĕmit teh ngoeninga, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, piwarangan teh geus dongkap ka darinja, nanging hanteu wang- 19 soel. 'Gantjang radja ngijangkeun deui hidji toekang toempak koeda; sadatangna ka darinja, pok mihatoer: Kijeu timbalan radja: Koemaha, salamĕt? Ngawalon Jehoe: Dek naon maneh nanjakeun salamĕt? geura malik, toetoerkeun 20 kami! 'Seg noe kĕmit teh ngoeninga, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, geus dongkap ka darinja, nanging hanteu wangsoel; sarĕng ari loempatna siga loempat Jehoe poetra Nimsi, karantĕn 21 loempatna kawas noe gelo. 'Parentah Joram: Geura pasang! Prak dipasang karetana. Djol Joram, radja Israil, bidjil djeung Ahasia, radja Joeda, pada toenggang kareta pribadi; ari baridjilna mapagkeun Jehoe; prok patĕpang [d] pĕlĕbah lahan Nabot, oerang Jisrel 22 teja. 'Dĕmi geus kitoe, barang Joram ningali Jehoe, pok mariksa: Eh Jehoe! koemaha, salamĕt? Walonanana: Koemaha rek salamĕt, salilana djinahna Isebel, indoeng maneh, djeung sihirna 23 sakitoe rarosa? 'Gantjang Joram malikkeun, seug kaboer, bari misaoer ka Aha- 24 sia: Hijanat eta teh, Ahasia! 'Dĕmi Jehoe ngageuwat njĕkĕl gondewa, pek Joram dipanah, keuna antara walikatna; ari djamparingna bidjil tina manahna, sarta Joram ngarampoejoek dina karetana. 25 'Misaoer Jehoe ka Bidkar, nja eta hidji satrija andjeunna: Djoengdjoengkeun,

sarta pitjeun eta kana loewoekan lahan Nabot, oerang Jisrel teja; karana ingĕtkeun, basa kaoela djeung sampejan taroempak koeda ngarendeng, ngiring Ahab bapana teja, [e] harita eta teh koe Pangeran ditoempangan momotan kijeu: 26 'Saĕnja-ĕnjana, gĕtih Nabot djeung gĕtih anak-anakna koe kami kamari katingali, soer pangandika Pangeran; sarta mĕngke kami malĕs ka maneh nja dina ijeu lahan pisan, soer pangandika Pangeran. Mana ajeuna djoengdjoengkeun, sarta pitjeun ka eta loewoekan, ngaboekti- 27 keun pangandika Pangeran. 'Barang katingali koe Ahasia, radja Joeda, [f] seug kaboer, djalan ka gĕdong taman. Dĕmi Jehoe ngoedag njoesoel andjeunna, bari marentah: Eta oge koedoe panah dina kareta. [Heug keuna] dina tandjakan Goer, anoe di lĕbah Jiblam; ari kaboerna 28 ka Mĕgido, toeloej maot di dinja. 'Seug koe abdi-abdina dibawa ka Jĕroesalem dina kareta, toeloej dikoerĕbkeun kana koeboeranana di dajeuh Dawoed, diri- 29 joengkeun ka karoehoenna. 'Ari Ahasia teja djadina radja njangking Joeda teh [g] mĕnĕran kasawĕlas taoenna djoemĕnĕng Joram poetra Ahab teja.

a p. 5 : 21. *b* p. 8 : 29. *c* 2 Sam. 18 : 24. *d* 1 Radj 21:1. *e* 1 Radj. 21:19. *f* 2 Bab. 22:9. *g* p. 8:25.

30 Tidinja Jehoe soemping ka Jisrel. Barang Isebel geus meunang bedja, ngageuwat panonna disipat djeung sirahna dipapantĕs; toeloej nĕmpo tina djan- 31 dela. 'Ana Jehoe geus asoep tina lawang, pok Isebel nanja: Eh [a] Simri, noe maehan djoeraganana! koemaha, salamĕt? 32 'Ret Jehoe tjĕngkat kana djandela, bari njaoer: Saha noe miloe ka kami? saha? Aja doewa tiloe ponggawa narĕmpo ka 33 andjeunna. 'Saoer Jehoe: Eta geura tinggangkeun! Pek ditinggangkeun; ari gĕtihna njeret kana tembok djeung kana 34 koeda; seug ditintjakan. 'Toeloej Jehoe asoep, sarta dahar-leueut; geus kitoe marentah: Geura pada nejang eta awewe noe disapa teh, toeloej koeboer sa- 35 kali; [b] karana anak radja eta teh. 'Seg laleumpang, dek dikoeboer; bĕt taja noe kapanggih ngan tangkoreksa, djeung doewa soekoena, sarta doewa dampal 36 leungeunna. 'Tidinja baralik sarta ngoeninga ka Jehoe; ari saoerna: Nja eta pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandikakeun koe lantaran Elias, oerang Tisbe, abdina; kijeu pangandikana: [c] Awak Isebel bakal dihakan andjing dina 37 bilangan Jisrel, 'sarta majit Isebel bakal saibarat gĕmoek dina tonggong taneuh, dina bilangan Jisrel; moal aja noe ngomong: Nja ijeu Isebel.

a 1 Radj. 16:18. *b* 1 Radj. 16:31. *c* 1 Radj. 21 : 23.

PASAL 10.

Ari Ahab kagoengan [a] toedjoeh poeloeh poetra lalaki, arajana di Samaria. Toeloej Jehoe ngadamĕl sĕrat, sarta dikintoenkeun ka Samaria, ka para kapala Jisrel, nja eta ka para kokolot, djeung ka sakoer noe ngasoeh eta poe- 2 tra-poetra Ahab; kijeu oengĕlna: 'Ari ajeuna, samangsa ijeu soerat datang ka maraneh, sarehna maraneh kaäjaän koe anak-anak djoeragan maraneh, kitoe deui maraneh kaäjaän kareta djeung koeda, toer aja di nagara reugreug, sarta 3 soegih pakarang: 'noe matak maraneh geura alak-ilik, milih anak djoeragan maraneh noe panghadena nja pangoetamana, dijoekkeun dina korsi bapana, bari seg koe maraneh pangmĕrangkeun 4 bangsa djoeragan maraneh. 'Dĕmi eta pada sijeuneun kabina-bina, sarta ngaromong: Geuning, [b] eta doewa radja hanteu tahan di hareupeunana; koemaha 5 oerang nja pitahaneun? 'Tidinja anoe njangking gĕdong, sarta noe njangking nagara, kitoe deui para kokolot, sarta sakoer noe ngasoeh poetra teja, ngadjoeroengkeun ka Jehoe, pihatoerna: Simkoering sadaja soemĕdja ngabdi ka andjeun, sarĕng soemĕdja ngalampahkeun saniskantĕn noe koe andjeun bade diparentahkeun ka simkoering; hanteu nijat simkoering teh ngadjadikeun radja; soemangga, pidamĕl anoe pisaeëun koe 6 pangraos andjeun. 'Tidinja Jehoe mindo njĕratan ka darinja, kijeu oengĕlna: Oepama ĕnja maraneh sĕdja ngabdi ka kami, sarta sĕdja noeroet ka parentah kami, koedoe njarokot hoeloe eta djalma, nja eta anak-anak djoeragan maraneh, seug koedoe ngadareuheus ka kami isoekan wajah kiwari, ka Jisrel. - Dĕmi poetra radja noe toedjoeh poeloeh teh arajana di sakoer gĕgĕden nagara 7 eta, anoe ngagĕdean inja. 'Ari geus kitoe,

sadatangna eta soerat ka maranehanana, seug njarokot eta poetra-poetra radja, [c] pek dipeuntjitan, toedjoeh poeloeh djalma; ari sirah-sirahna diwadahan koe karandjang, bari toeloej diki-
8 rimkeun ka Jehoe, ka Jisrel. 'Hol aja hidji oetoesan, ngoeninga ka Jehoe, kijeu pioendjoekna: Noen, aja noe ngabantoen sirah poetra-poetra radja teja. Ari parentahna: Teundeun hareupeun lawang nagara, těpi ka isoek; djijeun doe-
9 wa toempoekan. 'Ari geus kitoe, isoekna andjeunna ka loewar, toeloej ngaděg, bari misaoer ka sakabeh djalma-djalma: Maraneh teh adil; saěnjana, kami teh sakait ngamoesoeh ka djoeragan kami, sarta koe kami dipaehan; děmi noe nja-
10 bět ijeu sakabeh teh saha? 'Mana sing kanjahokeun koe maraneh, jen sakoer pangandika Pangeran, anoe koe Pangeran diandikakeun hal bangsa Ahab teja, [d] hidji ge taja noe pětjat kana taneuh; satěgěsna Pangeran geus ngadaměl sakoer noe koe andjeunna diandikakeun
11 koe lantaran Elias abdina. 'Sarta koe Jehoe disabětan sakabeh ahli Ahab anoe kari di Jisrel, kitoe deui sakabeh gěgědenna, sobat Ahab noe daralit djeung panghoeloe-panghoeloena, datang ka taja pisan noe dikarikeun. *a* Hak. 8 : 30.
b p. 9 : 21. *c* Hak. 9 : 5. *d* 1 Radj. 8 : 56.

12 Toeloej Jehoe dangdan, bral angkat ka Samaria. Ana dongkap ka imah pakoempoelan toekang ngangon, di djalan,
13 'prok Jehoe patěpang djeung [a] saderek-saderek Ahasia, radja Joeda; seg dipariksa: Saha maraneh? Ari walonanana: Kaoela sadaja doeloer Ahasia; eukeur njaba, sědja ngatoerkeun salamět ka para poetra radja sarta ka para poetra
14 prameswari. 'Marentah Jehoe: Eta tarangkěp hiroep-hiroep! Pek ditarangkěp hiroep-hiroep, bari toeloej dipeuntjitan deukeut soemoer imah pakoempoelan teja; rejana opat poeloeh doewa djalma; hidji ge taja noe dikarikeun.
a 2 Bab. 22 : 8.

15 Geus ladjěng ti dinja, prok Jehoe patěpang djeung [a] Jonadab poetra Rekab, noe mapagkeun andjeunna; seug oeloek salam ka Jonadab, bari mariksa ka dinja: Koemaha manah sampejan saestoe, sapěrti hate kaoela kana manah sampejan? Walon Jonadab: Lěrěs, saestoe. Ari kitoe mah, [b] geura sodorkeun panangan sampejan! Sor panangananana disodorkeun. Toeloej Jonadab koe Jehoe dioenggahkeun ka andjeunna, kana ka-
16 reta; 'ari saoerna: Mangga, angkat djeung kaoela, tingalian goemati kaoela ka Pangeran. Heug ditoenggangkeun kana
17 kareta sarěng andjeunna. 'Děmi geus soemping ka Samaria, pek Jehoe njabětan sakabeh ahli Ahab anoe kari di Samaria, datang ka toempoerna; [c] geus boekti pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandikakeun ka Elias teja.
18 'Tidinja Jehoe ngoempoelkeun sakabeh djalma-djalma, sarta misaoer ka darinja kijeu: Ari Ahab teh ngabaktina ka Baäl saeutik bae; Jehoe mah sědja rosa nga-
19 bakti ka dinja. 'Mana ajeuna geura ngarala sakabeh nabi Baäl, sakabeh abdi Baäl djeung sakabeh panghoeloena, daratangkeun ka kami, oelah aja noe koerang; karana kami rek aja koerban gěde ka Baäl; saha-saha noe teu datang, moal dihiroepan. Tatapi Jehoe pangmilampah kitoe teh ngakalan; noe dipalar
20 dek ngagěmpoer abdi-abdi Baäl. 'Marentah Jehoe: Geura soesoetji baris gěmpoengan pesta pikeun Baäl! Heug pada
21 ngoewarkeun. 'Toeloej Jehoe ngoetoesan ngiděr satanah Israil; heug moeroeboel sakabeh abdi Baäl, taja noe kari hidji-hidji atjan anoe hanteu datang; seg arasoep [d] ka gědong Baäl, wani gědong Baäl teh djědjěl-pinoeh ti sisi ka sisi
22 deui. 'Tidinja Jehoe marentah ka noe njangking goedang papakean: Geura bidjilkeun papakean baris sakabeh abdi Baäl. Prak ngabidjilkeun papakean
23 adjang eta sakabeh. 'Toeloej Jehoe asoep ka gědong Baäl, njandak Jonadab poetra Rekab teja; seug marentah ka abdi-abdi Baäl: Geura pada dongdon, sarta tangenan, bisi di dijeu aja abdi Pangeran tjampoer djeung maraneh; koedoe
24 woengkoel abdi Baäl bae. 'Tidinja arasoep, dek mětakeun koerban peuntjitan djeung koerban doeroekan. Děmi Jehoe di loewar geus ngajakeun dalapan poeloeh djalma pikeun andjeunna, sarta diparentah kijeu: Eta djalma-djalma, noe koe kami diasoepkeun ka leungeun maraneh, moen aja noe minggat, [e] saha-saha noe ngalantarankeun, patina pi-
25 gantieun pati eta. 'Ari geus kitoe, barang

geus tjatjap mĕtakeun koerban doeroekan teh, pok Jehoe marentah ka para tamtama djeung ka para satrija: Geura arasoep, sabĕtan koe maraneh; poma oelah aja noe ka loewar! [f] Pek disarabĕtan koe seuseukeut pĕdang, sarta koe tamtama djeung satrija dipitjeunan sakali, bari toeloej pada madjoe kana 26 koeta gĕdong Baäl. 'Sarta pada ngaloewarkeun sakoer tihang, noe aja di gĕdong Baäl, bari didoeroekan sakali. 27 'Djeung pada ngabongkar tihang Baäl, sarta gĕdong Baäl diboerak-barik, bari seug didjijeun patjiringan tĕpi ka mangsa 28 ajeuna. 'Tah, kitoe Jehoe noempoerkeunana Baäl, dileungitkeun ti Israil. 29 'Ngan [g] moenggoeh dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja mah, Jehoe hanteu njingkah noeroet eta, nja eta sasapian ĕmas, noe di Bet-30 El sarta di Dan teja. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Jehoe: Sapedah maneh geus njijeun kahadean, milampah noe bĕnĕr di pajoeneun kami, nja migawe ka bangsa Ahab tĕroes sapimanaheun kami, [h] noe matak anak maneh opat toeroenan pidijoekeun dina korsi 31 karadjaän Israil. 'Tatapi Jehoe teu ngestoekeun ngalakonan toret Pangeran, Allah Israil, tĕroes djeung manahna; hanteu njingkah tina hal dosa-dosa Jarobam, noe ngadosakeun Israil teja.

a Jĕr. 35 : 6. *b* Gal. 2 : 9. *c* 1 Radj. 21 : 21. *d* 1 Radj. 16 : 32. *e* 1 Radj. 20 : 39. *f* 1 Radj. 18 : 40. *g* p. 3 : 2, 3. *h* p. 15 : 12.

32 Dina djaman eta Pangeran ngamimitian njetjelan Israil; [a] diëleh-elehkeun koe Hasael teja dina sawĕwĕngkĕran 33 Israil, 'ti sĕmĕt tji Jordan ka tĕbeh pangbidjilan panon-poë, [b] nja eta satanah Gilad, tanah oerang Gad, oerang Roebin djeung oerang Mĕnase, ti sĕmĕt Aroër, noe di sisi tji Arnon teja; tĕgĕs 34 tanah Gilad djeung tanah Basan. - 'Ari tjarita Jehoe salijan ti eta, djeung sadajana lalampahanana, sarta sakabeh pangawasana, saĕnjana kaoengĕlkeun 35 dina kitab babad para radja Israil. 'Toeloej Jehoe sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di Samaria; [c] ari Joahas poetrana noe ngaganti djadi 36 radja. 'Dĕmi lawasna Jehoe ngaradjaän ka Israil di Samaria teh dalapan likoer taoen.

a p. 8 : 12. *b* 5 Moesa 3 : 12. *c* p. 13 : 1.

PASAL 11.

Mangsa [a] Atalja, iboe Ahasia teja, geus tĕrangeun [b] jen poetrana poepoes, toeloej dangdan, seg ngagĕmpoer saka-2 beh toeroenan radja. 'Tatapi Joseba, poetra radja Joram noe istri, saderek Ahasia, njandak Joas, poetra Ahasia, dipaling ti tĕngah para poetra radja noe keur dipaehan, katoet pangasoehna, diasoepkeun ka kamar pasarean, diboenikeun tina sabab Atalja; noe matak 3 Joas hanteu dipaehan. 'Toeloej bae njoempoet djeung Joseba di gĕdong Pangeran, gĕnĕp taoen lilana; ari Atalja noe ngaratoean tanah.

a p. 8 : 36. *b* p. 9 : 27.

4 Dĕmi [a] dina taoen noe katoedjoeh, Jojada miwarang ngala para kapala noe njĕkĕl saratoes, noe ngapalaän [b] djoeroe kĕtok djeung djoeroe loempat, seg pada ditjandak ka salira andjeunna, ka gĕdong Pangeran; toeloej ngadamĕl pĕrdjangdjian ka darinja, sarta disoempahan di djĕro gĕdong Pangeran, bari seug 5 dipintonan poetra radja. 'Reudjeung pada diparentah, kijeu parentahna: Ari pĕrkara, noe koe sarampejan koedoe dilampahkeun, nja kijeu: sampejan anoe asoep ĕngke poë sabat, noe sapĕrtiloe koedoe ngadjaga kana djagaän gĕdong 6 radja; 'noe sapĕrtiloe di lawang Soer; ari noe sapĕrtiloe deui di lawang toekangeun tamtama; koedoe pada ngadjaga kitoe kana djagaän gĕdong, nga-7 halangan. 'Sarta ari doewa bagian sampejan deui, nja eta sakoer noe ka loewar ĕngke poë sabat, koedoe ngadjaga kana djagaän gĕdong Pangeran, ngaraksa 8 radja. 'Nja eta koedoe ngaroeboeng radja ti sakoeriling, bari hidji-hidji djalma pada njĕkĕl pakarangna; ari saha-saha noe aboes kana antara djadjaran, koedoe dipaehan; sarta koedoe ngaping radja, samangsa mĕdal djeung 9 samangsa lĕbĕt. 'Tidinja para kapala noe njĕkĕl saratoes teh pada ngalampahkeun saparentah panghoeloe Jojada teja; prak hidji-hidji pada njokot djalmana, noe asoep di poë sabat reudjeung noe ka loewar di poë sabat; toeloej 10 daratang ka panghoeloe Jojada. 'Seg panghoeloe ka para kapala noe njĕkĕl saratoes teh njelehkeun toembak djeung [c] kĕpĕng asal kagoengan Dawoed, noe

11 aja di gĕdong Pangeran. 'Toeloej tamtama teh narangtoeng, bari hidji-hidji djalma pada njĕkĕl pakarangna, ti sabeulah gĕdong ti katoehoe tĕroes ka sabeulah gĕdong ti kentja, kĕbat kana altar djeung kĕbat kana gĕdong, nga-12 raksa radja sakoeriling. 'Tidinja poetra radja teh koe panghoeloe ditjandak ka loewar, sarta mastakana dimakoetaän, bari diselehan [d] Pĕrtelaän teja; prak koe sadajana didjĕnĕngkeun radja, sarta dilisahan sakali; seg pada emprak-emprakan, bari njarĕboet: Radja sing salamĕt! 13 'Barang Atalja ngadenge sora tamtama djeung djalma loba, ngageuwat Atalja ngadatangan ka eta djalma-djalma, ka 14 gĕdong Pangeran. 'Ana ngalijeuk, doemadakan, radja keur ngadĕg [e] di parantina ngadĕg, koemaha adat-bijasa, sarta para kapala djeung noe narompet pada narangtoengan radja; ari sakabeh djalma eusi tanah pada boengah sarta narijoep tarompet. Seg Atalja [f] njosoëk papakeanana, bari ngadĕngek: Sakong-15 kol! sakongkol! 'Marentah panghoeloe Jojada ka para kapala noe njĕkĕl saratoes, noe njarangking balad teja, kijeu parentahna ka darinja: Eta geura kaloewarkeun kana antara djadjaran; djeung saha-saha noe noetoerkeun eta, paehan koe pĕdang! karana panghoeloe geus marentah, Atalja oelah dipaehan 16 di gĕdong Pangeran. 'Seug pada merean omber ka dinja; toeloej Atalja asoep deui ka gĕdong radja, [g] djalan paranti koeda asoep; pek dipaehan di dinja.

a 2 Bab. 23 : 1. *b* 2 Sam. 20 : 23; 1 Radj. 1 : 38. *c* 2 Sam. 8 : 7. *d* 5 Moesa 17 : 18. *e* p. 23 : 3. *f* p. 5 : 7. *g* 2 Bab. 23 : 15.

17 Toeloej Jojada [a] ngadamĕl pĕrdjangdjian di antara Pangeran djeung radja sarta djeung djalma loba, soepaja eta djaradi oemat Pangeran, kitoe deui di 18 antara radja djeung djalma-djalma.' Geus kitoe sakabeh djalma eusi tanah arasoep ka gĕdong Baäl, sarta diboerakbarik; ari altar-altarna djeung artjaartjana dihantĕm diraroeksakkeun, sarta Matan, panghoeloe Baäl, dipaehan di hareupeun altar. Djeung deui panghoeloe Jojada ngangkat anoe poerah nja-19 rangking gĕdong Pangeran. 'Tidinja andjeunna njandak para kapala noe njĕkĕl saratoes, kitoe deui djoeroe kĕtok djeung djoeroe loempat teja, sarta sakabeh djalma eusi tanah, seug radja teh diloengsoerkeun ti gĕdong Pangeran, didjadjapkeun ka gĕdong radja, djalan lawang tamtama; gek radja teh linggih 20 dina panglinggihan para radja. 'Ari sakabeh djalma eusi tanah pada boengaheun, sarta dajeuh teh kĕrta. Dĕmi Atalja teja dipaehanana koe pĕdang 21 di gĕdong radja. 'Oemoer Joas keur mangsa djadi radja teh toedjoeh taoen.

a p. 23 : 3.

PASAL 12.

Mangsa [a] katoedjoeh taoenna djoemĕnĕng Jehoe teja, harita Joas djadi radja, sarta opat poeloeh taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan 2 iboena Sibja, ti Berseba. 'Dĕmi Joas teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sapandjangna andjeunna diwoe-3 roek koe panghoeloe Jojada. 'Ngan [b] ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroekoes dina ĕnggon loehoer.

a 2 Bab. 24. *b* 1 Radj. 3 : 2.

4 Hidji mangsa Joas marentah ka para panghoeloe: [a] Sakabeh oewang noe disoetjikeun, anoe didatangkeun ka gĕdong Pangeran, oewang anoe lakoe, [b] oewang njawa sataksiran-sataksiranana, djeung sakabeh oewang anoe tjop dina hate djalma didatangkeun ka gĕdong Pa-5 ngeran, 'nja eta koedoe ditarima koe panghoeloe-panghoeloe, hidji-hidji ti kawawoehanana, sarta koedoe dipake ngomean karoeksakan gĕdong, ka sakoer bae noe kapanggih roeksak di dinja. 6 'Dĕmi geus kitoe, mangsa katiloe-likoer taoenna Joas teja djoemĕnĕng radja, harita para panghoeloe tatjan ngomean 7 karoeksakan gĕdong. 'Toeloej radja Joas njaoer panghoeloe Jojada djeung panghoeloe noe reja, bari seug dilahiran kijeu: Koe naon sarampejan noe matak teu ngomean karoeksakan gĕdong teja? ari ajeuna mah montong narima deui oewang ti kawawoehan sarampejan; anggoer koe sarampejan selehkeun baris 8 karoeksakan gĕdong. 'Karĕmpagan koe para panghoeloe, jen moal narima deui oewang ti djalma-djalma, sarta moal 9 ngomean karoeksakan gĕdong. 'Tidinja panghoeloe Jojada njandak hidji pĕti, sarta dilijangan toeroebna; sok diteundeun gigireun altar, ti katoehoe, lĕbah

djalma asoep ka gĕdong Pangeran; ari panghoeloe [c] noe ngadjaraga bangbaroeng, ngasoepkeun ka dinja sakabeh oewang noe didatangkeun ka gĕdong 10 Pangeran. 'Dĕmi geus kitoe, satijap-tijap narendjo jen geus loba oewang dina pĕti, toeloej datang djoeroe-toelis radja djeung panghoeloe agoeng, seug oewang teh dibeungkeutan, sarta bari dibilang eta oewang, noe kapĕndak di gĕdong 11 Pangeran. 'Ari eta oewang anoe beunang nimbang teh diselehkeun ka leungeun djalma noe njarijeun pagawean, noe geus pada dibakoekeun ka gĕdong Pangeran; toeloej koe eta dibalandjakeun ka toekang kai djeung ka toekang njarijeun, noe keur digarawe ka gĕdong 12 Pangeran; 'kitoe deui ka toekang tembok djeung ka toekang batoe; toer dibeulikeun kana kai djeung kana batoe tatahan, baris ngomean karoeksakan gĕdong Pangeran, sarta dipake kana naon bae piongkoseun ngomean gĕdong. 13 'Tatapi eta oewang, noe didatangkeun ka gĕdong Pangeran teh, teu dipake njijeun bokor perak, peso, pangepret, tarompet, sambarang parabot ĕmas atawa parabot perak, baris gĕdong Pange- 14 ran; 'ĕnjana mah [d] diselehkeun ka noe njarijeun pagawean, sarta dipake ngo- 15 mean gĕdong Pangeran. 'Djeung deui [e] teu balitoeng reudjeung djalma noe leungeunna diselehan oewang teh baris dibikeun ka noe njarijeun pagawean; 16 karana pada satoehoe lampahna. 'Ari [f] oewang koerban kasalahan djeung oewang koerban dosa mah hanteu didatangkeun ka gĕdong Pangeran; nja eta keur para panghoeloe. *a* 2 Moesa 30:13. *b* 3 Moesa 27:2. *c* p. 22:4. *d* p. 22:5. *e* p. 22:7. *f* 3 Moesa 5:15, 16; 7:7.

17 Mangsa eta [a] Hasael, radja Sam teja, indit mĕrangan ka nagara Gat, sarta dibeunangkeun. Toeloej Hasael njanghareup ka Jĕroesalem, indit ngaroeroeg. 18 'Gantjang Joas, radja Joeda, [b] njandak sakabeh barang beunang njoetjikeun Josapat, djeung Joram, sarta Ahasia, sĕpoeh-sĕpoehna, radja-radja Joeda teja; kitoe deui barang beunang njoetjikeun andjeunna, sarta djeung sakabeh ĕmas, noe kapĕndak dina radja-brana gĕdong Pangeran djeung gĕdong radja; seug dikintoenkeun ka Hasael, radja Sam; 19 toeloej Hasael indit ti Jĕroesalem. - 'Ari tjarijos Joas salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja 20 Joeda. 'Geus kitoe mantri-mantrina ngamoesoeh, [c] sarta njijeun sakait; pek maehan Joas di gĕdong Milo, dina poe- 21 doenan Sila. 'Ari noe maehan teh, nja eta Josakar anak Simat, djeung Josabad anak Somer, doewanana djadi mantri; toeloej Joas poepoes; tidinja dikoerĕbkeun ka karoehoenna [d] di dajeuh Dawoed; [e] ari Amasia poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 8:12; 2 Bab. 24:23. *b* 1 Radj. 15:18; p. 16:8; 18:15. *c* p. 14:19. *d* 2 Bab. 24:25. *e* p. 14:1.

PASAL 13.

Mangsa katiloe-likoer taoenna Joas poetra Ahasia teja djoemĕnĕng radja Joeda, [a] harita Joahas poetra Jehoe djadi radja njangking Israil di Samaria, [sarta ngaradjaänana] toedjoeh wĕlas 2 taoen. 'Dĕmi Joahas teh [b] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta noeroetkeun dosa-dosa Jarobam poetra Nĕbat, anoe ngadosakeun Israil teja; 3 hanteu njingkir ti lampah kitoe. 'Toeloej Pangeran [c] djadi bĕndoe ka Israil, sarta diselehkeun [d] ka leungeun Hasael, radja Sam teja, djeung ka leungeun Benhadad, poetra Hasael, sapapandjangna. 4 'Geus kitoe Joahas noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, sarta koe Pangeran dimakboel; [e] karana waspaoseun di karoepĕkan Israil, tina dikanijaja koe radja 5 Sam. '(Tidinja Israil koe Pangeran dipaparin hidji poerah noeloeng, noe matak ka loewar ti bawah kawasa oerang Sam; seug oerang Israil tjaritjing deui dina himah-himahna, tjara ka toekang- 6 toekang. 'Parandene kitoe teu njalingkir tina dosa-dosa bangsa Jarobam, noe ngadosakeun Israil koe lantaran eta; nja eta noe dilakonan; sanadjan [f] Asera teja masih ngadjoengkiring di Samaria.) 7 'Karana hanteu ngarikeun bala di Joahas teh, kadjaba ti lima poeloeh toekang toempak koeda, djeung sapoeloeh kareta, sarta salaksa djalma badarat; karana noe sadjaba ti eta mah geus digĕmpoer koe radja Sam, [g] didjijeun sa- 8 pĕrti tai pangirikan. - 'Ari tjarita Joahas salijan ti eta, djeung sakabeh lalampa-

hanana, sarta pangawasana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para
9 radja Israil. 'Toeloej Joahas teh sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer di Samaria; ari Joas poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 10:35. *b* p. 3:3. *c* Hak. 2:14. *d* p. 8:13; 10:32. *e* 2 Moesa 3:7. *f* 1 Radj. 16:33. *g* Djab. 18:43.

10 Mangsa katiloe-poeloeh toedjoeh taoenna Joas teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Joas poetra Joahas djadi radja njangking Israil di Samaria, [sarta nga-
11 radjaänana] gĕnĕp wĕlas taoen. 'Dĕmi Joas teh [a] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; teu njingkir ti sakabeh dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil koe lantaran
12 eta; nja eta noe dilakonan. -'Ari tjarita Joas [b] salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, sarta pangawasana dina keur pĕrang djeung Amasia, radja Joeda teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab
13 babad para radja Israil. 'Toeloej Joas teh sare reudjeung karoehoenna, sarta [c] Jarobam tjalik dina korsi karadjaanana; ari Joas teh dikoeboer di Samaria, direudjeungkeun ka para radja Israil. *a* 1 Radj. 15:34. *b* 2 Bab. 25:17. *c* p. 14:16.

14 Dĕmi Elisa teja ngangloeh tina kasawatna noe matak andjeunna poepoes. Bral Joas, radja Israil, ngalajad ka Elisa, sarta nangis ngalanggoekan ka pameunteuna, bari misaoer: [a] Ama! ama! kareta Israil sarĕng baladna noe toempak koeda!
15 'Saoer Elisa ka radja: Geura njandak gondewa djeung djamparing! Prak radja njandak gondewa djeung djamparing.
16 'Saoerna deui ka radja Israil: Panangan andjeun toempangkeun kana gondewa! Pek pananganana ditoempangkeun. Toeloej koe Elisa panangan andjeunna di-
17 toempangkeun ka panangan radja. 'Seug Elisa misaoer: Boekakeun djandela ti wetan! Seg diboekakeun. Saoer Elisa: Pĕsatkeun! Pek dipĕsatkeun. Saoer Elisa: Djamparing kasalamĕtan ti Pangeran, estoe djamparing kasalamĕtan, mawa tjilaka ka oerang Sam; karana andjeun mĕngke ngelehkeun oerang Sam [b] di
18 nagara Apek, datang ka bejakna. 'Misaoer deui Elisa: Geura njandak djamparing-djamparing! Pek ditjandak. Saoerna ka radja Israil: Peupeuhan taneuh! Prak dipeupeuhan tiloe kali, toeloej liren.
19 'Seug piwarangan Allah teh bĕndoe ka radja, sarta misaoer: Bĕnĕrna andjeun meupeuh lima atawa gĕnĕp kali, tangtoe oerang Sam koe andjeun diëlehkeun datang ka bejakna; ari ajeuna mah oerang Sam ngan bakal tiloe kali bae diëlehkeunana koe andjeun. *a* p. 2:12. *b* 1 Radj. 20:26.

20 Tidinja Elisa poepoes, sarta dikoerĕbkeun. Ari taoen deui, aja barisan
21 Moab ngadatangan kana tanah. 'Keur mĕnĕran aja noe dek ngaroewang hidji djalma, beh narendjo eta barisan; ngageuwat majit teh dipitjeun ka djĕro koeboeran Elisa. Ana datang eta majit sarta antĕl ka toelang-toelang Elisa, seug hiroep deui, toeloej hoedang nangtoeng.
22 Ari Hasael, radja Sam teja, nganijaja
23 ka Israil satoetoep oemoer Joahas. 'Tatapi aja sih-koernija Pangeran ka darinja, sarta diwĕlasan, bari majoen deui ka darinja, [a] koe karana pĕrdjangdjianana ka Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb teja; sarta teu kĕrsaeun ngaroeksakkeun ka maranehanana, djeung hanteu dipitjeun
24 ti pajoeneunana [b] tĕpi ka ajeuna. 'Toeloej Hasael, radja Sam teja, maot, sarta Benhadad poetrana noe ngaganti djadi
25 radja. 'Tidinja koe Joas poetra Joahas teja ti leungeun Benhadad poetra Hasael dirĕboet deui nagara-nagara, noe koe eta dirĕboet ti panangan Joahas ramana, djalan pĕrang; tiloe kali diëlehkeunana koe Joas, djadi moelangkeun deui nagara-nagara Israil. *a* 2 Moesa 2:24. *b* p. 17:20.

PASAL 14.

Mangsa kadoewa taoenna Joas poetra Joahas teja djoemĕnĕng radja Israil, [a] harita Amasia poetra Joas, radja Joeda,
2 djadi radja. 'Oemoer Amasia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Joa-
3 dan, ti Jĕroesalem. 'Dĕmi Amasia teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, ngan [b] teu tjara Dawoed ramana; lampahna sakoemaha lampah Joas
4 ramana. 'Ngan [c] ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroe-
5 koes dina ĕnggon loehoer. 'Dĕmi geus kitoe, barang karadjaän geus pageuh di bawah kawasa andjeunna, [d] pek

andjeunna maehan mantri-mantrina noe 6 maehan radja, ramana teja. 'Tatapi ari anak djalma noe maehan tamah koe andjeunna hanteu dipaehan, noeroet anoe dioengĕlkeun dina kitab toret Moesa, noe ditimbalkeun koe Pangeran, kijeu oengĕlna: [e] Bapa teu meunang dipaehan tina sabab anak, kitoe deui anak teu meunang dipaehan tina sabab bapa; satĕgĕsna djalma teh dipaehanana 7 koe tina dosana sorangan. 'Andjeunna ngelehkeun oerang Edom [f] di lĕbak Oejah, salaksa djalma noe kasamboet; sarta meunangkeun nagara Sela djalan pĕrang, ari ngaranna dilandi Joktel, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a 2 Bab. 25. *b* p. 16:2; 18:3. *c* p. 12:3; 18:4. *d* p. 12:20. *e* 5 Moesa 24:16. *f* 2 Sam. 8:13.

8 Mangsa eta Amasia miwarangan djalma ka Joas, poetra Joahas, anoe poetra Jehoe, radja Israil teja, mopojan kijeu: 9 Hajoe, oerang patingal raraj! 'Tatapi Joas, radja Israil, miwarangan deui ka Amasia, radja Joeda, mopojan kijeu: Walang sangit noe di goenoeng Libanon ngoetoes ka ki poetri noe di goenoeng Libanon, pokna: Anak maneh awewe bikeun ka anak koela keur pipamadjikaneunana; djĕboel aja sato galak noe di Libanon ngaliwat, seg walang sangit teh 10 katintjak. 'Andjeun rosa pisan nja ngelehkeun oerang Edom, noe matak manah andjeun agoel; raraoskeun kahormatan, sarta sing tĕtĕp tjalik di gĕdong andjeun; keur naon dek ngagĕlĕkkeun diri kana katjilakaän, tĕmahna roeboeh, nja diri andjeun, sarta mawa Joeda? 11 'Tatapi Amasia teu ngagoegoe; bral Joas, radja Israil, mangkat; seug andjeunna djeung Amasia, radja Joeda, patingal pameunteu di Bet-Semes, noe 12 di tanah Joeda. 'Toeloej Joeda eleh di hareupeun Israil; boer kalaboer sahi- 13 mah-sahimahna. 'Dĕmi Amasia, radja Joeda, poetra Joas, anoe poetra Ahasia teja, ditangkĕp koe Joas, radja Israil, di Bet-Semes; toeloej Joas soemping ka Jĕroesalem, sarta ngabongkar koeta Jĕroesalem, ti lawang Epraim tĕpi ka lawang Djoeroe, opat ratoes asta lĕgana. 14 'Malah [a] njandak sakabeh ĕmas-perak, djeung sakabeh paparabotan, noe kapĕndak di gĕdong Pangeran sarta dina doenya-brana gĕdong radja; toer njandak djalma tatandon; toeloej moelih 15 deui ka Samaria. - 'Ari tjarita Joas salijan ti eta, lalampahanana djeung pangawasana, kitoe deui hal pĕrangna djeung Amasia, radja Joeda teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para 16 radja Israil. 'Toeloej Joas sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer di Samaria, direudjeungkeun ka para radja Israil; ari Jarobam poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 1 Radj. 14:26.

17 Dĕmi [a] hiroep Amasia poetra Joas, radja Joeda, ti sanggeus maot Joas poetra Joahas, radja Israil teja, lima wĕlas 18 taoen deui. - 'Ari tjarijos Amasia salijan ti eta, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab 19 babad para radja Joeda. 'Geus kitoe [b] aja noe njijeun sakait di Jĕroesalem, ngamoesoeh ka andjeunna; seug andjeunna kaboer ka nagara Lakis; tatapi noe sakarait teh nitahan njoesoel andjeunna 20 ka Lakis, heg dipaehan di dinja. 'Toeloej [c] dibawa dina koeda, sarta dikoerĕbkeun di Jĕroesalem, direudjeungkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed. 21 'Tidinja sabala Joeda pada njokot [d] Asarja; ari eta teh oemoerna gĕnĕp wĕlas taoen; toeloej didjĕnĕngkeun radja, 22 ngaganti Amasia ramana. 'Andjeunna ngadamĕl [e] nagara Elat, sarta dibalikkeun deui ka Joeda, sanggeus radja Amasia koelĕm reudjeung karoehoenna.

a 2 Bab. 25:25. *b* p. 12:20. *c* p. 9:28. *d* p. 15:1. *e* 1 Radj. 9:26; p. 16:6.

23 Mangsa kalima-wĕlas taoenna Amasia poetra Joas teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Jarobam poetra Joas, radja Israil, djadi radja di Samaria, [sarta ngaradjaänana] opat poeloeh hidji ta- 24 oen. 'Dĕmi Jarobam teh [a] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; teu njingkir ti sakabeh dosa Jarobam poetra 25 Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja. 'Koe andjeunna watĕs Israil dibalikkeun deui saäsalna tadi, ti pĕlĕbah asoep ka Hamat tĕpi ka laoet tanah lapang; geus boekti pangandika Pangeran, Allah Israil, anoe koe andjeunna diandikakeun koe lantaran [b] nabi Joenoes poetra Amitai, abdina, noe asal ti nagara Gat-Heper. 26 'Karana Pangeran [c] langkoeng waspaos di kabalangsakan Israil, anoe bangĕt katjida, [d] wani geus teu koering teu menak, sarta taja noe noeloeng ka Israil.

27 'Djeung Pangeran tatjan aja pangandika ngĕrsakeun ngaleungitkeun ngaran Israil ti kolong langit; [e] satĕgĕsna Israil teh koe andjeunna disalamĕtkeun koe lantaran Jarobam poetra Joas teja. - 28 'Ari tjarita Jarobam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui pangawasana, lampahna pĕrang, sarta lampahna moelangkeun ka Israil nagara Damsik djeung Hamat, [noe tadina kabilang] ka Joeda teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. 29 'Tidinja Jarobam sare reudjeung karoehoenna, nja eta reudjeung para radja Israil; [f] ari Djakaria poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 13 : 11. b Joen. 1 : 1. c p. 13 : 4. d 5 Moesa 32 : 36. e p. 13 : 5. f p. 15 : 8.

PASAL 15.

Mangsa katoedjoeh-likoer taoenna Jarobam teja djoemĕnĕng radja Israil, [a] harita Asarja poetra Amasia, radja Joeda, djadi radja. 2 'Oemoer Asarja keur mangsa djadi radja teh gĕnĕp wĕlas taoen, sarta lima poeloeh doewa taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Jĕkolja, ti Jĕroesalem. 3 'Dĕmi Asarja teh [b] milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Amasia ramana. 4 'Ngan [c] ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroekoes dina ĕnggon loehoer. 5 'Tidinja radja teh koe Pangeran digĕboeg, nja kataradjang kasakit lepra, tĕpi ka poëanana poepoes; noe matak tjalikna [d] misah gĕdong. Dĕmi Jotam, poetra radja, noe njangking gĕdong, ngahakiman ka djalma-djalma eusi tanah. - 6 'Ari tjarijos Asarja salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para 7 radja Joeda. 'Toeloej Asarja koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed; ari Jotam poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 14 : 21; 2 Bab. 26. b p. 14 : 3. c p. 14 : 4. d 3 Moesa 13 : 46.

8 Mangsa katiloe-poeloeh dalapan taoenna Asarja teja djoemĕnĕng radja Joeda, [a] harita Djakaria poetra Jarobam djadi radja, njangking Israil di Sa- 9 maria, gĕnĕp boelan. 'Dĕmi Djakaria teh [b] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah karoehoenna bae; teu njingkir ti dosa-dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosa- 10 keun Israil teja. 'Tidinja Saloem poetra Jabes sakait ngamoesoeh ka andjeunna; pek njabĕt ka andjeunna kasaksian koe djalma noe loba, dipaehan; toeloej Saloem djadi radja, ngaganti Djakaria. - 11 'Ari tjarita Djakaria salijan ti eta, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad 12 para radja Israil. 'Nja eta pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandikakeun ka Jehoe teja, kijeu pangandikana: [c] Anak maneh opat toeroenan pidijoekeun dina korsi karadjaän Israil; geus boekti kitoe.

a p. 14 : 29. b p. 14 : 24. c p. 10 : 30.

13 Saloem poetra Jabes djadi radja mĕnĕran katiloe-poeloeh salapan taoenna Oesia teja djoemĕnĕng radja Joeda, sarta ngaradjaänana di Samaria teh sa- 14 boelan lilana. 'Karana Mĕnahem poetra Gadi mangkat [a] ti nagara Tirsa, sarta datang ka Samaria; pek njabĕt ka Saloem poetra Jabes, di Samaria, dipaehan; toeloej Mĕnahem djadi radja, nga- 15 ganti Saloem. - 'Ari tjarita Saloem salijan ti eta, djeung lampahna sakait teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab 16 babad para radja Israil. 'Mangsa eta Mĕnahem mangkat ti Tirsa, sarta njabĕtan nagara Tipsah djeung saeusi-eusina, katoet wĕwĕngkĕranana, tina sabab hanteu mere lawang; kitoe noe matak disabĕtan; [b] ari sakabeh awewena noe reuneuh dibĕdelan.

a 1 Radj. 15 : 33. b p. 8 : 12.

17 Mangsa katiloe-poeloeh salapan taoenna Asarja teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Mĕnahem poetra Gadi djadi radja njangking Israil, [sarta ngaradjaanana] sapoeloeh taoen di Samaria. 18 'Dĕmi Mĕnahem teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; satoetoep oemoerna eta teh teu njingkir ti dosa-dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe nga- 19 dosakeun Israil teja. 'Djĕboel [a] Poel, radja Asoer, ngaroeroeg ka tanah Israil; seg Mĕnahem ka Poel [b] ngahatoerkeun sareboe talenta perak, [c] malar koe Poel ditangtajoengan, soepaja andjeunna di- 20 tĕtĕpkeun njangking karadjaän. 'Ari kaloewarna eta oewang koe Mĕnahem [d] dimistikeun ka Israil, ka sakoer noe soegih-moekti; koedoe pada ngahatoerkeun

ka radja Asoer lima poeloeh sekel perak sewang. Toeloej radja Asoer moelang, teu lila di dinja dina tanah. - 21 'Ari tjarita Mĕnahem salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. 22 'Tidinja Mĕnahem sare reudjeung karoehoenna; ari Pĕkahia poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 1 Bab. 5 : 26. *b* p. 16 : 7, 8. *c* Hos. 7 : 11; 8 : 9. *d* p. 23 : 35.

23 Mangsa kalima-poeloeh taoenna Asarja teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Pĕkahia poetra Mĕnahem djadi radja njangking Israil di Samaria, [sarta ngaradjaanana] doewa taoen. 24 'Dĕmi Pĕkahia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; teu njingkir tina dosa-dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja. 25 'Geus kitoe Pekah poetra Rĕmalja, satrija andjeunna, [a] sakait ngamoesoeh ka andjeunna; pek maehan andjeunna di Samaria, [b] di djĕro karaton gĕdong radja, dibantoean koe Argob djeung Arje, sarta lima poeloeh djalma noe ngabatoeran, kaäsoep oerang Gilad; ana geus dipaehan, seg Pekah djadi radja, ngaganti Pĕkahia. 26 'Ari tjarita Pĕkahia salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. *a* p. 15 : 10. *b* 1 Radj. 16 : 18.

27 Mangsa kalima-poeloeh doewa taoenna Asarja teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Pekah poetra Rĕmalja djadi radja njangking Israil di Samaria, [sarta ngaradjaänana] doewa poeloeh taoen. 28 'Dĕmi Pekah teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; teu njingkir tina dosa-dosa Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja. 29 'Keur djaman Pekah, radja Israil, datang [a] Tiglat-Pileser, radja Asoer, sarta meunangkeun [b] nagara Ijon, Abel-Bet-Maäka, Janoah, Kedes djeung Hasor; kitoe deui tanah Gilad djeung tanah Galilea, satanah Naptali; seug djalmana dibarojong ka tanah Asoer. 30 'Geus kitoe Hosea poetra Ela [c] njijeun sakait, ngamoesoeh ka Pekah poetra Rĕmalja; pek njabĕt ka andjeunna, dipaehan; toeloej Hosea [d] djadi radja, ngaganti andjeunna, mĕnĕran kadoewapoeloeh taoenna djoemĕnĕng Jotam poetra Oesia teja. - 31 'Ari tjarita Pekah [e] salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. *a* p. 16 : 7; 1 Bab. 5 : 26. *b* 1 Radj. 15 : 20. *c* p. 15 : 10, 25. *d* p. 17 : 1. *e* 2 Bab. 28 : 6.

32 Mangsa kadoewa taoenna Pekah poetra Rĕmalja teja djoemĕnĕng radja Israil, [a] harita Jotam poetra Oesia, radja Joeda, djadi radja. 33 'Oemoer Jotam keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta gĕnĕp wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Jĕroesa poetra Sadok. 34 'Dĕmi Jotam teh [b] milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran; lampahna sakoemaha lampah Oesia ramana. 35 'Ngan ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroekoes dina ĕnggon loehoer. Andjeunna noe ngadamĕl lawang girang di gĕdong Pangeran. - 36 'Ari tjarijos Jotam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 37 'Dina djaman eta Pangeran ngamimitian [c] ngadatangkeun Rĕsin, radja Sam, djeung Pekah poetra Rĕmalja teja ka tanah Joeda. 38 'Toeloej Jotam koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed ramana; ari Ahas poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 27. *b* p. 14 : 3. *c* p. 16 : 5.

PASAL 16.

Mangsa katoedjoeh-wĕlas taoenna djoemĕnĕng Pekah poetra Rĕmalja teja, [a] harita Ahas poetra Jotam, radja Joeda, 2 djadi radja. 'Oemoer Ahas keur mangsa djadi radja teh doewa poeloeh taoen, sarta gĕnĕp wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem. Dĕmi Ahas teh [b] hanteu milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran Allahna, sapĕrti Dawoed ramana. 3 'Satĕgĕsna andjeunna ngalakonan djalan radja-radja Israil; malah-malah andjeunna [c] njorangkeun poetrana noe pamĕgĕt kana seuneu, [d] noeroetkeun kagiroekan lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja. 4 'Toer andjeunna ngoerban djeung ngoekoes dina ĕnggon laloehoer, sarta dina pasir-pasir, djeung di handapeun sakabeh kakaian ngaroenggoenoek. 5 'Tidinja [e] Rĕsin, radja Sam, barĕng Pekah poetra Rĕmalja, radja Israil teja, bral mangkat ka

Jěroesalem, dek měrangan; seug Ahas koe eta dikěpoeng, tatapi měranganana teu mampoeh. 6 'Dina mangsa eta koe Rěsin, radja Sam, [f] nagara Elat teja dibalikkeun deui ka Sam, sarta oerang Jahoedi didjarongklokkeun ti djěro Elat; toeloej oerang Sam daratang ka Elat, sarta ngarěnggon di dinja těpi ka mangsa ajeuna. 7 'Geus kitoe Ahas ngoetoesan djalma [g] ka Tiglat-Pileser, radja Asoer teja, hatoeran kijeu: Kaoela teh abdi andjeun sarěng poetra andjeun; moegi geura angkat, njalamětkeun kaoela ti leungeun radja Sam sarěng ti leungeun radja Israil, noe pada ngamoesoeh ka kaoela. 8 'Sarta Ahas [h] njandak ěmas-perak, noe kapěndak di gědong Pangeran djeung dina doenya-brana gědong radja, bari seug dikintoenkeun ka radja Asoer, asoep paseba. 9 'Ari radja Asoer [i] ngagoegoe ka andjeunna; gantjang radja Asoer mangkat ka Damsik, sarta dibeunangkeun; ari djalmana dibarojong ka tanah Kir, sarta Rěsin teja dipaehan. 10 'Toeloej radja Ahas angkat, něpangan Tiglat-Pileser, radja Asoer teja, ka Damsik. Geus kitoe ningali hidji altar di Damsik; seug radja Ahas ka panghoeloe Oeria ngintoenkeun paroepaän eta altar sarta djeung tjontona, satjěples bangoenna. 11 'Prak panghoeloe Oeria ngadaměl hidji altar; sakoemaha tjonto noe koe radja Ahas dikintoenkeun ti Damsik teja, nja kitoe midamělna panghoeloe Oeria, njondongkeun radja Ahas soemping ti Damsik. 12 'Barang radja geus soemping ti Damsik, radja ningali eta altar; gantjang koe radja altar teh dideukeutan, [j] bari seug ngoerban dina loehoer eta. 13 'Pek andjeunna ngadoeroek koerbanna doeroekan djeung koerbanna kadaharan, sarta njitjikeun koerbanna inoeman, bari ngepretkeun gětih koerbanna panarima kana eta altar. 14 'Ari altar tambaga, noe di pajoeneun Pangeran teja, dikeserkeun ti hareupeun gědong, tina antara altar andjeunna djeung gědong Pangeran, dipěrnahkeun gigireun altar andjeunna, sabeulah ti kaler. 15 'Toeloej radja Ahas marentah ka panghoeloe Oeria, kijeu parentahna: Dina eta altar gěde [k] koedoe ngadoeroek koerban doeroekan isoek djeung koerban kadaharan sore, sarta koerban doeroekan ti radja, djeung koerbanna kadaharan, kitoe deui koerban doeroekan ti sakabeh djalma eusi tanah, djeung koerbanna kadaharan sarta koerbanna inoeman; toer sakabeh gětih koerban doeroekan, djeung sakabeh gětih koerban peuntjitan koedoe kepretkeun nja ka dinja; ari moenggoeh altar tambaga teja mah baris kami nimbang-nimbang. 16 'Prak panghoeloe Oeria milampah sakoemaha parentah radja Ahas teja. 17 'Djeung deui radja Ahas ngeureutan [l] kotak-kotak těmpat paso teja, sarta pasona dilaänan ti loehoerna; djeung lalaoetan teja ditoeroenkeun tina sasapian tambaga, noe aja ti handapna, seg diteundeun dina dadampar batoe. 18 'Samalah pangaoeban sabat, noe geus didjijeun di djěro gědong Pangeran, sarta djeung panglěbětan radja, di loewar, koe andjeunna diowahan di gědong Pangeran, tina sabab radja Asoer. 19 -'Ari tjarijos Ahas salijan ti eta, sakoer lalampahanana, saěnjana kaoengělkeun dina kitab babad para radja Joeda. 20 'Toeloej Ahas koelěm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerěbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed; [m] ari Hiskia poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Bab. 28. *b* 1 Radj. 14 : 8. *c* 3 Moesa 18 : 21; 5 Moesa 18 : 10; p. 17 : 31. *d* p. 17 : 8. *e* p. 15 : 37; Jěs. 7 : 1. *f* p. 14 : 22. *g* p. 15 : 29. *h* p. 18 : 15. *i* 1 Radj. 15 : 20. *j* 1 Radj. 12 : 33. *k* 2 Moesa 29 : 38. *l* 1 Radj. 7 : 23. *m* p. 18 : 1.

PASAL 17.

Mangsa kadoewa-wělas taoenna Ahas teja djoeměněng radja Joeda, [a] harita Hosea poetra Ela djadi radja di Samaria, njangking Israil, [sarta ngaradjaänana] 2 salapan taoen. 'Děmi Hosea teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngan hanteu tjara radja-radja Israil 3 anoe saheulaeun andjeunna. 'Andjeunna diroeroeg koe Salmaneser, radja Asoer; toeloej Hosea ngabdi ka dinja, sarta dimistikeun njanggakeun pangabakti. 4 'Geus kitoe koe radja Asoer kapanggih, Hosea aja lampah sakait; asalna Hosea ngoetoesan djalma ka So, [b] radja Měsir, djeung teu ngahatoerkeun pangabakti ka radja Asoer, sabijasana oenggal-oenggal taoen; noe matak andjeunna koe radja Asoer ditoetoep, djeung dibarogod 5 di djěro pangberokan. 'Tidinja radja Asoer indit něroes satanah kabeh; [c] kěbat

inditna ka Samaria, bari seug dikĕpoeng tiloe taoen lilana. 6 'Mangsa kasalapan taoenna djoemĕnĕng Hosea, harita Samaria teh beunang koe radja Asoer; [d] toeloej Israil dibojong ka tanah Asoer, dibere ĕnggon di tanah Halah, djeung di sisi tji Habor, sisi waloengan Gosan, sarta di nagara-nagara tanah Madajin.
7 'Ari anoe matak kitoe, sabab oerang Israil marigawe dosa ka Pangeran Allahna, noe nginditkeun maranehanana ti tanah Mĕsir, ti handapeun kawasa Piraon, radja Mĕsir teja; sarta aribadah ka aällahan. 8 'Djeung [e] pada ngalakonan pikoekoeh bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja; kitoe keneh pikoekoeh radja-radja Israil, beunang eta njarijeun.
9 'Sarta oerang Israil ngaheng-ngaheng kana pĕrkara noe teu bĕnĕr, ngalawan ka Pangeran Allahna, djeung njarijeun ĕnggon loehoer keur dirina di sakabeh nagara-nagarana, dina panggoeng panggjagaän, komo di nagara reugreug. 10 'Malah [f] ngaradĕgkeun keur dirina tihang-tihang djeung Asera-Asera, dina oenggal pasir loehoer, djeung di handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek; 11 'sarta pada ngoekoes di dinja dina sakabeh ĕnggon loehoer, satjara bangsa-bangsa noe koe Pangeran diboewang ti hareupeun maranehanana teja; djeung njarijeun pĕrkara garoreng, matak ngabĕndoekeun Pangeran. 12 'Toer [g] pada ngabakti ka brahala-brahala, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka maranehanana kijeu teja: Maraneh poma oelah migawe pĕrkara kitoe. 13 'Ari Pangeran teh ngelingan ka Israil djeung ka Joeda, koe lantaran sakabeh nabi andjeunna, sakoer djoeroe pĕlĕng; kijeu timbalanana: [h] Geura tarobat, koedoe pada mitjeun djalan maraneh noe goreng, sarta arestoekeun timbalan kami, pikoekoeh kami, noeroetkeun saeusina toret, noe koe kami ditimbalkeun ka karoehoen maraneh, sarta koe kami didatangkeun ka diri maraneh koe lantaran abdi-abdi kami, sakoer nabi-nabi. 14 'Dĕmi eta teu ngagaroegoe, anggoer pada ngaheuraskeun beuheungna, [i] sapĕrti beuheung karoehoenna, noe teu pĕrtjajaeun ka Pangeran Allahna teja. 15 'Tjoel pada mitjeun pikoekoeh andjeunna, djeung pĕrdjangdjianana, beunang andjeunna ngadamĕl ka karoehoenna, sarta pĕrtelaänana, beunang andjeunna mĕrtelakeun ka darinja; [j] seg pada noeroet noe sija-sija, [k] noe matak djaradi sija-sija, sarta noeroetan bangsa-bangsa noe sakoerilingna, noe koe Pangeran geus ditimbalkeun ka maranehanana, [l] jen oelah migawe sapĕrti eta. 16 'Djeung pada ninggalkeun sadajana timbalan Pangeran Allahna, sarta njarijeun artja sipat tjitak keur sĕsĕmbaheunana, [m] nja eta doewa sasapian teja; samalah njarijeun Asera, djeung [n] njarĕmbah ka sakoer balad langit, sarta ngabarakti ka Baäl. 17 'Toer [o] sok njorangkeun anakna lalaki-awewe kana seuneu, sarta [p] pada milampah noedjoem djeung tĕnoeng; [q] estoe geus pada ngadjoewal diri, karĕp migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, soepaja ngabĕndoekeun andjeunna. 18 'Noe matak Pangeran ngabĕndon ka Israil langkoeng-langkoeng, sarta disalingkirkeun ti pajoeneunana; taja noe kari, ngan kaom Joeda woengkoel. 19 'Nadjan Joeda oge teu ngestoekeun timbalan Pangeran Allahna; satĕgĕsna ngalakonan pikoekoeh Israil, beunang eta njarijeun. 20 'Toeloej sakabeh toeroenan Israil koe Pangeran ditjoelkeun, sarta disangsara, [r] djeung disarelehkeun ka leungeun rampog, datang ka dipitjeun sakali ti pajoeneunana. 21 'Karana [s] andjeunna njoëhkeun Israil ti bangsa Dawoed; heug Jarobam poetra Nĕbat teja koe eta didjadikeun radja; ari koe Jarobam teh Israil seg dioendoerkeun ti poengkoereun Pangeran, sarta didarosakeun, dosana gĕde katjida. 22 'Toeloej oerang Israil pada ngalakonan sakabeh dosa Jarobam, noe dipigawe koe eta; teu njalingkir ti dinja, 23 'datang ka Israil koe Pangeran disingkahkeun ti pajoeneunana, [t] sakoemaha pangandikana koe lantaran sakabeh abdi-abdina, nja para nabi teja. Toeloej Israil dibojong ti tanahna sorangan ka tanah Asoer, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a p. 15 : 30. *b* Hos. 7 : 11. *c* p. 18 : 9. *d* p. 15 : 29. *e* 3 Moesa 18 : 3. *f* 1 Radj. 14 : 23. *g* 2 Moesa 20 : 3, 4; 23 : 13. *h* Jĕr. 18 : 11; 25 : 5; 35 : 15. *i* 2 Moesa 32 : 9. *j* 1 Sam. 12 : 21. *k* Roem 1 : 21. *l* 3 Moesa 18 : 24. *m* 1 Radj. 12 : 28. *n* 5 Moesa 4 : 19. *o* p. 16 : 3. *p* p. 21 : 6. *q* 1 Radj. 21 : 20. *r* Hak. 2 : 14. *s* 1 Radj. 12 : 19. *t* 1 Radj. 14 : 15; Hos. 1 : 6; Mik. 1 : 6.

24 Tidinja radja Asoer ngadatangkeun

djalma ti Baboel, ti Koet, ti Awa, ti Hamat djeung ti Sĕparwaim, dibere ĕnggon di nagara-nagara Samaria, ngaganti oerang Israil; toeloej eta ngabogaän Samaria, sarta ngareusian nagara-naga-
25 rana. 'Ari geus kitoe, keur anjaran eta djalma ngarĕnggon di dinja, teu aribadah ka Pangeran; anoe matak eta teh koe Pangeran didatangan singa, sarta maranehanana reja noe koe singa di-
26 paraehan. 'Toeloej aroendjoekan ka radja Asoer, kijeu pioendjoekna: Noen, ari bangsa-bangsa, noe koe andjeun dibojong sarĕng dipĕrnahkeun di nagara-nagara Samaria teja, hanteu tarĕrangeun dina tata Batara eta tanah; noe mawi maranehanana koe eta Batara didatangan singa; sarĕng, salĕrĕsna, maranehanana koe singa teh diparaehan, sarehna teu tarĕrangeun dina tata Batara
27 eta tanah. 'Seug radja Asoer marentah, kijeu parentahna: Geura alanteurkeun ka dinja hidji panghoeloe, kaäsoep panghoeloe noe koe maraneh dibojong ti dinja teja; sina laleumpang sarta maratoeh di dinja, djeung sina magahkeun ka maranehanana tata Batara tanah eta.
28 'Toeloej datang hidji panghoeloe, kaasoep panghoeloe noe koe oerang Asoer dibojong ti Samaria teja; seug matoeh di Bet-El, sarta magahkeun ka maranehanana hal pĕtana ibadah ka Pange-
29 ran. 'Parandene eta bangsa masing-masing njarijeun aällahanana, sok ditareundeun dina imah ĕnggon laloehoer, beunang njarijeun oerang Samaria teja, hidji-hidji bangsa di nagara-nagarana,
30 noe koe maranehanana dieusian. 'Ari oerang Baboel njarijeun Soekot-Bĕnot; oerang Koet njarijeun Nergal; oerang
31 Hamat njarijeun Asima; 'oerang Awa njarijeun Nibhas djeung Tartak; sarta ari oerang Sĕparwain [a] sok ngadoeroek anakna koe seuneu, adjang Adram-Melek djeung Anam-Melek, aällahan Sĕpar-
32 waim. 'Djadi eta teh aribadah ka Pangeran, sarta njarijeun keur daririna panghoeloe-panghoeloe ĕnggon laloehoer [b] ti lĕbah diri maranehanana, noe pada mangngoerbankeun maranehanana di imah
33 ĕnggon laloehoer teja. 'Ongkoh eta teh aribadah ka Pangeran, ongkoh ngabarakti ka aällahanana, noeroetkeun tata bangsa-bangsa anoe asal maranehanana
34 dibojong. 'Tĕpi ka mangsa ajeuna eta teh marilampah sakoemaha tata-tata baheula; teu aribadah ka Pangeran, sarta teu noeroetkeun pikoekoehna, hoekoemna, papakon djeung timbalan, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka anak-poetoe Jakoeb, [c] noe koe andjeunna dipaparin
35 ngaran Israil teja. 'Padahal Pangeran geus ngadamĕl pĕrdjangdjian ka maranehanana, sarta ditimbalan, kijeu timbalanana: [d] Maraneh poma oelah ibadah ka aällahan, oelah disarĕmbah, oelah
36 dibarakti, sarta oelah dikoerbanan; 'estoena mah Pangeran, noe nginditkeun maraneh ti tanah Mĕsir, nganggo kawasa gĕde sarta nganggo asta noe njodor teja, nja ka eta maraneh koedoe ibadah, nja eta noe koe maraneh koedoe disĕmbah, sarta nja eta noe koe ma-
37 raneh koedoe dikoerbanan teh; 'djeung ari pikoekoeh, djeung hoekoem, djeung papakon, sarta timbalan, noe koe andjeunna disĕratkeun keur maraneh teja, nja eta noe koe maraneh koedoe diĕstoekeun dilampahkeun sapapandjangna;
38 djeung oelah aribadah ka aällahan. 'Sarta ari pĕrdjangdjian, beunang kami ngadamĕl ka maraneh teja, koe maraneh oelah dipopohokeun, djeung oelah ari-
39 badah ka aällahan; 'estoena mah Pangeran, Allah maraneh, nja ka eta maraneh koedoe ibadah teh; moen kitoe mah maraneh koe andjeunna tangtoe diloepoetkeun ti leungeun sakabeh moe-
40 soeh maraneh. 'Dĕmi eta teh teu ngagaroegoe; ĕnjana mah milampahna sakoe-
41 maha tata-tata baheula bae. 'Djadi eta bangsa-bangsa aribadah ka Pangeran, sarta ngabarakti ka artja-artjana ongkoh; malah anak-intjoena ge pada milampah sakoemaha kalakoean karoehoenna, tĕpi ka mangsa ajeuna.

a p. 16 : 3. *b* 1 Radj. 12 : 31. *c* 1 Radj. 18 : 31. *d* Hak. 6 : 10.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, mangsa katiloe taoenna Hosea poetra Ela teja djoemĕnĕng radja Israil, [a] harita Hiskia poetra Ahas,
2 radja Joeda, djadi radja. 'Oemoer Hiskia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan
3 iboena Abi poetra Djakaria. 'Dĕmi Hiskia

teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, [b] sakoemaha lampah 4 Dawoed ramana. 'Andjeunna njingkirkeun [c] ĕnggon laloehoer, djeung meupeuskeun tihang-tihang, sarta ngabasmi Asera; malah andjeunna ngarĕmĕkkeun [d] oörajan tambaga, beunang ngadamĕl Moesa teja; karana tĕpi ka djaman harita oerang Israil sok ngaroekoes ka dinja; dĕmi koe andjeunna disĕbatkeun 5 Nĕhoestan. 'Andjeunna teh ngandĕl ka Pangeran, Allah Israil, [e] moenggah pandeurieun andjeunna taja sasamana dina lĕbah sakabeh radja Joeda; kitoe keneh 6 noe saheulaeunana. 'Karana andjeunna ngarakĕtan ka Pangeran; teu pisan njingkah ti poengkoereun Pangeran, satĕgĕsna ngestokeun timbalanana, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa 7 teja. 'Noe matak Pangeran njarĕngan ka andjeunna; ka mana bae angkatna, nja pintĕr lalampahanana; sarta andjeunna baha ka radja Asoer, hanteu ngawoela 8 ka dinja. 'Andjeunna [f] ngelehkeun oerang Pĕlisti tĕpi ka nagara Gasa, katoet wĕwĕngkĕranana; geus poegoeh panggoeng pangdjagaän, nagara reugreug oge eleh.

a p. 16:20; 2 Bab. 29. *b* 1 Radj. 11:6. *c* p. 17:9, 10. *d* 4 Moesa 21:9. *e* p. 23:25. *f* Jĕs. 14:29.

9 Ari geus kitoe, mangsa kaopat taoenna Hiskia djoemĕnĕng radja, ninggang katoedjoeh taoenna Hosea poetra Ela djoemĕnĕng radja Israil, harita [a] Salmaneser, radja Asoer teja, indit ngaroeroeg ka Samaria, sarta nagara teh dikĕ-10 poeng. 'Dĕmi geus meunang tiloe taoen, toeloej beunang; mangsa kagĕnĕp taoenna djoemĕnĕng Hiskia, mĕnĕran kasalapan taoenna Hosea djoemĕnĕng radja 11 Israil, [b] harita Samaria beunang. 'Toeloej Israil koe radja Asoer dibojong ka tanah Asoer, sarta dipĕrnahkeun di tanah Halah, djeung di sisi tji Habor, sisi waloengan Gosan, sarta di nagara-na-12 gara tanah Madajin; 'tina sabab eta teh teu ngagaroegoe kana timbalan Pangeran Allahna, sabalikna pada ngarĕmpak pĕrdjangdjianana, nja eta saniskara noe didawoehkeun koe Moesa, abdi Pangeran teja; keukeuh teu ngagaroegoe, sarta hanteu dilampahkeun.

a p. 17:3. *b* p. 17:5, 6.

13 Ari [a] mangsa kaopat-wĕlas taoenna Hiskia djoemĕnĕng radja, bral Sanherib, radja Asoer, indit ngaroeroeg ka sakabeh nagara Joeda noe rareugreug, sarta 14 dibareunangkeun. 'Tidinja Hiskia, radja Joeda, ngoetoesan ka radja Asoer, ka nagara Lakis, mihatoer kijeu: Kaoela tarima dosa; moegi geura moelih ti kaoela; naon bae noe ka kaoela koe andjeun bade ditangtoskeun, kaoela sĕdja njoehoen. Seug radja Asoer ka Hiskia, radja Joeda, ngamistikeun tiloe ratoes talenta perak djeung tiloe poeloeh ta-15 lenta ĕmas. 'Sor [b] Hiskia ngahatoerkeun sakabeh perak, noe kapĕndak di gĕdong Pangeran sarta dina doenya-brana gĕ-16 dong radja. 'Dina mangsa harita panto kabah Pangeran koe Hiskia dikeureutan ĕmasna; kitoe keneh tihang-tihang anoe beunang Hiskia, radja Joeda, njapoetan; seug ĕmasna dihatoerkeun ka 17 radja Asoer. 'Parandene kitoe radja Asoer nitahan [c] Tartan djeung Rabsaris sarta Rabsake ti nagara Lakis ka radja Hiskia, ka Jĕroesalem, dibahanan balad rosa pisan; bral arindit, toeloej daratang ka Jĕroesalem. Dĕmi geus arindit sarta geus daratang teh, heug ngarandĕg di soesoekan empang girang, noe di sisi djalan gĕde, lĕbah tĕgal minatoe.

18 'Toeloej ngagĕroan ka radja. Djol bidjil ka darinja Eljakim poetra Hilkia, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi 19 papatih. 'Pok Rabsake ngomong ka darinja: Geura poepoelih ka Hiskia: Kijeu timbalan radja agoeng, radja Asoer: Nahaon pangandĕl, anoe matak kita 20 ngandĕl teh? 'Tjarek kita, tapi omong biwir bae: Aja tarekah djeung pangawasa baris kana pĕrang. Ajeuna ka saha kita nja ngandĕl, noe matak kita baha 21 ka kami? 'Ajeuna, saĕnjana, kita ngandĕl teh kana [d] iteuk hoë noe geus pitĕs, nja ka Mĕsir teja; tijap-tijap aja noe nĕkĕn ka inja, tangtoe tjos ka leungeunna, datang ka paratna; nja kitoe Piraon, radja Mĕsir, ka sakabeh noe nga-22 randĕl ka dinja. 'Tatapi lamoen maraneh ngomong ka kami: Kaoela ngarandĕl teh ka Pangeran, Allah kaoela: naha eta teh lain eta noe pamoedjaänana djeung altar-altarna disingkirkeun koe Hiskia teja, bari marentah ka oerang Joeda djeung ka oerang Jĕroesalem,

jen: Maraneh njĕmbah teh koedoe di hareupeun ijeu hidji altar bae di Jĕ-23 roesalem? 'Ari ajeuna, geura tataroehan djeung goesti kami radja Asoer: kami ka kita dek mere doewa reboe koeda, oepama kita bisa ngadjogokeun ti diri kita toekang toempak koeda baris noem-24 pakan inja. 'Na koemaha kita pibisaeun ngoendoerkeun bopati sahidji oge, ka-asoep abdi goesti kami noe pangleu-tikna? tapi kita ngandĕl ka Mĕsir, tina kareta djeung tina taroekang toempak 25 koeda. 'Ajeuna kami pangaroeroeg ka ijeu ĕnggon sĕdja diroeksak teh, naha karah teu kalawan Pangeran? aja tim-balan Pangeran ka kami: Geura indit ngaroeroeg ka tanah eta, sarta roek-sakkeun koe maneh.

a 2 Bab. 32; Jĕs. 36. *b* p. 12 : 18. *c* Jĕs. 20 : 1. *d* Jĕh. 29 : 6.

26 Misaoer Eljakim poetra Hilkia, djeung Sebna, sarta Joah ka Rabsake teh: Moegi ka abdi gamparan ngalahir koe basa Sam bae, karana abdi pada nga-hartos; montong ngalahir ka abdi koe basa Jahoedi, kakoeping koe djalma-djalma noe araja dina loehoer koeta. 27 'Ngadjawab Rabsake ka darinja: Ari kami teh, noe matak dipiwarang koe goesti kami ngomongkeun sagala omo-ngan noe tadi teja, naha karah ka djoeragan maneh sarta ka diri maneh bae? lain ka eta djalma-djalma noe darijoek dina loehoer koeta, noe bakal njatoe tai sorangan, nginoem tji-kiih 28 sorangan, barĕng djeung maraneh? 'Neut Rabsake nangtoeng, sarta ngagĕro, bĕdas pisan sowarana, make basa Jahoedi, ngomong, kijeu pokna: Geura darenge-keun lahiran radja agoeng, radja Asoer! 29 'Kijeu timbalan radja: Maraneh oelah kagĕlo koe Hiskia; karana moal bisaeun ngaloepoetkeun maraneh ti panangan 30 radja. 'Djeung maraneh oelah kabawa-bawa koe Hiskia ngandĕlkeun Pangeran, ngomong kijeu: Oerang tangtoe koe Pangeran diloepoetkeun, sarta ijeu na-gara moal koengsi diselehkeun ka leu-31 ngeun radja Asoer. 'Poma oelah nga-garoegoe ka Hiskia; karana kijeu tim-balan radja Asoer: Geura njarijeun karahajoean djeung kami, bari baridjil ka kami; tangtoe maraneh pada nga-hakan [a] hasil tangkal anggoer sorangan, djeung pada ngahakan hasil tangkal kondang sorangan, sarta pada nginoem 32 tjai soemoer sorangan; 'tĕpi ka kami soemping, ngala maraneh ka hidji tanah noe sapĕrti tanah maraneh, nja tanah soegih gandoem djeung anggoer, tanah soegih roti djeung kĕbon anggoer, tanah soegih minjak djetoen djeung madoe; mangke maraneh hiroep, sarta moal di-paehan; djeung oelah ngagaroegoe ka Hiskia, karana ngagĕndam ka maraneh, pokna: Pangeran tangtoe ngaloepoet-33 keun oerang.'Karah batara-batara bang-sa-bangsa geus aja noe ngaloepoetkeun 34 tanahna ti panangan radja Asoer? 'Di mana batara Hamat djeung batara Ar-pad? di mana batara Sĕparwaim, batara Hena djeung batara Iwa? karah batara bareto ngaloepoetkeun Samaria ti leu-35 ngeun kami? 'Tjik, di lĕbah sakabeh batara tanah-tanah teja, noe mana noe geus ngaloepoetkeun tanahna ti leu-ngeun kami, wĕt njangka Pangeran tang-toe ngaloepoetkeun Jĕroesalem ti leu-36 ngeun kami? 'Dĕmi eta djalma-djalma rarepeh bae, teu ngadjawab ka Rabsake sakĕtjap-kĕtjap atjan; karana radja geus maparin timbalan, kijeu timbalanana: 37 Maraneh oelah ngadjawab ka dinja.'Toe-loej soemping deui Eljakim poetra Hilkia, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi papatih, pada marĕk ka Hiskia, panganggona beunang njosoëk; seug ngoendjoekkeun ka andjeunna omongan Rabsake teja.

a 1 Radj. 4 : 25.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, barang kadangoe koe radja Hiskia, pek andjeunna [a] njosoëk panganggona; toeloej noetoepan salirana koe karoeng, bari seug lĕbĕt ka gĕdong 2 Pangeran. 'Sarta Eljakim, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis teja, barĕng kokolot-kokolot para panghoeloe, koe andjeunna dipiwarang [b] ka nabi Jĕsaja poetra Amos, geus pada noetoe-3 pan diri koe karoeng. 'Toeloej eta teh malihatoer ka Jĕsaja: Kijeu lahiran His-kia: Poë ijeu nja poë kasoekĕran, sarĕng kalaraän, sarawoeh kawirangan; karana baroedak geus rek babar, tapi taja 4 tanaga geusan ngadjoeroekeun. 'Bok manawa Pangeran, Allah andjeun, nga-dangoekeun sakabeh omongan Rabsake,

noe dititah koe radja Asoer djoeragananana ngahinakeun ka Allah noe djoeměněng; manawa kěrsa ngalara-lara tina sabab omonganana noe geus kadangoe koe Pangeran, Allah andjeun teja. Koe pěrkawis eta, moegi-moegi andjeun ngahatoerkeun paněda tina sabab sesa, anoe 5 masih aja. 'Děmi geus darongkap eta 6 mantri radja Hiskia ka Jěsaja teh, 'toeloej Jěsaja ngalahir ka darinja: Koedoe kijeu nja hatoeran ka djoeragan sampejan: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh montong sijeun-sijeun koe omongan noe geus kadenge koe maneh, noe koe baroedak radja Asoer dipake ngagorengkeun ka kami teja. 'Masing njaho, radja 7 teja koe kami rek dipandjingan hidji soekma, ěngke [c] pingadengeëun tagiwoer, bari toeloej balik deui ka tanahna; sarta di djěro tanahna koe kami rek disina roeboeh koe pědang.

a p. 6 : 30. *b* Jěs. 1 : 1. *c* p. 7 : 6.

8 Tidinja Rabsake balik, njampak radja Asoer keur měrangan ka nagara Libna; karana geus meunang bedja, jen andjeunna pindah [a] ti nagara Lakis teja. 9 'Geus kitoe radja meunang bedja hal Tirhaka, radja Koes; aja noe ngoeninga: Salěrěsna, Tirhaka teja boedal, sědja měrangan ka andjeun. Toeloej radja ngoetoesan deui djalma ka Hiskia, sarta 10 diparentah kijeu: 'Maraneh geura mopojan ka Hiskia, radja Joeda, kijeu nja pok: [b] Poma kita oelah kagělo koe batara kita, noe koe kita diandělkeun, pagar jen: Jěroesalem moal koengsi di- 11 selehkeun ka leungeun radja Asoer. 'Kapan kita geus ngadenge bedja pěrkara noe koe para radja Asoer didaměl ka sakabeh tanah teja, datang ka ditaroempěs; ari kita mah naha piloepoe- 12 teun? 'Karah batara-batara bangsabangsa ngaloepoetkeun anoe diraroeksakkeun koe karoehoen kami, [c] tjara Gosan, djeung Haran, djeung Resep, sarta oerang Eden, noe aja di Tělasar 13 teja? 'Di mana radja Hamat, djeung radja Arpad, sarta radja nagara Sěparwaim, Hena djeung Iwa teja?

a p. 18 : 14. *b* p. 18 : 30. *c* p. 18 : 33, 34.

14 Ana Hiskia geus nampa soeratna ti leungeun oetoesan, seug diaos; geus kitoe andjeunna moenggah ka gědong Pangeran, bari toeloej soerat teh koe Hiskia dibeberkeun ka pajoeneun Pangeran. 15 'Sarta Hiskia něněda ka pajoeneun Pangeran, kijeu paněda: Noen Pangeran, Allah Israil, [a] noe linggih dina moekarabin! nja andjeun teja Allah, andjeun njalira, njěpěng sadajana karadjaän noe di boemi; andjeun teja noe ngadaměl langit sarěng boemi. 16 'Ĕh Pangeran! moegi tjondongkeun tjěpil andjeun, sarěng dangoekeun; ěh Pangeran! moegi bareuntakeun sotja andjeun, sarěng tingalikeun; sarěng moegi dangoekeun omongan Sanherib, noe ngadatangkeun eta, baris ngahinakeun ka 17 Allah noe djoeměněng. 'Jaktos pisan, noen Pangeran! pěrkawis radja-radja Asoer ngaroeksakkeun eta bangsa-bangsa 18 sinarěngan tanah-tanahna; 'sarawoeh aällahananana diaraloengkeun kana seuneu; karantěn lain Allah eta teh, salěrěsna [b] djidjijeunan leungeun manoesa bae, kai sarěng batoe; mana koe eta 19 digěmpoer. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah koering sadaja! moegi-moegi koering pada disalamětkeun ti leungeunna, [c] soepaja sadajana karadjaän noe di boemi pada nganjahokeun, jen andjeun teja Pangeran Allah, andjeun njalira.

a Djab. 80 : 2. *b* Djab. 115 : 4. *c* Jos. 4 : 24; 1 Radj. 8 : 43.

20 Tidinja Jěsaja poetra Amos teja ngadjoeroengkeun ka Hiskia, pihatoerna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Ari pěrkara noe koe maneh ditěda ka kami hal Sanherib, radja Asoer teja, 21 [a] koe kami geus dimakboel. 'Nja ijeu pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun hal eta: Ari parawan, anak Sion, njoemahkeun ka maneh, mojok ka maneh; anak Jěroesalem noetoerkeun ka 22 maneh [b] bari gogoděg. 'Saha noe dihinakeun djeung digorengkeun koe maneh? sarta saha noe koe omong maneh dioenghak, bari panon maneh tanggah ka manggoeng? [c] Nja Kasoetji Israil. 23 'Maneh geus ngahinakeun ka Goesti [d] koe lantaran titahan maneh; ari tjarek maneh: Ijeu aing geus oenggah ka loehoer goenoeng-goenoeng, ka těngah goenoeng Libanon, mawa kareta-kareta aing; sarta koe aing dek dikadek kaina poetri noe laloehoer, kaina djamoedjoe noe aroentjoel, sarta dek ngadatangan ka pamondokanana noe pangpoentjakna,

24 ka leuweung pakĕbonanana. 'Aing teh ngali djeung nginoem tjai sedjen, sarta aing koe dampal soekoe aing dek nja-25 atkeun sakabeh bangawan Mĕsir. 'Na maneh teu ngadenge kami ngadamĕl kitoe ti anggalna, sarta ngadjadikeun kitoe ti djaman baheula? ajeuna koe kami eta didatangkeun, jen maneh koedoe ngagĕmpoer nagara noe rareugreug, 26 didjijeun hoenjoedan-hoenjoedan. 'Kitoe noe matak priboemina teu narangan, pada galeder, sarta baringoengeun; djaradina sasat djoekoet tĕgal, sarta daoen hedjo, [e] sasat djoekoet noe dina hateup, djeung gandoem perang memeh gĕde. 27 'Ari kami teh leuwih oeninga dina dijoek maneh, sarta dina kaloewar-asoep maneh, kitoe deui dina pangamoek maneh 28 ka kami. 'Sapedah maneh ngamoek ka kami, djeung sabab rahoel maneh geus nĕpi kana tjĕpil kami, noe matak iroeng maneh koe kami bakal ditĕrapan kaloehan ti kami, djeung biwir maneh bakal ditĕrapan kadali ti kami, sarta maneh koe kami rek dibalikkeun, njo-29 rang djalan oeroet maneh datang. -'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun: noe dihakan taoen ijeu toerijang; noe dihakan taoen kadoewa koerindang; dĕmi dina taoen katiloe mah pek njalĕbar, djeung dibaroewat, kitoe deui marĕlak anggoer sarta diharakan boewahna. 30 'Djeung anoe rahajoe anak-poetoe Joeda, sakoer noe kari, [f] bakal akaran deui ka handap, sarta boewahan ka loehoer. 31 'Karana ti Jĕroesalem pibidjileun sesa, sarta ti goenoeng Sion pibidjileun noe rahajoe; kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamĕl kitoe. 32 'Koe sabab eta, timbalan Pangeran hal radja Asoer teh kijeu: Moal piasoepeun ka ijeu nagara, djeung moal mĕsatkeun djamparing ka djĕro nagara, sarta moal pimawaeun kĕpĕng ka hareupeunana, djeung moal dilingkoengan koe ben-33 teng. 'Engke pibalikeun, njorang djalan oeroetna datang; moal koengsi asoep ka ijeu nagara; kitoe lahiran Pangeran. 34 'Karana kami [g] tangtoe ngaraksa ijeu nagara, rek disalamĕtkeun, koe karana kami, djeung koe karana Dawoed, abdi kami teja.

a p. 20:5. *b* Aj. 16:4. *c* Jĕs. 5:24. *d* p. 18:17. *e* Djab. 129:6. *f* Jĕs. 27:6. *g* p. 20:6.

35 Ari geus kitoe, [a] dina peuting eta keneh bidjil Malaikat Pangeran, pek njabĕtan dina pasanggrahan oerang Asoer; sakĕti dalapan laksa lima reboe noe kasabĕt; ana haroedang isoek-isoek, doemadakan, eta kabeh geus dja-36 radi majit. 'Djoeng Sanherib, radja Asoer, leumpang, moelang; toeloej tjalik [b] di 37 nagara Ninĕwe. 'Ari geus kitoe, eukeur radja sĕmbahijang di gĕdong Nisrok aällahanana, [c] pek Adram-Melek djeung Sareser, poetrana, maehan ka andjeunna koe pĕdang; toeloej maringgat ka tanah Ararat; ari Esar-Hadon poetrana noe ngaganti djadi radja.

a Jĕs. 37:36. *b* Joen. 1:2. *c* 2 Bab. 32:21.

PASAL 20.

Dina mangsa eta [a] Hiskia parĕng teu damang, meh poepoes. Toeloej nabi Jĕsaja poetra Amos teja ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatoer ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: Geura [b] wĕwĕkas ka saeusi-imah maneh; karana maneh ĕngke paeh, moal lila nja hiroep. 2 'Tidinja radja ngagilir pameunteuna kana bilik, bari seug nĕnĕda ka Pangeran, 3 kijeu panĕdana: 'Noen Pangeran! moegi emoet, [c] jen simkoering loemakoe teh di pajoeneun andjeun kalawan satoehoe sarĕng kalawan soehoed hate, sarĕng noe dipilampah koe simkoering anoe sae di pajoeneun andjeun. Sarta Hiskia na-4 ngis rosa katjida. 'Dĕmi geus kitoe, memeh Jĕsaja ka loewar ti boeroean panĕngah, aja pangandika Pangeran ka 5 andjeunna, kijeu pangandikana: 'Geura balik, bedjakeun koe maneh ka Hiskia, gĕgĕdoeg oemat kami: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, bapa maneh: [d] Panĕda maneh koe kami dimakboel, tjipanon maneh koe kami ditingali; masing njaho, maneh koe kami rek ditjageurkeun; dina poë noe katiloe maneh pioenggaheun deui ka gĕdong Pangeran; 6 'sarta oemoer maneh koe kami rek ditambahan lima wĕlas taoen; malah maneh reudjeung ijeu nagara koe kami rek diloepoetkeun ti leungeun radja Asoer; [e] toer kami rek ngaraksa ijeu nagara koe karana kami, djeung koe karana Da-7 woed, abdi kami teja. 'Djeung deui saoer Jĕsaja: Geura njokot boewah kondang sagoeroentoel. Seg ditjokot, sarta ditaplokkeun ka noe bareuh; toeloej

8 andjeunna hoerip. 'Ngalahir Hiskia ka Jĕsaja: Naon pialamateunana, jen kaoela koe Pangeran bakal ditjageurkeun, sarta kaoela pioenggaheun deui ka gĕdong 9 Pangeran dina poë noe katiloe? 'Walonan Jĕsaja: Nja ijeu pialamateunana ka andjeun ti Pangeran, nandakeun Pangeran tangtoe ngadamĕl pangandika noe diandikakeun teja: koemaha kĕrsa, kalangkang teh madjoe sapoeloeh goerat 10 atawa moendoer sapoeloeh goerat? 'Ari lahiran Hiskia: Gampang kalangkang teh ngeser sapoeloeh goerat; ontong, anggoer kalangkang teh sina moendoer sa-11 poeloeh goerat ka toekang. 'Toeloej nabi Jĕsaja sasambat ka Pangeran; seug koe Pangeran kalangkang teh dipoendoerkeun sapoeloeh goerat ka toekang, dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan, dina istiwa Ahas. *a* 2 Bab. 32: 24; Jĕs. 38. *b* 2 Sam. 17: 23. *c* p. 18: 3. *d* p. 19: 20. *e* p. 19: 34.

12 [a] Dina mangsa eta Bĕrodak-Baladan, poetra Baladan, radja Baboel, ngirimkeun soerat djeung kikintoen ka Hiskia; karana ngadenge bedja, jen Hiskia man-13 tas teu damang. 'Ari Hiskia ngagoegoe ka eta oetoesan, sarta nembongkeun ka darinja sagoedang arta-bandana, ĕmas-perak, wawangian djeung minjak aloes; kitoe deui sagoedangna pakarang, djeung saniskara bae noe kapanggih dina doenya-brana andjeunna; taja naon-naon dina gĕdongna sarta dina sawĕwĕngkonna noe koe Hiskia teu ditembongkeun ka da-14 rinja. 'Geus kitoe nabi Jĕsaja ngadeuheus ka radja Hiskia, sarta naros ka andjeunna: Koemaha omongan eta djalalĕma, sarta ti mana daratangna ka andjeun? Ngawalon Hiskia: Daratangna 15 ti tanah noe djaoeh, ti Baboel. 'Naros deui Jĕsaja: Narendjo naon di gĕdong andjeun? Walonan Hiskia: Narendjo saniskara noe di gĕdong kaoela; taja naon-naon dina doenya-brana kaoela, noe koe kaoela hanteu ditembongkeun 16 ka darinja. 'Saoer Jĕsaja ka Hiskia: Andjeun geura reungeukeun pangandika 17 Pangeran: 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja saniskara noe di imah maneh, sarta sakoer anoe beunang ngĕlĕp karoehoen maneh, tĕpi ka mangsa ajeuna, [b] bakal diakoetan ka Baboel; moal aja noe dikarikeun; kitoe timba-18 lan Pangeran. 'Djeung deui anak maneh lalaki, anoe pibidjileun ti diri maneh, noe koe maneh bakal dijoegakeun, noe sawareh mĕngke ditjokot, didjijeun ponggawa di djĕro karaton radja Baboel. 19 'Ari lahiran Hiskia ka Jĕsaja: Sae pangandika Pangeran, noe geus dilahirkeun koe adjĕngan. Lahirna deui: Salĕrĕsna moegi-moegi aja kasĕnangan djeung ka-20 jaktian saoemoer kaoela! - 'Ari tjarijos Hiskia salijan ti eta, djeung sakabeh pangawasana, kitoe deui lampahna ngadamĕl empang djeung soesoekan, sarta ngasoepkeunana tjai ka djĕro dajeuh teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab 21 babad para radja Joeda. 'Toeloej Hiskia koelĕm reudjeung karoehoenna; ari Mĕnase poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 32: 31; Jĕs. 39. *b*. p. 24: 13, 14.

PASAL 21.

Oemoer [a] Mĕnase keur mangsa djadi radja teh doewa wĕlas taoen, sarta lima poeloeh lima taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena 2 Hepsiba. 'Dĕmi Mĕnase teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, [b] noeroetkeun lampah kagiroekan bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun 3 ti hareupeun oerang Israil teja. 'Da andjeunna ngadjĕlĕgkeun deui ĕnggon laloehoer, [c] noe digĕmpoer koe Hiskia ramana teja; djeung ngadĕgkeun altar-altar adjang Baäl, sarta ngadamĕl Asera, [d] sakoemaha noe didjijeun koe Ahab, radja Israil teja; [e] malah andjeunna njĕmbah ka sakoer balad langit, sarta 4 dibarakti. 'Toer [f] andjeunna ngadamĕl altar-altar di djĕro gĕdong Pangeran, noe koe Pangeran ditimbalkeun kijeu teja: [g] Di Jĕroesalem kami rek mĕrĕ-5 nahkeun djĕnĕngan kami. 'Sarta ngadamĕl altar-altar adjang sakoer balad langit teja [h] dina doewa boeroean gĕdong Pa-6 ngeran. 'Katoeroeg-toeroeg [i] andjeunna njorangkeun poetrana noe pamĕgĕt kana seuneu, [j] sarta milampah petangan djeung tĕnoeng, kitoe deui ngadamĕl toekang njaroemah djeung toekang ngoesoemah; loba katjida milampahna noe goreng di pajoeneun Pangeran, matak 7 ngabĕndoekeun. 'Djeung aja hidji artja Asera, beunangna ngadamĕl, koe andjeunna diteundeun di djĕro gĕdong, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka

Dawoed djeung ka Soeleman poetrana kijeu teja: Di djĕro ijeu gĕdong sarta di Jĕroesalem, beunang kami milih ti sakabeh kaom Israil, kami rek mĕrĕnahkeun djĕnĕngan kami salalanggĕng-
8 na; 'sarta [k] soekoe Israil koe kami moal dileumpang-leumpangkeun deui tina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoenna; [l] kitoe soteh oepama ngarestoekeun milampah sakoemaha noe koe kami geus ditimbalkeun ka maranehanana, sarta noeroetkeun sakabeh papakon, noe diparentahkeun ka maranehanana koe abdi kami Moesa teja.
9 'Tatapi teu naroeroet; sarta maranehanana disasabkeun koe Mĕnase, datang ka pada migawe noe goreng alah batan noe dipigawe koe bangsa-bangsa, noe ditoempoerkeun koe Pangeran ti hareu-
10 peun oerang Israil teja. 'Tidinja Pangeran ngandika [m] koe lantaran abdi-abdina, nja eta para nabi, kijeu pangandikana:
11 'Sapedah Mĕnase, radja Joeda, migawe eta sagala kagiroekan, [n] nja migawe noe goreng alah batan sakabeh noe dipigawe koe oerang Emor, anoe heulaeun manehanana, katoeroeg-toeroeg oerang Joeda koe manehanana didosakeun koe
12 brahala-brahalana: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka Jĕroesalem djeung ka Joeda, [o] anoe matak saha-saha noe ngadenge ngeng-ngengan disada tjeuli doewanana.
13 'Sarta kami ka Jĕroesalem rek masangkeun kĕntja Samaria djeung sipat-gantoeng imah Ahab; ari Jĕroesalem koe kami rek diseka, tjara noe njeka piring;
14 geus diseka, seg ditangkoebkeun. 'Sarta ari sesa kagoengan kami koe kami rek ditilar; malah rek diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna, nja pidjadieun rajaheun djeung rampogeun sa-
15 kabeh moesoeh-moesoehna; 'sapedah pada migawe noe goreng di pajoeneun kami, djeung njarijeun pibĕndoeëun kami, ti watĕs poëan karoehoenna boedal ti Mĕsir teja tĕpi ka mangsa ajeuna.
16 'Djeung deui Mĕnase teh [p] loba katjida nja ngoetjoerkeun gĕtih noe teu salah, wani pinoeh sanagara Jĕroesalem ti sisi ka sisi deui; kadjaba ti dosa-dosana, noe djadi matak andjeunna ngadosakeun Joeda teja, tina migawe noe goreng di
17 pajoeneun Pangeran. -'Ari tjarijos Mĕnase salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui dosana, noe koe andjeunna dilampahkeun teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para ra-
18 dja Joeda. 'Toeloej Mĕnase koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun dina taman gĕdongna, dina taman Oesa; ari Amon poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 33. *b* 1 Radj. 14 : 24. *c* p. 18 : 4. *d* 1 Radj. 16 : 33. *e* p. 17 : 16. *f* p. 23 : 12. *g* 1 Radj. 9 : 3. *h* 2 Bab. 4 : 9. *i* p. 16 : 3. *j* p. 17 : 17. *k* 2 Sam. 7 : 10. *l* 1 Radj. 8 : 25. *m* Jĕr. 15 : 4. *n* 2 Bab. 33 : 9. *o* 1 Sam. 3 : 11. *p* p. 24 : 4.

19 Oemoer [a] Amon keur mangsa djadi radja teh doewa likoer taoen, sarta doewa taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Mĕsoelemet poetra Ha-
20 roes, ti Jotba. 'Dĕmi Amon teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Mĕnase ramana teja.
21 'Karana andjeunna ngalakonan sakabeh djalan noe dilakonan koe ramana, djeung ngabakti ka brahala-brahala noe dibakti koe ramana; nja eta noe koe andjeunna
22 disĕmbah; 'ari Pangeran, Allah karoehoenna mah, koe andjeunna ditinggal, hanteu ngalakonan djalan Pangeran.
23 'Tidinja mantri-mantri Amon [b] sakarait ngamoesoeh ka andjeunna; pek radja teh koe eta dipaehan di djĕro gĕdongna.
24 'Dĕmi djalma-djalma eusi tanah maehan eta sakabeh mantri noe sakait ngamoesoeh ka radja Amon; sarta Josia, poetra radja, koe djalma-djalma eusi tanah didjĕnĕngkeun radja, ngaganti andjeunna. -
25 'Ari tjarijos Amon salijan ti eta, sakoer lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda.
26 'Toeloej andjeunna dikoerĕbkeun kana koeboeranana, dina taman Oesa teja; ari Josia poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 33 : 21. *b* p. 12 : 20.

PASAL 22.

Oemoer [a] Josia keur mangsa djadi radja teh dalapan taoen, sarta tiloe poeloeh hidji taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Jĕdida poetra
2 Adaja, oerang Boskat. 'Dĕmi Josia teh [b] milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan sakabeh djalan Dawoed ramana; [c] taja pisan njingkahna ka katoehoe atawa ka kentja. *a* 2 Bab. 34. *b* p. 18 : 3. *c* Jos. 23 : 6.

3 Dĕmi geus kitoe, mangsa kadalapanwĕlas taoenna Josia djoemĕnĕng radja, hidji waktoe radja miwarang Sapan, poetra Asalja, anoe poetra Mĕsoelam, mantri toelis, ka gĕdong Pangeran, lahirna: 'Geura indit ka Hilkia, panghoeloe gĕde, sina ngabereskeun oewang, noe geus didatangkeun ka gĕdong Pangeran, [a] beunang ngoempoelkeun ti djalma-djalma koe poerah ngadjaga bangbaroeng; 'djeung [b] koedoe diselehkeun ka leungeun djalma noe njarijeun pagawean, noe geus pada dibakoekeun ka gĕdong Pangeran; sina koe eta dibalandjakeun ka noe njarijeun pagawean, anoe di gĕdong Pangeran, baris ngomean karoeksakan gĕdong; 'nja eta ka toekang kai, ka toekang njarijeun, djeung ka toekang tembok; sarta dipake meuli kai djeung batoe tatahan, pikeun ngomean gĕdong. 'Tatapi [c] hanteu balitoeng reudjeung maranehanana pĕrkara oewang noe diselehkeun ka leungeunna; karana pada satoehoe lampahna. *a* p. 12 : 9. *b* 12 : 11. *c* p. 12 : 15.

8 Toeloej Hilkia, panghoeloe agoeng, ngalahir ka Sapan, mantri toelis teh: Kaoela manggih [a] kitab toret di gĕdong Pangeran. Seug kitab teh koe Hilkia diselehkeun ka Sapan; toeloej koe Sapan diadji. 'Tidinja Sapan, mantri toelis teh, ngadeuheusan ka radja, sarta lapor ka radja, pioendjoekna: Noen, ari pĕrkawis oewang, anoe kapĕndak di gĕdong teja, koe abdi-abdi gamparan parantos dioedoelkeun, bari ladjĕng diselehkeun ka leungeun djalma noe njarijeun padamĕlan, anoe dibakoekeun ka gĕdong Pangeran teja. 'Djeung deui Sapan, mantri toelis teh, ngoeninga ka radja, pioendjoekna: Abdi koe panghoeloe Hilkia diselehan hidji kitab. Toeloej koe Sapan diadji di pajoeneun radja. 'Ari geus kitoe, mangsa radja geus ngadangoe lahiran kitab toret, [b] seug andjeunna njosoĕk panganggona. 'Tidinja radja nimbalan ka panghoeloe Hilkia, ka Ahikam poetra Sapan, ka Akbor poetra Mikaja, ka Sapan, mantri toelis, djeung ka Asaja, mantri radja, kijeu timbalanana: 'Geura laleumpang, pangnaroskeun diri kami, djeung oemat, sarta sabangsa Joeda ka Pangeran, hal lahiran ijeu kitab noe kapanggih; karana rosa pisan bĕndoening Pangeran, estoe ngagĕdoer, panas ka oerang, tina sabab karoehoen oerang teu naroeroet kana lahiran ijeu kitab, teu milampah sakoemaha noe dioengĕlkeun baris lampahkeuneun oerang. *a* 5 Moesa 31 : 26. *b* Esr. 9 : 3; Jĕr. 36 : 24.

14 Bral panghoeloe Hilkia, Ahikam, Akbor, Sapan djeung Asaja tjaralik ka Hoelda, [a] nabi istri, garwa Saloem, poetra Tikwa, anoe poetra Harhas, toekang ngadjaga papakean; ari eta istri tjalikna di Jĕroesalem, dina bagian kadoewa; toeloej pada sasaoeran ka eta istri. 'Misaoer istri teh ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Bedjakeun koe maraneh ka eta djalma, noe ngadjoeroengkeun maraneh ka kami: 'Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu ĕnggon sarta ka priboemina, nja eta sakabeh lahiran kitab, noe diadji koe radja Joeda teja; 'tina sabab geus naringgalkeun ka kami, sarta ngaroekoes ka aällahan, mambrih ngabĕndoekeun kami koe sakabeh djidjijeunan leungeunna; noe matak bĕndoe kami djadi ngagĕdoer, panas ka ijeu ĕnggon, sarta moal pareum. 'Dĕmi ka radja Joeda, noe ngadjoeroengkeun maraneh nanja ka Pangeran, koedoe kijeu nja mopojan ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Moenggoeh eta lahiran noe kadenge koe maneh teja, 'sapedah hate maneh djadi leuleus, sarta maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun Pangeran, sanggeus maneh ngadenge noe koe kami diandikakeun hal ijeu ĕnggon djeung hal priboemina, jen mĕngke soewoeng sarta keuna panjapa teja, djeung maneh njosoĕk papakean maneh, bari tjeurik di pajoeneun kami: noe matak kami sabalikna ngamakboel, soer pangandika Pangeran. 'Koe sabab eta, masing njaho, maneh teh koe kami [b] rek dirijoengkeun ka karoehoen maneh, bakal dirijoengkeun kana koeboeran maneh djeung kasĕnangan, sarta panon maneh moal nendjo sakoer katjilakaän, noe koe kami bakal didatangkeun ka ijeu ĕnggon. Toeloej eta teh pada lapor ka radja. *a* Hak. 4 : 4. *b* Hak. 2 : 10.

PASAL 23.

Tidinja [a] radja miwarangan, seug karoempoel ka andjeunna sakabeh

2 kokolot Joeda djeung Jěroesalem. 'Toeloej radja moenggah ka gědong Pangeran; ari sakabeh oerang Joeda, djeung sakabeh priboemi Jěroesalem pada ngiring; kitoe deui para panghoeloe, para nabi, sarta djalma noe loba, noe leutik reudjeung noe gěde; geus kitoe ngaos saoengěling kitab pěrdjangdjian, [b] noe kapěndak di gědong Pangeran teja, malar 3 kadenge koe sarereja. 'Ari radja keur ngaděg [c] di parantina ngaděg, [d] sarta ngadaměl pěrdjangdjian ka pajoeneun Pangeran, sědja anoet ka Pangeran, sarta sědja ngestikeun timbalanana, pěrtelaanana djeung pikoekoehna, těroes reudjeung manah sarta těroes reudjeung njawa; sědja nětěpkeun lahiran eta pěrdjangdjian, noe kaoengělkeun dina kitab teja. Sarta salobana djalma-djalma pada 4 mandjing kana eta pěrdjangdjian. 'Geus kitoe radja nimbalan ka Hilkia, panghoeloe agoeng teja, djeung ka panghoeloe-panghoeloe panta kadoewa, sarta ka poerah ngadjaga bangbaroeng, koedoe ngaloewarkeun ti kabah Pangeran [e] sakabeh paparabotan beunang njijeun adjang Baäl, djeung adjang Asera, sarta adjang sakoer balad langit; [f] seug koe andjeunna didaroeroek di loewareun Jěroesalem, di těgalan tji Kidron, ari lěboena diakoetan 5 ka Bet-El. 'Djeung andjeunna motjot [g] kijai-kijai, beunang ngadjěněngkeun radja-radja Joeda, poerah ngoekoes di ěnggon laloehoer, di nagara-nagara Joeda sarta di sakoeriling Jěroesalem; kitoe deui sakoer poerah ngoekoes ka Baäl, ka panon-poë, ka boelan, ka bentangranggeujan, djeung ka naon bae balad langit. 6 'Ari Asera teja koe andjeunna dibidjilkeun ti gědong Pangeran ka loewareun Jěroesalem, ka tji Kidron; toeloej didoeroek di sisi tji Kidron, [h] sarta diboeboekkeun, seg boeboekna dipitjeun ka pakoe-7 boeran djalma koeritjakan. 'Sarta andjeunna ngabongkar sakoer imah [i] toekang ngadoeboer, noe njanding gědong Pangeran; di dinja awewe-awewe sok 8 ninoen [j] tatadjoegan adjang Asera. 'Tidinja andjeunna miwarang datang sakabeh panghoeloe ti sagala nagara Joeda, djeung andjeunna njamahan ěnggon laloehoer, oeroet eta panghoeloe ngaroekoes, ti sěmět Geba těpi ka Berseba; sarta ngaboerak-barik ěnggon laloehoer noe dina lawang, nja eta noe di hareupeun lawang Josoea, kapala nagara, djeung noe sabeulah ti kentja, deukeut 9 lawang nagara. 'Tatapi eta panghoeloe ěnggon laloehoer teh teu ngaloerban dina altar Pangeran di Jěroesalem, ngan kongang oge dalahar roti teu ragian reu-10 djeung doeloer-doeloerna. 'Djeung deui andjeunna njamahan [k] Topet, noe [l] di lěbak anak Hinom, soepaja oelah aja deui djalma noe njorangkeun anakna lalaki atawa anakna awewe kana seuneu 11 adjang si Molek. 'Sarta ngeureunkeun koeda, noe koe radja-radja Joeda geus dibarakoekeun adjang panon-poë, ajana di paranti asoep ka gědong Pangeran, pělěbah pondok Natan-Melek ponggawa, anoe dina Parwarim; sarta ari kareta panon-poë koe andjeunna didaroeroek 12 koe seuneu. 'Malah altar-altar noe dina loehoer loteng Ahas, beunang ngadaměl radja-radja Joeda, [m] sarta djeung altar-altar beunang ngadaměl Měnase dina doewa boeroean gědong Pangeran, koe radja Josia dibongkar dilěboer, dieuweuhkeun ti dinja, boeboekna dipitjeu-13 nan ka tji Kidron. 'Kitoe deui ěnggon laloehoer noe di hareupeun Jěroesalem, katoehoeëun goenoeng Pangroeksakan, [n] beunang ngadaměl Soeleman, radja Israil, adjang Astarta, kanistaän oerang Sidon, adjang Kamos, kanistaän oerang Moab, sarta adjang Milkom, kagiroekan oerang Amon teja, koe radja pada ditja-14 mahan. 'Ari [o] tihang-tihang koe andjeunna dipeupeuskeun, djeung Asera-Asera koe andjeunna dibasmi, bari oeroetna diareusian koe toelang-taleng manoesa. 15 'Nja kitoe deui [p] altar noe di Bet-El, sarta ěnggon loehoer beunang ngadaměl Jarobam poetra Něbat, noe ngadosakeun Israil teja, nja eta altar djeung ěnggonna loehoer teh koe andjeunna kitoe deui diboerak-barik; seg eta ěnggon loehoer teh koe andjeunna didoeroek diboeboekkeun, sarta Aserana di-16 doeroek. 'Ana Josia malik, beh ningali astana-astana, noe aja di dinja dina goenoeng; gantjang andjeunna miwarangan ngala toelang-taleng tina eta astana; seg didoeroek dina eta altar, ditjamahan; [q] geus boekti pangandika Pangeran, noe dioewarkeun koe piwarangan Allah, anoe ngoewarkeun sagala pěrkara noe tadi

17 teja. 'Pok radja mariksa: Itoe tětěngěr naon, noe katendjo koe kami? Ngawarangsoel oerang nagara eta ka andjeunna: Soemoehoen, [r] koeboeran piwarangan Allah, anoe soemping ti Joeda teja, sarěng ngoewarkeun sadajana pěrkawis, noe koe andjeun didaměl ka ijeu altar 18 di Bet-El. 'Lahiran radja: Ingkeun eta teh, oelah aja noe ganggoe ka toelangna! Heug pada ngarahajoekeun toelangna, reudjeung [s] toelang nabi anoe asal ti 19 Samaria teja. 'Djeung deui [t] sakabeh imah ěnggon laloehoer, noe di sagala nagara Samaria, beunang ngadaměl radja-radja Israil, matak ngaběndoekeun [Pangeran] teja, koe Josia disingkirkeun, sarta didaměl sakoemaha padaměłan, noe koe andjeunna didaměl di Bet-El 20 teja. 'Ari sakabeh panghoeloe ěnggon laloehoer, noe di darinja, koe andjeunna dipareuntjit dina loehoer eta altar-altar, djeung [u] ngadoeroek toelang-taleng manoesa di loehoerna. Toeloej radja moelih deui ka Jěroesalem. *a* 2 Bab. 34 : 29. *b* p. 22 : 8. *c* p. 11 : 14. *d* p. 11 : 17. *e* p. 21 : 5, 7. *f* 1 Radj. 15 : 13. *g* Hos. 10 : 5; Sěp. 1 : 4. *h* 2 Moesa 32 : 20. *i* 1 Radj. 14 : 24. *j* Lal. 19 : 24. *k* Jěr. 7 : 31. *l* Jos. 15 : 8. *m* p. 21 : 5. *n* 1 Radj. 11 : 5, 7. *o* 1 Radj. 14 : 23. *p* 1 Radj. 12 : 32. *q* 1 Radj. 13 : 2. *r* 1 Radj. 13 : 30. *s* 1 Radj. 13 : 11, 31. *t* 1 Radj. 12 : 31. *u* 1 Radj. 13 : 2.

21 Tidinja [a] radja nimbalan ka sakabeh djalma-djalma, kijeu timbalanana: Maraneh koedoe ngalampahkeun paska ka Pangeran, Allah maraneh, noeroetkeun noe kaoengělkeun dina kitab pěrdjang-22 djian teja. 'Wantoe hanteu ngalampahkeun paska kitoe ti djaman para hakim, noe ngahakiman ka Israil teja, sarta sapandjang djoeměněng para radja Israil 23 djeung para radja Joeda; 'děmi mangsa kadalapan-wělas taoenna djoeměněng radja Josia, harita pada ngalampahkeun paska kitoe ka Pangeran, di Jěroesalem. *a* 2 Bab. 35.

24 Djeung deui Josia ngaleungitkeun [a] sakoer toekang njaroemah sarta toekang ngoesoemah, kitoe deui sagala tapekong, djeung brahala, sarta sakabeh kanistaän, noe katembong di tanah Joeda djeung di Jěroesalem, pangěrsana nětěpkeun lahiran toret, noe kaoengělkeun dina kitab, anoe kapěndak koe panghoeloe Hilkia di gědong Pangeran 25 teja. 'Saheulaeun andjeunna [b] taja radja noe nandingan, anoe tobat ka Pangeran sakitoe těroes djeung manahna, sakitoe těroes djeung njawana, sarta sakitoe těroes djeung kakoewatanana, noeroetkeun saeusina toret Moesa; kitoe keneh pandeurieun andjeunna taja noe nandi-26 ngan. 'Parandene kitoe, Pangeran hanteu lěmpěr tina kasangětan běndoena noe kalangkoeng rosa; estoe sewot pisan běndoena ka Joeda, koe tina sakabeh lampah piběndoeěun, anoe djadi matak Mě-27 nase ngaběndoekeun Pangeran teja. 'Sarta Pangeran nimbalan: Nadjan Joeda oge [c] koe kami rek disingkirkeun ti pajoeneun kami, sakoemaha kami bareto njingkirkeun Israil; djeung kami rek mitjeun ijeu nagara noe beunang kami milih, nja eta Jěroesalem, kitoe deui gědong, noe koe kami tadina ditimbalkeun, jen [d] djěněngan kami pilinggiheun 28 di dinja. - 'Ari tjarijos Josia salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saěnjana kaoengělkeun dina kitab babad para 29 radja Joeda. 'Keur djaman andjeunna djěboel Piraon-Něko, radja Měsir, sědja ngaroeroeg ka radja Asoer, ka tji Prat; bral radja Josia angkat mapag ka dinja; toeloej dipaehan koe radja Měsir, di nagara Měgido, barang těpoeng djeung 30 andjeunna. 'Gantjang Josia [e] koe abdi-abdina dibawa ti Měgido dina kareta, geus poepoes, sarta didongkapkeun ka Jěroesalem, bari toeloej dikoerěbkeun kana koeboeranana. [f] Geus kitoe djalma-djalma eusi tanah njokot Joahas, poetra Josia, seug diminjakan didjěněngkeun radja, ngaganti ramana. *a* p. 21 : 6. *b* p. 18 : 5. *c* p. 17 : 18. *d* p. 21 : 7. *e* p. 9 : 28. *f* 2 Bab. 36.

31 Oemoer Joahas keur mangsa djadi radja teh tiloe likoer taoen, sarta tiloe boelan ngaradjaänana di Jěroesalem; ari djěněngan iboena Hamoetal poetra 32 Jěrmia, oerang Libna. 'Děmi Joahas teh [a] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah karoe-33 hoenna. 'Toeloej Joahas koe Piraon-Něko teja dibarogod di Ribla, di tanah Hamat, soepaja oelah djadi radja di Jěroesalem; sarta tanah Joeda diděnda saratoes talenta perak djeung satalenta 34 ěmas. 'Tidinja Eljakim, poetra Josia keneh, koe Piraon-Něko diangkat radja, ngaganti Josia ramana, [b] sarta

djĕnĕnganana diganti Jojakim; dĕmi Joahas mah dibawa, toeloej soemping ka Mĕsir, sarta poepoes di dinja. 35 'Ari eta perak djeung ĕmas koe Jojakim dihatoerkeun ka Piraon; tatapi soepaja kijateun ngahatoerkeun eta oewang saparentah Piraon teja, [c] tanah teh koe andjeunna ditaksir-taksir; seug moendoet eta perak djeung eta ĕmas ti djalma-djalma eusi tanah, hidji-hidji sataksiran-sataksiranana, baris dihatoerkeun ka Piraon-Nĕko teja. *a* p. 21 : 20; 24 : 9, 19. *b* p. 24 : 17. *c* p. 15 : 20.

36 Oemoer Jojakim keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta sawĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Sĕboeda poetra Pĕdaja, ti Roema. 37 'Dĕmi Jojakim teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah karoehoenna.

PASAL 24.

Keur djaman Jojakim [a] djĕboel Nĕboekadnesar, radja Baboel; seug Jojakim ngawoela ka eta tiloe taoen lilana; toeloej moengkir, baha ka Nĕboekadnesar. 2 'Tidinja Pangeran ka Jojakim ngadatangkeun barisan oerang Kasdim, barisan oerang Sam, barisan oerang Moab, djeung barisan oerang Amon; pangdidatangkeunana koe Pangeran ka tanah Joeda teh, sina ngagĕmpoer ka dinja, [b] ngaboektikeun pangandika Pangeran, noe koe Pangeran diandikakeun koe lantaran abdi-abdina, para nabi teja. 3 'Estoe Joeda pangkadatangan kitoe teh tina timbalan Pangeran, kĕrsana rek disingkahkeun ti pajoeneunana, tina sabab dosa-dosa Mĕnase, sakabeh lalampahanana; 4 'kitoe deui tina sabab [c] gĕtih noe teu salah, beunang Mĕnase ngoetjoerkeun, wani sanagara Jĕroesalem pinoeh koe gĕtih noe teu salah teja; noe matak Pangeran teu kĕrsaeun ngahampoera. 5 - 'Ari tjarijos Jojakim salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 6 'Toeloej Jojakim koelĕm reudjeung karoehoenna; ari Jojakin poetrana noe ngaganti djadi radja. 7 'Dĕmi radja Mĕsir teja [d] teu boedal-boedal deui ti tanahna; karana radja Baboel geus meunangkeun sakabeh noe di bawah radja Mĕsir, ti sĕmĕt waloengan Mĕsir tĕpi ka tji Prat. *a* 2 Bab. 36 : 6. *b* p. 20 : 17; 21 : 10; 23 : 27. *c* p. 21 : 16. *d* Jĕr. 37 : 5, 7; 46 : 2.

8 Oemoer Jojakin keur mangsa djadi radja teh dalapan wĕlas taoen, sarta tiloe boelan ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Nĕhoesta poetra Elnatan, oerang Jĕroesalem. 9 'Dĕmi Jojakin teh [a] milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah ramana. 10 'Dina mangsa eta [b] mantri-mantri Nĕboekadnesar, radja Baboel teja, ngaroeroeg ka Jĕroesalem, sarta nagara teh datang ka dikĕpoeng. 11 'Tidinja Nĕboekadnesar, radja Baboel, soemping ka nagara, keur dikĕpoeng koe mantri-mantrina. 12 'Geus kitoe Jojakin, radja Joeda, ka loewar ka radja Baboel, nja andjeunna djeung iboena, diiring koe mantri-mantrina, kapala-kapalana djeung ponggawa-ponggawana; seug andjeunna ditangkĕp koe radja Baboel, ninggang kadalapan taoenna Nĕboekadnesar djoemĕnĕng radja. 13 'Toeloej Nĕboekadnesar ngabidjilkeun ti dinja [c] sakabeh radjabrana gĕdong Pangeran reudjeung doenya-brana gĕdong radja, sarta ngeureutan sakabeh parabot ĕmas, beunang ngadamĕl Soeleman, radja Israil, di djĕro kabah Pangeran teja; [d] geus boekti pangandika Pangeran. 14 'Tidinja sakabeh oerang Jĕroesalem dibojong, katoet sakabeh kapala djeung sakabeh noe gagah-pĕrkosa, aja salaksa bojongan; [e] dalah sakabeh toekang kai djeung pandaj; taja noe dikarikeun kadjaba djalma eusi tanah noe mariskin. 15 'Ari Jojakin teh dibojong ka Baboel, [f] katoet iboe radja, garwa-garwa radja, djeung ponggawa-ponggawana; sarta noe pada kawasa dina tanah teh dikĕrid, dibojong ti Jĕroesalem ka Baboel. 16 'Kitoe deui sakabeh djalma gagah, toedjoeh reboe, sarta toekang kai djeung pandaj sareboe, sadajana djalma pĕrkosa, toekang pĕrang, koe radja Baboel dibojong, didatangkeun ka Baboel. 17 'Ari [g] Matanya, mamang Jojakin, koe radja Baboel didjĕnĕngkeun radja, ngaganti Jojakin, sarta dilandi Sidkia. *a* p. 23 : 32. *b* Dan. 1 : 1. *c* 1 Radj. 14 : 26. *d* p. 20 : 17. *e* 1 Sam. 13 : 19. *f* Jĕr. 22 : 26; 24 : 1. *g* Jĕr. 37 : 1.

18 Oemoer Sidkia keur mangsa djadi radja teh salikoer taoen, sarta sawĕlas

taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena [a] Hamoetal poetra 19 Jĕrmia, oerang Libna teja. 'Dĕmi Sidkia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Jojakim 20 teja. 'Karana pangdatang kitoe ka Jĕroesalem djeung ka Joeda teh, [b] nja tina bĕndoening Pangeran, nĕpi ka pada dipitjeun ti pajoeneunana. Ari Sidkia teh baha ka radja Baboel. *a* p. 23 : 31. *b* p. 23 : 27.

PASAL 25.

Dĕmi geus kitoe, mangsa kasalapan taoenna Sidkia teja djoemĕnĕng radja, dina boelan noe kasapoeloeh, dina tanggal sapoeloeh, [a] soemping deui Nĕboekadnesar, radja Baboel, sarta njandak sabaladna, ngaroeroeg ka Jĕroesalem; seug masanggrahan, ngalingkoeng nagara, sarta ngadamĕl benteng sakoeriling 2 nagara. 'Ari nagara teh dikĕpoengna tĕpi kana kasawĕlas taoenna Sidkia djoe-3 mĕnĕng radja. 'Dina tanggal salapan, [b] [boelan noe kaopat,] bangĕt nja patjĕklik di djĕro nagara, wani djalma 4 eusi tanah taja pisan hakaneun. 'Toeloej nagara teh bĕdah, sarta sakabeh pradjoerit ngalolos ti peuting, djalan lawang dina sĕla-sĕla doewa koeta, noe pabĕnĕran taman radja; ari oerang Kasdim teh aja di sakoeriling nagara; kĕbat radja angkatna ngadjoegdjoeg tĕgal la-5 pang. 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njoesoel ka radja; heug radja kasoesoel di tanah lapang Jĕriho; sarta sabaladna kabeh paboerisat ti andjeunna. 6 'Pek radja ditangkĕp, bari seug dideuheuskeun ka radja Baboel, ka nagara Ribla; toeloej andjeunna dihoekoeman. 7 'Ari poetra Sidkia noe pamĕgĕt dipareuntjit di pajoeneun sotjana; [c] seg sotja Sidkia dilolongkeun, djeung salirana dirante tambaga, bari andjeunna toeloej dibawa ka Baboel. *a* 2 Bab. 36 : 17; Jĕr. 39 : 1. *b* Jĕr. 52 : 6. *c* Hak. 16 : 21.

8 Dĕmi dina boelan noe kalima, dina tanggal toedjoeh, nja eta kasalapan-wĕlas taoenna Nĕboekadnesar, radja Baboel teja djoemĕnĕng radja, harita Nĕboesaradan, [a] kapala toekang peuntjit, mantri radja Baboel, datang ka Jĕroesalem. 9 'Toeloej ngahoeroean gĕdong Pangeran djeung gĕdong radja; sarta sakabeh imah noe di Jĕroesalem, nja eta sakoer imah noe gĕde-gĕde, dihoeroean koe seuneu. 10 'Ari koeta Jĕroesalem sakoeriling dibongkar koe sabalad oerang Kasdim, noe ditjĕkĕl koe kapala toekang peun-11 tjit teja. 'Djeung deui sesa bala, [b] noe kari di djĕro nagara, barĕng noe pada ngalejos, noe geus njĕrahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma loba, dibojong koe Nĕboesaradan, kapala 12 toekang peuntjit. 'Tatapi eusi tanah noe miskin mah koe kapala toekang peuntjit ditinggalkeun sawareh, baris ngĕbon ang-13 goer djeung milampah tani. 'Ari [c] noe doewa pilar tambaga, noe di gĕdong Pangeran, sarta tĕmpat paso, kitoe deui lalaoetan tambaga, noe di gĕdong Pangeran teja, koe oerang Kasdim diparotongan; seg tambagana diakoetan ka 14 Baboel. 'Malah daloeng-daloeng, sodoksodok, peso-peso djeung pisin-pisin, sakabeh bae parabot tambaga, noe dipake 15 ngabakti teja, dibarawa. 'Kitoe deui paroekoejan-paroekoejan djeung pangepret-pangepret; naon bae sipat ĕmas, djeung naon bae sipat perak, koe kapala 16 toekang peuntjit teh dibawa. 'Moenggoehing eta doewa pilar, hidji lalaoetan djeung tĕmpat-tĕmpat paso, beunang ngadamĕl Soeleman pikeun gĕdong Pangeran teja, [d] tambagana eta sakabeh 17 paparabotan taja timbanganana. 'Loehoerna [e] pilar noe hidji dalapan wĕlas asta, sarta mamakoetaän noe dina loehoer eta tambaga; ari loehoerna mamakoetaän teh tiloe asta; djeung aja anjaman sarta dadalimaän dina mamakoetaän teh sakoeriling, kabeh tambaga; nja kitoe keneh pilar noe hidji 18 deui sarta anjamanana. 'Djeung deui kapala toekang peuntjit teh njokot Sĕraja, loeloegoe panghoeloe, djeung Sĕpanya, panghoeloe kadoewa, sarta noe 19 tiloe poerah ngadjaga bangbaroeng; 'toer eta teh ti nagara njokot hidji ponggawa, noe ditjangkingan pradjoerit, djeung lima djalma ti noe bakoe marĕk di pajoeneun radja, noe kapanggih di djĕro nagara, kitoe deui djoeroe-toelis kapala balad, noe ngasoepkeun djalma eusi tanah kana balad, sarta gĕnĕp poeloeh djalma kasoep eusi tanah, noe kapanggih di na-20 gara. 'Nja eta sadajana dibawa koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit,

digiring ka radja Baboel, ka Ribla. 21 'Pek koe radja Baboel disabĕtan, diparaehan di Ribla, di tanah Hamat. Tah, kitoe [f] Joeda teh dibojongna ti 22 djĕro tanahna.' Dĕmi moenggoeh djalma-djalma noe kari di tanah Joeda, noe dikarikeun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, [g] ari noe didjĕnĕngkeun koe radja Baboel njangking eta, nja eta Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan. *a* 1 Moesa 37:36. *b* p. 24:14. *c* 1 Radj. 7; Jĕr. 27:19. *d* 1 Radj. 7:47. *e* 1 Radj. 7:15. *f* p. 18:11. *g* Jĕr. 40:5.

23 [a] Mangsa sakabeh kapala balad-balad djeung djalma-djalmana ngadarenge bedja, jen radja Baboel ngadjĕnĕngkeun Gĕdalja teja, toeloej pada ngadeuheusan ka Gĕdalja, ka nagara Mispa, nja eta Ismail poetra Nĕtanya, Johanan poetra Kareah, Sĕraja poetra Tanhoemet, oerang Nĕtopa, djeung Jaäsanya poetra oerang Maäka; nja pribadina sarta djeung 24 djalma-djalmana. 'Ari Gĕdalja seg soempah ka eta kapala djeung ka djalma-djalmana, sarta misaoer ka darinja kijeu: Montong sarijeun koe mantri-mantri oerang Kasdim; tjaritjing bae dina ijeu tanah, bari pada ngawoela ka radja 25 Baboel, tangtoe maraneh djamoega. 'Dĕmi geus kitoe, [b] dina boelan noe katoedjoeh datang eta Ismail, poetra Nĕtanya, anoe poetra Elisama, kaäsoep toeroenan radja, sarta mawa djalma sapoeloeh, pek njarabĕt ka Gĕdalja, sarta dongkap ka poepoes; kitoe deui njabĕtan oerang Jahoedi djeung oerang Kasdim, anoe reureudjeungan djeung Gĕdalja di Mispa. 26 'Toeloej sakabeh djalma, gĕde-leutik, barĕng kapala-kapala balad, pada dangdan, bral laleumpang ka Mĕsir; karana sarijeuneun koe oerang Kasdim.

a Jĕr. 40:7, 9. *b* Jĕr. 41:1.

27 Ari geus kitoe, [a] mangsa katiloepoeloeh toedjoeh taoenna dibojongna Jojakin, radja Joeda teja, dina boelan noe kadoewa-wĕlas, dina tanggal doewa poeloeh toedjoeh, harita Ewil-Mĕrodak, radja Baboel, dina taoen djadina radja, njĕngkatkeun mastaka Jojakin, radja Joeda, dika-loewarkeun ti pangberokan; 28 'sarta saneh pisan misaoerna ka andjeunna, djeung [b] dipaparin pangtjalikanana loehoer ti pangtjalikan radja noe loba, noe araja di andjeunna, di 29 Baboel; 'malah disalin panganggoна ti pangberokan, [c] sarta teu loewang Jojakin dahar di pajoeneunana saoemoer-hiroep-30 na. 'Ari moenggoehing kipajahna, teu loewang andjeunna dipaparin kipajah ti radja, satjĕkapna dina oenggal-oenggal poë, saoemoer-hiroepna. *a* Jĕr. 52:31. *b* Est. 3:1. *c* 2 Sam. 9:7.

KITAB BABAD NOE KAHIDJI.

PASAL 1.

2 Adam, [a] Set, Enos; 'Kenan, Mahalalel, 3 Jared; 'Hanok, Mĕtoesalah, Lamek; 4 'Ĕnoh, Sem, Ham djeung Japet. *a* 1 Moesa 5.

5 [a] Poetra Japet teja Gomer, Magog, Madai, Jawan, Toebal, Mesek djeung 6 Tiras. 'Ari poetra Gomer teja Askĕnas, 7 Ripat djeung Togarma. 'Ari poetra Jawan teja Elisa djeung Tarsisa, oerang Kitim djeung oerang Dodan. *a* 1 Moesa 10.

8 Poetra Ham teja Koes djeung Mis-9 raim, Poet djeung Kanaän. 'Ari poetra Koes teja Sĕba, Hawila, Sabta, Raäma djeung Sabtĕka; sarta poetra Raäma 10 teja Sĕba djeung Dĕdan. 'Djeung deui Koes teja poepoetra Namroed; nja eta noe ngamimitian ngadjadi kawasa di 11 boemi. 'Ari Misraim teja poepoetra oerang Loed, oerang Anam, oerang Lahab 12 djeung oerang Naptoah; 'kitoe deui oerang Patros, djeung oerang Kasloah, (ti dinja ka loewar oerang Pĕlisti) sarta 13 oerang Kaptor. 'Ari Kanaän teja poepoetra Sidon tjikalna, reudjeung Het; 14 'kitoe deui oerang Jĕboes, oerang Emor 15 djeung oerang Girgas; 'oerang Hiwi, 16 oerang Arka djeung oerang Sin; 'oerang

Arwad, oerang Sĕmar, sarta oerang Hamat.

17 Poetra Sem teja Elam, Asoer, Arpaksad, Loed, Aram, Oes, Hoel, Geter djeung 18 Mesek. 'Ari Arpaksad teja poepoetra 19 Selah, Selah poepoetra Eber. 'Ari Eber teja meunang doewa poetra lalaki; ngaran noe hidji Peleg, sabab keur djaman eta djalma eusi boemi papisah; ari 20 ngaran adina Joktan. 'Ari Joktan teja poepoetra Almodad, Selep, Hasarmawet 21 djeung Jarah; 'Hadoram, Oesal djeung 22 Dikla; 'Ebal, Abimael djeung Sĕba; 23 'Opir, Hawila djeung Jobab. Nja eta kabeh poetra Joktan.

24 25 26 27 [c] Sem, Arpaksad, Selah; 'Eber, Peleg, Rĕhoe; 'Sĕroeg, Nahor, Terah; 'Abram, 28 nja eta Ibrahim. 'Poetra Ibrahim teja [b] Ishak djeung Ismail. *a* 1 Moesa 11:10. *b* 1 Moesa 16:15; 21:3.

29 [a] Nja ijeu toetoeranana: tjikal Ismail, nja eta Nĕbajot; aja deui Kedar, Adbel 30 djeung Mibsam; 'Misma djeung Doema, 31 Masa, Hadad djeung Tema; 'Jĕtoer, Napis djeung Kedma. Nja eta sakabeh 32 poetra Ismail. 'Ari poetra Kĕtoera, parĕkan Ibrahim teja: [b] nja eta ngowokeun Simran, Joksan, Mĕdan, Midian, Jisbak djeung Soeah. Ari poetra Joksan 33 teja Sĕba djeung Dĕdan. 'Ari poetra Midian teja Epa, Eper, Hanok, Abida djeung Eldaä. Nja eta sakabeh poetra Kĕtoera. *a* 1 Moesa 25:13. *b* 1 Moesa 25:1.

34 [a] Ari Ibrahim poepoetra Ishak. Poetra Ishak teja Esaoe djeung Israil.

a 1 Moesa 25:26; 32:28.

35 [a] Poetra Esaoe teja Elipas, Rĕhoeël, 36 Jĕhoes, Jalam djeung Korah. 'Poetra Elipas teja Teman djeung Omar, Sĕpi djeung Gatam, Kĕnas, Timna djeung 37 Amalek. 'Poetra Rĕhoeël teja Nahat, 38 Serah, Samma djeung Misa. 'Ari poetra Seir teja Lotan, Sobal, Sibon, Ana, Dison, 39 Eser djeung Disan. 'Ari poetra Lotan teja Hori djeung Homam, sarta saderek 40 Lotan noe awewe Timna. 'Poetra Sobal teja Aljan, Manahat, Ebal, Sĕpi djeung Onam; sarta poetra Sibon teja Aja 41 djeung Ana. 'Poetra Ana teja Dison; sarta poetra Dison teja Hamran, Esban, 42 Jitran djeung Kĕran. 'Poetra Eser teja Bilhan, Saäwan djeung Jakan. Poetra 43 Disan teja Oes djeung Aran. - 'Sarta [b] ari radja-radja, noe ngaradjaän di tanah Edom, samemeh aja radja ngaradjaän ka oerang Israil, nja ijeu: Bela poetra Beor; ari ngaran nagarana Din-44 haba. 'Ana Bela geus maot, seug Jobab poetra Serah, ti Bosra, noe ngaganti 45 djadi radja. 'Ana Jobab geus maot, seug Hoesam, ti tanah oerang Teman, noe 46 ngaganti djadi radja. 'Ana Hoesam geus maot, seug Hadad poetra Bĕdad noe ngaganti djadi radja; nja eta noe ngelehkeun oerang Midian di tanah Moab. 47 Ari ngaran nagarana Awit. 'Ana Hadad geus maot, seug Samla ti Masreka noe 48 ngaganti djadi radja. 'Ana Samla geus maot, seug Saoel ti Rĕhobot, sisi ba-49 ngawan, noe ngaganti djadi radja. 'Ana Saoel geus maot, seug Baäl-Hanan poetra Akbor noe ngaganti djadi radja. 50 'Ana Baäl-Hanan geus maot, seug Hadad noe ngaganti djadi radja; ari ngaran nagarana Pahi, sarta djĕnĕngan garwana Mĕhetabel poetra Matred, anoe poetra 51 Mesahab. 'Geus kitoe Hadad teja maot. - Ari noe djadi gĕgĕdoeg Edom, nja ijeu: gĕgĕdoeg Timna, gĕgĕdoeg Alja, gĕgĕ-52 doeg Jĕtet; 'gĕgĕdoeg Aholibama, gĕ-53 gĕdoeg Ela, gĕgĕdoeg Pinon; 'gĕgĕdoeg Kĕnas, gĕgĕdoeg Teman, gĕgĕdoeg Mib-54 sar; 'gĕgĕdoeg Magdiël, gĕgĕdoeg Iram. Nja eta kabeh gĕgĕdoeg Edom.

a 1 Moesa 36:10. *b* 1 Moesa 36:31.

PASAL 2.

Ijeu teh [a] poetra Israil: Roebin, Simon, Lewi djeung Joeda, Isaskar djeung 2 Sĕboeloen; 'Dan, Joesoep djeung Binyamin, Naptali, Gad djeung Aser.

a 2 Moesa 1:1.

3 [a] Poetra Joeda teja Er, Onan djeung Sela; tiloeanana diowokeun pikeun Joeda ti poetra Soea, oerang Kanaän teja. Dĕmi Er, tjikal Joeda teja, goreng di pajoeneun Pangeran, anoe matak eta 4 koe Pangeran dipaehkeun. 'Ari [b] Tamar, minantoe Joeda, ngowokeun pikeun andjeunna Peres djeung Serah. Djoemlah 5 poetra Joeda lima. 'Poetra [c] Peres teja 6 Hesron djeung Hamoel. 'Ari poetra Serah teja Simri, Etan, Heman, Kalkol 7 djeung Dara; djoemlah lima. - 'Ari poetra Karmi: [d] Akar, noe ngaripoehkeun Israil, asal njijeun kasalahan dina barang 8 hoekoem haram teja. 'Ari poetra Etan 9 teja Asarja. 'Ari poetra Hesron, noe

diowokeun pikeun andjeunna, nja ijeu: 10 Jĕrahmel, [e] Ram djeung Kĕloebai. 'Ari Ram teja poepoetra Aminadab, Aminadab poepoetra [f] Nahson, gĕgĕden oerang 11 Joeda; 'Nahson poepoetra Salma, Salma 12 poepoetra Boas; 'Boas poepoetra Obed, 13 Obed poepoetra Isai; 'Isai poepoetra [g] Eliab tjikalna, djeung Abinadab noe 14 kadoewa, sarta Sima noe katiloe; 'Nĕtanel noe kaopat, Radai noe kalima; 15 'Osem noe kagĕnĕp, Dawoed noe ka- 16 toedjoeh. 'Ari saderekna noe awewe Sĕroeja djeung Abigail. Ari poetra Sĕroeja teja [h] Abisai, Joab djeung Asahel, 17 tiloe. 'Ari Abigail teja ngowokeun Amasa; [i] dĕmi rama Amasa nja eta Jeter, 18 oerang Ismail. - 'Ari Kaleb poetra Hesron poepoetra ti Asoeba garwana, sarta ti Jĕriot; nja ijeu poetrana: Jeser, Sobab 19 djeung Ardon. 'Ana Asoeba geus maot, seug Kaleb nikah Eprat, nja eta pikeun 20 andjeunna ngowokeun Hoer. 'Ari [j] Hoer teja poepoetra Oeri, Oeri poepoetra Bĕ- 21 salel. 'Sanggeusna kitoe Hesron mandjingan ka hidji poetra Makir, anoe rama Gilad; nja eta ditikahna keur oemoer andjeunna gĕnĕp poeloeh taoen; seug pikeun andjeunna ngowokeun Sĕgoeb. 22 'Ari Sĕgoeb teja poepoetra [k] Jair; nja eta seug boga tiloe likoer nagara di 23 tanah Gilad. 'Tatapi oerang Gĕsoer djeung oerang Sam njokot eta pidesaän Jair ti darinja, kitoe deui Kĕnat djeung pilĕmboeranana, sawidak nagara. Nja eta kabeh poetra Makir, anoe rama 24 Gilad teja. 'Djeung deui sanggeusna Hesron maot di Kaleb-Eprata, toeloej Abia, garwa Hesron, ngowokeun pikeun an- 25 djeunna Ashoer, rama Tĕkoa. - 'Ari poetra Jĕrahmel, tjikal Hesron teja, tjikalna Ram; aja deui Boena, Oren, Osem 26 djeung Ahia. 'Sarta Jĕrahmel aja deui garwana, djĕnĕngan Atara; nja eta teh 27 iboe Onam. 'Ari poetra Ram, anoe tjikal Jĕrahmel teja, Maäs, Jamin djeung 28 Eker. 'Ari poetra Onam teja Samai djeung Jada; sarta poetra Samai teja 29 Nadab djeung Abisoer. 'Ari djĕnĕngan garwa Abisoer, nja eta Abihail; seug eta ngowokeun poetra pikeun Abisoer, 30 nja eta Ahban djeung Molid. 'Ari poetra Nadab teja Seled djeung Apaim; dĕmi 31 Seled teja maot teu poetraän. 'Ari poetra Apaim teja Jishi; poetra Jishi teja Sesan; 32 poetra Sesan teja Ahlai. 'Ari poetra Jada, saderek Samai, nja eta Jeter djeung Jonatan. Dĕmi Jeter teja maot 33 teu poetraän. 'Ari poetra Jonatan teja Pelet djeung Sasa. Nja eta kabeh poetra 34 Jĕrahmel. 'Dĕmi Sesan teja teu aja poetra lalaki, ngan poetra awewe bae. Djeung Sesan boga hidji abdi, oerang 35 Mĕsir, ngaranna Jarha. 'Toeloej koe Sesan hidji poetrana awewe dibikeun ka Jarha abdina, keur pipamadjikaneunana; nja eta seug pikeun Jarha nga- 36 djoeroekeun Atai. 'Ari Atai poepoetra 37 Natan, Natan poepoetra Sabad; 'Sabad poepoetra Eplal, Eplal poepoetra Obed; 38 'Obed poepoetra Jehoe, Jehoe poepoe- 39 tra Asarja; 'Asarja poepoetra Heles, 40 Heles poepoetra Elasa; 'Elasa poepoetra Sismai, Sismai poepoetra Saloem; 41 'Saloem poepoetra Jĕkamja, Jĕkamja 42 poepoetra Elisama. - 'Ari poetra Kaleb, adi Jĕrahmel teja, tjikalna Mesa, nja eta djadi bapa Sip; kitoe deui anak 43 Maresa, bapa Hebron. 'Ari poetra Hebron teja Korah, Tapoeah, Rekem djeung 44 Sema. 'Ari Sema poepoetra Raham, bapa Jorkam, djeung Rekem poepoetra Samai. 45 'Ari poetra Samai nja eta Maon, sarta 46 Maon djadi bapa Bet-Soer. 'Djeung deui Epa, parĕkan Kaleb, ngadjoeroekeun Haran, Mosa djeung Gases; sarta Haran 47 teja poepoetra Gases. 'Ari poetra Jehdai nja eta Regem, Jotam, Gesan, Pelet, 48 Epa djeung Saäp. 'Maäka, parĕkan Kaleb keneh, ngadjoeroekeun Seber djeung 49 Tirhana; 'malah ngadjoeroekeun Saäp, bapa Madmana, sarta Sĕwa, bapa Makbena, djeung bapa Giba. Dĕmi poetra 50 Kaleb noe awewe [l] Aksa. - 'Ijeu teh poetra Kaleb: poetra Hoer, anoe tjikal 51 Eprata, Sobal, bapa Kirjat-Jarim; 'Salma, bapa Bet-Lehem; Harep, bapa Bet- 52 Gader. 'Ari Sobal, bapa Kirjat-Jarim teja, poetraän, nja eta Haroë, satĕngah 53 oerang Mĕnoehot. 'Ari bangsa-bangsa Kirjat-Jarim teja, nja eta oerang Jeter, oerang Poeti, oerang Soema djeung oerang Misra; nja ti eta ka loewar 54 oerang Sora djeung oerang Estaol. 'Poetra Salma teja Bet-Lehem, djeung oerang Nĕtopa, Atrot-Bet-Joab, djeung satĕngah oerang Manahat, oerang Sora teja. 55 'Kitoe deui bangsa-bangsa ahli kitab, noe tjaritjing di nagara Jabes, nja eta

oerang Tira, oerang Sima, djeung oerang Soeka; nja eta teh oerang Kain, anoe asal ti Hamat, bapa anak-poetoe Rekab.

a 1 Moesa 46 : 12. *b* 1 Moesa 38 : 29, 30. *c* 1 Moesa 46 : 12. *d* Jos. 7 : 1, 25. *e* Roet 4 : 19; Mat. 1 : 3. *f* 4 Moesa 1 : 7; 2 : 3. *g* 1 Sam. 16 : 6. *h* 2 Sam. 2 : 18. *i* 2 Sam. 17 : 25. *j* 2 Moesa 31 : 2. *k* Hab. 10 : 3. *l* Jos. 15 : 16.

PASAL 3.

Sarta ijen teh poetra Dawoed, [a] anoe diowokeun pikeun andjeunna di Hebron: tjikalna Amnon, ti Ahinoam, oerang Jisrel; noe kadoewa Daniël, ti Abigail, oerang Karmel; 2 'noe katiloe Absalom, poetra Maäka, anoe poetra Talmai, radja Gĕsoer; noe kaopat Adonia, poetra Hagit; 3 'noe kalima Sĕpatya, ti Abital; noe kagĕnĕp Jitram, ti Egla, garwana. 4 'Gĕnĕpanana diowokeun pikeun andjeunna di Hebron; [b] ari di dinja andjeunna ngaradjaän toedjoeh taoen gĕnĕp boelan lilana, sarta tiloe poeloeh tiloe taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem. 5 'Sarta [c] nja ijeu noe diowokeun pikeun andjeunna di Jĕroesalem: Sima, Sobab, Natan djeung Soeleman; opatanana ti Batsoea poetra Amiël. 6 'Aja deui Jibhar, Elisama djeung Elipelet; 7 'Nogah, Nepeg djeung Japia; 8 'Elisama, Eljada djeung Elipelet, salapan. 9 'Sadajana poetra Dawoed; kadjaba poetra ti parĕkan; sarta Tamar saderekna istri. - 10 'Ari poetra Soeleman teja Rĕhabam; poetra eta Abia, poetra eta Asa, poetra eta Josapat; 11 'poetra eta Joram, poetra eta Ahasia, poetra eta Joas; 12 'poetra eta Amasia, poetra eta Asarja, poetra eta Jotam; 13 'poetra eta Ahas, poetra eta Hiskia, poetra eta Mĕnase; 14 'poetra eta Amon, poetra eta Josia. 15 'Ari poetra Josia teja, tjikalna Johanan; noe kadoewa Jojakim, noe katiloe Sidkia, noe kaopat Saloem. 16 'Ari poetra Jojakim teja: poetra eta Jĕkonya, poetra eta Sidkia. 17 'Ari poetra Jĕkonya sakitan teja: poetra eta Saltiël; 18 'aja deui Malkiram, Pĕdaja djeung Senasar, Jĕkamja, Hosama djeung Nĕdabja. 19 'Ari poetra Pĕdaja teja [d] Sĕroebabel djeung Simi; sarta poetra Sĕroebabel teja Mĕsoelam djeung Hananya; ari Sĕlomit saderekna noe istri; 20 'aja deui Hasoeba, Ohel, Berekja, Hasadya djeung Joesab-Hesed, lima. 21 'Ari poetra Hananya teja Pĕlatya djeung Jĕsaja; poetra Rĕpaja, poetra Arnan, poetra Obadya, poetra Sĕkanya. 22 'Ari poetra Sĕkanya teja Sĕmaja, sarta poetra Sĕmaja teja Hatoes, Jigal, Bariah, Narja djeung Sapat, gĕnĕp. 23 'Ari poetra Narja teja Eljoënai, Hiskia djeung Asrikam, tiloe. 24 'Ari poetra Eljoënai teja Hodawia, Eljasib, Pĕlaja, Akoeb, Johanan, Dĕlaja djeung Anani, toedjoeh.

a 2 Sam. 3 : 2. *b* 1 Radj. 2 : 11. *c* 2 Sam. 5 : 14. *d* Esr. 5 : 2.

PASAL 4.

Poetra Joeda teja [a] Peres, Hesron, Karmi, Hoer djeung Sobal. - 2 Ari Raja poetra Sobal poepoetra Jahat, sarta Jahat poepoetra Ahoemai djeung Lahad. Nja eta teh bangsa-bangsa oerang Sora. - 3 'Sarta nja ijeu [poetra] bapa Etam: Jisrel, Jisma djeung Jidbas; ari ngaran saderekna awewe Haslelponi; 4 'aja deui Pĕnoeël, bapa Gĕdor, djeung Eser, bapa Hoesa. Nja eta teh poetra [b] Hoer, anoe tjikal Eprata, bapa Bet-Lehem teja. - 5 'Ari [c] Ashoer, bapa Tĕkoa teja, doewa garwana, Hela djeung Naära. 6 'Ari Naära ngowokeun pikeun andjeunna Ahoesam, Heper, Temni djeung Ahastari. Nja eta teh poetra Naära. 7 'Dĕmi poetra Hela teja Seret, Jĕsohar djeung Etnan. - 8 'Ari Kos poepoetra Anoeb djeung Sobeba, sarta djeung bangsa-bangsa Aharhel poetra Haroem. 9 'Ari Jabes kaädjenan ti batan saderek-saderekna; sarta koe iboena dingaranan Jabes, saoerna: Sabab koe kaoela didjoeroekeunana djeung kanjĕrina. 10 'Djeung deui Jabes sasambat ka Allah Israil, pioendjoekna: Moegi-moegi andjeun saestoena nja ngabĕrkahan ka simkoering, sarĕng ngadjĕmbarkeun watĕs simkoering, kalajan panangan andjeun njarĕngan ka simkoering, sarawoeh koe andjeun diparĕngkeun, pĕrkawis katjilakaän oelah matak njĕri ka simkoering! Seug koe Allah dilaksanakeun sapanoehoenna. - 11 'Ari Kĕloeb, saderek Soeha, poepoetra Mĕhir; nja eta djadi bapa Eston. 12 'Ari Eston poepoetra Bet-Rapa, Paseah djeung Tĕhina, bapa nagara Nahas. Nja eta teh oerang Reka. - 13 'Ari poetra Kĕnas teja [d] Otniël djeung Sĕraja, sarta poetra Otniël teja Hatat. 14 'Ari Monotai poepoetra Opra; sarta Sĕraja poepoetra Joab, [e] bapa lĕbak toekang-toekang; wantoe eta teh djaradi toekang-toekang. - 15 'Ari poetra Kaleb,

anoe poetra Jĕpoene teja: Iroe, Ela djeung Naäm; sarta poetra Ela, djeung Kĕnas. - 16 'Ari poetra Jĕhalelel: Sip djeung Sipa, 17 Tirja djeung Asarel. - 'Ari poetra Esra: Jeter, Mered, Eper djeung Jalon; sarta nja eta ngowokeun Mirjam, Samai djeung 18 Jisbah, bapa Estĕmoa. 'Dĕmi garwana noe bangsa Jahoedi ngowokeun Jered, bapa Gĕdor, Heber, bapa Soko djeung Jĕkoetiël, bapa Sanoah. Nja eta teh poetra Bitya, anoe poetra Piraon, beunang 19 nikah Mered. - 'Ari poetra ti garwa Hodia, noe saderek Naham, nja eta bapa Kĕhila, oerang Garmi, djeung Estĕmoa, oerang 20 Maäka. - 'Ari poetra Simon: Amnon, Rina, Ben-Hanan djeung Tilon. - Ari poetra Jishi: Sohet djeung Ben-Sohet. - 21 'Poetra [f] Sela, anoe poetra Joeda teja, Er, bapa Leka, djeung Lada, bapa Maresa; sarta bangsa-bangsa pabrik boëh, 22 imah Asbea; 'kitoe deui Jokim, djeung oerang Koseba, sarta Joas, djeung Sarap, anoe pada marentah ka Moab, sarta Jasoebi-Lehem. Noe bijeu teh tjatjatĕtan 23 kolot. 'Nja eta teja djaradi pandjoenan, sarta tjaritjingna dina pakĕbonan djeung dina ĕnggon beunang magĕr; tjaritjingna di dinja reudjeung radja, ngalakonan gawe radja.

a p. 2 : 4. *b* p. 2 : 19. *c* p. 2 : 24. *d* Jos. 15 : 17. *e* Nĕh. 11 : 35. *f* p. 2 : 3.

24 [a] Poetra Simon teja Nĕmoeël, Jamin, 25 Jarib, Serah djeung Saoel; 'poetra eta Saloem, poetra eta Mibsam, poetra eta 26 Misma. 'Ari poetra Misma teja: poetra eta Hamoeël, poetra eta Sakoer, poetra 27 eta Simi. 'Ari Simi teja gĕnĕp wĕlas poetrana lalaki djeung gĕnĕp poetrana awewe, tatapi saderek-saderekna teu pati reja poetrana, djeung sakabeh bangsabangsana hanteu ngarejaän sapĕrti anak-28 poetoe Joeda. 'Ari ngĕnggonna di Berseba, di Molada djeung di Hasar-Soeal; 29 'di Bilha, di Esem djeung di Tolad; 30 'di Bĕtoeël, di Horma djeung di Siklag; 31 'di Bet-Markabot, di Hasar-Soesim, di Bet-Biri djeung di Saäraim. Nja eta teh nagara-nagarana tĕpi ka mangsa Da-32 woed ngaradjaän. 'Sarta ari desa-desana: Etam djeung Ain, Rimon, Token djeung 33 Asan, lima nagara. 'Djeung deui sakabeh desa-desana, noe sakoeriling eta nagaranagara teja, nĕpi ka Baäl. Nja eta pangtjitjinganana, sarta baroga sadjarah koe 34 maneh. 'Ari Mĕsobab, djeung Jamlek, 35 djeung Josa poetra Amasia; 'djeung Joël, djeung Jehoe, poetra Josibja, anoe 36 poetra Sĕraja, anoe poetra Asiël; 'djeung Eljoënai, djeung Jaäkoba, djeung Jĕsohaja, djeung Asaja, djeung Adiël, djeung 37 Jĕsimiël, djeung Bĕnaja; 'sarta Sisa, poetra Sipi, anoe poetra Alon, anoe poetra Jĕdaja, anoe poetra Simri, anoe poetra 38 Sĕmaja: 'eta teh, noe diasoepkeun ngaranna, pada djadi gĕgĕden dina bangsabangsana; sarta ahli karoehoenna pada 39 njalijara, wani loba. 'Broel laleumpang, ngadjoegdjoeg paranti asoep ka Gĕdor, nĕpi ka lĕbak, sabeulah ti wetan, nejangan pangangonan adjang ĕmbe-dom-40 bana. 'Toeloej manggih pangangonan moeloes nja aloes, sarta tanah eta lĕga ngentja-ngatoehoe, toer kĕrta nja gĕnah; karana noe tjaritjing di dinja tadina, 41 nja eta bangsa Ham. 'Djĕboel eta noe katoeliskeun ngaran-ngaranna teja daratang keur djaman Hiskia, radja Joeda, pek njabĕtan himah-himahna, katoet oerang Maoen, noe kapanggih di dinja, nja pada [b] diharamkeun tĕpi ka mangsa ajeuna, bari toeloej ngarĕnggon dina oeroet-oeroetna; sabab aja pangangonan di dinja adjang ĕmbe-dombana. 42 'Djeung deui eta sawareh, nja eta sawareh oerang Simon, laleumpang ka pigoenoengan Seir, aja lima ratoes djalma; ari noe ngaloeloegoean, nja eta Pĕlatya, Narja, Rĕpaja djeung Oesiël, pada poe-43 tra Jishi. 'Pek njabĕtan sesa oerang Amalek, kakaboeran, bari toeloej ngarĕnggon di dinja tĕpi ka mangsa ajeuna.

a 1 Moesa 46 : 10. *b* Jos. 6 : 17.

PASAL 5.

Ijeu teh poetra Roebin, tjikal Israil: (karana nja eta tjikalna; [a] tatapi sabab nganistakeun pangkoelĕman ramana teja, noe matak katjikalanana dipaparinkeun ka poetra Joesoep, anoe poetra Israil; sarta sadjarah teh teu noeroetkeun 2 katjikalan. 'Karana Joeda noe djadi kawasa, ngoengkoelan saderek-saderekna, sarta gĕgĕdoeg asalna ti dinja, tatapi 3 katjikalan mah bogana Joesoep) 'poetra Roebin, tjikal Israil teja: [b] Hanok, 4 Paloe, Hesron djeung Karmi. 'Poetra Joël: poetra eta Sĕmaja, poetra eta Gog, 5 poetra eta Simi; 'poetra eta Mika, poetra 6 eta Raja, poetra eta Baäl; 'poetra eta

Bera, noe dibojong koe Tiglat-Pilneser, radja Asoer; nja eta teh gĕgĕden oerang 7 Roebin. 'Ari saderek-saderekna, noeroetkeun bangsa-bangsana, dina sadjarah, noeroetkeun toetoeranana: noe djadi loeloegoe, nja eta Jĕhiël; aja deui Dja- 8 karia, 'djeung Bela, poetra Asas, anoe poetra Sema, anoe poetra Joël; nja eta teh tjitjingna di Aroër, sarta sĕmĕt 9 Nĕbo djeung Baäl-Meon; 'ari ka-wetanna tjitjingna sĕmĕt asoep ka tĕgal lĕga, nja eta ti sĕmĕt tji Prat teja; [c] karana ingon- 10 ingonna laloba di tanah Gilad. 'Dĕmi keur djaman Saoel eta teh njarijeun pĕrang ka oerang Hagar, sarta oerang Hagar datang ka raroeboeh koe leungeunna; toeloej ngĕnggonan himah-himah oeroet eta, dina salĕgana tanah wetaneun Gilad. *a* 1 Moesa 49 : 4. *b* 2 Moesa 6 : 13. *c* 4 Moesa 32 : 1, 4.

11 [a] Ari poetra Gad ngarĕnggonna pahareup-hareup djeung oerang Roebin, 12 di tanah Basan, sĕmĕt Salka. 'Joël noe djadi loeloegoena, sarta Sapam noe kadoewana; aja deui Janai djeung Sapat, 13 di Basan. 'Ari saderek-saderekna, noeroetkeun ahli karoehoenna, nja eta Mikael, Mĕsoelam, Seba, Jorai, Jakan, Siha 14 djeung Eber, toedjoeh. 'Nja eta teh poetra Abihail, anoe poetra Hoeri, anoe poetra Jaroah, anoe poetra Gilad, anoe poetra Mikael, anoe poetra Jĕsisai, anoe 15 poetra Jahdo, anoe poetra Boes. 'Ahi, poetra Abdiël, anoe poetra Goeni, noe 16 djadi loeloegoe ahli karoehoenna. 'Ari ngarĕnggonna di Gilad, di Basan, djeung di pilĕmboeranana, kitoe deui di sakabeh sampalan Saron, satoengtoeng-toeng- 17 toengna. 'Eta kabeh diatoer sadjarahna keur djaman Jotam, radja Joeda, sarta keur djaman Jarobam, radja Israil. *a* Jos. 12 : 6; 13 : 24.

18 Anak-poetoe Roebin, djeung oerang Gad, sarta satĕngah kaom Mĕnase, noe kaäsoep djalma pĕrkosa, djalma noe mawa kĕpĕng djeung pĕdang, sarta bisa mĕntang gondewa, djeung toetoer kana pĕrang, aja opat laksa opat reboe, poendjoel toedjoeh ratoes gĕnĕp poeloeh 19 djalma, noe mandjing balad. 'Toeloej njarijeun pĕrang ka oerang Hagar, kitoe deui ka Jĕtoer, Napis djeung Nodab. 20 'Aja pitoeloeng ka darinja ngaroeroeg ka eta, wani oerang Hagar teh diselehkeun ka leungeunna, katoet sakoer noe ngabantoe; karana keur dina pĕrang pada sasambat ka Allah, sarta ditarima panĕdana, sabab ngarandĕl ka andjeun- 21 na. 'Heug ingon-ingonna didjarah; ontana lima laksa, domba doewa kĕti lima laksa, djeung kalde doewa reboe; ari ma- 22 noesa sakĕti djiwa. 'Karana loba nakĕr noe kasabĕt patingdjaropak, wantoe eta pĕrang teh ti Allah. Toeloej ngĕnggonan dina oeroet-oeroetna, tĕpi ka dibojong.

23 [a] Ari anak-poetoe noe satĕngah kaom Mĕnase teja ngarĕnggonna di tanah eta, ti Basan tĕpi ka Baäl-Hermon, djeung Sĕnir, sarta goenoeng Hermon; mangpi- 24 rang-pirang lobana. 'Sarta ijeu teh loeloegoe ahli karoehoenna: Eper, Jishi, Eliël, Asriël, Jĕrmia, Hodawia djeung Jahdiël, djalma garagah-pĕrkosa, nja djalma kongas, pada djadi loeloegoe ahli karoehoenna. *a* 5 Moesa 3 : 13.

25 Dĕmi eta djalma pada migawe kasalahan ka Allah karoehoenna, sarta [a] djarinah, noeroet ka aällahan bangsa-bangsa tanah eta, noe koe Allah geus 26 ditoempoerkeun ti hareupeunana. 'Tidinja Allah Israil ngageuingkeun soekma [b] Poel, radja Asoer, kitoe deui soekma Tiglat-Pilneser, radja Asoer keneh, seug koe eta dibarojong, nja oerang Roebin, djeung oerang Gad, sarta noe satĕngah kaom Mĕnase teja, dibarawana ka tanah Halah, ka Habor, ka Hara djeung ka tji Gosan, tĕpi ka mangsa ajeuna. *a* 2 Moesa 34 : 16. *b* 2 Radj. 15 : 29; 17 : 6.

PASAL 6.

Poetra Lewi teja [a] Gerson, Kahat 2 djeung Mĕrari. 'Ari poetra Kahat teja Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël. 3 'Ari poetra Amram teja Haroen, Moesa djeung Mirjam. Ari poetra Haroen teja Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung 4 Itamar. 'Elasar poepoetra Pinĕhas, Pi- 5 nĕhas poepoetra Abisoea; 'Abisoea poepoetra Boeki, Boeki poepoetra Oesi; 6 'Oesi poepoetra Sĕrahja, Sĕrahja poepoe- 7 tra Mĕrajot; 'Mĕrajot poepoetra Amarja, 8 Amarja poepoetra Ahitoeb; 'Ahitoeb poepoetra [b] Sadok, Sadok poepoetra Ahi- 9 maäs; 'Ahimaäs poepoetra Asarja, Asarja 10 poepoetra Johanan; 'Johanan poepoetra Asarja (nja eta noe manghoeloean dina

gĕdong, anoe beunang ngadamĕl Soeleman, di Jĕroesalem teja); 11 'Asarja poepoetra Amarja, Amarja poepoetra Ahitoeb; 12 'Ahitoeb poepoetra Sadok, Sadok poepoetra Saloem; 13 'Saloem poepoetra Hilkia, Hilkia poepoetra Asarja; 14 'Asarja poepoetra Sĕraja, Sĕraja poepoetra Josadak; 15 'ari Josadak kabawa, mangsa Joeda djeung Jĕroesalem koe Pangeran dibojong koe lantaran Nĕboekadnesar teja.

[a] 1 Moesa 46:11; 2 Moesa 6:15. [b] 2 Sam. 8:17; 15:27.

16 Poetra Lewi teja Gersom, Kahat djeung Mĕrari. 17 'Sarta ngaran poetra Gersom nja ijeu: [a] Libni djeung Simi. 18 'Ari poetra Kahat teja Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël. 19 'Poetra Mĕrari teja Mahli djeung Moesi. Nja eta teh bangsa-bangsa ahli Lewi, noeroetkeun karoehoen-karoehoenna. - 20 'Moenggoehing Gersom teja, poetra eta Libni, poetra eta Jahat, poetra eta Sima; 21 'poetra eta Joah, poetra eta Ido, poetra eta Serah, poetra eta Jatrai. - 22 'Poetra Kahat teja, poetra eta Aminadab, poetra eta Korah, poetra eta Asir; 23 'poetra eta Elkana, poetra eta Ebjasap, poetra eta Asir; 24 'poetra eta Tahat, poetra eta Oeriël, poetra eta Oesia, poetra eta Saoel. 25 'Ari poetra Elkana teja Amasai djeung Ahimot. 26 'Moenggoehing Elkana, ari poetra Elkana: poetra eta Sopai, poetra eta Nahat; 27 'poetra eta Eliab, poetra eta Jĕroham, poetra eta Elkana. 28 'Ari poetra Samoeël teja, [b] tjikalna Wasni, djeung aja deui Abia. - 29 'Poetra Mĕrari teja Mahli; poetra eta Libni, poetra eta Simi, poetra eta Oesa; 30 'poetra eta Sima, poetra eta Hagia, poetra eta Asaja.

[a] 2 Moesa 6:16. [c] 1 Sam. 8:2.

31 Sarta nja ijeu noe koe Dawoed diadĕgkeun njangking hal njanji di gĕdong Pangeran, [a] sanggeusna pĕti teja meunang reureuh. 32 'Ari eta teh pada ngawoela di hareupeun balandongan himah tĕpangan, gawena njanji, tĕpi ka Soeleman ngadamĕl gĕdong Pangeran di Jĕroesalem; sarta pada ngadĕg, njĕkĕl pagaweanana, noeroetkeun atoeranana. 33 'Nja ijeu noe ngaradĕg, sarta djeung poetra-poetrana: ti anak-poetoe oerang Kahat teja Heman, ahli njanji, poetra Joël; ari Joël poetra Samoeël, Samoeël poetra Elkana, 34 'Elkana poetra Jĕroham, Jĕroham poetra Eliël, Eliël poetra Toah; 35 'Toah poetra Soep, Soep poetra Elkana, Elkana poetra Mahat, Mahat poetra Amasai; 36 'Amasai poetra Elkana, Elkana poetra Joël, Joël poetra Asarja, Asarja poetra Sĕpanya; 37 'Sĕpanya poetra Tahat, Tahat poetra Asir, Asir poetra Ebjasap, Ebjasap poetra Korah; 38 'Korah poetra Jishar, Jishar poetra Kahat, Kahat poetra Lewi, Lewi poetra Israil. - 39 'Ari Asap saderekna ngadĕg ti katoehoeĕunana; nja eta Asap poetra Berekja, Berekja poetra Sima; 40 'Sima poetra Mikael, Mikael poetra Baäseja, Baäseja poetra Malkia; 41 'Malkia poetra Etni, Etni poetra Serah, Serah poetra Adaja; 42 'Adaja poetra Etan, Etan poetra Sima, Sima poetra Simi; 43 'Simi poetra Jahat, Jahat poetra Gersom, Gersom poetra Lewi. - 44 'Dĕmi ti kentjaeunana ngadĕg anak-poetoe Mĕrari, saderekna keneh, nja eta Etan poetra Kisi; ari Kisi poetra Abdi, Abdi poetra Maloek; 45 'Maloek poetra Hasabja, Hasabja poetra Amasia, Amasia poetra Hilkia; 46 'Hilkia poetra Amsi, Amsi poetra Bani, Bani poetra Samer; 47 'Samer poetra Mahli, Mahli poetra Moesi, Moesi poetra Mĕrari, Mĕrari poetra Lewi.

[a] Sam. 6:17.

48 Ari saderek-saderekna, pada ahli Lewi, dibakoekeun ka sakabeh pagawean balandongan gĕdong Allah. 49 'Sarta [a] Haroen djeung anak-poetoena pada ngadoeroek dina altar koerban doeroekan djeung dina altar paragi ngoekoes; pada bakoe ka saniskara gawe ĕnggon noe pangsoetji-soetjina, sarta poerah mangrapihkeun Israil, sakoemaha noe didawoehkeun koe Moesa, abdi Allah teja. 50 'Sarta ijeu teh poetra Haroen: poetra eta Elasar, poetra eta Pinĕhas, poetra eta Abisoea; 51 'poetra eta Boeki, poetra eta Oesi, poetra eta Sĕrahja; 52 'poetra eta Mĕrajot, poetra eta Amarja, poetra eta Ahitoeb, 53 'poetra eta Sadok, poetra eta Ahimaäs.

[a] 2 Moesa 27:1; 30:1, 7; 3 Moesa 16.

54 Sarta nja ijeu ĕnggonna tjaritjing, sakampoeng-kampoengna, dina wĕwĕngkĕranana, bogana anak-poetoe Haroen, kaäsoep bangsa oerang Kahat; karana nja eta noe nampa ĕlot [anoe barang-mimiti]. 55 'Ari noe dibere ka darinja, nja eta nagara Hebron, di tanah Joeda, katoet sampalanana noe sakoerilingna.

56 'Tatapi ari lahan eta nagara sarta djeung pidesaänana mah dibere ka Kaleb poe-
57 tra Jĕpoene. 'Djadi ka anak-poetoe Haroen dibere eta nagara panjalindoengan, nja eta Hebron; kitoe deui Libna djeung sampalanana, Jatir sarta Estĕ-
58 moa djeung sampalanana; 'Hilen djeung sampalanana, Dĕbir djeung sampalanana;
59 'Asan djeung sampalanana, sarta Bet-
60 Semes djeung sampalanana. - 'Ari ti kaom Binyamin: Geba djeung sampalanana, Alemet djeung sampalanana, sarta Anatot djeung sampalanana. Djoemlah nagara-nagarana tiloe wĕlas nagara, pi-
61 keun bangsa-bangsana. - 'Ari anak-poetoe Kahat [a] anoe kari, nampa ti bangsa kaom [Epraim, djeung ti kaom Dan, sarta] ti satĕngah kaom Mĕnase, koe
62 lantaran lotĕre, sapoeloeh nagara. - 'Ari anak-poetoe Gersom sabangsa-bangsana nampa ti kaom Isaskar, djeung ti kaom Aser, djeung di kaom Naptali, sarta ti kaom Mĕnase, noe di Basan, tiloe wĕlas
63 nagara. - 'Ari anak-poetoe Mĕrari sabangsa-bangsana nampa ti kaom Roebin, djeung ti kaom Gad, sarta ti kaom Sĕboeloen, koe lantaran lotĕre, doewa wĕ-
64 las nagara. 'Koe oerang Israil eta nagara-nagara djeung sampalanana dibere
65 ka ahli-ahli Lewi. 'Ari merena koe lantaran lotĕre ti kaom anak-poetoe Joeda, ti kaom anak-poetoe Simon, sarta ti kaom oerang Binyamin, eta nagara-na-
66 gara, noe disarĕboet ngaranna. - 'Ari [b] sawareh bangsa anak-poetoe Kahat nampana nagara wĕwĕngkĕranana ti
67 kaom Epraim. 'Ari noe koe eta dibere ka darinja, nja eta nagara panjalindoengan, tĕgĕs Sĕkem, djeung sampalanana, di pigoenoengan Epraim; kitoe deui
68 Geser djeung sampalanana; 'Jokmam djeung sampalanana, sarta Bet-Horon
69 djeung sampalanana; 'Ajalon djeung sampalanana, sarta Gat-Rimon djeung
70 sampalanana. 'Ari ti satĕngah kaom Mĕnase: Aner djeung sampalanana, sarta Bilam djeung sampalanana. 'Nja eta pikeun bangsa anak-poetoe Kahat anoe
71 kari. - 'Ari anak-poetoe Gersom ti bangsa noe satĕngah kaom Mĕnase nampa Golan, bilangan Basan, djeung sampalanana,
72 sarta Astarot djeung sampalanana. 'Ari ti kaom Isaskar: Kedes djeung sampala-
73 nana, Dabĕrat djeung sampalanana, 'Ramot djeung sampalanana, sarta Anem
74 djeung sampalanana. 'Ari ti kaom Aser: Masal djeung sampalanana, Abdon djeung
75 sampalanana, 'Hoekok djeung sampalanana, sarta Rĕhob djeung sampalanana.
76 'Ari ti kaom Naptali: Kedes, bilangan Galilea, djeung sampalanana, Hamon djeung sampalanana, sarta Kirjataim djeung
77 sampalanana. - 'Ari anak-poetoe Mĕrari, [nja eta ahli Lewi] anoe kari, ti kaom Sĕboeloen nampa Rimono djeung sampalanana, sarta Tabor djeung sampala-
78 nana. 'Djeung deui di peuntaseun tji Jordan Jĕriho, wetaneun tji Jordan, nampana ti kaom Roebin: Beser, di tĕgal lĕga, djeung sampalanana, Jahsa djeung
79 sampalanana, 'Kĕdemot djeung sampalanana, sarta Mepaät djeung sampala-
80 nana. 'Ari ti kaom Gad: Ramot, bilangan Gilad, djeung sampalanana, Mahanaim
81 djeung sampalanana, 'Hesbon djeung sampalanana, sarta Jaser djeung sampalanana.

a Jos. 21:5. b Jos. 21:20.

PASAL 7.

Ari moenggoeh poetra Isaskar teja: [a] Tola djeung Poea, Jasoeb djeung
2 Simron, opat. 'Ari poetra Tola teja Oesi, Rĕpaja, Jĕriël, Jahmai, Jibsam djeung Sĕmoeël; pada djadi loeloegoe ahli karoehoenna, nja eta Tola; pada gagah-pĕrkosa dina toetoeranana; keur djaman Dawoed bilanganana doewa laksa doewa
3 reboe gĕnĕp ratoes. 'Ari poetra Oesi teja Jisrahja; sarta poetra Jisrahja teja Mikael, Obadya, Joël djeung Jisia, lima,
4 loeloegoe kabeh. 'Sarta di lĕbah eta, dina toetoeranana, noeroetkeun ahli karoehoenna, aja barisan balad pĕrang, tiloe laksa gĕnĕp reboe djalma; karana
5 reja pisan anak-rabina. 'Djeung deui doeloer-doeloerna, dina sakabeh bangsa Isaskar teh, pada gagah-pĕrkosa, aja dalapan laksa toedjoeh reboe, djoemlah anoe asoep sadjarah.

a 1 Moesa 46:13.

6 [a] [Poetra] Binyamin teja Bela, Beker
7 djeung Jĕdiael, tiloe. 'Ari poetra Bela teja Esbon, Oesi, Oesiël, Jĕrimot djeung Iri, lima; pada loeloegoe ahli karoehoen, garagah-pĕrkosa; sarta noe asoep sadjarahna doewa laksa doewa reboe,
8 poendjoel tiloe poeloeh opat. 'Ari poetra Beker teja Sĕmira, Joas, Eliëser, Eljoënai, Omri, Jĕremot, Abia, Anatot djeung

9 Alemet; eta kabeh poetra Beker. 'Ari noe asoep sadjarahna, noeroetkeun toetoeranana, loeloegoe ahli karoehoenna, djalma garagah-pĕrkosa, aja doewa laksa 10 doewa ratoes. 'Ari poetra Jĕdiael teja Bilhan; sarta poetra Bilhan teja Joes, Binyamin, Ehoed, Kĕnaäna, Djetan, Tar- 11 sis djeung Ahisahar. 'Eta kabeh poetra Jĕdiael, noeroetkeun loeloegoe [ahli] karoehoen, djalma garagah-pĕrkosa; aja salaksa toedjoeh reboe doewa ratoes 12 noe mandjing balad, baris pĕrang. 'Aja deui Soepim djeung Hoepim, poetra Ir; Hoesim, poetra Aher. [a] 1 Moesa 46:21.

13 [a] Poetra Naptali teja Jahsiël, Goeni, Jeser djeung Saloem, pada poetra Bilha. [a] 1 Moesa 46:24.

14 [a] Poetra Mĕnase teja Asriël, noe mĕdal [ti garwa Gilad]; parĕkanana, noe oerang Sam, ngadjoeroekeun Makir, ra- 15 ma Gilad. 'Ari Makir geureuhaän ka saderek Hoepim djeung Soepim, ngaran Maäka, sarta ngaran noe kadoewa Sĕlaphad; [b] dĕmi Sĕlaphad teja poetraän 16 awewe. 'Ari Maäka, garwa Makir teja, ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta dingaranan Peres; dĕmi ngaran adina Seres; sarta poetra Seres teja Oelam 17 djeung Rekem. 'Ari poetra Oelam teja [c] Bĕdan. Nja eta teh pada poetra Gilad, anoe poetra Makir, anoe poetra Mĕnase. 18 'Dĕmi Hamoleket, saderekna awewe, ngowokeun Ishod, Abiëser djeung Mahla. 19 'Sarta poetra Sĕmida, nja eta Ahjan, Sekem, Likhi djeung Aniam.

[a] 4 Moesa 26:29. [b] 4 Moesa 26:33. [c] 1 Sam. 12:11.

20 [a] Ari poetra Epraim teja Soetelah; poetra eta Bered, poetra eta Tahat, poetra eta Elada, poetra eta Tahat; 21 'poetra eta Sabad, poetra eta Soetelah; aja deui Eser djeung Elad, tatapi eta pada dipaehan koe oerang Gat, anoe asal didjoeroekeun di tanah eta, sabab doewaän teh daratang sĕdja njokot 22 ingon-ingonna. 'Toeloej Epraim ramana prihatin, lila katjida, sarta saderekna pada ngalajad, sĕdja ngalilipoer ka an- 23 djeunna. 'Tidinja andjeunna mandjingan ka garwana, seg njiram, toeloej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta koe andjeunna dingaranan Bĕria, sabab boe- 24 mina katjilakaän. 'Djeung deui poetrana noe awewe Seëra; nja eta noe ngadamĕl nagara Bet-Horon, anoe hilir sarta noe girang, sarta djeung Oesen-Seëra. 25 'Aja deui poetra Epraim, nja eta Repah djeung Resep; poetra Resep teja Telah, 26 poetra eta Tahan; 'poetra eta Ladan, poetra eta Amihoed, poetra eta Elisa- 27 ma; 'poetra eta Noen, poetra eta [b] 28 Josoea. 'Ari milik eta sarta djeung ĕnggonna tjaritjing, nja eta Bet-El djeung pilĕmboeranana, sarta ka-wetanna Naäran, ari ka-koelonna Geser djeung pilĕmboeranana; kitoe deui Sĕkem djeung pilĕmboeranana, tĕpi ka 29 Gasa djeung pilĕmboeranana. 'Sarta di pĕlĕbah anak-poetoe Mĕnase teh aja Bet-San djeung pilĕmboeranana, Taänak djeung pilĕmboeranana, Mĕgido djeung pilĕmboeranana, sarta Dor djeung pilĕmboeranana. Nja di dinja tjitjingna anak-poetoe Joesoep, anoe poetra Israil teja. [a] 4 Moesa 26:35. [b] 4 Moesa 11:28.

30 [a] Poetra Aser teja Jimna, Jiswa, Jiswi djeung Bĕria, sarta Serah sade- 31 rekna awewe. 'Ari poetra Bĕria teja Heber djeung Malkiël; nja eta teh bapa 32 Birsait. 'Ari Heber teja poepoetra Japlet, Somer djeung Hotam, sarta Soea 33 saderekna awewe. 'Ari poetra Japlet teja Pasak, Bimhal djeung Aswat; nja eta 34 teh poetra Japlet. 'Ari poetra Semer teja Ahi, Rohga, Jĕhoeba djeung Aram. 35 'Ari poetra Helem saderekna, nja eta 36 Sopah, Jimna, Seles djeung Amal. 'Poetra Sopah teja Soeah, Harneper, Soeal, 37 Beri djeung Jimra; 'Beser, Hod, Sama, 38 Silsa, Jitran djeung Bera. 'Ari poetra Jeter nja eta Jĕpoene, Pispa djeung 39 Ara. 'Sarta poetra Oela nja eta Arah, 40 Haniël djeung Risya. 'Nja eta kabeh poetra Aser, pada djadi loeloegoe ahli karoehoen, djalma paloek, nja garagah-pĕrkosa, pada djadi loeloegoe para gĕgĕden. Ari noe asoep sadjarahna, mandjing balad dina pĕrang, bilanganana doewa laksa gĕnĕp reboe djalma.

[a] 1 Moesa 46:17.

PASAL 8.

Ari Binyamin [a] teja poepoetra Bela tjikalna, Asbel noe kadoewa, djeung 2 Ahrah noe katiloe; 'Noha noe kaopat, 3 djeung Rapa noe kalima. 'Ari poetra Bela 4 teja Adar, Gera djeung Abihoed; 'Abi- 5 soea, Naäman djeung Ahoah; 'Gera, Sĕ- 6 poepan djeung Hoeram. 'Sarta ijeu teh

poetra Ehoed; ijeu noe djaradi loeloegoe ahli karoehoen priboemi Geba, sarta dibarojong ka Manahat; 7 'nja eta Naäman, Ahia djeung Gera; nja eta noe ngabojong inja; sarta poepoetra Oesa djeung Ahihoed. - 8 'Ari Saharaim poepoetra di tanah Moab, sanggeus ngaleupaskeun eta; Hoesim djeung Baära noe djadi garwana. 9 'Sarta poepoetra ti Hodes garwana, nja eta Jobab, Sibja, Mesa djeung Malkam; 10 'Joes, Sokja djeung Mirma. Nja eta teh poetrana, pada loeloegoe ahli karoehoen. 11 'Sarta ti Hoesim andjeunna poepoetra 12 Abitoeb djeung Elpaäl. 'Ari poetra Elpaäl teja Eber, Misham djeung Semer; nja eta noe ngadamĕl nagara Ono djeung 13 Lod, sarta djeung pilĕmboeranana; 'aja deui Bĕria djeung Sema; nja eta noe djaradi loeloegoe ahli karoehoen priboemi Ajalon; nja eta noe ngabiratkeun 14 priboemi Gat; 'aja deui Ahio, Sasak 15 djeung Jĕremot; 'Sĕbadya, Arad djeung 16 Eder; 'Mikael, Jispa djeung Joha, pada 17 poetra Bĕria; 'aja deui Sĕbadya, Mĕsoe18 lam, Hiski djeung Heber; 'Jismĕrai, Jislia 19 djeung Jobab, pada poetra Elpaäl; 'aja 20 deui Jakim, Sikri djeung Sabdi; 'Eliënai, 21 Siltai djeung Eliël; 'Adaja, Bĕraja djeung 22 Simrat, pada poetra Simi; 'aja deui Jis23 pan, Eber djeung Eliël; 'Abdon, Sikri 24 djeung Hanan; 'Hananya, Elam djeung 25 Antotia; 'Jipdĕja djeung Pĕnoeël, pada 26 poetra Sasak; 'aja deui Samsĕrai, Sĕharja 27 djeung Atalja; 'Jaäresia, Elia djeung Sik28 ri, pada poetra Jĕroham. 'Nja eta teh pada loeloegoe ahli karoehoen, noeroetkeun toetoeranana; pada djadi loeloegoe; nja eta noe ngarĕnggon di Jĕroesalem. - 29 'Djeung deui di Gibon tjalikna bapa Gi30 bon; ari djĕnĕngan garwana Maäka. 'Ari poetrana noe tjikal Abdon; aja deui Soer, 31 Kis, Baäl djeung Nadab; 'Gĕdor, Ahio 32 djeung Seker. 'Ari Miklot poepoetra Sima. Eta oge tjaralik di Jĕroesalem, djeung saderek-saderekna, pahareup-ha33 reup djeung saderek-saderekna. - 'Ari [b] Ner poepoetra Kis, Kis poepoetra Saoel, Saoel poepoetra Jonatan, Malkisoea, Abi34 nadab djeung Esbaäl. 'Ari poetra Jonatan teja [c] Mĕrib-Baäl, sarta Mĕrib-Baäl 35 poepoetra Mika. 'Ari poetra Mika teja 36 Piton, Melek, Tarea djeung Ahas. 'Ari Ahas poepoetra Joada, Joada poepoetra Alemet, Asmawet djeung Simri, Simri 37 poepoetra Moesa; 'Moesa poepoetra Bina. Ari poetra eta Rapa, poetra eta Elasa, 38 poetra eta Asel. 'Ari Asel teja gĕnĕp poetrana, sarta nja ijeu ngaranna: Asrikam, Bokroe, Ismail, Sarja, Obadya djeung 39 Hanan; eta kabeh poetra Asel. - 'Ari poetra Esek saderekna: Oelam tjikalna, Joes noe kadoewa, sarta Elipelet noe katiloe. 40 'Ari poetra Oelam teja djalma garagahpĕrkosa, toer bisa mĕntang gondewa, sarta loba anak-poetoena, aja saratoes lima poeloeh. Eta kabeh kaäsoep anakpoetoe Binyamin. *a* p. 7 : 6. *b* p. 9 : 39; 1 Sam. 9 : 1; 14 : 49, 51. *c* 2 Sam. 4 : 4; 9 : 12.

PASAL 9.

Ari sabangsa Israil geus pada diatoer sadjarahna; sarta, saĕnjana, pada kaoengĕlkeun dina kitab para radja Israil. Djeung deui [a] oerang Joeda dibarojong 2 ka Baboel, koe tina kasalahanana. 'Ari priboemi anoe barangmimiti, anoe di samilik-samilikna, di sanagara-sanagarana, nja eta Israil, para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, sarta djeung [b] Nĕtinim. 3 'Ari noe matoeh di Jĕroesalem, [c] sawareh anak-poetoe Joeda djeung sawareh anak-poetoe Binyamin, kitoe deui sawareh anak-poetoe Epraim djeung Mĕnase. 4 'Aja Oetai poetra Amihoed, Amihoed poetra Omri, Omri poetra Imri, Imri poetra Bani, kaäsoep poetra [d] Peres, anoe poe5 tra Joeda teja. 'Ari ti oerang Sela teja Asaja, noe djadi tjikal, djeung poetra6 poetrana. 'Sarta ti anak-poetoe Serah teja Jĕhoeël djeung saderek-saderekna, 7 gĕnĕp ratoes salapan poeloeh. 'Sarta [e] ti anak-poetoe Binyamin teja Saloe poetra Mĕsoelam, anoe poetra Hodawia, anoe 8 poetra Hasĕnoea; 'djeung Jibnĕja poetra Jĕroham, djeung Ela poetra Oesi, anoe poetra Mikri, sarta Mĕsoelam poetra Sĕpatya, anoe poetra Rĕhoeël, anoe poe9 tra Jibnia; 'sarta djeung saderek-saderekna, noeroetkeun toetoeranana, salapan ratoes poendjoel lima poeloeh gĕnĕp djalma. Eta sakabeh djalma pada djadi loeloegoe ahli karoehoen, njĕkĕl ahli sakaroehoen-sakaroehoenna. *a* 2 Radj. 24 : 14; 25 : 11. *b* Esr. 2 : 43. *c* Nĕh. 11 : 4. *d* p. 2 : 5. *e* Nĕh. 11 : 7—9.

10 Ari ti para panghoeloe teja Jĕdaja, 11 Jojarib sarta Jakin; 'djeung Asarja poetra Hilkia, anoe poetra Mĕsoelam, anoe

poetra Sadok, anoe poetra Měrajot, anoe poetra Ahitoeb, gěgědoeg gědong Allah. 12 'Aja deui Adaja poetra Jěroham, anoe poetra Pashoer, anoe poetra Malkia; djeung Maäsai poetra Adiël, anoe poetra Jahsera, anoe poetra Měsoelam, anoe poetra Měsilemit, anoe poetra Imer; 13 'djeung saderek-saderekna, noe pada djadi loeloegoe ahli karoehoenna; aja sareboe toedjoeh ratoes gěněp poeloeh, garagah-pěrkosa kana gawe ngabakti di gědong Allah. - 14 'Ari ti ahli Lewi teja Sěmaja poetra Hasoeb, anoe poetra Asrikam, anoe poetra Hasabja, kaäsoep anak-poetoe Měrari; 15 'djeung Bakbakar, Heres sarta Galal; djeung Matanya, poetra Mika, anoe poetra Sikri, anoe poetra Asap; 16 'djeung Obadya, poetra Sěmaja, anoe poetra Galal, anoe poetra Jědoetoen, sarta Berekja, poetra Asa, anoe poetra Elkana, anoe tjalik dina desa oerang Nětopa. 17 'Sarta ari poerah toenggoe lawang teja Saloem, Akoeb, Talmon djeung Ahiman, sarta saderek-saderekna; Saloem noe djadi loeloegoe; 18 'malah něpi ka ajeuna ajana di lawang radja, ti wetan; nja eta noe pada djadi toenggoe lawang pasanggrahan anak-poetoe Lewi. 19 'Ari Saloem poetra Kore, anoe poetra Ebjasap, anoe poetra Korah, djeung saderek-saderekna, ahli sakaroehoen, nja eta oerang Korah, pada njěkěl gawe ngabakti, [a] nja djadi poerah ngadjaga bangbaroeng himah; ari karoehoenna tadina njarěkěl pasanggrahan Pangeran, pada ngadjaga paranti asoep. 20 'Djeung [b] Piněhas poetra Elasar noe tadina djadi gěgěden, njangking eta, sarta disarěngan koe Pangeran. 21 'Djakaria poetra Měselemja noe djadi poerah toenggoe lawang himah těpangan. 22 'Djoemlah djalma paloek, noe poerah toenggoe bangbaroeng teja, doewa ratoes, poendjoel doewa wělas. Eta teh geus pada diatoer sadjarahna dina sadesa-sadesana; eta teh pada diaděgkeun koe Dawoed djeung Samoeël, [c] djoeroe tingal teja, dina babakoena. 23 'Djadi eta djeung anak-poetoena njarěkěl lawang-lawang gědong Pangeran, nja eta gědong himah, noeroetkeun djagaän. 24 'Ari poerah toenggoe lawang teh ajana dina opat madhab, ti wetan, ti koelon, ti kaler sarta ti kidoel. 25 'Ari saderek-saderekna, noe dina desa-desana, [d] kamistian datang dina saban poë noe katoedjoeh, ti waktoe ka waktoena deui, barěng djeung eta; 26 'karana aja opat kokolot poerah toenggoe lawang, sadajana ahli Lewi, sarta aja babakoena; toer njarěkěl pondok-pondok, djeung njarěkěl radja-brana gědong Allah. 27 'Ari mondokna sakoeriling gědong Allah, wantoe eta noe kawadjiban ngadjaga, toer eta noe poerah moekakeun dina saban-saban isoek. 28 'Sarta eta sawareh noe njangking parabot ngabakti; karana diasoepkeunana make dibilang, dibidjilkeunana make dibilang. 29 'Sarta eta sawareh ditangtoekeun njěkěl paparabotan, djeung njěkěl sakabeh parabot kasoetjian, kitoe deui njěkěl tipoeng lěměs, djeung anggoer, djeung minjak, djeung doepa, sarta wawangian. 30 'Djeung sawareh anak-poetoe panghoeloe [e] djadi toekang njijeun wawangian. 31 'Ari Matitya, kaäsoep ahli Lewi, noe djadi tjikal Saloem, oerang Korah, babakoena njěkěl gawe gogorengan. 32 'Sawareh saderekna, kaäsoep anak-poetoe Kahat, njěkěl roti tata-tata teja, [f] koedoe disadijakeun dina saban poë sabat. 33 'Sarta eta noe djaradi ahli njanji, loeloegoe ahli karoehoen di oerang Lewi teja, pěrnahna dina pondok-pondok; sarta taja deui damělna, karana kamistianana beurang-peuting milampah gawe. 34 'Eta teh pada djadi loeloegoe ahli karoehoen oerang Lewi, noeroetkeun toetoeranana; pada djadi loeloegoe; nja eta teh tjaralikna di Jěroesalem.

a 2 Radj. 12 : 9. *b* 4 Moesa 25 : 11. *c* 1 Sam. 9 : 9. *d* 2 Bab. 23 : 4. *e* 2 Moesa 30 : 34. *f* 3 Moesa 24 : 8.

35 [a] Djeung deui di Gibon tjalikna bapa Gibon, nja eta Jěhiël; děmi djěněngan garwana Maäka. 36 'Ari poetrana noe tjikal Abdon; aja deui Soer, Kis, Baäl, Ner djeung Nadab; 37 'Gědor, Ahio, Djakaria djeung Miklot. 38 'Ari Miklot teja poepoetra Simam. Eta oge tjaralik di Jěroesalem, djeung saderek-saderekna, pahareup-hareup djeung saderek-saderekna. 39 'Ari Ner [b] poepoetra Kis, Kis poepoetra Saoel, Saoel poepoetra Jonatan, Malkisoea, Abinadab djeung Esbaäl. 40 'Ari poetra Jonatan teja Měrib-Baäl, sarta Měrib-Baäl poepoetra Mika. 41 'Ari poetra Mika teja Piton, Melek djeung Tahrea. 42 'Ari Ahas poepoetra Jara, Jara poepoetra Alemet, Asmawet djeung Simri, Simri

43 poepoetra Mosa; 'Mosa poepoetra Bina. Ari poetra eta Rĕpaja, poetra eta Elasa, 44 poetra eta Asel. 'Ari Asel teja gĕnĕp poetrana, sarta nja ijeu ngaranna: Asrikam, Bokroe, Ismail, Sarja, Obadya djeung Hanan. Nja eta teh poetra Asel.

a p. 8 : 29. *b* p. 8 : 33.

PASAL 10.

Ari [a] oerang Pĕlisti teja prak mĕrangan ka Israil; boer oerang Israil kaboer ti hareupeun oerang Pĕlisti, sarta kasarabĕt, tingdjaropak di goenoeng 2 Gilboa. 'Seug oerang Pĕlisti njaroesoel ka Saoel djeung ka poetra-poetrana, sarta dipontel pisan; toeloej Jonatan, Abinadab djeung Malkisoea, poetra Saoel, pada kasabĕt koe oerang Pĕlisti. 3 'Ari pĕrang teh beuki rosa keneh ka Saoel, sarta andjeunna kapanggih koe taroekang panah, djeung sijeuneun pisan 4 koe taroekang panah teh. 'Pok Saoel marentah ka toekang mawa pakarangna: Geura tjaboet pĕdang maneh, kami toeblĕs koe eta, bisi itoe djalma teu disoenat teh daratang, sarta pada ngarogahala ka kami. Tatapi toekang mawa pakarangna teu daekeun; karana sijeuneun katjida. Pek Saoel njandak pĕdang koe andjeun, bari seug noeblĕskeun man-5 tĕn ka dinja. 'Ana katendjo koe toekang mawa pakarangna, jen Saoel geus poepoes, heg eta ge noeblĕskeun maneh ka 6 pĕdangna, hos paeh. 'Djadi Saoel poepoes, djeung poetrana lalaki noe tiloe; sarta saeusi-boemina pada maot sare-7 rejana. 'Barang sakabeh oerang Israil, anoe di lĕbak, geus tarĕgĕseun, jen eta kalaboer, sarta jen Saoel djeung poetrana paroepoes, gantjang pada ninggalkeun nagara-nagarana, sarta kalaboer; toeloej daratang oerang Pĕlisti, ngareusian eta nagara.

a 1 Sam. 31.

8 Ari geus kitoe, isoekna oerang Pĕlisti daratang, ngarangsadan noe kasarabĕt. Toeloej manggih Saoel djeung poetra-poetrana, ngadjaropak di goenoeng Gil-9 boa. 'Pek andjeunna dirangsadan; sarta njarokot mastakana djeung pakarangna, bari toeloej dikirimkeun ka tanah oerang Pĕlisti, diidĕr-idĕrkeun, dipambrih ngabedjakeun ka brahala-brahalana sar-10 ta ka djalma-djalma. 'Ari pakarangna diteundeun di imah aällahanana, sarta tangkorekna ditangkodkeun [a] di imah 11 Dagon. 'Mangsa sakabeh oerang Jabes bilangan Gilad ngadarenge bedja, hal saniskara noe koe oerang Pĕlisti dilampah-12 keun ka Saoel teja, 'toeloej sakabeh djalma gagah darangdan, pek njokot salira Saoel djeung salira poetra-poetrana, dibarawa ka Jabes; toeloej toelang-toelangna dikoeboer handapeun hidji kijara di Jabes, sarta pada poewasa 13 toedjoeh poë lilana. 'Kitoe Saoel poepoes [b] tina kasalahanana, sapedah milampah kasalahan ka Pangeran, hal pangandika Pangeran, noe koe andjeunna hanteu diëstokeun; kitoe deui [c] tina mariksa ka noe njaroemah, koe andjeunna dikoe-14 mahaän; 'dĕmi ka Pangeran mah teu naros; kitoe noe matak andjeunna koe Pangeran dipaehkeun, sarta karadjaanana diingĕrkeun ka Dawoed poetra Isai.

a 1 Sam. 5 : 2. *b* 1 Sam. 15 : 11, 26. *c* 1 Sam. 28 : 7.

PASAL 11.

Tidinja [a] karoempoel sabangsa Israil, ngadareuheusan ka Dawoed, ka Hebron; seug oendjoekan kijeu: Salĕrĕsna, simkoering sadaja satoelang-sadaging 2 sarĕng andjeun. 'Dalah ka pĕngkĕr ge, basa Saoel djoemĕnĕng radja teja, nja andjeun noe sok ngaloewarkeun sarĕng ngalĕbĕtkeun Israil. Sarawoeh Pangeran, Allah andjeun, nimbalan ka andjeun kijeu teja: Andika noe pingangoneun oemat kami Israil, sarta andika noe pidjadieun gĕgĕdoeg, njĕkĕl oemat kami 3 Israil. 'Kitoe sadajana kokolot Israil pada marĕk ka radja, ka Hebron; sarta Dawoed ngadamĕl pĕrdjangdjian ka darinja di Hebron, di pajoeneun Pangeran; geus kitoe Dawoed pada ngalisahan, didjĕnĕngkeun radja, njangking Israil, [b] noeroetkeun pangandika Pangeran koe lantaran Samoeël teja.

a 2 Sam. 5. *b* 1 Sam. 16.

4 Tidinja Dawoed angkat, njandak sabala Israil; angkatna ka Jĕroesalem, nja eta Jĕboes; noe ngĕnggon di dinja 5 oerang Jĕboes, priboemi tanah eta. 'Pok priboemi Jĕboes teh ngaromong ka Dawoed: Andjeun moal asoep ka dijeu. Parandene Dawoed meunangkeun benteng 6 Sion, nja eta teh dajeuh Dawoed. 'Sarta Dawoed ngalahir: Saha-saha noe ngelehkeun oerang Jĕboes pangheulana, nja eta pidjadieun loeloegoe sarta kapala.

Heug Joab poetra Sĕroeja noe oenggah pangheulana, noe matak djadi loeloegoe. 7 'Tidinja Dawoed linggih di djĕro eta benteng; kitoe noe matak pada njĕboet dajeuh Dawoed. 8 'Djeung nagara teh koe Dawoed dipidamĕl ti sakoeriling, ti sĕmĕt Milo datang ka tĕpoeng-gĕlang; djeung sesana eta nagara dibangoen deui koe Joab. 9 'Ari Dawoed teh beuki lila beuki agoeng; karana Pangeran sawadya-balad njarĕngan ka andjeunna.

10 Sarta [a] ijeu teh loeloegoe djalma prawira kagoengan Dawoed, noe pada koekoeh-pĕngkoeh nja ngiring andjeunna dina karadjaänana, barĕng sabala Israil, moenggah ka andjeunna pada ngadjadikeun radja, noeroetkeun pangandika Pangeran hal Israil teja. 11 'Nja ijeu bilangan djalma prawira kagoengan Dawoed: Jasobam poetra Hakmoni, loeloegoe noe tiloe poeloeh; eta teh hidji waktoe molahkeun toembakna ka djalma tiloe ratoes, kasabĕt sapisan. 12 'Sanggeus eta teh Elasar poetra Dodo, oerang Ahoah; nja eta kaäsoep djalma prawira noe tiloe. 13 'Eta teh reureudjeungan djeung Dawoed [b] di Pas-Damim, keur basa oerang Pĕlisti karoempoel di dinja sĕdja pĕrang. Aja saloewoek kĕbon, pinoeh koe gandroeng; toeloej bala kalaboer ti hareupeun oerang Pĕlisti. 14 'Dĕmi eta teja pada tagĕn dina tĕngah eta saloewoek kĕbon, dirahajoekeun, sarta njarabĕtan ka oerang Pĕlisti; djadi Pangeran ngadamĕl kasalamĕtan gĕde pisan. - 15 'Djeung aja djalma tiloean, kaäsoep noe tiloe poeloeh loeloegoe teja, bral arindit ka batoe karang, mĕndakan Dawoed ka goeha Adoelam teja; harita wadya-balad oerang Pĕlisti keur masanggrahan di lĕbak Rĕpaim. 16 'Mangsa eta Dawoed aja di benteng, sarta harita aja patrol oerang Pĕlisti di Bet-Lehem. 17 'Toeloej Dawoed datang kahojong, lahirna: Saha ka kami pimereëun nginoem tjai ti soemoer Bet-Lehem, noe di lawang nagara? 18 'Gantjang noe tiloean teja nobros pasanggrahan oerang Pĕlisti, pek nimba tjai ti soemoer Bet-Lehem, anoe di lawang nagara; seug dibawa, toeloej disanggakeun ka Dawoed; tatapi Dawoed teu kĕrsaeun ngaleueut tjai eta, tjoer bae koe andjeunna ditjitjikeun bade ka Pangeran; 19 'bari ngalahir: Palijas teuing kami teh koe Allah kami, dek milampah kitoe! Naha kami dek nginoem gĕtih ijeu djalma-djalma, noe pada naroehkeun njawana? estoe pangnjokotna teh pada naroehkeun njawana. Mana teu kĕrsaeun ngaleueut tjai eta. Kitoe lampah eta 20 tiloe djalma prawira teja. - 'Aja deui Abisai, saderek Joab; nja eta djadi loeloegoe noe tiloean; hidji waktoe eta teh molahkeun toembakna ka djalma tiloe ratoes, pada kasabĕt, sarta eta 21 teh kongas di noe tiloean. 'Di noe tiloean teja eta noe kaädjenan ti batan noe doewa deui, malah djadi kapalana; ngan kana tiloean noe tadi mah teu 22 nĕpi. - 'Bĕnaja, poetra Jojada, anoe poetra djalma gagah, asal ti nagara Kabsel, aheng kalakoeanana; hidji waktoe eta teh maehan noe doewa [anak] Ariël, di Moab; djeung hidji waktoe eta teh toeroen, pek maehan hidji singa di tĕngah lombang, keur oesoem saldjoe. 23 'Kitoe deui maehan hidji oerang Mĕsir, djalma djangkoeng, lima asta djangkoengna; ari leungeun oerang Mĕsir teh [c] njĕkĕl toembak kawas pihanean, tatapi Bĕnaja njampeurkeun ka dinja ngan mawa iteuk; pek toembak dirĕboet ti leungeun oerang Mĕsir teh, bari seug 24 dipaehan koe toembakna sorangan. 'Kitoe lampah Bĕnaja poetra Jojada teh, sarta eta teh kongas di noe tiloe djalma 25 prawira. 'Di noe tiloe poeloeh teja estoe nja eta noe kaädjenan, ngan kana tiloean noe tadi mah teu nĕpi. Ari Bĕnaja teja koe Dawoed diangkat njangking djagabajana.

a 2 Sam. 23 : 8. *b* 1 Sam. 17 : 1. *c* 2 Sam. 21 : 19.

26 Ari [a] noe gagah-pĕrkosa deui, nja eta Asahel, saderek Joab teja; Elhanan poe-27 tra Dodo, ti Bet-Lehem; 'Samot, oerang 28 Haror; Heles, oerang Pelon; 'Ira poetra Ikes, oerang Tĕkoa; Abiëser, oerang 29 Anatot; 'Sibĕkai, oerang Hoesa; Ilai, 30 oerang Ahoah; 'Maharai, oerang Nĕtopa; Heled poetra Baäna, oerang Nĕ-31 topa; 'Itai poetra Ribai, ti Giba, nagara oerang Binyamin; Bĕnaja, oerang Pi-32 raton; 'Hoerai, ti waloengan Gaäs; Abiël, 33 oerang Arba; 'Asmawet, oerang Baha-34 roem; Eljahba, oerang Saälbon; 'poetra Hasem, oerang Gison; Jonatan poetra 35 Sage, oerang Harar; 'Ahiam poetra Sakar, oerang Harar; Elipal poetra Oer;

36 'Heper oerang Měkera; Ahia, oerang 37 Pelon; 'Hesro, oerang Karmel; Naärai 38 poetra Esbai; 'Joël, saderek Natan; Mib- 39 har poetra Hagri; 'Selek, oerang Amon; Nahrai, oerang Berot, toekang mawa 40 pakarang Joab poetra Sěroeja teja; 'Ira, 41 oerang Jeter; Gareb, oerang Jeter; 'Oeria, 42 oerang Het; Sabad poetra Ahlai; 'Adina poetra Sisa, oerang Roebin, loeloegoe oerang Roebin, sarta tiloe poeloeh ba- 43 toerna; 'Hanan poetra Maäka, djeung 44 Josapat, oerang Meten; 'Oesia, oerang Astěra; Sama djeung Jěhiël, pada poetra 45 Hotam, oerang Aroër; 'Jědiaël poetra Simri, djeung Joha saderekna, oerang 46 Tis; 'Eliël, oerang Mahawim; Jěribai djeung Josawia, pada poetra Elnaäm; Jitma, oerang Moab; Eliël, Obed djeung Jaäsiël, oerang Měsobaja. *a* 2 Sam. 23 : 24.

PASAL 12.

Sarta ijeu noe daratang ka Dawoed [a] ka Siklag, keur andjeunna masih noe-toep pribadi tina sabab Saoel poetra Kis teja; ari eta teh pada kaäsoep djalma 2 prawira, noe ngabantoe pěrang. 'Pada njikěp gondewa, toer barisaeun nga-loengkeun batoe koe katoehoe boh koe kentja, djeung měsatkeun djamparing tina gondewa; kaäsoep koelawarga Sa- 3 oel, pada kaom Binyamin. 'Loeloegoena Ahiëser; aja deui Joas, pada poetra Sěmaä, oerang Giba; sarta Jěsiël djeung Pelet, pada poetra Asmawet; djeung Běraka, sarta Jehoe, oerang Anatot; 4 'djeung Jismaja, oerang Gibon, djalma prawira di noe tiloe poeloeh, sarta njang-king noe tiloe poeloeh; djeung Jěrmia, Jahasiël, Johanan, sarta Josabad, oerang 5 Gědera; 'Eloesai, Jěrimot, Balja, Sě-marja, djeung Sěpatya, oerang Haroep; 6 'Elkana, Jisia, Asarel, Joëser djeung Ja- 7 sobam, anoe pada oerang Korah; 'sarta Joëla djeung Sěbadya, pada poetra Jě-roham, ti Gědor. *a* 1 Sam. 27 : 6.

8 Aja deui noe misahkeun maneh ti oerang Gad, měndakan Dawoed kana [a] benteng di těgal lěga, djalma garagah-pěrkosa, estoe pradjoerit, toetoer kana pěrang, mětakeun kěpěng djeung toem-bak; ari beungeutna djeg beungeut singa, djeung sapěrti měntjěk di goenoeng- 9 goenoeng kěntjěngna. 'Eser noe djadi loeloegoe; Obadya noe kadoewa; Eliab 10 noe katiloe; 'Mismana noe kaopat; Jěr- 11 mia noe kalima; 'Atai noe kagěněp; 12 Eliël noe katoedjoeh; 'Johanan noe ka- 13 dalapan; Elsabad noe kasalapan; 'Jěrmia noe kasapoeloeh; Makbanai noe kasa- 14 wělas. 'Nja eta teh kaäsoep oerang Gad, sarta pada djadi loeloegoe balad; sahidji noe leutik ngalawan saratoes, noe gěde 15 mah ngalawan sareboe. 'Eta teh hidji waktoe mareuntas tji Jordan dina boelan noe kahidji, [b] keur tjaina leber dina sawahanganana, bari seg djalma eusi lěbak dibariratkeun ka wetan sarta ka koelon. *a* 1 Sam. 22 : 4. *b* Jos. 3 : 15.

16 Sarta daratang deui noe kaäsoep oe-rang Binyamin djeung Joeda, kana ben- 17 teng, ka Dawoed. 'Toeloej Dawoed ka loewar, ngahareupan ka maranehanana; pok ngalahir, kijeu lahirna ka darinja: Oepama maraneh datang teh ka kami nijat hade, sědja ngabantoe ka kami, lěbah kami teh ka maraneh tangtoe hate satoenggal; sabalikna, oepama nijat ngadaja, njerenkeun kami ka moesoeh kami, [a] nadjan taja panganijaja dina leungeun kami mah, moegi ditingal koe Allah karoehoen oerang, sarta disiksa! 18 'Tidinja [b] Roh toeměrap ka Amasai, noe djadi loeloegoe noe tiloe poeloeh; [pok oendjoekan]: Eh Dawoed! koering sadaja kagoengan andjeun; sarěng sědja ngiring ka andjeun, eh poetra Isai! sing salamět, sing salamět andjeun teh, sa-rěng sing salamět anoe ngabantoe ka andjeun! karantěn noe mitoeloeng ka andjeun nja Allah andjeun. Toeloej koe Dawoed eta pada ditarima, sarta didja-dikeun loeloegoe barisan. *a* Aj. 16 : 17. *b* Hak. 6 : 34.

19 Ari ti Měnase aja noe ngalolos ka Dawoed, basa andjeunna soemping reu-djeung oerang Pělisti, ngaroeroeg ka Saoel, sědja pěrang teja, tapi teu koengsi ngabantoe ka darinja, [a] karana andjeunna koe gěgědoeg oerang Pělisti dititah moe-lang, djalan tina pirěmpoeg, omongna: Meureun eta teh ngalolos ka Saoel djoe-raganana, matak tiwas sirah oerang. 20 'Ari keur di djalan ka Siklag, heug nga-lolos ka andjeunna ti Měnase teja: Ad-nah, Josabad, Jědiael, Mikael, Josabad, Elihoe djeung Silětai, pada djadi loe-loegoe djalma bareboe-reboe di Měnase. 21 'Sarta eta teh pada ngabantoe ka

Dawoed ngaroeroeg ka rampog teja; wantoe sakabeh garagah-pĕrkosa, sarta 22 pada djadi kapala dina balad. 'Karana mangsa eta oenggal-oenggal poë aja noe daratang ka Dawoed, sĕdja ngabantoe ka andjeunna; moenggah wadya-balad gĕde, sasat wadya-balad Allah. 1 Sam. 29:4.

23 Sarta ijeu teh bilanganana loeloegoe, noe sadija kana pĕrang, [a] noe daratang ka Dawoed ka Hebron, sĕdja ngingĕrkeun karadjaän Saoel ka andjeunna teja, 24 noeroetkeun timbalan Pangeran. 'Oerang Joeda, noe marawa kĕpĕng djeung toembak, gĕnĕp reboe dalapan ratoes 25 noe sadija kana pĕrang. 'Ti oerang Simon, noe garagah-pĕrkosa, toetoer kana 26 pĕrang, toedjoeh reboe saratoes. 'Ti oerang Lewi opat reboe gĕnĕp ratoes. 27 'Djeung Jojada djadi gĕgĕdoeg bangsa Haroen; batoerna tiloe reboe toedjoeh 28 ratoes. 'Sarta [b] Sadok, djalma ngora, nja gagah-pĕrkosa, reudjeung ahli ra- 29 mana, doewa likoer kapala. 'Ari ti oerang Binyamin, koelawarga Saoel, tiloe reboe; karana tĕpi ka dinja anoe loba mah kaom eta masih tĕtĕp ngesto ka 30 bangsa Saoel. 'Ari ti oerang Epraim doewa laksa dalapan ratoes, garagah-pĕrkosa, nja djalma salohor di anak- 31 poetoe karoehoenna. 'Ari ti noe satĕngah kaom Mĕnase salaksa dalapan reboe, noe disarĕboet ngaran-ngaranna, baris leumpang, pikeun Dawoed didjadikeun 32 radja. 'Ari ti oerang Isaskar datang noe tĕrang nganjarahokeun dina mangsa-mangsa, nganjahokeun anoe pilampaheun Israil; doewa ratoes loeloegoena, sarta sakabeh batoer-batoerna noeroet- 33 keun parentahna. 'Ti Sĕboeloen, anoe mandjing balad, bisa tata-baris, make saroepaning parabot pĕrang, lima laksa djalma; bisa beberes sarta teu midoewa 34 pikir. 'Ari ti Naptali sareboe kapala, sarta batoerna tiloe laksa toedjoeh reboe, pada make kĕpĕng djeung toembak. 35 'Ari ti oerang Dan, anoe bisa tata-baris, doewa laksa dalapan reboe gĕnĕp ratoes. 36 'Ari ti Aser, anoe mandjing balad, bisa 37 tata-baris, opat laksa. 'Djeung deui ti peuntaseun tji Jordan, ti oerang Roebin, oerang Gad, sarta ti noe satĕngah kaom Mĕnase teja, sakĕti doewa laksa djalma, make saroepaning parabot balad pĕrang.

a p. 11:1. *b* 2 Sam. 15:24.

38 Eta kabeh pradjoerit bisa mereskeun baris, daratangna ka Hebron kalawan hate soehoed, sĕdjana Dawoed didjadikeun radja, njangking sabangsa Israil. Malah oerang Israil noe salijan ti eta ge kabeh sahate, sĕdjana Dawoed di- 39 djadikeun radja. 'Ari pangajana di dinja, di Dawoed, meunang tiloe poë, pada dahar-leueut, wantoe disadijaän koe doe- 40 loer-doeloerna. 'Samalah anoe rada deukeut ka darinja, sĕmĕt Isaskar, Sĕboeloen djeung Naptali, pada nganteuran kadaharan, dimoewatkeun kana kalde, kana onta, kana bigal djeung kana sapi, nja kadaharan sipat tipoeng, goeroentoel boewah kondang djeung ranggeujan kismis, tji-anggoer djeung minjak, kitoe deui sapi djeung domba, loba katjida, wantoe-wantoe keur kaboengahan di Israil.

PASAL 13.

Tidinja [a] Dawoed rĕrĕmpagan djeung para kapala noe njĕkĕl sareboe sarta noe njĕkĕl saratoes, nja eta djeung sa- 2 koer gĕgĕdoeg. 'Sarta Dawoed ngalahir ka sapakoempoelan Israil: Oepama maraneh rĕmpoeg, sarta idin ti Pangeran, Allah oerang, hajoe, oerang nitahan ka mana-mĕndi, ka doeloer-doeloer oerang, anoe tinggal di sakabeh tanah Israil, sarta djeung ka para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, di nagara-nagarana [b] noe sampalanan, sina karoempoel ka oerang. 3 'Geus kitoe oerang, hajoe, mindahkeun ka oerang eta pĕti Allah oerang teja; karana keur djaman Saoel koe oerang 4 teu ditejang-tejang. 'Ari wangsoelan sapakoempoelan kabeh, sĕdja pisan milampah kitoe; karana pibĕnĕreun eta pĕrkara koe rarasaän sakabeh djalma. 5 'Seug Dawoed ngoempoelkeun sabangsa Israil, [c] ti sĕmĕt tji Sihor, tanah Mĕsir, tĕpi ka datang ka Hamat; sĕdja ngala pĕti Allah teja ti Kirjat-Jarim. 6 'Bral Dawoed angkat djeung sakabeh oerang Israil ka Baäla, nja eta ka Kirjat-Jarim, bilangan Joeda, kĕrsana ngindítkeun ti dinja eta pĕti Allah, tĕgĕs Pangeran, noe linggih dina moekarabin, ĕnggon njambat kana Pa- 7 djĕnĕngan. 'Seug pĕti Allah teh ditoempangkeun kana padati weuteuh, dibawa ti djĕro imah Abinadab teja;

sarta Oesa djeung Ahio noe nganteurkeun eta padati. 8 'Dĕmi Dawoed barĕng sakabeh oerang Israil pada raramean pajoeneun Allah sakoewat-koewat, sarta make poepoedjian, djeung make katjapi, tjĕlĕmpoeng, tĕrĕbang, tjetjempres sarta tarompet. 9 'Barang darongkap ka pangirikan Kidon, pek Oesa njodorkeun leungeun, dek njĕkĕlan eta pĕti; karana sapina laboeh. 10 'Seug Pangeran djadi bĕndoe ka Oesa, sarta digĕboeg, sapedah njodorkeun leungeunna kana pĕti; hos paeh di dinja pajoeneun Allah. 11 'Toeloej Dawoed ngangrĕs, doemeh Oesa teh koe Pangeran disambĕr wani beulah; sarta eta ĕnggon koe andjeunna disĕboetkeun Peres-Oesa, tĕpi ka mangsa ajeuna. 12 'Djeung Dawoed sijeuneun koe Allah dina poë eta; ari lahirna: Koemaha kami nja pingadatangkeuneunana eta pĕti Allah teh ka kami? 13 'Sarta teu toeloes Dawoed ngalihkeun pĕti teh ka andjeunna, ka dajeuh Dawoed; seug bae koe andjeunna ditoenda ka imah Obed-Edom, oerang Gat. 14 'Toeloej pĕti Allah teh ngĕnggon di imah Obed-Edom, di djĕro imahna, meunang tiloe boelan; sarta Pangeran ngabĕrkahan ka imah Obed-Edom djeung ka sakabeh bobogaanana. *a* 2 Sam. 6. *b* 4 Moesa 35:2, 3. *c* Jos. 13:3.

PASAL 14.

Tidinja [a] Hiram, radja Tiroes, miwarangan djalma ka Dawoed, sarta ngintoenkeun kai poetri, djeung taroekang tembok, sarta taroekang kai, baris njijeun hidji gĕdong linggihaneun andjeunna. 2 'Sarta koe Dawoed geus kahartos, jen andjeunna koe Pangeran ditĕtĕpkeun djadi radja, njangking Israil; da karadjaänana koe Pangeran didjoengdjoengkeun poendjoel pisan, koe karana Israil oematna. *a* 2 Sam. 5:11.

3 Djeung Dawoed kagoengan deui geureuha di Jĕroesalem, sarta Dawoed poepoetra deui istri-pamĕgĕt. 4 'Nja ijeu [a] djĕnĕngan poetra, beunang andjeunna di Jĕroesalem: Samoea, Sobab, Natan 5 djeung Soeleman; 'Ibhar, Elisoea djeung 6 Elipelet; 'Noga, Nepeg djeung Japia; 7 'Elisama, Beljada sarta Elipelet. *a* 2 Sam. 5:14.

8 [a] Barang oerang Pĕlisti geus ngadarenge bedja, jen Dawoed dilisahan djĕnĕngkeun radja, njangking sabangsa Israil, toeloej sakabeh oerang Pĕlisti moeroeboel, dek manggihan Dawoed. Ari Dawoed geus meunang warta, toeloej boedal ka hareupeunana. 9 'Ana geus daratang oerang Pĕlisti teh, wani majakpak di lĕbak Rĕpaim. 10 'Tidinja Dawoed naros ka Allah, kijeu pihatoerna: Sae simkoering indit, mĕrangan ka oerang Pĕlisti? sarĕng bade koe andjeun dipaparinkeun ka leungeun simkoering? Ari timbalan Pangeran ka andjeunna: Seg bae indit; koe kami tangtoe diselehkeun ka leungeun maneh. 11 'Ana geus daratang ka Baäl-Pĕrasim, pek koe Dawoed disabĕtan di dinja. Pok Dawoed ngalahir: Moesoeh kami koe Allah dibĕdahkeun lantaran leungeun kami, sapĕrti bĕdah tjai; kitoe noe matak eta ĕnggon koe sadaja dingaranan Baäl-Pĕrasim. 12 'Ari koe oerang Pĕlisti aällahanana ditaringgalkeun di dinja; seug Dawoed maparin parentah, [b] toeloej eta pada didoeroek koe seuneu. *a* 2 Sam. 5:17. *b* 5 Moesa 7:25.

13 Tidinja oerang Pĕlisti daratang deui, 14 wani majakpak deui di lĕbak eta. 'Toeloej Dawoed naros deui ka Allah; ari timbalan Allah ka andjeunna: Maneh oelah madjoe toekangeunana; nja koedoe dikoerilingan ti anggangna, sing ngadatangan ka darinja ti pĕlĕbah tangkal baka teja. 15 'Ari geus kitoe, samangsa maneh ngadenge sora koekoeroesoekan dina poetjoek-poetjoek tangkal baka teh, didinja maneh geura madjoe pĕrang; karana didinja Allah boedal ti heulaeun maneh, kĕrsa ngagĕboeg ka pasanggrahan oerang Pĕlisti. 16 'Prak Dawoed midamĕl sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna teja; pek wadya-balad oerang Pĕlisti disabĕtan ti sĕmĕt Gibon tĕpi ka Geser. 17 'Sarta djĕnĕngan Dawoed kamashoerkeun [a] ka sakabeh tanah, djeung koe Pangeran dipaparin sakabeh bangsa pada sarijeuneun koe Dawoed. *a* 2 Sam. 7:9.

PASAL 15.

Tidinja Dawoed [a] ngadamĕl gĕdong pikeun andjeunna di djĕro dajeuh Dawoed, sarta njawisan piĕnggoneun pĕti Allah teja, bari masangkeun himah pikeun eta. 2 'Mangsa eta Dawoed ngalahir: Taja noe meunang ngagotong pĕti

Allah teja, kadjaba ti ahli Lewi; karana nja eta noe geus dipilih koe Pangeran, dikĕrsakeun ngagotong eta pĕti Allah, djeung ngabakti ka andjeunna salalanggĕngna. 3 'Sarta Dawoed [b] ngoempoelkeun sabangsa Israil ka Jĕroesalem, kĕrsana nginditkeun eta pĕti Pangeran ka piĕnggoneunana, beunang andjeunna njawiskeun pikeun eta teja. 4 'Toer Dawoed ngoempoelkeun anak-poetoe Haroen djeung ahli-ahli Lewi: 5 'ti anak-poetoe Kahat teja, Oeriël kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoes doewa poeloeh. 6 'Ti anak-poetoe Mĕrari teja, Asaja kapalana, djeung saderek-saderekna, doewa ratoes doewa poeloeh. 7 'Ti anak-poetoe Gersom teja, Joël kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoes tiloe poeloeh. 8 'Ti anak-poetoe Elisapan teja, Sĕmaja kapalana, djeung saderek-saderekna, doewa ratoes. 9 'Ti anak-poetoe Hebron teja, Eliël kapalana, djeung saderek-saderekna, dalapan poeloeh. 10 'Ti anak-poetoe Oesiël teja, Aminadab kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoes doewa wĕlas. 11 'Toeloej Dawoed njaoer [c] Sadok djeung Abjatar, noe djarĕnĕng panghoeloe, kitoe deui ahli Lewi, nja eta Oeriël, Asaja djeung Joël, Sĕmaja djeung Eliël, sarta Aminadab teja, 12 'seug pada dilahiran kijeu: Sampejan pada djadi loeloegoe ahli karoehoen oerang Lewi; [d] geura pada njoetjikeun diri, nja sampejan djeung doeloer-doeloer sampejan, baris nginditkeun pĕti Pangeran, Allah Israil teja, ka noe beunang kami njawiskeun pikeun eta. 13 'Karana tadina lain koe sampejan, [e] noe matak Pangeran, Allah oerang, njambĕr ka diri oerang teja; sapedah oerang ngadeuheusan teh ka andjeunna teu noeroetkeun hoekoemna. 14 'Prak para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi pada njoetjikeun diri, baris nginditkeun pĕti Pangeran, Allah Israil teja. 15 'Toeloej anak-poetoe ahli Lewi teh pada ngagotong eta pĕti Allah dina taktakna, make rantjatanana, [f] sakoemaha dawoehan Moesa, noeroetkeun pangandika Pangeran. 16 'Djeung Dawoed marentah ka para kapala ahli Lewi, koedoe ngadĕgkeun saderek-saderekna, noe djaradi ahli njanji, make tatabeuhan, tjĕlĕmpoeng, katjapi djeung tjetjempres, ditabeuhna masing haroes, sarta dibarĕngan njowara tarik, matak djadi kaboengahan. 17 'Prak ahli Lewi teh ngadĕgkeun [g] Heman poetra Joël; sarta ti lĕbah saderekna ngadĕgkeun Asap poetra Berekja; djeung ti lĕbah anak-poetoe Mĕrari, saderekna keneh, ngadĕgkeun Etan poetra Koesaja; 18 'direudjeungan koe saderek-saderekna panta kadoewa, nja eta Djakaria, Ben, Jaäsiël, Sĕmiramot, Jehiël, Oeni, Eliab, Bĕnaja, Maäseja, Matitya, Elipĕlehoe, Mikneja, Obed-Edom djeung Jiël, noe djaradi toenggoe lawang. 19 'Dĕmi eta ahli njanji, Heman, Asap djeung Etan teja, pada make tjetjempres tambaga, soepaja sina haroes; 20 'ari Djakaria, Asiël, Sĕmiramot, Jĕhiël, Oeni, Eliab, Maäseja djeung Bĕnaja teja pada make tjĕlĕmpoeng, sora leutik; 21 'sarta ari Matitya, Elipĕlehoe, Mikneja, Obed-Edom, Jiël djeung Asasia teja pada make katjapi, sora gĕde, baris ngokolotan. 22 'Djeung deui Kĕnanya, kapala ahli Lewi, njĕkĕl hal njanji; nja eta noe mapatahan hal njanji, sabab ngarti. 23 'Sarta Berekja djeung Elkana djaradi toenggoe lawang kana pĕti. 24 'Dĕmi Sĕbanya, Josapat, Nĕtanel, Amasai, Djakaria, Bĕnaja djeung Eliëser, noe djaradi panghoeloe, pada nijoep tarompet ti heulaeun pĕti Allah; sarta [h] Obed-Edom djeung Jĕhia djaradi toenggoe lawang kana pĕti.

a 2 Sam. 5:11; 7:2. *b* p. 13:5. *c* 2 Sam. 15:29. *d* Jos. 3:5. *e* p. 13:10, 11. *f* 2 Moesa 25:14; 4 Moesa 4:15; 7:9. *g* p. 6:33, 39, 44. *h* 2 Sam. 6:10.

25 Ari geus kitoe [a] Dawoed angkat, diiring koe para kokolot Israil sarta koe para kapala noe njĕkĕl sareboe, kĕrsa nginditkeun deui eta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran ti imah Obed-Edom teja, nganggo kaboengahan. 26 'Ari geus kitoe, sarehing aja pitoeloeng Allah ka ahli Lewi, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teh, noe matak eta seg ngoerbankeun toedjoeh sapi ngora lalaki djeung toedjoeh domba. 27 'Ari Dawoed teh nganggo haroedoem boĕh katji; kitoe keneh sakabeh ahli Lewi, noe ngagotong eta pĕti, djeung sakoer ahli njanji, sarta Kĕnanya, kapala njanji, noe njĕkĕl ahli njanji teja; toer Dawoed nganggo epod lawon bodas. 28 'Sarta sabangsa Israil ngadjadjapkeun eta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, make soesoerakan, make sora sangkakala, make

tarompet djeung make tjetjempres, ditabeuhna masing haroes; make tjĕlĕmpoeng reudjeung katjapi. 29 'Dĕmi geus kitoe, barang pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teh dongkap ka dajeuh Dawoed, eta Mikal poetra Saoel teja mĕlong tina djandela, ningali radja Dawoed keur adjroeg-adjroegan djeung raramean; seug Mikal teh tjoewa ka andjeunna di djĕro manahna. [a] 2 Sam. 6 : 12.

PASAL 16.

Toeloej [a] pĕti Allah teh diasoepkeun, diteundeun di tĕngah-tĕngah himah, beunang Dawoed masangkeun pikeun eta; bari seug pada ngahatoerkeun koerban doeroekan djeung koerban panarima ka pajoeneun Allah. 2 'Saparantos Dawoed ngoerbankeun eta koerban doeroekan djeung koerban panarima teh, seug andjeunna ngabĕrkahan ka djalma-djalma, 3 njĕbat padjĕnĕngan Pangeran. 'Sarta andjeunna ngabagi ka sakabeh oerang Israil, lalaki djeung awewe, ka hidji-hidji djalma roti sasiki djeung laoek sakeureut, sarta kismis sagoeroentoel. [a] 2 Sam. 6 : 17.

4 Djeung [a] Dawoed ngabakoekeun ahli Lewi sawareh, ngabakti di hareupeun pĕti Pangeran, sarta pikeun ngamoeljakeun, pikeun nganoehoenkeun, djeung pikeun moedji ka Pangeran, Allah Israil. 5 'Asap noe djadi loeloegoe, ari noe kadoewana Djakaria; aja deui Jiël, Sĕmiramot, Jĕhiël, Matitya, Eliab, Bĕnaja, Obed-Edom djeung Jiël, parabotna tjĕlĕmpoeng djeung katjapi; ari Asap make tjetjempres, ditabeuhna masing haroes; 6 'sarta Bĕnaja djeung Jĕhasiël, noe djaradi panghoeloe, make tarompet teu pĕtot-pĕtot di hareupeun pĕti pĕrdjangdjian Allah. [a] p. 23 : 27, 30.

7 Dina poë eta, harita Dawoed awitna nangtoskeun nganoehoenkeun ka Pangeran, koe lantaran Asap djeung saderek-saderekna:

8 [a] Geura halatoer noehoen ka Pangeran; geura njarĕboetkeun padjĕnĕnganana, oetarakeun dadamĕlanana ka sagala bangsa! 9 'Geura njaranji ka andjeunna, geura maroedji ka andjeunna, 10 tjaritakeun sakabeh moedjidjatna! 'Koedoe maroedji maneh tina hal padjĕnĕnganana noe soetji; hate djalma noe ne- 11 jangan Pangeran masing boengah. 'Koedoe pada nanjakeun Pangeran djeung kabĕdasanana, koedoe narejangan pameun- 12 teuna teu pĕtot-pĕtot. 'Koedoe ngaringĕtkeun moedjidjatna, anoe kenging andjeunna ngadamĕl, tandana reudjeung 13 hoekoeman lambena; 'eh toeroenan Israil, abdina! eh anak-poetoe Jakoeb, kapilihna! [a] Djab. 105.

14 Andjeunna, Pangeran, nja Allah oerang; hoekoemanana aja di sakoeriling 15 boemi. 'Koedoe salalanggĕngna ngaringĕtkeun pĕrdjangdjianana, nja pangandika noe ditimbalkeun pikeun sareboe 16 toeroenan; 'anoe kenging andjeunna ngadamĕl ka Ibrahim, reudjeung soem- 17 pahna ka Ishak teja. 'Sarta ditangtoskeun ka Jakoeb, baris pikoekoeh; nja djadi pĕrdjangdjian langgĕng ka Israil. 18 'Lahirna: Kami ka maneh rek maparin tanah Kanaän, djadi bagian milik maraneh.

19 Harita maraneh teu sabaraha rejana; saeutik keneh, toer ngoembara di dinja; 20 'sarta idĕr-idĕran ti bangsa ka bangsa deui, djeung ti karadjaän ka bangsa se- 21 djen. 'Taja pisan djalma noe koe andjeunna diidinan nganijaja ka darinja; malah reja radja noe disiksa koe karna 22 maranehanana; '[Timbalanana:] Anoe beunang kami ngaminjakan oelah dikijeu-kijeu, sarta ka nabi-nabi kami oelah marigawe goreng!

23 [a] Eh saboemi kabeh! geura njaranji ka Pangeran; baredjakeun kasalamĕtanana 24 tijap-tijap poë! 'Geura pada njaritakeun kamoeljaänana ka sagala oerang kapir, moedjidjat-moedjidjatna ka sakabehna bangsa. [a] Djab. 96.

25 Karana Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjieun liwat saking; andjeunna noe matak sijeun loehoereun sakabeh 26 noe dipiallah. 'Karana sakabeh noe dipiallah koe bangsa-bangsa teh aällahan bae; dĕmi Pangeran noe ngadamĕl langit. 27 'Kaägoengan djeung kamoeljaän aja di pajoeneunana; kabĕdasan djeung kasoekaän aja di ĕnggonna linggih.

28 Halatoerkeun ka Pangeran, eh sagala kaom bangsa-bangsa! halatoerkeun ka Pangeran kahormatan djeung kabĕdasan. 29 'Halatoerkeun ka Pangeran kahormatan padjĕnĕnganana; geura njaranggakeun bakti, bari pada ngadeuheus ka pajoe-

neunana; geura njarĕmbah ka Pangeran make pamidangan soetji! 30 'Eh saboemi kabeh! sing goemĕtĕr di pajoeneunana. Malah djagat teh pipageuheun, moal ojag-ojag.

31 Langit teh masing boengah, sarta boemi teh masing gĕrah; djeung koedoe pada bebedja ka oerang kapir kijeu: Pangeran djoemĕnĕng Radja. 32 'Laoet teh sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusina; tĕgal sing soeka-soeka djeung sakoer noe naroempang. 33 'Harita kakaian leuweung teh bakal sĕsĕnggakan pajoeneun Pangeran; karana soemping, bade ngahoekoeman boemi.

34 [a] Geura halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgĕng kaasihanana. 35 'Djeung koedoe aroendjoekan: Noen, Allahing kasalamĕtan koering sadaja! moegi-moegi njalamĕtkeun ka koering; sarĕng moegi koering dikoempoelkeun, nja moegi pada dileupaskeun ti lĕbah oerang kapir, soepaja koering pada hatoer noehoen ka padjĕnĕngan andjeun noe soetji, soepaja koering pada ajeuh-ajeuhan koe poedjian andjeun.

a Djab. 106:1, 47, 48.

36 [a] Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, ti kalanggĕngan dongkap ka kalanggĕngan deui! Pok djalma sakabeh pada njĕboet: Amin! sarta maroedji ka Pangeran. a Djab. 41:14.

37 Ari koe Dawoed eta Asap djeung saderek-saderekna ditinggalkeun di dinja, di hareupeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, baris ngabakti di hareupeun eta pĕti salalawasna, sabakoe-bakoena dina oenggal-oenggal poë; 38 'kitoe deui Obed-Edom djeung saderek-saderekna, gĕnĕp poeloeh dalapan djalma; ari Obed-Edom poetra Jĕdoetoen, reudjeung Hosa, pada djadi toenggoe lawang; 39 'sarta panghoeloe Sadok, djeung saderek-saderekna, nja eta para panghoeloe, ditinggalkeun di hareupeun balandongan Pangeran, [a] di ĕnggon loehoer, anoe di Gibon, 40 'baris ngoerbankeun ka Pangeran koerban doeroekan dina altar koerban doeroekan, teu pĕtot-pĕtot isoek djeung sore, noeroetkeun saniskara noe kaoengĕlkeun dina toret Pangeran, anoe ditimbalkeun ka Israil teja; 41 'sarta direudjeungan Heman djeung Jĕdoetoen, sarta noe beunang milih salijan ti eta, noe disarĕboet ngaran-ngaranna, baris nganoehoenkeun ka Pangeran, sabab langgĕng kaäsihanana. 42 'Djadi eta teh direudjeungan Heman djeung Jĕdoetoen, make tarompet djeung tjetjempres, ditabeuhna masing haroes, sarta tatabeuhan Allah; dĕmi poetra Jĕdoetoen mah bakoe kana lawang. 43 'Toeloej sakabeh djalma pada moelang saimah-saimahna; [b] ari Dawoed kitoe deui moelih, kĕrsa ngabĕrkahan ka saeusi-boemina. a p. 22:29. b 2 Sam. 6:19, 20.

PASAL 17.

Ari geus kitoe, [a] mangsa Dawoed linggih di djĕro gĕdongna, pok Dawoed ngalahir ka nabi Natan: Tah, kaoela tjalik dina gĕdong kai poetri, dĕmi pĕti pĕrdjangdjian Pangeran mah handapeun koelamboe bae. 2 'Pihatoer Natan ka Dawoed: Sadajana noe dina manah andjeun, soemangga pidamĕl; karantĕn Allah noe njarĕngan ka andjeun. 3 'Dĕmi geus kitoe, dina peuting harita seug aja pangandika Allah ka Natan, kijeu pangandikana: 4 'Geura bral, popojankeun ka Dawoed, abdi kami: Kijeu timbalan Pangeran: Montong maneh ka kami mangnjijeunkeun gĕdong baris linggih. 5 'Mapan kami hanteu linggih dina gĕdong ti poëan kami nginditkeun Israil teja tĕpi ka poë ajeuna; ari tata kami teh ti himah ka himah deui, sarta ti balandongan [ka balandongan deui]. 6 'Sapandjang kami idĕr-idĕran djeung sabangsa Israil teh, naha kami aja pangandika sakĕtjap ka salah-sahidji hakim Israil, noe koe kami dipiwarang ngangon oemat kami teja, pangandika kijeu: Koe naon kami koe maraneh teu dipangnjijeunkeun gĕdong kai poetri? 7 'Mana ajeuna maneh koedoe kijeu nja mopojan ka abdi kami Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Maneh koe kami geus ditjokot ti pangangonan, ti toekangeun domba, soepaja djadi gĕgĕdoeg, njĕkĕl oemat kami Israil; 8 'sarta kami geus njarĕngan ka maneh ka mana bae maneh nja leumpang, djeung sakabeh moesoeh maneh koe kami geus dibasmi ti hareupeun maneh; toer maneh koe kami geus dipangdamĕlkeun ngaran, sapĕrti ngaran djalma galĕde di boemi. 9 'Djeung deui kami geus njadangkeun ĕnggon pikeun oemat kami Israil, seug eta teh koe

kami dipĕlak, sina matoeh dina pĕrnahna, oelah koemĕlab-koemĕlab deui, sarta oelah diheureujan deui koe djalma goreng, tjara baheula-bihari, 'djeung sapĕrti tina djaman kami ngĕrsakeun aja hakim, njĕkĕl oemat kami Israil teja. Toer sakabeh moesoeh maneh koe kami geus ditoendoekkeun. Malah kami ka maneh maparin njaho, eta maneh koe Pangeran rek dipangdamĕlkeun imah.
11 'Mĕngke, dimana geus djĕdjĕg oemoer maneh, sarta maneh geus ijang ka karoehoen maneh, eta kami rek ngadĕgkeun toeroenan maneh pandeurieun maneh, anoe kaäsoep anak maneh, sarta
12 rek nĕtĕpkeun karadjaänana. 'Nja eta [b] noe bakal njijeun gĕdong pikeun kami, sarta korsina koe kami rek disina tĕtĕp
13 salalanggĕngna. 'Kami noe bakal piramaeunana, ari eta bakal poetra kami; sarta kaäsihan kami koe kami moal dipĕgatkeun ka manehanana, sapĕrti dipĕgatkeunana koe kami ka noe djĕ-
14 nĕng saheulaeun maneh teja. 'Satĕgĕsna eta teh koe kami rek ditĕtĕpkeun di gĕdong kami djeung dina karadjaän kami salalanggĕngna, sarta korsina pipa-
15 geuheun salalanggĕngna. 'Toeloej Natan hatoeran kitoe ka Dawoed, noeroetkeun sadajana pangandika eta, sarta tĕroes satitingalian noe tadi teja. *a* 2 Sam. 7.
b p. 22:10; 28:6.

16 Tidinja [a] radja Dawoed lĕbĕt, seug mando ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan kijeu: Noen Pangeran Allah! saha simkoering, sarĕng nahaon bangsa simkoering, doemoegi simkoering koe an-
17 djeun didongkapkeun ka dijeu? 'Doepi pĕrkawis kitoe koe andjeun dimanah saeutik keneh, noen Allah! da andjeun ngalahirkeun pĕrkawis bangsa abdi gamparan anoe tĕbih ka pajoenna, sarĕng ningali ka abdi satata ka manoesa noe
18 loehoer, noen Pangeran Allah! 'Bade oendjoekan naon deui Dawoed teh ka andjeun, pĕrkawis hormat teja ka abdi gamparan? da andjeun langkoeng oeni-
19 nga ka abdi gamparan. 'Noen Pangeran! tina sabab abdi gamparan, sarĕng noemoetkeun manah andjeun, noe mawi andjeun ngadamĕl eta saniskantĕn noe aragoeng, pikeun ngawartakeun eta
20 saniskantĕn noe aragoeng teh. 'Noen Pangeran! taja noe nandingan ka andjeun, sarĕng taja deui Allah djawi ti andjeun, noemoetkeun saniskantĕn noe koe abdi
21 sadaja kakoeping. 'Sarĕng bangsa mana di boemi anoe sapĕrtos oemat andjeun Israil, anoe koe Allah disoempingan, dileupaskeun didamĕl oemat andjeunna, sarĕng kĕrsa ngamashoerkeun padjĕnĕngan andjeun margi pĕrkawis noe aragoeng, toer matak sijeun; nja ngadjongklokkeun bangsa-bangsa kapir ti hareupeun oemat andjeun, kenging andjeun
22 ngaleupaskeun ti Mĕsir teja? 'Sarĕng oemat andjeun Israil koe andjeun dikĕrsakeun bade oemat kagoengan salalanggĕngna; toer andjeun, Pangeran! geus
23 djoemĕnĕng Allahna. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! eta pangandika, noe koe andjeun diandikakeun pĕrkawis diri abdi sarĕng pĕrkawis bangsana teja, moegimoegi sina jaktos salalanggĕngna, sarĕng moegi ngadamĕl sakoemaha pangandika
24 andjeun teja. 'Moegi-moegi sina jaktos, kalajan padjĕnĕngan andjeun moegi diagoengkeun salalanggĕngna, sina pada njarĕboet: Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, estoe djoemĕnĕng Allah Israil; sarĕng bangsa Dawoed, abdi gamparan,
25 bade tĕtĕp di pajoeneun andjeun. 'Karantĕn andjeun, noen Allah simkoering! geus ngebrehkeun ka diri abdi, kĕrsa mangdamĕlkeun imah; kitoe noe mawi abdi gamparan koemapoeroen nĕnĕda
26 ka pajoeneun andjeun. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! andjeun teja Allah, sarĕng andjeun geus ngadjangdjikeun pĕrkawis
27 diri abdi eta kasaean noe bijeu. 'Djadi ajeuna andjeun geus ngĕrsakeun ngabĕrkahan ka bangsa diri abdi, soepaja tĕtĕp salalanggĕngna di pajoeneun andjeun; karantĕn andjeun, noen Pangeran! anoe ngabĕrkahan, tinangtos kabĕrkahan salalanggĕngna. *a* 2 Sam. 7:18.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, [a] sanggeusna ti dinja toeloej Dawoed ngelehkeun oerang Pĕlisti, sarta pada ditoendoekkeun; ari nagara Gat djeung pilĕmboeranana koe andjeunna dirĕboet ti leungeun oerang Pĕlisti. *a* 2 Sam. 8.

2 Djeung deui Dawoed ngelehkeun oerang Moab; djadi oerang Moab teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti.

3 Kitoe deui Dawoed ngelehkeun Hadar-Eser, radja Soba, ka těbeh Hamat, eukeur di djalan, sědja ngaděgkeun kawasana di tji Prat. 4 'Sarta balana aja noe dibeunangkeun koe Dawoed, sareboe kareta, djeung toedjoeh reboe toekang toempak koeda, sarta doewa laksa djalma badarat; ari sakabeh koeda kareta koe Dawoed dibadjegan, ngan njesakeun baris saratoes kareta.

5 Tidinja datang oerang Sam ti Damsik, sědja ngabantoe ka Hadar-Eser, radja Soba teja; pek oerang Sam teh koe Dawoed diëlehkeun, doewa laksa doewa reboe djalma noe kasamboet. 6 'Toeloej Dawoed neundeun patrol di Sam, nja eta di Damsik; djadi oerang Sam teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti. Sarta Dawoed koe Pangeran disalamětkeun, ka mana bae angkatna. 7 'Djeung deui Dawoed njandak kěpěng ěmas, oeroet abdi Hadar-Eser teja, ditjandakna ka Jěroesalem. 8 'Sarta ti Tibhat djeung ti Koen, nagara Hadar-Eser, Dawoed njandak tambaga loba katjida; nja eta noe koe Soeleman didaměl [a] lalaoetan tambaga, djeung pilar noe doewa, sarta paparabotan tambaga teja. *a* 1 Radj. 7:15, 23, 27.

9 Ari To-oe, radja Hamat, meunang bedja jen sakabeh balad Hadar-Eser, radja Soba, koe Dawoed geus diëlehkeun, 10 'toeloej ngadjoeroengkeun Hadoram poetrana ka radja Dawoed, sina naros ka andjeunna salamět hanteuna, djeung sina njanggakeun kawiloedjěngan ka andjeunna, koe doemeh andjeunna měrangan ka Hadar-Eser sarta datang ka diëlehkeun; karana Hadar-Eser teh sok měrangan ka To-oe; sarta dibahanan saroepaning barang sipat ěmas, djeung sipat perak, sarta sipat tambaga. 11 'Eta oge koe radja Dawoed toeloej disoetjikeun bade ka Pangeran, ditambahkeun kana ěmas-perak, beunang andjeunna njandak ti sakabeh bangsa teja, nja eta ti Edom, ti Moab, ti oerang Amon, ti oerang Pělisti, sarta ti Amalek.

12 [a] Djeung deui Abisai poetra Sěroeja teja ngelehkeun oerang Edom di lěbak Oejah; salaksa dalapan reboe noe kasamboet. 13 'Toeloej andjeunna di tanah Edom neundeun patrol; djadi sabangsa Edom teh pada ngawoela ka Dawoed. Sarta Dawoed koe Pangeran disalamětkeun ka mana bae angkatna. *a* 2 Sam. 8:13.

14 Djadi Dawoed teh ngaradjaän ka sabangsa Israil, sarta ngalampahkeun kaadilan djeung kaběněran ka sakabeh rahajatna. 15 'Ari Joab poetra Sěroeja teja njangking balad, sarta Josapat poetra Ahiloed djadi papatih. 16 'Ari Sadok poetra Ahitoeb, djeung Abimelek poetra Abjatar, noe djaradi panghoeloe, sarta Sawsa noe djadi mantri toelis. 17 'Djeung deui Běnaja poetra Jojada njěkěl djoeroe kětok djeung djoeroe loempat; sarta poetra Dawoed noe paměgět pada djadi loeloegoe gedengeun radja.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, [a] sanggeusna ti dinja toeloej Nahas, radja oerang Amon, maot, sarta poetrana noe ngaganti djadi radja. 2 'Ngalahir Dawoed: Kami dek milampah kahemanan ka Hanoen poetra Nahas, sabab ramana bareto milampah kahemanan ka kami. Seug Dawoed miwarangan djalma, kěrsa ngalilipoer ka dinja tina katinggal koe ramana. Djol abdi Dawoed teh daratang ka tanah oerang Amon, ka Hanoen, pikeun ngalilipoer ka dinja. 3 'Pok kapala-kapala oerang Amon aroendjoekan ka Hanoen: Naha pangraos andjeun eta Dawoed, noe mawi ngoetoesan ka andjeun anoe baris ngalilipoer teh, dek ngahormat ka toewang rama? Lěrěsna mah pangdaratang eta abdina ka andjeun, pambrihna ngadongdon, karěpna [nagara dek] dibalik, estoe sědja lolongok tanah. 4 'Toeloej eta abdi Dawoed koe Hanoen ditarangkěp, pek ditjoekoeran, djeung papakeanana dikeureutan dina těngahna, sěrěk birit, 5 bari seug dileupaskeun. 'Bral maroelang. Aja noe ngoeninga ka Dawoed hal eta djalma; gantjang Dawoed miwarangan anoe baris mapag ka darinja; karana eta djalma pada wirangeun katjida. Ari timbalan radja: Tjaritjing bae di Jěriho, těpi ka mandjangan deui godeg maraneh, kakara maraneh moelang. 6 'Ana oerang Amon geus tarěgěseun, jen dirina datang ka dipikasěngit koe Dawoed, seg Hanoen djeung oerang Amon ngirimkeun perak sareboe talenta, ngoelikeun ka kareta djeung ka toekang toempak koeda ti tanah Mesopotami, djeung ti

7 Sam-Maäka, sarta ti Soba. 'Anoe beunang ngoelikeun teh tiloe laksa doewa reboe kareta, sarta djeung radja Maäka kalawan rahajatna; gantjangna daratang, seg masanggrahan di hareupeun nagara Meděba; heug oerang Amon karoempoel, bidjil ti nagara-nagarana, toe-8 loej daratang, sědja pĕrang. 'Mangsa Dawoed geus ngadangoe warta, gantjang andjeunna miwarang Joab djeung sabalad kabeh, sakoer djalma prawira. 9 'Toeloej oerang Amon boedal, natakeun baris di hareupeun lawang nagara; ari radja-radja noe daratang teja, misah 10 ajana di tĕgal. 'Barang katingali koe Joab, jen pĕrang teh njanghareup ka andjeunna ti hareup sarta ti toekang, toeloej mĕtingan ti sakabeh djalma kapilih ti Israil, disanghareupkeun ka oe-11 rang Sam; 'ari sesa bala diserenkeun ka leungeun Abisai saderekna; seg eta pada tata, njanghareup ka oerang Amon. 12 'Saoer Joab: Oepama oerang Sam bĕdas ti batan kakang, koedoe adi noeloeng ka kakang; sabalikna, oepama oerang Amon bĕdas ti batan adi, kakang meu-13 reun noeloeng ka adi. 'Sing tĕgĕr, sarta oerang sing galĕde hate tina sabab bangsa oerang djeung tina sabab nagara-nagara Allah oerang; djeung Pangeran moegi ngadamĕl sakoemaha pihadeëunana di 14 pajoeneun andjeunna. 'Toeloej Joab djeung bala noe ngareudjeungan madjoe ka hareupeun oerang Sam, pek mĕrangan; boer eta teh kalaboer ti hareu-15 peunana. 'Barang katendjo koe oerang Amon, jen oerang Sam teh kaboer, seg eta kitoe deui kalaboer ti hareupeun Abisai saderekna, boes arasoep ka djĕro nagara. Tidinja Joab dongkap deui ka Jĕroesalem. *a* 2 Sam. 10.

16 Dĕmi mangsa oerang Sam geus tarĕgĕseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej ngoetoesan djalma, ngaboedalkeun oerang Sam noe di peuntaseun bangawan; sarta Sopak, kapala balad Hadar-Eser, noe ti heulaeunana. 17 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; seug Dawoed ngoempoelkeun sabala Israil kabeh, bral meuntas tji Jordan, toeloej dongkap ka darinja, sarta ngadĕg baris adoe-hareupan. Ari Dawoed geus natakeun baris, disanghareupkeun ka oerang Sam teja, dĕr eta teh mĕrangan ka 18 andjeunna. 'Toeloej oerang Sam teh kaboer ti hareupeun Israil, sarta bala Sam teh loba noe koe Dawoed dipaehan, nja eta toedjoeh reboe kareta djeung opat laksa djalma badarat; samalah Sopak, kapala balad teja, dipae-19 han. 'Barang sakoer noe ngawoela ka Hadar-Eser geus tarĕgĕseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej pada ngahadean ka Dawoed, djeung ngawoela ka andjeunna. Sarta oerang Sam teu daekeun noeloeng deui ka oerang Amon.

PASAL 20.

Dĕmi [a] geus kitoe, mangsa ganti taoen, keur oesoem radja-radja boedal, toeloej Joab ngiringkeun wadya-balad, djeung ngaroeksakkeun tanah oerang Amon; tidinja dongkap, seug ngĕpoeng nagara Raba. Dĕmi Dawoed mah linggih di Jĕroesalem. Geus kitoe [b] Joab ngeleh-2 keun Raba, sarta ditoempoerkeun. 'Ari makoeta radjana koe Dawoed ditjandak tina sirahna, kapĕndak beuratna satalenta ĕmas, sarta ditaretes koe intĕn moelja; toeloej dianggo koe mastaka Dawoed. Sarta andjeunna ngabidjilkeun 3 djarahan ti nagara loba katjida. 'Ari djalma-djalma eusi nagara koe Dawoed dika-loewarkeun, seug dipotong, njorang ragadji, djeung garoe beusi, sarta kampak. Kitoe bae lampah Dawoed ka sakabeh nagara oerang Amon. Toeloej Dawoed moelih ka Jĕroesalem, diiring koe sabala kabeh. *a* 2 Sam. 11 : 1. *b* 2 Sam. 12 : 26.

4 Ari geus kitoe, [a] sanggeusna ti dinja ngadĕg deui pĕrang djeung oerang Pĕlisti, di Geser. Harita Sibkai, oerang Hoesa, maehan Sipai, kaäsoep anak Rapa, sarta pada ditoendoekkeun. *a* 2 Sam. 21 : 18.

5 Geus kitoe pĕrang deui djeung oerang Pĕlisti. Pek Elhanan poetra Jair maehan Lahmi, doeloer Goljat, oerang Gat, noe bahoe toembakna kawas pihanean.

6 Geus kitoe pĕrang deui di Gat. Aja hidji djalma djangkoeng, sarta ramona gĕnĕp-gĕnĕp, opat likoer rejana; eta ge 7 anak Rapa keneh. 'Nja eta ngahinakeun ka Israil; pek dipaehan koe Jonatan poe-8 tra Sima, noe saderek Dawoed teja. 'Eta teh pada anak Rapa, di Gat; sarta pada roeboeh koe panangan Dawoed djeung koe leungeun abdi-abdina.

PASAL 21.

Tidinja [a] Setan indit, ngarah ka Israil; seug ngangsonan Dawoed milang Israil. 2 'Toeloej Dawoed marentah ka Joab djeung ka para kapala bala: Maraneh geura laleumpang, koedoe milang Israil, ti sĕmĕt Berseba tĕpi ka Dan, sarta laporkeun ka kami, sangkan kami njaho bilanganana. 3 'Ari pioendjoek Joab: Moegi-moegi koe Pangeran saäjana oematna diwoewoehan saratoes patikĕlaneun; nanging, goesti sang radja! eta sadajana lain abdi salira goesti? koe naon noe mawi goesti aja pamoendoet kitoe? koe naon bade djadi matak kalĕpatan Israil? 4 'Dĕmi pilahir radja njilĕpkeun ka Joab. Toeloej Joab ka loewar, bral ngidĕran sabangsa Israil; geus kitoe dongkap deui ka Jĕroesalem. 5 'Tidinja Joab ka Dawoed njanggakeun bilangan lorisan djalma-djalma; ari sabangsa Israil aja sajoeta sakĕti djalma noe njikĕp pĕdang, sarta oerang Joeda aja opat kĕti toedjoeh laksa djalma noe njikĕp pĕdang. 6 'Dĕmi Lewi djeung Binyamin mah koe Joab teu diloris, teu tjampoer djeung eta; karana Joab giroekeun ka eta timbalan radja.

[a] 2 Sam. 24.

7 Ari hal pĕrkara noe tadi goreng di pajoeneun Pangeran; noe matak Pangeran ngagĕboeg ka Israil. 8 'Pok Dawoed oendjoekan ka Allah: Abdi teh langkoeng-langkoeng nja dosa, sarehna migawe pĕrkawis kitoe; nanging ajeuna moegi-moegi dileungitkeun eta kadorakaän abdi gamparan; karantĕn abdi teh langkoeng-langkoeng nja teu poegoeh lampah. 9 'Ladjĕng Pangeran ngandika ka Gad, djoeroe pĕlĕng Dawoed, kijeu pangandikana: 10 'Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Dawoed, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami ditawaran tiloe pĕrkara; pilih koe maneh salah-sahidji, koe kami rek didamĕl ka maneh. 11 'Bral Gad teh ngadeuheus ka Dawoed, sarta mihatoer ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: 12 Maneh geura njokot mana karĕp: 'hajang tiloe taoen patjĕklik, atawa katiwasan tiloe boelan koe moesoeh maneh, tina kasoesoel koe pĕdang moesoeh, atawa tiloe poë pĕdang Pangeran, nja eta pagĕboeg dina satanah, sarta malaikat Pangeran ngaroeksak-roeksakkeun di sawĕwĕngkĕran Israil? Ari ajeuna masing sae-sae, koemaha kaoela nja pingawangsoeleun ka noe miwarang kaoela. 13 'Ari lahiran Dawoed ka Gad: Kaoela teh soesah katjida; mĕnding kaoela laboeh ka panangan Pangeran bae, karana leuwih gĕde piwĕlasna; hajang oelah laboeh ka leungeun manoesa. 14 'Seug Pangeran ka Israil maparin pagĕboeg; ari ti oerang Israil teh toedjoeh laksa djalma noe roeboeh. 15 'Geus kitoe Allah miwarang hidji malaikat ka Jĕroesalem, sina ngaroeksak ka dinja; dĕmi keur ngaroeksak teh ditingal koe Pangeran, seug handjakaleun koe hal katjilakaän teja, sarta Pangeran nimbalan ka malaikat noe ngaroeksak teh: Meudjeuh; ajeuna tjitjingkeun leungeun maneh. Ari eta malaikat Pangeran keur ngadĕg di lĕbah pangirikan Ornan, oerang Jĕboes. 16 'Ana Dawoed tjĕngkat sotjana, beh ningali eta malaikat Pangeran, keur ngadĕg dina antara boemi djeung langit, sarta panangananana [a] njĕkĕl pĕdangna beunang matĕk, geus disodorkeun ka loehoereun Jĕroesalem; broek Dawoed djeung para kokolot njaroeoeh, pada nganggo karoeng. 17 'Pok Dawoed oendjoekan ka Allah: Naha lain abdi noe marentah milang djalma-djalma teh? Estoe abdi teja noe gadoeh dosa, sarĕng noe milampah kaäwonan teh; doepi eta mah, domba-domba teja, migawe naon? Noen Pangeran, Allah abdi! panangan andjeun moegi sina toemĕrap ka diri abdi bae sarĕng ka saeusi-imah poen bapa; doepi oemat andjeun mah moegi oelah keuna balahi.

[a] 4 Moesa 22: 23.

18 Tidinja malaikat Pangeran nimbalan ka Gad teja, koedoe mopojan ka Dawoed, jen Dawoed koedoe angkat, ngadĕgkeun hidji altar bade ka Pangeran dina pangirikan Ornan, oerang Jĕboes teja. 19 'Bral Dawoed djĕngkar, noemoetkeun lahiran Gad, anoe koe andjeunna dilahirkeun mawa padjĕnĕngan Pangeran teja. 20 'Ana malik Ornan teh, beh nendjo eta malaikat; seug opat anakna lalaki, noe reureudjeungan, njaroempoet; kabĕnĕran Ornan teh keur ngirik tarigoe. 21 'Toeloej Dawoed soemping ka Ornan; ret Ornan ngalijeuk, sarta nendjo

Dawoed; djol Ornan teh bidjil ti pangirikan, brĕk soedjoed ka Dawoed, njoeoeh kana taneuh. 22 'Ngalahir Dawoed ka Ornan: Tjing, kami bere ijeu ĕnggon pangirikan, keur pipĕrnaheun kami njijeun hidji altar pikeun ka Pangeran; bere teh ka kami sing sapangadjina, sangkan ijeu balahi moegi kandĕg ka djalma-djalma. 23 'Pioendjoek Ornan ka Dawoed: Mangga, goesti sang radja! tjandak bae sarĕng pidamĕl sakoemaha pisaeëunana koe pangraos andjeun; tah tingali, koering njanggakeun ijeu sapi bade pikoerbaneun doeroekan, sarĕng ijeu seredan ngirik bade pisoeloeheunana, kitoe deui ijeu tarigoe bade pikoerbaneun kadaharan; sadajana koe koering disanggakeun. 24 'Dĕmi lahiran radja Dawoed ka Ornan teh: Ontong, saestoena koe kami dek dibeuli sing sapangadjina; karana kami teh moal njanggakeun ka Pangeran anoe maneh, sarta moal pisan ngoerbankeun koerban doeroekan teu make dibajar. 25 'Seug Dawoed ka Ornan maparin sekel ĕmas beurat gĕnĕp ratoes, majar eta ĕnggon. 26 'Prak Dawoed ngadamĕl hidji altar di dinja bade ka Pangeran, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima, bari sasambat ka Pangeran; ari koe Pangeran andjeunna diwalon [a] koe seuneu ti langit dina altar koerban doeroekan. 27 'Toeloej Pangeran nimbalan ka eta malaikat; heug pĕdangna dipoelangkeun ka sarangkana. *a* 1 Radj. 18:24.

28 Dina mangsa eta, sanggeus Dawoed waspaoseun jen dikaboel koe Pangeran dina pangirikan Ornan, oerang Jĕboes teja, seug andjeunna ngoerban di dinja. 29 'Karana balandongan Pangeran, beunang ngadamĕl Moesa di tĕgal lĕga, sarta djeung altar koerban doeroekan teja, [a] mangsa eta ajana di ĕnggon loehoer noe di Gibon. 30 'Tapi Dawoed teu jasaeun angkat nejang eta, baris noenoehoen ka Allah; karana andjeunna kageteun tina sabab pĕdang malaikat Pangeran teja. *a* p. 16:39.

PASAL 22.

Toeloej Dawoed nimbalan: [a] Ijeu teh pipĕrnaheun gĕdong Pangeran Allah, sarta nja ijeu pipĕrnaheun altar koerban doeroekan Israil. *a* 2 Bab. 3:1.

2 Geus kitoe Dawoed marentah [a] ngoempoelkeun djalma ngoembara, noe aja di tanah Israil; seug andjeunna ngadĕgkeun toekang batoe, baris njijeun batoe tatahan, pikeun ngadamĕl gĕdong Allah. 3 'Sarta Dawoed njawiskeun beusi loba katjida, baris pakoe keur panto lawang-lawang djeung baris pangantet; sarta tambaga loba katjida, taja timbanganana; 4 'kitoe deui kai poetri, [b] taja itoenganana; wantoe-wantoe oerang Sidon djeung oerang Tiroes nganteurkeun kai poetri ka Dawoed loba katjida. 5 'Karana manah Dawoed: [c] Soeleman, anak aing, boedak keneh, tatjan aja tanagana; dĕmi eta gĕdong, anoe rek didjijeun pikeun Pangeran teja, koedoe sing leuwih aheng, soepaja mashoer ka sakabeh tanah, sarta soepaja matak hormat; mana kami dek njawiskeun pikeun Soeleman. Prak Dawoed njawiskeun loba katjida samemeh poepoes. *a* 2 Bab. 2:17, 18. *b* 1 Radj. 10:27. *c* p. 29:1.

6 Tidinja Dawoed njaoer Soeleman poetrana, sarta dipiwarang ngadamĕl hidji gĕdong pikeun Pangeran, Allah Israil. 7 'Ari timbalan Dawoed ka Soeleman poetrana: [a] Tadina ama aja pasĕdjaän njijeun hidji gĕdong pikeun padjĕnĕngan Pangeran, Allah ama. 8 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka ama, kijeu pangandikana: Maneh ngoetjoerkeun gĕtih loba nakĕr, sarta ngalampahkeun pĕrang galĕde; maneh oelah waka njijeun gĕdong pikeun djĕnĕngan kami, [b] karana maneh loba pisan nja ngoetjoerkeun gĕtih di boemi di pajoeneun kami. 9 'Masing njaho, maneh mĕngke meunang hidji anak lalaki; nja eta teh pidjadieun djalma reureuh, koe kami rek diparin reureuh ti sakabeh moesoehna ti sakoeriling; karana pingaraneunana [c] Soeleman, sarta kami rek maparin kasalamĕtan djeung kĕrta ka Israil dina djaman eta. 10 'Nja eta [d] noe bakal njijeun gĕdong pikeun djĕnĕngan kami; toer eta teh bakal poetra kami, sarta kami noe bakal piramaeunana; djeung korsi karadjaänana koe kami rek ditĕtĕpkeun, sina njangking Israil salalanggĕngna. 11 'Ajeuna, ĕnoeng! moegi-moegi Pangeran njarĕngan ka maneh, djeung maneh moegi masing loeloes, sarta toeloes njijeun gĕdong Pangeran, Allah maneh, sakoemaha pangandikana hal

12 maneh teja. 'Ngan Pangeran ka maneh moegi-moegi maparin kapintĕran djeung kabinangkitan, sarta dikĕrsakeun njangking Israil, djeung soepaja maneh ngestikeun toret Pangeran, Allah maneh. 13 'Didinja maneh tangtoe loeloes, [e] oepama ngestikeun ngalampahkeun pikoekoeh djeung hoekoem, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa teja, lampahkeuneun Israil. Sing tĕgĕr, djeung sing gĕde hate; poma oelah sijeun, sarta oelah geder. 14 'Djeung deui, masing njaho, ama teh di djĕro kabalangsakan ama [f] geus njawiskeun keur gĕdong Pangeran ĕmas sakĕti talenta djeung perak sajoeta talenta; ari moenggoeh tambaga djeung beusi mah taja timbanganana, estoe loba katjida; kitoe deui ama njawiskeun kai djeung batoe; sarta koe maneh koedoe ditambahan deui. 15 'Djeung deui di maneh teh loba pisan anoe poerah digawe, toekang batoe djeung toekang kai, sarta sakoer noe pintĕr dina saroepaning pagawean. 16 'Moenggoeh eta ĕmas, djeung perak, djeung tambaga, sarta beusi teja, taja itoenganana. Geura dangdan, prak digawe, sarta moegi-moegi Pangeran njarĕngan ka maneh. 17 'Djeung Dawoed marentah [g] ka sakabeh kapala Israil, koedoe ngabantoe ka Soeleman poetrana, [lahirna]: 18 'Maraneh lain disarĕngan koe Pangeran, Allah maraneh? sarta maraneh lain dipaparin reureuh ti sakoeriling? saestoena priboemi ijeu tanah koe andjeunna geus diselehkeun ka leungeun kami; sarta tanah teh geus taloek di pajoeneun Pangeran sarta di hareupeun oematna. 19 'Ajeuna hate maraneh djeung njawa maraneh pĕrloekeun nejangan Pangeran, Allah maraneh; sarta geura darangdan, prak njarijeun eta kasoetjian Pangeran Allah, sangkan pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, djeung paparabotan soetji kagoengan Allah, diasoepkeun ka eta gĕdong, noe didjijeun pikeun padjĕnĕngan Pangeran.

a p. 17:1. *b* p. 28:3. *c* 2 Sam. 12:24. *d* p. 18:12, 13. *e* 1 Radj. 2:2, 3. *f* p. 29:2. *g* p. 28:1.

PASAL 23.

Ari Dawoed [a] geus sĕpoeh sarta [b] geus warĕg nja oemoer; toeloej Soeleman poetrana koe andjeunna didamĕl radja njangking Israil. 2 'Sarta andjeunna ngoempoelkeun sakabeh kapala Israil, kitoe deui para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi. 3 'Tidinja ahli Lewi teh dibilang, [c] ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer; ari bilanganana, saoerang-saoerangna, sakoer noe lalaki, tiloe laksa dalapan reboe. 4 'Ari eta teh, noe doewa laksa opat reboe baris njabak gawe gĕdong Pangeran; noe gĕnĕp reboe djadi pangoeroes djeung hakim; 5 'noe opat reboe djadi toenggoe lawang, sarta noe opat reboe deui djadi toekang moedji ka Pangeran, make tatabeuhan beunang kami njijeun baris moedji, [lahir Dawoed]. 6 'Toeloej koe Dawoed [d] dibagi, bagianana noeroetkeun poetra Lewi, nja eta Gerson, Kahat djeung Mĕrari teja. 7 'Moenggoehing oerang Gerson teja [e] Ladan djeung Simi. 8 'Poetra Ladan teja [f] Jĕhiël noe djadi loeloegoe; aja deui Setam djeung Joël, tiloe. 9 'Poetra Simi teja Sĕlomit, Hasiël djeung Haran, tiloe. Eta teh pada djadi loeloegoe ahli karoehoen bangsa Ladan. 10 'Ari poetra Simi teja Jahat, Sina, Jĕhoes djeung Bĕria; nja eta teh poetra Simi, opat. 11 'Ari Jahat noe djadi loeloegoe, sarta Sisa noe kadoewa; dĕmi Jĕhoes djeung Bĕria mah teu pati reja poetrana, noe matak eta diitoeng ahli karoehoen sahidji bae. 12 -'Poetra Kahat teja [g] Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël, opat. 13 'Poetra Amram teja Haroen djeung Moesa. [h] Ari Haroen teja dipisahkeun, soepaja disoetjikeun, djadi soetji liwat leuwih, nja andjeunna djeung poetra-poetoena, salalanggĕngna, sina ngoekoes di pajoeneun Pangeran, sina ngabakti ka andjeunna, [i] djeung sina ngabĕrkahan mawa padjĕnĕngan andjeunna, salalanggĕngna. 14 'Ari moenggoehing Moesa, piwarangan Allah teja, poetrana kasĕboet kaom Lewi bae. 15 'Poetra Moesa teja [j] Gersom djeung Eliëser. 16 'Poetra Gersom teja Sĕboeël noe djadi loeloegoe. 17 'Ari poetra Eliëser teja Rĕhabja noe djadi loeloegoe. Ari Eliëser teja teu bogaeun deui poetra lalaki, tatapi ari poetra Rĕhabja mah moetoeh koe loba. 18 'Poetra Jishar teja Sĕlomit noe djadi loeloegoe. 19 'Poetra Hebron teja [k] Jĕria noe djadi loeloegoe, Amarja noe kadoewa, Jahasiël noe katiloe, djeung Jĕkamam noe kaopat. 20 'Poetra Oesiël teja Mika noe djadi loeloegoe, sarta Jisia

21 noe kadoewa. - 'Poetra Mĕrari teja [l] Mahli djeung Moesi. Poetra Mahli teja Elasar 22 djeung Kis. 'Ari Elasar teja maot teu bogaeun poetra lalaki, ngan poetra awewe bae; toeloej eta ditarikah koe poetra-23 poetra Kis, doeloer-misanna. 'Poetra Moesi teja [m] Mahli, Eder djeung Jĕremot, 24 tiloe. - 'Nja eta teja poetra Lewi, noeroetkeun ahli karoehoenna, nja eta loeloegoe ahli karoehoen, noeroetkeun lorisanana, dina bilangan ngaran saoerang-saoerangna, sakoer noe milampah gawe ngabakti di gĕdong Pangeran, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer. 25 'Karana timbalan Dawoed: Pangeran, Allah Israil, [n] geus maparin reureuh ka oematna, sarta andjeunna linggih di 26 Jĕroesalem salalanggĕngna. 'Mana ahli Lewi teh geus teu koedoe-koedoe ngagotong eta balandongan djeung sakabeh 27 parabotna paranti ngabakti teja. 'Karana tina lahiran Dawoed noe panganggeusan eta ahli Lewi teh dibilang, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer. 28 'Karana ari tjatjabakanana toetoeloeng ka poetra-poetoe Haroen, baris ngabakti di gĕdong Pangeran; nja njangking boeroean-boeroean, djeung njangking pondok-pondok, sarta njangking hal ngabĕrĕsihan sakoer barang soetji, nja eta pagawean ngabakti di gĕdong Allah; 29 'djeung ngoeroes roti tata-tata, djeung tipoeng lĕmĕs baris koerban kadaharan, boh opak teu ragian, boh gogorengan, atawa beubeuleuman, sarta njĕkĕl sa-30 koer takĕran djeung oekoeran. 'Sarta koedoe nangtoeng tijap-tijap isoek, pikeun nganoehoenkeun djeung pikeun moedji ka Pangeran; sore pon kitoe 31 keneh. 'Djeung baris ngoerbankeun ka Pangeran sakabeh koerban doeroekan, dina poë sabat, dina pananggalan, sarta dina pesta, rejana noeroetkeun sahoekoem-hoekoemna, teu pĕtot-pĕtot, ka 32 pajoeneun Pangeran. 'Toer koedoe ngadjaga kana djagaän himah tĕpangan, djeung kana djagaän kasoetjian, sarta kana djagaän poetra-poetoe Haroen, saderekna, baris ngabakti di gĕdong Pangeran.

a 1 Radj. 1. *b* 1 Moesa 25 : 8. *c* 4 Moesa 4 : 3. *d* p. 24—26. *e* p. 6 : 17. *f* p. 26 : 21. *g* p. 6 : 2. *h* Ibr. 5 : 4. *i* 5 Moesa 10 : 8. *j* 2 Moesa 2 : 22, 23. *k* p. 24 : 23. *l* p. 6 : 19. *m* p. 24 : 30. *n* p. 22 : 18.

PASAL 24.

Moenggoehing poetra Haroen teja, kijeu [a] bagianana: [b] poetra Haroen teja Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung 2 Itamar. 'Ari Nadab djeung Abihoe teja [c] paraeh di pajoeneun ramana, teu barogaeun anak; dĕmi Elasar djeung Ita-3 mar pada djadi panghoeloe. 'Toeloej koe Dawoed, djeung Sadok ti lĕbah anak-poetoe Elasar, sarta Ahimelek ti lĕbah anak-poetoe Itamar, dibagi, ditangtoekeun tjĕtjĕkĕlanana dina pagaweanana. 4 'Seug kapĕndak, anak-poetoe Elasar loba loeloegoe djalma lalaki ti batan anak-poetoe Itamar; ari dibagina kijeu: anak-poetoe Elasar gĕnĕp wĕlas loeloegoe ahli karoehoen; dĕmi anak-poetoe Itamar mah, noeroetkeun ahli karoehoenna, 5 aja dalapan. 'Ari dibagina koe lotĕre, ijeu reudjeung itoe; karana ari kapala kasoetjian djeung kapala Allah teh ti anak-poetoe Elasar ongkoh, ti anak-6 poetoe Itamar ongkoh. 'Djeung Sĕmaja poetra Nĕtanel, noe djadi djoeroe-toelis, kaäsoep ahli Lewi, nja eta noe noeliskeun inja di pajoeneun radja, djeung para kapala, djeung panghoeloe Sadok, djeung Ahimelek poetra Abjatar, sarta di hareupeun para loeloegoe ahli karoehoen panghoeloe djeung oerang Lewi; njokot hidji ahli karoehoen pikeun Elasar, djeung njokot hidji pikeun Itamar. 7 'Seug bidjil ĕlot noe mimiti, keur Jojarib; 8 noe kadoewa keur Jĕdaja; 'noe katiloe keur Harim; noe kaopat keur Sorim; 9 'noe kalima keur Malkia; noe kagĕnĕp 10 keur Miamin; 'noe katoedjoeh keur 11 Hakos; noe kadalapan keur Abia; 'noe kasalapan keur Jesoea; noe kasapoeloeh 12 keur Sĕkanya; 'noe kasawĕlas keur Eljasib; noe kadoewa-wĕlas keur Jakim; 13 'noe katiloe-wĕlas keur Hoepa; noe ka-14 opat-wĕlas keur Jesebab; 'noe kalima-wĕlas keur Bilga; noe kagĕnĕp-wĕlas 15 keur Imer; 'noe katoedjoeh-wĕlas keur Hesir; noe kadalapan-wĕlas keur Ha-16 pises; 'noe kasalapan-wĕlas keur Pĕtahja; noe kadoewa-poeloeh keur Jĕhes-17 kel; 'noe kasalikoer keur Jakin; noe 18 kadoewa-likoer keur Gamoel; 'noe katiloe-likoer keur Dĕlaja; noe kaopat-19 likoer keur Maäsia. 'Kijeu eta tjĕtjĕkĕlanana dina pagaweanana teh, koedoe

asoep ka gĕdong Pangeran, noeroetkeun atoeranana koe lantaran Haroen karoehoenna, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah Israil, ditimbalkeuǹ ka andjeunna.

a p. 23 : 6. *b* p. 6 : 3. *c* 3 Moesa 10 : 2.

20 Ari moenggoehing anak-poetoe Lewi noe salijan ti eta, ti poetra Amram teja Soebael; ti poetra Soebael teja Jehdĕja. 21 'Moenggoeh Rĕhabja teja, ti poetra Rĕhabja teh Jisia noe djadi loeloegoe. 22 'Ti oerang Jishar teja Sĕlomot; ti poetra Sĕlomot teja Jahat. 23 'Ari poetra [Hebron] teja Jĕria [loeloegoena]; Amarja noe kadoewa, Jahasiël noe katiloe, Jĕkamam noe kaopat. 24 'Poetra Oesiël teja Mika; ti poetra Mika teja Samir. 25 'Saderek Mika teja Jisia; ti poetra Jisia teja Djakaria. 26 'Poetra Mĕrari teja Mahli djeung Moesi; poetra Jaäsia teja Bĕno. 27 'Poetra Mĕrari, ti Jaäsia teja Bĕno, Soham, Sakoer djeung Ibri. 28 'Ti Mahli teja Elasar; nja eta teu bogaeun poetra lalaki. 29 'Moenggoeh Kis teja, poetra Kis teh Jĕrahmel. 30 'Ari poetra Moesi teja Mahli, Eder djeung Jĕrimot. Nja eta teja poetra ahli Lewi, noeroetkeun ahli karoehoenna. 31 'Eta oge asoep lotĕre, satjara saderekna, nja anak-poetoe Haroen teja, di pajoeneun radja Dawoed, djeung Sadok, djeung Ahimelek, sarta di hareupeun para loeloegoe ahli karoehoen panghoeloe djeung oerang Lewi; ahli karoehoen noe djadi loeloegoe satjara adina.

PASAL 25.

Djeung deui Dawoed sarta para kapala balad ngingkarkeun poetra Asap, Heman djeung Jĕdoetoen baris kana ngabakti, sina pada ngawĕdjang, make katjapi, tjĕlĕmpoeng djeung tjetjempres; ari bilangan djalma noe milampah eta gawena ngabakti teh, kijeu: 2 'ti poetra Asap teja Sakoer, Joesoep, Nĕtanya djeung Asarela, pada poetra Asap, di bawah kawasa Asap, noe ngawĕdjang di bawah kawasa radja. 3 'Moenggoeh Jĕdoetoen teja, poetra Jĕdoetoen teh Gĕdalja, Sĕri, Jĕsaja, Hasabja djeung Matitya, gĕnĕp; pada di bawah kawasa Jĕdoetoen ramana, anoe ngawĕdjang make katjapi, nganoehoenkeun djeung moedji ka Pangeran. 4 'Moenggoehing Heman teja, poetra Heman teh Boekia, Matanya, Oesiël, Sĕboeël djeung Jĕrimot, Hananya, Hanani, Eliata, Gidalti djeung Romanti-Eser, Josbĕkasa, Maloti, Hotir sarta Mahasiot. 5 'Eta kabeh poetra Heman, djoeroe pĕlĕng radja dina pangandika Allah, baris njĕngkatkeun tandoek; karana Heman teh koe Allah geus dipaparin opat wĕlas poetra lalaki djeung tiloe poetra awewe. 6 'Eta kabeh di bawah kawasa ramana milampah njanji di gĕdong Pangeran, make tjetjempres, tjĕlĕmpoeng djeung katjapi, baris ngabakti di gĕdong Allah; ari Asap, Jĕdoetoen djeung Heman teja di bawah kawasa radja. 7 'Ari bilangan eta barĕng saderek-saderekna, sakoer noe geus dipagahan njanji ka Pangeran, djoemlah anoe ngarti teh doewa ratoes dalapan poeloeh dalapan. 8 'Toeloej lotĕre pĕrkara djagaän, walatra, bagija noe leutik, bagija noe gĕde, goeroe sarta djeung moerid. 9 'Seug bidjil ĕlot noe mimiti, keur Asap, nja eta keur Joesoep; noe kadoewa keur Gĕdalja, nja eta djeung saderekna sarta djeung poetrana, doewa wĕlas; 10 'noe katiloe keur Sakoer, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 11 'noe kaopat keur Jisri, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 12 'noe kalima keur Nĕtanya, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 13 'noe kagĕnĕp keur Boekia, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 14 'noe katoedjoeh keur Jĕsarela, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 15 'noe kadalapan keur Jĕsaja, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 16 'noe kasalapan keur Matanya, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 17 'noe kasapoeloeh keur Simi, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 18 'noe kasawĕlas keur Asarel, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 19 'noe kadoewa-wĕlas keur Hasabja, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 20 'noe katiloe-wĕlas keur Soebael, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 21 'noe kaopat-wĕlas keur Matitya, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 22 'noe kalima-wĕlas keur Jĕremot, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 23 'noe kagĕnĕp-wĕlas keur Hananya, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 24 'noe katoedjoeh-wĕlas keur Josbĕkasa, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 25 'noe kadalapan-wĕlas keur Hanani, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 26 'noe kasalapan-wĕlas keur Maloti,

poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 27 'noe kadoewa-poeloeh keur Eliata, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 28 'noe kasalikoer keur Hotir, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 29 'noe kadoewa-likoer keur Gidalti, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 30 'noe katiloe-likoer keur Mahasiot, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas; 31 'noe kaopat-likoer keur Romanti-Eser, poetrana djeung saderekna, doewa wĕlas.

PASAL 26.

Moenggoehing bagian poerah toenggoe lawang: ti oerang Korah teja Mĕselemja poetra Kore, kaäsoep poetra Asap. 2 'Ari Mĕselemja teh reja poetrana: Djakaria noe djadi tjikal, Jĕdiael noe kadoewa, Sĕbadya noe katiloe, Jatniël noe kaopat, 3 'Elam noe kalima, Johanan noe kagĕnĕp, 4 Eljoënai noe katoedjoeh. 'Kitoe deui Obed-Edom reja poetrana: Sĕmaja noe djadi tjikal, Josabad noe kadoewa, Joah noe katiloe, Sakar noe kaopat, Nĕtanel 5 noe kalima, 'Amiël noe kagĕnĕp, Isaskar noe katoedjoeh, Pĕhoeltai noe kadalapan; [a] wantoe eta teh dibĕrkahan koe 6 Allah. 'Kitoe deui Sĕmaja, poetrana teja, reja poetrana, pada kawasa ka eusi boemi ramana, wantoe eta teh garagah-pĕrkosa. 7 'Poetra Sĕmaja teja Otni, Rĕpael, Obed, Elsabad, saderek-saderekna, djalma pĕr- 8 kosa, Elihoe djeung Sĕmakja. 'Eta kabeh kaäsoep poetra Obed-Edom; nja eta djeung poetra-poetrana sarta saderek-saderekna, djalma pĕrkosa nja koewat kana pagawean; aja sawidak doewa ahli 9 Obed-Edom. 'Moenggoehing Mĕselemja teja reja poetra djeung saderek, djalma 10 pĕrkosa, dalapan wĕlas. 'Ari Hosa, noe kaäsoep anak-poetoe Mĕrari, reja deui poetrana; Simri noe djadi loeloegoe, (estoena eta teh lain tjikal, tapi koe ra- 11 mana geus didjadikeun loeloegoe;) 'Hilkia noe kadoewa, Tĕbalja noe katiloe, Djakaria noe kaopat; djoemlah poetra djeung saderek Hosa teh tiloe wĕlas. 12 'Ari eta sagala bagian poerah toenggoe lawang, nja eta para loeloegoe djalma lalaki, pada boga djagaän, satjara saderekna, koedoe ngawoela di gĕdong Pa- 13 ngeran. 'Toeloej lotĕre, bagija noe leutik, bagija noe gĕde, noeroetkeun ahli karoehoenna, baris kana hidji-hidji lawang. 14 'Ari ĕlot wetan keuna ka Selemja. Seug Djakaria poetrana, noe djadi pananjaän leuwih pintĕr, dipanglotĕrekeun; ana 15 bidjil ĕlotna ka kaler. 'Ari Obed-Edom ka kidoel; sarta djagaän poetra-poetrana 16 goedang kahasilan. 'Ari Soepim djeung Hosa ka koelon, dina lawang Saleket, pĕlĕbah djalan gĕde noe nandjak, djagaän hidji parerendeng djeung djagaän 17 hidji deui. 'Ti wetan aja gĕnĕp ahli Lewi; ti kaler sapoë opat; ti kidoel sapoë opat, sarta di goedang kahasilan 18 teja doewa djeung doewa. 'Dina Parbar, ti koelon, aja opat, pĕlĕbah djalan gĕde, 19 sarta dina Parbar teja doewa. 'Eta kitoe bagian poerah toenggoe lawang teja, ti anak-poetoe oerang Korah sarta ti anak-poetoe oerang Mĕrari. *a* p. 13 : 14.

20 Djeung deui moenggoeh ahli Lewi teja, Ahia njangking radja-brana gĕdong Allah djeung radja-brana barang beu- 21 nang njoetjikeun. 'Anak-poetoe Ladan, anak-poetoe oerang Gerson ti Ladan; noe djadi loeloegoe ahli karoehoen bangsa Ladan, oerang Gerson teh, nja Jĕ- 22 hiëli. 'Poetra Jĕhiëli teja, nja eta Setam djeung Joël saderekna, njangking radja- 23 brana gĕdong Pangeran. 'Moenggoeh oerang Amram, oerang Jishar, oerang He- 24 bron djeung oerang Oesiël, 'eta Sĕboeël poetra Gersom, anoe poetra Moesa teja, noe djadi gĕgĕdoeg, njangking radja- 25 brana. 'Ari saderekna, ti Eliëser teja: poetra eta Rĕhabja, poetra eta Jĕsaja, poetra eta Joram, poetra eta Sikri, poe- 26 tra eta Sĕlomit. 'Nja eta Sĕlomit djeung saderek-saderekna njarangking sakabeh radja-brana barang beunang njoetjikeun, anoe geus disoetjikeun koe radja Dawoed, djeung koe para loeloegoe ahli karoehoen, koe para kapala noe njĕkĕl sareboe djeung noe njĕkĕl saratoes, sarta 27 koe para kapala balad. 'Pangnjaroetjikeunana teh [a] tina djalan pĕrang, nja eta tina djarahan, soepaja njantosakeun 28 gĕdong Pangeran. 'Kitoe keneh saniskara noe beunang njoetjikeun Samoeël, [b] djoeroe tingal teja, djeung noe ti Saoel poetra Kis, ti Abner poetra Ner, sarta ti Joab poetra Sĕroeja teja; naon bae noe geus disoetjikeun, ditjangkingna koe Sĕlomit djeung saderek-saderekna. 29 'Moenggoehing oerang Jishar teja, Kĕnanya djeung poetra-poetrana njarĕkĕl

pagawean loewar-loewar di Israil, nja djadi pangoeroes djeung hakim. 30 'Moenggoehing oerang Hebron teja, Hasabja djeung saderek-saderekna, djalma pěrkosa, sareboe toedjoeh ratoes, pada njangking tjětjěkělan di Israil peuntaseun tji Jordan, ka koelon, sakabeh hal gawe Pangeran djeung hal ngawoela ka radja. 31 'Di oerang Hebron teja Jěria noe djadi loeloegoe, nja eta di oerang Hebron, noeroetkeun toetoeranana, noeroetkeun ahli karoehoen. Dina taoen noe kaopat-poeloeh Dawoed djoeměněng radja, di maranehanana ditejangan sarta kapěndak djalma gagah-pěrkosa di Jaser, tanah Gilad. 32 'Sarta saderek-saderekna pada djalma pěrkosa, doewa reboe toedjoeh ratoes, pada djadi loeloegoe ahli karoehoen; seug koe radja Dawoed eta teh pada didjěněngkeun njangking oerang Roebin, oerang Gad, djeung noe satěngah kaom Měnase teja, hal sakabeh pěrkara Allah djeung pěrkara radja.

[a] 2 Sam. 8 : 11. [b] 1 Sam. 9 : 9.

PASAL 27.

Djeung deui bilangan oerang Israil, para loeloegoe ahli karoehoen, djeung para kapala noe njěkěl sareboe sarta noe njěkěl saratoes, kitoe deui pangoeroesna, sakoer noe ngawoelaän ka radja, noeroetkeun sakabeh kamistian bagian-bagian, noe asoep sarta noe ka loewar saban-saban boelan, těroes sakabeh boelan taoen, eta hidji-hidji bagian teh doewa laksa opat reboe djalma. 2 'Anoe njangking bagian kahidji, keur baris boelan kahidji, nja eta [a] Jasobam poetra Sabdiël; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 3 'Eta teh kaäsoep anak-poetoe Peres, sarta djadi loeloegoe sakabeh kapala balad keur baris boelan kahidji. 4 'Anoe njangking bagian boelan kadoewa, nja eta [b] Dodai, oerang Ahoah, sarta bagian eta digěgědoegan koe Miklot; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 5 'Kapala balad katiloe, keur baris boelan katiloe, nja eta [c] Běnaja poetra Jojada, kaparěk teja, noe djadi loeloegoe; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 6 'Nja eta Běnaja teja prawira, kaäsoep noe tiloe poeloeh, malah njangking eta noe tiloe poeloeh, sarta bagianana di bawah Amisabad poetrana. 7 'Noe kaopat, keur baris boelan kaopat, nja eta [d] Asahel, raji Joab teja, sarta Sěbadya poetrana sanggeusna eta; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 8 'Noe kalima, keur baris boelan kalima, kapalana [e] Samhoet, oerang Jisra; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 9 'Noe kagěněp, keur baris boelan kagěněp, nja eta [f] Ira poetra Ikes, oerang Těkoa; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 10 'Noe katoedjoeh, keur baris boelan katoedjoeh, nja eta [g] Heles, oerang Pelon, kaäsoep anak-poetoe Epraim; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 11 'Noe kadalapan, keur baris boelan kadalapan, nja eta [h] Sibkai, oerang Hoesa, bangsa Serah; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 12 'Noe kasalapan, keur baris boelan kasalapan, nja eta [i] Abiëser, oerang Anatot, kaom Binyamin; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 13 'Noe kasapoeloeh, keur baris boelan kasapoeloeh, nja eta [j] Maharai, oerang Nětopa, bangsa Serah; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 14 'Noe kasawělas, keur baris boelan kasawělas, nja eta [k] Běnaja, oerang Piraton, kaäsoep anak-poetoe Epraim; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 15 'Noe kadoewa-wělas, keur baris boelan kadoewa-wělas, nja eta [l] Heldai, oerang Nětopa, bangsa Otniël; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe.

[a] p. 11 : 11. [b] p. 11 : 12. [c] p. 11 : 22. [d] p. 11 : 26. [e] p. 11 : 27. [f] p. 11 : 28. [g] p. 11 : 27. [h] p. 20 : 4. [i] p. 11 : 28. [j] p. 11 : 30. [k] p. 11 : 31. [l] p. 11 : 30.

16 Sarta ijeu noe njarangking kaom-kaom Israil: oerang Roebin gěgědoegna Eliëser poetra Sikri; oerang Simon gěgědoegna Sěpatya poetra Maäka; 17 'oerang Lewi gěgědoegna Hasabja poetra Kěmoeël; oerang Haroen gěgědoegna Sadok; 18 'oerang Joeda gěgědoegna Elihoe, kaäsoep saderek Dawoed; oerang Isaskar gěgědoegna Omri poetra Mikaël; 19 'oerang Sěboeloen gěgědoegna Jismaja poetra Obadya; oerang Naptali gěgědoegna Jěrimot poetra Asriël; 20 'anak-poetoe Epraim gěgědoegna Hosea poetra Asasia; noe satěngah kaom Měnase gěgědoegna Joël poetra Pědaja; 21 'noe satěngah kaom Měnase deui, di Gilad, gěgědoegna Ido poetra Djakaria; oerang Binyamin gěgědoegna Jaäsiël

22 poetra Abner; 'oerang Dan gĕgĕdoegna Asarel poetra Jĕroham. Nja eta teja 23 para kapala kaom Israil. 'Tatapi Dawoed hanteu ngitoeng [a] anoe oemoer doewa poeloeh taoen ka handap, sabab aja timbalan Pangeran, kĕrsa ngadjĕngkarkeun Israil, tjara bentang di langit. 24 'Joab poetra Sĕroeja teja [b] ngamimitian milang, tapi hanteu dianggeuskeun, kasĕdĕk aja bĕbĕndoe ka Israil tina lampah kitoe; noe matak bilangananana teu diasoepkeun kana itoengan babad radja Dawoed.

a 4 Moesa 1: 3. *b* p. 21.

25 Ari noe njangking doenya-brana radja, nja eta Asmawet poetra Adiël, sarta noe njangking doenya-brana di pasisian, di nagara-nagara, di desa-desa djeung di panggoeng-panggoeng, nja eta Jonatan 26 poetra Oesia. 'Ari noe njangking noe migawe lahan, sakoer noe tatani, nja 27 eta Esri poetra Kĕloeb. 'Ari noe njangking kĕbon anggoer, nja eta Simi, oerang Ramah; sarta noe njangking kahasilan anggoer dina goedang anggoer, nja eta 28 Sabdi, oerang Sepem. 'Ari noe njangking kĕbon djetoen djeung kĕbon lowa, noe di tanah handap, nja eta Baäl-Hanan, oerang Gader; sarta noe njangking goedang minjak, nja eta Joas. 29 'Ari noe njangking sapi, noe diarangon di Saron, nja eta Sitrai, oerang Saron; sarta noe njangking sapi noe di lĕbak-30 lĕbak, nja eta Sapat poetra Adlai. 'Ari noe njangking onta-onta, nja eta Obil, oerang Ismail; sarta noe njangking kalde-kalde bikang, nja eta Jehdĕja, oerang 31 Meronot. 'Ari noe njangking ĕmbe-domba, nja eta Jasis, oerang Hagar. Eta kabeh djadi kapala radja-kaja kagoengan radja Dawoed.

32 Djeung deui [a] Jonatan, pangampih Dawoed, djadi pangrĕmpagan; nja eta teh djalma binangkit, toer ahli kitab; sarta Jĕhiël poetra Hakmoni aja di poe-33 tra-poetra radja. 'Djeung [b] Ahitopel djadi pangrĕmpagan radja keneh, sarta Hoesai, oerang Erek, djadi sobat radja. 34 'Dĕmi sanggeusna Ahitopel, aja Jojada poetra Bĕnaja djeung Abjatar; ari kapala balad radja [c] nja eta Joab.

a 2 Sam. 21: 21. *b* 2 Sam. 15: 12, 37. *c* 2 Sam. 8: 16.

PASAL 28.

Tidinja Dawoed ngoempoelkeun ka Jĕroesalem sakabeh kapala Israil, nja eta para kapala kaom, djeung para kapala bagian, anoe ngawoelaän ka radja, sarta para kapala noe njĕkĕl sareboe, djeung para kapala noe njĕkĕl saratoes, kitoe deui para kapala sakabeh radjakaja djeung ingon-ingon kagoengan radja sarta noe poetra-poetrana, barĕng para ponggawa djeung para prawira, sarta sakabeh djalma noe gagah-pĕrkosa. 2 'Neut radja Dawoed ngadĕg, sarta ngalahir kijeu: Eh doeloer-doeloer sarta rahajat kami! geura darengekeun kami: tadina kami [a] aja pasĕdjaän njijeun hidji gĕdong pangreureuhan pikeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran sarta pikeun djodjodog dampal Allah oerang; malah kami geus tjatjawis, arek prak njijeun. 3 'Tatapi Allah nimbalan ka kami: Maneh oelah waka njijeun gĕdong pikeun djĕnĕngan kami, karana maneh teh pradjoerit, sarta maneh sok ngoetjoerkeun 4 gĕtih. 'Ari Pangeran, Allah Israil, geus milih diri kami ti saeusi-imah bapa kami, dikĕrsakeun djadi radja, njangking Israil salalanggĕngna; karana [b] Joeda noe koe andjeunna dipilih djadi gĕgĕdoeg; sarta dina bangsa Joeda teh nja bangsa bapa kami noe dipilih; djeung dina anak bapa kami [c] nja kami noe dimanah, didjadikeun radja, njangking sabangsa Is-5 rail. 'Dĕmi ti sakabeh anak kami, (da kami teh koe Pangeran dipaparin loba anak) nja Soeleman, anak kami, noe koe andjeunna dipilih, dikĕrsakeun dijoek dina korsi karadjaän Pangeran 6 njĕpĕng Israil. 'Sarta timbalanana ka kami: [d] Soeleman, anak maneh, nja eta noe bakal njijeun gĕdong kami djeung boeroean-boeroean kami; karana nja eta noe koe kami dipilih bakal poetra kami, sarta kami noe bakal piramaeunana. 7 'Djeung kami rek nĕtĕpkeun karadjaanana salalanggĕngna; kitoe soteh ari pĕngkoeh ngalampahkeun timbalan djeung hoekoem kami, sapĕrti poë ijeu. 8 'Dĕmi ajeuna, di hareupeun sabangsa Israil, pakoempoelan Pangeran, sarta di pajoeneun Allah oerang: koedoe pada ngestoekeun sarta tejangan sakabeh timbalan Pangeran, Allah maraneh; soepaja koe maraneh kamilik ijeu tanah noe aloes, sarta koe maraneh diwariskeun ka anak-intjoe maraneh pandeu-9 rieun maraneh, salalanggĕngna. 'Ari

maneh, Soeleman, anaking! sing nganjahokeun ka Allah bapa maneh, sarta koedoe ngabakti ka andjeunna djeung soehoed nja hate sarta djeung soeka nja pikir; [e] karana Pangeran ngawaspaoskeun ka sagala hate, sarta ngahartos ka sakabeh rarasaän pamikir; [f] oepama maneh nejangan andjeunna, tangtoe andjeunna koe maneh kapanggih; sabalikna, oepama maneh ninggalkeun mah ka andjeunna, tangtoe maneh koe 10 andjeunna dipitjeun salalawasna. 'Mangka hade-hade ajeuna; karana maneh noe koe Pangeran dipilih, dikĕrsakeun njijeun gĕdong baris kasoetjian; sing tĕgĕr; prak digawe. *a* p. 22:7. *b* p. 5:2. *c* 1 Sam. 16:12. *d* p. 17:11. *e* 1 Radj. 8:39. *f* 2 Bab. 15:2.

11 Seug Dawoed ka Soeleman poetrana maparin tjonto bale, djeung gĕdong-gĕdongna, djeung goedang-goedangna, djeung loteng-lotengna, djeung kamar-kamarna di djĕro, sarta gĕdong toeroeb 12 pangrapih; 'kitoe deui tjonto saniskara noe aja dina manah andjeunna koe Roh, nja eta tjonto boeroean-boeroean gĕdong Pangeran, djeung sakabeh pondok sakoeriling, baris radja-brana gĕdong Allah, djeung baris radja-brana barang 13 beunang njoetjikeun, 'kitoe deui baris bagian-bagian para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, sarta baris sagala gawe ngabakti di gĕdong Pangeran, djeung baris sakabeh parabot ngabakti di gĕ-14 dong Pangeran. 'Moenggoehing ĕmas, noeroetkeun pibeurateunana ĕmas baris sakabeh parabot saroepaning hal ngabakti; moenggoehing sakabeh parabot perak, noeroetkeun pibeurateunana, baris sakabeh parabot saroepaning hal 15 ngabakti; 'nja eta pibeurateunana adjoeg ĕmas djeung palita-palitana ĕmas, noeroetkeun pibeurateunana hidji-hidji adjoeg djeung palitana; kitoe deui keur adjoeg perak, noeroetkeun pibeurateunana adjoeg djeung palitana, koemaha bae pigaweëunana hidji-hidji adjoeg. 16 'Sarta djeung ĕmas, noeroetkeun pibeurateunana, baris medja roti tata-tata, keur hidji-hidji medja; sarta perak keur 17 medja-medja perak. 'Kitoe deui keur garpoeh, bokor djeung kĕndi, ĕmas pitoewin; sarta keur pinggan ĕmas, noeroetkeun pibeurateunana hidji-hidji pinggan; kitoe keneh keur pinggan perak, noeroetkeun pibeurateunana hidji-hidji 18 pinggan; 'djeung keur altar paragi ngoekoes, ĕmas beunang ngabĕsot, noeroetkeun pibeurateunana; sarta ĕmas kana tjonto titihan, nja eta moemoekarabinan, noe koedoe pada meber [djangdjangna] djeung ngijoehan pĕti pĕrdjang-19 djian Pangeran. 'Eta kabeh, [lahir Dawoed,] datangna ka kami ti panangan Pangeran, beunang noelis, baris netelakeun sakabeh pagawean ijeu tjonto. 20 'Djeung Dawoed nimbalan deui ka Soeleman poetrana: [a] Sing tĕgĕr, djeung sing gĕde hate; prak digawe; poma oelah sijeun, sarta oelah geder; karana Pangeran Allah, nja eta Allah kami, tangtoe njarĕngan ka maneh; [b] moal maneh teh koe andjeunna diantĕp, sarta moal ditinggal, tĕpi ka tjatjapna sakabeh pagawean baris ngabakti di gĕdong 21 Pangeran. 'Tah geuning, sadija bagian-bagian para panghoeloe djeung ahli Lewi, baris sakabeh hal ngabakti di gĕdong Allah; sarta maneh di sambarang gawe tangtoe direudjeungan sababaraha djalma noe soeka pribadi, toer palintĕr, baris sakabeh hal ngabakti; malah eta para kapala djeung sakabeh djalma-djalma pada noenggoe sakabeh parentah maneh. *a* p. 22:13. *b* 5 Moesa 31:6.

PASAL 29.

Tidinja radja Dawoed nimbalan ka sapakoempoelan: Soeleman, anak kami, [a] noe koe Allah dipilih ngan sorangan, [b] boedak keneh, tatjan aja tanagana; dĕmi pagawean teja gĕde; karana eta karaton lain adjang manoesa, istoening 2 bade Pangeran Allah. 'Ari kami teh [c] sakoewat-koewat geus tjatjawis eukeur gĕdong Allah kami, ĕmas keur barang ĕmas, perak keur barang perak, tambaga keur barang tambaga, beusi keur barang beusi, sarta kai keur barang kai; [d] intĕn angkik djeung intĕn tareteskeuneun, intĕn taboerkeuneun djeung noe warna-warna roepana, sarta saroepaning intĕn moelja, samalah batoe 3 marmĕr loba katjida. 'Djeung deui, tina kami soeka ka gĕdong Allah kami, reh kami aja arta-banda sorangan ĕmas-perak, koe kami dibere keur gĕdong Allah kami, ditambahkeun ka sakabeh

anoe beunang kami njawiskeun keur 4 gĕdong kasoetjian teja; 'aja tiloe reboe talenta ĕmas, estoe ĕmas [e] ti Opir, djeung toedjoeh reboe talenta perak beunang ngabĕsot, keur baris ngĕpoetan bilik gĕ-5 dong-gĕdong, 'sangkan ĕmas, anoe koedoe ĕmas, sarta sangkan perak, anoe koedoe perak, djeung baris sambarang gawe, djijeuneun toekang-toekang teja. Tjing, saha noe soeka sorangan pinoeh keu-6 peul poë ijeu, bade ka Pangeran? 'Seug para kapala ahli karoehoen, djeung para kapala kaom Israil, kitoe deui para kapala noe njĕkĕl sareboe djeung noe njĕkĕl saratoes, sarta para kapala gawe 7 radja, pada saroekaeun pribadi; 'toeloej pada ngahatoerkeun keur hal ngabakti di gĕdong Allah, ĕmas lima reboe talenta, djeung salaksa gĕbleg wang ĕmas; perak salaksa talenta; tambaga salaksa dalapan reboe talenta, sarta 8 beusi sakĕti talenta. 'Djeung [f] saha-saha noe ngampihan intĕn, disanggakeun ka radja-brana gĕdong Pangeran, di bawah 9 kawasa Jĕhiël, oerang Gerson teja. 'Ari djalma noe loba baroengaheun tina hal eta pada soeka pribadi, wantoe-wantoe pada soeka pribadi njanggakeun ka Pangeran djeung soehoedna hate; malah radja Dawoed ge boengah, langkoeng-langkoeng boengahna. *a* p. 28:5. *b* p. 22:5. *c* p. 22:14. *d* 2 Moesa 35:27. *e* 1 Radj. 9:28. *f* 2 Moesa 35:27.

10 Tidinja Dawoed moedji soekoer ka Pangeran, di hareupeun panon sapakoempoelan; ari pioendjoek Dawoed: Sagala poedji ka andjeun, Pangeran, Allah Israil, noe djadi karoehoen koering sadaja! ti kalanggĕngan dongkap ka kalang-11 gĕngan deui. 'Andjeun, noen Pangeran! [a] noe kagoengan sagala kaägoengan, sarĕng kawasa, sarĕng kaähengan, sarĕng kadjajaän, sarawoeh kamoeljaän; karantĕn sadajana noe di langit sarĕng noe di boemi, [kagoengan andjeun]; [b] nja andjeun, noen Pangeran! noe kagoengan karadjaän, sarĕng noe pinoendjoel, 12 djoengdjoenan sadajana. 'Ari kabeungharan sarĕng kamoeljaän datangna ti pajoeneun andjeun, kalajan andjeun noe moerba ka saniskantĕn; sarawoeh dina panangan andjeun kakoewatan sarĕng kawasa; toer panangan andjeun noe jasa ngagĕdekeun sarĕng ngabĕdaskeun ka 13 saniskantĕn. 'Mana ajeuna, noen Allah koering! ijeu koering pada nganoehoenkeun ka andjeun, sarĕng maroedji ka padjĕnĕngan andjeun noe langkoeng 14 aheng. 'Karantĕn saha diri koering, sarĕng saha rahajat koering, jen koering pada gadoeh kakoewatan kana soeka sorangan, sapĕrtos kijeu? estoe saniskantĕn datangna ti andjeun, sarĕng koering njaranggakeun teh ka andjeun ti 15 panangan salira andjeun. 'Karantĕn koering teh [c] pada semah di pajoeneun andjeun, kalajan djalma madjik, sapĕrtos sadajana karoehoen koering; oemoer koering sadaja di boemi teh [d] sapĕrtos kalangkang, sarĕng taja pangharĕpan. 16 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja! eta saniskantĕn noe mangpirang-pirang teh, anoe kenging njawiskeun koering sadaja, pikeun mangnjijeunkeun andjeun gĕdong bade padjĕnĕngan andjeun noe soetji teja, estoe datangna ti panangan andjeun, sarĕng kagoengan andjeun sa-17 niskantĕn. 'Kalajan koering teh tĕrang, noen Allah koering! [e] jen andjeun teh ngararaoskeun kana hate, sarĕng kaestoean koe andjeun kamanah. Ari koering teja soeka sorangan njanggakeun eta saniskantĕn sarĕng kaestoean hate koering; sarĕng ajeuna oemat andjeun, anoe kapĕndak di dijeu, koe koering katendjo sarĕng kaboengahan, pada njanggakeun ka andjeun tina soekana sora-18 ngan. 'Noen Pangeran, [f] Allah Ibrahim, Ishak sarĕng Israil, noe djadi karoehoen koering sadaja! moegi-moegi ijeu ditĕtĕpkeun salalanggĕngna dina rarasaän pamikir hate oemat andjeun, sarĕng hatena moegi pada dibĕnĕrkeun ka salira 19 andjeun. 'Sarawoeh Soeleman, anak koering, moegi-moegi dipaparin hate soehoed, soepaja ngestikeun timbalan andjeun, pĕrtelaän andjeun sarĕng pikoekoeh andjeun, kalajan soepaja ngalampahkeun eta saniskantĕn, sarĕng njijeun eta karaton, anoe koe koering ditjawiskeun teja. *a* Wahj. 4:11; 5:13. *b* Mat. 6:13. *c* 3 Moesa 35:23. *d* Aj. 14:2. *e* p. 28:9. *f* 1 Radj. 18:36.

20 Nimbalan deui Dawoed ka sapakoempoelan teh: Maraneh geura pada njoekoerkeun ka Pangeran, Allah maraneh! Prak sapakoempoelan teh pada njoekoerkeun ka Pangeran, Allah karoehoenna; toeloej broek pada soedjoed ka

21 Pangeran sarta ka radja. 'Djeung pada ngoerbankeun ka Pangeran koerban peuntjitan, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan ka Pangeran dina isoekna, sabada poë eta, sareboe sapi ngora lalaki, sareboe domba lalaki, sareboe anak domba, [a] reudjeung koerbanna inoeman, sarta koerban peuntjitan loba 22 nakĕr, koe karana sabangsa Israil. 'Sarta dalahar-leueut di pajoeneun Pangeran dina poë harita, bari rosa pisan nja kaboengahan. Seug Soeleman, poetra Dawoed, [b] kadoewa kalina didjĕnĕngkeun radja, bari dilisahan bade ka Pangeran, djadi gĕgĕdoeg; kitoe deui nga-23 lisahan Sadok, djadi panghoeloe. 'Tidinja Soeleman teh tjalik dina korsi Pangeran, djoemĕnĕng radja, ngaganti Dawoed ramana, sarta nja loeloes; djeung sabangsa Israil pada noeroet ka andjeun-24 na. 'Ari sakabeh para kapala, sarta para prawira, kitoe deui sadajana poetra radja Dawoed, pada ngoendjoengan, tarima 25 di handapeun radja Soeleman. 'Sarta Soeleman teh koe Pangeran langkoeng-langkoeng nja diagoengkeun di hareupeun panon sabangsa Israil, djeung dipaparin tjahja karadjaän, sakoemaha noe tatjan aja di sakabeh radja, noe saheulaeun andjeunna njangking bangsa Israil.

a 3 Moesa 23:13. *b* 1 Radj. 1.

26 Tah, kitoe Dawoed poetra Isai nga-27 radjaänana ka sabangsa Israil. 'Ari lawasna Dawoed ngaradjaän teh ka Israil [a] opat poeloeh taoen; di Hebron ngaradjaänana toedjoeh taoen, sarta di Jĕroesalem ngaradjaänana tiloe poeloeh 28 tiloe taoen. 'Toeloej Dawoed poepoes, sĕpoeh pisan, warĕg nja oemoer, kabeungharan djeung kamoeljaän; sarta Soeleman poetrana djoemĕnĕng radja, 29 ngaganti andjeunna. - 'Ari tjarijos radja Dawoed, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina tjarijos Samoeël, djoeroe tingal teja, djeung dina tjarijos nabi Natan, sarta dina tjarijos [b] Gad, djoeroe pĕlĕng teja; 30 'reudjeung sakabeh hal karadjaänana sarta pangawasana, toer mangsa-mangsa noe njorang ka andjeunna, djeung ka Israil, sarta ka sakabeh karadjaän tanah-tanah.

a 1 Radj. 2:11. *b* p. 21:9.

KITAB BABAD NOE KADOEWA.

PASAL 1.

Ari Soeleman poetra Dawoed [a] dikoewatkeun dina karadjaänana, sarta disarĕngan koe Pangeran Allahna, bari 2 diagoengkeun langkoeng-langkoeng. 'Tidinja Soeleman maparin timbalan ka sabangsa Israil, ka para kapala noe njĕkĕl sareboe sarta noe njĕkĕl saratoes, ka para hakim, djeung ka sakabeh gĕgĕden di sabangsa Israil, para loeloegoe 3 ahli karoehoen teja. 'Bral Soeleman angkat, diiring koe sapakoempoelan, ka ĕnggon loehoer noe di Gibon teja; [b] karana nja di dinja ajana himah tĕpangan kagoengan Allah, beunang ngadamĕl Moesa, abdi Pangeran, di tĕgal lĕga teja. 4 'Tatapi ari pĕti Allah mah koe Dawoed geus diinditkeun ti Kirjat-Jarim, ka noe beunang Dawoed njawiskeun pikeun eta, [c] wantoe koe andjeunna geus dipangma-5 sangkeun himah di Jĕroesalem. 'Ngan [d] ari altar tambaga, noe beunang njijeun Bĕsalel, poetra Oeri, anoe poetra Hoer teja, aja keneh di dinja, di hareupeun balandongan Pangeran; nja eta noe dipĕndakan koe Soeleman djeung koe pa-6 koempoelan. 'Toeloej Soeleman [e] ngoerban di dinja, di pajoeneun Pangeran, dina altar tambaga, noe dina himah tĕpangan teja; sareboe koerban doeroekan noe koe andjeunna dikoerbankeun dina eta altar.

a 1 Radj. 2:46. *b* 1 Bab. 16:39. *c* 2 Sam. 6:17. *d* 2 Moesa 38:1. *e* 1 Radj. 3:4.

7 Dina peuting harita Allah nembongan ka Soeleman; ari timbalanana ka andjeunna: Geura menta, hajang dipaparin 8 naon koe kami? 'Pioendjoek Soeleman

ka Allah: Andjeun teh ka poen bapa Dawoed midamĕl kaäsihan rosa pisan, sarĕng abdi koe andjeun didjadikeun radja ngagĕntos poen bapa. 9 'Ajeuna, noen Pangeran Allah! [a] moegi dijaktoskeun pangandika andjeun ka poen bapa Dawoed teja; karantĕn abdi koe andjeun geus didjadikeun radja, njangking oemat, [b] lobana sapĕrtos keusik di boemi. 10 'Ajeuna abdi teh moegi dipaparin kapintĕran sarĕng kanjaho, soepaja abdi bisa [c] kaloewar-asoep ti heulaeun eta oemat; karantĕn saha noe pibisaeun ngahakiman ka oemat andjeun, noe sakitoe rosana? 11 'Ari timbalan Allah ka Soeleman: Sapedah maneh kitoe dina hate maneh, sarta lain menta kabeungharan, kamoektian, atawa kamoeljaän, atawa pati djalma noe geuleuh ka maneh, kitoe deui lain menta oemoer pandjang, nja menta teh keur diri maneh kapintĕran djeung kanjaho, soepaja bisa ngahakiman ka oemat kami, doemeh maneh koe kami geus didjadikeun radja njĕkĕl eta: 12 'noe matak kapintĕran djeung kanjaho teja geus dipaparinkeun ka maneh; malah kami ka maneh rek maparin deui kabeungharan, kamoektian djeung kamoeljaän; di lĕbah radja-radja noe ti heulaeun maneh hanteu aja noe kitoe, sarta ti pandeurieun maneh moal aja noe kitoe. 13 'Toeloej Soeleman angkat ti ĕnggon loehoer noe di Gibon, ti hareupeun himah tĕpangan teja, moelih ka Jĕroesalem; geus kitoe ngaradjaän ka Israil.

a 1 Radj. 8 : 26. *b* 1 Moesa 13 : 16. *c* 4 Moesa 27 : 17.

14 Djeung deui [a] Soeleman ngoempoelkeun kareta djeung toekang toempak koeda, datang ka kagoengan sareboe opat ratoes kareta, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak koeda; ari eta teh koe andjeunna dipĕrnahkeun di sakoer nagara pakaretaän, sarta di salira radja di Jĕroesalem. 15 'Ari ĕmas-perak koe radja didjadikeun loba di Jĕroesalem sapĕrti batoe, djeung kai poetri didjadikeun loba tjara kai lowa noe di tanah handap. 16 'Ari koeda kagoengan Soeleman kaloewaran ti Mĕsir; koe para soedagar radja dibeulina goendoekan, sagoendoek-sagoendoek sahargana. 17 'Djeung sok ngarala kareta, dibawa ka loewar ti Mĕsir, harga gĕnĕp ratoes sekel, ari koeda harga saratoes lima poeloeh; djeung ngalantarankeun ongkoh ngabidjilkeun baris sakabeh radja oerang Het djeung radja-radja Sam.

a 1 Radj. 4 : 26; 10 : 26.

PASAL 2.

Ari Soeleman teh ngĕrsakeun ngadamĕl [a] hidji gĕdong pikeun padjĕnĕngan Pangeran, djeung [b] hidji gĕdong karadjaänana. 2 'Sarta Soeleman ngetang [c] toedjoeh laksa djalma pananggoeng, djeung dalapan laksa djalma toekang batoe di pigoenoengan, sarta ngamandoran ka dinja tiloe reboe gĕnĕp ratoes. 3 'Djeung deui Soeleman [d] miwarangan ka Hoeram, radja Tiroes, mihatoer kijeu: Sakoemaha andjeun bareto midamĕl ka Dawoed, rama kaoela, nja dikintoenan kai poetri pikeun ngadamĕl gĕdong linggihaneun andjeunna teja, [moegi ka kaoela nja kitoe deui].' 4 Salĕrĕsna, pasĕdjaän kaoela, dek njijeun hidji gĕdong bade padjĕnĕngan Pangeran, Allah kaoela, dek disoetjikeun ka andjeunna, pikeun ngoekoes ka pajoeneunana seuseungitan noe aroem, sarĕng pikeun roti tata-tata teu pĕtot-pĕtot, sarawoeh pikeun koerban doeroekan isoek reudjeung sore, toer dina saban poë sabat, dina saban pananggalan, sarĕng dina sakoer pesta Pangeran, Allah kaoela. Nja eta teh geus diwadjibkeun ka Israil salalanggĕngna. 5 'Ari eta gĕdong, anoe rek didjijeun koe kaoela teja, bakal gĕde; [e] karantĕn Allah kaoela sadaja teh agoeng ti batan sakabeh batara. 6 'Nanging saha noe aja kakoewatan njijeun gĕdong bade andjeunna? [f] Saestoena langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeunna teu asoep; na saha kaoela, dek njijeun gĕdong pikeun andjeunna? kadjaba moen pikeun ngoekoes bae ka pajoeneunana. 7 'Mana ajeuna kaoela moegi kintoenan hidji djalma pintĕr, pikeun digawe koe ĕmas, koe perak, koe tambaga, koe beusi, koe woengoe, koe gintjoe sarawoeh koe biroe langit, sarĕng noe bisa njijeun oekiran, soepaja ngareudjeungan ka djalma palintĕr, anoe aja di kaoela, di Joeda sarĕng di Jĕroesalem, kenging njawiskeun Dawoed, rama kaoela. 8 'Sarĕng kaoela moegi kintoenan kai poetri, kai djamoedjoe sarĕng kai tjandana ti goenoeng Libanon; karantĕn

kaoela tĕrang pisan, abdi andjeun barisaeun noewar kai di Libanon; salĕrĕsna, abdi-abdi kaoela bakal reureudjeungan 9 sarĕng abdi-abdi andjeun. 'Sarĕng sina njawiskeun keur kaoela kai masing loba; karantĕn eta gĕdong, anoe rek didjijeun koe kaoela teja, bakal gĕde nja aheng. 10 'Sarĕng, sawangsoelna, kaoela ka abdi-abdi andjeun noe marotong, noe naroewar kai, sĕdja mere tarigoe beunang noetoe, doewa laksa pikoel, gandroeng doewa laksa pikoel, tji-anggoer doewa laksa bat, sarĕng minjak doewa laksa 11 bat. 'Tidinja Hoeram, radja Tiroes, ngawalon koe sĕrat, sarta dikintoenkeun ka Soeleman, [oengĕlna kijeu]: [g] Sabab Pangeran miasih ka oematna, noe mawi andjeun didjadikeun radja, njangking 12 eta. 'Misaoer deui Hoeram teh: [h] Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, noe ngadamĕl langit sarĕng boemi, noe ka radja Dawoed geus maparin poetra pintĕr, awas kasoertian sarĕng pangartosan, noe bakal ngadamĕl gĕdong bade Pange-13 ran, sarawoeh gĕdong karadjaänana. 'Ari ajeuna, kaoela njanggakeun hidji djalma pintĕr, awas pangartian, [i] nja eta bapa 14 Hoeram, 'anak awewe, noe kaäsoep anak-poetoe Dan, dĕmi bapana oerang Tiroes; bisaeun digawe koe ĕmas sarĕng koe perak, koe tambaga, koe beusi, koe batoe sarĕng koe kai, koe woengoe, koe biroe langit, koe boëh katji sarĕng koe gintjoe; toer bisaeun njijeun saroepaning oekiran, kalajan mikir saroepaning karadjinan, anoe bade dipiwarang ka dinja, sinarĕngan djalma palintĕr kagoengan andjeun, sarawoeh djalma palintĕr kagoengan goesti kaoela Dawoed, rama andjeun. 15 'Ari ajeuna, pĕrkawis tarigoe sarĕng gandroeng, minjak sarĕng anggoer, anoe dilahirkeun koe goesti teja, moegi kin-16 toenkeun ka abdi-abdi andjeun; 'sarĕng kaoela sĕdja noewar kai ti goenoeng Libanon, sakakirang andjeun, seug digetekkeun, didongkapkeun ka andjeun djalan laoet, ka Jopa; kantoen koe andjeun dikoendjalan ka Jĕroesalem.

a p. 6 : 7, 10. *b* 1 Radja 7 : 1. *c* 1 Radja 5 : 15. *d* 1 Radj. 5 : 2. *e* 2 Moesa 18 : 11. *f* p. 6 : 18. *g* p. 9 : 8. *h* 1 Radj. 5 : 7. *i* 1 Radj. 7 : 14.

17 [a] Tidinja Soeleman ngetang sakabeh djalma ngoembara, noe aja di tanah Israil, sanggeusna diëtang bilanganana koe Dawoed ramana; kapĕndak aja sakĕti lima laksa tiloe reboe gĕnĕp ratoes. 18 'Seug eta teh noe toedjoeh laksa koe andjeunna didamĕl pananggoeng, sarta noe dalapan laksa didamĕl toekang batoe di pigoenoengan; ari noe tiloe reboe gĕnĕp ratoes deui mah didamĕl mandor, poerah ngagawekeun eta djalma-djalma.

a 1 Radj. 9 : 20; 1 Bab. 22 : 2.

PASAL 3.

Prak Soeleman ngamimitian ngadamĕl eta gĕdong Pangeran di Jĕroesalem, dina goenoeng [a] Moria, noe geus ditoedoehkeun ka Dawoed ramana, [b] dina ĕnggon noe disadijakeun koe Dawoed, nja dina pangirikan Ornan, oerang Jĕboes 2 teja. 'Ari [c] ngamimitianana ngadamĕl teh dina boelan noe kadoewa, tanggal doewa, dina kaopat taoenna andjeunna 3 djoemĕnĕng radja. 'Sarta kijeu padĕmeunna, noe koe Soeleman didamĕl, baris ngadĕgkeun eta gĕdong Allah: palajoena, make asta oekoeran baheula, gĕnĕp poeloeh asta, sarta panggĕrĕtna doewa poe-4 loeh asta. 'Ari bale, ti hareup, palajoena ti hareupeun panggĕrĕt gĕdong, doewa poeloeh asta, sarta loehoerna saratoes doewa poeloeh; koe andjeunna ti djĕrona 5 disapoet ĕmas doekĕt. 'Ari gĕdong noe gĕde teh disapoet kai djamoedjoe, toeloej disapoet deui ĕmas aloes, sarta direka 6 tangkal korma djeung rarantean. 'Djeung deui gĕdong teh ditarapang intĕn moelja, soepaja aheng; ari ĕmasna ĕmas Par-7 waim. 'Djadi eta gĕdong, balokna, bangbaroengna, bilikna djeung pantona koe andjeunna pada disapoet ĕmas, toer bilikna dioekiran roepa moekarabin.

a 1 Moesa 22 : 2. *b* 1 Bab. 21 : 18. *c* 1 Radj. 6.

8 Sarta andjeunna ngadamĕl gĕdong noe pangsoetji-soetjina, palajoena noeroetkeun panggĕrĕt gĕdong, doewa poeloeh asta, kitoe deui panggĕrĕtna doewa poeloeh asta; sarta disapoet ĕmas aloes, 9 nganggo gĕnĕp ratoes talenta ĕmas. 'Ari beuratna pakoe-pakoe ĕmas lima poeloeh sekel. Nadjan loteng-lotengna di-10 sapoet ĕmas. 'Sarta andjeunna ngadamĕl doewa moemoekarabinan, diajakeun di djĕro gĕdong noe pangsoetji-soetjina, saroepa wongwongan, djeung pada disa-11 poet ĕmas. 'Ari moenggoeh djangdjang moemoekarabinan teh, pandjangna doewa poeloeh asta; djangdjang noe

sabeulah lima asta, adĕk kana bilik gĕdong, djeung lima asta djangdjang noe sabeulah deui, antĕl kana djangdjang 12 moemoekarabinan noe hidji deui. 'Kitoe keneh djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui lima asta, adĕk kana bilik gĕdong, djeung lima asta djangdjang noe sabeulah deui, rakĕt kana djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui. 13 'Djangdjang moemoekarabinan teh meberna doewa poeloeh asta; sarta moemoekarabinan teh narangtoeng, soekoean; ari rarajna njanghareup ka gĕ- 14 dong. 'Sarta andjeunna ngadamĕl [a] hidji reregan, roepa biroe langit, woengoe, gintjoe djeung boĕh katji, sarta direka roepa moekarabin. *a* 2 Moesa 26 : 31.

15 Djeung deui [a] andjeunna ngadamĕl doewa pilar, baris ti hareupeun gĕdong, tiloe poeloeh lima asta loehoerna; sarta mamakoetaän, anoe dina hoeloena, lima 16 asta. 'Djeung ngadamĕl rante [b] di kabah toekang, sarta nĕrapkeun [deui noe kitoe] dina hoeloe pilar; toer ngadamĕl dadalimaän saratoes siki, ditĕrapkeun dina 17 eta rante. 'Toeloej pilar teh diaradĕgkeun ti hareupeun kabah, noe hidji ti katoehoe, noe hidji deui ti kentja; noe katoehoe dingaranan Jakin, ari noe kentja dingaranan Boas. *a* 1 Radj. 7 : 15. *b* 1 Radj. 6 : 16.

PASAL 4.

Djeung deui Soeleman ngadamĕl [a] hidji altar tambaga, doewa poeloeh asta pandjangna, doewa poeloeh asta roebakna, djeung sapoeloeh asta loehoerna. *a* 1 Radj. 8 : 64.

2 Sarta [a] ngadamĕl hidji lalaoetan tjitak, sapoeloeh asta ti sisina tĕpi ka sisina deui, boeleud pisan, sarta lima asta loehoerna; dioekoerna tĕpoeng-gĕlang koe 3 tali tiloe poeloeh asta. 'Ari handapeunana make sasapian, noe ngalingkoeng eta sakoeriling-boengking, sapoeloeh di djĕro saästa, ngalingkoeng eta lalaoetan sakoeriling; ari sasapian teh aja doewa djadjar; ditjitakna barĕng djeung eta. 4 'Lalaoetan teja noempang dina doewa wĕlas sasapian: noe tiloe njanghareup ngaler, noe tiloe njanghareup ngoelon, noe tiloe njanghareup ngidoel, ari noe tiloe deui njanghareup ngetan; djadi lalaoetan teh aja dina loehoer eta, sarta 5 sakabeh bobokongna ka djĕro. 'Ari kandĕlna lalaoetan teh satampah, sarta sisina saroepa sisi loemoer, tjara kĕmbang bakoeng; ari pieusieunana mandjing tiloe reboe bat. *a* 1 Radj. 7 : 23.

6 Sarta [a] ngadamĕl paso sapoeloeh siki; toeloej diteundeunan, anoe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja, baris wadah ngoembah; sakoer sipat koerban doeroekan dikopjak-kopjak dina eta; dĕmi lalaoetan teja mah keur para panghoeloe ngoembah dina eta. *a* 1 Radj. 7 : 38.

7 Sarta [a] ngadamĕl adjoeg ĕmas, sapoeloeh siki, noeroetkeun hoekoemna; sok diteundeunan di djĕro kabah, noe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja. *a* 1 Radj. 7 : 49.

8 Sarta [a] ngadamĕl medja, sapoeloeh siki; sok diteundeunan di djĕro kabah, noe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja. Toer ngadamĕl pangepret, saratoes siki. *a* 1 Radj. 7 : 48.

9 Sarta [a] ngadamĕl boeroean para panghoeloe djeung [b] palataran gĕde, kitoe deui panto-panto palataran; ari eta panto-pantona disapoet tambaga. *a* 1 Radj. 6 : 36. *b* 2 Radj. 21 : 5.

10 Dĕmi lalaoetan teja diteundeun sabeulah ti katoehoe, ngetan-ngidoel.

11 Djeung deui Hoeram teja [a] njijeun daloeng, sodok, sarta pangepret. Geus tjatjap Hoeram teh njijeun pagawean, anoe koe manehanana didjijeun pikeun radja Soeleman, baris dina gĕdong Allah; 12 'nja eta noe doewa pilar, djeung bola, sarta mamakoetaän, anoe dina hoeloe doewa pilar teja, katoet noe doewa anjaman, baris noetoepan eta doewa bolaning mamakoetaän, anoe dina hoe- 13 loe pilar teja; 'sarta [b] dadalimaän teja, opat ratoes siki, baris ka noe doewa anjaman teja, doewa djadjar dadalimaän kana hidji-hidji anjaman, anoe baris noetoepan eta doewa bolaning mamakoe- 14 taän, noe dina loehoer pilar teja. 'Sarta njijeun [c] tĕmpat paso, djeung njijeun 15 pasona, dina tĕmpat paso teja; 'sarta eta hidji lalaoetan, katoet noe doewa 16 wĕlas sasapian handapeunana. 'Kitoe deui daloeng, sodok, sarta garpoeh, djeung sakabeh bae paparabotan didjijeun koe bapa Hoeram pikeun radja Soeleman, keur gĕdong Pangeran, tam- 17 baga disangling. 'Koe radja ditjitak

[d] di tanah lempar pĕlĕbah tji Jordan, dina taneuh likĕt, antara Soekot djeung Sĕredata. 18 'Ari eta sakabeh parabot, beunang ngadamĕl Soeleman teja, loba katjida; wantoe-wantoe beuratna tambaga hanteu diparijos. *a* 1 Radj. 7:40. *b* 1 Radj. 7:20. *c* 1 Radj. 7:27. *d* 1 Radj. 7:46.

19 Djeung [a] Soeleman ngadamĕl sakabeh parabot, anoe baris gĕdong Allah, nja eta hidji altar ĕmas, sarta medja, noe ditoempangan roti tingalieun; 20 'djeung adjoeg katoet palita-palitana, baris ngagĕntjlang hareupeun kabah toekang, noeroetkeun hoekoemna, ĕmas 21 doekĕt; 'sarta kĕmbang-kĕmbangna, palitana, djeung tjatjapitna, ĕmas; eta 22 kabeh ĕmas pitoewin; 'kitoe deui peso, pangepret, pisin djeung tjĕpoek, ĕmas doekĕt. Ari moenggoeh lawang gĕdong, pantona noe di djĕro, ka noe pangsoetji-soetjina, kitoe keneh panto gĕdong kabah teja, pada ĕmas. *a* 1 Radj. 7:48.

PASAL 5.

Geus samakta [a] sakabeh dadamĕlan, noe didamĕl koe Soeleman pikeun gĕdong Pangeran. Tidinja Soeleman ngalĕbĕtkeun barang beunang njoetjikeun Dawoed ramana, nja eta ĕmas-perak djeung sakabeh parabot; disimpĕn dina goedang radja-brana gĕdong Allah.

a 1 Radj. 7:51.

2 Mangsa eta [a] para kokolot Israil, djeung sakabeh loeloegoe kaom-kaom, para gĕgĕden ahli karoehoen oerang Israil, koe Soeleman dipiwarang koempoel ka Jĕroesalem, baris ngoenggahkeun pĕti pĕrdjangdjian Pangeran teja, 3 ti dajeuh Dawoed, nja eta Sion. 'Toeloej sakabeh oerang Israil karoempoel ka radja dina pesta, nja eta dina boe-4 lan noe katoedjoeh. 'Barang geus darongkap sakabeh kokolot Israil teh, [b] djoeng ahli-ahli Lewi ngagotong eta pĕti. 5 'Seug ngoenggahkeun eta pĕti, sarta djeung himah tĕpangan teja, katoet sakabeh parabot soetji, noe aja dina himah; eta kabeh koe para panghoeloe 6 ahli-ahli Lewi dioenggahkeun. 'Ari radja Soeleman djeung sapadjĕmoehan Israil, sakoer noe koempoel ka andjeunna teja, arangkat ti heulaeun pĕti, pada ngoerbankeun domba djeung sapi, noe teu beunang diitoeng sarta teu beunang 7 dibilang tina kalobaänana. 'Tidinja koe para panghoeloe eta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran diasoepkeun ka ĕnggonna, nja kana kabahing gĕdong, ka noe pangsoetji-soetjina, ka handapeun djangdjang 8 moemoekarabinan teja. 'Ari eta moemoekarabinan meber djangdjangna loehoereun ĕnggon pĕti, sarta moemoekarabinan teh ngijoehan kana pĕti djeung 9 kana rantjatanana, ti loehoer. 'Ari eta rantjatanana parandjang, wani toengtoeng rantjatan teh katendjo dina pĕti, ti hareupeun kabah toekang; dĕmi ti loewar mah teu katendjo; sarta ajana 10 di dinja tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Eta pĕti taja eusian, ngan eta doewa papan, noe disimpĕn koe Moesa di Horeb, basa Pangeran ngadamĕl pĕrdjangdjian ka oerang Israil, sanggeusna boedal ti 11 Mĕsir teja. 'Ari geus kitoe, barang para panghoeloe baridjil ti ĕnggon soetji, (wantoe-wantoe sakabeh panghoeloe anoe djonghok [c] geus pada njoetjikeun maneh, hanteu ngoeroes [d] dina bagian; 12 'kitoe deui ahli-ahli Lewi, noe djaradi ahli njanji, sagala-galana, [e] nja eta Asap, Heman, Jĕdoetoen, djeung poetra-poetrana sarta saderek-saderekna, papakeanana boĕh katji, narabeuh tjetjempres, tjĕlĕmpoeng djeung katjapi, pada nangtoeng wetaneun altar, direudjeungan koe panghoeloe saratoes doewa poeloeh, 13 narijoep tarompet;) 'ari geus kitoe, keur barang noe narompet sarta noe njaranji kawas saoerang, kadengena toenggal sasora, ragĕm moedji djeung nganoehoenkeun ka Pangeran; sarta barang eta narikkeun sowarana, ditarimbang koe tarompet, koe tjetjempres djeung koe tatabeuhan, moedji ka Pangeran, [f] sabab moerah, sabab langgĕng kaäsihanana, heg gĕdong teh dieusian mega, 14 tĕgĕs gĕdong Pangeran, 'datang ka para panghoeloe teu kaoer nangtoeng baris ngabakti, tina heurin koe eta mega; wantoe gĕdong Allah teh pinoeh koe kamoeljaän Pangeran. *a* 1 Radj. 8. *b* 5 Moesa 31:9, 25. *c* p. 29:15. *d* 1 Bab. 24. *e* 1 Bab. 25:1. *f* Djab. 106:1.

PASAL 6.

Mangsa eta [a] Soeleman ngalahir: Timbalan Pangeran kĕrsa linggih di noe 2 angkeub. 'Ari simkoering teh bade

andjeun njijeun ijeu gĕdong pangtjalikan, nja ĕnggon linggihaneun andjeun salalanggĕngna. [3] 'Toeloej radja malik pameunteuna, sarta ngabĕrkahan ka sapakoempoelan Israil; ari sapakoempoelan Israil teh nangtoeng. [4] 'Seug radja ngalahir: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, noe ngandika koe lambena ka Dawoed, rama kami, sarta dilaksanakeun koe pananganana; kijeu pangandikana: [5] 'Ti poëan oemat kami koe kami dikaloewarkeun ti tanah Mĕsir teja, taja pisan nagara sakabeh kaom Israil noe koe kami dipilih pikeun njijeun gĕdong, baris djĕnĕngan kami linggih di dinja; sarta taja djalma noe koe kami dipilih sina djadi gĕgĕdoeg, njangking oemat kami Israil. [6] 'Ngan Jĕroesalem noe koe kami dipilih, soepaja djĕnĕngan kami linggih di dinja, sarta Dawoed noe koe kami dipilih, sina njangking oemat kami Israil. [7] 'Ari geus kitoe Dawoed, rama kami, bareto aja manah ngadamĕl hidji gĕdong pikeun padjĕnĕngan Pangeran, Allah Israil. [8] 'Tatapi aja timbalan Pangeran ka Dawoed, rama kami, kijeu: Sapedah maneh teh aja pikir njijeun gĕdong pikeun djĕnĕngan kami, nja hade pisan maneh teh aja pikir kitoe; [9] 'ngan maneh mah montong toeloes njijeun gĕdong teh; sabalikna anak maneh, noe pika-loewareun ti tjangkeng maneh, nja eta noe pinjijeuneun gĕdong teh pikeun djĕnĕngan kami. [10] 'Tah, Pangeran geus ngajaktoskeun pangandikana, noe diandikakeun teja; da kami teh ngadĕg, ngaganti Dawoed, rama kami, sarta kami teh tjalik dina korsi karadjaän Israil, sakoemaha pangandika Pangeran teja; malah kami teh ĕnggeus njijeun gĕdong teh pikeun padjĕnĕngan Pangeran, Allah Israil. [11] 'Toer kami teh di dinja geus neundeun eta pĕti, anoe djadi wadah pĕrdjangdjian Pangeran, beunang andjeunna ngadamĕl ka oerang Israil teja. 1 Radj. 8:12.

[12] [a] Toeloej andjeunna ngadĕg hareupeun altar Pangeran, kasaksian koe sapakoempoelan Israil, bari nadahkeun pananganana; [13] '(wantoe-wantoe Soeleman geus ngadamĕl hidji dadampar tambaga, diteundeun di tĕngah [b] palataran, lima asta pandjangna, lima asta roebakna, djeung tiloe asta loehoerna; seug ngadĕg dina loehoer eta; brĕk tapak-dĕkoe, kasaksian koe sapakoempoelan Israil, bari nadahkeun pananganana ka langit;) [14] 'sarta oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah Israil! taja noe nandingan ka andjeun, estoe djoemĕnĕng Allah di sawarga sarĕng di boemi; noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian sarĕng kaäsihan ka abdi-abdi andjeun, noe loemampah di pajoeneun andjeun tĕroes sarĕng hate; [15] 'anoe geus nĕtĕpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa teja; ari lambe andjeun anoe ngandika, sarĕng koe panangan andjeun geus dilaksanakeun, sakoemaha noe boekti dintĕn ijeu. [16] 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah Israil! moegi-moegi nĕtĕpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa, nja pangandika noe kijeu teja: Maneh di pajoeneun kami moal pikapĕnggĕleun djalma dijoek dina korsi karadjaän Israil; kitoe soteh oepama anak-intjoe maneh ngaraksa djalanna, ngalakonan papakon kami, sakoemaha loemakoe maneh di pajoeneun kami. [17] 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah Israil! moegi dijaktoskeun pangandika andjeun, noe koe andjeun diandikakeun ka abdi andjeun, Dawoed teja. [18] 'Nanging koemaha, Allah teh sajaktosna pilinggiheun di manoesa, di boemi? Salĕrĕsna, langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeun teu asoep; geus soemawonna ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun. [19] 'Parandene kitoe, noen Pangeran, Allah simkoering! moegi-moegi majoen ka panĕda abdi andjeun, sarĕng ka panoehoenna; moegi ngamakboel ka panjambat sarĕng ka panĕda, noe koe abdi andjeun bade ditĕda ka pajoeneun andjeun. [20] 'Ari sotja andjeun moegi-moegi neuteup ka ijeu gĕdong sijang-wĕngi, nja ka ĕnggon, noe koe andjeun ditimbalkeun, jen padjĕnĕngan andjeun bade dipĕrnahkeun di dinja; moegi-moegi ngamakboel ka panĕda, noe koe abdi andjeun bade ditĕda dina ijeu ĕnggon. [21] 'Sarĕng moegi-moegi ngamakboel ka panoehoen abdi andjeun, kitoe deui ka panoehoen oemat andjeun Israil, satijap-tijap nĕnĕda dina ijeu ĕnggon; koe andjeun moegi dimakboel ti ĕnggon andjeun linggih, nja ti sawarga; moegi dimakboel, sarĕng

22 moegi ngahampoera. 'Manawi aja djalma gadoeh dosa ka batoer, ladjĕng ditoempangan soempah, arek disoempahan, tidinja datang, sarĕng soempah ka hareupeun altar andjeun, dina ijeu gĕdong: 23 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarĕng didamĕl; nja moegi ngahoekoeman ka abdi-abdi andjeun, ngabalĕs ka noe salah, djalanna sina malik ka dirina, sarĕng ngabĕnĕrkeun ka noe bĕnĕr, dipaparin noeroetkeun kabĕnĕranana. 24 'Sarĕng manawi oemat andjeun Israil eleh di hareupeun moesoeh, tina garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjĕng tarobat, ngarakoekeun padjĕnĕngan andjeun, bari nĕnĕda sarawoeh noenoehoen ka pajoeneun andjeun dina 25 ijeu gĕdong: 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarĕng moegi ngahampoera kana dosa oemat andjeun Israil, sarawoeh moegi dipoelangkeun kana tanah, noe koe andjeun geus dipaparinkeun ka maranehanana sarĕng ka 26 karoehoenna. 'Manawi langit noetoep, hanteu aja hoedjan, sabab eta garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjĕng nĕnĕda dina ijeu ĕnggon, ngarakoekeun padjĕnĕngan andjeun, bari tarobat mitjeun dosana, tina koe andjeun disoekĕrkeun: 27 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, kalajan moegi ngahampoera kana dosa abdi-abdi andjeun sarĕng kana dosa oemat andjeun Israil, ana koe andjeun geus diwoeroek djalan noe sae, anoe koedoe dilakonan koe maranehanana; sarawoeh moegi maparin deui hoedjan ka tanah andjeun, noe koe andjeun geus dipaparinkeun ka oemat an-28 djeun, djadi milik. 'Manawi dina tanah aja patjĕklik, moen aja pagĕboeg, moen aja hama perang atanapi hama beureum, hama simeut atanapi hama hileud; manawi disĕsĕdĕk koe moesoehna dina tanah, di nagara-nagarana, naon bae ba-29 lahi sarĕng naon bae panjakit: 'naon bae panĕda, naon bae panoehoen, anoe datang ti sambarang manoesa, atanapi ti sadajana oemat andjeun Israil, anoe geus roemaos tjilakana sarĕng kasangsaraänana sorangan-sorangan, bari ladjĕng nadahkeun leungeunna ka ijeu 30 gĕdong: 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, sarĕng moegi ngahampoera, bari maparin ka oenggal-oenggal djalma noeroetkeun sadajana djalan-djalanna, rehing andjeun langkoeng oeninga kana hatena; karantĕn andjeun njalira bae noe oeninga kana hate anak Adam; 31 'soepaja pada sijeun koe andjeun, ngalakonan djalan andjeun satoetoep oemoer maranehanana hiroep dina tanah, anoe koe andjeun dipaparinkeun ka karoe-32 hoen simkoering sadaja. 'Kitoe deui moenggoehing djalma bangsa lijan, anoe teu kalĕbĕt oemat andjeun Israil, madak datang ti nagara djaoeh, tina sabab padjĕnĕngan andjeun noe agoeng, sarĕng sabab panangan andjeun noe kawasa, sarawoeh sabab asta andjeun noe njodor; ana datang ka ijeu gĕdong, sarĕng 33 nĕnĕda: 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, sarĕng moegi ngadamĕl noeroetkeun saniskantĕn anoe mawi eta djalma bangsa lijan teh sasambat ka andjeun; soepaja sadajana bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka padjĕnĕngan andjeun, sarĕng sangkan pada sijeun koe andjeun sapĕrtos oemat andjeun Israil, sarĕng soepaja pada tĕrangeun, jen ijeu gĕdong, beunang njijeun simkoering, estoe katĕlah koe padjĕnĕngan andjeun. 34 'Manawi oemat andjeun boedal, sĕdja mĕrangan ka moesoehna, djalan mana bae oemat teh dipiwarangna koe andjeun, ladjĕng nĕnĕda ka andjeun, njanghareup ka ijeu nagara, kenging andjeun milih, sarĕng ka ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun bade padjĕnĕngan an-35 djeun: 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga ngamakboel ka panĕdana sarĕng ka panoehoenna, kalajan moegi 36 ngoeroeskeun pĕrkawisna. 'Manawi eta teh garadoeh dosa ka andjeun, (karantĕn taja manoesa, noe teu milampah dosa mah) ladjĕng andjeun ngabĕndon ka darinja, bari seug diselehkeun ka moesoeh, sarĕng didjarah koe eta ka tanah noe 37 djaoeh atanapi deukeut; 'ana koe maranehanana dipiingĕt dina tanah ĕnggonna didjarah teh, seug tarobat, bari noenoehoen ka andjeun dina tanah pangdjarahanana, pokna: Koering tarima dosa, milampah bengkok, migawe doraka; 38 'ana tarobat ka andjeun tĕroes reudjeung hate, sarĕng tĕroes reudjeung njawa, dina tanah pangdjarahanana, ĕnggonna

didjarah teh, bari nĕnĕda, njanghareup ka tanahna, noe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoenna, nja ka nagara kenging andjeun milih, sarĕng ka ijeu gĕdong, beunang simkoering njijeun bade 39 padjĕnĕngan andjeun: 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga, ti ĕnggon andjeun linggih, ngamakboel ka panĕdana sarĕng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun pĕrkawisna, sarawoeh moegi ngahampoera ka oemat andjeun 40 noe garadoeh dosa ka andjeun. 'Ajeuna, noen Allah simkoering! sotja andjeun moegi-moegi boeka, sarĕng tjĕpil andjeun moegi-moegi ngadangoekeun ka 41 panĕda dina ijeu ĕnggon. 'Doepi ajeuna, noen Pangeran Allah! [c] moegi ngadĕg; soemangga lĕbĕt kana reureuh andjeun, nja salira andjeun sinarĕngan pĕtining kabĕdasan andjeun. Panghoeloe-panghoeloe andjeun, noen Pangeran Allah! moegi pada dipakeanan kasalamĕtan; sarĕng kaäsih-kaäsih andjeun moegi sina 42 pada boengah koe kangeunahan. 'Noen Pangeran Allah! moegi lisahan andjeun koe andjeun oelah ditampik; moegi emoet kana [d] kanoegrahan Dawoed, abdi andjeun. *a* 1 Radj. 8:22. *b* p. 4:9. *c* Djab. 132:8. *d* Jĕs. 55:3.

PASAL 7.

Barang Soeleman parantos nĕnĕda, [a] djoet toeroen seuneu ti langit, ngalĕboer eta koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan teja; [b] sarta kamoeljaän 2 Pangeran ngeusian eta gĕdong, 'datang ka para panghoeloe teu kaoer asoep ka gĕdong Pangeran; wantoe gĕdong Pangeran teh pinoeh koe kamoeljaän Pa-3 ngeran. 'Sarta koe sakabeh oerang Israil katendjo seuneu teh toeroen, djeung kamoeljaän Pangeran linggih dina gĕdong; broek pada njoeoeh kana taneuh, dina oebin, sarta pada soedjoed, bari nganoehoenkeun ka Pangeran, [c] sabab moerah, sabab langgĕng kaäsihanana. 4 'Tidinja radja djeung sakabeh djalma-djalma [d] pada ngoerbankeun koerban 5 peuntjitan ka pajoeneun Pangeran. 'Ari radja Soeleman ngoerbankeunana koerban peuntjitan teh, sapi doewa laksa doewa reboe sĕle, djeung domba sakĕti doewa laksa sĕle. Tah, kitoe radja djeung sakabeh djalma-djalma njalamĕtkeunana 6 gĕdong Pangeran. 'Ari para panghoeloe narangtoengna noeroetkeun djagaänana, djeung ahli-ahli Lewi narabeuh tatabeuhan Pangeran, beunang ngadamĕl radja Dawoed baris nganoehoenkeun ka Pangeran, sabab langgĕng kaäsihanana, ana Dawoed moedji koe lantaran maranehanana; sarta para panghoeloe narompet pabĕnĕran eta, djeung sabangsa 7 Israil narangtoeng. 'Harita Soeleman njoetjikeun tĕngahna boeroean, noe di hareupeun gĕdong Pangeran; karana nja di dinja andjeunna mĕtakeunana koerban doeroekan djeung gadjih koerban panarima teh; tina sabab altar tambaga, [e] beunang ngadamĕl Soeleman teja, hanteu asoep eta koerban doeroekan, koerban kadaharan, djeung sagala 8 gadjih teh. 'Tah, kitoe Soeleman dina mangsa eta ngalampahkeunana pesta teh, toedjoeh poë lilana, sarta sabangsa Israil reudjeung; pakoempoelan gĕde katjida, ti sĕmĕt Hamat tĕpi ka waloe-9 ngan Mĕsir. 'Ari dina poë noe kadalapan pada milampah panoetoep pesta; karana toedjoeh poë lilana njalamĕtkeunana altar, djeung toedjoeh poë lilana 10 milampahna pesta. 'Ari dina tanggal tiloe likoer, boelan noe katoedjoeh, djalma-djalma teh koe andjeunna didjoeroeng moelang sahimah-sahimahna, pada boengah sarta soeka ati, tina hal kahadean, anoe koe Pangeran geus didamĕl ka Dawoed, djeung ka Soeleman, sarta ka Israil oematna. *a* 3 Moesa 9:24. *b* 1 Radj. 8:10. *c* p. 5:13. *d* 1 Radj. 8:62. *e* p. 4:1.

11 Djadi [a] geus parantos Soeleman ngadamĕl gĕdong Pangeran djeung gĕdong radja; ari saniskara noe datang dina manah Soeleman, dikĕrsakeun didamĕl di djĕro gĕdong Pangeran sarta di djĕro 12 gĕdong andjeunna, loeloes kabeh. 'Ladjĕng Pangeran nembongan deui ka Soeleman ti peuting; ari timbalanana ka andjeunna: Kami geus ngamakboel ka panĕda maneh, sarta eta ĕnggon koe kami geus dipilih pikeun kami, baris 13 gĕdong pangoerbanan. 'Oepama kami noetoep langit, taja hoedjan, sarta oepama kami miwarang simeut ngahakanan hasil taneuh, atawa lamoen kami ngadatangkeun pagĕboeg ka oemat kami, 14 'seg oemat kami, [b] noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, ngahandapkeun maneh, sarta nĕnĕda, djeung noenoehoen ka

pajoeneun kami, bari tarobat mitjeun djalanna noe garoreng, tangtoe koe kami ti sawarga dimakboel, sarta dihampoera dosa-dosana, bari tanahna ditjageurkeun
15 deui. 'Ajeuna [c] sotja kami tangtoe neuteup, djeung tjĕpil kami tangtoe nga-
16 dangoekeun ka panĕda eta ĕnggon. 'Karana ajeuna eta gĕdong koe kami geus dipilih sarta disoetjikeun, soepaja djĕnĕngan kami linggih di dinja salalanggĕngna; sarta sotja kami djeung manah kami piajaeun di dinja sapapandjangna.
17 'Ari maneh teja, oepama maneh loemampah di pajoeneun kami, sakoemaha loemampah Dawoed, bapa maneh, datang ka ngalampahkeun sakoemaha noe koe kami ditimbalkeun ka maneh, nja maneh teh ngestoekeun pikoekoeh djeung
18 hoekoem kami: 'eta kami tangtoe nĕtĕpkeun korsi karadjaän maneh, sakoemaha djangdji kami ka Dawoed, bapa maneh, pangandika noe kijeu teja: Maneh moal pikapĕnggĕleun djalma marentah
19 ka Israil. 'Sabalikna, oepama maraneh aloendoer mah, nja ninggalkeun pikoekoeh kami djeung timbalan kami, noe koe kami dipaparinkeun di hareupeun maraneh, sarta los leumpang ngabarakti ka aällahan, djeung njarĕmbah ka dinja:
20 'tangtoe koe kami ditjaboetan ti tanah kami, noe koe kami geus dipaparinkeun ka darinja; sarta eta gĕdong, noe koe kami geus disoetjikeun pikeun djĕnĕngan kami, tangtoe koe kami dipitjeun ti pajoeneun kami, sarta koe kami didjadikeun misil djeung popojokan di sa-
21 kabeh bangsa. 'Sarta eta gĕdong, noe sakitoe poendjoelna, saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk, bari ngomong: Na koe naon Pangeran ka ijeu tanah sarta ka ijeu gĕdong ngada-
22 mĕl kijeu pĕtana? 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun Pangeran, Allah karoehoenna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti tanah Mĕsir, sarta moentangan ka aällahan, bari njarĕmbah djeung ngabarakti ka dinja: kitoe noe matak ngadatangkeun ka maranehanana ijeu sakabehna katjilakaän. *a* 1 Radj. 9:1. *b* 5 Moesa 28:10. *c* p. 6:40.

PASAL 8.

Dĕmi [a] geus meunang doewa poeloeh taoen, parantos Soeleman ngadamĕl gĕdong Pangeran djeung gĕdong andjeun-
2 na. 'Geus kitoe nagara-nagara, noe koe Hoeram dipaparinkeun ka Soeleman, koe Soeleman didamĕl, djeung ngĕnggonkeun oerang Israil di dinja.

a 1 Radj. 9:10.

3 Tidinja Soeleman angkat ka Hamat-Soba, pek koe andjeunna diëlehkeun.
4 'Toeloej ngadamĕl nagara Tadmor, di tĕgal lĕga, djeung sakabeh nagara panggoedangan, noe koe andjeunna didamĕl
5 di Hamat. 'Malah ngadamĕl Bet-Horon girang djeung Bet-Horon hilir, nagara wĕwĕg, koetaän, pantoan djeung toe-
6 lakan; 'kitoe deui Baälat, djeung sakabeh nagara panggoedangan kagoengan Soeleman, sarta sakabeh nagara pakaretaän, djeung nagara-nagara ĕnggon toekang toempak koeda, sarta naon bae kasoekaän Soeleman, noe dikĕrsakeun didamĕl di Jĕroesalem, djeung di goenoeng Libanon, sarta di sakoeriling tanah, noe kapoerba koe andjeunna.
7 'Moenggoehing sakabeh djalma noe teu kaäsoep oerang Israil, nja eta sakarina oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes teja,
8 'anak-intjoena, noe kari dina tanah pandeurieun eta, noe teu kabejakkeun koe oerang Israil, nja eta noe koe Soeleman dikĕrid, didjadikeun toegoeran, tĕpi ka
9 mangsa ajeuna. 'Dĕmi oerang Israil mah taja noe koe Soeleman digawekeun ka pagawean andjeunna; satĕgĕsna eta teh djadi pradjoerit, djeung kapala satrija andjeunna, djeung kapala karetana, sarta
10 toekangna toempak koeda. 'Sarta ijeu teh kapala-kapala, noe dimandorkeun koe radja Soeleman teja, doewa ratoes lima poeloeh, poerah marentah ka eta
11 djalma-djalma. 'Dĕmi poetra Piraon noe istri teja [a] koe Soeleman ti dajeuh Dawoed dialihkeun ka gĕdong, beunang Soeleman ngadamĕl pikeun andjeunna; karana lahirna: Garwa kami moal tjalik di gĕdong Dawoed, radja Israil; karana ĕnggon eta soetji, asal bareto diasoepan pĕti Pangeran. *a* 1 Radj. 9:24.

12 Ti mangsa eta Soeleman sok ngoerbankeun ka Pangeran koerban doeroekan, dina altar Pangeran, beunang andjeunna ngadamĕl di hareupeun bale
13 teja. 'Nja eta sabakoe-bakoena dina oenggal-oenggal poë dikoerbankeun,

[a] noeroetkeun dawoehan Moesa; kitoe deui dina poë sabat, djeung dina panang-galan, sarta dina pesta, sataoen tiloe kali; nja eta dina pesta roti teu ragian, djeung dina pesta minggoe, sarta dina 14 pesta saoeng bĕbĕtek teja. 'Djeung deui andjeunna ngadĕgkeun bagian para panghoeloe, [b] noeroetkeun atoeran Dawoed ramana, sina njangking pagaweanana; kitoe deui ahli-ahli Lewi, sina njangking djagaänana, kana moedji, djeung kanangalalajanan hareupeun para panghoeloe, sabakoe-bakoena dina oenggal-oenggal poë, sarta poerah toenggoe lawang njarĕkĕl bagianana dina saban-saban lawang; karana nja kitoe timbalan Dawoed, piwarangan Allah teja. 15 'Sarta taja noe njingkir tina timbalan radja, hal para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, pĕrkara sakoer kamistian, 16 atawa pĕrkara radja-brana. 'Geus sadija sakabeh dadamĕlan Soeleman, tĕpi kana poëan neundeun padĕmen gĕdong Pangeran, sarta tĕpi ka parantosna. Djadi gĕdong Pangeran geus samakta.

a 2 Moesa 23:14, 17; 4 Moesa 28:2, 9, 11. *b* 1 Bab. 24.

17 [a] Mangsa eta Soeleman angkat ka Esion-Geber djeung ka Elot, di sisi laoet, 18 di tanah Edom. 'Tidinja Hoeram koe lantaran abdi-abdina ka andjeunna ngintoenkeun pikapaleun, sarta djeung abdi-abdi, noe njaraho dina laoet; toeloej laleumpang rendjeung abdi-abdi Soeleman ka Opir, sarta ngarala ĕmas ti dinja, opat ratoes lima poeloeh talenta; geus kitoe didongkapkeun ka radja Soeleman.

a 1 Radj. 9:26.

PASAL 9.

Ari [a] radja istri tanah Sĕba ngareungeu warta hal Soeleman; toeloej angkat, kĕrsa ngadjadjal ka Soeleman, sĕdja njoewal. Tidinja soemping ka Jĕroesalem, njandak balad rosa katjida, sarta njandak pirang-pirang onta, dimomotan wawangian, djeung ĕmas loba pisan, sarta intĕn moelja-moelja. Barang geus dongkap ka Soeleman, toeloej misaoerkeun ka andjeunna sakoer noe aja dina 2 manahna. 'Seug radja istri teh koe Soeleman dipaparin njaho sakabeh soewalna; taja pisan pĕrkara noe kaälingan ka Soeleman, noe teu koengsi dinjatakeun 3 ka radja istri teh. 'Barang radja istri Sĕba teh geus ningali kapintĕran Soeleman, djeung gĕdong beunang andjeun-4 na ngadamĕl, 'kitoe deui kadaharan dina medjana, djeung mandona para mantrina, sarta nangtoengna djoeroe-ladenna djeung papakeanana, toer toekangna inoeman djeung papakeanana, sarta tandjakanana paranti andjeunna nandjak ka gĕdong Pangeran: seug radja istri 5 teh datang ka geus taja pangatjian. 'Toeloej misaoer ka radja: Jaktos pisan bedja, noe kadenge koe kaoela dina tanah kaoela, hal pĕrkawis salira andjeun sarĕng 6 hal kapintĕran andjeun. 'Ari eta bedja koe kaoela hanteu dipĕrtjantĕn, dongkap ka kaoela tjoendoek, sarĕng nendjo koe panon pribadi; salĕrĕsna, noe diwartakeun ka kaoela hal kadjĕmbaraning kapintĕran andjeun teh teu paro-parona atjan; andjeun teh ngalangkoengan pisan tina tjarijos, noe kadenge koe kaoela 7 teja. 'Bagdja tĕmĕn rahajat andjeun, sarĕng bagdja tĕmĕn ijeu abdi-abdi andjeun, anoe pada madĕp di pajoeneun andjeun teu pĕgat-pĕgat, sarĕng pada 8 ngoeping kana kapintĕran andjeun. 'Sagala poedji ka Pangeran, Allah andjeun, anoe misoeka ka andjeun, doemoegi ka ditjalikkeun dina korsina, djoemĕnĕng radja koe karana Pangeran, Allah andjeun! Sabab Allah andjeun miasih ka Israil, sarĕng kĕrsa nĕtĕpkeun eta salalanggĕngna, noe mawi andjeun didjadikeun radja, njangking ka darinja, soepaja midamĕl kaädilan sarĕng kabĕnĕran. 9 'Djeung radja istri teh ka radja ngahatoerkeun ĕmas saratoes doewa poeloeh talenta, djeung wawangian loba teu kira-kira, sarta intĕn moelja-moelja; teu aja-aja deui sapĕrti wawangian eta, noe koe radja istri Sĕba dihatoerkeun ka 10 radja Soeleman teja. 'Djeung deui abdi-abdi Hoeram rendjeung abdi-abdi Soeleman, noe marawa ĕmas ti Opir teja, mawa deui kai tjandana sarta intĕn moelja. 11 'Ari eta kai tjandana koe radja didamĕl [b] titintjakan ka gĕdong Pangeran sarta ka gĕdong radja; toer didamĕl katjapi djeung tjĕlĕmpoeng baris ahli njanji. Ti tatadi hanteu katendjo noe saroepa kitoe 12 di tanah Joeda. 'Dĕmi radja Soeleman ka radja istri Sĕba teja maparin sakahojongna, naon bae noe dipoendoet,

kadjaba ti pamoelang hatoeranana ka radja teja. Toeloej moendoer, bral moelih ka tanahna, diiring koe abdi-abdina.

a 1 Radj. 10. *b* 1 Radj. 10 : 5, 12.

13 [a] Ari beuratna ĕmas, anoe asoep pikeun Soeleman di djĕro sataoen, gĕnĕp ratoes gĕnĕp poeloeh gĕnĕp talenta ĕmas, 14 'djaba noe diasoepkeun ti toekang balantik djeung ti toekang dagang; samalah sakabeh radja Arab djeung para bopati tanah pada njanggakeun ĕmas-15 perak ka Soeleman. 'Djeung deui radja Soeleman ngadamĕl kĕpĕng doewa ratoes siki, ĕmas beunang ngagĕpengkeun; gĕnĕp-gĕnĕp ratoes [sekel] ĕmas beunang ngagĕpengkeun noe dianggo kana hidji-16 hidji kĕpĕng. 'Kitoe deui tameng tiloe ratoes siki, ĕmas beunang ngagĕpengkeun; tiloe-tiloe ratoes [sekel] ĕmas noe dianggo kana hidji-hidji tameng; toeloej koe radja pada diteundeun di djĕro gĕ-17 dong leuweung Libanon.'Toer radja ngadamĕl hidji panglinggihan gading, sarta gĕde, djeung disapoet ĕmas pitoewin. 18 'Panglinggihan teh gĕnĕp oempakna, djeung make hidji djodjodog ĕmas, sarta parageuh kana panglinggihan; toer leungeunan kentja-katoehoeëun ĕnggon linggih, sarta doewa sisingaän narangtoeng 19 gigireun eta leungeun.'Djeung doewa wĕlas sisingaän narangtoeng di dinja dina gĕnĕp oempakna, kentja-katoehoe. Di sakabeh karadjaän taja boewatan kitoe. 20 'Malah sakabeh wawadahan radja Soeleman noe paranti ngaleueut, ĕmas; kitoe deui sakabeh wawadahan gĕdong leuweung Libanon teja ĕmas doekĕt; perak mah euweuh pisan pangadjina 21 keur djaman Soeleman. 'Karana kapal radja sok lajar [b] ka Tarsis, barĕng djeung [c] abdi-abdi Hoeram teja; sadjĕro tiloe taoen kapal Tarsis teh daratangna sakali, moewat ĕmas, perak, gading, mo-22 njet djeung mĕrak.'Djadi radja Soeleman teh agoeng pisan, ngoengkoelan sakabeh radja noe di boemi, dina kabeungharan 23 sarta dina kapintĕran. 'Noe matak sakabeh radja noe di boemi ngadareuheus ka pajoeneun Soeleman, pada hajangeun ngadenge kana kapintĕranana, noe koe Allah geus dipaparinkeun di djĕro ma-24 nahna.'Sarta pada njanggakeun, masing-masing pangabaktina, barang perak djeung barang ĕmas, papakean, pakarang djeung wawangian, koeda djeung bigal. 25 Kitoe bae saban-saban taoen. 'Djeung deui Soeleman kagoengan [d] opat reboe gĕdogan koeda, sarta pirang-pirang kareta, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak koeda; ari eta teh koe andjeunna dipĕrnahkeun di sakoer nagara pakaretaän sarta di salira radja 26 di Jĕroesalem.'Ari Soeleman teh [e] moerba ka sakabeh radja-radja ti sĕmĕt bangawan teja tĕpi ka tanah oerang Pĕlisti, 27 sarta tĕpi ka watĕs Mĕsir. 'Ari perak [f] koe radja didjadikeun loba di Jĕroesalem sapĕrti batoe, djeung kai poetri didjadikeun loba tjara kai lowa noe di 28 tanah handap. 'Sarta ti Mĕsir sok ngaloewarkeun koeda pikeun Soeleman; kitoe keneh ti sakabeh tanah-tanah. - 29 'Ari [g] tjarijos Soeleman salijan ti eta, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina tjarijos nabi Natan, djeung dina piwĕdjang Ahia, oerang Silo, sarta dina titingalian Ido, djoeroe pĕlĕng, hal Jarobam poetra Nĕ-30 bat teja. 'Dĕmi ngaradjaänana Soeleman di Jĕroesalem ka sabangsa Israil teh 31 opat poeloeh taoen. 'Toeloej Soeleman koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di dajeuh Dawoed ramana; ari Rĕhabam poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 1 Radj. 10 : 14. *b* p. 20 : 36. *c* p. 8 : 18. *d* p. 1 : 14. *e* 1 Radj. 4 : 21. *f* p. 1 : 15. *g* 1 Radj. 11 : 41.

PASAL 10.

Bral [a] Rĕhabam teh angkat ka nagara Sĕkem; karana sabangsa Israil geus daratang ka Sĕkem, sĕdjana andjeunna 2 dek didjĕnĕngkeun radja. 'Ari geus kitoe, barang Jarobam poetra Nĕbat teja geus ngareungeu warta, ([b] wantoe andjeunna aja di Mĕsir, asal ngalolos bawaning sijeun radja Soeleman) heug Jarobam 3 teh moelih ti Mĕsir. 'Tidinja oerang Israil nitahan, andjeunna diala; toeloej Jarobam djeung sabangsa Israil datang, seg malihatoer ka Rĕhabam, kijeu pi-4 hatoerna: 'Rama andjeun ngabeuratkeun pasangan koering; mana ajeuna moegi entengan pagawean rama andjeun noe bangga, sarĕng pasanganana noe abot, noe koe andjeunna dipoendakkeun ka koering; moen kitoe mah koering pada 5 sĕdja ngawoela ka andjeun. 'Ari walonan Rĕhabam ka darinja: Geus tiloe poë

koedoe ka darijeu deui ka kami. Seug 6 djalma-djalma baralik. 'Tidinja radja Rĕhabam rĕrĕmpagan reudjeung para sĕsĕpoeh, anoe bakoe maradĕp di pajoeneun Soeleman ramana, mangsana keur djoemĕnĕng; ari lahirna: Koemaha pirĕmpoeg sarampejan, pihadeëunana ngabalĕsan omong ka eta djalma-djalma? 7 'Mioendjoek eta teh ka radja, kijeu pioendjoekna: Madak andjeun sae ka eta djalma-djalma, sarĕng tĕrĕsna ka maranehanana, bari ngalahir ka darinja pilahir noe ngareunah, tinangtos pada 8 ngawoela ka andjeun sapapaosna. 'Dĕmi andjeunna nilarkeun pirĕmpoeg para sĕsĕpoeh, noe koe eta dihatoerkeun ka andjeunna teja, seug rĕrĕmpagan deui reudjeung para nonoman, noe ngagĕdean barĕng djeung andjeunna, noe sok ma- 9 radĕp di pajoeneunana. 'Ari lahiranana ka eta: Tjik, koemaha pirĕmpoeg maraneh, pihadeëunana oerang ngabalĕsan omong ka eta djalma-djalma, noe malihatoer ka kami, kijeu pokna: Entengan pasangan, noe koe rama andjeun di- 10 poendakkeun ka koering? 'Mioendjoek para nonoman, noe ngagĕdean barĕng djeung andjeunna teh, pioendjoekna: Sae nimbalan kijeu ka djalma-djalma, noe malihatoer ka andjeun, pokna: Rama andjeun ngabotkeun pasangan koering, doepi koe andjeun pasangan koering entengan; sae ngalahir kijeu ka darinja: Tjinggir kami gĕde alah batan tjangkeng 11 rama kami. 'Ari ajeuna, rama kami ka maraneh moendakkeun pasangan beurat, dĕmi kami dek nambahan deui kana pasangan maraneh; rama kami mĕpĕrih ka maraneh koe pangrangket, dĕmi kami mah [dek mĕpĕrih ka maraneh] koe langgir.

a 1 Radj. 12. b 1 Radj. 11 : 40.

12 Tidinja Jarobam djeung sakabeh djalma-djalma datang deui ka Rĕhabam dina poë noe katiloe, noeroetkeun lahiran radja noe kijeu teja: Koedoe ka darijeu deui 13 ka kami dina poë noe katiloe. 'Seug koe radja diwalon bĕngis pisan, sarta radja Rĕhabam nilarkeun pirĕmpoeg para sĕ- 14 sĕpoeh teja; 'nja ngalahir teh ka maranehanana noeroetkeun pirĕmpoeg para nonoman teja, kijeu lahirna: Rama kami ngabeuratkeun pasangan maraneh, dĕmi koe kami dek ditambahan deui; rama kami mĕpĕrih ka maraneh koe pangrangket, dĕmi koe kami mah [maraneh 15 dek dipĕpĕrih] koe langgir. 'Djadi radja teh teu ngagoegoe ka eta djalma-djalma; karana eta pĕrkara pangtibalikna teh ti Allah, pangĕrsa Pangeran ngajakinkeun pangandikana, noe koe andjeunna diandikakeun koe lantaran Ahia, oerang Silo, 16 ka Jarobam poetra Nĕbat. 'Barang sabangsa Israil geus tĕrangeun, jen radja teh teu ngagoegoe ka maranehanana, seg djalma-djalma pada ngabalĕsan saoer ka radja, kijeu pokna: Nahaon doeoeman oerang ka Dawoed? satĕgĕsna oerang teu boga milik ka anak Isai teh; geura balik, Israil! sahimah-sahimahna; ajeuna ngoeroes bangsa sorangan bae, Dawoed! Broel sabangsa Israil moelang 17 sahimah-sahimahna. 'Tatapi oerang Israil noe maratoeh di nagara-nagara Joeda mah, karadjaän koe Rĕhabam. 18 'Tidinja radja Rĕhabam miwarang Hadoram, noe njangking padjĕg teja; pek oerang Israil pada maledogan ka dinja koe batoe, toeloej paeh. Dĕmi radja Rĕhabam mah ngagĕntak nitih kareta, 19 kaboer ka Jĕroesalem. 'Tah, kitoe asalna Israil teh moengkir ka bangsa Dawoed, tĕpi ka mangsa ajeuna.

PASAL 11.

Sasoempingna [a] Rĕhabam ka Jĕroesalem, gantjang ngoempoelkeun anakpoetoe Joeda reudjeung Binyamin, sakĕti dalapan laksa djalma beunang mĕting, toekang pĕrang, kĕrsa mĕrangan ka Israil, sĕdjana malikkeun karadjaän teh 2 ka salira Rĕhabam. 'Tatapi aja pangandika Pangeran ka [b] Sĕmaja, piwarangan 3 Allah, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka Rĕhabam anak Soeleman, radja Joeda, sarta ka sakabeh oerang Israil di Joeda djeung di Binyamin, kijeu nja 4 pok: 'Kijeu timbalan Pangeran: Oelah waka arindit, djeung oelah mĕrangan ka doeloer-doeloer maraneh; geura baralik saimah-saimahna; karana pĕrkara kitoe teh [c] ti kami. Seug pada ngagoegoe ka pangandika Pangeran, sarta maroelang, teu toeloes ngaroeroeg ka Jarobam.

a 1 Radj. 12 : 21. b p. 12 : 5. c p. 10 : 15.

5 Tidinja Rĕhabam teh linggih di Jĕroesalem, sarta ngadamĕl nagara-nagara baris ĕnggon wĕwĕg di tanah Joeda. 6 'Noe didamĕl teh Bet-Lehem, Etam

7 djeung Tĕkoa; 'Bet-Soer, Soko djeung 8 Adoelam; 'Gat, Maresa djeung Sip; 'Ado- 9 raim, Lakis djeung Aseka; 'Sora, Ajalon 10 sarta Hebron; arajana di Joeda djeung 11 di Binyamin, kabeh nagara wĕwĕg. 'Samalah eta sagala ĕnggon wĕwĕg teh koe andjeunna disantosakeun, sarta pada diajaän gĕgĕdoeg, kitoe deui pibĕkĕleun 12 kahakanan, minjak djeung anggoer; 'toer eta hidji-hidji sakabeh nagara diajaän kĕpĕng djeung toembak, sarta disantosakeun rosa katjida. Ari noe anoet ka andjeunna nja eta Joeda djeung Binyamin.

13 Geus kitoe panghoeloe-panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, noe di satanah Israil, pada ngadeuheusan ka andjeunna 14 ti sakabeh wĕwĕngkĕranana. 'Karana eta ahli Lewi pada ninggalkeun [a] sampalanana djeung bobogaänana, seg moeroeboel ka tanah Joeda djeung ka Jĕroesalem, tina sabab maranehanana koe Jarobam djeung koe anak-intjoena [b] dika-loewarkeun tina kapanghoeloean 15 ka Pangeran; 'malah Jarobam teh geus ngadĕgkeun pikeun dirina [c] panghoeloe-panghoeloe baris ka pamoedjaän, djeung baris ka setan-setan, sarta baris ka sasapian, beunang andjeunna ngadamĕl. 16 'Sarta sanggeusna eta, di sakabeh kaom Israil, saha-saha djalma noe mĕrloekeun hate sorangan nejangan Pangeran, Allah Israil, [d] moeroeboel ka Jĕroesalem, ngoerban ka Pangeran, Allah karoe- 17 hoenna. 'Matak njantosakeun karadjaän Joeda, sarta matak ngoewatkeun ka Rĕhabam poetra Soeleman, tiloe taoen lilana; karana ngalakonanana djalan Dawoed djeung Soeleman teh ngan tiloe 18 taoen lilana. 'Ari Rĕhabam teh geureuhaän ka Mahalat, poetra Jĕrimot, anoe poetra Dawoed, djeung ti Abihail, poetra 19 Eliab, anoe poetra Isai. 'Eta teh pikeun Rĕhabam ngowokeun poetra pamĕgĕt, nja eta Jĕhoes, Sĕmarja djeung Saham. 20 'Sanggeusna eta seug andjeunna nikah Maäka poetra Absalom; eta teh pikeun andjeunna ngowokeun Abia, Atai, Sisa 21 djeung Sĕlomit. 'Sarta eta Maäka poetra Absalom teh koe Rĕhabam diasih leuwih ti batan garwa noe loba djeung sakabeh parĕkanana; wantoe dalapan wĕlas garwana, djeung gĕnĕp poeloeh parĕkanana, sarta kagoenganana poetra dalapan likoer poetra pamĕgĕt djeung 22 gĕnĕp poeloeh poetra istri. 'Ari Abia poetra Maäka teja [e] koe Rĕhabam diadĕgkeun loeloegoe, djadi gĕgĕdoeg di saderek-saderekna; karana kĕrsana dek 23 didamĕl radja. 'Sarta andjeunna binangkit pisan lampahna, da sakabeh poetrana noe pamĕgĕt dibalaboerkeun ka sakabeh tanah Joeda djeung Binyamin, diajakeun di sakabeh nagara wĕwĕg; toer pada dipaparin kadaharan loba pisan, djeung dipanglamarkeun pigarwaeun pirang-pirang.

a 4 Moesa 35 : 2. *b* p. 13 : 9. *c* 1 Radj. 12 : 31. *d* p. 15 : 9. *e* p. 12 : 16.

PASAL 12.

Ari geus kitoe, mangsa karadjaän Rĕhabam geus ditĕtĕpkeun, sarta andjeunna geus santosa, [a] toeloej ninggalkeun toret Pangeran, sarta sabangsa 2 Israil noeroet. 'Ari geus kitoe, [b] mangsa kalima taoenna Rĕhabam djoemĕnĕng radja, djĕboel Sisak, radja Mĕsir, ngaroeroeg ka Jĕroesalem, tina sabab pada 3 migawe kasalahan ka Pangeran; 'sarta mawa sareboe doewa ratoes kareta djeung gĕnĕp laksa toekang toempak koeda; ari bala noe daratang ngiring Sisak ti Mĕsir, nja eta oerang Loeb, oerang Soeki djeung oerang Koes, taja 4 bilanganana. 'Toeloej Sisak meunangkeun [c] eta sagala nagara wĕwĕg, noe kabilang ka Joeda teja, sarta madjoe 5 nĕpi ka Jĕroesalem. 'Hol [d] nabi Sĕmaja teja ngadeuheusan ka Rĕhabam sarta ka para kapala Joeda, noe karoempoel ka Jĕroesalem bawaning sijeun Sisak; ari pihatoerna ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran: Maraneh geus ninggalkeun kami; mana kami pon kitoe keneh geus ninggalkeun maraneh, disĕrahkeun ka 6 leungeun Sisak. 'Toeloej para kapala Israil sarta djeung radja pada ngahandapkeun andjeun; ari salaoerna: Pange- 7 ran langkoeng adil. 'Ana katingal koe Pangeran, jen eta pada ngahandapkeun andjeun, aja deui pangandika Pangeran ka Sĕmaja, kijeu pangandikana: Eta teh ngahandapkeun maneh; moal toeloes koe kami diroeksak, satĕgĕsna koe kami rek dipaparin karahajoean saeutik, sarta moal waka bĕndoe kami dikoetjoerkeun ka Jĕroesalem koe lantaran Sisak. 8 'Kitoe ge bakal pada ngawoela ka dinja, soepaja pada ngarasakeun dina ngawoela

ka kami sarta dina ngawoela kana karadjaän tanah-tanah. 9 'Djĕboel Sisak, radja Mĕsir, ngaroeroeg ka Jĕroesalem; toeloej njokot radja-brana gĕdong Pangeran, djeung doenya-brana gĕdong radja, saniskara bae ditjokot; malah njokot kĕpĕng ĕmas, beunang ngadamĕl Soeleman teja. 10 'Tidinja radja Rĕhabam ngadamĕl kĕpĕng tambaga ngagantian eta, sarta dititipkeun ka leungeun kapala-kapala tamtama, noe ngadjaga lawang gĕdong radja. 11 'Ari geus kitoe, satijap-tijap radja lĕbĕt ka gĕdong Pangeran, daratang tamtama teh marawa eta; toeloej dipoelangkeun deui ka pondok tamtama. 12 'Sarta mangsa radja ngahandapkeun andjeun, seug bĕndoe Pangeran moendoer ti andjeunna, hanteu diroeksak datang ka bejakna; djeung deui di Joeda aja keneh lampah kahadean.

[a] 1 Radj. 14: 22. [b] 1 Radj. 14: 25. [c] p. 11: 5. [d] p. 11: 2.

13 Kitoe radja Rĕhabam njantosakeunana andjeun di Jĕroesalem, sarta djoemĕnĕngna radja. Karana oemoer Rĕhabam keur mangsa djadi radja teh opat poeloeh hidji taoen, sarta toedjoeh wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem, [a] nja eta nagara beunang milih Pangeran ti sakabeh kaom Israil, dikĕrsakeun mĕrĕnahkeun padjĕnĕnganana di dinja; ari djĕnĕngan iboena Naäma, oerang Amon. 14 'Sarta andjeunna milampah noe goreng, sabab teu nĕtĕpkeun manahna nejangan Pangeran. - 15 'Ari tjarijos Rĕhabam ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina tjarijos nabi Sĕmaja sarta [b] Ido, djoeroe pĕlĕng teja, dina sadjarah. Djeung deui silih-pĕrangan bae Rĕhabam djeung Jarobam satoetoep oemoerna. 16 'Toeloej Rĕhabam koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di dajeuh Dawoed; [c] ari Abia poetrana noe ngaganti djadi radja.

[a] p. 6: 20. [b] p. 9: 29. [c] p. 11: 22.

PASAL 13.

Mangsa [a] kadalapan-wĕlas taoenna Jarobam teja djoemĕnĕng radja, harita Abia djadi radja njangking Joeda. 2 'Tiloe taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; sarta djĕnĕngan iboena Mikaja poetra Oeriël, ti Giba. Dĕmi Abia djeung Jarobam silih-pĕrangan bae. 3 'Nja Abia noe mitĕmbĕjan pĕrang, njandak balad wani pĕrang, opat kĕti djalma beunang mĕting; seug Jarobam tata-pĕrang, sĕdja ngalawan, bawana dalapan kĕti djalma beunang mĕting, pada gagah-pĕrkosa. 4 'Neut Abia ngadĕg di loehoer goenoeng Sĕmaraim, noe di pigoenoengan Epraim, sarta ngalahir: Eh Jarobam djeung sakabeh oerang Israil! geura darengekeun kami: 5 'naha maraneh teu koedoe nganjahokeun, jen Pangeran, Allah Israil, maparinkeun karadjaän teh ka Dawoed, sina njangking Israil salalanggĕngna, nja eta ka andjeunna djeung ka poetra-poetoena, [b] asoep pĕrdjangdjian sipat oejah? 6 'Padahal Jarobam anak Nĕbat, abdi Soeleman poetra Dawoed teja, [c] dangdan, seg baha ka goestina; 7 'sarta aja noe karoempoel ka dinja, djalma teu poegoeh nja balangkawarah, pada koemawani ngamoesoeh ka Rĕhabam poetra Soeleman, keur Rĕhabam ngora keneh, toer leuleus keneh manahna, tatjan koewat ngalawan ka maranehanana. 8 'Ari ajeuna karĕp maraneh ngoewatkeun sorangan ngamoesoeh ka karadjaän Pangeran, noe ditjĕkĕl koe toeroenan Dawoed; sarta maraneh loba mangpirang-pirang, djeung marawa [d] sasapian ĕmas, beunang njijeun Jarobam keur piallaheun maraneh. 9 'Naha maraneh lain [e] ngaboewang para panghoeloe Pangeran, toeroenan Haroen, kitoe deui ahli-ahli Lewi, bari njarijeun panghoeloe-panghoeloe keur diri maraneh, tjara bangsa-bangsa tanah saredjen? [f] siug saha-saha noe datang, ngeupeul hidji sapi ngora lalaki djeung toedjoeh domba lalaki, nja eta seug djadi panghoeloe anoe lain Allah. 10 'Ari lĕbah kami sakabeh mah, Pangeran teja Allah kami; djeung kami mah teu naringgalkeun andjeunna, sarta panghoeloe-panghoeloe, toeroenan Haroen, ngabarakti ka Pangeran; kitoe deui ahli-ahli Lewi pada njĕkĕl gawe; 11 'nja eta ngadoeroek bade ka Pangeran [g] koerban doeroekan, oenggal-oenggal isoek djeung oenggal-oenggal sore, kitoe deui seuseungitan noe aroem; sarta natakeun roti dina medja setra, djeung ngome adjoeg ĕmas djeung palita-palitana, ngagĕntjlang oenggal-oenggal peuting; karana kami pada ngadjaga kana djagaän Pangeran, Allah kami; dĕmi maraneh mah geus ninggalkeun andjeunna. 12 'Mana, masing

njaho, Allah noe njarĕngan ka kami sakabeh, ti poetjoek, kitoe deui pang-hoeloe-panghoeloena, [h] marawa tarompet panjĕngekan, baris njĕngekan mĕrangan ka maraneh. Eh oerang Israil! papatjoewan dek mĕrangan ka Pangeran, Allah karoehoen maraneh; karana maraneh hamo loeloes. 13 'Dĕmi Jarobam ngoerilingkeun [i] anoe baris ngabongohan, sina ngadatangan ka oerang Joeda ti toekangeunana; djadi aja noe ti hareupeun oerang Joeda, sarta noe baris ngabongohan ajana ti toekangeunana. 14 'Ana njorejang oerang Joeda teh, doemadakan, dipĕrangan ti hareup sarta ti toekang. Heg pada sasambat ka Pangeran, sarta panghoeloe-panghoeloe narijoep tarompet. 15 'Raong oerang Joeda teh pada saroerak; dĕmi geus kitoe, barang Joeda teh soerak, seug Jarobam djeung sabala Israil koe Allah disina eleh di hareupeun Abia djeung oerang Joeda. 16 'Bijoer oerang Israil kalaboer ti hareupeun Joeda, sarta koe Allah diselehkeun ka leungeunna. 17 'Pek koe Abia djeung balana disabĕtan, rosa pisan panjabĕtna, wani oerang Israil anoe roeboeh kasabĕt teh lima kĕti djalma beunang mĕting. 18 'Djadi oerang Israil teh dihandapkeun dina mangsa eta; dĕmi oerang Joeda mah ngadjadi kawasa, tina sabab maranehanana pada naleukeum ka Pangeran, Allah karoehoenna. 19 'Sarta Abia ngoedag njoesoel Jarobam, djeung meunangkeun reja nagara boga Jarobam, nja eta Betel djeung pilĕmboeranana, Jĕsana djeung pilĕmboeranana, sarta Epron djeung pilĕmboeranana. 20 'Datang ka Jarobam geus teu bogaeun kakoewatan keur djaman Abia; estoe digĕboeg koe Pangeran; toeloej paeh. 21 'Dĕmi Abia ngoewatkeun andjeun, sarta kagoengan opat wĕlas garwa, djeung kagoenganana poetra doewa likoer poetra pamĕgĕt djeung gĕnĕp wĕlas poetra istri. - 22 'Ari tjarijos Abia salijan ti eta, djeung lalampahanana, sarta kasaoeranana, kaoengĕlkeun dina katĕrangen nabi Ido.

a 1 Radj. 15. *b* 4 Moesa 18:19. *c* 1 Radj. 11:26. *d* 1 Radj. 12:28. *e* p. 11:14. *f* 1 Radj. 11:31; 13:33. *g* p. 2:4. *h* 4 Moesa 10:9. *i* Jos. 8:2.

PASAL 14.

Toeloej Abia koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di dajeuh Dawoed; [a] ari Asa poetrana noe ngaganti djadi radja. [b] Keur djaman eta tanah teh kĕrta sapoeloeh taoen lilana. 2 'Dĕmi Asa teh milampah noe hade sarta noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran Allahna, 3 'moenggah andjeunna njingkirkeun altar-altar djalma bangsa sedjen, kitoe deui sakoer ĕnggon loehoer; ari tihangna brahala koe andjeunna dipeupeuskeun, djeung Aserana dipotongan; 4 'toer andjeunna nimbalan ka oerang Joeda, koedoe nejangan Pangeran, Allah karoehoenna, sarta koedoe ngalampahkeun papakon djeung timbalan. 5 'Samalah andjeunna ti sakabeh nagara Joeda njingkirkeun sakoer ĕnggon loehoer djeung [c] titiron mata-poë. Sarta karadjaän teh kĕrta di pajoeneun andjeunna. 6 'Djeung deui [d] Asa ngadamĕl nagara-nagara wĕwĕg di tanah Joeda; karana tanah teh kĕrta, sarta taja pisan pĕrang ka andjeunna sadjĕro eta taoen-taoen teja, wantoe andjeunna koe Pangeran dipaparin reureuh. 7 'Ari timbalan Asa ka oerang Joeda: Hajoe, oerang njijeun eta nagara-nagara, sarta oerang koerilingan koe koeta djeung panggoeng, make panto djeung toelak, meungpeung tanah teh aja keneh di hareupeun oerang; karana oerang teh nejangan Pangeran, Allah oerang; oerang nejangan andjeunna, sarta oerang geus dipaparin reureuh ti sakoeriling. Prak toeloej njarijeun, sarta diloeloeskeun. 8 'Djeung deui Asa teh kagoengan balad; oerang Joeda aja tiloe kĕti, mawa kĕpĕng djeung toembak, sarta oerang Binyamin aja doewa kĕti dalapan laksa, mawa tameng djeung mĕntang gondewa. Eta kabeh garagahpĕrkosa. 9 'Tidinja boedal Serah, [e] oerang Koes, ngaroeroeg ka Asa, mawa balad sajoeta djalma, djeung tiloe ratoes kareta; geus datang ka Maresa. 10 'Gantjang Asa boedal mapag, toeloej pada tatapĕrang di lĕbak Sĕpata, deukeut Maresa. 11 'Ari Asa teh sasambat ka Pangeran Allahna, pioendjoekna: [f] Noen Pangeran! taja deui djawi ti andjeun, noe ijasa mitoeloeng ka antara noe kawasa sarĕng noe taja tanaga; moegi-moegi mitoeloeng ka koering sadaja, noen Pangeran, Allah koering! karantĕn koering pada naleukeum ka andjeun, sarĕng pangdongkap koering sadaja ngalawan ka eta noe

sakitoe pirang-pirang teh nja mawa padjěněngan andjeun. Noen Pangeran! andjeun teja Allah koering sadaja; manoesa teh oelah ngaloehoeran ka andjeun. 12 'Toeloej oerang Koes teh koe Pangeran diëlehkeun di pajoeneun Asa djeung di hareupeun Joeda; bijoer oerang Koes 13 teh kalaboer; 'sarta dioedag-oedag koe Asa djeung koe bala noe ngiring, těpi ka Gěrar. Ari oerang Koes teh loba pisan noe roeboeh, wani teu bisaeun měnjat deui; karana geus dipinggěskeun di pajoeneun Pangeran sarta di hareupeun wadya-baladna; djeung marawa djara- 14 han loba katjida. 'Samalah njabětan sakabeh nagara sakoeriling Gěrar; [g] wantoe-wantoe eta pada kadatangan sijeun ti Pangeran; sarta ngarajahan eta sakabeh nagara, karana loba pisan raja- 15 heunana di eta nagara-nagara. 'Nadjan himah-himah ingon-ingon ge disabětan, sarta ngadjarah domba loba nakěr, kitoe deui onta; seg maroelang ka Jěroesalem.

a 1 Radj. 15 : 8. *b* Hak. 3 : 11. *c* 3 Moesa 26 : 30. *d* p. 11 : 5. *e* p. 12 : 3; 16 : 8. *f* 1 Radj. 14 : 6. *g* 1 Moesa 35 : 5.

PASAL 15.

Toeloej Asarja poetra Oded dilinggihan 2 Roh Allah. 'Seug ka loewar, mapagkeun Asa; pok mihatoer ka andjeunna kijeu: Eh Asa, djeung sakabeh oerang Joeda sarta oerang Binyamin! geura pada reungeukeun kaoela: [a] Pangeran njarěngan ka maraneh, sapedah maraneh anoet ka andjeunna; [b] sarta oepama maraneh nejangan andjeunna, tangtoe andjeunna koe maraneh kapanggih; sabalikna, oepama maraneh ninggalkeun mah ka andjeunna, tangtoe maraneh koe 3 andjeunna kitoe deui ditinggalkeun. 'Ari Israil teh [c] sababaraha lilana teu Allah noe sajakti, djeung teu panghoeloe noe 4 ngawoeroek, sarta teu toret; 'tatapi [d] satijap-tijap eta teh dina djěro kasoekěranana tobat ka Pangeran, Allah Israil, sarta nejangan andjeunna, sok kapang- 5 gih koe maranehanana. 'Dina mangsamangsa eta, boh noe ka loewar, boh noe asoep taja kasěnangan; estoe karoesoehan noe barangět ninggang ka saka- 6 beh priboemi tanah-tanah. 'Sarta silihdoepak bangsa ka bangsa deui, djeung nagara ka nagara deui; karana koe Allah diririweuh koe saroepaning kasoe- 7 sahan. 'Mana maraneh masing talěgěr, djeung oelah ngareplek leungeun maraneh; [e] karana pagawean maraneh tang- 8 toe meunang gandjaran. 'Barang Asa geus ngadangoe eta lahiran sarta djeung piwědjang nabi Oded teja, seug ngoewatkeun andjeun, [f] sarta ngeuweuhkeun sagala kanistaän ti djěro sakoeriling tanah Joeda djeung Binyamin, kitoe deui ti djěro sakoer nagara, beunang andjeunna meunangkeun ti pigoenoengan Epraim teja; samalah nganjarkeun altar Pangeran, [g] noe di hareupeun bale Pa- 9 ngeran teja. 'Tidinja ngoempoelkeun sakabeh oerang Joeda djeung Binyamin, [h] barěng noe ngaloembara di maranehanana ti Epraim, ti Měnase, sarta ti Simon; wantoe loba katjida oerang Israil noe ngalolos ka andjeunna, ana geus tarěgěseun jen Pangeran Allahna nja- 10 rěngan ka andjeunna. 'Heug karoempoel ka Jěroesalem, dina boelan noe katiloe, měněran kalima-wělas taoenna 11 Asa djoeměněng radja. 'Toeloej ngaloerban ka Pangeran dina poë harita tina djarahan, noe dibarawa moelang teja, sapi toedjoeh ratoes djeung domba toe- 12 djoeh reboe. 'Toer pada mandjing pěrdjangdjian, dek nejangan Pangeran, Allah karoehoenna, těroes reudjeung hate 13 sarta těroes reudjeung njawa; 'ari sahasaha noe teu nejangan Pangeran, Allah Israil mah, [i] tangtoe dipaehan, boh noe leutik, boh noe gěde, lalaki atawa awewe. 14 'Reudjeung pada soempah ka Pangeran, bědas pisan sowarana, sarta soesoerakan, bari nijoep tarompet djeung sangka- 15 kala. 'Ari sakabeh oerang Joeda baroengaheun koe hal soempah teja; karana saroempahna teh těroes reudjeung hate, sarta pangnejanganana andjeunna těroes djeung soekana, noe matak andjeunna kapanggih koe maranehanana. [j] Djeung deui maranehanana koe Pangeran dipa- 16 parin reureuh ti sakoeriling. 'Malah-malah Maäka, iboe radja Asa, [k] koe andjeunna dirorod tina kaprameswarian, doemeh eta geus ngadaměl hidji brahala matak idjid adjang Asera; sarta eta brahalana noe matak idjid teh koe Asa dikadek, sarta diběběk, bari seug didoeroek sisi 17 tji Kidron. 'Ngan [l] ěnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun ti Israil;

parandene kitoe manah Asa teh soehoed
18 satoetoep joeswana. 'Sarta barang beunang njoetjikeun ramana djeung noe beunang njoetjikeun pribadina, koe andjeunna dilĕbĕtkeun ka gĕdong Allah,
19 ĕmas-perak sarta paparabotan. 'Djeung deui hanteu aja pĕrang tĕpi kana katiloe-poeloeh lima taoenna Asa teh djoemĕnĕng radja. *a* p. 13 : 10. *b* 1 Bab. 28 : 9. *c* Hos. 3 : 4. *d* 5 Moesa 4 : 29. *e* 1 Kor. 15 : 58. *f* 1 Radj. 15 : 12. *g* p. 8 : 12. *h* p. 11 : 16. *i* 5 Moesa 17 : 2. *j* p. 14 : 5, 6; 20 : 30. *k* 1 Radj. 15 : 13. *l* 1 Radj. 15 : 14.

PASAL 16.

Mangsa [a] katiloe-poeloeh gĕnĕp taoenna Asa teja djoemĕnĕng radja, harita Baäsa, radja Israil, angkat ngaroeroeg ka Joeda, sarta ngadamĕl nagara Ramah, soepaja oelah aja noe bidjil ti Asa, radja Joeda, soemawonna asoep.
2 'Toeloej Asa ngabidjilkeun ĕmas-perak ti radja-brana gĕdong Pangeran sarta ti gĕdong radja, dikintoenkeun ka Benhadad, radja Sam, anoe tjalik di Damsik;
3 pihatoerna: 'Aja pĕrdjangdjian antara kaoela sarĕng andjeun, antara rama kaoela sarĕng rama andjeun; ijeu kaoela ka andjeun ngintoenkeun ĕmas-perak; tjik, pĕrdjangdjian andjeun ka Baäsa, radja Israil, moegi badakeun, sina oen-
4 doer ti kaoela. 'Ari Benhadad ngagoegoe ka radja Asa; gantjang ngijangkeun kapala-kapala wadya-baladna, ngaroeroeg ka nagara-nagara Israil; pek eta ngarelehkeun nagara Ijon, Dan djeung Abel-Maim, kitoe deui sakabeh nagara pang-
5 goedangan di tanah Naptali. 'Ari geus kitoe, mangsa Baäsa meunang warta, teu toeloes ngadamĕlna Ramah, dieu-
6 reunkeun eta pagaweanana. 'Gantjang radja Asa njandak sakabeh oerang Joeda, prak pada ngakoetan batoe Ramah sarta djeung kaina, noe didamĕl koe Baäsa; koe Asa dianggo ngadamĕl nagara Geba djeung Mispa. *a* 1 Radj. 15 : 17.
7 Dina mangsa eta djĕboel [a] Hanani, djoeroe tingal, ngadeuheusan ka Asa, radja Joeda, sarta mihatoer ka andjeunna kijeu: [b] Tina sabab andjeun naleukeum ka radja Sam, teu naleukeum ka Pangeran, Allah andjeun, noe matak balad radja Sam loepoet ti panangan andjeun.
8 'Naha [c] oerang Koes sarĕng oerang Loeb teja karah lain balad gĕde, boga kareta sarĕng toekang toempak koeda loba teu kira-kira? parandene kitoe, sabab andjeun naleukeum ka Pangeran, noe matak eta koe Pangeran seug dipaparin-
9 keun ka panangan andjeun. 'Karana Pangeran teh [d] sotjana ngalingling sakoeriling boemi, kĕrsa nawiskeun kabĕdasanana ka sakoer noe soehoed hatena ka andjeunna. Teu oetama lampah andjeun kitoe teh; karana ti ajeuna an-
10 djeun bakal dipĕrangan bae. 'Toeloej Asa panas manahna ka djoeroe tingal teh, sarta diasoepkeun ka pangberokan; karana andjeunna gĕrĕgĕteun ka dinja tina hal kitoe. Sarta rahajat sawareh koe Asa diteungteuinganan dina mangsa eta. *a* p. 19 : 2. *b* Jĕr. 17 : 5. *c* p. 14 : 9, 12. *d* Aj. 34 : 21; Djab. 33 : 18.
11 Djeung deui, saĕnjana, [a] tjarijos Asa, ti mimitina tĕpi ka panganggeusananana, sadajana kaoengĕlkeun dina kitab para
12 radja Joeda djeung Israil. 'Dĕmi mangsa katiloe-poeloeh salapan taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, seug Asa teh kasawat dampal, datang ka walĕs pisan kasawatna; tatapi keur ngangloeh oge andjeunna teu nĕda toeloeng ka
13 Pangeran, ngan didoekoenkeun bae.'Toeloej Asa koelĕm reudjeung karoehoenna; ari poepoesna mĕnĕran kaopat-poeloeh hidji taoenna andjeunna djoemĕnĕng ra-
14 dja. 'Tidinja dikoerĕbkeun dina koeboeran andjeunna, beunang andjeunna ngadamĕl keur pribadina di dajeuh Dawoed; ari diĕbogkeunana dina kasoer beunang njĕsĕg koe wawangian, sarta roepa-roepa, dibaoerkeun saädat gawe toekang wawangian; [b] djeung andjeunna dipangmeuleumkeun [seuseungitan], rosa katjida meuleumna. *a* 1 Radj. 15 : 23. *b* p. 21 : 19.

PASAL 17.

Ari [a] Josapat poetra Asa noe ngaganti djadi radja, sarta eta ngoewatkeun
2 andjeun ngalawan Israil. 'Djeung mĕrĕnahkeun barisan di sakabeh nagara Joeda noe rareugreug, sarta neundeunan patrol di satanah Joeda djeung [b] di nagara-nagara Epraim, anoe dibeunang-
3 keun koe Asa ramana teja. 'Ari Pangeran njarĕngan ka Josapat, tina sabab ngalakonan djalan Dawoed ramana, djalan noe barangmimiti, djeung [c] teu ne-
4 jangan Baäl-Baäl; 'satĕgĕsna andjeunna

nejangan Allah ramana, sarta ngalakonan timbalanana, teu noeroetkeun 5 kalakoean Israil. 'Mana Pangeran nĕtĕpkeun karadjaän ditjĕpĕng koe andjeunna, sarta sabangsa Joeda pada ngahatoerkeun pangabakti ka Josapat; [d] ari kabeungharanana djeung kamoeljaänana rosa pisan. 6 'Sarta manahna ngagĕdean dina djalan Pangeran, moenggah sakoer ĕnggon loehoer djeung Asera oge koe andjeunna disingkirkeun ti djĕro tanah Joeda. 7 'Ari mangsa katiloe taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, seg miwarangan kapala-kapalana, nja eta Ben-Hail, Obadya, Djakaria, Nĕtanel djeung Mikaja, sina ngawoeroek di nagara-nagara Joeda; 8 'dibarĕngan ahli Lewi, nja eta Sĕmaja, Nĕtanya, Sĕbadya, Asahel, Sĕmiramot, Jonatan, Adonia, Tobia djeung Tob-Adonia, noe pada djadi ahli Lewi; sarta dibarĕngan deui Elisama djeung Joram, noe pada djadi panghoeloe. 9 'Toeloej eta pada ngawoeroek di tanah Joeda, sarta mamawa kitab toret Pangeran; pada ngidĕran sakabeh nagara Joeda, [e] bari ngawoeroek ka djalma-djalma. 10 'Djeung deui sakabeh karadjaän tanah-tanah anoe sakoeriling Joeda, [f] pada kadatangan sijeun ti Pangeran, noe matak taja noe mĕrangan ka Josapat. 11 'Sarta oerang Pĕlisti sawareh njaranggakeun pangabakti ka Josapat, djeung wang perak oepĕti; kitoe deui oerang Arab njaranggakeun ĕmbedomba ka andjeunna, toedjoeh reboe toedjoeh ratoes domba lalaki, djeung toedjoeh reboe toedjoeh ratoes badot. 12 'Djadi Josapat teh mingkin agoeng, moenggah poendjoel pisan; sarta reja ngadamĕlna benteng djeung [g] nagara panggoedangan di tanah Joeda. 13 'Toer loba pisan dadamĕlanana di nagara-nagara Joeda, djeung kagoengan loba pradjoerit garagah-pĕrkosa di Jĕroesalem. 14 'Sarta kijeu lorisanana, noeroetkeun ahli karoehoen-karoehoenna: ti Joeda, noe djaradi kapala njĕkĕl sareboe: Adna noe djadi kapala; ari batoerna tiloe kĕti, djalma garagah-pĕrkosa. 15 'Sahandapeun eta, Johanan noe djadi kapala; ari batoerna doewa kĕti dalapan laksa. 16 'Sahandapeun eta, Amasia poetra Sikri, noe ngawoela ka Pangeran bawaning soeka pribadi; ari batoerna doewa kĕti, djalma garagah-pĕrkosa. 17 'Dĕmi ti Binyamin aja Eljada, djalma gagah-pĕrkosa; ari batoerna doewa kĕti, pakarangna [h] gondewa djeung tameng. 18 'Sahandapeun eta, Josabad; ari batoerna sakĕti dalapan laksa, sadija kana pĕrang. 19 'Nja eta noe pada ngawoelaän ka radja, sadjaba ti noe koe radja dipĕrnahkeun di sakoer nagara reugreug, di satanah Joeda teja.

a 1 Radj. 15:24. *b* p. 15:8. *c* 1 Radj. 18:18. *d* p. 18:1. *e* 5 Moesa 33:10. *f* p. 14:14. *g* p. 8:4. *h* p. 14:8.

PASAL 18.

Ari [a] kabeungharan djeung kamoeljaän Josapat rosa pisan; sarta andjeunna [b] babarajaän djeung Ahab teja. 2 'Geus meunang sababaraha taoen, [c] hidji waktoe andjeunna tjalik ka Ahab, ka nagara Samaria. Toeloej andjeunna djeung djalma-djalma noe ngiring koe Ahab dipangmeuntjitkeun domba djeung sapi loba katjida, sarta andjeunna koe Ahab diomongan miloe angkat ngaroeroeg ka Ramot bilangan Gilad. 3 'Ari saoer Ahab, radja Israil, ka Josapat, radja Joeda: Koemaha andjeun kĕrsa njarĕngan kaoela ka Ramot bilangan Gilad? Ari walonanana ka Ahab: Mĕnggahing diri kaoela sapĕrtos andjeun, mĕnggahing bala kaoela sapĕrtos bala andjeun; mangga, sĕdja njarĕngan kana pĕrang. 4 'Misaoer deui Josapat ka radja Israil: Moegi dintĕn ijeu naros heula pangandika Pangeran. 5 'Gantjang radja Israil ngoempoelkeun nabi-nabi, opat ratoes djalma; pok mariksa ka darinja: Koemaha kami pileumpangeun ka Ramot bilangan Gilad, baris pĕrang, atawa diantĕp bae? Ejar pada ngawangsoel: Mangga angkat; karantĕn koe Allah tangtoe dipaparinkeun ka panangan radja. 6 'Misaoer Josapat: Naha di dijeu taja deui nabi Pangeran, geusan oerang naros koe lantaran eta? 7 'Ngawalon radja Israil ka Josapat: Aja keneh saoerang, geusan naros ka Pangeran koe lantaran eta, nja eta Mika anak Jimla; tatapi kaoela geuleuh ka dinja, karana tara ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela, istoening sapandjangna ngan pitjilakaeun bae noe diwĕdjangkeun teh. Dĕmi saoer Josapat: Radja oelah milahir kitoe! 8 'Toeloej radja Israil njaoer hidji pong-

gawa, sarta diparentah kijeu: Maneh geuwat ngala Mika anak Jimla teja! 9 'Ari radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, keur tjaralik hidji-hidji dina pangtjalikan pribadi, pada nganggo kaparabonan; ari tjaralikna dina aloen-aloen lawang panto Samaria; sarta sakabeh nabi teja pada ngawĕdjang di pajoeneu-10 nana. 'Ari Sidkia anak Kĕnaäna njijeun tatandoekan beusi keur dirina, sarta ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Koe ijeu andjeun ĕngke neunggar oerang Sam, 11 dongkap ka seëpna. 'Djeung sakabeh nabi pada ngawĕdang kitoe pĕtana, aromongna: Mangga, angkat ka Ramot bilangan Gilad, tanwande loeloes; karantĕn koe Pangeran tinangtos dipaparinkeun ka panangan radja. *a* p. 17:5. *b* 1 Radj. 3:1; 2 Radj. 8:18, 26. *c* 1 Radj. 22:2.

12 Ari oetoesan noe leumpang njaoer Mika teja, mihatoer ka andjeunna, kijeu pokna: Noen, ari pihatoer para nabi toenggal sabiwir bae pibagdjaeun radja; moegi pihatoer andjeun sing sapĕrtos pihatoer eta sadajana, nja moegi miha-13 toer pibagdjaeun. 'Lahiran Mika: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! saĕnjana, noe bakal ditimbalkeun koe Allah kaoela, nja eta noe koe kaoela bakal ditjatoer-14 keun. 'Barang geus dongkap ka radja, seug radja misaoer ka andjeunna: Eh Mika! koemaha kami pileumpangeun ka Ramot bilangan Gilad, baris pĕrang, atawa diantĕp bae? Ari walonanana: Mangga arangkat, tanwande loeloes; karana tangtoe dipaparinkeun ka pana-15 ngan arandjeun. 'Saoer deui radja ka andjeunna: Sabaraha kali kami koedoe njoempahan ka maneh, soepaja maneh ka kami oelah njatoerkeun ngan anoe sajaktina, mawa djĕnĕngan Pangeran? 16 'Walonanana: Koe kaoela katendjo sabala Israil paboerisat di goenoeng-goenoeng, tjara domba noe taja pangangonna; seug Pangeran nimbalan: Eta teh teu boga djoeragan; sina baralik saimah-saimahna djeung kasalamĕtan. 17 'Misaoer radja Israil ka Josapat: Tah, tjek kaoela oge ka andjeun, eta teh moal ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela, 18 ngan pitjilakaeun bae. 'Njaoer deui Mika: Koe sabab eta geura rareungeukeun pangandika Pangeran: koe kaoela katendjo Pangeran keur linggih dina panglinggihanana, sarta sadajana balad sawarga pada nangtoeng kiwa-tĕngĕneu-19 nana. 'Tidinja Pangeran nimbalan: Tjik, saha noe dek ngagĕndam ka Ahab, radja Israil, soepaja sina indit sarta toeloej roeboeh di Ramot bilangan Gilad? Ari pioendjoek ijeu sae kijeu, dĕmi pioendjoek 20 itoe sae kitoe. 'Djol hidji roh marĕk ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan: Koering noe bade ngagĕndam ka dinja. Dĕmi timbalan Pangeran ka eta roh: 21 Koemaha djalanna? 'Pioendjoekna: Koering sĕdja bidjil, ngadjadikeun maneh roh patjidraän dina biwir sakabeh nabinabina. Ari timbalan Pangeran: Koe maneh tangtoe kagĕndam, sarta tangtoe maneh mĕntal; geura djig, pilampah 22 kitoe. 'Mana ajeuna, masing oeninga, Pangeran geus maparin roh patjidraän dina biwir eta nabi-nabi andjeun, sarta Pangeran geus ngandikakeun pitjilakaeun 23 andjeun. 'Seg Sidkia anak Kĕnaäna teja njampeurkeun, pek njabok ka Mika, bari ngomong: Djalan mana Roh Pangeran 24 ngalih ti kami, ngalahir ka maneh? 'Ngawalon Mika: Masing njaho, mangke katendjo koe maneh dina poë eta, dimana maneh asoep kamar bidjil kamar, soem-25 poet-salindoeng. 'Pok radja Israil marentah: Tjarokot eta Mika, poelangkeun ka Amon, kapala nagara, sarta ka Joas, 26 poetra radja, 'bari mopojan: Kijeu parentah radja: [a] Ijeu teh asoepkeun ka pangberokan, sarta paraban roti karoepĕkan djeung tjai karoepĕkan, tĕpi ka 27 kami moelang sarta kasalamĕtan. 'Saoer Mika: Oepama andjeun moelang sarta kasalamĕtan mah, tanda Pangeran teu ngandika koe lantaran kaoela. Saoerna deui: Eh djalma-djalma sakabeh! koedoe pada dengekeun. *a* p. 16:10.

28 Tidinja radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, angkat ka Ramot bilangan 29 Gilad teja. 'Misaoer radja Israil ka Josapat: Kaoela dek njamar heula, toeloej madjoe pĕrang; ari andjeun mah nganggo kaparabonan bae. [a] Prak radja Israil njamar, toeloej maradjoe pĕrang. 30 'Dĕmi radja Sam geus marentah ka para kapala karetana, kijeu parentahna: Maraneh montong mĕrangan ka noe leutik atawa ka noe gĕde, nja mĕrangan teh 31 ka radja Israil bae. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta narendjo Jo-

sapat, pok ngaromong: Itoe geuning radja Israil! seug pada ngoeriling, moeroe ka andjeunna, sĕdja mĕrangan. Tatapi Josapat sasambat; seug andjeunna koe Pangeran ditoeloeng, sarta eta teh koe Allah diparĕngkeun aloendoer ti 32 andjeunna. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta teh geus waspada, jen lain radja Israil, toeloej aloendoer, teu 33 toeloes njoesoel andjeunna. 'Aja hidji djalma mĕntang gondewa sahinasna bae, heg dipĕsatkeun, keuna ka radja Israil, antara panoemboe djeung badjoe kĕre. Toeloej radja marentah ka toekang kareta: [b] Geura balikkeun, kami ka-loewarkeun ti wadya-balad, karana kami 34 tatoe. 'Dĕmi pĕrang teh dina poë harita beuki rosa, noe matak radja Israil maksa andjeun ngadĕg bae dina kareta pahareup-hareup djeung oerang Sam, tĕpi ka boerit; ari wantji soeroep panon-poë toeloej maot. *a* p. 35 : 22. *b* p. 35 : 23.

PASAL 19.

Dĕmi Josapat, radja Joeda, moelih ka gĕdongna, ka Jĕroesalem, sarta ka-2 salamĕtan. 'Toeloej [a] Jehoe poetra Hanani, noe djadi djoeroe pĕlĕng, bidjil mapagkeun; seg mihatoer ka radja Josapat: [b] Naha andjeun ngabantoe ka noe doraka, miasih ka noe geuleuh ka Pangeran? tina sabab kitoe andjeun teh 3 dibĕndon ti pajoeneun Pangeran. 'Nanging [c] aja oge lampah kasaean kapĕndak di andjeun, da andjeun geus njingkirkeun Asera-Asera tina djĕro tanah, sarĕng andjeun nĕtĕpkeun manah andjeun nejangan Allah. *a* p. 16 : 7. *b* p. 18 : 3; 20 : 35. *c* p. 12 : 12; 17 : 3, 6.

4 Tidinja Josapat linggih di Jĕroesalem; sarta andjeunna [a] djĕngkar deui, ngadjadjah rahajat, ti sĕmĕt Berseba tĕpi ka pigoenoengan Epraim; pada dibalikkeun ka Pangeran, Allah karoehoen-5 karoehoenna. 'Djeung ngadĕgkeun hakim-hakim dina djĕro tanah, di sakabeh nagara Joeda noe rareugreug, dina 6 oenggal-oenggal nagara; 'sarta marentah ka eta hakim-hakim kijeu: Masing hade-hade ka pilampaheun maraneh; karana maraneh pangahakiman teh lain ti manoesa, satĕgĕsna ti Pangeran, sarta andjeunna noengkoelan ka maraneh dina 7 pĕrkara ngahakiman. 'Mana ajeuna maraneh teh [b] masing sijeun koe Pangeran; koedoe pada ijatna sarta lalampahkeun; karana moenggoehing di Pangeran, Allah oerang mah, taja pisan awonna, [c] toer hanteu pisan pilih-kasih, sarta tara 8 narima paroeroeba. 'Djeung deui di Jĕroesalem Josapat ngadĕgkeun sawareh ahli Lewi djeung panghoeloe, kitoe deui sawareh loeloegoe ahli karoehoen Israil, baris mĕtakeun hoekoem Pangeran sarta baris ngoeroeskeun pĕrkara. Tidinja ma-9 roelih ka Jĕroesalem. 'Sarta eta teh koe andjeunna pada dipiwarang, kijeu lahirna: Maraneh koedoe milampah kitoe kalawan sijeun koe Pangeran, kalawan satoehoe sarta djeung soehoed nja hate. 10 'Sarta satijap-tijap ka maraneh datang pĕrkara ti doeloer-doeloer maraneh, noe tjaritjing di nagara-nagarana, [d] pĕrkara ka loewar gĕtih, oeroesan papakon, atawa timbalan, atawa pikoekoeh, atawa hoekoem, seg koe maraneh koedoe diwarah, oelah sina milampah salah ka Pangeran, noe matak aja bĕbĕndoe ka diri maraneh sarta ka doeloer-doeloer maraneh. Koedoe pada milampah kitoe, soepaja 11 maraneh oelah kasalahan. 'Djeung deui, masing njaho, Amarja, loeloegoe panghoeloe teja, noe dikawasakeun ka maraneh dina sakabeh pĕrkara Pangeran; djeung Sĕbadya poetra Ismail, gĕgĕdoeg anak-poetoe Joeda teja, dina sakabeh pĕrkara radja; sarta ahli-ahli Lewi djaradi pangoeroes di hareupeun maraneh. Masing talĕgĕr, sarta lalampahkeun; tangtoe Pangeran njarĕngan ka noe hade. *a* p. 17 : 7. *b* 2 Moesa 18 : 21. *c* 5 Moesa 10 : 17. *d* 5 Moesa 17 : 8.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja moeroeboel oerang Moab djeung oerang Amon, sarta direudjeungan oerang Maoen sawareh, ngaroeroeg ka Josapat, dek di-2 pĕrangan. 'Aja noe daratang, ngoeninga ka Josapat, kijeu pioendjoekna: Aja djalma mangpirang-pirang lobana, ngaroeroeg ka andjeun, datangna ti peuntaseun laoet, ti Sam; sarĕng, salĕrĕsna, geus aja di Hasĕson-Tamar (nja eta En-Gedi). 3 'Toeloej Josapat sijeuneun, tapi mĕnĕrkeun pameunteuna, nĕda toeloeng ka Pangeran; [a] sarta ngoewarkeun poewasa 4 ka sabangsa Joeda. 'Tidinja oerang Joeda

karoempoel, nĕda toeloeng ka Pangeran; nja eta ti sakabeh nagara Joeda aja noe daratang, nĕda toeloeng ka Pangeran. 5 'Toeloej Josapat ngadĕg dina pakoempoelan oerang Joeda djeung oerang Jĕroesalem, di gĕdong Pangeran, hareupeun boeroean anjar; 6 'seug oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah karoehoen koering sadaja! lain andjeun teja Allah noe linggih di sawarga? sarĕng lain andjeun noe njĕpĕng kawasa ka sakabeh karadjaän bangsa-bangsa? Jaktos [b] panangan andjeun noe njĕpĕng kakoewatan sarĕng kawasa; taja pisan noe bisa ngalawan ka andjeun. 7 'Noen, Allah koering sadaja! lain andjeun noe njingkahkeun priboemi tanah ijeu ti hareupeun oemat andjeun Israil, bari tanahna dipaparinkeun ka toeroenan Ibrahim, [c] sahabat andjeun teja, pikeun salalanggĕngna? 8 'Ladjĕng ijeu tanah koe eta diareusian, sarĕng njarijeun hidji kasoetjian dina ijeu tanah pikeun andjeun, bade padjĕnĕngan andjeun, bari oendjoekan [d] kijeu teja: 9 'Manawi koering kadatangan katjilakaän, pĕdang, hoekoeman, pagĕboeg atanapi patjĕklik, sĕdja koering marĕk ka hareupeun ijeu gĕdong, nja ka pajoeneun andjeun, (karantĕn padjĕnĕngan andjeun linggih dina ijeu gĕdong,) sarĕng sĕdja sasambat ka andjeun tina djĕro kasoekĕran koering, tinangtos koe andjeun dimakboel sarĕng disalamĕtkeun. 10 'Ari ajeuna, salĕrĕsna, oerang Amon, oerang Moab, sarĕng oerang pigoenoengan Seir, [e] noe koe andjeun ka Israil hanteu diwidian didatangan, basa daratang ti tanah Mĕsir teja, noe mawi seug njarimpang ti maranehanana, sarĕng hanteu ditoempoer; 11 'kari-kari wĕt kitoe maralĕsna ka koering sadaja, dongkap ka moeroeboel, karĕpna dek ngadjongklokkeun koering sadaja ti djĕro kagoengan andjeun, noe koe andjeun dimilikkeun ka koering sadaja. 12 'Noen Allah koering! koemaha andjeun moal ngahoekoeman ka darinja? karantĕn koering sadaja mah taja kakoewatan ngalawan noe mangpirang-pirang sakitoe lobana teh, noe moeroeboel ngaroeroeg ka koering sadaja, sarĕng koering sadaja bingoeng pilampaheun; nanging mata koering sadaja neuteup ka andjeun. - 13 'Ari sakabeh oerang Joeda djaronghok di pajoeneun Pangeran, tjatjakan baroedakna sarta anak-rabina oge. 14 'Geus kitoe Jĕhasiël, poetra Djakaria, anoe poetra Bĕnaja, anoe poetra Jĕhiël, anoe poetra Matanya, ahli Lewi, kaäsoep anak-poetoe Asap, [f] dilinggihan Roh Pangeran di 15 tĕngah pakoempoelan. 'Seug misaoer kijeu: Eh sakabeh oerang Joeda, djeung sadajana priboemi Jĕroesalem, sarta radja Josapat! geura pada rarĕgĕpkeun: kijeu timbalan Pangeran ka sadaja: Maraneh oelah sarijeun, sarta oelah galeder tina sabab noe mangpirang-pirang sakitoe lobana teh; karana lain pĕrang ma- 16 raneh, istoening pĕrang Allah. 'Isoekan arijang ngaroeroeg ka darinja; masing njaho, eta teh keur aroenggah dina tandjakan Sis, sarta pikapanggiheun koe maraneh dina toengtoeng lĕbak, hareu- 17 peun tĕgal lĕga Jĕroeël. 'Maraneh moal koengsi pĕrang hal ijeu mah; [g] koedoe narangtoeng ngadjarantĕng bae, bari narendjokeun pitoeloeng Pangeran ka maraneh. Eh Joeda djeung Jĕroesalem! oelah sarijeun, sarta oelah galeder; isoekan koedoe boedal mapag ka darinja, karana maraneh disarĕngan Pangeran. 18 'Broek Josapat njoeoeh kana taneuh; kitoe deui sakabeh oerang Joeda sarta priboemi Jĕroesalem pada njaroeoeh ka pajoeneun Pangeran, saroedjoed ka Pa- 19 ngeran. 'Neut ahli-ahli Lewi, noe kaasoep anak-poetoe Kahat sarta noe kaasoep anak-poetoe Korah, narangtoeng, pada moedji ka Pangeran, Allah Israil, sowarana kaliwat bĕdas.

a 1 Radj. 21 : 9. *b* 1 Bab. 29 : 12. *c* Jak. 2 : 23. *d* 1 Radj. 8 : 33. *e* 5 Moesa 2 : 9, 19, 29. *f* p. 15 : 1. *g* 2 Moesa 14 : 13; 4 Moesa 14 : 9.

20 Dĕmi geus braj isoek gantjang haroedang, toeloej boedal ka tĕgal lĕga Tĕkoa. Barang rek boedal, Josapat ngadĕg heula, sarta ngalahir kijeu: Eh oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem! geura darengekeun kami: [a] masing pĕrtjaja ka Pangeran, Allah maraneh, tangtoe maraneh ditĕtĕpkeun; masing pĕrtjaja ka nabi-nabina, tangtoe maraneh 21 piloeloeseun! 'Saparantos rĕrĕmpagan reudjeung djalma-djalma, seug andjeunna ngadĕgkeun anoe baris njaranji ka Pangeran, sarta maroedji, make pamidangan soetji; seug boedal ti heulaeun sakoer noe sadija, bari njarĕboet kijeu: [b] Geura halatoer noehoen ka Pangeran,

22 sabab langgĕng kaäsihanana. 'Dĕmi keur waktoe eta ngamimitian njanji djeung moedji, koe Pangeran diparĕngkeun aja noe ngabongohan ka oerang Amon, oerang Moab djeung oerang pigoenoengan Seir, noe keur moeroeboel ka Joeda teja, 23 noe matak pada balahi. 'Karana oerang Amon djeung oerang Moab darangdan, ngamoek ka priboemi pigoenoengan Seir, ditoempĕs, ditoempoerkeun pisan; sarta barang geus mejakkeun priboemi Seir teh, [c] heg silih-toeloengan batoer pada 24 batoer kana karoeksakan. 'Barang Joeda datang ka palalangon tĕgal lĕga, ret pada ngalijeuk ka noe mangpirang-pirang teja; doemadakan, eta teh geus djaradi babatang, pagoletak dina taneuh, 25 taja noe rahajoe. 'Ana Josapat soemping djeung balana, sĕdja ngarajah djaraheunana, seg maranggih di ĕnggonna loba nakĕr radja-kaja, djeung babatang, sarta barang noe moelja-moelja; pek njarokotan keur daririna, wani teu kabawa; ari ngarajahanana djaraheun teh meu- 26 nang tiloe poë, tina kalobaänana. 'Dĕmi dina poë noe kaopat karoempoel ka lĕbak Bĕraka; karana di dinja pada njoekoerkeun ka Pangeran; kitoe noe matak eta ĕnggon dingaranan lĕbak Bĕraka, 27 tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Tidinja sakabeh oerang Joeda djeung Jĕroesalem pada balik; ari Josapat angkat pangheulana; maroelangna ka Jĕroesalem kalawan kaboengahan, wantoe pada diboengahkeun koe Pangeran tina hal 28 moesoeh-moesoehna. 'Toeloej darongkap ka Jĕroesalem, make tjĕlĕmpoeng, katjapi djeung tarompet, moro ka gĕdong 29 Pangeran. 'Ari sakabeh karadjaän tanah-tanah [d] pada kadatangan sijeun ti Pangeran, mangsa ngadarenge bedja, jen Pangeran geus mĕrangan ka moesoeh 30 Israil. 'Toeloej [e] kĕrta deui karadjaän Josapat; karana andjeunna koe Allahna dipaparin reureuh ti sakoeriling.

a Jĕs. 7 : 9. *b* p. 7 : 3. *c* Hak. 7 : 22. *d* p. 17 : 10. *e* p. 14 : 6.

31 [a] Ari Josapat ngaradjaän ka Joeda. Oemoer Josapat keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh lima taoen, sarta salawe taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Asoeba 32 poetra Silhi. 'Dĕmi Josapat teh ngalakonan djalan Asa ramana; taja pisan njingkahna ti dinja, estoe milampah noe 33 bĕnĕr di pajoeneun Pangeran. 'Ngan ĕnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; karana djalma-djalma masih keneh tatjan nĕtĕpkeun hatena ka Allah 34 karoehoenna. -'Ari tjarijos Josapat salijan ti eta, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina tjarijos [b] Jehoe poetra Hanani, noe diasoepkeun kana kitab para radja Israil.

a 1 Radj. 22 : 42. *b* p. 19 : 2.

35 Sanggeusna ti dinja, toeloej Josapat, radja Joeda, sosobatan djeung Ahasia, radja Israil; ari eta Ahasia doraka lalam- 36 pahanana. 'Pangsosobatanana teh djeung eta kĕrsa ngadamĕl kapal, [a] baris lajar ka Tarsis; prak pada ngadamĕl kapal 37 di Esion-Geber. 'Toeloej Eliëser poetra Dodawa, ti Maresa, ngawĕdjang ngawĕwĕleh ka Josapat, kijeu piwĕdjangna: Sabab andjeun sosobatan djeung Ahasia, noe matak eta padamĕlan andjeun koe Pangeran diroeksakkeun. Tidinja kapal teh barĕdjad, teu bisa lajar ka Tarsis.

a p. 9 : 21.

PASAL 21.

Toeloej Josapat [a] koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed; ari Joram 2 poetrana noe ngaganti djadi radja. 'Dĕmi Joram teh reja sadarekna pamĕgĕt, pada poetra Josapat, nja eta Asarja, Jĕhiël, Djakaria, Asarja, Mikael djeung Sĕpatya; eta sadajana poetra Josapat, 3 radja Israil. 'Ari [b] eta koe ramana pada dipaparin pasihan galĕde, ĕmas-perak, sarta barang noe moelja-moelja, reudjeung nagara noe warĕwĕg di tanah Joeda; dĕmi karadjaän mah dipaparin- 4 keun ka Joram, sabab eta tjikalna. 'Ari Joram geus ngadĕg, njangking karadjaän ramana, sarta geus ngoewatkeun andjeun, seg andjeunna maehan eta sakabeh saderekna koe pĕdang, kitoe keneh 5 kapala Israil sawareh. 'Oemoer Joram [c] keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh doewa taoen, sarta dalapan taoen nga- 6 radjaänana di Jĕroesalem. 'Dĕmi Joram teh ngalakonan djalan radja-radja Israil, sakoemaha lalampahan bangsa Ahab bae; wantoe geureuhaän ka poetra Ahab; djadi andjeunna milampah noe goreng 7 di pajoeneun Pangeran. 'Tatapi Pangeran teu kĕrsaeun ngaroeksakkeun bang-

sa Dawoed, koe karana përdjangdjian, beunang andjeunna ngadamël ka Dawoed, sarta sakoemaha timbalanana, kërsa maparin damar ka Dawoed djeung ka 8 poetra-poetoena sapapandjangna. 'Keur djaman Joram oerang Edom moengkir ti bawah kawasa Joeda; malah aja noe koe oerang Edom didjënëngkeun radja, 9 njangking ka maranehanana. 'Tidinja [d] Joram angkat, njandak kapala-kapalana, sarta sakabeh kareta; geus kitoe andjeunna dangdan ti peuting, pek njabëtan oerang Edom, anoe sakoeriling andjeunna, sarta djeung kapala-kapala ka-10 reta. 'Parandene oerang Edom moengkir bae ti bawah kawasa Joeda tëpi ka mangsa ajeuna. Tidinja Libna kitoe deui moengkir, dina mangsa eta keneh, ti bawah kawasa andjeunna, tina sabab andjeunna ninggalkeun Pangeran, Allah karoehoen-11 na. 'Samalah andjeunna ngadamël ënggon laloehoer di goenoeng-goenoeng tanah Joeda, djeung priboemi Jëroesalem koe andjeunna [e] disina djinah, sarta oerang 12 Joeda koe andjeunna digembang. 'Geus kitoe datang sërat ka andjeunna ti nabi Elias, oengëlna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, rama andjeun: Tina sabab maneh hanteu ngalakonan [f] djalan Josapat, bapa maneh, sarta djalan Asa, 13 radja Joeda teja; 'nja noe dilakonan teh koe maneh djalan radja-radja Israil, sarta oerang Joeda djeung priboemi Jëroesalem koe maneh disina djinah, noeroetan djinahna bangsa Ahab, samalah maneh maehan doeloer-doeloer maneh, toenggal saeusi-imah bapa maneh, [g] noe 14 harade ti batan maneh teja: 'noe matak Pangeran, saënjana, mëngke ngadatangkeun balahi gëde ka rahajat maneh, ka anak maneh, ka pamadjikan maneh, 15 sarta ka sakabeh radja-kaja maneh. 'Sarta maneh mëngke kataradjang panjakit bangët pisan, nja panjakit dina peudjit, datang ka baridjil peudjit maneh tina 16 sabab panjakit, sababaraha lilana. - 'Tidinja Pangeran [h] ngageuingkeun soekma oerang Pëlisti djeung oerang Arab, noe gigireun oerang Koes, sina ngaroeroeg 17 ka Joram. 'Broel eta teh arindit ka tanah Joeda, seg dibëdahkeun, bari toeloej ngadjarah sakabeh radja-kaja, noe kapanggih di gëdong radja, kitoe deui poetra-garwana, moenggah andjeunna teu pisan ngari poetra pamëgët, kadjaba ti [i] Joahas, poetra pangboerëjna. 18 'Sanggeusna sagala përkara noe tadi, seug andjeunna koe Pangeran digëboeg, keuna panjakit dina peudjit, noe teu 19 beunang ditjageurkeun. 'Ari geus kitoe, lila ti lila, sanggeus meunang doewa taoen, baridjil peudjitna bawaning panjakitna; toeloej maot tina kabangëtan kasawatna; sarta andjeunna koe rahajatna hanteu dipangmeuleumkeun [seuseungitan], lain [j] tjara ka karoehoenna, 20 noe pada dipangmeuleumkeun. 'Oemoer Joram keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh doewa taoen, sarta dalapan taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari mijangna taja noe mikangën; toeloej dikoerëbkeun di dajeuh Dawoed, tapi [k] lain dina makam para radja.

a 1 Radj. 22 : 51; 2 Radj. 8 : 16. *b* 1 Moesa 25 : 6. *c* 2 Radj. 8 : 17. *d* 2 Radj. 8 : 21. *e* 1 Bab. 5 : 25. *f* p. 14 : 2; 17 : 3. *g* 1 Radj. 2 : 32. *h* 1 Bab. 5 : 26. *i* p. 22 : 1. *j* p. 16 : 14; Jër. 34 : 5. *k* p. 24 : 25.

PASAL 22.

Tidinja [a] koe priboemi Jëroesalem eta Ahasia, poetrana noe pangboerëjna teja, didjënëngkeun radja, ngaganti andjeunna; karana sakabeh lantjeuk-lantjeukna geus [b] diparaehan koe rampog, noe ngadatangan kapasanggrahan barëng oerang Arab teja; kitoe noe matak Ahasia poetra Joram, radja Joeda teja, djadi 2 radja. 'Oemoer Ahasia keur mangsa djadi radja teh opat poeloeh doewa taoen, sarta sataoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena Atalja poe-3 tra Omri. 'Ahasia [c] kitoe keneh ngalakonan djalan bangsa Ahab, wantoewantoe iboena noe mapatahan ka dinja 4 migawe kadorakaän. 'Djadi Ahasia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, satjara bangsa Ahab; wantoewantoe nja eta noe pada mapatahan ka andjeunna sanggeus maot ramana, matak ngaroeksakkeun ka andjeunna. 5 'Samalah andjeunna, tina noeroet papatah eta, [d] seug angkat reudjeung Joram poetra Ahab, radja Israil, mërangan ka Hasael, radja Sam, di Ramot bilangan Gilad teja. Toeloej Joram keuna raheut koe 6 oerang Sam. 'Gantjang Joram moelih, soepaja andjeunna dilandongan di Jisrel, tina sabab raraheut, asal andjeunna dikadek di Ramah, keur mërangan ka

Hasael, radja Sam teja. Toeloej Asaria poetra Joram, radja Joeda teja, ngalajad ka Joram poetra Ahab, ka Jisrel, 7 pedah eta teu damang. 'Ari pangtjalikna Ahasia ka Joram teh ti Allah, kĕrsana rek ditiwaskeun; karana sanggeusna tjalik, andjeunna [e] bidjil djeung Joram, mapagkeun Jehoe poetra Nimsi, anoe geus dilisahan koe Pangeran baris nga-8 basmi bangsa Ahab. 'Ari geus kitoe, mangsa Jehoe keur nĕrapkeun hoekoeman ka bangsa Ahab teh, seug mĕndak para kapala Joeda djeung para poetra saderek-saderek Ahasia, noe pada ngawoelaän ka Ahasia; pek diparaehan. 9 'Tidinja [f] nejangan Ahasia, sarta datang ka beunangna, da andjeunna keur njoempoet di Samaria; toeloej disanggakeun ka Jehoe, sarta dipaehan, bari seug dikoeboer; karana aromongna: Eta teh intjoe Josapat, anoe nejangan Pangeran tĕroes reudjeung manah. Ari bangsa Ahasia taja noe boga kakoewatan kana karadjaän. *a* 2 Radj. 8 : 24. *b* p. 21 : 26. *c* p. 21 : 6. *d* 2 Radj. 9 : 14. *e* 2 Radj. 9 : 21. *f* 2 Radj. 9 : 27.

10 [a] Mangsa Atalja, iboe Ahasia teja, geus tĕrangeun jen poetrana poepoes, toeloej dangdan, seg ngagĕmpoer sakabeh 11 toeroenan radja, bangsa Joeda. 'Tatapi Josabat, poetra radja noe istri, njandak Joas, poetra Ahasia, dipaling ti tĕngah para poetra radja noe keur dipaehan, diteundeun djeung pangasoehna dina kamar pasarean. Djadi eta teh diboenikeun koe Josabat, poetra radja Joram, garwa panghoeloe Jojada; wantoe Josabat teh saderek Ahasia; pangdiboenikeunana teh tina sabab Atalja; noe 12 matak Joas hanteu dipaehan. 'Toeloej bae njoempoet djeung arandjeunna di gĕdong Allah, gĕnĕp taoen lilana; ari Atalja noe ngaratoean tanah. *a* 2 Radj. 11 : 1.

PASAL 23.

Dĕmi [a] dina taoen noe katoedjoeh Jojada ngoewatkeun andjeun; seug ngala para kapala noe njĕkĕl saratoes, nja eta Asarja poetra Jĕroham, Ismail poetra Johanan, Asarja poetra Obed, Maaseja poetra Adaja, djeung Elisapat poetra Sikri; pada ditjandak asoep pĕr-2 djangdjian. 'Toeloej eta aloedar-idĕr di tanah Joeda, ngoempoelkeun ahli Lewi ti sakabeh nagara Joeda; kitoe keneh para loeloegoe ahli karoehoen Israil; 3 seg daratang ka Jĕroesalem. 'Tidinja sapakoempoelan teh njijeun pĕrdjangdjian di gĕdong Allah reudjeung radja; sarta koe Jojada pada dilahiran kijeu: Saĕnjana, poetra radja teh ĕngke djoemĕnĕng radja, [b] sakoemaha pangandika Pangeran hal poetra-poetoe Dawoed teja. 4 'Ari pĕrkara, noe koe sarampejan koedoe dilampahkeun, nja kijeu: [c] sampejan anoe asoep ĕngke poë sabat, panghoeloe-panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, noe sapĕrtiloe koedoe kana toenggoe lawang 5 dina sakoer bangbaroeng; 'noe sapĕrtiloe koedoe aja di gĕdong radja; ari noe sapĕrtiloe deui di lawang Padĕmeu; dĕmi djalma noe loba mah koedoe araja 6 di boeroean gĕdong Pangeran. 'Tapi oelah aja noe asoep ka gĕdong Pangeran, kadjaba ti panghoeloe-panghoeloe, sarta ahli-ahli Lewi, anoe bakoe ngabarakti; nja eta noe meunang asoep, karana saroetji; dĕmi djalma noe loba mah sina pada ngadjaga kana djagaän Pangeran. 7 'Djeung deui ahli Lewi koedoe ngaroeboeng radja ti sakoeriling, bari hidji-hidji djalma pada njĕkĕl pakarangna; ari saha-saha noe aboes ka gĕdong, koedoe dipaehan; sarta koedoe ngaping radja, samangsa lĕbĕt djeung samangsa 8 mĕdal. 'Tidinja ahli-ahli Lewi djeung sakabeh oerang Joeda pada ngalampahkeun saparentah panghoeloe Jojada teja; prak hidji-hidji pada njokot djalmana, noe asoep di poë sabat reudjeung noe ka loewar di poë sabat; wantoe panghoeloe Jojada hanteu ngaboebarkeun 9 bagian-bagian. 'Seg panghoeloe Jojada ka para kapala noe njĕkĕl saratoes teh njelehkeun toembak, tameng djeung kĕpĕng, asal kagoengan radja Dawoed, noe 10 aja di gĕdong Allah. 'Toeloej eta sakabeh djalma teh disina nangtoeng, bari hidji-hidji djalma pada njĕkĕl pakarangna, ti sabeulah gĕdong ti katoehoe tĕroes ka sabeulah gĕdong ti kentja, kĕbat kana altar djeung kĕbat kana gĕdong, 11 ngaraksa radja sakoeriling. 'Tidinja poetra radja teh koe panghoeloe ditjandak ka loewar, sarta mastakana dimakoetaän, bari diselehan Pĕrtelaän teja; prak koe sadajana didjĕnĕngkeun radja, sarta dilisahan sakali koe Jojada sapoetra-poetrana; seg pada njarĕboet: Radja sing

12 salamĕt! 'Barang Atalja ngadenge sora djalma-djalma noe ngalijoed sarta maroedji ka radja, ngageuwat Atalja ngadatangan ka eta djalma-djalma, ka gĕdong Pangeran. 13 'Ana ngalijeuk, doemadakan, radja keur ngadĕg di parantina ngadĕg, dina paranti asoep, sarta para kapala djeung noe narompet pada nangtoengan radja; ari sakabeh djalma eusi tanah pada boengah sarta narijoep tarompet, djeung ahli njanji narabeuh tatabeuhan, narimbang anoe keur moedji. Seg Atalja njosoëk papakeanana, bari ngomong: Sakongkol! sakongkol! 14 'Gantjang koe panghoeloe Jojada para kapala noe njĕkĕl saratoes, noe njarangking balad teja, diparentah bidjil, kijeu parentahna ka darinja: Eta geura ka-loewarkeun kana antara djadjaran; djeung saha-saha noe noetoerkeun eta, paehan koe pĕdang! karana panghoeloe geus marentah kijeu: Eta teh koe maraneh oelah dipaehan di gĕdong Pangeran. 15 'Seug pada merean omber ka dinja; toeloej Atalja asoep deui ka gĕdong radja, djalan paranti asoep lawang koeda; pek dipaehan di dinja. *a* 2 Radj. 11 : 4. *b* p. 21 : 7. *c* 1 Bab. 9 : 25.

16 Tidinja Jojada ngadamĕl pĕrdjangdjian di antara andjeunna djeung djalma loba sarta djeung radja, soepaja eta djaradi oemat Pangeran. 17 'Geus kitoe sakabeh djalma teh arasoep ka gĕdong Baäl, sarta diboerak-barik; ari altar-altarna djeung artja-artjana diraroeksakkeun, sarta Matan, panghoeloe Baäl, dipaehan di hareupeun altar. 18 'Djeung deui Jojada ngangkat anoe poerah njarangking gĕdong Pangeran, di bawah kawasa para panghoeloe ahli Lewi, noe dibagi koe Dawoed baris njangking gĕdong Pangeran, pikeun ngoerbankeun koerban doeroekan Pangeran, [a] sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret Moesa, kalawan kaboengahan sarta kalawan poepoedjian, [b] noeroetkeun atoeran Dawoed. 19 'Sarta andjeunna ngadĕgkeun poerah toenggoe lawang dina sagala lawang gĕdong Pangeran, sangkan oelah aja noe asoep anoe nadjis, pĕrkara naon bae. 20 'Tidinja andjeunna njandak para kapala noe njĕkĕl saratoes, kitoe deui para menak, djeung sakoer noe njangking kawasa ka djalma-djalma, sarta sakabeh djalma eusi tanah; seug radja teh diloengsoerkeun ti gĕdong Pangeran, didjadjapkeun ka gĕdong radja, djalan tina lawang girang; toeloej radja teh dilinggihkeun kana korsi karadjaän. 21 'Ari sakabeh djalma eusi tanah baroengaheun, sarta dajeuh teh kĕrta. Dĕmi Atalja teja dipaehanana koe pĕdang. *a* 1 Radj. 2 : 3. *b* Esr. 3 : 10.

PASAL 24.

Oemoer Joas [a] keur mangsa djadi radja teh toedjoeh taoen, sarta opat poeloeh taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Sibja, ti Berseba. 2 'Dĕmi Joas teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, satoetoep oemoer panghoeloe Jojada. 3 'Djeung koe Jojada dipangnjandakkeun doewa pigarwaeun; sarta Joas poetraän pamĕgĕtistri. *a* 2 Radj. 12.

4 Ari sanggeusna ti dinja, Joas teh aja manah nganjarkeun gĕdong Pangeran. 5 'Toeloej ngoempoelkeun para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, bari seug diparentah kijeu: Geura arindit, ngidĕr nagara-nagara Joeda; koedoe ngaroempoelkeun oewang ti sakabeh oerang Israil, baris ngomean gĕdong Allah maraneh saban-saban taoen; sarta maraneh sing gantjang milampah eta pĕrkara. Tatapi koe ahli-ahli Lewi hanteu digantjangkeun. 6 'Toeloej radja njaoer Jojada, loeloegoena, bari seug dilahiran kijeu: Koe naon andjeun hanteu moendoet ka ahli-ahli Lewi, sina ngadatangkeun ti Joeda djeung ti Jĕroesalem [a] eta tjoeke, noe koe Moesa, abdi Pangeran, dimistikeun ka pakoempoelan Israil, pikeun himah tĕpangan teja? 7 'Karana Atalja, noe doraka, djeung anak-anakna, geus ngararoeksak gĕdong Allah; malah-malah sakabeh barang beunang njoetjikeun, noe di gĕdong Pangeran, koe eta geus dipake ka Baäl-Baäl. 8 'Tidinja radja miwarang njijeun hidji pĕti, sok diteundeun dina lawang gĕdong Pangeran, di loewar. 9 'Toeloej ngoewar-ngoewarkeun di Joeda djeung di Jĕroesalem, koedoe njanggakeun ka Pangeran eta tjoeke, noe koe Moesa, abdi Allah, dimistikeun ka Israil di tĕgal lĕga teja. 10 'Ari sadajana kapala-kapala djeung sakabeh djalma-djalma [b] pada baroengaheun; seg pada njanggakeun, sarta ngarasoepkeun kana

11 pěti, těpi ka anggeusna. 'Děmi geus kitoe, samangsa-mangsa eta pěti koe lantaran ahli-ahli Lewi dibawa ka hidji djalma noe koe radja dibakoekeun, nja eta satijap-tijap narendjo jen geus loba oewangna, toeloej datang djoeroe-toelis radja sarta hidji djalma noe dibakoekeun koe loeloegoe panghoeloe, seug pěti teh dioedoelkeun; djoeng digotong, dipoelangkeun deui ka ěnggonna. Kitoe bae lampahna oenggal-oenggal poë, djadi 12 ngoempoelkeun oewang loba pisan. 'Tidinja oewang teh koe radja djeung Jojada diselehkeun ka djalma noe njijeun pagawean ngabakti di gědong Pangeran; nja eta seug ngoelikeun ka toekang batoe djeung ka toekang kai, baris nganjarkeun gědong Pangeran; kitoe deui ka pandaj djeung ka paledang, baris 13 ngomean gědong Pangeran. 'Prak noe njarijeun pagawean teh digarawe, sarta pagawean teh beuki madjoe koe lantaran eta; ari gědong Allah teh koe eta didjělěgkeun deui sakamistianana, sarta 14 dikoewatkeun. 'Děmi geus anggeus, seug sesa oewang koe eta disanggakeun ka pajoeneun radja djeung Jojada; toeloej dianggo ngadaměl paparabotan pikeun gědong Pangeran, parabot baris ngabakti djeung baris ngoerban, kitoe deui pisin-pisin, sarta parabot ěmas-perak. Djeung deui teu pětot-pětot ngoerbankeun koerban doeroekan di gědong Pangeran, satoetoep oemoer Jojada.

a 2 Moesa 30 : 11. *b* 1 Bab. 29 : 9.

15 Děmi Jojada [a] geus sěpoeh sarta geus warěg nja oemoer; tidinja poepoes; waktoe poepoes oemoerna saratoes tiloe 16 poeloeh taoen. 'Toeloej dikoerěbkeun di dajeuh Dawoed, direudjeungkeun ka para radja, tina sabab midaměl kahadean ka Israil, kitoe keneh ka Allah sarta 17 ka gědongna. 'Děmi sanggeus poepoes Jojada, hol para kapala Joeda ngadareuheus, sarta saroedjoed ka radja; seug 18 radja ngagoegoe ka eta. 'Toeloej pada ninggalkeun gědong Pangeran, Allah karoehoenna, sarta ngabarakti ka Asera-Asera djeung ka brahala-brahala, noe matak aja běběndoe ka Joeda djeung ka Jěroesalem, tina kasalahanana kitoe. 19 'Parandene [b] Pangeran miwarangan nabi-nabi ka maranehanana, soepaja koe eta dibaralikkeun ka Pangeran; seug eta pada ngingětan ka darinja, tatapi teu 20 diwaro. 'Tidinja [c] Roh Allah toeměrap ka Djakaria, poetra panghoeloe Jojada; neut ngaděg rada loehoer ti djalma loba, sarta ngalahir ka darinja: Kijeu pangandika Allah: Naha maraneh ngarěmpak timbalan Pangeran? manana maraneh hamo loeloes. Tina sabab maraneh geus ninggalkeun Pangeran, noe matak andjeunna pon kitoe keneh geus ninggal21 keun maraneh. 'Děmi eta teh sakarait dek goreng ka Djakaria; [d] pek Djakaria teh koe timbalan radja dibaledogan koe 22 batoe di boeroean gědong Pangeran.'Djadi radja Joas teu ngelingkeun kahemanan, noe koe [e] Jojada, rama Djakaria, dipidaměl ka andjeunna teja; sabalikna maehan poetrana. Děmi eta teh, barang rek poepoes, misaoer kijeu: Pangeran langkoeng waspaos, tangtoe dipoendoet.

a 1 Moesa 25 : 8. *b* 2 Radj. 17 : 13; p. 33 : 10. *c* Hak. 6 : 34. *d* Mat. 23 : 35. *e* p. 23 : 1.

23 Ari geus kitoe, [a] dina těpoeng taoen broel balad Sam ngaroeroeg ka Joas; teu lila daratang ka tanah Joeda sarta ka Jěroesalem; pek eta ngaroeksak sakabeh kapala bangsa, dieuweuhkeun tina bangsa, djeung sakabeh djarahanana 24 dikirimkeun ka radja Damsik. 'Sangkilang balad Sam noe datang saeutik bae djalmana, Pangeran ka leungeunna njelehkeun balad gěde katjida, tina sabab geus naringgalkeun Pangeran, Allah karoehoenna; pek eta teh něrapkeun hoe25 koeman ka Joas. 'Sarta sanggeus eta maroelang ti andjeunna, (estoe ditinggalkeunana keur kasawat bangět pisan,) [b] heg mantri-mantrina sakait ngamoesoeh ka andjeunna, tina gětih poetra panghoeloe Jojada teja; pek maehan Joas dina pasareanana; toeloej poepoes; tidinja dikoerěbkeun di dajeuh Dawoed, [c] tapi lain dikoerěbkeun dina makam 26 para radja. 'Ari noe sakait goreng ka andjeunna teh, nja eta Sabad, anak Simat, awewe bangsa Amon, djeung Josabad, anak Simrit, awewe bangsa Moab. 27 'Ari hal poetra-poetra Joas, djeung gědena oepěti, noe dimistikeun ka Joas, sarta hal ngaděgkeun deui gědong Allah teja, saěnjana kaoengělkeun dina katěrangan kitab para radja. [d] Ari Amasia poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 12 : 17. *b* 2 Radj. 12 : 20. *c* p. 28 : 27. *d* 2 Radj. 12 : 21.

PASAL 25.

Oemoer [a] Amasia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaänana di Jěroesalem; ari djěněngan iboena Joadan, ti 2 Jěroesalem. 'Děmi Amasia teh milampah noe běněr di pajoeneun Pangeran, tatapi hanteu kalawan manah soehoed. 3 'Děmi geus kitoe, barang karadjaän geus pageuh ditjangking koe andjeunna, pek andjeunna maehan mantri-mantrina noe 4 maehan radja, ramana teja. 'Tatapi ari anakna mah koe andjeunna hanteu dipaehan; satěgěsna noeroet anoe dioengělkeun dina toret, dina kitab Moesa, noe ditimbalkeun koe Pangeran, kijeu oengělna: Bapa teu meunang dipaehan tina sabab anak, kitoe deui anak teu meunang dipaehan tina sabab bapa; satěgěsna djalma teh dipaehanana koe tina 5 dosana sorangan. 'Djeung deui Amasia ngoempoelkeun oerang Joeda; seug pada diatoer noeroetkeun ahli karoehoen-karoehoen, ditjangkingkeun ka kapala noe njěkěl sareboe sarta ka kapala noe njěkěl saratoes; nja eta sabangsa Joeda djeung Binyamin; sarta sadajana diloris, [b] ti sěmět oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer; kapěndak aja tiloe kěti djalma beunang měting, mandjing balad, njěkěl 6 toembak djeung kěpěng. 'Malah ngoelikeun ka oerang Israil sakěti djalma noe gagah-pěrkosa, koelianana saratoes ta- 7 lenta perak. 'Hol hidji piwarangan Allah ngadeuheus ka andjeunna, mihatoer kijeu: Noen radja! balad Israil teja oelah ditjandak angkat; karana Pangeran teu njarěngan ka Israil, nja eta ka sadaja 8 anak-poetoe Epraim. 'Nanging madak andjeun kěrsa angkat, mangga angkat, sarta sing těgěr dina pěrang; tangtoe andjeun koe Allah dibantingkeun di hareupeun moesoeh; [c] karana Allah langkoeng kawasa mitoeloeng sarěng nga- 9 bantingkeun. 'Lahiran Amasia ka piwarangan Allah teh: Tapi koemaha oerang nja pilampaheun ka oewang saratoes talenta, noe koe kami dibere ka barisan Israil teja? Walon piwarangan Allah: Pangeran ijasaeun maparin ka andjeun 10 loba ti sakitoe. 'Tidinja Amasia misahkeun eta barisan, anoe datang ka andjeunna ti Epraim teja, dipiwarang moelang saěnggon-ěnggonna; seg eta teh djadi aramběkeun katjida ka Joeda, sarta baralik ka ěnggonna bari sewot 11 napsoena. 'Děmi Amasia teja ngoewatkeun andjeun, sarta ngijangkeun balana; ari angkatna ka lěbak Oejah; [d] pek andjeunna ngelehkeun oerang Seir, salaksa 12 djalma noe kasamboet. 'Aja deui salaksa noe koe oerang Joeda didjarah hiroephiroep, digiringkeun ka poentjak goenoeng tjadas, pek ditinggang-tinggangkeun ti poentjak eta goenoeng tjadas, 13 kabeh ge datang ka amboeradoel. 'Děmi djalma barisan, noe koe Amasia dipiwarang balik, soepaja oelah miloe djeung andjeunna kana pěrang teja, toeloej pada njělěmpěk ka nagara-nagara Joeda, ti sěmět Samaria těpi ka Bet-Horon, sarta maehan tiloe reboe djalma oerang dinja, bari mawa djarahan loba katjida.

a 2 Radj. 14. *b* 4 Moesa 1 : 3. *c* p. 20 : 6. *d* 2 Radj. 14 : 7.

14 Děmi geus kitoe, sanggeus Amasia moelih, mantas ngelehkeun oerang Edom teja, seug andjeunna njandak aällahan oerang Seir, diaraděgkeun, dipiallah koe andjeunna, nja njěmbah ka hareupeun 15 eta, sarta ngoekoes ka eta. 'Mana Pangeran djadi běndoe ka Amasia, sarta miwarang hidji nabi ka andjeunna, noe mihatoer ka andjeunna kijeu: Naha andjeun nejangan aällahan eta bangsa, noe teu bisaeun ngaloepoetkeun oematna 16 ti panangan andjeun teja? 'Děmi geus kitoe, eukeur nabi mihatoer ka radja, njěndal radja ngalahir ka andjeunna: Karah maneh teh didjěněngkeun poerah mapatahan ka radja? eureun bae maneh teh; pinaoneun maneh dipaehan? Seg nabi teh liren; ari saoerna: Kaoela geus těrang, jen Allah mastenkeun ngaroeksakkeun ka andjeun, tina sabab andjeun milampah kitoe, sarta teu ngagoegoe ka papatah kaoela.

17 Tidinja Amasia, radja Joeda, rěrěmpagan; [a] toeloej miwarangan ka Joas, poetra Joahas, anoe poetra Jehoe, radja Israil teja, mopojan kijeu: Hajoe, oerang 18 patingal raraj! 'Tatapi Joas, radja Israil, miwarangan deui ka Amasia, radja Joeda, mopojan kijeu: Walang sangit noe di goenoeng Libanon ngoetoes ka ki poetri noe di goenoeng Libanon, pokna: Anak maneh awewe bikeun ka anak koela keur pipamadjikaneunana; djěboel

aja sato galak noe di Libanon ngaliwat, 19 seg walang sangit teh katintjak.'Ari pikir andjeun, abong kena andjeun geus ngelehkeun oerang Edom, noe matak manah andjeun agoel, hajang tambah dihormat; ajeuna anggoer tĕtĕp tjalik di gĕdong andjeun; keur naon dek ngagĕlĕkkeun diri kana katjilakaän, tĕmahna roeboeh, nja diri andjeun, sarta mawa 20 Joeda? 'Tatapi Amasia teu ngagoegoe; [b] karana hal kitoe teh ti Allah, kĕrsana rek diselehkeun ka leungeun [Israil], tina sabab maranehanana nejangan aällahan oerang Edom teja. 21 'Bral Joas, radja Israil, mangkat; seug andjeunna djeung Amasia, radja Joeda, patingal pameunteu di Bet-Semes, noe di tanah 22 Joeda. 'Toeloej Joeda eleh di hareupeun Israil; boer kalaboer sahimah-sahimahna. 23 'Dĕmi Amasia, radja Joeda, poetra Joas, anoe poetra [c] Joahas teja, ditangkĕp koe Joas, radja Israil, di Bet-Semes, sarta dibawa ka Jĕroesalem; toeloej Joas ngabongkar koeta Jĕroesalem, ti lawang Epraim tĕpi ka lawang Djoeroe, 24 opat ratoes asta lĕgana. 'Malah [njandak] sakabeh ĕmas-perak, djeung sakabeh paparabotan, noe kapĕndak di gĕdong Allah, [d] di Obed-Edom, sarta dina doenyabrana gĕdong radja; toer njandak djalma tandon; toeloej moelih deui ka Samaria.

a 2 Radj. 14:8. *b* 1 Radj. 12:15; p. 22:7. *c* p. 21:17; 22:1. *d* 1 Bab. 26:15.

25 Dĕmi [a] hiroep Amasia poetra Joas, radja Joeda, ti sanggeus poepoes Joas poetra Joahas, radja Israil teja, lima 26 wĕlas taoen deui. -'Ari tjarijos Amasia salijan ti eta, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab para radja Joeda djeung 27 Israil. 'Djeung deui tina mangsa Amasia njingkir ti poengkoereun Pangeran teja, aja noe njijeun sakait di Jĕroesalem, ngamoesoeh ka andjeunna; seug andjeunna kaboer ka nagara Lakis; tatapi noe sakarait teh nitahan njoesoel andjeunna ka Lakis, heg dipaehan di dinja. 28 'Toeloej dibawa dina koeda, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna [b] di dajeuh Joeda.

a 2 Radj. 14:17. *b* 2 Radj. 14:20.

PASAL 26.

Tidinja [a] sabala Joeda pada njokot Oesia; ari eta teh oemoerna gĕnĕp wĕlas taoen; toeloej didjĕnĕngkeun radja, 2 ngaganti Amasia ramana.'Andjeunna ngadamĕl nagara Elot, sarta dibalikkeun deui ka Joeda, sanggeus radja Amasia 3 koelĕm reudjeung karoehoenna. 'Oemoer Oesia [b] keur mangsa djadi radja teh gĕnĕp wĕlas taoen, sarta lima poeloeh doewa taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Jĕkolja, ti 4 Jĕroesalem. 'Dĕmi Oesia teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, [c] sakoemaha lampah Amasia ramana. 5 'Djeung mantĕp nja nejangan Allah, sapandjang oemoer Djakaria, noe leuwih ngarti dina titingalian ti Allah; sarta sapandjang andjeunna nejangan Pangeran, andjeunna koe Allah diloeloeskeun. 6 'Hidji mangsa andjeunna boedal, mĕrangan ka oerang Pĕlisti; seug andjeunna ngabongkar koeta nagara Gat, kitoe deui koeta nagara Jabne, sarta koeta nagara Asdod; djeung ngadamĕl nagara-nagara di [wĕwĕngkĕran] Asdod sarta 7 di satanah oerang Pĕlisti. 'Djadi andjeunna koe Allah ditoeloeng ngaroeroeg ka oerang Pĕlisti; kitoe deui ka oerang Arab, noe tjaritjing di Goer-8 Baäl, sarta ka oerang Maoen. 'Ari oerang Amon njanggakeun pangabakti ka Oesia; sarta djĕnĕnganana kaoewar-aerkeun tĕpi ka pĕlĕbah asoep ka Mĕsir; wantoe-wantoe andjeunna djadi kawasa 9 liwat saking. 'Djeung deui Oesia ngadamĕl papanggoengan di Jĕroesalem, dina lawang Djoeroe, dina lawang Lĕbak, sarta dina pengkolan; toer dikoe-10 wat-koewatkeun. 'Djeung [d] ngadamĕl deui papanggoengan-papanggoengan di tĕgal lĕga, sarta ngadamĕl soemoer reja pisan, karana pirang-pirang ingon-ingonna, ajana di tanah handap sarta di tanah rata; toer loba kagoenganana ahli tani djeung toekang ngĕbon anggoer di goenoeng-goenoeng, soemawon dina Kar-11 mel; wantoe rĕsĕpeun kana tani.'Djeung deui Oesia kagoengan balad toekang pĕrang, boedalna ngaroeroeg ngabaris; ari rejana noeroetkeun lorisananа, beunang Jĕhiël djoeroe-toelis djeung Maäseja pangoeroes, di bawah kawasa Hananya, 12 noe kaäsoep kapala radja. 'Rejana bilangan loeloegoe ahli karoehoen, nja eta sakoer noe garagah-pĕrkosa, doewa re-13 boe gĕnĕp ratoes. 'Nja eta noe njĕkĕl

kawasa ka wadya-balad, tiloe kĕti toedjoeh reboe lima ratoes toekang pĕrang, pada koewat gagah, baris ngabantoe ka 14 radja mĕrangan moesoeh. 'Sarta Oesia njadijakeun adjang eta, nja eta adjang sabalad kabeh, kĕpĕng, toembak, balakoetak, badjoe kĕre, gondewa djeung 15 batoe bandring. 'Samalah di Jĕroesalem andjeunna ngadamĕl karadjinan, beunang mikiran djalma radjin, geusan diteundeun dina papanggoengan sarta dina djoeroe teja, baris mĕsatkeun djamparing djeung batoe galĕde. Ari djĕnĕngan andjeunna kaoetarakeun ka noe djaoehdjaoeh; karana ditoeloengna matak helok, dongkap ka andjeunna kawasa pisan.

a 2 Radj. 14:21. *b* 2 Radj. 15:1. *c* p. 25:2. *d* p. 27:4.

16 Dĕmi keur kawasa, manahna [a] djadi angkoeh, matak lĕbar, sarta andjeunna milampah kasalahan ka Pangeran Allahna; da lĕbĕt kana kabah Pangeran, kĕrsa ngoekoes dina altar paragi ngoe-17 koes. 'Gantjang panghoeloe Asarja lĕbĕt njoesoel andjeunna, dibarĕngan para panghoeloe Pangeran, dalapan poeloeh 18 djalma gagah. 'Toeloej pada mĕgat radja Oesia, bari malihatoer ka andjeunna: Eh Oesia! teu pĕrnah andjeun teh ngoekoes ka Pangeran; [b] noe pĕrnah tamah ngan panghoeloe, toeroenan Haroen, anoe geus disaroetjikeun, dibakoekeun kana ngoekoes. Mangga, geura ka loewar ti kasoetjian; karana andjeun milampah salah, sarta moal matak meu-19 nang hormat ti Pangeran Allah. 'Toeloej Oesia bĕndoe; ari pananganana keur njandak paroekoejan, kĕrsa ngoekoes. Dĕmi keur andjeunna bĕndoe ka para panghoeloe, seg dina taärna ngadjadi kasakit lepra di hareupeun para panghoeloe, di djĕro gĕdong Pangeran, girangeun 20 altar paragi ngoekoes teja. 'Barang Asarja, loeloegoe panghoeloe teja, sarta djeung panghoeloe noe loba ngareret ka andjeunna, doemadakan, andjeunna keuna kasakit lepra dina taärna; ngageuwat pada ngabidjilkeun andjeunna ti dinja; malah andjeunna ge ngagĕntak ka loe-21 war, rehna digĕboeg koe Pangeran. 'Ari [c] radja Oesia kagoenganana kasakit lepra teh tĕpi ka poëanana poepoes; noe matak tjalikna misah gĕdong, sarehna lepra; wantoe ditilas ti gĕdong Pangeran. Dĕmi Jotam poetrana noe njangking gĕdong radja, ngahakiman ka djal-22 ma-djalma eusi tanah. -'Ari tjarijos Oesia salijan ti eta, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, kasĕratkeun koe nabi 23 Jĕsaja poetra Amos. 'Toeloej Oesia koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun ka karoehoenna dina lahan makam para radja; karana pada njĕboet: Andjeunna kasakit lepra; ari Jotam poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 25:19; 32:25. *b* 4 Moesa 18:7. *c* 2 Radj. 15:5.

PASAL 27.

Oemoer [a] Jotam keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta gĕnĕp wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Jĕroesa poetra Sadok. 2 'Dĕmi Jotam teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran; lampahna sakoemaha lampah Oesia ramana, [b] ngan hanteu lĕbĕt ka kabah Pangeran; ari djalma noe loba mah masih keneh lĕbar 3 lampahna. 'Andjeunna noe ngadamĕl lawang girang di gĕdong Pangeran, sarta dina koeta Opel reja pisan damĕlna. 4 'Toer ngadamĕl nagara-nagara di pigoenoengan Joeda, [c] sarta dina leuweungleuweung andjeunna ngadamĕl bentengbenteng djeung papanggoengan-papang-5 goengan. 'Djeung deui andjeunna mĕrangan ka radja oerang Amon, sarta ngelehkeun ka darinja. [d] Ari oerang Amon teh dina taoen harita ka andjeunna ngahatoerkeun saratoes talenta perak, salaksa pikoel tarigoe djeung salaksa pikoel gandroeng. Nja kitoe oerang Amon njanggakeunana deui ka andjeunna dina taoen 6 noe kadoewa sarta noe katiloe. 'Ari Jotam teh djadi kawasa, sabab andjeunna ngabĕnĕrkeun djalan-djalanna ka pajoe-7 neun Pangeran Allahna. -'Ari tjarijos Jotam salijan ti eta, djeung sakabeh pĕrangna sarta sakabeh djalanna, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab para radja Israil 8 djeung Joeda. 'Oemoerna keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta gĕnĕp wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesa-9 lem. 'Toeloej Jotam koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di dajeuh Dawoed; ari Ahas poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 15:32. *b* p. 26:16. *c* p. 26:10. *d* p. 26:8.

PASAL 28.

Oemoer [a] Ahas keur mangsa djadi radja teh doewa poeloeh taoen, sarta gĕnĕp wĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem. Dĕmi Ahas teh hanteu milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sapĕrti 2 Dawoed ramana. 'Satĕgĕsna andjeunna ngalakonan djalan-djalan para radja Israil; samalah ngadamĕl artja-artja sipat tjitak, [b] ngaroepakeun Baäl-Baäl. 3 'Sarta andjeunna sok ngoekoes [c] di lĕbak anak Hinom, djeung ngahoeroe poetrana koe seuneu, noeroetkeun kagiroekan lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang 4 Israil teja. 'Toer andjeunna ngoerban djeung ngoekoes dina ĕnggon laloehoer, sarta dina pasir-pasir, djeung di handapeun sakabeh kakaian ngaroenggoenoek. 5 'Mana andjeunna koe Pangeran Allahna diselehkeun ka leungeun radja Sam; nja eta seug ngelehkeun ka andjeunna, djeung ngabojong ti tanah andjeunna bojongan loba pisan, dibarawa ka Damsik. Djeung andjeunna diselehkeun ka leungeun radja Israil ongkoh; nja eta kitoe deui ngelehkeun ka andjeunna, rosa 6 katjida elehna. 'Da ari Pekah poetra Rĕmalja teja maehan sakĕti doewa laksa oerang Joeda di djĕro sapoë, kabeh oge djalma gagah; tina sabab geus naringgalkeun Pangeran, Allah karoehoenna. 7 'Djeung Sikri, djalma pĕrkosa, oerang Epraim, maehan Maäseja, poetra radja, kitoe deui Asrikam, gĕgĕdoeg gĕdong, sarta djeung Elkana, papatih radja. 8 'Sarta oerang Israil ngabojong doeloerna sawareh, doewa kĕti djalma, awewe, anak lalaki djeung anak awewe, kitoe deui djarahan loba nakĕr, beunangna ngarajah ti maranehanana; heug djara-9 han teh dibawa ka Samaria. 'Dĕmi di dinja aja hidji nabi Pangeran, djĕnĕnganana Oded; bral ka loewar, mapagkeun balad, anoe datang ka Samaria. Pok njaoer ka darinja: Masing nganjahokeun, tina sabab Pangeran, Allah karoehoen maraneh, keur bĕndoe ka Joeda, noe matak eta koe andjeunna diselehkeun ka leungeun maraneh; seg koe maraneh diparaehan di djĕro ambĕk, noe nĕpi ka 10 langit. 'Ari ajeuna pikir maraneh, oerang Joeda djeung Jĕroesalem dek ditaloekkeun, [d] didjijeun boedak lalaki djeung boedak awewe, baris ngawoela ka maraneh. Naha maraneh teh, lain kasalahan woengkoel noe aja di diri maraneh 11 ka Pangeran, Allah maraneh? 'Mana ajeuna geura darengekeun kami: eta bojongan, beunang maraneh ngabojong ti doeloer maraneh, geura paroelangkeun; karana Pangeran keur bangĕt nja 12 bĕndoe ka maraneh. 'Aja deui djalma noe kaäsoep loeloegoe anak-poetoe Epraim, nja eta Asarja poetra Johanan, Berekja poetra Mĕsilemot, Hiskia poetra Saloem, djeung Amasa poetra Hadlai; neut arindit, ngalawan ka noe paroelang ngaroe-13 roeg. 'Pok pada misaoer ka darinja: Eta bojongan koe maraneh oelah diasoepkeun ka dijeu; tangtoe matak oerang kasalahan ka Pangeran; pikarĕpeun maraneh dek nambahan kana dosa oerang djeung kana kasalahan oerang; poegoeh geus gĕde kasalahan oerang teh, [e] sarta geus aja bĕndoe bangĕt pisan ka Israil. 14 'Toeloej eta bojongan djeung rajahan teh koe djalma noe sadija teja ditinggalkeun di hareupeun para kapala sarta di ha-15 reupeun sapakoempoelan. 'Neut eta djalma noe disarĕboet ngaranna teja arindit, sarta njarokot eta bojongan; ari sakabeh noe ditarandjang pada dipakeanan tina djarahan, nja dipakeanan, djeung disapatoean, kitoe deui pada dibere dadaharan, djeung dibere nginoem, sarta diminjakan; toeloej ditaroempakkeun dina kalde, nja eta sakoer noe lĕsoe, seg dialanteurkeun ka Jĕriho, [f] nagara pakormaän teja, ka pĕlĕbah doeloer-doeloerna; tidinja eta teh maroelang ka Samaria.

a 2 Radj. 16. *b* p. 17:3. *c* p. 33:6. *d* 3 Moesa 25:42. *e* p. 24:18. *f* Hak. 1:16.

16 Dina mangsa eta [a] radja Ahas ngoetoesan ka radja-radja Asoer, soepaja 17 noeloeng ka andjeunna. 'Karana oerang Edom kitoe keneh geus daratang sarta ngelehkeun Joeda, djeung marawa bo-18 jongan. 'Kitoe deui oerang Pĕlisti [b] geus njĕlĕmpĕk ka nagara-nagara tanah handap djeung tanah kidoel, anoe Joeda, sarta geus meunangkeun nagara Bet-Semes, Ajalon djeung Gĕderot, kitoe deui Soko djeung pilĕmboeranana, Timna djeung pilĕmboeranana, sarta Gimso djeung pilĕmboeranana; seg ngarĕnggon 19 di dinja. 'Karana Pangeran ngahandap-

keun Joeda tina përkara Ahas, radja Israil; sabab eta teh ngoembar napsoe di Joeda, sarta habën bae migawe kasalahan ka Pangeran. 20 'Toeloej Tilgat-Pilneser, radja Asoer, datang ka andjeunna, tatapi njoesoekër ka andjeunna, hanteu pisan ngabëdasan. 21 'Poegoeh Ahas geus oejoep-ajap ka gëdong Pangeran, ka gëdong radja sarta ka boemi para kapala, seug dihatoerkeun ka radja Asoer, tapi teu djadi toeloengan ka andjeunna. 22 'Dëmi keur mangsa disoesoekër, eta teh radja Ahas nambahan deui milampah kasalahan ka Pangeran, 23 'da ngoerban ka aällahan oerang Damsik, noe geus pada ngelehkeun ka andjeunna; [c] ari saoerna: Estoe batara-batara para radja Sam pada noeloengan ka darinja; noe matak kami dek ngoerban ka eta, soepaja naroeloengan ka kami. Kari-kari nja eta noe matak andjeunna tibanting, kitoe deui sabangsa Israil. 24 'Tidinja Ahas ngoempoelkeun parabot gëdong Allah, djeung ngeureutan parabot gëdong Allah, [d] sarta meundeutkeun panto gëdong Pangeran; toer ngadamël altar keur andjeunna dina sakoer pepengkolan di Jëroesalem. 25 'Malah dina oenggal-oenggal nagara tanah Joeda andjeunna ngadamël ënggon loehoer, baris ngoekoes ka aällahan bangsa sedjen; djadi andjeunna teh [e] ngabëndoekeun ka Pangeran, Allah karoehoenna. 26 - 'Ari tjarijos Ahas salijan ti eta, djeung sakabeh djalan-djalanna, ti mimitina tëpi ka panganggeusanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab para radja Joeda djeung Israil. 27 'Toeloej Ahas koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun di dajeuh, di Jëroesalem; [f] tapi lain diasoepkeun ka makam para radja Israil; ari Hiskia poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 16: 7. *b* 2 Radj. 18 : 8. *c* 5 Moesa 12:30. *d* p. 29 : 3. *e* 1 Radj. 15 : 30; 2 Radj. 23:26. *f* p. 24 : 25.

PASAL 29.

Oemoer [a] Hiskia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena Abia poetra Djakaria. 2 'Dëmi Hiskia teh milampah noe bënër di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Dawoed ramana. 3 'Dina taoen noe mimiti andjeunna djoemënëng radja, dina boelan kahidji, [b] andjeunna moekakeun panto gëdong Pangeran, bari diomean sakali. 4 'Sarta ngasoepkeun para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi; dikoempoelkeun ka aloen-aloen wetan, 5 'bari seug pada dilahiran kijeu: Eh ahli-ahli Lewi! geura darengekeun kami: [c] ajeuna maraneh geura pada njoetjikeun diri; seug koedoe njaroetjikeun gëdong Pangeran, Allah karoehoen maraneh, sarta ka-loewarkeun kokotoran ti kasoetjian. 6 'Karana kolot-kolot oerang njarijeun kasalahan, sarta marilampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, Allah oerang; da pada ninggalkeun andjeunna, sarta malikkeun beungeutna ti balandongan Pangeran, pada naroekang. 7 'Malah eta meundeutkeun panto bale, bari damar diparareuman; djeung teu ngaroekoes seuseungitan, sarta teu ngoerbankeun koerban doeroekan dina kasoetjian pikeun Allah Israil. 8 'Manana Joeda djeung Jëroesalem dibëndon koe Pangeran, didjadikeun matak ngagidir, matak mëlëngëk sarta [d] matak njektjrekan biwir, sakoemaha noe katendjo koe panon maraneh. 9 'Karana, saënjana, [e] kolot-kolot oerang geus raroeboeh koe pëdang, sarta ari anak oerang lalaki-awewe, kitoe deui pamadjikan oerang, geus dibarojong tina hal kitoe. 10 'Ajeuna pikir kami, [f] sëdja njijeun përdjangdjian ka Pangeran, Allah Israil, soepaja bëndoena noe bangët teja moegi moendoer ti oerang. 11 'Eh anaking! ajeuna oelah taledor; [g] karana nja maraneh noe dipilih koe Pangeran baris marëk ka pajoeneunnana, baris ngabakti ka andjeunna, djeung soepaja maraneh ngawoelaän ka andjeunna, sarta djadi poerah ngoekoes.

a 2 Radj. 18 : 1. *b* p. 28 : 24. *c* 1 Bab. 15 : 12. *d* 1 Radj. 9 : 8. *e* p. 28 : 6, 8, 17. *f* p. 15 : 12; 23 : 16. *g* 5 Moesa 10 : 8.

12 Prak ahli Lewi darangdan, nja eta Mahat poetra Amasai djeung Joël poetra Asarja, doewanana kaäsoep anak-poetoe Kahat teja; ari ti anak-poetoe Mërari teja Kis poetra Abdi djeung Asarja poetra Jëhalelel; ari ti anak-poetoe Gerson teja Joah poetra Sima djeung Eden poetra Joah; 13 'ari ti anak-poetoe Elisapan teja Simri djeung Jëhiël; ari ti anak-poetoe Asap teja Djakaria djeung Matanya; 14 'ari ti anak-poetoe

Heman teja Jĕhiël djeung Simi; sarta ti anak-poetoe Jĕdoetoen teja Sĕmaja 15 djeung Oesiël. 'Tidinja eta ngaroempoelkeun doeloer-doeloerna, seug pada njoetjikeun maneh; toeloej arasoep, noeroetkeun timbalan radja, tĕroes djeung pangandika Pangeran, sĕdja ngabĕrĕsihan 16 gĕdong Pangeran. 'Sarta panghoeloe arasoep ka gĕdong Pangeran, ka djĕrona, sĕdja bĕbĕrĕsih. Pek sakoer kanadjisan, noe kapanggih di kabah Pangeran, dika-loewarkeun ka boeroean gĕdong Pangeran, sarta ditampanan koe ahli Lewi, [a] dibawa ka loewar, ka tji Kidron. 17 'Ari ngamimitianana njoetjikeun teh dina tanggal hidji, boelan kahidji, sarta dina tanggal dalapan arasoepna ka bale Pangeran; seg njoetjikeun gĕdong Pangeran dalapan poë lilana; anggeusna dina tanggal gĕnĕp wĕlas, boelan kahidji ke-18 neh. 'Tidinja ngadareuheusan ka radja Hiskia, arasoep ka djĕro, sarta aroendjoekan kijeu: Abdi sadaja parantos ngabĕrĕsihan sagĕdong Pangeran kabeh, kitoe deui altar koerban doeroekan katoet saniskantĕn parabotna, sarĕng medja roti tata-tata katoet saniskantĕn parabotna. 19 'Kalajan saniskantĕn parabot, anoe disingkahkeun koe radja Ahas mangsana ngaradjaän, keurna milampah kasalahan teja, koe abdi sadaja disajagikeun deui sarĕng disaroetjikeun sakali; soemoehoen, arajana di hareupeun altar Pangeran.

a 2 Radj. 23 : 12; p. 15 : 16, 17.

20 Tidinja radja Hiskia isoek-isoek dangdan, seug ngoempoelkeun para kapala nagara, bari toeloej moenggah ka gĕ-21 dong Pangeran. 'Geus kitoe njaranggakeun sapi ngora lalaki toedjoeh siki, domba lalaki toedjoeh siki, anak domba toedjoeh siki, [a] djeung ĕmbe badot toedjoeh siki pikoerbaneun dosa tina hal karadjaän, djeung tina hal kasoetjian, sarta tina hal bangsa Joeda. Pok Hiskia marentah ka anak-poetoe Haroen, tĕgĕs para panghoeloe, koedoe ngoerbankeun 22 eta dina altar Pangeran. 'Pek mareuntjit eta sapi, sarta gĕtihna ditampanan koe panghoeloe, [b] bari seug dikepretkeun kana altar; toeloej mareuntjit eta domba lalaki, seug gĕtihna dikepretkeun kana altar; toeloej mareuntjit eta anak domba, seug gĕtihna dikepretkeun kana 23 altar. 'Tidinja ngadeukeutkeun eta badot pikoerbaneun dosa teja ka pajoeneun radja sarta ka hareupeun pakoempoelan; prak pada noempangkeun panangan 24 ka darinja. 'Pek koe para panghoeloe dipareuntjit; ari gĕtihna dipake koerban dosa dina altar, njijeun karapihan tina sabab sabangsa Israil; karana parentah radja eta koerban doeroekan djeung koerban dosa teh koedoe dipĕtakeun keur pimangpaäteun sabangsa Israil. 25 'Sarta andjeunna ngadĕgkeun ahli-ahli Lewi di gĕdong Pangeran, make tjetjempres, tjĕlĕmpoeng djeung katjapi, [c] noeroetkeun dawoehan Dawoed, djeung dawoehan Gat, djoeroe pĕlĕng radja, sarta dawoehan nabi Natan teja; karana eta dawoehan asalna ti Pangeran, dilanta-26 rankeun koe nabi-nabina. 'Seg ahli Lewi teh narangtoeng, [d] make tatabeuhan Dawoed, [e] sarta para panghoeloe make 27 tarompet. 'Toeloej Hiskia marentah ngoerbankeun eta koerban doeroekan dina altar. Dĕmi keur waktoe ngamimitian ngoerban, prak njanjian Pangeran ragĕm ngamimitian, kitoe deui tarompet, dibarĕngan tatabeuhan Dawoed, 28 radja Israil teja. 'Broek sapakoempoelan saroedjoed, sarta ahli njanji njaranji, djeung tarompet ditarijoep; sadajana tĕpi 29 ka anggeus ngoerban. 'Dĕmi geus tarapti ngoerban, broek radja djeung sakabeh noe djonghok sinarĕngan andjeun-30 na teja pada saroedjoed. 'Djeung deui radja Hiskia djeung para kapala marentah ka ahli-ahli Lewi, koedoe maroedji ka Pangeran, make kasaoeran Dawoed, djeung kasaoeran Asap, djoeroe pĕlĕng teja. Prak maroedji, matak djadi kaboengahan; broek saroedjoed deui. 31 'Pok Hiskia ngalahir, kijeu lahirna: Ajeuna maraneh [f] geus parinoeh keupeul pikeun ka Pangeran; geura njalampeurkeun, sanggakeun koerban peuntjitan djeung koerban pamoedji ka gĕdong Pangeran! Prak pakoempoelan teh njaranggakeun koerban peuntjitan djeung [g] koerban pamoedji; sarta sahasaha noe soeka hate, njanggakeun 32 koerban doeroekan. 'Ari rejana koerban doeroekan, noe disanggakeun koe pakoempoelan teja, sapi toedjoeh poeloeh, domba lalaki saratoes, anak domba doewa ratoes; nja eta kabeh koerban doe-33 roekan bade ka Pangeran. 'Aja deui

barang beunang njoetjikeun, gĕnĕp ratoes sapi djeung tiloe reboe domba. 34 'Ngan panghoeloena [h] saeutik teuing, teu kadaroegaeun njisitan eta sakabeh koerban doeroekan; anoe matak dibantoean koe doeloer-doeloerna, nja eta ahli Lewi, tĕpi ka anggeus pagawean, sarta tĕpi ka sadajana panghoeloe geus njoetjikeun maneh; wantoe ahli-ahli Lewi leuwih estoe nja hate dina njoetjikeun diri ti batan para panghoeloe. 35 'Samalah koerban doeroekan teh loba katjida, reudjeung [i] gadjih koerban panarima, sarta reudjeung [j] koerban inoeman baris kana hidji-hidji koerban doeroekan. Tah, kitoe hal ngabakti di gĕdong Pangeran teh diadĕgkeun deui. 36 'Sarta Hiskia boengaheun, kitoe deui salobana eta djalma-djalma, tina hal pĕrkara noe koe Allah geus disadijakeun pikeun oemat; wantoe-wantoe pangdjadina eta pĕrkara kĕntjĕng pisan.

a 3 Moesa 4 : 13. *b* 3 Moesa 4 : 18; 8 : 15. *c* 1 Bab. 25 : 6. *d* 1 Bab. 23 : 5. *e* Esr. 3 : 10. *f* 2 Moesa 28 : 41. *g* 3 Moesa 7 : 12. *h* p. 30 : 3. *i* 3 Moesa 3 : 3. *j* 4 Moesa 28 : 7.

PASAL 30.

Tidinja Hiskia miwarangan ka sabangsa Israil djeung Joeda, samalah njĕratan ka kaom Epraim djeung Mĕnase, sina datang ka gĕdong Pangeran, ka Jĕroesalem, [a] baris milampah paska ka Pangeran, Allah Israil. 2 'Karana radja, djeung para kapalana, sarta sapakoempoelan di Jĕroesalem, geus rĕrĕmpagan, bakal milampah paska [b] dina boelan noe kadoewa. 3 'Karana ari rek milampah dina waktoe eta teu kaboeroe, [c] sapedah panghoeloe tatjan tjoekoep noe njoetjikeun maneh, sarta djalma-djalma tatjan karoempoel ka Jĕroesalem. 4 'Ari eta pĕrkara bĕnĕr koe pangraos radja sarta koe pangrasa sapakoempoelan kabeh. 5 'Toeloej nangtoekeun ijeu pĕrkara, dek ngidĕrkeun parentah di satanah Israil, [d] ti Berseba tĕpi ka Dan, sina pada datang milampah paska ka Pangeran, Allah Israil, di Jĕroesalem; karana geus lila teu marilampahkeun paska saoengĕling kitab. 6 'Bral [e] pasoeratan laleumpang, pada mawa sĕrat ti panangan radja djeung kapala-kapalana, ngidĕran satanah Israil djeung Joeda, noeroetkeun timbalan radja; aromongna: Eh oerang Israil! geura baralik ka Pangeran, Allah Ibrahim, Ishak djeung Israil teja, tangtoe andjeunna moelih deui ka maraneh noe rahajoe, anoe masih kari, loepoet ti leungeun radja-radja Asoer. 7 'Sarta maraneh poma oelah djadi sapĕrti kolot-kolot maraneh, djeung sapĕrti doeloer-doeloer maraneh, noe njarijeun kasalahan ka Pangeran, Allah karoehoenna, [f] anoe matak eta koe andjeunna disĕrahkeun kana karoeksakan, sakoemaha noe katendjo koe maraneh. 8 'Ajeuna maraneh [g] poma oelah ngaheuraskeun beuheung, sapĕrti kolot-kolot maraneh teja; nja koedoe pada njanggakeun diri ka Pangeran, sarta koedoe daratang ka kasoetjianana, anoe beunang andjeunna njoetjikeun pikeun salalanggĕngna, djeung koedoe pada ngawoela ka Pangeran, Allah maraneh; tangtoe bĕndoena noe bangĕt teja moendoer ti diri maraneh. 9 'Karana lamoen maraneh balik deui ka Pangeran, eta doeloer-doeloer maraneh djeung anak-anak maraneh teja mangke manggih kawĕlasan di hareupeun noe ngabojong inja, tangtoe baralik deui ka tanah ijeu; karana Pangeran, Allah maraneh, sipat koernija, nja sipat wĕlas; moal kĕrsaeun ngabalijeur ka maraneh, oepama maraneh balik deui ka andjeunna mah. 10 'Ari eta pasoeratan teh laleumpangna mapaj nagara-nagara, ngidĕr satanah Epraim djeung Mĕnase, sarta tĕpi ka tanah Sĕboeloen; tatapi pada njeungseurikeun ka darinja sarta pada mojok ka darinja. 11 'Ngan aja oge djalma sawareh-wareheun, kaom Aser, kaom Mĕnase djeung kaom Sĕboeloen, noe ngahandapkeun maneh, sarta daratang ka Jĕroesalem. 12 'Geus poegoeh di Joeda aja bĕrkah ti Allah, dipaparin hate satoenggal, soeka ngalampahkeun timbalan ti radja djeung ti para kapala, tĕroes djeung pangandika Pangeran. 13 'Tidinja ka Jĕroesalem karoempoel djalma pirang-pirang, sĕdja milampah pesta roti teu ragian teja, dina boelan noe kadoewa; pakoempoelan gĕde katjida. 14 'Geus kitoe darangdan, [h] seg njalingkirkeun altar-altar noe aja di Jĕroesalem; djeung sakabeh paragi ngoekoes disalingkirkeun, dipitjeunan ka tji Kidron. 15 'Toeloej mareuntjit paska dina tanggal opat wĕlas, boelan noe kadoewa. Ari para panghoeloe djeung

ahli-ahli Lewi warirangeun, sarta njaroetjikeun maneh; seg njaranggakeun koerban doeroekan ka gĕdong Pange-16 ran. 'Tidinja narangtoeng di parantina nangtoeng, sakoemaha atoeranana, noeroetkeun toret Moesa, piwarangan Allah teja; prak panghoeloe pada ngepretkeun 17 gĕtih ti leungeun ahli-ahli Lewi. 'Karana dina pakoempoelan teh loba pisan noe tatjan njoetjikeun maneh; kitoe noe matak sakoer noe teu bĕrĕsih dipangmeuntjitkeun paska koe ahli-ahli Lewi, 18 sangkan disoetjikeun ka Pangeran. 'Karana pirang-pirang djalma, nja eta loba oerang Epraim, oerang Mĕnase, oerang Isaskar djeung oerang Sĕboeloen, noe tatjan ngabĕrĕsihan maneh; ĕnja pada ngahakan paska, tapi teu tĕroes djeung oengĕlan kitab. Dĕmi koe Hiskia eta teh dipangnĕdakeun, lahirna: Pangeran noe langkoeng moerah moegi-moegi 19 ngahampoera 'ka sakoer-sakoer noe mĕnĕrkeun hatena, sĕdja nejangan Allah, tĕgĕs Pangeran, Allah karoehoenna, nadjan teu tĕroes djeung kabrĕsihaning 20 kasoetjian oge! 'Sarta Pangeran ngamakboel ka Hiskia, [i] djeung njageurkeun eta djalma-djalma. 'Brak oerang 21 Israil noe djaronghok di Jĕroesalem pada milampah pesta roti teu ragian, toedjoeh poë lilana, djeung kaboengahan noe rosa katjida. Ari ahli-ahli Lewi djeung para panghoeloe maroedji ka Pangeran saban-saban poë; moedjina ka 22 Pangeran make tatabeuhan haroes. 'Sarta Hiskia [j] ngoepahan kana ati sakabeh ahli Lewi, anoe hade pangartina [kana ngabakti] ka Pangeran. Tah, kitoe ngaharakanna koerban pesta, toedjoeh poë lilana, bari ngoerbankeun koerban panarima sarta ngarakoekeun ka Pangeran, Allah karoehoenna. *a* p. 35:1. *b* 4 Moesa 9:6—14. *c* p. 29:34. *d* 1 Radj. 4:25. *e* Est. 3:13. *f* p. 29:8. *g* 2 Radj. 17:14. *h* p. 28:24; 29:16. *i* Djab. 41:5. *j* p. 32:6.

23 Tidinja sapakoempoelan rĕrĕmpoegan, sĕdja njamboeng pesta toedjoeh poë deui; prak pesta deui toedjoeh poë sarta ka-24 boengahan. 'Karana Hiskia, radja Joeda, [a] ngahadjatkeun ka pakoempoelan sareboe sapi ngora lalaki djeung toedjoeh reboe domba; kitoe deui para kapala njidĕkahkeun ka pakoempoelan sareboe sapi ngora lalaki djeung salaksa domba; sarta loba pisan panghoeloe noe njoe-25 tjikeun maneh. 'Ari sapakoempoelan oerang Joeda, sarta para panghoeloe, barĕng ahli-ahli Lewi, pada baroengaheun; kitoe deui sapakoempoelan noe daratang ti Israil, [b] sarta semah-semah, noe daratang ti tanah Israil djeung noe 26 tjaritjing di Joeda. 'Mana kaboengahan rosa katjida di Jĕroesalem; karana ti djaman Soeleman poetra Dawoed, radja Israil teja, taja sapĕrti kitoe di Jĕroe-27 salem. 'Tidinja para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi neut narangtoeng, [c] ngabĕrkahan ka djalma loba; ari sowarana dimakboel, djeung panĕdana dongkap ka panglinggihan andjeunna noe leuwih soetji, nja eta ka sawarga. *a* p. 35:7. *b* p. 11:16; 31:1. *c* 4 Moesa 6:23.

PASAL 31.

Dĕmi geus tjatjap eta sakabehna, broel sakabeh oerang Israil noe djonghok boedal ka nagara-nagara Joeda, [a] seg mareupeuskeun tihang-tihang, djeung marotongan Asera-Asera, sarta ngaboerak-barik ĕnggon laloehoer reudjeung altar-altar, dieuweuhkeun ti satanah Joeda, Binyamin, Epraim djeung Mĕnase, datang ka bejakna. Tidinja sakabeh oerang Israil baralik ka samilik-milikna, 2 ka sanagara-nagarana sorangan. 'Sarta Hiskia ngadĕgkeun deui bagian-bagian panghoeloe djeung ahli Lewi, [b] noeroetkeun bagianana, hidji-hidji djalma sagawe-sagawena, noe bakoe ka panghoeloe sarta ka ahli Lewi, kana koerban doeroekan, kana koerban panarima, kana ngawoela, kana nganoehoenkeun djeung kana moedji sadjĕroeun lawang-lawang [c] 3 pasanggrahan Pangeran. 'Sarta nangtoskeun doeoeman radja ti kagoenganana keur baris koerban doeroekan, nja eta baris koerban doeroekan isoek djeung sore, sarta baris koerban doeroekan dina poë sabat, dina pananggalan djeung dina pesta-pesta, [d] sakoemaha noe kaoengĕl-4 keun dina toret Pangeran. 'Djeung deui marentah ka djalma-djalma noe maratoeh di Jĕroesalem, [e] koedoe mere doeoeman panghoeloe djeung ahli Lewi, soepaja eta pada pĕngkoeh kana toret 5 Pangeran. 'Barang geus lijar eta lahiran, heug oerang Israil rosa pisan nja marawa tjikal gandoem, anggoer, minjak djeung

madoe, sarta ti sakabeh bae hasil lahan; djeung pada njanggakeun pĕrpoeloehan 6 ti saniskara, loba nakĕr. 'Sarta ari oerang Israil djeung oerang Joeda, noe maratoeh di nagara-nagara Joeda, eta kitoe deui pada njanggakeun pĕrpoeloehan ti sapi djeung domba, kitoe deui pĕrpoeloehan ti barang beunang njoetjikeun, noe geus disoetjikeun ka Pangeran Allahna; 7 sarta ditoempoek-toempoekkeun. 'Dina boelan noe katiloe ngamimitianana njijeun dadasar toempoekan, ari dina boelan noe katoedjoeh mah toempoekanana 8 aranggeus. 'Tidinja soemping Hiskia, diiring para kapala, pada ningalian eta toempoekan; seug pada moedji soekoer ka Pangeran djeung ka Israil oematna. 9 'Toeloej Hiskia ka para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi marijoskeun hal eta toem-10 poekan. 'Ngawalon ka andjeunna [f] Asarja, loeloegoe panghoeloe, bangsa Sadok teja, kijeu walonanana: Soemoehoen, ti barang nĕmbean njanggakeun [g] hatoeran ka gĕdong Pangeran, abdi pada nĕda dongkap ka seubeuhna, sarĕng noe kantoen moetoeh koe loba, karantĕn Pangeran geus ngabĕrkahan ka oematna; doepi noe kantoen teja sakijeu lobana. 11 'Tidinja Hiskia marentah njadijakeun pondok-pondok di gĕdong Pangeran. Prak 12 disadijakeun. 'Seug eta hatoeran, djeung pĕrpoeloehan, sarta barang beunang njoetjikeun teja diasoepkeun kalawan satoehoe. Ari noe djadi gĕgĕdoeg njangking eta, nja eta [h] Konanya, ahli Lewi; sarta 13 Simi adina djadi kadoewana. 'Ari Jĕhiël, Asasia, Nahat, Asahel, Jĕrimot, Josabad, Eliël, Jismakja, Mahat djeung Bĕnaja pada djadi toekang ngaloris, di bawah kawasa Konanya djeung Simi adina, koe pangĕrsa radja Hiskia djeung Asarja, gĕgĕdoeg gĕdong Allah teja. 14 'Djeung deui Kore poetra Jimna, ahli Lewi, noe djadi toenggoe lawang wetan, njangking pangabakti ka Allah noe asal tina soeka, poerah ngabidjilkeun hatoeran kagoengan Pangeran sarta [i] barang 15 noe pangsoetji-soetjina. 'Ari noe di bawah kawasa eta, nja eta Eden, Minyamin, Jesoea, Sĕmaja, Amarja djeung Sĕkanya, [j] di nagara-nagara panghoeloe, kalawan satoehoe, poerah ngabidjilkeun ka doeloer-doeloerna sabagian-sabagianana, boh ka noe gĕde, boh ka noe leutik; 16 'djaba ka noe asoep sadjarah, bangsa lalaki, ti sĕmĕt oemoer tiloe taoen ka loehoer, nja eta sakoer noe kaäsoep ka gĕdong Pangeran, sabakoe-sabakoena dina oenggal-oenggal poë, tina pada njĕkĕl gawe sadjagaän-sadjagaänana, noe-17 roetkeun bagian-bagianana; 'sarta ka panghoeloe-panghoeloe anoe asoep sadjarah, noeroetkeun ahli karoehoenna, kitoe deui ka ahli Lewi [k] ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sadjagaän-sadjagaänana, dina bagian-ba-18 gianana; 'sarta ka noe asoep sadjarah dina sakabeh baroedakna, pamadjikanana, anakna lalaki djeung anakna awewe, di sapakoempoelan; karana kalawan satoehoena eta teh pada njoetjikeun ma-19 neh ambeh soetji. 'Sarta pikeun anakpoetoe Haroen, para panghoeloe, noe aja dina bilangan sampalan nagarana, dina oenggal-oenggal nagara, aja deui djalma, noe disarĕboet ngaran-ngaranna, poerah ngabidjilkeun doeoeman ka sakabeh lalaki dina para panghoeloe, djeung ka sakabeh anoe asoep sadjarah 20 dina ahli Lewi. 'Tah, kitoe noe didamĕl koe Hiskia di satanah Joeda; sarta andjeunna milampah kahadean, kaestoean djeung kajaktian di pajoeneun Pangeran 21 Allahna. 'Sarta dina sakoer padamĕlan, noe koe andjeunna dimimitian, pĕrkara ngabakti di gĕdong Allah, atawa pĕrkara papakon, atawa pĕrkara timbalan, noe dipalar nejangan Allahna; sarta didamĕlna tĕroes djeung manahna, mana andjeunna loeloes.

a 5 Moesa 7 : 5; 2 Radj. 18 : 4. *b* 1 Bab. 23. *c* 1 Bab. 9 : 18, 19. *d* 4 Moesa 28 : 29. *e* 4 Moesa 18 : 11. *f* p. 26 : 17. *g* 4 Moesa 5 : 9. *h* p. 35 : 9. *i* 3 Moesa 2 : 3; 21 : 22. *j* Jos. 21 : 2. *k* 1 Bab. 23 : 24, 27.

PASAL 32.

Sanggeusna eta sagala pĕrkara djeung katĕmĕnan kitoe teja, [a] datang Sanherib, radja Asoer, ngasoepan tanah Joeda; seg masanggrahan, ngaroeroeg ka sakoer nagara noe rareugreug, karĕpna dek dibĕdahkeun pikeun andjeun-2 na. 'Mangsa Hiskia waspaoseun, jen Sanherib datang sarta mikarĕp mĕrangan 3 ka Jĕroesalem, 'toeloej Hiskia rĕrĕmpagan djeung para kapalana sarta djeung para prawirana, kĕrsa ngoeroegan sakoer tji-njoesoe noe di loewareun dajeuh; ari eta pada ngiringan andjeunna.

4 'Gantjang ngoempoelkeun djalma loba pisan, pek pada ngoeroegan sakabeh tji-njoesoe, sarta djeung waloengan noe ngotjor ka tĕngah tanah; aromongna: Keur naon radja-radja Asoer, ana da-5 tang, manggih tjai loba? 'Djadi Hiskia teh ngoewatkeun andjeun, sarta ngomean sapandjang koeta [b] sakoer noe roeksak, bari diloehoeran, dipapakkeun djeung panggoengna, sarta ti loewarna ngadamĕl deui koeta, djeung ngoewatkeun [c] Milo, noe di dajeuh Dawoed teja; toer ngadamĕl pakarang djeung kĕpĕng 6 loba katjida. 'Djeung deui andjeunna ngadjĕnĕngkeun kapala-kapala pĕrang, njangking bala, sarta dikoempoelkeun ka salira andjeunna, ka aloen-aloen lawang dajeuh, bari ladjĕng [d] ngoepahan 7 kana atina, kijeu lahirna: 'Masing talĕgĕr djeung masing galĕde hate; poma oelah sarijeun sarta oelah galeder koe eta radja Asoer, sarta koe bala mangpirang-pirang lobana, noe ngareudjeungan ka eta; [e] karana noe njarĕngan ka oerang loba ti batan noe ngareu-8 djeungan ka eta. 'Anoe ngareudjeungan ka eta, [f] nja leungeun sipat daging; dĕmi noe njarĕngan ka oerang mah, nja Pangeran, Allah oerang; kĕrsana mitoeloeng ka oerang, djeung kĕrsa mangmĕrangkeun pĕrang oerang. Ari bala teh pada nĕkĕn ka pilahir Hiskia, radja Joeda.

a 2 Radj. 18 : 13. *b* p. 25 : 23. *c* 1 Bab. 11 : 8. *d* p. 30 : 22. *e* 2 Radj. 6 : 16 ; 1 Joh. 4 : 4. *f* Jĕr. 17 : 5, 7.

9 Sanggeusna ti dinja [a] Sanherib, radja Asoer teja, nitahan mantri-mantrina ka Jĕroesalem, (harita andjeunna aja di Lakis, sarta direudjeungan koe sakabeh noe di bawah parentahna) ka Hiskia, radja Joeda, djeung ka sakabeh oerang Joeda, noe aja di Jĕroesalem; ari omong-10 na: 'Kijeu timbalan Sanherib, radja Asoer: Naon noe koe maraneh diandĕlkeun, wĕt tjaritjing di djĕro benteng, 11 di Jĕroesalem? 'Naha Hiskia teh lain ngagĕndam ka maraneh, karĕpna maraneh dek disĕrahkeun, soepaja paeh koe langlajeuseun djeung koe halabhab, bari ngomong kijeu: Pangeran, Allah oerang, tangtoe ngaloepoetkeun oerang 12 ti leungeun radja Asoer? 'Naha eta teh Hiskia lain njingkirkeun pamoedjaänana djeung altar-altarna, bari marentah ka oerang Joeda djeung ka oerang Jĕroesalem, jen: Maraneh njĕmbah teh koedoe di hareupeun ijeu hidji altar bae, sarta ngoekoes teh koedoe dina loehoer eta? 13 'Koetan maraneh teu njaho noe koe kami djeung koe karoehoen kami didamĕl ka sakabeh bangsa tanah-tanah? Naha batara sakoer bangsa tanah-tanah teja barisaeun ngaloepoetkeun tanahna 14 ti leungeun kami? 'Tjik, di lĕbah sakabeh batara bangsa-bangsa, noe ditaroempĕs koe karoehoen kami teja, noe mana noe bisaeun ngaloepoetkeun oematna ti leungeun kami, wĕt njangka Allah maraneh pibisaeun ngaloepoetkeun ma-15 raneh ti leungeun kami? 'Ari ajeuna, maraneh oelah kagĕlo koe Hiskia, djeung maraneh oelah kagĕndam djalan kitoe pĕtana, sarta poma oelah pĕrtjaja ka dinja; karana sakabeh batara sarejana bangsa djeung karadjaän, hidji ge taja noe bisaeun ngaloepoetkeun oematna ti leungeun kami djeung ti leungeun karoehoen kami; geus poegoeh Allah maraneh moal bisaeun ngaloepoetkeun 16 maraneh ti leungeun kami. 'Sarta reja deui omongan mantri-mantrina, ngagorengkeun ka Pangeran Allah djeung ka 17 Hiskia abdina. 'Samalah radja teh [b] njijeun soerat, baris ngahinakeun ka Pangeran, Allah Israil, sarta baris ngagorengkeun ka andjeunna, omongna: Sapĕrti batara-batara sakoer bangsa tanah-tanah, noe teu ngaloepoetkeun oematna ti leungeun aing, nja kitoe keneh Allah Hiskia moal ngaloepoetkeun oe-18 matna ti leungeun aing. 'Sarta pada ngagĕro, bĕdas pisan sowarana, make basa Jahoedi, ka djalma eusi Jĕroesalem, noe araja di loehoer koeta, karĕpna njingsijeunan djeung ngaririsi ka darinja, soe-19 paja nagara tereh beunang. 'Ari ngomongkeunana Allah Jĕroesalem teh, kawas ngomongkeun aällahan bangsa noe loba di boemi, [c] noe djadi djidjijeunan 20 leungeun manoesa. 'Dĕmi radja Hiskia djeung nabi Jĕsaja poetra Amos teja [d] pada nĕnĕda tina hal kitoe, sarta sa-21 sambat ka sawarga. 'Tidinja Pangeran miwarang hidji malaikat; [e] nja eta seug ngabasmi sakabeh djalma noe gagahpĕrkosa, katoet gĕgĕdoeg djeung kapala wadya-balad radja Asoer. Djoeng radja teh moelang ka tanahna, bari era pasĕmonna. Geus kitoe asoep ka gĕdong aäl-

lahanana; seg radja teh ditilas di dinja koe pědang, koe noe geus ka loewar ti awakna sorangan. 22 'Djadi Hiskia djeung priboemi Jěroesalem disalamětkeun koe Pangeran ti leungeun Sanherib, radja Asoer teja, sarta ti leungeun sakabeh; estoe diriksa ti sakoeriling. 23 'Djeung loba pisan noe njaranggakeun pangabakti ka Pangeran, ka Jěroesalem, kitoe deui barang noe moelja-moelja ka Hiskia, radja Joeda; noe matak andjeunna djadi poendjoel di hareupeun panon sakabeh bangsa-bangsa, ti sanggeusna hal tadi teja.

a 2 Radj. 18:17. *b* 2 Radj. 19:14. *c* 2 Radj. 19:18. *d* 2 Radj. 19:1, 15. *e* 2 Radj. 19:35.

24 Dina mangsa eta [a] Hiskia parěng teu damang, dongkap ka meh poepoes; seug něněda ka Pangeran. Tidinja Pangeran ngandika ka andjeunna, bari dipaparin tanda. 25 'Tatapi Hiskia hanteu malěs noeroetkeun kasaean, noe didaměl ka andjeunna teja; [b] karana manahna djadi angkoeh, noe matak salira andjeunna, oerang Joeda djeung oerang Jěroesalem pada diběndoe. 26 'Děmi Hiskia [c] ngahandapkeun andjeun tina sabab angkoeh manahna, nja andjeunna djeung priboemi Jěroesalem; manana teu kataradjang běběndoe Pangeran keur djaman Hiskia. 27 'Djeung deui Hiskia teh [d] kabeungharanana djeung kamoeljaänana rosa katjida; sarta andjeunna ngadaměl goedang-goedang doenya-brana pikeun salira andjeunna, baris ěmas-perak, baris intěn moelja-moelja, baris wawangian, baris kěpěng, sarta baris saroepaning barang noe aheng-aheng. 28 'Djeung ngadaměl goedang-goedang baris hasil gandoem, anggoer djeung minjak; kitoe deui kandang-kandang baris saroepaning tjotjoöan, djeung karapjak-karapjak baris ingon-ingon. 29 'Toer ngadaměl nagara-nagara pikeun andjeunna, sarta kagoengan ingon-ingon domba djeung sapi, loba nakěr; karana andjeunna koe Allah diparin radja-kaja reja teu kira-kira. 30 'Sarta eta teh Hiskia ngoeroegan sirah [e] tji Gihon ti girang; ari tjaina diběněrkeun ka hilir ka dajeuh Dawoed, sabeulah ti koelon. Sarta Hiskia teh loeloes dina sakabeh dadamělanana. 31 'Parandene kitoe, mangsa aja oetoesan ti kapala-kapala Baboel, noe dititah ka andjeunna, baris naroskeun [f] hal tanda, noe tadi aja dina tanah teja, andjeunna ditilar koe Allah, kěrsana njoba ka andjeunna, soepaja kaoeninga sadajana noe dina manahna. - 32 'Ari tjarijos Hiskia salijan ti eta, djeung kahadeanana, saěnjana kaoengělkeun [g] dina titingalian nabi Jěsaja poetra Amos, dina kitab para radja Joeda djeung Israil. 33 'Toeloej [h] Hiskia koelěm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerěbkeun dina tandjakan makam toeroenan Dawoed; sarta sakabeh oerang Joeda djeung priboemi Jěroesalem rosa ngahormatanana ka andjeunna sanggeusna poepoes. Ari Měnase poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 20:1. *b* 2 Radj. 20:12. *c* 2 Radj. 20:19. *d* 2 Radj. 20:13. *e* 1 Radj. 1:33. *f* 2 Radj. 20:8. *g* Jěs. 36. *h* 2 Radj. 20:21.

PASAL 33.

Oemoer [a] Měnase keur mangsa djadi radja teh doewa wělas taoen, sarta lima poeloeh lima taoen ngaradjaänana di Jěroesalem. 2 'Děmi Měnase teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, noeroetkeun kagiroekan lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja. 3 'Da andjeunna ngadjělěgkeun deui ěnggon laloehoer, noe diboerak-barik koe Hiskia ramana teja; djeung ngaděgkeun altar-altar adjang Baäl-Baäl, sarta ngadaměl Asera-Asera, malah njěmbah ka sakoer balad langit, sarta dibarakti. 4 'Toer andjeunna ngadaměl altar-altar di djěro gědong Pangeran, noe koe Pangeran ditimbalkeun kijeu teja: Di Jěroesalem pilinggiheun djěněngan kami salalanggěngna. 5 'Sarta ngadaměl altar-altar adjang sakoer balad langit teja dina doewa boeroean gědong Pangeran. 6 'Katoeroeg-toeroeg andjeunna njorangkeun poetrana kana seuneu, [b] di lěbak anak Hinom, [c] sarta milampah petangan, těnoeng djeung sihir, kitoe deui ngadaměl toekang njaroemah djeung toekang ngoesoemah; loba katjida milampahna noe goreng di pajoeneun Pangeran, matak ngaběndoekeun Pangeran. 7 'Djeung aja hidji artja brahala, beunangna ngadaměl, koe andjeunna diteundeun di djěro gědong Allah, anoe koe Allah ditimbalkeun ka Dawoed djeung ka Soeleman poetrana, kijeu teja: Di djěro ijeu gědong sarta di Jěroesalem, beunang kami milih ti sakabeh kaom Israil, kami rek měrěnahkeun

8 djĕnĕngan kami salalanggĕngna. 'Sarta soekoe Israil koe kami moal diingkahingkahkeun deui tina tanah, noe koe kami dipastikeun ka karoehoen maraneh; kitoe soteh oepama ngarestoekeun milampah sakabehna noe koe kami ditimbalkeun ka maranehanana, nja eta sakabeh papakon, djeung pikoekoeh, sarta hoekoem, koe lantaran Moesa teja.
9 'Tatapi oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem koe Mĕnase disasabkeun, datang ka pada migawe noe goreng alah batan noe dipigawe koe bangsa-bangsa, noe ditoempoerkeun koe Pangeran ti
10 hareupeun oerang Israil teja. 'Sarta Pangeran [d] ngandika ka Mĕnase djeung ka
11 rahajatna, tapi teu ngarĕgĕpkeun. 'Mana Pangeran ngadatangkeun ka darinja kapala-kapala balad radja Asoer; toeloej Mĕnase koe eta ditangkĕp, make oeneuk, [e] sarta dirante tambaga, bari seug di-
12 iringkeun ka Baboel. 'Dĕmi keur mangsa kasoekĕran, andjeunna noenoehoen ka pajoeneun Pangeran Allahna, bari langkoeng-langkoeng nja ngahandapkeun andjeun ka pajoeneun Allah karoehoenna.
13 'Ana nĕnĕda ka Pangeran, seug panĕdana koe Pangeran ditarima, sarta panoehoenna dimakboel; toeloej koe Pangeran dipoelangkeun deui ka Jĕroesalem, ka karadjaänana. Kakarek Mĕnase tĕrangeun, jen Pangeran noe djoemĕnĕng Allah.

a 2 Radj. 21. *b* p. 28: 3. *c* 5 Moesa 18: 10. *d* p. 24: 19; 36: 15. *e* p. 36: 6.

14 Sanggeusna ti dinja andjeunna ngadamĕl deui koeta ti loewareun dajeuh Dawoed, koeloneun Gihon, di lĕbak, nĕpi ka pĕlĕbah asoep ka lawang Laoek, sarta ngoerilingan Opel; ari eta koeta didamĕlna loehoer katjida. Djeung deui andjeunna mĕrĕnahkeun kapala balad di sakabeh nagara rareugreug, noe di tanah
15 Joeda. 'Sarta andjeunna njingkirkeun aällahan; kitoe deui eta brahala ti djĕro gĕdong Pangeran, sarta djeung sakabeh altar-altar, beunang andjeunna ngadamĕl di goenoeng gĕdong Pangeran djeung di Jĕroesalem; seg dipitjeunan ka loe-
16 wareun nagara. 'Ari altar Pangeran koe andjeunna didjĕlĕgkeun deui, bari toeloej ngoerbankeun dina loehoer eta koerban panarima djeung koerban pamoedji, sarta marentah ka oerang Joeda, koedoe
17 ngabakti ka Pangeran, Allah Israil. 'Parandene djalma-djalma masih keneh ngaloerban di ĕnggon laloehoer, tatapi ka
18 Pangeran Allahna. - 'Ari tjarijos Mĕnase salijan ti eta, djeung panĕdana ka Allahna, sarta kasaoeran djoeroe pĕlĕng, noe pada misaoer ka andjeunna mawa padjĕnĕngan Pangeran, Allah Israil, saĕnjana ajana dina tjarijos para radja Is-
19 rail. 'Ari panĕdana, sarta hal ditarimana, kitoe deui sakabeh dosana djeung kasalahanana, sarta pĕrnah-pĕrnahna andjeunna ngadamĕl ĕnggon loehoer, djeung ngadĕgkeun Asera-Asera sarta artja-artja, samemeh ngahandapkeun andjeun teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina tjarijos
20 para djoeroe pĕlĕng. 'Toeloej Mĕnase koelĕm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerĕbkeun di gĕdongna; ari Amon poetrana noe ngaganti djadi radja.

21 Oemoer [a] Amon keur mangsa djadi radja teh doewa likoer taoen, sarta doewa taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem.
22 'Dĕmi Amon teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Mĕnase ramana teja; sarta Amon ngoerban ka sakabeh artja, beunang ngadamĕl Mĕnase ramana teja, djeung
23 ngabaktina nja ka dinja. 'Djeung deui Amon teh hanteu ngahandapkeun andjeun ka pajoeneun Pangeran; lain tjara Mĕnase ramana, noe ngahandapkeun andjeun; ĕnjana mah eta Amon ngareja-
24 keun kasalahan. 'Tidinja mantri-mantri Amon sakarait ngamoesoeh ka andjeunna; pek andjeunna koe eta dipaehan di
25 djĕro gĕdongna. 'Dĕmi djalma-djalma eusi tanah maehan eta sakabeh mantri noe sakait ngamoesoeh ka radja Amon; sarta Josia, poetra radja, koe djalma-djalma eusi tanah didjĕnĕngkeun radja, ngaganti andjeunna.

a 2 Radj. 21: 19.

PASAL 34.

Oemoer [a] Josia keur mangsa djadi radja teh dalapan taoen, sarta tiloe poeloeh hidji taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem.
2 'Dĕmi Josia teh milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan djalan-djalan Dawoed ramana; taja pisan njingkahna ka katoehoe atawa ka kentja.
3 'Ari dina mangsa kadalapan taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, keur andjeunna moerangkalih keneh, andjeunna ngamimitian nejangan Allah Dawoed rama-

na, sarta dina kadoewa-wĕlas taoenna andjeunna ngamimitian ngabĕrĕsihan Joeda djeung Jĕroesalem, ngaleungitkeun [b] ĕnggon laloehoer, Asera-Asera, artja sipat oekir djeung artja sipat tji-4 tak. 'Sarta di pajoeneun andjeunna dibongkar sakoer altar Baäl-Baäl; djeung [c] titiron mata-poë, noe di loehoereun eta, dipotongan; toer Asera-Asera, artja sipat oekir djeung artja sipat tjitak teh dipeupeuskeun, sarta diboeboekkeun, bari seug diawoerkeun ka astana-astana 5 djalma noe geus ngaloerban ka eta. 'Ari [d]toelang-toelengpanghoeloe-panghoeloena koe andjeunna didoeroek dina altar-altarna; kitoe ngabĕrĕsihanana Joeda 6 djeung Jĕroesalem. 'Malah di nagara-nagara tanah Mĕnase, tanah Epraim djeung tanah Simon, tĕpi ka tanah Naptali, di sakoer ĕnggon noe tarikolot sa-7 koeriling, 'andjeunna ngabongkar altar-altar; sarta ari Asera-Asera djeung artja-artja koe andjeunna dirĕmĕkkeun, diboeboekkeun; toer sakabeh titiron mata-poë koe andjeunna dipotongan di satanah Israil. Toeloej radja moelih deui ka Jĕroesalem. *a* 2 Radj. 22. *b* p. 33:17, 19, 22. *c* p. 14:5. *d* 2 Radj. 23:20.

8 Dĕmi mangsa [a] kadalapan-wĕlas taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, sanggeus andjeunna ngabĕrĕsihan tanah djeung gĕdong teja, hidji waktoe andjeunna miwarangan Sapan poetra Asalja, Maäseja, kapala nagara, djeung Joah poetra Joahas, anoe djadi papatih, dipiwarang ngomean gĕdong Pangeran, Al-9 lah andjeunna. 'Ari geus darongkap ka Hilkia, panghoeloe agoeng, seug njarelehkeun oewang, noe geus didatangkeun ka gĕdong Allah, beunang ngoempoelkeun ahli-ahli Lewi, poerah ngadjaga bangbaroeng, ti leungeun oerang Mĕnase djeung oerang Epraim, sarta ti sarejana oerang Israil salijan ti eta, kitoe deui ti sakabeh oerang Joeda djeung Binya-10 min, sarta ti priboemi Jĕroesalem; 'diselehkeunana ka leungeun djalma noe njijeun pagawean, noe geus pada dibakoekeun ka gĕdong Pangeran; ari koe eta djalma noe njarijeun pagawean, noe digarawe di gĕdong Pangeran, oewang teh dibalandjakeun kana ngaha-11 dean djeung ngomean gĕdong; 'nja eta dibalandjakeun ka toekang kai sarta ka toekang njarijeun, baris meuli batoe tatahan, djeung kai pikeun panggĕrĕt sarta pikeun pamikoel adjang gĕdong-gĕdong, noe geus diraroeksakkeun koe radja-12 radja Joeda. 'Ari eta djalma-djalma pada satoehoe njijeunna pagawean teh; sarta noe dibakoekeun njangking ka darinja, nja eta Jahat djeung Obadya, doewanana ahli Lewi, kaäsoep anak-poetoe Mĕrari; ari Djakaria djeung Mĕsoelam, doewanana kaäsoep anak-poetoe oerang Kahat, djadi poerah ngokolotan. Aja deui ahli Lewi, sakoer noe bisa nabeuh 13 tatabeuhan. 'Toer njangking sagala panangoeng, djeung ngokolotan ka sakoer noe njijeun pagawean keur baris saroepaning hal ngabakti. Djeung deui ahli Lewi teh aja noe djadi ahli kitab, aja noe djadi pangoeroes, aja deui noe djadi poerah toenggoe lawang. *a* 2 Radj. 22:3.

14 Dĕmi keur ngaloewarkeun oewang, anoe didatangkeun ka gĕdong Pangeran teja, [a] panghoeloe Hilkia mĕndak kitab toret Pangeran, noe dilantarankeun koe 15 Moesa teja. 'Pok Hilkia ngalahir ka Sapan, mantri toelis teja: Kaoela manggih kitab toret di djĕro gĕdong Pangeran. Seug kitab teh koe Hilkia diselehkeun 16 ka Sapan. 'Toeloej koe Sapan eta kitab dibawa, dek disanggakeun ka radja. Geus kitoe Sapan teh lapor ka radja, pioendjoekna: Noen, saniskantĕn noe dioeroeskeun ka abdi-abdi gamparan teja, 17 soemoehoen, keur dilalampahkeun. 'Ari oewang, noe kapĕndak di gĕdong Pangeran, parantos dioedoelkeun, bari ladjĕng diselehkeun ka leungeun djalma noe dibakoekeun, sarĕng ka leungeun djalma 18 noe njarijeun padamĕlan teja. 'Djeung deui Sapan, mantri toelis teh, ngoeninga ka radja, pioendjoekna: Abdi koe panghoeloe Hilkia diselehan hidji kitab. Toeloej koe Sapan diadji di pajoeneun radja. 19 'Ari geus kitoe, mangsa radja geus ngadangoe lahiran toret, seug andjeunna 20 njosoëk panganggona. 'Tidinja radja nimbalan ka Hilkia, ka Ahikam poetra Sapan, ka Abdon poetra Mika, ka Sapan, mantri toelis, djeung ka Asaja, mantri 21 radja, kijeu timbalanana: 'Geura laleumpang, pangnaroskeun diri kami sarta sakarina oerang Israil djeung Joeda ka Pangeran, hal lahiran ijeu kitab noe kapanggih; karana rosa pisan bĕndoe-

ning Pangeran, noe dikoetjoerkeun ka oerang, tina sabab karoehoen oerang teu naroeroet ka pangandika Pangeran, teu milampah sakoemaha noe dioengĕlkeun dina ijeu kitab. *a* 2 Radj. 22: 8.

22 Bral Hilkia sarta piwarangan radja deui tjaralik ka Hoelda, nabi istri, garwa Saloem, poetra Tokhat, anoe poetra Hasra, toekang ngadjaga papakean; ari eta istri tjalikna di Jĕroesalem, dina bagian kadoewa; toeloej pada sasaoeran ka eta 23 istri salahiran tadi teja. 'Misaoer istri teh ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Bedjakeun koe maraneh ka eta djalma, noe ngadjoeroeng-24 keun maraneh ka kami: 'Kijeu timbalan Pangeran: 'Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu ĕnggon sarta ka priboemina, [a] nja eta sakabeh panjapa, noe kaoengĕlkeun dina kitab, anoe diadji di hareupeun radja Joeda 25 teja. 'Tina sabab geus naringgalkeun ka kami, sarta ngaroekoes ka aällahan, mambrih ngabĕndoekeun kami koe sakabeh djidjijeunan leungeunna; noe matak bĕndoe kami dikoetjoerkeun ka ijeu 26 ĕnggon, sarta moal pareum. 'Dĕmi ka radja Joeda, noe ngadjoeroengkeun maraneh nanja ka Pangeran, koedoe kijeu nja mopojan ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Moenggoeh eta lahiran, noe kadenge koe maneh teja, 27 'sapedah hate maneh djadi leuleus, sarta maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun Allah, sanggeus maneh ngadenge lahiranana hal ijeu ĕnggon djeung hal priboemina, seug maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun kami, djeung njosoëk papakean maneh, bari tjeurik di pajoeneun kami: noe matak kami sabalikna ngamakboel, soer pangandika Pangeran. 28 'Masing njaho, maneh teh koe kami rek dirijoengkeun ka karoehoen maneh; bakal dirijoengkeun ka pakoeboeran maneh djeung kasĕnangan, sarta panon maneh moal nendjo sakoer katjilakaän, noe koe kami bakal didatangkeun ka ijeu ĕnggon, sarta ka priboemina. Toeloej eta teh pada lapor ka radja. *a* 3 Moesa 26: 14; 5 Moesa 28: 15.

29 [a] Tidinja radja miwarangan, sarta ngoempoelkeun sakabeh kokolot Joeda 30 djeung Jĕroesalem. 'Toeloej radja moenggah ka gĕdong Pangeran, diiring koe sakabeh oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem; kitoe deui koe para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, sarta koe djalma noe loba, noe gĕde reudjeung noe leutik; geus kitoe ngaos saoengĕling kitab pĕrdjangdjian, noe kapĕndak di gĕdong Pangeran teja, malar kadenge koe 31 sarereja. 'Ari radja keur ngadĕg di parantina ngadĕg, sarta ngadamĕl pĕrdjangdjian ka pajoeneun Pangeran, sĕdja anoet ka Pangeran, sarta sĕdja ngestikeun timbalanana, pĕrtelaänana djeung pikoekoehna, tĕroes reudjeung manah sarta tĕroes reudjeung njawa; sĕdja ngalampahkeun lahiran pĕrdjangdjian, noe 32 kaoengĕlkeun dina kitab teja. 'Sarta salobana djalma noe kapanggih di Jĕroesalem djeung di Binyamin, koe andjeunna disina mandjing. Prak priboemi Jĕroesalem pada ngalampahkeun tĕroes sapĕrdjangdjian Allah, nja eta Allah 33 karoehoenna. 'Geus kitoe Josia ti sakabeh tanah-tanah bogana oerang Israil njingkirkeun saniskara kagiroekan, sarta salobana djalma noe kapanggih di Israil koe andjeunna disina ngabakti, tĕgĕs ngabakti ka Pangeran, Allah maranehanana. Sapandjang joeswa andjeunna eta teh teu njalingkir ti poengkoereun Pangeran, Allah karoehoenna. *a* 2 Radj. 23.

PASAL 35.

Tidinja [a] Josia kĕrsa milampah paska ka Pangeran di Jĕroesalem; prak pada mareuntjit paska dina tanggal opat wĕ-2 las, boelan kahidji. 'Djeung andjeunna [b] ngadĕgkeun para panghoeloe, njangking sadjagaän-sadjagaänana, sarta pada dikoewatkeun kana ngabakti di gĕdong 3 Pangeran. 'Toeloej andjeunna marentah ka ahli-ahli Lewi, noe magahan ka sabangsa Israil, noe saroetji bade ka Pangeran teja: Eta pĕti soetji teundeun koe maraneh di djĕro gĕdong, beunang ngadamĕl Soeleman poetra Dawoed, radja Israil teja; [c] taktak maraneh geus taja babawaän; ajeuna koedoe ngawoelaän ka Pangeran, Allah maraneh, sarta 4 ka oematna Israil; 'djeung koedoe pada njadijakeun diri, noeroetkeun ahli karoehoen maraneh, sabagian-sabagian maraneh, tĕroes satoelisan Dawoed, radja Israil, sarta toelisan Soeleman poetrana. 5 'Seug koedoe narangtoeng di kasoetjian, noeroetkeun goendoekan ahli karoehoen

doeloer-doeloer maraneh, djalma noe loba, [ka hidji-hidji goendoekan] sing aja hidji bagian ahli karoehoen oerang 6 Lewi. 'Toeloej koedoe mareuntjit paska, bari njaroetjikeun maneh, sarta sadijakeun keur doeloer-doeloer maraneh, soepaja ngalampahkeun tĕroes sapangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja. 7 'Sarta Josia ka djalma-djalma [d] ngahadjatkeun anak domba djeung anak ĕmbe, sakabehna baris paska, pikeun sadajana noe djonghok; ari rejana tiloe laksa, tambah sapi tiloe reboe; nja eta 8 ti kagoengan radja. 'Kitoe deui kapala-kapalana njidĕkahkeun ka djalma-djalma, ka para panghoeloe sarta ka ahli-ahli Lewi, bawaning soeka. Ari Hilkia, Djakaria djeung Jĕhiël, noe djaradi gĕgĕdoeg gĕdong Allah, ngaleler ka para panghoeloe, baris paska, doewa reboe gĕnĕp ratoes [ĕmbe-domba], tambah sapi 9 tiloe ratoes. 'Sarta ari [e] Konanya, Sĕmaja djeung Nĕtanel, saderek-saderekna, kitoe deui Hasabja, Jĕhiël djeung Josabad, para kapala ahli Lewi, njidĕkahkeun ka ahli Lewi baris paska lima reboe [ĕmbe-domba], tambah sapi lima ratoes. 10 'Kitoe tjatjawisna baris ngabakti, sarta panghoeloe narangtoeng di parantina nangtoeng, kitoe deui ahli-ahli Lewi, noeroetkeun bagianana, tĕroes satimba-11 lan radja. 'Prak [f] mareuntjit paska, sarta panghoeloe pada ngepretkeun [gĕtih] ti leungeunna, djeung ahli-ahli Lewi noe 12 njisitan. 'Djeung pada ngingkarkeun [g] koerban doeroekan, dek disaranggakeun noeroetkeun goendoekan ahli karoehoen djalma-djalma, soepaja dihatoerkeun ka Pangeran tĕroes sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina kitab Moesa. Ari sapi teja 13 pon kitoe keneh. 'Tidinja paska [h] diganggang dina seuneu, noeroetkeun hoekoemna; ari koerban saroetji mah dikoeloeb dina daloeng, dina parijoek sarta dina katel; seug diboeroekeun ka djal-14 ma loba. 'Sanggeusna kitoe pek njadijakeun keur daririna sarta keur para panghoeloe; karana panghoeloe-panghoeloe, nja eta toeroenan Haroen, ngoerbankeunana koerban doeroekan sarta djeung gadjih teh tĕpi ka peuting; noe matak ahli Lewi njadijakeun keur daririna sarta keur para panghoeloe, toeroe-15 nan Haroen. 'Djeung deui ahli-abli njanji, nja eta anak-poetoe Asap, pada aja di parantina nangtoeng, noeroetkeun dawoehan Dawoed, Asap, Heman djeung Jĕdoetoen, djoeroe pĕlĕng radja teja; kitoe deui poerah toenggoe lawang aja di oenggal-oenggal lawang; eta sadajana teu noenda pagaweanana, karana dipangnjadijakeun koe doeloer-doeloerna, pada 16 ahli Lewi. 'Tah, kitoe mĕtakeunana sakabeh hal ngabakti ka Pangeran dina poë eta, baris milampah paska djeung ngoerbankeun koerban doeroekan dina altar Pangeran, noeroetkeun timbalan 17 radja Josia. 'Brak oerang Israil, sakoer noe djonghok, pada milampah paska dina waktoe harita, sarta djeung pesta roti 18 teu ragian, toedjoeh poë lilana. 'Estoe [i] hanteu ngalampahkeun paska tjara kitoe di Israil ti djaman nabi Samoeël; ari sadajana radja Israil taja noe ngalampahkeun paska sapĕrti noe dilampahkeun koe Josia, koe para panghoeloe, koe ahli-ahli Lewi, koe sakabeh oerang Joeda djeung oerang Israil anoe djonghok, sar-19 ta koe priboemi Jĕroesalem teja. 'Mangsa kadalapan-wĕlas taoenna Josia djoemĕnĕng radja, harita eta paska dilampahkeunana.

a 2 Radj. 23:21; p. 30:1. *b* p. 8:14. *c* 1 Bab. 23:25, 26. *d* p. 30:24. *e* p. 31:12, 13. *f* p. 30:16, 17; 29:34. *g* 3 Moesa 3:9. *h* 2 Moesa 12:8, 9. *i* 2 Radj. 23:22; p. 30:18, 26.

20 Sanggeusna sakabeh pĕrkara noe tadi, hal Josia njadijakeun deui gĕdong teja, [a] djĕboel Nĕko, radja Mĕsir, sĕdja mĕrangan ka nagara Karkĕmis, di sisi tji Prat; bral Josia boedal, mapag ka dinja. 21 'Toeloej radja Mĕsir nitahan djalma ka andjeunna, mopojan kijeu: Eh radja Joeda! aja pĕrkara naon andjeun teh ka kaoela? pangaroeroeg teh kaoela ajeuna lain ka andjeun, satĕrangna ka bangsa noe keur dipĕrangan koe kaoela; sarta timbalan Allah, kaoela koedoe kĕntjĕng. Poma-poma Allah, noe njarĕngan ka kaoela, koe andjeun antĕp, bisi ngaroek-22 sakkeun ka andjeun. 'Tatapi Josia teu kĕrsaeun malikkeun pameunteu ti dinja, anggoer [b] seg njamar, sĕdja mĕrangan ka dinja, teu ngagoegoe kana kasaoeran Nĕko, anoe ti lambe Allah; toeloej soemping, sĕdja pĕrang di lĕbak Mĕgido. 23 'Tidinja [c] radja Josia dipanah koe toekang panah, sarta keuna. Pok radja marentah ka abdi-abdina: Kami koe ma-

raneh pindahkeun; karana kami bangĕt nja tatoe. [24] 'Gantjang radja koe abdi-abdina dialihkeun tina kareta, dititihkeun[d] kana kareta kadoewa kagoenganana, seug didjadjapkeun ka Jĕroesalem. Toeloej poepoes, djeung dikoerĕbkeun ka makam karoehoenna; sarta sakabeh oerang Joeda djeung Jĕroesalem pada prihatin katinggal Josia. [25] 'Ari Jĕrmia ngadamĕl hidji njanjian nalangsa hal Josia; djeung sakabeh ahli njanji lalaki-awewe, [e] tijap-tijap njijeun njanjian nalangsa, sok ngaroetjapkeun Josia, tĕpi ka mangsa ajeuna; malah didjijeun pikoekoeh di Israil; sarta, saĕnjana, pada kaoengĕlkeun dina kitab njanjian nalangsa. - [26] 'Ari tjarijos Josia salijan ti eta, djeung kahadeanana, noeroetkeun noe kaoengĕlkeun dina toret Moesa, [27] 'sarta lakoelampahna, ti mimitina tĕpi ka panganggeusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab para radja Israil djeung Joeda.

a 2 Radj. 23 : 29. *b* p. 18 : 29. *c* 1 Radj. 22 : 34. *d* 1 Moesa 41 : 43. *e* Djak. 12 : 11.

PASAL 36.

Geus kitoe [a] djalma-djalma eusi tanah njokot Joahas, poetra Josia, seug didjĕnĕngkeun radja, ngaganti ramana, di Jĕroesalem. [2] 'Oemoer Joahas keur mangsa djadi radja teh tiloe likoer taoen, sarta tiloe boelan ngaradjaänana di Jĕroesalem. [3] 'Toeloej andjeunna dirorod koe radja Mĕsir di Jĕroesalem, sarta tanah teh didĕnda saratoes talenta perak djeung satalenta ĕmas. [4] 'Tidinja Eljakim, saderek Joahas, koe radja Mĕsir diangkat radja, njangking Joeda djeung Jĕroesalem, sarta djĕnĕnganana diganti Jojakim; dĕmi Joahas saderekna mah koe Nĕko dibawa, didatangkeun ka Mĕsir. *a* 2 Radj. 23 : 30.

[5] Oemoer Jojakim keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta sawĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem. Dĕmi Jojakim teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran Allahna. [6] 'Andjeunna [a] diroeroeg koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, sarta koe Nĕboekadnesar[b] dirante tambaga, dek diiringkeun ka Baboel. [7] 'Djeung deui [c] parabot gĕdong Pangeran sawareh koe Nĕboekadnesar dibawa ka Baboel, diteundeunna di gĕdong aällahanana di Baboel. - [8] 'Ari tjarijos Jojakim salijan ti eta, djeung kagiroekanana noe koe andjeunna dilampahkeun, sarta kagorengan noe kapanggih di andjeunna, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab para radja Israil djeung Joeda. Ari Jojakin poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 24 : 1. *b* p. 33 : 11. *c* Esr. 1 : 7; Dan. 1 : 2.

[9] [a] Oemoer Jojakin keur mangsa djadi radja teh dalapan [wĕlas] taoen, sarta tiloe boelan sapoeloeh poë ngaradjaanana di Jĕroesalem. Dĕmi Jojakin teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran. [10] 'Ari keur mangsa [a] ganti taoen radja Nĕboekadnesar miwarangan, seug Jojakin dibawa ka Baboel, barĕng djeung paparabotan gĕdong Pangeran noe ahengaheng; toeloej Sidkia, saderek Jojakin, koe radja Baboel didjĕnĕngkeun radja, njangking Joeda djeung Jĕroesalem.

a 2 Radj. 24 : 8. *b* 2 Sam. 11 : 1.

[11] Oemoer Sidkia keur mangsa djadi radja teh salikoer taoen, sarta sawĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem. [12] 'Dĕmi Sidkia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran Allahna; teu ngahandapkeun andjeun di pajoeneun nabi Jĕrmia, lalambe Pangeran. [13] 'Samalah andjeunna baha ka radja Nĕboekadnesar, noe geus njoempahan ka andjeunna njĕboet Allah; sarta andjeunna ngaheuraskeun beuheungna djeung neuaskeun manahna, sangeuk tobat ka Pangeran, Allah Israil. [14] 'Kitoe keneh sakabeh kapala panghoeloe, geus poegoeh djalma noe loba, habĕn pada migawe kasalahan, [a] noeroetkeun saniskara kagiroekan bangsa kapir; [b] djeung pada nganadjiskeun gĕdong Pangeran di Jĕroesalem, beunang Pangeran njoetjikeun teja. [15] 'Ari Pangeran, Allah karoehoenna, [c] sok ngadatangkeun ka darinja piwarangan andjeunna, ti saban isoek-isoek miwarangna, bawaning wĕlaseun ka oematna sarta ka ĕnggon andjeunna linggih. [16] 'Dĕmi eta pada mojok ka piwarangan Allah, djeung njoemahkeun ka pangandikana, sarta ngalelewaän ka nabi-nabina, noe matak bĕndoening Pangeran ngarosaän ka oematna, [d] moenggah datang ka teu beunang ditambaän. [17] 'Tidinja Pangeran ngadatangkeun ka maranehanana [e] radja oerang Kasdim; nja eta seg meuntjitan baroedjangna koe pĕdang di djĕro gĕdong kasoetjian maranehanana; [f] sarta

ten wělaseun ka boedjang djeung ka landjang, soemawonna ka noe kolot djeung noe bodas ramboet; kabeh oge diselehkeun ka leungeunna. 18 'Djeung saniskara parabot gědong Allah, gědeleutik, kitoe deui radja-brana gědong Pangeran, sarta doenya-brana radja djeung para kapalana, kabeh oge dibawa ka Baboel. 19 'Ari gědong Allah dihoeroean, koeta Jěroesalem dibongkar, sakabeh gědong noe di Jěroesalem dihoeroean koe seuneu, djeung sakabeh barangna noe moelja-moelja diraroeksakkeun. 20 'Děmi sasesana noe paeh koe pědang dibojong ka Baboel; geus kitoe pada ngawoela ka andjeunna djeung ka poetrapoetoena, těpi ka karadjaän Persi ngareh; 21 'soepaja kalaksanakeun pangandika Pangeran koe lantaran lamběj Jěrmia, [g] těpi ka tanah teh soekaeun koe sabatsabatna; sapandjangna soewoeng tanah teh ngarasa sabat, [h] těpi ka djědjěg toedjoeh poeloeh taoen.

a p. 28 : 3. *b* Jěr. 7 : 30. *c* p. 24 : 19. *d* Jěr. 7 : 20; 30 : 12. *e* 2 Radj. 25. *f* 5 Moesa 28 : 50. *g* 3 Moesa 26 : 34. *h* Jěr. 25 : 12; 29 : 10.

22 [a] Ari dina taoen noe kahidji Kores djoeměněng radja Persi, soepaja boekti pangandika Pangeran ti lamběj Jěrmia teja, Pangeran [b] ngageuingkeun roh Kores, radja Persi, noe matak ngiděrkeun parentah di sakaradjaänana kabeh, sarta 23 nganggo soerat ongkoh, saoerna: 'Kijeu parentah Kores, radja Persi: Sakabeh karadjaän di boemi geus dipaparinkeun ka kami koe Pangeran, Allah sawarga; sarta kami koe andjeunna dikěrsakeun njijeun hidji gědong pikeun andjeunna di Jěroesalem, di tanah Joeda. Sahasaha lěbah maraneh kaäsoep sakabeh oematna, widi moelang, sarta moegi disarěngan koe Pangeran Allahna.

a Esr. 1 : 1. *b* p. 21 : 16.

KITAB ESRA.

PASAL 1.

Ari [a] dina taoen noe kahidji Kores djoeměněng radja Persi, soepaja boekti pangandika Pangeran ti lamběj Jěrmia teja, Pangeran ngageuingkeun roh Kores, radja Persi, noe matak ngiděrkeun parentah di sakaradjaänana kabeh, sarta 2 nganggo soerat ongkoh, saoerna: 'Kijeu parentah Kores, radja Persi: Sakabeh karadjaän di boemi geus dipaparinkeun ka kami koe Pangeran, Allah sawarga; sarta kami koe andjeunna dikěrsakeun njijeun hidji gědong pikeun andjeunna 3 di Jěroesalem, di tanah Joeda. 'Sahasaha lěbah maraneh kaäsoep sakabeh oematna, widi moelang ka Jěroesalem, di tanah Joeda, sarta moegi disarěngan koe Allahna; seg geura njijeun pigědongeun Pangeran, Allah Israil; nja eta 4 Allah anoe linggih di Jěroesalem. 'Ari saha-saha noe kari, di sakoer ěnggonna ngoembara, koedoe koe priboemi ěnggonna dibarahanan ěmas-perak, barangbarang djeung sasatoan; sadjaba ti pangabakti bawaning soeka, pikeun gědong 5 Allah, anoe linggih di Jěroesalem. 'Tidinja darangdan para loeloegoe ahli karoehoen kaom Joeda djeung Binyamin, kitoe deui para panghoeloe djeung ahliahli Lewi, nja eta sakoer noe koe Allah digeuingkeun soekmana, sědja moelang, arek njijeun gědong Pangeran, anoe ling-6 gih di Jěroesalem. 'Ari sakabeh noe sakoeriling eta [b] pada ngoewatkeun leungeun-leungeunna koe bangsa ěmasperak, koe barang-barang, koe sasatoan, djeung koe sipat noe moelja-moelja, kadjaba ti saroepaning pangabakti ba-7 waning soeka. 'Djeung deui radja Kores ngabidjilkeun paparabotan gědong Pangeran, [c] noe bareto koe Něboekadnesar dika-loewarkeun ti Jěroesalem, sarta diteundeun di gědong aällahanana teja; 8 'nja eta koe Kores, radja Persi teh, dibidjilkeun koe lantaran Mitrědat, mantri doenya-brana, sarta dibilang, [d] diselehkeun ka Sesbasar, gěgěden Joeda.

9 'Ari bilanganana kijeu: bokor ĕmas tiloe poeloeh, bokor perak sareboe, peso sa-10 lapan likoer; 'pinggan ĕmas tiloe poeloeh, pinggan perak, noe kasar, opat ratoes sapoeloeh; parabot salijan ti eta 11 sareboe. 'Djoemlah parabot ĕmas-perak teh lima reboe opat ratoes. Kabeh ditjandak koe Sesbasar, eukeur nginditkeun djalma dibojong teja ti Baboel ka Jĕroesalem. *a* 2 Bab. 36: 22. *b* Nĕh. 2: 18. *c* 2 Bab. 36: 7, 18. *d* p. 5: 14.

PASAL 2.

Sarta [a] nja ijeu oerang kabopaten, noe sarindit ti pangdjarahan djalma dibojong, noe bareto koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, dibojong ka Baboel teja, ari ajeuna maroelang ka Jĕroesalem djeung ka Joeda, moeroe sanagara-sa-2 nagarana; 'daratangna ngiring Sĕroebabel, Jesoea, Nĕhemja, Sĕraja, Relaja, Mordĕkai, Bilsan, Mispar, Bigwai, Rĕhoem djeung Baäna. Ari bilangan djal-3 ma-djalma, bangsa Israil, kijeu: 'anak-poetoe Paros doewa reboe saratoes toe-4 djoeh poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Sĕpatya tiloe ratoes toedjoeh poeloeh doewa. 5 'Anak-poetoe Arah toedjoeh ratoes toe-6 djoeh poeloeh lima. 'Anak-poetoe Pahat-Moab, kaäsoep anak-poetoe Jesoea djeung Joab, doewa reboe dalapan ratoes 7 doewa wĕlas. 'Anak-poetoe Elam sareboe 8 doewa ratoes lima poeloeh opat. 'Anak-poetoe Satoe salapan ratoes opat poe-9 loeh lima. 'Anak-poetoe Sakai toedjoeh 10 ratoes sawidak. 'Anak-poetoe Bani gĕnĕp 11 ratoes opat poeloeh doewa. 'Anak-poetoe 12 Bebai gĕnĕp ratoes tiloe likoer. 'Anak-poetoe Asgad sareboe doewa ratoes doe-13 wa likoer. 'Anak-poetoe Adonikam gĕnĕp 14 ratoes gĕnĕp poeloeh gĕnĕp. 'Anak-poetoe Bigwai doewa reboe lima poeloeh 15 gĕnĕp. 'Anak-poetoe Adin opat ratoes 16 lima poeloeh opat. 'Anak-poetoe Ater, bangsa Hiskia, salapan poeloeh dalapan. 17 'Anak-poetoe Besai tiloe ratoes tiloe li-18 koer. 'Anak-poetoe Jora saratoes doewa 19 wĕlas. 'Anak-poetoe Hasoem doewa ra-20 toes tiloe likoer. 'Anak-poetoe Gibar sa-21 lapan poeloeh lima. 'Anak-poetoe Bet-22 Lehem saratoes tiloe likoer. 'Oerang 23 Nĕtopa lima poeloeh gĕnĕp. 'Oerang 24 Anatot saratoes dalapan likoer. 'Anak-poetoe Asmawet opat poeloeh doewa. 25 'Anak-poetoe Kirjat-Arim, Kĕpira djeung Berot, toedjoeh ratoes opat poeloeh tiloe. 26 'Anak-poetoe Ramah djeung Geba gĕnĕp 27 ratoes salikoer. 'Oerang Mikmas sara-28 toes doewa likoer. 'Oerang Bet-El djeung 29 Ai doewa ratoes tiloe likoer. 'Anak-poe-30 toe Nĕbo lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Magbis saratoes lima poeloeh gĕ-31 nĕp. 'Anak-poetoe Elam noe hidji deui sareboe doewa ratoes lima poeloeh opat. 32 'Anak-poetoe Harim tiloe ratoes doewa 33 poeloeh. 'Anak-poetoe Lod, Hadid djeung 34 Ono, toedjoeh ratoes salawe. 'Anak-poetoe Jĕriho tiloe ratoes opat poeloeh lima. 35 'Anak-poetoe Sĕnaä tiloe reboe gĕnĕp ratoes tiloe poeloeh. *a* Nĕh. 7: 6.

36 Panghoeloe: anak-poetoe Jĕdaja, bangsa Jesoea, salapan ratoes toedjoeh poe-37 loeh tiloe. 'Anak-poetoe Imer sareboe 38 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Pashoer sareboe doewa ratoes opat poeloeh 39 toedjoeh. 'Anak-poetoe Harim sareboe toedjoeh wĕlas.

40 Ahli Lewi: anak-poetoe Jesoea djeung Kadmiël, kaäsoep anak-poetoe Hodawia, 41 toedjoeh poeloeh opat. 'Ahli njanji: anak-poetoe Asap saratoes dalapan likoer. 42 'Anak-poetoe poerah toenggoe lawang: anak-poetoe Saloem, anak-poetoe Ater, anak-poetoe Talmon, anak-poetoe Akoeb, anak-poetoe Hatita, anak-poetoe Sobai; djoemlah saratoes tiloe poeloeh salapan.

43 [a] Nĕtinim: anak-poetoe Siha, anak-poetoe Hasoepa, anak-poetoe Tabaot; 44 'anak-poetoe Keros, anak-poetoe Siaha, 45 anak-poetoe Padon; 'anak-poetoe Lĕbana, anak-poetoe Hagaba, anak-poetoe 46 Akoeb; 'anak-poetoe Hagab, anak-poe-47 toe Samlai, anak-poetoe Hanan; 'anak-poetoe Gidel, anak-poetoe Gahar, anak-48 poetoe Raja; 'anak-poetoe Rĕsin, anak-poetoe Nĕkoda, anak-poetoe Gasam; 49 'anak-poetoe Oesa, anak-poetoe Paseah, 50 anak-poetoe Besai; 'anak-poetoe Asna, anak-poetoe Mĕhoenim, anak-poetoe Nĕ-51 poesim; 'anak-poetoe Bakboek, anak-poetoe Hakoepa, anak-poetoe Harhoer; 52 'anak-poetoe Basloet, anak-poetoe Mĕ-53 hida, anak-poetoe Harsa; 'anak-poetoe Barkos, anak-poetoe Sisĕra, anak-poetoe 54 Tamah; 'anak-poetoe Nĕsiah, anak-poe-55 toe Hatipa. 'Anak-poetoe abdi-abdi Soeleman: anak-poetoe Sotai, anak-poetoe 56 Soperet, anak-poetoe Pĕroeda; 'anak-poetoe Jaäla, anak-poetoe Darkon, anak-

57 poetoe Gidel; 'anak-poetoe Sĕpatya, anak-poetoe Hatil, anak-poetoe Pokeret-
58 Hasĕbaim, anak-poetoe Ami. 'Djoemlah Nĕtinim djeung anak-poetoe abdi-abdi Soeleman teh tiloe ratoes salapan poeloeh doewa. *a* 1 Bab. 9:2.

59 Sarta [a] ijeu noe arindit ti Tel-Melah, Tel-Harsa, Kĕroeb, Adan djeung Imer, tapi teu barisaeun netelakeun ahli karoehoenna djeung toeroenanana, jen es-
60 toe dirina oerang Israil: 'anak-poetoe Dĕlaja, anak-poetoe Tobia, anak-poetoe Nĕkoda; gĕnĕp ratoes lima poeloeh doe-
61 wa. 'Sarta noe kaäsoep anak-poetoe panghoeloe, nja eta anak-poetoe Habaja, anak-poetoe Hakos, anak-poetoe Barsilai, noe boga pamadjikan ka hidji anak Barsilai, [b] oerang Gilad, sarta katĕlah
62 koe ngaran eta. 'Ari eta noe tadi pada nejangan soerat sadjarahna, tapi teu kapanggih, noe matak diitoeng rĕgĕd, ka
63 loewar ti kapanghoeloean. 'Ari saoer bopati ka darinja, jen oelah dalahar [c] noe pangsoetji-soetjina, tĕpi ka aja deui panghoeloe ngadĕg, njĕkĕl [d] Oerim djeung Toemim teja. *a* Nĕh. 7:61. *b* 2 Sam. 19:31. *c* 3 Moesa 2:3,10; 4 Moesa 18:9. *d* 2 Moesa 28:30.

64 Sapakoempoelanana djoemlah opat laksa doewa reboe tiloe ratoes gĕnĕp
65 poeloeh, 'djaba ti badega-badegana awewe-lalaki, aja toedjoeh reboe tiloe ratoes tiloe poeloeh toedjoeh; sarta di maranehanana aja ahli njanji awewe-lalaki,
66 doewa ratoes. 'Ari koedana toedjoeh ratoes tiloe poeloeh gĕnĕp; bigalna doewa
67 ratoes opat poeloeh lima; 'ontana opat ratoes tiloe poeloeh lima; kaldena gĕnĕp reboe toedjoeh ratoes doewa poeloeh.

68 Ari sawareh loeloegoe ahli karoehoen, barang saroemping ka gĕdong Pangeran di Jĕroesalem, ngabarakti ka gĕdong Allah bawaning soeka pribadi, baris ngadĕgkeun deui eta gĕdong dina oeroetna.
69 'Ngahatoerkeunana sakadar kakoewatanana baris piartaeun pagawean, wang ĕmas gĕnĕp laksa sareboe gĕbleg, sarta wang perak lima reboe mina, tambah
70 djoebah panghoeloe saratoes siki. 'Tidinja panghoeloe, ahli Lewi djeung djalma noe reja, kitoe deui ahli njanji, poerah toenggoe lawang djeung Nĕtinim teja, pada matoeh di nagara-nagarana; sakabeh oerang Israil maratoeh di nagara-nagarana.

PASAL 3.

Barang [a] nĕpi ka boelan noe katoedjoeh, ari oerang Israil geus matoeh di nagara-nagarana, seug djalma-djalma teh karoempoel ka Jĕroesalem, [b] kawas djal-
2 ma saoerang. 'Tidinja Jesoea poetra Josadak, reudjeung saderek-saderekna, nja para panghoeloe, sarta Sĕroebabel poetra Saltiël, reudjeung saderek-saderekna, pada dangdan, seg ngadjĕlĕgkeun deui altar Allah Israil, sĕdja ngoerbankeun koerban doeroekan di loehoerna, [c] sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret
3 Moesa, piwarangan Allah teja. 'Prak pada ngadĕgkeun eta altar dina oeroetna, tatapi kalawan baloewas hate [d] tina sabab sakoer bangsa eta tanah-tanah; toeloej pada ngoerbankeun koerban doeroekan dina eta altar bade ka Pangeran, nja eta koerban doeroekan isoek reu-
4 djeung sore. 'Sarta pada ngalakonan [e] pesta saoeng bĕbĕtek, noeroetkeun noe kaoengĕlkeun teja; djeung [ngoerbankeun] koerban doeroekan oenggal-oenggal poë tĕroes sabilanganana, noeroetkeun hoekoemna, sabakoe-bakoena dina
5 oenggal-oenggal poë. 'Sanggeusna kitoe [ngoerbankeun] koerban doeroekan [f] noe teu pĕtot-pĕtot, kitoe deui koerban pananggalan, djeung koerban sadajana pesta Pangeran, noe disaroetjikeun, sarta koerban sadajana noe ngabakti ka Pa-
6 ngeran [g] bawaning soeka. 'Ti sĕmĕt tanggal hidji, boelan noe katoedjoeh, ngamimitianana ngoerbankeun koerban doeroekan ka Pangeran; harita tatjan njijeun pipadĕmeneun kabah Pangeran.
7 'Sarta pada ngaleler oewang ka toekang batoe djeung ka toekang kai, kitoe deui [h] kahakanan, inoeman sarta minjak ka oerang Sidon djeung ka oerang Tiroes, [i] baris ngadatangkeun kai poetri ti goenoeng Libanon ka laoet Jopa, sakoemaha noe koe Kores, radja Persi teja, diidinkeun ka darinja. *a* Nĕh. 8:1. *b* Hak. 20:1. *c* 3 Moesa 6:9. *d* p. 4:4. *e* 3 Moesa 23:34; 4 Moesa 29:12. *f* 1 Bab. 16:40; 2 Bab. 2:4. *g* 5 Moesa 12:6. *h* 1 Radj. 5:9, 11. *i* 2 Bab. 2:16.

8 Ari dina taoen noe kadoewa ti sanggeus daratang ka gĕdong Allah, ka Jĕroesalem, dina boelan noe kadoewa, seug Sĕroebabel poetra Saltiël, djeung Jesoea poetra Josadak, sarta sesa saderek-

saderekna, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, barĕng sakabeh noe geus moelang ti pangdjarahan ka Jĕroesalem, pada ngamimitian; prak ngaradĕgkeun ahli-ahli Lewi [a] ti sĕmĕt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sina ngokolotan hal pagawean gĕdong Pangeran.
9 'Toeloej ngadĕg Jesoea sapoetrana djeung sasaderekna, sarta Kadmiël sapoetrana, anak-poetoe Joeda, pada satoenggal, ngokolotan ka noe njarijeun pagawean gĕdong Allah; kitoe deui anak-poetoe Henadad sapoetrana djeung sasaderekna,
10 ahli-ahli Lewi. 'Mangsa taroekang njijeun masang pipadĕmeneun kabah Pangeran, seug para panghoeloe disina ngaradĕg, sarta pada nganggo, bari njarĕkĕl tarompet; djeung ahli Lewi, anak-poetoe Asap, pada make tjetjempres, baris moedji ka Pangeran, [b] noeroetkeun atoeran
11 Dawoed, radja Israil teja. 'Prak patempas-tempas [c] nja moedji djeung nganoehoenkeun ka Pangeran, sabab moerah, sabab langgĕng nja kaäsihanana ka Israil. Djeung djalma noe reja saroerak, bĕdas pisan soerakna, eukeur eta moedji ka Pangeran sapedah geus tĕrap pipa-
12 dĕmeneun gĕdong Pangeran. 'Ari panghoeloe djeung ahli Lewi sarta loeloegoe ahli karoehoen, noe karolot, [d] anoe tarĕgĕseun ka gĕdong noe ti heula teja, barang geus tĕrap pipadĕmeneun gĕdong ijeu di hareupeun panonna, reja noe tjareurik, bĕdas pisan sowarana, tatapi reja deui noe soerak bawaning koe kaboe-
13 ngahan, wani narikkeun sowara; 'djadi djalma-djalma teu bisaeun ngabinakeun sora soerak kaboengahan djeung sora tjeurik djalma-djalma; wantoe djalma-djalma saroerakna rosa katjida, [e] wani sowarana kadenge ti kadjaoehan.

a 2 Bab. 31:17. *b* 2 Bab. 23:18; 29:27. *c* 2 Bab. 5:13. *d* Hag. 2:3. *e* Nĕh. 12:43.

PASAL 4.

Mangsa moesoeh Joeda djeung Binyamin ngadarenge bedja, jen oerang pangbojongan teh keur njijeun kabah
2 bade Pangeran, Allah Israil, 'toeloej ngadareuheusan ka Sĕroebabel djeung ka para loeloegoe ahli karoehoen, sarta pada mihatoer ka arandjeunna kijeu: Kaoela ka sarampejan hajang ngabantoean njijeun, da kaoela ge narejangan Allah sarampejan, sapĕrti sarampejan keneh; [a] malah kaoela ngaloerban ka andjeunna ti watĕs djaman Esar-Hadon, radja Asoer, noe nginditkeun kaoela sa-
3 daja ka dijeu. 'Diwalon koe Sĕroebabel, Jesoea djeung para loeloegoe ahli karoehoen oerang Israil salijan ti eta: Montong teuing maraneh ngabantoe ka kaoela njijeun gĕdong pikeun Allah kaoela; ĕnjana mah kaoela sabatoer-batoer bae noe pinjijeuneun gĕdong teh pikeun Pangeran, Allah Israil, [b] sakoemaha noe koe radja Kores, radja Persi, ditimbal-
4 keun ka kaoela sadaja.'Ari geus kitoe eta djalma-djalma eusi tanah sok ngeplek-ngeplekkeun leungeun bangsa Joeda,
5 sarta [c] sok diririsi eukeur njijeun. 'Malah-malah pada moeroehan ka para pangrĕmpagan, tina hal bangsa Joeda, soepaja diboeroengkeun karĕpna; kitoe lakoena sapandjang djoemĕnĕng Kores, radja Persi, tĕpi ka Darioes, radja Persi,
6 djoemĕnĕng radja. 'Sarta keur mangsa Ahasweros djoemĕnĕng radja, keur anjar keneh ngaradjaänana, eta djalma njarijeun hidji soerat pakĕlakan, ngistorikeun priboemi Joeda djeung Jĕroesalem.

a 2 Radj. 17:24, 33; 19:37. *b* p. 1:3. *c* Nĕh. 6:9.

7 Djeung deui [a] keur djaman Artahsasta pek Bislam, Mitrĕdat, Tabel djeung batoerna salijan ti eta, njoeratan ka Artahsasta, radja Persi; ari toelisanana soerat teh ditoelis aksara Sam, sarta disalin
8 basa Sam. 'Rĕhoem, noe njĕkĕl parentah, djeung Simsai, mantri toelis, njarijeun hidji soerat, ngistorikeun Jĕroesalem, dikirimkeun ka radja Artahsasta, kijeu
9 oenina: 'Saparantos kitoe, Rĕhoem, anoe njĕkĕl parentah, sarĕng Simsai, mantri sĕrat, kalajan rentjangna salijan ti eta, oerang Dina, oerang Aparsatka, oerang Tarpela, oerang Aparsa, oerang Arkoe, oerang Baboel, oerang Soesan, oerang
10 Deha sarĕng oerang Elam, 'sarawoeh bangsa-bangsa salijan ti eta, anoe kenging ngalihkeun Asnapar, noe agoeng nja moelja teja, dipĕrnahkeun di nagara Samaria sarĕng dina tanah salijan ti eta di peuntaseun bangawan, sarta sa-
11 toetoeloejna. 'Kijeu oenina soerat, noe koe eta dikirimkeun ka andjeunna, ka radja Artahsasta: Sĕrat ti abdi-abdi gamparan, djalma peuntaseun bangawan,
12 sarta satoetoeloejna. 'Hatoer oeninga ka

sang radja, jen oerang Jahoedi, anoe pada mijang ti salira gamparan teja, geus darongkap ka abdi, ka Jĕroesalem; pada ngadĕgkeun deui eta nagara noe bahaän njadjahil teja; keur marantoskeun koeta-koetana sarĕng keur ngomean padĕmenna. 13 'Ajeuna hatoer oeninga ka sang radja, saoepantĕn eta nagara tjijos diadĕgkeunana, sarĕng koetana dongkap ka parantosna, eta teh moal daekeun njanggakeun [b] oepĕti, beja atanapi tjoeke; pitĕmaheunana para radja kenging roegi. 14 'Ajeuna, sarehing abdi pada nĕda oejahing karaton, sarĕng teu warĕrat nendjo kawirangan sang radja, poerwa abdi ngadjoeroengkeun sarĕng ngoeninga ka sang radja; 15 'soepaja miwarang nitik-nitik dina sĕrat pangeling-ngeling karoehoen gamparan; tinangtos koe gamparan kapĕndak dina eta sĕrat pangeling-ngeling, sarĕng bade oeninga, jen eta nagara estoe nagara bahaän, sok matak roegi ka radja-radja sarĕng kana kabopaten, sarawoeh di djĕrona sok ngaja-ngajakeun karoesoehan, ti alam baheula pisan; poerwa eta nagara diroeksak. 16 'Noe mawi abdi pada ngoeninga ka sang radja, saoepantĕn tjijos eta nagara diadĕgkeunana, sarĕng koeta-koetana dongkap ka parantosna, pimargieun gamparan moal pikagoenganeun doeoeman peuntaseun bangawan. - 17 'Tidinja radja ngintoenkeun walonan ka Rĕhoeb, noe njĕkĕl parentah, djeung ka Simsai, mantri toelis, sarta ka batoerna salijan ti eta, noe tjaritjing di Samaria, sarta dina tanah salijan ti eta di peuntaseun bangawan: Salamĕt, sarta satoetoeloejna. 18 'Ari soerat, noe koe maraneh dikirimkeun ka kami teja, geus diwatja tetela pisan di hareupeun kami. 19 'Tidinja kami mere parentah, seug naritik-nitik; ĕnja kapanggih, jen eta nagara ti alam baheula pisan sok moendjoelkeun maneh, goreng ka para radja, sarta di djĕrona ĕnja sok ngaja-ngajakeun baha djeung karoesoehan. 20 'Djeung deui tadina aja radja karawasa, ngareh ka Jĕroesalem, sarta pada moerba [c] ka sakoeriling tanah peuntaseun bangawan, djeung dihatoeranan oepĕti, beja djeung tjoeke. 21 'Ajeuna maraneh geura mere parentah ngeureunkeun eta djalma-djalma, soepaja eta nagara oelah waka diadĕgkeunana, tĕpi ka aja parentah ti kami. 22 'Masing aringĕt, poma maraneh oelah taledor nja ngalampahkeun hal kitoe; pinahaoneun karoeksakan dek nambahan deui, matak roegi para radja? 23 'Geus kitoe, samantas oenina eta soerat ti radja Artahsasta diwatja di hareupeun Rĕhoem, djeung Simsai, mantri toelis, sarta di hareupeun batoer-batoerna teja, bral eta teh arindit ka Jĕroesalem sarta gagantjangan, moeroe oerang Jahoedi; pek dieureunkeun kalawan paksa djeung kawasa. 24 'Tidinja pagawean gĕdong Allah, anoe linggih di Jĕroesalem teh, eureun; ari eureunna nĕpi kana kadoewa taoenna Darioes, radja Persi, djoemĕnĕng radja.

a p. 7 : 1; Nĕh. 2 : 1. *b* p. 7 : 24. *c* 1 Radj. 4 : 24.

PASAL 5.

Ari [a] nabi Hagai djeung nabi Djakaria poetra Ido pada ngawĕdjang ka oerang Jahoedi, noe aja di Joeda djeung di Jĕroesalem; ngawĕdjangna teh ka darinja mawa padjĕnĕngan Allah Israil. 2 'Tidinja [b] Sĕroebabel poetra Saltiël djeung Jesoea poetra Josadak teja darangdan, prak mitĕmbĕjan ngadamĕl gĕdong Allah, anoe linggih di Jĕroesalem; sarta disarĕngan koe para nabi Allah, noe ngadeudeul ka arandjeunna. 3 'Dina mangsa eta soemping ka arandjeunna Tatnai, bopati tanah peuntaseun bangawan, djeung Sĕtar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna; pok pada mariksa ka arandjeunna kijeu: Saha noe marentah ka sarampejan njijeun ijeu gĕdong djeung nganggeuskeun ijeu koeta? 4 'Tidinja kaoela pada mopojankeun ka eta pĕtana noe matak kitoe, sarta ngaran-ngaran djalma, noe keur njarijeun eta adĕgan. 5 'Tatapi sotja Allah arandjeunna neuteup ka para sĕsĕpoeh oerang Jahoedi, noe matak teu koengsi koe eta dieureunkeun, ngan pĕrkarana didongkapkeun ka Darioes, sarta toeloej dibalĕsan soerat hal eta. 6 'Kijeu oenina soerat, noe koe Tatnai, bopati tanah peuntaseun bangawan, djeung Sĕtar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna, [c] oerang Aparsaka, noe aja di peuntaseun bangawan teja, dikirimkeun ka radja Darioes. 7 'Panjarijosan noe koe eta dikirimkeun ka andjeunna, sarta kijeu noe ditoelis sadjĕroning soerat: Kahondjoek ing radja Darioes; ngatoerkeun sadaja

8 kawiloedjĕngan! 'Ngoeningakeun ka sang radja, abdi-abdi mantas ngadjadjah ka tanah Joeda, ka gĕdong Allah noe langkoeng agoeng teja; doepi eta gĕdong keur didjijeun, noe dipake batoe galĕde, sarĕng bilik-bilikna digĕbjogan; toer eta pagawean gĕtol pisan dipigawena, sarĕng loeloes djadina koe leungeun maranehanana. 9 'Tidinja abdi pada mariksa ka kokolot-kokolot eta, kijeu tjatoer abdi ka maranehanana: Saha noe marentah ka sarampejan njijeun ijeu gĕdong, djeung nganggeuskeun ijeu koeta? 10 'Samalah ngaran-ngaranna koe abdi ditanjakeun ka darinja, sĕdja dioeningakeun ka gamparan, dek noeliskeun ngaran sakoer djalma, noe djadi loeloegoena. 11 'Seg eta njaritakeun pĕtana noe mawi kitoe; pada ngadjawab, kijeu pokna: Kaoela teh abdi Allah, noe kagoengan langit reudjeung boemi, sarta kaoela keur njijeun ijeu gĕdong, noe asal diadĕgkeun sababaraha taoen ka toekang, [d] nja hidji radja Israil noe agoeng anoe ngadamĕl inja, sarta dongkap ka anggeusna. 12 'Dĕmi tina sabab karoehoen kaoela njarijeun pibĕndoeëun Allah sawarga, noe matak eta seug koe andjeunna [e] pada diselehkeun ka panangan Nĕboekadnesar, radja Baboel, bangsa Kasdim teja; toeloej ijeu gĕdong koe eta diroeksakkeun, sarta djalma-djalma dibarojong ka Baboel. 13 'Tatapi [f] dina taoen noe kahidji Kores teja djoemĕnĕng radja Baboel, seug radja Kores maparin timbalan ijeu gĕdong Allah koedoe diadĕgkeun deui. 14 'Samalah [g] paparabotan gĕdong Allah, anoe sipat ĕmas djeung sipat perak, noe koe Nĕboekadnesar dika-loewarkeun tina kabah di Jĕroesalem, bari seug diasoepkeun ka gĕdong di Baboel, nja eta koe radja Kores dibidjilkeun ti gĕdong di Baboel, sarta diselehkeun ka hidji djalma djĕnĕngan Sesbasar, noe koe andjeunna didjĕnĕngkeun bopati, 15 'bari ngalahir ka eta kijeu: Tjokot ijeu paparabotan, geura leumpang, anteurkeun eta teh koe maneh kana kabah di Jĕroesalem, sarta gĕdong Allah koedoe diadĕgkeun deui dina oeroetna. 16 'Tidinja eta Sesbasar soemping, seg ngadamĕl pipadĕmeneun gĕdong Allah, anoe linggih di Jĕroesalem; ti mangsa harita didjijeunna tĕpi ka ajeuna, tapi tatjan samakta. 17 'Mana ajeuna, madak aja manah sang radja, moegi miwarang nitik-nitik di gĕdong doenya-brana kagoengan sang radja di dinja, di Baboel, jaktos hanteuna radja Kores maparin timbalan ngadĕgkeun eta gĕdong Allah di Jĕroesalem; sarĕng pangĕrsakeun sang radja hal ijeu pĕrkawis moegi didongkapkeun ka abdi sadaja, noen.

[a] Hag. 1:1; Djak. 1:1. [b] p. 3:2. [c] p. 4:9. [d] 1 Radj. 6:1. [e] 2 Radj. 24, 25. [f] p. 1:1. [g] p. 1:7, 8.

PASAL 6.

Tidinja radja Darioes maparin timbalan; seug naritik-nitik di djĕro gĕdong soerat, ĕnggon ngampihan doenya-brana di Baboel. 2 'Geus kitoe di nagara Ahmĕta, di djĕro karaton noe di tanah Madajin, kapanggih hidji goeloengan, sarta aja toelisan di djĕrona keur pangingĕtngingĕt, nja kijeu: 3 'Dina taoen noe kahidji Kores djoemĕnĕng radja, [a] eta radja Kores maparin timbalan kijeu: Moenggoeh gĕdong Allah di Jĕroesalem teja, eta gĕdong koedoe diadĕgkeun deui, keur piĕnggoneun ngoerbankeun koerban, sarta padĕmenna koedoe sing koewat; [b] piloehoereunana eta gĕdong sawidak asta, kitoe deui pipanggĕrĕteunana sawidak asta; 4 'make tiloe lapis batoe galĕde, djeung salapis kai weuteuh; ari pibalandjaeunana mangke dika-loewarkeun ti gĕdong radja. 5 'Djeung deui paparabotan gĕdong Allah, noe sipat ĕmas sarta sipat perak, noe dika-loewarkeun koe Nĕboekadnesar tina kabah di Jĕroesalem, bari seug ditjandak ka Baboel teja, koedoe dipoelangkeun, didatangkeun deui kana kabah di Jĕroesalem, ka saoeroet-oeroetna, nja koedoe diteundeunan deui di gĕdong Allah. 6 'Ajeuna maneh, [c] Tatnai, bopati peuntaseun bangawan, Sĕtar-Bosnai, djeung batoer-batoer maraneh, sakoer oerang Aparsaka noe di peuntaseun bangawan! sing djaraoeh ti dinja. 7 'Ingkeun eta pagawean gĕdong Allah teh; bopati oerang Jahoedi sarta djeung kokolot-kokolot oerang Jahoedi sina pada ngadĕgkeun eta gĕdong Allah dina oeroetna. 8 'Sarta kami mere parentah hal noe koe maraneh koedoe dilampahkeun ka kokolot-kokolot oerang Jahoedi teh, sangkanna njarijeun eta gĕdong Allah; nja eta koedoe sing gantjang ka eta djalma-djalma merean pibalan-

djaeunana, njokot tina kagoengan radja, tĕgĕs tina oepĕti tanah peuntaseun bangawan, soepaja oelah kandĕg. 9 'Sarta naon bae noe koe eta koedoe dipake, kaja anak sapi, domba lalaki djeung anak domba, pikoerbaneun doeroekan pikeun ka Allah sawarga, tarigoe, oejah, anggoer djeung minjak, sakoemaha omong panghoeloe-panghoeloe noe aja di Jĕroesalem, koedoe diberean ka darinja saban-saban poë, oelah loepoet; 10 'sangkan eta teh ka Allah sawarga ngahatoerkeun [d] koerban matak sĕdĕp, sarta [e] mangnĕdakeun radja sapoetra-poetrana, soepaja pada salamĕt. 11 'Djeung deui kami mere parentah, saha-saha djalma ngarobahkeun ijeu timbalan, nja eta koedoe dipangbĕtotkeun kai ti imahna, pek ditandjeurkeun, bari seg manehanana dipakoe dina eta, [f] sarta imahna koedoe didjijeun djarijan tina hal kitoe. 12 'Ari Allah, [g] noe ngalinggihkeun padjĕnĕnganana di dinja, moegi ngaroeboehkeun sakabeh radja reudjeung bangsa, noe njodorkeun leungeun, karĕp ngarobahkeun, dek ngaroeksakkeun eta gĕdong Allah di Jĕroesalem. Ijeu kami Darioes noe mere parentah; koedoe sing gantjang dilampahkeun.

a p. 1 : 1. *b* 1 Radj. 6 : 2. *c* p. 5 : 3, 6. *d* 2 Moesa 29 : 18. *e* 1 Tim. 2 : 1, 2. *f* Dan. 2 : 5. *g* 1 Radj. 9 : 3.

13 Tidinja Tatnai, bopati peuntaseun bangawan, Sĕtar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna teja, reh geus aja piwarangan ti radja Darioes teh, prak pada milampah kitoe, sarta gantjang. 14 'Toeloej para kokolot oerang Jahoedi ngadamĕl, sarta loeloes pisan, [a] tina lantaran piwĕdjang nabi Hagai djeung Djakaria poetra Ido teja; nja pada ngadamĕl sarta datang ka anggeusna, noeroetkeun timbalan Allah Israil, sarta noeroetkeun dawoehan Kores, Darioes djeung Artahsasta, radja Persi. 15 'Ari nganggeuskeunana gĕdong teh ninggang di tanggal tiloe, [b] boelan Adar; nja eta kagĕnĕp taoenna radja Darioes djoemĕnĕng radja. 16 'Geus kitoe oerang Israil, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, sarta oerang pangbojongan salijan ti eta, [c] pada njalamĕtkeun eta gĕdong Allah kalawan kasoekaän. 17 'Sarta ngoerbankeun baris njalamĕtkeun eta gĕdong Allah, sapi saratoes sĕle, domba lalaki doewa ratoes sĕle, djeung anak domba opat ratoes sĕle, sarta ĕmbe badot pikoerbaneun dosa [d] tina sabab sabangsa Israil, doewa wĕlas sĕle, noeroetkeun rejana kaom Israil. 18 'Sarta ngaradĕgkeun panghoeloe-panghoeloe sagoendoekan-sagoendoekanana, kitoe deui ahli-ahli Lewi sabagian-sabagianana, baris hal ngabakti ka Allah, anoe linggih di Jĕroesalem; [e] sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina kitab Moesa.

a p. 5 : 1, 2. *b* Est. 3 : 7. *c* 2 Bab. 7 : 9. *d* p. 8 : 35. *e* 4 Moesa 3 : 6; 8 : 24.

19 Djeung deui oerang pangbojongan teh [a] milampah paska dina tanggal opat wĕlas, boelan noe kahidji. 20 'Karana panghoeloe djeung ahli Lewi [b] geus pada ngabĕrĕsihan diri, kawas djalma saoerang; geus bĕrĕsih sadajana; pek mareuntjit paska pikeun sakabeh oerang pangbojongan, djeung pikeun doeloer-doeloerna, para panghoeloe, sarta pikeun daririna. 21 'Brak oerang Israil, noe geus maroelang ti pangbojongan teh, pada dadaharan, [c] barĕng sakoer noe geus misahkeun maneh, ingkar tina kanadjisan bangsa-bangsa eusi tanah, tjampoer ka oerang Israil, sĕdja nejangan Pangeran, Allah Israil. 22 'Djeung pada milampah pesta roti teu ragian toedjoeh poë lilana, kalawan kaboengahan; wantoe-wantoe maranehanana dibaroengahkeun koe Pangeran, sarta manah radja Asoer koe Pangeran diingĕrkeun ka maranehanana, kĕrsana ngoewatkeun leungeun maranehanana dina pagawean gĕdong Allah, nja eta Allah Israil.

a 2 Moesa 12. *b* 2 Bab. 30 : 3, 15. *c* 4 Moesa 9 : 14; Nĕh. 10 : 28.

PASAL 7.

Sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, [a] keur mangsa Artahsasta, radja Persi, djoemĕnĕng radja, Esra, poetra Sĕraja, anoe poetra Asarja, anoe poetra Hilkia, 2 'anoe poetra Saloem, anoe poetra Sadok, 3 anoe poetra Ahitoeb, 'anoe poetra Amarja, anoe poetra Asarja, anoe poetra Mĕrajot, 4 'anoe poetra Sĕrahja, anoe poetra Oesi, 5 anoe poetra Boeki, 'anoe poetra Abisoea, anoe poetra Pinĕhas, anoe poetra Elasar, anoe poetra Haroen, loeloegoe panghoeloe teja, 6 'nja eta Esra angkat ti Baboel; sarta eta teh djadi ahli kitab, mahir dina toret Moesa, noe dipaparinkeun koe Pangeran, Allah

Israil teja; djeung Esra teh koe radja dileler sapanoehoenna, [b] koe běrkah Pa-
7 ngeran Allahna ka andjeunna. 'Sarta aja deui noe arindit, sawareh oerang Israil, djeung sawareh para panghoeloe, ahli Lewi, ahli njanji, poerah toenggoe lawang djeung [c] Nětinim; arinditna ka Jěroesalem dina katoedjoeh taoenna Ar-
8 tahsasta teja djoeměněng radja. 'Ari dongkapna Esra ka Jěroesalem dina boelan noe kalima, nja eta katoedjoeh taoenna radja Artahsasta djoeměněng.
9 'Karana dina tanggal hidji, boelan noe mimiti, eta teh bral angkat ti Baboel, sarta dina tanggal hidji, boelan noe kalima, dongkapna ka Jěroesalem, [d] koe běrkah Allahna noe leuwih moerah ka
10 andjeunna. 'Karana Esra teh geus nětěpkeun manahna, sědja nejangan toret Pangeran, sarta dek dilampahkeun; djeung sědja ngawoeroekkeun ka Israil pikoekoeh reudjeung hoekoem.

a p. 4:7; 6:14. *b* Néh. 2:8. *c* p. 2:43. *d* p. 8:18.

11 Sarta kijeu oengělna sěrat, noe dibahankeun koe radja Artahsasta [a] ka panghoeloe Esra, noe djadi ahli kitab, ngarti kasaoeran timbalan Pangeran
12 djeung pikoekoehna ka Israil: 'Sěrat kami Artahsasta, [b] radjaning sakabeh radja, datěng panghoeloe Esra, ahli kitab, ngarti toret Allah sawarga sarta
13 antek, djeung satoetoeloejna. 'Ijeu kami mere parentah, saha-saha noe soeka di karadjaän kami, kaäsoep bangsa Israil, djeung panghoeloe-panghoeloena sarta ahli-ahli Lewi, hajang leumpang ka Jěroesalem reudjeung maneh, diwidian
14 leumpang. 'Sapedah maneh ti pajoeneun radja sarta ti [c] noe toedjoeh pangrěmpaganana dipiwarang ngadongdon hal Joeda djeung Jěroesalem, pěrkara toret Allah maneh, noe ditjěkěl koe maneh;
15 'sarta soepaja maneh nganteurkeun ěmas-perak, noe koe radja djeung pangrěmpaganana bawaning soeka pribadi dibaktikeun ka Allah Israil, anoe pang-
16 linggihanana aja di Jěroesalem; 'kitoe deui sakabeh ěmas-perak, noe koe maneh bakal kapanggih di satanah Baboel, reudjeung pangabakti, noe koe djalma-djalma djeung panghoeloe-panghoeloe bawaning soeka sorangan dibaktikeun ka gědong Allahna, noe aja di Jěroesalem.
17 'Tina sabab kitoe, eta oewang koe maneh gantjang beulikeun ka sapi, ka domba lalaki, ka anak domba, sarta ka pikoerbaneunana kadaharan djeung pikoerbaneunana inoeman; toeloej koerbankeun sakali dina altar gědong Allah
18 maraneh, anoe aja di Jěroesalem. 'Sarta naon bae noe koe maneh djeung doeloer-doeloer maneh dikira pihadeëun dilampahkeun koe sesa eta ěmas-perak, heg lampahkeun, noeroetkeun pangěrsa
19 Allah maraneh.' Djeung ari paparabotan, noe diselehkeun ka maneh baris hal ngabakti di gědong Allah maneh, [d] datangkeun koe maneh sing pěpěk ka pa-
20 joeneun Allah Jěroesalem. 'Sarta [e] naon deui noe koedoe dipake ka gědong Allah maneh, anoe rasa maneh pěrloe dibere, seg bere, njokot ti gědong doenya-brana
21 radja. 'Djeung deui ijeu kami radja Artahsasta mere parentah ka sakabeh mantri doenya-brana, noe aja di peuntaseun bangawan, naon bae noe bakal dipenta ka maraneh koe panghoeloe Esra, ahli kitab, anoe ngarti toret Allah sawarga, koedoe sing gantjang dilam-
22 pahkeun; 'perak watěs saratoes talenta, tarigoe watěs saratoes pikoel, anggoer watěs saratoes bat, sarta minjak watěs saratoes bat; ari oejah mah teu asoep
23 toelis. 'Saniskara noe djadi timbalan Allah sawarga, koedoe dilampahkeun sing gěmět pikeun gědong Allah sawarga; karana pinahaoneun rek aja běběndoe kana karadjaän radja sarta ka
24 poetra-poetrana? 'Djeung deui kami mere njaho ka maraneh, moenggoeh sakoer panghoeloe djeung ahli Lewi, ahli njanji, poerah toenggoe lawang, Nětinim djeung noe ngawoela dina eta gědong Allah, teu meunang diwadjiban [f] oepěti, beja
25 atawa tjoeke. 'Ari maneh teh, Esra! koedoe ngadjěněngkeun hakim djeung djaksa, noeroetkeun kapintěran Allah maneh, anoe aja di diri maneh; nja eta sina pada ngahoekoeman ka sakabeh djalma-djalma noe di peuntaseun bangawan, ka sakabeh noe njaraho toret Allah maneh; sarta sakoer noe tatjan njaho, koedoe koe maraneh dibere njaho.
26 'Saha-saha djalma teu ngalampahkeun toret Allah maneh atawa papakon radja, koedoe gantjang ditěrapan hoekoeman, boh dipaehan, boh diboewang,

boh dirampas babandaän, atawa di-berok. *a* Nĕh. 12 : 26. *b* Jĕh. 26 : 7. *c* Est. 1 : 14. *d* p. 8 : 26. *e* p. 6 : 8, 9. *f* p. 4 : 13.

27 Sagala poedji ka Pangeran, Allah karoehoen oerang, anoe masihkeun noe kitoe dina manah radja, moenggah kĕrsa ngaloes-ngaloes ka gĕdong Pangeran di 28 Jĕroesalem, 'sarta ka diri kaoela [a] mĕroehkeun kahemanan di pajoeneun radja djeung pangrĕmpaganana, kitoe deui di pajoeneun sadajana kapala radja noe kawasa-kawasa. Noe matak kaoela ngoewatkeun maneh koe bĕrkah Pangeran, Allah kaoela, ka diri kaoela; seug kaoela ngoempoelkeun loeloegoe-loeloegoe bangsa Israil, soepaja arindit djeung kaoela. *a* p. 9 : 9.

PASAL 8.

Nja ijeu loeloegoe ahli karoehoen djeung sadjarah-sadjarahna, [a] noe arindit djeung kaoela ti Baboel, keur mangsa 2 radja Artahsasta djoemĕnĕng radja: 'ti anak-poetoe Pinĕhas teja Gersom; ti anak-poetoe Itamar teja Daniël; ti anak-3 poetoe Dawoed teja Hatoes; 'ti anak-poetoe Sĕkanya; [b] ti anak-poetoe Paros teja Djakaria; ari noe miloe djeung eta, asoep sadjarah, saratoes lima poeloeh 4 djalma lalaki. 'Ti [c] anak-poetoe Pahat-Moab teja Eljoënai anak Sĕrahja; ari noe miloe djeung eta doewa ratoes djal-5 ma lalaki. 'Ti anak-poetoe Sĕkanya teja anak Jĕhasiël; ari noe miloe djeung eta 6 tiloe ratoes djalma lalaki. 'Ti [d] anak-poetoe Adin teja Ebed anak Jonatan; ari noe miloe djeung eta lima poeloeh 7 djalma lalaki. 'Ti [e] anak-poetoe Elam teja Jĕsaja anak Atalja; ari noe miloe djeung eta toedjoeh poeloeh djalma la-8 laki. 'Ti [f] anak-poetoe Sĕpatya teja Sĕbadya anak Mikael; ari noe miloe djeung 9 eta dalapan poeloeh djalma lalaki. 'Ti [g] anak-poetoe Joab teja Obadya anak Jĕhiël; ari noe miloe djeung eta doewa 10 ratoes dalapan wĕlas djalma lalaki. 'Ti anak-poetoe Sĕlomit teja anak Josipja; ari noe miloe djeung eta saratoes gĕnĕp 11 poeloeh djalma lalaki. 'Ti [h] anak-poetoe Bebai teja Djakaria anak Bebai; ari noe miloe djeung eta dalapan likoer djalma 12 lalaki. 'Ti [i] anak-poetoe Asgad teja Johanan anak Hakatan; ari noe miloe djeung eta saratoes sapoeloeh djalma 13 lalaki. 'Ti [j] anak-poetoe Adonikam teja anoe palandeuri; sarta nja ijeu ngaranna: Elipelet, Jĕhiël djeung Sĕmaja; ari noe miloe djeung eta gĕnĕp poeloeh djalma 14 lalaki. 'Ti [k] anak-poetoe Bigwai teja Oetai djeung Saboed; ari noe miloe djeung eta toedjoeh poeloeh djalma lalaki.

a p. 7 : 1, 7. *b* p. 2 : 3. *c* p. 2 : 6. *d* p. 2 : 15. *e* p. 2 : 7. *f* p. 2 : 4. *g* p. 2 : 6. *h* p. 2 : 11. *i* p. 2 : 12. *j* p. 2 : 13. *k* p. 2 : 14.

15 Toeloej eta teh koe kaoela dikoempoelkeun ka waloengan, noe ngotjor ka Ahawa; seg kaoela pada masanggrahan di dinja meunang tiloe poë. Ana kaoela nĕgĕskeun ka djalma noe loba djeung ka panghoeloe-panghoeloe, wĕt teu pisan 16 manggih anak Lewi di dinja. 'Geus kitoe kaoela ngahiras Eliëser, Ariël, Sĕmaja, Elnatan, Jarib, Elnatan, Natan, Djakaria djeung Mĕsoelam, noe pada djadi loeloegoe; kitoe deui Jojarib djeung Elna-17 tan, noe djaradi goeroe; 'pada dititah koe kaoela ka Ido, loeloegoe di ĕnggon [ngaran] Kasipia; sarta biwirna koe kaoela diteundeunan omongan, poepoelihkeuneun ka Ido, ka saderek-saderek eta djeung ka Nĕtinim, noe araja dina eta ĕnggon Kasipia, sina ngadatangkeun ka kaoela djalma-djalma baris ngawoela di 18 gĕdong Allah oerang. 'Toeloej ngadatangkeun ka kaoela, [a] koe bĕrkah Allah oerang noe leuwih moerah ka diri kaoela, hidji djalma pintĕr, kaäsoep anak-poetoe Mahli, anoe poetra Lewi, anoe poetra Israil; djeung Serebja, saänak-anakna djeung sadoeloer-doeloerna, da-19 lapan wĕlas; 'kitoe deui Hasabja, noe direudjeungan koe Jĕsaja, noe kaäsoep anak-poetoe Mĕrari, doeloer-doeloerna djeung anak-anak eta, doewa poeloeh; 20 'sarta noe kaäsoep [b] Nĕtinim, anoe koe Dawoed djeung para kapala dibakoekeun koemawoela ka ahli Lewi teja, aja doewa ratoes doewa poeloeh Nĕtinim; eta kabeh disarĕboet ngaran-ngaranna. *a* p. 7 : 9. *b* p. 2 : 43.

21 Geus kitoe eukeur di dinja, di sisi tji Ahawa teja, [a] kaoela ngoewarkeun poewasa, soepaja pada ngarĕndahkeun diri di pajoeneun Allah oerang, sangkan ka andjeunna nĕda djalan lĕmpĕng pikeun diri kaoela sakabeh, djeung pikeun baroedak, sarta pikeun sakabeh radja-kaja.
22 'Karana kaoela era njoehoenkeun balad

djeung toekang toempak koeda ka radja, baris noeloeng kaoela sakabeh di djalan tina hal moesoeh; pedah kaoela geus pada oendjoekan ka radja, kijeu nja pioendjoek: Panangan Allah simkoering ngaoeban ka sadajana noe nejangan andjeunna, matak djamoega; dĕmi kabĕdasanana sarĕng bĕndoena toemĕrap ka sakabeh noe ninggalkeun andjeunna.
23 'Heug kaoela pada poewasa, sarta nĕda ka Allah oerang hal anoe kitoe; ari panĕda kaoela sakabeh koe andjeunna ditarima.

a 2 Bab. 20:3; Jĕr. 36:9.

24 Tidinja kaoela misahkeun doewa wĕlas kapala panghoeloe, nja eta Serebja djeung Hasabja, sarta direudjeungan sapoeloeh
25 djalma ti lĕbah saderekna. 'Toeloej eta teh koe kaoela dipangnimbangkeun [a] ĕmas-perak djeung paparabotan, pihatoeraneun gĕdong Allah oerang, noe dihatoerkeun koe radja, koe para pangrĕmpaganana, koe para kapalana sarta koe sakabeh oerang Israil noe djaronghok.
26 'Ari noe koe kaoela ditimbang diselehkeun ka leungeun eta teh, nja eta perak gĕnĕp ratoes lima poeloeh talenta, djeung parabot perak saratoes talenta; ari ĕmas,
27 saratoes talenta; 'sarta pinggan ĕmas doewa poeloeh siki, pihargaeunana sareboe wang ĕmas; djeung parabot tambaga gilap nja aloes, doewa siki, moelja
28 sapĕrti ĕmas. 'Pok kaoela mitjatoer ka darinja: Sampejan teh saroetji bade ka Pangeran, sarta ijeu paparabotan saroetji; kitoe keneh ijeu ĕmas-perak, pangabakti bawaning soeka, bade ka Pange-
29 ran, Allah karoehoen sarampejan. 'Masing pada prijatna, koedoe ngadjaga eta, tĕpi ka ditimbang koe sarampejan hareupeun para kapala panghoeloe djeung ahli Lewi, sarta hareupeun para kapala ahli karoehoen Israil di Jĕroesalem, [b] dina pondok-pondok gĕdong Pangeran.
30 'Pek eta ĕmas-perak djeung paparabotan anoe beunang nimbang teh ditampa koe para panghoeloe sarta koe ahli-ahli Lewi, arek didatangkeun ka Jĕroesalem, ka gĕdong Allah oerang.

a p. 7:15. *b* Nĕh. 10:37.

31 Djoeng kaoela arindit ti tji Ahawa dina tanggal doewa wĕlas, boelan noe mimiti, sĕdja leumpang ka Jĕroesalem; sarta panangan Allah oerang ngaoeban ka kaoela sakabeh, diloepoetkeun ti leungeun moesoeh djeung ti noe masang
32 baja di djalan. 'Ari geus datang ka Jĕroesalem, kaoela pada eureun di dinja
33 [a] meunang tiloe poë. 'Dĕmi dina poë noe kaopat seg nimbang ĕmas-perak djeung paparabotan teja di gĕdong Allah oerang, diselehkeun ka panangan panghoeloe Mĕremot poetra Oeria, noe direntjangan koe Elasar poetra Pinĕhas, sarta pada direudjeungan koe Josabad poetra Jesoea djeung Noadya poetra
34 Binoei, doewanana ahli Lewi. 'Dina rejana, dina beuratna aja kabeh; waktoe harita keneh ditoeliskeun sabeurat-sa-
35 beuratna. 'Anoe geus maroelang ti pangdjarahan, sakoer oerang pangbojongan, toeloej pada ngahatoerkeun koerban doeroekan ka Allah Israil, sapi ngora lalaki doewa wĕlas siki [b] tina sabab sabangsa Israil, domba lalaki salapan poeloeh gĕnĕp, anak domba toedjoeh poeloeh toedjoeh, ĕmbe badot pikoerbaneun dosa doewa wĕlas siki, kabeh ge koerban doe-
36 roekan bade ka Pangeran. 'Djeung deui [c] sagala papakon radja teja disanggakeun ka sadaja goepĕrnoer radja djeung ka sadaja bopati tanah peuntaseun bangawan; toeloej eta pada njamboengan ka djalma-djalma sarta ka gĕdong Allah.

a Nĕh. 2:11. *b* p. 6:17. *c* p. 7:11.

PASAL 9.

Barang geus tjatjap noe tadi teja, djĕboel para kapala njalampeurkeun ka kaoela, sarta sasaoeran kijeu: Oerang Israil noe loba, dalah para panghoeloe sarĕng ahli-ahli Lewi, [a] hanteu misah reudjeung bangsa-bangsa sagala tanah; sok noeroetan kagiroekan lampah eta bangsa, nja eta oerang Kanaän, oerang Het, oerang Pares, oerang Jĕboes, oerang Amon, oerang Moab, oerang Mĕsir djeung
2 oerang Emor. 'Karana [b] sok aja noe njokot anak eta keur pipamadjikaneun sorangan atawa keur pipamadjikaneun anak; djadi binih soetji teh patjampoer djeung eta bangsa-bangsa sagala tanah; ari panangan para kapala reudjeung pangkat-pangkat noe ti heula dina ijeu
3 kasalahan. 'Barang kaoela geus ngadenge pĕrkara kitoe, [c] seg kaoela njosoëk djoebah djeung haroedoem kaoela, sarta ngadoedoetan boeoek djeung djanggot ka-
4 oela, bari dijoek ngahĕroek. 'Toeloej

karoempoel ka kaoela [d] sakoer noe adjrih koe pangandika Allah Israil, tina sabab eta kasalahan djalma dibojong; ari kaoela teja dijoek bae ngahĕroek [e] tĕpi 5 ka waktoe koerban sore. 'Dĕmi keur waktoe koerban sore kaoela tjĕngkat tina kasoekĕran kaoela, bari make djoebah djeung haroedoem beunang njosoëk teja; toeloej kaoela brĕk tapak-toeoer, [f] bari nadahkeun leungeun ka Pangeran, 6 Allah kaoela. 'Pok kaoela oendjoekan kijeu: Noen, Allah koering! koering teh era sarĕng wirang njĕngkatkeun beungeut ka andjeun, Allah koering; [g] karantĕn kadorakaän koering sadaja rarosa, ngaliwatan sirah, sarĕng kasalahan koering sadaja gĕde, dongkap ka langit. 7 'Ti djaman karoehoen pisan koering teh pada njandang kasalahan gĕde dongkap ka dintĕn ijeu; sarĕng tina kadorakaän koering sadaja noe mawi diri koering-koering, radja-radja sarawoeh panghoeloe-panghoeloe koering, pada diselehkeun ka leungeun radja-radja sagala tanah, njorang pĕdang, njorang didjarah, njorang dirajahan, sarĕng njorang kaeraän beungeut, sakoemaha noe boekti 8 dangĕt ajeuna. 'Ari ajeuna sakĕdap aja sih-koernija ti Pangeran, Allah koering sadaja, kĕrsa ngantoenkeun ka koering anoe rahajoe, toer kĕrsa maparin ka koering sadaja [h] hidji pakoe dina ĕnggonna noe soetji, pamandang Allah koering njaängkeun mata koering sadaja, sarĕng kĕrsa masihan hoerip meueusan ka koering sadaja dina kakoemawoelaän 9 koering. 'Karantĕn koering teh [i] pada koemawoela; nanging keur dina kakoemawoelaän, koering teh hanteu ditilar koe Allah koering, [j] salĕrĕsna mĕroehkeun kahemanan ka koering sadaja di pajoeneun para radja Persi, kĕrsa masihan hoerip ka koering sadaja, pikeun ngadjĕlĕgkeun gĕdong Allah koering, sarĕng pikeun ngomean karoeksakanana, sarawoeh kĕrsa maparin hidji pagĕr tembok ka koering sadaja di Joeda sarĕng di 10 Jĕroesalem. 'Doepi ajeuna, noen Allah koering! [k] koemaha koering nja aroendjoekan saparantos kitoe? karantĕn koering geus pada ninggalkeun timbalan 11 andjeun, 'noe koe andjeun ditimbalkeun koe lantaran abdi-abdi andjeun, para nabi, nja ngandika kijeu: [l] Ari tanah, noe koe maraneh rek diasoepan soepaja dimilik teja, nja tanah kotor, koe kokotoran sagala bangsa tanah-tanah, koe sagala kagiroekanana, wani tanah teh koe eta geus pinoeh koe kanadjisanana 12 ti sisi tĕpi ka sisi deui. 'Mana ajeuna [m] anak maraneh awewe oelah dibikeun ka anak eta noe lalaki, sarta anak eta noe awewe oelah ditjokot keur pipamadjikaneun anak maraneh lalaki, djeung oelah nejangan pisalamĕteunana atawa pidjamoegaeunana, salalanggĕngna; soepaja maraneh koewat, sarta pada ngahakan kangeunahan eta tanah, djeung ditoeroenkeun ka anak-intjoe maraneh 13 salalanggĕngna. 'Doepi sanggeusna saniskantĕn noe ngadatangan ka koering sadaja tina sabab pagawean koering noe goreng-goreng, sarĕng tina sabab kasalahan koering noe gĕde-gĕde, sarehing andjeun, noen Allah koering! geus ngahalangan, mawi dentjeng pisan ti kadorakaän koering sadaja, sarĕng ka koering sadaja geus maparin karahajoean 14 sakijeu: 'na koering sadaja dek ngaboeroengkeun deui kana timbalan andjeun, dongkap ka babarajaän reudjeung eta bangsa, noe pada migawe kagiroekan kitoe? tinangtos andjeun ngabĕndon ka koering sadaja dongkap ka dibejakkeun pisan, hamo aja noe kantoen, soema-15 wonna noe rahajoe. 'Noen Pangeran, Allah Israil! [n] andjeun teh kalangkoeng adil; karantĕn koering sadaja geus dikantoenkeun, nja pada rahajoe, sakoemaha noe boekti dangĕt ajeuna. Soemoehoen, koering sadaja njandang kasalahan di pajoeneun andjeun; estoe hanteu aja noe bisa tagĕn di pajoeneun andjeun tina hal kitoe.

a 3 Moesa 20 : 26. *b* 5 Moesa 7 : 3. *c* 2 Radj. 22 : 11. *d* Jĕs. 66 : 5. *e* Dan. 9 : 21. *f* 2 Moesa 9 : 29. *g* Djab. 38 : 5. *h* Jĕs. 22 : 23. *i* Nĕh. 9 : 36. *j* p. 7 : 28. *k* 1 Moesa 44 : 16. *l* 3 Moesa 18 : 24, 25. *m* 5 Moesa 7 : 3. *n* Nĕh. 9 : 33.

PASAL 10.

Sabot Esra keur nĕnĕda sarta ngakoe, bari nangis djeung njoeoeh ka hareupeun gĕdong Allah, seug oerang Israil ngagimboeng ka andjeunna, koempoelan gĕde katjida, aja lalaki, awewe djeung baroedak; karana djalma-djalma tjareu-2 rik, rosa pisan tjeurikna. 'Pok Sĕkanya poetra Jĕhiël, noe kaäsoep anak-poetoe

Elam, mihatoer, kijeu pihatoerna ka Esra: Koering sadaja kalĕlĕpatan ka Allah oerang, [a] ngĕnggonkeun awewe bangsa lijan, kaäsoep bangsa-bangsa eusi tanah; nanging ajeuna aja keneh pangharĕpan pikeun Israil hal ijeu pĕrkawis. 3 'Mana ajeuna oerang ngadamĕl pĕrdjangdjian ka Allah oerang, ngaloewarkeun sadajana awewe kitoe katoet beunangna ngadjoeroekeun, noeroetkeun pangĕrsa Goesti sarĕng papatah noe aladjrih koe timbalan Allah oerang, soepaja ngalampahkeun noeroetkeun toret. 4 'Mangga andjeun ngadĕg; karana andjeun noe pĕrnah ngoeroeskeun eta pĕrkawis, sarĕng koering sadaja sĕdja ngiring; moegi sing tĕgĕr, 5 sarĕng koe andjeun pidamĕl. 'Neut Esra teh ngadĕg, sarta njoempahan ka para kapala panghoeloe djeung ahli Lewi, sarta ka sakabeh oerang Israil, dipoendoet sanggoepna milampah noeroetkeun 6 omongan bijeu. Prak pada soempah. 'Tidinja Esra teh indit ti hareupeun gĕdong Allah, sarta lĕbĕt ka pondok Johanan poetra Eljasib; ari geus lĕbĕt ka dinja, [b] andjeunna teu ngadahar roti, teu ngaleueut tjai, bawaning prihatin tina 7 hal kasalahan djalma dibojong teja. 'Geus kitoe ngalidĕrkeun parentah di Joeda djeung di Jĕroesalem, ka sakabeh oerang pangbojongan, koedoe karoempoel ka 8 Jĕroesalem. 'Ari saha-saha noe teu datang sadjĕro tiloe poë, noeroetkeun parentah para kapala djeung para kokolot, [c] saradja-kajana bakal diharamkeun, sarta djinisna bakal diingkarkeun ti pa- 9 koempoelan djalma dibojong. 'Tidinja sakabeh oerang Joeda djeung Binyamin karoempoel ka Jĕroesalem sadjĕro tiloe poë; harita boelan noe kasalapan, tanggal doewa poeloeh; ari eta sakabeh djalma darijoek di aloen-aloen gĕdong Allah, bari tingkalĕpĕr koe hal pĕrkara 10 eta sarta tina sabab ngidjih. 'Neut panghoeloe Esra ngadĕg, bari seug ngalahir ka eta djalma-djalma: Maraneh migawe salah, ngĕnggonkeun awewe bangsa sedjen, [d] noe matak nambahan kana ka- 11 salahan Israil. 'Mana ajeuna [e] geura pada ngakoe ka Pangeran, Allah karoehoen maraneh, djeung lampahkeun pangĕrsakeunana; sarta koedoe pada misahkeun maneh ti sagala bangsa eusi tanah 12 djeung ti awewe bangsa sedjen. 'Ngawangsoel sapakoempoelan kabeh, kijeu wangsoelanana, bari bĕdas sowarana: Lĕrĕs sapilahir andjeun ka koe- 13 ring; sĕdja pisan ngalampahkeun. 'Nanging djalma teh loba, sarĕng ajeuna keur oesoem ngidjih, mawi teu kaoer nangtoeng di loewar; samalah ijeu padamĕlan moal parantos sadintĕn doewa dintĕn, karantĕn koering teh reja katjida 14 noe kamasijatan dina ijeu pĕrkawis. 'Moegi kapala-kapala koering sadaja bae sina ngaradĕg ngawakilan sapakoempoelan; geus kitoe, saha-saha di nagara-nagara koering, anoe geus ngĕnggonkeun awewe bangsa lijan, sina ngadeuheus masingmasing dina mangsa noe bade ditangtoskeun, disarĕngan para sĕsĕpoeh hidjihidji nagara sarawoeh hakim-hakimna, doemoegi ka dioendoerkeun ti diri koering kasangĕtan bĕndoe Allah koering, 15 dongkap ka beresna ijeu pĕrkawis. 'Ngan Jonatan poetra Asahel djeung Jahsĕja poetra Tikwa noe ngaradĕg ngoeroeskeun hal eta; sarta Mĕsoelam djeung Sabtai, ahli Lewi, noe ngabantoean. 16 'Prak oerang pangbojongan teh pada milampah kitoe. Ari noe dibakoekeun deui, nja panghoeloe Esra djeung djalmadjalma noe djadi loeloegoe ahli karoehoen, noeroetkeun ahli karoehoen-karoehoenna; kabeh ge ditoedjoel ngaranngaranna; toeloej tjaralik dina tanggal hidji, boelan noe kasapoeloeh, baris ma- 17 riksa eta pĕrkara. 'Ari njatjapkeunana ngoeroeskeun sakabeh djalma noe ngĕnggonkeun awewe bangsa sedjen teh, nja dina tanggal hidji, boelan noe mimiti.

a p. 9 : 2. *b* 2 Moesa 34 : 28. *c* 3 Moesa 27 : 28, 29. *d* p. 9 : 13, 14. *e* Sil. 28 : 13.

18 Ari noe kapĕndak di lĕbah [a] anakpoetoe panghoeloe, noe ngĕnggonkeun awewe bangsa sedjen, di lĕbah poetra Jesoea, anoe poetra Josadak, djeung saderek-saderekna teja, Maäseja, Eliëser, 19 Jarib djeung Gĕdalja. 'Sor [b] eta pada njodorkeun leungeun, sanggoep ngaloewarkeun awewe-awewena; djeung sapedah kasalahan, [seg ngoerbankeun] [c] hidji domba lalaki tina sabab kasala- 20 hanana. 'Ari di lĕbah [d] anak-poetoe 21 Imer teja Hanani djeung Sĕbadya. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Harim teja Maaseja, Elia, Sĕmaja, Jĕhiël djeung Oesia. 22 'Ari di lĕbah anak-poetoe Pashoer teja

Eljoënai, Maäseja, Ismail, Nĕtanel, Jo-²³sabad djeung Elasa. 'Ari di lĕbah ahli Lewi aja Josabad, Simi, Kelaja (nja eta Kĕlita), Pĕtahja, Joeda djeung Eli-²⁴eser. 'Ari di lĕbah ahli njanji aja Eljasib; ari di lĕbah poerah toenggoe lawang ²⁵aja Saloem, Telem djeung Oeri. 'Ari di lĕbah oerang Israil noe loba: di lĕbah anak-poetoe Paros teja Ramja, Jisia, Malkia, Miamin, Elasar, Malkia djeung ²⁶Bĕnaja. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Elam teja Matanya, Djakaria, Jĕhiël, Abdi, ²⁷Jĕremot djeung Elia. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Satoe aja Eljoënai, Eljasib, Ma-²⁸tanya, Jĕremot, Sabad djeung Asisa. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Bebai teja Joha-²⁹nan, Hananya, Sabai djeung Altai. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Bani teja Mĕsoe-lam, Maloek djeung Adaja, Jasoeb, Saäl ³⁰djeung Jĕramot. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Pahat-Moab teja Adna djeung Kĕlal, Bĕnaja, Maäseja, Matanya, Ba-³¹salel, Binoei djeung Mĕnase. 'Ari di lĕbah anak-poetoe Harim teja Eliëser, Jisia, ³²Malkia, Sĕmaja djeung Simon; 'Binya-³³min, Maloek djeung Sĕmarja. 'Di lĕbah anak-poetoe Hasoem teja Matnai, Matata, Sabad, Elipelet, Jĕremai, Mĕnase ³⁴djeung Simi. 'Di lĕbah anak-poetoe Bani teja aja deui Maädai, Amram djeung ³⁵Oeël; 'Bĕnaja, Bedya djeung Kĕloehi; ³⁶ ³⁷'Wanya, Mĕremot djeung Eljasib; 'Ma-³⁸tanya, Matnai djeung Jaäsai; 'Bani, ³⁹Binoei djeung Simi; 'Selemja, Natan ⁴⁰djeung Adaja; 'Maknadbai, Sasai djeung ⁴¹Sarai; 'Asarel, Selemja djeung Sĕmarja; ⁴² ⁴³'Saloem, Amarja djeung Joesoep. 'Di lĕbah anak-poetoe Nĕbo teja Jĕhiël, Matitya, Sabad, Sĕbina, Jadai, Joël djeung ⁴⁴Bĕnaja. 'Eta sakabeh geus pada njokot awewe bangsa sedjen; sarta eta awewe noe sawareh geus ngadjoeroekeun anak.

a 3 Moesa 21 : 14. *b* 2 Radj. 10 : 15. *c* 3 Moesa 5 : 15; 6 : 6. *d* p. 2.

KITAB NĔHEMJA.

PASAL 1.

Tjeu tjarijos [a] Nĕhemja poetra Hakalja. Ari geus kitoe, dina boelan [b] Kislew, taoen noe kadoewa-poeloeh, eukeur kaoela aja di nagara [c] Soesan, dina ka-²raton, 'djĕboel aja hidji doeloer kaoela, nja eta Hanani, djeung sababaraha batoer ti tanah Joeda. Toeloej kaoela ka eta nanjakeun hal oerang Jahoedi anoe rahajoe, anoe kari ti pangdjarahan; ki-³toe deui hal Jĕroesalem. 'Ari salaoerna ka kaoela: Moenggoehing djalma noe kari, anoe kari ti pangdjarahan, noe di ditoe di djĕro kabopaten, pada njandang katjilakaän gĕde sarta njandang kahinaän; ari koeta Jĕroesalem geus boekrak-bakrek, sarta lawang-lawangna ⁴geus dihoeroean koe seuneu. 'Ari geus kitoe, barang kaoela geus ngadenge omongan noe tadi, [d] gek kaoela dijoek bari tjeurik, sarta prihatin sababaraha poë lilana; toer kaoela poewasa djeung nĕnĕda ka pajoeneun Allah sawarga. ⁵'Ari panĕda kaoela kijeu: [e] Noen Pangeran, Allah sawarga, Allah noe langkoeng agoeng sarĕng matak sijeun, noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian sarawoeh kaasihan ka sakoer noe njaäh ka andjeunna sarĕng nĕtĕpkeun timbalanana: ⁶'moegi-moegi [f] tjĕpil andjeun ngarĕgĕpkeun, sarĕng sotja andjeun boeka, sangkan ngadangoekeun ka panĕda diri abdi, anoe koe abdi dangĕt ajeuna ditĕda ka pajoeneun andjeun, sijang-wĕngi, tina hal oerang Israil, abdi-abdi andjeun; bari abdi ngakoekeun dosa-dosa oerang Israil, wireh abdi teh pada gadoeh dosa ka andjeun; dalah diri abdi sarĕng saeusi-⁷imah poen bapa pada gadoeh dosa. 'Abdi teh pada lĕbar pisan nja lampah ka andjeun, hanteu narĕtĕpkeun timbalan, pikoekoeh sarĕng hoekoem, noe koe andjeun ditimbalkeun ka Moesa, abdi

8 andjeun. 'Moegi-moegi ngemoetkeun pangandika, noe koe andjeun ditimbalkeun ka Moesa, abdi andjeun, nja pangandika noe kijeu teja: [g] Lamoen maraneh migawe salah, maraneh koe kami bakal dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala 9 bangsa.'Tatapi samangsa maraneh tobat ka kami, djeung ngestoekeun timbalan kami, sarta dilampahkeun, masih maraneh aja noe diboewang ka toengtoeng langit oge, tangtoe koe kami dikoempoelkeun ti dinja, bari toeloej didatangkeun deui ka ĕnggon, noe koe kami dipilih baris ngalinggihkeun djĕnĕngan 10 kami di dinja. 'Mapan [h] eta teh abdi-abdi andjeun, oemat andjeun, anoe kenging andjeun ngaleupaskeun koe kawasa andjeun noe agoeng, sarĕng koe 11 panangan andjeun noe bĕdas. 'Noen Goesti! moegi-moegi tjĕpil andjeun ngarĕgĕpkeun ka panĕda diri abdi, sarĕng ka panĕda abdi-abdi andjeun, noe soekana sijeun koe padjĕnĕngan andjeun; kalajan diri abdi moegi diloeloeskeun dangĕt ajeuna, sarĕng dipaparin kawĕlasan di pajoeneun eta hidji djalma. - Ari kaoela teh djadi toekang inoeman radja.

a Esr. 2:2. *b* Djak. 7:1. *c* Est. 1:2. *d* Esr. 9:3; Dan. 9:3. *e* Dan. 9:4. *f* 2 Bab. 6:40. *g* 5 Moesa 4:27; 28:64; 30:1. *h* 5 Moesa 9:29.

PASAL 2.

Dĕmi geus kitoe, dina boelan Nisan, kadoewa-poeloeh taoenna [a] Artahsasta teja djoemĕnĕng radja, hidji waktoe di pajoeneunana sadija anggoer; pek anggoer teh koe kaoela didjoengdjoengkeun, disanggakeun ka radja. Ari kaoela teh salawasna tatjan mĕsoem di 2 pajoeneunana. 'Pok radja mariksa ka kaoela: Koe naon maneh noe matak mĕsoem, da maneh teu gĕring? Ijeu teh geus moal lijan ti nalangsa hate. Seg 3 kaoela sijeun katjida pisan. 'Tidinja kaoela oendjoekan ka radja kijeu: [b] Moegi sang radja salamĕt salalanggĕngna! Koemaha beungeut abdi hanteu rek mĕsoem? da nagara ĕnggon pakoeboeran karoehoen abdi tarikolot, sarĕng lawang-4 lawangna geus lĕboer koe seuneu. 'Lahiran radja ka kaoela: Tjik, naon pamenta maneh? Seg kaoela nĕnĕda ka 5 Allah sawarga. 'Tidinja kaoela oendjoekan ka radja kijeu: Madak sapoek sang radja, sarĕng madak diri abdi kamanah koe salira gamparan, moegi abdi dipiwarang ka tanah Joeda, ka nagara pakoeboeran karoehoen abdi, soepaja koe 6 abdi dipidamĕl. 'Lahiran radja ka kaoela (ari radja istri keur tjalik gedengeunana): Sabaraha pililaeunana pangleumpangan maneh, sarta iraha maneh nja pidatangeun deui? Djadi karĕmpagan koe salira radja miwarang kaoela; sarta kaoela ka andjeunna njanggakeun [c] pili-7 laeunana. 'Oendjoekan deui kaoela ka radja: Madak sapoek sang radja, moegi abdi dibahanan sĕrat bade ka para bopati peuntaseun bangawan, soepaja abdi koe eta didjalankeun, doemoegi ka abdi 8 dongkap ka tanah Joeda; 'kitoe deui hidji sĕrat bade ka Asap, toekang ngadjaga taman kagoengan radja, soepaja ka abdi merean kai, keur baris ngahateupan lawang-lawang [d] benteng noe kalĕbĕt kana gĕdong, sarĕng keur baris koeta nagara, sarawoeh keur baris rorompok, noe koe abdi bade dieusian. Seug koe radja dipaparinkeun ka kaoela, koe bĕrkah Allah kaoela, [e] noe leuwih 9 moerah ka diri kaoela. 'Geus kitoe kaoela datang ka bopati-bopati peuntaseun bangawan, sarta njelehkeun ka darinja eta sĕrat ti radja teja. Djeung radja geus miwarangan sababaraha kapala balad djeung toekang toempak koeda, di-10 reudjeungkeun ka kaoela. 'Barang Sanbalat, oerang Horon, djeung Tobia, oerang Amon, noe djadi mantri, ngadenge bedja, seg pada goreng atina, bangĕt pisan gorengna, sapedah aja hidji manoesa datang, sĕdja nejangan pidjamoegaeun oerang Israil.

a Esr. 7:1. *b* Dan. 2:4. *c* p. 5:14; 13:6. *d* p. 7:2. *e* Esr. 7:9.

11 Ari kaoela geus datang ka Jĕroesalem, 12 [a] sarta geus tiloe poĕ aja di dinja, 'toeloej kaoela dangdan ti peuting, sarta mawa djalma saeutik; djeung kaoela teu mere njaho ka djalma hidji-hidji atjan hal [b] anoe koe Allah kaoela dipaparinkeun dina hate kaoela, noe rek dipilampah ka Jĕroesalem; sarta teu mawa sato kadjaba sato noe ditoem-13 pakan koe kaoela. 'Tidinja kaoela bidjil ti peuting djalan lawang Lĕbak, ngadjoegdjoeg ka pĕlĕbah soemoer Naga djeung ka lawang Djarijan, bari ngilikan koeta Jĕroesalem, [c] noe boekrak-bakrek,

sarta lawang-lawangna geus lěboer koe 14 seuneu. 'Seg kaoela ladjoe ka lawang Soemoer djeung ka empang Radja, tapi taja pigeusaneun ladjoe sato noe ditoempakan koe kaoela. 15 'Tidinja kaoela nandjak ti peuting, toeroet waloengan, bari ngilikan koeta; geus kitoe kaoela balik, asoep djalan lawang Lěbak; toeloej moelang. 16 'Ari pangkat-pangkat teu aroeningaeun ka mana kaoela nja leumpang, sarta naon noe koe kaoela dipilampah; sabab oerang Jahoedi, para panghoeloe, para menak, pangkat-pangkat, sarta noe salijan ti eta, noe milampah pagawean, tatjan aja noe dibere njaho koe kaoela těpi ka mangsa eta. 17 'Tidinja kaoela mitjatoer ka darinja kijeu: Sampejan geus pada těrang dina katjilakaän noe kasorang koe oerang, pěrkara Jěroesalem djadi tarikolot, sarta lawang-lawangna geus dihoeroean koe seuneu; hajoe, oerang ngaděgkeun deui koeta Jěroesalem, oelah toeloej oerang njandang kahinaän! 18 'Sarta kaoela ngabedjakeun ka darinja hal běrkah Allah kaoela noe leuwih moerah ka diri kaoela; kitoe keneh sadajana pilahir radja, noe koe andjeunna dilahirkeun ka kaoela teja. Seg pada ngadjawab: Hajoe, oerang dangdan, oerang ngaděgkeun! Tah, kitoe ngaroewatkeunana leungeunna kana kahadean. 19 'Barang Sanbalat, oerang Horon, djeung Tobia, oerang Amon, noe djadi mantri teja, kitoe deui Gesem, oerang Arab, ngadenge bedja, toeloej pada mojok sarta pada njěla ka kaoela sakabeh; ari aromongna: Naon ijeu pěrkara, noe dipigawe koe maraneh? naha maraneh dek baha ka radja? 20 'Didjawab koe kaoela, kijeu omong kaoela ka darinja: Allah sawarga, nja eta tangtoe maparin kaloeloesan ka kaoela sakabeh; mana kaoela sakabeh, noe djaradi abdina, sědja dangdan, dek ngaděgkeun; sabalikna lěbah maraneh mah teu boga bagian, atawa hak, atawa pangingět-ngingět di Jěroesalem.

a Esr. 8 : 32. *b* p. 7 : 5. *c* p. 1 : 3.

PASAL 3.

Tidinja Eljasib, panghoeloe agoeng, dangdan djeung saderek-saderekna, para panghoeloe, prak ngadaměl lawang Domba; pada njoetjikeun inja sakali, sarta něrapkeun pantona; njoetjikeunana teh sěmět papanggoengan Mea, sěmět papanggoengan Hananel. 2 'Ari eta ditema njarijeun koe oerang Jěriho; ditema deui njijeun koe Sakoer, nja eta poetra Imri. 3 'Ari noe njijeun lawang Laoek, nja poetra-poetra Sěnaä; pada ngahateup inja, sarta něrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna. 4 'Ari eta ditema ngomean koe Měremot, poetra Oeria, anoe poetra Hakos. Ditema deui ngomean koe Měsoelam, poetra Berekja, anoe poetra Měsesabel. Ditema deui ngomean koe Sadok poetra Baäna. 5 'Ditema deui ngomean koe oerang Těkoa; tapi djalma noe moelja-moelja di lěbah eta teu ngasrahkeun poendoekna kana padamělan Goestina. 6 'Ari noe ngomean lawang Lawas, nja Jojada poetra Paseah djeung Měsoelam poetra Běsodya; pada ngahateup inja, sarta něrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna. 7 'Ari eta ditema ngomean koe Mělatya, oerang Gibon, djeung Jadon, oerang Meronot, oerang Gibon djeung oerang Mispa, sěmět panglinggihan bopati tanah peuntaseun bangawan. 8 'Ditema deui ngomean koe Oesiël poetra Harhaja, toekang kamasan. Ditema deui ngomean koe Hananya, poetra toekang wawangian. Sot Jěroesalem diingkeun něpi kana koeta kanděl. 9 'Ditema deui ngomean koe Rěpaja poetra Hoer, kapala saparo wěwěngkon Jěroesalem. 10 'Ditema deui ngomean koe Jědaja poetra Haroemap, paběněran boemina. Ditema deui ngomean koe Hatoes poetra Hasabnia. 11 'Aja deui sabagian diomean koe Malkia poetra Harim djeung Hasoeb poetra Pahat-Moab, katoet djeung papanggoengan Pameuleuman. 12 'Ditema deui ngomean koe Saloem poetra Halohes, kapala wěwěngkon Jěroesalem noe saparo deui, nja eta djeung poetra-poetrana noe istri. 13 'Ari noe ngomean lawang Lěbak, nja Hanoen djeung priboemi Sanoah; pada ngaděgkeun inja, sarta něrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna; toer ngomean koeta sareboe asta, sěmět lawang Djarijan. 14 'Ari noe ngomean lawang Djarijan, nja Malkia poetra Rekab, kapala wěwěngkon Bet-Hakerem; nja eta ngaděgkeun inja, sarta něrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna. 15 'Ari noe ngomean lawang Soemoer, nja Saloen poetra Kolhose, kapala

wĕwĕngkon Mispa; nja eta ngadĕgkeun inja, djeung dihateup sakali, sarta nĕrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna; toer ngomean koeta di empang Siloah, pĕlĕbah taman radja, sĕmĕt tangga, 16 toengtoeroenan ti dajeuh Dawoed. 'Sanggeus eta noe ngomean Nĕhemja poetra Asboek, kapala saparo wĕwĕngkon Bet-Soer, sĕmĕt pabĕnĕran makam Dawoed, djeung sĕmĕt empang beunang ngada-17 mĕl, sarta sĕmĕt imah prawira. 'Sanggeusna eta noe ngomean ahli-ahli Lewi, Rĕhoem poetra Bani. 'Ari eta ditema ngomean koe Hasabja, kapala saparo wĕwĕngkon Kĕhila, njoeloeran wĕwĕng-18 konna. 'Sanggeus eta noe ngomean saderek-saderekna, Bawai poetra Henadad, kapala wĕwĕngkon Kĕhila noe saparo 19 deui. 'Ditema koe Eser poetra Jesoea, kapala Mispa, ngomean deui sabagian, pabĕnĕran tandjakan goedang pakarang, 20 dina pengkolan. 'Sanggeus eta Baroek poetra Sabai ngomean deui sabagian, sarta kĕntjĕng, ti watĕs pengkolan sĕmĕt lawang pakoewon Eljasib, panghoe-21 loe agoeng. 'Sanggeus eta Mĕremot, poetra Oeria, anoe poetra Hakos, ngomean deui sabagian, ti watĕs lawang pakoewon Eljasib tĕpi ka toengtoeng pakoe-22 won Eljasib. 'Sanggeus eta noe ngomean para panghoeloe, oerang tanah lempar. 23 'Sanggeus eta noe ngomean Binyamin djeung Hasoeb, masing-masing pabĕnĕran boemina. Sanggeus eta noe ngomean Asarja poetra Maäseja, anoe poetra 24 Ananya, gigireun boemina. 'Sanggeus eta Binoei poetra Henadad ngomean deui sabagian, ti watĕs boemi Asarja sĕmĕt 25 pengkolan, sarta sĕmĕt djoeroe. 'Palal poetra Oesai ngomean pabĕnĕran pengkolan djeung papanggoengan, noe nondjol ti gĕdong radja noe girang, [a] anoe pĕlĕbah boeroean pandjara. Sanggeus eta 26 noe ngomean Pĕdaja poetra Paros. '(Ari [b] Nĕtinim teja ngarĕnggonna di Opel, sĕmĕt pabĕnĕran lawang Tjai, ka tĕbeh wetan, sarta sĕmĕt papanggoengan noe 27 nondjol teja.) 'Sanggeus eta oerang Tĕkoa ngomean deui sabagian, pabĕnĕran papanggoengan gĕde, noe nondjol teja, 28 sĕmĕt koeta Opel. 'Noe ngomean girangeun lawang Koeda, nja para panghoeloe, masing-masing pabĕnĕran boemina. 29 'Sanggeus eta noe ngomean Sadok poetra Imer, pabĕnĕran boemina. Sanggeus eta noe ngomean Sĕmaja poetra Sĕkanya, 30 poerah toenggoe lawang Wetan. 'Sanggeus eta Hananya poetra Selemja djeung Hanoen poetra Salap noe kagĕnĕp, ngomean deui sabagian. Sanggeus eta noe ngomean Mĕsoelam poetra Berekja, pa-31 bĕnĕran pondokna. 'Sanggeus eta noe ngomean Malkia, poetra hidji toekang kamasan, sĕmĕt imah Nĕtinim djeung imah toekang balantik, pabĕnĕran lawang Mipkad, sarta sĕmĕt loteng djoe-32 roe. 'Dĕmi noe ngomean di antara loteng djoeroe ka lawang Domba teja nja toekang kamasan djeung toekang balantik.

a Jĕr. 32 : 2. *b* Esr. 7 : 7.

PASAL 4.

Ari geus kitoe, [a] barang Sanbalat ngadenge bedja, jen kaoela pada ngadĕgkeun koeta, toeloej panas atina, djeung ambĕkeun katjida, sarta mojok ka oe-2 rang Jahoedi. 'Pok ngomong hareupeun doeloer-doeloerna sarta hareupeun balad Samaria, kijeu pokna: Njarijeun naon si Jahoedi noe arapĕs teh? naha rek diaringkeun bae? karah bakal ngaloerban? naha dek dianggeuskeun sapoë? koetan dek ngahiroepkeun batoe tina doeroekan, 3 pedah bejak kahoeroe? 'Kabĕnĕran Tobia, oerang Amon teja, keur ngabanding ka Sanbalat; pok nembalan: Masih toeloes oge ngadĕgkeunana, oepama aja hidji tjareuh mantjal, tangtoe matak 4 beulah eta koetana sipat batoe teh! 'Ĕh Allah koering sadaja! moegi-moegi ngadangoekeun; karantĕn koering teh pada dipikatjoewa; sarĕng ngahinakeunana moegi-moegi dibalikkeun ka dirina; toer moegi pada diselehkeun, sina djadi raja-5 heun dina tanah pangdjarahan. 'Moegi oelah dilipoetan kadorakaänana, sarĕng dosa-dosana moegi oelah dileungitkeun ti pajoeneun andjeun; karantĕn pada njijeun pibĕndoeëun andjeun di hareupeun 6 noe keur ngaradĕgkeun. 'Dĕmi kaoela teja tonggoj bae ngaradĕgkeun koeta; djeung sakoeta kabeh datang ka rekep sĕmĕt tĕngah loehoerna; karana djalma-djalma soekaeun kana gawe. *a* p. 2 : 19.

7 Ari geus kitoe, barang Sanbalat, djeung Tobia, sarta oerang Arab, oerang Amon djeung oerang Asdod, ngadenge bedja, jen koeta Jĕroesalem beuki madjoe, jen

beulah-beulahna dimimitian dilipoetan, 8 seg pada panas ati liwat saking. 'Toeloej sakarait kabeh sapĕkĕt, dek ngadatangan, mĕrangan ka Jĕroesalem, sarta 9 dek njijeun kabingoengan ka dinja. 'Tatapi kaoela pada nĕnĕda ka Allah kaoela, sarta ngadĕgkeun anoe ngadjaga mĕgat eta beurang-peuting, tina sabab mara10 nehanana. 'Tidinja ngomong oerang Joeda: Tanaga djalma pananggoeng geus toena, sarta loba teuing pipitjeunan; djadi kaoela geus teu kadaroega nga11 dĕgkeun koeta teh. 'Sarta omong noe pada ngamoesoeh ka kaoela sakabeh: Oelah kanjahoan koe eta, sarta oelah katendjo, tĕpi ka oerang datang ka tĕngahna; pek oerang paraehan, djeung 12 pagaweanana oerang eureunkeun. 'Ari geus kitoe, ana daratang oerang Jahoedi, noe ngarĕnggonna di maranehanana, seg ngaromong ka kaoela sakabeh, sapoeloeh kali, ti sambarang ĕnggon: Pĕrloe 13 maraneh baralik ka dewek. 'Mana kaoela ngadĕgkeun di noe handap-handap, di ĕnggon sadjĕroeün koeta, di noe hegarhegar; nja ngadĕgkeun djalma-djalma sabangsa-sabangsana, pada make pĕdangna, toembakna djeung gondewana. 14 'Seg kaoela nendjo, bari toeloej tjĕngkat, sarta marentah ka menak-menak, ka pangkat-pangkat, djeung ka djalma-djalma salijan ti eta: [a] Poma oelah sarijeun koe eta djalma-djalma; sing pada ngingĕtkeun ka Goesti noe langkoeng agoeng nja pikasijeuneun teja, djeung koedoe pada mangmĕrangkeun doeloer-doeloer maraneh, anak maraneh awewe-lalaki, pamadjikan maraneh djeung imah maraneh. 15 'Ari geus kitoe, barang moesoeh-moesoeh kaoela ngadarenge, jen geus kabedjakeun ka kaoela, sarta pakarĕpanana koe Allah geus digagalkeun, toeloej kaoela sakabeh baralik deui kana koeta, 16 masing-masing ka pagaweanana. 'Ari geus kitoe, ti poëan harita [b] baroedak kaoela saparona milampah pagawean, ari noe saparo deui mah njarĕkĕl toembak, kĕpĕng, gondewa djeung badjoe kĕre; sarta para kapala aja di toeka17 ngeun sabangsa Joeda kabeh. 'Anoe njarijeun koeta, noe ngakoetan babawaän djeung noe ngamomotkeun, leungeunna noe sabeulah milampah pagawean, ari noe sabeulah deui mah njĕkĕl pakarang. 18 'Sarta noe njarijeun hidji-hidji pada njoren pĕdangna dina tjangkeng eukeur digawe. Djeung aja hidji poerah nijoep 19 tarompet ngabanding ka kaoela. 'Sarta kaoela ngomong ka menak-menak, ka pangkat-pangkat, djeung ka djalma-djalma salijan ti eta: Ijeu pagawean teh pohara nja lĕga, sarta oerang pabarĕntjaj dina koeta, padjaoeh djeung batoer20 batoer; 'mana-mana ĕnggon maraneh ngadenge sora tarompet, nja ka dinja koedoe karoempoel ka kaoela; [c] Allah oerang tangtoe mangmĕrangkeun diri 21 oerang. 'Tah, kitoe kaoela djeung batoer-batoer nja marilampahkeun pagawean teh; ari noe saparona njarĕkĕl toembak, ti balebat padjar tĕpi ka bidjil 22 bentang-bentang. 'Djeung deui dina waktoe harita kaoela marentah ka djalmadjalma: Hidji-hidji djalma djeung boedakna koedoe mareuting di djĕro Jĕroesalem, soepaja eta ka oerang ngadjaga ti peuting, ari ti beurang mah 23 baranggawe. 'Dĕmi diri kaoela, [d] doeloer-doeloer, baroedak djeung djalma noe ngadjaga, noe djadi pangiring kaoela, eta kaoela sakabeh taja noe tjoetjoeltjoetjoel papakean; hidji-hidji djalma ka tjai ge mawa pakarangna. *a* 5 Moesa 20:3. *b* p. 5:16. *c* 5 Moesa 1:30. *d* p. 5:10.

PASAL 5.

Ari geus kitoe, hidji waktoe djalma-djalma djeung pamadjikan-pamadjikanana sasambat, rosa pisan, ngadoedoeh doeloer-doeloerna, sasama Jahoedi. 2 'Aja noe ngaromong kijeu: Anak koering awewe-lalaki reja pisan; mana koering hajang meunang gandoem, pikeun tĕda3 eun, soepaja koering hariroep. 'Aja deui noe ngaromong: Koering geus ngagadekeun lahan, kĕbon anggoer sarĕng imah koering; mana koering hajang meunang gandoem, tamba langlajeuseun. 4 'Aja deui noe ngaromong: Koering geus namboet doewit pikeun oepĕti radja, nandonkeun lahan koering sarĕng kĕ5 bon anggoer. 'Dĕmi ajeuna, daging koering sapĕrtos daging doeloer, anak koering sapĕrtos anak eta; nanging, salĕrĕsna, anak koering awewe-lalaki koe koering disina koemawoela, didjadikeun boedak; estoe anak koering awewe geus aja noe dikoemawoelakeun; sarĕng

leungeun koering geus taja pangawasa; karana lahan koering sarĕng kĕbon anggoer geus ka deungeun-deungeun. 6 'Barang kaoela geus ngadenge sasambatna sarta omongan noe kitoe, seg kaoela panas liwat saking. 7 'Tidinja kaoela gilig sadjĕro hate kaoela; seug kaoela madoean ka menak-menak sarta ka pangkat-pangkat; ari omong kaoela ka darinja: [a] Sampejan sok mihoetangkeun doeloer pada doeloer, ngarah boengah. Geus kitoe kaoela njijeun pakoempoelan gĕde, ngalawan eta. 8 'Pok kaoela mitjatoer ka darinja: Kaoela djeung batoerbatoer geus narĕboes doeloer-doeloer oerang, sasama Jahoedi, noe didjoewal ka oerang kapir, sakadar kakoewatan kaoela sadaja; sabalikna sarampejan mah karah dek ngadjoewal doeloer-doeloer sampejan, toer didjoewalna teh nja ka diri oerang? Ari eta teh rarepeh, hanteu manggih pidjawabeun. 9 'Mitjatoer deui kaoela: Hanteu hade eta pĕrkara, noe dilampahkeun koe sarampejan teh; bĕnĕrna mah sampejan loemampah teh kalawan sijeun koe Allah oerang, tina ngahinakeunana oerang kapir, moesoeh oerang. 10 'Dalah diri kaoela, doeloer-doeloer djeung baroedak kaoela geus pada mihoetangkeun oewang djeung gandoem ka darinja. Geura oerang kadjeunkeun bae eta pihoetangkeun teh! 11 'Atoeh geura poelangkeun ka darinja, poë ijeu keneh, lahanna, kĕbonna anggoer, kĕbonna djetoen djeung imahna, kitoe deui pĕrratoesan oewang, gandoem, anggoer djeung minjak, beunang sarampejan mihoetangkeun ka darinja. 12 'Ngadjawab sadajana: Tangtoe dipoelangkeun, sarĕng moal menta deui ka darinja; sakoemaha pilahir andjeun, nja kitoe koering sĕdja milampah. Toeloej kaoela njĕloekan para panghoeloe; [b] seg sadajana disina saroempah, jen estoe bakal milampah sapĕrti omongan tadi. 13 'Samalah kaoela ngirabkeun kandoengan kaoela, bari ngomong: Moegi-moegi oenggal-oenggal djalma, noe teu nĕtĕpkeun omongan tadi, koe Allah dikirabkeun tjara kijeu ti imahna djeung ti patjarianana; moegi dikirabkeun tjara kijeu, masing kosong! Ngadjawab sapakoempoelan kabeh: Amin; djeung pada moedji ka Pangeran. Prak djalma-djalma pada milampah sapĕrti omongan tadi. 14 'Djeung deui ti poëan kaoela dikĕrsakeun djadi bopatina, njĕkĕl tanah Joeda, [c] nja ti kadoewa-poeloeh taoenna tĕpi ka katiloe-poeloeh doewa taoenna Artahsasta teja djoemĕnĕng radja, lilana doewa wĕlas taoen, kaoela sadoeloer-doeloer teu ngadahar kadaharan bopati. 15 'Ari bopati-bopati noe ka toekang-toekang, anoe saheulaeun kaoela, pada ngabeuratkeun ka djalma-djalma, moendoetan kadaharan djeung anggoer ka darinja, djaba oewang perak opat poeloeh sekel; samalah boedak-boedakna pada marentahan ka djalma-djalma; dĕmi kaoela mah teu milampah kitoe, bawaning sijeun noe Allah. 16 'Djeung deui dina pagawean koeta teja kaoela miloe ngomean, sarta kaoela sadoeloer-doeloer teu mareuli lahan; djeung [d] sakabeh boedak kaoela ngoempoel di dinja dina pagawean. 17 'Malah-malah oerang Jahoedi djeung pangkat-pangkat saratoes lima poeloeh djalma noe sok ngarijoeng medja kaoela, kadjaba noe daratang ka kaoela ti lĕbah bangsa-bangsa noe sakoeriling oerang. 18 'Ari [e] noe disadijakeun oenggal-oenggal poë, hidji sapi djeung gĕnĕp domba paloek; kitoe deui disadijakeun manoek-manoek pikeun kaoela, sarta heuleut sapoeloeh poë saroepaning anggoer, loba pisan; kilang kitoe kaoela teu menta kadaharan bopati, sabab djalma-djalma teh bareurat koe gawe. 19 'Noen, Allah koering! [f] moegi-moegi emoet ka koering, matak djadi kangeunahan; nja emoet kana saniskantĕn noe koe koering dilampahkeun ka djalma-djalma teja.

a 2 Moesa 22:25; 5 Moesa 15: 7, 8. *b* Esr. 10:5. *c* p. 2:1. *d* p. 4:16. *e* 1 Radj. 4:22. *f* p. 13:14, 22.

PASAL 6.

Ari geus kitoe, [a] barang geus kabedjakeun ka Sanbalat, Tobia djeung Gesem, oerang Arab teja, sarta ka moesoeh kaoela salijan ti eta, jen kaoela anggeus ngadĕgkeun koeta, sarta beulahna hidji ge geus taja noe kari, (halta tĕpi ka waktoe eta panto-panto koe kaoela tatjan ditĕrapkeun dina lawang-lawangna,) 2 'tidinja Sanbalat djeung Gesem teh nitahan ka kaoela, mopojan kijeu: Mangga oerang patĕpang djeung kaoela di padesaän, di lĕbak Ono. Tatapi pakarĕpanana

3 dek njilakakeun ka kaoela. 'Toeloej kaoela kitoe deui nitahan djalma ka darinja, mopojan kijeu: Kaoela keur njijeun pagawean gĕde, noe matak teu bisa nĕmonan; keur naon pagawean rek eureun, ari koe kaoela ditoenda, bari seg nĕ-
4 monan ka sarampejan? 'Heug eta nitahan deui ka kaoela, pĕtana satadi, datang ka opat kali; ari koe kaoela dibalĕsan
5 omong nja tjara tadi. 'Tidinja Sanbalat nitahan pandakawanana ka kaoela, pĕtana satadi keneh, kalima kalina, sarta pandakawan teh leungeunna mawa soe-
6 rat moeka. 'Oenina eta soerat kijĕu: Di sagala bangsa kaoetarakeun, sarta Gasmoe noe bebedja, [b] andjeun djeung oerang Jahoedi aja pakarĕpan rek baha; kitoe noe matak andjeun ngadamĕl koeta teh; sarta andjeun noe pidjadieun radja-
7 na, tjĕk eta bedja. 'Malah andjeun padjar ngadĕgkeun nabi-nabi, baris ngoewarkeun hal andjeun di Jĕroesalem, kijeu pokna: Aja radja djoemĕnĕng di Joeda. Dĕmi ajeuna geus tangtoe kawartakeun ka radja saoenina eta bedja; mana ajeuna, mangga, oerang rĕrĕmpagan djeung ka-
8 oela. 'Seug kaoela nitahan ka dinja, mopojan kijeu: Taja pisan boektina eta pĕrkara, noe dipisaoer koe sampejan; geus poegoeh ti manah sampejan bae,
9 beunang njipta. 'Karana eta sakabeh djalma karĕpna njingsijeunan ka kaoela sadaja; ari pikirna: Tangtoe ngareplek leungeunna kana pagawean teh, moal toeloes dipigawena. Doepi ajeuna, moegi koewatkeun leungeun koering!

a p. 4 : 1, 3, 7. *b* p. 2 : 19.

10 Hidji waktoe kaoela tjalik ka boemi Sĕmaja, poetra Dĕlaja, anoe poetra Mĕhetabel; ari eta teh geus noetoep maneh; seg eta ngomong kijeu: Mangga, oerang patĕpang ka gĕdong Allah, lĕbĕt ka djĕro kabah, oerang peundeutkeun panto kabah; karana moesoeh ĕngke daratang, sĕdja maehan ka andjeun; tangtoe ti peuting pidatangeunana, sĕdja maehan
11 ka andjeun. 'Dĕmi djawab kaoela: Naha djalma pantar kaoela pingalejoseun? djeung saha, pantar kaoela, [a] asoep ka kabah, toeloej hiroep? kaoela mah moal
12 asoep. 'Ana ditĕgĕskeun koe kaoela, geuning manehanana lain dipiwarang koe Allah; saĕnjana pangomongkeunana eta piwĕdjang teh nijat goreng ka kaoela, [b] sarta diboeroehan koe Tobia djeung San-
13 balat. 'Anoe matak manehanana diboeroehan, noe dipalar kaoela sijeun, sarta milampah kitoe, djeung migawe dosa; djadi maranehanana aja pigeusaneun ngangaranan, noe dipambrih hajang nga-
14 hinakeun ka kaoela. 'Noen, Allah koering! moegi-moegi emoet ka Tobia sarĕng ka Sanbalat, noemoetkeun eta pagaweanana; kitoe keneh ka Noadya, nabi awewe, sarĕng ka nabi-nabi salijan ti eta, noe sok pada njingsijeunan ka koering teja.

a 4 Moesa 18 : 7. *b* Esr. 4 : 5.

15 Ari koeta teh datang ka samakta dina tanggal salawe, boelan Eloel, di djĕro lima
16 poeloeh doewa poë. 'Dĕmi geus kitoe, barang sakabeh moesoeh kaoela geus ngadarenge bedja, heug sakabeh bangsa noe sakoeriling kaoela pada sarijeuneun, sarta rarasaänana dirina toeroen katjida; karana pada ngahartieun, jen ti Allah kaoela pangdatang ka anggeus eta paga-
17 wean. 'Djeung deui dina mangsa eta menak-menak Joeda reja pisan njijeun soerat, didatangkeun ka Tobia, sarta ti Tobia daratang soerat ka maraneha-
18 nana. 'Karana loba pisan oerang Joeda noe geus bidjil soempah ka Tobia; wantoe Tobia teh pĕrnah minantoe ka Sĕkanya anak Arah; sarta Johanan, anak Tobia, boga pamadjikan ka anak Mĕsoe-
19 lam, anoe anak Berekja. 'Malah-malah sok aja noe njaritakeun kahadean Tobia di hareupeun kaoela, sarta omongan kaoela dibawa ka loewar ka inja. Djeung Tobia sok ngirim soerat, karĕpna njingsijeunan kaoela.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, barang geus anggeus njijeun koeta teh, [a] seg kaoela nĕrapkeun panto-pantona, sarta poerah toenggoe lawang, ahli njanji djeung ahli Lewi, pada dibakoekeun toenggoe.
2 'Djeung kaoela marentah [b] ka Hanani, doeloer kaoela, sarta ka Hananya, [c] kapala benteng, koedoe njarangking Jĕroesalem; karana Hananya teh djalma satoehoe, toer sijeun koe Allah, ngoeng-
3 koelan noe reja. 'Ari parentah kaoela ka doewaän teh: Lawang Jĕroesalem oelah diboeka ari tatjan panas panonpoë; sarta keur eta araja keneh, koedoe dipeundeutkeun pantona, bari toelakan

sakali; seg koedoe ngajakeun noe ngadjaga, nja priboemi Jĕroesalem, masing-masing dina djagaänana, nja eta hidji-4 hidji djalma pabĕnĕran imahna. 'Ari nagara teh lĕga ngentja-ngatoehoe djeung gĕde, dĕmi djalmana noe ngeusian ngan saeutik, sarta tatjan loba njijeun imah.
5 'Tidinja kaoela [d] koe Allah kaoela dipaparin dina hate ngoempoelkeun menak-menak, pangkat-pangkat, djeung djalma noe loba, dek diatoer sadjarahna. Toeloej manggih soerat sadjarah djalma noe arindit barangmimiti; sadjĕrona 6 manggih toelisan [e] kijeu: 'Nja ijeu oerang kabopaten, noe arindit ti pangdjarahan djalma dibojong, noe bareto dibojong koe Nĕboekadnesar, radja Baboel teja, ari ajeuna maroelang ka Jĕroesalem djeung ka Joeda, moeroe sa-7 nagara-sanagarana; 'daratangna ngiring Sĕroebabel, Jesoea, Nĕhemja, Asarja, Raämja, Nahamani, Mordĕkai, Bilsan, Misperet, Bigwai, Nĕhoem djeung Baäna. Ari bilangan djalma-djalma, bangsa Is-8 rail, kijeu: 'anak-poetoe Paros doewa reboe saratoes toedjoeh poeloeh doewa.
9 'Anak-poetoe Sĕpatya tiloe ratoes toe-10 djoeh poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Arah 11 gĕnĕp ratoes lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Pahat-Moab, kaäsoep anak-poetoe Jesoea djeung Joab, doewa reboe da-12 lapan ratoes dalapan wĕlas.'Anak-poetoe Elam sareboe doewa ratoes lima poe-13 loeh opat. 'Anak-poetoe Satoe dalapan 14 ratoes opat poeloeh lima. 'Anak-poetoe 15 Sakai toedjoeh ratoes sawidak. 'Anak-poetoe Binoei gĕnĕp ratoes opat poeloeh 16 dalapan. 'Anak-poetoe Bebai gĕnĕp ra-17 toes dalapan likoer. 'Anak-poetoe Asgad doewa reboe tiloe ratoes doewa likoer.
18 'Anak-poetoe Adonikam gĕnĕp ratoes 19 gĕnĕp poeloeh toedjoeh. 'Anak-poetoe Bigwai doewa reboe gĕnĕp poeloeh toe-20 djoeh. 'Anak-poetoe Adin gĕnĕp ratoes 21 lima poeloeh lima. 'Anak-poetoe Ater, bangsa Hiskia, salapan poeloeh dalapan.
22 'Anak-poetoe Hasoem tiloe ratoes da-23 lapan likoer. 'Anak-poetoe Besai tiloe 24 ratoes opat likoer. 'Anak-poetoe Harip 25 saratoes doewa wĕlas. 'Anak-poetoe Gi-26 bon salapan poeloeh lima. 'Oerang Bet-Lehem djeung Nĕtopa saratoes dalapan 27 poeloeh dalapan. 'Oerang Anatot sara-28 toes dalapan likoer.'Oerang Bet-Asmawet 29 opat poeloeh doewa. 'Oerang Kirjat-Jarim, Kĕpira djeung Berot, toedjoeh 30 ratoes opat poeloeh tiloe. 'Oerang Ramah djeung Geba gĕnĕp ratoes salikoer.
31 'Oerang Mikmas saratoes doewa likoer.
32 'Oerang Bet-El djeung Ai saratoes tiloe 33 likoer. 'Oerang Nĕbo noe hidji deui 34 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Elam noe hidji deui, sareboe doewa ratoes 35 lima poeloeh opat. 'Anak-poetoe Harim 36 tiloe ratoes doewa poeloeh.'Anak-poetoe Jĕriho tiloe ratoes opat poeloeh lima.
37 'Anak-poetoe Lod, Hadid djeung Ono, 38 toedjoeh ratoes salikoer. 'Anak-poetoe Sĕnaä tiloe reboe salapan ratoes tiloe poeloeh.

a p. 6 : 1. *b* p. 1 : 2. *c* p. 2 : 8. *d* p. 2 : 12. *e* Esr. 2 : 1.

39 [a] Panghoeloe: anak-poetoe Jĕdaja, bangsa Jesoea, salapan ratoes toedjoeh 40 poeloeh tiloe. 'Anak-poetoe Imer sareboe 41 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Pas-hoer sareboe doewa ratoes opat poeloeh 42 toedjoeh. 'Anak-poetoe Harim sareboe toedjoeh wĕlas.

a Esr. 2 : 36.

43 [a] Ahli Lewi: anak-poetoe Jesoea djeung Kadmiël, kaäsoep anak-poetoe Hodawa, 44 toedjoeh poeloeh opat.'Ahli njanji: anak-poetoe Asap saratoes opat poeloeh da-45 lapan. 'Poerah toenggoe lawang: anak-poetoe Saloem, anak-poetoe Ater, anak-poetoe Talmon, anak-poetoe Akoeb, anak-poetoe Hatita, anak-poetoe Sobai, saratoes tiloe poeloeh dalapan.

a Esr. 2 : 40.

46 [a] Nĕtinim: anak-poetoe Siha, anak-poetoe Hasoepa, anak-poetoe Tabaot; 47 'anak-poetoe Keros, anak-poetoe Sia, 48 anak-poetoe Padon; 'anak-poetoe Lĕbana, anak-poetoe Hagaba, anak-poetoe 49 Salmai; 'anak-poetoe Hanan, anak-poe-50 toe Gidel, anak-poetoe Gahar; 'anak-poetoe Raja, anak-poetoe Rĕsin, anak-51 poetoe Nĕkoda; 'anak-poetoe Gasam, anak-poetoe Oesa, anak-poetoe Paseah; 52 'anak-poetoe Besai, anak-poetoe Mĕhoe-53 nim, anak-poetoe Nĕpoesim; 'anak-poetoe Bakboek, anak-poetoe Hakoepa, 54 anak-poetoe Harhoer; 'anak-poetoe Baslit, anak-poetoe Mĕhida, anak-poetoe 55 Harsa; 'anak-poetoe Barkos, anak-poe-56 toe Sisĕra, anak-poetoe Tamah; 'anak-poetoe Nĕsiah, anak-poetoe Hatipa.
57 'Anak-poetoe abdi-abdi Soeleman: anak-poetoe Sotai, anak-poetoe Soperet, anak-58 poetoe Pĕrida; 'anak-poetoe Jaäla, anak-

59 poetoe Darkon, anak-poetoe Gidel; 'anak-poetoe Sĕpatya, anak-poetoe Hatil, anak-poetoe Pokeret-Hasĕbaim, anak-poetoe 60 Amon. 'Djoemlah Nĕtinim djeung anak-poetoe abdi Soeleman teh tiloe ratoes salapan poeloeh doewa. *a* Esr. 2 : 43.

61 Sarta [a] ijeu noe arindit ti Tel-Melah, Tel-Harsa, Kĕroeb, Adon djeung Imer, tapi teu barisaeun netelakeun ahli karoehoenna djeung toeroenanana, jen estoe 62 dirina oerang Israil: 'anak-poetoe Dĕlaja, anak-poetoe Tobia, anak-poetoe Nĕkoda, 63 gĕnĕp ratoes opat poeloeh doewa. 'Sarta noe kaäsoep panghoeloe, nja eta anak-poetoe Habaja, anak-poetoe Hakos, anak-poetoe Barsilai, noe boga pamadjikan ka hidji anak Barsilai, oerang Gilad, sarta 64 katĕlah koe ngaran eta. 'Ari eta noe tadi pada nejangan soerat sadjarahna, tapi teu kapanggih, noe matak diitoeng rĕgĕd, 65 ka loewar ti kapanghoeloean. 'Ari saoer bopati ka darinja, jen oelah dalahar noe pangsoetji-soetjina, tĕpi ka aja deui panghoeloe ngadĕg, njĕkĕl Oerim djeung Toemim teja. *a* Esr. 2 : 59.

66 [a] Sapakoempoelanana djoemlah opat laksa doewa reboe tiloe ratoes gĕnĕp 67 poeloeh, 'djaba ti badega-badegana awewe-lalaki, aja toedjoeh reboe tiloe ratoes tiloe poeloeh toedjoeh; sarta di maranehanana aja ahli njanji awewe-lalaki, 68 doewa ratoes opat poeloeh lima. 'Ari koedana toedjoeh ratoes tiloe poeloeh gĕnĕp; bigalna doewa ratoes opat poeloeh lima; 69 'ontana opat ratoes tiloe poeloeh lima; kaldena gĕnĕp reboe toedjoeh ratoes doewa poeloeh. *a* Esr. 2 : 64.

70 [a] Ari sawareh loeloegoe ahli karoehoen ngahatoerkeun kana pagawean. Ari [b] bopati ngahatoerkeun baris piartaeun, wang ĕmas sareboe gĕbleg, pangepret lima poeloeh siki djeung djoebah pang-71 hoeloe lima ratoes tiloe poeloeh siki. 'Ari sawareh loeloegoe ahli karoehoen ngahatoerkeun baris piartaeun pagawean, wang ĕmas doewa laksa gĕbleg, sarta wang perak doewa reboe doewa ratoes 72 mina. 'Ari noe dihatoerkeun koe djalma-djalma salijan ti eta, wang ĕmas doewa laksa gĕbleg, sarta wang perak doewa reboe mina, tambah djoebah panghoeloe 73 gĕnĕp poeloeh toedjoeh. 'Tidinja panghoeloe, ahli Lewi, poerah toenggoe lawang djeung ahli njanji, kitoe deui djalma noe reja sarta Nĕtinim teja, nja eta sakabeh oerang Israil, pada matoeh di nagara-nagarana. *a* Esr. 2 : 68. *b* p. 8 : 10.

PASAL 8.

Barang [a] nĕpi ka boelan noe katoedjoeh, ari oerang Israil geus matoeh 2 di nagara-nagarana, 'seug sakabeh djalma karoempoel, kawas djalma saoerang, ka aloen-aloen noe di hareupeun lawang Tjai. Toeloej pada mihatoer [b] ka Esra, noe djadi ahli kitab, moegi njandak kitab toret Moesa, noe koe Pangeran ditim-3 balkeun ka Israil teja. 'Gantjang koe panghoeloe Esra toret teh [c] ditjandak ka hareupeun pakoempoelan; awewe-lalaki aja kabeh, djeung sakoer noe geus bisa ngadenge sarta ngahartikeun; harita tanggal hidji, boelan noe katoedjoeh. 4 'Tidinja kitab teh koe andjeunna diaos, bari majoenan aloen-aloen, noe di hareupeun lawang Tjai teja; ngaosna ti braj beurang tĕpi ka tĕngah poë, hareupeun sadajana djalma lalaki-awewe, sarta sakoer noe geus bisa ngaharti teja; ari eta sakabeh djalma pada ngoepingkeun 5 kana kitab toret. 'Dĕmi Esra, ahli kitab teh, ngadĕg dina pamimbaran kai, beunang djalma ngadadak njijeun pikeun hal eta; sarta aja noe nangtoeng gedengeunana; Matitya, Sema, Anaja, Oeria, Hilkia djeung Maäseja di katoehoeëunana, ari Pĕdaja, Misael, Malkia, Hasoem, Hasbadana, Djakaria djeung Mĕsoelam 6 mah di kentjaeunana. 'Seug Esra moekakeun kitab, katendjo koe sakabeh djalma, wantoe andjeunna loehoer ti sakabeh djalma; sarta barang moekakeun, 7 neut sakabeh djalma narangtoeng. 'Tidinja Esra njoekoerkeun ka Pangeran, Allah noe langkoeng agoeng; [d] pek sakabeh djalma pada ngawangsoel: Amin! amin! [e] bari pada ngadjoengdjoengkeun leungeun; broek pada soedjoed ka Pa-8 ngeran, njaroeoeh kana taneuh. 'Ari Jesoea, Bani, Serebja, Jamin, Akoeb, Sabtai, Hodia, Maäseja, Kĕlita, Asarja, Josabad, Hanan, Pĕlaja djeung ahli-ahli Lewi pada nĕrangkeun toret ka djalma-djalma; sarta djalma-djalma pada tĕtĕp dina pĕr-9 nahna. 'Ari ngaradjina kitab toret ti Allah teh tetela pisan, bari nangtoekeun tĕgĕs-tĕgĕsna, anoe matak pada ngaharti 10 anoe diadji. 'Sarta Nĕhemja, noe djadi

bopati, djeung panghoeloe Esra, noe djadi ahli kitab, kitoe deui ahli-ahli Lewi, anoe pada mere harti ka djalma-djalma teja, misaoer ka sakabeh djalma teh kijeu: [f] Poë ijeu soetji bade ka Pangeran, Allah maraneh; poma oelah prihatin sarta oelah tjareurik. Wantoe-wantoe sakabeh djalma tjareurik, eukeur ngadarenge la-11 hiran toret. 'Saoerna deui ka darinja: Geura maroelang, ngaharakan noe pĕlĕm-pĕlĕm sarta ngarinoem noe amis-amis, djeung kirimkeun doeoeman ka djalma noe teu sadija; karana poë ijeu soetji bade ka Goesti oerang; mana oelah nalangsa; karana kasoekaän ka Pangeran, nja eta djadi katĕgĕran maraneh. 12 'Sarta ahli Lewi pada ngarepehkeun ka sakabeh djalma, salaoerna: Tjaritjing! karana poë ijeu soetji; mana oelah na-13 langsa. 'Bral sakabeh djalma maroelang, sĕdja njatoe-nginoem, [g] djeung sĕdja ngirimkeun doeoeman, sarta sĕdja ngalampahkeun kaboengahan rosa pisan, tina sabab geus pada ngaharti dina kasaoeran, noe dinjahokeun ka maranehanana teja.

a Esr. 3 : 1. *b* Esr. 7 : 6, 11. *c* 5 Moesa 31 : 10. *d* 1 Bab. 16 : 36; p. 5 : 13. *e* Djab. 134 : 2. *f* 3 Moesa 23 : 24. *g* Est. 9 : 19, 22.

14 Ari dina poë noe kadoewa seug para loeloegoe ahli karoehoen sabangsa kabeh, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, karoempoel deui ka Esra, ahli kitab teh, pada hajang ngahartikeun kana lahi-15 ran toret. 'Toeloej manggih oengĕlan dina toret, [a] jen Pangeran nimbalkeun koe lantaran Moesa, oerang Israil koedoe pada ngĕnggon dina saoeng keur mangsa 16 pesta, dina boelan noe katoedjoeh. 'Sarta koedoe ngembarkeun djeung ngidĕrkeun parentah di sakabeh nagara-nagarana, sarta di Jĕroesalem, kijeu pokna: Geura baridjil ka goenoeng, koedoe ngarala dahan djetoen, dahan djetoen leuweung, dahan koepa, palapah korma djeung dahan kai noe gomplok, baris njijeun saoeng, sa-17 koemaha noe kaoengĕlkeun. 'Tidinja djalma-djalma ka laloewar, pek ngarala, bari seug didjijeun saoeng keur diri maranehanana, masing-masing; aja noe di loehoer imah, aja noe di boeroean sorangan, aja noe di boeroean gĕdong Allah, aja noe di aloen-aloen lawang Tjai, aja deui 18 noe di aloen-aloen lawang Epraim. 'Sapakoempoelan djalma noe geus maroelang ti pangdjarahan pada njijeun saoeng, sarta ngarĕnggon dina eta saoeng; karana ti djaman Josoea poetra Noen teja tĕpi ka poë harita, oerang Israil teu marilampah kitoe pĕtana. Sarta aja kaboe-19 ngahan rosa katjida. 'Djeung Esra [b] ngaos kitab toret ti Allah saban-saban poë, ti poë noe mimiti tĕpi ka poë panganggeusan. Ari milampahna pesta teh toedjoeh poë lilana; [c] sarta dina poë noe kadalapan panoetoep pesta, noeroetkeun hoekoemna.

a 3 Moesa 23 : 39. *b* 5 Moesa 31 : 11—13. *c* 3 Moesa 23 : 36.

PASAL 9.

Ari dina tanggal opat likoer, [a] boelan eta keneh, karoempoel deui oerang Israil, bari pada poewasa, [b] sarta marake karoeng, djeung sirahna ditaneuhan. 2 'Sarta toeroenan Israil pada misahkeun maneh ti sakabeh djalma bangsa sedjen; toeloej narangtoeng, bari ngakoekeun dosa-dosana djeung kadorakaän karoe-3 hoenna. 'Dĕmi geus narangtoeng dina pĕrnahna, toeloej ngaradji kitab toret ti Pangeran Allahna, saparapat poë lilana; saparapat poë deui ngarakoekeun dosa djeung sĕmbahijang ka Pangeran 4 Allahna. 'Ari Jesoea djeung Bani, Kadmiël, Sĕbanya, Boeni, Serebja, Bani sarta Kĕnani tjat pada mantjat kana oempakan ahli Lewi, bari toeloej sasambat ka Pangeran Allahna, bĕdas pisan sowara-5 na. 'Tidinja ahli Lewi, nja eta Jesoea djeung Kadmiël, Bani, Hasabnia, Serebja, Hodia, Sĕbanya djeung Pĕtahja njalaoer: Geura narangtoeng, njaloekoerkeun ka Pangeran, Allah maraneh, ti kalanggĕngan tĕpi ka kalanggĕngan deui! Sagala poedji ka padjĕnĕngan andjeun noe langkoeng moelja, noe poendjoel ngoengkoelan sagala poedji sarĕng pangalĕm. 6 'Nja andjeun teh Pangeran njalira; [c] nja andjeun noe ngadamĕl langit sarĕng [d] langiting sadajana langit, kalawan saniskantĕn baladna; kitoe deui boemi sarĕng saniskantĕn noe noempakan, laoet-laoet sarĕng saeusi-eusina, toer andjeun noe maparin hiroep ka sadajana; sarĕng balad langit pada njĕmbah ka andjeun. 7 'Nja andjeun teh Pangeran Allah, [e] anoe milih Abram, sarĕng koe andjeun dikaloewarkeun ti Oer, tanah Kasdim, sarawoeh djĕnĕnganana koe andjeun dilandi 8 Ibrahim. 'Ari manahna koe andjeun kapĕndak satoehoe di pajoeneun andjeun,

sarĕng [f] andjeun ngadamĕl pĕrdjangdjian ka dinja, kĕrsa maparin tanah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Jĕboes sarĕng oerang Girgas, nja kĕrsa dipaparinkeun ka toeroenanana; sarĕng andjeun geus ngajakinkeun pangandika andjeun, karantĕn andjeun teh langkoeng adil. 9 'Kalajan andjeun ningalan kabalangsakan karoehoen koering di Mĕsir, sarĕng ngamakboel sasambatna di sisi laoet Agĕr; 10 'sarawoeh andjeun [g] maparin tanda sarĕng moedjidjat ka Piraon, ka sadajana mantri-mantrina sarĕng ka sadajana djalma eusi tanahna; karantĕn andjeun langkoeng oeninga, jen eta teh pada koemalantjang ka karoehoen; [h] djadi andjeun ngamashoerkeun padjĕnĕngan andjeun, sakoemaha noe boekti dangĕt ajeuna. 11 'Ari [i] laoet teh koe andjeun dibeulah ti heulaeunana, seug mareuntas, njorang tĕngah laoet, di noe toehoer, dĕmi noe ngaroedag ka maranehanana mah koe andjeun dibalangkeun ka noe djalĕro, sapĕrtos batoe ka tjai gĕde. 12 'Ladjĕng [j] koe andjeun pada ditoejoen, sijang dina djĕro tihang mega, wĕngi dina djĕro tihang seuneu, baris njaängan ka maranehanana dina djalan anoe dilakonan. 13 'Tidinja [k] andjeun loengsoer ka goenoeng Sinai, seug ngandika ka maranehanana ti sawarga, dipaparin hoekoem noe saestoe, sarĕng papakon noe satoehoe, pikoekoeh sarĕng timbalan noe sarae; 14 'toer dipaparin njaho sabat andjeun noe soetji, sarawoeh timbalan, pikoekoeh sarĕng papakon koe andjeun ditimbalkeun ka maranehanana koe lantaran Moesa, abdi andjeun. 15 'Malah [l] koe andjeun dipaparin roti ti sawarga, tamba langlajeuseun, sarĕng dipangbidjilkeun tjai tina batoe tjadas, tamba halabhab; [m] kalajan koe andjeun dipiwarang asoep, ngamilik tanah, anoe djadi sabab andjeun ngatjoengkeun panangan andjeun, dikĕrsakeun dipaparinkeun ka maranehanana. 16 'Nanging eta sarĕng sadajana karoehoen koering koemalantjang, [n] pada ngaheuraskeun beuheung, hanteu noeroet ka timbalan andjeun; 17 'teu daraekeun ngadenge, sarĕng teu ngaringĕtkeun moedjidjat-moedjidjat andjeun, noe koe andjeun geus didamĕl di maranehanana; anggoer pada ngaheuraskeun beuheung, [o] sarĕng njijeun hidji piloeloegoeëun, karĕpna balik deui kana koemawoelana, tina mantangoelna. [p] Nanging andjeun teh Allah soegih hampoera, sipat koernija, nja sipat wĕlas, sipat sabar, toer gĕde kaasihan, noe mawi eta hanteu ditilar. 18 'Tjatjakan [q] basa njijeun sasapian sipat tjitak oge keur sĕsĕmbaheunana, bari ngaromong: Nja ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti Mĕsir teh, djadi lampahna ngagorengkeun rosa pisan: 19 'parandene eta koe andjeun, tina langkoeng-langkoeng nja kawĕlasan andjeun, hanteu bae ditilar di tĕgal lĕga; tihang mega teh hanteu njingkah ti loehoereunana ti beurang, noejoen bae ka maranehanana di djalan; kitoe deui tihang seuneu teh ti peuting, njaängan bae ka maranehanana dina djalan anoe dilakonan. 20 'Samalah andjeun [r] maparin Roh andjeun noe langkoeng sae, pikeun ngawoeroek ka maranehanana, sarĕng Man andjeun hanteu dipĕgatan ti soengoetna, sarawoeh dipaparin tjai keur tambana halabhab. 21 'Opat poeloeh taoen lamina [s] koe andjeun pada ditjĕkapan di tĕgal lĕga, taja kakiranganana; papakeanana hanteu koengsi boeroek, sarĕng soekoena hanteu koengsi bareuh. 22 'Ladjĕng [t] koe andjeun dipaparin reja pisan karadjaän sarĕng bangsa, noe koe andjeun dipaboerantakkeun ka mana-mĕndi; seug karoehoen ngamilik tanah Sihon, nja eta tanah radja Hesbon, kitoe deui tanah Og, radja Basan. 23 'Ari anakna koe andjeun didjĕngkarkeun, [u] sapĕrtos bentang di langit, pada didatangkeun kana tanah, noe koe andjeun diandikakeun ka karoehoenna, jen bade asoep, soepaja ngamilik. 24 'Seug anakna arasoep, sarĕng ngamilik eta tanah; ari priboemi eta tanah, oerang Kanaän, koe andjeun ditoendoekkeun ka hareupeunana, pada dipaparinkeun ka leungeunna, nja eta radja-radjana sarawoeh bangsa-bangsa eta tanah, sangkan milampah ka darinja sakoemaha kasoekaänana. 25 'Ladjĕng [v] pada meunangkeun nagara rareugreug sarĕng taneuh lendo, toer ngamilik imah, parinoeh koe saroepaning kasaean, soemoer toegaran, kĕbon anggoer sarĕng kĕbon djetoen, kitoe deui tangkal baris hakaneun roeparoepa; seug pada narĕda dongkap ka sareubeuheun, sarĕng djaradi lintoeh,

kalajan soeka-soeka, tina sabab kamoerahan andjeun noe langkoeng-langkoeng 26 gĕdena. 'Nanging eta teh mantangoel, [w] pada baha ka andjeun, sarĕng toret andjeun pada mitjeun ka toekangeun tonggongna, malah maraehan ka nabi-nabi andjeun, anoe sami mepelingan ka darinja, sĕdjana maranehanana dek dibalikkeun ka andjeun; djadi lampahna 27 ngagorengkeun rosa pisan. 'Poerwa [x] koe andjeun disarelehkeun ka leungeun djalma noe njoesoekĕr ka maranehanana; seug koe eta disoesoekĕr. Dĕmi keur mangsa njandang kasoekĕran, [y] tijap-tijap sasambat ka andjeun, koe andjeun dimakboel ti sawarga; sarĕng tina langkoeng-langkoeng nja kawĕlasan andjeun, koe andjeun dipaparin poerah noeloeng, noe pada njalamĕtkeun maranehanana ti leungeun noe njoesoekĕr. 28 'Doepi tijap-tijap geus sĕnang, seug marigawe deui noe awon di pajoeneun andjeun; tjoel koe andjeun ditilarkeun dina leungeun moesoeh-moesoehna, sina pada moerba ka maranehanana. Nanging ari tarobat, sarĕng sasambat ka andjeun, koe andjeun dimakboel ti sawarga, sarĕng dileupaskeun koe tina kawĕlasan 29 andjeun, sababaraha kali; 'kalajan koe andjeun dipepelingan, noe dipandang dibaralikkeun ka toret andjeun; doepi eta teh pada koemalantjang, hanteu noeroet kana timbalan andjeun, salĕrĕsna pada ngadosa ka hoekoem andjeun, ([z] toerta tijap-tijap manoesa, noe ngalampahkeun eta teh, tangtoe hiroep koe eta,) sarĕng pada njanggakeun poendoek basangkal, bari ngaheuraskeun beuheung, keukeuh 30 hanteu noeroet. 'Doepi koe andjeun disabaran bae sababaraha taoen lamina, [aa] sarĕng mepelingan deui ka maranehanana koe Roh andjeun, koe lantaran nabi-nabi andjeun, nanging hanteu dikaroepingkeun; mana koe andjeun disarelehkeun ka leungeun sakoer bangsa ta- 31 nah-tanah. 'Tanapi tina langkoeng-langkoeng nja kawĕlasan andjeun, noe mawi koe andjeun hanteu diseëpkeun, sarĕng hanteu ditilar; karantĕn andjeun teh 32 Allah sipat koernija, nja sipat wĕlas. 'Ari ajeuna, noen Allah koering sadaja, Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, sarĕng matak sijeun, noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian sarawoeh kaäsihan! moegi oelah dimanah sapira saniskantĕn kasoesahan, anoe geus naradjang ka koering sadaja, ka radja-radja koering, ka kapala-kapala, ka panghoeloe-panghoeloe, ka nabi-nabi, ka karoehoen-karoehoen, sarĕng ka sadaja bae oemat andjeun, [bb] ti djaman radja-radja Asoer 33 dongkap ka dintĕn ijeu. 'Nanging [cc] andjeun teh adil hal saniskantĕn noe geus ngadatangan ka koering; karantĕn andjeun midamĕl noe satoehoe, doepi koering sadaja mah milampah noe doraka. 34 'Ari radja-radja koering, kapala-kapala, panghoeloe-panghoeloe sarawoeh karoehoen-karoehoen koering, hanteu ngalampahkeun toret andjeun, sarĕng hanteu ngarĕgĕpkeun kana timbalan andjeun, kitoe deui kana pĕrtelaän, noe koe andjeun dipĕrtelakeun ka mara- 35 nehanana. 'Karantĕn eta teh dina ngaradjaänana, sarĕng dina ngarasa kasaean andjeun noe sakitoe gĕdena, noe koe andjeun dipasihkeun ka darinja, kalajan dina tanah noe lĕga nja lendo, noe koe andjeun dipaparinkeun ka hareupeunana, hanteu ngabarakti ka andjeun, sarĕng hanteu tobat, mitjeun kalakoe- 36 anana noe awon-awon. 'Salĕrĕsna, [dd] koering teh ajeuna pada koemawoela; sarĕng ari tanah, noe koe andjeun dipasihkeun ka karoehoen koering, soepaja narĕda boewahna sarĕng kangeunahananana, salĕrĕsna, koering teh pada 37 koemawoela dina eta tanah. 'Sarĕng ngabidjilkeunanana hasilna nja pikeun radja-radja, noe koe andjeun dikawasakeun ka koering sadaja tina sabab dosa-dosa koering; estoe pada kawasa ka awak koering, kitoe deui ka sasatoan koering, sakoemaha kasoekaänana bae; djadi koering teh pada njandang kasoe- 38 kĕran bangĕt pisan. 'Dĕmi dina saniskantĕn hal kitoe, koering sadaja njijeun pĕrdjangdjian koekoeh, sarĕng disĕratkeun; ari kapala-kapala koering, ahli-ahli Lewi sarĕng panghoeloe-panghoeloe bade pada ngĕtjap inja.

a p. 8 : 1. *b* Est. 4 : 1. *c* 1 Moesa 1 : 1; Djab. 146 : 6. *d* 1 Radj. 8 : 27. *e* 1 Moesa 11 : 31; 17 : 5. *f* 1 Moesa 15 : 18; 22:16. *g* 2 Moesa 7 : 3; 18 : 11. *h* 2 Sam. 7 : 23. *i* 2 Moesa 14 : 21 ; 15 : 10. *j* 2 Moesa 13 : 21. *k* 2 Moesa 19 : 18 ; 20 : 1. *l* 2 Moesa 16 : 4 ; 17 : 6. *m* 4 Moesa 13 : 2 ; 14 : 30. *n* 2 Moesa 33 : 3, 5. *o* 4 Moesa 14 : 4. *p* 2 Moesa 34 : 6. *q* 2 Moesa 32 : 4. *r* 4 Moesa 11 : 17, 25. *s* 5 Moesa 8 : 2-4; 29 : 5. *t* 4 Moesa 21 : 21, 33. *u* 1 Moesa 22 : 17. *v* 5 Moesa 6 : 10 ; 8 : 7. *w* 1 Radj. 14 : 9 ; 18 : 4. *x* Hak. 2 : 14. *y* Hak. 2 : 16 ; 3 : 9, 15. *z* 3 Moesa 18 : 5. *aa* 2 Bab. 24 : 19. *bb* 2 Radj. 15 : 29; 17 : 6. *cc* Esr. 9 : 15. *dd* Esr. 9 : 9.

PASAL 10.

Ari noe ngĕtjap nja ijeu: [a] Nĕhemja bopati, poetra Hakalja, djeung Sidkia; 2 'Sĕraja, Asarja, Jĕrmia; 3 'Pashoer, 4 Amarja, Malkia; 'Hatoes, Sĕbanya, Mialoek; 5 'Harim, Mĕremot, Obadya; 6 'Daniël, 7 Ginĕton, Baroek; 'Mĕsoelam, Abia, Mia- 8 min; 'Maäsia, Bilgai, djeung Sĕmaja; 9 eta sakabeh teh panghoeloe. 'Ari ahli Lewi nja ijeu: Jesoea poetra Asanya, Binoei, kaäsoep anak-poetoe Henadad, 10 djeung Kadmiël; 'sarta saderekna: Sĕbanya, Hodia, Kĕlita, Pĕlaja, Hanan; 11 'Mika, Rĕhob, Hasabja; 12 'Sakoer, Serebja, 13 Sĕbanya; 'Hodia, Bani djeung Bĕninoe. 14 'Loeloegoe bangsa nja ijeu: Paros, Pa- 15 hat-Moab, Elam, Satoe, Bani; 'Boeni, 16 Asgad, Bebai; 'Adonia, Bigwai, Adin; 17 'Ater, Hiskia, Asoer; 18 'Hodia, Hasoem, 19 Besai; 'Harip, Anatot, Nebai; 20 'Magpias, 21 Mĕsoelam, Hesir; 'Mĕsesabel, Sadok, 22 Jadoea; 'Pĕlatya, Hanan, Anaja; 23 'Hosea, 24 Hananya, Hasoeb; 'Halohes, Pilha, So- 25 bek; 'Rĕhoem, Hasabna, Maäseja; 26 'sarta 27 Ahia, Hanan, Anan; 'Maloek, Harim 28 djeung Baäna. 'Ari djalma-djalma salijan ti eta, panghoeloe-panghoeloe, ahli-ahli Lewi, poerah toenggoe lawang, ahli njanji, Nĕtinim, djeung sakoer bae noe geus misahkeun maneh ti sagala bangsa tanah-tanah kana toret Allah, pamadjikanana, anakna awewe-lalaki, sakoer noe boga kanjaho, noe boga pangarti, 29 'pada moentang ka doeloer-doeloerna, nja ka sadaja gĕgĕdenna, [b] pada mandjing kana panjapa djeung kana soempah, sanggoep ngalakonan toret Allah, noe dipaparinkeun koe lantaran Moesa, abdi Allah teja, sarta sanggoep ngestoekeun djeung ngalampahkeun sakabeh timbalan Pangeran, Goesti oerang, kitoe deui hoekoemna djeung pikoekoehna; 30 'sarta [c] ari anak oerang awewe moal dibikeun ka bangsa eusi tanah, kitoe deui anak itoe awewe moal ditjokot keur pipamadjikaneun anak oerang la- 31 laki; 'sarta [d] lamoen bangsa eusi tanah mawa dagangan dina poë sabat, barang-barang atawa kahiroepan naon-naon, moal dibeuli ti maranehanana dina sabat atawa dina poë soetji; [e] samalah dek ngalĕpaskeun taoen katoedjoeh, sarta 32 djeung pihoetangkeun naon bae. 'Djeung deui kaoela pada nangtoekeun parentah lampahkeuneun sorangan, [f] nja mĕrĕloekeun maneh majar sataoen sapĕrtiloe sekel, keur hal babakti di gĕdong Allah 33 oerang; 'baris [g] roti tata-tata, sarta baris koerban kadaharan teu pĕtot-pĕtot; baris koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot, djeung noe dina poë sabat sarta dina pananggalan; kitoe deui baris koerban pesta, baris barang noe disoetjikeun, sarta baris koerban dosa, pikeun njijeun karapihan tina sabab Israil; tjindĕkna baris saniskara gawe di gĕdong Allah 34 oerang. 'Djeung deui kaoela pada lotĕre, nja eta para panghoeloe, ahli-ahli Lewi djeung djalma noe loba, [h] dina hal pĕrkara pangabakti soeloeh, dek didatangkeun ka gĕdong Allah oerang, noeroetkeun ahli karoehoen oerang, dina mangsa noe ditangtoekeun, saban-saban taoen, [i] baris doeroekeun dina altar Pangeran, Allah oerang, sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret. 35 'Sarta sĕdja njanggakeun ka gĕdong Pangeran [j] tjikal taneuh oerang, djeung tjikal sakabeh boeboewahan saroepaning tatangkalan, saban- 36 saban taoen; 'kitoe deui [k] tjikal anak oerang lalaki sarta tjikal tjotjoöan oerang, sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret; nja eta tjikal sapi-domba oerang arek didatangkeun ka gĕdong Allah oerang, ka para panghoeloe, noe ngabarakti di gĕdong Allah oerang; 37 'sarta ari [l] loeloegoe adonan oerang, djeung koerban hatoeran ti oerang, kitoe deui boewah saroepaning tatangkalan, [m] anggoer djeung minjak, koe oerang dek didatangkeun ka para panghoeloe, ka pondok-pondok gĕdong Allah oerang; [n] sarta pĕrpoeloehan tanah oerang dek dibikeun ka ahli-ahli Lewi; karana eta teh ahli Lewi noe koedoe narima pĕrpoeloehan di sakabeh nagara 38 oerang milampah tani. 'Djeung deui panghoeloe, poetra Haroen, saoerang koedoe miloe djeung ahli-ahli Lewi, samangsa ahli Lewi narima pĕrpoeloehan; [o] sarta ahli Lewi teh koedoe njaranggakeun sapĕrpoeloeh tina pĕrpoeloehan ka gĕdong Allah oerang, ka pondok-pondok, nja ka goedang radja-brana. 39 'Karana oerang Israil djeung oerang Lewi koedoe pada ngadatangkeun koerban hatoeran bangsa gandoem, anggoer

djeung minjak kana eta pondok-pondok; di dinja ajana paparabotan kasoetjian, kitoe deui panghoeloe noe ngabarakti, sarta poerah toenggoe lawang djeung ahli njanji. [p] Sarta kaoela sadaja moal ninggalkeun gĕdong Allah oerang.

a p. 1:1; 8:10. *b* p. 9:38. *c* 2 Moesa 34:16; 5 Moesa 7:3. *d* p. 13:15. *e* 2 Moesa 23:11; 5 Moesa 15:2. *f* 2 Moesa 30:13. *g* 2 Bab. 2:4. *h* p. 13:31. *i* 3 Moesa 6:12. *j* 2 Moesa 23:19. *k* 2 Moesa 13:12, 13. *l* 3 Moesa 23:17. *m* 5 Moesa 18:4. *n* 4 Moesa 18:21. *o* 4 Moesa 18:26. *p* p. 13:10, 11.

PASAL 11.

Ari kapala-kapala bangsa pada matoeh di Jĕroesalem; dĕmi djalma salijan ti eta mah pada lotĕre, ti sapoeloeh dek ngasoepkeun hidji, sina matoeh di Jĕroesalem, [a] nagara soetji; ari noe salapan bagian deui mah tĕtĕp di nagara-nagarana. 2 'Sarta djalma noe loba ngabĕrkahan ka sakabeh djalma noe soeka sorangan dek matoeh di Jĕroesalem. 3 'Nja ijeu loeloegoe kabopaten, noe maratoeh di Jĕroesalem; tatapi di nagara-nagara Joeda mah hidji-hidji djalma pada tjitjing di samilik-samilikna, di sanagara-sanagarana, nja eta oerang Israil noe loba, para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, [b] Nĕtinim djeung [c] anak-poetoe abdi-abdi Soeleman teja. 4 'Ari noe matoeh di Jĕroesalem sawareh anak-poetoe Joeda, sawareh anak-poetoe Binyamin. Ti anak-poetoe Joeda teja Ataja, poetra Oesia, anoe poetra Djakaria, anoe poetra Amarja, anoe poetra Sĕpatya, anoe poetra Mahalalel, noe kaäsoep poetra Peres teja; 5 'kitoe deui Maäseja, poetra Baroek, anoe poetra Kolhose, anoe poetra Hasaja, anoe poetra Adaja, anoe poetra Jojarib, anoe poetra Djakaria, anoe poetra oerang Sela. 6 'Djoemlah anak-poetoe Peres, noe maratoeh di Jĕroesalem, opat ratoes gĕnĕp poeloeh dalapan djalma pĕrkosa. 7 'Sarta nja ijeu anak-poetoe Binyamin: Saloe, poetra Mĕsoelam, anoe poetra Joëd, anoe poetra Pĕdaja, anoe poetra Kolaja, anoe poetra Maäseja, anoe poetra Itiël, anoe poetra Jĕsaja. 8 'Ari sanggeus eta Gabai, Salai, salapan ratoes dalapan likoer. 9 'Ari Joël poetra Sikri noe djadi pangoeroes njangking eta, sarta Joeda poetra Hasĕnoea noe djadi kadoewana njangking nagara. 10 'Ti para panghoeloe teja Jĕdaja poetra Jojarib, Jakin; 11 'Sĕraja, poetra Hilkia, anoe poetra Mĕsoelam, anoe poetra Sadok, anoe poetra Mĕrajot, anoe poetra Ahitoeb, gĕgĕdoeg gĕdong Allah; 12 'djeung saderek-saderekna, noe pada milampah pagawean di gĕdong, dalapan ratoes doewa likoer. Aja deui Adaja, poetra Jĕroham, anoe poetra Pĕlalja, anoe poetra Amsi, anoe poetra Djakaria, anoe poetra Pashoer, anoe poetra Malkia; 13 'djeung saderek-saderekna, noe pada djadi loeloegoe ahli karoehoen, doewa ratoes opat poeloeh doewa. Aja deui Amasai, poetra Asarel, anoe poetra Ahsai, anoe poetra Mĕsilemot, anoe poetra Imer; 14 'djeung saderek-saderekna, djalma garagah-pĕrkosa, saratoes dalapan likoer. Ari noe djadi pangoeroes njangking eta, nja Sabdiël poetra Hagĕdolim. 15 'Ari ti ahli Lewi teja Sĕmaja, poetra Hasoeb, anoe poetra Asrikam, anoe poetra Hasabja, anoe poetra Boeni. 16 'Aja deui Sabtai djeung Josabad, noe njarangking pagawean loewar di gĕdong Allah, kaäsoep loeloegoe ahli Lewi. 17 'Aja deui Matanya, poetra Mika, anoe poetra Sabdi, anoe poetra Asap, noe djadi loeloegoe, poerah ngamimitian ngatoerkeun noehoen dina nĕnĕda; djeung Bakboekja, noe djadi kadoewana di lĕbah saderek-saderekna; sarta Abda, poetra Samoea, anoe poetra Galal, anoe poetra Jĕdoetoen. 18 'Djoemlah ahli Lewi noe di nagara soetji teh doewa ratoes dalapan poeloeh opat. 19 'Sarta ari poerah toenggoe lawang teja Akoeb djeung Talmon, sarta saderek-saderekna, noe pada ngadjaga lawang-lawang, saratoes toedjoeh poeloeh doewa. 20 'Ari oerang Israil salijan ti eta, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, arajana di sakabeh nagara Joeda, di samilik-samilikna. 21 'Tatapi ari Nĕtinim teja mah ngarĕnggonna di Opel; sarta noe njangking Nĕtinim teh nja eta Siha djeung Gispa. 22 'Ari noe djadi pangoeroes ahli Lewi noe di Jĕroesalem, nja eta Oesi, poetra Bani, anoe poetra Hasabja, anoe poetra Matanya, anoe poetra Mika, kaäsoep anak-poetoe Asap, noe djaradi ahli njanji teja, njĕkĕl pagawean gĕdong Allah. 23 'Karana aja timbalan radja hal maranehanana, nja aja katangtoean hal ahli-ahli njanji, sabakoena dina oenggal-oenggal poë. 24 'Sarta Pĕtahja poetra Mĕsesabel, kaäsoep

anak-poetoe Serah, anoe poetra Joeda teja, ngawakilan radja dina sa-25 gala pěrkara djalma-djalma. 'Ari moenggoeh desa-desa djeung pasisianana, aja anak-poetoe Joeda tjaritjing di Kirjat-Arba djeung pilěmboeranana, aja noe di Dibon djeung pilěmboeranana, aja noe di Jěkabsel djeung pikampoenga-26 nana; 'aja noe di Jesoea, aja noe di 27 Molada, aja noe di Bet-Pelet; 'aja noe di Hasar-Soeal, aja noe di Berseba djeung 28 pilěmboeranana; 'aja noe di Siklag, aja noe di Měkona sarta di pilěmboeranana; 29 'aja noe di En-Rimon, aja noe di Sora, 30 aja noe di Jarmoet, 'Sanoah, Adoelam djeung pikampoenganana, Lakis djeung pasisianana, sarta Aseka djeung pilěmboeranana. Djadi ngěnggonna ti sěmět 31 Berseba těpi ka lěbak Hinom. 'Děmi anak-poetoe Binyamin ngěnggonna ti sěmět Geba, di Mikmas, di Aja, sarta 32 di Bet-El djeung pilěmboeranana; 'di 33 Anatot, Nob, Ananya, 'Hasor, Ramah, 34 35 Gitaim, 'Hadid, Sěboim, Něbalat, 'Lod 36 djeung Ono, lěbak toekang-toekang.'Sarta moenggoeh ahli Lewi, sawareh bagianana di Joeda kaäsoep ka Binyamin.

a Jěs. 48 : 2. *b* p. 10 : 28. *c* p. 7 : 57.

PASAL 12.

Sarta nja ijeu panghoeloe djeung ahli Lewi, noe arindit [a] ngiring Sěroebabel poetra Saltiël djeung Jesoea teja: Sě-2 raja, Jěrmia, Esra; 'Amarja, Maloek, 3 Hatoes; 'Sěkanya, Rěhoem, Měremot; 4 5 'Ido, Giněto, Abia; 'Miamin, Maädya, 6 7 Bilga; 'Sěmaja, Jojarib, Jědaja; 'Saloe, Amok, Hilkia djeung Jědaja. Eta kabeh djadi loeloegoe para panghoeloe djeung saderek-saderekna, keur mangsa Jesoea 8 teja. 'Sarta ari ahli Lewi teja Jesoea, Binoei, Kadmiël, Serebja, Joeda djeung Matanya; nja eta Matanya djeung saderek-saderekna njangking hal nganoe-9 hoenkeun. 'Ari Bakboekja djeung Oeni, doewanana saderek eta, pahareup-hareup 10 djeung eta nja djagaän. 'Ari Jesoea poepoetra Jojakim, Jojakim poepoetra El-11 jasib, Eljasib poepoetra Jojada, 'Jojada poepoetra Jonatan, Jonatan poepoetra 12 Jadoea. 'Děmi keur mangsa Jojakim teja, panghoeloe-panghoeloe noe djaradi loeloegoe ahli karoehoen teh, nja ijeu: Sěraja diganti koe Měraja; Jěrmia 13 diganti koe Hananya; 'Esra diganti koe Měsoelam; Amarja diganti koe Johanan; 14 'Měloeki diganti koe Jonatan; Sěbanya 15 diganti koe Joesoep; 'Harim diganti koe 16 Adna; Měrajot diganti koe Helkai; 'Ido diganti koe Djakaria; Giněton diganti 17 koe Měsoelam; 'Abia diganti koe Sikri; Minyamin, Moadya diganti koe Piltai; 18 'Bilga diganti koe Samoea; Sěmaja di-19 ganti koe Jonatan; 'Jojarib diganti koe 20 Matnai; Jědaja diganti koe Oesi; 'Salai diganti koe Kalai; Amok diganti koe 21 Eber; 'Hilkia diganti koe Hasabja; Jě-22 daja diganti koe Nětanel. 'Ahli Lewi keur mangsa Eljasib, Jojada, Johanan djeung Jadoea teja, ditaroeliskeun para loeloegoe ahli karoehoen; kitoe keneh para panghoeloe keur mangsa [b] Darioes, 23 oerang Persi, djoeměněng radja. 'Anak-poetoe Lewi, para loeloegoe ahli karoehoen, ditaroeliskeun dina kitab babad, těpi kana mangsa [c] Johanan poetra 24 Eljasib teja. 'Ari loeloegoe ahli Lewi, nja eta Hasabja, Serebja djeung Jesoea poetra Kadmiël; sarta saderek-saderekna pahareup-hareup djeung eta, baris moedji djeung baris nganoehoenkeun, [d] noeroetkeun timbalan Dawoed, piwarangan Allah teja, djagaän adoe-hareupan djeung 25 djagaän deui. 'Matanya djeung Bakboekja, Obadya, Měsoelam, Talmon djeung Akoeb djaradi toenggoe lawang, ngadjaga djagaän goedang kahasilan dina 26 lawang-lawang. 'Nja eta teh arajana keur mangsa Jojakim, poetra Jesoea, anoe poetra Josadak, sarta keur mangsa bopati Něhemja djeung [e] panghoeloe Esra, ahli kitab teja.

a Esr. 2 : 2. *b* Esr. 4 : 5. *c* Esr. 10 : 6. *d* 2 Bab. 8 : 14. *e* Esr. 7 : 11.

27 Ari mangsa dek njalamětkeun koeta Jěroesalem, [a] seug narejang ahli-ahli Lewi ka sakabeh ěnggon-ěnggonna, diarala ka Jěroesalem, hajang njalamětkeun sarta kaboengahan, nja kalawan nganoehoenkeun, djeung kalawan njanji, make tjetjempres, tjělěmpoeng djeung 28 katjapi. 'Toeloej anak-poetoe ahli-ahli njanji karoempoel, daratangna ti tanah lempar sakoeriling Jěroesalem, sarta ti 29 pidesaän oerang Nětopa; 'kitoe deui ti Bet-Gilgal, sarta ti bilangan Geba djeung Asmawet; karana ahli njanji teh geus njarijeun desa-desa keur dirina sa-30 koeriling Jěroesalem. 'Toeloej para

panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi [b] pada ngabĕrĕsihan maneh; tidinja ngabĕrĕsihan djalma loba, kitoe deui lawang-lawang sarta djeung koetana. 31 'Tidinja koe kaoela para kapala Joeda disina oenggah kana loehoer koeta, sarta kaoela ngadĕgkeun doewa goendoekan galĕde, baris nganoehoenkeun, sarta leumpang ngaleut; [noe hidji] broel ngatoehoe dina loehoer koeta, ngadjoegdjoeg lawang Djarian; 32 'diiringkeun koe Hosaja djeung saparo kapala Joeda, 33 'sarta Asarja, Esra djeung Mĕsoelam, 34 'Joeda djeung Binyamin, sarta Sĕmaja djeung Jĕrmia; 35 'kitoe deui sawareh anak-poetoe panghoeloe, marawa tarompet: Djakaria, poetra Jonatan, anoe poetra Sĕmaja, anoe poetra Matanya, anoe poetra Mikaja, anoe poetra Sakoer, anoe poetra Asap; 36 'reudjeung saderekna, Sĕmaja djeung Asarel, Milalai, Gilalai, Maäi, Nĕtanel, Joeda djeung Hanani, marawa [c] tatabeuhan Dawoed, piwarangan Allah teja; ari Esra, ahli kitab teja, angkat ti heulaeunana. 37 'Ari geus nĕpi ka lĕbah lawang Soemoer, bras ka hareupeunana, aroenggah dina tangga dajeuh Dawoed, njorang tandjakan koeta, girangeun gĕdong Dawoed, bras nĕpi ka lawang Tjai, tĕbeh wetan. 38 'Dĕmi goendoekan noe hidji deui baris nganoehoenkeun, leumpangna nĕpoengan noe tadi, diiringkeun koe kaoela djeung djalma noe saparo deui, dina loehoer koeta, njorang papanggoengan Pameuleuman, sarta nĕpi kana koeta kandĕl; 39 'toeloej njorang lawang Epraim, njorang deui lawang Lawas, njorang deui lawang Laoek, papanggoengan Hananel, djeung papanggoengan Mea, sarta nĕpi ka lawang Domba; seg pada ngarandĕg dina lawang Pandjara. 40 'Tidinja eta doewa goendoekan noe nganoehoenkeun teh narangtoeng di gĕdong Allah, djeung diri kaoela, sarta kaoela direudjeungan koe saparo pangkat-pangkat. 41 'Ari panghoeloe Eljakim, Maäseja, Minyamin, Mikaja, Eljoënai, Djakaria djeung Hananya pada make tarompet; 42 'kitoe deui Maäseja, Sĕmaja, Elasar, Oesi, Johanan, Malkia, Elam djeung Eser. Ari ahli njanji pada njanji sarta tarik sowarana, djeung Jisrahja noe djadi pangoeroes. 43 'Sarta ngaloerban dina poë eta, rosa pisan ngoerbanna, bari pada boengah; wantoe koe Allah pada dipaparin kaboengahan rosa pisan; ari awewe djeung baroedak kitoe deui pada boengah; [d] wani kaboengahan Jĕroesalem kadenge ti kadjaoehan.

[a] p. 7 : 73. [b] Esr. 6 : 20. [c] 2 Bab. 29 : 26. [d] Esr. 3 : 13.

44 Dina mangsa eta aja djalma noe diarangkat ngoeroes [a] kana pondok-pondok radja-brana, kana koerban hatoeran, kana loeloegoe beubeunangan, sarta kana pĕrpoeloehan, soepaja dina eta ngoempoelkeun, noeroetkeun lahan nagara-nagara, doeoeman noe ditangtoekeun koe toret, pikeun para panghoeloe sarta pikeun ahli-ahli Lewi; karana Joeda teh boengah koe hal panghoeloe sarta koe hal ahli Lewi noe ngaradĕg. 45 'Ari eta teh pada ngadjaga kana djagaän Allahna, djeung kana djagaän bĕbĕrĕsih. Pon kitoe keneh ahli njanji djeung poerah toenggoe lawang, noeroetkeun timbalan Dawoed djeung timbalan Soeleman poetrana. 46 'Karana [b] dina djaman Dawoed djeung Asap, ti baheula, aja loeloegoe ahli njanji, sarta njanjian baris moedji djeung nganoehoenkeun ka Allah. 47 'Sarta sabangsa Israil keur mangsa Sĕroebabel, djeung keur mangsa Nĕhemja, pada mere doeoeman ahli njanji djeung doeoeman poerah toenggoe lawang, sabakoena dina oenggal-oenggal poë; pada njoetjikeun baris ahli Lewi, ari ahli Lewi kitoe keneh njaroetjikeun baris anak-poetoe Haroen.

[a] p. 10 : 37. [b] 1 Bab. 25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta diadji kitab Moesa, didengekeun koe djalma-djalma; seug manggih oengĕlan eta kitab, [a] jen oerang Amon djeung oerang Moab teu meunang asoep ka pakoempoelan Allah, salalanggĕngna; 2 'tina sabab eta teh ka oerang Israil hanteu mapag, teu nganteuran roti djeung tjai; samalah moeroehan Balhoem tina hal Israil, sina njapa ka dinja; tatapi panjapana koe Allah oerang diganti koe bĕrkah. 3 'Dĕmi geus kitoe, barang geus ngadarenge papakon eta, seug pada misahkeun ti Israil sakabeh djalma tjampoeran.

[a] 5 Moesa 23 : 3, 4, 5.

4 Ari mangsa ka toekang panghoeloe Eljasib, noe dibakoekeun kana pondok gĕdong Allah oerang, [a] sarta baraja ka

5 Tobia teja, 'geus njadijakeun hidji pondok gĕde keur Tobia; [b] ari di dinja tadina bakoe diteundeunan koerban kadaharan, doepa djeung paparabotan, kitoe deui pĕrpoeloehan gandoem, anggoer djeung minjak, noe dimistikeun pikeun ahli Lewi, ahli njanji djeung poerah toenggoe lawang; kitoe deui koerban hatoeran pi-6 keun para panghoeloe. 'Dĕmi keur sakabeh hal kitoe kaoela teu aja di Jĕroesalem; karana [c] mangsa katiloe-poeloeh doewa taoenna Artahsasta teja djoemĕnĕng radja Baboel, kaoela ngadeuheus deui ka radja, tatapi geus rada lila antarana kaoela nĕda amit deui ka radja. 7 'Ana kaoela geus datang deui ka Jĕroesalem, toeloej kaoela waspada dina kagorengan, noe koe Eljasib dilampahkeun koe karana Tobia, datang ka dipangnjadijakeun hidji pondok di boeroean gĕdong 8 Allah. 'Seug hate kaoela teu ngeunah katjida; pek sakabeh parabot imah Tobia koe kaoela tina djĕro pondok dialoeng-9 keun ka loewar. 'Toeloej kaoela marentah pondok-pondok dibĕrĕsihan; geus kitoe kaoela ka dinja moelangkeun [d] parabot gĕdong Allah, koerban kadaharan reudjeung doepa. *a* p. 6 : 18. *b* p. 12 : 44. *c* p. 5 : 14. *d* p. 10 : 39.

10 Djeung deui kaoela meunang njaho, [a] jen doeoeman ahli Lewi hanteu dibikeun ka dinja, noe matak ahli Lewi sarta ahli njanji, anoe ngalakonan gawe, geus pada ngalejos, masing-masing ka lahanna. 11 'Toeloej kaoela madoean ka pangkatpangkat, kijeu omong kaoela: [b] Naha gĕdong Allah mana ditinggalkeun? Tidinja koe kaoela pada dikoempoelkeun, bari seug diaradĕgkeun deui dina babakoena. 12 'Geus kitoe sakabeh oerang Joeda [c] pada ngadatangkeun pĕrpoeloehan gandoem, anggoer djeung minjak kana goedang 13 radja-brana. 'Sarta kaoela njijeun toekang radja-brana, njangking radja-brana, nja Selemja panghoeloe, djeung Sadok ahli kitab, sarta Pĕdaja ahli Lewi; dibatoeran Hanan, poetra Sakoer, anoe poetra Matanya; karana nja eta noe diarangkĕn satoehoe; ari kawadjibanana nga-14 bagi-bagi ka doeloer-doeloerna. 'Noen, Allah koering! [d] moegi-moegi emoet ka koering tina hal kitoe; sarĕng moegi oelah ngaleungitkeun kahemanan koering, noe koe koering dilampahkeun ka gĕdong Allah koering sarĕng ka djaga-anana. *a* p. 12 : 47. *b* p. 10 : 39. *c* 4 Moesa 18 : 21. *d* p. 5 : 19.

15 Dina mangsa eta kaoela di tanah Joeda nendjo djalma keur ngirik bak pamĕrĕsan anggoer dina poë sabat, sarta noe ngakoetan gandoem, dimomotkeun dina kalde, kitoe deui noe ngakoetan tji-anggoer, boewah anggoer, boewah kondang djeung sagala bae babawaän; dibawana ka Jĕroesalem dina poë sabat; toeloej koe kaoela pada diingĕtan keur mang-16 sana ngadjaroewal kahiroepan.' Sarta aja oerang Tiroes tjaritjing di djĕro nagara, sok ngakoetan laoek sarta roepa-roepa dagangan, didjaroewal ka oerang Joeda djeung di Jĕroesalem dina poë sabat. 17 'Tidinja kaoela madoean ka menak-menak Joeda, kijeu omong kaoela ka darinja: Naha sarampejan milampah pĕrkara sakitoe gorengna, bĕt ngarĕmpak poë 18 sabat? 'Lain kitoe lalampahan karoehoen sarampejan, anoe matak Allah oerang ngadatangkeun ijeu sakabeh katjilakaän ka diri oerang sarta ka ijeu nagara? Estoe sarampejan teh nambahan bĕbĕndoe ka Israil, djalan ngarĕmpak sabat. 19 'Ari geus kitoe, tijap-tijap malĕm sabat, barang reup dina lawang-lawang Jĕroesalem, seg kaoela nitah panto-panto dipeundeutkeun, sarta parentah kaoela, oelah diboekakeun memeh bada sabat. Malah [a] baroedak kaoela sawareh dipĕrnahkeun dina lawang-lawang, oelah aja 20 babawaän asoep dina poë sabat. 'Tidinja toekang balantik djeung toekang ngadjoewal roepa-roepa dagangan mareuting loewareun Jĕroesalem, sakali doewa kali. 21 'Toeloej koe kaoela pada diingĕtan, kijeu omong kaoela ka darinja: Naha maraneh meuting hareupeun koeta? Oepama meuting deui, maraneh dek ditangkĕp. Ti harita teu datang-datang deui dina sabat. 22 'Sarta kaoela marentah ka ahli Lewi, koedoe pada ngabĕrĕsihan diri, bari toeloej daratang ngadjaga lawang-lawang, soepaja poë sabat disoetjikeun. Tina eta ge, noen Allah koering! [b] moegi-moegi emoet ka koering, sarĕng moegi aja piwĕlas ka koering, noemoetkeun kagĕdean kaäsihan andjeun. *a* p. 4 : 23. *b* p. 5 : 19.

23 Djeung deui dina mangsa eta kaoela manggih oerang Jahoedi reja pisan, [a] noe ngĕnggonkeun awewe bangsa Asdod,

24 bangsa Amon djeung bangsa Moab. 'Ari anak-anakna ngomong saparo basa Asdod, teu barisaeun ngomong basa Jahoedi, ĕnjana noeroetkeun basa oenggal-25 oenggal bangsa. 'Toeloej eta djalma koe kaoela dipadoean, djeung disarapa, sarta sawareh eta djalma koe kaoela diteunggeulan, djeung didoedoetan boeoekna; malah koe kaoela pada disoempahan njĕboet Allah, [omong kaoela]: Papatjoewan maraneh mere anak maraneh awewe ka anak itoe lalaki, atawa njokot anak itoe awewe keur pipamadjikaneun anak maraneh lalaki, soemawonna keur 26 diri maraneh. 'Lain djalan kitoe, noe matak Soeleman, radja Israil, milampah dosa? Ari bangsa noe loba [b] taja radja noe mapakan ka andjeunna, [c] sarta dipikaäsih koe Allahna, toer koe Allah didjadikeun radja, njangking sabangsa Israil; [d] parandene andjeunna ge milampah dosa, kabawa koe awewe bangsa sedjen. 27 'Koemaha kami nja rek ngagoegoe ka maraneh, milampah sakabeh kagorengan noe sakitoe gĕdena, nja njijeun kasalahan ka Allah oerang, djalan ngĕnggon-28 keun awewe bangsa sedjen? 'Sarta aja hidji poetra Jojada, anoe poetra panghoeloe agoeng Eljasib, pĕrnah minantoe ka [e] Sanbalat, oerang Horon teja; toeloej koe kaoela ditoendoeng ti diri ka-29 oela.'Noen, Allah koering! [f] moegi-moegi emoet ka darinja, tina sabab ngarĕgĕdkeun kapanghoeloean, nja ngarĕgĕdkeun pĕrdjangdjian kapanghoeloean sarĕng 30 pĕrdjangdjian ahli Lewi. 'Tah, [g] kitoe eta dibĕrĕsihanana koe kaoela, dileungitkeun sakoer bangsa sedjen, sarta kaoela ngatoer deui djagaän panghoeloe djeung ahli Lewi, sagawena-sagawena; 31 'kitoe deui [h] hal pangabakti soeloeh, baris dina mangsa noe ditangtoekeun, sarta djeung hal tjikal beubeunangan teja. Noen, Allah koering! [i] moegi-moegi emoet ka koering, matak djadi kangeunahan.

a Esr. 9 : 2; p. 10 : 30. *b* 1 Radj. 3 : 13. *c* 2 Sam. 12 : 24. *d* 1 Radj. 11 : 3. *e* p. 2 : 19. *f* p. 6 : 14. *g* Esr. 10 : 16. *h* p. 10 : 34. *i* p. 5 : 19.

KITAB ESTER.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, keur mangsa [a] Ahasweros, (nja eta Ahasweros teh ngaradjaän ti sĕmĕt tanah Hindoe tĕpi ka tanah Koes, saratoes toedjoeh likoer 2 tjoetak;) 'dina mangsa eta, keur radja Ahasweros linggih dina korsi karadja-3 anana, [b] di karaton Soesan, 'dina katiloe taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, harita andjeunna mestakeun ka sadaja kapalana djeung mantrina; ari balad Persi djeung Madajin, para menak sarta para kapala tjoetak, aja di pajoeneunana; 4 'bari andjeunna nembongkeun kasoegihan kamoeljaäning karadjaänana, sarta djeung kaleuwihan kaähenganing kaagoenganana, lila pisan, saratoes dalapan 5 poeloeh poë. 'Dĕmi geus djĕdjĕg poë eta, radja mestakeun ka sakabeh djalma noe aja di karaton Soesan, ka noe gĕde ka noe leutik, toedjoeh poë lilana, di boe-6 roean taman padalĕman radja. 'Aja loeloehoer lawon bodas djeung biroe langit, koe tali boëh katji djeung woengoe ditalikeun ka ali-ali perak, dina tihang marmĕr; randjangna ĕmas djeung perak, ajana dina oebin batoe hedjo, batoe bodas, batoe koneng djeung batoe beu-7 reum. 'Ari njoegoehanana nginoem dina wawadahan ĕmas, toer wadah teh bedabeda roepana, sarta anggoer karadjaän teh loba pisan, sakadar kasoegihan radja. 8 'Dĕmi nginoemna noeroetkeun hoekoem; taja noe maksa; karana kitoe parentah radja ka sakoer ngabeui gĕdongna, sina milampah sakoemaha kasoekaän hidji-9 hidji djalma. 'Kitoe keneh Wasti, radja istri, mestakeun ka para istri di gĕdong karadjaän radja Ahasweros.

a Esr. 4 : 6. *b* Nĕh. 1 : 1.

10 Dina poë noe katoedjoeh, keur radja soeka manah koe tji-anggoer, seug

nimbalan ka Mĕhoeman, Bista, Harbona, Bigta djeung Abagta, Setar djeung Karkas, nja eta mantri djĕro noe toedjoeh, poerah ngalaladenan di pajoeneun radja
11 Ahasweros, 'koedoe ngala Wasti, radja istri, dideuheuskeun ka pajoeneun radja, nganggo makoeta karadjaän; kĕrsana nembongkeun kageulisanana ka djalma-djalma djeung ka kapala-kapala; wan-
12 toe langkoeng aloes roepana. 'Dĕmi radja istri Wasti teu kĕrsaeun ngadeuheusan, teu anoet ka timbalan radja, noe dilantarankeun koe mantri djĕro teja. Toeloej radja bĕndoe langkoeng-langkoeng, moenggah ngĕntab wĕrana di
13 djĕro manahna. 'Tidinja radja mariksa ka boedjangga-boedjangga, noe nganjarahokeun dina mangsa-mangsa; karana nja kitoe panganggo radja moenggoeh ka sakoer noe nganjahokeun adat djeung
14 hoekoem; 'ari noe pangparĕkna ka andjeunna nja Karsĕna, Setar, Admata, Tarsis, Meres, Marsĕna djeung Mĕmoekan, toedjoehanana kapala oerang Persi djeung oerang Madajin, pada bakoe marĕk di pajoeneun radja, sarta tjara-
15 lik panggirangna dina karadjaän. ['Lahirna]: Noeroetkeun hoekoem, radja istri Wasti teh koedoe dikoemahakeun, pedah teu ngalampahkeun timbalan radja Ahasweros, noe dilantarankeun koe
16 mantri djĕro teja? 'Mihatoer Mĕmoekan ka pajoeneun radja sarta ka para kapala: Lain ka salira radja bae radja istri Wasti milampahna bengkok teh; salĕrĕsna kitoe keneh ka sadaja kapala-kapala sarĕng ka sadaja djalma-djalma, noe di saniskantĕn tjoetak kagoengan
17 radja Ahasweros. 'Karantĕn eta lampah radja istri tinangtos kaoewar-aerkeun ka sadaja awewe-awewe; geus kantĕnan pada datang rasa njoemahkeun ka salakina, dimana aja noe ngaromong: Radja Ahasweros miwarang ngadeuheuskeun Wasti, radja istri, ka pajoeneunana, tapi
18 teu ngadeuheusan. 'Dalah dangĕt ajeuna keneh, sakoer kapala istri bangsa Persi sarĕng Madajin, noe geus ngaroeping wartos eta lampah radja istri, tinangtos ngaromong kitoe ka sadaja kapala radja; tĕmahna nja teu woedoe ngajakeun
19 tjoewa sarĕng poendoeng. 'Madak sapoek sang radja, moegi-moegi ka loewar timbalan ti salira radja, sarĕng piwarang disĕratkeun, dilĕbĕtkeun kana parentah Persi sarĕng Madajin, [a] soepaja oelah dirĕmpak, jen Wasti teh oelah lĕbĕt deui ka pajoeneun radja Ahasweros; sarĕng karadjaänana moegi koe radja dipasihkeun ka kantjana, noe oeta-
20 ma ti batan eta. 'Sarĕng samangsa eta timbalan radja, anoe bade didamĕl, diembarkeun di sakaradjaänana, (wantoe karadjaän teh agoeng,) ladjĕng sadajana awewe, gĕde-leutik, tinangtos pada
21 hormat ka salakina. 'Ari eta pihatoer pangraos radja sarta para kapala teh bĕnĕr; toeloej radja midamĕl sapihatoer
22 Mĕmoekan. 'Prak ngintoenkeun sĕrat ka sakabeh tjoetak kagoengan radja, [b] ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana, soepaja oenggal-oenggal djalma lalaki kawasa di saimahimahna, sarta njatoerkeun eta noeroetkeun basa bangsana. *a* p. 8:8. *b* p. 3:12.

PASAL 2.

Sanggeusna sagala pĕrkara noe tadi teja, barang geus lĕmpĕr bĕndoe radja Ahasweros, ras radja emoeteun ka Wasti, [a] djeung ka lampahna, sarta ka noe di-
2 tangtoskeun hal Wasti teja. 'Pok rentjang-rentjang radja, noe ngalaladenan ka andjeunna, aroendjoekan: Saena sang radja dipangnejangankeun landjang, pa-
3 rawan, noe gareulis roepina.'Nja eta sang radja moegi ngadjĕnĕngkeun toekang ngaloris di sadajana tjoetak karadjaänana, sina pada ngoempoelkeun sakoer landjang, parawan, anoe geulis roepina, ka karaton Soesan, ka gĕdong istri, diselehkeun ka panangan Hegai, mantri radja, toekang ngadjaga para istri, sa-
4 rĕng sina pada dileler pĕrhijasanana.'Geus kitoe mana-mana landjang, anoe sae koe pangraos radja, djĕnĕngkeun radja, ngagĕntosan Wasti. Ari eta pihatoer pangraos radja teh bĕnĕr; prak midamĕl kitoe. *a* p. 1:12, 19.

5 Aja hidji oerang Jahoedi di karaton Soesan, djĕnĕnganana Mordĕkai, poetra Jair, anoe poetra Simi, anoe poetra Kis,
6 oerang Binyamin.'Ari eta djalma dibojong ti Jĕroesalem, kaäsoep bojongan [a] noe dibojong reudjeung Jĕkonya, radja Joeda, noe dibojong koe Nĕboekadnesar, radja
7 Baboel teja. 'Sarta ngamemenan Hadasa,

nja eta Ester, poetra mamang Morděkai; wantoe Ester teh teu rama teu iboe. Ari eta landjang aloes děděg geulis roepa, sarta sanggeus maot iboe-ramana, dikoekoet koe Morděkai, diangkěn poetra. 8 'Ari geus kitoe, mangsa geus kaoetara pangandika radja djeung parentahna, sarta mangsa landjang reja pisan dikoempoelkeun ka karaton Soesan, diselehkeun ka panangan Hegai teja, seug Ester oge diala ka gědong radja, diselehkeun ka panangan Hegai, toekang 9 ngadjaga para istri. 'Ari eta landjang koe pangraos Hegai oetama pisan, sarta landjang teh měndak tjitěrěs di pajoeneunana; djeung Hegai ngageuwat ka Ester ngaleler pěrhijasanana, sarta doeoemanana, kitoe deui dileler toedjoeh landjang beunang měting, ti gědong radja; toer andjeunna dialihkeun katoet landjang-landjangna ka ěnggon panga- 10 loesna di gědong istri. 'Děmi Ester teu mopojankeun bangsana djeung asalna; karana andjeunna diparentah koe Mor- 11 děkai, jen oelah dipopojankeun. 'Sarta saban-saban poë Morděkai teu loewang angkat-angkatan di hareupeun boeroean gědong istri, hojongeun oeninga Ester salamět hanteuna, sarta Ester bakal di- 12 koemahakeun. 'Děmi geus něpi kana giliran hidji-hidji landjang ngadeuheusan ka radja Ahasweros, satoetoepna dipilampah koemaha adat ka istri, doewa wělas boelan lilana, (karana kakara djědjěg poë dihijasanana, gěněp boelan koe minjak moer, gěněp boelan deui koe wawangian sarta koe pěrhijasan istri,) 13 'seug kijeu pětana landjang teh nja ngadeuheusan ka radja: naon bae noe koe landjang teh dipenta, dileler ka dinja, soepaja koe landjang dibawa ngadeuheus ti gědong istri ka gědong radja. 14 'Asoepna wantji boerit, isoekna moelang deui ka gědong istri, tapi ka noe hidji deui, diselehkeun ka panangan Saäsgas, mantri radja, toekang ngadjaga parěkan. Teu marěk-marěk deui ka radja, kadjaba moen radja misoeka ka dinja, sarta disaoer, disěboet ngaranna. 15 'Mangsa geus něpi kana giliran Ester, poetra Abihail, anoe mamang Morděkai, noe dikoekoet koe Morděkai, diangkěn poetra teja, bade ngadeuheus ka radja, hanteu moendoet naon-naon, kadjaba ti noe dipisaoer koe Hegai, mantri radja, toekang ngadjaga istri teja. Ari Ester teh měndak koernija dina panon sakoer 16 djalma noe nendjo. 'Toeloej Ester teh diala ka radja Ahasweros, ka gědong karadjaän, dina boelan noe kasapoeloeh, nja eta boelan Tebet, [b] dina katoedjoeh taoenna andjeunna djoeměněng radja. 17 'Geus kitoe radja asiheun ka Ester, leuwih ti batan ka istri noe loba, sarta měndak koernija djeung tjitěrěs di pajoeneunana, leuwih ti batan parawan noe loba; moenggah mastakana koe radja ditěrapan makoeta karadjaän, nja 18 didjadikeun radja, ngaganti Wasti. 'Tidinja [c] radja mestakeun rosa pisan ka sakabeh kapalana djeung mantrina, nja eta pesta Ester; sarta andjeunna ka tjoetak-tjoetak midaměl kasěnangan, djeung maparin pasihan-pasihan sakadar kasoegihan radja. *a* 2 Radj. 24:14. *b* p. 1:3. *c* p. 1:3.

19 Ari mangsa ngoempoelkeun parawan ngadoewa-kalian, eta Morděkai keur 20 tjalik dina lawang radja. 'Děmi Ester teu ngoeningakeun asalna djeung bangsana, sakoemaha parentah Morděkai ka andjeunna teja; karana Ester ngalampahkeun piwoeroek Morděkai, satjara 21 keur dimemenan di andjeunna bae. 'Dina mangsa eta, keur Morděkai tjalik dina lawang radja, harita Bigtan djeung Teres, doewanana mantri radja, kaäsoep toekang ngadjaga bangbaroeng, djadi aramběkeun, sarta narejangan djalan, hajang maehan ka radja Ahasweros. 22 'Ari eta pěrkara kaoeninga koe Morděkai, sarta koe andjeunna dipopojankeun ka Ester, radja istri; seug koe Ester dioendjoekkeun ka radja, njěbat djě- 23 něngan Morděkai. 'Ana dipariksa eta pěrkara, kapanggih saěnjana; toeloej doewanana digantoeng dina kai, [a] sarta ditoeliskeun dina kitab babad di pajoeneun radja. *a* p. 6:1, 2.

PASAL 3.

Sanggeusna sagala pěrkara noe tadi teja, radja Ahasweros ngagoengkeun Haman anak Haměḋata, bangsa Agag; didjoengdjoengkeun [a] sarta dipaparin pangtjalikan loehoer ti pangtjalikan sakabeh kapala, noe araja di andjeunna. 2 'Ari sakabeh abdi radja, noe dina lawang

radja, pada mĕndĕk sarta njarĕmbah ka Haman; karana nja kitoe timbalan radja hal Haman. Dĕmi Mordĕkai mah hanteu mĕndĕk sarta hanteu njĕmbah.
3 'Pok abdi-abdi radja, noe dina lawang radja, ngaromong ka Mordĕkai: Koe naon sampejan mana ngarĕmpak tim-
4 balan radja? 'Kitoe bae ngaromongna ka andjeunna saban-saban poë, tapi teu diwaro. Lila-lila pada ngoeninga ka Haman, hajangeun tĕrang, kasaoeran Mordĕkai tĕtĕp hanteuna; karana geus maparin njaho ka darinja, jen andjeunna
5 oerang Jahoedi. 'Ana katendjo koe Haman, ĕnja Mordĕkai teu mĕndĕk hanteu njĕmbah ka manehna, seg Haman teh
6 pinoeh koe ambĕk. 'Tatapi rarasaän Haman tjoemah dek maehan ka Mordĕkai woengkoel; karana abdi-abdi teja geus mopojankeun ka Haman bangsa Mordĕkai; mana Haman nejangan djalan, hajang noempoerkeun sakabeh oerang Jahoedi, noe di sakaradjaän Ahasweros,
7 nja eta bangsa Mordĕkai. 'Dina boelan noe mimiti, nja eta boelan Nisan,[b] mangsa kadoewa-wĕlas taoenna Ahasweros teja djoemĕnĕng radja, pek ngaloengkeun [c] Poer, tĕgĕsna lotĕre, di hareupeun Haman, mapaj-mapaj poë sarta mapaj-mapaj boelan; ana ninggang ka boelan noe kadoewa-wĕlas, nja eta boelan Adar.

a 2 Radj. 25: 28. *b* p. 2: 16. *c* p. 9: 24, 26.

8 Tidinja Haman oendjoekan ka radja Ahasweros: Aja hidji bangsa paboerantak nja pabarĕntjaj, tjampoer sarĕng bangsa noe loba di saniskantĕn tjoetak karadjaän gamparan; ari hoekoemna geseh ti hoekoem bangsa noe loba, sarĕng teu ngalampahkeun hoekoem radja; mĕnggahing sang radja moal sae diantĕp.
9 'Madak sapoek sang radja, moegi maparin sĕrat, jen eta teh kĕdah digĕmpoer; geus kitoe simabdi sanggĕm nimbang perak salaksa talenta, diselehkeun ka leungeun djalma noe njarĕpĕng damĕl, baris dilĕbĕtkeun ka doenya-brana sang
10 radja. 'Gantjang radja ngaläan [a] tjingtjinna ti ramo andjeunna, dipaparinkeun ka Haman anak Hamĕdata, bangsa Agag,
11 moesoeh oerang Jahoedi. 'Ngalahir radja ka Haman: Eta perak dibikeun ka maneh, kitoe keneh eta bangsa, soepaja dipigawe sakoemaha pihadeëunana
12 koe pangrasa maneh. 'Gantjang disalaoer djoeroe-toelis radja, dina boelan noe mimiti, dina tanggal tiloe wĕlas; pek ditoelis sakoemaha parentah Haman, nja njoeratan ka para goepĕrnoer radja, djeung ka para bopati noe njarangking tjoetak-tjoetak, sarta ka kapala oenggal-oenggal bangsa; [b] ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana; njoeratanana mawa padjĕnĕngan radja Ahasweros,[c] sarta soeratna ditjap koe tjingtjin
13 radja. 'Ari eta soerat-soerat dikirimkeun koe lantaran [d] pasoeratan ka saniskara tjoetak kagoengan radja, sina pada noempoerkeun, meuntjit djeung ngagĕmpoer sakabeh oerang Jahoedi, noe ngora djeung noe kolot, boedak leutik djeung awewe, dina poë hidji, nja dina tanggal tiloe wĕlas, boelan noe kadoewa-wĕlas, nja eta boelan Adar; sarta djaraheu-
14 nana koedoe dirajah. 'Oenina eta soerat, koedoe dibere parentah dina oenggal-oenggal tjoetak, masing njata ka sakabeh bangsa, ana nĕpi ka poë eta koe-
15 doe pada sadija. 'Sĕmproeng pasoeratan teh boedal, geus diangkĕrkeun koe timbalan radja; sarta eta parentah diparinkeun di karaton Soesan. Ari radja reudjeung Haman tjaralik ngaleueut, tatapi nagara Soesan mah goejoer.

a p. 8: 2. *b* p. 1: 22. *c* 1 Radj. 21: 8. *d* 2 Bab. 30: 6.

PASAL 4.

Barang koe Mordĕkai geus kaoeninga sakabeh lampah noe tadi teja, seug Mordĕkai [a] njosoëk panganggona, rap nganggo karoeng djeung lĕboe, toeloej ka loewar, njorang tĕngah nagara, bari djĕrat-djĕrit, rosa pisan ngadjĕritna sar-
2 ta mĕlas-mĕlis. 'Djol dongkap ka hareupeun lawang radja; karana taja noe meunang asoep kana lawang radja, ari
3 make karoeng mah.'Djeung deui di oenggal-oenggal tjoetak, ka mana bae datangna eta timbalan radja djeung parentahna teja, lĕbah oerang Jahoedi pada prihatin katjida pisan, bari pada poewasa, sarta tjeurik midangdam; reja pisan ngĕdĕngna ge dina karoeng djeung lĕboe.
4 'Djĕboel landjang-landjang Ester djeung mantri-mantrina, pada ngoeninga ka andjeunna. Heug radja istri teh ngarendjag liwat saking; gantjang ngintoenkeun panganggo, soepaja dianggokeun

ka Morděkai, djeung soepaja dilaän eta karoengna; tatapi koe Morděkai hanteu 5 ditampa. 'Tidinja Ester njaoer Hatak, mantri radja saoerang, noe koe radja dibakoekeun toenggoe pajoeneunana; seug dipiwarang ka Morděkai, hojongeun oeninga eta teh naon, djeung koemaha 6 sababna? 'Bral Hatak teh ka loewar ka Morděkai, ka aloen-aloen nagara, noe 7 di hareupeun lawang radja. 'Toeloej koe Morděkai dipoepoelihan saniskara noe kapěndak koe andjeunna, sarta djeung lobana [b] oewang, anoe tjarek Haman dek ditimbang, diasoepkeun ka doenyabrana radja tina sabab oerang Jahoedi, 8 soepaja meunang digěmpoer. 'Djeung diselehan salinan soerat parentah, [c] noe dipaparinkeun di Soesan, sangkan oerang Jahoedi ditoempoerkeun teja, soepaja ditingalikeun ka Ester sarta ditěrangkeun ka andjeunna; malah dititah ngomat-ngomatan ka Ester, sina ngadeuheusan ka radja, soepaja noenoehoen ka radja, sarta nědakeun bang- 9 sana ka pajoeneun radja. 'Ari geus dongkap deui Hatak teh, toeloej ngoeningakeun 10 ka Ester eta kasaoeran Morděkai. 'Ngalahir Ester ka Hatak, sarta dipiwarang 11 ngoeninga ka Morděkai, kijeu: 'Sakabeh abdi radja djeung djalma eusi tjoetaktjoetak kagoengan radja pada njaho, jen saha-saha djalma, lalaki atawa awewe, noe ngadeuheus ka radja ka boeroean djěro, hanteu kalawan disaoer, hoekoemna sahidji, nja dipaehan; [d] kadjaba lamoen radja njodorkeun tětěkěn ěmas ka dinja, soepaja hiroep. Ari lěbah koering teu disaoer ngadeuheus ka radja, 12 geus tiloe poeloeh poë ijeu. 'Toeloej eta kasaoeran Ester dioeningakeun ka Mor- 13 děkai. 'Ari saoer Morděkai, koedoe ngawangsoel ka Ester kijeu: Oelah aja sangka sadjěroning manah, njai pirahajoeëun da di gědong radja, ingkar ti oerang 14 Jahoedi noe loba. 'Karana oepama njai repeh bae dina mangsa ajeuna, geus tangtoe aja kadjěmbaran djeung kaleupasan ka oerang Jahoedi ti ěnggon sedjen, tatapi diri njai djeung saähli karoehoen njai mah tanwande digěmpoer. Djeung saha noe njaho, [e] njai pangdatang kana karadjaän teh, palangsijang nja koe 15 karana mangsa kijeu. 'Ari lahir Ester, koedoe ngawangsoel ka Morděkai kijeu: 16 'Mangga geura moelih, koempoelkeun sakabeh oerang Jahoedi anoe aja di Soesan, seug moedoe pada poewasa tina hal koering, oelah dalahar-leueut sadjěro tiloe poë, beurang-peuting; koering oge sědja poewasa kitoe reudjeung landjanglandjang koering; nja djalan kitoe koering sědja ngadeuheus ka radja, nadjan teu idin hoekoem; sarěng oepama koering dongkap ka tiwas mah, [f] iklas tiwas 17 oge. 'Bral Morděkai moelih, sarta ngalampahkeun sakoemaha noe koe Ester didawoehkeun ka andjeunna teja.

a 2 Radj. 19:1; Esr. 9:3. *b*. p. 3:9. *c* p. 3:15. *d* p. 5:2; 8:4. *e* 1 Moesa 45:7. *f* 1 Moesa 43:14.

PASAL 5.

Děmi geus kitoe, dina poë noe katiloe Ester nganggo karadjaän, seug toeloej ngaděg di boeroean gědong radja, [a] boeroean djěro teja, paběněran gědong radja. Kalěrěsan radja keur linggih dina korsi karadjaän, di gědong kara- 2 djaän, paběněran lawang gědong. 'Ari geus kitoe, barang radja ningali Ester, radja istri, keur ngaděg di boeroean, seug Ester měndak koernija dina sotja radja, sarta radja gantjang [b] ka Ester njodorkeun tětěkěn ěmas, noe ditjěpěng koe pananganana. Sěr Ester ngadeu- 3 keutan, ngaragap tjongo tětěkěn. 'Ngalahir radja ka Ester: Eh Ester, radja istri! aja naon? sarta naon nja kahojong? [c] tangtoe dibere, masih sabeulah 4 karadjaän oge. 'Ari wangsoelan Ester: Noen, madak sapoek sang radja, moegimoegi sang radja dintěn ijeu linggih sarěng poen Haman kana toewang, anoe kenging simkoering njawiskeun bade 5 sang radja. 'Ngalahir radja: Sing gantjang njalaoer Haman, sina ngalakonan lahiran Ester. Tidinja radja soemping reudjeung Haman kana toewang beu- 6 nang njawiskeun Ester. 'Toeloej radja ngalahir ka Ester, [d] dina keur toewang anggoer: Tjik, naon pamoendoet njai? tangtoe dibere; sarta naon nja kahojong? tangtoe dilaksanakeun, masih sa- 7 beulah karadjaän oge. 'Ngawangsoel Ester, kijeu wangsoelanana: Noen, měnggahing paněda sarěng panoehoen sim- 8 koering, 'madak simkoering měndak koernija dina sotja sang radja, sarěng madak sapoek sang radja, kěrsa maparin

panĕda simkoering, sarĕng kĕrsa ngalaksanakeun panoehoen simkoering, moegi-moegi sang radja linggih deui sarĕng Haman kana toewang, anoe bade ditjawiskeun koe simkoering pihatoeraneun sang radja sarĕng Haman; geus kitoe isoekan simkoering sĕdja milampah sapangandika sang radja. *a* p. 4 : 11.
b p. 4 : 11. *c* Mark. 6 : 23. *d* p. 7 : 2.

9 Tidinja Haman ka loewar dina poë eta, boengah sarta soeka ati; tatapi ana Haman nendjo Mordĕkai dina lawang radja, [a] teu hoedang, teu oesik-oesik atjan tina sabab manehna, seg Haman teh pinoeh 10 koe ambĕk ka Mordĕkai. 'Tatapi Haman nahankeun maneh bae, sarta kĕbat moelang ka imahna; seg nitah ngala kahadeanana djeung Seres pamadjikanana. 11 'Toeloej Haman ka eta njaritakeun kamoeljaäning kabeungharanana, djeung karejaän anakna, kitoe deui saniskara hal manehna diagoengkeun koe radja, datang ka didjoengdjoeng ngoengkoelan para kapala djeung para mantri radja. 12 'Djeung deui omong Haman: Toeroeg-toeroeg koe radja istri Ester taja noe ditjandak sarĕng radja kana toewang kenging andjeunna njawiskeun, kadjaba ti diri kaoela; malah kaoela diondang deui ka andjeunna isoekan sarĕng radja. 13 'Tatapi eta sakabehna teu hasil ka kaoela, salilana eta Jahoedi, si Mordĕkai teja, masih keneh katendjo koe kaoela 14 dijoek dina lawang radja. 'Ngadjawab Seres pamadjikanana ka dinja, djeung sakabeh kahadeanana: Saena miwarang njijeun panggantoengan, piloehoereunana lima poeloeh asta; sarĕng isoek kĕdah hatoeran ka radja, eta si Mordĕkai sina digantoeng ka inja; geus kitoe andjeun tjalik sinarĕngan radja kana toewang, bari boengah. Ari eta pĕrkara koe pangrasa Haman pibĕnĕreun; prak nitah njijeun panggantoengan. *a* p. 3 : 2.

PASAL 6.

Dina peuting eta radja teu jasaeun koelĕm. Tidinja miwarang ngala kitab pangelingan, nja eta babad; seug diwatja 2 di pajoeneun radja. 'Parĕng mĕndak toelisan, [a] jen Mordĕkai ngoeningakeun hal Bigtana djeung Teres, doewa mantri radja, kaäsoep toekang ngadjaga bangbaroeng, noe pada nejangan djalan, dek 3 maehan ka radja Ahasweros teja. 'Mariksa radja: Naon kahormatan atawa kaägoengan, noe geus digandjarkeun ka Mordĕkai tina hal kitoe teh? Ngawangsoel gandek-gandek radja, noe ngaladenan ka andjeunna: Soemoehoen, teu 4 digandjar naon-naon. 'Mariksa deui radja: Aja saha di boeroean? Kabĕnĕran Haman geus datang ka boeroean gĕdong radja, ka boeroean loewar, sĕdja oendjoekan ka radja, soepaja Mordĕkai digantoeng dina panggantoengan, beunang Haman njadijakeun keur Mordĕkai teja. 5 'Ngawangsoel gandek-gandek radja ka andjeunna: Soemoehoen, poen Haman noe aja di boeroean. Lahiran radja: Sina 6 ka dijeu. 'Geus dongkap Haman teh, seug koe radja dipariksa: Tjik, djalma noe koe radja dikĕrsakeun dihormat, koedoe dikoemahakeun? Ari tjarek Haman sadjĕro hate: Na saha noe koe radja dikĕrsakeun 7 dihormat, leuwih ti batan aing? 'Ngawangsoel Haman teh ka radja: Soemoehoen, djalma noe koe radja dikĕrsakeun 8 dihormat, 'kĕdah dianteuran panganggo karadjaän noe bijasa dianggo koe radja, kitoe deui koeda noe bakoe dititihan koe radja, noe hoeloena ditĕrapan makoeta 9 karadjaän; 'ari eta panganggo sarĕng eta koeda kĕdah diselehkeun ka leungeun kapala radja saoerang, noe kalĕbĕt para menak, sina makeanan eta djalma noe koe radja dikĕrsakeun dihormat, toeloej ditoenggangkeun kana eta koeda, diarak toeroet loeloeroeng nagara, [b] bari tjĕtjĕloek ti heulaeunana: Nja kijeu didamĕlna djalma, noe koe radja dikĕrsakeun di-10 hormat. 'Ngalahir radja ka Haman: Geuwat njokot eta papakean djeung eta koeda, sakoemaha omongan maneh, seg koedoe milampah kitoe ka Mordĕkai, oerang Jahoedi, noe sok dijoek dina lawang radja teja; sakabeh omongan maneh noe tadi sakĕtjap oge oelah aja noe 11 pĕtjat. 'Prak Haman njokot eta panganggo djeung eta koeda, seg makeanan Mordĕkai; toeloej ditoenggangkeun, diarak toeroet loeloeroeng nagara, bari tjĕtjĕloek ti heulaeunana: Nja kijeu didamĕlna djalma, noe koe radja dikĕrsakeun 12 dihormat! 'Tidinja Mordĕkai moelih deui kana lawang radja; dĕmi Haman mah goera-giroe ka imahna, prihatin [c] sarta 13 sirahna ditjindoeng. 'Sadatangna Haman

[d] ka Seres pamadjikanana djeung ka sakabeh kahadeanana, njaritakeun saniskara noe kasorang koe manehna. Ngadjawab sobatna noe palintĕr djeung Seres pamadjikanana: Oepama Mordĕkai, noe hareupeunana andjeun ngamimitian roeboeh teh, kaäsoep toeroenan Jahoedi mah, moal mampoeh andjeun teh ka dinja, geus kantĕnan roeboeh hareupeunana. 14 'Sabot keur omong-omongan keneh djeung Haman, djĕboel mantri radja, goesak-gasik [e] ngala Haman kana toewang beunang njawiskeun Ester teja.

a p. 2:22. *b* 1 Moesa 41:43. *c* 2 Sam. 15:30. *d* p. 5:10. *e* p. 5:8.

PASAL 7.

Tidinja radja soemping reudjeung Haman, [a] bade toewang sarĕng Ester, radja istri. 2 'Toeloej radja ngalahir deui ka Ester dina poë noe kadoewa, keur toewang anggoer: [b] Eh Ester, radja istri! naon pamoendoet njai? tangtoe dibere; sarta naon nja kahojong? tangtoe dilaksanakeun, masih sabeulah karadjaän oge. 3 'Ngawangsoel Ester, radja istri, kijeu wangsoelanana: Noen, sang radja! madak simkoering mĕndak koernija dina sotja sang radja, sarĕng madak sapoek sang radja, simkoering moegi-moegi diparin pati simkoering, tina panĕda simkoering, kitoe deui bangsa simkoering, tina panoehoen simkoering. 4 'Karantĕn simkoering [c] geus pada didjoewal, nja diri simkoering sarĕng bangsa simkoering, bade ditoempoerkeun, dipeuntjit sarĕng digĕmpoer. Saoepantĕn simkoering didjaroewal bade didjadikeun boedak sarĕng eusi-imah mah, simkoering wajahna repeh bae, sangkilang satroe teh moal bisaeun ngagĕntosan karoegian sang radja. 5 'Ngalahir radja Ahasweros, kijeu lahirna ka Ester, radja istri teh: Na saha teja eta teh, sarta di mana eta teh, noe boga pikir migawe kitoe? 6 'Wangsoelan Ester: Soemoehoen, ari satroe sarĕng moesoeh tamah, nja ijeu Haman noe djoelig teh! Sĕblak Haman teh reuwas di pajoeneun radja sarta radja istri. 7 'Neut radja teh ngadĕg tina toewang anggoer, bari bĕndoe, seug lĕbĕt ka taman padalĕman; ari Haman mah tjitjing, sĕdja njoehoenkeun patina ka Ester, radja istri; karana geus waspadaeun, jen geus pasti manehna ditĕrapan katjilakaän ti radja. 8 'Ana soemping deui radja teh ti taman padalĕman ka gĕdong toewang anggoer teja, bĕt Haman geus njoeoeh kana randjang, noe keur dilinggihan koe Ester. Pok radja ngalahir: Karah eta teh dek maksa ongkoh ka radja istri di aing, di djĕro gĕdong? Ka loewar timbalan ti lambe radja, seg beungeut Haman koe abdi-abdi ditjindoengan. 9 'Oendjoekan [d] Harbona, saoerang mantri noe di pajoeneun radja: Ongkoh kalĕrĕsan [e] panggantoengan beunang Haman njijeun pikeun Mordĕkai, noe misaoer anoe matak sae ka sang radja teja, geus nangtoeng deukeut imah Haman, loehoerna lima poeloeh asta. Lahiran radja: Gantoeng bae ka inja! 10 'Prak Haman teh digantoeng dina panggantoengan, beunang manehna njadijakeun pikeun Mordĕkai teja. Ari bĕndoe radja toeloej lĕmpĕr.

a p. 5:8. *b* p. 5:3, 6. *c* p. 3:9. *d* p. 1:10. *e* p. 5:14.

PASAL 8.

Dina poë harita keneh imah Haman, moesoeh oerang Jahoedi, koe radja Ahasweros dipaparinkeun ka Ester, radja istri; sarta Mordĕkai doemeuheus ka pajoeneun radja, karana Ester geus ngoeningakeun [a] pĕrnah Mordĕkai ka andjeunna. 2 'Toeloej [b] radja ngalaän tjingtjinna, noe geus ditjandak deui ti Haman, seug dipaparinkeun ka Mordĕkai. Sarta Mordĕkai koe Ester didamĕl kokolot imah Haman.

a p. 2:7, 15. *b* p. 3:10.

3 Tidinja Ester oendjoekan deui ka pajoeneun radja, sarta mĕndĕk ka pajoeneun dampalna, bari nangis, djeung noenoehoen ka andjeunna, moegi-moegi ngaboeroengkeun kagorengan Haman, bangsa Agag, sarta djeung maksoedna, noe koe eta dimaksoed, njilakakeun ka oerang Jahoedi teja. 4 'Sor radja [a] ka Ester njodorkeun tĕtĕkĕn ĕmas; neut Ester teh indit, toeloej ngadĕg di pajoeneun radja. 5 'Ari pioendjoekna: Madak sapoek sang radja, sarĕng madak simkoering mĕndak koernija dina sotja sang radja, kalajan pĕrkawisna lĕrĕs di pajoeneun sang radja, sarĕng simkoering kamanah koe salira radja, moegi miwarang njĕratan, ngabadakeun soerat-soerat hal maksoed Haman anak

Hamĕdata, bangsa Agag, noe koe eta ditoelis, soepaja digĕmpoer oerang Jahoedi, noe di sadajana tjoetak kagoengan radja teja. 6 'Karantĕn koemaha simkoering nja pikawĕrateun ningal katjilakaän, noe pinaradjangeun ka bangsa simkoering? sarĕng koemaha simkoering nja pikawĕrateun ningal digĕmpoerna kadang-wargi simkoering? 7 'Ngawalon radja Ahasweros ka Ester, radja istri, djeung ka Mordĕkai, oerang Jahoedi: Satĕmĕnna, imah Haman koe kami geus dibere ka Ester, sarta djinisna geus digantoeng dina panggantoengan, sapedah njodorkeun leungeunna ka oerang Jahoedi. 8 'Ajeuna maraneh geura njoeratan ka oerang Jahoedi, sakoemaha pihadeeunana koe pangrasa maraneh, [b] mawa padjĕnĕngan radja, sarta tjap koe tjingtjin radja; karana tijap-tijap soerat, noe ditoelis mawa padjĕnĕngan radja sarta ditjap koe tjingtjin radja mah, hanteu beunang dibadakeun. 9 'Gantjang [c] disalaoer djoeroe-toelis radja, dina waktoe eta keneh, ninggang boelan noe katiloe, nja eta boelan Siwan, dina tanggal tiloelikoerna; pek ditoelis sakoemaha parentah Mordĕkai, nja njoeratan ka oerang Jahoedi, sarta ka para goepĕrnoer, ka para bopati, djeung ka para kapala tjoetak, [d] ti sĕmĕt tanah Hindoe tĕpi ka tanah Koes, saratoes toedjoeh likoer tjoetak; ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana; kitoe keneh ka oerang Jahoedi noeroetkeun aksarana djeung noeroetkeun basana. 10 'Ari njoeratanana teh mawa padjĕnĕngan radja Ahasweros, sarta soeratna ditjap koe tjingtjin radja; toeloej eta soerat-soerat dikirimkeun koe lantaran pasoeratan toempak koeda, nja taroempak koeda paboeroe kagoengan radja, anak ti pamibitan. 11 'Sadjĕrona eta soerat oerang Jahoedi di oenggal-oenggal nagara koe radja diidinan koempoel ngadjaga patina, sarta noempoerkeun, meuntjit djeung ngagĕmpoer sakabeh kawasa djalma-djalma, kitoe deui eusi tjoetak, noe ngamoesoeh ka maranehanana, katoet boedak leutik djeung awewe, sarta djaraheunana meunang dirajah, 12 'dina poë hidji di sakabeh tjoetak kagoengan radja Ahasweros, [e] nja eta dina tanggal tiloe wĕlas, boelan noe kadoewa-wĕlas, tĕgĕsna boelan Adar. 13 'Oenina eta soerat, koedoe dibere parentah dina oenggal-oenggal tjoetak, masing njata ka sakabeh bangsa, ana nĕpi ka poë eta oerang Jahoedi koedoe pada sadija, soepaja maralĕs ka moesoeh-moesoehna. 14 'Sĕmproeng pasoeratan teh boedal, taroempak koeda paboeroe kagoengan radja teja, sarta gagantjangan, da geus diangkĕrkeun koe timbalan radja; sarta eta parentah dipaparinkeun di karaton Soesan. 15 'Djol Mordĕkai ka loewar ti pajoeneun radja, nganggo panganggo karadjaän, roepa biroe langit djeung bodas, toer nganggo makoeta ĕmas gĕde pisan, sarta haroedoem boëh katji djeung woengoe; [f] ari nagara Soesan teh soesoerakan sarta boengah. 16 'Di lĕbah oerang Jahoedi tjaäng, djeung aja karamean, kaätohan, sarta kahormatan. 17 'Kitoe deui di oenggal-oenggal tjoetak sarta di oenggal-oenggal nagara, ka mana bae datangna eta timbalan radja djeung parentahna teja, lĕbah oerang Jahoedi aja karamean djeung kaätohan, haradjat djeung poë soeka-soeka; sarta djalma eusi tanah loba noe asoep Jahoedi, karana pada kadatangan sijeun koe oerang Jahoedi.

a p. 5:2. *b* p. 3:12. *c* p. 3:12. *d* p. 1:1. *e* p. 3:12. *f* p. 3:15.

PASAL 9.

Dĕmi dina boelan noe kadoewa-wĕlas, nja eta boelan Adar, dina tanggal tiloe-wĕlasna, ana geus nĕpi ka mangsana timbalan radja djeung parentahna teja arek prak dilampahkeun, [a] mangsa poëan moesoeh oerang Jahoedi halarĕp moerba ka darinja, horeng teh dibalikkeun, da oerang Jahoedi noe datang ka moerba ka noe gareuleuh ka maranehanana. 2 'Ari oerang Jahoedi teh karoempoel di sanagara-sanagarana, di sakabeh tjoetak kagoengan radja Ahasweros, sĕdja maehan ka sakoer noe ngarah pitjilakaeunana, sarta djalma hidji ge taja noe tagĕn di hareupeunana, wantoe-wantoe sakabeh bangsa geus pada kadatangan sijeun koe maranehanana. 3 'Ari sakabeh kapala tjoetak-tjoetak, djeung para goepĕrnoer, para bopati, sarta sakoer noe njĕkĕl gawe radja, pada ngadjoengdjoeng oerang

Jahoedi; karana pada kadatangan sijeun koe Mordĕkai. 4 'Karana Mordĕkai teja agoeng pisan di gĕdong radja, sarta wartana kaoewar-aerkeun di sakabeh tjoetak-tjoetak; karana eta djalma, nja eta Mordĕkai, beuki agoeng beuki agoeng. 5 'Pek oerang Jahoedi pada njabĕtan sakabeh moesoeh-moesoehna; disabĕtna koe pĕdang, nja dipeuntjit sarta digĕmpoer; estoe milampahna ka noe gareuleuh ka maranehanana noeroetkeun kasoekaänana bae. 6 'Ari di karaton Soesan noe dipeuntjit koe oerang Jahoedi sarta digĕmpoer teh lima ratoes djalma. 7 'Djeung deui Parsandata, Dalpon, As-8 pata, 'Porata, Adalja, Aridata, 9 'Parmasta, Arisai, Aridai djeung Wajĕsata; 10 'sapoeloehanana anak Haman, anoe anak Hamĕdata, moesoeh oerang Jahoedi teja, pada dipaehan koe oerang Jahoedi; tatapi hanteu pek leungeunna kana djaraheun. [a] p. 3:13.

11 Dina poë harita bilanganana noe beunang maehan di karaton Soesan teh 12 disanggakeun ka pajoeneun radja. 'Ngalahir radja ka Ester, radja istri: Di karaton Soesan, noe koe oerang Jahoedi dipeuntjit sarta digĕmpoer teh, lima ratoes djalma, sarta djeung noe sapoeloeh anak Haman noe lalaki; tada teuing marilampahna dina tjoetak-tjoetak radja salijan ti ijeu! [a] Naon ajeuna pamoendoet njai? tangtoe dibere; sarta naon deui nja kahojong? tangtoe dilaksana-13 keun. 'Ari pioendjoek Ester: Madak sapoek sang radja, moegi-moegi oerang Jahoedi noe aja di Soesan diidinan milampah isoekan deui sapĕrtos parentah dintĕn ijeu, sarĕng noe sapoeloeh anak Haman teja moegi piwarang digantoeng 14 dina panggantoengan. 'Seug radja miwarang ngalampahkeun kitoe. [b] Toeloej dipaparinkeun parentah di Soesan; sarta noe sapoeloeh anak Haman teja diga-15 rantoeng.'Tidinja oerang Jahoedi noe aja di Soesan karoempoel deui dina tanggal opat wĕlas, boelan Adar; seug di Soesan maehan deui tiloe ratoes djalma; [c] tatapi hanteu pek leungeunna kana djaraheun. [a] p. 5:3, 6; 7:2. [b] p. 3:15. [c] p. 8:11.

16 Ari oerang Jahoedi sadjaba ti eta, noe aja dina tjoetak-tjoetak kagoengan radja, kitoe keneh karoempoel, ngadjaga patina, sarta meunang reureuh ti moesoeh-moesoehna; ari noe gareuleuh ka maranehanana, aja toedjoeh laksa lima reboe noe dipaehan; tatapi hanteu pek 17 leungeunna kana djaraheun. 'Pangkitoe teh dina tanggal tiloe wĕlas, boelan Adar; dĕmi dina tanggal opat-wĕlasna mah reureuh, malah didjijeun poë ha-18 djat sarta kaboengahan. 'Ari oerang Jahoedi noe aja di Soesan mah karoempoel dina tanggal tiloe-wĕlasna sarta dina tanggal opat-wĕlasna; ana reureuh dina tanggal lima-wĕlasna, malah didjijeun poë hadjat sarta kaboe-19 ngahan. 'Kitoe noe matak oerang Jahoedi pasisian, noe tjaritjing di nagara-nagara ngaboeliklak, dina tanggal opat wĕlas, boelan Adar, njijeunna kaboengahan reudjeung hadjat, sarta poë soeka-soeka, djeung silih-kirim doeoeman batoer pada batoer.

20 Tidinja Mordĕkai noeliskeun sagala pĕrkara noe tadi; sarta ngintoen sĕrat-sĕrat ka sakabeh oerang Jahoedi, noe aja di sakabeh tjoetak kagoengan radja Ahasweros, ka noe deukeut sarta ka 21 noe djaoeh; 'kĕrsa ngamistikeun ka darinja, nĕtĕpkeun tanggal opat wĕlas, boelan Adar, kitoe deui tanggal lima-22 wĕlasna, dina saban-saban taoen; 'rehna dina poë eta oerang Jahoedi mareunang reureuh ti moesoeh-moesoehna, sarta dina boelan eta hal maranehanana dibalikkeun; asal kasoesahan meunang kaboengahan, asal prihatin meunang poë soeka-soeka; mana koedoe didjijeun poë hadjat, sarta kaboengahan, djeung silih-kirim doeoeman batoer pada batoer, 23 bari sidĕkah ka noe mariskin. 'Ari oerang Jahoedi sanggoep nĕtĕpkeun noe koe maranehanana geus dimimitian, sarta noe koe Mordĕkai diparentahkeun ka 24 maranehanana koe sĕrat teja. 'Karana Haman anak Hamĕdata, bangsa Agag, moesoeh sakabeh oerang Jahoedi teja, aja maksoed njilakakeun ka oerang Jahoedi, dek digĕmpoer; sarta ngaloengkeun [a] Poer, tĕgĕsna lotĕre, dek dieu-25 weuhkeun, sarta dek digĕmpoer. 'Tatapi sanggeus Ester ngadeuheusan ka pajoeneun radja, seug radja miwarang lantaran sĕrat, eta maksoedna noe goreng, noe koe manehna dimaksoed, njilakakeun ka oerang Jahoedi teh, koedoe sing malik ka dirina sorangan; toeloej manehna

sarta djeung anak-anakna lalaki diga-26 rantoeng dina panggantoengan. 'Kitoe noe matak eta poë pada njarĕboet Poerim, noeroetkeun ngaran Poer teja. Pedah kitoe, tina sabab sadajana kasaoeran eta sĕrat, djeung tina sabab noe katendjo koe maranehanana hal kitoe pĕtana, sarta tina sabab noe kasorang 27 koe maranehanana teja, 'noe matak oerang Jahoedi pada nangtoekeun, sarta sanggoep, nĕnggĕl ka dirina, sarta ka toeroenananana, kitoe deui ka sakabeh noe mangke njampoeran ka maranehanana, sarta moal ngarĕmpak, nja sĕdja nĕtĕpkeun eta doewa poë, sakoemaha oengĕlna dina sĕrat, djeung noeroetkeun mangsana noe pasti, dina saban-saban 28 taoen; 'sarta eta poë tangtoe diingĕt-ingĕt djeung ditĕtĕpkeun tĕroes ka sakabeh toeroenan-toeroenan, di saban-saban bangsa, di oenggal-oenggal tjoetak, sarta di saban-saban nagara; ari eta poë Poerim moal euweuh ti tĕngah oerang Jahoedi, saestoena bakal diingĕt-ingĕt teu pĕgat-pĕgat di satoeroen-toeroenanana. [a] p. 3 : 7.

29 Tidinja Ester, radja istri, poetra Abihail, djeung Mordĕkai, oerang Jahoedi teja, njĕratan, sarta mapakoean pisan, kĕrsa ngamistikeun ijeu sĕrat Poerim 30 noe kadoewa. 'Sarta Mordĕkai ngintoen sĕrat-sĕrat ka sakabeh oerang Jahoedi, [a] ka noe saratoes toedjoeh likoer tjoetak karadjaän Ahasweros; eusina kasaoeran matak njĕnangkeun sarta sajak-31 tina; 'kĕrsa ngamistikeun deui eta poë Poerim, dina mangsana noe pasti, sakoemaha noe dimistikeun tadi ka darinja koe Mordĕkai, oerang Jahoedi teja, sarta koe Ester, radja istri; djeung sakoemaha noe koe maranehanana geus ditangtoekeun, nĕnggĕl ka dirina sarta ka toeroenananana, [b] hal poewasa djeung 32 djĕdjĕritanana teja. 'Ari timbalan Ester ngamistikeun eta pĕrkara Poerim; sarta ditoeliskeun, didjijeun kitab.

[a] p. 1 : 1. [b] p. 4 : 3, 16.

PASAL 10.

Geus kitoe koe radja Ahasweros tanah sakoeriling sarta djeung poelo-poelo 2 laoet dikeunaän padjĕg. 'Ari sadajana dadamĕlan poerbana sarta kawasana, kitoe deui tjarijos [a] kaägoengan Mordĕkai, asal andjeunna koe radja diagoengkeun teja, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Madajin 3 djeung Persi. 'Karana Mordĕkai, oerang Jahoedi teh, djadi noe kadoewa, sahandapeun radja Ahasweros, sarta agoeng pisan di lĕbah oerang Jahoedi, toer dipikasoeka koe saderek-saderekna noe loba, da nejangan pidjamoegaeun bangsana, sarta misaoer noe matak njĕnangkeun ka sadaja toeroenananana. [a] p. 8 : 15.

KITAB AJOEB.

PASAL 1.

Aja hidji djalma di tanah Oes, [a] djĕnĕnganana Ajoeb. Nja eta djalma satĕmĕnna djeung saestoena, sarta ibadah ka Allah, djeung njingkah tina kagore-2 ngan. 'Sarta kagoengan poetra, toedjoeh poetra pamĕgĕt djeung tiloe poetra istri. 3 'Ari ingon-ingonna, toedjoeh reboe domba, tiloe reboe onta, lima ratoes pasang sapi djeung lima ratoes kalde bikang; sarta ari koering-koeringna mangpirang-pirang; djadi eta djalma teh agoeng pisan, ngoengkoelan oerang wetan anoe 4 loba. 'Ari poetra Ajoeb noe pamĕgĕt sok arangkat, balaketjrakan di boemina sewang-sewang, di sapoë-sapoëna; sarta sok miwarangan ngondang saderekna istri noe tiloe, toeloej dalahar-leueut 5 reudjeung saderekna pamĕgĕt. 'Dĕmi geus kitoe, tijap-tijap geus kaidĕr poëna balaketjrakan, seug Ajoeb miwarang ngala, toeloej poetra [b] pada disoetjikeun; sarta barang braj isoek gantjang Ajoeb

dangdan, prak ngoerbankeun koerban doeroekan sabilangan poetra; karana saoer Ajoeb: Palangsijang anak aing marigawe dosa, tjoel ka Allah sadjĕro atina. Kitoe bae lampah Ajoeb sapapandjangna. *a* Jĕh. 14:14; Jak. 5:11. *b* Jos. 7:13.

6 Dĕmi geus kitoe, hidji poë boeroeboel [a] para poetra Allah, pada marĕk ka pajoeneun Pangeran; seug Setan oge 7 datang tjampoer ka eta. 'Ladjĕng Pangeran ka Setan marijos: Maneh mantas ti mana? Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Mantas loentang-lantoeng, [b] oedar-idĕr di boemi. 8 'Timbalan Pangeran ka Setan: Naha maneh teu ngawaskeun abdi kami Ajoeb? karana taja bandinganana di boemi; djalma satĕmĕnna djeung saestoena, ibadah ka Allah, djeung njingkir tina 9 kagorengan. 'Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Karah taja sababna Ajoeb teh ibadah ka Allah? 10 'Naha eta teh lain koe andjeun dikikis, kitoe deui saeusi-imahna sarĕng sagagadoehananana, ti sakoeriling? Pagawean leungeunna koe andjeun dibĕrkahan, sarĕng ingon-ingonna ngarĕkahan di boe- 11 mi. 'Nanging sawangsoelna, mangga, andjeun njodorkeun panangan, keunakeun ka sagagadoehananana, mo gagal tjoel ka andjeun, di pajoeneun andjeun pisan. 12 'Ari timbalan Pangeran ka Setan: Masing njaho, sabobogaänana diselehkeun ka leungeun maneh; ngan maneh oelah njodorkeun leungeun ka dirina. Bral Setan teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran. *a* p. 38:7. *b* 1 Petr. 5:8.

13 Ari geus kitoe, hidji poë poetra Ajoeb pamĕgĕt-istri keur dalahar sarta ngaleueut anggoer di boemi lantjeukna noe 14 djadi tjikal. 'Hol aja noe mawa bedja ka Ajoeb, oendjoekan kijeu: Sapi keur pada narik woeloekoe, sarĕng kalde bikang keur njaratoean kentja-katoehoe- 15 eunana; 'djĕboel aja oerang Sĕba nĕmpoeh, seug dibawa sadajana; ari boedjang-boedjang disarabĕt koe seuseukeut pĕdang; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.

16 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Aja seuneu ti Allah, ragrag ti langit, pek ngahoeroe ka domba sarĕng ka boedjang-boedjang, dilĕboer sadajana; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.

17 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Aja oerang Kasdim, make [a] tiloe goendoek, pek pada njĕlĕmpĕk ka onta-onta, seug dibawa sadajana; ari boedjang-boedjang disarabĕt koe seuseukeut pĕdang; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun. *a* Hak. 9:43.

18 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Poetra andjeun pamĕgĕt-istri keur dalahar sarĕng ngaleueut anggoer di boemi lan- 19 tjeukna noe djadi tjikal: 'doemadakan, aja angin gĕde, datangna ti beh ditoeëun tĕgal lĕga, dĕk naradjang kana opat djoeroe imah, toeloej roeboeh, moerangkalih teh katarindih, ladjĕng poepoes sadajana; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.

20 Neut Ajoeb ngadĕg, [a] njosoëk djoebahna, sarta diparas sirahna; toeloej njoeoeh kana taneuh, bari sĕmbahijang. 21 'Ari pioendjoekna: [b] Koering ka loewar ti kandoengan indoeng satarandjang, sarĕng piwangsoeleun ka adjal satarandjang. Pangeran noe maparin, Pangeran noe njandak; sagala poedji ka padjĕnĕ- 22 ngan Pangeran! 'Dina kasorang eta sadajana [c] Ajoeb teu milampah dosa, sarta teu ngaborongkeun ka Allah. *a* Esr. 9:3. *b* Goer. 5:14; 1 Tim. 6:7. *c* p. 2:10.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, [a] hidji poë boeroeboel deui para poetra Allah, pada marĕk ka pajoeneun Pangeran; seug Setan oge datang tjampoer ka eta, marĕk ka pajoe- 2 neun Pangeran. 'Ladjĕng Pangeran ka Setan marijos: Maneh mantas ti mana? Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Mantas loentang-lantoeng, 3 oedar-idĕr di boemi. 'Timbalan Pangeran ka Setan: Naha maneh teu ngawaskeun abdi kami Ajoeb? karana taja bandinganana di boemi; djalma satĕmĕnna djeung saestoena, ibadah ka Allah, djeung njingkir tina kagorengan; sarta masih pĕngkoeh kana katĕmĕnanana, sanadjan

kami koe maneh kaängsonan ngamoesoeh ka dinja, diroeksak [b] teu karana 4 sabab. 'Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Koelit ganti koelit; salĕrĕsna, lĕbah djalma sagagadoehanana ge dibikeun ngaganti nja5 wana. 'Nanging sawangsoelna, [c] mangga, andjeun njodorkeun panangan, keunakeun ka toelangna sarĕng ka dagingna: mo gagal tjoel ka andjeun, di pajoeneun 6 andjeun pisan. 'Ari timbalan Pangeran ka Setan: Masing njaho, djinisna diselehkeun ka leungeun maneh; ngan njawana mah oelah dikijeu-kijeu.

a p. 1:6. *b* p. 9:17. *c* p. 1:11.

7 Bral Setan teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran; pek ngagĕboeg ka Ajoeb koe [a] bisoel goreng, ti sĕmĕt dampal sampejanana nĕpi ka ĕmboen-ĕmboenanana. 8 'Toeloej Ajoeb njandak hidji talawengkar, dianggo ngaoet-ngaoetan salirana, 9 bari ngagoepĕk dina lĕboe. 'Pok geureuha Ajoeb mihatoer ka andjeunna: Naha andjeun masih pĕngkoeh kana katĕmĕnan andjeun? geura tjoel bae 10 ka Allah, seug poepoes! 'Dĕmi walonanana ka dinja: Omongan maneh tjara omongan awewe noe boeroeng. Kapan kabagdjaän koe oerang sok ditampa ti Allah; naha ari katjilakaän oelah ditampa? [b] Dina kasorang eta sadajana Ajoeb teu milampah dosa koe lambĕjna.

a 5 Moesa 28:35. *b* p. 1:22.

11 Ari sobat Ajoeb noe tiloe geus pada ngareungeu warta hal sakabeh katjilakaän, noe ngadatangan ka andjeunna teja, toeloej arangkat ti saĕnggon-ĕnggonna; nja eta Elipas, oerang Teman, djeung Bildad, oerang Soeah, sarta Sopar, oerang Naäma; sarta rĕmpag djadi hidji, sĕdja ngalajad, nandakeun hawatir ka andjeunna, djeung sĕdja ngalilipoer 12 ka andjeunna. 'Ana tjarĕngkat sotjana ti kaänggangan, pada panglingeun ka andjeunna; sĕgrak-sĕgroek pada nangis, [a] bari njosoĕk sadjoebah-sadjoebahna, [b] sarta pada ngawoerkeun taneuh ngĕ13 boel ka sirahna, ka langit. 'Gek tjaralik dina taneuh, barĕng djeung Ajoeb, lilana toedjoeh poë toedjoeh peuting, sarta taja noe misaoer ka andjeunna sakĕtjap-kĕtjap atjan, sabab naringali jen kanjĕrina bangĕt katjida.

a p. 1:20. *b* Wahj. 18:19.

PASAL 3.

Sanggeusing kitoe Ajoeb ĕngah lam2 bĕjna, [a] sarta njapa poëna. 'Pok Ajoeb misaoer, kijeu saoerna:

a Jĕr. 20:14.

3 Sing leungit poë kaoela didjoeroekeun, kitoe deui peuting noe bebedja: Aja noe njiram, ngandoeng boedak lalaki. 4 'Nja eta poë teja sing djadi poëk; oelah dipariksakeun koe Allah ti loehoer, djeung oelah kagĕbjar koe beurang. 5 'Sing didjabĕl koe poëk djeung koe kalangkang maot; sing diĕnggonan mĕndoeng di loehoerna; sing direureuwas 6 koe samagaha poë! 'Nja eta peuting teja sing dibeunangkeun koe poëk mongkleng; oelah atoheun kaitoeng kana poëning taoen; oelah kaäsoep kana bi7 langan boelan! 'Satĕgĕsna peuting teja masing gaboeg; oelah aja sowara sĕng8 gak dina eta peuting! 'Koedoe disapa koe taroekang njapa poë, noe barisa 9 ngageuingkeun naga! 'Bentangna djanari sing pararoëk; peuting teja ngarĕpngarĕp tjaäng, oelah sina datang, oelah koengsi nendjo [a] biwir-mata padjar: 10 'sabab teu meundeutkeun panto kandoengan indoeng kaoela; teu ngaboenikeun kasoesahan, oelah koengsi katendjo koe kaoela.

a p. 41:9.

11 [a] Boro kaoela teu paeh barang brol ti pianakan, hanteu hos barang bidjil 12 ti kandoengan! 'Koe naon kaoela njampak [b] sadija toeoer? naha njampak soe13 soe, baris kaoela njeuseup? 'Ana kitoe mah kaoela ajeuna ngĕdĕng djeung kagĕnahan; kaoela heës, tangtoena kaoela 14 reureuh, 'barĕng radja-radja djeung pananjaän boemi, noe njarijeun tarikolot 15 keur dirina; 'atawa barĕng kapala-kapala noe saroegih ĕmas, noe ngareusian 16 imahna koe perak. 'Atawa kaoela teu koengsi aja, lir anak oedoel noe boeni; tjara kakandoengan noe teu pisan nendjo 17 tjaäng. 'Di dinja noe doraka areureun njijeun riwoed, sarta di dinja rareureuh 18 noe tjarape kakoewatan; 'sakitan sarĕnang sarerejana, teu ngadarenge sora [c] 19 djalma noe ngagawekeun; 'noe leutik noe gĕde di dinja saroewa, sarta badega oetjoel ti djoeraganana.

a p. 10:18. *b* 1 Moesa 50:53. *c* 2 Moesa 5:13.

20 Naha andjeunna maparin tjaäng ka noe kasoesahan, maparin hiroep ka noe

21 njĕri angĕn? 'Noe ngarĕp-ngarĕp kana maot, tapi hanteu datang; noe njoso ngalian eta, alah batan noe ngalian pĕ-22 pĕndĕman; 'noe baroengah wani berag, noe aratoh lamoen manggih koeboer? 23 'Nja ka djalma, noe kasamaran djalan, noe koe Allah didingdingan sakoeri-24 lingna? 'Karna kaoela teu kaoer dahar balas roemahoeh, djeung gĕgĕroengan 25 kaoela ngoetjoer sapĕrti tjai. 'Tijap-tijap kaoela sijeun naon-naon, heg eta ngadatangan ka kaoela; sarta noe dipikainggis koe kaoela, sok keuna ka ka-26 oela. 'Kaoela euweuh kasĕnangan, euweuh kagĕnahan, euweuh kareureuhan, da teu euih-euih datang riwoed!

PASAL 4.

Ngawalon [a] Elipas, oerang Teman teja, kijeu walonna: *a* p. 2:11.

2 Oepama aja noe njoba mitjatoer ka sampejan, koemaha sampejan teh moal soengkan? Kitoe ge, ninggalkeun kasa-3 oeran, saha noe kadoega? 'Satĕmĕnna, tadina reja pisan noe koe sampejan diwoeroek, [a] sarta leungeun ngareplek 4 koe sampejan sok ditĕgĕrkeun; 'kasaoeran sampejan ngahoedangkeun noe laboeh, djeung toeoer ngoedoeproek koe 5 sampejan dikoewatkeun. 'Ana ajeuna geus datang ka sampejan, wĕt sampejan soengkan; ana keuna ka sampejan, wĕt 6 sampejan soemĕblak. 'Lain ibadah sampejan noe koe sampejan dipake pangandĕl? sarta lain katĕmĕnan lampah sampejan noe djadi pangharĕpan sampejan? 7 'Masing eling, saha noe tiwas teu boga dosa? djeung di mana aja noe bĕnĕr 8 ditoempĕs? 'Sapamanggih kaoela, [b] sahasaha noe njamboet kadorakaān, djeung njĕbarkeun kasoesahan, tangtoe miboe-9 watan sipat kitoe. 'Ti [c] ambĕkan Allah eta tariwas; ti napas pangamboengna 10 pada datang ka bejak. 'Ngahaoengna singa, djeung sora singa gĕde, sarta hoentoe singa ngora datang ka paringgĕs. 11 'Singa djaloe tiwas sabab taja sasaākeun, djeung anak singa bikang pabarĕntjaj.

a Jĕs. 35:3. *b* Sil. 22:8; Hos. 10:13. *c* Jĕs. 11:4.

12 Djeung deui kaoela ririkipan didatangan woeroek, sarta tjeuli kaoela nan-13 dean pangharewosan eta. 'Keur loba pikir, lantaran tetendjoan ti peuting, waktoe djalma-djalma karagragan katibraān, 14 'seg kaoela kataradjang sijeun djeung ngalĕpĕr, matak ngagetkeun sadajana 15 toelang kaoela.'Lar hidji soekma lagadar ka hareupeun kaoela; boeloe awak ka-16 oela datang ka moeriding. 'Dĕg ngarandĕg, tapi kaoela teu sidik roepana; aja djasad di hareupeun mata kaoela; rĕp djĕmpe, seg kaoela ngadenge so-17 wara kijeu: 'Moal aja manoesa bĕnĕr [a] leuwih ti Allah; moal aja djalma bĕrĕsih di pajoeneun noe ngadamĕl inja. 18 'Satĕmĕnna, [b] abdi-abdina koe andjeunna hanteu dipĕrtjaja, nja malaikatna koe andjeunna pada ditoedoeh katjĕlaān; 19 'geus komo noe ngĕnggonan imah taneuh likĕt, noe diadĕgkeun dina lĕmah, 20 sarta keuna rĕmoek kawas gĕgĕt. 'Ti isoek tĕpi ka sore eta teh datang ka aladjoer; laleungit saĕndĕng-ĕndĕng bari 21 taja noe madoeli. 'Saĕnjana, tambang himahna ge ditjaboet djeung maranehna; hos paraeh teu kalawan kapintĕran.

a p. 25:4; 32:2. *b* p. 15:15.

PASAL 5.

Geura njambat; na piajaeun noe ngadjawab ka sampejan? djeung ka noe mana para soetji sampejan nja rek ma-2 dĕp? 'Karana noe paloeng dimangsakeun koe djengkel, sarta noe bodo dipaeh-3 keun koe keuheul. 'Kaoela [a] manggih djalma paloeng akaran; seg lĕmboerna 4 pada-harita koe kaoela disapa. 'Anakna djaraoeh ti kasalamĕtan; pada dirĕmpak dina lawang, sarta taja noe ngaleupas-5 keun. 'Ari piboewateunana bejak dihakanan koe noe langlajeuseun, nadjan noe sadjĕroēun pagĕr tjoetjoek ditjokot, djeung arta-bandana bejak dilĕgoek koe 6 noe halabhab. 'Karana lain tina lĕmah bidjilna katjilakaān, sarta lain tina ta-7 neuh djadina kasoesahan; 'ĕnjana mah manoesa didjoeroekeunana kana kasoesahan, tjara pepetelan seuneu babakoe mĕlĕsat ka loehoer. *a* Djab. 37:35.

8 Tjoba, lamoen kaoela mah, anggoer nejangan Allah; tangtoe kaoela njang-9 gakeun pĕrkara kaoela ka Allah, 'noe [a] sok ngadamĕl padamĕlan araheng, noe teu beunang dikira-kira; pĕrkara noe matak helok, wani taja bilanganana; 10 'noe maparin hoedjan ka tonggong boemi, djeung ngadatangkeun tjai ka

11 tonggong tĕgal-tĕgal; 'moenggah kĕrsaeun [b] mĕrĕnahkeun noe harandap di ĕnggon loehoer, djeung ngadjoengdjoengkeun 12 noe prihatin kana kasalamĕtan. 'Andjeunna sok ngagagalkeun maksoed djalma noe djoelig, datang ka leungeunna 13 teu bisa migawe noe poegoeh. 'Andjeunna [c] ngaringkoes djalma pintĕr koe kadjoeliganana sorangan, sarta tarekah 14 djalma tibalik kaboedjĕng. 'Ti beurang eta teh amprok djeung poëk; wantji tĕngah poë talag-tolog tjara ti peuting. 15 'Balik-balik andjeunna njalamĕtkeun noe waloerat ti pĕdang noe bidjil ti soengoet 16 eta, sarta ti leungeun noe kawasa. 'Seg noe malarat ngabogaān pangharĕpan, [d] dimana kagorengan geus dibĕkĕman soengoetna.

a p. 9 : 10. b Djab. 113 : 7. c 1 Kor. 3 : 19. d Djab. 107 : 42.

17 Satĕmĕnna, [a] bagdja pisan djalma noe dilara-lara koe Allah; mana sampejan oelah nampik kana pamĕpĕrih anoe 18 Moerba-wisesa. 'Karana [b] andjeunna maparin njĕri, sarta koe andjeunna diboelĕnan; andjeunna maparin raheut, sarta koe pananganana ditjageurkeun 19 deui. 'Dina gĕnĕp kasoekĕran sampejan koe andjeunna tangtoe dileupaskeun; nadjan dina toedjoeh sampejan moal 20 kataradjang tjilaka. 'Dina patjĕklik sampejan tangtoe diloepoetkeun tina maot; sarta dina pĕrang sampejan tangtoe di-21 loepoetkeun tina kawasa pĕdang. 'Tijaptijap aja pangrangket letah, sampejan tangtoe disimpĕn; sarta moal sijeun koe 22 karoeksakan lamoenna datang. 'Karoeksakan djeung oesoem ngoejang koe sampejan meureun dipake imoet; sarta moal 23 sijeun koe barahala boemi. 'Karana [c] sampejan boga pĕrdjangdjian reudjeung batoe lahan; sarta sato galak tangtoe 24 pada roentoet ka sampejan. 'Toer koe sampejan tangtoe katangen, jen himah sampejan salamĕt; sarta ana sampejan ngaloris lĕmboer sampejan, geuning taja 25 noe koerang. 'Malah koe sampejan tangtoe katangen, jen toeroenan sampejan teh loba; estoe seuweu-poetoe sampejan 26 sapĕrti djoekoet di boemi. 'Sampejan piasoepeun kana koeboer keur rosa nja oemoer, tjara beungkeutan gandoem diakoetan dina oesoemna.

a Sil. 3 : 11; Ibr. 12 : 5. b 5 Moesa 32 : 39. c Hos. 2 : 17.

27 Tah, noe tadi teh dongdonan kaoela sadaja; nja kitoe pĕrkarana; reungeukeun, sarta sing kanjahokeun koe sampejan keur pimangpaāteun pribadi.

PASAL 6.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna: 2 Lah, moegi kasĕdihan kaoela ditimbang, sarta balahi kaoela ditoempang-3 keun dina taradjoe sakalian! 'Karana ajeuna geus beurat batan keusik laoet-laoet, kitoe noe matak kaoela tadi kalĕpasan 4 omong. 'Karana [a] djamparing noe Moerba-wisesa narantjĕb di kaoela, sarta peurahna diseuseup koe soekma kaoela; kareuwasan ti Allah tata-baris ambroeg 5 ka kaoela. 'Karah kalde leuweung ngahowang ana noengkoelan djoekoet? atawa sapi ĕmoh-ĕmohan ana noengkoelan 6 parab? 'Karah noe hambar beunang dihakan teu kalawan oejah? atawa aja 7 rasana dina bobodas ĕndog? 'Ati kaoela ĕmboengeun njabak; eta teh ka kaoela ibarat kahakanan matak sĕbĕl.

a Djab. 38 : 3.

8 Eh, moegi kaparĕng panoehoen kaoela laksana, sarta pangharĕpan kaoela 9 koe Allah dipaparinkeun! 'Nja moegi Allah ngĕrsakeun ngarĕmoekkeun kaoela; moegi ngalesotkeun pananganana, 10 pek kaoela dipĕgatkeun! 'Seug aja oge noe matak lipoer ka kaoela, matak kaoela soeka-soeka sadjĕro sangsara noe taja wĕlasna; karana kaoela teu nganglĕs 11 ka timbalan noe Langkoeng Soetji. 'Nahaon kakoewatan kaoela, matak kaoela rek ngarĕp-ngarĕp? djeung nahaon pitoengtoengeun kaoela, matak kaoela rek 12 wajahna? 'Karah kakoewatan kaoela kakoewatan batoe? atawa awak kaoela 13 tambaga? 'Mapan di kaoela taja pisan panoeloeng ka diri kaoela, sarta bajoe geus sirna ti kaoela.

14 Anoe lĕsoe bĕnĕrna manggih kahemanan ti sobatna, masih geus ninggalkeun ibadah ka noe Moerba-wisesa oge. 15 'Doeloer kaoela pada tjidra sapĕrti waloengan; tjara wahangan waloengan noe 16 limpas; 'anoe kiroeh bawaning tjai batoe, djeung saldjoe njoempoetkeun ma-17 neh ka dinja. 'Keur mangsa kapanasan eta teh peuraj; keur oesoem halodo lĕs 18 leungit ti ĕnggonna. 'Djalanna ngalotjor poengkal-pengkol; bras ka noe soewoeng, 19 toeloej datang ka euweuh. 'Oerang Tema keur njaraba pada mĕlong, kapilah Sĕba

20 ngalarĕp-ngarĕp ka dinja. 'Pada meunang era tina sabab ngandĕl; ana narĕpi ka 21 dinja seg mareunang wirang. 'Karana ajeuna sarampejan geus teu koema-koemaha; pada nendjo kareuwasan, seg sam- 22 pejan sarijeun. 'Karah kaoela aja omong: Geura mere ka kaoela? atawa: Koedoe njidĕkahkeun ka kaoela kamoektian sam- 23 pejan sawareh? 'atawa: Ka-loewarkeun kaoela ti leungeun moesoeh, sarta leupaskeun kaoela ti leungeun noe lalim?

24 Geura ngawoeroek ka kaoela, ĕngke kaoela repeh; tetelakeun ka kaoela: na- 25 haon kaloeloepoetan kaoela? 'Koe ngareunah kasaoeran djalma bĕnĕr! dĕmi papatah sarampejan mah mapatahkeun 26 naon? 'Naha sarampejan ngamaksoed njawad omongan? Mapan noe bingoeng 27 pok-pokanana kana angin. 'Estoe sarampejan rek ngalotĕrekeun pahatoe, sarta rek ngadagangkeun sobat sampejan. 28 'Dĕmi ajeuna, mangga, geura njalanghareup ka kaoela; karana di hareupeun sarampejan hamo kaoela teh bohong. 29 'Geura baralik atoeh, oelah aja lampah goreng; geura baralik deui, pĕrkara ka- 30 oela teh bĕnĕr. 'Naha aja kagorengan dina letah kaoela? [a] atawa lalangit kaoela teu bisaeun ngasaän balahi? *a* p. 12:11.

PASAL 7.

Naha manoesa di boemi teh lain lampah pĕrang? sarta poëna lain sapĕrti poë 2 djalma boeboeroeh? 'Tjara noe koeli njoso hajang kana ijoeh, djeung sapĕrti noe boeboeroeh ngarĕp-ngarĕp kana koe- 3 lianana: 'nja kitoe kaoela teh dimilikan boelan gaplah, djeung peuting kasoesa- 4 han noe dipastikeun ka kaoela. 'Tijaptijap kaoela doeg ngĕdĕng, sok ngomong: Iraha aing hoedang deui? dĕmi peuting teh koe lambat; sarta kaoela wani seubeuh koe balik-mepeh tĕpi ka soeboeh. 5 'Pake awak kaoela bilatoeng djeung bĕbĕlokan napok; koelit kaoela parejot, 6 seug boetjat deui. 'Oemoer kaoela [a] kĕntjĕng alah batan taropong, sarta bejak tanpa pangharĕpan. *a* p. 9:25.

7 Moegi emoet, [a] jen hiroep koering teh sasat angin! Mata koering moal nen- 8 djo-nendjo deui kangeunahan. 'Koering ĕngke koe panon noe nendjo ka koering moal kadjeueung deui; sotja andjeun ĕngke ngareret ka koering, tapi koering 9 teu aja. 'Sapĕrtos mega teh seëp, lĕs moesna, nja kitoe noe toeroen ka ĕnggon 10 noe maot moal handjat deui. 'Hamo balik deui ka imahna, [b] sarĕng oeroetna 11 moal njaho deui ka dinja. 'Mana koering sawangsoelna moal mĕngkĕk biwir koering; sĕdja oendjoekan sadjĕro kasoekĕran soekma koering; sĕdja gĕgĕroengan sadjĕro karipoehan njawa koering.

a Jak. 4:14. *b* Djab. 103:16.

12 Naha koering teh laoet, atanapi barahala, noe mawi koering koe andjeun di- 13 lingkoengan noe ngadjaga? 'Ari koering ngomong: Pangheësan aing soegan matak lipoer ka aing; ĕnggon aing soegan 14 ngentengan gĕgĕroengan aing: 'seug andjeun ngareureuwas ka koering koe impian, sarĕng ngaririsi ka koering koe 15 tetendjoän; 'moenggah njawa koering hajang ditjĕkek, milih maot batan raga 16 koering. 'Koering teh geus bosĕn, teu hajang langgĕng nja hiroep. Ingkeun bae koering teh, karantĕn oemoer koering 17 sija-sija! 'Nahaon [a] manoesa teh, mana koe andjeun dipiagoeng, sarĕng mana 18 andjeun titen manah ka dinja, 'toer koe andjeun dilajad saban-saban isoek, sa- 19 rĕng sakĕdap-kĕdap ditjoba? 'Sabaraha pilamieunana deui [b] andjeun nja teu kĕrsa ngalijeus ka koering, teu ngantĕp ka koering sapaneureuj tjidoeh-tjidoeh 20 atjan? 'Ari ĕnja mah koering dosa, [c] njijeun naon koering teh ka andjeun, eh Toekang ngadjaga manoesa? Koe naon koering koe andjeun didamĕl tataradjangan, dongkap ka koering matak ridoe 21 ka diri koering? 'Sarĕng naha andjeun teu ngahampoera kamasijatan koering, sarĕng teu ngaleungitkeun kadorakaän koering? Karantĕn ajeuna koering rek ngĕdĕng dina taneuh; sarĕng andjeun nejangan koering, tapi koering geus teu aja. *a* Djab. 8:5. *b* p. 14:6. *c* p. 35:6.

PASAL 8.

Ngawalon [a] Bildad, oerang Soeah teja, kijeu walonna: *a* p. 2:11.

2 Sabaraha pililaeunana deui sampejan nja rek ngĕdalkeun noe kitoe, sarta kasaoeran lambĕj sampejan sasat angin 3 rongkah? 'Karah Allah teh [a] ngowahan hoekoem, atawa noe Moerba-wisesa ngo- 4 wahan kaädilan? 'Manawi [b] poetra sampejan darosa ka andjeunna, noe mawi

koe andjeunna pada disĕrahkeun ka pangawasa kamasijatanana. 5 'Manawi [c] sampejan nejangan Allah, sarta noenoehoen ka noe Moerba-wisesa; 6 'manawi sampejan setra nja saestoe, geus tangtoe ajeuna andjeunna goegah koe hal sampejan, bari lĕmboering kabĕnĕran sampejan dihadekeun deui. 7 'Ari mimitina sampejan teh leutik; dĕmi panoengtoengan sampejan mah ngagĕdean liwat saking. *a* p. 34 : 10. *b* p. 1 : 18, 19. *c* p. 22 : 23.

8 Karana [a] geura naros ka bangsa baheula, nja bĕnĕrkeun manah kana dongdonan karoehoenna; 9 'karana oerang mah ti kamari, teu boga kanjaho; wantoewantoe oemoer oerang di boemi [b] sasat kalangkang. 10 'Nja eta tangtoe ngawoeroek ka sampejan, pada milahir ka sampejan, ngaloewarkeun kasaoeran kijeu ti djĕro manahna: 11 'Naha wawalinian daekeun djadi di noe lain lĕdok? naha djoedjoeloek daekeun ngagĕdean teu kalawan tjai? 12 'Tjatjakan ngora keneh, teu diala oge, seg garing memeh djoekoet noe loba. 13 'Nja kitoe djalan sakabeh djalma noe mopohokeun ka Allah; panghar ĕpan djalma moenapek tereh leungit. 14 'Nja eta teh pangandĕlna tangtoe peunggas; 15 kasantosaänana sasat imah lantjah. 'Pek njarande ka imahna, tapina hanteu tahan; kĕk moentang ka dinja, tapina hanteu tĕtĕg. 16 'Nja eta teh toewakan memeh bidjil panon-poë, sarta siroengna 17 njalijara di salĕga kĕbonna. 'Akarna mareulit kana toempoekan batoe; ĕnggon batoe noe koe eta kadeuleu. 18 'Samangsa eta teh koe andjeunna dibasmi ti ĕnggonna, [c] heug oeroetna nganglĕs ka dinja, [pokna]: Dewek teu wawoeh ka maneh! 19 'Tah, kitoe kasoekaän djalanna, djeung tina lĕmah seg djaradi noe sedjen. *a* 5 Moesa 32 : 7. *b* p. 14 : 2. *c* p 7 : 10.

20 Saĕnjana, Allah moal mitjeun noe satĕmĕnna, sarta moal njĕpĕng leungeun bangsat. 21 'Sabot baham sampejan koe andjeunna dipinoehkeun koe seuseurian, kitoe deui lambĕj sampejan koe soesoerakan, 22 'noe gareuleuh ka sampejan dipakeanan koe kaeraän, djeung himah djalma noe doraka lĕs euweuh.

PASAL 9.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna: 2 Sajaktina, kaoela teh njaho jen ĕnja kitoe; [a] tapi koemaha sipat manoesa bisa bĕnĕr di pajoeneun Allah? 3 'Oepama kĕrsaeun padoe ka dinja, sareboe pĕrkara moal bisaeun ngadjawab sahidji ka andjeunna. 4 'Pintĕr manahna, djeung rosa kabĕdasanana; saha noe neuaskeun maneh ngalawan andjeunna, sarta salamĕt? 5 'Andjeunna mindahkeun goenoeng-goenoeng, tapi koe eta teu karasaeun, jen dibalikkeun koe andjeunna sadjĕro bĕndoena. 6 'Andjeunna ngobahkeun boemi ti ĕnggonna, sarta tihangtihangna ngadaregdeg. 7 'Andjeunna mondah ka sarangenge, seg hanteu bidjil; sarta ngĕtjapan bentang-bentang. 8 'Andjeunna [b] masangkeun langit njalira, sarta ngadjalanan ombak laoet. 9 'Andjeunna noe ngadamĕl [c] bentang Biroewang, Orion, bentang Toedjoehan djeung kamar-kamar Kidoel. 10 'Andjeunna noe sok ngadamĕl [d] padamĕlan araheng, wani teu beunang dikira-kira; nja pĕrkara noe matak helok, wani taja bilanganana. 11 'Saĕnjana, andjeunna ngagendeng kaoela, dĕmi koe kaoela hanteu katendjo; atawa andjeunna ngalalar, dĕmi koe kaoela hanteu katangen. 12 'Saĕnjana, [e] moen andjeunna njĕbrot, saha noe pinoelakeun ka andjeunna? saha noe wani oendjoekan: Andjeun teh midamĕl naon? *a* p. 14 : 4; Djab. 143 : 2. *b* Jĕs. 40 : 22. *c* p. 38 : 31, 32. *d* p. 5 : 9. *e* p. 11 : 10.

13 Allah teu sirna bĕndoena; pangbantoe [a] Rahab taroendoek ka andjeunna. 14 'Pimanaeun kaoela ngawangsoel ka andjeunna, milih omongan baris oendjoekan ka andjeunna? 15 'Sanadjan kaoela bĕnĕr oge, moal bisa ngawangsoel ka andjeunna; sĕdja noenoehoen bae ka noe ngahoekoeman ka kaoela. 16 'Oepama kaoela sasambat, sarta koe andjeunna diwalon: hamo kaoela pĕrtjaja, jen panjambat kaoela koe andjeunna didangoekeun. 17 'Karana kaoela koe andjeunna dirĕmoekkeun lantaran angin riboet, djeung maparin raheut loba pisan ka kaoela, [b] taja sababna. 18 'Hanteu ngidinan kaoela bisa ngambĕkan; estoena mah kaoela koe andjeunna dipiseubeuhan papaitan. 19 'Oepama hal kakoewatan, saĕnjana, andjeunna noe kawasa; sarta oepama hal bĕbĕnĕran, saha noe pinjaoereun kaoela? 20 'Masih kaoela bĕnĕr, koe biwir sorangan ge disalahkeun;

nadjan kaoela satĕmĕnna, tangtoe dibengkokkeun bae. [21] Kaoela satĕmĕnna; teu owĕl ka njawa sorangan; kaoela geus bosĕn ka hiroep kaoela. [22] Satoenggal bae; [c] mana tjarek kaoela: noe satĕmĕnna, noe doraka, koe andjeunna dibejakkeun. [23] Oepama pangrangket ngadadak maehkeun, koe andjeunna dipojok tjotjoba ka noe teu boga dosa. [24] Boemi teh disĕrahkeun ka leungeun djalma doraka; ari beungeut noe njarĕkĕl hoekoem di boemi koe andjeunna dipeungpeunan. Oepama lain kitoe pĕtana, na saha deui? *a* Djab. 87:4; 89:11. *b* p. 2:3. *c* Goer. 9:2, 3.

[25] Ari oemoer kaoela [a] kĕntjĕng batan toekang loempat; los ngabĕtjir, teu koengsi nendjo kangeunahan. [26] Ladjoena lir parahoe paboeroe, djeg galoedra njambĕr hakaneun. [27] Tijap-tijap koering ngomong: Ah, gĕgĕroengan aing dek dibĕbĕrahkeun bae, dek ninggalkeun oelat ajeuna, ngabejarkeun boedi: [28] heug koering teh sijeun deui koe sakabeh kanjĕri koering; geus tĕrang koering teh, [b] jen koering koe andjeun moal dimanah teu dosa. [29] Koedoe bae koering teh doraka; pinaoneun koering njoesahkeun maneh tjoemah-tjoemah? [30] Oepami koering [c] mandi koe tji-saldjoe, sarĕng ngabĕrĕsihan leungeun koe tji-sapoe: [31] tinangtos koering koe andjeun seug diantjĕlomkeun kana kalomberan, dongkap ka papakean koering gariroek ka koering. [32] Karana andjeunna lain djalma, lain pantar kaoela; [d] teu beunang diwangsoel koe kaoela, dibawa reureudjeungan njijar bĕbĕnĕran. [33] Teu aja noe pimoetoeseun antara kaoela djeung andjeunna, noe noempangkeun leungeunna ka doewaän. [34] Koe andjeunna moegi dilaän panggĕboegna ti kaoela, [e] sarta kaoela oelah diririsi deui koe kabaloewasan ti andjeunna: [35] seug kaoela sĕdja oendjoekan, sarta moal sijeun koe andjeunna; karana kaoela lain kitoe, rasa kaoela. *a* p. 7:6, 7; 17:11. *b* p. 10:14. *c* Jĕr. 2:22. *d* Goer. 6:10. *e* p. 13:21.

PASAL 10.

Njawa kaoela ngewa ka hiroep kaoela, [a] mana kaoela dek ngoembar gĕgĕroengan kaoela, dek mihatoer sadjĕro karipoehan njawa kaoela. [2] Sĕdja oendjoekan ka Allah: Koering moegi oelah disalahkeun; moegi maparin njaho ka koering, naon noe mawi andjeun mabĕn ka koering? [3] Naha matak soeka ka andjeun, lamoen andjeun nganijaja, lamoen mitjeun dadamĕlan panangan andjeun, bari njaängan ka tarekah djalma doraka? [4] Naha sotja andjeun sipat daging, oetawi andjeun ningali sakoemaha tendjona manoesa? [5] Naha joeswa andjeun sakoemaha oemoer manoesa, oetawi taoen andjeun sakoemaha oemoer djalma, [6] noe mawi andjeun ngoelik kadorakaän koering, sarĕng noengtik dosa koering? [7] Padahal andjeun langkoeng oeninga, jen koering teu doraka; sarĕng taja noe bisa ngaleupaskeun ti panangan andjeun. [8] Panangan andjeun [b] noe ngadjadikeun sarĕng ngadamĕl diri koering sakoedjoer; kari-kari koering koe andjeun diroeksak. [9] Moegi emoet, [c] jen koering koe andjeun didamĕl sapĕrtos taneuh likĕt; kari-kari koering koe andjeun dek dipoelangkeun kana lĕmah. [10] Naha andjeun lain nitiskeun koering sapĕrtos tji-soesoe, sarĕng disina kimpĕl sapĕrtos kidjoe? [11] Koering koe andjeun didangdanan koelit sarĕng daging, sarawoeh koering koe andjeun ditĕpa nganggo toelang sarĕng oerat. [12] Koering koe andjeun dikĕrsakeun hiroep sarĕng dipaparin kaäsihan, kalajan pangrigĕlkeun andjeun ngaraksa soekma koering. *a* p. 7:11. *b* Djab. 119:73. *c* 1 Moesa 3:19.

[13] Kari-kari andjeun di djĕro manah njimpĕn noe kijeu; geus tĕrang koering teh, jen kijeu pikĕrsaeun andjeun: [14] oepami koering dosa, koering koe andjeun dek didjaga, sarĕng koering moal teu disiksa koe andjeun tina kadorakaän koering. [15] Oepami koering doraka: pitjilakaeun koering! sarĕng masih koering bĕnĕr oge, moal meunang tjĕngkat nja sirah; anggoer koedoe seubeuh koe kahinaän sarĕng nendjo kabalangsakan diri. [16] Ana nangreu, [a] andjeun kĕrsa moro-moro ka koering sapĕrtos singa, sarĕng andjeun nandakeun deui andjeun aheng ka koering. [17] Andjeun ngadatangkeun saksi andjeun ganti-ganti, ngadoedoeh ka koering, sarĕng ngalobakeun bĕndoe andjeun ka koering; balad bagilir-gilir noe mĕrangan ka koering. [18] Na koe naon koering [b] koe andjeun

dika-loewarkeun ti pianakan? Mĕnding paeh koering teh, teu koengsi aja panon 19 nendjo ka koering. 'Djadi koering teh sasat hanteu aja; ti kandoengan seg dianteur- 20 keun ka koeboeran. 'Lain saeutik oemoer koering? [c] moegi liren, koering kadjeunkeun, sangkan koering njĕnangkeun diri 21 saeutik, 'memeh koering mijang, hanteu balik deui, nja asoep ka tanah poëk, 22 ĕnggon kalangkang maot; 'tanah boetarata, mongkleng maloeloe; ĕnggon kalangkang maot sarĕng taja pisan enteppna; ari tjaängna ge poëk mongkleng maloeloe. *a* Njanj. 3:10. *b* p. 3:3, 11. *c* p. 7:19; 9:34.

PASAL 11.

Ngawalon [a] Sopar, oerang Naäma teja, kijeu walonna: *a* p. 2:11.

2 Naha kasaoeran sakitoe lobana lain koedoe didjawab? sarta djalma gĕde 3 omong naha pibĕnĕreun? 'Naha soewaban sampejan bakal ngarepehkeun djalma-djalma? sarta sampejan mojok teh 4 moal aja noe ngawirangkeun? 'Karana saoer sampejan: Elmoe kaoela noe setra, sarta kaoela bĕrĕsih di pajoeneun an- 5 djeun. 'Tapi sabalikna [a] moegi-moegi Allah kĕrsa ngandika, sarta ngĕngah- 6 keun lambena ka sampejan; 'bari ka sampejan nganjatakeun rasijahing kapintĕran, sabab rangkĕp kamatihanana! Mana kanjahokeun koe sampejan, jen kadorakaän sampejan aja oge noe koe Allah dilalikeun. *a* p. 38:1.

7 Naha sampejan [a] bisa manggih dasar Allah? atawa bisa mĕndak noe Moerba- 8 wisesa tĕpi ka antekna? 'Estoe loehoer tjara langit; koemaha sampejan nja pilampaheun? djĕro ti batan ĕnggon noe 9 paeh; sampejan bisa njaho naon? 'Oekoeranana pandjang ti batan boemi, lĕga 10 ti batan laoet. 'Oepama [b] andjeunna ngalalar, seug noetoep, sarta ngadĕgkeun gĕmpoengan: na saha noe bisa noelak 11 ka andjeunna? 'Karana andjeunna langkoeng oeninga di djalma gapong; djeung langkoeng tingali di kadorakaän, teu 12 koedoe-koedoe ditĕgĕskeun heula. 'Seg djalma malangmang-moeloengmoeng ge meunang pikir, sarta anak kalde leuweung didjoeroekeun deui djadi manoesa. *a* p. 15:8. *b* p. 9:12; 12:14.

13 Oepama sampejan mĕnĕrkeun manah, [a] sarta nadahkeun panangan ka andjeun- 14 na; 'oepama kadorakaän, noe dina panangan sampejan, koe sampejan didjaoehkeun, sarta kagorengan hanteu dipatoehkeun di djĕro himah sampejan: 15 'geus tangtoe didinja sampejan [b] meunang tjĕngkat tanpa tjatjad; sarta sampejan djadi pageuh, djeung moal sijeun. 16 'Karana sampejan tangtoe paler kana kasoesahan; kapiingĕtna koe sampejan 17 sapĕrti tjai noe geus toeloej. 'Sarta [c] hiroep sampejan bakal tĕrang ti batan tĕngah poë; tĕdoeh oge tjara isoek. 18 'Djeung sampejan tangtoe kĕndĕl, tina sabab aja pangharĕpan; ana geus ngalingling, seug sampejan sare sĕnang ati. 19 'Sampejan teh ebog, [d] sarta moal aja noe matak reuwas; djeung loba noe bakal 20 noenoehoen ka diri sampejan. 'Dĕmi panon djalma doraka mah bakal raroeksak, djeung euweuh pigeusaneunana moeroe, [e] sarta pangharĕpanana taja deui ngan poepoet njawa. *a* p. 8:5. *b* p. 10:15. *c* Djab. 37:6. *d* 3 Moesa 26:7. *e* p. 8:13.

PASAL 12.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:

2 Sajaktina, bangsa djalma ngan sarampejan, sarta kapintĕran tangtoe paeh 3 reudjeung sarampejan! 'Kaoela ge [a] boga pikir, nandingan sarampejan; moal katjek kaoela koe sarampejan; djeung saha 4 noe teu njaho noe kitoe pĕtana? 'Seungseurikeuneun sobatna nja kaoela, noe sok sasambat ka Allah sarta dikaboel; seungseurikeuneun ijeu noe bĕnĕr nja 5 satĕmĕnna! 'Dina pikiran djalma noe gĕnah aja tjoewa ka noe balahi; geus tjawisan pikeun sakoer noe tidjalikeuh 6 soekoe. 'Himah toekang ngaroeksak pada kĕrta, [b] djeung noe ngahanakeun ka Allah pada santosa; sakoer noe sok mamawa aällahanana koe leungeunna. *a* p. 13:2. *b* p. 21:7; Djab. 73:12.

7 Tapi sabalikna geura nanja ka sasatoan, tangtoe magahan ka sampejan; kitoe deui ka manoek awang-awang, 8 tangtoe mere njaho ka sampejan. 'Atawa geura nakon ka boemi, tangtoe magahan ka sampejan; sarta laoek laoet 9 tangtoe pada njarita ka sampejan. 'Saha noe teu tĕrang lantaran eta sakabeh, jen sadajana didamĕlna koe panangan 10 Pangeran? 'Nja panangan andjeunna [a] noe njĕpĕng njawa sakoer noe hiroep,

soemawonna roh sakabeh daging djalma. 11 'Naha [b] tjeuli lain ngararasakeun kasaoeran, tjara lalangit ngasaän kahakanan? 12 'Kapintĕran ajana di noe geus bodas nja ramboet; pangartian ajana di noe geus pandjang nja oemoer.

a 4 Moesa 16:22. *b* p. 6:30; 34:3.

13 Nja di andjeunna ajana kapintĕran djeung kawasa; andjeunna noe kagoengan tarekah djeung pangartosan. 14 'Satĕmĕnna, andjeunna ngaroentoehkeun, sarta moal aja noe bisa ngadjĕlĕgkeun deui; [a] andjeunna noetoep djalma, sarta moal aja noe bisa ngaboekakeun. 15 'Satĕmĕnna, andjeunna mĕndĕt tjai, seg saät; koe andjeunna dileupaskeun deui, seg boemi koe eta dibalikkeun. 16 'Di andjeunna ajana kabĕdasan djeung kamatihan; andjeunna noe kagoengan noe sasab sarta noe njasabkeun. 17 'Pananjaän [b] koe andjeunna digiringkeun, didjarah; djeung hakim koe andjeunna digelokeun. 18 'Tali ti radja-radja koe andjeunna diboeka, sarta tjangkengna koe andjeunna dibandaän koe saboek. 19 'Panghoeloe koe andjeunna digiringkeun, didjarah; djeung noe pada kawasa koe andjeunna disina reuntas. 20 'Andjeunna njingkahkeun basa ti noe djadi kapĕrtjajaän, sarta pangrasa noe karolot koe andjeunna ditjandak. 21 'Andjeunna [c] namplokkeun katjoewaän ka menak-menak, sarta beubeur djalma pĕrkosa koe andjeunna dioedaran. 22 'Andjeunna ngebrehkeun noe gaibgaib ti noe poëk, sarta kalangkang maot dika-loewarkeun ka noe tjaäng. 23 'Andjeunna [d] ngagĕdekeun bangsa-bangsa, seg digalĕmpoer; andjeunna ngadjĕmbarkeun bangsa-bangsa, heug disina dibojong. 24 'Andjeunna njingkahkeun pikir loeloegoe djalma eusi tanah, sarta disina sarasab di noe soewoeng, taja djalan. 25 'Pada talag-tolog di noe poëk, anoe euweuh tjaäng, sarta disina sarasab tjara noe mabok.

a p. 11:10. *b* Jĕs. 44:25; 1 Kor. 1:20. *c* Djab. 107:40. *d* Lal. 17:26.

PASAL 13.

Tah, eta sakabeh geus katendjo koe mata kaoela, geus kadenge koe tjeuli kaoela, sarta kaharti. 2 'Sakanjaho sarampejan [a] kanjaho kaoela keneh; moal katjek kaoela koe sarampejan. 3 'Saĕnjana [b] kaoela hajang oendjoekan ka noe Moerba-wisesa, soeka nĕrangkeun pĕrkara kaoela ka Allah. 4 'Tapi sabalikna sampejan teh pada toekang ngarang bohong; [c] doekoen noe taja pedahna sampejan sakabeh. 5 'Kahajang teh sampejan pada repeh bae, [d] tanda ĕnja boga kapintĕran. 6 'Geura darengekeun katĕrangan kaoela, sarta rarĕgĕpkeun padoe biwir kaoela! 7 'Naha sarampejan dek mangmisaoerkeun Allah hal kagorengan, mangmisaoerkeun andjeunna lampah tjidra? 8 'Naha sarampejan dek pilih-kasih ngabĕdasan andjeunna, atawa dek mangmadoeankeun Allah? 9 'Koemaha, pihadeëun lamoen sampejan koe andjeunna dipariksa? Naha sampejan bisa ngagĕlo ka andjeunna, sapĕrti noe ngagĕlo ka pada manoesa? 10 'Tangtoe sampejan disiksa koe andjeunna, ari pilih-kasih ririkipan mah. 11 'Moal loepoet sampejan pada kasima koe kaloehoeranana, sarta katinggang reuwas ti andjeunna. 12 'Pangeling-ngeling sarampejan siloka lĕboe, benteng sarampejan benteng taneuh likĕt.

a p. 12:3. *b* p. 23:3. *c* p. 16:2. *d* Sil. 17:28.

13 Sing pada repeh ka kaoela, seg kaoela dek mihatoer, kadjeun teuing noe pinjorangeun ka kaoela. 14 'Keur nahaon daging kaoela koe kaoela dek digegel koe hoentoe, [a] sarta njawa kaoela diteundeun dina dampal leungeun? 15 'Satĕmĕnna, masih kaoela koe andjeunna ditigas ge, kaoela dek ngarĕp-ngarĕp bae ka andjeunna; parandene kaoela sĕdja nĕrangkeun djalan kaoela ka pajoeneunana. 16 'Malah eta tangtoe matak salamĕt ka kaoela; karana djalma moenapek mah moal ngadeuheus ka pajoeneunana. 17 'Sing tĕgĕs nja ngadarengekeun omongan kaoela, tjatoer kaoela sina asoep kana tjeuli sarampejan! 18 'Saĕnjana, [b] prakara kaoela koe kaoela geus diatoer; kaoela teh njaho, jen kaoela bakal dibĕnĕrkeun. 19 'Saha teja noe pikoewateun padoe djeung kaoela? Estoe didinja kaoela sĕdja repeh, bari toeloej paeh. 20 'Ngan ijeu doewa pĕrkawis moegi koe andjeun oelah didamĕl ka koering; moen kitoe mah koering moal njoempoet ti pajoeneun andjeun: 21 'panangan andjeun djaoehkeun ti koering, [c] sarĕng koering moegi oelah diririsi deui koe kabaloewasan ti andjeun. 22 'Seug andjeun [d] soemangga njaoer, koering sĕdja

ngawangsoel; atanapi koering bade oendjoekan, koe andjeun moegi diwalon.

a Hak. 12 : 3. *b* p. 31 : 35. *c* p. 9 : 34; 33 : 7. *d* p. 14 : 15.

23 Sabaraha koering gadoeh kadorakaän sarĕng dosa? kamasijatan koering sarĕng dosa koering moegi maparin njaho 24 ka koering. 'Koe naon andjeun meungpeunan pameunteu, [a] sarĕng koering koe andjeun dimanah moesoeh andjeun? 25 'Naha andjeun kĕrsa ngabibira ka kalakaj kabawa koe angin, sarĕng kĕrsa 26 ngagĕbrig ka djarami garing? 'Karantĕn andjeun njĕratkeun papaitan tĕrapkeuneun ka koering, sarĕng andjeun [b] ka koering ngamilikkeun kadorakaän koe27 ring keur ngora. 'Ari [c] soekoe koering koe andjeun dibĕlok, sarĕng [d] andjeun ngadjaga sadajana djalan koering; dampal soekoe koering koe andjeun diga28 risan sakoeriling; 'nadjan diri teh djeg noe bobo ngaboeroekan, lir pake dihakan toko.

a p. 16 : 9; 19 : 11; 33 : 10. *b* Djab. 25 : 7. *c* p. 33 : 11. *d* p. 14 : 16.

PASAL 14.

Manoesa beunang ngadjoeroekeun awewe [a] pondok oemoer pinoeh riwoed. 2 'Tjara [b] kĕmbang djadina, toeloej moerag; [c] lĕs moesna tjara kalangkang, hanteu 3 tĕtĕp. 'Toeroeg-toeroeg andjeun beunta nja sotja ka noe batan kijeu, kalajan koering ditjandak ka hoekoem sarĕng 4 andjeun. 'Saha [d] noe bisa ngabidjilkeun noe bĕrĕsih ti noe nadjis? hidji ge han5 teu! 'Sarehna geus pasti pioemoereunana, bilangan boelanna geus ditangtoskeun koe andjeun, sarĕng andjeun geus ngadamĕl piwatĕseunana, noe koe 6 eta teu meunang diliwat: 'noe mawi [e] andjeun moegi ngalijeus ka dinja, sina eureun, soepaja soekaeun ka poëna, [f] sapĕrtos djalma boeboeroeh!

a Djab. 39 : 6, 7. *b* Djab. 90 : 6; Jĕs. 40 : 6. *c* p. 8 : 9; Djab. 102 : 12. *d* p. 15 : 14. *e* p. 7 : 19; 10 : 20. *f* p. 7 : 1.

7 Karantĕn hal pĕrkawis kai aja oge pangharĕpan; oepami ditoewar, sok djadi 8 deui, teu eureun siroengan. 'Sanadjan akarna dongkap ka kolot dina taneuh, sarĕng toenggoelna paeh dina lĕmah: 9 'tina baoe tjai sok siroengan deui, sa10 rĕng bidjil dahan sapĕrtos pĕtetan. 'Doepi djalma mah maot, sarĕng ngadjolor; 11 ari manoesa paeh, ka mana losna? 'Tjai sitoe sok orot, sarĕng waloengan sok 12 saät, dongkap ka toehoer: 'nja kitoe keneh djalma ngalondjor, sarĕng hanteu hoedang deui; [a] dongkap ka taja langit moal lilir, sarĕng moal digeuingkeun tina heësna.

a 2 Petr. 3 : 12.

13 Ĕh, moegi-moegi koering koe andjeun disimpĕn di ĕnggon noe maot, diboenikeun dongkap ka bĕndoe andjeun sirna; nja moegi ka koering nangtoskeun piwatĕseun, seug emoet deui ka koering! 14 'Dimana djalma geus paeh, [a] koemaha pihiroepeun deui? tinangtos koering ngarĕp-ngarĕp [b] sapandjang koering pĕrang, dongkap ka mangsa koering salin roepa; 15 'doemoegi ka andjeun njaoer, sarĕng koe koering diwangsoel; nja dongkap ka andjeun kangĕn ka dadamĕlan pa16 nangan andjeun. 'Doepi ajeuna [c] andjeun ngetang lengkah koering; teu ngaraksa 17 tina hal dosa koering. 'Kamasijatan koering diboengkoes ditjap; sarĕng kadorakaän koering koe andjeun disoesoensoesoen.

a p. 19 : 25. *b* p. 7 : 1. *c* p. 34 : 21.

18 Nanging sawangsoelna goenoeng roegroeg dongkap ka adjoer, sarĕng karang 19 pindah ti ĕnggonna; 'batoe kĕwoeng koe tjai, lĕmahing boemi palid koe tjaäh; pon kitoe keneh pangharĕpan manoesa 20 koe andjeun dileungitkeun. 'Koe andjeun ditotogkeun saĕndĕng-ĕndĕngna, los mijang; diganti sĕmoena, seug koe andjeun 21 dibralkeun. 'Anakna djadi moelja, koe manehna teu kanjahoan; atanapi djadi hina, koe manehna hanteu katangen. 22 'Ari dagingna sakoedjoer ngan njĕri bae noe aja, sarĕng njawana sakoedjoer ngan prihatin bae noe aja.

PASAL 15.

Ngawalon [a] Elipas, oerang Teman teja, kijeu walonna:

a 4 : 1.

2 Karah noe pintĕr sok ngadjawab [a] kanjaho angin, djeung ngeusian beu3 teungna koe angin ti wetan, 'nĕrangkeun pĕrkarana koe tjatoer noe teu mangpaät, koe omongan noe taja ha4 silna? 'Estoe sampejan [b] ngabadakeun ibadah, djeung ngaleungitkeun tapakoer 5 ka pajoeneun Allah. 'Karana kadorakaän sampejan anoe ngadjar ka soengoet sampejan, sarta sampejan milih basa 6 djalma djaroelig. 'Soengoet sampejan noe njalahkeun ka sampejan, lain kaoela; nja lambĕj sampejan pisan noe noedoeh ka sampejan.

a p. 16 : 3. *b* p. 9 : 22.

7 Karah sampejan diowokeun teh manoesa pangmimitina, sarta digĕlarkeun 8 teh samemeheun pasir-pasir? 'Karah sampejan ngareungeukeun [a] dina karagĕman Allah, djeung njokot kapintĕran pikeun 9 diri sampejan? 'Nahaon kanjaho sampejan, [b] noe teu kanjahoan koe kaoela sadaja? nahaon pangartian sampejan, 10 noe teu aja di kaoela sadaja? 'Di lĕbah kaoela sadaja [c] aja oge noe geus hoewisan, aja oge noe geus bodas nja ramboet, noe rosa oemoerna, ngoengkoelan 11 rama sampejan. 'Naha panglilipoer ti Allah koe sampejan disapirakeun, kitoe deui omongan saneh, noe ditjatoerkeun 12 ka sampejan teja? 'Karah sampejan kabawakeun koe manah pribadi? Sarta koe naon sotja sampejan boeboentjĕli-13 kan, 'wĕt sampejan napsoe ka Allah, djeung ngaloewarkeun kasaoeran kitoe 14 ti lambĕj sampejan? 'Nahaon manoesa, [d] dek boga angkoh setra? nahaon noe beunang ngadjoeroekeun awewe, dek boga 15 angkoh bĕnĕr? 'Satĕmĕnna, [e] para-soetjina koe andjeunna hanteu dipĕrtjaja; dalah sawarga ditingal koe andjeunna 16 hanteu setra. 'Komo bangsa sipat giroek nja sipat geuleuh; tĕgĕs djalma [f] noe nginoem kagorengan sapĕrti tjai!

a p. 11 : 7; Roem 11 : 34. *b* p. 13 : 2. *c* p. 12 : 12. *d* p. 4 : 17. *e* p. 4 : 18; 25 : 5. *f* p. 34 : 7.

17 Kaoela sĕdja mitoewah ka sampejan; mangga reungeukeun kaoela; ari noe kapĕlĕng koe kaoela, nja eta koe kaoela 18 dek ditjaritakeun; 'tĕgĕs noe geus dinjatakeun koe djalma palintĕr, sarta hanteu disalingkoehkeun, asalna ti karoehoen-19 karoehoenna, 'noe dipaparin tanah, sabatoer eta bae, sarta bangsa sedjen taja 20 noe njorang ka tĕngah-tĕngahna: 'sapandjang oemoer noe doraka, eta teh njandang sangsara, estoe sarejana taoen 21 noe ditjadangkeun baris noe lalim. 'Sora kareuwasan ngoeng-ngeng dina tjeulina; eukeur salamĕt, eta teh kadatangan noe 22 ngaroeksak. 'Taja taksiranana pika-loewareun deui ti noe poëk; estoe dida-23 gokeun kana pĕdang. 'Eta teh ngoejang, njijar rĕdjĕki ka mana-mĕndi; geus njahoëun jen di gigireunana sadija poë noe 24 poëk. 'Kasoekĕran djeung karoepĕkan ngareureuwas ka dinja; pek ngalindih ka dinja, tjara radja nĕmpoeh sarta 25 sadija. 'Sabab eta teh ngamangkeun leungeunna ka Allah, wawanianan ka 26 noe Moerba-wisesa; 'nja ngadoepak ka andjeunna make dangah beuheung, nembongkeun kandĕling tonggong kĕpĕngna; 27 'sabab noetoepan beungeutna koe gadjihna, sarta njijeun montok tjangkeng-28 na; 'djeung ngĕnggonan nagara-nagara noe tadina ditoempĕs, imah lain eusianeun, noe dipastikeun djadi toempoekan 29 batoe: 'noe matak eta teh moal beunghar, sarta kamoektianana moal tĕtĕp, djeung kahasilanana moal toengkoel 30 kana taneuh. 'Moal bisaeun njingkiran noe poëk; siroengna piperangeun koe seuneu, djeung dirina pinjingkireun [a] koe 31 napas baham andjeunna. 'Oelah ngandĕl eta teh ka noe gaplah, ngabobodo maneh; karana pibajaraneunana noe 32 gaplah deui. 'Tatjan ninggang kana poëna, [b] geus tinĕkanan; barangbangna 33 moal hoerip deui. 'Bakal ngaragragkeun boewahna noe ngora tjara tangkal anggoer, djeung moeragkeun koedoena tjara 34 tangkal djetoen. 'Karana djĕmoehan djalma moenapek teh gaboeg, sarta seu-35 neu ngalĕboer himah paroeroeba. 'Ngandoengna kasoesahan, [c] ngadjoeroekeunana katjilakaän; estoe beuteungna njadijakeun palatjidra.

a p. 4 : 9. *b* p. 22 : 16. *c* p. 4 : 8; Djab. 7 : 15.

PASAL 16.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:

2 Kaoela geus mindĕng ngadenge noe kitoe; [a] sampejan sakabeh djadi pang-3 lipoer matak bingoeng. 'Koemaha [b] omongan angin teh geus toetoep? atawa naon noe njolokan ka sampejan, noe 4 matak ngadjawab-djawab deui? 'Kaoela ge bisa mitjatoer tjara sarampejan, moen njawa sarampejan ganti njawa kaoela; bisa oge ngantetkeun omongan ngelingan ka sarampejan, bari gogodĕg koe 5 hal sarampejan. 'Anggoer kaoela ngoewatkeun ka sarampejan koe soengoet, sarta koe ĕmboet-ĕmboetan biwir kaoela tangtoe diririh-ririh.

a p. 13 : 4. *b* p. 15 : 2.

6 Tijap-tijap kaoela ngomong, kanjĕri kaoela teu kapĕgat; tijap-tijap koe kaoela ditinggal, naon noe leungit ti ka-7 oela? 'Estoe ajeuna andjeunna moesingkeun ka kaoela; sadjĕmoehan koering 8 koe andjeun diroeksakkeun. 'Sarĕng koering koe andjeun ditjĕrĕk, minangka

djadi saksi; toer kakoeroean koering ngadoedoeh ka koering, nja noeding kana beungeut koering. 9 'Bĕndoena njasaăk, [a] estoe andjeunna mikagiroek ka kaoela; waosna kĕkĕrotan tina hal kaoela; satroe kaoela teh seukeut moerĕlĕngna ka kaoela. 10 'Pada njaploek soengoetna ka kaoela; pada njabok ka kaoela, malar ngahinakeun; pada sapĕkĕt ngaronom ka kaoela. 11 'Allah geus njĕrahkeun kaoela ka djalma goreng, nja disoentroengkeun ka leungeun djalma doraka.

a p. 10:16, 17.

12 Kaoela keur sĕnang, koe andjeunna dirĕmĕkkeun; beuheung kaoela ditjĕkĕl, pek kaoela dirĕmoekkeun; seug kaoela diadĕgkeun deui, [a] dianggo boelan-boelan baris andjeunna. 13 'Kaoela karijoeng koe toekang-panahna; kaboeboewahan kaoela koe andjeunna diboetjatkeun, teu nganggo wĕlas; hampĕroe kaoela dibahekeun kana taneuh. 14 'Kaoela koe andjeunna dibĕdah-bĕdahkeun taja eureunna; andjeunna ngadoepak ka kaoela sakoemaha djalma prawira. 15 'Koelit kaoela [b] koe kaoela dikaroengan dikaroet, sarta tandoek kaoela koe kaoela ditoengkoelkeun kana lĕmah. 16 'Beungeut kaoela beureum balas tjeurik, djeung biwir mata kaoela katinggang kalangkang maot. 17 'Padahal [c] taja panganijaja dina leungeun kaoela, sarta panĕda kaoela setra.

a Njanj. 3:12. *b* 1 Radj. 21:27. *c* 1 Bab. 12:17.

18 Ĕh boemi! oelah ngalipoetan gĕtih kaoela, sarta sasambat kaoela oelah manggih piĕnggoneun! 19 'Dalah ajeuna ge, satĕmĕnna, noe linggih di sawarga djadi saksi ka kaoela; estoe noe linggih di manggoeng ngabelaăn ka kaoela. 20 'Sobat kaoela marojok ka kaoela; dĕmi kaoela mah tanggah ka Allah bari ngoetjoer tji-panon; 21 'soepaja moegi moetoes hidji djalma padoe reudjeung Allah, kitoe deui hidji anak Adam padoe djeung sobatna. 22 'Karana moal sabaraha rejana taoen deui [a] kaoela njorang djalan, noe koe kaoela moal dibalikan deui.

a p. 10:21.

PASAL 17.

Roh kaoela roeksak, oemoer kaoela pareum, kaoela tjawisan astana. 2 'Saĕnja-ĕnjana kaoela direudjeungan noe marojok, sarta panon kaoela tjitjingna dina pamapanasanana. 3 'Moegi maparin pĕrtanggoengan, [a] nja moegi kĕrsa djadi pananggĕl koering di salira andjeun! Saha deui noe pinĕpakeun kana leungeun koering? 4 'Karantĕn hatena koe andjeun dihalangan tina pangarti; koe sabab kitoe eta teh koe andjeun moal diloehoerkeun. 5 'Saha-saha noe ngĕlakkeun sobat malar bagian, [b] nja eta panon anak-anakna mangke raroeksak.

a Djab. 119:122. *b* 5 Moesa 28:65.

6 Dĕmi kaoela koe andjeunna [a] didjadikeun misil bangsa-bangsa, dikĕrsakeun djadi tjidoehaneun kana beungeut. 7 'Noe matak panon kaoela soerĕm tina kasĕdihan, djeung anggahota kaoela kawas kalangkang sakabeh. 8 'Djalma noe saestoe bakal pada mĕlĕngĕk tina hal kitoe, sarta djalma teu boga dosa bakal ngoenĕk-ngoenĕk tina hal djalma moenapek. 9 'Parandene anoe bĕnĕr tangtoe pageuh njĕkĕl djalanna; anoe bĕrĕsih nja leungeun tangtoe tambah-tambah koewat.

a p. 30:9.

10 Tapi sawangsoelna sarampejan sakabeh mah, ka darijeu deui bae; halta sarampejan moal aja noe koe kaoela kapanggih pintĕr. 11 'Oemoer kaoela [a] geus ladjoe; pasĕdjaăn kaoela parĕgat, nja kabogaăn ati kaoela. 12 'Peuting koe eta didjijeun beurang, tjaăng dipadjarkeun deukeut kana poëk. 13 'Ari kaoela ngarĕp-ngarĕp ka ĕnggon noe maot, piimaheun kaoela; ari kaoela ngabĕbĕnahan piĕnggoneun kaoela di noe poëk; 14 'ari kaoela ka roewangan njĕboet bapa, ka bilatoeng njĕboet ĕma djeung doeloer: 15 'na di mana ajana pangharĕpan kaoela? djeung pangharĕpan kaoela saha noe bakal njeueung inja? 16 'Ĕngke eta teh toeroen kana toelak ĕnggon noe maot, sakalian djeung djasad reureuh kana lĕmah.

a p 9:25.

PASAL 18.

Ngawalon [a] Bildad, oerang Soeah teja, kijeu walonna:

a p. 8:1.

2 Sabaraha pililaeunana deui sarampejan nja rek naheunan omongan? Sing baroga pangarti, sanggeus kitoe oerang sasaoeran. 3 'Koe naon kaoela sadaja diangkĕn tjara sato, diangkĕn naradjis 4 koe pangrasa sarampejan? 'Eh sampejan, noe njasaăk diri koe ambĕkna! koemaha boemi teh koedoe ditinggalkeun

koe karana sampejan, atawa batoe karang koedoe pindah ti ĕnggonna?

5 Geus tangtoe [a] tjahja djalma doraka mĕngke pareum, sarta seuneuna saĕnjaj 6 oge moal roehaj. 'Tjahja mĕngke poëk di himahna, sarta damarna loehoereun 7 manehna pipareumeun. 'Ngalengkahna noe sakitoe koewat mĕngke sĕsĕk, sarta djinisna bakal tibeubeut koe polah so8 rangan. 'Karana manehna [b] tangtoe diaboeskeun kana rawe koe soekoena sorangan; los leumpang, keuna kana 9 pitapak. 'Keuneungna katewak djirĕt, 10 dirina katjĕkĕl eurad. 'Djangĕtna boeni dina taneuh, tataheunanana naheun di 11 djalan. 'Panjingsijeunan [c] bakal ngareureuwas ka manehna ti sakoeriling, djeung ngaboeboerak ka manehna noeroetkeun 12 tapakna. 'Seug kakoewatanana keuna langlajeuseun, sarta balahi tjawisan di 13 gigireunana. 'Anggahota awakna bakal dihakanan, nja anggahotana bakal di14 hakanan tjikal maot. 'Dirina bakal dibĕdol ti himahna noe koe manehna diandĕlkeun, bari dipajang dilengkah15 keun ka radja panjingsijeunan. 'Himahna bakal diĕnggonan koe noe lain ahlina; [d] lĕmboerna bakal diawoeran wali16 rang. 'Akarna di handap pigararingeun, djeung dahanna di loehoer pipoegoe17 reun. 'Ingĕtan ka manehna [e] tangtoe leungit ti boemi, wani taja noe njĕboet-njĕboet atjan di salĕgana tĕgal. 18 'Bakal diwĕrĕgkeun ti noe tjaäng ka noe poëk, estoe ditoendoeng ti doenya. 19 'Moal boga anak, soemawonna intjoe di bangsana, sarta moal aja noe kari 20 di oeroetna tjitjing. 'Tina hal poëanana djalma noe pandeuri bakal pada mĕlĕngĕk, sarta djalma noe ti heula pada 21 kataradjang bĕngong. 'Estoe kitoe pitĕmaheunana pangtjitjingan djalma goreng; nja kitoe pitĕmaheunana ĕnggon noe teu njaho ka Allah.

[a] p. 21: 17. [b] Djab. 9: 16. [c] p. 15: 21. [d] Jĕs. 34: 9. [e] 5 Moesa 32: 26; Djab. 9: 7.

PASAL 19.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:

2 Sabaraha pililaeunana deui sarampejan nja rek nganalangsakeun ati kaoela, djeung ngarĕmoekkeun kaoela koe ka3 saoeran? 'Geus sapoeloeh kali ijeu sarampejan nja ngahinakeun ka kaoela, teu baroga kaera ngahangoe-hangoe ka 4 kaoela. 'Malah-malah ari ĕnja mah kaoela kaloeloepoetan, nja eta kaloeloepoetan kaoela tjitjingna di diri kaoela. 5 'Koetan ĕnja dek ngagoengkeun maneh, ngamoesoeh ka kaoela, sarta dek ngaboektikeun kaoela milampah kahinaän?

6 Mana ajeuna kanjahokeun koe sarampejan, jen kaoela koe Allah dibengkokkeun; kaoela dilingkoeng koe djaringna. 7 'Satĕmĕnna, [a] kaoela alok-alok aja panganijaja, tapi kaoela teu dikaboel; ka8 oela ngadjĕrit, tapi taja kaädilan. 'Djalan kaoela [b] koe andjeunna dipĕnggĕl, djadi kaoela teu bisa ladjoe; sorangeun ka9 oela koe andjeunna diajaän poëk. 'Kaoela koe andjeunna dirangsadan kamoeljaän, sarta makoeta koe andjeunna 10 dilaän ti sirah kaoela. 'Kaoela koe andjeunna dibongkar ti sakoeriling, sarta kaoela rek mijang; pangharĕpan kaoela koe andjeunna disina roengkad sapĕrti 11 kai. 'Ari bĕndoena koe andjeunna disina panas ka kaoela; [c] estoe kaoela koe andjeunna dimanah sapĕrti satroena. 12 'Barisan andjeunna moeroeboel sadajana, [d] sarta pada njijeun djalan ka kaoela, seg masanggrahan sakoeriling himah kaoela.

[a] p. 30: 20. [b] Njanj. 3: 2—9. [c] p. 13: 24. [d] p. 30: 12.

13 Doeloer-doeloer kaoela koe andjeunna didjaraoehkeun ti kaoela, [a] sarta kawawoehan kaoela pada mideungeun pisan 14 ka kaoela. 'Baraja kaoela geus pada tjoel, sarta sobat kaoela noe daralit 15 pada mopohokeun ka kaoela. 'Koe noe ngaroengroeng di imah kaoela, sarta koe badega kaoela awewe, kaoela diangkĕn djalma sedjen; estoe kaoela koe 16 rarasaän eta oerang nagara lijan. 'Kaoela njĕloekan badega kaoela lalaki, teu nembalan, nadjan kaoela noenoehoen ka 17 dinja koe oetjap. 'Ambĕkan kaoela ka pamadjikan kaoela sedjen, kitoe deui baoe kaoela ka noe asal sabeuteung 18 djeung kaoela. 'Tjatjakan baroedak pada idjid ka kaoela; ana kaoela neut indit, 19 seg ngaromong goreng ka kaoela. 'Sakabeh batoer goegoenĕman kaoela pada giroek ka kaoela, estoe sakoer noe dipikanjaäh koe kaoela pada noekang ka 20 kaoela. 'Toelang kaoela [b] rakĕt kana koelit djeung kana daging, sarta kaoela noe rahajoe teh ngan koelit hoentoe.

[a] Djab. 69: 9. [b] Djab. 102: 6.

21 Moegi aja wĕlas, moegi aja wĕlas sarampejan ka kaoela, eh sobat kaoela! karana panangan Pangeran ngabalahi-22 keun ka kaoela. 'Naha sampejan pada ngoebrak-ngabrik ka kaoela sapĕrti Allah, sarta tatjan sareubeuh ti daging 23 kaoela? 'Eh, kahajang teh omongan kaoela aja noe noeliskeun! kahajang teh 24 ditjatĕt, didjijeun kitab; 'ditatah dina batoe karang, make tatah beusi djeung 25 timah, sina tĕtĕp salalawasna! 'Ari kaoela teh njaho pisan, Poerah ngadjait kaoela djoemĕnĕng, sarta andjeunna noe panganggeusan ngadĕg dina lĕmah. 26 'Djeung sanggeus ijeu teh koelit kaoela bejak diroeksak, seug kaoela ka loewar 27 ti badan pinjeueungeun Allah; 'anoe mĕngke koe kaoela kadjeueung pimangpaäteun kaoela, nja tangtoe katendjo koe mata kaoela, sarta lain deungeundeungeun; [a] kaboeboewahan kaoela kangĕn pisan di djĕro diri kaoela.

[a] Djab. 84 : 3; 119 : 81.

28 Lamoen sarampejan ngaromong: Hajoe, oerang njĕsĕdĕk ka manehna! sarta maroekan akarna pĕrkara ajana di ka-29 oela: 'masing pada sijeun tina sabab pĕdang; karana piajaeun bĕbĕndoe kana kadorakaän noe mandjing dihoekoem pĕdang, soepaja sampejan pada njaho, jen aja kaädilan.

PASAL 20.

Ngawalon [a] Sopar, oerang Naäma teja, kijeu walonna:

[a] p. 11 : 1.

2 Pedah kitoe pikiran kaoela ngawangsoel ka kaoela, djeung tina sabab eta 3 kaoela teh riboet dina ati. 'Da kaoela ngadenge papatah, noe matak wirang ka kaoela; tatapi ĕroh ngadjawab ka kaoela ti pangarti kaoela.

4 Naha sampejan teu njaho noe kijeu, adat ti babaheula, ti watĕs manoesa 5 diajakeun di boemi, 'jen [a] sĕnggakna djalma doraka teh pondok, sarta kaboengahan djalma moenapek teh ngan 6 sakeudeung? 'Sanadjan kaägoenganana naek ka langit, djeung sirahna njoen-7 doel ka mega ge, 'tangtoe leungit saĕndĕng-ĕndĕng tjara taina; noe tadina narendjo, seg nanja: Di mana eta ajeuna? 8 'Bakal moesna tjara impian, sarta moal kapanggih deui; nja bakal lapoer sapĕrti 9 tetendjoan ti peuting. 'Panon noe tadina neuleu ka manehna, moal pineuleueun deui; oeroetna ge hamo pinjeu-10 eungeun deui ka manehna. 'Anakna bakal mambrih dipikasoeka koe noe malarat, djeung leungeun manehna koe-11 doe moelangkeun kamoektianana. 'Toelang-toelangna parinoeh koe tanaga kangoraän, tapi bakal tinglalondjor djeung 12 manehna dina lĕmah. 'Sanadjan kagorengan teh dina soengoetna amis rasana, diheumheum koe manehna di handapeun 13 letahna, 'dipikanjaäh wani teu daekeun niuggalkeun, anggoer dikĕmol di tĕngah 14 lalangitna: 'tangtoe kahakananana di djĕro peudjitna datang ka salin, nja djadi hampĕroe oraj matih di djĕro beu-15 teungna.' Manehna ngalĕglĕg arta-banda, tapi koedoe dioetahkeun deui; koe Allah tangtoe dibidjilkeun ti djĕro beu-16 teungna. 'Manehna njeuseup baroewang oraj matih; heug koe letah oraj ma-17 nehna dipaehkeun. 'Hamo manehna pinendjoëun di tjai-tjai, bangawan wa-18 loengan madoe djeung mantega. 'Beunangna hese-tjape koe manehna koedoe dibikeun deui, moal kapoeloek; kasoekaänana teu nimbangan arta-banda beu-19 nangna. 'Karana lampahna neungteuinganan, ngadjeunkeun noe malarat, ngarampas imah, tapi moal koengsi 20 diadĕgkeun. 'Sabab taja kamarasan di djĕro beuteungna, noe matak moal rahajoe, komo mawa naon-naon noe koe 21 manehna dipikarĕsĕp. 'Rĕwogna teu pisan ngagehkeun, noe matak djamoegana 22 moal awet. 'Keur meudjeuhna loebakliboek, seg manehna keuna soekĕr; leungeun sakoer noe kasoesahan ngada-23 tangan ka manehna.' Soepaja sina pinoeh beuteungna, Allah bakal ngadatangkeun ka manehna bĕndoena noe leuwih bangĕt; nja bakal dihoedjanan noe kitoe 24 baris hakaneunana. 'Ana mangloempatkeun pakarang beusi, seug manehna di-25 tiir koe panah tambaga. 'Ana ditjaboet, sarta ka loewar ti awakna, nja paksi gilap teh bidjil ti hampĕroena, heug 26 dirina kataradjang baloewas. 'Sakabeh poëk disimpĕn baris noe beunang manehna ngampihkeun; djinisna bakal dilĕboer koe seuneu lain beunang miroen; sakoer noe kari di djĕro himahna tangtoe 27 kahakan. 'Langit [b] noe bakal ngebrehkeun kadorakaänana, sarta boemi teh

28 bakal ngamoesoeh ka manehna. 'Sapangeusi imahna bakal dibojong, palid 29 kabeh dina poëan bĕndoena. 'Tah, [c] kitoe doeoeman ti Allah ka manoesa noe doraka; kitoe milikna noe didjangdjikeun ka dinja ti Allah. *a* Djab. 37 : 35, 36. *b* Djab. 50 : 4, 6. *c* p. 18 : 21; 27 : 13.

PASAL 21.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
2 Sing tĕgĕs nja ngadarengekeun omongan kaoela; [a] nja eta minangka 3 panglilipoer ti sarampejan. 'Sing pada sabar ka kaoela, seug kaoela rek mitjatoer; sanggeus kaoela mitjatoer, heg 4 sampejan mojok. 'Ari kaoela gĕgĕroengan teh naha ka manoesa? djeung koemaha pikir kaoela noe matak teu 5 rek keuheul? 'Geura pada njanghareup ka kaoela, tangtoe pada mĕlĕngĕk, [b] bari naroengkoepkeun leungeun kana 6 soengoet. 'Tijap-tijap kaoela ras ingĕt, seg kaoela njĕblak, djeung awak kaoela kataradjang ngagidir. *a* p. 16 : 2. *b* p. 29 : 9.

7 Koe naon [a] djalma doraka noe matak hiroep, sarta daratang ka kolot, malah 8 sok saroegih-moekti? 'Toeroenanana sok tĕtĕp di hareupeunana barĕng djeung maranehna, nja anak-intjoena sok tĕtĕp 9 di hareupeun panonna. 'Imahna sok salamĕt, djaoeh tina sijeun, sarta [b] panggĕboeg Allah teu dikeunakeun ka da- 10 rinja. 'Sapina lalaki ana ewean sok tara moebadir; sapina bikang dĕrĕs ngadjoe- 11 roena, sarta sok tara gagal. 'Baroedakna dikĕntjarkeun tjara ingon-ingon, sarta 12 anak-anakna adjroeg-adjroegan. 'Sok ngarawih make tĕrĕbang djeung katjapi, sarta baroengah ngadenge sora 13 soeling. 'Hiroepna djeung kangeunahan satoetoep oemoerna, sarta dina sakitjeup-mata taroeroeuna ka ĕnggon noe 14 maot. 'Padahal [c] eta teh ngaromong ka Allah: Geura njingkir ti koela; karana koela teu soedi njaho ka djalan 15 andjeun. 'Naon noe Moerba-wisesa teh, [d] mana koe koela koedoe dibakti? sarta naon pigaweëunana, lamoen koela nĕdanĕda ka andjeunna? *a* Djab. 73 : 3; Jĕr. 12 : 1. *b* p. 9 : 34. *c* p. 22 : 17. *d* 2 Moesa 5 : 2; Mal. 3 : 14.

16 Satĕmĕnna, kabagdjaänana lain koe kawasana sorangan. [a] Tarekah djalma 17 doraka sing djaoeh ti kaoela! 'Koetan radjeun [b] damar djalma doraka teh pareum, djeung dirina kadatangan balahi, sarta didoeoeman kanjĕri dina sa- 18 djĕro bĕndoena, 'kitoe deui eta teh djaradi tjara tjatjagan djarami katĕbak angin, djeung sapĕrti hoeoet kasĕbrot 19 topan? '[Tjek sampejan:] Allah njimpĕn katjilakaän keur anak-anakna. Anggoer Allah malĕs ka djinisna, sina ngarasa. 20 'Panonna sorangan sina nendjo katiwasanana, djeung sina nginoem bĕbĕndoe 21 noe Moerba-wisesa. 'Karana naon kamĕlangna ka ahlina noe pandeurieun manehna, dimana geus ditigas bilangan boelanna sorangan? *a* p. 22 : 18. *b* p. 18 : 5.

22 Naha aja [a] noe ka Allah bisa magahkeun kanjaho? Mapan andjeunna noe 23 ngahoekoeman anoe laloehoer. 'Noe hidji paeh keur djagdjag-waringkas, tjatjap koe kagĕnahan sarta kasĕnangan; 24 'wadahna parinoeh koe tji-soesoe, djeung 25 soemsoem babaloengna sĕgĕr. 'Noe hidji deui paeh mawa karipoehan njawa, teu 26 manggih kangeunahan. 'Seug pada ngalondjor dina lĕmah sarta satoenggal, doewanana ditapoek [b] bilatoeng. *a* Jĕs. 40 : 13. *b* p. 17 : 14.

27 Satĕmĕnna, kaoela ngarti dina maksoed sarampejan, sarta dina pakarĕpan 28 sarampejan nganijaja ka kaoela. 'Karana tjarek sarampejan: Di mana gĕdong gĕgĕden? djeung di mana himah pang- 29 tjitjingan djalma doraka? 'Naha sarampejan tatjan nanja ka djalma noe sok njaba? Nja eta loewangna koe saram- 30 pejan moal beunang dilainkeun: 'jen keur poëan aja balahi [a] djalma noe goreng sok dihalangan; keur poëan aja bĕbĕndoe eta teh sok disingsalkeun. 31 'Saha noe wani ngahatoeranan ka pajoeneunana tina hal djalanna? Ari andjeunna midamĕl naon-naon, saha noe 32 pimalĕseun ka andjeunna? 'Parandene eta teh dianteur kana koeboeran, sarta toeloej ngadjaga dina hoenjoeranana. 33 'Goeroentoel lĕbak harampang nindihanana ka manehna; djeung sakoer manoesa ngaleut noeroetkeun ka manehna, sarta noe ti heulaeunana taja bilanga- 34 nana. 'Naha sarampejan ngalilipoer teh ka kaoela [b] sakitoe sija-sijana? Estoe pangdjawab sarampejan teh ngan djahil bae noe aja. *a* Sil. 16 : 4; 2 Petr. 2 : 9. *b* p. 16 : 2.

PASAL 22.

Ngawalon [a] Elipas, oerang Teman teja, kijeu walonna: *a* p. 15 : 1.

2 Naha djalma [a] matak mangpaät ka Allah? Ĕnjana mah djalma pintĕr matak mangpaät ka dirina. 3 'Naha matak hasil ka noe Moerba-wisesa, lamoen sampejan bĕnĕr? atawa matak oentoeng, lamoen sampejan njampoernakeun djalan sampejan? 4 'Naha sabab ibadah sampejan, noe matak sampejan koe andjeunna dilara-lara, noe matak sampejan koe andjeunna ditjandak ka hoekoem? 5 'Naha kagorengan sampejan lain bangĕt pisan? Estoe kadorakaän sampejan taja toengtoengna. 6 'Karana sampejan [b] ti doeloer sok njokot gade taja sabab, djeung sok ngarangsadan papakean noe boeroendoel. 7 'Noe lĕsoe koe sampejan teu dibere nginoem tjai, sarta noe langlajeuseun koe sampejan dipogogan kahakanan. 8 'Tatapi ari djalma noe kawasa mah ngabogaän boemi; sarta koe djalma noe kaädjenan eta dieusian. 9 'Randa-randa [c] koe sampejan dititah balik lengoh, djeung leungeun pahatoe-pahatoe dirĕmoekkeun. 10 'Kitoe noe matak sampejan sakoeriling [d] dipasangan djirĕt, sarta sampejan diririsi koe kareuwasan dadakan, 11 'atawa koe poëk, [e] wani sampejan teu bisa nendjo, sarta tjai ngĕmplang ngalipoetan sampejan. *a* p. 35:7. *b* 2 Moesa 22:26, 27. *c* p. 31:16. *d* p. 18:8—11. *e* p. 18:5, 6, 18.

12 Naha Allah lain loehoer tjara langit? Geura tendjokeun poetjoeking bentang, aja sakitoe poendjoelna! 13 'Dĕmi saoer sampejan: Allah oeninga naon? naha andjeunna jasaeun ngahoekoeman nĕroes noe angkeub? 14 'Andjeunna kadingdingan koe mega, moal ningali; nja angkatangkatan dina loehoer kalang langit. 15 'Naha sampejan dek ngestikeun djalan baheula, [a] noe dilakonan koe djalma doraka? 16 'Anoe pada dibewat memeh mangsana, sarta padĕmenna disina ngotjor sapĕrti bangawan; 17 'anoe ngaromong ka Allah: [b] Geura njingkir ti koela! sarta: Noe Moerba-wisesa bisa midamĕl naon ka oerang? 18 'Padahal andjeunna pisan noe geus minoehkeun imahna koe kangeunahan. [c] Mana tarekah djalma doraka sing djaoeh ti kaoela! 19 'Koe djalma noe balĕnĕr katarendjo, [d] bari baroengaheun; sarta noe teu boga dosa mojok ka dinja; 20 '[pokna]: Saĕnja-ĕnjana, noe ngamoesoeh ka oerang geus ditoempĕs. Ari sesana dilĕboer koe seuneu. *a* 1 Moesa 7:21. *b* p. 21:14. *c* p. 21:16. *d* Djab. 52:8; 107:42.

21 Geura ngahadean ka andjeunna, mangke sampejan salamĕt; lantaran kitoe sampejan tangtoe kadatangan kabagdjaan. 22 'Tampanan papakon ti lambe andjeunna, sarta timbalanana teundeun dina ati sampejan. 23 'Oepama [a] sampejan tobat ka noe Moerba-wisesa, tangtoe sampejan diadĕgkeun deui; [b] moedoe ngadjaoehkeun kagorengan ti himah sampejan. 24 'Sipat ĕmas geura pitjeun kana lĕmah; [c] ĕmas Opir pitjeun kana keusik waloengan; 25 'geus kitoe noe Moerba-wisesa minangka ĕmas sampejan, sarta minangka perak moeroeb-mantjoer ka sampejan. 26 'Karana didinja sampejan teh tangtoe soeka-soeka tina hal noe Moerba-wisesa, [d] bari njĕngkatkeun raraj ka Allah. 27 'Ana sampejan seug nĕnĕda ka andjeunna, tangtoe koe andjeunna dimakboel; sarta sampejan bakal nĕkanan nadar sampejan. 28 'Ana sampejan nangtoekeun naon-naon, tangtoe tinĕkanan ka sampejan, sarta djalan sampejan tangtoe katodjo koe tjahja. 29 'Arina moedoen, seug koe sampejan dititah nandjak; [e] sarta noe ngahandapkeun diri tangtoe koe andjeunna disalamĕtkeun. 30 'Anoe boga dosa tangtoe koe andjeunna diloepoetkeun; [f] nja diloepoetkeunana tina lantaran kabĕrĕsihan leungeun sampejan. *a* p. 8:5. *b* p. 11:14. *c* 1 Radj. 9:28. *d* p. 11:15. *e* Loek. 18:14. *f* p. 42:7, 8.

PASAL 23.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna: 2 Ajeuna ge gĕgĕroengan kaoela masih kanjĕnjĕrian; balahi kaoela bangĕt alah batan roemahoeh kaoela. 3 'Ĕh, [a] moegi-moegi kaoela njaho djalan baris kaoela mĕndakan ka andjeunna! hajang ngadeuheus ka panglinggihanana pisan. 4 'Sĕdja ngatoer [b] prakara kaoela di pajoeneun andjeunna; biwir kaoela tangtoe pinoeh koe katĕrangan. 5 'Hajang njaho pilahireunana ngawalon ka kaoela, hajang nangen anoe koe andjeunna ditimbalkeun ka kaoela. 6 'Naha andjeunna bakal madoean ka kaoela nganggo kawasa gĕde? Sageuj; tangtoe aja timbangan ka kaoela. 7 'Didinja noe saestoe sĕdja oeroes-oeroes djeung andjeunna; tangtoe

kaoela rahajoe saĕndĕng-ĕndĕng ti noe 8 ngahoekoeman ka kaoela. 'Lah, kaoela leumpang ka wetan, andjeunna teu aja; bral ka koelon, andjeunna teu katangen; 9 'los ka kaler, keur andjeunna didamĕl, koe kaoela teu kadeuleu; andjeunna njingkoer ka kidoel, koe kaoela teu katendjo.

a p. 13:3. *b* p. 13:18.

10 Karana andjeunna [a] langkoeng oeninga dina djalan bijasa kaoela; moen kaoela koe andjeunna ditjoba, tangtoe 11 kaoela ka loewar tjara ĕmas. 'Soekoe kaoela pĕngkoeh noeroetkeun dampal andjeunna; djalan andjeunna koe kaoela diëstoekeun, sarta kaoela teu soempang-12 simpang. 'Timbalan lambena koe kaoela hanteu dioendoeran; piwarangan bahamna koe kaoela ditoelatenan alah batan 13 kapĕrloean kaoela. 'Dĕmi andjeunna teh anggĕr bae; na saha noe bisa ngagilirkeun andjeunna? [b] Sarta noe djadi pangĕrsa manahna tangtoe koe andjeunna 14 didamĕl. 'Geus poegoeh andjeunna ngalaksanakeun papasten kaoela; sarta di 15 andjeunna reja pisan noe kitoe. 'Tina eta kaoela teh soemĕblak di pajoeneunana; ana dipikir-pikir, kaoela teh sijeun 16 koe andjeunna. 'Estoe Allah njĕberkeun kana hate kaoela, noe Moerba-wisesa 17 njĕblakkeun ka kaoela. 'Karana kaoela roeksak teh lain tina sabab poëk, atawa sabab beungeut kaoela kalipoetan koe mongkleng.

a p. 31:4; Djab. 1:6. *b* p. 9:12.

PASAL 24.

Koe naon noe Moerba-wisesa teu mastikeun tempo, sarta noe njaho ka 2 andjeunna teu narendjo poëna? 'Aja [a] noe ngowahan watĕs; aja noe ngarampas ingon-ingon, bari seug diarangon. 3 'Aja noe ngagiringkeun kalde bogana pahatoe; aja noe njokot gade sapi bo-4 gana randa. 'Aja noe ngadjorogkeun noe mariskin ti djalan; eusi tanah noe balangsak soempoet-salindoeng sarejana. 5 'Satĕmĕnna, ibarat kalde leuweung di tĕgal lĕga, nja kitoe eta teh boedal milampah gawena, gĕmĕt nejangananana hakaneun; tanah lapang noe ngajakeun rĕdjĕki keur dirina djeung keur 6 baroedakna. 'Dina lahan pada diboewat piparabeunana, djeung kĕbon anggoer djalma doraka koe eta diimeutan ka-7 lamberona. 'Mareutingna satarandjang, teu bogaeun pake, sarta teu bogaeun 8 simboet dina oesoem tiris. 'Tina ngĕtjrĕk goenoeng-goenoeng eta teh kolomod, djeung tina teu boga panjalindoengan, [b] noe matak moentang ka batoe 9 karang. 'Aja noe ngabĕtot pahatoe tina soesoe, sarta njokot gade toetoep noe 10 balangsak; 'wani leumpang satarandjeung, teu boga pake; sarta keur ka-11 lempohan ngakoetan beungkeutan. 'Di antara pagĕr-pagĕrna eta ngarampa minjak; sarta ngaridĕk-ngidĕk pamĕrĕ-12 san anggoer bari halabhab. 'Di djĕro nagara hoemaroeroeng noe keur salakarat, sarta njawa djalma noe kasarabĕt sasambat; dĕmi koe Allah kalakoean sakitoe teu moepakat teh hanteu diropeja.

a 5 Moesa 27:17. *b* p. 30:6.

13 Itoe kaäsoep noe ngabahaän kana tjaäng; teu nganjarahokeun kana djalan tjaäng, djeung teu tĕtĕp dina parantina 14 njorang. 'Barang braj beurang [a] toekang maehan hoedang, pek meuntjit noe balangsak sarta noe miskin; djeung ti peuting lakoena sabijasa noe maling. 15 'Ari mata djalma ranjedan ngestoekeun sareupna; [b] pokna: Aing oelah aja panon noe neuleu; malah beungeutna di-16 peungpeunan. 'Wantji poëk ngabobok imah; dĕmi ti beurang sok noetoep 17 maneh, [c] teu njaraho di tjaäng. 'Karana sakoer noe kitoe kalangkang maot minangka isoekna; wantoe tĕrangeun kalangkang maot dipikasijeun.

a Djab. 10:8, 9. *b* Jĕs. 29:15. *c* Joh. 3:20.

18 Eta teh kĕntjĕng dina koelit tjai; lahan loewoekanana di boemi keuna panjapa; moal ngadjoegdjoeg deui dja-19 lan kĕbon anggoer. 'Halodo sarta panas mejakkeun tji-saldjoe; kitoe keneh ĕnggon noe maot ka noe baroga dosa. 20 'Pianakan poho ka dinja, bilatoeng rĕsĕpeun ka dinja; taja deui noe ingĕt ka dinja; djadi kagorengan teh dipo-21 tongkeun sapĕrti kai. 'Nja eta teh ngahakanan awewe noe gaboeg, noe teu boga anak, sarta teu migawe kahadean ka randa.

22 Tapi noe pĕrkosa koe andjeunna sok dipandjangkeun oemoer koe kawasana; sok mĕnjat deui, nadjan taja panjana 23 pihiroepeun. 'Dipaparin kasantosaän, sarta dideudeul, djeung sotjana neuteup 24 ka djalanna. 'Sok naraek loehoer;

sakeudeung bae, lĕs areuweuh; broek pada ngoedoeproek, raroembak tjara noe loba, 25 ngĕloek sapĕrti tjongo ranggeujan. 'Oepama lain kitoe pĕtana, na saha rek ngabohongkeun ka kaoela, sarta ngahanteukeun kana omongan kaoela?

PASAL 25.

Ngawalon [a] Bildad, oerang Soeah teja, kijeu walonna: *a p. 18: 1.*

2 Kakawasaän djeung kasijeunan kagoengan andjeunna; andjeunna ngadamĕl kĕrta di manggoeng, ĕnggonna linggih. 3 'Naha barisanana aja bilanganana? [a] djeung saha noe teu diloehoeran koe tjahja andjeunna? 4 'Na koemaha sipat manoesa [b] bisa bĕnĕr di pajoeneun Allah? djeung koemaha noe beunang ngadjoeroekeun awewe bisa setra? 5 'Satĕmĕnna, [c] tjatjakan boelan teu tĕrang, sarta bentang-bentang ditingal koe andjeunna hanteu setra. 6 'Pon pilalagi manoesa, noe saibarat bilatoeng, nja anak Adam, noe sasat tjatjing! *a Mat. 5: 45. b p. 4: 17; 9: 2. c p. 15: 15.*

PASAL 26.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:

2 Amboe, aja sakitoe sampejan ngabelaän ka noe taja tanaga, noeloeng ka leungeun djalma noe taja kakoewatan! 3 'Aja sakitoe sampejan ngabongbolongan ka noe taja kapintĕran, djeung nganjahokeun noe poegoeh, sakitoe rejana! 4 'Ka saha sampejan nja nganjatakeun kasaoeran? djeung ilham saha noe ka loewar ti sampejan teh?

5 Ari noe geus ninggal pada goemĕtĕr di handapeun tjai djeung saeusi-eusina. 6 'Ĕnggon noe maot [a] ngaboeliklak di pajoeneun andjeunna, sarta djoerang teh taja toeroeb. 7 'Andjeunna masangkeun kaler loehoereun noe soewoeng, [b] djeung boemi teh digantoeng teu kana naonnaon. 8 'Tjai koe andjeunna diwadahan koe mega-megana, sarta mega teh teu bĕdah ti handapna. 9 'Hareupna panglinggihan koe andjeunna dipindingan, nja koe andjeunna diamparan megana. 10 'Andjeunna ngadamĕl watĕs tĕpoenggĕlang dina koelit tjai, sĕmĕt toengtoeng tjaäng reudjeung poĕk. 11 'Tihang langit [c] aringgeung, djeung haroökeun tina panjeuseul andjeunna. 12 'Koe lantaran kawasana andjeunna ngaroesoehkeun laoet, sarta koe pangartosanana andjeunna geus minggĕskeun [d] Rahab. 13 'Koe napas andjeunna langit teh lenglang; [e] oraj tangginas teja geus ditoeblĕs koe panangan andjeunna. *a Djab. 139: 8, 11; Sil. 15: 14. b p. 38: 6. c Nah. 1: 5. d p. 9: 13. e p. 3: 8.*

14 Tah, noe tadi teh toengtoeng djalandjalanna bae, [a] sarta kapan ngan pangharewosan saeutik pĕrkara andjeunna noe kadenge koe oerang; komo goeloedoeging kawasana, saha noe pingahartieun? *a p. 4: 12; 1 Kor. 13: 9.*

PASAL 27.

Tidinja Ajoeb ladjĕng deui ngĕdalkeun silokana, kijeu saoerna:

2 Dĕmi djoemĕnĕnging Allah, [a] noe njingkahkeun kaädilan ti kaoela! dĕmi noe Moerba-wisesa, noe njoekĕrkeun njawa kaoela! 3 '(wantoe ambĕkan kaoela masih djĕdjĕg di kaoela, sarta napas ti Allah masih aja dina iroeng kaoela;) 4 'moal ĕnja biwir kaoela njatoerkeun kagorengan, atawa letah kaoela ngoetjapkeun tjidra. 5 'Palijas teuing kaoela rek ngabĕnĕran ka sarampejan; tĕpi ka paeh oge [b] kaoela moal njingkirkeun katĕmĕnan kaoela ti diri kaoela. 6 'Djadi kaoela teh pageuh njĕkĕl kana kabĕnĕran kaoela, moal koe kaoela dilesotkeun; hate kaoela moal njatjarekkeun ka diri kaoela sapandjang oemoer. 7 'Moesoeh kaoela sing tjara djalma doraka; noe ngalawan ka kaoela sing sapĕrti djalma goreng! 8 'Karana nahaon pangharĕpan djalma moenapek, lamoen ditilas oemoer, [c] lamoen koe Allah ditjaboet njawana? 9 'Naha Allah [d] bakal ngamakboel ka sasambatna, lamoenna kadatangan kasoekĕran? 10 'Atawa eta teh bakal soeka-soeka tina hal noe Moerbawisesa, sarta njĕboet Allah di sambarang waktoe? *a p. 34: 5. b p. 17: 9. c Djab. 26: 9; Loek. 12: 20. d p. 35: 13.*

11 Kaoela sĕdja ngawoeroekkeun ka sarampejan pĕrkara panangan Allah; hal noe Moerba-wisesa moal aja noe koe kaoela disalingkoehkeun. 12 'Mapan [a] koe sampejan sadaja ge geus kapĕlĕng; naha sarampejan mana ka loewar noe sakitoe sija-sija? 13 'Nja ijeu [b] doeoeman manoesa doraka ti Allah, sarta milik djalma

lalim, noe katampa ti noe Moerba-wi-
14 sesa: 'oepama ngarejaän anakna, [c] nja eta baris pĕdang; djeung anak-intjoena
15 moal sareubeuh baranghakan. 'Sesa ahlina diraroewang koe maot, [d] sarta
16 randa-randana moal tjareurik. 'Oepama noempoekkeun perak tjara keusik rejana, djeung njadijakeun papakean sa-
17 pĕrti taneuh likĕt lobana: 'koe manehna disadijakeun, [e] tapi dipakena koe noe bĕnĕr; sarta perakna djadi doeoe-
18 man noe teu boga dosa. 'Njijeunna imahna sapĕrti gĕgĕt, djeung tjara pon-
19 dok beunang noe ngadjaga. 'Doeg [f] ngĕdĕng beunghar, tapi moal deui-deui; ana beunta panonna, manehna geus
20 euweuh. 'Manehna bakal kaboeroe koe panjingsijeunan tjara koe tjai; ti peuting manehna disĕbrot koe angin topan.
21 'Bakal dibawa koe angin ti wetan, seug toeloej; estoe bakal dikĕboetkeun ti
22 ĕnggonna. 'Bakal koe Allah ditoeroegtoeg, sarta moal dipikawĕlas; boetjar-
23 bĕtjir sijeun panangan andjeunna. 'Djalma pada emprak-emprakan koe hal manehna, sarta pada njotjoh-njotjoh barang manehna bidjil ti ĕnggonna. *a* p. 15:17. *b* p. 20:29. *c* 5 Moesa 28:41; Djab. 37:25. *d* Djab. 78:64. *e* Sil. 28:8; Goer. 2:26. *f* Djab. 49:18.

PASAL 28.

Saĕnjana perak teh aja tĕmpatna ka loewar; sarta ĕmas, anoe dibĕsot, aja
2 ĕnggonna. 'Beusi diala ti djĕro lĕmah, sarta batoe dilĕboer didjijeun tambaga.
3 'Poëk teh disina aja toengtoengna, sarta batoe ĕnggon boeta-radjin djeung kalangkang maot didongdon datang ka
4 tjatjapna. 'Sok aja noe ngabĕdah njijeun tjoblong, djaoeh ti ĕnggon djalma tjitjing, kapohoan koe noe njorang, ngagawing djaoeh ti pada manoesa, galoewang-
5 galejong. 'Tina boemi bidjil sipat kahakanan; sarta di djĕrona diboelak-balik,
6 kawas koe seuneu. 'Batoena ĕnggon nilĕm, djeung sok aja keusikan ĕmas.
7 'Djalanna teu kanjahoan koe manoek bangsa njambĕr, nadjan koe mata heu-
8 lang ge hanteu kadeuleu. 'Hanteu didjalanan koe [a] sato bĕdĕgong, dalah
9 koe singa hanteu disorang. 'Leungeunna dikeunakeun ka batoe noe teuasteuas, goenoeng-goenoeng diboelak-ba-
10 lik bagalna. 'Sok ngabĕdah njijeun baloengbang dina djĕro goenoeng karang; beh panonna nendjo saroepaning
11 noe moelja. 'Tjai-tjai koe eta dipĕndĕtan, oelah sina miis; seg noe boeni dibidjilkeun ka noe tjaäng. *a* p. 41:25.
12 Sabalikna kapintĕran, ti mana pikapanggiheunana, sarta di mana ĕnggon
13 pangartian? 'Taja manoesa noe njaho pihargaeunana, sarta teu katimoe [a] dina
14 tanah djalma hariroep. 'Tjarek sagara: Eta di aing teu aja; kitoe deui tjarek
15 laoet: Di aing teh euweuh. 'Moal beunang ditoekeuran [b] koe ĕmas doekĕt, djeung taja noe bisa nimbang perak
16 pipameulieunana. 'Moal kabobot koe ĕmas Opir, koe angkik moelja atawa
17 nilĕm. 'Moal katanding koe ĕmas atawa gĕdah, djeung moal beunang dioeroep
18 koe parabot ĕmas pangaloesna. 'Mardjan djeung karistal hanteu kaingĕtkeun; estoe boga kapintĕran leuwih ti boga
19 intĕn mirah. 'Moal katanding koe ratna tjampaka Koes, moal kabobot koe ĕmas
20 pitoewin. 'Nja eta kapintĕran teja ti mana datangna, sarta di mana ĕnggon
21 pangartian? 'Saestoena kaälingan ti panon sakoer noe hiroep, sarta boeni ti
22 manoek awang-awang. 'Tjarek [c] djoerang djeung maot: Aing ngadenge soteh koe tjeuli ngan bedjana bae. *a* Djab. 27:13. *b* Sil. 3:14; 8:11. *c* p. 26:6.
23 [a] Allah noe langkoeng ngartos djalanna, sarta andjeunna noe langkoeng
24 oeninga ĕnggonna. 'Wantoe andjeunna ningalina tĕpi ka satoengtoeng boemi, langkoeng waspaos ka sakolong langit
25 kabeh. 'Mangsa andjeunna nangtoskeun beuratna angin, sarta nimbang tjai
26 nganggo oekoeran; 'basa andjeunna ngadamĕl pikoekoeh baris hoedjan, kitoe
27 deui djalan baris kilating geledeg: 'harita eta teh koe andjeunna ditingalan, sarta ditjarijoskeun; dipĕtakeun, malah-
28 malah diparijos. 'Ari ka manoesa andjeunna nimbalan: [b] Satĕmĕnna, sijeun koe Goesti, nja eta kapintĕran, djeung njingkir tina kagorengan, nja eta pangartian. *a* Sil. 2:6; Jak. 1:5. *b* Djab. 111:10; Sil. 1:7.

PASAL 29.

Tidinja [a] Ajoeb ladjĕng deui ngĕdalkeun silokana, kijeu saoerna: *a* p. 27:1.
2 Ĕh, kahajang teh kaoela masih sapĕrti

boelan ka toekang, tjara keur mangsa 3 Allah ngaraksa ka kaoela! 'basa [a] damarna njaängan ka sirah kaoela; kaoela njorang noe poëk, diaping tjahja an- 4 djeunna; 'sakoemaha pěta kaoela keur těngah-toewoeh nja oemoer; basa Allah teh [b] dalit, ngaoeban himah kaoela; 5 'mangsa noe Moerba-wisesa masih njarěngan ka kaoela, sarta kaoela dirijoeng 6 koe baroedak; 'basa tintjak kaoela mandi mantega, sarta goenoeng karang ngotjorkeun soesoekan minjak keur kaoela! 7 'Tijap-tijap kaoela ka loewar [c] ka lawang, indit ka nagara, ngaděgkeun pang- 8 dijoekan kaoela di aloen-aloen: 'baroedak noe narendjo kaoela seg pada njoempoet, sarta noe karolot neut pada nang- 9 toeng; 'para kapala ngaranděg sasaoeran, [d] bari naroengkoepkeun leungeun 10 ka soengoetna. 'Sowara para gěgědoeg djěp njěmpe, djeung letahna rapět kana lalangit.

a Djab. 18 : 29. *b* Djab. 25 : 14. *c* p. 5 : 4; 31 : 21. *d* p. 39 : 37.

11 Karana tjeuli noe ngadenge seg njěboet kaoela bagdja; djeung panon noe 12 nendjo seg moedji ka kaoela. 'Sabab kaoela [a] ngaleupaskeun noe balangsak, noe ngadjěrit; kitoe deui ka pahatoe, 13 anoe taja noe noeloeng. 'Běrkah ti noe tiwas datang ka kaoela, sarta hate randa 14 koe kaoela disina sěnggak. 'Kaoela makeanan maneh koe kaběněran, djeung eta makeanan ka kaoela; kaädilan koe kaoela dipake sapěrti djoebah djeung 15 sorban. 'Kaoela ka noe měrěm minangka panon, ka noe ngempor minangka soe- 16 koe. 'Kaoela ka noe mariskin [b] ngadjadi bapa, sarta padoe noe lain kawawoehan 17 kaoela koe kaoela dipariksa. 'Toer kaoela [c] sok motongkeun sihoeng djalma goreng, sarta beunangna ngarontok koe kaoela diřěboet ti hoentoena.

a Djab. 72 : 12; 82 : 3, 4. *b* p. 31 : 18. *c* Djab. 58 : 7.

18 Ari pikir kaoela harita: Aing mangke paeh dina sajang aing; poë aing tangtoe 19 loba sapěrti keusik; 'akar aing moeka kana tjai, sarta tji-iboen sapeupeuting 20 aja dina dahan aing; 'kamoeljaän aing weuteuh di aing, sarta gondewa aing nganjar-nganjarkeun maneh dina leu- 21 ngeun aing. 'Djalma teja ngadarengekeun ka kaoela, sarta pada ngadagodago; pada tjitjing ngarěgěpkeun pi- 22 rěmpoeg kaoela. 'Sanggeus mitjatoer kaoela, taja noe njoendoel, sarta omo- 23 ngan kaoela ninggang ka dinja. 'Estoe pada ngadago-dago ka kaoela, sapěrti kana hoedjan; pada tjalangap sapěrti 24 noe ngarěp [a] hoedjan pandeuri. 'Koe kaoela diimoetan ana koerang pěrtjajana; sarta teu barisaeun moeragkeun 25 tjahja raraj kaoela. 'Ana kaoela soeka ngandjang ka eta, sok dijoek panggirangna, nja tjalik sapěrti radja di těngah barisan, sakoemaha noe ngoepahan noe pararihatin.

a 5 Moesa 11 : 14.

PASAL 30.

Ari ajeuna mah kaoela diseungseurikeun [a] koe noe ngalora ti batan kaoela nja oemoer; kilang bapa-bapana, direudjeungkeun djeung andjing ingon- 2 ingon kaoela ge, tjoewa. 'Malah kakoewatan leungeun diri maranehna ge naon pedahna ka kaoela? Estoe djalma noe 3 leungit kabědasan. 'Pada kěri bawaning boetoeh djeung bawaning ngongkrong; pada njegetan taneuh keëng, noe ti ta- 4 tadina goendil nja boerindil. 'Sok marětik daoen pangset di lěbah roengkoen; sarta akar harendong kahakananana. 5 'Geus pada disingkirkeun ti těngah-těngah djalma; dialok-alokkeun koema 6 bijasa ka noe maling. 'Dina djoengkrang matak aringgis ngarěnggonna; dina lijang lěmah djeung goenoeng karang. 7 'Di antara roengkoen-roengkoen pada hoemaroeroeng; di handapeun tangkal 8 tjoetjoekan pada roewang-rijoeng. 'Anak djalma boeroeng, nja anak djalma noe teu poegoeh ngaranna, geus digitikan dika-loewarkeun tina tanah.

a p. 19 : 18.

9 Ari ajeuna [a] kaoela koe eta dipake kakawihan, sarta dipake sěnen kale- 10 mekan. 'Pada giroek ka kaoela, nganggangan ka kaoela, djeung teu ngahiding 11 [b] njidoeh ka beungeut kaoela. 'Sabab [c] tambang himah kaoela koe andjeunna diboeka, sarta kaoela dihandapkeun; mana eta maritjeun kadali di hareupeun 12 kaoela. 'Ti katoehoe haroedang toeroenan djoeroedjana; soekoe kaoela ditadjongan, [d] djeung pada njijeun djalanna 13 ka kaoela noe matak balahi. 'Pada ngabongkar sorangeun kaoela, gawena njilakakeun kaoela, teu koedoe aja noe 14 ngabantoe ka dinja. 'Daratangna kawas tina beulah noe lěga, tingdjaroengkěl

15 handapeun karoeksakan. 'Kaoela disanghareupan koe panjingsijeunan; kamoeljaän kaoela dibĕrik tjara koe angin, djeung kasalamĕtan kaoela ladjoe sapĕrti mega. *a* p. 17:6; Njanj. 3:14. *b* Jĕs. 50:6. *c* p. 4:21. *d* p. 19:12.

16 Ari ajeuna [a] njawa kaoela namplokkeun maneh tina hal kaoela; da kaoela 17 kataradjang poë kabalangsakan. 'Ti peuting toelang-toelang kaoela asa dikarohokan, tjoplok ti awak, sarta noe nje-18 getan kaoela teu eureun-eureun. 'Tina rosa kawasana papakean kaoela sedjen ti sasari, asa sarĕrĕg tjara beuheung 19 koetang. 'Andjeunna neundeutkeun kaoela kana leutak, anoe matak kaoela 20 geus saroepa taneuh djeung lĕboe. 'Koering ngadjĕrit ka andjeun, [b] doepi koe andjeun hanteu diwalon; koering teh marĕk, [c] doepi andjeun ngabaeudan ka 21 koering. 'Andjeun teh owah, moenggah sasangklĕng ka koering; estoe andjeun nandasa ka koering, nganggo kabĕdasan 22 panangan andjeun. 'Koering koe andjeun didjoengdjoengkeun, ditoempakkeun kana angin; nja koering teh koe andjeun dilĕboerkeun koe angin riboet. 23 'Salĕrĕsna koering geus tĕrang, andjeun kĕrsa moelangkeun koering ka adjal, nja [d] ka imah pakoempoelan sakoer noe hiroep. *a* Djab. 42:5. *b* p. 19:7; 31:35. *c* p. 16:9. *d* Goer. 12:5.

24 Orokaja ari djalma roegroeg, lain njodorkeun leungeun? atawa, ana balahi, 25 lain ngadjĕrit koe hal kitoe? 'Naha kaoela lain sok tjeurik [a] koe karana noe kasoesahan? Njawa kaoela lain sok 26 ngĕnĕs koe karana noe miskin? 'Saĕnjana, noe diarĕp-arĕp koe kaoela kabagdjaän, ana hol teh katjilakaän; noe ditoenggoe-toenggoe koe kaoela tjaäng, 27 ana hol teh poëk mongkleng. 'Eusi beuteung kaoela ngagolak, hanteu tjitjingtjitjing; kaoela kabĕrĕdĕg poë kabalang-28 sakan. 'Kaoela leumpang lĕntrĕng, lain sabab kapanasan; neut kaoela nangtoeng dina koempoelan, bari ngadjĕrit. 29 'Kaoela [b] djadi doeloer ka adjag, djeung 30 batoer ka manoek naäm. 'Koelit kaoela [c] hideung, tjoplok ti awak, sarta toelang kaoela panas tina sabab toe-31 hoer. 'Kitoe noe matak katjapi kaoela kalindih koe prihatin, djeung soeling kaoela kalindih koe sora tjeurik. *a* Roem 12:15. *b* Djab. 102:7; Mik. 1:8. *c* Njanj. 4:8.

PASAL 31.

Kaoela geus njijeun pĕrdjangdjian ka panon kaoela; na koemaha kaoela 2 rek [a] ngabilĕng ka tjawene? 'Da nahaon pidoeoemaneun ti Allah, ti loehoer, nja pimilikeun ti noe Moerba-3 wisesa, ti manggoeng? 'Naha djalma goreng lain pikeunaeun katjilakaän, sarta noe njijeun kadorakaän lain pikeu-4 naeun noe mahiwal? 'Naha [b] andjeunna lain ningali djalan kaoela, sarta lain ngetang sakabeh lengkah kaoela? *a* Mat. 5:28. *b* p. 23:10; 34:21; Djab. 139:3.

5 Oepama kaoela ngalakonan noe teu hasil, atawa soekoe kaoela ngobrek ka lam-6 pah tjidra; '(kaoela hajang koe andjeunna ditimbang dina taradjoe bĕnĕr; tangtoe Allah waspaos kana katĕmĕnan ka-7 oela;) 'oepama tintjak kaoela serong tina djalan, atawa hate kaoela noetoerkeun ka panon kaoela, atawa aja tjerong [a] 8 napĕl dina leungeun kaoela: 'daek kaoela njĕbar, kapoeloekna koe noe sedjen, atawa pĕpĕlakan kaoela diraboetan. *a* 5 Moesa 13:17.

9 Oepama hate kaoela kapintjoet koe awewe sedjen, atawa kaoela ngin-10 tip-ngintip pipir lawang batoer: 'pamadjikan kaoela [a] sing djadi toekang ngagiling deungeun-deungeun, djeung sing disinĕkĕlan toeoer lalaki sedjen. 11 'Karana lampah kitoe teh roetjah, sarta nja eta kadorakaän [b] mandjing disiksa 12 koe hakim. 'Karana nja eta teh seuneu noe ngahakan tĕpi kana djoerang; geus tangtoe sakabeh kahasilan kaoela koe eta datang ka diraboetan. *a* Jĕs. 47:2. *b* 3 Moesa 20:10.

13 Oepama kaoela njoemahkeun prakara badega kaoela lalaki atawa awewe, la-14 moen eta aja oeroesan ka kaoela: 'na koemaha pilampaheun kaoela dimana Allah ngadĕg? sarta dimana andjeunna marijos, koemaha kaoela nja pingawang-15 soeleun? 'Naha noe ngadamĕl diri kaoela, lain noe ngadamĕl eta ongkoh di djĕro kandoengan? [a] lain hidji bae noe njadijakeun kaoela djeung eta di djĕro pianakan? *a* Mal. 2:10.

16 [a] Oepama kaoela mogogkeun kahajang noe malarat, atawa panon randa 17 koe kaoela disina roeksak; 'kitoe deui oepama hoewapeun kaoela didahar

sosoranganan bae, pahatoe teu dibagi 18 baranghakan; '(estoena mah ti kaoela boedak keneh eta ngagĕdeanana di kaoela [b] tjara di bapa; sarta ti watĕs kandoengan iboe, kaoela ngadjeudjeuhkeun 19 ka randa;) 'oepama kaoela nendjo aja noe tiwas, teu boga pake, atawa aja 20 noe miskin teu boga simboet; 'oepama [c] tjangkengna teu ngabĕrkahan ka kaoela, [d] atawa dirina teu haneut ti koelit 21 domba kaoela; 'oepama kaoela ngoelangkeun leungeun ka pahatoe, sabab kaoela [e] dina lawang nendjo noe nga- 22 bantoe ka kaoela: 'taktak kaoela sing ragrag ti walikatna, djeung leungeun kaoela sing sĕmplak ti peupeuteujana- 23 na! 'Karana kaoela sijeun tjilaka ti Allah, sarta tina kaloehoeran andjeunna kaoela teu kadoega kitoe-kijeu.

a p. 22: 7, 9. *b* p. 29: 16. *c* p. 29: 13. *d* Sil. 27: 26. *e* p. 29: 7.

24 Oepama ĕmas koe kaoela [a] dipake pangandĕl, atawa kaoela ngomong ka ĕmas aloes, jen: Maneh kasantosaän 25 aing; 'oepama kaoela boengah sabab gĕde kamoektian kaoela, djeung sabab rosa beubeunangan leungeun kaoela; 26 'oepama [b] kaoela nendjo srangenge, sakitoe tjaängna, atawa boelan aloes 27 leumpangna, 'seg hate kaoela kagĕndam ririkipan, dat kaoela njĕmbah, leungeun 28 dikana-biwirkeun: 'eta ge kadorakaän noe mandjing disiksa koe hakim; karana nandakeun kaoela nganglĕs ka Allah noe linggih di noe loehoer.

a Djab. 52: 9. *b* 5 Moesa 4: 19.

29 Oepama kaoela [a] boengah koe balahi djalma noe geuleuh ka kaoela, atawa kaoela atoh lamoen eta kapanggih koe 30 katjilakaän; '(satĕgĕsna kaoela hanteu mikeun soengoet kaoela milampah dosa, 31 menta patina koe panjapa;) 'oepama djalma eusi himah kaoela teu ngaromong, jen: Saha atoeh noe teu seubeuh 32 koe laoekna! 'Semah tara meuting [b] di loewar; panto kaoela disina molongo baris noe njaba. *a* Sil. 24: 17. *b* Hak. 19: 15; Ibr. 13: 2.

33 Oepama kaoela ngalipoetan kamasijatan kaoela [a] tjara Adam, djalan njoempoetkeun kadorakaän kaoela dina angĕn, 34 'sabab inggis koe djalma loba, sijeun dipikatjoewa koe bangsa-bangsa, noe matak kaoela tjitjing, teu bidjil-bidjil 35 tina lawang; - 'ĕh, kahajang teh aja noe ngadangoekeun ka kaoela! (Tah, ijeu tawis kaoela; noe Moerba-wisesa moegi ngawalon ka kaoela.) Sarta hajang boga pakĕlakan, beunang njĕrat Lawan ka- 36 oela; 'saĕnjana koe kaoela dek dipapanggoel dina taktak; dek dibeulitkeun 37 ka sirah kaoela tjara makoeta. 'Rejana lengkah kaoela dek dioendjoekkeun ka andjeunna; dek ngadeuheusan ka andjeunna sapĕrti gĕgĕdoeg. *a* 1 Moesa 3: 12; Hos. 6: 7.

38 Oepama lahan kaoela sasambat, noeding ka kaoela, atawa tapakna singkal 39 ejar tjareurik; 'oepama kaoela ngahakan kahasilanana teu ka loewar bajaran, atawa noe boga koe kaoela disina moe- 40 poetkeun njawa: 'sing bidjil walang sangit ngaganti tarigoe, djeung djoekoet baoe ngaganti gandroeng!

Tamat kasaoeran Ajoeb.

PASAL 32.

Tidinja [a] eta tiloe djalma areureun ngawalon ka Ajoeb, sabab Ajoeb bĕnĕr 2 koe pangraos pribadi. 'Toeloej Elihoe poetra Barakel, oerang Boes, bangsa Ram, djadi bĕndoe; nja djadi bĕndoe ka Ajoeb, [b] sabab Ajoeb ngabĕnĕrkeun 3 andjeun leuwih ti Allah. 'Ari ka noe tiloe sobatna teja Elihoe djadi bĕndoe deui, sabab teu marĕndak piwaloneun, 4 padahal pada njalahkeun ka Ajoeb. 'Dĕmi Elihoe ngantosan sasaoeran ka Ajoeb, sabab eta pada sĕpoeh nja oemoer ti 5 batan pribadina. 'Barang Elihoe geus waspadaeun, jen taja piwaloneun dina lambĕj eta tiloe djalma, seug djadi bĕndoe. *a* p. 2: 11. *b* p. 4: 17; 35: 2.

6 Toeloej Elihoe poetra Barakel, oerang Boes teja, ngawalon, kijeu walonna:

Kaoela ngora nja oemoer, ari sarampejan mah pada sĕpoeh; kitoe noe matak kaoela maras-miris, sijeun ngahatoerkeun kanjaho kaoela ka sampejan sa- 7 daja. 'Ari pikir kaoela: [a] Oemoer sina misaoer, nja karejaän taoen sina nga- 8 njahokeun kapintĕran. 'Padahal [b] roh noe di djĕro manoesa, nja [c] ambĕkan ti noe Moerba-wisesa, nja eta noe mere 9 pangartian ka manoesa teh. 'Lain [d] noe pandjang oemoer bae noe palintĕr, sarta lain noe karolot bae noe ngaharti hoe- 10 koem. 'Noe matak kaoela mihatoer:

Soemangga, reungeukeun kaoela! da kaoela ge sĕdja ngahatoerkeun kanjaho kaoela. *a* p. 12 : 12. *b* p. 20 : 3. *c* p. 33 : 4. *d* Djab. 119 : 100.

11 Satĕmĕnna, kaoela noenggoe-noenggoe kana lahiran sarampejan; kaoela ngadengekeun, ngantian pangartian ti sarampejan, ngantian koe sarampejan 12 kadongdon pisaoereun. 'Ana kaoela nĕgĕskeun ka sarampejan, doemadakan, lĕbah sarampejan taja noe bisa ngelingan ka Ajoeb, noe bisa ngawalonan 13 lahiranana. 'Oelah sarampejan misaoer kijeu: Kaoela maranggih kapintĕran; Allah bae noe jasaeun ngelehkeun ka Ajoeb, djalma mah moal aja noe bisa. 14 'Ari Ajoeb pangnatakeunana lahiran teh lain ka kaoela; sarta koe kaoela diwangsoelan teh moal noeroetkeun kasaoeran sarampejan.

15 Eta teh galeder, teu ngawangsoel deui; 16 geus saroewoeng koe pisaoereun. 'Koe naon kaoela rek noenggoe-noenggoe, sabab eta teu malisaoer, sabab pada ngadaweung, teu ngawangsoel deui? 17 'Kaoela ge sĕdja ngawangsoel bagian kaoela; nja kaoela ge sĕdja ngahatoer- 18 keun kanjaho kaoela. 'Karana kaoela pinoeh koe piomongeun; estoe kaoela disĕdĕkkeun koe roh dina batin kaoela. 19 'Salĕrĕsna, batin kaoela [a] sapĕrti anggoer noe tatjan diboeka; rek bĕdah, 20 tjara karoeng koelit noe weuteuh. 'Kaoela sĕdja ngomong, soepaja hegar nja pikir kaoela; sĕdja ngangahkeun biwir, 21 dek ngawangsoel. 'Kaoela [b] moal pilihkasih, sarta moal ngolo-ngolo ka pada 22 manoesa. 'Saestoena kaoela teu bisa ngolo-ngolo; tangtoe kaoela tereh ditjandak koe noe ngadamĕl kaoela. *a* Mat. 9 : 17. *b* p. 13 : 8, 10.

PASAL 33.

Nanging sawangsoelna, eh Ajoeb! mangga, reungeukeun omongan kaoela, rĕ- 2 gĕpkeun sapihatoer kaoela. 'Salĕrĕsna, kaoela geus ngangahkeun soengoet kaoela; letah kaoela mitjatoer dina lala- 3 ngit kaoela. 'Omongan kaoela tĕroes djeung hate noe saestoe, sarta biwir kaoela bakal ngĕdalkeun kanjahona sa- 4 gĕblasna. 'Roh Allah [a] noe ngadamĕl kaoela; nja ambĕkan ti noe Moerba- 5 wisesa noe ngahiroepkeun kaoela. 'Oepama sampejan ijasa, moegi ngabalĕsan saoer ka kaoela; mangga, tata-tata nga- 6 lawan ka kaoela, sing sadija! 'Satĕmĕnna, kaoela sapĕrtos sampejan keneh, [b] damĕlan Allah; kaoela ge beunang andjeunna ngadjadikeun asal ta- 7 neuh likĕt. 'Salĕrĕsna, [c] sampejan moal diririsi koe kabaloewasan ti kaoela; sarta kaoela moal djadi titindih ngabeuratan ka sampejan. *a* Djab. 33 : 6. *b* p. 10 : 9. *c* p. 9 : 32; 13 : 21.

8 Jaktos, [a] sampejan milahir kakoeping koe kaoela, kijeu oengĕl kasaoeran noe 9 koe kaoela kadenge: 'Kaoela teh setra, teu boga kamasijatan; kaoela bĕrĕsih, 10 taja kadorakaän diri kaoela. 'Satĕmĕnna, andjeunna ngĕrsakeun njatroe ka kaoela; [b] estoe kaoela koe andjeunna di- 11 manah moesoeh. 'Soekoe kaoela [c] koe andjeunna dibĕlok; sadajana djalan kaoela koe andjeunna didjaga. *a* p. 10 : 7; 16 : 17; 23 : 10, 11. *b* p. 13 : 24; 19 : 11. *c* p. 13 : 27.

12 Salĕrĕsna, hal eta mah sampejan hanteu bĕnĕr, wangsoelan kaoela; karana Allah teh agoeng, leuwih ti manoesa. 13 'Naha sampejan madoean ka Allah, tina teu maparin katĕrangan naon-naon da- 14 damĕlanana? 'Kapan mah Allah sok ngandika sakali, atawa doewa kali, tapi 15 koe djalma hanteu ditolih. 'Dina impian, dina tetendjoan ti peuting, waktoe djalma-djalma karagragan katibraän, wantji keur sasarean dina pangheësan: 16 'didinja [a] andjeunna sok moekakeun tjeuli djalma-djalma, sarta pamĕpĕrih 17 adjangna koe andjeunna ditjap, 'baris njingkirkeun manoesa ti kalakoean goreng, djeung baris noetoepan kaäng- 18 koehan ka djalma; 'kĕrsa ngahalangan njawana, diloepoetkeun tina roewangan; kitoe deui hiroepna, [b] oelah koengsi kasorang pĕdang. *a* p. 36 : 10. *b* p. 19 : 29; 36 : 12.

19 Djeung deui djalma sok dilara-lara koe kanjĕri dina pangheësanana, [a] sarta sangsara toelang-toelangna taja eureun- 20 na; 'dongkap [b] hiroepna mikaidjid kana kahakanan, sarta njawana mikaidjid ka- 21 na kabeukina; 'moenggah bejak dagingna, wani teu katendjo; djeung toelang-toelangna, noe tadina teu katendjo, tarem- 22 bong.' Kitoe njawana ngadeukeutan kana roewangan, nja hiroepna njampeurkeun ka poerah maehkeun. *a* p. 30 : 17. *b* Djab. 107 : 18.

23 Oepama seug [a] aja malaikat, hidji

[b] lawang, kaäsoep noe bareboe-reboe, noengkoelan ka dinja, bari maparin njaho ka manoesa teh hal kawadjibanana: 24 'tangtoe manoesa teh koe andjeunna dikoernijaän, bari nimbalan: Eta teh loepoetkeun tina toeroen kana roewa- 25 ngan, [c] da kami manggih panĕboes.'Tangtoe awakna moeloes deui, ngoengkoelan mangsa boedak, nja poelih deui ka mang- 26 sana ngora. 'Ana nĕda-nĕda ka Allah, tangtoe koe andjeunna dimanah, dongkap ka nendjo pameunteuna kalawan soeka, sarta manoesa teh koe andjeunna 27 dipaparin deui kabĕnĕranana. 'Toeloej njanji hareupeun pada manoesa, kijeu pokna: Kaoela tadi boga dosa, anoe lĕmpĕng koe kaoela dibengkokkeun, ta- 28 tapi kaoela teu dibalĕs samistina.' Njawa kaoela koe andjeunna diloepoetkeun tina njorang roewangan, sarta hiroep kaoela ngarasa tjaäng. *a* 2 Moesa 23 : 20. *b* 1 Tim. 2 : 5. *c* 1 Tim. 2 : 6.

29 Tah, sadajana noe tadi koe Allah sok didamĕl ka djalma, doewa kali tiloe 30 kali, 'baris [a] ngoendoerkeun njawana tina roewangan, soepaja katjaängan koe tjaäng kahiroepan. *a* Djab. 56 : 14; 103 : 4.

31 Mangga, Ajoeb! rĕgĕpkeun; moegi reungeukeun kaoela; masing repeh, kaoela 32 sĕdja mihatoer deui. 'Oepama aja lahirkeuneun, mangga ngabalĕsan saoer ka kaoela; moegi lahirkeun; karana kaoela soeka pisan sampejan dibĕnĕrkeun. 33 'Oepami hanteu mah, moegi sampejan ngareungeukeun bae ka kaoela; masing repeh, kaoela ka sampejan sĕdja ngahatoeranan kapintĕran.

PASAL 34.

Ngawalon deui Elihoe, kijeu walonna: 2 Eh, [a] djalma palintĕr! rareungeukeun omongan kaoela; eh, noe baroga 3 kanjaho! rarĕgĕpkeun kaoela. 'Karana [b] tjeuli ngararasakeun kasaoeran, tjara 4 lalangit ngasaän kahakanan. 'Geura oerang milih keur diri oerang anoe tĕroes djeung hoekoem; oerang sing nganjahokeun di lĕbah oerang mana noe hade. 5 'Karana saoer Ajoeb, jen: [c] Kaoela teh bĕnĕr; tapi Allah njingkahkeun kaädilan 6 ti kaoela. 'Nadjan kaoela tĕroes djeung hoekoem, koedoe bae kaoela bohong; raheut kaoela pajah, euweuh kamasi- 7 jatan. 'Saha djalma tjara Ajoeb, [d] ngi- 8 noem pamojok sapĕrti tjai, 'sarta [e] leumpang babatoeran djeung noe njarijeun kagorengan, nja loemampah babarĕngan 9 djeung djalma doraka? 'Karana saoerna: [f] Taja mangpaätna di djalma soeka reureudjeungan djeung Allah. *a* p. 33 : 1. *b* p. 12 : 11. *c* p. 27 : 2; 33 : 9. *d* p. 15 : 16. *e* Djab. 1 : 1. *f* p. 9 : 22; 10 : 15.

10 Koe sabab eta, eh djalma noe baroga pikir! rareungeukeun kaoela; [a] palijas teuing Allah teh midamĕl kadorakaän, noe Moerba-wisesa midamĕl kagore- 11 ngan. 'Estoena mah [b] manoesa koe andjeunna dibalĕs tĕroes sapagaweanana, nja djalma teh disina manggih sakoe- 12 maha lalampahanana. 'Sajakti-jaktina Allah teh tara midamĕl doraka, noe Moerba-wisesa teh tara ngabengkokkeun 13 hoekoem. 'Saha noe ngadjĕnĕngkeun andjeunna, njangking boemi? [c] djeung saha noe ngadjadikeun saälam-doenya kabeh? 14 'Oepama andjeunna ngamanahan sasaliraeunana bae, [d] rohna djeung ambĕkanana ditjandak deui ka andjeunna, 15 'geus tangtoe sakabeh mahloek paeh sarejana, sarta manoesa [e] tangtoe moelang deui kana taneuh. *a* 1 Moesa 18 : 25; p. 8 : 3; Roem 9 : 14. *b* Djab. 62 : 13. *c* p. 38 : 4; Djab. 119 : 90. *d* Djab. 104 : 29. *e* 1 Moesa 3 : 19.

16 Djeung oepama boga pangarti, ijeu koe sampejan reungeukeun; mangga, rĕ- 17 gĕpkeun oengĕl pihatoer kaoela. 'Ari noe geuleuh ka hoekoem, pimanaeun dek njangking kawasa? atawa noe Bĕnĕr langkoeng-langkoeng, naha koe sam- 18 pejan dek disalahkeun? 'Naha pantĕs njĕboet ka radja: Djalma bangkawarah? ka menak-menak njĕboet: Djalma dora- 19 ka? 'Komo ka andjeunna, [a] noe teu pilihkasih ka kapala-kapala, sarta teu ngakoe ka noe soegih leuwih ti noe malarat; karana sadajana ge dadamĕlan pana- 20 ngan andjeunna. 'Sakĕdep-metra eta maraot, sarta tĕngah peuting; rahajatna digĕdagkeun, seg toeloej areuweuh, djeung noe kawasa disingkirkeun [b] teu 21 kalawan leungeun. 'Karana [c] sotjana neuteup ka djalan oenggal-oenggal djalma, djeung sakabeh lengkahna koe an- 22 djeunna katingali. 'Taja noe poëk, sarta taja kalangkang maot, [d] pigeusaneun 23 njoempoet noe njarijeun kagorengan. 'Karana andjeunna teu kĕdah ngawaskeun deui ka djalma, teu koedoe ngadeuheus ka Allah soepaja dihoekoem. 24 'Andjeunna minggĕskeun noe kawasa,

teu nganggo diparijos heula, sarta ngadĕgkeun anoe sedjen, ngaganti ka dinja. 25 'Djadi andjeunna langkoeng waspaos ka panggawe-panggawena; sarta koe andjeunna dibalik ti peuting, djeung dirĕmoekkeun. 26 'Koe andjeunna dirangket dina paranti djalma doraka, dina panglaladjoan. 27 'Noe matak kitoe, sabab njalingkir ti poengkoereun andjeunna, djeung teu ngahartikeun ka sadaja djalan andjeunna; 28 'wani ngadatangkeun ka andjeunna sasambatna noe malarat; [e] seug sasambatna djalma balangsak teh koe andjeunna dimakboel. 29 'Ari andjeunna ngagĕnahkeun, [f] na saha noe bisa njalahkeun? ari andjeunna meungpeunan pameunteu, na saha noe bisa nendjo ka andjeunna? Boh ka hidji bangsa, boh ka hidji manoesa, saroewa bae. 30 'Soepaja manoesa moenapek oelah ngaradjaän, oelah djadi ridjĕt ka rahajat. *a* 5 Moesa 10:17. *b* Dan. 2:34. *c* p. 31:4; Sil. 5:21; Jĕr. 16:17. *d* Djab. 139:11, 12. *e* Djab. 9:13. *f* Jĕs. 50:9.

31 Karana naha pantĕs oendjoekan ka Allah: Koering njandang siksaän, teu gadoeh kasalahan; 32 'naon-naon noe teu katendjo koe koering, koe andjeun toedoehkeun ka koering; oepama ĕnja koering njijeun kagorengan, moal dipilampah deui? 33 'Naha pamalĕsna koedoe tĕroes djeung kahajang sampejan, noe matak koe sampejan ditampik? djadi maneh noe koedoe milih, lain kami. Manana anoe djadi kanjaho sampejan, saoerkeun! 34 'Djalma noe baroga pikir meureun ngaromong ka kaoela, kitoe deui oenggal djalma pintĕr, noe ngadengekeun kaoela, 35 'jen: Ajoeb ngalahir teja [a] teu kalawan kanjaho, estoe kasaoeranana teu kalawan kapintĕran. 36 'Kahajang teh, Ajoeb moegi ditjoba dongkap ka antekna, sabab ngawalonna sapĕrti djalma teu poegoeh. 37 'Karana dosana diwoewoehan deui koe kamasijatan, lampahna di lĕbah oerang emprak-emprakan, sarta reja pisan kasaoeranana ngarasoela ka Allah. *a* p. 38:2.

PASAL 35.

Ngawalon deui Elihoe, kijeu walonna: 2 Naha ijeu teh koe sampejan dimanah tĕroes djeung hoekoem, lahiran sampejan, jen: [a] Kaoela teh bĕnĕr leuwih ti Allah teja; 3 'noe matak sampejan ngalahir: [b] Naon mangpaätna ka diri sampejan? naon hasilna ka kaoela ti batan dosa kaoela? 4 'Kaoela sĕdja ngabalĕsan saoer ka sampejan, sarta ka sobat-sobat sampejan sakalian. 5 'Geura tanggah ka langit, sarta tingalian; awaskeun mega-mega: aja sakitoe laloehoerna ti sampejan! 6 'Oepama sampejan migawe dosa, [c] njijeun naon sampejan ka andjeunna? sarti ari loba kamasijatan sampejan, milampah naon sampejan ka andjeunna? 7 'Oepama sampejan bĕnĕr, [d] mere naon sampejan ka andjeunna? atawa naon noe koe andjeunna katampa ti panangan sampejan? 8 'Lampah sampejan doraka keunana ka pada djalma; kitoe deui kabĕnĕran sampejan hasilna ka anak Adam. *a* p. 32:2; 34:5. *b* p. 34:9. *c* p. 7:20. *d* p. 22:2; 41:2.

9 Tina karejaän panganijaja djalma sok djĕdjĕritan, pada sasambat tina leungeun noe aragoeng; 10 'sarta hanteu njĕboet: Di mana Allah, noe ngadamĕl diri kaoela, [a] noe sok maparin poepoedjian ti peuting, 11 'noe masihan pangarti ka oerang, leuwih ti batan ka sasatoan di boemi; noe masihan kapintĕran ka oerang, leuwih ti batan ka manoek-manoek awang-awang? 12 'Didinja eta teh sasambat, [b] tapi koe andjeunna hanteu dikaboel, tina sabab kamagoengan djalma garoreng. 13 'Estoe noe gapong koe Allah hanteu dimakboel, koe noe Moerba-wisesa teu direret-reret atjan. 14 'Geus poegoeh ari sampejan ngalahir, [c] teu mireungeuh ka andjeunna; prakawisna geus aja di pajoeneunana, sarta sampejan ngantos-ngantos bae ka andjeunna. 15 'Dĕmi ajeuna, [d] sabab andjeunna hanteu njiksa sadjĕro bĕndoena, sarta andjeunna hanteu ngoeningakeun teuing dina koemawani, 16 'noe matak Ajoeb ngĕngahkeun lambĕjna sija-sija; ngalobakeunana kasaoeran teu kalawan kanjaho. *a* Djab. 42:9. *b* p. 27:9. *c* p. 23:8, 9. *d* Goer. 8:11.

PASAL 36.

Toeloej deui Elihoe, kijeu saoerna: 2 Sing sabar ka kaoela sakĕdap, kaoela sĕdja mihatoer deui ka sampejan; karana aja deui pisaoereun pĕrkawis Allah. 3 'Kaoela sĕdja njokot kanjaho kaoela ti noe djaoeh, djeung sĕdja njanggakeun kabĕnĕran ka noe ngadamĕl

4 kaoela. 'Karana sajaktina omongan kaoela hanteu bohong; sampejan disarĕngan koe noe satĕmĕnna nja kanjaho.

5 Salĕrĕsna, Allah langkoeng kawasa, [a] tapi hanteu njoemahkeun; langkoeng 6 kawasa nja kakoewatan manah. 'Moal ngahiroepan noe doraka; sarta maparin 7 kaădilan ka noe balangsak. 'Moal [b] malengos sotjana ka noe bĕnĕr; [c] satĕgĕsna direudjeungkeun ka radja-radja dina pangtjalikan, didijoekkeun saĕndĕng-ĕn-8 dĕng, estoe djadi loehoer. 'Djeung oepama eta teh [d] njandang rante, kabarogod 9 koe talining kabalangsakan, 'seug andjeunna nganjatakeun ka darinja pagaweanana djeung kamasijatanana, tina 10 ngagoengkeun sorangan; 'sarta [e] diboekakeun tjeulina pikeun pamĕpĕrih, bari dipiwarang tobat, mitjeun lampah do-11 raka. 'Oepama ngagoegoe, sarta toeloej ngawoela, tangtoe bejak poĕna di djĕro kabagdjaăn, nja bejak taoenna di djĕro 12 kangeunahan. 'Sabalikna, oepama hanteu ngagoegoe mah, [f] tangtoe kasorang pĕdang, sarta paraeh [g] teu kalawan ka-13 njaho.'Ari noe moenapek hate ngandoeng ambĕk; teu sasambat lamoen koe an-14 djeunna dibarogod. 'Njawana nĕpi ka adjal [h] di ngora-ngora, hiroepna paeh 15 reudjeung djalma latjoer. 'Noe balangsak koe andjeunna didjait koe kabalangsakanana; tjeulina diboekakeun lantaran kasoesahan.

a p. 10 : 3. *b* Djab. 34 : 16. *c* Djab. 113 : 7, 8. *d* Djab. 107 : 10. *e* p. 33 : 16. *f* p. 33 : 18. *g* p. 4 : 21. *h* p. 22 : 16.

16 Malah sampejan oge koe andjeunna bade ditoejoen tina koeroeng kasoekĕran, [a] ka tĕmpat noe lĕga, noe taja karoepĕkan; [b] sarta noe diambĕngkeun di medja sampejan tangtoe pinoeh koe mi-17 njak. 'Tatapi sampejan teh pinoeh koe prakara doraka; prakara sarta djeung hoekoeman pada ngahajeukan ka sam-18 pejan. 'Wireh aja bĕndoe, poma sampejan oelah kagĕndam koe kadjĕmbaran; sarta sampejan oelah kabawa njimpang 19 koe kagĕdean panĕboes. 'Karah djĕdjĕritan sampejan bisa mĕtakeun sampejan ka loewar ti kasoekĕran, atawa koe hal 20 sampejan mejakkeun tanaga? 'Oelah hajang teuing kana peuting, dimana bangsabangsa piinditeun ti ĕnggon-ĕnggonna. 21 'Mangka ijatna, poma oelah njanghareup kana kadorakaăn; karana nja eta noe koe sampejan geus dipilih ti batan kabalangsakan.

a Djab. 18 : 20. *b* Djab. 23 : 5.

22 Salĕrĕsna, Allah nawiskeun andjeun poendjoel koe lantaran kawasana; saha noe djadi goeroe sapĕrti andjeunna? 23 'Saha noe ka andjeunna [a] mastikeun djalanna? atawa saha noe rek oendjoekan ka andjeunna: Andjeun midamĕl 24 awon? 'Masing eling, sampejan moedoe ngagoengkeun kana padamĕlanana, noe 25 sok diparoedji koe djalma-djalma. 'Sakoer manoesa marĕlĕng ka dinja; djalma pada nendjokeun ti kadjaoehan.

a p. 34 : 10, 13.

26 Salĕrĕsna, [a] Allah teh langkoeng agoeng, sarta koe oerang teu kanjahoan; rejaning taoenna hanteu kadongdon. 27 'Karana andjeunna naekkeun kĕtes-kĕtes tjai; pras-pris hoedjan tina halimoenna; 28 'dikoetjoerkeun koe mega, moeroeboet 29 ka manoesa djeung soegihna. 'Dalah saha noe ngarti dina meberna mega, djeung [b] dina roekat-rekotna saoeng andjeunna?

a Djab. 145 : 3. *b* Djab. 18 : 12.

30 Salĕrĕsna, andjeunna meberkeun tjaangna sakoebĕng andjeunna, djeung da-31 sar laoet dianggo noetoepan. 'Karana koe lantaran eta andjeunna ngahoekoeman ka bangsa-bangsa, sarta maparin 32 tĕdaeun loejoeh-lajah. 'Panangan doewanana koe andjeunna ditoetoepan koe sorot, sarta dipiwarangna keuna ka noe 33 ditoedjoe. 'Goegoerna ngawartakeun andjeunna, dalah ingon-ingon ngabedjakeun pisoempingeunana.

PASAL 37.

Estoe tina hal kitoe hate kaoela ngagidir, djeung ngarandjoeg ti ĕnggonna. 2 'Geura darengekeun [a] dina ngagoeroeh gĕntrana, nja dina ngagĕrĕm, noe ka loe-3 war ti bahamna! 'Koe andjeunna dileupaskeun ka sakolong langit, [b] djeung 4 sorotna nĕpi ka sisi boemi. 'Sapandeurieun eta goer sora ngagaoer; andjeunna ngagoeloedoegkeun gĕntra kaăgoenganana, djeung teu ngahoelag sorot satijap-5 tijap kadenge gĕntrana.'Allah ngagoeloedoegkeun gĕntrana panteg matak helok; [c] andjeunna sok ngadamĕl padamĕlan araheng, noe koe oerang hanteu kaharti.

a Djab. 29 : 3. *b* Mat. 24 : 27. *c* p. 5 : 9.

6 Karana andjeunna miwarang ka [a] saldjoe: Geura toeroen ka boemi! kitoe

keneh ka hoedjan ngidjih, nja ka hoedjan 7 ngidjih andjeunna noe leuwih rosa. 'Leungeun sakoer manoesa koe andjeunna ditjapan, soepaja sakabeh djalma [b] da- 8 damĕlan andjeunna pada ngarti. 'Didinja [c] sasatoan maroeboes ka panjoempoetan, sarta ngarĕnggon di panjalindoe- 9 nganana. 'Bol ti kamarna datang angin topan, sarta angin ti kaler mawa tiris. 10 'Ti ambĕkan Allah [d] dipaparin tjai batoe, 11 sarta tjai lĕga datang ka roepĕk. 'Dalah mega koe andjeunna dibeungbeuratan pihoedjaneun, sarta mĕndoenging sorotna koe andjeunna dipabalĕntjarkeun. 12 'Seg eta koekoerilingan oentang-anting, noeroetkeun pangĕrsa andjeunna; nja milampah sakoer noe koe andjeunna dipiwarangkeun ka dinja di sadjagat- 13 boemi; 'boh [e] kana panggĕboeg, [f] boh ka tanah andjeunna, boh kana kaäsihan, koemaha bae dikĕrsakeunana.

a Djab. 147:16. *b* p. 34:19. *c* Djab. 104:22. *d* Djab. 147:17, 18. *e* p. 21:9. *f* Djab. 65:10.

14 Eh Ajoeb! noe tadi rĕgĕpkeun; liren heula, sarta manahan moedjidjat Allah. 15 'Naha sampejan oeninga noe koe Allah dimistikeun ka eta sadajana, djeung pĕtana andjeunna ngaboerinjajkeun soro- 16 ting mĕndoengna? 'Naha sampejan oeninga dina nimbangan mega, moedjidjat andjeunna [a] noe sampoerna panga- 17 bisana? 'Oeninga pĕtana panganggo sampejan djadi panas, lamoen di boemi keur mĕntrang-mĕntring angin ti ki- 18 doel? 'Naha sampejan ngabantoe ka andjeunna [b] masangkeun langit, noe pa- 19 geuh sapĕrti [c] eunteung tjitak? 'Mangga, paparin njaho ka kaoela sadaja pĕtana kaoela pioendjoekaneun ka andjeunna; da kaoela sadaja mah teu bisa atoer-atoer 20 tina sabab poëk. 'Naha andjeunna bakal ditjarijosan, jen kaoela sĕdja oendjoekan? Atawa aja djalma hajang dibasmi? 21 'Ari ajeuna hanteu katendjo tjahja, noe montjorong di langit; tatapi ari angin 22 njorang, seg bengras. 'Ti kaler datang ĕmas mantjoer; dĕmi sakoebĕng Allah 23 mah kamoeljaän matak sijeun. 'Noe Moerba-wisesa koe oerang moal katimoe; [d] leuwih agoeng kawasana; dĕmi hoekoem djeung salobana kaädilan taja pisan noe 24 koe andjeunna dimentjogkeun. 'Kitoe noe matak djalma sarijeun koe andjeunna; sarta andjeunna teu ningal-ningal ka sakoer noe boga angkoh pintĕr.

a p. 11:7. *b* Djab. 104:2. *c* 2 Moesa 38:8. *d* p. 36:5, 22.

PASAL 38.

Tidinja Pangeran [a] ngawalon ka Ajoeb ti djĕro angin riboet, kijeu walonna:

a p. 31:35.

2 Saha eta [a] noe moëkkeun papasten koe omongan noe teu kalawan kanjaho? 3 'Tjangkeng maneh [b] geura disaboek sabijasa lalaki; karana kami arek nanja ka maneh, seg maneh ka kami mere njaho!

a p. 42:3. *b* p. 40:2; 42:4.

4 Di mana maneh, [a] keur mangsa kami ngadĕgkeun boemi? Tjik bedjakeun, ari 5 maneh boga pangarti. 'Saha noe nangtoekeun oekoeranana, lamoen maneh njaho? atawa saha noe masangkeun 6 kĕntja ka dinja? 'Dasarna [b] kana naon ditjĕblokkeunana? atawa saha noe neun- 7 deun batoena djoeroe, 'dibarĕngan bentang isoek ragĕm nja sĕnggak, djeung [c] sakabeh poetra Allah saroerak?

a Sil. 8:29; 30:4. *b* p. 26:7. *c* p. 1:6.

8 Saha [a] noe ngabĕndoengan laoet koe panto, basana goeroedag ti pianakan, 9 'mangsa mega koe kami didjadikeun pakena, djeung angkeub didjadikeun bĕ- 10 dongna; 'sarta [b] koe kami dipangneukteukkeun watĕsna ti kami, malah kami ngadjadikeun toelakna djeung pantona, 11 'bari nimbalan: 'Maneh nĕpi sĕmĕt dijeu, [c] oelah ladjoe! sarta pĕlĕbah dijeu sing dipĕgatan ombak maneh noe kamagoengan?

a 1 Moesa 1:6. *b* Sil. 8:29. *c* Djab. 104:9.

12 Naha maneh ti barang hiroep marentah [a] ka isoek, sarta padjar koe maneh 13 dibere njaho ĕnggonna, 'sina njĕkĕlan sagala toengtoeng boemi, sarta ngirabkeun ti dinja sakoer djalma doraka? 14 'Didinja boemi teh salin roepa, sapĕrti taneuh likĕt ditjap; sarta tingarĕntjlok 15 tjara ĕntjit; 'bari noe daroraka dipĕgatan tjaängna, [b] sarta leungeun loehoer dipotongkeun.

a 1 Moesa 1:5. *b* Djab. 10:15.

16 Naha maneh teh ngadatangan ka sirah laoet? atawa maneh leuleumpa- 17 ngan dina dasar sagara? 'Naha lawang maot dinjatakeun ka maneh? atawa maneh nendjo lawang kalangkang maot? 18 'Naha maneh ngarti dina lĕgana boemi? Geura bedjakeun, ari maneh njaho eta sakabehna!

19 Di mana djalanna ka ĕnggon tjaäng? kitoe deui poĕk, di mana pĕrnahna? 20 'Soegan maneh bisa nganteurkeun eta ka wĕwĕngkĕranana? sarta soegan maneh ngarti dina paranti leumpang ka 21 imahna? 'Koe maneh meureun kanjahoan; karana harita maneh geus didjoeroekeun, sarta rejana poë maneh katjida!

22 Naha maneh ngadatangan kana goedang saldjoe? sarta maneh nendjo goe-23 dang hoedjan boewah, 'noe koe kami disimpĕn [a] baris waktoe kasoekĕran, 24 baris poë djoerit sarta pĕrang? 'Di mana djalanna ka lĕbah tjaäng paboejar, sarta lĕbah angin ti wetan pabalĕntjar ka boemi?

a 2 Moesa 9:18; Jos. 10:11; Wahj. 16:21.

25 Saha noe njijeun kokotjoran baris tjihoedjan, kitoe deui djalan baris kilating 26 geledeg, 'sina ngotjor ka tanah anoe hanteu djalmaän, ka tĕgal lĕga noe taja 27 manoesaän, 'soepaja miseubeuhan [a] ka noe goendil nja boerindil, djeung soepaja ngalantarankeun bidjil djoekoet ngora?

a p. 30:3.

28 Naha hoedjan teh boga bapa? atawa saha noe ngajoegakeun reumis iboen? 29 'Ti kandoengan saha bidjilna tjai batoe? djeung halimoen kimpĕl di awang-awang, 30 saha noe ngagĕlarkeun? 'Tjai njoempoet, djadi tjara batoe, djeung koelit sagara djadi djĕgĕr.

31 Naha maneh bisa meungkeutkeun kongkorong [a] bentang Toedjoehan, ata-32 wa ngoedar banda Orion? 'Naha maneh bisa ngabidjilkeun bentang ranggeujan dina waktoena? atawa bisa noengtoen 33 Biroewang barĕng anakna? 'Naha maneh njaho [b] pikoekoeh langit? atawa maneh noe nangtoekeun pangawasa eta ka boemi?

a p. 9:9. b Jĕr. 31:35.

34 Naha maneh bisa narikkeun sowara maneh tĕpi ka mega, soepaja tjai ngĕm-35 plang sina ngalipoetan ka maneh? 'Naha maneh bisa ngaleupaskeun kilat, datang ka bral, sarta ngomong ka maneh: 36 Noen, ijeu koering? 'Saha [a] noe neundeun kapintĕran di djĕro batin? atawa saha noe mere pangarti kana pikiran? 37 'Saha noe ngitoeng mega kalawan kapintĕran? atawa kĕndi langit, saha noe 38 ngoetjoerkeun, 'dimana keusik palid djadi ngabata, djeung goeroentoel taneuh laleungket?

a p. 32:8.

PASAL 39.

Naha maneh rek moro hakaneun singa bikang? atawa rek njoekoepan kana 2 ponjona singa ngora, 'lamoen eta keur ngadĕpong dina panjalindoengan, keur 3 ngadĕpa di noe bala, ngadodoho? 'Saha noe njawiskeun piparabeun gagak, [a] lamoen anakna ngadjĕrit ka Allah, bari ngaroejang, teu boga hakaneun?

a Djab. 147:9.

4 Naha maneh njaho waktoe ĕmbe tjadas anakan? atawa bisa nitenan oentjal 5 ngadjoeroe? 'Naha maneh bisa ngitoeng boelanna tĕpi ka djĕdjĕgna? atawa ma-6 neh njaho waktoena ngadjoeroe? 'Eta teh maroengkoet, anakna diborosot-7 keun, nja mitjeun kanjĕrina. 'Anakna sok maroeloes, ngagĕdeanana diaboer; ngalalejos, teu baralik deui ka indoengna.

8 Saha noe ngaleupaskeun kalde leuweung, dimĕrdikakeun? atawa ringkoes 9 kalde linghas, saha noe ngalaän? 'Tĕgal lapang noe koe kami dibakoekeun imahna, nja tanah pangset pangtjitjinganana. 10 'Eta teh njeungseurikeun karoesoehan nagara; teu ngadengeëun ngahajoh-ha-11 johna noe ngagawekeun. 'Lakoena ngalingling di goenoeng-goenoeng, djadi pangangonanana; saroepaning noe haredjo koe eta disaksrak.

12 Naha [a] banteng daekeun ngawoela ka maneh? atawa daekeun meuting pipir 13 pangokopan maneh? 'Naha maneh bisa njangtjangkeun banteng dina [b] tapak singkal koe tambangna? atawa daekeun narik garoe di lĕbak-lĕbak, noetoerkeun 14 ka maneh? 'Naha maneh daek ngandĕl ka dinja, pedah rosa tanagana? atawa daek mihapekeun ka dinja beunang ka-15 tjapean maneh? 'Naha maneh daek mĕrtjaja ka dinja, jen kahasilan maneh dibawa balik, diakoetan ka leuit maneh?

a Djab. 22:22; Jĕs. 34:7. b p. 31:38.

16 Djangdjang manoek naäm kikiplik bawaning soeka; tapi naha eta djangdjang 17 djeung boeloe bageur? 'Da ĕndogna ditinggalkeun dina taneuh, sarta disina 18 haneut dina keusik; 'djeung pohoëun, jen eta bakal kadjĕdjĕk koe soekoe, sarta 19 kaidĕk koe sato galak. 'Bĕngis eta teh ka anakna, kawas lain anoena; ana tjoemah hese-tjapena, teu dipake

20 mělang. 'Karana koe Allah disina kalis kapintěran, djeung hanteu didoeoeman 21 pangarti. 'Samangsa-mangsa ngadjoeng-djoengkeun maneh kaloehoer, eta njeung-seurikeun ka koeda djeung ka noe toem-pakna.

22 Naha maneh noe mere pangawasa ka koeda, sarta noe makeanan beuheungna 23 koe soesoeri ngěrab? 'Naha koe maneh eta teh disina adjret-adjretan tjara si-meut? Agěmna sěsěgorna matak baloe-24 was. 'Sok kěkědoek di medan, bari ato-heun koe kakoewatanana; sěmproeng 25 manggihan noe njikěp pakarang. 'Eta teh njeungseurikeun kana kasijeun, djeung hanteu geder; sarta hanteu moen-26 doer tina sabab pědang. 'Dina loehoer koeda tinggalěndjreng wadah djampa-ring, toembak djeung tohok noe haroe-27 roeng. 'Keur roesoeh sarta napsoe eta teh ngoejoep boemi; djeung teu daekeun 28 tjitjing lamoen njowara tarompet. 'Sa-tijap-tijap tarompet disada, seg ngahijěm; sarta ti kadjaoehan koe koeda kaämbeu pěrang, sosorowokanana kapala-kapala sarta djeung soerak.

29 Naha ti pangartian maneh noe matak [a] dadali ngapoeng, meberkeun djang-30 djangna, hiběr ka kidoel? 'Naha koe pa-rentah maneh noe matak galoedra moe-loek, sarta njajangna [b] di noe loehoer-31 loehoer? 'Tjitjingna di goenoeng tjadas, nja ngěnggonna dina pontjot tjadas sarta 32 neukteuk. 'Ti dinja alak-ilik baris ha-kaneun; panonna awaseun ka noe djaoeh. 33 'Ari anakna sok njeuseup gětih; sarta di mana bae aja djalma kasabět, [c] nja di dinja ajana. *a* 3 Moesa 11:16. *b* Jěr. 49:16. *c* p. 9:26; Mat. 24:28.

34 Ngawalon deui Pangeran ka Ajoeb, kijeu walonna:

35 Naha noe njěla teh dek madoean ka noe Moerba-wisesa? Noe njawad ka Allah teh geura ngadjawab!

36 Ngawangsoel Ajoeb ka Pangeran, kijeu wangsoelna:

37 Sajaktosna, simkoering teh hina teu-ing; koemaha simkoering nja pingawang-soeleun ka andjeun? [a] simkoering noeng-koepkeun leungeun ka soengoet simkoe-38 ring. 'Geus sakali simkoering oendjoekan, nanging moal ngawangsoel deui; ata-napi doewa kali, nanging moal deui-deui. *a* p. 21:5; Djab. 39:10.

PASAL 40.

Tidinja Pangeran ngawalon deui ka Ajoeb [a] ti djěro angin riboet, kijeu walonna: *a* p. 38:1.

2 [a] Tjangkeng maneh geura disaboek sabijasa lalaki; kami arek nanja deui ka maneh, seg maneh ka kami mere 3 njaho! 'Naha maneh [b] karah dek nga-robahkeun hoekoem kami? dek njalah-keun ka kami, soepaja diri maneh běněr? 4 'Atawa maneh boga leungeun [c] saperti Allah? [d] sarta maneh bisa ngagoeloe-5 doegkeun sowara tjara andjeunna? 'Ari kitoe mah geura ngadangdanan sora-ngan koe kaägoengan djeung kaloehoeran, bari makeanan maneh koe kaähengan 6 djeung kamoeljaän; 'bojorkeun kalebe-ran amběk maneh; pěntjrong sakoer noe adigoeng, sarta koe maneh ka-handap-7 keun; 'pěntjrong sakoer noe adigoeng, sarta koe maneh toendoekkeun; ari noe daroraka koe maneh rěmoekkeun dina 8 ěnggonna; 'saroempoetkeun dina lěmah barěng sapisan; beungeutna rimboenan 9 di noe boeni! 'Ana kitoe mah kami oge rek moedji ka maneh, [e] sapedah leu-ngeun maneh sorangan njalamětkeun ka maneh. *a* p. 38:3. *b* Roem 3:4. *c* Jěs. 51:9. *d* p. 37:5. *e* Djab. 98:1.

10 Masing ingět ka badak tjai, anoe beu-nang kami ngadaměl tjara ka maneh; 11 njatoena djoekoet, saperti sapi. 'Masing njaho, kakoewatanana aja dina tjang-kengna, djeung kaběděsanana aja dina 12 oerat beuteungna. 'Ana tjěntang boen-toetna, tjara kai poetri; oerat pingpingna 13 pabeulit. 'Toelangna djeg pantjoeran 14 tambaga, baloengna lir gada beusi. 'Nja eta teh loeloegoe djalan Allah; koe noe 15 ngadaměl dipaparinan pědang. 'Karana goenoeng-goenoeng ngabaridjilkeun pi-parabeunana; ari sakabeh sato galak 16 aroelin di dinja. 'Děroemna handapeun tangkal bidara, di noe boeni, ěnggon 17 bajongbong sarta rawa. 'Tangkal bidara ngijoehan ka dinja koe hijeumna; waroe 18 lot noe ngalingkoengan ka dinja. 'Ari bangawan keur goentoer, sihoreng eta teu gimireun; nja kěnděl bae, masih tji 19 Jordan leb těpi ka soengoetna. 'Aja noe bisa meunangkeun inja adoe-hareupan koe ridjět, sarta nendok iroengna?

20 Naha maneh bisa mětjatkeun boehaja

koe oeseup? atawa narik letahna ka 21 handap koe tali? 'Naha maneh bisa ngerong iroengna koe wawalinian, atawa 22 niir tjatjapekna koe kakait? 'Naha bakal panoenoehoen ka maneh make loba omong? atawa bakal mitjatoer ka maneh 23 kalawan sareh? 'Naha bakal njijeun pĕrdjangdjian reudjeung maneh, seug koe maneh dibawa, soepaja ngawoela sala-24 wasna? 'Naha koe maneh rek dipake tjotjoöan sapĕrti manoek? atawa koe maneh rek ditjangtjang keur baroedak 25 maneh awewe? 'Naha rek didagangkeun koe noe papatoengan, dibagi-bagikeun 26 ka toekang balantik? 'Naha koelitna koe maneh rek ditapoek koe garanggang, 27 atawa hoeloena koe koeli laoek? 'Pek leungeun maneh ka dinja; masing ingĕt 28 kana pĕrang, hamo deui-deui! 'Satĕmĕnna, pangharĕpanana pigagaleun; barang nendjo ge ka dinja tigĕdĕboeg.

PASAL 41.

Taja noe sakitoe tamaha, [a] wani ngageuingkeun eta; na saha karah noe 2 bisa tagĕn di pajoeneun kami? 'Saha noe geus miheulaän [b] mere ka kami, anoe matak koe kami koedoe dibalĕs? [c] Naon-naon noe aja di sakolong langit kabeh, nja anoe kami.

a p. 3:8. *b* p. 35:7; Roem 11:35. *c* 5 Moesa 10:14; Djab. 50:12.

3 Kami moal njidĕmkeun anggahotana, kitoe deui pĕrkara pangawasana sarta 4 djeung sĕgoet bangoenna. 'Saha noe bisa njingkabkeun pakena ti loewar? Saha noe bisa ngasoepan hoentoena noe rang-5 kĕp? 'Saha noe bisa ngaboekakeun panto beungeutna? Sakoeriling hoentoena aja 6 kabaloewasan. 'Kĕpĕngna noe pohara dipake kamagoengan; rekep tjara tjap 7 noe rapĕt. 'Noe hidji adĕk ka noe hidji deui, wani angin teu bisaeun asoep kana 8 antarana. 'Pada rakĕt djeung batoerna; padengket-dengket, teu daekeun papi-9 sah. 'Ana bĕrĕsin bidjil sorot; djeung 10 panonna [a] lir biwir-mata padjar. 'Ti soengoetna ka loewar siga obor hoeroeng, djeg pepetelan seuneu patingpa-11 lĕsat. 'Ti lijang iroengna bidjil haseup, sapĕrti parijoek ngagolak, soeloehna wa-12 walinian. 'Napasna njeungeut roehak, djeung hoeroeng ka loewar ti soengoetna. 13 'Beuheungna kaĕnggonan kabĕdasan, djeung simana pĕpĕntjaän ti heulaeu-14 nana. 'Barĕndjoel dagingna noe ngagapoej rarapĕt, parageuh dina awakna, 15 hanteu goejan-gajoen. 'Hatena teuas tjara batoe, nja teuas sapĕrti batoe panggi-16 lingan noe ti handap. 'Ana djoeng, djalma panggagahna ge risieun; tina kasima 17 datang ka boentoe-lakoe. 'Oepama ditaradjangan koe pĕdang, hanteu teurak; toembak, bandring djeung badjoe kĕre 18 taja gawena. 'Beusi koe eta diangkĕu 19 sapoe, tambaga diangkĕn kai bobo. 'Koe anak gondewa moal beunang dibiratkeun; batoe bandring ka eta salin roepa, 20 djadi kawas djarami. 'Gĕgĕndir koe eta diangkĕn djarami, sarta njeungseurikeun 21 kana salĕbĕrna tohok. 'Ti handapna kawas talawengkar lentjop; ana ngagoeloesoer dina leutak djeg tapak seredan 22 ngirik. 'Leuwi koe eta disina ngagolak tjara daloeng; laoet didjijeun sapĕrti pa-23 naheuran wawangian. 'Aloeran toekangeunana didjijeun tjaäng, wani sagara 24 disangka boeoek bodas. 'Taja pisan tatandinganana di boemi; didamĕlna han-25 teu keuna koe geder. 'Sakabeh noe loehoer [b] koe eta dipĕntjrong; estoe djadi radja, njĕkĕl sakoer [c] ahli bĕdĕgong.

a p. 3:9. *b* p. 40:6, 7. *c* p. 28:8.

PASAL 42.

Ngawangsoel Ajoeb ka Pangeran, kijeu wangsoelna:

2 Noen, ajeuna simkoering geus tĕrang, [a] andjeun teh langkoeng ijasa saniskantĕn, sarĕng sakĕrsa andjeun teu beunang 3 dihalangan. '[Lahir andjeun:] [b] Saha eta noe mindingan papasten teu kalawan kanjaho? Lĕrĕs, simkoering tadi njatoerkeun anoe teu kahartos koe simkoering, [c] pĕrkawis noe matak helok, 4 anoe teu kadjoedi koe simkoering. '[Lahir andjeun:] [d] Maneh geura ngadenge, kami rek ngandika; maneh koe kami rek dipariksa, seg maneh ka kami mere 5 njaho. 'Soemoehoen, simkoering tadina ngoeping ka andjeun watĕs tjeuli; doepi ajeuna mah andjeun katingal koe mata 6 simkoering. 'Koe pĕrkawis eta simkoering mitjeun omong tadi, sarawoeh kadoehoeng, make taneuh sarĕng lĕboe.

a Djab. 135:5; Jĕr. 32:17. *b* p. 38:2. *c* Djab. 131:1. *d* p. 40:2.

7 Ari geus kitoe, saparantos Pangeran ka Ajoeb ngandikakeun sadajana

pangandika noe tadi teja, ladjĕng Pangeran nimbalan ka [a] Elipas, oerang Teman teja: Kami bangĕt nja bĕndoe ka maneh djeung kana doewa sobat maneh; karana maraneh tadi ngomongkeun kami hanteu bĕnĕr tjara abdi kami Ajoeb. 8 'Mana ajeuna maraneh geura njokot [b] sapi ngora lalaki toedjoeh siki, djeung domba lalaki toedjoeh siki, seg laleumpang ka abdi kami Ajoeb; toeloej maraneh koedoe pada ngoerbankeun koerban doeroekan tina sabab diri maraneh; sarta Ajoeb, abdi kami, [c] sina mangnĕdakeun maraneh; karana ngan panĕda eta noe koe kami rek ditarima, soepaja kami oelah midamĕl ka maraneh noeroetkeun kaboeroengan maraneh; karana maraneh tadi ngomongkeun kami hanteu bĕnĕr tjara abdi kami Ajoeb. 9 'Bral Elipas, oerang Teman, djeung Bildad, oerang Soeah, sarta Sopar, oerang Naäma teja, laleumpang, prak pada ngalampahkeun sakoemaha noe koe Pangeran diandikakeun ka darinja teja. Ari panĕda Ajoeb koe Pangeran ditarima. 10 'Djeung deui [d] dibojongna Ajoeb teja koe Pangeran dibalikkeun, keur mangsa Ajoeb mangnĕdakeun sobat-sobatna; malah sadajana noe asal kagoengan Ajoeb koe Pangeran diwoewoehan, [e] dongkap ka doewa tikĕl. *a* p. 4 : 1. *b* 4 Moesa 23 : 1. *c* 1 Moesa 20 : 7. *d* 5 Moesa 30 : 3. *e* p. 8 : 7.

11 Tidinja sakabeh saderekna pamĕgĕt, djeung sakabeh saderekna istri, kitoe deui sakabeh kawawoehanana ti bareto, pada ngalajad ka andjeunna, sarta [a] ngadalahar roti djeung andjeunna di djĕro boemina, bari pada nandakeun hawatir ka andjeunna, sarta ngalilipoer ka andjeunna, tina hal sakabeh katjilakaän, anoe koe Pangeran didatangkeun ka andjeunna teja; toer pada njanggakeun wang perak ka andjeunna sagĕbleg sewang, kitoe deui anting ĕmas hidji sewang. *a* Loek. 14 : 1.

12 Ari Pangeran ngabĕrkahan panoengtoengan Ajoeb [a] leuwih ti batan mimitina; dongkap ka kagoengan salaksa opat reboe domba, gĕnĕp reboe onta, sareboe pasang sapi djeung sareboe 13 kalde bikang. 'Sarta [b] kagoengan deui toedjoeh poetra pamĕgĕt djeung tiloe 14 poetra istri. 'Ari poetra istri noe mimiti koe andjeunna didjĕnĕnganan Jĕmima; noe kadoewa didjĕnĕnganan Kĕsia; ari noe katiloe didjĕnĕnganan Keren-15 Hapoek. 'Di sakoeriling tanah teu kapanggih awewe noe geulis sapĕrti poetra Ajoeb; sarta koe ramana pada dipaparin milik di tĕngah saderekna pamĕgĕt. *a* p. 1 : 3. *b* p. 1 : 2.

16 Sanggeusna noe tadi teja Ajoeb hiroep deui saratoes opat poeloeh taoen, sarta ningali poetra-poetoena, opat toeroenan. 17 'Tidinja Ajoeb poepoes, [a] sĕpoeh, toer warĕg nja oemoer. *a* 1 Moesa 25 : 8; 35 : 29.

KITAB DJABOER.

DJABOER 1.

Bagdja tĕmĕn djalma, [a] noe teu loemakoe toeroet pirĕmpoeg noe daroraka, djeung [b] teu nangtoeng dina djalan noe marigawe dosa, sarta [c] teu dijoek dina 2 pangdijoekan noe marojok; 'saĕnjana [d] kasoekana kana toret Pangeran, [e] bari 3 mikiran toretna beurang-peuting. 'Ari noe kitoe teh [f] ibarat tangkal dipĕlak sisi waloengan tjai, noe boewahan dina oesoemna, sarta daoenna tara aloem; naon bae noe dipilampah, tangtoe loeloes. *a* Sil. 1 : 10, 15. *b* Sil. 4 : 15. *c* Djab. 26 : 4. *d* Djab. 112 : 1. *e* 5 Moesa 6 : 7; Jos. 1 : 8. *f* Jĕr. 17 : 8.

4 Ari djalma noe daroraka lain kitoe; ĕnjana mah [a] sapĕrti hoe-oet noe kaba-5 wa koe angin. 'Sabab kitoe noe daroraka moal bisa tagĕn mangsa ngadĕg hoekoeman, sarta noe marigawe dosa moal ta-6 gĕn dina padjĕmoehan noe balĕnĕr. 'Karana Pangeran [b] langkoeng oeninga dina djalan djalma balĕnĕr; dĕmi djalan djalma daroraka mah tangtoe leungit. *a* Aj. 21 : 18; Djab. 35 : 5. *b* Aj. 23 : 10.

DJABOER 2.

Koe naon [a] oerang kapir mana njarewot, djeung bangsa-bangsa mikiran 2 noe tjoemah bae? 'Radja-radja di boemi pada dangdan, sarta pangkat-pangkat rĕrĕmpoegan djeung batoer-batoer, dek ngalawan ka Pangeran djeung ka [b] Li- 3 sahan andjeunna. '[Pokna:] Hajoe, oerang pĕgatkeun barogod ti andjeunna, oerang pitjeun tambangna ti oerang!

a Lal. 4 : 25. *b* 1 Sam. 2 : 10.

4 Anoe linggih di sawarga [a] bakal goemoedjĕng; koe Goesti eta teh bakal dipo- 5 jok. 'Didinja andjeunna bakal ngandika ka maranehanana sadjĕro bĕndoena, bari 6 pada disĕblakkeun sadjĕro wĕrana: 'Satĕgĕsna kami geus ngadjĕnĕngkeun Radja kami ngangking [b] Sion, goenoeng kami noe soetji. *a* Djab. 37 : 13; 59 : 9. *b* Djab. 48 : 3.

7 Kami dek njaritakeun pikoekoeh: aja timbalan Pangeran ka kami kijeu: [a] Maneh teh poetra kami; nja poë ijeu ma- 8 neh koe kami dijoegakeun. 'Geura menta ka kami, [b] tangtoe maneh koe kami dipaparin oerang kapir, djadi milik maneh; kitoe deui satoengtoeng boemi, 9 djadi bobogaän maneh. 'Koe maneh [c] bakal dirarĕmoekkeun, make iteuk beusi; nja dipareupeuskeun, tjara wadah beunang pandjoenan. *a* Lal. 13 : 33; Ibr. 1 : 5; 5 : 5. *b* Djab. 22 : 28; 72 : 8. *c* Wahj. 2 : 27; 12 : 5.

10 Mana ajeuna, eh radja-radja! masing palintĕr; eh hakim-hakim di boemi! ma- 11 sing daek diwarah. 'Koedoe pada ngabakti ka Pangeran reudjeung sijeun; sarta koedoe pada gĕrah kalawan nga- 12 lĕpĕr. 'Geura pada njijoem ka Poetra, oelah datang ka ngabĕndon, tanwande maraneh laleungit nja djalan; karana tangtoe tereh djadi bĕndoena. [a] Bagdja tĕmĕn sakoer noe njalindoeng ka andjeunna! *a* Djab. 34 : 9; Jĕs. 30 : 18.

DJABOER 3.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed, [a] mangsa andjeunna keur ngalolos tina sabab Alsalom poetrana. *a* 2 Sam. 15.

2 Noen Pangeran! [a] koe loba noe njoesoekĕr ka koering; pirang-pirang noe 3 ngamoesoeh ka koering. 'Reja noe ngaromongkeun njawa koering, jen: Hamo eta teh meunang pitoeloeng ti Allah. Selah. *a* Djab. 25 : 19.

4 Doepi andjeun, Pangeran! [a] kĕpĕng koering, nja kahormatan koering, sarĕng 5 noe njĕngkatkeun sirah koering. 'Koering sasambat ka Pangeran tarik pisan, sarta koering koe andjeunna dikaboel ti goenoeng andjeunna noe soetji. Selah.

a Djab. 7 : 11.

6 [a] Koering tadi ngĕdĕng, sarta sasarean; toeloej koering njaring, sabab Pa- 7 ngeran noe njoendang ka koering. 'Moal sijeun koering [b] koe bala balaksa-laksa, noe araja di sakoeriling, dek mĕrangan ka koering. *a* Djab. 4 : 9. *b* Djab. 27 : 3.

8 Noen Pangeran! moegi geura ngadĕg; noen Allah koering! moegi njalamĕtkeun ka koering; karantĕn andjeun geus ngagĕboegan sadajana moesoeh koering kana tjatjapekna; [a] hoentoe noe daroraka koe andjeun geus dipotongkeun. 9 'Pangeran [b] noe kagoengan kasalamĕtan; [c] moegi ka oemat andjeun maparin bĕrkah! Selah. *a* Djab. 58 : 7. *b* Djab. 74 : 12. *c* Djab. 115 : 15.

DJABOER 4.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen, Allahing kabĕnĕran koering! tijap-tijap koering sasambat, moegi koe andjeun dikaboel. Tijap-tijap koering keur soesah, andjeun sok maparin kadjĕmbaran ka koering. Moegi aja sihkoernija ka koering, sarĕng panĕda koering moegi dimakboel!

3 Eh anak djalma! sabaraha pililaeunana deui kahormatan kaoela nja rek didjijeun kawirangan? Sabaraha pililaeunana deui nja rek soeka kana lampah teu poegoeh, nja rek nejangan bohong? 4 Selah. 'Mana kanjahokeun koe maraneh, jen aja noe koe Pangeran dioentjoelkeun, dianggo kaäsih! Pangeran tangtoe ngamakboel, ari kaoela sasambat ka andjeunna.

5 Moen maraneh [a] ambĕk, oelah koengsi matak dosa; geura pada gĕndoe-rasa sadjĕro hate maraneh di saĕnggon-ĕnggon maraneh, bari tjaritjing! Selah. 6 'Koedoe pada ngoerbankeun [b] koerban kabĕnĕran, sarta sing ngarandĕl ka Pangeran. *a* Ep. 4 : 26. *b* 5 Moesa 33 : 19; Djab. 51 : 21.

7 Reja noe ngaromong: Saha ka oerang rek nembongkeun kabagdjaän? Moegi

koering sadaja dioengkoelan [a] koe tjahja 8 pameunteu andjeun, Pangeran! 'Andjeun maparin kaboengahan di djĕro hate koering, langkoeng ti batan itoe keur oesoem panen gandoemna sarĕng anggoerna.

a 4 Moesa 6:26.

9 Koering [a] bade ngĕdĕng sarĕng sasarean sakali kalawan salamĕt; [b] karantĕn andjeun, Pangeran! maparin koering bisa ngĕnggon sorangan sarĕng sĕnang ati.

a Djab. 3:6. *b* 3 Moesa 26:5, 6.

DJABOER 5.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe soeling. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun pioendjoek koering; tapakoer koe- 3 ring moegi kamanah. 'Moegi ngarĕgĕpkeun kana sora djĕdjĕritan koering, [a] noen Radja koering sarĕng Allah koering! karantĕn koering sĕdja nĕnĕda ka 4 andjeun. 'Noen Pangeran! isoek-isoek andjeun tinangtos ngamakboel panĕda koering; isoek-isoek koering sĕdja hatoeran ka andjeun, bari ngantos-ngantos.

a Djab. 84:4.

5 Karantĕn andjeun teh [a] lain Allah noe soeka kana kadorakaän; anoe awon 6 moal ngaroengroeng di andjeun. 'Noe garelo hanteu tahan di pajoeneun sotja andjeun; sakoer noe njijeun kagorengan 7 koe andjeun dipikageuleuh. 'Noe ngaromong bohong koe andjeun digĕmpoer; toekang ngoetjoerkeun gĕtih sarĕng toekang tjidra koe Pangeran dipikagiroek.

a Djab. 34:17.

8 Doepi koering teja, tina kagĕdean sihkoernija andjeun koering bade lĕbĕt ka gĕdong andjeun, sĕdja sĕmbahijang njanghareup ka kabah andjeun noe soetji, 9 kalawan sijeun koe andjeun. 'Noen Pangeran! moegi koering ditoejoen dina kabĕnĕran andjeun, tina sabab noe ngararah ka koering; moegi ngaratakeun djalan andjeun ti heulaeun koering. 10 'Karantĕn dina soengoet itoe taja noe sabĕnĕrna; batinna pinoeh hawa-napsoe; [a] tikorona astana gorowong; [b] letahna dipake ngolo-ngolo.

a Roem 3:13. *b* Djab. 58:22.

11 Noen Allah! moegi eta sina njarandang lara; sina pada tigĕdĕboeg tina pakarĕpanana; moegi padi diboewang mawa kalobaän kamasijatanana, sabab 12 pada mantangoel ka andjeun. 'Sawangsoelna [a] sadajana noe njalindoeng ka andjeun mah moegi sina baroengah; moegi sina sarĕnggak salalanggĕngna, sabab diaoeban koe andjeun; ari sakoer noe njaäh ka padjĕnĕngan andjeun moegi 13 sina soeka-soeka di djĕro andjeun. 'Karantĕn andjeun, Pangeran! ngabĕrkahan ka noe bĕnĕr; koe andjeun dilingkoengan koe kaäsihan, sapĕrtos koe kĕpĕng.

a Djab. 40:17.

DJABOER 6.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat, [a] sora gĕde. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

a Djab. 12:1.

2 Noen Pangeran! [a] moegi oelah njiksa ka koering sadjĕro andjeun bĕndoe; sarĕng moegi oelah mĕpĕrih ka koering 3 sadjĕro andjeun wĕra. 'Moegi aja sihkoernija ka koering, Pangeran! karantĕn koering teh apĕs; moegi koering ditjageurkeun, Pangeran! [b] karantĕn raga 4 koering soemĕblak. 'Malah njawa koering soemĕblak kalangkoeng-langkoeng. Ari andjeun teh, Pangeran! [c] sabaraha pilamieunnana deui?

a Djab. 38:2. *b* Djab. 51:10. *c* Djab. 13:2.

5 Moegi geura linggih deui, Pangeran! moegi ngadjait njawa koering; moegi njalamĕtkeun koering koe karna kaäsi- 6 han andjeun! 'Karantĕn [a] di ĕnggon noe maot taja noe njĕbat ka andjeun; saha noe bisa nganoehoenkeun ka andjeun 7 di ĕnggon noe paeh? 'Koering lĕsoe balas roehah-rahoeh; saban wĕngi kasoer koering koe koering dongkap ka ngambang; nja pangheësan koering doemoegi ka djibroeg koe tji-panon koering. 8 'Mata koering roeksak balas kasĕdihan; nja lamoer, bawaning sakoer noe njoesoekĕr ka koering.

a Djab. 115:17.

9 Geura njalingkir ti kaoela, eh sakoer noe njijeun kadorakaän! karana Pangeran geus ngamakboel ka sowara kaoela 10 tjeurik. 'Pangeran [a] geus ngamakboel ka panoehoen kaoela; panĕda kaoela 11 koe Pangeran ditarima. 'Sakabeh moesoeh kaoela ĕngke arera sarta soemĕblak liwat saking; bakal aloendoer, arera ngadak-ngadak.

a Djab. 34:5, 18.

DJABOER 7.

Ijeu poepoedjian damĕlan Dawoed, anoe koe Dawoed dinjanjikeun ka Pangeran tina hal omongan Koes anak Jĕmini.

2 Noen Pangeran, Allah koering! ka andjeun koering njalindoeng; moegi njalamĕtkeun koering ti sadajana noe ngoedag-ngoedag ka koering, nja moegi koering 3 dileupaskeun! 'Oelah koengsi eta teh njasaäk diri koering sapĕrtos singa; disĕwek-sĕwek, reh taja noe ngaleupaskeun.

4 Noen Pangeran, Allah koering! oepami jaktos koering milampah kitoe, oepami 5 leungeun koering aja koetjiwana, 'oepami koering njijeun kaäwonan ka noe sae sarĕng koering, (salĕrĕsna koering teh ngadjait anoe njoesoekĕr ka koering 6 taja sababna): 'mangga, moesoeh sina ngoedag njawa koering, dongkap ka kasoesoelna, bari seug ngidĕk-ngidĕk pati koering kana taneuh, sarĕng ngĕnggonkeun [a] pangatjian koering dina lĕmah! Selah. *a* 1 Moesa 49:6; Djab. 16:9.

7 Noen Pangeran! moegi geura ngadĕg, nganggo bĕndoe andjeun; moegi tjĕngkat, ngalawan kasewotan anoe njoesoekĕr ka koering; moegi goegah, noeloeng ka koering; andjeun pisan noe 8 ngĕrsakeun aja hoekoem. 'Ari padjĕmoehan bangsa-bangsa sina ngarijoeng ka andjeun; seug andjeun, soemangga, moelih deui loehoereun eta ka manggoeng. 9 'Pangeran mĕngke ngahoekoeman ka bangsa-bangsa. Moegi-moegi, noen Pangeran! maparin kaädilan ka koering, noemoetkeun kabĕnĕran koering, sarĕng noemoetkeun katĕmĕnan, anoe aja di koering.

10 [a] Kagorengan djalma daroraka moegi sina parantos, sarĕng moegi ngadĕgkeun anoe bĕnĕr! [b] Karantĕn nja andjeun noe ngararaoskeun kana hate sarĕng kana kaboeboewahan, noen Allah noe 11 langkoeng adil! 'Kĕpĕng koering [c] ditjĕpĕng koe Allah, noe njalamĕtkeun anoe saestoe nja hate. *a* Djab. 104:35. *b* 1 Bab. 29:17; Jĕr. 11:20. *c* Djab. 3:4.

12 Allah teh Hakim noe langkoeng adil, nja Allah noe bĕndoe dina saban-saban 13 poë. 'Oepama aja noe teu tobat, andjeunna ngasah pĕdangna; gondewana 14 dipĕntang, diketjeng; 'nja nodjokeun ka dinja parabot noe matak paeh, djamparingna disina hoeroeng.

15 Saĕnjana, [a] eta teh keur ngandoeng kadorakaän, ngareuneuhkeun kasoesahan, mĕngke ngadjoeroekeun bohong. 16 'Eta teh njijeun lombang, sarta didjĕroan; seug tigoebrag kana piloewang 17 beunangna njijeun. 'Kasoesahanana pimalikeun ka hoeloena sorangan, sarta panganijajana pininggangeun ka ĕmboenĕmboenan dirina. *a* Aj. 15:35; Jĕs. 59:4.

18 Kaoela sĕdja hatoer noehoen ka Pangeran noeroetkeun kaädilanana, sarta sĕdja moedji ka padjĕnĕngan Pangeran, noe langkoeng agoeng.

DJABOER 8.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe [a] Gitit. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed. *a* Djab. 84:1.

2 Noen Pangeran, Goesti koering sadaja! aheng tĕmĕn padjĕnĕngan andjeun di sakoeriling boemi. Andjeun geus ngajakeun kaägoengan andjeun dina langit. 3 'Ti [a] biwir baroedak leutik sarĕng orok andjeun geus ngadĕgkeun kabĕdasan, tina sabab noe njatroean ka andjeun, pikeun ngeureunkeun moesoeh sarĕng noe ngarah malĕs. *a* Mat. 21:16.

4 Tijap-tijap koering ngawaskeun langit andjeun, dadamĕlan panangan andjeun, boelan sarĕng bentang-bentang, kenging 5 andjeun ngadjadikeun: 'nahaon [a] manoesa, mana diëmoet-emoet koe andjeun, sarĕng anak Adam, mana koe andjeun 6 dilajad? 'Didamĕlna koe andjeun katjek saeutik ti malaikat, doepi dimakoetaän koe kahormatan sarĕng kamoel-7 jaän. 'Koe andjeun ditjangkinganan sadaja dadamĕlan panangan andjeun; [b] saniskantĕn koe andjeun ditaloekkeun di 8 handapeun soekoena: 'ĕmbe-domba sarĕng sapi-moending, sadajana; kitoe deui 9 sasatoan galak; 'manoek-manoek awang-awang sarĕng laoek-laoek sagara, naon bae noe njorang djalan-djalan laoet. *a* Aj. 7:17; Djab. 144:3; Ibr. 2:6. *b* 1 Kor. 15:27.

10 Noen Pangeran, Goesti koering sadaja! aheng tĕmĕn padjĕnĕngan andjeun di sakoeriling boemi.

DJABOER 9.

Pikeun kokolot njanji; lagoe Moet-laben. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Koering sĕdja nganoehoenkeun ka Pangeran tĕroes sarĕng hate; sĕdja njarijos-3 keun sadaja moedjidjat andjeun. 'Koering sĕdja boengah sarĕng soeka-soeka di djĕro andjeun; sĕdja moedji ka padjĕnĕngan andjeun, noen noe Langkoeng Agoeng!

4 Sabab moesoeh koering oendoer ka toekang, patingdjaropak sarĕng laleungit ti pajoeneun andjeun. 5 'Karantĕn andjeun parantos ngoeroeskeun prakawis sarĕng padoe koering; andjeun parantos linggih dina pangtjalikan, [a] noen Hakim noe langkoeng adil!
a Djab. 7 : 12.

6 Oerang kapir koe andjeun geus diseuseul; noe doraka koe andjeun geus digĕmpoer, ngaranna koe andjeun dileungitkeun langgĕng salalamina. 7 'Moesoeh teja geus toempĕs, karoeksakan saĕndĕng-ĕndĕng; sarĕng nagara-nagara teja koe andjeun geus diraboetan; ingĕtan ka maranehna geus leungit.

8 Dĕmi Pangeran mah linggih salalanggĕngna; andjeunna geus ngadĕgkeun pangtjalikanana, kĕrsa ngahoekoeman. 9 'Tangtoe [a] andjeunna mĕngke ngahoekoeman djagat kalawan adilna, nja ngabĕnĕran ka bangsa-bangsa djeung saestoe-estoena.
a Djab. 96 : 13; 98 : 9.

10 [a] Tapi Pangeran pidjadieun koeta loehoer pikeun anoe laip, koeta loehoer eukeur mangsa aja kasoekĕran. 11 'Ari sakoer noe nganjahokeun ka padjĕnĕngan andjeun bade ngarandĕl ka andjeun, sabab andjeun, Pangeran! tara nilarkeun anoe nejangan andjeun.
a Djab. 37 : 39; 46 : 2.

12 Geura maroedji ka Pangeran, [a] anoe linggih di Sion; [b] baredjakeun di bangsa-bangsa sagala dadamĕlanana. 13 'Sabab [c] noe moendoet hoetang gĕtih emoeteun ka darinja, hamo lali ka panjambat noe balangsak.
a Djab. 76 : 3. b Djab. 57 : 10. c 5 Moesa 32 : 43.

14 Moegi aja sih-koernija ka koering, Pangeran! Moegi ningalikeun kabalangsakan koering ti noe gareuleuh ka koering! Nja andjeun noe ngahandjatkeun diri koering [a] tina lawang maot; 15 'soepaja koering njarijoskeun sadajana poedjian andjeun; dina lawang [b] anak Sion koering sĕdja gĕrah tina kasalamĕtan andjeun.
a Aj. 38 : 17. b 2 Radj. 19 : 21.

16 [a] Oerang kapir pada kapatĕr kana piloewang beunangna njijeun; soekoena karingkoes koe rawe beunangna njoempoetkeun. 17 'Pangeran geus nawiskeun andjeun, geus midamĕl kaädilan; noe doraka karidjĕt koe panggawe leungeunna sorangan. (Tatabeuhan kawat.) Selah.
a Djab. 7 : 16; Sil. 26 : 27.

18 Djalma doraka mĕngke aloendoer ka naraka, nja sakabeh oerang kapir noe paroho ka Allah. 19 'Karana noe waloerat moal dilalikeun saĕndĕng-ĕndĕng, pangharĕpan noe balangsak hamo leungit salalawasna.

20 Noen Pangeran! [a] moegi geura ngadĕg; manoesa oelah sina bĕdas. Oerang kapir moegi dihoekoeman di pajoeneun andjeun! 21 'Noen Pangeran! moegi eta disina sijeun. Oerang kapir moegi sina pada nganjahokeun, jen dirina manoesa. Selah.
a Djab. 7 : 7.

DJABOER 10.

Ĕh Pangeran! naha mana andjeun ngadĕg ti kadjaoehan, sarĕng ngalijeus keur mangsa aja kasoekĕran? 2 'Djalma doraka tina kamagoengan ngoebrak-ngabrik ka noe balangsak; moegi pada katangkĕp koe akal beunangna mikiran!

3 Karana noe doraka sok moedji maneh koe hal hawa-napsoena; sarta noe pĕrĕtjit teh tjoel, ngagorengkeun ka Pangeran. 4 'Tjĕk noe doraka, bari moentjoegoeg nja iroeng: Andjeunna moal njiksa; [a] sagala pikiranana: Euweuh Allah.
a Djab. 14 : 1.

5 Djalanna sok awet di sambarang mangsa; [a] hoekoeman andjeun sok loehoer, djaoeh ti tendjo manehna; sakoer noe ngamoesoeh ka manehna [b] pada digĕbos.
a Aj. 22 : 12—14. b Djab. 12 : 6.

6 Omongna sadjĕro hate: Aing hamo tidjalikeuh; toeroen-toemoeroen aing teh moal tjilaka. 7 'Soengoetna [a] pinoeh koe sasapa, palatjidra djeung karinah; handapeun letahna aja kasoesahan djeung kadorakaän.
a Roem 3 : 14.

8 Lakoena dijoek dina paranti ngintip di lĕmboer-lĕmboer; pek di noe boeni maehan noe teu salah; panonna moerĕlĕng ka noe laip.

9 Ngintipna di noe boeni sapĕrti singa di ĕnggonna; ngintipna hajang ngabewat noe balangsak; pek noe balangsak dibewat, digoegoesoer bari njandang rawena.

10 Lakoena ngadĕmpes, dĕpang-dĕpong, seg noe lalaip beunang koe koekoena. 11 'Omongna sadjĕro hate: [a] Allah geus lali; meungpeunan pameunteuna; moal ningali saĕndĕng-ĕndĕng.
a Djab. 73 : 11; 94 : 7.

12 Noen Pangeran! moegi geura ngadĕg; noen Allah! moegi geura ngadjoengdjoengkeun panangan andjeun; moegi oelah lali ka noe pada balangsak. 13 'Koe

naon noe doraka ngagorengkeun ka Allah, ngomong sadjĕro hate, jen: Andjeun moal njiksa?

14 Andjeun langkoeng waspaos; karantĕn kaewĕdan sarĕng njĕri angĕn koe andjeun ditingalan, diteundeun dina panangan andjeun; ari noe laip masrahkeun diri ka andjeun; [a] sarĕng pahatoe nja andjeun noe mitoeloeng. *a* Djab. 68 : 6.

15 Moegi [a] motongkeun leungeun djalma doraka, sarĕng moegi njiksa kana kadorakaän djalma goreng, dongkap ka 16 teu kapĕndak koe andjeun. 'Pangeran [b] djoemĕnĕng Radja langgĕng salalawasna; [c] oerang kapir geus dileungitkeun ti tanah andjeunna. *a* 1 Sam. 2 : 31; Aj. 38 : 15. *b* Djab. 146 : 10. *c* Djab. 9 : 6.

17 Noen Pangeran! kahajang noe pada balangsak koe andjeun geus dimakboel; hatena koe andjeun dipageuhkeun; tjĕpil 18 andjeun ngarĕgĕpkeun, 'kĕrsa [a] maparin kaädilan ka pahatoe sarĕng ka noe laip, soepaja manoesa noe asal tina boemi oelah toeloej matak risi. *a* 5 Moesa 10 : 18.

DJABOER 11.

Pikeun kokolot njanji. Damĕlan Dawoed. Kaoela njalindoeng ka Pangeran. Bo-bo naha maraneh ngaromong ka njawa kaoela: Geura kalaboer ka pigoenoe-2 ngan maraneh, sapĕrti manoek? 'Karana, saĕnjana, noe daroraka pada mĕntang gondewa; djamparingna geus ditjawiskeun dina laras, [a] karĕpna dek dipĕsatkeun ti noe poëk ka noe saestoe nja 3 hate. 'Lamoen tihang nagara diraroentoehkeun, djalma bĕnĕr koemaha nja pilampaheun? *a* Djab. 64 : 5.

4 [a] Pangeran linggih di djĕro kabahna noe soetji; Pangeran teja pangtjalikanana di sawarga; sotjana mĕlĕng, paningalna ngararaoskeun sagala anak 5 Adam. 'Pangeran ngararaoskeun djalma noe bĕnĕr; dĕmi djalma noe doraka sarta noe soeka nganijaja mah [b] koe 6 manah Pangeran dipikageuleuh. 'Tangtoe noe daroraka koe andjeunna dihoedjanan djirĕt; [c] seuneu, djeung walirang, sarta angin nereptep pidoeoemaneun [d] loemoerna. *a* Hab. 2 : 20. *b* Djab. 5 : 5. *c* 1 Moesa 19 : 24. *d* Djab. 75 : 9.

7 Karana Pangeran teh langkoeng adil; soekana kana kaädilan; noe saestoe [a] bakal pada nendjo ka pameunteuna. *a* Djab. 17 : 15.

DJABOER 12.

Pikeun kokolot njanji; [a] sora gĕde. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed. *a* Djab. 6 : 1.

2 Noen Pangeran! moegi maparin pitoeloeng; karantĕn noe njaähan geus sĕpi; karantĕn noe satoehoe geus soe-3 woeng ti lĕbah anak Adam. 'Pada ngomong bohong, hidji-hidji djalma djeung batoerna; mitjatoerna biwir loemas-lamis, make midoewa pikir.

4 Pangeran moegi ngabasmi sakabeh biwir loemas-lamis, sagala letah noe 5 mitjatoer soewaban; 'anoe ngaromong kijeu: Kami dek nandakeun kawasa koe letah kami; biwir kami anoe kami sorangan; saha djoeragan kami?

6 Tina karoeksakan noe pada balangsak, tina haharĕgoengan noe pada waloerat, noe matak ajeuna kami rek ngadĕg, soer pangandika Pangeran; kami rek njalamĕtkeun noe koe eta digĕbos.

7 'Pangandika Pangeran [a] nja pangandika bĕrĕsih, sapĕrti perak beunang ngalĕboer di djĕro panglĕboeran dina taneuh, beunang ngabĕsot toedjoeh kali. *a* Djab. 19 : 9; Sil. 30 : 5.

8 Andjeun, Pangeran! tinangtos ngaraksa ka darinja; kantĕnan koe andjeun didjaga, diloepoetkeun ti ijeu bangsa 9 ajeuna, salalanggĕngna. 'Noe daroraka leuleumpangan koekoerilingan, satijaptijap kalakoean hina keur oentjoel di lĕbah anak Adam.

DJABOER 13.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Sabaraha pilamieunana deui, Pangeran? [a] naha kĕrsa lali ka koering saĕndĕng-ĕndĕng? Sabaraha pilamieunana deui andjeun nja meungpeunan pameun-3 teu ka koering? 'Sabaraha pilamieunana deui koering nja kĕdah tarekah-tarekah sadjĕro pikir, bari ewĕd sadjĕro hate ti beurang? Sabaraha pilamieunana deui moesoeh koering nja ngaloehoeran ka koering? *a* Djab. 42 : 10.

4 Moegi-moegi ngareret; moegi koering dikaboel, noen Pangeran, Allah koering! Moegi njaängkeun mata koering, oelah 5 koengsi koering teh heës maot; 'oelah koengsi moesoeh koering ngomong: Aing geus ngelehkeun inja; [a] oelah koengsi satroe koering garĕrah, ana koering tidjalikeuh! *a* Djab. 25 : 2.

6 Doepi koering teja ngandĕl kana kasihan andjeun; hate koering bade gĕrah tina pitoeloeng andjeun; koering sĕdja njanji ka Pangeran, reh ka koering geus midamĕl kasaean.

DJABOER 14.

Pikeun kokolot njanji. Damĕlan Dawoed.
[a] Anoe boeroeng ngomong sadjĕro hate: Euweuh Allah. Eta teh pada lĕbar lampahna, pada matak giroek pagaweanana; taja pisan noe migawe hade.
a Djab. 10 : 4; 53 : 2.

2 [a] Pangeran ti sawarga ngawaskeun ka anak Adam, ningalikeun aja-hanteuna noe pintĕr, noe nejangan Allah.
a Djab. 33 : 13.

3 [a] Sakabehna ĕnggeus njingkir; sarejana geus djadi sipat geuleuh; hanteu aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan.
a Roem 3 : 12.

4 Naha sakabeh noe njijeun kadorakaän teh euweuh kanjaho? [a] Pada ngahakanan oemat kami, kawas ngahakan roti, djeung teu njambat ka Pangeran.
a Djab. 79 : 7.

5 Di dinja eta teh pada kataradjang sijeun bangĕt katjida; karana Allah njarĕngan ka bangsa noe bĕnĕr.

6 Keun, maraneh ngerakeun kana tarekah noe balangsak, da Pangeran panjalindoenganana.

7 Ĕh, moegi-moegi kasalamĕtan Israil geura datang ti Sion! [a] Lamoen dibojongna oemat koe Pangeran dibalikkeun, tangtoe Jakoeb pigĕraheun, Israil piboengaheun.
a Aj. 42 : 10.

DJABOER 15.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.
Noen Pangeran! [a] saha noe pingaroengroengeun di himah andjeun? Saha noe pingĕnggoneun dina goenoeng andjeun noe soetji?
a Djab. 5 : 5; 24 : 3.

2 Noe loemakoena satĕmĕnna, djeung milampah kabĕnĕran, sarta [a] ngomong noe sajakti tĕroes reudjeung hate;
a Djak. 8 : 16, 17.

3 Noe letahna teu ngoepat, teu migawe goreng ka batoer, djeung teu ngadatangkeun wiwirang ka sanak;

4 Djalma sipat idjid [a] koe pangrasa eta dipikatjoewa, dĕmi noe ibadah ka Pangeran mah koe eta diadjenan; ana soempah matak roegi dirina, teu diowahan;
a 2 Radj. 3 : 14.

5 [a] Teu ngindjeumkeun oewang njokot boengah; djeung teu narima pamere sangkan goreng ka noe teu salah. Saha-saha noe kitoe lampahna, moal tidjalikeuh salalanggĕngna.
a 2 Moesa 22 : 25.

DJABOER 16.

Ijeu [a] pangeling-ngeling, damĕlan Dawoed.
a Djab. 56 : 1.

[a] Moegi ngaraksa ka koering, noen Allah! karantĕn koering njalindoeng ka 2 andjeun. 'Koering oendjoekan ka Pangeran: Goesti koering nja andjeun; [b] koering taja kasoekaän lijan ti andjeun.

3 'Ari moenggoeh para soetji noe di boemi, nja eta noe maroelja, sadajana karĕsĕpan koering ka eta.
a Djab. 25 : 20. *b* Djab. 73 : 25.

4 Saha-saha noe miallah ka noe sedjen, [a] tangtoe bangĕt kasangsaraänana; koering teu wĕrat njitjikeun koerbanna inoeman sipat gĕtih, [b] sarĕng teu wĕrat 5 njĕboetkeun ngaranna koe biwir. 'Nja Pangeran [c] noe djadi doeoeman banda koering sarĕng doeoeman loemoer koering; toer andjeun noe nĕtĕpkeun bagian koering.
a Jĕs. 42 : 8. *b* 2 Moesa 23 : 13. *c* Djab. 73 : 26.

6 Oekoeran ninggangna pikeun koering di noe ngareunah; saestoena koering 7 teh meunang milik aloes. 'Koering njoekoerkeun ka Pangeran, noe maparin pitoedoeh ka koering; [a] dalah ti peuting koering dipapatahan koe kaboeboewa8 han koering. 'Pangeran salalawasna [b] koe koering ditjipta aja di hareupeun koering; estoe aja di katoehoeëun koering, moal koering tidjalikeuh.
a Djab. 7 : 10. *b* Lal. 2 : 25.

9 Sabab kitoe hate koering boengah, sarĕng [a] pangatjian koering gĕrah; malah-malah daging koering pingĕnggoneun 10 sarĕng kasĕnanganana. 'Karantĕn njawa koering [b] koe andjeun moal didjomplang di ĕnggon noe paeh; andjeun teh moal tega kaäsih andjeun kasorang boe11 roek-oetjoetan. 'Andjeun ka koering bade maparin njaho kana djalan kahiroepan; di pajoeneun andjeun pinoeh koe kaboengahan; panangan andjeun tĕngĕn njĕpĕng kangeunahan saĕndĕng-ĕndĕng.
a Djab. 7 : 6. *b* Lal. 13 : 35.

DJABOER 17.

Ijeu panĕda Dawoed.
Noen Pangeran! moegi ngamakboel kana kabĕnĕran, rĕgĕpkeun ka panjĕloek koering; moegi dangoekeun panĕda koe-

2 ring, ti biwir noe taja palsoena! 'Ti pajoeneun andjeun moegi ka loewar bĕbĕnĕran koering; sotja andjeun moegi ngawaspaoskeun kaestoean!

3 Andjeun [a] geus ngararaoskeun kana hate koering; koe andjeun dilajad ti peuting; koering koe andjeun ditjoba, taja noe koe andjeun kapĕndak; koering nijat pisan, oelah koering ngarĕmpak 4 koe biwir. 'Mĕnggahing lakoe-lampah manoesa, toemoet pangandika lambe andjeun, koering ngaraksa maneh pĕrkawis 5 djalan euwah-euwah. 'Nintjak koering tĕtĕg dina djalan andjeun, soekoe koering hanteu tidjalikeuh. *a* Djab. 7:10.

6 Koering sasambat ka andjeun, noen Allah! karantĕn andjeun kĕrsa ngaboelkeun ka koering. [a] Moegi njondongkeun tjĕpil andjeun ka koering; pioendjoek 7 koering moegi dangoekeun! 'Moegi ngahengkeun kaäsihan andjeun, noen noe njalamĕtkeun sadajana noe njalindoeng ka panangan andjeun tĕngĕn, ti sakoer noe ngamoesoeh! *a* Djab. 88:3.

8 Moegi ngaraksa ka koering [a] sapĕrtos ka siki sotja; moegi koering boenikeun 9 [b] dina aoeb djangdjang andjeun, 'tina sabab noe daroraka, noe ngaroeksak ka koering, nja ngamoesoeh ka koering tĕroes sarĕng lĕlĕmboetan, bari ngalingkoengan ka koering. *a* 5 Moesa 32:10; Djak. 2:8. *b* Djab. 36:8.

10 Eta teh [a] noetoepan maneh koe gadjihna; soengoetna ngaromong kama-11 goengan. 'Ka mana bae koering nintjak, ajeuna eta ngarijoeng ka koering; panonna ditoedjoekeun, karĕpna ning-12 gangkeun koering kana taneuh. 'Oepamina [b] sapĕrtos singa, hajang njoso kana njasaäk; sarĕng sapĕrtos singa ngora, keur ngadĕpong dina panjoempoetanana. *a* Aj. 15:27; Djab. 73:7. *b* Djab. 10:9.

13 Noen Pangeran! moegi geura ngadĕg; moegi eta koe andjeun dipiheulaän; moegi disina ngoedoeproek! Moegi ngaleupaskeun njawa koering ti noe doraka, koe 14 pĕdang andjeun; 'ti eta djalalĕma, koe panangan andjeun, Pangeran! ti djalalĕma noe djadi ahli doenya, bagianana dina hiroep ijeu, sarĕng beuteungna koe andjeun dieusian koe arta-banda andjeun; pada seubeuheun koe anak, sarĕng naringgalkeun sesa makena ka ba-15 roedakna. 'Doepi koering teja [a] mangke nendjo ka pameunteu andjeun kalawan kabĕnĕran; koering piseubeuheun koe [b] roepa andjeun, dimana koering geus hoedang. *a* Aj. 19:26; Djab. 11:7. *b* 4 Moesa 12:8.

DJABOER 18.

Pikeun kokolot njanji. Damĕlan abdi Pangeran Dawoed, [a] anoe ngoendjoekkeun ka Pangeran oengĕlna ijeu poepoedjian, keur mangsa andjeunna koe Pangeran geus dileupaskeun ti leungeun sakabeh moesoehna, sarta ti panangan 2 Saoel. 'Ari pioendjoekna: *a* 2 Sam. 22.

Koering njaäh pisan ka andjeun, Pa-3 ngeran, kabĕdasan koering! 'Pangeran teh nja batoe tjadas, nja benteng koering, sarta noe ngarahajoekeun ka koering; Allah koering, batoe karang koering; di andjeunna koering njalindoeng; kĕpĕng koering sarta tandoek kasalamĕtan koering, koeta koering noe loe-4 hoer. 'Koering sĕdja sasambat ka Pangeran, anoe lajak dipoedji; tangtoe koering disalamĕtkeun ti moesoeh-moesoeh koering.

5 Koering tadina kabeulit koe talining maot, sarta waloenganing katiwasan 6 ngareureuwas ka koering. 'Eta koering karingkoes koe talining ĕnggon noe 7 paeh, kapapag koe ridjĕting maot. 'Dina keur soekĕr koering njĕloek ka Pangeran, nja koering ngadjĕrit ka Allah koering; seug andjeunna ti djĕro kabahna ngamakboel kana sowara koering, panjambat koering ka pajoeneunana dongkap ka tjĕpilna.

8 Dĕr boemi teh gendjlong, nja ojag; sarta dasar goenoeng-goenoeng aringgeung, nja garendjlong, sarehing an-9 djeunna bĕndoe. 'Ngĕboel haseup ti pangamboengna, sarta seuneu ti djĕro bahamna ngahakan, roehak raroehaj ti 10 eta. 'Seug andjeunna [a] ngadengdekkeun langit, djoet loengsoer; sarta angkeub handapeun dampalna. *a* Djab. 144:5.

11 Noe dititihan koe andjeunna [a] nja moekarabin, bĕr hibĕr; andjeunna ngale-12 jong toenggang djangdjang angin. 'Poëk koe andjeunna didjadikeun dingdingna, aja sakoebĕng andjeunna minangka [b] saoengna, mĕdĕming tjai, mĕndoenging 13 langit. 'Tina sorot pajoeneunana djol megana maradjoe, aja hoedjan boewah sarta roehak seuneu. *a* Djab. 99:1. *b* Aj. 36:29.

14 Doer Pangeran dina langit ngajakeun goeloedoeg, noe Langkoeng Agoeng moenggah ngagĕntra; aja hoedjan boe-15 wah sarta roehak seuneu. 'Andjeunna ngaleupaskeun djamparingna, seug eta dipabalĕntjarkeun; nja kilat pirang-pi-16 rang, seug pada digoedjroedkeun. 'Beh tembong dasaring tjai-tjai, sarta katara padĕmen djagat, tina panjeuseul andjeun, Pangeran! [a] tina angining napas pangamboeng andjeun. *a* Aj. 4:9.

17 Pangeran [a] ti manggoeng miwarang, kĕk koering ditjandak, dihandjatkeun ti 18 tjai gĕde; 'dileupaskeun ti moesoeh koering noe bĕdas, nja ti noe gareuleuh ka koering; karana pada kawasa batan koe-19 ring. 'Eta teh ngaronom ka koering keur poëan koering balahi; tapi Pange-20 ran djadi pangladjĕr koering. 'Sarta koering dibidjilkeun ka noe lĕga; eta koering koe andjeunna didjait, sabab soekaeun ka koering. *a* Djab. 57:4.

21 Pangeran teh malĕs ka koering noeroetkeun kabĕnĕran koering; [a] noeroetkeun kabĕrĕsihan leungeun koering moelang-22 na ka koering. 'Karana koering ngestikeun djalan Pangeran, sarta teu doraka 23 moengkir ka Allah koering. 'Karana sadajana hoekoemna aja di hareupeun koering, sarta pikoekoehna koe koering hanteu disingkirkeun ti diri koering. 24 'Estoe koering teh satĕmĕnna di pajoeneun andjeunna, sarta koering ngaraksa maneh ti pidorakaeun koering. *a* Aj. 22:30.

25 Mana Pangeran ka koering moelang noeroetkeun kabĕnĕran koering, noeroetkeun kabĕrĕsihan leungeun koering 26 di pajoeneun sotjana. 'Ka noe heman, andjeun nawiskeun mantĕn heman; ka djalma satĕmĕnna, andjeun nawiskeun 27 mantĕn satĕmĕnna; 'ka noe bĕrĕsih, andjeun nawiskeun mantĕn bĕrĕsih; dĕmi ka noe bengkok mah, andjeun nawiskeun 28 mantĕn tibalik. 'Karantĕn oemat noe balangsak koe andjeun disalamĕtkeun; doepi [a] panon loehoer mah koe andjeun dika-handapkeun. *a* Djab. 101:5.

29 Sajaktosna, andjeun njaängkeun damar koering; Pangeran, Allah koering, 30 noe nĕrangkeun poëk koering. 'Karantĕn [a] sarĕng andjeun koering ngadoepak barisan; koering disarĕngan Allah koering, 31 ngaloentjatan pagĕr tembok. 'Ari Allah teja sampoerna djalanna; pangandika Pangeran beunang ngabĕsot; andjeunna teh minangka kĕpĕng ka sakoer noe njalindoeng ka andjeunna. *a* Djab. 60:14.

32 Karana [a] saha deui Allah, djaba ti Pangeran? djeung saha deui batoe karang, 33 djaba ti Allah oerang? 'Koering koe Allah disaboekan kasantosaän, sarta andjeunna maparin djalan koering satĕ-34 mĕnna. 'Soekoe koering koe andjeunna disaroewakeun djeung mĕntjĕk, sarta koering koe andjeunna disina nangtoeng 35 di ĕnggon koering noe laloehoer. 'Ari [b] leungeun koering koe andjeunna diwoeroek pĕrang, moenggah leungeun koering bisa mĕntang gondewa tambaga. *a* 1 Sam. 2:2. *b* Djab. 144:1.

36 Malah andjeun ka koering maparin kĕpĕnging kasalamĕtan andjeun, sarĕng panangan andjeun tĕngĕn nanggeuj ka koering; sarawoeh koe kasabaran an-37 djeun koering diagoengkeun. 'Koering ti handap koe andjeun didjĕmbaran baris ngalengkah, sarĕng pigeulang soekoe koering hanteu tidjalikeuh.

38 Koering ngoedag moesoeh-moesoeh koering, sarĕng dongkap ka kasoesoelna; geus seëp, kakarek koering wang-39 soel. 'Koe koering diparinggĕskeun, moenggah teu barisaeun mĕnjat deui; pada ngadjopak ka handapeun soekoe 40 koering. 'Karantĕn koering koe andjeun disaboekan kasantosaän baris pĕrang; noe ngamoesoeh ka koering koe andjeun pada ditoendoekkeun ka handapeun koe-41 ring. 'Ari satroe koering koe andjeun disina noekang ka koering, sangkan noe gareuleuh ka koering koe koering dibas-42 mi. 'Eta teh pada ngadjĕrit, tapi taja noe noeloeng; ngadjĕrit ka Pangeran, tapi 43 hanteu diwalon. 'Pek koe koering diboeboekkeun sapĕrtos pĕlĕdoeg katĕbak angin; dikirabkeun [a] sapĕrtos leutaking loeloeroeng. *a* Jĕs. 10:6.

44 Koering koe andjeun dirahajoekeun ti sadajana padoe rahajat; toer didjadikeun loeloegoe oerang kapir; bangsa noe tadina teu kaoeninga koe koering, 45 seug ngawoela ka koering. 'Tjeulina kakarek ngadenge bedja, seug bae naroeroet ka koering; djalma nagara lijan 46 taraloek ka koering poera-poera. 'Djalma nagara lijan lalempes, sarta goemĕtĕr bidjil ti koeta-koetana.

47 Pangeran teja [a] djoemĕnĕng; sarta

sagala poedji ka Batoe karang koering; djeung sing diagoengkeun Allah kasa-48 lamĕtan koering; 'nja eta Allah, noe mangmalĕskeun koering, sarta noe ngabawahkeun bangsa-bangsa ka handa-49 peun koering; 'noe ngarahajoekeun koering ti satroe-satroe koering; malahmalah koering koe andjeun diloehoerkeun ti sakoer noe ngamoesoeh ka koering; eta koering koe andjeun diloepoetkeun ti djalma noe nganijaja.

a 5 Moesa 32: 40.

50 Koe pĕrkawis eta [a] koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun di sagala bangsa kapir, Pangeran! sarĕng sĕdja 51 moedji ka padjĕnĕngan andjeun, 'noe maparin kasalamĕtan gĕde ka radjana, sarĕng midamĕl kaäsihan kana lisahan andjeunna, [b] nja ka Dawoed sarĕng ka toeroenananana, langgĕng salalamina.

a Djab. 57: 10. *b* 2 Sam. 7: 12; Djab. 89: 5.

DJABOER 19.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Langit njaritakeun kamoeljaän Allah, djeung pipinding teh ngoewarkeun da-3 damĕlan panangananana. 'Beurang nema beurang ngaboelakkeun omong, djeung peuting nema peuting ngabedjakeun ka-4 njaho. 'Lain omong lain tjatoer, noe teu kadenge sorana.

5 [a] Oekoeranana bidjil ka sakoeriling boemi, sarta kasaoeranana nĕpi ka sisi djagat. Di dinja andjeunna masangkeun 6 bimah pikeun panon-poë. 'Ari eta teh ibarat panganten keur bidjil ti pangkengna; atoheun sapĕrti djalma prawira, 7 goera-giroe njorang djalanna. 'Bidjilna ti sisi langit, sarta ngidĕrna nĕpi ka sisina deui; djeung taja pisan noe boeni ti panasna.

a Roem 10: 18.

8 Toret Pangeran sampoerna, matak njĕnangkeun pikir; pĕrtelaän Pangeran sajakti, [a] matak mintĕrkeun noe bodo; 9 'papakon Pangeran saestoe, matak ngaboengahkeun ati; timbalan Pangeran 10 setra, [b] matak njaängkeun panon; 'ibadah ka Pangeran bĕrĕsih, sarta tĕtĕp salalawasna; hoekoem Pangeran satoehoe, aradil sarerejana.

a Djab. 119: 130. *b* Djab. 13: 4.

11 Eta sadajana [a] moelja ti batan ĕmas, nadjan ti mas pangaloesna pirang-pirang; sarta aramis ti batan madoe djeung 12 atjining madoe. 'Malah abdi gamparan koe eta dipepelingan; ngestokeunana 13 mawa gandjaran gĕde. 'Kana pasal kalĕlĕpatan, saha noe bisa nangenan? Moegi koering dibĕrĕsihan, dileungit-14 keun kalĕlĕpatan noe boeni! 'Sarĕng deui abdi gamparan moegi dihalangan tina kaängkoehan, oelah sina moerba ka koering. Didinja koering pisampoerna-15 eun, bĕrĕsih masijat gĕde. 'Moegi omongan biwir koering sarĕng pikiran hate koering sing pikamanaheun ka pajoeneun andjeun, noen Pangeran, Batoe karang koering sarĕng Poerah ngadjait koering!

a Djab. 119: 72, 103, 127.

DJABOER 20.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Moegi andjeun dikaboel koe Pangeran dina poë kasoesahan; moegi andjeun koe [a] padjĕnĕngan [b] Allah Jakoeb di-3 teundeun di noe loehoer! 'Moegi ngadatangkeun pitoeloeng ka andjeun ti djĕro kasoetjian, sarĕng moegi nang-4 geuj ka andjeun ti Sion! 'Moegi Pangeran emoet ka saniskantĕn koerban andjeun kadaharan, sarĕng sadajana koerban andjeun doeroekan moegi ka-5 manah! Selah. 'Moegi Pangeran ka andjeun maparin salĕbĕting manah andjeun; sarĕng sapangĕrsa andjeun moegi 6 dilaksanakeun! 'Koering sĕdja sarĕnggak tina kasalamĕtan andjeun, sarĕng sĕdja ngelebetkeun oemboel-oemboel njĕboet padjĕnĕngan Allah koering. Moegi Pangeran ngalaksanakeun sapanĕda andjeun!

a Sil. 18: 10. *b* Djab. 46: 8.

7 Ajeuna koering geus tĕrang, jen Pangeran bade njalamĕtkeun lisahan andjeunna; kantĕnan lisahan teh koe andjeunna dikaboel ti sawargana noe soetji; pitoeloeng panangananana tinangtos kala-8 wan kawasa. 'Itoe ngandĕlkeun kareta, itoe ngandĕlkeun koeda; [a] dĕmi oerang mah njĕboetkeun padjĕnĕngan Pangeran, 9 Allah oerang. 'Ari itoe patingkoedoeproek, patingdjaropak; dĕmi oerang mah tjarĕngkat sarta talĕgĕr nangtoeng.

a 5 Moesa 20: 1.

10 Noen Pangeran! moegi njalamĕtkeun radja. Tangtoe oerang dikaboel kalamangsa oerang sasambat.

DJABOER 21.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen Pangeran! radja boengaheun koe kabĕdasan andjeun, sarĕng langkoeng-langkoeng nja gĕraheunana tina 3 pitoeloeng andjeun. 'Koe andjeun geus dipaparin kahojong manahna; sarĕng panĕda lambĕjna koe andjeun hanteu dipogogkeun. Selah.

4 Karantĕn andjeun ka radja njondongan njandak bĕrkah kabagdjaän; sirahna koe andjeun dimakoetaän ĕmas pang- 5 aloesna. 'Radja ka andjeun njoehoenkeun hiroep, koe andjeun dipaparin; pandjang joeswa, langgĕng salalamina.

6 Rosa pisan kahormatan radja tina pitoeloeng andjeun; koe andjeun dipasihan kaägoengan sarĕng kamoeljaän. 7 'Karantĕn radja koe andjeun didjadikeun matak bĕrkah salamina; koe andjeun disoekakeun koe kaboengahan ti pajoeneun andjeun.

8 Karantĕn radja teh ngandĕl ka Pangeran, sarĕng koe kaäsihan noe Langkoeng Agoeng andjeunna moal tidjali- 9 keuh. 'Panangan andjeun tinangtos mĕndakan sadajana moesoeh andjeun; panangan andjeun tĕngĕn kantĕnan nĕpangan sakoer noe gareuleuh ka andjeun.

10 Koe andjeun moesoeh teh bade didjadikeun sapĕrtos pameuleuman seuneu, samangsa andjeun doeka; koe Pangeran tangtoe pada dilĕglĕg sadjĕroning bĕndoena, nja bakal pada dihakanan seuneu. 11 'Boewahna koe andjeun bade dileungitkeun ti boemi, nja toeroenanana dileungitkeun ti lĕbah anak Adam.

12 Karantĕn eta teh pada mambrih kaawonan ka andjeun; pada mikiran kadjoeligan, nanging moal kadoegaeun 13 kitoe-kijeu. 'Karantĕn koe andjeun bade disina noekang moendoer; [a] andjeun bade ngetjeng ka beungeutna nganggo gondewa andjeun. *a* Djab. 7:13.

14 Moegi ngaloehoerkeun andjeun, Pangeran! koe kabĕdasan andjeun; seug koering sĕdja njaranji sarĕng maroedji ka kawasa andjeun.

DJABOER 22.

Pikeun kokolot njanji; lagoe Oentjaling padjar. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 [a] Eh Allah koering! Allah koering! naha mana koering ditilarkeun koe andjeun? naha mana djaoeh tina noeloeng ka koering, tina omong gĕgĕroengan koe- 3 ring? 'Noen, Allah koering! ti beurang koering sasambat, nanging koe andjeun hanteu dikaboel; kitoe keneh ti peuting, nanging koering teu mĕndak reureuh. *a* Mat. 27:46.

4 Doepi andjeun teh soetji, linggih di 5 tĕngah poepoedjian Israil. 'Karoehoen koering sadaja ngarandĕlna ka andjeun; pada ngarandĕl, sarĕng koe andjeun dila- 6 leupaskeun. 'Pada sasambat ka andjeun, sarĕng koe andjeun dilaloepoetkeun; [a] pada ngarandĕl ka andjeun, sarĕng teu mareunang era. *a* Djab. 25:3.

7 Doepi koering mah ibarat tjatjing, lain djalma; dihihina koe manoesa, di- 8 pikatjoewa koe djalma-djalma. 'Sakabeh noe narendjo ka koering, pada mojok ka koering; pada ngadjĕbian ka koering, [a] pada gogodĕg, [bari ngaromong]: 9 'Sanggakeun diri ka Pangeran; [b] koe Pangeran koedoe dileupaskeun; koedoe diloepoetkeun, lamoen manehna dimanah mah. *a* Djab. 109:25; Mat. 27:39. *b* Mat. 27:43.

10 Mapan [a] nja andjeun noe ngaloewarkeun koering ti djĕro kandoengan; koering koe andjeun disina ngandĕl ti ba- 11 rang disoesoean koe indoeng. 'Koering disanggakeun ka andjeun ti watĕs aja dina pianakan; ti waktoe koering dikandoeng koe indoeng, andjeun teh Al- 12 lah koering. 'Moegi oelah djaoeh ti koering; karantĕn deukeut kasoekĕran; karantĕn taja noe noeloeng. *a* Djab. 71:6.

13 Koering dirijoeng koe sapi lalaki reja pisan; nja dilingkoeng koe sapi Basan, 14 noe pada pĕrkosa. 'Pada njalangapkeun soengoetna ka koering, sapĕrtos singa njasaäk bari ngagaoer.

15 Koering dibahekeun sapĕrtos tjai, sarĕng sadajana toelang koering asa patoeraj; hate koering djadi sapĕrtos malam, nja leëh di djĕro beuteung koering. 16 'Tanaga koering garing sapĕrtos talawengkar; [a] letah koering rapĕt kana lalangit, sarĕng koering koe andjeun dikĕdĕngkeun dina lĕmahing maot. *a* Aj. 29:10.

17 Karantĕn koering dirijoeng koe andjing; nja koering diroeboeng koe djĕmoehan bangsat; [a] leungeun sarĕng soekoe koe- 18 ring koe eta ditiir. 'Sadajana toelang

koering koe koering beunang dibilang; [b] eta teja pada laladjo, narendjokeun 19 koering. 'Pada [c] ngabagikeun papakean koering sarĕng batoer-batoerna, sarĕng djoebah koering pada ngalotĕrekeun koe dadoe. *a* Loek. 23:33; Joh. 20:25. *b* Loek. 23:35. *c* Mat. 27:35.

20 Doepi andjeun teja, Pangeran! moegi oelah djaoeh; ĕh, noe djadi kakoewatan koering! moegi sing enggal mitoeloeng 21 ka koering. 'Njawa koering moegi leupaskeun tina pĕdang, lĕlĕmboetan koering leupaskeun ti pangawasa andjing. 22 'Moegi koering salamĕtkeun ti soengoet singa; nja moegi koering dikaboel, disalamĕtkeun ti tandoek banteng.

23 Koering sĕdja njarijoskeun padjĕnĕngan andjeun [a] ka poen doeloer-doeloer; [b] di tĕngah-tĕngah pakoempoelan koe-24 ring sĕdja moedji ka andjeun. 'Eh, sakoer noe ibadah ka Pangeran! geura maroedji ka andjeunna; eh, sakabeh toeroenan Jakoeb! koedoe njaranggakeun hormat ka andjeunna; djeung koedoe sing sarijeun koe andjeunna, eh 25 sakabeh toeroenan Israil! 'Karana andjeunna hanteu mikatjoewa djeung hanteu mikangewa kana kasangsaraän anoe sangsara, sarta hanteu meungpeunan pameunteuna ka eta; [c] estoena mah dimakboel keur waktoena ngadjĕrit ka andjeunna. *a* Ibr. 2:11, 12. *b* Djab. 26:12. *c* Ibr. 5:7.

26 Ti andjeun datangna pamoedji koering dina pakoempoelan gĕde; nadar koering dek ditĕkanan kasaksian koe sakoer 27 noe ibadah ka andjeunna. 'Sakoer noe balangsak bakal dadaharan dongkap ka sareubeuhna; sakoer noe narejangan Pangeran bakal pada njanji ka andjeunna; hate maraneh mĕngke hiroep salalawasna.

28 [a] Sagala toengtoeng boemi mĕngke aringĕt, sarta tarobat ka Pangeran; sadajana bangsa kapir mĕngke saroe-29 djoed ka pajoeneun andjeun. 'Karana Pangeran noe kagoengan karadjaän; sarta nja andjeunna noe moerba ka 30 oerang kapir. 'Sakabeh djalma lalintoeh noe di boemi bakal dadaharan sarta saroedjoed; sakoer noe toeroen kana lĕmah bakal darĕkoe ka pajoeneun andjeunna, tĕgĕs noe teu bisa ngahiroepan 31 njawana. 'Toeroenan bakal pada ngabakti ka andjeunna; hal Goesti bakal ditjaritakeun ka bangsa noe pika-hareu-32 peun. 'Nja eta noe pidaratangeun sarta ngaroewarkeun kabĕnĕran andjeunna ka djalma-djalma noe didjoeroekeun mangke, sabab koe andjeunna didamĕl [b] dongkap ka tjatjapna. *a* Djab. 72:11. *b* Joh. 19:30.

DJABOER 23.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

Pangeran [a] pangangon koering; mo-2 al koering [b] kakoerangan. 'Koering didĕpakeun dina pangangonan soegih djoekoet, diinoemkeun ka tjai kareureuhan. *a* 1 Moesa 48:15; Djab. 80:2. *b* Djab. 34:11.

3 Andjeunna niiskeun pikir koering, sarta koering ditoejoen dina djalan kabĕnĕran, [a] tina sabab padjĕnĕngan an-4 djeunna. 'Sanadjan koering njorang [b] lĕbak kalangkang maot oge, koering teu sijeun tjilaka; karantĕn andjeun noe njarĕngan ka koering; tĕtĕkĕn andjeun sarĕng limboehan andjeun, nja eta noe ngalipoeran ka koering. *a* Djab. 25:11; 31:4. *b* Aj. 10:21.

5 Andjeun natakeun medja di hareupeun koering, kasaksian koe moesoeh koering; sirah koering koe andjeun disina lokot koe minjak; loemoer koering 6 leber. 'Saestoena kabagdjaän sarĕng kaäsihan noe bade noetoerkeun ka koering saoemoer-hiroep koering; sarĕng koering pimatoeheun di gĕdong Pangeran sapapandjangna.

DJABOER 24.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

[a] Boemi katoet eusina nja kagoengan Pangeran, djagat katoet noe ngĕng-2 gonan inja. 'Karana andjeunna noe ngadĕgkeun eta [b] dina laoet-laoet, sarta dipageuhkeun dina waloengan-waloengan. *a* 2 Moesa 9:29; Djab. 50:12. *b* Djab. 136:6.

3 [a] Saha noe kongang oenggah ka goenoeng Pangeran? djeung saha noe kongang nangtoeng di ĕnggonna noe soetji? *a* Djab. 15:1.

4 Noe bĕrĕsih nja leungeun sarta setra nja hate; noe teu noedjoekeun pikir ka noe teu hasil, djeung teu soempah bo-5 hong. 'Eta noe pinampaeun bĕrkah ti Pangeran, djeung kabĕnĕran ti Al-6 lahing kasalamĕtanana. 'Nja eta teh bangsa noe nanjakeun andjeunna, [a] noe nejangan pameunteu andjeun, jaktosna Jakoeb. Selah. *a* Djab. 27:8.

7 Eh lawang! geura pada djoengdjoengkeun hoeloe maraneh; eh panto langgĕng! geura pada djoengdjoengkeun sorangan, soepaja Radja kamoeljaän teh lĕbĕt!

8 Na saha Radja kamoeljaän teh? - Pangeran, noe langkoeng bĕdas, noe langkoeng kawasa; Pangeran, noe langkoeng kawasa dina pĕrang.

9 Eh lawang! geura pada djoengdjoengkeun hoeloe maraneh; eh panto langgĕng! geura pada djoengdjoengkeun sorangan, soepaja Radja kamoeljaän teh lĕbĕt!

10 Na saha teja Radja kamoeljaän teh? - Pangeran sawadya-balad, nja eta Radja kamoeljaän teh. Selah.

DJABOER 25.

Damĕlan Dawoed.
[a] Koering ngadjoengdjoengkeun pikir ka andjeun, Pangeran! *a* Djab. 86 : 4.

2 Noen, Allah koering! ka andjeun koering teh ngandĕl; moegi koering oelah meunang era; moesoeh koering oelah dongkap ka soeka-soeka tina sabab koering.

3 Lĕrĕsna [a] sakoer noe ngarĕp-ngarĕp ka andjeun moal meunang era; ari noe meunang era tamah, sakoer noe palatjidra teu karana sabab. *a* Jĕs. 49 : 23.

4 Moegi koering [a] dipaparin njaho kana djalan andjeun, Pangeran! koering woeroek anoe kĕrsa andjeun dilakonan. *a* Djab. 27 : 11.

5 Moegi koering didjalankeun dina kajaktosan andjeun, sarĕng moegi koering diwoeroek; karantĕn andjeun teh Allahing kasalamĕtan koering; nja ka andjeun koering ngarĕp-ngarĕp sapopoëna.

6 Moegi emoet kana kawĕlasan andjeun, Pangeran! sarĕng kana kaäsihan andjeun; karantĕn eta teh ti kalanggĕngan.

7 Moegi oelah emoet kana dosa-dosa [a] mangsa koering ngora, sarĕng kana kamasijatan koering; nja emoet teh ka koering moegi noemoetkeun kaäsihan andjeun, tina sabab kamoerahan andjeun, Pangeran! *a* Aj. 13 : 26.

8 Pangeran nja moerah nja saestoe; [a] sabab kitoe kĕrsaeun ngawoeroekkeun djalan ka djalma boga dosa. *a* Djab. 32 : 8.

9 Anoe sareh koe andjeunna didjalankeun dina hoekoem; estoe noe sareh koe andjeunna diwoeroek djalanna.

10 Sadajana djalan Pangeran nja kaäsihan sarta kajaktian, ka sakoer noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjianana djeung pĕrtelaänana.

11 [a] Koe karana padjĕnĕngan andjeun, Pangeran! moegi ngahampoera kana kadorakaän koering; karantĕn eta teh gĕde pisan. *a* Djab. 23 : 3.

12 Saha djalma sijeun koe Pangeran? tangtoe koe andjeunna diwoeroek djalan noe koedoe dipilih.

13 Njawana pingĕnggoneun dina kabagdjaän, djeung toeroenanana [a] bakal kawarisan boemi. *a* Djab. 37 : 9.

14 [a] Dalit djeung Pangeran dipasihkeun ka sakoer noe sijeun koe andjeunna, sarta pĕrdjangdjianana dinjahokeun ka dinja. *a* Aj. 29 : 4.

15 Panon koering ngabandĕng bae ka Pangeran; karana andjeunna tangtoe ngaloewarkeun soekoe koering [a] tina rawe. *a* Djab. 31 : 5.

16 Moegi majoen ka koering, sarĕng moegi aja sih-koernija ka koering; karantĕn koering teh noenggĕlis nja balangsak.

17 Kasoesahan hate koering gĕde pisan; moegi koering ka-loewarkeun tina karoepĕkan koering!

18 Moegi ningalan kabalangsakan koering sarĕng kaewĕdan koering; sarĕng moegi ngahampoera kana sadajana dosa koering!

19 Moegi ningalan moesoeh koering; karantĕn reja pisan, sarĕng mikageuleuhna ka koering kageuleuhan teungteuingeun.

20 Moegi ngaraksa ka njawa koering, sarĕng koering leupaskeun; moegi koering oelah meunang era; karantĕn koering njalindoeng ka andjeun.

21 [a] Katĕmĕnan sarĕng kaestoean moegi sina ngadjaraga ka koering; karantĕn koering ngarĕp-ngarĕp ka andjeun. *a* Aj. 1 : 1.

22 Noen Allah! moegi ngaleupaskeun Israil ti saniskantĕn kasoesahanana.

DJABOER 26.

Damĕlan Dawoed.
Noen Pangeran! [a] moegi maparin kaädilan ka koering; karantĕn koering loemampah teh kalawan katĕmĕnan koering; sarĕng koering ngandĕl teh ka

2 Pangeran hanteu loewak-lejok. 'Mangga, Pangeran! [b] moegi ngararaoskeun sarĕng ngadjadjal ka koering; mangga, njoba kana kaboeboewahan sarĕng kana hate

3 koering! 'Karantĕn kaäsihan andjeun aja

di hareupeun mata koering, [c] sarĕng koering loemampah teh dina kajaktosan andjeun. a Djab. 7 : 9. b Djab. 7 : 10. c 3 Joh. 3.

4 Koering [a] hanteu dijoek reudjeung djalma noe teu poegoeh, sarĕng hanteu miloe reudjeung djalma noe poera-poera. 5 'Koering teh geuleuh ka pakoempoelan bangsat, sarĕng hanteu dijoek reudjeung noe daroraka. a Djab. 1 : 1.

6 Koering [a] ngoembah leungeun, tanda bĕrĕsih; sarĕng hajang ngoeriling altar 7 andjeun, Pangeran! 'Baris hatoer noehoen make sowara tarik, sarĕng baris njarijoskeun sadajana moedjidjat an-8 djeun. 'Noen Pangeran! [b] koering teh soeka pisan ka panglinggihan gĕdong andjeun, ka ĕnggon balandonganing kamoeljaän andjeun. a 5 Moesa 21 : 6. b Djab. 27 : 4.

9 Moegi oelah njandak njawa koering disarĕngkeun sarĕng djalma dosa; moegi oelah njandak pati koering disarĕngkeun 10 sarĕng djalma hoetang gĕtih; 'noe leungeunna ngareupeul karoetjahan, sarĕng leungeunna katoehoe pinoeh koe paroe-11 roeba. 'Ari koering teja loemampah kalawan katĕmĕnan koering; moegi ngaleupaskeun koering, sarĕng moegi aja sih-koernija ka koering!

12 Soekoe koering nangtoeng di ĕnggon rata; koering sĕdja njoekoerkeun ka Pangeran [a] di djĕro pakoempoelan. a Djab. 22 : 23.

DJABOER 27.

Damĕlan Dawoed.

Pangeran [a] nja tjahja koering, nja kasalamĕtan koering; rek sijeun koe saha koering? Pangeran nja kakoewatan hiroep koering; rek gimir koe saha koe-2 ring? 'Basa bangsat-bangsat njalampeurkeun ka koering, dek ngahakan daging koering, nja eta sakoer noe njoesoekĕr djeung ngamoesoeh ka koering, seg pada 3 titadjong, bloek tidjarongklok. 'Masih koering kakĕpoeng koe wadya-balad, [b] hate koering moal sijeun; masih aja pĕrang njorang ka koering, parandene koering sĕnang ati. a Mik. 7 : 8. b Djab. 3 : 7.

4 Hidji pĕrkara noe koe koering disoehoenkeun ka Pangeran, eta pisan noe koe koering dipikarĕp, nja hajang matoeh di gĕdong Pangeran saoemoer-hiroep, baris mĕlĕng kana kasaean Pangeran, djeung baris ngadongdon di djĕro 5 kabahna. 'Karana koering koe andjeunna disimpĕn di djĕro pondokna keur mangsa aja katjilakaän, [a] diboenikeun di noe boeni sadjĕro himahna, dioenggahkeun 6 kana loehoer batoe karang. 'Ajeuna ge sirah koering [b] tangtoe diloehoerkeun ti moesoeh-moesoeh koering anoe sakoeriling; sarta koering sĕdja ngahatoerkeun koerban kasoekaän dina himah andjeunna; koering sĕdja njanji, nja sĕdja moedji ka Pangeran. a Djab. 31 : 21. b Djab. 18 : 49.

7 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun sowara koering, ari koering sasambat; moegi aja sih-koernija ka koering, 8 nja koering teh moegi dikaboel! '[Timbalan andjeun:] Koedoe pada nejangan pameunteu kami. Hatoer hate koering ka andjeun: Noen, mangga, sĕdja pisan nejangan pameunteu andjeun, Pangeran! 9 'Moegi oelah meungpeunan pameunteu andjeun ka koering; abdi gamparan moegi oelah disoentroengkeun sadjĕro bĕndoe; nja andjeun noe djadi panoeloeng koering; moegi koering oelah diantĕp, sarĕng oelah ditilar, noen Allahing kasa-10 lamĕtan koering! 'Karantĕn koering ditinggalkeun koe indoeng-bapa, nanging Pangeran kĕrsa ngangkĕn ka koering.

11 Noen Pangeran! [a] moegi ka koering ngawoeroekkeun djalan andjeun; nja koering teh moegi ditoejoen dina djalan noe lĕmpĕng, tina sabab noe ngararah 12 ka koering. 'Moegi koering oelah diselehkeun ka pikarĕpeun satroe koering; karantĕn aja saksi palsoe ngamoesoeh ka koering, kitoe deui noe nijoepkeun panganijaja. a Djab. 86 : 11.

13 Lamoen koering teu pĕrtjaja jen bakal nendjo kabagdjaän ti Pangeran dina [a] tanah djalma hariroep mah, [koering 14 teh bingoeng]. 'Koedoe ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran; [b] sing tĕgĕr, djeung sing gĕde hate; poma koedoe ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran! a Aj. 28 : 13. b Djab. 31 : 25.

DJABOER 28.

Damĕlan Dawoed.

Noen Pangeran! koering sasambat ka andjeun; noen Batoe karang koering! moegi oelah notorekkeun ka koering; oelah koengsi, rehing andjeun ngantĕp ka koering, seg koering teh sami [a] sarĕng noe taroeroen kana gorowong. 2 'Moegi ngamakboel ka sowara panoenoehoen koering, tijap-tijap koering

ngadjĕrit ka andjeun, tijap-tijap koering ngadjoengdjoengkeun leungeun ka lĕbĕt 3 andjeun noe soetji. 'Moegi koering oelah ditarik sarĕng noe daroraka, atanapi sarĕng noe njarijeun kagorengan, [b] noe ngaromong hade ka batoer, doepi hatena 4 ngarah njilakakeun. 'Moegi maparin ka noe kitoe noemoetkeun lalampahanana, sarĕng noemoetkeun kaäwonan kalakoeanana; nja moegi maparin ka noe kitoe noemoetkeun pagawean leungeunna; moegi moelangkeun balĕsanana 5 ka darinja! 'Sabab teu ngahartikeun kana dadamĕlan Pangeran, sarta kana padamĕlan pananganana, noe matak eta teh tangtoe koe andjeunna diroentoehkeun, moal diaradĕgkeun. *a* Djab. 88 : 5. *b* Djab. 55 : 22.

6 Sagala poedji ka Pangeran, sabab geus ngamakboel ka sowara panoenoe7 hoen koering. 'Pangeran [a] nja kabĕdasan koering, nja kĕpĕng koering; hate koering ngandĕl ka andjeunna, sarta koering geus ditoeloeng; mana hate koering soeka-soeka, sarta koering sĕdja nganoehoenkeun ka andjeunna koe nja8 njian koering. 'Pangeran teh kabĕdasan oematna, [b] sarta nja andjeunna bentenging kasalamĕtan lisahan andjeunna. 9 'Moegi njalamĕtkeun oemat andjeun, sarĕng bĕrkahan kagoengan andjeun; moegi pada diangon sarĕng dipangkoe salalanggĕngna! *a* Djab. 18 : 2, 3. *b* Djab. 18 : 51.

DJABOER 29.

Tjeu djaboer damĕlan Dawoed. Halatoerkeun ka Pangeran, [a] eh para poetra Allah! [b] halatoerkeun ka Pange2 ran kahormatan djeung kabĕdasan! 'Halatoerkeun ka Pangeran kahormatan padjĕnĕnganana; koedoe saroedjoed ka Pangeran [c] make pamidangan soetji.

a Aj. 2 : 1. *b* Djab. 96 : 7, 8. *c* Djab. 110 : 3.

3 Gĕntra Pangeran ngagoeroeh loehoereun tjai; Allah noe langkoeng moelja ngaloewarkeun goeloedoeg; Pangeran 4 linggih loehoereun tjai gĕde. 'Gĕntra Pangeran koe pohara, gĕntra Pangeran koe agĕm.

5 Gĕntra Pangeran motongkeun kai poetri; nja Pangeran motongkeun kai 6 poetri Libanon. 'Koe andjeunna [a] disina adjroeg-adjroegan tjara anak sapi; kitoe keneh Libanon djeung [b] Sirjon, sapĕrti 7 anak banteng. 'Gĕntra Pangeran nekerkeun seuneu patingboerinjaj.

a Djab. 114 : 4. *b* 5 Moesa 3 : 9.

8 Gĕntra Pangeran ngagĕtĕrkeun tĕgal lĕga; Pangeran ngagĕtĕrkeun tĕgal lĕga 9 Kades. 'Gĕntra Pangeran matak oentjal ngadjoeroe, sarta ngaboeroendoelkeun leuweung-leuweung; ari di djĕro kabahna sadajana hatoer hormat.

10 Pangeran linggih, ngajakeun tjaäh gĕde teja; estoe Pangeran linggih, [a] djoe11 mĕnĕng radja salalanggĕngna. 'Pangeran tangtoe masihan kabĕdasan ka oematna; Pangeran tangtoe ngabĕrkahan ka oematna, maparin kasĕnangan.

a Djab. 10 : 16.

DJABOER 30.

Tjeu djaboer damĕlan Dawoed; njanjian njalamĕtkeun gĕdong.

2 Koering sĕdja ngaloehoerkeun ka andjeun, Pangeran! sabab koering koe andjeun didjait, sarĕng andjeun teu ngaboengahkeun moesoeh koering tina sa3 bab koering. 'Noen Pangeran, Allah koering! nja ka andjeun koering ngadjĕrit, sarĕng koering koe andjeun 4 ditjageurkeun. 'Noen Pangeran! njawa koering koe andjeun dihandjatkeun deui ti ĕnggon noe maot; koering koe andjeun dihiroepan tina [a] rek toeroen kana gorowong. *a* Djab. 28 : 1.

5 Geura maroedji ka Pangeran, eh sakoer kaäsihna! koedoe halatoer noehoen 6 ka padjĕnĕnganana noe soetji. 'Karana bĕndoena sakeudeung, soekana saoemoer; reup peuting ngarĕrĕb tjeurik, braj beurang aja sĕsĕnggakan.

7 Tadina pikir koering sadjĕro koering gĕnah: Aing moal tidjalikeuh salalang8 gĕngna. 'Noen Pangeran! andjeun tina kasoekaän andjeun ngadĕgkeun goenoeng koering sarĕng reugreug; dĕmi basa andjeun meungpeunan pameunteu andjeun, koering teh soemĕblak.

9 Ka andjeun, Pangeran! koering sasambat; nja koering noenoehoen ka Pa10 ngeran: 'Nahaon oentoengna ti gĕtih koering, ti koering [a] toeroen kana roewangan? [b] Karah lĕmah pimoedjieun ka andjeun? na bakal ngoewarkeun kajakto11 san andjeun? 'Noen Pangeran! moegi ngamakboel, sarĕng moegi aja sih-koernija ka koering; noen Pangeran! moegi kĕrsa mitoeloeng ka koering.

a Aj. 33 : 24. *b* Djab. 6 : 6; 88 : 12.

12 Aloek-aloekan koering koe andjeun geus digĕntos koe engklak-engklakan; karoeng koering koe andjeun diboeka, bari koering disaboekan koe kaboengahan; 13 'soepaja [a] pangatjian koering moedji ka andjeun, sarĕng teu eureuneureun. Noen Pangeran, Allah koering! salalanggĕngna koering sĕdja nganoehoenkeun ka andjeun. *a* Djab. 16 : 9.

DJABOER 31.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 [a] Ka andjeun, Pangeran! koering njalindoeng; moegi koering oelah meunang era salalanggĕngna; moegi koering leupaskeun koe kaädilan andjeun! 3 'Moegi njondongkeun tjĕpil andjeun ka koering; moegi koering enggal dika-loewarkeun; [b] moegi andjeun minangka batoe karang wĕwĕg pikeun koering, minangka imah reugreug baris njalamĕtkeun ka koering. 4 'Karantĕn batoe tjadas koering sarĕng benteng koering nja andjeun; mana moegi noejoen sarĕng ngadjeudjeuhkeun koering koe karna padjĕnĕngan andjeun. 5 'Moegi koering bidjilkeun [c] tina rawe, beunang djalma njoempoetkeun baris koering; karantĕn nja andjeun benteng koering. *a* Djab. 71 : 1, 2. *b* Djab. 18 : 3. *c* Djab. 25 : 15.

6 [a] Koering nitipkeun soekma koering ka panangan andjeun; nja andjeun noe ngaleupaskeun koering, noen Pangeran, 7 Allahing kajaktosan! 'Koering migeuleuh ka sakoer noe ngestoekeun brahala teu hasil; ari koering mah ngandĕl ka 8 Pangeran. 'Koering sĕdja gĕrah sarĕng boengah sabab kaäsihan andjeun; rehing andjeun geus ningalan kana kabalangsakan koering; andjeun geus ngoeningakeun ka njawa koering keur kasoekĕran; 9 'sarĕng koering [b] koe andjeun hanteu disĕrahkeun ka leungeun moesoeh, salĕrĕsna soekoe koering disina nangtoeng [c] di noe lĕga. *a* Loek. 23 : 46. *b* Djab. 27 : 12. *c* Djab. 18 : 20.

10 Moegi aja sih-koernija ka koering, Pangeran! karantĕn koering keur soekĕr; mata koering, njawa koering sarĕng badan roeksak balas njĕri angĕn. 11 'Karantĕn hiroep koering bejak di djĕro kaewĕdan, nja taoen koering bejak di djĕro roehahrahoeh; tanaga koering lĕsoe tina kadorakaän koering, sarĕng toelang koering raroeksak. 12 'Tina sadajana moesoeh koering noe matak koering djadi kawirangan; geus poegoeh ka tatangga, ka kawawoehan oge matak sijeun; sakoer noe nendjo ka koering di loewar ngarĕdjat ti koering. 13 'Pada hilap ka koering, leungit tina ingĕtan, saibarat noe maot; koering geus djadi sapĕrtos parabot boeroek. 14 'Sajaktosna koering ngoeping omong goreng djalma loba, panjingsijeunan ti sakoeriling; bari rĕrĕmpoegan djeung batoer-batoer hal pĕrkawis koering, pangarahna njokot pati koering.

15 Doepi [a] koering teja ngandĕl ka andjeun, Pangeran! Pihatoer koering: Andjeun teh Allah koering. 16 'Sadajana mangsa koering aja di panangan andjeun; moegi koering ka-loewarkeun ti leungeun moesoeh koering sarĕng ti noe ngaroedag ka koering! 17 'Moegi [b] njaängkeun pameunteu andjeun ka abdi gamparan; koering salamĕtkeun koe kaäsihan andjeun! 18 'Noen Pangeran! moegi koering oelah meunang era; karantĕn koering sasambat ka andjeun. Anoe kĕdah meunang era tamah, sakoer noe daroraka; moegi sina rarepeh, toeroen ka ĕnggon noe maot. 19 'Moegi dibisoekeun sakoer biwir bohong, noe njaloentang nja ngaromongkeun djalma bĕnĕr, make kamagoengan sarĕng tjoewa. *a* Djab. 140 : 7. *b* Djab. 80 : 4.

20 [a] Koe agoeng kasaean andjeun, noe koe andjeun disimpĕn pikeun sakoer noe sijeun koe andjeun, anoe koe andjeun didamĕl pikeun sakoer noe njalindoeng ka andjeun, kasaksian koe sadajana anak Adam! 21 'Koe andjeun [b] pada diboenikeun di noe boeni pajoeneun andjeun, diraksa tina sakaitna djalma; koe andjeun pada disimpĕn dina pondok, diraksa tina tjerewedna letah. 22 'Sagala poedji ka Pangeran; karantĕn kaäsihanana ka koering didjadikeun matak helok, di djĕro nagara noe wĕwĕg. 23 'Tadina [c] koering kapongpongan ngomong: Koering geus dipĕgatkeun ti pajoeneun sotja andjeun; padahal koe andjeun dimakboel sowara panoenoehoen koering basa koering ngadjĕrit ka andjeun. *a* Djab. 36 : 8. *b* Djab. 27 : 5. *c* Djab. 116 : 11.

24 Masing njaraäh ka Pangeran, eh sa-

daja kaäsihna! Pangeran ngaraksa ka sakoer noe pĕrtjaja, sarta ngabalĕs liwat leuwih ka sakoer noe lampahna kamagoengan. 25 'Sing [a] pada tĕgĕr djeung sing galĕde hate, eh sakabeh noe ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran!

a Djab. 27 : 14.

DJABOER 32.

Tjeu pangwoeroek Dawoed.

[a] Bagdja tĕmĕn djalma, noe dihampoera kamasijatanana, noe dilipoetan 2 dosana! 'Bagdja tĕmĕn manoesa, noe [b] teu diëtangkeun kadorakaänana koe Pangeran, sarta noe dina soekmana euweuh palsoena.

a Roem 4 : 7. b 2 Sam. 19 : 19.

3 Mangsa koering repeh, toelang koering ngaboeroekan, balas gĕgĕroengan 4 koering sapopoë. 'Karantĕn sijang-wĕngi panangan andjeun abot ka koering; toewak badan koering [a] kaganti koe toe-5 hoer katiga. Selah. 'Dosa koering koe koering dioendjoekkeun ka andjeun, sarĕng kadorakaän koering koe koering hanteu dilipoetan. Omong koering: Sĕdja ngakoekeun kamasijatan koering ka Pangeran. [b] Ladjĕng koe andjeun dihampoera kadorakaän dosa koering. Selah.

a Djab. 102 : 5, 12. b Sil. 28 : 13.

6 Koe pĕrkawis kitoe, oenggal-oenggal kaäsih kĕdah nĕnĕda ka andjeun meungpeung andjeun pikapĕndakeun; sajaktosna, keur tjaäh tjai gĕde, ka eta mah 7 moal dongkap. 'Andjeun noe djadi panjoempoetan koering; andjeun kĕrsa ngaraksa ka koering, noelak kasoekĕran; koering koe andjeun dirijoeng koe sĕnggaking karahajoean. Selah.

8 Kami [a] rek mapatahan ka maneh, sarta ka maneh ngawoeroekkeun djalan noe koe maneh koedoe dilakonan; kami rek mere pitoedoeh, panon kami pimĕntjro-9 ngeun ka maneh. 'Papatjoewan maneh oelah dek sapĕrti koeda, tjara bigal, noe teu boga pangarti, [b] anoe ditjandĕt soengoetna koe tambang djeung kadali, 10 rehna teu njampeurkeun ka maneh. 'Noe doraka loba kasangsaraänana; dĕmi sahasaha noe ngandĕl ka Pangeran mah, pikarijoengeun koe kaäsihan.

a Djab. 25 : 12. b Sil. 26 : 3; Jak. 3 : 3.

11 Sing pada boengah di djĕro Pangeran, sarta sing garĕrah, eh djalma balĕnĕr! djeung koedoe pada sarĕnggak, eh sakabeh noe saestoe nja hate!

DJABOER 33.

Eh djalma balĕnĕr! geura sarĕnggak di djĕro Pangeran. [a] Lampah moedji 2 nja oetama di noe saestoe. 'Geura halatoer noehoen ka Pangeran make katjapi; geura maroedji ka andjeunna [b] make tjĕlĕmpoeng kawat sapoeloeh. 3 'Geura njaranjikeun ka andjeunna [c] hidji poepoedjian anjar; sing ngeunah nja narabeuh make soesoerakan!

a Djab. 147 : 1. b Djab. 92 : 4. c Djab. 96 : 1.

4 Karana pangandika Pangeran saestoe, djeung sadajana dadamĕlanana satoehoe. 5 'Andjeunna misoeka kana kabĕnĕran djeung kana kaädilan; [a] boemi teh pinoeh koe kaäsihan Pangeran.

a Djab. 119 : 64.

6 [a] Koe pangandika Pangeran didamĕlna langit-langit, sarta koe Rohing bahamna 7 didamĕl sabalad-baladna. 'Tjai laoet koe andjeunna dikoempoelkeun sapĕrti toempoekan; sagara koe andjeunna digoedangan.

a 1 Moesa 1.

8 Saboemi kabeh koedoe sarijeun koe Pangeran; sadaja priboemi djagat koe-9 doe aladjrih koe andjeunna. 'Karana andjeunna nimbalan, [a] seug djadi; andjeunna miwarang, seug aja.

a Djab. 148 : 5.

10 Pangeran [a] ngaboeroengkeun tarekah oerang kapir, ngagagalkeun pakarĕpan 11 bangsa-bangsa. 'Papasten Pangeran [b] tĕtĕp salalanggĕngna, pangĕrsakeun manahna toeroen-toemoeroen.

a Aj. 5 : 12. b Sil. 19 : 21; Jĕs. 14 : 27.

12 [a] Bagdja tĕmĕn bangsa noe Allahna Pangeran; nja oemat beunang andjeun-13 na milih, djadi kagoenganana. 'Pangeran ngawaspaoskeun ti sawarga, ningalan sakabeh anak Adam.

a Djab. 144 : 15.

14 Ti ĕnggonna linggih andjeunna teh neuteup ka sakabeh djalma eusi boemi. 15 'Nja andjeunna noe ngadjadikeun hatena sarereja, sarta nĕgĕskeun sakabeh pagaweanana.

16 Taja radja disalamĕtkeun sabab loba balad; prawira teu dirahajoekeun pedah 17 rosa tanaga. 'Koeda gaplah kana oenggoel, djeung teu ngaleupaskeun koe gĕde pĕrkosana.

18 Saĕnjana, [a] sotja Pangeran ningalikeun ka noe sarijeun koe andjeunna, ka sakoer noe ngarĕp-ngarĕp kana ka-19 asihanana; 'kĕrsa ngaleupaskeun nja-

wana tina maot, [b] djeung dihariroepan keur mangsa patjĕklik. *a* Djab. 34 : 16. *b* Djab. 37 : 19.

20 Njawa koering sadaja ngantos-ngantos ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi panoeloeng djeung kĕpĕng koering 21 sadaja. 'Karana hate koering sadaja piboengaheun di djĕro andjeunna, sabab koering pada ngandĕl ka padjĕnĕnganana noe langkoeng soetji. 22 'Moegi kaäsihan andjeun, Pangeran! ngoengkoelan ka koering sadaja, sakoemaha koering nja ngalarĕp-ngarĕp ka andjeun.

DJABOER 34.

Damĕlan Dawoed, [a] sanggeus Dawoed ngowahan boedina di hareupeun Abimelek, sarta koe Abimelek didjongklokkeun, toeloej angkat. *a* 1 Sam. 21 : 12.

2 Kaoela sĕdja njoekoerkeun ka Pangeran salalawasna; pamoedji ka andjeunna piajaeun dina biwir kaoela teu pĕtotpĕtot.

3 Njawa kaoela rek moedji maneh tina hal Pangeran, soepaja noe sareh pada ngadenge sarta baroengaheun.

4 Tjing, barantoe ka kaoela ngagoengkeun Pangeran; hajoe, oerang loehoerkeun padjĕnĕnganana djeung kaoela.

5 Kaoela tadi nejangan Pangeran, sarta kaoela dikaboel, bari dika-loewarkeun ti sakabeh kasijeun kaoela.

6 Eta teh malĕntjrong ka andjeunna, seg pada gĕbjar; sarta beungeutna moal datang ka era.

7 [a] Ijen noe balangsak sasambat, sarta koe Pangeran dimakboel, bari disalamĕtkeun ti sakabeh kasoesahanana. *a* Djab. 91 : 15.

8 Malaikat Pangeran masanggrahan sakoeriling noe sarijeun koe andjeunna, sarta koe eta pada didjait.

9 Sing pada ngarasa djeung sing arawas, jen Pangeran teh moerah; [a] bagdja tĕmĕn djalma noe njalindoeng ka andjeunna! *a* Djab. 2 : 12.

10 Sing sarijeun koe Pangeran, eh parasoetjina! karana noe sarijeun koe andjeunna euweuh kakoerang.

11 [a] Singa ngora sok ngalangkroek djeung langlajeuseun; dĕmi noe narejangan Pangeran mah hanteu kakoerangan naonnaon noe hade. *a* Aj. 4 : 11.

12 Tjing, baroedak! darengekeun kaoela; koe kaoela dek dipagahan sijeun koe Pangeran.

13 [a] Saha djalma hajang hiroep, soeka pandjang oemoer, mambrih nendjo kabagdjaän? *a* 1 Petr. 3 : 10.

14 Koedoe ngaraksa letah maneh tina ngomong goreng; kitoe deui biwir maneh tina ngomong tjidra.

15 Koedoe njingkir tina kagorengan, sarta milampah kahadean; [a] koedoe njijar karoentoetan, sarta ngobrek-ngobrek. *a* Ibr. 12 : 14.

16 [a] Sotja Pangeran ningalikeun ka noe balĕnĕr, sarta tjĕpilna ngadangoekeun ngadjĕritna. *a* Djab. 33 : 18.

17 Pameunteu Pangeran bĕndoe ka sakoer noe migawe goreng, moenggah ingĕtan ka dinja dibasmi, dileungitkeun ti boemi.

18 Dĕmi itoe mah sasambat, sarta koe Pangeran dimakboel, bari dika-loewarkeun ti sakabeh kasoesahanana.

19 [a] Pangeran teh deukeut ka noe peupeus hatena, sarta njalamĕtkeun ka noe rĕmoek soekmana. *a* Djab. 51 : 19.

20 Noe bĕnĕr sok loba katjilakaän, tatapi koe Pangeran dika-loewarkeun ti eta sakabehna.

21 [a] Andjeunna ngaraksa sakabeh toelangna; toelangna sahidji ge moal dipotongkeun. *a* Joh. 19 : 36.

22 Kagorengan matak maehkeun ka noe doraka; sarta noe migeuleuh ka noe bĕnĕr, tangtoe njandang lara.

23 Pangeran ngaleupaskeun njawa abdiabdina, sarta sakoer noe njalindoeng ka andjeunna moal njandang lara.

DJABOER 35.

Damĕlan Dawoed.

Noen Pangeran! [a] moegi madoean ka noe madoean ka koering; moegi mĕrangan ka noe mĕrangan ka koering. 2 'Mangga, njandak tameng sarĕng kĕpĕng; moegi geura ngadĕg, mitoeloeng 3 ka koering! 'Mangga geura njaboet toembak, bari mĕgat djalan, ngahalangan noe ngaroedag ka koering; moegi nimbalan ka njawa koering: Ijeu kami kasalamĕtan maneh. *a* 1 Sam. 24 : 16.

4 [a] Sakoer noe ngarah pati koering moegi sina mareunang era sarĕng lara; sakoer noe mikiran pitjilakaeun koering sina

aloendoer ka toekang sarěng meunang
5 wirang. 'Moegi sina djaradi [b] sapěrtos hoeoet katěbak angin; nja moegi didjongklokkeun koe Malaikat Pangeran.
6 'Djalanna sina poëk nja leueur, sarěng sina diaroedag koe Malaikat Pangeran.

a Djab. 40:15. *b* Djab. 1:4; 83:14.

7 Karana eta teh baris koering njoempoetkeun rawena piloewang taja sabab; pada miloewang ka njawa koering taja
8 sabab. 'Moegi sina kadatangan karoeksakan teu kanjahoan; [a] sarěng sina beunang koe rawena sorangan, noe koe manehna disoempoetkeun; laboehna ka dinja sina roeksak. *a* Djab. 9:16.

9 Ana kitoe mah njawa koering pigěraheun di djěro Pangeran, nja piatoheun
10 tina sabab pitoeloengna. 'Sadajana toelang koering bade aroendjoekan: Noen Pangeran! [a] saha noe nandingan ka andjeun? Noe balangsak koe andjeun dileupaskeun ti noe bědas ti batan manehna; nja ngaleupaskeun noe balangsak sarěng waloerat ti noe ngarampasan inja.

a Djab. 89:7.

11 Koering dimoesoeh koe saksi noe nganijaja; noe hanteu kanjahoan koe koering koe eta ditanjakeun ka koe-
12 ring. 'Hade koe eta dibalěs goreng ka koering; njawa koering tinggal njora-
13 ngan. 'Ari moenggoeh koering mah, basa eta gěring, pake koering karoeng; koering mijasat diri koe poewasa, sarěng paněda koering malik ka dada koering.

14 Ari lampah koering kawas eta teh sobat, kawas pěrnah doeloer ka koering; nja koering teh měsoem toemoengkoel, kawas noe prihatin katinggal in-
15 doeng. 'Doepi mangsa koering tidikěs, eta teh baroengaheun sarěng loewadlijoed; djalma hina ngalijoed ka koering, noe koe koering teu kanjahoan; pada ngarěrědjet ka koering teu eureun-
16 eureun; 'ibarat djalma moenapek nja toekang mojok keur tjoetjoerak, nja kitoe eta teh kěrat-kěrot hoentoena ka koering.

17 Noen Goesti! sabaraha pilamieunana deui koe andjeun ditanggap bae? Moegi ngoendoerkeun njawa koering ti karoeksakan eta djalma, nja lělěmboetan koe-
18 ring oendoerkeun ti singa! 'Koering [a] sědja nganoehoenkeun ka andjeun dina pakoempoelan gěde, nja sědja moedji ka andjeun di těngah oemat loba.

a Djab. 22:26; 40:10.

19 Moesoeh koering djalan palsoe moegi oelah sina baroengah koe hal koering; [a] noe migeuleuh ka koering taja sabab
20 oelah sina koetjap-kitjeup. 'Karana ngaromongna lain mawa salamět; sajaktosna malikiran tipoe-daja, ngagorengan
21 ka djalma antěng eusi tanah. 'Sarěng pada njalangapkeun soengoetna tina hal koering, aromongna: [b] Poewas, poewas, koe panon oerang kadeuleu!

a Djab. 69:5. *b* Djab. 70:4.

22 Noen Pangeran! koe andjeun katingali; moegi oelah ngantěp; noen Goesti!
23 moegi oelah djaoeh ti koering. 'Mangga geura tanghi sarěng ngaděg, bade maparin kaädilan ka koering; noen Allah koering sarěng Goesti koering! moegi
24 ngoeroeskeun padoe koering. 'Moegi ngaběněran ka koering noemoetkeun kaädilan andjeun, noen Pangeran, Allah koering! sangkan eta oelah baroengaheun koe hal koering.

25 Oelah sina ngaromong sadjěro hatena: Poewas, boekti kahajang oerang. Oelah sina ngaromong: Koe oerang eta teh
26 geus dilěglěg. 'Moegi sina mareunang era sarěng wirang sarejana noe baroengah koe hal katjilakaän koering; [a] moegi sina njarandang kaeraän sarěng kawirangan sakoer noe ngagědekeun maneh ngagorengan ka koering. *a* Djab. 132:18.

27 [a] Moegi sakoer noe soeka kana kaběněran koering sina sarěnggak sarěng baroengah; sarěng sina njarěboet teu pětot-pětot: Sing diagoengkeun Pangeran, noe misoeka kana kasalamětan ab-
28 dina! 'Ana kitoe mah letah koering bade ngoetjapkeun kaběněran andjeun, sarěng ngoetjapkeun poedjian andjeun sapopoë.

a Djab. 40:17.

DJABOER 36.

Pikeun kokolot njanji; damělan Dawoed, abdi Pangeran.

2 Woeroek hal kamasijatan djalma doraka di sadjěro hate koering kijeu: [a] Di hareupeun panonna taja pisan sijeun koe Al-
3 lah. 'Karana eta sok ngolo-ngolo maneh dina angkeuhna sorangan, jen moal kapěndak kadorakaänana sarta moal dipikageuleuh. *a* Roem 3:18.

4 Ari omongan biwirna doraka djeung palsoe; lampah pintĕr lampah hade koe 5 eta ditinggal. 'Noe koe eta dipikiran [a] dina pangheësanana nja kadorakaän; ajana dina djalan noe teu hade; kagorengan koe eta teu dipikaidjid. *a* Mik. 2:1.

6 Noen Pangeran! [a] kaäsihan andjeun dongkap ka langit; kajaktosan andjeun 7 doemoegi ka mega. 'Kaädilan andjeun sapĕrtos goenoeng-goenoeng Allah; hoekoeman andjeun lir sagara djĕro; manoesa sarĕng sasatoan koe andjeun dipitoeloeng, Pangeran! *a* Djab. 57:11.

8 Amboe, koe moelja kaäsihan andjeun, noen Allah! noe mawi anak Adam njalindoeng [a] kana aoeb djangdjang andjeun. 9 'Pada sareubeuheun pisan [b] koe gadjihgadjih gĕdong andjeun; sarĕng koe andjeun pada diinoeman tina waloengan 10 kasoekaän kagoengan andjeun. 'Karantĕn nja di andjeun ajana soemoer kahiroepan; [c] dina tjaäng andjeun koering pada nendjo tjaäng. *a* Roet 2:12. *b* Djab. 65:5. *c* 2 Kor. 4:6.

11 Moegi sing djongdjon kaäsihan andjeun ka sakoer noe nganjahokeun ka andjeun; kitoe deui kaädilan andjeun ka 12 sakoer noe saestoe hatena. 'Moegi koering oelah kasorang soekoe djalma kamagoengan, sarĕng koering oelah disina oeprak-aproek koe leungeun djalma do- 13 raka. 'Di dinja noe njarijeun kadorakaän geus pada laboeh; pada tidjongklok, sarta moal barisaeun hoedang deui.

DJABOER 37.

Damĕlan Dawoed.

Maneh [a] oelah panas ati tina sabab bangsat-bangsat; oelah sirik ka noe 2 marigawe kagorengan. 'Karana sapĕrti djoekoet, eta teh gantjang diarit; sarta tjara daoen hedjo, eta teh tereh araloem. *a* Sil. 23:17; 24:19.

3 Koedoe ngandĕl ka Pangeran, djeung milampah kahadean; koedoe ngĕnggonan boemi, bari ngingoe kajaktian. 4 'Djeung masing soeka-boengah koe hal Pangeran; ana kitoe mah maneh koe andjeunna tangtoe dipaparin sakahajang hate maneh.

5 [a] Djalan maneh sanggakeun ka Pangeran; sarta sing ngandĕl ka andjeunna; tangtoe andjeunna noe pingoeroeseun; 6 'sarta bakal ngabidjilkeun kabĕnĕran maneh sapĕrti tjaäng, kitoe deui hak maneh tjara tĕngah poë. *a* Djab. 55:23.

7 [a] Koedoe asrah ka Pangeran, bari ngantos-ngantos ka andjeunna; maneh oelah panas ati tina sabab djalma noe loeloes djalanna, tina sabab djalma noe migawe kadjoeligan. *a* Djab. 62:6; Jĕs. 30:15.

8 Koedoe njĕgah napsoe djeung ninggalkeun ambĕk; maneh oelah panas ati; ngan noengtoen kana lampah goreng. 9 'Karana bangsat tangtoe dibarasmi; dĕmi sakoer noe ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran mah, [a] nja eta noe bakal kawarisan boemi. *a* Sil. 2:21.

10 Sarta sakeudeung deui [a] djalma doraka teh euweuh; ana koe maneh ditĕgĕskeun ka ĕnggonna, sihoreng geus 11 teu aja. 'Dĕmi [b] anoe sareh mah bakal kawarisan boemi, sarta bakal saroekaboengah pedah rosa nja kasĕnangan. *a* Aj. 20:9. *b* Mat. 5:5.

12 Noe doraka ngarah ka noe bĕnĕr, [a] sarta kĕrat-kĕrot hoentoena ka dinja. 13 'Koe Goesti [b] eta teh digoemoedjĕngkeun; karana langkoeng waspaos jen ĕngke datang poëanana. *a* Djab. 35:16; Lal. 7:54. *b* Djab. 2:4.

14 Noe doraka ngabatĕk pĕdangna djeung mĕntang gondewana, karĕpna ngaroeboehkeun noe balangsak nja waloerat, [a] pambrihna meuntjit noe saestoe dja- 15 lanna. 'Pĕdangna bakal noeblĕs ka hatena sorangan, djeung gondewana bakal dipotongkeun. *a* Djab. 44:23.

16 [a] Mĕnding noe saeutik bogana djalma bĕnĕr djeung kasoegihan djalma doraka 17 reja pisan. 'Karana [b] leungeun djalma doraka bakal dipotongkeun; tatapi Pangeran ngadeudeul ka noe balĕnĕr. *a* Sil. 15:16. *b* Djab. 10:15.

18 Pangeran langkoeng oeninga dina oemoer djalma noe satĕmĕnna, sarta mi- 19 likna pitĕtĕpeun salalanggĕngna. 'Moal meunang era dina mangsa aja katjilakaän, [a] sarta dina oesoem patjĕklik tangtoe piseubeuheun. *a* Djab. 33:19.

20 Sabalikna noe doraka bakal laleungit; ari moesoeh Pangeran pidjadieun sapĕrti pĕrhijasan sampalan; pibejakeun satjara haseup bejakna.

21 Noe doraka ngindjeum, sarta teu majar deui; dĕmi noe bĕnĕr mah karoe- 22 njaän sarta berehan. 'Karana djalma noe dibĕrkahan koe andjeunna [a] bakal

kawarisan boemi; děmi djalma noe keuna panjapa andjeunna mah tangtoe dibasmi. [a] Mat. 25 : 34.

23 Lengkah djalma dipageuhkeun koe moenggoehing Pangeran, sarta djalan 24 noe kitoe dianggo kasoeka. 'Lamoen laboeh, moal koengsi tigěděboeg; karana koe Pangeran dihajeukan leungeunna.

25 Kaoela ti ngongora datang ka geus kolot tatjan nendjo [a] djalma noe běněr ditilarkeun, atawa toeroenanana djadja- 26 loek hakaneun. 'Sapopoë eta teh karoenjaän sarta mere ngindjeum, djeung toeroenanana matak běrkah. [a] Loek. 22 : 35.

27 [a] Koedoe njingkir tina kagorengan sarta milampah kahadean, tangtoe ma- 28 neh matoeh salalanggěngna. 'Karana Pangeran [b] misoeka kana kaädilan, sarta moal nilarkeun kaäsihna. Pada diraksa salalanggěngna; děmi toeroenan djalma 29 doraka mah bakal dibasmi. 'Noe balěněr bakal kawarisan boemi, sarta ngěnggonan inja salalawasna. [a] Djab. 34 : 15. [b] Djab. 33 : 5.

30 Biwir djalma běněr ngoetjapkeun kapintěran, sarta letahna ngomongkeun 31 noe těroes djeung hoekoem. 'Toret Allahna [a] aja di djěro hatena; nintjakna moal tidjalikeuh. [a] Jěs. 51 : 7.

32 [a] Noe doraka ngintip ka noe běněr, 33 noe dipalar maehan ka dinja. 'Pangeran moal njěrahkeun inja ka leungeunna, sarta moal disalahkeun dina mangsa dihoekoeman. [a] Djab. 10 : 8.

34 Koedoe ngarěp-ngarěp ka Pangeran, sarta ngestoekeun djalanna, tangtoe maneh koe andjeunna dika-loehoerkeun, soepaja ngamilik boemi; dimana noe daroraka dibasmi, koe maneh pikatendjoëun.

35 Kaoela nendjo hidji djalma doraka sarta lalim, ngarangkadak sapěrti kai 36 noe asal boemi, moeloes pisan. 'Toeloej aja noe ngaliwat, [a] doemadakan eta geus teu aja; ana koe kaoela ditejangan, wěleh teu kapanggih. [a] Aj. 5 : 3.

37 Koedoe ngawaskeun noe satěměnna, djeung něgěskeun noe saestoe; karana djalma kitoe pitoengtoengeunana sala- 38 mět. 'Ari noe migawe masijat mah tangtoe ditoempoer sarerejana; djalma doraka pitoengtoengeunana dibasmi.

39 Děmi noe balěněr meunang kasalamětan ti Pangeran; [a] nja andjeunna noe minangka bentengna dina waktoe aja 40 kasoekěran. 'Nja Pangeran noe mitoeloeng sarta ngaleupaskeun ka darinja; pada dileupaskeun ti noe daroraka; geus tangtoe pada disalamětkeun, sabab njalindoeng ka andjeunna. [a] Djab. 46 : 2.

DJABOER 38.

Ijeu djaboer damělan Dawoed, pikeun ngelingkeun.

2 Noen Pangeran! [a] moegi oelah njiksa ka koering sadjěro andjeun běndoe; sarěng moegi oelah měpěrih ka koering 3 sadjěro andjeun wěra. 'Karantěn [b] djamparing andjeun amlěs ka koering, sarěng panangan andjeun ngaheumpikan ka koering. [a] Djab. 6 : 2. [b] Aj. 6 : 4.

4 Taja pisan waloejana dina daging koering tina sabab běběndoe andjeun; taja pisan kasěnangan dina toelang-toelang 5 koering tina sabab dosa koering. 'Karantěn kadorakaän koering [a] lapoet tina sirah koering; sapěrtos tanggoengan noe beurat, eta teh beurat teuing ka koering. [a] Esr. 9 : 6.

6 Bohak koering baoe bijoek sarěng boeroek tina sabab kapaloengan koering. 7 'Koering teh běngkoeng, nja toengkoel langkoeng-langkoeng; sapopoë koering teh leumpang prihatin.

8 Karantěn tjangkeng koering pinoeh koe babareuhan; sarěng taja pisan wa- 9 loejana dina daging koering. 'Koering laleuleus, asa rarěmoek langkoeng-langkoeng; koering teh babaoeng tina haharěgoengan hate koering.

10 Noen Goesti! sadajana kahajang koering ngagělar di pajoeneun andjeun, sarěng roemahoeh koering hanteu kaäli- 11 ngan ka andjeun. 'Hate koering ratoeg kěkětěgna; tanaga koering geus ninggalkeun ka koering; sarěng tjahja mata koering, eta ge geus teu aja di koering.

12 [a] Kanjaäh koering sarěng sobat koering narangtoeng anggang ti balahi koering; baraja koering pada nangtoeng 13 ti kadjaoehan. 'Ari noe ngarah pati koering pada masang ridjět naheunan koering; sarěng noe mambrih katjilakaän koering pada mitjamtjamkeun pibalahieun, sapopoë eta ngan ngarang tipoedaja bae. [a] Aj. 19 : 14; Djab. 88 : 9.

14 Doepi koering teja sapěrtos noe torek, koering teu ngoepingkeun; sarěng koering sapěrtos noe bisoe, anoe teu

15 ngangahkeun biwirna. 'Estoe koering teh djadi sapĕrtos djalma noe teu ngadenge, sarĕng dina biwirna taja pidjawabeun.
16 Karantĕn koering ngarĕp-ngarĕp ka andjeun, Pangeran! tinangtos andjeun ngaboelkeun, noen Goesti, Allah koe-
17 ring! 'Karantĕn pioendjoek koering: [a] Eta teh moegi oelah sina baroengah koe hal koering; manawi soekoe koering tidjalikeuh, tinangtos eta pada ngagĕdekeun maneh ngagorengan ka koering.
a Djab. 35 : 19, 24.
18 Karantĕn koering babakoe tidikĕsan; kasangsaraän koering ngagĕlar di ha-
19 reupeun koering teu pĕtot-pĕtot. 'Karantĕn [a] koering ngoendjoekkeun kadorakaän koering; koering teh soesah tina dosa-dosa koering. *a* Djab. 32 : 5.
20 Doepi satroe koering mah hariroep nja barĕdas; noe migeuleuh ka koering
21 djalan palsoe nja loba pisan. 'Sarĕng [a] noe ka koering malĕs hade koe goreng pada ngamoesoeh ka koering, tina sabab koering ngobrek kana kahadean.
a Djab. 35 : 12; 109 : 5.
22 Moegi oelah nilarkeun ka koering, Pangeran! Noen, Allah koering! moegi
23 oelah djaoeh ti koering. 'Moegi [a] sing enggal mitoeloeng ka koering, noen Goesti, kasalamĕtan koering! *a* Djab. 40 : 14.

DJABOER 39.

Pikeun kokolot njanji, pikeun [a] Jĕdoetoen. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.
a 1 Bab. 25 : 1.
2 Tadina pikir kaoela: Aing dek ngaraksa djalan diri, oelah koengsi migawe dosa koe letah; aing dek ngaraksa biwir sorangan, diwĕngkoe, sapandjang noe doraka teh masih aja di hareupeun aing.
3 'Kaoela ngabisoe, asrah, tjitjing, njĕgah kasoekaän; tatapi kasangsaraän kaoela
4 beuki ripoeh. 'Ati kaoela djadi panas di djĕro awak; aja seuneu ngĕntab-ngĕntab dina pipikiran kaoela; pok kaoela oendjoekan koe letah:
5 Noen Pangeran! [a] moegi koering paparin njaho pitoengtoengeun koering, sarĕng pĕrkawis oekoeran oemoer koering, soepaja koering tĕrang, sakitoe tereh
6 koering roeksak. 'Salĕrĕsna, oemoer koering koe andjeun ditangtoskeun satampaheun bae; hiroep koering sasat euweuh di pajoeneun andjeun; [b] estoe oenggal-oenggal manoesa, satĕtĕg-tĕtĕgna oge,
7 ngan sija-sija bae. Selah. 'Estoe djalma loemakoe teh [c] satjara wawajangan; estoe karoesoehanana sija-sija bae; [d] lampahna noempoekkeun, sarĕng teu njahoëun noe pimoeloengeun inja. *a* Djab. 90 : 12.
b Djab. 144 : 4. *c* Aj. 14 : 1, 2. *d* Loek. 12 : 20.
8 Doepi ajeuna, naon noe koe koering diantos-antos, noen Goesti? Pangarĕpngarĕp koering teh nja ka andjeun.
9 'Moegi-moegi ngaleupaskeun koering ti sadajana kamasijatan koering; moegi koering oelah didjadikeun hinakeuneun
10 djalma boeroeng. 'Koering teh ngabisoe, moal ngangahkeun biwir; karantĕn
11 nja andjeun noe ngadamĕl kitoe. 'Balahi andjeun moegi ditjandak ti koering; [a] tina dipĕrangan koe panangan andjeun noe mawi koering dongkap ka roeksak.
12 'Tijap-tijap andjeun mĕpĕrih ka djalma lantaran siksaän tina hal kadorakaän, kaäloesanana koe andjeun disina lĕboer, sapĕrtos koe toko. Estoe oenggal-oenggal manoesa sija-sija bae. Selah. *a* Djab. 32 : 4.
13 Noen Pangeran! [a] moegi ngamakboel ka panĕda koering; moegi ngadangoekeun ka djĕdjĕritan koering; moegi oelah ngantĕp ka tji-panon koering; [b] karantĕn koering teh semah di andjeun, nja djalma madjik, sapĕrtos sadajana karoehoen
14 koering. 'Moegi-moegi [c] ngalijeus ka koering, sangkan koering njĕnangkeun diri, memeh koering mijang, sarĕng hanteu aja. *a* Djab. 5 : 2, 3. *b* 1 Bab. 29 : 15; 1 Petr. 2 : 11.
c Aj. 10 : 20.

DJABOER 40.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.
2 Koering ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran njoso pisan; sarta andjeunna tjondong ka koering, ngadangoekeun djĕdjĕritan
3 koering. 'Ari koering teh koe andjeunna dihandjatkeun ti djĕro lombang pangroeksakan, [a] ti djĕro leutak lĕdok, bari soekoe koering disina nangtoeng dina batoe tjadas, tintjak koering disina pa-
4 geuh. 'Sarta andjeunna dina soengoet koering maparin [b] poepoedjian anjar, hidji njanjian pikeun ka Allah oerang. Loba pisan noe bakal narendjo, sarta sarijeun, djeung ngarandĕl ka Pangeran.
a Djab. 69 : 3. *b* Djab. 33 : 3.
5 Bagdja tĕmĕn djalma noe ngandĕlna

ka Pangeran, djeung hanteu njanghareup ka noe aradigoeng atawa ka noe 6 njimpang kana bohong.'Noen Pangeran, Allah koering! pirang-pirang moedjidjat andjeun sarĕng pangĕrsakeun andjeun, noe koe andjeun didamĕl ka koering sadaja; taja pisan bandingan andjeun; ari koe koering rek disĕboetkeun sarĕng ditjatoerkeun, loba teuing, taja bilanganana.

7 Koerban peuntjitan sarĕng koerban kadaharan mah koe andjeun teu dianggo kasoeka; koering koe andjeun ditotoskeun tjeuli; [a] koerban doeroekan sarĕng koerban dosa koe andjeun hanteu 8 dipoendoet.'Tidinja koering oendjoekan: Noen, ijeu koering dongkap; [b] dina kitab goeloengan hal koering geus disĕratkeun; 9 'kasoeka koering ngalampahkeun pangĕrsa andjeun, noen Allah! [c] sarĕng toret andjeun aja di djĕro hate koering.

a Djab. 51 : 18. b Joh. 5 : 39. c Djab. 37 : 31; Jĕs. 51 : 7.

10 Koering ngawartakeun kabĕnĕran andjeun [a] dina pakoempoelan gĕde; salĕrĕsna, biwir koering koe koering teu ditoelak; noen Pangeran! andjeun lang-11 koeng oeninga. 'Kabĕnĕran andjeun koe koering teu dirimboenan di djĕro hate koering; katoehoean andjeun sarĕng kasalamĕtan andjeun koe koering dioewarkeun; kaäsihan andjeun sarĕng kajaktosan andjeun koe koering teu disalingkoehkeun dina pakoempoelan gĕde.

a Djab. 35 : 18.

12 Ari andjeun, Pangeran! moegi oelah noelak kawĕlasan andjeun ka koering; [a] kaäsihan andjeun sarĕng kajaktosan andjeun moegi sina ngadjaraga ka koe-13 ring teu pĕtot-pĕtot. 'Karantĕn koering karijoeng koe katjilakaän, moenggah taja bilanganana; koering teh kaboeroe koe kadorakaän koering, sarĕng koering teu bisa nendjo; [b] ari lobana ngoengkoelan boeoek koering, sarĕng hate koering geus ninggalkeun ka koering.

a Djab. 57 : 4. b Djab. 69 : 5.

14 Noen Pangeran! moegi aja pangĕrsa ngaleupaskeun ka koering; [a] noen Pangeran! moegi sing enggal mitoeloeng 15 ka koering. 'Moegi [b] sina mareunang era sarĕng wirang sarejana noe ngarah pati koering, pambrihna ditiwaskeun; moegi sina aloendoer ka toekang sarĕng mareunang lara sakoer noe soeka kana 16 pitjilakaeun koering. 'Moegi sina mĕlĕngĕk tina bawaning kaeraänana sakoer noe ngaromong hal koering: Poewas! poewas!

a Djab. 70 : 2. b Djab. 35 : 4, 26.

17 Moegi sadajana noe nejangan andjeun sina aratoh sarĕng baroengah di djĕro andjeun; [a] sakoer noe soeka kana kasalamĕtan andjeun moegi sina njarĕboet teu pĕtot-pĕtot: Sing diagoengkeun Pa-18 ngeran! 'Ari koering teja nja balangsak nja waloerat, nanging Goesti ngamanah ka koering. Nja andjeun noe mitoeloeng sarĕng ngaleupaskeun ka koering; noen, Allah koering! moegi oelah ngalamikeun.

a Djab. 35 : 27.

DJABOER 41.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Bagdja tĕmĕn djalma, noe oetama lampahna ka noe malarat; samangsa aja katjilakaän, tangtoe dirahajoekeun koe 3 Pangeran. 'Koe Pangeran noe kitoe tangtoe diraksa djeung dihiroepan; tanwande dibagdjakeun di boemi; [a] toer koe andjeun moal diselehkeun ka pika-4 rĕpeun moesoehna. 'Koe Pangeran tangtoe ditanggeuj dina pangheësanana mangsa gĕring; tijap-tijap boga panjakit saĕnggonna kabeh koe andjeun disalin.

a Djab. 27 : 12.

5 Pioendjoek koering: Noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering; moegimoegi njageurkeun njawa koering; karantĕn koering gadoeh dosa ka andjeun. 6 'Moesoeh koering ngaromong awon hal koering; [pokna]: Iraha eta pipaeheun 7 sarta leungit ngaranna? 'Sarĕng satijaptijap datang ngalajad, sok ngomong bohong; hatena ngoempoel-ngoempoelkeun kagorengan baris dirina; djol ka loewar, tjatjarita.

8 Sadajana noe geuleuh ka koering haharewosan sarĕng batoer-batoer ngagorengan koering; pada mikiran anoe ba-9 ris pitjilakaeun koering; [pokna]: 'Aja pĕrkara matak tiwas ditamplokkeun ka manehna; sarta ajeuna manehna keur 10 ngalondjor teh moal hoedang deui.'Sanadjan djalma noe roentoet sarĕng koering, anoe koe koering diandĕl, [a] noe sok dadaharan roti koering, ajeuna geus ngagagkeun soekoe ka koering.

a Joh. 13 : 18.

11 Doepi andjeun, Pangeran! moegi aja

sih-koernija ka koering, sarĕng moegi koering dihoedangkeun deui; seug koering sĕdja malĕs ka darinja. 12 'Djalan kitoe koering teh pitĕrangeun, jen koering koe andjeun dianggo kasoeka, jen moesoeh koering moal koengsi soerak tina hal koering. 13 'Ari mĕnggahing koering teja koe andjeun ditĕtĕpkeun dina katĕmĕnan koering, sarĕng koering koe andjeun dikĕrsakeun marĕk di pajoeneun andjeun salalanggĕngna.

14 Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, ti kalanggĕngan dongkap ka kalanggĕngan deui! Amin, amin.

DJABOER 42.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoeroek[a] poetra-poetoe Korah. *a* 2 Bab. 20 : 19.

2 Sapĕrtos oentjal njoso hajang kana waloengan tjai, nja kitoe njawa koering njoso hajang ka andjeun, noen Allah! 3 'Njawa koering [a] halabhabeun ka Allah, nja ka Allah noe hiroep. Iraha koering piasoepeun, ngadeuheus ka pajoeneun Allah? 4 'Tji-mata koering [b] noe djadi kahakanan koering beurang-peuting, [c] reh sapopoë aja noe ngomong ka koering: Di mana ajeuna Allah maneh? 5 'Eta koering sok ngingĕtkeun, [d] bari ngoetjoetkeun njawa di sadjĕro koering, jen koering tadina sok miloe sarĕng noe ngaleut, leumpang ka gĕdong Allah, kalawan sowara sĕnggak sarĕng pamoedji, mangpirang-pirang noe milampah pesta. 6 'Eh njawa! naha wĕt ngahĕloek, sarta goelinggasahan di sadjĕro kaoela? Sing ngarĕp-ngarĕp ka Allah; karana kaoela tangtoe moedji deui ka andjeunna tina pitoeloeng pameunteuna. *a* Djab. 63 : 2. *b* Djab. 80 : 6. *c* Djab. 79 : 10. *d* Aj. 30 : 16.

7 Noen, Allah koering! njawa koering ngahĕloek di sadjĕro koering; sabab kitoe koering ingĕt ka andjeun di tanah tji Jordan sarĕng Hermon, di goenoeng leutik. 8 'Djoengkrang njĕloekan ka djoengkrang deui, keur ngagoeroeh tjoeroeg andjeun; sadajana lambak sarĕng ombak andjeun geus njarorang ka koering. 9 'Pangeran tangtoe miwarang kaäsihanana ti beurang, sarta ti peuting njanjian andjeunna piajaeun di koering, nja panĕda ka Allahing hiroep koering. 10 'Koering rek oendjoekan ka Allah, batoe tjadas koering: Naha mana lali ka koering? [a] koe naon koering kĕdah leumpang mĕsoem, tina panganijaja moesoeh? 11 'Koering dihihina koe noe njoesoekĕr ka koering, asa ditiiran nja toelang, reh ngaromongna ka koering sapopoë: Di mana ajeuna Allah maneh? 12 'Eh njawa! naha wĕt ngahĕloek, sarta koe naon goelinggasahan di sadjĕro kaoela? Sing ngarĕp-ngarĕp ka Allah; karana kaoela tangtoe moedji deui ka andjeunna, noe djadi kasalamĕtan beungeut kaoela sarta Allah kaoela. *a* Djab. 35 : 14.

DJABOER 43.

Noen Allah! [a] moegi maparin kaädilan ka koering, sarĕng [b] moegi moetoes padoe koering ka bangsa noe teu karoenjaan; moegi ngaleupaskeun koering ti djalma noe palatjidra sarĕng awon. 2 'Karantĕn andjeun noe djadi Allahing kabĕdasan koering; naha mana koering dipitjeun koe andjeun? [c] koe naon koering kĕdah leumpang mĕsoem, tina panganijaja moesoeh? 3 'Moegi-moegi ngintoenkeun tjahja andjeun sarĕng kajaktosan andjeun; nja eta sina noejoen ka koering, didongkapkeun [d] ka goenoeng andjeun noe soetji, sarĕng ka balandongan andjeun; 4 'soepaja koering ngadatangan ka altar Allah, ngadeuheus ka Allah kaboengahaning kagĕrahan koering, sarĕng moedji ka andjeun, make katjapi, noen Allah, Allah koering! 5 'Eh njawa! [e] naha wĕt ngahĕloek, sarta koe naon goelinggasahan di sadjĕro kaoela? Sing ngarĕp-ngarĕp ka Allah; karana kaoela tangtoe moedji deui ka andjeunna, noe djadi kasalamĕtan beungeut kaoela sarta Allah kaoela. *a* Djab. 26 : 1. *b* Djab. 119 : 154. *c* Djab. 42 : 10. *d* Djab. 15 : 1. *e* Djab. 42 : 12.

DJABOER 44.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoeroek poetra-poetoe Korah.

2 Noen Allah! koering ngaroeping koe tjeuli, karoehoen koering pada njarijos ka koering: andjeun ngadamĕl hidji padamĕlan di djaman karoehoen, di djaman baheula. 3 'Panangan andjeun [a] geus njingkahkeun oerang kapir, doepi karoehoen mah koe andjeun dipĕlak; andjeun geus njilakakeun bangsa reja pisan, doepi karoehoen mah didjĕngkar-

4 keun. 'Karantĕn pangmeunangkeunana tanah teh lain koe pĕdangna, sarĕng lain leungeunna sorangan noe njalamĕtkeun ka dirina; pangdisalamĕtkeunana teh koe panangan andjeun tĕngĕn, koe asta andjeun, sarĕng koe tjahja pameunteu andjeun, sarehna karoehoen koe andjeun dianggo kasoeka.

a Djab. 78 : 55; 80 : 9.

5 [a] Andjeun pisan Radja koering, noen Allah! Moegi [b] ka Jakoeb miwarang 6 kasalamĕtan! 'Sarĕng andjeun koering bade naleunggar ka noe njoesoekĕr ka koering; koe padjĕnĕngan andjeun koering bade ngaridĕk ka noe ngamoesoeh 7 ka koering. 'Karantĕn koering moal ngandĕl ka gondewa koering; sarĕng lain pĕdang koering anoe bakal njala-8 mĕtkeun ka koering. 'Jaktosna mah nja andjeun noe njalamĕtkeun koering sadaja ti noe njoesoekĕr ka koering; sarĕng noe gareuleuh ka koering koe an-9 djeun disina meunang era. 'Koering pada moedji maneh tina hal Allah sapopoëna; sarĕng sĕdja halatoer noehoen ka padjĕnĕngan andjeun salalanggĕngna. Selah.

a Djab. 74 : 12. *b* Djab. 24 : 6.

10 Orokaja ajeuna koering koe andjeun dipitjeun sarĕng pada diwirangkeun, [a] da hanteu njarĕngan boedal sarĕng wad-11 ya-balad koering. 'Koering koe andjeun disina aloendoer ka toekang tina sabab satroe; sarĕng noe garenleuh ka koering dongkap ka ngarajahan sakarĕp-karĕp. 12 'Koering koe andjeun disarelehkeun saroepa domba hakaneun; sarĕng [b] koering koe andjeun dipantjawoerakeun, 13 diajakeun di sagala bangsa kapir. 'Andjeun geus ngadjoewal oemat andjeun teu kalawan artos, hanteu dimahalkeun pangadjina.

a Djab. 60 : 12. *b* 5 Moesa 28 : 64.

14 [a] Koering sadaja koe andjeun geus didjadikeun hinakeuneun tatangga-tatangga koering, pojokeun sarĕng tjotjohtjotjoheun sakoer noe sakoeriling koe-15 ring. 'Koering koe andjeun [b] geus didjadikeun misil di oerang kapir, sarĕng 16 matak gegebeg di bangsa-bangsa. 'Kawirangan koering sapopoë ngagĕlar di hareupeun koering, sarĕng koering kalipoetan koe kaeraän beungeut koering, 17 'tina sowara noe ngahihina sarĕng noe ngagogoreng, tina sabab moesoeh sarĕng noe ngararah malĕs.

a Djab. 31 : 12; 79 : 4. *b* 1 Radj. 9 : 7.

18 Koering sadaja geus kadatangan saniskantĕn eta; parandene koering teu harilap ka andjeun, sarĕng hanteu tji-19 dra ka pĕrdjangdjian andjeun. 'Hate koering teu aloendoer ka toekang, sarĕng tintjak koering hanteu njimpang ti dja-20 lan andjeun; 'padahal koering sadaja koe andjeun geus dirĕmoekkeun di ĕnggon adjag, sarĕng dilipoetan koe ka-21 langkang maot. 'Saoepami koering harilap ka padjĕnĕngan Allah koering, sarĕng nadahkeun leungeun ka aällahan 22 bangsa sedjen mah, 'naha hal kitoe koe Allah moal kadongdon? Mapan andjeunna noe oeninga di sagala rasijah hate.

23 Sajaktosna [a] tina sabab andjeun koering sapopoë pada dipaehan; koering teh diitoengkeun saroepa domba peun-24 tjiteun. 'Noen Goesti! [b] moegi geura tanghi; naha andjeun mana koelĕm? Mangga geura goegah; mitjeun teh moegi 25 oelah saĕndĕngna! 'Naha andjeun mana meungpeunan pameunteu, ngalalikeun kabalangsakan sarĕng dikanijajana koe-26 ring sadaja? 'Karantĕn njawa koering sadaja toengkoel kana lĕmah, [c] badan 27 koering narapĕl kana taneuh. 'Moegi geura ngadĕg, mitoeloeng ka koering sadaja; moegi-moegi koering pada dileupaskeun, koe karna kaäsihan andjeun!

a Roem 8 : 36. *b* Djab. 35 : 23; 59 : 5. *c* Djab. 119 : 25.

DJABOER 45.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Bakoeng. Ijeu pangwoeroek poetra-poetoe Korah; njanjian kaäsihan.

a Djab 69 : 1.

2 Hate koering leber piomongeun matak soeka; pikir koering, noe dek dikarang pĕrkawis Radja; letah koering ibarat kalam ahli sĕrat noe mahir. 3 'Andjeun teh mantjoer ngoengkoelan anak Adam; lambe andjeun dikoetjoeran sih-koernija; sabab kitoe andjeun teh dibĕrkahan koe Allah salalanggĕngna.

4 Eh prawira! mangga njoengkĕlangkeun pĕdang andjeun dina gedeng, nganggo kaägoengan sarĕng kamoeljaän 5 andjeun. 'Mangga nitih, nganggo kamoeljaän andjeun; moegi sing loeloes; tina hal pĕrkawis kajaktosan sarĕng kaädilan sareh; tinangtos andjeun koe panangan andjeun tĕngĕn diwoeroekan 6 pĕrkawis matak sijeun. 'Djamparing

andjeun sareukeut; bangsa-bangsa bade raroeboeh di handapeun andjeun; keuna kana hate moesoeh-moesoeh Radja.

7 [a] Panglinggihan andjeun, noen Allah! tĕtĕp langgĕng salalamina; tĕtĕkĕn karadjaän andjeun nja tĕtĕkĕn lĕmpĕng. 8 'Andjeun misoeka kana kabĕnĕran, migeuleuh kana kadorakaän; sabab kitoe noe mawi andjeun, noen Allah! koe Allah andjeun geus dilisahan koe lisah kaätohan, dilangkoengkeun tina rentjang andjeun. *a* Ibr. 1:8.

9 Sadajana panganggo andjeun seungit ĕmoer, garoe sarĕng kajoe manis; ti djĕro padalĕman gading andjeun teh diboengahkeun koe tatabeuhan kawat. 10 'Dina istri andjeun noe moelja reja poetra radja-radja; prameswari ngadĕg tĕngĕneun andjeun, nganggo ĕmas Opir.

11 Eh poetri! reungeukeun, sarĕng tingali, bari tjondongkeun tjĕpil andjeun: koe andjeun lalikeun bangsa andjeun, kitoe deui ka saeusi-boemi rama andjeun. 12 'Tinangtos Radja mikarĕsĕp kana kageulisan andjeun; karana Radja teh Goesti andjeun, mana moedoe njĕmbah ka andjeunna. 13 'Ari poetri Tiroes bakal njanggakeun pangabakti; [a] sakoer noe baleunghar di bangsa-bangsa bakal pada noenoehoen ka pajoeneun andjeun. *a* Djab. 72:10.

14 Poetra radja noe istri teh woengkoel kamoeljaän di djĕro; panganggona singsarwa songket ĕmas. 15 'Didjadjapkeun ka Radja nganggo soesoelaman; parawan, rentjangna noe ngariring, pada dideuheuskeun ka andjeun. 16 'Didjadjapkeunana make sagala kaboengahan djeung kagĕrahan; pada asoep ka padalĕman Radja.

17 Karoehoen andjeun bade digĕntos koe poetra-poetra andjeun, noe koe andjeun bade didjadikeun kapala, njangking saboemi kabeh. 18 'Koering sĕdja ngingĕtkeun padjĕnĕngan andjeun tĕroes ka sadaja toeroenan-toeroenan; sabab kitoe bangsa-bangsa bade maroedji ka andjeun langgĕng salalamina.

DJABOER 46.

Pikeun kokolot njanji; make [a] sora leutik. Ijeu poepoedjian damĕlan poetra-poetoe Korah. *a* 1 Bab. 15:20.

2 Allah nja panjalindoengan nja kabĕdasan oerang; [a] geus kapanggih pisan djadi panoeloeng dina mangsa aja kasoekĕran. 3 'Sabab kitoe oerang teh moal sijeun, masih boemi datang ka barobah, nadjan goenoeng-goenoeng pindah ka tĕngah laoet. 4 'Kadjeun tjaina ngagoeroeh, ngaboedah, sarta goenoeng-goenoeng ngadaregdeg tina kamagoenganana. Selah. *a* Djab. 37:39.

5 Aja hidji waloengan, kokotjoranana ngabaroengahkeun [a] ka dajeuh Allah, kasoetjianing balandongan noe Langkoeng Agoeng. 6 'Allah linggih di tĕngah eta dajeuh, moal datang ka ojag; koe Allah tangtoe ditoeloeng barang braj beurang. 7 'Bangsa-bangsa pada ngagoeroeh, karadjaän-karadjaän arojag; andjeunna ngagĕntra, seg boemi teh lĕboer. 8 'Pangeran sawadya-balad noe njarĕngan ka oerang; Allah Jakoeb minangka koeta oerang noe loehoer. Selah. *a* Djab. 48:2.

9 Hijap ka darijeu! tarendjokeun dadamĕlan Pangeran, noe ngajakeun karoeksakan di boemi; 10 'noe ngeureunkeun pĕrang nĕpi ka toengtoeng boemi; noe motongkeun gondewa djeung minggĕskeun toembak; kareta didaroeroek koe seuneu. 11 'Ingkeun koe maraneh, sarta kanjarahokeun jen ijeu kami Allah; kami kĕrsa diagoengkeun di sagala bangsa, kami kĕrsa diagoengkeun di boemi. 12 'Pangeran sawadya-balad noe njarĕngan ka oerang; Allah Jakoeb minangka koeta oerang noe loehoer. Selah.

DJABOER 47.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan poetra-poetoe Korah.

2 Eh sakabeh bangsa! [a] geura emprakemprakan; geura soesoeerakan ka Allah djeung sora ajeuh-ajeuhan! 3 'Karana Pangeran langkoeng loehoer, toer matak sijeun; nja Radja agoeng, njĕpĕng saboemi kabeh. 4 'Bangsa-bangsa koe andjeunna dibawahkeun ka oerang, sarta kaom-kaom disina di handapeun soekoe oerang. 5 'Andjeunna noe mangmilihkeun milik oerang, nja eta kaägoengan Jakoeb, noe koe andjeunna dipikaäsih. Selah. *a* 2 Radj. 11:12.

6 [a] Allah moenggah, dihormatan soesoerakan; Pangeran moenggah, dihormatan sora sangkakala. 7 'Geura maroedji ka Allah; geura maroedji! Geura maroedji ka Radja oerang; geura maroedji!

8 'Karana Allah noe djoemĕnĕng Radja saboemi kabeh; geura maroedji koe 9 pangwoeroek! 'Allah noe ngaradjaän ka oerang kapir; [b] Allah teh linggih dina panglinggihanana noe soetji. a Djab. 68: 19. b Djab. 103: 19.

10 Para menak bangsa-bangsa karoempoel, asoep oemat Allah Ibrahim; karana sagala kĕpĕng noe di boemi kagoengan Allah; andjeunna kalangkoeng poendjoel.

DJABOER 48.

Ijeu poepoedjian djaboer damĕlan poetra-poetoe Korah.

2 Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjieun liwat saking, [a] di dajeuh Allah oerang, [b] di goenoeng andjeunna 3 noe soetji. 'Goenoeng Sion, anoe sabeulah ti kaler, [c] nagara Radja noe langkoeng agoeng, aloes pisan oendak-oendakna, karĕsĕpan saboemi kabeh. a Djab. 46: 5. b Djab. 2: 6. c Mat. 5: 35.

4 Allah di djĕro gĕdong-gĕdongna nawiskeun andjeun [a] koeta noe loehoer. 5 'Karana, saĕnjana, radja-radja teh mok-6 prok, pada madjoe babarĕngan. 'Barang ret narendjo, harita ge barĕngongeun; 7 pada soemĕblak, maringpijoet. 'Pada kataradjang ngalĕpĕr di dinja; njĕri tjara 8 noe keur ngadjoeroe. 'Koe lantaran [b] angin ti wetan andjeun ngabĕdjadkeun 9 kapal Tarsis. 'Sakoemaha noe koe oerang kadenge teja, nja kitoe noe koe oerang katarendjo di dajeuh Pangeran sawadyabalad, di dajeuh Allah oerang; Allah kĕrsa nĕtĕpkeun inja salalanggĕngna. Selah. a Djab. 46: 8. b Aj. 27: 21.

10 Noen Allah! koering ngaringĕtkeun kaäsihan andjeun di djĕro kabah an-11 djeun. 'Sapĕrtos padjĕnĕngan andjeun, noen Allah! nja kitoe pisan poedjian andjeun kongas ka toengtoeng boemi; panangan andjeun tĕngĕn pinoeh koe 12 kaädilan. 'Goenoeng Sion koedoe boengah, anak-anak Joeda koedoe garĕrah, tina sabab hoekoeman andjeun.

13 Geura pada ngoerilingan Sion, poetĕr koe maraneh, sarta barilang papanggoe-14 nganana; 'hate maraneh sing tĕgĕs ka koetana, djeung koedoe alak-ilik ka gĕdong-gĕdongna, soepaja maraneh tjatjarita ka toeroenan djaman mĕngke. 15 'Karana ijeu Allah teh nja Allah oerang langgĕng salalawasna; andjeunna kĕrsa noejoen ka oerang dongkap ka maot.

DJABOER 49.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan poetra-poetoe Korah.

2 Geura darengekeun ijeu, eh sakabeh bangsa! rarĕgĕpkeun, eh sakoer priboe-3 mi doenya, 'boh tjatjah boh menak, noe beunghar djeung noe miskin sare-4 jana! 'Biwir kaoela bakal njatoerkeun kapintĕran, djeung hate kaoela bakal 5 mikiran pangartian. 'Kaoela sĕdja njondongkeun tjeuli kaoela [a] kana misil, sĕdja nganjatakeun soewal kaoela make katjapi. a Djab. 78: 2.

6 Keur naon kaoela rek sijeun dina mangsa aja katjilakaän, moen kaoela karijoeng koe kagorengan, dipontel? 7 'Sakoer noe ngaranděl kana kamoektianana, sarta maroedji maneh sabab 8 rosa kabeungharanana, 'hidji ge teu pisan bisaeun ngaleupaskeun doeloer; moal bisaeun ka Allah njanggakeun 9 pipanĕboeseunana, '(da pipanĕboeseun njawana mahal teuing, mana koedoe 10 diingkeun bae salalanggĕngna;) 'malar sina djongdjon hiroep saĕndĕngna, oelah 11 koengsi ngarasa roewangan. 'Mapan boekti, [a] noe palintĕr ge datang ka paraeh, noe gĕdjoel noe bodo sarejana datang ka leungit, sarta ninggalkeun 12 kamoektianana ka noe sedjen. 'Panjangkana, imahna pitĕtĕpeun salalanggĕngna, pangtjitjinganana bakal toeroen-toemoeroen; sok nĕlahkeun ngaran sorangan 13 ka tanah-tanah. 'Kari-kari manoesa, kilang moelja, moal pitĕtĕpeun; [b] ĕnjana saroewa djeung sasatoan, noe datang ka leungit. a Goer. 2: 16, 18. b Goer. 3: 19.

14 Tah, kitoe djalan sakoer noe ngandĕl sorangan, djeung sakoer noe noetoerkeun ka darinja, bari rarĕsĕpeun ka bi-15 wirna. Selah. 'Ibarat domba, pada digiringkeun ka ĕnggon noe paeh, seg diarangon koe maot; ari djalma noe saestoe bakal pada moerba ka darinja ari geus isoek; sarta roepana datang ka bejak di ĕnggon noe paeh, taja pĕr-16 nah-pĕrnahna atjan. 'Tatapi njawa kaoela mah [a] koe Allah tangtoe dileupaskeun ti pangawasa ĕnggon noe paeh; [b] karana kaoela koe andjeunna tangtoe ditjandak. Selah. a Hos. 13: 14. b Djab. 73: 24.

17 Maneh oelah sijeun, lamoen aja djalma djadi beunghar, lamoen kamoeljaän 18 imahna nambahan; 'karana [a] samangsa paeh, naon-naon oge moal aja noe koe manehna dibawa; kamoeljaänana moal 19 toeroen noetoerkeun manehna.'Sanadjan djalma ngabĕrkahan njawana eukeurna hiroep, sarta maneh dipoedji, doemeh 20 ngoetamakeun diri maneh: 'geus tangtoe pidatangeun ka bangsa karoehoenna; moal narendjo deui tjaäng saĕndĕngna. 21 'Manoesa, kilang moelja, ana teu boga pangarti mah, djadi saroewa djeung sasatoan, noe datang ka leungit.

a 1 Tim. 6:7.

DJABOER 50.

Ijeu djaboer damĕlan [a] Asap. *a* 1 Bab. 16:5. Allah, Allah Pangeran ngandika, sarta njaoer eusi boemi [a] ti sĕmĕt pangbidjilan panon-poë tĕpi ka pang-2 soeroepanana. 'Ti Sion, [b] noe tjatjap koe aloes, Allah teh ebreh djeung tjah-3 jana. 'Allah oerang [c] pisoempingeun, sarta moal ngantĕp; ti pajoeneunana aja seuneu ngalĕboer, sarta sakoebĕng andjeunna aja angin riboet katjida pisan.

a Djab. 113:3. *b* Njanj. 2:15. *c* Djab. 96:13.

4 Andjeunna njaoer langit di loehoer, kitoe deui boemi, kĕrsa ngahoekoeman 5 oematna. 'Geura koempoelkeun ka kami kaäsih kami, [a] noe njarijeun pĕrdjangdjian djeung kami make koerban! 6 'Ari langit ngoewarkeun kaädilan andjeunna; karana Allah pisan noe djadi Hakim. Selah. *a* 2 Moesa 24:8.

7 Eh oemat kami! geura dengekeun; kami dek ngandika; eh Israil! kami dek ngingĕtan ka maneh; ijeu kami Al-8 lah, nja Allah maneh. 'Kami njiksa teh ka maneh lain tina hal koerban maneh; ari koerban maneh doeroekan aja di 9 pajoeneun kami teu pĕtot-pĕtot. 'Montong teuing kami teh njandak sapi lalaki ti imah maneh, atawa badot ti 10 kandang maneh. 'Karana nja kami noe kagoengan sakabeh barahala leuweung, djeung sasatoan dina bareboe-reboe goe-11 noeng. 'Kami oeninga sakoer manoek goenoeng-goenoeng, sarta noe koemĕlip 12 di tĕgal aja di pajoeneun kami. 'Oepama kami palaj dahar, moal poepoelih ka maneh; karana [a] djagat katoet eusina 13 nja kagoengan kami. 'Karah kami teh dahar laoek sapi, atawa ngaleueut gĕtih 14 ĕmbe? 'Koedoe [b] ka Allah ngahatoerkeun pamoedji soekoer, [c] sarta nĕkanan nadar maneh ka noe Langkoeng Agoeng. 15 'Djeung koedoe sasambat ka kami mangsa kasoesahan; [d] koe kami tangtoe didjait, sarta maneh bakal ngahormatan ka kami.

a 2 Moesa 19:5; Djab. 24:1. *b* Ibr. 13:15, 16. *c* Aj. 22:27; Djab. 76:12. *d* Djab. 91:15.

16 Ari ka noe doraka Allah nimbalan kijeu: Naha maneh sok njaritakeun pikoekoeh kami, djeung sok ngoetjapngoetjapkeun pĕrdjangdjian kami koe 17 biwir maneh? 'Da maneh teh [a] geuleuh kana pamĕpĕrih, sarta pangandika kami koe maneh dipitjeun ka toekangeun ma-18 neh. 'Satijap-tijap maneh nendjo paling, maneh sok soeka miloe djeung eta; sarta maneh sadoeoeman djeung noe ngara-19 njed. 'Soengoet maneh koe maneh diaboerkeun kana kagorengan, djeung letah maneh njangreud-njangreudkeun 20 palatjidra. 'Maneh dijoek ngomongkeun doeloer; noe saindoeng djeung maneh 21 koe maneh dioepat goreng. 'Tah, kitoe kalakoean maneh, [b] sarta koe kami diantĕp; panjana maneh, kami djadi saroewa djeung maneh; eta kami rek njiksa ka maneh, sarta kalakoean teh koe kami rek diatoer-atoer di hareupeun panon maneh. *a* Sil. 3:11; 12:1. *b* Jĕs. 42:14.

22 Geura pada hartikeun noe tadi, eh sakoer noe mopohokeun ka Allah! oelah koengsi kami njasaäk, taja noe ngaleu-23 paskeun. 'Saha-saha noe ngahatoerkeun pamoedji soekoer, nja eta noe ngahormatan ka kami; djeung saha-saha noe ngestoekeun djalan, koe kami rek disina nendjo kana kasalamĕtan Allah.

DJABOER 51.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer da-2 mĕlan Dawoed; 'samantas Dawoed disoempingan nabi Natan, [a] sanggeusna ngalĕbĕtan ka Batseba teja. *a* 2 Sam. 12.

3 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Allah! noemoetkeun kaäsihan andjeun; moegi leungitkeun kamasijatan koering, noemoetkeun kagĕdean kawĕ-4 lasan andjeun! 'Moegi koering habĕn dikosok, dileungitkeun kadorakaän koering; nja moegi koering dibĕrĕsihan, dieuweuhkeun dosa koering.

5 Karantĕn koering geus roemasa kamasijatan koering, sarĕng dosa koering ngagĕlar di hareupeun koering teu pĕtot-6 pĕtot. 'Ka andjeun, ka andjeun pisan koering nja dosa, sarĕng geus migawe noe awon di pajoeneun sotja andjeun; [a] soepaja andjeun dilĕrĕskeun dina sapangandika andjeun, sarĕng setra dina andjeun ngahoekoeman. *a* Roem 3 : 4.

7 Salĕrĕsna, [a] koering didjoeroekeun teh mawa kadorakaän, sarĕng koering direuneuhkeun koe indoeng teh mawa 8 dosa. 'Salĕrĕsna, andjeun misoeka kana kajaktosan sadjĕro batin; mana koering moegi dipaparin njaho kapintĕran di noe boeni! *a* Joh. 3 : 6.

9 Moegi mĕrĕsihan ka koering nganggo [a] hisop, tinangtos koering bĕrĕsih; moegi koering dikosok, tinangtos koering [b] 10 bodas batan saldjoe. 'Moegi koering disina ngoeping kaätohan sarĕng kaboengahan; soepaja [c] toelang-toelang noe koe andjeun dirĕmoekkeun teh djadi gĕ-11 rah. 'Moegi meungpeunan pameunteu andjeun kana dosa-dosa koering, sarĕng moegi leungitkeun sadajana kadorakaän koering. *a* 3 Moesa 14 : 6; 4 Moesa 19 : 6, 18. *b* Jĕs. 1 : 18. *c* Djab. 38 : 4.

12 Moegi di djĕro koering djadikeun hate bĕrĕsih, noen Allah! sarĕng moegi nganjarkeun roh pageuh sadjĕro awak koe-13 ring. 'Moegi koering oelah dipitjeun ti pajoeneun andjeun, sarĕng Roh andjeun noe soetji moegi oelah ditjandak ti koering.

14 Moegi ka koering balikkeun deui kaatohaning kasalamĕtan andjeun, sarĕng roh noe soeka pribadi moegi ngadeudeul 15 ka koering. 'Ari kitoe mah koering ka noe migawe masijat sĕdja mapatahkeun djalan andjeun, soepaja noe migawe dosa tarobat ka andjeun.

16 Moegi koering leupaskeun [a] ti hoetang gĕtih, noen Allah, Allahing kasalamĕtan koering! ari kitoe mah letah koering bade sĕsĕnggakan tina kabĕ-17 nĕran andjeun. 'Noen Goesti! boekakeun biwir koering; ari kitoe mah soengoet koering bade ngoewarkeun poedjian an-18 djeun. 'Karantĕn [b] andjeun teu misoeka kana koerban; ari soeka mah tinangtos koering njanggakeun; koerban doeroe-19 kan koe andjeun teu dimanah. 'Ari koerban noe kamanah koe Allah mah, [c] nja eta soekma noe peupeus; hate noe peupeus nja rĕmoek, noen Allah! koe andjeun moal dipikatjoewa. *a* 2 Sam. 11 : 17. *b* Djab. 40 : 7. *c* Djab. 34 : 19; Jĕs. 57 : 15.

20 Moegi midamĕl kasaean ka Sion, noemoetkeun kaäsihan andjeun; moegi nga-21 dĕgkeun koeta Jĕroesalem. 'Didinja andjeun tinangtos misoeka kana koerban kabĕnĕran, koerban doeroekan sarĕng koerban [a] noe dongkap ka seëp; didinja tinangtos pada ngoerbankeun sapi ngora lalaki dina altar andjeun. *a* 5 Moesa 33 : 10.

DJABOER 52.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoe-2 roek Dawoed; 'sanggeus datang [a] Doëg, oerang Edom teja, sarta ngoeninga ka Saoel, kijeu pioendjoekna: Dawoed teh datang ka boemi Ahimelek. *a* 1 Sam. 22 : 9.

3 Naha maneh moedji sorangan tina hal katjilakaän, eh djalma pĕrkosa? Ka-4 asihan Allah tĕtĕp sapopoë. 'Letah maneh mikiran pibalahieun, sapĕrti peso tjoekoer beunang ngasah, eh toekang 5 gawe tjidra! 'Maneh soeka kana kagorengan manan kana kahadean; soeka bohong manan ngomong noe sabĕnĕrna. 6 Selah. 'Maneh soeka ka sakabeh omong matak bahla, eh si letah tjidra!

7 Maneh sabalikna koe Allah mĕngke diroeboehkeun saĕndĕng-ĕndĕng, ditjĕrĕk, dibĕdol ti djĕro himah; estoe maneh bakal diraboet ti [a] tanah djalma 8 hariroep. Selah. 'Mĕngke katarendjo [b] koe djalma noe balĕnĕr, bari sarijeuneun, sarta njeungseurikeun ka maneh-9 na; '[pokna:] Toeh geuning djalma, noe teu mibenteng ka Allah teh; [c] ari ngandĕlna kana kabeungharanana noe gĕde, sarta rosa pisan hawa-napsoena. *a* Aj. 28 : 13. *b* Aj. 22 : 19. *c* Djab. 49 : 7.

10 Ari koering mah [a] ibarat tangkal djetoen noe moeloes di djĕro gĕdong Allah; koering teh ngandĕl kana kaäsihan 11 Allah, langgĕng salalawasna. 'Koering sĕdja nganoehoenkeun ka andjeun salalanggĕngna, sabab nja andjeun noe ngadamĕl kitoe; sarĕng sĕdja ngantosngantos ka padjĕnĕngan andjeun, karantĕn langkoeng moerah, kasaksian koe kaäsih andjeun sadaja. *a* Djab. 92 : 13.

DJABOER 53.

Pikeun kokolot njanji; lagoe mĕlas-mĕlis. Ijeu pangwoeroek Dawoed.

2 [a] Anoe boeroeng ngomong sadjĕro hate: Euweuh Allah! Eta teh pada lĕbar lampahna, pada matak giroek kagorenganana; taja pisan noe migawe hade.
a Djab. 14.

3 Allah ti sawarga ngawaskeun ka anak Adam, ningalikeun aja-hanteuna noe pintĕr, noe nejangan Allah.

4 Sakabehna ĕnggeus oendoer; sarejana geus djadi sipat geuleuh; hanteu aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan.

5 Naha noe njarijeun kadorakaän teh euweuh kanjaho? Pada ngahakanan oemat kami, kawas ngahakan roti, djeung teu sasambat ka Allah.

6 Di dinja eta teh pada kataradjang sijeun bangĕt katjida, keur teu aja pikasijeuneun; karana toelang-toelang djalma noe ngalingkoeng ka maneh koe Allah dipaboerantakkeun; koe maneh eta teh diërakeun, sabab dipitjeunan koe Allah.

7 Ĕh, moegi-moegi kasalamĕtan Israil geura datang ti Sion! Lamoen dibojongna oemat koe Allah dibalikkeun, tangtoe Jakoeb pigĕraheun, Israil piboengaheun.

DJABOER 54.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu pangwoeroek Dawoed; 2 'sanggeusna [a] aja oerang Sip, sarta aroendjoekan ka Saoel kijeu: Sajaktosna Dawoed teh soesoeloempoetan di abdi.
a 1 Sam. 23:19; 26:1.

3 Noen Allah! moegi njalamĕtkeun ka koering koe padjĕnĕngan andjeun, sarĕng [a] moegi maparin kaädilan ka koering koe kawasa andjeun. 4 'Noen Allah! moegi ngadangoekeun panĕda koering; moegi rĕgĕpkeun pioendjoek biwir koering. 5 'Karantĕn aja djalma nagara sedjen ngamoesoeh ka koering, sarĕng djalma lalim ngararah pati koering; [b] teu njariptakeun Allah di hareupeunana. Selah.
a Djab. 26:1. b Djab. 86:14.

6 Salĕrĕsna, Allah noe mitoeloeng ka koering; nja Goesti pisan noe ngadeudeul ka njawa koering. 7 'Geus tangtoe andjeunna malikkeun katjilakaän teh ka noe ngararah ka koering; moegi pada dibasmi koe kajaktosan andjeun! 8 'Koering sĕdja ngoerban ka andjeun [a] bawaning soeka sorangan; sĕdja nganoehoenkeun ka padjĕnĕngan andjeun, Pangeran! [b] rehing langkoeng moerah. 9 'Karana koering koe andjeunna geus dileupaskeun ti sadajana kasoesahan, sarĕng [c] panon koering poewas nendjo ka moesoeh-moesoeh koering.
a 3 Moesa 7:16; 22:21, 23. b Djab. 52:11. c Djab. 59:11.

DJABOER 55.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu pangwoeroek Dawoed.

2 Noen Allah! moegi ngadangoekeun panĕda koering, sarĕng moegi oelah ngalijeus ka panoehoen koering. 3 'Moegi ngarĕgĕpkeun ka koering, sarĕng koering dikaboel! Koering ngolejang-ngoelangkoeb pikir dina gĕgĕroengan koering, 4 sarĕng hoemandeuar, 'tina sowara moesoeh, tina sabab panganijaja noe doraka; karantĕn pada ngadjoengkĕl-djoengkĕlkeun kagorengan ka koering, sarĕng pada nandasa ka koering bawaning ambĕk. 5 'Hate koering adoeg-ladjĕr sadjĕro awak koering, sarĕng koering katinggang kabaloewasan maot. 6 'Koering kadatangan sijeun sarĕng palaoer; estoe koering kalipoetan koe ngagidir.

7 Mana pikir koering: Ĕh, hajang boga djangdjang, tjara djapati! sĕdja hibĕr, tjitjing di mana-mana. 8 'Saĕnjana, sĕdja njingkir djaoeh, ngĕnggon di tĕgal lĕga. 9 Selah. 'Tangtoe koering goesak-gasik ngarahajoekeun diri, ngadjaoehan angin rongkah, angin riboet.

10 Moegi eta dilĕglĕg, Goesti! letahna moegi dibĕngkahkeun; karantĕn koering nendjo panganijaja sarĕng paseja di nagara. 11 'Sijang-wĕngi eta teh pada ngoerilingan nagara dina loehoer koetana; sarawoeh di nagara aja katjilakaän sarĕng kasoesahan. 12 'Balahi noe aja di djĕro nagara; karinah sarĕng tipoe-daja teu oendoer-oendoer ti loeloeroengna.

13 Karantĕn lain moesoeh, noe ngahihina ka koering teh; ari kitoe mah koering wajahna; lain noe geuleuh ka koering, noe ngagĕdekeun diri goreng ka koering teh; ari kitoe mah koering 14 njoempoet ti manehna. 'Noe goreng tamah [a] nja maneh, djalma sapantar kami, andĕlan kami, nja sobat kami dalit! 15 'Oerang tadina sok raragĕman padoedoewaän sarta ngeunah; sok babarĕngan

leumpang ka gĕdong Allah [b] djeung noe ngaleut. *a* Djab. 41 : 10. *b* Djab. 42 : 5.

16 Moegi eta teh pada kasĕlĕmpĕk koe maot, [a] sina taroeroen hiroep-hiroep ka ĕnggon noe paeh; karantĕn reja pisan kagorengan di ĕnggonna tjitjing, dina 17 dirina. 'Ari koering teja sĕdja sasambat ka Allah; sarta Pangeran tangtoe njalamĕtkeun ka koering. *a* 4 Moesa 16 : 33.

18 [a] Sore, isoek djeung tĕngah poë koering sĕdja gĕgĕroengan sarta hoemandeuar; geus tangtoe andjeun ngamak-19 boel sowara koering. 'Andjeunna ngaleupaskeun njawa koering ti noe mĕrangan ka koering, dipaparin kasĕnangan; [b] wantoe noe ngamoesoeh ka koering 20 pirang-pirang. 'Allah tangtoe ngamakboel, sarta njoekĕrkeun ka eta; andjeunna noe linggih ti kadim. Selah. Reh eta teu garanti pikir, djeung teu sarijeuneun koe Allah. *a* Dan. 6 : 11. *b* Djab. 3 : 2.

21 Eta teh njodorkeun leungeunna ka noe roentoet djeung manehna, djadi 22 ngarĕmpak pĕrdjangdjianana. 'Biwirna leutjir tjara mantega, tapi hatena pĕrang; [a] omonganana lĕmĕs batan minjak, padahal pĕdang beunang matĕk.
a Djab. 57 : 5.

23 [a] Kasoesahan maneh sanggakeun ka Pangeran, tangtoe andjeunna njoekoepan ka maneh. Salalanggĕngna andjeunna moal ngidinan djalma noe bĕnĕr da-24 tang ka tidjalikeuh. 'Doepi itoe mah, noen Allah! koe andjeun bade ditoeroenkeun kana lombang karoeksakan; djalma noe ngoetjoerkeun gĕtih sarta noe palatjidra moal nĕpi ka tĕngah pioemoereunana. Doepi koering teja sĕdja ngandĕl ka andjeun. *a* Djab. 37 : 5.

DJABOER 56.

Pikeun kokolot njanji; lagoe Djapati bisoe di noe djaraoeh. Ijeu pangeling-ngeling, damĕlan Dawoed; [a] basa Dawoed ditangkĕp koe oerang Pĕlisti di nagara Gat. *a* 1 Sam. 21 : 11.

2 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Allah! karantĕn djalma [a] hajang ngalĕglĕg ka koering; sapopoë noe mĕ-3 rangan njĕsĕdĕk ka koering. 'Noe ngararah ka koering sapopoë hajang ngalĕglĕg; wantoe loba pisan noe mĕrangan ka 4 koering sarĕng aradigoeng. 'Samangsa koering sijeun, sĕdja ngandĕl ka andjeun. 5 'Koe Allah koering sĕdja moedji pangandikana; koering ngandĕl ka Allah, moal sijeun-sijeun; daging mah bisa migawe naon ka koering? *a* Djab. 124 : 3.

6 Sapopoë omongan koering koe eta dibengkok-bengkokkeun; sadajana piki-7 ranana hal koering teh goreng. 'Eta teh gogonjokan, pada ngadodoho, ngadjaraga keuneung koering, sarehna ngala-8 rĕp-ngarĕp ka pati koering. 'Naha eta pirahajoeëun sakitoe kadorakaänana? Noen Allah! moegi-moegi ngaroeboehkeun bangsa-bangsa sadjĕro bĕndoe!

9 Aproek-aproekan koering koe andjeun diëtang; tji-panon koering moegi wadahan koe botol andjeun; lain aja dina 10 kitab andjeun? 'Mangke moesoeh koering aloendoer ka toekang, samangsa koering sasambat; ijeu noe kanjahoan koe koering, jen Allah njarĕngan ka 11 koering. 'Koe Allah koering sĕdja moedji pangandika; koe Pangeran koering sĕdja 12 moedji pangandika. 'Koering ngandĕl ka Allah, moal sijeun-sijeun; [a] manoesa mah bisa migawe naon ka koering? *a* Djab. 118 : 6.

13 Noen Allah! [a] nadar ka andjeun koe koering disoehoen; koering ka andjeun sĕdja njanggakeun koerban pamoedji. 14 'Karantĕn njawa koering koe andjeun diloepoetkeun tina maot; lain ngaloepoetkeun soekoe koering tina laboeh? soepaja koering loemampah di pajoeneun Allah [b] dina tjaäng kahiroepan.
a Djab. 50 : 14. *b* Aj. 33 : 30.

DJABOER 57.

Pikeun kokolot njanji; lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangeling-ngeling damĕlan Dawoed; [a] basa Dawoed ngalolos ti pajoeneun Saoel, moeboes ka goeha teja. *a* 1 Sam. 22 : 1; 24 : 4.

2 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Allah! moegi aja sih-koernija ka koering; karantĕn [a] njawa koering njalindoeng ka andjeun; jaktos koering njalindoeng kana aoeb djangdjang andjeun, [b] dongkap ka balahi geus ladjoe.
a Djab. 61 : 5. *b* Jĕs. 26 : 20.

3 Koering sasambat ka Allah noe langkoeng agoeng; ka Allah, noe ngadjeu-4 djeuhkeun diri koering. 'Andjeunna bakal miwarang ti sawarga, sarta njalamĕtkeun ka koering, moen noe hajang ngalĕglĕg ka koering ngahihina. Selah.

Allah bakal miwarang [a] kaäsihanana djeung kajaktianana. *a* Djab. 40:11.

5 Njawa koering [a] aja di tĕngah singa; koering ngĕdĕng di tĕngah hebosan seuneu, di tĕngah anak Adam [b] noe hoentoena toembak djeung djamparing, sarta 6 letahna pĕdang seukeut. 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun [c] ti batan langit, noen Allah! kamoeljaän andjeun moegi njata di saboemi kabeh. *a* Djab. 7:3. *b* Djab. 55:22; 59:8. *c* Djab. 108:6.

7 Eta teh [a] geus njarawiskeun rawe baris tapak koering; njawa koering ditoengkoelkeun; eta geus njarijeun piloewang di hareupeun koering, dirina pada tigoebroes ka djĕrona. Selah. *a* Djab. 7:16; 31:5.

8 Hate koering pageuh, noen Allah! hate koering pageuh; koering sĕdja 9 njanji sarĕng moedji. 'Eh [a] pangatjian! geura njaring; eh, [b] tjĕlĕmpoeng djeung katjapi! geura njaring; koering sĕdja ngageuingkeun padjar. *a* Djab. 16:9. *b* Djab. 108:3.

10 Noen Goesti! [a] koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun di sagala bangsa; sĕdja moedji ka andjeun di sagala kaom. 11 'Karantĕn [b] kaäsihan andjeun agoeng dongkap ka langit, sarĕng kajaktosan 12 andjeun doemoegi ka mega. 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun ti batan langit, noen Allah! kamoeljaän andjeun moegi njata di saboemi kabeh. *a* Djab. 18:50. *b* Djab. 36:6.

DJABOER 58.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangeling-ngeling damĕlan Dawoed. *a* Djab. 57:1.

2 Eh, [a] para allah! karah sajakti maraneh ngomong noe sabĕnĕrna? Eh, anak Adam! karah maraneh ngahoekoeman 3 teh saestoena? 'Satĕgĕsna maraneh di djĕro hate njarijeun kagorengan; maraneh dina tanah narimbang panganijaja leungeun maraneh. *a* Djab. 82:1.

4 Djalma daroraka watĕk njingkir ti sĕmĕt pianakan, sarasab ti waktoe dikan-5 doeng, toekang ngomong bohong. 'Peurahan, [a] saroepa peurah oraj; ibarat oraj wĕlang notorekkeun, njotjokan tjeulina, 6 'malar teu ngadenge sowara toekang ngadjampean, sowara malim, noe bisa noembalan. *a* Djab. 140:4.

7 Noen Allah! [a] moegi motongkeun hoentoena di djĕro soengoetna; sihoeng eta singa ngalora moegi dipoenglakkeun, 8 Pangeran! 'Moegi dirina sina aladjoer, sapĕrtos tjai noe palid; ana mĕntang djamparingna, moegi sina parĕpĕd man-9 ten. 'Moegi dirina sina sapĕrtos limoessakeureut, lĕboer bari leumpang; [b] sarĕng sapĕrtos anak oedoel, noe teu pisan 10 nendjo panon-poë! 'Samemeh daloeng maraneh ngarasa soeloeh tjoetjoek, boh baseuh, boh seuneuan, tangtoe koe andjeunna dikĕboetkeun manten koe angin riboet. *a* Djab. 3:8. *b* Aj. 3:16.

11 Djalma noe bĕnĕr piboengaheun, lamoen nendjo balĕsan; [a] soekoena bakal 12 mandi gĕtih djalma doraka. 'Sarta manoesa bakal njĕboet kijeu: Poegoeh, anoe bĕnĕr meunang gandjaran; poegoeh, aja Allah noe ngahoekoeman di boemi. *a* Djab. 68:24.

DJABOER 59.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangeling-ngeling damĕlan Dawoed; [b] basa Saoel miwarangan, sarta ngadjaraga boemi Dawoed, karĕpna dek dipaehan. *a* Djab. 57:1. *b* 1 Sam 19:11.

2 Noen, Allah koering! moegi ngaloepoetkeun koering ti satroe koering; moegi koering dirahajoekeun ti sakoer 3 noe ngamoesoeh ka koering! 'Moegi ngaloepoetkeun koering ti noe njarijeun kagorengan, sarĕng moegi koering disalamĕtkeun ti toekang ngoetjoerkeun 4 gĕtih! 'Karantĕn, salĕrĕsna, pada masang baja ka njawa koering; noe barĕdas ngagoronjok nijat goreng ka koering; taja kamasijatan koering sarĕng 5 taja dosa koering, noen Pangeran! 'Pada maroeroe, sasadijaän, nanging koering taja kalĕlĕpatan. Moegi geura goegah, mĕndakan ka koering sarĕng ningalan! 6 'Mangga andjeun, Pangeran, Allah sawadya-balad, Allah Israil! moegi geura ngadĕg, njiksa ka sadajana oerang kapir; moegi oelah ngoernijaän ka sakoer noe tjidra doraka! Selah.

7 Reup peuting eta teh daratang deui, ngahĕrĕngan sapĕrtos andjing, bari koe-8 koerilingan di nagara. 'Salĕrĕsna, eta pada ngaboewih soengoetna; [a] biwirna aja pĕdangan; karana [b] saha, [pokna,]

9 noe ngadenge? 'Doepi andjeun, Pangeran! [c] bade ngagoemoedjĕngkeun ka dinja; sadajana oerang kapir koe an-
10 djeun bade dipojok. 'Mĕnggahing kabĕdasanana, koering sĕdja ngantos-ngantos ka andjeun; karantĕn nja Allah noe djadi koeta koering noe loehoer.

a Djab. 57: 5. *b* Djab. 64: 6. *c* Djab. 37: 13.

11 Allah koering bakal njondongan ka koering njandak kaäsihanana; [a] koering koe Allah bakal dipaparin poewas nendjo
12 ka noe njoesoekĕr ka koering. 'Moegi eta oelah diparaehkeun, bisi bangsa koering harilap; moegi disina aprak-aprakan koe kawasa andjeun, bari seug diraroeboehkeun, noen Goesti, kĕpĕng koe-
13 ring sadaja! 'Tina dosa soengoetna, tina omongan biwirna, moegi sina pada karingkoes koe kamagoenganana; kitoe deui tina panjapa sarĕng tina bohong,
14 noe koe eta dipiomong. 'Moegi dibejakkeun sadjĕro bĕndoe; moegi dibejakkeun, dongkap ka euweuhna; sarĕng sina nganjarahokeun, jen Allah noe moerba di Jakoeb, malah dongkap ka toengtoeng boemi. Selah. *a* Djab. 54: 9.

15 Sarĕng reup peuting eta teh sina daratang deui, ngahĕrĕngan sapĕrtos andjing, bari koekoerilingan di nagara.
16 'Maranehanana sina aprak-aprakan, njijar hakaneun; ana teu sareubeuheun,
17 sina mareuting. 'Doepi koering teja sĕdja nganjanjikeun kabĕdasan andjeun; sarĕng [a] braj beurang koering sĕdja sĕsĕnggakan tina hal kaäsihan andjeun; karantĕn andjeun minangka koeta noe loehoer pikeun koering, sarĕng pamoeroean
18 keur mangsa koering kasoesahan.'Noen, Benteng koering! ka andjeun koering sĕdja moedji; karantĕn nja Allah noe djadi koeta koering noe loehoer, Allah koering noe langkoeng asih. *a* Djab. 30: 6.

DJABOER 60.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Bakoeng pĕrtelaän. Ijeu pangeling-ngeling da-
2 mĕlan Dawoed, baris miwoeroek; 'basa [b] Dawoed mĕrangan ka oerang Sam tanah Mesopotami djeung ka oerang Sam tanah Soba, sarta Joab keur moelih, djeung ngelehkeun oerang Edom di lĕbak Oejah, salaksa doewa reboe noe kasamboet. *a* Djab. 80: 1. *b* 2 Sam. 8: 3, 13.

3 Noen Allah! koering sadaja koe andjeun tadi dipitjeun, dibĕdahkeun; andjeun teh ngabĕndon; moegi koering
4 sadaja dipoelihkeun deui! 'Tanah teh koe andjeun disina ojag, disina ngarĕwag; moegi ngahadekeun karoeksakanana, karantĕn dongkap ka gojang.
5 'Oemat andjeun koe andjeun disina ngarasa noe bangga pisan; koering sadaja koe andjeun diinoeman anggoer pagijoe-
6 ngan. 'Dĕmi andjeun ka noe aribadah ka andjeun geus maparinkeun hidji bandera, baris ngahoedangkeun diri, tina
7 sabab kajaktosan. Selah. 'Soepaja kaasih andjeun [a] pada didjait, moegi maparin kasalamĕtan koe panangan andjeun tĕngĕn, sarĕng moegi koering sadaja dikaboel! *a* Djab. 108: 7.

8 Allah geus ngandika dina kasoetjianana; koering sĕdja soeka-soeka; koering sĕdja ngabagikeun nagara Sĕkem,
9 sarĕng ngoekoer lĕbak Soekot. 'Koering noe gadoeh tanah Gilad, sarĕng koering noe gadoeh tanah Mĕnase; ari Epraim poerah ngaraksa sirah koering, sarĕng
10 Joeda [a] limboehan koering. 'Moab minangka pangobokan koering; ka loehoer Edom koering sĕdja ngaloengkeun sapatoe koering; eh, tanah Pĕlisti! geura soesoerakan tina hal kami.

a 1 Moesa 49: 10.

11 Saha noe pingasoepkeuneun koering ka nagara noe wĕwĕg? saha noe pingan-
12 teurkeuneun koering ka Edom? 'Ari andjeun teh, noen Allah! lain mitjeun koering sadaja? [a] sarawoeh andjeun hanteu njarĕngan boedal, noen Allah! sa-
13 rĕng wadya-balad koering. 'Moegi maparin pitoeloeng ka koering sadaja, dileupaskeun ti noe njoesoekĕr; da ari toeloengan manoesa mah taja damĕlna.
14 'Reudjeung Allah bakal oerang marilampah kagagahan; karana sakoer noe njoesoekĕr ka oerang mĕngke koe andjeunna diidĕk-idĕk. *a* Djab. 44: 10.

DJABOER 61.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Damĕlan Dawoed.

2 Noen Allah! moegi ngadangoekeun panjĕloek koering; moegi rĕgĕpkeun
3 panĕda koering. 'Ti toengtoeng boemi koering sasambat ka andjeun keur hate koering kalĕlĕban; moegi koering ditoejoen [a] ka batoe karang noe loehoer ti

4 batan koering. 'Karantĕn nja andjeun noe djadi panjalindoengan koering, panggoeng reugreug tina sabab moesoeh.
5 'Koering bade ngaroengroeng [b] di himah andjeun salalanggĕngna; [c] bade njalindoeng dina djangdjang andjeun, di noe boeni. Selah. *a* Djab. 27:5. *b* Djab. 15:1. *c* Djab. 36:8.

6 Karantĕn andjeun, noen Allah! parantos ngamakboel nadar koering; andjeun ka koering parantos maparin warisan noe ibadah ka padjĕnĕngan andjeun.
7 'Andjeun kĕrsa mandjangkeun oemoer radja; taoenna moenggah toeroen-toe-
8 moeroen; 'bade tjalik salalanggĕngna di pajoeneun Allah. Moegi ngabakoekeun [a] kaäsihan sarĕng kajaktosan, sina
9 ngadjaraga ka radja. 'Ari kitoe mah koering bade moedji ka padjĕnĕngan andjeun salalamina, [b] bari nĕkanan nadar koering saban-saban dintĕn. *a* Djab. 57:4. *b* Aj. 22:27.

DJABOER 62.

Pikeun kokolot njanji; atoeran [a] Jĕdoetoen. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed. *a* Djab. 39:1.

2 Estoe njawa kaoela [a] asrah ka Allah; kasalamĕtan kaoela datangna ti
3 andjeunna. 'Estoe andjeunna noe djadi batoe karang kaoela djeung kasalamĕtan kaoela, koeta kaoela noe loehoer; kaoela moal tidjalikeuh bangĕt. *a* Djab. 37:7.

4 Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja dek ngĕrĕpoek ka djalma sahidji, maehan ka dinja maraneh sakabeh, ibarat bilik dojong, pagĕr noe rek eunjeuh?
5 'Estoe pikarĕpeunana dek ngaragragkeun eta tina kaloehoeranana; kasaroekaänana kana bohong; [a] pada ngabĕrkahan koe biwirna, dĕmi sadjĕro atina mah pada njapa. Selah. *a* Djab. 28:3.
6 Eh njawa! sing estoe asrah ka Allah; karana pangharĕpan kaoela datang-
7 na ti andjeunna. 'Estoe andjeunna noe djadi batoe karang kaoela djeung kasalamĕtan kaoela, koeta kaoela noe loehoer; kaoela moal tidjalikeuh.
8 Di Allah ajana kasalamĕtan kaoela [a] djeung kahormatan kaoela; batoe-karanging benteng kaoela djeung panja-
9 lindoengan kaoela nja Allah. 'Eh oemat! sing ngarandĕl ka andjeunna sapapandjangna; [b] koedoe pada ngoetjoetkeun hate maraneh ka pajoeneun andjeunna; Allah noe djadi panjalindoengan oerang. Selah. *a* Djab. 3:4. *b* 1 Sam. 1:15.
10 Estoe tjatjah teh sija-sija, sarta menak teh bohong; dina taradjoe tangtoe pada moemboel; sarejana pada ham-
11 pang alah batan kasija-sijaän. 'Poma oelah ngarandĕl ka panganijaja, djeung oelah ngadjadi sija-sija djalan ngarampas; [a] lamoen kamoektian ngagĕdean, poma oelah djadi ati. *a* 1 Tim. 6:17.
12 Allah geus ngandika sakali, doewa kali eta teh kadengena koe kaoela, jen
13 kawasa teh kagoengan Allah. 'Kitoe deui andjeun, Goesti! noe kagoengan kaäsihan; [a] karantĕn andjeun malĕs ka hidji-hidji djalma noemoetkeun koemaha pagaweanana bae. *a* Roem 2:6.

DJABOER 63.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed, [a] basa ajana di tĕgal lĕga Joeda. *a* 1 Sam. 22:5; 24:1.

2 Noen Allah! andjeun teh Allah koering; isoek-isoek koering nejangan andjeun; [a] njawa koering halabhabeun ka andjeun, awak koering nineungeun ka andjeun, dina tanah keëng nja hanaäng,
3 anoe taja tjai. 'Kitoe koering teh tadina di djĕro kasoetjian sok mĕlĕng ka andjeun, hajang waspada kana kawasa
4 sarĕng kana kamoeljaän andjeun. 'Karantĕn kaäsihan andjeun sae alah batan hiroep; biwir koering bade ngagoengngagoeng ka andjeun. *a* Djab. 143:6.
5 Kitoe koering sĕdja njoekoerkeun ka andjeun satoetoep hiroep koering; sĕdja ngadjoengdjoengkeun leungeun koering
6 mawa padjĕnĕngan andjeun. 'Njawa koering [a] piseubeuheun, sapĕrtos koe gadjih sarĕng minjak; sarawoeh soengoet koering pimoedjieun koe biwir sĕnggak;
7 'satijap-tijap koering eling ka andjeun di ĕnggon koering, bari mikiran andjeun
8 satoetoep waktoe ronda. 'Karantĕn nja andjeun noe djadi panoeloeng koering, [b] sarĕng dina aoeb djangdjang andjeun
9 koering bade sĕsĕnggakan. 'Njawa koering montel ngiring ka andjeun; panangan andjeun tĕngĕn ngahajeukan ka koering. *a* Djab. 65:5. *b* Djab. 61:5.
10 Doepi itoe noe ngararah pati koering, karĕpna ngaroeksak mah, [a] piarasoepeun

11 ka noe pangdjĕrona di boemi. 'Bakal diwarĕrĕgkeun ka pangawasa pĕdang, 12 nja pidjadieun doeoeman adjag. 'Sawangsoelna diri radja teh piboengaheun di djĕro Allah; saha-saha noe soempah njĕboet andjeunna bakal moedji maneh; karana soengoet noe ngaromong bohong bakal ditoetoep. *a* Djab. 55:16.

DJABOER 64.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen Allah! moegi-moegi ngadangoekeun sowara koering dina gĕgĕroengan koering; moegi ngaraksa hiroep koering 3 tina panjingsijeunan moesoeh! 'Moegi [a] ngaboenikeun koering ti karagĕman bangsat-bangsat, ti kagoejoeran djalma 4 noe njarijeun kagorengan, 'noe geus njareukeutan letahna [b] sapĕrtos pĕdang, sarĕng pada mĕntang djamparingna, 5 omongan pait; 'dipĕsatkeun [c] ti noe boeni ka noe satĕmĕnna; ngadak-ngadak dipĕsatkeunana ka dinja, sarĕng taja kasijeunna. *a* Djab. 27:5; 31:21. *b* Djab. 59:8. *c* Djab. 11:2.

6 Pada ngoewatkeun dirina dina pĕrkawis awon; pasinina dek masang ridjĕt njoempoet-njoempoet; [a] aromongna: 7 Saha noe pinendjoĕun eta? 'Pada ngoelik kadjoeligan; geus tarapti akal beunang ngoelik; ari ati djalma sarta pikir nja djĕro. *a* Djab. 94:7.

8 Dĕmi Allah bakal mĕsatkeun djamparing ka darinja; ngadak-ngadak pida- 9 tangeun balahina. 'Seg eta teh bakal pada dibantingkeun; letahna sorangan bakal ngamoesoeh ka darinja; ari sakoer noe nendjo ka maranehna [a] bakal 10 pada gogodĕg. 'Sarta sakabeh manoesa bakal sarijeuneun; djeung bakal pada ngoewarkeun dadamĕlan Allah, bari nga- 11 hartikeun padamĕlan andjeunna. 'Djalma noe bĕnĕr bakal boengah di djĕro Pangeran, sarta njalindoeng ka andjeunna; djeung sakoer noe saestoe hatena bakal pada moedji maneh. *a* Djab. 22:8.

DJABOER 65.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer poepoedjian damĕlan Dawoed.

2 Ka andjeun, noen Allah! disanggakeun pamoedji di Sion [a] sarĕng asrahna; sarawoeh ka andjeun [b] pada nĕkanan 3 nadar. 'Andjeun ngamakboel panĕda; saniskantĕn daging mĕngke darongkap 4 ka andjeun. 'Koering pada kalindih koe lampah kadorakaän; nanging kamasijatan koering nja andjeun noe ngaleu- 5 ngitkeun. 'Bagdja tĕmĕn noe koe andjeun dipilih sarĕng dikĕrsakeun marĕk, soepaja ngĕnggon di boeroean andjeun! Koering pisareubeuheun [c] koe kangeunahan gĕdong andjeun, kasoetjian kabah andjeun. *a* Djab. 62:2. *b* Djab. 50:14. *c* Djab. 36:9.

6 Andjeun ka koering sadaja pingawaloneun pĕrkawis matak sijeun, nganggo kaädilan, noen Allahing kasalamĕtan koering, noe djadi pangandĕl satoengtoeng boemi sarĕng laoet pangdjara- 7 oehna! 'noe mageuhkeun goenoeng-goenoeng koe kabĕdasanana, nganggo di- 8 beulitan kawasa; 'noe mondah tagiwoer laoet, tagiwoer ombakna, sarĕng ka- 9 roesoehan bangsa-bangsa. 'Moenggah priboemi sadajana toengtoeng sarijeuneun koe tanda-tanda andjeun; pangbidjilan isoek sarĕng sore koe andjeun disina sarĕnggak.

10 Andjeun [a] geus ngalajad kana tanah, sarĕng ditjaian, disoegihkeun langkoenglangkoeng; [b] waloengan Allah pinoeh koe tjai. Andjeun njadijakeun pirĕdjĕkieunnana, ari taneuh koe andjeun geus 11 ditjawiskeun kitoe. 'Tapakna singkal koe andjeun disina rĕmbĕs, disina njĕrĕp kana lolongkrangna, disina bĕje lantaran hoedjan ngĕtjrĕk; ari djadjadina koe andjeun dibĕrkahan. *a* Roet 1:6. *b* Djab. 46:5.

12 Taoen kamoerahan andjeun koe andjeun geus dimakoetaän, sarĕng aloeran 13 andjeun njoeroeloek minjak. 'Njoeroeloekna ka pangangonan tĕgal lĕga, sa- 14 rĕng pasir-pasir disaboekan kagĕrahan. 'Sampalan pada kadangdanan ingoningon, sarĕng lĕbak-lĕbak pada kalampoedan gandoem. Sadajana soesoerakan, malah njaranji.

DJABOER 66.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu poepoedjian djaboer.

[a] Eh saboemi kabeh! geura soesoe- 2 rakan ka Allah. 'Geura njaranjikeun kamoeljaän padjĕnĕnganana; geura njaranggakeun kahormatan baris pamoedji 3 ka andjeunna. 'Koedoe ka Allah pada

oendjoekan kijeu: Amboe, dadamĕlan andjeun koe matak sijeun! Tina kaägoengan kawasa andjeun noe mawi sadajana moesoeh andjeun pitaloekeun ka andjeun poera-poera. 4 'Saboemi kabeh bade njarĕmbah ka andjeun, sarĕng maroedji ka andjeun; bade pada moedji ka padjĕnĕngan andjeun. Selah.

a Djab. 98 : 4.

5 [a] Hijap ka darijeu, tarendjokeun dadamĕlan Allah! Panteg matak sijeun panganggona njĕpĕng anak Adam. 6 'Laoet [b] koe andjeunna disalin didamĕl daratan; pada meuntas bangawan, njarorangna badarat; di dinja kaoela pada boengah koe andjeunna. 7 'Andjeunna noe moerba salalanggĕngna koe kawasana; [c] sotjana ningalikeun bangsa kapir. Noe basangkal oelah ngagĕdekeun maneh. Selah. a Djab. 46 : 9. b 2 Moesa 14 : 21; Jos. 3 : 17. c Djab. 11 : 4.

8 Eh bangsa-bangsa! geura njaloekoerkeun ka Allah kaoela; sing tarik sowara nja moedji ka andjeunna, 9 'noe ngahiroepan njawa kaoela, sarta teu ngidinan soekoe kaoela tidjalikeuh. 10 'Karantĕn koering sadaja koe andjeun ditjoba, noen Allah! Koering koe andjeun pada dilĕboer, sapĕrtos ngalĕboer perak; 11 'koering koe andjeun pada dilĕbĕtkeun kana djaring; andjeun ka bobokong koering sadaja nĕrapkeun beungbeurat; 12 'sirah koering koe andjeun dikĕrsakeun ditoempakan djalma; koering njarorang seuneu sarĕng njarorang tjai; nanging koering sadaja koe andjeun dika-loewarkeun kana kadjĕmbaran.

13 Koering sĕdja asoep ka gĕdong andjeun, ngabantoen koerban doeroekan; [a] sĕdja nĕkanan ka andjeun sadajana nadar koering, 14 'noe dioetjapkeun koe biwir koering, didjangdjikeun koe soengoet koering, basa koering keur soesah. 15 'Koering ka andjeun sĕdja ngahatoerkeun koerban doeroekan domba lalintoeh, [b] sinarĕngan seuseungitan domba lalaki; sĕdja njanggakeun sapi sarĕng badot. Selah. a Djab. 116 : 18. b 3 Moesa 1 : 13.

16 Hijap ka darijeu, darengekeun, eh sakoer noe ibadah ka Allah! kaoela dek njaritakeun anoe koe andjeunna didamĕl ka njawa kaoela. 17 'Kaoela sasambat ka andjeunna koe biwir, sarta pangagoeng-ngagoeng geus aja di handapeun 18 letah kaoela. 'Saoepama kaoela dina hate mandĕng kana kagorengan, Goesti 19 moal ngamakboel. 'Padahal Allah ngamakboel, dirĕgĕpkeun sora panĕda kaoela. 20 'Sagala poedji ka Allah, noe teu njingkahkeun panĕda kaoela, sarta kasihanana teu ditjandak ti kaoela!

DJABOER 67.

Pikeun kololot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer poepoedjian.

2 Allah moegi aja sih-koernija ka koering sadaja sarĕng ngabĕrkahan ka koering sadaja; [a] moegi njaängkeun pameunteuna ka koering sadaja! Selah.

a 4 Moesa 6 : 24, 25.

3 Soepaja djalan andjeun kanjahoan di boemi, sarĕng kasalamĕtan andjeun kanjahoan koe sadajana oerang kapir.

4 Bangsa-bangsa mĕngke maroedji ka andjeun, noen Allah! bangsa-bangsa sadajana mĕngke maroedji ka andjeun.

5 Kaom-kaom mĕngke baroengah sarĕng sarĕnggak; karantĕn andjeun [a] ka bangsa-bangsa bade ngahoekoeman sarĕng saestoe-estoena, kalajan kaom-kaom noe di boemi koe andjeun bade ditaroejoen. Selah. a Djab. 96 : 13.

6 Bangsa-bangsa mĕngke maroedji ka andjeun, noen Allah! bangsa-bangsa sadajana mĕngke maroedji ka andjeun.

7 Boemi ngabidjilkeun hasil-hasilna; Allah, Allah koering sadaja, tangtoe ngabĕrkahan ka koering sadaja!

8 Allah tangtoe ngabĕrkahan ka koering sadaja; sarta sagala toengtoeng boemi mĕngke sarijeun koe andjeunna.

DJABOER 68.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer poepoedjian damĕlan Dawoed.

2 [a] Allah moegi ngadĕg, moesoehna moegi dipabalĕntjarkeun, sarĕng noe gareuleuh ka andjeunna moegi sina kalaboer ti pajoeneunana! 3 'Moegi koe andjeun dikĕboetkeun, sapĕrtos haseup dikĕboetkeun [koe angin]; [b] sapĕrtos malam leëh hareupeun seuneu, moegi nja kitoe noe daroraka sina laleungit ti pajoeneun Allah! a 4 Moesa 10 : 35. b Djab. 97 : 5.

4 Doepi noe balĕnĕr mah moegi sina baroengah; sina saroeka-soeka di pajoeneun Allah; nja moegi sina aratoh koe kaboengahan. 5 'Geura njaranji ka Allah,

geura maroedji ka padjĕnĕnganana; [a] koedoe njarijeun djalan pikeun noe nitih njorang tĕgal lapang; ari padjĕnĕnganana Pangeran; djeung koedoe pada soeka-soeka pajoeneunana!

a Jĕs. 40 : 3.

6 Allah, di panglinggihanana noe soetji, [a] djadi rama pahatoe-pahatoe sarta hakim randa-randa. 7 'Noe noenggĕlis [b] ngĕnggonna koe Allah dipaparin ahli; [c] sakitan dika-loewarkeun kana karahajoean; dĕmi noe basangkal mah maratoeh di ĕnggon kĕlang.

a Djab. 10 : 14. b Djab. 113 : 9. c Djab. 146 : 7.

8 Noen Allah! waktoe andjeun djĕngkar ti heulaeun oemat andjeun, basa andjeun ngadampal di ĕnggon rehe; (Selah) 9 'harita boemi teh ojag, malah langit njaktjlakan bawaning sarijeun Allah; [a] komo Sinai teja ojag bawaning sijeun Allah, Allah Israil.

a 2 Moesa 19 : 16, 18.

10 Noen Allah! andjeun moeroeboetkeun hoedjan soegih pisan ka kagoengan andjeun; sarĕng satijap-tijap lĕsoe, koe andjeun dikoewatkeun deui. 11 'Tjotjoöan andjeun ngarĕnggon di dinja; andjeun ngabajoean ka noe balangsak koe kamoerahan andjeun, noen Allah!

12 Goesti maparin timbalan; ari noe ngawartakeun bedja ngeunah teh balad gĕde pisan. 13 'Radja wadya-balad ngabĕtjir patingalatjir; sarta noe mangkoek di imah ngabagi djarahan. 14 'Satijap-tijap maraneh ngarĕnggon [a] di antara karapjak domba, djangdjang djapati teh sapoet perak, djeung boeloena sapoet ĕmas hedjo. 15 'Basa noe Langkoeng Kawasa ngaboerisatkeun radja-radja dina tanah, djadina satjara toeroen saldjoe ka goenoeng Salmon.

a 1 Moesa 49 : 14; Hak. 5 : 16.

16 Goenoeng Basan goenoeng Allah; goenoeng Basan teh goenoeng noe reja poentjakna. 17 'Eh, goenoeng-goenoeng noe reja poentjakna! naha mana ngadarĕlekan ka goenoeng [a] noe koe Allah dikĕrsakeun dilinggihan? Malah koe Pangeran 18 bakal dilinggihan saĕndĕng-ĕndĕng. 'Kareta Allah [b] balaksa-laksa bakĕti-kĕti; Goesti diaping koe eta; kawas Sinai 19 teja dina kasoetjian. 'Andjeun [c] geus moenggah ka manggoeng, njandak bojongan; andjeun nampa pangabakti manoesa, samalah noe basangkal oge, soepaja linggih Pangeran Allah.

a Djab. 78 : 68. b 2 Radj. 6 : 17. c Djab. 47 : 6; Ep. 4 : 8.

20 Sagala poedji ka Goesti; saban-saban poë andjeunna mangnjoendangkeun babawaän oerang; nja eta Allah teja ka21 salamĕtan oerang. Selah. 'Nja eta Allah teja ka oerang teh Allah noe njalamĕtkeun dongkap ka toetoegna; sarta Pangeran Goesti noe kagoengan djalan ka loewar tina maot.

22 Tangtoe Allah [a] mĕngke ngarĕmoekkeun hoeloe moesoeh-moesoehna, tangkoerak boeoekan djalma noe loemakoe 23 di djĕro kasalahanana.'Timbalan Goesti: Kami dek moelangkeun ti Basan, kami dek moelangkeun ti djĕro-djĕrona laoet. 24 'Soepaja [b] soekoe maneh ngĕtjĕbĕr dina gĕtih, djeung letah andjing maneh meunang bagian moesoeh-moesoeh.

a Djab. 110 : 6. b Djab. 58 : 11.

25 Noen Allah! sadajana geus narendjo hĕlaran andjeun, hĕlaran Allah koering, 26 Radja koering, nganggo kasoetjian. 'Ti hareula ahli njanji; katema koe toekang ngatjapi; di tĕngah landjang-landjang 27 noe nĕrĕbang. 'Geura njaloekoerkeun ka Allah dina pakoempoelan; geura njaloekoerkeun ka Goesti, eh sakoer noe 28 asal soemoer Israil! 'Di dinja aja Binyamin boengsoena, noe marentah ka maranehna; para kapala Joeda saäleutansaäleutanana; para kapala Sĕboeloen, para kapala Naptali.

29 Allah maneh miwarang maneh sing boga kakoewatan; moegi ngoewatkeun, noen Allah! noe koe andjeun geus di30 damĕl ka koering sadaja. 'Tina sabab kabah andjeun di Jĕroesalem, [a] radjaradja bade ngahatoerkeun paseba ka 31 andjeun. 'Moegi njeuseul ka barahala [b] noe dina bajongbong; kana djĕmoehan [c] sapi lalaki sinarĕngan anak sapi bangsabangsa, soepaja pada sĕrah-bongkokan, njanggakeun perak poepoeton. Andjeunna geus ngaboerantakkeun bangsa-bang32 sa, noe rarĕsĕpeun pĕrang. 'Mĕngke pidaratangeun bopati-bopati [d] ti Mĕsir; oerang Koes bakal moeroekeun leungeunna njĕmbah ka Allah.

a Djab. 72 : 10. b Aj. 40 : 16. c Djab. 22 : 13. d Jĕs. 19 : 21.

33 Eh, sakoer karadjaän di boemi! geura njaranji ka Allah; geura pada moedji 34 ka Goesti; (Selah) 'ka noe nitih dina [a] langiting sadajana langit, noe ti kadim; geuning, andjeunna sok ngagĕntra, gĕn35 trana leuwih bĕdas. 'Geura njaranggakeun

[b] kabĕdasan ka Allah! Kaägoenganana aja di loehoereun Israil, djeung kabĕdasanana aja dina mega. *a* 1 Radj. 8:27. *b* Djab. 29:1.

36 Noen Allah! andjeun langkoeng nja matak sijeun ti djĕro kasoetjian andjeun. Allah Israil, nja eta noe maparin kabĕdasan djeung kakoewatan ka oemat. Sagala poedji ka Allah!

DJABOER 69.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Bakoeng. Damĕlan Dawoed. *a* Djab. 45:1.

2 Moegi njalamĕtkeun ka koering, noen Allah! karantĕn tjai asoep, dongkap ka 3 njawa. 'Koering [a] tipĕtĕk dina patĕran djĕro, taja geusan nangtoeng; koering titeuleum dina tjai djĕro, kalipoetan koe ombak. *a* Djab. 40:3; 144:7.

4 Koering tjape balas sasambat; tikoro koering toehoereun, panon koering roeksak, bawaning koering ngantos-ngantos 5 ka Allah koering. 'Noe migeuleuh ka koering [a] taja sabab teh reja ti batan boeoek koering; noe dek ngabasmi ka koering, noe ngamoesoeh ka koering djalan palsoe teh, loba pisan; anoe teu dirampas koe koering koedoe bae koe koering digĕntosan. *a* Djab. 35:19.

6 Noen Allah! andjeun noe langkoeng oeninga dina kapaloengan koering; sarĕng kalĕlĕpatan koering hanteu kading-7 dingan ka andjeun. 'Moegi-moegi noe ngalarĕp-ngarĕp ka andjeun oelah mareunang era tina sabab koering, noen Goesti, Pangeran sawadya-balad! Moegi-moegi noe narejangan andjeun oelah mareunang wirang tina sabab koering, noen 8 Allah Israil! 'Karantĕn nja koe hal andjeun koering pangnjandang kahinaän teh, moenggah beungeut koering kalipoetan koe wiwirang.

9 [a] Koering dipideungeun koe doeloerdoeloer koering, nja diangkĕn oerang nagara lijan koe noe saindoeng sarĕng 10 koering. 'Karantĕn [b] bawaning goemati ka gĕdong andjeun noe mawi koering dongkap ka lĕboer; sarĕng ngaharinakeunana djalma noe ngahinakeun ka andjeun teh geus naringgang ka koering. 11 'Ari koering tjeurik, bari njawa koering poewasa; seug djadi matak ngahinakeun ka koering. *a* Aj. 19:13; Djab. 38:12. *b* Joh. 2:17; Roem 15:3.

12 Ari noe koe koering didjijeun pake koering [a] karoeng; seug djadi matak koering teh koe eta didjijeun misil. 13 'Sakoer noe darijoek dina lawang pada ngawangkongkeun koering; sarĕng koering dipake kakawihan koe noe bareuki 14 nginoem arak. 'Ari koering teja, panĕda koering ka andjeun, Pangeran! [b] dina mangsa kasoekaän andjeun; noen Allah! tina kagĕdean kaäsihan andjeun, moegi koering dikaboel, noemoetkeun kajaktosaning kasalamĕtan andjeun. *a* Djab. 35:13. *b* Jĕs. 49:8.

15 Moegi ngaloewarkeun koering tina leutak, oelah tjijos koering tilĕlĕp; moegi koering dileupaskeun ti noe gareuleuh 16 ka koering, sarĕng tina tjai djĕro! 'Moegi oelah tjijos koering kalipoetan koe ombak, sarĕng moegi oelah koengsi koering dilĕglĕg koe noe djĕro; kalajan soemoer moegi oelah sina noetoep lijangna di loehoereun koering!

17 Noen Pangeran! moegi koering dikaboel; karantĕn kaäsihan andjeun sipat moerah; moegi majoen ka koering, noemoetkeun kagĕdean kawĕlasan andjeun. 18 'Sarĕng moegi oelah meungpeunan pameunteu andjeun ka abdi gamparan, karantĕn koering keur soesah; moegi 19 koering enggal dikaboel. 'Moegi ngadeukeutan ka njawa koering, sarĕngna didjait; moegi leupaskeun koering tina sabab moesoeh koering!

20 Andjeun noe langkoeng oeninga dina kahinaän koering, kalajan dina kaeraän koering, sarĕng dina kawirangan koering; sadajana noe njoesoekĕr ka koering ngagĕlar di pajoeneun andjeun. 21 'Kahinaän teh matak peupeus hate koering, sarĕng koering teh ripoeh; koering ngarĕp-ngarĕp noe watir, nanging teu aja; nja ngarĕp-ngarĕp noe ngalilipoer, 22 nanging teu kapĕndak. 'Ari eta teh ka koering [a] pada mere hampĕroe, baris hakaneun koering; sarĕng keur koering halahhab pada nginoeman ka koering tjoeka. *a* Mat. 27:34, 48.

23 [a] Medjana di hareupeunana sing ngadjadi djirĕt; sarĕng sing ngadjadi ridjĕt 24 keur maranehanana salamĕt! 'Panonna sing ngadjadi poĕk, sangkan teu ngadeuleu; sarĕng tjangkengna sing loem-25 poeh salalamina! 'Moegi ngoetjoerkeun bĕbĕndoe andjeun ka darinja; nja moegi

ditaradjangan koe kasangĕtan wĕra andjeun! [a] Roem 11: 9.

26 [a] Lĕmboerna sing djadi soewoeng, oelah aja noe ngeusian himah-himahna. 27 'Karantĕn pada nganijaja ka noe koe andjeun digĕboeg; sarĕng pada mariomong kasangsaraän djalma noe koe an-28 djeun disarabĕt. 'Moegi kadorakaänana ditambah deui kadorakaän, sarĕng oelah sina arasoep kana kabĕnĕran andjeun. [a] Lal. 1: 20.

29 [a] Moegi eta pada dipareuman tina kitab kahiroepan, sarĕng moegi oelah disĕratkeun sarĕng djalma noe balĕnĕr. 30 'Ari koering teja nja balangsak nja sangsara; moegi koering koe pitoeloeng andjeun, noen Allah! diteundeun di noe 31 loehoer. 'Koering sĕdja moedji ka padjĕnĕngan Allah make njanjian, sarta sĕdja ngagoengkeun ka andjeunna make pamoedji soekoer. [a] 2 Moesa 32: 32.

32 [a] Nja eta pikamanaheun koe Pangeran alah batan sapi lalaki, alah batan sapi ngora tandoekan, beulah tjekerna. 33 'Ana katarendjo koe noe balangsak, tangtoe baroengaheun; eh, sakoer noe nejangan Allah! hate maraneh mangke 34 hiroep. 'Karana Pangeran ngamakboel ka noe pada waloerat, sarta hanteu mikatjoewa ka sakitan andjeunna. [a] Djab. 50: 9, 13.

35 Langit djeung boemi koedoe maroedji ka andjeunna, kitoe deui laoet djeung 36 sakoer noe koemĕlip di djĕrona. 'Karana Allah tangtoe njalamĕtkeun ka Sion, djeung ngadĕgkeun nagara-nagara Joeda; sarta bakal maratoeh di dinja, 37 reudjeung kawarisan eta. 'Ari toeroenan abdi-abdina noe bakal pada ngamilik eta; sarta sakoer noe njaäh ka padjĕnĕngan andjeunna noe bakal ngareusian eta.

DJABOER 70.

Pikeun kokolot njanji. Damĕlan Dawoed, baris ngelingkeun.

2 [a] Noen Allah! moegi sing enggal ngaleupaskeun ka koering; noen Pangeran! moegi geura mitoeloeng ka koering. 3 'Moegi sina mareunang era sarĕng wirang sakoer noe ngarah pati koering; moegi sina aloendoer ka toekang sarĕng mareunang lara sakoer noe soeka 4 kana pitjilakaeun koering. 'Moegi sina baralik tina bawaning kaeraänana, sakoer noe sok ngaromong: Poewas! poewas! [a] Djab. 40: 14.

5 Moegi sadajana noe nejangan andjeun sina aratoh sarĕng baroengah di djĕro andjeun; sarĕng sakoer noe soeka kana kasalamĕtan andjeun moegi sina njarĕboet teu pĕtot-pĕtot: Sing diagoengkeun 6 Allah! 'Ari koering teja nja balangsak nja waloerat; noen Allah! moegi sing enggal njoempingan ka koering. Nja andjeun noe mitoeloeng sarĕng ngaleupaskeun ka koering; noen Pangeran! moegi oelah ngalamikeun.

DJABOER 71.

Ka andjeun, Pangeran! [a] koering njalindoeng; moegi koering oelah meu-2 nang era salalanggĕngna! 'Moegi koering ka-loewarkeun sarĕng leupaskeun koe kaädilan andjeun; moegi njondongkeun tjĕpil andjeun ka koering, sarĕng 3 koering salamĕtkeun! 'Moegi andjeun minangka batoe karang pangtjitjingan pikeun koering, pikeun moeboes salalamina; andjeun ngĕrsakeun njalamĕtkeun ka koering; [b] karantĕn batoe tjadas koering sarĕng benteng koering nja andjeun. [a] Djab. 31: 2, 3. [b] Djab. 18: 3.

4 Noen, Allah koering! moegi ngaleupaskeun koering ti leungeun djalma doraka, ti leungeun noe migawe goreng 5 sarĕng neungteuinganan. 'Karantĕn nja andjeun noe djadi pangharĕpan koering, noen Goesti Pangeran! andjeun noe djadi pangandĕl koering ti boeboedak. 6 'Nja andjeun noe koe koering ditĕkĕn [a] ti waktoe dikandoeng; andjeun noe ngaloewarkeun koering ti beuteung indoeng koering; pamoedji koering disanggakeun ka andjeun salalamina. [a] Djab. 22: 10, 11.

7 Koering ka noe loba sapĕrtos moedjidjat; doepi andjeun noe djadi panjalindoengan koering noe reugreug. 8 'Soengoet koering bade pinoeh koe pamoedji andjeun, sapopoë pinoeh koe pa-9 ngaheng-ngaheng andjeun. 'Moegi koering koe andjeun oelah dipitjeun keur mangsa kolot; moegi koering oelah ditilar keur njoedaän kakoewatan koering!

10 [a] Karantĕn moesoeh koering pada ngaromongkeun koering; kalajan sakoer noe ngarah pati koering pada rĕrĕmpoegan

11 sarĕng batoer-batoer; 'aromongna: Allah geus ninggalkeun manehanana; geura alabrik, sarta tarangkĕp manehanana, karana euweuh noe ngaleupas-
12 keun. 'Noen Allah! moegi oelah djaoeh ti koering; [b] noen, Allah koering! moegi sing enggal mitoeloeng ka koering.

a Djab. 38:13. *b* Djab. 70:2.

13 Sakoer noe ngamoesoeh ka pati koering moegi sina mareunang era sarĕng dibejakkeun; sakoer noe mambrih katjilakaän koering moegi sina njarandang
14 kahinaän sarĕng kawirangan! 'Doepi koering teja sĕdja ngarĕp-ngarĕp teu pĕtot-pĕtot, sarĕng sĕdja nambah-nambah kana sadajana pamoedji andjeun.
15 'Biwir koering bade njarijoskeun kabĕnĕran andjeun, njarijoskeun kasalamĕtan andjeun sapopoë; [a] karantĕn koering teu tĕrang dina bilanganana. *a* Djab. 40:6.
16 Koering sĕdja leumpang, ngawartakeun tandaning kawasa Goesti Pangeran; sĕdja njĕboetkeun kabĕnĕran andjeun, kabĕnĕran andjeun woengkoel.
17 'Noen Allah! andjeun ngawoeroek ka koering ti boeboedak, sarĕng dongkap ka ajeuna [a] koering ngoewarkeun moe-
18 djidjat-moedjidjat andjeun. 'Kalijan-malih geus kolot nja hoewisan, noen Allah! moegi koering koe andjeun oelah ditilarkeun; soepaja koering ngoewarkeun panangan andjeun ka toeroenan, ngoewarkeun kawasa andjeun ka sadaja noe pidatangeun. *a* Djab. 9:2.
19 Ari kabĕnĕran andjeun, noen Allah! dongkap ka manggoeng; andjeun sok ngadamĕl padamĕlan araheng; [a] noen Allah! saha noe nandingan ka andjeun?
20 'Andjeun, noe njorangkeun ka koering kasoekĕran sakitoe rejana sarĕng bangĕtna, tinangtos ngahoeripan deui ka koering, bari koering dihandjatkeun deui
21 tina djoengkrang boemi. 'Kaloehoeran koering koe andjeun tinangtos diwoewoehan, bari ngalilipoer deui ka koering. *a* Djab. 86:8.
22 Sawangsoelna koering teh sĕdja nganoehoenkeun ka andjeun, make tjĕlĕmpoeng; nja nganoehoenkeun kajaktosan andjeun, noen Allah koering! Koering sĕdja moedji ka andjeun, make katjapi,
23 noen Kasoetji Israil! 'Biwir koering bakal sĕnggak satijap-tijap koering moedji ka andjeun; kitoe keneh njawa koering, noe koe andjeun geus dileupaskeun.
24 'Sarĕng deui letah koering sapopoë bade ngoetjapkeun kabĕnĕran andjeun; sarehna geus mareunang era, sarehna geus mareunang wirang, sakoer noe mambrih katjilakaän koering.

DJABOER 72.

Pikeun Soeleman.

Noen Allah! moegi maparin hoekoem andjeun ka radja, sarĕng kaädilan andjeun ka poetra radja! 'Soepaja
2 radja teh ngabĕnĕran ka oemat andjeun sarĕng adilna, kitoe deui ka abdi andjeun noe balangsak tĕroes sarĕng hoe-
3 koemna. 'Goenoeng-goenoeng [a] piboewaheunana kasĕnangan pikeun oemat; kitoe deui pasir-pasir, tina kaädilan.
4 'Radja teh bakal ngahoekoeman ka oemat noe balangsak, njalamĕtkeun ka djalma waloerat, sarĕng ngarĕmoekkeun noe nganijaja. *a* Djab. 85:12.
5 [a] Sadajana bakal sarijeun koe andjeun salawas aja panon-poë sarĕngna katodjo
6 koe boelan, toeroen-toemoeroen. 'Radja teh bakal [b] ibarat hoedjan toeroen ka
7 aritan, lir ngidjih njaian boemi. 'Sapandjang djoemĕnĕngna djalma noe bĕnĕr pidjadieun; kitoe deui saroepaning kasĕnangan, dongkap ka taja boelan.
8 'Sarawoeh bakal moerba [c] ti laoet dongkap ka laoet deui, sarĕng ti sĕmĕt bangawan dongkap ka toengtoeng boemi.

a Djab. 89:37. *b* 2 Sam. 23:4. *c* 1 Moesa 15:18; 2 Moesa 23:31.

9 Djalma tanah kareëng bakal darĕkoe ka hareupeun eta, [a] sarĕng moesoehna
10 bakal pada ngaletakan taneuh. 'Radja Tarsis sarĕng radja poelo-poelo bakal njaranggakeun pangabakti; radja Sĕba sarĕng Saba bakal pada ngahatoerkeun
11 oepĕti. 'Toer sadajana radja-radja bakal njarĕmbah ka eta, [b] sarĕng sadajana bangsa-bangsa bakal pada ngawoela ka eta. *a* Mik. 7:17. *b* Djab. 86:9.
12 [a] Karantĕn radja teh bakal ngaleupaskeun ka noe waloerat, noe ngadjĕrit; kitoe deui ka noe balangsak, anoe
13 taja noe noeloeng. 'Bakal ngawĕlasan ka noe miskin sarĕng ka noe waloerat; kalajan njawa djalma waloerat koe eta
14 bakal disalamĕtkeun. 'Bakal ngadjait njawa-njawana ti noe ngarinah sarĕng ti noe nganijaja; toer gĕtihna koe pangrasa radja teh dipikaädjen. *a* Djab. 35:10.

15 Sarĕng bakal djoemĕnĕng; toer dihatoeranan ĕmas Sĕba; sarawoeh bakal dipangnĕdakeun teu pĕtot-pĕtot; sapopoë 16 bakal pada ngabĕrkahan ka eta. 'Bakal soegih gandoem dina tanah, nadjan di poentjak goenoeng-goenoeng; boewahna bakal sejah sapĕrtos goenoeng Libanon; sarĕng noe di djĕro nagara pihardjaeun, 17 [a] ibarat djoedjoekoetan di boemi. 'Djĕnĕngan radja teh pitĕtĕpeun salalanggĕngna; salawas aja panon-poë djĕnĕnganana pidjongdjoneun; [b] sadajana djalma bakal kabĕrkahan koe eta; sadajana bangsa bakal njarĕboet andjeunna bagdja.

a Aj. 5 : 25. *b* 1 Moesa 22 : 18.

18 Sagala poedji ka Pangeran Allah, nja Allah Israil, [a] anoe woengkoel ngadamĕl 19 moedjidjat; 'sarĕng sagala poedji ka padjĕnĕnganana noe langkoeng moelja, salalanggĕngna; ari saboemi kabeh moegi pinoeh koe kamoeljaänana! Amin, amin.

a Djab. 136 : 4.

20 Tamat panĕda Dawoed poetra Isai.

DJABOER 73.

Tjeu djaboer damĕlan [a] Asap. *a* Djab. 50 : 1.
Poegoeh Allah teh sae ka Israil, 2 ka noe bĕrĕsih nja hate. 'Ari koering teja, [a] soekoe koering meh-meh morosod, tintjak koering bis-bis tisoledat.

a Djab. 94 : 18.

3 Karana koering tadi [a] dĕngki ka noe garelo, [b] nendjo kasĕnangan noe daro4 raka. 'Karana sok tara keuna sangsara tĕpi ka paehna, sarta kakoewatanana 5 moeloes bae. 'Sok tara boga kasoesah anoe galib di djalma, sarta sok tara keuna balahi anoe oemoem di manoesa.

a Djab. 37 : 1. *b* Aj. 21 : 7.

6 Sabab kitoe noe matak kamagoengan minangka kongkorongna, djeung panganijaja noe noetoepan awakna ibarat pa7 midangan. 'Panonna boentjĕlik [a] karoewang koe gadjih, sarta tjĕtaän hatena 8 kaliwat-leuwih. 'Lampahna njatjampah, sarta mariomong panganijaja bawaning 9 djoelig; ngaromongna ti manggoeng. 'Pada neundeun biwirna di langit, djeung letahna idĕr-idĕran di boemi. *a* Aj. 15 : 27.

10 Sabab kitoe noe matak oematna malik ka dinja, sarta dipangnjitjikeun tjai 11 wani pinoeh. 'Ari ngaromongna: [a] Koemaha Allah rek oeninga? naha aja ka12 njaho di noe Leuwih Agoeng? 'Geuning, eta teh daroraka, padahal salawasna garĕnah, djeung pada ngagĕdekeun ka13 moektian. 'Poegoeh aing tjoemah ngabĕrĕsihan hate, [b] sarta ngoembah leu14 ngeun, tanda teu salah; 'da aing teh sapopoë aja balahi, sarta saban-saban isoek aing teh dilara-lara. *a* Jĕs. 29 : 15. *b* Djab. 26 : 6.

15 Saoepami koering aja omong: Aing oge rek mitjatoer tjara eta: ari kitoe mah, salĕrĕsna, koering teh tjidra ka 16 bangsa poetra-poetra andjeun. 'Ana seug koe koering dipikir-pikir, hajang nganjahokeun hal kitoe, matak ewĕd kana 17 rarasaän koering; 'dongkap ka koering asoep ka kasoetjian Allah, [a] nĕgĕskeun pitoengtoengeunana. *a* Djab. 37 : 37, 38.

18 Kantĕnan eta teh koe andjeun diteundeun di noe laleueur, disina raroe19 boeh dongkap ka gĕmpoerna. 'Amboe, aja sakitoe karoeksakanana dina sakitjeup-mata! Pada toempoer-loedĕs tina 20 lantaran panjingsijeunan. 'Sapĕrtos [a] impenan sabada njaring; nja kitoe andjeun, Goesti! samangsa tanghi, tinangtos njoemahkeun kana kanjataänana. *a* Aj. 20 : 8.

21 Karantĕn koering tadi gĕrĕgĕteun nja hate, sarĕng asa dirorodjok nja kaboe22 boewahan. 'Harita koering teh bodo, taja kanjaho; koering teh harita ibarat sato di pajoeneun andjeun.

23 Doepi koering piajaeun di pajoeneun andjeun salalamina; [a] andjeun noe ngahajeukan leungeun koering katoehoe. 24 'Andjeun bade noejoen ka koering sakoemaha pangĕrsa andjeun; sarĕng saparantos kitoe [b] koering koe andjeun bade ditjandak kana kamoeljaän.

a Djab. 37 : 24. *b* Djab. 49 : 16.

25 Koering gadoeh saha deui di sawarga? sarĕng salijan ti andjeun taja deui ka26 soekaän koering di boemi. 'Masih daging sarĕng hate koering bejak oge, Allah noe djadi batoe karang hate koering [a] sarĕng doeoeman koering salalanggĕngna! *a* Djab. 16 : 5.

27 Karantĕn, salĕrĕsna, noe djaraoeh ti andjeun mĕngke laleungit; andjeun tinangtos ngabasmi [a] sakoer noe djinah 28 moengkir ka andjeun. 'Doepi mĕnggah koering mah, koering ngeunah deukeut Allah; nja Goesti Pangeran noe koe koering didjijeun panjalindoengan koering, [b] soepaja koering njarijoskeun sadajana dadamĕlan andjeun. *a* Hos. 9 : 1. *b* Djab. 9 : 2; 71 : 17.

DJABOER 74.

Ijeu pangwoeroek Asap.
1 Eh Allah! [a] naha andjeun mana mitjeun saĕndĕngna? naha bĕndoe andjeun ngĕboel haseupna ka domba angonan
2 andjeun? 'Moegi emoet ka padjĕmoehan andjeun, kenging andjeun ngagaleuh ti babaheula, kenging andjeun ngadjait soepaja djadi kaom kagoengan andjeun; kitoe deui ka goenoeng Sion, noe koe
3 andjeun dilinggihan. 'Moegi geura ngadjoengdjoengkeun dampal andjeun, ngaboedjĕng kana karoeksakan noe saĕndĕngna; moesoeh geus migawe saroepaning kagorengan dina kasoetjian.

a Djab. 44 : 24.

4 Satroe andjeun tingharaoeng di tĕngah pakoempoelan andjeun; tanda-tandana sorangan koe eta geus didjijeun
5 tanda. 'Roepana kawas aja noe ngoelangkeun kampak kana kakaian kekep.
6 'Ari ajeuna [a] barangna sipat oekiran sarejana koe eta geus dikaradekan, make
7 balijoeng sarĕng bĕdog. 'Kasoetjian andjeun [b] koe eta geus dihoeroe koe seuneu; panglinggihan padjĕnĕngan andjeun
8 geus dinistakeun kana taneuh. 'Ngaromongna di sadjĕro hate: Oerang dek ngaboerak-barik sarejana; heg didoeroekan sadajana ĕnggon pakoempoelan kagoengan Allah dina tanah.

a 1 Radj. 6 : 29. *b* 2 Radj. 25 : 9.

9 Tanda-tanda koering sadaja koe koering teu katarendjo; taja deui nabi; sarĕng di koering sadaja taja pisan noe
10 tĕrang dina pilamieunana. 'Sabaraha pilamieunana deui, noen Allah! satroe teh nja bakal ngahihina? Karah moesoeh bakal saĕndĕngna nja ngagogoreng ka
11 padjĕnĕngan andjeun? 'Naha andjeun mana moendoerkeun panangan andjeun, panangan andjeun tĕngĕn? Moegi dikaloewarkeun ti djĕro harigoe andjeun, sarĕng bejakkeun!
12 Parandene [a] Allah teh Radja koering ti babaheula; sok ngadamĕl kasalamĕtan
13 di tĕngah boemi. 'Nja andjeun [b] noe njingrajkeun laoet teja koe kabĕdasan andjeun, bari ngarĕmoekkeun hoeloe
14 naga teja dina tjai. 'Nja andjeun noe ngalĕboerkeun hoeloe boehaja teja, bari djinisna dipaparinkeun ka bangsa eusi
15 tanah keëng baris hakaneun. 'Nja andjeun [c] noe ngabĕdah tji-njoesoe sarĕng waloengan teja; nja andjeun noe njaät-
16 keun bangawan noe majĕng teja. 'Andjeun [d] noe kagoengan beurang, kitoe keneh peuting kagoengan andjeun; nja andjeun noe ngadjadikeun damar sarĕng
18 panon-poë teja. 'Nja andjeun noe ngadĕgkeun sadajana wawatĕsan boemi; oesoem panas sarĕng oesoem tiris nja andjeun noe ngadamĕl.

a Djab. 44 : 5. *b* 2 Moesa 14 : 21. *c* 2 Moesa 17 : 6; Jos. 3 : 15. *d* Djab. 104 : 19.

18 Moegi emoet, jen moesoeh teh ngahihina ka Pangeran, sarĕng bangsa noe boeroeng pada ngagogoreng ka padjĕnĕ-
19 ngan andjeun. 'Moegi-moegi njawa tikoekoer andjeun oelah diselehkeun ka sato galak; moegi-moegi tjotjoöan andjeun noe balangsak oelah dilalikeun
20 saĕndĕng-ĕndĕng! 'Moegi-moegi ningali kana pĕrdjangdjian; karantĕn ĕnggon paroëk dina tanah parinoeh koe pangtjitjingan panganijaja.
21 Moegi-moegi anoe laip oelah sina balik wirang; moegi-moegi noe balangsak sarĕng waloerat sina maroedji ka pa-
22 djĕnĕngan andjeun. 'Noen Allah! moegi geura ngadĕg; moegi moetoes pabĕn andjeun; moegi emoet andjeun sapopoë
23 dihihina koe noe boeroeng. 'Moegi oelah ngalalikeun kana sosorowokan satroe andjeun; tagiwoer sakoer noe ngamoesoeh ka andjeun oenggah bae teu pĕtotpĕtot.

DJABOER 75.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu djaboer poepoedjian damĕlan Asap.

a Djab. 57 : 1.

2 Koering halatoer noehoen ka andjeun, noen Allah! Koering halatoer noehoen, sabab padjĕnĕngan andjeun deukeut; sadajana njarijoskeun moedjidjat-moedjidjat andjeun.
3 Karana kami dek njĕkĕl mangsa noe pasti; kami dek ngahoekoeman reu-
4 djeung saestoena. 'Ana boemi geus lĕboer djeung saeusi-eusina, kami dek mageuhkeun tihang-tihangna. Selah.
5 Kami magahan ka noe garelo: Poma oelah garelo! kitoe deui ka noe daroraka: [a] Poma oelah ngaloehoerkeun
6 tandoek! 'Poma oelah ngaloehoerkeun tandoek maraneh ka manggoeng; oelah sok ngaromong make heuras beuheung.

a Djab. 89 : 18.

7 Karana ngaloehoerkeun teh lain ti wetan, lain ti koelon, lain ti tĕgal lĕga; 8 'ĕnjana mah Allah noe djoemĕnĕng Hakim; ijeu koe andjeunna dihandapkeun; itoe diloehoerkeun.

9 Karana panangan Pangeran njĕpĕng [a] loemoer, sarta anggoerna ngaboedah; eta teh pinoeh koe babaoeran, sarta eusina koe andjeunna ditjitjikeun; geus poegoeh koedoe diinoem koe sakabeh djalma doraka di boemi, sarta tampĕrananana dioejoep. *a* Djab. 60 : 5; Jĕs. 51 : 17, 22.

10 Ari koering teja sĕdja ngoewarkeun salalanggĕngna, sĕdja moedji ka [a] Allah 11 Jakoeb. 'Sarĕng sakoer tandoek djalma daroraka koe koering dek dipotongkeun; doepi tandoek djalma bĕnĕr mah bakal diloehoerkeun. *a* Djab. 46 : 8.

DJABOER 76.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer poepoedjian damĕlan Asap.

2 Allah kanjahoan di Joeda; padjĕnĕ3 nganana agoeng di Israil. 'Ari pondokna ajana [a] di Salem, [b] nja panglinggihanana 4 ajana di Sion. 'Nja di dinja andjeunna geus minggĕskeun djamparing gondewa, kĕpĕng, djeung pĕdang, sarta pĕrang. Selah. *a* 1 Moesa 14 : 18. *b* Djab. 132 : 13.

5 Andjeun nja mantjoer nja moelja ngalangkoengan goenoeng-goenoeng ram6 pog. 'Anoe galĕde hate geus pada dirajahan, talibra sasareanana; sarĕng sadajana djalma gagah teh taja noe manggih 7 leungeunna. 'Tina panjeuseul andjeun, noen Allah Jakoeb! noe mawi pada djĕmpling, boh kareta boh koeda.

8 Mĕnggah andjeun teja, andjeun langkoeng nja matak sijeun; sarĕng saha noe bisa tagĕn di pajoeneun andjeun, ti ba9 rang nĕmbe andjeun bĕndoe? 'Andjeun ti sawarga ngembarkeun hoekoeman; 10 boemi teh sijeuneun, rĕp djĕmpe, 'barang Allah ngadĕg kĕrsa ngahoekoeman, kĕrsa njalamĕtkeun sadajana noe balangsak di boemi. Selah.

11 Saestoena ambĕking manoesa [a] matak andjeun dipoedji; sesa bĕbĕndoe koe 12 andjeun disoengkĕlangkeun. 'Koedoe pada nadar, [b] sarta tarĕkanan ka Pangeran, Allah maraneh. Sadajana noe aja di sakoebĕng andjeunna koedoe pada ngahatoerkeun paseba ka noe wadjib 13 dipikasijeun. 'Roh para gĕgĕdoeg [c] koe andjeunna dikeureutan; estoe andjeunna pikasijeuneun radja-radja di boemi.
a 2 Moesa 14 : 17. *b* Djab. 56 : 13. *c* Wahj. 14 : 17—20.

DJABOER 77.

Pikeun kokolot njanji; [a] atoeran Jĕdoetoen. Ijeu djaboer damĕlan Asap.
a Djab. 62 : 1.

2 Koering rek oendjoekan ka Allah, sĕdja sasambat; koering rek oendjoekan ka Allah, sarta tangtoe ngadangoekeun 3 ka koering. 'Dina mangsa koering keur soesah, koering nejangan Goesti; leungeun koering tadah bae sapeupeuting, teu pĕgat-pĕgat; njawa koering teu dae4 keun dililipoer. 'Ana koering ras ingĕt ka Allah, seg koering teh hoemandeuar; ana koering tapakoer, seg soekma koering kalĕlĕban. Selah.

5 Panon koering koe andjeun ditoelak, [a] disina ngadjaga; koering teh goeling6 gasahan sarĕng teu kijat ngomong. 'Koering [b] mikiran djaman koena-koena, 7 taoen alam baheula. 'Koering ti peuting ras ingĕt ka lampah koering ngatjapi; koering tapakoer di sadjĕro hate koering, sarĕng pikir koering nitik-nitik. 8 'Karah Goesti [c] kĕrsa mitjeun salalanggĕngna, sarta moal pisan ngamanah 9 deui? 'Karah kaäsihanana leungit saĕndĕngna? naha pĕrdjangdjianana pĕgat 10 toeroen-toemoeroen? 'Karah Allah teh lali maparin koernija? atawa kawĕlasananana koe andjeunna ditoetoep dina sadjĕro bĕndoe? Selah. *a* Djab. 102 : 8.
b Djab. 143 : 5. *c* Djab. 79 : 5.

11 Seg omong koering: Geus kijeu sangsara diri; taoen pasihan panangan noe Lang12 koeng Agoeng. 'Koering sĕdja njĕboet dadamĕlan Pangeran; saestoena sĕdja ngingĕtkeun moedjidjat andjeun ti baba13 heula. 'Sarĕng sĕdja mikiran saniskantĕn tanda kawasa andjeun, nja sĕdja na14 pakoeran dadamĕlan andjeun. 'Noen Allah! djalan andjeun dina kasoetjian; saha batara noe agoeng sapĕrtos Allah? 15 'Nja andjeun teja Allah, [a] noe sok ngadamĕl moedjidjat; andjeun geus nganjahokeun kabĕdasan andjeun ka bangsa16 bangsa. 'Andjeun [b] noe ngadjait oemat andjeun koe panangan andjeun, nja eta anak-intjoe Jakoeb sarĕng Joesoep. Selah. *a* Djab. 98 : 1. *b* 2 Moesa 6 : 6.

17 [a] Tjai harita nendjo ka andjeun, noen Allah! tjai harita nendjo ka andjeun, sarĕng goemĕtĕr; estoe sagara ngadeg-18 deg. 'Mega-mega ngaloetjoerkeun tjai; langit ngaloewarkeun sowara; malah 19 djamparing andjeun tingsalijĕr. 'Goeloe-doeg andjeun ngagoeroeh sinarĕngan angin poejoeh; kilat teh njaraängan ka djagat; boemi teh ngadegdeg sarĕng 20 ojag. 'Djalan andjeun nĕroes laoet, nja angkat andjeun nĕroes tjai gĕde, sarĕng tapak dampal andjeun teu katawis.

a Djab. 114 : 3.

21 [a] Oemat andjeun koe andjeun ditoejoen sapĕrtos ingon-ingon, koe lantaran Moesa sarĕng Haroen. *a* Djab. 78 : 52; Jĕs. 63 : 13.

DJABOER 78.

Tjeu pangwoeroek Asap.

[a] Eh, bangsa kaoela! dengekeun pi-woeroek kaoela; tjondongkeun tjeuli 2 maraneh ka papatah biwir kaoela. 'Ka-oela [b] sĕdja moeka biwir koe misil, sĕdja ngaloewarkeun soewal ti djaman 3 baheula. 'Noe geus kadarenge koe oe-rang, sarta kanjarahoan, djeung geus ditjaritakeun ka oerang koe karoehoen, 4 'koe oerang moal rek disalingkoehkeun ka anak-poetoena; nja rek njaritakeun ka toeroenan djaman mĕngke hal poe-djian Pangeran, djeung hal kawasana, sarta hal moedjidjat-moedjidjatna, noe koe andjeunna didamĕl. *a* Djab. 50 : 7; 81 : 9. *b* Djab. 49 : 5; Mat. 13 : 35.

5 Karana [a] andjeunna geus ngadĕgkeun pĕrtelaän di Jakoeb, nja ngajakeun toret di Israil, ditimbalkeun ka karoehoen oerang, njahokeuneun ka anak-intjoena; 6 'soepaja kanjahoan koe bangsa noe pi-ka-hareupeun, nja koe anak-anak, noe mĕngke didjoeroekeun; ari eta geus haroedang, koedoe njarita deui ka anak-7 anakna. 'Sangkan pangharĕpanana ka Allah, sarta oelah pararoho kana da-damĕlan Allah; sabalikna koedoe pada nĕtĕpkeun timbalanana. *a* 5 Moesa 4 : 9; 6 : 7.

8 Djeung oelah djaradi sapĕrti karoe-hoenna, [a] bangsa noe basangkal nja mantangoel, bangsa noe teu nĕtĕpkeun hatena, djeung hanteu satoehoe soek-9 mana ka Allah. 'Anak-intjoe Epraim, noe njikĕp gondewa, toekang panah, pa-10 da malik dina mangsa pĕrang. 'Hanteu ngarestokeun pĕrdjangdjian Allah, sar-ta arĕmboengeun ngalakonan toretna. 11 'Djeung pada mopohokeun kana dada-mĕlan andjeunna, kitoe deui ka moedji-djatna, noe koe andjeunna geus ditem-bongkeun ka maranehna. *a* 5 Moesa 21 : 18.

12 Di hareupeun karoehoenna andjeunna ngadamĕl moedjidjat, di tanah Mĕsir, 13 wĕwĕngkĕran [a] Soan. 'Laoet [b] koe an-djeunna dibeulah, sarta karoehoenna pa-da disina meuntas, bari tjaina disina nga-14 dingding sapĕrti toempoekan. 'Djeung koe andjeunna pada ditoejoen, [c] ti beu-rang dina djĕro hidji mega, sarta sapeu-peuting dina djĕro tjahjaning seuneu. 15 'Aja [d] batoe karang di tĕgal lĕga koe andjeunna dibeulahan; pada dipaparin 16 inoemeun loba pisan, kawas sagara; 'da andjeunna [e] ngaloewarkeun soesoekan ti djĕro batoe tjadas, nja noeroenkeun tjai sapĕrti waloengan. *a* 4 Moesa 13 : 22. *b* 2 Moesa 15 : 8. *c* 2 Moesa 13 : 21. *d* 2 Moesa 17 : 6. *e* Djab. 105 : 41.

17 Dĕmi eta teh toeloej deui marigawe dosa ka andjeunna, wani pada manta-ngoel ka noe Langkoeng Agoeng di ta-18 nah keëng. 'Sarta [a] pada ngadodja ka Allah sadjĕro hatena, menta kahakanan 19 baris napsoena. 'Malah ngaromong nga-gorengan Allah, kijeu omongna: Koe-maha Allah teh pibisaeun natakeun me-20 dja di tĕgal lĕga? 'Kapan bareto an-djeunna meupeuh batoe karang, seug ngagoelak tjai, sarta aja waloengan tja-raäh. Koemaha pibisaeun maparin deui roti? na pibisaeun njawiskeun laoek pi-keun oematna? *a* 2 Moesa 16 : 3; 4 Moesa 11 : 4; 21 : 5.

21 Sabab kitoe, [a] ana geus kadangoe koe Pangeran, seug djadi doeka; sarta di Jakoeb aja seuneu ngagĕdoer, toeroeg-22 toeroeg aja bĕbĕndoe ka Israil; 'doe-meh teu pĕrtjajaeun ka Allah, djeung 23 teu ngarandĕl ka pitoeloengna. 'Paran-dene andjeunna nimbalan ka mega-mega di loehoer, sarta moekakeun panto la-24 ngit; 'bari seug [b] ka maranehna noe-roenkeun hoedjan Man teja baris ha-kaneun, nja dipaparin gandoem ti sawar-25 ga. 'Djadi djalma ngahakan roti kada-haran noe pada kawasa; andjeunna ka darinja ngintoenkeun rĕdjĕki datang ka seubeuhna. *a* 4 Moesa 11 : 1. *b* 2 Moesa 16 : 4.

26 [a] Andjeunna ngindit keun angin ti

wetan di awang-awang, kitoe deui ngagiringkeun angin ti kidoel koe kawasana; 27 'bari seug ka maranehna noeroenkeun hoedjan laoek, lobana tjara pělědoeg; nja manoek djangdjangan, rejana sapěrti 28 keusik laoet; 'diragragkeun di sadjěroëun pasanggrahanana, sakoeriling ěnggonna 29 tjaritjing. 'Kop pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun katjida; djadi sakahajang napsoena koe andjeunna didatangkeun ka darinja. *a* 2 Moesa 16:13; 4 Moesa 11:31.

30 [a] Tatjan alingkar ti hawa-napsoena, kahakanan teja masih aja keneh di djěro 31 soengoetna, 'toeloej aja běběndoe Allah ka darinja, sarta maehkeun batoerna noe lalintoeh sawareh, bari djalma ba-32 roedjang di Israil diraroeboehkeun. 'Nadjan sakabeh hal kitoe teja pada migawe deui dosa, [b] sarta hanteu pěrtjajaeun ka moedjidjat-moedjidjat andjeun-33 na. 'Mana poëna disina bejak di djěro kasija-sijaän, nja taoenna disina bejak di djěro kareuwasan. *a* 4 Moesa 11:33. *b* 4 Moesa 14:11.

34 [a] Satijap-tijap andjeunna maehkeun ka darinja, toeloej naranjakeun andjeunna, djeung baralik, bari gěmět nareja-35 ngan Allah; 'sarta ngaringětkeun, jen Allah noe djadi batoe-karangna, djeung Allah noe langkoeng agoeng noe djadi 36 Poerah ngadjait ka maranehna. 'Tapi pada ngalělěmoe ka andjeunna koe biwirna, sarta pada ngabohong ka an-37 djeunna koe letahna. 'Sabab hatena teu pageuh anoet ka andjeunna, sarta teu satoehoe ka pěrdjangdjianana. *a* Jés. 26:16.

38 Děmi andjeunna mah langkoeng wělas, sok ngahampoera kana kadorakaän, djeung hanteu diroeksakkeun; estoena mah minděng pisan andjeunna ngoendoerkeun doekana, djeung teu koengsi 39 ngageuingkeun saběndoena kabeh. 'Sabab emoeteun, [a] jen maranehna bangsa daging, ibarat angin leumpang sarta 40 moal balik deui. 'Aja sakitoe minděng mantangoelna ka andjeunna di těgal lěga, ngěrikkeunana ka andjeunna di ěnggon rehe! *a* Djab. 103:14.

41 Karana deudeuieun nja pada ngadodja ka Allah, sarta pada ngadjaheutan 42 ka Kasoetji Israil. 'Hanteu ngaringětkeun ka panangananana, basa maranehna koe andjeunna dileupaskeun ti noe njoe-43 soekěr; 'hal andjeunna ngajakeun tandatandana di Měsir, djeung moedjidjatmoedjidjatna di wěwěngkěran Soan teja.
44 'Mapan [a] bangawanna koe andjeunna disalin didaměl gětih, kitoe keneh sakoer soesoekanana, taja noe beunang diinoem. *a* 2 Moesa 7:17.

45 [a] Andjeunna ka oerang Měsir ngadatangkeun seungseureudan, pek oerang Měsir koe eta dihakanan; kitoe deui bantjet, noe ngaroeksakkeun ka oerang 46 Měsir. 'Ari [b] pěpělakananana koe andjeunna dipaparinkeun ka hileud, sarta beunang katjapeananana dipaparinkeun ka 47 simeut. 'Tangkalna anggoer koe andjeunna dipaehkeun [c] koe hoedjan boewah, tangkalna lowa dipaehkeun koe hoedjan 48 batoe. 'Ari sasatoanana koe andjeunna disěrahkeun ka hoedjan boewah, djeung ingon-ingonna disěrahkeun kana gělap. *a* 2 Moesa 8:2, 21. *b* 2 Moesa 10:4. *c* 2 Moesa 9:22.

49 Andjeunna ka oerang Měsir ngadatangkeun doekana noe leuwih bangět, běběndoe, djeung wěra, sarta kasoekěran; hoel-hol malaikat marawa katjilakaän.
50 'Andjeunna ngadaměl pidjalaneun běndoena; njawa maranehanana hanteu dihalangan tina maot; satěgěsna hiroepna 51 disěrahkeun ka pagěboeg. 'Djeung deui [a] andjeunna maehkeun sakabeh tjikal di Měsir, loeloegoe kabědasan maranehanana di sagala himah Ham. *a* 2 Moesa 12:29.

52 Děmi oematna koe andjeunna diinditkeun tjara domba, sarta digiringkeun 53 di těgal lěga sapěrti ingon-ingon. 'Nja ditoejoenna pada sěnang ati, taja anoe matak sijeun; [a] ari moesoehna mah pada 54 kalipoetan koe laoet. 'Ladjěng didaratangkeun ka wěwěngkěran andjeunna noe soetji, nja ka ijeu goenoeng, anoe 55 kenging koe panangan andjeunna. 'Sarta [b] andjeunna njingkahkeun bangsa kapir ti hareupeunana, bari pada dilotěrekeun koe tali baris milik, sarta kaom Israil disina ngarěnggon dina himah-himah eta. *a* 2 Moesa 14:13, 28. *b* Djab. 44:3.

56 Tatapi pada ngadodja djeung mantangoel deui ka Allah noe langkoeng agoeng, sarta pěrtelaän andjeunna koe 57 maranehna hanteu diëstoekeun. 'Ěnjana mah pada oendoer, sarta palatjidra, sakoemaha karoehoen-karoehoenna; pada 58 malik, sapěrti gondewa malsoe. 'Sarta

njarijeun pibĕndoeëun andjeunna koe ĕnggonna noe laloehoer, [a] djeung pada mapanas ka andjeunna koe artja-artjana. 59 'Ana geus kadangoe koe Allah, seug djadi doeka, moenggah idjid langkoeng-langkoeng ka Israil teh. *a* 5 Moesa 32:16, 21.

60 Tidinja andjeunna nilarkeun balandongan di Silo, nja nilarkeun himah kenging andjeunna masangkeun di manoesa. 61 'Ari [a] kabĕdasan andjeunna koe andjeunna diselehkeun, datang ka kadjarah; nja kaähengan andjeunna diselehkeun ka leungeun satroe. 62 'Djeung oematna koe andjeunna disĕrahkeun ka pĕdang, sarta andjeunna djadi doeka ka kagoenganana. 63 'Baroedjangna pada dihakan seuneu, djeung landjang-landjangna teu dipangngawihkeun. 64 'Panghoeloena tinggolepak koe pĕdang, [b] sarta randa-randana hanteu tjareurik. *a* 1 Sam. 4:11. *b* Aj. 27:15.

65 Geus kitoe Goesti tanghi, kawas noe hoedang sare, sapĕrti djalma prawira noe sĕsĕnggakan tina dahar anggoer. 66 'Pek [a] satroena disabĕtan ti toekang, dipaparin kahinaän langgĕng. 67 'Djeung deui andjeunna mitjeun himah Joesoep, teu milih kaom Epraim; 68 'noe dipilih teh kaom Joeda, [b] nja goenoeng Sion, noe koe andjeunna dipikaäsih. *a* 1 Sam. 5:6. *b* Djab. 76:3.

69 Tidinja andjeunna ngadamĕl kasoetjianana sapĕrti noe loehoer; tjara boemi kenging andjeunna ngadĕgkeun sina tĕtĕp langgĕng. 70 'Sarta andjeunna milih Dawoed abdina, [a] ditjandak ti pakandangan domba; 71 'didatangkeun ti toekangeun domba njaroesoean, dikĕrsakeun ngangon Jakoeb oematna, ngangon Israil kagoenganana. 72 'Prak diangon reudjeung manah noe satĕmĕnna, sarta ditoejoen koe kabangkitan pananganana. *a* 1 Sam. 16:11.

DJABOER 79.

Ijeu djaboer damĕlan Asap.

1 Noen Allah! [a] oerang kapir geus ngarasoepan kagoengan andjeun; pada nganadjiskeun kabah andjeun noe soetji; Jĕroesalem koe eta geus didjijeun toempoekan batoe. 2 'Majit abdi-abdi andjeun [b] koe eta geus dibikeunan ka manoek awang-awang baris hakaneun; daging para kaäsih andjeun geus dibikeunan 3 ka sasatoan boemi. 'Gĕtihna koe eta geus dikoetjoerkeun sapĕrtos tjai, sakoeriling Jĕroesalem; sarĕng taja noe 4 ngaroewang inja. 'Koering sadaja [c] geus djaradi hinakeuneun tatangga-tatangga koering, pojokeun sarĕng tjotjoh-tjotjoheun sakoer noe sakoeriling koering. *a* Djab. 74:3. *b* 1 Sam. 17:44. *c* Djab. 80:7.

5 Noen Pangeran! sabaraha pilamieunana deui? [a] karah andjeun kĕrsa ngabĕndon saĕndĕng-ĕndĕng? Naha kagoematian andjeun bade ngagĕdoer sapĕr- 6 tos seuneu? 'Moegi ngoetjoerkeun bĕndoe andjeun [b] ka oerang kapir, noe teu nganjarahokeun ka andjeun, sarĕng ka karadjaän-karadjaän, noe teu sasambat 7 ka padjĕnĕngan andjeun. 'Sabab geus pada ngahakanan Jakoeb dongkap ka seëpna, sarĕng pangtjitjinganana koe 8 eta geus didjijeun soewoeng. 'Moegi oelah ngemoetkeun ka koering kadorakaän ka pĕngkĕr-pĕngkĕr; moegi kawĕlasan andjeun enggal njondongan ka koering; karantĕn koering teh raripoeh langkoeng-langkoeng. *a* Djab. 85:6. *b* Jĕr. 10:25.

9 'Moegi-moegi mitoeloeng ka koering sadaja, noen Allahing kasalamĕtan koering, tina hal pĕrkawis kahormatan padjĕnĕngan andjeun; nja moegi-moegi ngaleupaskeun ka koering sadaja sarĕng ngahampoera kana dosa-dosa koering sadaja, tina sabab padjĕnĕngan andjeun. 10 'Pinaoneun [a] oerang kapir ngaromong: Di mana ajeuna Allahna? Moegi-moegi pamalĕs gĕtih abdi-abdi andjeun, noe dikoetjoerkeun teja, sing katangen koe oerang kapir, kasaksian koe koering 11 sadaja! 'Moegi-moegi [b] haharĕgoengan sakitan sing dongkap ka pajoeneun andjeun; moegi-moegi eta noe geus tangtos dipaehan teh dikantoenkeun, noemoetkeun kaägoengan panangan andjeun! 12 'Sarĕng moegi malĕs ka tatangga-tatangga koering sadaja toedjoeh patikĕlaneun kana lahoenanana, naoer ngahinakeunana, noe koe eta dipake ngahinakeun ka andjeun, Goesti! *a* Djab. 115:2. *b* Djab. 102:21.

13 Ari koering sadaja mah, [a] noe djadi oemat andjeun, domba angonan andjeun, sĕdja halatoer noehoen ka andjeun salalanggĕngna, sarĕng sĕdja njarijoskeun poedjian andjeun toeroen-toemoeroen. *a* Djab. 100:3.

DJABOER 80.

Pikeun kokolot njanji; [a] lagoe Bakoeng pĕrtelaän. Ijeu djaboer damĕlan Asap.

a Djab. 60:1.

2 Noen, Pangangon Israil! noe ngagiringkeun [a] Joesoep sapĕrtos domba teja, moegi dangoekeun; noen andjeun, [b] noe linggih dina moekarabin! moegi ngebrehkeun andjeun. 3 Moegi ngageuingkeun kawasa andjeun, angkat ti heulaeun Epraim, Binyamin sarĕng Mĕnase; mangga geura njalamĕtkeun ka koering sadaja! 4 Noen Allah! moegi koering sadaja poelangkeun; [c] sarĕng moegi njaangkeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamĕt.

a Djab. 81:6. *b* 2 Radj. 19:15. *c* Djab. 67:2.

5 Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! sabaraha pilamieunana deui andjeun nja kĕrsa bĕndoe, noelak panĕda oemat andjeun? 6 Koe andjeun dipaparin dadaharan [a] roti tji-panon, sarĕng dipaparin nginoem tji-mata, wadahna takĕran gĕde. 7 Koering sadaja [b] koe andjeun didjadikeun pasejaäneun tatangga-tatangga koering, sarĕng moesoeh koering marojok ka koering sadaja. 8 Noen, Allah sawadya-balad! moegi koering sadaja poelangkeun; sarĕng moegi njaängkeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamĕt.

a Djab. 102:10. *b* Djab. 79:4; 89:42.

9 Andjeun baheula ti Mĕsir ngalihkeun hidji [a] tangkal anggoer; bangsa kapir koe andjeun disingkahkeun, ladjĕng koe andjeun eta dipĕlak. 10 Koe andjeun dipangdamĕlkeun pitĕmpateun; tidinja akaran, sarĕng minoehan tanah. 11 Goenoeng-goenoeng dongkap ka kalipoetan koe hijeumna, sarĕng dahan-dahanna lir ki poetri [b] damĕlan Allah. 12 Dahan-dahanna mandjangan dongkap ka laoet, kitoe deui siroeng-siroengna dongkap ka bangawan.

a Jĕs. 5:1; Jĕr. 2:21. *b* Djab. 104:16.

13 Naha koe andjeun dibongkar pagĕrna, [a] noe mawi diparolan koe sakoer noe ngaliwat di djalan? 14 Tangkalna disoengkoer bagong leuweung, sarĕng dipapal sato tĕgal. 15 Noen, Allah sawadya-balad! moegi geura moelih deui; moegi ningali ti sawarga, sarĕng ngawaspaoskeun; kalajan moegi geura ngalajad ka tangkal anggoer teh! 16 Sarĕng moegi ngaraksa ka noe kenging panangan andjeun mĕlak, nja ka poetra kenging andjeun ngoewatkeun bade salira andjeun.

a Djab. 89:42.

17 Eta teh geus didoeroek koe seuneu, dibabad; geus darongkap ka gĕmpoerna tina panjeuseul baham andjeun. 18 Asta andjeun moegi sina ngoengkoelan ka djalma panangan andjeun tĕngĕn, nja ka anak manoesa kenging andjeun ngoewatkeun bade salira andjeun. 19 Ari kitoe mah koering teh moal aloendoer deui ti andjeun. Moegi-moegi ngahiroepkeun ka koering sadaja; ari kitoe mah koering sĕdja njarĕboet padjĕnĕngan andjeun. 20 Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! moegi koering sadaja poelangkeun; moegi njaängkeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamĕt!

DJABOER 81.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe [a] Gitit. Damĕlan Asap.

a Djab. 8:1.

2 Geura sarĕnggak ka Allah, kabĕdasan oerang; geura saroerak ka Allah Jakoeb! 3 Geura pada njanjikeun djaboer, bari narabeuh tĕrĕbang, katjapi noe matak rĕsĕp, barĕng tjĕlĕmpoeng. 4 Koedoe narijoep sangkakala [a] dina panganggalan, sarta dina boelan poernama, keur mangsa pesta oerang. 5 Karana hal kitoe teh pikoekoeh pikeun Israil, nja hoekoem ti Allah Jakoeb. 6 Koe andjeunna didjadikeun pĕrtelaän [b] di Joesoep, waktoe andjeunna djĕngkar ngambah tanah Mĕsir teja; di dinja kaoela ngadenge basa, noe teu kaharti koe kaoela:

a 4 Moesa 10:10. *b* Djab. 80:2.

7 [a] Poendakna koe kami geus dilaänan tina tanggoengan; leungeunna dilesotkeun tina karandjang. 8 Keur mangsa kasoekĕran, maneh sasambat, toeloej koe kami didjait; kami ka maneh ngawalon ti noe boeni, ĕnggon goeloedoeg; kami njoba ka maneh [b] di sisi tji Mĕriba teja. Selah. 9 Eh oemat kami! [c] geura dengekeun, kami dek ngingĕtan ka maneh; eh Israil! kahajang teh maneh ngagoegoe ka kami. 10 Poma-poma di maneh oelah aja aällahan, sarta oelah njarĕmbah ka aällahan bangsa sedjen. 11 Ijeu kami Pangeran noe djadi Allah maneh, [d] noe ngindítkeun maneh ti tanah Mĕsir teja; [e] tjalangapkeun soengoet maneh, koe kami rek dipinoehan.

a 2 Moesa 1:11, 14. *b* 2 Moesa 17:7; 4 Moesa 20:13. *c* Djab. 50:7. *d* 2 Moesa 20:2. *e* Djab. 119:131.

12 Dĕmi oemat kami teu ngagoegoe ka parentah kami, sarta Israil teu soeka-
13 eun ka kami. 'Mana koe kami geus diantĕpan kana kaheurasan hatena, sina laleumpang, noeroetkeun pakarĕpanana
14 sorangan. 'Kahajang teh oemat kami ngagoegoe ka kami, sarta Israil loe-
15 makoe dina djalan kami. 'Geus tangtoe tereh pisan moesoeh-moesoehna koe kami dihandapkeun, sarta panangan kami dibalikkeun, dikeunakeun ka noe
16 njoesoekĕr ka maranehna. 'Anoe gareuleuh ka Pangeran [a] tangtoe poera-poera taloek ka andjeunna; dĕmi djaman maranehna mah pitĕtĕpeun salalanggĕngna.
17 'Djeung deui maranehna [b] koe andjeunna tangtoe dipaparin dadaharan atjining tarigoe; sarta maneh koe kami dipiseubeuhan koe madoe ti batoe karang.

a Djab. 66:3. *b* 5 Moesa 32:13, 14.

DJABOER 82.

Ijeu djaboer damĕlan Asap.
Allah keur ngadĕg di padjĕmoehan Allah, keur ngahoekoeman di tĕngah [a] para allah:

a Djab. 58:1; Joh. 10:34, 35.

2 Sabaraha pililaeunana deui maraneh rek bengkok nja ngahoekoeman, sarta pilih-kasih ngabĕdasan ka djalma daro-
3 raka? Selah. 'Koedoe pada mere kaädilan ka noe malarat sarta ka pahatoe; koedoe pada ngabĕnĕrkeun ka noe ba-
4 langsak djeung ka noe miskin. 'Koedoe pada ngaleupaskeun ka noe laip sarta ka noe waloerat, dika-loewarkeun ti leungeun djalma daroraka!
5 Teu barogaeun kanjaho djeung teu barogaeun pangarti; loemampahna di noe poëk; sakabeh padĕmen boemi aro-
6 jag. 'Kami tadina ngandika: Maraneh teh para allah, djeung maraneh sakabeh
7 poetra noe Leuwih Agoeng: 'padahal maraneh pipaeheun sabijasa manoesa, djeung bakal raroeboeh sapĕrti kapala-kapala noe loba.
8 Noen Allah! moegi geura ngadĕg, ngahoekoeman boemi; karantĕn nja andjeun noe kagoengan sadajana bangsa.

DJABOER 83.

Ijeu poepoedjian djaboer damĕlan Asap.
2 Noen Allah! moegi oelah ngadaweung; moegi oelah ngantĕp, sarĕng moegi oelah loenggoeh, noen Allah!
3 'Karantĕn, salĕrĕsna, moesoeh-moesoeh andjeun njarijeun roesoeh, sarĕng noe gareuleuh ka andjeun pada tjĕngkat si-
4 rahna. 'Pada ngadjoeligan ka oemat andjeun ririkipan, sarĕng babadamian ngagorengan ka djalma [a] noe disarim-
5 pĕn koe andjeun. 'Aromongna: Hajoe, oerang basmi eta, oelah tĕtĕp djadi bangsa, soepaja ka ngaran Israil oelah aja deui noe ingĕt.

a Djab. 27:5.

6 Saestoena eta teh geus babadamian toenggal sahate, sarĕng njarijeun pĕr-
7 djangdjian ngamoesoeh ka andjeun: 'nja eta himah Edom sarĕng oerang Ismail;
8 Moab sarĕng oerang Hagar; 'Gĕbal, sarĕng Amon, sarawoeh Amalek; Pĕlisti
9 sinarĕngan priboemi Tiroes; 'malah Asoer ge ngiloe ka darinja, djadi ngabantoe ka anak-intjoe Eloet. Selah.
10 Moegi ngadamĕl ka darinja [a] sapĕrtos ka Midian, sapĕrtos ka Sisĕra, sa-
11 pĕrtos ka Jabin, sisi tji Kison; 'noe pada ditoempoer [b] di En-Dor, djaradi gĕ-
12 moek taneuh teja. 'Menak-menakna moegi disamikeun sarĕng [c] Oreb kalajan Saeb; sadaja bopatina moegi disamikeun sarĕng Sebah kalajan Salmoena teja;
13 'noe ngaromong kijeu: Oerang beunangkeun adjang oerang eta tanah panglinggihan Allah teh!

a Hak. 7:15; 4:13, 15. *b* Jos. 17:11; Hak. 5:19. *c* Hak. 7:25; 8:21.

14 Noen, Allah koering! moegi eta pada didjadikeun sapĕrtos pĕlĕdoeg moentir,
15 sapĕrtos djarami katĕbak angin. 'Sapĕrtos seuneu ngahoeroe leuweung, sarĕng sapĕrtos hoeroeng njoendoetan
16 goenoeng-goenoeng: 'moegi nja kitoe koe andjeun eta teh dibĕbĕrik koe angin riboet andjeun, sarĕng disĕblakkeun koe
17 angin topan andjeun. 'Moegi beungeutna sina pinoeh koe kahinaän, soepaja pada nejangan padjĕnĕngan andjeun, Pangeran!
18 Moegi sina mareunang era sarĕng pada soemĕblak salalamina; nja moegi sina mareunang wirang sarĕng dongkap
19 ka laleungit; 'soepaja pada nganjahokeun, jen andjeun njalira, noe padjĕnĕngan Pangeran, djoemĕnĕng noe Langkoeng Agoeng, njĕpĕng saboemi kabeh.

DJABOER 84.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe [a] Gitit. Ijeu djaboer damĕlan [b] poetra-poetoe Korah.

a Djab. 81:1. *b* Djab. 42:1.

2 Koe matak rĕsĕp ĕnggon andjeun linggih, noen Pangeran sawadya-balad! 3 'Njawa koering [a] hajang sarĕng kangĕn pisan ka boeroean Pangeran; hate koering sarĕng daging koering tjĕtjĕloek ka Allah noe djoemĕnĕng. 4 'Tjatjakan piit mĕndak piimaheun, sarĕng kapinis mĕndak pisajangeun keur dirina, geusan neundeun anakna; nja eta altar-altar andjeun, noen Pangeran sawadya-balad, Radja koering sarĕng Allah koering! 5 'Bagdja tĕmĕn [b] noe maratoeh di gĕdong andjeun; pada djongdjon nja maroedji ka andjeun. Selah. *a* Djab. 42:3; 63:2. *b* Djab. 65:5.

6 Nja bagdja tĕmĕn manoesa, noe kabĕdasanana di djĕro andjeun; sadjĕro hate noe kitoe aja djalan ngarĕmplong. 7 'Ana njorang lĕbak Tjeurik, koe eta didjadikeun tji-njoesoe; malah koe hoedjan dilipoetan sagala kabĕrkahan. 8 'Laleumpangna beuki koewat beuki koewat; hidji-hidjina tangtoe ngadeuheus ka Allah di Sion. 9 'Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! moegi ngamakboel ka panĕda koering; moegi-moegi dangoekeun, noen [a] Allah Jakoeb! Selah. *a* Djab. 81:2.

10 Noen Allah, kĕpĕng koering sadaja! moegi ningali sarĕng waspaos [a] ka pameunteu lisahan andjeun. 11 'Karantĕn mĕnding sapoë di boeroean andjeun sarĕng sareboe [di ĕnggon sanes]; koering anggoer aja di bangbaroeng gĕdong Allah koering, batan ngĕnggon di djĕro himah djalma doraka. 12 'Karantĕn Pangeran Allah nja panon-poë [b] nja kĕpĕng; Pangeran maparin koernija sarĕng kahormatan; moal mogogkeun kasaean ka sakoer noe loemampah dina katĕmĕnan. 13 'Noen Pangeran sawadya-balad! nja bagdja tĕmĕn manoesa, noe nganděl ka andjeun! *a* Djab. 132:10. *b* Djab. 89:19.

DJABOER 85.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan poetra-poetoe Korah.

2 Andjeun, Pangeran! tadina misoeka ka tanah andjeun; [a] dibojongna Jakoeb 3 koe andjeun dibalikkeun. 'Kadorakaän oemat andjeun koe andjeun dihampoera; sadajana dosa-dosana koe andjeun di- 4 lipoetan. Selah. 'Sadaja bĕndoe andjeun koe andjeun dileungitkeun; sarĕng andjeun ngoendoer-ngoendoerkeun mantĕn ti kasangĕtan wĕra andjeun. *a* Djab. 14:7.

5 Moegi moelih deui ka koering sadaja, noen Allahing kasalamĕtan koering! sarĕng moegi badakeun bĕndoe andjeun 6 ka koering sadaja. 'Karah [a] andjeun kĕrsa langgĕng nja ngabĕndon ka koering sadaja? naha doeka andjeun bade disina djongdjon toeroen-toemoeroen? 7 'Naha andjeun moal ngahiroepkeun deui ka koering sadaja, sangkan oemat an- 8 djeun baroengah di djĕro andjeun? 'Moegi-moegi, noen Pangeran! ka koering sadaja nawiskeun kaäsihan andjeun, sarĕng moegi koering pada dipaparin kasalamĕtan andjeun! *a* Djab. 79:5.

9 Koering sĕdja ngoepingkeun anoe bakal diandikakeun koe Allah Pangeran; karana geus tangtoe ngandika noe baris njĕnangkeun ka oematna djeung ka kaasihna; ngan soepaja oelah baralik deui 10 kana kagĕdjoelan. 'Poegoeh kasalamĕtanana deukeut ka noe sarijeun koe andjeunna, soepaja tanah oerang kaĕng- 11 gonan kamoeljaän. 'Kahemanan djeung kajaktian bakal patĕpoeng; kabĕnĕran djeung kasĕnangan bakal silih-tjijoem. 12 'Kajaktian bakal ngadjadi ti boemi, sarta kabĕnĕran bakal mĕlong ti sawarga. 13 'Malah Pangeran bakal maparin kahadean, [a] djeung tanah oerang bakal nga- 14 bidjilkeun hasil-hasilna. 'Kabĕnĕran [b] bakal leumpang ti pajoeneunana, sarta niten ka djalan tapak dampal andjeunna. *a* Djab. 67:7. *b* Djab. 89:15.

DJABOER 86.

Ijeu panĕda Dawoed.

Noen Pangeran! moegi njondongkeun tjĕpil andjeun, sarĕng koering dikaboel; karantĕn koering nja balangsak 2 nja waloerat. 'Moegi ngaraksa ka njawa koering, karantĕn koering kaäsih andjeun; noen andjeun, Allah koering! moegi njalamĕtkeun abdi gamparan, noe 3 nganděl ka andjeun. 'Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Goesti! karantĕn koering sasambat ka andjeun sapopoë. 4 'Moegi ngaboengahkeun njawa abdi gamparan; karantĕn ka andjeun, noen Goesti! [a] koering ngadjoengdjoengkeun pikir. 5 'Karantĕn andjeun, noen Goesti! sipat moerah, sarĕng soeka ngahampoera, toer gĕde kaäsihan ka sadaja noe sasambat ka andjeun. *a* Djab. 25:1.

6 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun

paněda koering, sarěng rěgěpkeun sora 7 panoenoehoen koering. 'Dina mangsa koering kasoesahan, [a] koering sasambat ka andjeun; karantěn andjeun kěrsa 8 ngaboelkeun ka koering. 'Di batara-batara [b] taja pisan noe nandingan ka andjeun, Goesti! sarěng dadamělan an- 9 djeun taja babandinganana. 'Sadajana bangsa damělan andjeun [c] měngke ngadareuheusan sarěng saroedjoed ka pajoeneun andjeun, noen Goesti! bari njaranggakeun hormat ka padjěněngan an- 10 djeun. 'Karantěn andjeun teh langkoeng agoeng, sarěng sok ngadaměl moedjidjat; nja andjeun njalira noe djoeměněng Allah teh.

a Djab. 50 : 15. b 2 Moesa 15 : 11. c Djab. 72 : 10.

11 Noen Pangeran! [a] moegi ka koering ngawoeroekkeun djalan andjeun; koering [b] sědja loemampah dina kajaktosan andjeun; hate koering hidjikeun kana 12 sijeun koe padjěněngan andjeun. 'Koering sědja hatoer noehoen ka andjeun, noen Goesti, Allah koering! těroes sarěng hate; sarěng sědja ngahormatan ka padjěněngan andjeun salalanggěngna. 13 'Karantěn kaäsihan andjeun gěde pisan ka koering, moenggah njawa koering koe andjeun dileupaskeun [c] ti ěnggon noe maot panghandapna.

a Djab. 25 : 4; 27 : 11. b Djab. 26 : 3. c 5 Moesa 32 : 22.

14 Noen Allah! djalma arangkoeh ngamoesoeh ka koering, kalajan djěmoehan djalma lalim ngararah pati koering; sarěng teu njariptakeun andjeun di ha- 15 reupeunana.'Doepi andjeun, Goesti! djoeměněng Allah [a] noe sipat wělas, nja sipat koernija, sipat sabar, toer gěde 16 kaäsihan sarěng kajaktosan. 'Moegi majoen ka koering, sarěng aja sih-koernija ka koering; abdi gamparan moegi paparin kakoewatan andjeun, sarěng salamětkeun diri koering, [b] anak abdi an- 17 djeun awewe. 'Moegi ka koering midaměl tanda pikasaeaneun; soepaja katendjo koe noe gareuleuh ka koering sarěng pada eraeun, tina sabab andjeun, Pangeran! geus mitoeloeng sarěng ngalilipoer ka diri koering.

a 2 Moesa 34 : 6. b Djab. 116 : 16.

DJABOER 87.

Ijeu djaboer poepoedjian damělan poetra-poetoe Korah.

Diaděgkeunana koe andjeunna nja dina 2 goenoeng saroetji. 'Pangeran miasih ka lawang-lawang Sion, dileuwihkeun ti 3 pangtjitjingan Jakoeb noe loba. 'Reja pisan pěrkara moelja noe geus diandikakeun hal maneh, eh dajeuh Allah! Selah.

4 Kami bakal njěboetkeun [a] Rahab djeung Baboel kaäsoep noe nganjahokeun ka kami. Saěnjana, Pělisti, djeung Tiroes, barěng Koes, eta geus didjoe- 5 roekeun di dinja. 'Sarta Sion měngke ditjatoerkeun kijeu: Ijeu djeung itoe geus didjoeroekeun di djěro eta. Toer dajeuh teh tangtoe dipageuhkeun koe andjeun- 6 na, noe langkoeng agoeng. 'Pangeran bakal ngetang kijeu dina njěratkeun bangsa-bangsa: Ijeu teh geus didjoeroe- 7 keun di dinja. Selah. 'Ari noe njaranji, kitoe keneh noe ngarigěl [pingaromongeun kijeu]: Sakabeh soemoer koering aja di maneh.

a Djab. 89 : 11.

DJABOER 88.

Ijeu poepoedjian djaboer damělan poetra-poetoe Korah; pikeun kokolot njanji; [a] lagoe mělas-mělis, sora kasoekěran. Ijeu pangwoeroek [b] Heman, oerang Esrah.

a Djab. 53 : 1. b 1 Radj. 4 : 31.

2 Noen Pangeran, Allah kasalamětan koering! beurang-peuting koering sasam- 3 bat ka pajoeneun andjeun. 'Moegi paněda koering dongkap ka pajoeneun andjeun; [a] tjěpil andjeun tjondongkeun ka 4 panjěloek koering.'Karantěn njawa koering geus seubeuh koe katjilakaän, sarěng hiroep koering geus dongkap ka ěnggon noe paeh.

a Djab. 17 : 6.

5 Koering geus kabilang [a] ka noe taroeroen kana gorowong; koering geus djadi sapěrtos djalma noe taja kakoe- 6 watan. 'Koering misah tjampoer sarěng noe paraeh, sapěrtos noe kasarabět, noe ngalalondjor dina koeboer, noe koe andjeun teu diëmoetkeun deui; sarěng eta teh geus pada ditilaskeun ti panangan andjeun.

a Djab. 30 : 4.

7 Koering koe andjeun geus diteundeun dina gorowong panghandapna, di noe 8 paroěk, di noe djarěro.'Koering kaheumpikan běndoe andjeun, [a] sarěng sadajana lambak andjeun koe andjeun ditinggangkeun ka koering. Selah.

a Djab. 42 : 8.

9 [a] Sobat koering noe daralit koe andjeun geus didjaoehkeun ti koering,

sarĕng koering koe andjeun didjadikeun pikagiroekeun eta; koering ditoetoep, 10 sarĕng teu bisa ka loewar. 'Panon koering [b] roeksak tina kabalangsakan; noen Pangeran! koering sasambat ka andjeun sapopoë; koering namprakkeun leungeun ka andjeun. a Djab. 38: 12. b Djab. 31: 10.

11 [a] Naha andjeun bade ngadamĕl moedjidjat ka noe maraot? atanapi noe geus paraeh bakal haroedang, maroedji ka 12 andjeun? Selah. 'Naha kaäsihan andjeun bakal ditjaritakeun di djĕro koeboer, sarĕng katoehoean andjeun ditjaritakeun 13 di ĕnggon boeroek-oetjoetan? 'Naha moedjidjat andjeun bakal dioetarakeun di noe poëk? atanapi kabĕnĕran andjeun dioetarakeun dina tanah poho? a Djab. 6: 6; 30: 10.

14 Doepi koering teja, Pangeran! koering ngadjĕrit ka andjeun; sarĕng [a] saban isoek panĕda koering dihatoerkeun ka 15 pajoeneun andjeun. 'Èh Pangeran! naha andjeun mana mitjeun njawa koering, sarĕng meungpeunan pameunteu andjeun ka koering? a Djab. 5: 4.

16 Koering teh balangsak, sarĕng asa hos bae ti boeboedak; [a] koering njandang kabaloewasan ti andjeun, moeng-17 gah koering soempĕg. 'Koering kasorang bĕbĕndoe andjeun; kareuwasan ti an-18 djeun ngararoeksak ka koering. 'Sapopoë koering karijoeng koe eta sapĕrtos koe tjai; pada ngalingkoengan ka koe-19 ring sarerejana. 'Kanjaäh sarĕng batoer koe andjeun didjaoehkeun ti koering; ari sobat koering dalit nja poëk. a Aj. 6: 4.

DJABOER 89.

Ijeu pangwoeroek [a] Etan, oerang Esrah. a 1 Radja 4: 31.

2 Koering sĕdja nganjanjikeun kaäsihan Pangeran salalanggĕngna; sĕdja ngoewarkeun kajaktosan andjeun koe biwir, 3 toeroen-toemoeroen. 'Karantĕn omong koering: Kaäsihan teh bakal diadĕgkeun salalanggĕngna; kajaktosan andjeun koe andjeun dipageuhkeun [a] di sawarga. a Djab. 119: 89.

4 Kami geus ngadamĕl [a] pĕrdjangdjian ka kakasih kami; nja kami teh soempah 5 ka Dawoed, abdi kami: 'Toeroenan maneh koe kami rek ditĕtĕpkeun salalanggĕngna, sarta rek ngadĕgkeun korsi maneh toeroen-toemoeroen. Selah. a 2 Sam. 7: 12, 13.

6 Ari moedjidjat andjeun, Pangeran! [a] diparoedji koe langit-langit; kitoe keneh kajaktosan andjeun dina koempoe-7 lan para soetji. 'Karantĕn [b] saha di langit noe mapakan ka Pangeran? saha noe njaroewaän ka Pangeran di lĕbah para poetra Allah? a Djab. 19: 2. b Djab. 86: 8.

8 Allah sakalintang dipikaädjrih dina karagĕman para soetji; estoe matak sijeun, ngalangkoengan sakoer noe nga-9 roeboeng ka andjeunna. 'Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! [a] saha noe kawasa, nandingan ka andjeun, Pangeran? sarĕng andjeun karoeboeng koe kajaktosan andjeun. a Djab. 77: 14.

10 [a] Andjeun noe moerba kana kamagoengan laoet; satijap-tijap ombakna ngagĕdean, koe andjeun dieureunkeun. 11 'Andjeun geus ngarĕmoekkeun [b] Rahab, sapĕrtos noe kasabĕt; moesoeh andjeun koe andjeun geus dipaboerisatkeun koe panangan andjeun noe langkoeng bĕdas. a Djab. 65: 8. b Djab. 87: 4.

12 [a] Andjeun noe kagoengan langit, kitoe keneh boemi kagoengan andjeun; djagat sarĕng saeusi-eusina nja andjeun 13 noe ngadĕgkeun inja. 'Kaler sarawoeh kidoel nja andjeun noe ngadjadikeun inja; goenoeng Tabor sarĕng Hermon sarĕnggak tina hal padjĕnĕngan andjeun. a Djab. 24: 1.

14 Andjeun noe kagoengan asta kawasa; panangan andjeun langkoeng bĕdas, panangan andjeun tĕngĕn langkoeng loe-15 hoer. 'Kaädilan [a] sarĕng hoekoem noe djadi padĕmen panglinggihan andjeun; [b] kaäsihan sarĕng kajaktosan leumpang ti pajoeneun andjeun. a Djab. 97: 2. b Djab. 85: 14.

16 Bagdja tĕmĕn oemat, noe nganjahokeun [a] dina sada tarompet; noen Pangeran! eta teh pada loemampah [b] dina 17 tjahja pameunteu andjeun. 'Pada gĕrah sapopoë tina hal padjĕnĕngan andjeun, sarĕng pada diloehoerkeun koe kaädilan andjeun. a 4 Moesa 23: 21. b Djab. 4: 7.

18 Karantĕn kaähenganing kabĕdasanana nja andjeun; sarĕng koe kasoekaän andjeun noe mawi [a] tandoek koering 19 sadaja diloehoerkeun. 'Karantĕn kĕpĕng koering kagoengan Pangeran; kitoe deui radja koering kagoengan Kasoetji Israil. a Djab. 75: 5, 6; 92: 11.

20 [a] Mangsa eta andjeun dina titingalian

ngandika ka kakasih andjeun, kijeu pangandika andjeun: Kami geus masihan pitoeloeng ka hidji prawira; aja hidji djalma kapilih koe kami diloehoerkeun 21 ti lĕbah oemat. 'Kami [b] geus mĕndak Dawoed, abdi kami; koe kami dilisahan koe minjak kami noe soetji. *a* 1 Sam. 13:14; 2 Sam. 7:4. *b* 1 Sam. 16:1, 13.

22 Eta teh pitĕtĕpeun direudjeungan koe panangan kami; toer koe asta kami eta 23 bakal dikoewatkeun. 'Moesoeh moal njĕdĕkkeun ka dinja, sarta moal disoekĕrkeun koe djalma goreng.

24 Satĕgĕsna satroena koe kami rek dirĕmĕkkeun di hareupeunana, sarta noe gareuleuh ka eta koe kami rek digĕ-25 boegan. 'Ari katoehoean kami sarta kaäsihan kami bakal ngareudjeungan ka eta, sarta tandoekna bakal diloe-26 hoerkeun koe padjĕnĕngan kami.'Djeung deui leungeunna koe kami rek disina njĕkĕl laoet; sarta leungeunna katoehoe rek disina njĕkĕl bangawan-bangawan.

27 [a] Eta teh bakal njĕboet ka kami: Andjeun teh Rama koering, Allah koering, sarta karang kasalamĕtan koering. 28 'Malah koe kami rek didjadikeun tjikal, pangpoendjoelna di lĕbah radja-radja di boemi. *a* 2 Sam. 7:14.

29 Kami rek nĕtĕpkeun kaäsihan kami ka eta salalanggĕngna, sarta pĕrdjang-30 djian kami pipageuheun ka eta. 'Toeroenanana koe kami rek diajakeun salalawasna, djeung korsina [a] sakoemaha oemoer langit. *a* 5 Moesa 11:21.

31 Oepama anak-intjoena ninggalkeun toret kami, sarta hanteu ngalakonan 32 hoekoem kami; 'oepama nganistakeun pikoekoeh kami, djeung teu ngestoekeun timbalan kami mah:

33 [a] Heug kamasijatanana koe kami rek disiksa koe pagĕboeg, kitoe deui kado-34 rakaänana koe balahi-balahi. 'Tatapi kaäsihan kami koe kami moal diboeroengkeun ka Dawoed, sarta kami hamo 35 tjidra dina katoehoean kami. 'Kami moal nganistakeun pĕrdjangdjian kami, sarta anoe geus ka loewar ti lambĕj kami moal koe kami dirobah. *a* 2 Sam. 7:14.

36 [a] Sakali kami teh soempah, njĕboet kasoetjian kami: Hamo kami bohong 37 ka Dawoed. 'Toeroenanana piajaeun salalanggĕngna, djeung korsina sapĕrti 38 panon-poë di pajoeneun kami. 'Bakal ditĕtĕpkeun salalanggĕngna, tjara boelan; sarta saksi di langit nja satoehoe. Selah. *a* 1 Sam. 15:29.

39 Kari-kari koe andjeun geus disingkahkeun, dipitjeun; andjeun djadi doeka 40 kana lisahan andjeun. 'Pĕrdjangdjian ka abdi gamparan teja koe andjeun geus dikepeskeun; makoetana koe andjeun geus dinistakeun kana taneuh.

41 Pagĕrna koe andjeun geus dibongkar sadaja; ĕnggonna rareugreug koe an-42 djeun geus didamĕl karoeksakan. 'Sakoer [a] noe ngaliwat di djalan ngarampogan inja; geus djadi hinakeuneun tatangga-tatanggana. *a* Djab. 80:13.

43 Andjeun geus ngaloehoerkeun leungeun satroena; andjeun geus ngaboe-44 ngahkeun sadaja moesoehna. 'Malah seuseukeut pĕdangna koe andjeun geus disina oendoer, djadi mantĕnna koe andjeun hanteu ditagĕnkeun dina pĕrang.

45 Tjahajana koe andjeun geus dileungitkeun, sarĕng pangtjalikanana koe andjeun geus ditinggangkeun kana taneuh. 46 'Mangsa kaänomanana koe andjeun geus dirijoetkeun; malah mantĕnna koe andjeun geus dilipoetan [a] koe kaeraän. Selah. *a* Djab. 132:18.

47 Noen Pangeran! sabaraha pilamieunana deui? karah andjeun kĕrsa boeni saĕndĕng-ĕndĕng? naha wĕra andjeun 48 bade ngagĕdoer sapĕrtos seuneu? 'Moegi emoet, koering sakitoe pondok nja oemoer; [a] sadajana anak Adam didjadikeunana koe andjeun kana kasija-sijaän 49 sakitoe! 'Saha djalma noe pihiroepeun, sarĕng teu koengsi ngarasa maot, [b] noe bakal ngarahajoekeun njawana ti pangawasa ĕnggon noe paeh? Selah. *a* Djab. 39:5. *b* Djab. 49:9.

50 Di mana kaäsihan andjeun noe ka pĕngkĕr-pĕngkĕr, noen Goesti! noe koe andjeun didjangdjikeun ka Dawoed, nganggo soempah, njĕbat kajaktosan 51 andjeun teja? 'Moegi emoet, Goesti! kana kahinaän abdi-abdi andjeun! Koering dina lahoenan mangkoe kahinaän 52 sadajana bangsa galĕde; 'noe koe moesoeh-moesoeh andjeun dipake ngahinakeun, noen Pangeran! noe koe eta dipake ngahinakeun kana tapak dampal lisahan andjeun.

53 Sagala poedji ka Pangeran, salalanggĕngna! Amin, amin.

DJABOER 90.

Ijeu panĕda [a] Moesa, piwarangan Allah.
a 5 Moesa 33 : 1.

Noen Goesti! andjeun [a] noe djadi pangtjitjingan koering sadaja, tĕroes ka 2 saban-saban toeroenan. 'Ti memeh goenoeng-goenoeng digĕlarkeun, sarĕng andjeun mĕdalkeun alam-doenya, sajaktosna ti kalanggĕngan dongkap ka kalanggĕngan deui andjeun teh djoemĕnĕng 3 Allah. 'Manoesa koe andjeun [b] disina moelang deui, dongkap ka lĕboerna; ari timbalan andjeun: Eh, anak Adam! geura 4 maroelang. 'Karantĕn mĕnggahing pangraos andjeun mah, [c] sareboe taoen sami sarĕng dintĕn kamari, ana geus liwat, kalajan sapĕrtos sawaktoe ronda wĕngi.
a 5 Moesa 33 : 27. *b* 1 Moesa 3 : 19. *c* 2 Petr. 3 : 8.

5 Koe andjeun ibarat pada dipalidkeun; arajana kawas sasarean; wantji isoek eta teh sapĕrtos djoekoet noe djadi. 6 'Wantji isoek kĕmbangan sarĕng djadi; ka-sorenakeun diarit, ladjĕng garing. 7 'Karantĕn koering sadaja seëp koe bĕndoe andjeun, sarĕng koe wĕra andjeun 8 koering pada soemĕblak. 'Kadorakaän koering sadaja koe andjeun diajakeun di pajoeneun andjeun; dosa koering noe katoetoepan koe andjeun diajakeun dina tjaäng pameunteu andjeun.

9 Karantĕn sadajana poë koering ladjoena keur dina bĕbĕndoe andjeun; taoen koering seëpna ibarat sarenghap. 10 'Mĕnggah poëning taoen koering, aja toedjoeh poeloeh taoen, sarĕng oepami koewat mah dalapan poeloeh taoen; ari noe dipake agoel mah kasoesahan sarĕng kaprihatinan; [a] karantĕn kĕntjĕng pisan moeroena, moenggah koering asa halibĕr. 11 'Saha noe nganjahokeun dina karosaän doeka andjeun, sarĕng dina bĕbĕndoe andjeun, tĕroes samistina sijeun koe 12 andjeun? 'Moegi koering [b] diwoeroek milang poë koering kitoe, soepaja ngabantoen hate pintĕr! *a* Aj. 9 : 25. *b* Djab. 39 : 5.

13 Noen Pangeran! moegi geura lĕmpĕr bĕndoe; sabaraha pilamieunana deui? Moegi aja hawatos koe hal abdi-abdi 14 andjeun. 'Moegi koering [a] wantji isoek pada dipiseubeuhan koe kaäsihan andjeun, sangkan koering sarĕnggak sarĕng baroengah sapandjang oemoer koering. 15 'Moegi ngaboengahkeun ka koering sadaja noemoetkeun poë koering koe andjeun dirĕndahkeun, noemoetkeun taoen 16 koering pada roemaos katjilakaän. 'Moegi padamĕlan andjeun dinjatakeun ka abdi-abdi andjeun, kitoe deui kamoeljaän an-17 djeun di anak-intjoena. 'Sarawoeh kasaean Goesti, Allah koering sadaja, moegi ngoengkoelan ka koering sadaja; sarĕng moegi nĕtĕpkeun ka koering sadaja pagawean leungeun koering; tjing atoeh, pagawean leungeun koering sadaja moegi ditĕtĕpkeun! *a* Djab. 143 : 8.

DJABOER 91.

Saha-saha [a] noe dijoek di panjoempoetan noe Langkoeng Agoeng, pingĕnggoneun dina aoeb noe Langkoeng Kawasa.
a Djab. 17 : 8; 36 : 8.

2 Kaoela sĕdja oendjoekan ka Pangeran: [a] Andjeun teh nja panjalindoengan nja benteng koering, Allah koering, noe koe koering diandĕl! *a* Djab. 18 : 3.

3 Saestoena maneh koe andjeunna tangtoe diloepoetkeun [a] ti djirĕt toekang taheun, ti pagĕboeg noe mawa balahi. 4 'Andjeunna [b] bakal ngaoeban ka maneh koe djangdjangna; estoe di djĕro djangdjangna maneh pinjalindoengeun; kajaktosanana ibarat kĕpĕng djeung tameng. 5 'Maneh moal sijeun-sijeun koe kareuwasan ti peuting; koe djamparing, noe 6 njijĕng ti beurang; 'koe pagĕboeg, noe ngidĕr di noe poëk; koe sasalad, noe 7 ngaroeksak tĕngah poë. 'Gigireun maneh roeboeh sareboe, djeung katoehoeeun maneh roeboeh salaksa: ka maneh 8 mah moal nĕpi. 'Tijap dilijeuk koe mata maneh; sarta koe maneh pikatendjoëun djalma daroraka meunang balĕsan.
a Djab. 124 : 7. *b* Djab. 57 : 2.

9 Saestoena andjeun, Pangeran! panjalindoengan koering.

Noe Langkoeng Agoeng koe maneh 10 geus didjijeun pangtjitjingan maneh. 'Moal maneh kataradjang katjilakaän, sarta balahi moal njampeurkeun ka himah 11 maneh. 'Karana Pangeran [a] bade nimbalan ka para malaikatna tina pĕrkara maneh, soepaja pada ngaraksa ka ma-12 neh dina sakabeh djalan maneh. 'Bakal njarangga ka maneh, sangkan soekoe maneh oelah koengsi tigasroek kana 13 batoe. 'Maneh [b] bakal nintjakan singa djeung oraj; singa ngora djeung naga koe maneh bakal diidĕk-idĕk. *a* Djab. 34 : 5; Mat. 4 : 6. *b* Aj. 5 : 22, 23; Loek. 10 : 19.

14 Sapedah eta teh apet ka kami, noe matak koe kami rek dirahajoekeun; koe kami rek diteundeun di noe loehoer, sapedah nganjahokeun ka padjĕnĕngan 15 kami. 'Ana sasambat ka kami, tangtoe koe kami dikaboel; mangsa keur kasoesahan, koe kami rek disarĕngan; koe kami tangtoe didjait, sarta dimoeljakeun. 16 'Eta teh koe kami rek dipiseubeuhan pandjang oemoer, sarta rek disina nendjo kana kasalamĕtan kami.

DJABOER 92.

Tjeu djaboer poepoedjian baris poë Sabat.

2 [a] Sae pisan nganoehoenkeun ka Pangeran, sarĕng moedji ka padjĕnĕngan andjeun, noen anoe Langkoeng Agoeng! 3 'Sae pisan ngoewarkeun kaäsihan andjeun saban isoek, kitoe deui katoehoean 4 andjeun saban-saban peuting; 'ditarimbang [b] koe parabot kawat sapoeloeh sarĕng koe tjĕlĕmpoeng; ditarimbang koe anggitan dina katjapi. *a* Djab. 147:1. *b* Djab. 33:2.

5 Karantĕn andjeun, Pangeran! geus ngaboengahkeun ka koering koe dadamĕlan andjeun; koering sĕdja sĕnggak tina pĕrkawis padamĕlan panangan an6 djeun. 'Amboe, [a] koe aragoeng padamĕlan andjeun, Pangeran! mamanahan andjeun djarĕro kalangkoeng-langkoeng. 7 'Djalma bodo mah teu njahoëun, sarĕng noe gĕdjoel mah teu ngartieun eta.
a Djab. 104:24; 139:17.

8 Ari djalma daroraka maroeloes sapĕrti djoekoet, djeung sakabeh noe njarijeun kagorengan djaradi, [a] nja eta soe9 pajana ditoempoer salalawasna. 'Doepi andjeun mah, Pangeran! loehoer sala10 langgĕngna. 'Karantĕn, salĕrĕsna, moesoeh andjeun, Pangeran! karantĕn, salĕrĕsna, moesoeh andjeun bade digĕmpoer; sadajana noe njarijeun kagorengan mĕngke pabarĕntjaj. *a* Djab. 37:2.

11 Sawangsoelna koering mah [a] koe andjeun bade diloehoerkeun nja tandoek, sapĕrtos banteng; [b] koering geus dikoe12 tjoeran minjak anjar. 'Ari [c] panon koering pisoekaeun ngawaskeun noe ngintip ka koering; sarta tjeuli koering pipoewaseun ngadengekeun bangsat-bangsat, 13 noe ngamoesoeh ka koering. 'Djalma noe bĕnĕr bakal moeloes [d] tjara tangkal korma; bakal ngagĕdean sapĕrti ki poetri di goenoeng Libanon. *a* Djab. 89:18. *b* Djab. 23:5. *c* Djab. 112:8. *d* Djab. 52:10.

14 Saha-saha noe geus dipĕlak di djĕro gĕdong Pangeran, bakal pada moeloes 15 di boeroean Allah oerang. 'Mangsa geus kolot oge, [a] masih keneh baroewahan; pada soegih toewakna djeung haredjo 16 daoenna; 'baris ngoewarkeun [b] jen Pangeran teh langkoeng estoe. Andjeunna noe djadi batoe karang koering, sarta taja pisan awonua. *a* Djab. 1:3. *b* 5 Moesa 32:4.

DJABOER 93.

Pangeran djoemĕnĕng radja, sarta nganggo kaägoengan; Pangeran geus nganggo-nganggo, [a] sarta dibeulitan kabĕdasan; [b] malah djagat teh pipageu2 heun, moal ojag-ojag. 'Panglinggihan andjeun pageuh ti tatadina; andjeun teh djoemĕnĕng ti kalanggĕngan. *a* Djab. 65:7. *b* Djab. 96:10.

3 Bangawan pada ngabĕdaskeun, noen Pangeran! bangawan pada ngabĕdaskeun ngagoeroehna; bangawan pada nga4 bĕdaskeun gĕlĕdoegna. 'Manan ngagoeroehna tjai gĕde, lambak laoet noe araheng mah, langkoeng aheng Pangeran, noe linggih di manggoeng.

5 Pĕrtelaän andjeun satoehoe kalangkoeng-langkoeng; kasoetjian noe djadi pamantĕs gĕdong andjeun, Pangeran! sapapaosna.

DJABOER 94.

Noen Allah, [a] noe kagoengan pamalĕs! noen Pangeran, noen Allah noe kagoengan pamalĕs! [b] moegi ngebrehkeun 2 andjeun. 'Noen [c] Hakim saboemi! moegi geura tjĕngkat; moegi moelangkeun ba3 lĕsan ka noe aradigoeng! 'Sabaraha pilamieunana deui noe daroraka, noen Pangeran! sabaraha pilamieunana deui noe daroraka nja rek soeka-soeka?
a 5 Moesa 32:35. *b* Djab. 80:2. *c* 1 Moesa 18:25.

4 Eta teh pada ngaboewih, ngaromongna soewaban; sadajana noe njijeun kado5 rakaän pada ngagoengkeun maneh. 'Eta teh pada ngarĕmpak ka oemat andjeun, Pangeran! estoe kagoengan andjeun koe 6 eta pada disoesoekĕr. 'Randa [a] sarĕng semah koe eta dipareuntjit, sarawoeh 7 pahatoe koe eta diparaehan. 'Ari aromongna: [b] Pangeran teu ningali; sarta Allah Jakoeb moal nĕgĕskeun. *a* Jĕb. 22:7. *b* Djab. 10:11, 13.

8 [a] Eh maraneh, noe bodo di djalma-

djalma! sing pada ngaharti; sarta maraneh, noe gĕdjoel! iraha nja rek djadi 9 pintĕr? 'Ari [b] noe mĕlak tjeuli, naha karah tęu ngadangoe? atawa noe ngadamĕl panon, naha karah teu ningali? 10 'Ari noe mĕpĕrih ka bangsa-bangsa, naha karah moal njiksa? Kapan nja andjeunna pisan noe ngawoeroekkeun kanjaho ka 11 manoesa. 'Pangeran [c] langkoeng oeninga dina pikiran manoesa, jen eta teh sijasija. [a] Sil. 8:5. [b] 2 Moesa 4:11. [c] 1 Kor. 3:20.

12 [a] Bagdja tĕmĕn djalma noe dipĕpĕrih koe andjeun, Pangeran! bari koe andjeun 13 diwoeroek toret andjeun, 'kĕrsa ngagĕnahkeun ka eta keur mangsa aja katjilakaän, doemoegi ka noe doraka di- 14 pangdamĕlkeun roewangan. 'Karantĕn [b] Pangeran moal ngantĕpau oematna, sarĕng kagoenganana hamo koe andjeun- 15 na ditilar. 'Karantĕn hoekoem pibalikeun deui kana kaädilan, sarĕng sadajana noe saestoe nja hate bakal pada ngiring eta. [a] Aj. 5:17. [b] Roem 11:2.

16 Saha noe manglawankeun koering ka bangsat-bangsat? Saha noe mangnahankeun koering ka noe njarijeun kadora- 17 kaän? 'Madak Pangeran lain djadi panoeloeng koering mah, gampil pisan njawa koering ngĕnggon [a] di noe djĕmpe. 18 'Satijap-tijap koering ngomong: Soekoe koering rek tidjalikeuh, seug koering teh ditanggeuj koe kaäsihan andjeun, 19 Pangeran! 'Samangsa koering keur loba pipikiran sadjĕro hate, seug panglilipoer andjeun ngoepahan ka njawa koering. [a] Djab. 115:17.

20 Karah aja pĕkĕtna sarĕng andjeun eta korsi kabalahian teh, noe sok ngajakeun kasoesahan mawa-mawa pikoe- 21 koeh teja? 'Eta teh ngarodjong ka njawa djalma noe bĕnĕr, sarĕng njalahkeun 22 gĕtih noe taja dosana. 'Nanging Pangeran minangka koeta noe loehoer pikeun koering; nja Allah koering minangka karang panjalindoengan pikeun koering. 23 'Sarĕng Pangeran mĕngke ka eta malikkeun kadorakaänana, bari pada dibasmi sakali di djĕro kagorenganana; tinangtos pada dibasmi koe Pangeran, Allah koering sadaja.

DJABOER 95.

Mangga oerang sĕsĕnggakan ka Pangeran, soesoerakan kana [a] Karang 2 kasalamĕtan oerang! 'Oerang ngadeuheus ka pajoeneunana, ngatoerkeun pamoedji soekoer; oerang soesoerakan ka andjeunna koe djaboer-djaboer!

[a] Djab. 18:3.

3 Karana [a] Pangeran teh Allah noe agoeng, sarta Radja noe agoeng loehoe- 4 reun sakabeh noe dipiallah. 'Panangan andjeunna noe njĕpĕng ĕnggon pangdjarĕrona di boemi, sarta poentjak goenoeng-goenoeng kagoengan andjeunna. 5 'Malah laoet kagoengan andjeunna, sarta andjeunna noe ngadamĕl inja; kitoe deui daratan, panangan andjeunna noe nga- 6 djadikeun. 'Geura oerang njarĕmbah sarta saroedjoed; oerang tapak-toeoer ka pajoeneun Pangeran noe ngadamĕl 7 diri oerang! 'Karana [b] andjeunna Allah oerang, sarta oerang noe djadi oemat angonan andjeunna, nja domba pananganana. [a] Djab. 97:9. [b] Djab. 100:3.

[a] Poe ijeu, lamoen maraneh ngadenge 8 gĕntrana, 'poma oelah dek nareuaskeun hate maraneh, [b] sapĕrti di Mĕriba, tjara keur poëan di Masa, di tĕgal lĕga teja. 9 'Di dinja karoehoen-karoehoen maraneh ngadodja ka kami; pada njoba ka kami, [c] malah narendjo kana padamĕlan kami. 10 'Opat poeloeh taoen [d] lilana kami teh keuheul koe eta bangsa, sarta kami ngalahir: Eta teh bangsa noe sasab hatena, sarta teu nganjarahokeun kana djalan 11 kami. 'Noe matak kami geus soempah dina sadjĕro kami bĕndoe: [e] Eta teh hamo pisan arasoep kana reureuh kami!

[a] Ibr. 3:7. [b] 2 Moesa 17:2, 7; 4 Moesa 14:22. [c] 2 Moesa 34:10; 5 Moesa 11:7. [d] 4 Moesa 14:34. [e] 4 Moesa 14:23.

DJABOER 96.

Geura [a] njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; geura njaranji ka 2 Pangeran, eh saboemi kabeh! 'Geura njaranji ka Pangeran, njaloekoerkeun ka padjĕnĕnganana, baredjakeun kasa- 3 lamĕtanana tijap-tijap poë! 'Geura pada njaritakeun kamoeljaänana ka sagala oerang kapir, moedjidjat-moedjidjatna ka sakabehna bangsa. [a] 1 Bab. 16:23.

4 Karana [a] Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjieun liwat saking; andjeunna noe matak sijeun loehoereun sakabeh 5 noe dipiallah. 'Karana sakabeh noe dipiallah koe bangsa-bangsa teh aällahan bae; dĕmi Pangeran noe ngadamĕl

6 langit. 'Kaägoengan djeung kamoeljaän aja di pajoeneunana; kabĕdasan djeung kaähengan aja di djĕro kasoetjianana.
[a] Djab. 95:3.

7 Halatoerkeun ka Pangeran, eh sagala kaom bangsa-bangsa! halatoerkeun ka Pangeran kahormatan djeung kabĕda-8 san. 'Halatoerkeun [a] ka Pangeran kahormatan padjĕnĕnganana; geura njaranggakeun bakti, bari pada ngadeuheus 9 ka boeroean-boeroeanana! 'Geura njarĕmbah ka Pangeran make pamidangan soetji. Eh saboemi kabeh! sing goemĕtĕr di pajoeneunana.
[a] Djab. 29:2.

10 Geura pada poepoelih ka oerang kapir: [a] Pangeran noe djoemĕnĕng Radja; malah djagat teh pipageuheun, moal ojag-ojag; andjeunna bade ngahoekoeman ka bangsa-bangsa djeung saestoe-11 estoena. 'Langit teh masing boengah, sarta boemi teh masing gĕrah; laoet teh sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusi-12 na; 'tĕgal sing soeka-soeka djeung sakoer noe naroempang; harita sakabeh kakaian leuweung bakal sĕsĕnggakan, 13 'pajoeneun Pangeran, [b] karana soemping; karana soemping bade ngahoekoeman boemi; bade ngahoekoeman djagat kalawan kaädilan, nja ngahoekoeman ka bangsa-bangsa kalawan kajaktosanana.
[a] Djab. 93:1; 97:1. [b] Djab. 9:9; 98:9.

DJABOER 97.

Pangeran [a] noe djoemĕnĕng radja; boemi teh masing gĕrah; salobana poelo-2 poelo masing baroengah! 'Sakoebĕng andjeunna aja mega djeung angkeub; [b] kaädilan djeung hoekoem noe djadi 3 padĕmen panglinggihanana. 'Seuneu leumpang [c] ti pajoeneunana, sarta njoendoetan ka satroe-satroena sakoeriling.
[a] Djab. 93:1; 99:1. [b] Djab. 89:15. [c] Djab. 50:3.

4 Kilatna njaraängan ka djagat; koe boemi teh katendjo, sarta goemĕtĕr. 5 'Goenoeng-goenoeng laleĕh di pajoeneun Pangeran [a] sapĕrti malam, di pajoeneun 6 Goesti saboemi kabeh. 'Ari [b] langit ngoewarkeun kaädilan andjeunna, djeung sakabeh bangsa pada nendjo kamoeljaänana.
[a] Djab. 68:3. [b] Djab. 19:2; 50:6.

7 Koedoe pada era sakabeh noe ngawoela ka artja, noe maroedji maneh koe brahala. Eh, sakabeh noe dipiallah! 8 geura njarĕmbah ka andjeunna. 'Sion geus ngadenge sarta boengaheun, [a] djeung anak-anak Joeda pada gĕraheun, tina sabab hoekoeman andjeun, Pange-9 ran. 'Karantĕn andjeun, Pangeran! djoemĕnĕng noe Langkoeng Agoeng, njĕpĕng saboemi kabeh; [b] langkoeng-langkoeng andjeun nja poendjoel loehoereun sakabeh noe dipiallah.
[a] Djab. 48:12. [b] Djab. 95:3.

10 Eh, sakoer noe njaäh ka Pangeran! [a] koedoe pada geuleuh kana kagorengan. Andjeunna ngaraksa ka njawa kaäsihna, pada diloepoetkeun ti leungeun djalma 11 daroraka. 'Djalma noe bĕnĕr [b] geus dipangngawoerkeun tjaäng, djeung noe saestoe hatena geus dipangngawoerkeun 12 kaboengahan. 'Eh, djalma balĕnĕr! [c] sing pada boengah di djĕro Pangeran, djeung koedoe halatoer noehoen ka padjĕnĕnganana noe soetji.
[a] Am. 5:14, 15. [b] Djab. 27:1; 112:4. [c] Djab. 33:1.

DJABOER 98.

Djaboer.
[a] Geura njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; karana andjeunna geus ngadamĕl moedjidjat; panangananana noe tĕngĕn djeung astana noe soetji 2 geus ngadjajakeun ka andjeunna. 'Pangeran geus nganjahokeun kasalamĕtanana; geus ngebrehkeun kaädilanana ka 3 hareupeun panon oerang kapir. 'Andjeunna geus emoet ka kaäsihanana djeung ka kajaktosanana ka anak-poetoe Israil. [b] Sakabeh toengtoeng boemi narendjo kasalamĕtan Allah oerang.
[a] Djab. 96:1. [b] Jĕs. 52:10.

4 [a] Eh, saboemi kabeh! geura soesoerakan ka Pangeran; sing pada barerag, 5 bari sĕsĕnggakan, djeung maroedji! 'Geura maroedji ka Pangeran make katjapi; 6 make katjapi djeung sora njanji; 'make tarompet djeung sora sangkakala. Geura pada soesoerakan ka pajoeneun Radja, nja eta Pangeran!
[a] Djab. 100:1.

7 [a] Laoet teh sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusina; djagat katoet noe ngĕng-8 gonan inja. 'Waloengan sing pada emprak-emprakan; goenoeng-goenoeng sing 9 pada sĕsĕnggakan ragĕm, 'pajoeneun Pangeran; [b] karana soemping bade ngahoekoeman boemi; bade ngahoekoeman djagat kalawan kaädilan, nja ngahoekoeman ka bangsa-bangsa djeung saestoe-estoena.
[a] Djab. 96:11. [b] Djab. 96:13.

DJABOER 99.

Pangeran [a] noe djoemĕnĕng radja; bangsa-bangsa ngadaregdeg; [b] andjeunna linggih dina moekarabin; boemi teh ojag. 2 'Pangeran [c] langkoeng agoeng di Sion; sarta andjeunna teh loehoer, ngoeng-3 koelan sakabeh bangsa. 'Moegi sina maroedji ka padjĕnĕngan andjeun noe agoeng sarĕng matak sijeun! Andjeunna langkoeng soetji. a Djab. 93:1. b Djab. 80: 2. c Djab 48:2.

4 Kalajan pangawasa radja, noe soekaeun kana hoekoem, koe andjeun geus dipageuhkeun sarĕng saestoe-estoena; andjeun mĕtakeun hoekoem sarĕng ka-5 adilan di Jakoeb. 'Geura ngaragoengkeun ka Pangeran, Allah oerang, bari saroedjoed [a] hareupeun djodjodog dampalna. Andjeunna langkoeng soetji. a Djab. 132:7.

6 Moesa djeung Haroen kalĕbĕt panghoeloe andjeunna, djeung Samoeël kalĕbĕt noe sasambat ka padjĕnĕnganana; pada sasambat ka Pangeran, sarta koe 7 andjeunna dikaboel. 'Andjeunna sok ngandika ka eta [a] ti djĕro tihang mega; pada ngestokeun pĕrtelaänana, kitoe deui pikoekoeh, noe koe andjeunna dipapa-8 rinkeun ka darinja. 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja! eta teh koe andjeun pada dikaboel; andjeun ka eta nawiskeun mantĕn Allah sipat hampoera, nanging malĕs oge ka pagawe-9 anana. 'Geura ngaragoengkeun ka Pangeran, Allah oerang, bari saroedjoed njanghareup [b] ka goenoeng andjeunna noe soetji. Karana Pangeran, Allah oerang, langkoeng soetji. a 5 Moesa 31:15. b Djab. 3:5.

DJABOER 100.

Ijeu djaboer baris pamoedji soekoer. [a] Eh, saboemi kabeh! geura soesoe-2 rakan ka Pangeran. 'Koedoe pada ngabakti ka Pangeran djeung boengahna; koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneu-3 nana bari sĕsĕnggakan. 'Kanjahokeun koe maraneh, jen Pangeran teh Allah; [b] andjeunna noe ngadamĕl oerang, sarta oerang kagoengan andjeunna, oematna djeung domba angonananana. a Djab. 66:1. b Djab. 95: 6, 7.

4 Geura arasoep ka lawang-lawang andjeunna bari hatoer noehoen, djeung ka boeroean-boeroeanana bari moedji; geura halatoer noehoen ka andjeunna, bari njaloekoerkeun ka padjĕnĕnganana! 5 'Karana Pangeran sipat moerah; kaäsihanana salalanggĕngna, djeung kajaktosanana toeroen-toemoeroen.

DJABOER 101.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed. Koering sĕdja nganjanjikeun kaäsihan sarĕng kaädilan; sĕdja moedji ka andjeun, Pangeran!

2 Koering sĕdja njarĕgĕpkeun kana djalan katĕmĕnan; iraha atoeh andjeun soemping ka koering? Koering di djĕro imah koering sĕdja loemampah kalawan hate noe satĕmĕnna.

3 Panon koering koe koering moal ditendjokeun ka lampah bangkawarah; koering geuleuh ka lakoe soemingkir; moal aja noe napĕl ka koering.

4 Hate bengkok bakal djaoeh ti koering; kana lampah awon koering teu rek njaho.

5 Noe mitĕnah ka batoer di noe boeni, koe koering dek dibasmi; [a] ka noe loehoer panon sarĕng ka noe goemĕde hate, koering teh moal paja. a Sil. 21:4.

6 Panon koering bakal nendjoan noe satoehoe di djĕro tanah, bade tjitjing sinarĕngan koering; saha-saha noe loemakoe dina djalan katĕmĕnan, nja eta noe bakal ngawoelaän ka koering.

7 Noe milampah tjidra moal tjitjing di djĕro imah koering; anoe ngomong bohong moal tĕtĕp di hareupeun panon koering.

8 Saban-saban isoek koering rek ngabasmi sakabeh noe daroraka di djĕro tanah; sĕdja ngeuweuhkeun ti djĕro [a] dajeuh Pangeran sakabeh noe njarijeun kaäwonan. a Djab. 48:2.

DJABOER 102.

Ijeu panĕda djalma balangsak, eukeur kalĕlĕban, [a] sarta ngoetjoetkeun gĕgĕroenganana ka pajoeneun Pangeran. a Djab. 142:3.

2 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun panĕda koering, sarĕng djĕdjĕritan koering moegi dongkap ka andjeun. 3 'Moegi oelah meungpeunan pameunteu ka koering keur mangsa koering kasoesahan;

moegi njondongkeun tjěpil andjeun ka koering; keur poëan koering sasambat, moegi enggal dikaboel!

4 Karantěn oemoer koering [a] seëp sapěrtos haseup, sarěng toelang-toelang 5 koering [b] panas sapěrtos hawoe. 'Hate koering garing sapěrtos djoekoet noe kapantjěran, moenggah koering hilap 6 barangtěda. 'Bawaning haroes roehahrahoeh koering, [c] toelang koering dongkap ka rakět kana daging. *a* Djab. 37:20. *b* Aj. 30:30. *c* Aj. 19:20.

7 Koering oepami [a] kokondangan di těgal lěga; koering djadi sapěrtos boe-8 weuk di tarikolot. 'Koering njaring bae, sarěng djadi sapěrtos manoek noe njo-9 rangan di soehoenan. 'Moesoeh koering sapopoë pada ngahihina ka koering; sakoer noe njewotan ka koering saroempahna sok njěboet koering. *a* 3 Moesa 11:18.

10 [a] Karantěn koering něda lěboe sapěrtos roti, sarěng inoemeun koering koe koering dibaoeran tji-panon koering, 11 'tina sabab wěra andjeun sarěng běběndoe andjeun; [b] karantěn koering koe andjeun didjoengdjoengkeun, seug diting-12 gangkeun. 'Oemoer koering [c] sapěrtos kalangkang mandjangan; sarěng koering teh garing sapěrtos djoekoet.
a Djab. 80:6. *b* Aj. 30:22. *c* Djab. 109:23.

13 Doepi andjeun mah, Pangeran! linggih salalanggěngna; sarěng pangingětngingět ka andjeun teh toeroen-toemoe-14 roen. 'Andjeun ěngke ngaděg, ngawělasan deui ka Sion; karantěn geus meudjeuhna dikoernijaän, salěrěsna geus 15 dongkap ka mangsa noe pasti. 'Karantěn abdi-abdi andjeun pada misoeka ka batoena, estoe pada mikaroenja ka boeboekna.

16 [a] Didinja oerang kapir tangtoe sarijeun koe padjěněngan Pangeran, sarěng sadajana radja di boemi pisarijeuneun 17 koe kamoeljaän andjeun; 'sarehna Sion koe Pangeran geus didjělěgkeun deui, sarěng andjeunna nembongan nganggo 18 kamoeljaänana, 'majoen ka paněda noe boeroendoel, sarěng hanteu mikatjoewa ka panědana. *a* Djab. 72:11.

19 [a] Nja eta bakal ditoeliskeun pikeun toeroenan djaman měngke; sarta bangsa noe bakal didjadikeun pimaroedjieun 20 ka Pangeran; 'doemeh andjeunna geus ningali ti manggoengna noe soetji; Pangeran ti sawarga geus ngawaspaos-21 keun ka boemi, 'ngadangoekeun [b] haharěgoengan sakitan, sarěng ngalesotkeun 22 noe geus tangtoe dipaehan; 'soepaja eta di Sion njaritakeun padjěněngan Pangeran, nja njaritakeun poedjian andjeunna 23 di Jěroesalem, 'dimana bangsa-bangsa karoempoel sarerejana, sarta djeung karadjaän-karadjaän, ngabakti ka Pangeran. *a* Djab. 22:32. *b* Djab. 79:11.

24 Andjeunna di djalan geus ngareunteutkeun kakoewatan koering; [a] oemoer 25 koering koe andjeunna dirijoetkeun. 'Pioendjoek koering: Noen, Allah koering! moegi koering oelah ditjandak dina těngah oemoer koering; taoen andjeun 26 toeroen-toemoeroen. 'Andjeun baheula ngaděgkeun boemi, [b] sarěng langit-langit 27 dadamělan panangan andjeun. 'Nja eta teh měngke laleungit, doepi andjeun mah tětěp ngaděg; ari eta sadajana bade ngaboeroekan sapěrtos sipat njamoe; koe andjeun bade disalinan sapěrtos pa-28 pakean, seug pada salin roepa. 'Nanging andjeun mah anggěr koe, sarěng taoen 29 andjeun hanteu keuna koe seëp. 'Anakintjoe abdi-abdi andjeun bade maratoeh, sarěng toeroenanana bade tětěp di pajoeneun andjeun. *a* Djab. 89:46. *b* Ibr. 1:10.

DJABOER 103.

Damělan Dawoed.
Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran; djeung sakabeh noe di djěro kaoela geura njoekoerkeun ka padjěně-2 nganana noe soetji! 'Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran, sarta oelah poho ka sakabeh pasihan andjeunna; 3 'noe ngahampoera sakabeh kadorakaän maneh; [a] noe njageurkeun sakabeh pa-4 njakit maneh; 'noe ngadjait hiroep maneh ti djěro karoeksakan; noe ngamakoetaän ka maneh koe kaäsihan djeung 5 kawělasan; 'noe miseubeuhan [b] soengoet maneh koe kahadean; kangoraän maneh anjar deui sapěrti galoedra. *a* Djab. 6:3. *b* Djab. 81:11.

6 Pangeran midaměl kaädilan djeung hoekoem ka sakabeh noe dikanijaja. 7 'Andjeunna [a] ka Moesa maparin njaho djalan-djalanna; anak-poetoe Israil di-8 paparin njaho dadamělanana. 'Pangeran [b] nja sipat wělas, nja sipat koenija; si-9 pat sabar, toer gěde kaäsihan. 'Moal

mabĕn saĕndĕng-ĕndĕngna, [c] sarta moal 10 bĕndoe salalanggĕngna. 'Teu midamĕl ka oerang sabeuratna dosa oerang, djeung teu ngabalĕs ka oerang satimbang kadorakaän oerang. *a* 2 Moesa 33 : 13. *b* 2 Moesa 34 : 6. *c* Jĕs. 57 : 16; Jĕr. 3 : 12.

11 Estoena mah sakoemaha loehoerna langit ti boemi, nja kitoe rosana kasihanana ka sakoer noe sijeun koe an- 12 djeunna. 'Sakoemaha djaoehna wetan ti koelon, nja kitoe ngadjaoehkeunana 13 kamasijatan oerang ti diri oerang. 'Sakoemaha bapa miwĕlas ka anak-anakna, nja kitoe Pangeran miwĕlasna ka sakoer 14 noe sijeun koe andjeunna. 'Karana andjeunna langkoeng oeninga di bakating diri oerang; emoeteun jen oerang teh sipat taneuh.

15 Ari [a] oemoer manoesa sapĕrti djoekoet; tjara kĕmbang di tĕgal, nja kitoe 16 kĕmbanganana.'Ana kasorang koe angin, lĕs euweuh; [b] sarta oeroetna geus teu 17 njahoëun ka dinja. 'Dĕmi kaäsihan Pangeran ti kalanggĕngan nĕpi ka kalanggĕngan deui toemĕrap ka sakoer noe sijeun koe andjeunna; kitoe deui kaädilanana 18 ka anak-intjoena; 'nja [c] ka sakoer noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian andjeunna, sarta ngingĕtkeun ka papakon andjeunna, bari dilalampahkeun. *a* Aj. 14 : 2. *b* Aj. 7 : 10. *c* 5 Moesa 7 : 9.

19 Pangeran [a] ngadĕgkeun panglinggihanana di sawarga, sarta karadjaänana 20 moerba ka sakabeh. 'Geura njaloekoerkeun ka Pangeran, eh para malaikatna! eh para prawira pĕrkosa, noe ngalalampahkeun pangandikana, ngestokeun saoe- 21 ngĕling timbalanana! 'Geura njaloekoerkeun ka Pangeran, [b] eh sadaja baladbaladna! eh para kawoelana, noe nga- 22 lalampahkeun pangĕrsana! 'Geura njaloekoerkeun ka Pangeran, [c] eh sakabeh dadamĕlanana, di sambarang ĕnggon wĕwĕngkĕranana! Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran. *a* Djab. 9 : 8. *b* Djab. 148 : 2. *c* Djab. 145 : 10.

DJABOER 104.

Eh [a] njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran. Noen Pangeran, Allah koering! andjeun teh kalangkoeng agoeng; anggoan andjeun kaägoengan sarĕng ka- 2 moeljaän. 'Andjeunna diharoedoem tjaang, sapĕrti koe djoebah; [b] andjeunna masangkeun langit sapĕrti loeloehoer. 3 'Andjeunna ngadĕgkeun lotengna [c] dina tjai; mega didjadikeun titihanana; [d] ang- 4 katna toenggang djangdjang angin. 'Malaikatna [e] koe andjeunna didamĕl anginangin, kawoelana didamĕl seuneu hoeroeng. *a* Djab. 103 : 1. *b* Jĕs. 40 : 22. *c* Djab. 148 : 4. *d* Djab. 18 : 11. *e* Ibr. 1 : 7.

5 [a] Boemi koe andjeunna diadĕgkeun dina padĕmenna; moal ojag langgĕng 6 salalawasna. 'Awitna [b] koe andjeun dilipoetan koe sagara, sapĕrtos koe simboet; goenoeng-goenoeng kakeueum koe 7 tjai. 'Tina panjeuseul andjeun [c] tjai teh oendoer; tina sora goeloedoeg andjeun 8 eta mingpijoet. 'Tjat goenoeng-goenoeng aroenggah, djoet lĕbak-lĕbak taroeroen; oendoerna teh ka ĕnggon, noe koe andjeun geus ditangtoskeun pikeun eta. 9 'Andjeun ngadamĕl watĕs, [d] teu meunang koe eta disorang; teu meunang ngalipoetan deui ka boemi. *a* Aj. 38 : 4; Djab. 24 : 2. *b* Aj. 38 : 8, 9. *c* 1 Moesa 1 : 9. *d* Aj. 38 : 11.

10 Andjeunna ngaleumpangkeun tji-njoesoe toeroet wahangan-wahangan; ngalotjorna dina antara goenoeng-goenoeng; 11 'pada mere nginoem ka sakabeh sato galak; koe kalde leuweung dipake njir- 12 nakeun halabhabna. 'Sisi-sisina diĕnggonan manoek awang-awang; pada di- 13 sada ti antara dahan-dahan. 'Andjeunna ti djĕro loteng-lotengna njaian ka goenoeng-goenoeng; boemi teh seubeuheun 14 tina hasil dadamĕlan andjeun. 'Djoekoet [a] koe andjeunna disina djadi pikeun sasatoan, kitoe deui pĕpĕlakan keur pigaweëun manoesa, nja ngabidjilkeun 15 kahakanan ti boemi; 'kitoe deui anggoer, [b] noe ngaboeboengah kana hate djalma; djeung minjak, baris ngaleutjirkeun beungeutna; sarta roti, noe njĕgĕr- 16 keun kana hate manoesa. 'Kakaian Pangeran pada seubeuheun, [c] geus poegoeh ki poetri di goenoeng Libanon, anoe 17 kenging andjeunna mĕlak. 'Di dinja manoek-manoek njarajang; ari imah bango 18 ki djamoedjoe. 'Goenoeng laloehoer pikeun [d] ĕmbe tjadas; goenoeng karang djadi panjalindoengan marmot. *a* Djab. 147 : 8. *b* Goer. 10 : 19. *c* Djab. 80 : 11. *d* Aj. 39 : 4.

19 Andjeunna [a] ngadamĕl boelan baris nangtoekeun mangsa-mangsa; panon- 20 poë ngartieun soeroepna. 'Ari andjeun ngĕrsakeun poëk, seug djadi peuting;

didinja koemĕlĕndang sakabeh sato leu-
21 weung. 'Singa ngalora hoewang-haoeng hajang njasaäk, nja nĕda hakaneunana
22 ti Allah. 'Ari bidjil panon-poë maloendoer, gek darĕpa di panjalindoenganana.
23 'Djol manoesa ka loewar ka pagaweanana, ngalampahkeun satjabak-tjabakna nĕpi ka boerit. a 1 Moesa 1 : 14.

24 [a] Amboe, koe pirang-pirang dadamĕlan andjeun, Pangeran! Saniskantĕn didamĕlna koe andjeun kalawan kapintĕran; boemi teh pinoeh koe kagoengan an-
25 djeun. 'Itoe laoet, noe gĕde nja lĕga ngentja-ngatoehoe, di dinja tinglalenghoj, sarĕng taja bilanganana, barahala
26 laleutik barĕng barahala galĕde.'Di dinja kapal-kapal laleumpang; [b] kitoe deui laoek lodan, noe koe andjeun didjadi-
27 keun soepaja oelin di dinja. 'Sadajana [c] pada ngantosan ka andjeun, soepaja koe andjeun dipaparin hakaneunana dina
28 waktoena. 'Ari koe andjeun dipaparin, seug maroeloengan; ari andjeun moekakeun panangan, heg sareubeuheun koe
29 kasaean. 'Ari andjeun [d] meungpeunan pameunteu, seug pada soemĕblak; ari andjeun [e] njandak ambĕkanana, hos paraeh, sarĕng baralik deui ka taneuh
30 asalna. 'Ari andjeun miwarang Roh andjeun, prak eta didjaradikeun; sarĕng andjeun nganjarkeun roepaning boemi.
a Djab. 92 : 6; 111 : 2. b 1 Moesa 1 : 21. c Djab. 145 : 15. d Djab. 30 : 8. e Aj. 34 : 14, 15.

31 Kamoeljaän Pangeran moegi tĕtĕp salalanggĕngna; moegi Pangeran boe-
32 ngah tina dadamĕlanana. 'Tijap-tijap andjeunna ngareret ka boemi, seg eta ngĕpĕr; tijap-tijap andjeunna ngaragap ka goenoeng-goenoeng, seug eta ngĕboel ha-
33 seup. 'Koering [a] sĕdja njanji ka Pangeran satoetoep hiroep koering; sĕdja moedji ka Allah koering sapandjang koering
34 aja. 'Moegi-moegi tapakoer koering koe andjeunna kamanah! Koering sĕdja boe-
35 ngah di djĕro Pangeran. 'Moegi djalma dosa [b] pada bejak leungit ti boemi, sarta djalma daroraka datang ka euweuh! Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran. Haleloeja! a Djab. 146 : 2. b Djab. 7 : 10.

DJABOER 105.

Geura [a] halatoer noehoen ka Pangeran; geura njarĕboetkeun padjĕnĕnganana, oetarakeun dadamĕlanana ka sagala
2 bangsa! 'Geura njaranji ka andjeunna, geura maroedji ka andjeunna, tjarita-
3 keun sakabeh moedjidjatna! 'Koedoe [b] maroedji maneh tina hal padjĕnĕnganana noe soetji; hate djalma noe ne-
4 jangan Pangeran masing boengah. 'Koedoe pada nanjakeun Pangeran djeung kabĕdasanana, [c] koedoe narejangan pa-
5 meunteuna teu pĕtot-pĕtot.'Koedoe ngaringĕtkeun moedjidjatna, anoe kenging andjeunna ngadamĕl, tandana reudjeung
6 hoekoeman lambena; 'eh, toeroenan Ibrahim, abdina! eh, anak-poetoe Jakoeb, kapilihna! a 1 Bab. 16 : 8. b Djab. 34 : 3. c Djab. 27 : 8.

7 Andjeunna, Pangeran, nja Allah oerang; hoekoemanana aja di sakoeriling
8 boemi. 'Salalanggĕngna andjeunna ngemoetkeun pĕrdjangdjianana, nja pangandika noe ditimbalkeun pikeun sareboe
9 toeroenan; 'anoe kenging andjeunna ngadamĕl ka Ibrahim, reudjeung soempahna
10 ka Ishak teja. 'Sarta ditangtoskeun ka Jakoeb, baris pikoekoeh; nja djadi pĕr-
11 djangdjian langgĕng ka Israil. 'Lahirna: [a] Kami ka maneh rek maparin tanah Kanaän, djadi bagian milik maraneh.
a 1 Moesa 15 : 18.

12 Harita maranehanana teu sabaraha rejana; saeutik keneh, [a] toer ngoembara
13 di dinja; 'sarta idĕr-idĕran ti bangsa ka bangsa deui, djeung ti karadjaän
14 ka bangsa sedjen. 'Taja pisan manoesa [b] noe koe andjeunna diidinan nganijaja ka dârinja; malah reja radja noe di-
15 siksa koe karna maranehanana; '[Timbalanana:] Anoe beunang kami ngaminjakan oelah dikijeu-kijeu, sarta ka nabinabi kami oelah marigawe goreng!
a Ibr. 11 : 9. b 1 Moesa 12 : 17; 20 : 3.

16 Tidinja Pangeran ngĕrsakeun [a] dina tanah aja patjĕklik; andjeunna motong-
17 keun sakabeh [b] iteuk roti. 'Aja hidji djalma koe andjeunna dileumpangkeun ti heulaeunana; [c] nja Joesoep didjoewal,
18 djadi boedak. 'Dampalna didĕdĕtkeun kana pangbĕlokan, salirana njorang beusi;
19 'nĕpi ka mangsa boekti kasaoeranana, sarta andjeunna geus katjoba koe pa-
20 ngandika Pangeran. 'Radja [d] miwarang, seug Joesoep dilaänan; koe noe kawasa ka bangsa-bangsa eta Joesoep dilesot-
21 keun. 'Didjĕnĕngkeun djoengdjoenan, [e] njangking sagĕdongna; nja dikawasakeun

22 ka sakabeh kagoenganana; 'soepaja ngabanda ka kapala-kapalana sasoeka pribadi, sarta maparin harti ka kokolot-
23 kokolotna. 'Tidinja Israil soemping ka Mĕsir; sarta Jakoeb ngoembara [f] di ta-
24 nah Ham. 'Djeung koe Pangeran [g] oematna disina baranahan rosa pisan, didjadikeun loba ti satroe-satroena.

a 1 Moesa 41 : 54. *b* 3 Moesa 26 : 26. *c* 1 Moesa 45 : 5. *d* 1 Moesa 41 : 14. *e* 1 Moesa 41 : 40. *f* Djab. 106 : 22. *g* 2 Moesa 1 : 7, 12.

25 Ari [a] hate oerang Mĕsir koe Pangeran diganti, sina geuleuheun ka oematna, sina ngadaja ka abdi-abdi andjeunna.
26 'Ladjĕng Pangeran [b] miwarang Moesa abdina, djeung Haroen noe geus dipilih
27 koe andjeunna. 'Nja eta [c] seug di maranehanana pada ngadamĕl tanda-tanda andjeunna, sarta moedjidjat-moedjidjat
28 di tanah Ham. 'Andjeunna [d] ngadatangkeun poĕk, seug didamĕl poĕk; sarta teu maroengpang ka pangandika an-
29 djeunna. 'Tjai-tjai oerang Mĕsir [e] koe andjeunna disalin didamĕl gĕtih, djeung
30 andjeunna maehkeun laoek-laoekna. 'Tanahna pinoeh koe bantjet, tjatjakan di
31 djĕro kamar radja-radjana. 'Andjeunna nimbalan, [f] seg datang seungseureudan; djeung aja rambĕtoek di sawĕwĕngkĕ-
32 ranana. 'Andjeunna maparin hoedjanna hoedjan boewah, djeung aja seuneu ha-
33 roeroeng di satanahna. 'Sarta andjeunna ngagĕboeg tangkalna anggoer djeung tangkalna kondang; toer motongkeun
34 kakaian di sawĕwĕngkĕranana. 'Andjeunna nimbalan, [g] seg datang simeut djeung
35 lege, sarta taja bilanganana; 'nja eta ngahakanan sakabeh djoedjoekoetan di satanahna, malah hasil lahanna bejak
36 dihakanan. 'Djeung deui [h] andjeunna maehkeun sakabeh tjikal di satanahna, loeloegoe kabĕdasanana sakabeh.

a 2 Moesa 1 : 10. *b* 2 Moesa 3 : 10; 4 : 14. *c* Djab. 78 : 43. *d* 2 Moesa 10 : 21. *e* Djab. 78 : 44. *f* 2 Moesa 8 : 16, 21. *g* Djab. 78 : 46. *h* Djab. 78 : 51.

37 Tidinja oematna koe andjeunna dika-loewarkeun, [a] sarta marawa ĕmas-perak; djeung sakaom-kaomna taja noe
38 titadjong. 'Oerang Mĕsir baroengaheun waktoe eta boedal; karana geus pada
39 katinggang sijeun koe maranehna. 'Andjeunna meberkeun [b] hidji mega baris pipinding; kitoe deui seuneu baris nja-
40 angkeun peuting. 'Pada nĕnĕda, [c] seug andjeunna ngadatangkeun poejoeh, sarta maranehna disareubeuhan koe roti ti
41 sawarga. 'Andjeunna moekakeun [d] batoe karang, seug ngagoelak tjai, wani ngotjor di tanah keëng sapĕrti waloengan.

a 2 Moesa 12 : 35. *b* Djab. 78 : 14. *c* Djab. 78 : 24, 27. *d* Djab. 78 : 16.

42 Karana andjeunna emoeteun ka pangandikana noe soetji, djeung ka Ibra-
43 him abdina. 'Kitoe andjeunna ngaloewarkeun oematna djeung kaätohan; noe kenging andjeunna milih dika-loewar-
44 keun djeung sĕsĕnggakan. 'Sarta andjeunna [a] ka maranehna maparinkeun tanah-tanah oerang kapir; djadi pada ngabogaän beunang kasoesahan bangsa-
45 bangsa. 'Noe dipandang soepaja pada ngestoekeun pikoekoeh andjeunna, sarta narĕtĕpkeun papakonna. Haleloeja!

a Jos. 24 : 13.

DJABOER 106.

Haleloeja! [a] Geura halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab
2 langgĕng kaäsihanana. 'Saha noe bisa njatoerkeun tandaning kawasa Pangeran, djeung ngembarkeun sakabeh poedjianana?

a 1 Bab. 16 : 34.

3 Bagdja tĕmĕn djalma, noe ngestoekeun hoekoem, noe ngalampahkeun ka-
4 bĕnĕran sapapandjangna! 'Noen Pangeran! moegi emoet ka koering dina kasoekaän ka oemat andjeun; moegi ngalajad ka koering njandak kasalamĕ-
5 tan andjeun; 'soepaja koering ngaraos kangeunahan djalma kapilih andjeun; soepaja koering boengah koe kaboengahan oemat andjeun; soepaja koering moedji maneh sinarĕngan [a] kagoengan andjeun.

a Djab. 74 : 2.

6 [a] Koering garadoeh dosa, nja sapĕrtos karoehoen koering; koering pada mi-
7 lampah bengkok, migawe doraka. 'Karoehoen koering di Mĕsir hanteu njarĕgĕpkeun ka moedjidjat andjeun, teu ngaringĕtkeun kana kagĕdean kaäsihan andjeun; [b] salĕrĕsna pada mantangoel
8 di sisi laoet, di laoet Agĕr. 'Parandene kitoe koe andjeunna disalamĕtkeun koe karna padjĕnĕnganana; kĕrsana nganja-
9 hokeun kawasana.'Seug andjeunna njeuseul ka laoet Agĕr, disina saät; [c] bari toeloej maranehna koe andjeunna ditoejoen njorang sagara, kawas njorang

10 tĕgal. 'Nja pada disalamĕtkeun koe andjeunna ti leungeun djalma noe geu-11 leuh, didjait ti leungeun moesoeh. 'Ari satroe-satroena [d] pada dilipoetan koe 12 tjai; hidji ge taja noe kari. 'Toeloej [e] pada pĕrtjaja ka pangandika andjeunna, sarta pada nganjanjikeun poedjianana.

a Dan. 9 : 5. *b* 2 Moesa 14 : 11. *c* 2 Moesa 14 : 21. *d* 2 Moesa 14 : 28. *e* 2 Moesa 14 : 31; 15 : 1.

13 Gantjang pisan maranehna paroho ka padamĕlanana; teu ngadaragoan pa-14 ngĕrsana. 'Ĕnjana [a] pada datang hawanapsoe di tĕgal lĕga, sarta pada nga-15 dodja ka Allah di ĕnggon rehe. 'Ladjĕng [b] koe andjeunna dipaparin sapamentana; tapi dirina didatangan kasakit ngabĕgangan. *a* 4 Moesa 11 : 4. *b* Djab. 78 : 30, 31.

16 Djeung deui [a] maranehna ngadarĕngkian ka Moesa di pasanggrahan; kitoe keneh ka Haroen, noe djadi kasoetji 17 Pangeran. 'Toeloej boemi tjalangap, [b] seg njaploek Datan, djeung ngalipoetan 18 Abiram sakodianana. 'Malah aja seuneu ngagĕdoer dina kodian eta; sakoer djalma doraka teja kahoeroe koe hoeroengna.

a 4 Moesa 16 : 2. *b* 4 Moesa 16 : 31.

19 Djeung deui [a] maranehna njarijeun hidji sasapian di Horeb, bari njarĕm-20 bah ka eta artja sipat tjitak teh. 'Djadi kamoeljaänana koe maranehna diganti koe roepa sapi noe njatoe djoekoet. 21 'Geus pada poho ka Allah, Djoeroe-salamĕtna, noe ngadamĕl padamĕlan ara-22 heng di Mĕsir; 'nja eta moedjidjat-moedjidjat [b] di tanah Ham, sarta pĕrkara-pĕrkara noe matak sijeun di sisi laoet 23 Agĕr teja. 'Mana andjeunna nimbalan, [c] kĕrsa noempoerkeun maranehanana. Kasĕdĕk Moesa, kakasih andjeunna, dĕg ngadĕg [d] di noe beulah ka pajoeneunana, mĕgatan bĕndoena, djadi teu toeloes maranehna diroeksakkeun. *a* 2 Moesa 32. *b* Djab. 105 : 27. *c* 2 Moesa 32 : 10. *d* Jĕh. 13 : 5.

24 Djeung deui [a] maranehna pada nampik tanah aloes; teu pĕrtjajaeun ka 25 pangandika andjeunna. 'Sarta tinggĕlĕndĕng di djĕro himah-himahna; teu 26 naroeroet ka timbalan Pangeran. 'Noe matak maranehna [b] koe andjeunna dipangngatjoengkeun pananganana, kĕrsana dek disina raroeboeh di tĕgal lĕga; 27 'djeung toeroenanana dek disina raroeboeh di oerang kapir, [c] sarta dek dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah. *a* 4 Moesa 14. *b* 4 Moesa 14 : 28. *c* Djab. 44 : 12.

28 Djeung deui [a] maranehna njarantel ka Baäl-Peor, sarta pada ngahakan koer-29 ban ka noe paraeh; 'djadi pada njijeun pibĕndoeëun koe lakoe-lampahna, noe matak aja balahi njambĕr ka maranehna. 30 'Neut ngadĕg Pinĕhas, nĕrapkeun hoe-31 koem; seug balahi teja kandĕg. 'Ari eta lampah diëtangkeun djadi kabĕnĕran Pinĕhas, toeroen-toemoeroen, salalanggĕngna. *a* 4 Moesa 25 : 3.

32 Djeung deui [a] maranehna njarijeun pibĕndoeëun di sisi tji Mĕriba, noe matak Moesa tjilaka tina sabab maraneha-33 nana. 'Wantoe pada mantangoel ka Roh andjeunna, [b] noe matak Moesa katalandjoeran koe lambĕjna. *a* 4 Moesa 20 : 12. *b* 4 Moesa 20 : 10.

34 Djeung deui [a] teu naloempoerkeun bangsa-bangsa, noe koe Pangeran ditim-35 balkeun ka maranehna; 'anggoer [b] seug patjampoer djeung oerang kapir, sarta 36 pada diadjar pagaweanana. 'Pek pada ngabakti ka brahala-brahalana, sarta 37 eta minangka ridjĕt ka maranehna. 'Malah-malah ngaloerbankeun anakna la-38 laki-awewe [c] ka setan-setan; 'djadi ngaloetjoerkeun gĕtih noe taja salahna, nja eta gĕtih anakna lalaki-awewe, noe koe maranehna dikoerbankeun ka brahala Kanaän; [d] mana tanah teh kanadjisan 39 koe hoetang gĕtih. 'Djeung pada nganadjiskeun maneh koe pagaweanana, sarta [e] djarinah koe lakoe-lampahna. 40 'Noe matak Pangeran djadi bĕndoe ka oematna, sarta dongkap ka giroek ka 41 kagoenganana. 'Ladjĕng diselehkeun [f] ka leungeun oerang kapir; seg pada kapoerba koe noe gareuleuh ka maranehna. 42 'Sarta pada disĕsĕdĕk koe moesoeh-moesoehna, djeung ditoendoekkeun di handapeun leungeun eta. *a* Hak. 1 : 28. *b* Hak. 3 : 5, 6. *c* 5 Moesa 32 : 17. *d* 4 Moesa 35 : 33. *e* 2 Moesa 34 : 16. *f* Hak. 2 : 14.

43 Pirang-pirang kali maranehna koe andjeunna dileupaskeun; tatapi maranehna sok mantangoel deui bae, mawamawa karĕp sorangan, sarta datang ka 44 baroentakna koe kadorakaänana. 'Parandene kitoe andjeunna ningali dina kasoesahanana, satijap-tijap ngadangoe 45 panjambatna; 'sarta andjeunna [a] emoeteun ka pĕrdjangdjianana keur pimangpaäteun maranehna, bari hawatoseun noemoetkeun kagĕdean kaäsihanana.

46 'Toer dipaparin kawĕlasan di pajoeneun sadajana noe ngadjarah inja. *a* Djab. 105 : 8.

47 [a] Noen Pangeran, Allah koering sadaja! moegi-moegi njalamĕtkeun ka koering; sarĕng moegi koering dikoempoelkeun ti lĕbah oerang kapir, soepaja koering pada hatoer noehoen ka padjĕnĕngan andjeun noe soetji, soepaja koering pada ajeuh-ajeuhan koe poedjian andjeun. *a* 1 Bab. 16 : 35.

48 Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, ti kalanggĕngan dongkap ka kalanggĕngan deui! Djeung sakabeh djalma koedoe pada njĕboet: Amin, Haleloeja!

DJABOER 107.

Geura [a] halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgĕng kaäsihanana. 2 'Koedoe ngaromong kitoe anoe kenging Pangeran ngadjait, sakoer noe koe andjeunna didjait ti leungeun satroe, 3 'bari dikoempoelkeun ti sagala tanah, ti wetan djeung ti koelon, ti kaler sarta ti tĕbeh laoet. *a* Djab. 106 : 1.

4 Aja noe sarasab di tĕgal lĕga, di djalan ĕnggon rehe; teu manggih nagara geusan tjitjing. 5 'Pada langlajeuseun, toer halabhabeun; soekmana kalĕlĕban dina dirina. 6 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekĕran, pada dika-loewarkeun tina karoepĕkanana; 7 'dibĕnĕrkeun ka djalan lĕmpĕng, soepaja datang ka nagara geusan tjitjing. 8 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaäsihanana, djeung tina moedjidjatmoedjidjatna ka anak Adam; 9 'sabab andjeunna geus miseubeuhan ka djalma noe hanaäng, sarta djalma noe langlajeuseun geus ditjoekoepan koe kahadean.

10 Aja noe darijoek di noe poëk sarta dina kalangkang maot, kabarogod koe kabalangsakan djeung beusi; 11 'sabab mantangoel ka timbalan Allah, sarta mitjeun pangĕrsa noe Langkoeng Agoeng; 12 'mana hatena koe andjeunna dihandapkeun lantaran kasoesahan; pada laboeh, sarta taja noe noeloeng. 13 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekĕran, pada disalamĕtkeun tina karoepĕkanana; 14 'dika-loewarkeun ti noe poëk sarta tina kalangkang maot, bari barogodna dipĕgatkeun. 15 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaäsihanana, djeung tina moedjidjat-moedjidjatna 16 ka anak Adam; 'sabab andjeunna [a] geus ngabĕdjadkeun panto tambaga, sarta toelak beusi geus dipotongan. *a* Jĕs. 45 : 2.

17 Aja djalma paloeng kasangsara tina djalan kamasijatanana djeung tina kadorakaänana. 18 'Njawana [a] giroekeun ka saroepaning kahakanan, sarta dirina geus nĕpi ka [b] lawang maot. 19 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekĕran, pada disalamĕtkeun tina karoepĕkanana. 20 'Andjeunna miwarang pangandikana, seug eta ditjalageurkeun, pada diloepoetkeun ti saroewangan-saroewanganana. 21 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaäsihanana, djeung tina moedjidjat-moedjidjatna ka anak Adam. 22 'Sarta koedoe pada ngoerbankeun [c] koerban pamoedji, bari njaritakeun dadamĕlan andjeunna, dibarĕngan sĕsĕuggakan. *a* Aj. 33 : 20. *b* Djab. 9 : 14. *c* 3 Moesa 7 : 12.

23 Aja noe toeroen ka laoet, taroempak kapal, 24 milampah gawe di tjai gĕde. 'Eta teh narendjo dadamĕlan Pangeran, sarta moedjidjat-moedjidjatna di noe djĕro. 25 'Karana andjeunna nimbalan, sarta ngahoedangkeun angin riboet; seug eta nga- 26 gĕdekeun ombak-ombakna. 'Tjat aroenggah ka langit, djoet taroeroen ka lĕgok; 27 pikirna lalĕboer bawaning palaoer. 'Pada kalawang-koleweng daloegdag-daligdeug sapĕrti noe mabok, djeung sakabeh 28 kapintĕranana leungit. 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekĕran, pada dika-loewarkeun tina karoepĕkanana. 29 'Riboet teja dirandĕgkeun, kaganti koe hiliwir, sarta ombakna rarepeh. 30 'Toeloej pada boengah, doemeh eta djarĕmpe; sarta maranehna koe andjeunna ditĕpikeun ka palaboewan noe disĕdja. 31 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaäsihanana, sarta tina moedjidjat-moedjidjatna ka anak Adam; 32 'djeung koedoe pada ngagoengkeun ka andjeunna dina pakoempoelan oemat, sarta maroedji ka andjeunna di pangtjalikan para sĕsĕpoeh.

33 Aja bangawan koe andjeunna didjadikeun tĕgal lĕga, djeung aja sirah tjai 34 didamĕl ĕnggon kĕlang. 'Aja tanah lendo didjadikeun tanah pangset, tina kago- 35 rengan priboemina. 'Aja tĕgal lĕga [a] koe andjeunna didjadikeun ĕnggon soegih tjai, sarta aja tanah keëng didamĕl sirah

36 tjai. 'Ladjĕng andjeunna di dinja ngĕnggonkeun noe pada langlajeuseun; prak eta ngadĕgkeun nagara geusan tjitjing; 37 'djeung pada njĕbaran lahan, bari njarijeun kĕbon anggoer, sarta ngabarogaän 38 hasil beubeunangan. 'Ari eta teh koe andjeunna pada dibĕrkahan, mana ngalobaän rosa pisan, sarta dipaparin tjotjoöan lain saeutik-eutik. *a* Jĕs. 41 : 18.

39 Tidinja eta djalma ngoerangan, sarta datang ka taroeroen, tina asal paneungteuinganan, katjilakaän djeung kasoesa- 40 han. 'Andjeunna [a] namplokkeun katjoewaän ka menak-menak, sarta disina sarasab di noe soewoeng, taja djalan. 41 'Balik-balik noe waloerat koe andjeunna dihandjatkeun tina kabalangsakan, sarta bangsa-bangsana didjadikeun sapĕrti 42 ingon-ingon. 'Koe djalma noe saestoe [b] katarendjo, bari baroengaheun; [c] dĕmi sagala kagorengan mah ngabĕkĕman soengoetna. *a* Aj. 12 : 21, 24. *b* Aj. 22 : 19. *c* Aj. 5 : 16.

43 Saha noe pintĕr? nja eta koedoe ngestoekeun noe tadi, djeung koedoe ngahartikeun kaäsihan Pangeran.

DJABOER 108.

Ijeu poepoedjian djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen Allah! [a] hate koering pageuh; koering sĕdja njanji sarĕng moedji, tĕ- 3 roes sarĕng pangatjian koering. 'Eh, tjĕlĕmpoeng djeung katjapi! geura njaring; koering sĕdja ngageuingkeun padjar. *a* Djab. 57 : 8.

4 Noen Pangeran! koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun di sagala bangsa; sarĕng sĕdja moedji ka andjeun di sa- 5 gala kaom. 'Karantĕn kaäsihan andjeun agoeng, ngoengkoelan langit; sarĕng kajaktosan andjeun dongkap ka mega. 6 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun ti batan langit, noen Allah! sarĕng kamoeljaän andjeun moegi njata di saboemi kabeh.

7 [a] Soepaja kaäsih andjeun pada didjait, moegi maparin kasalamĕtan koe panangan andjeun tĕngĕn, sarĕng moegi koering sadaja dikaboel! *a* Djab. 60 : 7.

8 Allah geus ngandika dina kasoetjianana; koering sĕdja soeka-soeka; koering sĕdja ngabagikeun nagara Sĕkem, 9 sarĕng ngoekoer lĕbak Soekot. 'Koering noe gadoeh tanah Gilad; koering noe gadoeh tanah Mĕnase; ari Epraim poerah ngaraksa sirah koering; Joeda lim- 10 boehan koering. 'Moab minangka pangobokan koering; ka loehoer Edom koering sĕdja ngaloengkeun sapatoe koering; koe hal Pĕlisti koering sĕdja soerak.

11 Saha noe pingasoepkeuneun koering ka nagara noe wĕwĕg? saha noe pingan- 12 teurkeuneun koering ka Edom? 'Ari andjeun teh, noen Allah! lain mitjeun koering sadaja? sarawoeh andjeun henteu njarĕngan boedal, noen Allah! sa- 13 rĕng wadya-balad koering. 'Moegi maparin pitoeloeng ka koering sadaja, dileupaskeun ti noe njoesoekĕr; da ari toeloengan manoesa mah taja damĕlna. 14 'Reudjeung Allah bakal oerang marilampah kagagahan; karana sakoer noe njoesoekĕr ka oerang mĕngke koe andjeunna diidĕk-idĕk.

DJABOER 109.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

Noen Allah, noe dipoedji koe koering! 2 [a] moegi oelah ngantĕp. 'Karantĕn soengoet djalma doraka sarĕng soengoet djalma tjidra pada ngangah ka koering; ngaromongna ka koering letah bohong. 3 'Koering koe eta dilingkoengan omongan ati noe geuleuh; [b] estoe pada mĕrangan ka koering teu karana sabab. 4 'Kanjaähan koering koe eta dibalĕs ngamoesoeh; doepi koering mah nĕnĕda 5 bae. 'Jaktos pamolahna ka koering, [c] hade dibalĕs goreng, sarĕng kanjaähan koering dibalĕs kageuleuhan. *a* Djab. 35 : 22. *b* Djab. 69 : 5. *c* Djab. 35 : 12.

6 Moegi koe andjeun eta teh dioeroeskeun ka noe doraka, sarĕng Setan sina 7 nangtoeng ti katoehoeëunana. 'Samangsa dihoekoeman, manehna sina ka loewar salah; [a] sarĕng panĕdana sina nga- 8 djadi dosa. 'Poëna sina pondok; [b] kapangkatanana sina ditjĕkĕl koe noe 9 sanes. 'Anakna sina djaradi pahatoe, sarĕng pamadjikanana sina djadi randa. 10 'Toer anakna sina pada ngalantoer bari bĕrmaen, njijar rĕdjĕki djaoeh ti tarikolotna. *a* Sil. 28 : 9. *b* Lal. 1 : 20.

11 Sabobogaänana sina dipoepoel koe noe mihoetangkeun, sarĕng beunangna hese-tjape sina dirampog koe deungeun-

12 deungeun. 'Oelah aja noe djongdjon heman ka dinja, sarĕng oelah aja noe 13 karoenja ka anak-pahatoena. 'Anakintjoena sina dibasmi; ngaran-ngaranna sina dileungitkeun dina toeroenan dja- 14 man mĕngke. 'Kadorakaän karoehoenna moegi diĕmoetkeun koe Pangeran; sarĕng dosa indoengna moegi oelah di- 15 leungitkeun. 'Nja sina ngagĕlar di pajoeneun Pangeran teu pĕtot-pĕtot; [a] sarĕng ingĕtan ka maranehna sina dieuweuhkeun ti boemi. *a* Aj. 18 : 17; Djab. 34 : 17.

16 Sapedah eta teu pisan ingĕt ngalampahkeun kahemanan, ĕnjana mah nganijaja ka djalma balangsak, nja waloerat, nja ngĕnĕs hate; noe dipambrih 17 maehan. 'Ari eta teh njaäheun kana panjapa, mana ngadatangan ka manehna; djeung teu soedieun kana kabĕrkahan, mana ngadjaoehan ka manehna. 18 'Ari eta teh makeanan maneh koe panjapa, sapĕrti koe pakena; sarta panjapa teh njĕrĕp ka batinna sapĕrti tjai, djeung sapĕrti minjak ka toelang-toe- 19 langna. 'Mana sing djadi ka manehna sapĕrti badjoe, noe noetoepan dirina, djeung sapĕrti saboek, noe koe maneh- 20 na dipake teu pĕtot-pĕtot. 'Nja kitoe bajaran ti Pangeran ka noe ngamoesoeh ka koering, djeung ka noe ngaromong goreng hal njawa koering.

21 Doepi andjeun, noen Pangeran Goesti! moegi nangtajoengan ka koering tina sabab padjĕnĕngan andjeun; [a] sarehing kaäsihan andjeun sipat moerah, moegi 22 koering leupaskeun! 'Karantĕn koering nja balangsak nja waloerat; sarĕng hate koering asa ditoeblĕs di djĕro diri koe- 23 ring. 'Sapĕrtos kalangkang keur mandjangan, kitoe koering nja wangsoel; koering teh kagĕbrig sapĕrtos simeut. 24 'Toeoer koering njorotjod balas poewasa, sarĕng badan koering koeroe, taja lin- 25 toehna. 'Estoe koering geus djadi hinakeuneun eta; tijap-tijap narendjo ka koering, [b] seug gogodĕg. *a* Djab. 69 : 17. *b* Djab. 22 : 8.

26 Moegi-moegi mitoeloeng ka koering, noen Pangeran, Allah koering! Moegi koering salamĕtkeun noemoetkeun ka- 27 asihan andjeun. 'Soepaja eta pada nganjahokeun, jen ijeu teh panangan andjeun; jen nja andjeun, Pangeran! noe 28 midamĕl kijeu. 'Kadjeun eta teh njarapa, soepaja andjeun ngabĕrkahan; kadjeun pada ngamoesoeh, soepaja mareunang era; tinangtos abdi gamparan piboe- 29 ngaheun. 'Sakoer noe ngamoesoeh ka koering [a] moegi sina njarandang kawirangan, sarĕng sina noetoepan diri koe kaeraänana sapĕrtos koe haroedoem. *a* Djab. 35 : 36.

30 Koering sĕdja hatoer noehoen ka Pangeran koe biwir antĕp-antĕpan, djeung sĕdja moedji ka andjeunna di tĕngah 31 djalma loba. 'Sabab andjeunna ngadĕg ti katoehoeëun noe waloerat, disalamĕtkeun ti sakoer noe ngahoekoeman njawana.

DJABOER 110.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

[a] Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik di katoehoeëun kami, datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun djodjodog pikeun soekoe 2 maneh. 'Pangeran bade ngahontalkeun tĕtĕkĕn kawasa andjeun ti Sion, [bari ngalahir]: Maneh sing moerba di tĕngah moesoeh maneh! *a* Mat. 22 : 44; Ibr. 1 : 13.

3 Oemat andjeun bade soeka sorangan dina mangsa andjeun ngĕrid balad, [a] sarĕng marake pamidangan soetji; ti pianakan padjar pimĕdaleun ka andjeun 4 tji-iboen nonoman andjeun. 'Pangeran geus soempah, sarĕng moal pikadoehoengeun: [b] Maneh teh Panghoeloe salalanggĕngna, sakoemaha panata Melkisidik. *a* Djab. 96 : 9. *b* 1 Moesa 14 : 18; Ibr. 5 : 6.

5 Goesti di tĕngĕneun andjeun bade ngarĕmoekkeun radja-radja samangsa 6 andjeunna bĕndoe. 'Andjeunna [a] bade ngahoekoeman ka bangsa-bangsa, moenggah pinoeh koe majit; bade ngarĕmoek- 7 keun hoeloe dina tanah loba. 'Andjeunna di djalan bade ngaleueut tina waloengan; sabab kitoe andjeunna bade njĕngkatkeun mastaka. *a* Wahj. 19 : 11.

DJABOER 111.

Haleloeja! Kaoela sĕdja nganoehoenkeun ka Pangeran tĕroes reudjeung hate, dina karagĕman djalma saestoe sarta dina padjĕmoehan.

2 Padamĕlan Pangeran nja aragoeng; sarta didongdon-dongdon koe sadaja noe soeka ka darinja.

3 Agoeng djeung moelja dadamĕlanana; sarta kabĕnĕranana tĕtĕp salalawasna.

4 Andjeunna ngadamĕl pangingĕt-ngi-

ngĕt ka moedjidjat-moedjidjatna; Pangeran sipat koernija, nja sipat wĕlas.
5 [a] Andjeunna maparin rĕdjĕki ka sakoer noe sijeun koe andjeunna; salalanggĕngna andjeunna ngemoetkeun pĕrdjangdjianana. *a* Djab. 34:10; 105:8.
6 Andjeunna ka oematna geus nganjahokeun kamatihan padamĕlanana; pada dipaparin milik oerang kapir.
7 Padamĕlan pananganana sajakti sarta adil; sakabeh papakonna pada satoehoe;
8 Pada koekoeh langgĕng salalawasna; didamĕlna sajakti djeung saestoe.
9 Andjeunna ka oematna geus ngadatangkeun kaleupasan; pĕrdjangdjianana dikĕrsakeun salalanggĕngna; padjĕnĕnganana soetji sarta matak sijeun.
10 [a] Mimitina kapintĕran nja eta sijeun koe Pangeran; saha-saha noe ngalampahkeun, nja eta hade pangarti; poedjina tĕtĕp salalawasna. *a* Aj. 28:28; Sil. 1:7.

DJABOER 112.

Haleloeja! [a] Bagdja pisan djalma noe sijeun koe Pangeran, noe soeka tĕmĕn ka timbalanana. *a* Djab. 128:1.
2 [a] Anak-intjoena bakal kawasa di boemi; toeroenan djalma saestoe tangtoe dibĕrkahan. *a* Sil. 20:7.
3 Di djĕro imahna aja arta-banda djeung kabeungharan; sarta kabĕnĕranana tĕtĕp salalawasna.
4 [a] Pikeun djalma noe saestoe bidjil tjahja di noe poëk; andjeunna sipat koernija, djeung sipat wĕlas, sarta sipat adil. *a* Djab. 97:11.
5 Djamoega pisan djalma noe karoenjaän sarta ngindjeumkeun; nja eta bakal njoekoepan pĕrkarana dina hoekoeman.
6 Karana moal didjalikeun salalanggĕngna; djalma noe bĕnĕr didjijeun ingĕtan salalanggĕngna.
7 Moal sijeuneun koe bedja goreng; hatena pageuh, bawaning ngandĕl ka Pangeran.
8 Hatena koekoeh-pĕngkoeh, moal sijeun-sijeun; [a] tangtoe eta datang ka poewas nendjo ka satroe-satroena. *a* Djab. 118:7.
9 [a] Eta ngawoerkeun, barangbere ka noe mariskin; kabĕnĕranana tĕtĕp salalawasna; [b] tandoekna bakal tjĕngkat kalawan kahormatan. *a* 2 Kor. 9:9. *b* Djab. 89:18.
10 Noe doraka bakal nendjo, bari njĕri angĕn; bakal kĕkĕrotan hoentoena, bari seg adjoer. [a] Kahajang djalma daroraka geus tangtoe leungit. *a* Aj. 8:13.

DJABOER 113.

Haleloeja! [a] Geura maroedji, eh abdi-abdi Pangeran! geura maroedji ka
2 padjĕnĕngan Pangeran! 'Padjĕnĕngan Pangeran koedoe pada njoekoerkeun ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna.
3 'Ti sĕmĕt [b] pangbidjilan panon-poë tĕpi ka pangsoeroepanana koedoe dipoedji padjĕnĕngan Pangeran. *a* Djab. 134:1. *b* Djab. 50:1.
4 Pangeran teh loehoer, ngoengkoelan sakabeh bangsa; kamoeljaänana ngoeng-
5 koelan langit-langit. 'Saha [a] noe nandingan ka Pangeran, Allah oerang?
6 Linggihna di noe loehoer, 'ningalna [b] ka noe handap, di langit sarta di boemi. *a* Djab. 35:10. *b* Djab. 138:6.
7 [a] Andjeunna noe ngahoedangkeun anoe malarat tina taneuh, noe ngadjoengdjoengkeun anoe miskin tina dja-
8 rian, 'didijoekkeun reudjeung para menak, reudjeung para menak oematna.
9 'Awewe noe gaboeg koe andjeunna disina ĕnggon-ĕnggon, didjadikeun indoeng boengah, loba anak. Haleloeja! *a* 1 Sam. 2:8.

DJABOER 114.

Basa Israil ka loewar ti Mĕsir, anak-poetoe Jakoeb ka loewar ti bangsa
2 noe sedjen basana, 'harita Joeda djadi kasoetjian andjeunna, Israil djadi wĕwĕngkĕranana.
3 [a] Laoet teh nendjo, seug oendoer; tji
4 Jordan balik ka toekang. 'Goenoeng-goenoeng adjroeg-adjroegan tjara domba lalaki, pasir-pasir adjroeg-adjroegan sapĕrti anak domba. *a* 2 Moesa 14:16; Jos. 3:13.
5 Naha, laoet! mana maneh oendoer? Naha, tji Jordan! mana maneh balik ka
6 toekang? 'Naha, goenoeng-goenoeng! mana maraneh adjroeg-adjroegan tjara domba lalaki? Naha, pasir-pasir! mana maraneh adjroeg-adjroegan sapĕrti anak domba?
7 Eh boemi! sing goemĕtĕr di pajoeneun Goesti, di pajoeneun [a] Allah Ja-
8 koeb! 'Batoe karang teja [b] koe andjeunna disalin, didamĕl ĕnggon soegih tjai; batoe teuas teja didamĕl tji-njoesoe! *a* Djab. 84:9. *b* Djab. 78:15.

DJABOER 115.

Lain ka koering sadaja, Pangeran! lain ka koering sadaja, nja ka padjĕnĕngan andjeun moegi maparin kahormatan, koe hal pĕrkawis kaäsihan andjeun, koe hal pĕrkawis kajaktosan andjeun. 2 'Pinaoneun [a] oerang kapir ngaromong: Di mana ajeuna Allahna? *a* Djab. 79:10.

3 Ari [a] Allah oerang linggih di sawarga; naon bae pangĕrsana, koe andjeunna didamĕl. 4 'Brahala-brahala maranehanana mah [b] perak djeung ĕmas, djidjijeunan leungeun manoesa. 5 'Aja soengoetan, teu lemek; aja panonan, teu neuleu; 6 'aja tjeulian, teu ngadenge; aja iroengan, teu ngambeu; 7 'aja leungeunan, teu njabak; aja soekoean, teu leumpang; djeung tikorona teu njowara. 8 'Noe njarijeun eta pidjaradieun sapĕrti eta; kitoe deui sakoer noe ngandĕl ka eta. *a* Djab. 135:6. *b* Djab. 135:15.

9 [a] Eh Israil! maneh sing ngandĕl ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi panoeloengna djeung kĕpĕngna. 10 'Eh, anak-poetoe Haroen! maraneh sing ngarandĕl ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi panoeloengna djeung kĕpĕngna. 11 'Eh, sakoer noe sijeun koe Pangeran! maraneh sing ngarandĕl ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi panoeloengna djeung kĕpĕngna. *a* Djab. 131:3.

12 Pangeran emoeteun ka oerang; geus tangtoe ngabĕrkahan; tangtoe ngabĕrkahan ka anak-poetoe Israil; tangtoe ngabĕrkahan ka anak-poetoe Haroen; 13 'tangtoe ngabĕrkahan ka sakoer noe sijeun koe Pangeran, ka noe leutik, ka noe gĕde. 14 'Pangeran tangtoe ngawoewoehan ka maraneh, nja ka diri maraneh sarta ka anak-intjoe maraneh.

15 Maraneh moegi dibĕrkahan koe Pangeran, noe ngadamĕl langit djeung boemi. 16 'Moenggoehing langit teja, langit teh bade Pangeran; dĕmi boemi mah koe andjeunna dipaparinkeun ka anak Adam. 17 'Anoe maot [a] teu maroedji ka Pangeran; nja eta sakabeh noe geus toeroen ka ĕnggon [b] noe djĕmpe. 18 'Dĕmi oerang mah sĕdja njaloekoerkeun ka Pangeran ti ajeuna datang ka salalanggĕngna. Haleloeja! *a* Djab. 6:6. *b* Djab. 94:17.

DJABOER 116.

Koering njaäh ka Pangeran, sabab andjeunna ngadangoekeun panĕda koering 2 djeung panoehoen koering. 'Sabab andjeunna njondongkeun tjĕpilna ka koering; mana koering sĕdja sasambat ka 3 andjeunna satoetoep oemoer. 'Tadina [a] koering kabeulit koe talining maot, sarta ngarasa kanjĕrian ĕnggon noe paeh; koering manggih kasoesahan djeung ka4 soekĕran. 'Seug koering sasambat ka padjĕnĕngan Pangeran: Adoeh, Pangeran! njawa koering moegi-moegi dileupaskeun. *a* Djab. 18:6.

5 [a] Pangeran nja sipat koernija nja sipat adil; estoe Allah oerang sipat wĕlas. 6 'Pangeran ngaraksa noe lalangsar hate; tadina koering ripoeh, tapi koe andjeunna disalamĕtkeun. 7 'Eh njawa! geura balik ka reureuh maneh; karana Pangeran geus midamĕl kahadean ka maneh. 8 'Karantĕn [b] andjeun geus ngaleupaskeun njawa koering tina maot, panon koering tina tji-mata, sarĕng soekoe 9 koering tina laboeh. 'Koering bakal loemampah di pajoeneun Pangeran [c] dina tanah djalma hariroep. *a* Djab. 86:15. *b* Djab. 56:14. *c* Djab. 27:13.

10 [a] Koering pĕrtjaja, koe sabab kitoe koering ngomong; koering mantas ka11 balangsak katjida. 'Tadina [b] koering kapongpongan mitjatoer: [c] Sakabeh djal12 ma bohong. 'Koemaha koering nja pimalĕseun ka Pangeran tina saniskara 13 kasaeanana ka koering? 'Koering sĕdja ngadjoengdjoengkeun loemoer kasalamĕtan, bari njĕboet padjĕnĕngan Pa14 ngeran. 'Sĕdja [d] nĕkanan nadar koering ka Pangeran, kasaksian koe sakabeh oematna. *a* 2 Kor. 4:13. *b* Djab. 31:23. *c* Roem 3:4. *d* Djab. 22:26.

15 [a] Maotna kaäsih Pangeran koe manah 16 andjeunna dipikaädjen. 'Noen Pangeran! jaktos koering teh abdi andjeun; koering teh abdi andjeun, [b] anak abdi andjeun awewe; barogod koering koe an17 djeun geus dilesotkeun. 'Koering ka andjeun sĕdja ngoerbankeun [c] koerban pamoedji, bari njĕboet padjĕnĕngan Pa18 ngeran. 'Sĕdja nĕkanan nadar koering ka Pangeran, kasaksian koe sakabeh 19 oematna; 'di boeroean gĕdong Pangeran, di tĕngah-tĕngah maneh, Jĕroesalem! Haleloeja! *a* Djab. 72:14; 97:10. *b* Djab. 86:16. *c* Djab. 107:22.

DJABOER 117.

Eh, [a] sakabeh oerang kapir! geura maroedji ka Pangeran; eh, sakabeh bangsa! geura pada ngagoeng-ngagoeng ka andjeunna.' 2 Karana kaäsihanana rosa pisan ka oerang; sarta [b] kajaktosan Pangeran salalanggĕngna. Haleloeja! *a* Roem 15 : 11. *b* Djab. 100 : 5.

DJABOER 118.

Geura [a] halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgĕng kaäsihanana.' 2 Israil geura njĕboet, jen langgĕng kaäsihanana. ' 3 Anak-poetoe Haroen geura njarĕboet, jen langgĕng kaäsihanana. ' 4 Sakoer noe sijeun koe Pangeran geura njarĕboet, jen langgĕng kaäsihanana. *a* Djab. 106 : 1.

5 Kaoela tadina sasambat ka Pangeran ti djĕro kasoekĕran kaoela; sarta kaoela dikaboel koe Pangeran, diteundeun di noe lĕga. ' 6 Pangeran [a] noe njarĕngan ka kaoela; moal sijeun-sijeun kaoela teh: manoesa mah bisa migawe naon ka kaoela? ' 7 Nja Pangeran pisan noe mitoeloeng ka kaoela; mana kaoela [b] tangtoe poewas nendjo ka noe gareuleuh ka kaoela. ' 8 Mĕnding [c] njalindoeng ka Pangeran djeung nganděl ka manoesa. ' 9 Mĕnding njalindoeng ka Pangeran [d] djeung nganděl ka menak-menak. *a* Djab. 56 : 5, 12; Roem 8 : 31; Ibr. 13 : 6. *b* Djab. 54 : 9. *c* Djab. 108 : 13; Jĕr. 17 : 5. *d* Djab. 146 : 3.

10 Sakabeh oerang kapir ngarijoeng ka kaoela; tapi koe kaoela dek ditjatjar mawa padjĕnĕngan Pangeran.' 11 Pada ngarijoeng ka kaoela, estoe kaoela dilingkoeng; tapi koe kaoela dek ditjatjar mawa padjĕnĕngan Pangeran.' 12 Pada ngarijoeng ka kaoela [a] sapĕrti njiroean; pada datang ka pareum sapĕrti seuneu soeloeh tjoetjoek; koe kaoela dek ditjatjar mawa padjĕnĕngan Pangeran. *a* 5 Moesa 1 : 44.

13 Maneh ka kaoela ngadoepak bangĕt pisan, mambrih kaoela tidjoempalik; tapi Pangeran noe mitoeloeng ka kaoela. ' 14 Kabĕdasan kaoela djeung djaboer nja Pangeran; estoe andjeunna noe djadi kasalamĕtan kaoela. ' 15 Aja sora sĕsĕnggakan djeung kasalamĕtan di djĕro himah-himah djalma balĕnĕr: [a] panangan Pangeran tĕngĕn midamĕl kawasa. ' 16 Panangan Pangeran tĕngĕn leuwih loehoer; panangan Pangeran tĕngĕn midamĕl kawasa. ' 17 Kaoela moal paeh; geus tangtoe kaoela hiroep, sarta njaritakeun dadamĕlan Pangeran. ' 18 Kaoela tadina koe Pangeran dipĕpĕrih bangĕt pisan, tapi teu diselehkeun kana maot. *a* 2 Moesa 15 : 6; Djab. 89 : 14.

19 Pangmoekakeun kaoela lawang kabĕnĕran! sĕdja asoep ka dinja, hatoer noehoen ka Pangeran. ' 20 Ijeu teh lawang Pangeran; djalma noe balĕnĕr piarasoepeun ka dinja. ' 21 Koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun, [a] sarehing koering koe andjeun dikaboel, sarĕng andjeun geus djadi kasalamĕtan koering. ' 22 Batoe [b] noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe. ' 23 Koe Pangeran eta dipĕtakeun kitoe teh, sarta matak helok ka tetendjoan kaoela sadaja. *a* Djab. 119 : 71. *b* Jĕs. 28 : 16; Mat. 21 : 42; Lal. 4 : 10; Ep. 2 : 20; 1 Petr. 2 : 6.

24 Nja ijeu teh poë noe kenging ngadamĕl Pangeran; hajoe, oerang poë ijeu pada gĕrah sarta boengah! ' 25 Noen Pangeran! moegi ajeuna maparin kasalamĕtan; noen Pangeran! moegi ajeuna maparin kaloeloesan. ' 26 Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran! Koering pada hatoer salamĕt ka andjeun sarĕng sadaja ti djĕro gĕdong Pangeran. ' 27 Pangeran noe djoemĕnĕng Allah, [a] sarta geus maparin tjaäng ka oerang. Geura tjarangtjang pikoerbaneun pesta koe tambang, nĕpi ka [b] tatandoekan altar! *a* Aj. 33 : 30. *b* 1 Radj. 1 : 50.

28 Andjeun teh Allah koering, sarĕng koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun; noen, Allah koering! koering sĕdja ngagoengkeun ka andjeun. ' 29 Geura halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgĕng kaäsihanana.

DJABOER 119.

Bagdja tĕmĕn djalma noe satĕmĕnna lampahna, [a] noe ngalakonan toret Pangeran! ' 2 Bagdja tĕmĕn djalma noe nĕtĕpkeun pĕrtelaän andjeunna, [b] noe nejangan andjeunna tĕroes reudjeung hate; ' 3 malah teu njarijeun kagorengan; satĕgĕsna loemampah dina djalan andjeunna. ' 4 Andjeun geus nimbalkeun papakon andjeun, soepaja diëstoekeun sa-

5 rĕng gĕtolna. 'Ĕh, moega-moega djalan koering dibĕnĕrkeun, baris ngestoekeun 6 pikoekoeh andjeun! 'Didinja koering teh moal meunang era, ari koering mĕntjrong ka sadaja timbalan andjeun. 7 'Koering sĕdja nganoehoenkeun ka andjeun sarĕng hate saestoe, ari koering geus diadjar hoekoem andjeun noe lang-8 koeng adil. 'Pikoekoeh andjeun koering sĕdja ngestoekeun; moegi oelah nilarkeun koering antĕp-antĕpan! *a* Djab. 1 : 1. *b* 5 Moesa 4 : 29.

9 Naon pilantaraneunana djalma ngora bĕrĕsih lakoena? Ana ngaraksa eta noe-10 roetkeun pangandika andjeun. 'Koering nejangan andjeun tĕroes sarĕng hate; moegi koering oelah sabab ti timbalan 11 andjeun! 'Lahiran andjeun koe koering disimpĕn di djĕro hate, soepaja koering 12 oelah milampah dosa ka andjeun. 'Sagala poedji ka andjeun, Pangeran! Moegi koering diwoeroek pikoekoeh andjeun. 13 'Koering koe biwir njarijoskeun sadaja 14 hoekoeming lambe andjeun. 'Dina djalan pĕrtelaän andjeun koering teh atoh alah batan gadoeh saniskantĕn arta-banda. 15 'Koering sĕdja napakoeran papakon andjeun, sarĕng sĕdja mĕntjrong ka djalan 16 andjeun.'Pikoekoeh andjeun koe koering bade dipake karĕsĕpan; pangandika andjeun koe koering moal dipopohokeun.

17 Moegi midamĕl kasaean ka abdi gamparan; sangkan koering hiroep sarĕng 18 ngestoekeun pangandika andjeun. 'Moegi moekakeun panon koering, soepaja koering awas ka noe adjaib-adjaib dina 19 toret andjeun! 'Koering teh [a] semah di boemi; timbalan andjeun moegi oelah 20 diboenikeun ti koering! 'Njawa koering asa rĕmoek, bawaning hajang ka hoe-21 koem andjeun sapapandjangna. 'Andjeun njeuseul noe arangkoeh; noe sarasab ti 22 timbalan andjeun disarapa. 'Moegi ti koering ngadjoengkatkeun kahinaän sarĕng katjĕlaän; karantĕn koering nĕtĕp-23 keun pĕrtelaän andjeun. 'Sanadjan para kapala tjaralik, sasaoeran ngamoesoeh ka koering ge, pikoekoeh andjeun koe 24 abdi gamparan ditapakoeran bae. 'Malah pĕrtelaän andjeun koe koering dipake karĕsĕpan, sarĕng djadi panarosan koering. *a* Djab. 39 : 13.

25 [a] Njawa koering napĕl kana lĕmah; moegi koering hiroepkeun noemoetkeun 26 pangandika andjeun! 'Djalan koering koe koering geus dioendjoekkeun, sarĕng koering koe andjeun geus dikaboel; moegi koering diwoeroek pikoekoeh an-27 djeun! 'Koering paparin ngaharti kana djalan papakon andjeun; tinangtos adjaib-adjaib andjeun koe koering ditapakoe-28 ran. 'Njawa koering asa adjoer bawaning tina kanalangsaän; moegi koering hoedangkeun noemoetkeun pangandika 29 andjeun! 'Djalan kapalsoean moegi djaoehkeun ti koering; sarĕng koering moegi 30 dikoernijaän toret andjeun! 'Djalan kajaktosan noe koe koering dipilih; hoekoem andjeun noe koe koering ditjipta. 31 'Koering ngarakĕtan ka pĕrtelaän andjeun; noen Pangeran! moegi koering 32 oelah diĕrakeun. 'Koering sĕdja ngalampahkeun djalan timbalan andjeun, manawi andjeun ngalĕgakeun hate koering. *a* Djab. 44 : 26.

33 Noen Pangeran! moegi ka koering ngawoeroekkeun djalan pikoekoeh andjeun; tinangtos koering nĕtĕpkeun eta 34 dongkap ka toetoegna. 'Moegi koering paparin pangarti, tinangtos koering nĕtĕpkeun toret andjeun; jaktos, sĕdja ngestoekeun eta tĕroes sarĕng hate. 35 'Moegi koering didjalankeun dina djalan timbalan andjeun; karantĕn nja eta noe 36 dipikasoeka koe koering. 'Hate koering moegi pĕroehkeun kana pĕrtelaän andjeun, sarĕng oelah kana kapĕrĕtjitan. 37 'Panon koering moegi balijeurkeun, oelah sina nendjo lakoe gapong; moegi koering hiroepkeun dina djalan andjeun! 38 'Moegi ka abdi gamparan jaktoskeun lahiran andjeun, noe noengtoen kana 39 sijeun koe andjeun. 'Moegi djaoehkeun pikahinaäneun koering, noe dipikarisi koe koering; karantĕn hoekoem andjeun 40 sarae pisan. 'Sajaktosna, koering teh hajang pisan ka papakon andjeun; moegi koering hiroepkeun koe kaädilan andjeun!

41 Sarĕng moegi koering didatangan kaasihan andjeun, Pangeran; nja didatangan kasalamĕtan andjeun noemoetkeun 42 lahiran andjeun! 'Soepaja koering aja pingawangsoeleun ka noe ngahinakeun ka koering; karantĕn koering ngandĕl 43 ka pangandika andjeun. 'Sarĕng pangandika kajaktosan moegi oelah ditjandak [a] ti soengoet koering antĕp-antĕpan; karantĕn koering ngarĕp-ngarĕp ka hoe-

44 koem andjeun. 'Tinangtos koering ngestoekeun toret andjeun teu pĕtot-pĕtot, 45 langgĕng salalamina. 'Sarĕng koering piloemampaheun di noe lĕga; karantĕn 46 koering nejangan papakon andjeun. 'Kalajan koering sĕdja mopojankeun pĕrtelaän andjeun ka pajoeneun radja-radja, 47 sarĕng moal era. 'Sarawoeh koering bade rĕsĕp koe timbalan andjeun, noe dipi-48 kanjaäh koe koering. 'Toer koering sĕdja ngadjoengdjoengkeun leungeun koering ka timbalan andjeun, noe dipikanjaäh koe koering; sarĕng sĕdja napakoeran pikoekoeh andjeun. *a* Jĕs. 59 : 21.

49 Moegi ngemoetkeun pangandika ka abdi gamparan, reh koering koe andjeun 50 dipaparin pangharĕpan. 'Nja eta pisan noe matak lipoer ka koering dina sadjĕro kabalangsakan koering; karantĕn lahiran andjeun noe ngahiroepkeun ka 51 koering. 'Noe arangkoeh pada mojok ka koering antĕp-antĕpan; nanging koering teu njimpang ti toret andjeun. 52 'Koering eling [a] ka hoekoeman andjeun ti babaheula, Pangeran! noe mawi koe-53 ring teh lipoer. 'Koering kataradjang panas ati tina sabab djalma doraka, 54 noe naringgalkeun toret andjeun. 'Pikoekoeh andjeun koe koering dipake poepoedjian dina imah pangoembaraän koe-55 ring. 'Ti peuting koering eling ka padjĕnĕngan andjeun, Pangeran! sarĕng koering ngestoekeun toret andjeun. 56 'Pangkitoe koering teh, sabab koering nĕtĕpkeun papakon andjeun. *a* Djab. 77 : 12.

57 Pangeran doeoeman koering; pioendjoek koering sĕdja ngestoekeun pangan-58 dika andjeun. 'Koering noenoehoen ka pajoeneun andjeun tĕroes sarĕng hate: Moegi aja sih-koernija ka koering noe-59 moetkeun lahiran andjeun! 'Koering geus mikiran djalan diri sorangan, sarĕng soekoe koering koe koering geus dibalikkeun deui ka pĕrtelaän andjeun. 60 'Koering gĕsat-gĕsoet, sarĕng teu pisan talangke nja ngestoekeun timbalan an-61 djeun. 'Koering kaoerĕd koe djangĕt djalma daroraka, nanging koering teu 62 hilap-hilap ka toret andjeun. 'Tĕngah peuting [a] koering sok hoedang, nganoehoenkeun ka andjeun tina hal pĕrkawis hoekoem andjeun noe langkoeng adil. 63 'Koering ngabatoeran ka sadajana noe sarijeun koe andjeun, sarĕng ka sakoer 64 noe ngestoekeun papakon andjeun.'Noen Pangeran! [b] boemi teh pinoeh koe kaasihan andjeun; pikoekoeh andjeun moegi woeroekkeun ka koering! *a* Djab. 42 : 9. *b* Djab. 33 : 5.

65 Andjeun geus midamĕl kasaean ka abdi gamparan, noen Pangeran! noe-66 moetkeun pangandika andjeun. 'Moegi koering diwoeroek pamilih sarĕng kanjaho noe sarae; karantĕn koering pĕr-67 tjaja ka timbalan andjeun. 'Memeh koering dirĕndahkeun, koering teh sasab; doepi ajeuna mah koering ngestoekeun 68 lahiran andjeun.'Andjeun langkoeng sae, sarĕng midamĕl kasaean; moegi koering 69 diwoeroek pikoekoeh andjeun! 'Noe arangkoeh pada ngarang bohong ngamoesoeh ka koering; nanging koering nĕtĕpkeun papakon andjeun tĕroes sa-70 rĕng hate. 'Hatena kandĕl sapĕrtos gadjih; doepi koering mah, toret andjeun 71 karĕsĕpan koering. 'Oentoeng pisan koering teh, diri koering geus dirĕndahkeun, soepaja koering diadjar pikoekoeh 72 andjeun. 'Toret lambe andjeun [a] koe koering diangkĕn sae alah batan ĕmasperak bareboe-reboe. *a* Djab. 19 : 11.

73 [a] Panangan andjeun noe ngadamĕl sarĕng ngadjadikeun ka koering; moegi koering paparin pangarti, soepaja koe-74 ring diadjar timbalan andjeun! 'Noe sarijeun koe andjeun pinarendjoëun ka koering bari baroengaheun, sabab koering ngarĕp-ngarĕp ka pangandika an-75 djeun. 'Koering geus tĕrang, Pangeran! jen hoekoeman andjeun langkoeng adil, sarĕng andjeun pangarĕndahkeun ka koering teh bawaning andjeun satoehoe. 76 'Moegi-moegi kaäsihan andjeun djadikeun panglilipoer ka koering, noemoetkeun lahiran andjeun ka abdi gamparan! 77 'Moegi koering didatangan kawĕlasan andjeun, sangkan koering hiroep; karantĕn toret andjeun karĕsĕpan koering. 78 'Noe arangkoeh moegi sina mareunang era; sabab ngabengkokkeun koering make bohong; doepi koering mah napa-79 koeran papakon andjeun. 'Noe sarijeun koe andjeun moegi sina pada malik ka koering, sarĕng noe nganja-80 rahokeun ka pĕrtelaän andjeun. 'Hate koering moegi satĕmĕnna ka pikoekoeh andjeun, soepaja koering oelah meunang era. *a* Aj. 10 : 8; Djab. 139 : 14.

81 Njawa koering kangĕn pisan kana kasalamĕtan andjeun; pangandika andjeun noe koe koering diarĕp-arĕp. 82 'Panon koering kangĕn pisan kana lahiran andjeun; pioendjoek koering: Iraha andjeun nja bade ngalilipoer ka koering? 83 'Karantĕn koering geus djadi sapĕrtos karoeng koelit keuna koe haseup; nanging koering teu hilap-hilap ka pikoekoeh andjeun. 84 'Sabaraha pioemoereun abdi gamparan? Iraha andjeun nja bade nĕrapkeun hoekoeman ka noe nganijaja ka koering? 85 'Koe noe arangkoeh [a] koering dipangnjijeunkeun piloewang; eta teh lampahna teu noeroetkeun toret andjeun. 86 'Sadajana timbalan andjeun sajaktosna. Ari eta teh nganijajana ka koering marake bohong; moegi andjeun mitoeloeng ka koering! 87 'Bis-bis koering koe eta dieuweuhkeun ti boemi; nanging koering teu ninggalkeun papakon andjeun. 88 'Moegi koering hiroepkeun noemoetkeun kaäsihan andjeun; tinangtos koering ngestoekeun pĕrtelaän lambe andjeun.

a Djab. 57 : 7.

89 [a] Pangandika andjeun, Pangeran! pageuh salalanggĕngna di sawarga. 90 'Kajaktosan andjeun toeroen-toemoeroen. [b] Andjeun ngadĕgkeun boemi, sarĕng tĕtĕp. 91 'Mangsa ajeuna pada tĕtĕp keneh, noeroetkeun hoekoem andjeun; karantĕn saniskantĕn oge abdi-abdi andjeun. 92 'Madak toret andjeun lain djadi karĕsĕpan koering mah, tinangtos koering geus tiwas dina kabalangsakan koering. 93 'Salalanggĕngna ge koering moal hilap ka papakon andjeun; karantĕn koering koe andjeun geus dihiroepkeun lantaran eta. 94 'Koering teh kagoengan andjeun; moegi njalamĕtkeun ka koering; karantĕn koering nejangan papakon andjeun. 95 'Noe daroraka [c] pada noenggoe-noenggoe ka koering, karĕpna niwaskeun ka koering; ari koering teh sĕdja ngahartikeun pĕrtelaän andjeun. 96 'Pamĕndak koering, sadajana kasampoernaän aja toengtoengna; doepi timbalan andjeun mah lĕga langkoeng-langkoeng.

a Djab. 89 : 3. *b* Djab. 89 : 12. *c* Djab. 37 : 32.

97 Koering moetoeh koe njaäh ka toret andjeun; sapopoë ngan eta bae noe koe koering ditapakoeran. 98 'Timbalan andjeun [a] matak mintĕrkeun ka koering ti batan moesoeh koering; sabab ajana di koering salalanggĕngna. 99 'Koering teh binangkit ti batan sadajana goeroe koering, sabab koering napakoeran pĕrtelaän andjeun. 100 'Koering teh ngarti ti batan djalma karolot; sabab koering nĕtĕpkeun papakon andjeun. 101 'Soekoe koering koe koering ditoelak ti sakoer djalan awon, soepaja koering ngestoekeun pangandika andjeun. 102 'Koering teu njimpang ti hoekoem andjeun; karantĕn nja andjeun pisan noe ngawoeroek ka koering. 103 'Koe amis lahiran andjeun [b] ka lalangit koering; alah batan madoe kana soengoet koering. 104 'Tina lantaran papakon andjeun, koering meunang pangarti; koe pĕrkawis eta koering geuleuh ka sakoer djalan palsoe.

a 5 Moesa 4 : 6. *b* Djab. 19 : 11.

105 Pangandika andjeun djadi damar hareupeun soekoe koering, sarĕng djadi tjahja dina djalan koering. 106 'Koering geus soempah, sarĕng sĕdja ngajakinkeun: sanggĕm ngestoekeun hoekoem andjeun noe langkoeng adil. 107 'Koering geus dirĕndahkeun angĕt pisan; noen Pangeran! moegi koering hiroepkeun noemoetkeun pangandika andjeun. 108 'Pangabakti biwir koering noe asal tina soeka moegi kamanah koe andjeun, Pangeran! sarĕng moegi koering diwoeroek hoekoem andjeun. 109 'Njawa koering [a] aja dina dampal leungeun koering teu pĕtot-pĕtot; nanging koering teu hilap-hilap ka toret andjeun. 110 'Noe daroraka [b] masang rawe naheunan koering; nanging koering hanteu sasab ti papakon andjeun. 111 'Pĕrtelaän andjeun koe koering dimilik salalanggĕngna; karantĕn nja eta noe djadi kaätohan hate koering. 112 'Koering geus mĕroehkeun hate koering, sĕdja ngalampahkeun pikoekoeh andjeun salalanggĕngna, dongkap ka toetoegna.

a Aj. 13 : 14. *b* Djab. 140 : 6.

113 Noe midoewa pikir koe koering dipikageuleuh; ari toret andjeun koe koering dipikanjaäh. 114 'Andjeun [a] noe djadi panjoempoetan koering sarĕng kĕpĕng koering; pangandika andjeun noe koe koering diarĕp-arĕp. 115 'Geura [b] njalingkir ti kaoela, eh sakoer noe migawe goreng! karana kaoela sĕdja nĕtĕpkeun timbalan Allah kaoela. 116 'Moegi koering deudeul noemoetkeun lahiran andjeun, soepaja koering hiroep; sarĕng

moegi koering oelah meunang era pĕr-
117 kawis pangharĕpan koering. 'Moegi koering tanggeuj, soepaja koering salamĕt; tinangtos koering nilik ka pikoekoeh
118 andjeun teu pĕtot-pĕtot. 'Andjeun njapirakeun ka sadaja noe sarasab ti pikoekoeh andjeun; karantĕn tjidrana
119 palsoe. 'Sadajana noe doraka di boemi koe andjeun dileungitkeun sapĕrtos boedah; koe pĕrkawis eta koering njaäh
120 ka pĕrtelaän andjeun. 'Awak koering moeriding bawaning reuwas koe andjeun; sarĕng koering sijeun koe hoekoeman andjeun. *a* Djab. 32 : 7. *b* Djab. 6 : 9.

121 Koering ngalampahkeun hoekoem sarĕng kabĕnĕran; moegi koering oelah disĕrahkeun ka noe nganijaja ka koe-
122 ring! 'Moegi kĕrsa nanggĕl abdi gamparan, matak djadi kangeunahan; noe arangkoeh oelah sina nganijaja ka koe-
123 ring. 'Panon koering kangĕn pisan kana kasalamĕtan andjeun, sarĕng kana la-
124 hiran andjeun noe langkoeng adil. 'Moegi ka abdi gamparan midamĕl noemoetkeun kaäsihan andjeun, sarĕng pikoekoeh andjeun moegi woeroekkeun ka
125 koering! 'Koering teja abdi andjeun; moegi koering paparin pangarti, soepaja nganjahokeun ka pĕrtelaän andjeun.
126 'Geus ninggang mangsana Pangeran midamĕl; karantĕn eta geus pada nga-
127 robahkeun toret andjeun. 'Koe pĕrkawis eta koering njaäh ka timbalan andjeun alah batan ka ĕmas, nadjan ka
128 ĕmas pangaloesna. 'Koe pĕrkawis eta, sadajana papakon saniskantĕn hal koe koering diangkĕn saestoe; doepi sakoer djalan palsoe mah koe koering dipikageuleuh.

129 Pĕrtelaän andjeun matak helok; koe pĕrkawis eta koe njawa koering pada di-
130 tĕtĕpkeun. 'Diboekakeunana pangandika andjeun [a] ngajakeun tjaäng, matak
131 noe barodo meunang harti. 'Koering [b] tjalangap bari ngarenghap, bawaning
132 hajang ka timbalan andjeun. 'Moegi majoen ka koering, sarĕng moegi aja sih-koernija ka koering, noemoetkeun adat-bijasa ka noe njaraäh ka padjĕ-
133 nĕngan andjeun. 'Moegi mageuhkeun napak koering dina lahiran andjeun; sarĕng oelah aja kadorakaän, naon bae,
134 noe moerba ka koering. 'Moegi koering leupaskeun ti panganijaja manoesa; tinangtos koering ngestoekeun papa-
135 kon andjeun. 'Moegi njaängkeun [c] pameunteu andjeun ka abdi gamparan; sarĕng moegi koering diwoeroek pikoe-
136 koeh andjeun. 'Panon koering ngoetjoer soesoekan tjai, sabab eta teu ngarestoekeun toret andjeun. *a* Djab. 19 : 8. *b* Aj. 29 : 23. *c* Djab. 4 : 7.

137 Noen Pangeran! andjeun teh langkoeng adil, sarĕng hoekoeman andjeun
138 saestoe. 'Andjeun geus nimbalkeun pĕrtelaän andjeun sarĕng adilna, kalajan
139 satoehoena langkoeng-langkoeng. 'Koering dongkap ka roeksak [a] bawaning goemati koering, sabab satroe koering geus pada mopohokeun pangandika an-
140 djeun. 'Lahiran andjeun [b] beunang ngabĕsot kalangkoeng-langkoeng, sarĕng abdi gamparan njaäh pisan ka dinja.
141 'Koering teh leutik sarĕng dipikatjoewa; nanging koering teu hilap-hilap
142 ka papakon andjeun. 'Kaädilan andjeun lĕrĕs salalanggĕngna, sarĕng toret an-
143 djeun sajaktos. 'Koering kataradjang kasoekĕran sarĕng karoepĕkan; nanging timbalan andjeun djadi karĕsĕ-
144 pan koering. 'Pĕrtelaän andjeun lĕrĕs salalanggĕngna; moegi koering paparin pangarti, soepaja koering hiroep. *a* Djab. 69 : 10. *b* Djab. 12 : 7; 18 : 31.

145 Koering sasambat tĕroes sarĕng hate; noen Pangeran! moegi koering dikaboel; koering sĕdja nĕtĕpkeun pikoekoeh
146 andjeun. 'Koering sasambat ka andjeun; moegi koering salamĕtkeun; tinangtos koering ngestoekeun pĕrtelaän andjeun.
147 'Koering [a] sok miheulaän soeboeh, seug koering ngadjĕrit; pangandika andjeun
148 noe koe koering diarĕp-arĕp. 'Panon koering sok miheulaän waktoe ronda, baris koering napakoeran lahiran an-
149 djeun. 'Moegi ngamakboel ka panĕda koering noemoetkeun kaäsihan andjeun; noen Pangeran! moegi koering hiroepkeun noemoetkeun hoekoem andjeun.
150 'Noe ngalobrek-ngobrek karoetjahan pada deukeut; pada ngadjaoehan toret
151 andjeun. 'Noen Pangeran! andjeun teh deukeut; sarĕng sadajana timbalan an-
152 djeun sajaktos. 'Geus ti baheula koering teh tĕrang tina pĕrtelaän andjeun, jen koe andjeun eta ditangtoskeun salalanggĕngna. *a* Djab. 57 : 9; 130 : 6.

153 Moegi ningalan kabalangsakan koering, sarĕng koering leupaskeun; karantĕn koering teu hilap ka toret an-
154 djeun. 'Moegi [a] moetoes padoe koering, sarĕng koering didjait; moegi koering hiroepkeun noemoetkeun lahiran an-
155 djeun. 'Kasalamĕtan djaoeh ti noe daroraka; karantĕn teu narejangan pi-
156 koekoeh andjeun. 'Noen Pangeran! kawĕlasan andjeun gĕde pisan; moegi koering hiroepkeun noemoetkeun hoekoem
157 andjeun. 'Loba pisan noe nganijaja sarĕng njoesoekĕr ka koering; nanging koering teu njimpang-njimpang ti pĕr-
158 telaän andjeun. 'Ari koering nendjo noe milampah tjidra, koering teh ngewa, reh eta teu ngarestoekeun lahiran
159 andjeun. 'Moegi waspaos, jen koering teh njaäh ka papakon andjeun; noen Pangeran! moegi koering hiroepkeun
160 noemoetkeun kaäsihan andjeun. 'Sadjoemlahna pangandika andjeun sajaktos, sarĕng saban-saban hoekoem andjeun noe adil tĕtĕp salalanggĕngna.

a Djab. 43 : 1; 74 : 22.

161 Para kapala nganijaja ka koering taja sabab; nanging hate koering adjrih
162 koe pangandika andjeun. 'Koering atoh koe hal pĕrkawis lahiran andjeun, sapĕrtos noe manggih djarahan gĕde.
163 'Koering geuleuh ka lampah palsoe, estoe koe koering dipikagiroek; doepi toret andjeun mah koe koering dipi-
164 kanjaäh. 'Toedjoeh kali sadintĕn koering moedji ka andjeun, tina hal pĕrkawis hoekoem andjeun noe langkoeng
165 adil. 'Saha-saha noe njaäh ka toret andjeun, gĕde kasĕnangan; sarĕng [a] taja pisan tatadjongan di noe kitoe mah.
166 'Noen Pangeran! koering ngantosan kana kasalamĕtan andjeun; sarĕng timbalan andjeun koe koering dilampah-
167 keun. 'Njawa koering ngestoekeun pĕrtelaän andjeun, sarĕng koe koering dipi-
168 kanjaäh angĕt pisan. 'Koering ngestoekeun papakon andjeun sarĕng pĕrtelaän andjeun; karantĕn sadajana djalan koering aja di pajoeneun andjeun.

a 1 Joh. 2 : 10.

169 Noen Pangeran! panjĕloek koering moegi tjoendoek ka pajoeneun andjeun; moegi koering paparin pangarti noe-
170 moetkeun pangandika andjeun. 'Panoehoen koering moegi dongkap ka pajoeneun andjeun; moegi koering leupaskeun noemoetkeun lahiran andjeun.
171 'Biwir koering [a] bade ngaboelakkeun pamoedji, sabab koering koe andjeun
172 diwoeroek pikoekoeh andjeun. 'Letah koering bade ngawihkeun lahiran andjeun; karantĕn sadajana timbalan an-
173 djeun adil pisan. 'Panangan andjeun moegi mitoeloeng ka koering; karantĕn papakon andjeun noe koe koering
174 dipilih. 'Noen Pangeran! koering hajang pisan kana kasalamĕtan andjeun; sarĕng toret andjeun noe djadi karĕ-
175 sĕpan koering. 'Njawa koering moegi sina hiroep, tinangtos koering moedji ka andjeun; sarĕng hoekoem andjeun
176 moegi mitoeloeng ka koering. 'Koering teh [b] sasab sapĕrtos domba noe leungit; moegi nejangan abdi gamparan; karantĕn koering teu hilap-hilap ka timbalan andjeun.

a Djab. 145 : 7. *b* Jĕs. 53 : 6.

DJABOER 120.

Tjeu poepoedjian moenggah.

[a] Koering sasambat ka Pangeran dina kasoekĕran koering, sarta koering koe
2 andjeunna dikaboel. 'Noen Pangeran! moegi ngaleupaskeun njawa koering ti biwir palsoe, ti letah tjidra. *a* Djab. 50 : 15.

3 Maneh bakal dipaparin naon, sarta maneh bakal diwoewoehan naon, eh
4 letah tjidra? 'Djamparing sareukeut ti noe Langkoeng Kawasa, barĕng roehak harendong.

5 Tjilaka teuing koering teh ngoembara [a] di Mesek, tjitjing di himah Ke-
6 dar! 'Njawa koering lila nakĕr tjitjingna di noe geuleuh kana karoentoetan.
7 'Koering soeka kana karoentoetan; dĕmi satijap-tijap koering ngomong, pek eta teh pada pĕrang. *a* 1 Moesa 10 : 2; 25 : 13.

DJABOER 121.

Tjeu poepoedjian moenggah.

Kaoela njĕngkatkeun panon [a] ka goenoeng-goenoeng; ti mana pidata-
2 ngeun pitoeloeng kaoela? 'Pitoeloeng kaoela datangna ti Pangeran, noe ngadamĕl langit djeung boemi. *a* Djab. 125 : 2.

3 [a] Soekoe maneh koe andjeunna moal diidinan tidjalikeuh; noe ngaraksa ka
4 maneh tara lĕlĕjĕpan. 'Saĕnjana, noe ngaraksa Israil mah tara lĕlĕjĕpan, soemawonna koelĕm. *a* Djab. 66 : 9; 91 : 11, 12.

5 Nja Pangeran noe ngaraksa ka maneh; [a] nja Pangeran noe ngahijeuman 6 ka maneh ti katoehoeëun maneh. 'Ti beurang maneh [b] moal katodjo koe panon-poë, kitoe deui ti peuting koe boelan.

a Jěs. 25 : 4, 5. *b* Wahj. 7 : 16.

7 Pangeran tangtoe ngaraksa ka maneh, ngadjaoehkeun sakoer katjilakaän; geus 8 tangtoe ngaraksa ka njawa maneh. 'Pangeran [a] tangtoe ngaraksa ka-loewar maneh djeung asoep maneh, ti ajeuna sarta datang ka salalanggěngna.

a 5 Moesa 28 : 6.

DJABOER 122.

Ijeu poepoedjian moenggah. Daměłan Dawoed.

Kaoela teh boengah, lamoen aja noe ngaromong ka kaoela: Hajoe, oerang 2 leumpang ka gědong Pangeran! 'Soekoe kaoela keur narangtoeng [a] dina 3 lawang maneh, Jěroesalem! 'Ari Jěroesalem diaděgkeunana saroepa nagara noe imahna dikantet-kantetkeun sarejana.

a Djab. 87 : 2.

4 Nja ka dinja kaom-kaom sok maroenggah, těgěs kaom kagoengan Pangeran, moeroe pěrtelaän Israil, baris halatoer noehoen ka padjěněngan Pangeran. 5 'Wantoe di dinja dipěrnahkeunana korsi pangadilan, nja eta pangtjalikan bangsa Dawoed.

6 Koedoe pada mangněďakeun Jěroesalem, masingna salamět! Sing garěnah 7 noe njaraäh ka maneh! 'Sing aja kasalamětan sadjěro koeta maneh, djeung kasěnangan [a] di djěro gědong-gědong maneh! 8 'Koe karna doeloer kaoela djeung batoer kaoela noe matak kaoela sědja mitjatoer: Sing aja kasalamětan sadjěro 9 maneh! 'Koe karna gědong Pangeran, Allah oerang, noe matak kaoela sědja nejangan pidjamoegaeun maneh.

a Djab. 48 : 4.

DJABOER 123.

Ijeu poepoedjian moenggah.

Koering [a] njěngkatkeun panon ka 2 andjeun, noe linggih di sawarga. 'Sajaktosna, sapěrtos panon badega lalaki ka leungeun djoeragan lalaki, sarěng sapěrtos panon badega awewe ka leungeun djoeragan awewe, [b] nja kitoe panon koering sadaja ka Pangeran, Allah koering, dongkap ka maparin sih-koernija ka koering sadaja.

a Djab. 121 : 1. *b* Djab. 141 : 8.

3 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering sadaja; karantěn koering geus sa-4 reubeuh teuing koe panjělaän. 'Njawa koering sadaja geus seubeuh teuing koe pamojok djalma reueus, sarěng koe panjělaän djalma adigoeng.

DJABOER 124.

Ijeu poepoedjian moenggah. Daměłan Dawoed.

Oepama Pangeran teu ngaběďasan ka oerang mah; tjik, Israil noeroet ngo-2 mong; 'oepama Pangeran teu ngaběďasan ka oerang basa manoesa nga-3 moesoeh ka oerang mah: 'geus tangtoe [a] oerang koe eta dilěglěg hiroep-hiroep, mangsa keur djadi aramběkeun ka 4 oerang. 'Geus tangtoe oerang kalipoetan koe tjai, nja njawa oerang kasorang 5 koe waloengan. 'Geus tangtoe njawa oerang kasorang koe tjai noe koemalantjang.

a Djab. 35 : 25; Sil. 1 : 12.

6 Sagala poedji ka Pangeran, noe teu ngidinan oerang teh djadi hakaneun 7 hoentoe eta! 'Njawa oerang teh leupas [a] sapěrti manoek ti djirět toekang taheun; djirětna rampoeng, seug oerang teh leupas.

a Sil. 6 : 5.

8 [a] Pitoeloeng oerang ajana dina padjěněngan Pangeran, noe ngadaměl langit djeung boemi.

a Djab. 121 : 2.

DJABOER 125.

Ijeu poepoedjian moenggah.

[a] Noe ngaranděl ka Pangeran saibarat goenoeng Sion, noe teu keuna ojag, satěgěsna pageuh salalanggěngna. 2 'Sapěrti Jěroesalem karijoeng koe goenoeng-goenoeng, [b] nja kitoe Pangeran ngoeběng ka oematna, ti ajeuna sarta datang ka salalanggěngna.

a Sil. 29 : 25. *b* Djab. 34 : 8.

3 Karana tětěkěn kadorakaän teh moal tětěp dina bagian djalma baleněr; soepaja noe baleněr oelah datang ka njodorkeun leungeunna kana kagorengan.

4 Noen Pangeran! moegi midaměl kasaean ka sakoer noe harade sarěng ka 5 noe pada saestoe sadjěro hatena. 'Děmi sakoer noe njimpang, noeroet djalanna

noe poengkal-pengkol mah, mĕngke koe Pangeran pada digiring reudjeung noe njarijeun kadorakaän. [a] Sing aja kasalamĕtan ka Israil! *a* Djab. 128:6.

DJABOER 126.

Tjeu poepoedjian moenggah.
Mangsa bobojongan ti Sion koe Pangeran dipoelangkeun, oerang teh asa 2 ngimpi. 'Harita [a] soengoet oerang pinoeh koe seuseurian, kitoe deui letah oerang koe sĕsĕnggakan. Harita di lĕbah oerang kapir pada njĕboet kijeu: Pangeran geus ngadamĕl padamĕlan aheng 3 ka eta teh! 'Pangeran geus ngadamĕl padamĕlan aheng ka oerang; mana oerang teh pada boengah. *a* Aj. 8:21.

4 Noen Pangeran! batoer koering dibojong moegi-moegi dibalikkeun, sapĕrtos 5 waloengan-waloengan di kidoel. 'Sahasaha noe njĕbar bari ragragan tji-panon, mĕngke diboewat bari sĕsĕnggakan. 6 'Leumpangna poelang-anting bari tjeurik, mamawa binih sĕbarkeuneun; mĕngke balik asoep bari sĕsĕnggakan, ngakoet beungkeutanana.

DJABOER 127.

Tjeu poepoedjian moenggah. Damĕlan Soeleman.

Oepama Pangeran teu ngadamĕl imah mah, noe njarijeun eta gaplah baranggawena. Oepama Pangeran teu ngaraksa nagara mah, noe ngadjaga gaplah tjaringtjing.

2 Gaplah maraneh hoedang isoek-isoek, ngĕlatkeun eureun, ngahakan rĕdjĕki beunang hese-tjape; ĕnjana teh kijeu: [a] koe andjeunna dipaparinkeun ka kameumeutna dina sadjĕro sasarean. *a* Sil. 10:22.

3 Saestoena, anak djadi warisan ti Pangeran; boewah beuteung teh gandjaran. 4 'Sapĕrti djamparing noe ditjĕkĕl koe leungeun prawira, nja kitoe anak-anak lalaki beunang keur ngora.

5 Bagdja tĕmĕn djalma noe wadahna djamparing pinoeh koe noe kitoe; moal mareunang era, lamoen sasaoeran reudjeung moesoeh dina lawang.

DJABOER 128.

Tjeu poepoedjian moenggah.
[a] Bagdja tĕmĕn oenggal-oenggal djalma noe sijeun koe Pangeran, noe nga- 2 lakonan djalan andjeunna. 'Karana beunang migawe leungeun sorangan tangtoe koe maneh kapoeloek; tangtoe bagdja maneh teh, sarta maneh pidjamoegaeun. *a* Djab. 112:1.

3 Pamadjikan maneh bakal djadi sapĕrti tangkal anggoer baranahan, di tĕngahtĕngah imah maneh; [a] ari anak-anak maneh bakal djaradi tjara pĕtetan dje- 4 toen sakoeriling medja maneh. 'Saĕnjana, djalma noe sijeun koe Pangeran tangtoe kitoe dibĕrkahanana. *a* Djab. 144:12.

5 [a] Pangeran tangtoe ngabĕrkahan ka maneh ti Sion, sarta maneh pinendjoeun kawiloedjĕngan Jĕroesalem saoe- 6 moer-hiroep maneh. 'Toer maneh pinendjoëun intjoe maneh. [b] Sing aja kasalamĕtan ka Israil! *a* Djab. 134:3. *b* Djab. 125:5.

DJABOER 129.

Tjeu poepoedjian moenggah.
Rĕmĕn pisan djalma njaloesoekĕr ka kaoela ti mangsa kaoela ngora; tjik, 2 Israil noeroet ngomong; 'rĕmĕn pisan djalma njaloesoekĕr ka kaoela ti mangsa kaoela ngora; kitoe ge teu koengsi ngalindih ka kaoela.

3 [a] Toekang ngawoeloekoe pada ngawoeloekoe dina tonggong kaoela; ta- 4 pakna singkal didjijeun pandjang. 'Pangeran langkoeng adil; tambang djalma daroraka koe andjeunna geus dipĕgatkeun. *a* Jĕs. 51:23.

5 [a] Sing mareunang era sarta aloendoer ka toekang, sakoer noe geuleuh ka Sion. 6 'Sing djaradi sapĕrti djoekoet dina ha- 7 teup, noe perang memeh gĕde; 'noe teu matak pinoeh leungeun noe diboewat, soemawonna kana lahoenan anoe njijeun 8 beungkeutan; 'sarta noe ngaliwat teu ngaromong kijeu: Moegi aja bĕrkah Pangeran ka maraneh; kaoela ngabĕrkahan ka maraneh njĕboet padjĕnĕngan Pangeran. *a* Djab. 40:15.

DJABOER 130.

Tjeu poepoedjian moenggah.
[a] Ti noe djarĕro koering sasambat 2 ka andjeun, Pangeran! 'Noen Goesti! [b] moegi ngadangoekeun sowara koering; tjĕpil andjeun moegi ngarĕgĕpkeun sowara panoenoehoen koering! *a* Djab. 40:3. *b* Djab. 5:2.

3 [a] Oepami andjeun, Pangeran! kĕrsa nitenan kana kadorakaän: noen Goesti!

4 saha noe bisa tagĕn? 'Nanging [b] di andjeun aja panghampoera, soepaja andjeun dipikasijeun. *a* Aj. 9 : 3. *b* Jĕs. 55 : 7.

5 Koering [a] ngantos-ngantos ka Pangeran; njawa koering ngantos-ngantos, sarĕng koering ngarĕp-ngarĕp ka pangan-6 dikana. 'Njawa koering ngantos-ngantos ka Goesti, alah batan noe karĕmit noenggoe-noenggoe beurang, alah batan noe karĕmit noenggoe-noenggoe beurang. *a* Djab. 27 : 14.

7 Israil masing ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran; karana Pangeran noe kagoengan kaäsihan, sarta andjeunna soegih 8 djalan ngaleupaskeun.'Djeung andjeunna [a] tangtoe ngaleupaskeun Israil ti sakabeh kadorakaänana. *a* Jĕs. 45 : 17.

DJABOER 131.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damĕlan Dawoed.

Noen Pangeran! hate koering teu angkoeh, panon koering teu loehoer, [a] kalajan koering teu loemampah di noe aheng-aheng atanapi di noe adjaib-adjaib, anoe lain pilampaheun koering. *a* Aj. 42 : 3.

2 Sawangsoelna njawa koering koe koering geus disina tĕngtrĕm sarĕng disina tjitjing, sapĕrtos boedak noe geus dibeuteungan njoesoe ajana di indoengna; njawa koering ajana di koering sapĕrtos boedak noe geus dibeuteungan njoesoe.

3 [a] Israil masing ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran, ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna. *a* Djab. 115 : 9; 130 : 7.

DJABOER 132.

Ijeu poepoedjian moenggah.

Noen Pangeran! moegi emoet ka Dawoed, pĕrkawis sadajana riwoedna; 2 'jen soempah ka Pangeran, sarĕng ka loewar nadar [a] ka Allah Jakoeb noe 3 langkoeng kawasa, nja kijeu teja: 'Hamo koering asoep [b] ka himah rorompok koering; hamo koering naek ka randjang 4 pangheësan koering; 'hamo koering mikeun panon koering sasarean, atanapi 5 biwir mata koering lĕlĕjĕpan: 'dongkap ka koering [c] geus mĕndak piĕnggoneun Pangeran, pipanglinggihaneun Allah Jakoeb noe langkoeng kawasa. *a* 1 Moesa 49 : 24. *b* 2 Sam. 7 : 2. *c* Lal. 7 : 46.

6 Sajaktosna, koering ngaroeping tjarijos pĕrkawis eta di Eprata, kapĕndakna koe koering dina bilangan Jaär.
7 'Hajoe, oerang ngadeuheus ka panglinggihan andjeunna, oerang soedjoed [a] ha-8 reupeun djodjodog dampalna! 'Noen Pangeran! [b] moegi ngadĕg; soemangga lĕbĕt kana reureuh andjeun, nja salira andjeun sinarĕngan pĕtining kabĕdasan an-9 djeun. 'Panghoeloe-panghoeloe andjeun moegi pada dipakeanan kabĕnĕran, sarĕng kaäsih-kaäsih andjeun moegi sina 10 pada sĕsĕnggakan! 'Pameunteu lisahan andjeun [c] moegi koe andjeun oelah ditampik, koe karana Dawoed, abdi andjeun! *a* Djab. 99 : 5. *b* 2 Bab. 6 : 41. *c* Djab. 84 : 10.

11 [a] Pangeran soempah ka Dawoed sajaktosna, sarta moal moendoer deui: Kami dina korsi maneh tangtoe ngadijoekkeun anoe asal boewah beuteung 12 maneh. 'Oepama [b] anak maneh ngarestoekeun pĕrdjangdjian kami djeung pĕrtelaän kami, anoe koe kami rek diwoeroekkeun ka darinja, tangtoe anakintjoe eta ge salalawasna pidarijoekeun 13 dina korsi maneh. 'Karana Pangeran geus milih Sion, dikĕrsakeun djadi panglinggihan andjeunna. *a* Djab. 89 : 4. *b* 1 Radj. 2 : 4.

14 [a] Ijeu teh pangreureuhan kami salalawasna; di dijeu kami pilinggiheun; karana nja ijeu noe koe kami dikĕrsakeun.
15 'Ari kahiroepanana koe kami rek dibĕrkahan rosa pisan; sarta djalmana noe mariskin koe kami rek diseubeuhan 16 koe kahakanan.'Djeung deui panghoeloe-panghoeloena koe kami rek dipakeanan kasalamĕtan, sarta djalmana noe kaäsih 17 bakal pada sĕsĕnggakan rame pisan. 'Di dinja kami rek ngabidjilkeun [b] hidji tandoek pikeun Dawoed; sarta lisahan kami koe kami dipangmĕtakeun hidji 18 damar. 'Moesoeh-moesoehna [c] koe kami rek dipakeanan kaeraän; sarta makoeta Dawoed bakal mantjoer dina sirahna. *a* Djab. 68 : 17. *b* Djab. 89 : 25; Loek. 1 : 69. *c* Djab. 35 : 26.

DJABOER 133.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damĕlan Dawoed.

Saĕnjana, koe aloes sarta koe matak rĕsĕp, lamoen doeloer reureudjeungan, 2 malah satoenggal! 'Ibarat tjara [a] minjak aloes teja dina mastaka, noe toeroen kana djanggot, nja djanggot Haroen; noe toeroen kana kĕlin pangang-

3 gona. 'Ibarat tjara tji-iboen goenoeng Hermon, noe toeroen ka pigoenoengan Sion. Karana nja di dinja Pangeran ngĕrsakeun maparin bĕrkah, tĕgĕs hiroep salalanggĕngna. *a* 2 Moesa 29 : 7; 30 : 23.

DJABOER 134.

Ijeu poepoedjian moenggah.
Mangga, njaloekoerkeun ka Pangeran, eh sadaja abdi Pangeran, [a] noe mararĕk di gĕdong Pangeran saban-
2 saban peuting! 'Djaroengdjoengkeun [b] panangan sampejan ka kasoetjian, bari njaloekoerkeun ka Pangeran!
a 1 Bab. 9 : 27. *b* Djab. 141 : 2.

3 [a] Maneh moegi dibĕrkahan koe Pangeran ti Sion, nja eta koe noe ngadamĕl langit djeung boemi! *a* Djab. 115 : 15.

DJABOER 135.

Haleloeja! Geura maroedji ka padjĕnĕngan Pangeran; geura maroedji,
2 eh [a] abdi-abdi Pangeran, 'noe mararĕk di gĕdong Pangeran, [b] di boeroean-boe-
3 roean gĕdong Allah oerang! 'Geura maroedji ka Pangeran; sabab Pangeran langkoeng moerah; geura njaranji ka padjĕnĕnganana, sabab matak rĕsĕp.
4 'Karana [c] Jakoeb koe Pangeran dipilih bade salira andjeunna, Israil dipilih djadi kagoenganana. *a* Djab. 134 : 1. *b* 2 Bab. 4 : 9. *c* 5 Moesa 7 : 6.

5 Karana kaoela tĕrang pisan, jen Pangeran langkoeng agoeng; estoe Goesti oerang teh ngoengkoelan sakabeh ba-
6 tara. 'Naon bae pangĕrsa Pangeran, [a] koe andjeunna didamĕl, di sawarga djeung di boemi, di laoet djeung di sa-
7 kabeh sagara. 'Nja andjeunna [b] noe ngoenggahkeun tĕdoeh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamĕl kilat barĕng hoedjan; nja andjeunna noe ngabidjilkeun angin [c] ti goedang andjeunna. *a* Djab. 115 : 3. *b* Jĕr. 10 : 13. *c* Aj. 38 : 22.

8 [a] Nja andjeunna noe maehkeun tjikal-tjikal oerang Mĕsir, ti manoesa tĕpi ka
9 sato tjotjoöan teja. 'Andjeunna [b] noe ngadatangkeun tanda-tanda djeung moedjidjat-moedjidjat ka tĕngah-tĕngah maneh, Mĕsir! dikeunakeun ka Piraon djeung ka sakabeh abdi-abdina.
a Djab. 78 : 51. *b* Djab. 78 : 43.

10 [a] Nja andjeunna noe ngelehkeun bangsa loba pisan, sarta maehkeun radja-
11 radja noe karawasa, 'tĕgĕs [b] Sihon, radja oerang Emor, djeung Og, radja Basan, kitoe deui sakabeh radja Kanaän teja;
12 'bari ladjĕng [c] tanahna dimilikkeun, nja dimilikkeun ka Israil oematna.
a Djab. 78 : 55. *b* 4 Moesa 21 : 21, 33. *c* Jos. 12.

13 Noen Pangeran! [a] padjĕnĕngan andjeun teh langgĕng; noen Pangeran! pangingĕt-ngingĕt ka andjeun teh toe-
14 roen-toemoeroen. 'Karana Pangeran [b] bakal ngahoekoeman oematna, djeung pihawatoseun koe hal abdi-abdina.
a Djab. 102 : 13. *b* 5 Moesa 32 : 36.

15 [a] Brahala-brahala oerang kapir mah perak djeung ĕmas, djidjijeunan leu-
16 ngeun manoesa. 'Aja soengoetan, teu le-
17 mek; aja panonan, teu neuleu; 'aja tjeulian, teu ngadenge; malah taja pi-
18 san ambĕkan dina soengoetna. 'Noe njarijeun eta pidjaradieun sapĕrti eta, kitoe deui sakoer noe ngandĕl ka eta.
a Djab. 115 : 4.

19 Eh, anak-poetoe Israil! geura njaloekoerkeun ka Pangeran; eh, anak-poetoe Haroen! geura njaloekoerkeun ka Pa-
20 ngeran; 'eh, anak-poetoe Lewi! geura njaloekoerkeun ka Pangeran; eh, sakoer noe sijeun koe Pangeran! geura njaloe-
21 koerkeun ka Pangeran. 'Sagala poedji ka Pangeran ti Sion, nja eta ka noe linggih di Jĕroesalem. Haleloeja!

DJABOER 136.

Geura [a] halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgĕng kaasihanana. *a* Djab. 118 : 1.

2 Geura halatoer noehoen ka [b] Bataraning sakabeh batara; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* 5 Moesa 10 : 17.

3 Geura halatoer noehoen ka Goestining sakabeh goesti; sabab langgĕng kaäsihanana.

4 Ka noe woengkoel [a] ngadamĕl moedjidjat galĕde; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* Djab. 72 : 18.

5 Ka noe [a] ngadamĕl langit kalawan pangartosananana; sabab langgĕng kaäsihanana. *b* Jĕr. 10 : 12.

6 Ka noe [a] meberkeun boemi dina tjaitjai; sabab langgĕng kaäsihanana.
a Djab. 24 : 2.

7 Ka noe ngadamĕl [a] damar noe galĕde teja; sabab langgĕng kaäsihanana.
a 1 Moesa 1 : 14, 16.

8 Nja eta panon-poë, eukeur marentah ti beurang; sabab langgĕng kaäsihanana.

9 Boelan djeung bentang-bentang, eukeur mararentah ti peuting; sabab langgĕng kaäsihanana.

10 Ka noe [a] ngagĕboeg oerang Mĕsir dina tjikal-tjikalna teja; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* 2 Moesa 12 : 29.

11 Bari Israil dika-loewarkeun ti tĕngah maranehanana; sabab langgĕng kaäsihanana.

12 [a] Nganggo panangan kawasa sarta asta noe njodor; sabab langgĕng kaasihanana. *a* 5 Moesa 4 : 34.

13 Ka noe [a] motong laoet Agĕr, didoewakeun; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* 2 Moesa 14 : 16.

14 Bari ladjĕng Israil disina meuntas, nĕroes tĕngahna; sabab langgĕng kaasihanana.

15 Ari [a] Piraon sabaladna mah koe andjeunna diwĕrĕgkeun ka laoet Agĕr; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* 2 Moesa 14 : 27.

16 Ka noe [a] noejoen oematna di tĕgal lĕga teja; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* 5 Moesa 8 : 2.

17 Ka noe [a] ngelehkeun radja-radja noe galĕde teja; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* Djab. 135 : 10.

18 Sarta maehkeun radja-radja noe maroelja; sabab langgĕng kaäsihanana.

19 Tĕgĕs Sihon, radja oerang Emor; sabab langgĕng kaäsihanana.

20 Kitoe deui Og, radja Basan; sabab langgĕng kaäsihanana.

21 Bari ladjĕng tanahna dimilikkeun; sabab langgĕng kaäsihanana.

22 Nja dimilikkeun ka Israil [a] abdina; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* Jĕs. 41 : 8.

23 Andjeunna emoeteun ka oerang, keur mangsa oerang handap teja; sabab langgĕng kaäsihanana.

24 Sarta oerang dirĕboet ti satroe-satroe oerang; sabab langgĕng kaäsihanana.

25 Andjeunna noe [a] maparin rĕdjĕki ka saniskara daging; sabab langgĕng kaasihanana. *a* Djab. 145 : 15.

26 Geura halatoer noehoen ka [a] Allah sawarga; sabab langgĕng kaäsihanana. *a* Esr. 1 : 2; Nĕh. 1 : 4.

DJABOER 137.

Sisi bangawan-bangawan Baboel, nja di dinja kaoela darijoek, malah kaoela tjareurik, satijap-tijap ras aringĕt ka 2 Sion. 'Dina waroe lot, noe araja di djĕro tanah eta, kaoela pada ngagantoeng- 3 keun katjapi-katjapi kaoela. 'Karana di dinja djalma noe ngabojong kaoela pada nitah ka kaoela ngoengĕlkeun poepoedjian, sarta noe njangsarakeun ka kaoela pada nitah boengah; [pokna]: Dewek pangnjaranjikeun salah-sahidji poepoedjian Sion!

4 Koemaha kaoela nja rek nganjaranjikeun poepoedjian Pangeran di tanah 5 bangsa sedjen? 'Oepama kaoela datang ka poho ka maneh, Jĕroesalem! leungeun kaoela katoehoe sing poho ka 6 dirina! 'Letah kaoela sing rapĕt kana lalangit, oepama kaoela datang ka teu ingĕt ka maneh, oepama kaoela datang ka teu ngadjoengdjoengkeun Jĕroesalem ti batan kaboengahan kaoela noe pangoentjoelna!

7 Noen Pangeran! moegi ngemoetkeun [a] lampah oerang Edom keur poëan Jĕroesalem; noe ngaromong kijeu teja: Tarandjangan, tarandjangan, sing tĕpi 8 ka padĕmenna pisan! 'Eh, anak Baboel, noe mĕngke diroeksakkeun! sing bagdja djalma, [b] noe ka maneh pinaoereun pagawean maneh, noe koe maneh dipigawe 9 ka kaoela sadaja teja! 'Sing bagdja djalma, [c] noe pingarontokeun baroedak maneh noe laleutik, bari dirĕmoekkeun sakali ka batoe tjadas! *a* Jĕh. 25 : 13; Ob. 11. *b* Jĕr. 50 : 15, 29. *c* Jĕs. 13 : 16.

DJABOER 138.

Damĕlan Dawoed.

Koering sĕdja hatoer noehoen ka andjeun tĕroes sarĕng hate; sĕdja moedji ka andjeun kasaksian koe [a] para allah. 2 'Koering [b] sĕdja sĕmbahijang njanghareup ka kabah andjeun noe soetji, sarĕng sĕdja hatoer noehoen ka padjĕnĕngan andjeun tina hal kaäsihan andjeun sarĕng tina hal kajaktosan andjeun; karantĕn andjeun geus ngagoengkeun lahiran andjeun alah batan sadajana 3 djĕnĕngan andjeun. 'Keur mangsa koering sasambat, koering koe andjeun dikaboel; koering dipaparin gĕde hate, njawa koering diasoepan kakoewatan. *a* Djab. 82 : 1. *b* Djab. 5 : 8.

4 [a] Sadajana radja di boemi mĕngke halatoer noehoen ka andjeun, Pangeran! dimana geus ngaroeping lahiran lambe 5 andjeun. 'Sarĕng bade pada nganjanji-

keun djalan Pangeran; karantĕn kamoeljaän Pangeran langkoeng agoeng. 6 'Karantĕn [b] Pangeran langkoeng loehoer, kitoe ge ningali ka noe handap, sarĕng noe angkoeh kaoeninga ti kadjaoehan. *a* Djab. 72 : 11. *b* Djab. 113 : 5, 6.

7 Tijap-tijap koering njorang di tĕngah-tĕngah kasoekĕran, koering koe andjeun dihiroepkeun; andjeun sok njodorkeun panangan andjeun, mĕgatan ambĕk moesoeh-moesoeh koering, sarĕng panangan andjeun tĕngĕn njalamĕtkeun ka koering. 8 'Pangeran [a] tangtoe ngadjeudjeuhkeun diri koering; noen Pangeran! kaasihan andjeun teh langgĕng; dadamĕlan panangan andjeun moegi oelah ditilarkeun! *a* Djab. 57 : 3.

DJABOER 139.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

Noen Pangeran! andjeun langkoeng waspaos sarĕng langkoeng oeninga ka koering. 2 'Andjeun oeninga dijoek koering sarĕng hoedang koering; andjeun ngartos pikiran koering ti kadjaoehan. 3 'Leumpang koering sarĕng ngĕdĕng koering koe andjeun ditingkĕr; sarĕng [a] sadajana djalan koering andjeun teh ijasa. 4 'Karantĕn tatjan aja omongan dina letah koering, sajaktosna andjeun, Pangeran! geus oeninga sadajana. 5 'Koering ti toekang ti hareup koe andjeun dikĕpoeng, sarĕng andjeun noempangkeun panangan ka koering. 6 'Kaoeningaän kitoe matak helok, teu kadjoedi koe koering; estoe loehoer, koering teu wĕrat nĕpi. *a* Aj. 31 : 4.

7 Ka mana koering nja pileumpangeun njingkiran Roh andjeun? sarĕng ka mana koering nja piminggateun ngoendoeran pameunteu andjeun? 8 'Oepami [a] koering ngapoeng ka langit, andjeun aja di dinja; sarĕng oepami koering mĕrĕnah di ĕnggon noe maot, sajaktosna andjeun teh aja. 9 'Oepami koering ngapakkeun djangdjang padjar, seug tjitjing di toengtoeng laoet: 10 'di dinja ge panangan andjeun tinangtos noejoen ka koering, sarĕng koering ditjĕpĕng koe panangan andjeun tĕngĕn. 11 'Ari koering ngomong: Poegoeh poëk bakal ngarimboenan ka aing, sarta tjaäng sakoeriling aing pidjadieun peuting: 12 'tjatjakan poëk [b] teu matak kalingan ka andjeun; istoening peuting bidjil tjaäng sapĕrtos beurang; poëk sarĕng tjaäng sami bae. *a* Aj. 26 : 6; Am. 9 : 2. *b* Aj. 34 : 22.

13 Karantĕn nja andjeun [a] noe kagoengan kaboeboewahan koering; da koering teh koe andjeun ditĕpa di djĕro kandoengan poen indoeng. 14 'Koering hatoer noehoen ka andjeun, reh sabab koering didamĕl teh matak sijeun, nja matak helok; adjaib pisan dadamĕlan andjeun, sarĕng koe diri koering langkoeng-langkoeng nja ditarimakeun. 15 'Toelang koering hanteu kadingdingan ka andjeun, eukeur koering didamĕl di noe boeni, disongket di noe pangdjĕrona di boemi. 16 'Sotja andjeun ningali ka koering keur koering tatjan mangroepa; sarĕng sadajana geus kaoengĕlkeun dina kitab andjeun, noe diroepakeun dina saban-saban poë, keur hidji ge tatjan aja. 17 'Mana rasa koering, [b] koe moelja mamanahan andjeun, noen Allah! Amboe, aja sakitoe rarosa djoemlah-djoemlahna! 18 'Ana koe koering rek dibilang, geuning loba ti batan keusik. Barang koering lilir, koering teh masih aja di andjeun. *a* Djab. 7 : 10. *b* Djab. 92 : 6.

19 Noen Allah! moegi-moegi djalma doraka koe andjeun ditigas. Ari maraneh, [a] eh toekang ngoetjoerkeun gĕtih! geura njalingkir ti kaoela. 20 'Karantĕn ngaromongkeunana andjeun sĕdjana djoelig, sarĕng satroe-satroe andjeun ngarakoekeunana tjidra. 21 'Koemaha koering [b] teu rek mikageuleuh ka noe mikageuleuh ka andjeun, Pangeran? sarĕng koemaha koering teu rek mikangewa ka noe ngamaroesoeh ka andjeun? 22 'Dipikageuleuhna koe koering geuleuh bebejakan; pada diangkĕn moesoeh koe koering. 23 'Moegi ngawaspaoskeun ka koering, noen Allah! sarĕng moegi ngoeningakeun ka hate koering; [c] moegi ngararaoskeun ka koering, sarĕng moegi ngoeningakeun ka pipikiran koering; 24 'kalajan moegi ningali, bok manawa di koering aja djalan awon, sarĕng moegi koering ditoejoen dina djalan noe langgĕng! *a* Djab. 5 : 7. *b* Djab. 119 : 158. *c* Djab. 26 : 2.

DJABOER 140.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

2 Noen Pangeran! [a] moegi ngaleupaskeun koering ti manoesa noe goreng;

moegi koering loepoetkeun ti djalma
3 noe nganijaja, 'noe malikiran kagorengan sadjěro hate; saban-saban poë eta
4 teh sok gogonjokan pěrang. 'Pada njeukeutan letahna sapěrtos oraj; [b] sadjěroëun biwirna aja peurah oraj matih. Selah. *a* Djab. 43 : 1. *b* Djab. 58 : 5; Roem 3 : 13.

5 Moegi koering diraksa, noen Pangeran! ti leungeun djalma doraka; moegi koering loepoetkeun ti djalma noe nganijaja, noe pada ngamaksoed njoen-
6 troengkeun soekoe koering. 'Noe aradigoeng njaroempoetkeun djirět naheunan koering, kitoe deui djangět; [a] pada masang rawe di sisi djalan; pada mětakeun ridjět naheunan koering. Selah. *a* Djab. 142 : 4.

7 Koering [a] oendjoekan ka Pangeran: Andjeun teh Allah koering; noen Pangeran! moegi ngadangoekeun sowara
8 panoenoehoen koering. 'Noen Pangeran! noen Goesti, kabědasaning kasalamětan koering! andjeun nijoengan sirah koe-
9 ring keur poëan djoerit. 'Noen Pangeran! kahajang djalma doraka moegi oelah dipaparinkeun; pakarěpanana moegi oelah didolos; [b] tinangtos pada ngaloehoerkeun maneh. Selah. *a* Djab. 31 : 15. *b* 5 Moesa 32 : 27.

10 Hoeloe djalma noe ngoerilingan ka koering moegi sina kalipoetan koe ka-
11 soesahan biwirna! 'Moegi [a] sina ditamplokan roehak roehaj; moegi sina digěbroeskeun kana seuneu, kana leuwi-
12 leuwi, oelah sina marěnjat deui. 'Toekang ngoepat hamo tětěp di boemi; djalma noe nganijaja bakal diběběrik koe katjilakaän, dongkap ka kaboeroena. *a* Djab. 11 : 6.

13 Koering teh [a] geus těrang, jen Pangeran tinangtos ngoeroeskeun padoe djalma balangsak, prakawis djalma wa-
14 loerat. 'Geus kantěnan djalma noe balěněr halatoer noehoen ka padjěněngan andjeun; djalma noe saestoe pimaratoeheun di pajoeneun andjeun. *a* Djab. 9 : 19.

DJABOER 141.

Ijeu djaboer daměłan Dawoed.

Noen Pangeran! koering sasambat ka andjeun; moegi sing enggal njoempingan ka koering; moegi ngadangoekeun sowara koering, tijap-tijap koering
2 sasambat ka andjeun! 'Paněda koering moegi kahatoerkeun [a] sapěrtos seuseungitan ka pajoeneun andjeun; kitoe deui didjoengdjoengkeunana leungeun koering sapěrtos koerban sore. *a* 2 Moesa 30 : 7, 8; Wahj. 5 : 8.

3 Noen Pangeran! moegi neundeun noe kěmit di hareupeun soengoet koering; moegi ngadjaga panto biwir koering.
4 'Hate koering [a] moegi oelah dipěroehkeun kana lampah awon, matak koering ngalakoekeun kalakoean naon-naon sipat kadorakaän sinarěngan djalma noe njarijeun kagorengan; kalajan koering moegi oelah dongkap ka něda kahakananana noe ngareunah! *a* Djab. 119 : 36.

5 [a] Moen aja djalma běněr ngagitik ka koering, estoe kahemanan; sarěng moen ngawarah ka koering, sasat minjak dina sirah; moal ditampik koe sirah koering; karantěn koering teu wěleh nja něněda
6 ngalawan kagorengan itoe. 'Hakim-hakim maranehanana pada diragragkeun tina gawir goenoeng tjadas; sarěng maranehanana pada ngagoegoe kana omo-
7 ngan koering; karantěn ngareunah. 'Sapěrtos taneuh anoe beunang ngawaladjar sarěng beunang ngaběda h, nja kitoe toelang-toelang koering sadaja diawoerkeunana pělěbah lijang ěnggon noe maot. *a* Sil. 27 : 6.

8 Karantěn [a] panon koering ngabanděng ka andjeun, noen Pangeran! noen Goesti! koering njalindoeng ka andjeun; njawa koering moegi oelah dika-loewarkeun!
9 'Moegi koering diraksa ti pangawasa djirět, beunang itoe naheunkeun baris koering, sarěng ti ridjět sakoer noe nja-
10 rijeun kagorengan. 'Djalma daroraka moegi sina tigoebrag kana tataheunananana sorangan, bari koering mah sakalian dongkap ka leupas. *a* Djab. 25 : 15.

DJABOER 142.

Ijeu pangwoeroek Dawoed; paněda, keur mangsa Dawoed [a] aja di djěro goeha teja. *a* 1 Sam. 22 : 1.

2 Koering sasambat ka Pangeran tarik pisan; koering noenoehoen ka Pangeran
3 tarik pisan. 'Koering [a] ngoetjoetkeun gěgěroengan koering ka pajoeneun andjeunna; kasoekěran koering koe koering dioendjoekkeun ka pajoeneun andjeunna.
4 'Satijap-tijap soekma koering keur kalělěban di diri koering, andjeun lang-

koeng oeninga dina lalakon koering. [b] Dina djalan sorangeun koering eta teh njaroempoetkeun djirĕt, naheunan 5 koering. 'Mangga ngareret ka katoehoe, geuning koering taja pisan kawawoehan; koering teu gadoeh pamoeroean; euweuh noe miroseja ka njawa koering.

a Djab. 102 : 1. b Djab. 119 : 110.

6 Koering sasambat ka andjeun, Pangeran! pioendjoek koering: Nja andjeun noe djadi panjalindoengan koering, [a] doeoeman koering dina tanah djalma 7 hariroep. 'Moegi-moegi ngarĕgĕpkeun ka panjĕloek koering; karantĕn koering langkoeng-langkoeng nja laip. Moegi leupaskeun koering ti noe ngaroedagngoedag ka koering; karantĕn pada ka- 8 wasa batan koering. 'Moegi [b] ngaloewarkeun njawa koering ti djĕro pandjara, soepaja koering hatoer noehoen ka padjĕnĕngan andjeun. Djalma balĕnĕr tinangtos ngaroeboeng ka koering, dimana andjeun geus midamĕl kasaean ka koering.

a Djab. 16 : 5; 116 : 9. b Djab. 143 : 11.

DJABOER 143.

Ijeu djaboer damĕlan Dawoed.

Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun panĕda koering; rĕgĕpkeun panoehoen koering; moegi koering dikaboel, noemoetkeun kajaktosan andjeun, noe- 2 moetkeun kaädilan andjeun! 'Sarĕng abdi gamparan [a] moegi oelah ditjandak ka hoekoem; karantĕn sadajana noe hiroep hidji ge taja noe bĕnĕr di pajoe- 3 neun andjeun. 'Karantĕn moesoeh ngoedag njawa koering; pati koering koe eta diidĕk-idĕk kana taneuh; [b] koering koe eta geus diĕnggonkeun di noe paroëk, sapĕrtos noe paraeh baheula.

a Aj. 9 : 2; 14 : 3, 4. b Djab. 88 : 6.

4 Mana [a] soekma koering kalĕlĕban di diri koering; hate koering mĕlĕngĕk di 5 djĕro koering. 'Ras [b] koering ingĕt ka djaman koena-koena; koering mikiran saniskantĕn tanda kawasa andjeun; nja napakoeran dadamĕlan panangan an- 6 djeun. 'Koering [c] nadahkeun leungeun ka andjeun; njawa koering di pajoeneun andjeun [d] sapĕrtos tanah hanaäng. Selah.

a Djab. 142 : 4. b Djab. 77 : 6. c 1 Radj. 8 : 22. d Djab. 63 : 2.

7 Moegi koering enggal dikaboel, noen Pangeran! soekma koering kangĕn pisan; moegi oelah meungpeunan pameunteu andjeun ka koering, [a] tinangtos koering teh sami sarĕng noe taroeroen 8 kana gorowong. 'Moegi koering dikĕrsakeun [b] wantji isoek ngoeping kaäsihan andjeun; karantĕn ka andjeun koering teh ngandĕl. [c] Moegi koering dipaparin njaho kana djalan, noe koe koering kĕdah dilakonan; karantĕn koering ngadjoengdjoengkeun pikir ka andjeun.

a Djab. 28 : 1. b Djab. 90 : 14. c Djab. 86 : 11.

9 Noen Pangeran! moegi ngaloepoetkeun koering ti moesoeh-moesoeh koering; ka andjeun koering ngijoehan. 10 'Moegi koering diwoeroek ngalampahkeun noe pikamanaheun koe andjeun, karantĕn nja andjeun Allah koering; moegi koering koe Roh andjeun [a] noe langkoeng sae ditoejoen dina tanah rata! 11 'Koe karna padjĕnĕngan andjeun, Pangeran! moegi koering hiroepkeun; njawa koering ka-loewarkeun tina kasoekĕran, noemoetkeun kaädilan andjeun! 12 'Sarĕng moegi ngabasmi moesoeh-moesoeh koering, noemoetkeun kaäsihan andjeun; sadajana noe sok njoesoekĕr ka njawa koering moegi pada digĕmpoer; [b] karantĕn koering teh abdi andjeun.

a Nĕh. 9 : 20. b Djab. 116 : 16.

DJABOER 144.

Damĕlan Dawoed.

Sagala poedji ka Pangeran, batoe karang koering, [a] noe ngawoeroek leungeun koering kana djoerit, ramo koe- 2 ring kana pĕrang; 'noe [b] langkoeng asih ka koering, djeung benteng koering; koeta koering noe loehoer, sarta noe ngarahajoekeun ka koering; kĕpĕng koering, sarta noe disalindoengan koe koering; noe naloekkeun rahajat koering ka handapeun koering.

a Djab. 18 : 35. b Djab. 18 : 3, 48.

3 Noen Pangeran! [a] nahaon manoesa, mana koe andjeun dipioeninga? nahaon anak Adam, mana koe andjeun diëtang? 4 'Manoesa teh [b] sapĕrtos noe sija-sija; [c] oemoerna lir kalangkang noe lĕs euweuh.

a Djab. 8 : 5; 31 : 8. b Jak. 4 : 14. c Aj. 14 : 2.

5 Noen Pangeran! [a] moegi ngadengdekkeun langit andjeun, sarĕng loengsoer; moegi ngaragap ka goenoeng-goenoeng, 6 sina pada ngĕboel haseup. 'Moegi [b] aja kilat tingboerinjaj, sangkan maranehanana dipabalĕntjarkeun; pĕsatkeun djampa-

ring andjeun, sangkan pada digoedjroed-
7 keun. 'Moegi njodorkeun panangan andjeun [c] ti manggoeng, koering leupaskeun; nja moegi koering dika-loewarkeun ti tjai gĕde, ti leungeun djalma
8 nagara lijan, 'noe soengoetna ngomong gapong, sarĕng leungeunna katoehoe leungeun palsoe. a Djab. 18 : 10; 104 : 32. b Djab. 18 : 15. c Djab. 18 : 17.

9 Noen Allah! [a] koering sĕdja nganjanjikeun ka andjeun hidji poepoedjian anjar; sĕdja moedji ka andjeun [b] make
10 tjĕlĕmpoeng kawat sapoeloeh. 'Noen andjeun, noe maparin oenggoel ka radja-radja, noe ngaleupaskeun Dawoed ab-
11 dina ti pĕdanging katjilakaän! 'moegi-moegi ngaleupaskeun ka koering; nja koering teh ka-loewarkeun ti leungeun djalma nagara lijan, noe soengoetna ngomong gapong, sarĕng leungeunna katoehoe leungeun palsoe teja. a Djab. 33 : 3. b Djab. 92 : 4.

12 Anak koering lalaki moegi pada nga-gĕdean keur mangsana ngora, [a] sapĕrtos pĕtetan; anak koering awewe moegi sapĕrtos tihang djoeroe beunang nga-
13 loes-ngaloes, saädat padalĕman. 'Goedang koering moegi parinoeh, ngaloewarkeun barang warna-warna; ĕmbe-domba koering moegi ngarĕkahan bareboe-reboe balaksa-laksa di pasisian
14 koering; 'sapi-moending koering [b] moegi darĕrĕs ngandoeng; oelah aja noe ngadedel, oelah aja noe ngabĕdah, sarĕng oelah aja noe dĕdĕngekan di loe-
15 loeroeng koering. 'Bagdja tĕmĕn bangsa, noe kitoe pĕtana; [c] bagdja tĕmĕn bangsa, noe Allahna Pangeran. a Djab. 128 : 3. b 5 Moesa 28 : 4. c Djab. 33 : 12; 146 : 5.

DJABOER 145.

Ijeu pamoedji Dawoed.

Noen Allah koering! [a] noen Radja! koering sĕdja ngaloehoerkeun ka andjeun, sarĕng sĕdja njoekoerkeun ka padjĕnĕngan andjeun langgĕng salalamina. a Djab. 146 : 10.

2 Saban-saban dintĕn koering sĕdja njoekoerkeun ka andjeun, sarĕng sĕdja moedji ka padjĕnĕngan andjeun langgĕng salalamina.

3 [a] Pangeran teh agoeng sarĕng poedjieun langkoeng-langkoeng; ari kaägoenganana teu beunang dikira-kira. a Djab. 147 : 5.

4 Toeroenan ganti toeroenan bade nga-goeng-ngagoeng ka dadamĕlan andjeun, bari pada ngoewarkeun tandaning kawasa andjeun.

5 Kaähengan kamoeljaäning kaägoengan andjeun sarĕng dadamĕlan andjeun noe adjaib-adjaib koering sĕdja napakoeran.

6 Ari karosaäning dadamĕlan andjeun noe pada matak sijeun bade koe djalma-djalma diaromongkeun, sarĕng kaägoengan andjeun koering sĕdja njarijoskeun.

7 Pangingĕt-ngingĕt kana kagĕdean kasaean andjeun bade koe djalma-djalma [a] diboelakkeun, sarĕng kabĕnĕran andjeun koe sadaja bade dipake sĕsĕng-gakan. a Djab. 119 : 171.

8 [a] Pangeran nja sipat koernija nja sipat wĕlas; sipat sabar, toer gĕde kaäsihan. a 2 Moesa 34 : 6.

9 Pangeran teh moerah ka sadajana; sarĕng kawĕlasanana toemĕrap ka saniskantĕn dadamĕlanana.

10 Sadaja dadamĕlan andjeun bade pada nganoehoenkeun ka andjeun, Pangeran! sarĕng kaäsih-kaäsih andjeun bade pada njoekoerkeun ka andjeun.

11 Bade pada ngomongkeun kamoeljaaning karadjaän andjeun, bari njalatoerkeun tandaning kawasa andjeun;

12 Mambrih nganjahokeun ka anak Adam tandaning kawasa andjeunna, sarĕng kamoeljaän kaähenganing karadjaän andjeunna.

13 Karadjaän andjeun nja karadjaän noe salalanggĕngna, sarĕng kawasa andjeun tĕtĕp di sadaja toeroenan-toeroenan.

14 Pangeran ngadeudeul ka sadaja noe laboeh, [a] sarĕng njĕngkatkeun ka sadaja noe toengkoel. a Djab. 146 : 8.

15 [a] Panon sadajana ngantosan ka andjeun; sarĕng koe andjeun pada diparin hakaneunana dina waktoena. a Djab. 104 : 27.

16 Andjeun moekakeun panangan, sarĕng miseubeuhan ka sakoer noe hiroep, [a] ti kasoekaän. a 5 Moesa 33 : 23.

17 Pangeran teh adil dina saniskantĕn djalanna, sarĕng asih dina sadajana dadamĕlanana.

18 [a] Pangeran teh deukeut ka sakabeh noe sasambat ka andjeunna, tĕgĕs ka sakabeh noe sasambat ka andjeunna djeung saĕnja-ĕnjana. a Djab. 34 : 19.

19 [a] Kasoekaän noe aribadah ka andjeunna koe andjeunna didamĕl; ari ngadjĕritna koe andjeunna dimakboel sarta pada disalamĕtkeun. *a* Sil. 10:24.

20 Pangeran ngaraksa ka sadaja noe njaäh ka andjeunna; dĕmi sakabeh noe daroraka mah koe andjeunna ditoempoer.

21 Biwir koering bakal njatoerkeun poedjian Pangeran, sarĕng saniskara daging bakal njoekoerkeun ka padjĕnĕngan andjeunna noe langkoeng soetji, langgĕng salalawasna.

DJABOER 146.

Haleloeja! Eh njawa! geura moedji ka Pangeran. 2 'Kaoela [a] sĕdja moedji ka Pangeran satoetoep hiroep kaoela; sĕdja njanji ka Allah kaoela sapandjang kaoela aja. *a* Djab. 104:33.

3 [a] Poma oelah ngarandĕl ka menak-menak, ka anak Adam, noe teu bisaeun 4 noeloeng. 'Ana ka loewar soekmana, [b] dirina moelang deui ka taneuh asalna; poë harita keneh laleungit sagala pikarĕpeunana. *a* Djab. 118:8, 9. *b* Djab. 104:29.

5 Bagdja tĕmĕn djalma noe panoeloengna [a] Allah Jakoeb, noe pangharĕpanana ka Pangeran Allahna; 6 'anoe [b] ngadamĕl langit djeung boemi, laoet djeung saeusi-eusina; anoe tĕtĕp satoehoe sa-7 lalanggĕngna; 'anoe [c] midamĕl kaädilan ka noe dikanijaja; anoe maparin kahakanan ka noe langlajeuseun. Pangeran 8 ngalesotkeun sakitan; 'Pangeran ngabeuntakeun panon noe lolong; [d] Pangeran njĕngkatkeun noe toengkoel; Pa-9 ngeran miasih ka noe bĕnĕr; 'Pangeran [e] ngaraksa ka semah; pahatoe djeung randa koe andjeunna dipageuhan; dĕmi djalan djalma daroraka mah koe andjeunna dipengkolkeun. *a* Djab. 46:8. *b* Néh. 9:6. *c* Djab. 103:6. *d* Djab. 145:14. *e* 2 Moesa 22:21.

10 [a] Pangeran noe djoemĕnĕng Radja salalanggĕngna; Allah maneh, eh Sion! toeroen-toemoeroen. Haleloeja! *a* 2 Moesa 15:18.

DJABOER 147.

Geura maroedji ka Pangeran; [a] karana hade pisan njanji ka Allah oerang, sabab matak rĕsĕp; [b] lampah moedji 2 nja oetama. 'Jĕroesalem koe Pangeran didjĕlĕgkeun deui; oerang Israil noe diboewang koe andjeunna dikoempoelkeun 3 deui. 'Andjeunna njageurkeun [c] anoe peupeus hatena, sarta raheutna diboe-4 lĕnan. 'Andjeunna [d] noe ngetang rejana bentang-bentang; sakabehna koe an-5 djeunna pada disaoer ngaranna. 'Langkoeng agoeng Goesti oerang, sarta gĕde kawasana; pangartosanana taja wiwi-6 langanana. 'Noe balangsak [e] koe Pangeran dipageuhan; ari djalma daroraka mah koe andjeunna dika-handapkeun tĕpi kana taneuh pisan. *a* Djab. 92:2. *b* Djab. 33:1. *c* Jĕs. 61:1. *d* Jĕs. 40:26. *e* Djab. 146:8, 9.

7 Geura ngarawih ka Pangeran make pamoedji soekoer; geura njaranji ka Al-8 lah oerang make katjapi! 'Nja andjeunna noe noetoepan langit koe mega; [a] noe njawiskeun pihoedjaneun pikeun boemi; noe ngabidjilkeun djoekoet di goenoeng-9 goenoeng; 'noe ka sasatoan maparin hakaneunana; kitoe keneh ka [b] anak 10 gagak, noe sasambat. 'Andjeunna teu mikarĕsĕp ka pangawasa koeda, teu mi-11 kasoeka ka bitis djalma; 'noe dipikasoeka teh koe Pangeran, nja sakoer noe sijeun koe andjeunna, noe ngalarĕp-ngarĕp kana kaäsihanana. *a* Djab. 104:13, 14. *b* Aj. 39:3.

12 Eh Jĕroesalem! sing ngagoeng-ngagoeng ka Pangeran; eh Sion! sing moe-13 dji [a] ka Allah maneh. 'Karana toelak lawang maneh koe andjeunna geus dipageuhkeun; anak maneh koe andjeunna 14 dibĕrkahan di djĕro maneh. 'Sawĕwĕngkĕran maneh koe andjeunna diajaän kĕrta; [b] sarta maneh koe andjeunna 15 diseubeuhan koe atjining tarigoe. 'Andjeunna miwarangan timbalanana ka boemi; [c] pangandikana moeroe kĕntjĕng 16 pisan. 'Andjeunna maparin saldjoe saroepa boeloe domba; andjeunna ngawoerkeun halimoen kimpĕl sapĕrti lĕboe. 17 'Andjeunna ngaragragkeun tjai batoe andjeunna kawas sĕsĕmplekan; saha noe bisa tagĕn di hareupeun tiris ti andjeun-18 na? 'Andjeunna miwarang pangandikana, seug eta teh disina lalĕboer; anginna disina ngahijoes, heg tjai ngalotjor deui. 19 'Andjeunna ka Jakoeb maparin njaho pangandikana; Israil dipaparin njaho 20 pikoekoehna djeung hoekoemna. 'Ka bangsa kapir hidji ge [d] andjeunna teu midamĕl kitoe, sarta hoekoem andjeunna koe eta teu kanjarahoan. Haleloeja! *a* Djab. 146:10. *b* Djab. 81:17. *c* Djab. 33:9. *d* 5 Moesa 4:7; Lal. 14:16.

DJABOER 148.

Haleloeja! [a] Geura maroedji ka Pangeran, eh ahli sawarga! geura maroedji ka andjeunna di ĕnggon laloehoer! 2 'Geura maroedji ka andjeunna, [b] eh sadaja malaikatna! Geura maroedji ka andjeunna, eh sadaja balad-baladna! 3 'Geura maroedji ka andjeunna, eh panonpoë djeung boelan! Geura maroedji ka andjeunna, eh sadaja bentang-bentang 4 tingkarĕtip! 'Geura maroedji ka andjeunna, [c] eh langiting sakabeh langit, kitoe deui maneh, eh tjai noe di loehoereun 5 langit! 'Sadajana [d] koedoe moedji ka padjĕnĕngan Pangeran; karana andjeunna nimbalan, seug eta didjaradikeun. 6 'Sarta koe andjeunna pada ditĕtĕpkeun sina langgĕng salalawasna; [e] andjeunna maparin pikoekoeh, noe moal koe eta dirĕmpak.

a Djab. 69 : 35; Loek 2 : 14. *b* Djab. 103 : 21. *c* 1 Radj. 8 : 27. *d* Djab. 33 : 9. *e* Aj. 38 : 33; Djab. 119 : 91.

7 Geura maroedji ka Pangeran, eh ahli boemi! eh barahala laoet djeung saka- 8 beh sagara! 'Eh seuneu djeung hoedjan boewah, saldjoe djeung haseup! eh angin riboet, noe ngalampahkeun pangandi- 9 kana! 'Eh goenoeng-goenoeng djeung sakabeh pasir, tangkal boeboewahan 10 djeung sakabeh ki poetri! 'Eh sato galak djeung sakabeh sato tjotjoöan, bangsa noe tingkarajap sarta manoek djang- 11 djangan! 'Eh para radja di boemi djeung sakabeh bangsa-bangsa! eh para kapala 12 djeung sakabeh hakim di boemi! 'Eh boedjang-boedjang, kitoe deui landjang-landjang, kolot-kolot reudjeung boedak- 13 boedak! 'Sadajana koedoe moedji ka padjĕnĕngan Pangeran; [a] karana padjĕnĕngan andjeunna woengkoel noe loehoer; kaägoengan andjeunna njata 14 di boemi sarta di langit. 'Djeung andjeunna [b] geus ngaloehoerkeun tandoek oematna, pikeun poedjieun sadajana kaasih andjeunna, nja eta pikeun anakpoetoe Israil, bangsa kaparĕk andjeunna. Haleloeja!

a Jĕs. 12 : 4. *b* Djab. 89 : 18.

DJABOER 149.

Haleloeja! [a] Geura njaranjikeun ka Pangeran hidji njanjian anjar; nja nganjanjikeun poedjian andjeunna dina 2 pakoempoelan para kaäsih. 'Israil masing boengah tina hal [b] noe ngadamĕl inja; anak Sion masing garĕrah tina 3 hal Radjana. 'Koedoe maroedji ka padjĕnĕnganana make engklak-engklakan; koedoe njaranji ka andjeunna make tĕ- 4 rĕbang djeung katjapi. 'Karana Pangeran ngamanah ka oematna; noe balangsak koe andjeunna dialoes-aloes koe 5 kasalamĕtan. 'Para kaäsih masing saroeka-soeka tina hal kamoeljaän; masing pada sĕsĕnggakan di saĕnggon-ĕnggonna.

a Djab. 96 : 1. *b* Djab. 100 : 3.

6 Soengoetna pipinoeheun koe [a] pangagoeng-ngagoeng ka Allah, sarta [b] leungeunna pinjĕkĕleun pĕdang seukeut 7 kentja-katoehoe; 'baris [c] ngeunakeun balĕsan ka oerang kapir, ngeunakeun 8 siksaän ka bangsa-bangsa; 'baris ngabanda ka radja-radjana make rante, kitoe deui ka menak-menakna make 9 bĕlĕnggoe beusi; 'baris ngeunakeun ka darinja hoekoeman [d] noe geus ditoeliskeun. Nja kitoe pikamoeljaäneun sadaja kaäsih andjeunna. Haleloeja!

a Djab. 66 : 17. *b* 2 Kor. 10 : 4; Ep. 6 : 17. *c* 2 Tes. 1 : 8. *d* 5 Moesa 32 : 41.

DJABOER 150.

Haleloeja! Geura maroedji ka Allah [a] di djĕro kasoetjianana; geura maroedji ka andjeunna [b] dina pipindingna noe reugreug!

a Djab. 148 : 1. *b* 1 Moesa 1 : 6.

2 [a] Geura maroedji ka andjeunna tina hal tandaning kawasana; geura maroedji ka andjeunna noeroetkeun karosaän kaagoenganana!

a Djab. 145 : 11.

3 [a] Geura maroedji ka andjeunna make sĕngek sangkakala; geura maroedji ka andjeunna make tjĕlĕmpoeng djeung katjapi!

a Djab. 98 : 5.

4 [a] Geura maroedji ka andjeunna make tĕrĕbang djeung engklak-engklakan; geura maroedji ka andjeunna make tatabeuhan kawat djeung soeling!

a Djab. 149 : 3.

5 [a] Geura maroedji ka andjeunna make tjetjempres haroes; geura maroedji ka andjeunna make tjetjempres ngĕntjreng!

a 1 Bab. 15 : 16.

6 [a] Sagala noe boga ambĕkan koedoe moedji ka Pangeran. Haleloeja!

a Wahj. 5 : 13.

KITAB SILOKA SOELEMAN.

PASAL 1.

Tjeu [a] siloka Soeleman poetra Dawoed, 2 radja Israil; 'baris nganjahokeun kapintĕran djeung pamĕpĕrih; baris nga- 3 hartikeun pamagahan binangkit; 'baris nampa pamĕpĕrih matak soerti, kitoe deui kabĕnĕran, kaädilan djeung kaes- 4 toean; 'baris [b] mere akal ka noe barodo, mere kanjaho djeung ingĕtan ka 5 baroedak.'Saha-saha noe pintĕr, tangtoe ngadenge, matak tambah nja elmoe; sarta noe harti pimeunangeun pitoetoer, 6 'baris ngahartikeun siloka djeung sindir, piwoeroek djalma palintĕr sarta djeung soewal-soewalna. *a* 1 Radj. 4 : 32. *b* Djab. 19 : 8.

7 [a] Sijeun koe Pangeran, nja eta mimitina kanjaho; djalma paloeng pada njoemahkeun kana kapintĕran djeung kana pamĕpĕrih. *a* p. 9 : 10.

8 [a] Eh anaking! dengekeun pamĕpĕrih bapa, djeung oelah ninggalkeun papakon 9 indoeng maneh; 'karana [b] minangka sigĕr matak loetjoe eta teh ka sirah maneh, sarta minangka kongkorong ka 10 beuheung maneh. 'Eh anaking! oepama djalma dosa ngawoedjoek ka maneh, 11 poma oelah diroedjoekan. 'Oepama ngaromong: Hajoe, miloe djeung koela; oerang ngabongohan gĕtih, oerang ngadodoho noe teu salah, teu karana sabab; 12 'oerang ngalĕglĕg eta hiroep-hiroep, tjara koe ĕnggon noe maot; nja diteureuj boeleud, [c] sapĕrti noe taroeroen kana go- 13 rowong; 'oerang pimanggiheun saroepaning barang moelja; oerang ngeusian 14 imah oerang koe djarahan; 'maneh meureun ngaloengkeun dadoe tjampoer djeung koela sakabeh; oerang sarereja 15 bakal sakantong reudjeung: 'eh anaking! [d] oelah bral leumpang di djalan djeung noe kitoe; koedoe tjandĕt soekoe maneh 16 ti noe disorang koe eta. 'Karana [e] soekoena moeroe-moeroe kana kagorengan, sarta kĕntjĕng kana ngoetjoerkeun gĕtih. 17 'Karana tjoemah ratjik diamparkeun di hareupeun panon sakoer noe boga djang- 18 djang. 'Saĕnjana, eta teh ngabongohanana ka gĕtih dirina, ngadodohona ka 19 njawa sorangan. 'Tah, [f] kitoe djalan sakoer noe ngarah kaoentoengan nista; tangtoe mawa njawa noe boga. *a* p. 4 : 1; 6 : 20. *b* p. 4 : 9. *c* Djab. 28 : 1. *d* p. 4 : 27. *e* Jĕs. 59 : 7; Roem 3 : 15. *f* p. 15 : 27.

20 Kapintĕran sok njĕloek di loeloeroeng, 21 njowara di pasar-pasar; 'ngagĕro [a] di pepengkolan ĕnggon raroesoeh; di lĕbah lawang panto-panto, di djĕro nagara, eta teh sok njaoerkeun pamagahanana, 22 nja kijeu: 'Eh noe barodo! sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek njaraäh kana kabodoan? djeung maraneh, taroekang mojok! nja rek rarĕsĕp kana kapojokan? sarta maraneh, djalma gĕdjoel! nja rek gareuleuh kana kanjaho? 23 'Geura pada malik ka pangwarah kami! satĕmĕnna, kami dek ngaboelakkeun pangadjaran kami ka maraneh; dek nganjahokeun piwoeroek kami ka maraneh. 24 'Sapedah [b] kami ngagĕroan, tapi maraneh ĕmboeng; kami ngagoepajan, tapi 25 taja noe ngarĕgĕpkeun; 'djeung maraneh nampik ka sakabeh papatah kami, sarta 26 teu soedi ka pangwarah kami: 'noe matak kami sabalikna [c] bakal seuri, samangsa maraneh balahi; nja kami teh bakal mojok, samangsa datang kareu- 27 wasan maraneh; 'samangsa datang kareuwasan maraneh sapĕrti angin riboet, djeung balahi maraneh djĕboel tjara angin topan; samangsa maraneh kataradjang kasoekĕran djeung karoepĕkan. 28 'Didinja eta teh [d] bakal sasambat ka kami, tapi koe kami moal dikaboel; bakal gĕmĕt narejangan kami, tapi kami 29 moal kapanggih. 'Tina sabab eta teh gareuleuheun kana kanjaho, djeung teu 30 marilih sijeun koe Pangeran; 'teu saroedieun ka papatah kami, bari mari- 31 tjeun sakabeh pangwarah kami: 'noe matak [e] koe eta pikapoeloekeun hasil djalanna, sarta pisareubeuheun koe pa- 32 molahna sorangan. 'Karana pamoengkir noe barodo matak maehkeun ka darinja, sarta kagĕnahan noe garĕdjoel matak 33 ngagĕmpoer ka darinja; 'dĕmi noe

ngadenge ka kami mah pimatoeheun sarta santosa, djeung bakal sĕnang ati, teu sijeun tjilaka. *a* p. 8:1. *b* Jĕs. 65:2, 12; Jĕr. 7:13. *c* 5 Moesa 28:63; p. 3:34. *d* Aj. 27:9; 35:12; Jĕr. 11:11. *e* Jĕs. 3:10, 11.

PASAL 2.

Eh anaking! oepama maneh narima pamagahan kami, sarta parentah kami koe maneh diampihan di diri maneh, 2 'datang ka tjeuli koe maneh disina nga-rĕgĕpkeun kana kapintĕran, hate koe maneh dipĕroehkeun kana pangartian; 3 'geus poegoeh, oepama maneh sasambat kana kabinangkitan, djeung noenoehoen 4 kana pangartian; 'oepama maneh [a] ne-jangan eta sapĕrti nejangan perak, sarta dioelik-oelik tjara ngoelik pĕpĕndĕman: 5 'didinja maneh teh pingahartieun kana sijeun koe Pangeran, sarta pimanggiheun 6 kanjaho ka Allah. 'Karana Pangeran [b] noe maparin kapintĕran; nja ti baham andjeunna datangna kanjaho djeung pa-7 ngartian. 'Andjeunna njadangkeun ka-pintĕran noe sadjatina pikeun sakoer noe saestoe; andjeunna minangka kĕ-pĕng ka sakoer noe loemakoe satĕmĕnna; 8 'kĕrsa ngadjaga djalan noe tĕroes djeung hoekoem, nja ngaraksa djalan kaäsihna. 9 'Didinja maneh teh pingahartieun [c] kana kabĕnĕran, kana kaädilan djeung kana kaestoean, saliring lakoe-lampah noe hade. *a* p. 8:10. *b* Jak. 1:5. *c* p. 1:3.

10 Lamoen kapintĕran asoep ka hate maneh, djeung kanjaho koe njawa maneh 11 dipake karĕsĕp, 'geus tangtoe maneh diraksa koe ingĕtan, didjaga koe pa-12 ngartian; 'soepaja maneh diloepoetkeun ti djalan goreng, ti djalma noe miomong 13 teu moepakat; 'ti noe naringgalkeun djalan saestoe, mambrih leumpang dina 14 djalan poĕk; 'noe migawe kagorengan [a] djeung baroengahna, sarta garĕrah koe 15 lampah teu moepakat nja goreng; 'noe djalanna barengkok, sarta sarerong dina 16 lakoe-lampahna. 'Soepaja maneh diloe-poetkenn ti [b] awewe sedjen, bangsa lijan, 17 noe omonganana loemas-lamis; 'noe geus ninggalkeun panoetanana ti ngongora, sarta mopohokeun pĕrdjangdjian Al-18 lahna: 'karana [c] imahna tjondong ka maot, djeung lakoe-lampahna noeng-19 toen ka noe paraeh. 'Saha-saha djal-ma asoep ka dinja hamo balik deui, sarta moal nĕpi kana djalan kahiroe-pan. *a* p. 10:23. *b* p. 5:3; 6:24. *c* p. 7:27.

20 Noe matak maneh koedoe loemakoe dina djalan djalma hàrade, djeung nges-21 toekeun djalan djalma balĕnĕr. 'Karana [a] noe saestoe pimaratoeheun dina tanah, sarta noe satĕmĕnna pikararieun dina 22 eta; 'dĕmi [b] noe daroraka mah tangtoe pada dibasmi tina tanah, sarta noe mi-lampah tjidra tangtoe pada ditjaboetan tina eta. *a* Djab. 37:29. *b* Aj. 18:17; p. 10:30.

PASAL 3.

Eh anaking! papakon kami oelah di-popohokeun; nja hate maneh koedoe 2 nĕtĕpkeun parentah kami. 'Karana [a] eta teh ka maneh tangtoe nambahan pandjang oemoer, taoen hiroep, kitoe 3 deui kasĕnangan. 'Kahemanan djeung kajaktian poma oelah ninggalkeun ka maneh; [b] kongkorongkeun dina beuheung maneh, toeliskeun dina papan hate ma-4 neh: 'tangtoe maneh pimanggiheun koer-nija djeung pangartian noe hade, di pa-joeneun Allah sarta di hareupeun ma-5 noesa. 'Koedoe ngandĕl ka Pangeran tĕroes reudjeung hate, [c] sarta oelah na-6 leukeum ka pangarti sorangan. 'Maneh di sakabeh djalan maneh [d] sing nga-njahokeun ka andjeunna; tangtoe an-djeunna ngalĕmpĕngkeun djalan maneh. 7 'Poma [e] oelah boga angkeuh pintĕr; koe-doe sijeun koe Pangeran sarta njingkir 8 tina kagorengan. 'Matak boedjal maneh pitjageureun, djeung matak toelang ma-9 neh pisalĕgĕreun. 'Koedoe ngahormatan ka Pangeran [f] koe babandaän maneh, sarta koe loeloegoe sakabeh beubeuna-10 ngan maneh: 'tangtoe [g] leuit maneh parinoeh boentjir, djeung pamĕrĕsan maneh laleber tji-anggoer. *a* 5 Moesa 8:1; 30:20. *b* p. 6:21; 7:3. *c* p. 28:36; Jĕr. 9:23. *d* 1 Bab. 28:9. *e* Roem 12:16. *f* 2 Moesa 23:19; Mal. 3:10. *g* Joël 2:24.

11 [a] Eh anaking! pamĕpĕrih Pangeran oelah ditampik, djeung oelah soengkan 12 koe andjeunna dipilara; 'karana [b] tijap-tijap noe dipikaäsih koe Pangeran, sok dipilara; nja koemaha bapa ka anak 13 noe dipikasoeka. 'Bagdja tĕmĕn manoesa noe manggih kapintĕran; nja manoesa 14 noe ngabogaän pangartian! 'Karana da-gang eta hade alah batan dagang pe-rak; [c] estoe batina ngoengkoelan ĕmas

15 panghadena. 'Leuwih moelja eta teh ti batan intĕn mirah; djeung sakabeh noe dipake kasoeka koe maneh taja pisan 16 noe nandingan eta. 'Pandjang oemoer [d] ditjangking koe leungeunna ti katoehoe; leungeunna ti kentja njangking ka- 17 soegihan djeung kahormatan. 'Djalanna djalan kangeunahan; estoe sakabeh dja- 18 lanna djalan kasĕnangan. 'Tangkal [e] kahiroepan eta teh ka sakoer noe moentang ka eta; djeung saha-saha noe njĕkĕl 19 ka eta bagdja tĕmĕn. 'Pangeran ngadĕgkeun boemi [f] koe lantaran kapintĕran, djeung ngadjadikeun langit koe 20 lantaran pangartosan. 'Koe lantaran kaoeningaän andjeunna sagara ngaboerijal, sarta mega-mega njoeroeloek tji-iboen.

a Aj. 5:17; Ibr. 12:5. *b* Wahj. 3:19. *c* Aj. 28:15. *d* p. 8:18, 35. *e* 1 Moesa 2:9. *f* Djab. 33:6.

21 Eh anaking! eta teh oelah sina aringkah ti hareupeun panon maneh; koedoe ngaraksa kapintĕran noe sadjatina, kitoe 22 deui ingĕtan; 'tangtoe matak hiroep njawa maneh, sarta [a] matak loetjoe 23 beuheung maneh. 'Didinja maneh ngalakonan djalan maneh kalawan sĕnang ati, [b] djeung soekoe maneh moal tita- 24 djong. 'Tijap-tijap [c] maneh keur ngĕdĕng, moal kadatangan reuwas; satĕgĕsna maneh ngĕdĕng tangtoe ngeunah sasarean. 25 'Montong sijeun koe kareuwasan ngadak-ngadak, atawa koe karoeksakan noe 26 daroraka, lamoenna datang. 'Karana Pangeran noe djadi pangharĕpan maneh, sarta andjeunna tangtoe ngaraksa soekoe maneh, oelah keuna ringkoes.

a p. 1:9. *b* Djab. 91:11, 12. *c* 3 Moesa 26:6; Djab. 3:6.

27 [a] Oelah mogogkeun kahadean ka noe wadjib; kitoe soteh lamoen leungeun 28 maneh kawasa ngalampahkeun. 'Oelah maneh ngomong ka batoer: Geura balik, mĕngke ka dijeu deui; atawa: Isoekan koela rek mere; padahal maneh boga. 29 'Oelah maneh ngarang pitjilakaeun batoer; karana eta teh tjitjingna di maneh 30 sĕnang ati. 'Oelah maneh paseja djeung pada manoesa teu karana sabab, ari eta teu migawe goreng ka maneh mah. 31 'Oelah maneh [b] sirik ka djalma naganijaja, sarta sakabeh djalanna oelah 32 aja noe koe maneh dipilih. 'Karana noe serong kagiroek Pangeran; dĕmi ka noe 33 saestoe mah andjeunna teh [c] dalit. 'Panjapa Pangeran [d] aja di imah djalma doraka; dĕmi pangtjitjingan djalma bĕnĕr mah koe andjeunna dibĕrkahan. 34 'Geus poegoeh [e] toekang mojok koe andjeunna bakal dipojok deui; dĕmi ka noe sareh mah andjeunna maparin sih- 35 koernija. 'Noe palintĕr pingamilikeun kahormatan; dĕmi noe garĕdjoel mah ngagembol kahinaän.

a 1 Petr. 4:10. *b* Djab. 37:1; p. 24:19. *c* Djab. 25:14. *d* p. 11:24; 12:7; 21:12. *e* p. 1:26; Jak. 4:6.

PASAL 4.

Eh anaking! [a] darengekeun pamĕpĕrih bapa; sarta rarĕgĕpkeun, soepaja nga- 2 njahokeun pangartian. 'Karana kami ka maraneh mere elmoe hade; papakon kami koe maraneh poma oelah diting- 3 galkeun. 'Karana kami anak kameumeut rama kami, [b] tatjan aja tanaga, sarta djadi anak noenggal di pajoeneun iboe 4 kami. 'Harita [c] kami teh koe rama diwoeroek, kijeu lahirna ka kami: Hate maneh sing njĕkĕl piwoeroek kami; parentah kami estoekeun, tangtoe ma- 5 neh hiroep. 'Koedoe [d] meuli kapintĕran, koedoe meuli pangartian; poma oelah poho, djeung oelah njimpang ti pama- 6 gahan biwir kami. 'Oelah ninggalkeun eta, tangtoena ngaraksa ka maneh; koedoe masing njaäh ka eta, tangtoena 7 ngadjaga ka maneh. 'Kapintĕran noe djadi loeloegoe; mana koedoe meuli kapintĕran, djeung sabobogaän maneh beu- 8 likeun ka pangartian. 'Koedoe koe maneh dipoesti-poesti, [e] tangtoena ngadjoengdjoengkeun ka maneh; tangtoena ngahormatan ka maneh, lamoen koe 9 maneh digoegoeloeng. 'Tangtoe eta [f] ka sirah maneh mere sigĕr matak loetjoe, nja maneh koe eta diselehan makoeta moelja.

a p. 1:8. *b* 1 Bab. 29:1. *c* 1 Bab. 28:9. *d* p. 23:23. *e* p. 3:16. *f* p. 1:9.

10 Eh anaking! dengekeun, sarta tampanan pamagahan kami; tangtoe maneh 11 direjaän taoen hiroep. 'Kami ka maneh ngawoeroekkeun djalan kapintĕran; maneh koe kami dek didjalankeun dina 12 kalakoean noe saestoe. 'Maneh keur leumpang, [a] moal sĕsĕk nja lengkah; sarta ari maneh loempat, moal laboeh. 13 'Sing pageuh njĕkĕl pamĕpĕrih, oelah dilesotkeun; koedoe ngadjaga ka eta, karana eta matak hiroep ka maneh. 14 'Poma [b] oelah asoep ka djalan djalma

daroraka, djeung oelah loemakoe dina
15 djalan djalma garoreng. 'Koedoe nampik eta, oelah koe maneh disorang; nja koedoe njimpang ti eta, bari toeloej.
16 'Karana eta teh tara hareës, ari tatjan migawe goreng; gagal heësna, ari ta-
17 tjan niwaskeun; 'karana kahakananana roti kadorakaän, djeung inoemanana
18 anggoer panganijaja. 'Ari djalan djalma balĕnĕr [c] sapĕrti tjahja ngagĕbjar, beuki lila beuki tjaäng, tĕpi ka tĕngari pisan.
19 'Dĕmi djalan djalma daroraka mah [d] sapĕrti poëk mongkleng; teu njarahoëun di noe pimatakeun maranehanana laboeh.

a Aj. 18 : 7. *b* Djab. 1 : 1; p. 1 : 15. *c* Hak. 5 : 31; Aj. 22 : 28. *d* 1 Joh. 2 : 11.

20 Eh anaking! rĕgĕpkeun piwoeroek kami; tjeuli maneh tjondongkeun ka pa-
21 magahan kami. 'Oelah sina aringkäh ti hareupeun panon maneh; nja koedoe
22 koe maneh diraksa di sadjĕro hate. 'Karana eta teh matak hiroep ka sakoer noe manggih inja, sarta matak tjageur
23 ka badanna sakoedjoer. 'Koedoe ngadjaga hate maneh ti batan sakabeh noe diraksa; karana nja ti dinja sirahing
24 hiroep. 'Singkirkeun ti maneh sagala kabengkokan soengoet, djeung djaoehkeun ti maneh sagala kabingkĕngan bi-
25 wir. 'Panon maneh masing tĕroes nendjona; biwir mata maneh bĕnĕrkeun ka
26 noe di hareupeun maneh. 'Timbang [a] pilakoeëun soekoe maneh, djeung saka-
27 beh djalan maneh masing pageuh. 'Oelah njimpang [b] ngatoehoe atawa ngentja; soekoe maneh sina njingkiran kagorengan.

a p. 14 : 8. *b* 5 Moesa 5 : 32; Djab. 119 : 101.

PASAL 5.

Eh anaking! [a] rĕgĕpkeun kapintĕran kami; tjeuli maneh tjondongkeun ka
2 pangartian kami; 'soepaja maneh ngaraksa ingĕtan, sarta biwir maneh nga-
3 djaga kanjaho. 'Karana biwir [b] awewe sedjen njaktjĕlakan atjining madoe, djeung lalangitna [c] leutjir alah batan mi-
4 njak; 'dĕmi ahirna mah pait sapĕrti alsĕm, djeung seukeut tjara pĕdang anoe seu-
5 keut kentja-katoehoe. 'Soekoena [d] moedoen ka maot; lengkahna ngoengkoeg
6 ka ĕnggon noe paeh. 'Sangeukeun nimbang djalan kahiroepan; lakoena ngalantoer, teu njahoëun noe didjoegdjoeg.

a p. 22 : 17. *b* p. 2 : 16; 6 : 24. *c* Djab. 55 : 22. *d* p. 2 : 18.

7 Mana ajeuna, anaking! darengekeun kami, djeung oelah njalingkir ti pama-
8 gahan biwir kami. 'Djalan maneh masing djaoeh ti noe kitoe, sarta oelah
9 deukeut ka lawang imahna; 'soepaja sipat kaädjenan maneh koe maneh oelah dibikeun ka deungeun-deungeun, djeung taoen maneh oelah dibikeun ka
10 noe sasangklĕng; 'soepaja noe sedjen oelah sareubeuh koe kakoewatan maneh, sarta beunang maneh hese-tjape oelah
11 aja di imah noe lijan; 'tĕmahna maneh haharĕgoengan, [a] samangsa awak maneh djeung daging maneh geus datang
12 ka bejak; 'bari maneh ngomong: Lah, naha aing teh geuleuh kana pamĕpĕrih, djeung hate aing tjoewa kana pangwa-
13 rah; 'sarta aing teu ngadenge ka papatah goeroe aing, djeung aing teu njondongkeun tjeuli ka noe magahan ka aing!
14 'Aing teh bis-bis tjilaka badis di tĕngah pakoempoelan djeung padjĕmoehan.

a Loek. 15 : 16.

15 Koedoe nginoem tjai ti gorowong maneh sorangan, nja tjai ngotjor ti djĕro
16 soemoer diri maneh. 'Naha tji-njoesoe maneh koedoe ngaloemprah ka loeloeroeng, soesoekan tjai koedoe ngijih-
17 ngajah ka pasar-pasar? 'Eta teh sing keur diri maneh woengkoel, sarta oelah keur noe sedjen miloe djeung maneh.
18 'Tji-boelakan maneh sing kabĕrkahan; sarta [a] sing boengah koe pamadjikan
19 maneh ti ngongora; 'lir oentjal matak njaäh, ĕmbe tjadas matak loetjoe; sing seubeuh maneh koe soesoena sapapandjangna; sing kairid koe kanjaähanana
20 salalawasna. 'Djeung keur naon maneh, anaking! rek kairid koe awewe sedjen, sarta ngarangkoel pangkon noe lijan?
21 'Karana [b] djalan djalma aja di pajoeneun sotja Pangeran, sarta koe andjeunna ditimbang-timbang salakoe-lampah-
22 na. 'Djalma doraka [c] tangtoe karingkoes koe kasalahanana, sarta ditjĕkĕl koe
23 talining dosana. 'Manehna pipaeheun sabab koerang pamĕpĕrih, sarta pikairideun koe kagĕdean kapaloenganana.

a Goer. 9 : 9. *b* Aj. 14 : 16; 34 : 21. *c* Djab. 7 : 17.

PASAL 6.

Eh anaking! [a] oepama maneh nanggoeng batoer, geus nĕpakkeun leu-
2 ngeun maneh pikeun noe sedjen, 'nja maneh teh karidjĕt koe omong biwir

maneh, karingkoes koe tjatoer soengoet 3 maneh: 'moedoe kijeu nja pilampaheun atoeh, anaking: seg leupaskeun diri, da maneh teh geus asoep ka leungeun batoer; geura leumpang, rĕndahkeun diri, bari ngagoegoedjĕg ka batoer maneh 4 teja. 'Panon maneh [b] oelah dibikeun sasarean, djeung biwir mata maneh oelah 5 sina lĕlĕjĕpan. 'Geura ngaleupaskeun diri, tjara mĕntjĕk ngaleupaskeun maneh ti leungeun [noe moro], djeung sapĕrti manoek ti leungeun toekang taheun.

a p. 11 : 15; 20 : 16. *b* Djab. 132 : 4.

6 Eh, noe ngĕdoel! geura leumpang ka [a] sireum, ilikan lakoe-lampahna, sarta 7 masing pintĕr. 'Ari eta teh teu bogaeun kapala, pangoeroes atawa pama- 8 rentah; 'kitoe ge njawiskeun pirĕdjĕkieunana dina oesoem halodo, ngoempoelkeun pihakaneunana dina oesoem diboe- 9 wat. 'Sabaraha pililaeunana deui maneh, noe ngĕdoel, nja rek ngĕdĕng bae? iraha maneh nja pihoedangeun tina heës ma- 10 neh? 'Meueus-meueus [b] heës, meueus-meueus lĕlĕjĕpan, meueus-meueus sida- 11 kĕp bari ngĕdĕng: 'heg datang kamiskinan maneh tjara begal, djeung pangaboetoeh maneh sapĕrti djalma noe njikĕp pakarang.

a p. 30 : 25. *b* p. 24 : 33.

12 Manoesa noe bangkawarah, djalma noe doraka, loemakoena [a] bengkok bi- 13 wir; 'matana [b] dipake koetjap-kitjeup, soekoena dipake ngomong, ramona di- 14 pake tandjak-toendjoek. 'Noe di sadjĕro hatena kabehna teu moepakat; manehna sapapandjangna ngarang kagorengan, 15 djeung sok njijeun pipasejaeun. 'Pedah kitoe kĕntjĕng pisan pidatangeun balahina; tangtoe ngadak-ngadak manehna diroeksakkeun, sarta moal beunang ditjageurkeun.

a p. 4 : 24. *b* p. 10 : 10.

16 Ijeu gĕnĕp pĕrkara noe djadi kageuleuh Pangeran, malah toedjoeh noe djadi 17 kagiroek manahna: 'nja eta [a] panon loehoer, letah palsoe, djeung leungeun 18 noe ngoetjoerkeun gĕtih teu salah; 'hate noe ngarang pakarĕpan doraka; [b] soekoe noe gagantjangan moeroe kana ka- 19 gorengan; 'saksi palsoe, noe ngaloewarkeun bohong, sarta djalma noe njijeun pipasejaeun doeloer pada doeloer.

a p. 21 : 4; 30 : 13. *b* p. 1 : 16.

20 Eh anaking! [a] sing ngadjaga parentah bapa, djeung oelah ninggalkeun papakon 21 indoeng maneh. 'Tjangtjangkeun dina hate maneh salalawasna; [b] kongkorong- 22 keun dina beuheung maneh. 'Samangsa maneh keur leumpang, tangtoe maneh koe eta ditoejoen; samangsa maneh keur sasarean, tangtoe maneh koe eta diraksa; sarta ari maneh geus hoedang, tangtoe eta 23 mitoetoer ka maneh. 'Karana parentah teh [c] damar, djeung papakon teh tjahja, sarta pangwarahna pamĕpĕrih teh dja- 24 lan kahiroepan; 'matak ngaraksa ka maneh [d] ti awewe goreng, ti loemas-la- 25 misna letah si bangsa lijan. 'Poma maneh sadjĕro hate oelah kapintjoet koe kageulisanana; sarta maneh oelah beu- 26 nang koe biwir matana. 'Karana tina lantaran awewe noe djadi dajang, [e] djalma sok datang ka boetoeh rĕdjĕki; sarta awewe ranjedan moro-moro pati moelja. 27 'Koemaha djalma noe njokot seuneu dina kandoenganana, naha papakeanana moal 28 kahoeroe? 'Atawa koemaha djalma bisa leumpang dina roehak roehaj, naha soe- 29 koena hanteu toetoeng? 'Nja kitoe pisan djalma noe mandjingan pamadjikan batoer; saha-saha noe njabak ka eta, moal 30 teu disiksa. 'Paling moal dikadjeunkeun, ana maling soepaja tjoekoep dirina, la- 31 moen keur kalempohan. 'Ana kapanggih, koedoe ngaganti toedjoeh patikĕlaneun; sababandaän pangeusi imahna koe eta 32 koedoe dibikeun. 'Saha-saha noe ngaranjed ka awewe, koerang pikir; djalma noe migawe kitoe ngaroeksakkeun di- 33 rina. 'Tangtoe manggih balahi djeung kahinaän, sarta wiwirangna moal di- 34 leungitkeun. 'Karana [f] timboeroe salakina tangtoe sewot, sarta moal make 35 karoenja keur poëan malĕs. 'Moal daekeun narima panĕboes, naon oge; sarta moal ngaroedjoekan, sanadjan maneh ngagĕdekeun pamere.

a p. 1 : 8. *b* p. 3 : 3; 7 : 5. *c* Djab. 119 : 105. *d* p. 5 : 3; 7 : 5. *e* p. 5 : 10. *f* 4 Moesa 5 : 14.

PASAL 7.

Eh anaking! estoekeun pamagahan kami, sarta parentah kami koe maneh 2 ampihan di diri maneh. 'Koedoe ngaraksa parentah kami, tangtoe maneh hiroep; kitoe deui ka papakon kami, 3 [a] sapĕrti ka siki mata maneh. 'Tjangtjangkeun [b] dina ramo maneh; toelis- 4 keun dina papan hate maneh. 'Kapintĕran koe maneh basakeun doeloer,

sarta pangartian sĕboet koelawarga; [5] 'soepaja maneh koe eta diraksa [c] ti awewe sedjen, ti noe lijan, noe omonganana loemas-lamis. [a] Djab. 17 : 8. [b] 2 Moesa 13 : 9; 5 Moesa 6 : 8. [c] p. 6 : 24.

[6] Karana kami [a] keur mĕlong tina djandela imah kami, nja tina sarigsig kami. [7] 'Seug kami nendjo di noe barodo, katangen koe kami di lalaki ngarora aja [8] hidji boedjang koerang pikir. 'Lar ngaliwat di loeloeroeng, pĕlĕbah pepengkolanana, ngalengkahna [b] djalan ka imah [9] eta awewe; 'wantji sareupna, ninggang poëna geus boerit, mĕnĕran geus peu- [10] ting pisan sarta poëk mongkleng. 'Horeng aja hidji awewe njampeurkeun ka dinja, dangdanan dajang, sarta tjaring- [11] tjing hatena. 'Eta teh [c] ngoelajaban djeung basangkal; soekoena hanteu tji- [12] tjing di djĕro imahna. 'Los ka loeloeroeng, los ka pasar-pasar, sarta ngadodoho di pĕlĕbah sakoer pepengkolan. [13] 'Kĕk boedjang teja koe eta ditjĕkĕl, pek ditjijoem, sarta ngomong ka dinja bari [14] njijeun kandĕl beungeutna: 'Koering keur aja [d] koerban panarima; dintĕn [15] ijeu koering nĕkanan nadar. 'Kitoe noe mawi koering ka loewar, sĕdja mapagkeun ka andjeun, sĕdja gĕmĕt nejangan salira andjeun; tah, andjeun geus kapĕn- [16] dak. 'Randjang koering koe koering geus diamparan pramedani, alkĕtip kan- [17] teh Mĕsir. 'Ĕnggon koering koe koering geus dikepretan ĕmoer, garoe sarĕng [18] kajoe manis. 'Mangga, oerang sing warĕg sosonoan sarĕng koering dongkap ka isoek; oerang soeka-soeka djalan [19] bobogohan; 'karana salaki parĕng teu aja di imah, keur njaba, djalan djaoeh [20] pisan; 'mawa radjoet dieusi oewang; pimoelangeunana ka imah [e] dina tang- [21] gal boelan poernama. - 'Boedjang teja kasimpangkeun koe kalobaän elmoe eta awewe, kagembang koe loemas-lamis [22] biwirna. 'Pada-harita keneh manehna leumpang noetoerkeun eta awewe, tjara sapi asoep ka pameuntjitan, djeung sapĕrti noe paloeng keuna pitapak baris [23] pamĕpĕrih; 'datang ka kawajana diboetjatkeun koe djamparing; nja sapĕrti manoek roeroesoehan kana djirĕt, tapi teu njahoëun jen eta teh matak tjilaka njawana. [a] Hak. 5 : 28. [b] p. 5 : 8. [c] p. 9 : 13. [d] 3 Moesa 7 : 11. [e] Djab. 81 : 4.

[24] Mana ajeuna, anaking! darengekeun kami, djeung rarĕgĕpkeun pamagahan [25] biwir kami. 'Hate maneh poma oelah njimpang ka djalan awewe kitoe; poma oelah sasab njorang djalan-djalanna. [26] 'Karana reja pisan noe kasabĕt ngadjaloprak koe noe kitoe; estoe beunangna [27] maehan loba katjida. 'Imahna [a] djalan ka ĕnggon noe paeh, nja moedoen ka pangkeng-pangkeng maot. [a] p. 2 : 18; 9 : 18.

PASAL 8.

Naha [a] Kapintĕran lain sok ngagĕro, sarta Pangartian lain sok njowara? [2] 'Di poentjak [b] ĕnggon laloehoer sisi djalan, dina oenggal-oenggal tĕpoeng [3] djalan eta teh ngadĕg.'Di gigireun pantopanto, di katja-katja nagara, lĕbah paranti asoep ka lawang-lawang, eta teh [4] njĕloek: 'Eh, sakoer lalaki! kami ngagĕro ka maraneh; sarta kami njowara [5] ka sakabeh anak Adam. 'Eh, noe barodo! koedoe pada boga akal; djeung maraneh, noe garĕdjoel! koedoe pada [6] tĕrang pikir. 'Geura darengekeun, sabab kami rek njaoerkeun pĕrkara noe poendjoel-poendjoel; sarta kami pangangah biwir teh rek ngaloewarkeun noe saes- [7] toe-estoena. 'Karana lalangit kami bakal ngoetjapkeun kajaktian; da kadorakaän [8] kagiroek biwir kami. 'Sakabeh pamagahan biwir kami sabĕnĕr-bĕnĕrna; taja [9] pisan noe tibalik atawa bengkok. 'Sadajana tĕroes moenggoeh ka noe boga pangarti, sarta saestoe moenggoeh ka [10] noe geus manggih kanjaho. 'Geura tampanan pamĕpĕrih kami, [c] oelah bogoh kana perak; sarta tampanan kanjaho, [11] manan hajang kana ĕmas kapilih! 'Karana kapintĕran aloes ti batan intĕn mirah; djeung sakabeh noe sok dipake kasoeka taja pisan noe nandingan eta. [a] p. 1 : 20. [b] p. 9 : 3. [c] p. 3 : 14; 16 : 16.

[12] Ijeu kami Kapintĕran saimah reudjeung akal, sarta kami manggih ka- [13] njaho djeung sagala ingĕtan. 'Sijeun koe Pangeran, [a] nja eta migeuleuh kana kagorengan; ati adigoeng, djeung kamagoengan, kitoe deui djalan kagorengan, sarta biwir teu moepakat, koe [14] kami dipikageuleuh. 'Kami noe boga tarekah djeung kapintĕran noe sadjatina; nja kami noe djadi pangartian; nja [15] kami noe boga kawasa. 'Koe lantaran

kami radja-radja ngaradjaän, djeung pangkat-pangkat njarangking kaädilan; 16 'koe lantaran kami kapala-kapala ngapalaän, kitoe deui menak-menak, sakabeh bae hakim-hakim noe aja di boemi. 17 'Kami njaäh ka noe njaäh ka kami; sarta noe gěmět nejangan kami, tangtoe 18 kami kapanggih. 'Kasoegihan [b] djeung kahormatan aja di kami; barang noe 19 awet, kitoe deui kaběněran. 'Boewah kami aloes ti batan ěmas, nadjan ti ěmas pangaloesna; sarta hasil kami 20 ngoengkoelan perak kapilih. 'Kami leumpang dina djalan kaběněran, di těngahtěngah djalan noe těroes djeung hoe- 21 koem; 'soepaja kami [c] ka sakoer noe njaäh ka kami ngamilikkeun anoe sadjatina, djeung soepaja goedangna radjabrana koe kami dipinoehan. *a* p. 16 : 6. *b* p. 3 : 16. *c* p. 21 : 20.

22 [a] Pangeran noe kagoengan kami dina mimiti djalanna, heulaeun sakabeh da- 23 daměłanana, ti tatadina. 'Ti kalanggěngan pisan kami teh dilisahan, ti mi- 24 mitina, ti memeh aja boemi. 'Keur tatjan aja sagara, kami teh geus digělarkeun; keur tatjan aja tji-njoesoe ba- 25 reurat koe tjai. 'Samemeh goenoenggoenoeng ditjarěblokkeun, heulaeun pasir-pasir kami teh geus digělarkeun, 26 'sabot andjeunna tatjan ngadaměl lahan djeung těgal, atawa mimitina lěmahing 27 djagat. 'Keur andjeunna ngadjadikeun langit, kami teh aja di dinja; [b] keur andjeunna ngaděgkeun kalang di sakoe- 28 riling sagara; 'keur andjeunna [c] mageuhkeun mega-mega di loehoer; keur 29 soemoer sagara rosa ngaboelakna; 'keur laoet [d] koe andjeunna ditangtoskeun watěsna, soepaja tjaina oelah ngarěmpak timbalananana; keur andjeunna nga- 30 děgkeun paděmen boemi: 'harita [e] kami ngabanding ka andjeunna, djadi patoekangan, djeung kami dianggo karěsěpan saban-saban poë, sarta soeka-soeka di pajoeneun andjeunna sapapandjangna; 31 'nja soeka-soeka teh di sadjagat-boemi andjeunna, sarta karěsěpan kami ka bangsa manoesa. *a* Aj. 28 : 25. *b* Aj. 26 : 10. *c* 1 Moesa 1 : 7; 7 : 11. *d* Aj. 38 : 6, 10. *e* Joh. 1 : 3; 5 : 17.

32 Mana ajeuna, anaking! darengekeun kami; karana bagdja těměn djalma, noe 33 ngarestoekeun djalan kami. 'Darengekeun paměpěrih, sarta masing palintěr; 34 poma oelah ditampik. 'Bagdja těměn manoesa, noe ngadengekeun kami, sarta ngadjaga hareupeun panto kami sabansaban poë, noenggoe-noenggoe dina ti- 35 hang lawang kami. 'Karana [a] saha-saha manggih kami manggih hiroep, sarta 36 dianggo kasoeka koe Pangeran. 'Sabalikna, saha-saha noe ngadosa ka kami mah, nganijaja ka dirina; sakabeh noe geuleuh ka kami njaraäh ka maot. *a* p. 3 : 13.

PASAL 9.

Kapintěran geus ngaděgkeun gědongna, sarta geus natahan tihangna noe toe- 2 djoeh, 'geus meuntjitan peupeuntjitanana, geus ngabaoeran anggoerna, ma- 3 lah geus natakeun medjana; 'geus miwarangan landjang-landjangna, sarta ngondangan [a] ti pěntjloet ěnggon la- 4 loehoer di nagara; [saoerna]: 'Saha-saha djalma noe bodo, geura njimpang ka dijeu! Ari ka noe koerang pikir saoerna: 5 'Hijap ka darijeu, geura pada ngahakan kahakanan kami, sarta ngarinoem ang- 6 goer beunang kami ngabaoeran! 'Koedoe pada ninggalkeun kabodoan, tangtoe maraneh hiroep; sarta koedoe pada loe- 7 mampah dina djalan pangartian. 'Sahasaha noe měpěrih ka toekang mojok, beubeunanganana kahinaän; sarta noe ngawarah ka djalma doraka, matak tja- 8 tjad dirina. 'Oelah ngawarah [b] ka toekang mojok, bisi geuleuheun ka maneh; koedoe ngawarah ka djalma pintěr, tang- 9 toe njaäheun ka maneh. 'Koedoe njamboeng ka noe pintěr, [c] tangtoe beuki pintěr; koedoe mere njaho ka noe běněr, 10 tangtoe tambah elmoena. 'Mimitina kapintěran [d] nja eta sijeun koe Pangeran; sarta njaho ka noe Langkoeng Soetji 11 nja eta pangartian. 'Karana [e] koe lantaran kami poë maneh tangtoe direjaän, sarta maneh tangtoe ditambahan taoen 12 hiroep. 'Oepama maneh pintěr, nja maneh pintěr teh [f] keur diri maneh; sarta oepama maneh djadi toekang mojok, nja maneh woengkoel noe pinanggoengeun. *a* p. 8 : 2. *b* p. 15 : 12; 19 : 25. *c* Mat. 25 : 29. *d* Aj. 28 : 28; p. 1 : 7. *e* p. 3 : 2, 16. *f* Aj. 22 : 2.

13 Ari kabodoan ibarat [a] awewe gědjoel nja ngoelajaban, sarta teu njahoëun 14 naon-naon. 'Eta teh dijoek di hareupeun lawang imahna, dina korsi, di ěnggon 15 laloehoer di nagara, 'bari ngondangan

noe ngaliwat di djalan, nja ka sakoer noe
16 saestoe lampahna; [pokna]: 'Saha-saha djalma noe bodo, geura njimpang ka dijeu! Sarta ka noe koerang pikir omongna:
17 'Tjai [b] beunang maling sok amis, djeung roti boeni-boeni sok ngeunah.
18 'Ari noe bodo teu njahoëun, jen [c] djalma noe di dinja teh paraeh; ondanganana asoep ka djoerang ĕnggon noe maot.

a p. 7:11. *b* p. 20:17. *c* p. 7:27.

PASAL 10.

Ijeu siloka Soeleman.
[a] Anak pintĕr ngaboengahkeun bapa; sabalikna anak gĕdjoel mah nganalangsakeun indoengna. *a* p. 15:20.

2 [a] Radja-brana kadorakaän taja mangpaätna; sabalikna kabĕnĕran mah ngaloepoetkeun tina maot. *a* p. 11:4.

3 Djalma bĕnĕr koe Pangeran tara disiua langlajeuseun; ari hawa-napsoe djalma daroraka mah koe andjeunna disoentroengkeun.

4 [a] Noe digawe kĕndor leungeun tangtoe miskin; sabalikna leungeun noe garĕtol mah ngabeungharkeun. *a* p. 12:24.

5 Ari noe ngoempoelkeun dina oesoem halodo anak binangkit; sabalikna noe djĕmpling dina oesoem diboewat mah anak matak era.

6 Kabĕrkahan toemĕrap ka sirah noe bĕnĕr; sabalikna soengoet noe daroraka mah kalipoetan panganijaja.

7 [a] Ingĕtan ka noe bĕnĕr matak moedji soekoer; sabalikna ngaran noe daroraka mah tereh boeroek.

a Aj. 18:17; Djab. 112:6.

8 Noe pintĕr hate soeka narima timbalan; ari noe paloeng biwir mah tangtoe tigĕdĕboeg.

9 [a] Noe loemakoe kalawan satĕmĕnna loemakoena sĕnang ati; sabalikna noe ngabengkokkeun djalanna mah tangtoe katara. *a* p. 28:18.

10 Noe koetjap-kitjeup panon njijeun kasoesah; sarta noe paloeng biwir tangtoe tigĕdĕboeg.

11 [a] Soengoet noe bĕnĕr ibarat soemoer kahiroepan; sabalikna soengoet noe daroraka mah tangtoe kalipoetan panganijaja. *a* p. 13:14.

12 Kageuleuhan ngahoedangkeun paseja; sabalikna [a] kanjaähan mah noetoepan saniskara kamasijatan. *a* 1 Kor. 13:7; 1 Petr. 4:8.

13 Dina biwir noe boga pangarti kapanggih kapintĕran; [a] ari noe koerang pikir mah tonggongna koedoe didatangan panggĕboeg. *a* p. 26:3.

14 Noe palintĕr ngampihan kanjaho; dĕmi biwir noe paloeng mah deukeut kana karoeksakan.

15 [a] Banda noe beunghar minangka nagarana noe reugreug; sabalikna karoeksakan noe malarat mah nja eta kamiskinanana. *a* p. 18:11.

16 Panggawe djalma bĕnĕr noengtoen kana hiroep; sabalikna kahasilan noe doraka mah noengtoen kana dosa.

17 [a] Noe ngestoekeun pamĕpĕrih aja dina djalan kahiroepan; sabalikna noe ninggalkeun pangwarah mah njasabkeun maneh. *a* p. 13:18.

18 Noe noetoepan kageuleuhan, nja eta biwir bohong; sarta noe ngaloewarkeun oepat-soemoewat, nja eta gĕdjoel.

19 [a] Noe loba omong tara tinggal masijat; sabalikna noe mĕngkĕk biwirna mah binangkit. *a* Goer. 5:1, 2.

20 Letah noe bĕnĕr ibarat perak kapilih; ari hate noe daroraka mah teu sapira adjina.

21 Biwir noe bĕnĕr njoekoepan djalma reja; sabalikna noe paloeng mah paraeh bawaning koerang pikir.

22 Bĕrkah Pangeran, nja eta noe ngabeungharkeun; sarta koe andjeunna teu ditjampoeran kasoesah.

23 [a] Migawe karoetjahan koe noe gĕdjoel dipake kaoelinan; pon kitoe keneh kapintĕran koe djalma noe boga pangarti. *a* p. 15:21.

24 Kasijeun djalma doraka, nja eta pisan noe bakal ngadatangan ka dinja; sarta kahajang djalma balĕnĕr tangtoe dipaparinkeun.

25 [a] Lamoen angin topan njorang, lĕs noe doraka euweuh; sabalikna noe bĕnĕr mah ibarat padĕmen langgĕng. *a* p. 14:32.

26 Sapĕrti tjoeka kana hoentoe, djeung sapĕrti haseup kana panon, nja kitoe pisan noe ngĕdoel ka noe nitahna.

27 [a] Sijeun koe Pangeran matak nambahan oemoer; sabalikna taoen noe daroraka mah dirijoetkeun. *a* p. 4:10.

28 [a] Pangharĕpan noe balĕnĕr djadi kaboengahan; sabalikna pangharĕpan noe daroraka mah tangtoe leungit.

a Djab. 112:10; p. 11:7.

29 Djalan Pangeran minangka benteng ka noe satĕmĕnna; tatapi pangroeksakan ka noe njarijeun kadorakaän.

30 [a] Noe bĕnĕr moal tidjalikeuh salalanggĕngna; dĕmi noe daroraka mah [b] hamo matoeh di boemi. *a* p. 24:16. *b* p. 2:22.

31 Biwir noe bĕnĕr ngabidjilkeun kapintĕran; ari letah teu moepakat tangtoe dibasmi.

32 Biwir noe bĕnĕr njahoëun noe matak soeka; sabalikna soengoet noe daroraka mah kanjahona ngan noe teu moepakat.

PASAL 11.

Taradjoe [a] palsoe kagiroek Pangeran; dĕmi batoe noe djĕdjĕg mah kasoekana. *a* p. 16:11; 20:10.

2 [a] Datang angkoeh, datang wiwirang; sabalikna noe rarĕndah mah direudjeungan kapintĕran. *a* p. 16:18.

3 Noe saestoe ditoengtoen koe katĕmĕnanana; sabalikna toekang tjidra mah diroeksak koe kadjahilanana.

4 [a] Banda taja mangpaätna keur poëan bĕbĕndoe; sabalikna kabĕnĕran mah ngaloepoetkeun tina maot. *a* p. 10:2.

5 [a] Kabĕnĕran djalma noe satĕmĕnna ngalĕmpĕngkeun djalanna; sabalikna noe doraka mah tangtoe laboeh koe kadorakaän sorangan. *a* p. 28:18.

6 [a] Noe saestoe bakal diloepoetkeun koe kabĕnĕranana; sabalikna toekang tjidra mah tangtoe karingkoes koe napsoena sorangan. *a* p. 5:22.

7 [a] Ana paeh manoesa doraka, leungit pangharĕpan; estoe pangharĕpan noe garoreng bakal leungit. *a* p. 10:28.

8 Noe bĕnĕr didjait ti djĕro kasoekĕran; [a] sabalikna noe doraka mah aboes ngaganti eta. *a* p. 21:18.

9 Djalma moenapek ngaroeksakkeun batoer koe biwir; dĕmi noe balĕnĕr didjait koe lantaran kanjaho.

10 Mangsa noe balĕnĕr djamoega, soekasoeka sanagara; sabalikna mangsa noe daroraka tiwas, tingsarĕnggak.

11 [a] Koe bĕrkah djalma saestoe nagara datang ka poendjoel; sabalikna koe biwir noe daroraka mah nagara datang ka roentoeh. *a* p. 28:12.

12 Noe tjoewa ka batoer koerang pikir; ari djalma noe boga pangarti sok repeh.

13 [a] Noe loemampahna oepatan moekakeun rasijah; dĕmi noe satoehoe soekmana mah noetoepan pĕrkara. *a* p. 20:19.

14 [a] Lamoen taja pangrigĕlkeun pintĕr, rahajat tangtoe roeboeh; sabalikna lamoen loba pangrĕmpagan mah, matak kasalamĕtan. *a* p. 15:22.

15 [a] Saha-saha nanggoeng noe sedjen, tangtoe meunang katjilakaän; sabalikna noe migeuleuh kana hal nanggĕl mah, tangtoe sĕnang ati. *a* p. 6:1.

16 Awewe matak loetjoe njĕkĕl kahormatan; ari djalma lalim njĕkĕl kabeungharan.

17 Djalma heman milampah kahadean ka dirina; sabalikna noe bĕngis mah ngaripoehkeun awak sorangan.

18 Noe doraka meunang koelian palsoe; sabalikna noe njĕbarkeun kabĕnĕran mah pimeunangeun boeroehan sajakti.

19 Saha-saha noe mantĕp kana kabĕnĕran, asoep kana hiroep; sabalikna noe ngobrek kana kagorengan mah, moeroe kana paehna.

20 [a] Kagiroek Pangeran noe tibalik hate; ari kasoekana mah ka djalma noe satĕmĕnna djalanna. *a* p. 12:22.

21 [a] Saĕnja-ĕnjana, noe goreng moal teu disiksa; dĕmi toeroenan noe balĕnĕr mah pirahajoeëun. *a* p. 16:5.

22 Awewe noe geulis, tapi njingkir tina kaprajogaän, nja eta sapĕrti anting ĕmas dina tjoengoer bagong.

23 Kahajang djalma balĕnĕr ngan kana kahadean bae; sabalikna arĕp-arĕpeunana noe daroraka mah bĕbĕndoe.

24 [a] Aja noe ngawoerkeun, padahal beuki tambah; sabalikna aja noe tjĕtjĕl liwat ti misti, tapi ngan matak kakoerangan bae. *a* p. 28:27.

25 [a] Djalma balabah tangtoe djadi lintoeh; djeung saha-saha noe njaian, tangtoe ditjaian deui. *a* p. 19:17; 2 Kor. 9:6.

26 Saha-saha noe ngĕmbrĕkkeun gandoem, disapa koe djalma-djalma; sabalikna bĕrkah toemĕrap ka sirah noe ngadjoewal.

27 Saha-saha noe gĕmĕt nejangan kahadean, [a] njijar kasoekaän; sabalikna noe ngoepaja kagorengan mah, tangtoe kadatangan eta. *a* p. 8:35.

28 Saha-saha noe ngandĕl kana kabeungharanana, nja eta tangtoe roeboeh; [a] sabalikna noe balĕnĕr mah tantoe pada moeloes sapĕrti daoen. *a* Djab. 92:13.

29 [a] Saha-saha noe ngaripoehkeun anakrabina, bakal ngamilik angin; sarta noe paloeng bakal ngawoela ka noe pintĕr hatena. [a] p. 15: 27.

30 Boewah djalma bĕnĕr ibarat tangkal kahiroepan; djeung saha-saha noe pintĕr, meunangkeun njawa.

31 Saĕnjana, noe bĕnĕr meunang balĕsan di boemi; [a] pon pilalagi noe doraka sarta noe njijeun dosa. [a] 1 Petr. 4: 18.

PASAL 12.

Noe soeka kana pamĕpĕrih, soeka kana kanjaho; sabalikna noe geuleuh kana pangwarah mah, estoe bodo.

2 Djalma noe hade koe Pangeran dianggo kasoeka; sabalikna djalma noe djoelig mah koe andjeunna dihoekoem.

3 Manoesa moal pageuh koe kadorakaän; sabalikna [a] akar djalma balĕnĕr mah moal ojag. [a] p. 10: 25.

4 [a] Awewe digdjaja minangka makoeta salakina; sabalikna awewe noe matak era mah, kawas aja kasakit boeroek dina toelang salakina. [a] p. 31: 10.

5 Pamikir djalma balĕnĕr tĕroes reudjeung hoekoem; ari pirĕmpoeg noe daroraka mah tjidra.

6 Omongan noe daroraka [a] ngadodoho gĕtih; dĕmi biwir noe saestoe mah ngaloepoetkeun eta. [a] p. 1: 11.

7 [a] Noe daroraka dibalik, lĕs areuweuh; sabalikna imah noe balĕnĕr mah ditĕtĕpkeun. [a] p. 14: 11, 32.

8 Sing-sing djalma dipoedji noeroetkeun kapintĕranana; dĕmi noe bengkok hate mah matak tjoewa.

9 [a] Mĕnding noe ngangkeuhkeun diri leutik, sarta boga badega, ti batan noe ngadjenan maneh, tapi koerang rĕdjĕki. [a] p. 13: 7.

10 Noe bĕnĕr ngarasanan njawa satona; sabalikna kawĕlasan noe daroraka mah dĕdĕglĕr.

11 [a] Saha-saha noe migawe lahanna, piseubeuheun kahakanan; sabalikna noe noeroetkeun djalma lantja-lintji mah, koerang pikir. [a] p. 28: 19.

12 Noe doraka kabita koe djaring djalma garoreng; sabalikna akar djalma balĕnĕr mah ngabidjilkeun.

13 [a] Kamasijatan biwir sok matak ngaridjĕt diri noe goreng; sabalikna noe bĕnĕr mah tangtoe ka loewar ti djĕro kasoekĕran. [a] p. 18: 7.

14 [a] Oenggal-oenggal djalma piseubeuheun koe kahadean tina boewah biwirna; sarta pagawean leungeun manoesa pimalikeun deui ka dirina. [a] p. 13: 2.

15 Djalan noe paloeng koe rarasaän manehna sorangan lĕmpĕng; dĕmi noe pintĕr mah ngagoegoe ka papatah.

16 [a] Poendoeng noe paloeng harita ge katara; sabalikna noe boga akal mah noetoepan wiwirang. [a] Goer. 7: 9.

17 [a] Noe ngaloewarkeun anoe sajakti nganjatakeun noe sabĕnĕrna; sabalikna saksi palsoe mah nganjatakeun tjidra. [a] p. 14: 5.

18 [a] Sok aja noe katalandjoeran omong, kawas njolokan koe pĕdang; dĕmi letah noe palintĕr mah njageurkeun. [a] Djab. 59: 8; p. 18: 21.

19 Biwir sajakti bakal ditĕtĕpkeun salalawasna; sabalikna letah bohong mah sakitjeup mata bae ajana.

20 Noe ngarang pitjilakaeun, hatena dinĕnggonan tipoe-daja; sabalikna noe mapatahan pisalamĕteun mah boga kaboengahan.

21 Noe bĕnĕr moal keuna katiwasan, naon bae; sabalikna noe daroraka mah tangtoe parinoeh koe katjilakaän.

22 Kagiroek Pangeran biwir bohong; ari kasoekana mah ka sakoer noe milampah sajakti.

23 [a] Manoesa noe boga akal noetoepan kanjaho; sabalikna hate noe garĕdjoel mah ngoewarkeun kapaloengan. [a] p. 13: 16; 29: 11.

24 [a] Leungeun noe garĕtol tangtoe moerba; sabalikna noe kĕndor mah bakal disina koemawoela. [a] p. 10: 4.

25 [a] Salĕmpang dina hate djalma matak noengkoelkeun eta; ari koe omongan hade hate diboengahkeun. [a] p. 15: 13.

26 Noe bĕnĕr noengtoen sobatna; dĕmi djalan noe daroraka njasabkeun ka dirina.

27 [a] Noe kĕndor moal koengsi ngagoreng boroanana; ari banda manoesa noe pangmoeljana nja kagĕtolan. [a] p. 13: 4.

28 Dina djalan kabĕnĕran ajana hiroep; estoe dina paranti eta njorang taja maot.

PASAL 13.

Anak [a] pintĕr ngagoegoe ka pamĕpĕrih bapa; sabalikna toekang mojok mah ditjarekan teu ngawaro. [a] p. 10: 8; 15: 5.

2 [a] Oenggal-oenggal djalma pingahakaneun kahadean tina boewah biwirna; dĕmi njawa toekang tjidra mah pingahakaneun panganijaja. *a* p. 12 : 14.

3 [a] Noe ngadjaga soengoetna ngaraksa njawana; ari noe sok njaploek biwirna mah, tangtoe keuna karoeksakan. *a* p. 21 : 23.

4 [a] Njawa noe ngĕdoel mikahajang, tapi teu ngabogaän; sabalikna njawa noe gĕtol mah pilintoeheun. *a* p. 12 : 27.

5 [a] Noe bĕnĕr mikageuleuh ka omongan bohong; sabalikna noe doraka mah njijeun noe matak dipikasĕngit sarta noe matak wirang dirina. *a* Djab. 107 : 1.

6 [a] Kabĕnĕran ngadjaga ka noe satĕmĕnna djalanna; sabalikna kadorakaän mah matak reuntas anoe njijeun dosa. *a* p. 10 : 30.

7 [a] Sok aja noe njĕmoekeun maneh beunghar, padahal teu boga naon-naon; sok aja noe njĕmoekeun maneh miskin, padahal loba bandana. *a* p. 12 : 7.

8 Kabeungharan djalma sok djadi panĕboes patina; dĕmi noe miskin mah ditjarekan oge teu ngawaro.

9 [a] Tjahja noe balĕnĕr herang pisan; sabalikna damar noe daroraka mah tangtoe dipareuman. *a* Aj. 18 : 6; p. 24 : 20.

10 [a] Angkoeh ngan matak ngajakeun paseja bae; dĕmi noe beunang dipapatahan mah boga kapintĕran. *a* p. 28 : 25.

11 [a] Banda asal ti lampah sija-sija pisoedaeun; sabalikna noe ngoempoelkeun satjomot-satjomot mah ngalobaän. *a* p. 10 : 2.

12 Pangarĕp-ngarĕp noe dimĕngke-mĕngke matak njĕri hate; sabalikna kahajang noe tinĕkanan mah [a] ibarat tangkal kahiroepan. *a* p. 3 : 18.

13 Saha-saha noe njoemahkeun ka pangandika, ngaroeksak maneh; sabalikna noe sijeun koe timbalan mah, nja eta tangtoe dibalĕs.

14 [a] Papakon djalma pintĕr ibarat soemoer kahiroepan; matak njingkir tina ridjĕting maot. *a* p. 10 : 11; 14 : 27.

15 Hade pangarti matak meunang koernija; dĕmi djalan taroekang tjidra mah rĕsag.

16 Saha-saha noe boga akal digawe sok kalawan kanjaho; [a] sabalikna noe gĕdjoel mah ngadadarkeun kapaloengan. *a* p. 15 : 2.

17 Ari titahan doraka tangtoe tigoebrag kana katjilakaän; [a] sabalikna oetoesan noe satoehoe mah matak njageurkeun. *a* p. 25 : 13.

18 Kamiskinan djeung kahinaän bagian djalma noe nampik pamĕpĕrih; sabalikna noe ngestoekeun pangwarah mah tangtoe meunang hormat.

19 Kahajang noe geus djadi, nja ngeunah kana pikir; ari kagiroek noe garĕdjoel mah, nja eta njingkir tina kagorengan.

20 Saha-saha leumpang djeung noe palintĕr, tangtoe djadi pintĕr; sabalikna noe babatoeran djeung noe garĕdjoel mah, tangtoe djadi goreng.

21 Noe njarijeun dosa dioebrak-abrik koe katjilakaän; sabalikna noe balĕnĕr mah tangtoe dibalĕs koe kangeunahan.

22 [a] Saha-saha noe hade ngawariskeun ka intjoena; sabalikna arta-banda noe migawe dosa mah ditjadangkeun pikeun noe bĕnĕr. *a* Goer. 2 : 26.

23 [a] Ngabĕdahna djalma mariskin ngajakeun loba rĕdjĕki; sabalikna sok aja noe tiwas tina teu tĕroes djeung hoekoem. *a* Djab. 132 : 15.

24 [a] Saha-saha noe teu make panggĕboegna, mikageuleuh ka anakna; sabalikna noe njaäh ka anakna mah, gĕtol mĕpĕrihna ka anak teh. *a* p. 3 : 12; 23 : 13.

25 [a] Noe bĕnĕr dadaharan datang ka seubeuh awakna; sabalikna beuteung noe daroraka mah kakoerangan. *a* Djab. 34 : 11.

PASAL 14.

Oenggal-oenggal awewe pintĕr ngadĕgkeun imahna; sabalikna noe paloeng mah ngaroentoehkeun imahna koe leungeun sorangan.

2 Saha-saha noe loemakoe kalawan saestoena, sijeun koe Pangeran; [a] sabalikna noe serong djalanna mah, njoemahkeun ka andjeunna. *a* p. 21 : 8.

3 Dina soengoet noe paloeng aja panggitik kamagoengan; sabalikna noe palintĕr mah diraksa koe biwirna.

4 Tijap-tijap taja sapi, pangokopan bĕrĕsih; dĕmi tina lantaran kakoewatan sapi loba pisan beubeunangan.

5 [a] Saksi noe satoehoe moal bohong; ari noe ngaloewarkeun bohong, nja eta saksi palsoe. *a* p. 12 : 17.

6 Toekang mojok njijar kapintĕran, tapi

teu aja; sabalikna noe boga pangarti mah njijar kanjaho babari.

7 Geura ingkah ti hareupeun noe gĕdjoel; karana maneh moal nangen biwir boga kanjaho.

8 [a] Kapintĕran noe boga akal ngahartikeun djalanna; sabalikna kapaloengan noe gĕdjoel mah tjidra. a p. 4:25—27.

9 Noe paraloeng mokahaän kana kasalahan; ari moenggoeh noe saestoe mah pada dianggo kasoeka.

10 Hate bae noe nganjahokeun dina prihatin dirina; sarta dina kaboengahanana ge noe sedjen teu bisa tjampoer.

11 [a] Imah noe daroraka tangtoe ditoempoer; dĕmi himah djalma saestoe mah tangtoe moeloes. a p. 12:7.

12 [a] Aja djalan noe koe djalma disangka lĕmpĕng, tapi toengtoengna mah noengtoen ka maot. a p. 16:15.

13 Tjatjakan keur seuri hate sok njĕri; ari toengtoengna kaboengahan kitoe kanalangsaän.

14 [a] Saha-saha noe moengkir hate piseubeuheun koe djalanna; kitoe keneh djalma noe hade piseubeuheun tina hal dirina. a p. 12:14.

15 Noe bodo pĕrtjaja sagala omongan; sabalikna noe boga akal mah nĕgĕskeun tintjakeunana.

16 Noe pintĕr sijeuneun sarta njingkir tina kagorengan; sabalikna noe gĕdjoel mah ngadjoedjoer napsoe sarta lalawora.

17 Noe babarian napsoe sok migawe kapaloengan; sarta djalma noe djoelig tangtoe dipikageuleuh.

18 Noe barodo ngamilik kapaloengan; sabalikna noe baroga akal mah ngamakoetaän maneh koe kanjaho.

19 Noe garoreng koedoe pada mĕndĕk ka hareupeun noe harade; kitoe deui noe daroraka di hareupeun lawang djalma bĕnĕr.

20 [a] Noe miskin sok dipikageuleuh, nadjan koe sobatna; sabalikna noe mikanjaäh ka noe beunghar mah loba nakĕr. a p. 19:4, 7.

21 Noe mikatjoewa ka batoer migawe dosa; sabalikna noe mikaroenja ka noe balangsak mah, eta teh bagdja.

22 Anoe ngarang kagorengan lain sarasab? sabalikna noe ngarang kahadean mah [a] direudjeungan kahemanan djeung kajaktian. a p. 3:3.

23 Sagala panggawe aja kaoentoenganana; dĕmi omong biwir mah ngan matak kakoerangan bae.

24 Makoeta noe palintĕr nja kabeungharanana; ari kapaloengan noe garĕdjoel mah nja kapaloengan bae.

25 Saksi noe sajakti ngaleupaskeun pati; sabalikna noe ngaloewarkeun bohong mah lampah tjidra.

26 Sijeun koe Pangeran mawa kasantosaän reugreug; estoe andjeunna djadi panjalindoengan poetra-poetrana.

27 Sijeun koe Pangeran [a] ibarat soemoer kahiroepan, matak njingkir tina ridjĕting maot. a p. 10:11; 13:14.

28 Loba rahajat matak ngamoeljakeun ka radja; sabalikna ari kakoerangan koering mah matak ngaroeksakkeun ka ratoe.

29 [a] Anoe sabar gĕde pangartian; sabalikna noe babarian napsoe mah ngaloehoerkeun kapaloengan. a p. 16:32; Goer. 10:4.

30 Hate tjageur matak hiroep kana badan; sabalikna ati dĕngki mah matak boeroek toelang-toelang.

31 [a] Noe nganijaja ka noe malarat ngahinakeun ka noe ngadamĕl eta; sabalikna noe mikaroenja ka noe miskin mah ngahormat ka andjeunna. a p. 17:5; 19:17.

32 [a] Noe doraka bakal diboewang koe kagorenganana; sabalikna noe bĕnĕr mah samangsa paeh boga panjalindoengan. a p. 10:25.

33 Kapintĕran reureuh dina hate noe boga pangarti; sabalikna noe aja dina batin djalma garĕdjoel mah tereh kanjahoan.

34 Kabĕnĕran noe ngaloehoerkeun bangsa; sabalikna dosa mah matak djadi katjĕlaän ka djalma-djalma.

35 Abdi noe binangkit koe radja dipikasoeka; sabalikna noe matak era mah tangtoe dibĕndon.

PASAL 15.

Pangdjawab [a] leuleus njirnakeun panas ati; sabalikna omongan njogok mah matak ngahoedangkeun napsoe. a p. 25:15.

2 [a] Letah noe palintĕr ngoetamakeun kana kanjaho; sabalikna soengoet noe garĕdjoel mah ngaboelakkeun kapaloengan. a p. 12:23; 13:16.

3 [a] Sotja Pangeran neuteup ka sambarang ĕnggon, ningalikeun anoe goreng anoe hade. *a* Aj. 34:21; Djab. 33:13.

4 Katjageuran letah [a] ibarat tangkal kahiroepan; sabalikna kadjahilan letah mah matak djaheut kana soekma. *a* p. 3:18.

5 Anoe paloeng tjoewa ka pamĕpĕrih bapana; sabalikna noe ngestoekeun pangwarah mah nandakeun boga akal.

6 [a] Dina imah djalma bĕnĕr aja kamoektian gĕde; sabalikna kahasilan djalma doraka mah mawa karipoehan. *a* p. 3:33.

7 Biwir noe palintĕr ngawoerkeun kanjaho; dĕmi hate noe garĕdjoel mah lain kitoe.

8 [a] Koerban djalma daroraka kagiroek Pangeran; sabalikna panĕda djalma saestoe mah kasoekana. *a* Djab. 34:16; p. 21:27.

9 Djalan djalma doraka kagiroek Pangeran; sabalikna noe ngobrek kana kabĕnĕran mah koe andjeunna dipikaasih.

10 Pamĕpĕrih noe matak tjilaka pikeunaeun ka noe ninggalkeun djalan; sahasaha noe geuleuh kana pangwarah, tangtoe mĕngke paeh.

11 [a] Ĕnggon noe maot sarta djeung djoerang ngagĕlar di pajoeneun Pangeran; geus soemawonna hate anak Adam. *a* Aj. 26:6.

12 [a] Toekang mojok tara njaäheun ka noe ngawarah ka manehna; moal leumpang ka noe palintĕr. *a* p. 9:8.

13 [a] Hate boengah ngabejarkeun boedi; sabalikna tina kasoesahan hate mah soekma ngĕnĕseun. *a* p. 17:22.

14 Hate noe boga pangarti nejangan kanjaho; sabalikna soengoet noe garĕdjoel mah ngangonan maneh dina kapaloengan.

15 Sakabeh poëna noe balangsak saroesah; sabalikna soeka hate mah ibarat panghadjatan noe teu pĕtot-pĕtot.

16 [a] Mĕnding saeutik kalawan sijeun koe Pangeran, ti batan radja-brana gĕde, tapi dibarĕngan karoesoehan. *a* Djab. 37:16; p. 16:8.

17 [a] Mĕnding kahakanan lalab-lalaban, soepaja kalawan kanjaähan, ti batan sapi beunang ngalĕbĕng, tapi dibarĕngan kageuleuhan. *a* p. 17:1.

18 [a] Djalma panasan ati sok ngaja-ngajakeun paseja; sabalikna noe sabar mah ngĕrtakeun padoe. *a* p. 29:22.

19 Djalan noe ngĕdoel ibarat pagĕr tjoetjoek; sabalikna djalan djalma saestoe mah ngĕmplong.

20 [a] Anak pintĕr ngaboengahkeun bapa; sabalikna manoesa gĕdjoel mah njoemahkeun indoengna. *a* p. 10:1; 17:21.

21 [a] Kapaloengan koe noe koerang pikir dipake kaboengahan; sabalikna djalma noe boga pangarti mah loemampahna lĕmpĕng. *a* p. 10:23.

22 [a] Boeroeng pikarĕpeun, ari teu make raragĕman; sabalikna lamoen loba pangrĕmpagan mah, tangtoe tinĕkanan. *a* p. 11:14.

23 Djalma sok meunang kaboengahan tina pangdjawab biwirna; [a] ari omongan noe ninggang dina piwaktoeëunana, tjatjap koe matak soeka. *a* p. 25:11.

24 Djalan kahiroepan bras ka loehoer baris noe binangkit, soepaja njingkir ti naraka di handap.

25 [a] Imah noe aradigoeng koe Pangeran tangtoe diraboet; sabalikna watĕs randa mah koe andjeunna tangtoe ditĕtĕpkeun. *a* p. 12:7.

26 Pikiran goreng kagiroek Pangeran; [a] sabalikna omongan noe matak rĕsĕp mah barĕrĕsih. *a* p. 21:24.

27 [a] Saha-saha noe ngarah kaoentoengan nista, ngaripoehkeun anak-rabina; sabalikna noe mikageuleuh ka pamere mah pihiroepeun. *a* p. 1:19.

28 Hate djalma bĕnĕr mikir-mikir pingadjawabeun; sabalikna soengoet noe daroraka mah ngaboelakkeun kagorengan.

29 [a] Djaoeh pisan Pangeran ti noe daroraka; sabalikna panĕda djalma balĕnĕr mah koe andjeunna dimakboel. *a* Joh. 9:31.

30 Tjahja panon matak ngaboengahkeun ati; [a] ari bedja hade matak ngalintoehkeun toelang. *a* p. 25:25.

31 Tjeuli noe ngagoegoe ka pangwarah kahiroepan bakal ngĕnggon di tĕngah noe palintĕr.

32 Noe nampik pamĕpĕrih, sasat mitjeun njawa sorangan; [a] sabalikna noe ngagoegoe ka pangwarah mah meunang pikir. *a* p. 10:17.

33 [a] Sijeun koe Pangeran, nja eta pamĕpĕrihing kapintĕran; sarta karĕndahan heulaeun kahormatan. *a* p. 1:7; 18:12.

PASAL 16.

Manoesa [a] sok pĕta-pĕta hate; tapi pangdjawab letah datangna ti Pangeran. *a* p. 19 : 21.

2 [a] Sakabeh djalan djalma koe pangrasana sorangan bĕrĕsih; tapi Pangeran noe nimbang sagala roh. *a* p. 21 : 2.

3 [a] Pagawean maneh sanggakeun ka Pangeran; ari kitoe mah sagala pikarĕpeun maneh tangtoe didjadikeun. *a* p. 3 : 5, 6.

4 Sadaja dadamĕlan Pangeran aja sabakoe-sabakoena; tjatjakan djalma doraka ge baris poë katjilakaän.

5 [a] Kagiroek Pangeran sakoer noe angkoeh hatena; saĕnja-ĕnjana, eta teh moal teu disiksa. *a* p. 6 : 16, 17; 11 : 21.

6 Kahemanan djeung katĕmĕnan sok djadi lantaran ngaleungitkeun kasalahan; sarta sijeun koe Pangeran matak njingkir tina kagorengan.

7 Moen djalan djalma dianggo kasoeka koe Pangeran, nadjan moesoeh-moesoehna ge koe andjeunna tangtoe dirapihkeun djeung manehna.

8 [a] Mĕnding saeutik kalawan kabĕnĕran, ti batan loba kahasilan teu tĕroes djeung hoekoem. *a* p. 15 : 16.

9 [a] Hate manoesa mikiran djalanna; tapi Pangeran mĕnĕrkeun lengkahna. *a* Jĕr. 10 : 23.

10 Pitoewah aja dina lambe radja; bahamna moal njalahan dina ngahoekoeman.

11 [a] Timbangan djeung taradjoe noe sabĕnĕrna kagoengan Pangeran; sakabeh batoe kantong nja dadamĕlan andjeunna. *a* 5 Moesa 25 : 13; p. 11 : 1.

12 Kagiroek radja-radja milampah kadorakaän; karana panglinggihan dipageuhkeunana koe kabĕnĕran.

13 Kasoeka radja-radja nja biwir noe sabĕnĕrna; saha-saha ngomong noe saestoena, tangtoe dipikaäsih.

14 [a] Bĕndoe radja sasat piwarangan baris njokot pati; tapi koe djalma noe pintĕr bĕndoe teh disirnakeun. *a* p. 19 : 12.

15 Tjahja pameunteu radja matak hiroep; djeung kasoekana lir mega [a] hoedjan pandeuri. *a* Aj. 29 : 23.

16 [a] Meunang kapintĕran koe aloes ti batan ĕmas; sarta meunang pangartian oentjoel ti batan perak. *a* p. 8 : 10.

17 Djalan djalma saestoe nja eta njingkir tina kagorengan; saha-saha noe ngadjaga djalanna ngaraksa njawana.

18 [a] Kamagoengan heulaeun karoeksakan, sarta pikir angkoeh heulaeun laboeh. *a* p. 11 : 2; 17 : 19.

19 Mĕnding handap pikir reudjeung noe balangsak, ti batan ngabagi djarahan reudjeung noe adigoeng.

20 [a] Saha-saha noe njarĕgĕpkeun ka pangandika, tangtoe manggih kahadean; djeung saha-saha noe ngandĕl ka Pangeran, eta teh bagdja. *a* p. 3 : 5; 13 : 13.

21 Saha-saha noe pintĕr hate disĕboet boga pangarti; sarta amis biwir matak nambahan elmoe.

22 [a] Pangartian minangka soemoer kahiroepan ka noe boga; sabalikna pamĕpĕrih noe paraloeng mah nja kapaloengan. *a* p. 10 : 11.

23 [a] Hate djalma pintĕr ngabinangkitkeun soengoetna, sarta nambahan elmoe dina biwirna. *a* p. 10 : 32; 15 : 7.

24 Pamagahan noe matak rĕsĕp [a] ibarat atjining madoe, amis kana njawa, toer matak tjageur kana toelang. *a* Djab. 19 : 11.

25 [a] Aja djalan noe koe djalma disangka lĕmpĕng, tapi toengtoengna mah noengtoen ka maot. *a* p. 14 : 12.

26 Ponjona toekang koeli ngabantoe ka manehna digawe; karana soengoetna ngagĕntak-gĕntak ka manehna.

27 Djalma bangkawarah noegaran katjilakaän; sarta dina biwirna ibarat seuneu ngagoedag.

28 Djalma teu moepakat sok njijeun pipasejaeun; [a] sarta noe istorian sok ngabĕngkahkeun sobat ande. *a* p. 17 : 9.

29 Djalma nganijaja sok ngawoedjoek ka batoer, sarta dibawa leumpang ka djalan noe teu hade.

30 [a] Noe meureumkeun panonna, mikiran noe teu moepakat; noe ngabalĕmkeun biwirna, ngalampahkeun kagorengan. *a* p. 6 : 12, 13.

31 [a] Boeoek bodas djadi makoeta aheng pisan; kapanggihna dina djalan kabĕnĕran. *a* p. 20 : 29.

32 Mĕnding sabar ti batan pĕrkosa; sarta mĕnding kawasa ka diri sorangan ti batan meunangkeun nagara.

33 Ari dadoe dialoengkeun kana lahoenan; dĕmi sapoetoesanana mah ti Pangeran.

PASAL 17.

Mĕnding [a] sahoewapeun toehoer dibarĕngan kagĕnahan, ti batan saimah

pinoeh koe beunang meuntjit kalawan padoe. *a* p. 15 : 17.

2 Badega noe binangkit pimoerbaeun ka poetra noe matak era, sarta pikabagianeun warisan tjampoer djeung doeloer-doeloer.

3 Panglĕboeran baris perak, djeung parapen pikeun ĕmas; [a] dĕmi noe njobanjoba kana hate mah nja Pangeran. *a* Djab. 66 : 10.

4 Djalma goreng ngarĕgĕpkeun ka biwir doraka; sarta noe bohongan ngadengekeun ka letah matak tjilaka.

5 [a] Noe mojok ka noe miskin ngahinakeun ka noe ngadamĕl eta; sarta noe boengah koe hal balahi moal teu disiksa. *a* p. 14 : 31; 24 : 17.

6 Makoeta djalma karolot, nja eta intjoe; sarta pĕrhijasan anak-anak, nja eta sĕpoeh-sĕpoehna.

7 Noe boeroeng teu patoet boga biwir leuwih; komo teuing menak boga biwir bohong.

8 Pamere koe pangrasa noe nampa ibarat intĕn matak loetjoe; ka mana bae noedjoena, sok loeloes.

9 [a] Noe noetoepan kamasijatan mambrih kanjaähan; sabalikna noe ngagoegat-goegat pĕrkara mah sok ngabĕngkahkeun sobat ande. *a* p. 10 : 12; 16 : 28.

10 Panjarek leuwih njĕrĕp ka noe boga pangarti, ti batan noe gĕdjoel diteunggeulan saratoes kali.

11 Djalma goreng ngan nejangan pimantangoeleun; mana ka eta teh tangtoe didatangkeun piwarangan noe dĕdĕglĕr.

12 Anggoer djalma paämprok djeung biroewang noe ditjokot anakna, ti batan paämprok djeung noe gĕdjoel sadjĕro kapaloenganana.

13 [a] Saha-saha djalma malĕs hade koe goreng, katjilakaän moal njingkir-njingkir ti imahna. *a* Roem 12 : 17; 1 Petr. 3 : 9.

14 [a] Mimitina paseja saibarat noe ngaboborkeun tjai; koe sabab eta, memeh gĕr tjerewed, ingkeun bae padoe teh. *a* p. 20 : 3.

15 [a] Saha-saha ngabĕnĕrkeun noe doraka, atawa njalahkeun noe bĕnĕr, doewanana ge kagiroek Pangeran. *a* 5 Moesa 25 : 1; p. 24 : 24.

16 Keur nahaon leungeun djalma gĕdjoel rek mawa balandja baris meuli kapintĕran, ongkoh teu boga pikir?

17 Ari sobat njaäheun sapapandjangna, sarta doeloer didjoeroekeunana keur baris dina kasoekĕran.

18 [a] Manoesa koerang pikir noe nĕpakkeun leungeun, noe daek djadi panganggĕl, nanggoeng batoer. *a* p. 6 : 1; 22 : 26.

19 Saha-saha noe soeka paseja, soeka masijat; [a] djeung saha-saha noe ngaloehoerkeun lawangna mambrih karoeksakan. *a* p. 16 : 18.

20 Saha-saha noe bengkok hate moal manggih djamoega; djeung saha-saha noe tibalik letah, tangtoe tigoebrag kana katjilakaän.

21 Saha-saha ngajoegakeun noe gĕdjoel, matak nalangsa dirina; bapa noe boeroeng moal piboengaheun.

22 [a] Hate boengah ibarat tamba matak tjageur; sabalikna soekma ngĕnĕs mah matak ngagaringkeun baloeng. *a* p. 15 : 13.

23 Noe doraka njokot paroeroeba tina kandoengan, baris njerongkeun djalan hoekoem.

24 Di hareupeun djalma noe boga pangarti aja kapintĕran; sabalikna panon noe gĕdjoel mah aja di toengtoeng boemi.

25 [a] Anak gĕdjoel matak njĕri angĕn ka bapana, sarta matak prihatin ka noe ngadjoeroekeun inja. *a* p. 19 : 13.

26 Ngadĕnda ge ka noe bĕnĕr hanteu hade; kitoe keneh neunggeul ka menak-menak tina kaestoeanana.

27 [a] Noe mĕngkĕk piomongeun boga kanjaho; sarta noe tiis soekma estoe djalma noe boga pangartian. *a* Jak. 1 : 19.

28 Tjatjakan noe paloeng ge, [a] ana repeh diangkĕn pintĕr; saha-saha noe meungpeukan biwirna, diangkĕn boga pangarti. *a* Aj. 13 : 5.

PASAL 18.

Saha-saha noe misahkeun maneh, mambrih noeroetkeun kahajang sorangan, sarta ngaroempak sagala kapintĕran noe sadjatina.

2 Noe gĕdjoel teu soekaeun kana pangartian; kasoekana ngan moeka-moekakeun hate sorangan.

3 Tijap-tijap datang noe doraka, datang deui katjĕlaän; sarta kahinaän dibarĕngan kawirangan.

4 [a] Omongan ti biwir djalma ibarat tjai djĕro-djĕro; soemoer kapintĕran ibarat waloengan ngaboelak. *a* p. 20 : 5.

5 [a] Hanteu hade njĕngkatkeun beungeut djalma doraka, njerongkeun djalma bĕnĕr dina ngahoekoeman.
a 3 Moesa 19 : 15; p. 24 : 23.

6 Biwir noe gĕdjoel sok pipiloeëun kana padoe; djeung soengoetna sok ngagĕro, menta dirina diperekpek.

7 [a] Soengoet noe gĕdjoel matak ngaroeksakkeun ka manehna, sarta njawana sok karidjĕt koe biwirna sorangan.
a p. 10 : 14; 13 : 3.

8 [a] Omongan noe istorian ibarat kahakanan ngareunah, sarta noe kitoe sok aboes kana beuteung, ka djĕrona pisan.
a p. 26 : 22.

9 Sanadjan noe mĕlĕntjing oge dina pagaweanana djadi doeloer ka toekang ngaroeksak.

10 [a] Padjĕnĕngan Pangeran ibarat panggoeng reugreug; saha-saha noe bĕnĕr moeroe ka eta, sarta dirahajoekeun.
a Djab. 18 : 3; 61 : 4.

11 [a] Banda noe beunghar minangka nagarana noe reugreug; sarta ibarat koeta noe loehoer dina tjĕtaänana. a p. 10 : 15.

12 [a] Heulaeun karoeksakan hate djalma sok angkoeh; sarta karĕndahan heulaeun kahormatan. a p. 15 : 33; 16 : 18.

13 Saha-saha noe malĕsan omong memeh ngadenge, eta teh lampah paloeng, sarta noe kitoe meunang wirang.

14 [a] Soekma djalma nahankeun panjakitna; tapi soekma noe ngĕnĕs mah, saha noe pinjĕngkatkeuneun? a p. 15 : 13.

15 Hate noe boga pangarti meunang kanjaho; sarta tjeuli noe palintĕr nejangan kanjaho.

16 [a] Pamere manoesa matak ngomberan ka manehna, sarta matak ngadeuheuskeun manehna ka pajoeneun noe gĕdegĕde.
a p. 17 : 8; 21 : 14.

17 Noe ti heula dina padoena sok sĕmoe bĕnĕr; seug datang lawanna, sarta mariksa ka manehna.

18 Dadoe sok ngeureunkeun padoe, sarta sok njapih anoe pada bĕdas.

19 Doeloer noe didjijeun teu ngeunah sok toekoeh ti batan nagara noe reugreug; sarta hal pasĕndatan sok sapĕrti toelak karaton.

20 [a] Oenggal-oenggal djalma beuteungna piseubeuheun tina boewah soengoetna; nja djalma teh piseubeuheun tina hasil biwirna.
a p. 12 : 14; 13 : 2.

21 Maot djeung hiroep [a] aja di kawasa letah; saha-saha noe njaäh ka eta, tangtoe ngahakan boewahna. a Jak. 3 : 6—12.

22 [a] Saha-saha noe manggih pipamadjikaneun, manggih kahadean, sarta tanda dianggo kasoeka koe Pangeran.
a p. 19 : 14.

23 Noe miskin ngomongna noenoehoen, ari noe beunghar mah ngadjawabna bĕngis.

24 Djalma noe reja sobatna sok njilakakeun sorangan; [a] tapi sok aja sobat noe ngarakĕtan ti batan doeloer.
a p. 17 : 17; 27 : 10.

PASAL 19.

Mĕnding [a] noe miskin, anoe loemampah djeung satĕmĕnna, ti batan anoe bengkok biwir, katoeroeg-toeroeg gĕdjoel. a p. 28 : 6.

2 Eta ge hanteu hade, boga nijat teu kalawan kanjaho; sarta noe roesoeh teuing nja soekoe, migawe dosa.

3 [a] Kapaloengan manoesa mengkolkeun djalanna; kari-kari hatena sok gĕrĕgĕteun ka Pangeran. a Jak. 1 : 13—15.

4 [a] Banda nambahan sobat loba pisan; sabalikna noe malarat mah sok datang ka pisah djeung sobatna. a p. 14 : 20.

5 [a] Saksi palsoe moal teu disiksa; sarta noe ngaloewarkeun bohong, moal rahajoe. a 5 Moesa 19 : 18, 19.

6 [a] Loba pisan noe noenoehoen ka pajoeneun menak; djeung sakabeh ge hajang njobat ka djalma berehan.
a p. 29 : 26.

7 [a] Noe miskin dipikageuleuh koe sakabeh doeloerna; pon pilalagi sobatna ngadjaoehan ti manehna; ari manehna ngoedag djangdji, bĕt euweuh. a p. 14 : 20.

8 Saha-saha noe nejangan pikiran, njaäh ka njawana; saha-saha noe ngaraksa pangartian, tangtoe manggih kahadean.

9 [a] Saksi palsoe moal teu disiksa; sarta noe ngaloewarkeun bohong, tangtoe tiwas. a p. 19 : 5.

10 Noe gĕdjoel teu patoet kamĕgahan; [a] komo teuing abdi marentah ka kapala-kapala. a p. 30 : 22; Goer. 10 : 7.

11 Kapintĕran manoesa matak njabarkeun atina; sarta matak moelja ka manehna ari diliwat kamasijatan.

12 [a] Bĕndoe radja ibarat ngahaoengna singa ngora; sabalikna kasoekana mah lir tji-iboen dina djoekoet. a p. 16 : 14; 20 : 2.

13 [a] Anak gĕdjoel matak balahi ka bapana, sarta tjerewedna awewe ibarat botjor teu eureun-eureun. *a* p. 10 : 1; 27 : 15.

14 Imah djeung babandaän djadi warisan ti kolot; [a] dĕmi pamadjikan noe binangkit mah pasihan ti Pangeran. *a* p. 31 : 10.

15 [a] Ngĕdoel matak karagragan kapidĕlan; sarta djalma noe kĕndor tĕmahna langlajeuseun. *a* p. 21 : 25.

16 Saha-saha noe ngaraksa timbalan, [a] ngaraksa njawana; saha-saha noe padoelian ka djalanna, pasti pipaeheun. *a* Loek. 11 : 28.

17 [a] Saha-saha noe mikaroenja ka noe malarat, ngindjeumkeun ka Pangeran; sarta kahadeanana koe andjeunna tangtoe dibalĕs ka dinja. *a* p. 22 : 9; Goer. 11 : 1.

18 [a] Anak maneh pĕpĕrih, tina sabab aja pangharĕpan; ngan maneh oelah ngadjoengdjoengkeun diri maehan ka dinja. *a* p. 22 : 15.

19 Saha-saha noe gĕde ambĕk, tangtoe njandang siksaän; karana sanadjan koe maneh diloepoetkeun oge, ka-hareupna koedoe deui-deui bae.

20 Koedoe ngagoegoe ka papatah, djeung tarima pamĕpĕrih, soepaja maneh djadi pintĕr dina panoengtoengan maneh.

21 [a] Di djĕro hate djalma reja pisan pikarĕpeun; dĕmi pangĕrsa Pangeran mah, nja eta noe pitĕtĕpeun. *a* Djab. 33 : 10.

22 Noe djadi matak manoesa dipikarĕsĕp, nja eta kahemananana; sarta mĕnding noe miskin ti batan djalma bohongan.

23 [a] Sijeun koe Pangeran noengtoen kana hiroep; sarta matak ngĕnggon seubeuh, moal kadatangan tjilaka. *a* Djab. 34 : 10.

24 Noe ngĕdoel njotjolkeun leungeunna kana piring; dipoendoerkeun kana soengoetna ge hanteu.

25 [a] Koedoe meupeuh ka toekang mojok, matak noe bodo meunang akal; djeung koedoe ngawarah ka noe boga pangarti, tangtoe ngahartikeun kanjaho. *a* p. 21 : 11.

26 Saha-saha noe ngaroeksak bapa, atawa noendoeng indoeng, estoe anak noe matak era sarta matak wirang.

27 Eh anaking! geura eureun ngagoegoe ka pamĕpĕrih noe mawa sasab tina pamagahan kanjaho.

28 Saksi bangkawarah mokahaän ka hoekoem; sarta soengoet noe daroraka [a] ngalĕglĕg kagorengan. *a* Aj. 15 : 16.

29 [a] Geus sadija hoekoeman pikeun taroekang mojok, kitoe deui pangrangket pikeun tonggong noe garĕdjoel. *a* p. 26 : 3.

PASAL 20.

Tji-anggoer djadi toekang mojok, sarta arak djadi toekang roesoeh; ari saha-saha noe kasaroeng di djĕro eta teh, hanteu pintĕr.

2 [a] Kabaloewasan ti radja ibarat ngahaoengna singa ngora; saha-saha noe njijeun pibĕndoeëunana, migawe dosa noe matak tiwas dirina. *a* p. 19 : 12.

3 [a] Matak hormat ka djalma njĕgah padoe; dĕmi saha-saha noe paloeng mah sok rĕsĕp papadoean. *a* p. 17 : 14.

4 Noe ngĕdoel teu njamboet pedah oesoem tiris; mangke djadjaloek dina oesoem diboewat, tapi teu beubeunangan.

5 [a] Pikarĕpeun dina hate djalma ibarat tjai djĕro-djĕro; kitoe ge koe djalma noe boga pangarti kasijoek bae. *a* p. 18 : 4.

6 Salobana manoesa hidji-hidji pada ngoewarkeun kahemanan sorangan; [a] dĕmi djalma noe satoehoe, saha noe pimanggiheun? *a* Aj. 14 : 4.

7 Noe bĕnĕr loemampah dina katĕmĕnanana; [a] anak-intjoena pandeurieunana tangtoe pada bagdja. *a* Djab. 112 : 2.

8 Radja, noe linggih dina korsi pangadilan, [a] ngaboerisatkeun koe sotjana sakoer anoe goreng. *a* p. 20 : 26.

9 [a] Saha noe bisa njĕboet kijeu: Aing geus njetrakeun hate, aing bĕrĕsih, euweuh dosa? *a* Aj. 4 : 17; Goer. 7 : 20.

10 [a] Batoe doewa roepa, atawa takĕran doewa roepa, doewanana ge kagiroek Pangeran. *a* 5 Moesa 25 : 13.

11 Sanadjan boedak nandakeun koe kalakoeanana, lampahna bĕrĕsih djeung saestoe atawa hanteu.

12 [a] Tjeuli noe ngadenge, djeung panon noe ngadeuleu, doewanana ge damĕlan Pangeran. *a* 2 Moesa 4 : 11; Djab. 94 : 9.

13 [a] Oelah rĕsĕpan heës, bisi maneh miskin; nja panon maneh masing beunta, tangtoe maneh seubeuh hakan. *a* p. 19 : 15.

14 Goreng! goreng! tjarek noe meuli; dĕmi geus toeloej mah, seg moedji maneh.

15 Aja ĕmas sarta loba pisan intĕn mirah; [a] dĕmi barang noe estoe moelja mah, nja eta biwir noe boga kanjaho. *a* p. 8 : 11.

16 [a] Lamoen aja noe nanggoeng noe se-

djen, tjokot pakena; sarta djinisna djijeun gade tina sabab noe lijan.
[a] p. 17 : 18; 27 : 13.

17 [a] Roti djalan palsoe rasa djalma ngeunah; dĕmi ahirna mah soengoetna pinoeh koe keusik. [a] p. 9 : 17.

18 [a] Pikarĕpeun poegoehna koe lantaran babadamian; milampah pĕrang koedoe sing asak rĕrĕmpoegan. [a] p. 15 : 22; 24 : 6.

19 [a] Noe loemampahna oepatan moekakeun rasijah; mana oelah rek patjampoer djeung noe sok njaploek biwir.
[a] p. 11 : 13.

20 [a] Saha-saha noe njapa ka bapana atawa ka indoengna, nja eta damarna tangtoe dipareuman, diganti koe poëk boetarata. [a] 2 Moesa 21 : 17; p. 30 : 17.

21 [a] Warisan noe digoeroenggoesoeh keur barangmimiti, nja eta panoengtoenganana moal dibĕrkahan. [a] p. 28 : 20.

22 [a] Oelah ngomong: Aing dek malĕs kagorengan; koedoe ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran, tangtoe njalamĕtkeun ka maneh. [a] p. 17 : 13: 24 : 29; Roem 12 : 17.

23 [a] Batoe doewa roepa kagiroek Pangeran; sarta taradjoe palsoe hanteu hade.
[a] p. 20 : 10.

24 [a] Lengkah djalma ti Pangeran; koemaha manoesa pibisaeun tĕrang dina djalanna? [a] p. 16 : 9.

25 [a] Minangka ridjĕt ka manoesa goegoep njĕboet: Ijeu teh soetji; ari geus prak nadar, kakara nimbang-nimbang.
[a] Goer. 5 : 4.

26 Radja noe pintĕr [a] ngaboerisatkeun noe daroraka, sarta disina digelengan roda. [a] p. 20: 8.

27 [a] Soekma manoesa minangka damar ti Pangeran, nitik-nitik sagala kamar di djĕro batin. [a] 1 Kor. 2 : 11.

28 Kahemanan djeung kajaktian ngadjaga ka radja; sarta panglinggihanana ditanggeuj koe kahemanan.

29 Pĕrhijasan djalma baroedjang, nja eta kakoewatanana; sarta kamoeljaän djalma karolot, [a] nja eta boeoek bodas.
[a] p. 16 : 31.

30 Ngarangket wani bohak matak ngabĕrĕsihkeun kagorengan; estoe ngagĕboeg matak ngabĕrĕsihkeun kamar-kamar di djĕro batin.

PASAL 21.

Hate [a] radja aja di panangan Pangeran sapĕrti waloengan tjai; dibĕnĕrkeun ka mana bae noe koe Pangeran dikĕrsakeun. [a] Djab. 33 : 15.

2 [a] Sakabeh djalan djalma koe pangrasana sorangan lĕmpĕng; tapi Pangeran noe nimbang sagala hate. [a] p. 16 : 2.

3 [a] Ngalampahkeun kabĕnĕran djeung kaädilan kapilih koe Pangeran alah batan koerban. [a] 1 Sam. 15 : 22.

4 [a] Loehoer panon, djeung goemĕde hate, estoe damar djalma daroraka dosa bae. [a] Djab. 101 : 5.

5 [a] Pamikir djalma gĕtol noengtoen woengkoel kana leuwihan; sabalikna saha-saha noe roesoeh teuing mah, moeroe woengkoel kana kakoerangan.
[a] p. 10 : 4; 20 : 21.

6 Ngoempoelkeun radja-brana koe lantaran letah palsoe, ibarat halimoen noe kakĕboetkeun koe angin; [noe milampah kitoe] njijar pati. [a] p. 10 : 2; 1 Tim. 6 : 9.

7 Pangaroeksak noe daroraka sok mawa-mawa dirina; sabab arĕmboengeun ngalampahkeun hoekoem.

8 Djalan djalma dosa oewak-iwĕk; ari moenggoeh noe bĕrĕsih mah, lakoe-lampahna lĕmpĕng.

9 [a] Mĕnding dijoek di toengtoeng soehoenan, ti batan babarĕngan djeung pamadjikan tjerewedan saimah reudjeung.
[a] p. 21 : 19; 25 : 24.

10 Njawa djalma doraka mikahajang kana kagorengan; batoerna ge teu manggih koernija dina panon manehna.

11 [a] Lamoen toekang mojok disiksa, noe bodo djadi pintĕr; sarta lamoen noe pintĕr dipapatahan, tangtoe nampanan kanjaho. [a] p. 19 : 25.

12 Noe bĕnĕr ngawaskeun ka imah noe doraka, eukeur noe daroraka digĕbroeskeun kana katjilakaän.

13 Saha-saha noe njotjokan tjeulina, ĕmboeng ngadenge ngadjĕritna noe malarat, nja eta sabalikna mĕngke sasambat, tapi moal dikaboel.

14 [a] Pamere di noe boeni ngalĕmpĕrkeun doeka; sarta paroeroeba dina kandoengan ngalĕdjarkeun ambĕk rosa. [a] p. 17 : 8.

15 Ngalampahkeun hoekoem djadi kaboengahan djalma noe bĕnĕr, tatapi karoeksakan ka sakoer noe njijeun kadorakaän.

16 Manoesa noe sasab ti djalan kapintĕran, pireureuheun di pakoempoelan noe paraeh.

17 [a] Saha-saha noe rĕsĕpan kana ka-

boengahan, pidjadieun djalma boetoeh; djeung saha-saha noe rĕsĕpan ka tjianggoer djeung minjak, moal djadi beunghar. [a] p. 23 : 20.

18 [a] Noe doraka pipanĕboeseun noe bĕnĕr; sarta toekang tjidra pigagantieun djalma saestoe. [a] p. 11 : 8.

19 [a] Mĕnding tjitjing dina tanah soewoeng, ti batan babarĕngan djeung pamadjikan tjerewedan sarta poendoengan. [a] p. 21 : 9.

20 Di djĕro pangtjitjingan noe pintĕr aja radja-brana matak rĕsĕp, sarta minjak; sabalikna manoesa noe gĕdjoel mah ngalĕglĕg sipat kitoe.

21 Saha-saha noe ngobrek kana kabĕnĕran djeung kana kahemanan, tangtoe manggih hiroep, kabĕnĕran djeung kahormatan.

22 [a] Noe pintĕr ngoenggahan nagara djalma pĕrkosa, sarta ngaroeboehkeun benteng noe koe eta diandĕlkeun. [a] p. 24 : 5.

23 [a] Noe ngaraksa biwirna djeung letahna, ngaraksa njawana, diloepoetkeun tina kasoekĕran. [a] p. 13 : 3.

24 Saha-saha noe angkoeh tjirigih, ngaranna toekang mojok; tingkah-polahna kalawan kaleberan angkoeh.

25 [a] Napsoe djalma ngĕdoel tangtoe maehkeun ka dinja; karana leungeunna ĕmboeng digawe. [a] p. 13 : 4.

26 Sapopoë eta teh boga hawa-napsoe; [a] sabalikna noe bĕnĕr mah barangbere, sarta teu ngoretkeun. [a] Djab. 37 : 26.

27 [a] Koerban noe daroraka matak giroek; geus poegoeh lamoen disanggakeun kalawan nijat goreng. [a] p. 15 : 8.

28 [a] Saksi noe ngabohong tangtoe tiwas; sabalikna djalma noe tĕmĕn ngadenge mah bakal mitjatoer saĕndĕngna. [a] p. 19 : 5.

29 Koe djalma doraka beungeutna didjijeun kandĕl; ari moenggoeh noe saestoe mah, nja eta mageuhkeun djalanna.

30 Taja kapintĕran, djeung taja pangartian, sarta taja tarekah baris ngalawan ka Pangeran.

31 [a] Koeda disadijakeun baris poëan pĕrang; dĕmi noe kagoengan oenggoel mah, nja Pangeran. [a] Djab. 33 : 17.

PASAL 22.

Kasĕboetkeun [a] hade, oentjoel ti batan kabeungharan gĕde; sarta koernija leuwih ti batan ĕmas-perak. [a] Goer. 7 : 1.

2 [a] Noe beunghar djeung noe miskin paämprok; kabeh ge damĕlan Pangeran. [a] p. 29 : 13.

3 [a] Noe boga akal sok tĕgĕs ka pibajaeun, seug njoempoet; sabalikna noe barodo mah madjoe bae, toeloej njandang lara. [a] p. 27 : 12.

4 Karĕndahan djeung sijeun koe Pangeran, gandjaranana kabeungharan, kahormatan, sarta hiroep.

5 Dina djalan djalma bengkok reja boerang, reja djirĕt; saha-saha noe ngaraksa njawana, ngadjaoehan ti eta.

6 Koedoe magahan ka boedak noeroetkeun djalanna; dimana geus kolot oge moal njingkir ti dinja.

7 Noe beunghar moerba ka noe mariskin; sarta noe ngindjeum djadi kawoela djalma noe ngindjeumkeun.

8 [a] Saha-saha noe njĕbarkeun kagorengan, mĕngke miboewatan katjilakaän; sarta panggĕboeg napsoena mĕngke roeksak. [a] Aj. 4 : 8; Gal. 6 : 7.

9 [a] Saha-saha noe balabah, nja eta tangtoe dibĕrkahan; karana njidĕkahkeun ti rĕdjĕkina ka noe malarat. [a] p. 11 : 25.

10 Toekang mojok djongklokkeun, tangtoe paseja ka loewar; djĕp padoe djeung ngahihina eureun.

11 Saha-saha noe soeka bĕrĕsih hate, noe biwirna matak loetjoe, radja noe djadi sobatna.

12 Sotja Pangeran ngadjaga kanjaho; ari omongan toekang tjidra koe andjeunna disina reuntas.

13 [a] Tjarek noe ngĕdoel: Aja singa di loewar; koela sijeun dipodaran di tĕngah loeloeroeng! [a] p. 26 : 13.

14 [a] Soengoet awewe sedjen ibarat piloewang djĕro; saha-saha noe dibĕndon koe Pangeran, tigoebrag ka dinja. [a] p. 23 : 27.

15 Kapaloengan katjangtjang dina hate boedak; [a] tapi koe panggĕboeging pamĕpĕrih didjaoehkeun ti dinja. [a] p. 23 : 13.

16 Saha-saha noe nganijaja ka noe malarat, hajang ngalobakeun bandana, kitoe deui noe mere ka noe beunghar, ngan matak kakoerangan bae.

17 [a] Tjeuli maneh tjondongkeun, sarta dengekeun piwoeroek djalma palintĕr; djeung hate maneh sing titen ka kanjaho kami.

18 'Karana matak rĕsĕp,

lamoen koe maneh diampihkeun di djĕro batin; tangtoe pada tĕtĕp sarejana dina 19 biwir maneh. 'Noe matak kami mere njaho ka maneh ajeuna, nja ka diri maneh pisan, noe dipalar soepaja maneh 20 ngandĕl ka Pangeran.'Saĕnjana, noe koe kami ditoeliskeun pikeun maneh teh pamoestoengan piwoeroek, eusina pa- 21 patah djeung kanjaho; 'noe dipalar nganjahokeun ka maneh katangtoeanana pamagahan sajakti, soepaja maneh bisa ngabalĕsan omongan sajakti ka noe nitah diri maneh. *a* p. 2:2; 4:20.

22 [a] Maneh oelah ngarinah ka noe malarat, sabab eta teh malarat; djeung oelah ngarĕmpak noe balangsak [b] dina 23 lawang; 'karana Pangeran tangtoe [c] mangngoeroeskeun prakarana, sarta noe ngarinah ka eta, tangtoe koe andjeunna dirampas njawana. *a* p. 14:31. *b* 5 Moesa 16:18; Aj. 5:4. *c* p. 23:11.

24 Maneh oelah babatoeran djeung ahli ambĕk, sarta oelah reureudjeungan 25 djeung djalma panasan ati; 'bisi maneh noeroetan lampahna, sarta ngadatangkeun ridjĕt ka njawa maneh.

26 [a] Maneh oelah kabilang ka noe nanggĕl batoer atawa ka noe nanggoeng 27 hoetang. 'Oepama maneh teu boga keur majar, pinaoneun ditjokot pangheĕsan maneh noe dikĕdĕngan? *a* p. 11:15; 17:18.

28 [a] Maneh oelah ngowahan watĕs baheula, beunang njijeun karoehoen maneh. *a* 5 Moesa 27:17; p. 23:10.

29 Tijap-tijap maneh nendjo djalma noe mahir dina pagaweanana, tangtoe piajaeun di pajoeneun radja-radja; moal piajaeun di hareupeun djalma hina.

PASAL 23.

Lamoen maneh keur ngarijoeng dahar djeung noe kawasa, koedoe tĕgĕs pi- 2 san ka noe di hareupeun maneh. 'Djeung koedoe ngantĕlkeun peso kana beuheung maneh, oepama maneh djadi toekang 3 rĕwog.'Oelah rĕsĕp ka panjoegoehanana; karana kahakanan sipat bohong eta teh.

4 [a] Oelah njoesahkeun maneh hajang 5 beunghar; tjoelkeun pangartian maneh. 'Naha maneh dek ngahibĕrkeun panon maneh ka sipat kitoe? da tereh moesna; karana eta teh tangtoe njijeun djangdjang keur dirina, sapĕrti galoedra noe hibĕr ka langit. *a* p. 27:24.

6 Maneh oelah ngahakan kahakanan djalma noe sirik-pidik, djeung oelah rĕ- 7 sĕp ka panjoegoehanana. 'Karana sakoemaha pikirna sadjĕro atina, nja kitoe watĕkna. Omongna ka maneh: Mangga dahar-leueut! tapi hatena mah teu nga- 8 reudjeungan ka maneh. 'Hoewap maneh noe geus dihakan, meureun koe maneh dioetahkeun deui; sarta omongan maneh noe soemejah moebadir.

9 [a] Maneh oelah mitjatoer malar kadenge koe noe gĕdjoel; karana tangtoe njoemahkeun kana kapintĕran omongan maneh. *a* p. 9:8.

10 [a] Maneh oelah ngowahan watĕs baheula, djeung oelah ngasoepan lahan 11 pahatoe. 'Karana Poerah ngadjait eta langkoeng kawasa; [b] andjeunna tangtoe mangngoeroeskeun prakarana ka maneh. *a* p. 22:28. *b* p. 22:23.

12 Hate maneh datangkeun kana pamĕpĕrih; kitoe deui tjeuli maneh kana pamagahan kanjaho.

13 [a] Oelah tinggal mĕpĕrih ka boedak; lamoen koe maneh diteunggeulan koe 14 panggĕboeg, moal pipaeheun. 'Ana [b] koe maneh diteunggeulan koe panggĕboeg, tangtoe njawana koe maneh diloepoetkeun ti naraka. *a* p. 29:15, 17. *b* p. 22:15.

15 [a] Eh anaking! oepama hate maneh pintĕr, tangtoe boengah hate kami, nja 16 diri kami pisan; 'sarta kaboeboewahan kami tangtoe soeka-soeka, lamoen biwir maneh ngomong noe saestoe. *a* p. 27:11.

17 [a] Hate maneh oelah sirik ka noe marigawe dosa; satĕgĕsna maneh koedoe aja di djĕro sijeun koe Pangeran sa- 18 popoĕ; 'karana saĕnjana [b] aja aherat, sarta pangharĕpan maneh moal datang ka dipĕgatkeun. *a* p. 3:31; 24:1. *b* p. 24:14.

19 [a] Eh anaking! maneh koedoe ngadenge, sarta masing pintĕr; djeung hate 20 maneh sing kĕbat di djalan. 'Maneh poma-poma oelah kabilang [b] ka noe beuki nginoem anggoer, atawa ka noe 21 beuki njatoe laoek; 'karana saha-saha noe beuki nginoem atawa beuki njatoe, tangtoe djadi miskin; [c] sarta beuki heĕs matak papakean roewang-rawing. *a* p. 4:10, 11. *b* Roem 13:13. *c* p. 20:13.

22 [a] Masing noeroet ka bapa, noe ngajoegakeun ka maneh; djeung oelah njoemahkeun ka indoeng maneh, ana geus kolot. *a* p. 1:8.

23 [a] Koedoe meuli kajaktian, sarta oelah didjoewal deui; nja meuli kapintĕran, pamĕpĕrih, djeung pangartian. *a* p. 4 : 7.

24 [a] Bapana noe bĕnĕr tangtoe gĕraheun liwat-saking; djeung saha-saha noe ngajoegakeun anak pintĕr, tangtoe boengaheun koe eta. 25 'Indoeng-bapa maneh sina boengah; anoe ngadjoeroekeun ka maneh sina gĕrah. *a* p. 27 : 11.

26 Eh anaking! hate maneh bikeun ka kami, djeung panon maneh masing soeka 27 ka djalan kami. 'Karana [a] dajang ibarat piloewang djĕro; djeung awewe bangsa 28 lijan ibarat soemoer singgĕt. 'Malahmalah eta teh [b] sok ngadodoho tjara begal, sarta nambah-nambahan anoe tjidra di manoesa. *a* p. 22 : 14. *b* p. 7 : 12.

29 Saha teja noe sok alah-alahan? saha teja noe sok adoeh-adoehan? saha teja noe sok paseja? saha teja noe sok gĕgĕroengan? saha teja noe sok tjatjad teu karana sabab? saha teja noe sok beu- 30 reum nja panon? 'Nja sakoer [a] noe lambat-lamboet ngabanding anggoer, djeung sakoer noe koempoel ngarasa-rasa inoe- 31 man baoeran. 'Oelah nendjoan anggoer tina beureum roepana, tina nembongkeun tjahajana dina loemoer, atawa tina 32 ngotjorna sakitoe tĕroes. 'Ahirna ngegel sapĕrti oraj, nja njantok tjara oraj santja. 33 'Ret panon maneh nendjo ka awewe-awewe sedjen, djeung hate maneh ngo- 34 mong teu moepakat. 'Sarta maneh pidjadieun sapĕrti noe heēs di tĕngah laoet, djeung tjara noe heēs dina tjongo tihang 35 kapal. '[Piomongeun maneh]: Aja noe meupeuh ka aing, tapi aing teu njĕri; aja noe merekpek ka aing, tapi koe aing teu karasa; dimana aing geus hoedang, seg dek ditejang deui. *a* Jēs. 5 : 11, 12.

PASAL 24.

Maneh [a] oelah sirik ka djalma noe garoreng, sarta oelah rĕsĕp reureudjeu- 2 ngan djeung eta. 'Karana hatena ngan mikir-mikir njijeun karoeksakan, djeung biwirna ngan ngomong-ngomongkeun njijeun kasoesahan. *a* p. 23 : 17.

3 Imah diadĕgkeun koe lantaran kapintĕran, djeung dipageuhkeun koe lantaran 4 pangartian. 'Sarta koe lantaran kanjaho kamar-kamarna diareusian koe saroepaning barang noe moelja djeung matak rĕsĕp.

5 [a] Djalma noe pintĕr, djadi bĕdas; sarta djalma noe boga kanjaho, gĕde tanaga. 6 'Karana maneh [b] ngalampahkeun pĕrang maneh koedoe sing asak rĕrĕmpoegan; sarta loba pangrĕmpagan matak kasalamĕtan. *a* p. 21 : 22; Goer. 9 : 16. *b* p. 11 : 14; 20 : 18.

7 [a] Moenggoeh noe gĕdjoel kapintĕran loehoer teuing; eta di djĕro lawang sok tara ngangahkeun soengoetna. *a* p. 14 : 6.

8 Saha-saha noe mikir hajang migawe kagorengan, tangtoe ka eta pada njarĕboet toekang djoelig.

9 Pikiran noe paloeng nja dosa; sarta kagiroek manoesa nja toekang mojok.

10 Ari maneh leutik ati keur poēan kasoekĕran, soekĕr kakoewatan maneh.

11 [a] Rĕboet koe maneh djalma noe digoesoer rek dipaehan; ari saha-saha noe daloegdag-daligdeug ka pameuntjitan, 12 koe maneh poma-poma halangan. 'Lamoen maneh ngomong: Saĕnjana, koela teh teu njaho eta; naha [b] noe nimbang sagala hate teu waspaoseun? sarta noe ngadjaga njawa maneh teu oeningaeun? [c] geus tangtoe andjeunna pimalĕseun ka manoesa, noeroetkeun koemaha pagaweanana bae.
a Aj. 29 : 12. *b* p. 21 : 2. *c* Roem 2 : 6.

13 Eh anaking! [a] koedoe ngahakan madoe, sabab hade; sarta atjining madoe 14 amis dina lalangit maneh. 'Nja kitoe maneh koedoe diadjar kapintĕran pikeun njawa maneh; ana geus kapanggih koe maneh, sarta [b] geus nĕpi ka aherat, seug pangharĕpan maneh moal datang ka dipĕgatkeun. *a* p. 25 : 16. *b* p. 23 : 18.

15 Maneh oelah ngintip-ngintip, eh djalma doraka! ka pangtjitjingan djalma noe bĕnĕr; djeung oelah ngaroeksakkeun 16 ĕnggonna. 'Karana [a] noe bĕnĕr, nadjan laboeh toedjoeh kali, hoedang deui hoedang deui; sabalikna noe daroraka mah tangtoe pada tisoesoet kana katjilakaān.
a Aj. 5 : 19; Djab. 37 : 24.

17 [a] Maneh oelah boengah, samangsa moesoeh maneh laboeh; sarta samangsa eta tisoesoet, poma hate maneh oelah gĕrah; 18 'soepaja oelah katingali koe Pangeran; estoe goreng di pajoeneunana, sarta matak andjeunna ngoendoerkeun bĕndoena ti eta. *a* Aj. 31 : 29; p. 17 : 5.

19 [a] Maneh oelah panas ati tina sabab bangsat-bangsat; oelah sirik ka noe da- 20 roraka; 'karana noe goreng teu meu-

nang aherat; [b] damar noe daroraka tangtoe dipareuman. *a* Djab. 37 : 1. *b* Aj. 18 : 5; p. 13 : 9.

21 Eh anaking! [a] koedoe sijeun koe Pangeran sarta koe radja; poma oelah 22 tjampoer djeung noe gindi pikir; 'karana balahina ngadak-ngadak pidatangeunana; sarta pitjilakaeun eta noe doewa, saha noe njaho? *a* 1 Petr. 2 : 17.

23 Ijeu aja deui siloka djalma palintĕr. [a] Pilih-kasih dina ngahoekoeman hanteu hade. 24 'Saha-saha noe ngomong ka noe doraka: Maneh teh bĕnĕr; nja eta bakal disapa koe bangsa-bangsa, dipikangewa koe kaom-kaom; 25 'sabalikna, sakoer noe njiksa mah ka dinja, [b] pingeunaheun; geus tangtoe pada didatangan bĕrkah kahadean. *a* 5 Moesa 1 : 17. *b* p. 28 : 23.

26 Ngadjawab koe omongan bĕnĕr, ibarat njijoem kana biwir.

27 Oeroeskeun heula pagawean maneh di loewar, sarta sadijakeun dina lahan pikeun maneh; kakara maneh njijeun imah keur maneh.

28 Maneh oelah djadi saksi noedoeh ka batoer teu karana sabab; naha maneh dek madaja koe biwir maneh?

29 [a] Oelah ngomong: Sakoemaha si Anoe migawe ka aing, nja kitoe aing dek migawe deui ka dinja; ka hidji-hidji djalma aing dek ngabalĕs noeroetkeun koemaha pagaweanana bae. *a* p. 20 : 22; Mat. 5 : 25.

30 Kami ngaliwat ka lahan hidji djalma ngĕdoel, sarta ka kĕbon anggoer hidji 31 manoesa noe koerang pikir. 'Doemadakan, kabehna ngan walang sangit bae noe ngadjadi, saloewarna kalipoetan koe tjoetjoek-tjoetjoekan, sarta pagĕrna batoe geus roentoeh. 32 'Ana kadjeueung koe kami, seug ditjatĕt koe ati; barang koe kami katendjo, seug kami ngalap papatahna. 33 'Meueus-meueus [a] heës, meueus-meueus lĕlĕjĕpan, meueus-meueus sidakĕp bari ngĕdĕng: 34 'heg datang kamiskinan maneh tjara begal, djeung pangaboetoeh maneh sapĕrti djalma noe njikĕp pakarang. *a* p. 6 : 10, 11.

PASAL 25.

Ijeu aja deui siloka Soeleman, beunang njoetat abdi-abdi Hiskia, radja Joeda teja.

2 Kamoeljaän Allah teh [a] ngaboenikeun pĕrkara; sabalikna kamoeljaän radja-radja mah ngadongdon pĕrkara. *a* 5 Moesa 29 : 29.

3 Loehoerna langit, djeung djĕrona boemi, kitoe deui manah radja-radja teu beunang didongdon.

4 Koedoe ngeuweuhkeun tai tina perak, seug ka loewar pibarangeun baris kamasan. 5 'Koedoe ngeuweuhkeun noe doraka ti pajoeneun radja, seug panglinggihanana dipageuhkeun koe kabĕnĕran.

6 Oelah sok moendjoelkeun maneh di pajoeneun radja, djeung oelah mantjat ka paranti noe gĕde-gĕde; 7 'karana mĕnding maneh dilahiran: [a] Sĕr oenggah ka dijeu, ti batan maneh dihandapkeun di pajoeneun menak, noe katendjo koe panon maneh. *a* Loek. 14 : 8.

8 Maneh oelah sok gantjang ka loewar mĕrkarakeun; bisi maneh dina ahirna migawe koewa-kijeu, lamoen maneh geus diwirangkeun koe lawan maneh.

9 [a] Oeroeskeun prakara maneh reudjeung lawan maneh, [b] tapi oelah moekakeun rasijah noe sedjen; 10 'bisi noe ngadenge njĕla ka maneh; tangtoe maneh dipiomong teu eureun-eureun. *a* Mat. 18 : 15. *b* p. 20 : 19.

11 [a] Omongan noe ditjatoerkeun ninggang pipĕrnaheunana, ibarat djĕdjĕroekan ĕmas diwadahan koe talĕm perak. *a* p. 15 : 23.

12 Saha-saha noe ngawarah sarta pintĕr, ninggang tjeuli noe ngadenge, nja eta ibarat anting ĕmas djeung kangkaloeng ĕmas aloes.

13 [a] Oetoesan noe satoehoe diangkĕn koe noe miwarang sapĕrti tiis saldjoe keur mangsa diboewat; karana njĕnangkeun manah djoeraganana. *a* p. 13 : 17.

14 Djalma noe moedji maneh tina pamere palsoe, ibarat tĕdoeh djeung angin, tapi teu djadi hoedjan.

15 [a] Kapala sok kawoedjoek koe kasarehan, sarta letah leuleus sok motongkeun baloeng. *a* p. 15 : 1; 16 : 14.

16 Tijap-tijap maneh manggih madoe, kop hakan, tapi sing meudjeuhna; bisi maneh seubeuh teuing, tangtoe dioetahkeun deui.

17 Soekoe maneh sina tjarang ka imah sobat; bisi sobat datang ka seubeuheun koe maneh, sarta geuleuheun ka maneh.

18 Saha-saha djalma, noe djadi saksi palsoe, noeding ka batoer, [a] nja eta ibarat

gada, djeung pĕdang, sarta djamparing seukeut. *a* Djab. 52:4; 64:4.

19 Ngandĕl ka toekang tjidra dina mangsa kasoekĕran, ibarat hoentoe potong djeung soekoe loempoeh.

20 Saha-saha noe nganjanjikeun njanjian keur soesah hate, nja eta ibarat noe ngalaän papakean keur mangsa tiris; tjoeka ninggang sĕndawa.

21 [a] Oepama noe geuleuh ka maneh keur kalempohan, koedoe bere kahakanan, sina dadaharan; sarta oepama keur halabhabeun, koedoe bere tjai, sina ngi-

22 noem; 'karana maneh ari kitoe mah ibarat noempoekkeun roehak roehaj dina sirahna; sarta tangtoe dibalĕs ka maneh koe Pangeran. *a* Roem 12:20.

23 Angin ti kaler mawa hoedjan; nja kitoe letah boeni mawa beungeut tjamĕroet.

24 [a] Mĕnding dijoek di toengtoeng soehoenan, ti batan babarĕngan djeung pamadjikan tjerewedan saimah reudjeung. *a* p. 21:9, 19.

25 Bedja hade ti nagara djaoeh, ibarat tjai tiis ka njawa tjape.

26 Djalma bĕnĕr, noe datang ka gingsir tina sabab noe doraka, ibarat tji-njoesoe kiroeh djeung soemoer lĕtjĕk.

27 [a] Ngahakan madoe loba teuing, hanteu hade; tapi ngadongdon kamoeljaän sipat kitoe, matak hormat. *a* p. 24:13.

28 [a] Saha-saha djalma, noe teu bisa njandĕt soekmana, ibarat nagara boengangang, teu koetaän. *a* p. 16:32; 29:11.

PASAL 26.

Sapĕrti saldjoe keur oesoem halodo, djeung tjara hoedjan keur oesoem diboewat, nja kitoe noe gĕdjoel teu pĕrnah meunang hormat.

2 Sapĕrti piit poer lapoer, djeung tjara kapinis bĕr hibĕr, nja kitoe panjapa noe teu karana sabab moal tinĕkanan.

3 [a] Pĕtjoet baris koeda, kadali baris kalde, [b] ari panggĕboeg baris tonggong noe garĕdjoel. *a* Djab. 32:9. *b* p. 10:13; 19:29.

4 [a] Maneh ngadjawab ka noe gĕdjoel, oelah noeroetkeun kapaloenganana; bisi maneh oge djadi saroewa djeung eta. *a* 1 Petr. 3:9.

5 Ngadjawab ka noe gĕdjoel koedoe noeroetkeun kapaloenganana; bisi eta boga angkeuh pintĕr.

6 Saha-saha noe ngirimkeun bedja koe lantaran noe gĕdjoel, ibarat noe neukteuk soekoe sorangan, sarta noe nginoem panganijaja.

7 Lepet soekoe noe ngempor; nja kitoe siloka dina biwir noe garĕdjoel.

8 Tjara noe nalikeun batoe dina bandring, nja kitoe noe mere hormat ka noe gĕdjoel.

9 Sapĕrti iteuk kalijage, noe dioengkoelkeun koe leungeun noe mabok, nja kitoe siloka dina biwir noe garĕdjoel.

10 Tjara toekang panah noe ngaraheutan saniskara, nja kitoe noe ngoelikeun noe gĕdjoel sarta noe ngoelikeun saha bae noe ngaliwat.

11 [a] Sapĕrti andjing malikan oetahna, nja kitoe noe gĕdjoel sok mindoan kapaloenganana. *a* 2 Petr. 2:22.

12 [a] Tijap-tijap maneh nendjo djalma boga angkeuh pintĕr, aja oge arĕp-arĕpeun kana pihadeëun noe gĕdjoel ti batan eta. *a* p. 29:20.

13 [a] Tjarek noe ngĕdoel: Aja noe ngagaoer di djalan, aja singa di tĕngah loeloeroeng! *a* p. 22:13.

14 Sapĕrti panto galar-gilir dina engselna, nja kitoe noe ngĕdoel dina pangheësanana.

15 [a] Noe ngĕdoel njotjolkeun leungeunna kana piring; ari rek dipoendoerkeun ka soengoetna tjapeëun. *a* p. 19:24.

16 Noe ngĕdoel sok boga angkeuh dirina pintĕr alah batan toedjoeh djalma noe bisa ngadjawab lantip.

17 Djalma ngaliwat, anoe ngambĕk tina hal padoe anoe lain oeroesan sorangan, ibarat noe njĕkĕl tjeuli andjing.

18 Sapĕrti noe gelo, noe mĕsatkeun seuneu, atawa djamparing, atawa noe ma-

19 tak paeh, 'nja kitoe djalma noe ngadaja ka batoer, bari ngomong: Koela teh saĕnjana panganggoeran bae.

20 [a] Lamoen euweuh soeloeh, seuneu pareum; sarta lamoen taja noe istori, djĕmpe paseja. *a* p. 22:10.

21 Sapĕrti arĕng geusan roehak roehaj, djeung soeloeh geusan seuneu, nja kitoe djalma noe rĕsĕpan paseja geusan njoendoet pipadoeëun.

22 [a] Omongan noe istorian ibarat kahakanan ngareunah, sarta noe kitoe sok aboes kana beuteung, ka djĕrona pisan. *a* p. 18:8.

23 Biwir sono, tapi hate goreng, ibarat wadah sipat taneuh kasapoet tai perak.

24 [a] Noe geuleuh sok njamoer koe biwirna, tapi sadjĕro batinna mah eta 25 naheunkeun tipoe. 'Satijap-tijap saneh ngomongna, poma oelah pĕrtjaja ka manehna; karana hatena ngandoeng [b] toedjoeh pĕrkara noe matak giroek.

a p. 10:18. *b* p. 6:16.

26 Kageuleuhan sok ditoetoepan koe lampah ngabobodo; tapi kagorenganana tangtoe kaboeka dina koempoelan.

27 [a] Saha-saha noe njijeun piloewang, tangtoe tigoebrag ka djĕrona; djeung saha-saha noe ngadjoengkĕlkeun batoe, nja ka dinja pimalikeunana.

a Djab. 7:16; Goer. 10:8.

28 Letah palsoe geuleuheun ka beunangna niwaskeun; djeung biwir leutjir njijeun tidjongklok.

PASAL 27.

Oelah [a] sok moedji maneh koe poë isoek; karana maneh teu njaho noe koe poë bakal didjoeroekeun.

a Jak. 4:13, 14.

2 [a] Oetamana maneh dipoedji koe noe sedjen, oelah sok koe soengoet sorangan; oetamana koe bangsa lijan, oelah sok koe biwir sorangan.

a 2 Kor. 10:18.

3 Batoe nja beurat, djeung keusik nja ampĕg; tatapi poendoeng noe paloeng mah beurat ti batan eta doewa pĕrkara.

4 Panas ati sok sasangklĕng, djeung ambĕk sok goentoer; tapi saha noe bisa tagĕn di hareupeun dĕngki?

5 Mĕnding njawad di noe negla, ti batan njaäh di noe boeni.

6 Bohak ti noe njaäh datangna tina satoehoe; ari tjijoem noe geuleuh mah moerah.

7 Djalma noe seubeuh ngidĕk-ngidĕk atjining madoe; sabalikna moenggoeh djalma noe kalempohan mah sakoer noe pait ge amis.

8 Sapĕrti manoek noe ngalantrah ti sajangna, nja kitoe djalma noe ngalantrah ti ĕnggonna.

9 Minjak djeung seuseungitan matak ngaboengahkeun hate; nja kitoe keneh kaämisan sobat oerang tina rĕmpoeging ati.

10 Sobat maneh, nja sobat bapa maneh, [a] poma oelah ditinggalkeun; sarta maneh oelah ngadatangan ka imah doeloer maneh keur poëan maneh balahi. Mĕnding tatangga noe deukeut, ti batan doeloer noe djaoeh.

a p. 18:24.

11 Eh anaking! masing pintĕr; [a] sarta boengahkeun ati kami, sangkan kami bisa ngabalĕsan omong ka noe ngahinakeun ka kami.

a p. 15:20.

12 [a] Noe boga akal sok tĕgĕs ka pibajaeun, seug njoempoet; sabalikna noe barodo mah madjoe bae, toeloej njandang lara.

a p. 22:3.

13 [a] Lamoen aja noe nanggoeng noe sedjen, tjokot pakena; sarta djinisna djijeun gade tina sabab noe lijan.

a p. 20:16; 22:26.

14 Saha-saha noe ngatoerkeun bĕrkah ka sobat make sowara bĕdas, wantji isoek-isoek, hoedang braj beurang, nja eta diitoengkeun ka manehna asoep panjapa.

15 [a] Botjor teu eureun-eureun keur poëan ngĕtjrĕk hoedjan, sarta pamadjikan tje-16 rewedan, saroewa bae. 'Saha-saha noe mĕgatan eta, ibarat mĕgatan angin, djeung ibarat newak minjak koe leungeun.

a p. 19:13.

17 Beusi diasah koe beusi; nja kitoe djalma ngasah beungeut batoer.

18 [a] Saha-saha noe ngadjaga tangkal kondang, ngahakan boewahna; djeung saha-saha noe ngesto ka djoeraganana, pimeunangeun hormat.

a 1 Radj. 4:25.

19 Sapĕrti dina tjai beungeut pahareup-hareup djeung beungeut, nja kitoe hate manoesa djeung pada manoesa.

20 [a] Ĕnggon noe maot sarta djeung djoerang tara seubeuheun; nja kitoe keneh panon manoesa tara seubeuheun.

a p. 30:16.

21 [a] Panglĕboeran baris perak, djeung parapen pikeun ĕmas; dĕmi djalma mah [ditjobana] koe biwir noe moedji ka manehna.

a p. 17:3.

22 Masih noe paloeng koe maneh ditoetoe di djĕro lisoeng, make haloe, datang ka tjampoer djeung beunjeurna oge, kapaloenganana moal njingkir ti manehna.

23 Maneh sing sarĕgĕp nja nganjahokeun ka roepa ĕmbe-domba maneh; hate ma-24 neh sing tĕgĕs ka ingon-ingon. 'Karana kamoektian moal salalanggĕngna; tjatjakan makoeta karah toeroen-toemoe-25 roen? 'Djoekoet toehoer bejak, beh tembong djoekoet ngora; heug pada ngala 26 piparabeun ka pigoenoengan. 'Anak domba pipakeëun maneh, djeung badot baris

27 pameuli lahan; 'sarta piajaeun tji-soesoe ĕmbe tjoekoep keur hakaneun maneh, nja keur hakaneun saeusi-imah maneh; kitoe deui kahiroepan baris landjang-landjang maneh.

PASAL 28.

Noe doraka [a] kalaboer, nadjan taja noe ngoedag; sabalikna noe balĕnĕr mah kĕndĕl tjara singa ngora. *a* 3 Moesa 26 : 17, 36.

2 Tina kamasijatan eusi tanah noe matak kapalana loba; sabalikna lamoen manoesa aja pangarti, aja kanjaho mah, pangkat teh sok lila.

3 Djalma asal miskin, noe nganijaja ka noe malarat, ibarat hoedjan riboet, noe mejakkeun pirĕdjĕkieun.

4 Saha-saha noe ninggalkeun toret, maroedji noe doraka; sabalikna noe ngestoekeun toret mah pada mĕrangan ka darinja.

5 Djalma garoreng teu ngaharti hoekoem; [a] sabalikna noe narejangan Pangeran mah pada ngaharti saniskara. *a* 1 Kor. 2 : 15.

6 [a] Mĕnding noe miskin, noe loemampah djeung satĕmĕnna, ti batan anoe bengkok djalanna, sanadjan beunghar. *a* p. 19 : 1.

7 [a] Saha-saha noe nĕtĕpkeun toret, djadi anak binangkit; sabalikna noe babatoeeran djeung panglatjoeran mah, ngawirangkeun ka bapana. *a* p. 29 : 3.

8 Saha-saha noe ngalobakeun bandana [a] lantaran boengah atawa lantaran bati leuwih ti meudjeuhna, [b] nja eta ngoempoelkeunana teh pikeun djalma noe mikaroenja ka noe malarat. *a* 3 Moesa 25 : 36. *b* Goer. 2 : 26.

9 Saha-saha noe ngalijeuskeun tjeulina, teu ngadenge toret, [a] sanadjan panĕdana ge dianggo kagiroek. *a* p. 15 : 8.

10 Saha-saha noe njasabkeun djalma saestoe, asoep ka djalan goreng, [a] nja eta bakal tigoebrag sorangan ka djĕro piloewangna; sabalikna djalma satĕmĕnna mah bakal pada kawarisan kahadean. *a* p. 26 : 27.

11 Djalma beunghar sok boga angkeuh pintĕr; dĕmi koe djalma malarat, anoe boga pangarti, eta teh kadongdon.

12 [a] Samangsa noe balĕnĕr soeka-soeka, djadi kaähengan gĕde pisan; sabalikna lamoen noe daroraka ngadĕg mah, manoesa pada njoempoet. *a* p. 29 : 2.

13 Saha-saha noe noetoepan kamasijatanana, moal loeloes; [a] sabalikna noe ngakoekeun kamasijatanana bari ditinggalkeun mah, tangtoe diwĕlasan. *a* 1 Joh. 1 : 8, 9.

14 Bagdja tĕmĕn manoesa, noe sijeun teu pĕtot-pĕtot; [a] sabalikna noe neuaskeun hatena mah, tangtoe tigoebrag kana katjilakaän. *a* p. 29 : 1.

15 Djalma doraka, noe njangking kawasa ka bangsa malarat, ibarat singa ngahaoeng djeung biroewang kalantang-koelinting.

16 Gĕgĕdoeg noe koerang pangartian, sok rosa nganijajana; sabalikna noe geuleuh kana kaoentoengan nista mah, tangtoe lila djoemĕnĕngna.

17 Manoesa noe kabeuratan koe gĕtih djalma, kaboer nĕpi kana gorowong; montong dipĕgatan.

18 Saha-saha noe loemakoena satĕmĕnna, tangtoe disalamĕtkeun; [a] sabalikna noe bengkok, midoewa djalan mah, tangtoe laboeh dina salah-sahidji. *a* p. 10 : 9; 11 : 5.

19 [a] Saha-saha noe migawe lahanna, piseubeuheun kahakanan; sabalikna noe noeroetkeun djalma lantja-lintji mah, piseubeuheun kamiskinan. *a* p. 12 : 11.

20 Djalma satoehoe rosa kabĕrkahan; [a] sabalikna noe roesoeh, hajang tereh beunghar mah, moal teu disiksa. *a* p. 20 : 21; 23 : 4.

21 [a] Pilih-kasih hanteu hade; tatapi djalma sok migawe kamasijatan koe karana roti sahoewapeun. *a* p. 24 : 23.

22 Djalma noe sirik-pidik sok ngagoeroenggoesoeh kana banda, djeung teu nganjahokeun jen mĕngke kadatangan kakoerangan.

23 Saha-saha noe njawad ka sahidji manoesa, ahir-ahir pimanggiheun koernija, leuwih ti batan djalma noe letahna ngolo-ngolo.

24 [a] Saha-saha noe ngarampas anoe bapana atawa indoengna, bari ngomong, jen: Lain masijat: nja eta teh batoer ka toekang ngaroeksak. *a* p. 19 : 26.

25 [a] Saha-saha noe goemĕde hate sok ngaja-ngajakeun paseja; sabalikna noe ngandĕl ka Pangeran mah, tangtoe disina lintoeh. *a* p. 13 : 10; 15 : 18; 29 : 22.

26 [a] Saha-saha noe ngandĕl ka hate sorangan, nja eta teh gĕdjoel; sabalikna noe loemampahna kalawan kapintĕran mah, nja eta tangtoe dirahajoekeun. *a* p. 3 : 5.

27 [a] Saha-saha noe mere ka noe miskin, moal datang ka kakoerangan; sabalikna noe ngalijeuskeun panonna mah, pisoegiheun panjapa. *a* p. 19:17; 22:9.

28 [a] Samangsa noe daroraka ngadĕg, manoesa pada njoempoet; sabalikna lamoen eta datang ka gĕmpoer mah, noe balĕnĕr ngalobaän. *a* p. 28:12.

PASAL 29.

Djalma [a] noe geus rĕmĕn diwarah, tapi ngaheuraskeun beuheung, tangtoe ngadak-ngadak diroeksakkeun, sarta moal beunang ditjageurkeun. *a* p. 28:14.

2 [a] Samangsa noe balĕnĕr ngalobaän, djalma-djalma baroengaheun; sabalikna lamoen noe doraka njangking kawasa mah, djalma-djalma tingroemahoeh. *a* p. 11:10; 28:12, 28.

3 [a] Djalma noe njaäh kana kapintĕran, ngaboengahkeun bapana; [b] sabalikna saha-saha noe babatoeran djeung dajang mah, ngalĕboer banda. *a* p. 10:1; 15:20. *b* Loek. 15:13.

4 Radja nĕtĕpkeun nagara lantaran kaadilan; sabalikna djalma noe rĕsĕp nampa hatoeran mah, noempoerkeun nagara.

5 Djalma noe ngolo-ngolo ka batoer, ibarat masang rawe naheunan tapakna.

6 Djalma goreng [a] tangtoe karidjĕt koe kamasijatanana; sabalikna noe bĕnĕr mah sĕnggak sarta boengah. *a* Djab. 9:17.

7 [a] Noe bĕnĕr nganjahokeun prakara noe malarat; sabalikna noe doraka mah teu ngahartikeun kanjaho. *a* Aj. 28:16.

8 Taroekang mojok njoendoet sanagara; sabalikna noe palintĕr mah njirnakeun ambĕk.

9 Djalma pintĕr, noe boga prakara djeung djalma paloeng, boh sewot, boh seuri, moal aja reureuhna.

10 Toekang ngoetjoerkeun gĕtih pada migeuleuh ka noe satĕmĕnna; sabalikna noe saestoe mah pada nejangan [noe baris pisalamĕteun] njawa eta.

11 [a] Noe paloeng ngoedoelkeun saeusi pikirna; sabalikna noe pintĕr mah moendoerkeun pikirna, disina eureun. *a* p. 14:33.

12 Tijap-tijap noe njangking kawasa ngarĕgĕpkeun ka omongan bohong, sakabeh wilajatna djadi djalma doraka.

13 [a] Noe miskin djeung toekang ngarinah paämprok; Pangeran noe njaängkeun panon doewanana. *a* Aj. 31:15; p. 22:2.

14 [a] Radja noe ngahoekoeman ka noe malarat kalawan sajaktina, nja eta panglinggihanana pipageuheun salalawasna. *a* p. 20:28.

15 [a] Panggĕboeg djeung pangwarah mere kapintĕran; sabalikna boedak noe dioembar mah matak era indoengna. *a* p. 10:1; 22:15.

16 Samangsa noe doraka ngalobaän, tangtoe ngalobaän kamasijatan; [a] tapi noe balĕnĕr bakal narendjo roeboehna. *a* Djab. 37:36.

17 [a] Anak maneh pĕpĕrih, tangtoe djadi njĕnangkeun ka maneh, sarta matak ngangeunahkeun kana ati maneh. *a* p. 19:18.

18 Lamoen taja wahjoe, djalma-djalma sakarĕp-karĕp; sabalikna saha-saha noe ngestoekeun toret mah, eta teh bagdja.

19 Badega teu beunang dipĕpĕrih koe omongan bae; karana sanadjan ngaharti oge, hanteu dilajanan.

20 Tijap-tijap maneh nendjo djalma noe roesoeh teuing ngomong, [a] aja oge arĕparĕpeun kana pihadeëun noe gĕdjoel ti batan eta. *a* p. 26:12.

21 Lamoen badega dimemenan teuing ti leuleutikna, ahir-ahir eta teh madjar maneh anak.

22 [a] Djalma barangasan sok ngaja-ngajakeun paseja; sarta ahli panas ati loba nja migawe masijat. *a* p. 15:18.

23 [a] Kamagoengan manoesa matak ngahandapkeun ka manehna; sabalikna noe handap pikir mah pimeunangeun kahormatan. *a* p. 11:2; Mat. 23:12; 1 Petr. 5:5.

24 Saha-saha noe ngadoeoem reudjeung paling, geuleuheun ka njawana sorangan; [a] panjapa koe manehna kadenge, kitoe ge teu dioendjoekkeun. *a* 3 Moesa 5:1.

25 Sijeun koe manoesa minangka ridjĕt; sabalikna saha-saha noe ngandĕl ka Pangeran mah, tangtoe dirahajoekeun.

26 [a] Loba pisan noe ngadareuheus ka pajoeneun noe njangking kawasa; tapi hak hidji-hidji djalma datangna ti Pangeran. *a* p. 19:6.

27 Djalma noe migawe kagorengan djadi kagiroek noe balĕnĕr; sabalikna kagiroek noe doraka mah nja sakoer noe saestoe djalanna.

PASAL 30.

Ijeu kasaoeran Agoer poetra Jake; moewatan; woeroek eta djalma ka Itiël, nja ka Itiël djeung Oekal.

2 Saĕnjana kaoela teh bodo alah batan djalma noe loba, moenggah kaoela teu 3 boga pangartian manoesa; 'sarta kaoela teu goegoeroe kapintĕran, djeung teu boga kanjaho ka [a] noe Langkoeng Soetji.
a p. 9 : 10.

4 Saha teja noe moenggah ka sawarga sarta loengsoer? [a] Saha teja noe ngeupeul angin dina panangan? Saha teja noe moentĕl tjai koe anggoan? Saha teja noe nangtoskeun sagala toengtoeng boemi? [b] Saha djĕnĕnganana, djeung [c] saha djĕnĕngan Poetrana, lamoen maneh njaho? a Jĕs. 40 : 12. b Hak. 13 : 18. c Djab. 2 : 7.

5 [a] Oenggal-oenggal pangandika Allah beunang ngabĕsot; andjeunna teh minangka kĕpĕng ka sakoer noe njalin- 6 doeng ka andjeunna. 'Poma maneh [b] oelah nambahan kana lahiranana, soepaja andjeunna oelah njiksa ka maneh; tangtoe maneh katara bohong.
a Djab. 18 : 31. b 5 Moesa 4 : 2; Wahj. 22 : 19.

7 Doewa pĕrkawis noe koe koering disoehoenkeun ka andjeun; moegi oelah teu dipaparinkeun ka koering samemeh 8 koering maot: 'nja eta moegi djaoehkeun ti koering lampah gapong sarĕng omong bohong; moegi koering oelah dipaparin kamiskinan atanapi kabeungharan, [a] lĕrĕsna mah moegi koering ditjĕkapan rĕdjĕki anoe pĕrloe ka koering.
9 'Bisi koering, ari seubeuh, toeloej nganglĕs, bari ngomong: Saha Pangeran? Atanapi bisi koering, ari miskin, toeloej maling, bari ngoenghak ka padjĕnĕngan Allah koering. a Mat. 6 : 11.

10 Maneh oelah mitĕnahkeun badega ka djoeraganana, bisi njapa ka maneh; tangtoe maneh njandang lara.

11 Aja bangsa [a] njapa ka bapana, djeung 12 ka indoengna teu ngabĕrkahan. 'Aja bangsa [b] bĕrĕsih koe rarasaän sorangan, padahal kokotoranana tatjan dikoem- 13 bah. 'Aja bangsa [c] panonna moetoeh koe loehoer, sarta biwir-matana koe 14 poendjoel. 'Aja bangsa [d] hoentoena ibarat pĕdang, djeung sihoengna ibarat peso; pangarahna ngahakanan noe pada balangsak di boemi sarta noe pada waloerat di lĕbah manoesa. a p. 20 : 20.
b p. 20 : 9. c p. 21 : 4. d p. 12 : 18.

15 Ari lentah doewa anakna, sadana Bere! bere! Ijeu tiloe pĕrkara noe tara seubeuh; malah opat noe tara ngomong: 16 Mahi. 'Nja eta [a] ĕnggon noe paeh, djeung [b] pianakan noe dipĕpĕt; boemi, noe tara seubeuh tjai, sarta seuneu, noe tara ngomong: Mahi. a p. 27 : 20. b 1 Moesa 16 : 2; 20 : 18.

17 Ari panon noe mojok ka bapa, djeung njoemahkeun noeroet ka indoeng, nja eta bĕnĕrna dipatjokan gagak waloengan, sarta dihakan anak galoedra.

18 Ijeu tiloe pĕrkara noe matak helok ka kaoela; malah opat noe koe kaoela 19 teu kaharti: 'nja eta djalan galoedra di awang-awang, djalan oraj dina batoe karang, djalan kapal di tĕngah laoet, 20 djeung djalan lalaki di parawan. 'Pon kitoe keneh djalan awewe noe ngaranjed: eta teh njatoe, sarta njoesoetan soengoetna, bari ngomong: Koela teu migawe kagorengan.

21 Tina sabab tiloe pĕrkara noe matak boemi soemĕblak; malah tina sabab opat, 22 reh teu bisaeun tahan: 'nja eta tina sabab [a] abdi, lamoen djadi radja; djeung tina sabab noe boeroeng, lamoen seu- 23 beuheun kahakanan; 'tina sabab awewe kageuleuh, lamoen lakian; djeung tina sabab eusi-imah, lamoen ngalindih djoeragan istri. a p. 19:10.

24 Ijeu opat pĕrkara kaäsoep noe lalĕmboet di boemi, padahal palintĕr, pada 25 binangkit. 'Ari sireum bangsa teu bĕdas, [a] parandene njawiskeun pirĕdjĕkieunana 26 dina oesoem halodo. 'Marmot bangsa hengker, [b] parandene njarijeun imahna 27 di djĕro tjadas. 'Simeut teu bogaeun radja, parandene ana ngabroel baris 28 sakabehna. 'Tjaktjak moentang koe ramona, parandene sok aja di padalĕman radja. a p. 6 : 6—8. b Djab. 104 : 18.

29 Ijeu tiloe pĕrkara noe aloes laoer; 30 malah opat noe aloes lĕjar: 'nja eta singa djaloe, noe pangkawasana di sasatoan, djeung tara oendoer, koe naon 31 oge; 'andjing angin, noe lĕmboet tjangkeng; sarta djeung badot; kitoe deui radja noe teu beunang dilawan.

32 Oepama maneh aja lampah boeroeng, geus moendjoelkeun diri sorangan, atawa maneh geus aja pikir goreng: [a] leungeun toengkoepkeun kana soengoet!
33 'Karana ngareunteutkeun tji-soesoe ngabidjilkeun mantega; ngareunteutkeun iroeng ngabidjilkeun gĕtih, sarta ngareunteutkeun napsoe ngabidjilkeun paseja. a Aj. 39 : 37.

PASAL 31.

Ijeu kasaoeran radja Lĕmoeël; [a] moewatan, anoe koe iboena diwoeroekkeun ka andjeunna. [a] p. 30 : 1.
2 Koemaha, anaking? Koemaha, anak beuteung iboe? Koemaha, anak nadar 3 iboe? 'Maneh [a] poma oelah mikeun kakoewatan maneh ka awewe, atawa djalan maneh ka naon-naon anoe sok ngaroeksak ka radja-radja. [a] 5 Moesa 17 : 17.
4 Hanteu pantĕs moenggoeh di radja-radja, eh Lĕmoeël! hanteu pantĕs moenggoeh di radja-radja nginoem anggoer; atawa moenggoeh di pangkat-pangkat 5 rĕsĕp kana arak. 'Bisina, ari nginoem, toeloej poho kana pikoekoeh, sarta ngarobah prakara sakoer djalma balangsak. 6 'Arak bere ka noe tiwas, kitoe deui ang- 7 goer ka noe njĕri angĕn. 'Nja eta sina nginoem, djeung poho kana kalaipanana, sarta sina oelah ingĕt deui kana kasoesahanana.
8 Moedoe ngangahkeun biwir maneh, mangngoeroeskeun noe pireu, mangngoeroeskeun prakara sakoer anak katinggal. 9 'Moedoe ngangahkeun biwir maneh, sing bĕnĕr nja ngahoekoeman; [a] moedoe mere kaädilan ka noe balangsak sarta ka noe miskin. [a] Aj. 29 : 12.

10 [a] Istri digdjaja, saha noe pimanggiheun? Karana pangadjina djaoeh pisan 11 ngoengkoelan intĕn mirah. 'Manah tjarogena ngandĕl ka eta, sarta tjarogena 12 moal koerang oentoeng. 'Istri kitoe ka tjaroge milampah hade, hanteu pisan 13 goreng, saoemoer-hiroepna. 'Los nejangan boeloe domba djeung haramaj, prak 14 leungeunna digawe kalawan soeka. 'Istri kitoe ibarat kapal soedagar, sok nga- 15 datangkeun rĕdjĕkina ti noe djaoeh. 'Ari hoedangna peuting-peuting, seug mere dadaharan ka saeusi-imahna, bari mere 16 hantja ka landjang-landjangna. 'Ari aja karĕp kana hidji lahan, teu lila geus beunang; hasil leungeunna dipake nji- 17 jeun kĕbon anggoer. 'Tjangkengna disaboek koe kabĕdasan, djeung leungeun- 18 na dikoewatkeun. 'Karasa koe dirina, jen oentoeng dagangna; ti peuting da- 19 marna tara pareum. 'Leungeunna disodorkeun kana kintjir, pek ramona njĕ- 20 kĕl panggoëng. 'Ramona diasongkeun ka noe balangsak, sarta leungeunna di- 21 sodorkeun ka noe miskin. 'Poetra djeung tjaroge koe eta teu dipake karisi hal pĕrkara saldjoe; karana saeusi-imahna 22 pakena doewa rangkĕp. 'Sok njijeun pramedani keur dirina; papakeanana 23 boëh katji djeung woengoe. 'Tjarogena [b] kaädjenan dina lawang, ana keur tjalik ngarijoeng reudjeung kokolot-kokolot 24 nagara. 'Istri kitoe njijeun baskat lawon katji, sarta didjoewal; djeung ka loe- 25 war saboek ka toekang balantik. 'Kabĕdasan djeung kamoeljaän papakeanana; sarta mangsa pika-hareupeun koe 26 eta dipake imoet. 'Tijap-tijap ngangah biwirna ngabidjilkeun kapintĕran, sarta dina letahna aja papakon kahemanan. 27 'Sarĕgĕp ngadjagana ka sagala lalampahan di djĕro imahna, djeung teu dae- 28 keun dahar rĕdjĕki kakĕdoelan. 'Neut poetrana haroedang, bari maroedji ka iboe; kitoe deui tjarogena, bari ngalĕm 29 ka eta kijeu: 'Reja oge awewe, noe pada digdjaja lampahna; dĕmi njai mah 30 ngoengkoelan sadajana. 'Ari kaloetjoean teh tjidra, djeung kageulisan teh sija-sija; dĕmi awewe noe sijeun koe Pangeran mah, nja eta noe koedoe dipoedji. 31 'Berean ka dinja hasil leungeunna; sarta pagaweanana sina maroedji ka dinja dina lawang-lawang. [a] Roet 3 : 11; p. 12 : 4. [b] Aj. 29 : 7.

KITAB GOEROE.

PASAL 1.

Ijeu piwoeroek goeroe, anoe poetra Dawoed, djoemĕnĕng radja di Jĕroesalem.
2 [a] Sija-sijaning sagala kasija-sijaän, tjarek goeroe; sija-sijaning sagala ka- 3 sija-sijaän, kabeh oge sija-sija. 'Nahaon

[b] kaoentoengan manoesa ti sakabeh pagaweanana, noe koe dirina dipigawe di handapeun panon-poë? 4 'Mijang toeroenan, datang toeroenan; [c] dĕmi boemi mah tĕtĕp salalanggĕngna. 5 'Bol panon-poë bidjil, boes panon-poë soeroep, [d] sarta goesak-gasik ka ĕnggon parantina bidjil. 6 'Angin leumpang ka kidoel, seg ngoeriling ka kaler; leumpangna karalangkoeriling; oeroetna ngoeriling koe angin dibalikan deui. 7 'Sakabeh waloengan ngotjorna ka laoet, kitoe ge laoet hanteu datang ka pinoeh; ka ĕnggon oeroet waloengan ngalotjor, nja ka dinja baralikna deui poelang-anting. *a* p. 12:8; Roem 8:20. *b* p. 2:22; 3:9. *c* Djab. 104:5. *d* Djab. 19:6, 7.

8 Eta sakabeh pĕrkara moetoeh koe tjarape; taja pisan djalma noe bisa njatoerkeun; [a] panon teu seubeuh ngadeuleu, tjeuli teu wĕleh ngadenge. 9 'Anoe geus aja tadina, [b] nja eta noe piajaeun deui; sarta noe geus dilampahkeun tadina, nja eta noe bakal dilampahkeun deui; djadi taja pisan noe anjar di handapeun panon-poë. 10 'Naha aja pĕrkara, noe beunang disĕboet: Tah, eta mah anjar? Poegoeh ti tatadina geus aja, dina alam-alam saheulaeun oerang. 11 'Taja ingĕtan ka noe baheula-baheula; nja kitoe keneh moenggoeh anoe mĕngke, noe piarajaeun di hareup, moal aja ingĕtan ka darinja di sakoer noe piarajaeun pandeuri. *a* Sil. 27:20. *b* p. 3:15.

12 Ijeu kami goeroe djoemĕnĕng radja 13 di Jĕroesalem, njangking Israil. 'Sarta [a] kami mĕrĕloekeun hate sorangan, ngadongdon djeung ngoelik koe lantaran kapintĕran kana hal saniskara noe dilampahkeun di handapeun panon-poë. Nja eta pagawean noe soesah pisan koe Allah geus dipaparinkeun ka anak Adam, sina ngariwoedkeun maneh lantaran eta. 14 'Seug kami ngawaspadakeun saniskara lalampahan, noe dilalampahkeun di handapeun panon-poë; geuning, kabeh ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin. 15 'Anoe bingkĕng [b] taja noe bisa ngalĕmpĕngkeun, sarta noe koerang taja noe 16 bisa milang. 'Pok kami ngomong sadjĕro hate, kijeu omong kami: [c] Tah, aing geus ngoempoelkeun kapintĕran gĕde pisan, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun aing aja di Jĕroesalem; estoe hate aing loba nakĕr nja nendjo kapintĕran djeung kanjaho. 17 'Sarta aing geus mĕrĕloekeun hate sorangan, [d] nganjahokeun kapintĕran, kitoe deui nganjahokeun kageloan djeung kagĕdjoelan; geus tĕrang pisan aing teh, jen eta ge lakoe ngoentit angin. 18 'Karana loba kapintĕran, loba njĕri angĕn; sarta noe nambahan kanjaho, nambahan kasangsaraän. *a* p. 8:9. *b* p. 7:13. *c* 1 Radj. 3:12. *d* p. 2:12; 7:25.

PASAL 2.

Kami ngomong sadjĕro hate: Tjing, ajeuna dek njoba ka maneh koe lantaran kaboengahan; mana geura ngarasa kasoekaän; tapi geuning, eta ge sija-sija. 2 'Hal seuri kami teh ngomong: Eta teh gelo; kitoe deui hal boengah: 3 Eta nahaon gawena? 'Kami ngoelik sadjĕro hate, sĕdja ngamoemoele daging sorangan koe anggoer, (halta kami koe hate ditoengtoen kalawan kapintĕran,) sarta sĕdja njĕkĕl kagĕdjoelan, datang ka kami pitĕrangeun, mana noe pihadeëun ka anak Adam, geusan dilampahkeun di kolong langit, sabilangan 4 oemoer hiroepna. 'Prak kami njijeun pagawean araheng pikeun kami; nja kami ngadĕgkeun [a] gĕdong-gĕdong pikeun kami, sarta njijeun [b] kĕbon-kĕbon anggoer 5 pikeun kami; 'toer kami njijeun kĕbon-kĕbon sedjen pikeun kami, sarta djeung taman-taman, bari pada dipĕlakan tang-6 kal saroepaning boeboewahan. 'Kami njijeun deui empang-empang tjai pikeun kami, baris njaian ti darinja leuweung 7 kakaian noe djaradi. 'Kami meuli boedak awewe-lalaki reja pisan, sarta loba boga [c] boedak didjoeroekeun di imah kami; malah kami boga ingon-ingon sapi djeung domba loba katjida, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun kami aja di Jĕ-8 roesalem. 'Toer kami ngoempoelkeun [d] ĕmas-perak pikeun kami, kitoe deui [e] arta-banda ti radja-radja djeung ti sagala tjoetak; kami njijeun pikeun kami ahli njanji awewe-lalaki, sarta saroepaning kasoekaän anak Adam; djeung [f] 9 aja istri pirang-pirang. 'Djadi kami teh [g] agoeng pisan, sarta beuki tambah-tambah, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun kami aja di Jĕroesalem; malah kami dibanding koe kapintĕran kami. 10 'Sarta naon bae noe dipenta koe panon

kami, taja pisan noe koe kami dipogogkeun ka dinja; kami teu mĕgatan hate kami kana kaboengahan naon bae; ĕnjana mah hate kami boengah tina sakabeh pagawean kami; sarta nja eta noe djadi doeoeman kami ti sakabeh
11 pagawean kami. 'Tidinja kami ngilikan sakabeh djidjijeunan, beunang njijeun leungeun kami, kitoe deui pagawean, beunang kami migawe djeung soesahna: [h] geuning, kabeh ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin, sarta taja pisan kaoentoengan di handapeun panon-poë.

a 1 Radj. 7:1. *b* Mak. 8:11. *c* 1 Moesa 14:14. *d* 1 Radj. 10:22. *e* 1 Radj. 10:15. *f* 1 Radj. 11:1. *g* 1 Radj. 10:23. *h* p. 1:14.

12 [a] Toeloej kami malik, ngawaskeun kapintĕran, kitoe deui kageloan djeung kagĕdjoelan; karana manoesa noe pidatangeun pandeurieun radja, bisa milampah naon? [b] ngan anoe geus dilam-
13 pahkeun ti tatadina. 'Geus kitoe koe kami katendjo, jen kapintĕran leuwih ti batan kagĕdjoelan, sakoemaha leu-
14 wihna tjaäng ti batan poëk. 'Saha-saha noe pintĕr, [c] sirahna panonan; sabalikna noe gĕdjoel mah loemakoena di noe poëk. Tatapi kami tĕrang deui, [d] jen boeboehan sahidji kapanggih koe sakabehna.
15 'Seg kami ngomong sadjĕro hate: Sakoemaha boeboehan noe gĕdjoel, nja kitoe keneh noe pikapanggiheun koe aing; djadi nahaon gawena aing teh pintĕr sakitoe leuwih? Mana tjatoer kami sadjĕro hate, jen eta ge sija-sija.
16 'Karana ka noe pintĕr ge djalma euweuh ingĕtan langgĕng, saroewa tjara noe gĕdjoel; wantoe di djaman pika-hareupeun saniskara geus lila kapohoan; ongkoh noe pintĕr ge paeh, saroewa
17 tjara noe gĕdjoel. 'Mana kami datang ka geuleuh kana hiroep; sabab lalampahan, noe dilampahkeun di handapeun panon-poë, rasa kami goreng; karana kabeh ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit
18 angin. 'Malah kami datang ka geuleuh ka sakabeh pagawean, noe koe kami dipigawe di handapeun panon-poë teja; [e] doemeh koe kami koedoe ditinggalkeun ka manoesa noe piajaeun pan-
19 deurieun kami. 'Karana saha noe njaho, eta teh pipintĕreun atawa pigĕdjoeleun? Parandene kitoe eta teh pimoerbaeun ka sakabeh pagawean kami, beunang kami migawe di handapeun panon-poë, bari nandakeun kapintĕran kami. Eta ge sija-sija.

a p. 1:17. *b* p. 1:9. *c* p. 8:1. *d* p. 3:19. *e* Djab. 39:7.

20 Tidinja kami malik, tinggal bingoeng hate kami hal sakabeh pagawean, beunang kami migawe di handapeun panon-
21 poë. 'Karana sok aja manoesa, noe pagaweanana kalawan kapintĕran, kalawan kanjaho, sarta kalawan karadjinan; seg koedoe njelehkeun pagawean teh ka hidji manoesa noe teu migawe ka dinja, djadi doeoeman manehanana. Nja eta ge sija-sija; estoe katjilakaän gĕde.
22 'Karana [a] nahaon pihasileun manoesa tina sakabeh pagaweanana, djeung tina karepotan hatena, noe koe manehna dipake njoesahkeun diri di handapeun
23 panon-poë? 'Karana satoetoep oemoerna kasangsaraän bae, djeung pagaweanana ngan matak njĕri angĕn; dalah ti peuting hatena teu reureuh. Nja eta ge sija-sija.

a p. 1:3; 3:9.

24 [a] Taja deui noe hade di manoesa lijan ti njatoe-nginoem, bari njawana disina ngarasa kasoekaän dina pagawean manehanana. Malah hal eta kami teh tĕrang, jen nja eta noe datang ti pana-
25 ngan Allah. 'Karana saha noe bisa dahar, djeung saha noe bisa soeka-soeka, leu-
26 wih ti kami? 'Karana manoesa noe kamanah di pajoeneun andjeunna, dipaparin kapintĕran, kanjaho djeung kaboengahan; sabalikna djalma dosa mah dipaparin pagawean, [b] sina ngoempoelkeun djeung noempoekkeun, kĕrsana dipaparinkeun ka noe kamanah di pajoeneun Allah. Eta ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin.

a p. 3:12, 22; 5:17; 8:15. *b* Aj. 27:17; Sil. 13:22.

PASAL 3.

Saniskara aja mangsana, djeung sagala pĕrkara noe di kolong langit aja wak-
2 toena. 'Aja waktoe didjoeroekeun, djeung aja waktoe maot; aja waktoe mĕlak, djeung aja waktoe ngaraboet anoe dipĕ-
3 lak; 'aja waktoe ngamangsakeun, djeung aja waktoe njageurkeun; aja waktoe ngaroewag, djeung aja waktoe ngadĕg-
4 keun; 'aja waktoe tjeurik, djeung aja waktoe seuri; aja waktoe aloek-aloekan, djeung aja waktoe adjroeg-adjroegan;
5 'aja waktoe mitjeun batoe, djeung aja

waktoe ngoempoelkeun batoe; aja waktoe ngarangkoel, djeung aja waktoe 6 djaoeh ti ngarangkoel; 'aja waktoe nejangan, djeung aja waktoe ngaleungitkeun; aja waktoe ngampihkeun, djeung 7 aja waktoe ngaloengkeun; 'aja waktoe njosoëk, djeung aja waktoe ngapoetan; aja waktoe repeh, djeung aja waktoe 8 ngomong; 'aja waktoe njaäh, djeung aja waktoe geuleuh; aja waktoe pĕrang, djeung aja waktoe kĕrta.

9 [a] Nahaon kaoentoengan djalma noe milampah ti noe dipigawe koe dirina? 10 'Kami geus nendjo pagawean, noe koe Allah dipaparinkeun ka anak Adam, sina ngariwoedkeun maneh lantaran 11 eta. 'Sagala koe andjeunna geus didamĕl aloes keur waktoena; samalah sipat langgĕng koe andjeunna geus dipaparinkeun di djĕro hate manoesa; ngan orokaja manoesa mah [b] teu timoeëun padamĕlan noe koe Allah didamĕl, ti mimitina tĕpi ka panoengtoenganana. 12 'Kami teh njaho, jen taja deui noe hade di manoesa kadjaba ti boengah, djeung milampah kahadean sapandjang hiroep- 13 na. 'Djeung deui, oenggal-oenggal manoesa, [c] ari njatoe-nginoem, sarta ngarasa kasoekaän dina sakabeh pagaweanana, nja eta teh pasihan ti Allah. 14 'Kami teh njaho, jen sagala noe didamĕl koe Allah, nja eta pitĕtĕpeun salalanggĕngna; taja noe bisa nambahan, taja noe bisa ngoerangan; sarta Allah pangmidamĕl kitoe soepaja pada sijeun 15 koe andjeunna. 'Anoe [d] aja tadina, ajeuna ge aja; kitoe deui noe piajaeun, tadina ge geus aja; sarta Allah sok nejangan anoe geus toeloej.

a p. 1:3; 2:22. *b* p. 8:17. *c* p. 2:24. *d* p. 1:9.

16 Djeung deui kami nendjo di handapeun panon-poë, [a] ĕnggon panghoekoeman, di dinja aja kadorakaän; sarta ĕnggon pangadilan, di dinja aja kado- 17 rakaän. 'Seg kami ngomong sadjĕro hate: Noe bĕnĕr sarta noe doraka [b] mĕngke koe Allah dihoekoeman; karana aja piwaktoeëun di dinja baris sagala pĕrkara sarta baris sakoer pagawean. 18 'Ngomong deui kami sadjĕro hate: Pangkitoe teh tina sabab anak Adam; koe Allah dikĕrsakeun pada ditjoba; djeung sina pada tĕrang, [c] jen maranehanana sasat sasatoan bae, moenggoeh dirina 19 koe maneh mah. 'Karana boeboehan anak Adam satjara boeboehan sasatoan; estoe boeboehan sahidji toemĕrap ka sarereja; sapĕrti paeh ijeu, nja kitoe keneh paeh itoe; poegoeh kabeh saämbĕkan; sarta manoesa taja kaleuwihan ti batan sasatoan; karana kabeh ge 20 sija-sija. 'Kabeh ge ijang ka ĕnggon sahidji; [d] kabeh ge asal tina taneuh, sarta kabeh ge moelang deui kana taneuh. 21 'Saha noe njaho, ambĕkan anak Adam oenggah ka loehoer, ari ambĕkan sasatoan mah toeroen ka handap, ka boemi? 22 'Djadi kami teh geus tĕrang, [e] jen taja deui noe hade ti batan manoesa boengah dina pagaweanana; karana nja eta doeoemanana. Karana saha noe rek ngabalikkeun manoesa, soepaja tĕrangeun di noe piajaeun sapandeurieunana?

a Djab. 58:2, 3. *b* p. 12:14. *c* Djab. 49:21. *d* p. 12:7. *e* p. 5:17; 6:12; 7:14.

PASAL 4.

Tidinja [a] kami malik, sarta ngawaskeun sakabeh panganijaja, noe sok dilampahkeun di handapeun panon-poë; beh, aja tji-panon sakoer noe dikanijaja, sarta taja noe ngalilipoer ka darinja; ari moenggoeh sakoer noe nganijaja ka darinja pada sakawĕnang-wĕnang, dĕmi 2 ka itoe mah taja noe ngalilipoer. 'Mana kami [b] moedji noe paraeh, noe geus lila maot, ti batan noe hariroep, anoe 3 masih goemĕlar keneh ajeuna. 'Tatapi ari noe djamoega ti batan eta noe doewa, nja eta anoe tĕpi ka ajeuna tatjan aja, noe teu nendjo lalampahan goreng, anoe sok dilampahkeun di handapeun panon- 4 poë. 'Djeung deui kami ngawaskeun sakoer pagawean djeung sagala djidjijeunan karadjinan; saĕnjana eta teh sok matak dĕngki batoer pada batoer. [c] Nja eta ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit 5 angin. 'Noe gĕdjoel [d] sidakĕp, bari nga- 6 hakan daging sorangan. 'Mĕnding sakeupeul bari tjitjing, ti batan doewa keupeul bari digawe sarta ngoentit angin.

a p. 2:20. *b* Aj. 3:11; 10:18. *c* p. 1:14. *d* Sil. 5:11; 6:10.

7 Tidinja kami malik deui, sarta nendjo hidji kasija-sijaän di handapeun pa- 8 non-poë. 'Aja djalma saoerang, taja batoerna, nadjan anak atawa doeloer teu bogaeun; kitoe ge sakabeh pagaweanana taja toengtoengna, malah-malah panonna

teu seubeuheun kabeungharan. [Taja pikir:] [a] Keur saha aing digawe, sarta njawa aing disina kakoerangan kasoekaän? Eta ge sija-sija; estoe eta teh pagawean goreng. 9 'Mĕnding doewaän ti batan saoerang; sapedah pada boga boeroehan aloes tina pagaweanana. 10 'Karana oepama laboeh, noe saoerang ngahoedangkeun batoerna. Sabalikna pitjilakaeun noe sorangan mah ana laboeh; karana taja batoer baris ngahoedangkeun inja. 11 'Djeung deui oepama aja doewaän ngarĕdĕng, tangtoe pada haneut; sabalikna noe sorangan mah koemaha nja pihaneuteun? 12 'Djeung oepama aja hidji djalma ngelehkeun noe sorangan, lamoen doewaän tangtoe tahan di hareupeunana; sarta rara tiloe lambar moal gantjang pĕgat.

a p. 2:21.

13 [a] Mĕnding hidji djalma ngora miskin sarta pintĕr, ti batan hidji radja kolot sarta gĕdjoel, noe geus teu beunang diingĕtan. 14 'Karana eta teh ka loewar ti pangberokan, soepaja djadi radja; saĕnjana dina karadjaänana pisan eta teh didjoeroekeun miskin. 15 'Kami nendjo sakabeh noe goemĕlar, noe laloemampah di handapeun panon-poë, pada ngiring eta djalma ngora, noe kadoewa, noe pingadĕgeun ngagantian radja teja. 16 'Taja toengtoengna sakabeh rahajat, tĕgĕs sakoer noe koe eta dikapalaän; kitoe ge noe pandeuri moal baroengaheun koe eta. [b] Saĕnjana eta ge sija-sija, estoe lakoe ngoentit angin.

a Sil. 28:6. b p. 1:17.

17 Koedoe ngaraksa soekoe maneh, satijap-tijap maneh leumpang ka gĕdong Allah; ari ngadeuheusan [a] nijat ngadenge, leuwih hade ti batan njanggakeun [b] koerban noe garĕdjoel; karana teu njarahoëun, jen milampah goreng.

a 1 Sam. 15:22. b Sil. 21:27.

PASAL 5.

Maneh [a] oelah sok goegoep koe biwir maneh, sarta hate maneh oelah sok gantjang ngaloewarkeun omong ka pajoeneun Allah; karana Allah linggih di sawarga, ari maneh mah aja di boemi; sabab kitoe omongan maneh sing saeutik. 2 'Karana impian datangna tina loba pagawean; kitoe deui [b] sowara noe gĕdjoel tina loba omongan.

a Jak. 1:19. b p. 10:14.

3 [a] Satijap-tijap maneh ka loewar nadar ka Allah, oelah dimĕngke-mĕngke naoerna; karana andjeunna teu soekaeun ka noe garĕdjoel; naon bae nadar maneh 4 koedoe naoer. 'Mĕnding maneh [b] hanteu nadar, ti batan nadar hanteu naoer. 5 'Maneh oelah mikeun biwir maneh djadi lantaran daging maneh dosa; sarta poma oelah njĕboet di pajoeneun malaikat, jen: Koering pĕrkara eta kaloeloepoetan; pinaoneun Allah djadi bĕndoe koe hal sowara maneh, sarta ngaroeksakkeun pagawean leungeun maneh? 6 'Karana reja impian pĕrbawana kana kasija-sijaän; kitoe keneh omongan loba; bĕnĕrna mah maneh sijeun koe Allah.

a 5 Moesa 23:21. b Sil. 20:25.

7 Oepama maneh dina tjoetak nendjo noe miskin dikanijaja, sarta hoekoem djeung kaädilan dikarinah, poma maneh oelah heran koe hal pĕrkara kitoe; karana aja noe loehoer ngadjaga ka noe loehoer, sarta noe Pangloehoerna nga8 djaga ka eta sadajana. 'Djeung deui kaoentoengan tina taneuh pikeun sakabehna; tjatjakan radja dikawoelaän koe lahan.

9 [a] Saha-saha noe njaäh ka doewit, moal seubeuh koe doewit; djeung saha-saha noe njaäh ka kasoegihan, moal seubeuh 10 koe kahasilan. Eta ge sija-sija. 'Lamoen ngalobaän barang, ngalobaän deui noe ngahakanna; djeung naon pigaweëunana ka noe boga, djaba ti katendjo koe pa11 nonna? 'Saha-saha noe baranggawe, sasarean ngeunah, bagija saeutik bagija loba hakanna; sabalikna noe beunghar mah teu kaoer sasarean tina kaseubeu12 hanana. 'Aja hidji katjilakaän bangĕt, koe kami katendjo di handapeun panonpoë, nja eta kabeungharan diraksa koe 13 noe boga baris pitjilakaeun dirina. 'Ari kabeungharan kitoe sok leungit koe pĕrkara noe matak tjilaka; sarta moen boga anak, taja naon-naon dina leungeunna. 14 'Sakoemaha djolna ti kandoengan indoeng, [b] pimoelangeunana satarandjang; piijangeunana sakoemaha datangna, sarta teu barangbawa naon-naon hasil pagaweanana, baris dibawa ijang koe leu15 ngeunna. 'Sarta ijeu deui katjilakaän bangĕt: satjara datangna, nja kitoe pisan piijangeunana. Djadi nahaon kaoentoengan ka dinja, jen digawe baris 16 angin? 'Malah-malah eta teh saoemoerna

dadaharan di noe poëk, bari loba njĕri angĕn; toer sok boga panjakit sarta sok poendoeng. *a* Loek. 12:15. *b* Aj. 1:21; 27:19.

17 Saĕnjana, kami teh geus tĕrang, [a] anoe hade sarta aloes, nja eta djalma njatoenginoem djeung ngarasa kasoekaän dina sakabeh pagaweanana, noe koe dirina dipigawe di handapeun panon-poë, sabilangan oemoer hiroepna, noe koe Allah dipaparinkeun ka manehna; karana 18 nja eta doeoemanana. 'Djeung deui oenggal-oenggal manoesa, noe koe Allah dipaparin kabeungharan djeung kamoektian, bari dikongangkeun ngahakan eta, djeung njokot [b] doeoemanana, sarta boengah dina pagaweanana: [c] nja eta teh 19 pasihan ti Allah. 'Karana noe kitoe teu katjida ngingĕtkeun oemoer-hiroepna, sabab koe Allah dikaboel, dipaparin kaboengahan hate. *a* p. 2:24; 3:22. *b* Sil. 30:8. *c* p. 2:24.

PASAL 6.

Aja deui hidji katjilakaän, noe koe kami katendjo di handapeun panon-2 poë, sarta sok radjeun di manoesa: 'nja eta aja djalma, noe koe Allah dipaparin kabeungharan, kamoektian djeung kahormatan, datang ka njawana taja pisan kakoerang, naon bae noe dipikahajang koe dirina; tapi koe Allah teu dikongangkeun ngahakan eta, nja dihakanna koe deungeun-deungeun. Eta teh sija-sija, 3 sarta nja eta panjakit rosa pisan. 'Oepama aja hidji djalma boga saratoes anak, sarta hiroep pirang-pirang taoen, datang ka rosa bilangan poë taoenna, tapi dirina teu koengsi seubeuh koe kasoekaän, samalah manehna teu meunang adat koeboer: tjarek kami, mĕnding anak oedoel ti batan itoe mah. 4 'Karana [a] anak oedoel datangna di djĕro kasija-sijaän, djeung ijangna di djĕro poëk, toer ngaranna kalipoetan koe 5 poëk; 'malah teu pisan nendjo panonpoë, teu njaho-njaho atjan; eta reureuh 6 batan itoe. 'Sarta masih hiroepna sareboe taoen doewa kali oge, tapi manehna teu koengsi ngarasa kasoekaän mah: naha lain ijang kabeh [b] ka ĕnggon sahidji? *a* Aj. 3:16; Djab. 58:9. *b* p. 3:20.

7 Sakabeh pagawean manoesa pikeun soengoetna; kitoe ge angĕn hanteu da-8 tang ka tjoekoep. 'Karana nahaon kaleuwihan noe pintĕr ti batan noe gĕdjoel? nahaon kaleuwihan noe balangsak, noe paham loemakoe di hareupeun noe ha-9 riroep? 'Mĕnding tetendjoan panon ti batan leuleumpangan angĕn. Eta ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin. 10 'Nahaon bae djadina, ti tatadina ge geus kasĕboet ngaranna, sarta pada njaho jen manehna manoesa, djeung [a] teu bisaeun padoe ka noe langkoeng kawasa 11 ti batan manehna. 'Saĕnjana loba katjida pĕrkara noe nambahan kasija-sijaän; tapi nahaon oentoengna ka ma-12 noesa? 'Karana saha noe njaho anoe pihadeëun ka manoesa keur mangsa hiroep, [b] sapandjang bilangan oemoer hiroepna noe sija-sija, noe koe manoesa dilampahkeun [c] sapĕrti kalangkang? Karana [d] saha noe bisa nganjatakeun ka manoesa noe pidjadieun sapandeurieunana di handapeun panon-poë? *a* Aj. 9:3. *b* p. 5:17. *c* Aj. 14:2. *d* p. 8:7.

PASAL 7.

Kasĕboetkeun [a] hade aloes ti batan minjak aloes; sarta mĕnding poë djalma maot ti batan poë didjoeroekeun. 2 'Mĕnding ngalajad ka imah noe kaprihatinan, ti batan ngalajad ka imah noe hadjat; karana itoe panoengtoengan sakabeh manoesa, sarta koe noe hiroep 3 diteundeun dina ati. 'Mĕnding nalangsa ti batan seuri; karana oelat mĕsoem 4 matak ngahadekeun ati. 'Hate djalma palintĕr soeka aja di djĕro imah noe kaprihatinan; sabalikna hate djalma garĕdjoel mah soeka aja di djĕro imah 5 noe hadjat. 'Mĕnding [b] ngadenge njarekanana noe pintĕr, ti batan djalma nga-6 denge njanjina noe garĕdjoel. 'Karana sakoemaha boborobotan tjoetjoek-tjoetjoek [c] handapeun daloeng, nja kitoe seuseurianana noe gĕdjoel; nja eta ge 7 sija-sija. 'Saĕnjana, panganijaja sok matak ngagelokeun ka noe pintĕr; [d] djeung pamere sok matak ngaroeksak kana pikir. *a* Sil. 22:1. *b* Sil. 13:18; 15:31. *c* Djab. 58:10. *d* 5 Moesa 16:19.

8 Mĕnding panganggeusan lampah ti batan mimitina; [a] mĕnding sabar pikir ti 9 batan angkoeh pikir. 'Oelah [b] sok ngageuwat poendoeng sadjĕro pikir maneh; karana poendoeng ngĕnggon dina dada 10 noe garĕdjoel. 'Maneh oelah sok ngomong: Naha mana djaman ka toekang

hade ti batan djaman ajeuna? karana maneh nanja hal kitoe teh lain tina 11 kapintĕran. 'Kapintĕran hade, saroewa djeung warisan; malahan oentoeng eta 12 ka sakoer noe narendjo panon-poë. 'Karana kapintĕran [c] minangka hijeum, kitoe keneh oewang minangka hijeum; tatapi ari kaleuwihan kanjaho mah, nja eta kapintĕran matak hiroep ka noe 13 bogana. 'Koedoe ngawaskeun dadamĕlan Allah; karana saha noe bisa ngalĕmpĕngkeun anoe koe andjeunna geus 14 dibingkĕngkeun? 'Masing soeka dina mangsa kabagdjaän; [d] ari dina mangsa katjilakaän koedoe ingĕt: eta ge kenging Allah ngadamĕl, satjara itoe bae; noe dipandang [e] soepaja manoesa oelah njahoëun naon-naon anoe pidjadieun sapandeurieunana. *a* Sil. 16 : 32. *b* Sil. 12 : 16; Jak. 1 : 19. *c* Sil. 2 : 10, 11. *d* Aj. 2 : 10. *e* p. 3 : 22.

15 Ijeu sakabeh koe kami katendjo keur oemoer kami noe sija-sija: [a] sok aja djalma bĕnĕr, anoe tiwas di djĕro kabĕnĕranana; kitoe deui sok aja djalma doraka, noe pandjang oemoer di djĕro 16 kagorenganana. 'Maneh oelah bĕnĕr teuing, djeung oelah njijeun maneh pintĕr leuwih; pinaoneun maneh dek nga- 17 roeksak diri? 'Maneh oelah doraka teuing; djeung oelah djadi gĕdjoel; pinaoneun maneh dek paeh, tatjan ninggang 18 piwaktoeëun maneh? 'Hadena eta koe maneh ditjĕkĕl, ari itoe ge koe leungeun maneh oelah dilesotkeun; karana sahasaha noe sijeun koe Allah, tangtoe loe- 19 poet ti eta sakabeh. 'Kapintĕran [b] matak bĕdas ka noe pintĕr, wani ngoengkoelan sapoeloeh djalma kawasa, noe 20 aja di djĕro nagara. 'Saĕnjana [c] taja pisan manoesa noe bĕnĕr di boemi, noe milampah kahadean, sarta teu milam- 21 pah dosa. 'Djeung deui kana sing-sing omongan, noe koe djalma diaromongkeun, poma maneh oelah djadi ati; soepaja maneh oelah ngadenge badega ma- 22 neh njapa ka maneh; 'mapan hate maneh ge geus roemasa sababaraha kali, jen diri maneh ge njapa ka noe sedjen. *a* p. 8 : 14. *b* Sil. 21 : 22; 24 : 5; p. 9 : 16. *c* 1 Radj. 8 : 46.

23 Nja eta sakabeh koe kami geus ditjoba koe lantaran kapintĕran. Ari pikir kami: Aing hajang djadi pintĕr! Tatapi 24 kapintĕran djaoeh bae ti kami. 'Ĕnggonna djaoeh teuing, sarta leuwih djĕro; 25 saha noe pimanggiheun? 'Tidinja kami malik, [a] sarta mĕrĕloekeun hate nganjahokeun, djeung ngoelik, sarta njijar kapintĕran djeung pangartian; toer hajang nganjahokeun jen kadorakaän asoep kagĕdjoelan, sarta kagĕdjoelan asoep ka- 26 geloan. 'Heug kami teh manggih noe pait ti batan maot, [b] nja eta awewe, noe hatena minangka djaring djeung heurap, sarta leungeunna minangka barogod. Saha-saha djalma [c] noe kamanah di pajoeneun Allah, tangtoe rahajoe ti eta; sabalikna djalma dosa mah tang- 27 toe karingkoes koe eta. 'Tah, kitoe noe koe kami kapanggih, tjarek goeroe, ditoengtoet hidji-hidji pĕrkara, hajang 28 manggih pangartian; 'anoe keur ditejangan keneh koe njawa kami, tapi teu kapanggih; nja eta di sareboe kami manggih oge lalaki saoerang; ari awewe mah kami teu manggih hidji-hidji atjan 29 di eta sakabeh. 'Tah, ngan ijeu bae noe koe kami kapanggih: manoesa didamĕlna koe Allah teh bĕnĕr pisan; dĕmi manoesa mah pada nejangan akal reja katjida. *a* p. 1 : 17. *b* Sil. 7 : 5. *c* p. 2 : 26.

PASAL 8.

Saha [a] noe nandingan djalma pintĕr? djeung saha noe njaho katĕrangan pĕrkara? Kapintĕran manoesa njaängkeun beungeutna, moenggah tjamĕroet boedina disalin. *a* p. 2 : 14.

2 [a] [Papatah] kami: Koedoe ngestoekeun timbalan radja, gĕdena tina sabab soem- 3 pah ka Allah. 'Maneh oelah ngageuwat moendoer ti pajoeneunana; djeung oelah keukeuh kana pĕrkara goreng; karana naon bae pangĕrsa radja, koe andjeunna 4 didamĕl. 'Wantoe lahiran radja kawasa; djeung saha noe wani oendjoekan ka andjeunna: Andjeun teh midamĕl naon? 5 'Saha-saha noe ngestoekeun timbalan, [b] moal njorang pĕrkara goreng; sarta hate djalma pintĕr njaho waktoe djeung 6 hoekoem; 'karana [c] sagala pĕrkara aja waktoe djeung hoekoem; sabab bangĕt pisan nja katjilakaän noe toemĕrap ka 7 manoesa; 'wantoe [d] teu pisan njahoëun noe pidjadieun; karana saha noe bisa nganjatakeun ka dinja pĕtana noe pi- 8 djadieun? 'Taja manoesa noe kawasa kana roh, datang ka bisa noelak kana roh; [e] malah taja noe kawasa kana

poë maot; djeung taja pisan noe leupas dina përang eta; sarta kadorakaän moal bisaeun ngarahajoekeun ka noe bogana.

a Sil. 24 : 21. *b* p. 3 : 17. *c* p. 3 : 1. *d* p. 6 : 12; 10 : 14. *e* Aj. 14 : 5; Djab. 39 : 6.

9 Ijeu sakabeh koe kami katendjo, [a] basa kami mërëloekeun hate ka sakabeh lalampahan, noe dilampahkeun di handapeun panon-poë: sok aja mangsa manoesa teh moerba ka sasama manoesa, 10 matak tjilaka eta. 'Parandene kitoe koe kami katendjo, noe daroraka ge meunang adat koeboer, toeloej arasoep; sabalikna aja noe bënër lampahna, los arijang djaoeh ti ënggon soetji, sarta eusi nagara pada poho ka dinja. Eta 11 ge sija-sija. 'Sapedah [b] hanteu këntjëng ditërapkeun hoekoeman ka lampah goreng, noe matak hate anak Adam datang ka [c] pinoeh dina dirina, wani ma- 12 rigawe goreng. 'Sanadjan djalma dosa migawe goreng saratoes kali, sarta pandjang oemoer oge, parandene kitoe kami teh njaho, [d] anoe pidjamoegaeun ngan anoe ibadah ka Allah, anoe sarijeun 13 koe pameunteu andjeunna. 'Sabalikna noe doraka mah hamo djamoega, sarta hamo pandjang oemoer; ënjana mah eta teh saibarat kalangkang, sapedah teu sijeun koe pameunteu Allah.

a p. 1 : 13. *b* Aj. 35 : 15. *c* p. 9 : 3. *d* Djab. 37 : 37.

14 Aja deui hidji kasija-sijaän, noe sok kalampahkeun di boemi; [a] nja eta aja djalma balënër, noe katërapan sakoemaha noe ditërapkeun ka pagawean djalma daroraka; sabalikna aja djalma doraka, noe katërapan sakoemaha noe ditërapkeun ka pagawean djalma balënër. Tjarek kami, jen eta ge sija-sija. 15 'Mana kami moedji [b] kana kaboengahan, sapedah taja deui noe hade ka manoesa di handapeun panon-poë, kadjaba ti njatoe-nginoem, sarta boengah; karana nja eta bae noe rakët ka manehna dina pagaweanana saoemoer-hiroepna, noe koe Allah dipaparinkeun ka manehna di handapeun panon-poë.

a p. 7 : 15; 9 : 2. *b* p. 2 : 24; 9 : 7.

16 [a] Basa kami mërëloekeun hate nganjahokeun kapintëran, djeung ngawaskeun pagawean, noe dilampahkeun di boemi, moenggah datang ka panonna beurang-peuting sok teu ngarasa sasa- 17 rean: 'harita kami teh tërang, moenggoehing sakabeh dadamëlan Allah teh, manoesa teu bisaeun timoe eta dadamëlan, noe didamël di handapeun panon-poë. Sakoemaha manoesa digawe oge nejangan eta, hamo pikatimoeëun; tjatjakan djalma pintër oge, oepama boga pikir sëdja nganjahokeun, moal bisaeun timoe.

a p. 1 : 17.

PASAL 9.

Saënjana, ijeu sakabeh koe kami geus diteundeun dina ati, hajang tetela kana ijeu sakabeh, jen noe balënër, sarta noe palintër, djeung panggawe-panggawena, aja di panangan Allah. Bagija kanjaähan, bagija kageuleuhan, taja manoesa noe njaho; kabeh ge aja di hareupeunana. 2 'Sagala përkara koemaha tjara noe loba bae; [a] boeboehan sahidji toemërap ka noe bënër djeung ka noe doraka; ka noe hade, ka noe bërësih djeung ka noe nadjis; ka noe ngoerban djeung ka noe hanteu ngoerban; sakoemaha noe hade, nja kitoe keneh noe dosa; sakoemaha noe sok soempah, nja kitoe 3 keneh noe sijeun soempah. 'Ijeu noe goreng di saniskara noe kalampahkeun di handapeun panon-poë, jen boeboehan sahidji toemërap ka sarereja; djeung deui hate anak Adam [b] pinoeh koe kagorengan, sarta di djëro hate maranehanana aja kageloan sapandjang hiroepna; sanggeus kitoe los ka noe pa- 4 raeh. 'Karana saha noe diingkar? Ari sakabeh noe hariroep pada boga pangharëpan; karana andjing noe hiroep 5 hade ti batan singa noe paeh. 'Karana noe hariroep pada njaho, jen dirina piparaeheun; sabalikna noe geus paraeh mah teu njarahoëun kitoe-kijeu, sarta moal meunang deui boeroehan; sanadjan kana ingëtan ka maranehanana 6 ge parohoëun. 'Bagija kanjaähanana, bagija kageuleuhanana, bagija kadëngkianana geus moesna tanpa-lëbih; djeung salalanggëngna ge eta teh moal kadoeoeman deui naon-naon noe kalampahkeun di handapeun panon-poë.

a Aj. 9 : 22; p. 2 : 14; 3 : 19. *b* p. 8 : 11.

7 Tjoba, [a] roti maneh hakan kalawan kaboengahan, djeung tji-anggoer maneh inoem kalawan soeka ati; karana Allah ti tatadi misoeka ka pagawean ma- 8 neh. 'Papakean maneh sing barodas

sapapandjangna, djeung sirah maneh oe-9 lah koerang minjak.' Sing ngarasa hiroep babarĕngan djeung pamadjikan, noe dipikanjaäh koe maneh, saoemoer hiroep maneh [b] noe sija-sija, noe dipaparinkeun ka maneh di handapeun panon-poë, sapandjang oemoer maneh noe sija-sija; [c] karana nja eta doeoeman maneh sapandjang hiroep, djeung sapandjang pagawean maneh, noe koe maneh dipigawe 10 di handapeun panon-poë. 'Mana-mana [d] noe kapanggih koe leungeun maneh baris lampahkeuneun maneh, nja eta koe maneh lampahkeun sakoewat-koewat; karana taja panggawe, atawa pangartian, atawa kanjaho, atawa kapintĕran di ĕnggon noe maot, anoe keur diboeroe koe maneh. *a* p. 5:19; 11:9. *b* p. 7:15. *c* p. 5:17. *d* 1 Sam. 10:7.

11 Tidinja [a] kami malik, sarta nendjo di handapeun panon-poë, [b] jen loempat teh lain adjang noe tangginas, djeung pĕrang teh lain adjang noe pĕrkosa, kitoe deui rĕdjĕki lain adjang noe pintĕr, kitoe deui kabeungharan lain adjang noe boga pangarti, kitoe deui koernija lain adjang noe boga kanjaho; estoena mah sakabehna kasorang waktoe reu-12 djeung parĕng. 'Karana manoesa ongkoh teu njahoëun piwaktoeëun sorangan; sapĕrti laoek, anoe beunang koe djaring noe matak tjilaka, djeung sapĕrti manoek, anoe beunang koe djirĕt, nja kitoe anak Adam pada karidjĕt koe waktoe katjilakaän, ana ninggang ka darinja ngadak-ngadak. *a* p. 2:12. *b* Jĕr. 10:23; Roem 9:16.

13 Djeung deui kami nendjo ijeu kapintĕran di handapeun panon-poë, sarta 14 rasa kami gĕde: 'aja hidji nagara leutik, sarta djalma eusina ngan saeutik. Djĕboel hidji radja gĕde, ngaroeroeg ka dinja; seug nagara teh dikĕpoeng, sarta radja teh njijeun benteng galĕde sakoe-15 rilingna. 'Ari di djĕro eta nagara aja hidji djalma miskin sarta pintĕr; nja eta seug ngarahajoekeun nagara teja koe kapintĕranana; tapi taja pisan manoesa noe ingĕt ka eta djalma miskin teh. 16 'Pok kami teh ngomong: [a] Mĕnding kapintĕran ti batan kapĕrkosaän; parandene kapintĕran noe miskin teja ditjoemahkeun, sarta omonganana teu digoe-17 goe. 'Kasaoeran djalma palintĕr, ana didengekeun djeung reureuhna, leuwih hade ti batan hahaokan noe njĕkĕl ka-18 wasa di noe garĕdjoel. 'Mĕnding kapintĕran ti batan parabot djoerit; ari djalma dosa sahidji sok ngaroeksak kahadean loba pisan. *a* p. 7:19.

PASAL 10.

Hidji laleur paeh matak baoe, matak beukah kana minjak toekang wawangian; nja kitoe kagĕdjoelan saeutik sok ngabajahkeun ka kapintĕran djeung 2 kamoeljaän. 'Hate djalma pintĕr ajana ti katoehoeëunana; ari hate djalma gĕ-3 djoel mah ti kentjaeunana. 'Tjatjakan di djalan oge, lamoen noe gĕdjoel keur njaba, pikirna koerang, sarta manehna ngomong ka oenggal-oenggal djalma, jen 4 dirina gĕdjoel. 'Oepama manah noe njangking kawasa djadi bĕndoe ka maneh, poma oelah ninggalkeun ĕnggon maneh; karana kasabaran ngareureuhkeun dosa galĕde.

5 Aja deui hidji katjilakaän, noe koe kami katendjo di handapeun panon-poë, sakoemaha kaloeloepoetan, noe sok ka 6 loewar ti pajoeneun noe kawasa: 'nja eta aja noe gĕdjoel, diangkat ka noe loehoer katjida, sarta aja noe baleung-7 har darijoek di handap. 'Kami nendjo abdi-abdi taroempak koeda, sarta ka-8 pala-kapala baladarat, sabijasa abdi.' Saha-saha [a] noe njijeun piloewang, tangtoe tigoebrag ka djĕrona; djeung saha-saha noe nobros pagĕr, tangtoe digegel oraj. 9 'Saha-saha noe ngabongkar batoe, pinjĕrieun koe eta; saha-saha noe meulah 10 kai, piraheuteun koe eta. 'Oepama mintoel beusina, sarta seuseukeutna teu diasah, noe make koedoe ngabĕdaskeun kakoewatan; ari gawena kapintĕran ngalĕlĕmpĕng. *a* Sil. 26:27.

11 Oepama oraj ngegel memeh didjam-12 pean, toekang djampe taja gawena. 'Kasaoeran ti biwir djalma pintĕr matak loetjoe; sabalikna noe gĕdjoel mah di-13 lĕglĕg koe soengoet sorangan. 'Ari mimitina omongan soengoetna kagĕdjoelan, sarta panganggeusan soengoetna 14 kageloan noe matak tjilaka. 'Ari noe gĕdjoel [a] sok loba omong; [b] dĕmi manoesa teu njahoëun noe pidjadieun; sarta noe pidjadieun sapandeurieunana, saha noe bisa nganjatakeun ka manoesa?

15 'Pagawean noe garĕdjoel matak njapekeun ka dinja, doemeh teu njahoëun djalan ka dajeuh. *a* p. 5 : 2. *b* p. 8 : 7.

16 [a] Tjilaka tĕmĕn maneh, tanah! ari radja maneh boedak, sarta kapala-kapala 17 maneh dalahar isoek-isoek. 'Bagdja tĕmĕn maneh, tanah! ari radja maneh toeroenan menak, sarta kapala-kapala maneh dalahar dina waktoena, malar koewat, lain 18 malar inoem-inoeman. 'Tina lantaran ngĕdoel roegroeg pamikoel; djeung tina lantaran nganggoerkeun leungeun imah 19 datang ka botjor. 'Hadjat didjijeunna mambrih soesoekaän, sarta [b] anggoer matak ngaboengahkeun hiroep; ari koe doewit sakabeh dikaboel.

a Jĕs. 3 : 4; 5 : 11. *b* Djab. 104 : 15.

20 [a] Poma maneh oelah njapa ka radja, nadjan di djĕro pikir maneh oge; kitoe deui oelah njapa ka noe beunghar, nadjan di djĕro pangkeng pangheësan maneh oge; karana sowarana tangtoe dibawa koe manoek awang-awang, omonganana tangtoe dibedjakeun koe noe baroga djangdjang. *a* 2 Moesa 22 : 28.

PASAL 11.

Roti maneh ka-tjaikeun; [a] karana awalahir koe maneh tangtoe kapanggih 2 deui. 'Koedoe mere bagian ka toedjoeh, oetamana ka dalapan; [b] karana maneh teu njaho katjilakaän, noe pidatangeun 3 ka boemi. 'Tijap-tijap mega geus parinoeh koe pihoedjaneun, seg dikoetjoerkeun ka boemi; djeung lamoen aja kai roentoeh, ka kidoel atawa ka kaler, dina ĕnggon roentoehna eta kai, nja di dinja ngadjolopongna. *a* Sil. 19 : 17. *b* Djab. 41 : 2.

4 [a] Saha-saha noe ngawaskeun angin, moal njĕbar; djeung saha-saha noe nĕ-5 gĕskeun mega, moal diboewat. 'Sakoemaha maneh [b] teu njaho dina djalan angin, atawa [c] dina pĕtana toelang-toelang di djĕro kandoengan noe reuneuh, [d] nja kitoe pisan maneh teu njaho dina dadamĕlan Allah, noe ngadamĕl sanis-6 kara. 'Koedoe njĕbarkeun binih maneh wantji isoek, sarta ka-sorenakeun poma oelah ngeureunkeun leungeun; karana maneh teu njaho mana noe piloeloeseun, ijeu boh itoe, atawa doewanana saroewa pialoeseunana. *a* p. 7 : 16. *b* Joh. 3 : 8. *c* Djab. 139 : 15. *d* p. 3 : 11.

7 Djeung deui tjaäng teh ngeunah, sarta matak soeka kana panon neudjo mata-8 poë. 'Koe sabab eta, nadjan manoesa hiroep pirang-pirang taoen, koedoe sing boengah koe eta sadajana; ngan koedoe sing ingĕt [a] kana mangsa pipoëkeun, karana tangtoe lila. Sagala noe datang, sija-9 sija. 'Eh noe boedjang! masing boengah dina mangsa maneh ngora, nja hate maneh masing soeka dina mangsa maneh boedjang; sarta loemampah teh toeroetkeun djalan hate maneh djeung toeroetkeun tendjo panon maneh; ngan kanjahokeun koe maneh, [b] jen maneh koe Allah mĕngke didatangkeun ka hoekoem tina hal eta 10 sakabeh pĕrkara. 'Mana singkirkeun kasĕdihan ti hate maneh, sarta djaoehkeun kagorengan ti awak maneh; karana mangsa ngora djeung mangsa padjar teh sija-sija. *a* p. 12 : 1. *b* p. 12 : 14.

PASAL 12.

Sarta maneh dina mangsa boedjang masing ingĕt ka noe ngadjadikeun ka maneh, meungpeung tatjan datang kana mangsa kasoesahan, nja tatjan nĕpi kana taoen, noe koe maneh bakal disĕboetkeun 2 kijeu: Aing teu soeka ka eta; 'meungpeung tatjan poëk sarangenge djeung tjahja, kitoe deui boelan djeung bentang-bentang, sarta mega daratang deui 3 sanggeusna hoedjan; 'dina mangsa noe taroenggoe imah ngadaregdeg, djeung djalma pĕrkosa pada ngoedoeproek, sarta toekang ngagiling ngalanggoer, sabab kari saeutik, djeung noe narendjo tina 4 djandela geus saroerĕm, 'sarta panto sisi loeloeroeng meundeut; dimana sora panggilingan geus lĕmboet, djeung djinisna hoedang barang retjet manoek, sarta sakabeh ahli njanji geus leuleuj; 5 'samalah djinisna aringgiseun koe noe loehoer-loehoer, djeung reja karisi di djalan; toer samodja keur kĕmbangan, djeung simeut matak njoesahkeun, sarta panghoedang rasa loepoet; wantoe-wantoe manoesa mijang [a] ka piimaheunana noe langgĕng, sarta poerah aloek-aloe-6 kan idĕr-idĕran di loeloeroeng; 'meungpeung tali perak tatjan dilaän, djeung palita ĕmas tatjan dilĕboerkeun, djeung timbaän tatjan dipeupeuskeun di sisi tjinjoesoe, sarta roda tatjan dilĕboerkeun 7 di sisi soemoer; 'didinja [b] taneuh teh balik deui ka boemi, saäsal tadina, sarta

ĕroh teh moelang ka Allah noe maparin. *a* Aj. 30:23. *b* 1 Moesa 2:7; 3:19.

8 [a] Sija-sijaning sagala kasija-sijaän, tjarek goeroe; kabeh oge sija-sija. 9 'Djeung deui, sarehna goeroe teh djalma pintĕr, noe matak ngawoeroekkeun ongkoh kanjaho ka djalma-djalma; samalah goeroe teh nimbang-nimbang, djeung ngira-ngira, [b] nganggit siloka reja pisan. 10 'Ari goeroe teh nejangan, hajang manggih kasaoeran matak soeka; sarta noe ditoeliskeun nja noe saestoena, piwoeroek noe sajakti. 11 'Kasaoeran djalma palintĕr oepama panjotjog; nja pakoe njĕblok ibaratna piwoeroek toekang parijoengan, noe pada dipaparinkeun koe pangangon sahidji. 12 'Ari noe saleuwihna ti eta mah, anaking! maneh sing beunang diingĕtan. Njijeun kitab loba geus taja bejakna; sarta rosa matja matak njapekeun badan. 13 'Panoengtoengan piwoeroek, sadajana noe geus kadenge, nja eta: [c] koedoe sijeun koe Allah, djeung ngestoekeun timbalanana; karana nja eta noe pĕrloe di oenggal-oenggal manoesa. 14 'Karana [d] saban-saban lampah mĕngke koe Allah didatangkeun ka hoekoem, katoet sagala noe boeni, boh hade, boh goreng.

a p. 1:2. *b* 1 Radj. 4:32. *c* 5 Moesa 10:12; Aj. 28:28. *d* Roem 2:16.

MAKOETA POEPOEDJIAN,

DAMĔLAN SOELEMAN.

PASAL 1.

Ijeu Makoeta poepoedjian, damĕlan Soeleman.

2 Ĕh, moegi andjeunna ngamboeng ka koering koe amboeng lambena! Karantĕn geugeut andjeun [a] sae ti batan anggoer. 3 'Lisah andjeun raraos wangina; padjĕnĕngan andjeun lir minjak dikoetjoerkeun; koe pĕrkawis kitoe noe mawi landjang pada asih ka andjeun. 4 'Moegi koering tarik! soemĕdja koering maroeroe ngiring andjeun. Koering koe radja ditjandak lĕbĕt ka kamarna; koering soemĕdja garĕrah sarĕng baroengah koe pĕrkawis andjeun, soemĕdja maroedji geugeut andjeun alah batan anggoer; prajoga pisan eta pada asih ka andjeun. *a* p. 4:10.

5 Eh, istri-istri Jĕroesalem! kaoela ĕnja hideung, tapi matak rĕsĕp, sapĕrti himah Kedar, tjara koelamboe Soeleman. 6 'Oelah malĕntjrong ka kaoela, reh kaoela rada hideung, sabab kaoela kapanasan matapoë. Anak indoeng kaoela lalaki arambĕkeun ka kaoela, seg kaoela koe eta didjijeun toenggoe pakĕbonan anggoer; [a] ari kĕbon anggoer diri kaoela koe kaoela teu ditoenggoean. *a* p. 8:12.

7 Ĕh, [a] kaäsih njawa koering! moegi maparin njaho ka koering, di mana andjeun nja ngangon? di mana andjeun nja ngaoebkeun ingon-ingon wantji tĕngah poë? Karantĕn pinaoneun koering djadi sapĕrtos noelantrak-lintrik, mapaj ingon-ingon rentjang andjeun? *a* p. 3:1.

8 Oepama andjeun teu oeninga, eh [a] noe panggeulisna di pĕlĕbah istri-istri! sae andjeun ka loewar, toetoerkeun tapak domba, bari seg ngangon ĕmbe andjeun di pĕlĕbah pamondokan taroekang ngangon. *a* p. 5:9.

9 Eh, kameumeut kami! njai koe kami dioepamakeun ka koeda kami dina kareta Piraon. 10 'Pipi njai matak rĕsĕp make gandik; kitoe keneh tĕnggĕk njai make kangkaloeng. 11 'Mĕngke njai dipangnjijeunkeun gandik ĕmas, ditarapang koe perak.

12 Sabot radja keur ngarijoeng medja, [a] minjak nardoes koering njamboewang seungitna. 13 'Kageugeut koering ka diri koering sapĕrtos boengkoesan ĕmoer, noe aja dina harigoe koering. 14 'Kageugeut koering ka diri koering sapĕrtos ranggeujan [b] kĕmbang patjar, di djĕro pakĕbonan anggoer di En-Gedi.

a Mark. 14:3. *b b* p. 4:13.

15 Eh, kameumeut kami! [a] saěnjana, njai teh geulis; saěnjana, njai teh geulis; [b] sotja njai lir djapati. *a* p. 4:7. *b* p. 4:1.

16 Eh, kageugeut koering! salěrěsna, andjeun teh kasep; estoe matak rěsěp; malah randjang oerang bangsa hedjo.

17 'Noe minangka hateup imah oerang ki poetri; ari noe minangka bilik oerang ki djamoedjoe.

PASAL 2.

Koering kěmbang goelo ti Saron, kěmbang bakoeng ti lěbak!

2 Saperti hidji kěmbang bakoeng di těngah-těngah tangkal tjoetjoek, nja kitoe pisan kameumeut kami di těngah-těngah istri.

3 Sapěrtos hidji tangkal djěroek di kakaian leuweung, nja kitoe pisan kageugeut koering di těngah-těngah paměgět. Koering rěsěp pisan dijoek dina ijoehna, sarěng boewahna amis ka lalangit koering. 4 'Ari koering teh koe andjeunna ditjandak lěbět ka [a] gědong anggoer, sarěng oemboel-oemboelna di loehoereun koering nja kaäsihan. 5 'Tjing, kaoela koe sadaja [b] deudeul koe kismis; kaoela koe sadaja sěgěran koe djěroek! karana kaoela [c] kagěgěringan bawaning njaäh. 6 'Pananganana ti kiwa [d] njangkeh sirah kaoela, sarta pananganana ti těngěn ngarangkoel ka kaoela. 7 'Eh, istri-istri Jěroesalem! [e] kaoela njoempahan ka sadaja, njěboet měntjěk atawa njěboet oentjal těgal, poma oelah ngageuingkeun, poma oelah ngahoedangkeun kanjaähan, ari tatjan soekaeun sorangan mah. *a* Est. 7:8. *b* 1 Moesa 27:37. *c* p. 5:8. *d* p. 8:3. *e* p. 3:5.

8 [a] Ngeng aja gěntra kageugeut kaoela! Toeh geuning, andjeunna soemping, adjroet-adjroetan di goenoeng-goenoeng, 9 antjoel-antjoelan di pasir-pasir. 'Kageugeut kaoela oepama měntjěk, atawa anak oentjal. Toeh geuning, andjeunna ngaděg loewareun bilik kaoela, keur němpo tina djandela, ngělepan tina 10 kisi-kisi. 'Pok kageugeut kaoela ngalahir, kijeu lahirna ka kaoela: Geura indit, njai, kameumeut kami, doenoengan 11 kami! hijap, njai! ka dijeu. 'Karana oesoem tiris geuning geus liwat, oesoem 12 hoedjan geus ladjoe, geus toeloej; 'kěkěmbangan katendjo deui di boemi, geus něpi ka mangsa disarada manoek, sarta [b] sora tikoekoer kadenge deui di tanah 13 oerang; 'tangkal kondang keur ngasakkeun boewahna, djeung tangkal anggoer keur karěmbangan, pada njamboewang seungit. Geura indit, njai, kameumeut kami, doenoengan kami! hijap, njai! ka 14 dijeu. 'Eh, [c] djapati kami, noe aja dina djoerang goenoeng tjadas, di panjoempoetan gawir! kami hajang ditembongan roepa njai, [d] hajang ngadenge sowara njai; karana sowara njai koe ngeunah, djeung roepa njai koe matak rěsěp. 15 'Kami doewaän koe maraneh pangmeunangkeun tjareuh, nja tjareuh lalěmboet, noe ngararoeksak kěbon anggoer! karana kěbon anggoer kami keur kěmba- 16 ngan. 'Kageugeut koering anoe koering, sarta koering kagoengan andjeunna, [e] 17 noe ngangon di pělěbah bakoeng. 'Ari [f] dongkap ka tiis poëna, sarěng kalangkang moesna, moegi geura moelih! Eh, kageugeut koering! moegi andjeun djadi sapěrtos měntjěk atanapi anak oentjal di pigoenoengan Beter! *a* p. 5:2. *b* Jěr. 8:7. *c* p. 5:2; Jěr. 48:28. *d* p. 8:13. *e* p. 6:2. *f* p. 4:6.

PASAL 3.

Dina pasarean kaoela, ti peuting, kaoela nejangan radja, [a] kaäsih njawa kaoela; [b] koe kaoela ditejangan, tapi teu kapěn- 2 dak. '[Pikir kaoela:] Ah, dek hoedang, dek oedar-iděr di djěro nagara, di loeloeroeng-loeloeroeng djeung di pasarpasar, nejangan kaäsih njawa aing! Prak koe kaoela ditejangan, tapi teu kapěn- 3 dak. 'Gok [c] kaoela kapanggih koe ronda, noe keur aloedar-iděr di djěro nagara. [Ditanja koe kaoela:] Naha maraneh teu 4 manggih kaäsih njawa kaoela? 'Kakara saeutik kaoela madjoe ti eta ronda, prok kaäsih njawa kaoela koe kaoela kapěndak. Kěk koe kaoela ditjěkěl, sarta hanteu dilesotkeun deui, těpi ka dibawa asoep koe kaoela ka boemi iboe kaoela, ka djěro 5 kamar noe ngandoeng kaoela. 'Eh, istri-istri Jěroesalem! [d] kaoela njoempahan ka sadaja, njěboet měntjěk atawa njěboet oentjal těgal, poma oelah ngageuingkeun, poma oelah ngahoedangkeun kanjaähan, ari tatjan soekaeun sorangan mah. *a* p. 1:7. *b* p. 5:6. *c* p. 5:7. *d* p. 2:7; 8:4.

6 [a] Saha eta noe djěboel ti těgal lěga, sapěrti pělědoeg haseup, make dikoekoesan ěmoer djeung doepa, saroepaning

7 seuseungitan ti toekang dagang? 'Toeh geuning, djolian titihan Soeleman, diobeng koe gĕnĕp poeloeh prawira, ka-8 asoep prawira Israil; 'sadajana njikĕp pĕdang, geus pada dipitoetoeran kana pĕrang; hidji-hidji djalma pĕdangna di gigirna, pada ngadjaga [b] kareuwasan ti 9 peuting. 'Radja Soeleman geus ngadamĕl bade salira andjeunna hidji djampana 10 kai Libanon; 'tihangna noe didamĕl perak, dadasarna ĕmas, babantalna soetra woengoe; ari di djĕrona djampana dihijasan koe kanjaähan istri-istri Jĕroe-11 salem. 'Eh, istri-istri Sion! geura boedal, tarendjokeun radja Soeleman, nganggo makoeta, noe koe iboena dianggokeun ka andjeunna keur poëan rendenganana, nja keur poëan kaboengahan manah Soeleman. *a* p. 8:5. *b* Djab. 91:5.

PASAL 4.

Eh, kameumeut akang! [a] saĕnjana, njai teh geulis; saĕnjana, njai teh geulis; sotja njai lir djapati [b] sadjĕroëun tjindoeng njai; [c] ramboet njai ibarat goendoekan ĕmbe, noe ngalajah di lamping 2 goenoeng Gilad. 'Waos njai saroepa goendoekan domba noe digoentingan, harandjat ti pamandian; sadajana kĕmbaran, sarta taja noe teu boga anak. 3 'Lambĕj njai ibarat rara sakĕlat, sarta sasaoer-saoer njai [d] matak rĕsĕp; pipi njai ibarat dalima sapasi sadjĕroëun 4 tjindoeng njai. 'Tĕnggĕk njai [e] saroepa panggoeng Dawoed, beunangna ngadamĕl baris nawingkeun pakarang; sareboe kĕpĕng noe narawing dina eta, kabeh 5 ge parabot para prawira. 'Doewa [f] inang njai ibarat anak mĕntjĕk kĕmbar, noe keur njaratoean di pĕlĕbah bakoeng. 6 'Ari [g] dongkap ka tiis poëna, sarta kalangkang moesna, akang hajang nandjak ka goenoeng Ĕmoer djeung ka pasir 7 Doepa. 'Eh, kameumeut akang! njai teh geulis sakoedjoer; estoe njai taja pisan koetjiwana. *a* p. 1:15. *b* p. 6:7. *c* p. 6:4. *d* p. 2:14. *e* p. 7:4. *f* p. 7:3. *g* p. 2:17.

8 Mangga njarĕngan djeung akang ti Libanon, eh panganten! Mangga njarĕngan djeung akang ti Libanon! Mangga loengsoer ti poentjak Amana, ti poentjak Sĕnir djeung Hermon, ti pangtjitjingan singa, ti 9 pigoenoengan mejong! 'Njai ngala hate akang, eh raji akang, panganten! njai ngala hate akang koe sotja njai sahidji, koe kangkaloeng sahidji dina tĕnggĕk njai. 10 'Geugeut njai sakitoe aloesna, eh raji panganten! geugeut njai [a] leuwih sae ti batan anggoer, kitoe deui seungit minjak njai ti batan sakabeh wawa-11 ngian! 'Lambĕj njai njaktjlakan atjining madoe, eh panganten! handapeun ilat njai aja madoe djeung tji-soesoe, sarta seungit panganggo njai lir [b] seungit 12 Libanon. 'Raji akang panganten ibarat kĕbon beunang ngoentji, ibarat tji-boelakan beunang ngoentji, tji-njoesoe beu-13 nang ngĕtjap. 'Siroeng njai ibarat taman, eusina dalima, noe boewahna leuwih poendjoel, kitoe deui [c] kĕmbang patjar 14 barĕng akar wangi; 'akar wangi reudjeung koneng, djaringao djeung kajoe manis, barĕng saroepaning tangkal doepa, ĕmoer djeung garoe, barĕng sakabeh 15 loeloegoe wawangian. 'Njai ibarat tjinjoesoe kĕbon, soemoer tjai hiroep, noe ngotjor ti Libanon! *a* p. 1:2, 3. *b* Hos. 14:7. *c* p. 1:12, 14.

16 Eh, angin ti kaler! geura hoedang; eh, angin ti kidoel! geura datang; pek nijoep ka kĕbon kaoela, wawangianana sina mĕlĕnghir. Ĕh, kageugeut kaoela moegi soemping ka kĕbonna, sarta ngadahar boewahna [a] noe leuwih poendjoel! *a* p. 7:13.

PASAL 5.

Akang datang ka kĕbon akang, eh raji panganten! akang moepoe ĕmoer akang reudjeung wawangian akang; akang ngadahar para njiroean reudjeung madoe akang; akang nginoem anggoer reudjeung tji-soesoe akang. - Eh, batoer-batoer! geura dalahar; geura pada ngaleueut, sarta sing wararĕg, eh sadaja kageugeut!

2 Kaoela keur sasarean, tapi hate kaoela njaring. [a] Ngeng aja gĕntra kageugeut kaoela, bari ngĕtrok-ngĕtrok: Eh, raji akang, kameumeut akang, [b] djapati akang, moestika akang! tjik, akang pangboekakeun; karana sirah akang pinoeh koe tji-iboen, ramboet akang pi-3 noeh koe reumis peuting. - 'Koering parantos tjoetjoel badjoe; koemaha nja rek make deui? koering parantos ngoembah soekoe; koemaha nja rek dikotoran 4 deui? 'Sor kageugeut kaoela ngasongkeun pananganana tina djandela, sarta angĕn kaoela koemĕrĕtĕg tina hal

5 andjeunna. 'Neut kaoela hoedang, mangmoekakeun kageugeut kaoela; sarta leungeun kaoela njaktjlakan ĕmoer, djeung ramo kaoela njaktjlakan ĕmoer adjoer, 6 keur njĕkĕl gagang toelak. 'Ana kaoela geus mangmoekakeun kageugeut kaoela, sihoreng kageugeut kaoela geus moendoer manteu, geus ladjĕng. Njawa kaoela asa ka loewar, basa andjeunna ngalahir ka kaoela. [c] Bral kaoela nejangan andjeunna, tapi teu kapĕndak; koe kaoela digĕroan, tapi teu ngawalon ka 7 kaoela. 'Gok [d] kaoela kapanggih koe ronda, noe keur aloedar-idĕr di djĕro nagara; pek nareunggeulan ka kaoela, wani kaoela barohak koe eta; toekang ngaronda koeta pada ngarĕboet koekoe- 8 doeng ti sirah kaoela. 'Eh, istri-istri Jĕroesalem! kaoela njoempahan ka sadaja, oepama kageugeut kaoela koe njarai kapĕndak, geuna-geuna pangngoendjoekkeun ka andjeunna, [e] jen kaoela kagĕgĕringan bawaning njaäh.

a p. 2:8. *b* p. 6:9. *c* p. 3:1, 2. *d* p. 3:3. *e* p. 2:5.

9 Nahaon leuwihna kageugeut andjeun ti kageugeut noe reja, eh [a] noe panggeulisna di pĕlĕbah istri-istri? Nahaon leuwihna kageugeut andjeun ti kageugeut noe reja, noe matak andjeun sakitoe nja njoempahan ka kaoela sadaja?

a p. 1:8.

10 Kageugeut kaoela ngĕplak sĕmoe beu- 11 reum, ngabajahkeun laksa-laksa. 'Mastakana ibarat ĕmas pangaloesna; ramboetna galing moentang, hideung sa- 12 pĕrti gagak. 'Sotjana [a] lir djapati di sisi waloengan tjai, beunang ngamandian koe tji-soesoe, areunteup di sisi 13 noe leber. 'Pipina saroepa petakan wawangian, hoehoenjoeran seuseungitan; lambena kawas kĕmbang bakoeng, njak- 14 tjlakan ĕmoer adjoer. 'Panangananana lir ali-ali ĕmas, ditaretes koe intĕn krisolit; salirana ibarat boewatan gading, 15 ditaboer koe intĕn nilĕm. 'Bitisna tjara tihang marmĕr, diadĕgkeun dina soekoe ĕmas pangaloesna; roepa andjeunna sapĕrti goenoeng Libanon, nja oentjoel 16 tjara ki poetri. 'Lalangitna moetoeh koe amis; sarta mantĕnna sakoedjoer tjatjap nja matak rĕsĕp. Tah, kitoe kageugeut kaoela; tah, kitoe kameumeut kaoela, eh istri-istri Jĕroesalem! *a* p. 1:15.

PASAL 6.

Ka mana angkatna kageugeut andjeun, eh noe panggeulisna di pĕlĕbah istri-istri? Ka mana ngadjoegdjoegna kageugeut andjeun? Kaoela pada sĕdja nejangan mantĕnna, ngabantoe ka andjeun.

2 Kageugeut kaoela loengsoer ka kĕbonna, ka petakan wawangian, kĕrsa ngangon di pakĕbonan, djeung kĕrsa 3 ngala kĕmbang bakoeng. 'Koering [a] kagoengan kageugeut koering, sarta kageugeut koering anoe koering, noe ngangon di pĕlĕbah bakoeng.

a p. 2:16; 7:10.

4 Eh, kameumeut akang! [a] njai teh geulis saroepa nagara Tirsa; matak rĕsĕp tjara nagara Jĕroesalem; matak baloe- 5 was sapĕrti wadya-balad. 'Gilĕrkeun sotja njai ti hareupeun akang; karana eta teh matak gimir ka akang. [b] Ramboet njai ibarat goendoekan ĕmbe, noe nga- 6 lajah di lamping Gilad. 'Waos njai [c] saroepa goendoekan domba, noe harandjat ti pamandian; sadajana kĕmbaran, 7 sarta taja noe teu boga anak. 'Pipi njai [d] ibarat dalima sapasi sadjĕroĕun tjin- 8 doeng njai. 'Aja gĕnĕp poeloeh radja istri djeung dalapan poeloeh parĕkan, 9 sarta landjang tanpa wilangan. 'Hidji bae noe djadi [e] djapati akang, moestika akang; hidji bae noe djadi poetra iboena, kaäsih noe ngowokeun eta. Ana katendjo koe istri-istri, seg pada moedji ka dinja; ana katingal koe radja istri djeung koe parĕkan, seg pada ngalĕm ka dinja. 10 'Saha eta teh, noe sorotna sapĕrti padjar, geulis tjara boelan, herang lir sarangenge, matak baloewas sapĕrti wadya-balad?

a p. 4:7. *b* p. 4:1. *c* p. 4:2. *d* p. 4:3. *e* p. 5:2.

11 Koering bareto sok toeroen ka kĕbon moentjang, ngilikan noe anjar djadi di lĕbak, [a] nendjoan tangkal anggoer geus rĕnoeng hanteuna, djeung tangkal da- 12 lima geus kĕmbangan hanteuna. 'Taja panjana koering teh, ati koering noengg-gangkeun koering ka kareta menak bangsa koering.

a p. 7:12.

13 Geura moelih, geura moelih, Soelamit! geura moelih, geura moelih! kaoela hajang marĕlĕng ka andjeun. - Dek marĕlĕng naon ka Soelamit? - Noen, saroepa noe ngaribing di Mahanaim.

PASAL 7.

Koe araloes sampejan njai nganggo sapatoe, eh poetra menak! Boeleudna tetepokan njai saroepa kangkaloeng gawe 2 leungeun noe radjin. 'Oedĕl njai ibarat loemoer djĕbleh, noe tara koerang anggoer; lamboet njai sapĕrti toempoekan tarigoe, dikoebĕng koe kĕmbang ba- 3 koeng. 'Doewa [a] inang njai ibarat anak 4 mĕntjĕk kĕmbar. 'Tĕnggĕk njai [b] saroepa panggoeng gading; sotja njai lir empang di Hesbon, sisi lawang Bat-Rabim; pangamboeng njai sapĕrti panggoeng di Libanon, noe mĕlong ka tĕbeh Damsik. 5 'Mastaka njai dina salira ibarat goenoeng Karmel, djeung ramboet njai saroepa woengoe; radja kabanda koe sanggoel. 6 'Amboe-amboe, kaäsih! njai teh sakitoe geulis, sakitoe matak rĕsĕp dina kasoe- 7 kaän! 'Ijeu dĕdĕg njai oepama tangkal korma, djeung inang njai minangka rang- 8 geujan boewah anggoer. 'Pikir akang: Ah, dek naek ka tangkal korma, dek njĕkĕlan palapahna. Ari inang njai sing minangka ranggeujan tangkal anggoer, djeung seungit pangamboeng njai sing 9 sapĕrti sĕrĕng djĕroek; 'kitoe deui lalangit njai sing tjara anggoer pangsaena, - anoe ngotjor ka kageugeut koering, [c] tĕroes pisan, sarĕng matak tjapetang kana lambĕj noe karoelĕm.

a p. 4 : 5. *b* p. 4 : 4. *c* Sil. 23 : 31.

10 [a] Koering kagoengan kageugeut koering, sarĕng mikangĕnna ka diri koering. 11 'Mangga, kageugeut koering! oerang ka loewar ka pasisian, koelĕm di desa-desa; 12 'oerang djĕngkar isoek-isoek ka kĕbon anggoer, [b] ningalian tangkal anggoer geus rĕnoeng hanteuna, koedoena geus beukah hanteuna, kitoe deui tangkal dalima geus karĕmbangan hanteuna. Di dinja koering sĕdja nawiskeun geugeut 13 koering ka andjeun. 'Boewah [c] asihan pada njamboewang seungit, sarĕng dina panto-panto koering aja saroepaning [d] boewah poendjoel, noe alanjar sarawoeh noe hareubeul, kenging koering njimpĕn bade andjeun, noen kageugeut koering!

a p. 2 : 16; 6 : 3. *b* p. 6 : 11. *c* 1 Moesa 30 : 14. *d* p. 4 : 17.

PASAL 8.

Ĕh, kahajang teh andjeun ka koering pĕrnah saderek, sasami njĕsĕp inang iboe koering! Tijap-tijap andjeun koe koering kapĕndak di loewar, koe koering ditjijoeman; kitoe ge moal aja noe 2 njĕla ka koering. 'Andjeun koe koering tinangtos ditoetoejoen, dibantoen lĕbĕt [a] ka rorompok poen iboe; kantĕnan andjeun ngawoeroek ka koering, kalajan andjeun koe koering dihatoeranan ngaleueut anggoer baoeran, sarĕng tjai 3 dalima beunang koering. 'Pananganana [b] ti kiwa pinjangkeheun sirah kaoela, sarta pananganana ti tĕngĕn pingarang- 4 koeleun ka kaoela. 'Eh, istri-istri Jĕroesalem! [c] kaoela njoempahan ka sadaja, papatjoewan rek ngageuingkeun, papatjoewan rek ngahoedangkeun kanjaähan, ari tatjan soekaeun sorangan mah.

a p. 3 : 4. *b* p. 2 : 6. *c* p. 2 : 7; 3 : 5.

5 [a] Saha eta istri noe djĕboel ti tĕgal lĕga, neuteuh di kageugeutna? - Di handapeun eta tangkal djĕroek, akang bareto ngageuingkeun ka njai; nja di dinja iboe njai bareto njandang njĕri tina hal njai; nja di dinja njandangna njĕri anoe ngowokeun njai.

a p. 3 : 6.

6 Koering damĕl sapĕrtos tjap dina manah andjeun, sapĕrtos tjap dina panangan andjeun! Karantĕn kaäsihan teh rosa sapĕrtos maot; kasarĕgĕpan teh angot sapĕrtos ĕnggon noe paeh; moentabna lir moentab seuneu, nja hoeroeng 7 ti Pangeran. 'Tjai gĕde teu bisaeun mareumkeun kaäsihan, sarĕng sagala bangawan teu bisaeun malidkeun. Saoepami aja djalma dek mikeun sababandaän pangeusi imahna, meuli kaäsihan, noe kitoe koe djalma tinangtos dipikatjoewa angĕt pisan.

8 Oerang boga hidji doeloer awewe leutik keneh, tatjan njeungseung soesoena. Koemaha oerang nja pilampaheun ka eta doeloer oerang, samangsa aja noe ngalamar?

9 Oepama eta teh koeta, koering sadaja di loehoerna sĕdja ngadĕgkeun hidji benteng koe perak; sawangsoelna, oepama panto mah, koe koering sadaja dek dikoebĕng sakoerilingna koe papan ki poetri.

10 Koering teja koeta, sarĕng soesoe koering sapĕrtos panggoeng. Mangsa eta koering teh di pajoeneun andjeunna djadi sapĕrtos noe mĕndak salamĕt.

11 'Soeleman kagoengan hidji kĕbon anggoer di Baäl-Hamon; ari eta kĕbon anggoer koe andjeunna diselehkeun ka

toekang toenggoe; hidji-hidji djalma dimistikeun njanggakeun sareboe wang 12 perak sewang, pamajar boewahna. 'Kĕbon anggoer anoe koering [a] ditoenggoe koe diri koering; ari oewang noe sareboe teja disanggakeun ka andjeun, Soeleman! nanging noe taroenggoe boewahna moegi paparin oewang doewa ratoes.

a p. 1 : 6.

13 Eh njai, noe tjalik di pakĕbonan! rentjang-rentjang pada ngarĕgĕpkeun gĕntra njai; [a] tjik, akang hajang ngadenge!

a p. 2 : 14.

14 Eh, kageugeut koering! mangga boeroe-boeroe; [a] sarĕng moegi andjeun djadi sapĕrtos mĕntjĕk atanapi anak oentjal di pigoenoengan wawangian! *a* p. 2 : 17.

KITAB NABI JĔSAJA.

PASAL 1.

Ijeu titingalian Jĕsaja poetra Amos, noe koe Jĕsaja katingali hal Joeda djeung Jĕroesalem, keur mangsa Oesia, Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda.

2 [a] Eh langit! geura dengekeun; eh boemi! geura rĕgĕpkeun; karana Pangeran ngandika: Kami geus ngamoemoele anak, sarta digĕdekeun, tatapi eta teh 3 pada moengkir ka kami. 'Ari sapi njahoëun ka noe bogana, kitoe deui kalde ka pangokopan djoeraganana; dĕmi Israil mah teu njahoëun, oemat kami teu nga- 4 hartieun. 'Pibalaïeun eta bangsa dosa, oemat beurat koe kadorakaän, binih bangsat, anak ngaroeksak teh! Geus pada ninggalkeun Pangeran, ngagogoreng ka [b] Kasoetji Israil, aloendoer ka 5 toekang. 'Keur nahaon maraneh diteunggeul deui? [c] tangtoe beuki tambah bae njingkir teh. Oenggal sirah aja kasakit, 6 sarta oenggal hate gĕring. 'Ti sĕrĕk dampal soekoe tĕpi kana sirah taja pisan waloejana dina badan; ngan aja bohak, djeung raheut, sarta tapak dikadek baloboran; hanteu dioeroetan, djeung hanteu diboelĕnan, soemawonna dioeba- 7 ran koe minjak. 'Tanah maraneh soewoeng; [d] nagara maraneh geus dihароeroe koe seuneu; lahan maraneh dihakanan koe djalma nagara sedjen di hareupeun diri maraneh; ari soewoengna teja kawas dibalik koe djalma nagara 8 sedjen teh. 'Ari [e] anak Sion kari sorangan, tjara hidji saoeng di kĕbon anggoer, sapĕrti hidji pondok di kĕbon bonteng, saroepa hidji nagara noe dikĕ- 9 poeng. 'Oepama [f] Pangeran sawadyabalad ka oerang hanteu ngarikeun sesa saeutik mah, oerang teh tangtoe geus djadi sapĕrti Sadoemoe, satjara Gomora teja.

a 5 Moesa 32 : 1. *b* Djab. 71 : 22. *c* 2 Bab. 28 : 22; Jĕr. 2 : 30. *d* 5 Moesa 28 : 51. *e* 2 Radj. 19 : 21. *f* Jĕr. 23 : 14; Roem 9 : 29.

10 Eh, kapala Sadoemoe! geura darengekeun pangandika Pangeran; eh, bangsa Gomora! geura rarĕgĕpkeun toret Allah 11 oerang. 'Ari timbalan Pangeran: [a] Naon gawena ka kami salobana koerban maraneh? Kami geus seubeuh [b] koerban doeroekan domba lalaki djeung gadjih sato beunang ngalĕbĕng; sarta ari gĕtih sapi ngora, anak domba djeung badot 12 koe kami teu dipikasoeka. 'Satijap-tijap maraneh datang ngadeuheus ka pajoeneun kami, na saha noe moendoet kitoe 13 ka maraneh, nintjak boeroean kami? 'Montong teuing maraneh mawa deui pangabakti gaplah; seuseungitan teh koe kami diangkĕn kagiroekan; ari moenggoeh [c] pananggalan djeung sabat, hal ngadĕgkeun pakoempoelan, teu paja kami teh maraneh migawe doraka ong- 14 koh, gĕmpoengan pesta ongkoh. 'Pananggalan maraneh djeung pesta-pesta maraneh djadi kageuleuh manah kami; eta teh matak ridoe ka kami; geus bosĕn 15 kami teh mawa. 'Sarta lamoen maraneh nadahkeun leungeun, [d] kami ngalijeuskeun sotja ti maraneh; nadjan maraneh ngalobakeun panĕnĕda ge, koe kami teu

dimakboel; leungeun maraneh parinoeh 16 koe gĕtih. 'Geura marandi, [e] bĕrĕsihan diri; kagorengan pagawean maraneh singkirkeun ti hareupeun sotja kami; 17 koedoe areureun migawe goreng; 'nja dialadjar migawe hade; koedoe njijar kaädilan, ngawarah ka noe neungteuinganan, mere kaädilan ka pahatoe, 18 djeung ngoeroeskeun prakara randa. 'Ari kitoe mah geura ka darijeu, oerang oeroes-oeroes djeung kami, timbalan Pangeran. [f] Masih dosa maraneh saroepa sakĕlat, tangtoe djadi bodas sapĕrti saldjoe; masih beureum tjara gintjoe, tang- 19 toe djadi sapĕrti boeloe domba. 'Oepama maraneh daek sarta noeroet, [g] tangtoe maraneh ngahakan kangeunahan ijeu 20 tanah; 'sabalikna, oepama ĕmboeng sarta moengpang mah, tangtoe maraneh dihakan pĕdang; karana lambe Pangeran noe ngandika kitoe. *a* Jĕr. 6 : 20. *b* 3 Moesa 1 : 10; 3 : 15; 17 : 11. *c* 3 Moesa 23 : 3; 4 Moesa 28 : 11. *d* p. 59 : 1—3. *e* Jĕr. 4 : 14; Am. 5 : 14, 15. *f* Djab. 51 : 9. *g* p. 3 : 10.

21 Lah, nagara noe asal satoehoe geus djadi [a] dajang! Tadina pinoeh koe kaädilan, diĕnggonan kabĕnĕran; dĕmi ajeuna 22 mah diĕnggonan toekang maehan! 'Perak maneh [b] geus djadi tai, tji-anggoer 23 maneh geus dibaoeran tjai. 'Kapala-kapala maneh [c] pada basangkal, sarta babatoeran djeung taroekang maling; kabeh soeka ka paroeroeba, djeung mikahajang kana hatoeran; pahatoe koe eta teu dibere kaädilan, sarta prakara 24 randa hanteu datang ka darinja. 'Sabab kitoe aja lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad, Allah Israil noe langkoeng kawasa: [d] Ah, kami rek ngoepahan pribadi pĕrkara noe ngamoesoeh ka kami, sarta rek nĕrapkeun balĕsan ka satroe- 25 satroe kami. 'Nja eta kami rek malikkeun panangan kami, dikeunakeun ka maneh; [e] sarta tai perak maneh koe kami rek dilĕboerkeun, sina bĕrĕsih pisan; ari sakabeh radjasa maneh koe kami 26 rek disingkirkeun. 'Samalah kami ka maneh rek maparin deui hakim tjara keur djaman baheula, kitoe deui pananjaän pikeun maneh sapĕrti dina mimitina teja; sanggeusna kitoe maneh bakal disĕboet [f] nagara kabĕnĕran, na- 27 gara satoehoe. 'Sion mĕngke dileupaskeun koe kaädilan, djeung djalmana noe baralik mĕngke dileupaskeun koe ka- 28 bĕnĕran. 'Dĕmi noe maloengkir sarta djalma dosa mah mĕngke pada roeksak sarerejana; sakoer noe ninggalkeun Pa- 29 ngeran mĕngke pada bejak. 'Karana piareraeun tina sabab kijara, [g] noe dipikarĕsĕp koe maraneh; sarta maraneh piwarirangeun tina sabab [h] kĕbon, noe 30 dipilih koe maraneh. 'Karana maraneh pidjadieun sapĕrti kijara noe aloem daoenna, djeung tjara kĕbon anoe taja 31 tjai. 'Ari noe santosa pidjadieun saibarat indjoek, djeung djidjijeunanana pidjadieun saibarat silalatoe; seg doewanana ngagĕdoer babarĕngan, sarta moal aja noe mareumkeun. *a* Jĕh. 16. *b* Jĕh. 22 : 18. *c* Hos. 9 : 15. *d* 5 Moesa 32 : 41. *e* Jĕr. 9 : 7. *f* p. 60 : 14, 17. *g* 2 Radj. 16 : 4. *h* p. 65 : 3.

PASAL 2.

Ijeu teh pangandika, noe katingali koe Jĕsaja poetra Amos, hal Joeda djeung Jĕroesalem.

2 Ari geus kitoe, [a] dina ahir djaman goenoeng gĕdong Pangeran bakal dipageuhkeun dina poentjak goenoeng-goenoeng, sarta pipoendjoeleun ti sakoer pasir-pasir; djeung sakabeh oerang kapir 3 bakal ngaleut ka dinja. 'Sarta [b] bangsa reja pisan noe bakal laleumpang, bari ngaromong: Hajoe, oerang indit ka goenoeng Pangeran, ka gĕdong [c] Allah Jakoeb; soepaja oerang koe andjeunna diwoeroek pĕrkara djalan-djalan andjeunna, sarta oerang loemampah dina loeloeroeng andjeunna. Karana [d] nja ti Sion pibidjileun toret, djeung pangandika Pangeran pibidjileun ti Jĕroesa- 4 lem. 'Harita [e] andjeunna bade ngahoekoeman di antara oerang kapir, djeung ngabĕnĕran ka bangsa reja pisan. [f] Seug koe maranehanana pĕdangna didjijeun patjoel, djeung toembakna didjijeun arit. Bangsa moal ngoengkoelkeun deui pĕdang ka pada bangsa, djeung moal dialadjar deui pĕrang. *a* Mik. 4 : 1. *b* Jĕr. 3 : 17. *c* Djab. 46 : 8. *d* Djab. 110 : 2. *e* Djab. 96 : 10, 13. *f* Joël 3 : 10.

5 Eh, anak-poetoe Jakoeb! hajoe [a] oerang 6 loemampah dina tjaäng Pangeran. 'Karana oemat andjeun, anak-poetoe Jakoeb, koe andjeun geus ditilar, tina sabab parinoeh koe lampah oerang wetan, sarĕng djaradi toekang metangankeun sapĕrtos oerang Pĕlisti, kalajan

sok sapĕkĕt sarĕng anak bangsa lijan. 7 'Ari tanahna pinoeh koe ĕmas-perak, sarĕng doenya-branana taja hinggana; sarawoeh tanahna pinoeh koe koeda, 8 sarĕng karetana taja hinggana. 'Malah-malah tanahna pinoeh koe brahala; pada njĕmbah ka djidjijeunan leungeunna, ka 9 beunang migawe ramona. 'Pek manoesa soedjoed, estoe djalma teh mĕndĕk; ma-10 na koe andjeun moal dihampoera. 'Geura moeboes ka goenoeng karang; geura njoempoet ka djĕro taneuh, njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njing-11 kiran kamoeljaän kaägoenganana! 'Ari [b] panon manoesa noe angkoeh bakal dika-handapkeun, sarta sakoer djalma noe goemĕde bakal ditoengkoelkeun; djadi ngan Pangeran njalira bae noe loehoer dina poëan harita. *a* Mik. 4 : 5. *b* p. 5 : 15.

12 Karana poëan Pangeran sawadya-balad teh bakal ngadatangkeun hoekoeman ka sakoer noe adigoeng sarta noe goemĕde, djeung ka sakoer noe poen-13 djoel, masingna djadi handap; 'kitoe deui [a] ka sakabeh ki poetri di goenoeng Libanon, noe laloehoer nja paroendjoel, sarta ka sakabeh ki pasang di tanah 14 Basan; 'djeung ka sakabeh goenoeng noe laloehoer, sarta ka sakabeh pasir 15 noe paroendjoel; 'djeung ka oenggal panggoeng noe djangkoeng, sarta ka 16 oenggal koeta noe reugreug; 'djeung ka sakabeh [b] kapal Tarsis, sarta ka sanis-17 kara barang noe moelja-moelja. 'Ari manoesa noe angkoeh teh bakal ditoengkoelkeun, sarta sakoer djalma noe goemĕde teh bakal dika-handapkeun; djadi ngan Pangeran njalira bae noe loehoer 18 dina poëan harita. 'Malah-malah brahala teja bakal boengbang laleungit. 19 'Didinja [c] djalma bakal maroeboes kana goeha-goeha goenoeng karang, djeung kana lijang-lijang taneuh, njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njingkiran kamoeljaän kaägoenganana, samangsa andjeunna ngadĕg ngarisikeun 20 eusi djagat. 'Dina poëan harita koe manoesa eta brahalana sipat perak sarta brahalana sipat ĕmas, beunangna njijeun pikeun sĕsĕmbaheunana teja, pek dipitjeunan adjang beurit tjantoeng sarta 21 adjang lalaj; 'bari seg moeboes kana djoerang-djoerang goenoeng karang sarta kana beulah-beulah goenoeng tjadas, njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njingkiran kamoeljaän kaägoenganana, samangsa andjeunna ngadĕg nga-22 risikeun eusi djagat. 'Mana maraneh geura tjoel ka manoesa, noe ambĕkanana di djĕro iroengna; karana nahaon adjina eta teh? *a* Djak. 11 : 2. *b* Djab. 48 : 8. *c* Loek. 23 : 30.

PASAL 3.

Karana, masing njaho, Goesti, Pangeran sawadya-balad, bade njingkahkeun ti Jĕroesalem sarta ti Joeda iteuk djeung paneuteuh, nja sagala iteuk roti barĕng 2 sagala iteuk tjai; 'prawira barĕng pradjoerit, hakim reudjeung nabi, kitoe deui 3 noedjoem barĕng kokolot; 'kapala [a] noe njĕkĕl lima poeloeh barĕng djalma noe kaädjenan, kitoe deui pananjaän, reudjeung toekang-toekang noe pintĕr, sarta 4 noe bisa mapatkeun djampe. 'Toer koe kami dikĕrsakeun maranehanana [b] dikapalaän koe djalma baroedjang; malah baroedak noe bakal marentah ka mara-5 nehanana. 'Djeung djalma-djalma bakal silih-sĕdĕkkeun, hidji-hidji djeung batoerna; ari boedak bakal karoemawani ka kolot, kitoe keneh noe hina ka noe 6 moelja. 'Lamoen aja djalma njĕkĕl ka doeloerna, bangsa bapana, [bari ngomong kijeu]: Maneh boga pake; tjik, maneh djadi kapala koela sakabeh, sarta ijeu karoeksakan teh sing aja di bawah 7 kawasa maneh; 'seg doeloer teja dina mangsa eta bakal ngadjawab kijeu: Koela mah teu bisa ngadoekoenan; malah di imah koela euweuh pihakaneun, euweuh pipakeëun; montong teuing koela teh koe maneh didjijeun kapala djalma-8 djalma. 'Karana Jĕroesalem geus roeksak, djeung Joeda geus roeboeh; tina sabab omongna djeung kalakoeanana ngalawan ka Pangeran, matak ngeuheulkeun kana sotja kamoeljaän andjeunna. 9 'Ari parangi beungeutna noedoeh ka dirina, sarta pada ngabedjakeun dosana sorangan, [c] tjara oerang Sadoemoe, hanteu pisan dipindingan. Pibalaïeun njawana! karana pada migawe noe matak 10 tjilaka dirina. 'Koedoe njarĕboet djalma noe bĕnĕr, tangtoe meunang djamoega; karana koe eta pikapoeloekeun hasil 11 lalampahanana. 'Pibalaïeun noe doraka! da pitjilakaeun; karana pagawean leungeunna mĕngke dipanggihkeun ka ma-

12 nehanana. 'Oemat kami disĕdĕkkeun koe baroedak, sarta awewe noe mararentah ka dinja. Eh oemating! noe naroengtoen ka maneh teh pada njasabkeun, sarta djalan sorangeun maneh koe eta teh dilĕglĕg. *a* 2 Radj. 1:9. *b* Goer. 10:16. *c* 1 Moesa 13:13.

13 Pangeran ngadjantĕng, kĕrsa moetoes padoe; nja ngadĕg, kĕrsa ngahoe-14 koeman bangsa-bangsa. 'Koe Pangeran kokolot-kokolot oematna sarta djeung kapala-kapalana bade ditjandak ka hoekoem. Nja maraneh noe ngahakan [a] kĕbon anggoer datang ka bejakna; rampasan ti noe balangsak aja di imah 15 maraneh. 'Naha maraneh mana ngarĕmpak oemat kami, djeung ngagiling beungeut noe balalangsak? kitoe lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad. *a* p. 5:5.

16 Djeung deui timbalan Pangeran: Sapedah anak Sion awewe arangkoeh, djeung laleumpangna bari ngeuleugeugkeun beuheung sarta goelar-gilĕr panon, ana leumpang lakoena reureundeukan, bari ngĕntjreng-ngĕntjrengkeun soekoe-17 na: 'noe matak ĕmboen-ĕmboenan anak Sion awewe teh mĕngke koe Goesti disina rodek, sarta koe Pangeran mĕngke 18 diboeka wiwirangna. 'Dina mangsa eta Goesti bade njingkahkeun pĕrhijasan geulang soekoe, djeung sasarangengean, 19 sarta boeboelanan; 'koeraboe, djeung 20 rante leungeun, sarta tijoeng; 'mamakoetaän, djeung rante soekoe, djeung gesper, djeung tjoepoe seuseungitan, 21 sarta djimat; 'ali, djeung anting iroeng; 22 'papakean midang, djeung tjala, djeung 23 karembong, sarta radjoet; 'eunteung, djeung baskat lawon katji, djeung tjin-24 doeng, sarta koekoedoeng.'Ari geus kitoe wawangian diganti koe baoe bijoek; bĕnten diganti koe eurad; boeoek digĕloeng diganti koe goendoel; kawaj gobrah diganti koe karoeng njĕkek; ari kageuli-25 san diganti koe toetoeng.' Djalma maneh lalaki bakal tinggolepak koe pĕdang, djeung prawira-prawira maneh bakal 26 tinggolepak sadjĕroning pĕrang. 'Sarta ari lawang-lawang Sion bakal tinggarĕroeng djeung tingharoeroeng; toer djinisna pidijoekeun dina taneuh bari tolengas.

PASAL 4.

Dina mangsa harita toedjoeh awewe bakal njarĕkĕl ka lalaki sahidji, bari ngaromong kijeu: Koering sanggoep nĕdahakan sorangan, djeung make pake sorangan; ngan soepaja katĕlah bae koe ngaran sampejan; [a] moegi leungitkeun kahinaän koering. *a* 1 Moesa 30:23.

2 Dina mangsa harita [a] Siroenging Pangeran tangtoe matak ngaloeskeun djeung matak ngamoeljakeun; estoe Boewahing boemi teh matak ngagoengkeun djeung matak ngahengkeun ka 3 sakoer noe rahajoe oerang Israil. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe kari di Sion, djeung saha-saha noe tinggal di Jĕroesalem, bakal disĕboet soetji, nja eta oenggal-oenggal djalma noe geus ditoeliskeun baris pimeunangeun hiroep di 4 Jĕroesalem; 'dimana Goesti geus ngoembah kokotoran anak Sion awewe, sarta hoetang Jĕroesalem ngoetjoerkeun gĕtih koe andjeunna geus dileungitkeun ti tĕngahna, koe lantaran Roh pangahoekoeman, sarta koe lantaran Roh pa-5 ngadoeroekan. 'Djeung deui di loehoereun saliring ĕnggon di goenoeng Sion, sarta di loehoereun pakoempoelanana, Pangeran bade ngadjadikeun hidji mega baris ti beurang, sarta djeung haseup, kitoe deui sorot seuneu hoeroeng baris ti peuting; karana di loehoereun sakoer 6 noe moelja piajaeun aoeb. 'Djeung [b] piajaeun saoeng baris ngijoehan ti beurang, njingkiran panas, sarta baris panjalindoengan djeung baris panjoempoetan, njingkiran tjaäh djeung njingkiran hoedjan. *a* p. 11:1; 53:2; Jĕr. 23:5; Djak. 6:12. *b* p. 25:4.

PASAL 5.

Kaoela sĕdja nganjanjikeun bade kameumeut kaoela hidji njanjian pĕrkara kameumeut kaoela, hal kĕbon anggoerna. Kameumeut kaoela kagoengan hidji kĕbon anggoer dina pasir gĕmoek 2 pisan. 'Ari eta teh koe andjeunna dipatjoelan, djeung dikoempoelkeun batoena, [a] bari ladjĕng dipĕlakan anggoer hade; sarta di tĕngah-tĕngahna ngadamĕl hidji papanggoengan, samalah di djĕro kĕbon andjeunna noegar ngadamĕl bak pamĕrĕsan anggoer; ari pangarĕpngarĕpna soepaja boewahan aloes, karikari boewahanana goreng. *a* Jĕr. 2:21.

3 Ari ajeuna, eh priboemi Jĕroesalem djeung oerang Joeda! geura pada

ngahoekoeman antara kami djeung kĕ-
4 bon anggoer kami. 'Naon lampahkeuneun deui ka kĕbon anggoer kami, anoe tatjan koe kami dilampahkeun ka dinja? Koe naon pangarĕp-ngarĕp kami soepaja boewahan aloes, kari-kari boewa-
5 hanana goreng? 'Ari ajeuna, geura kami ka maraneh rek maparin njaho, anoe koe kami rek didamĕl ka kĕbon anggoer kami teh; [a] rek njingkirkeun pagĕrna, soepaja dihakanan; nja rek ngaroeksak tembokna, sina djadi tintjakeun.
6 'Estoe kĕbon teh koe kami rek disina bala; moal dipangkas djeung moal dikored; ari noe bakal djadi di dinja nja walang sangit djeung tjoetjoek-tjoetjoekan; samalah kami rek miwarang mega, oelah sina noeroenkeun hoedjan ka dinja.
7 'Karana ari kĕbon anggoer Pangeran sawadya-balad teh nja anak-poetoe Israil; sarta oerang Joeda noe djadi pĕlaking kalangĕnanana. Ari noe diarĕparĕp koe andjeunna kaädilan, horeng teh kadjahilan; noe diarĕp-arĕp kabĕnĕran, horeng teh kalĕngĕran. *a* Djab. 80 : 13.

8 Pibalaïeun djalma, [a] noe nambahkeun imah ka imah deui, noe ngawoewoehkeun lahan ka lahan deui, datang ka bejak ĕnggon, sarta woengkoel maraneh bae noe djadi priboemi dina tanah teh!
9 'Pangeran sawadya-balad [ngandika,] kadenge koe kaoela: Mo gagal imah loba pisan mĕngke soewoeng; noe galĕde nja araloes teh mĕngke taja noe ngeusian.
10 'Karana harita kĕbon anggoer sapoeloeh rakiteun beubeunanganana ngan sahidji bat, sarta binih sahomer beubeunanganana ngan saepa. *a* Mik. 2 : 2.

11 Pibalaïeun [a] djalma noe haroedang isoek-isoek, ngoebrak-ngabrik arak; noe lambat-lamboet nĕpi ka peuting, wani
12 panas koe tji-anggoer! 'Make katjapi djeung tjĕlĕmpoeng, tĕrĕbang djeung soeling, soemawonna anggoer, prak inoeminoeman; sarta teu taroliheun kana kakawasaän Pangeran, djeung teu padoe-
13 lieun ka dadamĕlan pananganana. 'Sabab kitoe oemat kami mĕngke dibojong, tina teu bogaeun kanjaho; ari menakna bakal pada langlajeuseun, djeung tjatjahna ba-
14 kal pada halabhab. 'Sabab kitoe ĕnggon noe maot njalangapkeun maneh, sarta ngangah soengoetna, taja watĕs-wangĕnna; djoet toeroen kamoeljaänana, roesoehna djeung tagiwoerna, katoet noe
15 soeka-soeka dina djĕro eta. 'Mangsa eta [b] manoesa bakal ditoengkoelkeun, estoe djalma teh bakal dihandapkeun; ari panon djalma noe arangkoeh bakal dika-
16 handapkeun. 'Dĕmi Pangeran sawadyabalad mah harita katawis loehoer, lantaran kaädilan; estoe Allah noe langkoeng soetji bakal disoetjikeun lantaran
17 kabĕnĕran. 'Mangsa eta [c] anak domba bakal njaratoean kawas dina sampalanana, sarta tarikolot oeroet djalma lalintoeh teja bakal dihakanan koe djalma ngoembara. *a* Sil. 23 : 29, 30. *b* p. 2 : 17. *c* p. 14 : 30.

18 Pibalaïeun djalma noe narik kadorakaän make tali kagaplahan; noe narik
19 dosa, kawas koe tambang roda! 'Noe sok ngaromong: [a] Sina ngagantjangkeun, sina ngagĕntakkeun padamĕlanana, soepaja koe oerang katendjo; sina tereh datang, djeung sina geura boekti pangĕrsakeun [b] Kasoetji Israil teh, soepaja koe oerang katangen! *a* Jĕr. 17 : 15. *b* p. 1 : 4.

20 Pibalaïeun djalma noe njarĕboet goreng ka noe hade, ari noe hade disĕboet goreng; tjaäng didjijeun poëk, ari poëk didjijeun tjaäng; amis didjijeun pait, ari pait didjijeun amis!

21 Pibalaïeun djalma noe baroga angkeuh pintĕr, sarta noe baroga rasa aja pangarti!

22 Pibalaïeun djalma noe pĕrkosa dina nginoem anggoer, sarta noe djadi djalma
23 gagah dina ngabaoeran arak; 'noe [a] ngabĕnĕrkeun djalma doraka tina tampa roeroeba, sarta kabĕnĕran djalma balĕnĕr didjaoehkeun ti eta! *a* 5 Moesa 25 : 1; Jĕh. 13 : 19.

24 Koe sabab eta, [a] sapĕrti djarami dihakan koe letahing seuneu, sarta djoekoet garing lĕboer koe hoeroeng, nja kitoe akar itoe mĕngke boeroek, djeung kĕmbangna ngĕboel tjara pĕlĕdoeg; sapedah pada mitjeun toret Pangeran sawadya-balad, sarta ngagogoreng kana
25 timbalan Kasoetji Israil. 'Tina sabab kitoe noe matak Pangeran djadi bĕndoe ka oematna, sarta andjeunna geus njodorkeun pananganana ka dinja, bari seug digĕboegan, wani goenoeng-goenoeng aringgeung, [b] sarta majit-majitna geus djadi sapĕrti roentah di tĕngah

loeloeroeng. [c] Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh.

a Joël 2 : 5. b p. 10 : 6; Jĕr. 14 : 16. c p. 9 : 11.

26 Sarta andjeunna bade nandjeurkeun hidji bandera pikeun bangsa-bangsa noe djaraoeh, [a] ditoektroek ti toengtoeng boemi ka dinja. Masing njaho, gantjang, 27 kĕntjĕng pisan pidatangeunana. 'Moal aja noe tjape, djeung moal aja noe titadjong sabatoer eta; euweuh noe toendoeh, soemawonna heës; djeung moal aja noe oedar saboek ti tjangkengna, sarta moal 28 aja noe pĕgat tali taroempahna. 'Nja eta teh djamparingna sareukeut, djeung gondewana beunang mĕntang sakabeh; ari talapok koedana diitoeng sapĕrti batoe karang, djeung rodana djiga angin 29 topan. 'Sorana bakal ngagaoer tjara singa bikang, djeung ngagaoerna sapĕrti singa ngarora; estoe bakal garam-gĕrĕm djeung ngarontok hakaneun, bari dibawa sakali, sarta moal aja noe ngaleupas-30 keun. 'Nja eta teh bakal ngagĕrĕman ka dinja dina mangsa harita sapĕrti ngagĕrĕm laoet. [b] Ana toengkoel ka boemi, doemadakan nja poëk nja soekĕr, dalah tjaäng datang ka poëk koe angkeubna.

a p. 7 : 18. b p. 8 : 22.

PASAL 6.

Mangsa taoen [a] poepoes radja Oesia, hidji waktoe kaoela nendjo Goesti, keur linggih dina panglinggihan loehoer nja poendjoel, sarta kabah teh wani 2 pinoeh koe kĕlin-kĕlin panganggona. 'Di loehoereun andjeunna narangtoeng para sarapin; hidji-hidji pada boga [b] gĕnĕp djangdjang: noe doewa dipake noetoepan raraj, noe doewa dipake noetoepan soekoe, ari noe doewa deui dipake hibĕr. 3 'Sarta ngagĕro noe hidji ka noe hidji deui, kijeu pokna: Soetji, soetji, soetji Pangeran sawadya-balad! sadjagat teh 4 pinoeh koe kamoeljaänana! 'Ari padĕmen sakoer bangbaroeng datang ka garĕdag tina sowara noe ngagĕro, sarta gĕdong teh djadi pinoeh koe haseup. 5 'Pok kaoela ngomong: [c] Alah aing teh, tangtoe katitiwasan! sabab aing djalma nadjis biwir, sarta tjitjing di tĕngah bangsa noe nadjis biwir; karana panon aing geus nendjo Radja, tĕgĕs Pangeran 6 sawadya-balad. 'Ari para sarapin teja noe hidji bĕr hibĕr ka kaoela, leungeunna mawa hidji roehak roehaj, beunangna njokot tina loehoer altar koe tja-7 tjapit. 'Pek [d] diantĕlkeun ka soengoet kaoela, bari njaoer: Tah, ijeu geus antĕl ka biwir maneh; noe matak njingkir kadorakaän maneh, sarta dosa maneh 8 geus dileungitkeun. 'Tidinja kaoela ngadenge gĕntra Goesti, nimbalan kijeu: Saha noe rek dipiwarang koe kami, djeung saha noe pileumpangeun djadi oetoesan kami sadaja? Pok kaoela oendjoekan: Noen, ijeu simkoering; soe-9 mangga, simkoering piwarang. 'Ari timbalanana: Maneh geura leumpang, bedjakeun ka ijeu bangsa: Maraneh bakal ngadenge koe tjeuli, tatapi moal ngaharti; sarta bakal molotot koe panon, 10 tatapi moal nendjo. 'Hate [e] ijeu bangsa sina mintoel, ari tjeulina sina hese ngadengena, sarta panonna peureumkeun; soepaja oelah nendjo koe panon, djeung oelah ngadenge koe tjeuli, djeung oelah ngaharti koe hate, djeung oelah tobat, 11 sarta oelah ditjageurkeun. 'Pioendjoek kaoela: Sabaraha pilamieunana, Goesti? Ari timbalanana: Tĕpi ka mangsa nagara-nagara galĕmpoer, euweuh noe ngeusian, sarta imah-imah taja manoesaän, djeung tanah teh digĕmpoer, da-12 tang ka soewoengna. 'Ari eta manoesana koe Pangeran mĕngke dikanoedjaoehkeun, sarta bakal tiiseun kabina-13 bina di sadjĕro tanah teh. 'Djeung lamoen tinggal djalma sapĕrpoeloehna dina tanah, eta pon kitoe keneh djadi hakaneun; tapi sapĕrti kijara djeung sapĕrti ki pasang, ana ditoewar kari toenggoelna, nja kitoe pisan binih soetji minangka toenggoelna.

a 2 Bab. 26 : 23. b Wahj. 4 : 8. c Wahj. 1 : 17. d Dan. 10 : 16. e Mat. 13 : 14; Joh. 12 : 40; Lal. 28 : 26.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, keur mangsa Ahas, poetra Jotam, anoe poetra Oesia, radja Joeda teja, [a] bral Rĕsin, radja Sam, barĕng Pekah poetra Rĕmalja, radja Israil teja, mangkat ka Jĕroesalem, dek mĕrangan ka dinja; tatapi mĕranganana 2 ka dinja teu mampoeh. 'Aja noe ngoeninga ka [b] gĕdong Dawoed, pioendjoekna: Oerang Sam keur mĕrĕnah di Epraim. Gĕdag manah Ahas, kitoe keneh hate rahajatna, sakoemaha kakaian leuweung

3 kagĕdag koe angin. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Jĕsaja: Maneh geura bidjil, panggihan Ahas, nja maneh djeung Sar-Jasoeb, anak maneh, [c] ka toengtoeng soesoekan empang girang, ka djalan 4 gĕde, lĕbah tĕgal minatoe teja; 'koedoe mopojan ka dinja kijeu: Mangka hade-hade, sing gĕnah pikir; poma oelah sijeun, sarta hate maneh oelah leutik tina eta doewa koentoeng tihoel ngĕboel, sabab kabangĕtan ambĕk Rĕsin djeung oerang Sam, sarta anak Rĕmalja teja. 5 'Sapedah oerang Sam, Epraim djeung anak Rĕmalja aja pakarĕpan dek goreng 6 ka maneh, aromongna: 'Hajoe, oerang ngaroeroeg ka Joeda, oerang bingoengkeun, sarta oerang bĕdahkeun keur oerang, seg anak Tabal teja oerang djĕ-7 nĕngkeun radja, njĕkĕl eta tanah: 'noe matak aja timbalan Goesti Pangeran nja kijeu: [d] Eta teh moal toeloes, sarta 8 moal djadi. 'Karana ari loeloegoe tanah Sam, nja Damsik; djeung loeloegoe Damsik, nja Rĕsin; sarta gĕnĕp poeloeh lima taoen deui Epraim bakal dipeung-9 gaskeun nja kabangsaänana. 'Dĕmi ajeuna loeloegoe tanah Epraim nja Samaria, djeung loeloegoe Samaria nja anak Rĕmalja. [e] Oepama maraneh teu pĕrtjaja, saestoena maraneh moal ditĕtĕpkeun.

a 2 Radj. 16 : 5. *b* 2 Radj. 7 : 11. *c* 2 Radj. 18 : 17. *d* p. 8 : 9. *e* 2 Bab. 20 : 20.

10 Tidinja Pangeran ngandika deui ka 11 Ahas, kijeu pangandikana: 'Geura menta tanda keur diri maneh ka Pangeran, Allah maneh; nja menta teh di handap, 12 atawa di loehoer ti manggoeng. 'Ngawalon Ahas: Kaoela moal njoehoenkeun, 13 sarta moal njoba ka Pangeran. 'Ari lahiran Jĕsaja: Eh poetra-poetoe Dawoed! geura darengekeun: koetan koe maraneh dikira pĕrkara leuleutikan, maraneh moesingkeun ka djalma-djalma, wĕt moesingkeun ka Allah kaoela ongkoh? 14 'Sabab kitoe, Goesti koe andjeun pimaparineun tanda ka maraneh: Masing njaho, [a] landjang teh bakal njiram, sarta ngadjoeroekeun hidji anak lalaki; eta 15 bakal dingaranan [b] Imanoeël. 'Pidahareunana mantega djeung madoe, ari geus tĕrangeun mitjeun kagorengan, sarta 16 milih kahadean. 'Karana [c] samemeh eta boedak tĕrangeun mitjeun kagorengan, sarta milih kahadean teh, eta tanah, anoe doewa radjana matak andjeun bi-17 ngoeng teja, geus ditinggal manten. 'Pangeran bade ngadatangkeun poë ka andjeun, djeung ka rahajat andjeun, sarta ka poetra-poetoe rama andjeun, sakoemaha noe tatjan kasorang [d] ti poëan Epraim njingkir ti Joeda teja; nja eta 18 radja Asoer. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Pangeran bade [e] noektroek laleur, noe di toengtoeng waloengan-waloengan Mĕsir, kitoe deui njiroean noe di tanah 19 Asoer. 'Seg ngabroel, toeloej saloba-lobana napoek di lĕbak-lĕbak noe barala, djeung di djoerang goenoeng-goenoeng tjadas, sarta di sakabeh doengoes tjoe-20 tjoek, djeung di sakabeh sampalan. 'Dina mangsa eta Goesti bade njoekoer sirah djeung boeloe soekoe; malah djanggotna dikoeroed, koe lantaran hidji peso tjoekoer [f] beunang njewa, noe aja di peuntaseun bangawan, nja eta koe lantaran 21 radja Asoer. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, tijap-tijap aja djalma ngingoe sapi 22 ngora sasiki djeung domba doewa siki; 'geus kitoe, bawaning tina loba tji-soesoena, eta djalma datang ka ngahakan mantega. Karana sakoer noe kari di sadjĕro tanah pingahakaneun mantega 23 djeung madoe. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, oenggal-oenggal ĕnggon, anoe asal aja tangkal anggoer sareboe siki, [g] harga sareboe wang perak, nja eta teh baris walang sangit djeung ba-24 ris tjoetjoek-tjoetjoekan. 'Saha-saha noe njorang ka dinja, koedoe mawa djamparing djeung panah; sabab satanah kabeh bakal pinoeh koe walang sangit 25 djeung tjoetjoek-tjoetjoekan. 'Malah sakabeh goenoeng, noe ajeuna sok dikoredan koe parang, moal aja noe njorang ka dinja, sijeun walang sangit djeung tjoetjoek-tjoetjoekan; satĕgĕsna eta teh baris ngadjarahkeun sapi, sarta baris idĕkeun domba.

a Mik. 5 : 2; Mat. 1 : 23. *b* p. 8 : 8, 10. *c* p. 8 : 4. *d* 1 Radj. 12 : 19. *e* p. 5 : 26. *f* 2 Bab. 28 : 20. *g* Mak. 8 : 11.

PASAL 8.

Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: Maneh geura njokot hidji papan roebak, seg koedoe noelis dina eta koe peso pangot manoesa, kijeu: Kĕntjĕng nga-2 djarahna, gantjang ngarajahna. 'Djeung kami kĕrsa njaksikeun ka djalma noe satoehoe, nja eta ka [a] panghoeloe Oeria

sarta ka Djakaria poetra Jĕberekja. 3 'Djeung deui kaoela ngadeukeutan ka nabi istri; seug eta njiram, toeloej ngadjoeroe hidji anak lalaki. Ari timbalan Pangeran ka kaoela: Koedoe dingaranan Maher-Salal Has-Bas. 4 'Karana [b] samemeh eta boedak pibisaeun njĕboet bapa djeung ĕma, [c] kamoektian Damsik djeung djarahan ti Samaria diakoetan ka hareupeun radja Asoer. *a* 2 Radj. 16 : 10. *b* p. 7 : 16. *c* 2 Radj. 15 : 29; 16 : 9.

5 Ladjĕng Pangeran ngandika deui ka 6 kaoela, kijeu pangandikana: 'Sapedah ijeu bangsa njoemahkeun ka [a] tjai Siloah, anoe leuleuj ngotjorna, sarta aja kaätohan di Rĕsin djeung di anak Rĕ- 7 malja teja, 'noe matak Goesti, satĕmĕnna, mĕngke ka maranehanana ngadatangkeun [b] eta tjai bangawan noe rosa nja gĕde, tĕgĕs radja Asoer barĕng sakabeh kamoeljaänana; nja eta pidatangeun ka sakabeh waloenganana, djeung 8 njorang ka sakabeh wahanganana; 'sarta bakal kĕbat ka Joeda, nja tjaäh nja palid, [c] pinĕpieun kana beuheung; djeung eta teh bakal meberkeun djangdjangna, wani pinoeh salĕgana tanah andjeun, [d] Imanoeël! *a* Nĕh. 3 : 15. *b* Jĕr. 47 : 2. *c* p. 30 : 28. *d* p. 7 : 14.

9 Eh bangsa-bangsa! pek bae [a] ngaramoek, mĕngke maraneh diparinggĕskeun; djeung sakabeh noe djaraoeh di boemi, geura rarĕgĕpkeun: pek bae maraneh njoren, mĕngke maraneh diparinggĕskeun; pek bae maraneh njoren, 10 mĕngke maraneh diparinggĕskeun! 'Heg maraneh babadamian njijeun tarekah, tanwande diboeroengkeun; pek bae ngabaridjilkeun omongan, moal pitoeloeseun; karana Allah noe njarĕngan ka- 11 oela sakabeh. 'Karana kijeu timbalan Pangeran ka kaoela, nganggo panangan kawasa, bari mepelingan ka kaoela, oelah ngalakonan djalan ijeu bangsa; ari 12 timbalanana: 'Maraneh oelah rek njarĕboetkeun sakait ka sakoer noe koe ijeu bangsa sok disĕboetkeun sakait; [b] djeung oelah rek sarijeun noe dipikasijeun koe 13 eta, sarta oelah rek risi. 'Pangeran sawadya-balad, nja eta noe koedoe disoetjikeun koe maraneh; nja andjeunna noe koedoe dipikasijeun koe maraneh, sarta nja andjeunna noe koedoe dipikarisi koe 14 maraneh. 'Moen kitoe mah andjeunna minangka kasoetjian; [c] sabalikna minangka batoe tatadjongan sarta minangka batoe karang noe matak tideuha baris noe doewa bangsa Israil; toer minangka djirĕt djeung minangka ridjĕt baris pri- 15 boemi Jĕroesalem. 'Loba pisan dina lĕbah eta noe bakal titadjong, bloek raroeboeh, toeloej raroeksak; atawa kareuna ridjĕt, datang ka karingkoesna. *a* Djab. 2. *b* 1 Petr. 3 : 14, 15. *c* p. 28 : 26; Loek. 2 : 34; Roem 9 : 33; 1 Petr. 2 : 7, 8.

16 Pĕrtelaän moegi dibeungkeut, toret moegi ditjap sadjĕroning moerid-moerid 17 simkoering! 'Ari kaoela teja ngarĕp-ngarĕp ka Pangeran, [a] anoe meungpeunan pameunteuna ka anak-poetoe Jakoeb; djeung sĕdja ngantos-ngantos ka an- 18 djeunna. 'Tah, [b] ijeu kaoela djeung baroedak paparin Pangeran ka diri kaoela, [c] minangka tanda djeung minangka moedjidjat di Israil, ti Pangeran sawadya-balad, anoe linggih di goenoeng Sion. 19 'Djeung lamoen aja noe ngomong ka maraneh kijeu: Koedoe naranja ka [d] toekang njaroemah djeung ka toekang ngoesoemah, noe ngaharewos djeung ngagĕrĕndĕng: naha oemat lain koedoe naros ka Allahna? karah noe hariroep koedoe 20 dipangnanjakeun ka noe paraeh? 'Koedoe anoet kana toret djeung kana pĕrtelaän! Oepama ngaromongna teu noeroetkeun lahiran eta mah, saĕnjana moal bogaeun 21 padjar. 'Keur kitoe eta bakal aprakaprakan, nja soesah nja langlajeuseun. Ari geus kitoe, keur njandang langlajeuseun, eta teh bakal ngagĕrĕgĕt, [e] bari njapa ka radjana djeung ka Allahna. Ret 22 tanggah ka loehoer; 'seug toengkoel ka boemi, doemadakan nja soekĕr nja poĕk, aja mongkleng matak roepĕk; estoe dirina diboewang ka ĕnggon boeta-radjin. 23 'Dĕmi tanah noe karoepĕkan teja moal tĕtĕp poĕk mongkleng. Keur mangsa noe mimiti andjeunna ngadatangkeun kahinaän ka tanah Sĕboeloen djeung ka tanah Naptali; [f] ari ahirna mah andjeunna ngadatangkeun kamoeljaän ka djalan mapaj laoet, peuntaseun tji Jordan, Galilea oerang kapir. *a* p. 1 : 15. *b* Ibr. 2 : 13. *c* p. 7 : 3; 8 : 3; 20 : 3. *d* 3 Moesa 19 : 31. *e* Wahj. 16 : 9, 11. *f* Mat. 4 : 15.

PASAL 9.

Ari [a] bangsa noe loemakoe di noe poĕk, geus nendjo tjahaja hibar; sarta sakoer noe tjaritjing dina tanah kalang-

kang maot, eta katodjo koe tjahaja.
2 'Bangsa teh [b] koe andjeun geus didjĕngkarkeun, dipaparin kaboengahan rosa pisan; pada boengah di pajoeneun andjeun, sapĕrtos kaboengahan keur mangsa diboewat, sakoemaha kagĕrahan keur
3 waktoe ngabagi djarahan. 'Karantĕn [c] ari pasangan momotanana, sarĕng iteuking poendakna, panggĕboeg djalma noe ngagawekeun inja, koe andjeun geus dipeunggaskeun, sapĕrtos [d] keur djaman
4 Midian teja. 'Karana sakoer dangdanan djalma noe dangdan dina eukeur goejoer, sarta djeung papakean beunang ngoepjakngoepjak dina gĕtih, eta teh mĕngke
5 didoeroek, djadi hakaneun seuneu. 'Karana keur pimangpaäteun oerang [e] geus diowokeun hidji moerangkalih, nja oerang teh dipaparin hidji poetra pamĕgĕt; [f] ari taktakna manggoel kapoerbaän, sarta andjeunna didjĕnĕnganan [g] Adjaib, [h] Patarosan, Allah noe langkoeng kawasa, Ramaning kalanggĕngan, Kapala-
6 ning kasalamĕtan. 'Ari hal ngadjĕmbaranana kapoerbaän andjeunna sarta djeung hal kasalamĕtan teja [i] moal aja pitoengtoengeunana dina panglinggihan Dawoed sarta dina karadjaänana; istoening koe andjeunna bade ditĕtĕpkeun djeung bade dipageuhkeun, nganggo kaadilan djeung nganggo kabĕnĕran, ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna. [j] Kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamĕl kitoe.

a Mat. 4:15. *b* p. 26:15. *c* p. 10:27. *d* p. 10:26. *e* p. 7:14. *f* p. 22:22. *g* Hak. 13:18. *h* p. 11:2. *i* Loek. 1:32, 33. *j* p. 37:32.

7 Goesti ngadatangkeun pangandika ka Jakoeb, nja eta geus ninggang ka Israil.
8 'Sarta djalma saloba-lobana bakal pada nganjahokeun, nja eta oerang Epraim djeung priboemi Samaria, noe sadjĕro kamagoengan djeung sadjĕro hate goe-
9 mĕde ngaromong kijeu: 'Bata geus roegroeg, tapi oerang ĕngke ngadĕgkeun deui make batoe tatahan; tangkal lowa geus ditoewaran, tapi ĕngke koe oerang di-
10 gantian koe ki poetri. 'Tatapi Pangeran bade ngaloehoerkeun moesoeh-moesoeh [a] Rĕsin, sina ngaroeroeg ka dinja, sarta satroe-satroena koe andjeunna bade di-
11 tjolokan: 'oerang Sam ti hareup, sarta oerang Pĕlisti ti toekang; nja eta bakal pada ngahakanan Israil, make njalangapkeun soengoet. [b] Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.

a p. 7:1. *b* p. 5:25; 10:4.

12 Tatapi [a] ijeu bangsa hanteu tobat ka noe ngagĕboeg ka maranehanana, djeung teu nejangan Pangeran sawadya-balad.
13 'Mana Israil koe Pangeran bakal diteukteukan [b] hoeloe djeung boentoet, palapah djeung wawalinian, dina poë sahidji.
14 'Ari kokolot djeung djalma noe kaädjenan, nja eta noe djadi hoeloe; sarta ari nabi noe palsoe ngawoeroekna, nja eta
15 noe djadi boentoet. 'Karana [c] noe naroengtoen ijeu bangsa teh pada njasabkeun; sarta sakoer noe koe eta ditoeng-
16 toen, pada dilĕglĕg. 'Sabab kitoe Goesti moal boengah tina hal baroedjangna, sarta pahatoena djeung randana koe andjeunna moal diwĕlasan; karana sakabeh ge djalma moenapek nja bangsat, sarta oenggal-oenggal biwir ngomong teu patoet. Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.

a p. 42:25. *b* 5 Moesa 28:13; p. 19:15. *c* p. 3:12.

17 Karana kadorakaän ngagoelak tjara seuneu, ngahakan walang sangit djeung tjoetjoek-tjoetjoekan, dalah leuweung kekep ge kahoeroe; njĕlĕboeng haseupna
18 ngĕloen. 'Koe bĕbĕndoe Pangeran sawadya-balad tanah teh ngagĕdoer, djeung djalma-djalmana pada djadi hakaneun seuneu; teu silih-pikaroenja batoer pada
19 batoer. 'Pek motong ngatoehoe, tapi langlajeuseun bae; kop ngahakan ngentja, tapi teu seubeuh; hidji-hidji djalma datang ka ngahakan daging leungeun
20 sorangan; 'Mĕnase ngahakan Epraim, Epraim ngahakan Mĕnase, sarta doewanana barĕng ngamoesoeh ka Joeda. Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.

PASAL 10.

Pibalaïeun djalma noe narangtoekeun pikoekoeh doraka, kitoe deui ahli noe-
2 lis, noe naroeliskeun kasoesahan, 'ngarah [a] njoentroengkeun noe malarat ti kaädilan, djeung ngarĕboet bĕbĕnĕran noe balangsak oemat kami; soepaja randa-randa djadi djarahanana, sarta maranehanana bisa ngarajahan pahatoe!

3 'Na koemaha pilampaheun maraneh [b] dina poëan njiksa, sarta dina karoeksakan, noe pidatangeun ti noe djaoeh? Ka saha maraneh nja moeroe menta toeloeng? sarta di mana maraneh nja neundeun kamoeljaän maraneh? 4 'Taja lijan ti ngarampoejoek sahandapeun sakitan, atawa roeboeh tjlok ti handapeun noe dipareuntjit. [c] Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah panangana masih njodor keneh bae.

a 5 Moesa 27 : 19. *b* p. 13 : 6. *c* p. 5 : 25.

5 Pibalaïeun Asoer, [a] noe djadi panggĕboeg wĕra kami, sarta bĕbĕndoe kami minangka iteuk, ditjĕkĕl koe leungeun eta! 6 'Ari eta teh koe kami dipiwarang ngadatangan [b] hidji bangsa moenapek; nja koe kami ditimbalan ngaroeroeg ka bangsa noe dibĕndon koe kami; sina ngadjarah djaraheun djeung sina ngarajah rajaheun, sarta sina ngidĕk-ngidĕk ka dinja, [c] didjijeun sapĕrti leutak loeloeroeng. 7 'Halta eta mah lain kitoe pinijateunana, sarta hatena lain kitoe pikarĕpeunana; ĕnjana mah dina hatena hajangeun noempoerkeun, hajangeun ngabasmi bangsa-bangsa lain saeutik. 8 'Karana ari omongna: Naha kapala aing lain radja sarerejana? 9 'Naha [d] Kalno lain disaroewakeun djeung Karkĕmis? sarta Hamat lain disaroewakeun djeung Arpad? kitoe deui Samaria lain disaroewakeun djeung Damsik? 10 'Sakoemaha leungeun aing meunangkeun eta karadjaän brahala, nadjan artja-artjana ngoengkoelan ka artja Jĕroesalem sarta ka artja Samaria, 11 'djeung sakoemaha aing migawe ka Samaria sarta ka brahalana, naha aing moal bisa migawe kitoe ka Jĕroesalem sarta ka brahalana?

a p. 7 : 20. *b* p. 9 : 17. *c* Djab. 18 : 43; 83 : 11. *d* 2 Radj. 18 : 19; p. 36 : 18.

12 Dĕmi geus kitoe, dimana Goesti parantos eta sakabeh padamĕlanana di goenoeng Sion sarta di Jĕroesalem teja, kami tangtoe njiksa hal beubeunangan kagoemĕdean hate radja Asoer, djeung hal kaähengan panonna noe loehoer. 13 'Karana ari omongna: Aing pangmigawe kitoe teh nja koe kawasa leungeun aing djeung koe kapintĕran aing, wantoe aing binangkit; sarta aing geus ngaleungitkeun pawatĕsan bangsa-bangsa, bari babandaänana koe aing dirampogan, djeung priboemina koe aing diroeboehkeun satata noe gagah. 14 'Ari leungeun aing geus meunangkeun kamoektian bangsa-bangsa sapĕrti sajang; djeung tjara noe njokot ĕndog anoe ditinggalkeun, nja kitoe aing geus njokot saboemi kabeh; sarta taja noe kikiplik djangdjang, atawa tjalangap pamatoek, soemawonna moen disada. 15 'Naha karah balijoeng sok moedji maneh ka noe ngadekkeun? atawa ragadji sok ngagoengkeun diri ka noe molahkeun? kawas panggĕboeg molahkeun noe ngoelangkeun, djeung kawas iteuk ngoelangkeun noe lain sipat kai!

16 Sabab kitoe koe Goesti, Pangeran sawadya-balad, [a] rahajatna noe lalintoeh mĕngke didatangan kasakit ngabĕgangan, djeung di handapeun kamoeljaanana piajaeun noe moentab, kawas moentab seuneu. 17 'Sarta ĕngkena tjahaja Israil minangka seuneu, djeung [b] Kasoetjina minangka hoeroeng; seug ngadoeroek tjoetjoek-tjoetjoekanana djeung walangsangitna, wani lĕboer dina poë sahidji. 18 'Malah kamoeljaän leuweungna djeung pakĕbonanana koe andjeunna bakal dibejakkeun, boh njawana, boh badanna; ari pidjadieunana sapĕrti noe gĕring ngoerangan. 19 'Sarta sesa kakaian leuweungna teu sabaraha rejana, datang ka boedak ge bisaeun noeliskeun.

a p. 37 : 36. *b* p. 5 : 19.

20 Dĕmi geus kitoe, dina mangsa eta [a] sesa Israil, nja eta anak-poetoe Jakoeb noe rahajoe, moal naleukeum deui ka noe ngagĕboeg ka maranehanana; nja pinaleukeumeunana teh ka Pangeran, Kasoetji Israil, djeung satĕmĕn-tĕmĕnna. 21 'Sesana pibalikeun, nja eta sesa Jakoeb, 22 ka Allah noe langkoeng kawasa. 'Karana [b] masih bilangan bangsa maneh, Israil! sapĕrti keusik laoet, sesana bae noe bakal balik teh; geus pasti pisan dibejakkeun; kaädilan wani tjaäh. 23 'Karana Goesti, Pangeran sawadya-balad, [c] bakal ngadamĕl pĕrkara mejakkeun, sarta geus pasti pisan, di tĕngah saboemi kabeh. *a* p. 37 : 31. *b* Roem 9 : 27, 28. *c* p. 28 : 22.

24 Sabab kitoe aja timbalan Goesti, Pangeran sawadya-balad, nja kijeu: Eh oemat kami, noe tjitjing di Sion! poma oelah sijeun koe Asoer, ana ngagitik ka maneh koe panggĕboeg, djeung ngoengkoelkeun iteukna ka maneh, salampah

25 di Mĕsir teja. 'Karana sakeudeung deui pisan bejak bĕndoe, seug wĕra kami toemĕrap ka dinja, matak toempoer. 26 'Harita Pangeran sawadya-balad bakal molahkeun pangrangket ka dinja, [a] sapangagĕboegna ka Midian, di batoe karang Oreb teja; djeung [b] tĕtĕkĕnna, noe ngoengkoelan laoet teja, koe andjeunna bakal dioengkoelkeun, salampah di Mĕsir teja. 27 'Ari geus kitoe, [c] dina poë eta momotanana pileungiteun ti taktak maneh, kitoe deui pasanganana ti poendoek maneh, sarta pasanganana pipoetjateun bawaning maneh lintoeh.

a Hak. 7 : 25. *b* 2 Moesa 14 : 16. *c* Jĕr. 30 : 8.

28 Eta teh datang ka Ajat, ngaliwat ka Migron; di Mikmas noenda barang-barangna. 29 'Pada madjoe deui njorang sĕsĕla; mondokna di Geba; ari Ramah ngagidir; Giba, nagara Saoel, kaboer. 30 'Ĕh, anak Galim! geura ngadĕngek sora maneh; ĕh, Laisa! rĕgĕpkeun; ĕh, Anatot! maneh teh balangsak. 31 'Madmena ngabĕtjir; priboemi Gebim tingalatjir. 32 'Poë harita keneh ngarandĕgna di Nob; pek ngagagkeun leungeunna ka goenoeng anak Sion, nja ka pasir Jĕroesalem. 33 'Saĕnja-ĕnjana, Goesti, Pangeran sawadya-balad, bade noetoehan dahan-dahanna, lantaranana ngarisikeun; sarta noe laloehoer dĕdĕgna bakal ditoewaran, djeung sakoer noe djarangkoeng bakal dihandapkeun. 34 'Ari saleuweung kekep teh koe andjeunna bade ditjatjar koe beusi, sarta sagoenoeng Libanon bakal roegroeg koe noe Langkoeng Moelja.

PASAL 11.

Ari tina toenggoel Isai mĕngke bidjil [a] hidji seuweu; nja hidji siroeng tina akarna mĕngke boewahan. 2 'Sarta eta teh [b] bakal dilinggihan Roh Pangeran, Roh kapintĕran djeung pangartian, Roh tarekah djeung kawasa, Roh kanjaho djeung kasijeunan koe Pangeran. 3 'Sarta eta teh pingambĕkaneunana di djĕro kasijeunan koe Pangeran; ari ngahoekoemanana moal satingal-tingal sotjana, djeung ngabĕnĕranana moal sadangoedangoe tjĕpilna. 4 'Ĕnjana mah [c] bakal ngahoekoeman ka noe malarat kalawan kaädilan, djeung ngabĕnĕran ka noe balangsak di boemi kalawan kaestoean; ari boemi koe andjeunna bakal digĕboeg koe panggĕboeg bahamna, sarta noe doraka bakal dipaehan koe lantaran ambĕkan lambena. 5 'Kaädilan minangka beulitan angkengna, djeung kajaktosan minangka beulitan pisaboekanana. 6 'Mangsa eta [d] kĕroed bakal saĕnggon djeung anak domba, sarta mejong bakal dĕpa djeung anak ĕmbe; ari anak sapi, singa djeung sato beunang ngalĕbĕng bakal babarĕngan, sarta hidji boedak leutik noe ngagiring inja. 7 'Ari sapi djeung biroewang bakal diangon reudjeung; anak-anakna bakal darĕpa babarĕngan; sarta singa bakal njatoe djarami sapĕrti sapi. 8 'Djeung deui orok bakal oelin sisi lijang oraj wĕlang, sarta boedak noe dibeuteungan njoesoe leungeunna pingodokeun ka gorowong oraj santja. 9 'Di satoengkĕb goenoeng kami noe soetji teh [e] moal aja noe njilakakeun, moal aja noe ngaroeksak; karana boemi teh harita pinoeh koe kanjaho ka Pangeran, sapĕrti dasar laoet kalipoetan koe tjai.

a 1 Sam. 17 : 12; p. 4 : 2; 53 : 2. *b* p. 42 : 1; 61 : 1. *c* Djab. 72 : 12. *d* p. 65 : 25; Jĕh. 34 : 25. *e* p. 35 : 9; Hab. 2 : 14.

10 Ari geus kitoe, dina mangsa eta [a] akar Isai teja noe pingadĕgeun minangka bandera pikeun bangsa-bangsa, djeung oerang kapir bakal pada nanjakeun andjeunna; sarta pangreureuhan andjeunna tangtoe moelja. 11 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Goesti bade njodorkeun deui pananganana ngadoewa-kalian, kĕrsa meunangkeun sesa oematna, noe kari ti Asoer, ti Mĕsir, ti Patros, ti Koes, ti Elam, ti Sinar, ti Hamat, djeung ti poelo-poelo laoet. 12 'Sarta andjeunna bade nandjeurkeun hidji bandera pikeun bangsa-bangsa, [b] ngarijoengkeun oerang Israil noe diboewang, djeung ngoempoelkeun oerang Joeda noe pabalĕntjar, tina opat toengtoeng boemi. 13 'Ari kadĕngkian Epraim bakal leungit, djeung noe njoesoekĕr ka Joeda bakal dibasmi; [c] Epraim moal dĕngkieun deui ka Joeda, sarta Joeda moal njoesoekĕr deui ka Epraim. 14 'Seug pada hibĕr, njambĕr taktak oerang Pĕlisti ka koelon; toer babarĕngan ngarajahan oerang wetan; Edom djeung Moab bakal kabawahkeun ka kawasana, sarta oerang Amon pitaloekeun ka maranehanana. 15 'Malah Pangeran pinoempĕseun lengkong laoet Mĕsir, djeung

ngoengkoelkeun pananganana ka loehoereun bangawan teja, dikeunaän anginna noe leuwih rongkah, digĕboeg didamĕl toedjoeh waloengan, soepaja dipeuntasan make taroempah. 16 'Djeung piajaeun djalan ngĕmplong, sorangeun sesa oemat andjeunna, noe kari ti Asoer; [d] sakoemaha noe diajakeun pikeun Israil keur basana indit ti tanah Mĕsir teja.

a Roem 15 : 12. *b* p. 49 : 22; 56 : 8. *c* Jĕh. 37 : 19. *d* 2 Moesa 14 : 29.

PASAL 12.

Dina mangsa eta maneh bakal oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! koering hatoer noehoen ka andjeun, rehing andjeun tadina ngabĕndon ka koering; doepi bĕndoe andjeun geus sirna, sarĕng andjeun ngalilipoer ka koering. 2 'Saĕnjana, [a] Allah noe djadi kasalamĕtan koering; koering sĕnang ati, hanteu sijeunsijeun; karana salira Pangeran noe djadi kabĕdasan koering djeung djaboer koering, sarta andjeunna noe djadi kasalamĕtan koering. 3 'Djeung maraneh pinjijoekeun tjai kalawan kaätohan tina soemoer-soemoer kasalamĕtan; 4 'djeung bakal ngaromong dina mangsa eta: [b] Geura halatoer noehoen ka Pangeran; geura njarĕboetkeun padjĕnĕnganana, oetarakeun dadamĕlanana ka sagala bangsa; aroewarkeun [c] jen padjĕnĕnganana langkoeng loehoer. 5 'Geura maroedji ka Pangeran; karana andjeunna geus ngadamĕl padamĕlan araheng; sing goernita eta teh di sakoeriling boemi. 6 'Eh priboemi Sion! geura soesoerakan djeung ajeuh-ajeuhan; karana Kasoetji Israil teh langkoeng agoeng di tĕngah maneh.

a 2 Moesa 15 : 2. *b* Djab. 105 : 1. *c* Djab. 148 : 13.

PASAL 13.

Tjeu teh babawaän Baboel, noe katingali koe Jĕsaja poetra Amos.

2 Geura maraneh [a] nandjeurkeun hidji bandera dina loehoer goenoeng boelistir; geura pada ngagĕroan ka darinja masing tarik, bari ngagoepajan, sina pada ngasoepan lawang menak-menak! 3 'Kami geus nimbalan ka sakoer noe beunang kami njoetjikeun; estoe kami geus njaoer prawira-prawira kami, noe saroeka-soeka tina kaägoengan kami, sina ngadjalankeun bĕndoe kami. 4 'Aja sora ngagoeroeh di goenoeng-goenoeng, koemaonam bala gĕde; sora tagiwoer karadjaän bangsa-bangsa noe karoempoel; Pangeran sawadya-balad keur ngaloris balad pĕrang. 5 'Daratangna ti tanah noe djaoeh, nja ti sisi langit; tĕgĕs Pangeran djeung paparabotan bĕndoena, kĕrsa ngaroeksak satanah kabeh.

a p. 5 : 26.

6 Geura maridangdam! karana poëan Pangeran geus deukeut; ari pidatangeunana sabijasa karoeksakan ti noe Moerbawisesa. 7 'Sabab kitoe sakabeh leungeun bakal [a] ngareplek, djeung hate sakabeh djalma bakal galimir; 8 'sarta bakal pada soemĕblak, bari kataradjang soesah djeung njĕri, wani aladoeg-ladjĕr tjara noe keur ngadjoeroe; bakal silih-tendjo djeung batoer bari hareraneun, beungeutna bareureum kawas hoeroeng.

a 2 Sam. 4 : 1.

9 Masing nganjahokeun, poëan Pangeran pidatangeunana leuwih bĕngis, nja sewot nja bangĕt ambĕkna; soepaja tanah teh koe eta didjijeun soewoeng, djeung djalma dosa eusi tanah ditoempoer, dileungitkeun ti eta. 10 'Karana [a] bentang-bentang langit sarta gogonjokanana moal njaangkeun tjahajana; panon-poë bidjil soerĕm, djeung boelan moal ngagĕbjar tjahajana. 11 'Da kami teh kĕrsa njiksa ka doenya tina hal kagorengan, kitoe deui ka djalma doraka tina hal kasalahan; [b] djeung kami rek ngaleungitkeun kamagoengan djalma angkoeh, sarta adigoengna djalma lalim koe kami rek dihandapkeun. 12 'Djalma koe kami rek disina langka alah batan ĕmas pangaloesna, nja manoesa disina langka alah batan [c] ĕmas Opir. 13 'Sabab kitoe kami bakal ngobahkeun langit, sarta boemi teh bakal ojag, ngeser ti ĕnggonna, tina bawaning bĕndoe Pangeran sawadya-balad, djeung tina bawaning poean sewoting doekana. 14 'Ari pidjadieunana sapĕrti mĕntjĕk dibĕbĕrik, djeung tjara domba noe taja noe ngoempoelkeun; hidji-hidji djalma pada moeroe sabangsa-sabangsana, nja hidji-hidji djalma pada kaboer satanah-satanahna. 15 'Sahasaha noe kapanggih bakal ditoeblĕs, djeung saha-saha noe kasoesoel bakal roeboeh koe pĕdang. 16 'Ari [d] baroedakna bakal dirarĕmoekkeun di hareupeun panon maranehanana, imah-imahna

dirampogan, djeung awewe-awewena diparaksa. *a* Jĕh. 32 : 7; Mat. 24 : 29. *b* p. 10 : 12. *c* 1 Radj. 9 : 28. *d* Djab. 137 : 9; Nah. 3 : 10.

17 Masing nganjahokeun, noe koe kami rek digeuingkeun ngadatangan ka maranehanana teh, nja eta oerang Madajin, noe moal mikahajang perak, djeung moal mi-18 kasoeka ĕmas. 'Ari gondewa-gondewana bakal ngararĕmoekkeun baroedjang, sarta boewah beuteung koe eta moal dipikaroenja; panonna moal hawatireun 19 ka baroedak. 'Nja kitoe eta Baboel, noe djadi pangaloesna karadjaän, kaahenganing kaägoengan oerang Kasdim teh, mĕngke dibalik, [a] sakoemaha Allah ngabalikkeun nagara Sadoemoe djeung 20 Gomora teja. 'Moal dieusian deui saĕndĕngna, [b] djeung moal diĕnggonan deui toeroen-toemoeroen; ari oerang Arab moal masang himah di dinja, djeung taroekang ngangon moal majakkeun 21 ingon-ingon di dinja. 'Ari noe bakal ngabajak di dinja [c] sasatoan galak, djeung imahna bakal parinoeh koe koekoekbĕloek; malah manoek naäm pingarĕnggoneun di dinja, djeung setan-setan 22 bakal adjroeg-adjroegan di dinja. 'Ari oesoeng-esang bakal tingkorejak dina karaton-karatonna, sarta adjag bakal tingbaraoeng dina gĕdong-gĕdongna, oeroet soekan-soekan. Geus deukeut pisan kana waktoena, sarta poëanana moal dimĕngke-mĕngke. *a* 1 Moesa 19 : 25. *b* Jĕr. 50 : 39. *c* p. 34 : 11, 14.

PASAL 14.

Karana Pangeran bade ngawĕlasan ka Jakoeb, sarta Israil tangtoe koe andjeunna dipilih deui; mĕngke eta pada dipĕrnahkeun deui dina tanahna, djeung piajaeun semah ngariloe ka maranehanana, njampoerkeun diri ka anak-poetoe 2 Jakoeb. 'Malah maranehanana bakal dianteurkeun koe bangsa-bangsa, diparoelangkeun ka ĕnggonna; toeloej anakpoetoe Israil bakal ngabogaän ka eta bangsa-bangsa di djĕro [a] tanah Pangeran, didjijeun boedak lalaki djeung boedak awewe; djadi pada ngadjarah anoe tadina ngadjarah ka maranehanana, sarta pada marentah ka noe tadina ngagawekeun ka maranehanana. *a* 3 Moesa 25 : 23.

3 Ari geus kitoe, samangsa maneh koe Pangeran dipaparin reureuh, ka loewar ti kasoesahan maneh, ti kariweuhan maneh, djeung ti pagawean bangga, noe 4 dimistikeun ka maneh teja, 'seug maneh bakal ngoetjapkeun ijeu misil hal radja Baboel, kijeu piomongeun maneh: Koetan [a] toekang ngagawekeun teh eureun? 5 koetan nagara ĕmas teh eureun? 'Pangeran geus motongkeun iteuk djalma daroraka, panggĕboeg noe karawasa, 6 'noe ngagĕboeg ka rahajat-rahajat kalawan sewot, ngagĕboegna teu pĕgatpĕgat; [b] noe marentah ka bangsa-bangsa kalawan ambĕk, dikanijajana taja noe 7 dihiding. 'Saboemi kabeh reureuh nja 8 kĕrta; pada barerag sĕnggak. 'Samalah ki djamoedjoe baroengaheun koe karana maneh, kitoe deui ki poetri di goenoeng Libanon, [pokna]: Ti waktoe maneh ngalondjor, koela teh teu didatangan anoe 9 noewar. 'Ĕnggon noe maot di handap njĕblak koe karana maneh, mapagkeun maneh datang; eta ngageuing-geuingkeun koe karana maneh sakoer noe paraeh, sakabeh [c] badot boemi; sakabeh radja bangsa-bangsa koe eta disina ha-10 roedang ti sakorsi-korsina. 'Pok [d] eta sakabeh pada ngomong ka maneh kijeu: Maneh oge geus keuna apĕs satjara koela kabeh; geus djadi saroewa djeung koela. 11 'Kaägoengan maneh geus ditoeroenkeun ka ĕnggon noe maot, [e] katoet sora tjĕlĕmpoeng maneh; ti handap maneh disasarap [f] bilatoeng, djeung simboet ma-12 neh tjatjing. 'Eh, bentang isoek, anak padjar! koetan maneh geus ragrag ti langit? eh maneh, noe ngelehkeun bangsabangsa! koetan maneh geus ditilas, rag-13 rag ka boemi? 'Tadina maneh ngomong sadjĕro hate: Aing dek naek ka langit, dek ngadjoengdjoengkeun korsi aing ka loehoereun bentang-bentang Allah, sarta dek tjalik [g] di goenoeng tĕpangan, anoe 14 sabeulah ti kaler; 'aing dek naek ka loehoereun ĕnggon laloehoer dina mega, dek njaroewaän ka noe Leuwih Agoeng. 15 'Kari-kari maneh ditoeroenkeun ka ĕnggon noe maot, ka noe pangdjĕrona dina 16 gorowong! 'Saha-saha noe nendjo ka maneh, bakal moerĕlĕng ka maneh; pada nĕgĕskeun, [bari ngomong]: Koetan nja eta djalma noe sok ngobahkeun boemi, noe sok ngojagkeun karadjaän-karadjaän 17 teja? 'Doenya koe eta geus didjijeun kawas tĕgal lĕga, djeung nagara-nagara

geus ditoempoerkeun; ari sakitanana tara dilesotkeun, [h] teu meunang balik 18 ka imah. 'Sakabeh radja bangsa-bangsa pada ebog sadajana kalawan hormat, 19 samakam-samakamna; 'ari maneh mah geus dipitjeun ti koeboer maneh, tjara siroeng sipat giroek; ibarat badjoe djalma noe dipaehan, noe ditoeblĕs koe pĕdang, noe taroeroen ka batoe-batoe gorowong; 20 sapĕrti bangke noe diidĕk-idĕk. 'Maneh moal satoenggal djeung eta di djĕro koeboer, tina sabab maneh geus ngaroeksak tanah maneh, sarta rahajat maneh koe maneh dipeuntjitan. [i] Ari toeroenan bangsat moal disĕboet salalanggĕngna. 21 'Geura njadijakeun baris meuntjit anak-anakna [j] tina kadorakaän kolot-kolotna; oelah koengsi ngaradĕg ngabogaän boemi, bari tonggong doenya 22 disina pinoeh koe nagara-nagara. 'Djeung deui lahiran Pangeran sawadya-balad teh: Kami rek ngamoesoeh ka maranehanana, datang ka Baboel teh koe kami dibasmi nja ngaran nja sesa, boh 23 anak boh intjoe, lahiran Pangeran. 'Malah eta teh koe kami rek didjadikeun milik [k] landak, sarta ĕnggon tjai; djeung koe kami rek disapoekeun, nganggo sapoe anoe baris noempoerkeun, lahiran Pangeran sawadya-balad. *a* p. 9 : 3. *b* Dan. 5 : 19. *c* p. 34 : 6; Djak. 10 : 3. *d* Jĕh. 32 : 21. *e* Jĕh. 28 : 13. *f* Aj. 21 : 26. *g* Djab. 48 : 3. *h* Jĕr. 50 : 33. *i* Aj. 18 : 19; Djab. 37 : 28. *j* 2 Moesa 20 : 5. *k* p 34 : 11.

24 Pangeran sawadya-balad geus soempah, kijeu timbalanana: Saĕnja-ĕnjana, sakoemaha pikĕrsaeun kami, nja kitoe pidjadieunana; djeung sakoemaha noe dipastikeun koe kami, nja kitoe piboek- 25 tieunana. 'Nja eta kami [a] rek ngaroeksakkeun eta Asoer di djĕro tanah kami, sarta rek diidĕk-idĕk dina goenoeng kami; [b] seug pasanganana pileungiteun ti maranehanana, djeung momotanana 26 pileungiteun ti poendoekna. 'Tah, kitoe papasten, noe dipastenkeun ka saboemi kabeh; sarta kitoe panangan, noe disodorkeun ka loehoereun sakabeh bangsa. 27 'Karana nja Pangeran sawadya-balad noe mastenkeun; [c] na saha noe bakal ngaboeroengkeun? sarta nja panangan andjeunna noe njodor; na saha noe bakal moendoerkeun?

a p. 31 : 8. *b* p. 9 : 4; 10 : 27. *c* Sil. 21 : 30.

28 Mangsa taoen [a] poepoes radja Ahas, 29 hidji waktoe aja [b] babawaän kijeu: 'Eh maneh, satanah Pĕlisti! oelah boengah sabab panggĕboeg, anoe ngagĕboeg ka maneh teja, geus potong; karana ti akar oraj pibidjileun santja, sarta piboewa- 30 heun eta nja naga hibĕr. 'Ari tjikaltjikal djalma malarat bakal diarangon, djeung noe mariskin bakal ngabajak bari sĕnang ati; sabalikna akar maneh mah koe kami mĕngke dipaehkeun, lantaranana langlajeuseun; sarta sesa ma- 31 neh bakal dimangsakeun koe eta. 'Eh lawang! geura midangdam; eh nagara! geura ngadjĕrit; ĕngke maneh adjoer, eh satanah Pĕlisti! karana ti kaler djĕboel haseup, sarta taja noe njingsalkeun maneh di balana noe ngaleugeu- 32 deut. 'Djadi koemaha nja pingadjawabeun ka oetoesan eta bangsa? Jen Pangeran geus ngadĕgkeun Sion, sarta di Sion teh sakoer noe balangsak oemat andjeunna pimanggiheun panjalindoengan. *a* 2 Radj. 16 : 20. *b* p. 13 : 1.

PASAL 15.

Tjeu teh [a] babawaän Moab. *a* p. 13 : 1; Jĕr. 48 : 1. Saestoena Ar, dajeuh Moab, ti peuting diroeksak, katitiwasan; saestoena Kir, nagara Moab, ti peuting diroeksak, 2 katitiwasan. 'Tjat oerang Moab nandjak ka nagara Bait djeung Dibon, ka [a] pamoedjaän, sĕdja tjeurik; nagara Nĕbo djeung Medĕba koe Moab dipangmidangdamkeun; [b] sirah sakabehna geus digoendoelan, djanggot sakabehna geus dikoeroe- 3 dan. 'Sakoer noe leumpang di loeloeroengloeloeroengna pada disamping karoeng; [c] sakoer noe di loehoer imah sarta di pasar-pasarna maridangdam kabeh; ana 4 toeroen tjeurik. 'Ari nagara Hesbon djeung Elale djĕdjĕritan; sorana kadenge tĕpi ka nagara Jahas. Sabab kitoe sakoer noe sadija, bala Moab, patingda- 5 rĕngek; pikirna soesaheun pisan. 'Hate kaoela djĕdjĕritan koe hal Moab; kakaboeranana nĕpi ka nagara Soar, sapi oemoer tiloe taoen teja. Saestoena nandjakna dina tandjakan Loehit bari tjeurik; saĕnjana saparat djalan ka nagara Horonaim eta teh tingdjalĕrit, pada alok- 6 alok kabalahian. 'Saestoena tjai Nimrim bakal saroewoeng; noe matak djoedjoekoetan datang ka perang, dangdaoenan datang ka bejak, taja pisan sipat noe

7 haredjo. 'Sabab kitoe arta-banda beunangna, djeung teuteundeunanana, koe eta bakal diakoetan, dipeuntaskeun ka 8 soesoekan waroe lot. 'Wantoe hal djĕdjĕritan teja ngoerilingan sawĕwĕngkĕran Moab; midangdamna nĕpi ka nagara Eglaim, sarta midangdamna nĕpi ka na- 9 gara Ber-Elim. 'Saestoena tjai Dimon pinoeh koe gĕtih; karana kami ka Dimon rek nĕrapkeun leuwihan; singa bakal ngadatangan ka kakaboeran oerang Moab, sarta ka sesa eusi tanah.

a p. 16:12. *b* p. 22:12; Jĕr. 48:37; Jĕh. 7:18. *c* Jĕr. 48:38.

PASAL 16.

Geura [a] maraneh ngirimkeun anak domba ti nagara Sela, pĕlĕbah tĕgal lĕga, pikeun anoe njangking tanah, nja ka 2 goenoeng anak Sion! 'Karana sapĕrti manoek ngalantrah, [b] sajangna dikoekoeprak, nja kitoe pilampaheun anak Moab awewe di peupeuntasan tji Arnon. 3 'Koedoe pada nganteuran tarekah, milampah kaădilan; kalangkang maneh di tĕngah tĕngari djijeun sapĕrti ti peuting; soempoetkeun boeboedalan; anoe ngalantrah poma koe maneh oelah di- 4 njatakeun. 'Boeboedalan bangsa kaoela sina ngaloembara di maneh; eh Moab! maneh sing djadi panjoempoetan pikeun eta tina sabab noe ngaroeksak; karana [c] noe ngadjĕpit teh ĕngke moesna, noe ngaroeksak ĕngke bejak, noe ngidĕkngidĕk ĕngke toempĕs, leungit ti boemi. 5 'Sabalikna mĕngke diadĕgkeun hidji pangtjalikan tina kaăsihan; [d] sarta dina eta teh pilinggiheun hidji noe sipat satoehoe, di djĕro himah Dawoed, njĕpĕng hoekoem, djeung ngĕrsakeun kabĕnĕran, sarta enggal midamĕl kaădilan.

a 2 Radj. 3:4. *b* p. 10:14. *c* p. 14:4. *d* p. 9:6; 32:1.

6 [a] Kaoela geus ngadarenge bedja hal kamagoengan Moab; angkoeheun kabinabina; nja adigoeng, nja kamagoengan, nja gĕde ambĕk; tapi soewabanana teu 7 kijeu-kijeu. 'Sabab kitoe, oerang Moab mĕngke midangdam koe hal diri Moab, kabeh ge bakal midangdam; koe hal padĕmen nagara Kir-Hareset maraneh bakal hoemarĕgoeng; geus tangtoe eta 8 teh diboerak-barik. 'Saestoena [b] lahan nagara Hesbon araloem; moenggoehing kĕbon anggoer Sibma, djoeragan bangsabangsa geus pada ngababadan areujareujna; tadina eta narĕpi ka nagara Jaser, ngarĕmbat di tĕgal lĕga; dahandahanna ngareuj, datang ka meuntas 9 laoet. 'Sabab kitoe kaoela sĕdja njeungtjeurikan kĕbon anggoer Sibma, miloe tjeurik djeung oerang Jaser; ĕh, Hesbon djeung Elale! maneh dek disina rĕmbĕs koe tji-panon kaoela; karana oesoem maneh ngala boeboewahan djeung oesoem maneh diboewat kaboeroe koe soe- 10 soerakan pĕrang. 'Djadi kaboengahan djeung kagĕrahan dileungitkeun ti pakĕbonan, wani dina kĕkĕbonan anggoer euweuh sĕsĕnggakan, euweuh soesoerakan; geus taja toekang ngirik noe ngirik anggoer dina pamĕrĕsan; karamean 11 koe kami geus dieureunkeun. 'Sabab kitoe [c] beuteung kaoela ngalĕngis koe hal Moab, sapĕrti katjapi; djeung angĕn kaoela koemĕrĕtĕg koe hal Kir-Heres. 12 'Ari geus kitoe, lamoen Moab nembongkeun maneh, lamoen njoesahkeun maneh [d] dina pamoedjaăn teh, bari asoep ka kasoetjianana nĕnĕda, moal aja djadjadina. *a* Jĕr. 48:29. *b* Jĕr. 48:32. *c* p. 15:5. *d* p. 15:2.

13 Tah, kitoe pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran hal Moab, bareto. 14 'Ari ajeuna Pangeran ngandika deui, kijeu pangandikana: Di djĕro tiloe taoen, sabijasa [a] taoen djalma boeboeroeh, kamoeljaăn Moab teh tangtoe datang ka hina, katoet djalmana noe mangpirangpirang lobana; ari pisesaeunana saeutik pisan, moal rosa. *a* Aj. 14:6; p. 21:16.

PASAL 17.

Ijeu teh [a] babawaăn Damsik.

a p. 13:1; Jĕr. 49:23.

Masing njaho, Damsik bakal disingkirkeun, leungit kanagaraănana; mĕngke eta djadi toempoekan batoe roegroeg. 2 'Nagara Aroër bakal pada tiiseun, oeroetna pigeusaneun ingon-ingon; nja eta mĕngke ngabajak, sarta moal aja noe 3 matak reuwas. 'Ari benteng mĕngke dieuweuhkeun ti Epraim, kitoe deui karadjaăn ti Damsik, reudjeung sesa oerang Sam; pidjadieunana [a] sapĕrti kamoeljaăn anak-intjoe Israil, lahiran Pangeran sawadya-balad. *a* Mik. 1:6.

4 Ari geus kitoe, dina mangsa eta kamoeljaăn Jakoeb piwaloerateun, djeung 5 kalintoehan awakna pikoeroeëun. 'Ari pidjadieunana sapĕrti aja noe diboewat,

ngeupeul piboewateun, pek koe leungeunna dipiboewatan ranggeujanana; estoe pidjadieunana sapĕrti aja noe moe-6 loeng heutjak di lĕbak Rĕpaim. 'Tatapi aja oge noe kari geusan poepoerieun, [a] sapĕrti ngadjoel boewah djetoen, doewa tiloe siki dina tjongo pontjotna, opat lima siki dina dahan tangkal noe sok leubeut, lahiran Pangeran, Allah Israil. 7 'Dina mangsa eta manoesa teh pinilikeun ka noe ngadamĕl ka manehanana, sarta panonna tĕgĕseun kana [b] Kasoetji 8 Israil. 'Harita moal nilik deui kana altar-altar, [c] djidjijeunan leungeunna, djeung moal nendjo deui ka beunang migawe ramona, [d] nja eta sipat Asera 9 djeung titiron mata-poë teja.' Dina mangsa eta nagarana noe rareugreug pidjadieun sapĕrti ĕnggon tiiseun noe di djĕro leuweung djeung di pontjot goenoeng, noe ditaringgalkeun tina sabab oerang 10 Israil teja; estoe djadi soewoeng. 'Karana maneh geus mopohokeun ka Allah kasalamĕtan maneh, [e] sarta maneh hanteu ingĕt ka Batoe karang pangreugreugan maneh teja; sabab kitoe maneh teh geus mĕlak pĕpĕlakan karĕsĕpan, djeung ditantjĕban bibit anggoer sedjen. 11 'Keur basana maneh mĕlak, seug koe maneh dikikis, ari isoekna pĕlak maneh koe maneh geus datang ka kĕmbangan; ana dipiboewatan wani noempoek keur poëan aja kasangsaraän djeung panjakit pajah.

a p. 24 : 13. *b* p. 1 : 4. *c* p. 2 : 8. *d* 3 Moesa 26 : 30; 1 Radj. 14 : 23. *e* 5 Moesa 32 : 15, 18.

12 Adoeh, aja sora ngagoeroeh bangsa pirang-pirang! ngagoeroehna sapĕrti ngagoeroeh laoetan; adoeh, aja sora ngadjĕgoer kaom-kaom! ngadjĕgoerna sa-13 pĕrti ngadjĕgoer tjai pohara! 'Estoe kaom-kaom bakal tingdjalĕgoer, sapĕrti ngadjĕgoer tjai gĕde; tatapi koe andjeunna mĕngke [a] diseuseul, seg bakal kaboer djaoeh, sarta dioebrak-abrik, [b] tjara hoeoet di goenoeng-goenoeng katĕbak angin, djeung sapĕrti [c] pĕlĕdoeg moen-14 tir katĕbak topan. 'Mĕnĕran reup peuting, doemadakan, aja panjingsijeunan; samemeh braj beurang maranehanana geus euweuh. [d] Tah, kitoe pibagianeun djalma noe ngarampogan ka oerang, sarta pidoeoemaneun djalma noe ngarajahan ka oerang.

a Djab. 76 : 7. *b* Djab. 1 : 4; p. 29 : 5. *c* Djab. 83 : 14. *d* Aj. 20 : 29.

PASAL 18.

Adoeh tanah, ĕnggon tingharijĕng djang-djang, noe di peuntaseun waloengan 2 Koes, 'noe sok ngoetoesan djalma djalan laoet, toempak sampan wawalinian, dina tonggong tjai! Eh, oetoesan tangginas! geura laleumpang ka hidji bangsa noe djangkoeng nja herang; bangsa noe matak sijeun ti barang aja ka-ajeunakeun; nja toekang atoeran-atoeran djeung toekang ngidĕk-ngidĕk, anoe dirajahan ta-3 nahna koe waloengan-waloengan. 'Eh, sakabeh priboemi djagat, djeung sakoer noe ngĕnggonan boemi! [a] samangsa aja hidji bandera ditandjeurkeun di goenoeng-goenoeng, koedoe pada nendjokeun; djeung samangsa aja sangkakala 4 ditijoep, koedoe pada ngadengekeun.' Karana kaoela didatangan timbalan Pangeran noe kijeu: Kami kĕrsa [b] loenggoeh bae, [c] bari ningalikeun ti panglinggihan kami; sapĕrti panas mengret ti beurang, tjara mega iboen keur panas 5 oesoem diboewat. 'Karana samemeh diboewat, sabada kĕmbangan, [d] dimana koedoena rek djadi boewah asak, pek koe andjeunna areuj-areujna bade dikeureutan koe arit, djeung dahan-dahanna bade disingkahkeun, dipahpralan. 6 'Bade ditilarkeun sarerejana adjang manoek bangsa njambĕr, noe di goenoeng-goenoeng, sarta adjang sasatoan boemi; seug dipoeoekan manoek bangsa njambĕr teh satoengtoeng oesoem panas, djeung dipoeoekan saroepaning sasatoan boemi teh satoengtoeng oesoem tiris. 7 'Dina mangsa harita eta bangsa noe djangkoeng nja herang, bangsa noe matak sijeun ti barang aja ka-ajeunakeun, nja toekang atoeran-atoeran djeung toekang ngidĕk-ngidĕk, anoe dirajahan tanahna koe waloengan-waloengan teja, [e] tangtoe njanggakeun pangabakti ka Pangeran sawadya-balad, [f] ka ĕnggon padjĕnĕngan Pangeran sawadya-balad, nja ka goenoeng Sion.

a p. 13 : 2. *b* Djab. 83 : 2. *c* Djab. 33 : 14. *d* Aj. 15 : 33. *e* Djab. 68 : 30, 32. *f* 5 Moesa 12 : 5.

PASAL 19.

Ijeu teh [a] babawaän Mĕsir. *a* p. 13 : 1; Jĕr. 46 : 2.
Masing njaho, Pangeran nitihan hidji mega kĕntjĕng, kĕrsa njoempingan tanah

Měsir; ari brahala Měsir bakal ngarědjat ti pajoeneun andjeunna, djeung hate oerang Měsir bakal galimir di djěro 2 dirina. 'Sarta kami bakal njolokan oerang Měsir ka pada oerang Měsir; seug bakal silih-pěrangan doeloer pada doeloer, batoer pada batoer, nagara pada nagara, karadjaän pada karadjaän. 3 'Djeung roh oerang Měsir bakal didaměl kosong di djěro dirina; sarta [a] tarekahna koe kami rek dileungitkeun; geus kitoe eta bakal pada ngoemahaän ka brahala-brahala, ka djoeroe-djoeroe těnoeng, ka toekang-toekang njaroemah, djeung ka toekang-toekang ngoesoemah. 4 'Malah oerang Měsir koe kami rek diselehkeun ka leungeun djoeragan noe kěsit; nja hidji radja noe běngis bakal ngaradjaän ka dinja, lahiran Goesti, 5 Pangeran sawadya-balad. 'Djeung deui tjai laoet bakal ngoletrak, sarta wa- 6 loengan bakal saät, wani toehoer. 'Toer waloengan bakal pada baoe batjin; bangawan Měsir bakal arorot, wani saraät; bajongbong djeung darengdeng ba- 7 kal lalempes.'Sampalan-sampalan mapaj bangawan, mapaj sisi bangawan, kitoe deui sakabeh pěpělakan toeroet bangawan, bakal garing, kakěboetkeun koe 8 angin, datang ka euweuhna. 'Ari palika-palika bakal tinggarěroeng; [b] sakoer noe sok ngantjělomkeun oeseup ka bangawan bakal tingharoeroeng, sarta noe sok ngaroengkoepkeun heurap ka tjai- 9 tjai bakal araloem. 'Djeung deui toekang migawe haramaj beunang maoed bakal areraeun, [c] barěng sakoer toe- 10 kang ninoen lawon bodas.'Malah tihang-tihang nagara bakal dirarěmoekkeun; sakabeh toekang boeboeroeh bakal pada 11 ngoeloewoet pikir. 'Kapala-kapala Soan woengkoel djalma paloeng bae; pangrěmpoegan Piraon noe pangpintěrna ge bodo pisan pirěmpoegna. Koemaha maraneh bisa ngomong ka Piraon, jen: Koering teh toeroenan djalma palintěr, 12 toeroenan radja-radja baheula? 'Di mana ajeuna [d] djalma pintěr bangsa maneh? sina ngabaredjakeun ka maneh, djeung sina nganjarahokeun anoe dipastenkeun koe Pangeran sawadya-balad hal tanah 13 Měsir. 'Kapala-kapala Soan teh geus djaradi paloeng; kapala-kapala Nop pada kagělo; oerang Měsir pada kasasabkeun koe 14 batoe-djoeroe kaom-kaomna. 'Pangeran ka těngah eta [e] geus ngasoepkeun hidji roh bengkok, noe matak njarasabkeun ka oerang Měsir dina sakabeh kalakoeanana, sapěrti djalma mabok daloegdag- 15 daligdeug dina oetahna. 'Sarta oerang Měsir teh moal aja deui pagawean, lampahkeuneun [f] hoeloe atawa boentoet, palapah atawa wawalinian.

a Djab. 33:10. *b* 4 Moesa 11:5. *c* Jěh. 27:7. *d* p. 47:13. *e* p. 29:10. *f* p. 9:14.

16 Dina mangsa eta oerang Měsir teh pidjadieun sapěrti awewe; nja ngagidir nja sijeun tina sabab dioengkoelkeunana panangan Pangeran sawadya-balad, anoe koe andjeunna dioengkoelkeun ka loe- 17 hoereun eta. 'Harita tanah Joeda djadi matak baloewas ka oerang Měsir; saha-saha noe kaingětan ka eta, tangtoe sijeuneun, [a] tina sabab papasten Pangeran sawadya-balad, anoe koe andjeunna geus dipastenkeun ka dinja.

a p. 14:27.

18 Dina mangsa eta di tanah Měsir piajaeun lima nagara noe ngomong basa Kanaän, sarta [a] soempah ka Pangeran sawadya-balad; anoe hidji bakal disěboet 19 nagara pangroeksakan. 'Dina mangsa eta di těngah tanah Měsir piajaeun hidji altar bade ka Pangeran, sarta di pělěbah watěsna piajaeun hidji tihang bade ka 20 Pangeran. 'Nja eta minangka tanda djeung saksi di tanah Měsir teh bade ka Pangeran sawadya-balad. Karana oerang Měsir bakal pada sasambat ka Pangeran tina sabab anoe nganijaja; ladjěng andjeunna bade miwarang ka maranehanana [b] hidji poerah noeloeng nja gěgěden; seug maranehanana koe 21 eta pada dileupaskeun. 'Sarta Pangeran tangtoe nganjahokeun andjeun ka oerang Měsir teh, anoe matak oerang Měsir datang ka pada nganjahokeun ka Pangeran dina mangsa harita, [c] djeung bakal pada ngabaktikeun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan, toer bakal ka laloewar nadar ka Pangeran, 22 sarta nalaoer. 'Djadi Pangeran bade ngagěboeg ka oerang Měsir teh, matak balahi, [d] tapi ditjageurkeun deui; djeung bakal tarobat ka Pangeran, sarta koe andjeunna ditarima, bari ditjalageurkeun.

a Jěr. 12:16. *b* Něh. 9:27. *c* Djab. 68:32; Mal. 1:11. *d* 5 Moesa 32:39.

23 Dina mangsa eta piajaeun hidji djalan gĕde ti Mĕsir ka Asoer; ari oerang Asoer pidatangeun ka Mĕsir, kitoe deui oerang Mĕsir pidatangeun ka Asoer; malah oerang Mĕsir bakal ngabarakti babarĕngan 24 djeung oerang Asoer. 'Dina mangsa eta Israil djadi katiloena ka Mĕsir djeung ka Asoer, matak bĕrkah di tĕngah boemi. 25 'Sarehna pada dibĕrkahan koe Pangeran sawadya-balad, kijeu timbalanana: Sing salamĕt oemat kami oerang Mĕsir, djeung dadamĕlan panangan kami oerang Asoer, sarta kagoengan kami oerang Israil!

PASAL 20.

Mangsa taoen [a] Tartan datang ka nagara Asdod, basa eta dititah koe Sargon, radja Asoer, sarta mĕrangan 2 ka Asdod tĕpi ka beunangna teja, 'nja dina mangsa eta Pangeran ngandika koe lantaran Jĕsaja poetra Amos, ari pangandikana: Maneh geura leumpang, sarta boeka karoeng tina tjangkeng maneh, djeung taroempah maneh laänan tina soekoe maneh. Prak Jĕsaja milampah kitoe; leumpangna poeroetjoel, bari 3 teu ditaroempah.'Tidinja Pangeran nimbalan: Sakoemaha abdi kami Jĕsaja leumpangna poeroetjoel bari teu ditaroempah tiloe taoen lilana, [b] djadi tanda djeung alamat hal pĕrkara Mĕsir djeung 4 hal pĕrkara Koes teja: 'nja kitoe radja Asoer mĕngke ngagiringkeun djalma djarahan ti Mĕsir djeung djalma bojongan ti Koes, kolot-boedak paroeroetjoel bari teu ditararoempah, sarta marorete biritna, matak wirang oerang Mĕsir. 5 'Mangsa eta maranehanana pirareuwaseun djeung piareraeun, tina sabab oerang Koes, noe diandĕlkeun koe maranehanana, djeung tina sabab oerang Mĕsir, [c] noe diagoelkeun koe marane- 6 hanana. 'Sarta priboemi eta tanah sisi laoet teh bakal pada ngomong dina mangsa harita: Tah, kitoe djadina andĕlan oerang, noe koe oerang diboeroe, menta toeloeng, soepaja diloepoetkeun ti radja Asoer teja; ari oerang teh koemaha nja pirahajoeëun? *a* 2 Radj. 18:17. *b* p. 8:18. *c* p. 30:2.

PASAL 21.

Ijeu teh [a] babawaän tĕgal lĕga sisi laoet. *a* p. 13:1.

Sapĕrti angin topan ngadoepak [a] njorang tanah kidoel, nja kitoe noe pidjĕboeleun ti tĕgal lĕga, ti tanah noe 2 matak sijeun. 'Aja tetendjoan bangĕt pisan, dinjahokeun ka kaoela. [b] Toekang tjidra teh sok njidra, djeung toekang ngaroeksak teh sok ngaroeksak. Eh, bangsa Elam! geura indit; eh, bangsa Madajin! geura ngĕpoeng. Sagala roehah-rahoeh tina sabab eta teja koe kami 3 rek dieureunkeun. 'Pedah kitoe tjangkeng kaoela pinoeh koe peurih; nja kaoela teh kataradjang njĕri, [c] sapĕrti njĕri noe keur ngadjoeroe; kaoela paparoengkoetan tina sabab noe kadenge; kaoela soemĕblak tina sabab noe ka- 4 tendjo. 'Hate kaoela asa kasasar; kareuwasan ngagetkeun ka kaoela; wantji sareupna, karĕsĕp kaoela, geus didja- 5 dikeun matak ngagidir kaoela. 'Eta teh natakeun medja; ari noe kĕmit ngadjaga; brak njatoe-nginoem. Eh kapala-kapala! geura darangdan, marinjakan 6 kĕpĕng! 'Karana kaoela koe Goesti geus ditimbalan kijeu: Maneh geura bral, ngadĕgkeun hidji toekang kĕmit; sina ngabedjakeun anoe katendjo koe ma- 7 nehanana! 'Beh, eta teh nendjo saäleutan noe taroempak koeda, doewa-doewa; woeh deui saäleutan kalde djeung saäleutan onta. Ari toekang kĕmit teh sarĕgĕp 8 ngadengekeunana, gĕmĕt pisan. 'Tidinja oendjoekan sarta bĕdas, sorana tjara singa: Noen Goesti! simkoering nangtoeng dina palalangon, teu pĕtot-pĕtot, sadintĕn-dintĕn; sarĕng simkoering ngadjantĕng dina pangdjagaän saban-saban 9 wĕngi. 'Doemadakan, itoe djĕboel saäleutan djalma noe taroempak koeda, doewa-doewa. Pok eta teh ngomong: [d] Geus roeboeh, geus roeboeh Baboel, djeung sakabeh artja aällahanana geus 10 diroeksakkeun kana taneuh. 'Ĕh, toetoean kaoela djeung anak pangirikan kaoela! ari noe kadenge koe kaoela ti Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh, nja eta koe kaoela geus dibedjakeun ka maraneh. *a* Djak. 9:14. *b* p. 24:16. *c* p. 26:17. *d* Jĕr. 51:8; Wahj. 18:2.

11 Ijeu teh babawaän Doema.

[a] Ti tanah Seir aja noe ngagĕro ka kaoela: Eh, poerah ngadjaga! koemaha peuting teh? Eh, poerah ngadjaga! koe- 12 maha peuting teh? 'Ngadjawab poerah ngadjaga: Geus isoek, tapi peuting keneh.

Oepama maraneh hajang nanja deui, seg nanja; geura baralik, ĕngke ka dijeu deui. *a* 5 Mocsa 2 : 5.

13 Ijeu teh babawaän Arab.

Eh, kapilah oerang Dĕdan! maraneh pimareutingeun di djĕro leuweung di 14 Arab. 'Aja noe narejang ka noe halabhab, pada ngirim tjai; priboemi tanah Tema maranggihan ka noe kaboer, pada nganteuran roti. 15 'Karana kalaboerna sijeun pĕdang, sijeun pĕdang beunang matĕk, djeung sijeun gondewa beunang mĕntang, sarta sijeun pĕrang bangĕt. 16 'Karana kaoela koe Goesti geus ditimbalan kijeu: Di djĕro sataoen, [a] sabijasa taoen djalma boeboeroeh, sakabeh kamoeljaän 17 [b] Kedar tangtoe datang ka bejak. 'Sarta ari sesa bilangan toekang panah, prawira oerang Kedar, tangtoe saeutik pisan; [c] karana Pangeran, Allah Israil, noe ngandika kitoe. *a* p. 16 : 14. *b* Jĕr. 49 : 28. *c* p. 22 : 25.

PASAL 22.

Ijeu teh [a] babawaän lĕbak tetendjoan. *a* p. 13 : 1.

Koe naon maneh teh, noe matak maneh sakabeh [a] oenggah ka loehoer imah? 2 'Eh maneh, noe pinoeh koe tagiwoer, nagara roesoeh, koeta soeka-soeka! djalma maneh noe kasabĕt [b] lain kasabĕt koe pĕdang, sarta lain paeh pĕrang. 3 'Sakabeh kapala maneh kalaboer sarerejana, pada dibarogod koe toekang panah; sakabeh djalma maneh noe kapanggih dibarogod sarerejana, pada ngalolos djaoeh pisan. 4 'Sabab kitoe tjarek kaoela: Geura pada ngalijeus ka kaoela, dek tjeurik kanjĕnjĕrian; montong njaroesahkeun maneh ngalilipoer ka kaoela tina hal karoeksakan [c] anak bangsa 5 kaoela. 'Karana ijeu teh poë karoesoehan, djeung pangidĕk-ngidĕk, sarta kagoejoeran ti Goesti, Pangeran sawadya-balad, dina lĕbak tetendjoan; nja poë dibongkar tembok, djeung djĕdjĕritan 6 njanghareup ka goenoeng. 'Karana oerang Elam geus njokot wadah djamparing, mawa kareta dieusi djalma djeung noe taroempak koeda; sarta oerang Kir 7 geus moekakeun kĕpĕng. 'Ari geus kitoe, lĕbak maneh noe pangaroentjoelna parinoeh koe kareta, sarta noe taroempak koeda teh araja di hareupeun lawang.

8 'Seug andjeunna moekakeun dingding Joeda; sarta maneh dina poë eta ngaloris pakarang [d] di gĕdong leuweung. 9 'Djeung maraneh nendjoan beulah-beulah dajeuh Dawoed, saĕnjana loba pisan; toer maraneh ngoempoelkeun tjai em-10 pang hilir. 'Ari imah Jĕroesalem koe maraneh dibilang, djeung ngabongkar imah sawareh, baris mageuhkeun koeta. 11 'Malah maraneh njijeun deui hidji empang [e] dina sĕla-sĕla doewa koeta, baris tjai empang heubeul. [f] Tatapi maraneh teu tolih ka noe ngadamĕl kitoe, sarta noe ngadjadikeun kitoe ti anggalna teja 12 koe maraneh teu dipadoeli. 'Ari Goesti, Pangeran sawadya-balad teh, dina poë eta miwarang tjeurik sarta aloek-aloekan, miwarang [g] goendoel djeung di-13 samping karoeng. 'Sihoreng teh noe aja kaätohan djeung kaboengahan, modaran sapi djeung meuntjitan domba, njatoe laoek [h] sarta nginoem anggoer; [aromongna]: [i] Hajoe, oerang njatoe-nginoem; karana isoekan oerang teh paeh! 14 'Ari Pangeran sawadya-balad teh [j] geus ngebrehkeun ka kaoela: Eta kadorakaän teh tĕpi ka maraneh paeh ge moal dihampoera ka maraneh; kitoe timbalan Goesti, Pangeran sawadya-balad.

a p. 15 : 3. *b* Njanj. 4 : 9. *c* Jĕr. 4 : 11. *d* 1 Radj. 7 : 2. *e* 2 Radj. 25 : 4. *f* p. 5 : 12. *g* p. 15 : 2. *h* p. 56 : 12. *i* 1 Kor. 15 : 32. *j* 1 Sam. 9 : 15.

15 Aja deui timbalan Goesti, Pangeran sawadya-balad teh, kijeu: Maneh geura bral, ngadatangan mantri djĕro, nja eta Sebna, noe njĕkĕl gĕdong teja; [koedoe 16 mopojan kijeu]: 'Maneh boga naon di dijeu? djeung maneh boga saha di dijeu, wĕt maneh di dijeu njijeun pikoeboereun adjang maneh, tjara noe njijeun pikoeboereun keur dirina di ĕnggon loehoer, nja natah dina batoe tjadas geusan 17 pangtjitjingan sorangan? 'Masing njaho, maneh mĕngke koe Pangeran dialoengkeun; ngaloengkeunana sapĕrti djalma lalaki; sarta maneh koe andjeunna bakal 18 diboengkoes dibobontot. 'Seug maneh koe andjeunna digoeling-goelingkeun; nja digoelingkeun sapĕrti bola, ka hidji tanah noe lĕga ngentja-ngatoehoe; nja di dinja maneh pipaeheun, sarta nja di dinja piajaeunana kareta maneh noe moelja-moelja, eh maneh noe matak 19 hina ka gĕdong djoeragan maneh! 'Djadi

maneh koe kami rek didjongklokkeun tina tjětjěkělan maneh, sarta maneh bakal dipotjot ti kapangkatan maneh. 20 'Ari geus kitoe, dina poë eta kami rek njaoer abdi kami Eljakim anak Hilkia; 21 'nja eta koe kami rek dipakeanan badjoe maneh, djeung dibeubeuran saboek maneh, sarta kadjěněngan maneh koe kami rek dipaparinkeun ka leungeun eta; ari eta teh pidjadieun bapa ka priboemi Jěroesalem djeung ka anakintjoe Joeda. 22 'Sarta [a] sosi gědong Dawoed koe kami rek diteundeun dina taktak eta, sina ngaboekakeun, taja noe meundeutkeun, djeung sina meundeutkeun, taja noe ngaboekakeun. 23 'Malah eta koe kami rek ditantjěbkeun, [b] saperti pakoe dina ěnggon pageuh; sarta pidjadieun minangka korsi kamoeljaän pikeun bangsa bapana. 24 'Djeung bakal disangsangan sakabeh kamoeljaän bangsa bapana, saseke-selerna, sakabeh barang noe leutik-leutik, ti sěpět barang sipat bokor, těpi ka sakabeh barang sipat kěndi. 25 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad teh, seug eta pakoe, noe ditantjěbkeun dina ěnggon pageuh teja, bakal disingkirkeun; tangtoe ditilas, toeloej tjoplok; ari eta barang-barang anoe njangsang ka dinja teja, bakal dibasmi; [c] karana Pangeran noe ngandika kitoe. *a* Wahj. 3 : 7. *b* Esr. 9 : 8. *c* p. 21 : 17; 24 : 3.

PASAL 23.

Tjeu teh [a] babawaän Tiroes. *a* p. 13 : 1; Jěh. 26 : 27.

Eh, [a] kapal Tarsis! geura maridangdam; karana nagara Tiroes geus diroeksak, taja imah, taja geusan asoep; 2 ti tanah Kitim meunangna bedja. 'Eh, priboemi poelo! geura rarepeh. Nangkoda Sidon, noe sok lalajaran di laoet, 3 tadina pada minoehan ka maneh. 'Sarta pěpělakan tji Sihor, beubeunangan tji Ěnil, djadi kahasilan eta, njorang laoet gěde; toer eta teh djadi pasar sagala 4 bangsa. 'Eh Sidon! maneh masing era; karana laoet djeung ěnggon wěwěg di laoet ngomong, kijeu pokna: Koela teu ngarasa njěri ngadjoeroe, soemawonna boga anak; koela teu ngamoemoele anak noe boedjang, teu ngagědekeun anak 5 noe landjang. 'Barang datang bedja ka Měsir, bakal parěriheun tina tjarita hal 6 Tiroes. 'Eh, priboemi poelo! geura parindah ka Tarsis, bari maridangdam. 7 'Karah kitoe nagara maraneh noe soeka-soeka teh? Ari asalna ti djaman baheula, sarta dibawa koe soekoe sorangan 8 ka noe djaoeh, baris ngoembara. 'Na saha noe ngěrsakeun kitoe ka Tiroes, noe sok ngagandjar makoeta, sarta nangkodana pada kapala, soedagarna pang9 kahormatna di boemi? 'Nja Pangeran sawadya-balad noe ngěrsakeun kitoe teh; noe dipandang nganistakeun kamagoenganing sagala kamoeljaän, djeung ngahinakeun sakabeh noe pangkahor10 matna di boemi teja. 'Eh, anak Tarsis! geura bojor ka tanah maneh, saperti 11 tji Ěnil; [b] da geus taja beubeurna. 'Andjeunna geus njodorkeun pananganana ka loehoereun laoet, ngobahkeun karadjaän-karadjaän; Pangeran geus miwarang hal tanah [c] Kanaän, koedoe di12 toempoer ěnggonna warěwěg. 'Sarta ari timbalanana: Eh parawan, anak Sidon, noe dikanijaja! maneh ka-hareupna moal soeka-soeka deui. Geura dangdan, pindah ka tanah Kitim! Nadjan di dinja 13 ge maneh moal manggih reureuh. 'Toeh geuning, tanah Kasdim; eta bangsa tadina teu aja; oerang Asoer noe ngaděgkeun eta keur djalma tanah kareëng; nja eta narangtoengkeun panggoengpanggoengna djeung ngaroegroegkeun karaton-karatonna; nagara teh koe eta 14 didjadikeun hoenjoedan. 'Eh, kapal Tarsis! geura maridangdam; karana ěnggon maraneh noe wěwěg teh geus diroeksak. 15 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Tiroes teh bakal djomlo toedjoeh poeloeh taoen lilana, noeroetkeun oemoer radja hidji; geus toetoep noe toedjoeh poeloeh taoen teh, ka Tiroes bakal kalaksanakeun oe16 nina njanjian dajang teja: 'Eh, dajang djomlo! geura njokot katjapi, los ngamen di nagara, sing ngeunah nja ngatjapi, sing tjěpět nja njanji, soepaja ma17 neh lakoe deui! 'Karana sanggeus toetoep noe toedjoeh poeloeh taoen teh, Pangeran bade ngalajad ka Tiroes; toeloej Tiroes malikan deui kana ngarahna pamadjěg, [d] sarta djinah deui djeung sakabeh karadjaän doenya di satong18 gong boemi. 'Tatapi kaoentoenganana djeung pamadjěgna bakal soetji bade

ka Pangeran; moal diĕlĕp djeung moal diampihan; satĕgĕsna kaoentoenganana piadjangeun sakoer noe ngarĕnggon di pajoeneun Pangeran, soepaja dadaharan datang ka seubeuhna, sarta baris papakean aloes. *a* p. 2:16. *b* Aj. 12:18, 21. *c* 1 Moesa 10:15. *d* Wahj. 17:2.

PASAL 24.

Masing nganjahokeun, Pangeran bade ngosongkeun boemi, sarta didamĕl baroentak; ari tonggong boemi koe andjeunna bade dibalik, djeung priboemina dipa- 2 balĕntjarkeun. 'Ari geus kitoe, sakoemaha djalma loba, nja kitoe keneh panghoeloe; sakoemaha badega, nja kitoe keneh doenoenganana; sakoemaha eusi-imah, nja kitoe keneh djoeraganana istri; [a] sakoemaha noe meuli, nja kitoe keneh noe ngadjoewal; sakoemaha noe ngindjeumkeun, nja kitoe keneh noe ngindjeum; sakoemaha noe mihoetangkeun, 3 nja kitoe keneh noe boga hoetang. 'Boemi teh tangtoe dikosongkeun wani bĕrĕsih, djeung dirajahan wani bejak; [b] karana Pangeran noe ngandika pangandika ki- 4 toe. 'Boemi teh [c] prihatin nja lempes; djagat teh aloem nja lempes; noe loehoer djalma eusi boemi teh araloem. 5 'Karana boemi teh [d] kanadjisan handapeun priboemina; sabab pada ngarĕmpak papakon, ngadoepak pikoekoeh, ngaro- 6 bahkeun pĕrdjangdjian langgĕng. 'Pedah kitoe boemi teh dihakan panjapa, djeung priboemina njarandang lara; pedah kitoe djalma eusi boemi teh gararing, toer 7 manoesana kari saeutik pisan. 'Anggoer anjar teh prihatin, [e] tangkal anggoer teh aloem; sakoer noe tadina boengah 8 hate tingroemahoeh. 'Kaätohan nĕrĕbang geus djĕmpe; gandeng noe saroekasoeka geus eureun; kaätohan ngatjapi 9 geus djĕmpe. 'Moal aja deui noe nginoem anggoer make kakawihan; arak 10 pipaiteun ka noe nginoem. 'Nagara noe soewoeng teh geus diroeksak; oenggal imah geus dipeundeutkeun, taja noe bisa 11 asoep. 'Di loeloeroeng-loeloeroeng patingdarĕngek tina hal anggoer; sagala kaboengahan geus djĕmpling; kaätohan 12 boemi geus toeloej. 'Di djĕro nagara ngan kari soewoengna, sarta lawangna 13 geus dikadekan, digĕmpoer. 'Karana nja kijeu pidjadieunana di sadjĕro boemi, di tĕngah bangsa-bangsa, [f] sapĕrti ngadjoel boewah djetoen, sapĕrti moepoeri 14 satoetoep ngala boewah anggoer. 'Eta teh bakal sarĕnggak, sarta tarik sowarana; pada soesoerakan tina kaägoengan 15 Pangeran, ti tĕbeh laoet. 'Sabab kitoe geura pada ngahormatan ka Pangeran di tĕbeh wetan; [g] geura pada ngahormatan ka padjĕnĕngan Pangeran, Allah Israil, di poelo-poelo laoet! *a* Jĕh. 7:12, 13. *b* p. 22:25. *c* p. 33:9. *d* 4 Moesa 35:33. *e* Joël 1:12, 17, 18. *f* p. 17:5, 6. *g* Djab. 97:1.

16 Ti toengtoeng boemi oerang ngadenge poepoedjian, ngamoeljakeun ka noe Langkoeng Adil. Dĕmi tjarek kaoela: Lah, aing asa adjoer, asa adjoer; pibalaieun diri aing! [a] toekang tjidra sok njalidra; estoe lantaran tjidra toekang 17 tjidra njalidra. 'Eh, djalma eusi boemi! [b] maneh ĕngke kataradjang sijeun, djeung 18 lombang, sarta djirĕt. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe mangloempatkeun sowara matak sijeun, tangtoe tigoebrag kana lombang; djeung saha-saha noe handjat ti djĕro lombang, tangtoe karingkoes koe djirĕt; karana [c] peundeut di manggoeng geus marolongo, sarta [d] padĕmen 19 boemi arojag. 'Boemi teh bakal lĕboeradjoer, boemi bakal rĕmoek-boeboek, 20 boemi bakal goejan-gajoen. 'Boemi bakal galoewang-galejong tjara noe mabok, djeung oenggoet-oenggoetan sapĕrti pondok; sarta boemi bakal beurat koe kamasijatanana, noe matak roeboeh, sarta moal hoedang deui. *a* p. 21:2. *b* Jĕr. 48:43. *c* 1 Moesa 7:11. *d* Djab. 82:5.

21 Ari geus kitoe, dina poë eta Pangeran tangtoe njiksa [a] ka balad manggoeng noe di manggoeng, sarta ka radja-radja 22 boemi noe di boemi. 'Djeung bakal dikoempoelkeun, sapĕrti sakitan dikoempoelkeun kana gorowong, bari seug pada ditoetoep dina pandjara; [b] ari geus lila 23 antarana toeloej pada disiksa deui. 'Didinja [c] boelan teh bakal wirang, djeung panon-poë bakal era; karana Pangeran sawadya-balad teh harita djoemĕnĕng radja di goenoeng Sion, nja eta di Jĕroesalem, di hareupeun para sĕsĕpoehna, sarta nganggo kamoeljaän. *a* Ep. 2:2. *b* Wahj. 20:7. *c* p. 13:10.

PASAL 25.

Noen Pangeran! Allah koering nja andjeun; koering sĕdja ngaloehoerkeun

ka andjeun, sĕdja nganoehoenkeun ka padjĕnĕngan andjeun; karantĕn andjeun geus ngadamĕl moedjidjat, nja eta papasten ti anggalna, noe sajaktos nja satoehoe. 2 'Karantĕn [a] nagara teja koe andjeun geus didjadikeun toempoekan batoe; koeta noe reugreug teja geus didjadikeun hoenjoedan; karaton djalma nagara lijan geus didjadikeun lain nagara; salalanggĕngna moal diadĕgkeun deui. 3 'Koe pĕrkawis kitoe djalma bĕdas bade pada ngahormatan ka andjeun; koeta bangsa lalim bade sarijeuneun koe andjeun. 4 'Karantĕn andjeun djadi benteng pikeun noe miskin, nja benteng pikeun noe waloerat dina sadjĕro kasoekĕranana; [b] nja panjalindoengan baris njingkiran tjaäh, nja hijeum baris njingkiran panas; karantĕn napsoe djalma lalim sapĕrtos tjaäh keuna kana tembok. 5 'Sapĕrtos panas di ĕnggon keĕng, nja kitoe andjeun bade ngareunteutkeun tagiwoer djalma nagara lijan; sapĕrtos panas koe hijeum mega, nja kitoe pamoedji djalma lalim bade didĕdĕtkeun. 6 'Sarta Pangeran sawadya-balad di ijeu goenoeng bade hadjat noe parĕlĕm ka sakabeh bangsa, hadjat anggoer toelen, noe parĕlĕm pinoeh koe soemsoem, anggoer toelen, beunang njaring. 7 'Djeung deui di ijeu goenoeng andjeunna bade ngaleungitkeun tjindoeng beungeut, noe djadi lantaran sakabeh bangsa katjindoengan; kitoe deui dingding, noe djadi lantaran sakabeh oerang kapir kadingdingan. 8 'Maot teh [c] koe andjeunna bade dileungitkeun saĕndĕngna; samalah Goesti Pangeran [d] bade njoesoetan tjipanon ti sakabeh beungeut; sarta kahinaän oematna koe andjeunna bade disingkahkeun ti saboemi kabeh; karana Pangeran noe ngandika kitoe. *a* p. 26 : 5. *b* p. 4 : 6. *c* 1 Kor. 15 : 55. *d* Wahj. 7 : 17; 21 : 4.

9 Ari dina poë eta djalma bakal ngomong kijeu: Tah, ijeu Allah oerang, noe koe oerang diantos-antos; tangtoena njalamĕtkeun ka oerang; nja ijeu Pangeran, noe koe oerang diantos-antos; hajoe, oerang masing garĕrah sarta masing baroengah tina kasalamĕtan andjeunna. 10 'Karana panangan Pangeran pilinggiheun dina ijeu goenoeng. Dĕmi Moab teja bakal diloeloeh di ĕnggonna, sapĕrti djarami diloeloeh dina pangberakan. 11 'Djeung bakal meberkeun leungeunna dina djĕro eta, sakoemaha noe ngodjaj meberkeun leungeunna, dek ngodjaj; tatapi kamagoenganana djeung tipoe-daja leungeunna koe andjeunna tangtoe dihandapkeun. 12 'Sarta bentenging ĕnggon loehoer koeta-koeta maneh koe andjeunna tangtoe diroentoehkeun, dika-handapkeun, digĕbroegkeun ka boemi, ngagoler dina taneuh.

PASAL 26.

Dina mangsa eta di tanah Joeda bakal dinjanjikeun njanjian kijeu: [a] Oerang teh boga hidji nagara noe reugreug; kasalamĕtan koe Pangeran didjadikeun koeta djeung benteng. 2 'Geura [b] maroekakeun lawang-lawang, soepaja bangsa bĕnĕr, noe ngestoekeun katoehoean, sina asoep. 3 'Kantĕnan pisan nja pikĕrsaeun, andjeun bade nĕtĕpkeun sadaja kasĕnangan, tina sabab ngandĕlna ka andjeun. 4 'Sing pada ngandĕl ka Pangeran salalawasna; karana salira Pangeran [c] djadi batoe karang langgĕng. 5 'Karana andjeunna geus ngaroentoehkeun noe darijoek di noe loehoer, nja eta nagara noe poendjoel teja; eta teh koe andjeunna geus dika-handapkeun, nja dikahandapkeunana ka boemi, digĕbroegkeun kana taneuh; 6 'sina diidĕk-idĕk koe soekoe, nja koe soekoe djalma balangsak, koe dampal djalma malarat.
a Djab. 46 : 6 ; p. 60 : 18. *b* Djab. 118 : 19. *c* 5 Moesa 32 : 4.

7 Djalan djalma noe bĕnĕr lĕmpĕng pisan; pilakoeĕun djalma noe bĕnĕr koe andjeun ditimbang rata. 8 'Tjatjakan dina djalan hoekoeman andjeun, Pangeran! koering pada ngantos-ngantos ka andjeun; kahajang hate koering anging kana padjĕnĕngan andjeun, sarĕng kana pangingĕt-ngingĕt ka andjeun. 9 'Koering [a] ti peuting hajang ka andjeun tĕroes sarĕng hate; malah koering sĕdja gĕmĕt nejangan andjeun tĕroes sarĕng soekma koering di sadjĕro koering; karantĕn satijap-tijap hoekoeman andjeun aja di boemi, djalma eusi doenya dialadjar kabĕnĕran. 10 'Nadjan noe doraka dikoernijaän, moal diadjar kabĕnĕran; masih di tanah noe bĕnĕr eta teh migawe goreng, sarĕng teu tĕrangeun dina kaagoengan Pangeran. *a* Djab. 119 : 55.

11 Noen Pangeran! panangan andjeun

geus didjoengdjoengkeun, doepi eta mah teu waspadaeun. Mĕngke mah pada waspadaeun dina kagoematian andjeun ka oemat, bari areraeun; jaktos, moesoeh-moesoeh andjeun bade dilĕboer koe seu-12 neu. 'Noen Pangeran! koe andjeun bade dipĕtakeun koering teh pada salamĕt; malah saniskantĕn panggawe koering nja andjeun keneh noe ngadamĕl ka 13 koering. 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja! aja deui djoeragan lijan ti andjeun noe tadina mararentah ka koering; nanging koe bĕrkah andjeun koering njarĕboetkeun padjĕnĕngan andjeun. 14 'Ana maraot eta teh moal hiroep deui, ana paraeh moal hoedang deui; wantoe koe andjeun disiksa, sarĕng ditoempoer, moenggah sadaja pangingĕt-ngingĕt ka 15 dinja koe andjeun dileungitkeun. 'Andjeun geus ngawoewoehan eta bangsa, noen Pangeran! andjeun geus ngawoewoehan eta bangsa bari ngamoeljakeun andjeun; sadajana watĕs tanah koe andjeun geus dilĕgakeun.

16 Noen Pangeran! dina keur kasoekĕran eta teh ngadareuheus ka andjeun; pada ngaharewoskeun doa keurna dipĕpĕrih 17 koe andjeun. 'Sapĕrtos [a] noe reuneuh, ari geus deukeut ka waktoe ngadjoeroe, adoeg-ladjĕr sarĕng djĕdjĕritan bawaning njĕri, nja kitoe pisan koering sadaja di pajoeneun andjeun, Pangeran! 18 'Koering teh pada reuneuh, ngaraos njĕri, ana ngadjoeroe sasat angin; djadi koering teh teu pisan njijeun pisalamĕteun boemi, sarĕng djalma eusi doenya 19 hanteu dongkap ka roeboeh. 'Oemat andjeun noe maraot mĕngke hariroep deui; majit koering tinangtos haroedang deui. Eh sakoer, [b] noe ngarĕnggon dina taneuh! geura pada njaring bari sarĕnggak. Karantĕn tji-iboen andjeun ibarat tji-iboen dangdaoenan, sarĕng boemi bade ngampoelkeun noe paraeh.

a p. 13:8. *b* Dan. 12:2.

20 Eh, oemat kami! geura boes asoep ka pangkeng maneh, sarta peundeutan panto satoekangeun maneh. Koedoe njoempoet [a] sakeudeung, sakitjeup-mata, [b] nĕpi ka bĕbĕndoe geus ladjoe. 21 'Karana, masing njaho, [c] Pangeran bakal mijos ti ĕnggonna linggih, kĕrsa njiksa ka djalma eusi boemi tina hal kadorakaänana; ari boemi teja bakal nganjatakeun gĕtihna, sarta moal ngarimboenan deui ka djalmana noe diparaehan.

a 2 Kor. 4:17. *b* Djab. 57:2. *c* Mik. 1:3.

PASAL 27.

Dina mangsa eta Pangeran tangtoe njiksa ka Lĕwiatan, oraj tangginas, kitoe deui ka Lĕwiatan, oraj ngaringkĕl teja, nganggo pĕdang andjeunna noe teuas, nja gĕde, nja santosa; bari andjeunna maehkeun ka naga noe di djĕro laoet teja.

2 Dina mangsa eta [a] aja hidji kĕbon anggoer, beureum anggoerna; geura pada 3 njanjikeun eta. 'Kami, Pangeran, noe ngaraksa eta; sakeudeung-keudeung koe kami ditjaian; soepaja oelah aja noe heureuj ka dinja, noe matak koe kami 4 diraksa beurang-peuting. 'Kami hanteu panas manah; pek bae walang sangit djeung tjoetjoek-tjoetjoekan mĕrangan ka kami! koe kami rek ditĕmpoeh, bari 5 dihoeroe sakali. 'Atawa eta teh koedoe moentang kana kabĕdasan kami, ngarapihan ka kami; hadena eta teh nga-6 rapihan ka kami. 'Di djaman mangke [b] Jakoeb tangtoe akaran, Israil kĕmbangan sarta djadi, wani pinoeh satonggong djagat koe boewahna.

a p. 5:1. *b* p. 37:31.

7 Naha andjeunna ngagĕboegna ka Jakoeb sakoemaha ngagĕboegna ka noe ngagĕboeg ka diri Jakoeb? Atawa Jakoeb teh dipaehanana sakoemaha dipaehanana anoe beunang maehan diri 8 Jakoeb? 'Salĕrĕsna andjeun mabĕn teh ka Jakoeb [a] nganggo timbangan, nja nganggo ditoendoeng bae; katĕbak koe angin andjeunna noe tarik, [b] keur poĕan 9 angin ti wetan. 'Sabab djalan kitoe dileungitkeunana kadorakaän Jakoeb, sarta nja ijeu sakabeh boewahna hal disingkahkeun dosana: ari sakabeh batoe altar koe manehanana didjijeun sapĕrti batoe piapoeëun noe patoelajah, [c] datang ka Asera-Asera djeung titiron mata-10 poë taja pisan noe nangtoeng. 'Karana [d] nagara noe reugreug teja bakal tjoenggĕlik, pangtjitjingan noe ditinggalkeun sarta tiiseun, sapĕrti tĕgal lĕga; di dinja mĕngke diangon anak sapi, sarta di dinja pingabajakeunana, bari ngahakanan dahan-dahanna datang ka bejak-11 na. 'Samangsa geus garing dahanna,

disarĕmplakkeun; djĕboel awewe-awewe, eta didjijeun seuneu. [e] Karana djalma teja lain bangsa noe boga pangarti, noe matak koe noe ngadamĕl moal diwĕlasan, sarta koe noe ngadjadikeun moal dikoernijaän. *a* Jĕr. 30:11. *b* Jĕr. 18:17. *c* p. 17:8. *d* p. 26:5. *e* 5 Moesa 32:28.

12 Ari geus kitoe, dina mangsa eta Pangeran bade ngadjoelan boewah, ti sĕmĕt bangawan noe njĕdot tĕpi ka waloengan Mĕsir; sarta maraneh, oerang 13 Israil! bakal dipoeloeng hidji-hidji. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta [a] bakal ditijoep sangkakala gĕde; seug moeroeboel sakoer noe leungit di tanah Asoer, kitoe deui boeboewangan noe di tanah Mĕsir; toeloej pada sĕmbahijang ka Pangeran [b] di goenoeng soetji di Jĕroesalem. *a* Djak. 9:14. *b* p. 2:2.

PASAL 28.

Dibalaieun makoeta kamagoengan pamabokan Epraim, sarta kĕmbang aloem kamoeljaän kaähenganana, noe dina hoeloe lĕbak lendo djalma noe ka-2 lindih koe anggoer! 'Masing njaho, Goesti kagoengan hidji noe bĕdas nja kawasa; ibarat hoedjan boewah, riboet mawa toenggara, ibarat tjaäh tjai pohara palid, nja kitoe eta mĕngke ngabeubeutkeun 3 kana taneuh koe leungeun. 'Seug eta makoeta kamagoengan pamabokan Epraim 4 teh bakal diidĕk-idĕk koe soekoe; 'sarta eta kĕmbang aloem kamoeljaän kaähenganana, noe dina hoeloe lĕbak lendo teja, pidjadieun sapĕrti boewah kondang gendjah memeh oesoem panas; ana kadeuleu koe noe nendjo, pada-harita ge 5 dihakan ti leungeunna. 'Dina mangsa eta Pangeran sawadya-balad teh minangka makoeta moelja, djeung minangka pĕrhijasan sirah aheng pisan pi-6 keun sesa oematna; 'sarta minangka Roh pangahoekoeman pikeun noe tjalik njĕkĕl hoekoem, toer minangka kabĕdasan sakoer noe ngoendoerkeun pĕrang kana lawang.

7 [a] Nadjan di dijeu ge pada kasaroeng koe anggoer, pada kasasar koe arak; panghoeloe djeung nabi pada kasaroeng koe arak, geus pada dilĕbok koe anggoer, pada kasasar koe arak; pada kasaroeng dina tetendjoan, galoewang-ga-8 lejong dina mĕtakeun kaädilan. 'Karana sakabeh medja parinoeh koe oetah djeung 9 kokotoran; taja ĕnggon. 'Na saha noe koe eta dek diwoeroek kanjaho, djeung saha noe dek dipagahan pangoewaran? karah noe dibeuteungan njoesoe, noe 10 kakara disapih nginang? 'Karana parentah hol parentah deui, parentah hol parentah deui, atoeran hol atoeran deui, atoeran hol atoeran deui, di dijeu sa-11 eutik, di ditoe saeutik. 'Mana Pangeran [b] bakal ngandika ka ijeu bangsa koe djalma biwir sedjen, sarta koe sedjen 12 basa. 'Nja eta ka noe tadina koe andjeunna ditimbalan kijeu: Nja ijeu pangreureuhan teh; geura pada mere reureuh ka noe mopo; sarta nja ijeu panjĕnangan teh; tatapi teu daraekeun nga-13 goegoe. 'Noe matak pangandika Pangeran ka maranehanana pidjadieun parentah hol parentah deui, parentah hol parentah deui, atoeran hol atoeran deui, atoeran hol atoeran deui, di dijeu saeutik, di ditoe saeutik; [c] soepaja eta laleumpang, blak tidjarĕdag, toeloej raroeksak; atawa kareuna ridjĕt, toeloej karingkoes. *a* 2 Radj. 17:19. *b* p. 33:19; 1 Kor. 14:21. *c* p. 8:15.

14 Koe sabab eta, eh taroekang mojok, noe kawasa ka ijeu bangsa noe di Jĕroesalem! geura darengekeun ijeu pa-15 ngandika Pangeran: 'Sapedah maraneh ngomong kijeu teja: Koela geus djangdji-pasini djeung maot, geus pasangoebaja djeung ĕnggon noe paeh; samangsa eta pangrangket tjaäh njorang, moal ngadatangan ka koela; karana bohong koe koela dipake panjalindoengan, djeung koela njoempoet di katjidraän: 16 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Masing nganjahokeun, di Sion kami neundeun hidji batoe padĕmen, nja batoe katjoba, batoe djoeroe noe kaädjen, padĕmen pageuh; tijaptijap djalma noe pĕrtjaja, moal roeroe-17 soehan. 'Djeung deui kaädilan koe kami rek didamĕl kĕntja, sarta kabĕnĕran didamĕl sipat gantoeng; ari panjalindoengan bohong teja bakal dikĕboetkeun koe hoedjan boewah, djeung panjoempoetan teja bakal dipalidkeun koe 18 tjai. 'Sarta ari djangdji-pasini maraneh djeung maot teja bakal dileungitkeun, kitoe deui pasang-oebaja maraneh djeung ĕnggon noe paeh teja moal toeloes;

samangsa eta pangrangket tjaäh teja 19 njorang, maraneh djadi idĕkeunana. 'Saban-saban njorang, tangtoe pimawaeun maraneh; wantoe-wantoe pinjorangeunana oenggal-oenggal isoek, ti beurang reudjeung ti peuting; sarta harita ngaharti pangoewaran woengkoel matak 20 ngagidir. 'Karana ĕnggon teh pondok, taja pĕtana ngalondjor; djeung simboet 21 teh heureut, taja pĕtana moentĕl. 'Karana Pangeran mĕngke ngadĕg [b] tjara di goenoeng Pĕrasim teja, djeung pisewoteun [c] sapĕrti di lĕbak Gibon teja; kĕrsa ngadamĕl pidamĕleunana, pisedjeneun damĕlna; djeung kĕrsa ngalampahkeun pilampaheunana, pigeseheun 22 lampahna. 'Mana ajeuna maraneh oelah sok mojok, soepaja barogod maraneh oelah beuki pageuh. [d] Karana kaoela ti Goesti, Pangeran sawadya-balad teh, geus ngadenge pĕrkara mejakkeun, sarta pasti pisan, pikeunaeun ka saboemi kabeh.

a Djab. 118 : 22; Roem 9 : 33; 10 : 11; 1 Petr. 2 : 6. *b* 2 Sam. 5 : 20. *c* Jos. 10 : 11. *d* p. 10 : 22, 23.

23 Geura parolongokeun tjeuli, darengekeun sowara kaoela; geura rarĕgĕpkeun, 24 darengekeun ijeu omongan kaoela! 'Koemaha toekang tani ngawoeloekoe sapopoë baris njĕbar? naha lahanna di- 25 boeka djeung digaroe sapopoë? 'Lain kijeu? ari geus ngaratakeun taneuhna, toeloej ngawoerkeun hadĕs, djeung njĕbarkeun djintĕn, sarta mĕlak tarigoe didjadjar-djadjarkeun, mĕlak gandroeng dina ĕnggon noe geus ditangtoekeun, 26 djeung djagong toeroet sisina. 'Sarta manehanana koe Allahna diwoeroek pĕ- 27 tana, dipaparin pitoedoeh. 'Karana hadĕs teu diirik koe seredan ngirik, djeung djintĕn teu digeleng koe kikiping padati; ĕnjana mah hadĕs digĕboegan koe iteuk, djeung djintĕn digĕboegan koe paneung- 28 geul. 'Ari bakal roti ditipoeng; karana moal diirik saĕndĕngna; sanadjan dihabĕn koe kikiping padatina djeung koe 29 koedana, hanteu ditipoeng. 'Eta ge ti Pangeran sawadya-balad datangna, [a] noe leuwih aheng tarekahna, leuwih agoeng kapintĕranana.

a Aj. 12 : 13, 16.

PASAL 29.

Dibalaïeun Ariël, Ariël, nagara oeroet pasanggrahan Dawoed! tambahkeun sataoen ka taoen ijeu; pesta-pesta sina 2 ngoeriling deui. 'Didinja Ariël teh koe kami rek disĕsĕdĕk, sarta piajaeun gĕgĕroengan djeung haharĕgoengan; tapi 3 koe kami rek diangkĕn tĕgĕs Ariël. 'Eta kami [a] kĕrsa masanggrahan ngalingkoeng ka maneh sakoeriling-boengking, sarta maneh koe kami rek diangsĕg koe patrol, bari ngadĕgkeun benteng 4 sakoebĕng maneh. 'Didinja maneh bakal dihandapkeun, datang ka maneh ngomong ti djĕro boemi, nja maneh teh njatoer lĕmboet ti djĕro taneuh; djadi sora maneh ti djĕro boemi teh [b] tjara sora noe njaroemah, sarta maneh nja- 5 toer ngaharewos ti djĕro taneuh. 'Dĕmi [c] lobana moesoeh maneh pidjadieun sapĕrti pĕlĕdoeg ngĕproel, djeung lobana djalma lalim [d] sapĕrti hoeoet kaängin-keun; ari djadina ngadadak, kĕntjĕng 6 pisan. 'Maneh ti Pangeran sawadya-balad [e] tangtoe didatangan goeloedoeg, djeung lini, sarta sowara tarik, angin topan djeung riboet, sarta hoeroeng seu- 7 neu noe ngalĕboer. 'Tapi salobana eta sakabeh bangsa-bangsa, noe ngaroeroeg ka Ariël, nja eta sakabeh noe mĕrangan ka dinja djeung ka bentengna, bari njĕsĕdĕk ka dinja teja, pidjadieun tjara 8 impian, tetendjoan ti peuting. 'Nja pidjadieunana sakoemaha noe ponjo ngimpi saĕnjana keur baranghakan, ana njaring bĕt kosong keneh dirina; djeung sakoemaha noe halabhab ngimpi saĕnjana keur nginoem, ana njaring sihoreng lĕsoe, sarta dirina masih hanaäng keneh. Tah, kitoe pidjadieunana salobana eta sakabeh bangsa, noe ngaroeroeg ka goenoeng Sion teh.

a Jĕr. 6 : 3; Loek. 19 : 43. *b* p. 8 : 19. *c* p. 17 : 13. *d* Djab. 35 : 5. *e* p. 30 : 30; 66 : 15.

9 Heg maraneh ngahoelĕng djeung hareran; heg maraneh boeta djeung ngaboetakeun! Eta teh marabok, tapi lain koe anggoer; pada kalawang-koleweng, 10 tapi lain koe arak. 'Wantoe-wantoe Pangeran [a] geus ngoetjoerkeun ka maraneh hidji soekma papidĕlan; ari panon maraneh, nja eta nabi-nabi, koe andjeunna geus diboengkĕman; djeung sirah maraneh, nja eta djoeroe-djoeroe pĕlĕng, 11 koe andjeunna geus ditjindoengan. 'Noe matak ka maraneh sambarang tetendjoan geus djadi sapĕrti oenina kitab beunang ngĕtjap, noe koe hidji djalma disodorkeun ka noe njaho dina kitab,

bari ngomong: Ijeu geura watja! ana ngadjawab: Koela teu kadoega, karana ditjap. 12 'Seg kitab teh disodorkeun ka noe hanteu njaho dina kitab, bari ngomong: Ijeu geura watja! ana ngadjawab: Koela mah teu njaho dina kitab.

a p. 6 : 10; Roem 11 : 8.

13 Djeung deui timbalan Goesti: [a] Sapedah ijeu bangsa marĕk teh koe soengoet bae, djeung ngahormatna ka kami koe biwir bae, ari hatena mah djaoeh pisan ti kami, djadi ibadahna ka kami parentah djalma bae beunang ngapalkeun: 14 'noe matak kami, masing njaho, kahareupna ka ijeu bangsa [b] rek midamĕl noe matak helok, nja matak helok sarta adjaib: [c] ari kapintĕran djalma noe palintĕr bakal leungit, sarta pangarti djalma noe hararti bakal njoempoet.

a Mat. 15 : 8, 9. *b* 5 Moesa 28 : 59. *c* 1 Kor. 1 : 19.

15 Pibalaïeun sakoer noe hajang ngaboenikeun tarekahna ti Pangeran, djĕro pisan, sarta lakoe-lampahna di noe poëk; aromongna: [a] Saha noe nendjo ka oerang? djeung saha noe njaho ka oerang? 16 'Koe maraneh pĕrkarana dibalik! Karah [b] toekang parijoek rek disaroewakeun djeung taneuh likĕt, noe matak djidjijeunan rek ngomongkeun noe njijeun, jen: Eta teh lain njijeun aing; atawa noe didjadikeun rek ngomongkeun noe ngadjadikeun, jen: Eta teh teu bogaeun pangarti? 17 'Saĕnjana, sakeudeung deui pisan, didinja goenoeng Libanon bakal ganti roepa, djadi pakĕbonan; sabalikna pakĕbonan bakal diitoeng leuweung. 18 'Dina mangsa eta [c] noe torek bakal ngadarenge oengĕling kitab, djeung panon noe lolong bakal narendjo, ka loewar tina boeta djeung tina poëk. 19 'Sarta noe balalangsak bakal tambah-tambah nja kaboengahan di djĕro Pangeran, djeung noe mariskin di manoesa bakal garĕrah di djĕro Kasoetji Israil. 20 'Karana didinja djalma lalim pada moesna, sarta toekang mojok pada bejak, djeung sakoer noe tjaringtjing kana kadorakaän dibasmi; 21 'noe sok ngadosakeun manoesa dina prakara, djeung masang ridjĕt ka noe ngawarah di djĕro lawang, sarta ngadjorogkeun anoe bĕnĕr ka noe soewoeng. 22 'Koe sabab eta noe matak Pangeran, noe ngaleupaskeun Ibrahim teja, nimbalan kijeu ka anak-poetoe Jakoeb: Ajeuna mah Jakoeb moal era deui, sarta ajeuna mah beungeutna moal pijas deui. 23 'Karana samangsa manehanana nendjo anak-anakna, damĕlan panangan kami, di tĕngah manehanana, tangtoe pada njoetjikeun ka padjĕnĕngan kami, nja njoetjikeun kana Kasoetji Jakoeb; djeung bakal aladjriheun koe Allah Israil. 24 'Didinja [d] noe sasab pikir tangtoe nganjarahokeun pangartian, sarta noe sok gĕgĕlĕndĕng tangtoe dialadjar elmoe.

a Djab. 94 : 7. *b* p. 64 : 8. *c* p. 35 : 5; 42 : 7. *d* p. 32 . 4.

PASAL 30.

Pibalaïeun [a] anak-anak basangkal, lahiran Pangeran, noe njarijeun tarekah, tapi lain ti kami, sarta masang djangdji, tapi lain ti Roh kami, noe matak dosa ditambah dosa deui; 2 'noe laleumpang [b] indit ka Mĕsir, sarta teu nanja heula ka lambe kami; karĕpna hajang bĕdas koe kabĕdasan Piraon, djeung hajang njalindoeng kana hijeum Mĕsir! 3 'Manana kabĕdasan Piraon teh ĕngke matak era ka maraneh, sarta hal njalindoeng kana hijeum Mĕsir teh ĕngke matak wirang. 4 'Karana kapalana geus araja di nagara Soan, djeung oetoesanana geus narĕpi ka nagara Hanes. 5 'Kabeh pimareunangeun era koe hal eta bangsa noe teu bisaeun ngamangpaätan ka maranehanana; teu bisaeun noeloeng, djeung taja pisan gawena, istoening ngan matak era bae, katoeroeg-toeroeg matak hina.

a p. 1 : 4. *b* 2 Radj. 17 : 4; 18 : 21.

6 Ijeu teh [a] babawaän sasatoan tanah kidoel. *a* p. 13 : 1.

Njorang tanah kasoekĕran djeung karoepĕkan, ĕnggon singa bikang djeung singa djaloe, oraj matih djeung naga hibĕr, eta teh ngalanteurkeun kamoektianana dina tonggong kalde ngora, djeung doenya-branana dina bĕbĕnggoel onta, ka hidji bangsa noe teu ngamangpaätan. 7 'Da ari Mĕsir teh [a] toeloenganana sija-sija, tjoemah pisan; noe matak eta koe kami disĕboet: [b] Si Rahab teja tjitjing. 8 'Ajeuna geura bral, toeliskeun eta teh dina hidji papan di hareupeun maranehanana, sarta tjatĕt djijeun kitab, soepaja tĕtĕp ka djaman ahir, salawasna, salalanggĕngna. 9 'Karana bangsa mantangoel eta teh, anak bohongan, nja anak noe teu daraekeun ngadenge kana

10 toret Pangeran. 'Ngaromongna ka djoeroe tingal: Maraneh oelah sok ningal; kitoe deui ka djoeroe pělěng: Koela koe maraneh oelah sok dipangmělěngkeun noe saběněrna; nja mitjatoer teh ka koela koedoe loemas-lamis, sarta mě-
11 lěng teh koedoe ala-olo; 'geura njalingkir tina djalan, njarimpang tina loeloeroeng; eta [c] Kasoetji Israil teh euweuhkeun
12 ti hareupeun koela sakabeh! 'Koe sabab eta aja timbalan Kasoetji Israil teh kijeu: Sapedah maraneh mitjeun eta pangandika, [d] sarta maraneh nganděl ka panganijaja djeung ka lakoe serong, bari
13 ditaleukeum koe maraneh: 'noe matak eta kadorakaän pidjadieunana ka maraneh ibarat hidji rěngat rek roeboeh, keur njondol, dina bilik tembok loehoer, anoe kěntjěng katjida, dadak-sa-
14 kala datang ka rěmoek. 'Tangtoe koe andjeunna eta teh disina rěmoek, [e] sapěrti noe ngarěmoekkeun kěndi boewatan pandjoenan; dirěmoekkeunana teu nganggo wělas; moenggah dina rěrěmoekanana moal kapanggih talawengkar baris njokot seuneu tina hawoe, atawa baris njijoek tjai tina koelah.
15 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran, Kasoetji Israil teh: Koe lantaran balik sarta reureuh maraneh nja pisalaměteun; koe lantaran tjitjing sarta koe lantaran nganděl maraneh nja pidjadieun kawasa; [f] děmi maraneh teh teu daek.
16 'Ari tjarek maraneh mah: Moal, anggoer koela dek laloempat [g] toempak koeda; koe sabab eta maraneh piloempateun; djeung deui: Koela dek taroenggang koeda kěntjěng; koe sabab eta noe ngaroedag ka maraneh pikarěntjěngeun.
17 'Sareboe piloempateun [h] disěntak saoerang; disěntak limaän maraneh piloempateun kabeh; datang ka noe kari batoer maraneh ibarat tětěngěr di poentjak goenoeng, djeung ibarat bandera
18 di loehoer pasir. 'Sarta nja kitoe noe matak Pangeran ngantos-ngantos, teu enggal ngoernijaän ka maraneh; djeung nja kitoe noe matak andjeunna loehoer, teu enggal ngawělasan ka maraneh; karana Pangeran teja nja Allah noe langkoeng adil; [i] bagdja těměn sakabeh noe ngarěp-ngarěp ka andjeunna.

19 Karana djalma-djalma pingěnggoneun di Sion, di Jěroesalem; maneh moal tjeurik-tjeurik deui; [a] dimana sora maneh sasambat, tangtoe maneh koe andjeunna dikoernijaän; barang kadangoe koe andjeunna, enggal maneh dikaboel.
20 'Sarta masih maraneh koe Goesti diparin [b] roti kasoekěran djeung tjai karoepěkan oge, goeroe-goeroe maneh moal ngalolos deui, ěnjana mah panon maneh
21 pinendjoěun ka goeroe maneh; 'sarta tjeuli maneh pingadengeěun pangandika ti toekangeun maneh, ngawoeroek kijeu: Toeh, djalanna; nja eta koe maraneh lakonan; satijap-tijap maraneh ngatoe-
22 hoe atawa ngentja. 'Djeung [c] maraneh bakal njamahan sasapoetan artja maneh perak, djeung kěkěpoetan artja maneh ěmas; koe maneh tangtoe dipitjeunan sakoemaha barang noe nadjis, bari ngo-
23 mong ka dinja: Geura djor! 'Didinja [d] andjeunna tangtoe maparin hoedjan ka binih maneh, beunang maneh njěbarkeun dina lahan, djeung maneh diparin kahakanan tina hasil lahan, sarta pělěm nja minjakan; ari ingoningon maneh dina mangsa eta njatoean
24 dina sampalan lěga. 'Sarta ari sapimoending djeung kalde, noe digarawekeun kana lahan, parabna sipat pangset, anoe beunang napi koe tjetjempeh sarta
25 koe njiroe. 'Djeung deui dina oenggal goenoeng loehoer sarta dina oenggal pasir noenggiring piajaeun waloengan djeung kokotjoran tjai, keur poëan meuntjit rosa, dimana panggoeng-panggoeng
26 roegroeg. 'Mangsa eta tjahja boelan nandingan tjahja panon-poë, sarta tjahja panon-poë bakal toedjoeh patikělaneun, sakoemaha tjahja toedjoeh poë disapoëkeun, samangsa Pangeran ngaboelěnan karoeksakan oematna, djeung njageurkeun raheutna oeroet digěboegan.

27 Masing njaho, padjěněngan Pangeran soemping ti noe djaoeh,běndoena ngagědoer, djeung rosa nja ngěboel haseup; lambena pinoeh koe wěra, ilatna djeg seuneu
28 noe ngalěboer, 'djeung napasna lir waloengan keur tjaäh, noe oenggah [a] něpi kana beuheung; kěrsana ngajak oerang kapir koe ajakan kagaplahan; sarta tjatjapek bangsa-bangsa bakal ditěrapan
29 kadali panjasaban. 'Ari maraneh mah

a p. 36 : 6. *b* Aj. 9 : 13; Djab. 87: 4. *c* p. 17: 7. *d* p. 47: 10. *e* Jěr. 19 : 11. *f* p. 28 : 12. *g* p. 31 : 1. *h* 5 Moesa 32 : 30. *i* p. 49 : 23.

a p. 65 : 24. *b* 1 Radj. 22 : 27. *c* p. 31 : 7. *d* Jěh. 34 : 26.

harita bakal moedji, [b] sapĕrti keur peutingan njoetjikeun pesta; djeung bakal baroengah hate, tjara noe leumpang bari njoeling, ngadjoegdjoeg ka goenoeng Pangeran, sĕdja ngadeuheus ka Batoe 30 karang Israil. 'Sarta Pangeran bade njowarakeun gĕntrana noe leuwih agĕm, djeung nembongkeun pananganana ninggangan, nganggo sewoting bĕndoe djeung hoeroenging seuneu noe ngalĕboer, nganggo riboet, djeung tjaäh, sarta hoedjan 31 boewah. 'Saestoena Asoer teh mĕngke baloewas tina sabab gĕntra Pangeran; 32 digitikan koe panggĕboeg. 'Ari geus kitoe, oenggal-oenggal bĕkna iteuk kapastian, noe koe Pangeran ditinggangkeun ka dinja, moeni tĕrĕbang djeung katjapi; ari dipĕranganana koe andjeun-33 na nganggo pĕrang noeroegtoeg. 'Karana [c] Topet geus sadija ti kamarina; eta ge geus ditjawiskeun ka radja, nja djĕro, nja lĕga pisan; ari sarat doeroekanana, seuneu djeung soeloeh, loba katjida; ambĕkan Pangeran, lir waloengan walirang, noe pinjoendoeteun eta.

a p. 8:8. *b* 2 Moesa 12:42. *c* 2 Radj. 23:10.

PASAL 31.

Dibalaïeun [a] noe arindit ka Mĕsir menta toeloeng, [b] sarta naraleukeum kana koeda, djeung ngarandĕl kana kareta, tina sabab loba, kitoe deui ka toekang toempak koeda, tina sabab rarosa katjida; sarta teu narilik kana Kasoetji Israil, djeung teu narejangan Pangeran! 2 'Sabalikna andjeunna oge pintĕr; geus tangtoe ngadatangkeun katjilakaän, [c] sarta pangandikana moal dioendoerkeun deui; ĕnjana mah andjeunna ĕngke ngadĕg, ngamoesoeh ka bangsa bangsat sarta ka panoeloeng djalma noe njarijeun ka-3 dorakaän. 'Ari oerang Mĕsir teja manoesa, lain Allah; djeung koedana teja daging, lain roh; sarta dimana Pangeran njodorkeun pananganana, seug noe noeloeng teh titadjong, djeung noe ditoeloeng teh tigĕdĕboeg, sarta kabeh oge 4 bejak barĕng sapisan. 'Karana kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Sakoemaha singa djeung anak singa ngagĕrĕm keur ngabanding beunangna ngarontok, lamoen dipangngalakeun salobana toekang ngangon, sarta teu gedereun koe sosowakanana, djeung teu ngarĕndahkeun diri koe gandengna: nja kitoe Pangeran sawadya-balad ĕngke loengsoer, kĕrsa mĕrangan di goenoeng Sion sarta dina 5 pasirna. 'Sapĕrti manoek-manoek ngalajang, [d] nja kitoe Pangeran sawadyabalad teh kĕrsa ngaraksa ka Jĕroesalem; diraksa bari dileupaskeun, dilaroeng bari 6 dirahajoekeun.'Geura baralik, eh oerang Israil! ka noe dioendoeran koe maraneh 7 sakitoe djaoeh. 'Karana [e] dina mangsa eta hidji-hidji djalma tangtoe mitjeun brahalana sipat perak djeung brahalana sipat ĕmas, beunang njijeun leungeun maraneh pikeun sĕsĕmbaheun diri ma-8 raneh teja, matak dosa. 'Didinja Asoer teh [f] piroeboeheun koe pĕdang, lain pĕdang djalma; estoe pilĕboereun koe pĕdang, lain pĕdang manoesa; sarta pikaboereun bawaning sijeun pĕdang, djeung 9 baroedjangna bakal koemawoela. 'Ari batoe-tjadasna bakal datang ka euweuh, bawaning sijeun, djeung kapala-kapalana bakal pada baloewas koe bandera; kitoe lahiran Pangeran, noe kagoengan seuneu di Sion, sarta kagoengan hawoe di Jĕroesalem.

a p. 30:2. *b* p. 20:8; Jĕr. 17:5. *c* 1 Sam. 15:29. *d* 5 Moesa 32:11. *e* p. 2:20. *f* p. 37:36.

PASAL 32.

Masing njaho, [a] mĕngke hidji radja ngaradjaän nganggo kaädilan, sarta kapala-kapala ngapalaänana noeroetkeun 2 hoekoem. 'Ari eta teh hidji-hidji pidjadieunana saibarat panjalindoengan keur aja angin, djeung panjoempoetan keur aja tjaäh; ibarat kokotjoran tjai di tanah keëng, ibarat ijoehing batoe tjadas gĕde 3 dina tanah hanaäng. 'Didinja panon noe narendjo moal ngalijeus, [b] djeung tjeuli noe ngadarenge tangtoe ngarĕgĕpkeun. 4 'Ari [c] hate djalma noe balangah tangtoe ngahartikeun kanjaho, djeung letah noe garalat ngomong bentes sarta kĕbat. 5 'Anoe boeroeng moal disĕboetkeun deui menak, sarta noe pibanda moal dinga-6 rankeun djalma leuwih. 'Ĕnjana mah saha-saha noe boeroeng ngomong kaboeroengan, djeung hatena migawe kadorakaän, karĕpna milampah moenapek, djeung ngomong sasab, ngamoesoeh ka Pangeran; pambrihna noe langlajeuseun sina kĕntel peudjit, sarta noe halabha-7 beun sina teu boga inoemeun. 'Ari noe

pibanda parabotna garoreng; eta teh mikiran akal, hajang ngaroeksak noe balalangsak koe omongan bohong, nadjan noe miskin ngomong tĕroes djeung hoekoem. 8 'Sabalikna menak mah mikiran kaprajogaān, sarta pĕngkoeh kana kaprajogaān. *a* p. 16 : 5; Jĕr. 23 : 5. *b* p. 29 : 18. *c* p. 29 : 24; 35 : 6.

9 Eh, [a] awewe noe garĕnah! geura tjarĕngkat, darengekeun sowara kaoela; eh, anak awewe noe sarĕnang ati! geura rarĕgĕpkeun ijeu omongan kaoela: 10 'Sataoen deui, poendjoel sababaraha poë, toeloej maraneh noe sarĕnang ati teh bakal soemĕblak; karana harita loepoet oesoem anggoer, moal koengsi ngala boeboewahan. 11 'Eh, awewe noe garĕnah! sing pada reuwas; eh, noe sarĕnang ati! sing pada soemĕblak; geura tjoetjoeltjoetjoel, pada ditarandjang, sarta tjangkeng maraneh sing disamping karoeng. 12 'Bakal [b] pada narĕpakan dada tina hal lahan noe dipikarĕsĕp, tina hal tangkal anggoer noe sok boewahan. 13 'Tina lahan oemat kami pibidjileun tjoetjoek-tjoetjoek djeung walang sangit; pon kitoe keneh dina loehoer sakabeh imah katohan, dina koeta soeka-soeka. 14 'Karana karaton ĕngke tiiseun; karamean nagara ĕngke rehe; pĕntjoet djeung panggoeng bakal didjadikeun minangka goeha salalanggĕngna, kaātohan kalde leuweung, pangangonan ingon-ingon; 15 'nĕpi ka oerang [c] dikoetjoeran Roh ti manggoeng; geus kitoe [d] tĕgal pidjadieun pakĕbonan, sabalikna pakĕbonan bakal diitoeng leuweung. 16 'Didinja tĕgal lĕga tangtoe ditjitjingan kaādilan, djeung pakĕbonan diĕnggonan kabĕnĕran. 17 'Ari geus kitoe [e] boewah kabĕnĕran nja eta kasalamĕtan, sarta hasil kabĕnĕran nja eta kagĕnahan djeung kasĕnangan salalanggĕngna. 18 'Toer oemat kami pimatoeheun [f] di ĕnggon salamĕt, djeung di pangtjitjingan sarĕnang, sarta di pangreureuhan garĕnah. 19 'Sabalikna piajaeun hoedjan boewah samangsa leuweung teja roentoeh; sarta nagara teja bakal dikahandapkeun, wani handap pisan. 20 'Bagdja tĕmĕn maraneh, noe njalĕbar sisi sakabeh tjai, noe ngadjarahkeun soekoe sapi djeung kalde. *a* p. 3 : 16. *b* Nah. 2 : 7. *c* p. 44 : 3; Joël 2 : 28. *d* p. 29 : 17. *e* Ibr. 12 : 11. *f* Jĕr. 33 : 16.

PASAL 33.

Pibalaïeun [a] maneh noe sok ngaroeksak, toer ka maneh taja noe ngaroeksak; sarta sok njidra, toer ka maneh taja noe njidra! Dimana geus tjatjap maneh ngaroeksak teh, tangtoe diri maneh diroeksak deui; dimana geus toetoeg maneh njidra teh, tangtoe diri maneh ditjidra deui. 2 'Noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering sadaja; nja andjeun noe koe koering diantos-antos; moegi kĕrsa minangka leungeun maranehanana saban isoek, kalajan kasalamĕtan koering sadaja dina waktoe kasoekĕran. 3 'Tina sora ngagoeroeh, noe matak bangsa-bangsa boetjar-bĕtjir; tina andjeun nawiskeun mantĕn loehoer, noe mawi oerang kapir pabalĕntjar. 4 'Sarta djarahan ti maraneh bakal dikoempoelkeun, tjara hileud ngoempoelkeunana; djalma bakal pada koekoelintingan dina eta, sapĕrti simeut koekoelintinganana. 5 'Pangeran teh [b] langkoeng loehoer, karana linggihna di manggoeng; Sion koe andjeunna geus dipinoehkeun koe kaādilan djeung kabĕnĕran. 6 'Sarta tina kapageuhan djaman-djaman maneh, noe matak pisoegiheun kasalamĕtan, kapintĕran djeung kanjaho; sijeun koe Pangeran, nja eta radja-branana. *a* Jĕr. 30 : 16. *b* p. 57 : 15.

7 Toeh, prawira maranehanana pada djĕdjĕritan di loewar; oetoesan pĕrkara karahajoean tjareurik kabina-bina. 8 'Djalan gĕde barala, noe sok njorang loeloeroeng pada eureun; radja ngarobahkeun pĕrdjangdjian, [a] njoemahkeun nagara-nagara, hanteu pisan ngadjenan ka djalma. 9 'Tanah teh [b] prihatin nja aloem; goenoeng Libanon wirang nja lempes; tanah Saron geus djadi kawas tanah lapang, sarta goenoeng Basan djeung Karmel pada moeragkeun daoen. 10 'Ajeuna kami rek ngadĕg, timbalan Pangeran; ajeuna kami rek nawiskeun mantĕn loehoer; ajeuna kami rek nawiskeun mantĕn poendjoel. 11 'Maraneh [c] pada ngandoeng djoekoet garing, ĕngke maraneh ngadjoeroekeun djarami; [d] napsoe maraneh seuneu, noe bakal ngalĕboer ka diri maraneh. 12 'Ari bangsa-bangsa pidjadieun ibarat beuleuman apoe; ibarat tjoetjoek-tjoetjoek beunang ngababad, didoeroek koe seuneu. *a* p. 36 : 1. *b* p. 24 : 4. *c* p. 59 : 4. *d* p. 50 : 11.

13 Eh, sakoer noe djaraoeh! darengekeun noe geus didamĕl koe kami; sarta sakoer noe dareukeut! sing pada nganjahokeun 14 dina kawasa kami. 'Djalma dosa di Sion rareuwaseun, djalma moenapek pada kataradjang ngalĕpĕr: [a] Saha di lĕbah oerang, [tjena,] noe pingaroengroengeun deukeut seuneu noe ngalĕboer? saha di lĕbah oerang noe pingaroengroengeun 15 deukeut hoeroeng noe langgĕng? 'Noe [b] loemakoena sabĕnĕrna, djeung ngomong noe saestoena; noe idjid kana kaoentoengan panganijaja; noe kekepret leungeun, ĕmboeng nampa paroeroeba; noe njotjokan tjeuli, ĕmboeng ngadenge pangadjak ngoetjoerkeun gĕtih; sarta noe meureumkeun panon, ĕmboeng nen-16 djo kagorengan. 'Saha-saha noe kitoe pitjitjingeun di ĕnggon laloehoer; nja benteng goenoeng tjadas noe djadi koetana; rotina dipaparin, tjaina tangtoe. 17 'Panon maneh pinjeueungeun [c] Radja djeung mantjoerna, sarta bakal nendjo 18 hidji tanah moetoeh koe lĕga. 'Hate maneh bakal miingĕt kabaloewasan bareto: Di mana djoeroe toelis teja? di mana toekang moepoel oepĕti teja? di mana noe sok milang panggoeng-pang-19 goeng teja? 'Maneh moal nendjo-nendjo deui eta bangsa noe bĕngis, nja bangsa noe djĕro omong, noe koe maneh teu kadenge; [d] anoe sedjen basa, noe koe 20 maneh teu kaharti teja. 'Geura ilikan Sion, nagara pakoempoelan oerang; koe panon maneh pikatendjoeun Jĕroesalem djadi pangtjitjingan gĕnah, ibarat himah noe teu pindah-pindah, pantjoehna saĕndĕngna moal ditjaboet, djeung sakabeh tambangna moal aja noe pĕgat. 21 'Satĕgĕsna [e] di dinja Pangeran bade njarĕngan ka oerang djeung moeljana, djadi ĕnggon soegih waloengan, soegih bangawan lalĕga ngentja-ngatoehoe; moal didjalanan parahoe didajoeng, pon pi-lalagi disorang koe kapal pohara. 'Ka-22 rana Pangeran [f] noe djadi Hakim oerang, Pangeran noe njĕpĕng hoekoem oerang, Pangeran noe djoemĕnĕng Radja oerang; nja andjeunna noe bade njala-23 mĕtkeun ka oerang. 'Tambang maneh kalĕndor; moal bisaeun nĕgĕrkeun nanggĕrna tihang, djeung moal bisaeun meberkeun lajar. Mangsa eta bakal dibagi-bagikeun djarahan beunang ngabojong loba katjida; tjatjakan noe ngempor 24 pada ngarajah rajaheun. 'Sarta priboemi moal aja noe ngomong: Kaoela gĕring; [g] satĕgĕsna djalma-djalma eusi nagara pada dihampoera kadorakaänana.

a 5 Moesa 4 : 24. *b* Djab. 15 : 2. *c* p. 32 : 1. *d* p. 28 : 11. *e* p. 26 : 1. *f* p. 43 : 15. *g* Jĕr. 31 : 34.

PASAL 34.

Eh, oerang kapir! ka darijeu geura njampeurkeun, soepaja ngadenge; sarta maraneh, eh bangsa-bangsa! geura rarĕgĕpkeun; boemi koedoe ngadengekeun djeung saeusi-eusina, nja djagat djeung 2 sakabeh bibidjilanana. 'Karana Pangeran keur bĕndoe ka sakabeh oerang kapir, sarta keur wĕra ka sakabeh balad-baladna; koe andjeunna [a] geus pada diharamkeun, diselehkeun soepaja di-3 peuntjit. 'Ari [b] noe kasarabĕt sabatoer eta bakal dipitjeunan, djeung bangkebangkena bakal njamboewang baoena, sarta goenoeng-goenoeng bakal lalĕboer 4 koe gĕtihna. 'Djeung deui [c] sakabeh balad langit mĕngke aladjoer; ari langitna bakal digoeloengkeun tjara kitab, djeung sakabeh baladna bakal maroeragan, sapĕrti daoen anggoer moerag ti tangkalna, djeung sapĕrti moeragna daoen 5 kondang. 'Karana [d] pĕdang kami geus weureu [e] di langit; masing njaho, ĕngke eta toeroen ka Edom, ngeunakeun hoekoeman ka bangsa noe geus diharam-6 keun koe kami. 'Pĕdang Pangeran pinoeh koe gĕtih, lokot koe gadjih; nja koe gĕtih anak domba djeung badot, koe gadjih kaboeboewahan domba lalaki; [f] karana Pangeran kagoengan koerban [g] di nagara Bosra, djeung poentjat-7 peuntjit rosa di tanah Edom. 'Sarta banteng bakal nalambroe barĕng djeung eta, kitoe deui sapi ngora barĕng sapi lalaki; ari tanah maranehanana bakal weureu koe gĕtih, djeung lĕmahna bakal 8 lokot koe gadjih. 'Karana harita poë pamalĕsan Pangeran, taoen naoer, kĕrsana mangngoeroeskeun prakara Sion. 9 'Djeung deui waloengan-waloenganana bakal disalin didamĕl gagala, djeung lĕmahna didamĕl walirang; seug tanahna 10 djadi gagala ngagĕdoer. 'Beurang-peuting moal pipareumeun; [h] haseupna ngĕboel salalanggĕngna; toeroen-toemoeroen eta bakal tarikolot; saĕndĕng-

ĕndĕngna moal aja djalma njorang ka 11 dinja. 'Ari noe pingamilikeun eta, [i] nja eta kokondangan djeung landak; toer diĕnggonan djoelang djeung gagak; sarta andjeunna ka eta bakal masangkeun kĕntja matak soewoeng, djeung batoe 12 sipat matak kosong. 'Moenggoehing menakna, moal aja di dinja noe bisa ngoewarkeun karadjaän; djeung sakabeh ka- 13 palana datang ka moesna. 'Ari dina karaton-karatonna pibidjileun tjoetjoek-tjoetjoekan; kitoe deui sareuni djeung walang sangit di djĕro benteng-bentengna; sarta pidjadieun pangtjitjingan adjag, 14 djeung pakoewon manoek naäm. 'Ari sasatoan galak bakal paämprok di dinja djeung oesoeng-esang, sarta setan bakal silih-gĕroan djeung batoerna; malah-malah loklok-boengaok pieunteupeun di dinja, sarta manggih pangreureuhan keur 15 dirina. 'Di dinja oraj totog pinjajangeun, djeung ngĕndog, sarta mĕgarkeun, bari dirijoengkeun anakna dina hijeumna; malah-malah rangkong pikaroempoeleun 16 di dinja hidji-hidji djeung batoerna.'Geura pada nitik-nitik kana kitab Pangeran, sarta ngaradji; eta sagala pĕrkara teja hidji ge moal aja noe gagal, kitoe-kijeuna moal aja noe loepoet; karana lambe andjeunna, nja eta noe nimbalkeun; sarta Roh andjeunna, nja eta noe 17 ngoempoelkeun inja. 'Malah andjeunna pisan noe manglotĕrekeun eta tanah ka darinja, sarta panangan andjeunna pisan noe ngabagikeun eta ka darinja nganggo kĕntja; bakal pada ngamilik eta salalanggĕngna, nja diĕnggonan toeroen-toemoeroen. *a* Jos. 6 : 17, 21. *b* Jĕr. 25 : 33. *c* p. 51 : 6; Wahj. 6 : 13, 14. *d* 5 Moesa 32 : 42. *e* p. 24 : 21. *f* Jĕr. 46 : 10. *g* p. 63 : 1. *h* Wahj. 14 : 11; 19 : 3. *i* p. 13 : 21.

PASAL 35.

Ari [a] tĕgal lĕga djeung tanah keëng bakal aratoheun; sarta tanah lapang bakal gĕraheun, djeung kĕmbangan tjara 2 goelo. 'Kĕmbanganana leubeut pisan, sarta djeung gĕrahna; nja gĕrah nja ajeuh-ajeuhan. Eta teh dipaparin kamoeljaän goenoeng Libanon, kaähengan goenoeng Karmel djeung tanah Saron; bakal pada nendjo kamoeljaän Pangeran, kaähengan Allah oerang. *a* p. 32 : 15.

3 [a] Geura talĕgĕrkeun leungeun ngeplek, djeung karoewatkeun toeoer njorotjod.

4 'Baredjakeun ka noe borangan hate kijeu: Sing talĕgĕr, oelah sararijeun! Masing njaho, [b] Allah maraneh ĕngke soemping, njandak pamalĕs, pamajar Allah; andjeunna pisoempingeun sarta njala- 5 mĕtkeun ka maraneh. 'Mangsa eta [c] panon noe lolong bakal dibareuntakeun, djeung tjeuli noe torek bakal dibaroe- 6 kakeun. 'Mangsa eta [d] noe ngempor bakal loeloentjatan tjara oentjal, sarta letah noe pireu bakal sĕsĕnggakan; karana harita [e] di tĕgal lĕga ngaboerijal tjai, kitoe deui waloengan di tanah la- 7 pang. 'Ari geus kitoe, ĕnggon nongtoreng pidjadieun ĕnggon tjai, sarta ĕnggon kĕlang pidjadieun ĕnggon tji-njoesoe; dina pangtjitjingan adjag, ĕnggonna ngabajak, piajaeun djoekoet, bajongbong 8 djeung wawalinian. 'Sarta di dinja piajaeun hidji djalan ngĕmplong, djalan gĕde, nja eta bakal disĕboetkeun Djalan Soetji; moal disorang [f] koe noe nadjis; nja keur eta bae; saha-saha leumpang djalan eta, masih noe paloeng ge moal 9 pisasabeun. 'Moal aja singa di dinja; naon bae sato noe sok ngarĕrĕdjet moal aja noe oenggah, teu kapanggih di dinja; nja didjalananana koe sakoer noe beu- 10 nang ngadjait. 'Ari [g] sakoer noe beunang ngaleupaskeun Pangeran tangtoe baralik, sarta pidaratangeun ka Sion bari sĕsĕnggakan; djeung sirahna make [h] kaboengahan langgĕng; kaätohan djeung kaboengahan bakal dipakekeun ka darinja; sabalikna kasoesahan djeung roehah-rahoeh mah bakal aloendoer.

a Aj. 4 : 3; Ibr. 12 : 12. *b* p. 40 : 10. *c* p. 29 : 18 Mat. 11 : 5. *d* Lal. 3 : 8. *e* p. 41 : 18. *f* p. 52 : 1. *g* p. 11 : 11; 51 : 11. *h* p. 61 : 7; Wahj. 21 : 4.

PASAL 36.

Ari geus kitoe, [a] mangsa kaopat-wĕlas taoenna Hiskia djoemĕnĕng radja, bral Sanherib, radja Asoer, indit ngaroeroeg ka sakabeh nagara Joeda noe 2 rareugreug, sarta dibareunangkeun. 'Tidinja radja Asoer nitah Rabsake ti nagara Lakis ka Jĕroesalem, ka radja Hiskia, dibahanan balad rosa pisan. Heug eta teh ngarandĕg [b] di soesoekan empang girang, di sisi djalan gĕde, lĕbah 3 tĕgal minatoe. 'Djol bidjil ka dinja Eljakim poetra Hilkia, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi papatih.

4 'Pok Rabsake ngomong ka darinja: Geura poepoelih ka Hiskia: Kijeu timbalan radja agoeng, radja Asoer: Nahaon pangandĕl, anoe matak kita ngandĕl teh? 5 'Tjarek kami, ngan omong biwir bae, jen aja tarekah djeung pangawasa baris kana pĕrang. Ajeuna ka saha kita nja ngandĕl, noe matak kita baha ka kami? 6 'Saĕnjana, kita ngandĕl teh kana iteuk hoë noe geus pitĕs, nja ka Mĕsir teja; tijap-tijap aja noe nĕkĕn ka inja, tangtoe tjos ka leungeunna, datang ka paratna; nja kitoe Piraon, radja Mĕsir, ka sakabeh anoe ngandĕl ka dinja. 7 'Tatapi lamoen maneh ngomong ka kami: Kaoela ngarandĕl teh ka Pangeran, Allah kaoela: naha eta teh lain eta noe pamoedjaänana djeung altar-altarna disalingkirkeun koe Hiskia teja, bari marentah ka oerang Joeda djeung ka oerang Jĕroesalem, jen: Maraneh njĕmbah teh koedoe di hareupeun ijeu hidji altar bae? 8 'Ari ajeuna, geura tataroehan djeung goesti kami radja Asoer: kami ka kita dek mere doewa reboe koeda, oepama kita bisa ngadjogokeun ti diri kita toekang toempak koeda baris noempakan inja. 9 'Na koemaha kita pibisaeun ngoendoerkeun bopati sahidji oge, kaäsoep abdi goesti kami noe pangleutikna? tapi [c] kita ngandĕl ka Mĕsir, tina kareta djeung tina taroekang toempak koeda. 10 'Ari ajeuna kami pangaroeroeg ka ijeu tanah sĕdja diroeksak teh, naha karah teu kalawan Pangeran? aja timbalan Pangeran ka kami: Geura indit ngaroeroeg ka tanah eta, sarta roeksakkeun koe maneh.

a 2 Radj. 18:13. *b* p. 7:3. *c* p. 31:1.

11 Misaoer Eljakim, djeung Sebna, sarta Joah ka Rabsake teh: Moegi ka abdi gamparan ngalahir koe basa Sam bae, karana abdi pada ngahartos; montong ngalahir ka abdi koe basa Jahoedi, kakoeping koe djalma-djalma noe araja dina loehoer koeta. 12 'Ngadjawab Rabsake: Ari kami teh, noe matak dipiwarang koe goesti kami ngomongkeun sagala omongan noe tadi teja, naha karah ka djoeragan maneh sarta ka diri maneh bae? lain ka eta djalma-djalma noe darijoek dina loehoer koeta, noe bakal njatoe tai sorangan, nginoem tjikiih sorangan, barĕng djeung maraneh? 13 'Neut Rabsake nangtoeng, sarta ngagĕro, bĕdas pisan sowarana, make basa Jahoedi, kijeu pokna: Geura darengekeun lahiran radja agoeng, radja Asoer! 14 'Kijeu timbalan radja: Maraneh oelah kagĕlo koe Hiskia; karana moal bisaeun 15 ngaloepoetkeun maraneh. 'Djeung maraneh oelah kabawa-bawa koe Hiskia ngandĕlkeun Pangeran, ngomong kijeu: Oerang tangtoe koe Pangeran diloepoetkeun; ijeu nagara moal koengsi 16 diselehkeun ka leungeun radja Asoer. 'Poma oelah ngagaroegoe ka Hiskia; karana kijeu timbalan radja Asoer: Geura njarijeun karahajoean djeung kami, bari baridjil ka kami; tangtoe maraneh pada ngahakan hasil tangkal anggoer sorangan, djeung pada ngahakan hasil tangkal kondang sorangan, sarta pada nginoem tjai soemoer sorangan; 17 'tĕpi ka kami soemping, ngala maraneh ka hidji tanah noe sapĕrti tanah maraneh, nja tanah soegih gandoem djeung anggoer, tanah soegih roti djeung kĕbon anggoer. 18 'Oelah koengsi maraneh kagĕndam koe Hiskia, pokna: Pangeran tangtoe ngaloepoetkeun oerang. Karah batara-batara bangsa-bangsa geus aja noe ngaloepoetkeun tanahna ti panangan radja Asoer? 19 'Di mana batara Hamat djeung batara Arpad? di mana batara Sĕparwaim? sarta batara karah bareto ngaloepoetkeun Samaria ti leungeun kami? 20 'Tjik, di lĕbah sakabeh batara tanah-tanah teja, noe mana noe geus ngaloepoetkeun tanahna ti leungeun kami, wĕt njangka Pangeran tangtoe ngaloepoetkeun Jĕroesalem ti leungeun kami? 21 'Dĕmi eta teh rarepeh bae, teu ngadjawab ka Rabsake sakĕtjap-kĕtjap atjan; karana radja geus maparin timbalan, kijeu timbalanana: Maraneh oelah ngadjawab ka dinja. 22 'Toeloej soemping deui Eljakim poetra Hilkia, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi papatih, pada marĕk ka Hiskia, panganggona beunang njosoëk; seug ngoendjoekkeun ka andjeunna omongan Rabsake teja.

PASAL 37.

Ari [a] geus kitoe, barang kadangoe koe radja Hiskia, pek andjeunna njosoëk panganggona; toeloej noetoepan salirana

koe karoeng, bari seug lĕbĕt ka gĕdong 2 Pangeran. 'Sarta Eljakim, noe njangking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis teja, barĕng kokolot-kokolot para panghoeloe, koe andjeunna dipiwarang ka nabi Jĕsaja poetra Amos, geus pada 3 noetoepan diri koe karoeng. 'Toeloej eta teh malihatoer ka Jĕsaja: Kijeu lahiran Hiskia: Poë ijeu nja poë kasoekĕran, sarĕng kalaraän, sarawoeh kawirangan; karana baroedak geus rek babar, tapi taja tanaga geusan ngadjoe- 4 roekeun. 'Bok manawa Pangeran, Allah andjeun, ngadangoekeun omongan Rabsake, noe dittogether koe radja Asoer djoeraganana ngahinakeun ka Allah noe djoemĕnĕng; manawa kĕrsa ngalara-lara tina sabab omonganana noe geus kadangoe koe Pangeran, Allah andjeun teja. [b] Koe pĕrkawis eta, moegi-moegi ngahatoerkeun panĕda tina sabab sesa, 5 anoe masih aja. 'Dĕmi geus darongkap eta mantri radja Hiskia ka Jĕsaja teh, 6 'toeloej Jĕsaja ngalahir ka darinja: Koedoe kijeu nja hatoeran ka djoeragan sampejan: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh montong sijeun-sijeun koe omongan noe geus kadenge koe maneh, noe koe baroedak radja Asoer dipake nga- 7 gorengkeun ka kami teja. 'Masing njaho, radja teja koe kami rek dipandjingan hidji soekma, ĕngke pingadengeëun tagiwoer, bari toeloej balik deui ka tanahna; sarta di djĕro tanahna koe kami rek disina roeboeh koe pĕdang.

a 2 Radj. 19. *b* Jĕr. 37:3.

8 Tidinja Rabsake balik, njampak radja Asoer keur mĕrangan ka nagara Libna; karana geus meunang bedja, jen andjeunna pindah ti nagara Lakis teja. 9 'Geus kitoe radja meunang bedja hal Tirhaka, radja Koes; aja noe ngoeninga: Tirhaka teja boedal, sĕdja mĕrangan ka andjeun. Ana geus ngadenge kitoe, toeloej radja ngoetoesan deui djalma 10 ka Hiskia, sarta diparentah kijeu: 'Maraneh geura mopojan ka Hiskia, radja Joeda, kijeu nja pok: Poma kita oelah kagĕlo koe batara kita, noe koe kita diandĕlkeun, pagar jen: Jĕroesalem moal koengsi diselehkeun ka leungeun radja 11 Asoer. 'Kapan kita geus ngadenge bedja pĕrkara noe koe para radja Asoer didamĕl ka sakabeh tanah teja, datang ka ditaroempĕs; ari kita mah naha pi- 12 loepoeteun? 'Karah batara-batara bangsa-bangsa ngaloepoetkeun anoe diraroeksakkeun koe karoehoen kami, tjara Gosan, djeung Haran, djeung Resep, sarta oerang Eden, noe aja di Tĕlasar teja? 13 'Di mana radja Hamat, djeung radja Arpad, sarta radja nagara Sĕparwaim, Hena djeung Iwa teja?

14 Ana Hiskia geus nampa soeratna ti leungeun oetoesan, seug diaos; geus kitoe andjeunna moenggah ka gĕdong Pangeran, bari toeloej soerat teh koe Hiskia dibeberkeun ka pajoeneun Pangeran. 15 'Sarta Hiskia nĕnĕda ka Pangeran, kijeu 16 panĕdana: 'Noen Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, noe linggih dina moekarabin! nja andjeun teja Allah, andjeun njalira, njĕpĕng sadajana karadjaän noe di boemi; andjeun teja noe 17 ngadamĕl langit sarĕng boemi. 'Ĕh Pangeran! moegi tjondongkeun tjĕpil andjeun, sarĕng dangoekeun; ĕh Pangeran! moegi beuntakeun sotja andjeun, sarĕng tingalikeun; sarĕng moegi dangoekeun sadajana omongan Sanherib, noe ngadatangkeun eta, baris ngahinakeun ka 18 Allah noe djoemĕnĕng. 'Jaktos pisan, noen Pangeran! pĕrkawis radja-radja Asoer ngaroeksakkeun eta sadajana na- 19 gara sinarĕngan tanah-tanahna; 'sarawoeh aällahanana diaraloengkeun kana seuneu; karantĕn lain Allah eta teh, salĕrĕsna djidjijeunan leungeun manoesa bae, kai sarĕng batoe; mana koe eta 20 digĕmpoer. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah koering sadaja! moegi-moegi koering pada disalamĕtkeun ti leungeunna, soepaja sadajana karadjaän noe di boemi pada nganjahokeun, jen andjeun teja Pangeran, andjeun njalira.

21 Tidinja Jĕsaja poetra Amos teja ngadjoeroengkeun ka Hiskia, pihatoerna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Ari pĕrkara noe koe maneh ditĕda ka kami hal Sanherib, radja Asoer teja, 22 'nja ijeu pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun hal eta: Ari parawan, anak Sion, njoemahkeun ka maneh, mojok ka maneh; anak Jĕroesalem noetoer- 23 keun ka maneh bari gogodĕg. 'Saha noe dihinakeun djeung digorengkeun koe maneh, sarta saha noe koe omong maneh dioenghak, bari panon maneh tanggah

ka manggoeng? [a] Nja Kasoetji Israil. 24 'Maneh geus ngahinakeun ka Goesti koe lantaran mantri maneh; ari tjarek maneh: Ijeu aing geus oenggah ka loehoer goenoeng-goenoeng, ka tĕngah goenoeng Libanon, mawa kareta aing noe loba; sarta [b] koe aing dek dikadek kaina poetri noe laloehoer, kaina djamoedjoe noe aroentjoel, sarta dek ngadatangan ka pontjotna noe pangpoentjakna, ka leuweung pakĕbonanana. 25 'Aing teh ngali djeung nginoem tjai, sarta aing koe dampal soekoe aing dek njaätkeun sakabeh bangawan Mĕsir. 26 'Na maneh teu ngadenge kami ngadamĕl kitoe ti anggalna, sarta ngadjadikeun kitoe ti djaman baheula? ajeuna koe kami eta didatangkeun, jen maneh koedoe ngagĕmpoer nagara noe rareugreug, didjijeun hoenjoedan-hoenjoedan. 27 'Kitoe noe matak priboemina teu narangan, pada galeder, sarta baringoengeun; djaradina sasat djoekoet tĕgal, sarta daoen hedjo, sasat djoekoet noe dina hateup, djeung gandoem perang memeh gĕde. 28 'Ari kami teh leuwih oeninga dina dijoek maneh, sarta dina kaloewar-asoep maneh, kitoe deui dina pangamoek maneh ka kami. 29 'Sapedah maneh ngamoek ka kami, djeung sabab rahoel maneh geus nĕpi kana tjĕpil kami, noe matak iroeng maneh koe kami bakal ditĕrapan kaloehan ti kami, djeung biwir maneh bakal ditĕrapan kadali ti kami, sarta maneh koe kami rek dibalikkeun, njorang djalan oeroet maneh datang. 30 'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun: noe dihakan taoen ijeu toerijang; noe dihakan taoen kadoewa koerindang; dĕmi dina taoen katiloe mah pek njalĕbar, djeung dibaroewat, kitoe deui marĕlak anggoer sarta dihakan boewahna. 31 'Djeung anoe rahajoe anak-poetoe Joeda, sakoer noe kari, [c] bakal akaran deui ka handap, sarta boewahan ka loehoer. 32 'Karana ti Jĕroesalem pibidjileun sesa, sarta ti goenoeng Sion pibidjileun noe rahajoe; [d] kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamĕl kitoe. 33 'Koe sabab eta, timbalan Pangeran hal radja Asoer teh kijeu: Moal piasoepeun ka ijeu nagara, djeung moal mĕsatkeun djamparing ka djĕro nagara, sarta moal pimawaeun kĕpĕng ka hareupeunana, djeung moal dilingkoengan koe benteng. 34 'Ĕngke pibalikeun, njorang djalan oeroetna datang; moal koengsi asoep ka ijeu nagara, lahiran Pangeran. 35 'Karana kami tangtoe ngaraksa ijeu nagara, rek disalamĕtkeun, koe karana kami, djeung koe karana Dawoed, abdi kami teja. *a* p. 5 : 24. *b* p. 14 : 8. *c* p. 27 : 6. *d* p. 9 : 6.

36 Tidinja bidjil Malaikat Pangeran, pek njabĕtan dina pasanggrahan oerang Asoer; sakĕti dalapan laksa lima reboe noe kasabĕt; [a] ana haroedang isoek-isoek, doemadakan, eta kabeh geus djaradi majit. 37 'Djoeng Sanherib, radja Asoer, leumpang, moelang; toeloej tjalik di nagara Ninĕwe. 38 'Ari geus kitoe, eukeur radja sĕmbahijang di gĕdong Nisrok aällahanana, pek Adram-Melek djeung Sareser, poetrana, maehan ka andjeunna koe pĕdang; toeloej maringgat ka tanah Ararat; ari Esar-Hadon poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 17 : 14; 31 : 8.

PASAL 38.

Dina mangsa eta [a] Hiskia parĕng teu damang, meh poepoes. Toeloej nabi Jĕsaja poetra Amos teja ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatoer ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: Geura wĕwĕkas ka saeusi-imah maneh; karana maneh ĕngke paeh, moal lila nja hiroep. 2 'Tidinja Hiskia ngagilir, pameunteuna kana bilik, bari seug nĕnĕda ka Pangeran. 3 'Ari panĕdana: Noen Pangeran! moegi emoet, jen simkoering loemakoe teh di pajoeneun andjeun kalawan satoehoe sarĕng kalawan soehoed hate, sarĕng noe dipilampah koe simkoering anoe sae di pajoeneun andjeun. Sarta Hiskia nangis rosa katjida. 4 'Dĕmi geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕsaja, kijeu pangandikana: 5 'Geura leumpang, bedjakeun koe maneh ka Hiskia: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, bapa maneh: Panĕda maneh koe kami dimakboel, tji-panon maneh koe kami ditingali; masing njaho, oemoer maneh koe kami rek ditambahan lima wĕlas taoen; 6 'malah maneh reudjeung ijeu nagara [b] koe kami rek diloepoetkeun ti leungeun radja Asoer; toer kami rek ngaraksa ijeu nagara. 7 'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun ti Pangeran, nandakeun Pangeran tangtoe ngadamĕl

8 pangandika noe diandikakeun teja: 'Masing njaho, kalangkang koe kami rek dipoendoerkeun sapoeloeh goerat ka toekang, dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan noeroetkeun panon-poë, dina istiwa Ahas. Seug panon-poë moendoer sapoeloeh goerat dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan. *a* 2 Radj. 20. *b* p. 37 : 35.

9 Ijeu sĕrat Hiskia, radja Joeda, saparantos teu damang, sarta geus waras 10 tina teu-damangna. 'Tadina omong kaoela: Keur tĕngah-toewoeh nja oemoer, aing teh koedoe ijang, [a] asoep ka lawang ĕnggon noe paeh; aing teh diĕrol sesa 11 taoen aing. 'Omong kaoela: Aing moal njeueung deui Pangeran; moal njeueung deui Pangeran dina tanah djalma hariroep; moal nendjo deui manoesa, reh tjampoer djeung priboemi ĕnggon djĕmpe. 12 'Saoeng aing diroewag, dibawa toeloej ti aing, sapĕrti himah toekang ngangon; aing geus ngaleled hiroep aing sapĕrti toekang ninoen; aing koe andjeunna rek dikeureut tina galeger; [b] ti sijang dongkap ka wĕngi koering koe andjeun di- 13 parantoskeun. 'Kaoela ngahĕnĕng nĕpi ka isoek; sapĕrti singa, nja kitoe andjeunna motongkeun sakabeh toelang kaoela; ti sijang dongkap ka wĕngi koe- 14 ring koe andjeun diparantoskeun. 'Sapĕrti sora kapinis djeung bango, nja kitoe kaoela lĕngas-lĕngis; [c] kaoela gĕgĕroengan tjara djapati; panon kaoela mĕlĕng ka manggoeng: Eh, Pangeran! koering dikanijaja; moegi andjeun kĕrsa 15 nanggĕl koering. - 'Kaoela rek mitjatoer koemaha? Nja andjeunna noe maparin djangdji ka kaoela, sarta nja andjeunna noe ngadamĕl; sĕdja madjoe lalaoenan sapandjang taoen kaoela, tina eta kari- 16 poehan njawa kaoela. 'Noen Goesti! hal pĕrkawis kitoe matak djalma hariroep, sarĕng woengkoel dina sadjĕro eta ajana hiroep roh koering; karantĕn andjeun parantos ngawaloejakeun ka koering, 17 sarĕng koering dipaparin hiroep. 'Salĕrĕsna, karipoehan noe sakitoe angĕt teh geus djadi kasalamĕtan diri koering; ari andjeun teh mimanah ka njawa koering, didjaoehkeun tina roewangan boeroekoetjoetan; [d] karantĕn sadajana dosa koering koe andjeun geus dibalangkeun 18 ka poengkoereun andjeun. 'Karantĕn [e] ĕnggon noe paeh teu nganoehoenkeun ka andjeun, maot teh hanteu moedji ka andjeun; noe geus taroeroen kana gorowong hanteu ngarĕp-ngarĕp kana kajak- 19 tosan andjeun. 'Anoe hiroep, anoe hiroep, nja eta noe nganoehoenkeun ka andjeun, sapĕrtos koering dangĕt ajeuna; kajaktosan andjeun koe bapa bade dinjaho- 20 keun ka anak-anak. 'Pangeran kĕrsa njalamĕtkeun ka kaoela; mana oerang pinabeuheun tatabeuhan kaoela saoemoer-hiroep oerang, di gĕdong Pangeran.

a Djab. 107 : 18. *b* Aj. 4 : 20. *c* p. 59 : 11. *d* Mik. 7 : 18, 19. *e* Djab. 6 : 6.

21 [a] Djeung deui saoer Jĕsaja: Sina njokot boewah kondang sagoeroentoel; koedoe dipopokkeun ka noe bareuh, tangtoe 22 andjeunna hoerip. 'Sarta ari lahiran Hiskia: Naon pialamateunana, jen kaoela pioenggaheun deui ka gĕdong Pangeran?

a 2 Radj. 20 : 7.

PASAL 39.

Dina [a] mangsa eta Mĕrodak-Baladan, poetra Baladan, radja Baboel, ngirimkeun soerat djeung kikintoen ka Hiskia; karana ngadenge bedja, jen andjeunna mantas teu damang, ajeuna wiloedjĕng 2 deui. 'Ari Hiskia boengaheun koe eta oetoesan, sarta nembongkeun ka darinja goedang arta-bandana, ĕmas-perak, wawangian djeung minjak aloes; kitoe deui sagoedangna pakarang, djeung saniskara bae noe kapanggih dina doenya-brana andjeunna; taja naon-naon dina gĕdongna sarta dina sawĕwĕngkonna noe koe Hiskia teu ditembongkeun ka darinja. 3 'Geus kitoe nabi Jĕsaja ngadeuheus ka radja Hiskia, sarta naros ka andjeunna: Koemaha omongan eta djalalĕma, sarta ti mana daratangna ka andjeun? Ngawalon Hiskia: Daratangna ka kaoela ti 4 tanah noe djaoeh, ti Baboel. 'Naros deui Jĕsaja: Narendjo naon di gĕdong andjeun? Walonan Hiskia: Narendjo saniskara noe di gĕdong kaoela; taja naonnaon dina doenya-brana kaoela, noe koe kaoela hanteu ditembongkeun ka dari- 5 nja. 'Saoer Jĕsaja ka Hiskia: Andjeun geura reungeukeun pangandika Pange- 6 ran sawadya-balad: 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja saniskara noe di imah maneh, sarta sakoer anoe beunang ngĕlĕp karoehoen maneh, tĕpi ka mangsa ajeuna, bakal diakoetan ka Baboel; moal aja noe dikarikeun, timbalan

7 Pangeran. 'Djeung deui anak maneh lalaki, anoe pibidjileun ti diri maneh, noe koe maneh bakal dijoegakeun, [b] noe sawareh mĕngke ditjokot, didjijeun ponggawa di djĕro karaton radja Baboel. 'Ari lahiran Hiskia ka Jĕsaja: Sae pangandika Pangeran, noe geus dilahirkeun koe adjĕngan. Lahirna deui: Salĕrĕsna moegimoegi aja kasĕnangan djeung kajaktian saoemoer kaoela! *a* 2 Radj. 20 : 12. *b* Dan. 1 : 3—5.

PASAL 40.

Geura pada ngalilipoer, geura pada ngalilipoer oemat kami, timbalan Allah 2 maraneh. 'Geura pada ngoepahan kana ati Jĕroesalem, sarta oewaran, jen geus toetoeg pĕrangna, jen kadorakaänana geus ditimbang, jen geus meunang [a] doewa tikĕl ti panangan Pangeran bajaran sakabeh dosa-dosana. *a* Jĕr. 16 : 18.

3 [a] Aja sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga kijeu: Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura di tanah lapang ngalĕmpĕngkeun hidji djalan gĕde pikeun Allah 4 oerang! 'Sakoer lĕbak-lĕbak bakal disaeuran, sarta sakabeh goenoeng djeung pasir bakal dihandapkeun; ari noe belot bakal djadi lĕmpĕng, sarta noe garokgek 5 bakal djadi rata. 'Ari [b] kamoeljaän Pangeran bakal dinjatakeun, djeung saniskara daging bakal narendjo sarejana; [c] karana lambe Pangeran noe ngandika kitoe. *a* Mat. 3 : 3; Joh. 1 : 23. *b* p. 60 : 1; 66 : 18. *c* p. 1 : 20.

6 Aja sowara noe marentah kijeu: Geura njĕloek! Ditaros: Njĕloek naon? [a] Saniskara daging teh djoekoet, djeung sakabeh kahadeanana sapĕrti kĕmbang 7 tĕgal. 'Djoekoet teh perang, ari kĕmbangna moerag, sabab ditijoep koe Roh Pangeran; saestoena, djalma-djalma teh 8 djoekoet. 'Djoekoet teh perang, ari kĕmbangna moerag; [b] tatapi ari pangandika Allah oerang mah tĕtĕp salalanggĕngna. *a* Djab. 103 : 15; 1 Petr. 1 : 24. *b* Djab. 119 : 89; Loek. 21 : 33.

9 Eh Sion, noe mawa bedja ngeunah! geura maneh oenggah ka goenoeng noe loehoer; eh Jĕroesalem, noe mawa bedja ngeunah! geura narikkeun sowara maneh sakoewat-koewat; geura narikkeun, oelah sijeun-sijeun; bedjakeun ka nagara-nagara Joeda kijeu: Masing njaho, di di-10 jeu Allah maraneh! 'Masing njaho, [a] Goesti Pangeran pisoempingeun nganggo kabĕdasan, sarta panangan andjeunna pinjĕpĕngeun kawasa. Masing njaho, gandjaranana koe andjeunna ditjandak, sarta 11 bajaranana aja di pajoeneunana. 'Andjeunna [b] bade ngangon ingon-ingonna sapĕrti toekang ngangon; ari anak domba koe andjeunna bade dikoempoelkeun dina pananganana, bari dipangkoe di djĕro kandoenganana; noe njaroesoean bade digiring lalaoenan.

a p. 35 : 4; 62 : 11. *b* Jĕh. 34 : 11; Joh. 10 : 11.

12 [a] Saha teja noe nakĕr tjai koe panangan njangkroeng, djeung ngoekoer lĕgana langit koe djeungkal, djeung ngoelak lĕmahing boemi koe takĕran, sarta nimbang goenoeng-goenoeng koe timbangan, kitoe deui pasir-pasir koe 13 taradjoe? 'Saha [b] noe ngadjeudjeuhkeun Roh Pangeran, atawa djadi pangrĕmpaganana, mamagahan ka andjeunna? 14 'Saha noe koe andjeunna dianggo rĕrĕmpagan, noe ngahatoeranan ngarti ka andjeunna, sarta ngawoeroekkeun ka andjeunna hal djalan hoekoem, djeung ngawoeroekkeun ka andjeunna kanjaho, toer mapatahkeun ka andjeunna djalan 15 pangartian? 'Masing njaho, bangsa-bangsa dimanahna sapĕrti tjai satetes dina timbaän, djeung tjara ngĕrĕs saĕmet dina taradjoe. Masing njaho, poelo-poelo koe andjeunna didjoengdjoengkeun sapĕrti 16 boeboek leutik. 'Sarta sagoenoeng Libanon didjijeun soeloeh teu mahi, kitoe deui sasatoanana didjijeun koerban doe-17 roekan teu mahi. 'Bangsa sakabehna moenggoeh di pajoeneun andjeunna mah sapĕrti noe teu aja; dimanahna koe andjeunna dentjeng keneh ti noe euweuh, 18 [c] sarta nja sija-sija. 'Mana [d] Allah teh koe maraneh dek dioepamakeun ka saha, sarta roepa koemaha noe koe maraneh 19 dek dibandingkeun ka andjeunna? 'Paledang njitak artja, sarta koe kamasan disapoet ĕmas, bari dipangnjijeunkeun 20 rante perak. 'Saha-saha noe miskin, teu boga pihatoeraneun, milih kai noe teu keuna bobo; seug nejangan keur dirina hidji toekang anoe pintĕr, menta dipangnjijeunkeun hidji artja [e] noe teu 21 gojang. 'Naha maraneh teu njaho? karah maraneh tatjan ngadenge? koetan teu dibedjakeun ka maraneh ti mimitina? naha maraneh teu ngahartikeun diadĕg-22 keunana boemi? 'Andjeunna noe linggih

[f] di loehoereun kalang boemi, sarta pri-
boemina kawas simeut; [g] nja andjeunna
noe masangkeun langit sapěrti loeloe-
hoer, dibeberkeunana tjara himah ěng-
23 gon tjitjing; 'nja andjeunna [h] noe nje-
lehkeun pangkat-pangkat kana teu aja;
para hakim di boemi didaměl tjara sija-
24 sija. 'Kakara eta teh dipělak, kakara
eta teh disěbar, kakara tangkalna akaran
di boemi: sěděk koe andjeunna ditijoep,
toeloej perang, kabawa koe angin riboet
25 sapěrti djarami. 'Mana kami teh koe
maraneh dek dioepamakeun ka saha,
soepaja djeung kami sakaroepa? soer
26 timbalan noe Langkoeng Soetji. 'Geura
taranggah ka manggoeng, sarta taren-
djo: saha teja noe ngadjadikeun eta
sakabeh, noe ngabidjilkeun balad eta
[i] noeroetkeun bilanganana? [j] kabeh koe
andjeunna disaoer kana hidji-hidji nga-
ranna; tina kagědean kabědasanana
djeung tina karosaän kawasana, sahidji
ge hanteu koerang.

a Sil. 30 : 4. *b* Roem 11 : 34; 1 Kor. 2 : 16. *c* Djab. 39 : 12. *d* p. 46 : 5; Lal. 17 : 29. *e* p. 41 : 7. *f* Aj. 22 : 14. *g* Djab. 104 : 2; p. 42 : 5. *h* Aj. 12 : 17, 21. *i* 1 Moesa 2 : 1; 15 : 5. *j* Djab. 147 : 4.

27 Na koe naon maneh, Jakoeb! sok ngo-
mong, sarta maneh, Israil! sok mitjatoer,
jen: Djalan kaoela kahalangan ka Pa-
ngeran, sarta prakara kaoela ngaliwat
28 ka Allah kaoela? 'Karah maneh teu
njaho, sarta tatjan ngadenge? Allah noe
langgěng, Pangeran, [a] noe ngadjadikeun
sagala toengtoeng boemi teja, teu keuna
palaj, teu keuna lěsoe; [b] ari pangarto-
29 sanana teu beunang dikira-kira. 'An-
djeunna ka noe tjape maparin kakoewa-
tan, sarta noe teu boga tanaga didjěm-
30 barkeun nja kabědasan. 'Nadjan noe
ngarora sok tjape nja lěsoe, sarta baroe-
31 djang mo loepoet laboeh; 'sabalikna [c]
noe ngarěp-ngarěp ka Pangeran mah
tangtoe nganjar-nganjarkeun kakoewa-
tan; pada ngapoeng koe djangdjang sa-
pěrti galoedra; pada loempat, sarta teu
datang ka lěsoe; pada leumpang, sarta
teu datang ka tjape.

a Sil. 30 : 4. *b* Djab. 147 : 3; Roem 11 : 33. *c* p. 30 : 18.

PASAL 41.

Eh, poelo-poelo! geura rarepeh di pajoe-
neun kami; sarta bangsa-bangsa sing
pada nganjarkeun kakoewatan; koedoe
pada marěk, geus kitoe ngaromong;
hajoe, oerang babarěngan madjoe njijar
2 běběněran. 'Saha teja [a] noe ngageuing-
keun ti wetan eta noe běněr, bari nja-
oer, disina ngiring tapakna, djeung
diserenan bangsa-bangsa ka hareupeu-
nana, sina marentah ka radja-radja,
pada diselehkeun ka pědang eta tjara
pělědoeg, djeung ka gondewana sapěrti
3 djarami katěbak koe angin? 'Dialoebrak-
abrik, sarta eta kěbat bari salamět, noe-
roet djalan anoe tatjan disorang koe
4 soekoena. 'Saha teja noe ngěrsakeun
sarta ngadaměl kitoe, anoe njaoer toe-
roenan-toeroenan ti mimitina? [b] Ijeu
kami, Pangeran, anoe pangheulana, sarta
geus panganggeusanana kami teh anggěr
5 keneh bae.'Ana waspadaeun poelo-poelo,
seug sarijeuneun; sagala toengtoeng
boemi pada ngagidir; sěr maradjoe nga-
6 dareuheusan.'Hidji-hidji silih-toeloengan
djeung batoer, sarta pada ngomong doe-
7 loer pada doeloer: Masing těgěr! 'Ari
toekang kai něgěrkeun ka [c] kamasan;
anoe sok njangling koe wadja něgěrkeun
ka noe sok neupa dina tahanan; ngo-
mongna hal patri: Hade eta teh; [d] seug
eta dipageuhkeun koe pakoe, oelah sina
gojang.

a p. 45 : 1, 13; 46 : 11. *b* p. 43 : 10. *c* p. 40 : 19. *d* Jěr. 10 : 4.

8 Děmi maneh mah, eh Israil, [a] abdi
kami! eh Jakoeb, anoe beunang kami
milih, toeroenan Ibrahim, [b] sahabat
9 kami! 'maneh koe kami geus ditjandak
ti toengtoeng boemi; nja maneh koe
kami disaoer ti sisina, bari ditimbalan
kijeu: Maneh teh abdi kami; maneh noe
koe kami dipilih sarta hanteu dipitjeun.
10 'Oelah [c] sijeun-sijeun, karana kami noe
njarěngan ka maneh; oelah parangas-
poeringis, karana kami Allah maneh;
nja kami noe ngoewatkeun ka maneh,
nja kami noe noeloeng ka maneh, nja
kami noe ngahajeukan ka maneh [d] koe
11 panangan kaädilan kami. 'Masing njaho,
sakoer noe panas ka maneh bakal are-
raeun sarta warirangeun; djalma noe
madoean ka maneh pidjadieun sapěrti
12 noe teu aja, estoe pilaleungiteun.'Djalma
noe masejaän ka maneh [e] měngke koe
maneh ditejangan, tapi moal kapanggih;
djalma noe měrangan ka maneh pidja-
dieun sapěrti noe teu aja, sarta tjara
13 noe moesna. 'Karana kami, Pangeran,
Allah maneh, noe njandak leungeun

maneh katoehoe, bari nimbalan ka maneh: Oelah sijeun-sijeun; ijeu kami noe 14 noeloeng ka maneh. 'Oelah sijeun-sijeun, eh Jakoeb, hileud lĕmboet! eh Israil, djalma leutik! ijeu kami noe noeloeng ka maneh, lahiran Pangeran; sarta noe ngadjait ka maneh nja Kasoetji Israil. 15 'Masing njaho, [f] maneh teh koe kami didjadikeun minangka seredan ngirik noe lentjop, nja weuteuh, nja reja hoentoena; maneh bakal ngirik goenoeng-goenoeng djeung diboeboekkeunana, sarta pasir-pasir koe maneh bakal didjadikeun sa-16 pĕrti hoeoet. 'Koe maneh bakal ditapi, seug eta kabarawa koe angin; nja angin riboet noe bakal ngabalĕntjarkeun inja. Dĕmi diri maneh mah [g] pigĕraheun di djĕro Pangeran, sarta moedji maneh di 17 djĕro Kasoetji Israil. 'Anoe balangsak sarta noe miskin narejangan tjai, tapi teu aja; letahna toehoereun bawaning halabhab; ijeu kami, Pangeran, tangtoe ngaboelkeun eta; ijeu kami, Allah Israil, 18 moal nilarkeun eta. 'Dina loehoer pasir-pasir boelistir [h] kami rek moekakeun tji-waloengan, kitoe deui tji-njoesoe di tĕngah lĕbak-lĕbak; tĕgal lĕga koe kami rek didjadikeun ĕnggon tjai, kitoe deui tanah keëng rek didjadikeun pasirahan 19 tjai. 'Di tĕgal lĕga kami rek ngajakeun ki poetri, ki pilang, tangkal koepa, djeung djetoen leuweung; di tanah lapang kami rek ngadjadikeun ki djamoedjoe, tangkal hoeroe djeung tangkal 20 tjamara sarejana; 'soepaja pada waspada, djeung tĕrang, djeung njatĕt dina ati, sarta soerti sarerejana, jen panangan Pangeran noe ngadamĕl kitoe, sarta Kasoetji Israil noe ngadjadikeun eta.

a Djab. 136 : 22; Loek. 1 : 54. *b* Jak. 2 : 23. *c* p. 43 : 1. *d* Djab. 63 : 9. *e* Djab. 37 : 10. *f* Mik. 4 : 13. *g* p. 29 : 19. *h* p. 35 : 6; 43 : 20.

21 Geura halatoerkeun prakara maraneh, timbalan Pangeran; geura njaranggakeun katĕrangan maraneh noe boekti, 22 timbalan radja Jakoeb. 'Koedoe ka kami sakabeh njaranggakeun sarta moepoelihkeun [a] hal anoe pika-hareupeun; geura pada moepoelihkeun hal ka toekang-toekang, koemaha eta pĕtana? koe kami sakabeh dek ditjatĕt dina ati, soepaja kami tĕrang dina pitĕmaheunana; atawa baredjakeun ka kami hal noe piboek-23 tieun. 'Geura moepoelihkeun hal noe pidatangeun mangke, soepaja kami pada tĕrang, jen estoe maraneh djadi batara. Djeung deui geura marigawe hade atawa marigawe goreng, soepaja kami hareran 24 sarta ningali sarereja. 'Satĕmĕnna, maraneh teh sipat noe teu aja, sarta pagawean maraneh sipat euweuh; saha-saha noe milih ka maraneh, [b] matak giroek.

a p. 42 : 9; 45 : 21. *b* 5 Moesa 18 : 12.

25 Kami ngageuingkeun hidji djalma ti kaler, [a] sarta pidjĕboeleunana ti pangbidjilan panon-poë; [b] nja eta pinjĕboeteun djĕnĕngan kami, sarta bakal ngadatangan ka pangkat-pangkat sakoemaha ka leutak, djeung sakoemaha toekang 26 parijoek ngaloeloeh taneuh likĕt. 'Saha [c] noe moepoelihkeun eta ti mimitina, soepaja kami pada tĕrang? saha noe moepoelihkeun ti tadina, soepaja kami misaoer: Bĕnĕr eta teh? Mapan taja noe poepoelih, mapan taja noe bebedja, mapan taja noe ngadenge omongan ma-27 raneh. 'Kami noe pangheulana ngalahir ka Sion: Toeh, toeh, di ditoe! sarta kami ka Jĕroesalem rek maparin hidji 28 noe mawa bedja ngeunah. 'Ana kami ret ningali, saoerang ge teu aja; estoe di lĕbah eta teh taja pisan pangrĕmpagan, noe beunang ditanja koe kami, 29 sarta noe bisa ngabalĕsan omong. 'Satĕmĕnna, eta sakabeh teh tjoemah, pagaweanana euweuh, ari artja-artjana sasat angin djeung sija-sija.

a p. 46 : 11. *b* Esr. 1 : 2. *c* p. 43 : 9.

PASAL 42.

Toeh, abdi kami, noe dihajeukan koe kami, kakasih kami, [a] noe dipikarĕsĕp koe hate kami! Eta koe kami geus diteundeunan [b] Roh kami, bakal ngoewar-2 keun hoekoem ka oerang kapir. 'Moal gĕgĕroan, moal hahaokan, sarta moal aja noe ngadenge sowarana dina loeloe-3 roeng. 'Hoë noe pitĕs koe eta hamo bakal disapatkeun; dĕlĕs noe ngĕboel keneh koe eta hamo bakal dipareuman; ngaloewarkeunana hoekoem teh tang-4 toe satoehoe. 'Moal keuna koe soerĕm, djeung moal keuna koe pitĕs; mĕtakeunana hoekoem di boemi tangtoe datang ka toetoegna; sarta poelo-poelo [c] bakal pada ngarĕp-ngarĕp kana papakonna.

a Mat. 3 : 17; 12 : 18. *b* p. 61 : 1. *c* p. 51 : 5.

5 Kijeu timbalan Allah Pangeran, [a] noe ngadjadikeun langit sarta dipasangkeunana, noe meberkeun boemi sarta djeung bibidjilanana, noe maparin ambĕkan ka bangsa noe noempakan eta, kitoe deui soekma ka sakoer noe loemampah dina 6 eta: 'Ijeu kami Pangeran anoe njaoer maneh djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna, sarta rek njandak leungeun maneh; toer maneh koe kami bakal diraksa, [b] djeung ditangtoekeun baris pĕrdjangdjian oemat, ba- 7 ris pitjahajaeun oerang kapir; 'pikeun [c] ngabeuntakeun panon noe lolong, pikeun ngabidjilkeun sakitan tina pandjara, ngabidjilkeun tina pangberokan 8 sakoer noe dijoek di noe poëk. 'Ijeu kami Pangeran; [d] kitoe djĕnĕngan kami; sarta [e] kahormatan kami koe kami moal dibikeun ka noe sedjen, djeung poedjian 9 kami moal dibikeun ka artja-artja. 'Pĕrkara noe heubeul geuning geus pada boekti; ajeuna kami ngoewarkeun pĕrkara noe anjar; samemehna djadi koe kami diëmbarkeun ka maraneh.

a p. 44 : 24. *b* p. 49 : 6, 8. *c* p. 29 : 18. *d* 2 Moesa 3 : 14, 15. *e* p. 48 : 11.

10 Eh sakoer, noe lalajaran di laoet, kitoe deui pangeusi laoet, poelo-poelo sarta djeung priboemina! [a] geura njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; nja nganjanjikeun poedjianana ti toeng- 11 toeng boemi. 'Tĕgal lĕga djeung nagaranagarana koedoe pada njowara, kitoe deui desa-desa noe ditjitjingan oerang Kedar; [b] priboemi Sela koedoe sarĕnggak, ambal-ambalan ti poentjak goe- 12 noeng-goenoeng. 'Koedoe [c] pada njanggakeun kahormatan ka Pangeran, djeung ngoewarkeun poedjianana di poelo-poelo. 13 'Pangeran mĕngke mijos sapĕrti prawira, [d] bade ngageuingkeun kasarĕgĕpan tjara pradjoerit; bade soerak, toer ngagĕntra tarik; bade nawiskeun kawasana ka 14 moesoeh-moesoehna. 'Kami [e] ngantĕp ti baheula; kami teh repeh bae, ngarĕkĕtkeun andjeun; ajeuna kami rek ngadĕngek tjara noe ngadjoeroe, rek njĕgor 15 djeung ngagĕbos sakali. 'Goenoeng-goenoeng djeung pasir-pasir koe kami rek diroeksak, djeung sakabeh dangdaoenan rek disina perang; ari waloengan-waloengan koe kami rek didjadikeun poelo, 16 djeung sitoe-sitoe rek disina saät. 'Sarta noe lolong koe kami rek ditaroejoen dina djalan noe teu njaraho eta; koe kami rek dibĕnĕrkeun dina djalan noe teu njaraho eta; ari noe poëk koe kami ti heulaeunana rek didjadikeun tjaäng, sarta [f] noe poengkal-pengkol rek dilĕmpĕngkeun. Nja eta pĕrkara noe koe kami rek didamĕl, sarta maranehanana koe 17 kami moal ditinggal. 'Ari sakoer noe ngaranděl ka artja sipat oekir, sarta noe ngaromong ka artja sipat tjitak, jen: Nja adjĕngan batara koering: eta mah pialoendoereun ka toekang, [g] bari areraeun katjida.

a Djab. 33 : 3. *b* p. 16 : 1. *c* Wahj. 14 : 7. *d* Djab. 78 : 65; p. 59 : 17. *e* p. 57 : 11. *f* p. 40 : 4. *g* p. 44 : 10, 11.

18 Eh, noe tarorek! geura pada ngadenge; sarta maraneh noe lolong! geura pada 19 beunta, soepaja narendjo. 'Saha noe lolong saroepa abdi kami? atawa torek sapĕrti piwarangan kami? Saha noe lolong sapĕrti eta noe roentoet djeung kami, sarta lolong tjara abdi Pangeran? 20 'Maneh nendjo reja pĕrkara, tapi koe maneh teu diëstoekeun; tjeuli molongo, 21 tapi teu ngadenge. 'Pangĕrsa Pangeran, koe karana kaädilan andjeunna, ngagoengkeun toret, sarta dimoeljakeunana. 22 'Dĕmi eta teh bangsa noe geus dirajahan sarta dirampogan; kabeh ge keuna koe djirĕt, ngaringkoek dina lombanglombang, sarta ditareundeun dina pangberokan-pangberokan; pada djadi rajaheun, sarta taja noe ngaleupaskeun; pada djadi rampogeun, sarta taja noe 23 ngomong: Poelangkeun.'Saha lĕbah maraneh noe dek ngawaro kana piwoeroek noe tadi? saha noe dek ngarĕgĕpkeun djeung ngagoegoe kana hal pika-hareu- 24 peun? 'Saha teja noe njelehkeun Jakoeb, sina dirampog, njelehkeun Israil ka noe ngararajah? lain Pangeran? [a] Ari sababna oerang baroga dosa ka andjeunna; sarta eta teu daraekeun ngalakonan djalan andjeunna, djeung teu naroeroet 25 kana toret andjeunna. 'Kitoe noe matak andjeunna ka maranehanana namplokkeun bĕndoena noe leuwih sewot, sarta pĕrang noe leuwih bangĕt; seug manehanana koe eta disoendoet sakoerilingna, tapi koe manehanana teu dikanjahokeun; sarta manehanana koe eta dihoeroe, tapi koe hate manehanana hanteu dipadoeli.

a Jĕr. 2 : 19.

PASAL 43.

Dĕmi ajeuna timbalan Pangeran, noe ngadamĕl maneh, eh Jakoeb! noe ngadjadikeun maneh, eh Israil! nja kijeu: [a] Oelah sijeun-sijeun, karana maneh koe kami geus didjait; kami geus njaoer ka maneh, [b] disĕboet ngaran; maneh teh
2 anoe kami. 'Tijap-tijap maneh meuntas nĕroes tjai, [c] tangtoe koe kami disarĕngan; ari njorang waloengan, moal lapoet ka maneh; tijap-tijap maneh leumpang njorang seuneu, moal toetoeng, sarta maneh koe hoeroeng moal kalen-
3 tab-lentab atjan. 'Karana kami Pangeran nja Allah maneh, [d] Kasoetji Israil, Djoeroe-salamĕt maneh; kami geus njelehkeun Mĕsir, [e] djadi panĕboes maneh; kitoe deui Koes djeung Sĕba, djadi ga-
4 ganti maneh. 'Sapedah maneh dipikaadjen koe pangrasa kami, djeung dihormat, sarta kami miasih ka maneh, noe matak kami njelehkeun manoesa, djadi gaganti maneh; nja njelehkeun bangsabangsa, djadi gaganti njawa maneh.
5 'Oelah sijeun-sijeun, karana kami njarĕngan ka maneh; [f] kami rek ngadatangkeun toeroenan maneh ti wetan, sarta maneh koe kami rek dikoempoelkeun
6 ti koelon; 'kami ka kaler rek nimbalan: Selehkeun; kitoe deui ka kidoel: Oelah dihalangan; poetra kami lalaki datangkeun ti noe djaoeh, poetra kami awewe
7 datangkeun ti toengtoeng boemi; 'oenggal-oenggal djalma [g] noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, sarta noe beunang kami ngadamĕl baris kamoeljaän kami; koe kami eta teh didjadikeun, malah koe
8 kami eta teh disampoernakeun. 'Geura ka-loewarkeun oemat lolong panonan,
9 kitoe deui noe tarorek tjeulian. 'Sakabeh oerang kapir koedoe karoempoel sarerejana, sarta bangsa-bangsa koedoe ngarijoeng; [h] tjik, saha di lĕbah eta noe bisa moepoelihkeun hal kitoe, atawa ka kami sakabeh ngabedjakeun pĕrkara noe heubeul? koedoe ngajakeun saksina, soepaja dirina dibĕnĕrkeun; atawa koedoe ngadarenge, sarta ngaromong: Jakti.
10 'Nja maraneh noe djadi saksi kami, lahiran Pangeran, sarta abdi kami, beunang kami milih; soepaja maraneh pada nganjahokeun djeung pĕrtjaja ka kami, sarta pada ngaharti jen kami teh anggĕr; [i] heulaeun kami taja Allah didjadikeun, sarta pandeurieun kami hamo piajaeun.
11 'Ijeu kami bae Pangeran; [j] sarta taja
12 Djoeroe-salamĕt djaba ti kami. 'Nja kami noe maparin njaho; nja kami noe njalamĕtkeun; nja kami noe ngembarkeun, sarta taja deui di maraneh; mana maraneh saksi kami, lahiran Pangeran,
13 sarta kami teh Allah. 'Samalah [k] ti barang aja poë, kami teh nja eta; [l] sarta ti panangan kami taja noe bisa ngaleupaskeun; kami kĕrsa ngadamĕl, na saha noe bakal ngahalangan?

a p. 41 : 10, 14. *b* 2 Moesa 31 : 2; 33 : 12. *c* Djab. 66 : 12. *d* p. 41 : 14. *e* Sil. 21 : 18. *f* p. 11 : 12; Djak. 8 : 7. *g* Jĕr. 14 : 9. *h* p. 41 : 22, 26. *i* p. 44 : 6. *j* Hos. 13 : 4. *k* Djab. 90 : 2. *l* 5 Moesa 32 : 39.

14 Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadjait maraneh, Kasoetji Israil: Nja koe karana maraneh noe matak kami miwarangan ka Baboel, sarta koe kami rek dioendoerkeun eta sakabeh, djadi kakaboeran, tĕgĕs oerang Kasdim, toempak kapal-kapal parantina sĕsĕnggakan.
15 'Kami teh Pangeran, Kasoetji maraneh, noe ngadjadikeun Israil, [a] Radja ma-
16 raneh. 'Kijeu timbalan Pangeran, [b] noe maparin djalan dina laoet, sarta dina
17 tjai gĕde maparin geusan njorang; 'noe ngaloewarkeun kareta djeung koeda, balad djeung noe karawasa teja, wani pagoletak sarerejana, sarta teu haroedang deui, pĕs tjara dĕlĕs parareum:
18 'Montong ngaringĕtkeun pĕrkara noe heubeul, sarta montong malikiran pĕr-
19 kara baheula. 'Masing nganjahokeun, kami rek ngadamĕl hidji pĕrkara noe anjar, ajeuna pidjadieunana; geus tangtoe ĕngke koe maraneh katangen. Saestoena, di tĕgal lĕga kami rek ngajakeun hidji djalan, [c] sarta di ĕnggon rehe kami rek ngajakeun waloengan-waloe-
20 ngan. 'Sato galak bakal pada ngahormatan ka kami, adjag reudjeung manoek naäm; sabab kami di tĕgal lĕga maparin tjai, di ĕnggon rehe maparin waloengan-waloengan, keur inoemeun oemat kami, anoe beunang kami milih.
21 'Nja eta oemat beunang kami ngadjadikeun pikeun kami, [d] bakal pada nja-
22 ritakeun poedjian kami. 'Tatapi maneh, Jakoeb! ka toekang teu sasambat ka kami; ĕnjana mah maneh, Israil! djadi
23 bosĕn ka kami. 'Maneh ka kami teu

njanggakeun domba keur koerban maneh doeroekan; djeung teu ngahormat ka kami koe koerban maneh peuntjitan; kami ka maneh teu ngagawekeun mawa koerban kadaharan, djeung teu njapekeun ka maneh mawa doepa. [24] 'Maneh teu mangmeulikeun kami [e] djaringao, djeung teu ngawarĕgkeun ka kami koe gadjih koerban maneh peuntjitan. Sabalikna maneh mah ngagawekeun ka kami koe dosa-dosa maneh, sarta njapekeun ka kami koe kadorakaän maneh. [25] 'Ijeu kami pisan [f] noe ngaleungitkeun kamasijatan maneh koe karana kami; sarta dosa-dosa maneh koe kami hanteu dipiĕmoet. [26] 'Geura mere ingĕt ka kami; [g] hajoe, oerang oeroes-oeroes djeung kami; maneh geura njarita, soepaja maneh dibĕnĕrkeun! [27] 'Karoehoen maneh noe mimiti milampah dosa, djeung sakoer noe ngoeroeskeun ka maneh pada migawe masijat ka kami. [28] 'Mana kami rek nganistakeun kapala-kapala kasoetjian, sarta rek njelehkeun Jakoeb kana hoekoem ditoempĕs, njelehkeun Israil kana hoekoem digogoreng.

a p. 33 : 22. *b* 2 Moesa 14 : 14, 28. *c* p. 41 : 18. *d* 2 Sam. 7 : 24; 1 Petr. 2 : 9. *e* 2 Moesa 30 : 23. *f* p. 44 : 22. *g* p. 1 : 18.

PASAL 44.

Dĕmi ajeuna, [a] eh Jakoeb, abdi kami! eh Israil, anoe beunang kami milih! [2] geura dengekeun: 'Kijeu timbalan Pangeran, [b] noe ngadamĕl ka maneh, sarta noe ngadjadikeun ka maneh ti waktoe dikandoeng, anoe mitoeloeng ka maneh: Eh, abdi kami Jakoeb! eh [c] Jĕsoeroen, anoe beunang kami milih! oelah sijeunsijeun. [3] 'Karana [d] kami rek ngoetjoerkeun tjai ka noe halabhab, kitoe deui soesoekan-soesoekan ka noe toehoer; [e] kami rek ngoetjoerkeun Roh kami ka toeroenan maneh, kitoe deui kabĕrkahan kami ka anak-intjoe maneh. [4] 'Mangke eta djaradi dina antara djoekoet, sapĕrti waroe lot di sisi kokotjoran [5] tjai. 'Ijeu bakal ngomong, jen: Kaoela kagoengan Pangeran; eta bakal njĕboetkeun maneh koe ngaran Jakoeb; ari itoe bakal noelis koe leungeun, jen kagoengan Pangeran, bari nĕlahkeun maneh ngaran Israil.

a p. 41 : 8. *b* p. 43 : 21. *c* 5 Moesa 32 : 15. *d* p. 43 : 20; 55 : 1. *e* Joh. 7 : 38.

[6] Kijeu timbalan Pangeran, Radja Israil, sarta Poerah-ngadjaitna, tĕgĕs Pangeran sawadya-balad: [a] Kami noe pangheulana, djeung kami noe pangpandeurina, sarta [7] taja Allah djaba ti kami. 'Na saha noe rek ngoewarkeun sapĕrti kami, djeung moepoelihkeun eta, sarta ngatoer eta di pajoeneun kami, ti sĕmĕt kami ngajakeun oemat langgĕng? Noe kitoe koedoe moepoelihkeun pĕrkara noe pidatangeun, sarta hal anoe piboektieun. [8] 'Maraneh oelah sarijeun, djeung oelah mariris; naha koe kami lain diĕmbarkeun ka maneh ti bareto, sarta dipaparin njaho? Mapan [b] maraneh saksi kami. Karah aja deui Allah, djaba ti kami? Saĕnjana [c] taja deui batoe karang; kami mah teu njaho. [9] 'Noe njarijeun artja pada sija-sija kabeh; [d] djeung eta barangna noe araloes teh taja gawena; ari saksina nja diri maranehanana; teu narendjo djeung teu barogaeun kanjaho, mana bakal areraeun. [10] 'Saha noe rek njijeun aällahan, atawa njitak artja, noe taja pisan gawena? [11] 'Masing njaho, [e] eta sabatoer-batoerna bakal areraeun; mapan toekang-toekangna bangsa manoesa. Masih karoempoel sakabeh, dĕg narangtoeng, tangtoe meugang reuwas, meunang era sarerejana. [12] 'Toekang beusi njijeun kampak; pek digawe make arĕng roehaj; diroepakeunnana koe paloe, dipigawena koe leungeunna noe bĕdas; malah teu baranghakan, datang ka bejak tanaga; teu [13] nginoem tjai, datang ka tjapena. 'Toekang kai [f] masangkeun sipatan, kaina ditjirian koe pamoelas, dipapas koe rimbas; seug ditjirian koe djangka, sarta dipigawe niroe roepa djalma, noelad kaäloesan manoesa, sina tjitjing di djĕro [14] imah. 'Los eta teh noewar ki poetri adjang dirina, boh njokot ki djati atawa ki pasang, milih noe teuas dina kakaian leuweung; prak mĕlak ki damar, [15] sarta koe hoedjan digĕdekeun. 'Ari geus kitoe keur manoesa, baris didjijeun soeloeh; pek eta njokot sawareh, bari seug sidoeroe; ongkoh didjijeun seuneu, dipake meuleum roti, ongkoh didjijeun aällahan, bari seug disĕmbah; didjijeun [16] artja, bari seug soedjoed ka dinja. 'Saparona didoeroek di djĕro seuneu, saparona deui dipake sarat njatoe laoek, nja ngagoreng daging, sarta datang ka

seubeuhna; samalah sidoeroe, bari ngomong: Euleuh, aing haneut, ngarasa seuneu. 17 'Ari sesa kai teja koe eta didjijeun aällahan, keur piartjaeunana; prak soedjoed ka dinja, bari njĕmbah, sarta nĕnĕda ka dinja, pokna: Moegi-moegi koering leupaskeun; karana nja adjĕngan batara koering! 18 'Eta teh teu barogaeun kanjaho djeung teu barogaeun pangarti, [g] wantoe-wantoe panonna dilampat, mana teu bisaeun nendjo, kitoe deui hatena, mana teu bisaeun ngaharti. 19 'Djeung koe eta hanteu dipiingĕt, sarta taja kanjahona djeung taja pangartina baris ngomong kijeu: Saparona koe aing geus didoeroek di djĕro seuneu, samalah dina roehakna aing meuleum roti, ngagoreng laoek, bari seug dadaharan; naha sesana koe aing rek didjijeun kagiroekan, rek soedjoed ka sapotong kai? 20 'Eta teh njatoe lĕboe; kasimpangkeun koe hate kabĕlĕdjog, noe matak teu bisaeun ngaleupaskeun njawana, sarta teu ngomong kijeu: Naha leungeun aing lain njĕkĕl bohong? *a* p. 41:4; 48:12; Wahj. 1:8, 17. *b* p. 43:10, 12. *c* 1 Sam. 2:2. *d* p. 41:29; 45:16. *e* Jĕr. 10:14. *f* Jĕr. 10:3. *g* p. 6:10; 45:20.

21 Eh Jakoeb! eh Israil! ingĕtkeun noe tadi; karana maneh teh abdi kami; nja kami noe ngadjadikeun ka maneh; estoe maneh teh abdi kami; eh Israil! maneh 22 koe kami moal dilalikeun. 'Kamasijatan maneh [a] koe kami geus dileungitkeun sapĕrti mĕndoeng; kitoe deui dosa-dosa maneh sapĕrti mega. Geura balik ka kami; karana maneh koe kami geus 23 didjait. 'Eh langit! [b] geura sĕnggak; karana Pangeran geus ngadamĕl kitoe; eh ĕnggon boemi noe harandap! geura saroerak; eh goenoeng-goenoeng, leuweung djeung sakabeh kakaian anoe aja di djĕrona! geura barerag sĕnggak; karana Pangeran geus ngadjait Jakoeb, djeung nawiskeun kamoeljaänana di Israil. *a* p. 43:25; 45:22. *b* Djab. 96:11; p. 49:13.

24 Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadjait ka maneh, sarta noe ngadjadikeun ka maneh ti waktoe dikandoeng teja: Kami teh Pangeran, noe ngadamĕl saniskara; [a] noe masangkeun langit njalira, noe 25 meberkeun boemi koe mantĕn; 'noe ngaboeroengkeun tanda-tanda toekang soewaban, sarta ahli noedjoem pada digelokeun; noe ngoendoerkeun djalma palintĕr ka toekang, sarta elmoena digĕ- 26 djoelkeun; 'noe ngajakinkeun omongan abdina, djeung ngalaksanakeun papatah piwaranganana; noe nimbalan hal Jĕroesalem, jen tangtoe dieusian deui; kitoe deui hal nagara-nagara Joeda, jen tangtoe didjĕlĕgkeun deui, sarta tarikolotna koe kami tangtoe diaradĕgkeun deui; 27 'noe nimbalan ka tjai djĕro: [b] Sing saät! djeung sakoer waloengan maneh koe 28 kami rek disina toehoer; 'noe nimbalan [c] hal Kores: Eta teh pangangon kami, sarta tangtoe ngalaksanakeun sapangĕrsa kami, bari marentah hal Jĕroesalem, jen koedoe didjĕlĕgkeun deui; kitoe deui hal kabah, jen koedoe diadĕgkeun deui. *a* p. 42:5. *b* p. 43:16. *c* p. 41:25; 45:1.

PASAL 45.

Kijeu timbalan Pangeran ka lisahan andjeunna, ka [a] Kores, noe koe kami ditjandak leungeunna, kĕrsa naloekkeun bangsa-bangsa ka hareupeunana; sarta kami rek moekaän saboek radja-radja; kĕrsa moekakeun panto-panto ti heulaeunana, sarta lawang-lawang moal aja 2 noe meundeutkeun: 'Kami rek angkat ti heulaeun maneh, ngaratakeun sakoer noe ngaroenggoenoek; [b] ari panto tambaga koe kami rek dibarĕdjadkeun, 3 sarta toelak beusi rek dipotongan. 'Malah kami ka maneh rek maparin doenya-brana ĕnggon poëk, djeung pĕpĕndĕman ĕnggon boeni; soepaja maneh nganjahokeun, jen kami Pangeran, Allah Israil, anoe njaoer ka maneh, [c] disĕboet ngaran. 4 'Koe karana abdi kami Jakoeb, nja eta Israil, anoe beunang kami milih, noe matak maneh koe kami disaoer, disĕboet ngaran; kami nĕlahkeun ka maneh, kilang maneh tatjan njaho ka kami. 5 'Ijeu [d] kami Pangeran; taja deui; taja Allah djaba ti kami; eta kami kĕrsa njaboekan ka maneh, kilang maneh tatjan 6 njaho ka kami. 'Soepaja djalma pada nganjahokeun ti sĕmĕt pangbidjilan panon-poë sarta ti sĕmĕt pangsoeroepanana, jen euweuh deui djaba ti kami; 7 nja kami teh Pangeran; taja deui. 'Kami [e] noe ngadjadikeun tjaäng sarta noe ngajakeun poëk; [f] noe ngadamĕl kasalamĕtan djeung noe ngajakeun katjilakaän;

nja kami Pangeran noe ngadamĕl eta saniskara. *a* 2 Bab. 36 : 22; p. 44 : 28. *b* Djab. 107 : 16. *c* p. 43 : 1. *d* p. 42 : 8. *e* 1 Moesa 1 : 3. *f* Njanj. 3 : 38.

8 Eh langit! sing njoeroeloekkeun ti loehoer, sarta mega-mega sing ngoetjoerkeun kabĕnĕran; boemi teh sing moeka, soepaja ngabidjilkeun kasalamĕtan, djeung kabĕnĕran sing djadi babarĕngan! Nja kami Pangeran noe ngadamĕl eta sakabeh.

9 Pibalaïeun sakoer, noe madoean ka noe ngadjadikeun ka dirina! talawengkar djeung pada talawengkar sipat taneuh! [a] Naha ari taneuh likĕt rek ngomong ka toekang parijoek: Andika teh njijeun naon? atawa djidjijeunan maneh rek ngomong: Eta teh teu boga leungeun? 10 'Pibalaïeun djalma, noe ngomong ka bapa: Naha bapa ngajoegakeun? atawa ngomong ka awewe: Naha ĕma ngadjoeroekeun? 11 'Kijeu timbalan Pangeran, Kasoetji Israil, sarta noe ngadjadikeun inja: Geura pada nanjakeun ka kami pĕrkara noe pidatangeun; hal poetra-poetra kami djeung hal dadamĕlan panangan kami koe maraneh pasrahkeun 12 ka kami. 'Ijeu kami [b] noe ngadamĕl boemi, sarta noe ngadjadikeun manoesa noempakan eta; panangan ijeu kami noe masangkeun langit, djeung sakabeh baladna koe kami diparentah. 13 'Kami geus ngageuingkeun eta Kores djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna, djeung sakabeh djalanna koe kami rek diratakeun. Nja eta [c] tangtoe ngadĕgkeun nagara kami, djeung ngaleupaskeun oemat kami noe dibojong; teu kalawan bajaran, djeung teu kalawan panĕboes; kitoe timbalan Pangeran sawadya-balad. *a* p. 29 : 16; Jĕr. 18 : 6; Roem 9 : 20. *b* p. 48 : 13. *c* p. 44 : 28.

14 Kijeu timbalan Pangeran: Beunang katjapean oerang Mĕsir, sarta kaoentoengan oerang Koes djeung oerang Sĕba, djalma djarangkoeng teja, mĕngke parindah ka maneh, sarta djadi kaboga maneh; eta bakal pada ngiring ka maneh; parindahna njandang rante; [a] sarta bakal njarĕmbah ka maneh, nĕda-nĕda ka maneh, [bari ngomong]: Estoe Allah linggih di maneh, sarta taja deui; euweuh 15 deui Allah. 'Sajaktosna andjeun teh Allah noe ngaboenikeun andjeun, noen 16 Allah Israil, Djoeroe-salamĕt! 'Ari itoe sakabeh bakal areraeun, toer wawirangeun; [b] taroekang njijeun brahala pioendoereun sarejana bari njandang wi- 17 rang. 'Dĕmi Israil mah tangtoe disalamĕtkeun koe Pangeran, [c] langgĕng pisan kasalamĕtanana; maraneh mah hamo meunang era djeung hamo meunang wirang langgĕng salalawasna. *a* p. 60 : 14. *b* p. 44 : 11. *c* p. 55 : 3.

18 Karana kijeu timbalan Pangeran, [a] noe ngadjadikeun langit; tĕgĕs Allah, noe ngadamĕl boemi sarta djeung sadijana; tĕgĕs noe nĕtĕpkeun eta; pangdidjadikeunana [b] lain soepaja soewoeng, nja didamĕlna teh soepaja dieusian: Ijeu 19 kami Pangeran; taja deui. 'Kami ngandika teh [c] lain di noe boeni, di ĕnggon boemi noe poĕk; kami ka toeroenan Jakoeb tara nimbalan kijeu: Maraneh sing wĕleh nejangan kami; ijeu kami Pangeran ngandika noe sabĕnĕrna, ngoe- 20 warkeun noe saestoena. 'Eh sakoer, noe rahajoe ti bangsa kapir! geura karoempoel; hijap ka darijeu, geura njalampeurkeun sarereja: [d] sakoer noe sok mamawa kai artjana, djeung nĕnĕda ka aällahan noe teu bisa njalamĕtkeun mah, 21 teu barogaeun kanjaho. 'Geura [e] pada poepoelih, tjik halatoerkeun, malah koedoe rĕrĕmpoegan sarereja: Na saha noe ngabedjakeun hal kitoe ti baheula, mere njaho eta ti bareto? lain kami Pangeran? Estoe taja deui Allah djaba ti kami; Allah noe sipat bĕnĕr, nja Djoeroe-sala- 22 mĕt; taja deui djaba ti kami. 'Eh, sakabeh toengtoeng boemi! [f] geura maradĕp ka kami, tangtoe pada disalamĕtkeun; karana nja kami teh Allah; taja deui. 23 'Kami soempah [g] njĕboet diri kami, ti lambe kami ka loewar pangandika noe sabĕnĕrna, sarta hamo balik deui, [h] jen sakabeh toeoer mĕngke darĕkoe di pajoeneun kami, sarta sakabeh letah 24 mĕngke soempah ka kami. 'Ari piomongeunana hal kami: Ngan di djĕro Pangeran ajana kabĕnĕran djeung kabĕdasan; koedoe pada ngadeuheus ka andjeunna; sabalikna sakabeh anoe panas ka andjeunna mah, tangtoe piareraeun. 25 'Sakabeh toeroenan Israil mĕngke dibĕnĕrkeun di djĕro Pangeran, sarta maroedji maneh. *a* p. 42 : 5. *b* 1 Moesa 1 : 2. *c* p. 48 : 16, 17. *d* p. 44 : 19; 46 : 7. *e* p. 44 : 7; 46 : 9. *f* p. 44 : 22; 55 : 7. *g* 1 Moesa 22 : 16; Ibr. 6 : 13. *h* Roem 14 : 11; Pil. 2 : 10.

PASAL 46.

Si [a] Bel ngoedoeproek, si Nĕbo ngoedoepoeng; artja-artjana geus sok ka barahala djeung ka sasatoan; barang noe sok dibabawa koe maraneh teja, ajeuna geus dimomotkeun, djadi babawaän sato mopo. 2 'Patingkoedoepoeng patingkoedoeproek sarejana; teu barisaeun ngarahajoekeun babawaän, malah dirina leumpang asoep ka pangdjarahan.

a Jĕr. 50 : 2.

3 Geura darengekeun kami, eh anak-intjoe Jakoeb, sesa anak-intjoe Israil kabeh, [a] noe pada momotan kami ti waktoe dikandoeng, dipangkoe ti barang djol ti pianakan! 4 'Sarta nĕpi ka maneh kolot kami anggĕr bae, [b] djeung nĕpi ka maneh bodas boeoek tangtoe koe kami diais; nja kami noe ngadamĕl, nja kami noe pimangkoeëun, nja kami noe pingaiseun, bari dirahajoekeun. 5 'Na [c] ka saha maraneh dek ngoepamakeun kami, atawa njaroewakeun kami, atawa ngabandingkeun kami, soepaja satanding? 6 'Noe kitoe teh olok ĕmas tina kantong, djeung nimbang perak koe datjin, bari moeroehan ka kamasan, pek koe eta didjijeun aällahan; toeloej saroedjoed, nja sĕmbahijang. 7 'Ari aällahan teh [d] dipapanggoel dina taktak, diais-ais, diteundeun dina pĕrnahna, seug ngadjĕtĕn, teu pindah-pindah ti ĕnggonna; malah sasambat ka dinja, tapi teu nembalan; teu bisaeun njalamĕtkeun eta tina kasoesahanana. *a* 5 Moesa 1 : 31; p. 63 : 9. *b* Djab. 71 : 18. *c* p. 40 : 18. *d* p. 45 : 20; Jĕr. 10 : 5.

8 Sing ngaringĕtkeun eta, djeung sing djadi parĕngkoeh; eh, djalma masijat! 9 [a] koe maraneh koedoe dipiingĕt. 'Sing ngaringĕtkeun pĕrkara noe heubeul, ti djaman lawas; [b] karana kami teja Allah, taja deui; kami teh Allah, sarta euweuh sasama kami. 10 'Ti mimitina kami maparin njaho pitoengtoengeun, sarta ti baheula kami maparin njaho anoe tatjan kalakon; bari nimbalan: [c] Papasten kami noe pitĕtĕpeun, sarta kami rek ngalampahkeun sapangĕrsa kami. 11 'Ari [d] ti tĕbeh wetan kami njaoer hidji manoek bangsa njambĕr; ti tanah noe djaoeh kami njaoer hidji djalma poerah nĕkanan papasten kami. Nja kami noe ngandika, nja kami noe rek ngaboektikeun; kami noe ngĕrsakeun, malah kami noe pingadamĕleun. 12 'Darengekeun kami, eh noe hareuras hate, noe djaraoeh tina kabĕnĕran: 13 'Kami keur ngadeukeutkeun kabĕnĕran kami, moal pidjaoeheun; [e] sarta kasalamĕtan kami moal dililakeun; saĕnjana kami di Sion ĕngke maparin kasalamĕtan, ka Israil maparin kaähengan kami.

a p. 44 : 19. *b* p. 45 : 5. *c* Djab. 33 : 11; Sil. 19 : 21. *d* p. 41 : 25; Jĕr. 49 : 22. *e* p. 52 : 10; 56 : 1.

PASAL 47.

Eh parawan, anak Baboel! [a] geura toeroen, gek dijoek dina lĕmah; eh, anak Kasdim! geura dijoek dina taneuh, teu make korsi; karana ka maneh moal njarĕboet deui noe teu pajaän sarta kamĕgahan. 2 'Geura njokot panggilingan, [b] pek ngagiling, njijeun tipoeng; geura boeka tjindoeng maneh, singsatkeun samping, boeka bitis, los ngaraäs waloengan-waloengan! 3 'Sing tembong orat maneh, [c] nja sing katendjo wiwirang maneh; kami arek malĕs, sarta moal narima ka manoesa. 4 'Ari Poerah ngadjait oerang [d] padjĕnĕnganana Pangeran sawadya-balad, Kasoetji Israil. 5 'Eh, anak Kasdim! geura ngahenen, boes asoep ka noe poëk; karana ka maneh moal njarĕboet deui Ratoening sagala karadjaän. 6 'Kami tadina keur bĕndoe ka oemat kami; kagoengan kami koe kami dinistakeun, sarta diselehkeun ka leungeun maneh; [e] ari maneh teh teu milampah kawĕlasan ka darinja; tjatjakan ka noe kolot pasangan maneh koe maneh dibeuratkeun katjida. 7 'Sarta ari omong maneh: Aing pidjadieun radja salalanggĕngna; datang ka eta pĕrkara koe hate maneh hanteu dipadoeli, djeung maneh hanteu ingĕt kana pitĕmaheunana.

a p. 26 : 5. *b* 2 Moesa 11 : 5. *c* Jĕr. 13 : 26; Nah. 3 : 5. *d* p. 41 : 14. *e* Njanj. 5 : 12; Djak. 1 : 15.

8 Ari ajeuna, geura ijeu dengekeun, eh noe soeka-soeka, noe dijoek sĕnang ati, noe sok ngomong sadjĕro hate: [a] Ijeu aing, euweuh deui; aing teh moal dijoek tjara randa, djeung moal boga rasa kalapoeran anak: 9 'saĕnjana, maneh ĕngke kadatangan [b] eta doewa pĕrkara, ngadak-ngadak, dina poë sahidji: nja kalapoeran anak, sarta djadi randa; ari ngadatanganana ka maneh bebejakan, sanadjan [c] loba pisan sihir maneh,

sanadjan toembal maneh rosa katjida. 10 'Karana maneh teh kĕndĕl sadjĕro kagorengan maneh; ari omong maneh: Taja noe nendjo ka aing; kapintĕran maneh djeung kanjaho maneh, nja eta noe njasabkeun ka maneh, datang ka maneh ngomong sadjĕro hate: Ijeu aing; 11 euweuh deui. 'Mana maneh bakal kadatangan katjilakaän, sarta moal njaho pidjampeëunana; djeung bakal kataradjang balahi, sarta moal bisa ngaleungitkeun eta; nja bakal oedjoeg-oedjoeg kadatangan karoeksakan, sarta koe ma- 12 neh moal kataksir. 'Geura maneh hoedang, pĕtakeun toembal maneh, sarta pĕtakeun salobana sihir maneh, noe koe maneh dipake njapekeun diri ti ngongora; malah-mandar maneh bisa ngamangpaätan diri; malah-mandar maneh 13 bisa njingsijeunan. 'Maneh datang ka poesing tina kalobaän tarekah maneh. Ajeuna sina haroedang sakoer ahli palak, noe marĕlĕng kana bentang-bentang, noe narorah saban-saban boelan teja; sina pada njalamĕtkeun ka maneh ti sakoer noe bakal ngadatangan ka ma- 14 neh.'Masing njaho, eta teh pidjadieun sapĕrti djarami; bakal pada didoeroek koe seuneu; moal pibisaeun ngaleupaskeun dirina ti pangawasa hoeroeng; lain roehak baris sidoeroe, lain seuneu baris 15 dijoek di hareupeunana. 'Kitoe pidjadieunana ka maneh sakoer noe koe maneh dipake njapekeun diri teja; ari sakoer noe dagang ka maneh ti mangsa maneh ngora teja bakal sakaparan-paran, masing-masing djalanna; taja noe njalamĕtkeun ka maneh.

a Wahj. 18 : 7. *b* p. 51 : 19. *c* Nah. 3 : 4.

PASAL 48.

Ijeu geura darengekeun, eh anak-intjoe Jakoeb, noe pada katĕlah koe ngaran Israil, sarta baridjil ti [a] tjai Joeda; noe saroempahna kana djĕnĕngan Pangeran, sarta njarĕboetkeun Allah Israil, tapi 2 lain satoehoena, lain sabĕnĕrna. 'Karana pada nĕlahkeun maneh tĕdak [b] nagara soetji, sarta narĕkĕn ka Allah Israil; Pangeran sawadya-balad, kitoe 3 djĕnĕnganana. 'Kami ti bareto geus maparin njaho pĕrkara noe heubeul teja; nja eta teh ka laloewar ti lambe kami, sarta koe kami diëmbarkeun; ari didamĕlna koe kami ngadadak, seug pada 4 boekti. 'Sapedah kami tĕrang, jen maneh teh [c] heuras, sarta beuheung maneh oerat beusi, djeung tarang maneh tam- 5 baga, 'noe matak kami ka maneh maparin njaho ti bareto; samemeh boekti koe kami diëmbarkeun ka maneh; soepaja maneh oelah ngomong: Brahala koela noe njijeun kitoe; atawa artja koela sipat oekir, artja koela sipat tjitak, 6 nja eta noe marentah kitoe. 'Koe maneh geus kadenge; sing waspada ka eta sakabeh; [d] sarta maneh koemaha teu rek ngoewarkeun eta? Ti mangsa ajeuna kami ngembarkeun ka maneh pĕrkara noe alanjar, nja pĕrkara rarikip, anoe 7 tatjan kanjahoan koe maneh. 'Nja ajeuna didjadikeunana, lain ti bareto; sarta memeh poë ijeu tatjan kadenge koe maneh, soepaja maneh oelah ngomong: Saĕnjana, koe koela geus kanjahoan. 8 'Ongkoh tatjan kadenge koe maneh, ongkoh tatjan kanjahoan koe maneh, ongkoh tjeuli maneh ti bareto teu molongo; karana kami tĕrang, maneh teh toekang tjidra, djeung maneh teh kasĕboet toekang masijat [e] ti waktoe dikan- 9 doeng. 'Kami rek ngamĕngkekeun bĕndoe kami [f] koe karana djĕnĕngan kami, nja dipĕngkĕk koe karana poedjian kami, keur pimangpaäteun maneh, sangkan 10 maneh koe kami oelah dibasmi. 'Saĕnjana, maneh teh koe kami geus dibĕsot, tapi lain sapĕrti perak; nja maneh ditjoba koe kami di djĕro panglĕboeraning 11 kabalangsakan. 'Koe karana kami, koe karana kami noe matak kami rek midamĕl kitoe; [g] karana tada teuing nganistakeunana! [h] sarta kahormatan kami koe kami moal dibikeun ka noe sedjen.

a Djab. 68 : 27; p. 51 : 1. *b* Nĕh. 11 : 1; p. 52 : 1. *c* 2 Radj. 17 : 14; Jĕr. 5 : 3. *d* p. 43 : 21. *e* Djab. 58 : 4. *f* p. 43 : 25; Dan. 9 : 19. *g* 4 Moesa 14 : 15. *h* p. 42 : 8.

12 Eh Jakoeb! dengekeun kami; eh Israil, [a] anoe beunang kami njaoer! kami teh anggĕr; [b] kami noe pangheulana, 13 malah kami noe pangpandeurina. 'Toer panangan kami [c] noe ngadĕgkeun boemi, djeung panangan kami tĕngĕn noe masangkeun langit; ana koe kami disaoer, 14 seug djonghok sarejana. 'Maraneh geura koempoel sakabeh sarta darengekeun: Tjik, [d] saha di lĕbah itoe noe moepoe-

lihkeun hal kitoe? Pangeran asiheun [e] ka dinja; tangtoe eta teh ngalampahkeun pangĕrsa andjeunna ka Baboel, djeung ngeunakeun panangan andjeunna 15 ka oerang Kasdim. 'Ijeu kami noe ngandika, malah koe kami eta teh disaoer; kami noe ngadatangkeun eta, sarta tang- 16 toe loeloes djalanna. 'Hijap ka darijeu, ka kaoela; ijeu darengekeun: [f] Kaoela ti mimitina teu ngawoeroek di noe boeni; ti barang djadi eta pĕrkara, kaoela teh aja di dinja; ari ajeuna Goesti Pangeran sarta Rohna noe miwarang kaoela. 17 'Kijeu timbalan Pangeran, [g] noe ngadjait ka maneh, nja Kasoetji Israil teja: Kami teh Pangeran, Allah maneh, noe ngawoeroek ka maneh anoe pimangpaäteun; anoe noejoen ka maneh dina djalan, noe 18 koe maneh koedoe dilakonan. 'Naha moen ti bareto [h] maneh ngarĕgĕpkeun ka timbalan kami! tangtoe kasalamĕtan maneh geus djadi sapĕrti waloengan, djeung kabĕnĕran maneh tjara ombak 19 laoet; 'sarta toeroenan maneh tangtoe geus djadi [i] sapĕrti keusik, djeung bibidjilan awak maneh sapĕrti siki eta; ngaranna moal dibasmi djeung moal ditoempoer ti hareupeun kami.

a p. 41 : 9. *b* p. 44 : 6. *c* p. 42 : 5; 51 : 13. *d* p. 41 : 22, 23. *e* p. 45 : 1, 13. *f* p. 45 : 19; Joh. 18 : 20. *g* p. 41 : 14. *h* Djab. 81 : 14. *i* 1 Moesa 22 : 17.

20 [a] Geura baridjil ti Baboel! geura ngabalĕtjir ti tanah Kasdim, kalawan sowara sĕnggak; geura oewar-aerkeun, baredjakeun hal kitoe, oetarakeun eta tĕpi ka toengtoeng boemi; koedoe ngaromong kijeu: Pangeran geus ngadjait 21 Jakoeb abdina. 'Djeung [b] teu halabhabeun keur ditaroejoen koe andjeunna njorang tĕgal saroewoeng; ti djĕro batoe karang koe andjeunna disina ngotjor tjai keur maranehanana; ari batoe karang teh koe andjeunna dibeulah, tjor 22 tjai ngagoelak. 'Ari [c] noe doraka mah, timbalan Pangeran, teu ngabogaän kasalamĕtan.

a p. 52 : 11; Jĕr. 50 : 8; Wahj. 18 : 4. *b* p. 49 : 10. *c* p. 57 : 21.

PASAL 49.

Eh [a] poelo-poelo! darengekeun kami; sarta maraneh, eh bangsa-bangsa noe djaraoeh! geura rarĕgĕpkeun: Pangeran geus njaoer kami ti waktoe dikandoeng, ti sĕmĕt padaharan iboe koe andjeunna 2 geus disĕbatkeun pingaraneun kami. 'Ari biwir kami koe andjeunna didjadikeun [b] ibarat pĕdang seukeut; kami disimpĕn koe andjeunna dina aoeb pananganana; sarta kami koe andjeunna didjadikeun minangka djamparing herang, diboenikeun di djĕro wadah djamparing an- 3 djeunna. 'Sarta andjeunna nimbalan ka kami: Maneh teh abdi kami Israil, sarta di djĕro maneh kami rek nandakeun 4 kamoeljaän kami. 'Ari omong kami: Lah! aing njoesahkeun maneh teh tjoemah bae; aing mejakkeun tanaga teh sija-sija, nja gaplah; satĕgĕsna hak kami aja di Pangeran, djeung gandjaran kami 5 aja di Allah kami. 'Ari ajeuna timbalan Pangeran, noe ngabakoekeun kami ti waktoe dikandoeng djadi abdina teja, kami koedoe ngabalikkeun Jakoeb ka andjeunna, sangkan Israil ka andjeunna dikoempoelkeun; (karana kami manggih kahormatan di pajoeneun Pangeran, sarta Allah kami noe djadi kabĕdasan 6 kami.) 'Djeung deui timbalanana: Saeutik keneh maneh teh djadi abdi kami baris ngadĕgkeun deui kaom Jakoeb, sarta ngabalikkeun oerang Israil noe karaksa; [c] samalah maneh koe kami ditangtoekeun baris pitjahajaeun oerang kapir, soepaja maneh matak salamĕt ti kami nĕpi ka toengtoeng boemi. 7 'Kijeu timbalan Pangeran, [d] Poerah ngadjait Israil, nja Kasoetji Israil teja, ka eta hidji noe dipikatjoewa koe djalma-djalma, djeung dipikagiroek koe bangsa-bangsa, nja ka eta hidji kawoelaning sakoer noe karawasa: [e] Radja-radja bakal narendjo, sarta haroedang; kitoe deui kapala-kapala, sarta bakal saroedjoed; koe karana Pangeran noe langkoeng toehoe, nja koe karana Kasoetji 8 Israil, anoe milih ka andjeun. 'Kijeu timbalan Pangeran: [f] Dina mangsa kasoekaän kami geus ngaboelkeun ka maneh, sarta dina poë kasalamĕtan kami geus noeloeng ka maneh; toer maneh koe kami bakal diraksa, [g] djeung ditangtoekeun baris pĕrdjangdjian oemat, soepaja ngadĕgkeun deui tanah; soepaja ngamilikkeun deui milik-milik noe sa- 9 roewoeng; 'soepaja marentah [h] ka noe njandang barogod: Geura baridjil; kitoe deui ka noe aja di noe poëk: Geura tarembong. Nja eta bakal diarangon di sisi djalan-djalan, sarta di sakabeh

pasir boelistir pimanggiheun pangangonan. 10 'Moal [i] ngarasa deui langlajeuseun, djeung moal ngarasa deui halabhab, sarta moal katodjo koe panas atawa koe panon-poë; karana digiringna [j] koe noe Leuwih Wĕlas ka maranehanana, [k] djeung pada diinoemkeun ka tji-njoesoe. 11 'Ari sakabeh goenoeng kami koe kami rek didjadikeun djalan, sarta djalan kami noe galĕde bakal pada disaeuran. 12 'Toeh, [l] itoe moeroeboel ti noe djaoeh; sarta toeh, itoe ti kaler djeung ti koelon; ari itoe mah ti tanah Sinim. 13 'Eh langit! [m] geura sĕnggak; eh boemi! masing gĕrah; eh goenoeng-goenoeng! geura barerag sĕnggak; karana Pangeran geus ngalilipoer ka oematna, sarta kĕrsa ngawĕlasan ka kagoenganana noe balangsak.

a p. 41 : 1. *b* Wahj. 1 : 16. *c* p. 42 : 6; Lal. 13 : 47. *d* p. 48 : 17. *e* p. 52 : 15. *f* 2 Kor. 6 : 2. *g* p. 42 : 6. *h* p. 42 : 7. *i* Wahj. 7 : 16. *j* p. 54 : 10. *k* Djab. 23 : 2. *l* Mat. 8 : 11. *m* p. 44 : 23.

14 Dĕmi tjarek Sion: [a] Koering geus ditilar koe Pangeran, sarta koering dilalikeun koe Goesti. 15 'Koemaha ari awewe bisa mopohokeun ka orokna, datang ka teu wĕlaseun ka anak beuteungna? Sanadjan eta datang ka mopohokeun, kami mah moal mopohokeun ka maneh. 16 'Masing njaho, maneh koe kami geus ditoelis dina doewa dampal panangan; koeta maneh salawasna aja di hareupeun kami. 17 'Anak maneh pada gĕsat-gĕsoet; ari sakoer noe noempoerkeun sarta noe ngaroeksakkeun ka maneh mah, tangtoe ti maneh baridjil. 18 'Geura [b] tjĕngkat, loewak-lijeuk ka sakoeriling, sarta tendjo: itoe sakabeh karoempoel, pada moelang ka maneh. Dĕmi hiroep kami! lahiran Pangeran, saestoena maneh ĕngke makeanan diri koe eta sakabeh, sapĕrti koe pĕrhijasan, djeung dibeubeur koe eta, sapĕrti panganten awewe. 19 'Karana moenggoeh ĕnggon maneh noe tararikolot djeung noe saroewoeng, sarta moenggoeh tanah maneh noe diroeksak teja: saestoena, ajeuna maneh bakal sĕsĕk koe priboemi, sarta noe ngalĕglĕg ka maneh teja bakal pada ngadjaoehan. 20 'Djeung deui maneh noe kalapoeran koe anak teh, [c] anak maneh bakal ngaromong sarta kadenge koe maneh: Koela sĕsĕk nja ĕnggon; isĕr atoeh, soepaja koela aja geusan tjitjing. 21 'Seug maneh bakal ngomong sadjĕro hate: Saha noe mangngadjoeroekeun eta ka aing? da aing kalapoeran koe anak, sarta kadatangan gaboeg. Aing teh aja di pangbojongan; sarta disingkirkeun; na saha noe ngagĕdean eta? Kapan aing tadi dikarikeun sorangan; naha eta teh aja di mana?

a p. 40 : 27. *b* p. 60 : 4. *c* p. 54 : 1.

22 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek ngadjoengdjoengkeun panangan kami ka oerang kapir, sarta [a] nandjeurkeun bandera kami ka bangsa-bangsa; toeloej eta bakal ngalanteurkeun anak maneh lalaki, pada diais; kitoe deui anak maneh awewe, pada dipoenggoe dina taktak. 23 'Sarta [b] radja-radja noe pidjadieun pangatik maneh, djeung prameswarina noe pada pidjadieun pangasoeh maneh; [c] bakal njarĕmbah ka maneh, njoeoeh kana taneuh, [d] bari ngaletakan ngĕrĕs soekoe maneh. Didinja maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, sarta [e] jen sakoer noe ngarĕp-ngarĕp ka kami moal meunang era. 24 'Koemaha [f] ari beubeunangan djalma pĕrkosa bakal dirĕboet? sarta ari djarahan noe bĕnĕr, koemaha bakal leupas? 25 'Saestoena kijeu timbalan Pangeran: Poegoeh pisan djarahan djalma pĕrkosa bakal dirĕboet, sarta ari beubeunangan djalma lalim bakal leupas; karana [g] kami rek madoean ka noe madoean ka maneh, sarta anak-anak maneh koe kami rek disalamĕtkeun. 26 'Sabalikna, sakoer noe nganijaja ka maneh mah koe kami rek disina ngahakan dagingna sorangan, djeung bakal marabok koe gĕtihna sorangan, sapĕrti koe anggoer amis. Didinja saniskara daging tangtoe pada nganjahokeun, jen kami, Pangeran, Djoeroesalamĕt maneh, sarta Poerah ngadjait maneh, tĕgĕs [h] Allah Jakoeb noe leuwih kawasa.

a p. 11 : 12. *b* p. 60 : 16. *c* p. 60 : 14. *d* Djab. 72 : 9. *e* Djab. 25 : 3. *f* Mat. 12 : 29. *g* Djab. 35 : 1. *h* p. 1 : 24.

PASAL 50.

Kijeu timbalan Pangeran: Di mana soerat panalak indoeng maraneh, paparin kami ka dinja tanda disĕrahkeun? atawa maraneh koe kami didjoewal ka noe mana noe ngahoetangkeun ka kami teh? Ĕnjana mah, tina kadorakaän maraneh

noe matak maraneh didjoewal, sarta tina kamasijatan maraneh noe matak indoeng maraneh disĕrahkeun. 2 'Koe naon [a] kami soemping, taja saoerang-oerang atjan? kami njaoer, taja noe nembalan? [b] Karah panangan kami pondok pisan, teu bisaeun ngaleupaskeun? atawa kami teh teu kawasa ngarĕboet? Masing njaho, kami njaätkeun laoet [c] koe panjarek kami, djeung waloengan koe kami didjadikeun tĕgal; laoekna baoe, doemeh euweuh tjai, sarta paraeh sabab kalempohan. 3 'Langit koe kami didangdanan singsarwa hideung, djeung karoeng koe kami didjadikeun pakena.

a p. 65 : 2, 12. *b* 4 Moesa 11 : 23. *c* Djab. 18 : 16.

4 Goesti Pangeran [a] ka kami geus maparin letah noe diwoeroek, soepaja kami ka noe mopo bisa noeloengan koe kasaoeran; andjeunna ngageuing saban-saban isoek; kami koe andjeunna digeuing nja tjeuli, soepaja ngadengekeun tjara noe diwoeroek. 5 'Goesti Pangeran [b] geus moekakeun tjeuli kami, sarta kami hanteu moengpang, teu oendoer ka toekang. 6 'Kami [c] ngasongkeun tonggong ka noe rek nareunggeulan, kitoe deui pipi ka noe pada rek ngadoedoet boeloe; kami teu mindingan beungeut kana wiwirang djeung kana tjidoeh. 7 'Karana Goesti Pangeran kĕrsa mitoeloeng ka kami; sabab kitoe kami moal meunang wirang; sabab kitoe beungeut kami koe kami didjijeun sapĕrti batoe teuas, da kami teh njaho, jen kami hamo meunang era. 8 'Anoe ngabĕnĕrkeun ka kami geus deukeut; [d] saha noe dek madoean ka kami? Hajoe, oerang ngadeuheusan barĕng; saha noe boga prakara ka kami? hijap ka dijeu, ka kami. 9 'Masing njaho, Goesti Pangeran kĕrsa mitoeloeng ka kami; [e] saha noe bakal ngahoekoem ka kami? Masing njaho, [f] eta sakabeh bakal ngaboeroekan sapĕrti sipat njamoe, bakal pada dihakan toko.

a Mat. 7 : 29. *b* Djab. 40 : 7, 9. *c* Mat. 26 : 67, 68; Joh. 19 : 1—3. *d* Roem 8 : 33. *e* Aj. 34 : 29. *f* p. 51 : 6, 8.

10 Saha di lĕbah maraneh anoe sijeun koe Pangeran, anoe noeroet ka omong abdina? Satijap-tijap loemakoe di noe paroĕk, hanteu boga tjaäng, koedoe sing ngandĕl kana djĕnĕngan Pangeran, djeung naleukeum ka Allahna. 11 'Tah maraneh sakabeh, [a] noe sok njijeun seuneu, noe pada disaboek obor hoeroeng: geura los arasoep ka seuneu maraneh noe roehaj, djeung ka obor hoeroeng beunang maraneh njoendoetan. Pangdatang kitoe ka maraneh teh ti panangan kami; maraneh pingarĕdĕngeun disasarap kanjĕri.

a Jĕr. 17 : 4.

PASAL 51.

Eh sakoer, noe ngobrek kana kabĕnĕran, noe narejangan Pangeran! darengekeun kami: Geura pada nendjokeun kana batoe karang, oeroet maraneh ditatah; [a] kitoe deui kana sodong gorowong, oeroet maraneh dikali. 2 'Nja nendjokeun Ibrahim, karoehoen maraneh, kitoe deui Sarah, noe ngadjoeroekeun maraneh teja; karana Ibrahim teh noenggal basana koe kami disaoer; [b] tidinja koe kami dibĕrkahan, sarta didjĕngkarkeun. 3 'Karana Pangeran tangtoe ngalilipoer ka Sion, ngalilipoer ka sakabeh tarikolotna; ari tĕgal-lĕgana koe andjeunna bade didjadikeun sapĕrti Eden, djeung tĕgal-lapangna sapĕrti taman Pangeran teja. Di djĕro Sion teh pikapanggiheun kaätohan djeung kaboengahan, pamoedji soekoer reudjeung sora njanji.

a p. 48 : 1. *b* 1 Moesa 12 : 2; 17 : 2.

4 Eh, oemat kami! rarĕgĕpkeun kami; eh, rahajat kami! darengekeun kami; [a] karana ti kami pibidjileun toret, sarta hoekoem kami rek ditĕtĕpkeun pitjahajaeun bangsa-bangsa. 5 'Kabĕnĕran kami [b] geus deukeut, kasalamĕtan kami bidjil, sarta panangan kami ĕngke ngahoekoeman ka bangsa-bangsa; [c] poelo-poelo bakal naroenggoe-noenggoe ka kami, sarta ngalarĕp-ngarĕp ka panangan kami. 6 'Panon maraneh geura taranggah ka langit, sarta tarendjokeun boemi di handap; [d] karana langit teh mĕngke leungit sapĕrti haseup, djeung boemi teh mĕngke ngaboeroekan tjara sipat njamoe, sarta priboemina piparaeheun tjara kitoe pĕtana; sabalikna ari kasalamĕtan kami mah pitĕtĕpeun salalanggĕngna, sarta kabĕnĕran kami moal keuna koe peunggas.

a p. 2 : 3. *b* p. 46 : 13. *c* p. 42 : 4. *d* Djab. 102 : 27; p. 34 : 4.

7 Eh sakoer, noe nganjahokeun kana kabĕnĕran! eh oemat, [a] noe baroga toret kami di djĕro hate! geura darengekeun kami: Oelah sarijeun koe ngahinakeunana

djalma, djeung oelah rareuwas koe ngagorengkeunana. [8] 'Karana tangtoe eta pada dihakan toko [b] sapĕrti sipat njamoe, djeung tangtoe eta pada dihakan gĕgĕt sapĕrti boeloe domba; sabalikna ari kabĕnĕran kami mah pitĕtĕpeun salalanggĕngna, sarta kasalamĕtan kami toeroentoemoeroen.

a Djab. 37 : 31 ; 40 : 9. *b* Aj. 13 : 28 ; p. 50 : 9.

[9] Eh, panangan Pangeran! [a] moegi tanghi, moegi tanghi; mangga geura nganggo kabĕdasan; moegi tanghi sapĕrtos keur djaman koena-koena, alam djalma baheula-baheula! Lain nja andjeun noe nĕlasan [b] Rahab, anoe noeblĕs [c] naga teja? [10] 'Lain nja andjeun [d] noe njaätkeun laoet, tjai sagara gĕde, moenggah dasar laoet koe andjeun didjadikeun djalan, pikeun meuntas anoe kenging ngadjait teja? [11] 'Ari sakoer noe beunang ngaleupaskeun Pangeran tangtoe baralik, sarta pidaratangeun ka Sion bari sĕsĕnggakan, djeung sirahna make kaboengahan langgĕng; kaätohan djeung kaboengahan bakal dipakekeun ka darinja; kasoesahan djeung roehah-rahoeh mah bakal aloendoer.

a p. 52 : 10. *b* p. 30 : 7. *c* p. 27 : 1. *d* 2 Moesa 14 : 22.

[12] Ijeu kami pisan noe ngalilipoer ka maraneh; [a] na saha maneh, wĕt sijeun koe manoesa noe keuna paeh, sarta koe anak Adam noe disamakeun djeung djoekoet; [13] 'bari maneh mopohokeun ka Pangeran, noe ngadamĕl ka maneh, [b] noe masangkeun langit djeung ngadĕgkeun boemi teja; sarta maneh sijeun teu pĕtot-pĕtot sapopoëna koe ambĕk toekang njĕsĕdĕk, satijap-tijap eta keur sasadijaän dek ngaroeksak? na di mana ambĕk toekang njĕsĕdĕk teh? [14] 'Noe ngaringkoek tangtoe gantjang dilesotkeun; moal wara paeh kana roewangan, djeung moal kakoerangan rĕdjĕki. [15] 'Karana kami teh Pangeran, Allah maneh, [c] anoe ngaroesoehkeun laoet, wani ngagoeroeh ombakna:. [d] Pangeran sawadya-balad, kitoe djĕnĕngana. [16] 'Sarta kami neundeun pangandika kami dina biwir maneh, djeung maneh koe kami dijoehan koe aoeb panangan kami, soepaja masangkeun langit, djeung ngadĕgkeun boemi, sarta soepaja mitjatoer ka Sion: Maneh teh oemat kami.

a Djab. 118 : 6. *b* p. 42 : 5. *c* Aj. 26 : 12. *d* p. 54 : 5.

[17] [a] Geura njaring! geura njaring! geuwat hoedang, Jĕroesalem! noe geus nginoem ti panangan Pangeran [b] eta loemoer bĕndoena; loemoer pagijoengan noe gĕde teja koe maneh geus diinoem, disĕrotkeun. [18] 'Sakabeh anak beunangna ngadjoeroekeun, hidji ge taja noe noengtoen ka manehna; sakabeh anak beunangna ngagĕdean, hidji ge taja noe njĕkĕl leungeunna. [19] 'Maneh geus pinanggih [c] ijeu doewa pĕrkara; saha noe rek hawatir ka maneh? nja katiwasan djeung karoeksakan, nja langlajeuseun djeung pĕdang; koemaha kaoela nja rek ngalilipoer ka maneh? [20] 'Anak maneh [d] pada kapijoehan, tingdjolopong dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng, lir banteng keuna tataheunan; pada pinoeh koe bĕndoe Pangeran, koe panjeuseul Allah maneh. [21] 'Tina sabab kitoe, ijeu geura dengekeun, eh noe balangsak, noe mabok, [e] [22] tapi lain koe anggoer: 'kijeu timbalan Goesti maneh, nja eta Pangeran, sarta Allah maneh, noe mangngoeroeskeun prakara oematna: Masing njaho, eta loemoer pagijoengan, nja loemoer gĕde noe dieusi bĕndoe kami teja, koe kami geus ditjandak ti leungeun maneh, moal diinoeminoem deui koe maneh. [23] 'Sarta loemoer teh koe kami rek diteundeun dina leungeun [f] sakoer noe njangsara ka maneh, noe ngaromong ka diri maneh kijeu teja: Geura nangkoeban, aing dek njarorang; seug koe maneh tonggong sorangan didijjeun tjara taneuh, djeung sapĕrti loeloeroeng, baris eta noe njarorang.

a p. 52 : 1. *b* Djab. 75 : 9. Wahj. 14 : 10. *c* p. 47 : 9. *d* Njanj. 2 : 11, 19. *e* p. 29 : 9. *f* p. 49 : 26.

PASAL 52.

Eh Sion! geura njaring, geura njaring; geuwat make kabĕdasan maneh! Eh Jĕroesalem, [a] nagara soetji! geura make papakean maneh noe araloes; karana maneh ka-hareupna moal diasoepan deui [2] noe koeloep [b] atawa noe nadjis. 'Eh Jĕroesalem! geura ngirabkeun maneh, ngaleungitkeun ngĕrĕs; geuwat hoedang, gek dijoek; eh, anak Sion noe didjarah! geura boeka bĕlĕnggoe beuheung maneh. [3] 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Maraneh didjoewal teja [c] teu karana dibajar; sarta mangke ditĕboesan teu kalawan [4] oewang. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Oemat kami dina mimitina ijang ka Mĕsir, [d] ngoembara di dinja;

djeung deui oemat teh dikanijaja koe
5 Asoer euweuh sababna.'Ari ajeuna, kami teh aja naon di dijeu? lahiran Pangeran, sapedah oemat kami geus dibawa teu karana dibajar; ari noe kawasa ka dinja pada soesoerakan, lahiran Pangeran, [e] sarta djĕnĕngan kami teu pĕtot-pĕtot
6 sapopoëna digogoreng. 'Tina sabab kitoe oemat kami tangtoe nganjahokeun kana djĕnĕngan kami; tina sabab kitoe tangtoe pada nganjahokeun dina poëan eta, jen nja kami teja noe ngandika: Tah, ijeu kami. *a* p. 48 : 2. *b* Wahj. 21 : 27. *c* Djab. 44 : 13. *d* 1 Moesa 15 : 13. *e* Jĕh. 36 : 20.

7 [a] Koe matak rĕsĕp di goenoeng-goenoeng soekoe djalma noe mawa bedja ngeunah, noe ngoewarkeun kasĕnangan, noe ngawartakeun kahadean, noe ngoewarkeun kasalamĕtan; noe mopojan ka Sion kijeu: Allah maneh djoemĕnĕng ra-
8 dja. 'Aja sowara [b] toekang kĕmit maneh; pada narikkeun sowara, sĕsĕnggakan sarereja; karana eta pinarendjoëun pahareup-hareup, dimana Pangeran moelih
9 ka Sion. 'Eh, sakoer tarikolot Jĕroesalem! geura barerag sĕnggak sarereja; karana Pangeran geus ngalilipoer ka
10 oematna, ngadjait Jĕroesalem. 'Pangeran geus singkil pananganana noe soetji di hareupeun panon sakabeh bangsa; [c] djeung sakabeh toengtoeng boemi mĕngke narendjo kasalamĕtan Allah oerang.
11 'Geura njalingkir! geura njalingkir! [d] geuwat baridjil ti dinja; oelah njarabak noe nadjis! Eh, sakoer toekang nanggoeng paparabotan Pangeran! geura baridjil ti
12 tĕngahna, bari ngabĕrĕsihan diri. 'Karana maraneh baridjil teh moal kalawan roesoeh; sarta maraneh moelang teh moal djalan kaboer; karana Pangeran noe piangkateun ti heulaeun maraneh, [e] sarta noe ngiringkeun maraneh nja Allah Israil. *a* Nah. 1 : 15; Roem 10 : 15. *b* p. 62 : 6. *c* Djab. 98 : 1—3. *d* p. 48 : 20; 2 Kor. 6 : 17. *e* p. 58 : 8.

13 Masing njaho, [a] abdi kami teja bakal pintĕr nja lalampahan; tangtoe djadi agoeng,
14 nja poendjoel, nja loehoer pisan. 'Sakoemaha loba djalma mĕlĕngĕk koe hal maneh, [b] (sakitoe roeksak pasĕmonna alah batan djalma, sarta roeksak dĕdĕgna
15 alah batan anak Adam,) 'nja kitoe pisan abdi teja matak pingarendjageun bangsa loba; ari radja-radja bakal pada ngabalĕmkeun biwir koe hal eta; [c] karana djalma noe tatjan ditjaritaän, nja eta noe bakal narendjo, sarta noe tatjan ngadarenge, nja eta noe bakal ngaharti. *a* p. 42 : 1. *b* p. 53 : 3. *c* Roem 15 : 21.

PASAL 53.

Saha [a] noe geus pĕrtjaja ka pangoewaran kaoela sadaja? djeung ka saha
2 geus boekti panangan Pangeran? 'Karana andjeunna sapĕrti [b] siroeng djadina di pajoeneunana, djeung sapĕrti akar ti djĕro taneuh keëng; hanteu aloes dĕdĕgna, djeung hanteu moelja; ari koe oerang ditĕgĕskeun, geuning taja roepana noe matak oerang rĕsĕp
3 ka andjeunna. 'Andjeunna [c] dipikatjoewa, sarta panghina-hinana djalma; nja djalma sangsara, djeung sok kataradjang kasakit, sarta tjara noe matak mindingan beungeut; andjeunna dipikatjoewa, sarta koe oerang hanteu pisan diadjenan. *a* Joh. 12 : 38; Roem 10 : 16. *b* p. 11 : 1. *c* Djab. 22 : 7; p. 49 : 7; Mark. 9 : 12.

4 Saestoe-estoena, [a] andjeunna geus ngamomotan andjeun koe kasakit-kasakit oerang, sarta geus nanggoeng kasangsaraän oerang; ari koe oerang mah disangka andjeunna disiksa, digĕboeg koe
5 Allah sarta disoesoekĕr. 'Ěnjana mah [b] andjeunna diraheutanana tina kamasijatan oerang, dirĕmoekkeunana tina kadorakaän oerang; pamĕpĕrih anoe matak oerang salamĕt tĕrap ka andjeunna, sarta koe raraheut andjeunna oerang
6 teh geus ditjageurkeun. 'Oerang sakabeh [c] pada sasab tjara domba; oerang pada noeroet kana djalan sorangan-sorangan bae; dĕmi kadorakaän oerang sakabeh [d] koe Pangeran geus diambroegkeun ka andjeunna. *a* Mat. 8 : 17. *b* 1 Petr. 2 : 24. *c* 1 Petr. 2 : 25. *d* 2 Kor. 5 : 21.

7 Andjeunna disĕdĕkkeun, tapi ngawajahnakeun andjeun, djeung [a] teu kĕrsaeun ĕngah lambena; [b] andjeunna ditoengtoen ka pameuntjitan tjara anak domba, djeung sapĕrti domba noe balĕm di hareupeun noe ngagoentingan, nja kitoe andjeunna hanteu ĕngah lambena.
8 'Andjeunna geus dihandjatkeun tina karoepĕkan sarta tina hoekoeman; [c] djeung saha noe rek njĕboetkeun pioemoereunana? karana andjeunna geus ditjandak ti tanah djalma hariroep; tina kama-

sijatan bangsa kaoela noe matak andjeunna keuna balahi. 9 'Ari pikoeboereunana ditangtoekeun di noe daroraka, [d] tatapi andjeunna mangsa geus poepoes aja di noe beunghar; [e] doemeh andjeunna hanteu pisan midamĕl kasalahan, sarta dina lambena taja pisan tjidra.

a 1 Petr. 2 : 23. *b* Lal. 8 : 32. *c* Roem 6 : 9; Ibr. 7 : 24. *d* Mat. 27 : 57. *e* 1 Petr. 2 : 22.

10 Satĕgĕsna pangĕrsakeun Pangeran ngarĕmoekkeun andjeunna, maparin kasakit; [a] dimana koe andjeun njawana geus didjadikeun koerban kasalahan teh, tangtoe andjeunna ningali toeroenan djeung mandjangkeun joeswa, sarta pangĕrsakeun Pangeran piloeloeseun koe lantaran andjeunna. 11 'Tina kaewĕdan njawana andjeunna piningalieun kitoe, sarta piwarĕgeun; koe pangabisana noe matak eta abdi kami noe bĕnĕr teh tangtoe ngabĕnĕrkeun ka djalma loba pisan; [b] karana bakal nanggoeng kadorakaänana. 12 'Pedah kitoe [c] kami rek maparin loba djalma ka dinja asoep doeoemanana, djeung bakal ngabagikeun noe barĕdas sapĕrti djarahan; tina sabab [d] geus njĕrahkeun njawana sorangan kana maot, [e] sarta kabilang ka noe masijat, toer nanggoeng dosa djalma loba, [f] djeung njapaätan ka noe masijat.

a Mat. 20 : 28. *b* Joh. 1 : 29. *c* Djab. 2 : 8. *d* Joh. 10 : 18. *e* Mark. 15 : 28; Loek. 22 : 37. *f* Loek. 23 : 34.

PASAL 54.

Eh, noe [a] gaboeg, noe teu boga anak! geura sĕnggak; eh, noe tatjan ngarasa njĕri ngadjoeroe! geura berag sĕnggak djeung soerak; [b] karana ari noe noenggĕlis teh anakna loba pisan ti batan anakna noe boga salaki, timbalan Pangeran. 2 'Lĕgaän ĕnggon himah maneh, djeung sina ngabeberkeun koelamboe pangtjitjingan maneh; oelah dihalangan; tambang maneh pandjangan, 3 djeung pantjoeh maneh pageuhan. 'Karana maneh [c] ĕngke ngarĕkahan ngentjangatoehoe, djeung toeroenan maneh pingamilikeun bangsa-bangsa, sarta ngareusian nagara-nagara noe saroewoeng. 4 'Oelah sijeun-sijeun, karana maneh moal meunang era; oelah sĕber-sĕber, karana maneh moal meunang wirang; ĕnjana mah maneh ĕngke poho kana kaeraäning kangoraän maneh, sarta maneh moal ingĕt-ingĕt deui [d] kana kahinaäning ka-randaän maneh. 5 'Karana noe ngadamĕl ka maneh teja [e] djadi tjaroge maneh; Pangeran sawadya-balad, [f] kitoe padjĕnĕnganana; sarta [g] noe ngadjait ka maneh, nja eta Kasoetji Israil; andjeunna mĕngke disĕboetkeun Allah saboemi kabeh. 6 'Karana maneh disaoer koe Pangeran teh tjara noe njaoer pamadjikanana noe ditinggalkeun nja ngĕrik pikir, tĕgĕs [h] pamadjikan ti ngongora, ari dipitjeun, soer timbalan Pangeran. 7 'Sakeudeung pisan [i] maneh koe kami ditinggalkeun; dĕmi kalawan kawĕlasan rosa mah kami rek ngaroedjoe ka maneh. 8 'Kami keur limpas bĕndoe meungpeunan pameunteu kami sakeudeung ka maneh; dĕmi kalawan kaäsihan langgĕng mah kami rek ngawĕlasan ka maneh, timbalan Pangeran, noe ngadjait ka maneh. 9 'Karana hal kitoe koe kami disapĕrtikeun djeung tjai Enoh teja: [j] sakoemaha kami soempah, jen tjai Enoh teh moal njorang deui ka boemi, pon kitoe keneh kami soempah, jen kami moal bĕndoe deui ka maneh, sarta moal njeuseul deui ka maneh. 10 'Karana goenoeng-goenoeng bakal njalingkir, djeung pasir-pasir bakal arojag; dĕmi kaäsihan kami mah moal njingkir ti maneh, sarta [k] pĕrdjangdjian kasalamĕtan kami moal ojag, timbalan Pangeran, [l] noe miwĕlas ka maneh.

a Gal. 4 : 27. *b* Djab. 113 : 9; p. 49 : 20. *c* p. 49 : 19, 20. *d* Jĕr. 51 : 5. *e* Hos. 2 : 19. *f* Jĕr. 31 : 35. *g* p. 41 : 14. *h* Sil. 5 : 18; Mal. 2 : 14. *i* Djab. 30 : 6. *j* 1 Moesa 9 : 11. *k* Jĕh. 37 : 26. *l* p. 49 : 10.

11 Eh, noe balangsak, noe katĕbak riboet, noe teu boga kasĕnangan! masing njaho, kami rek masangkeun batoe maneh make noe aloes, sarta rek neundeun pipadĕmeneun maneh make intĕn nilĕm. 12 'Ari noe koe kami rek didamĕl poentjak koeta maneh nja widoeri, sarta lawang-lawang maneh koe intĕn mirah; malah sawĕwĕngkĕran maneh make batoe karĕsĕpan bae. 13 'Djeung [a] sakabeh anak maneh mĕngke meunang piwoeroek ti Pangeran, sarta kasalamĕtan anak-anak maneh bakal gĕde. 14 'Maneh bakal ditĕtĕpkeun koe lantaran kabĕnĕran; tangtoe djaoeh ti panganijaja, karana maneh moal sijeun; kitoe deui ti kareuwasan, karana moal ngadeukeutan ka maneh. 15 'Masing nganjahokeun, satijap-tijap aja

noe ngagoronjok, eta mah lain ti kami; saha-saha noe ngagoronjok ka maneh, 16 tangtoe roeboeh koe hal maneh. 'Masing nganjahokeun, [b] kami noe ngadjadikeun pandaj, anoe nijoepan seuneu arĕng, djeung ngaloewarkeun parabot saädatna digawe; sarta nja kami ongkoh noe ngadjadikeun poerah ngabasmi 17 baris ngaroeksak. 'Saniskara parabot, noe didjijeun baris ngamoesoeh ka maneh, hamo piloeloeseun; djeung sagala letah noe noedoeh ka maneh, sĕdja mĕrkarakeun, koe maneh tangtoe disalahkeun. Tah, kitoe warisan abdi-abdi Pangeran, sarta kabĕnĕranana ti kami, lahiran Pangeran.

a Jĕr. 31 : 34; Joh. 6 : 45. *b* p. 45 : 7.

PASAL 55.

Wah, [a] sakoer noe halabhab! hijap kana tjai; djeung maraneh noe teu boga doewit, ka darijeu, geura meuli, toeloej dadaharan! hijap ka darijeu, geura meuli, teu kalawan doewit, teu kalawan dibajar, tji-anggoer djeung tji-soe- 2 soe! 'Keur naon maraneh meulikeun doewit ka noe lain roti, kitoe deui beunang katjapean maraneh ka noe teu matak seubeuh? Darengekeun kami masing sarĕgĕp, djeung harakan kahadean, sarta njawa maraneh sing soeka-boengah 3 koe minjak. 'Tjondongkeun tjeuli maraneh, sarta geura daratang ka kami; darengekeun, tangtoe njawa maraneh hiroep. Ari kami teh ka maraneh bakal ngadamĕl [b] pĕrdjangdjian langgĕng, [c] nja eta kanoegrahan Dawoed noe satoe- 4 hoena teja. 'Masing njaho, eta teh koe kami geus dibakoekeun [d] saksi ka bangsa-bangsa, gĕgĕdoeg sarta poerah maren- 5 tah ka bangsa-bangsa.'Masing njaho, maneh mĕngke njĕloekan hidji bangsa noe tatjan kanjahoan koe maneh, sarta hidji bangsa noe tatjan njahoĕun ka maneh bakal moeroe-moeroe ka maneh, tina sabab Pangeran, Allah maneh, nja tina sabab Kasoetji Israil; karana andjeunna ngamoeljakeun ka maneh.

a Joh. 7 : 37; Wahj. 22 : 17. *b* p. 61 : 8. *c* 2 Bab. 6 : 42; Lal. 13 : 34. *d* Wahj. 1 : 5.

6 Geura narejangan Pangeran, meungpeung pikapanggiheun; geura sasambat ka andjeunna, meungpeung andjeunna 7 deukeut. 'Noe doraka geura ninggalkeun djalanna, sarta djalma teu bĕnĕr geura ninggalkeun pikiranana, bari tobat ka Pangeran, [a] tangtoe koe andjeunna diwĕlasan; nja tobat ka Allah oerang, 8 karana soegih panghampoerana.' Karana pikiran kami lain pikiran maraneh, sarta djalan maraneh lain djalan kami, lahiran 9 Pangeran. 'Karana [b] sakoemaha loehoerna langit ti boemi, nja kitoe loehoerna djalan kami ti djalan maraneh, djeung 10 pikiran kami ti pikiran maraneh.' Karana sakoemaha hoedjan djeung saldjoe toeroen ti langit, sarta teu balik deui ka dinja, ĕnjana mah ngabaseuhan boemi, sarta djadi lantaran eta boemi ngabidjilkeun djeung ngadjadikeun, sarta ngajakeun hasil ka noe njĕbar, kitoe deui 11 hakaneun ka noe dadaharan: 'nja kitoe pisan pidjadieunana pangandika kami, noe ka loewar ti lambe kami; [c] moal balik lengoh ka kami, ĕnjana mah bakal ngalampahkeun anoe dikĕrsakeun koe kami, sarta piloeloeseun sakoer noe ma- 12 tak koe kami dipiwarang. 'Karana maraneh piboedaleun kalawan kaboengahan, sarta ditoejoen kalawan kasalamĕtan; [d] goenoeng-goenoeng djeung pasir-pasir bakal barerag sĕnggak ti heulaeun maraneh, djeung [e] sakabeh kakaian tĕgal bakal pada emprak-em- 13 prakan. 'Leungit tjoetjoek, timboel ki djamoedjoe; leungit kalijage, timboel tangkal koepa; sarta hal kitoe teh matak mashoer ka Pangeran, djadi tanda langgĕng, moal dileungitkeun deui.

a Jĕh. 33 : 11. *b* Djab. 103 : 11. *c* Mat. 13 : 8. *d* p. 44 : 23. *e* Djab. 96 : 12.

PASAL 56.

Kijeu timbalan Pangeran: Koedoe pada ngestoekeun hoekoem djeung ngalampahkeun kabĕnĕran; karana [a] kasalamĕtan kami geus deukeut datangna, djeung kabĕnĕran kami geus deukeut 2 njatana. 'Bagdja pisan djalma, noe ngalampahkeun eta; bagdja pisan anak Adam, noe pageuh njĕkĕl ka dinja; noe ngestoekeun poë sabat, teu dirĕmpak, djeung ngaraksa leungeunna, teu mi- 3 gawe naon-naon noe goreng. 'Djeung deui djalma bangsa sedjen, anoe anoet ka Pangeran, oelah rek ngomong, kijeu pokna: Koela mah koe Pangeran tangtoe dipisahkeun ti oematna; sarta [b] djalma

kabiri oelah rek ngomong kijeu: Satĕ-
4 mĕnna, koela mah tangkal garing. 'Karana kijeu timbalan Pangeran moenggoeh djalma kabiri, sakoer noe ngarestoekeun [c] sabat kami, sarta marilih pĕrkara noe dikĕrsakeun koe kami, bari pageuh nja njĕkĕl ka pĕrdjangdjian kami:
5 'Eta kami di djĕro gĕdong kami djeung di djĕro koeta kami ka noe kitoe rek maparin pĕrnah sarta [d] ngaran, anoe hade ti batan anak lalaki djeung anak awewe; nja kami teh ka dinja rek maparin ngaran langgĕng, anoe moal di-
6 leungitkeun deui.'Sarta ari djalma bangsa sedjen, noe aranoet ka Pangeran, ngabakti ka andjeunna, djeung njaäh ka padjĕnĕngan Pangeran, hajang ngabdi ka andjeunna: oenggal-oenggal djalma noe ngestoekeun poë sabat, hanteu dirĕmpak, sarta pageuh nja njĕkĕl ka pĕr-
7 djangdjian kami, 'nja eta koe kami tangtoe didaratangkeun ka goenoeng kami noe soetji, sarta dibaroengahkeun di djĕro gĕdong paragi nĕnĕda ka kami; ari koerbanna doeroekan djeung koerbanna peuntjitan tangtoe kamanah dina altar kami; karana gĕdong kami [e] bakal disĕboetkeun gĕdong paragi nĕnĕda pi-
8 keun sakabehna bangsa. 'Lahiran Goesti Pangeran, [f] noe ngoempoelkeun oerang Israil noe diboewang teja: Aja deui noe koe kami rek dikoempoelkeun ka dinja, djaba ti noe dikoempoelkeun sabatoer eta. *a* p. 46 : 13. *b* 5 Moesa 23 : 1. *c* p. 58 : 13. *d* p. 65 : 15. *e* Mat. 21 : 13. *f* p. 11 : 12.

9 Eh, sakabeh barahala galak! eh, sakabeh sasatoan leuweung! geura ka da-
10 rijeu njatoe. 'Toekangna kĕmit lalolong sakabeh, teu barogaeun kanjaho; andjing barisoe sakabeh, teu barisaeun ngagogog; taroekang ngimpi, taroekang ngĕ-
11 dĕng, rarĕsĕpan heës. 'Djeung deui eta andjing pada bangĕt napsoena, teu daraekeun seubeuh; estoe eta teh taroekang ngangon noe teu barisaeun ngaharti; sakabehna [a] pada noeroet djalan sorangan-sorangan bae, masing-masing pada noedjoe kaoentoengan dirina,
12 ti satoengtoeng-toengtoengna. 'Tjaralik, [tjena;] koela dek njokot anggoer, djeung oerang hajoe nginoem arak; [b] sarta poë isoek bakal tjara poë ijeu, malah leuwih gĕde katjida. *a* p. 53 : 6. *b* Sil. 23 : 35.

PASAL 57.

Noe bĕnĕr teh leungit, tapi taja djalma noe madoeli; sarta [a] djalma njaähan dilaleungitkeun, tapi taja noe nangen, jen noe bĕnĕr teh dileungitkeun memeh
2 datang katjilakaän. 'Eta teh asoep kana kasalamĕtan; pada reureuh dina pasareanana, sakoer noe loemampah djeung saestoena. *a* Djab. 12 : 2; Mik. 7 : 2.

3 Ari maraneh, anak toekang metangankeun, toeroenan djalma ranjedan, sarta djinahan sorangan! geura njalam-
4 peurkeun ka dijeu. 'Ka saha maraneh nja moewas-moewas? [a] ka saha maraneh nja njalangapkeun soengoet djeung ngĕlelan letah? [b] karah maraneh lain anak
5 kamasijatan, toeroenan kapalsoean? 'Maraneh [c] pada bobogohan di pĕlĕbah kijara-kijara, [d] di handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek; [e] pada meuntjit baroedak sisi waloengan-waloengan, di handapeun beulah-beulah goenoeng
6 tjadas. 'Di pĕlĕbah batoe rejok waloengan doeoeman maneh; nja eta, nja eta bagian maneh; nja keur eta maneh njitjikeun koerban inoeman, ngabaktikeun koerban kahakanan teh. Koemaha kami
7 nja rek panoedjoe kana hal kitoe? 'Dina oenggal goenoeng noe loehoer nja noenggiring maneh teh mĕtakeun ĕnggon maneh; toer maneh sok oenggah ka dinja,
8 meuntjit pikoerbaneun. 'Ari [f] pamepelingan maneh teja koe maneh diteundeun toekangeun panto djeung tihang. Karana maneh mangranjedkeun kami, ditarandjang, tjat oenggah; maneh geus ngalĕgakeun ĕnggon maneh, sarta geus djangdji-pasini djeung itoe; maneh teh soeka ka ĕnggonna, di mana bae ka-
9 deuleuna koe maneh. 'Djeung deui [g] maneh teh leumpang ka radja, mawa minjak, sarta loba katjida wawangian maneh; malah maneh nitahan ka noe djaoeh, bari ngahandapkeun sorangan
10 tĕpi ka ĕnggon noe paeh. 'Maneh geus djadi tjape tina kadjaoehanana panjabaän maneh; tapi hanteu ngomong: Ah, tjoemah bae; maneh masih ngarasa hiroep dina leungeun maneh, kitoe noe
11 matak maneh teu tarima gĕring. 'Na saha noe koe maneh dipake salĕmpang djeung dipake kasijeun, anoe matak maneh bohong, djeung teu ingĕt ka kami, hanteu pisan madoeli ka kami teh? [h] Lain

kami ngantĕp ti babaheula, noe matak maneh hanteu sijeun koe kami? 12 'Kami rek nganjatakeun kabĕnĕran maneh; sarta ari pagawean maneh teja, nja eta moal ngamangpaätan ka maneh. 13 'Samangsa maneh sasambat, [i] eta bae anoe beunang maneh ngoempoelkeun teja sina ngaleupaskeun ka maneh; tatapi eta sakabeh bakal dibawa koe angin, dikĕboetkeun koe hiliwir. Sabalikna, [j] sahasaha noe njalindoeng ka kami mah, tangtoe ngamilik boemi, djeung kawarisan goenoeng kami noe soetji. 14 'Sarta andjeunna bade nimbalan kijeu: [k] Saeuran! saeuran! sadijakeun djalan! singkirkeun tatadjongan ti pidjalaneun oemat kami!

a Djab. 35 : 21. *b* p. 1 : 4. *c* Jĕr. 2 : 24. *d* 2 Radj. 16 : 4. *e* Djab. 106 : 37 ; Jĕh. 16 : 21. *f* 5 Moesa 6 : 6, 9. *g* p. 30 : 2; Hos. 12 : 2. *h* Djab. 50 : 21; p. 42 : 14. *i* Hak. 10 : 14. *j* Djab. 34 : 9; 37: 9. *k* p. 62: 10.

15 Karana kijeu timbalan [a] noe Agoeng nja Poendjoel, noe linggih salalanggĕngna, sarta [b] Soetji padjĕnĕnganana teja: Kami linggih di ĕnggon loehoer nja soetji, kitoe deui [c] di noe rĕmoek nja handap soekmana, kĕrsa ngahiroepkeun soekma djalma noe harandap, djeung kĕrsa ngahiroepkeun hate djalma noe rarĕmoek. 16 'Karana kami [d] moal mabĕn salalanggĕngna, sarta moal bĕndoe sa-ĕndĕng-ĕndĕngna; karana soekma tangtoe kalĕlĕban di pajoeneun kami, barĕng njawa-njawa beunang kami ngadamĕl. 17 'Pangbĕndoe kami teh tina kadorakaän kapĕrĕtjitanana; pek koe kami digĕboeg; kami meungpeunan andjeun, bari bĕndoe; [e] dĕmi eta mah tonggoj moengkir, noeroet djalan hatena. 18 'Ari djalanna koe kami katingali, sarta manehanana koe kami rek ditjageurkeun; nja eta manehanana koe kami rek ditoejoen, djeung dibalĕs koe panglilipoer, kitoe soteh [f] ka noe prihatin. 19 'Kami ngadjadikeun [g] boewah biwir, nja eta kasalamĕtan, kasalamĕtan ka noe djaoeh, ka noe deukeut, soer timbalan Pangeran; sarta koe kami eta teh rek ditjageurkeun. 20 'Ari noe daroraka mah [h] tjara laoet noe dikoeplak-keplokkeun; karana hanteu kaoer tjitjing, sarta tjaina ngampoelngampoelkeun loeloek djeung leutak. 21 'Ari [i] noe doraka mah, timbalan Allah kaoela, teu ngabogaän kasalamĕtan.

a Djab. 113:5. *b* Djab. 99:5. *c* p. 66:2. *d* Djab. 103:9; Jĕr. 3:12. *e* Jĕr. 7:24. *f* Mat. 5:4. *g* Ibr. 13:15. *h* Joed. 13. *i* p. 48:22.

PASAL 58.

Geura ngagĕro koe tikoro, oelah dipegeg; sowara maneh tarikkeun tjara sangkakala; [a] nja koedoe ka oemat kami ngoewarkeun kamasijatanana, ka anakintjoe Jakoeb ngoewarkeun dosa-dosana. 2 'Ari eta teh narejangan kami saban-saban poë, sarta harajangeun njaho kana djalan-djalan kami; sapĕrti bangsa noe migawe kabĕnĕran, djeung teu ninggalkeun hoekoem Allahna, eta teh pada menta ka kami hoekoeman noe adil, harajangeun ngadeuheus ka Allah.' 3 [Pokna:] Koe naon koering paroewasa, koe andjeun teu ditingalan? koe naon koering mijasat diri, koe andjeun teu dioeningakeun? Satĕmĕnna, mangsa poëan maraneh poewasa, maraneh nganteur kasoeka sorangan, djeung sakabeh pagawe maraneh koe maraneh habĕn digawekeun. 4 'Satĕmĕnna, maraneh poewasa teh kana padoe djeung paseja, sarta kana nondjok koe peureup doraka; poewasa maraneh sapĕrti ajeuna moal matak panĕda maraneh dimakboel ti manggoeng. 5 'Karah poewasa kitoe noe koe kami dikĕrsakeun, poë manoesa mijasat diri, toengkoel sirahna tjara wawalinian, [b] bari disasarap karoeng djeung lĕboe? [c] Karah kitoe noe koe maneh disĕboetkeun poewasa sarta poë noe pikamanaheun Pangeran? 6 'Lain kijeu poewasa noe dikĕrsakeun koe kami: [d] ngalesotkeun barogod kadorakaän, moetjatan sawĕd pasangan, ngaleupaskeun noe diteungteuinganan, sina mĕrdika, djeung mĕgatkeun sagala pasangan? 7 'Lain kijeu, [e] jen maneh ngabagi rĕdjĕki maneh ka noe langlajeuseun, sarta noe balangsak atrokatrokan koe maneh dibawa ka imah? jen maneh, satijap-tijap nendjo noe boeroendoel, mere pake ka dinja, sarta teu ngalijeus ka noe sadaging djeung maneh? 8 'Moen kitoe mah, tjahaja maneh pingagoelakeun sapĕrti padjar, djeung maneh diwaloejakeun sarta tereh djadina; ari kabĕnĕran maneh pileumpangeun ti heulaeun maneh, sarta kamoeljaän Pangeran ngiringkeun ka maneh. 9 'Moen kitoe mah [f] maneh sasambat, tangtoe koe Pangeran dikaboel; maneh ngadjĕrit, seug andjeunna nimbalan: Tah, ijeu kami. Oepama maneh ti tĕngah maneh njingkirkeun pasangan, [g] tandjak-toendjoek

koe tjoeroek, sarta ngomong teu bĕnĕr; 10 'djeung lamoen maneh ngaboekakeun hate maneh ka noe langlajeuseun, djeung misenbeuhan ka djalma noe kasoekĕran: [h] didinja tjahaja maneh tangtoe mĕlĕtek di noe poëk, sarta kamongklengan maneh nandingan tĕngah poë; 11 'djeung Pangeran tangtoe noejoen ka maneh teu pĕgat-pĕgat, bari miseubeuhan ka njawa maneh di ĕnggon taloehoer, sarta toelang-toelang maneh koe andjeunna tangtoe dikoewatkeun; ari maneh teh pidjadieun sapĕrti kĕbon beunang njaian, djeung sapĕrti sirah tjai noe teu ĕlat-ĕlat tjaina. 12 'Sarta [i] maneh sabatoerbatoer bakal ngadjĕlĕgkeun deui tararikolot ti baheula; padĕmen toeroen-toemoeroen koe maneh bakal diadĕgkeun deui, sarta ka maneh bakal pada njĕboet: Toekang ngomean boekrak-bakrek, toekang ngahadekeun deui djalan-djalan baris ngĕnggon. 13 'Oepama maneh moendoerkeun soekoe maneh [j] ti poë sabat, teu ngalampahkeun kasoeka sorangan dina poë kami noe soetji, sarta maneh njĕboetkeun sabat teh matak soeka, djeung poë Pangeran noe soetji teh hormataneun; bari maneh prak ngahormat ka eta, teu ngalampahkeun djalan sorangan, teu nganteur kasoeka sorangan, atawana ngomong kosong: 14 'moen kitoe mah maneh teh tangtoe soeka-boengah koe hal Pangeran, sarta maneh koe kami rek [k] disina noempakan ĕnggon boemi noe laloehoer; djeung maneh koe kami rek disina ngahakan [l] warisan Jakoeb, karoehoen maneh; [m] karana lambe Pangeran noe ngandika kitoe.

a Mik. 3 : 8. *b* Jĕh. 27 : 30. *c* Djak. 7 : 5. *d* Jĕh. 18 : 16. *e* Jĕh. 18 : 7. *f* p. 65 : 24. *g* Sil. 6 : 13. *h* Djab. 112 : 4. *i* p. 61 : 4. *j* p. 56 : 2. *k* 5 Moesa 32 : 13. *l* 1 Moesa 27 : 28. *m* p. 1 : 20.

PASAL 59.

Masing nganjahokeun, [a] panangan Pangeran hanteu pondok, moal teu jasaeun njalamĕtkeun; djeung tjĕpilna hanteu 2 roegĕl, moal teu jasaeun ngadangoe; 'ĕnjana mah kadorakaän maraneh anoe matak misahkeun antara maraneh ka Allah maraneh, sarta dosa-dosa maraneh mindingan pameunteuna ka maraneh, anoe 3 matak andjeunna teu ngamakboel. 'Karana [b] leungeun maraneh rarĕgĕd koe gĕtih, ramo maraneh rarĕgĕd koe kadorakaän; ari biwir maraneh ngomong bohong, djeung letah maraneh ngarang 4 kagorengan. 'Taja noe ngadawa djeung bĕnĕrna, sarta taja noe dihoekoeman djeung jaktina; pada ngandĕl ka lampah sija-sija, sarta ngomong gapong; [c] pada ngandoeng kasoesahan, ngadjoeroekeun 5 katjilakaän. 'Pada njileungleuman ĕndog oraj santja, [d] djeung ngadjeudjeut ramat lantjah; saha-saha noe ngahakan ĕndogna, tangtoe paeh; sarta ana dipĕntjet, 6 bidjil oraj matih. 'Ramatna teu beunang didjijeun papakean, djidjijeunanana teu beunang dipake noetoepan diri; ari pagaweanana nja pagawean doraka, sarta leungeunna njĕkĕl lampah panganijaja. 7 'Soekoena [e] moeroe-moeroe kana kagorengan, sarta kĕntjĕng kana ngoetjoerkeun gĕtih noe teu salah; pikiranana nja pikiran doraka; katiwasan djeung ka8 roeksakan aja dina djalanna. 'Ari djalan kasalamĕtan koe eta teu dikanjarahokeun; djeung taja adilna dina lakoe-lampahna; pidjalaneunana koe eta dibengkok-bengkokkeun; saha-saha noe njorang ka dinja, teu nganjahokeun kasa9 lamĕtan. 'Sabab kitoe kaädilan teh djaoeh ti oerang, sarta oerang teu kasoesoel koe kabĕnĕran; [f] oerang noenggoenoenggoe tjaäng, sihoreng teh poëk; noenggoe-noenggoe sorot, kari-kari oerang leumpang di noe boeta-radjin. 10 'Oerang roempoe-rampa tjara noe lolong kana bilik, nja oerang teh talag-tolog tjara noe teu boga panon; keur tĕngah poë oerang titadjong sapĕrti keur sareupna; oerang teh kawas noe maraot 11 tjampoer djeung noe maroeloes. 'Oerang sakabeh gĕgĕrĕman tjara biroewang, djeung [g] gĕgĕroengan sapĕrti djapati; oerang noenggoe-noenggoe kaädilan, tapi teu aja; noenggoe-noenggoe kasalamĕtan, 12 tapi djaoeh ti oerang. 'Karana pirang-pirang kamasijatan koering sadaja di pajoeneun andjeun, sarĕng dosa-dosa koering sadaja naroeding ka koering; karantĕn kamasijatan koering sadaja ngabanding di koering, sarĕng koering pada roemaos 13 di kadorakaän koering: 'nja masijat sarĕng nganglĕs ka Pangeran, sarawoeh oendoer ti poengkoereun Allah koering, ngadjak nganijaja sarĕng ngadjak njingkir, ngandoeng sarĕng ngĕdalkeun omongan bohong ti djĕro hate. 14 'Kitoe noe matak kaädilan teh oendoer ka toekang,

djeung kabĕnĕran teh nangtoeng ti kadjaoehan; karana kajaktian titadjong di loeloeroeng, djeung kaestoean teu bisa-15 eun asoep. 'Djadi kajaktian teh datang ka sĕpi; djeung saha-saha noe njingkir tina kagorengan, njijeun maneh rajaheun. Ana katingali koe Pangeran, goreng pisan di pajoeneunana, doemeh taja 16 kaädilan. 'Ana ningali, jen taja djalma hidji-hidji atjan, ladjĕng andjeunna heraneun, doemeh taja noe njapaätan; [h] seug pananganana ngadjajakeun ka andjeunna, djeung kabĕnĕranana ngadeu-17 deul ka andjeunna. 'Rap andjeunna [i] nganggo kabĕnĕran sapĕrti raksoekan kĕre, djeung mastakana dibalakoetak kasalamĕtan, toer nganggo dangdosan pamalĕs pikeun anggoan, djeung diharoedoem kasarĕgĕpan sapĕrti djoebah. 18 'Sakoemaha hal pagawean, nja kitoe hal pinaoereunana, bĕbĕndoe ka sakoer noe ngamoesoeh ka andjeunna, bajaran ka satroe-satroena; ari poelo-poelo bakal 19 pada ditaoer pagaweanana. 'Didinja [j] noe di koelon bakal pada sarijeuneun koe padjĕnĕngan Pangeran, sarta noe di pangbidjilan panon-poë bakal pada sarijeuneun koe kamoeljaänana; dimana moesoeh datang sapĕrti bangawan, Roh Pangeran bade ngadĕgkeun bandera mĕgat 20 eta. 'Sarta [k] ka Sion pisoempingeun hidji Poerah ngadjait, tĕgĕs ka noe tarobat di pĕlĕbah toeroenan Jakoeb mitjeun ma-21 sijat, soer lahiran Pangeran. 'Ari moenggoeh kami teja, kijeu pĕrdjangdjian kami ka darinja, timbalan Pangeran: Roh kami, anoe aja di maneh, djeung pangandika kami, [l] noe koe kami diteundeun dina biwir maneh teja, moal pinjingkireun ti biwir maneh, djeung ti biwir anak-intjoe maneh, sarta ti biwir toeroenan anak-intjoe maneh, timbalan Pangeran, ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna.

a 4 Moesa 11 : 23; p. 50 : 2. *b* p. 1 : 15. *c* Aj. 15 : 35; p. 33 : 11. *d* Aj. 8 : 14. *e* Sil. 1 : 16; Roem 3 : 15. *f* Aj. 30 : 26. *g* p. 38 : 14. *h* Djab. 98 : 1; p. 63 : 5. *i* Ep. 6 : 14, 17. *j* Mal. 1 : 11. *k* Roem 11 : 26. *l* p. 51 : 16.

PASAL 60.

Geura hoedang, sing djadi tjaäng! karana tjahja maneh geus datang, sarta kamoeljaän Pangeran geus bidjil ka loehoe-2 reun maneh. 'Karana, masing njaho, boemi teh bakal kalipoetan koe poëk, kitoe deui bangsa-bangsa koe angkeub; dĕmi ka loehoereun maneh mah ĕngke bidjil Pangeran, sarta kamoeljaänana pikaten-3 djoëun di loehoereun maneh. 'Ari bangsa kapir bakal moeroeboel [a] ka tjahja maneh, kitoe deui radja-radja ka sorot 4 anoe bidjil pikeun maneh. 'Geura tjĕngkat, loewak-lijeuk ka sakoeriling, sarta tendjo: [b] itoe sakabeh karoempoel, pada datang ka maneh; ari anak maneh lalaki pimaroelangeun ti noe djaoeh, djeung anak maneh awewe bakal disarangkeh 5 dina gigir. 'Mangsa eta maneh pinendjoëun, bari bejar, djeung reuwas, sarta hegar pipikiran; saestoena eusi laoet sapirang-pirang ngeungkeuj ka maneh, sarta kamoektian bangsa-bangsa raboel 6 ka maneh. 'Aleutan onta pinakleukeun ka maneh, nja onta kĕntjĕng ti tanah Midian djeung Hepa; [c] ti tanah Sĕba pidaratangeun sakabeh; pada mawa ĕmas djeung doepa, sarta ngabaredja-7 keun poedjian Pangeran. 'Sakabeh ingoningon oerang Kedar bakal dikoempoelkeun ka maneh; domba lalaki oerang Nĕbajot bakal pada ngawoelaän ka maneh; piaroenggaheun ka altar kami djeung soekana, sarta gĕdong kami noe moelja koe kami rek dimoeljakeun deui. 8 'Saha itoe noe halibĕr tjara mega, djeung sapĕrti djapati moeroe djandela-djande-9 lana? 'Saĕnjana, poelo-poelo bakal naroenggoe-noenggoe ka kami; [d] ari kapal Tarsis pangheulana, sĕdja nganteurkeun anak-anak maneh ti noe djaoeh, katoet ĕmas-perakna, rek disanggakeun ka padjĕnĕngan Pangeran, Allah maneh, tĕgĕs ka Kasoetji Israil, tina sabab andjeunna 10 geus ngamoeljakeun ka maneh. 'Djeung deui djalma bangsa sedjen bakal pada ngadjĕlĕgkeun koeta maneh, [e] sarta radja-radjana bakal pada ngawoelaän ka maneh; [f] karana dina sadjĕro kami bĕndoe, maneh koe kami digĕboeg, dĕmi dina sadjĕro kami misoeka mah maneh 11 koe kami diwĕlasan. 'Ari [g] lawang maneh bakal marolongo teu pĕtot-pĕtot, beurang-peuting moal dipeundeut-peundeutkeun; soepaja ka maneh diasoepkeun kamoektian bangsa-bangsa, sarta 12 radja-radjana diariringkeun. 'Karana [h] oenggal-oenggal bangsa atawa karadjaän, noe teu pingabdieun ka maneh, tangtoe digĕmpoer; ari bangsa noe

kitoe teh tangtoe diroeksak datang ka bejakna. [13] 'Kamoeljaän goenoeng Libanon pidatangeun ka maneh; ki djamoedjoe, tangkal hoeroe djeung tangkal tjamara sarejana, soepaja matak ngaloes-ngaloes ka ĕnggon kami noe soetji; wantoe ĕnggon dampal kami teh koe kami rek dimoeljakeun. [14] 'Djeung deui anak djalma noe tadina njaloesoekĕr ka maneh, pidaratangeun ka maneh dodongkoan; djeung sakoer noe tadina ngagogoreng ka maneh, [i] bakal njarĕmbah ka dampal soekoe maneh, sarta njarĕboet ka maneh: [j] Dajeuh Pangeran, Sion kagoengan Kasoetji Israil. [15] 'Oeroet maneh datang ka [k] tiiseun djeung dipikageuleuh, wani taja noe njorang, ĕngke maneh koe kami didjadikeun kaägoengan langgĕng, matak atoh toeroentoemoeroen. [16] 'Djeung [l] maneh pinjeuseupeun tji-soesoe bangsa-bangsa, sarta soesoe radja-radja koe maneh bakal diseuseupan. Didinja maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami, Pangeran, Djoeroe-salamĕt maneh, sarta Poerah ngadjait maneh, tĕgĕs Allah Jakoeb noe leuwih kawasa. [17] 'Ganti tambaga kami rek ngadatangkeun ĕmas, ganti beusi ngadatangkeun perak, kitoe deui ganti kai ngadatangkeun tambaga, sarta ganti batoe ngadatangkeun beusi. Djeung deui kasĕnangan koe kami rek didjadikeun pangoeroes maneh, sarta kabĕnĕran didjadikeun poerah ngagawekeun maneh. [18] 'Moal ngadenge-denge deui aja panganijaja dina tanah maneh, katiwasan atawa karoeksakan dina wĕwĕngkĕran maneh; [m] ari koeta maneh koe maneh bakal disĕboetkeun Kasalamĕtan, djeung lawang maneh bakal disĕboetkeun Pamoedji. [19] 'Panon-poë [n] moal djadi deui tjahja maneh ti beurang; kitoe deui boelan moal njaängan deui ka maneh pikeun sorot; satĕgĕsna Pangeran noe minangka tjahja langgĕng ka maneh, sarta Allah maneh noe djadi kamoeljaän maneh. [20] 'Panon-poë maneh [o] moal soeroep-soeroep deui, sarta boelan maneh moal keuna koe pareum; karana Pangeran noe minangka tjahja langgĕng ka maneh, sarta mangsa kaprihatinan maneh geus tjatjap. [21] 'Ari djalma-djalma eusi maneh kabeh balĕnĕr, [p] sarta bakal pada kawarisan boemi salalanggĕngna; djadi siroeng noe dipĕlak koe kami, nja dadamĕlan panangan kami, soepaja kami dimoeljakeun. [22] 'Noe pangleutikna pidjadieun sareboe, sarta noe panglĕmboetna pidjadieun bangsa rosa. Ijeu kami Pangeran noe pingagĕntakeun ngadamĕl kitoe dina mangsana.

a Wahj. 21 : 24. *b* p. 49 : 22. *c* Djab. 72 : 10. *d* p. 23 : 1. *e* p. 49 : 23. *f* p. 54 : 7, 8. *g* Wahj. 21 : 25, 26. *h* Djak. 14 : 17. *i* p. 49 : 23; Wahj. 3 : 9. *j* Jĕh. 48 : 35. *k* p. 62 : 4. *l* p. 49 : 23, 26. *m* p. 26 : 1. *n* Wahj. 21 : 23. *o* Djak. 14 : 7. *p* Djab. 37 : 29.

PASAL 61.

Roh [a] Goesti Pangeran linggih di kami, reh kami dilisahan koe Pangeran, dikĕrsakeun mawa bedja ngeunah ka noe balangsak; [b] kami teh dipiwarang ngagĕnderan ka noe peupeus hatena, ngoewarkeun ka sakitan-sakitan dileupaskeun, djeung ka noe njarandang barogod diboekakeun pandjara; [2] 'dipiwarang ngoewarkeun [c] taoen kasoekaän Pangeran, kitoe deui [d] poë pamalĕsan Allah oerang; dipiwarang ngalilipoer ka sakabeh noe prihatin; [3] 'dipiwarang ngadangdanan ka sakoer noe prihatin oerang Sion, nja mere ka darinja pĕrhijasan ngaganti lĕboe, minjak kaätohan ngaganti kaprihatinan, papakean pamoedjian ngaganti soekma boerĕt; sangkan pada njĕboet ka darinja: Kijara kabĕnĕran, Pĕlak Pangeran, soepaja andjeunna dimoeljakeun. [4] 'Djeung [e] bakal pada ngadjĕlĕgkeun deui tararikolot ti baheula; ĕnggon saroewoeng noe geus heubeul-heubeul bakal diaradĕgkeun deui; sarta bakal pada nganjarkeun nagara tarikolot, ĕnggon saroewoeng toeroen-toemoeroen. [5] 'Djeung deui [f] djalma nagara sedjen bakal narangtoeng ngangon ingon-ingon maraneh, sarta djalma bangsa sedjen pidjadieun toekang tani maraneh djeung toekang ngĕbon anggoer maraneh. [6] 'Dĕmi maraneh teh bakal pada disĕboetkeun panghoeloe Pangeran, nja dingarankeun kawoelaning Allah oerang. [g] Kamoektian bangsa kapir bakal dihakan koe maraneh, sarta maraneh bakal ngasoepan kana kamoeljaän eta. [7] 'Kaeraän maraneh diganti doewa tikĕl, djeung kawiranganana diganti sĕsĕnggakan tina doeoemanana; sabab kitoe eta teh di djĕro tanahna bakal kawarisan doewa

tikěl, pada pimeunangeun kaboengahan 8 langgěng. 'Karana kami Pangeran soeka kana kaädilan, geuleuh kana karinah reudjeung kagorengan; sarta kami rek maparin gandjaranana kalawan satoehoe, [h] djeung rek ngadaměl pěrdjangdjian langgěng ka darinja. 9 'Ari toeroenanana bakal kanjahoan di pělěbah oerang kapir, anak-intjoena kanjahoan di těngah bangsa-bangsa; sakoer noe nendjo tangtoe tarěgěseun, jen eta teh djadi toeroenan noe diběrkahan koe Pangeran.

a p. 11:2; Loek. 4:18. b p. 30:26. c p. 49:8. d p. 34:8. e p. 58:12. f p. 60:10. g p. 60:11. h p. 55:4.

10 Kaoela atoh liwat saking di djěro Pangeran; njawa kaoela gěrah di djěro Allah kaoela; karana kaoela koe andjeunna geus dipakeanan koe pakean kasalamětan, ditěrapan haroedoem kaběněran; sapěrti panganten lalaki make pěrhijasan kapanghoeloean, djeung sapěrti panganten awewe ngahijas maneh 11 koe rarangkenna. 'Karana sapěrti boemi ngaloewarkeun anoe djadi dina eta, djeung tjara kěbon ngabidjilkeun anoe disěbarkeun dina eta, nja kitoe Goesti Pangeran [a] měngke ngabidjilkeun kaběněran djeung pamoedji di hareupeun sakabeh bangsa.

a p. 45:8.

PASAL 62.

Koe karana Sion kaoela moal repeh, djeung koe karana Jěroesalem kaoela moal tjitjing, těpi ka bidjil kaběněranana sapěrti sorot, kitoe deui kasalamětanana sapěrti obor noe ngagědoer. 2 'Ari [a] bangsa kapir pinarendjoëun kaběněran maneh, djeung sakabeh radja pinarendjoëun kamoeljaän maneh; sarta maneh bakal dipaparin [b] ngaran anjar, noe bakal disěbatkeun koe lambe Pangeran. 3 'Toer maneh pidjadieun makoeta leuwih moelja, ditjandak koe panangan Pangeran; kitoe deui dastar karadjaän, 4 ditjandak koe asta Allah maneh. 'Maneh [c] moal dingarankeun deui: Tiiseun; djeung tanah maneh moal dingarankeun deui: Soewoeng; sabalikna maneh bakal disěboetkeun: Kasoekaän kami ka dinja; sarta ari tanah maneh bakal disěboetkeun: Beunang nikah; karana Pangeran misoeka ka maneh, sarta tanah 5 maneh bakal ditikah. 'Karana sapěrti landjang dikawin koe boedjang, nja kitoe maneh měngke dikawin koe anak-anak maneh; djeung sapěrti panganten awewe dipikaätoh koe panganten lalaki, nja kitoe maneh měngke dipikaätoh koe Allah maneh.

a p. 60:3. b p. 65:15. c p. 60:15.

6 Eh Jěroesalem! kami dina loehoer koeta maneh geus neundeun [a] poerah ngadjaga; sapopoë-sapeupeuting eta teh moal rarepeh salalawasna. Eh, noe halatoer emoet ka Pangeran! papatjoewan 7 maraneh oelah eureun; 'sarta andjeunna papatjoewan oelah sina liren, dongkap ka nětěpkeun, [b] sarta dongkap ka Jěroesalem koe andjeunna didjadikeun pa8 moedjian di boemi. 'Pangeran ěnggeus soempah njěbat panangan andjeunna noe těngěn djeung njěbat asta andjeunna noe kawasa: [c] Hamo deui-deui koe kami dipaparinkeun gandoem maneh djadi hakaneun moesoeh-moesoeh maneh; sarta hamo djalma bangsa sedjen nginoem-nginoem deui anggoer beunang 9 hese-tjape maneh; 'ěnjana mah noe ngakoetan, nja eta noe pingaharakaneun gandoem teh, bari maroedji ka Pangeran; sarta noe ngarala, nja eta noe pingarinoemeun anggoer teh di boeroean-boeroean kasoetjian kami.

a p. 52:8. b Sěp. 3:20. c p. 65:21.

10 Geura boedal! geura boedal tina lawang-lawang! [a] sadijakeun pidjalaneun oemat! saeuran, saeuran djalan gěde, singkirkeun batoena, bari nandjeurkeun 11 bandera ka bangsa-bangsa! 'Masing njaho, Pangeran geus ngembarkeun těpi ka toengtoeng boemi kijeu: Baredjakeun ka anak Sion: Masing njaho, kasalamětan maneh keur datang; masing njaho, gandjaranana koe andjeunna ditjandak, sarta bajaranana aja di pajoeneunana. 12 'Sarta bakal pada njěboetkeun ka eta kijeu: Oemat soetji, Beunang ngadjait Pangeran; toer maneh bakal disěboetkeun: Noe dimanah; Nagara noe moal ditilar.

a p. 40:3; 57:14.

PASAL 63.

Saha ijeu noe soemping ti Edom, eutjeuj anggoananana moelih [a] ti Bosra? Saha ijeu noe moebjar panganggona, gandangna kalajan kaägoengan kawasana? Nja kami, noe ngalahirkeun kaběněran, noe kawasa njalamětkeun.

2 'Koe naon panganggo andjeun [b] noe mawi beureum, sarĕng anggoan andjeun sapĕrtos noe ngirik bak pamĕrĕsan ang-
3 goer? 'Kami mantas ngirik pamĕrĕsan, sarta pribadi; [c] ari bangsa-bangsa saoerang ge taja noe miloe ka kami; pek eta teh koe kami diaririk dina sadjĕro kami bĕndoe, sarta diaridĕk-idĕk dina sadjĕro kami sewot; ari gĕtihna njeret ka papakean kami, djadi kami ngarĕ-
4 gĕdkeun sakabeh papakean kami. 'Karana [d] poë pamalĕsan aja dina hate kami, sarta geus datang kana taoen
5 sakoer noe beunang kami ngadjait. 'Ret kami alak-ilik, horeng taja noe ngabantoe; seug kami teh heran, doemeh taja noe ngadeudeul; prak leungeun kami ngadjajakeun ka kami, sarta kasewotan kami nja eta noe ngadeudeul ka kami.
6 'Dĕk kami ngidĕk-ngidĕk ka bangsa-bangsa dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung disina mabok dina sadjĕro kami sewot; ari gĕtihna koe kami ditamplokkeun ka boemi. *a* p. 34 : 9; Jér. 49 : 13. *b* Wahj. 19 : 13, 15. *c* p. 59 : 16. *d* p. 61 : 2.

7 Kaoela sĕdja ngingĕtkeun kaäsihan Pangeran, sadajana poedjian Pangeran, noeroetkeun sakabeh noe koe Pangeran geus didamĕl ka oerang; kitoe deui kagĕdean kamoerahan ka anak-poetoe Israil, noe koe andjeunna geus didamĕl ka dinja noeroetkeun kawĕlasanana sarta
8 noeroetkeun kagĕdean kaäsihanana. 'Ari timbalanana: Poegoeh, oemat kami eta teh, toer poetra, moal tjalidra. Ladjĕng
9 andjeunna djadi Djoeroe-salamĕtna. 'Dina sakabeh kasoekĕranana andjeunna njarĕngan soekĕr, sarta Malaikat pameunteuna njalamĕtkeun ka darinja; koe kaäsihanana djeung koe kawĕlasanana eta teh koe andjeunna pada didjait, didjoengdjoengkeun, [a] sarta dipangkoe sapandjang djaman baheula.
10 'Dĕmi eta teh maroengpang, sarta [b] pada ngĕrikkeun Roh andjeunna noe langkoeng soetji; noe matak andjeunna sanes ka maranehanana, nja djadi moesoeh, moenggah mĕrangan ka marane-
11 hanana koe andjeun. 'Ras oematna ingĕteun ka djaman baheula, ka djaman Moesa; [pokna]: Na di mana ajeuna noe ngahandjatkeun eta teh ti djĕro laoet, reudjeung pangangon ingon-ingonna teja? Di mana ajeuna [c] noe ngalinggihkeun Rohna noe leuwih soetji di
12 tĕngah-tĕngahna teja? 'Noe madjoekeun pananganana noe leuwih aheng ti katoehoeëun Moesa; [d] noe ngabeulahkeun tjai ti heulaeunana, [e] kĕrsana ngamashoerkeun salira andjeunna salalanggĕngna teja?
13 'Anoe noejoen maranehanana meuntas sagara, sapĕrti koeda di tĕgal
14 lĕga, hanteu pisan titaradjong? 'Sapĕrti sasatoan anoe toeroen ka lĕbak, nja kitoe maranehanana koe Roh Pangeran diasoepkeun kana reureuh. Nja kitoe andjeun harita noejoen oemat andjeun, kĕrsa ngamashoerkeun padjĕnĕngan an-
15 djeun noe langkoeng moelja teja.'Moegi-moegi ngareret ti sawarga; [f] moegi ningalan ti pangtjalikan andjeun noe soetji nja moelja: di mana ajeuna kagoematian andjeun sarĕng tandaning kawasa andjeun? Koemĕrĕtĕg manah andjeun sarĕng kawĕlasan andjeun geus dipegeg
16 ka koering. 'Kapan andjeun teh [g] Rama koering sadaja; karantĕn Ibrahim mah teu oeningaeun ka koering, sarĕng Israil mah teu tĕrangeun ka koering; nja andjeun, Pangeran, Rama koering sadaja; Poerah ngadjait koering sadaja ti babaheula, kitoe padjĕnĕngan andjeun.
17 'Ĕh Pangeran! naha mana koering sadaja koe andjeun disasabkeun tina djalan andjeun? naha hate koering sadaja koe andjeun diteuaskeun, moenggah koering teu sarijeun koe andjeun? Moegi linggih deui, koe karantĕn abdi-abdi andjeun, para kaom kagoengan andjeun
18 teja. 'Oemat andjeun noe soetji teu sabaraha lamina nja gadoeh milik; kasoetjian andjeun geus diidĕk-idĕk koe
19 moesoeh-moesoeh koering. 'Eta koering geus djaradi sapĕrtos noe teu kaĕreh koe andjeun ti babaheula, noe teu katĕlah koe padjĕnĕngan andjeun.

a p. 46 : 3. *b* Djab. 78 : 40; Ep. 4 : 30. *c* Nĕh. 9 : 20. *d* Nĕh. 9 : 11; Djab. 78 : 13. *e* 2 Sam. 7 : 23. *f* 5 Moesa 26 : 15. *g* 5 Moesa 32 : 6.

PASAL 64.

Ĕh, moegi-moegi andjeun mebekkeun langit, [a] moegi loengsoer, [b] goenoeng-goenoeng sina aladjoer ti pajoeneun an-
2 djeun; 'sapĕrtos seuneu njoendoet pangpoeng, sarĕng tjai ngagolak koe seuneu; nja moegi maparin njaho padjĕnĕngan andjeun ka moesoeh-moesoeh andjeun,

sangkan bangsa-bangsa tinggoemĕtĕr ti pajoeneun andjeun! [3] 'Sapĕrtos [c] keur basa andjeun ngadamĕl pĕrkawis noe matak sijeun, noe teu kanjanaän koe koering sadaja: nja andjeun teh loengsoer, sarĕng goenoeng-goenoeng aladjoer ti pajoeneun andjeun teja. [4] 'Sajaktosna ti baheula pisan taja noe meunang warta, taja noe ngoeping, soemawon nendjo koe mata, aja Allah djawi ti andjeun, noe barangdamĕl pikeun sakoer noe ngarĕpngarĕp ka andjeunna. [5] 'Andjeun mĕndakan ka noe atoh, noe ngalampahkeun kabĕnĕran, soegri noe ngarelingkeun andjeun dina djalan andjeun. Salĕrĕsna, andjeun bĕndoe, doepi koering mah njarijeun dosa bae; ti baheula kitoe bae nja lampah; pimanaeun koering sadaja disalamĕtkeun? [6] 'Karantĕn koering sadaja [d] geus djadi sapĕrtos noe nadjis, sarĕng saniskantĕn kabĕnĕran koering sapĕrtos pakean kotor; toer koering teh aloem sadajana sapĕrtos daoen; sarĕng kabawabawa koe kadorakaän koering, sapĕrtos koe angin. [7] 'Malah taja noe sasambat ka padjĕnĕngan andjeun, noe ngageuing maneh, moentang ka andjeun; karantĕn andjeun geus meungpeunan pameunteu ka koering, sarĕng koering koe andjeun dilalĕboerkeun koe lantaran kadorakaän koering. [8] 'Doepi ajeuna, noen Pangeran! [e] andjeun teh Rama koering sadaja; ari koering teja taneuh likĕt, doepi andjeun Pandjoenan koering; jaktos koering sadaja dadamĕlan panangan andjeun. [9] 'Noen Pangeran! moegi oelah bĕndoe katoetoeloejan, sarĕng moegi oelah salalamina nja ngemoetkeun kadorakaän; mangga geura tingalan, koering sadaja oemat andjeun. [10] 'Nagara andjeun noe saroetji geus pada djadi tĕgal lĕga; [f] Sion djadi tĕgal lĕga, Jĕroesalem teh soewoeng. [11] 'Gĕdong koering sadaja noe soetji nja moelja, oeroet karoehoen koering maroedji ka andjeun teja, geus dihoeroe koe seuneu; sarĕng saniskantĕn karĕsĕpan koering geus djadi tarikolot. [12] 'Ĕh Pangeran! koemaha kĕrsa ngarĕkĕtkeun andjeun bae kana hal kitoe? koemaha kĕrsa ngantĕp, sarĕng njoekĕrkeun ka koering sadaja katoetoeloejan?

a 2 Moesa 3:8; 19:18. *b* Djab. 97:5. *c* Mik. 7:15. *d* Jĕh. 36:17. *e* p. 63:16. *f* Djab. 79:1.

PASAL 65.

Kami [a] geus kadongdon koe noe teu nanjakeun kami; kami geus kapanggih koe noe teu nejangan kami; bangsa noe teu katĕlah koe padjĕnĕngan kami, koe kami dilahiran kijeu: [b] Tah, ijeu kami! tah, ijeu kami! [2] 'Kami sapoë djĕpoet geus njodorkeun panangan kami ka hidji bangsa noe basangkal, noe pada ngalakonan djalan noe teu hade, noeroetkeun karĕp sorangan; [3] 'nja bangsa noe teu pĕtot-pĕtot njijeun pibĕndoeëun kami, di pajoeneun kami pisan; pada ngoerban [c] di kĕbon-kĕbon, djeung ngaroekoes dina bata-bata; [4] 'sok darijoek di astana-astana, djeung mareuting di ĕnggon noe sarimpe; [d] sok njaratoe laoek bagong, djeung aja angeun sipat noe matak idjid dina wawadahanana; [5] 'sok ngaromong kijeu: Maneh sing anggang ka dijeu, oelah njampeurkeun ka dewek; karana dewek teh soetji ti batan maneh. Noe kitoe teh ibarat haseup dina pangamboeng kami, ibarat seuneu noe moentab sapopoë. [6] 'Masing njaho, aja toelis di pajoeneun kami, kijeu: Kami moal ngantĕp; geus tangtoe kami naoer; [7] nja naoer [e] kana lahoenanana, 'kadorakaän diri maraneh, djeung kadorakaän karoehoen-karoehoen maraneh sarerejana, timbalan Pangeran; noe geus pada ngoekoes dina goenoeng-goenoeng, djeung ngahihina ka kami dina pasirpasir; koe sabab eta kami rek nakĕrkeun bajaran pagaweanana ka toekangtoekang kana lahoenanana.

a Roem 10:20. *b* p. 58:9. *c* p. 1:29. *d* 3 Moesa 11:7; 5 Moesa 14:3; p. 66:17. *e* Djab. 79:12.

[8] Kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha lamoen djalma manggih anggoer dina ranggeujan, seg ngomong: Eta oelah diroeksak, karana aja bĕrkah dina eta: nja kitoe kami kĕrsa midamĕl koe karana abdi-abdi kami, [a] soepaja koe kami oelah diroeksak sakabeh. [9] 'Satĕgĕsna kami ti Jakoeb rek ngabidjilkeun toeroenan, djeung ti Joeda ngabidjilkeun anoe pingamilikeun goenoeng kami; tanah teh pikamilikeun koe djalma beunang milih kami, sarta abdi-abdi kami pimaratoeheun di dinja. [10] 'Ari Saron teja pidjadieun pangangonan domba, djeung ari [b] lĕbak Akor teja pidjadieun paranti ngabajak

sapi, pikeun oemat kami noe geus nejangan kami. [11] 'Balikanan maraneh mah, noe ninggalkeun Pangeran, mopohokeun goenoeng kami noe soetji, natakeun medja adjang Moestari, djeung ngeusian loemoer koe inoeman baoeran adjang [12] Djoehal teja: 'eta maraneh koe kami rek didoeoemkeun kana pĕdang, nja maraneh teh mĕngke pada ngarampoejoek ka pameuntjitan; [c] sapedah kami njaoer, dĕmi maraneh teu nembalan; kami ngandika, dĕmi maraneh teu ngadenge; anggoer maraneh pada migawe noe goreng di pajoeneun kami, sarta noe teu kamanah koe kami koe maraneh dipilih.

a Jĕr. 30 : 11. *b* Jos. 7 : 26. *c* p. 50 : 2; 66 : 4.

[13] Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saĕnja-ĕnjana, abdi kami bakal pada dadaharan, dĕmi maraneh mah pada langlajeuseun; saĕnja-ĕnjana, abdi kami bakal pada nginoem, dĕmi maraneh mah pada halabhab; saĕnja-ĕnjana, abdi kami bakal pada boengah, dĕmi [14] maraneh mah pada meunang era; 'saĕnja-ĕnjana, abdi kami bakal pada sĕsĕnggakan koe bawaning soeka hate, dĕmi maraneh mah pada djĕdjĕritan koe bawaning njĕri hate, sarta maridangdam [15] koe bawaning djaheut soekma. 'Djeung maraneh bakal ninggalkeun ngaran maraneh baris dipake njapa koe djalma beunang kami milih; sarta maneh teh tangtoe dipaehkeun koe Goesti Pangeran; sabalikna, [a] ari abdi-abdina mah koe andjeunna bakal dipaparin ngaran se[16]djen. 'Soepaja saha-saha noe ngabĕrkahan diri di boemi, ngabĕrkahanana sina njĕboet Allah noe sajaktos; kitoe deui saha-saha noe soempah di boemi, soempahna sina njĕboet Allah noe sajaktos; tina sabab geus pada poho [b] kana kasoesahan noe ka toekang-toekang, djeung tina sabab kasoesahan teja geus boeni [17] ti pajoeneun kami. 'Karana, masing njaho, [c] kami rek ngadjadikeun langit anjar djeung boemi anjar; ari anoe heubeul mah moal diingĕt-ingĕt deui, wani han[18]teu ras-ras atjan dina hate. 'Ngan ari maraneh teh masing aratoh sarta garĕrah salalawasna tina hal noe koe kami didjadikeun; karana, masing njaho, [d] Jĕroesalem koe kami rek dipangdjadikeun kagĕrahan, djeung djalmana di[19]pangdjadikeun kaätohan. 'Malah kami teh tangtoe gĕrah koe Jĕroesalem, sarta atoh koe oemat kami; [e] djeung sadjĕro eta nagara moal kadenge-denge deui [20] sora tjeurik atawa sora ngadjĕrit. 'Di dinja moal aja deui orok keuna koe mangsa, atawa djalma kolot noe teu djĕdjĕg oemoerna; karana boedak paeh oemoer saratoes taoen, sarta djalma dosa oemoer [21] saratoes taoen disapa. 'Djeung bakal njarijeun imah, sarta dieusian; toer njarijeun kĕbon anggoer, sarta kahakan [22] boewahna. 'Moal njarijeun imah, [f] dieusian koe noe sedjen; moal njarijeun kĕbon anggoer, hasilna kahakan koe deungeun-deungeun; karana oemoer oemat kami bakal nandingan kana oemoer kakaian, sarta koe djalma beunang kami milih tangtoe kapoeloek pagawean leu[23]ngeunna. 'Moal harese-tjape tjoemahtjoemah, sarta ngadjoeroena moal kabahlaän; wantoe-wantoe eta teh djadi toeroenan noe dibĕrkahan koe Pangeran, nja dirina sarta djeung anak-intjoena. [24] 'Ari geus kitoe, [g] samemeh eta sasambat, koe kami geus dikaboel manten; sabot keur oendjoekan keneh, sĕdĕk koe [25] kami dimakboel. 'Kĕroed [h] djeung anak domba bakal diangon babarĕngan; ari singa bakal njatoe djarami sapĕrti sapi, [i] djeung oraj pihakaneunana taneuh; di satoengkĕb goenoeng kami noe soetji teh moal aja noe njilakakeun, moal aja noe ngaroeksak; kitoe timbalan Pangeran.

a p. 62 : 2. *b* Wahj. 21 : 4. *c* p. 66 : 22; 2 Petr. 3 : 13; Wahj. 21 : 1. *d* p. 35 : 10. *e* p. 25 : 8; Wahj. 21 : 4. *f* 5 Moesa 28 : 30. *g* p. 30 : 19; 58 : 9. *h* p. 11 : 6—9. *i* 1 Moesa 3 : 14.

PASAL 66.

Kijeu timbalan Pangeran: [a] Sawarga teh nja panglinggihan kami, sarta boemi teh djodjodog dampal kami; [b] maraneh pinjijeuneun gĕdong koemaha keur kami? djeung naon ĕnggon pang[2]reureuhan kami teh? 'Mapan eta sakabeh nja panangan kami noe ngadamĕl; kitoe djadina eta sakabeh, lahiran Pangeran. Sabalikna kami ningali ka noe kijeu, [c] nja ka noe balangsak, reudjeung ngĕnĕs soekmana, sarta adjrih koe pa[3]ngandika kami. 'Saha-saha noe meuntjit sapi, sasat maehan djalma; saha-saha noe ngoerbankeun domba, sasat nĕkoek andjing; saha-saha noe ngahatoerkeun koerban kadaharan, sasat ngahatoerkeun

gĕtih bagong; saha-saha noe njanggakeun doepa, sasat moendjoeng ka brahala. Poegoeh pisan noe kitoe marilih djalan sorangan-sorangan, djeung pikirna 4 mirĕsĕp kana kanistaänana; 'noe matak kami sabalikna rek milih pisangsaraeunana; [d] sarta noe koe eta dipikasijeun, koe kami tangtoe didatangkeun ka maranehanana; [e] sapedah kami njaoer, dĕmi eta teu nembalan; kami ngandika, dĕmi eta teu ngadarenge, anggoer pada migawe noe goreng di pajoeneun kami, sarta noe teu kamanah koe kami, koe maranehanana dipilih. *a* Lal. 7 : 49. *b* 2 Sam. 7 : 5; 1 Radj. 8 : 27. *c* p. 57 : 15. *d* Sil. 10 : 24. *e* p. 65 : 12.

5 Darengekeun ijeu pangandika Pangeran, [a] eh sakoer noe adjrih koe pangandikana: Ari doeloer-doeloer maraneh, noe gareuleuheun ka maraneh, sarta naroendoeng maraneh tina sabab djĕnĕngan kami teja, ngaromongna kijeu: Pangeran teh sing datang ka moelja, soepaja koela narendjo kaboengahan maraneh! tatapi eta teh mĕngke mareu6 nang era. 'Aja sowara tagiwoer ti djĕro nagara, sowara ti djĕro kabah, nja gĕntra Pangeran, noe kĕrsa naoer bajaran 7 ka moesoeh-moesoehna. 'Samemeh goelinggasahan, eta teh ngadjoeroe manten; samemeh kadatangan njĕri, eta teh babar 8 anak lalaki. 'Saha noe geus ngadenge saroepa kitoe? saha noe geus nendjo sapĕrti eta pĕtana? Koetan aja tanah noe digĕlarkeun dina poë sahidji? atawa aja bangsa noe didjoeroekeun barĕng sapisan? da barang ngarasa njĕri, harita 9 Sion ngadjoeroe anak-anakna. 'Karah kami rek ngaboekakeun lawang, teu ngaboeroesoetkeun? timbalan Pangeran; atawa kami noe ngaboeroesoetkeun, naha karah rek mĕpĕtkeun? timbalan Allah maneh. *a* Esr. 9 : 4.

10 Sing mariloe boengah djeung Jĕroesalem, sarta sing garĕrah koe hal eta, eh sakoer noe njaäh ka dinja! Masing aratoh, miloe atoh djeung Jĕroesalem, eh sakoer noe keur prihatin koe hal 11 eta! 'Soepaja maraneh njareuseup soesoe panglilipoerna, sarta datang ka sareubeuh; soepaja maraneh ngĕnjot inang kamoeljaänana, sarta saroeka-boengah. 12 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek nodjokeun kasalamĕtan ka dinja sapĕrti waloengan; kitoe deui kamoeljaän bangsa-bangsa tjara tjai tjaäh, keur seuseupaneun maraneh; djeung maraneh [a] bakal disangkeh dina gigir, sarta ditimang dina 13 toeoer. 'Sapĕrti djalma noe dililipoer koe indoengna, nja kitoe kami pingalilipoereun ka maraneh; estoe di Jĕroesalem maraneh mĕngke dililipoer. 14 'Koe maraneh tangtoe katendjo, bari hate maraneh atoh, sarta toelang-toelang maraneh pimoeloeseun tjara daoen ngora; harita panangan Pangeran tangtoe boekti ka abdi-abdina, sarta andjeunna bade ngabĕndon ka moesoeh15 moesoehna. 'Karana, masing njaho, Pangeran bade soemping, [b] nganggo seuneu, sarta [c] karetana lir angin topan, kĕrsa malĕs koe bĕbĕndoena kalawan wĕra, kitoe deui koe panjeuseulna kalawan 16 hoeroenging seuneu. 'Karana Pangeran bade ngeunakeun hoekoeman ka saniskara daging, nganggo seuneu djeung nganggo pĕdangna; [d] tangtoe loba katjida noe pikasabĕteun koe Pange17 ran. 'Saha-saha noe njoetjikeun maneh djeung ngabĕrĕsihan diri [e] adjang kĕbon-kĕbon, noeroetkeun saoerang noe di tĕngahna, sarta ngahakan laoek bagong, djeung sipat nista, djeung beurit, eta sarerejana mĕngke dieuweuhkeun, 18 lahiran Pangeran. 'Karana kami tĕrang dina pagaweanana sarta dina pikirananana; pidatangeun mangsa, harita kami bakal ngoempoelkeun sakabeh bangsa reudjeung basa-basa; broel pada moeroeboel [f] sarta narendjo kamoeljaän kami. 19 'Djeung kami bakal ngajakeun tjitjiren di maranehanana; sarta sawareh maranehanana noe rahajoe koe kami bakal dipiwarang ka bangsa kapir, nja ka oerang Tarsis, ka oerang Poel djeung Loed, toekang mĕntang gondewa teja, ka oerang Toebal djeung Jawan, ka poelo-poelo noe djaraoeh, anoe tatjan ngadarenge bedja pĕrkara kami, djeung tatjan narendjo kamoeljaän kami; ari eta teh bakal pada ngoewarkeun ka20 moeljaän kami ka oerang kapir. 'Sarta bakal ngalanteurkeun sakabeh doeloerdoeloer maraneh ti sagala bangsa kapir, pikoerbaneun bade ka Pangeran, toempak koeda, toempak kareta, toempak gĕrĕbong, toempak bigal reudjeung toempak onta, ngadjoegdjoeg goenoeng kami

noe soetji, nja eta Jĕroesalem, timbalan Pangeran, sakoemaha oerang Israil njanggakeun koerbanna dina wadah bĕ-
21 rĕsih ka gĕdong Pangeran. 'Malah eta teh sawareh koe kami bakal ditjandak, didamĕl panghoeloe djeung ahli Lewi,
22 timbalan Pangeran. 'Karana sakoemaha [g] eta langit anjar reudjeung eta boemi anjar, anoe koe kami rek didamĕl teja, pitĕtĕpeun di pajoeneun kami, lahiran Pangeran, nja kitoe keneh toeroenan maraneh reudjeung ngaran maraneh
23 pitĕtĕpeun. 'Ari geus kitoe, dina saban-saban tĕpoeng tanggal djeung dina saban-saban tĕpoeng sabat, [h] saniskara daging pidatangeun, sĕmbahijang ka pajoeneun kami, timbalan Pangeran.
24 'Djeung bakal pada boedal, narendjokeun bangke djalma-djalma noe pada masijat ka kami teja; saĕnjana [i] bilatoengna moal paeh, seuneuna moal pareum, sarta pada djadi pikagiroekeun saniskara daging.

a p. 60 : 4. *b* 2 Tes. 1 : 8. *c* Djab. 68 : 18. *d* Wahj. 19 : 21. *e* p. 65 : 3, 4. *f* p. 40 : 5. *g* p. 65 : 17. *h* Wahj. 15 : 4. *i* Mark. 9 : 14.

KITAB NABI JĔRMIA.

PASAL 1.

Ijeu pangwoeroek Jĕrmia poetra Hilkia, kaäsoep panghoeloe noe aja di na-
2 gara Anatot, di tanah Binyamin; 'anoe didatangan pangandika Pangeran, keur mangsa [a] Josia poetra Amon, radja Joeda, mĕnĕran katiloe-wĕlas taoenna
3 Josia djoemĕnĕng radja. 'Djeung didatangan deui pangandika keur mangsa [b] Jojakim poetra Josia, radja Joeda, nĕpi ka tjatjap kasawĕlas taoenna Sidkia poetra Josia djoemĕnĕng radja Joeda; nja nĕpi ka Jĕroesalem dibojong, mĕnĕran boelan noe kalima.

a 2 Radj. 22 : 1. *b* 2 Radj. 23 : 34; 24 : 17; 25 : 8.

4 Ari pangandika Pangeran ka kaoela
5 teja, kijeu pangandikana: 'Samemeh maneh koe kami didjadikeun di djĕro beuteung, [a] maneh koe kami geus dipioeninga; djeung samemeh maneh ka loewar ti pianakan, maneh koe kami geus disoetjikeun; maneh koe kami ditangtoekeun pinabieun bangsa-bangsa.
6 'Ari pioendjoek kaoela: [b] Noen, Goesti Pangeran! salĕrĕsna, simkoering hanteu bisa sasaoeran; karantĕn simkoering
7 ngora keneh. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka kaoela: Oelah maneh ngomong, jen: Simkoering teh ngora; karana ka mana bae maneh koe kami dipiwarang, maneh koedoe leumpang; sarta naon bae noe koe kami ka maneh ditimbalkeun,
8 koe maneh koedoe diomongkeun. 'Oelah sijeun-sijeun koe itoe; [c] karana kami noe njarĕngan ka maneh, pikeun ngaleupas-
9 keun ka maneh, lahiran Pangeran. 'Ladjĕng Pangeran njodorkeun pananganana, [d] diantĕlkeun kana soengoet kaoela, bari Pangeran nimbalan ka kaoela: Masing nganjahokeun, [e] kami geus ngajakeun pangandika kami dina biwir
10 maneh. 'Mangka ingĕt, maneh poë ijeu koe kami geus didjĕnĕngkeun njĕkĕl bangsa-bangsa djeung njĕkĕl karadjaän-karadjaän, [f] baris ngaraboet djeung baris ngababoet, kitoe deui baris ngagĕmpoer sarta baris noempoer, baris ngadĕgkeun djeung baris mĕlak.

a Jĕs. 49 : 1; Gal. 1 : 15. *b* 2 Moesa 4 : 10. *c* Jĕs. 41 : 10. *d* Jĕs. 6 : 7. *e* Jĕs. 59 : 21; p. 5 : 14. *f* p. 18 : 7.

11 Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: [a] Maneh nendjo naon, Jĕrmia? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, simkoe-
12 ring nendjo hidji iteuk kanari. 'Ari timbalan Pangeran ka kaoela: Bĕnĕr maneh nendjo teh; karana [b] kami ngadjaga ka pangandika kami, tangtoe dilampah-
13 keun. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kadoewa-kalina, kijeu pangandikana: Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, simkoering nendjo hidji daloeng

keur ngagolak, sarĕng njanghareupna ti sabeulah ti kaler. [14] 'Ari timbalan Pangeran ka kaoela: Katjilakaän teh pidjoleunana [c] ti kaler, naradjang ka sakabeh priboemi tanah. [15] 'Karana, masing njaho, [d] kami rek njaoer sakabeh bangsa karadjaän-karadjaän anoe sabeulah ti kaler, lahiran Pangeran; nja eta pidaratangeun, seug hidji-hidji bakal pada neundeun korsina di hareupeun lawang-lawang Jĕroesalem, bari ngaroeroeg ka sakabeh koetana sakoeriling, kitoe deui ka sakabeh nagara Joeda. [16] 'Sarta [e] kami rek ngalahirkeun pihoekoemaneun kami ka darinja, tina hal sakabeh kagorenganana; sapedah pada ninggalkeun kami, djeung ngaroekoes ka aällahan, [f] sarta njarĕmbah ka djidjijeunan leungeunna. [17] 'Mana [g] maneh geura disaboek tjangkeng maneh, seug hoedang, koedoe njatoerkeun ka maranehanana saniskara noe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh. Poma maneh oelah geder di hareupeunana, soepaja maneh koe kami oelah digederkeun di hareupeunana. [18] 'Karana, masing njaho, maneh teh poë ijeu [h] koe kami didjadikeun ibarat nagara reug-reug, djeung ibarat tihang beusi, sarta ibarat koeta tambaga, soepaja bisa nahan ka saeusi tanah; ka radja-radja Joeda, ka kapala-kapala, ka panghoeloe-panghoeloe, sarta ka djalma-djalma eusi tanah. [19] 'Nja eta bakal pada mĕrangan ka maneh, tatapi ka maneh moal pimarampoeheun; karana kami noe njarĕngan ka maneh, lahiran Pangeran, pikeun ngaleupaskeun ka maneh.

a p. 24 : 3; Am. 7 : 8. *b* p. 31 : 28. *c* p. 4 : 6. *d* p. 25 : 9. *e* p. 4 : 12. *f* Jĕs. 2 : 8. *g* Aj. 38 : 3. *h* p. 15 : 20.

PASAL 2.

Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: [2] 'Geura leumpang, maneh koedoe ngoewarkeun ka Jĕroesalem, sing kadenge, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: [a] Kami ingĕt hal maneh kahemanan keur mangsa maneh ngora, sarta kanjaähan keur mangsa maneh panganten, basa maneh ngiring ka kami di tĕgal lĕga, dina tanah noe tara disĕbaran teja. [3] 'Israil harita soetji baris ka Pangeran, djadi loeloegoe beubeunangan; saha-saha noe ngahakan eta, pada kasalahan; sarta sakoer noe kitoe kadatangan katjilakaän, lahiran Pangeran.

a Jĕh. 16 : 60.

[4] Eh, anak-poetoe Jakoeb djeung sakabeh bangsa anak-poetoe Israil! darengekeun ijeu pangandika Pangeran: [5] 'Kijeu timbalan Pangeran: [a] Karoehoen maraneh manggih naon di kami lampah teu bĕnĕr, noe matak eta pada ngadjaoehan ti kami, bari seg [b] pada noeroet noe sija-sija, mana djaradi sija-sija? [6] 'Djeung [c] teu ngaromong kijeu: Di mana Pangeran, noe nginditkeun oerang ti tanah Mĕsir, anoe noejoen oerang di tĕgal lĕga, dina tanah noe lapang nja pinoeh koe lombang, dina tanah noe keëng nja kalangkang maot, dina tanah noe tara disorang koe djalma djeung teu diĕnggonan koe manoesa? [7] 'Sarta maraneh koe kami diasoepkeun ka tanah pakĕbonan, soepaja ngahakan boewahna djeung kangeunahanana; dĕmi maraneh geus asoep, toeloej [d] tanah kami koe maraneh dinadjiskeun, nja kagoengan kami koe maraneh didjijeun kagiroekan. [8] 'Panghoeloe-panghoeloe teu ngaromong kijeu: Di mana Pangeran? djeung noe njarĕkĕl toret teu nganjarahokeun ka kami; ari pangangon pada migawe masijat ka kami, sarta nabi-nabi ngawarĕdjangna koe Baäl, djeung naroeroet noe teu ngamangpaätan. [9] 'Pedah kitoe kami rek djongdjon nja madoean ka maraneh, lahiran Pangeran; malah ka anak-intjoe maraneh kami tangtoe madoean. [10] 'Karana [e] geura njalĕbrang ka poelo-poelo oerang Kitim, bari seg pada ngawaskeun; sarta geura nitahan ka oerang Kedar, bari seg pada nĕgĕskeun sing tĕmĕn-tĕmĕn; nja sing pada ngawaskeun, di dinja aja saroepa kitoe? [11] 'Karah aja bangsa noe noekeurkeun batarana, sanadjan eta lain batara? dĕmi oemat kami mah geus noekeurkeun [f] kamoeljaänana ka noe teu ngamangpaätan. [12] 'Eh langit! sing mĕlĕngĕk tina hal kitoe; sing bĕngong, bari olohok katjida, lahiran Pangeran. [13] 'Karana oemat kami geus migawe ijeu doewa kagorengan: kami, [g] sirah tjai kahiroepan, koe eta geus ditinggalkeun, bari njarijeun soemoer keur dirina, nja soemoer balotjor, noe teu barisaeun nahan tjai. [14] 'Karah Israil teh boedak beulian atawa noe asal didjoeroekeun di imah?

15 naha mana djadi rajaheun? 'Singa ngarora [h] geus noengkoelan manehanana bari pada ngagaoer, sorana hoewanghaoeng; tanahna koe eta geus didjijeun soewoeng, nagara-nagarana geus dihoeroean, mana taja djalma noe ngeusian.
16 'Malah-malah maneh koe oerang Nop djeung koe oerang Tahpanhes geus di-
17 goendoelan nja sirah. 'Naha hal kitoe teh lain beunang maneh sorangan, doemeh maneh ninggalkeun Pangeran, Allah maneh, keur basa maneh koe andjeunna
18 ditoejoen di djalan teja? 'Ari ajeuna, naon pigaweëunana ka maneh njaba ka Mĕsir, nginoem tji Sihor teh? sarta naon pigaweëunana ka maneh njaba ka Asoer,
19 nginoem tji bangawan teh? 'Kagorengan maneh noe pimĕpĕriheun ka maneh, djeung pamoengkir maneh noe pinjiksaeun ka maneh; mana kanjahokeun koe maneh sarta masing awas, [i] jen goreng pisan sarta mawa pait, maneh ninggalkeun Pangeran, Allah maneh, djeung maneh teu sijeun koe kami, lahiran
20 Goesti, Pangeran sawadya-balad teh.'Karana kami ti baheula geus [j] meunggaskeun pasangan maneh, mĕgatkeun sawĕd maneh; dĕmi omong maneh mah: Aing moal ngawoela; ĕnjana mah [k] dina oenggal-oenggal pasir loehoer djeung di handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek maneh sok ngarengkol djinah.
21 'Halta maneh keur dipĕlak koe kami teja [l] tangkal anggoer hade, tĕgĕs bibit satoehoe; bo naha maneh teh owah, djadi dahan paranakan tangkal anggoer se-
22 djen ka kami? 'Karana sanadjan maneh ngaroeroe diri koe sĕndawa, djeung make saboen loba nakĕr, tjerong bae kadorakaän maneh di pajoeneun kami, lahiran
23 Goesti Pangeran. 'Pimanaeun maneh bisa ngomong: Aing teu kanadjisan, teu noeroet Baäl-Baäl? Masing awas ka djalan maneh [m] di lĕbak; kanjahokeun koe maneh anoe koe maneh dilampahkeun teja; eta maneh ibarat onta dantĕn tangginas, noe lakoena adjag-adjagan;
24 'ibarat kalde leuweung awewe, noe bijasa di tĕgal lĕga, sarta keur hawa-napsoe sok njeuseup angin; ana keur bĕger, saha noe bisa mĕgatan? Saha-saha noe nejang ka dinja moal koengsi tjape; ana ninggang
25 boelanna, tangtoe kapanggih. 'Tjandĕt soekoe maneh, oelah bejak taroempah; tjandĕt tikoro maneh, oelah halabhab; dĕmi tjarek maneh mah: [n] Ah, tjoemah bae; moal, karana koela teh bogoh ka djalma nagara sedjen, sarta hajang
26 noeroet ka dinja! 'Sapĕrti paling eraeun lamoenna kapĕrgo, nja kitoe anak-intjoe Israil pimareunangeun era; djalma noe reja, radja-radjana, kapala-kapalana, panghoeloe-panghoeloena djeung nabi-
27 nabina; 'noe ngaromong ka kai, jen: [o] Nja adjĕngan rama koering; kitoe deui ka batoe: Nja adjĕngan noe ngajoegakeun koering; karana [p] njanghareupna ka kami koe poendoek, lain koe beungeut; tatapi [q] keur mangsa katjilakaän pada ngomong: Moegi ngadĕg, koering
28 sadaja salamĕtkeun! 'Na di mana aällahan maneh, beunang maneh njijeun keur sĕsĕmbaheun maneh teja? [r] nja eta sina haroedang, oepama barisaeun njalamĕtkeun ka maneh keur mangsa maneh katjilakaän mah; karana rejana aällahan maneh, Joeda! nandingan lobana nagara maneh.

a Mik. 6 : 3, 4. *b* 2 Radj. 17 : 15. *c* 5 Moesa 8 : 14, 15. *d* 3 Moesa 18 : 24. *e* p. 18 : 13. *f* Djab. 106 : 20; Roem 1 : 23. *g* p. 17 : 13. *h* Jĕs. 5 : 29; p. 4 : 7. *i* p. 4 : 18. *j* p. 30 : 8. *k* p. 3 : 6. *l* Jĕs. 5 : 1. *m* p. 7 : 31. *n* p. 18 : 12. *o* Jĕs. 42 : 17. *p* p. 32 : 33. *q* Jĕs. 26 : 16. *r* p. 11 : 11, 12.

29 Koe naon maraneh madoean ka kami? maraneh sakabeh pada migawe masijat
30 ka kami, lahiran Pangeran. 'Pangagĕboeg kami ka anak-anak maraneh [a] teu hasil; pamĕpĕrih koe eta teu ditarima; [b] pĕdang maraneh geus ngahakan nabi-nabi maraneh, sapĕrti singa ngaroeroek-
31 sak. 'Eh, bangsa ajeuna! maraneh sing pada awas ka ijeu pangandika Pangeran: Naha kami teh ka Israil karah djadi tĕgal lĕga, atawa tanah poëk boetaradjin? Koe naon noe matak oemat kami ngaromong: Koering pada hajang ngalantjong, moal baralik deui ka an-
32 djeun? 'Koemaha ari landjang sok mopohokeun ka pĕrhijasanana, atawa panganten awewe ka pĕndingna? [c] Dĕmi oemat kami mah mopohokeun ka kami,
33 geus lila katjida, taja bilangananana. 'Koe apik maneh mapantĕs djalan maneh mambrih bobogohan! mana maneh ka awewe panggarorengna ge geus mapa-
34 tahkeun djalan maneh. 'Malah-malah dina toengtoeng badjoe maneh geus kapanggih gĕtih djalma mariskin noe teu salah; lain dina babahan kapanggihna

koe kami, istoening dina eta sakabeh. 35 'Padahal tjarek maraneh: Saĕnjana aing teu salah; kapan bĕndoena geus moendoer ti aing. Masing njaho, [d] kami rek oeroes-oeroes djeung maneh, tina hal eta omongan maneh, jen: Aing teu boga 36 dosa teja. 'Koe mindĕng maneh teh njaba, [e] ganti-ganti djalan maneh! Ti Mĕsir ge maneh pimeunangeun era, sakoemaha maneh meunang era ti Asoer 37 teja. 'Ti eta ge maneh ĕngke ka loewar, bari [f] leungeun maneh nangkeup sirah; karana sagala andĕlan maneh dipitjeun koe Pangeran, mana maneh moal piloeloeseun ngandĕl teh ka darinja.

a p. 5 : 3. *b* Mat. 23 : 37. *c* p. 18 : 14, 15. *d* Jĕs. 43 : 26. *e* Jĕs. 30 : 3; Hos. 5 : 13. *f* 2 Sam. 13 : 19.

PASAL 3.

Omong djalma: [a] Oepama hidji djalma njĕrahkeun pamadjikanana, seg awewe teh leumpang ti manehanana, toeloej lakian ka noe sedjen: koemaha, awewe teh kongang dibalikan deui? naha tanah noe kitoe teh lain kanadjisan bangĕt pisan? Ari maneh djinah teh loba nakĕr nja kabogoh; parandene kitoe, geura balik ka kami, lahiran Pa- 2 ngeran. 'Geura tjĕngkat panon maneh [b] ka sakoer pasir boelistir, sarta masing awas: di mana maneh hanteu didjinahan? Maneh sok dijoek dina sisi-sisi djalan, noenggoe eta, sapĕrti lampah oerang Arab di tĕgal lĕga; sarta tanah teh koe maneh geus dinadjiskeun koe lantaran djinah maneh djeung koe lan- 3 taran kagorengan maneh. 'Kitoe noe matak [c] pingidjiheun dipĕgatan, sarta hoedjan pandeuri ge teui aja; dĕmi maneh mah tarang sapĕrti dajang, teu boga 4 kaera. 'Naha maneh ti ajeuna teu rek sasambat ka kami kijeu: Noen Ama! nja andjeun [d] panoetan koering ti ngo- 5 ngora? 'Naha andjeunna kĕrsa bĕndoe salalanggĕngna? naha bade nĕtĕpkeun eta saĕndĕngna? Saĕnjana, maneh ngomong djeung migawe kagorengan, sarta bangenan.

a 5 Moesa 24 : 1—4. *b* p. 2 : 20. *c* 5 Moesa 11 : 14, 17. *d* Sil. 2 : 17.

6 Tidinja Pangeran nimbalan ka kaoela [a] keur mangsa radja Josia teja: Na katendjo koe maneh, noe dipigawe koe si Moengkir Israil teja? Eta teh geus leumpang, [b] oenggah ka oenggal-oenggal goenoeng loehoer, sarta ka handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek, bari 7 toeloej djinah di dinja. 'Dĕmi sanggeusna eta migawe sakabeh hal kitoe teh, koe kami ditimbalan kijeu: Maneh geura balik ka kami! tatapi hanteu balik. Nja eta katendjo koe si Tjidra Joeda, 8 [c] doeloerna. 'Sarta koe kami katingali, mangsa si Moengkir Israil, tina hal sakabeh pĕrkara eta ngaranjed teja, koe kami geus disĕrahkeun sarta geus dipaparin soeratna panalak, parandene si Tjidra Joeda, doeloerna teja, teu sijeuneun, anggoer eta ge leumpang, bari 9 toeloej djinah. 'Ari geus kitoe, tina kongas djinahna, seug tanah teh kanadjisan; wantoe ngaranjedna [d] ka batoe 10 ka kai. 'Tapi sanadjan sakabeh hal kitoe teh, eta si Tjidra Joeda, doeloerna teja, hanteu balik ka kami tĕroes reudjeung hate, balik soteh poera-poera, lahiran 11 Pangeran. 'Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: [e] Si Moengkir Israil teja bĕnĕr 12 njawana ti batan si Tjidra Joeda. 'Geura leumpang, oewarkeun koe maneh ijeu pangandika ka tĕbeh kaler, kijeu nja pok: Eh, si Moengkir Israil! lahiran Pangeran: [f] Geura balik; kami moal baeud deui nja pameunteu ka maraneh; karana kami teh sipat asih, lahiran Pangeran; kami moal bĕndoe salalang- 13 gĕngna. 'Ngan [g] sing kanjahokeun kadorakaän maneh, jen maneh teh masijat ka Pangeran, Allah maneh, sarta maneh paboerantak nja djalan maneh, nejang-nejang djalma nagara sedjen ka handapeun sakoer kakaian ngaroenggoenoek; djadi maraneh teu ngagoegoe ka timbalan kami, lahiran Pangeran. 14 'Eh, anaking noe maloengkir! geura baralik, lahiran Pangeran, karana kami pĕrnah tjaroge ka maraneh; sarta kami kĕrsa njandakan maraneh, saoerang ti hidji nagara, doewa oerang ti hidji bangsa, bari seug maraneh koe kami 15 rek didatangkeun ka Sion. 'Djeung maraneh [h] koe kami rek dipaparin pangangon-pangangon anoe tjotjog djeung manah kami; nja eta tangtoe ngarangon ka maraneh kalawan kanjaho 16 djeung kapintĕran. 'Ari geus kitoe, samangsa maraneh geus ngalobaän djeung baranahan dina tanah di djaman harita, lahiran Pangeran, moal aja deui noe

njěboet: [i] Pěti pěrdjangdjian Pangeran; djeung moal ras-ras atjan dina hate; moal diingět-ingět deui, sarta moal aja noe ngariksa, soemawonna didjijeun deui. 17 'Dina mangsa eta Jěroesalem bakal pada njarěboet: [j] Panglinggihan Pangeran; djeung sakabeh bangsa kapir bakal karoempoel ka dinja, ngadeuheusan ka padjěněngan Pangeran, ka Jěroesalem; sarta moal loemampah deui [k] nooroetkeun kaheurasan hatena noe goreng. 18 'Dina djaman eta anak-intjoe Joeda bakal laleumpang babarěngan djeung anak-intjoe Israil; toeloej maroelang sarerejana [l] ti tanah kaler, ka tanah noe koe kami dimilikkeun ka karoehoen maraneh teja. 19 'Ari kami teh geus nimbalan: Geura, [m] maneh měngke koe kami disina karijoeng koe anak, sarta maneh měngke koe kami dipaparin tanah aloes, milik moelja, oeroet wadya-balad bangsa kapir. Nimbalan deui kami teh: Maneh měngke ka kami njěboet: Ama; sarta moal oendoer deui ti poengkoereun kami. 20 'Saestoena, tjara awewe noe tjidra ka salakina, nja kitoe maraneh, anak-intjoe Israil! geus pada tjidra ka kami, lahiran Pangeran. 21 'Aja sowara kadenge di sakoer [n] pasir boelistir, nja sowara oerang Israil tjareurik sarta noenoehoen, tina sabab pada bengkok lakoena, djeung mopohokeun ka Pangeran Allahna. 22 'Eh, anaking noe maloengkir! geura baralik; sagala kamoengkiran maraneh koe kami rek ditjalageurkeun. [o] Noen, mangga! ijeu simkoering pada ngadeuheus ka andjeun; karantěn nja andjeun Pangeran, Allah simkoering. 23 'Saestoena gaplah pisan pangarěp-ngarěp ka pasir-pasir, ka salobana goenoeng-goenoeng; saestoena kasalamětan Israil ngan di djěro Pangeran, Allah oerang, ajana. 24 'Ari kaeraän teh geus ngahakanan beunang katjapean karoehoen oerang ti mangsa oerang boedak keneh; nja dombana reudjeung sapina, anakna lalaki reudjeung anakna awewe. 25 'Hajoe, oerang ngěděng dina kaeraän oerang, sarta kawirangan oerang sina ngarimboenan ka oerang; [p] karana oerang migawe dosa ka Pangeran, Allah oerang, nja diri oerang sarta djeung karoehoen oerang, ti mangsa oerang boedak keneh těpi ka poë ajeuna; sarta oerang teu ngagoegoe ka timbalan Pangeran, Allah oerang. *a* p. 1 : 2. *b* 2 Radj. 16 : 4; p. 2 : 20. *c* Jěh. 23 : 4. *d* p. 2 : 27. *e* Jěh. 16 : 51. *f* Jěs. 31 : 6; 57 : 16. *g* p. 2 : 35. *h* p. 23 : 4. *i* 2 Moesa 25 : 10. *j* Jěh. 48 : 35. *k* p. 7 : 24; 9 : 14. *l* p. 23 : 8; 31 : 8. *m* p. 31 : 9. *n* p. 7 : 29. *o* Djab. 41 : 5. *p* Dan. 9 : 7, 8.

PASAL 4.

Oepama maneh dek balik, Israil! lahiran Pangeran, koedoe balik ka kami; sarta oepama maneh dek njingkirkeun kanistaän maneh ti pajoeneun kami, eta maneh oelah loewak-lejok; 2 'sarta koedoe soempah kijeu: Děmi djoeměněnging Pangeran; sing satoehoena, [a] těroes reudjeung hoekoem sarta djeung saběněrběněrna; tangtoe oerang kapir pada něda běrkah ka andjeunna, djeung maroedji maneh tina hal andjeunna. *a* Jěs. 48 : 1; p. 5 : 2.

3 Karana kijeu timbalan Pangeran ka oerang Joeda djeung ka oerang Jěroesalem: [a] Geura pada ngabědah keur maraneh hidji lahan bědaheun, djeung oelah njalěbar ka pělěbah tjoetjoek-tjoetjoek. 4 'Geura pada njoenatan maneh baris ka Pangeran; [b] nja salingkirkeun kakoeloepan hate maraneh, eh oerang Joeda djeung priboemi Jěroesalem! oelah koengsi běndoe kami bidjil sapěrti seuneu, sarta ngagědoer, wani taja noe bisa mareumkeun, tina sabab kagorengan pagawean maraneh. 5 'Geura pada ngoewarkeun di Joeda, djeung ngoetarakeun di Jěroesalem; koedoe pada bebedja, djeung narijoep sangkakala dina tanah, bari pada ngagěro satakěr tanaga, kijeu nja pok: Geura karoempoel; [c] hajoe, oerang moeboes ka nagara rareugreug! 6 'Geura nandjeurkeun hidji bandera ka lěbah Sion; geuwat laloempat, papatjoewan rek ngaranděg! [d] karana kami rek ngadatangkeun katjilakaän ti těbeh kaler, nja kabalahian gěde. 7 'Singa [e] geus djoeng ti leuweungna noe kekep, nja toekang ngaroeksak bangsa-bangsa ěnggeus indit, bidjil ti ěnggonna; karěpna tanah maneh dek didjijeun soewoeng; nagara maneh ěngke pada narikolot, taja djalma noe ngeusian. 8 'Sabab kitoe [f] geura pada disamping karoeng; koedoe pada aloek-aloekan djeung midangdam; karana sewoting běndoe Pangeran tatjan moendoer ti oerang. 9 'Ari

geus kitoe, dina poëan eta, lahiran Pangeran, pikir radja djeung pikir kapala-kapala bakal leungit; ari panghoeloe-panghoeloe bakal pada mĕlĕngĕk, sarta 10 nabi-nabi bakal pada ngahoelĕng. 'Ari pioendjoek kaoela: Noen, Goesti Pangeran! sajaktosna andjeun ngagĕlo pisan ka ijeu bangsa sarĕng ka oerang Jĕroesalem; timbalan andjeun: Maraneh tangtoe salamĕt; kari-kari pĕdang noentjĕb 11 dongkap ka njawa. 'Dina mangsa harita ijeu bangsa djeung oerang Jĕroesalem bakal diandikaän kijeu: [g] Piajaeun angin panas ti pasir-pasir boelistir di tĕgal lĕga, mĕnĕran anak oemat kami, lain 12 baris napi, lain baris ngabĕrĕsihan; 'nja angin rongkah noe pidatangeun ti dinja, kĕrsa kami; ajeuna kami sabalikna [h] rek ngalahirkeun pihoekoemaneun ka 13 maranehanana. 'Saĕnjana, eta teh pioenggaheun sapĕrti mega, sarta kareta-karetana [i] lir angin topan; koedana karĕntjĕng ti batan galoedra. Pibalaïeun oerang! geus tangtoe oerang diroeksak. 14 'Eh Jĕroesalem! [j] geura koembah hate maneh, leungitkeun kagorengan, soepaja maneh disalamĕtkeun. Sabaraha pililaeunana deui pikiran maneh noe doraka teh nja pingĕnggoneun di djĕro batin 15 maneh? 'Karana aja sowara ngoewarkeun ti Dan, aja sowara ti goenoeng 16 Epraim ngoetarakeun katjilakaän.'Geura pada mere ingĕt ka bangsa-bangsa; geuna-geuna, geura ngaloetarakeun ka Jĕroesalem: aja toekang ngadjaga daratang ti tanah noe djaoeh, sarta tingharaok 17 ka nagara-nagara Joeda. 'Tjara noe naroenggoean lahan, nja kitoe ngĕpoengna ka Jĕroesalem sakoerilingna; tina sabab eta teh baha ka kami, lahiran Pange-18 ran. 'Djalan maneh djeung pagawean maneh [k] noe njarijeun kitoe ka maneh; tah, kitoe kagorengan maneh; saĕnjana pait, saĕnjana noentjĕb kana hate maneh.

a Hos. 10:12. *b* 5 Moesa 10:16. *c* p. 8:14. *d* p. 1:14. *e* p. 5:6. *f* p. 6:26. *g* p. 51:1 *h* p. 1:16. *i* Jĕs. 5:28. *j* Jĕs. 1:16. *k* p. 2:19.

19 [a] Adoeh, peudjit kaoela! adoeh, peudjit kaoela! koe peurih bilik angĕn kaoela! angĕn kaoela koemĕrĕtĕg; kaoela teu bisa repeh; tina sabab maneh, njawa! ngadenge sora sangkakala, djeung soe-20 soerakan pĕrang. 'Teu eureun-eureun aja noe ngalokkeun kabalahian; wantoe satanah kabeh geus diroeksak; ngadak-ngadak himah kaoela diraroeksak, koelamboe kaoela roeksak di sakitjeup-21 mata. 'Sabaraha pililaeunana deui kaoela nja nendjo bandera, ngadenge sora 22 sangkakala? 'Saĕnjana, [b] oemat kami paloeng, teu nganjarahokeun ka kami; estoe anak garĕdjoel eta teh, teu barogaeun pangarti; [c] palintĕr eta teh kana lampah goreng, dĕmi kana lampah hade mah teu njarahoëun.

a Aj. 30:27. *b* 5 Moesa 32:6 *c* Roem 16:19.

23 Kaoela ngalijeuk ka boemi, doemadakan soewoeng nja kosong; ret ngalijeuk ka langit, horeng taja tjaängna. 24 'Kaoela ngalijeuk ka goenoeng-goenoeng, doemadakan arojag, djeung sakabeh pa-25 sir-pasir aringgeung. 'Kaoela ngalijeuk deui; doemadakan taja manoesa, djeung sakabeh manoek awang-awang geus ka-26 laboer. 'Kaoela ngalijeuk deui, doemadakan pakĕbonan geus djadi tĕgal lĕga, djeung sakabeh nagarana geus diboerak-barik, tina sabab Pangeran, tina sabab 27 kabangĕtan bĕndoena.'Karana kijeu timbalan Pangeran: Satanah kabeh ĕngke soewoeng, [a] tapi koe kami moal dibe-28 jakkeun. 'Sabab kitoe boemi bakal prihatin, djeung langit di loehoer bakal soerĕm, koe doemeh kami ngalahirkeun kitoe; [b] kami noe ngĕrsakeun, sarta moal kami handjakal, soemawonna moendoer 29 deui. 'Tina sora noe toempak koeda reudjeung toekang panah, boer saeusi nagara ngabĕtjir, njaroesoep ka leuweung-leuweung, djeung aroenggah ka goenoeng-goenoeng karang; oenggal nagara tiiseun, taja pisan djalma noe ngeu-30 sian. 'Ari maneh teja, ana diroeksak, koemaha nja pilampaheun? Sanadjan maneh makeanan diri koe sakĕlat, sanadjan maneh ngahijasan diri koe pĕrhijasan ĕmas, sanadjan maneh nĕgĕpkeun panon [c] koe sipat, taja gawena maneh ngaloes-ngaloes diri; kabogoh pada mitjeun ka maneh, malah pada 31 ngarah pati maneh. 'Karana kaoela ngadenge sowara [d] sapĕrti noe keur njĕri ngadjoeroe, kasoekĕran tjara noe ngadjoeroe dara, nja sowara anak Sion, roenghap-renghap bari nadahkeun leungeunna; [pokna]: Pibalaïeun koering! karana njawa koering lĕsoe di hareupeun noe maehan.

a p. 5:10; Njanj. 3:22. *b* Jĕs. 14:27. *c* 2 Radj. 9:30. *d* p. 6:24.

PASAL 5.

Geura pada ngidĕran loeloeroeng Jĕroesalem, bari alak-ilik sarta masing tĕgĕs; djeung koedoe ngalingling di pasar-pasarna, soegan manggih saoerang, soegan aja hidji djalma noe milampah hoekoem, noe nejangan kajaktian; tangtoe nagara teh koe kami dihampoera. 2 'Sarta [a] masih eta njarĕboet: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran! parandene kitoe bohong bae soempahna. 3 'Noen Pangeran! sotja andjeun lain ningalan kajaktosan? Eta teh koe andjeun geus digĕboegan, [b] nanging teu njarĕrieun; koe andjeun meh diseëpkeun, doepi teu daraekeun narima pamĕpĕrih; geus pada mageuhkeun beungeutna alah batan tjadas, teu daraekeun tobat. 4 'Ari pikir kaoela: Tangtoe noe malarat bae noe kitoe teh, djalma paloeng, karana teu njarahoëun djalan Pangeran, hoekoem Allahna. 5 'Ah, ajeuna dek leumpang ka noe gĕde-gĕde, sasaoeran djeung eta; karana eta mah tangtoe njarahoëun djalan Pangeran, hoekoem Allahna. Mana horeng, [c] eta teh sarerejana geus pada meunggaskeun pasangan, mĕgatkeun sawĕd. 6 'Sabab kitoe eta teh ĕngke diparaehan [d] singa ti leuweung; kĕroed tanah lapang bakal ngaroeksak ka darinja; mejong bakal ngadjaga ka nagara-nagarana; saha-saha noe bidjil ti dinja tangtoe disasaäk, sabab loba nakĕr masijatna, rosa katjida pamoengkirna. 7 'Pimanaeun kami ngahampoera hal kitoe ka maneh? Anak maneh geus pada ninggalkeun kami, sarta saroempahna njĕboet noe lain Allah; [e] ana koe kami geus dipiseubeuhan, seug eta teh ngararanjed, ngagimboeng di imah dajang. 8 ''Tjara koeda lintoeh loeloempatan, [f] nja kitoe eta teh pada hohowang ka pamadjikan batoer. 9 'Karah kami teh moal njiksa kana hal kitoe? lahiran Pangeran; sarta njawa kami karah moal malĕs ka bangsa noe kitoe pĕtana?

a Jĕs. 48 : 1; p. 4 : 2. *b* p. 2 : 30. *c* p. 2 : 20. *d* p. 2 : 15; 4 : 7. *e* 5 Moesa 32 : 15. *f* Jĕh. 33 : 26.

10 Geura aroenggah ka pagĕr-pagĕrna tembok, bari seug ngararoeksak, [a] ngan oelah mejakkeun; salingkirkeun dahan-dahanna, karana eta teh lain kagoengan Pangeran. 11 'Karana anak-intjoe Israil djeung anak-intjoe Joeda pada tjidra bae ka kami, lahiran Pangeran. 12 'Pada nganglĕs ka Pangeran, ari aromongna: Euweuh Pangeran; sarta oerang moal ĕnja kadatangan katjilakaän, moal ĕnja oerang ngarasa pĕdang djeung langlajeusenn; 13 'sarta ari nabi-nabi pidjadieun ibarat angin, moal ĕnja mawa pangandika; dirina mĕngke kasorang noe kitoe pĕtana. 14 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad: Sapedah maraneh mitjatoer omongan kitoe teja, masing njaho, pangandika kami [b] noe aja dina biwir maneh koe kami rek didjadikeun seuneu, ari ijeu bangsa rek didjadikeun soeloeh, seug seuneu teh bakal ngalĕboer eta. 15 'Eh, anak-intjoe Israil! masing njaho, [c] kami ka maraneh rek ngadatangkeun hidji bangsa ti noe djaoeh, lahiran Pangeran; nja bangsa kahot eta teh, nja bangsa ti baheula eta teh, nja bangsa noe koe maraneh teu kanjahoan basana, djeung maraneh teu ngaharti omonganana. 16 'Wadahna djamparing ibarat astana boengangang; kabeh ge prawira. 17 'Nja eta tangtoe ngahakanan piboewateun maneh djeung kahakanan maneh; tangtoe ngahakanan anak maneh lalaki djeung anak maneh awewe; tangtoe ngahakanan domba maneh djeung sapi maneh; tangtoe ngahakanan tangkal anggoer maneh djeung tangkal kondang maneh; ari nagara maneh noe rareugreug, [d] noe koe maneh diandĕlkeun, koe eta tangtoe diboerak-barik koe pĕdang. 18 'Kitoe ge dina djaman harita maraneh koe kami moal dibejakkeun, lahiran Pangeran. 19 'Ari geus kitoe, baringsoekpagi maraneh ngomong: [e] Naon sababna noe matak Pangeran, Allah oerang, ka oerang ngadamĕl sakabeh pĕrkara noe kijeu? seug koe maneh djawab: Sakoemaha maraneh geus ninggalkeun kami, djeung ngawoela ka aällahan bangsa sedjen dina tanah maraneh, nja kitoe maraneh ĕngke ngawoela ka djalma bangsa sedjen, dina tanah anoe lain tanah maraneh.

a p. 4 : 27. *b* p. 1 : 9; 23 : 29. *c* 5 Moesa 28 : 49; p. 6 : 22. *d* p. 4 : 5. *e* p. 16 : 10.

20 Geura ngaroewarkeun ijeu ka anak-intjoe Jakoeb, sarta aloetarakeun di Joeda, kijeu nja pok: 21 'Eh, bangsa gĕdjoel, [a] noe teu boga pikir, boga panon hanteu nendjo, boga tjeuli teu ngadenge! ijeu

22 geura darengekeun: 'Naha maraneh [b] teu sijeun koe kami? lahiran Pangeran; naha maraneh teu goemĕtĕr di pajoeneun kami, [c] noe nangtoekeun keusik djadi watĕs laoet, pikoekoeh langgĕng, sarta moal pinjorangeun ka dinja? masih lambakna neunggar, moal pimampoeheun; sarta masih ngagoeroeh, moal pinjora-
23 ngeun ka dinja. 'Dĕmi ijeu bangsa boga hate basangkal nja mantangoel; geus pada njingkir, sarta katoetoeloejan.
24 'Djeung teu ngaromong sadjĕro pikirna: Anggoer oerang sijeun koe Pangeran, Allah oerang, noe maparin hoedjan, [d] nja hoedjan noe ti heula djeung hoedjan noe pandeuri, ninggang pioesoemeunana, sarta nĕtĕpkeun pikeun oerang [e] minggoe noe katangtoean kana diboewat.
25 'Kadorakaän maraneh geus mengkolkeun eta, sarta dosa-dosa maraneh mĕ-
26 gatan kahadean ka maraneh. 'Karana di oemat kami kapanggih djalma daroraka; [f] eta teh ngintip-ngintip, sapĕrti toekang taheun ngadĕpong; pada masangkeun
27 pamikat, naheunan djalma. 'Sapĕrti koeroeng anoe pinoeh koe manoek, nja kitoe imah maranehanana parinoeh koe beunang ngarinah; kitoe lantaranana noe matak eta teh galĕde sarta baleung-
28 har. 'Pada lintoeh nja leutjir; malah pada ngaliwatan kalakoean goreng; [g] prakara teu dioeroeskeun, prakara pahatoe, sarta pada loeloes; djeung teu
29 mere kaädilan ka noe mariskin. 'Karah [h] kami teh moal njiksa kana hal kitoe? lahiran Pangeran; sarta njawa kami karah moal malĕs ka bangsa noe kitoe pĕtana? *a* Jĕs. 6 : 9; p. 4 : 22. *b* p. 10 : 7. *c* Aj. 38 : 8—11. *d* 5 Moesa 11 : 14. *e* 5 Moesa 16 : 9, 10. *f* p. 9 : 5, 6. *g* Jĕs. 1 : 23. *h* p. 9 : 9.

30 Aja pĕrkara matak mĕlĕngĕk nja ma-
31 tak idjid dina ijeu tanah. 'Nabi-nabi [a] ngawarĕdjangna palsoe, sarta panghoeloe-panghoeloe mararentahna noeroetkeun atoeran eta; ari oemat kami saroekaeun kitoe; tatapi ari geus nĕpi ka panoengtoenganana, koemaha pilampaheun maraneh? *a* p. 23 : 25.

PASAL 6.

Eh, anak-intjoe Binyamin! [a] geura ngarĕdjat ti djĕro Jĕroesalem, sarta koedoe narijoep sangkakala di Tĕkoa, djeung nandjeurkeun tĕtĕngĕr di Bet-Kerem; karana [b] ti tĕbeh kaler geus tembong
2 pitjilakaeun, nja pibalahieun gĕde. 'Anak Sion teh koe kami dioepamakeun pangangonan aloes, noe dipijara hade-hade.
3 'Mĕngke eta [c] didatangan pangangon, pada mawa ingon-ingonna; bakal njarĕblokkeun himah-himahna di sakoeriling eta, bari toeloej ngarangon, bejak
4 sapĕrnah-pĕrnahna. 'Geura pada soesoetji baris mĕrangan ka Sion; hajoe, darangdan; oerang arindit, kadjeun tĕngah poë. Tjilaka oerang teh! karana poë geus lingsir, kalangkang boerit mandjangan.
5 'Hajoe, darangdan; oerang madjoe, kadjeun peuting; oerang ngararoeksak ka-
6 raton-karatonna! 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Geura naroewaran tatangkalan, sarta Jĕroesalem lingkoengan koe benteng; nja eta nagara noe bakal disiksa; di tĕngahna [d] woeng-
7 koel paneungteuinganan. 'Sapĕrti soemoer ngaboerijal tjaina, nja kitoe Sion teh ngaboerijal kagorenganana; noe kadenge di djĕrona ngan panganijaja djeung karoeksakan; di pajoeneun kami teu pĕtot-pĕtot aja kanjĕri djeung raheut.
8 'Eh Jĕroesalem! rasakeun pamĕpĕrih, soepaja njawa kami oelah bosĕn ka maneh, soepaja maneh koe kami oelah didjadikeun soewoeng, tanah noe taja eusian. *a* Hak. 1 : 21. *b* p. 1 : 14. *c* p. 12 : 10. *d* p. 5 : 1.

9 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sesa Israil bakal gĕtol dipoepoeri, sapĕrti tangkal anggoer. Leungeun maneh oentang-antingkeun kana kolanding, tjara noe ngala boewah anggoer.
10 'Ka saha kaoela nja pingomongeun djeung pingingĕtaneun, soepaja ngadarenge? Saĕnjana, [a] tjeulina teu disoenatan, noe matak teu barisaeun ngarĕgĕpkeun. Saĕnjana, pangandika Pangeran koe maranehanana dipikahina, teu sa-
11 roedieun ka dinja. 'Mana kaoela pinoeh koe bĕbĕndoe Pangeran; geus tjape nahankeun. Bahekeun ka baroedak di loeloeroeng, sarta kana karijoengan djalma baroedjang sarerejana; karana boh lalaki boh awewe, noe kolot reudjeung noe djĕdjĕg oemoerna ĕngke ditangkĕpan.
12 'Ari [b] imahna bakal dibarogakeun ka noe sedjen, kitoe deui lahan djeung awewe sarerejana; karana kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun priboemi
13 ijeu tanah, lahiran Pangeran. 'Karana

eta teh noe leutik, noe gĕde, kabeh ge [c] lakoe pĕrĕtjit; sarta bagija nabi, bagija panghoeloe, kabeh ge lampah palsoe.
14 'Djeung [d] nambaänana karoeksakan oemat kami lalawora, ngaromongna: Salamĕt! salamĕt! padahal euweuh ka-
15 salamĕtan. 'Koemaha [e] eta teh areraeun, lamoen geus marigawe kagiroekan? Boh era, teu areraeun; boh wirang, teu njarahoëun-njarahoëun atjan. Sabab kitoe eta teh piraroeboeheun reudjeung noe raroeboeh; samangsa kami ngalajad ka darinja, tangtoe tingdjaloprak, timbalan Pangeran. *a* p. 5 : 21; Lal. 7 : 51. *b* 5 Moesa 28 : 30. *c* Jĕs. 56 : 11; p. 8 : 10. *d* p. 8 : 11; Jĕh. 13 : 10. *e* p. 8 : 12.

16 Kijeu timbalan Pangeran: Geura narangtoeng di djalan-djalan, bari aralakilik, sarta koedoe pada nanjakeun [a] djalan lawas, anoe mana djalan noe bĕnĕr; nja eta lakonan koe maraneh, [b] tangtoe manggih kasĕnangan pikeun njawa maraneh. Dĕmi tjarek eta mah: [c] Moal
17 ngalakonan. 'Djeung deui kami geus ngadĕgkeun toekang kĕmit, njangking ka maraneh, [dipiwarang]: Rarĕgĕpkeun sora sangkakala. Dĕmi tjarek eta mah:
18 Moal ngarĕgĕpkeun. 'Sabab kitoe, eh bangsa kapir! darengekeun; eh padjĕmoehan! sing kanjahokeun lalampahan
19 maranehanana. 'Eh boemi! [d] dengekeun; masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu bangsa, nja eta boewah pamikirna; tina sabab eta teu ngararĕgĕpkeun ka pangandika kami, sarta toret kami eta teh geus pada mitjeun.
20 'Keur nahaon [e] pikeun kami datang doepa ti tanah Sĕba, djeung djaringao panghadena ti tanah noe djaoeh? Koerban maraneh doeroekan teu dipikasoeka, djeung koerban maraneh peuntjitan koe
21 kami teu dipikasĕdĕp. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami ka ijeu bangsa rek maparin tatadjongan; ari bapa djeung anak sarejana pititadjongeun ka eta; tatangga pitiwaseun djeung pada tatangga.
a p. 18 : 15. *b* Mat. 11 : 29. *c* p. 18 : 12. *d* Jĕs. 1 : 2. *e* Jĕs. 1 : 11.

22 Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, [a] pidatangeun hidji bala ti tanah kaler; nja hidji bangsa gĕde bakal di-
23 geuingkeun ti sisi boemi. 'Pada njĕkĕl gondewa djeung tohok; estoe dĕdĕglĕr eta teh, teu warĕlaseun; sorana ngagoeroeh sapĕrti laoet, sarta pada toempak koeda, baris satata djalma noe rek pĕrang, ngaroeroeg ka maneh, anak
24 Sion! 'Oerang geus ngadarenge bedjana; leungeun oerang ngareplek; oerang kataradjang kasoekĕran, [b] njĕri tjara noe
25 keur ngadjoeroe. 'Papatjoewan rek ka loewar ka lahan, sarta oelah njaba toeroet djalan; karana aja pĕdang moesoeh,
26 [c] panjingsijeunan ti sakoeriling.'Eh, anak bangsa kaoela! [d] geura disamping karoeng, [e] bari goegoelingan dina lĕboe; koedoe prihatin tjara noe katinggal anak noenggal, aloek-aloekan sing angĕt kabina-bina; karana toekang ngaroeksak teh ngadak-ngadak pidatangeunana, nga-
27 roeroeg ka oerang. 'Maneh koe kami di tĕngah oemat kami geus didjadikeun toekang ngoedji bangsa ĕmas, soepaja maneh nganjahokeun djeung njoba-njo-
28 ba kana djalan-djalanna. 'Maranehanana sakabeh ge pamoestoengan djalma basangkal, lampahna oepat-oepatan; [f] geus djadi tambaga djeung beusi; maranehanana sakabeh ge toekang ngararoeksak.
29 'Lamboes kadoeroek, timah bejak koe seuneuna; ngadjoer ngalĕboer teu hasil,
30 da noe garoreng teu pisah. 'Djalma bakal njarĕboet maranehanana perak pipitjeunan, sabab maranehanana geus dipitjeun koe Pangeran. *a* p. 5 ; 15; 50 : 41. *b* p. 13 : 21. *c* p. 20 : 3; 46 : 5. *d* p. 4 : 8. *e* p. 25 : 34. *f* Jĕh. 22 : 18.

PASAL 7.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran; kijeu pangan-
2 dikana: 'Maneh geura nangtoeng dina lawang gĕdong Pangeran, sarta oewarkeun koe maneh di dinja ijeu pangandika, kijeu nja pok: Eh, sakabeh oerang Joeda, noe arasoep kana ijeu lawanglawang, sĕdja sĕmbahijang ka Pangeran! darengekeun ijeu pangandika Pangeran.
3 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: [a] Haradekeun djalan maraneh djeung pagawean maraneh, tangtoe maraneh koe kami dipatoeh-
4 keun dina ijeu ĕnggon. 'Papatjoewan maraneh oelah ngandĕlkeun omongan palsoe, omongan noe kijeu teja: [b] Kabah Pangeran, kabah Pangeran, kabah
5 Pangeran nja ijeu! 'Sabalikna, oepama maraneh ngahadekeun djalan maraneh

djeung pagawean maraneh sarta saĕnjana; oepama maraneh mĕtakeun kaädilan batoer pada batoer sarta sajaktina; 6 'teu nganijaja [c] ka semah, ka pahatoe atawa ka randa, [d] teu ngoetjoerkeun gĕtih noe teu salah dina ijeu ĕnggon, djeung teu noeroet ka aällahan, noe 7 matak tjilaka diri maraneh: 'tangtoe maraneh koe kami dipatoehkeun dina ijeu ĕnggon, dina tanah noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoen maraneh, 8 langgĕng salalawasna. 'Saĕnjana, maraneh ngandĕlkeun omongan palsoe, noe 9 teu ngamangpaätan. 'Karah maraneh rek maling, maehan, ngaranjed, soempah bohong, ngoekoes ka Baäl djeung noeroet ka aällahan noe tadina teu 10 kanjahoan koe maraneh, 'bari toeloej datang ngadeuheus ka pajoeneun kami [e] dina ijeu gĕdong noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, sarta ngomong kijeu: Oerang teh geus dileupaskeun; malar tonggoj ngalampahkeun sakabeh kagi- 11 roekan noe bijeu? 'Karah ijeu gĕdong, noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, [f] pangrasa maraneh goeha begal? Ongkoh koe kami saĕnjana katingali, lahiran Pa- 12 ngeran. 'Karana geura laleumpang ka ĕnggon kami [g] noe di Silo, oeroet kami ngalinggihkeun djĕnĕngan kami barangmimiti teja; sarta tarendjokeun noe koe kami geus didamĕl ka dinja, tina sabab 13 kagorengan oemat kami Israil. 'Ari ajeuna, sapedah maraneh pada migawe sakabeh kalakoean kitoe, lahiran Pangeran, sarta kami geus ngandika ka maraneh, [h] ti saban isoek-isoek nja ngandika, dĕmi maraneh teu ngadenge; toer kami teh njaoer maraneh, dĕmi 14 maraneh teu nembalan: 'noe matak ijeu gĕdong, noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, noe diandĕlkeun koe maraneh, kitoe deui ijeu ĕnggon, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh, koe kami rek didamĕl [i] sakoemaha kami midamĕl ka Silo 15 teja. 'Sarta maraneh koe kami [j] rek dipitjeun ti pajoeneun kami, sakoemaha kami mitjeun sakabeh doeloer-doeloer maraneh, nja eta sakabeh toeroenan Epraim teja.

a p. 18 : 11; 26 : 13. *b* p. 26 : 9. *c* p. 22 : 3. *d* Jĕs. 59 : 7. *e* p. 34 : 15. *f* Mat. 21 : 13. *g* Jos. 18 : 1; Djab. 78 : 60. *h* p. 26 : 5. *i* p. 26 : 6. *j* 2 Radj. 17 : 20; 24 : 20.

16 [a] Mana maneh montong mangnĕdakeun deui ijeu bangsa, djeung montong dipangnjambatkeun atawa dipangnjoehoenkeun, sarta montong disapaätan ka kami; karana kami moal ngamakboel 17 ka maneh. 'Naha koe maneh teu katendjo anoe koe eta dilalampahkeun di nagara-nagara Joeda, sarta di loeloe- 18 roeng-loeloeroeng Jĕroesalem? 'Baroedak moeloeng soeloeh, djeung bapa-bapa miroen seuneu, ari awewe-awewe ngadonan, [b] njijeun koeweh adjang radja langit noe awewe, [c] djeung njitjikeun koerban inoeman adjang aällahan, soepaja njarijeun piteu-ngeunaheun kami. 19 'Na ĕnja eta teh njarijeun piteu-ngeunaheun kami? lahiran Pangeran; lain njarijeun piteu-ngeunaheun dirina, soe- 20 paja era beungeutna? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, bĕndoe kami reudjeung wĕra kami ĕngke dikoetjoerkeun ka ijeu ĕnggon, ka manoesa djeung ka sasatoan, ka tatangkalan kĕbon sarta ka hasil taneuh; tangtoe bĕndoe teh ngagĕdoer, sarta moal beunang dipareuman.

a p. 11 : 14. *b* p. 44 : 17, 19. *c* p. 19 : 13.

21 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: [a] Koerban maraneh doeroekan tambahkeun ka koerban maraneh peuntjitan, kop harakan laoek. 22 'Karana kami, basa ngaloewarkeun karoehoen maraneh ti tanah Mĕsir teja, teu ngalahirkeun ka darinja, soemawonna nimbalkeun, hal pĕrkara koerban doeroekan djeung koerban peun- 23 tjitan. 'Satĕgĕsna ari pĕrkara, noe koe kami ditimbalkeun ka darinja teja, nja kijeu: [b] Koedoe noeroet ka timbalan kami; ari kitoe mah kami djadi Allah maraneh, sarta maraneh djadi oemat kami; djeung koedoe ngalakonan sakabeh djalan, noe koe kami ditimbalkeun ka maraneh, soepaja maraneh dja- 24 moega. 'Dĕmi eta teu ngadarenge, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, [c] anggoer pada ngalakonan tarekah sorangan, noeroet kaheurasan hatena noe goreng, djadi eta teh pada noekang, lain njang- 25 hareup. 'Ari ti watĕs poĕan karoehoen maraneh boedal ti tanah Mĕsir teja tĕpi ka poĕ ajeuna, [d] eta kami miwarangan ka maraneh sakabeh abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, miwarang teh oenggal

26 poë, ti saban isoek-isoek. 'Dĕmi eta [e] teu ngadarenge bae ka kami, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, anggoer pada ngaheuraskeun beuheungna; lampahna garoreng alah batan karoehoenna.

a p. 6 : 20. *b* 2 Moesa 15 : 26 ; 19 : 5 ; 3 Moesa 26 : 12. *c* Djab. 81 : 13; p. 9 : 13, 14. *d* p. 11 : 7. *e* p. 6 : 10; 16 : 12; 17 : 23.

27 Ari maneh koedoe njatoerkeun ka darinja sakabeh pangandika noe tadi teja, tatapi moal ngadarengeëun ka maneh; djeung maneh koedoe njĕloekan ka darinja, tatapi moal nembalan ka 28 maneh. 'Mana maneh koedoe kijeu nja ngomong ka darinja: Ijeu teh bangsa, noe teu noeroet ka timbalan Pangeran Allahna, [a] sarta teu narimaeun pamĕpĕrih; kajaktian teh leungit, geus sapat ti biwir maranehanana. *a* p. 5 : 1, 3.

29 [a] Tjoekoer boeoek maneh, [Jĕroesalem]! sarta aloengkeun; djeung koedoe nganjanjikeun njanjian nalangsa dina sakoer pasir boelistir; karana ijeu toeroenan noe dibĕndon koe Pangeran koe andjeunna geus dipitjeun sarta ditilar-30 keun. 'Karana oerang Joeda pada migawe anoe goreng di pajoeneun kami, lahiran Pangeran; [b] geus nareundeun kanistaänana di djĕro gĕdong, anoe katĕlah koe djĕnĕngan kami, [c] matak gĕ-31 dong teh dinadjiskeun. 'Djeung njarijeun ĕnggon laloehoer [d] di Topet, noe di lĕbak anak Hinom, baris ngadoeroek anakna lalaki-awewe koe seuneu; anoe teu ditimbalkeun koe kami, malah kami taja manah-manah atjan kana kitoe teh. 32 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, harita eta teh moal disĕboet deui Topet, atawa lĕbak anak Hinom, nja bakal disĕboet Lĕbak maehan, [e] sarta djalma bakal ngaloeboer di Topet, sabab euweuh deui 33 ĕnggon. 'Ari [f] majit ijeu djalma-djalma pidjadieun hakaneun manoek awang-awang, djeung hakaneun sasatoan boemi; 34 sarta moal aja noe ngagĕbrig. 'Didinja kami [g] ti nagara-nagara Joeda djeung ti loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem tangtoe ngaleungitkeun sora kaätohan djeung sora kaboengahan, sora panganten lalaki djeung sora panganten awewe; karana tanah teh pidjadieun tarikolot.

a Mik. 1 : 16. *b* p. 32 : 34. *c* 2 Bab. 36 : 14. *d* p. 19 : 6; 32 : 35. *e* p. 19 : 11. *f* 5 Moesa 28 : 26 ; p. 9 : 22. *g* p. 19 : 6.

PASAL 8.

Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, toelang radja-radja Joeda, djeung toelang kapala-kapalana, sarta toelang panghoeloe-panghoeloe, kitoe deui toelang nabi-nabi, sarta toelang priboemi Jĕroesalem bakal dika-loewarkeun ti as-2 tana-astanana, 'bari toeloej didaraj-darajkeun hareupeun panon-poë, hareupeun boelan djeung hareupeun sakabeh balad langit, [a] noe koe maranehanana dipikasoeka, djeung dibarakti, djeung ditaroeroet, djeung dikoemahaän, sarta disarĕmbah teja; toelang teh moal dikoempoelkeun, soemawonna diraroewang, [b] nja djadi gĕmoek dina tong-3 gong taneuh. 'Ari sasesa kabeh, sakarina ijeu bangsa noe goreng, sakoer noe kari di sakabeh ĕnggon, noe koe maranehanana diajaän asal koe kami diboewang, [c] manan hiroep anggoer pimiliheun paeh, lahiran Pangeran sawadya-balad. *a* 5 Moesa 5 : 9. *b* p. 9 : 22. *c* Wahj. 9 : 6.

4 Djeung koedoe mitjatoer deui ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran: Koemaha noe laboeh, teu hoedang deui? 5 atawa noe oendoer, teu balik deui? 'Na koe naon ijeu bangsa, oerang Jĕroesalem, oendoer, wĕt kadalon-dalon oendoerna? pada moentangan kana tjidra, sarta 6 arĕmboengeun balik deui. 'Kami ngarĕgĕpkeun sarta ngadangoekeun: eta teh ngaromong teu bĕnĕr; taja djalma noe kadoehoengeun koe kagorenganana, ngomong kijeu: Eh, aing migawe naon? kabeh pada mangproeng sadjĕro loempat, sapĕrti koeda mĕrod sadjĕro pĕrang. 7 'Sanadjan bango sair di awang-awang nganjahokeun mangsana; kitoe deui tikoekoer, kapinis djeung bango boetak pada ngestoekeun oesoem pidatangeun dirina; [a] dĕmi oemat kami mah teu 8 nganjarahokeun hoekoem Pangeran.'Naha maraneh ngaromong: Oerang teh palintĕr, sarta toret Pangeran aja di oerang? Jaktina mah, saĕnja-ĕnjana, kalam palsoe bogana ahli-ahli kitab digawe 9 kapalsoean. 'Djalma palintĕr areraeun, pada geder sarta [b] karingkoes. Saĕnjana, eta teh geus maritjeun pangandika Pangeran; maranehanana boga kapintĕran 10 naon? 'Koe sabab eta, [c] pamadjikan-pamadjikanana koe kami bakal diparinkeun ka noe sedjen, kitoe deui

lahan-lahanna ka noe bakal ngabogaän maranehanana; karana noe leutik, noe gĕde, kabeh ge lakoe pĕrĕtjit; sarta bagija nabi, bagija panghoeloe, kabeh ge lampah palsoe. 11 'Djeung nambaänana karoeksakan anak oemat kami lalawora,[d] ngaromongna: Salamĕt! salamĕt! padahal euweuh kasalamĕtan. 12 'Koemaha eta teh areraeun, lamoen geus marigawe kagiroekan? Boh era, teu areraeun; boh wirang, teu njarahoëun-njarahoëun atjan. Sabab kitoe eta teh piraroeboeheun reudjeung noe raroeboeh; samangsa dilajad, tangtoe tingdjaloprak, timbalan Pangeran. 13 'Koe kami eta teh bakal dileungitkeun [e] datang ka euweuhna, lahiran Pangeran; taja boewah dina tangkal anggoer, taja boewah dina tangkal kondang, malah daoenna maroeragan; mana maranehanana koe kami disina aja noe njarorang inja. 14 'Naha oerang mana tjaritjing? Geura karoempoel; [f] hajoe, oerang moeboes ka nagara rareugreug; oerang ngahenen di dinja; karana Pangeran, Allah oerang, ngahenenkeun ka oerang, [g] sarta oerang koe andjeunna diinoeman hampĕroe, sabab oerang migawe dosa ka Pangeran. 15 'Oerang [h] noenggoe-noenggoe kasĕnangan, tapi taja pisan kangeunahan; noenggoe-noenggoe waktoe ditjageurkeun, sihoreng teh manggih kareuwasan. 16 'Ti [i] sĕmĕt Dan oerang ngadenge sĕsĕgor koedana; ti sora tingharowang satona noe garagah sakoeriling tanah teh ojag; karana geus daratang, sarta ngahakanan tanah katoet eusina, nagara katoet priboemina. 17 'Karana, masing njaho, kami ka maraneh rek ngadatangkeun oraj, nja oraj santja, [j] noe teu beunang didjampean; tangtoe ngaregel ka maraneh, lahiran Pangeran. *a* Jĕs. 1 : 3. *b* 1 Kor. 3 : 19. *c* p. 6 : 12—15. *d* p. 23 : 17. *e* p. 49 : 9. *f* p. 4 : 5. *g* p. 9 : 15. *h* Jĕs. 59 : 9; p. 14 : 19. *i* p. 4 : 15. *j* Djab. 58 : 6.

18 Ĕh, hajang njĕnangkeun diri tina hal kasoesahan! Hate kaoela gĕring di sadjĕro kaoela. 19 'Toeh, sowara anak bangsa kaoela ngadjĕrit ti tanah noe djaoeh pisan: Naha Pangeran teu linggih di Sion? naha Radjana teu aja di dinja? Koe naon eta njarijeun pibĕndoeëun kami koe lantaran artja-artjana, koe lantaran kasija-sijaän bangsa sedjen? 20 'Geus liwat oesoem diboewat, geus toetoep oesoem panas, dĕmi oerang tatjan disalamĕtkeun bae. 21 'Tina karoeksakan anak bangsa kaoela noe matak kaoela datang ka roeksak; kaoela prihatin, sarta kataradjang mĕlĕngĕk. 22 'Naha taja [a] geutah tamba di Gilad? karah taja doekoen di dinja? karana koe naon anak bangsa kaoela [b] teu djadi waloeja?

a p. 46 : 11. *b* p. 14 : 17.

PASAL 9.

Ĕh, kahajang teh sirah kaoela djadi tjai, djeung panon kaoela djadi soemoer tji-mata; [a] tangtoe kaoela beurang-peuting njeungtjeurikan noe kasarabĕt anak bangsa kaoela. 2 'Ĕh, kahajang teh kaoela di tĕgal lĕga boga pamondokan djalma njaba; tangtoe kaoela ninggalkeun bangsa kaoela, los leumpang ti maranehanana; karana eta sakabeh djadi [b] toekang ngaranjed, gĕmpoengan toekang tjidra. 3 'Sarta pada mĕntang letahna ibarat gondewana, ana mĕsat teh bohong; djeung pada kawasa dina tanah, tapi [c] teu noeroetkeun kajaktian; satĕgĕsna pada tjoetjoed ti kagorengan ka kagorengan deui, djeung teu nganjarahokeun ka kami, lahiran Pangeran. 4 'Mangka ijatna hidjihidji djalma koe batoerna, [d] sarta ka doeloer hidji oge oelah ngarandĕl; karana oenggal doeloer nipoe-ngadaja, djeung oenggal batoer lampahna oepatoepatan. 5 'Estoe hidji-hidji djalma pada ngagĕlo ka batoerna, djeung hanteu ngomong noe sajakti; letahna geus dipitoetoeran ngomong bohong, sarta pada ngariwoedkeun maneh migawe bengkok. 6 'Maneh tjitjing teh di tĕngah toekang tjidra; tina tjidrana noe matak eta arĕmboengeun nganjahokeun ka kami, lahiran Pangeran. *a* Jĕs. 22 : 4. *b* p. 5 : 7, 8; 7 : 9. *c* p. 7 : 28. *d* Mik. 7 : 6.

7 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing njaho, eta teh [a] koe kami rek dilĕboer sarta ditjoba; karana kami karah midamĕl koemaha deui tina sabab anak oemat kami teh? 8 'Letah maranehanana ibarat djamparing matak paeh; ngomongna tjidra; [b] biwirna ka batoer ngomong hade, dĕmi sadjĕro batinna mah masang baja ka dinja. 9 'Karah kami teh [c] moal njiksa ka maranehanana tina hal kitoe? lahiran Pangeran; sarta njawa kami karah

moal malĕs ka bangsa noe kitoe pĕtana? *a* p. 6:27; Mal. 3:2. *b* Djab. 55:22; 57:5. *c* p. 5:9, 29.

10 Kaoela tina hal goenoeng-goenoeng sĕdja tjeurik sĕgrak-sĕgroek sarta djĕdjĕritan; djeung tina hal pangangonan tĕgal lĕga sĕdja nganjanjikeun njanjian nalangsa, sabab geus diharoeroean, datang ka taja djalma noe njorang, sarta taja dedengean sora ingon-ingon; boh manoek awang-awang, boh sasatoan 11 geus kalaboer arijang. 'Ari Jĕroesalem koe kami bakal didjadikeun toempoekan batoe, [a] pangtjitjingan adjag; sarta nagara-nagara Joeda koe kami bakal didjadikeun soewoeng, datang ka taja 12 djalma noe ngeusian. 'Tjik, [b] saha djalma noe pintĕr, noe ngaharti pĕrkara noe tadi? djeung saha teja noe geus diandikaän koe lambe Pangeran, noe matak bisa ngoewarkeun eta? Koe naon tanah teh digĕmpoer, dihoeroean tjara tĕgal lĕga, datang ka taja noe njorang? *a* p. 10:22. *b* Hos. 14:10.

13 Ari timbalan Pangeran: Sabab eta teh naringgalkeun toret kami, noe koe kami dipaparinkeun ka hareupeunana, djeung teu ngadarenge ka timbalan 14 kami, soemawon moen dilakonan; 'nja loemakoena [a] noeroet kaheurasan hatena, djeung noeroet Baäl-Baäl, sakoemaha maranehanana geus dipapatahan koe 15 kolot-kolotna: 'noe matak kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, [b] ijeu bangsa koe kami rek disina ngahakan alsĕm, djeung disina 16 nginoem hampĕroe; 'sarta [c] koe kami rek dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana djeung koe karoehoenna; [d] malah kami bakal njoesoelkeun pĕdang ti pandeurieunana, nĕpi ka maranehanana koe kami dibejakkeun. *a* p. 11:8. *b* p. 8:14; 23:15. *c* 5 Moesa 4:27. *d* p. 49:37.

17 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing pada toelaten, djeung koedoe njĕloekan awewe toekang nalangsa, sina daratang; nja koedoe ngarala awewe noe palintĕr, sina daratang; 18 'djeung sina geuwat-geuwat pada mangdjĕrat-djĕritkeun oerang, soepaja mata oerang ragragan tji-panon, djeung biwir 19 mata oerang ngoetjoer tjai. 'Karana oerang ngadenge sora djĕdjĕritan ti Sion, kijeu: Adoeh, oerang teh roeksak! oerang pada era kabina-bina, sabab oerang koedoe ninggalkeun tanah, sabab sakoer pangtjitjingan oerang geus diraroeboeh-20 keun. 'Koe sabab eta maraneh, awewe-awewe! darengekeun ijeu pangandika Pangeran, djeung tjeuli maraneh sina nandean ijeu pangandika lambena, nja eta: anak maraneh awewe papatahan djĕdjĕritan, sarta hidji-hidji ka batoer pada awewe papatahan njanjian na-21 langsa. 'Karana maot geus naek tina djandela oerang, asoep ka karaton-karaton oerang; sĕdjana ngabasmi baroedak di loewar, kitoe deui baroedjang di loe-22 loeroeng-loeloeroeng.'Tjatoerkeun: Kijeu lahiran Pangeran: [a] Ari majit manoesa bakal ngalondjor, sapĕrti gĕmoek dina taneuh, djeung sapĕrti beungkeutan toekangeun noe diboewat, sarta moal aja noe ngoempoelkeun. *a* p. 7:33; 16:4.

23 Kijeu timbalan Pangeran: [a] Anoe pintĕr oelah moedji maneh sabab pintĕrna; anoe kawasa oelah moedji maneh sabab kawasana; sarta noe beunghar oelah 24 moedji maneh sabab beungharna; 'bĕnĕrna mah ari anoe moedji, eta moedjina teh moedoe sabab kijeu: nja sabab ngaharti, sarta nganjahokeun ka kami, jen kami teh Pangeran, noe midamĕl kaäsihan, kaädilan djeung kabĕnĕran di boemi; karana nja pĕrkara kitoe noe dipikasoeka koe kami, lahiran Pangeran. 25 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, harita kami tangtoe njiksa ka sakoer noe disoenatan sadjĕro 26 koeloep: 'ka oerang Mĕsir, ka oerang Joeda, ka oerang Edom, ka oerang Amon, ka oerang Moab, djeung ka sakoer [b] noe dikoeroed sisi boeoek, noe ngarĕnggon di tĕgal lĕga; karana sakabeh bangsa kapir karoeloep, djeung [c] sakabeh anak-intjoe Israil karoeloep nja hate. *a* 1 Kor. 1:31. *b* 3 Moesa 19:27; p. 25:23. *c* 5 Moesa 10:16; p. 4:4.

PASAL 10.

Eh, anak-poetoe Israil! darengekeun ijeu pangandika, noe koe Pangeran 2 diandikakeun ka maraneh. 'Kijeu timbalan Pangeran: [a] Poma oelah dialadjar djalan oerang kapir, djeung oelah reuwas koe tanda-tanda di langit, doemeh oerang kapir sok rareuwaseun koe eta.

3 'Karana ari pikoekoeh bangsa noe loba nja sija-sija; istoening kai bae, [b] beunangna noewar ti leuweung, boewatan
4 leungeun toekangna koe kampak. 'Dihijasan koe perak djeung koe ĕmas; [c] dipageuhkeun koe pakoe djeung koe paloe, oelah sina galoewang-galejong.
5 'Ibarat bĕbĕgig di kĕbon bonteng eta teh; teu bisaeun ngomong, [d] djeung koedoe dipapanggoel, sabab teu bisaeun ngalengkah. Papatjoewan rek sarijeun koe noe kitoe; karana teu bisaeun migawe goreng, migawe hade pon kitoe keneh
6 teu bisaeun.'Noen Pangeran! [e] taja pisan noe nandingan ka andjeun; nja langkoeng agoeng andjeun teh, sarĕng langkoeng agoeng padjĕnĕngan andjeun koe
7 tandaning kawasa. 'Saha [f] noe teu koedoe sijeun koe andjeun, noen Radjaning sagala bangsa! karantĕn andjeun pisan noe lajak teh; wantoening di pĕlĕbah sadajana djalma pintĕr di sagala bangsa, sarĕng dina saniskantĕn karadjaänana, taja pisan noe nandingan ka an-
8 djeun. 'Malah sarejana toenggal bodo nja gĕdjoel; papatah sija-sija, kai bae eta
9 teh. 'Aja perak beunang ngagĕpengkeun, dianteurkeun ti Tarsis, kitoe deui ĕmas ti Oepas, boewatan toekangna, nja boewatan leungeun kamasan; ari papakeanana biroe langit reudjeung woengoe,
10 kabeh ge boewatan djalma palintĕr. 'Balikanan Pangeran mah Allah noe sajaktos, nja Allah noe djoemĕnĕng, toer [g] Radja noe langgĕng; tina doeka andjeunna boemi teh ojag, sarta bangsa-bangsa taja noe bisa tahan kana bĕn-
11 doena. 'Koedoe ngaromong kijeu ka darinja: [h] Ari aällahan, noe teu njarijeun langit djeung boemi, nja eta mĕngke laleungit tina boemi sarta ti kolongeun langit.

a 3 Moesa 18 : 3; 5 Moesa 4 : 19. *b* Jĕs. 44 : 14. *c* Jĕs. 41 : 7. *d* Jĕs. 46 : 7. *e* Djab. 86 : 8. *f* Wahj. 15 : 4. *g* Djab. 10 : 16. *h* Jĕs. 2 : 18.

12 Pangeran teja [a] noe ngadamĕl boemi koe kawasana, ngadĕgkeun djagat koe kapintĕranana, sarta masangkeun langit
13 koe pangartosanana. 'Tijap-tijap andjeunna ngagĕntra, dĕr ngagoeroeh tjai di awang-awang, sarta nja andjeunna noe ngoenggahkeun tĕdoeh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamĕl kilat barĕng hoedjan, [b] sarta noe ngabidjilkeun angin ti goedang andjeun-
14 na. 'Oenggal-oenggal manoesa bodo, euweuh kanjaho; [c] oenggal-oenggal kamasan meunang era tina artja, sabab beunangna njitak teh palsoe, hanteu ĕrohan.
15 'Estoe sija-sija eta teh, boewatan ngabobodo; samangsa disiksa, tangtoe laleu-
16 ngit. 'Dĕmi [d] Doeoeman Jakoeb mah lain sapĕrti eta; satĕgĕsna andjeunna noe ngadjadikeun saniskarana, [e] sarta Israil djadi kaom kagoenganana; Pangeran sawadya-balad, kitoe padjĕnĕnganana.

a p. 27 : 5; 51 : 15. *b* Djab. 135 : 7. *c* Jĕs. 44 : 10, 11; p. 51 : 17. *d* p. 51 : 19. *e* Djab. 74 : 2.

17 Eh, djalma eusi nagara noe dikĕpoeng! geura djingdjing boentĕlan maneh, indit
18 tina tanah. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, priboemi tanah teh sakali ijeu mah koe kami rek dibalangkeun, sarta rek njoekĕrkeun ka darinja,
19 soepaja pada ngarasa. 'Pibalaïeun aing tina hal karoeksakan aing! raheut aing pajah pisan; dĕmi omong aing: Geus poegoeh [a] kijeu sangsara diri; koe aing
20 koedoe ditatangankeun. 'Himah aing geus diroeksak, djeung sakabeh tambangna geus diparĕgatkeun; anak aing boedal, geus areuweuh; sarta taja baris masangkeun deui himah aing, sarta baris
21 nĕrapkeun koelamboena. 'Karana pangangon pada barodo, teu narejangan Pangeran; kitoe noe matak teu palintĕr lalampahananana, [b] sarta ari sakabeh
22 ingon-ingonna paboejar. 'Aja sora tagiwoer, doemadakan datang, sarta goejoer rosa pisan [c] ti tanah kaler, alamat nagara-nagara Joeda rek didjijeun soewoeng, [d] djadi pangtjitjingan adjag.
23 'Noen Pangeran! koering teh tĕrang, jen manoesa teu gadoeh djalanna; [e] lain di kawasa djalma noe leumpang mĕnĕr-
24 keun lengkahna. 'Mangga, Pangeran! koering pĕpĕrih, nanging moegi tĕroes sarĕng kaädilan; [f] moegi oelah dina sadjĕro andjeun bĕndoe, soepaja koering
25 oelah dieuweuhkeun. 'Moegi [g] ngoetjoerkeun bĕndoe andjeun ka oerang kapir noe teu nganjarahokeun ka andjeun, sarĕng ka bangsa-bangsa noe teu sasambat ka padjĕnĕngan andjeun; karantĕn eta geus pada ngahakanan Jakoeb, jaktos pada ngahakanan inja, sarĕng dongkap ka seëpna; kalajan pangtjitjinganana koe eta geus didjijeun soewoeng.

a Djab. 77 : 11. *b* Mat. 9 : 36. *c* p. 4 : 6. *d* p. 9 : 11. *e* Sil. 16 : 1, 9. *f* Djab. 6 : 2; p. 30 : 11. *g* Djab. 79 : 6, 7.

PASAL 11.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jěrmia ti Pangeran, kijeu pangan- 2 dikana: 'Darenge koe maraneh oengělna eta pěrdjangdjian, sarta tjatoerkeun ka oerang Joeda djeung ka priboemi Jěroe- 3 salem; 'nja mitjatoer teh ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: [a] Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe teu noeroet kana oengělna eta 4 pěrdjangdjian, 'noe koe kami ditimbalkeun ka karoehoen maraneh, basa eta koe kami dika-loewarkeun ti tanah Měsir, [b] ti djěro panglěboeran beusi teja, bari ngalahir kijeu: Koedoe ngadarenge ka timbalan kami, sarta lalampahkeun, noeroetkeun sakoer noe koe kami ditimbalkeun ka maraneh; lamoen kitoe mah maraneh bakal oemat kami, sarta kami 5 bakal Allah maraneh; 'soepaja kami ngalaksanakeun [c] soempah, noe koe kami disoempahkeun ka karoehoen maraneh, kěrsa maparin ka darinja hidji tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe teja, sakoemaha noe geus boekti ajeuna. Ngawangsoel kaoela, kijeu nja pioendjoek: Amin, Pangeran! *a* 5 Moesa 27 : 26. *b* 5 Moesa 4 : 20. *c* 5 Moesa 7 : 12.

6 Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: Oewarkeun koe maneh ijeu sakabeh pangandika di nagara-nagara Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jěroesalem, kijeu nja pok: Darenge koe maraneh oengělna eta pěrdjangdjian, sarta lalam- 7 pahkeun. 'Karana kami ngomat-ngomatan ka karoehoen maraneh, basa koe kami diinditkeun ti tanah Měsir teja, něpi ka poë ajeuna, nja ngomatan teh [a] ti saban isoek-isoek, kijeu lahiran kami: Koedoe ngadarenge ka timbalan kami. 8 'Děmi [b] eta teu ngadarenge, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, anggoer hidji-hidji djalma pada loemakoe noeroet kaheurasan hatena noe goreng; noe matak kami geus ngadatangkeun ka darinja saoengělna eta pěrdjangdjian, noe koe kami ditimbalkeun baris lampahkeuneun teja, kari-kari eta teu marilampahkeun. *a* p. 7 : 13, 25. *b* p. 7 : 26.

9 Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: Oerang Joeda djeung priboemi Jěroesa- 10 lem kapanggih sakait. 'Geus pada moendoer, noeroetkeun kadorakaän karoehoenna noe barangmimiti, noe teu daraekeun ngadenge ka pangandika kami teja; anggoer maranehanana pada noeroet ka aällahan, sarta ngabaraktina ka dinja; djadi anak-intjoe Israil djeung anak-intjoe Joeda teh geus pada ngarobahkeun pěrdjangdjian kami, noe koe 11 kami didaměl ka karoehoenna teja. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka maranehanana, sarta moal barisaeun ka loewar ti eta. Harita tangtoe pada ngadjěrit ka kami, [a] tatapi 12 koe kami moal didangoe. 'Tidinja nagara-nagara Joeda djeung priboemi Jěroesalem bakal laleumpang, sarta ngadjalěrit ka aällahan, noe sok dikoekoesan koe maranehanana teja; tatapi moal aja noe bisaeun njalamětkeun ka maranehanana keur waktoena katjilakaän. 13 'Karana [b] rejana aällahan maneh, Joeda! nandingan lobana nagara maneh; sarta ari rejana altar-altar beunang maneh njijeun adjang eta kaeraän, nja altar-altar baris ngoekoes ka Baäl teja, nandingan lobana loeloeroeng Jěroesalem. 14 'Mana maneh [c] montong mangnědakeun deui ijeu bangsa, sarta montong dipangnjambatkeun atawa dipangnjoehoenkeun; karana kami moal ngamakboel samangsa eta sasambat ka kami tina sabab katjilakaänana. *a* Sil. 1 : 28; p. 14 : 12; 29 : 12. *b* p. 2 : 28. *c* p. 7 : 16; 14 : 11.

15 Kameumeut kami dek naon di gědong kami teh, da migawe karoetjalian sakitoe ka noe loba, sarta laoek soetji geus leungit ti maneh? Satijap-tijap maneh migawe kagorengan, didinja maneh 16 soeka-soeka. 'Tangkal djetoen ngaroenggoenoek nja aloes, hade boewahna, kitoe maneh tadina dingaranan koe Pangeran; děmi keur sora ngagoeroeh rosa, tangkal teh koe andjeunna diajaän seuneu, 17 djeung dahan-dahanna sarěmplak. 'Estoe Pangeran sawadya-balad, anoe mělak ka maneh teja, geus ngandika maneh bakal dikeunaän katjilakaän, tina sabab kagorengan anak-intjoe Israil sarta anak-intjoe Joeda, noe dilalampahkeun koe maranehanana, matak ngaběndoekeun kami, tina ngoekoes ka Baäl.

18 [a] Estoe Pangeran noe maparin njaho ka kaoela, noe matak kaoela njaho; harita andjeun ka koering mintonkeun

19 lakoe-lampahna. 'Ari koering teja sapĕrtos domba lindeuk, noe ditoengtoen dek dipeuntjit; sarĕng koering teu tĕrang, jen eta aja pikir ngarah ka koering; [pokna]: Hajoe, oerang ngaroeksak tangkal katoet boewahna; oerang toewar, sina leungit [b] ti tanah djalma hariroep; tjatjakan kana ngaranna oelah aja noe 20 ingĕt deui. 'Nanging, noen Pangeran sawadya-balad, Hakim noe langkoeng adil, [c] noe ngararaoskeun kaboeboewahan sarĕng hate! moegi koering dipaparin nendjo balĕsan andjeun ka darinja; karantĕn nja ka andjeun koering geus 21 ngoendjoekkeun pĕrkawis koering. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal [d] oerang Anatot, sakoer noe ngarah pati maneh teja, bari ngomong, jen: Maneh oelah sok ngawĕdjang mawa padjĕnĕngan Pangeran, soepaja maneh oelah dipaehan koe leungeun koela sakabeh; 22 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing njaho, kami tangtoe njiksa ka darinja; baroedjang di maranehanana piparaeheun koe pĕdang, ari anak maranehanana lalaki-awewe 23 piparaeheun koe langlajeuseun. 'Djadi maranehanana moal aja sesana; karana kami tangtoe ngadatangkeun katjilakaän ka oerang Anatot teh [e] dina taoen pidisiksaeunana.

a p. 26 : 15. *b* Jĕs. 53 : 8. *c* Djab. 7 : 10; p. 17 : 10. *d* p. 1 : 1. *e* p. 23 : 12.

PASAL 12.

Manawi koering padoe ka andjeun, Pangeran! tinangtos andjeun noe lĕrĕs; parandene kitoe koering soemĕdja oendjoekan ka andjeun pĕrkawis hoekoeman. [a] Koe naon noe mawi djalan djalma daroraka sok loeloes, sarĕng sakoer noe 2 milampah tjidra sok garĕnah? 'Koe andjeun eta teh diparĕlak, malah-malah alakaran; pada ngagĕdean, malah-malah baroewahan; [b] andjeun deukeut ka soengoetna, nanging djaoeh ti kaboeboe-3 wahanana. 'Doepi andjeun, Pangeran! [c] langkoeng oeninga ka koering, langkoeng waspaos ka koering, [d] kalajan andjeun noe ngararaoskeun hate koering ka andjeun. Moegi djalma teja dibĕdolan sapĕrtos domba noe rek dipeuntjit; nja moegi pada disoetjikeun baris poëan 4 motong. 'Sabaraha pilamieunana deui tanah teh bade prihatin, sarĕng pĕpĕlakan sadajana kĕbon bade garing? [e] Tina kaäwonan djalma noe ngeusian tanah, noe mawi sasatoan sarĕng manoek-manoek toempoer; sabab ngaromongna: Manehanana moal nendjo panoengtoe-5 ngan oerang. -'Lamoen maneh paboeroeboeroe djeung noe baladarat, sarta maneh datang ka tjape koe eta, koemaha maneh nja rek babalapan djeung noe taroempak koeda? sarta ari di tanah kasĕnangan maneh teh kĕndĕl oge, tapi koemaha nja pilampaheun maneh keur 6 [f] kamagoengan tji Jordan? 'Karana sanadjan doeloer-doeloer maneh, djeung saeusi imah bapa maneh, sanadjan eta ge pada tjidra ka maneh; sanadjan eta ge tinggarĕro toekangeun maneh satakĕr tanaga; [g] poma maneh oelah pĕrtjaja ka darinja, sangkilang ngaromongna hade ka maneh.

a Aj. 21 : 7. *b* Jĕs. 29 : 13. *c* Djab. 17 : 3. *d* p. 11 : 20. *e* p. 4 : 25; 7 : 20; 9 : 10. *f* p. 49 : 19. *g* p. 9 : 4.

7 Kami geus ninggalkeun gĕdong kami, geus ngantĕpan kana kagoengan kami; kameumeut manah kami koe kami geus diselehkeun ka leungeun moesoehna. 8 'Kagoengan kami teja ka kami ĕnggeus djadi sapĕrti hidji singa di djĕro leuweung, datang ka ngagaoer ka kami; pedah 9 kitoe kami teh geuleuh ka dinja. 'Kagoengan kami teja ka kami ibarat hidji manoek bĕlang, dimoesoeh manoek sakoeriling; geura laleumpang, [a] koempoelkeun sakabeh sasatoan tĕgal, sina 10 ka darijeu njatoe. 'Pangangon loba pisan geus ngararoeksak [b] kĕbon anggoer kami, geus ngaridĕk-ngidĕk lahan kami, wani lahan karĕsĕpan kami teh koe 11 eta didjijeun tĕgal soewoeng. 'Lahan teja geus didjijeun soewoeng; keur soewoeng eta hoemaroeroeng ka kami; satanah kabeh geus soewoeng, sabab 12 taja djalma noe madoeli. 'Sakabeh pasir boelistir di tĕgal lĕga geus didaratangan toekang ngaroeksak; karana pĕdang Pangeran ngahakan ti sisi tanah tĕpi ka sisi tanah deui; saniskara daging 13 taja noe salamĕt. 'Njalĕbarkeunana tarigoe, [c] ana dipiboewatan tjoetjoek; njaroesahkeunana diri taja mangpaätna; estoe maraneh pada pimeunangeun era tina beubeunangan maraneh, tina kabangĕtan bĕndoe Pangeran.

a Jĕh. 39 : 17. *b* Jĕs. 5 : 1; p. 6 : 3. *c* Aj. 31 : 40.

14 Kijeu timbalan Pangeran hal sakabeh tatangga kami noe garoreng, noe sok pada ngaganggoe kana milik, noe koe kami dimilikkeun ka oemat kami Israil: Masing njaho, eta koe kami bakal diraboetan ti satanah-tanahna, sarta anak-intjoe Joeda koe kami bakal di-
15 raboet ti tĕngah maranehanana. 'Ari geus kitoe, sanggeus maranehanana koe kami diraboetan, tangtoe kami ngawĕlasan deui ka maranehanana; sarta koe kami pada dipoelangkeun deui ka samilik-milikna djeung ka satanah-tanah-
16 na. 'Ari geus kitoe, oepama eta dialadjar [a] djalan oemat kami sarta saĕnjana, datang ka soempahna njĕboet djĕnĕngan kami, kijeu: [b] Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran; sakoemaha maranehanana tadina pada ngadjar ka oemat kami soempah njĕboet Baäl teja: moen kitoe mah maranehanana tangtoe diaradĕgkeun di
17 tĕngah oemat kami. 'Sabalikna, [c] oepama hanteu noeroet mah, geus tangtoe bangsa noe kitoe koe kami diraboet, nja diraboet sarta digĕmpoer sakali, lahiran Pangeran.

a Jĕs. 2:3. *b* p. 4:2. *c* Jĕs. 60:12; Djak. 14:17.

PASAL 13.

Kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Geura leumpang, koedoe meuli keur diri maneh hidji saboek lawon bodas, bari toeloej pake dina tjangkeng maneh, djeung oelah diaboeskeun kana tjai.
2 'Prak kaoela meuli hidji saboek, noeroetkeun pangandika Pangeran, bari seug dipake dina tjangkeng kaoela.
3 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela kadoewa-kalina, kijeu
4 pangandikana: 'Tjokot eta saboek, anoe beunang maneh meuli, anoe dina tjangkeng maneh teja, sarta koedoe dangdan, bral leumpang ka tji Prat, toeloej saboek teh soempoetkeun di dinja dina
5 hidji djoerang goenoeng tjadas. 'Bral kaoela leumpang, toeloej njoempoetkeun eta saboek di sisi tji Prat, sakoemaha
6 timbalan Pangeran ka kaoela teja.'Dĕmi geus kitoe, kaheuleutan sababaraha poë, ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: Maneh geura dangdan, leumpang deui ka tji Prat, koedoe njokot ti dinja eta saboek, noe koe kami dipiwarang di-
7 soempoetkeun di dinja teja. 'Bral kaoela leumpang ka tji Prat, toeloej ngali, pek njokot eta saboek ti ĕnggon disoempoetkeunana koe kaoela; doemadakan, saboek teh roeksak, euweuh pigaweëu-
8 nana kana naon-naon. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka ka-
9 oela, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran: Nja tjara kitoe kami pingaroeksakkeuneun kamagoengan Joeda djeung kamagoengan Jĕroesalem, noe gĕde.
10 'Ijeu bangsa noe goreng, [a] noe teu daraekeun ngadenge ka pangandika kami, noe pada ngalakonan kaheurasan hatena, djeung naroeroet ka aällahan, bari ngabaraktina ka dinja, sarta njarĕmbahna ka dinja: nja eta pidjadieun sapĕrti eta saboek, noe euweuh pigaweëunana kana
11 naon-naon teja. 'Karana sakoemaha saboek rakĕt kana tjangkeng djalma, nja kitoe sakabeh anak-intjoe Israil djeung sakabeh anak-intjoe Joeda tadina koe kami disina rakĕt ka kami, lahiran Pangeran; [b] soepaja djadi oemat kami, sarta soepaja matak ngadjadikeun mashoer, djeung poedji, sarta kamoeljaän;
12 dĕmi eta teu naroeroet. 'Mana maneh koedoe njatoerkeun ka maranehanana ijeu pangandika: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Sakabeh botol bakal dieusian anggoer. Ari eta djalma pingaromongeun ka maneh kijeu: Naha koela teu njaraho, jen sakabeh botol bakal
13 dieusian anggoer? 'Seug koe maneh djawab: Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, sakabeh priboemi tanah ijeu, dalah radja-radja [c] noe darijoek dina korsi Dawoed, kitoe deui panghoeloepanghoeloe, sarta nabi-nabi, djeung sakabeh priboemi Jĕroesalem, koe kami
14 rek dieusian datang ka mabokna. 'Sarta koe kami rek diadoe-koembangkeun batoer pada batoer, nja eta bapa-bapa djeung anak-anak sarerejana, lahiran Pangeran; [d] kami moal mikaroenja, moal mikawatir, djeung moal mikawĕlas; hamo boeroeng kami ngaroeksakkeun ka maranehanana.

a p. 11:10; 16:12. *b* 5 Moesa 26:18, 19. *c* p. 17:25. *d* p. 15:6; 21:7.

15 Koedoe pada ngadarenge sarta rarĕgĕpkeun; poma oelah arangkoeh; karana nja Pangeran noe ngandika kitoe.
16 'Koedoe pada njanggakeun hormat ka Pangeran, Allah maraneh, samemeh andjeunnangajakeunpoëk, djeung samemeh

soekoe maraneh titadjong ka goenoeng-goenoeng noe rĕmĕng-rĕmĕng, [a] sarta maraneh noenggoe-noenggoe tjaäng, dĕmi koe andjeunna diganti koe kalang-17 kang maot, didjadikeun angkeub. 'Sabalikna, oepama maraneh ĕmboeng ngadarenge eta, njawa kaoela di noe boeniboeni bakal njeungtjeurikan kaängkoehan maraneh; [b] panon kaoela bakal rambisak, sarta ragragan tji-mata, tina sabab ingon-ingon Pangeran didjarah.

a Jĕs. 59 : 9. *b* p. 14 : 17.

18 Maneh geura mopojan ka radja djeung ka prameswari kijeu: Koedoe masing handap nja darijoek; karana pĕrhijasan sirah maraneh, makoeta maraneh noe 19 moelja teh, geus ragrag. 'Nagara kidoel geus dipareundeutkeun, sarta taja noe ngaboekakeun; oerang Joeda dibojong sakabeh, nja dibojong datang ka be-20 jakna. 'Geura tjarĕngkat, sarta tarendjo itoe noe moeroeboel ti tĕbeh kaler! Di mana ajeuna ingon-ingon, noe digadoehkeun ka maneh, nja domba maneh 21 noe maroelja teja? 'Naon piomongeun maneh, samangsa sobat-sobat maneh, [a] beunang maneh sorangan mitoetoeran njangking ka maneh teja, koe andjeunna didjĕnĕngkeun njangking ka maneh, didamĕl djoengdjoenan? Geus tangtoe maneh ĕngke kataradjang njĕri, [b] tjara 22 awewe noe keur ngadjoeroe. 'Djeung lamoen maneh ngomong sadjĕro hate: [c]Koe naon aing manggih noe kijeu pĕtana? nja tina kagĕdean kadorakaän maneh noe matak kĕlin samping maneh disingsatkeun, sarta keuneung maneh dikanijaja. 23 'Koemaha oerang Habĕsi bisaeun njalin koelitna, atawa ari mejong toetoel bisaeun njalin tarotolna? moen kitoe mah maraneh oge, noe geus mitoetoeran diri migawe kagorengan teh, bisa migawe 24 kahadean. 'Mana maranehanana koe kami bakal dipabalĕntjarkeun, sapĕrti djarami tingsalĕbroet kabawa koe angin 25 ti tĕgal lĕga. 'Tah, kitoe pibagianeun maneh, nja hantjĕngan noe geus ditjadangkeun ka maneh ti kami, lahiran Pangeran; sapedah maneh mopohokeun ka kami, sarta ngandĕl ka bohong. 26 'Noe matak kami sabalikna bakal njingkabkeun kĕlin samping maneh ka loehoereun beungeut maneh, [d] sing tem-27 bong wiwirang maneh. 'Lampah maneh ranjedan, djeung rajoengan maneh, karoetjahan maneh djinah dina pasir-pasir di tĕgal: sagala kanistaän maneh koe kami geus katingali. Pibalaïeun maneh, Jĕroesalem! maneh teu daek bĕrĕsih; sabaraha pililaeunana deui?

a 2 Radj. 16 : 7; 20 : 13. *b* p. 6 : 24; 22 : 23. *c* p. 5 : 19. *d* Jĕs. 47 : 3; Jĕh. 16 : 37.

PASAL 14.

Ijeu teh pangandika Pangeran, anoe didatangkeun ka Jĕrmia [a] hal pĕrkara 2 halodo teja. 'Joeda prihatin, djeung saeusi lawang-lawangna araloem; pada mĕsoem, darijoek dina taneuh; sarta dĕdĕngekan oerang Jĕroesalem sada di 3 langit. 'Noe galĕde pada nitahan noe laleutik kana tjai; ana daratang ka soemoer-soemoer, hanteu manggih tjai; baralikna kosong wadahna, pada eraeun nja warirangeun, sarta sirahna ditja-4 rindoeng. 'Tina sabab taneuh noe bareulah, pedah taja hoedjan ka boemi, noe matak ahli tani areraeun, sirahna 5 ditjarindoeng. 'Karana samalah oentjal di tĕgal ngadjoeroe, sarta ninggalkeun 6 anakna, doemeh taja djoekoet.'Ari kalde leuweung narangtoeng di loehoer pasir boelistir, pada njeuseup angin sapĕrti adjag; raroeksak panonna, doemeh taja dangdaoenan.

a p. 3 : 3.

7 Sanadjan kadorakaän koering sadaja [a] naroeding ka koering, noen Pangeran! moegi ngadamĕl tina sabab padjĕnĕngan andjeun bae; karantĕn pamoengkir koering sadaja nja rarosa pisan; koering pa-8 da gadoeh dosa ka andjeun.'Ĕh, [b] Pangadjĕng-ngadjĕng Israil, noe sok njalamĕtkeun eta keur waktoe kasoekĕran! pinaoneun andjeun djadi sapĕrtos tatamoe dina tanah, sarĕng sapĕrtos djalma njaba, noe sindang, ngarĕrĕb sapeuting? 9 'Pinaoneun andjeun djadi sapĕrtos djalma gimir, sapĕrtos prawira noe teu bisaeun njalamĕtkeun? Mapan andjeun linggih di tĕngah-tĕngah koering, noen Pangeran! sarĕng [c] padjĕnĕngan andjeun geus ditĕlahkeun ka koering sadaja; moegi-moegi koering sadaja oelah diantĕp!

a Jĕs. 59 : 12. *b* p. 17 : 13. *c* Jĕs. 43 : 7.

10 Kijeu timbalan Pangeran hal ijeu bangsa: Sakitoe maranehanana rarĕsĕpeun ngalantoer; teu pisan maranehanana [a] mĕngkĕkan soekoena; noe matak Pa-

ngeran teu soekaeun ka darinja; ajeuna pisan Pangeran kĕrsaeun ngemoetkeun kana kadorakaänana, sarta njiksa kana dosa-dosana. 11 'Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: [b] Maneh montong mangnĕdakeun deui ijeu bangsa kana pidjamoegaeunana. 12 'Sanadjan eta paroewasa oge, kami moal ngamakboel ka panjambatna, djeung [c] sanadjan eta sok ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban kadaharan oge, kami moal soeka ka darinja; sabalikna maranehanana koe kami rek dibejakkeun koe pĕdang, koe langlajeuseun, djeung koe pagĕboeg. 13 'Pioendjoek kaoela: Noen, Goesti Pangeran! salĕrĕsna nabi-nabi ngaromong ka darinja, jen: [d] Maraneh moal ngarasa pĕdang, djeung moal njandang langlajeuseun; saĕnjana maraneh koe kami rek dipaparin tĕtĕp nja salamĕt dina ijeu ĕnggon. 14 'Ari timbalan Pangeran ka kaoela: [e] Eta nabi-nabi ngawarĕdjangna mawa padjĕnĕngan kami teh palsoe; koe kami hanteu dipiwarang, djeung hanteu ditimbalan, sarta teu pisan kami ngandika ka maranehanana; ari noe koe eta diwarĕdjangkeun ka maraneh teja, nja tetendjoan bohong, djeung panoedjoeman, djeung pĕrkara gapong, sarta katjidraän hatena. 15 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal nabi-nabi noe sok ngawarĕdjang mawa padjĕnĕngan kami, padahal koe kami hanteu dipiwarang, kari-kari ngaromongna, jen: Moal aja pĕdang atawa langlajeuseun dina ijeu tanah: Eta nabi-nabi noe kitoe ĕngke pada toempĕs koe pĕdang djeung koe langlajeuseun. 16 'Sarta ari djalmadjalma, noe koe eta diwĕdjang, [f] bakal tingdjolopong di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem, tina sabab langlajeuseun djeung pĕdang; sarta moal aja noe ngoeboer ka maranehanana, boh ka diri maranehanana, boh ka pamadjikanana, atawa ka anakna lalaki-awewe; karana kami tangtoe namplokkeun kagorenganana ka darinja. 17 'Djeung deui maneh koedoe njatoerkeun ijeu omongan ka darinja: [g] Panon kaoela bakal ragragan tji-mata beurang-peuting, sarta teu eureun-eureun; karana parawan, anak bangsa kaoela, roeksak, rosa pisan karoeksakanana, keuna raheut pajah katjida. 18 'Oepama kaoela ka loewar ka tĕgal, toeh noe kasarabĕt koe pĕdang; sarta oepama kaoela asoep ka nagara, toeh noe kareuna [h] koe langlajeuseun; karana nja nabi nja panghoeloe pada idĕr-idĕran dina tanah, sarta euweuh kanjahona.

a p. 2 : 25. *b* p. 7 : 16. *c* p. 7 : 21, 22. *d* p. 6 : 14. *e* p. 23 : 21. *f* p. 16 : 4. *g* p. 13 : 17; Njanj. 1 : 16. *h* 5 Moesa 32 : 24; p. 16 : 4.

19 Naha andjeun jaktos mikagiroek ka Joeda? karah manah andjeun mikaidjid ka Sion? Koe naon koering sadaja koe andjeun digĕboegan, moenggah koering teu kenging ditjalageurkeun? [a] Koering pada noenggoe-noenggoe kasĕnangan, nanging taja pisan kangeunahan; noenggoe-noenggoe waktoe ditjageurkeun, sihoreng teh mĕndak kareuwasan. 20 'Noen Pangeran! [b] koering pada roemaos kadorakaän koering, sarĕng kalĕlĕpatan karoehoen koering sadaja; jaktos koering garadoeh dosa ka andjeun. 21 'Moegi koering sadaja oelah dipitjeun, tina sabab padjĕnĕngan andjeun; moegi oelah mitjoewa kana [c] panglinggihan kamoeljaän andjeun; moegi emoet kana pĕrdjangdjian andjeun ka koering sadaja, sarĕng oelah dirobahkeun! 22 'Karah di brahala oerang kapir [d] aja noe bisaeun noeroenkeun hoedjan? oetawi langit bisaeun mere ngidjih? lain andjeun bae, Pangeran, Allah koering sadaja, anoe ijasa kitoe? Mana koering soemĕdja ngarantos-ngantos bae ka andjeun; karantĕn nja andjeun noe ngadamĕl eta saniskantĕn pĕrkawis.

a Aj. 30 : 26; p. 8 : 15. *b* p. 3 : 13. *c* p. 17 : 12. *d* Aj. 5 : 10; p. 10 : 13.

PASAL 15.

Tidinja Pangeran nimbalan ka kaoela: [a] Masih [b] Moesa djeung Samoeël marĕk ka pajoeneun kami, hamo kami aja manah ka ijeu bangsa; oendoerkeun ti pajoeneun kami, sina ka laloewar! 2 'Ari geus kitoe, lamoenna ngaromong ka maneh: Koela ka loewar ka mana? seug koe maneh djawab: Kijeu timbalan Pangeran: [c] Saha-saha noe baris ka maot, nja ka maot; saha-saha noe baris ka pĕdang, nja ka pĕdang; saha-saha noe baris ka langlajeuseun, nja ka langlajeuseun; djeung saha-saha noe baris ka pangdjarahan, nja ka pangdjarahan. 3 'Sarta kami rek ngawasakeun [d] opat bangsa ka maranehanana, lahiran Pa-

ngeran; nja eta pědang, baris meuntjit; djeung andjing, baris ngagoesoer; kitoe deui manoek awang-awang djeung sasatoan boemi, baris ngahakan sarta baris ngaroeksak. 4 'Djeung maranehanana [e] koe kami rek didjadikeun matak ngagidir sakabeh karadjaän noe di boemi, [f] koe karana Měnase anak Hiskia, radja Joeda, tina hal sakoer noe koe eta dilampahkeun di Jěroesalem. 5 'Karana [g] saha noe rek karoenja ka maneh, Jěroesalem? djeung saha noe rek hawatir ka maneh? sarta saha noe rek njimpang, nanja maneh salamět hanteuna? 6 'Maneh geus ninggalkeun kami, lahiran Pangeran; nja maneh teh oendoer ka toekang; [h] kitoe noe matak kami njodorkeun panangan kami ka maneh, sarta maneh koe kami diroeksakkeun; kami geus bosěn kana handjakal. 7 'Sarta maranehanana [i] koe kami ditapi koe njiroe dina sagala lawang tanah; koe kami disina kalapoeran anak; oemat kami koe kami digěmpoer, pedah teu baralik ti djalanna. 8 'Randana koe kěrsa kami geus djadi loba alah batan keusik laoet; kami wajah těngah poë ngadatangkeun ka maranehanana hidji toekang ngaroeksak, njilakakeun indoeng barěng djalma boedjang; kami ngadak-ngadak ninggangkeun ka dinja karoepěkan djeung kareuwasan. 9 'Noe geus ngadjoeroe toedjoeh djadi aloem, moepoetkeun njawana; [j] keur beurang keneh panon-poëna soeroep; djinisna njandang era djeung wirang; ari sesa maranehanana koe kami rek diselehkeun kana pědang, hareupeun moesoeh-moesoehna, lahiran Pangeran.

a Jěh. 14:14. *b* 4 Moesa 14:20; 1 Sam. 7:9; Djab. 99:6. *c* p. 43:11. *d* Jěh. 14:21. *e* 5 Moesa 28:25. *f* 2 Radj. 21:11. *g* Jěs. 51:19. *h* p. 6:12. *i* p. 51:2. *j* Am. 8:9.

10 Lah, iboe! [a] pibalaïeun koering, reh koering koe iboe diowokeun, djalma padoeaneun, nja djalma pasejaäneun saeusi tanah; koering teu mihoetangkeun, sarěng taja noe mihoetangkeun ka koering, kitoe ge kabeh njarapa bae ka koering. 11 'Timbalan Pangeran: Saěnja-ěnjana, kami njoekěrkeun teh ka maneh matak djamoega; saěnja-ěnjana, moesoeh teh keur waktoe katjilakaän sarta keur waktoe kasoekěran koe kami rek disina menta sapaät maneh. *a* p. 20:7, 14.

12 Naha aja beusi noe koewat motongkeun beusi djeung tambaga ti tanah kaler? 13 'Kamoektian maneh djeung doenya-brana maneh koe kami bakal diselehkeun, [a] sina dirajah, teu kalawan dibajar; nja eta tina sakabeh dosa maneh, djeung dina sawěwěngkěran maneh. 14 'Sarta maneh koe kami bakal dipindahkeun, diiringkeun koe moesoeh-moesoeh maneh, [b] ka hidji tanah noe tadina teu kanjahoan koe maneh; karana aja seuneu hoeroeng dina sadjěro kami běndoe, bakal moentab dina loehoer maraneh.

a p. 17:3. *b* p. 17:4.

15 Noen Pangeran! andjeun noe langkoeng oeninga; moegi emoet ka koering, sarěng moegi ngalajad ka koering, sarawoeh moegi mangmalěskeun koering ka noe pada nganijaja ka koering; moegi koering koe andjeun oelah ditjandak keur andjeun sabar ka dinja; tingali jen koering njandang kahinaän tina pěrkawis andjeun. 16 'Barang pangandika andjeun kapěndak, kop koe koering ditěda; kalajan pangandika andjeun ka koering djadi matak kaätohan sarěng matak kaboengahan hate; karantěn koering katělah koe padjěněngan andjeun, noen Pangeran, Allah sawadya-balad! 17 'Koering [a] tara dijoek dina karijoengan anoe saleuseurian, sarěng tara soeka-soeka; tina sabab panangan andjeun koering teh dijoek tjoenggělik bae, karantěn koering koe andjeun dipinoehkeun koe běběndoe. 18 'Koe naon sangsara koering saěnděngna, [b] sarěng raheut koering sakitoe pajahna, moenggah teu daekeun tjageur? karah andjeun jaktos ka koering kěrsa djadi sapěrtos waloengan saät, tjai teu tětěp? *a* Djab. 1:1. *b* p. 30:12, 15.

19 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Oepama maneh balik, tangtoe maneh koe kami dibalikkeun, soepaja marěk deui di pajoeneun kami; sarta oepama maneh ngaloewarkeun barang moelja, teu tjampoer djeung barang hina, maneh pidjadieun sapěrti lambe kami. Eta teh koedoe baralik ka maneh, ari maneh mah oelah balik ka darinja. 20 'Sarta maneh ka ijeu bangsa koe kami rek didjadikeun [a] ibarat koeta tambaga reugreug; nja eta bakal pada měrangan ka maneh, tatapi ka maneh moal pimarampoeheun; karana kami noe njarěngan ka maneh, pikeun njalamětkeun

ka maneh, sarta pikeun ngaleupaskeun 21 ka maneh, lahiran Pangeran. 'Tangtoe maneh koe kami dileupaskeun ti leungeun djalma goreng, djeung diloepoetkeun ti leungeun djalma lalim.

a p. 1:18, 19; Jĕh. 3:8, 9.

PASAL 16.

Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandi- 2 kana: 'Maneh oelah boga pamadjikan, djeung oelah boga anak lalaki atawa 3 anak awewe dina ijeu ĕnggon. 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal anak lalaki djeung hal anak awewe, noe didjoeroekeun dina ijeu ĕnggon, kitoe deui hal indoeng-indoengna, anoe ngadjoeroekeun inja, sarta hal bapa-bapana, anoe 4 ngajoegakeun inja dina ijeu tanah: 'Tangtoe paraeh, sarta kasangsara paehna; [a] moal aja noe njeungtjeurikan, sarta moal diraroewang; nja pada pidjadieun gĕmoek dina tonggong taneuh; ari eta pibejakeun koe pĕdang djeung koe langlajeuseun, [b] sarta majitna pidjadieun hakaneun manoek awang-awang, djeung 5 hakaneun sasatoan boemi. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Maneh oelah asoep ka imah noe kanalangsaän, djeung oelah ngadon aloek-aloekan, sarta oelah nandakeun hawatir ka darinja; karana kami geus njandak kasalamĕtan kami ti ijeu bangsa, lahiran Pangeran, barĕng ka- 6 asihan reudjeung kawĕlasan.'Noe matak dina ijeu tanah gĕde-leutik tangtoe paraeh; [c] moal dikaloeboer, djeung moal aja noe njeungtjeurikan; kitoe deui moal aja noe [d] noerihan maneh, sarta moal aja noe ngagoendoelan maneh koe ka- 7 rana eta. 'Djeung [e] moal aja noe nganteuran ka darinja keur kaprihatinan, baris ngalilipoer ka darinja pedah kapapatenan, sarta moal aja noe mere nginoem loemoer panglipoeran ka darinja pedah katinggal bapa atawa in- 8 doeng. 'Djeung deui maneh oelah asoep ka imah noe sidĕkah, sĕdja miloe ngarijoeng, sĕdja dadaharan atawa nginoem. 9 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami ti ijeu ĕnggon, hareupeun panon maraneh sarta keur djaman maraneh, [f] rek ngaleungitkeun sora kaätohan djeung sora kaboengahan, sora panganten lalaki 10 djeung sora panganten awewe. 'Ari geus kitoe, [g] samangsa maneh ka ijeu bangsa ngoewarkeun sakabeh pangandika noe tadi teja, sarta eta ngaromong ka maneh kijeu: Koe naon Pangeran ngandikakeun hal koela eta sakabeh pitjilakaeun noe sakitoe bangĕtna? sarta naon teja kadorakaän koela, djeung naon teja dosa koela, noe koe koela dilampah- 11 keun ka Pangeran, Allah oerang? 'Seug koe maneh djawab: Ari sababna, lahiran Pangeran, sapedah karoehoen maraneh naringgalkeun kami, sarta naroeroet ka aällahan, bari ngabaraktina djeung njarĕmbahna ka dinja; ari kami mah koe eta ditinggalkeun, sarta toret 12 kami hanteu diëstoekeun. 'Ari moenggoeh maraneh teja, [h] lampah maraneh goreng ti batan karoehoen maraneh; karana maraneh, saĕnjana, [i] loemakoe teh masing-masing pada noeroet kaheurasan hatena noe goreng, pada sangeuk 13 ngadenge ka kami. 'Noe matak maraneh koe kami rek dialoengkeun ti djĕro tanah ijeu ka hidji tanah noe tadina teu kanjahoan koe maraneh, boh koe diri maraneh, boh koe karoehoen maraneh; [j] heug di dinja maraneh teh bakal ngabakti ka aällahan, beurang-peuting, sapedah kami moal maparin koernija ka maraneh.

a p. 25:33. *b* p. 19:7. *c* p. 25:33. *d* 3 Moesa 19:27, 28. *e* Jĕh. 24:17. *f* p. 25:10. *g* p. 5:19. *h* p. 7:26. *i* 3:17; 17:23. *j* 5 Moesa 28:36.

14 Koe sabab eta, masing njaho, [a] pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, harita eta teh moal njĕboet deui: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe nginditkeun oerang Israil ti tanah Mĕsir teja. 15 'Ĕnjana mah pinjĕboeteun kijeu: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe nginditkeun oerang Israil ti tanah kaler, djeung ti sakabeh tanah ajana koe andjeunna diboewang teja; karana koe kami tangtoe diparoelangkeun ka tanahna, noe koe kami dipaparinkeun ka 16 karoehoenna. 'Masing njaho, kami bakal njaoer palika reja pisan, lahiran Pangeran, nja eta pingaralaeun maranehanana; sanggeusna kitoe kami bakal njaoer pamatang reja pisan, nja eta pimaroroëun maranehanana ti oenggal goenoeng, djeung ti oenggal pasir, dalah ti djoe- 17 rang goenoeng-goenoeng tjadas. 'Karana [b] sotja kami neuteup ka sakabeh djalanna;

maranehanana hauteu kaälingan ti pameunteu kami, djeung kadorakaänana hanteu kapindingan ti hareupeun sotja 18 kami. 'Tatapi kami rek naoer heula kadorakaänana djeung dosana, doewa patikĕlaneun; pedah maranehanana nganistakeun tanah kami koe bangke kanistaanana, djeung minoehkeun kagoengan 19 kami koe kagiroekanana. 'Noen Pangeran, kabĕdasan koering, benteng koering, sarĕng pamoeroean koering keur mangsa kasoekĕran! oerang kapir mĕngke ngadareuheus ka andjeun ti sadaja toengtoeng boemi, bari kijeu aroendjoekanana: Ari poesaka ti karoehoen koering sadaja woengkoel bohong bae, [c] borak-borak, taja pisan mangpaätna. 20 'Naha manoesa rek njijeun aällahan pikeun sĕsĕmbaheunana? [d] kapan mah 21 moal ĕnja eta teh Allah. 'Koe sabab eta, satĕmĕnna, kami rek mapariu njaho ka darinja; sakali ijeu kami rek maparin njaho ka darinja panangan kami djeung kawasa kami; sarta tangtoe pada nganjahokeun, [e] jen djĕnĕngan kami teh Pangeran. *a* p. 23 : 7. *b* Aj. 34 : 21; p. 32 : 19. *c* 1 Petr. 1 : 18. *d* p. 10 : 3. *e* p. 33 : 2.

PASAL 17.

Dosa Joeda geus ditoeliskeun koe peso pangot, sarta koe tjongo intĕn paset; dioekirna dina papan hatena, sarta dina 2 tatandoekan [a] altar-altar maraneh; 'tjara anak-anakna aringĕt ka altar-altar maranehanana djeung ka [b] Asera-Aserana di pĕlĕbah sakoer kakaian ngaroenggoe-3 noek, dina sakoer pasir loehoer. 'Goenoeng kami reudjeung pasisianana, kamoektian maneh, sakabeh doenya-brana maneh, [c] koe kami rek diselehkeun sina dirajah, katoet ĕnggon maneh noe laloehoer, tina sabab dosa, di sawĕwĕngkĕran 4 maneh. 'Harita milik maneh, noe koe kami geus dipaparinkeun ka maneh, koe maneh koedoe dilĕpaskeun, sarta bongan sorangan; djeung maneh koe kami bakal dikoemawoelakeun ka moesoehmoesoeh maneh, [d] dina hidji tanah, noe tadina teu kanjahoan koe maneh; karana maraneh [e] geus njijeun seuneu dina sadjĕro kami bĕndoe, nja eta pimoentabeun salalanggĕngna. *a* p. 11 : 13. *b* 2 Radj. 17 : 10; p. 2 : 20. *c* p. 15 : 13. *d* p. 15 : 14. *e* Jĕs. 50 : 11.

5 Kijeu timbalan Pangeran: Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, [a] noe ngandĕl ka pada manoesa, sarta daging didjijeun leungeunna, djeung hatena 6 njingkir ti Pangeran! 'Ari noe kitoe pidjadieun [b] ibarat noe boeroendoel di tanah lapang; tijap-tijap datang kangeunahan moal ngarasa; nja tjitjingna di noe gararing di tĕgal lĕga, [c] taneuh pangset, sarta taja noe ngĕnggonan. 7 'Salamĕt oenggal-oenggal djalma [d] noe ngandĕl ka Pangeran, anoe estoe ka 8 Pangeran pangandĕlna! 'Ari noe kitoe [e] ibarat tangkal dipĕlak sisi tjai, sarta noe noedjoekeun akarna ka soesoekan; tijap-tijap datang panas moal ngarasa, sarta daoenna tĕtĕp hedjo; sanadjan dina taoen halodo eta moal salĕmpang, djeung teu eureun-eureun boewahan. 9 'Ari hate teh djoelig ti batan saniskara, estoe gĕring katjida eta teh; saha noe 10 pinjahoĕun? 'Ijeu kami Pangeran [f] noe ngawaspadakeun kana hate, ngararasakeun kana kaboeboewahan, nja eta soepaja maparin ka hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna, koemaha bae boewah 11 pagaweanana. 'Ibarat kasintoe, noe sok njokotan ĕndog anoe lain beunangna sorangan, nja kitoe djalma noe njijeun kabeungharan hanteu tĕroes djeung hoekoem; keur tĕngah oemoerna eta bakal ninggalkeun inja, sarta di panoengtoenganana eta teh djadi boeroeng. *a* Djab. 118 : 8. *b* p. 48 : 6. *c* Djab. 107 : 34. *d* Sil. 16 : 20. *e* Djab. 1 : 3. *f* p. 11 : 20; 32 : 19.

12 Panglinggihan kamoeljaän, ĕnggon loehoer ti mimitina, kitoe ĕnggon ka-13 soetjian oerang. 'Noen Pangeran, [a] Pangadjĕng-ngadjĕng Israil! sadajana noe ninggalkeun andjeun, tinangtos meunang era. Ari sakoer noe njingkir ti kami, bakal ditaroeliskeun dina taneuh, sabab naringgalkeun Pangeran, [b] sirah 14 tjai kahiroepan. 'Noen Pangeran! [c] moegi koering ditjageurkeun, tinangtos koering tjageur; moegi koering disalamĕtkeun, tinangtos koering salamĕt; karantĕn nja andjeun noe dipoedji koe 15 koering. 'Salĕrĕsna, eta teh sok ngaromong ka koering: Di mana pangandika 16 Pangeran? [d] sina geura boekti! 'Ari koering teja teu ngagĕntakkeun tina samistina pangangon noe ngiring andjeun; sarĕng poë katiwasan koe koering teu dipikahajang, andjeun langkoeng

oeninga; naon-naon noe geus ka loewar ti biwir koering, datangna ti pajoeneun andjeun. 17 'Moegi andjeun oelah djadi kareuwasan ka koering; [e] mapan andjeun noe djadi panjalindoengan koering keur poëan katjilakaän. 18 'Anoe nganijaja ka koering [f] moegi sina mareunang era, doepi koering mah moegi oelah dongkap ka era; itoe moegi sina mareunang reuwas, doepi koering mah moegi oelah dongkap ka reuwas; moegi dongkapkeun ka maranehanana eta poë katjilakaän, sarĕng moegi roeksakkeun maranehanana, karoeksakan doewa tikĕl! *a* p. 14:8. *b* p. 2:13. *c* Djab. 6:3. *d* Jĕs. 5:19. *e* p. 16:19. *f* Djab. 35:4; 40:15.

19 Kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Maneh geura leumpang, koedoe nangtoeng di djĕro lawang anak bangsa ijeu, anoe geus maranti radja-radja Joeda asoep-kaloewar teja, sarta di sambarang lawang Jĕroesalem; 20 'djeung koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: [a] Eh, radja-radja Joeda, djeung sakabeh oerang Joeda, sarta sakabeh priboemi Jĕroesalem, noe arasoep ka ijeu lawang-lawang! geura darengekeun. 21 'Kijeu timbalan Pangeran: Mangka hade-hade ka diri maraneh; [b] poma oelah barangbawa dina poë sabat, djeung oelah ngasoepkeun babawaän ka lawang Jĕroesalem. 22 'Kitoe deui [c] oelah ngaloewarkeun babawaän ti imah maraneh dina poë sabat, djeung oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; nja koedoe pada njoetjikeun poë sabat, sakoemaha noe koe kami ditimbalkeun ka karoehoen maraneh teja. 23 'Dĕmi [d] eta teu ngadarenge, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, anggoer pada ngaheuraskeun beuheungna, pada sangeuk ngadenge, djeung sangeuk narima pamĕpĕrih. 24 'Ari geus kitoe, oepama maraneh tĕmĕn nja ngadenge ka kami, lahiran Pangeran, teu ngasoepkeun babawaän ka lawang ijeu nagara dina poë sabat, bari njoetjikeun poë sabat, datang ka teu ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poë eta: 25 'tangtoe ka lawang-lawang ijeu nagara piarasoepeun radja-radja djeung kapala-kapala, [e] darijoek dina korsi Dawoed, taroempak kareta djeung taroempak koeda, nja diri radja-radja djeung kapala-kapalana, oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem, sarta ijeu nagara tangtoe dieusian salalanggĕngna. 26 'Malahmalah ti sagala nagara Joeda, djeung ti sakoeriling Jĕroesalem, kitoe deui ti tanah Binyamin sarta ti tanah handap, ti pigoenoengan reudjeung ti kidoel, pidaratangeun noe nganteurkeun pikoerbaneun doeroekan, pikoerbaneun peuntjitan, pikoerbaneun kadaharan reudjeung doepa, kitoe deui nganteurkeun pikoerbaneun pamoedji ka gĕdong Pangeran. 27 'Sabalikna, oepama maraneh teu ngadenge ka kami, pĕrkara njoetjikeun poë sabat, djeung pĕrkara oelah barangbawa djeung oelah asoep ka lawang Jĕroesalem dina poë sabat mah: tangtoe kami ngajakeun seuneu dina lawang-lawangna; nja eta pingalĕboereun gĕdong-gĕdong Jĕroesalem, sarta moal beunang dipareuman. *a* p. 19:3. *b* Nĕh. 13:15, 19. *c* 2 Moesa 20:8. *d* p. 7:26; 11:8. *e* p. 22:2, 4.

PASAL 18.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, kijeu pangandikana: 2 'Maneh geura dangdan, koedoe indit ka imah pandjoenan; ari di dinja kami ka maneh rek ngabedjakeun pangandika kami. 3 'Bral kaoela indit ka imah pandjoenan; parĕng eta keur milampah pagawean dina pĕrbot. 4 'Ari eta wadah, noe koe manehanana didjijeun koe taneuh likĕt teh, peupeus dina leungeun pandjoenan; pek dihantja njijeun deui wadah, sakoemaha pangrasa pandjoenan teh pibĕnĕreun njijeun.

5 Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 6 'Eh, anak-intjoe Israil! [a] naha kami karah teu bisa ngadamĕl ka maraneh sakoemaha lampah eta pandjoenan? lahiran Pangeran. Masing njaho, sapĕrti taneuh likĕt dina leungeun pandjoenan, nja kitoe maraneh, anak-intjoe Israil! dina panangan kami. 7 'Samangsa-mangsa kami ngandika hal hidji bangsa atawa hal hidji karadjaän, [b] jen koe kami eta bakal diraboet, diboerak-barik sarta digĕmpoer: 8 'ana eta bangsa, noe koe kami diandikakeun kitoe, seug tobat, mitjeun kagorenganana, [c] tangtoe kami handjakal koe hal pitjilakaeun, noe koe kami dikĕrsakeun didamĕl ka dinja teja.

9 'Djeung samangsa-mangsa kami ngandika hal hidji bangsa atawa hal hidji karadjaän, [d] jen koe kami eta bakal 10 diadĕgkeun sarta dipĕlak: 'ana eta teh seug migawe goreng di pajoeneun kami, teu ngadenge ka timbalan kami, tangtoe kami handjakal koe hal kabagdjaän, noe koe kami didjangdjikeun baris nga-11 ngeunahkeun ka dinja teja. 'Mana ajeuna maneh geura mitjatoer ka oerang Joeda djeung ka priboemi Jĕroesalem, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami keur ngadamĕl baris pitjilakaeun maraneh, sarta kami keur ngamanah-manah baris pibalahieun maraneh; [e] geura tarobat, bari pada mitjeun djalan sorangan noe goreng, sarta haradekeun djalan maraneh djeung paga-12 wean maraneh. 'Dĕmi eta ngaromong kijeu: [f] Ah, tjoemah bae; karana koela loemakoe teh hajang noeroet pikiran sorangan, sarta koela pada sĕdja ngalampahkeun kaheurasan hate sorangan noe goreng. *a* Roem 9 : 21. *b* p. 1 : 10. *c* p. 26 : 3. *d* p. 1 : 10. *e* p. 25 : 5. *f* p. 2 : 25; 6 : 16.

13 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: [a] Geura pada natanjakeun di bangsa kapir, saha noe ngadenge anoe kitoe pĕtana? Parawan Israil milampah 14 anoe teuing matak idjid. 'Naha saldjoe goenoeng Libanon daekeun tjoel kana batoe karang tĕgal? atawa tjai tiis, anoe ngotjor ti noe djaoeh teja, naha 15 daekeun saät? 'Karana [b] oemat kami geus mopohokeun ka kami, ngaroekoesna ka noe teu hasil; ari koe eta maranehanana geus ditaradjongkeun dina djalanna, aja dina [c] djalan lawas teja, sarta disina njorang sisimpangan, nja djalan 16 noe teu ngĕmplong; 'soepaja tanahna [d] didjijeun matak mĕlĕngĕk, tjektjrekaneun langgĕng; saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk, bari gogodĕg. 17 'Maranehanana koe kami bakal dipaboerisatkeun ti hareupeun moesoeh, sapĕrti [e] koe angin ti wetan; ari keur poëan maranehanana balahi, kami bakal nembongkeun poengkoer ka maranehanana, moal nembongkeun pameunteu. *a* p. 2 : 10. *b* p. 2 : 32; 3 : 21. *c* p. 6: 16. *d* p. 19 : 8. *e* Aj. 27 : 21; p. 4 : 11.

18 Tidinja djalma teja ngaromong: Hajoe, oerang nejangan djalan njilakakeun Jĕrmia; karana panghoeloe moal kaleungitan toret, djeung djalma pintĕr moal kaleungitan tarekah, sarta nabi moal kaleungitan piwoeroek. Hajoe, oerang meupeuh ka Jĕrmia [a] koe letah, sarta oerang oelah ngarĕgĕpkeun ka omonganana, naon bae! *a* p. 9 : 8; 20 : 10.

19 Noen Pangeran! moegi-moegi ngarĕgĕpkeun ka koering, sarĕng moegi dangoekeun omongan djalma noe madoean 20 ka koering. 'Karah [a] kahadean koe eta rek dibalĕs koe kagorengan? Karantĕn [b] eta geus njarijeun piloewang pikeun njawa koering. Moegi emoet, koering teh sĕring marĕk ka pajoeneun andjeun, mioendjoek pĕrkawis eta kana pidjamoegaeunana, hajang ngoendoerkeun 21 bĕbĕndoe andjeun ti maranehanana. 'Sabab kitoe, anak-anakna moegi diselehkeun kana langlajeuseun, sarĕng diwarĕrĕgkeun ka pangawasa pĕdang; awewena moegi pada kalapoeran anak kalajan djaradi randa, sarĕng salakina moegi sina pada dipeuntjit paeh; ari baroedjangna moegi sina pada kasam-22 boet pĕdang dina pĕrang. 'Moegi aja djĕdjĕritan tarik tina imah-imahna, samangsa maranehanana koe andjeun ngadadak didatangan barisan; karantĕn [c] eta geus njarijeun piloewang baris naheunan ka koering, sarĕng njaroempoetkeun djirĕt pikeun soekoe koering. 23 'Doepi andjeun, Pangeran! langkoeng oeninga dina saniskantĕn akalna ngamoesoeh ka koering, bawaning ngarah pati; [d] moegi oelah ngahampoera kana kadorakaänana, sarĕng dosana moegi oelah dileungitkeun ti pajoeneun andjeun; lĕrĕsna moegi sina pada ngadjoprak di pajoeneun andjeun; keur waktoe andjeun bĕndoe moegi midamĕl kitoe ka maranehanana. *a* 1 Moesa 44 : 4. *b* Djab. 35 : 7. *c* Djab. 119 : 110. *d* Djab. 109 : 14.

PASAL 19.

Kijeu timbalan Pangeran: Maneh geura leumpang, koedoe meuli hidji kĕndi boewatan toekang parijoek, sarta koedoe mawa sawareh kokolot bangsa djeung sawareh kokolot panghoeloe. 2 'Seug maneh koedoe ka loewar [a] ka lĕbak anak Hinom, anoe aja di hareupeun lawang Harsit; toeloej maneh di dinja koedoe ngoewarkeun pangandika, noe koe kami bakal diandikakeun ka

3 maneh. 'Nja maneh koedoe mitjatoer kijeu: [b] Eh, radja-radja Joeda, djeung sakoer priboemi Jĕroesalem! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran. Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu ĕnggon, anoe matak [c] saha-saha noe nga-
4 denge wani ngeng-ngengan tjeulina. 'Sapedah geus pada ninggalkeun kami, djeung ngagasab ijeu ĕnggon, sarta ngaroekoes di dinja ka aällahan, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana, boh koe diri maranehanana, boh koe karoehoenna, atawa koe radja-radja Joeda; katoeroeg-toeroeg [d] ijeu ĕnggon koe maranehanana geus dipinoehkeun koe gĕ-
5 tih noe teu salah. 'Karana [e] maranehanana geus njarijeun sakoer pamoedjaän Baäl, baris ngadoeroek anakanakna koe seuneu, didjijeun koerban doeroekan adjang si Baäl; anoe teu ditimbalkeun koe kami, soemawon diandikakeun, malah kami taja manah-
6 manah atjan kana kitoe teh. 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, [f] harita ijeu ĕnggon moal disĕboet deui Topet, atawa Lĕbak anak Hinom; nja bakal disĕboet Lĕbak
7 maehan. 'Sarta kami tangtoe ngagaplahkeun tarekah oerang Joeda djeung oerang Jĕroesalem dina ijeu ĕnggon; sarta maranehanana koe kami rek disina raroeboeh koe pĕdang di hareupeun moesoeh-moesoehna, djeung koe leungeun sakoer anoe ngarah patina; [g] ari majitna koe kami rek dipaparinkeun keur hakaneun manoek awang-awang, sarta keur hakaneun sasatoan boemi.
8 'Djeung deui [h] ijeu nagara koe kami rek didjadikeun matak mĕlĕngĕk sarta tjektjrekaneun; saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk sarta njektjrek
9 tina hal sakabeh balahina. 'Samalah [i] maranehanana koe kami bakal disina ngahakan daging anakna lalaki djeung daging anakna awewe, sarta pingahakaneun daging batoer pada batoer, eukeur dikĕpoeng sarta eukeur diangsĕg, mangsa maranehanana diangsĕg koe moesoeh-moesoehna djeung koe sakoer
10 anoe ngarah patina. 'Tidinja kĕndi teja koe maneh peupeuskeun di hareupeun eta djalma-djalma noe mariloe djeung
11 maneh, 'bari mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Tjara kijeu pĕtana kami ĕngke meupeuskeun ijeu bangsa reudjeung ijeu nagara, [j] sakoemaha noe meupeuskeun wadah boewatan pandjoenan, anoe hanteu beunang dihadekeun deui; [k] sarta djalma bakal ngaloeboer di Topet, sabab euweuh deui
12 ĕnggon pigeusaneun ngoeboer. 'Tah, kitoe pikĕrsaeun kami ngadamĕl ka ijeu ĕnggon sarta ka priboemina, lahiran Pangeran; tĕgĕs ijeu nagara koe kami rek
13 didjadikeun sapĕrti Topet. 'Ari imah Jĕroesalem, djeung imah radja-radja Joeda, noe kanaradjisan, pidjadieun sapĕrti ijeu ĕnggon Topet, tĕgĕs sakabeh imah, [l] ĕnggon maranehanana ngaroekoes dina hateup-hateupna ka sakabeh balad langit, bari njitjikeun koerban inoeman adjang aällahan.

a p. 7 : 31. *b* p. 17 : 20. *c* 1 Sam. 3 : 11. *d* p. 22 : 3. *e* p. 32 : 35. *f* p. 7 : 31. *g* p. 34 : 20. *h* p. 18 : 16. *i* 5 Moesa 28 : 53; Njanj. 4 : 10. *j* Jĕs. 30 : 14. *k* p. 7 : 32. *l* p. 32 : 39; Sĕp. 1 : 5.

14 Tidinja Jĕrmia moelih ti Topet, samantas andjeunna koe Pangeran dipiwarang ka dinja ngawĕdjang teja; toeloej Jĕrmia ngadĕg di boeroean gĕdong Pangeran, sarta misaoer ka sakabeh
15 djalma-djalma: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami tangtoe ngadatangkeun ka ijeu dajeuh djeung ka sakabeh nagarana eta sakabeh katjilakaän, noe koe kami dilahirkeun rek dikeunakeun ka dinja teja; [a] tina sabab pada ngaheuraskeun beuheungna, sarangeukeun ngadenge ka pangandika kami.

a p. 17 : 23.

PASAL 20.

Barang Pashoer poetra Imer, panghoeloe, noe djadi pangoeroes gĕgĕdoeg dina gĕdong Pangeran, ngareungeu Jĕrmia ngawĕdjangkeun pangandika noe
2 tadi teja, 'pek Pashoer teh meupeuh ka nabi Jĕrmia, bari toeloej diasoepkeun ka pangberokan, noe di djĕro lawang Binyamin, lawang girang, anoe di gĕ-
3 dong Pangeran. 'Ari geus kitoe, isoekna Jĕrmia koe Pashoer dika-loewarkeun ti pangberokan. Toeloej Jĕrmia misaoer ka dinja: Ngaran sampejan koe Pangeran teu disĕbatkeun Pashoer; nja di-
4 sĕbatkeun teh Magor-Misabib. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho,

maneh koe kami rek didjadikeun panjingsijeunan ka diri maneh sarta ka sakabeh kahadean maneh; nja eta piraroeboeheun koe pědang moesoeh-moesoehna, sarta katendjo koe panon maneh; djeung sabangsa Joeda koe kami bakal diselehkeun ka leungeun radja Baboel, toeloej koe eta dibarojong ka Baboel, sarta disabětan koe pědang. 5 'Djeung deui kami bakal njelehkeun sakabeh kamoektian ijeu nagara, sakabeh beubeunangan tjapena, sarta sakabeh barangna noe moelja-moelja; [a] malah sakabeh doenya-brana radja-radja Joeda koe kami bakal diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna; tangtoe koe eta dirarajah, djeung ditjokotan, 6 sarta diakoetan ka Baboel. 'Ari maneh teja, Pashoer, djeung sakabeh noe tjaritjing di imah maneh, pilaleumpangeun asoep ka pangdjarahan, sarta maneh pidatangeun ka Baboel, djeung maneh pipaeheun di dinja, toer dikoeboer di dinja; nja maneh djeung sakabeh kahadean maneh, noe koe maneh diwědjang make bohong teja. *a* 2 Radj. 20 : 17.

7 Noen Pangeran! [a] andjeun bareto ngawoedjoek ka koering, sarěng koering teh kawoedjoek; andjeun bědas ti koering, sarěng andjeun noe meunang; ari koering teh geus djadi seungseurikeuneun sapopoë; [b] sadajana ge mojok ka 8 koering. 'Karantěn satijap-tijap koering ngomong, koering teh sok ngadjěrit, ngoewarkeun panganijaja sarěng karoeksakan; jaktos pangandika Pangeran ka koering djadi matak diwiwirang sa-9 rěng matak dihihina sapopoë. 'Ana koering ngomong: Ah, aing moal deui-deui njěboetkeun andjeunna, sarta moal ngomong-ngomong deui mawa padjěněngan andjeunna, [c] seug di djěro hate koering djadi kawas seuneu ngagoelak kakoeroeng koe raga koering; ari koering teh maksa maneh nahankeun, nanging teu 10 wěrat. 'Sajaktosna [d] koering ngoeping omong goreng djalma loba, panjingsijeunan ti sakoeriling. Geura pada kělakkeun! hajoe, oerang kělakkeun Jěrmia, [tjěk] sadajana djalma noe roentoet sarěng koering; pada ngintip-ngintip, kahajangna koering tidikěs; [tjěkna]: Boa-boa eta pikawoedjoekeun; tangtoe beunang koe oerang, heg oerang malěs 11 ka dinja. 'Nanging Pangeran noe njarěngan ka koering, [e] sapěrtos prawira pikarisieun; koe pěrkawis kitoe sakoer noe nganijaja ka koering tinangtos pada titadjong, sarěng moal meunang; tinangtos areraeun langkoeng-langkoeng, sabab teu pintěr lalampahanana; nja pinjandangeun wiwirang langgěng, noe teu 12 kenging dipopohokeun. 'Nanging, noen Pangeran sawadya-balad, noe ngararaoskeun djalma běněr, [f] noe langkoeng waspaos kana kaboeboewahan sarěng kana hate! moegi koering dipaparin nendjo balěsan andjeun ka darinja; karantěn nja ka andjeun koering geus 13 ngoendjoekkeun pěrkawis koering. 'Geura njaranji ka Pangeran; geura maroedji ka Pangeran; karana andjeunna geus ngaloewarkeun njawa djalma waloerat ti leungeun djalma garoreng. *a* p. 1 : 5, 7. *b* p. 15 : 10. *c* 1 Kor. 9 : 16, 17. *d* Djab. 31 : 14. *e* p. 15 : 20; 23 : 40. *f* p. 11 : 20.

14 [a] Sing disapa poë kaoela didjoeroekeun; poë kaoela koe iboe didjoeroe-15 keun oelah diběrkahan! 'Sing disapa djalma noe mopojan ka rama kaoela, pokna: Andjeun kagoengan poetra paměgět; ngaboengahkeunana katjida ka 16 rama kaoela. 'Djalma teja sing djadi sapěrti nagara [b] noe koe Pangeran dibalik teja, sarta teu handjakaleun; wantji isoek eta djalma sing ngadenge djědjěritan, sarta wantji těngah poë 17 sing ngadenge soesoerakan pěrang. 'Sapedah kaoela [c] teu dipaehkeun keur masih dikandoeng; moen kitoe mah iboe kaoela minangka koeboeran kaoela, 18 sarta pianakanana bobot langgěng. 'Na koe naon kaoela ka loewar ti pianakan, soepaja nendjo kasoesahan djeung kasoekěran, sarta njandang era satoetoep oemoer? *a* Aj. 3 : 1; p. 15 : 10. *b* 1 Moesa 19 : 25. *c* Aj. 10 : 18.

PASAL 21.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jěrmia ti Pangeran, keur mangsa radja Sidkia ka Jěrmia miwarang Pashoer poetra Malkia djeung Sěpanya poetra Maäseja, noe djadi panghoeloe, 2 [a] mihatoer kijeu: 'Moegi mangnaroskeun kaoela sakabeh ka Pangeran; karana Něboekadnesar, radja Baboel, měrangan ka kaoela; malah-mandar

Pangeran kĕrsa midamĕl ka kaoela sakabeh noemoetkeun sadajana moedjidjatna, soepaja sina moendoerti kaoela.

a p. 37 : 3.

3 Ngalahir Jĕrmia ka eta teh: Sampejan koedoe ngoeninga kijeu ka Sidkia teh: 4 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, [a] kami rek malikkeun parabot pĕrang, noe ditjĕkĕl koe leungeun maraneh; noe koe maraneh dipake mĕrangan ka radja Baboel djeung ka oerang Kasdim, noe ngarĕpoeng ka maraneh, ti loewareun koeta; sarta koe kami rek dikoempoelkeun ka tĕngah ijeu 5 nagara. 'Djeung kami koe andjeun rek mĕrangan ka maraneh, [b] make panangan noe njodor sarta asta kawasa, make bĕndoe reudjeung wĕra, sarta make sewot 6 rosa pisan. 'Djeung deui kami rek ngagĕboeg ka sakoer noe ngeusian ijeu nagara, boh ka manoesa, boh ka sasatoan; tangtoe paraeh kabeh koe lantaran pagĕboeg rosa 7 pisan. 'Sanggeusna kitoe, lahiran Pangeran, seug Sidkia, radja Joeda, katoet mantri-mantrina reudjeung djalma noe loba, sakoer bae noe kari di ijeu nagara, loepoet tina pagĕboeg, tina pĕdang djeung tina langlajeuseun, [c] koe kami rek diselehkeun ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, djeung ka leungeun moesoeh-moesoehna, sarta ka leungeun sakoer noe ngarah patina; toeloej eta koe Nĕboekadnesar bakal disabĕtan koe seuseukeut pĕdang; [d] moal Nĕboekadnesar mikawatir ka darinja, moal mikaroenja, 8 djeung moal mikawĕlas. 'Sarta maneh ka ijeu bangsa koedoe mitjatoer deui: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, [e] kami di hareupeun maraneh ngajakeun djalan matak hiroep 9 djeung djalan matak paeh. 'Saha-saha [f] noe tĕtĕp di djĕro ijeu nagara, tangtoe paeh koe pĕdang, koe langlajeuseun atawa koe pagĕboeg; sabalikna, sahasaha noe ka loewar, njĕrahkeun maneh ka oerang Kasdim, noe ngarĕpoeng ka maraneh mah, tangtoe hiroep, sarta nga10 bogaän njawana sapĕrti djarahan. 'Karana kami njanghareup ka ijeu nagara soepaja tjilaka, lain soepaja bagdja, lahiran Pangeran; tangtoe diselehkeun ka leungeun radja Baboel, seug nagara teh koe eta bakal dihoeroe koe seuneu.

a p. 32 : 5. b 2 Moesa 6 : 6. c p. 22 : 25. d p. 13 : 14. e 5 Moesa 30 : 15. f p. 38 : 2.

11 Ari moenggoeh bangsa radja Joeda, geura darengekeun ijeu pangandika Pa12 ngeran. 'Eh, bangsa Dawoed! kijeu timbalan Pangeran: [a] Koedoe saban isoek ngoeroeskeun hoekoem, djeung koedoe ngaleupaskeun djalma noe dikarinah ti leungeun djalma noe nganijaja; oelah koengsi bĕndoe kami bidjil sapĕrti seuneu, sarta ngagĕdoer, wani taja noe bisa mareumkeun, tina sabab kagorengan 13 pagawean maraneh. 'Masing nganjahokeun, kami ngamoesoeh ka maneh, eh noe tjitjing di lĕbak, sarta di goenoeng karang tanah rata! lahiran Pangeran; noe sok ngaromong: Saha noe pitoeroeneun ngaroeroeg ka oerang? djeung saha noe piasoepeun ka pangtjitjingan oerang? 14 'Geus tangtoe kami njiksa ka maraneh, [b] noeroetkeun boewah pagawean maraneh, lahiran Pangeran; sarta kami rek ngajakeun seuneu dina leuweungna; nja eta pingalĕboereun sakabeh noe aja sakoerilingna.

a p. 22 : 3. b p. 17 : 10; 32 : 19.

PASAL 22.

Kijeu timbalan Pangeran: Maneh geura indit ka gĕdong radja Joeda, sarta koedoe njatoerkeun di dinja ijeu pa2 ngandika, 'kijeu pitjatoereun maneh: [a] Eh, radja Joeda, noe dijoek dina korsi Dawoed! dengekeun ijeu pangandika Pangeran; nja maneh, djeung mantrimantri maneh, sarta rahajat maneh, sakoer bae noe arasoep ka ijeu lawang-la3 wang. 'Kijeu timbalan Pangeran: [b] Koedoe pada ngalampahkeun kaädilan djeung kabĕnĕran, djeung koedoe ngaleupaskeun djalma noe dikarinah ti leungeun djalma noe nganijaja; sarta oelah neungteuinganan ka semah, ka pahatoe djeung ka randa; oelah sakawĕnang-wĕnang, djeung oelah ngoetjoerkeun gĕtih noe 4 teu salah dina ijeu ĕnggon. 'Karana oepama maraneh ngalampahkeun noe kitoe pĕtana sarta saĕnjana, [c] tangtoe ka lawang-lawang ijeu gĕdong piarasoepeun radja-radja, darijoek dina korsi Dawoed, taroempak kareta djeung taroempak koeda; nja diri radja, djeung 5 mantri-mantrina, sarta rahajatna. 'Sabalikna, oepama maraneh teu ngagoegoe ka ijeu pangandika mah, kami soempah njĕboet diri kami, lahiran Pangeran, jen ijeu gĕdong mĕngke djadi tarikolot.

6 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal gĕdong radja Joeda: Maneh koe kĕrsa kami ibarat tanah Gilad, ibarat poentjak goenoeng Libanon; mo gagal maneh koe kami didjadikeun tĕgal, nagara noe teu 7 dieusian. 'Karana kami njoetjikeun toekang ngaroeksak reja pisan, baris ngamoesoeh ka maneh, hidji-hidji djalma djeung parabotna; ari eta tangtoe noewaran ki poetri maneh noe aroentjoel, bari seg diaraloengkeun kana seuneu. 8 'Sarta reja pisan bangsa kapir pingaliwateun ka ijeu nagara, [d] bari pada ngaromong djeung batoerna: Naon sababna noe matak Pangeran ngadamĕl noe sakijeu pĕtana ka ijeu nagara gĕde? 9 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun pĕrdjangdjian Pangeran Allahna, djeung njarĕmbahna ka aällahan, sarta ngabaraktina ka dinja.

a p. 17:20. *b* p. 7:6; 21:12. *c* p. 17:25. *d* 1 Radj. 9:8, 9.

10 Montong njaleungtjeurikan [a] noe maot teja, sarta montong dipake hawatir; anggoer sing rosa nja njaleungtjeurikan [b] noe leumpang teja, karana moal moelang deui, sarta moal nendjo deui tanah 11 asalna. 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal pĕrkara Saloem poetra Josia, radja Joeda, noe ngaradjaän ngaganti Josia ramana, noe ka loewar ti ijeu ĕnggon teja: Eta moal moelang deui 12 ka dijeu; 'satĕgĕsna di ĕnggon ajana dibojong, [c] nja di dinja pipaeheunana, sarta ijeu tanah koe eta moal katendjo deui. *a* 2 Bab. 35:24. *b* 2 Bab. 36:4. *c* 2 Radj. 23:34.

13 Pibalaïeun noe njijeun imahna [a] make lampah teu bĕnĕr, djeung njijeun lotengna make lampah teu adil; [b] noe ngagawekeun batoerna hanteu dibajar, sarta koelianana hanteu dibere ka dinja; 14 'noe ngomong kijeu: Aing dek njijeun hidji gĕdong gĕde pikeun aing, sarta loteng djalĕmbar! Toeloej notos njijeun djandela keur dirina, djeung dihateup koe kai poetri, sarta dipoelas koe ontan. 15 'Naha maneh pidjĕnĕngeun radja sabab ngadoean koe kai poetri? karah bapa maneh lain dadaharan reudjeung nginoem, sarta ngalampahkeun kaädilan djeung kabĕnĕran? Geuning eta teh ha16 rita djamoega. 'Eta teh ngoeroeskeun prakara djalma balangsak sarta djalma miskin; geuning harita djamoega. Tah, kitoe hasilna nganjahokeun ka kami, 17 lahiran Pangeran. 'Sabalikna, panon maneh djeung hate maneh mah taja deui ngan ngarah kaoentoengan sorangan, djeung ngarah gĕtih noe teu salah, sarta dikoetjoerkeun; kitoe deui ngarah nganijaja djeung neungteuinganan, sarta di18 lampahkeun. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal pĕrkara Jojakim poetra Josia, radja Joeda teh: Moal aja noe [c] aloek-aloekan koe karana Jojakim teh kijeu: Adoeh, doeloer kaoela lalaki! adoeh, doeloer kaoela awewe; moal aja noe aloek-aloekan koe karana eta kijeu: 19 Adoeh, goesti! adoeh, sinoehoen! 'Nja bakal dikoeboer sangoeboer kalde, [d] digoesoer, seg dipitjeun ka beh ditoeëun lawang Jĕroesalem. *a* Mik. 3:10; Hab. 2:12. *b* 5 Moesa 24:14. *c* 1 Radj. 13:30. *d* p. 36:30.

20 Geura oenggah ka goenoeng Libanon, bari seug djĕdjĕritan; sarta di goenoeng Basan maneh koedoe dĕdĕngekan; djeung koedoe djĕdjĕritan ti goenoeng Abarim; [a] karana sakabeh kanjaäh maneh geus 21 raroeksak. 'Kami ngandika ka maneh keur mangsa maneh gĕnah; [b] dĕmi tjarek maneh mah: Moal ngadenge. Kitoe lampah maneh ti ngongora, jen maneh teu 22 ngadenge ka timbalan kami. 'Sakabeh pangangon maneh ĕngke diangon koe angin, djeung kanjaäh maneh ĕngke laleumpang asoep ka pangdjarahan; tangtoe mangsa eta maneh teh era djeung wirang tina sakabeh kagorengan maneh. 23 'Eh maneh, noe tjitjing di goenoeng Libanon, noe njajang dina ki poetri! tada teuing maneh matak pikaroenjaeun samangsa maneh kadatangan sangsara, [c] nja njĕri tjara noe keur ngadjoeroe.

a p. 30:14. *b* p. 6:17; 7:24. *c* p. 6:24.

24 Dĕmi hiroep kami, lahiran Pangeran, masih Konya anak Jojakim, radja Joeda, djadi tjingtjin pangĕtjapan dina panangan kami ti katoehoe oge, moal loepoet 25 maneh koe kami dibĕtot ti dinja. 'Sarta [a] maneh koe kami ĕngke diselehkeun ka leungeun sakoer noe ngarah pati maneh, djeung ka leungeun sakoer noe dipikasijeun koe maneh, tĕgĕs ka leungeun Nĕboedaknesar, radja Baboel, djeung 26 ka leungeun oerang Kasdim. 'Samalah maneh, [b] reudjeung indoeng maneh anoe ngadjoeroekeun ka maneh, ĕngke koe kami dialoengkeun ka tanah sedjen, anoe

lain asal maraneh didjoeroekeun; [c] sarta 27 maraneh piparaeheun di dinja. 'Ari kana tanah anoe dipikangĕn koe maranehanana, hajang balik ka dinja, moal koengsi ka dinja baralik deui.

a p. 34 : 20, 21. *b* 2 Radj. 24 : 12, 15. *c* p. 52 : 34.

28 Koetan eta djalma ngaran Konya teh djadi wadah noe dipikatjoewa nja dipeupeuskeun? atawa manehanana [a] djadi parabot noe teu dipikasoeka? Koe naon mana diaraloengkeun, dirina djeung toeroenanana, diparitjeun ka tanah [b] noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana? 29 'Eh tanah! tanah! tanah! denge- 30 keun ijeu pangandika Pangeran: 'Kijeu timbalan Pangeran: Geura taroeliskeun eta djalma hamo boga toeroenan, djalma noe moal loeloes saoemoerna; karana toeroenananana hamo loeloes, hidji ge moal aja noe dijoek dina korsi Dawoed, marentah deui ka Joeda. *a* p. 48 : 38. *b* p. 5 : 19.

PASAL 23.

Pibalaïeun [a] pangangon, noe ngagĕmpoer djeung ngabalĕntjarkeun domba 2 angonan kami! lahiran Pangeran. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, hal pangangon noe ngarangon oemat kami: Domba kami koe maraneh geus dipabalĕntjarkeun sarta dipabarĕntjajkeun; hanteu pisan diriksa koe maraneh. Masing nganjahokeun, kami rek njiksa ka maraneh tina hal kagorengan pagawean maraneh, lahiran Pa- 3 ngeran. 'Ari sesa domba kami [b] koe kami mĕngke dikoempoelkeun ti sakabeh tanah ajana koe kami diboewang, sarta rek dipoelangkeun deui koe kami ka pangangonanana; toeloej bakal bara- 4 nahan sarta ngalobaän. 'Malah [c] kami bakal ngadĕgkeun pipangangoneun, njĕkĕl ka darinja; nja eta tangtoe ngarangon ka darinja, sarta moal sarijeuneun deui, soemawonna rareuwaseun, djeung moal laleungit, lahiran Pangeran.

a Jĕh. 34 : 2. *b* p. 30 : 3; Jĕh. 11 : 17. *c* p. 3 : 15.

5 Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, [a] harita kami bakal ngadĕgkeun pikeun Dawoed hidji Siroeng anoe bĕnĕr; nja eta noe pingĕreheun djadi radja, djeung pintĕr kalakoeanana; sarta bakal ngalampahkeun kaädilan 6 djeung kabĕnĕran di boemi. 'Keur djaman eta, Joeda tangtoe disalamĕtkeun, djeung Israil pingĕnggoneun sĕnang ati; sarta kijeu pingaraneunana noe bakal disarĕboet: Pangeran kabĕnĕran oerang. 7 'Koe sabab eta, masing njaho, [b] pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, harita eta teh moal njarĕboet deui: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe ngindit-keun oerang Israil ti tanah Mĕsir teja. 8 'Ĕnjana mah pinjarĕboeteun kijeu: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, noe nginditkeun sarta ngadatangkeun toeroenan anak-intjoe Israil ti tanah kaler, djeung ti sakabeh tanah ajana koe kami diboewang teja; karana tangtoe ngarĕnggonan deui tanahna sorangan.

a Jĕs. 4 : 2; 32 : 1; p. 33 : 15. *b* p. 16 : 14.

9 Ijeu pĕrkara nabi-nabi. Hate kaoela asa peupeus di djĕro diri kaoela, sakabeh toelang kaoela ngalalĕpĕr; kaoela geus djadi sapĕrti djalma noe mabok, tjara djalma noe kasorang koe anggoer; tina sabab Pangeran, djeung tina sabab pangandikana noe leuwih 10 soetji. 'Karana tanah teh [a] pinoeh koe djalma ranjedan; karana tanah teh prihatin tina sabab keuna panjapa; pangangonan tĕgal lĕga gararing; ari kalakoean maranehanana goreng, djeung 11 pangawasana teu bĕnĕr. 'Karana [b] bagija nabi, bagija panghoeloe, pada moenapek; sanadjan di gĕdong kami koe kami kapanggih kagorenganana, lahiran Pange- 12 ran. 'Koe sabab eta, [c] djalanna pidjadieun ka maranehanana ibarat noe laleueur di noe poëk; bakal didjarongklokkeun, seg pada tigĕdĕboeg di dinja; karana kami tangtoe ngadatangkeun katjilakaän ka maranehanana [d] dina taoen 13 pidisiksaeunana, lahiran Pangeran. 'Ari di nabi-nabi Samaria kami ningali lampah teu moepakat; nja eta ngawarĕdjang koe Baäl, djeung njarasabkeun 14 oemat kami Israil. 'Dĕmi di nabi-nabi Jĕroesalem mah kami ningali [e] lampah matak idjid; nja eta pada ngaranjed, djeung loemakoena kalawan bohong, samalah eta ngaroewatkeun leungeun bangsat, soepaja oelah aja noe tobat mitjeun kagorenganana; [f] eta sakabeh teh ka kami geus djadi sapĕrti Sadoemoe, djeung priboemina sapĕrti Gomora 15 teja. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad hal eta nabinabi: Masing njaho, eta teh koe kami

[g] rek disina ngahakan alsĕm, djeung disina nginoem hampĕroe; karana ti nabi-nabi Jĕroesalem teja ka-loewarna lampah moenapek ka sakoeriling tanah.

a p. 5 : 7; 9 : 2 ; 12 : 4. b p. 6 : 13; 8 : 10. c Djab. 35 : 6. d p. 11 : 23. e p. 5 : 30. f Jôs. 1 : 10. g p. 9 : 15.

16 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad: Poma oelah ngagaroegoe kana omongan eta nabi-nabi, noe sok ngawarĕdjang ka maraneh teja; [a] maraneh koe eta didjijeun sija-sija; ari noe diaromongkeun tetendjoan hatena sorangan, lain ti lambe Pangeran. 17 'Teu wĕleh ngaromongna ka sakoer noe sok ngagogoreng ka kami, jen: [b] Pangandika Pangeran, maraneh tangtoe salamĕt; djeung saha-saha noe loemakoena noeroetkeun kaheurasan hatena sorangan sok diomongan kijeu: Moal ĕnja maraneh kadatangan katjilakaän. 18 'Karana saha teja noe djonghok dina karagĕman Pangeran, noe matak nendjo djeung ngadenge pangandikana? Saha teja noe ngarĕgĕpkeun pangandikana, noe matak kaharti? 19 'Masing njaho, [c] angin riboet ti Pangeran, tĕgĕs wĕrana, geus bidjil; nja angin riboet moewih, moentirna kana hoeloe djalma daroraka. 20 'Bĕndoe Pangeran moal moendoer, ari tatjan parantos andjeunna ngalampahkeun djeung ngaboektikeun pangĕrsakeun manahna; dina ahir djaman maraneh tangtoe tĕgĕs ka dinja, sarta ngarti. 21 'Eta nabi-nabi teja [d] koe kami hanteu dipiwarang, padahal loempat; kami hanteu pisan ngandika ka darinja, padahal ngawĕdjang. 22 'Oepama ĕnja eta teh djaronghok dina karagĕman kami mah, geus tangtoe ngalembarkeun pangandika kami ka oemat kami, bari oemat teh koe eta dibaralikkeun ti djalanna noe goreng djeung tina kagorengan pagaweanana.

a p. 2 : 5. b p. 14 : 13. c p. 30 : 23, 24. d p. 14 : 14; 27 : 15.

23 Ari kami teh, naha karah Allah ĕnggon deukeut bae? lahiran Pangeran; lain 24 Allah ĕnggon djaoeh ongkoh? 'Oepama aja djalma njoempoet di noe boeni-boeni, [a] naha karah koe kami eta moal katendjo? lahiran Pangeran. Naha kami teh lain ngeusian langit djeung boemi? 25 lahiran Pangeran. 'Kami geus ngadangoe anoe diaromongkeun koe eta nabi-nabi, noe ngawarĕdjangna bohong mawamawa djĕnĕngan kami, pokna: Kaoela 26 boga impian! kaoela boga impian! 'Sabaraha pililaeunana deui aja kitoe dina hate eta nabi-nabi noe ngawarĕdjangkeun bohong, djeung ngawarĕdjangkeun 27 katjidraän hatena sorangan teh? 'Noe dipambrih koe eta, soepaja oemat kami sina pada poho kana djĕnĕngan kami, koe lantaran impianana, noe koe maranehanana sok ditjaritakeun batoer pada batoer; nja sakoemaha karoehoenna datang ka paroho kana djĕnĕngan kami 28 koe lantaran Baäl teja. 'Tijap-tijap nabi noe ĕnja boga impian, nja eta koedoe njaritakeun impianana; djeung tijap-tijap noe ĕnja boga pangandika kami, nja eta koedoe njatoerkeun pangandika kami sajaktina. Nahaon saroewana djarami djeung gandoem? lahiran Pangeran. 29 'Naha pangandika kami lain sapĕrti tjara seuneu? lahiran Pangeran; sarta tjara paloe, noe ngarĕmoekkeun batoe tjadas?

a Djab. 139 : 7.

30 Koe sabab eta, masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka eta nabi-nabi, lahiran Pangeran, noe sok maling pangandika 31 kami, hidji-hidji ti batoerna. 'Masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka eta nabi-nabi, lahiran Pangeran, noe sok mawamawa omongan sorangan, kari-kari nja32 rĕboet: Pangandika. 'Masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka sakoer noe ngawĕdjangkeun impian bohong, lahiran Pangeran; djeung ka noe njaritakeun eta, noe pada njasabkeun oemat kami koe lantaran bohong-bohongna djeung koe lantaran mokahaänana; ari koe kami eta hanteu dipiwarang, djeung hanteu ditimbalan, sarta eta teu pisan ngamangpaätan ka ijeu bangsa, lahiran Pangeran. 33 'Djeung satijap-tijap ijeu djalma loba, atawa nabi, atawa panghoeloe, nanja ka maneh, kijeu pokna: Aja naon [a] babawaän ti Pangeran? seug koe maneh djawab kijeu: Nahaon babawaän? eta maraneh koe kami rek ditinggalkeun, lahiran Pangeran. 34 'Djeung deui saha-saha nabi, atawa panghoeloe, atawa djalma loba, noe njĕboet deui: Babawaän ti Pangeran: eta kami tangtoe njiksa ka djalma kitoe sarta ka saeusi 35 imahna. 'Maraneh ngomong teh batoer pada batoer, doeloer pada doeloer, nja koedoe kijeu: Pangeran ngawalon naon? 36 atawa: Pangeran ngandika naon? 'Ari

basa babawaän ti Pangeran mah koe maraneh oelah disĕboetkeun deui; karana nja omongan sorangan noe pidjadieun babawaän ka oenggal-oenggal djalma; karana pangandika Allah noe djoemĕnĕng, Pangeran sawadya-balad, Allah oerang, koe maraneh sok dibalik.
37 'Maraneh ari ngomong ka nabi, nja koedoe kijeu: Pangeran ngawalon naon?
38 atawa: Pangeran ngandika naon? 'Sabalikna, oepama maraneh keukeuh njĕboet: Babawaän ti Pangeran mah; koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Sapedah maraneh njĕboet basa eta, nja: Babawaän ti Pangeran teja, sanadjan kami miwarang mopojan ka maraneh, jen: Maraneh oelah njĕboet: Babawaän
39 ti Pangeran teh; 'koe sabab eta, masing njaho, maraneh koe kami rek dipopohokeun pisan reudjeung ditinggalkeun, nja diri maraneh, sarta djeung ijeu nagara, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh teja, sing datang ka leungit ti pajoeneun
40 kami. 'Sarta kami ka maraneh tangtoe maparin [b] kahinaän langgĕng djeung kawirangan langgĕng, noe teu beunang dipopohokeun. *a* Jĕs. 13 : 1. *b* p. 20 : 11.

PASAL 24.

Pangeran nendjokeun ka kaoela, beh aja doewa karandjang dieusi boewah kondang, geus diteundeun di hareupeun kabah Pangeran; [a] sanggeus Nĕboekadnesar, radja Baboel, ngabojong eta Jĕkonya poetra Jojakim, radja Joeda, sarta djeung para kapala Joeda, kitoe deui toekang kai reudjeung pandaj, ti Jĕroesalem, sarta geus didatangkeun ka
2 Baboel. 'Karandjang noe hidji eusina kondang aloes katjida, saroepa [b] boewah kondang gendjah; ari karandjang noe hidji deui mah eusina kondang goreng katjida, noe teu beunang dihakan tina
3 kagorenganana. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: [c] Maneh nendjo naon, Jĕrmia? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, boewah kondang; ari kondang noe sae teh sae kalangkoeng, doepi noe awon mah awon kalangkoeng, moenggah hanteu kenging ditĕda tina kaäwo-
4 nanana. 'Geus kitoe aja pangandika Pa-
5 ngeran ka kaoela, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Sakoemaha eta boewah kondang noe aloes teja, nja kitoe bobojongan ti Joeda, noe koe kami geus dijjangkeun ti ijeu ĕnggon ka tanah Kasdim; koe kami tangtoe eta diangkĕn deui, matak djadi kangeuna-
6 han. 'Sarta koe kami rek diteuteup koe sotja kami, matak djadi kangeunahan, malah rek diparoelangkeun ka ijeu tanah; [d] ari eta koe kami tangtoe diadĕgkeun, sarta moal diroentoehkeun deui; djeung koe kami tangtoe dipĕlak, sarta
7 moal ditjaboet deui. 'Djeung deui [e] kami ka eta tangtoe maparin hate baris nganjahokeun ka kami, jen kami teh Pangeran; sarta eta bakal oemat kami, ari kami bakal Allahna; karana eta bakal tarobat ka kami tĕroes reudjeung hate.
8 'Sabalikna, [f] sakoemaha eta boewah kondang noe goreng, noe teu beunang dihakan tina kagorenganana teja, saĕnjana kijeu timbalan Pangeran: Nja kitoe kami ĕngke ngadjadikeun eta Sidkia, radja Joeda, barĕng kapala-kapalana, reudjeung sesa oerang Jĕroesalem, sakoer noe kari keneh dina ijeu tanah,
9 [g] sarta noe tjaritjing di tanah Mĕsir. 'Nja eta koe kami [h] tangtoe disarelehkeun, sina matak ngagidir, djeung sina tjilaka di sakabeh karadjaän noe di boemi; sina djadi hinakeuneun, djeung [i] sina didjijeun misil, sina dipake popojokan, sarta sina djadi sapaeun, di saniskara
10 ĕnggon diboewangna koe kami. 'Samalah maranehanana koe kami rek didatangan pĕdang, langlajeuseun reudjeung pagĕboeg, [j] nĕpi ka bejak sakabeh, leungit tina tanah noe koe kami dipaparinkeun ka maranehanana djeung ka karoehoenna. *a* 2 Radj. 24 : 15. *b* Jĕs. 28 : 4. *c* p. 1 : 11. *d* p. 31 : 28. *e* p. 30 : 22; 31 : 33. *f* p. 29 : 17. *g* p. 43 : 7. *h* p. 15 : 4; 29 : 18. *i* 5 Moesa 28 : 37. *j* 5 Moesa 11 : 17.

PASAL 25.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia hal pĕrkara sabangsa Joeda, [a] mangsa kaopat taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng radja Joeda, mĕnĕran taoen noe mimiti Nĕboekadnesar
2 djoemĕnĕng radja Baboel. 'Toeloej koe nabi Jĕrmia disaoerkeun ka sabangsa Joeda, djeung ka sakabeh priboemi Jĕ-
3 roesalem, kijeu saoerna: 'Ti sĕmĕt katiloe-wĕlas taoenna Josia poetra Amon teja djoemĕnĕng radja Joeda, tĕpi ka

poë ajeuna, geus katiloe-likoer taoen
ijeu, kaoela didatangan pangandika Pa-
ngeran, sarta kaoela magahan ka mara-
neh, ti saban isoek-isoek nja magahan;
4 dĕmi maraneh teu ngadarenge. 'Malah
[b] Pangeran miwarangan ka maraneh
sakabeh abdina, nja eta para nabi teja,
ti saban isoek-isoek nja miwarang; dĕmi
maraneh teu ngadarenge, teu njaron-
dongkeun tjeuli-tjeuli atjan baris nga-
5 denge. 'Ari darawoehna: [c] Geura tarobat,
koedoe pada mitjeun djalan maraneh
noe goreng, djeung pagawean maraneh
noe goreng; ari kitoe mah maraneh tang-
toe matoeh dina ijeu tanah, noe koe
Pangeran dipaparinkeun ka maraneh
djeung ka karoehoen maraneh, langgĕng
6 salalawasna. 'Sarta [d] poma oelah noe-
roet ka aällahan, oelah dibarakti, djeung
oelah disarĕmbah, sarta oelah njijeun
pibĕndoeëun kami koe djidjijeunan leu-
ngeun maraneh; ari kitoe mah maraneh
7 koe kami moal ditjilakakeun. 'Tatapi
maraneh teu ngadarenge ka kami, lahi-
ran Pangeran; anggoer seg pada nga-
bĕndoekeun kami koe djidjijeunan leu-
ngeun maraneh, [e] matak tjilaka diri
8 maraneh. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan
Pangeran sawadya-balad: Sapedah ma-
raneh teu ngadarenge ka pangandika
9 kami, 'masing njaho, kami rek miwara-
ngan ngala sakabeh bangsa noe sabeulah
ti kaler, lahiran Pangeran; kitoe deui
ngala Nĕboekadnesar, radja Baboel, [f]
abdi kami; toeloej koe kami rek dida-
ratangkeun, sina ngaroeroeg ka ijeu
tanah, djeung ka priboemina, sarta ka
eta sakabeh bangsa noe sakoeriling; [g]
eta sakabeh koe kami rek diharamkeun,
didjaradikeun matak mĕlĕngĕk, sarta
tjektjrekaneun, djeung tararikolot lang-
10 gĕng. 'Sarta kami ti maranehanana [h]
rek ngaleungitkeun sora kaätohan djeung
sora kaboengahan, sora panganten lalaki
djeung sora panganten awewe, sora
11 panggilingan djeung tjahja damar. 'Djadi
satanah ijeu kabeh bakal tarikolot, wani
matak mĕlĕngĕk; sarta ijeu bangsa-
bangsa bakal pada ngawoela ka radja
12 Baboel [i] toedjoeh poeloeh taoen. 'Dĕmi
geus kitoe, dimana geus djĕdjĕg noe toe-
djoeh poeloeh taoen teja, [j] kami tangtoe
njiksa ka radja Baboel djeung ka eta
bangsa, lahiran Pangeran, tina kadora-
kaänana, kitoe deui ka tanah Kasdim;
sarta eta koe kami rek didjadikeun soe-
13 woeng salalanggĕngna. 'Djeung kami
tangtoe ngaboektikeun ka eta tanah sa-
kabeh pangandika kami, noe koe kami
geus diandikakeun hal eta; nja eta sa-
kabeh noe kasĕboetkeun dina ijeu kitab,
noe koe Jĕrmia geus diwĕdjangkeun hal
14 sakabeh bangsa-bangsa. 'Karana [k] eta
ge mĕngke koemawoela ka bangsa reja
pisan djeung ka radja galĕde; sarta kami
bakal malĕs ka darinja, noeroetkeun la-
koe-lampahna djeung noeroetkeun pa-
gawean leungeunna. *a* p. 36 : 1. *b* p. 7 : 13, 25.
c 2 Radj. 17 : 13. *d* 5 Moesa 8 : 19. *e* p. 7 : 6.
f p. 27 : 6. *g* p. 19 : 8; 29 : 18. *h* p. 7 : 34. *i* p. 29 : 10.
j Jĕs. 13 : 19; 14 : 23. *k* p. 27: 7.

15 Karana kijeu timbalan Pangeran, Al-
lah Israil teh, ka kaoela: Top ijeu [a] loe-
moer, noe dieusi anggoer bĕndoe; tjokot
koe maneh ti panangan kami, toeloej bere
nginoem ka sakabeh bangsa, ka mana bae
16 maneh koe kami dipiwarang; 'sina nga-
rinoem, wani galoewang-galejong, sarta
gegeloan, tina sabab pĕdang, noe koe
kami rek didatangkeun ka tĕngah ma-
17 ranehanana. 'Top loemoer teh koe ka-
oela ditjokot ti panangan Pangeran, bari
toeloej mere nginoem ka sakabeh bang-
sa, ka mana bae kaoela dipiwarang koe
18 Pangeran: 'nja eta ka Jĕroesalem, djeung
ka nagara-nagara Joeda, sarta ka radja-
radjana djeung ka kapala-kapalana; sina
pada didjijeun tarikolot, sina matak mĕ-
lĕngĕk, sina djadi tjektjrekaneun, djeung
sina djadi sapaeun, sakoemaha noe geus
19 boekti ajeuna; 'kitoe deui ka Piraon,
radja Mĕsir, ka mantri-mantrina djeung
ka kapala-kapalana, sarta ka sakabeh
20 rahajatna; 'ka sakabeh tjampoeran bang-
sa, djeung ka sakabeh radja tanah Oes;
kitoe deui ka sakabeh radja tanah Pĕlisti,
nja eta ka Askĕlon, Gasa djeung Ekron,
21 sarta ka sesa Asdod; 'ka Edom, ka Moab
22 djeung ka oerang Amon; 'ka sakabeh
radja Tiroes, ka sakabeh radja Sidon,
sarta ka radja-radja sagala poelo, noe di
23 peuntaseun laoet; 'ka Dĕdan, ka Tema,
ka Boes, djeung [b] ka sakoer noe dikoe-
24 roed sisi boeoek; 'ka sakabeh radja Arab,
djeung ka sakabeh radja tjampoeran
bangsa, noe ngarĕnggon di tĕgal lĕga;
25 'ka sakabeh radja Simri, ka sakabeh
radja Elam, djeung ka sakabeh radja

26 Madajin; 'kitoe deui ka sakabeh radja sabeulah ti kaler, noe dareukeut sarta noe djaraoeh, sabatoer-batoerna pada radja, djeung ka sakabeh karadjaän boemi noe di satonggong djagat; ari [c] radja Sesak pinginoemeun sapandeurieun eta. 27 'Djeung maneh koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Geura ngarinoem, sing datang ka marabok, bari aroetah, sarta tingdjaropak, djeung moal haroedang deui, tina sabab pĕdang, noe koe kami rek didatangkeun ka tĕngah ma-28 raneh. 'Ari geus kitoe, satijap-tijap aja noe teu daekeun nampanan eta loemoer ti leungeun maneh, ĕmboengeun nginoem, seg maneh koedoe mitjatoer ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran sawad-29 ya-balad: Misti maneh nginoem. 'Karana, masing njaho, kami ngamimitian njilakakeun [d] ti nagara [e] noe katĕlah koe djĕnĕngan kami; ari maraneh mah naha moal meunang siksaän? Pamohalan maraneh teu meunang siksaän; karana kami rek njaoer hidji pĕdang, didatangkeun ka sakabeh djalma eusi boemi, 30 lahiran Pangeran sawadya-balad. 'Mana maneh geura wĕdjangkeun ka darinja ijeu sakabeh pangandika, kijeu maneh nja ngomong ka darinja: [f] Pangeran bakal ngagaoer ti manggoeng, ngagĕntra ti panglinggihanana noe soetji; bakal ngagaoer tarik pisan ka pangangonan andjeunna; bakal soerak tjara noe ngaririk anggoer, ngawalon ka sakabeh djal-31 ma eusi boemi. 'Pidatangeun tagiwoer nĕpi ka toengtoeng boemi; karana Pangeran aja pipabĕneun ka bangsa-bangsa, kĕrsa ngahoekoeman ka saniskara daging; sakoer noe doraka koe andjeunna tangtoe diselehkeun kana pĕdang, lahiran Pangeran.

a p. 49:12; Wahj. 14:10. *b* p. 9:26. *c* p. 51:41. *d* Jĕh. 9:6. *e* Djab. 48:3, 9. *f* Am. 1:2.

32 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing njaho, pibidjileun hidji katjilakaän, mapaj ka bangsa-bangsa, [a] nja hidji riboet gĕde bakal digeuingkeun ti 33 sisi boemi. 'Ari [b] noe kasarabĕt koe Pangeran dina poëan eta bakal patoelajah ti toengtoeng boemi tĕpi ka toengtoeng boemi deui; [c] moal aja noe njeungtjeurikan, djeung moal dikoempoelkeun, soemawonna diraroewang; nja pada pidja-34 dieun gĕmoek dina tonggong taneuh. 'Eh, sakoer pangangon! geura maridangdam, sarta djĕdjĕritan; eh, sakoer gĕgĕden ingon-ingon! geura pada [d] goegoelingan [dina lĕboe]; karana geus djĕdjĕg mangsa maraneh kana dipeuntjit, sarta maraneh koe kami rek dipabalĕntjarkeun, djeung maraneh piragrageun, rĕmĕk sapĕrti wa-35 dah moelja. 'Ari pangangon taja pĕtana pikaboereun, sarta gĕgĕden ingon-ingon 36 taja pĕtana pirahajoeëun. 'Piajaeun sora pangangon patingdjalĕrit, sarta gĕgĕden ingon-ingon bakal pada midangdam; karana pangangonanana koe Pangeran di-37 roeksak. 'Estoe sampalan ĕnggon kasĕnangan teh dirarehekeun, tina sabab 38 kabangĕtan bĕndoe Pangeran. 'Andjeunna geus nilarkeun ĕnggonna sapĕrti singa; saĕnjana tanah maranehanana geus djadi soewoeng, tina sabab kabangĕtan panganijaja, djeung tina sabab kabangĕtan bĕndoena.

a p. 6:22. *b* Jĕs. 34:3. *c* p. 16:4. *d* p. 6:26.

PASAL 26.

Keur anjaran ngaradjaän Jojakim poetra Josia, radja Joeda, harita datang ijeu pangandika ti Pangeran, ari pangan-2 dikana: 'Kijeu timbalan Pangeran: [a] Maneh geura nangtoeng di boeroean gĕdong Pangeran; toeloej maneh ka sakabeh nagara Joeda, ka sakoer noe daratang sĕdja sĕmbahijang di gĕdong Pangeran, koedoe njatoerkeun sakabeh pangandika, noe koe kami ditimbalkeun ka maneh tjatoerkeuneun ka darinja; sakĕtjap oge 3 oelah rek dikoerangan. 'Malah-mandar [b] eta ngadarenge, sarta tarobat, pada mitjeun djalan sorangan noe goreng; tangtoe kami handjakal koe hal pitjilakaeun, noe koe kami dikĕrsakeun didamĕl ka darinja tina sabab kagorengan 4 pagaweanana. 'Djeung koedoe mitjatoer deui ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran: Oepama maraneh teu ngadarenge ka kami, teu ngalakonan toret kami, noe koe kami geus diajakeun di hareu-5 peun maraneh mah; 'teu ngadenge ka pangwoeroek abdi kami, nja eta nabi-nabi, noe koe kami dipiwarang ka maraneh, [c] miwarang teh ti saban isoek-6 isoek, dĕmi maraneh teu ngadenge: 'tangtoe ijeu gĕdong [d] koe kami didjadikeun sapĕrti Silo, djeung ijeu nagara koe kami

didjadikeun sapaeun sakabeh bangsa noe aja di boemi. 7 'Ari panghoeloe-panghoeloe, djeung nabi-nabi, sarta djalma loba pada ngadenge Jĕrmia njaoerkeun sadajana pangandika noe tadi teja di gĕdong Pangeran. 8 'Ari geus kitoe, saparantos Jĕrmia njaoerkeun sadajana noe ditimbalkeun koe Pangeran saoerkeuneun ka sakabeh djalma teja, pek panghoeloe-panghoeloe, djeung nabi-nabi, sarta djalma loba teh pada ngarontok ka Jĕrmia, bari ngaromong: Maneh pasti dipaehan! 9 'Na koe naon maneh sok ngawĕdjang, mawa padjĕnĕngan Pangeran, omong maneh kijeu teja: Ijeu gĕdong pidjadieun sapĕrti Silo, djeung ijeu nagara bakal tarikolot, datang ka taja djalma noe ngeusian? Toeloej salobana djalma-djalma ngagimboeng ka Jĕrmia di gĕdong Pangeran.

a p. 7:2. *b* p. 36:3; Jĕh. 12:3. *c* p. 7:13; 35:15. *d* p. 7:12; 24:9.

10 Barang para kapala Joeda meunang bedja pĕrkara noe tadi teja, bral arangkat ti gĕdong radja ka gĕdong Pangeran; gek tjaralik dina lawang gĕdong Pangeran, [a] lawang panto anjar. 11 'Tidinja panghoeloe-panghoeloe djeung nabi-nabi teja pada misaoer ka para kapala sarta ka djalma loba, kijeu saoerna: Ijeu djalma mandjing dihoekoem pati; karana sok ngawĕdjang ijeu nagara pitjilakaeun, sakoemaha noe geus kadenge koe tjeuli sadajana. 12 'Tidinja Jĕrmia misaoer ka para kapala sarta ka djalma loba teh, kijeu saoerna: Da kaoela dipiwarang koe Pangeran ngawĕdjangkeun hal ijeu gĕdong djeung hal ijeu nagara eta sadajana pangandika, noe geus kadenge koe maraneh. 13 'Mana ajeuna [b] geura haradekeun djalan maraneh djeung pagawean maraneh, sarta koedoe noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh; ari kitoe mah Pangeran tangtoe [c] handjakaleun koe pitjilakaeun, noe koe andjeunna diandikakeun hal maraneh teja. 14 'Ari moenggoeh kaoela teja, tah geuning aja di kawasa maraneh; pek kaoela pilampah sakoemaha pihadeëunana djeung pibĕnĕreunana koe pangrasa maraneh. 15 'Ngan koedoe kanjahokeun koe maraneh, oepama maehan kaoela, poegoeh pisan maraneh nĕmpoehkeun ka diri sorangan gĕtih noe teu salah, kitoe keneh ka ijeu nagara djeung ka priboemina; karana sajaktina kaoela koe Pangeran dipiwarang ka maraneh, njatoerkeun eta sadajana pangandika, soepaja kadenge koe maraneh. 16 'Tidinja para kapala sarta djalma loba malisaoer ka panghoeloe-panghoeloe djeung ka nabi-nabi teh: Eta djalma hanteu pisan mandjing dihoekoem pati; karana ngawoeroekna ka oerang mawa padjĕnĕngan Pangeran, Allah oerang. 17 'Neut narangtoeng sababaraha djalma noe kaäsoep kokolot tanah, seug malisaoer ka sapakoempoelan eta djalma-djalma, kijeu saoerna: 18 'Mika, oerang Moreset, [d] anoe djadi nabi keur djaman Hiskia, radja Joeda teja, hidji waktoe ngalahir ka sabangsa Joeda, lahirna: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sion bakal diwoeloekoe sapĕrti lahan, djeung Jĕroesalem pidjadieun toempoekan batoe, sarta goenoeng gĕdong teh pidjadieun pasir leuweung. 19 'Naha Hiskia, radja Joeda, djeung sakabeh oerang Joeda, karah maehan ka Mika teh? naha radja teja lain sijeun koe Pangeran, sarta lain noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, anoe matak Pangeran djadi handjakaleun koe pitjilakaeun, anoe diandikakeun koe andjeunna hal maranehanana teja? Ari kitoe mah oerang tangtoe njijeun katjilakaän gĕde kana njawa oerang.

a p. 36:10. *b* p. 7:3. *c* p. 42:10; Jon. 3:10. *d* Mik. 1:1; 3:12.

20 Djeung deui aja hidji djalma noe ngawĕdjang mawa padjĕnĕngan Pangeran, nja eta Oeria poetra Sĕmaja, ti Kirjat-Jarim; ari piwĕdjangna eta nagara djeung eta tanah pitjilakaeun, tĕroes sadajana kasaoeran Jĕrmia. 21 'Barang radja Jojakim, djeung sakabeh ponggawana, sarta sakabeh kapalana, meunang warta hal kasaoeranana, toeloej radja nejangan djalan pikeun maehan ka dinja. Ana Oeria meunang bedja, seug sijeuneun, toeloej kaboer, asoep ka Mĕsir. 22 'Tidinja radja Jojakim miwarangan djalma ka Mĕsir, nja eta Elnatan poetra Akbor, sarta loba batoerna, njoesoel ka Mĕsir. 23 'Geus kitoe Oeria teh koe eta djalma dibawa ka loewar ti Mĕsir, disanggakeun ka radja Jojakim; toeloej Oeria koe radja dipaehan koe pĕdang, sarta majitna dipitjeun ka pakoeboeran

24 djalma koeritjakan. 'Tatapi panangan [a] Ahikam poetra Sapan njarěngan ka Jěrmia, soepaja Jěrmia oelah diselehkeun ka leungeun djalma-djalma, oelah koengsi dipaehan.

a 2 Radj. 22:12.

PASAL 27.

Keur [a] anjaran ngaradjaän Jojakim poetra Josia, radja Joeda, harita datang ijeu pangandika ka Jěrmia ti Pangeran, ari pangandikana: 2 'Kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Maneh geura njijeun sawěd djeung pasangan, [b] seug pakekeun ka poendoek maneh; 3 'bari toeloej kirim-kirimkeun ka radja Edom, ka radja Moab, ka radja oerang Amon, ka radja Tiroes djeung ka radja Sidon, koe lantaran oetoesan, noe daratang ka Jěroesalem, ka Sidkia, radja Joeda. 4 'Sarta eta teh koe maneh pada talatahan ka djoeraganana; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Maraneh koedoe pada poepoelih kijeu ka djoeragan maraneh: 5 'Ijeu kami [c] noe ngadaměl boemi, manoesa djeung sasatoan noe aja dina satonggong boemi, koe kawasa kami noe gěde, djeung koe panangan kami noe njodor; [d] sarta koe kami dipaparinkeun ka noe piběněreun koe manah kami. 6 'Ari ajeuna eta sakabeh tanah koe kami geus dipaparinkeun ka leungeun Něboekadnesar, radja Baboel, [e] abdi kami; sanadjan sato galak ge koe kami geus dipaparinkeun ka dinja, sina ngawoela ka dinja. 7 'Djeung sakabeh bangsa bakal pada ngawoela ka dinja, kitoe deui ka anakna djeung ka intjoena, datang ka něpi piwaktoeëun tanah eta deui; [f] didinja eta tangtoe koemawoela ka bangsa reja pisan djeung ka radja galěde. 8 'Ari geus kitoe, tijap-tijap bangsa atawa karadjaän, noe teu daekeun ngawoela ka dinja, nja ka Něboekadnesar, radja Baboel teja, sarta teu ngasrahkeun poendoekna kana pasangan radja Baboel, eta bangsa noe kitoe teh, lahiran Pangeran, koe kami tangtoe disiksa koe [g] pědang, koe langlajeuseun djeung koe pagěboeg, datang ka dibejakkeun koe kami koe lantaran leungeun eta. 9 'Mana maraneh [h] poma oelah ngagoegoe ka nabi-nabi di maraneh, atawa ka noedjoem-noedjoem di maraneh, atawa ka taroekang ngimpi di maraneh, atawa ka taroekang metangankeun di maraneh, atawa ka taroekang sihir di maraneh, noe sok ngaromong ka maraneh, kijeu pokna: Maraneh moal koengsi ngawoela ka radja Baboel. 10 'Karana bohong eta ngawarědjangna ka maraneh teh, matak maraneh didjaoehkeun ti tanah maraneh, sarta diboewang koe kami, těmahna maraneh digěmpoer. 11 'Sabalikna tijap-tijap bangsa, noe rek ngasoepkeun poendoekna kana pasangan radja Baboel, djeung ngawoela ka dinja mah, eta koe kami tangtoe diantěp dina tanahna, lahiran Pangeran; sarta djongdjon migawe eta, bari matoeh dina eta.

a p. 26:1. *b* p. 28:10. *c* p. 10:12; 32:17. *d* Dan. 4:17, 25. *e* p. 25:9; Dan. 2:37. *f* p. 25:12, 14. *g* p. 29:17. *h* p. 23:16.

12 Geus kitoe kaoela mihatoer ka Sidkia, radja Joeda, noeroetkeun sadajana pangandika noe tadi teja; kijeu pihatoer kaoela: Geura pada asoepkeun poendoek maraneh kana pasangan radja Baboel; nja moedoe pada ngawoela ka dinja djeung ka rahajatna, tangtoe maraneh hiroep. 13 'Pinaoneun [a] andjeun djeung rahajat andjeun maraot koe pědang, koe langlajeuseun sarta koe pagěboeg, sakoemaha noe diandikakeun koe Pangeran moenggoehing bangsa noe teu daek ngawoela ka radja Baboel teja? 14 'Mana oelah ngagaroegoe kana omongan nabi-nabi, noe sok ngaromong ka maraneh, kijeu pokna: Maraneh moal koengsi ngawoela ka radja Baboel; karana bohong eta ngawarědjangna ka maraneh teh. 15 'Karana [b] eta koe kami hanteu dipiwarang, lahiran Pangeran; satěgěsna ngawarědjangna mawa djěněngan kami teh palsoe; matak maraneh koe kami diboewang, pitěmaheunana maraneh digěmpoer, nja diri maraneh sarta djeung nabi-nabi, noe sok ngawarědjang ka maraneh teja. 16 'Djeung deui kaoela mitoetoer ka panghoeloe-panghoeloe, djeung ka salobana eta djalma, ari omong kaoela: Kijeu timbalan Pangeran: Maraneh poma oelah ngagaroegoe kana omongan nabi-nabi maraneh, noe sok ngawarědjang ka maraneh, kijeu pokna: Saěnjana, [c] paparabotan gědong Pangeran ajeuna tangtoe tereh dipoelangkeun deui ti Baboel; karana bohong eta ngawarědjangna ka maraneh teh. 17 'Poma oelah

ngagaroegoe ka dinja; koedoe pada ngawoela ka radja Baboel, tangtoe maraneh hiroep; pinaoneun ijeu nagara datang ka tarikolot? 18 'Sabalikna, oepama ĕnja mah maranehanana nabi, sarta oepama ĕnja mah maranehanana aja pangandika Pangeran, sina geura pada njapaätan ka Pangeran sawadya-balad, soepaja paparabotan anoe kari keneh di gĕdong Pangeran, djeung di gĕdong radja Joeda, sarta di Jĕroesalem, [d] oelah daratang ka Baboel. 19 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad hal pĕrkara pilar, hal lalaoetan, hal tĕmpat paso, djeung hal paparabotan salijan ti eta, sakoer noe kari keneh di djĕro ijeu nagara, 20 'anoe hanteu dibawa koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, [e] keur basa ngabojong Jĕkonya poetra Jojakim, radja Joeda, ti Jĕroesalem ka Baboel, katoet sakabeh menak Joeda djeung Jĕroesalem teja: 21 'saestoena kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh, hal paparabotan anoe kari keneh di gĕdong Pangeran, djeung di gĕdong radja Joeda, sarta di Jĕroesalem teh: 22 'Mĕngke diakoetan ka Baboel, sarta nja di dinja piajaeunana, [f] tĕpi kana poĕan maranehanana dilajad koe kami, lahiran Pangeran; didinja maranehanana koe kami tangtoe diinditkeun, sarta dipoelangkeun ka ijeu ĕnggon.

a Jĕh. 18:31. *b* p. 29:9. *c* p. 28:3. *d* 2 Radj. 24:13; 25:13. *e* p. 24:1. *f* Esr. 1:1.

PASAL 28.

Ari geus kitoe, dina taoen eta keneh, keur anjaran ngaradjaän Sidkia, radja Joeda, nja eta [a] dina taoen noe kaopat, dina boelan noe kalima, harita nabi Hananya anak Asoer, anoe asal ti Gibon, ngomong ka kaoela di gĕdong Pangeran, kasaksian koe para panghoeloe sarta koe djalma loba, pokna: 2 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, timbalanana: Kami geus meunggaskeun [b] pasangan radja Baboel. 3 'Sadjĕro [c] doewa taoen deui lilana kami ka ijeu ĕnggon tangtoe moelangkeun sakabeh parabot gĕdong Pangeran, noe ditjokot koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, ti ijeu ĕnggon, dibawa ka Baboel teja. 4 'Sarta [d] Jĕkonya anak Jojakim, radja Joeda, kitoe deui sakabeh bobojongan ti Joeda, noe geus daratang ka Baboel, koe kami [e] tangtoe dipoelangkeun deui ka ijeu ĕnggon, lahiran Pangeran; karana kami tangtoe meunggaskeun pasangan radja Baboel. 5 'Misaoer nabi Jĕrmia ka nabi Hananya teh, kasaksian koe para panghoeloe sarta kasaksian koe djalma loba, noe keur mararĕk di gĕdong Pangeran; 6 'kijeu saoer nabi Jĕrmia: Amin; Pangeran moegi ngadamĕl kitoe! Moegi-moegi Pangeran ngajaktoskeun eta kasaoeran sampejan, anoe bijeu diwĕdjangkeun koe sampejan; nja moegi paparabotan gĕdong Pangeran sarta djeung sakabeh bobojongan teja koe andjeunna ti Baboel dipoelangkeun deui ka ijeu ĕnggon. 7 'Tatapi koe sampejan dengekeun ijeu omongan, anoe rek diomongkeun koe kaoela di hareupeun sampejan djeung di hareupeun djalma loba: 8 'ari nabi-nabi, anoe heulaeun kaoela djeung heulaeun sampejan, ti babaheula pisan, pada ngawĕdjangkeun pibalahieun tanah reja pisan sarta karadjaän galĕde, lantaran pĕrang, lantaran katjilakaän, djeung lantaran pagĕboeg. 9 'Saha-saha nabi, noe ngawĕdjangkeun hal pisalamĕteun, [f] lamoenna boekti kasaoeran eta nabi, pikataraeun eta nabi teh, jen sajaktina dipiwarang koe Pangeran. 10 'Tidinja nabi Hananya teh top njokot [g] eta pasangan tina poendoek nabi Jĕrmia teja, bari dipeunggaskeun sakali. 11 'Sarta Hananya ngomong, kasaksian koe djalma loba, pokna: Kijeu timbalan Pangeran: Tjara kijeu pĕtana kami ĕngke meunggaskeun pasangan Nĕboekadnesar, radja Baboel, sadjĕro doewa taoen deui lilana, dileungitkeun ti poendoek [h] sakabeh bangsa. Bral nabi Jĕrmia angkat, ngaladjĕngkeun djalanna. 12 'Ari geus kitoe Pangeran ngandika ka Jĕrmia, sanggeus nabi Hananya meunggaskeun eta pasangan ti poendoek nabi Jĕrmia teja, kijeu pangandikana: 13 'Geura leumpang, maneh koedoe mitjatoer ka Hananya, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh tadi meunggaskeun pasangan kai; tatapi maneh koedoe njijeun [i] pasangan beusi baris pigantieunana. 14 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Kami geus neundeun hidji pasangan beusi dina poendoek eta sakabeh bangsa, masingna pada ngawoela ka Nĕboekadnesar, radja Baboel; geus tangtoe

pada ngawoela ka dinja; [j] sanadjan sato galak ge koe kami geus dipaparinkeun
15 ka dinja. 'Djeung deui saoer nabi Jĕrmia ka nabi Hananya teh: Eh Hananya! dengekeun; maneh hanteu dipiwarang koe Pangeran, [k] sarta koe maneh ijeu
16 bangsa disina ngandĕl ka bohong. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, maneh koe kami rek disingkirkeun ti tonggong boemi; taoen ijeu maneh pipaeheun, [l] sabab maneh
17 magahan moengkir ka Pangeran. 'Toeloej nabi Hananya teh paeh, dina taoen eta keneh, dina boelan noe katoedjoeh.

a p. 51 : 59. *b* p. 27 : 2, 8. *c* p. 27 : 16. *d* p. 29 : 2. *e* p. 22 : 27. *f* 5 Moesa 18 : 22. *g* p. 27 : 2. *h* p. 27 : 7. *i* 5 Moesa 28 : 48. *j* p. 27 : 6. *k* p. 29 : 31. *l* p. 29 : 32.

PASAL 29.

Sarta ijeu teh oengĕling sĕrat, noe koe nabi Jĕrmia ti Jĕroesalem dikintoenkeun ka sesa kokolot bobojongan, djeung ka panghoeloe-panghoeloe, ka nabi-nabi, sarta ka djalma loba, noe koe Nĕboekadnesar dibojong ti Jĕroesalem ka Baboel
2 teja; 'sanggeusna radja Jĕkonya, [a] djeung prameswari, djeung para ponggawa, sarta para kapala Joeda djeung Jĕroesalem, kitoe deui taroekang kai reudjeung pan-
3 daj boedal ti Jĕroesalem. 'Dikintoenkeunana koe lantaran Elasa poetra Sapan djeung Gĕmarja poetra Hilkia, anoe koe Sidkia, radja Joeda, didjoeroengkeun ka Baboel, ka Nĕboekadnesar, radja Baboel.
4 Ari oengĕlna: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, ka sakabeh bobojongan, anoe koe kami disina dibo-
5 jong ti Jĕroesalem ka Baboel: 'Koedoe njarijeun imah, sarta koe maraneh areusian; djeung koedoe njarijeun kĕbon, sarta koe maraneh hakan boewahna.
6 'Koedoe baroga pamadjikan, sarta baroga anak lalaki-awewe; djeung anak maraneh lalaki pangnejangankeun pidjodoëun, sarta anak maraneh awewe lakiankeun, sina baroga anak lalaki-awewe; nja maraneh sing ngalobaän di
7 dinja, sarta oelah ngoerangan. 'Djeung koedoe pada nejangan pisalamĕteun eta nagara noe ditjitjingan, asal maraneh koe kami disina dibojong, sarta [b] koedoe dipangnĕdakeun ka Pangeran; karana salamĕt eta, tangtoe maraneh salamĕt
8 deui. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Maraneh [c] poma-poma oelah kagĕlo koe nabi-nabi maraneh, anoe di tĕngah maraneh, atawa koe noedjoem-noedjoem di maraneh; djeung oelah ngagoegoe ka taroekang ngimpi di maraneh, anoe koe maraneh
9 sok dititah ngimpi. 'Karana [d] eta ngawarĕdjangna ka maraneh teh palsoe, mawa-mawa djĕnĕngan kami; koe kami eta hanteu dipiwarang, lahiran Pange-
10 ran. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: [e] Dimana geus djĕdjĕg ka Baboel anoe toedjoeh poeloeh taoen teja, tangtoe kami ngalajad ka maraneh, bari ngaboektikeun ka maraneh pangandika kami noe matak ngeunah teja, nja eta maraneh dipoelangkeun deui ka ijeu ĕng-
11 gon. 'Karana kami hanteu samar dina pikĕrsaeun, anoe koe kami dikĕrsakeun hal maraneh, lahiran Pangeran; nja pikĕrsaeun noe matak salamĕt, lain matak tjilaka; kĕrsa maparin ka maraneh panoengtoengan noe koe maraneh diarĕp-
12 arĕp. 'Didinja [f] maraneh bakal sasambat ka kami, djeung laleumpang, bari nĕnĕda ka kami, sarta kami tangtoe nga-
13 makboel ka maraneh. 'Eta maraneh [g] bakal narejangan kami, sarta pikapanggiheun; kitoe soteh lamoen njijar kami
14 tĕroes reudjeung hate maraneh. 'Tangtoe kami pikapanggiheun koe maraneh, lahiran Pangeran; [h] sarta dibojongna maraneh teja koe kami tangtoe dibalikkeun, bari maraneh koe kami dikoempoelkeun ti sakabeh bangsa djeung ti sakabeh ĕnggon maraneh aja koe kami diboewang, lahiran Pangeran; toeloej maraneh koe kami rek dipoelangkeun deui ka ĕnggon asal maraneh koe kami
15 disina dibojong. 'Karana tjarek maraneh: Pangeran geus ngadĕgkeun nabi-
16 nabi pikeun oerang di Baboel. 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal pĕrkara radja, [i] noe tjalik dina korsi Dawoed, djeung hal sakabeh djalma, noe tjitjing di nagara ijeu, nja eta doeloer-doeloer maraneh, noe hanteu boedal, teu kabo-
17 jong djeung maraneh; 'kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad teh: Masing njaho, eta teh koe kami ĕngke didatangan [j] pĕdang, langlajeuseun djeung pagĕboeg, sarta rek didjadikeun sakoemaha [k] boewah kondang noe matak idjid, noe teu beunang dihakan tina kagore-
18 nganana. 'Samalah koe kami eta rek

dioebrak-abrik koe pĕdang, koe langlajeuseun djeung koe pagĕboeg, datang ka kasoesoelna; [l] sarta rek disarelehkeun ka sakabeh karadjaän noe di boemi, sina matak ngagidir, sina keuna soepata, sina matak mĕlĕngĕk, sina djadi tjektjrekaneun, sarta sina djadi hinakeuneun di sakabeh bangsa ajana koe kami di-19 boewang; 'tina sabab teu ngadarenge ka pangandika kami, lahiran Pangeran; sapedah kami geus miwarangan ka darinja abdi-abdi kami, nja eta nabi-nabi, miwarang teh ti saban isoek-isoek; dĕmi maraneh teu ngadarenge, lahiran Pange-20 ran. 'Mana maraneh, eh sakoer bobojongan, anoe koe kami dikirimkeun ti Jĕroesalem ka Baboel! masing pada noeroet ka pangandika Pangeran.

a p. 22 : 26; 24 : 1. *b* 1 Tim. 2 : 1. *c* p. 27 : 9. *d* p. 14 : 14. *e* p. 25 : 11, 12. *f* Jĕs. 58 : 9. *g* 5 Moesa 4 : 29. *h* p. 30 : 3. *i* p. 13 : 13. *j* p. 24 : 10. *k* p. 24 : 8. *l* 5 Moesa 28 : 37; p. 24 : 9.

21 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil, hal pĕrkara Ahab anak Kolaja, djeung pĕrkara Sidkia anak Maäseja, noe sok ngawarĕdjangkeun bohong ka maraneh, mawa-mawa djĕnĕngan kami teja: Masing njaho, eta teh koe kami rek diselehkeun ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel; ĕngke diparaehan koe eta radja di hareupeun 22 panon maraneh. 'Djeung sakabeh bobojongan ti Joeda, anoe aja di Baboel, bakal ngalap pipanjapaeun ka eta doewaän, kijeu pipokeunana: Maneh koe Pangeran moegi didjadikeun sapĕrti Sidkia djeung sapĕrti Ahab, noe koe radja Baboel dibareuleum koe seuneu teja, 23 'sapedah marigawe [a] noe teu patoet di Israil, nja eta pada ngaranjed ka pamadjikan batoer-batoer, sarta sok magahan palsoe, mawa-mawa djĕnĕngan kami, anoe koe kami teu ditimbalkeun ka darinja; eta kami noe oeninga sarta noe djadi saksi, lahiran Pangeran.

a Hak. 20 : 6.

24 Djeung deui ka Sĕmaja, oerang Nĕhalam teja, maneh koedoe mitjatoer, 25 ari piomongeun maneh: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, timbalanana: Sapedah maneh ngiriman soerat, mawa ngaran maneh sorangan, ka djalma loba noe aja di Jĕroesalem, djeung ka panghoeloe Sĕpanya anak Maaseja, sarta ka panghoeloe noe loba, kijeu 26 oenina: 'Sampejan koe Pangeran geus didjĕnĕngkeun panghoeloe ngaganti panghoeloe Jojada, didjadikeun pangoeroes gĕdong Pangeran, ngoeroes sakoer djalma noe sasar sarta noe ngadakoekeun maneh nabi, [a] soepaja dibĕlok sarta di-27 bĕlĕnggoe. 'Ari ajeuna, koe naon sampejan teu njeuseul ka Jĕrmia, oerang Anatot, noe ngadakoekeun maneh nabi 28 di sarampejan teja? 'Rehing koe sabab eta Jĕrmia geus njoeratan ka kaoela sadaja, ka Baboel, kijeu oenina: Tangtoe lila [di pangbojongan]; koedoe njarijeun imah, sarta koe maraneh areusian; djeung koedoe njarijeun kĕbon, sarta koe mara-29 neh hakan boewahna. 'Ari koe panghoeloe Sĕpanya eta soerat diaos, kareu-30 ngeu koe nabi Jĕrmia. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia, 31 kijeu pangandikana: 'Maneh geura njoeratan ka sakabeh bobojongan teja, ari oenina: Kijeu timbalan Pangeran hal pĕrkara Sĕmaja, oerang Nĕhalam teja: Sapedah eta Sĕmaja ngawĕdjang ka maraneh, padahal manehanana koe kami hanteu dipiwarang, [b] sarta maraneh koe 32 eta disina ngandĕl ka bohong: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek njiksa ka Sĕmaja, oerang Nĕhalam teh, sarta ka toeroenanana; ari eta toeroenanana hidji ge moal aja noe matoeh di tĕngah ijeu bangsa, sarta manehanana moal nendjo kahadean, noe koe kami bakal didamĕl ka oemat kami, lahiran Pangeran; [c] sabab manehanana magahan moengkir ka Pangeran.

a p. 20 : 2. *b* p. 28 : 15. *c* p. 28 : 16.

PASAL 30.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, ari pangan-2 dikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, timbalanana: Geura toeliskeun koe maneh sakabeh pangandika, noe koe kami geus diandikakeun ka maneh, 3 djijeun kitab. 'Karana, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja [a] dibojongna oemat kami Israil djeung Joeda teja 'tangtoe koe kami dibalikkeun, timbalan Pangeran; sarta koe kami tangtoe dipoelangkeun deui kana tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoenna, tanwande dimilik deui.

a p. 29 : 14; 33 : 7.

4 Sarta nja ijeu pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran hal pĕrkara Israil djeung pĕrkara Joeda. 5 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Oerang geus ngadenge sora matak ngagidir; aja kasijeunan, taja pisan kasĕnangan. 6 'Geura pada nanjakeun, sarta masing awas, aja lalaki ngadjoeroe? na koe naon kaoela nendjo oenggal-oenggal djalma lalaki leungeunna noelak tjangkeng, [a] tjara awewe noe keur ngadjoeroe, djeung sakabeh beungeut salin roepa, djadi pararijas? 7 'Pibalaïeun! [b] karana poëan teja bangĕt pisan, taja bandinganana; estoe waktoe kasoekĕran eta teh ka Jakoeb, tatapi Jakoeb tangtoe disalamĕtkeun, ka loewar ti eta. 8 'Ari geus kitoe, dina poëan eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, [c] kami tangtoe meunggaskeun pasanganana, dileungitkeun ti poendoek maneh, djeung sawĕd maneh koe kami tangtoe dipĕgatkeun, sarta moal dikoemawoelakeun deui koe bangsa sedjen. 9 'Satĕgĕsna bakal pada ngawoela ka Pangeran Allahna, [d] djeung ka Dawoed radjana, noe koe kami bakal diadĕgkeun pikeun maranehanana. 10 'Mana [e] maneh, Jakoeb, abdi kami! oelah sijeun-sijeun, lahiran Pangeran; sarta maneh, Israil! oelah reuwas-reuwas; karana, masing njaho, maneh koe kami tangtoe disalamĕtkeun, ditjandak ti noe djaoeh-djaoeh; nja toeroenan maneh ditjandak ti tanah pangdjarahanana; tanwande Jakoeb pimoelangeun, toeloej kĕrta nja gĕnah, sarta moal aja noe matak reuwas. 11 'Karana kami noe njarĕngan ka maneh, lahiran Pangeran, pikeun njalamĕtkeun ka maneh; karana kami rek ngadamĕl pĕrkara mejakkeun di sakabeh bangsa, ĕnggon maneh koe kami dipabalĕntjarkeun; [f] dĕmi ka maneh mah kami moal ngadamĕl pĕrkara mejakkeun, ngan maneh rek dipĕpĕrih tĕroes djeung kaădilan, ari njiksa mah moal hanteu njiksa ka maneh.

a p. 4 : 31; 6 : 24. *b* Joël 2 : 11; Sĕp. 1 : 15. *c* Jĕs. 10 : 27. *d* Jĕh. 34 : 23; Hos. 3 : 5. *e* p. 46 : 27. *f* p. 10 : 24; 46 : 28.

12 Karana kijeu timbalan Pangeran: [a] Karoeksakan maneh matak pipaeheun, raheut maneh pajah pisan. 13 'Taja noe ngoeroeskeun prakara maneh hal patjatjadan; pelester pioebareun maneh hanteu boga. 14 'Sakabeh [b] kanjaăh maneh geus parohoëun ka maneh, teu nanja-nanjakeun atjan ka maneh; karana maneh koe kami geus digĕboeg tjara noe digĕboeg koe moesoeh, tjara noe dipĕpĕrih koe noe dĕdĕglĕr; tina kagĕdean kadorakaăn maneh, tina rarosa dosa-dosa maneh. 15 'Naha maneh djĕrat-djĕrit tina hal karoeksakan maneh, tina kasangsaraăn maneh matak pipaeheun? [c] Tina kalobaăn kadorakaăn maneh, tina rarosa dosa-dosa maneh teja, noe matak kami ka maneh ngadamĕl kitoe. 16 'Koe sabab eta, [d] sakoer noe ngahakan ka maneh, mĕngke dihakan deui; djeung sakoer noe njoesoekĕr ka maneh, mĕngke laleumpang kabeh, asoep ka pangdjarahan; ari noe ngarampogan ka maneh, mĕngke dirampog deui, djeung sakoer noe ngarajahan ka maneh, koe kami mĕngke diselehkeun sina dirajah deui. 17 'Karana maneh koe kami mĕngke disina djadi waloeja, sarta raheut-raheut maneh koe kami tangtoe ditjageurkeun, lahiran Pangeran; tina sabab ka maneh pada njĕboet boeboewangan. Eta teh Sion, [tjena;] taja noe miroseja ka dinja. 18 'Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, [e] dibojongna himah Jakoeb teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sarta kami tangtoe ngawĕlasan ka pangtjitjinganana; ari dajeuh mĕngke didjĕlĕgkeun deui dina loehoer pasirna, djeung karaton pibangoeneun deui sabijasana. 19 'Sarta eusi dajeuh pika-loewareun pamoedji-soekoer djeung sowara soekan-soekan; toer kami bakal ngalobakeun ka maranehanana, moal pisoedaeun; djeung kami bakal ngahormat ka maranehanana, moal djadi hina. 20 'Ari anak-anakna pidjadieun tjara ka toekang-toekang, djeung padjĕmoehanana bakal ditĕtĕpkeun di pajoeneun kami, sarta kami bakal njiksa ka sakabeh noe nganijaja ka maranehanana. 21 'Djeung piajaeun gĕgĕdenna ti pĕlĕbah maranehanana; estoe noe njangking kawasa ka maranehanana pibidjileun ti tĕngah maranehanana; nja eta koe kami bakal disina ngadeuheus, estoe pimarĕkeun ka kami; karana saha teja noe pikawawaeun marĕk ka kami? lahiran Pangeran. 22 'Sarta [f] maraneh bakal oemat kami, ari kami bakal Allah maraneh.

a p. 10 : 19; 15 : 18. *b* p. 22 : 20; Njanj. 1 : 8, 19. *c* p. 2 : 19. *d* Jĕs. 33 : 1. *e* p. 29 : 14. *f* p. 24 : 7; 31 : 1.

23 [a] Masing njaho, angin riboet ti Pangeran, tĕgĕs wĕrana, geus bidjil; nja angin riboet tarik, moentir kana hoeloe djalma daroraka. 24 'Bĕndoe Pangeran noe leuwih bangĕt teh moal moendoer, ari tatjan parantos andjeunna ngalampahkeun djeung ngaboektikeun pangĕrsakeun manahna; dina ahir djaman maraneh tangtoe tĕgĕs ka dinja. *a* p. 23:19.

PASAL 31.

Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami pidjoemĕnĕngeun Allah sakabeh bangsa Israil, sarta eta bakal oemat kami. 2 'Kijeu timbalan Pangeran: Ari oemat noe ngarĕdjat tina pĕdang, geus manggih sih-koernija di tĕgal lĕga; nja eta Israil, basa kami angkat, ngasoepkeun eta kana reureuh. 3 'Pangeran nembongan ka kaoela ti noe djaoeh; [lahirna]: Kami asih ka maneh, nja asih langgĕng; pedah kitoe maneh koe kami geus ditarik koe kahemanan. 4 'Eh, parawan Israil! maneh koe kami mĕngke didjĕlĕgkeun deui, tangtoe pingadĕgeun deui; maneh pimidangeun deui, [a] make tĕrĕbang maneh, bari ka loewar ngigĕl soeka-soeka. 5 'Maneh pinjijeuneun deui [b] kĕbon anggoer di goenoeng-goenoeng Samaria; ahli ngĕbon bakal marĕlak, sarta pikapoeloekeun boewahna. 6 'Karana pidatangeun mangsa, harita noe ngadjaga di pigoenoengan Epraim bakal njarĕloek kijeu: Geura darangdan; [c] hajoe, oerang indit ka Sion, ngadeuheus ka Pangeran, Allah oerang! 7 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Geura pada sĕnggak koe hal Jakoeb, bari masing boengah; geura pada soerak koe loeloegoe bangsa! Geura maroedji masing tarik, bari oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! moegi njalamĕtkeun oemat andjeun, sesa Israil. 8 'Masing njaho, eta koe kami rek didaratangkeun [d] ti tanah kaler, sarta dikoempoelkeun ti sisi-sisi boemi; pĕlĕbah maranehanana piajaeun noe lolong reudjeung noe ngempor, aja noe reuneuh sarta noe ngadjoeroe sarerejana; ngalijoed rosa, pada moelang ka dijeu. 9 'Daratangna [e] bari tjeurik, sarta bari pada noenoehoen; [f] koe kami tangtoe ditaroejoen, diarinoemkeun ka waloengan tjai, njorang djalan rata, sarta moal aja noe titadjong dina djalan eta; karana kami teh rama Israil, sarta Epraim teh [g] poetra kami noe tjikal. *a* 2 Moesa 15:20. *b* Jĕs. 65:21. *c* Mik. 4:2. *d* p. 3:18. *e* p. 50:4. *f* Jĕs. 49:10, 11. *g* 2 Moesa 4:22.

10 Eh bangsa-bangsa! darengekeun ijeu pangandika Pangeran, sarta oewar-aerkeun di poelo-poelo noe djaraoeh, kijeu nja pok: Anoe mantjawoerakeun Israil teja kĕrsa ngoempoelkeun inja, sarta tangtoe diraksa, sapĕrti toekang ngangon ngaraksa ingon-ingonna. 11 'Karana Pangeran ngaleupaskeun Jakoeb, [a] didjait ti leungeun anoe bĕdas ti batan manehanana. 12 'Sarta pidaratangeun bari sĕsĕnggakan di ĕnggon loehoer Sion, ngaleut kana kamoerahan Pangeran, moeroe gandoem, moeroe anggoer djeung moeroe minjak, kitoe deui moeroe anak domba djeung anak sapi; ari njawana pidjadieun [b] sapĕrti kĕbon beunang njaian, sarta ka-hareupna moal soesah-soesah deui. 13 'Mangsa harita landjang piboengaheun sarta ngarigĕl, kitoe deui djalma boedjang djalma kolot sarerejana; karana [c] kaprihatinanana koe kami rek disalin koe kaätohan, sarta maranehanana koe kami rek dililipoer, djeung diboeboengah, disirnakeun kasoesahanana. 14 'Samalah njawa panghoeloe-panghoeloe koe kami rek disĕgĕrkeun koe minjak, sarta oemat kami bakal sareubeuh koe kamoerahan kami, lahiran Pangeran. *a* Jĕs. 49:24, 25; 59:20. *b* Jĕs. 58:11. *c* Djab. 30:12.

15 Kijeu timbalan Pangeran: [a] Di nagara Ramah kadenge sowara, djĕdjĕritan, tjeurik angĕt kabina-bina; Rahel njeungtjeurikan anak-anakna, sarta teu daekeun dioepahan hal anakna, sababna geus teu aja. 16 'Kijeu timbalan Pangeran: Geura tjandĕt sowara maneh, oelah tjeurik; kitoe deui mata maneh, oelah ngoetjoer tji-panon; karana pagawean maneh aja pigandjaraneunana, lahiran Pangeran; sarta eta tangtoe maroelang ti tanah moesoeh. 17 'Ari anak-intjoe maneh aja arĕp-arĕpeunana, lahiran Pangeran; karana tangtoe anak teh pimaroelangeun ka wĕwĕngkĕranana. 18 'Kami geus ngadangoe pisan omong Epraim mĕlasmĕlis: Andjeun geus mĕpĕrih ka koering; jaktos koering teh dipĕpĕrih sapĕrtos anak sapi anoe tatjan diadjar. [b] Moegi koering sina tobat, tinangtos

koering teh tobat; karantĕn nja andjeun 19 Pangeran, Allah koering! 'Salĕrĕsna sanggeus koering tobat, [c] koering teh kadoehoeng; sarĕng sanggeus koering boediroemasa, koering teh nĕpakan poehoe pingping; koering teh era nja wirang, [d] sabab njandang kahinaän koering keur 20 ngora. 'Naha Epraim teh lain poetra noe koe kami dipikaädjen? lain boedak noe dipikarĕsĕp? Karana nadjan kami geus rĕmĕn ngandika tega ka dinja, kami masih emoet keneh bae ka dinja; pedah kitoe [e] manah kami koemĕrĕtĕg koe karana Epraim; geus tangtoe kami ngawĕlasan ka dinja, lahiran Pangeran.

a Mat. 2:18. *b* Njanj. 5:21. *c* Jĕh. 21:12. *d* Aj. 13:26. *e* Jĕs. 63:15.

21 Geura nangtoengkeun tjalĕtjĕr-tjalĕtjĕr pikeun maneh; koedoe masangkeun taloetoeg-taloetoeg pikeun maneh; hate maneh bĕnĕrkeun ka djalan gĕde, djalan noe kasorang koe maneh teja; geura balik, parawan Israil! geura balik ka 22 ijeu nagara-nagara maneh. 'Eh, [a] anak moengkiran! sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek koekoerilingan? karana Pangeran di boemi ngadjadikeun noe anjar: hidji awewe bakal ngalingkoengan ka hidji lalaki. *a* p. 49:4.

23 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Mĕngke pada njĕboet deui babasan kijeu di tanah Joeda sarta di nagara-nagarana, dimana [a] dibojongna teja koe kami geus dibalikkeun: Eh, [b] ĕnggon kabĕnĕran, goenoeng kasoetjian! Pangeran moegi ngabĕrkahan ka 24 maneh. 'Sarta Joeda djeung sakabeh nagarana pimaratoeheun sarejana dina eta tanah, ahli tani djeung noe sok 25 oedar-idĕr njoö ingon-ingon. 'Karana [c] njawa noe mopo koe kami rek disĕgĕran, djeung sakoer njawa noe soesah 26 koe kami rek ditjoekoepan. 'Eukeur kitoe kaoela teh njaring, braj nendjo; ari sa- 27 sarean kaoela teh ngeunah pisan. 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja imah Israil djeung imah Joeda koe kami rek disĕbaran binih 28 manoesa djeung binih sasatoan. 'Ari geus kitoe, sakoemaha kami bareto ngadjaga ka darinja [d] baris ngaraboet djeung baris ngababoet, baris noempoer djeung baris ngagĕmpoer, sarta baris njilakakeun teja, nja kitoe kami mĕngke ngadjaga ka darinja baris ngadĕgkeun djeung baris 29 mĕlak, lahiran Pangeran. 'Dina mangsa eta moal njarĕboet deui: [e] Bapa ngahakan boewah anggoer noe haseum, ari 30 hoentoe anakna palaoer. 'Ĕnjana mah [f] djalma pipaeheunana tina kadorakaän sorangan; oenggal-oenggal manoesa noe ngahakan boewah anggoer noe haseum, nja eta noe pipaoereun hoentoena.

a p. 32:44. *b* p. 50:7. *c* Mat. 11:28. *d* p. 1:10. *e* Jĕh. 18:2. *f* Jĕh. 18:20.

31 Masing njaho, [a] pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja kami bakal ngadamĕl pĕrdjangdjian anjar ka anak-intjoe Israil, sarta ka anak-intjoe Joeda; 32 'lain sapĕrti pĕrdjangdjian beunang kami ngadamĕl ka karoehoenna, keur mangsa koe kami ditjĕkĕl leungeunna, dikaloewarkeun ti tanah Mĕsir teja; ari eta pĕrdjangdjian kami koe maranehanana geus dirobahkeun, sanadjan kami teh 33 tjarogena, lahiran Pangeran. 'Ĕnjana mah ari pĕrdjangdjian, noe rek didamĕl koe kami ka anak-intjoe Israil, sanggeusna mangsa eta teh, nja kijeu, lahiran Pangeran: kami rek ngalelerkeun toret kami ka djĕro batinna, sarta rek ditoeliskeun koe kami dina hatena; [b] ari kami teh bakal Allahna, dĕmi eta bakal oemat 34 kami. 'Sarta maranehanana moal silihpagahan deui batoer pada batoer, atawa doeloer pada doeloer, noe kijeu pokna: Koedoe sing nganjahokeun ka Pangeran! [c] karana sakabeh bakal pada nganjahokeun ka kami teh, nja noe leutik, nja noe gĕde, lahiran Pangeran; [d] karana kami bakal ngahampoera kana kadorakaänana, sarta dosa-dosana hamo 35 diingĕt-ingĕt deui koe kami teh. 'Kijeu timbalan Pangeran, [e] noe maparin panon-poë keur tjahja ti beurang, kitoe deui pikoekoeh boelan djeung bentang-bentang keur tjahja ti peuting, anoe ngaroesoehkeun laoet, wani ngagoeroeh ombakna: [f] Pangeran sawadya-balad, 36 kitoe djĕnĕnganana. 'Oepama [g] eta pikoekoeh teja datang ka moesna ti pajoeneun kami mah, lahiran Pangeran, toeroenan Israil ge tangtoe eureun tina djadi bangsa di pajoeneun kami sapa- 37 pandjangna. 'Kijeu timbalan Pangeran: Oepama langit di loehoer beunang dioekoer, sarta padĕmen boemi di handap beunang didongdon mah, eta kami ge

tangtoe mitjeun sakabeh toeroenan Israil tina sakabeh lampahna, lahiran Pangeran.

38 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja ijeu nagara bakal didjĕlĕgkeun deui baris ka Pangeran, ti sĕmĕt papanggoengan Hananel

39 tĕpi ka lawang Djoeroe. 'Bras deui tali oekoer teh tjĕpĕt-mĕnĕr ka lĕbah pasir

40 Gareb, seug mengkol ka Goat. 'Sarta eta salĕbak kabeh, [h] ĕnggon bangke reudjeung lĕboe, kitoe deui sakabeh lahan tĕpi ka tji Kidron, tĕpi ka djoeroe lawang Koeda sabeulah ti wetan, pisoetjieun baris ka Pangeran; moal aja deui noe diraboet, soemawonna moen ditoempoer, salalanggĕngna.

a Ibr. 8:8–12. *b* p. 24:7; 30:22. *c* Jĕs. 54:13; 1 Joh. 2:27. *d* p. 33:8; Roem 11:27. *e* Djab. 136:7—9. *f* p. 32:18. *g* p. 33:20. *h* p. 19:6, 12.

PASAL 32.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, mangsa kasapoeloeh taoenna Sidkia teja djoemĕnĕng radja Joeda, mĕnĕran kadalapanwĕlas taoenna djoemĕnĕng Nĕboekadnesar.

2 'Ari [a] mangsa eta balad radja Baboel keur ngĕpoeng Jĕroesalem, sarta nabi Jĕrmia geus ditoetoep [b] dina boeroean pandjara, noe di gĕdong radja

3 Joeda. 'Ditoetoepna di dinja koe Sidkia, radja Joeda, saoerna: Na koe naon maneh sok ngawĕdjang, omong maneh: Kijeu timbalan Pangeran: [c] Masing njaho, ijeu nagara koe kami rek diselehkeun ka leungeun radja Baboel; tangtoe beu-

4 nang koe eta; 'djeung [d] Sidkia, radja Joeda, moal loepoet ti leungeun oerang Kasdim; geus poegoeh ĕngke diselehkeun ka leungeun radja Baboel, sarta bakal omong-omongan djeung eta biwir pada biwir, djeung panonna bakal pa-

5 tendjo-tendjo djeung panon eta; 'malah Sidkia bakal diiringkeun ka Baboel, sarta di dinja piajaeunana, tĕpi ka dilajad koe kami, lahiran Pangeran; karana maraneh mĕrangan ka oerang Kasdim teh moal loeloes?

a 2 Radj. 25:1, 2. *b* Nĕh. 3:25. *c* p. 21:7. *d* p. 34:3.

6 Tidinja Jĕrmia njaoer: Kaoela didatangan pangandika Pangeran, pangan-

7 dikana: 'Masing nganjahokeun, maneh ĕngke didatangan Hanamel, anak Saloem, anoe paman maneh, ngomong kijeu: Beuli koe kakang lahan kaoela, noe aja di [a] Anatot; karana nja kakang noe boga [b] hoekoem nĕboes, wadjib dibeuli.

8 'Geus kitoe Hanamel, anak paman kaoela, datang ka kaoela, tĕroes sapangandika Pangeran; datangna ka boeroean pandjara teja; ari omongna ka kaoela: Moegi kakang ngagaleuh lahan koering, noe aja di Anatot, tanah Binyamin teja; karana nja kakang noe kagoengan hoekoem waris, sarĕng nja kakang noe wadjib nĕboes; mangga galeuh koe kakang. Geus tetela kaoela, jen nja eta pangandika Pangeran teja.

9 'Prak kaoela ti Hanamel, anak paman kaoela, meuli eta lahan, noe aja di Anatot, bari seug [c] nimbang oewangna, toedjoeh wĕlas sekel perak, dibikeun

10 ka dinja. 'Ari soeratna koe kaoela ditanda, sarta ditjap sakali, bari kaoela njaksikeun; ari oewangna koe kaoela

11 ditimbang dina taradjoe. 'Top kaoela njokot eta soerat djoewal-beuli, anoe beunang ngĕtjap noeroetkeun timbalan djeung pikoekoeh teja, kitoe deui njokot

12 soerat moeka; 'sok soerat djoewal-beuli teh koe kaoela dibikeun ka [d] Baroek, poetra Neria, anoe poetra Mahseja, di hareupeun Hanamel, anak paman kaoela, djeung di hareupeun saksi, noe geus pada nanda dina eta soerat djoewal-beuli; sarta di hareupeun sakabeh oerang Jahoedi, noe keur darijoek dina boeroean

13 pandjara teja; 'bari kaoela nitah ka Baroek, kasaksian koe sadajana, ari omong

14 kaoela: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Tjokot koe maneh ijeu soerat, nja eta ijeu soerat djoewal-beuli, tĕgĕs noe beunang ngĕtjap, reudjeung ijeu soerat noe moeka; toeloej asoepkeun ka hidji wadah sipat taneuh,

15 sina pada tĕtĕp lila katjida. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh: Mĕngke dina ijeu tanah tangtoe djaroewal-beuli deui imah, djeung lahan, sarta kĕbon anggoer.

a p. 1:1. *b* 3 Moesa 25:25. *c* 1 Moesa 23:16. *d* p. 36:4.

16 Sanggeusna eta soerat djoewal-beuli koe kaoela dibikeun ka Baroek poetra Neria teja, toeloej kaoela nĕnĕda ka

17 Pangeran, kijeu panĕda kaoela: 'Noen, Goesti Pangeran! nja andjeun [a] noe ngadamĕl langit sarĕng boemi, koe kawasa andjeun noe agoeng, sarĕng koe panangan andjeun noe njodor; mĕnggahing di andjeun mah naon-naon oge [b] taja

18 noe pimoestahileun. 'Andjeun midamĕl kaäsihan [c] ka djalma reboe-reboe, sarĕng malĕs kadorakaän bapa-bapa kana lahoenan anak-anakna di pĕngkĕreunana; Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, [d] Pangeran sawadya-ba-
19 lad, kitoe padjĕnĕnganana; 'langkoeng agoeng [e] nja tarekah, langkoeng rosa nja dadamĕlan; [f] ari sotja andjeun beunta ka sadajana djalan anak Adam, kĕrsa maparin ka hidji-hidji djalma noemoetkeun djalanna, koemaha bae [g] boewah
20 pagaweanana. 'Nja andjeun [h] noe ngadamĕl tanda sarĕng moedjidjat di tanah Mĕsir teja, dongkap ka dintĕn ijeu, nja ka Israil, nja ka manoesa [sanes]; sarawoeh andjeun geus ngamashoerkeun padjĕnĕngan andjeun, sakoemaha noe
21 boekti dangĕt ajeuna. 'Samalah andjeun ngaloewarkeun oemat andjeun Israil ti tanah Mĕsir, [i] nganggo tanda sarĕng moedjidjat, nganggo panangan kawasa sarĕng asta noe njodor, toer nganggo
22 panjingsijeunan bangĕt pisan. 'Ladjĕng koe andjeun eta dipaparin tanah ijeu, noe koe andjeun didjangdjikeun ka karoehoenna [j] nganggo soempah, bade dipaparinkeun ka maranehanana teja, nja tanah anoe labar-leber tji-soesoe sarĕng
23 madoe. 'Tidinja arasoep, bari ladjĕng tanah teh dimilik; nanging teu naroeroet ka timbalan andjeun, sarĕng teu ngalakonan toret andjeun; sadajana noe koe andjeun ditimbalkeun ka maranehanana soepaja dilampahkeun teja, taja pisan anoe dilampahkeun, noe mawi maranehanana koe andjeun dipanggihkeun
24 sarĕng ijeu saniskantĕn katjilakaän. 'Sajaktosna, bentengna geus darongkap ka ijeu nagara, bade dibeunangkeun; sarĕng ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim anoe pada mĕrangan ka dinja, tina sabab pĕdang, sarĕng langlajeuseun, sarawoeh pagĕboeg; ari noe koe andjeun diandikakeun teja geus tinĕkanan; toeh geuning, koe andjeun kati-
25 ngali. 'Doepi andjeun, noen Goesti Pangeran! timbalan andjeun ka koering teja: Beuli koe maneh eta lahan koe doewit, sarta saksikeun; padahal ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim.

26 Geus kitoe Jĕrmia didatangan pangan-
27 dika Pangeran, kijeu pangandikana: 'Masing njaho, kami teh Pangeran, [a] Allah saniskara daging; naha di kami aja naon-
28 naon noe pimoestahileun? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, [b] ijeu nagara koe kami diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim, djeung ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Ba-
29 boel; tangtoe beunang koe eta. 'Sarta oerang Kasdim, noe keur mĕrangan ka ijeu nagara, bakal arasoep, seug ijeu nagara [c] koe eta disoendoet koe seuneu; ari sagala imah, [d] ĕnggon maranehanana ngaroekoes dina hateup-hateupna ka Baäl, bari njaritjikeun koerban inoeman adjang aällahan, [e] sangkan ngabĕndoe-
30 keun kami teja, tangtoe kahoeroe. 'Karana oerang Israil djeung oerang Joeda ti ngongorana woengkoel marigawe noe goreng bae di pajoeneun kami; estoe oerang Israil teh woengkoel njarijeun pibĕndoeëun kami bae koe djidjijeunan
31 leungeunna, lahiran Pangeran. 'Karana ijeu nagara ngan matak bĕndoe kami, ngan matak wĕra kami bae ti poëan diadĕgkeunana tĕpi ka poë ajeuna, soepaja koe kami disingkirkeun ti pajoe-
32 neun kami; 'tina sakabeh kagorengan oerang Israil djeung oerang Joeda, noe koe eta dilampahkeun, sangkan ngabĕndoekeun kami, nja djalma noe reja, radja-radjana, kapala-kapalana, panghoeloe-panghoeloena djeung nabi-nabina, oerang Joeda djeung priboemi Jĕ-
33 roesalem. 'Ari [f] njanghareupna ka kami koe poendoek, lain koe beungeut; sanadjan kami ngawoeroek ka darinja, [g] nja ngawoeroek teh ti saban isoek-isoek, teu ngadarenge, teu narimaeun pamĕpĕrih.
34 'Anggoer [h] seg pada neundeun kanistaanana di djĕro gĕdong anoe katĕlah koe djĕnĕngan kami, matak gĕdong teh dina-
35 djiskeun. 'Djeung [i] njarijeun sakoer pamoedjaän Baäl, noe di lĕbak anak Hinom, baris njorangkeun anakna lalakiawewe kana seuneu adjang si Molek; anoe teu ditimbalkeun koe kami ka darinja, malah kami taja manah-manah atjan miwarang ngalampahkeun kagiroekan kitoe teh; anoe matak Joeda teh djadi dosa.

a p. 27 : 5. *b* Loek. 1 : 37. *c* 2 Moesa 34 : 7. *d* p. 10 : 16. *e* Jĕs. 28 : 29. *f* p. 16 : 17. *g* p. 21 : 14. *h* Djab. 78 : 43. *i* 5 Moesa 4 : 34. *j* p. 11 : 5.

a 4 Moesa 16 : 22. *b* p. 34 : 2. *c* p. 21 : 10. *d* p. 19 : 13. *e* p. 25 : 7. *f* p. 2 : 27. *g* p. 7 : 13, 28. *h* p. 7 : 30. *i* p. 7 : 31; 19 : 5.

36 Dĕmi ajenna, koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, hal ijeu nagara, noe koe maraneh diomongkeun jen diselehkeun ka leungeun radja Baboel, koe lantaran pĕdang, koe lantaran langlajeuseun, djeung koe lantaran pagĕboeg teja: 37 'Masing nganjahokeun, [a] djalmana koe kami mĕngke dikoempoelkeun ti sakabeh tanah ajana koe kami diboewang dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung dina sadjĕro kami wĕra, sarta dina sadjĕro kami sewot katjida; malah rek diparoelangkeun ka ijeu ĕnggon, bari toeloej disina matoeh sarta sĕnang ati. 38 'Ari geus kitoe [b] eta bakal oemat kami, djeung kami bakal Allah maranehanana. 39 'Sarta [c] eta teh koe kami rek dipaparin hate hidji, djalan hidji, soepaja sarijeuneun koe kami sapapandjangna, matak djamoega dirina djeung anak-anakna pandeurieunana. 40 'Sarta [d] kami bakal ngadamĕl pĕrdjangdjian langgĕng ka maranehanana, jen kami teh moal njingkah ti toekangeunana, moal liren midamĕl kahadean ka maranehanana; djeung kami di djĕro hatena rek maparin sijeun koe kami, soepajana oelah njingkir ti kami. 41 'Ari noe matak kami bakal midamĕl kahadean ka darinja, [e] bawaning mikaätoh; sarta koe kami [f] tangtoe dipĕlak dina ijeu tanah kalawan satoehoe, tĕroes reudjeung manah kami, sarta tĕroes reudjeung njawa kami. 42 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha kami ka ijeu bangsa geus ngadatangkeun sakabeh katjilakaän noe sakitoe bangĕtna, nja kitoe kami mĕngke ngadatangkeun deui ka darinja eta sakabeh kabagdjaän, noe koe kami geus didjangdjikeun ka darinja. 43 'Sarta mĕngke tangtoe djaroewal-beuli deui lahan dina ijeu tanah, [g] noe koe maraneh diomongkeun soewoeng, taja manoesa djeung sasatoan, djeung diselehkeun ka oerang Kasdim teja. 44 'Mĕngke djalma djaroewal-beuli deui lahan koe doewit, sarta soeratna ditanda, bari ditjap, djeung make njaksikeun, di tanah Binyamin, djeung di sakoeriling Jĕroesalem, sarta di sakoer nagara Joeda, kitoe deui di sakoer nagara pigoenoengan, djeung di sakoer nagara tanah handap, sarta di sakoer nagara tanah kidoel; [h] karana dibojongna teja koe kami tangtoe dibalikkeun, lahiran Pangeran.

a p. 23 : 3. *b* p. 30 : 22. *c* Jĕh. 11 : 19. *d* p. 31 : 31. *e* Jĕs. 62 : 5. *f* p. 24 : 6. *g* p. 33 : 10. *h* p. 33 : 7.

PASAL 33.

Ari geus kitoe, kadoewa-kalina aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia, sabot Jĕrmia [a] keur ditoetoep keneh dina boeroean pandjara teja; pangandikana: 2 'Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadamĕl eta; tĕgĕs Pangeran, noe ngadjadikeun eta sarta ditĕtĕpkeunana; Pangeran djĕnĕnganana: 3 'Koedoe sasambat ka kami, tangtoe maneh koe kami diwalon, djeung kami ka maneh bakal nganjatakeun pĕrkara araheng nja katoetoepan, noe teu kanjahoan koe maneh. 4 'Karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, hal imah-imah ijeu nagara, djeung hal gĕdong-gĕdong radja-radja Joeda, [b] noe dibalongkar mĕgatan benteng-benteng 5 djeung mĕgatan pĕdang teja: 'Daratangna sĕdja mĕrangan ka oerang Kasdim, tapi ngan matak parinoeh ĕnggonna koe majit manoesa, noe koe kami disabĕtan dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung dina sadjĕro kami wĕra, sarta sapedah kami [c] meungpeunan pameunteu kami ka ijeu nagara, tina hal sakabeh kagorengan djalmana. 6 'Masing njaho, koe kami eta mĕngke [d] disina djadi waloeja datang ka tjageurna; tangtoe maranehanana koe kami ditjageurkeun; malah kami rek moekakeun keur maranehanana kadjĕmbaraning kasĕnangan djeung kajaktian. 7 'Sarta [e] dibojongna Joeda djeung dibojongna Israil teja tangtoe koe kami dibalikkeun; malah koe kami rek didjĕlĕgkeun sapĕrti barangmimiti. 8 'Sarta kami bakal ngabĕrĕsihan ka maranehanana, dileungitkeun sakabeh kadorakaanana, anoe djadi matak darosa ka kami; [f] djeung kami bakal ngahampoera kana sakabeh kadorakaänana, anoe djadi matak darosa ka kami, sarta noe matak pada masijat ka kami. 9 'Djeung ijeu nagara ka kami tangtoe matak mashoer, matak kaätohan, matak ngadjadikeun poedji sarta kamoeljaän di sakabeh bangsa noe aja di boemi, ana eta bangsa ngadarenge bedja sagala kahadean, noe koe kami didamĕl ka eusi ijeu nagara; sarta bakal pada reuwas djeung soemĕblak tina sagala kahadean djeung tina

sagala kasĕnangan, noe koe kami didamĕl ka dinja. 10 'Kijeu timbalan Pangeran: Dina ijeu ĕnggon, [g] noe koe maraneh diomongkeun tarikolot, taja manoesa, taja sasatoan, nja eta di nagara-nagara Joeda djeung di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem, anoe saroewoeng, taja manoesa, taja priboemi, djeung taja sasatoan teja, 11 [h] mĕngke kadenge deui 'sora kaätohan djeung sora kaboengahan, sora panganten lalaki djeung sora panganten awewe, sora noe njarĕboet kijeu: [i] Geura halatoer noehoen ka Pangeran sawadya-balad, sabab Pangeran teh moerah, sabab langgĕng kaäsihanana, [kitoe deui sora] noe ngalanteurkeun pikoerbaneun pamoedji ka gĕdong Pangeran. Karana dibojongna eusi tanah teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sapĕrti barangmimiti, timbalan Pangeran. 12 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Dina ijeu ĕnggon, anoe tarikolot, taja manoesa, taja sasatoan, sarta di sakabeh nagarana, piajaeun pangangonan, geusan taroekang ngangon majakkeun ingon-ingon. 13 'Di sakoer nagara pigoenoengan, di sakoer nagara tanah handap, djeung di sakoer nagara tanah kidoel, kitoe deui di tanah Binyamin, di sakoeriling Jĕroesalem sarta di sakoer nagara Joeda, mĕngke ingon-ingon [j] pinjorangeun deui ka handapeun leungeun noe milangan, soer timbalan Pangeran.

a p. 32 : 2. *b* Jĕs. 22 : 10. *c* 5 Moesa 31 : 17. *d* p. 30 : 17. *e* p. 29 : 14. *f* p. 31 : 34; Jĕh. 36 : 25. *g* p. 32 : 43. *h* p. 7 : 34. *i* Tjab. 106 : 1. *j* 3 Moesa 27 : 32.

14 Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, [a] harita kami tangtoe ngaboektikeun pangandika noe matak ngeunah, noe koe kami diandikakeun ka anak-intjoe Israil djeung ka anak-intjoe Joeda teja. 15 'Dina mangsa eta, djeung dina waktoe eta, [b] kami bakal ngabidjilkeun pikeun Dawoed hidji Siroeng anoe bĕnĕr; nja eta bakal ngalampahkeun kaädilan djeung kabĕnĕran di boemi. 16 'Dina mangsa eta Joeda tangtoe disalamĕtkeun, djeung Jĕroesalem pingĕnggoneun sĕnang ati; [c] sarta kijeu pingaraneunana noe bakal disĕboet: Pangeran kabĕnĕran oerang. 17 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Dawoed teh moal pikapĕnggĕleun djalma dijoek dina korsi karadjaän anak-intjoe Israil. 18 'Kitoe deui panghoeloe bangsa Lewi teh moal pikapĕnggĕleun djalma ti pajoeneun kami, noe ngahatoerkeun koerban doeroekan, djeung ngadoeroek koerban kadaharan, sarta mĕtakeun koerban peuntjitan, sapapandjangna. 19 'Aja deui pangandika Pangeran ka Jĕrmia, pangandikana: 20 'Kijeu timbalan Pangeran: [d] Oepama maraneh bisa ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami hal beurang, djeung pĕrdjangdjian kami hal peuting, datang ka taja beurang taja peuting dina waktoena mah, 21 'eta pĕrdjangdjian kami ka Dawoed, abdi kami teja ge, tangtoe barobah, wani teu bogaeun toeroenan ngaradjaän dina korsina; ari bangsa Lewi, panghoeloe-panghoeloe noe poerah ngabakti ka kami teja, pon kitoe keneh. 22 'Sakoemaha balad langit, noe teu beunang dibilang, djeung keusik laoet, noe teu beunang ditakĕr, nja kitoe kami mĕngke ngalobakeun toeroenan Dawoed, abdi kami, djeung toeroenan bangsa Lewi, noe poerah ngabakti ka kami. 23 'Djeung aja deui pangandika Pangeran ka Jĕrmia, kijeu pangandikana: 24 'Naha maneh tĕrang dina omongan ijeu djalma-djalma, noe kijeu pokna: Ari noe doewa bangsa, beunang milih Pangeran teja, koe andjeunna geus dipitjeun? Noe kitoe ngagogoreng ka oemat kami, nangtoekeun oemat teh teu pitĕtĕpeun djadi bangsa. 25 'Kijeu timbalan Pangeran: Oepama teu tĕtĕp pĕrdjangdjian kami hal beurang djeung peuting, sarta pikoekoeh langit djeung boemi koe kami teu ditangtoekeun mah, 26 'eta kami ge tangtoe mitjeun toeroenan Jakoeb djeung toeroenan Dawoed, abdi kami, teu njandak deui ti toeroenanana keur marentah ka toeroenan Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb; ĕnjana mah dibojongna teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sarta kami tangtoe ngawĕlasan ka maranehanana.

a p. 29 : 10. *b* p. 23 : 5, 6. *c* Jĕh. 48 : 35. *d* p. 31 : 36.

PASAL 34.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, [a] mangsa Nĕboekadnesar, radja Baboel, djeung sabaladna, barĕng sakabeh karadjaän boemi, noe di bawah parentahna, sarta sakabeh bangsa-bangsa, keur pada mĕrangan ka Jĕroesalem djeung ka sakabeh

2 nagarana; ari pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Sidkia, radja Joeda, ari piomongeun maneh ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, [b] ijeu nagara koe kami ĕngke diselehkeun ka leungeun radja Baboel; tangtoe koe eta dihoeroe koe 3 seuneu. 'Sarta [c] maneh moal loepoet ti leungeunna; geus poegoeh ditangkĕp, diselehkeun ka leungeunna; ari panon maneh bakal patendjo-tendjo djeung panon radja Baboel, sarta eta bakal omong-omongan djeung maneh biwir pada biwir, toer maneh pileumpangeun ka Ba- 4 boel. 'Tatapi maneh, Sidkia, radja Joeda! dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran hal maneh: [d] Eta maneh moal paeh koe pĕdang; 5 'nja pipaeheun teh kalawan kasĕnangan; [e] djeung sapĕrti karoehoen maneh, radja-radja noe ka toekang-toekang, anoe heulaeun maneh, sok dipangmeuleumkeun [seuseungitan], nja kitoe maneh ge koe rahajat bakal dipangmeuleumkeun, [f] bari aloek-aloekan koe karana maneh: Adoeh, goesti! karana bedja bijeu teh pangan- 6 dika kami, lahiran Pangeran. 'Prak koe nabi Jĕrmia sadajana pangandika noe tadi teja dioendjoekkeun ka Sidkia, radja 7 Joeda, di Jĕroesalem, 'keur balad radja Baboel mĕrangan ka Jĕroesalem, djeung ka sakoer nagara Joeda anoe masih kari, ka Lakis djeung ka Aseka; karana nagara Joeda ngan eta bae noe kari, nagara reugreug.

a 2 Radj. 25:1. *b* p. 21:10; 32:29. *c* p. 32:4. *d* p. 38:17. *e* 2 Bab. 16:14. *f* p. 22:18.

8 Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, sanggeus radja Sidkia ngadamĕl pĕrdjangdjian reudjeung sakabeh djalma noe aja di Jĕroesalem, sĕdja ngoewarkeun kamĕr- 9 dikaän di maranehanana. 'Nja eta hidji-hidji djalma bakal ngaleupaskeun boedakna lalaki djeung boedakna awewe, oerang Ibrani lalaki atawa oerang Ibrani awewe, sina pada mĕrdika; soepaja oelah aja noe ngoemawoelakeun doeloerna, 10 pada Jahoedi. 'Ari sakabeh kapala djeung djalma noe loba pada noeroet; geus pada mandjing pĕrdjangdjian, jen hidji-hidji djalma bakal ngaleupaskeun boedakna lalaki djeung boedakna awewe, sina pada mĕrdika; soepaja oelah aja deui noe ngoemawoelakeun eta; pada noeroet, 11 prak dilaleupaskeun. 'Tapi sanggeusna kitoe pada malik pikir; heug disina baralik deui boedak lalaki djeung boedak awewe, noe dilaleupaskeun sina mĕrdika teh, pek pada dikoemawoelakeun deui, didjijeun boedak lalaki djeung boedak 12 awewe. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia ti Pangeran, pa- 13 ngandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Kami ngadamĕl pĕrdjangdjian ka karoehoen maraneh, keur mangsa eta koe kami dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir, ti imah koemawoela teja, kijeu 14 oenina: 'Oenggal-oenggal toetoep [a] toedjoeh taoen maraneh hidji-hidji djalma koedoe pada ngaleupaskeun doeloerna, sasama oerang Ibrani, anoe geus ngadjoewal diri ka maneh, sarta ngawoela ka maneh gĕnĕp taoen lilana; eta koe maneh leupaskeun, sina mĕrdika ti maneh; dĕmi karoehoen maraneh teu ngadarenge ka kami, teu njarondongkeun 15 tjeuli-tjeuli atjan. 'Ari maraneh teja mangsa ajeuna babalik, pada milampah noe bĕnĕr di pajoeneun kami, nja ngoewarkeun kamĕrdikaän hidji-hidji djalma ka batoerna; malah maraneh njijeun pĕrdjangdjian di pajoeneun kami, di djĕro gĕdong [b] anoe katĕlah koe djĕ- 16 nĕngan kami. 'Tatapi maraneh toeloej malik pikir, sarta pada nganistakeun kana djĕnĕngan kami, da koe maraneh disina baralik deui hidji-hidji djalma boedakna lalaki djeung boedakna awewe, noe koe maraneh dileupaskeun sina mĕrdika sasoeka-soekana teja; sarta koe maraneh pada dikoemawoelakeun deui, didjijeun boedak lalaki djeung boedak 17 awewe ka maraneh. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Maraneh hanteu noeroet ka kami pĕrkara ngoewarkeun kamĕrdikaän doeloer pada doeloer, batoer pada batoer teh; masing njaho, kami ajeuna ka maraneh ngoewarkeun kamĕrdikaän, lahiran Pangeran, baris kana pĕdang, baris kana pagĕboeg, djeung baris kana langlajeuseun; [c] sarta maraneh koe kami rek didjadikeun matak ngagidir ka sakabeh karadjaän noe 18 di boemi. 'Djeung deui eta djalma, noe pada ngarĕmpak pĕrdjangdjian kami, sakoer noe teu nĕtĕpkeun oenina eta

pĕrdjangdjian, beunangna njijeun di pajoeneun kami teh, koe kami rek didjadikeun sapĕrti anak sapi, noe koe maranehanana dipotong doewa, bari njarorang kana antara beunang motong teja; 19 'nja eta kapala-kapala Joeda, djeung kapala-kapala Jĕroesalem, ponggawa-ponggawa, panghoeloe-panghoeloe, sarta sakabeh djalma eusi tanah, sakoer bae noe njarorang kana antara eta anak sapi 20 beunang motong. 'Satĕgĕsna eta teh koe kami rek diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna, djeung ka leungeun sakoer noe ngarah patina; [d] ari majitna pidjadieun hakaneun manoek awang-awang, djeung hakaneun sasatoan boemi. 21 'Malah Sidkia, radja Joeda, barĕng kapala-kapalana, koe kami rek diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna, djeung ka leungeun sakoer noe ngarah patina, sarta ka leungeun balad radja Baboel, 22 [e] noe aloendoer ti maraneh. 'Masing njaho, kami rek maparin timbalan, lahiran Pangeran, [f] nja eta djalma koe kami rek disina balik deui ka ijeu nagara; sarta bakal pada mĕrangan ka ijeu nagara, datang ka beunangna, bari toeloej koe eta dihoeroe koe seuneu; djeung deui nagara-nagara Joeda koe kami rek didjadikeun soewoeng, wani taja noe ngeusian.

a 2 Moesa 21:2; 5 Moesa 15:1, 12. *b* 2 Pab. 6:33; p. 7:10. *c* p. 15:4; 24:9. *d* p. 7:33; 16:4; 19:7. *e* p. 37:5, 7. *f* p. 37:8.

PASAL 35.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, keur mangsa Jojakim poetra Josia, radja Joeda; kijeu 2 pangandikana: 'Maneh geura leumpang ka anak-intjoe Rekab; nja eta koe maneh aradjak, seug alanteurkeun ka gĕdong Pangeran, bawa asoep ka salah-sahidji pondok, bari toeloej koe maneh 3 soegoehan anggoer. 'Bral kaoela ngangkir Jaäsanya, poetra Jĕrmia, anoe poetra Habasinya, djeung saderek-saderekna, barĕng sakabeh poetrana lalaki, tĕgĕs sa-4 kabeh anak-poetoe Rekab; 'seug koe kaoela dialanteurkeun ka gĕdong Pangeran, dibawa asoep ka pondok moerid Hanan poetra Jigdalja, piwarangan Allah, anoe dempet ka kamar kapala-kapala, sarta loehoereun pondok Maäseja poetra Saloem, poerah ngadjaga bangbaroeng. 5 'Tidinja anak-poetoe Rekab teh koe kaoela diambĕngan pinggan dieusi anggoer, kitoe deui loemoer-loemoer, bari mitjatoer ka darinja: Mangga ngalaleueut 6 anggoer! 'Ari djarawabna: Kaoela moal ngarinoem anggoer; karana [a] Jonadab poetra Rekab, karoehoen kaoela, geus ngadawoeh ka kaoela, kijeu dawoehna: Maraneh poma-poma oelah ngarinoem anggoer, nja diri maraneh sarta djeung anak-intjoe maraneh, salalanggĕngna. 7 'Kitoe deui maraneh oelah njarijeun imah, djeung oelah pĕpĕlakan, sarta oelah njarijeun kĕbon anggoer, baroga oge oelah; nja ngĕnggon teh koedoe marake himah sapapandjangna; soepaja maraneh pandjang oemoer dina tanah maraneh 8 ngoembara. 'Ari kaoela pada noeroet ka dawoehan Jonadab poetra Rekab, karoehoen kaoela sadaja, saniskara noe koe eta geus didawoehkeun ka kaoela; teu ngarinoem anggoer saoemoer-oemoer, boh diri kaoela, boh poen bodjo, 9 boh poen anak lalaki-awewe; 'sarta kaoela teu njarijeun imah geusan ngĕnggon; malah teu pisan garadoeh kĕbon anggoer, atawa lahan, atawa pĕpĕlakan; 10 'satĕrangna kaoela ngĕnggon teh marake himah; djadi kaoela pada noeroet, ngalampahkeun sakoemaha noe didawoehkeun ka kaoela koe Jonadab, karoehoen 11 kaoela sadaja teja. 'Dĕmi geus kitoe, [b] barang Nĕboekadnesar, radja Baboel, keur di djalan ka ijeu tanah, pok kaoela ngaromong: Hajoe, oerang leumpang, moeboes ka Jĕroesalem, tina sabab balad oerang Kasdim, djeung tina sabab balad oerang Sam; kitoe noe matak kaoela tjaritjing di Jĕroesalem.

a 2 Radj. 10:15. *b* 2 Radj. 24:1.

12 Ari geus kitoe aja deui pangandika Pa-13 ngeran ka Jĕrmia, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Maneh geura leumpang; koedoe mitjatoer ka oerang Joeda djeung ka priboemi Jĕroesalem kijeu: Koemaha maraneh moal narima pamĕpĕrih, soepaja noeroet ka pangandika kami? lahi-14 ran Pangeran. 'Ari omongan Jonadab anak Rekab, noe koe eta diparentahkeun ka anak-intjoena, jen oelah nginoem anggoer teja, geus ditĕtĕpkeun, da teu ngarinoem anggoer tĕpi ka poë ajeuna; karana pada noeroet ka parentah karoehoenna. Ari kami sabalikna ngandika

ka maraneh, [a] ti saban isoek-isoek nja ngandika, orokaja maraneh hanteu noeroet ka kami. 15 'Djeung deui kami miwarangan ka maraneh sakabeh abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, [b] ti saban isoek-isoek nja miwarang, bari nimbalan kijeu: [c] Geura tarobat, koedoe pada mitjeun djalan maraneh noe goreng, sarta haradekeun pagawean maraneh, djeung oelah noeroet ka aäilahan, oelah dibarakti; ari kitoe mah maraneh tangtoe matoeh dina ijeu tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh; tatapi maraneh teu njarondongkeun tjeuli, soemawonna ngadarenge ka kami. 16 'Sapedah anak-intjoe Jonadab anak Rekab teh nĕtĕpkeun parentah karoehoenna, noe koe eta diparentahkeun ka dinja teja, dĕmi ijeu bangsa mah hanteu noeroet ka kami; 17 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad, nja Allah Israil teh: Masing njaho, kami ka oerang Joeda djeung ka sakabeh priboemi Jĕroesalem rek ngadatangkeun [d] sakoer pitjilakaeun, noe koe kami geus diandikakeun hal maranehanana; [e] sapedah kami ngandika ka maranehanana, dĕmi eta teu ngadarenge, sarta kami njaoer maranehanana, dĕmi eta teu nembalan. 18 'Djeung deui Jĕrmia misaoer ka anak-poetoe Rekab teja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Sapedah maraneh noeroet ka parentah Jonadab, karoehoen maraneh, djeung ngarestoekeun sakabeh parentahna, sarta ngalampahkeun sakoemaha noe koe eta diparentahkeun ka maraneh teja, 19 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh: Jonadab anak Rekab teh [f] moal pikapĕnggĕleun djalma marĕk di pajoeneun kami, sapapandjangna.

a p. 7 : 13; 25 : 3. *b* p. 26 : 5; 29 : 19. *c* p. 25 : 3, 5. *d* p. 15 : 4; 24 : 9. *e* Jĕs. 66 : 4. *f* p. 33 : 17.

PASAL 36.

Ari geus kitoe, mangsa kaopat taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng radja Joeda, harita Jĕrmia didatangan ijeu pangandika ti Pangeran, kijeu pangandikana: 2 'Maneh geura njokot lambaran goeloengan, seug koe maneh dina eta [a] toeliskeun sakabeh pangandika, noe koe kami geus diandikakeun ka maneh, hal Israil, djeung hal Joeda, sarta hal bangsa noe loba, ti watĕs poëan kami ngandika ka maneh, [b] nja ti mangsa Josia teja, tĕpi ka poë ajeuna. 3 'Malah-mandar [c] anak-intjoe Joeda ngadarenge sakoer pitjilakaeun, noe koe kami dikĕrsakeun didamĕl ka darinja; soepaja tarobat, pada mitjeun djalanna noe goreng, sangkan kadorakaänana djeung dosana koe kami dihampoera. 4 'Geus kitoe Jĕrmia njaoer [d] Baroek poetra Neria teja; toeloej Baroek noeliskeun ti lambĕj Jĕrmia eta sadajana pangandika Pangeran, noe koe Pangeran geus diandikakeun ka Jĕrmia; ditoeliskeunana dina lambaran goeloengan. 5 'Tidinja Jĕrmia ngadawoeh ka Baroek, kijeu dawoehna: Kaoela aja halangan, teu kadoega leumpang ka gĕdong Pangeran. 6 'Mana hidĕp geura leumpang, moedoe ngadji eta goeloengan, beunang hidĕp noeliskeun ti biwir kaoela, sadajana pangandika Pangeran, sina kadenge koe djalma-djalma noe aja di gĕdong Pangeran dina poë poewasa; djeung sakabeh oerang Joeda, noe daratang ti nagara-nagarana, koe hidĕp moedoe dipangngadjikeun deui, sina pada ngadenge. 7 'Malah-mandar pada njanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun Pangeran, sarta tarobat, pada mitjeun djalanna noe goreng; [e] karana bangĕt pisan bĕndoena djeung wĕrana, noe koe Pangeran geus diandikakeun bade ditĕrapkeun ka ijeu bangsa. 8 'Prak Baroek poetra Neria teh milampah sakoemaha dawoehan nabi Jĕrmia ka manehanana teja; toeloej ngadji eta kitab, sadajana pangandika Pangeran, di gĕdong Pangeran.

a p. 30 : 2. *b* p. 1 : 2. *c* p. 26 : 3. *d* p. 32 : 12. *e* 2 Radja 22 : 13.

9 Ari geus kitoe, mangsa kalima taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng radja Joeda, dina boelan noe kasalapan, harita aja oendang-oendang, sakabeh djalma noe aja di Jĕroesalem, djeung sakabeh djalma noe daratang ka Jĕroesalem ti nagara-nagara Joeda, koedoe pada poewasa di pajoeneun Pangeran. 10 'Tidinja Baroek pek ngadji eta kitab, nja eta piwoeroek Jĕrmia teja, di gĕdong Pangeran, nja di kamar Gĕmarja poetra Sapan, anoe djadi mantri toelis, ajana di boeroean girang, pĕlĕbah

lawang gĕdong Pangeran, [a] lawang panto anjar teja, kadenge koe sakabeh djalma-djalma. 11 'Ari Mikaja, poetra Gĕmarja, anoe poetra Sapan, ngadenge sadajana pangandika Pangeran, noe kaoengĕlkeun dina eta kitab. 12 'Bral Mikaja teh mangkat ka gĕdong radja, kana kamar mantri toelis; parĕng di dinja keur tjaralik para kapala, nja eta Elisama, noe djadi mantri toelis, djeung Dĕlaja poetra Sĕmaja, Elnatan poetra Akbor, Gĕmarja poetra Sapan, djeung Sidkia poetra Hananya, sarta sadajana bae para kapala. 13 'Seug Mikaja ngoeningakeun ka darinja eta sadajana pangandika noe kadenge koe manehna, keur Baroek ngadji eta kitab, kadenge koe djalma-djalma teja. 14 'Gantjang para kapala miwarang Jĕhoedi, anak Nĕtanya, anoe anak Selemja, anoe anak Koesi, ka Baroek, sina ngabedjaän kijeu: Tjokot koe leungeun maneh eta goeloengan, noe koe maneh bijeu diwatja kadenge koe djalma-djalma teja, sarta geuwat ka dijeu! Top Baroek poetra Neria teh njokot eta goeloengan, dibawa, toeloej dongkap ka para kapala. 15 'Pok pada misaoer ka Baroek: Gek dijoek, seg eta watja, kami hajang ngadarenge. Prak koe Baroek diadji, kareungeu koe sadajana. 16 'Ari geus kitoe, barang eta ngarareungeu sadajana pangandika teja, rareuwaseun kantja pada kantja, sarta pada misaoer ka Baroek: Eta sakabeh pangandika teh koe kami tangtoe dioeningakeun ka radja. 17 'Toeloej pada mariksa ka Baroek, kijeu saoerna: Tjik, tjaritakeun ka kami, koemaha maneh nja noeliskeun eta sakabeh pangandika ti biwir Jĕrmia? 18 'Ari wangsoelan Baroek ka para kapala: Soemoehoen, andjeunna ngĕtjapan ka simkoering ti lambĕjna eta sadajana pangandika; pek koe simkoering disĕratkeun koe mangsi, didjijeun kitab. 19 'Misaoer deui para kapala ka Baroek teh: Geura leumpang, koedoe njoempoet, nja maneh djeung Jĕrmia; ari ĕnggon maraneh njoempoet oelah aja noe nganjahoankeun. 20 'Bral para kapala arangkat ka latar, ngadeuheusan ka radja; ari eta goeloengan koe arandjeunna geus disimpĕn di kamar Elisama, mantri toelis teja; toeloej pada ngoendjoekkeun eta sadajana pangandika ka pajoeneun radja. 21 'Tidinja radja miwarang Jĕhoedi teja, njokot eta goeloengan. Gantjangna geus ditjokot ti kamar Elisama, mantri toelis teja. Seug koe Jĕhoedi diwatja di pajoeneun radja sarta di hareupeun para kapala, noe keur pada marĕk di radja. 22 'Harita radja keur linggih di [b] gĕdong oesoem tiris, da ninggang di boelan noe kasalapan; sarta hawoena di pajoeneunana beunang njeuneuan. 23 'Ari geus kitoe, tijap-tijap Jĕhoedi geus ngadji tiloe opat pasal, pek dipotong koe peso kalam, bari dipitjeun sakali kana seuneu dina hawoe, datang ka bejak sagoeloenganana dina seuneu, anoe dina hawoe. 24 'Ari radja djeung sakabeh mantrina, sakoer noe ngareungeu eta sadajana pangandika, teu rareuwaseun, soemawonna njarosoëk panganggona. 25 'Tapi aja oge noe ngahatoeranan ka radja, nja eta Elnatan, Dĕlaja djeung Gĕmarja teja, soepaja goeloengan teh oelah waka dibeuleum; orokaja radja teu ngagoegoe ka darinja. 26 'Samalah radja miwarangan Jĕrahmel poetra radja, djeung Sĕraja poetra Asriël, sarta Selemja poetra Abdel, nangkĕp Baroek, djoeroe toelis teja, reudjeung nabi Jĕrmia; tatapi doewaän koe Pangeran geus diboenikeun.

a p. 26 : 10. *b* Am. 3 : 15.

27 Sanggeusna eta goeloengan, sarta djeung pangandika beunang Baroek noeliskeun ti lambĕj Jĕrmia teja, koe radja dibeuleum, toeloej aja deui pangandika Pangeran ka Jĕrmia, kijeu pangandikana: 28 'Maneh [a] geura njokot deui hidji goeloengan, seug dina eta toeliskeun sakabeh pangandika noe ti heula, noe aja dina goeloengan noe ti heula, noe dibeuleum koe Jojakim, radja Joeda teja. 29 'Sarta hal Jojakim, radja Joeda teh, maneh koedoe ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Eta goeloengan koe maneh geus dibeuleum, bari ngomong: Koe naon maneh dina eta goeloengan noeliskeun noe kijeu oenina: Radja Baboel tangtoe datang, ngaroeksak ijeu tanah, wani manoesa djeung sasatoan dileungitkeun tina ijeu tanah? 30 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal Jojakim, radja Joeda: Eta teh moal boga toeroenan [b] dijoek dina korsi Dawoed; [c] djeung majitna bakal ngadjolopong, ti beurang kataradjang panas, ti peuting

31 kataradjang tiis. 'Toer kami bakal njiksa ka manehanana, djeung ka toeroenanana, sarta ka mantri-mantrina, tina kadorakaănana; [d] sarta kami rek ngadatangkeun ka maranehanana, djeung ka priboemi Jĕroesalem, sarta ka oerang Joeda, eta sakoer pitjilakaeun, noe koe kami diandikakeun bakal ditĕrapkeun ka maranehanana teja; orokaja eta teu 32 ngadarenge. 'Tidinja Jĕrmia njandak deui goeloengan, sarta dilelerkeun ka Baroek poetra Neria, djoeroe toelis teja; pek Baroek dina eta noeliskeun ti lambĕj Jĕrmia sadajana pangandika kitab, anoe koe Jojakim, radja Joeda, dibeuleum koe seuneu teja; malah reja deui pangandika salijan ti eta ditambahkeun ka dinja. *a* 2 Moesa 34:1. *b* p. 13:13. *c* p. 22:19. *d* p. 35:17.

PASAL 37.

Ari Sidkia poetra Josia djadi radja, ngaganti Konya poetra Jojakim; [a] sarehna andjeunna koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, didjĕnĕngkeun radja, njangking tanah Joeda. 2 'Dĕmi eta Sidkia, djeung mantri-mantrina, kitoe deui djalma eusi tanah, hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran nabi Jĕrmia. *a* 2 Radj. 24:17.

3 Hidji waktoe radja Sidkia ka nabi Jĕrmia miwarangan Joekal poetra Selemja djeung Sĕpanya poetra Maäseja, noe djadi panghoeloe, sina mihatoer kijeu: Moegi mangnĕdakeun kaoela sadaja 4 ka Pangeran, Allah oerang! 'Ari Jĕrmia teh masih kaloewar-asoep di tĕngah djalma-djalma; tatjan diasoepkeun ka pang- 5 berokan. 'Harita balad Piraon geus boedal ti Mĕsir; sarta oerang Kasdim, noe ngarĕpoeng Jĕroesalem, geus aloendoer ti Jĕroesalem, sabab ngadenge bedja eta. 6 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran 7 ka nabi Jĕrmia, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maraneh ka radja Joeda, anoe nitah maraneh ka kami soepaja ngoemaha ka kami teja, koedoe mopojan kijeu: Masing njaho, balad Piraon, anoe boedal sĕdja noeloeng ka maraneh teja, ĕngke balik deui ka 8 tanahna, ka Mĕsir. 'Sarta oerang Kasdim [a] ĕngke daratang deui, mĕrangan ka ijeu nagara; tangtoe nagara teh beunang koe eta, bari toeloej koe eta di- 9 hoeroe koe seuneu. 'Kijeu timbalan Pangeran: Maraneh oelah ngabobodo diri sorangan, mikir kijeu: Oerang Kasdim tangtoe aloendoer ti dijeu; karana moal 10 aloendoer. 'Karana nadjan sabalad oerang Kasdim, noe keur mĕrangan ka maraneh, kasabĕt koe maraneh, datang ka kari djalma raraheut bae balad eta, nja eta tangtoe darangdan di sahimah-himahna, bari seug ijeu nagara koe eta dihoeroe koe seuneu. *a* p. 34:22.

11 Ari geus kitoe, sanggeusna balad oerang Kasdim teh aloendoer ti Jĕroesalem, bawaning sijeun balad Piraon teja, 12 'bral Jĕrmia ka loewar ti Jĕroesalem, sĕdja angkat ka tanah Binyamin, pikeun narima warisan di dinja di tĕngah djal- 13 ma-djalma. 'Ana dongkap ka lawang Binyamin, parĕng di dinja aja hidji loerah toekang ngaloris, ngaran Jĕria, anak Selemja, anoe anak Hananya; nja eta kĕk njĕkĕl ka nabi Jĕrmia, bari ngomong: Maneh dek ngalejos ka oerang Kasdim! 14 'Dĕmi saoer Jĕrmia: Bohong, kaoela teu nijat ngalejos ka oerang Kasdim. Tatapi Jĕria teu ngagoegoe ka Jĕrmia; anggoer seg nangkĕp ka Jĕrmia, bari toe- 15 loej disanggakeun ka para kapala. 'Ari para kapala teh arambĕkeun ka Jĕrmia, [a] sarta ngarangket ka andjeunna, bari toeloej diasoepkeun ka paboeĕn, noe aja di boemi Jonatan, anoe djadi mantri toelis; karana nja eta noe koe para ka- 16 pala geus didjijeun pangberokan. 'Sanggeus Jĕrmia asoep ka imah gorowong, nja eta ka pakoeroengan, toeloej Jĕrmia 17 tjalik di dinja lila katjida. 'Hidji waktoe radja Sidkia miwarangan, andjeunna diala; toeloej andjeunna koe radja dipariksa di djĕro gĕdongna, ririkipan, kijeu lahirna: Koemaha, aja pangandika ti Pangeran? Diwangsoel koe Jĕrmia: Aja pisan. Mihatoer deui Jĕrmia: [b] Andjeun bade diselehkeun ka leungeun radja Ba- 18 boel. 'Mihatoer deui Jĕrmia ka radja Sidkia: Nahaon dosa simkoering ka andjeun, atanapi ka abdi-abdi andjeun, atanapi ka djalma loba, noe mawi simkoering koe andjeun diasoepkeun ka 19 pangberokan? 'Di mana ajeuna nabi-nabi andjeun, anoe pada ngawĕdjang ka andjeun, kijeu pokna: Radja Baboel moal ngaroeroeg ka andjeun atawa ka 20 ijeu tanah? 'Doepi ajeuna, goesti sang

radja! moegi ngamakboel; simkoering njanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun andjeun; nja eta moegi simkoering oelah diwangsoelkeun ka boemi Jonatan, mantri toelis teja, soepaja simkoering oelah dongkap ka maot di dinja. 21 'Toeloej radja Sidkia maparin timbalan, seug Jĕrmia dipĕrnahkeun [c] dina boeroean pandjara teja, sarta oenggal poë dileler roti sasiki ti pasar toekang roti, tĕpi ka bejak sakabeh roti di djĕro nagara. Ari Jĕrmia teja tĕtĕp tjalikna dina boeroean pandjara. *a* p. 20 : 2. *b* p. 34 : 21. *c* p. 32 : 2.

PASAL 38.

Ari Sĕpatya poetra Matan, Gĕdalja poetra Pashoer, Joekal poetra Selemja, djeung Pashoer poetra Malkia, pada ngareungeu pilahir, noe koe Jĕrmia dilahirkeun ka djalma noe loba, lahirna: 2 'Kijeu timbalan Pangeran: [a] Saha-saha noe tĕtĕp di djĕro ijeu nagara, tangtoe paeh koe pĕdang, koe langlajeuseun, djeung koe pagĕboeg; sabalikna, saha-saha noe ka loewar ka oerang Kasdim mah, pihiroepeun, sarta ngabogaän njawana sapĕrti djarahan; tangtoe pihiroepeun. 3 'Kijeu timbalan Pangeran: Ijeu nagara moal loepoet diselehkeun ka leungeun balad radja Baboel; tangtoe beunang koe eta. 4 'Tidinja eta kapala aroendjoekan ka radja: Eta djalma kĕdah dipaehan, rehing koe sabab eta teh ngeplekkeun leungeun pradjoerit, anoe masih kantoen di djĕro ijeu nagara, geus kantĕnan leungeun djalma noe loba, wireh ngomong ka darinja omongan noe kitoe pĕtana; karantĕn eta djalma lain nejangan pisalamĕteun rahajat-rahajat di dijeu, salĕrĕsna nejangan pitjilakaeunana. 5 'Ari lahiran radja Sidkia: Masing njaho, eta djalma aja di kawasa maraneh; karana radja mah naon oge teu bisa ngalawan ka maraneh. 6 'Toeloej Jĕrmia koe eta kapala ditjokot, bari seug digoebroeskeun ka soemoer Malkia poetra radja, noe aja dina boeroean pandjara teja; nja dioeloer Jĕrmia teh koe tambang. Ari di djĕro eta soemoer parĕng taja tjai, ngan leutak bae, sarta Jĕrmia tipĕtĕk dina leutak. *a* p. 21 : 9.

7 Ari Ebed-Melek, oerang Habĕsi, noe djadi ponggawa, sarta aja di gĕdong radja, ngareungeu bedja, jen Jĕrmia diasoepkeun ka soemoer. Harita radja keur 8 linggih di lawang Binyamin. 'Bral Ebed-Melek ka loewar ti gĕdong radja, toeloej oendjoekan ka radja, kijeu pioen- 9 djoekna: 'Noen, goesti sang radja! eta djalma-djalma awon pisan, sadajana noe dilampahkeun ka nabi Jĕrmia, noe koe eta digoebroeskeun kana soemoer; tinangtos di ĕnggonna ge maot balas langlajeuseun, sarehing geus taja deui da- 10 hareun di djĕro nagara. 'Nimbalan radja ka Ebed-Melek, oerang Habĕsi teh, kijeu timbalanana: Geura njokot ti dijeu tiloe poeloeh djalma, sarta bawa koe maneh; seug nabi Jĕrmia teh koe maneh handjatkeun ti djĕro soemoer, bisi kaboeroe 11 paeh. 'Prak Ebed-Melek njokot eta djalma-djalma, sarta dibawa; toeloej asoep ka gĕdong radja, ka handapeun goedang doenya-brana; top ti dinja njokot sipat njamoe baroeroek djeung sipat njamoe baroetoet, bari seug dioeloer ka Jĕrmia 12 ka djĕro soemoer koe tambang. 'Pok Ebed-Melek, oerang Habĕsi, mihatoer ka Jĕrmia: Ijeu sipat njamoe baroeroek sarĕng baroetoet koe andjeun teundeun di djĕro ingkab andjeun kiwa-tĕngĕn, ti sadjĕroeün tambang. Prak Jĕrmia mi- 13 lampah kitoe. 'Toeloej pada narik Jĕrmia koe tambang, dihandjatkeun ti djĕro soemoer. Geus kitoe Jĕrmia tĕtĕp tjalik dina boeroean pandjara.

14 Hidji waktoe radja Sidkia miwarangan ngala nabi Jĕrmia ka andjeunna, ka paranti asoep noe katiloe, anoe di gĕdong Pangeran. Sadongkapna Jĕrmia koe radja dilahiran kijeu: Kami aja tanjakeuneun ka adjĕngan; poma adjĕngan oelah njalingkoehkeun naon-naon ka 15 kami. 'Pihatoer Jĕrmia ka Sidkia: Madak koe simkoering dioendjoekkeun ka andjeun, tinangtos simkoering koe andjeun dipaehan; sarĕng madak simkoering ngahatoeranan pepeling ka andjeun, moal andjeun ngagoegoe ka simkoering. 16 'Toeloej radja Sidkia soempah ka Jĕrmia, ririkipan, kijeu lahirna: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran, [a] anoe ngadamĕl ijeu njawa oerang! hamo adjĕngan koe kami dipaehan, sarta hamo adjĕngan koe kami diselehkeun ka leungeun eta djal- 17 ma, noe ngararah pati adjĕngan. 'Mihatoer Jĕrmia ka Sidkia teh: Kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad,

Allah Israil: Oepama maneh ka loewar ka kapala-kapala radja Baboel, njawa maneh pihiroepeun, sarta ijeu nagara moal koengsi dihoeroe koe seuneu; tangtoe pihiroepeun, nja diri maneh reudjeung anak-rabi maneh. 18 'Sabalikna, oepama maneh hanteu ka loewar ka kapala radja Baboel mah, tangtoe ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim, sarta dihoeroe koe seuneu, djeung maneh moal loepoet ti leungeunna. 19 'Ngalahir radja Sidkia ka Jĕrmia: Kami salĕmpang, bisi kami diselehkeun ka leungeun oerang Jahoedi, noe geus ngalejos ka oerang Kasdim, sarta eta pada ngarogahala ka kami. 20 'Ari pihatoer Jĕrmia: Moal andjeun diselehkeun. Moegi anoet ka timbalan Pangeran, sadajana noe koe simkoering dioendjoekkeun ka andjeun; tinangtos andjeun djamoega, sarĕng njawa andjeun hiroep. 21 'Sawangsoelna, [b] madak andjeun hanteu kĕrsa ka loewar mah, kijeu pangandikana, noe koe Pangeran dinjatakeun ka simkoering: 22 'Masing njaho, sakabeh awewe anoe masih kari di imah radja Joeda, ĕngke dika-loewarkeun ka kapala-kapala radja Baboel, sarta eta awewe bakal njarĕboet kijeu: Maneh kagĕndam djeung kalindih koe djalma-djalma noe roentoet djeung maneh; soekoe maneh tipĕtĕk dina patĕran, aloendoer ka toekang. 23 'Malah-malah sakabeh pamadjikan maneh sarta djeung anak-anak maneh bakal dika-loewarkeun ka oerang Kasdim; djeung maneh moal loepoet ti leungeunna, ĕnjana mah bakal ditangkĕp koe leungeun radja Baboel, sarta maneh djadi matak ijeu nagara dihoeroe koe seuneu. 24 'Lahiran Sidkia ka Jĕrmia: Eta sagala kasaoeran noe bijeu oelah nja noe nganjahoankeun; ari kitoe mah adjĕngan moal dipaehan. 25 'Djeung lamoen katangen koe kapala-kapala, jen kami sasaoeran djeung adjĕngan, sarta eta daratang ka adjĕngan, bari ngaromong ka adjĕngan kijeu: Bedjakeun ka kami sakabeh, adjĕngan misaoer naon ka radja, poma oelah disalingkoehkeun ka kami, ari kitoe mah adjĕngan koe kami moal dipaehan; djeung koemaha kasaoeran radja ka adjĕngan: 26 'seug koe adjĕngan koedoe didjawab kijeu: [c] Kaoela njanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun radja, moegi kaoela oelah diwangsoelkeun ka boemi Jonatan, sijeun paeh di dinja. 27 'Tidinja sakabeh para kapala saroemping ka Jĕrmia, sarta pada mariksa ka andjeunna; seug Jĕrmia mopojan ka para kapala noeroetkeun eta sadajana lahiran, noe koe radja diparentahkeun teja. Toeloej pada ngantĕp ka Jĕrmia; karana teu katangen pĕrkarana. 28 'Ari tjalikna Jĕrmia dina boeroean pandjara teh [d] tĕpi ka poëan Jĕroesalem dibeunangkeun; masih aja keneh di dinja keur mangsa Jĕroesalem dibeunangkeun.

a Jĕs. 57 : 16. *b* 2 Bab. 36 : 12. *c* p. 37 : 20. *d* p. 37 : 21.

PASAL 39.

Mangsa [a] kasalapan taoenna Sidkia teja djoemĕnĕng radja Joeda, dina boelan noe kasapoeloeh, soemping deui Nĕboekadnesar, radja Baboel, ka Jĕroesalem, sarta njandak sabaladna; seug nagara teh dikĕpoeng. 2 'Mangsa kasawĕlas taoenna djoemĕnĕng Sidkia, dina boelan noe kaopat, dina tanggal salapan, toeloej nagara teh bĕdah. 3 'Soep arasoep sakabeh kapala radja Baboel, gek tjaralik dina lawang Panĕngah, nja eta Nergal-Sareser, Samgar-Nĕboe, Sarsĕkim, Rabsaris, Nergal-Sareser, Rab-Mag, djeung sakabeh kapala radja Baboel salijan ti eta. 4 'Ari geus kitoe, barang eta teh katingali koe Sidkia, radja Joeda, sarta katendjo koe sakabeh pradjoerit, broel pada ngalolos, boedal ti nagara ti peuting, djalan taman radja, njorang lawang noe dina sĕla-sĕla doewa koeta; ari bidjilna radja ngadjoegdjoeg tanah lapang. 5 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njoesoel ka maranehanana; heug Sidkia kasoesoel di tanah lapang Jĕriho; pek andjeunna ditangkĕp, bari seug dideuheuskeun ka Nĕboekadnesar, radja Baboel, ka nagara Ribla, di tanah Hamat; toeloej andjeunna dihoekoeman. 6 'Ari poetra Sidkia noe pamĕgĕt koe radja Baboel dipeuntjitan di Ribla, di pajoeneun sotjana; malah sakabeh menak Joeda koe radja Baboel dipeuntjitan. 7 'Djeung deui sotja Sidkia dilolongkeun, sarta salirana dirante tambaga, baris mawa andjeunna ka Baboel. 8 'Ari gĕdong radja djeung imah djalma noe loba koe oerang Kasdim dihoeroean koe seuneu,

sarta koeta Jĕroesalem dibongkar. 9 'Djeung deui sesa bala, noe kari di djĕro nagara, barĕng noe pada ngalejos, noe geus njĕrahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma-djalma, sakoer noe kari, koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, dibojong ka Baboel. 10 'Tatapi djalma noe mariskin, noe teu boga naon-naon, koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teh, ditinggalkeun sawareh di tanah Joeda, sarta pada dileler kĕbon anggoer reudjeung lahan dina mangsa eta keneh. 11 'Ari moenggoeh Jĕrmia mah Nĕboekadnesar, radja Baboel, geus nimbalan ka eta Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, kijeu timbalanana: 12 'Eta Jĕrmia tjokot, sarta pandĕng koe maneh, djeung oelah milampah kijeu-kijeu noe goreng ka dinja; nja milampah teh ka dinja sakoemaha pamentana ka maneh. 13 'Mana Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, djeung Nĕboesasban, Rabsaris, djeung Nergal-Sareser, Rab-Mag, barĕng sakabeh bae gĕgĕden radja Baboel, seug ngoetoesan. 14 'Pangngoetoesanana ngala Jĕrmia [b] ti boeroean pandjara teja, bari toeloej dititipkeun [c] ka Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, soepaja ditjandak moelih ka boemi. Tidinja Jĕrmia tjalik di tĕngah djalma-djalma.

a 2 Radj. 25 : 1; p. 52 : 4. *b* p. 38 : 28. *c* p. 40 : 5.

15 Djeung deui Jĕrmia didatangan pangandika Pangeran, keur andjeunna masih ditoetoep dina boeroean pandjara teja, pangandikana: 16 'Maneh geura leumpang, koedoe mitjatoer ka [a] Ebed-Melek, oerang Habĕsi teja, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Masing nganjahokeun, kami rek ngaboektikeun pangandika kami ka ijeu nagara, matak tjilaka, lain matak bagdja; sarta pidjadieunana di hareupeun maneh, dina poëan eta. 17 'Dĕmi maneh mah koe kami rek diloepoetkeun dina poëan eta, lahiran Pangeran, sarta maneh moal diselehkeun ka leungeun djalma-djalma, noe koe maneh dipikasijeun. 18 'Karana maneh koe kami tangtoe dirahajoekeun, sarta moal roeboeh koe pĕdang; ĕnjana mah [b] maneh bakal ngabogaän njawa sorangan sapĕrti djarahan, tina sabab maneh ngandĕl ka kami, lahiran Pangeran. *a* p. 38 : 7. *b* p. 38 : 2.

PASAL 40.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, sanggeus andjeunna koe [a] Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teja, didjoeroeng moelih ti nagara Râmah, mantas Jĕrmia koe andjeunna ditjandak, bari dirante, tjampoer djeung sakabeh bojongan ti Jĕroesalem djeung ti Joeda, anoe dibojong ka Baboel. 2 'Tidinja Jĕrmia koe kapala toekang peuntjit teh ditjandak, sarta dilahiran kijeu: Pangeran, Allah adjĕngan, ngandika bade nĕrapkeun katjilakaän kijeu ka ijeu ĕnggon. 3 'Tah, geus diboektikeun; djadi Pangeran geus midamĕl sakoemaha pangandikana; [b] sabab maraneh pada dosa ka Pangeran, djeung hanteu noeroet ka timbalanana; noe matak maraneh didatangan noe kijeu pĕtana. 4 'Ari ajeuna, tah, adjĕngan poë ijeu koe sadkaoela dilesotkeun nja rante, anoe dina panangan adjĕngan. Oepama pangrasa adjĕngan pihadeëun miloe djeung sadkaoela ka Baboel, mangga miloe, tangtoe [c] koe kaoela dipandĕng; sabalikna, oepama pangrasa adjĕngan moal pihadeëun miloe djeung sadkaoela ka Baboel mah, nja montong. [d] Toeh, salĕgana tanah aja di pajoeneun adjĕngan; ka mana bae pangrasa adjĕngan pihadeëunana djeung pibĕnĕreunana angkat, nja ka dinja angkat. 5 'Djeung sapedah teu geura moelih, [lahirna deui]: Saena moelih ka [e] Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, noe koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking nagara-nagara Joeda teja, bari toeloej tjalik di Gĕdalja, di tĕngaheun djalma-djalma; atawa ka mana bae pangrasa adjĕngan pibĕnĕreunana angkat, mangga angkat. Toeloej Jĕrmia koe kapala toekang peuntjit teh dipaparin pisangoeëun djeung pasihan, bari seug didjoeroeng moelih. 6 'Tidinja Jĕrmia soemping ka Gĕdalja poetra Ahikam, ka Mispa, sarta tjalik di Gĕdalja, di tĕngaheun djalma-djalma anoe masih kari dina tanah. *a* p. 39 : 13. *b* p. 50 : 7. *c* p. 39 : 12. *d* 1 Moesa 34 : 10. *e* 2 Radj. 25 : 22; p. 39 : 14.

7 Mangsa sakabeh kapala balad-balad, anoe aja di pasisian, nja pribadina sarta djeung djalma-djalmana, geus ngadarenge bedja, jen Gĕdalja poetra Ahikam

koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking tanah, sarta jen njangkingkeun ka dinja lalaki, awewe djeung baroedak, kitoe deui sawareh eusi tanah noe mis-
8 kin, noe teu dibarojong ka Baboel, 'toeloej pada ngadeuheusan ka Gĕdalja, ka Mispa, nja eta Ismail poetra Nĕtanya, Johanan djeung Jonatan, doewanana poetra Kareah, sarta Sĕraja poetra Tanhoemet, kitoe deui poetra-poetra Epai, oerang Nĕtopa, djeung Jĕsanya, poetra oerang Maäka; nja pribadina sarta
9 djeung djalma-djalmana. 'Ari Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan teh, seg soempah ka eta kapala sarta ka djalma-djalmana, kijeu saoerna: Montong sarijeun ngawoela ka oerang Kasdim; tjaritjing bae dina ijeu tanah, bari pada ngawoela ka radja Baboel, tangtoe
10 maraneh djamoega. 'Ari kami teja, masing njaho, kami sĕdja matoeh di Mispa, baris ngahareupan ka oerang Kasdim, noe pidaratangeun ka oerang; dĕmi maraneh mah geura pada ngoempoelkeun anggoer, boeboewahan djeung minjak, eusikeun ka wawadahan maraneh, bari tjaritjing di nagara-nagara maraneh,
11 anoe dibogaän koe maraneh. 'Djeung deui sakabeh oerang Jahoedi, anoe aja di tanah Moab, anoe aja di oerang Amon, anoe aja di tanah Edom, sarta noe aja dina tanah salijan ti eta, mangsa geus ngadarenge bedja, jen radja Baboel ngarikeun sesa di Joeda, sarta jen Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, koe andjeunna didjĕnĕngkeun njangking ka
12 dinja, 'toeloej eta sakabeh oerang Jahoedi pada moelang ti sakabeh ĕnggon ajana diboewang, sarta daratang ka tanah Joeda, ka Gĕdalja, ka Mispa; seug pada ngoempoelkeun anggoer djeung boeboewahan loba katjida.

13 Hidji waktoe Johanan poetra Kareah, barĕng sakabeh kapala balad-balad noe aja di pasisian teja, ngadareuheusan ka
14 Gĕdalja, ka Mispa, 'sarta aroendjoekan ka andjeunna kijeu: Koemaha andjeun oeninga, jen Baälis, radja oerang Amon, ngoetoes Ismail poetra Nĕtanya teja, sina njokot pati andjeun? Dĕmi Gĕdalja poetra Ahikam teh teu pĕrtjajaeun ka
15 eta kapala-kapala. 'Tidinja Johanan poetra Kareah teh oendjoekan ka Gĕdalja, di Mispa, ririkipan, pioendjoekna: Simkoering njoehoenkeun widi leumpang, maehan Ismail poetra Nĕtanya teja, sarĕng djalma hidji ge moal aja noe nganjahoankeun; pinahaoneun eta njokot pati andjeun, sarĕng sadajana oerang Joeda, noe geus koempoel ka andjeun, pabalĕntjar deui, noe mawi sesa
16 Joeda dongkap ka gĕmpoer? 'Dĕmi lahiran Gĕdalja poetra Ahikam ka Johanan poetra Kareah teh: Montong teuing milampah pĕrkara kitoe; karana bohong, sampejan ngistorikeun Ismail teh.

PASAL 41.

Dĕmi geus kitoe, [a] dina boelan noe katoedjoeh datang [b] eta Ismail, poetra Nĕtanya, anoe poetra Elisama, kaäsoep toeroenan radja djeung gĕgĕden radja, sarta mawa djalma sapoeloeh, ngadeuheusan ka Gĕdalja poetra Ahikam, ka Mispa; toeloej dalahar di dinja sasarĕ-
2 ngan di Mispa. 'Seug dangdan Ismail poetra Nĕtanya teh, kitoe deui eta sapoeloeh djalma noe reureudjeungan teja, pek njarabĕt ka [c] Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan teh, koe pĕdang; djadi Ismail maehan eta, noe koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking
3 tanah. 'Malah-malah sakabeh oerang Jahoedi, anoe reureudjeungan djeung andjeunna, nja eta djeung Gĕdalja, di Mispa, kitoe deui sakoer oerang Kasdim, anoe kapanggih di dinja, nja eta sakoer pra-
4 djoerit, diparaehan koe Ismail. 'Ari geus kitoe, dina poë noe kadoewa sanggeus maehan Gĕdalja, keur tatjan aja noe
5 njaho, 'boeroeboel aja djalma ti nagara Sĕkem, ti Silo djeung ti Samaria, dalapan poeloeh djalma, geus pada ditjaloekoer djanggot, djeung papakean beunang njosoëk, sarta geus pada noerihan maneh, marawa pikoerbaneun kadaharan reudjeung doepa, rek disanggakeun ka gĕ-
6 dong Pangeran. 'Bral Ismail poetra Nĕtanya teh ka loewar ti Mispa, mapagkeun eta djalma, leumpangna Ismail bari tjeurik. Ari geus kitoe, barang amprok djeung eta, pok Ismail ngomong ka darinja: Tjaralik heula ka Gĕdalja poetra
7 Ahikam! 'Dĕmi geus kitoe, barang eta djalma daratang ka tĕngah nagara, pek dipareuntjit koe Ismail poetra Nĕtanya teh, sarta dikana-lombangkeun, nja koe manehanana djeung koe djalma noe

8 reureudjeungan teja. 'Tatapi aja sapoeloeh djalma sabatoer eta noe ngaromong ka Ismail: Koering moegi oelah dipaehan; karana koering garadoeh pĕpĕndĕman diroewang dina lahan; aja tarigoe, gandroeng, minjak sarĕng madoe. Heug eta mah diingkeun, hanteu wara diparaehan 9 reudjeung batoer-batoerna. 'Ari eta lombang, ĕnggon Ismail mitjeun sakabeh majit eta djalma beunangna maehan make lantaran Gĕdalja teja, nja eta noe beunang ngadamĕl radja Asa tina sabab Baäsa, radja Israil; nja eta koe Ismail poetra Nĕtanya dieusian koe noe beu- 10 nang njabĕt. 'Toeloej Ismail ngadjarah sasesana djalma-djalma, noe aja di Mispa, nja eta [d] poetra-poetra radja noe istri, djeung sakabeh bae djalma-djalma noe masih kari di Mispa, noe koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teja, geus ditjangkingkeun ka Gĕdalja poetra Ahikam; eta sakabeh didjarah koe Ismail poetra Nĕtanya; bral leumpang, sĕdja meuntas ka oerang Amon.

a 2 Radj. 25 : 25. *b* p. 40 : 8. *c* p. 40 : 5. *d* p. 43 : 6.

11 Mangsa [a] Johanan poetra Kareah, djeung sakabeh kapala balad-balad anoe reureudjeungan djeung eta, ngadenge bedja sakoer kagorengan, noe dipigawe 12 koe Ismail poetra Nĕtanya teja, 'pek pada njokot sakabeh djalma-djalma, bari toeloej laleumpang, sĕdja mĕrangan ka Ismail poetra Nĕtanya; prok Ismail teh kapanggih [b] di sisi tjai gĕde, noe aja di 13 Gibon. 'Ari geus kitoe, barang sakabeh djalma noe di Ismail narendjo Johanan poetra Kareah, djeung narendjo sakabeh kapala balad-balad noe reureudjeungan djeung Johanan, seug baroengaheun. 14 'Toeloej eta sakabeh djalma, noe koe Ismail didjarah ti Mispa teja, maralik, pada moendoer, njalampeurkeun ka Jo- 15 hanan poetra Kareah. 'Dĕmi Ismail poetra Nĕtanya teh minggat ti hareupeun Johanan, mawa dalapan djalma; kĕbat 16 leumpang ka oerang Amon. 'Tidinja Johanan poetra Kareah djeung sakabeh kapala balad-balad noe reureudjeungan teh, njokot sasesana djalma, noe dibawa moelang ti Ismail poetra Nĕtanya, ti Mispa, sanggeus Ismail maehan Gĕdalja poetra Ahikam teja; nja njokot djalma lalaki noe djadi pradjoerit, kitoe deui awewe djeung baroedak, sarta ponggawa-ponggawa, sakoer bae noe dibawa 17 moelang ti Gibon; 'bral laleumpang, toeloej ngarĕnggon di pamondokan Kimham, anoe deukeut Bet-Lehem, sĕdja 18 kĕbat, asoep ka Mĕsir, 'tina sabab oerang Kasdim; karana pada sijeuneun koe oerang Kasdim, doemeh Ismail poetra Nĕtanya maehan Gĕdalja poetra Ahikam, noe koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking tanah teja. *a* p. 40 : 13. *b* 2 Sam. 2 : 13.

PASAL 42.

Tidinja sakabeh kapala balad-balad, barĕng Johanan poetra Kareah, djeung Jĕsanya poetra Hosaja, sarta djalma noe loba, gĕde-leutik, pada ngadareuheus, 2 'sarta malihatoer ka nabi Jĕrmia: Koering pada sĕdja njanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun andjeun; nja moegi mangnĕdakeun koering sadaja ka Pangeran, Allah andjeun, mangnĕdakeun ijeu sadaja noe djadi sesa; karantĕn koering asal loba kantoen saeutik, sakoemaha koering teh katingali koe sotja 3 andjeun; 'moegi-moegi Pangeran, Allah andjeun, ka koering sadaja maparin njaho djalan lakonaneun koering, kitoe deui 4 pĕrkawis lampahkeuneun koering. 'Ari saoer nabi Jĕrmia ka darinja: Koe kaoela dimakboel; masing njaho, kaoela sĕdja nĕnĕda ka Pangeran, Allah maraneh, noeroetkeun omongan maraneh; dĕmi geus kitoe, naon bae pangandika, walon Pangeran ka maraneh, koe kaoela tangtoe dinjahokeun ka maraneh, moal aja noe koe kaoela disidĕmkeun ka ma- 5 raneh. 'Pihatoerna deui ka Jĕrmia: Pangeran, noe djadi Saksi satoehoe sarĕng sajaktos, moegi noedoeh ka koering sadaja, manawi koering teu ngalampahkeun tĕroes sapangandika, noe koe Pangeran, Allah andjeun, bade didatangkeun ka andjeun baris ka koering sadaja. 6 'Poerwa koering ngadjoeroengkeun andjeun, boh sae, boh awon, koering soemĕdja aranoet ka timbalan Pangeran, Allah koering sadaja; soepaja koering pada djamoega, ari aranoet ka timbalan Pangeran, Allah koering sadaja.

7 Ari geus kitoe, kaheuleutan sapoeloeh poë, aja pangandika Pangeran ka Jĕr- 8 mia. 'Tidinja Jĕrmia njaoer Johanan poetra Kareah, djeung sakabeh kapala

balad-balad anoe reureudjeungan djeung eta, kitoe deui djalma noe loba, noe 9 gĕde sarta noe leutik, 'bari toeloej dilahiran kijeu: Ari pĕrkara maraneh ngadjoeroengkeun kaoela ka Pangeran, soepaja njanggakeun panoenoehoen maraneh ka pajoeneunana teja, kijeu timbalan 10 Pangeran, Allah Israil: 'Oepama maraneh matoeh dina ijeu tanah, [a] tangtoe maraneh koe kami diadĕgkeun, sarta moal diroentoehkeun; djeung maraneh koe kami tangtoe dipĕlak, sarta moal ditjaboet; karana kami handjakal koe hal katjilakaān, noe koe kami geus di- 11 damĕl ka maraneh. 'Oelah sarijeun koe radja Baboel, noe koe maraneh dipikasijeun; oelah sarijeun koe eta, lahiran Pangeran; karana kami noe njarĕngan ka maraneh, pikeun njalamĕtkeun ka maraneh, djeung pikeun ngaloepoetkeun 12 maraneh ti leungeunna. 'Sarta kami ka maraneh tangtoe maparin kawĕlasan, sina wĕlaseun ka maraneh, djeung sina moelangkeun maraneh ka tanah mara- 13 neh. 'Sabalikna, oepama maraneh ngomong kijeu: Moal koela maratoeh dina ijeu tanah, nandakeun maraneh teu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah ma- 14 raneh; 'bari ngomong: Moal, anggoer koela arasoep ka Mĕsir; di dinja koela moal nendjo pĕrang, moal ngadenge sora sangkakala, djeung moal langlajeuseun hakaneun; nja di dinja koela sĕdja ma- 15 ratoeh: 'moen kitoe mah, eh sesa Joeda! ajeuna geura darengekeun pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Oepama maraneh toeloes mĕnĕrkeun beungeut, leumpang ka Mĕsir, sarta toeloes arasoep 16 ngoembara di dinja mah: 'geus kitoe pĕdang, noe koe maraneh dipikasijeun teh, tangtoe njoesoel ka maraneh ka dinja, ka tanah Mĕsir; kitoe deui langlajeuseun, noe koe maraneh dipake salĕmpang teh, tangtoe montel ka maraneh ka dinja, ka Mĕsir; seug maraneh 17 paraeh di dinja. 'Kitoe pidjadieunana sakabeh djalma, noe mĕnĕrkeun beungeutna asoep ka Mĕsir, ngoembara di dinja; tangtoe paraeh [b] koe pĕdang, koe langlajeuseun djeung koe pagĕboeg; sarta maranehanana moal aja noe ngĕdjat atawa noe minggat, njingkiran katjilakaān, noe koe kami rek didatangkeun ka da- 18 rinja. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Sakoemaha bĕndoe kami djeung wĕra kami geus dikoetjoerkeun ka priboemi Jĕroesalem, nja kitoe wĕra kami ĕngke dikoetjoerkeun ka maraneh, lamoen toeloes maraneh asoep ka Mĕsir; [c] sarta maraneh pikeunaeun soepata, djeung djadi matak mĕlĕngĕk, kitoe deui djadi sapaeun djeung hinakeuneun, sarta moal naren- 19 djo deui ijeu ĕnggon. 'Pangandika Pangeran hal maraneh, eh sesa Joeda: Poma oelah arasoep ka Mĕsir; masing kanjahokeun koe maraneh, jen kaoela poē ijeu ĕnggeus ngingĕtan ka maraneh. 20 'Geus poegoeh maraneh njasabkeun diri sorangan; karana maraneh geus ngadjoeroengkeun kaoela ka Pangeran, Allah maraneh, bari omong maraneh: Koering pangnĕdakeun ka Pangeran, Allah koering sadaja; sarta sakoemaha noe bade ditimbalkeun koe Pangeran, Allah koering, moegi njahokeun ka koering, tangtoe koe koering sadaja dilampahkeun. 21 'Ari poē ijeu koe kaoela ĕnggeus dinjahokeun ka maraneh, orokaja maraneh teu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh, sakoer noe koe andjeunna didatangkeun ka kaoela baris ka ma- 22 raneh. 'Dĕmi ajeuna, masing kanjahokeun koe maraneh, jen maraneh tangtoe paeh koe pĕdang, koe langlajeuseun djeung koe pagĕboeg, dina ĕnggon noe koe maraneh dipikasoeka, sĕdja asoep, sĕdja ngoembara di dinja.

a p. 24 : 6. *b* p. 29 : 17. *c* p. 29 : 18.

PASAL 43.

Ari geus kitoe, barang Jĕrmia parantos ngalahirkeun ka eta sakabeh djalma-djalma sadajana pangandika Pangeran, Allah maranehanana, noe koe Pangeran Allahna didatangkeun ka andjeunna baris ka maranehanana, nja eta sadajana 2 pangandika noe tadi teja, 'pok ngomong Asarja poetra Hosaja, djeung [a] Johanan poetra Kareah, sarta eta sakabeh djalma noe barĕdĕgong, kijeu aromongna ka Jĕrmia: Adjĕngan misaoer bohong; moal ĕnja adjĕngan koe Pangeran, Allah kaoela sadaja, dipiwarang misaoer, jen: Maraneh oelah waka arasoep ka Mĕsir, 3 ngoembara di dinja. 'Estoena mah [b] Baroek poetra Neria ngangsonan adjĕngan,

soepaja goreng ka kaoela sadaja; pambrihna njelehkeun kaoela ka leungeun oerang Kasdim, sina maehan ka kaoela djeung sina ngabojong kaoela ka Baboel.
4 'Djadi Johanan poetra Kareah, djeung sakabeh kapala balad-balad, sarta djalma noe loba teh, hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, [c] noe miwarang matoeh di tanah Joeda teja. 5 'Anggoer Johanan poetra Kareah djeung sakabeh kapala balad-balad teh seg njokot sasesana oerang Joeda, sakoer noe maroelang ti sakabeh bangsa-bangsa ajana diboewang, hajang ngantjik deui di tanah Joeda teja, 6 'lalaki, awewe djeung baroedak, kitoe deui [d] poetra-poetra radja noe istri, djeung sakabeh bae djiwa, noe koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, ditinggalkeun di Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan teja; malah njokot nabi Jĕrmia djeung Baroek poetra Neria; 7 'toeloej laleumpang ka tanah Mĕsir; karana teu naroeroet ka timbalan Pangeran; tidinja daratang ka nagara [e] Tahpanhes.

a p. 42 : 1. *b* p. 36 : 4. *c* p. 42 : 10. *d* p. 41 : 10. *e* p. 2 : 16.

8 Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia di Tahpanhes, kijeu 9 pangandikana: 'Maneh geura njokot batoe galĕde koe leungeun maneh, seug koe maneh bĕbĕskeun ka taneuh porang, noe aja di pameuleuman, anoe aja di lawang gĕdong Piraon, di Tahpanhes, sing kasaksian koe oerang Jahoedi; 10 'djeung maneh koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Masing nganjahokeun, kami rek miwarangan ngala Nĕboekadnesar, radja Baboel, [a] abdi kami; sarta korsina koe kami rek diteundeun dina loehoer eta batoe, noe koe kami dibĕbĕskeun; djeung Nĕboekadnesar bakal masangkeun gĕrĕbongna di loehoereun eta. 11 'Ana geus datang, seg eta bakal ngagĕboegan tanah Mĕsir; [b] sahasaha noe baris ka maot, nja ka maot; saha-saha noe baris ka pangdjarahan, nja ka pangdjarahan; djeung saha-saha noe baris ka pĕdang, nja ka pĕdang. 12 'Malah kami bakal ngajakeun seuneu dina imah-imah [c] aällahan Mĕsir; koe Nĕboekadnesar eta bakal dihoeroean, ari aällahanana bakal didjarah; djeung Nĕboekadnesar pimakeëun tanah Mĕsir sakoemaha toekang ngangon make badjoena; sarta pika-loewareun deui ti dinja kalawan salamĕt. 13 'Toer Nĕboekadnesar teh bakal meupeuskeun tihang brahala di Bet-Semes, noe aja di tanah Mĕsir; djeung imah-imah aällahan Mĕsir koe eta bakal dihoeroean koe seuneu.

a p. 25 : 9. *b* p. 15 : 2; Djak. 11 : 9. *c* p. 46 : 25.

PASAL 44.

Tjeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia, baris ka sakabeh oerang Jahoedi, [a] noe tjaritjing di tanah Mĕsir, nja eta noe tjaritjing di nagara Migdol, di nagara Tahpanhes, di nagara Nop, djeung di tanah Patros; ari pangandi-2 kana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Maraneh geus pada nendjo sakoer katjilakaän, noe koe kami didatangkeun ka Jĕroesalem djeung ka sakabeh nagara Joeda; geuning, geus pada tarikolot mangsa ajeuna, datang 3 ka taja djalma noe ngeusian; 'tina sabab kagorenganana, noe koe eta dilalampahkeun, matak ngabĕndoekeun kami; nja pada leumpang, ngoekoes djeung ngabakti [b] ka aällahan, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana, boh koe diri maranehanana, boh koe maraneh, 4 boh koe karoehoen maraneh. 'Ari kami ka maraneh geus miwarangan sakabeh abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, [c] miwarang teh ti saban isoek-isoek, timbalan kami: Poma oelah marigawe lampah kagiroekan kitoe, noe dipikageuleuh 5 koe kami. 'Dĕmi eta [d] teu ngadarenge, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, hanteu tobat mitjeun kagorenganana, ĕmboeng eureun ngoekoes ka aällahan. 6 'Anoe matak wĕra kami reudjeung bĕndoe kami dikoetjoerkeun, heug ngagĕdoer di nagara-nagara Joeda djeung di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem; sarta pada datang ka tarikolot nja soewoeng, sakoemaha noe geus boekti mang-7 sa ajeuna. 'Ari ajeuna, kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad, Allah Israil: Na koe naon maraneh marigawe kagorengan sakitoe gĕde, matak njilakakeun diri maraneh, soepaja di maraneh dibasmi lalaki djeung awewe, boedak djeung orok, leungit ti tĕngah Joeda, datang ka teu ngarikeun sesa 8 di diri maraneh; 'lantaran [e] maraneh

ngabĕndoekeun kami koe djidjijeunan leungeun maraneh, lantaran ngoekoes ka aällahan di tanah Mĕsir, anoe koe maraneh geus diasoepan sĕdja ngoembara di dinja; sangkan maraneh dibasmi, djeung sangkan maraneh djadi sapaeun djeung hinakeuneun di sakabeh bangsa 9 noe di boemi? 'Naha maraneh geus poho kana kagorengan karoehoen maraneh, djeung kana kagorengan radja-radja Joeda, sarta kana kagorengan awewe-awewena, kitoe deui kana kagorengan diri maraneh, djeung kana kagorengan pamadjikan-pamadjikan maraneh, noe dilalampahkeun di tanah Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem 10 teja? 'Tĕpi ka mangsa ajeuna eta teh tatjan [f] rĕmoek atina, djeung teu sarijeuneun, teu ngalakonan toret kami djeung pikoekoeh kami, noe koe kami dipaparinkeun di hareupeun maraneh sarta di hareupeun karoehoen maraneh. 11 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, [g] kami rek njanghareup ka maraneh soepaja tjilaka, soepaja dibasmi sabangsa 12 Joeda. 'Nja eta kami rek njandakan sesa Joeda, [h] sakoer noe geus mĕnĕrkeun beungeutna asoep ka Mĕsir, sĕdja ngoembara di dinja; tangtoe toempĕs sakabeh di tanah Mĕsir; nja piroeboeheun koe pĕdang, nja pitoempĕseun koe langlajeuseun, boh noe leutik, boh noe gĕde; piparaeheun koe pĕdang djeung koe langlajeuseun; [i] sarta pikeunaeun soepata, djeung pidjadieun matak mĕlĕngĕk, toer pidjadieun sapaeun djeung 13 hinakeuneun. 'Karana kami bakal njiksa ka sakoer noe tjaritjing di tanah Mĕsir, sakoemaha kami geus njiksa ka Jĕroesalem, [j] koe pĕdang, koe langla-14 jeuseun djeung koe pagĕboeg. 'Djadi di pĕlĕbah sesa Joeda, noe geus arasoep ka tanah Mĕsir sĕdja ngoembara di dinja, moal aja noe minggat atawa noe ngĕdjat, geusan moelang ka tanah Joeda, [k] noe dipikangĕn koe pikir maranehanana, hajang moelang, hajang ngĕnggon deui di dinja; karana moal aja noe moelang, kadjaba ti noe rahajoe.

a p. 43 : 7. *b* 5 Moesa 32 : 17. *c* p. 7 : 25; 25 : 4. *d* p. 7 : 24. *e* p. 25 : 6, 7. *f* Djab. 51 : 19. *g* p. 21 : 10. *h* p. 42 : 15. *i* p. 42 : 18. *j* p. 24 : 10. *k* p. 22 : 27.

15 Tidinja eta sakabeh djalma noe njarahoeun jen pamadjikanana sok ngaroekoes ka aällahan, kitoe deui sakabeh awewe noe djaronghok, koempoelan gĕde pisan, nja eta sakabeh djalma noe tjaritjing di tanah Mĕsir, di Patros teja, pada ngadjawab ka Jĕrmia, kijeu dja-16 wabna: 'Ari moenggoeh eta kasaoeran, noe koe adjĕngan disaoerkeun ka kaoela sakabeh, mawa padjĕnĕngan Pangeran, [a] kaoela moal ngagaroegoe ka adjĕngan. 17 'Satĕrangna kaoela pada sĕdja ngalampahkeun sakoer omongan, noe geus ka loewar ti biwir kaoela, sĕdja ngoekoes ka [b] radja langit noe istri, djeung njitjikeun koerban inoeman pikeun eta, sakoemaha kaoela geus ngalampahkeun, nja diri kaoela djeung karoehoen kaoela, nja para radja djeung para kapala kaoela, di nagara-nagara Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem; karana harita kaoela sareubeuh kahakanan, sarta pada djamoega, teu ngarasa 18 katjilakaän. 'Dĕmi ti mangsa kaoela eureun ngoekoes ka radja langit noe istri, djeung njitjikeun koerban inoeman pikeun eta mah, kaoela pada kakoerangan saniskara, sarta toempĕs koe 19 pĕdang djeung koe langlajeuseun.'Djeung deui satijap-tijap kaoela ngaroekoes ka radja langit noe istri, djeung njitjikeun koerban inoeman pikeun eta, naha kaoela njarijeun koeweh pikeun eta baris ngaroepakeun eta, sarta njitjikeun koerban inoeman pikeun eta, karah teu ka-20 lawan salaki kaoela? 'Ngalahir Jĕrmia ka eta sakabeh djalma, ka lalaki djeung ka awewe, nja eta ka salobana djalma noe pada ngadjawab kitoe ka andjeunna, 21 kijeu lahirna: 'Ari eta pĕrkara ngoekoes, noe koe maraneh dilalampahkeun di nagara-nagara Joeda djeung di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem, nja koe diri maraneh djeung koe karoehoen maraneh, koe radja-radja maraneh djeung koe kapala-kapala maraneh, tĕgĕs koe djalma saeusi tanah teja, saĕnjana Pangeran geus djadi emoet sarta geus djadi 22 manah ka dinja; 'moenggah Pangeran geus teu jasaeun wajahna deui, tina sabab kagorengan pagawean maraneh, tina sabab kagiroekan, noe dilalampahkeun koe maraneh teja; [c] nja eta noe djadi matak tanah maraneh tarikolot djeung soewoeng, sarta keuna panjapa, wani

taja djalma noe ngeusian, sakoemaha 23 noe geus boekti ajeuna. 'Tina sabab maraneh ngaroekoes, djeung sapedah maraneh ngadosa ka Pangeran, djeung teu ngadenge ka timbalan Pangeran, sarta teu ngalakonan toretna, pikoekoehna djeung pĕrtelaänana; kitoe sababna noe matak maraneh kataradjang katjilakaän sakijeu, sakoemaha noe geus boekti ajeuna. *a* p. 18 : 12; 43 : 2. *b* p. 7 : 18. *c* p. 25 : 18.

24 Ngalahir deui Jĕrmia ka eta sakabeh djalma djeung ka eta sakabeh awewe: Eh, sakabeh oerang Joeda, noe aja di tanah Mĕsir! geura darengekeun ijeu pa-25 ngandika Pangeran: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, timbalanana: Maraneh djeung pamadjikan maraneh nja ngaromong koe biwir, nja dilaksanakeun koe leungeun maraneh; ari omong maraneh: Koela tangtoe pisan nĕkanan nadar, noe koe koela geus dinadarkeun, sĕdja ngoekoes ka radja langit noe istri, djeung sĕdja njitjikeun koerban inoeman pikeun eta; mana geura prak boektikeun nadar maraneh, sarta 26 geura pek tĕkanan nadar maraneh. 'Koe sabab eta, eh sakabeh oerang Joeda, noe tjaritjing di tanah Mĕsir! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran: Masing njaho, [a] kami soempah njĕboet djĕnĕngan kami noe agoeng, timbalan Pangeran, eta sakabeh oerang Joeda, noe di satanah Mĕsir, hidji ge hamo aja deui noe njĕboet djĕnĕngan kami koe biwir, ngomong kijeu: [b] Dĕmi djoemĕnĕnging 27 Goesti Pangeran. 'Masing njaho, [c] kami ngadjaga ka maraneh, soepaja tjilaka, lain soepaja bagdja; nja eta sakabeh oerang Joeda noe di tanah Mĕsir teh bakal toempĕs koe pĕdang djeung koe langlajeuseun, datang ka bejakna pisan. 28 'Ari noe rahajoe tina pĕdang pimaroelangeun ti tanah Mĕsir ka tanah Joeda, djalma saeutik; sarta sasesana oerang Joeda, sakoer noe geus arasoep ka tanah Mĕsir sĕdja ngoembara di dinja, bakal pada nganjahokeun, anoe mana noe piboektieun, pangandika kami atawa omo-29 ngan maranehanana. 'Sarta [d] kijeu pitandaeunana ka maraneh, lahiran Pangeran, jen kami tangtoe njiksa ka maraneh dina ijeu ĕnggon, soepaja maraneh pada nganjahokeun, jen pangandika kami tangtoe piboektieun ka maraneh, matak 30 tjilaka: 'kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, Piraon Hopra, radja Mĕsir, ĕngke koe kami diselehkeun ka leungeun moesoehna, djeung ka leungeun sakoer noe ngarah patina; [e] sakoemaha kami bareto njelehkeun Sidkia, radja Joeda, ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, moesoehna, anoe ngarah patina teja. *a* p. 22 : 5; 49 : 13. *b* p. 4 : 2. *c* p. 1 : 12. *d* 2 Moesa 3 : 12. *e* p. 34 : 21; 39 : 5.

PASAL 45.

Ijeu teh lahiran, noe koe nabi Jĕrmia dilahirkeun ka [a] Baroek poetra Neria, mangsa eta sadajana pangandika koe Baroek ditoeliskeun ti lambĕj Jĕrmia, didjijeun kitab, mĕnĕran kaopat taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng 2 radja Joeda; ari lahiranana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, ka maneh, 3 Baroek: 'Tjarek maneh: Pibalaïeun aing! karana kasangsaraän aing koe Pangeran diwoewoehan deui kasoesahan; [b] aing geus lĕsoe balas roehah-rahoeh, djeung 4 teu pisan manggih reureuh! 'Maneh koedoe mitjatoer kijeu ka Baroek teh: Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, anoe beunang kami ngadĕgkeun, koe kami rek diroentoehkeun; sarta noe beunang kami mĕlak, koe kami rek ditjaboet, tĕgĕs 5 ijeu tanah sakoeriling. 'Ari maneh teja, naha rek nejangan barang noe araheng pikeun diri maneh? Poma oelah nejangan noe kitoe; karana, masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka saniskara daging, lahiran Pangeran; tatapi ka maneh mah kami rek maparin njawa diri maneh, [c] sapĕrti djarahan, di sakabeh ĕnggon anoe koe maneh bakal didatangan. *a* p. 36 : 4, 32. *b* Djab. 6 : 7. *c* p. 38 : 2.

PASAL 46.

Ijeu teh pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka nabi Jĕrmia hal bangsa kapir.

2 [a] Pĕrkara Mĕsir; hal balad [b] Piraon Nĕko, radja Mĕsir, anoe aja di sisi tji Prat, di nagara Karkĕmis, anoe diëlehkeun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, mĕnĕran kaopat taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng radja Joeda. *a* Jĕs. 19; Jĕh. 29. *b* 2 Bab. 35 : 20.

3 Geura pada pĕtakeun tameng djeung 4 kĕpĕng, bari seg maradjoe pĕrang! 'Eh,

toekang toempak kareta! geura pada pasangkeun koeda, bari seg taroempak; koedoe ngadjarantĕng make balakoetak; geura karĕdapan toembak, bari parake
5 badjoe kĕre! 'Naha mana kitoe? Katendjo koe kaoela eta teh galeder, aloendoer ka toekang; dalah prawirana areleh, laloempatan kaboer, teu njorejang-njorejang atjan; [a] panjingsijeunan ti sakoe-
6 riling, lahiran Pangeran. 'Noe tangginas teu meunang kaboer, noe pĕrkosa teu meunang rahajoe. Sabeulah ti kaler, di sisi tji Prat, eta pada titadjong, seg
7 patingdjaropak. 'Saha eta noe ngaleugeudeut sapĕrti bangawan, noe ngadĕ-
8 rĕngdĕng tjaina tjara waloengan? 'Nja Mĕsir noe ngaleugeudeut tjara bangawan, djeung tjaina ngadĕrĕngdĕng sapĕrti waloengan. Ari omongna: Aing dek indit, dek ngalipoetan boemi; dek nga-
9 gĕmpoer nagara katoet priboemina. 'Eh koeda! geura broel; eh kareta! geura pada gĕrĕdĕg; djeung koedoe boedal para prawira: oerang Koes djeung oerang Poet, noe njikĕp kĕpĕng; kitoe deui oerang Loed, [b] noe njikĕp djeung mĕn-
10 tang gondewa. 'Dĕmi eta poëan bade Goesti Pangeran sawadya-balad, nja poë pamalĕsan, kĕrsana malĕs ka satroesatroena; ari pĕdang bakal ngahakan datang ka seubeuhna, djeung bakal weureu koe gĕtih eta; [c] karana Goesti Pangeran sawadya-balad teh kagoengan koerban
11 di tanah kaler, sisi tji Prat. 'Eh parawan, anak Mĕsir! geura indit ka Gilad, [d] ngala geutah tamba; maneh tatamba loba ge teu hasil; euweuh pelester keur maneh.
12 'Bangsa geus pada ngadenge bedja hal kawirangan maneh, sarta boemi teh pinoeh koe dĕdĕngekan maneh; karana prawira padoepak djeung pada prawira, bloek raroeboeh barĕng doewanana.

a p. 6 : 25. *b* Jĕs. 66 : 19. *c* Jĕs. 34 : 6 ; Sĕp. 1 : 7. *d* p. 8 : 22; 51 : 8, 9.

13 Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun ka nabi Jĕrmia, [a] hal pidatangeunana Nĕboekadnesar, radja Baboel, baris ngelehkeun tanah Mĕsir.

a p. 44 : 30.

14 Geura pada oewarkeun di tanah Mĕsir, djeung aloetarakeun di nagara Migdol, sarta aloetarakeun di nagara Nop djeung di Tahpanhes, kijeu nja ngaromong: Geura ngadjantĕng, sarta sing tarapti; karana pĕdang geus ngahakan
15 sakoeriling maneh. 'Na koe naon pradjoerit maneh noe garagah teh dikĕboetkeun? Taja noe tagĕn, sabab koe
16 Pangeran didjongklokkeun. 'Loba noe disina titadjong, malah laboeh patoempang-tindih djeung batoer; sarta ngaromong: Hajoe dangdan, oerang balik ka bangsa oerang djeung ka tanah asal oerang, tina sabab panganijaja pĕdang!
17 'Pada ngagĕro di dinja: Ari Piraon, radja Mĕsir teh, sok ngĕlĕntroeng; mangsa noe pasti koe eta geus diantĕp nga-
18 liwat. 'Dĕmi hiroep kami! [a] lahiran Radja, noe padjĕnĕnganana Pangeran sawadya-balad teh: saĕnjana, tjara goenoeng Tabor di goenoeng-goenoeng, djeung sapĕrti goenoeng Karmel noe di sisi laoet, nja kitoe itoe pidatangeunana.
19 'Eh priboemi, anak Mĕsir! geura tjatjawis baris maneh dibojong; karana Nop ĕngke djadi soewoeng, sarta dihoeroe,
20 wani taja djalma noe ngeusian. 'Ari Mĕsir teh ibarat anak sapi aloes pisan; hol aja noe pimotongeun, [b] datangna ti
21 kaler. 'Kitoe deui pradjoeritna boeroeh noe di tĕngahna ibarat anak sapi beunang ngalĕbĕng; saĕnjana eta oge pada malik, kalaboer sarerejana, taja noe tagĕn; karana poë pibalahieunana geus ninggang ka darinja, geus nĕpi ka wak-
22 toena disiksa. 'Sora Mĕsir bakal lalaoenan tjara oraj; karana itoe pimaradjoeeun mawa balad, djeung bakal pada ngadatangan ka dinja marawa kampak,
23 sapĕrti toekang noewar kai. 'Pek leuweungna koe itoe bakal ditjatjar, lahiran Pangeran, sanadjan teu beunang dikirakira; wantoe itoe loba alah batan si-
24 meut, taja bilanganana. 'Anak Mĕsir teh meunang era, diselehkeun ka leungeun
25 bangsa kaler.'Timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masingnjaho, kami rek njiksa ka [c] Amon di nagara No, djeung ka Piraon, sarta ka Mĕsir, kitoe deui ka [d] aällahanana, djeung ka radjaradjana; nja eta ka Piraon, djeung ka
26 sakoer noe ngarandĕl ka dinja. 'Sarta koe kami eta rek disarelehkeun [e] ka leungeun djalma noe ngararah patina, nja ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, djeung ka leungeun rahajatna; dĕmi sanggeusna kitoe Mĕsir teh bakal dieusian deui djalma, sapĕrti

keur djaman ka toekang, lahiran Pangeran. *a* p. 48 : 8. *b* p. 1 : 14. *c* Nah. 3 : 15. *d* p. 43 : 12. *e* p. 21 : 7.

27 Tatapi [a] ari maneh mah, eh Jakoeb, abdi kami! oelah sijeun-sijeun; sarta maneh, Israil! oelah reuwas-reuwas; karana, masing njaho, maneh koe kami tangtoe disalamĕtkeun, ditjandak ti noe djaoeh-djaoeh; nja toeroenan maneh ditjandak ti tanah pangdjarahanana; tanwande Jakoeb pimoelangeun, toeloej kĕrta nja gĕnah, sarta moal aja noe matak reuwas.

28 'Mana maneh, Jakoeb, abdi kami! oelah sijeun-sijeun, lahiran Pangeran; karana kami noe njarĕngan ka maneh; karana kami kĕrsa ngadamĕl pĕrkara mejakkeun di sakabeh bangsa, ĕnggon maneh koe kami diboewang; dĕmi ka maneh mah kami moal ngadamĕl pĕrkara mejakkeun, ngan maneh rek dipĕpĕrih tĕroes djeung kaädilan; ari njiksa mah, moal hanteu njiksa ka maneh. *a* p. 30 : 10.

PASAL 47.

Ijeu teh pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka nabi Jĕrmia hal pĕrkara oerang Pĕlisti, samemeh Piraon ngelehkeun nagara Gasa.

2 Kijeu timbalan Pangeran: Toeh, tjai geus oenggah ti kaler, tangtoe pidjadieun waloengan tjaäh, ngeueum tanah djeung saeusi-eusina, kitoe deui nagara katoet priboemina; ari manoesa bakal tingdjalĕrit, estoe sakabeh priboemi tanah bakal maridangdam. 3 'Tina [a] sora plok-plokan talapok koedana noe rosa, tina goeroedoeg karetana, tina ngagoeroeh rodana, bapa teu tolih ka anak, 4 tina ngeplek leungeunna; 'koe hal poë noe pidatangeun, baris ngaroeksak sakabeh oerang Pĕlisti, baris ngabasmi oenggal-oenggal pangbantoe Tiroes djeung Sidon, pangbantoe noe masih kari; karana Pangeran bade ngaroeksak oerang 5 Pĕlisti, [b] sesa oerang poelo Kaptor. 'Nagara Gasa kadatangan goendoel; nagara Askĕlon katitiwasan, katoet sesa lĕbak maranehanana. Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek [c] noerihan awak? 6 'Adoeh, [d] pĕdang Pangeran! sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek teu eureun? Geura asoep deui ka sarangka maneh, reureuh atoeh, sarta tjitjing! 7 'Pimanaeun maneh nja rek eureun? Da Pangeran geus maparin timbalan ka eta pĕdang; ka Askĕlon djeung ka basisir laoet, ka dinja dikĕrsakeunana.

a Jĕs. 5 : 28. *b* 1 Moesa 10 : 14; Am. 9 : 7. *c* p. 41 : 5; 48 : 37. *d* p. 12 : 12; 25 : 29.

PASAL 48.

Pĕrkara Moab. *a* Jĕs. 15 : 1.

Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Balai nagara Nĕbo! karana geus diroeksak; nagara Kirjataim meunang era, geus dibeunangkeun; koeta noe loehoer teh meunang era sarta ba-2 loewas. 'Moab teh geus taja poedjieun deui; di nagara Hesbon geus pada mikir-mikir baris njilakakeun ka Moab; [pokna]: Hajoe, oerang basmi eta, leungitkeun kabangsaänana! Maneh oge, Madmen! ĕngke disina djĕmpe, geus tangtoe ka-3 oedag koe pĕdang. 'Ti nagara Horonaim aja sora djĕdjĕritan; katiwasan, nja ka-4 roeksakan gĕde. 'Moab teh geus roeksak; djalmana noe laleutik patingdjalĕrit ta-5 rarik pisan. 'Saestoena nandjakna dina tandjakan Loehit bari tjeurik tingsalĕgroek; saĕnjana dina poedoenan Horonaim pada ngadenge djĕdjĕritan soekĕr 6 pisan, alok-alok kabalahian. 'Geura kalaboer, rahajoekeun diri maraneh! Tatapi eta teh pidjadieun [a] ibarat noe boeroen-7 doel di tĕgal lĕga. 'Karana sapedah maneh ngandĕl ka djidjijeunan maneh djeung ka doenya-brana maneh, noe matak maneh ge ĕngke dibeunangkeun; ari [b] si Kamos bakal ka loewar dibojong, pang-8 hoeloena djeung kapalana sarereja. 'Ari toekang ngaroeksak teh bakal ngadatangan ka oenggal nagara, wani nagara hidji ge moal aja noe pirahajoeëun; malah lĕbakna bakal digĕmpoer, djeung tanahna rata bakal ditoempoer; reh ki-9 toe timbalan Pangeran. 'Tjik, Moab teh berean djangdjang, sina hibĕr ka loewar; ari nagarana pada pidjadieun soewoeng, datang ka taja djalma noe ngeusian. 10 'Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe kĕndor ngalampahkeun padamĕlan Pangeran; djeung keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe ngahalangan pĕ-11 dangna ka gĕtih eta. 'Ari Moab teh gĕnaheun ti ngongorana, [c] sarta tjitjing bae dina tampĕranana, hanteu pisan ditjitjikeun ti wadah ka wadah deui, djeung hanteu pisan njorang dibojong; pedah

kitoe tĕtĕp rasana, djeung seungitna hanteu owah. 12 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja kami ka manehanana bakal miwarangan anoe ngeurihkeun, nja eta tangtoe ngeurihkeun inja; ari wadahna bakal dikarosongkeun, djeung botolna dipareupeuskeun. 13 'Harita Moab teh pimeunangeun era ti si Kamos, sakoemaha anak-intjoe Israil meunang era ti [d] Bet-El, noe diandĕlkeun koe maranehanana teja. 14 'Koemaha maraneh rek ngomong: Koela teh pada prawira, nja djalma gagah kana pĕrang? 15 'Moab teh geus diroeksak; ari [haseup] nagara-nagarana njamboewang, djeung baroedjangna noe aroentjoel pada digiring ka pameuntjitan, lahiran [e] Radja, noe padjĕnĕnganana Pangeran sawadya-balad teh. 16 'Pibalahieun Moab geus deukeut datangna, estoe pitjilakaeunana kĕntjĕng katjida. 17 'Eh, sakoer noe sakoerilingna, djeung sakabeh noe pada njaho ngaranna! eta teh koe maraneh pake hawatir; koedoe ngaromong kijeu: Amboe-amboe, [f] iteuk noe koewat, paneunggeul noe aloes teja, geus potong! 18 'Eh priboemi, anak Dibon! geura toeroen ti kamoeljaän, nja dijoek kalawan halabhab; karana noe ngaroeksak Moab teh datang ka maneh, ngaroeksak ĕnggon maneh noe rareugreug. 19 'Eh, priboemi Aroër! los ka djalan, nangtoeng bari mĕlong; koedoe tatanja ka noe kaboer djeung ka noe minggat, kijeu nja pok: Euj, aja naon? 20 'Moab teh meunang era, karana geus dipeunggaskeun; geura midangdam djeung djĕdjĕritan; bedjakeun di tji Arnon, jen Moab geus diroeksak. 21 'Sarta geus tĕrap hoekoeman ka tanah rata; nja ka nagara Holon, ka Jahas djeung ka Mepaät; 22 'ka Dibon, ka Nĕbo djeung ka Bet-Diblataim; 23 'ka Kirjataim, ka Bet-Gamoel djeung ka Bet-Maon; 24 'kitoe deui ka Kĕriot djeung ka Bosra, sarta ka sakabeh bae nagara tanah Moab, noe djaraoeh sarta noe dareukeut. 25 'Tandoek Moab [g] geus ditilas, djeung [h] leungeunna geus dipotong, lahiran Pangeran. 26 'Geura eta teh [i] sina mabok, karana sok goemĕde ka Pangeran; seg Moab bakal gogolepakan dina oetahna, sarta manehanana ge geus tangtoe djadi seungseurikeuneun. 27 'Karana Israil naha lain sok diseungseurikeun koe maneh? Karah Israil teh kapanggih tjampoer djeung toekang maling? Karana satijaptijap maneh ngomongkeun eta, maneh sok gogodĕg. 28 'Eh, priboemi Moab! geura pada ninggalkeun nagara-nagara, nja ngĕnggon di goenoeng tjadas; sarta sing djaradi sapĕrti djapati, [j] noe njarajang djĕroëun lijang djoerang. 29 'Kaoela geus ngadarenge bedja [k] hal kamagoengan Moab; adigoengna kabina-bina; nja angkoeh, nja kamagoengan, nja adigoeng, sarta goemĕde hate. 30 'Kami, lahiran Pangeran, leuwih oeninga dina gĕde ambĕkna, [l] tapi soewabanana teu kijeukijeu, teu djadi sakara-kara. 31 'Sabab kitoe [m] kaoela sĕdja midangdam koe hal Moab, nja koe satanah Moab kaoela sĕdja djĕdjĕritan; koe karana oerang Kir-Heres djalma bakal tingharĕgoeng. 32 'Eh, kĕbon anggoer Sibma! alah batan tjeurik oerang Jaser kaoela sĕdja njeungtjeurikan ka maneh; dahan-dahan maneh ngareuj, datang ka meuntas laoet, nja narĕpi ka laoet Jaser; oesoem maneh ngala boeboewahan djeung oesoem maneh ngala anggoer kaboeroe koe noe ngaroeksak. 33 'Djadi kaboengahan djeung kagĕrahan dileungitkeun ti pakĕbonan sarta ti satanah Moab; djeung ari anggoer koe kami dieuweuhkeun ti pamĕrĕsanana; moal aja deui noe ngirik make karamean; aja soteh karamean, lain karamean ngirik. 34 'Ti sĕmĕt nagara Hesbon [n] djĕdjĕritan nĕpi ka nagara Elale; ejar sowarana nĕpi ka nagara Jahas; ti sĕmĕt nagara Soar kitoe deui nĕpi ka nagara Horonaim, sapi oemoer tiloe taoen teja; karana tjai Nimrim ge bakal saroewoeng. 35 'Djeung deui kami teh ti Moab, lahiran Pangeran, rek ngaleungitkeun noe sok oenggah ka pamoedjaän, djeung noe sok ngoekoes ka aällahanana. 36 'Sabab kitoe [o] hate kaoela ngalĕngis koe hal Moab, sapĕrti soeling; djeung angĕn kaoela ngalĕngis koe hal oerang Kir-Heres, sapĕrti karinding; tina sabab arta-banda beunangna geus digĕmpoer. 37 'Karana [p] oenggal sirah geus digoendoelan, djeung oenggal djanggot geus dikoeroedan; sakabeh leungeun beunang noerihan, djeung tjangkeng-tjangkengna marake karoeng. 38 'Dina loehoer sakabeh imah Moab djeung di loeloeroeng-loeloeroengna aja aloek-aloekan di mana-mana;

karana Moab teh koe kami geus dipeupeuskeun [q] tjara wadah noe teu dipikasoeka, lahiran Pangeran. 39 'Amboe-amboe, sakitoe dipeunggaskeunana! sakitoe maridangdamna! Amboe-amboe, Moab teh geus noekang moendoer bawaning eraeun! Estoe Moab teh djadi seungseurikeuneun, sarta matak reuwas ka sakabeh noe sakoerilingna. 40 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Hol itoe [r] pihibĕreun sapĕrti galoedra, djeung meberkeun djangdjangna loehoereun Moab. 41 'Sagala koeta dibeunangkeun, djeung sagala benteng dilindih; ari hate sakoer prawira Moab dina poëan eta pidjadieun sapĕrti hate awewe [s] noe keur kasoekĕran ngadjoeroe. 42 'Sarta Moab teh bakal ditoempoer, leungit kabangsaänana, sabab sok goemĕde ka Pangeran. 43 'Eh, priboemi Moab! [t] maneh ĕngke kataradjang sijeun, djeung lombang, sarta djirĕt, lahiran Pangeran. 44 'Ari saha-saha noe mangloempatkeun sijeun, tangtoe tigoebrag kana lombang; djeung saha-saha noe handjat ti djĕro lombang, tangtoe karingkoes koe djirĕt; karana kami rek ngadatangkeun ka dinja, nja eta ka Moab, taoen pidisiksaeunana, lahiran Pangeran. 45 'Dina ijoeh Hesbon narangtoeng kakaboeran, taja tanagana; [u] karana aja seuneu bidjil ti Hesbon, djeung aja hoeroeng ti pĕlĕbah Sihon; nja eta ngahakan beulah-beulah Moab, sarta djeung ĕmboen-ĕmboenan eta anak karoesoehan. 46 'Tjilaka maneh, Moab! Oemat Kamos teh tiwas; karana anak maneh lalaki dibawa ka pangdjarahan, kitoe keneh anak maneh awewe pada asoep ka pangdjarahan. 47 'Tatapi [v] dina ahir djaman mah dibojongna Moab teja tangtoe koe kami dibalikkeun, lahiran Pangeran. Sĕmĕt dijeu hoekoeman Moab.

a p. 17 : 6. *b* 4 Moesa 21 : 29. *c* Sĕp. 1 : 12. *d* 2 Radj. 23 : 15. *e* p. 51 : 57. *f* Jĕs. 14 : 5. *g* Njanj. 2 : 3. *h* Djab. 37 : 17. *i* p. 25 : 15, 27. *j* Mak. 2 : 14. *k* Jĕs. 16 : 6. *l* p. 50 : 36. *m* Jĕs. 16 : 7. *n* Jĕs. 15 : 5, 6. *o* Jĕs. 16 : 11. *p* Jĕs. 15 : 2, 3; p. 47 : 5. *q* p. 22 : 28. *r* p. 49 : 22. *s* p. 49 : 22; 50 : 43. *t* Jĕs. 24 : 17. *u* 4 Moesa 21 : 28; 24 : 17. *v* p. 49 : 6, 39.

PASAL 49.

Pĕrkara oerang Amon.

Kijeu timbalan Pangeran: Naha Israil teu bogaeun anak? teu bogaeun ahli waris? Na koe naon [a] si Malkam ngamilik tanah Gad, djeung nagara-nagarana dieusian koe oemat eta? 2 'Sabab kitoe, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja Raba, [dajeuh] oerang Amon, koe kami rek disina ngadenge soesoerakan pĕrang; sarta eta pidjadieun toempoekan karoeksakan, djeung pilĕmboeranana bakal dihoeroean koe seuneu; toeloej Israil bakal ngamilik noe ngamilik ka manehanana, timbalan Pangeran. 3 'Eh, nagara Hesbon! geura midangdam, karana Ai geus digĕmpoer; eh, pilĕmboeran Raba! geura djĕdjĕritan, disaramping karoeng; koedoe aloek-aloekan bari loeloempatan dina pagĕr tembok; karana Malkam teh ĕngke leumpang, asoep ka pangbojongan, panghoeloena djeung kapalana sarerejana. 4 'Naha maneh sok moedji sorangan koe lĕbak-lĕbak? [b] Eh, anak moengkiran, noe ngandĕlkeun doenyabranana, [bari ngomong]: Saha noe rek ngadatangan ka aing? eta lĕbak maneh ngahijang. 5 'Masing njaho, kami ka maneh rek ngadatangkeun kareuwasan, lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad, ti sakabeh noe di sakoeriling maneh; sarta maraneh bakal diboewang, pada leumpang sakaparan-paran, djeung moal aja noe ngoempoelkeun anoe keur ngalantrah. 6 'Tatapi sanggeusna kitoe mah [c] dibojongna oerang Amon teja tangtoe koe kami dibalikkeun, lahiran Pangeran.

a 1 Radj. 11 : 5. *b* p. 31 : 22. *c* p. 48 : 47.

7 Pĕrkara Edom.

Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad: Naha [a] di nagara Teman geus taja deui kapintĕran? karah noe barinangkit teh kaleungitan tarekah? koetan kapintĕranana moebadir? 8 'Eh, priboemi Dĕdan! [b] los kalaboer, geura aloendoer, njoeloesoep ka noe djĕro-djĕro; karana kami ka Esaoe rek ngadatangkeun pibalahieunana, geus nĕpi ka waktoena disiksa. 9 'Oepama [c] maneh kadatangan noe ngala anggoer, koemaha eta moal ngarikeun poepoerieun? Oepama aja noe maling ti peuting, koemaha eta moal ngaroeksak satjoekoepna? 10 'Dĕmi koe kami mah Esaoe teh diboeroendoelkeun pisan, panjoempoetanana diboekakeun, moal bisaeun njoempoet deui; ari toeroenanana geus diroeksak, kitoe keneh doeloer-doeloerna djeung tatangga-

tatanggana, sarta dirina geus euweuh.
11 'Anak maneh tinggalkeun pahatoe, koe kami rek dibajoean; djeung randa ma-
12 neh koedoe ngarandĕl ka kami. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, [d] tjatjakan eta noe bĕnĕrna oelah nginoem loemoer ge, misti ngarinoem; ari maneh mah, naha moal meunang siksaän? Pamohalan maneh teu meunang siksaän; misti pisan maneh nginoem.
13 'Karana kami geus soempah [e] njĕboet diri kami, lahiran Pangeran, jen Bosra [f] pidjadieun matak mĕlĕngĕk, djeung hinakeuneun, toer pidjadieun tarikolot djeung sapaeun; malah sakabeh nagarana pidjadieun tararikolot langgĕng.
14 'Kaoela [g] meunang warta ti Pangeran, sarta aja oetoesan dipiwarang ka bangsa kapir, [marentah kijeu]: Geura karoempoel, koedoe pada ngaroeroeg ka Edom;
15 hajoe darangdan, baris mĕrangan! 'Karana, masing njaho, maneh koe kami didjadikeun leutik di bangsa kapir, matak
16 tjoewa di manoesa. 'Moenggoeh kaidjid ka maneh, eta maneh kagĕlo koe kaangkoehan hate maneh, eh maneh noe tjitjing dina djoerang-djoerang goenoeng tjadas, djeung ngabogaän ĕnggon loehoer dina pasir! [h] Masih maneh njijeun sajang maneh loehoer pisan tjara galoedra, tangtoe maneh koe kami dito-
17 togkeun ti dinja, lahiran Pangeran. 'Ari Edom teh pidjadieun soewoeng; [i] sahasaha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk, bari njektjrekan tina hal sakabeh
18 balahina. 'Sakoemaha [j] dibalikna Sadoemoe djeung Gomora, sarta tatangga nagara teja, timbalan Pangeran, nja kitoe di dinja moal aja djalma hidjihidji atjan noe ngĕnggon, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja.
19 'Masing njaho, itoe pioenggaheun [k] sapĕrti singa ti kamagoengan tji Jordan, moeroe eta pangtjitjingan santosa; karana dadak-sakala Edom teh koe kami rek disina loempat ti dinja; djeung mana bae noe dipilih, eta koe kami rek didjĕnĕngkeun njangking ka dinja; karana saha noe nandingan kami? djeung saha noe pingadawaeun ka kami? sarta saha teja pangangon, noe bisa tagĕn di pajoeneun
20 kami? 'Koe sabab eta, geura darengekeun papasten Pangeran, noe dipastenkeun ka Edom, kitoe deui pangĕrsana, noe dikĕrsakeun ka priboemi Teman: saĕnja-ĕnjana eta mĕngke koe djalma disesered sapĕrti domba noe pangheng-kerna; saĕnja-ĕnjana pangtjitjinganana bakal mĕlĕngĕk koe hal maranehanana.
21 'Tina ngagoeloegoer roeboehna boemi teh ojag; aja djĕdjĕritan, sorana kadenge
22 [l] di sisi laoet Agĕr. 'Hol itoe pingapoengeun [m] sarta hibĕr sapĕrti galoedra, djeung meberkeun djangdjangna loehoereun Bosra; ari hate sakoer prawira Edom dina poĕan eta pidjadieun sapĕrti hate awewe noe keur kasoekĕran ngadjoeroe. *a* Ob. 8, 9. *b* Jĕh. 25 : 13. *c* Ob. 5. *d* p. 25 : 29; 1 Petr. 4 : 18. *e* p. 22 : 5. *f* p. 44 : 12. *g* Ob. 1. *h* Ob. 4. *i* p. 19 : 8; 50 : 13. *j* 1 Moesa 19 : 25; 5 Moesa 29 : 23. *k* p. 12 : 5; 50 : 44. *l* 1 Radj. 9 : 26. *m* p. 48 : 40.

23 [a] Pĕrkara Damsik. *a* Jĕs. 17 : 1.

Nagara Hamat djeung Arpad arera-eun; sabab ngadarenge bedja goreng, noe matak aladjoer; noe di sisi laoet
24 pada soesah, hanteu kaoer tjitjing. 'Nagara Damsik laleuleus, oendoer sĕdja kaboer, estoe kataradjang soemĕblak, nja keuna soekĕr djeung njĕri, tjara noe
25 keur ngadjoeroe. 'Naha mana eta nagara pamoedjian, koeta karĕsĕpan ka-
26 oela, hanteu ditinggalkeun? 'Sabab kitoe [a] baroedjangna bakal raroeboeh dina loeloeroeng-loeloeroengna, djeung sakabeh pradjoeritna bakal katitiwasan dina poĕan eta, lahiran Pangeran sawadya-
27 balad. 'Sarta kami [b] rek ngajakeun seuneu dina koeta Damsik, nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Benhadad. *a* p. 50 : 30. *b* Am. 1 : 4.

28 Pĕrkara Kedar djeung pĕrkara [a] sagala karadjaän Hasor, anoe diĕlehkeun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel. *a* Jos. 11 : 10.

Kijeu timbalan Pangeran: Geura darangdan, koedoe ngaroeroeg ka oerang Kedar, djeung ngaroeksak ka oerang
29 wetan! 'Himah-himahna djeung ingon-ingonna koe eta bakal ditjokotan; koelamboena, djeung sakabeh parabotna, kitoe deui ontana, bakal dibarawa koe eta adjang dirina; djeung bakal ngagarĕro ka darinja: [a] Panjingsijeunan ti
30 sakoeriling! 'Eh, priboemi Hasor! los kalaboer; geura pada ngalantrah masing djaoeh, njoeloesoep ka noe djĕro-djĕro, lahiran Pangeran; karana Nĕboekadnesar, radja Baboel, aja pikarĕpeun, noe dikarĕpkeun ka maraneh; sarta aja

pisĕdjaeun, noe disĕdjakeun ka maraneh.
31 'Geura darangdan, koedoe ngaroeroeg ka hidji bangsa [b] noe gĕnah, nja tjitjing sĕnang ati, lahiran Pangeran; eta teh teu pantoan teu toelakan, djeung
32 ngĕnggonna njorangan bae. 'Ari onta-ontana pidjadieun rajaheun, djeung ingon-ingonna noe mangpirang-pirang pidjadieun djaraheun; sarta diri maranehanana koe kami bakal dipantjawoerakeun ka sagala angin, [c] sakoer noe dikoeroed sisi boeoek; ari pibalahieunana koe kami rek didatangkeun ti sa-
33 kabeh beulah, lahiran Pangeran. 'Seug Hasor teh pidjadieun [d] pangtjitjingan adjag, pisoewoengeun salalanggĕngna; moal aja djalma hidji-hidji atjan noe ngĕnggon di dinja, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja.

a p. 46 : 5 *b* Hak. 18 : 7. *c* p. 9 : 26. *d* p. 9 : 11.

34 Ijeu teh pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka nabi Jĕrmia hal pĕrkara Elam, keur anjaran ngaradjaän Sidkia, radja Joeda; ari pangandikana:
35 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing nganjahokeun, kami [a] rek motongkeun gondewa oerang Elam, loeloegoe pa-
36 ngawasana. 'Sarta kami ka Elam bakal ngadatangkeun noe opat angin, ti noe opat sisi langit, sarta maranehanana koe kami bakal dipantjawoerakeun [b] ka eta sakabeh angin, wani taja pisan bangsa, noe teu
37 didatangan boeboewangan ti Elam. 'Ari oerang Elam teh koe kami rek disina geder di hareupeun moesoeh-moesoehna djeung di hareupeun sakoer noe ngarah patina; sarta kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka darinja, bĕndoe kami noe leuwih bangĕt, lahiran Pangeran; [c] malah kami bakal njoesoelkeun pĕdang ti pandeurieunana, nĕpi ka maranehanana koe
38 kami dibejakkeun. 'Djeung kami rek ngadĕgkeun panglinggihan kami di Elam, sarta rek ngagĕmpoer radja djeung kapala-kapala, dileungitkeun ti dinja, lahi-
39 ran Pangeran. 'Dĕmi geus kitoe, dina ahir djaman mah dibojongna Elam teja tangtoe koe kami dibalikkeun, lahiran Pangeran.

a p. 51 : 56. *b* Jĕh. 5 : 10. *c* p. 9 : 16.

PASAL 50.

Ijeu teh pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran [a] pĕrkara Baboel, pĕrkara tanah Kasdim, koe lantaran nabi Jĕrmia.

a Jĕs. 13, 14.

2 Geura pada oewarkeun di sagala bangsa, djeung aloetarakeun, [a] bari nandjeurkeun hidji bandera; geura pada oetarakeun, oelah rek salingkoeh, kijeu nja ngaromong: Baboel geus dibeunangkeun, [b] si Bel geus meunang era, si Mĕrodak baloewas, artja-artjana mareunang era,
3 brahala-brahalana pada baloewas. 'Karana aja hidji bangsa ti kaler, indit ngaroeroeg ka dinja; tanahna koe eta bakal didjijeun soewoeng, datang ka taja djalma noe ngeusian; boh manoesa, boh
4 sasatoan kalaboer arijang. 'Dina mangsa eta djeung dina waktoe eta, lahiran Pangeran, oerang Israil pidaratangeun, nja eta djeung oerang Joeda babarĕngan; [c] pada leumpang bari tjeurik sapandjang djalan, narejangan Pangeran Allahna.
5 'Bakal pada nanjakeun Sion, bari njalanghareup djalan ka dijeu, [pokna]: Hajoe, oerang anoet ka Pangeran, njijeun pĕrdjangdjian langgĕng, anoe moal dipopohokeun!

a p. 4 : 6. *b* Jĕs. 46 : 1; p. 51 : 44. *c* p. 31 : 9; Hos. 3 : 5.

6 Oemat kami geus djadi saibarat domba laleungit; pangangonna geus pada njasabkeun ka dinja, disasarkeun di goenoeng-goenoeng; leumpangna toeroeu goenoeng oenggah pasir, pada parohoĕun
7 ka ĕnggonna ngabarak. 'Saha-saha noe manggih domba teh, kop ngahakan eta; [a] djeung moesoeh-moesoehna ngaromong: Aing teu kasalahan, sabab eta teh geus marigawe dosa ka Pangeran, ĕnggon kabĕnĕran; nja ka Pangeran, [b] panga-
8 djĕng-ngadjĕng karoehoenna. 'Geura ngabalĕtjir [c] ti tĕngah Baboel, sarta geura baridjil ti tanah Kasdim, djeung sing djaradi sapĕrti domba lalaki ti heulaeun
9 domba awewe! 'Karana, masing njaho, kami ti tanah kaler bakal ngageuingkeun djeung nginditkeun ka Baboel koempoelan bangsa galĕde; ari eta bakal tata-baris, mĕrangan ka Baboel; tidinja seug dibeunangkeun; djamparingna bakal sabijasa djamparing prawira noe
10 pintĕr, moal aja noe balik lengoh. 'Ari tanah Kasdim teh pidjadieun djaraheun; sakabeh noe ngadjarahan bakal sareu-
11 beuh, lahiran Pangeran. 'Sabab maneh tadina boengah, sabab maneh tadina soeka-soeka, eh noe ngarampogan kagoengan kami! sabab maneh tadina loeloentjatan tjara anak sapi keur ngirik;

sarta hohowang sapĕrti koeda lalaki. 12 'Indoeng maraneh bakal eraeun katjida; noe ngadjoeroekeun maraneh bakal wirangeun. Masing njaho, eta pidjadieun pangpandeurina bangsa-bangsa, nja pidjadieun tĕgal lĕga, tanah keëng djeung tanah 13 lapang. 'Tina bĕbĕndoe Pangeran eta teh moal dieusian deui, nja pidjadieun soewoeng sakoerilingna; [d] saha-saha noe ngaliwat ka Baboel bakal mĕlĕngĕk, bari njektjrekan tina hal sakabeh bala-14 hina. 'Eh, sakabeh toekang mĕntang gondewa! geura tata-baris, ngaroeroeg ka Baboel ti sakoeriling; pek pada manahan ka dinja, oelah njaraäh koe djamparing; [e] karana eta teh boga dosa ka Pangeran. 15 'Geura saroerak ka dinja ti sakoeriling; eta teh njĕrahkeun diri; bentengna raroegroeg, koetana raroentoeh; karana kitoe pamalĕs Pangeran. [f] Geura maralĕs ka dinja; sakoemaha lampahna tadi, koedoe kitoe nja marilampah ka dinja. 16 'Basmi koe maraneh toekang sĕbar, sing leungit ti Baboel; kitoe deui noe sok njĕkĕl arit keur oesoem diboewat; bawaning sijeun [g] panganijaja pĕdang, djalma bakal aloendoer sabangsa-bangsana, sarta djalma bakal kalaboer satanah-tanahna.

a p. 40 : 2. *b* p. 14 : 8; 17 : 13. *c* Jĕs. 48 : 20; p. 51 : 6. *d* p. 49 : 17. *e* p. 51 : 1. *f* Wahj. 18 : 6. *g* p. 46 : 16.

17 Israil teh ibarat domba ngalantrah, dibĕbĕrik singa. [a] Noe mimiti ngahakan eta, nja eta radja Asoer; ari ijeu noe pandeuri, nja eta Nĕboekadnesar, radja Baboel, geus ngarĕmoekkeun toelang-18 toelangna. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami rek njiksa ka radja Baboel djeung ka tanahna, [b] sakoemaha kami geus njiksa ka radja Asoer 19 djeung ka tanahna. 'Sarta kami rek moelangkeun Israil ka pangangonanana; toeloej bakal diangon deui di goenoeng Karmel djeung di goenoeng Basan; kitoe deui di pigoenoengan Epraim sarta di tanah Gilad eta piseubeuheun awakna. 20 'Dina mangsa eta djeung dina waktoe eta, lahiran Pangeran, [c] ana ditejangan kadorakaän Israil, teu aja; kitoe deui ana ditejangan dosa Joeda, teu kapanggih; karana kami tangtoe ngahampoera ka sakoer noe koe kami dikarikeun.

a 2 Radj. 15: 19, 29; 25:1. *b* Jĕs. 37:36. *c* p. 31 : 34.

21 Geura indit ka tanah Baha-doewa-kali, sarta roeroeg; nja ngaroeroeg ka priboemi tanah Keuna-siksa! Pek mĕdang, sarta soesoel bari noempĕs, lahiran Pangeran; nja koedoe milampah sakoema-22 ha timbalan kami ka maneh. 'Aja sora pĕrang dina tanah, djeung karoeksakan 23 gĕde. 'Amboe-amboe, paloe saboemi kabeh sakitoe dipotongkeunana djeung dirĕmoekkeunana! Amboe-amboe, Baboel teh sakitoe nja djadi matak mĕlĕngĕk 24 di tĕngah bangsa-bangsa! 'Kami masang ridjĕt ka maneh, Baboel! malah maneh teh beunang, tatapi koe maneh teu kanjahoan; maneh kapanggih, malah maneh teh ditangkĕp, doemeh maneh mĕrangan 25 ka Pangeran. 'Pangeran geus moekakeun goedang andjeunna, ngaloewarkeun pakarang bĕndoena; wantoe-wantoe hal kitoe teh padamĕlan Goesti, Pangeran 26 sawadya-balad, di tanah Kasdim. 'Geura pada ngadatangan ka dinja ti toengtoeng, baroekakeun koedang-koedangna, eusina hoenjoedkeun, sapĕrti toempoekan gandoem; seg toempĕskeun, poma oelah aja 27 sesana! 'Sakabeh sapina noe ngora sarabĕtan, [a] nja giring ka pameuntjitan! Pibalaïeun maranehanana; karana geus ninggang ka poëna, geus nĕpi ka wak-28 toena disiksa. 'Aja sowara noe kalaboer sarta noe maringgat ti tanah Baboel, pada ngabedjakeun di Sion [b] balĕsan Pangeran, Allah oerang, balĕsan kabah 29 andjeunna. 'Geura pada ngadjakan ka Baboel taroekang panah, sakabeh toekang mĕntang gondewa; eta Baboel koe maraneh lingkoengan ti sakoeriling; papatjoewan oelah aja noe minggat; geura pada naoer ka dinja sapagaweanana; sakoemaha lampahna tadi, koedoe kitoe nja marilampah ka dinja; karana eta teh angkoeh ka Pangeran, ka [c] Kasoetji 30 Israil. 'Sabab kitoe [d] baroedjangna bakal raroeboeh dina loeloeroeng-loeloeroengna, djeung sakabeh pradjoeritna bakal katitiwasan dina poëan eta, lahiran 31 Pangeran. 'Masing nganjahokeun, kami ngamoesoeh ka maneh, [e] noe angkoeh! lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad; karana geus ninggang ka poë maneh, geus nĕpi ka waktoe maneh koe kami 32 disiksa. 'Ari noe angkoeh teh bakal titadjong, bloek laboeh, sarta moal aja noe ngahoedangkeun inja; djeung kami rek

ngajakeun seuneu di nagara-nagarana, nja eta bakal ngalěboer sakabeh noe aja di sakoerilingna. *a* p. 48:15. *b* p. 51:11. *c* Jěs. 1:4. *d* p. 49:26. *e* Jěs. 47:7.

33 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Ari oerang Israil djeung oerang Joeda geus dikanijaja sarerejana; djeung sakabeh noe ngadjarah inja parageuh pisan njěkělna, [a] teu daraekeun ngaleupaskeun. 34 'Děmi Poerah ngadjaitna leuwih kawasa; Pangeran sawadya-balad, kitoe djěněnganana; [b] nja eta tangtoe mangngoeroeskeun prakarana, kěrsana ngareureuhkeun boemi, djeung njěblakkeun priboemi Baboel. 35 'Pědang pikeunaeun ka oerang Kasdim, lahiran Pangeran, geus poegoeh ka priboemi Baboel, djeung ka kapala-kapalana, sarta ka boedjangga-boedjanggana. 36 'Pědang pikeunaeun ka [c] toekang soewaban, sina djaradi paloeng; pědang pikeunaeun ka prawirana, sina djaradi geder. 37 'Pědang pikeunaeun ka koedana djeung ka karetana, kitoe deui ka sakabeh [d] tjampoeran bangsa, noe aja di těngahna, sina djaradi sapěrti awewe; pědang pikeunaeun ka doenya-branana, sina dirajah. 38 'Tjaina pikeunaeun koe katiga, [e] sina djaradi saät; karana eta tanah loba artja, djeung maranehanana kaedanan koe brahalana noe matak reuwas. 39 'Sabab kitoe [f] eta tanah měngke diěnggonan sasatoan galak reudjeung oesoeng-esang, toer diěnggonan manoek naäm; moal dieusian deui djalma saěnděngna, djeung moal diěnggonan deui toeroen-toemoeroen. 40 'Sakoemaha [g] Allah ngabalikkeun Sadoemoe, djeung Gomora, sarta tatangga nagara teja, lahiran Pangeran, nja kitoe di dinja moal aja djalma hidjihidji atjan noe ngěnggon, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja. 41 'Masing njaho, pidatangeun hidji bala ti těbeh kaler, nja hidji bangsa gěde reudjeung radja loba pisan bakal digareuingkeun ti sisi boemi. 42 'Pada njěkěl gondewa djeung tohok; [h] estoe děděglěr eta teh, teu warělasan; sorana ngagoeroeh sapěrti laoet, sarta pada toempak koeda, baris satata djalma noe rek pěrang, ngaroeroeg ka maneh, anak Baboel! 43 'Radja Baboel geus ngadenge bedjana, [i] sarta leungeunna ngeplek; radja teh kataradjang kasoekěran, [j] njěri tjara noe keur ngadjoeroe. 44 'Masing njaho, [k] itoe pioenggaheun sapěrti singa ti kamagoengan tji Jordan, moeroe eta pangtjitjingan santosa; karana dadak-sakala oerang Baboel koe kami rek disina loempat ti dinja; djeung mana bae noe dipilih, eta koe kami rek didjěněngkeun njangking ka dinja; karana saha noe nandingan kami? djeung saha noe pingadawaeun ka kami? sarta saha teja pangangon, noe bisa tagěn di pajoeneun kami? 45 'Koe sabab eta, [l] geura darengekeun papasten Pangeran, noe dipastenkeun ka Baboel, kitoe deui pangěrsana, noe dikěrsakeun ka tanah Kasdim: saěnja-ěnjana eta měngke koe djalma disesered sapěrti domba noe panghengkerna; saěnja-ěnjana pangtjitjinganana bakal mělěngěk koe hal maranehanana. 46 'Tina bedja kalindihna Baboel boemi teh ojag, sarta djědjěritanana kadenge di sagala bangsa. *a* Jěs. 14:17. *b* p. 51:36. *c* Jěs. 44:25. *d* Jěh. 30:5. *e* p. 51:36. *f* Jěs. 13:19, 20; 34:13, 14. *g* p. 49:18. *h* p. 6:22, 23. *i*. Jěs. 13:7. *j* p. 4:31. *k* p. 49:19. *l* p. 49:20.

PASAL 51.

Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami rek ngageuingkeun [a] angin matak roeksak, naradjang ka Baboel djeung ka priboemi eta hate sakoer noe ngamoesoeh ka kami. 2 'Djeung deui kami ka Baboel rek ngadatangkeun taroekang napi, nja eta pinapieun Baboel, datang ka kosong tanahna; karana dina poë pitjilakaeunana eta bakal pada naradjang ka dinja ti sakoeriling. 3 'Toekang měntang gondewa koedoe měntang, diběněrkeun ka noe sok měntang, djeung ka noe pělěkik make badjoena kěre; baroedjangna montong dipikaroenja, haramkeun bae sabaladna kabeh; 4 'di tanah Kasdim sing pagoletak djalma noe kasabět, kitoe deui di loeloeroeng-loeloeroengna djalma beunang noeblěs. 5 'Karana Israil djeung Joeda lain ditilar koe Allahna, koe Pangeran sawadya-balad, sanadjan tanahna pinoeh koe kasalahan ka Kasoetji Israil oge. 6 'Geura kalaboer [b] ti těngah Baboel, sing pada ngarahajoekeun diri sorangan; oelah koengsi maraneh katitiwasan koe kadorakaänana; karana ijeu teh waktoe pamalěs Pangeran, andjeunna kěrsa naoer ka dinja kana pagaweanana. 7 'Ari Baboel teh

tadina [c] ibarat loemoer ĕmas, ditjĕpĕng koe panangan Pangeran, sarta matak mabok ka saeusi boemi; bangsa-bangsa geus ngarinoem anggoerna, sabab kitoe bangsa teh pada datang ka gegeloan.
8 'Ngadak-ngadak Baboel teh roeboeh sarta diroeksakkeun. Geura pada midangdam koe hal eta; tjik, njarokot [d] geutah tamba pikeun raheutna, malah-
9 mandar eta tjageur deui! 'Kaoela geus pada ngoebaran ka Baboel, tapi teu koengsi tjageur; tinggalkeun bae, hajoe oerang pada moelang satanah-tanahna; karana hoekoemanana [e] geus njoendoel ka langit, ngoenoeng-ngoenoeng tĕpi
10 ka mega. 'Pangeran geus nganjatakeun kabĕnĕran oerang; hajoe, oerang leumpang, oerang njaritakeun di Sion pada-
11 mĕlan Pangeran, Allah oerang! 'Geura [f] ngarĕdapan djamparing, ngareupeulan kĕpĕng! Pangeran [g] geus ngageuingkeun roh radja-radja Madajin, sabab pangĕrsakeunnana ngamoesoeh ka Baboel, soepaja sina diroeksak; [h] karana kitoe pamalĕs Pangeran, balĕsan kabah andjeun-
12 na. 'Geura pada nandjeurkeun [i] hidji bandera baris nĕmpoeh ka koeta Baboel; koedoe ngoewatan noe ngadjaga, ngadĕgkeun noe karĕmit, njadijakeun [j] anoe baris ngabongohan; karana Pangeran ngĕrsakeun ongkoh, ngadamĕl ongkoh anoe koe andjeunna geus diandikakeun
13 hal pĕrkara priboemi Baboel. 'Eh, maneh noe ngĕnggon di sisi tjai gĕde, anoe soegih doenya-brana! maneh geus datang ka panoengtoengan, kana oekoeran
14 kapĕrĕtjitan maneh.' Pangeran sawadyabalad geus soempah, [k] njĕbat salirana koe mantĕn: Geus tangtoe maneh koe kami disina djĕdjĕl koe manoesa, sapĕrti lege, sarta eta bakal soerak koe hal maneh patembal-tembal. *a* p. 4 : 11. *b* p. 50 : 8; Wahj. 18 : 4. *c* p. 25 : 15; Wahj. 17 : 4. *d* p. 8 : 22. *e* Wahj. 18 : 5. *f* p. 46 : 3, 4. *g* Jĕs. 13 : 17. *h* p. 50 : 28. *i* p. 50 : 2. *j* 2 Bab. 13 : 13. *k* p. 22 : 5; Am. 6 : 8.

15 [a] Pangeran teja noe ngadamĕl boemi koe kawasana, ngadĕgkeun djagat koe kapintĕranana, sarta masangkeun langit
16 koe pangartosanana. 'Tijap-tijap andjeunna ngagĕntra, dĕr ngagoeroeh tjai di awang-awang, sarta nja andjeunna noe ngoenggahkeun tĕdoeh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamĕl kilat barĕng hoedjan, sarta noe ngabidjil-
17 keun angin ti goedang andjeunna. 'Oenggal-oenggal manoesa bodo, euweuh kanjaho; oenggal-oenggal kamasan meunang era tina artja, sabab beunangna
18 njitak teh palsoe, hanteu ĕrohan. 'Estoe sija-sija eta teh, boewatan ngabobodo; samangsa disiksa, tangtoe laleungit.
19 'Dĕmi Doeoeman Jakoeb mah lain sapĕrti eta; satĕgĕsna andjeunna noe ngadjadikeun saniskarana, sarta [Israil] djadi kaom kagoenganana; Pangeran sawadya-balad, kitoe padjĕnĕnganana. *a* p. 10 : 12.

20 [a] Maneh teh koe kami dianggo gada, parabot pĕrang; ari koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun bangsa-bangsa, sarta koe lantaran maneh kami rek nga-
21 roeksakkeun karadjaän-karadjaän. 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun koeda djeung noe toempakna, sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun kareta djeung noe toempakna.
22 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun lalaki djeung awewe; koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun kolot djeung boedak; sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoek-
23 keun boedjang reudjeung landjang. 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun toekang ngangon djeung ingoningonna; koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun ahli tani djeung sapina; sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun bopati-bopati reudjeung
24 pangkat-pangkat. 'Sarta kami teh ka Baboel djeung ka sakabeh priboemi Kasdim [b] tangtoe ngabalĕs sakabeh kagorenganana, noe koe eta dipigawe di Sion, nja di hareupeun panon maraneh, lahiran Pangeran. *a* p. 50 : 23. *b* p. 50 : 29.

25 [a] Eh, goenoeng pangroeksakan, noe ngaroeroeksak saboemi kabeh! masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, lahiran Pangeran; sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari maneh koe kami seug didjoengkĕlkeun tina batoe tjadas, didjadikeun
26 oeroet goenoeng kahoeroean; 'datang ka taja noe ngala batoe ti maneh baris djoeroe atawa batoe baris padĕmen; saĕnjana maneh pidjadieun soewoeng
27 salalanggĕngna, lahiran Pangeran.'Geura pada nandjeurkeun [b] hidji bandera dina tanah; geuwat narijoep sangkakala di bangsa-bangsa; koedoe njaroetjikeun

bangsa-bangsa baris ngaroeroeg ka dinja; koedoe ngadjakan ka dinja karadjaän Ararat, Mini djeung Askĕnas; koedoe ngadjĕnĕngkeun senapatina baris ngaroeroeg ka dinja; geura ngarinditkeun koeda, sing sapĕrti lege boeloe 28 lobana! 'Koedoe njaroetjikeun bangsa-bangsa baris ngaroeroeg ka dinja; nja eta radja-radja Madajin, djeung bopati-bopatina, sarta sakabeh pangkat-pangkatna, kitoe deui djalma saeusi tanah 29 noe di bawah parentahna. 'Harita boemi teh bakal ojag djeung gendjlong, doemeh boekti pangĕrsakeun Pangeran hal Baboel; ari kĕrsana tanah Baboel didjadikeun soewoeng, wani taja djalma noe 30 ngeusian. 'Prawira Baboel geus areureun pĕrang, tjaritjing bae di djĕro benteng-bentengna, geus peped pangawasana, pada djadi [c] sapĕrti awewe; pangtjitjinganana geus disoendoetan, toelak-toe-31 lakna pararotong. 'Toekang loempat moeroe-moeroe paämprok djeung pada toekang loempat, sarta poerah lapor paämprok djeung pada poerah lapor, sĕdja ngoeningakeun ka radja Baboel, jen dajeuhna geus dibeunangkeun ti 32 toengtoeng; 'ari peupeuntasan geus pada kalindih, ĕmbĕl-ĕmbĕl geus dihoeroean koe seuneu, sarta pradjoerit pada soemĕblak. *a* 2 Radj. 23 : 13. *b* p. 50 : 2. *c* p. 50 : 37.

33 Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Anak Baboel saibarat pangirikan keur waktoe ngirik dina eta; sakeudeung deui oesoem di-34 boewat pikeun eta. 'Kaoela geus dihakan, dibejakkeun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel, didjijeun wadah kosong, dilĕglĕg tjara koe naga; eta ngeusian gĕgĕmboengna koe kangeunahan kaoela, 35 toer kaoela teh koe eta diboewang. 'Panganijaja ka kaoela sarta ka awak kaoela sing malik ka Baboel, piomongeun priboemi Sion; djeung gĕtih kaoela sing malik ka oerang Kasdim, piomongeun 36 oerang Jĕroesalem. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho,[a] kami rek mangngoeroeskeun prakara maneh, djeung maneh koe kami rek dipangmalĕskeun; [b] sarta kami rek njaätkeun laoetna, djeung sirahna tjai rek ditoe-37 hoerkeun. 'Ari Baboel teh ĕngke pidjadieun toempoekan batoe, [c] pangtjitjingan adjag, matak mĕlĕngĕk, sarta tjektjrekaneun, taja djalma noe ngeusian. 38 'Djalmana bakal pada ngagaoer babarĕngan sapĕrti singa; bakal pada ngagĕ-39 rĕm tjara anak singa. 'Dĕmi keur pada panas, eta teh koe kami rek dipangnjijeunkeun sidĕkah, sarta disina marabok, soepaja sina saroeka-soeka, bari seug hareës [d] heës langgĕng, sarta moal 40 njaring deui, lahiran Pangeran. 'Koe kami [e] rek digiring ka pameuntjitan sapĕrti anak domba, tjara domba lalaki 41 reudjeung badot. 'Amboe-amboe, [f] Sesak teh sakitoe dibeunangkeunana! Pamoedjian saboemi kabeh sakitoe kalindihna! Amboe-amboe, Baboel teh sakitoe nja djadi matak mĕlĕngĕk dina bangsa-bang-42 sa! 'Baboel teh kakĕlĕm koe laoet, kalipoetan koe ombakna noe ngagoeroeh. 43 'Nagara-nagarana geus djadi soewoeng, nja djadi tanah keëng djeung tanah lapang, tanah noe teu diĕnggonan koe djalma hidji-hidji atjan, sarta anak 44 Adam taja noe njorang ka dinja. 'Djeung deui kami rek njiksa ka si Bel di Baboel, bari ngaloewarkeun ti soengoetna beunang eta ngalĕglĕg; sarta bangsa-bangsa moal ngaleut-ngaleut deui ka dinja; djeung deui koeta Baboel bakal roeg-roeg. *a* p. 50 : 34. *b* p. 50 : 38. *c* p. 10 : 22; 50 : 13. *d* Djab. 76 : 6. *e* p. 50 : 27. *f* p. 25 : 26.

45 Eh, oemat kami! geura baridjil ti tĕngahna; sing pada ngarahajoekeun diri sorangan, njingkiran bĕndoe Pangeran 46 noe leuwih bangĕt. 'Sarta maraneh oelah leutik hate, djeung oelah rek sarijeun koe bedja, noe bakal kadenge dina tanah; karana pidatangeun bedja dina taoenna, sarta ganti taoen pidatangeun deui bedja, djeung piajaeun panganijaja dina tanah, noe kawasa moemoesoehan djeung pada 47 kawasa. 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja kami rek njiksa ka artja-artja Baboel, djeung satanahna kabeh pimeunangeun era; sarta sakabeh djalmana noe kasabĕt bakal 48 pagoletak di tĕngahna. 'Ari langit djeung boemi, sarta saeusi-eusina, [a] bakal pada sĕsĕnggakan koe hal Baboel; karana toekang ngaroeksak teh tangtoe ngadatangan ka dinja ti tĕbeh kaler, lahiran 49 Pangeran. 'Sakoemaha Baboel geus djadi matak roeboeh noe kasabĕt oerang Israil, nja kitoe di Baboel mĕngke raroeboeh 50 noe kasabĕt saeusi tanah. 'Eh, sakoer

noe rahajoe tina pĕdang! geura laleumpang, oelah rek ngarandĕg; sing ngaringĕtkeun ka Pangeran ti kadjaoehan, sarta sing njipta Jĕroesalem dina pikir 51 maraneh. 'Koering pada era, sabab ngaroeping ngahinakeunana; beungeut koering sadaja kalipoetan koe wiwirang, sabab aja djalma bangsa sedjen arasoep 52 kana kasoetjian gĕdong Pangeran. 'Pedah kitoe, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja kami rek njiksa ka artja-artjana; sarta di sakoeriling tanahna mĕngke tingharĕgoeng 53 noe kasabĕt. 'Masih Baboel naek ka langit, [b] djeung masih mageuhkeun ĕnggonna noe loehoer nja reugreug ge, tangtoe bae ti kami didatangan taroekang 54 ngaroeksak, lahiran Pangeran. 'Aja sora djĕdjĕritan ti Baboel, djeung sora ka- 55 roeksakan gĕde ti tanah Kasdim. 'Karana Pangeran ngaroeksak Baboel, djeung ngaleungitkeun ti dinja omong gĕde; ari ombak eta ngagoeroeh sapĕrti 56 tjai gĕde, sorana tingdjalĕgoer. 'Wantoe-wantoe eta nagara, nja eta Baboel, kadatangan toekang ngaroeksak, djeung prawira-prawirana geus dibeunangkeun, [c] gondewa-gondewana geus dipeunggaskeun; karana Pangeran teh nja Allah noe kagoengan pamalĕs, tangtoe pisan 57 naoer. 'Ari kapala-kapalana djeung boedjangga-boedjanggana, bopati-bopatina djeung pangkat-pangkatna, kitoe deui prawira-prawirana koe kami rek disina marabok; toeloej hareës heës langgĕng, sarta moal njaring deui, lahiran Radja, noe padjĕnĕnganana Pangeran sawadya- 58 balad teh. 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Koeta Baboel noe sakitoe kandĕlna mĕngke plong ngaboeliklak, sarta lawang-lawangna noe sakitoe loehoerna mĕngke dihoeroean koe seuneu; ari djalma-djalma njaroesahkeunana maneh nja tjoemah-tjoemah, sarta bangsabangsa ngarariwoedkeunana maneh nja baris seuneu.

a Wahj. 18 : 20. *b* p. 49 : 16. *c* p. 49 : 35.

59 Ijeu teh dawoehan, noe koe nabi Jĕrmia didawoehkeun ka Sĕraja, poetra Neria, anoe poetra Mahseja, barang Sĕraja mangkat ka Baboel, ngiring Sidkia, radja Joeda, mangsa kaopat taoenna Sidkia djoemĕnĕng radja. Ari Sĕraja 60 teja djadi kapala pasanggrahan. 'Ari eta saniskara katjilakaän, anoe pikeunaeun ka Baboel teh, koe Jĕrmia disĕratkeun, didamĕl kitab hidji, nja eta sadajana pangandika noe tadi, anoe disĕratkeun 61 pĕrkara Baboel teja. 'Pok Jĕrmia misaoer ka Sĕraja: Dimana sampejan geus soemping ka Baboel, mangka eling, moedoe ngaos ijeu sadajana pangandika; 62 'sarta moedoe oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! andjeun geus ngandika mĕnggah ijeu ĕnggon, koe andjeun bade dibasmi, soepaja oelah aja deui noe ngeusian, bagija manoesa, bagija sasatoan; salĕrĕsna pidjadieun soewoeng salalang- 63 gĕngna. 'Dĕmi geus kitoe, dimana sampejan parantos ngaos ijeu kitab, seug koe sampejan tjangtjangan batoe, sarta balangkeun sakali ka tĕngah tji Prat, 64 'bari misaoer: [a] Tjara kijeu pĕtana Baboel teh mĕngke tilĕlĕp, sarta moal mĕnjat deui, tina sabab katjilakaän, noe koe kami didatangkeun ka dinja; tangtoe ripoeh.

a Wahj. 18 : 21.

Sĕmĕt dijeu piwoeroek Jĕrmia.

PASAL 52.

Oemoer [a] Sidkia keur mangsa djadi radja salikoer taoen, sarta sawĕlas taoen ngaradjaänana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Hamoetal poetra Jĕrmia, 2 oerang Libna. 'Dĕmi Sidkia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, 3 sakoemaha lampah Jojakim teja. 'Karana pangdatang kitoe ka Jĕroesalem djeung ka Joeda teh, nja tina bĕndoening Pangeran, nĕpi ka pada dipitjeun ti pajoeneunana. Ari Sidkia teh baha 4 ka radja Baboel. 'Dĕmi geus kitoe, [b] mangsa kasalapan taoenna Sidkia djoemĕnĕng radja, dina boelan noe kasapoeloeh, dina tanggal sapoeloeh, soemping deui Nĕboekadnesar, radja Baboel, sarta njandak sabaladna, ngaroeroeg ka Jĕroesalem; seug masanggrahan, ngalingkoeng nagara, sarta ngadamĕl ben- 5 teng sakoeriling nagara. 'Ari nagara teh dikĕpoengna tĕpi kana kasawĕlas taoen- 6 na Sidkia djoemĕnĕng radja. 'Dina boelan noe kaopat, dina tanggal salapan, bangĕt nja patjĕklik di djĕro nagara, wani djalma eusi tanah taja pisan ha- 7 kaneun. 'Toeloej nagara teh bĕdah, sarta sakabeh pradjoerit ngalolos, boedal ti nagara ti peuting, djalan lawang dina

sĕla-sĕla doewa koeta, noe pabĕnĕran taman radja; ari oerang Kasdim teh aja di sakoeriling nagara; kĕbat laleum-8 pangna ngadjoegdjoeg tĕgal lapang. 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njoesoel ka radja; heug Sidkia kasoesoel di tanah lapang Jĕriho; sarta sabaladna kabeh paboerisat ti andjeunna. 9 'Pek radja ditangkĕp, [c] bari seug dideuheuskeun ka radja Baboel, ka nagara Ribla, di tanah Hamat; toeloej andjeun-10 na dihoekoeman. 'Ari poetra Sidkia noe pamĕgĕt koe radja Baboel dipeuntjitan di pajoeneun sotjana; malah sakabeh kapala Joeda dipeuntjitan di Ribla. 11 'Djeung deui sotja Sidkia dilolongkeun, sarta salirana dirante tambaga, bari andjeunna toeloej koe radja Baboel dibawa ka Baboel, sarta dirawatan di ĕnggon sakitan, nĕpi ka poëanana maot.

a 2 Radj. 24:18. *b* 2 Radj. 25:1; p. 39:1; Jĕh. 24:1. *c* p. 39:5.

12 Dĕmi dina boelan noe kalima, dina tanggal sapoeloeh, nja eta kasalapanwĕlas taoenna Nĕboekadnesar, radja Baboel teja, djoemĕnĕng radja, harita Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, poerah marĕk di pajoeneun radja Ba-13 boel, datang ka Jĕroesalem. 'Toeloej ngahoeroean gĕdong Pangeran djeung gĕdong radja; sarta sakabeh imah noe di Jĕroesalem, nja eta sakoer imah noe 14 gĕde-gĕde, dihoeroean koe seuneu. 'Ari sakabeh koeta Jĕroesalem sakoeriling dibongkar koe sabalad oerang Kasdim, noe ditjĕkĕl koe kapala toekang peun-15 tjit teja. 'Djeung deui djalma miskin sawareh, sarta sesa bala, noe kari di djĕro nagara, barĕng noe pada ngalejos, noe geus njĕrahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma loba, dibojong koe Nĕboesaradan, kapala toe-16 kang peuntjit. 'Tatapi eusi tanah noe miskin mah koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, ditinggalkeun sawareh, baris ngĕbon anggoer djeung milampah 17 tani. 'Ari [a] noe doewa pilar tambaga, noe di gĕdong Pangeran, sarta tĕmpat paso, kitoe deui lalaoetan tambaga, noe di gĕdong Pangeran teja, koe oerang Kasdim diparotongan; seg sakabeh tam-18 bagana diakoetan ka Baboel. 'Malah daloeng-daloeng, sodok-sodok, peso-peso, pangepret-pangepret djeung pisin-pisin, sakabeh bae parabot tambaga, noe di-19 pake ngabakti teja, dibarawa. 'Kitoe deui bokor-bokor, paroekoejan-paroekoejan, pangepret-pangepret, daloeng-daloeng, adjoeg-adjoeg, pisin-pisin djeung pinggan-pinggan; naon bae sipat ĕmas, djeung naon bae sipat perak, koe kapala toekang peuntjit teh dibawa. 20 'Moenggoehing eta doewa pilar, hidji lalaoetan djeung noe doewa wĕlas sasapian tambaga, noe ti handapeun tĕmpat-tĕmpat paso, beunang ngadamĕl radja Soeleman pikeun gĕdong Pangeran teja, tambagana eta sakabeh paparabo-21 tan taja timbanganana. 'Ari pilar teja, [b] loehoerna pilar noe hidji dalapan wĕlas asta, sarta dioekoerna tĕpoeng-gĕlang koe rara doewa wĕlas asta; dĕmi kan-22 dĕlna opat ramo, ngoeloewoeng. 'Sarta mamakoetaän noe dina loehoer eta tambaga; ari loehoerna hidji mamakoetaän teh lima asta; djeung aja anjaman sarta dadalimaän dina mamakoetaän teh sakoeriling, kabeh tambaga; nja kitoe keneh pilar noe hidji deui sarta dada-23 limaänana. 'Ari rejana dadalimaän teh salapan poeloeh gĕnĕp, ti sakabeh beulah; djoemlah dadalimaän saratoes siki 24 dina anjaman sakoeriling. 'Djeung deui kapala toekang peuntjit teh [c] njokot Sĕraja, loeloegoe panghoeloe, djeung Sĕpanya, panghoeloe kadoewa, sarta noe tiloe poerah ngadjaga bangbaroeng; 25 'toer eta teh ti nagara njokot hidji ponggawa, noe ditjangkingan pradjoerit, djeung toedjoeh djalma ti noe bakoe marĕk di pajoeneun radja, noe kapanggih di djĕro nagara, kitoe deui djoeroetoelis kapala balad, noe ngasoepkeun djalma eusi tanah kana balad, sarta gĕnĕp poeloeh djalma kaäsoep eusi tanah, noe kapanggih di djĕro nagara. 26 'Nja eta sadajana dibawa koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, digi-27 ring ka radja Baboel, ka Ribla. 'Pek koe radja Baboel disabĕtan, diparaehan di Ribla, di tanah Hamat. Tah, kitoe Joeda teh dibojongna ti djĕro tanahna.

a 2 Radj. 25:13. *b* 1 Radj. 7:15. *c* 2 Radj. 25:18.

28 Nja ijeu djalma-djalma, noe dibojong koe Nĕboekadnesar: dina taoen noe katoedjoeh ngabojongna tiloe reboe tiloe 29 likoer Jahoedi; 'dina taoen kadalapanwĕlasna djoemĕnĕng Nĕboekadnesar,

ngabojongna ti Jĕroesalem dalapan ratoes tiloe poeloeh doewa djiwa; 'ari dina taoen katiloe-likoerna djoemĕnĕng Nĕboekadnesar, harita Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teja, ngabojongna Jahoedi toedjoeh ratoes opat poeloeh lima djiwa. Djoemlah opat reboe gĕnĕp ratoes djiwa.

31 Ari geus kitoe, [a] mangsa katiloe-poeloeh toedjoeh taoenna dibojongna Jojakin, radja Joeda teja, dina boelan noe kadoewa-wĕlas, dina tanggal doewa poeloeh lima, harita Ewil-Mĕrodak, radja Baboel, dina taoen djadina radja, njĕngkatkeun mastaka Jojakin, radja Joeda, 32 dika-loewarkeun ti pangberokan; 'sarta saneh pisan misaoerna ka andjeunna, djeung dipaparin pangtjalikanana loehoer ti batan pangtjalikan radja noe loba, noe araja di andjeunna di Baboel; 33 'malah disalin panganggona ti pangberokan, sarta teu loewang Jojakin dahar 34 di pajoeneunana saoemoer-hiroepna. 'Ari moenggoehing kipajahna, teu loewang andjeunna dipaparin kipajah ti radja Baboel, satjĕkapna dina oenggal-oenggal poë, nĕpi ka poëanana poepoes, saoemoer-hiroepna.

a 2 Radj. 25 : 27.

NJANJIAN NALANGSA.

DAMĔLAN JĔRMIA.

PASAL 1.

Amboe-amboe, sakitoe dijoekna tjoenggĕlik eta nagara noe tadina soegih djalma! Geus djadi sapĕrti randa. Eta noe tadina gĕde di pĕlĕbah bangsa-bangsa, noe djadi kapala di pĕlĕbah tjoetaktjoetak, kamistian koemawoela.

2 Tjeurikna kanjĕnjĕrian sapeupeuting, sarta tji-panonna moeroeboet tina pipina; sakabeh kanjaähna taja pisan noe ngoepahan ka dinja; sakabeh sobatna tjalidra ka dinja, geus pada djadi moesoehna.

3 Joeda geus dibojong tina kabalangsakan, djeung tina kabangĕtan koemawoela; tjitjingna di pĕlĕbah oerang kapir, hanteu manggih reureuh; koe sakoer noe ngoedag-ngoedag ka dinja Joeda teh kasoesoel dina antara goepitan.

4 Djalan ka Sion pada prihatin, tina taja noe datang [a] milampah pesta; sakabeh lawangna saroewoeng; panghoeloena tingroemahoeh; [b] landjang-landjangna pada nalangsa, sarta dirina ngĕnĕs bae noe aja.

a 2 Moesa 23 : 17. b p. 2 : 10.

5 Satroena geus djaradi loeloegoe, moesoehna garĕnaheun; wantoe Sion teh koe Pangeran geus dinalangsakeun tina kalobaän masijatna; baroedakna geus laleumpang ka pangdjarahan, diiringkeun koe satroe.

6 Sarta [a] ti anak Sion geus ka loewar sakoer kamoeljaänana; kapalana geus djaradi sapĕrti oentjal noe teu manggih pangangonan, sarta geus arangkat bari taja tanaga, diiringkeun koe noe nganijaja.

a Jĕs. 1 : 8.

7 Jĕroesalem, mangsa keur kabalangsak sarta keur atrok-atrokan, ras ingĕteun ka sakabeh barangna noe moelja-moelja, bogana ti djaman koena. Eukeur roeboeh djalmana koe leungeun satroe, bari taja noe noeloeng ka dinja, ret satroena pada ngadĕlek ka dinja, njeungseurikeun hal kasoewoenganana.

8 Jĕroesalem angĕt pisan nja milampah dosa; sabab kitoe geus djadi [a] sapĕrti awewe keur kotor; sakoer noe tadina ngahormat ka dinja, ajeuna mah ngahinakeun, [b] sabab geus pada nendjo oratna; malah dirina roemahoeh, bari oendoer ka toekang.

a Jĕh. 36 : 17. b Jĕr. 13 : 22.

9 Kanadjisanana napĕl kana kĕlinna; teu ngingĕtkeun pitĕmaheunana; mana ajeuna geus toeroen, wani matak helok; taja noe ngoepahan ka dinja. Eh Pangeran! moegi ningalan kabalangsakan koering; karantĕn moesoeh teh ngagĕdekeun maneh.

10 Satroe teh [a] geus njodorkeun leungeunna, njokotan saniskantĕn barangna noe moelja-moelja; sajaktosna koe Jĕroesalem katendjo [b] kasoetjianana diasoepan oerang kapir, anoe koe andjeun geus ditimbalkeun, [c] jen teu kenging arasoep ka pakoempoelan andjeun.

a Jĕr. 52 : 17. *b* Djab. 79 : 1. *c* 5 Moesa 23 : 3.

11 Sadaja djalmana patingroemahoeh, pada nejangan tĕdaeun; barangna noe aloes-aloes dioeroepkeun kana katĕdaän, pikeun njĕnangkeun diri. Ĕh Pangeran! moegi ningalan sarĕng moegi ngawaspaoskeun, jen koering teh djadi hina.

12 Eh, sakoer noe ngaliwat di djalan! teu hawatir? Geura pada ngawaspadakeun sarta narĕgĕskeun, moen aja kasangsaraän saroepa kasangsaraän kaoela, anoe geus dikeunakeun ka kaoela, lantaran Pangeran nganalangsakeun ka kaoela keur poëan bangĕt bĕndoena.

13 Andjeunna ti manggoeng [a] ngadatangkeun seuneu ka djĕro babaloeng kaoela, sarta eta djadi moerba ka dinja; soekoe kaoela koe andjeunna ditaheunan rawe, kaoela dioendoerkeun ka toekang; kaoela koe andjeunna didjadikeun soewoeng, gĕring sapopoë. *a* Djab. 102 : 4.

14 Pasangan kamasijatan kaoela geus ditalikeun koe panangan andjeunna, pabeulit tambangna, naroempang dina poendoek kaoela; kakoewatan kaoela koe andjeunna geus diapĕskeun; kaoela koe Goesti geus diselehkeun ka leungeun djalma noe teu beunang dilawan koe kaoela.

15 Sakabeh prawira kaoela koe Goesti geus disapirakeun di tĕngah kaoela; [a] andjeunna geus ngoewarkeun bakal aja pesta tina hal kaoela, kĕrsana ngaroeksak baroedjang kaoela; parawan, anak Joeda, koe Goesti geus diidĕk, kawas dina pamĕrĕsan. *a* p. 2 : 22.

16 Tina hal kitoe kaoela teh tjeurik; [a] mata kaoela, mata kaoela ragragan tjipanon, tina sabab anoe baris ngoepahan, anoe baris njĕnangkeun ka diri kaoela, ajeuna djaoeh ti kaoela; anak kaoela saroewoeng, tina sabab moesoeh geus djadi kawasa. *a* Jĕr. 13 : 17; 14 : 17.

17 Sion nadahkeun leungeunna; taja noe ngoepahan ka dinja; Pangeran miwarang hal Jakoeb, sakoer noe sakoerilingna koedoe pada ngamoesoeh ka dinja; Jĕroesalem geus djadi sapĕrti awewe keur kotor di antara maranehanana.

18 Pangeran teh langkoeng adil; karana kaoela moengpang ka timbalanana. Eh, sakabeh bangsa-bangsa! geura darengekeun, sarta tarendjokeun kasangsaraän kaoela; landjang-landjang kaoela djeung baroedjang kaoela geus laleumpang, asoep ka pangdjarahan.

19 Kaoela sasambat ka kanjaäh kaoela, [a] tatapi pada tjidra ka kaoela; panghoeloe kaoela djeung kokolot kaoela geus pada ninggal di djĕro nagara eukeur narejangan dahareun pikeun njĕnangkeun dirina. *a* Jĕr. 30 : 14.

20 Ĕh Pangeran! moegi ningalan jen koering teh langkoeng soekĕr; [a] beuteung koering ngagolak; hate koering boelakbalik di djĕro diri koering; karantĕn koering angĕt pisan nja moengpang; [b] di loewar koering kalapoeran anak koe pĕdang, di djĕro kawas kaĕnggonan maot.

a p. 2 : 11. *b* Jĕh. 7 : 15.

21 Itoe ngadarenge jen koering roemahoeh; taja noe ngoepahan ka koering; sadajana moesoeh koering geus ngadarenge bedja katjilakaän koering, pada atoheun sabab andjeun midamĕl kitoe. Ana andjeun ngadongkapkeun poë, [a] noe koe andjeun dioewarkeun teja, tinangtos eta djaradi sapĕrtos koering. *a* Jĕr. 50 : 15.

22 Saniskantĕn kaäwonanana moegi sina dongkap ka pajoeneun andjeun; sarĕng moegi midamĕl ka dinja sakoemaha andjeun geus midamĕl ka koering tina hal saniskantĕn kamasijatan koering. Karantĕn roehah-rahoeh koering reja pisan, sarĕng hate koering gĕring.

PASAL 2.

Amboe-amboe, anak Sion teh koe Goesti sakitoe disina kareueukan dina sadjĕro andjeunna doeka! Kamoeljaän Israil koe andjeunna ti langit geus ditinggangkeun ka boemi, djeung teu emoeteun ka [a] djodjodog dampalna keur poëan andjeunna doeka. *a* Djab. 99 : 5.

2 Goesti geus ngalĕglĕg sakabeh pangtjitjingan Jakoeb, hanteu dipikawĕlas; Goesti geus ngaroentoehkeun ĕnggon anak Joeda noe rareugreug dina sadjĕro andjeunna bĕndoe; pada diratakeun djeung taneuh; karadjaän djeung kapalakapalana koe andjeunna geus dinistakeun.

3 Andjeunna dina sadjĕro sewot bĕndoena [a] nilas sakoer tandoek Israil; leungeunna katoehoe koe andjeunna geus dipoendoerkeun ka toekang ti hareupeun moesoeh; [b] sarta andjeunna ngagĕdoer di Jakoeb sapĕrti seuneu hoeroeng, noe ngalĕboer sakoeriling. *a* Jĕr. 48:25. *b* Jĕr. 17:27.

4 Goesti [a] geus mĕntang gondewana sapĕrti moesoeh; andjeunna ngadĕg sajagi panangan tĕngĕn sapĕrti satroe, sarta geus meuntjitan sakabeh karĕsĕpan mata; andjeunna ka djĕro himah anak Sion ngoetjoerkeun wĕrana sapĕrti seuneu. *a* Djab. 7:13.

5 Goesti geus djadi sapĕrti moesoeh; andjeunna geus ngalĕglĕg Israil, ngalĕglĕg sakabeh karatonna, ngaroeksak ĕnggonna noe rareugreug; sarta andjeunna di anak Joeda loba pisan ngajakeun gĕgĕroengan djeung haharĕgoengan.

6 Ari pondok andjeunna koe andjeunna geus diroempak, sapĕrti pondok kĕbon; [a] ĕnggonna tĕpangan koe andjeunna geus diroeksak; Pangeran ngĕrsakeun di Sion pada poho kana pesta djeung kana sabat, sarta andjeunna dina sadjĕro sewoting bĕndoena geus mitjeun radja djeung panghoeloe. *a* 1 Radj. 8:4.

7 Goesti [a] geus njingkahkeun altarna, ngepeskeun kasoetjiananana; koeta karaton-karatonna koe andjeunna geus diselehkeun ka leungeun moesoeh; raong sowarana di djĕro gĕdong Pangeran satjara keur poë pesta. *a* Jĕr. 7:14.

8 Pangĕrsakeun Pangeran ngaroeksak koeta anak Sion; andjeunna [a] geus masangkeun kĕntja, teu ngoendoerkeun pananganana tina ngabasmi; ari benteng djeung koeta koe andjeunna geus diprihatinkeun, sarejana araloem. *a* 2 Radj. 21:13.

9 Lawang-lawangna aramlĕs ka djĕro taneuh; toelak-toelakna koe andjeunna geus digĕmpoer, dipotong-potong; radjana djeung kapala-kapalana araja di oerang kapir, noe teu boga toret; [a] djeung ari nabi-nabina geus teu mareunang tetendjoan ti Pangeran. *a* Djab. 74:2.

10 Para kokolot anak Sion tjaralik dina taneuh bari ngadĕroek; [a] geus pada neundeun taneuh ngĕboel dina sirahna, sarta disaramping karoeng; landjang-landjang Jĕroesalem pada noengkoelkeun sirahna kana taneuh. *a* Jos. 7:6.

11 [a] Mata kaoela roeksak koe tji-panon, beuteung kaoela ngagolak, [b] kawaja kaoela geus dibahekeun kana taneuh, tina hal karoeksakan anak bangsa kaoela; sabab boedak djeung orok pada ngagolojoh di loeloeroeng nagara. *a* p. 1:16, 20. *b* Aj. 16:13; Sil. 7:23.

12 Ngaromongna ka indoeng-indoengna: Di mana aja roti djeung anggoer? bari broek ngagolojoh di loeloeroeng nagara, tjara noe kasabĕt, bari namplokkeun njawana kana lahoenan indoengna.

13 Koemaha kaoela nja pingingĕtaneun ka maneh? Naon noe koe kaoela rek dioepamakeun ka maneh, anak Jĕroesalem? Naon noe koe kaoela rek diibaratkeun ka maneh, soepaja kaoela bisa ngoepahan ka maneh, parawan, anak Sion? [a] karana karoeksakan maneh gĕde tjara laoet; saha noe bisa njageurkeun ka maneh? *a* Jĕr. 30:12.

14 [a] Nabi-nabi maneh geus pada mangmĕlĕngkeun ka maneh anoe gapong nja teu moepakat; sarta eta teu nganjaratakeun kadorakaän maneh, teu mambrih soepaja dibojongna maneh dibalikkeun; ĕnjana mah mangmĕlĕngkeunana ka maneh babawaän gapong, sarta noe matak diboewang. *a* Jĕr. 2:8; 5:31.

15 Sakoer noe ngaliwat di djalan pada emprak-emprakan tina hal maneh; pada njektjrekan bari gogodĕg, tina hal anak Jĕroesalem; [pokna]: Koetan nja ijeu nagara, noe sok disarĕboet [a] tjatjap koe aloes, matak atoh saeusi boemi teja? *a* Djab. 50:2.

16 Sakabeh moesoeh maneh [a] pada njalangapkeun soengoetna tina hal maneh; pada njektjrekan bari karoemĕrot hoentoe; aromongna: [b] Koe oerang eta geus dilĕglĕg; poegoeh nja ijeu poëna noe diarĕp-arĕp koe oerang; ajeuna oerang geus manggih, geus narendjo. *a* Djab. 22:14; p. 3:46. *b* Djab. 35:25.

17 Pangeran geus ngadamĕl pangĕrsana; geus ngaboektikeun pangandikana, noe koe andjeunna ditimbalkeun ti djaman koena-koena; andjeunna geus ngaroentoehkeun, sarta hanteu dipikawĕlas; djadi andjeunna geus ngaboengahkeun moesoeh tina hal maneh, [a] ngaloehoerkeun tandoek satroe maneh. *a* Djab. 89:18.

18 Hate sadajana sasambat ka Goesti. Ĕh, koeta anak Sion! sing ngoetjoer tji-

panon sapĕrti soesoekan, beurang-peuting; papatjoewan maneh rek tjitjing; siki mata maneh oelah sina eureun!

19 Geura hoedang, sasambat ti peuting, keur waktoe ronda noe mimiti; [a] oetjoetkeun hate maneh sapĕrti tjai ka pajoeneun pameunteu Goesti; djoeng-djoengkeun leungeun maneh ka andjeunna tina hal njawa baroedak maneh, anoe tinggolojoh dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng bawaning langlajeuseun!
[a] Djab. 62 : 9.

20 Ĕh Pangeran! [a] moegi ningalan sarĕng ngawaspaoskeun noe koe andjeun geus didamĕl kitoe. [b] Naha awewe kĕdah ngahakan boewahna sorangan, baroedak noe sok dititimang? Naha panghoeloe djeung nabi kĕdah dipaehan di djĕro kasoetjian Goesti? [a] p. 1 : 20. [b] p. 4 : 10.

21 Noe ngora sarĕng noe kolot ngalalondjor dina taneuh, dina loeloeroeng; landjang-landjang koering sarĕng baroedjang koering geus raroeboeh koe pĕdang; koe andjeun eta geus dipaehkeun keur poëan bĕndoe andjeun; koe andjeun geus dipeuntjitan, [a] sarĕng hanteu dipikawĕlas. [a] p. 3 : 43.

22 Andjeun geus njaoer [a] panjingsijeunan ka koering ti sakoeriling, sapĕrtos noe disaoer [b] kana poë pesta; sarĕng keur poëan bĕndoe Pangeran taja noe minggat atanapi ngĕdjat; anoe koe koering dititimang sarĕng digĕdean teja, geus dibejakkeun koe moesoeh koering.
[a] Jĕr. 6 : 25. [b] p. 1 : 15.

PASAL 3.

Ijeu kaoela djalma, noe ngarasa kabalangsakan, [a] koe panggĕboeg bĕbĕndoe-2 na. 'Kaoela koe andjeunna ditjandak, [b] ditoejoen ka noe poëk, lain ka noe tjaäng. 3 'Estoe pananganana boelak-balik ka kaoela, sarta ganti-ganti, sapopoë.
[a] Aj. 21 : 9. [b] Aj. 30 : 26.

4 Daging kaoela djeung koelit kaoela koe andjeunna geus disina ropoh; toelang-toelang kaoela koe andjeunna geus 5 diparotongkeun. 'Andjeunna geus ngadĕgkeun baris ngamoesoeh ka kaoela, sarta kaoela dilingkoeng koe hampĕroe 6 djeung kasoesahan. 'Kaoela koe andjeunna geus diĕnggonkeun di noe paroëk, [a] sapĕrti noe paraeh baheula. [a] Djab. 143 : 3.

7 Kaoela koe andjeunna geus dipagĕr ti sakoeriling, wani kaoela teu bisa ka loewar; rante kaoela koe andjeunna geus 8 disina beurat. 'Samalah [a] ari kaoela sasambat sarta ngadjĕrit, panĕda kaoela 9 koe andjeunna ditoelak. 'Djalan kaoela [b] koe andjeunna geus dipĕnggĕl koe batoe tatahan; sorangeun kaoela koe andjeunna geus dipoengkal-pengkolkeun.
[a] Aj. 19 : 7. [b] Aj. 19 : 8.

10 Andjeunna ka kaoela djadi saibarat biroewang keur ngadodoho, tjara singa 11 di djĕro panjoempoetan. 'Djalan kaoela koe andjeunna geus disimpangkeun, seg kaoela dirĕrĕdjet; kaoela koe andjeunna 12 geus didjadikeun soewoeng. 'Andjeunna [a] geus mĕntang gondewana, sarta kaoela didjadikeun sapĕrti boelan-boelan pikeun djamparing. [a] p. 2 : 4.

13 Eusi wadahna djamparing [a] koe andjeunna disina nantjĕb kana kaboeboe-14 wahan kaoela. 'Kaoela [b] geus djadi seungseurikeuneun sakoer noe sabangsa djeung kaoela; kaoela koe eta dipake 15 kakawihan sapopoë. 'Kaoela [c] koe andjeunna dipiseubeuhan papaitan, disina weureu koe alsĕm. [a] Aj. 6 : 4. [b] Aj. 12 : 4; Jĕr. 20 : 7. [c] Aj. 9 : 18.

16 Hoentoe kaoela koe andjeunna geus dirĕmoekkeun koe keusik; awak kaoela koe andjeunna geus dioeroegan koe lĕ-17 boe. 'Njawa koering koe andjeun geus didjaoehkeun tina kasĕnangan; koering 18 geus hilap di kangeunahan. 'Ari omong kaoela: Kasantosaän aing geus leungit, kitoe deui pangharĕpan aing ti Pangeran.

19 Moegi emoet kana kabalangsakan koering sarĕng kana atrok-atrokan koering, kana alsĕm sarĕng kana hampĕroe! 20 'Hate koering teu wĕleh ingĕt ka eta, 21 sarĕng toengkoel di djĕro koering. 'Ijeu noe koe kaoela dipiingĕt, hal kijeu noe koe kaoela rek dipake pangarĕp-ngarĕp:

22 [a] Nja kaäsihan Pangeran noe matak kaoela sadaja hanteu datang ka toempĕs, sabab kawĕlasanana hanteu keuna 23 koe bejak; 'estoena mah oenggal-oenggal isoek eta anjar deui; katoehoean 24 andjeun langkoeng agoeng. 'Pangeran [b] doeoeman aing, tjĕk hate kaoela; pedah kitoe kaoela sĕdja ngarĕp-ngarĕp ka andjeunna. [a] Nĕh. 9 : 31. [b] Djab. 73 : 26.

25 Pangeran teh moerah ka sakoer noe ngarĕp-ngarĕp ka andjeunna, ka njawa 26 noe nejangan andjeunna. 'Hade pisan

djalma ngarĕp-ngarĕp djeung asrahna
27 kana kasalamĕtan Pangeran. 'Hade pisan di lalaki, moendak pasangan eukeur ngora.

28 Eta koedoe dijoek tjoenggĕlik sarta tjitjing; karana nja andjeunna noe nĕ-
29 rapkeun inja ka manehanana. 'Koedoe njoesoepkeun soengoetna kana taneuh;
30 malah-mandar aja pangharĕpan.'Koedoe [a] njodorkeun pipina ka noe nampiling; sing seubeuh koe kahinaän. *a* Mat. 5 : 39.

31 Karana Goesti moal noendoeng sala-
32 langgĕngna. 'Ĕnjana ari andjeunna geus nganalangsakeun, [a] tangtoe wĕlaseun, noemoetkeun kagĕdean kaäsihanana.
33 'Karana ari njoekĕrkeunana djeung nganalangsakeunana ka anak djalma lain tina manahna. *a* Djab. 30 : 6.

34 Tijap-tijap aja noe ngaroempak sakabeh sakitan boemi di handapeun soe-
35 koena; 'tijap-tijap [a] aja noe njerongkeun bĕbĕnĕran djalma di pajoeneun pameun-
36 teu noe Langkoeng Agoeng; 'tijap-tijap aja noe ngabengkokkeun prakara manoesa: koe Goesti teu katingali?
a 2 Moesa 23 : 6.

37 Saha noe ngomong kijeu-kijeu, anoe toeloej djadi, moen taja timbalan Goesti?
38 'Lain ti baham noe Langkoeng Agoeng teja [a] bidjilna katjilakaän djeung ka-
39 bagdjaän? 'Koe naon manoesa keur hiroep sok adoeh-adoehan? Oenggal-oenggal djalma adoeh-adoehan teh koedoe tina hal dosana. *a* Am. 3 : 6.

40 Hajoe, oerang nitik-nitik djalan oerang, sarta oerang waspadakeun, djeung
41 oerang baralik ka Pangeran! 'Hajoe, [a] oerang djoengdjoengkeun hate oerang kalawan leungeun ka Allah noe linggih
42 di sawarga! 'Koering sadaja [b] tarima masijat sarĕng moengpang; koe andjeun hanteu dihampoera. *a* Djab. 28 : 2. *b* Dan. 9 : 5.

43 Andjeun geus mindingan mantĕn koe bĕndoe, sarĕng ngoebrak-ngabrik ka koering sadaja; andjeun geus maehkeun,
44 hanteu mikawĕlas. 'Andjeun [a] geus mindingan mantĕn koe mega, soepaja pa-
45 nĕda oelah kĕbat. 'Koering sadaja [b] koe andjeun geus didjadikeun sapĕrtos roentah sarĕng pipitjeunan di tĕngah bangsa-bangsa. *a* Aj. 22 : 14. *b* 1 Kor. 4 : 13.

46 [a] Sadajana moesoeh koering pada njalangapkeun soengoetna tina hal koering.
47 'Koering [b] pada kataradjang sijeun sarĕng lombang, kataradjang karoesoehan
48 sarĕng karoeksakan. 'Panon kaoela [c] ngoetjoer soesoekan tjai, tina hal karoeksakan anak bangsa kaoela.
a p. 2 : 16. *b* Jĕr. 48 : 43. *c* Djab. 119 : 136.

49 Mata kaoela njoeroedoet teu eureun-
50 eureun, taja pĕgatna, 'dongkap ka Pange-
51 ran mĕlong, sarta ningali ti sawarga. 'Panon kaoela matak peurih kana hate, tina sakabeh anak nagara kaoela noe awewe.

52 Noe djaradi moesoeh kaoela teu karana sabab, habĕn pada moro ka kaoela,
53 sapĕrti ka manoek. 'Pati kaoela [a] pada ngabasmi dina gorowong, sarta pada
54 nenggoran ka kaoela koe batoe. 'Tjai ngalapoet kana sirah kaoela; omong kaoela: Aing teh dimangsakeun! *a* Jĕr. 38 : 6.

55 Ĕh Pangeran! [a] koering geus sasambat ka padjĕnĕngan andjeun ti djĕro
56 gorowong panghandapna. 'Sowara koering koe andjeun geus dimakboel; moegi oelah ngalijeuskeun tjĕpil andjeun, pĕrkawis roenghap-renghap koering, pĕr-
57 kawis koering ngadjĕrit. 'Andjeun teh parĕk kala-mangsa koering sasambat ka andjeun; timbalan andjeun: Maneh oelah sijeun-sijeun! *a* Djab. 88 : 7, 14.

58 Andjeun, Goesti! [a] geus mangngoeroeskeun prakawis njawa koering; nja andjeun noe geus ngadjait pati koering.
59 'Noen Pangeran! andjeun geus ningali dina paneungteuinganan ka koering;
60 moegi koering dipaparin kaädilan. 'Andjeun geus ningali sadaja pamalĕsna, saniskantĕn pakarĕpanana ka koering.
a Jĕr. 50 : 34; 51 : 36.

61 Andjeun, Pangeran! [a] geus ngadangoe ngaharinakeunana, sarĕng saniskantĕn
62 pakarĕpanana hal koering; 'omongan sakoer noe ngamoesoeh ka koering, sarĕng nejanganana pitjilakaeun koering
63 sapopoë. 'Dijoekna sarĕng hoedangna moegi koe andjeun diwaspaoskeun; koering koe maranehanana dipake kakawihan. *a* Djab. 74 : 18.

64 Noen Pangeran! [a] moegi moelangkeun balĕsan ka darinja, noemoetkeun paga-
65 wean leungeunna. 'Moegi koe andjeun eta pada dipaparin kateuasan hate; [b] moegi pada dikeunaän panjapa an-
66 djeun! 'Moegi koe andjeun eta pada dioedag koe bĕndoe, sarĕng moegi pada ditoempoer, dileungitkeun ti kolong langit Pangeran! *a* Djab. 28 : 4. *b* Jĕr. 10 : 25.

PASAL 4.

Amboe-amboe, ĕmas teh sakitoe djadina soerĕm, ĕmas toelen teh sakitoe owah roepana! Sosotja kasoetjian geus diawoer-awoerkeun di pepengkolan sakabeh loeloeroeng.

2 Anak Sion lalaki, noe sakitoe maroeljana, noe satimbang ĕmas pangaloesna, amboe-amboe, ajeuna mah diaritoeng saharga kĕndi sipat taneuh, boewatan leungeun pandjoenan!

3 Sanadjan adjag njodorkeun soesoe, njoesoean anakna; sabalikna awewe bangsa kaoela mah geus djadi sasangklĕng, [a] tjara manoek naäm di tĕgal lĕga.
a Aj. 39 : 16.

4 Letah orok [a] rapĕt ka lalangitna bawaning halabhab; baroedak [b] pada menta hakaneun, tapi taja noe mere ka darinja.
a Djab. 22 : 16. *b* p. 2 : 11, 12.

5 Noe tadina dalaharna noe ngareunah-ngeunah, ajeuna mah kalempohan di loeloeroeng; anoe asal dimemenan pakena sakĕlat, ajeuna mah pada ngarangkoel djarian.

6 Ari kadorakaän [a] anak bangsa kaoela gĕde [b] alah batan dosa Sadoemoe, noe dibalik dina sakitjeup mata, sarta taja noe tjape leungeunna koe karana eta.
a p. 3 : 48. *b* Jĕh. 16 : 48.

7 Ari gĕgĕdenna tadina harerang alah batan saldjoe, ngarĕplak alah batan tjisoesoe; pada beureum salirana alah batan intĕn mirah, dĕdĕgna lir intĕn nilĕm.

8 Ajeuna mah roepana hideung alah batan mohong; djalma pada pangling di loeloeroeng; koelitna rakĕt kana toelangna; estoe garing, djadina sapĕrti pangpoeng.

9 Mĕnding noe kasabĕt koe pĕdang ti batan noe kasabĕt koe langlajeuseun; karana eta mah paeh lalaoenan, ditiroekan, tina taja hasil taneuh.

10 Leungeun awewe warĕlasan [a] datang ka ngoeloeb anakna sorangan; nja eta djadi kahakananana keur mangsa karoeksakan anak bangsa kaoela.
a 2 Radj. 6 : 28; p. 2 : 20.

11 [a] Pangeran geus njatjapkeun wĕrana, ngoetjoerkeun bĕndoena noe leuwih bangĕt; sarta andjeunna geus ngajakeun seuneu di Sion, noe ngalĕboer padĕmen-padĕmenna.
a p. 2 : 3.

12 Radja-radja noe di boemi djeung djalma saeusi djagat teu njaranaeun, jen satroe djeung moesoeh piasoepeun kana lawang Jĕroesalem.

13 Pangkitoe teh [a] tina dosa nabi-nabina, tina kadorakaän panghoeloe-panghoeloena, noe sok ngaloetjoerkeun di djĕro nagara [b] gĕtih djalma noe balĕnĕr.
a p. 2 : 14. *b* Mat. 23 : 35.

14 Pada galoewang-galejong di loeloeroeng-loeloeroeng sapĕrti djalma lolong, sarta rarĕgĕd koe gĕtih, wani djalma teu kongang antĕl kana papakeanana.

15 Pada ngagĕroan ka dinja: Geura njalingkir, nadjis! geura njalingkir, geura njalingkir, oelah maraneh antĕl! Ana kalaboer djeung ngalantoer, djalma di bangsa kapir pada ngomong: Noe kitoe oelah toeloej ngantjik.

16 Koe pameunteu Pangeran eta geus dipaboerantakkeun; ka-hareupna andjeunna moal ningali-ningali deui ka darinja; ka beungeut panghoeloe taja noe ngadjoengdjoeng, ka noe kolot taja noe mikaroenja.

17 Ari panon kaoela sakabeh masih kangĕn datang ka roeksakna [a] ka panoeloeng kaoela noe sija-sija teja; kaoela dina paranti mĕlong pada mĕlong ka hidji bangsa noe teu bisaeun njalamĕtkeun.
a Jĕs. 30 : 5, 7; Jĕr. 37 : 7, 9.

18 Moesoeh [a] pada moeroe kana lengkah kaoela sakabeh, noe matak kaoela teu bisa leumpang dina loeloeroeng kaoela; kaoela geus deukeut ka panoengtoengan, oemoer kaoela geus toetoep; estoe geus nĕpi ka panoengtoengan kaoela sakabeh.
a p. 3 : 52.

19 Anoe ngaroedag-ngoedag ka kaoela pada [a] kĕntjĕng alah batan galoedra awang-awang; di goenoeng-goenoeng pada ngoebrak-ngabrik ka kaoela, di tĕgal lĕga pada masang baja ka kaoela.
a Jĕr. 4 : 13.

20 Ambĕkan iroeng kaoela sakabeh, nja eta lisahan Pangeran, noe koe kaoela sakabeh diomongkeun hajang hiroep dina hijeumna di pĕlĕbah oerang kapir teja, [a] geus dibeunangkeun koe piloewang djijeunna.
a Jĕr. 52 : 8.

21 Eh, anak Edom, priboemi tanah Oes! masing atoh nja boengah; [a] loemoer teh ka maneh ge pidatangeun; ĕngke maneh mabok sarta ditarandjang.
a Jĕr. 49 : 12.

22 Kadorakaän maneh, anak Sion! ĕngke bejak; ka-hareupna maneh koe andjeunna moal disina dibojong deui; dĕmi kadorakaän maneh mah, anak Edom! ĕngke koe andjeunna disiksa; tangtoe andjeunna nganjatakeun dosa-dosa maneh.

PASAL 5.

Noen Pangeran! moegi emoet ka noe geus kasorangkeun ka koering sadaja; moegi ngawaspaoskeun, sarĕng moegi ningalan kana kahinaän koering sadaja!

2 [a] Milik koering sadaja dipibanda koe djalma nagara sanes, rorompok koering sadaja koe djalma bangsa lijan.
a Jĕr. 6 : 11, 12.

3 Koering geus pada djadi pahatoe, hanteu gadoeh bapa; ari indoeng-indoeng koering geus koemaonam randa.

4 Tjai koering diinoemna koe koering kĕdah didoewitan; soeloeh koering beunangna koe koering kĕdah dibajar.

5 Koering pada dikanijaja kana poendoek koering; tjarape oge koering, teu dibere eureun.

6 Koering pada njĕrahkeun diri ka Mĕsir sarĕng ka Asoer, soepaja seubeuh katĕdaän.

7 Kolot-kolot koering pada milampah dosa, nanging geus teu araja; doepi koering teja pada nanggoeng kadorakaänana.

8 [a] Abdi-abdi noe mararentah ka koering; taja noe ngarĕboet koering ti leungeunna.
a 5 Moesa 28 : 48.

9 Koering nejangan rĕdjĕki kalawan baja njawa koering, tina sabab pĕdang tĕgal lĕga.

10 [a] Koelit koering sadaja panas sapĕrtos hawoe, tina sabab kabangĕtan langlajeuseun.
a Djab. 102 : 4.

11 Awewe di Sion pada dipaksa, kitoe keneh landjang di nagara-nagara Joeda.

12 Kapala-kapala geus digarantoeng koe leungeun moesoeh; [a] pasĕmon kokolot hanteu dihormatan.
a p. 4 : 16.

13 Djalma baroedjang kĕdah nanggoeng panggilingan, sarĕng baroedak lalaki tigĕdĕboeg beurat koe soeloeh.

14 Kokolot geus areureun tjalikna dina lawang; djalma baroedjang geus areureun nabeuhna tatabeuhan.

15 [a] Kaätohan hate koering sadaja geus eureun; engklak-engklakan koering sadaja geus digĕntos koe kaprihatinan.
a Am. 8 : 10.

16 [a] Makoeta geus ragrag tina sirah koering. Tjilaka koering sadaja teh! karantĕn koering pada milampah dosa.
a Aj. 19 : 9.

17 Koe pĕrkawis eta hate koering sadaja djadi gĕring; tina hal kitoe panon koering sadaja djadi poĕk;

18 Tina pĕrkawis goenoeng Sion, anoe soewoeng; tjareuh-tjareuh noe leuleumpangan di dinja.

19 [a] Andjeun, Pangeran! linggih salalanggĕngna; panglinggihan andjeun toeroentoemoeroen.
a Djab. 9 : 8; Jĕr. 10 : 10.

20 Pinahaoneun andjeun ngalalikeun ka koering sadaja saĕndĕngna, sarĕng nilarkeun ka koering sadaja sapapaosna?

21 Noen Pangeran! [a] moegi koering sina tarobat ka andjeun, tinangtos koering teh tarobat; moegi nganjarkeun oemoer koering sadaja [b] sapĕrtos ka pĕngkĕr.
a Jĕr. 31 : 18. b Mik. 7 : 14.

22 Karantĕn pamohalan andjeun djongdjon mitjeun koering sadaja, andjeun ngabĕndon ka koering sadaja antĕp-antĕpan.

KITAB NABI JĔHESKEL.

PASAL 1.

Dina taoen noe katiloe-poeloeh, dina boelan noe kaopat, tanggal lima, keur kaoela aja di tĕngah bobojongan, di sisi tji Kĕbar, [a] braj langit moeka, sarta 2 kaoela nendjo tetendjoan ti Allah. 'Dina eta tanggal lima, nja eta kalima taoen-3 na [b] radja Jojakin dibojong teja, 'harita aja pangandika Pangeran ka panghoeloe Jĕheskel poetra Boesi, di tanah Kasdim, di sisi tji Kĕbar; sarta di dinja [c] panangan Pangeran noempangan ka Jĕheskel.

a Loek. 3 : 21. b 2 Radj. 24 : 15. c 1 Radj. 18 : 46; 2 Radj. 3 : 15.

4 Ret kaoela nendjo, doemadakan, ti kaler datang angin riboet; aja hidji mega gĕde, sarta aja seuneuan patinggoerilap, djeung eta mega tjahajaän sakoeriling; ari di tĕngah-tĕngahna [a] djiga soewasa, nja eta di tĕngah-tĕngah seu-5 neu teja. 'Beh di tĕngah-tĕngah eta aja roepa opat mahloek; sarta kijeu patoet-6 na: opatanana roepa manoesa. 'Sarta hidji-hidji [b] pada opat beungeutna, djeung hidji-hidji eta mahloek pada opat djang-7 djangna. 'Ari soekoena soekoe bĕbĕng, sarta dampalna sapĕrti talapak anak sapi; djeung raroehaj soekoena djiga 8 tambaga gilap. 'Sarta [c] pada aja leungeun manoesa dina sadjĕroĕun djangdjangna, dina opat beulahna; opatanana pada beungeutan djeung djangdjangan. 9 'Ari djangdjangna pada ngantet hidjihidji ka batoerna; ana leumpang, teu ngagilir; hidji-hidji pada ngadjoegdjoeg 10 ka noe disanghareupan. 'Moenggoehing roepa beungeutna, nja beungeut manoesa; [d] ari sabeulah ti katoehoe opatanana beungeut singa; djeung sabeulah ti kentja opatanana beungeut sapi; malah-malah 11 opatanana aja beungeut galoedra. 'Dĕmi beungeutna reudjeung djangdjangna ka loehoerna pada misah; hidji-hidji mahloek djangdjang noe doewa pada ngantet ka batoer, [e] ari noe doewa deui mah noe-12 toepan badanna. 'Sarta hidji-hidji pada ngadjoegdjoeg ka noe disanghareupan; ka mana bae ĕroh sĕdjana leumpang, nja ka dinja laleumpangna; ana leumpang, 13 teu ngagilir. 'Moenggoehing roepa eta mahloek, patoetna sapĕrti roehak seuneu ngagĕdoer, kawas nendjo obor; seuneu teja koekoerilingan bae dina antara eta mahloek; djeung seuneu teh tjahajaän, toer tina djĕro seuneu bidjil kilat. 14 'Djeung deui eta mahloek madjoe-moendoer, kawas nendjo sorot kilat.

a Wahj. 1:15. *b* p. 10:14. *c* p. 10:8, 21. *d* p. 10:14; Wahj. 4:7. *e* Jĕs. 6:2.

15 Barang kaoela nendjokeun eta mahloek, doemadakan, di boemi aja hidji roda gigireun eta mahloek, pĕlĕbah noe 16 opat beungeutna teja. 'Patoetna eta roda-roda sarta djeung boewatanana [a] djiga intĕn krisolit; ari eta opat roda saroewa roepana; ari patoetna sarta djeung boewatanana, sakoemaha aja hidji roda malang di tĕngaheun roda deui. 17 'Ana leumpang, leumpangna dina opat beulahna; teu ngagilir dina leumpangna. 18 'Ari moenggoeh bĕngkĕrna nja loehoer nja matak sijeun; sarta bĕngkĕrna [b] pada pinoeh koe panon sakoeriling dina opa-19 tanana. 'Djeung ana eta mahloek leumpang, roda-roda ge leumpang gigireunana; kitoe deui ana eta mahloek oeng-20 gah ti boemi, roda-roda ge oenggah. 'Ka mana bae ĕroh sĕdjana leumpang, eta laleumpang; nja ka dinja ĕroh leumpangna; djoeng roda-roda teh aroenggah barĕng djeung eta; wantoe roda teh ka-21 bawa koe ĕroh eta mahloek. 'Ana mahloek teh leumpang, eta ge leumpang; sarta ana mahloek teh ngarandĕg, eta ge ngarandĕg; kitoe deui ana mahloek teh aroenggah ti boemi, roda-roda ge aroenggah barĕng djeung eta; wantoe roda teh kabawa koe ĕroh eta mahloek.

a p. 10:9. *b* p. 10:12; Wahj. 4:6.

22 Djeung deui loehoereun sirah eta mahloek aja hidji roepa [a] pipinding, djiga karistal anoe matak adjrih, beunang ma-23 sangkeun dina loehoereun sirahna.'Sarta handapeun eta pipinding djangdjang mahloek teh ngaratjoeng, hidji-hidji pada tĕpoeng ka batoerna; hidji-hidji mahloek pada aja doewa djangdjang noe noetoepan ka ditoe, djeung hidji-hidji pada aja doewa djangdjang noe noetoe-24 pan ka dijeu, nja eta ka badanna. 'Sarta ana laleumpang, kaoela ngadenge [b] sora djangdjangna sapĕrti sora tjai gĕde, lir gĕntra noe Moerba-wisesa, sora ngagoeroeh, tjara sora wadya-balad; ana ngarandĕg, pada ngeplekkeun djangdjangna. 25 'Sarta aja gĕntra ti loehoereun pipinding, noe di loehoereun sirahna teja, ana eta geus ngarandĕg, djeung ngareplek-26 keun djangdjangna. 'Ari ti loehoereun eta pipinding, noe di loehoereun sirahna teja, aja hidji roepa panglinggihan, [c] patoetna kawas intĕn nilĕm; djeung dina roepa eta panglinggihan aja hidji roepa sapĕrti patoet manoesa, [d] linggih 27 dina loehoer eta. 'Sarta kaoela mireungeuh djiga soewasa, kawas nendjo seuneu mangroepa awak sakoedjoer; [e] ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-loehoerkeun, djeung ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-handapkeun kaoela mireungeuh kawas nendjo seuneu, sarta andjeunna 28 tjahajaän sakoedjoer. 'Sapĕrti patoetna

katoembiri, anoe tembong dina mega keur poëan hoedjan, nja kitoe patoetna eta tjahaja sakoedjoerna. Tah, kitoe patoetna roepa kamoeljaän Pangeran. Barangna katendjo koe kaoela, brěk kaoela njoeoeh, sarta kaoela ngadenge gěntra noe ngandika.

a 1 Moesa 1 : 6; 2 Moesa 24 : 10. *b* p. 3 : 12, 13; 10 : 5. *c* 2 Moesa 24 : 10; p. 10 : 1. *d* Wahj. 4 : 2. *e* p. 8 : 2.

PASAL 2.

Ari timbalanana ka kaoela: [a] Eh, anak Adam! [b] maneh geura nangtoeng, 2 kami rek ngandika ka maneh. 'Barang andjeunna ngandika ka kaoela, [c] seug kaoela diasoepan Roh, bari kaoela koe Roh disina nangtoeng; toeloej kaoela ngadengekeun eta noe ngandika ka ka- 3 oela. 'Ari timbalanana ka kaoela: Eh, anak Adam! maneh ajeuna koe kami dipiwarang ka oerang Israil, [d] ka bangsabangsa noe bahaän, noe sok baraha ka kami teja; eta maranehanana djeung karoehoen-karoehoenna pada migawe masijat ka kami těpi ka poë ijeu pisan. 4 'Ari eta djalma [e] hareuras nja beungeut djeung tareuas nja hate; maneh koe kami dipiwarang ka darinja, sarta koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu tim- 5 balan Goesti Pangeran. 'Ari eta teh, [f] boh ngadarenge, boh hanteu, (wantoewantoe bangsa mantangoel eta teh) [g] tangtoe pada nganjahokeun, jen aja nabi 6 di těngah maranehanana. 'Djeung deui, anak Adam! [h] maneh oelah sijeun-sijeun koe maranehanana, djeung oelah sijeun koe omonganana, sanadjan maneh tjampoer djeung poeloes sarta djeung tjoetjoek ge, sarta maneh tjitjing di langgirlanggir; poma oelah sijeun koe omonganana, djeung oelah geder koe beungeutna; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta 7 teh. 'Djeung maneh [i] koedoe njatoerkeun pangandika kami ka darinja, boh ngadarenge, boh hanteu; wantoe-wantoe 8 pada mantangoel eta teh. 'Ari maneh mah, anak Adam! masing ngadenge ka sakoer noe koe kami diandikakeun ka maneh; papatjoewan maneh oelah djadi mantangoel, tjara eta bangsa noe mantangoel; geura tjalangap, kop koe maneh [j] hakan ijeu noe koe kami dileler- 9 keun ka maneh. 'Ret kaoela nendjo, beh aja panangan njodor ka kaoela; sarta, doemadakan, [k] panangan teh njandak 10 hidji kitab goeloengan. 'Nja eta koe andjeunna ladjěng dibeberkeun ka hareupeun kaoela; sarta eta goeloengan [l] di djěrona djeung di loewarna aja toelisan; ari oengělna toelisan teh njanjian nalangsa, kahoemarěgoengan djeung kadoeh-adoehan.

a Dan. 8 : 17. *b* p. 1 : 28. *c* p. 3 : 24; Dan. 10 : 11. *d* Djab. 78 : 8. *e* p. 3 : 7. *f* p. 3 : 11, 27. *g* p. 33 : 33. *h* Jěr. 1 : 8, 17; p. 3 : 9. *i* p. 3 : 11. *j* p. 3 : 3. *k* Wahj. 10 : 2. *l* Wahj. 5 : 1.

PASAL 3.

Ari timbalananana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! geura hakan anoe kapanggih koe maneh; nja hakan ijeu goeloengan, bari toeloej leumpang, ngawoe- 2 roek ka anak-intjoe Israil. 'Pek kaoela ngangah, bari seug ngahakan eta goe- 3 loengan. 'Ari timbalanana ka kaoela: Eh, anak Adam! beuteung maneh bere dadaharan, sarta peudjit maneh sina pinoeh koe ijeu goeloengan, noe koe kami dilelerkeun ka maneh. [a] Kop koe kaoela dihakan; ari rasana dina soengoet kaoela amis sapěrti madoe.

a Djab. 19 : 11; Wahj. 10 : 9, 10.

4 Ladjěng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! bral maneh leumpang ka anak-intjoe Israil; koedoe ngawoeroek ka darinja make pangandika 5 kami. 'Karana maneh lain dipiwarang ka bangsa [a] noe djěro omong beurat letah; nja dipiwarang teh ka anak-intjoe 6 Israil; 'lain ka bangsa noe loba, noe djěro omong beurat letah, anoe koe maneh teu kaharti basana; saěnja-ěnjana, oepama maneh koe kami dipiwarang ka dinja mah, tangtoe pada ngadenge 7 ka maneh. 'Ari anak-intjoe Israil mah moal daraekeun ngadenge ka maneh; sanadjan ka diri kami ge teu daraekeun ngadenge; [b] karana saänak-intjoe Israil pada teuas nja tarang djeung heuras nja 8 hate.'Masing njaho, beungeut maneh koe kami geus didjadikeun teuas satjara beungeut maranehanana, sarta tarang maneh teuas satjara tarang maranehanana. 9 'Nja tarang maneh koe kami geus didjadikeun sapěrti intěn paset, teuas alah batan batoe karang; oelah sijeun-sijeun koe maranehanana, sarta oelah geder koe beungeutna; wantoe-wantoe bangsa man- 10 tangoel eta teh. 'Ari timbalanana deui

ka kaoela: Eh, anak Adam! sakabeh pangandika kami, noe koe kami bakal diandikakeun ka maneh, [c] tampanan koe ati maneh, sarta dengekeun koe tjeuli 11 maneh. 'Sarta maneh geura bral, leumpang ka bobojongan, ka anak bangsa maneh; koedoe ngawoeroek ka darinja, djeung ngomong ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran! [d] boh eta ngadarenge, boh hanteu. *a* Jĕs. 33:19. *b* Jĕs. 48:4; p. 2:4. *c* Aj. 22:22. *d* p. 2:5, 7.

12 Tidinja [a] kaoela didjoengdjoengkeun koe Roh, sarta ngadenge toekangeun kaoela sowara ngagĕdĕr katjida, [pokna]: Sagala poedji kasanggakeun kana kamoel-13 jaän Pangeran, ti ĕnggonna linggih! 'Aja sora djangdjang mahloek teja, hidji-hidji djangdjang paädoe djeung batoerna, sarta sora roda-roda barĕng djeung eta, tĕgĕs 14 sowara ngagĕdĕr katjida. 'Ana kaoela koe Roh geus didjoengdjoengkeun, ladjĕng kaoela ditjandak; bral leumpang, bari sĕdih bawaning panas roh kaoela; tatapi panangan Pangeran rosa noem-15 panganana ka kaoela. 'Toeloej kaoela datang ka bobojongan noe aja di Tel-Abib, ka noe ngarĕnggon [b] di pĕlĕbah tji Kĕbar, nja ka noe diĕnggonan koe eta; sarta kaoela tjitjing di dinja [c] meunang toedjoeh poë, mĕlĕngĕk di tĕngah maranehanana. *a* p. 8:3. *b* p. 1.1. *c* Aj. 2:13.

16 Dĕmi geus kitoe, sanggeus toetoep toedjoeh poë, aja pangandika Pangeran ka 17 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] maneh koe kami geus didamĕl toekang kĕmit anak-intjoe Israil; mana maneh koedoe ngadengekeun pangandika ti lambĕj kami, djeung koedoe ngingĕ-18 tan ka darinja tina sabab kami. 'Satijap-tijap [b] kami nimbalan ka djalma doraka, jen: Maneh teh tangtoe paeh; dĕmi maneh teu ngingĕtan ka dinja, djeung teu diwoeroek, teu ngingĕtan ka noe doraka sina mitjeun djalanna noe doraka, soepaja hiroep: nja eta djalma doraka teh pipaeheun mawa kasalahanana, tatapi ari gĕtihna mah koe kami tangtoe di-19 poendoet ti leungeun maneh. 'Sabalikna, lamoen djalma doraka teh koe maneh diingĕtan, tapi teu tobat, teu mitjeun kadorakaänana djeung teu mitjeun djalanna noe doraka mah: nja eta teh pipaeheun mawa kasalahanana, dĕmi maneh mah geus ngaloepoetkeun njawa 20 sorangan. 'Djeung deui [c] satijap-tijap aja djalma bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, bari migawe kagorengan, sarta kami neundeun tatadjongan di hareupeunana: nja eta teh pipaeheun; sabab maneh teu ngingĕtan ka dinja, noe matak eta pipaeheun mawa dosana, sarta kabĕnĕranana, beunangna ngalampahkeun, moal diëmoetkeun; tatapi ari gĕtihna mah koe kami tangtoe dipoendoet ti leungeun ma-21 neh.' Sabalikna, lamoen djalma bĕnĕr teh koe maneh diingĕtan, sangkan noe bĕnĕr teh oelah migawe dosa, sarta koengsi teu migawe dosa teh, nja eta tangtoe hiroep, sabab ngagoegoe; sarta maneh geus ngaloepoetkeun njawa sorangan. *a* p. 33:7. *b* p. 38:8. *c* p. 18:24.

22 Djeung deui kaoela di dinja [a] ditoempangan panangan Pangeran, bari nimbalan ka kaoela: Geura dangdan, koedoe ka loewar ka lĕbak; di dinja kami rek 23 ngandika ka maneh. 'Prak kaoela dangdan, toeloej ka loewar ka lĕbak; doemadakan, kamoeljaän Pangeran keur ngadĕg di dinja, sarimbag kamoeljaän noe koe kaoela katendjo di sisi tji Kĕbar teja; 24 brĕk kaoela njoeoeh. 'Seug [b] kaoela diasoepan Roh, bari kaoela koe eta disina nangtoeng. Ladjĕng andjeunna ngandika ka kaoela, ari timbalanana ka kaoela: Geura djig, koedoe noetoep sorangan di 25 djĕro imah maneh. 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! masing njaho, maneh koe djalma-djalma bakal ditĕrapan tambang, nja bakal pada ngabarogod ka maneh koe lataran eta, sarta maneh moal bisa ka loewar ka tĕngah marane-26 hanana. 'Malah letah maneh koe kami [c] rek disina rapĕt kana lalangit, sangkan maneh djadi bisoe, sarta maneh teu kĕbat djadi toekang ngawarah ka darinja; wantoe-wantoe bangsa mantangoel 27 eta teh. 'Tatapi satijap-tijap kami ngandika ka maneh, soengoet maneh koe kami rek diboekakeun, seug maneh koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran! [d] Saha-saha noe ngadenge, nja ngadenge; sabalikna, sahasaha noe hanteu mah, nja hanteu; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta teh. *a* p. 1:3. *b* p. 2:2. *c* Aj. 29:10. *d* p. 2:5, 7.

PASAL 4.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! koedoe njokot keur diri maneh hidji

bata, sok teundeun di hareupeun maneh, sarta koedoe ngagambar hidji nagara dina eta, nja eta Jĕroesalem. 2 'Tidinja maneh koedoe njijeun minangka ngĕpoeng ka eta; nja eta koedoe ngadĕgkeun minangka koekoetaän sakoebĕng eta, sarta noempoekkeun minangka bebentengan sakoebĕng eta, bari njijeun minangka wadya-balad ngaroeroeg eta, djeung koedoe masangkeun minangka [a] paneunggar baris eta sakoeriling. 3 'Sarta maneh koedoe njokot keur diri maneh hidji panggorengan beusi, sok teundeun di antara maneh djeung eta nanagaraän, minangka pagĕr beusi; djeung koedoe mĕnĕrkeun beungeut maneh ka eta nanagaraän, sina djadi saroepa nagara noe dikĕpoeng, ari noe pingĕpoengeun eta nja maneh. Nja eta minangka tanda ka anak-intjoe Israil. *a* p. 21 : 22.

4 Djeung deui maneh koedoe njangkere koe beulah ti kentja, sarta dina eta beulah maneh koedoe neundeun kadorakaän anak-intjoe Israil; sabilangan poë maneh pinjangkereëun, maneh koedoe nanggoeng kadorakaänana. 5 'Karana kami ka maneh nangtoekeun taoen kadorakaänana, [a] diitoeng poë, tiloe ratoes salapan poeloeh poë; sadjĕro eta maneh pinanggoengeun kadorakaän anak-intjoe Israil. 6 'Ari geus tjatjap eta poë, maneh koedoe njangkere koe beulah ti katoehoe, ngadoewa-kalian, bari nanggoeng kadorakaän anak-intjoe Joeda, opat poeloeh poë; kami ka maneh nangtoekeun sapoë sataoen, sapoë sataoen. 7 'Sarta maneh koedoe mĕnĕrkeun beungeut maneh ka Jĕroesalem noe keur dikĕpoeng, bari leungeun maneh sabeulah singkil; djeung koedoe ngawĕdjang pitjilakaeunana. 8 'Sarta, masing njaho, kami rek nĕrapkeun tambang ka maneh, sangkan maneh oelah malik ti beulah ka beulah deui, tĕpi ka tjatjapna poëan maneh ngĕpoeng. 9 'Djeung deui maneh koedoe njokot keur diri maneh tarigoe, gandroeng, katjang boentjis, katjang beureum, djawawoet djeung djagong; sarta arasoepkeun ka wadah hidji, toeloej koe maneh djijeun roti keur diri maneh; sabilangan poë maneh njangkere, noe tiloe ratoes salapan poeloeh poë teja, nja eta noe djadi pihakaneun maneh. 10 'Ari kahakanan maneh, anoe baris dihakan koe maneh teja, dina pibeurateunana sapoeloeh sekel sapoë, dihakanna koe maneh sawaktoe-sawaktoena. 11 'Samalah maneh nginoem tjai ge koedoe ditakĕr, sapĕrgĕnĕp hin, diinoemna koe maneh sawaktoe-sawaktoena. 12 'Djeung deui maneh koedoe ngahakan pais gandroeng; dipaisna di hareupeun maranehanana, soeloehna tai kaloewaran ti manoesa. 13 'Ari timbalan Pangeran: Tjara kitoe pĕtana oerang Israil teh ĕngke pada ngahakan kahakananana [b] nadjis di oerang kapir, ĕnggon ajana koe kami diboewang. 14 'Pok kaoela oendjoekan: Noen, Goesti Pangeran! salĕrĕsna, njawa simkoering tatjan pisan kanadjisan; karantĕn simkoering ti boeboedak dongkap ka ajeuna tatjan nĕda [c] noe paeh bangkar, atanapi noe paeh disasaäk; sarawoeh ka soengoet simkoering tatjan asoep laoek matak idjid. 15 'Ari timbalanana ka kaoela: Masing njaho, kami ka maneh ngidinan make tai sapi ngaganti tai manoesa; maneh njijeun roti maneh nja koe eta bae. 16 'Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! masing njaho, [d] kami rek motongkeun iteuk roti di Jĕroesalem; ari djalmana pingahakaneunana roti make ditimbang, sarta kalawan salĕmpang; kitoe deui pinginoemeunana tjai make ditakĕr, sarta kalawan mĕlĕngĕk; 17 'masingna pada kakoerangan roti reudjeung tjai, sarta marĕlĕngĕk batoer pada batoer, [e] djeung alaladjoer tina lantaran kadorakaänana. *a* 4 Moesa 14 : 34. *b* Hos. 9 : 3. *c* 3 Moesa 17 : 15; Lal. 10 : 14. *d* Djab. 105 : 16; p. 5 : 16. *e* 3 Moesa 26 : 39; p. 24 : 23.

PASAL 5.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura njokot keur diri maneh hidji pĕdang seukeut, ditjokotna keur diri maneh saibarat peso tjoekoer; pek koe maneh sorangkeun ka sirah maneh djeung ka djanggot maneh; seug koedoe njokot keur diri maneh sapasang taradjoe, pake ngabagi eta panjoekoeran. 2 'Noe sapĕrtiloe koe maneh doeroek koe seuneu di tĕngah [a] eta nanagaraän, dimana geus djĕdjĕg poëanana dikĕpoeng; noe sapĕrtiloe koe maneh tjokot, bari njabĕtan koe pĕdang sakoerilingna; ari noe sapĕrtiloe deui koe maneh pantjawoerakeun kana angin, sarta kami rek

3 njaboet pědang ti toekangeunana. 'Djeung maneh ti noe bijeu koedoe njokot saeutik rejana, bari toeloej toengkoes koe 4 toengtoeng djoebah maneh. 'Malah maneh ti eta keneh koedoe njokot sawareh, bari pitjeun ka těngah seuneu, nja koedoe didoeroek koe seuneu; ari ti eta pibidjileun seuneu ka saänak-intjoe Israil.

a p. 4 : 1—3.

5 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eta teh nandakeun Jěroesalem; koe kami eta geus dipěrnahkeun di těngah bangsa kapir, sarta tanah noe loba aja 6 di sakoerilingna. 'Děmi eta teh mantangoel ka hoekoem kami; migawena kadorakaän [a] ngoengkoelan bangsa kapir; djeung mantangoel ka pikoekoeh kami, ngoengkoelan tanah-tanah noe sakoerilingna; wantoe-wantoe geus maritjeun hoekoem kami, djeung pikoekoeh kami 7 koe eta teu dilalakonan. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh goejoer ngoengkoelan bangsa kapir anoe sakoeriling maraneh, pikoekoeh kami koe maraneh teu dilalakonan, sarta hoekoem kami koe maraneh teu dilalampahkeun, tjatjakan sapěrti hoekoem bangsa kapir anoe sakoeriling maraneh ge maraneh teu nga- 8 lampahkeun: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, nja ijeu kami pisan; sarta kami rek něrapkeun hoekoem di těngah maneh, di hareupeun 9 panon bangsa kapir. 'Estoe kami teh rek ngalampahkeun di maneh anoe tatjan dilampahkeun koe kami, sarta kami moal ngalampahkeun deui tjara noe kitoe pětana, tina sabab sakabeh kagi- 10 roekan lampah maneh. 'Pedah kitoe, [b] bapa bakal ngaharakan anakna di těngah maneh, djeung anak bakal ngaharakan bapana; sarta kami bakal něrapkeun hoekoeman ka maneh, djeung sasesa maneh koe kami rek dipantja- 11 woerakeun ka sagala angin. 'Koe sabab eta, děmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saěnja-ěnjana, sapedah kasoetjian kami koe maneh geus dinadjiskeun [c] koe sakabeh kanistaän maneh djeung koe sakabeh kagiroekan lampah maneh, noe matak kami sabalikna rek ngoeroedan ka maneh, [d] djeung sotja kami moal mikawatir; djadi kami teh saba- 12 likna moal mikawělas. 'Maneh teh noe sapěrtiloe piparaeheun koe pagěboeg, sarta pibejakeun koe langlajeuseun di těngah maneh; noe sapěrtiloe piraroeboeheun koe pědang di sakoeriling maneh; ari noe sapěrtiloe deui koe kami rek dipantjawoerakeun ka sagala angin, bari kami njaboet pědang ti toekangeu- 13 nana. 'Kakara tjatjap běndoe kami, sarta kami rek ngareureuhkeun wěra kami ka maranehanana; [e] kakara kami teh lědjar; [f] sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran ngandika kitoe dina sadjěro kasarěgěpan kami, dimana kami geus njatjapkeun wěra kami ka darinja. 14 'Djeung deui maneh teh koe kami rek didjadikeun tarikolot sarta hinakeuneun, di bangsa-bangsa kapir anoe sakoeriling maneh, di hareupeun panon sakoer noe 15 ngaliwat. 'Ari eta teh [g] pidjadieun hinakeuneun djeung gorengkeuneun, bakal dipake ngawarah, sarta pidjadieun matak mělěngěk, pikeun bangsa kapir noe di sakoeriling maneh, dimana kami ka maneh geus něrapkeun hoekoeman, make běndoe, djeung make wěra, sarta make siksaän bangět; ijeu kami Pange- 16 ran noe ngandika kitoe. 'Samangsa kami ngaleupaskeun ka darinja eta djamparing langlajeuseun, noe mawa tjilaka, toer djadi lantaran ngaroeksak, anoe koe kami bakal dileupaskeun baris ngaroeksak ka maraneh, eta kami tangtoe ngabangětkeun langlajeuseun ka maraneh, sarta kami tangtoe [h] motongkeun 17 iteuk roti anoe maraneh. 'Estoe kami ka maraneh rek ngadatangkeun langlajeuseun djeung [i] sato galak, matak maneh kalapoeran anak; sarta maneh pikasorangeun pagěboeg djeung lampah ngoetjoerkeun gětih; toer kami ka maneh rek ngeunakeun pědang; [j] ijeu kami Pangeran noe ngandika kitoe.

a Jŏs. 2 : 6; Jěr. 2 : 10. *b* 3 Moesa 26 : 29. *c* 2 Radj. 21 : 4. *d* p. 7 : 4. *e* p. 16 : 42. *f* Jěr. 16 : 21. *g* 5 Moesa 28 : 37; Jěr. 29 : 18. *h* p. 4 : 16. *i* 3 Moesa 26 : 22; p. 14 : 21. *j* p. 21 : 17.

PASAL 6.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka- 2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] maneh geura njanghareup ka goenoeng-goenoeng Israil, sarta koedoe 3 ngawědjang ka darinja, 'kijeu nja pok: Eh, goenoeng-goenoeng Israil! geura

darengekeun ijeu pangandika Goesti Pangeran. Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka goenoeng-goenoeng djeung ka pasir-pasir, ka waloengan-waloengan djeung ka lĕbak-lĕbak: Masing nganjahokeun, ijeu kami ka maraneh rek ngadatangkeun pĕdang, sarta rek ngagĕmpoer pa-4 moedjaän maraneh. 'Ari [b] altar maraneh bakal disaroewoengkeun, titiron mata-poë di maraneh bakal dipareupeuskeun, djeung batoer maraneh noe kasabĕt koe kami rek disina raroeboeh di hareupeun brahala-brahala maraneh. 5 'Estoe majit oerang Israil koe kami rek diajakeun di hareupeun brahala-brahalana; sarta toelang-toelang maraneh koe kami rek diawoerkeun sakoeriling altar-6 altar maraneh. 'Di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing, nagara-nagara bakal tarikolot, djeung pamoedjaän-pamoedjaän bakal saroewoeng; soepaja altar maraneh pada tarikolot djeung soewoeng, sarta brahala maraneh dipareupeuskeun djeung diareuweuhkeun; kitoe deui titiron mata-poë di maraneh ditilasan, sarta djidjijeunan maraneh dilaleungitkeun. 7 'Malah di tĕngah maraneh bakal tinglalondjor noe kasabĕt; djeung maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami 8 teh Pangeran. 'Tatapi [c] kami rek njesakeun oge; eta maraneh sawareh pirahajoeëun tina pĕdang di bangsa kapir, dimana maraneh dipantjawoerakeun, di-9 ajakeun di sagala tanah. 'Sarta batoer maraneh noe pirahajoeëun teh tangtoe aringĕteun ka kami di bangsa kapir, ĕnggon ajana didjarah, ana kami geus meupeuskeun hatena noe djinahan, anoe njingkir ti kami, kitoe deui panonna, noe sok djarinah noeroet brahalana; seug eta [d] bakal pada ngewa beungeutna kana kagorengan beunangna marigawe, pĕrkara sakabeh kagiroe-10 kan lampahna. 'Harita [e] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran; lain tamboeh kami ngandika kĕrsa ngadamĕl ka darinja katjilakaän sakitoe teh. *a* p. 36 : 1. *b* 3 Moesa 26 : 30. *c* p. 12 : 16. *d* p. 20 : 43. *e* p. 5 : 13.

11 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Maneh geura nĕpakan koe leungeun sarta gĕdjlag-gĕdjlig koe soekoe, bari alah-alahan, tina sabab sakabeh kagiroekan garoreng, [noe dilampahkeun koe] anak-intjoe Israil; karana eta piraroeboeheun [b] koe pĕdang, koe langlajeu-12 seun, djeung koe pagĕboeg. 'Saha-saha [c] noe djaoeh, pipaeheun koe pagĕboeg; djeung saha-saha noe deukeut, piroeboeheun koe pĕdang; dĕmi saha-saha noe kari sarta karawat mah, pipaeheun koe langlajeuseun; djadi kami teh rek nja-13 tjapkeun wĕra kami ka darinja. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana batoerna noe kasabĕt pabaoer djeung brahalana sakoeriling altar-altarna, dina oenggal pasir loehoer, di sakabeh poentjak goenoeng-goenoeng, djeung di handapeun oenggal kai ngaroenggoenoek, sarta di handapeun oenggal kijara gomplok, [d] oeroet eta mĕtakeun [e] aämbeuan matak sĕdĕp adjang sakabeh brahalana teja. 14 'Estoe kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun eta, sarta tanahna koe kami bakal didjadikeun soewoeng, nja soewoeng alah batan tĕgal lĕga Diblata, di sakabeh ĕnggonna tjaritjing. [f] Harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 25 : 6. *b* p. 5 : 17; 14 : 21. *c* p. 7 : 15. *d* p. 20 : 28. *e* p. 16 : 19. *f* p. 7 : 4.

PASAL 7.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Ari maneh teh, anak Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran pĕrkara tanah Israil: Geus panoengtoengan; geus datang panoeng-3 toengan kana opat sisi tanah. 'Ajeuna maneh ninggang panoengtoengan; karana kami rek ngadatangkeun bĕndoe kami ka maneh, sarta rek ngahoekoeman ka maneh noeroetkeun djalan maneh; djeung kami rek malikkeun ka maneh 4 sakabeh kagiroekan lampah maneh. 'Ari [a] sotja kami moal mikawatir ka maneh, sarta kami moal mikawĕlas; satĕgĕsna djalan maneh koe kami rek disina malik ka maneh, sarta kagiroekan lampah maneh ĕngke boekti di tĕngah maneh. Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 8 : 18.

5 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Katjilakaän, katjilakaän noenggal, tah geu-6 ning datang! 'Geus datang panoengtoengan; estoe panoengtoengan teh datang; geus hoedang, dek naradjang ka maneh; 7 tah geuning datang! 'Eh, priboemi tanah!

geus datang toelis maneh; geus datang waktoena, geus deukeut poëna; aja karoesoehan, [a] lain karamean di goenoeng-8 goenoeng. 'Ajeuna geus deukeut [b] kami ngoetjoerkeun wĕra kami ka maneh, djeung njatjapkeun bĕndoe kami ka maneh, sarta rek ngahoekoeman ka maneh noeroetkeun djalan maneh; djeung kami rek malikkeun ka maneh sakabeh kagi-9 roekan lampah maneh. 'Ari sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawĕlas; satĕgĕsna kami ka maneh rek maparin noeroetkeun djalan maneh, sarta kagiroekan lampah maneh ĕngke boekti di tĕngah maneh. Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami Pange-10 ran noe ngagĕboeg. 'Tah geuning poëna, tah geuning datang; geus bidjil toelis maneh; [c] iteuk geus kĕmbangan, kaäng-11 koehan geus djadi. 'Panganijaja geus hoedang baris iteuk kadorakaän; eta maranehanana moal aja noe loepoet, boh ti noe loba, boh ti noe rebo; sarta moal aja kaägoengan di maranehanana. 12 'Geus datang waktoena, geus nĕpi poëna; [d] saha-saha noe meuli montong boengah, djeung saha-saha noe ngadjoewal montong prihatin; karana bĕbĕndoe pitĕrapeun ka sakabeh eusina noe koemĕlip. 13 'Karana saha-saha noe ngadjoewal moal malikan ka noe geus didjoewal, nadjan masih goemĕlar oge di noe goemĕlar; karana wahjoe pĕrkara sakabeh eusina noe koemĕlip teja moal oendoer; djeung saha-saha noe hiroep sadjĕro kadoraka-14 anana, moal pikoewateun. 'Eta geus narijoep tarompet, sarta njadijakeun sakabehna, tapi taja noe leumpang pĕrang; karana bĕbĕndoe kami toemĕrap ka sa-15 kabeh eusina noe koemĕlip. 'Pĕdang [e] aja di loewar, sarta pagĕboeg djeung langlajeuseun araja di djĕro; saha-saha noe aja di tĕgal, pipaeheun koe pĕdang; djeung saha-saha noe aja di nagara, bakal dihakan langlajeuseun djeung pa-16 gĕboeg. 'Ari noe rahajoe sabatoer eta, pirahajoeëunana aja di goenoeng-goenoeng sapĕrti djapati lĕbak; kabeh oge gĕgĕroengan, hidji-hidji tina kadorakaän 17 sorangan. 'Sakabeh leungeun [f] bakal ngareplek, djeung sakabeh toeoer bakal 18 aladjoer sapĕrti tjai. 'Bakal [g] pada disamping karoeng, djeung pada kalipoetan koe kareuwasan; beungeut sakabeh pinjandangeun era, djeung sirah sakabeh 19 bakal digoendoelan. 'Bakal pada mitjeun perakna ka loeloeroeng, djeung ĕmasna pidjadieun kokotoran; [h] ĕmas-perakna moal bisaeun ngaleupaskeun maranehanana keur poëan bĕbĕndoe Pangeran; moal matak seubeuh dirina, djeung moal matak pinoeh beuteungna; sabab eta teh geus djadi tatadjongan, matak marane-20 hanana kadorakaän. 'Ari pĕrhijasan andjeunna noe aheng teja koe andjeunna geus didamĕl kaägoengan; dĕmi eta mah pada neundeun artja-artjana noe matak giroek, tĕgĕs kanistaänana, di djĕro eta; pedah kitoe noe matak eta koe kami didjadikeun kokotoran ka maranehana-21 na. 'Sarta [i] koe kami eta rek diselehkeun ka leungeun djalma bangsa sedjen, baris dirajah; nja diselehkeun ka noe pangdorakana di boemi, baris didjarah; heug koe maranehanana eta bakal dinis-22 takeun. 'Djeung kami bakal ngagilĕrkeun pameunteu kami ti maranehanana, sarta eta bakal pada nganistakeun ĕnggon kami noe boeni; malah bakal diasoepan begal, bari pada nganistakeun 23 eta. 'Geura njijeun rante; karana [j] tanah teh pinoeh koe prakara hoetang gĕtih, sarta nagara teh pinoeh koe panganijaja. 24 'Mana kami rek ngadatangkeun panggorengna bangsa kapir; nja eta bakal pada ngamilik imah-imah maranehanana; sarta kami bakal ngaleungitkeun kamagoengan djalma barĕdas, djeung kasoetji-25 anana bakal pada dinistakeun. 'Djĕboel karoeksakan; harita djalma bakal pada nejangan kasĕnangan, tapi moal aja. 26 'Pidatangeun balahi [k] teu eureun-eureun balahi, sarta piajaeun bedja ganti-ganti bedja. Didinja djalma pada hajang wahjoe ti nabi, tatapi harita [l] panghoeloe kaleungitan toret, djeung kokolot ka-27 leungitan tarekah. 'Radja bakal prihatin, gĕgĕden bakal njandang mĕlĕngĕk, sarta leungeun djalma eusi tanah bakal soemĕblak. Eta kami rek ngadamĕl ka darinja noeroetkeun djalanna, sarta rek ngahoekoeman ka darinja sapihoekoemaneunana; [m] harita tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Jĕs. 16 : 10. *b* p. 36 : 18. *c* Jĕs. 10 : 5; Jĕr. 1 : 11, 12. *d* Jĕs. 24 : 2. *e* Njanj. 1 : 20; p. 6 : 12. *f* Jĕs. 13 : 7; Jĕr. 6 : 24. *g* Jĕs. 15 : 2, 3. *h* Sil. 11 : 4; Sĕp. 1 : 18. *i* Jĕr. 6 : 12. *j* Jĕs. 1 : 15; Hos. 4 : 2. *k* Jĕr. 4 : 20. *l* Jĕr. 18 : 18. *m* p. 11 : 10.

PASAL 8.

Ari geus kitoe, dina taoen noe kagĕnĕp, dina boelan noe kagĕnĕp, tanggal lima, kaoela keur dijoek di djĕro imah kaoela, sarta [a] kokolot Joeda keur tjaralik di hareupeun kaoela; [b] seug kaoela di dinja ditinggangan panangan Goesti 2 Pangeran. 'Ret kaoela nendjo, doemadakan, aja hidji roepa, katendjona kawas seuneu; [c] ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-handapkeun seuneu; kitoe deui ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-loehoerkeun katendjona kawas sorot, djiga soewasa. 3 'Sor andjeunna njodorkeun hidji roepa panangan, sarta njandak kana boeoek ĕmboen-ĕmboenan kaoela; djoeng kaoela [d] koe Roh didjoengdjoengkeun kana antara boemi djeung langit, bari kaoela dina tetendjoan ti Allah teh ditjandak ka Jĕroesalem, nja ka lawang panto boeroean djĕro, noe njanghareup ngaler; ari di dinja noe mĕrĕnah hidji brahala 4 pakeuheulan, matak ngeuheulkeun. 'Sarta, doemadakan, [e] di dinja aja kamoeljaän Allah Israil, katendjona sapĕrti noe kadjeueung koe kaoela di lĕbak teja. 5 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! geura tjĕngkat, nendjo ka tĕbeh kaler. Seg kaoela tjĕngkat, nendjo ka tĕbeh kaler; doemadakan, kalereun lawang altar aja eta brahala pakeuheulan teja, pĕlĕbah djalan asoep. 6 'Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh noe dipigawe koe maranehanana, nja kagiroekan galĕde, noe dipigawe koe anak-intjoe Israil di dijeu, [f] soepaja kami djaoeh ti kasoetjian kami? Tapi maneh ĕngke nendjo deui kagiroekan galĕde.

a p. 20:1. *b* p. 1:3. *c* p. 1:27. *d* p. 3:12; 11:24. *e* p. 3:23. *f* Jĕr. 12:7.

7 Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka lawang boeroean; ret kaoela nendjo, doemadakan, aja hidji lijang dina 8 bilik tembok. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! eta lijang bilik koe maneh gĕdean. Prak koe kaoela lijang bilik teh digĕdean; beh hidji 9 lawang. 'Ari timbalanana ka kaoela: Geura asoep, sarta tendjoan kagiroekan garoreng, noe koe maranehanana dipi-10 gawe di dijeu. 'Boes kaoela asoep sarta nendjo; doemadakan, aja sagala roepa sipat noe ngarajap djeung sato noe nista, kitoe deui sakoer brahala anak-poetoe Israil, beunang ngagambarkeun dina bilik, 11 sakoeriling-boengking. 'Sarta [a] toedjoeh poeloeh djalma, kaäsoep kokolot anak-poetoe Israil, narangtoeng di hareupeunana; ari Jaäsanja anak Sapan nangtoeng di tĕngah maranehanana; hidji-hidji djalma pada njĕkĕl paroekoejanana, sarta baoe koekoes seuseungitanana 12 njamboewang. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh, anoe koe kokolot-kokolot anak-intjoe Israil dipigawe di noe poëk, hidji-hidji di djĕro pangkengna beunang ngagambaran? [b] karana aromongna: Pangeran teu ningali ka oerang; ijeu tanah koe Pangeran geus ditilarkeun. 13 'Timbalanana deui ka kaoela: Maneh ĕngke nendjo deui kagiroekan galĕde, noe dipigawe koe maranehanana.

a 4 Moesa 11:16. *b* Jĕs. 29:15; p. 9:9.

14 Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka lawang panto gĕdong Pangeran, anoe sabeulah ti kaler; doemadakan, di dinja aja awewe darijoek, pada njeung-15 tjeurikan si Tamoes. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh? Ĕngke maneh nendjo deui kagiroekan galĕde ti batan eta.

16 Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka boeroean gĕdong Pangeran, nja ka boeroean djĕro; doemadakan, hareupeun lawang kabah Pangeran, [a] di antara bale djeung altar, kira-kira salawe djalma, [b] pada noekang kana kabah Pangeran, sarta njanghareup ngetan; ari eta teh [c] keur njarĕmbah ka panon-poë, ka 17 wetan. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh? Naha aja noe koe anak-intjoe Joeda dihampangkeun keneh ti batan migawe sagala kagiroekan, noe koe eta diparigawe di dijeu? Karana eta geus pada minoehkeun tanah koe panganijaja, sarta daratang deui baris njijeun pibĕndoeëun kami; malah, saĕnjana, da-18 han koe eta dika-iroengnakeun. 'Mana kami sabalikna rek midamĕl kijeu sadjĕro bĕndoe: [d] sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawĕlas; [e] nadjan pada sasambat oge kana tjĕpil kami sarta bĕdas sowarana, koe kami moal dimakboel.

a Joël 2:17. *b* 2 Bab. 29:6. *c* 5 Moesa 17:3. *d* p. 5:11. *e* Jĕs. 1:15; Mik. 3:4.

PASAL 9.

Tidinja andjeunna ngagĕntra, kadenge koe kaoela, bĕdas pisan gĕntrana, kijeu timbalanana: Anoe njĕkĕl nagara sina ka darijeu; hidji-hidji koedoe mawa pakarangna baris ngaroeksak. 2 'Hol aja gĕnĕp djalma, daratangna ti djalan [a] lawang girang, noe njanghareup ngaler; hidji-hidji pada mawa pakarangna baris ngadek; sarta di tĕngahna aja hidji djalma papakeanana lawon bodas, djeung njoren parabot djoeroe-toelis. Ana geus daratang, toeloej narangtoeng gigireun altar tambaga. 3 'Ari kamoeljaän Allah Israil [b] djoeng ti loehoereun moemoekarabinan noe dilinggihan, ngalih kana bangbaroeng gĕdong; ladjĕng andjeunna njaoer eta djalma noe papakeanana lawon bodas, anoe njoren parabot djoeroe-toelis teja. 4 'Ari timbalan Pangeran ka dinja: Maneh geura ngidĕr di djĕro nagara, nja eta di djĕro Jĕroesalem; ari sakoer djalma noe roemahoeh sarta hoemarĕgoeng tina hal saniskara kagiroekan, noe dilalampahkeun di djĕro nagara, koe maneh [c] tjirian tarangna. 5 'Ari ka noe gĕnĕpan nimbalanana, kadenge koe kaoela: Maraneh geura ngidĕr di nagara, toetoerkeun eta, bari ngaradekan! [d] Panon maraneh oelah mikawatir, sarta maraneh oelah mikaroenja. 6 'Peuntjitan koe maraneh kolot, boedjang djeung landjang, kitoe deui boedak djeung awewe, sing datang ka roeksakna; tatapi oelah njalampeurkeun ka sakoer djalma noe aja tjirian; [e] sarta koedoe ngamimitian ti kasoetjian kami. Prak pada ngamimitian, [f] ngaheulakeun kokolot, noe di hareupeun gĕdong teja. 7 'Timbalanana deui ka darinja: Gĕdong teh koe maraneh nadjiskeun, djeung koedoe ngareusian boeroean koe beunang njabĕt, bari toeloej ka laloewar. Tidinja pada ka loewar, pek ngaradekan di nagara. 8 'Ari geus kitoe, sabeuteungna ngaradekan, ngan kari kaoela bae, [g] brĕk kaoela njoeoeh, bari ngadjĕrit, kijeu pioendjoek kaoela: Adoeh, Goesti Pangeran! naha Goesti kĕrsa ngaroeksak sasesa Israil, lantaran Goesti ngoetjoerkeun bĕndoe Goesti ka Jĕroesalem? 9 'Ari timbalanana ka kaoela: Kadorakaän anak-intjoe Israil djeung Joeda gĕde kabina-bina, sarta tanah teh [h] pinoeh koe hoetang gĕtih, djeung nagara teh djĕdjĕl koe lakoe serong; karana [i] aromongna: Pangeran geus nilarkeun ijeu tanah, sarta Pangeran teu ningali. 10 'Mana kami teh, sabalikna, [j] sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawĕlas; [k] djalan maranehanana koe kami tangtoe disina malik ka dirina. 11 'Geus kitoe hol eta djalma noe papakeanana lawon bodas, anoe njoren parabot djoeroe-toelis teja, lapor, kijeu pioendjoekna: Noen, simkoering parantos ngalampahkeun sapiwarangan Goesti.

a p. 8:5, 14. *b* p. 10:4. *c* Wahj. 7:3. *d* p. 8:18. *e* Jĕr. 25:29; 1 Petr. 4:17. *f* p. 8:11, 16. *g* p. 11:13. *h* p. 7:23. *i* p. 8:12. *j* p. 8:18. *k* 1 Radj. 8:32; p. 11:21.

PASAL 10.

Tidinja kaoela nendjo, beh [a] dina pipinding, anoe di loehoereun sirah moekarabin teja, kawas intĕn nilĕm, patoetna sapĕrti roepa panglinggihan, tembongna di loehoereun eta. 2 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka djalma noe papakeanana lawon bodas teja, kijeu timbalanana: Maneh geura asoep kana antara roda, ka handapeun moekarabin, seug leungeun maneh doewanana koedoe ngeupeul [b] roehak seuneu tina antara moekarabin, [c] bari toeloej awoerkeun ka ijeu nagara. Boes eta teh asoep, katendjo koe kaoela. 3 'Ari eta moekarabin, mangsa djalma teja asoep, narangtoengna ti katoehoeëun gĕdong, sarta mega teja ngeusian boeroean djĕro. 4 'Tidinja [d] kamoeljaän Pangeran moenggah ti loehoereun moemoekarabinan, ngalih ka loehoereun bangbaroeng gĕdong; ari mega teja [e] ngeusian gĕdong, sarta boeroean teh pinoeh koe tjahaja kamoeljaän Pangeran. 5 'Ari sora djangdjang moekarabin kadenge tĕpi ka boeroean loewar, [f] lir gĕntra noe Moerbawisesa, satijap-tijap andjeunna keur ngandika. 6 'Ari geus kitoe, saparantos andjeunna nimbalan ka eta djalma noe papakeanana lawon bodas, kijeu timbalanana: Maneh geura njokot seuneu tina antara roda, tina antara moekarabin teja, boes eta teh asoep, dĕg nangtoeng gigireun eta roda. 7 'Sor moekarabin saoerang njodorkeun leungeun sabeulah tina antara moekarabin kana seuneu noe dina antara moekarabin teja; top njokot seuneu, bari dibikeun sakali kana doewa

leungeun eta djalma, noe papakeanana lawon bodas; pek ditampanan, bari toeloej ka loewar. 8 'Ari moekarabin teja katendjona [g] pada aja roepa leungeun manoesa dina sadjĕroeun djangdjangna. 9 'Sarta kaoela nendjo, doemadakan, [h] aja opat roda gigireun eta moekarabin, roda hidji gigireun moekarabin hidji, roda hidji gigireun moekarabin hidji; ari patoetna roda teh djiga intĕn krisolit. 10 'Ari moenggoeh patoetna roda teh, opatanana saroewa roepana, sakoemaha aja hidji roda malang di tĕngaheun roda deui. 11 'Ana leumpang, [i] leumpangna dina opat beulahna; teu ngagilir dina leumpangna; ĕnjana mah ĕnggon noe disanghareupan, nja eta noe didjoegdjoeg; teu ngagilir 12 dina leumpangna. 'Ari sakoedjoer awakna, dalah tonggongna, leungeunna djeung djangdjangna, kitoe deui eta roda-roda, [j] parinoeh koe panon sakoeriling; opa-13 tanana pada aja rodana. 'Moenggoeh eta roda, koe kaoela kadenge pada disĕboet 14 Galgal. 'Djeung deui [k] hidji-hidji eta moekarabin pada opat beungeutna; ari beungeut noe hidji beungeut moekarabin; beungeut noe kadoewa beungeut manoesa; ari noe katiloe beungeut singa, sarta 15 noe kaopat beungeut galoedra. 'Djoeng moekarabin teh aroenggah; nja eta teh mahloek, noe koe kaoela katendjo [l] di 16 tji Kĕbar teja. 'Djeung ana eta moekarabin leumpang, roda-roda ge leumpang gigireunana; kitoe deui ana eta moekarabin ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, sĕdja oenggah tina boemi, roda teja teu ngagilir, eta ge aroenggah gigireu-17 nana. 'Ana moekarabin teh ngarandĕg, [m] eta ge ngarandĕg; kitoe deui ana moekarabin teh aroenggah, eta ge aroenggah; wantoe roda teh kabawa koe ĕroh 18 eta mahloek. 'Tidinja kamoeljaän Pangeran ka loewar ti loehoereun bangbaroeng gĕdong, bari ladjĕng ngadĕg 19 di loehoereun moekarabin. 'Geus kitoe moekarabin teh pada ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, bari toeloej aroenggah tina boemi; katendjo koe kaoela eukeur eta ka laloewar; sarta roda-roda teja barĕng djeung eta. Dĕg moekarabin teh ngarandĕg pĕlĕbah lawang panto gĕdong Pangeran, nja eta lawang wetan, sarta kamoeljaän Allah Israil linggih 20 di loehoereun eta. 'Nja eta teh mahloek, noe koe kaoela katendjo handapeun Allah Israil, di tji Kĕbar teja; geus tĕgĕs 21 kaoela, jen eta teh moekarabin. 'Hidjihidji [n] opat-opat beungeutna, djeung hidji-hidji pada opat djangdjangna; sarta pada aja roepa leungeun manoesa dina 22 sadjĕroeun djangdjangna. 'Ari moenggoeh roepa beungeutna, nja eta beungeut noe katendjo koe kaoela di sisi tji Kĕbar teja; patoetna djeung djinisna eta keneh; hidji-hidji ngadjoegdjoeg ka noe disanghareupan.

a p. 1:22, 26. *b* p. 1:13. *c* Wahj. 8:5. *d* p. 9; 3. *e* 1 Radj. 8:10. *f* p. 1:24, 25. *g* p. 1:8. *h* p. 1:15, 16. *i* p. 1:12, 17. *j* p. 1:18; Wahj. 4:6, 8. *k* p. 1:6, 10. *l* p. 1:3. *m* p. 1:20. *n* p. 1:8.

PASAL 11.

Tidinja kaoela [a] koe Roh didjoengdjoengkeun, ditjandak ka lawang gĕdong Pangeran, nja eta lawang wetan, noe njanghareup ngetan; beh di hareupeun eta lawang aja salawe djalma; sarta kaoela nendjo di tĕngah eta djalma aja Jaäsanya anak Asoer djeung Pĕlatya anak Bĕnaja; doewanana kapala bangsa. 2 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! nja eta djalma noe mikiran kagorengan sarta mapatahkeun papatah matak tjilaka dina ijeu nagara. 3 'Aromongna: Tatjan nĕpi ka mangsana njarijeun imah; ijeu nagara ibarat da-4 loengna, ari oerang ibarat laoekna. 'Koe sabab eta, eh anak Adam! maneh geura ngawĕdjang pitjilakaeun maranehanana; 5 geura ngawĕdjang! 'Djoet Roh Pangeran loengsoer ka kaoela, sarta andjeunna nimbalan ka kaoela: Bedjakeun: Kijeu timbalan Pangeran: Nja kitoe omongan maraneh, anak-intjoe Israil! djeung [b] sakoer noe datang dina pikir maraneh 6 koe kami kaoeninga. 'Loba katjida djalma beunang maraneh njabĕt dina ijeu nagara, wani loeloeroengna koe maraneh geus diparinoehkeun koe beunang 7 njabĕt. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari djalma beunang maraneh njabĕt, noe koe maraneh disina pagoletak di djĕro ijeu nagara teja, nja eta noe ibarat laoekna, sarta ijeu nagara ibarat daloengna; dĕmi maraneh mah ĕngke dika-loewarkeun ti djĕro nagara. 8 'Pĕdang noe dipikasijeun koe maraneh, [c] sarta nja pĕdang pisan noe koe kami rek didatangkeun ka maraneh, lahiran

9 Goesti Pangeran. 'Tangtoe maraneh koe kami dika-loewarkeun ti djĕro ijeu nagara, [d] bari maraneh diselehkeun ka leungeun djalma bangsa sedjen, sarta kami ka maraneh rek nĕrapkeun hoe-
10 koeman. 'Maraneh piraroeboeheun koe pĕdang; dina watĕs tanah Israil kami ĕngke ngahoekoeman ka maraneh; [e] harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen
11 kami teh Pangeran. 'Ijeu nagara moal ĕnja ka maraneh djadi ibarat daloeng, sarta maraneh moal ĕnja di djĕrona djadi ibarat laoek; dina watĕs tanah Israil kami ĕngke ngahoekoeman ka ma-
12 raneh. 'Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran; karana pikoekoeh kami koe maraneh teu dilakonan, djeung hoekoem kami koe maraneh teu dilampahkeun; nja maraneh ngalampahkeun teh [f] noeroetkeun hoekoem bangsa kapir, anoe sakoeriling
13 maraneh. 'Ari geus kitoe, mangsa kaoela keur ngawĕdjang, hos Pĕlatya anak Bĕnaja teja paeh. [g] Brĕk kaoela njoeoeh, bari ngadjĕrit, bĕdas pisan nja sowara, kijeu pioendjoek kaoela: Adoeh, Goesti Pangeran! naha Goesti kĕrsa ngadamĕl pĕrkawis njeëpkeun sesa Israil? *a* p. 8 : 3. *b* 5 Moesa 31 : 21. *c* Sil. 10 : 24. *d* p. 7 : 3, 21. *e* p. 12 : 15, 16. *f* 3 Moesa 18 : 3; 20 : 23. *g* p. 9 : 8.

14 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
15 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! doeloer maneh, doeloer maneh, baraja-baraja maneh, djeung saänakintjoe Israil, eta sakabehna koe priboemi Jĕroesalem sok diomongan kijeu: Sing djaraoeh ti Pangeran! ijeu tanah dipaparinkeunana ka kaoela sakabeh, djadi
16 milik kaoela. 'Koe sabab eta, bedjakeun: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sanadjan eta koe kami geus didjaraoehkeun, diajakeun di sagala bangsa, djeung sanadjan eta koe kami geus dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala tanah, parandene kami ka maranehanana [a] rek djadi kasoetjian sakeudeung, dina sagala tanah, ĕng-
17 gon eta daratang. 'Koe sabab eta, bedjakeun: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Malah [b] maraneh koe kami rek dikoempoelkeun ti sagala bangsa, nja dirijoengkeun ti sagala tanah, ĕnggon maraneh pabalĕntjar; sarta kami rek maparinkeun
18 tanah Israil nja ka maraneh. 'Ari eta teh pidaratangeun ka dinja, sarta njalingkirkeun ti dinja sakabeh kanistaän
19 djeung sakabeh kagiroekan. 'Sarta [c] eta teh koe kami rek dipaparin hate hidji, djeung kami rek maparin roh anjar di djĕro batin maraneh; ari hate bangsa batoe koe kami rek disingkirkeun ti djĕro awakna, bari maranehanana dipa-
20 parin hate bangsa daging; 'soepaja [d] pada ngalakonan pikoekoeh kami, sarta ngarestoekeun hoekoem kami, djeung dilampahkeunana; toer eta teh pidjadieun oemat kami, djeung kami bakal
21 Allahna. 'Sabalikna, saha-saha noe hatena noeroetkeun hate kanistaän djeung kagiroekan, [noe disĕmbah koe] maranehanana mah, nja eta [e] djalanna koe kami tangtoe disina malik ka dirina, lahiran Goesti Pangeran. *a* Jĕs. 8 : 14. *b* Jĕr. 23 : 3. *c* Jĕr. 32 : 39; p. 36 : 26. *d* Jĕr. 31 : 33; p. 14 : 11. *e* p. 9 : 10; 16 : 43.

22 Geus kitoe [a] moekarabin teh pada ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, sarta roda-roda teja barĕng djeung eta; ari kamoeljaän Allah Israil linggih di loe-
23 hoereun eta. 'Djoeng kamoeljaän Pangeran teh angkat ti djĕro nagara, ladjĕng ngarandĕg di loehoereun goenoeng, anoe
24 wetaneun nagara. 'Tidinja kaoela koe Roh didjoengdjoengkeun, bari kaoela [b] dina tetendjoan, di djĕro Roh Allah, dipoelangkeun ka tanah Kasdim, ka bobojongan. Seug eta tetendjoan, noe katendjo koe kaoela, oenggah ti kaoela.
25 'Toeloej kaoela ka bobojongan teh njatoerkeun sadajana pangandika Pangeran, noe koe andjeunna dinjatakeun ka kaoela teja. *a* p. 10 : 19. *b* p. 8 : 3.

PASAL 12.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh tjitjing teh [a] di tĕngah bangsa mantangoel, noe baroga panon pikeun nendjo, tapi teu narendjo; baroga tjeuli pikeun ngadenge, tapi teu ngadarenge; wantoe-wantoe bangsa man-
3 tangoel eta teh. 'Mana maneh teh, anak Adam! [b] geura tjatjawis baris maneh pindah, seug koedoe pindah ti beurang di hareupeun panon eta; nja pindah teh ti ĕnggon maneh ka ĕnggon sedjen, di hareupeun panon eta; [c] malah-mandar ngalartieun; wantoe-wantoe bangsa man-
4 tangoel eta teh. 'Djeung koedoe ngaloe-

warkeun parabot maneh ti beurang, di hareupeun panon eta, sabijasa parabot noe pindah; seug maneh koedoe ka loewar wantji sareupna, di hareupeun panon eta, sabijasa noe ka loewar pindah. 5 'Koedoe notos bilik keur diri maneh di hareupeun panon eta, toeloej ka-loewar-6 keun parabot, djalan ka dinja. 'Koedoe koe maneh ditanggoeng dina taktak di hareupeun panon eta; dika-loewarkeunana wantji poĕk; ari beungeut maneh koedoe ditjindoeng, oelah maneh nendjo taneuh; karana maneh koe kami geus didjadikeun totonde pikeun anak-intjoe 7 Israil. 'Prak kaoela ngalampahkeun kitoe, sakoemaha kaoela ditimbalan teja: parabot kaoela koe kaoela dika-loewarkeun ti beurang, sabijasa parabot noe pindah; ari wantji sareupna kaoela notos bilik keur diri kaoela koe leungeun; dika-loewarkeunana koe kaoela wantji poĕk, bari seug ditanggoeng dina taktak, di hareupeun panon eta. *a* Jĕs. 6 : 9; p. 2 : 5. *b* Jĕr. 46 : 19. *c* Jĕr. 36 : 3.

8 Ari isoekna aja pangandika Pangeran 9 ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! eta anak-intjoe Israil, bangsa mantangoel teh, lain naranja ka maneh, 10 jen: Adjĕngan milampah naon? 'Bedjakeun ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari [a] babawaän teja pimalindĕseun ka gĕgĕden di Jĕroesalem, djeung ka saänak-intjoe Israil, noe araja di 11 djĕrona. 'Bedjakeun: Kaoela [b] totonde maraneh; sakoemaha lampah kaoela tadi, nja kitoe ĕngke dilampahkeun ka maranehanana; bakal laleumpang ka pangbojongan, arasoep ka pangdjarahan. 12 'Samalah [c] gĕgĕden, noe di tĕngah maranehanana, pinanggoengeun dina taktak, wantji poĕk, bari seg ka loewar; djalma bakal narotos bilik, baris ngaloewarkeun djalan ka dinja; gĕgĕden teh bakal ditjindoeng beungeut, soepaja oe-13 lah nendjo tanah koe panonna. 'Sarta [d] kami bakal ngaroengkoepkeun eurad kami ka dinja, djeung bakal ditangkĕp koe djaring kami; seug koe kami rek didatangkeun ka Baboel, tanah Kasdim, tatapi [e] moal pinendjoĕun eta; toer di 14 dinja pipaeheun. 'Sarta ari sakabeh noe aja di sakoerilingna, pangbantoena djeung sakabeh barisanana, [f] koe kami rek dipantjawoerakeun ka sagala angin, bari kami njaboet pĕdang ti toekangeu-15 nana. 'Didinja [g] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa maranehanana koe kami dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa, sarta dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala 16 tanah. 'Tatapi [h] kami rek njesakeun oge djalma saeutik sabatoer eta, diloepoetkeun tina pĕdang, tina langlajeuseun djeung tina pagĕboeg; soepaja pada njaritakeun sakabeh kagiroekan lampahna teja di bangsa kapir, ĕnggonna daratang; sarta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* Jĕs. 13 : 1. *b* p. 24 : 24. *c* 2 Radj. 25 : 7; Jĕr. 39 : 4; 52 : 7. *d* p. 17 : 20. *e* Jĕr. 39 : 7. *f* p. 5 : 2. *g* p. 11 : 16. *h* p. 6 : 8; 14 : 22.

17 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-18 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] maneh ngahakan roti maneh koedoe kalawan ngadegdeg; kitoe deui nginoem tjai maneh koedoe kalawan soemĕblak djeung kalawan salĕmpang. 19 'Sarta koe maneh bedjakeun ka djalmadjalma eusi tanah: Kijeu timbalan Goesti Pangeran hal priboemi Jĕroesalem, noe aja dina tanah Israil: Tangtoe pada ngahakan rotina kalawan salĕmpang, kitoe deui ngarinoem tjaina kalawan mĕlĕngĕk; da dikĕrsakeun tanahna pisoewoengeun, leungit pangeusina, tina 20 panganijaja sakabeh priboemina. 'Ari nagara-nagara noe diarĕnggonan [b] bakal pada tarikolot, sarta tanah teh pidjadieun soewoeng. Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 4 : 16. *b* Jĕr. 4 : 27; 9 : 11.

21 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-22 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! nahaon eta babasan di maraneh, dina tanah Israil, anoe kijeu teja: [a] Lila deui ka djamanna, djeung sakoer teten-23 djoan tangtoe leungit? 'Koe sabab eta, bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami rek ngeureunkeun eta babasan; ka-hareupna eta teh moal dibasakeun deui di Israil. Sabalikna, maneh koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Geus deukeut ka djamanna, djeung kana piboektieunana sakoer te-24 tendjoan. 'Karana ka-hareupna moal aja deui tetendjoan koewa-kijeu noe gapong, atawa panoedjoeman loemas-lamis di 25 tĕngah anak-intjoe Israil. 'Karana kami teh Pangeran; kami rek ngandika; ari

pangandika, noe rek diandikakeun koe kami, tangtoe dilampahkeun, moal dimĕngkekeun deui; satĕgĕsna keur djaman maraneh pisan, eh bangsa mantangoel! kami rek ngandika sakĕtjap, djeung dilampahkeunana, lahiran Goesti Pangeran. [a] 2 Petr. 3 : 4.

26 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-27 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! masing njaho, anak-intjoe Israil sok ngaromong: Ari tetendjoan, noe katendjo koe manehanana, [a] keur djaman djaga, sarta ngawĕdjangna noedjoel 28 ka mangsa noe djaoeh. 'Koe sabab eta, bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sakabeh pangandika kami moal aja noe dimĕngkekeun deui; ari pangandika, noe diandikakeun koe kami, geus tangtoe dilampahkeun, lahiran Goesti Pangeran.

[a] Am. 6 : 3; 9 : 10.

PASAL 13.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! geura ngawĕdjang pitjilakaeun nabi-nabi Israil, noe sok ngawarĕdjang; nja bedjakeun koe maneh ka sakoer noe ngawĕdjang [a] ti hate sorangan, [kijeu nja pok]: Geura darengekeun ijeu pa-3 ngandika Pangeran! 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalaïeun nabi baroeroeng, noe naroeroet pikiran sorangan, djeung teu narendjo naon-naon! 4 'Ari nabi-nabi maneh, Israil! geus dja-5 radi sapĕrti tjareuh dina tarikolot. 'Maraneh [b] teu arasoep ka noe beulah, geus poegoeh ngomean tembok pikeun anak-intjoe Israil, soepaja tagĕu dina pĕrang 6 [c] keur poëan Pangeran. 'Ari marĕlĕngna noe gapong sarta panoedjoeman bohong; [d] ngaromongna jen: Lahiran Pangeran, padahal eta teh koe Pangeran hanteu dipiwarang; toer djalma-djalma koe eta disina ngarĕp-ngarĕp, jen omonganana ba-7 kal diboektikeun.'Naha maraneh lain mĕlĕng tetendjoan gapong, sarta maraneh lain ngomongkeun panoedjoeman bohong, satijap-tijap maraneh njĕboet: Lahiran Pangeran, padahal kami teu ngandika? [a] 2 Petr. 1 : 21. [b] Djab. 106 : 23; p. 22 : 30. [c] p. 7 : 19. [d] Jĕr. 23 : 31.

8 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh ngomong gapong djeung mĕlĕng bohong teja, noe matak kami, satĕmĕnna, ngamoesoeh ka maraneh, lahiran Goesti Pangeran. 9 'Ari panangan kami tangtoe ngamoesoeh ka nabi-nabi, noe sok marĕlĕng gapong djeung naroedjoem bohong; [a] hamo arasoep kana karagĕman oemat kami, djeung hamo ditoeliskeun dina kitab anak-intjoe Israil, djeung hamo maroelang ka tanah Israil; sarta maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh 10 Pangeran. 'Pedah koe sabab eta teh njarasabkeun oemat kami; [b] ngaromongna: Salamĕt! padahal euweuh kasalamĕtan; ari oemat teh njijeun bilik taneuh, sarta koe itoe, saĕnjana, dipoe-11 las koe apoe. 'Bedjakeun ka noe moelas koe apoe teh, jen bilik teja tangtoe roegroeg; ĕngke aja hoedjan goentoer; sarta maneh, hoedjan boewah galĕde! ĕngke moeroeboet, djeung angin riboet 12 bakal ngabeulah eta. 'Broeg bilik teh toeloej roegroeg. Naha maraneh harita lain bakal ditanja kijeu: Di mana ajeuna poelas, beunang maraneh moelaskeun 13 teh? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari eta teh koe kami rek disina beulah koe angin riboet sadjĕro kami wĕra, sarta piajaeun hoedjan goentoer sadjĕro kami bĕndoe, kitoe deui hoedjan boewah galĕde sadjĕro ka-14 mi sewot, baris mejakkeun eta. 'Tah, kitoe kami nja pingaroentoehkeuneun eta bilik, beunang maraneh moelas koe apoe teja, bari koe kami diratakeun djeung taneuh, wani katara padĕmenna; broeg nagara teh piroeboeheun, sarta maraneh tangtoe bejak di djĕrona; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, 15 jen kami teh Pangeran. 'Djadi kami teh rek njatjapkeun wĕra kami kana eta bilik djeung ka noe maroelas inja koe apoe teja; sarta kami bakal ngalahir ka maraneh: Bilik teh geus euweuh, kitoe deui noe maroelas teh geus eu-16 weuh; 'tĕgĕs nabi-nabi Israil, noe sok ngawarĕdjang hal Jĕroesalem, djeung mangmarĕlĕngkeun ka dinja tetendjoan kasalamĕtan, padahal euweuh kasalamĕtan, lahiran Goesti Pangeran.

[a] p. 14 : 9. [b] Jĕr. 6 : 14.

17 Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura njanghareup ka anak bangsa maneh noe awewe, ka sakoer noe sok nga-

wĕdjang ti hate sorangan, sarta koedoe 18 ngawĕdjang pitjilakaeun eta; 'ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalaïeun awewe, noe sok ngarapoet goegoeling keur sakabeh kelek, djeung njarijeun koekoedoeng keur sirah sagala dĕdĕg, baris moro njawa! Naha maraneh dek moro njawa oemat kami, djeung ngahiroepan njawa mara- 19 neh sorangan? 'Sarta maraneh nganistakeun kami di oemat kami, [a] malar poporot gandroeng satjanggeum djeung roti sahoewapeun; noe dipambrih maehan djalma, noe bĕnĕrna oelah dipaehan, djeung ngahiroepan djalma, noe bĕnĕrna oelah dihiroepan; lantaranana maraneh ngabohong ka oemat kami, 20 noe ngagoegoe kana bohong. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka goegoeling maraneh, noe djadi sarat maraneh moro njawa di dinja, malar sina ngarapoeng; sarta koe kami eta rek dirĕboet ti leungeun maraneh; djeung kami rek ngaleupaskeun eta njawa, tĕgĕs njawa beunang maraneh moro malar 21 sina ngarapoeng teja. 'Samalah eta koekoedoeng maraneh koe kami rek disosoĕh, sarta rek ngaloewarkeun oemat kami ti leungeun maraneh; moal djongdjon ajana dina leungeun maraneh sapĕrti beunang moro; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh 22 Pangeran. 'Sapedah maraneh djalan tjidra nganjĕrikeun ka hate djalma bĕnĕr, noe koe kami hanteu dinjĕrikeun; djeung sapedah maraneh [b] ngoewatkeun leungeun djalma doraka, sina oelah tobat mitjeun djalanna noe goreng, sarta oelah 23 hiroep; 'koe sabab eta, maraneh hamo mĕlĕng-mĕlĕng deui noe gapong, sarta hamo ngalampahkeun deui noedjoem; djeung deui oemat kami koe kami rek dika-loewarkeun ti leungeun maraneh, sarta maraneh [c] tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Sil. 28 : 21; Mik. 3 : 5. *b* Jĕr. 23 : 14. *c* p. 14 : 8.

PASAL 14.

Hidji mangsa aja djalma daratang ka kaoela [a] kaäsoep kokolot Israil, gek 2 tjaralik di hareupeun kaoela. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka ka- 3 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! eta djalma-djalma pada midjoeragan ka brahalana dina atina, sarta tatadjongan kadorakaänana koe eta geus diteundeun di hareupeun beungeutna; [b] boloampar teuing kami kĕrsa ditanja 4 koe noe kitoe. 'Koe sabab eta, maneh geura mitjatoer ka darinja, sarta bedjakeun ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sing saha-saha anak-intjoe Israil, noe midjoeragan ka brahalana dina atina, djeung neundeun tatadjongan kadorakaänana di hareupeun beungeutna, bari manggihan ka nabi: ijeu kami Pangeran rek ngawalon ka noe kitoe dina pĕrkarana, noeroetkeun kalobaän 5 brahalana; 'noe dipandang, anak-intjoe Israil teh koe kami rek ditjĕkĕl dina atina, sapedah pada oendoer kabeh ti 6 kami koe brahala-brahalana. 'Sabab kitoe, bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [c] Geura tarobat! koedoe aloendoer ti brahala-brahala maraneh, bari malengoskeun beungeut ti sakabeh kagiroekan di 7 maraneh. 'Karana sing saha-saha anak-intjoe Israil, atawa [d] semah noe ngoembara di Israil, anoe oendoer ti poengkoereun kami, nja midjoeragan ka brahalana dina atina, djeung neundeun tatadjongan kadorakaänana di hareupeun beungeutna, bari manggihan ka nabi, sĕdja nanja ka kami koe lantaran eta: ijeu kami Pangeran rek ngawalon 8 ka noe kitoe koe andjeun. 'Nja eta [e] kami bakal njanghareup pameunteu ka djalma kitoe, sarta koe kami rek didamĕl matak mĕlĕngĕk, [f] didjadikeun tanda djeung misil, malah [g] koe kami rek dibasmi, dileungitkeun ti tĕngah oemat kami; [h] harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. 9 'Djeung lamoen nabi teh kawoedjoek, pok ngomong kitoe-kijeu: ijeu kami Pangeran noe ngawoedjoek ka eta nabi, [i] sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka dinja, bari koe kami ditoempoer, dileungitkeun ti tĕngah oemat 10 kami Israil. 'Djadi eta pada pinanggoengeun kadorakaänana; sakoemaha kadorakaän noe nanja teja, nja kitoe ke- 11 neh kadorakaän eta nabi; 'noe dipandang, anak-intjoe Israil oelah sarasab deui ti poengkoereun kami, djeung oelah nganaradjiskeun maneh deui koe sakabeh

kamasijatanana; ari kitoe mah [j] eta bakal oemat kami, djeung kami bakal Allahna, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 20:1. b 1 Sam. 28:6. c p. 18:30. d 3 Moesa 17:8. e 3 Moesa 17:10. f 5 Moesa 28:37. g 3 Moesa 20:3. h p. 15:7. i p. 13:9. j 2 Moesa 19:5, 6.

12 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-13 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! lamoen aja hidji tanah noe boga dosa ka kami, migawe salah, sarta kami njodorkeun panangan kami ka dinja, [a] bari motongkeun iteuk roti anoena, nja kami ngadatangkeun langlajeuseun ka eta tanah, djeung kami ngabasmi manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti 14 dinja: 'nadjan di djĕro eta tanah aja ijeu tiloe djalma, Enoh, Daniël djeung Ajoeb teja, eta djalma koe lantaran kabĕnĕranana ngan ngaloepoetkeun njawana sorangan, lahiran Goesti Pangeran. 15 'Oepama [b] tanah teja koe kami disina kasorang sato galak, pek koe eta diboerak-barik, toeloej djadi soewoeng, datang ka taja noe njorang bawaning sijeun 16 sato: 'moen eta tiloe djalma aja di djĕro eta tanah, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma hamo ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe; ngan dirina bae noe diloepoetkeun, dĕmi tanah teja mah tangtoe djadi 17 soewoeng. 'Atawa [c] kami ngadatangkeun pĕdang ka tanah kitoe, bari nimbalan: Eh pĕdang! koedoe njorang kana eta tanah; seg kami ngabasmi manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti dinja: 18 'ana eta tiloe djalma aja di djĕro eta tanah, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma moal ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe, saĕnjana ngan dirina bae noe diloepoet-19 keun. 'Atawa kami ngadatangkeun pagĕboeg ka tanah kitoe, sarta ngoetjoerkeun wĕra kami ka dinja, [d] lantaran gĕtih, kĕrsa ngabasmi manoesa djeung sasa-20 toan, dileungitkeun ti dinja: 'nadjan Enoh, Daniël djeung Ajoeb teja aja di djĕro eta tanah, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma hamo ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe; saĕnjana eta teh koe lantaran kabĕnĕranana ngan ngaloepoetkeun nja-21 wana sorangan. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Geus komo lamoen eta opat hoekoeman kami noe mawa tjilaka, [e] nja eta pĕdang, langlajeuseun, sato galak djeung pagĕboeg teja, koe kami didatangkeun ka Jĕroesalem, baris ngabasmi manoesa djeung sasatoan, di-22 leungitkeun ti dinja. 'Tatapi, masing njaho, di Jĕroesalem [f] pikarieun oge noe rahajoe, noe dika-loewarkeun, nja eta anak lalaki djeung anak awewe; masing njaho, eta pibaridjileun ka maraneh, sarta koe maraneh bakal katendjo djalanna djeung pagaweanana; seug maraneh bakal kalipoeran hal katjilakaän, noe koe kami didatangkeun ka Jĕroesalem, nja eta saniskara noe koe kami dikeunakeun ka 23 dinja. 'Djadi eta bakal pada matak lipoer ka maraneh, samangsa maraneh nendjo djalanna djeung pagaweanana; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen moal taja sabab kami ngadamĕl eta saniskara, noe koe kami didamĕl ka dinja, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 5:16. b 3 Moesa 26:22. c 3 Moesa 26:25. d p. 16:38. e Wahj. 6:8. f p. 12:16.

PASAL 15.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! kai tangkal anggoer, naon kaleuwihanana ti kai anoe loba? Naon kaleuwihanana dahan anggoer, noe kaäsoep 3 tatangkalan leuweung? 'Naha aja noe ngala kaina, baris njijeun parabot? atawa aja noe ngala eta baris kakait, pikeun njangsangkeun barang naon-naon? 4 'Enjana mah dibikeun kana seuneu, baris hakaneun. Ari noe doewa toengtoengna bejak dihakan seuneu, djeung tĕngahna lĕboer: naha aja pigaweëunana baris pa-5 rabot? 'Tjatjakan keur hade keneh teu beunang didjijeun parabot; komo lamoen geus dihakan seuneu sarta lĕboer: pima-6 naeun didjijeun deui parabot? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sakoemaha kai tangkal anggoer dina tatangkalan leuweung, noe koe kami diselehkeun kana seuneu, baris hakaneun, nja kitoe kami rek njelehkeun priboemi 7 Jĕroesalem. 'Nja eta [a] kami bakal njanghareup pameunteu ka maranehanana; ana baridjil ti seuneu, seg dihakan seuneu deui; [b] didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana kami keur njanghareup pameun-8 teu ka maranehanana. 'Ari tanahna koe kami rek didjadikeun soewoeng, sabab maranehanana pada migawe salah, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 14:8. b p. 12:20.

PASAL 16.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] koedoe mere njaho ka Jĕroe-
3 salem kagiroekan lampahna; 'ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka Jĕroesalem: Boeroesoet maneh djeung asal maneh ti tanah Kanaän; [b] bapa maneh oerang Emor, ari
4 indoeng maneh oerang Het. 'Ari asal maneh teja, keur poëan maneh didjoeroekeun, tali ari-ari maneh teu dikeureut, djeung maneh teu dimandian koe tjai, teu dibĕrĕsihan; sarta maneh teu dioesapan koe oejah, soemawonna dibĕdo-
5 ngan. 'Taja panon noe hawatir ka maneh, milampah ka maneh salah-sahidji pĕrkara noe tadi, bawaning karoenja ka maneh; anggoer maneh seg dipitjeun ka tonggong tĕgal, bawaning diri maneh dipikagiroek keur poëan maneh didjoeroe-
6 keun. 'Kabĕnĕran kami ngaliwat ka maneh, sarta maneh koe kami katingali keur roroësan, bobolokot koe gĕtih; heug kami nimbalan ka maneh, keur maneh bobolokot koe gĕtih teh: Masing hiroep! estoe kami nimbalan ka maneh, keur maneh bobolokot koe gĕtih teh: Ma-
7 sing hiroep! 'Maneh koe kami didjadikeun laksa-laksaän, sapĕrti djoekoet di tĕgal; maneh ngagĕdean ngadjangkoengan, sarta maneh datang ka aloes pisan; soesoe maneh njeungseung, djeung boeloe maneh djadi; tatapi maneh teh satarandjang nja salanggoetoer. 'Kabĕnĕran
8 kami ngaliwat ka maneh, sarta maneh koe kami katingali, doemadakan, oemoer maneh geus ninggang waktoe bĕger; heug [c] kami meberkeun djangdjang kami ka loehoereun maneh, noetoepan orat maneh; malah kami soempah ka maneh, [d] sarta kami mandjing pĕrdjangdjian djeung maneh, lahiran Goesti Pangeran; ti harita maneh
9 djadi kagoengan kami. 'Tidinja maneh koe kami dimandian koe tjai; nja gĕtih maneh koe kami diseblok, dileungitkeun ti maneh, bari maneh koe kami dioela-
10 san koe minjak. 'Rap maneh koe kami dipakeanan soesoelaman, djeung ditaroempahan [e] koelit doejoeng, sarta dibeubeuran boëh katji, bari dibadjoean
11 soetra. 'Malah maneh koe kami didangdanan pĕrhijasan, nja eta kami makekeun geulang ka leungeun maneh, kitoe deui
12 kangkaloeng ka beuheung maneh. 'Ari [f] iroeng maneh koe kami ditĕrapan anting, djeung tjeuli maneh ditĕrapan koeraboe, sarta [g] sirah maneh ditĕrapan
13 makoeta moelja. 'Djadi maneh teh dihijasan ĕmas-perak, sarta papakean maneh boëh katji, soetra djeung soesoelaman; ari kahakanan maneh tipoeng lĕmĕs, madoe reudjeung minjak; toer maneh teh geulis kawanti-wanti, sarta
14 maneh loeloes kana karadjaän. 'Noe matak ngaran maneh kamashoerkeun ka sagala bangsa, [h] tina kageulisan maneh; wantoe eta teh sampoerna, koe kamoeljaän kami, noe koe kami ditĕrapkeun ka maneh teja, lahiran Goesti Pangeran.

a Jĕs. 58 : 1. *b* 1 Moesa 15 : 16 ; 27 : 46. *c* Roet 3 : 9. *d* 2 Moesa 19 : 5; 24 : 8. *e* 2 Moesa 25 : 5. *f* 1 Moesa 24 : 22, 47. *g* Sil. 4 : 9; Njanj. 5 : 16. *h* Njanj. 2 : 15.

15 Dĕmi maneh teh ngandĕlkeun kana kageulisan maneh, sarta maneh [a] djinah, kena-kena mashoer; wani djinah maneh dimonjah-monjah ka sakoer bae noe
16 ngaliwat; sok ka eta. 'Djeung maneh njokot papakean maneh, bari seug njijeun ĕnggon laloehoer keur diri maneh, didangdanan warna-warna roepana; prak maneh djinah dina eta; bĕnĕrna oelah datang ka kitoe, djeung oelah kalakon.
17 'Sarta maneh njokot rarangken maneh noe moelja-moelja, ĕmas-perak kami, noe koe kami dipaparinkeun ka maneh teja, pek njijeun roepa lalaki keur diri maneh, bari toeloej djinah ka darinja.
18 'Malah maneh njokot papakean maneh, sipat soesoelaman teja, seg dipakekeun ka darinja, sarta minjak kami djeung seuseungitan kami koe maneh dibikeun
19 ka hareupeun eta. 'Kitoe deui rĕdjĕki ti kami, tipoeng lĕmĕs, minjak reudjeung madoe, noe koe kami dipaparinkeun ka maneh keur hakaneun maneh teja, koe maneh dibikeun ka hareupeun eta, [b] baris aämbeuan matak sĕdĕp. Tah, kitoe
20 djadina, lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung deui maneh njokot anak maneh lalakiawewe, beunang maneh ngadjoeroekeun pikeun kami, [c] prak dikoerbankeun ka darinja, sina dihakan. Naha boga rasa
21 djinah maneh saeutik keneh, 'wĕt maneh meuntjitan deui anak kami, sarta disĕrahkeun, lantaranana koe maneh
22 disina njorang seuneu adjang eta? 'Sarta

sadjĕro sakabeh lampah maneh noe matak giroek reudjeung djinah maneh teja, eta maneh teu ingĕt ka djaman maneh ngora, basa maneh satarandjang nja salanggoetoer, roroësan bari bobolokot koe gĕtih teja. 23 'Ari geus kitoe, sanggeusna eta sakabeh kagorengan maneh, (pibalaïeun, pibalaïeun maneh, lahiran Goesti Pangeran) 24 'toeloej maneh ngadĕgkeun imah kĕwoeng keur diri maneh, sarta njijeun ĕnggon loendjoeng keur diri maneh dina oenggal-oenggal loeloeroeng. 25 'Eta maneh ngadĕgkeun ĕnggon maneh noe loendjoeng teh [d] dina oenggal-oenggal pepengkolan djalan, sarta kageulisan maneh koe maneh didjijeun kagiroekan, djeung maneh ngadangkak soekoe maneh keur sakoer noe ngaliwat; djadi maneh ngarosakeun djinah maneh. 26 'Eta maneh djinah [e] ka oerang Mĕsir, tatangga maneh, noe gĕde awak; djadi maneh ngarosakeun djinah maneh, matak ngabĕndoekeun kami. 27 'Sabab kitoe, masing njaho, [f] kami njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari ngoerangan kipajah maneh noe misti, djeung maneh koe kami diselehkeun ka napsoe djalma noe gareuleuh ka maneh, nja eta ka anak Pĕlisti, noe warirang koe djalan maneh noe roetjah. 28 'Sarta maneh djinah deui [g] ka oerang Asoer, sabab maneh teu seubeuhan; prak maneh djinah ka dinja, tapi maneh tatjan seubeuh keneh. 29 'Heug maneh ngarosakeun deui djinah maneh di tanah Kanaän, bras [h] ka tanah Kasdim; tapi nadjan kitoe ge maneh tatjan seubeuh keneh bae. 30 'Aja sakitoe leumpeuh-joeni maneh teh! lahiran Goesti Pangeran; wani milampah sakabeh noe kitoe, kalakoean dajang noe sakamakama; 31 'wani maneh ngadĕgkeun imah maneh noe kĕwoeng dina pepengkolan oenggal djalan, djeung njijeun ĕnggon maneh noe loendjoeng dina oenggal loeloeroeng; toer maneh lain tjara dajang noe loba, da njoemahkeun kana pamadjĕg. 32 'Ih, awewe ranjedan! sok ngala lalaki sedjen, ngaganti salakina. 33 'Ka dajang noe loba pada mahoegi; dĕmi maneh mah mahoegi ka sakabeh kabogoh maneh, sarta mere-mere ka darinja, sina datang ka maneh ti sakoeriling, djinah ka maneh. 34 'Djadi lampah maneh dibalik ti lampah awewe noe loba dina djinah maneh, da taja noe nejang ka maneh hajang djinah; kitoe keneh dina maneh mere panorog, sarta taja noe mere pamadjĕg ka maneh teja; djadi koe maneh teh dibalik.

a 2 Moesa 34 : 16. *b* p. 6 : 13. *c* 2 Radj. 17 : 17; p. 23 : 39. *d* Jĕr. 3 : 2. *e* p. 23 : 8, 19. *f* p. 6 : 14. *g* p. 23 : 5, 12. *h* p. 23 : 15.

35 Sabab kitoe, eh dajang! geura dengekeun ijeu pangandika Pangeran. 36 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh ngamonjah-monjah tambaga maneh, djeung orat maneh datang ka tembong koe lantaran djinah maneh ka sakoer kabogoh maneh; sarta tina hal sakabeh brahala maneh noe matak giroek, kitoe deui tina gĕtih anak-anak maneh, noe koe maneh dibikeun ka darinja teja: 37 'noe matak kami, satĕmĕnna, rek ngoempoelkeun sakabeh kabogoh maneh, noe koe maneh dipake soesoekaän, djeung sakoer bae noe koe maneh dipikanjaäh, barĕng sakoer noe koe maneh dipikageuleuh; nja eta koe kami rek dikoempoelkeun, [a] sina ngamoesoeh ka maneh ti sakoeriling, sarta kami rek nembongkeun orat maneh ka darinja, sina pada nendjo saorat maneh kabeh. 38 'Djeung kami ka maneh rek nĕrapkeun [b] hoekoem awewe noe ngaranjed sarta noe ngoetjoerkeun gĕtih; nja kami rek ngaloewarkeun gĕtih maneh lantaran wĕra djeung kasarĕgĕpan. 39 'Sarta maneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun eta djalma; toeloej bakal pada ngaroentoehkeun imah maneh noe kĕwoeng, djeung ngaboerak-barik ĕnggon maneh noe loendjoeng teja, bari pada ngarangsadan papakean maneh, djeung njarokot rarangken maneh noe moelja teja; heug maneh koe eta ditinggalkeun satarandjang nja salanggoetoer. 40 'Samalah eta bakal pada ngadatangkeun anoe pingagimboengeun ka maneh; seug [c] pada maledogan ka maneh koe batoe, bari pada njatjag ka maneh koe pĕdang-pĕdangna. 41 'Djeung imah maneh koe eta [d] bakal dihoeroean koe seuneu, bari pada ngalampahkeun hoekoeman ka maneh di hareupeun panon awewe noe loba; sarta maneh koe kami rek dieureunkeun tina dajang, malahan maneh moal mere-mere deui panorog. 42 'Kakara [e] kami ngareureuhkeun wĕra kami ka maneh, sarta kasarĕgĕpan kami pinjingkireun

ti maneh; nja kami teh pilĕmpĕreun, 43 moal bĕndoe-bĕndoe deui. 'Sapedah maneh teu ingĕt ka djaman maneh ngora, djeung maneh ngaririweuh ka kami koe sakabeh lampah kitoe teja; mana kami teh, masing njaho, [f] rek malikkeun djalan maneh ka diri maneh, lahiran Goesti Pangeran; sarta maneh moal migawe-migawe deui karoetjahan, nambahan sakabeh kagiroekan lampah maneh.

a p. 23:10, 29. *b* 3 Moesa 20:10; p. 23:45. *c* p. 23:47. *d* 2 Radj. 25:9. *e* p. 21:17. *f* p. 22:31.

44 Masing njaho, sakoer ahli paribasa mĕngke make paribasa hal maneh, kijeu pokna: Tjara indoeng, nja kitoe anakna 45 awewe. 'Maneh teh anak indoeng maneh, anoe mitjeun salakina djeung anak-anakna; sarta maneh teh sadoeloer djeung doeloer-doeloer maneh, noe maritjeun salakina djeung anak-anakna; indoeng maraneh oerang Het, ari bapa maraneh 46 oerang Emor. 'Ari doeloer maneh noe gĕde nja Samaria, nja eta djeung anak-anakna, noe ĕnggonna kentjaeun maneh; sarta doeloer maneh noe leutik ti batan maneh nja Sadoemoe djeung anak-anakna, noe ĕnggonna katoehoeëun maneh. 47 'Tatapi maneh teu ngalakonan djalan eta, djeung teu migawe sakoemaha kagiroekan lampah eta; ĕnjana mah, kawas saeutik teuing [kagorengan eta], maneh teh lĕbar ti batan eta dina sakabeh dja-48 lan maneh. 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran: Sadoemoe, doeloer maneh, nja eta djeung anak-anakna, boloampar migawe sakoemaha noe dipigawe koe maneh djeung anak-anak ma-49 neh. 'Mapan kijeu kadorakaän Sadoemoe, doeloer maneh teh: kamagoengan, seubeuh kahakanan djeung gĕnah tjitjing; kitoe kalakoean eta djeung kalakoean anak-anakna; toer teu ngoewatkeun leungeun noe balangsak djeung 50 noe miskin. 'Ĕnjana eta teh pada angkoeh, djeung ngalampahkeun kagiroekan di pajoeneun kami; noe matak eta koe kami disingkirkeun [a] sanggeusna koe 51 kami diwaspadakeun. 'Ari Samaria teja [b] dosana teu saparo dosa maneh; ĕnjana kagiroekan maneh mah rosa ti batan eta doewaän, sarta maneh teh sasat ngabĕnĕrkeun ka eta doeloer-doeloer maneh, koe lantaran sakabeh kagiroe-52 kan noe koe maneh dilampahkeun. 'Maneh oge koedoe njandang wiwirang maneh, anoe djadi lantaran maneh ngabĕnĕrkeun ka doeloer maneh teja; tina dosa maneh, noe koe maneh didjijeun matak giroek ti batan eta, noe matak eta pada bĕnĕr ti batan maneh; mana maneh oge koedoe era, djeung koedoe njandang wiwirang maneh, noe djadi lantaran maneh ngabĕnĕrkeun ka doe-53 loer maneh teja. 'Sarta [c] dibojongna teja tangtoe koe kami dibalikkeun, tĕgĕs dibojongna Sadoemoe djeung anak-anakna, sarta dibojongna Samaria djeung anak-anakna, kitoe deui dibojongna noe 54 dibarojong ti maneh di tĕngah eta; 'soepaja maneh njandang wiwirang maneh, sarta maneh wirang tina saniskara noe dilampahkeun koe maneh teja, matak 55 maneh ngoepahan ka dinja. 'Ari doeloer maneh, nja eta Sadoemoe djeung anak-anakna teja, pipoeliheun ka oeroetna tadi; kitoe deui Samaria djeung anak-anakna pipoeliheun ka oeroetna tadi; malah maneh djeung anak-anak maneh 56 pipoeliheun ka oeroet maneh tadi. 'Ari Sadoemoe, doeloer maneh teja, teu disĕboet-sĕboet atjan koe biwir maneh 57 keur poëan kamagoengan maneh; 'samemeh njata kagorengan maneh, [d] tjara keur waktoe dihihina koe anak Sam djeung koe sakabeh noe sakoeriling eta, kitoe deui koe anak Pĕlisti, noe ngare-58 waeun ka maneh ti sakoeriling. 'Eta maneh nanggoeng karoetjahan maneh djeung kagiroekan maneh, lahiran Pa-59 ngeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: [e] Estoe kami rek midamĕl ka maneh sakoemaha noe dipigawe koe maneh, [f] anoe njoemahkeun soempah, 60 bari ngarobahkeun pĕrdjangdjian. 'Parandene kitoe [g] kami tangtoe ngelingkeun pĕrdjangdjian kami ka maneh keur djaman maneh ngora teja, sarta kami ka maneh rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian 61 langgĕng. 'Didinja [h] maneh tangtoe ingĕt ka djalan maneh, sarta wirang, dimana maneh narima doeloer maneh, anoe galĕde ti batan maneh, barĕng noe laleutik ti batan maneh; da eta teh koe kami rek dipaparinkeun ka maneh baris anak, [i] tapi teu kaäsoep pĕrdjangdjian 62 maneh. 'Saĕnjana kami rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian kami ka maneh; [j] sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami

63 teh Pangeran. 'Soepaja maneh ingĕt, sarta era, djeung maneh oelah ngangah-ngangah deui soengoet koe bawaning wirang; dimana kami geus ngahampoera ka maneh saniskara noe koe maneh dilampahkeun teja, lahiran Goesti Pangeran.

a 1 Moesa 18 : 21. *b* Jĕr. 3 : 11. *c* p. 39 : 25. *d* 2 Bab. 28 : 5, 18. *e* p. 7 : 27. *f* p. 17 : 18. *g* 3 Moesa 26 : 42. *h* p. 20 : 43. *i* Joh. 10 : 16. *j* p. 20 : 42.

PASAL 17.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh koedoe aja toetoeroetjingan, djeung koedoe make misil ka anak-3 intjoe Israil. 'Ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Aja hidji [a] galoedra gĕde, djangdjangna gĕde nja pandjang, boeloena kandĕl, warna-warna roepana; hol ka goenoeng Liba-4 non, top njokot pontjot ki poetri. 'Pek mĕtik tjongo poetjoekna, bari toeloej dibawa ka tanah dagang, diteundeun 5 di nagara soedagar. 'Djeung deui njokot bibit tanah tadi, seg dipĕlak dina lahan pabibitan; nja dibawa ka sisi tjai gĕde, 6 diteundeunna sapĕrti waroe lot. 'Geus kitoe ngaraksoek, [b] nja djadi tangkal anggoer ngarambat, handap dĕdĕgna; ari dahanna pada mĕnĕr ka noe mĕlak, djeung akarna aja di handapeun eta. Kitoe bibit teh djadi tangkal anggoer, 7 sarta dahanan djeung daoenan. 'Djeung aja deui hidji galoedra gĕde, djangdjangna gĕde, toer loba boeloena; doemadakan, tangkal anggoer teja ngingĕrkeun akarna ka dinja, djeung njodorkeun dahanna ka dinja tina heuleuran dipĕlakna, 8 hajang ditjaian koe eta. 'Padahal dipĕlakna dina lahan aloes, sisi tjai gĕde, sina dahanan, djeung sina boewahan; nja soepaja djadi tangkal anggoer poha-9 ra. 'Geura ngomong: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Koemaha piloeloeseun? Naha akarna lain bakal diraboet, bari boewahna dikeureutan, sina tangkal teh garing, sina sakabeh daoenna noe geus djadi teja garing, nja eta sina dilaän ti akarna, lain koe kawasa gĕde atawa 10 koe bala rosa? 'Geuning, eta geus dipĕlak; koemaha piloeloeseun? naha, dimana kataradjang [c] angin ti wetan, lain bakal garing pisan? Dina heuleuran ĕnggonna djadi, eta teh pigaringeun.

a Jĕr. 49 : 22. *b* Djab. 80 : 9. *c* Aj. 27 : 21.

11 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-12 oela, kijeu pangandikana: 'Maneh geura ngomong ka [a] bangsa mantangoel teh: Naha maraneh teu ngaharti pĕrkara noe tadi? Bedjakeun: Masing njaho, radja Baboel bareto datang ka Jĕroesalem, [b] njokot radjana djeung kapala-kapalana, bari toeloej dibawa ka maneha-13 nana, ka Baboel. 'Djeung [c] njokot deui hidji toeroenan radja, bari njijeun pĕrdjangdjian ka dinja, sarta disina mandjing soempah; ari noe pada kawasa 14 dina tanah teh dibawa; 'soepaja karadjaän teh handap, oelah ngaloehoerkeun maneh; djeung koedoe ngestoekeun pĕrdjangdjianana, sangkan karadjaän teh 15 tĕtĕp. 'Tatapi toeroenan teja [d] baha ka radja Baboel, djalan ngoetoesanana ka Mĕsir, hajang dibere koeda djeung bala gĕde. Koemaha piloeloeseun? naha pirahajoeëun noe migawe kitoe? karah eta noe ngarobahkeun pĕrdjangdjian teh pi-16 rahajoeëun? 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saĕnja-ĕnjana, di ĕnggon radja, noe ngadjĕnĕngkeun manehanana djadi radja, noe soempahna koe manehanana ditjoemahkeun, sarta noe pĕrdjangdjianana koe manehanana dirobahkeun teja, di dinja, di djĕro nagara 17 Baboel, manehanana pipaeheun. 'Djeung deui Piraon, mawa balad gĕde djeung mawa wadya rosa oge, moal ngabelaän ka manehanana dina pĕrang, [e] samangsa aja noe ngalingkoeng koe benteng, djeung samangsa aja noe njarijeun koeta, 18 baris ngabasmi djalma loba pisan. 'Karana manehanana geus njoemahkeun kana soempah, ngarobahkeun kana pĕrdjangdjian; mapan bareto njodorkeun leungeunna, kari-kari migawe saniskara 19 noe kitoe; hamo pirahajoeëun. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dĕmi hiroep kami! saĕnja-ĕnjana, eta soempah kami, noe koe manehanana ditjoemahkeun, kitoe deui pĕrdjangdjian kami, noe koe manehanana dirobahkeun, [f] koe kami rek disina malik ka dirina. 20 'Sarta kami bakal ngaroengkoepkeun [g] eurad kami ka dinja, djeung bakal ditangkĕp koe djaring kami; seug koe kami rek didatangkeun ka Baboel, bari toeloej oeroes-oeroes djeung manehanana di dinja tina hal kasalahanana, noe koe manehanana dilampahkeun ka

21 kami. 'Ari [h] sakabeh kakaboeranana dina sakabeh barisanana bakal tinggolepak koe pĕdang, djeung sakoer noe kari bakal dipaboerantakkeun ka sagala angin; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami Pangeran noe ngandika kitoe.

a p. 2 : 5. *b* p. 1 : 2. *c* 2 Radj. 24 : 14—17. *d* 2 Radj. 24 : 20. *e* Jĕs. 29 : 3. *f* p. 9 : 10. *g* p. 32 : 3. *h* p. 5 : 2; 12 : 14, 15.

22 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djeung deui kami rek njandak ti pontjot ki poetri noe loehoer teja, bari seug dipĕlak; ti tjongo poetjoekna teja kami rek mĕtik noe ngora, bari seug koe kami dipĕlak dina goenoeng noe loehoer nja 23 noenggiring; 'nja dipĕlakna teh koe kami dina goenoeng Israil [a] noe loehoer teja; toeloej eta bakal dahanan, djeung boewahan, sarta pidjadieun ki poetri pohara, [b] wani sakabeh manoek, sakoer noe djangdjangan, ngarĕnggon di handapeunana; dina hijeum dahan-dahanna pi-24 ngĕnggoneunana. 'Didinja sakabeh tatangkalan tĕgal tangtoe nganjarahokeun, jen kami Pangeran [c] noe ngahandapkeun eta kai loehoer, ngaloehoerkeun eta kai handap, ngagaringkeun eta kai hedjo, djeung ngamoeloeskeun eta kai garing. [d] Ijeu kami Pangeran noe ngandika, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun.

a p. 20 : 40. *b* p. 31 : 6; Mat. 13 : 32. *c* p. 21 : 26. *d* p. 36 : 36.

PASAL 18.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Naha maraneh teh wĕt sok ngabarasakeun eta babasan dina tanah Israil, anoe kijeu teja: [a] Bapa ngahakan boewah anggoer noe haseum, ari hoentoe anakna palaoer? 3 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, [b] maraneh ka-hareupna moal ngabasakeun deui babasan eta di Israil. 4 'Masing nganjahokeun, sakabeh njawa nja kagoengan kami; boh njawa bapa, boh njawa anak, nja kagoengan kami; [c] saha-saha njawa noe boga dosa, nja 5 eta noe pipaeheun. 'Lamoen aja djalma bĕnĕr, ngalampahkeun hoekoem djeung 6 kabĕnĕran, 'teu [d] dadaharan dina goenoeng-goenoeng, teu [e] njĕngkatkeun panonna ka brahala-brahala anak-intjoe Israil, teu [f] nganadjiskeun ka pamadjikan batoer, djeung teu njampeurkeun 7 ka awewe noe keur kotor; 'kitoe deui [g] teu nganijaja ka saha-saha, [h] moelangkeun gade ka noe hoetang, teu ngarampas kijeu-kijeu, [i] ngabagi rĕdjĕkina ka noe langlajeuseun, sarta noetoepan ka 8 noe boeroendoel koe papakean; 'teu [j] ngindjeumkeun malar boengah, soemawonna njokot bati leuwih ti meudjeuhna, ngoendoerkeun leungeunna tina kagorengan, ngalampahkeun kaädilan noe sajakti antara djalma ka pada djalma; 9 'ngalakonan pikoekoeh kami, djeung ngestoekeun hoekoem kami, malar milampah noe sajakti: djalma noe kitoe teh bĕnĕr, tangtoe hiroep, lahiran Goesti 10 Pangeran. 'Oepama noe kitoe boga anak, anoe djadi euwah-euwah, ngoetjoerkeun gĕtih, atawa ka doeloer milampah salah-11 sahidji pĕrkara noe tadi; 'djeung teu milampah salah-sahidji [kawadjiban] noe tadi, malah-malah dadaharan dina goenoeng-goenoeng, sarta nganadjiskeun ka 12 pamadjikan batoer, 'nganijaja ka noe balangsak djeung ka noe miskin, ngarampas kijeu-kijeu, teu moelangkeun gade, djeung njĕngkatkeun panonna ka brahala, mi-13 gawe kagiroekan, 'ngindjeumkeun malar boengah, djeung njokot bati leuwih ti meudjeuhna: noe kitoe teh naha pihiroepeun? Alangkara teuing hiroep; geus migawe eta sakabeh kagiroekan; pasti dihoekoem paeh, [k] dosana pimalikeun 14 ka dirina. 'Doemadakan, eta boga anak, nendjo sakabeh dosa bapana, noe dipigawe koe eta, sarta hade-hade, teu mi-15 lampah noe kitoe pĕtana; 'teu dadaharan dina loehoer goenoeng-goenoeng, djeung teu njĕngkatkeun panonna ka brahala anak-intjoe Israil; teu ngana-16 djiskeun ka pamadjikan batoer, 'sarta teu nganijaja ka saha-saha; teu njokot naon-naon baris gade, djeung teu ngarampas kijeu-kijeu, ngabagi rĕdjĕkina ka noe langlajeuseun, sarta noetoepan 17 noe boeroendoel koe papakean; 'ngoendoerkeun leungeunna ti noe balangsak, teu njokot boengah, soemawonna bati leuwih ti meudjeuhna, ngalampahkeun hoekoem kami, djeung ngalakonan pikoekoeh kami: noe kitoe teh hamo paeh koe kadorakaän bapana; geus tang-18 toe hiroep. 'Ari moenggoeh bapana mah, sabab nganijaja, ngarampas banda doeloer, djeung migawe noe teu hade di

tĕngah bangsana teja, noe matak, saĕnjana, pipaeheun koe kadorakaänana.

a Jĕr. 31 : 29. *b* p. 12 : 23. *c* Jĕr. 31 : 30. *d* p. 22 : 9. *e* Djab. 123 : 1. *f* p. 22 : 10, 11. *g* 3 Moesa 19 : 13. *h* 2 Moesa 22 : 26. *i* Jĕs. 58 : 6, 7. *j* 3 Moesa 25 : 36, 37. *k* 3 Moesa 20 : 9.

19 Dĕmi tjarek maraneh: Koe naon anak hanteu nanggoeng kadorakaän bapana? Ari anakna ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran, ngestoekeun sakabeh pikoekoeh kami, sarta dilampahkeunana, 20 tangtoe hiroep. 'Saha-saha njawa noe boga dosa, nja eta noe pipaeheun. [a] Anak moal nanggoeng kadorakaän bapana, kitoe deui bapa moal nanggoeng kadorakaän anakna; kabĕnĕran djalma noe bĕnĕr pimalikeun ka dirina, kitoe deui kadorakaän djalma noe doraka pima- 21 likeun ka dirina. 'Ari moenggoeh noe doraka teja, [b] lamoen tobat, mitjeun sakabeh dosana noe dipigawe, djeung ngestoekeun sakabeh pikoekoeh kami, bari ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran mah, tangtoe eta hiroep, moal 22 waka paeh.'Sakabeh kamasijatanana noe geus dipigawe, moal aja noe diëmoetkeun ka dinja; koe kabĕnĕranana, noe dilampahkeun teja, noe matak eta pi- 23 hiroepeun. 'Naha [c] kami teh soeka kana paehna djalma doraka? lahiran Goesti Pangeran; lain kasoeka kami noe doraka teh tobat, mitjeun djalanna, soe- 24 paja hiroep? 'Sabalikna, [d] lamoen noe bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, migawe kagorengan, noeroetkeun sakoer kagiroekan noe sok dipigawe koe djalma doraka: noe kitoe teh naha pihiroepeun? Sakabeh kabĕnĕranana noe geus dipigawe, hamo aja noe diëmoetkeun; koe kasalahanana, noe dipigawe, djeung koe dosana, noe dilampahkeun teja, koe lantaran eta noe matak manehanana pi- 25 paeheun. 'Dĕmi tjarek maraneh mah: [e] Djalan Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-intjoe Israil! darengekeun: Naha djalan kami hanteu bĕnĕr? lain djalan maraneh 26 anoe hanteu bĕnĕr teh? 'Lamoen noe bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, migawe kagorengan, sarta paeh sabot kitoe, eta teh paeh koe kagorenganana, 27 noe dipigawe teja. 'Sabalikna, lamoen noe doraka tobat, mitjeun kadorakaanana noe dipigawe, bari ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran mah, noe kitoe tangtoe ngarahajoekeun nja- 28 wana. 'Tina tĕrangeun, sarta tobat, mitjeun sakabeh kamasijatanana noe dipigawe teja, noe matak eta tangtoe 29 hiroep, moal waka paeh. 'Parandene tjarek anak-intjoe Israil mah: Djalan Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-intjoe Israil! naha djalan kami hanteu bĕnĕr? lain djalan maraneh anoe hanteu bĕnĕr 30 teh? 'Sabab kitoe kami rek ngahoekoeman ka maraneh, anak-intjoe Israil! ka hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna, lahiran Goesti Pangeran. Geura tarobat, koedoe aloendoer ti sakabeh kamasijatan maraneh; ari kitoe mah kadorakaän teh 31 moal matak titadjong ka maraneh. 'Geura [f] maritjeun ti diri maraneh sakabeh kamasijatan maraneh, anoe lantaran maraneh teh masijat; djeung koedoe pada njijeun hate anjar djeung roh anjar keur diri maraneh; karana pinahaoneun maraneh teh paeh, ĕh anak-intjoe Israil? 32 'Karana kami teh [g] hanteu soeka kana paehna anoe paeh, lahiran Goesti Pangeran; mana maraneh geura tarobat, soepaja hiroep.

a 5 Moesa 24 : 16. *b* p. 33 : 12. *c* p. 33 : 11. *d* p. 3 : 20; 33 : 12. *e* p. 33 : 20. *f* p. 33 : 11; 36 : 26. *g* p. 33 : 11.

PASAL 19.

Djeung deui maneh koedoe ngoetjapkeun [a] njanjian nalangsa, hal gĕgĕden 2 Israil, 'kijeu nja pok: Nahaon indoeng maneh? Singa, gawena dĕpa di antara pada singa; di tĕngah singa ngalora eta 3 ngagĕdean anak-anakna.'Ari anakna noe hidji koe indoeng teh didjoengdjoeng; nja eta djadi singa ngora, sarta diadjar ngarontok hakaneun, sok njatoe ma- 4 noesa. 'Ana bangsa-bangsa mareunang bedja hal eta, [b] seug singa ngora teh koe maranehanana dipiloewang, dibeunangkeun, bari toeloej [c] dikaloehanan, 5 dibawa ka tanah Mĕsir.'Barang indoengna geus waspadaeun, jen pangharĕpanana noe ditoenggoe-toenggoe teh lapoer, pek [d] njokot deui hidji anakna, 6 didjadikeun singa ngora. 'Tidinja eta koekoerilingan di tĕngah singa, nja djadi singa ngora, sarta diadjar ngarontok 7 hakaneun, sok njatoe manoesa. 'Ari [e] eta teh nganjahokeun di karaton-karatonna, djeung ngaroeksakkeun nagara-nagarana; sarta tanah djeung saeusi-

eusina wani mĕlĕngĕk tina sorana nga-
8 gaoer. 'Geus kitoe bangsa-bangsa pada njĕsĕdĕk ka dinja sakoeriling, ti sagala tjoetak; pek [f] pada ngaroengkoepkeun euradna ka dinja, dibeunangkeun koe
9 piloewangna. 'Seug diasoepkeun kana koeroeng, dikaloehanan, [g] bari toeloej dibawa ka radja Baboel; diaboeskeun kana benteng, sangkan sorana oelah kadenge deui dina goenoeng-goenoeng Israil.

a 2 Sam. 1:17. *b* 2 Radj. 23:33. *c* 2 Radj. 19:28. *d* 2 Radj. 24:8. *e* Jĕr. 22:17. *f* p. 17:20. *g* 2 Radj. 24:15.

10 Indoeng maneh saibarat tangkal anggoer, toenggal gĕtih maneh, beunang mĕlak sisi tjai, leubeut boewahna, mih-
11 pil dahanna, tina soegih tjai. 'Ari eta teh aja piiteukeun karoewat, pantĕs keur tĕtĕkĕn noe njarangking kawasa, djeung dĕdĕgna ngadjangkoengan dina antara daoen gomplok, wani katendjo koe kaloehoeranana djeung koe kalobaän da-
12 hanna. 'Tidinja tangkal teh ditjaboet dina sadjĕro wĕra, ditinggangkeun kana taneuh, sarta [a] angin ti wetan ngagaringkeun boewahna; ari piiteukeunana noe koewat teja pada disĕmplakkeun, sarta djadi garing, [b] dilĕboer koe seuneu.
13 'Dĕmi ajeuna tangkal teh geus dipĕlak di tĕgal lĕga, dina taneuh keĕng nja
14 kĕlang. 'Samalah bidjil seuneu tina dahan piiteukeun teja, ngalĕboer boewahna, datang ka tangkal anggoer teh geus taja piiteukeun noe koewat baris tĕtĕkĕn pikeun njangking kawasa. Noe tadi teh njanjian nalangsa, sarta pidjadieun kana njanjian nalangsa.

a p. 17:10. *b* p. 15:4.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, dina taoen noe katoedjoeh, dina boelan noe kalima, tanggal sapoeloeh, [a] aja djalma daratang kaäsoep kokolot Israil, sĕdja naros ka Pangeran; gek tjaralik di hareupeun
2 kaoela. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana:
3 'Eh, anak Adam! maneh geura ngomong ka eta kokolot-kokolot Israil, ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Naha maraneh daratang teh sĕdja nanja ka kami? Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran: pamohalan kami kĕrsa ditanja koe ma-
4 raneh. 'Eh, anak Adam! koemaha maneh rek ngabĕnĕran ka darinja? koemaha maneh rek ngabĕnĕran? Anggoer [b] koe maneh bere njaho ka darinja kagiroekan
5 lampah karoehoenna. 'Ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Keur basa kami milih Israil, sarta ngatjoengkeun panangan kami ka toeroenan anak-intjoe Jakoeb, djeung nganjahokeun andjeun ka maranehanana di tanah Mĕsir, [c] eukeur kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana, bari nimbalan: Ijeu kami Pangeran,
6 Allah maraneh teja; 'dina mangsa eta kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana, kĕrsa ngaloewarkeun maranehanana ti djĕro tanah Mĕsir ka hidji tanah beunang kami ngalingling keur maranehanana, [d] anoe labar-leber tjisoesoe reudjeung madoe, eta teh pang-
7 aloesna ti sakabeh tanah. 'Sarta kami nimbalan ka maranehanana kijeu: [e] Oenggal-oenggal djalma geura pada mitjeun kanistaän panonna, djeung maraneh oelah nganadjiskeun diri koe brahala Mĕsir: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a p. 8:1; 14:1. *b* p. 16:2. *c* 2 Moesa 6:7; 20:2. *d* 2 Moesa 3:8, 17. *e* 2 Moesa 23:24.

8 Dĕmi eta teh pada mantangoel ka kami, djeung teu daraekeun ngagoegoe ka kami; hanteu pek maritjeun oenggal-oenggal djalma kanistaän panonna, djeung brahala Mĕsir koe maranehanana hanteu ditaringgal; noe matak kami nimbalan, kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra kami ka maranehanana, kĕrsa ngeunakeun bĕndoe kami ka maranehanana datang ka tja-
9 tjapna, di djĕro tanah Mĕsir teh. 'Parandene kitoe [a] koe kami didamĕl bae koe karana djĕnĕngan kami, soepaja oelah dinistakeun di hareupeun panon bangsa-bangsa, noe koe maranehanana diajaän di tĕngahna, anoe pada njaksian kami nganjahokeun andjeun ka maranehanana, kĕrsa ngaloewarkeun maranehanana ti
10 tanah Mĕsir teja. 'Prak koe kami dikaloewarkeun ti tanah Mĕsir teh, sarta
11 diasoepkeun ka tĕgal lĕga. 'Djeung koe kami dipaparin pikoekoeh kami, sarta hoekoem kami koe kami dinjahokeun ka darinja; [b] tijap-tijap manoesa noe ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe
12 eta. 'Samalah koe kami dipaparin [c] sabat kami, baris djadi tanda antara kami djeung maranehanana, soepaja kanja-

hoan, jen kami Pangeran njoetjikeun ka maranehanana. *a* Djab. 106 : 8 ; p. 36 : 21. *b* 3 Moesa 18 : 5. *c* 2 Moesa 31 : 13, 17.

13 Dĕmi anak-intjoe Israil mantangoel deui ka kami di tĕgal lĕga; teu ngalakonan pikoekoeh kami, djeung maritjeun hoekoem kami; halta tijap-tijap manoesa noe ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe eta; ari sabat kami pada nganistakeun katjida; [a] noe matak kami nimbalan, kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, soepaja 14 bejak sakabeh. 'Parandene kitoe koe kami didamĕl bae koe karana djĕnĕngan kami, soepaja oelah dinistakeun di hareupeun panon bangsa-bangsa, anoe pada njaksian kami ngaloewarkeun marane-15 hanana teja. 'Samalah kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, [b] moal toeloes ngasoepkeun maranehanana ka eta tanah, noe koe kami dipaparinkeun, anoe labarleber tji-soesoe reudjeung madoe, nja eta 16 pangaloesna ti sakabeh tanah teja; 'sapedah maritjeun hoekoem kami, djeung teu ngalakonan pikoekoeh kami, sarta sabat kami koe maranehanana dinistakeun, [c] wantoe-wantoe hatena pada noe-17 roet ka brahalana. 'Ngan sotja kami mikawatir ka darinja, teu toeloes diroeksakkeun, djadi teu koengsi koe kami 18 dibejakkeun di tĕgal lĕga teh. 'Anggoer kami nimbalan ka anak-anakna di tĕgal lĕga: Poma maraneh oelah ngalakonan pikoekoeh bapa-bapa maraneh, djeung oelah ngarestoekeun hoekoemna, sarta oelah nganadjiskeun diri koe brahalana. 19 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh; koedoe pada ngalakonan pikoekoeh kami, djeung ngarestoekeun hoekoem kami, 20 sarta dilampahkeunana. 'Djeung sabat kami koe maraneh saroetjikeun, sina djadi tanda antara kami djeung maraneh, soepaja kanjahoan, jen kami Pangeran Allah maraneh. *a* 2 Moesa 32:10. *b* Djab. 95 : 11. *c* Am. 5 : 25, 26.

21 Dĕmi anakna ge pada mantangoel ka kami; teu ngalakonan pikoekoeh kami, djeung teu ngarestoekeun hoekoem kami, soemawonna dilampahkeun; halta tijap-tijap manoesa noe ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe eta; ari sabat kami pada nganistakeun; noe matak kami nimbalan, kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra kami ka maranehanana, kĕrsa ngeunakeun bĕndoe kami ka maranehanana datang ka tjatjapna, di tĕgal lĕga teh. 22 'Parandene kitoe, kami moendoerkeun panangan kami, sarta didamĕl bae koe karana djĕnĕngan kami, soepaja oelah dinistakeun di hareupeun panon bangsa-bangsa, anoe pada njaksian kami nga-23 loewarkeun maranehanana teja. 'Malah kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, [a] kĕrsa ngabalĕntjarkeun maranehanana, diajakeun di sagala bangsa, nja kĕrsa mantjawoerakeun maranehanana, diajakeun di sa-24 gala tanah; 'sapedah teu ngalampahkeun hoekoem kami, djeung maritjeun pikoekoeh kami, sarta sabat kami koe maranehanana dinistakeun; wantoe-wantoe panonna pada noeroet ka brahala bapa-25 bapana. 'Samalah kami ka maranehanana maparin pikoekoeh noe teu harade, djeung hoekoem noe teu matak mara-26 nehanana hiroep. 'Sarta maranehanana koe kami dinadjiskeun koe lantaran pangabaktina, [b] koe lantaran maranehanana njorangkeun kana seuneu sakoer noe moeka pianakan; soepaja kami ngaroeksak ka maranehanana, sangkan pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* 3 Moesa 26 : 33. *b* p. 23 : 37.

27 Sabab kitoe, eh anak Adam! maneh geura mitjatoer ka anak-intjoe Israil, ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Aja deui lampah karoehoen maraneh ngagaroreng-keun ka kami, nja lantaran marigawe 28 salah ka kami teh. 'Karana mangsa maranehanana koe kami geus diasoepkeun kana tanah, anoe matak kami ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka maranehanana teja, geus kitoe [a] narendjo oenggal pasir loehoer djeung oenggal kai noe gomplok, pek pada meuntjitan di dinja pikoerbaneunana, djeung pada mĕtakeun di dinja pangabaktina noe matak ngabĕndoekeun, kitoe deui [b] pada neundeun di dinja aāmbeuanana noe matak sĕdĕp, sarta pada njitjikeun di dinja pikoerbaneunana 29 inoeman. 'Tidinja kami nimbalan ka maranehanana: Nahaon eta pamoedjaān, noe sok didatangan koe maraneh teh? Kitoe ge disĕboetkeunana pamoedjaān 30 teh tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Sabab kitoe

bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Naha maraneh nganadjis-nadjiskeun diri, make djalan karoehoen maraneh, sarta maraneh djarinah, noeroet kana kanistaän eta?
31 'Eta maraneh koe lantaran ngabaktikeun pangabakti maraneh, koe lantaran njorangkeun anak maraneh kana seuneu teja, ngan nganadjis-nadjiskeun diri maraneh koe sakabeh brahala maraneh tĕpi ka ajeuna; pimanaeun kami kĕrsa ditanja koe maraneh, anak-intjoe Israil? Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, pamohalan kami kĕrsa ditanja
32 koe maraneh. 'Ari anoe datang dina pikir maraneh moal pitoeloeseun; tĕgĕs omongan maraneh noe kijeu teja: Oerang teh pidjadieun sapĕrti oerang kapir, tjara bangsa-bangsa sagala tanah, [c] ngabakti
33 ka kai ka batoe. 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saĕnja-ĕnjana, kami rek ngaradjaän ka maraneh make panangan kawasa, make asta noe njodor,
34 djeung make ngoetjoerkeun wĕra. 'Sarta kami rek ngaloewarkeun maraneh ti sagala bangsa, djeung ngoempoelkeun maraneh ti sagala tanah, ĕnggon maraneh pabalĕntjar, make panangan kawasa, make asta noe njodor, djeung make
35 ngoetjoerkeun wĕra; 'bari seug maraneh koe kami diasoepkeun ka tĕgal lĕga ĕnggon bangsa-bangsa; ari di dinja [d] kami rek oeroes-oeroes djeung maraneh adoe-
36 hareupan. 'Sakoemaha kami oeroes-oeroes djeung karoehoen maraneh di tĕgal lĕga tanah Mĕsir teja, nja kitoe kami rek oeroes-oeroes djeung maraneh, lahi-
37 ran Goesti Pangeran. 'Djeung maraneh koe kami rek disina [e] njorang handapeun iteuk, sarta disina njandang banda pĕr-
38 djangdjian. 'Djeung kami rek ngabĕrĕsihkeun ti maraneh sakoer anoe baha, sarta sakoer noe masijat ka kami; koe kami eta rek dika-loewarkeun ti tanah pangoembaraänana, tatapi ka tanah Israil mah moal pimoelangeun; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* Hos. 4:13. *b* p. 6:13. *c* Jér. 2:27. *d* p. 17:20. *e* 3 Moesa 27:32.

39 Ari moenggoeh maraneh teja, anak-intjoe Israil! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djig laleumpang, masing-masing pada ngabakti ka brahalana, kitoe keneh ka-hareupna, oepama maraneh teu daek ngagoegoe ka kami mah; ngan maraneh oelah nganistakeun deui kana djĕnĕngan kami noe soetji, koe lantaran pangabakti maraneh, djeung koe lantaran bra-
40 hala maraneh.'Karana di goenoeng kami noe soetji, [a] di goenoeng Israil noe loehoer teja, lahiran Goesti Pangeran, di dinja sakabeh anak-intjoe Israil mĕngke ngabakti ka kami sarejana dina tanah; di dinja kami mĕngke ngamanah ka maranehanana, sarta di dinja kami pimoendoeteun koerban hatoeran ti maraneh reudjeung tjikal pangabakti ti maraneh, barĕng sakabeh noe koe maraneh disoe-
41 tjikeun. 'Samangsa maraneh [b] koe kami dika-loewarkeun ti sagala bangsa, djeung dikoempoelkeun ti sagala tanah, ĕnggon maraneh pabalĕntjar teja, harita kami tangtoe ngamanah ka maraneh, dianggkĕn aämbeuan matak sĕdĕp; sarta kami tangtoe disoetjikeun di djĕro maraneh, di hareupeun panon oerang kapir.
42 'Djeung samangsa maraneh koe kami dipoelangkeun ka tanah Israil, nja ka tanah anoe matak kami ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka karoehoen maraneh teja, harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami
43 teh Pangeran. 'Sarta di dinja maraneh [c] tangtoe ingĕt ka djalan maraneh, djeung ka sakabeh pagawean maraneh, anoe djadi lantaran maraneh nganadjiskeun diri teja; djeung maraneh bakal pada ngewa nja beungeut ka sakabeh kagorengan maraneh, beunang maraneh
44 migawe teja. 'Harita maraneh, anak-intjoe Israil! [d] tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami midamĕl ka maraneh koe karana djĕnĕngan kami, teu noeroetkeun djalan maraneh noe garoreng, teu noeroetkeun kalakoean maraneh noe lalĕbar teja, lahiran Goesti Pangeran. *a* p. 17:23. *b* p. 11:17; 28:25. *c* p. 36:31. *d* p. 22:16.

45 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
46 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka tĕbeh kidoel; [a] koedoe njaktjlakkeun ka kidoel, nja ngawĕdjang pitjilakaeun [b] leuweung
47 tanah kidoel. 'Ari piomongeun maneh ka leuweung kidoel teh: Geura dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing nganjahokeun, [c] kami rek ngajakeun seuneu

di maneh, nja eta pingalĕboereun di maneh oenggal kai noe hedjo, djeung oenggal kai noe garing; ari hoeroengna noe moentab-moentab moal dipareuman, djeung sakabeh beungeut pikarerabeun 48 koe eta, ti kidoel tĕpi ka kaler. 'Sarta [d] saniskara daging bakal pada awas, jen kami Pangeran noe ngajakeun eta seu- 49 neu; moal dipareuman. 'Pok kaoela oendjoekan: Noen, Goesti Pangeran! maranehanana sok pada njĕboet simkoering, jen: Eta teh ngan ngomong-ngomong misil bae.

a Am. 7 : 16. *b* Jĕr. 21 : 14. *c* Jĕr. 17 : 27. *d* p. 21 : 5.

PASAL 21.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka- 2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka Jĕroesalem; [a] koedoe njaktjlakkeun ka kasoetjian, nja ngawĕdjang pitjilakaeun 3 tanah Israil. 'Ari piomongeun maneh ka tanah Israil teh: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami ngamoesoeh ka maneh, sarta kami rek ngabidjilkeun pĕdang kami ti sarangkana, bari seug ngabasmi noe bĕnĕr noe doraka, dileungitkeun ti maneh. 4 'Sapedah kami rek ngabasmi noe bĕnĕr noe doraka, dileungitkeun ti maneh teja, kitoe noe matak pĕdang kami pibidjileun ti sarangkana, keuna ka saniskara 5 daging, ti kidoel tĕpi ka kaler. 'Harita [b] saniskara daging tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran geus ngabidjilkeun pĕdang kami ti sarangkana; 6 moal pimoelangeun deui. 'Mana maneh, anak Adam! koedoe hoemandeuar; tjara noe potong tjangkeng djeung tjara noe njĕri bangĕt, nja kitoe maneh hoemandeuar teh di hareupeun panon marane- 7 hanana. 'Ari geus kitoe, lamoen eta naranja ka maneh: Koe naon adjĕngan noe matak hoemandeuar? seg koe maneh djawab: Tina sabab bedja, karana ĕngke datang; ari oenggal hate bakal gimir, sakabeh leungeun bakal ngareplek, oenggal pikir bakal bingoeng, djeung [c] sakabeh toeoer bakal aladjoer saperti tjai. Masing njaho, ĕngke boekti, tangtoe tinĕkanan, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 20 : 46. *b* p. 20 : 48. *c* p. 7 : 17.

8 Aja deui pangandika Pangeran ka 9 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura ngawĕdjang, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran: Bedjakeun: [a] Pĕdang, pĕdang geus diasah, sarta dikosok ongkoh! 10 'Pangdiasahna soepaja meuntjit peuntjiteun; pangdikosokna soepaja ngaboerinjaj. Na koemaha rek aratoh? Iteuk anak kami njoemahkeun oenggal kai. 11 'Pĕdang teh disina dikosok, sangkan ditjĕkĕl koe leungeun; pangdiasahna eta pĕdang, djeung pangdikosokna, soepaja ditjĕkĕlkeun ka leungeun noe poerah 12 meuntjit. 'Eh, anak Adam! maneh geura djĕdjĕritan djeung midangdam; karana eta teh pikeunaeun ka oemat kami; eta teh pikeunaeun ka sakabeh gĕgĕden Israil, anoe pada disĕrahkeun ka pĕdang reudjeung oemat kami; koe sabab eta, maneh geura [b] nĕpakan poehoe ping- 13 ping. 'Karana aja tjotjoba; sarta koemaha lamoen iteuk noe njoemahkeun teja ge geus teu aja? lahiran Goesti Pa- 14 ngeran. 'Mana maneh, anak Adam! geura ngawĕdjang, bari emprakkeun leungeun maneh; karana pĕdang bakal mindo mintĕloe; eta pĕdang rosa njabĕtna; eta pĕdang njabĕt hidji noe gĕde, 15 asoep ka kamar maranehanana. 'Poetjoek pĕdang koe kami dibĕnĕrkeun ka sakabeh lawang-lawangna, soepaja pada gimir hate, djeung soepaja sing loba tatadjonganana; alah, didjijeunna soepaja ngaboerinjaj, dikĕdapna soepaja meun- 16 tjit! '[Eh pedang!] sing djadi hidji, los maneh ngatoehoe; geura sadija, los maneh ngentja, ka mana bae maneh dikĕr- 17 sakeun ngadjoegdjoeg! 'Dalah kami ge rek ngemprakkeun panangan kami; kakara kami ngareureuhkeun wĕra kami. [c] Ijeu kami Pangeran noe ngandika kitoe.

a Djab. 7 : 13. *b* Jĕr. 31 : 19. *c* p. 22 : 14.

18 Aja deui pangandika Pangeran ka 19 kaoela, kijeu pangandikana: 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! koedoe ngajakeun doewa djalan keur maneh, baris pidjalaneun pĕdang radja Baboel; doewanana pika-loewareun ti tanah hidji; djeung koedoe njijeun hidji leuleungeunan, didjijeunna dina pepengkolan djalan 20 ka nagara. 'Ari djalan noe koe maneh koedoe diajakeun teja, nja eta baris pidjalaneun pĕdang ka Raba, dajeuh oerang Amon, djeung ka Joeda, mĕnĕr 21 ka Jĕroesalem, noe reugreug. 'Karana

radja Baboel bakal ngarandĕg dina tjagak djalan, dina pepengkolan eta doewa djalan, pikeun mariksa noedjoem, ngotjok djamparing, nanja ka tapekong, 22 nendjoan kalilipa. 'Leungeunna ti katoehoe njĕkĕl toedoeh noedjoem ka Jĕroesalem, baris masangkeun paneunggar, baris ngangahkeun soengoet nitah maehan, baris narikkeun sowara dina soesoerakan, baris masangkeun [a] paneunggar keur neunggaran lawang-lawang, baris ngalingkoeng koe benteng, 23 djeung ngadĕgkeun koeta. 'Dĕmi rarasaän maranehanana mah eta teh sapĕrti noedjoem gapong, pedah geus pada ka loewar soempah ka darinja; tatapi radja teh tangtoe ngingĕtkeun kadorakaän, sangkan maranehanana ditangkĕp.

[a] p. 4:2.

24 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh njijeun noe matak ngingĕtkeun kana kadorakaän maraneh, tina kamasijatan maraneh njata, datang ka katara dosa-dosa maraneh dina saniskara kalakoean maraneh teja: sapedah maraneh geus datang ka diingĕtkeun, noe matak maraneh ĕngke 25 ditangkĕp koe leungeun. 'Ari maneh, eh gĕgĕden Israil, anoe nista nja doraka! [a] poëan maneh pidatangeun sa-26 mangsa toetoeg kadorakaän. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Singkirkeun eta dastar, pĕtjatkeun eta makoeta; eta moal tĕtĕp kitoe; anoe handap dikaloehoerkeun, ari noe loehoer dika-han-27 dapkeun. 'Dibalik, dibalik, dibalik! tangtoe koe kami dikitoekeun; eta ge moal piajaeun, tĕpi ka datang [b] anoe boga hak; seug koe kami rek dipaparinkeun ka dinja. [a] p. 12:12. [b] Djak. 6:11, 13; 9:9.

28 Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran pĕrkara oerang Amon, djeung pĕrkara ngahinakeunana; eta maneh geura ngomong: Pĕdang, pĕdang geus dibatĕk baris meuntjit; geus dikosok baris nga-29 hakan, soepaja ngaboerinjaj; 'saboewat maneh dipangmĕlĕngkeun noe gapong, saboewat maneh dipangnoedjoemkeun noe bohong, sangkan maneh dipoendakkeun kana poendoek djalma daroraka noe kasabĕt, noe kaboeroe koe poëanana, 30 keur waktoe toetoeg kadorakaän. 'Pĕdang poelangkeun ka sarangkana! Dina ĕnggon maneh didjadikeun, dina tanah asal maneh, di dinja maneh koe kami 31 ĕngke dihoekoeman. 'Nja eta [a] kami ka maneh rek ngoetjoerkeun bĕbĕndoe kami; seuneu wĕra kami koe kami rek ditijoepkeun ka maneh; sarta maneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun toekang ngahoeroe, poerah ngaroeksak. 32 'Maneh pidjadieun hakaneun seuneu; gĕtih maneh piajaeun di djĕro tanah; maneh moal diingĕt-ingĕt deui; karana kami Pangeran noe ngandika kitoe.

[a] p. 22:31.

PASAL 22.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Ari maneh teh, anak Adam! [a] koemaha maneh rek ngabĕnĕran? koemaha maneh rek ngabĕnĕran ka eta nagara [b] noe hoetang gĕtih teh? Anggoer koe maneh bere njaho ka dinja sakabeh kagiroekan lam-3 pahna. 'Ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh nagara, noe sok ngoetjoerkeun gĕtih di djĕrona, soepaja datang waktoena, djeung sok njijeun brahala keur dirina, soepaja 4 nganadjiskeun maneh! 'Tina gĕtih maneh, anoe beunang maneh ngoetjoerkeun teja, noe matak maneh kasalahan; djeung tina brahala maneh, anoe beunang maneh njijeun teja, noe matak maneh kanadjisan; sarta maneh geus ngadeukeutkeun mangsa maneh, nja maneh geus nĕpi ka taoen maneh; tina hal kitoe noe matak maneh koe kami geus didjadikeun wirangkeuneun sagala bangsa, djeung hinakeuneun sakabeh 5 tanah. 'Noe dareukeut, sarta noe djaraoeh ti maneh, bakal pada ngahihina ka maneh, anoe kawĕntarkeun nadjis, 6 soegih karoesoehan. 'Saĕnjana, gĕgĕden Israil ajana di maneh, masing-masing noeroetkeun kawasana, gawena ngoe-7 tjoerkeun gĕtih. 'Indoeng-bapa koe djalma-djalma ditjoemahkeun di maneh; [c] ka semah lampahna pada neungteuinganan di djĕro maneh; pahatoe djeung 8 randa dikanijaja di maneh. 'Barang kami noe saroetji koe maneh dipikatjoewa, [d] djeung sabat kami koe maneh dinis-9 takeun. 'Djalma oepatan arajana di maneh gawena ngoetjoerkeun gĕtih; malah djalma-djalma di maneh [e] sok dadaha-

ran dina goenoeng-goenoeng; pada migawe karoetjahan di djěro maneh. 10 'Orat bapa [f] aja noe moekakeun di maneh; awewe noe keur kanadjisan kakotoran sok dipaksa di maneh. 11 'Aja djalma [g] migawe kagiroekan ka pamadjikan batoer; aja djalma nganadjiskeun ka minantoena awewe djalan karoetjahan; aja deui djalma maksa ka doeloer awewe, anak sabapa, di maneh. 12 'Pada [h] narima paroeroeba di maneh, soepaja ngoetjoerkeun gětih; maneh sok njokot [i] boengah djeung bati leuwih ti meudjeuhna, sarta maneh sok njokot kaoentoengan ti batoer djalan paneungteuinganan; toer maneh teh mopohokeun ka kami, lahiran Goesti Pangeran. 13 'Mana, masing njaho, [j] kami teh ngemprakkeun panangan tina sakitoe kapěrětjitan maneh, noe dilampahkeun koe maneh; kitoe deui tina hal gětih maneh, anoe aja di djěro maneh. 14 'Koemaha hate maneh pitahaneun, djeung leungeun maneh pitěgěreun, samangsa kami midaměl ka maneh? [k] Ijeu kami Pangeran noe ngandika, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun. 15 'Djeung [l] kami bakal ngabalěntjarkeun ka maneh, diajakeun di sagala bangsa; nja maneh dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah; sarta kami bakal noempěskeun kanadjisan maneh, dileungitkeun ti maneh. 16 'Didinja maneh teh pingarasaeun kanistaän sorangan di hareupeun panon bangsa-bangsa; [m] sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a p. 20 : 4. *b* p. 24 : 6, 9. *c* 2 Moesa 22 : 21. *d* p. 20 : 16; 23 : 38. *e* p. 18 : 6. *f* 3 Moesa 18 : 19; 20 : 11. *g* 3 Moesa 18 : 9, 15. *h* 5 Moesa 16 : 19. *i* p. 18 : 8. *j* p. 21 : 17. *k* p. 17 : 24. *l* p. 36 : 19. *m* p. 23 : 49.

17 Aja deui pangandika Pangeran ka 18 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! anak-intjoe Israil koe manah kami geus djaradi ibarat [a] tai perak; sakabeh ge djadi tambaga, radjasa, beusi djeung timah di djěro panglěboeran; 19 geus djaradi tai perak. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh sakabeh djadi tai perak, koe sabab eta, masing njaho, maraneh koe kami rek dikoempoelkeun ka djěro 20 Jěroesalem. 'Sapěrti djalma ngoempoelkeun perak, tambaga, beusi, timah djeung radjasa ka djěro panglěboeran, baris dipangnijoepkeun seuneu, karěpna dilěboer, nja kitoe kami bakal ngoempoelkeun maraneh sadjěro běndoe kami djeung sadjěro wěra kami, bari maraneh seug koe kami diteundeun sarta dilěboer. 21 'Estoe maraneh koe kami rek dikoempoelkeun, bari dipangnijoepkeun seuneu wěra kami; djadi maraneh teh bakal 22 dilěboer di djěro nagara. 'Sapěrti perak dilěboer di djěro panglěboeran, nja kitoe maraneh ěngke dilěboer di djěro nagara; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami Pangeran ngoetjoerkeun wěra kami ka maraneh. *a* Jěs. 1 : 22; Jěr. 6 : 28.

23 Aja deui pangandika Pangeran ka 24 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! bedjakeun ka eta nagara kijeu: Maneh teh tanah noe teu diběrěsihan; [a] teu meunang hoedjan keur poëan běndoe. 25 'Nabi-nabina sakait di djěrona; [b] pada ngahakanan djalma, sapěrti singa hoewang-haoeng njasaäk beunang ngarontok; pada ngarampas arta-banda, djeung ngalobakeun randana di djěrona. 26 'Panghoeloe-panghoeloena sakawěnang-wěnang ka toret kami, sarta pada nganistakeun ka barang kami noe saroetji; [c] hanteu ngabinakeun antara noe soetji reudjeung noe djamak, sarta teu nganjarahokeun bedana noe nadjis reudjeung noe běrěsih; malah pada ngalijeuskeun panonna ti sabat kami, djadi kami teh dinistakeun di těngah maranehanana. 27 'Kapala-kapalana di djěro nagara teh [d] ibarat kěroed, noe njasaäk beunang ngarontok; gawena ngoetjoerkeun gětih, djeung ngagěmpoer djalma, bawaning ngarah kaoentoengan. 28 'Ari nabi-nabina [e] pada moelas ka maranehanana koe apoe, pamělěngna gapong, djeung panoedjoemna ka maranehanana bohong; [f] aromongna: Kijeu timbalan Goesti Pangeran; padahal Pangeran teu ngandika. 29 'Djalma eusi tanah haběn neungteuinganan, lakoena roempoes-rampas, pada nganijaja ka noe balangsak djeung ka noe miskin, sarta neungteuinganan ka semah, teu těroes djeung hoekoem. 30 'Ari kami teh nejangan hidji djalma sabatoer eta [g] noe ngomean tembok, sarta asoep ka noe beulah di pajoeneun kami keur pimangpaäteun eta tanah, soepaja koe kami oelah toeloes diroeksak; tatapi hidji ge kami teu manggih. 31 'Mana

kami ngoetjoerkeun bĕbĕndoe kami ka darinja; maranehanana koe kami dibejakkeun koe lantaran seuneu wĕra kami; [h] djalan maranehanana koe kami disina malik ka dirina, lahiran Goesti Pangeran.

a Jĕs. 5:6. *b* p. 34:10. *c* p. 44:23. *d* Sĕp. 3:3. *e* p. 13:6, 10, 11. *f* Jĕr. 23:31. *g* p. 13:5. *h* p. 9:10; 21:31.

PASAL 23.

Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 2 'Eh, anak Adam! aja doewa awewe, anak saindoeng. 3 'Toeloej pada djinah di Mĕsir, djarinahna keur mangsana ngora; di dinja soesoena dirameusan, djeung di dinja hoeloe soesoe kaparawananana ditjotjoö. 4 'Ari ngaranna, noe gĕde Ohola, djeung doeloerna Oholiba. Tidinja pada dipihoekoem koe kami, sarta pada ngadjoeroe anak lalaki djeung anak awewe. Ari moenggoeh ngaranna, Ohola teja Samaria, djeung Oholiba teja Jĕroesalem. 5 'Geus kitoe Ohola teja djinah, keur dipihoekoem koe kami; ari eta teh bogoheun ka kanjaähna, [a] ka oerang Asoer, 6 tatanggana; 'nja eta papakeanana biroe langit, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat, nonoman matak rĕsĕp kabeh, toekang toenggang, pada toempak koeda. 7 'Pek ngahabĕn djinahna ka dinja, ka sakabeh oerang Asoer noe aroentjoel; djeung saha-saha noe koe manehanana dipikabogoh, koe sakabeh brahala eta manehanana nganadjiskeun diri. 8 'Malah djinahna keur di Mĕsir teja [b] koe manehanana hanteu ditinggal; karana oerang Mĕsir geus ngarĕdĕng reudjeung, keur manehanana ngora, sarta eta geus pada njotjoö hoeloe soesoe kaparawananana, djeung geus pada ngamonjah-monjah djinahna ka manehanana. 9 'Sabab kitoe noe matak manehanana koe kami diselehkeun ka leungeun kanjaähna, ka leungeun oerang Asoer, noe dipikabogoh koe manehanana. 10 'Nja eta seug pada moekakeun oratna; ari anakna lalakiawewe teja koe eta dibarawa, sarta djinisna dipaehan koe pĕdang; seug manehanana kakongaskeun ka sasama awewe, doemeh oerang Asoer geus pada ngeunakeun hoekoeman ka manehanana. 11 'Hal kitoe katendjo koe Oholiba, doeloerna teja; parandene eta bogoh deui, [c] lĕbar alah batan noe tadi, sarta djinahna ngoengkoelan djinah doeloerna. 12 'Bogohna [d] ka oerang Asoer deui, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat, tatanggana, hoeroeng-herang papakeanana, toekang toenggang, pada toempak koeda, nonoman matak rĕsĕp kabeh. 13 'Seug koe kami katingali, jen eta geus nganadjiskeun diri; doewanana lakoena sadjalan. 14 'Tidinja Oholiba teh nambahan deui djinahna. Hidji waktoe eta nendjo djalma lalaki beunang ngagambarkeun dina bilik, roepa oerang Kasdim, digambarna koe ontan; 15 'tjangkengna make saboek, hoeloena make koeloek boreleng, patoetna satrija kabeh, roepa oerang Baboel, tanah Kasdim, tanah asalna. 16 'Barang katendjo koe panonna, harita ge bogoheun ka dinja; [e] toeloej ngoetoesan ka dinja, ka tanah Kasdim. 17 'Geus kitoe oerang Baboel daratang ka manehanana, ka ĕnggon bobogohan, sarta pada nganadjiskeun ka manehanana koe djinahna, djeung eta nganadjiskeun diri lantaran oerang Baboel; toeloej bosĕn hatena ka oerang Baboel teh. 18 'Djadi Oholiba teh nganjatakeun djinahna, djeung moekakeun oratna, noe matak manah kami teh bosĕn ka dinja, sakoemaha manah kami tadi bosĕn ka doeloerna teja. 19 'Tatapi eta mingkin rosa djinahna; ras ingĕteun ka djamanna ngora, basana djinah di tanah Mĕsir teja. 20 'Seug bogoheun ka sakoer ponggawa oerang Mĕsir, [f] noe awakna sapĕrti awak kalde, djeung tji-kamana sapĕrti tji-kama koeda. 21 'Djadi maneh teh malikan karoetjahan maneh keur mangsa ngora, basa oerang Mĕsir njotjoö hoeloe soesoe maneh, koe karana soesoe kangoraän maneh teja.

a 2 Radj. 15:19; 17:3; p. 16:28. *b* 2 Radj. 17:4. *c* p. 16:51. *d* 2 Radj. 16:7. *e* p. 16:29. *f* p. 16:26.

22 Koe sabab eta, eh Oholiba! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing nganjahokeun, [a] kami rek ngageuingkeun kanjaäh maneh, sina ngamoesoeh ka maneh, sakoer noe koe hate maneh dipikabosĕn teja; sarta koe kami rek didaratangkeun, sina ngamoesoeh ka maneh ti sakoeriling: 23 'nja eta oerang Baboel djeung sakabeh oerang Kasdim, Pĕkod, Soa djeung Koa, dibarĕngan sakabeh oerang Asoer, nonoman matak rĕsĕp, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat

sakabeh, satrija toer katjěloek, taroempak koeda sakabeh. 24 'Ari eta teh bakal pada ngadatangan ka maneh, make pakarang, kareta djeung roda, sarta mawa koempoelan bangsa-bangsa, kěpěng, djeung tameng, sarta balakoetak; bakal pada masang, ngaroeroeg ka maneh ti sakoeriling; sarta kami bakal njelehkeun hoekoem ka darinja, seg pada ngahoekoeman ka maneh noeroetkeun hoekoem maranehanana. 25 'Djeung kami bakal ngeunakeun kasarěgěpan kami ka maneh, noe matak eta teh pilampaheunana ka maneh make sewot; bakal ngarampoengkeun iroeng djeung tjeuli maneh; sarta sesa maneh bakal tinggolepak koe pědang; anak maneh lalaki-awewe koe eta bakal dibarawa, sarta sesa maneh bakal dilěboer koe seuneu. 26 'Samalah eta [b] bakal ngarangsadan papakean maneh, djeung njarokot rarangken maneh noe moelja. 27 'Sarta kami rek ngeureunkeun karoetjahan maneh, dileungitkeun ti maneh; kitoe deui djinah maneh ti tanah Měsir teja; djadi maneh moal njěngkatkeun deui panon ka darinja, sarta ka Měsir teh maneh moal ingět-ingět deui. 28 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing nganjahokeun, maneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun djalma noe dipikageuleuh koe maneh, ka leungeun djalma noe dipikabosěn koe hate maneh teja. 29 'Ari pilampaheunana ka maneh make geuleuh, djeung bakal njarokot beunang katjapean maneh, [c] sarta maneh ditinggalkeun satarandjang nja salanggoetoer, wani tembong orat djinah maneh, djeung karoetjahan maneh, sarta kalatjoeran maneh. 30 'Noe matak maneh rek dikitoekeun, nja tina sabab maneh djinah, noeroet ka bangsa kapir, doemeh maneh nganadjiskeun diri koe lantaran brahala-brahalana. 31 'Maneh ngalakonan djalan doeloer maneh teja; noe matak loemoer eta koe kami rek dipaparinkeun ka leungeun maneh. 32 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maneh koedoe nginoem loemoer doeloer maneh, noe djěro nja gěde teja; seug maneh djadi seungseurikeuneun djeung pojokeun, da gěde eusina. 33 'Maneh ěngke pinoeh koe mabok djeung koe kasoesahan, da ari loemoer doeloer maneh Samaria teja nja loemoer matak mělěngěk djeung matak soewoeng. 34 'Koe maneh eta koedoe diinoem, djeung disěrotkeunana, sarta bělingna koe maneh bakal dilamotan, djeung soesoe maneh koe maneh bakal dibětotan; [d] karana kami noe ngandika, lahiran Goesti Pangeran. 35 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh mopohokeun ka kami, sarta [e] kami koe maneh geus dipitjeun ka toekangeun tonggong maneh, noe matak maneh sabalikna koedoe nanggoeng karoetjahan maneh djeung kalatjoeran maneh.

[a] p. 16 : 37. [b] p. 16 : 39. [c] p. 16 : 39. [d] p. 24 : 14. [e] 1 Radj. 14 : 9.

36 Ladjěng Pangeran nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! [a] koemaha maneh rek ngaběněran ka si Ohola djeung ka si Oholiba teh? Anggoer koe maneh bere njaho ka dinja kagiroekan lampahna. 37 'Karana pada ngaranjed, djeung leungeunna gětihan; ari ngaranjedna ka brahala-brahalana; samalah anak-anakna, [b] beunangna ngadjoeroekeun pikeun kami teja, koe maranehanana disina njorang seuneu, keur hakaneun brahalana. 38 'Djeung deui kijeu lampahna ka kami: pada [c] nganadjiskeun kasoetjian kami dina poë eta keneh, djeung pada nganistakeun sabat kami ongkoh. 39 'Karana ari geus [d] mareuntjit anak-anakna adjang brahala-brahalana, seg arasoep ka kasoetjian kami dina poë eta keneh baris nganistakeun eta; tah, kitoe lampahna di djěro gědong kami. 40 'Katoeroeg-toeroeg eta sok nitahan ngala djalma ti noe djaoeh, anoe didatangan oetoesan teja; sarta, doemadakan, eta teh daratang; ngageuwat maneh mandi, [e] disipat panon, sarta ngahijasan diri, ngahormat eta. 41 'Gek maneh dijoek dina randjang moelja, djeung di hareupeunana aja medja beunang njawiskeun, [f] sarta koe maneh geus diteundeunan seuseungitan kami djeung minjak kami. 42 'Gěr sora ngagoeroeh noe soekan-soekan di manehanana; sarta barěng djalma noe kaasoep manoesa noe loba, didaratangkeun deui pamabokan ti těgal lěga; seg eta teh pada mere geulang ka leungeun noe doewaän, kitoe deui makoeta moelja ka sirahna. 43 'Geus kitoe kami nimbalan hal eta noe rerempo bawaning ngaranjed: Ajeuna sina pada milampah djinah bae ka eta; kitoe deui eta seg bae. 44 'Toeloej

pada ngasoepan ka eta, sakoemaha ngasoepan ka dajang; kitoe ngasoepanana ka si Ohola djeung ka si Oholiba, awewe 45 noe roetjah teh. 'Tatapi djalma balĕnĕr, nja eta noe pingahoekoemaneun ka noe doewaän, noeroetkeun hoekoem awewe noe ngaranjed sarta hoekoem awewe noe ngoetjoerkeun gĕtih; sabab doewanana teh awewe noe ngaranjed, djeung 46 [g] leungeunna gĕtihan. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami rek nginditkeun hidji wadya, ngaroeroeg ka maranehanana; sarta doewanana koe kami rek diselehkeun, sina dibingbangkeun, 47 djeung sina djadi rajaheun. 'Sarta wadya teh [h] bakal pada maledogan ka maranehanana koe batoe, bari pada motong ka maranehanana koe pĕdang-pĕdangna; ari anakna lalaki-awewe koe eta bakal dipeuntjitan, djeung imahna 48 dihoeroean koe seuneu. 'Djadi kami teh rek ngeureunkeun karoetjahan, dileungitkeun tina tanah, soepaja awewe noe loba meunang pangwarah, sina oelah marigawe sapĕrti karoetjahan maraneh. 49 'Sarta eta teh bakal pada nĕmpoehkeun ka maraneh karoetjahan diri maraneh, djeung maraneh bakal nanggoeng dosa brahala maraneh teja; [i] harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran.

a p. 20 : 4; 22 : 2. *b* p. 16 : 20, 21. *c* p. 22 : 8. *d* Jĕs. 57 : 5. *e* Jĕr. 4 : 30. *f* p. 16 : 18, 19. *g* Jĕs. 1 : 15. *h* p. 16 : 40. *i* p. 24 : 24.

PASAL 24.

Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela [a] dina taoen noe kasalapan, dina boelan noe kasapoeloeh, tanggal sapoe- 2 loeh, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! toeliskeun koe maneh ngaran poëna, nja poë ijeu pisan; radja Baboel ngamimitian nĕmpoeh ka Jĕroesalem dina poë 3 ijeu pisan. 'Djeung [b] koedoe make misil ka [c] bangsa noe mantangoel teh; ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Geura pĕtakeun daloeng teja! geura pĕtakeun, sarta 4 tjaian sakali. 'Koempoelkeun beunang motong kana daloeng, sakoer potongan noe aloes, pingping reudjeung taktak; toelang-toelang beunang milih asoep- 5 keun. 'Koedoe njokot ingon-ingon beunang milih; djeung koedoe miroen seuneu sakali koe toelang-toelang ti handapeunana; sina ngagolak katjida; malah toelangna ge koedoe datang ka asak di djĕrona.

a Jĕr. 52 : 4. *b* p. 17 : 2. *c* p. 2 : 7.

6 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pitjilakaeun [a] nagara noe hoetang gĕtih teh, nja eta daloeng noe tai-hijangan, sarta tai-hijangna hanteu bidjil ti daloengna! Ka-loewarkeun sapotong-sapotongna; hanteu make dipang- 7 lotĕrekeun. 'Karana gĕtihna aja di djĕrona; diteundeunna koe eta kana batoe tjadas bolenang, hanteu dikoetjoerkeun kana taneuh sangkan dirimboenan koe 8 pĕlĕdoeg. 'Soepaja ngadatangkeun wĕra baris ngeunakeun balĕsan, noe matak eta gĕtihna koe kami diajakeun dina batoe tjadas bolenang, oelah koengsi 9 dirimboenan. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pitjilakaeun nagara hoetang gĕtih teh! kami ge rek 10 ngagĕdekeun seuneuna. 'Geura lobaän soeloehna, hoeroengkeun seuneuna, asakkeun laoekna, sing datang ka adoej koekoeloeban teh, djeung toelang-toelangna 11 sina lĕboer. 'Geus kitoe daloengna teundeun dina roehakna kosong, soepaja djadi panas, djeung roehaj tambagana, sina njoeroetjoed kanadjisanana noe di djĕrona, djeung sina bejak tai-hijangna. 12 'Eta teh njoesahkeun maneh sarta rariwoed, tapi tai-hijangna noe sakitoe lobana teu koengsi bidjil ti dinja; aboeskeun kana seuneu eta tai-hijangna. 13 'Kanadjisan maneh asoep kana karoetjahan; sapedah kami kĕrsa ngabĕrĕsihan ka maneh, [b] dĕmi maneh teu djadi bĕrĕsih, noe matak maneh ka-hareupna moal dibĕrĕsihan deui nja kanadjisan, nĕpi ka kami geus ngareureuhkeun bĕndoe 14 kami ka maneh. 'Ijeu [c] kami Pangeran noe ngandika; tangtoe tinĕkanan, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun; kami moal moendoer, djeung moal mikawatir, sarta moal handjakal; tangtoe eta pada ngahoekoeman ka maneh [d] noeroetkeun djalan maneh djeung noeroetkeun pagawean maneh, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 22 : 2. *b* p. 22 : 24. *c* p. 22 : 14. *d* p. 7 : 27.

15 Aja deui pangandika Pangeran ka 16 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! masing njaho, kami ti maneh rek njandak karĕsĕpan mata maneh, koe

lantaran balahi; tatapi maneh oelah rek aloek-aloekan, djeung oelah rek tjeurik, sarta oelah ka loewar tji-panon 17 maneh. 'Hoemarĕgoeng ge sing rĕrĕntjĕpan bae; oelah nandakeun prihatin noe kapapatenan; ari sorban maneh beulitkeun dina sirah, taroempah maneh pake dina soekoe, djeung oelah rek [a] ngaboengkĕm biwir; sarta [b] panganteuran 18 djalma oelah rek dihakan. 'Toeloej kaoela njarita ka djalma-djalma wantji isoek; ari wantji boerit pamadjikan kaoela maot; geus kitoe isoekna prak kaoela milampah sakoemaha noe ditimbalkeun 19 ka kaoela teja. 'Pok djalma-djalma ngaromong ka kaoela: [c] Naha adjĕngan moal nĕrangkeun ka koering sadaja pihartoseunana ka koering, jen adjĕngan mi-20 lampah kitoe? 'Ari omong kaoela ka darinja: Kaoela didatangan pangandika 21 Pangeran, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek nganistakeun kasoetjian kami, kamagoengan kasantosaān maraneh, karĕsĕpan mata maraneh, djeung noe dipikatineung koe ati maraneh; sarta anak maraneh lalaki-awewe, noe koe maraneh geus ditinggalkeun, piraroeboeheun koe 22 pĕdang. 'Harita maraneh tangtoe pada milampah sakoemaha noe dipilampah koe kaoela: moal ngaboengkĕm biwir, djeung panganteuran djalma koe mara-23 neh moal dihakan. 'Sirah maraneh pimakeēun sorban, djeung soekoe maraneh pimakeēun taroempah; maraneh moal aloek-aloekan, djeung moal tjareurik; istoening [d] bakal aladjoer koe kadorakaān maraneh, sarta ngahararĕgoeng 24 batoer pada batoer. 'Djadi Jĕheskel teh ka maraneh [e] minangka totonde; sakoemaha noe dipilampah koe eta, koe maraneh ĕngke ditoeroetan; dimana boekti, harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran.

a 3 Moesa 13:45; Mik. 3:7. *b* Jĕr. 16:7. *c* p. 37:18. *d* p. 4:17. *e* p. 12:11.

25 Ari maneh teh, anak Adam! saĕnjana, mangsa poēan kami njandak ti maranehanana eta kasantosaānana, kaātohan kamoeljaānana, karĕsĕpan matana djeung kabeurat atina, anakna lalaki-awewe 26 teja, 'dina poēan eta maneh tangtoe didatangan hidji djalma noe minggat, 27 [a] baris mere bedja ka maneh. 'Dina poēan eta soengoet maneh tangtoe boeka barĕng djeung noe minggat teja, sarta maneh bakal mitjatoer, [b] djeung moal bisoe deui. Kitoe maneh teh ka darinja djadi totonde, [c] sarta eta tangtoe nganjarahokeun, jen kami teh Pangeran.

a p. 33:21. *b* p. 33:22. *c* p. 25:5.

PASAL 25.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup [a] ka oerang Amon, sarta koedoe ngawĕdjang 3 pitjilakaeunana. 'Ari piomongeun maneh ka oerang Amon teh kijeu: Geura darengekeun pangandika Goesti Pangeran: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh njĕboet [b] poewas koe pĕrkara kasoetjian kami, sabab eta dinistakeun, djeung koe pĕrkara tanah Israil, sabab eta diroeksak, kitoe deui koe pĕrkara anak-intjoe Joeda, sabab eta laleumpang, asoep ka pangbojo-4 ngan teja: 'koe sabab eta, masing njaho, maneh koe kami rek diselehkeun ka oerang wetan, baris milik, sarta eta bakal njarijeun kampoeng-kampoengna di maneh, djeung ngarajakeun pangtjitjinganana di maneh; nja eta pingaharakaneun boewah maneh, sarta nja eta pingarinoemeun tji-soesoe ma-5 neh. 'Ari [c] nagara Raba koe kami rek didjadikeun pakandangan onta, djeung [tanah] oerang Amon rek didjadikeun paranti ngabajak domba; sarta maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pa-6 ngeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh emprak-emprakan leungeun, sarta gĕdjlag-gĕdjlig koe soekoe, bari maneh boengah koe pĕrkara tanah Israil teja, tĕroes reudjeung ati, bawaning bejak nja ngewa: 7 'koe sabab eta, masing njaho, [d] kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, sarta maneh koe kami rek diselehkeun, djadi rahajeun bangsa kapir; toer maneh koe kami rek dibasmi, dileungitkeun ti bangsa-bangsa, nja maneh rek digĕmpoer, dieuweuhkeun ti tanah-tanah; maneh koe kami rek ditoempoer; sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Jĕr. 49. *b* p. 36:2. *c* p. 21:20. *d* p. 6:14.

8 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah [a] Moab djeung Seir ngomong: Geuning, anak-intjoe Joeda teh saroewa 9 djeung bangsa noe loba bae: 'koe sabab eta, masing njaho, kami rek ngabĕdahkeun watĕs Moab, ti sĕmĕt nagara-nagara, nja ti nagara-nagarana noe di toengtoengna, kamoeljaän tanah, tĕgĕs Bet-Jĕsimot, Baäl-Mon djeung Kirjataim; 10 'dibĕdahkeunana pikeun oerang wetan, barĕng djeung oerang Amon; sarta koe kami rek dipaparinkeun baris milik; soepaja oerang Amon teh oelah diingĕt-11 ingĕt deui koe oerang kapir. 'Djeung kami rek ngeunakeun hoekoeman ka Moab; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Sĕp. 2:8; p. 35:2.

12 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah lampah Edom ka anak-intjoe Joeda teh [a] ngan malĕs-malĕs bae, sarta pada migawe kasalahan gĕde dina ma-13 ralĕsna ka dinja, 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami sabalikna rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun Edom, sarta kami rek ngabasmi manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti dinja; toer koe kami rek disina narikolot ti sĕmĕt Teman; djeung nĕpi ka Dĕdan djalma bakal tinggolepak 14 koe pĕdang. 'Sarta kami rek maparin balĕsan ti kami ka Edom teh, koe lantaran oemat kami Israil; nja eta tangtoe pada ngalampahkeun ka Edom noeroetkeun bĕndoe kami djeung noeroetkeun wĕra kami; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun dina balĕsan ti kami, lahiran Goesti Pangeran. *a* p. 35:5.

15 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah oerang Pĕlisti lampahna ngan malĕs bae, sarta maralĕsna bangĕt pisan, tĕroes reudjeung ati, bawaning bejak nja ngewa, pangarahna ngaroeksak, [a] ha-16 jang ngamoesoeh langgĕng: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun oerang Pĕlisti, sarta kami rek ngabasmi eta [b] oerang Krete, ngagĕmpoer sesa djalma 17 [c] noe di basisir laoet. 'Djadi kami teh ka maranehanana rek ngeunakeun balĕsan rosa katjida, make njiksa bangĕt pisan; sarta eta [d] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana kami maparin balĕsan ti kami ka maranehanana. *a* p. 35:5. *b* Sĕp. 2:5. *c* Jĕr. 47:7. *d* p. 26:6.

PASAL 26.

Ari geus kitoe, dina taoen noe kasawĕlas, tanggal hidji, aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 2 'Eh, anak Adam! sapedah Tiroes koe hal Jĕroesalem njĕboet: [a] Poewas, geus bĕdjad eta panto bangsa-bangsa; geus digilirkeun ka aing; aing tangtoe djĕdjĕl-3 pinoeh, ari itoe mah narikolot: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, [b] Tiroes! sarta kami ka maneh rek ngadatangkeun bangsa kapir reja pisan, sapĕrti laoet ngadatangkeun 4 ombak-ombakna. 'Nja eta tangtoe ngaroeksakkeun koeta-koeta Tiroes, djeung ngaroentoehkeun panggoeng-panggoengna; malah kami rek ngĕboetkeun pĕlĕdoegna, dileungitkeun ti dinja, sarta nagara teh koe kami rek didjadikeun 5 batoe tjadas bolenang. 'Paranti moëkeun djaring, kitoe pidjadieunana di tĕngaheun laoet; karana kami noe ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran; sarta eta pidjadieun rajaheun bangsa 6 kapir. 'Ari anak-anakna noe aja di darat bakal diparaehan koe pĕdang; [c] sarta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami 7 teh Pangeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ka Tiroes teh rek ngadatangkeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, [d] radja sakabeh radja, ti kaler, pimawaeun koeda, kareta, toekang toempak koeda, sarta 8 wadya; estoe bala gĕde. 'Anak-anak maneh noe di darat teja koe eta tangtoe dipaehan koe pĕdang; djeung bakal njijeun koeta sakoebĕng maneh, sarta noempoekkeun baris benteng sakoebĕng maneh, kitoe deui masangkeun kĕpĕng 9 sakoebĕng maneh. 'Ari parantina noemboek koe eta bakal disina noemboekan koeta maneh, djeung panggoeng-panggoeng maneh koe eta bakal dibongka-10 ran koe linggisna. 'Tina kalobaän koedana maneh bakal kalipoetan koe pĕlĕdoegna; tina sora noe toempak koeda, sora roda djeung kareta, pagĕr tembok maneh bakal aleundeur, lamoen eta asoep kana lawang-lawang maneh, sakoemaha noe ngasoepan ka nagara noe

11 bĕdah. 'Eta bakal ngidĕk-ngidĕk ka sakabeh loeloeroeng maneh koe talapok koedana; djalma eusi maneh koe eta bakal dipaehan koe pĕdang, sarta tihang kasantosaän maneh bakalngadjoempalik 12 kana taneuh. 'Malah eta bakal pada ngadjarah kamoektian maneh, djeung ngarajah dagangan maneh; ari pagĕr tembok maneh bakal pada ngararoentoehkeun, djeung imah karĕsĕpan maneh bakal koe eta dibongkaran; geus kitoe batoe maneh, kai maneh djeung keusik maneh koe eta bakal dikatĕngah-13 tjaikeun. 'Sarta kami [e] rek ngeureunkeun karamean njanji maneh; djeung sora katjapi maneh moal kadenge deui. 14 'Estoe maneh koe kami rek didjadikeun batoe tjadas bolenang; paranti moëkeun djaring, kitoe pidjadieun maneh; hamo maneh didjĕlĕgkeun deui; karana kami Pangeran noe ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran. *a* p. 25 : 3. *b* Jĕs. 23. *c* p. 28 : 22. *d* Dan. 2 : 37. *e* Jĕs. 14 : 11; Wahj. 18 : 22.

15 Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka Tiroes: Saĕnjana, poelo-poelo bakal arojag tina sora maneh roeboeh, samangsa tingharĕgoeng noe kasabĕt, samangsa keur 16 boek-bĕk maehan di djĕro maneh. 'Didinja sakabeh gĕgĕden laoet [a] bakal taroeroen ti korsi-korsina, djeung pada ngalaän djoebahna, sarta tjoetjoel-tjoetjoel papakeanana beunang njoelam, bari njandang kareuwasan; [b] gek darijoek dina taneuh, djeung sakeudeung-keudeung ngarendjag, barimĕlĕngĕk koe hal maneh. 17 'Djeung pada nganjanjikeun njanjian nalangsa koe hal maneh, kijeu pipokeunana ka maneh: Amboe-amboe, sakitoe maneh digĕmpoer, noe tadina dieusian koe ahli laoet, nagara pamoedjian, noe djadi kawasa di laoet, dirina djeung priboemina, [c] noe pada matak baloewas 18 ka sakoer noe noeroet tjitjing! 'Ajeuna poelo-poelo bakal rareuwaseun keur poëan maneh roeboeh; sakoer noesa di laoet bakal pada njĕblak tina pangang-19 geusan maneh. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dimana maneh koe kami didjadikeun nagara tarikolot, disaroewakeun djeung nagara-nagara noe teu eusian; dimana kami ngoenggahkeun sagara ka maneh, matak maneh kakĕ-20 lĕm koe tjai gĕde: 'didinja [d] maneh koe kami tangtoe ditoeroenkeun ka noe geus taroeroen kana gorowong, ka djalma djaman baheula; nja maneh teh diĕnggonkeun di noe panghandapna di boemi, di noe saroewoeng ti babaheula, dibarĕngkeun ka sakoer noe geus toeroen kana gorowong, soepaja maneh oelah dieusian deui; [e] dĕmi di tanah djalma hariroep mah kami bakal maparin ka-21 moeljaän. 'Maneh koe kami rek didjadikeun panjingsijeunan, sarta maneh ĕngke euweuh; [f] ana maneh ditejangan, wĕleh moal kapanggih deui salalanggĕngna, lahiran Goesti Pangeran.

a Joen. 3 : 6. *b* Aj. 2 : 13. *c* p. 32 : 23. *d* p. 28 : 8. *e* Jĕs. 65 : 18. *f* Djab. 37 : 36.

PASAL 27.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! [a] koedoe ngoetjapkeun njanjian nalangsa hal Ti-3 roes. 'Kijeu piomongeun maneh ka Tiroes, noe pĕrnahna di sisi toengtoeroenan ka laoet, soedagar bangsa-bangsa ka salobana poelo: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh Tiroes! tjarek maneh: [b] Aing teh sampoerna nja kaäloesan. 4 'Watĕs maneh aja di tĕngah laoetan; noe njarijeun maneh geus njampoerna-5 keun kaäloesan maneh. 'Sakabeh papan maneh njijeunna koe kai djamoedjoe ti goenoeng [c] Sĕnir; ti goenoeng Libanon ngalana kai poetri, didjijeun tihang pi-6 keun maneh. 'Dajoeng maneh noe didjijeun kai pasang ti goenoeng Basan; salimar maneh noe didjijeun kai tjamara ti poelo Kitim, ditarapang koe gading. 7 'Boëh katji beunang njoelam, boewatan Mĕsir, noe djadi lajar maneh, baris tjitjiren maneh; lawon biroe langit djeung woengoe, boewatan poelo Elisah, noe 8 djadi gĕgĕrĕbongan maneh. 'Priboemi Sidon djeung Arwad noe djadi toekang ngadajoeng maneh; djalma palintĕr di maneh, Tiroes! naroempang di maneh, 9 nja eta istriman maneh. 'Kokolot [d] Gĕbal djeung oerang eta noe palintĕr naroempang di maneh, poerah ngomean karoeksakan maneh; sakabeh kapal laoet djeung toekang-toekangna naroempang di maneh, baris ngagolangkeun daga-10 ngan maneh. 'Oerang Persi, oerang Loed djeung oerang Poet kaäsoep balad maneh, djadi pradjoerit maneh; pada

nawingkeun kĕpĕng djeung balakoetak di maneh; nja eta pada matak kamoeljaän ka maneh. 11 'Oerang Arwad djeung balad maneh aja dina loehoer pagĕr tembok maneh sakoeriling, sarta oerang Gamad aja dina panggoeng-panggoeng maneh; pada nawingkeun kĕpĕngna dina pagĕr tembok maneh sakoeriling; nja eta pada njampoernakeun kaäloesan maneh. 12 'Oerang Tarsis djadi padagang maneh tina kalobaän saroepaning barang; malajarna kana dagangan maneh koe perak, beusi, radjasa 13 djeung timah. 'Oerang Jawan, oerang Toebal djeung oerang Mesek, eta djadi toekang balantik maneh; malajarna kana dagangan maneh koe [e] njawa ma- 14 noesa djeung barang tambaga. 'Anakintjoe Togarma malajarna kana dagangan maneh koe koeda oembal, koeda 15 toenggang djeung bigal. 'Oerang Dĕdan djadi toekang balantik maneh; salobana poelo pangdagangna lantaran maneh; pamoelangna gading djeung ki arĕng, 16 pamajar ka maneh. 'Oerang Sam djadi padagang maneh tina kalobaän djidjijeunan maneh; malajarna kana dagangan maneh koe intĕn mirah, barang woengoe djeung soesoelaman, kitoe deui koe boĕh 17 katji, mardjan djeung widoeri. 'Joeda djeung tanah Israil, eta djadi toekang balantik maneh; malajarna kana dagangan maneh koe tarigoe [f] Minit, koe manisan, madoe, minjak djeung geutah 18 tamba. 'Oerang Damsik djadi padagang maneh tina kalobaän djidjijeunan maneh, tina kalobaän saroepaning barang; malajarna koe anggoer Helbon djeung 19 boeloe domba ngĕplak. 'Oerang Wĕdan djeung oerang Jawan ti Oesal malajarna kana dagangan maneh koe beusi beunang neupa, ki amis djeung djaringao, 20 noe asoep dagangan maneh. 'Oerang Dĕdan djadi toekang balantik maneh; malajarna koe simboet amparan baris 21 toetoempakan. 'Oerang Arab djeung sakabeh gĕgĕden Kedar, eta pangdagangna lantaran maneh; anak domba, domba lalaki djeung badot noe koe eta dida- 22 gangkeun ka maneh. 'Soedagar Sĕba djeung Raäma, eta djadi toekang balantik maneh; malajarna kana dagangan maneh koe loeloegoe saroepaning wawangian, kitoe deui koe saroepaning intĕn 23 moelja djeung ĕmas. 'Oerang Haran, oerang Kane djeung oerang Eden, soedagar Sĕba, Asoer djeung Kilmad, pada 24 djadi toekang balantik maneh. 'Nja eta sakabehna djadi toekang balantik maneh; malajarna koe barang noe araloes, koe haroedoem biroe langit djeung soesoelaman, kitoe deui koe pĕti dieusi soetra-soetra, digĕnderan koe tali, sarta 25 parageuh, datang ka pasar maneh. 'Kapal Tarsis minangka kapilah maneh, baris dagang maneh; noe matak maneh teh djĕdjĕl-pinoeh sarta djadi moelja liwat saking di tĕngah laoetan.

a p. 19 : 1; 28 : 12. *b* p. 28 : 12. *c* 5 Moesa 3 : 9. *d* 1 Radj. 5 : 18. *e* Wahj. 18 : 13. *f* Hak. 11 : 33.

26 Ari maneh teh koe toekang ngadajoeng maneh geus diasoepkeun ka tjai gĕde; maneh teh bĕdjad [a] koe angin ti 27 wetan di tĕngah laoet. 'Arta-banda maneh, djeung barang-barang maneh, sakoer dagangan maneh, toekang kapal maneh, djeung istriman maneh, poerah ngomean karoeksakan maneh, kitoe deui noe ngagolangkeun dagangan maneh, djeung sakabeh pradjoerit maneh, anoe aja di maneh, barĕng djeung sapakoempoelan maneh, anoe aja di djĕro maneh, tangtoe pada kalĕboeh di tĕngah 28 laoet keur poëan maneh roeboeh. 'Koe sora djĕdjĕritan istriman maneh pieun- 29 deureun sakoer pasisian. 'Djeung sakabeh poerah njĕkĕl dajoeng, toekang-toekang kapal, djeung sakoer noe ngistriman di laoet, djoet bakal taroeroen ti kapal-kapalna, toeloej narangtoeng di 30 darat; 'bari [b] pada midangdam koe hal maneh tarik pisan, sarta djĕdjĕritan katjida, djeung pada neundeun taneuh ngĕboel dina sirahna, sarta goegoeli- 31 ngan dina lĕboe. 'Djeung [c] bakal pada ngagoendoelan diri koe pĕrkara maneh, bari disamping karoeng, sarta pada njeungtjeurikan ka maneh bawaning njĕri angĕn, aloek-aloekan kabina-bina. 32 'Malah keur djĕdjĕritan eta bakal pada nganjanjikeun njanjian nalangsa koe pĕrkara maneh, nja nganjanjikeun hal maneh kijeu: Saha noe nandingan ka Tiroes, nandingan ka noe katitiwasan 33 di tĕngah laoet? 'Koe lantaran dagangan maneh, anoe djoel-djol ti laoet teja, maneh miseubeuhan ka bangsa reja pisan; koe lantaran kalobaän arta-banda

maneh djeung dagangan maneh teja, eta maneh ngabeungharkeun radja-radja noe di boemi. 34 'Waktoe maneh bědjad di laoet, dina tjai noe djěro teja, dagangan maneh djeung sapakoempoelan maneh, 35 anoe aja di djěro maneh, kalěboeh. 'Sakabeh priboemi poelo-poelo pada mělěngěk koe hal maneh, djeung radja-radjana pada moeringkak nja boeloe, 36 oelatna karaget. 'Toekang dagang dina bangsa-bangsa [d] pada njektjrek koe hal maneh; eta maneh djadi panjingsijeunan, sarta maneh teh euweuh salalanggěngna.

a Djab. 48 : 8. *b* Wahj. 18 : 9—19. *c* Jěr. 6 : 26; 48 : 37. *d* Jěr. 51 : 37.

PASAL 28.

Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 2 'Eh, anak Adam! bedjakeun ka gěgědoeg Tiroes: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah hate maneh angkoeh, sarta maneh njěboetkeun, jen: Aing Allah, aing dijoek dina panglinggihan Allah di těngah laoet; padahal maneh teh [a] manoesa, lain Allah; kari-kari maneh ngangkeuhkeun hate maneh sapěrti manah Allah; 3 'saěnjana, angkoh maneh pintěr ti batan [b] Daniël; saniskara noe gaib taja noe 4 kahalangan ka maneh; 'koe lantaran kapintěran maneh djeung koe lantaran kabinangkitan maneh, eta maneh geus njijeun kamoektian keur diri maneh, nja njijeun ěmas djeung perak dina doenya- 5 brana maneh; 'koe lantaran kagědean kapintěran maneh, djeung koe lantaran dagang maneh, eta maneh geus ngadjěmbarkeun kamoektian maneh, sarta hate maneh angkoeh koe kamoektian 6 maneh: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh ngangkeuhkeun hate maneh saperti manah 7 Allah teja: 'koe sabab eta, masing njaho, kami rek ngadatangkeun ka maneh djalma nagara sedjen, [c] bangsa kapir noe panglalimna; nja eta tangtoe njaraboet pědangna, dikeunakeun ka sakoer noe aloes, beunang kapintěran maneh, sarta tjahja maneh koe eta bakal dinistakeun. 8 'Maneh [d] koe eta tangtoe ditoeroenkeun kana roewangan, sarta maneh pipaeheun sakoemaha noe paeh kasabět, di těngah 9 laoet. 'Koemaha maneh rek njěboetkeun, jen: Aing Allah, di hareupeun noe pimaehaneun ka maneh? Kaboekti maneh teh manoesa, lain Allah, ari geus di kawasa noe pinjaběteun ka maneh mah. 10 'Maneh teh pipaeheun sakoemaha paeh [e] djalma noe teu disoenat, koe leungeun djalma nagara sedjen; karana kami noe ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran.

a Jěs. 31 : 3. *b* Dan. 5 : 11, 12. *c* Jěr. 6 : 23; p. 30 : 11. *d* p. 26 : 20. *e* p. 31 : 18; 32 : 19.

11 Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 12 'Eh, anak Adam! [a] maneh koedoe ngoetjapkeun njanjian nalangsa hal radja Tiroes; ari piomongeun maneh ka dinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maneh noe ngětjap djoemlahna, pinoeh koe kapintěran 13 djeung sampoerna nja kaäloesan. 'Di [b] Eden, taman Allah teja, ěnggon maneh; dangdanan maneh sakoer intěn moelja: jakoet, ratna tjampaka djeung běrlijan; krisolit, angkik djeung jaspis; nilěm, mirah djeung djamroet; kitoe deui ěmas; bangsa těrěbang djeung bangsing aja di maneh, keur poëan maneh didjadikeun 14 eta geus sadija. 'Maneh teh ibarat [c] moemoekarabinan beunang ngaminjakan, noe ngijoehan; sarta maneh koe kami geus dipěrnahkeun, diajakeun di goenoeng Allah noe soetji, djeung maneh koekoerilingan di těngah-těngah intěn 15 hoeroeng. 'Maneh satěměnna nja lalampahan ti sěmět poëan maneh koe kami didjadikeun, něpi ka di maneh kapanggih 16 kagorengan. 'Tina kalobaän dagang maneh, noe matak těngah maneh datang ka pinoeh koe panganijaja, sarta maneh teh migawe dosa; mana maneh koe kami dinistakeun, dileungitkeun ti goenoeng Allah; sarta maneh, eh moemoekarabinan noe ngijoehan teh! koe kami digěmpoer, disingkirkeun ti těngah intěn 17 hoeroeng teja. 'Hate maneh angkoeh tina sabab kaäloesan maneh; kapintěran maneh koe maneh geus dilělěbar tina hal tjahja maneh; eta maneh koe kami ditinggangkeun ka boemi, diselehkeun ka hareupeun radja-radja, soepaja na- 18 rendjo ka maneh. 'Tina kalobaän kadorakaän maneh, koe lantaran kagorengan dagang maneh, noe matak maneh nganistakeun kasoetjian maneh; mana kami ngaloewarkeun seuneu ti těngah maneh, nja eta seug ngalěboer ka maneh, sarta maneh koe kami didaměl lěboe

dina taneuh, di hareupeun panon sakoer 19 noe nendjo ka maneh. 'Sakabeh noe wawoeh ka maneh di lĕbah bangsa-bangsa [d] bakal pada mĕlĕngĕk tina hal maneh; eta maneh djadi panjingsijeunan, sarta maneh teh euweuh salalalanggĕngna.

a p. 27 : 2; 32 : 2. *b* 1 Moesa 2 : 8. *c* 1 Radj. 6 : 23. *d* p. 27 : 36.

20 Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, 21 kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka [a] Sidon, sarta koedoe ngawĕdjang pitjilakaeunana. 22 'Ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh Sidon! masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, djeung kami rek ngamoeljakeun andjeun di tĕngah maneh; sarta eta [b] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami geus nĕrapkeun hoekoeman ka dinja, sarta kami 23 geus njoetjikeun andjeun ka dinja. 'Karana kami ka dinja rek ngadatangkeun pagĕboeg djeung lampah ngoetjoerkeun gĕtih di loeloeroeng-loeloeroengna; sarta di djĕrona bakal tinggolepak noe kasabĕt koe pĕdang, anoe ngadatangan ka eta nagara ti sakoeriling; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami 24 teh Pangeran. 'Ari anak-intjoe Israil kahareupna moal aja deui tjoetjoek matak njoegak, atawa panjotjog matak njĕri, ti sakoer noe sakoerilingna, noe tadina ngarewaeun ka maranehanana; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran.

a Jĕs. 23 : 2, 4, 12. *b* p. 29 : 6.

25 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Samangsa anak-intjoe Israil koe kami geus dikoempoelkeun ti bangsa-bangsa, ĕnggonna pabalĕntjar, sarta kami geus njoetjikeun andjeun ka maranehanana di hareupeun panon oerang kapir, didinja eta bakal ngarĕnggonan tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka abdi kami, ka 26 Jakoeb teja. 'Nja bakal ngarĕnggonan eta [b] bari sĕnang ati, sarta njarijeun imah djeung njarijeun kĕbon anggoer; tangtoe ngarĕnggonna sĕnang ati, samangsa kami geus nĕrapkeun hoekoeman ka sakoer noe tadina ngarewaeun ka maranehanana ti sakoerilingna teja; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, Allah maranehanana.

a p. 20 : 41. *b* Jĕr. 23 : 6.

PASAL 29.

Dina taoen noe kasapoeloeh, dina boelan noe kasapoeloeh, tanggal doewa wĕlas, harita aja pangandika Pangeran 2 ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka Piraon, radja [a] Mĕsir, sarta koedoe ngawĕdjang pitjilakaeun eta, djeung pitji- 3 lakaeun satanah Mĕsir kabeh. 'Geura mitjatoer, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, eh Piraon, radja Mĕsir, [b] naga gĕde, noe ngadjapapang di tĕngah bangawanna, noe njĕboetkeun kijeu: Bangawan aing anoe aing, beunang aing njijeun pikeun 4 diri aing! 'Saĕnjana, [c] tjatjapek maneh koe kami rek ditĕrapan kakait, djeung sakoer laoek bangawan maneh koe kami rek disina rakĕt kana sisit maneh; seug maneh koe kami rek dihandjatkeun ti tĕngah bangawan maneh, katoet sakabeh laoek bangawan maneh, noe rara- 5 kĕt dina sisit maneh. 'Toeloej maneh koe kami bakal dipitjeun ka tĕgal lĕga, nja diri maneh djeung sakabeh laoek bangawan maneh; eta maneh piragrageun kana tonggong tĕgal; moal aja noe moeloeng, moal aja noe ngoempoelkeun; satĕgĕsna maneh koe kami dipaparinkeun ka sasatoan boemi djeung ka manoek awang-awang, baris hakaneun. 6 'Harita sakabeh priboemi Mĕsir [d] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, tina sabab eta tadina ngadjadi [e] iteuk hoë ka anak-intjoe Israil. 7 'Basa eta njarĕkĕl ka leungeun maneh teja, tĕs maneh teh pitĕs, matak rawek ka maranehanana sataktak-taktakna; sarta basa eta naleukeum ka maneh, pek maneh teh potong, matak heuras ka maranehanana satjangkeng-tjang- 8 kengna. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ka maneh rek ngadatangkeun pĕdang, sarta kami rek ngabasmi [f] manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti maneh. 9 'Ari tanah Mĕsir pidjadieun soewoeng djeung narikolot; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, sapedah eta tadina njĕboetkeun, jen: Bangawan teh anoe aing, beunang aing 10 njijeun teja. 'Koe sabab eta, masing

njaho, kami ngamoesoeh ka maneh djeung ka [g] bangawan maneh; sarta tanah Mĕsir teh koe kami rek didjadikeun tararikolot; nja tarikolot, nja soewoeng, [h] ti sĕmĕt nagara Migdol tĕpi ka Sĕwene, sarta bras ka watĕs tanah 11 Koes. 'Moal disorang koe soekoe manoesa, nadjan soekoe sato ge moal njorang ka dinja, sarta moal diĕnggonan 12 opat poeloeh taoen lilana. 'Karana tanah Mĕsir teh koe kami rek didjadikeun [i] soewoeng, di tĕngah sagala tanah noe saroewoeng; djeung nagara-nagarana pidjadieun saroewoeng di tĕngah sagala nagara noe tararikolot, opat poeloeh taoen lilana; sarta oerang Mĕsir teh koe kami rek dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa; nja dipantjawoe- 13 rakeun, diajakeun di sagala tanah. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dimana geus toetoep noe opat poeloeh taoen teja, seug oerang Mĕsir teh koe kami rek dikoempoelkeun ti sagala 14 bangsa, ĕnggonna pabalĕntjar; 'sarta [j] dibojongna oerang Mĕsir teja tangtoe koe kami dibalikkeun, bari diparoelangkeun ka tanah Patros, ka tanah asalna; ari di dinja eta pidjadieun karadjaän han- 15 dap. 'Nja pidjadieun handap alah batan karadjaän noe loba; djeung moal moendjoelkeun maneh deui ngaloehoeran ka bangsa-bangsa; ĕnjana mah koe kami rek didjadikeun saeutik, sina oelah ma- 16 rentah deui ka bangsa-bangsa. 'Toer eta teh moal djadi deui andĕlan anak-intjoe Israil, poerah njijeun emoet kana kadorakaän, ari maralik, noeroet ka dinja; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran. *a* Jŏs. 19 : 1; Jĕr. 46 : 2. *b* p. 32 : 2. *c* Aj. 40 : 21; p. 38 : 4. *d* p. 28 : 22, 23, 26. *e* 2 Radj. 18 : 21. *f* p. 25 : 13. *g* p. 30 : 12. *h* p. 30 : 6. *i* p. 30 : 7. *j* p. 16 : 53.

17 Ari geus kitoe, dina taoen noe katoedjoeh-likoer, dina boelan noe mimiti, tanggal hidji, harita aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 18 'Eh, anak Adam! Nĕboekadnesar, radja Baboel, geus ngagawekeun baladna pagawean bangga ka Tiroes; [a] oenggal sirah digoendoelan, djeung oenggal taktak disina babak; tatapi boh radja, boh baladna, teu meunang boeroehan ti Tiroes, tina hal pagawean noe koe eta 19 geus dipigawe ka dinja. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, [b] kami ka Nĕboekadnesar, radja Baboel, rek maparin tanah Mĕsir; djalmana noe sakitoe loba koe eta bakal dibawa; ari djaraheunana bakal didjarah djeung rajaheunana bakal dirajah; nja eta teh asoep boeroehan keur baladna. 20 'Kami maparin tanah Mĕsir teh ka Nĕboekadnesar, asoep gandjaran, majar noe koe eta dipigawe ka Tiroes teja, pedah mangmilampahkeun gawe kami, lahiran 21 Goesti Pangeran. 'Dina mangsa eta [c] kami rek ngabidjilkeun hidji tandoek pikeun anak-intjoe Israil, sarta maneh teh koe kami rek dipaparin [d] boeka soengoet di tĕngah maranehanana; harita eta [e] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 7 : 18. *b* p. 30 : 10. *c* Djab. 132 : 17. *d* p. 24 : 27. *e* p. 30 : 8.

PASAL 30.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka- 2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Geura pada midangdam: 3 Adoeh, poëan eta! 'Karana poëan teh geus deukeut, [a] estoe geus deukeut poëan Pangeran, poëan mĕndoeng; nja eta pi- 4 waktoeëun oerang kapir. 'Ari Mĕsir bakal kadatangan pĕdang, djeung di Koes piajaeun kasangsaraän, samangsa di Mĕsir roeboeh noe kasarabĕt; ari djalmana noe sakitoe loba bakal dibarawa, djeung sagala padĕmenna bakal diraroentoeh- 5 keun. 'Oerang Koes, oerang Poet, oerang Loed, djeung [b] sakabeh tjampoeran bangsa, kitoe deui oerang Koeb, sarta oerang tanah pĕrdjangdjian, bakal raroeboeh babarĕngan djeung eta koe lantaran pĕdang. *a* Joël 1 : 15. *b* Jĕr. 50 : 37.

6 Kijeu timbalan Pangeran: Saĕnjana, piraroeboeheun sakoer noe ngahajeukan ka Mĕsir, sarta kamagoengan kasantosaänana bakal toeroen; [a] ti sĕmĕt Migdol tĕpi ka Sĕwene teja tangtoe pada roeboeh dina eta tanah, lahiran Goesti 7 Pangeran. 'Sarta eta tanah bakal saroewoeng [b] di tĕngah sagala tanah noe saroewoeng, djeung ari nagara-nagarana piarajaeunana di tĕngah sagala nagara 8 noe tararikolot. 'Harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami geus ngajakeun seuneu

di Mĕsir, djeung sakabeh pangbantoena 9 geus dipinggĕskeun. 'Dina poĕan eta piajaeun oetoesan boedal ti pajoeneun kami, taroempak kapal, baris ngareuwaskeun oerang Koes, anoe tjampoleh, sarta piajaeun kasangsaraän di maranehanana, tjara keur djaman Mĕsir teja; karana, saĕnja-ĕnjana, eta teh pidatangeun.

a p. 29 : 10. b p. 29 : 12.

10 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saĕnjana, kami rek ngeuweuhkeun salobana oerang Mĕsir, [a] koe lantaran leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel. 11 'Nja eta djeung balana noe babarĕngan, [b] bangsa kapir noe panglalimna, mĕngke didaratangkeun baris ngaroeksak eta tanah; tangtoe njaraboet pĕdangna, dikeunakeun ka Mĕsir, wani pada minoeh-12 keun tanah teh koe noe kasabĕt. 'Djeung deui [c] sakoer bangawan koe kami bakal disina saät, sarta tanah teh koe kami bakal disĕrahkeun ka leungeun djalma garoreng; ari eta tanah djeung saeusieusina koe kami bakal disina soewoeng koe lantaran leungeun djalma sedjen nagara; ijeu kami Pangeran noe ngandika.

a p. 29 : 19. b p. 28 : 7. c Jĕs. 19 : 5.

13 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Malah kami rek ngagĕmpoer sakoer brahala, djeung ngeuweuhkeun sakoer aällahan ti nagara Nop; sarta moal aja deui gĕgĕden ti tanah Mĕsir; toer kami bakal ngajakeun pikasijeuneun di tanah 14 Mĕsir teh. 'Djeung deui nagara Patros koe kami rek disina soewoeng, sarta rek ngajakeun seuneu di nagara Soan, djeung nĕrapkeun hoekoeman ka nagara 15 No.'Malah kami rek ngoetjoerkeun wĕra kami ka nagara Sin, benteng Mĕsir teja; sarta rek ngabasmi salobana oerang No. 16 'Eta kami tangtoe ngajakeun seuneu di Mĕsir; oerang Sin teh bakal sangsara bangĕt; nagara No bakal dibĕdahkeun, djeung nagara Nop [bakal katĕmpoeh] 17 moesoeh ti beurang. 'Djalma baroedjang di nagara Awen djeung di nagara Pi-Beset bakal raroeboeh koe pĕdang; djeung eusi eta nagara bakal laleum-18 pang asoep ka pangdjarahan. 'Djeung deui di nagara Tahpanhes poĕ teh bakal poĕk, dimana kami di dinja meunggaskeun pasangan Mĕsir; sarta kamagoengan kasantosaänana bakal dileungitkeun di dinja; eta tangtoe kalipoetan koe mĕndoeng, djeung anak-anakna bakal laleumpang, asoep ka pangdjarahan. 19 'Tah, kitoe kami mĕngke nja nĕrapkeun hoekoeman ka Mĕsir; sarta eta [b] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Jĕr. 43 : 12. b p. 32 : 15.

20 Ari geus kitoe, dina taoen noe kasawĕlas, dina boelan noe mimiti, tanggal toedjoeh, harita aja pangandika Pange-21 ran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] leungeun Piraon, radja Mĕsir, koe kami geus dipotongkeun; sarta, saĕnjana, moal diboelĕnan, moal dioebaran, moal make diboengkoes atawa digĕnder, sarta moal koewat deui 22 njĕkĕl pĕdang. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka Piraon, radja Mĕsir, sarta kami rek motongkeun leungeunna, nja leungeun noe koewat keneh, sarta noe geus potong; djeung pĕdangna koe kami rek disina ragrag ti 23 leungeunna. 'Sarta [b] oerang Mĕsir teh koe kami rek dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa; nja dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah. 24 'Sabalikna kami rek ngoewatkeun leungeun radja Baboel, sarta pĕdang kami koe kami rek ditjĕkĕlkeun ka leungeun eta; ari leungeun Piraon mah koe kami rek dipotongkeun, sarta Piraon bakal gĕgĕroengan di hareupeun radja Baboel, sakoemaha gĕgĕroengan noe kasabĕt. 25 'Saĕnjana, kami rek ngoewatkeun leungeun radja Baboel, ari leungeun Piraon mah bakal moerag; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami njĕkĕlkeun pĕdang kami ka leungeun radja Baboel, sarta pĕdang teh koe eta dioengkoel-26 keun ka tanah Mĕsir. 'Djeung oerang Mĕsir teh koe kami rek dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa; nja dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Jĕr. 48 : 25. b p. 29 : 12.

PASAL 31.

Ari geus kitoe, [a] dina taoen noe kasawĕlas, dina boelan noe katiloe, tanggal hidji, harita aja pangandika Pange-2 ran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! bedjakeun ka Piraon, radja

Měsir, djeung ka salobana rahajatna, kijeu: Maneh teh mapakan saha dina 3 kagĕdean maneh? 'Masing nganjahokeun, Asoer teja ibarat ki poetri di goenoeng Libanon, [b] aloes dahanna, djeung ngahijeumanana kawas leuweung, toer loehoer dĕdĕgna, sarta pontjotna aja di 4 antara daoen gomplok. 'Tjai noe matak ngagĕdean ka dinja, tji-njoesoe noe matak ngadjangkoengan ka dinja; waloenganana ngotjor sakoeriling ĕnggonna dipĕlak, djeung ngabidjilkeun kokotjo-5 ranana ka sakabeh kakaian tĕgal. 'Kitoe noe matak dĕdĕgna loehoer ti batan sakabeh kakaian tĕgal; djeung dahanna ngarejaän, sarta poetjoekna marandjangan tina bawaning loba tjai, mangsana 6 keur ngagĕdean. 'Sakabeh manoek awang-awang [c] njarajang dina dahanna, djeung sakabeh sato galak aranakan handapeun ijoehna, malah sakabeh bangsa galĕde 7 ngarĕnggon dina hijeumna. 'Tah, kitoe aloesna koe kagĕdeanana, koe kapandjangan dahan-dahanna; wantoe-wantoe 8 akarna njanding tjai loba. 'Ari ki poetri noe [d] di taman Allah teja taja noe ngabajahkeun ka eta; ki djamoedjoe teu mapakan dahan eta, djeung ki tjaringin teu nandingan ijoeh eta; sakabeh kakaian noe di taman Allah teja taja noe ma-9 pakan eta dina kaäloesanana. 'Koe kami didamĕl aloes, dilobakeun dahanna, wani sakabeh kakaian Eden, sakoer noe di taman Allah teja, pada sirik ka dinja.

a p. 30 : 20. *b* Dan. 4 : 10. *c* p. 17 : 23; Dan. 4 : 12. *d* p. 28 : 13.

10 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh loehoer nja dĕdĕg, djeung pontjotna koe eta diajakeun di antara daoen gomplok, sarta [a] hatena adigoeng koe kaloehoeranana, 11 'noe matak eta koe kami diselehkeun ka leungeun bangsa kapir noe pangkawasana, sina milampah ka dinja sakarĕp-karĕp; koe kami eta geus didjong-12 klokkeun tina kadorakaänana. 'Seug ditoewar koe djalma sedjen nagara, [b] panglalimna bangsa kapir, bari toeloej dipitjeun; ari dahan-dahanna maroeragan ka goenoeng-goenoeng djeung ka sakabeh lĕbak-lĕbak, sarta poetjoek-poetjoekna disarĕmplakkeun, diajakeun di sakabeh waloengan boemi; djeung sakabeh bangsa noe di boemi broel arindit tina hijeumna, pada ninggalkeun inja. 13 'Sakabeh manoek awang-awang areunteup dina tangkalna noe ngagoler, djeung sakabeh sato galak araja dina rangrang-14 na. 'Soepaja sakabeh kai sisi tjai oelah aja noe ngaloehoerkeun dĕdĕgna, djeung oelah ngajakeun pontjotna di antara daoen gomplok; kitoe deui soepaja sakoer noe njeuseup tjai oelah aja noe boga rasa nangtoeng koe maneh tina kaloehoeranana; karana kabeh ge geus disĕrahkeun kana maot, [c] ka ĕnggon panghandapna di boemi, sina tjampoer djeung anak Adam, nja djeung sakoer noe toeroen kana gorowong.

a p. 28 : 6. *b* p. 28 : 7. *c* p. 26 : 20; 32 : 18.

15 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Keur poëan eta [a] toeroen ka ĕnggon noe maot teja, kami ngadamĕl prihatin; ari tjinjoesoe koe kami ditijoengan tina hal eta, djeung waloenganana koe kami dipĕgatan, nja tjai noe loba teja dihalangan; djeung deui goenoeng Libanon koe kami disina mĕsoem tina hal eta, sarta sakabeh kakaian tĕgal pada katoelalĕ-16 ngan tina hal eta. 'Tina sora pangroeboehna kami ngojagkeun oerang kapir, basa eta koe kami ditoeroenkeun ka ĕnggon noe maot, djeung sakoer noe toeroen kana gorowong; sarta sakabeh kakaian Eden, kai Libanon noe pangoentjoelna nja pangaloesna, sakoer noe njeuseup tjai, pada kalipoeran di ĕnggon 17 panghandapna di boemi. 'Eta oge pada toeroen djeung manehanana ka ĕnggon noe maot, ka sakoer noe kasabĕt koe pĕdang; tĕgĕs sakoer noe djadi leungeunna, noe ngarĕnggon dina hijeumna di tĕngah bangsa kapir.

a Jĕs. 14 : 11, 15.

18 Eta maneh, ana kitoe pĕtana, tjik mapakan noe mana bangsa kakaian Eden teh dina kamoeljaän djeung dina kaagoengan? Saestoena maneh ĕngke direudjeungkeun ka sakoer kakaian Eden, ditoeroenkeun ka ĕnggon panghandapna di boemi; maneh pingalondjoreun [a] tjampoer djeung sakoer noe teu disoenat, reudjeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang. Tah, pikitoeëun Piraon djeung salobana rahajatna, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 32 : 19.

PASAL 32.

Ari geus kitoe, dina taoen noe kadoewawĕlas, dina boelan noe kadoewa-wĕ-

las, tanggal hidji, harita aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandika-
2 na: 'Eh, anak Adam! maneh koedoe ngoetjapkeun [a] njanjian nalangsa hal Piraon, radja Měsir; kijeu piomongeun maneh ka dinja: Maneh teh di lěbah bangsa kapir oepama singa ngora, djeung maneh teh ibarat [b] naga dina laoetan; seug maneh njolojong djeung waloengan maneh, sarta maneh ngiroehkeun tjai koe soekoe maneh, djeung ngalětjěkkeun wa-
3 loenganana. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saestoena kami ka maneh [c] rek ngaroengkoepkeun eurad kami, koe lantaran pakoempoelan bangsa reja pisan; sarta maneh koe eta bakal dihandjat-
4 keun koe djaring kami. 'Toeloej maneh koe kami bakal dipitjeun ka darat, dialoengkeun ka těgal, [d] djeung sakabeh manoek awang-awang koe kami bakal disina eunteup ka maneh, sarta sasatoan saboemi kabeh koe kami bakal disina
5 seubeuh ti maneh. 'Ari daging maneh koe kami bakal diajakeun di goenoeng-goenoeng, djeung lěbak-lěbak koe kami bakal diparinoehkeun koe kaloehoeran
6 maneh. 'Ari tanah maneh ngalenghoj koe kami bakal ditjaian koe gětih maneh, sěrěk goenoeng-goenoeng, wani sakoer waloengan parinoeh koe gětih maneh.
7 'Djeung samangsa maneh koe kami dipareumkeun, kami bakal mindingan langit; bentang-bentangna koe kami bakal disoerěmkeun, panon-poë bakal dipindingan koe mega, djeung boelan moal nja-
8 angkeun tjaängna. 'Sakabeh damar noe njaängan di langit koe kami bakal disaroerěmkeun tina hal maneh; djadi kami bakal maparin poëk ka tanah maneh,
9 lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung [e] kami bakal ngabingoengkeun hate bangsa reja pisan, samangsa kami ngadatangkeun [bedja] karoeksakan maneh ka eta bangsa-bangsa, ka tanah-tanah noe teu ka-
10 njahoan koe maneh. 'Bangsa reja pisan [f] koe kami bakal disina mělěngěk tina hal maneh, djeung radja-radjana bakal pada moeringkak nja boeloe tina hal maneh, samangsa kami ngabarkeun pědang kami di hareupeun maranehanana; sakeudeung-keudeung eta bakal ngararendjag, hidji-hidji sijeun koe pati sora-
11 ngan, keur poëan maneh roeboeh. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pědang radja Baboel ěngke ngadatangan ka ma-
12 neh. 'Koe lantaran pědang djalma prawira kami bakal ngaroeboehkeun salobana rahajat maneh; eta sakabehna [g] panglalimna oerang kapir; tangtoe pada ngaroeksakkeun kamagoengan Měsir, djeung
13 noempoerkeun salobana rahajatna. 'Malah kami bakal ngagěmpoer sakabeh sasatoanana, dileungitkeun ti sisi tjai gěde; sarta tjai teh moal dikiroehkeun deui koe soekoe manoesa, nadjan koe soekoe
14 sato ge moal dikiroehkeun.'Dina mangsa eta tjaina koe kami rek disina ngorotan, djeung waloenganana rek disina ngotjor sapěrti minjak, lahiran Goesti Pangeran.
15 'Dimana tanah Měsir koe kami didjadikeun soewoeng, datang ka soewoeng pisan tanahna, bejak saeusina; dimana kami ngabasmi sakabeh priboemina, nja didinja [h] tangtoe pada nganjahokeun,
16 jen kami teh Pangeran. 'Kitoe oenina njanjian nalangsa teh; tangtoe pada nganjanjikeun eta; anak bangsa kapir noe awewe noe bakal nganjaranjikeun inja; ari noe dipake nganjaranjikeun teh hal Měsir djeung hal salobana djalma eta, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 27 : 2; 28 : 12. *b* p. 29 : 3. *c* p. 12 : 13; Hos. 7 : 12. *d* p. 39 : 4. *e* p. 31 : 16. *f* p. 26 : 16—18. *g* p. 30 : 11. *h* p. 33 : 29.

17 Ari geus kitoe, dina taoen noe kadoewa-wělas keneh, dina tanggal lima wělas, harita aja deui pangandika Pangeran
18 ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura mangdjěrat-djěritkeun salobana oerang Měsir, sarta toeroenkeun, nja eta djeung anak bangsa kapir noe maroelja, ka ěnggon noe panghandapna di boemi, ka sakoer noe geus
19 toeroen kana gorowong. 'Naha maneh pikarěsěpeun ti batan saha? Geura toeroen, [a] ngalondjor djeung sakoer noe teu
20 disoenat. 'Eta bakal raroeboeh tjampoer djeung noe pada kasabět koe pědang; geus diselehkeun kana pědang; pek pada ngagoesoer eta katoet salobana raha-
21 jatna. 'Ari djalma prawira noe karawasa [b] bakal pada oeloek salam ka manehanana ti djěro ěnggon noe maot, kitoe deui ka pangbantoena; geus pada taroeroen, ngalalondjor, sakoer noe teu disoenat, noe pada kasabět koe pědang.
22 'Di dinja aja Asoer djeung sapakoempoelanana; astana-astanana aja di sakoerilingna; eta kabeh kasarabět, raroe-

23 boeh koe pĕdang. 'Ari astana-astanana geus diajakeun [c] di noe pangdjĕrona dina gorowong, sarta pakoempoelanana aja di sakoeriling astanana; eta kabeh kasarabĕt, raroeboeh koe pĕdang, sakoer noe tadina sok matak baloewas dina 24 tanah djalma hariroep. 'Di dinja aja Elam djeung salobana rahajatna sakoeriling astanana; eta kabeh kasarabĕt, raroeboeh koe pĕdang; geus pada toeroen hanteu disoenat ka ĕnggon panghandapna di boemi; ari eta tadina sok [d] pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep; dĕmi ajeuna njarandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toe-25 roen kana gorowong. 'Elam teja geus dibere ĕnggon tjampoer djeung sakoer noe kasabĕt, reudjeung salobana rahajatna; astana-astanana aja di sakoeriling astana Elam; eta kabeh teu disoenat, pada kasabĕt koe pĕdang; karana tadina sok pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep; dĕmi ajeuna njarandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toeroen kana gorowong; eta teh geus ditjampoerkeun djeung sakoer 26 noe kasabĕt. 'Di dinja aja Mesek, Toebal djeung salobana rahajatna; astana-astanana aja di sakoerilingna; eta kabeh teu disoenat, beunang njabĕtan koe pĕdang; karana tadina sok pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep. 27 'Dĕmi ngalalondjorna hanteu reureudjeungan djeung djalma prawira noe raroeboeh, bangsa teu disoenat, noe toeroenna ka ĕnggon noe maot mawa parabotna pĕrang, sarta pĕdangna diteundeunan handapeun sirah-sirahna, ari kadorakaänana tĕtĕp dina toelang-toelangna; karana sok pada matak baloewas, adat djalma prawira dina tanah 28 djalma hariroep. 'Maneh oge ĕngke dipinggĕskeun, ditjampoerkeun djeung sakoer noe teu disoenat, pingalondjoreun 29 djeung noe pada kasabĕt koe pĕdang. 'Di dinja aja Edom, radja-radjana djeung sakabeh gĕgĕdenna; geus pada ditjampoerkeun kalawan pangawasana ka sakoer noe kasabĕt koe pĕdang; eta pada ngalondjor djeung sakoer noe teu disoenat, sarta djeung sakoer noe geus toe-30 roen kana gorowong. 'Di dinja aja bopati-bopati tanah kaler, sarejana, kitoe deui sakabeh oerang Sidon; geus pada toeroen djeung sakoer noe kasabĕt; keur pada matak baloewas tina pangawasana seug mareunang era, sarta pada ngalondjor teu disaroenat djeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang, bari pada njandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toe-31 roen kana gorowong. 'Piraon bakal nendjo eta sakabeh, sarta kalipoeran tina hal rahajatna noe sakitoe loba; pada pikasabĕteun koe pĕdang, Piraon djeung sabaladna kabeh, lahiran Goesti Pange-32 ran. 'Karana kami maparin kabaloewasan ti kami dina tanah djalma hariroep; ari Piraon djeung salobana rahajatna bakal pada dilondjorkeun, ditjampoerkeun djeung sakoer noe teu disoenat, djeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 31 : 18. *b* Jĕs. 14 : 9; p. 31 : 16. *c* Jĕs. 14 : 15. *d* p. 26 : 17.

PASAL 33.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura ngawoeroek ka anak bangsa maneh; ari piomongeun maneh ka darinja kijeu: Satijap-tijap kami ngadatangkeun pĕdang ka hidji tanah, seug djalma-djalma eusi tanah eta njokot hidji djalma ti wĕwĕngkĕran maranehananа, didjijeun [a] toekang kĕmit 3 maranehanana; 'beh eta nendjo pĕdang teja datang kana tanah, seg nijoep sangkakala, ngingĕtan ka djalma-djalma; 4 'geus kitoe aja noe ngadenge sora sangkakala, tapi teu ngagoegoe; toeloej pĕdang teh datang, njokot patina: [b] nja eta 5 gĕtihna pimalikeun ka dirina. 'Sora sangkakala teh kadenge, tapi teu ngagoegoe; gĕtihna pimalikeun ka dirina; dĕmi saha-saha noe ngagoegoe mah, nga-6 rahajoekeun patina. 'Sabalikna, lamoen eta toekang kĕmit nendjo pĕdang teh datang, tatapi teu nijoep sangkakala, djalma-djalma teu diingĕtan, toeloej pĕdang teh datang, njokot hidji pati ti lĕbah maranehanana: nja eta noe ditjokot patina teh mawa kasalahan sorangan, [c] tatapi gĕtihna koe kami tangtoe dipoendoet ti toekang kĕmit teja. 7 'Ari maneh teh, anak Adam! [d] maneh koe kami geus didamĕl toekang kĕmit anak-intjoe Israil; mana maneh koedoe ngadengekeun pangandika ti lambĕj kami, djeung koedoe ngingĕtan ka darinja

8 tina sabab kami. 'Satijap-tijap kami nimbalan ka djalma doraka kijeu: Eh, djalma doraka! maneh teh tangtoe paeh; dĕmi koe maneh teu diwoeroek, teu ngingĕtan ka noe doraka sina mitjeun djalanna: nja eta djalma doraka teh pipaeheun mawa kasalahanana, tatapi ari gĕtihna mah koe kami tangtoe di-

9 poendoet ti leungeun maneh. 'Sabalikna, lamoen djalma doraka teh koe maneh diingĕtan, sina mitjeun djalanna, sina tobat, mitjeun eta, tapi teu tobat, teu mitjeun djalanna mah: nja eta teh pipaeheun mawa kasalahanana, dĕmi maneh mah geus ngaloepoetkeun njawa sorangan. *a* p. 3 : 17. *b* p. 18 : 13. *c* p. 3 : 18. *d* p. 3 : 17.

10 Djeung deui maneh teh, anak Adam! bedjakeun ka anak-intjoe Israil: [a] Maraneh sok ngaromong, kijeu omong maraneh: Saĕnjana koela naranggoeng kamasijatan koela djeung dosa-dosa koela; sarta koela teh [b] aladjoer koe lantaran

11 eta; pimanaeun koela teh hiroep? 'Bedjakeun ka darinja: Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, [c] hamo kami teh soeka kana paehna djalma doraka; ari kasoeka kami noe doraka teh tobat, mitjeun djalanna, soepaja hiroep. Geura tarobat! geura tarobat! pitjeun djalan maraneh noe garoreng; karana pinahaoneun maraneh teh paeh, ĕh anak-intjoe Israil? *a* Jĕs. 64 : 6. *b* p. 4 : 17; 24 : 23. *c* p. 18 : 23, 31.

12 Djeung deui maneh teh, anak Adam! bedjakeun ka anak bangsa maneh: [a] Kabĕnĕran djalma noe bĕnĕr moal ngaloepoetkeun manehanana 'keur poĕan migawe kamasijatan; kitoe deui kadorakaän djalma noe doraka moal matak manehanana titadjong keur poĕan tobat, mitjeun kadorakaänana; sarta noe bĕnĕr moal pibisaeun hiroep koe lan-

13 taran eta, keur poĕan migawe dosa. 'Satijap-tijap kami nimbalan ka djalma noe bĕnĕr, jen tangtoe hiroep; geus kitoe eta teh [b] ngandĕlkeun kabĕnĕranana, sarta migawe kagorengan: sakabeh kabĕnĕranana hamo aja noe diĕmoetkeun; ĕnjana mah koe kagorenganana, noe dipigawe teja, koe lantaran eta noe ma-

14 tak manehanana pipaeheun. 'Djeung deui satijap-tijap kami nimbalan ka djalma noe doraka, jen tangtoe paeh; geus kitoe eta teh tobat, mitjeun dosana, bari seug ngalampahkeun hoekoem djeung

15 kabĕnĕran; 'datang ka noe doraka teh [c] moelangkeun gade, ngagantian beunangna ngarampas, ngalakonan [d] pikoekoeh kahiroepan, sarta teu migawe kagorengan: tangtoe eta hiroep, moal waka

16 paeh. 'Sakabeh dosana noe geus dipigawe [e] moal aja noe diĕmoetkeun ka dinja; ajeuna ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran, noe matak eta pi-

17 hiroepeun. 'Dĕmi tjarek anak bangsa maneh mah: [f] Djalan Goesti hanteu bĕnĕr; padahal djalanna sorangan anoe hanteu

18 bĕnĕr teh. 'Lamoen noe bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, migawe kagorengan,

19 tangtoe paeh koe lantaran eta. 'Sabalikna, lamoen noe doraka tobat, mitjeun kadorakaänana, bari ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran mah, nja eta tangtoe hiroep koe hal kitoe.

20 'Parandene tjarek maraneh mah: Djalan Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-intjoe Israil! kami rek ngahoekoeman ka maraneh, ka hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna. *a* p. 18 : 24. *b* 1 Kor. 10 : 12. *c* p. 18 : 7, 28. *d* p. 20 : 11. *e* p. 18 : 22. *f* p. 18 : 25.

21 Ari geus kitoe, mangsa kadoewawĕlas taoenna kaoela djeung batoerbatoer dibarojong, dina boelan noe kasapoeloeh, tanggal lima, [a] djĕboel ka kaoela hidji djalma noe minggat ti Jĕroesalem, bebedja kijeu: Dajeuh geus

22 katĕmpoeh! 'Kalĕrĕsan panangan Pangeran noempangan ka kaoela, wantji sore, samemeh datang djalma noe minggat teja; [b] sarta andjeunna geus moekakeun biwir kaoela, nĕpi ka datangna eta ka kaoela wantji isoek; djadi biwir kaoela boeka, geus teu bisoe deui ka-

23 oela teh. 'Ladjĕng aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana:

24 'Eh, anak Adam! priboemi eta ĕnggon noe tararikolot dina tanah Israil sok njarĕboet, kijeu poknа: [c] Ibrahim teja noenggal, sarta diwaris ijeu tanah; ari oerang mah reja pisan; ijeu tanah geus dipaparinkeun ka oerang, djadi warisan.

25 'Koe sabab eta, bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maraneh sok ngahakan [d] kalawan gĕtihna, djeung [e] sok njĕngkatkeun panon ka brahala-brahala maraneh, malah sok ngoetjoerkeun gĕtih; karah maraneh

26 pikawariseun eta tanah? 'Pĕdang maraneh noe koe maraneh dipake katĕgĕran; maraneh migawe kagiroekan, djeung [f] nganadjiskeun ka pamadjikan batoer; karah maraneh pikawariseun eta tanah?
27 'Bedjakeun koe maneh kijeu ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dĕmi hiroep kami! moal gagal sakoer noe aja di ĕnggon tararikolot teja piraroeboeheun koe pĕdang; ari sakoer noe aja di tĕgal, koe kami rek dipaparinkeun ka sato, baris hakaneun eta; djeung sakoer noe aja dina benteng-benteng djeung dina goeha-goeha piparaeheun koe pa-
28 gĕboeg. 'Ari tanah teh koe kami rek didjadikeun soewoeng matak mĕlĕngĕk, djeung [g] kamagoengan kasantosaänana bakal dileungitkeun; ari goenoeng-goenoeng Israil bakal saroewoeng, wani taja
29 noe njorang. 'Harita eta [h] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa tanah teh koe kami geus didjadikeun soewoeng, matak mĕlĕngĕk, tina hal sakabeh kagiroekanana noe dipigawe.

a p. 24:26. *b* p. 24:27. *c* Jĕs. 51:2. *d* 3 Moesa 19:26. *e* p. 18:6. *f* p. 18:6, 11. *g* p. 30:6, 18. *h* p. 34:27; 35:4.

30 Djeung deui maneh teh, anak Adam! anak bangsa maneh sok pada mitjamtjamkeun ka maneh pipir bilik-bilik djeung dina lawang imah-imah; pada ngaromong, hidji-hidji djeung batoerna, kijeu pokna: Hajoe, oerang leumpang! oerang dengekeun pangandika noe ka
31 loewar ti Pangeran! 'Toeloej [a] moeroeboel ka maneh koemaha adat djalmadjalma noe moeroeboel; gek darijoek di hareupeun maneh poera-poera oemat kami, bari seug pada ngadengekeun piwoeroek maneh, tapi hanteu dilampahkeun; karana eta teh biwirna njĕmoekeun noe bogoh, dĕmi atina mah noeroet
32 kana kapĕrĕtjitanana. 'Saĕnjana, maneh koe eta diangkĕn sapĕrti kakawihan noe bogoh, anoe aloes sorana djeung ngeunah ngatjapina; pada ngadengekeun ka piwoeroek maneh, tapi hanteu dilampah-
33 keun.'Dĕmi samangsa boekti eta, (saĕnjana, ĕngke boekti!) [b] harita tangtoe pada nganjahokeun, jen aja nabi di tĕngah maranehanana.

a p. 8:1; 14:1; 20:1. *b* p. 2:5.

PASAL 34.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh [a] geura ngawĕdjang pitjilakaeun pangangon Israil; geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh ka darinja, ka sakoer pangangon teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalaïeun pangangon Israil, wĕt ngarangon dirina sorangan! Naha pangangon lain koedoe
3 ngarangon dombana? 'Maraneh ngahakan gadjihna, makeanan sorangan koe boeloena, mareuntjit anoe beunang ngalintoehan, tapi teu ngarangon dombana.
4 'Noe hengker koe maraneh teu dikoewatkeun, noe gĕring koe maraneh teu dioebaran, noe potong koe maraneh teu digĕnderan, noe ngalantrah koe maraneh teu disina balik, sarta noe leungit koe maraneh teu ditejangan; istoening maraneh [b] njĕkĕl teh ka dinja kalawan kabĕngisan djeung kalawan kakĕsitan.
5 'Djeung deui eta teh [c] paboejar, tina taja pangangon; sarta geus djadi hakaneun sakabeh sato galak; estoe domba
6 teh pabalĕntjar. 'Domba kami kasaroeng di sakabeh goenoeng-goenoeng djeung di sakabeh pasir loehoer; estoe domba kami pabalĕntjar di satonggong boemi, sarta taja noe nanjakeun, soemawonna
7 moen nejangan. 'Koe sabab eta, eh sakoer pangangon! geura darengekeun ijeu
8 pangandika Pangeran. 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, moal gagal, sapedah domba kami geus djaradi rajaheun, sarta domba kami geus djaradi hakaneun sakabeh sato galak, tina taja pangangon, kitoe deui pangangon kami teu nanja-nanjakeun atjan domba kami, malah pangangon teh ngarangon dirina sorangan bae, teu nga-
9 rangon domba kami: 'koe sabab eta, eh sakoer pangangon! geura darengekeun
10 ijeu pangandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka pangangon teh; sarta domba kami [d] koe kami rek dipoendoet ti leungeun maranehanana, djeung maranehanana koe kami rek dieureunkeun ngangon domba; kitoe deui pangangon teh moal ngarangon dirina sorangan deui; malah domba kami koe kami rek dirĕboet ti soengoet maranehanana, sarta moal djadi deui [e] haka-
11 neunana. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, ijeu kami koe andjeun rek nanjakeun domba kami,

12 sarta rek diloris. 'Sapĕrti pangangon ngaloris goendoekanana, keur mangsa ajana di tĕngah dombana noe paboerantak, nja kitoe kami mĕngke ngaloris domba kami, sarta koe kami rek dilaleupaskeun ti saniskara ĕnggon ajana dipabalĕntjarkeun [f] keur poëan mĕndoeng nja angkeub teja. 13 'Estoe [g] koe kami rek dika-loewarkeun ti sagala bangsa, nja dikoempoelkeun ti sagala tanah, bari dipoelangkeun sakali ka tanahna sorangan; geus kitoe koe kami bakal diarangon dina goenoeng-goenoeng Israil, dina wahangan-wahangan djeung dina sakabeh ĕnggon tanah geusanna tjitjing; 14 'nja diangonna koe kami dina pangangonan aloes, sarta di goenoeng Israil noe laloehoer pipakandanganeunana; di dinja maranehanana pingabarakeun dina pakandangan ngeunah, sarta bakal diarangon dina pangangonan gĕmoek, dina goenoeng-goenoeng Israil. 15 'Kami koe andjeun bakal ngangon domba kami, sarta kami koe andjeun bakal ngabarakkeun inja, lahiran Goesti Pangeran. 16 'Noe leungit koe kami tangtoe ditejangan; noe ngalantrah koe kami tangtoe disina balik; noe potong koe kami tangtoe digĕnderan, sarta noe gĕring koe kami tangtoe dikoewatkeun; sabalikna noe lintoeh sarta noe koewat mah koe kami tangtoe ditoempoer; diangonna koe kami make hoekoeman. 17 'Ari moenggoeh maraneh, domba kami! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami bakal ngahoekoeman, [h] misahkeun domba reudjeung domba, kitoe deui ka domba lalaki djeung ka badot. 18 'Koetan koe maraneh dikira pĕrkara leuleutikan, maraneh njatoean pangangonan noe aloes, wĕt sesa maraneh njatoean koe maraneh diidĕk-idĕk ongkoh? kitoe deui maraneh nginoem tjai herang, wĕt anoe kari koe soekoe maraneh dilĕtjĕkkeun ongkoh? 19 'Ari domba kami karah koedoe njatoean beunang ngidĕk-ngidĕk maraneh, sarta ngarinoem beunang ngalĕtjĕkkeun soekoe maraneh?

a Jĕr. 23 : 1. *b* 3 Moesa 25 : 43; 1 Petr. 5 : 3. *c* Mat. 9 : 36. *d* p. 33 : 8. *e* p. 22 : 25. *f* p. 30 : 3. *g* p. 28 : 25. *h* Mat. 25 : 32.

20 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran ka maranehanana: Masing njaho, kami koe andjeun bakal ngahoekoeman, misahkeun domba lintoeh reu-21 djeung domba koeroe. 'Sapedah sakoer noe halengker koe maraneh dihendelan koe gigir djeung koe taktak, sarta diteunggaran koe tandoek, datang ka dipabalĕntjarkeun koe maraneh, disina ka 22 loewar: 'noe matak kami rek njalamĕtkeun domba kami, sarta moal pidjadieun deui rajaheun; estoe kami bakal ngahoekoeman, misahkeun domba reu-23 djeung domba. 'Sarta kami bakal ngadĕgkeun hidji pangangon njangking ka maranehanana; nja eta noe pingangoneun maranehanana, [a] tĕgĕs Dawoed, abdi kami teja; nja eta noe pingangoneun ka maranehanana, sarta nja eta noe pidjadieun pangangon maranehanana. 24 'Djeung kami Pangeran bakal Allahna, sarta Dawoed, abdi kami teja, noe bakal djadi gĕgĕden di tĕngah maranehanana; ijeu kami Pangeran noe ngandika. 25 'Djeung deui kami ka maranehanana bakal ngadamĕl [b] pĕrdjangdjian kasalamĕtan, sarta rek ngaleungitkeun sato galak tina tanah; noe matak maranehanana ngarĕnggon di tĕgal lĕga bari sĕnang ati, kitoe deui hareës di 26 leuweung-leuweung. 'Ari eta sakabeh, sarta djeung noe sakoeriling pasir kami, koe kami rek didjadikeun matak bĕrkah; toer kami bakal noeroenkeun hoedjan dina oesoemna, nja piajaeun hoedjan 27 matak bĕrkah. 'Ari tatangkalan kĕbon [c] bakal ngabidjilkeun boewahna, djeung [d] boemi bakal ngabidjilkeun hasilna, sarta maranehanana dina tanahna pada sĕnang ati; [e] harita tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana kami geus motongkeun sambilan pasanganana, djeung maranehanana koe kami geus dileupaskeun ti leungeun sakoer noe ngoemawoelakeun maranehanana. 28 'Sarta maranehanana moal djadi deui rajaheun bangsa kapir, djeung moal dihakan koe sato boemi; istoening pingarĕnggoneun sĕnang ati, djeung moal 29 aja noe matak reuwas. 'Sarta [f] kami bakal ngadĕgkeun pikeun maranehanana hidji Tangkal anoe mashoer, malah maranehanana moal kasorang deui koe langlajeuseun dina djĕro tanah, djeung moal njarandang deui wiwirang ti oerang 30 kapir. 'Harita [g] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran Allahna

njarĕngan ka maranehanana, kitoe deui maranehanana, nja eta anak-intjoe Israil, djadi oemat kami, lahiran Goesti 31 Pangeran. 'Ari maraneh teja, eh domba kami, eh [h] domba angonan kami! maraneh teh manoesa; djeung kami teh Allah maraneh, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 37 : 24. *b* Jěs. 55 : 3; p. 37 : 26. *c* p. 36 : 30. *d* Djab. 67 : 7. *e* p. 35 : 4. *f* Jěr. 23 : 5. *g* p. 11 : 20; 36 : 38. *h* Djab. 100 : 3; Jěr. 23 : 1.

PASAL 35.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! [a] maneh geura njanghareup ka [b] pigoenoengan Seir, sarta koedoe nga-3 wĕdjang pitjilakaeunana. 'Ari piomongeun maneh ka dinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh, pigoenoengan Seir! masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari maneh koe kami didjadikeun soewoeng, 4 matak mĕlĕngĕk. 'Ari nagara-nagara maneh koe kami rek disina narikolot; estoe maneh teh mĕngke soewoeng; harita maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami 5 teh Pangeran. 'Sapedah maneh teh [c] langgĕng nja ngamoesoeh, sarta anak-intjoe Israil koe maneh diwarĕrĕgkeun ka pangawasa pĕdang, keur waktoe eta kabalahian, keur waktoe toetoeg ka-6 dorakaän teja. 'Koe sabab eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran: saĕnjana, maneh koe kami ditangtoekeun baris gĕtih, sarta gĕtih noe bakal ngoedag-ngoedag ka maneh; pedah maneh teu geuleuh ka gĕtih, noe matak gĕtih bakal ngoedag-ngoedag ka maneh. 7 'Ari pigoenoengan Seir teh koe kami bakal didjadikeun rehe nja soewoeng; sarta kami bakal ngeuweuhkeun ti dinja 8 noe njorang djeung noe moelang. 'Ari goenoeng-goenoengna koe kami bakal diparinoehkeun koe djalmana noe kasarabĕt; sarta noe kasabĕt koe pĕdang teh bakal tinglalondjor dina pasir-pasir maneh, dina lĕbak-lĕbak maneh, djeung 9 dina sakabeh wahangan maneh. 'Estoe maneh koe kami bakal didjadikeun soewoeng salalanggĕngna, sarta nagara-nagara maneh moal aja noe ngeusian; [d] harita maraneh tangtoe pada nga-10 njahokeun, jen kami teh Pangeran. 'Sapedah maneh njĕboet kijeu: Eta doewa bangsa djeung eta doewa tanah nja aing anoe pibogaeun, [e] tangtoe kamilik koe oerang, masih Pangeran linggih di dinja: 11 'koe sabab eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, tangtoe kami ngadamĕl noeroetkeun napsoe maneh djeung noeroetkeun kadĕngkian maneh, noe koe maneh dilampahkeun ka darinja tina kageuleuhan maneh teja; sarta kami tangtoe nganjahokeun andjeun ka darinja, samangsa kami ngahoekoeman 12 ka maneh. 'Harita maneh tangtoe nganjahokeun, jen koe kami Pangeran kadangoe [f] sakabeh pangagogoreng maneh, noe koe maneh diomongkeun hal goenoeng-goenoeng Israil, omong noe kijeu teja: Saroewoeng eta teh, geus dipaparinkeun ka oerang baris haka-13 neun. 'Djadi maraneh teh pada ngagoengkeun sorangan, ngamoesoeh ka kami koe soengoet maraneh, sarta maraneh ngalobakeun omong, ngamoesoeh ka kami; [g] koe kami geus kadangoe. 14 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dimana boengah saboemi kabeh, maneh 15 koe kami bakal didamĕl soewoeng. 'Sakoemaha maneh bareto [h] boengah koe hal milik anak-intjoe Israil, tina soewoengna teja, nja kitoe kami mĕngke ngadamĕl ka maneh; pigoenoengan Seir djeung satanah Edom pidjadieun soewoeng sakoerilingna; [i] harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a p. 6 : 2. *b* 25 : 8. *c* 1 Moesa 27 : 41; p. 25 : 12, 15. *d* p. 36 : 11. *e* 4 Moesa 35 : 34; Djab. 83 : 13. *f* Ob. 12. *g* Jěs. 37 : 28. *h* Njanj. 4 : 21. *i* p. 36 : 11.

PASAL 36.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! [a] geura ngawĕdjang ka goenoeng-goenoeng Israil; kijeu piomongeun maneh: Eh, goenoeng-goenoeng Israil! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran. 2 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah moesoeh teh njĕboet: [b] Poewas! tina hal maraneh, djeung njĕboet: Pasir lalawas teja geus djadi milik oerang: 3 'koe sabab eta, geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pedah koe sabab maraneh geus disoewoengkeun sarta dilĕglĕg ti sakoeriling, soepaja maraneh

djadi milik sesa bangsa kapir, djeung sabab maraneh naroempang dina biwir taroekang ngomong, djadi kalemekan 4 djalma-djalma: 'koe sabab eta, eh goenoeng-goenoeng Israil! geura darengekeun ijeu pangandika Goesti Pangeran: Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka goenoeng-goenoeng djeung ka pasir-pasir, ka wahangan-wahangan djeung ka lĕbak-lĕbak, ka sakoer ĕnggon tarikolot nja saroewoeng, djeung ka sakoer nagara noe tiiseun, noe geus pada dirajahan sarta noe pada dipoepoewas koe sesa bangsa kapir, anoe ti sakoeriling 5 teja: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saĕnja-ĕnjana, kami teh dina sadjĕro panas kasarĕgĕpan kami ngandika pitjilakaeun sesa bangsa kapir djeung pitjilakaeun bangsa Edom sakabeh, anoe pada miboga tanah kami [c] kalawan boengah tĕroes reudjeung hate, kalawan ngewa tĕroes reudjeung pikir, soepaja sampalanana beunang di-6 rajahan. 'Koe sabab eta, maneh geura ngawĕdjang hal tanah Israil; ari piomongeun maneh ka goenoeng-goenoeng djeung ka pasir-pasir, ka wahangan-wahangan djeung ka lĕbak-lĕbak teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami geus ngandika dina sadjĕro kasarĕgĕpan kami, djeung dina sadjĕro wĕra kami, sapedah maraneh njaran-7 dang wiwirang ti oerang kapir; 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ijeu kami [d] ngatjoengkeun panangan kami: moal gagal eta bangsa-bangsa noe ti sakoeriling maraneh teja 8 tangtoe pada njandang wiwirangna! 'Dĕmi maraneh mah, eh goenoeng-goenoeng Israil! maraneh teh mĕngke dahanan, sarta maraneh teh mĕngke boewahan keur oemat kami Israil; karana geus 9 deukeut pimaroelangeunana. 'Karana, masing njaho, kami mĕngke hade ka maraneh, djeung kami mĕngke majoen deui ka maraneh, sarta maraneh tangtoe dipigawe djeung tangtoe disĕbaran deui. 10 'Toer kami mĕngke ngalobakeun manoesa di maraneh, saănak-intjoe Israil kabeh; ari nagara-nagara bakal diareusian deui, djeung sakoer noe tarikolot 11 bakal didjĕlĕgkeun deui. 'Estoe kami di maraneh [e] mĕngke ngalobakeun manoesa djeung sasatoan; tangtoe pada ngarĕkahan djeung baranahan; sarta maraneh koe kami rek disina diĕnggonan tjara ka toekang-toekang; malah kami bakal ngoetamakeun ka maraneh alah batan tadi; harita maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pange-12 ran. 'Koe kami dikĕrsakeun mĕngke di maraneh aja deui manoesa loemakoe, tĕgĕs oemat kami Israil; nja eta mĕngke boga waris ka maneh, sarta maneh tangtoe djadi milik eta; djeung maneh teh ka-hareupna moal djadi deui lanta-13 ran eta kalapoeran anak. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah itoe ngaromong ka maraneh, jen: Maneh teh sok ngahakan manoesa, djeung maneh teh djadi lantaran bangsa maneh kalapoe-14 ran anak: 'koe sabab eta, maneh moal deui-deui ngahakan manoesa, djeung maneh teh ka bangsa maneh moal matak deui titadjong, lahiran Goesti Pangeran. 15 'Sarta koe kami moal diidinan maneh ngadenge deui pangawiwirang oerang kapir, djeung maneh moal njandang deui kahinaän ti bangsa-bangsa, toer maneh teh ka bangsa maneh moal matak deui titadjong, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 6:2, 3. *b* p. 26:2. *c* Ob. 12. *d* p. 20:5, 6, 15, 23. *e* 5 Moesa 30:3, 5.

16 Aja deui pangandika Pangeran ka 17 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! keur mangsa anak-intjoe Israil ngarĕnggon dina tanahna, eta pada [a] nganadjiskeun tanahna koe djalanna djeung koe pagaweanana; ari djalanna teja di pajoeneun kami [b] sapĕrti kanadjisan 18 awewe noe keur kotor. 'Mana [c] kami ngoetjoerkeun wĕra kami ka maranehanana, tina hal gĕtih, beunang maranehanana ngoetjoerkeun dina tanah, djeung sabab pada nganadjiskeun eta koe bra-19 halana. 'Sarta maranehanana koe kami dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa, nja dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah; eta maranehanana koe kami dihoekoeman noeroetkeun djalanna djeung noeroetkeun pagaweanana 20 teja. 'Dĕmi geus datang ka oerang kapir, anoe koe maranehanana didatangan, [d] seg pada nganistakeun kana djĕnĕngan kami noe soetji; datang ka oerang kapir pada njĕboetkeun maranehanana kijeu: Eta teh oemat Pangeran, pada boedal 21 ti tanah andjeunna. 'Ari kami mah njaăh

koe djěněngan kami noe soetji, [e] noe dinistakeun koe anak-intjoe Israil di lěbah oerang kapir, anoe koe maranehanana didatangan teja. 22 'Koe sabab eta, bedjakeun ka anak-intjoe Israil teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Noe matak kami rek ngadaměl kitoe teh, eh anak-intjoe Israil! [f] eta lain koe karana maraneh, satěgěsna koe karana djěněngan kami noe soetji, noe koe maraneh dinistakeun di lěbah oerang kapir, anoe koe maraneh didatangan teja. 23 'Sarta kami rek njoetjikeun djěněngan kami noe agoeng, noe geus dinistakeun di oerang kapir, noe koe maraneh dinistakeun di těngah maranehanana teja. [g] Harita oerang kapir tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, lahiran Goesti Pangeran, dimana kami geus njoetjikeun andjeun ka maraneh di hareupeun panon eta. 24 'Karana [h] maraneh koe kami rek ditjandak ti sagala bangsa, dikoempoelkeun ti sakabeh tanah, sarta maraneh koe kami rek dipoelangkeun ka tanah maraneh. 25 'Djeung maraneh koe kami rek dikepretan [i] tjai běrěsih, noe matak maraneh djadi běrěsih; tangtoe kami ngaběrěsihkeun ka maraneh, ngaleungitkeun sakabeh kanadjisan maraneh djeung sakabeh brahala maraneh. 26 'Sarta maraneh koe kami rek dipaparin hate anjar, [j] djeung kami rek maparin roh anjar di djěro batin maraneh; ari hate bangsa batoe koe kami rek disingkirkeun ti djěro awak maraneh, bari maraneh dipaparin hate bangsa daging. 27 'Sarta kami rek maparin Roh kami di djěro batin maraneh, [k] djeung maraneh koe kami rek disina ngalakonan pikoekoeh kami, sarta maraneh bakal ngestoekeun hoekoem kami, djeung dilampahkeunana. 28 'Malah maraneh pingěnggoneun dina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoen maraneh teja; [l] sarta maraneh bakal oemat kami, djeung kami bakal Allah maraneh. 29 'Tangtoe kami njalamětkeun maraneh ti sakabeh kanadjisan maraneh; sarta kami bakal ngajakeun gandoem, djeung dilobakeunana; eta maraneh koe kami [m] moal didatangan deui patjěklik. 30 'Toer [n] kami bakal ngalobakeun boewah-boewah tatangkalan, kitoe deui hasil lahan; soepaja maraneh oelah njandang deui kahinaän di lěbah bangsa kapir kalakoean patjěklik. 31 'Didinja maraneh [o] tangtoe ingět ka djalan maraneh noe garoreng, djeung ka pagawean maraneh noe teu balěněr teja; sarta maraneh bakal pada ngewa nja beungeut tina hal kadorakaän maraneh djeung tina hal kagiroekan lampah maraneh teja. 32 'Noe matak kami rek ngadaměl kitoe teh, lain koe karana maraneh, lahiran Goesti Pangeran; eta sing kanjahokeun koe maraneh. Eh, anak-intjoe Israil! masing pada era sarta masing pada wirang tina djalan maraneh.

a 3 Moesa 18:25, 28. *b* 3 Moesa 15:19. *c* p. 7:8. *d* Jěs. 52:5. *e* Roem 2:24. *f* 5 Moesa 9:6. *g* p. 28:22. *h* p. 37:21. *i* Djak. 13:1. *j*. p. 11:19. *k* p. 37:24; 39:29. *l* p. 37:23. *m* p. 34:29. *n* Djak. 8:12. *o* p. 16:61; 20:43.

33 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Samangsa kami ngaběrěsihkeun maraneh, ngaleungitkeun sakabeh kadorakaän maraneh teja, didinja nagara-nagara koe kami tangtoe disina diěnggonan, sarta noe tararikolot tangtoe didjělěgkeun deui. 34 'Ari eta tanah, noe keur soewoeng teja, měngke dipigawe deui, leungit kasoewoenganana, [a] di hareupeun panon sakoer noe ngaliwat; 35 'wani eta ngaromong: Ijeu tanah, anoe tadi soewoeng, geuning geus djadi sapěrti [b] kěbon Eden; sarta ijeu nagara-nagara, noe tadi tarikolot, nja saroewoeng, nja boekrak-bakrek, geuning geus pada santosa sarta dieusian. 36 'Harita sakoer bangsa kapir, anoe masih kari sakoeriling maraneh, [c] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran [d] noe geus ngadjělěgkeun eta noe boekrak-bakrek, sarta geus ngaděgkeun eta noe soewoeng. [e] Ijeu kami Pangeran noe ngandika, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun.

a p. 5:14. *b* Jěs. 51:3; p. 28:13. *c* p. 37:6. *d* Jěr. 31:28. *e* p. 17:24.

37 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djeung deui ijeu pěrkara kěrsa kami ditěda koe anak-intjoe Israil, soepaja koe kami didaměl ka darinja: kami bakal ngalobakeun maranehanana, mětjah sapěrti ěmbe-domba. 38 'Sapěrti ěmbe-domba beunang njoetjikeun, nja sapěrti ěmbe-domba di Jěroesalem keur mangsa aja pesta teja, nja kitoe nagara-nagara noe keur tarikolot teh piparinoeheun koe manoesa, mětjah sapěrti ěmbe-domba; [a] sarta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a p. 37:6.

PASAL 37.

Hidji waktoe [a] kaoela ditoempangan panangan Pangeran, sarta kaoela koe andjeunna ditjandak ka loewar, di djĕro Roh Pangeran, bari ladjĕng diteundeun di tĕngah hidji lĕbak; ari eta 2 teh pinoeh koe toelang-toelang. 'Geus kitoe kaoela koe andjeunna ditjandak ngoeriling ka eta toelang-toelang, tĕpoeng-gĕlang; doemadakan, loba katjida, patoelajah dina lĕbak; sarta, doe- 3 madakan, gararing pisan. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak-Adam! koemaha eta toelang-toelang pihariroepeun deui? Ari pioendjoek kaoela: Noen, Goesti Pangeran! andjeun 4 noe langkoeng oeninga. 'Timbalanana deui ka kaoela: Maneh geura ngawĕdjang hal eta toelang-toelang; kijeu piomongeun maneh ka darinja: Eh, toelang-toelang noe gararing! darengekeun pa- 5 ngandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka eta toelang-toelang: Masing njaho, kami rek ngasoepkeun roh ka maraneh, toeloej maraneh pihi- 6 roepeun. 'Ari maraneh teh koe kami rek dioeratan, sarta kami rek ngadjadikeun daging di maraneh, bari maraneh koe kami ditoetoepan koelit, toer maraneh koe kami rek diasoepan roh, toeloej maraneh pihiroepeun; sarta maraneh [b] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami 7 teh Pangeran. 'Prak kaoela ngawĕdjang, sakoemaha timbalanana ka kaoela teja. Ari geus kitoe, barang kaoela ngawĕdjang, dĕr aja sora; sarta, doemadakan, aja lini; heug toelang-toelang teh silihsampeurkeun, toelang ka pada toelang- 8 na. 'Beh koe kaoela katendjo, doemadakan, eta teh geus pada oeratan, sarta daging keur djadi, toeloej ditoetoepan koelit saloewarna; ngan tatjan aja roh 9 di djĕrona. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka kaoela: Maneh geura ngawĕdjang kana roh; geura ngawĕdjang, anak Adam! ari piomongeun maneh kana roh teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh roh! geura ka dijeu ti noe opat angin, koedoe nijoep ka eta noe dipareuntjitan, 10 sina hariroep deui. 'Prak kaoela ngawĕdjang, sakoemaha timbalanana ka kaoela teja. Seug roh teh datang, asoep ka eta sakabeh, toeloej hariroep, neut narangtoeng, balad gĕde teu kira-kira.

11 'Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! ari eta toelang-toelang nandakeun sakabeh anak-intjoe Israil; masing njaho, eta teh sok ngaromong kijeu: Toelang-toelang koela gararing, pangharĕpan koela leungit, koela geus pada 12 ditigas. 'Koe sabab eta, geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh, oemat kami! masing njaho, kami rek ngaboekakeun koeboeran maraneh, sarta rek ngahandjatkeun maraneh ti djĕro koeboeran, bari toeloej maraneh koe 13 kami dipoelangkeun ka tanah Israil. 'Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami geus ngaboekakeun koeboeran maraneh, djeung samangsa maraneh, oemat kami, koe kami geus dihandjatkeun ti djĕro 14 koeboeran maraneh. 'Sarta maraneh koe kami rek diasoepan roh kami, noe matak maraneh pihiroepeun, djeung maraneh koe kami rek dipĕrnahkeun dina tanah maraneh; harita maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran noe ngandika, sarta koe kami geus dilampahkeun, lahiran Pangeran.

a p. 3:22. *b* p. 38:23.

15 Aja deui pangandika Pangeran ka ka- 16 oela, kijeu pangandikana: 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura njokot sapotong papan keur maneh, pek maneh noelis dina eta kijeu: Pikeun Joeda, djeung pikeun anak-intjoe Israil, batoerna; toeloej koedoe njokot deui sapotong papan, pek maneh noelis dina eta kijeu: Pikeun Joesoep, papan anoe Epraim, djeung pikeun anak-intjoe Israil noe 17 loba, batoerna. 'Eta doewa papan seug padeukeutkeun, noe hidji ka noe hidji deui, sina djadi papan hidji; tangtoe 18 djadi hidji dina leungeun maneh. 'Djeung samangsa anak bangsa maneh ngaromong ka maneh, kijeu pokna: [a] Naha adjĕngan moal nĕrangkeun ka koering sadaja pihartieunana lampah adjĕngan 19 noe kitoe teh? 'seg koe maneh djawab: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek njandak papan Joesoep, noe ditjĕkĕl koe leungeun Epraim, sarta anoe kaom-kaom Israil, batoerna; seg koe kami rek dirangkĕpkeun ka noe hidji deui, nja ka papan Joeda, didja-

dikeun papan hidji; tangtoe djadi hidji dina panangan kami. 20 'Ari eta doewa papan, ana koe maneh ĕnggeus ditoelisan, koe maneh tjĕkĕl koe leungeun di hareupeun panon maranehanana; 21 'bari mitjatoer ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, [b] kami rek njandak anak-intjoe Israil ti pĕlĕbah bangsa kapir, noe koe maranehanana geus didatangan, nja rek dikoempoelkeun ti sakoeriling, bari dipoelangkeun ka tanahna sorangan. 22 'Sarta maranehanana koe kami rek didamĕl [c] bangsa hidji dina tanah, dina goenoeng-goenoeng Israil; djeung radja hidji bakal ngaradjaän ka eta sakabeh; moal djadi deui doewa bangsa, sarta moal pisah deui; moal djadi deui doewa karadjaän. 23 'Djeung [d] moal nganaradjiskeun maneh deui koe brahalana, atawa koe kanistaänana, atawa koe naon bae kamasijatanana; satĕgĕsna maranehanana koe kami rek disalamĕtkeun ti sakabeh pangtjitjinganana, ĕnggonna marigawe dosa, sarta maranehanana koe kami rek dibĕrĕsihkeun. Tidinja eta bakal oemat kami, djeung kami bakal Allahna. 24 'Ari Dawoed, [e] abdi kami teja, bakal ngaradjaän ka maranehanana; nja pangangon hidji noe pinjangkingeun ka eta sakabeh; [f] toer maranehanana bakal pada ngalakonan hoekoem kami, djeung ngestoekeun pikoekoeh kami, sarta dilampahkeunana. 25 'Malah maranehanana pingĕnggoneun dina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka abdi kami Jakoeb, noe diĕnggonan koe karoehoen maranehanana teja; dina eta pingarĕnggoneunana, nja diri maranehanana, sarta djeung anak-intjoena, salalanggĕngna; ari Dawoed, abdi kami teja, noe bakal djadi gĕgĕden, njangking maranehanana salalanggĕngna. 26 'Djeung deui kami ka maranehanana bakal ngadamĕl [g] pĕrdjangdjian kasalamĕtan; nja djadi pĕrdjangdjian langgĕng ka maranehanana; sarta maranehanana koe kami bakal dipĕrnahkeun djeung dilobakeun; malah kami bakal neundeun [h] kasoetjian kami di tĕngah maranehanana salalanggĕngna. 27 'Djadi [i] balandongan kami piajaeun di maranehanana, sarta kami bakal Allahna, ari eta bakal oemat kami. 28 'Harita oerang kapir tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, [j] noe njoetjikeun Israil, dimana kasoetjian kami aja di tĕngah Israil salalanggĕngna.

a p. 24 : 19. *b* p. 36 : 24. *c* Jĕs. 11 : 13. *d* p. 14 : 11. *e* Jĕr. 30 : 9; p. 34 : 23, 24. *f* p. 36 : 27. *g* p. 34 : 25. *h* p. 48 : 35. *i* 3 Moesa 26 : 11; 2 Kor. 6 : 16; Wahj. 21 : 3. *j* p. 20 : 12; 38 : 23.

PASAL 38.

Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 2 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka Gog, tanah [a] Magog, gĕgĕden Ros, Mesek djeung Toebal, sarta koedoe ngawĕdjang pitjilakaeunana. 3 'Ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh Gog, gĕgĕden Ros, Mesek djeung Toebal! masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh; 4 'sarta maneh koe kami rek dibalikkeun, djeung [b] tjatjapek maneh koe kami rek ditĕrapan kakait, bari maneh seug dika-loewarkeun, barĕng sabalad maneh kabeh, koeda djeung noe taroempak, [c] hoeroeng-herang papakean sakabehna, wadya rosa pisan, make kĕpĕng djeung tameng, pada njikĕp pĕdang sakabehna; 5 'oerang Persi, oerang Koes djeung oerang Poet miloe djeung eta; kabeh make tameng djeung balakoetak; 6 'oerang Gomer djeung sakabeh barisanana, anak-intjoe Togarma, sisi ti kaler, djeung sakabeh barisanana; bangsa loba pisan noe miloe djeung maneh. 7 'Geura njadijakeun maneh, sing sadija, nja maneh djeung sakabeh wadya maneh, anoe karoempoel ka maneh; sarta maneh noe djadi poerah ngageugeuhna. 8 'Heuleut sababaraha lilana maneh teh bakal disiksa; dina ahir taoen maneh bakal ngadatangan kana tanah, noe djalmana anjar dipoelihkeun tina pĕdang, beunang ngoempoelkeun ti salobana bangsa, tjitjing dina goenoeng-goenoeng Israil, anoe pada tarikolot sakitoe lawasna; ari eta teh anjar dika-loewarkeun ti bangsa-bangsa, sarta ngarĕnggon sakabehna bari sĕnang ati. 9 'Djoeng [d] maneh teh indit, bakal ngadatangan sapĕrti angin riboet, bakal djadi sapĕrti mĕndoeng, sĕdja ngalipoetan tanah, nja maneh, djeung sakabeh barisan maneh, sarta salobana bangsa noe miloe djeung maneh teja. 10 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari geus kitoe, dina mangsa eta pidatangeun pikir dina hate maneh, nja

maneh teh pibogaeun pakarĕpan goreng; 11 'ari piomongeun maneh: Aing dek indit, ngaroeroeg ka [e] tanah ngaboeliklak; dek ngadatangan ka noe garĕnah, noe ngĕnggonna sĕnang ati, sakabehna tjaritjingna teu make koeta, kitoe deui teu toelakan 12 teu pantoan. 'Pikarĕpeun maneh ngadjarah djaraheun djeung ngarajah rajaheun; nja dek malikkeun leungeun maneh, dikeunakeun ka tarikolot, noe diarĕnggonan deui, sarta ka oemat beunang ngoempoelkeun ti oerang kapir, boga ingon-ingon djeung babandaān, 13 ngarĕnggonna dina [f] poeseur boemi. 'Ari oerang Sĕba djeung oerang Dĕdan, kitoe deui soedagar Tarsis, djeung sakabeh singa-singana, bakal ngaromong ka maneh kijeu: Naha maneh datang teh sĕdja ngadjarah djaraheun? noe matak maneh ngoempoelkeun ijeu wadya maneh, naha karĕp ngarajah rajaheun? hajang ngakoet ĕmas-perak, hajang mawa ingon-ingon djeung babandaān, hajang ngadjarah djaraheun gĕde?

a 1 Moesa 10 : 2; Wahj. 20 : 8. *b* p. 29 : 4. *c* p. 23 : 12. *d* Wahj. 20 : 8, 9. *e* Djak. 2 : 4. *f* Hak. 9 : 37.

14 Koe sabab eta, eh anak Adam! geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh ka si Gog teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dina mangsa eta, ari oemat kami Israil keur ngĕnggon bari sĕnang ati teja, moal boeroeng koe maneh ka15 tangen. 'Harita maneh pidatangeun ti ĕnggon maneh, sisi ti kaler, nja maneh djeung salobana bangsa noe miloe djeung maneh, pada toempak koeda sakabeh, 16 wadya gĕde, nja balad rosa pisan.'Djoeng maneh teh indit, ngaroeroeg ka oemat kami Israil, tjara mĕndoeng, sĕdja ngalipoetan tanah. Dina ahir djaman piboektieunana; didinja maneh koe kami bakal didatangkeun ka tanah kami, soepaja oerang kapir pada nganjahokeun ka kami, dimana kami geus njoetjikeun andjeun ka maneh, Gog, di hareupeun 17 panon maranehanana. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Nja maneh pisan noe koe kami diandikakeun ti djaman baheula, koe lantaran abdi kami, nabi-nabi Israil, anoe pada ngawĕdjang di djaman eta, mangtaoen-taoen, jen maneh teh koe kami bakal didatangkeun, ngaroe18 roeg ka maranehanana. 'Dĕmi geus kitoe, dina poēan eta, samangsa Gog teh datang ngaroeroeg ka tanah Israil teja, lahiran Goesti Pangeran, harita bĕndoe kami pinaekeun ka pangamboeng kami. 19 'Karana kami teh ngandika dina sadjĕro kasarĕgĕpan kami, dina sadjĕro panas bĕbĕndoe kami: Saĕnja-ĕnjana, dina poēan eta bakal pada goemĕtĕr rosa pisan 20 dina tanah Israil; 'datang ka laoek laoet, djeung manoek awang-awang, sato leuweung, djeung sakoer noe ngarajap, anoe tingkarajap dina taneuh, kitoe deui sakabeh manoesa noe aja di boemi, pada goemĕtĕr bawaning sijeun koe kami; ari goenoeng-goenoeng bakal diroeboehkeun, gawir-gawir bakal aroeroeg, djeung sakabeh koeta di boemi bakal roegroeg. 21 'Sarta kami bakal njaoer pĕdang ka sakabeh goenoeng kami, ngalawan Gog, lahiran Goesti Pangeran; [a] eta bakal 22 silih-pĕdang batoer pada batoer. 'Djeung kami bakal oeroes-oeroes djeung manehanana koe lantaran pagĕboeg sarta koe lantaran gĕtih; malah manehanana, djeung barisanana, nja eta salobana bangsa noe miloe djeung manehanana teja, [b] koe kami bakal dihoedjanan hoedjan goentoer pabaoer djeung hoedjan boewah, kitoe deui koe seuneu pabaoer 23 djeung walirang. 'Djadi [c] kami teh rek nandakeun andjeun agoeng, djeung nandakeun andjeun soetji, sarta nganjahokeun andjeun ka hareupeun panon salobana oerang kapir; harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Hak. 7 : 22. *b* Djab. 11 : 6; Wahj. 20 : 9. *c* p. 39 : 6. 7.

PASAL 39.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura ngawĕdjang deui pitjilakaeun Gog; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Eh Gog, gĕgĕden Ros, Mesek djeung Toebal! masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh; 2 'sarta [b] maneh koe kami rek dibalikkeun, bari seug disoeroengkeun; nja maneh teh rek disina indit ti sisi ti kaler, didatangkeun ka goenoeng-goenoeng Is3 rail. 'Geus kitoe gondewa maneh koe kami rek ditĕpak, tjoel ti leungeun maneh kentja; sarta djamparing maneh koe kami rek disina ragrag ti leungeun 4 maneh katoehoe. 'Maneh piroeboeheun dina goenoeng-goenoeng Israil, nja ma-

neh, djeung sakabeh barisan maneh, sarta bangsa-bangsa noe miloe djeung maneh teja; [c] seg maneh koe kami rek dipaparinkeun ka manoek bangsa njambĕr, sakoer noe djangdjangan, kitoe deui 5 ka sato galak, baris hakaneun. 'Maneh [d] bakal ngadjoprak dina tonggong tĕgal; karana kami noe ngandika, lahiran 6 Goesti Pangeran. 'Malah kami bakal ngadatangkeun [e] seuneu ka Magog, kitoe deui ka sakoer noe ngarĕnggonan poelo-poelo sĕnang ati; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pa- 7 ngeran. 'Ari djĕnĕngan kami noe soetji koe kami bakal dinjahokeun di tĕngah oemat kami Israil; djeung kami moal ngidinan djĕnĕngan kami noe soetji dinistakeun deui; sarta oerang kapir tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, noe leuwih soetji, djoemĕ- 8 nĕng di Israil. 'Saĕnjana, mĕngke boekti, tangtoe tinĕkanan, lahiran Goesti Pangeran; [f] nja eta teja poĕan noe koe 9 kami geus diandikakeun. 'Tidinja priboemi nagara-nagara Israil piboedaleun, pada miroen seuneu, [g] ari noe dipake soeloeh pakarang, nja eta tameng djeung kĕpĕng, gondewa djeung djamparing, kitoe deui iteuk leungeun djeung toembak; ari pimiroeneunana seuneu koe eta li- 10 lana toedjoeh taoen. 'Moal ngarala soeloeh ka tĕgal, djeung moal naroewar ti leuweung; karana pimiroeneunana seuneu teh koe pakarang; [h] djeung bakal pada ngadjarahan anoe ngadjarahan ka maranehanana, sarta bakal pada ngarajahan anoe ngarajahan ka maranehanana, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 38 : 2, 3. *b* p. 38 : 4. *c* p. 29 : 5. *d* p. 32 : 4. *e* p. 38 : 22. *f* p. 38 : 18, 19. *g* Djab. 46 : 10. *h* Jĕr. 30 : 16.

11 Ari geus kitoe, dina poĕan eta kami ka si Gog teh rek maparin ĕnggon di dinja, geusan koeboeran di Israil, tĕgĕs lĕbak djalma noe njarorang, wetaneun laoet; ari eta teh njalongtjongan ka noe njarorang; seg di dinja bakal pada ngoeboeran eta Gog djeung salobana rahajatna, sarta pada njĕboet: Lĕbak Gog 12 sarahajatna. 'Ari anak-intjoe Israil pingoeboereunana malar ngabĕrĕsihan ta- 13 nahna, lilana toedjoeh boelan. 'Ari noe pingoeboereunana, djalma saeusi tanah; sarta matak maranehanana kakongaskeun, keur poĕan kami ngamoeljakeun 14 andjeun, lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung bakal pada misahkeun sababaraha djalma, dibakoekeun ngaronda tanah; ari eta toekang ngaronda dibahanan poerah ngoeboeran sakoer noe masih kari dina tonggong tanah, malar ngabĕrĕsihan tanah; satoetoep noe toedjoeh boelan teja, 15 seg eta bakal pada ngadongdon. 'Ana toekang ngaronda teh keur oedar-idĕr dina tanah, beh saoerang nendjo toelang manoesa, heug di pĕlĕbah dinja eta bakal ngadĕgkeun hidji tĕtĕngĕr, nĕpi ka dikoeboerna koe toekang ngoeboer ka lĕbak Gog sarahajatna teja. 16 'Samalah piajaeun hidji nagara, ngaran Hamona. Tah, kitoe pingabĕrĕsihaneunana tanah.

17 Djeung deui maneh teh, anak Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maneh geura nitah ka manoek-manoek, sakoer noe djangdjangan, sarta ka sakabeh sato galak, kijeu: [a] Geura koempoel, hijap ka darijeu, ngarijoeng ti sakoeriling kana koerban kami, beunang kami meuntjitan adjang maraneh, koerban rosa dina goenoeng-goenoeng Israil; kop maraneh njatoe laoek djeung nga- 18 rinoem gĕtih. 'Hakan koe maraneh daging djalma prawira, sarta inoem gĕtih gĕgĕden-gĕgĕden boemi, domba lalaki, anak domba djeung badot, sapi lalaki beunang ngalĕbĕng di Basan sakabeh. 19 'Maraneh pinjatoeĕun gadjih datang ka seubeuh, djeung pinginoemeun gĕtih datang ka mabok, nja eta koerban kami, beunang kami meuntjitan adjang ma- 20 raneh. 'Tangtoe maraneh sareubeuh ngarijoeng medja kami, koe koeda djeung noe taroempakna, koe djalma prawira djeung sakabeh pradjoerit, lahiran Goesti 21 Pangeran. 'Sarta kami [b] ka oerang kapir bakal nganjatakeun kamoeljaän kami; djeung sakabeh oerang kapir bakal narendjo hoekoeman kami, noe koe kami didamĕl, kitoe deui panangan kami, noe koe kami dikeunakeun ka maranehanana 22 teja. 'Harita anak-intjoe Israil tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, Allah maranehanana, ti sĕmĕt 23 poĕan eta ka-hareupkeun. 'Ari oerang kapir teh tangtoe pada nganjahokeun, [c] anak-intjoe Israil pangdibojongna teja nja tina kadorakaänana, sabab pada migawe salah ka kami, [d] noe matak

kami meungpeunan pameunteu kami ka maranehanana, sarta koe kami pada diselehkeun ka moesoeh-moesoehna, 24 bloek sakabeh roeboeh koe pědang. 'Kami pangmidamĕl kitoe ka maranehanana noeroetkeun kanadjisanana djeung noeroetkeun kamasijatanana; sarta kami meungpeunan pameunteu kami ka maranehanana. *a* Wahj. 19:17, 18. *b* p. 38:23. *c* p. 36:20. *d* Jěs. 54:8.

25 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Ajeuna Jakoeb dibojongna teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sarta kami tangtoe ngawĕlasan ka sakabeh anak-intjoe Israil; djeung kami teh pisarĕgĕpeun kana djĕnĕngan kami noe 26 soetji. 'Ari [b] eta pinjarandangeun wiwirangna, kitoe deui sakabeh kasalahanana noe matak maranehanana salah ka kami teja, samangsa maranehanana geus ngĕnggon dina tanahna bari sĕnang ati, sarta taja pisan noe matak 27 reuwas; 'samangsa maranehanana koe kami geus dipoelangkeun ti sagala bangsa, dikoempoelkeun ti tanah moesoeh-moesoehna, sarta kami geus njoetjikeun andjeun ka maranehanana di hareupeun 28 panon salobana oerang kapir. 'Harita [c] tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran Allahna; ari lantaranana maranehanana koe kami disina dibojong ka sagala bangsa, dĕmi ajeuna koe kami geus dikoempoelkeun ka tanahna, sarta maranehanana taja pisan noe di-29 karikeun di dinja. 'Djeung kami moal meungpeunan deui pameunteu kami ka maranehanana; wantoe-wantoe [d] kami geus ngoetjoerkeun Roh kami ka anak-intjoe Israil, lahiran Goesti Pangeran. *a* Jěr. 30:3; p. 37:21. *b* p. 16:61, 63; 34:28. *c* p. 6:7. *d* p. 36:27.

PASAL 40.

Mangsa kadoewa-poeloeh lima taoenna [a] kaoela djeung batoer-batoer dibarojong, dina mimitina taoen, nja dina tanggal sapoeloeh, ninggang kaopatwĕlas taoenna sanggeus dajeuh teh katĕmpoeh, nja di poë eta pisan [b] panangan Pangeran noempangan ka kaoela, sarta kaoela koe andjeunna ditjandak ka dinja. 2 'Dina [c] tetendjoan ti Allah, kaoela koe andjeunna ditjandak ka tanah Israil, diteundeun dina hidji goenoeng noe loehoer katjida; ari dina loehoer eta aja sapĕrti bangoen nagara, sabeulah ti ki-3 doel. 'Barang kaoela koe andjeunna geus ditjandak ka dinja, doemadakan, aja hidji djalma, patoetna kawas nendjo tambaga; [d] panangananana njĕkĕl rara haramaj djeung hoë toembakan, sarta andjeunna 4 keur ngadĕg dina lawang. 'Pok eta djalma misaoer ka kaoela: [e] Eh, anak Adam! tendjokeun koe mata maneh, djeung dengekeun koe tjeuli maneh, sarta tjatĕt dina ati maneh saniskara noe koe kami bakal ditendjokeun ka maneh; karana soepaja koe kami ditendjokeun ka maneh, noe matak maneh ditjandak ka dijeu; ari saniskara, noe koe maneh katendjo, tjaritakeun ka anak-intjoe Israil. *a* p. 33:21. *b* p. 1:3. *c* p. 8:3. *d* Wahj. 21:15. *e* p. 44:5.

5 Doemadakan, aja hidji koeta tembok ti loewareun gĕdong, sakoeriling-boengking; ari hoë toembakan, noe ditjĕkĕl koe djalma teja, gĕnĕp asta; hidji asta mandjing saästa poendjoel satampah; prak ngoekoer kandĕlna eta adĕgan, aja satoembakan; kitoe deui loehoerna, aja 6 satoembakan. 'Tidinja andjeunna ladjĕng ka lawang noe njanghareup ngetan; tjat oenggah dina tanggana, bari seug ngoekoer bangbaroeng lawang, aja satoembakan lĕgana; ari bangbaroeng noe hidji deui kitoe keneh satoembakan lĕgana. 7 'Ari hidji-hidji pondok satoembakan palajoena djeung satoembakan panggĕrĕtna; dĕmi antarana pondok-pondok teh lima-lima asta; sarta bangbaroeng lawang noe di lĕbah bale lawang, ti djĕ-8 rona, aja satoembakan.'Tidinja ngoekoer bale lawang, ti djĕro, aja satoembakan. 9 'Tidinja ngoekoer bale lawang, aja dalapan asta; sarta tihangna doewa-doewa 10 asta; ari bale lawang teja ti djĕro. 'Dĕmi pondok lawang wetan teja aja tiloe sabeulah ti dijeu djeung tiloe sabeulah ti ditoe; tiloeanana saoekoeran; kitoe deui tihangna, noe sabeulah ti dijeu djeung 11 sabeulah ti ditoe teja, saoekoeran. 'Toeloej ngoekoer lĕgana panto lawang, aja sapoeloeh asta; ari djangkoengna eta 12 lawang tiloe wĕlas asta. 'Sarta aja watĕs di hareupeun eta pondok-pondok, saästa [ti dijeu]; kitoe deui aja watĕs, saästa ti ditoe; ari pondok teja gĕnĕp asta sabeulah ti dijeu djeung gĕnĕp asta sabeu-13 lah ti ditoe. 'Tidinja ngoekoer lawang

teja, ti sĕmĕt hateup pondok tĕpi ka hateupna deui, lĕgana salawe asta; la-14 wang pabĕnĕran lawang. 'Djeung nga-damĕl tihang, gĕnĕp-gĕnĕp poeloeh asta; sarta boeroeanana adĕk kana tihang, 15 kana lawang sakoeriling-boengking. 'Ari ti hareupna lawang paranti asoep, sĕmĕt hareupna bale lawang ti djĕro teja, lima 16 poeloeh asta. 'Sarta aja djandela [a] noe-toep dina eta pondok, nja eta dina ti-hangna, ti djĕroëun lawang, sakoeri-ling-boengking; nja kitoe keneh dina balena; ari djandela teja sakoeriling-boengking, sabeulah ti djĕro; sarta dina tihang teja aja roepa tangkal korma.

[a] 1 Radj. 6 : 4.

17 Geus kitoe kaoela ditjandak ka boe-roean loewar; doemadakan, di dinja aja kamar-kamar, sarta boeroean teh make diamparan oebin sakoeriling-boengking; kamarna tiloe poeloeh, ajana di sisi eta 18 oebin. 'Djeung deui eta oebin aja di gi-gireun lawang-lawang, tĕroes sapalajoena 19 lawang; nja eta oebin noe handap. 'Toe-loej ngoekoer lĕgana, ti hareupna la-wang handap sĕmĕt hareupna boeroean djĕro, ti loewar, aja saratoes asta; nja sabeulah ti wetan, nja sabeulah ti kaler.

20 Geus kitoe andjeunna ngoekoer lawang noe njanghareup ngaler, lawang boe-roean loewar; nja ngoekoer palajoena 21 djeung panggĕrĕtna. 'Ari pondokna, tiloe sabeulah ti dijeu djeung tiloe sabeulah ti ditoe; sarta tihangna djeung balena saoekoeran djeung lawang noe barang-mimiti; lima poeloeh asta palajoena, 22 djeung panggĕrĕtna salawe asta. 'Ari djandelana, djeung balena, kitoe deui roepa tangkalna korma saoekoeran djeung lawang noe njanghareup ngetan teja; ana oenggah ka dinja njorang oem-pak toedjoeh, sarta balena aja di ha-23 reupeunana. 'Djeung aja lawang ka boe-roean djĕro, pabĕnĕran lawang [tadi], nja sabeulah ti kaler, nja sabeulah ti wetan; prak dioekoer ti lawang ka lawang deui, aja saratoes asta.

24 Geus kitoe kaoela ditjandak ka sabeu-lah ti kidoel; doemadakan, aja lawang ngidoel; prak ngoekoer tihangna djeung balena; tĕroes saoekoeran noe tadi. 25 'Sarta aja djandela dina eta, kitoe deui dina balena, sakoeriling-boengking, sa-koemaha djandela noe tadi teja; lima poeloeh asta palajoena, sarta panggĕ-26 rĕtna salawe asta. 'Djeung aja toedjoeh oempak baris oenggah ka dinja, sarta balena aja di hareupeunana; djeung aja roepa tangkal korma, hidji sabeulah ti dijeu djeung hidji sabeulah ti ditoe, dina 27 tihangna. 'Djeung aja lawang ka boe-roean djĕro, sabeulah ti kidoel; prak ngoekoer ti lawang ka lawang deui, sabeulah ti kidoel, aja saratoes asta.

28 Tidinja kaoela ditjandak ka boeroean djĕro, asoep tina lawang kidoel; prak ngoekoer eta lawang kidoel, tĕroes sa-29 oekoeran noe tadi. 'Aja pondokna, ti-hangna, djeung balena, tĕroes saoekoe-ran noe tadi; sarta aja djandela dina eta, kitoe deui dina balena, sakoeriling-boengking; lima poeloeh asta palajoena, 30 ari panggĕrĕtna salawe asta. 'Reudjeung aja emper sakoeriling-boengking, pala-joena salawe asta, ari panggĕrĕtna lima 31 asta. 'Sarta emper teh njanghareup boe-roean loewar; djeung aja roepa tangkal korma dina tihangna; ari tanggana da-lapan oempak.

32 Tidinja kaoela ditjandak ka boeroean djĕro, sabeulah ti wetan; prak ngoekoer lawangna, tĕroes saoekoeran noe tadi. 33 'Aja pondokna, tihangna, djeung balena, tĕroes saoekoeran noe tadi; sarta aja djandela dina eta, kitoe deui dina balena, sakoeriling-boengking; palajoena lima poeloeh asta, ari panggĕrĕtna salawe 34 asta. 'Sarta emperna njanghareup boe-roean loewar; djeung aja roepa tang-kal korma dina tihangna, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe; ari tang-gana dalapan oempak.

35 Tidinja kaoela ditjandak ka lawang kaler; prak dioekoer, tĕroes saoekoeran 36 noe tadi.'Aja pondokna, tihangna djeung balena; sarta aja djandela dina eta sakoe-riling-boengking; palajoena lima poeloeh 37 asta, ari panggĕrĕtna salawe asta. 'Sarta tihangna njalanghareup ka boeroean loe-war; djeung aja roepa tangkal korma dina tihangna, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe; ari tanggana dalapan oempak.

38 Djeung deui aja hidji kamar sarta pantoan, lĕbah tihang lawang-lawang teja; di dinja [ngaroembahna koerban 39 doeroekan. 'Sarta dina bale lawang aja doewa medja sabeulah ti dijeu, djeung

doewa medja sabeulah ti ditoe, baris motong koerban doeroekan, koerban dosa djeung koerban kasalahan dina eta.
40 'Ari di gigir, ti loewar, lĕbah paranti oenggah, nja lĕbah panto lawang anoe ngaler, aja deui doewa medja; sarta di gigir noe hidji deui, anoe lĕbah bale
41 lawang, aja deui doewa medja. 'Opat medja sabeulah ti dijeu, kitoe deui opat medja sabeulah ti ditoe, gigireun lawang; djoemlah dalapan medja, baris
42 motong dina eta. 'Aja deui opat medja baris koerban doeroekan, batoe tatahan, pandjangna kadoewa satĕngah asta, roebakna kadoewa satĕngah asta, ari loehoerna saästa; nja dina eta nareundeunna paparabotan anoe baris motong koerban doeroekan djeung koerban peun-
43 tjitan. 'Djeung aja kakait-kakait satampah-satampah, beunang mageuhkeun dina gĕdong, sakoeriling-boengking; sarta dina medja-medja teja ajana laoek koerban.
44 Djeung deui loewareun lawang djĕro aja kamar-kamar ahli njanji, dina boeroean djĕro; noe hidji gigireun lawang kaler, njanghareupna ngidoel; noe hidji deui gigireun lawang wetan, njangha-
45 reupna ngaler. 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Itoe kamar, noe njanghareup ngidoel, pikeun panghoeloe-panghoeloe [a] noe ngadjaga kana djagaän gĕdong.
46 'Dĕmi itoe kamar, noe njanghareup ngaler, pikeun panghoeloe-panghoeloe noe ngadjaga kana djagäan altar. Nja eta teh toeroenan [b] Sadok, anoe bakoe ngadareuheusan ka Pangeran ti satoeroeenan Lewi, baris ngabakti ka Pangeran.
47 'Tidinja andjeunna ngoekoer eta boeroean; palajoena saratoes asta, kitoe deui panggĕrĕtna saratoes asta, pasagi; sarta [c] altarna aja di hareupeun gĕdong.

a 4 Moesa 3 : 28. *b* 1 Radj. 2 : 35; p. 44 : 15. *c* 2 Moesa 40 : 6.

48 Geus kitoe kaoela ditjandak ka bale gĕdong; prak ngoekoer tihang bale, lima asta noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui lima asta noe sabeulah ti ditoe. Ari lĕgana lawang, tiloe asta noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui tiloe asta noe sabeu-
49 lah ti ditoe. 'Palajoena bale teh doewa poeloeh asta, ari panggĕrĕtna sawĕlas asta; djeung saha-saha noe oenggah ka dinja, njorang tangga. Malah aja [a] pilar dina lĕbah eta tihang; noe hidji sabeulah ti dijeu, noe hidji deui sabeulah ti ditoe.

a 1 Radj. 7 : 21.

PASAL 41.

Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak kana kabah; prak ngoekoer tihangna; gĕnĕp asta gĕdena noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui gĕnĕp asta gĕdena noe sabeulah di ditoe, panggĕrĕt himah.
2 'Ari roebakna panto sapoeloeh asta; sarta gigir eta panto lima asta sabeulah ti dijeu, djeung lima asta sabeulah ti ditoe; prak ngoekoer palajoena kabah, aja opat poeloeh asta; ari panggĕrĕtna
3 doewa poeloeh asta. 'Tidinja andjeunna asoep ka djĕro; seug ngoekoer tihang panto, doewa-doewa asta; ari pantona gĕnĕp asta, djeung salĕgana panto toe-
4 djoeh asta. 'Toeloej ngoekoer palajoena, [a] doewa poeloeh asta; kitoe deui panggĕrĕtna, doewa poeloeh asta, ti hareupeun kabah. Pok misaoer ka kaoela: Ijeu teh ĕnggon pangsoetji-soetjina.

a 1 Radj. 6 : 16.

5 Tidinja andjeunna ngoekoer bilik gĕdong, gĕnĕp asta; djeung lĕgana oenggal-oenggal [a] pangkeng opat-opat asta sakoeriling-boengking, sakoebĕng gĕ-
6 dong. 'Ari pangkeng teja pasoesoen-soesoen, tiloe oendak, sarta tiloe poeloeh kali; djeung [b] njarosok kana bilik gĕdong, anoe baris eta pangkeng-pangkeng sakoeriling-boengking, soepaja parageuh, tapi teu dipageuhkeun di djĕro bilik gĕ-
7 dong. 'Ari eta pangkeng-pangkeng ngalingkoenganana beuki loehoer beuki lĕga; wantoe ngalingkoenganana gĕdong teh pasoesoen-soesoen sakoeriling gĕdong; noe matak gĕdong teh ka loehoerna mingkin lĕga; sarta kitoe pĕtana djalma oenggah ti noe handap ka noe pangloe-
8 hoerna, djalan ka noe panĕngah. 'Djeung deui kaoela nendjo sakoeriling gĕdong teh rada loehoer; ari dasar pangkeng teja satoembakan gĕde, gĕnĕp asta ko-
9 dok. 'Ari kandĕlna bilik pangkeng, nja eta bilik loewar, lima asta; kitoe keneh anoe ngoblog ĕnggon pangkeng, anoe
10 nanggeuh kana eta gĕdong. 'Ari antarana kana kamar-kamar lĕgana [c] doewa poeloeh asta sakoebĕng gĕdong, sakoe-
11 riling-boengking. 'Dĕmi panto pangkeng njanghareup ka noe ngoblog; panto noe

hidji sabeulah ti kaler, panto noe hidji deui sabeulah ti kidoel; ari lĕgana ĕnggon ngoblog teja lima asta, sakoeriling-boengking.

a 1 Radj. 6 : 5, 6. b 1 Radj. 6 : 10. c p. 42 : 3.

12 Djeung aja deui hidji adĕgan hareupeun ĕnggon misah, sabeulah ti koelon, panggĕrĕtna toedjoeh poeloeh asta; sarta bilik eta adĕgan lima asta kandĕlna, sakoeriling-boengking; ari palajoena salapan poeloeh asta. 13 'Tidinja andjeunna ngoekoer gĕdong, palajoena saratoes asta; kitoe deui eta ĕnggon misah reudjeung eta adĕgan, katoet bilikna, palajoena saratoes asta. 14 'Djeung ari panggĕrĕtna gĕdong ti hareupna, kitoe deui eta ĕnggon misah, sabeulah ti wetan, saratoes asta. 15 'Tidinja andjeunna ngoekoer palajoena eta adĕgan noe aja di hareupeun ĕnggon misah, anoe toekangeunana, sarta djeung tĕpasna sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, aja saratoes asta. Toeloej ngoekoer kabah djĕro, sarta djeung bale-bale boeroean; 16 'bangbaroeng-bangbaroeng, djandela-djandela noetoep, djeung tĕpas-tĕpasna sakoeriling noe tiloe oendak teja; ari pabĕnĕran bangbaroeng make dilapisan kai sakoeriling-boengking; sarta ngoekoer tina taneuh kana djandela; dĕmi djandela teja pada katoetoepan. 17 'Malah antarana loehoereun panto, kitoe keneh gĕdong djĕro, sarta sakoer noe di loewar, djeung noe aja dina sakabeh bilik sakoeriling-boengking, boh noe di djĕro, boh noe di loewar, pasti oekoeranana.

18 Sarta geus diajaän [a] moemoekarabinan djeung roepa tangkal korma; nja eta saban tangkal korma dihapit koe doewa moemoekarabinan, sarta moemoekarabinan teh pada doewa beungeutna. 19 'Aja beungeut manoesa, njanghareup ka tangkal korma noe sabeulah ti dijeu; djeung aja deui beungeut singa, njanghareup ka tangkal korma noe sabeulah ti ditoe; kitoe noe didamĕl di sagĕdong kabeh, sakoeriling-boengking. 20 'Didamĕlna moemoekarabinan djeung tangkal korma teh ti sĕmĕt taneuh tĕpi ka loehoereun panto; kitoe bilik kabah. 21 'Ari tihang kabah pasagi; sarta roepa kasoetjian ti hareupna sakoemaha roepa eta.

a 1 Radj. 6 : 29.

22 Aja hidji altar sipat kai, loehoerna tiloe asta, pandjangna doewa asta; ari djoeroena, pandjangna djeung bilik-bilikna kai. Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Ijeu teh medja, noe di pajoeneun Pangeran.

23 Ari kabah djeung kasoetjian doewa 24 pantona. 'Dĕmi hidji-hidji panto [a] pada doewa beulah; eta noe doewa beulah teh beunang ditikĕlkeun; panto noe hidji doewa beulah, panto noe hidji deui doewa beulah. 25 'Sarta eta panto-panto kabah geus diajaän [b] moemoekarabinan djeung roepa tangkal korma, sakoemaha noe diajakeun dina bilik teja, sarta make [c] golodog kai ti hareupeun bale, ti loewar. 26 'Djeung aja djandela naroetoep sarta roepa tangkal korma sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, gigireun bale; kitoe keneh dina pangkeng-pangkeng gĕdong sarta dina golodog-golodog.

a 1 Radj. 6 : 34. b 1 Radj. 6 : 35. c 1 Radj. 7 : 6.

PASAL 42.

Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak ka loewar ka boeroean loewar, djalanna ka sabeulah ti kaler; nja eta kaoela ditjandak ka kamar, anoe pĕlĕbah [a] ĕnggon misah sarta pĕlĕbah adĕgan teja, beh kaler. 2 'Ti hareup palajoena saratoes asta, djeung pantona ti kaler; 3 ari panggĕrĕtna lima poeloeh asta. 'Pabĕnĕran [b] noe doewa poeloeh asta, anoe kabilang ka boeroean djĕro teja, sarta pabĕnĕran [c] oebin, anoe kabilang ka boeroean loewar teja, tĕpas pahareup-hareup djeung tĕpas, tiloe oendak. 4 'Ari ti hareupeun eta kamar-kamar aja geusan leumpang, sapoeloeh asta lĕgana, ka djĕro, djeung aja hidji djalan, saästa; sarta panto-panto eta kamar njanghareup ka kaler. 5 'Ari kamar-kamar noe pangloehoerna rada heureut; wantoe-wantoe eta teh kasosok koe tĕpas-tĕpas, singgĕt batan noe di tĕngah adĕgan, geus poegoeh batan noe di handap. 6 'Wantoe-wantoe eta adĕgan tiloe oendak, djeung teu make tihang, lain tjara boeroean, noe marake tihang; anoe matak eta noe pangloehoerna rada anggang tina taneuh batan noe di tĕngah, geus poegoeh batan noe di handap. 7 'Djeung deui aja pagĕr tembok, sisi ti loewar, tĕroes reudjeung eta kamar, sabeulah boeroean loewar, hareupeun eta kamar; pandjangna lima

8 poeloeh asta. 'Wantoe-wantoe pandjangna eta kamar ka boeroean loewar teh lima poeloeh asta; doemadakan, ti ha-9 reupeun kabah aja saratoes asta. 'Sarta ti handap eta kamar-kamar aja deui paranti asoep, sisi ti wetan, lamoen aja noe 10 asoep ka dinja ti boeroean loewar. 'Ari pipireun lĕgana pagĕr tembok boeroean sabeulah ti wetan, di hareupeun ĕnggon misah djeung di hareupeun adĕgan teja, 11 aja deui kamar-kamar. 'Djeung aja djalan ti hareupeunana, saroepa kamar-kamar noe sabeulah ti kaler teja; saroewa palajoena, kitoe keneh panggĕrĕtna djeung sakabeh pangbidjilanana; sarta sakoemaha atoeran eta, nja eta 12 sakoemaha panto-pantona, 'nja kitoe pisan panto kamar-kamar anoe sabeulah ti kidoel; aja hidji panto dina mimitina djalan, nja eta djalan anoe ngoedjoer dina hareupeun pagĕr tembok, anoe sabeulah 13 ti wetan, baris asoep ka dinja. 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Eta kamar kaler djeung kamar kidoel, noe di hareupeun ĕnggon misah, nja eta kamar soetji; ari panghoeloe-panghoeloe, anoe bakoe ngadareuheusan ka Pangeran, koedoe di dinja ngadalahar [d] anoe soetji liwat leuwih; koedoe di dinja nareundeun anoe soetji liwat leuwih, nja eta koerban kadaharan, koerban dosa reudjeung koerban kasalahan; karana ĕnggon eta soetji.
14 'Tijap-tijap panghoeloe geus arasoep, [e] teu meunang baridjil ti kasoetjian ka boeroean loewar; nja koedoe di dinja naroenda heula papakeanana, noe dipake eukeur ngabakti; karana eta papakean soetji, mana koedoe make papakean sedjen; kakara meunang njampeurkeun ka noe keur djalma loba.

a p. 41 : 12. *b* p. 41 : 10. *c* p. 40 : 17. *d* 3 Moesa 2 : 3, 10. *e* p. 44 : 19.

15 Ana geus tjatjap ngoekoer gĕdong djĕro, toeloej kaoela koe andjeunna ditjandak ka loewar, djalan [a] lawang noe njanghareup ngetan; seug gĕdong teh 16 dioekoer sakoeriling-boengking. 'Prak andjeunna ngoekoer sabeulah ti wetan koe hoë toembakan; aja lima ratoes toembakan, koe hoë toembakan teja, 17 sakoeriling. 'Toeloej ngoekoer sabeulah ti kaler, aja lima ratoes toembakan, koe 18 hoë toembakan teja, sakoeriling. 'Tidinja ngoekoer sabeulah ti kidoel, aja lima ratoes toembakan, koe hoë toembakan 19 teja. 'Geus kitoe mengkol ka sabeulah ti koelon, prak dioekoèr, aja lima ratoes toembakan, koe hoë toembakan teja.
20 'Gĕdong teh dioekoerna ti noe opat beulahna; koeta gĕdong sakoeriling-boengking; ari palajoena lima ratoes, kitoe deui panggĕrĕtna lima ratoes, [b] baris misahkeun antara noe soetji djeung noe nista.

a p. 40 : 6. *b* p. 44 : 23.

PASAL 43.

Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak deui ka lawang noe tadi, nja eta ka lawang noe njanghareup ngetan.
2 'Doemadakan, kamoeljaän Allah Israil soemping ti tĕbeh wetan; [a] ari gĕntrana tjara ngagoeroehna tjai gĕde, sarta boemi teh wani tjaäng koe kamoeljaänana.
3 'Ari roepana sapĕrti tetendjoan noe koe kaoela kabireungeuh bareto, nja sapĕrti tetendjoan noe kabireungeuh koe kaoela [b] basa kaoela datang ngaroeksak dajeuh teja; tĕgĕs tetendjoan teh sapĕrti tetendjoan [c] noe kabireungeuh koe kaoela sisi tji Kĕbar teja; [d] brĕk kaoela njoe-4 oeh. 'Ladjĕng kamoeljaän Pangeran teh lĕbĕt ka djĕro gĕdong, djalan lawang 5 noe njanghareup ngetan. 'Tidinja kaoela [e] koe Roh didjoengdjoengkeun, ditjandak ka boeroean djĕro; doemadakan, [f] gĕdong teh pinoeh koe kamoeljaän Pa-6 ngeran. 'Geus kitoe kaoela ngadenge aja noe ngandika ka kaoela ti djĕro gĕdong; sarta aja hidji djalma ngadĕg gigireun 7 kaoela. 'Ari timbalanana ka kaoela: Eh, anak Adam! ijeu teh ĕnggon panglinggihan kami, nja ĕnggon dampal sampejan kami; di dijeu kami nja pilinggiheun di tĕngah oerang Israil, salalanggĕngna; sarta anak-intjoe Israil moal nganadjiskeun deui kana djĕnĕngan kami noe soetji, boh djalma noe reja, boh radja-radjana, koe lantaran [g] djinahna, atawa koe lantaran majit radja-radjana dina 8 pamoedjaänana. 'Basa eta nareundeun bangbaroeng sorangan lĕbah bangbaroeng kami, djeung nareundeun tihang sorangan gigireun tihang kami teja, [h] ngan bilik bae noe aja di antara kami djeung maranehanana; sarta eta teh pada nganadjiskeun kana djĕnĕngan kami noe soetji, koe kagiroekanana noe dilalampahkeun koe marane-

hanana; noe matak eta koe kami geus ditoempoer dina sadjĕro kami bĕndoe.
9 'Ajeuna eta tangtoe pada ngadjaoehkeun djinahna, kitoe deui majit radja-radjana, dieuweuhkeun ti pajoeneun kami; sarta kami teh pilinggiheun di tĕngah mara-
10 nehanana, salalanggĕngna. 'Ari maneh teh, anak Adam! tjaritakeun ijeu gĕdong ka anak-intjoe Israil, [i] sina pada wirang tina kadorakaānana; djeung sina pada
11 ngoekoer tjontona. 'Sarta oepama warirangeun tina saniskara noe dilampahkeun koe maranehanana teja, koedoe mere njaho ka darinja roepana ijeu gĕdong djeung atoeranana, kitoe deui [j] pangbidjilanana djeung pangasoepanana, saroepa-roepana djeung sapikoekoeh-pikoekoehna, saroepa-roepana djeung sapapakon-papakonna; sarta toeliskeun di hareupeunana; sina pada ngestoekeun eta sakabeh roepana djeung eta sakabeh pikoekoehna, sarta dilalampahkeunana.
12 'Kijeu papakon gĕdong teh: dina poentjak goenoeng teja sawĕwĕngkĕranana [k] bakal soetji liwat leuwih sakoerilingboengking. Tah, kitoe papakon eta gĕdong.

a p. 1:24, 28. *b* p. 9, 10. *c* p. 10:15. *d* p. 1:28. *e* p. 11:1. *f* 1 Radj. 8:10, 11. *g* p. 16. *h* p. 8:7. *i* p. 16:61. *j* p. 44:5. *k* p. 45:3.

13 Sarta kijeu oekoeran altar, koe asta ([a] astana saāsta poendjoel satampah): ari dadamparna saāsta [loehoerna] djeung kandĕlna saāsta, sarta biwirna make lintjar sakoeriling, sadjĕngkal; nja eta
14 teh dasar altar. 'Ari ti watĕs dadampar, anoe dina taneuh, sĕrĕk oempak noe panghandapna, doewa asta, djeung kandĕlna saāsta; dĕmi ti watĕs oempak noe leutik teja sĕrĕk oempak noe gĕde,
15 opat asta, djeung kandĕlna saāsta. 'Ari oempak pangloehoerna opat asta; djeung tina pameuleuman altar ka loehoerna
16 [b] aja opat tatandoekan. 'Dĕmi pameuleuman altar teja doewa wĕlas asta pandjangna reudjeung doewa wĕlas asta roebakna, pasagi dina opat beulahna.
17 'Dĕmi oempak gĕde teja opat wĕlas asta pandjangna reudjeung opat wĕlas asta roebakna, dina opat beulahna; ari lintjarna sakoeriling eta satĕngah asta, sarta dadamparna saāsta sakoeriling. Djeung deui tanggana eta altar njanghareup ngetan.

a p. 40:5. *b* 2 Moesa 27:2.

18 Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kijeu pikoekoeh eta altar samangsana didjijeun, baris ngoerbankeun koerban doeroekan dina eta, djeung [a] baris nge-
19 pretkeun gĕtih dina eta. 'Ari panghoeloepanghoeloe, ahli Lewi, [b] noe kaāsoep toeroenan Sadok teja, anoe bakoe ngadareuheusan ka kami, lahiran Goesti Pangeran, koe maneh koedoe dibere hidji sapi ngora lalaki, pikeun ngabakti ka kami,
20 baris koerban dosa. 'Toeloej maneh koedoe njokot gĕtihna sawareh, bari ditĕrapkeun kana opat tatandoekanana, djeung kana opat djoeroe oempak, sarta kana lintjar sakoeriling; [c] tah, kitoe maneh koedoe mĕrĕsihan altar, djeung koedoe njijeun karapihan tina sabab eta.
21 'Tidinja maneh koedoe njokot eta sapi, koerban dosa teja, [d] nja eta koedoe didoeroek dina ĕnggon bakoe di gĕdong,
22 di loewareun kasoetjian. 'Dĕmi dina poē noe kadoewa maneh koedoe ngahatoerkeun hidji ĕmbe badot, [e] noe taja tjatjadna, baris koerban dosa; djeung koedoe pada mĕrĕsihan altar, sakoemaha
23 mĕrĕsihanana koe sapi ngora teja. 'Dimana maneh geus tjatjap mĕrĕsihan, toeloej koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora lalaki, noe taja tjatjadna, kitoe deui hidji domba lalaki, noe taja tjatjad-
24 na, tina ingon-ingon. 'Nja eta koe maneh koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran, sarta koe panghoeloe-panghoeloe [f] koedoe diaroejahan, bari seug dikoerbankeun, djadi koerban doeroekan
25 bade ka Pangeran. 'Toedjoeh poē lilana [g] maneh koedoe mĕtakeun hidji badot pikoerbaneun dosa, oenggal-oenggal poē; kitoe deui hidji sapi ngora lalaki djeung hidji domba lalaki tina ingon-ingon; nja
26 mĕtakeun noe taja tjatjadna. 'Toedjoeh poē lilana eta koedoe mangrapihkeun altar sarta dibĕrĕsihan, bari dikeupeu-
27 lan. 'Djeung dimana geus toetoep eta poē, geus kitoe dina poē noe kadalapan, sarta ka-hareupna, panghoeloe-panghoeloe koedoe pada mĕtakeun dina eta altar koerban maraneh doeroekan djeung koerban maraneh panarima; sarta maraneh koe kami tangtoe kamanah, lahiran Goesti Pangeran.

a 2 Moesa 24:6. *b* p. 40:46. *c* 2 Moesa 29:36. *d* 3 Moesa 16:27. *e* 3 Moesa 1:3. *f* 3 Moesa 2:13. *g* 2 Moesa 29:35, 36.

PASAL 44.

Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak deui ka lawang kasoetjian, lawang loewar, [a] noe njanghareup ngetan teja; sihoreng eta geus dipeundeut-
2 keun. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: Ijeu lawang pitĕtĕpeun meundeut; teu meunang diboeka-boeka, djeung teu meunang djalma asoep ti dijeu, [b] karana Pangeran, Allah Israil, lĕbĕtna ti dijeu; mana koedoe tĕtĕp meundeut.
3 'Ngan ari [c] gĕgĕden, doemeh gĕgĕden, pitjalikeun dina ijeu lawang, barangdahar di pajoeneun Pangeran; ti djalan bale lawang piasoepeunana, sarta ti dja-
4 lan eta keneh pika-loewareunana.'Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka hareupeun gĕdong, djalan [d] lawang kaler; ret kaoela nendjo, doemadakan, [e] gĕdong Pangeran teh pinoeh koe kamoeljaän
5 Pangeran; [f] brĕk kaoela njoeoeh. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: [g] Eh, anak Adam! tjatĕt dina ati maneh, djeung tendjokeun koe mata maneh, sarta dengekeun koe tjeuli maneh saniskara noe koe kami diandikakeun ka maneh hal sakabeh pikoekoeh gĕdong Pangeran, djeung hal sakabeh papakonna; sarta tjatĕt dina ati maneh hal pangasoepan gĕdong reudjeung sakabeh
6 pangbidjilan kasoetjian. 'Sarta bedjakeun koe maneh ka [h] noe mantangoel, ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh, anak-intjoe Israil! [i] meudjeuh maraneh pĕrkara sakabeh
7 kagiroekan lampah maraneh teh; 'nja lampah maraneh ngasoepkeun djalma bangsa sedjen, noe teu disoenatan nja hate djeung teu disoenatan nja daging, diajakeun dina kasoetjian kami, matak nganistakeun eta, tĕgĕs gĕdong kami; lampah maraneh ngahatoerkeun kitoe [j] kadaharan kami, gadjih djeung gĕtih; sarta eta geus pada ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami, nambahan sakabeh ka-
8 giroekan maraneh. 'Djeung maraneh teu ngadjaga kana [k] djagaän kasoetjian kami; anggoer maraneh ngangkat anoe baris ngadjaga kana djagaän kami dina kasoetjian kami, ngagantian maraneh.
9 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sahasaha djalma bangsa sedjen, noe teu disoenatan nja hate djeung teu disoenatan nja daging, teu meunang asoep ka kasoetjian kami, mana bae djalma bangsa sedjen, noe aja di tĕngah oerang Israil.
10 'Malah ari [l] ahli-ahli Lewi, anoe pada ngadjaoehan ti kami basa Israil sarasab, anoe sarasab ti kami, noeroet brahalabrahalana teja, nja eta pinaranggoe-
11 ngeun kasalahanana. 'Parandene kitoe piarajaeun dina kasoetjian kami, ngawoela; ari tjĕtjĕkĕlanana lawang-lawang gĕdong, djeung koedoe pada ngawoela di djĕro gĕdong; eta maranehanana poerah meuntjit pikoerbaneun doeroekan djeung pikoerbaneun peuntjitan, ngagantian djalma loba, sarta maranehanana koedoe pada nangtoeng di hareupeun djalma loba, ngawoelaän ka darinja.
12 'Sapedah tadina pada ngawoelaän ka darinja di hareupeun brahalana, sarta geus djaradi tatadjongan ka anak-intjoe Israil, mawa kana salah, noe matak kami [m] geus ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana, lahiran Goesti Pangeran; geus tangtoe naranggoeng ka-
13 salahanana. 'Djeung teu meunang mararĕk ka kami, manghoeloean ka kami, atawa njampeurkeun kana naon-naon barang kami noe soetji, ka [n] noe soetji liwat leuwih teja; geus tangtoe njarandang wiwirangna djeung kagiroekanana,
14 noe koe eta dipigawe teja. 'Djadi eta teh koe kami pada dibakoekeun ngadjaga kana djagaän ijeu gĕdong, djeung njabak sakabeh pagawean gĕdong, sarta njabak saniskara noe koedoe dipilampah di djĕro gĕdong.

a p. 43 : 1. *b* p. 43 : 4. *c* p. 46 : 2, 8, 12. *d* p. 40 : 35. *e* p. 43 : 5. *f* p. 43 : 3. *g* p. 40 : 4. *h* p. 2 : 5. *i* p. 45 : 9. *j* 3 Moesa 3 : 11, 14. *k* p. 40 : 45. *l* p. 48 : 11. *m* p. 20 : 5. *n* p. 42 : 13; 43 : 12.

15 Sabalikna ari panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, [a] toeroenan Sadok, anoe pada ngadjaga kana djagaän kasoetjian kami basa oerang Israil sarasab ti kami teja, nja eta noe dikĕrsakeun ngadareuheusan ka kami, baris ngabakti ka kami; sarta koedoe narangtoeng di pajoeneun kami, baris ngahatoerkeun ka kami gadjih djeung gĕtih, lahiran Goesti Pangeran.
16 'Nja eta noe koedoe arasoep ka kasoetjian kami, sarta nja eta noe koedoe ngadeukeutan ka [b] medja kami, baris ngabakti ka kami, djeung ngadjaga kana
17 djagaän kami. 'Dĕmi geus kitoe, satijaptijap eta rek arasoep ka lawang boe-

roean djĕro, [c] koedoe marake papakean lawon bodas; teu meunang aja boeloe domba di awakna keur mangsa ngabakti dina lawang boeroean djĕro, atawa di 18 gĕdong. 'Sirahna [d] koedoe disorban lawon bodas, djeung tjangkengna koedoe ditjalana lawon bodas; teu meunang di- 19 saboek koe noe matak ngesang. 'Djeung satijap-tijap eta rek baridjil ka boeroean loewar, ngadjoegdjoeg ka djalma loba ka boeroean loewar, [e] koedoe njoetjoelan heula papakeanana, noe koe maranehanana dipake eukeur ngabakti, nja ditoenda di djĕro kamar soetji teja, bari marake papakean sedjen, [f] sangkan oelah njoetjikeun ka djalma loba lantaran pa- 20 pakeanana. 'Djeung [g] teu meunang njaloekoer sirahna, kitoe deui teu meunang mandjangkeun boeoekna; nja sirahna koedoe digoentingan sing meudjeuhna. 21 'Djeung sakoer panghoeloe teu meunang ngarinoem anggoer, [h] samangsa rek 22 asoep ka boeroean djĕro. 'Sarta [i] teu meunang mirabi ka randa atawa ka popotongan; nja mirabi teh koedoe ka parawan toeroenan anak-intjoe Israil, atawa ka randa noe ditinggalkeun randa 23 koe panghoeloe. 'Djeung koedoe pada ngawoeroekkeun ka oemat kami [j] bedana noe soetji reudjeung noe nista; nja koedoe pada mere njaho ka darinja bedana noe nadjis reudjeung noe bĕrĕsih. 24 'Djeung [k] koedoe pada noengkoelan oeroesan, baris moetoes; dipoetoesna koedoe noeroetkeun hoekoem kami; sarta maranehanana koedoe pada ngestoekeun papakon kami djeung pikoekoeh kami dina sakabeh pesta kami; djeung koedoe pada 25 njoetjikeun sabat kami. 'Sarta [l] teu meunang ngalajad ka manoesa noe maot, matak kanadjisan dirina; ngan koe karana bapa, atawa koe karana indoeng, atawa koe karana anak lalaki, atawa koe karana anak awewe, koe karana doeloer lalaki, atawa koe karana doeloer awewe anoe tatjan lakian, panghoeloe 26 meunang oge nganadjiskeun diri. 'Dĕmi sanggeusna ngabĕrĕsihan maneh, [m] eta 27 koedoe diantaraän toedjoeh poë. 'Sarta samangsa rek asoep deui ka kasoetjian, ka boeroean djĕro, baris ngabakti di djĕro kasoetjian, eta koedoe ngahatoerkeun koerban dosa tina sabab dirina, 28 lahiran Goesti Pangeran. 'Ari moenggoeh milikna, [n] nja ijeu kami milikna; mana panghoeloe oelah dibere kabogaän 29 di Israil; ijeu kami kabogaänana. 'Pihakaneunana [o] koerban kadaharan, koerban dosa djeung koerban kasalahan; malah sakabeh noe hoekoem haram di 30 Israil, nja eta noe pibogaeun. 'Djeung deui loeloegoe saniskara tjikal taneuh, naon bae, barĕng saniskara hatoeran, naon bae, sakoer-sakoer noe kaäsoep hatoeran maraneh, panghoeloe-panghoeloe noe pibogaeun; [p] samalah loeloegoe adonan maraneh ge koe maraneh koedoe dibere ka panghoeloe, soepaja imah ma- 31 neh katjitjingan bĕrkah. 'Ari [q] sakoer noe paeh bangkar, kitoe deui noe paeh disasaäk manoek atawa noe paeh disasaäk sato, teu meunang dihakan koe panghoeloe.

a p. 48 : 11. *b* p. 41 : 22. *c* 3 Moesa 16 : 4. *d* 2 Moesa 28 : 42; 39 : 28. *e* p. 42 : 13, 14. *f* p. 46 : 20. *g* 3 Moesa 21 : 10. *h* 3 Moesa 10 : 9. *i* 3 Moesa 21 : 13. *j* 3 Moesa 10 : 10. *k* 5 Moesa 17 : 8. *l* 3 Moesa 21 : 1—4. *m* 4 Moesa 19 : 11, 12. *n* 4 Moesa 18 : 20. *o* 4 Moesa 18 : 8—14. *p* 4 Moesa 15 : 20. *q* 3 Moesa 22 : 3.

PASAL 45.

Samangsa maraneh [a] ngabagikeun tanah koe lantaran lotĕre, baris milik, maraneh koedoe njanggakeun [b] pihatoeraneun Pangeran, bagian soetji tina tanah; palajoena doewa laksa lima reboe [toembakan] palajoena, ari panggĕrĕtna salaksa; nja eta teh pisoetjieun sawĕ- 2 wĕngkĕranana sakoeriling. 'Sawarehna baris kasoetjian, lima ratoes djeung lima ratoes, pasagi sakoeriling; poendjoel lima poeloeh asta keur piraramboeëu- 3 nana sakoeriling. 'Djadi maneh teh, noeroetkeun toembakan tadi, koedoe ngoekoer [c] doewa laksa lima reboe palajoena, djeung salaksa panggĕrĕtna; sarta sadjĕro eta piajaeunana kasoetjian, anoe 4 soetji liwat leuwih teja. 'Nja eta teh bagian soetji tina tanah, pilahaneun panghoeloe-panghoeloe, poerah ngabakti dina kasoetjian, anoe bakoe ngadareuheusan baris ngabakti ka Pangeran; djadi pipĕrnaheun eta baris imah-imah, kitoe deui ĕnggon soetji pikeun kasoe- 5 tjian. 'Sarta doewa laksa lima reboe deui palajoena, djeung salaksa panggĕrĕtna, keur pilahaneun ahli-ahli Lewi, toekang ngawoela dina gĕdong, pikeun pibogaeun eta, baris doewa poeloeh ka- 6 mar. 'Sarta maraneh koedoe mere deui

keur pibagianeun nagara, lima reboe panggĕrĕtna, ari palajoena doewa laksa lima reboe, parerendeng djeung hatoeran soetji teja; nja eta pikeun sakabeh 7 anak-intjoe Israil. 'Ari doeoeman gĕgĕden piajaeunana beh dijeueun djeung beh ditoeëun eta hatoeran soetji reudjeung bagian nagara, hareupeun eta hatoeran soetji djeung hareupeun eta bagian nagara teja; sabeulah ti koelon ka-koelonkeun, sabeulah ti wetan kawetankeun; ari palajoena koedoe tĕroes djeung doeoeman hidji-hidji; ti watĕs 8 koelon tĕpi ka watĕs wetan. 'Lahan noe tadi pibogaeun gĕgĕden di Israil; [d] sarta gĕgĕden kami moal nganijaja deui ka oemat kami; satĕgĕsna eta pimereëun tanah teh ka anak-intjoe Israil noeroetkeun kaom-kaomna. a 4 Moesa 26 : 55. b p. 48 : 8. c p. 48 : 8. d p. 46 : 18.

9 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: [a] Meudjeuh maraneh, gĕgĕden Israil! Geura pada njingkirkeun panganijaja djeung paneungteuinganan; nja koedoe ngalampahkeun kaädilan djeung kabĕnĕran; lakoe maraneh ngadjĕpit euweuhkeun ti oemat kami, lahiran Goesti Pangeran. 10 'Eta maraneh [b] koedoe baroga taradjoe 11 bĕnĕr, epa bĕnĕr djeung ĕbat bĕnĕr. 'Epa djeung ĕbat koedoe saroewa takĕranana; ari ĕbat teh pieusieunana sapĕrpoeloeh homer, kitoe keneh epa teh pieusieunana sapĕrpoeloeh homer; takĕranana koedoe 12 ditoeroetkeun kana homer. 'Djeung deui [c] sasekel koedoe doewa poeloeh gera; sarta maraneh koedoe aja mina noe doewa poeloeh sekel, salawe sekel djeung 13 lima wĕlas sekel. 'Kijeu hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun: sapĕrgĕnĕp epa ti sahomer tarigoe, djeung sapĕrgĕnĕp epa ti sahomer gandroeng. 14 'Ari pikoekoeh hal minjak, ĕbat minjak, sapĕrpoeloeh ĕbat ti saĕkor, anoe sapoeloeh bat, nja eta sahomer; karana sa-15 poeloeh bat mandjing sahomer. 'Djeung deui domba hidji ti ingon-ingon, ti doewa ratoes sĕle, ti tanah Israil anoe soegih tjai; baris koerban kadaharan, baris koerban doeroekan, sarta baris koerban panarima, pikeun njijeun karapihan tina sabab maranehanana, lahiran Goesti Pa-16 ngeran. 'Sakabeh djalma eusi tanah dimistikeun njanggakeun hatoeran kitoe 17 pikeun gĕgĕden di Israil. 'Sarta ari kawadjiban gĕgĕden ngajakeun pikoerbaneun doeroekan, pikoerbaneun kadaharan djeung pikoerbaneun inoeman, dina pesta-pesta, djeung dina oenggal pananggalan, sarta dina sabat-sabat, dina sakabeh bae pesta-pesta anak-intjoe Israil; nja eta keneh noe koedoe njanggakeun pikoerbaneun dosa, pikoerbaneun kadaharan, pikoerbaneun doeroekan, djeung pikoerbaneun panarima, pikeun njijeun karapihan tina sabab anak-intjoe Israil. a p. 44 : 6. b 3 Moesa 19 : 36. c 2 Moesa 30 : 13.

18 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dina boelan noe mimiti, tanggal hidji, maneh koedoe njokot hidji sapi ngora lalaki, [a] noe taja tjatjadna; pake mĕrĕsihan 19 kasoetjian. 'Ari panghoeloe [b] koedoe njokot sawareh gĕtih eta koerban dosa, bari seug ditĕrapkeun kana tihang gĕdong, djeung kana opat djoeroe oempak altar, sarta kana tihang lawang boeroean 20 djĕro. 'Pon kitoe keneh pilampaheun maneh dina tanggal toedjoeh, tina sabab oenggal djalma noe kaloeloepoetan, djeung tina sabab noe bodo; djadi maraneh koedoe mangrapihkeun gĕdong. 21 'Dina [c] boelan noe mimiti, tanggal opat wĕlas, maraneh koedoe milampah paska, pesta toedjoeh poë lilana; ari pihakaneun 22 maraneh roti teu ragian. 'Dina poë eta gĕgĕden koedoe njanggakeun hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, tina sabab dirina, djeung tina sabab saka-23 beh djalma eusi tanah. 'Sarta toedjoehanana eta poë pesta gĕgĕden teh koedoe njanggakeun pikoerbaneun doeroekan bade ka Pangeran, toedjoeh sapi ngora lalaki djeung toedjoeh domba lalaki noe taja tjatjadna, saban poë, toedjoeh poë lilana; kitoe deui hidji ĕmbe badot 24 pikoerbaneun dosa, saban poë. 'Toer eta koedoe njanggakeun pikoerbaneun kadaharan, [d] saepa [tipoeng lĕmĕs] kana hidji sapi ngora, kitoe deui saepa kana hidji domba lalaki, [e] sarta saĕhin 25 minjak kana saepa. 'Dina boelan noe katoedjoeh, tanggal lima wĕlas, [f] dina pesta, gĕgĕden teh koedoe njanggakeun sakoemaha noe tadi, toedjoeh poë lilana; satjara koerban dosa, satjara koerban doeroekan, djeung satjara koerban kadaharan, kitoe keneh satjara minjak teja. a p. 43 : 22. b p. 43 : 20. c 2 Moesa 12 : 18. d p. 46 : 5, 7. e 2 Moesa 29 : 40. f 3 Moesa 23 : 34.

PASAL 46.

Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari lawang boeroean djĕro noe njanghareup ngetan pimeundeuteun di djĕro gĕnĕp poë digawe, dĕmi dina poë sabat mah diboeka, kitoe deui dina poë panangg alan diboeka. 2 'Toeloej [a] gĕgĕden teh asoep djalan bale lawang, ti loewar, dĕg nangtoeng pĕlĕbah tihang lawang; pek panghoeloe koedoe pada mĕtakeun koerbanna doeroekan djeung koerbanna panarima; sarta gĕgĕden teh koedoe sĕmbahijang dina bangbaroeng lawang, bari toeloej ka loewar; dĕmi lawang teja teu meunang dipeundeutkeun tĕpi ka boerit. 3 'Ari djalma eusi tanah dina saban poë sabat djeung dina saban panangg alan koedoe pada sĕmbahijang hareupeun eta lawang ka pajoeneun Pangeran. 4 'Ari moenggoeh koerban doeroekan, noe koe gĕgĕden koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, [b] dina poë sabat eta koedoe ngahatoerkeun gĕnĕp siki anak domba, noe taja tjatjadna, djeung hidji domba lalaki, noe taja tjatjadna. 5 'Ditambah koerban kadaharan, [c] saepa [tipoeng lĕmĕs] kana domba lalaki; dĕmi kana anak domba mah koerbanna kadaharan [d] sakoewat leungeunna mere; djeung deui saĕhin minjak kana saepa. 6 'Ari [e] dina poë pananggalan eta koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora lalaki, noe taja tjatjadna; gĕnĕp siki anak domba, djeung hidji domba lalaki; koedoe noe taja tjatjadna. 7 'Sarta eta koedoe njanggakeun koerban kadaharan, saepa [tipoeng lĕmĕs] kana sapi ngora, djeung saepa kana domba lalaki; dĕmi kana anak domba mah sakoemaha noe katĕpi koe leungeunna; djeung deui saĕhin minjak kana saepa. 8 'Sarta samangsa gĕgĕden teh asoep, asoepna koedoe [f] djalan bale lawang, ari ka-loewarna noeroet djalan eta keneh. 9 'Djeung samangsa djalma eusi tanah asoep, ngadeuheusan ka pajoeneun Pangeran dina waktoe noe pasti, saha-saha noe asoep djalan lawang kaler, sĕmbahijang, ka-loewarna koedoe djalan lawang kidoel; ari saha-saha noe asoep djalan lawang kidoel, ka-loewarna koedoe djalan lawang kaler; teu meunang balik djalan lawang oeroetna datang, satĕgĕsna masing-masing pika-loewareunana koedoe tĕroes. 10 'Ari gĕgĕden teh piasoepeunana koedoe barĕng djeung noe loba, samangsa eta arasoep; djeung samangsa ka laloewar, koedoe reudjeung ka loewar. 11 'Ari dina pesta djeung dina waktoe noe pasti teja, pikoerbaneun kadaharan teh [g] saepa [tipoeng lĕmĕs] kana hidji sapi ngora, kitoe deui saepa kana hidji domba lalaki; dĕmi kana anak domba mah sakoewat leungeunna mere; djeung deui saĕhin minjak kana saepa. 12 'Sarta satijap-tijap gĕgĕden teh sĕdja njanggakeun pangabakti bawaning soeka, koerban doeroekan atawa koerban panarima, pangabakti bawaning soeka, bade ka Pangeran, eta koedoe dipangboekakeun lawang noe njanghareup ngetan teja, prak gĕgĕden teh njanggakeun koerbanna doeroekan djeung koerbanna panarima, sakoemaha njanggakeunana dina poë sabat; toeloej ka loewar; ari samantas gĕgĕden ka loewar, lawang teh koedoe dipeundeutkeun deui. 13 'Djeung deui [h] saban poë maneh koedoe njanggakeun hidji anak domba, oemoer sataoen, anoe taja tjatjadna, pikoerbaneun doeroekan bade ka Pangeran; njanggakeunana koedoe oenggal-oenggal isoek. 14 'Tambahan koerban kadaharan; njanggakeunana koedoe oenggal-oenggal isoek; sapĕrgĕnĕp epa [tipoeng lĕmĕs], djeung sapĕrtiloe hin minjak, baris ngabaseuhan eta tipoeng lĕmĕs; pikoerbaneun kadaharan bade ka Pangeran, pikoekoeh langgĕng, teu pĕtot-pĕtot. 15 'Tah, kitoe pinjaranggakeuneunana anak domba, koerban kadaharan, sarta djeung minjak, oenggal-oenggal isoek, pikoerbaneun doeroekan teu pĕtot-pĕtot.

a p. 44 : 3. *b* 4 Moesa 28 : 9. *c* p. 45 : 24. *d* 5 Moesa 16 : 17. *e* 4 Moesa 18 : 11. *f* p. 44 : 3. *g* p. 45 : 24. *h* 4 Moesa 28 : 3.

16 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Lamoen gĕgĕden teh aja pamere ka salah-sahidji anakna, djadi milikna, ditoeroenkeun ka anak-intjoena, djadi kabogaän eta, djalan milik. 17 'Tatapi lamoen aja pamerena ti milikna ka salah-sahidji abdina mah, kabogaänana koe eta tĕpi ka [a] taoen kamĕrdikaän; toeloej poelang deui ka gĕgĕden, estoe milikna; anak-intjoena, nja eta noe pibogaeun. 18 'Djeung deui gĕgĕden [b] teu meunang njokot ti milik rahajat; teu meunang nganijaja ka rahajat, dika-loewarkeun

tina kabogaänana; kabogaän sorangan noe koedoe diwariskeun ka anak-intjoena; soepaja oemat kami oelah pabalĕntjar, ka loewar tina kabogaän sorangan-sorangan. *a* 3 Moesa 25 : 10. *b* p. 45 : 8.

19 Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak ka kamar-kamar noe soetji, noe njanghareup ngaler, [a] anoe keur para panghoeloe teja, djalan paranti asoep noe aja di gigireun lawang; doemadakan, di dinja aja hidji ĕnggon sisi ti koelon pisan. 20 'Toeloej misaoer ka kaoela: Eta ĕnggon paragi panghoeloe ngaroeloeb koerban kasalahan djeung koerban dosa, sarta paragi ngagoreng koerban kadaharan; teu meunang dibawa bidjil ka boeroean loewar, [b] matak njoetjikeun ka djalma noe loba. 21 'Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak bidjil ka boeroean loewar, nja ditjandak ngaliwat ka noe opat djoeroe boeroean; doemadakan, dina oenggal-oenggal djoeroe boeroean teh aja deui boeroean. 22 'Dina opat djoeroe boeroean teh aja boeroean panghaseupan, opat poeloeh [asta] palajoena djeung tiloe poeloeh panggĕrĕtna; eta boeroean djoeroe teh opatanana saoekoeran. 23 'Djeung aja tembok sakoerilingna, sakoebĕng eta noe opat boeroean, sarta sisi eta tembok-tembok geus dihawoean ti handap, sakoeriling. 24 'Ladjĕng andjeunna misaoer ka kaoela: Eta teh dapoer, paranti ngoeloeb; di dinja toekang ngawoela di gĕdong pingaroeloebeun koerban peuntjitan ti djalma-djalma. *a* p. 42 : 13. *b* p. 44 : 19.

PASAL 47.

Tidinja kaoela koe eta djalma ditjandak deui ka panto gĕdong; doemadakan, ti handapeun bangbaroeng gĕdong [a] bidjil tjai, ngotjor ngetan; wantoe gĕdong teh njanghareupna ka wetan. Ari tjai teja toeroen; datangna ti handap, ti sisi gĕdong, sabeulah ti katoehoe, nja ti kidoeleun altar. 2 'Geus kitoe kaoela ditjandak bidjil, djalan lawang kaler; nja ditjandak ngoeriling, djalan loewar, ka lawang loewar, noe njanghareup ngetan teja; doemadakan, tjai teh ngagoelak ti sabeulah katoehoe. 3 'Ana djalma teja geus ka loewar, ladjĕng ngetan, sarta pananganana njĕkĕl kĕntja. Toeloej ngoekoer sareboe asta, seug kaoela ditjandak ngaraäs eta tjai; ari djĕrona tjai sĕrĕk moemoentjangan. 4 'Pek ngoekoer deui sareboe, seug kaoela ditjandak deui ngaraäs tjai; ari djĕrona tjai sĕrĕk toeoer. Prak ngoekoer deui sareboe, seug kaoela ditjandak deui ngaraäs; ari djĕrona tjai sĕrĕk tjangkeng. 5 'Tidinja ngoekoer deui sareboe; tjai geus djadi waloengan, teu beunang diraäs koe kaoela; wantoe tjai teh gĕde, tjai kodjajeun, estoe waloengan noe teu beunang diraäs. 6 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Na katendjo koe maneh, anak Adam? Geus kitoe kaoela ditjandak, balik deui ka sisi eta waloengan. 7 'Ari geus balik kaoela teh, doemadakan,[b] di sisi eta waloengan loba katjida tatangkalan, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe. 8 'Saoerna deui ka kaoela: Eta tjai noendjang ka bilangan wetan, toeloej moedoen ka tanah lapang, sarta ngamoehara ka laoet; sakoer tjai noe dibidjilkeun asoepna ka eta laoet, anoe matak laoet teh datang ka waloeja. 9 'Ari geus kitoe, saroepaning [c] noe njawaän hiroep, bangsa noe ngalenghoj, ka mana bae datangna eta waloengan, tangtoe hiroep; sarta piajaeun laoek loba katjida; dimana eta tjai geus asoep ka dinja, seug laoet teh waloeja, sarta tangtoe hiroep sakabeh, ka mana bae pidatangeunana eta waloengan. 10 'Ari geus kitoe, di sisina pinarangtoengeun palika-palika; ti sĕmĕt En-Gedi tĕpi ka En-Eglaim pidjadieun ĕnggon paranti moëkeun djaring; ari laoekna bakal roepa-roepa, sakoemaha laoek laoet gĕde, sarta loba katjida. 11 'Ari noe moal waloeja, nja eta rawana djeung rantjana; pada disĕrahkeun ka oejah. 12 'Djeung deui di sisi eta waloengan, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, pidjadieun saroepaning tatangkalan baris hakaneun; daoenna moal keuna aloem, djeung boewahna moal keuna euweuh; saban-saban boelan eta boewahan anjar, wantoe-wantoe tjaina bidjilna ti kasoetjian; ari boewahna baris hakaneun, [d] djeung daoenna baris ngawaloejakeun.

a Joël 3 : 18; Djak. 14 : 8; Wahj. 22 : 1. *b* Wahj. 22 : 2. *c* 1 Moesa 1 : 20. *d* Wahj. 22 : 2.

13 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ijeu piwatĕseun tanah, noe pikamilikeun koe maraneh, noeroetkeun noe doewa wĕlas

kaom Israil; [a] Joesoep pimeunangeun 14 doewa bagian. 'Ari dimilikna koe maraneh sing walatra sadoeloer-doeloer; sapedah kami baheula ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka karoehoen maraneh teja, noe matak eta tanah pininggangeun ka maraneh, 15 djadi milik. 'Nja ijeu piwatĕseun tanah teh: [b] sabeulah ti kaler, ti sĕmĕt laoet gĕde djalan ka Hetlon, tĕpi ka pĕlĕbah 16 asoep ka Sĕdad; 'Hamat, Berota, Sibraim, noe di antara watĕs Damsik djeung watĕs Hamat; Haser tĕngah, noe di wa-17 tĕs Haoeran. 'Djadi piwatĕseunana ti laoet teh Hasar-Enon, tĕpoeng-watĕs Damsik; ari noe pangkalerna pisan nja eta watĕs Hamat. Eta kitoe sabeulah 18 ti kaler. 'Moenggoeh [c] sabeulah ti wetan, ari di antara Haoeran, Damsik djeung Gilad, sarta tanah Israil, [piwatĕseunana] tji Jordan; ti sĕmĕt watĕs [kaler] maraneh koedoe ngoekoer sĕrĕk laoet we-19 tan. Eta kitoe sabeulah ti wetan. 'Ari moenggoeh [d] sabeulah ti kidoel, ti sĕmĕt Tamar tĕpi ka tji Mĕriba, di Kades, kĕbat ka waloengan [Mĕsir], bras ka la-20 oet gĕde. Eta kitoe sabeulah ti kidoel. 'Ari moenggoeh [e] sabeulah ti koelon, nja laoet gĕde, ti sĕmĕt watĕs [kidoel] tĕpi ka pabĕnĕran asoep ka Hamat. Kitoe 21 sabeulah ti koelon. 'Nja eta tanah noe koe maraneh koedoe dibagi djeung doeloer-doeloer, noeroetkeun kaom Israil. 22 'Ari geus kitoe, [f] dibagikeunana koe maraneh koedoe koe lantaran lotĕre, baris milik, pikeun diri maraneh sarta pikeun semah-semah, anoe ngaloembara di tĕngah maraneh, anoe geus baroga anak ti tĕngah maraneh; [g] noe kitoe koe maraneh koedoe diangkĕn sapĕrti noe asal boemi di oerang Israil; koedoe pada mareunang milik djeung maraneh 23 di tĕngah kaom Israil. 'Ari geus kitoe, mana-mana kaom noe dioembaraän koe semah teh, nja di dinja eta koe maraneh koedoe dibere pimilikeunana, lahiran Goesti Pangeran.

a 1 Moesa 48 : 5, 6; Jos. 17 : 14. *b* 4 Moesa 34 : 7. *c* 4 Moesa 34 : 10. *d* 4 Moesa 34 : 3. *e* 4 Moesa 34 : 6. *f* p. 45 : 1. *g* 3 Moesa 19 : 34.

PASAL 48.

Sarta nja ijeu ngaran hidji-hidji kaom: [a] ti toengtoeng ti kaler, mapaj djalan ka Hetlon, tĕpi ka pĕlĕbah asoep ka Hamat, djeung ka Hasar-Enon, tĕpoeng-watĕs Damsik, ti kalerna mapaj ka Hamat; tĕgĕs pibogaeunana ti sabeulah ti wetan tĕroes ka koelon: pikeun Dan, 2 sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Dan, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti 3 koelon: pikeun Aser, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Aser, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Nap-4 tali, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Naptali, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Mĕnase, sabagian. 5 'Ari ti sĕmĕt watĕs Mĕnase, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: 6 pikeun Epraim, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Epraim, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Roebin, 7 sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Roebin, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Joeda, sabagian. *a* p. 47 : 15.

8 Dĕmi ti sĕmĕt watĕs Joeda, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon, piajaeunana [a] hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun teja, doewa laksa lima reboe [toembakan] panggĕrĕtna, ari palajoena sakoemaha doeoeman hidji-hidji, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon; djeung ari kasoetjian teja piajaeunana di tĕngah-tĕngah-9 na. 'Eta hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun ka Pangeran teja, palajoena doewa laksa lima reboe, dĕmi 10 panggĕrĕtna salaksa. 'Ari noe pibogaeun hatoeran soetji teh, nja eta panghoeloe-panghoeloe; ti kaler doewa laksa lima reboe [palajoena], ti koelon panggĕrĕtna salaksa, ti wetan panggĕrĕtna salaksa, djeung ti kidoel doewa laksa lima reboe palajoena; ari kasoetjian Pangeran teja 11 piajaeunana di tĕngah-tĕngahna. 'Bagian panghoeloe-panghoeloe, anoe beunang njoetjikeun ti toeroenan Sadok, [b] noe pada ngadjaga kana djagaän kami teja, sarta teu sarasab basa oerang Israil sarasab, lain tjara ahli Lewi, noe pada 12 sarasab. 'Djadi panghoeloe-panghoeloe teh meunang pasihan tina tanah hatoeran, [c] soetji liwat leuwih, adĕk kana 13 watĕs ahli Lewi. 'Ari ahli Lewi teja parerendeng djeung watĕs panghoeloe, pon kitoe keneh doewa laksa lima reboe palajoena, djeung salaksa panggĕrĕtna; sakabeh palajoena koedoe doewa laksa 14 lima reboe, ari panggĕrĕtna salaksa. 'Teu

[d] meunang didjoewal saeutik-eutik atjan, djeung teu meunang ditoekeurkeun, soemawonna ngagasab eta loeloegoe tanah; karana soetji, kagoengan Pangeran. 15 'Dĕmi anoe lima reboe, anoe masih kari tina panggĕrĕtna noe doewa laksa lima reboe teja, ti hareupna, eta mah djamak, pikeun nagara, geusan pangtjitjingan sarta geusan [e] sampalan; ari piajaeunana nagara teh di tĕngah-tĕngahna.' 16 Sarta kijeu oekoeranana: [f] sabeulah ti kaler opat reboe lima ratoes, sabeulah ti kidoel opat reboe lima ratoes, sabeulah ti wetan opat reboe lima ratoes, kitoe deui sabeulah ti koelon opat reboe lima ratoes. 17 'Ari pisampalaneun nagara teh, ti kaler doewa ratoes lima poeloeh, ti kidoel doewa ratoes lima poeloeh, ti wetan doewa ratoes lima poeloeh, kitoe deui ti koelon doewa ratoes lima poeloeh. 18 'Dĕmi anoe kari tina palajoena, parerendeng djeung hatoeran soetji teja, salaksa ti wetan djeung salaksa ti koelon; ari ajana parerendeng djeung hatoeran soetji, sarta pihasileunana baris hakaneun sakoer pagawe nagara. 19 'Ari eta pagawe nagara koedoe pada migawe inja, toegoer ti sakabeh kaom Israil. 20 'Salĕgana eta hatoeran koedoe doewa laksa lima reboe palajoena, djeung doewa laksa lima reboe panggĕrĕtna; njanggakeunana hatoeran soetji teh koedoe pasagi, katoet pibagianeun nagara.

a p. 45:1. *b* p. 40:46; 44:10. *c* p. 43:12. *d* 3 Moesa 25:34. *e* 4 Moesa 35:3. *f* Wahj. 21:16.

21 Ari karina pikeun gĕgĕden, beh dijeueun djeung beh ditoeëun eta hatoeran soetji djeung bagian nagara, hareupeun eta hatoeran noe doewa laksa lima reboe teja, tĕpi kana watĕs ti wetan; kitoe keneh ti koelon, hareupeun noe doewa laksa lima reboe teja, bras kana watĕs ti koelon; tĕroes djeung doeoeman hidji-hidji; nja eta pikeun gĕgĕden, sarta hatoeran soetji reudjeung kasoetjian gĕdong teja piajaeunana di tĕngah-tĕngahna. 22 'Djadi leuwihan kabogaän ahli Lewi djeung leuwihan bagian nagara, noe di tĕngah-tĕngah doeoeman gĕgĕden teja, sakoer noe aja di antara watĕs Joeda djeung watĕs Binyamin, nja eta pikeun gĕgĕden.

23 Ari moenggoeh kaom noe salijan ti dinja, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Binyamin, sabagian. 24 'Ari ti sĕmĕt watĕs Binyamin, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Simon, sabagian. 25 'Ari ti sĕmĕt watĕs Simon, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Isaskar, sabagian. 26 'Ari ti sĕmĕt watĕs Isaskar, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Sĕboeloen, sabagian. 27 'Ari ti sĕmĕt watĕs Sĕboeloen, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Gad, sabagian. 28 'Dĕmi dina watĕs Gad, sabeulah ti kidoel, nja di dinja pawatĕsan, ti sĕmĕt Tamar ka tji Mĕriba, di Kades, kĕbat ka waloengan [Mĕsir], bras ka laoet gĕde teja. 29 'Tah, nja eta tanah, noe koe maraneh koedoe dibagikeun tina milik, koe lantaran lotĕre, ka sagala kaom Israil, sarta nja kitoe pidoeoemaneunana sewang-sewang, lahiran Goesti Pangeran.

30 Sarta nja ijeu pangbidjilan eta nagara; sabeulah ti kaler opat reboe lima ratoes toembakan. 31 'Ari lawang eta nagara koedoe katĕlah [a] koe ngaran kaom Israil; ti kaler tiloe lawang, nja eta: lawang Roebin, hidji; lawang Joeda, hidji; lawang Lewi, hidji. 32 'Ari sabeulah ti wetan opat reboe lima ratoes toembakan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Joesoep, hidji; lawang Binyamin, hidji; lawang Dan, hidji. 33 'Ari sabeulah ti kidoel opat reboe lima ratoes toembakan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Simon, hidji; lawang Isaskar, hidji; lawang Sĕboeloen, hidji. 34 'Sabeulah ti koelon kitoe keneh opat reboe lima ratoes toembakan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Gad, hidji; lawang Aser, hidji; lawang Naptali, hidji. 35 'Tĕpoeng-gĕlang salaksa dalapan reboe toembakan. Ari pingaraneun eta nagara ti poë harita kijeu: [b] Pangeran linggih di dinja.

a Wahj. 21:12. *b* p. 43:7; Joël 3:21; Wahj. 21:3.

KITAB NABI DANIËL.

PASAL 1.

Mangsa katiloe taoenna Jojakim djoeměněng radja Joeda, [a] djěboel Něboekadnesar, radja Baboel, ka Jěroesalem, sarta nagara teh dikěpoeng. 2 'Geus kitoe koe Goesti eta Jojakim, radja Joeda, diselehkeun ka leungeun Něboekadnesar, sarta djeung [b] sawareh parabot gědong Allah; toeloej parabot teh koe Něboekadnesar dibawa ka tanah Sinar, ka gědong aällahanana, diasoepkeun ka goedang doenya-brana aällahanana. 3 'Sarta radja marentah ka Aspěnas, kapala mantri djěro andjeunna, [c] koedoe njanggakeun djalma ngalora ti lěbah oerang Israil, těgěs ti toeroenan radja, djeung ti para menak; 4 'nja djalma ngalora noe taja pisan tjatjadna, sarta harade roepa, toer paham dina sagala kapintěran, sarta reja pangabisa, djeung ngaharti elmoe; noe oetama djadi toekang marěk di padalěman radja; sarta koedoe pada dipagahan kitab, kitoe deui basa Kasdim. 5 'Malah radja nangtoekeun pibagianeunana dina oenggal-oenggal poë tina kadaharan radja djeung tina anggoer leueutanana, sarta diparentah dimoemoele tiloe taoen lilana; ari geus toetoep eta tiloe taoen pada pimarěkeun di pajoeneun radja. 6 'Děmi dina lěbah eta djalma ngalora aja Daniël, Hananya, Misael djeung Asarja, pada kaäsoep oerang Joeda. 7 'Ari koe kapala mantri djěro pada dibere ngaran; nja eta Daniël dilandi Beltěsasar, Hananya dilandi Sadrak, Misael dilandi Mesak, ari Asarja dilandi Abed-Něgo. 8 'Děmi Daniël nangtoekeun dina ati, moal ngarěgědkeun maneh koe kadaharan radja, atawa koe anggoer leueutanana; djeung Daniël panoenoehoen ka kapala mantri djěro, soepaja montong ngarěgědkeun maneh. 9 'Sarta Daniël teh [d] koe Allah dipaparin kaäsihan djeung kawělasan di hareupeun kapala mantri djěro. 10 'Ari saoer kapala mantri djěro teh ka Daniël: Kami teh sijeun koe goesti kami sang radja, noe geus nangtoskeun kadaharan djeung inoeman oedjang-oedjang; karana koemaha lamoen ningali pasěmon oedjang karoetjěm, beda djeung djalma ngalora noe saoemoer djeung oedjang? Ari kitoe mah oedjang djadi matak diri kami katěmpoehan koe radja. 11 'Tidinja Daniël mihatoer ka loperes, noe koe kapala mantri djěro dibakoekeun ngoeroes ka Daniël, Hananya, Misael djeung Asarja, 12 [pihatoerna]: 'Abdi gamparan moegi pada didjadjal watěs sapoeloeh dintěn; nja abdi teh moegi pada dileler sipat beunang njěbar pikeun tědaeun, kitoe deui tjai pikeun inoemeun. 13 'Sarěng moegi ditingalian di pajoeneun gamparan roepa abdi-abdi, kitoe keneh roepa djalma ngalora noe narěda katoewangan radja; sarawoeh moegi midaměl ka abdi-abdi gamparan sakoemaha noe katingali koe gamparan. 14 'Ari loperes teh ngagoegoe ka darinja dina eta pěrkara; toeloej pada didjadjal, meunang sapoeloeh poë. 15 'Geus toetoep noe sapoeloeh poë teh, katingali roepa eta opat djalma leuwih aloes, djeung awakna leuwih lintoeh ti batan sakabeh djalma ngora, noe ngahakan kadaharan radja. 16 'Tidinja koe loperes kadaharan bagianana djeung anggoer inoemanana dilaän, ari noe dilelerkeun ka darinja nja sipat beunang njěbar bae. 17 'Děmi eta djalma ngora noe opatan teja koe Allah dipaparin kanjaho, sarta paham dina sakabeh kitab djeung kapintěran; [e] samalah Daniël teh dipaparin těrang dina sagala tetendjoan djeung impian. 18 'Ari geus toetoep mangsana noe diparentahkeun koe radja, piwaktoeëun njanggakeun djalma ngalora teja, toeloej koe kapala mantri djěro pada disanggakeun ka pajoeneun Něboekadnesar. 19 'Tidinja radja sasaoeran djeung sadajana; děmi eta salobana taja noe kapěndak nandingan Daniël, Hananya, Misael djeung Asarja; noe matak eta pada djadi toekang marěk di pajoeneun radja. 20 'Ari sagala pěrkara kapintěran djeung pangartian, noe koe radja

dipariksakeun ka darinja, pada kapĕndak sapoeloeh patikĕlaneun ngoengkoelan ti sakabeh pandita djeung djoeroe tĕnoeng, noe aja di sakaradjaänana. 21 'Ari Daniël teja tĕtĕp dongkap ka [f] taoen noe kahidji Kores djoemĕnĕng radja.

a 2 Radj. 24 : 1. *b* 2 Bab. 36 : 7. *c* 2 Radj. 20 : 18. *d* 1 Moesa 39 : 21. *e* Jĕh. 28 : 3. *f* Esr. 1 : 1.

PASAL 2.

Mangsa kadoewa taoenna Nĕboekadnesar teja djoemĕnĕng radja, [a] harita Nĕboekadnesar ngimpen; heug manahna goelinggasahan, sarta andjeunna kandĕg 2 koelĕmna. 'Tidinja radja [b] miwarang njaoer pandita-pandita djeung djoeroe-djoeroe tĕnoeng, kitoe deui taroekang sihir djeung ahli-ahli Kasdim; soepaja ngoeningakeun ka radja eta impenanana. Gantjangna daratang, sarta pada marĕk di 3 pajoeneun radja. 'Pok radja ngalahir ka darinja: Kami tadi ngimpi, sarta pikir kami goelinggasahan, hajang njaho eta 4 impian.'Pioendjoek ahli-ahli Kasdim teh ka radja, make basa Sam: [c] Moegi sang radja salamĕt salalanggĕngna! Soemangga, impenan teh tjarijoskeun ka abdi-abdi gamparan, mangke pibaloekareunana koe abdi sadaja dioendjoekkeun. 5 'Ngawalon radja, kijeu lahirna ka ahli Kasdim teh: Omongan kami geus pasti, oepama eta impian djeung pibaloekareunana koe maraneh teu dinjahokeun ka kami, [d] mangke maraneh dipotong-potong, sarta imah maraneh didjijeun 6 djarian. 'Sabalikna, oepama eta impian djeung pibaloekareunana koe maraneh dipopojankeun mah, tangtoe maraneh meunang pasihan, djeung gandjaran, sarta kahormatan gĕde ti hareupeun kami; mana ajeuna bedjakeun ka kami eta 7 impian djeung pibaloekareunana. 'Mindo ngawangsoelna, kijeu pioendjoekna: Soemangga, impenan teh koe sang radja moegi ditjarijoskeun ka abdi-abdi, tinangtos pibaloekareunana koe abdi-abdi 8 dioendjoekkeun. 'Ngawalon radja, kijeu lahirna: Kami njaho sidik pisan, jen maraneh hajang mandjangkeun mangsa, sapedah maraneh pada tĕrang, jen omo9 ngan kami teja geus pasti. 'Tapi lamoen eta impian koe maraneh teu dinjahokeun mah, pihoekoemaneun maraneh sahidji; karana maraneh sakongkol njatoerkeun omong bohong nja teu hasil ka hareupeun kami, tĕpi ka ganti mangsa; mana geura tjaritakeun impian teh ka kami, mangke kami njaho, jen maraneh bisa ngabedjakeun pibaloekareunana ka 10 kami. 'Ngawangsoel ahli-ahli Kasdim teh ka pajoeneun radja, kijeu pioendjoekna: Noen, taja pisan djalma di sadjagat kabeh, noe bisa ngoendjoekkeun eta pĕrkawis sang radja; anoe mawi sadajana radja, gĕgĕden atanapi noe kawasa, taja noe moendoet pĕrkawis kitoe ka saha bae pandita, djoeroe 11 tĕnoeng atanapi ahli Kasdim. 'Ari eta pĕrkawis, noe dipoendoet koe sang radja, abot teuing, sarĕng taja deui noe ijasa ngawartakeun eta ka salira radja, kadjawi ti batara-batara, noe linggihna teu sinarĕngan sarĕng bangsa daging. 12 'Tina sabab kitoe radja teh bĕndoe, bari sewot katjida, sarta radja marentah, sakabeh boedjangga di Baboel koedoe 13 digĕmpoer. 'Djol eta parentah ka loewar, sarta boedjangga-boedjangga bakal dipeuntjitan; malah Daniël djeung rentjang-rentjangna ditejangan, bakal di14 pareuntjit. 'Tidinja Daniël ngahatoerkeun pirĕmpag djeung pepeling ka Arjok, kapala toekang peuntjit anoe radja, noe geus ka loewar baris meuntjit boe15 djangga-boedjangga di Baboel. 'Pok Daniël mihatoer ka Arjok, noe dikawasakeun koe radja teh: Naha aja parentah sakitoe angkĕr ti pajoeneun radja? Tidinja eta pĕrkara koe Arjok ditjarijos16 keun ka Daniël. 'Gantjang Daniël ngadeuheus, sarta noenoehoen ka radja, moegi dipaparin tempo, soepaja ngoendjoekkeun pibaloekareunana ka salira radja.

a 1 Moesa 41 : 1. *b* p. 1 : 20; 5 : 7. *c* Nĕh. 2 : 3; p. 3 : 9. *d* Esr. 6 : 11; p. 3 : 29.

17 Tidinja Daniël moelang ka boemina, sarta ngawartakeun eta pĕrkara ka Hananya, Misael djeung Asarja, rentjang18 rentjangna teja, 'sangkan pada njoehoenkeun kawĕlasan ti pajoeneun [a] Allah sawarga, hal eta rasijah; soepaja Daniël djeung rentjang-rentjangna barĕng sakoer boedjangga di Baboel salijan ti dinja oelah koengsi digĕmpoer. 19 'Tidinja eta rasijah diĕbrehkeun ka Daniël dina tetendjoan ti peuting; toeloej Daniël moedji soekoer ka Allah sa20 warga. 'Pok Daniël mioendjoek, kijeu

pioendjoekna: Sagala poedji ka padjĕnĕngan Allah, ti kalanggĕngan dongkap ka kalanggĕngan deui! [b] karana kapintĕran sarĕng kawasa nja andjeunna noe ka-21 goengan. 'Nja andjeunna noe ngaganti mangsa sarĕng waktoe, noe ngarorod radja sarĕng ngadĕgkeun radja, noe maparin kapintĕran ka noe palintĕr, kitoe deui kanjaho ka noe garadoeh 22 pangarti. 'Andjeunna noe ngebrehkeun anoe djĕro-djĕro sarĕng noe gaib-gaib; [c] andjeunna noe oeninga sakoer noe aja di noe poëk, sarĕng tjaäng matoeh di 23 andjeunna. 'Noen, Allah karoehoen simkoering! simkoering nganoehoenkeun sarĕng njoekoerkeun ka andjeun, reh simkoering koe andjeun dipaparin kapintĕran sarĕng pangawasa; sarawoeh dangĕt ajeuna andjeun ka simkoering geus maparin njaho anoe koe simkoering sadaja disoehoenkeun ka andjeun; karantĕn andjeun ka simkoering sadaja geus maparin njaho pĕrkawis radja teja.

a Esr. 1:2. *b* Aj. 12:13. *c* Djab. 139:12; 1 Joh. 1:5.

24 Tina sabab kitoe Daniël toeloej ngadeuheus ka Arjok, noe koe radja dibakoekeun ngagĕmpoer sakoer boedjangga di Baboel teja; sadongkapna Daniël mihatoer ka dinja kijeu: Boedjangga di Baboel oelah tjijos digĕmpoer; kaoela moegi dideuheuskeun ka pajoeneun radja, sĕdja ngoendjoekkeun ka radja pi-25 baloekareunana. 'Tidinja Arjok teh goesak-gasik ngadeuheuskeun Daniël ka pajoeneun radja, sarta oendjoekan kijeu ka radja: Noen, simkoering mĕndak ijeu hidji djalma, kalĕbĕt bobojongan ti Joeda, sĕdjana ngoeningakeun ka sang radja 26 pibaloekareunana. 'Ngawalon radja, kijeu lahirna ka Daniël, [a] anoe ngaran Beltĕsasar: Na ĕnja maneh bisa nganjahokeun ka kami eta impian noe katendjo koe kami, sarta djeung pibaloe-27 kareunana? 'Ngawangsoel Daniël ka pajoeneun radja, kijeu wangsoelanana: Noen, ari rasijah, noe dipoendoet koe sang radja teja, sadajana boedjangga, djoeroe tĕnoeng, pandita atanapi djoeroe torah, taja noe bisaeun ngoendjoekkeun 28 inja ka sang radja. 'Nanging aja Allah di sawarga, [b] noe ngebrehkeun rasijah; sarĕng andjeunna geus maparin njaho ka radja Nĕboekadnesar pĕrkawis noe pidjadieun dina ahir djaman. Ari impenan andjeun, kalajan titingalan manah andjeun dina pangkoelĕman andjeun teja, 29 nja kijeu: 'ari andjeun teja, noen sang radja! basa di pangkoelĕman, datang manah panasaran kana pĕrkawis anoe pidjadieun djaman mĕngke; doepi geus kitoe, anoe ngebrehkeun rasijah teja maparin njaho ka andjeun pĕrkawis noe 30 pidjadieun. 'Ari mĕnggahing simkoering teja, pangdiëbrehan eta rasijah teh, lain sabab gadoeh kapintĕran ngoengkoelan sakoer noe goemĕlar; jaktosna mah noe dipandang, soepaja pibaloekareunana dioeningakeun ka sang radja, sarĕng soepaja andjeun tingali anoe dianggo panasaran koe manah andjeun.

a p. 1:7. *b* 1 Moesa 40:8; 41:16.

31 Koe andjeun, noen sang radja! katingali, beh aja hidji djadjalmaän aheng; ari eta djadjalmaän djangkoeng-gĕde, sarĕng sorotna montjorong; nangtoengna di pajoeneun andjeun, sarĕng roe-32 pana matak baloewas. 'Nja eta djadjalmaän teh hoeloena ĕmas aloes, dadana sarĕng leungeunna perak, beuteungna 33 sarĕng pingpingna tambaga, 'bitisna beusi, doepi soekoena saparo beusi, sa-34 paro taneuh likĕt. 'Koe andjeun ditingali, dongkap ka aja hidji batoe ngagolosor [a] teu kalawan leungeun, ngadoepak ka eta djadjalmaän, nindih kana soekoena, anoe sipat beusi sarĕng taneuh likĕt teja, moenggah boeboek soekoena. 35 'Tidinja eta beusi, taneuh likĕt, tambaga, perak sarĕng ĕmas teja boeboek barĕng sapisan, ari djadina [b] sapĕrtos hoeoet ti pangirikan keur oesoem panas; ladjĕng kabawa koe angin, sarĕng oeroetna teu pisan kapanggih; doepi [c] eta batoe, noe ngadoepak djadjalmaän teja, ngadjadi goenoeng gĕde, moenggah ngeu-36 sian sadjagat kabeh. 'Tah, kitoe impenanana; doepi pibaloekareunana ajeuna bade dioendjoekkeun ka pajoeneun sang 37 radja. 'Ari andjeun teja, noen sang radja! [d] djadi radja sadajana radja; karantĕn Allah sawarga ka andjeun geus maparin karadjaän, kawasa, kabĕdasan, sarawoeh 38 kamoeljaän; 'sarĕng di mana bae tjitjingna bangsa manoesa, [e] tjatjakan sato galak sarawoeh manoek awang-awang ge pada diselehkeun ka panangan andjeun; sarĕng andjeun noe dikawasakeun ka eta sadajana; nja andjeun noe

39 diibaratkeun hoeloe ĕmas teja. 'Doepi saparantos andjeun pingadĕgeun hidji karadjaän sanes, katjek koe anoe andjeun; woeh karadjaän katiloe, sanes deui, sipat tambaga; nja eta bakal kawasa ka sa-40 djagat kabeh. 'Ari karadjaän noe kaopat bakal teuas sapĕrtos beusi; karantĕn sapĕrtos beusi ngaboeboekkeun sarĕng ngarĕmpoekeun ka saniskantĕn, estoe sapĕrtos beusi noe ngarĕmĕkkeun, nja kitoe eta mĕngke ngaboeboekkeun sarĕng 41 ngarĕmĕkkeun sadajana noe tadi. 'Doepi pĕrkawis noe katingali koe andjeun, soekoena sarĕng ramo soekoena saparo taneuh likĕt pandjoenan, noe saparo deui beusi teja, nandakeun eta teh karadjaän pabĕngkah, nanging dina djĕro eta piajaeun oge kawĕwĕgan beusi, noe mawi koe andjeun katingali beusi pabaoer sa-42 rĕng taneuh likĕt lĕjoer. 'Ari pĕrkawis ramo soekoe saparo beusi, noe saparo deui taneuh likĕt teja, nandakeun eta karadjaän saparo teuas, saparo rĕgas. 43 'Doepi pĕrkawis noe katingali koe andjeun, beusi pabaoer sarĕng taneuh likĕt lĕjoer teja, nandakeun eta bakal pabaoer lantaran binih manoesa, nanging moal rakĕt batoer pada batoer, nja sakoemaha beusi hanteu tjampoer sarĕng taneuh 44 likĕt. 'Dĕmi keur djaman eta radja-radja, ladjĕng Allah sawarga bade ngadĕgkeun hidji karadjaän [f] anoe moal diroeksakkeun salalanggĕngna, sarĕng eta kadjĕnĕngan moal ditoeroenkeun ka bangsa sanes; salĕrĕsna eta bakal ngaboeboekkeun sarĕng ngeuweuhkeun sadajana karadjaän noe tadi, doepi djinisna mah 45 pitĕtĕpeun salalanggĕngna. 'Kitoe noe mawi koe andjeun katingali, ti goenoeng aja hidji batoe ngagolosor teu kalawan leungeun, seug ngaboeboekkeun eta beusi, tambaga, taneuh likĕt, perak sarĕng ĕmas teja. Allah noe langkoeng agoeng geus maparin njaho ka sang radja pĕrkawis noe pidjadieun djaman mĕngke; ari impenan teja kantĕnan, sarĕng pibaloekareunana jaktos.

a Aj. 34 : 20. *b* Hos. 13 : 3. *c* Jĕs. 28 : 16. *d* Jĕh. 26 : 7. *e* Jĕr. 28 : 14. *f* p. 7 : 27; Ibr. 12 : 28.

46 Tidinja radja Nĕboekadnesar broek njoeoeh, bari soedjoed ka Daniël, sarta miwarang koedoe dibaktian koerban ka-47 daharan djeung seuseungitan. 'Ngawalon radja ka Daniël, kijeu lahirna: Sa-ĕnja-ĕnjana, Allah maraneh [a] nja eta Bataraning sakabeh batara djeung Goestining sakabeh radja, toer jasaeun ngebrehkeun rasijah, boektina andika bisa 48 nganjatakeun eta rasijah. 'Tidinja radja ngagoengkeun ka Daniël, djeung dipaparin pasihan pirang-pirang sarta galĕde, malah didjĕnĕngkeun njangking satanah Baboel, sarta didjĕnĕngkeun kapala para pangkat, njangking sakabeh boedjangga 49 di Baboel. 'Geus kitoe Daniël noenoehoen ka radja, ladjĕng [b] Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo teja koe radja diangkat njangking padamĕlan di tanah Baboel; ari Daniël mah bakoe di lawang radja.

a 5 Moesa 10 : 17. *b* p. 1 : 7.

PASAL 3.

Hidji mangsa radja Nĕboekadnesar ngadamĕl hidji djadjalmaän ĕmas, djangkoengna gĕnĕp poeloeh asta, gĕdena gĕnĕp asta; ari ditangtoengkeunana 2 di lĕbak Doera, di tanah Baboel. 'Toeloej radja Nĕboekadnesar miwarang ngoempoelkeun para goepĕrnoer, para gĕgĕden djeung para bopati, para panghoeloe, para mantri doenya-brana, para hakim, para djaksa, djeung sakoer bae noe njangking kawasa dina tjoetak-tjoetak, sina daratang, bakal njalamĕtkeun eta djadjalmaän, beunang radja Nĕboe-3 kadnesar nangtoengkeun teja. 'Tidinja eta para goepĕrnoer, para gĕgĕden djeung para bopati, para panghoeloe, para mantri doenya-brana, para hakim, para djaksa, djeung sakoer bae noe njangking kawasa dina tjoetak-tjoetak teh, karoempoel, bakal njalamĕtkeun eta djadjalmaän, beunang radja Nĕboekadnesar nangtoengkeun teja; seg ngaradĕg di hareupeun eta djadjalmaän, beunang Nĕ-4 boekadnesar nangtoengkeun. 'Geus kitoe hidji mantri ngoendang-ngoendang sarta bĕdas: Eh, sadaja bangsa, kaom reudjeung 5 basa! ajeuna pada ditimbalan, 'samangsa ngareungeu sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjĕlĕmpoeng, angkloeng, djeung saroepaning bae tatabeuhan, koedoe pada mĕndĕk sarta soedjoed ka ijeu djadjalmaän ĕmas, kenging radja 6 Nĕboekadnesar nangtoengkeun. 'Djeung saha-saha noe teu mĕndĕk sarta teu soedjoed, eta teh sapada-harita tangtoe digoebroeskeun ka djĕro pameuleuman

7 seuneu hoeroeng. 'Tina sabab kitoe, dina mangsa eta, barang eta sakabeh bangsa ngadarenge sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjĕlĕmpoeng, djeung saroepaning bae tatabeuhan, broek eta sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa teh marĕndĕk, pada soedjoed ka eta djadjalmaän ĕmas, beunang radja Nĕboekadnesar nangtoengkeun teja.

8 Tina pĕrkara eta, dina mangsa harita sababaraha djalma, oerang Kasdim, ngadareuheusan, ngistorikeun oerang Ja-9 hoedi. 'Pada oendjoekan ka radja Nĕboekadnesar, kijeu pioendjoekna: [a] Moegi 10 sang radja salamĕt salalanggĕngna! 'Andjeun, noen sang radja! geus maparin timbalan, jen saha-saha djalma, noe ngadenge sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjĕlĕmpoeng, sarĕng angkloeng, sarawoeh saroepaning bae tatabeuhan, kĕdah mĕndĕk, sarĕng soedjoed 11 kana eta djadjalmaän ĕmas. 'Ari sahasaha noe teu mĕndĕk sarĕng teu soedjoed, eta teh tinangtos digoebroeskeun ka djĕro pameuleuman seuneu hoeroeng.

12 'Ngoeningakeun aja djalma, oerang Jahoedi, [b] noe koe andjeun diangkat njĕpĕng padamĕlan di tanah Baboel, nja eta Sadrak, Mesak sarĕng Abed-Nĕgo teja; ari eta djalma, noen sang radja! hanteu nolih ka andjeun; ka batara andjeun eta hanteu ngabarakti, sarĕng ka djadjalmaän ĕmas, kenging andjeun nangtoeng-13 keun teja, eta teu saroedjoed. 'Tidinja Nĕboekadnesar, bawaning bĕndoe sarta panas, miwarang ngala eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo; teu lila eta djalma didareuheuskeun ka pajoeneun 14 radja. 'Pok Nĕboekadnesar ngalahir ka darinja: Naha Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo! maraneh ngahadja teu ngabakti ka batara kami, djeung teu soedjoed ka djadjalmaän ĕmas, beunang 15 kami nangtoengkeun teja? 'Ajeuna, oepama maraneh sanggoep, samangsa ngadenge sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjĕlĕmpoeng, djeung angkloeng, sarta saroepaning bae tatabeuhan, seg maraneh mĕndĕk djeung saroedjoed kana eta djadjalmaän, beunang kami njijeun teja, [nja hade]; sabalikna, oepama maraneh teu saroedjoed mah, sapada-harita maraneh tangtoe digoebroeskeun ka djĕro pameuleuman seuneu hoeroeng; [c] djeung saha batara, noe pibisaeun ngaleupaskeun maraneh ti 16 leungeun kami? 'Ngawangsoel Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo teh, kijeu wangsoelanana ka radja: Noen, sang Nĕboekadnesar! pĕrkawis eta simkoering teu kĕdah ngawangsoel ka andjeun.

17 'Madak kitoe mah, Allah simkoering, anoe dibaktos koe simkoering, [d] langkoeng ijasa ngaleupaskeun simkoering ti djĕro pameuleuman seuneu hoeroeng; eta, noen sang radja! tinangtos ngaleupaskeun simkoering ti panangan an-18 djeun. 'Nadjan teu dileupaskeun ge, sing kaoeningakeun koe andjeun, sang praboe! ari ka batara andjeun simkoering taja pangintĕn ngabakti, sarĕng ka djadjalmaän ĕmas, kenging andjeun nangtoengkeun teja, simkoering taja pangin-19 tĕn soedjoed. 'Tidinja Nĕboekadnesar djadi pinoeh koe bĕndoe, sarta pameunteuna salin roepa tina hal Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo. Pok andjeunna nimbalan, koedoe geura dipanaskeun pameuleuman, toedjoeh patikĕlaneun ti di-20 panaskeunana sasari. 'Sarta djalma noe pangpĕrkosana dina balad andjeunna, koe andjeunna pada dipiwarang ngaringkoes Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo, soepaja digoebroeskeun ka djĕro pameu-21 leuman seuneu hoeroeng. 'Pek eta djalma diraringkoes, tĕtĕp ngaranggo lantjinganana, koetangna, sorbanna djeung raksoekanana; boes pada digoebroeskeun ka djĕro pameuleuman seuneu hoe-22 roeng. 'Tina sabab eta, reh timbalan radja angkĕr, djeung pameuleuman teh panas katjida, noe matak eta djalma, noe ngoenggahkeun Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo teja, paraeh kalentab 23 koe seuneu. 'Ari eta djalma noe tiloean teh, nja eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo teja, pada ninggang ka djĕro pameuleuman seuneu hoeroeng, beunang 24 ngaringkoes. 'Tidinja radja Nĕboekadnesar kageteun, neut ngadĕg bari njĕblak; pok radja ngalahir ka para pangrĕmpaganana: Naha lain tiloe djalma noe koe oerang digoebroeskeun ka djĕro seuneu, beunang ngaringkoes teh? Ngawangsoel sadajana, kijeu wangsoelanana ka radja: 25 Noen, sang radja! lĕrĕs pisan. 'Ngalahir deui radja, kijeu lahirna: Toeh, kami nendjo djalma opat, pada oetjoel, keur

leuleumpangan di djĕro seuneu, sarta taja pisan tjotjengna; ari roepana noe 26 kaopat siga poetra batara. 'Tidinja Nĕboekadnesar ngadeukeutan kana lawang eta pameuleuman seuneu hoeroeng; pok ngalahir, kijeu lahirna: Eh Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo, [e] abdi Allah noe leuwih agoeng! geura baridjil, hijap ka darijeu! Djol Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo pada ka loewar ti djĕro seuneu. 27 'Toeloej para goepĕrnoer, para gĕgĕden djeung para bopati, kitoe deui para pangrĕmpagan radja, pada koempoel, naringali [f] jen seuneu teh teu kawasa ka salira eta djalma-djalma; ari ramboetna hanteu toetoeng, djeung lantjinganana hanteu ganti roepa, malah djinisna teu kasorang baoe seuneu-seuneu atjan. 28 'Ngalahir Nĕboekadnesar, kijeu lahirna: Sagala poedji ka Allah Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo, noe geus miwarang [g] malaikatna, djeung ngaleupaskeun abdina, noe ngarandĕl ka andjeunna, sarta ngaganti parentah radja, toer njĕrahkeun awakna, teu ngabarakti djeung teu saroedjoed ka batara naon bae, ari nga- 29 baktina ngan ka Allahna bae. 'Mana kami mere parentah, sing saha-saha bangsa, kaom atawa basa, noe ngomong ngagorengkeun ka Allah Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo, [h] eta mangke dipotong-potong, sarta imahna didjadikeun djarian; sabab taja deui batara, noe bisa ngaleu- 30 paskeun tjara kitoe pĕtana. 'Tidinja radja ngaloeloeskeun eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nĕgo dina tanah Baboel.

a p. 2 : 4. *b* p. 2 : 49. *c* 2 Radj. 18 : 35. *d* Jĕs. 43 : 2. *e* p. 6 : 21. *f* Ibr. 11 : 34. *g* p. 6 : 23. *h* p. 2 : 5.

PASAL 4.

Soerat kami, radja Nĕboekadnesar, datĕng sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa, noe tjaritjing di satoengkĕbing boemi: moegi-moegi maraneh pada di- 2 woewoehan nja kasĕnangan! 'Kami sĕdja rek ngoewarkeun tanda djeung moedjidjat, noe geus didamĕl ka diri kami koe 3 Allah noe langkoeng agoeng. 'Amboe, tandana aja sakitoe arahengna, sarta moedjidjatna aja sakitoe maratihna! [a] Karadjaän andjeunna nja karadjaän langgĕng, djeung kadjĕnĕngan andjeunna tĕtĕp di sagala toeroenan-toeroenan.

a Djab. 145 : 13.

4 Kami Nĕboekadnesar keur gĕnah di djĕro gĕdong kami, sarta keur moeloes 5 di djĕro padalĕman kami. 'Mangsa eta kami boga impian, sarta matak reuwas ka kami; ari gĕndoe-rasa dina pasarean kami, reudjeung tetendjoan pikir kami, 6 matak njĕblak diri kami. 'Toeloej kami mere parentah ngadeuheuskeun ka hareupeun kami sakabeh boedjangga di Baboel, soepaja ka kami nganjahokeun 7 pibaloekareunana eta impian. 'Tidinja ngadareuheusan [a] sagala pandita, djoeroe tĕnoeng, ahli Kasdim sarta djoeroe torah; heug eta impian koe kami ditjaritakeun ka darinja, tapi teu barisaeun nganjahokeun ka kami pibaloekareuna- 8 na. 'Ahir-ahir ka kami ngadeuheusan Daniël, [b] anoe ngaran Beltĕsasar, katĕlah koe batara kami; ari eta teh [c] katjalikan koe soekma batara saroetji, sarta koe kami ditjaritaän eta impian, [nja kijeu]: 9 'Eh Beltĕsasar, kapala pandita! kami teh njaho, jen andika katjalikan soekma batara saroetji, djeung sagala rasijah taja noe matak soesah ka andika; tjik, geura bedjakeun tetendjoan impian kami, anoe katendjo koe kami, sarta djeung 10 pibaloekareunana! 'Ari eta tetendjoan pikir kami dina pasarean kami teh kijeu: koe kami katendjo, beh aja hidji kai di tĕngah-tĕngah boemi, sarta liwat saking 11 loehoerna. 'Kai teja nja gĕde nja koewat, djeung loehoerna [d] nĕpi ka langit, wani katendjona nĕpi ka satoengtoeng boemi. 12 'Daoenna aloes, djeung boewahna loba, mahi keur hakaneun sakabehna; ari sasatoan darat ngijoehan di handapeunana, djeung manoek awang-awang pada ngĕnggon dina dahan-dahanna, sarta sa- 13 niskara daging ditjoekoepan ti eta. 'Kami nendjo deui sadjĕro tetendjoan pikir kami dina pasarean kami teja, beh aja hidji djoeroe kĕmit, sarta soetji, loengsoer ti 14 langit. 'Eta seg njaoer sarta bĕdas, kijeu saoerna: Ijeu kai geura toewar, dahanna toetoehan, daoenna pahpralan, djeung boewahna awoerkeun; sasatoan sina malaboer ti handapeunana, kitoe deui ma- 15 noek-manoek tina dahan-dahanna.' Ngan ari toenggoel djeung akarna mah karikeun dina taneuh, sarta tĕrapan rante beusi djeung tambaga dina djoekoet tĕgal; djeung sina kabaseuhan koe tjiiboen awang-awang, sarta sina sadoeoem

djeung sasatoan dina djoekoet boemi.
16 'Hatena hate manoesa bakal diganti, nja dipaparin hate sato; sarta toedjoeh mangsa pinjorangan ka dinja ganti-ganti.
17 'Eta kitoe dawoehan tina poetoesan para djoeroe kĕmit, djeung kitoe pangĕrsakeun tina lahiran para soetji; noe dipandang, soepaja sakoer noe goemĕlar pada nganjahokeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sagala karadjaän manoesa, sarta dipaparinkeunana ka saha bae kĕrsana, toer jasaeun manoesa noe panghandapna didjĕnĕngkeun
18 njangking ka dinja. 'Tah, kitoe noe koe kami, radja Nĕboekadnesar, katendjo dina impian; ari andika, eh Beltĕsasar! geura bedjakeun pibaloekareunana, sapedah sakabeh boedjangga di karadjaän kami teu barisaeun nganjahokeun ka kami pibaloekareunana; dĕmi andika mah bisa, da katjalikan soekma batara saroetji. *a* p. 2:27. *b* p. 2:26. *c* p. 5:11, 14. *d* Aj. 20:6.
19 Tidinja Daniël, noe ngaran Beltĕsasar teh, mĕlĕngĕk sakeudeung, sarta pikiranana matak njĕblak dirina. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna: Eh Beltĕsasar! poma oelah njĕblak koe eta impian, atawa koe pibaloekareunana. Ngawangsoel Beltĕsasar, kijeu wangsoelanana: Noen goesti! eta impenan moegi toemĕrap ka noe gareulah ka andjeun, kitoe deui pibaloekareunana ka satroe-satroe
20 andjeun! 'Eta kai, noe katingali koe andjeun, noe gĕde nja koewat, sarĕng loehoerna dongkap ka langit, moenggah katendjona di satoengkĕbing boemi;
21 'anoe aloes daoenna, sarĕng loba boewahna, tjĕkap keur tĕdaeun sadajana, noe handapeunana ditjitjingan sasatoan darat, sarawoeh manoek awang-awang ngĕnggonna dina dahan-dahanna teja:
22 'eta teh nja andjeun, sang radja, noe geus djadi agĕng nja koewat; karantĕn kaägoengan andjeun estoe gĕde, moenggah dongkap ka langit, sarĕng kawasa andjeun dongkap ka toengtoeng boemi.
23 'Doepi pĕrkawis sang radja ningali hidji djoeroe kĕmit, sarĕng soetji, loengsoer ti langit, bari misaoer, jen: Ijeu kai geura toewar, sarta roeksakkeun; ngan ari toenggoel djeung akarna mah karikeun dina taneuh, sarta tĕrapan rante beusi djeung tambaga dina djoekoet tĕgal; djeung sina kabaseuhan koe tjiiboen awang-awang, sarta sina sadoeoem djeung sasatoan tĕgal, tĕpi ka toedjoeh mangsa geus njorang ka dinja
24 ganti-ganti teja: 'kijeu, noen sang radja! pibaloekareunana, sarĕng nja eta djadi poetoesan noe Langkoeng Agoeng, bade
25 ditĕrapkeun ka goesti sang radja: 'ari andjeun teh bade disoentroengkeun ti bangsa manoesa, nja pingĕnggoneun sasarĕngan djeung sasatoan tĕgal; eta andjeun bade disina dahar djoekoet sapĕrtos sapi, sarawoeh bade kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang, sarĕng toedjoeh mangsa pinjorangeun ka andjeun gantiganti; dongkap ka andjeun ngoeningakeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sadaja karadjaän manoesa, sarĕng dipaparinkeunana ka saha
26 bae kĕrsana. 'Ari pilahir, toenggoel djeung akar eta kai karikeun teja, hartosna karadjaän andjeun pitĕtĕpeun deui ka andjeun, dimana andjeun geus ngoeningakeun, [a] jen Sawarga noe njangking
27 kawasa. 'Koe pĕrkawis eta, noen sang radja! moegi-moegi kamanah ijeu pihatoer simkoering, sarĕng moegi mitjeun dosa andjeun, gĕntos koe kabĕnĕran; kitoe deui kaäwonan andjeun gĕntos koe mikoernija ka noe kabalangsak, malahmandar dipandjangkeun kagĕnahan andjeun. *a* Djab. 115:3.
28 Sakabeh noe tadi teja toemĕrap ka
29 radja Nĕboekadnesar. 'Kaheuleutan doewa wĕlas boelan, radja keur angkat-angkatan dina loehoer padalĕman karadjaän
30 di Baboel. 'Pok radja ngalahir, kijeu lahirna: [a] Naha eta teh lain Baboel gĕde, beunang aing njijeun baris dajeuh karadjaän, koe kabĕdasan kawasa aing, sarta
31 baris njohorkeun kamoeljaän aing? 'Sabot eta kasaoeran aja dina lambĕj radja, datang gĕntra ti langit, kijeu: Maneh, radja Nĕboekadnesar! dibedjaän, kara-
32 djaän teh geus ingkah ti maneh. 'Sarta maneh bakal disoentroengkeun ti bangsa manoesa, nja pingĕnggoneun babarĕngan djeung sasatoan tĕgal; eta maneh bakal disina njatoe djoekoet sapĕrti sapi, sarta toedjoeh mangsa pinjorangeun ka maneh ganti-ganti, tĕpi ka maneh nganjahokeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sagala karadjaän manoesa, sarta dipaparinkeunana ka saha
33 bae kĕrsana. 'Sapada-harita ge eta

lahiran boekti ka Něboekadnesar; seg andjeunna disoentroengkeun ti bangsa manoesa, sarta dahar djoekoet sapěrti sapi, djeung salirana kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang, datang ka boeloena pandjang sapěrti boeloe galoedra, kitoe deui koekoena sapěrti koekoe manoek.

34 'Děmi geus toetoep mangsana, seg kami Něboekadnesar tjěngkat, tanggah ka langit, sarta ingětan kami datang deui ka kami; toeloej kami moedji ka noe Langkoeng Agoeng, sarta kami njoekoerkeun djeung ngamoeljakeun ka noe Djoeměněng salalawasna; karana kadjěněngan andjeunna nja kadjěněngan langgěng, djeung karadjaän andjeunna tětěp di sagala toeroenan-toeroenan.

35 'Ari sakoer noe tjaritjing di boemi [b] dimanahna sapěrti noe teu aja; sarta midamělna ka balad sawarga djeung ka noe tjaritjing di boemi koemaha bae kěrsana; djeung taja noe bisa ngepeskeun pananganana, [c] atawa oendjoekan ka andjeunna: Andjeun teh midaměl naon?

36 'Dina mangsa eta ingětan kami datang deui ka kami; kitoe deui kamoeljaän karadjaän kami, kaägoengan kami djeung tjahaja kami datang deui ka kami; ari sagala pangrěmpagan kami reudjeung gěgěden kami pada manggihan ka kami, sarta kami diaděgkeun njangking deui karadjaän kami, malah kami liwat saking nja diwoewoehan kaägoengan.

37 'Ajeuna kami Něboekadnesar njoekoerkeun, djeung ngagoengkeun, sarta ngamoeljakeun ka Radja sawarga; karana [d] sakabeh dadaměllanana sajakti, djeung sagala djalanna balěněr; sarta sakoer noe loemakoena kalawan [e] angkoeh, andjeunna langkoeng ijasa ngahandapkeun.

a Sil. 16 : 18. *b* Jěs. 40 : 17. *c* Aj. 9 : 12; Jěs. 43 : 13. *d* 5 Moesa 32 : 4. *e* Djab. 138 : 6; p. 5 : 20.

PASAL 5.

Hidji mangsa radja Belsasar mestakeun rosa pisan ka para gěgědenna noe sareboe, sarta ngaleueut anggoer hareupeun eta noe sareboe.

2 'Barang keur ngaraos anggoer, Belsasar miwarang njokot [a] paparabotan ěmas-perak, beunang Něboekadnesar ramana ngabidjilkeun tina kabah di Jěroesalem teja; kěrsana dianggo ngaleueut koe salira radja, koe para gěgědenna, koe garwa-garwana

3 djeung koe sělir-sělirna. 'Teu lila eta paparabotan ěmas, anoe beunang ngabidjilkeun tina kabah gědong Allah di Jěroesalem teja, disanggakeun; seg koe radja djeung para gěgědenna, koe garwa-garwana djeung sělir-sělirna dianggo ngaleueut.

4 'Pada ngaleueut anggoer, bari maroedji ka aällahan sipat ěmas, sipat perak, sipat tambaga, sipat beusi, sipat kai djeung sipat batoe.

5 'Waktoe harita keneh tembong ramo leungeun manoesa, keur noelis paběněran adjoeg, dina bilik kapoer padalěman radja; sarta koe radja katingali eta sapotong leungeun noe noelis teh.

6 'Tidinja radja teh owah tjahjana, djeung mamanahanana matak njěblakkeun andjeunna; ari tatali angkengna laleuleus, sarta děkoena njorotjod.

7 'Heug radja miwarang sarta bědas, koedoe ngadeuheuskeun [b] djoeroe-djoeroe těnoeng, ahli-ahli Kasdim djeung djoeroe-djoeroe torah. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna ka eta sakoer boedjangga di Baboel: Saha-saha djalma noe bisa matja eta toelisan, sarta ka kami ngabedjakeun panghartina, nja eta tangtoe dipakeanan woengoe, djeung beuheungna dikongkorongan ěmas, sarta rek didjadikeun pangkat katiloe dina karadjaän.

8 'Tidinja eta sakabeh boedjangga radja boes arasoep, tapi taja noe bisaeun matja eta toelisan, soemawonna ngoendjoekkeun panghartina ka radja.

9 'Toeloej radja Belsasar mingkin soeměblak, sarta beuki [c] owah tjahjana; dalah gěgědenna pada baringoengeun.

10 'Tina sabab sasaoeran radja djeung para gěgědenna, gantjang radja istri sěpoeh lěbět ka gědong pesta. Pok radja istri misaoer, kijeu saoerna: [d] Moegi sang radja salamět salalanggěngna! Mamanahan andjeun montong matak njěblak ka andjeun, saréng tjahja andjeun montong owah.

11 'Aja hidji djalma dina karadjaän andjeun, [e] anoe katjalikan soekma batara saroetji; ari eta teh keur djaman rama andjeun kapěndak těrang pikir, reja pangarti saréng kapintěran, nandingan kapintěran batara; noe mawi koe radja Něboekadnesar, rama andjeun, eta teh [f] didjěněngkeun kapala pandita, djoeroe těnoeng, ahli Kasdim saréng djoeroe torah; koe rama andjeun pisan, sang radja!

12 'Tina sabab eta kapěndak

katjalikan soekma poendjoel, sarĕng reja kanjaho, toer reja pangarti, bisaeun ngabaloekarkeun impian, moekakeun soewal sarĕng ngoedar tjangreud; nja eta [g] Daniël, noe koe radja dilandi Beltĕsasar teja. Soemangga, ajeuna saoer eta Daniël; tangtoe ngoendjoekkeun panghartosna.

a p. 1:2. *b* p. 4:6, 7. *c* p. 7:28. *d* p. 2:4; 6:7. *e* p. 4:9. *f* p. 2:48. *g* p. 1:7.

13 Gantjang Daniël dideuheuskeun ka pajoeneun radja. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna ka Daniël teh: Naha andika teh Daniël, [a] kaäsoep bobojongan ti Joeda, noe koe radja, ama kami, 14 ditjandak ti Joeda teja? 'Kami meunang bedja hal andika, jen andika katjalikan soekma batara, sarta kapanggih andika teh tĕrang pikir, reja pa- 15 ngarti djeung leuwih pintĕr. 'Ari ajeuna boedjangga-boedjangga djeung djoeroedjoeroe tĕnoeng geus didareuheuskeun ka hareupeun kami, sina matja eta toelisan, djeung sina ka kami nganjahokeun panghartina; tatapi teu barisaeun ngabedjakeun panghartina eta omongan. 16 'Seg kami teh meunang bedja hal andika, jen andika bisa mere katĕrangan, sarta ngoedar tjangreud. Ajeuna oepama andika bisa matja eta toelisan, sarta ka kami nganjahokeun panghartina, tangtoe andika dipakeanan woengoe, djeung beuheung andika dikongkorongan ĕmas, sarta andika didjadikeun 17 pangkat katiloe dina karadjaän. 'Tidinja Daniël ngawangsoel, kijeu wangsoelanana ka pajoeneun radja: Pasihan andjeun, soemangga, tĕtĕp di andjeun, sarĕng gandjaran andjeun lelerkeun ka noe sanes bae; parandene kitoe simkoering sĕdja mangmatjakeun eta toelisan bade sang radja, sarĕng panghartosna koe simkoering bade dioeninga- 18 keun. 'Mĕnggahing andjeun teja, sang radja! Allah noe langkoeng agoeng ka rama andjeun Nĕboekadnesar maparin karadjaän, kaägoengan, kahormatan sa- 19 rawoeh kamoeljaän; 'sarĕng tina kaagoengan, noe geus dipaparinkeun ka andjeunna, sadajana bangsa, kaom sarĕng basa moenggah pada ngagidir sarĕng baloewas di pajoeneunana; manamana noe dikĕrsakeun dipaehan, nja dipaehan, sarĕng mana-mana noe dikĕrsakeun dihiroepan, nja dihiroepan; manamana noe dikĕrsakeun dika-loehoerkeun, nja dika-loehoerkeun, sarĕng mana-mana noe dikĕrsakeun dika-handapkeun, nja 20 dika-handapkeun. 'Dĕmi keur mangsa [b] manahna djadi loehoer, sarĕng soekmana djadi heuras, moenggah lampahna koemalantjang, seug andjeunna diloengsoerkeun tina korsi karadjaänana, sarĕng kamoeljaänana dileungitkeun ti andjeun- 21 na. 'Ladjĕng andjeunna [c] disoentroengkeun ti bangsa manoesa, ari manahna disamikeun sarĕng hate sato, sarawoeh ngĕnggonna sasarĕngan djeung kalde leuweung; disina dahar djoekoet sapĕrtos sapi, sarĕng salirana kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang; dongkap ka rama andjeun ngoeningakeun, jen Allah noe langkoeng agoeng teja noe kawasa ka sadaja karadjaän manoesa, sarĕng saha bae noe dikĕrsakeun, nja eta noe didjĕ- 22 nĕngkeun njangking ka dinja. 'Dĕmi andjeun Belsasar poetrana hanteu ngarĕndahkeun manah andjeun, sanadjan andjeun oeninga eta sadaja pĕrkawis. 23 'Salĕrĕsna andjeun ngagoengkeun pribadi, ngamaha ka Goestining sawarga; ari paparabotan gĕdongna dibawa ka pajoeneun andjeun, seg andjeun sarĕng para gĕgĕden, garwa-garwa sarĕng sĕlirsĕlir andjeun pada ngaleueut anggoer nganggo eta, bari andjeun moedji ka aällahan sipat perak, sipat ĕmas, sipat tambaga, sipat beusi, sipat kai sarĕng sipat batoe, [d] noe teu neuleu, teu ngadenge, sarĕng taja kanjahona; sawangsoelna ari Allah, [e] anoe njĕpĕng napas andjeun sarĕng kagoengan sadajana djalan andjeun mah, eta koe andjeun 24 hanteu dimoeljakeun. 'Tidinja ti pajoeneun andjeunna didatangkeun sapotong leungeun, sarĕng njĕrat eta toelisan. 25 'Dĕmi eta toelisan noe disĕrat teh kijeu: 26 Mĕne, mĕne, tĕkel, oeparsin. 'Kijeu panghartosna eta omongan: Mĕne, hartosna: Allah geus ngetang lamina karadjaän andjeun, sarĕng geus didongkapkeun ka 27 tjatjapna. 'Tĕkel, hartosna: andjeun geus ditimbang dina taradjoe, sarĕng kapĕn- 28 dak andjeun kirang. 'Pĕres, hartosna: karadjaän andjeun geus dibeulah, sarĕng dipaparinkeun ka oerang Madajin 29 sarawoeh ka oerang Persi. 'Tidinja Belsasar maparin timbalan, seug Daniël dipakeanan woengoe,djeung beuheungna

dikongkorongan ĕmas, sarta dioetarakeun hal Daniël, jen didjadikeun pangkat katiloe dina karadjaän. 30 'Dina peuting harita keneh [f] Belsasar, radja Kasdim teja, dipaehan.

a p. 1 : 3. *b* p. 4 : 30. *c* p. 4 : 25. *d* Djab. 135 : 15. *e* Aj. 10 : 12; 34 : 21. *f* Jĕs. 21 : 4; Jĕr. 51 : 39.

PASAL 6.

Ari Darioes, [a] bangsa Madajin, nampana karadjaän keur oemoer gĕnĕp poeloeh doewa taoen. 2 'Dĕmi pangĕrsa Darioes ngadjĕnĕngkeun saratoes doewa poeloeh goepĕrnoer, baris njangking karadjaän; diajakeunana di sakoeriling karadjaän. 3 'Ari noe njangking ka eta, aja tiloe papatih, sarta noe hidji Daniël; djeung eta goepĕrnoer-goepĕrnoer kamistian ngatoerkeun balitoeng ka noe tiloean, soepaja radja oelah roegi. 4 'Tidinja Daniël teh ngabajahkeun ka kantja papatih djeung ka para goepĕrnoer, tina sabab katjalikan [b] soekma poendjoel; mana radja aja pikĕrsaeun Daniël rek didjĕnĕngkeun njangking sakaradjaän kabeh. 5 'Tidinja eta kantja papatih reudjeung para goepĕrnoer pada nejangan pisababeun, hajang meunang keur ngĕlakkeun Daniël hal karadjaän; tapi wĕleh, teu pisan manggih sabab atawa kagorengan, sapedah Daniël satoehoe; naon oge kasalahan atawa kagorengan taja noe kapanggih di Daniël. 6 'Tidinja eta djalma ngaromong: Oerang hamo manggih sabab, naon oge, keur ngĕlakkeun eta Daniël, kadjaba lamoen manggih baris njilakakeun ka dinja hal hoekoem Allahna. 7 'Geus kitoe eta papatih reudjeung para goepĕrnoer teh ragĕm ngadareuheusan ka radja, sarta aroendjoekan kijeu: Noen, sang radja Darioes! 8 [c] moegi salamĕt salalanggĕngna. 'Sadajana papatih karadjaän, gĕgĕden sarĕng goepĕrnoer, pangrĕmpagan sarawoeh bopati, geus badami, nĕda radja makonkeun papakon, sarĕng nangtoskeun larangan, jen saha-saha noe njoehoenkeun naonnaon ka saha bae, ka batara atanapi ka manoesa, sadjĕro tiloe poeloeh dintĕn, kadjabi ka andjeun, sang radja, nja eta tanwande digoebroeskeun ka gorowong singa. 9 'Ajeuna, noen sang radja! moegi makonkeun larangan kitoe, sarĕng sĕratna moegi ditawis, soepaja teu kenging dirobahkeun, [d] koemaha bijasa parentah Madajin sarĕng Persi, noe teu keuna koe leungit. 10 'Tina sabab eta pihatoer, radja Darioes teh toeloej nawis sĕrat djeung larangan kitoe.

a p. 9 : 1. *b* p. 5 : 12. *c* p. 2 : 4. *d* Est. 1 : 19; 8 : 8.

11 Mangsa Daniël tĕrangeun, jen geus ditawis sĕrat kitoe, toeloej Daniël asoep ka boemina; (dĕmi Daniël teh dina lotengna make djandela molongpong, [a] njanghareup ka Jĕroesalem;) sarta [b] tiloe waktoe sapoë Daniël teh tapak-toeoer, nĕnĕda djeung moedji soekoer ka pajoeneun Allahna, koemaha lampahna ti babareto. 12 'Tidinja djalma teja ragĕm daratang, njampak Daniël keur nĕnĕda djeung sasambat ka pajoeneun Allahna. 13 'Gantjang pada ngadeuheusan, sarta aroendjoekan ka pajoeneun radja hal larangan radja teja, kijeu: Noen, andjeun lain nawis larangan, jen saha-saha djalma noe njoehoenkeun naon-naon ka saha bae, ka batara atanapi ka manoesa, sadjĕro tiloe poeloeh dintĕn, kadjabi ka andjeun, sang radja, nja eta tanwande digoebroeskeun ka gorowong singa teja? Ngawalon radja, kijeu lahirna: Poegoeh eta pĕrkara, [c] koemaha bijasa parentah Madajin djeung Persi, noe teu keuna koe leungit. 14 'Tidinja eta pada oendjoekan deui, kijeu pioendjoekna ka pajoeneun radja: Noen, Daniël, [d] noe kalĕbĕt bobojongan ti Joeda teja, hanteu nolih ka andjeun, sang radja, soemawonna kana larangan, kenging andjeun nawis teja; salĕrĕsna eta teh sok nĕnĕda bae, nĕnĕdana tiloe waktoe sadintĕn. 15 'Barang radja ngadangoe omongan kitoe, kalangkoeng-langkoeng nja ngangrĕs, sarta ngamanah-manah ka Daniël, hojongeun ngaleupaskeun inja; malah dongkap ka soeroep panon-poë radja teh ngabaroebahkeun andjeun, hojongeun mitoeloeng ka Daniël. 16 'Tidinja eta djalma ragĕm ngadareuheusan deui ka radja, sarta aroendjoekan ka radja kijeu: Noen, sang radja! moegi emoet, jen parentah Madajin sarĕng Persi, ari sadajana larangan sarĕng papakon, noe geus dipakonkeun koe radja, hanteu kenging dirobahkeun. 17 'Tidinja radja maparin timbalan, seug Daniël diala, bari toeloej digoebroeskeun ka gorowong singa. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna ka Daniël: Allah andika, noe koe andika dibakti teu pĕtot-pĕtot,

nja eta moegi ngaloepoetkeun ka andika! 18 'Pek djalma njokot hidji batoe, diteundeun dina lijang gorowong, [e] sarta batoe teh koe radja ditjap sakali koe tjingtjin andjeunna djeung koe tjingtjin para gĕgĕdenna, sangkan hal pĕrkara Daniël 19 oelah datang ka barobah. 'Tidinja radja moelih ka padalĕmanana, sarta saoem sapeupeuting, djeung teu miwarang ngasoepkeun tatabeuhan ka pajoeneunana, sarta teu jasaeun koelĕm. 20 'Geus kitoe radja barang braj padjar tanghi, toeloej angkat gagantjangan ka 21 gorowong singa teja. 'Ari geus deukeut ka gorowong teh, radja njambat ka Daniël, gĕntrana mĕlas-mĕlis; ngalahir radja, kijeu lahirna ka Daniël teh: Ĕh Daniël, [f] abdi Allah noe djoemĕnĕng! koemaha ari Allah, noe dibakti koe andika teu pĕtot-pĕtot teja, jasaeun nga-22 loepoetkeun andika tina singa? 'Gantjang Daniël oendjoekan ka radja: Noen, sang radja! moegi salamĕt salalanggĕngna. 23 'Soemoehoen, Allah simkoering geus miwarang [g] malaikatna, sarĕng [h] ngabalĕmkeun soengoet singa, taja noe ngaganggoe ka simkoering; sarehing simkoering di pajoeneun andjeunna kapĕndak bĕrĕsih; nadjan ka linggih andjeun oge, sang radja! simkoering teu milampah 24 awon. 'Tidinja radja kalangkoeng-langkoeng nja boengahna, sarta miwarang Daniël koedoe dihandjatkeun tina gorowong. Prak Daniël dihandjatkeun tina gorowong, kapĕndak taja pisan tjatjadna, 25 sapedah pĕrtjajaeun ka Allahna. 'Ladjĕng radja miwarang ngala eta djalma-djalma, noe ngistorikeun Daniël teja; pek pada digoebroeskeun ka gorowong singa, nja dirina djeung anak-ewena; ari eta tatjan narĕpi kana dasar gorowong, geus dirarontok manten koe singa; nadjan toelangna ge sakabeh diboeboekkeun.

a 1 Radj. 8 : 38, 48. *b* Djab. 55 : 18. *c* p. 2 : 5, 8. *d* p. 5 : 13. *e* Est. 3 : 12; Mat. 27 : 66. *f* p. 3 : 26. *g* p. 3 : 28. *h* Ibr. 11 : 33.

26 Tidinja radja Darioes njĕratan ka sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa, noe tjaritjing di satoengkĕbing boemi: [a] Moegi-moegi maraneh pada diwoewoe-27 han nja kasĕnangan! 'Ijeu kami mere parentah, jen di sawĕwĕngkon karadjaän kami koedoe pada ngagidir djeung sijeun di pajoeneun Allah Daniël; karana nja eta Allah noe djoemĕnĕng, sarta tĕtĕp salalanggĕngna; [b] ari karadjaän andjeunna hanteu keuna roeksak, djeung kadjĕnĕngan andjeunna pidongkapeun ka pa-28 noengtoengan. 'Andjeunna noe ijasa ngaleupaskeun djeung mitoeloeng, sarta andjeunna noe ngadamĕl tanda djeung moedjidjat di langit sarta di boemi; nja andjeunna noe geus ngaloepoetkeun Daniël ti pangawasa singa.

29 Ari Daniël teja loeloes dina karadjaän Darioes, kitoe deui dina karadjaän Kores, bangsa Persi.

a p. 4 : 1. *b* p. 4 : 3, 34.

PASAL 7.

Mangsa kahidji taoenna [a] Belsasar teja djoemĕnĕng radja Baboel, harita Daniël meunang impian sarta tetendjoan pikir dina pasareanana; tidinja eta impian koe Daniël ditoeliskeun, ringkĕsna 2 pĕrkara noe ditjaritakeun. 'Pok Daniël mitjatoer, kijeu tjatoerna: Kaoela nendjo dina tetendjoan kaoela ti peuting, doemadakan, noe opat angin awang-awang goeroedag ngagĕlĕboeg ka laoet gĕde. 3 'Djeung opat sato galĕde [b] aroenggah tina laoet, beda-beda batoer pada ba-4 toer. 'Noe mimiti djiga singa, sarta djangdjangan tjara galoedra; koe kaoela ditendjo, datang ka didoedoet djangdjangna; heg eta teh didjoengdjoengkeun ti boemi, sarta disina nangtoeng koe doewa soekoe tjara manoesa, djeung dipapa-5 rin hate manoesa. 'Beh aja deui sato, nja eta noe kadoewa, siga biroewang, nangtoengna tĕbeh sisi, sarta dina soengoetna aja iga tiloe siki, digegel koe hoentoe; toeloej eta sato ditimbalan kijeu: Hajoe, geura njatoe laoek, masing 6 loba! 'Sanggeusna kitoe kaoela nendjo, beh aja deui hidji sato, djiga mejong, sarta eta teh djangdjangan opat, tjara djangdjang manoek, dina tonggongna; djeung deui eta sato [c] opat hoeloena, sarta sato teh dipaparin kadjĕnĕngan. 7 'Sanggeusna kitoe kaoela nendjo dina tetendjoan ti peuting teh, beh sato noe kaopat, [d] matak reuwas nja matak baloewas, sarta bĕdas katjida; ari eta teh hoentoena beusi, sarta galĕde; gawena njatoe, djeung ngarĕmoekkeun, sarta sakarina diidĕk-idĕk koe soekoena; ari eta teh beda ti sakabeh sato noe heulaeunana teja, sarta aja tandoekan [e] sapoeloeh.

8 'Koe kaoela eta tandoek ditĕgĕskeun; beh aja deui hidji tandoek sarta leutik, bidjil ti lĕbah dinja; heug tandoek noe ti heula teja noe tiloe datang ka roengkad ti hareupeun eta; sarta, doemadakan, tandoek noe leutik teja panonan, sapĕrti panon manoesa, kitoe deui soengoetan, ngomongna soesoembar. 9 'Koe kaoela ditendjo, datang ka aja noe neundeunan [f] reja pangtjalikan; gek noe Lawas Joeswana linggih; panganggona bodas sapĕrti saldjoe, djeung [g] ramboetna tjara boeloe domba ngĕplak; ari pangtjalikanana seuneu roehaj; djeung [h] rodana seuneu hoeroeng. 10 'Aja hidji waloengan seuneu ngotjor, bidjilna ti pajoeneun andjeunna; [i] mangreboe-reboe noe ngabakti ka andjeunna, djeung manglaksa-laksa noe aja di pajoeneunana; noe poerah ngahoekoeman gek tjaralik, [j] seug aja kitab dibaroekakeun. 11 'Koe kaoela ditendjo mangsa eta, tina sora omongan soesoembar, noe dioetjapkeun koe tandoek leutik teja; ditendjona koe kaoela, datang ka eta sato dipaehan, sarta digĕmpoer awakna, djeung diselehkeun, 12 [k] sina didoeroek koe seuneu. 'Ari sato salijan ti eta teja kadjĕnĕnganana dileungitkeun; wantoe oemoerna dipandjangkeunana tĕpi ka mangsana djeung waktoena. 13 'Kaoela nendjo deui dina tetendjoan ti peuting teh, beh [l] aja noe soemping nitihan mega langit, roepana sapĕrti poetra manoesa, sarta dongkapna ka noe Lawas Joeswana teja, seg dideuheuskeun 14 ka pajoeneunana. 'Ladjĕng dipaparin kadjĕnĕngan, kahormatan djeung karadjaan, sarta sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa toeloej pada ngabakti ka andjeunna; [m] ari kadjĕnĕngan andjeunna nja kadjĕnĕngan langgĕng, hanteu keuna euweuh, djeung karadjaänana hanteu keuna roeksak.

a p. 5 : 1. *b* Wahj. 13 : 1. *c* p. 8 : 21, 22. *d* p. 2 : 40. *e* Wahj. 13 : 1. *f* Wahj. 20 : 4. *g* Wahj. 1 : 14. *h* Jĕh. 1 : 15. *i* Wahj. 5 : 11. *j* Wahj. 20 : 12. *k* Wahj. 19 : 20. *l* Wahj. 1 : 7, 13. *m* p. 2 : 44; Loek. 1 : 33; Wahj. 11 : 15.

15 Ari soekma kaoela Daniël ngĕrik di djĕro pangawakan, sarta tetendjoan pikir kaoela matak njĕblakkeun kaoela. 16 'Sor kaoela njampeurkeun ka noe ngaradĕg di dinja saoerang, nĕda katĕrangan noe estoe hal sakabeh pĕrkara noe tadi. Toeloej diwartakeun ka kaoela, sarta panghartina eta pĕrkara dinjahokeun ka 17 kaoela. 'Eta sato galĕde, anoe opat teja, ngoepamakeun [a] opat radja, noe piarajaeun di boemi. 18 'Dĕmi noe pinampaeun karadjaän teh, nja eta djalma saroetji kagoengan noe Langkoeng Agoeng, sarta ngabogaänana karadjaän teh saĕndĕngĕndĕng, langgĕng salalawasna. 19 'Tidinja kaoela hajang meunang katĕrangan noe estoe hal sato noe kaopat, anoe beda ti noe reja, matak baloewas katjida, hoentoena beusi, djeung koekoena tambaga, gawena njatoe, djeung ngarĕmoekkeun, bari sakarina diidĕk-idĕk koe soekoena 20 teja; 'kitoe deui hal sapoeloeh tandoek, noe dina hoeloena, sarta noe hidji deui, anoe bidjil, reudjeung tiloe noe tjoplok ti hareupeun eta, tĕgĕs eta tandoek noe panonan, djeung soengoetan ngomongna soesoembar, sarta noe roepana gĕde ti 21 batan batoer-batoerna teja. 'Kaoela geus nendjo, eta hidji tandoek [b] mĕrangan ka djalma saroetji, djeung ngelehkeun ka 22 dinja; 'dongkap ka soempingna noe Lawas Joeswana, sarta [c] djalma saroetji kagoengan noe Langkoeng Agoeng teh dipaparin kawasa ngahoekoeman; djeung dongkap ka mangsa djalma saroetji nga23 bogaän karadjaän teja. 'Saoerna kijeu: Sato noe kaopat teja ngoepamakeun karadjaän kaopat noe piajaeun di boemi; nja eta bakal beda ti sakabeh karadjaän, sarta bakal ngahakanan saboemi kabeh, bari diidĕk-idĕk djeung dirĕmoek-rĕ24 moekkeun. 'Ari moenggoeh noe sapoeloeh tandoek teja: [d] ti eta karadjaän piajaeun sapoeloeh radja; sarta piajaeun hidji deui pandeurieun eta; ari noe pandeuri teh beda djeung noe ti hareula, sarta bakal ngahandapkeun tiloe radja. 25 'Malah [e] bakal ngabidjilkeun omongan ngagorengkeun ka noe Langkoeng Agoeng, djeung bakal ngabahlakeun ka djalma saroetji kagoengan noe Langkoeng Agoeng; toer pikarĕpeunana dek ngaganti mangsa djeung hoekoem; ari eta bakal disarelehkeun ka leungeunna [f] lilana samangsa, doewa mangsa, djeung 26 satĕngah mangsa. 'Tidinja poerah ngahoekoeman teja gek tjaralik; seug kadjĕnĕngan itoe dileungitkeun, ditoempoer djeung digĕmpoer, datang ka bejak27 na. 'Sarta ari karadjaän, kadjĕnĕngan, djeung kaägoengan sakoer karadjaän noe aja di sakolong langit, toeloej dipa-

parinkeun ka oemat saroetji, kagoengan noe Langkoeng Agoeng teja; ari karadjaän andjeunna nja karadjaän langgĕng, sarta sakabeh kadjĕnĕngan mĕngke pada ngabakti djeung anoet ka andjeunna. 28 'Sĕmĕt dijeu toetoep kasaoeran. Ari moenggoeh kaoela Daniël, pikiran kaoela liwat saking nja matak njĕblakkeun kaoela, sarta [g] tjahja kaoela owah; dĕmi eta kasaoeran koe kaoela diampihan di sadjĕro hate kaoela. *a* p. 2:37. *b* Wahj. 13:7. *c* 1 Kor. 6:2. *d* Wahj. 17:12. *e* p. 11:36; Wahj. 13:5, 6. *f* p. 12:7. *g* p. 5:6, 9.

PASAL 8.

Mangsa [a] katiloe taoenna djoemĕnĕng radja Belsasar, harita kaoela Daniël ditembongan tetendjoan, sanggeusna noe ditembongkeun ka kaoela barangmimiti teja. 2 'Ari kaoela nendjo dina tetendjoan, doemadakan, keur mangsa nendjo, kaoela aja di [b] karaton Soesan, noe di tanah Elam; sarta kaoela nendjo dina tetendjoan, kaoela aja di sisi waloengan 3 Oelaj. 'Neut kaoela tjĕngkat, ret nendjo; beh hidji domba lalaki nangtoeng ngahareupan eta waloengan, sarta doewa tandoekna; ari eta tandoekna parandjang, tatapi noe hidji pandjang ti noe hidji deui, sarta noe pangpandjangna bi-4 djil pandeuri. 'Kaoela nendjo, eta domba lalaki neunggar ngoelon, ngaler djeung ngidoel; ari sakabeh sato taja noe tagĕn di hareupeunana, djeung taja noe bisa ngaloepoetkeun tina pangawasana; estoe eta domba migawe sasoeka-soekana, 5 sarta beuki ngarosaän. 'Barang kaoela keur nĕgĕskeun, beh aja hidji ĕmbe badot, datangna ti koelon, njorang tonggong saboemi kabeh, tapi teu napak taneuh; ari eta badot hidji tandoekna 6 sarta pohara, dina antara panonna.'Djog datang ka domba lalaki, anoe doewa tandoekna, noe katendjo koe kaoela nangtoeng ngahareupan waloengan teja; heg moeroe ka dinja dina sadjĕro kase-7 wotan karosaänana. 'Tidinja kaoela nendjo, badot teh geus nĕpi ka lĕbah eta domba lalaki, sarta ngageuri ka dinja; pek neunggar ka eta domba lalaki, datang ka potong noe doewa tandoekna; ari domba lalaki teh taja kakoewatanana tagĕn di hareupeun eta badot; seug dibantingkeun kana taneuh, bari diidĕkidĕk, djeung taja noe bisa ngaloepoetkeun eta domba lalaki tina pangawasana. 8 'Ari ĕmbe badot teh ngarosaän liwat saking; dĕmi geus bĕdas, potong tandoekna noe gĕde teja, sarta [c] opat tandoek noe palohara baridjil dina oeroet eta, njanghareup ka noe opat angin 9 awang-awang. 'Ari ti noe hidji eta tandoek bidjil [d] hidji tandoek leutik; seg eta ngagĕdean liwat leuwih, ka kidoel, 10 ka wetan, djeung ka [e] tanah moelja. 'Ari ngagĕdeanana nĕpi ka balad langit, sarta ngaragragkeun ka boemi sawarehna eta balad, nja eta sawareh bentang-bentang, 11 bari seug diidĕk-idĕk. 'Malah ngagĕdeanana hajang madanan Kapalaning eta balad; sarta koe eta dieuweuhkeun [f] koerban noe teu pĕtot-pĕtot, djeung ĕnggon kasoetjian andjeunna diroeboeh-12 keun. 'Ari eta balad diselehkeun barĕng djeung koerban noe teu pĕtot-pĕtot teja, lantaran moertad; djeung kajaktian koe eta tandoek dibantingkeun ka boemi, toer ngalakonan sakarĕpna, sarta loe-13 loes. 'Tidinja kaoela ngadenge saoerang noe soetji keur misaoer; sarta aja deui saoerang noe soetji pok nanja ka noe keur misaoer teh: Sabaraha pililaeunana eta tetendjoan koerban noe teu pĕtotpĕtot, djeung hal kamoertadan noe matak ngaroeksak, wani nja kasoetjian nja balad diselehkeun sina diidĕk-idĕk teh? 14 'Ari saoerna ka kaoela: Pililaeunana doewa reboe tiloe ratoes sore-isoek; didinja kasoetjian dibĕnĕrkeun. *a* p. 7:1. *b* Est. 1:2. *c* p. 7:6; 11:4. *d* p. 7:8, 24. *e* p. 11:16. *f* p. 11:31.

15 Geus kitoe, mangsa kaoela Daniël geus nendjo eta tetendjoan, toeloej kaoela nejangan panghartina; doemadakan, aja noe ngadĕg hareupeun kaoela, saroepa 16 djalma lalaki. 'Ngeng kaoela ngadenge gĕntra manoesa [a] ti pĕlĕbah tji Oelaj; nja eta ngalahir sarta bĕdas, kijeu lahirna: Eh [b] Djabarail! tetendjoan teh 17 geura tetelakeun ka eta. 'Sor madjĕng ka lĕbah kaoela nangtoeng. Barang andjeunna ngadeukeutan, kaoela reuwas, brĕk kaoela njoeoeh. Pok andjeunna ngalahir ka kaoela: Eh, [c] anak Adam! geura hartikeun; karana tetendjoan teja nĕnggĕlna ka mangsa panoengtoengan. 18 'Sabot andjeunna keur ngalahir ka kaoela, [d] lĕng kaoela kapoëkan, tisoesoet kana taneuh; tatapi andjeunna ngaragap

ka kaoela, sarta kaoela dihoedangkeun 19 dina oeroet nangtoeng tadi. 'Ladjĕng ngalahir: Masing nganjahokeun, kaoela rek ngabedjakeun ka sampejan anoe pidjadieun dina ahir djaman, [e] alam bĕbĕndoe; karana nĕnggĕlna kana mangsa 20 panoengtoengan. 'Ari domba lalaki, noe katendjo koe sampejan, anoe doewa tandoekna teja, ngoepamakeun radja 21 Madajin djeung Persi. 'Dĕmi ĕmbe badot komboj teja ngoepamakeun radja Joenani; sarti ari tandoek gĕde, noe dina antara panonna teja, nja eta radja noe 22 mimiti. 'Ari pĕrkara eta potong, seug timboel opat dina oeroetna teja, tĕgĕsna opat karadjaän anoe pidjadieun tina bangsa eta, tatapi kakoewatanana 23 moal nĕpi ka itoe. 'Dĕmi dina piahireunana eta opat karadjaän, dimana noe maloertad geus datang ka antekna, didinja piajaeun hidji radja oelat bĕngis, djeung ngarti omongan mĕlĕngmĕng. 24 'Nja eta bakal rosa kakoewatanana, tapi lain kakoewatan sorangan; ari ngaroeksakkeunana matak helok, sarta bakal loeloes, djeung ngalakonan sakarĕpna; nja eta bakal ngaroeksakkeun noe barĕdas sarta djeung oemat 25 saroetji. 'Sarta tina kapintĕranana noe matak lampah tipoe-daja piloeloeseun koe leungeunna; djeung bakal ngagoengkeun sorangan sadjĕro hatena, sarta loba pisan [f] keur kĕrta koe eta bakal diroeksakkeun; toer bakal dangdan, ngamoesoeh ka Kapalaning sakabeh kapala; tatapi manehanana bakal dipinggĕskeun 26 [g] teu kalawan leungeun. 'Ari tetendjoan sore-isoek, anoe ditjatoerkeun teja, satĕmĕnna pisan; tatapi tetendjoan teh koe sampejan boenikeun, karana nĕnggĕlna ka mangsa noe tangeh keneh. 27 'Tidinja kaoela Daniël rampohpoj, sarta gĕring sababaraha poë lilana; geus kitoe kaoela hoedang, ngalampahkeun padamĕlan radja; sarta kaoela mĕlĕngĕk tina hal eta tetendjoan, tapi taja noe nangen.

a p. 12:6. *b* p. 9:21. *c* Jĕh. 2:1. *d* p. 10:9. *e* Wahj. 11:18; 15:1. *f* p. 11:21, 24. *g* p. 2:34.

PASAL 9.

Mangsa kahidji taoenna djoemĕnĕng [a] Darioes poetra Ahasweros, kaäsoep toeroenan Madajin teja, noe geus didjadikeun radja njangking karadjaän 2 Kasdim; 'mangsa kahidji taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, harita kaoela Daniël meunang tĕrang tina kitab-kitab dina rejana taoen, noe koe Pangeran geus diandikakeun ka nabi Jĕrmia, hal pidjĕdjĕgeunana narikolotna Jĕroesalem, [b] nja eta toedjoeh poeloeh 3 taoen. 'Tidinja kaoela ngadĕpkeun beungeut ka Goesti Allah; noe dimaksoed, sĕdja nĕnĕda reudjeung noenoehoen, dibarĕngan poewasa, sarta make karoeng 4 djeung lĕboe. 'Prak kaoela nĕnĕda ka Pangeran, Allah kaoela, [c] bari ngakoekeun dosa, kijeu panĕda kaoela: Noen Goesti, Allah noe langkoeng agoeng sarĕng matak sijeun, [d] noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian sarĕng sih-koernija ka sakoer noe njaäh ka andjeunna sarĕng nĕtĕp5 keun timbalan andjeunna! 'Koering sadaja [e] tarima dosa sarĕng milampah bengkok, migawe doraka sarĕng baha, estoe pada njingkir tina timbalan andjeun sarĕng tina hoekoem andjeun. 6 'Sarawoeh koering teu ngagaroegoe ka abdi-abdi andjeun, ka nabi-nabi, anoe pada ngawoeroek mawa padjĕnĕngan andjeun ka radja-radja koering, ka kapala-kapala koering sarĕng ka kolot-kolot koering, kitoe deui ka sadajana 7 djalma eusi tanah.'Andjeun, noen Goesti! kalangkoeng adil; doepi koering sadaja mah [f] njandang kaeraän beungeut, sakoemaha noe boekti dangĕt ajeuna ka oerang Joeda, ka priboemi Jĕroesalem, sarĕng ka sabangsa Israil, noe dareukeut kalajan noe djaraoeh, dina sanis-kantĕn tanah diboewangna koe andjeun, tina sabab kasalahanana, anoe mawi 8 pada salah ka andjeun. 'Jaktos, Goesti! koering pada njandang kaeraän beungeut, boh radja-radja koering, boh kapala-kapala koering, boh kolot-kolot koering, reh koering garadoeh dosa ka an9 djeun. 'Sawangsoelna Goesti, Allah koering sadaja, [g] sipat wĕlas sarĕng soegih hampoera; karantĕn koering pada baha 10 ka andjeunna; 'sarĕng teu ngadarenge ka timbalan Pangeran, Allah koering, teu ngalakonan papakonna, noe koe andjeunna geus dipaparinkeun di hareupeun koering sadaja koe lantaran abdi11 abdina, nja eta nabi-nabi. 'Sajaktosna sabangsa Israil geus pada ngarĕmpak toret andjeun, estoe pada njingkir,

sarangeukeun noeroet ka timbalan andjeun; mana koering geus pada dikoetjoeran [h] panjapa sarĕng soepata, noe kaoengĕlkeun dina toret Moesa, abdi Allah; karantĕn koering garadoeh dosa ka andjeunna. 12 'Sarĕng andjeunna geus ngajaktoskeun pangandikana, noe diandikakeun hal koering sadaja, kitoe deui hal hakim-hakim koering, noe ngahakiman ka koering sadaja, boektina ngadatangkeun ka koering sadaja katjilakaän sakijeu gĕdena; karantĕn di sakolong langit tatjan pisan didamĕl sakoemaha noe geus didamĕl ka Jĕroesalem. 13 'Sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina toret Moesa, nja kitoe eta saniskantĕn katjilakaän geus boekti ka koering sadaja; parandene koering sadaja teu noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, Allah koering, teu tobat mitjeun kadorakaän koering, soemawonna njarĕgĕpkeun kana kajaktosan andjeun. 14 'Koe pĕrkawis eta Pangeran [i] ngadjaga kana pitjilakaeun, sarĕng didatangkeun ka koering sadaja; karantĕn Pangeran, Allah koering sadaja, langkoeng adil hal sadajana padamĕlan, noe koe andjeunna didamĕl, sarĕng koering teu ngadarenge ka timbalan andjeunna. 15 'Doepi ajeuna, noen Goesti, Allah koering sadaja, noe ngaloewarkeun oemat andjeun ti tanah Mĕsir, nganggo panangan kawasa teja, sarĕng geus ngamashoerkeun padjĕnĕngan andjeun, sakoemaha noe boekti dangĕt ajeuna! koering pada tarima dosa, tarima doraka. 16 'Noen Goesti! noemoetkeun sakaädilan andjeun, moegi-moegi bĕndoe andjeun sarĕng wĕra andjeun sina moendoer ti nagara andjeun Jĕroesalem, ti goenoeng andjeun noe soetji; karantĕn tina sabab dosa koering sadaja, sarĕng tina kadorakaän kolot-kolot koering sadaja, noe mawi Jĕroesalem sarĕng oemat andjeun geus djadi hinakeuneun sadajana noe aja di sakoeriling koering. 17 'Doepi ajeuna, noen Allah koering sadaja! moegi-moegi ngamakboel ka panĕda abdi gamparan, sarĕng ka panoenoehoenna; kalajan [j] moegi njaangkeun pameunteu andjeun ka kasoetjian andjeun noe keur soewoeng, koe karana Goesti. 18 'Ĕh, Allah koering! moegi tjondongkeun tjĕpil andjeun, sarĕng dangoekeun; ĕh, moegi beuntakeun sotja andjeun, sarĕng tingalikeun karoeksakan koering sadaja, kitoe deui nagara [k] noe katĕlah koe padjĕnĕngan andjeun; karantĕn koering sadaja pangnjanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun andjeun teh, lain tina kabĕnĕran koering, jaktosna mah tina kawĕlasan andjeun noe langkoeng gĕde. 19 'Ĕh Goesti! moegi-moegi ngamakboel; ĕh Goesti! moegi-moegi ngahampoera; ĕh Goesti! moegi-moegi ngarĕgĕpkeun kalajan didamĕl; moegi oelah ngalamikeun; koe karana salira andjeun, noen Allah koering! sabab padjĕnĕngan andjeun geus ditĕlahkeun ka nagara andjeun sarĕng ka oemat andjeun.

a p. 6:1. *b* Jĕr. 25:11; 29:10. *c* Nĕh. 1:4; Est. 4:1. *d* 5 Moesa 7:9. *e* 1 Radj. 8:47; Njanj. 3:42. *f* Esr. 9:7. *g* Djab. 130:4; Njanj. 3:22. *h* 3 Moesa 26; 5 Moesa 28. *i* Jĕr. 44:27. *j* Djab. 80:4. *k* Jĕr. 25:29.

20 Sabot kaoela keur oendjoekan keneh, bari nĕnĕda sarta ngakoekeun dosa sorangan reudjeung dosa bangsa kaoela Israil, djeung njanggakeun panoenoehoen kaoela ka pajoeneun Pangeran, Allah kaoela, tina hal goenoeng soetji kagoengan Allah kaoela teja; 21 'sabot kaoela keur oendjoekan keneh dina panĕda, hol eta djalma, noe bareto koe kaoela katendjo dina tetendjoan, tĕgĕs [a] Djabarail teja, hibĕr gasik, [b] ngaragap ka kaoela [c] keur wantji koerban sore. 22 'Toeloej maparin katĕrangan, bari ngalahir ka kaoela, kijeu lahirna: Eh Daniël! ajeuna kaoela geus ijang baris netelakeun ka sampejan panghartina. 23 'Keur [d] barangmimiti sampejan noenoehoen, ka loewar pangandika, sarta kaoela datang bebedja; karana sampejan dipikarĕsĕp; mana tĕgĕskeun ijeu pĕrkara, sarta hartikeun ijeu tetendjoan. 24 'Toedjoeh poeloeh minggoe noe geus ditangtoskeun ka bangsa sampejan sarta ka nagara sampejan [e] noe soetji teja, baris noetoepkeun kamasijatan, djeung baris njatjapkeun dosa, pikeun ngadamĕl karapihan tina sabab kadorakaän, sarta pikeun ngadatangkeun kabĕnĕran langgĕng, kitoe deui baris ngĕtjap tetendjoan reudjeung piwĕdjang nabi, sarta baris ngalisahan anoe soetji liwat langkoeng. 25 'Koe sabab eta, masing nganjahokeun sarta masing njarĕgĕpkeun: ti watĕs [f] ka loewar parentah ngabangoen deui Jĕroesalem, sina didjĕlĕgkeun deui, tĕpi ka [g] kangdjĕng Lisahan, noe djadi

Gĕgĕdoeg, pililaeunana toedjoeh minggoe djeung sawidak doewa minggoe; nagara teh bakal diadĕgkeun deui, make loeloeroeng djeung solokan, tatapi dina mangsa karoepĕkan. 26 'Dĕmi sanggeusna noe sawidak doewa minggoe teja, seug Lisahan teh bakal dibasmi, tapi lain pikeun salira mantĕnna; sarta nagara djeung kasoetjian teh mĕngke diroeksakkeun koe bala hidji gĕgĕdoeg noe pidatangeun; ari panganggeusan eta kawas koe goentoer, sarta tĕpi ka panoengtoengan piajaeun pĕrang; geus dipastenkeun piajaeun karoeksakan. 27 'Djeung deui eta bakal njijeun pĕrdjangdjian pageuh ka djalma loba pisan, lilana saminggoe; sarta geus meunang satĕngah minggoe eta bakal ngeureunkeun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan; [h] toer dina poentjak [kabah] piajaeun geuleuhing karoeksakan, malah nĕpi ka bejakna; sarta papasten bakal dikoetjoerkeun ka eta toekang ngaroeksak. *a* p. 8 : 16. *b* p. 10 : 10, 16, 18. *c* Esr. 9 : 4, 5. *d* p. 10 : 12. *e* Nĕh. 11 : 1. *f* Esr. 7 : 11; Jĕs. 44 : 26, 28. *g* Djab. 2 : 2, 6. *h* p. 11 : 31; 12 : 11; Mat. 24 : 15.

PASAL 10.

Mangsa katiloe taoenna [a] Kores teja djoemĕnĕng radja Persi, harita ka Daniël, [b] noe ngaranna disĕboet Beltĕsasar teja, diĕbrehkeun hidji pĕrkara; ari eta pĕrkara sajakti, sarta pĕrang bangĕt; djeung Daniël tĕrangeun kana eta pĕrkara, sarta ngartieun kana eta tetendjoan. 2 'Dina mangsa harita kaoela Daniël keur prihatin, tiloe minggoe lilana. 3 'Teu dahar kadaharan noe ngeunah-ngeunah, kitoe deui laoek djeung anggoer teu asoep ka soengoet kaoela, sarta kaoela teu pisan diminjak, tĕpi ka djĕdjĕg anoe tiloe minggoe lilana teja. 4 'Dĕmi dina tanggal opat likoer, boelan noe mimiti, parĕng kaoela keur aja di sisi tjai gĕde, nja eta [c] tji Hidekel. 5 'Neut kaoela tjĕngkat, ret nendjo; beh aja hidji djalma, anggoanana lawon bodas, sarta [d] angkengna nganggo beulitan ĕmas [e] Oepas. 6 'Ari [f] salirana sapĕrti intĕn krisolit, pameunteuna saroepa kilat, sotjana lir obor hoeroeng, pananganana djeung dampalna djiga soewasa gilap, ari gĕntra lahirna tjara ngagoeroehna djalma loba. 7 'Ngan kaoela Daniël woengkoel anoe nendjo eta tetendjoan; [g] ari djalma-djalma noe reureudjeungan djeung kaoela mah teu narendjo eta tetendjoan; tatapi pada kataradjang reuwas kabina-bina, sarta kalaboer, pada njoempoet. 8 'Djadi kaoela tinggal sorangan, sarta nendjo eta tetendjoan aheng, wani taja tanaga di djĕro kaoela; ari tjahja kaoela kaganti koe karoeksakan diri, sarta kaoela teu pisan boga kakoewatan. 9 'Ngeng kaoela ngadenge gĕntra lahirna; sarta barang kaoela ngadenge gĕntra lahirna teh, [h] lĕng kaoela kapoĕkan, bloek nangkoeban, beungeut kaoela antĕl kana taneuh. 10 'Doemadakan, aja panangan ngaragap ka kaoela, sarta kaoela dioesikkeun, bisa napak koe toeoer djeung dampal leungeun. 11 'Ladjĕng andjeunna ngalahir ka kaoela: Eh Daniël, [i] djalma noe dipikarĕsĕp! geura hartikeun lahiran, noe koe kami rek dilahirkeun ka maneh, sarta geura nangtoeng masing bĕnĕr; karana kami ajeuna dipiwarang ka maneh. Barang andjeunna geus ngalahirkeun ka kaoela pilahir noe bijeu, neut kaoela nangtoeng bari ngalĕpĕr. 12 'Lahirna deui ka kaoela: Oelah sijeun-sijeun, Daniël! karana [j] ti poë noe mimiti maneh mĕrloekeun hate ngahartikeun djeung ngarĕndahkeun diri di pajoeneun Allah maneh teja, pioendjoek maneh geus dimakboel; sarta pangdatang kami nja tina pioendjoek maneh. 13 'Tatapi kapala karadjaän Persi nangtoeng mĕgatan ka kami meunang salikoer poë; doemadakan, [k] Mikail, saoerang kapala loeloegoe, datang ngabantoe ka kami; djadi kami teh kandĕg di dinja ngalawan radja-radja Persi. 14 'Ari noe matak kami datang, rek netelakeun ka maneh anoe pinjorangeun ka bangsa maneh dina ahir djaman; karana tetendjoan teh [l] lila keneh kana pimangsaeunana. 15 'Barang andjeunna geus ngalahir ka kaoela sakoemaha pilahir noe bijeu, seg kaoela toengkoel kana taneuh, sarta djadi bisoe. 16 'Doemadakan, noe saroepa poetra manoesa teh [m] ngaragap kana biwir kaoela; seg kaoela moekakeun biwir, sarta mihatoer, kijeu pihatoer kaoela ka noe keur ngadĕg di hareupeun kaoela teh: Eh Goesti! tina pĕrkawis titingalan, noe mawi simabdi kadatangan kanjĕri, moenggah dongkap simabdi teu pisan gadoeh kakoewatan. 17 'Sarĕng koemaha

abdi salira Goesti piwĕrateun oendjoekan ka salira Goesti? karantĕn mĕnggahing simabdi teja, ngadadak taja kakoewatan tjitjing di simabdi, sarĕng asa teu kantoen ambĕkan di djĕro simabdi.
18 'Ladjĕng noe saroepa poetra manoesa teh ngaragap deui ka kaoela, sarta ka-
19 oela dikoewatkeun; 'bari andjeunna ngalahir: Eh, djalma noe dipikarĕsĕp! oelah sijeun-sijeun; [n] maneh teh sing sĕnang; sing tĕgĕr! sing tĕgĕr! Barang andjeunna keur ngalahir ka kaoela, kaoela ngarasa dikoewatkeun. Pok kaoela mihatoer: Noen Goesti! mangga ngalahir; karantĕn simabdi koe Goesti geus dikoewat-
20 keun. 'Ari lahirna: Koemaha maneh geus tĕrang dina sababna, noe matak kami datang ka maneh? Dĕmi ajeuna kami rek balik, mĕrangan ka kapala Persi; sarta dimana kami geus ijang, doema-
21 dakan, pidatangeun kapala Joenani. 'Tatapi kami rek ngabedjakeun ka maneh anoe kaoengĕlkeun dina kitab kajaktian; sarta taja hidji-hidji atjan noe ngoewatkeun maneh miloe ka kami ngaroeroeg ka dinja, kadjaba ti Mikail, kapala maraneh.

a p. 1 : 21. *b* p. 5 : 12. *c* 1 Moesa 2 : 14. *d* Wahj. 1 : 13. *e* Jĕr. 10 : 9. *f* Wahj. 1 : 14, 15. *g* Lal. 9 : 7. *h* p. 8 : 18; Wahj. 1 : 17. *i* p. 9 : 23. *j* p. 9 : 23. *k* p. 12 : 1. *l* p. 8 : 26. *m* Jĕr. 1 : 9. *n* Hak. 6 : 23.

PASAL 11.

Ari moenggoeh kami teja, [a] mangsa kahidji taoenna djoemĕnĕng Darioes, oerang Madajin, kami noengkoelan, nĕgĕrkeun djeung ngoewatan ka dinja.
2 'Dĕmi ajeuna [b] kami ka maneh rek ngabedjakeun noe sajakti. Masing njaho, piajaeun tiloe radja deui di tanah Persi; ari noe kaopat bakal beunghar, rosa kabeungharanana, ngoengkoelan noe reja; sarta dimana geus bĕdas koe kabeungharanana, eta bakal ngageuingkeun sakabeh, ngaroeroeg ka karadjaān Joenani.

a p. 9 : 1. *b* p. 10 : 21.

3 Tidinja piajaeun hidji radja pĕrkosa nja kawasa; ari kawasana gĕde, djeung
4 migawe sasoeka-soekana. 'Dĕmi dimana eta geus ngadĕg, karadjaānana bakal dipinggĕskeun, sarta pabĕntjar [a] ka noe opat angin awang-awang; djeung moal adjang anak-intjoena; [b] toer kawasa bĕbĕntjaran teh moal nandingan kawasa itoe; wantoe karadjaān radja pĕrkosa teh bakal diraboet, sarta adjang deungeun-deungeun, moal adjang anak-intjoe.

a p. 8 : 8. *b* p. 8 : 22.

5 Toeloej radja kidoel noe bakal djadi bĕdas, kitoe keneh hidji kapalana; dĕmi eta bakal bĕdas ti batan itoe, sarta djadi kawasa; ari kawasana nja kawasa
6 gĕde. 'Dĕmi geus meunang sababaraha taoen, eta noe doewa bakal sosobatan; sarta anak radja kidoel noe awewe bakal ngadatangan ka radja kaler, baris njijeun karoentoetan. Tatapi eta awewe moal lila koewat leungeun; kitoe keneh radja kaler djeung leungeunna moal tĕtĕp; satĕgĕsna eta awewe bakal diselehkeun, kitoe keneh noe nganteurkeun inja, djeung noe ngajoegakeun inja, sarta noe mihoekoem inja dina mangsa eta.
7 Dĕmi tina siroeng akar eta awewe pingadĕgeun saoerang dina oeroet radja kidoel; nja eta bakal ngadatangan balad, bari seug ngasoepan benteng radja kaler, djeung migawe ka rahajat eta sakarĕpna, sarta datang ka ngandih.
8 'Samalah aāllahanana, barĕng artjana sipat tjitak reudjeung barangna noe moelja-moelja, ĕmas-perak, koe eta bakal didjarah, dibawa ka Mĕsir; sarta bakal ngantĕp ka radja kaler meunang
9 sababaraha taoen. 'Ari eta seug ngadatangan ka karadjaān radja kidoel, tatapi pimoelangeun deui ka tanahna.
10 Dĕmi anak-anakna lalaki bakal njijeun pĕrang, sarta ngoempoelkeun balad mangpirang-pirang rejana; ari noe hidji njĕmproeng madjoe, lakoena sapĕrti goentoer, sarta kĕbat; toeloej balik, gĕr pĕrang djeung radja kidoel, diangsĕg
11 tĕpi ka bentengna. 'Geus kitoe radja kidoel bakal ngageuri, seg boedal mĕrangan ka eta, nja ka radja kaler teja, sarta ngadĕgkeun bala gĕde; heg salobana bala diselehkeun ka leungeun radja
12 kidoel. 'Djoeng bala gĕde teh indit, sarta radja teh gĕde hate; toeloej ngaroeboehkeun laksa-laksa, tapi moal djadi
13 bĕdas. 'Heug radja kaler teh pimoelangeun, sarta ngadĕgkeun deui bala gĕde, leuwih ti tadi; geus kitoe kaheuleutan sababaraha taoen lilana, njĕmproeng boedal, mawa balad gĕde, djeung mawa
14 radja-kaja loba pisan. 'Ari dina mangsa eta reja noe bakal haroedang ngamoesoeh ka radja kidoel; sarta djalma

bangkawarah di bangsa maneh bakal pada ngagoengkeun diri, soepaja ngajakinkeun tetendjoan; dĕmi eta bakal tingdjaloprak. 15 'Ana geus datang radja kaler, toeloej bakal [a] noempoekkeun baris benteng, sarta meunangkeun hidji nagara reugreug; ari leungeun kidoel moal tĕgĕr, kitoe keneh balana beunang milih, moal aja kakoewatan ngalawan. 16 'Ënjana eta noe ngadatangan ka dinja bakal migawe sasoeka-soekana, sarta moal aja noe tagĕn di hareupeunana; malah eta bakal nangtoeng [b] di tanah moelja, djeung leungeunna ngadatangkeun pĕrkara mejakkeun. 17 'Djeung deui eta teh bakal mĕnĕrkeun beungeutna, bral leumpang mawa pangawasa sakaradjaänana; toeloej roentoet djeung radja kidoel, sarta migawe sakarĕpna; djeung bakal ngadjodokeun ka dinja hidji poetri asoehan awewe-awewe, baris lantaran ngaroeksakkeun tanah; tatapi moal djadi, sarta moal matak hasil ka dirina. 18 'Tidinja eta bakal malikkeun beungeutna, njanghareup ka poelo-poelo, sarta reja noe beunang; tatapi hidji kapala bakal ngeureunkeun ngawiwirangna, malah-malah ngawiwirangna bakal dibalikkeun ka dirina. 19 'Toeloej radja kaler teh bakal malikkeun beungeutna, njanghareup ka sakoer ĕnggon reugreug di tanahna sorangan; geus kitoe bakal titadjong, bloek laboeh, sarta radja teh moal kapanggih deui.

a Jĕh. 26 : 8. *b* p. 8 : 9.

20 Ari noe pingadĕgeun dina oeroet eta, nja eta bakal ngijangkeun hidji poerah moepoel, ngidĕran [tjoetak] moestika karadjaän; tatapi kaheuleutan sababaraha poë eta radja bakal dipinggĕskeun, teu kalawan ambĕk, teu kalawan pĕrang.

21 Dĕmi noe pingadĕgeun dina oeroet eta, nja eta bakal matak tjoewa, teu katoeroenan tjahja karadjaän; [a] ari datangna keur kĕrta, sarta ngandih karadjaän djalan ngolo-ngolo. 22 'Djeung loba leungeun goentoer koe eta bakal dipalidkeun ti hareupeunana, sarta datang ka parotongna, pon kitoe keneh gĕgĕdoeg pĕrdjangdjian. 23 'Ana geus sosobatan djeung moesoeh, eta bakal milampah tjidra; sarta bakal indit, djeung djadi bĕdas, lantaran bala saeutik. 24 'Keur kĕrta eta teh bakal ngadatangan noe panglalendona dina tanah; sarta bakal ngalampahkeun anoe hanteu kalampahkeun koe bapana djeung koe akina; rajahan, djarahan djeung radja-kaja koe eta bakal dihamboer-hamboer ka balana; malah aja pikiranana hajang nĕmpoeh ĕnggon rareugreug; pangkitoe teh tĕpi ka waktoena. 25 'Toer eta bakal ngageuingkeun karosaänana djeung kawanianana ngaroeroeg ka radja kidoel, mawa balad gĕde; sarta radja kidoel bakal ngalawan pĕrang, mawa balad gĕde nja rosa liwat saking; tatapi radja kidoel teh moal tagĕn, karana aja noe boga pikir ngarah ka dinja. 26 'Ari [b] noe sok dadaharan kahakanan eta radja, bakal pada minggĕskeun ka dinja, sarta baladna bakal palid, djeung loba noe bakal roeboeh kasabĕt. 27 'Ari eta doewa radja hatena pada nijat goreng, sarta keur dijoek samedja reudjeung bakal pada ngomong bohong, tatapi moal loeloes; karana kakara panoengtoengan ari geus tĕpi ka mangsa noe pasti.

a p. 8 : 25. *b* Djab. 41 : 10; Ob. 7.

28 Tidinja radja kaler teh pimoelangeun ka tanahna mawa radja-kaja gĕde; djeung hatena bakal ngamoesoeh ka pĕrdjangdjian soetji, sarta bakal migawe sakarĕpna, bari toeloej moelang ka tanahna sorangan. 29 'Dĕmi geus nĕpi ka mangsa noe pasti, eta bakal boedal deui, ngadatangan tanah kidoel; tatapi pitĕmaheunana moal tjara keur barangmimiti sarta keur mindona. 30 'Karana bakal didatangan kapal ti Kitim; heug radja teh miris, toeloej balik, bari ngambĕk ka pĕrdjangdjian soetji, sarta bakal migawe sakarĕpna; tidinja moelang, sarta nitenan ka sakoer noe ninggalkeun pĕrdjangdjian soetji.

31 Djeung deui piajaeun reja leungeun ti eta radja; [a] ari eta bakal pada nganistakeun kasoetjian, nja eta benteng teja, djeung njingkirkeun koerban noe teu pĕtot-pĕtot, [b] bari ngajakeun geuleuhing karoeksakan teja. 32 'Ari sakoer noe doraka ka pĕrdjangdjian koe eta bakal disina moengkir lantaran ngolo-ngolo; dĕmi oemat noe nganjahokeun ka Allahna mah bakal pada koekoeh, sarta djoenoen. 33 'Djeung sakoer [c] noe palintĕr dina oemat bakal pada mere harti ka djalma loba; orokaja bakal tingdjaloprak koe pĕdang djeung koe seuneu, djalan didjarah sarta djalan dirajahan, lila pisan.

34 'Dĕmi mangsana ngadjaloprak, eta bakal meunang pitoeloeng saeutik; djeung reja pisan noe bakal njampoeran ka darinja, djalan poera-poera. 35 'Sarta noe palintĕr sawareh bakal ngadjoprak, soepaja maranehanana [d] dibĕsot djeung dibĕrĕsihan, mangkana bodas, tĕpi ka waktoe panoengtoengan; sabab kakara tĕpi ka mangsa noe pasti. 36 'Ari eta radja bakal migawe sasoeka-soekana; sarta [e] bakal ngagoengkeun maneh, djeung moendjoelkeun maneh ti sagala batara; malah eta teh pingomongeun anoe matak helok, ngagorengkeun ka Bataraning sakabeh batara; sarta manehanana piloeloeseun, tĕpi ka tjatjap bĕbĕndoe; karana sakoer noe geus dipastenkeun tangtoe diboektikeun. 37 'Djeung deui eta radja moal nitenan ka aällahan karoehoenna, kitoe keneh kana karĕsĕpan awewe, sarta ka aällahan naon bae eta moal nitenan; anggoer moendjoelkeun maneh ti sakabeh. 38 'Malah bakal ngahormat ka hidji aällahan benteng-benteng, ngaganti eta; ari aällahan noe teu kanjahoan koe karoehoenna, koe eta bakal dihormat koe ĕmas-perak, koe intĕn moelja djeung koe barang noe aloes-aloes. 39 'Ana migawe naon-naon ka benteng rareugreug, njĕmbahna ka aällahan bangsa sedjen; sahasaha noe moesti-moesti ka manehanana, tangtoe koe manehanana dihormat katjida, dikawasakeun ka djalma loba; sarta bakal ngabagikeun tanah asoep gandjaran.

a p. 8 : 11. *b* p. 9 : 27. *c* p. 12 : 3, 10. *d* p. 12 : 10. *e* p. 7 : 8; 2 Tes. 2 : 4.

40 Dĕmi dina mangsa panoengtoengan radja kidoel bakal neunggar ka dinja; toeloej diamoek koe radja kaler, mawa kareta, djeung noe taroempak koeda, sarta kapal loba pisan; boes asoep ka tanah-tanah, lakoena sapĕrti goentoer, sarta kĕbat. 41 'Malah asoep ka tanah moelja, djeung loba tanah noe bakal ditaloekkeun; ari noe pirahajoeëun ti leungeunna nja ijeu: Edom, djeung Moab, sarta loeloegoe oerang Amon. 42 'Djeung bakal njodorkeun leungeunna kana tanah-tanah; tjatjakan tanah Mĕsir moal pirahajoeëun. 43 'Toer eta bakal kawasa ka doenya-brana, ĕmas-perak, djeung ka sakabeh barang noe moelja-moelja, noe aja di Mĕsir; sarta oerang Loeb djeung oerang Koes bakal pada noeroet ka manehanana. 44 'Tatapi ti wetan djeung ti kaler pidatangeun bedja matak njĕblakkeun manehanana; toeloej bakal indit, bari ambĕk rosa pisan, sĕdjana noempoerkeun djeung noempĕskeun ka djalma reja. 45 'Seug masangkeun himah padalĕmanana di antara laoet djeung goenoeng moelja [a] soetji; toeloej datang ka toengtoengna, sarta moal aja noe noeloeng ka dinja.

a p. 9 : 20.

PASAL 12.

Aja dina mangsa eta seug [a] Mikail, kapala gĕde, anoe poerah ngadjaga anak bangsa maneh teja, bakal dangdan; [b] harita teh mangsa kasoekĕran, sakoemaha noe tatjan kasorang ti watĕs aja bangsa tĕpi ka mangsa eta; dĕmi dina mangsa eta bangsa maneh tangtoe dileupaskeun, nja sakoer noe kapanggih [c] ditoeliskeun dina kitab. 2 'Djeung salobana noe hareës dina lĕmah boemi [d] bakal haroedang; noe sawareh toeloej kana hiroep noe langgĕng, dĕmi noe sawareh deui mah toeloej kana kahinaän, djadi pikagiroekeun langgĕng. 3 'Ari sakoer [e] noe palintĕr bakal pada montjorong sapĕrti sorot langit; djeung sakoer noe noengtoen djalma loba kana kabĕnĕran bakal montjorong tjara bentang-bentang, langgĕng salalawasna. 4 'Ari koe maneh, Daniël! [f] boenikeun lahiran noe tadi, sarta kitabna tjap sakali, tĕpikeun ka mangsa panoengtoengan. Loba noe bakal nitiknitik, sarta ngadjĕmbarkeun kanjaho.

a p. 10 : 21; Joed. 9; Wahj. 12 : 7. *b* Mat. 24 : 21. *c* p. 7 : 10; Pil. 4 : 3; Wahj. 21 : 27. *d* Joh. 5 : 28, 29. *e* p. 11 : 33, 35. *f* p. 8 : 26; Wahj. 10 : 4.

5 Tidinja kaoela Daniël nendjo, doemadakan, aja doewa deui noe ngaradĕg; noe hidji sisi waloengan sabeulah ti dijeu, ari noe hidji deui sisi waloengan sabeulah ti ditoe. 6 'Noe saoerang pok naros ka djalma [a] noe anggoanana lawon bodas teja, noe aja di loehoereun tjai waloengan: Noen, sabaraha pilamieunana dongkap ka panoengtoengan eta sadajana pĕrkawis noe matak helok teh? 7 'Seug kaoela ngadenge gĕntra djalma noe anggoanana lawon bodas, anoe aja di loehoereun tjai waloengan teja; ari eta [b] ngatjoengkeun panangan kiwa-tĕngĕn ka langit, bari soempah, njĕbat ka noe Djoemĕnĕng salalanggĕngna teja, jen

sanggeus [c] samangsa, doewa mangsa, djeung satĕngah mangsa, sarta dimana geus tjatjap dipabalĕntjarkeunana saparo oemat soetji, nja didinja pitjatjapeun eta 8 sakabehna. 'Ari koe kaoela kadenge, tatapi teu kaharti; seug kaoela oendjoekan: Noen Goesti! koemaha teja panganggeusanana eta pĕrkawis? 9 'Ari lahiranana: Djig Daniël! moelang bae; karana eta lahiran geus diboenikeun sarta ditjap 10 tĕpi ka mangsa panoengtoengan. 'Loba noe bakal dibĕrĕsihan, djeung dibodaskeun, sarta dibĕsot; dĕmi noe daroraka bakal tjoetjoed migawe kadorakaän, sarta sakoer noe doraka moal aja noe ngaharti; sabalikna noe palintĕr mah 11 tangtoe pada ngaharti. 'Ari ti mangsa disingkirkeunana koerban noe teu pĕtotpĕtot, djeung diajakeunana [d] geuleuhing karoeksakan teja, pililaeunana sareboe 12 doewa ratoes salapan poeloeh poë. 'Bagdja tĕmĕn djalma noe ngarĕp-ngarĕp, sarta nĕpi ka sareboe tiloe ratoes tiloe 13 poeloeh lima poë! 'Dĕmi maneh teja moelang bae tĕpi ka panoengtoengan; eta maneh pireureuheun, sarta mĕngke hoedang deui baris meunang bagian maneh, dina panoengtoengan djaman.

a p. 10 : 5. *b* Wahj. 10 : 5. *c* p. 7 : 25 ; Wahj. 12 : 14. *d* p. 11 : 31.

KITAB NABI HOSEA.

PASAL 1.

Tjeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka Hosea poetra Beri, [a] keur mangsa Oesia, Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda, sarta keur mangsa [b] Jarobam poetra Joas, radja Israil.

a Jĕs. 1 : 1. *b* 2 Radj. 14 : 16.

2 Nĕmbean Pangeran ngandika ka Hosea, aja timbalan Pangeran ka Hosea kijeu: Maneh geura leumpang, koedoe boga pamadjikan djinahan djeung anak djinahan; karana saeusi tanah [a] djinah bae lakoena, moendoer ti poengkoereun 3 Pangeran. 'Bral Hosea leumpang, toeloej boga pamadjikan ka Gomer poetra Diblaim; tidinja eta reuneuh, sarta toeloej ngadjoeroe anak lalaki pikeun Ho- 4 sea. 'Ari timbalan Pangeran ka Hosea: Anak teh koedoe dingaranan Jisrel; karana sakeudeung deui kami [b] ka bangsa Jehoe rek njiksakeun hoetang gĕtih anoe Jisrel, sarta karadjaän anak-intjoe Israil 5 koe kami rek dieureunkeun. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta seug gondewa Israil koe kami tangtoe dipotongkeun 6 di lĕbak Jisrel. - 'Tidinja reuneuh deui, sarta toeloej ngadjoeroe anak awewe. Ari timbalan Pangeran ka Hosea: Eta anak koedoe dingaranan Lo-Roehama; karana ka-hareupna kami moal ngawĕlasan deui ka anak-intjoe Israil, soema- 7 won moen ngahampoera ka dinja. 'Ari ka anak-intjoe Joeda mah kami tangtoe ngawĕlasan, djeung disalamĕtkeunana koe Pangeran Allahna; kami njalamĕtkeun teh ka dinja moal koe gondewa, atawa koe pĕdang, atawa koe pĕrang, atawa koe koeda, atawa koe noe toem- 8 pak koeda. - 'Dĕmi sanggeus Lo-Roehama dibeuteungan njoesoe, tidinja reuneuh deui, sarta toeloej ngadjoeroe deui anak 9 lalaki. 'Ari timbalan Pangeran: Eta anak koedoe dingaranan Lo-Ami; karana maraneh lain oemat kami, kitoe deui kami hamo djadi deui Allah maraneh.

a p. 2 : 1, 4. *b* 2 Radj. 15 : 12.

10 Parandene kitoe, bilangan oerang Israil bakal sapĕrti keusik laoet, noe teu beunang ditakĕr, sarta teu beunang diitoeng. [a] Djeung deui dina ĕnggon, noe djalmana geus diandikaän kijeu: Maraneh teh lain oemat kami, nja di dinja maranehanana bakal disĕboetkeun poe- 11 tra Allah noe djoemĕnĕng. 'Ari [b] oerang Joeda djeung oerang Israil mĕngke dikoempoelkeun deui djadi hidji, sarta ngadjĕnĕngkeun piloeloegoeëun hidji pikeun diri maranehanana, bari toeloej boedal tina tanah; karana poëan Jisrel tangtoe 12 gĕde. 'Doeloer maraneh lalaki [c] sarĕboetkeun: Ami, ari doeloer awewe sarĕboetkeun: Roehama.

a Roem 9 : 26. *b* Jĕr. 3 : 18; Jĕh. 37 : 22. *c* p. 2 : 22.

PASAL 2.

Geura pada madoean ka indoeng maraneh; geura padoean! karana eta teh lain pamadjikan kami, kitoe deui kami lain salakina; djeung sina njingkirkeun [a] parangina djinah ti beungeutna, kitoe deui parangina ngaranjed ti antara soesoena; 2 'soepaja oelah koengsi manehanana koe kami dirangsadan ditarandjangan, diteundeun [b] sapĕrti keur poëanana didjoeroekeun, sarta didjadikeun tjara tĕgal lĕga, nja didamĕl sapĕrti tanah keëng, dipaehkeun koe halabhab; 3 'djeung oelah koengsi kami teu ngawĕlasan ka anakna; karana anak djinahan eta teh. 4 'Karana indoengna djinah; noe ngareuneuhkeun maranehanana lakoena matak era; karana omongna: Aing dek leumpang, noeroet ka kabogoh aing, [c] noe ka aing sok pada mere roti djeung tjai, boeloe domba djeung haramaj, minjak djeung inoem-inoeman. 5 'Koe sabab eta, masing nganjahokeun, [d] djalan maneh koe kami rek dipĕnggĕl koe tangkal tjoetjoekan, sarta manehanana koe kami rek dipagĕr koe tembok, sina oelah manggih pidjalaneunana. 6 'Sarta bakal njoesoel ka kabogohna, tatapi moal kasoesoel; djeung bakal nejangan eta, tatapi moal kapanggih. Tidinja pingomongeun kijeu: [e] Ah, dek moelang bae, malikan salaki noe heubeul; karana aing harita ngeunah ti batan ajeuna. 7 'Karana eta teh teu nganjahokeun, jen nja kami noe ka manehanana maparinkeun gandoem, anggoer djeung minjak, sarta nja kami noe ka manehanana ngaleler perak loba pisan, kitoe deui ĕmas; [f] dĕmi koe eta diparake ka Baäl. 8 'Koe sabab eta, gandoem kami koe kami rek ditjandak deui dina oesoemna, kitoe deui anggoer kami dina mangsana nĕdĕng; sarta kami rek ngarĕboet boeloe domba kami djeung haramaj kami, anoe baris noetoepan oratna. 9 'Sarta ajeuna kami rek [g] moekakeun wiwirangna di hareupeun panon kabogohna, [h] djeung moal aja noe ngaleupaskeun manehanana ti panangan kami. 10 'Malah kami [i] rek ngeureunkeun sakabeh kaätohanana, pestana, panganggalanana djeung sabatna, sarta sagala bae mangsa rarameanana. 11 'Toer kami [j] rek ngaroeksakkeun tangkalna anggoer djeung tangkalna kondang, noe koe manehanana disĕboetkeun, jen: Eta teh pamadjĕg ka aing, pamere kabogoh; dĕmi koe kami eta rek didjadikeun bala, sarta bakal dihakanan sato galak. 12 'Djeung kami ka manehanana rek njiksakeun djaman Baäl-Baäl, noe koe manehanana dikoekoesan, bari ngadangdanan sorangan koe antingna djeung kangkaloengna, sarta leumpang noeroet ka kabogohna, dĕmi ka kami mah [k] mopohokeun, lahiran Pangeran.

a p. 1 : 2. *b* Jĕh. 16 : 4. *c* Jĕr. 44 : 17. *d* Njanj. 3 : 7—9. *e* Jĕr. 3 : 22. *f* Jĕh. 16 : 16. *g* Jĕh. 16 : 37. *h* 5 Moesa 32 : 39. *i* Am. 8 : 10. *j* Mika 1 : 7. *k* Jĕr. 18 : 15.

13 Sabab kitoe, masing njaho, manehanana koe kami bakal diwoedjoek, [a] sarta ditoengtoen ka tĕgal lĕga, bari toeloej dioepahan kana atina. 14 'Djeung kami ka manehanana rek maparinkeun kĕbonna anggoer ti sĕmĕt dinja, kitoe deui [b] lĕbak Akor teja minangka lawang pangarĕpngarĕp; sarta di dinja manehanana pingawiheun, tjara keur mangsana boedak, djeung [c] sapĕrti keur basana indit ti tanah Mĕsir teja. 15 'Ari geus kitoe, dina mangsa harita, lahiran Pangeran, maneh ka kami tangtoe njĕboet: [d] Tjaroge koering; moal ka kami njĕboet deui: Baäl koering. 16 'Karana kami tangtoe njingkirkeun sakoer ngaran Baäl-Baäl ti djĕro soengoetna, datang ka ngaran Baäl teh teu diingĕt-ingĕt deui. 17 'Djeung deui keur pimangpaäteun maranehanana kami teh dina mangsa eta [e] tangtoe ngadamĕl pĕrdjangdjian ka sato galak, ka manoek awang-awang, sarta ka noe tingkarajap di boemi; samalah gondewa, pĕdang djeung pĕrang koe kami rek dipinggĕskeun, dileungitkeun tina tanah; djadi maranehanana koe kami [f] rek disina ngĕnggon reudjeung sĕnang ati. 18 'Toer maneh koe kami rek dipigarwa salalanggĕngna; estoe maneh dipigarwa teh kalawan kabĕnĕran djeung kalawan kaädilan, kalawan sih-koernija djeung kalawan kawĕlasan. 19 'Nja maneh dipigarwa teh kalawan satoehoe; [g] sarta maneh tangtoe nganjahokeun ka Pangeran. 20 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, kami tangtoe ngaboelkeun, soer lahiran Pangeran; nja kami ngaboelkeun langit, djeung langit ngaboelkeun boemi; 21 'ari boemi ngaboelkeun gandoem, anggoer djeung minjak,

22 sarta nja eta ngaboelkeun Jisrel. 'Djeung manehanana koe kami rek disĕbarkeun di boemi pikeun diri kami, [h] sarta kami tangtoe ngawĕlasan ka Lo-Roehama; ari ka Lo-Ami kami rek njĕboet: Maneh teh oemat kami; sarta eta tangtoe njĕboet: Allah koering.

a Jŏh. 20 : 35. *b* Jĕs. 65 : 10. *c* 2 Moesa 15. *d* Jĕs. 54 : 5. *e* 3 Moesa 26 : 6; Aj. 5 : 23. *f* Jĕr. 23 : 6. *g* Jĕr. 31 : 34. *h* p. 1 : 9, 12; Roem 9 : 25, 26; 1 Petr. 2 : 10.

PASAL 3.

Tidinja Pangeran nimbalan ka kaoela: Maneh [a] geura leumpang deui, koedoe njaäh ka hidji awewe, noe dipikanjaäh koe salakina, padahal ngaranjed; sakoemaha Pangeran miasih ka oerang Israil, sanadjan eta njalanghareup ka aällahan, djeung njaraäheun ka goeroentoel kismis. 2 'Toeloej kaoela meuli awewe kitoe keur diri kaoela, harga lima wĕlas wang perak, tambah sahomer gandroeng djeung satĕngah homer gandroeng. 3 'Pok kaoela ngomong ka dinja: Maneh koedoe mingit sorangan sing lila pisan baris kami; poma maneh oelah djinah, djeung oelah lakian; kami ge ka maneh tangtoe nja kitoe keneh. 4 'Karana oerang Israil lila katjida nja pingarĕnggoneun teu radja, teu kapala, teu koerban, teu [b] tihang brahala, teu [c] epod djeung teu tapekong. 5 'Sanggeusna kitoe oerang Israil tangtoe tarobat, [d] bari narejangan Pangeran Allahna, djeung ka Dawoed radjana; sarta tangtoe pada moeroemoeroe djeung sarijeuneunana ka Pangeran sarta ka kamoerahanana, dina ahir djaman.

a p. 1 : 2. *b* 5 Moesa 16 : 22. *c* Hak. 17 : 5. *d* 5 Moesa 4 : 29; Jĕr. 30 : 9.

PASAL 4.

Eh, oerang Israil! darengekeun ijeu pangandika Pangeran; karana [a] Pangeran aja pabĕneun ka djalma saeusi tanah, sabab taja katĕmĕnan, taja kahemanan, djeung taja kanjaho ka Allah dina tanah. 2 'Noe aja teh soempah, djeung bohong, djeung maehan, djeung maling, sarta ngaranjed; pada ngadjoedjoer napsoe, sarta hoetang gĕtih paäjang-ajang djeung hoetang gĕtih. 3 'Sapedah kitoe tanah teh bakal prihatin, djeung sakabeh djalma eusi tanah teh bakal aloem, barĕng sato galak sarta barĕng manoek awang-awang; sanadjan laoek laoet bakal dilaleungitkeun. 4 'Parandene kitoe [b] teu meunang aja noe madoean, djeung teu meunang aja noe ngawarah; karana bangsa maneh geus sasat noe madoean ka panghoeloe. 5 'Mana maneh bakal laboeh ti beurang; tjatjakan nabi ge pilaboeheun djeung maneh ti peuting; sarta indoeng maneh koe kami rek ditiwaskeun. 6 'Oemat kami tiwas tina teu bogaeun kanjaho; sabab maneh mitjeun kanjaho, noe matak maneh ge koe kami rek dipitjeun, dieureunkeun manghoeloean ka kami; djeung sapedah maneh mopohokeun ka toret Allah maneh, noe matak kami ge rek mopohokeun ka anak-anak maneh. 7 'Mingkin maranehanana ngadjĕmbaran, mingkin pada ngadosa ka kami; kamoeljaänana koe kami rek diganti koe kahinaän. 8 'Kahakananana tina dosa oemat kami, sarta kadorakaän oemat kami noe koe eta dipake kahajang. 9 'Koe sabab eta, [c] sakoemaha djalma loba, nja kitoe keneh pidjadieunana panghoeloe; koe kami rek disiksa tina djalan-djalanna, nja dibalĕs tina lakoe-lampahna. 10 'Eta [d] bakal dadaharan, tapi moal sareubeuheun; bakal pada milampah djinah, tapi moal ngarĕkahan; sabab geus pada ninggalkeun ngestoekeun ka Pangeran. 11 'Djinah, anggoer heubeul djeung anggoer anjar sok ngalindih pikir. 12 'Oemat kami [e] sok nanja ka kaina, djeung iteukna noe dikoemahaän koe manehanana; karana oemat teh kasasabkeun koe [f] roh padjinahan, noe matak pada djinah, tjoel ka Allahna. 13 'Dina [g] poentjak goenoeng-goenoeng ngaloerbanna, djeung dina loehoer pasir-pasir ngaroekoesna, di handapeun ki pasang, ki mĕnjan djeung kijara, sabab ngeunah ijoehna; [h] pedah kitoe noe matak anak maraneh awewe sok djarinah, djeung minantoe maraneh awewe sok ngaranjed. 14 'Kami moal njiksa ka anak maraneh awewe lamoen djarinah, atawa ka minantoe maraneh awewe lamoen ngaranjed; karana kolotna sok njalingkoer reudjeung dajang-dajang, djeung sok ngaloerban babarĕngan djeung djobong-djobong; ari bangsa noe teu boga pangarti, tangtoe tigĕdĕboeg.

a Mika 6 : 2. *b* Am. 5 : 10. *c* Jĕs. 24 : 2. *d* 3 Moesa 26 : 26; Mika 6 : 14. *e* Jĕr. 2 : 27. *f* p. 5 : 4. *g* Jĕs. 57 : 7. *h* Am. 7 : 17.

15 Oepama maneh, Israil! djinah, atoeh

maneh, Joeda! oelah kabawa-bawa salah. Poma maneh oelah leumpang ka [a] Gilgal, djeung oelah indit ka [b] Bet-Awen, sarta oelah sok soempah: dĕmi 16 djoemĕnĕnging Pangeran. 'Karana Israil teh basangkal, [c] sapĕrti sapi noe basangkal; ajeuna koe Pangeran eta bade didjarahkeun sapĕrti anak domba di noe 17 lĕga. 'Epraim ngabatoeran ka brahala; 18 ingkeun bae eta teh. 'Arak-arakanana antĕp-antĕpan, djinahna bebejakan, kokolotna pada djodjoh bogoh kana ka- 19 hinaän. 'Engke eta dihompet angin koe djangdjangna; sarta pada pimeunangeun era tina koerban-koerbanna. *a* Hak. 3:19; p. 9:15; 12:12. *b* 1 Radj. 12:29; p. 10:5, 15. *c* Jĕr. 31:18.

PASAL 5.

Eh, panghoeloe-panghoeloe! ijeu geura darengekeun; eh, anak-intjoe Israil! geura rarĕgĕpkeun; eh, anak-intjoe radja! geura pada polongokeun tjeuli; karana nja ka maraneh pitĕrapeunana hoekoeman, sapedah maraneh djadi djirĕt di nagara Mispa, kitoe deui rawe beunang 2 masangkeun dina goenoeng Tabor. 'Ari noe maloengkir [a] pada katoengkoel koe poentjat-peuntjit; tatapi kami teh poe- 3 rah mĕpĕrih ka eta sakabehna. 'Kami leuwih oeninga ka Epraim, djeung Israil teu kadingdingan ka kami; karana ajeuna maneh, Epraim! djinah, Israil teh 4 kanadjisan. 'Lakoe-lampahna teu mikeun maranehanana balik ka Allahna; wantoe maranehanana geus kaäsoepan [b] roh padjinahan teja, djeung teu nga- 5 njarahokeun ka Pangeran. 'Ari [c] kamagoengan Israil noedoeh ka beungeutna, sarta Israil djeung Epraim pilaboeheun koe kadorakaänana; Joeda ge tangtoe 6 miloe laboeh. 'Maranehanana bakal laleumpang, mawa dombana djeung mawa sapina, nejangan Pangeran, [d] tatapi andjeunna moal kapanggih, da geus njing- 7 kah ti maranehanana. 'Pada [e] tjidra ka Pangeran, boektina pada ngadjoeroekeun djadah; ajeuna bakal pada dibejakkeun koe pananggalan katoet babandaänana. *a* p. 8:13. *b* p. 4:12. *c* p. 7:10. *d* Sil. 1:28. *e* Jĕr. 3:20.

8 Geura narijoep sangkakala di Giba, djeung narijoep tarompet di Ramah; geura pada ngagĕro di [a] Bet-Awen kijeu: Eh Binyamin! geus aja di toekangeun 9 maneh. 'Epraim [b] tangtoe djadi soewoeng keur poëan dilaraän; di lĕbah kaom Israil kami geus maparin njaho 10 anoe tangtoe pidjadieun. 'Kapala-kapala Joeda lampahna saibarat [c] noe ngowahan watĕs; kami ĕngke ngoetjoerkeun bĕbĕndoe kami ka darinja sapĕrti tjai. 11 'Epraim dikanijaja, dilĕboer koe hoekoeman; sabab soedieun loemakoe noeroet 12 parentah. 'Mana kami teh ka Epraim djadi sapĕrti toko, kitoe deui ka anak- 13 intjoe Joeda sapĕrti boeboek. 'Barang Epraim waspadaeun kana kasakitna, kitoe deui Joeda kana tjatjadna, [d] los Epraim leumpang ka Asoer, djeung ngoetoes ka radja Jareb; dĕmi eta mah teu bisaeun njageurkeun ka maraneh, sarta moal bisaeun ngaleungitkeun tjatjad ti 14 maraneh. 'Karana kami teh ka Epraim djadi [e] sapĕrti singa, kitoe deui ka anak-intjoe Joeda sapĕrti singa ngora; ijeu kami pisan noe rek njasaäk, bari seug angkat; kami arek njandak, [f] sarta moal 15 aja noe ngaleupaskeun. 'Kami arek angkat, moelih ka ĕnggon kami, [g] tĕpi ka eta roemasa salah djeung narejangan pameunteu kami; keur mangsa saloekĕreun, tangtoe pada nejangan kami gĕmĕt pisan. *a* p. 4:15. *b* p. 14:1. *c* 5 Moesa 27:17. *d* Jĕr. 2:18; p. 7:11. *e* p. 6:1; 13:7. *f* p. 2:9. *g* 5 Moesa 4:29, 30.

PASAL 6.

Hajoe, oerang baralik ka Pangeran! [a] karana nja andjeunna noe njasaäk, sarta oerang tanwande koe andjeunna ditjageurkeun; nja andjeunna noe ngagĕboeg, sarta oerang tanwande koe an- 2 djeunna diboelĕnan. 'Watĕs doewa poë oerang tangtoe koe andjeunna dihiroepkeun; dina poë noe katiloe oerang tangtoe dihoedangkeun; mangke oerang hi- 3 roep di pajoeneun andjeunna. 'Tjing, oerang nganjahokeun; tjoba, oerang ngobrek-ngobrek, soepaja nganjahokeun ka Pangeran; geus poegoeh pimijoseunana sapĕrti padjar, djeung pisoempingeunana ka oerang sapĕrti hoedjan, tjara hoedjan pandeuri ngabaseuhan boemi. *a* 5 Moesa 32:39.

4 Eh Epraim! koemaha pilampaheun kami ka maneh? Eh Joeda, koemaha pilampaheun kami ka maneh? Ari kahemanan maraneh ibarat mega isoek, djeung sapĕrti tji-iboen, noe tereh moes-

5 na. 'Pedah kitoe noe matak eta koe kami geus ditatahan koe lantaran nabi-nabi, diparaehkeun koe lantaran pilahir lambĕj kami; sarta hoekoeman maneh 6 pibidjileun sapĕrti tjaäng.'Karana [a] kami misoeka kana kahemanan, lain kana koerban; kitoe deui kana kanjaho ka Allah, leuwih ti batan kana koerban 7 doeroekan. 'Dĕmi eta mah geus pada ngarĕmpak pĕrdjangdjian,[b] sapĕrti Adam; di dinja pada milampah tjidra ka kami. 8 'Gilad teja [c] nagara toekang njijeun kagorengan, geus oerat-aret koe gĕtih. 9 'Djeung sapĕrti goendoekan rampog ngadago djalma, nja kitoe panghoeloe noe samijoek pada maehan di djalan ka Sĕkem; estoe pada migawe karoetjahan. 10 'Di anak-intjoe Israil [d] kami ningali noe matak idjid; di dinja Epraim milampah djinah, Israil teh kanadjisan. 11 'Maneh oge, Joeda! geus ditjawisan piboewateun, samangsa dibojongna oemat kami teja koe kami dibalikkeun.

a Mat. 9:13; 12:7. *b* p. 8:1. *c* p. 12:12. *d* p. 5:3; 7:2.

PASAL 7.

Eukeur kami rek njageurkeun ka Israil, kadorakaän Epraim katara, kitoe deui kagorengan Samaria; karana [a] pada milampah tjidra; ari djoeroe paling asoep, djeung goendoekan rampog ngabegal di 2 loewar. 'Sarta teu ngaromong sadjĕro hatena, jen kami teh emoet ka sakabeh kagorenganana; ajeuna pagaweanana sorangan ngalingkoeng ka maranehanana; 3 [b] arajana di pajoeneun kami. 'Eta pada ngaboeboengah ka radja koe kagorenganana, kitoe deui ka kapala-kapala 4 koe bohong-bohongna. 'Kabeh ge djalma ranjedan; geus pada saibarat pameuleuman beunang manaskeun toekang roti; ana eureun seg ngahoeroengkeun, ti beuteung njijeun adonan tĕpi ka ka-5 haseumanana. 'Keur poëan radja oerang kapala-kapala pada ngagĕringkeun radja koe panasna tji-anggoer; radja teh patjantel leungeun djeung taroekang mo-6 jok. 'Karana pada njadijakeun hatena tjara pameuleuman, eukeurna ngabongohan; toekangna roti heës sapeupeuting; isoekna pameuleuman ngagĕdoer 7 sapĕrti seuneu hoeroeng. 'Kabeh ge panas tjara pameuleuman, sarta pada ngalĕboer hakim-hakimna; sakabeh radjana raroeboeh; [c] taja pisan di lĕbah dinja 8 anoe njambat ka kami. 'Epraim [d] njampoerkeun maneh djeung bangsa noe loba; Epraim teh saibarat koeweh teu dibalik. 9 'Kakoewatanana dibejakkeun koe deungeun-deungeun, tapi koe dirina teu kanjahoan; malah manehanana geus hoewis bobontjĕlokan, tapi koe dirina teu 10 kanjahoan. 'Ari [e] kamagoengan Israil noedoeh ka beungeutna; parandene teu tarobat ka Pangeran Allahna, djeung teu narejangan andjeunna dina sakabeh 11 pĕrkara noe kitoe. 'Ari Epraim teh saibarat djapati bodo, teu bogaeun pikir; [f] sasambatna ka Mĕsir, laleumpangna 12 ka Asoer. 'Samangsa laleumpang, kami rek ngaroengkoepkeun eurad kami ka darinja; koe kami maranehanana rek diragragkeun sapĕrti manoek awang-awang; nja rek dipĕpĕrih koe kami [g] sakoemaha noe geus kadenge koe pa-13 djĕmoehanana. 'Pitjilakaeun eta teh! karana pada ngalantrah ti kami; pitiwaseun eta teh! karana pada masijat ka kami; ari kami teh kĕrsa ngaleupaskeun maranehanana, dĕmi maranehanana mah pada ngomong bohong bae 14 ka kami. 'Djeung teu ngadjalĕrit ka kami tĕroes djeung hatena, [h] lamoenna maridangdam dina ĕnggon-ĕnggonna; noe dipake salĕmpang koe eta nja hal gandoem djeung anggoer; ka kami mah 15 pada basangkal. 'Ari koe kami dipapatahan, dikoewatkeun leungeun-leungeunna, dĕmi maranehanana ngan mikiran 16 goreng bae ka kami. 'Pada malik, tapi lain ka noe Leuwih Agoeng; geus pada djadi [i] sapĕrti gondewa malsoe; kapala-kapalana tangtoe raroeboeh koe pĕdang, tina sarewoteun letahna; sabab kitoe maranehanana djadi pojokeun di tanah Mĕsir.

a p. 12:1. *b* Djab. 90:8. *c* Djab. 14:4. *d* Djab. 106:35. *e* p. 5:5; Am. 6:8. *f* p. 5:13; 8:9. *g* p. 5:9. *h* Djab. 4:5. *i* Djab. 78:57.

PASAL 8.

Sangkakala geura tijoep koe biwir maneh; pimoeroeëunana ka gĕdong Pangeran [a] sapĕrti galoedra; tina sabab eta [b] pada ngarĕmpak pĕrdjangdjian kami, djeung maloengkir ka toret kami. 2 'Harita tangtoe pada ngadjĕrit ka kami: Ĕh, Allah koering! ijeu koering Israil pada nganjahokeun ka andjeun.

[3] 'Dĕmi Israil geus mitjeun kahadean; tangtoe dioedag-oedag koe moesoeh. [4] 'Israil sok ngadjĕnĕngkeun radjā, tapi lain ti kami; sok njijeun kapala, tapi kami teu nĕrangan. [c] Ari ĕmas-perakna koe maranehanana didjijeun brahala-brahala keur sĕsĕmbaheunana, soepaja dirina dibasmi. [5] 'Eh Samaria! [d] sasapian maneh koe andjeunna dipitjeun; bangĕt pisan bĕndoe kami ka maranehanana; sabaraha pililaeunana deui maranehanana nja rek teu pajaeun kana kabĕrĕsihan? [6] 'Karana sasapian teja ti Israil; nja toekang noe njijeun inja, sarta lain Allah eta teh; geus poegoeh sasapian Samaria ĕngke rĕmĕk. [7] 'Karana [e] njalĕbarkeunana angin, ĕngke miboewatan topan; moal boga beubeunangan; pĕlakna moal ngadjadikeun tipoeng; nadjan ngadjadikeun oge, tangtoe dilĕglĕg koe deungeun-deungeun. [8] 'Israil geus dilĕglĕg; ajeuna eta di bangsa kapir geus djaradi [f] tjara wadah noe teu dipikasoeka. [9] 'Karana maranehanana [g] arindit ka Asoer, tjara kalde leuweung noe njingsalkeun maneh; Epraim sok norog ka kabogoh-kabogoh. [10] 'Sabalikna, nadjan eta narorog ka bangsa kapir, ajeuna bangsa kapir teh koe kami rek dikoempoelkeun; sarta maranehanana ĕngke ngamimitian njoedaän, tina momotan [h] radja sagala kapala. [11] 'Sabab Epraim teh geus njijeun altar loba, baris migawe dosa; nja eta altar-altar noe geus djaradi matak manehanana dosa. [12] 'Kami noeliskeun keur manehanana toret kami, pirang-pirang pĕrkara, dĕmi diangkĕnna koe eta pĕrkara sedjen. [13] 'Moenggoeh koerban hatoeran ka kami tamah, eta sok ngaloerbankeun laoek, sarta diharakanna; tapi Pangeran teu soekaeun ka maranehanana; anggoer ajeuna Pangeran kĕrsa emoet kana kadorakaänana, sarta njiksa kana dosa-dosana; [i] ĕngke maranehanana dibalikkeun deui ka Mĕsir. [14] 'Karana Israil [j] mopohokeun ka noe ngadamĕl manehanana, djeung njijeun gĕdong-gĕdong; sarta Joeda njijeun nagara reugreug reja pisan; [k] tapi kami ĕngke ngadatangkeun seuneu ka nagara-nagarana, sarta nja eta tangtoe ngalĕboer ka gĕdong-gĕdongna.

a 5 Moesa 28 : 49. *b* p. 6 : 7. *c* p. 2 : 7. *d* 1 Radj. 12 : 28. *e* Jér. 12 : 13; p. 10 : 13. *f* Jér. 48 : 38. *g* p. 7 : 11. *h* Dan. 2 : 37. *i* 5 Moesa 28 : 68; p. 9 : 3, 6. *j* 5 Moesa 32 : 15. *k* Am. 2 : 5.

PASAL 9.

Eh Israil! poma maneh oelah boengah wani berag, sapĕrti bangsa noe loba; karana maneh teh djinah moengkir ka Allah maneh; eta maneh soeka kana pamadjĕg dina sakabeh pangirikan gandoem. [2] 'Pangirikan djeung pamĕrĕsan [a] moal matak njoekoepan ka maranehanana, sarta anggoer tangtoe tjidra ka dinja. [3] 'Moal pimaratoeheun dina [b] tanah Pangeran; ĕnjana Epraim teh [c] ĕngke dibalikkeun deui ka Mĕsir, [d] sarta maranehanana bakal pada ngahakan noe nadjis di tanah Asoer. [4] 'Moal njaritjikeun deui anggoer bade ka Pangeran, sarta koerbanna koe andjeunna moal dianggo kasĕdĕp; djadina ka maranehanana sapĕrti roti keur kaprihatinan; saha-saha noe ngahakan eta, tangtoe kanadjisan; satĕgĕsna kahakananana harita keur dirina bae, moal asoep ka gĕdong Pangeran. [5] 'Dek milampah naon maraneh dina poë koempoelan djeung dina poë pesta Pangeran? [6] 'Karana, masing njaho, maranehanana ĕngke laleumpang tina karoeksakan; nja Mĕsir noe bakal ngoempoelkeun inja, sarta nagara Mop noe bakal ngaroewang inja; barangna noe moeljamoelja, sipat perak, nja sareuni noe pingabogaäneun; ari dina himah-himahna piajaeun tjoetjoek-tjoetjoekan. [7] 'Geus [e] datang ka poë njiksa, geus nĕpi ka poë naoer; Israil bakal pada nganjahokeun; ari nabi teh paloeng, djalma noe kaäsoepan roh teh gelo, tina hal kagĕdean kadorakaän maneh, djeung tina kagĕdean kagiroek. [8] 'Epraim tadina toekang kĕmit, anoet ka Allah kaoela; moenggoeh di nabi, aja djirĕt toekang taheun di sakabeh djalanna, sarta aja pikagiroekeun di gĕdong Allahna. [9] 'Maranehanana [f] pada lĕbar lalampahan, rosa pisan, tjara [g] keur djaman Giba teja; andjeunna bade emoet kana kadorakaänana, bade njiksa kana dosa-dosana. [10] 'Israil teh [h] kapĕndakna koe kami sapĕrti boewah anggoer di tĕgal lĕga; tjara boewah kondang gendjah noe barangmimiti boewahan, nja kitoe karoehoen maraneh katingalna koe kami; dĕmi maranehanana laleumpang [i] ka Baäl-Peor, djeung ngasrahkeun diri ka eta brahala matak era, sarta pada djadi matak geuleuh, satjara

11 kabogohna. 'Ari moenggoeh Epraim, kamoeljaänana ĕngke lapoer tjara manoek, wani soewoeng noe ngadjoeroe, soewoeng noe ngandoeng, soewoeng noe 12 reuneuh. 'Sanadjan eta ngagĕdean anakna oge, tangtoe koe kami dilapoerkeun, wani soewoeng manoesa; karana estoe maranehanana pibalaïeun, dimana kami 13 njingkah ti maranehanana. 'Ari Epraim teja, sakoemaha kami ningali ka Tiroes bae, dipĕlakna di ĕnggon ngeunah; karikari Epraim teh ĕngke koedoe ngaloewarkeun anak-anakna ka toekang meun-14 tjit. 'Noen Pangeran! moegi maparin ka maranehanana. Andjeun bade maparin naon? Moegi dipaparin pianakan 15 oedoel, sarĕng soesoe toehoer. 'Sakabeh kagorenganana ajana di [j] Gilgal; estoe di dinja kami datang ka geuleuh ka maranehanana; tina sabab kagorengan pagaweanana, noe matak eta koe kami ĕngke pada didjongklokkeun ti djĕro gĕdong kami; ka-hareupna kami moal asih deui ka maranehanana; [k] sakabeh kapa-16 lana pada basangkal. 'Epraim digĕboeg, akarna geus djadi garing, maranehanana moal boewahan; masih datang ka baroga anak oge, boewah beuteung karĕsĕpanana tangtoe koe kami dipaehkeun. 17 'Ĕngke maranehanana koe Allah kaoela dipitjeun, sabab teu ngagoegoe ka andjeunna; djeung bakal pada aproekaproekan di lĕbah bangsa kapir.

a p. 2 : 8. *b* 3 Moesa 25 : 23. *c* p. 8 : 13. *d* Jĕh. 4 : 13. *e* Jĕr. 50 : 31. *f* 5 Moesa 31 : 29. *g* Hak. 19. *h* 5 Moesa 32 : 10. *i* 4 Moesa 25 : 3. *j* p. 4 : 15. *k* Jĕs. 1 : 23.

PASAL 10.

Israil ibarat hidji tangkal anggoer noe njalijara, djeung leubeut boewahna; tapi beuki loba boewahna, [a] beuki reja njijeunna altar; mingkin aloes tanahna, mingkin aloes njijeunna tihang brahala. 2 'Hatena midoewa; ajeuna bakal pada njandang lara; andjeunna bade ngaroentoehkeun altar-altarna, ngaroeksakkeun 3 tihangna brahala. 'Saĕnjana ajeuna eta bakal ngaromong kijeu: Oerang teu boga radja; karana oerang tadina teu sarijeun koe Pangeran; sarta radja teh, naon pi-4 gaweëunana ka oerang? 'Eta maranehanana sok ngomong kosong, pada soempah bohong dina njijeun pĕrdjangdjian; noe matak hoekoeman ngadjadi sapĕrti djoekoet baroewang dina tapak singkal 5 di kĕbon. 'Priboemi Samaria bakal pada soemĕblak koe sasapian [b] Bet-Awen; karana oematna bakal kaprihatinan koe eta, kitoe keneh kijai-kijaina, noe sok garĕrah koe eta, tina hal kamoeljaänana, 6 sabab eta teh leungit ti dinja. 'Sasapian teja ge bakal dianteurkeun ka Asoer, keur pangabakti ka [c] radja Jareb; Epraim pimeunangeun era, estoe Israil 7 bakal era tina tarekahna. 'Samaria katiwasan, radjana ibarat tatal ngambang 8 dina tjai. 'Djeung pamoedjaän Awen, dosa Israil teja, bakal ditoempoer; tjoetjoek-tjoetjoekan reudjeung walang sangit noe pidjadieun dina altar-altarna; [d] sarta maranehanana bakal sasambat ka goenoeng-goenoeng: Koela geura roengkoepan! djeung ka pasir-pasir: Koela geura oeroegan!

a p. 8 : 11. *b* p. 4 : 15. *c* p. 5 : 13. *d* Loek. 23 : 30; Wahj. 6 : 16; 9 : 6.

9 Eh Israil! [a] ti djaman Giba teja maneh teh migawe dosa; di dinja tjaritjingna; teu kaoedag di Giba teh [b] koe pĕrang ka 10 djalma goreng teja. 'Dimana pangĕrsa kami, maranehanana koe kami rek dipĕpĕrih; sarta bangsa-bangsa bakal dikoempoelkeun ngamoesoeh ka maranehanana, dimana maranehanana koe kami geus ditalikeun kana doewa kadoraka-11 anana teja. 'Ari Epraim teh [c] ibarat sapi beunang ngadjar, rĕsĕpeun kana ngirik; tapi kami teh njorang ka poendoekna noe aloes: Epraim koe kami rek disina ditoempakan; Joeda bakal ngawoeloe-12 koe, Jakoeb bakal ngagaroe. 'Geura njalĕbar keur maraneh tĕroes djeung kabĕnĕran, mangke maraneh diboewat noeroetkeun sih-koernija; [d] geura pada ngabĕdah keur maraneh hidji lahan bĕdaheun; karana geus waktoena nejangan Pangeran, dongkap ka soempingna sarta ngaloengsoerkeun hoedjan kabĕnĕran ka 13 maraneh. 'Maraneh [e] ngawoeloekoe teh kadorakaän, ari noe dipiboewatan kagorengan, sarta noe dihakan koe maraneh boewah bohong; karana maneh ngandĕlkeun djalan sorangan, ngandĕlkeun ka-14 lobaän prawira maneh. 'Mana piajaeun tagiwoer dina bala-bala maneh, djeung sakabeh benteng maneh bakal diroeksak, sapĕrti Salman ngaroeksak Bet-Arbel keur basa pĕrang teja; indoeng dirĕ-15 moekkeun [f] barĕng djeung anak. 'Nja

kitoe Bet-El ĕngke njijeun ka maraneh tina sabab kabangĕtan kagorengan maraneh; barang braj padjar radja Israil tangtoe katiwasan sapisan. *a* p. 9 : 9. *b* Hak. 20. *c* Jĕr. 31 : 18. *d* Jĕr. 4 : 3. *e* Sil. 22 : 8. *f* 1 Moesa 32 : 11.

PASAL 11.

Basa Israil keur boedak, kami teh asih ka dinja, [a] sarta poetra kami koe kami geus disaoer ti Mĕsir. 2 Barang [nabi-nabi] njĕloekan maranehanana, harita ge maranehanana laleumpang ti hareupeunana; pada ngoerban ka Baäl-Baäl, djeung ngaroekoes ka artja-artja. 3 Padahal kami noe mapahkeun Epraim, [b] sarta dipangkoe koe panangan; tapi teu nganjarahokeun, jen nja kami noe njageurkeun ka maranehanana. 4 Koe kami pada ditarik koe beubeur manoesa, koe tali kaäsihan; sarta lampah kami ka darinja tjara noe ngadjoengdjoengkeun sawĕd pasangan tina gadona, bari koe kami disodoran baranghakan. 5 Moal pibalikeun deui [c] ka tanah Mĕsir; nja Asoer noe pidjadieun radjana, sabab arĕmboengeun tobat. 6 Ari pĕdang bakal moebat-mabit di djĕro nagara-nagarana, bari mejakkeun toelaktoelakna datang ka lĕboer, tina tarekah maranehanana. 7 Ari oemat kami pada moentang kana moengkir ka kami; masih ditjarĕloekan ka noe Leuwih Agoeng, hidji ge taja noe ngaloehoerkeun ka andjeunna. *a* 2 Moesa 4 : 22; Mat. 2 : 15. *b* 5 Moesa 1 : 31. *c* p. 8 : 13; 9 : 3, 6.

8 Ĕh, Epraim! koemaha kami rek njelehkeun ka maneh? ĕh, Israil! koemaha kami rek njĕrahkeun ka maneh? koemaha kami rek ngadjadikeun ka maneh [a] tjara ka Adma, ngadamĕl ka maneh sapĕrti ka Sĕboim teja? [b] Manah kami boelakbalik di djĕro kami, kahawatir kami ngĕntab sarejana. 9 Kami moal ngalakonan kabangĕtan bĕndoe kami, sarta moal moendoer baris ngaroeksakkeun Epraim; karana kami teh Allah, lain djalma; tĕgĕs noe leuwih soetji di tĕngah maneh; sarta kami moal lĕbĕt ka djĕro nagara. 10 Maranehanana bakal pada noeroet ka Pangeran; [c] andjeunna bade ngagaoer sapĕrti singa; dimana andjeunna ngagaoer, seug poetra-poetra bakal ngadareuheusan ti lĕbah laoet, bari ngagalidir. 11 Bakal pada moeroeboel ti Mĕsir sapĕrti manoek, kitoe deui ti tanah Asoer [d] tjara djapati, bari ngagalidir; toeloej koe kami bakal pada diĕnggonkeun di imah-imahna, lahiran Pangeran. *a* 5 Moesa 29 : 23. *b* Jĕr. 31 : 20. *c* Jĕs. 31 : 4, 5. *d* Jĕs. 60 : 8.

PASAL 12.

Epraim ngalingkoengan kami koe bohong, nja anak-intjoe Israil ngalingkoengan kami koe palatjidra; dĕmi Joeda mah masih pĕngkoeh ka Allah, djeung satoehoe ka noe Langkoeng Soetji. 2 Epraim teh njatoe angin, djeung ngoebrak-ngabrik angin ti wetan; sapopoë ngan nambahan bohong djeung katiwasan; sarta maranehanana njijeun pĕrdjangdjian reudjeung Asoer, toer ka Mĕsir [a] nganteurkeun minjak. 3 Parandena Pangeran aja pabĕneun ka Joeda, sarta bade njiksa ka Jakoeb noeroetkeun djalanna, nja malĕs ka dinja noeroetkeun pagaweanana. 4 Jakoeb teh [b] di djĕro lamboet njĕkĕl keuneung saderekna, sarta keur meudjeuhna koewat andjeunna moenggah taroeng djeung Allah. 5 Nja taroeng teh [c] ka Malaikat, sarta dongkap ka meunang; andjeunna nangis bari noenoehoen ka Allah; di Bet-El koe andjeunna Allah kapĕndak, sarta di dinja Allah ngandika ka oerang; 6 tĕgĕs Pangeran, Allah sawadya-balad; [d] nja Pangeran padjĕnĕnganana. 7 Mana maneh [e] geura tobat ka Allah maneh; koedoe ngestoekeun kahemanan djeung kaadilan, sarta koedoe ngarĕp-ngarĕp ka Allah maneh teu pĕtot-pĕtot. *a* Jĕs. 57 : 9. *b* 1 Moesa 25 : 24, 26. *c* 1 Moesa 32 : 24; 35 : 7, 15. *d* 2 Moesa 15 : 3. *e* p. 14 : 2.

8 Eta teh ibarat toekang dagang, [a] leungeunna njĕkĕl taradjoe palsoe, kasoekana ngarinah. 9 Kilang kitoe tjarek Epraim: Poegoeh aing teh beunghar, aing manggih kamoektian pikeun aing; di sakabeh beunang katjapean aing moal aja noe manggih kaloeloepoetan aing, anoe matak dosa. 10 Dĕmi kami teja Pangeran, Allah maneh [b] ti sĕmĕt tanah Mĕsir; maneh koe kami masih keneh diĕnggonkeun dina himah-himah, sapĕrti keur mangsa pesta teja. 11 Djeung deui kami geus ngandika ka nabi-nabi, malah kami geus maparin wahjoe loba pisan, sarta kami koe lantaran nabi-nabi sok

12 ngawoeroek koe misil. 'Saěnjana, [c] Gilad teh doraka, estoe pada gapong; di [d] Gilgal sok pada ngoerbankeun sapi; sanadjan altar-altarna pidjadieun sapěrti toempoekan batoe dina tapak singkal di 13 kěbon. 'Ari Jakoeb teja [e] kaboer ka těgal Sam, sarta Israil ngawoela malar dibere istri; djeung tina malar dibere istri dibe- 14 laän ngadjaga ingon-ingon. 'Tapi Israil pangdiinditkeunana koe Pangeran ti Měsir teja koe lantaran nabi, sarta didjaga- 15 na koe nabi. 'Děmi Epraim ngan njijeun piběndoeëun bae, angět kabina-bina; mana hoetangna gětih tangtoe koe andjeunna diantěp di manehanana, djeung ngahinakeunana tangtoe dibalikkeun ka manehanana koe Goestina.

a Sil. 11 : 1. *b* p. 13 : 4. *c* p. 6 : 8. *d* p. 4 : 15. *e* 1 Moesa 28 : 5; 29 : 20, 27.

PASAL 13.

Tadina satijap-tijap Epraim ngomong, pada njěblak; děmi Epraim moendjoelkeun maneh di Israil, djeung milampah salah, [a] pěrkara Baäl teja; toe- 2 loej paeh. 'Ari ajeuna beuki tambah marigawena dosa, djeung perakna [b] sok didjijeun artja keur sěsěmbaheun maranehanana, didjijeun brahala noeroetkeun pangarti sorangan, kabeh ge boewatan toekang-toekang; halta koe maranehanana sok diaromongkeun kijeu: Manoesa 3 ngoerban koedoe [c] njijoem sasapian. 'Sabab kitoe maranehanana pidjadieun ibarat [d] mega isoek, djeung sapěrti tji-iboen, noe tereh moesna; tjara hoeoet katěbak koe angin riboet, leungit ti pangirikan; djeung sapěrti haseup bidjil tina song- 4 song. 'Děmi kami teja Pangeran, Allah maneh [e] ti sěmět tanah Měsir; sarta maneh teu njaho deui Allah djaba ti kami, [f] djeung taja Djoeroe-salamět salijan ti 5 kami. 'Maneh koe kami dipioeninga di těgal lěga, dina tanah měntrang-měn- 6 tring teja. 'Děmi sanggeus maranehanana aja dina pangangonanana, toeloej sareubeuheun; ana geus sareubeuheun, [g] seg loehoer hatena; kitoe noe matak 7 pada mopohokeun ka kami. 'Mana kami ka maranehanana djadi [h] sapěrti singa; tjara mejong kami arek ngintip sisi dja- 8 lan. 'Rek ngamprokan ka darinja sapěrti [i] biroewang noe ditjokot anakna, sarta rek njosoëk toetoep hatena; djeung kami rek mejakkeun maranehanana di dinja sapěrti singa; nja sato garalak noe bakal 9 njasaäk inja. 'Noe matak roeksak ka maneh, Israil! nja eta sabab ngamoesoeh ka kami, ka noe jasa noeloeng ka 10 maneh. 'Na [j] di mana ajeuna radja maneh? sina njalamětkeun ka maneh di sakabeh nagara maneh; sarta di mana hakim-hakim maneh, noe koe maneh diomongkeun kijeu teja: [k] Koering teh paparin radja djeung kapala-kapala? 11 'Kami maparin radja ka maneh dina sadjěro kami doeka, sarta ditjandakna deui koe kami dina sadjěro kami běn- 12 doe. 'Kadorakaän Epraim geus dibeung- 13 keut; dosana geus disimpěn. 'Manehanana bakal kadatangan njěri tjara noe keur ngadjoeroe; Epraim teh boedak noe teu boga pangarti; karana geus waktoena oelah ngaranděg dina ěnggon boe- 14 roesoet boedak. 'Kami rek ngaleupaskeun maranehanana ti pangawasa ěnggon noe paeh; kami rek ngadjait maranehanana tina maot: [l] Eh maot! na di mana ajeuna pagěboeg maneh? eh ěnggon noe paeh! na di mana ajeuna sasalad maneh? [m] Ari pěrkara handjakal 15 tangtoe boeni ti sotja kami. 'Sanadjan manehanana boewahan di antara doeloer-doeloerna, ěngke datang angin ti wetan, nja angin ti Pangeran, pidjěboeleunana ti těgal lěga; tangtoe soemoerna datang ka ngoletrak, djeung tjinjoesoena datang ka saät; nja eta bakal ngarampog doenya-brana sakabeh barang noe moelja-moelja.

a 1 Radj. 16 : 31. *b* p. 8 : 4. *c* 1 Radj. 19 : 18. *d* p. 6 : 4. *e* p. 12 : 10. *f* Jěs. 43 : 11. *g* 5 Moesa 32 : 15. *h* p. 5 : 14. *i* 2 Sam. 17 : 8. *j* p. 10 : 3. *k* 1 Sam. 8 : 5. *l* 1 Kor. 15 : 55. *m* Roem 11 : 29.

PASAL 14.

Samaria [a] ěngke soewoeng, sabab mantangoel ka Allahna; djalmana bakal raroeboeh koe pědang; [b] baroedakna bakal dirěmoekkeun, djeung awewena noe rareuneuh bakal diběděian.

a p. 5 : 9; 11 : 6. *b* 2 Radj. 8 : 12.

2 Eh Israil! [a] geura tobat ka Pangeran, Allah maneh; karana maneh geus la- 3 boeh koe kadorakaän maneh. 'Koedoe marawa pioendjoekaneun, bari baralik ka Pangeran; kijeu nja mioendjoek ka andjeunna: Noen, moegi ngahampoera kana saniskantěn kadorakaän, bari njan-

dak kasaean; tinangtos koering ngahatoerkeun [b] koerban sapi biwir koering.
4 'Asoer moal njalamĕtkeun ka koering; [c] moal koering taroempak koeda deui; sarĕng koering moal njĕboet deui Allah koering ka djidjijeunan leungeun koering; karantĕn koe andjeun pahatoe diwĕlasan.
5 'Kami [d] rek njageurkeun kana kamoengkiranana, kami rek miasih ka darinja bawaning soeka; karana bĕndoe kami geus moendoer ti maranehanana.
6 'Kami ka Israil kĕrsa djadi sapĕrti tjiiboen; Israil bakal kĕmbangan tjara bakoeng, djeung akarna bakal ngarangkadak sapĕrti goenoeng Libanon.
7 'Dahanna bakal ngarandakah; ari kamoeljaänana bakal nandingan [e] tangkal djetoen, djeung baoena bakal mapakan [f] seungit Libanon.
8 'Sakoer noe ngĕnggon dina hijeumna bakal maroelang; bakal pada hoerip sapĕrti gandoem, djeung karĕmbangan tjara tangkal anggoer; kasĕboetkeunana tjara anggoer Libanon.
9 'Eh Epraim! naon deui kami teh ka brahala-brahala? Koe kami Epraim geus dikaboelkeun, sarta rek dipandĕng; ari kami teja saibarat ki djamoedjoe anoe moeloes; [g] boewah maneh kapanggih asal ti kami.

a p. 12 : 7. b Djab. 50 : 9, 14; Ibr. 13 : 15. c Jĕs. 30 : 16; 31 : 1. d Jĕr. 3 : 22; 30 : 17. e Djab. 52 : 10. f Mak. 4 : 11. g Joh. 15 : 5.

10 [a] Tjik, saha noe pintĕr? koedoe ngahartikeun pĕrkara noe tadi; saha noe binangkit? koedoe nganjahokeun eta sakabeh; karana djalan Pangeran lalĕmpĕng, sarta noe balĕnĕr piloemakoeëun dina eta djalan; sabalikna noe marasijat mah tangtoe pada laboeh dina eta djalan.

a 5 Moesa 32 : 29; Jĕr. 9 : 12.

KITAB NABI JOËL.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka Joël poetra Pĕtoeël.

2 Eh, noe karolot! ijeu geura darengekeun; djeung sakoer priboemi tanah! geura rarĕgĕpkeun. Koemaha aja noe kijeu pĕtana keur djaman maraneh, atawa keur djaman karoehoen maraneh?
3 'Tjaritakeun hal kijeu ka anak-anak maraneh, djeung anak maraneh sina pada njaritakeun ka anak-anakna, ari anak eta ka toeroenan deui.
4 'Anoe dikarikeun koe koengkang, dihakan simeut; anoe dikarikeun koe simeut, dihakan lege; ari noe dikarikeun koe lege, dihakan hileud.
5 'Eh, noe marabok! geura lalilir, koedoe pada tjeurik; djeung sakoer noe beuki nginoem anggoer! geura maridangdam koe hal anggoer anjar; karana geus dipĕnggĕl ka soengoet maraneh.
6 'Karana hidji bangsa indit, geus ngadatangan tanah kaoela, rosa katjida, djeung taja bilanganana; hoentoena lir hoentoe singa, djeung sihoengan tjara singa gĕde.
7 'Tangkal anggoer kaoela koe eta geus didjijeun soewoeng, djeung tangkal kondang kaoela geus dipoegoerkeun; diboeroendoelkeun datang ka boeligir, bari digĕbroegkeun sakali; ari dahan-dahanna wani bodas.

8 Geura midangdam tjara parawan [a] noe disamping karoeng, pedah katinggal koe pisalakieunana ti ngongora.
9 'Ari koerban kadaharan djeung koerban inoeman geus dipĕnggĕl ka gĕdong Pangeran; para panghoeloe, kawoela Pangeran, pada prihatin.
10 'Kĕbon geus diroeksak, sarta lahan prihatin; karana gandoem geus diroeksak, anggoer teh perang, djeung minjak teh saät.
11 'Ahli tani areraeun, ahli ngĕbon maridangdam, koe hal tarigoe djeung koe hal gandroeng; karana piboewateun lahan teh leungit.
12 'Ari tangkal anggoer teh perang, djeung tangkal kondang teh aloem; tangkal dalima, dalah tangkal korma djeung djĕroek, sambarang bae tatangkalan kĕbon teh parerang; geus poegoeh kaätohan parerang, leungit ti anak Adam.

a Jĕr. 6 : 26.

13 Eh, para panghoeloe! geura pada disamping karoeng, bari aloek-aloekan; eh, poerah ngalaladenan altar! geura maridangdam; eh, kawoelaning Allah kaoela! geura arasoep, marondok make karoeng; karana koerban kadaharan djeung koerban inoeman geus dipĕgatan ka gĕdong 14 Allah maraneh. 'Geura [a] pada soesoetji pikeun poewasa, bari ngoewarkeun koedoe gĕmpoengan; koempoelkeun kokolot-kokolot djeung sakabeh priboemi tanah ka gĕdong Pangeran, Allah maraneh, seug koedoe pada sasambat ka Pangeran.

a p. 2 : 15.

15 Adoeh, eta poëan! [a] karana poëan Pangeran geus deukeut; ari pidatangeunana sabijasa karoeksakan ti noe Moerbawisesa. 16 'Naha kahakanan lain dipĕnggĕl hareupeun panon oerang, sarta ari kaboengahan djeung kagĕrahan lain di-17 pĕnggĕl ka gĕdong Allah oerang? 'Binih teh gararing di djĕro goeroentoelna; koedang-koedang pada soewoeng, leuit-leuit boekrak-bakrek; karana gandoem teh 18 perang. 'Amboe-amboe, sasatoan tingroemenghap! ingon-ingon sapi pada gehger, sabab taja pangangonan pihakaneunana; tjatjakan ingon-ingon domba pada 19 njandang lara. 'Ĕh, Pangeran! koering sasambat ka andjeun; karantĕn seuneu geus ngahakan sampalan tĕgal lĕga, sarĕng sadajana tatangkalan kĕbon ka-20 lentab koe hoeroengna. 'Tjatjakan sasatoan galak [b] pada ngejar ka andjeun; karantĕn waloengan tjai saraät, sarĕng sampalan tĕgal lĕga bejak dihakan seuneu. *a* Jĕs. 13 : 6; p. 2 : 1. *b* Aj. 38 : 41; Djab. 104 : 21.

PASAL 2.

Geura narijoep sangkakala di Sion, sarta geura njarĕngekan di goenoeng kami noe soetji, sina njarĕblak sakabeh priboemi tanah; [a] karana poëan Pangeran teja ĕngke datang, poegoeh ĕnggeus deu-2 keut. 'Nja poë poëk mongkleng, poë mĕndoeng boeta-rata, sapĕrti padjar ngampar di goenoeng-goenoeng. Aja hidji bangsa gĕde nja rosa, taja tandinganana ti babaheula, sarta pandeurieunana moal aja deui noe kitoe, sapandjang 3 taoen toeroenan-toeroenan. 'Ti heulaeunana aja seuneu ngahakan, sarta toekangeunana aja hoeroeng ngagĕdoer; ti hareupeunana tanah teh saroepa [b] taman Eden, dĕmi toekangeunana mah tĕgal soewoeng; malah taja noe rahajoe koe 4 eta. 'Ari roepana [c] tjara roepa koeda; djeung sapĕrti noe taroempak koeda, nja 5 kitoe maroeroena.'Ari sora tingaratjlĕngna lir ngagoeroehna kareta loba di poentjak goenoeng-goenoeng, sapĕrti ngagoeroehna hoeroeng seuneu ngahakan djarami, tjara bala rosa tata-baris kana 6 pĕrang. 'Bawaning sijeun koe eta, bangsa-bangsa tinggoemĕtĕr; [d] sakabeh beu-7 ngeut parijas. 'Eta pada moeroe tjara prawira; pada naek kana koeta sapĕrti pradjoerit; pada madjoe njorang djalan sorangan-sorangan, djeung teu patjorok 8 lakoena. 'Teu silih-hendel batoer pada batoer; leumpangna hidji-hidji noeroetkeun djalanna; sarta naradjangna molopos kana pakarang, hanteu kapĕgat. 9 'Pada koekoelintingan di djĕro nagara, loeloempatan dina koeta, aroenggah ka djĕro imah, arasoep tina djandela sa-10 pĕrti paling. 'Koe bawaning eta, boemi teh njĕblak, langit teh ojag, [e] panon-poë djeung boelan saroerĕm, sarta bentang-11 bentang teu bidjil tjahjana. 'Djeung Pangeran maparin gĕntrana ti heulaeun baladna; karana wadya-balad andjeunna gĕde katjida; karana andjeunna langkoeng kawasa, sarta ngaboektikeun pangandikana; karana [f] poëan Pangeran bangĕt pisan, sarta matak sijeun kabina-12 bina; djeung saha noe bisa tahan? 'Parandene kitoe ajeuna oge, lahiran Pangeran, [g] geura tarobat ka kami, tĕroes reudjeung hate maraneh, sarta kalawan poewasa, kalawan tjeurik djeung kala-13 wan aloek-aloekan. 'Koedoe pada njosoëk hate maraneh, montong [h] njosoëk papakean maraneh, sarta koedoe tarobat ka Pangeran, Allah maraneh; [i] karana Pangeran sipat koernija, nja sipat wĕlas, sipat sabar, toer gĕde kaäsihan, sarta sok handjakaleun koe hal katjilakaän. 14 'Saha noe njaho, [j] malah-mandar Pangeran moelih deui, sarta handjakaleun, djeung nilarkeun bĕrkah poengkoereunana, [k] pikoerbaneun kadaharan sarta pikoerbaneun inoeman bade ka Pangeran, Allah maraneh. *a* p. 1 : 15; Sĕp. 1 : 14. *b* 1 Moesa 13 : 10. *c* Wahj. 9 : 7. *d* Nah. 2 : 10. *e* Jĕs. 13 : 10. *f* Jĕr. 30 : 7; p. 1 : 15. *g* Jĕh. 33 : 11. *h* 2 Radj. 19 : 1. *i* 2 Moesa 34 : 6. *j* Joen. 3:9. *k* p. 1 : 9, 13.

15 Geura narijoep sangkakala di Sion;

[a] koedoe pada soesoetji pikeun poewasa, bari ngoewarkeun koedoe gĕmpoengan. 16 'Koempoelkeun djalma-djalma, soetjikeun padjĕmoehan, rijoengkeun kokolot-kokolot, koempoelkeun baroedak djeung noe njaroesoe keneh; panganten lalaki sina bidjil ti kamarna, djeung panganten 17 awewe sina bidjil ti pangkengna. 'Ari para panghoeloe, kawoela Pangeran, koedoe pada tjeurik [b] di antara bale djeung altar, bari aroendjoekan kijeu: Noen Pangeran! moegi aja piwĕlas ka oemat andjeun, sarĕng kagoengan andjeun moegi oelah diselehkeun kana kahinaän, oelah dongkap ka kapoerba koe oerang kapir; pinaoneun di lĕbah bangsa-bangsa ngaromong: [c] Di mana ajeuna Allahna? *a* p. 1:14. *b* Jĕh. 8:16. *c* Djab. 79:10.

18 Tidinja Pangeran goemati ka tanahna, 19 sarta ngawĕlasan ka oematna. 'Ngawalon Pangeran, kijeu walonanana ka oematna: Masing nganjahokeun, [a] kami ka maraneh rek ngadatangkeun gandoem, anggoer djeung minjak, soepaja maraneh sareubeuh koe eta; sarta maraneh koe kami moal diselehkeun deui kana ka-20 hinaän di lĕbah oerang kapir. 'Sabalikna [balad] kaler teja koe kami tangtoe didjaoehkeun ti maraneh, diwĕrĕgkeun ka tanah noe keëng nja soewoeng; ari noe pangheulana disina ka laoet wetan, noe pangpandeurina mah disina ka laoet koelon; sarta baoena bijoek bakal njĕlĕboeng, djeung baoena batjin bakal njamboewang, tina sabab eta geus mi-21 gawe pĕrkara noe gĕde. 'Eh tanah! poma oelah sijeun; nja masing gĕrah sarta boengah; karana Pangeran geus mida-22 mĕl pĕrkara noe agoeng. 'Eh, sasatoan galak! [b] poma oelah sijeun; karana sampalan tĕgal lĕga djaroekoetan deui; karana tatangkalan pada boewahan, tangkal kondang djeung tangkal anggoer 23 pada ngabidjilkeun hasilna. 'Mana maraneh, oerang Sion! masing garĕrah sarta baroengah di djĕro Pangeran, Allah maraneh; karana andjeunna ka maraneh maparin hoedjan ninggang pibĕnĕreunana, [c] nja noeroenkeun ka maraneh hoedjan ti heula, kitoe deui hoedjan 24 pandeuri dina boelan noe mimiti. 'Ari pangirikan bakal parinoeh koe gandoem, sarta pamĕrĕsan bakal laleber koe ang-25 goer reudjeung minjak. 'Djadi kami ka maraneh rek ngagantian taoen-taoen, noe dihakan [d] simeut, lege, hileud djeung koengkang, balad kami noe gĕde, noe koe kami didatangkeun ka maraneh teja. 26 'Sarta maraneh tangtoe seueur pisan dadaharan, datang ka seubeuh; djeung maraneh bakal pada moedji kana djĕnĕngan Pangeran, Allah maraneh, noe geus midamĕl ka maraneh anoe matak helok; sarta oemat kami moal meunang era 27 salalanggĕngna. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh linggih di tĕngah Israil, sarta jen kami, Pangeran, Allah maraneh; [e] hanteu aja deui; sarta oemat kami moal meunang era salalanggĕngna. *a* Djak. 8:11, 12. *b* p. 1:20. *c* Jĕr. 5:24. *d* p. 1:4. *e* Jĕs. 45:5, 17.

28 [a] Djeung deui mĕngke, sanggeusna ti dinja, [b] kami bakal ngoetjoerkeun Roh kami ka sakabeh daging; ari anak maraneh lalaki-awewe bakal ngawĕdjang, noe karolot di maraneh bakal ngimpi koe impian, ari baroedjang di maraneh 29 bakal nendjo tetendjoan. 'Sarta dina mangsa eta kami malah bakal ngoetjoerkeun Roh kami ka abdi lalaki djeung 30 ka abdi awewe. 'Djeung deui kami bakal ngajakeun moedjidjat di langit sarta di boemi, gĕtih, djeung seuneu, sarta pĕlĕ-31 doeg haseup. 'Panon-poë bakal ganti roepa, [c] djadi poëk, kitoe deui boelan djadi gĕtih, samemeh datang eta poë Pangeran, noe gĕde nja matak sijeun. 32 'Ari geus kitoe, [d] saha-saha noe sasambat kana djĕnĕngan Pangeran, tangtoe pirahajoeëun; [e] karana di goenoeng Sion djeung di Jĕroesalem piajaeun karahajoean, sakoemaha noe geus ditimbalkeun koe Pangeran; sarta noe kaäsoep anoe ngarĕdjat, nja eta sakoer noe disaoer koe Pangeran. *a* Lal. 2:16. *b* Jĕs. 44:3; Jĕh. 39:29. *c* p. 2:1, 10. *d* Roem 10:13. *e* Ob. 17.

PASAL 3.

Karana, masing njaho, dina mangsa eta djeung dina waktoe eta, dimana [a] dibojongna Joeda djeung Jĕroesalem teja 2 koe kami geus dibalikkeun, 'toeloej kami bakal ngoempoelkeun sakabeh oerang kapir, digariringkeun ka [b] lĕbak Josapat; geus kitoe kami di dinja bakal oeroes-oeroes djeung maranehanana tina hal oemat kami djeung hal kagoengan kami Israil, noe koe eta dipaboerantakkeun, diajakeun di sagala bangsa, bari

3 tanah kami dibagi-bagi. 'Ari tina hal oemat kami eta teh ngaraloengkeun dadoe; sarta boedak lalaki ditoekeurkeun ka dajang, djeung boedak awewe dibeulikeun ka anggoer, pek ngarinoem. 4 'Djeung deui maraneh, Tiroes djeung Sidon, sarta sakabeh bilangan Pĕlisti! aja pĕrkara naon ka kami? Naha maraneh ka kami hajang naoer balĕsan? Oepama maraneh malĕs ka kami mah, tangtoe kĕntjĕng, gantjang pisan balĕsan maraneh koe kami dibalikkeun ka 5 diri maraneh.' Sapedah ĕmas-perak kami koe maraneh ditjarokot, sarta barang kami noe moelja nja araloes koe maraneh dibarawa, diasoepkeun ka gĕdong 6 brahala maraneh; 'toer oerang Joeda djeung oerang Jĕroesalem koe maraneh didjaroewal ka oerang Joenani, soepaja 7 didjaraoehkeun ti watĕsna teja: 'masing nganjahokeun, kami rek ngageuingkeun eta, diparoelangkeun ti ĕnggon ajana koe maraneh didjoewal; sarta balĕsan maraneh koe kami tangtoe dibalikkeun 8 ka diri maraneh. 'Ari anak maraneh lalaki-awewe koe kami mĕngke didjoewal ka leungeun oerang Joeda; seg koe eta didjaroewal deui ka oerang Sĕba, ka bangsa noe djaoeh; karana Pangeran noe ngandika kitoe. *a* 5 Moesa 30 : 3. *b* 2 Bab. 20 : 22—26.

9 Geura pada ngoewarkeun ijeu di bangsa kapir: Geura pada soesoetji baris pĕrang; geuingkeun sakoer prawira, sina madjoe, sina moeroeboel sakabeh pra- 10 djoerit. 'Patjoel maraneh [a] djijeun pĕdang, djeung arit maraneh djijeun toembak; noe hengker geura ngomong: Aing 11 teh pĕrkosa. 'Eh, sakabeh bangsa noe di sakoeriling! geuwat-geuwat, geura daratang, koedoe gĕmpoengan. Noen Pangeran! moegi ngaloengsoerkeun ka dinja 12 [b] sadaja prawira andjeun. 'Bangsa kapir sina darangdan, djeung sina moeroeboel ka lĕbak Josapat; karana di dinja kami ĕngke linggih ngahoekoeman ka sakabeh 13 bangsa noe di sakoeriling. 'Geura [c] pada kirimkeun arit, da piboewateun geus asak; ka darijeu, geura pada ngirik; karana bak ĕnggeus pinoeh, pamĕrĕsan laleber; wantoe kagorenganana gĕde pi- 14 san. 'Mangpirang-pirang, mangpirang-pirang lobana di lĕbak pamoetoesan! karana geus deukeut ka poëan Pange- 15 ran di lĕbak pamoetoesan. 'Panon-poë djeung boelan saroerĕm, sarta bentang- 16 bentang teu bidjil tjahjana. 'Djeung [d] Pangeran bade ngagaoer ti Sion, ngagĕntra ti Jĕroesalem; ari langit djeung boemi bakal arojag; tatapi Pangeran djadi panjalindoengan oematna, djeung 17 benteng oerang Israil. 'Didinja [e] maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami, Pangeran, Allah maraneh, sarta linggih di Sion, goenoeng kami noe soetji; djeung Jĕroesalem harita bakal soetji, sarta djalma bangsa sedjen moal aja noe njo- 18 rang deui ka dinja. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta [f] goenoeng-goenoeng bakal pada miis anggoer amis, djeung pasir-pasir pada ngoetjoer tji-soesoe, toer sakabeh waloengan Joeda ngalotjor tjai; malah [g] ti gĕdong Pangeran bakal bidjil 19 tji-njoesoe, njaian lĕbak Sitim. 'Ari [h] Mĕsir bakal soewoeng, kitoe deui Edom bakal djadi tĕgàl soewoeng, sabab panganijaja ka oerang Joeda, sapedah pada ngoetjoerkeun gĕtih noe teu salah dina 20 tanah eta. 'Sabalikna Joeda mah pimatoeheun salalanggĕngna, djeung Jĕroesalem pitĕtĕpeun toeroen-toemoeroen. 21 'Sarta kami tangtoe ngabĕrĕsihkeun hoetangna gĕtih, anoe tatjan koe kami dibĕrĕsihkeun; [i] djeung Pangeran bade linggih di Sion. *a* Jĕs. 2 : 4. *b* Djab. 103 : 20. *c* Wahj. 14 : 15, 18. *d* Jĕr. 25 : 30; Am. 1 : 2. *e* Jĕh. 34 : 30. *f* Am. 9 : 13. *g* Jĕh. 47 : 1. *h* Jĕr. 46 : 19; Jĕh. 25 : 13. *i* Jĕh. 48 : 35.

KITAB NABI AMOS.

PASAL 1.

Ijeu pangwoeroek Amos, [a] noe kaäsoep pangangon di nagara Tĕkoa; pangwoeroek [b] noe katingali koe Amos hal Israil, [c] keur mangsa Oesia, radja Joeda, sarta keur mangsa Jarobam poetra Joas, radja Israil, doewa taoen samemehna [d] lini teja. *a* p. 7 : 14. *b* Jĕs. 2 : 1. *c* Hos. 1 : 1. *d* Djak. 14 : 5.

2 Kijeu woeroekna: [a] Pangeran bade ngagaoer ti Sion, ngagĕntra ti Jĕroesalem; ari sampalan toekang ngangon bakal pada prihatin, djeung poentjak goenoeng Karmel bakal perang. *a* Joël 3 : 16.

3 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Damsik, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab ngirik tanah Gilad koe seredan beusi paranti ngirik. 4 'Satĕgĕsna [a] kami rek ngadatangkeun seuneu ka imah Hasael; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Benhadad. 5 'Malah kami rek motongkeun toelak Damsik, djeung ngabasmi priboemi di lĕbak Awen, sarta noe njĕkĕl iteuk karadjaän di Bet-Eden; ari bangsa Sam bakal dibojong ka [b] tanah Kir, timbalan Pangeran. *a* Jĕr. 49 : 27. *b* 2 Radj. 16 : 9.

6 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Gasa, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; [a] tina sabab ngabojongna kĕrid-peuti, bari seug diselehkeun ka oerang Edom. 7 'Satĕgĕsna kami rek ngadatangkeun seuneu kana koeta Gasa; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karatonna. 8 'Malah [b] kami rek ngabasmi priboemi Asdod, sarta noe njĕkĕl iteuk karadjaän di Askĕlon; djeung kami rek malikkeun panangan kami, dikeunakeun ka Ekron, sarta sesa oerang Pĕlisti bakal leungit, timbalan Goesti Pangeran. *a* 2 Bab. 28 : 17, 18. *b* Sĕp. 2 : 4.

9 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Tiroes, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab njelehkeun beunang ngĕrid-peuti ka oerang Edom, djeung teu ngaringĕtkeun [a] pĕrdjangdjian doedoeloeran. 10 'Satĕgĕsna kami rek ngadatangkeun seuneu kana koeta Tiroes; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karatonna. *a* 1 Radj. 9 : 11—14.

11 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Edom, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; [a] tina sabab ngoedag-ngoedag ka doeloerna mawa pĕdang, djeung ngaleungitkeun sagala kawĕlasanana, sarta ambĕkna njasaäk salalawasna, [b] djeung sewotna ditĕtĕpkeun saĕndĕng-ĕndĕng. 12 'Satĕgĕsna kami rek ngadatangkeun seuneu ka Teman; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Bosra. *a* Ob. 10. *b* Jĕh. 35 : 5, 15.

13 Kijeu timbalan Pangeran: [a] Tina tiloe kamasijatan oerang Amon, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab [b] ngabĕdelan awewe noe rareuneuh di Gilad, 14 hajang ngalĕgakeun watĕsna. 'Satĕgĕsna kami rek ngajakeun seuneu dina koeta Raba; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karatonna, dibarĕngan soesoerakan keur poëan pĕrang, dibarĕngan riboet 15 keur poëan angin topan. 'Ari radjana ĕngke leumpang, asoep ka pangbojongan, nja dirina djeung kapala-kapalana sarejana, timbalan Pangeran. *a* Jĕr. 49 : 1—6. *b* 2 Radj. 8 : 12.

PASAL 2.

Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan [a] Moab, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab meuleum toelang-toelang radja Edom, didjijeun 2 apoe. 'Satĕgĕsna [b] kami rek ngadatangkeun seuneu ka Moab; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Kĕriot; ari Moab teh ĕngke paeh dibarĕngan tagiwoer, dibarĕngan soesoerakan, djeung 3 dibarĕngan sora sangkakala. 'Malah kami rek ngabasmi hakim, dieuweuhkeun ti tĕngahna; sarta sakabeh kapalana koe kami rek dipaehkeun barĕng djeung manehanana, timbalan Pangeran. *a* Jĕs. 15. *b* p. 1 : 14

4 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Joeda, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab pada mitjeun toret Pangeran, djeung teu ngarestoekeun pikoekoehna, ĕnjana mah pada kasasabkeun koe bohong-bohongna, noe geus ditoeroetkeun koe karoehoen-karoehoenna. 5 'Satĕgĕsna [a] kami rek ngadatangkeun seuneu ka Joeda; nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Jĕroesalem. *a* Hos. 8 : 14.

6 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Israil, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab [a] sok ngadjoewal djalma bĕnĕr, ngarah doewit, kitoe deui djalma miskin, koe karana sapatoe sapasang. 7 'Pada [b] njoso hajang aja taneuh ngĕboel dina sirah

djalma malarat, djeung sok pada mengkolkeun djalan djalma balangsak; malah djalma djeung bapana sok ngandjang ka hidji landjang, malar nganistakeun 8 kana djĕnĕngan kami noe soetji. 'Sarta sok ngarĕdĕng [c] dina pakean gadean gigireun oenggal altar; djeung sok ngarinoem anggoer di djĕro imah aällahanana, 9 beunang ngadĕndaän. 'Padahal [d] nja kami noe noempoerkeun oerang Emor teja ti hareupeunana, [e] noe djangkoengna sapĕrti loehoerna ki poetri, djeung santosa eta teh tjara ki pasang; tatapi koe kami geus ditoempoerkeun boewahna ti loehoer djeung akarna ti 10 handap. 'Sarta nja kami noe ngindit-keun maraneh ti tanah Mĕsir, [f] bari maraneh koe kami ditoejoen di tĕgal lĕga, opat poeloeh taoen lilana, baris nga-11 milik tanah oerang Emor teja. 'Djeung deui anak maraneh sawareh koe kami geus didjadikeun nabi, sarta sawareh baroedjang di maraneh geus didjadikeun [g] nasir. Eh, oerang Israil! naha eta teh 12 lain kitoe? lahiran Pangeran. 'Dĕmi nasir teja koe maraneh geus diarinoeman anggoer; sarta ari nabi teja koe maraneh [h] geus pada diparentah kijeu: Ma-13 neh oelah sok ngawĕdjang.'Masing njaho, kami rek nindihan di ĕnggon maraneh, sakoemaha nindihanana padati dieusi 14 geugeusan. 'Ari noe tangginas taja pĕtana kaboer, sarta noe bĕdas moal pageuh kakoewatanana; dalah prawira 15 moal ngarahajoekeun patina. 'Ari noe njikĕp gondewa moal bisa tagĕu; sarta noe tangginas soekoena, moal rahajoe; dalah noe toempak koeda moal ngara-16 hajoekeun patina. 'Ari noe gĕde hate di pĕlĕbah prawira, kaboer ge dina poë harita poeroetjoel, lahiran Pangeran.

a p. 8 : 6. *b* p. 8 : 4. *c* 2 Moesa 22 : 26. *d* Jos. 24 : 8, 18. *e* 4 Moesa 13 : 32. *f* 5 Moesa 8 : 2. *g* 4 Moesa 6 : 2. *h* Jĕs. 30 : 10; Jĕr. 11 : 21; p. 7 : 13.

PASAL 3.

Eh, oerang Israil! geura darengekeun kijeu pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun hal pitjilakaeun maraneh, hal pitjilakaeun sabangsa kabeh, noe koe kami diinditkeun ti tanah Mĕsir 2 teja; kijeu pangandikana: 'Sakabeh bangsa eusi djagat [a] ngan maraneh bae noe dipioeninga koe kami; sabab kitoe kami rek njiksa ka maraneh tina sakabeh 3 kadorakaän maraneh. 'Koemaha doewa djalma bisa leumpang reureudjeungan, 4 ana teu patĕpoeng heula? 'Koemaha singa daekeun ngagaoer di leuweung, [b] ari taja beunang ngarontok? Koemaha singa ngora daekeun njowara di djĕro panjalindoenganana, ana taja beubeunangan? 5 'Koemaha manoek daekeun ragrag kana taneuh keuna djirĕt, ari taja taheunan ridjĕt? Koemaha djirĕt daekeun ngapoeng tina taneuh, ari taja beubeunangan naon-6 naon? 'Oepama aja noe nijoep sangkakala di djĕro nagara, koemaha djalma-djalma moal rareuwaseun? [c] Oepama aja katjilakaän di nagara, naha lain 7 Pangeran noe ngadamĕl? 'Saĕnjana, Goesti Pangeran moal ngadamĕl naon-naon, [d] ari rasijahna tatjan diëbrehkeun heula 8 ka abdi-abdina, nja ka nabi-nabi. 'Singa [e] geus ngagaoer; saha teu rek sijeun? Goesti Pangeran geus ngandika; saha teu rek ngawĕdjang?

a 2 Moesa 19 : 5; 33 : 16; 5 Moesa 14 : 2. *b* Jĕs. 31 : 4. *c* Jĕs. 45 : 7; Njanj. 3 : 37. *d* 1 Moesa 18 : 17; 4 Moesa 23 : 23; Hos. 12 : 11. *e* p. 1 : 2.

9 Geura pada ngabedjakeun di karaton-karaton nagara Asdod, sarta di karaton-karaton tanah Mĕsir, kijeu nja pok: Geura karoempoel ka goenoeng Samaria, tarendjokeun karoesoehan gĕde, noe aja di djĕrona, kitoe deui sagala panganijaja, noe aja di tĕngahna! 10 'Karana teu njarahoeün ngalampahkeun noe bĕnĕr, lahiran Pangeran; ari gawena ngan pada ngĕlĕpan panganijaja djeung paneungteuinganan di djĕro karaton-karatonna. 11 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ĕngke aja moesoeh ti sakoeriling tanah; nja eta tangtoe ngaroeboehkeun kabĕdasan maneh, leungit ti diri maneh, djeung karaton-karaton 12 maneh koe eta bakal dirajahan. 'Kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha toekang ngangon ngarĕboet doewa soekoe atawa sapotong tjeuli tina soengoet singa, nja pikitoeëun dirĕboetna oerang Israil noe tjaritjing di Samaria, [a] dina djoeroe katil djeung dina kasoer soetra di ka-13 djoewaran. 'Ari lahiran Goesti Pangeran, Allah sawadya-balad teh, kijeu: Geura darengekeun, sarta pĕrtelakeun koe maraneh ka anak-intjoe Jakoeb, 14 'jen samangsa kami njiksa ka Israil tina kamasijatanana, tangtoe kami njiksa ongkoh ka altar-altar noe di Bet-El;

ari tatandoekan eta altar bakal ditilasan, sarta raragrag kana taneuh. 15 'Malah kami ĕngke ngagĕboegan ka [b] gĕdong oesoem tiris djeung ka gĕdong oesoem panas; toer sakoer [c] gĕdong gading bakal dileungitkeun, djeung sakoer gĕdong gĕde bakal dieuweuhkeun, lahiran Pangeran. *a* p. 6 : 1, 4. *b* Jĕr. 36 : 22. *c* 1 Radj. 22 : 39.

PASAL 4.

Eh, sakoer sapi Basan, noe aja di goenoeng Samaria, noe pada nganijaja ka noe malarat, djeung [a] neungteuinganan ka noe mariskin, sarta ngaromong ka djoeragan-djoeraganana kijeu: Moegi aja pangintoen, mangga oerang ngaleueut! darengekeun koe maraneh 2 ijeu pangandika: 'Goesti Pangeran geus soempah [b] njĕbat kasoetjian andjeunna, jen saĕnjana, maraneh ĕngke kadatangan poë, harita aja noe ngala maraneh, make roeroehit, kitoe keneh ngala 3 anak-intjoe maraneh, make oeseup. 'Sarta maraneh bakal baridjil, djalan ti noe beulah-beulah, masing-masing ka noe dihareupan, djeung bakal pada mitjeun diri ka Harmon, lahiran Pangeran. *a* p. 2 : 7. *b* Djab. 89 : 36.

4 Geura laleumpang ka [a] Bet-El, pek migawe kamasijatan; hajoe, ka Gilgal, lobakeun kamasijatan; sarta seg marawa koerban maraneh oenggal isoek, kitoe deui pĕrpoeloehan maraneh heuleut tiloe 5 poë! 'Djeung doeroek [b] ti noe beunang ngahaseuman, baris koerban pamoedji, bari pada ngoewarkeun koedoe koekoerban bawaning soeka, sarta oetarakeun! karana nja kitoe karĕsĕpan maraneh, oerang Israil, lahiran Goesti Pange-6 ran. 'Ari kami teh sabalikna ka maraneh geus maparin bĕrĕsih hoentoe di sakabeh nagara maraneh, djeung kakoerangan hakan di saniskara ĕnggon maraneh; parandene maraneh [c] teu ta-7 robat ka kami, lahiran Pangeran. 'Ari kami teh sabalikna geus mĕgatan hoedjan ka maraneh, waktoe tiloe boelan deui kana diboewat; nja kami noeroenkeun hoedjan ka nagara hidji, ari ka nagara hidji deui mah teu noeroenkeun hoedjan; hidji loewoek kahoedjanan, ari loewoek noe teu kahoedjanan mah da-8 tang ka garing. 'Aja doewa tiloe nagara ngoejang ka nagara hidji, hajang ngarinoem tjai, tapi teu datang ka sareubeuheun; parandene maraneh teu tarobat bae ka kami, lahiran Pangeran. 9 'Kami ka maraneh geus ngagĕboeg koe [d] hama perang djeung hama beureum; salobana pakĕbonan maraneh, dalah kĕbon anggoer, tangkal kondang djeung tangkal djetoen maraneh bejak dihakan hileud; parandene maraneh teu tarobat 10 keneh ka kami, lahiran Pangeran. 'Kami ka maraneh geus ngadatangkeun pagĕboeg, [e] saădat di Mĕsir; ari baroedjang di maraneh koe kami geus dipaehkeun koe pĕdang, bari koeda maraneh disina didjarah; sarta ti pasanggrahan maraneh koe kami disina njamboewang baoe bijoek, asoep ka iroeng maraneh; parandene maraneh teu tarobat keneh ka 11 kami, lahiran Pangeran. 'Di maraneh aja noe koe kami geus [f] dibalik, sakoemaha Allah ngabalikkeun Sadoemoe djeung Gomora teja, sarta maraneh geus djadi saibarat [g] tihoel beunang ngarĕboet tina djĕro seuneu; parandene maraneh teu tarobat keneh bae ka kami, 12 lahiran Pangeran. 'Mana kami teh, Israil! ka maneh rek midamĕl tjara kitoe pĕtana. Tina sabab kami rek midamĕl kitoe ka maneh, Israil! geura sadija 13 baris ngadeuheus ka Allah maneh. 'Karana, saĕnjana, [h] nja andjeunna noe ngadamĕl goenoeng-goenoeng, djeuug ngadjadikeun angin, sarta maparin njaho ka manoesa hal pikĕrsaeunana; toer [i] andjeunna jasaeun padjar didamĕl poëk, sarta [j] ngadjalanan goenoeng-goenoeng di boemi; Pangeran, Allah sawadya-balad, kitoe padjĕnĕnganana. *a* Hos. 4 : 15. *b* 3 Moesa 2 : 11. *c* Hos. 7 : 10. *d* 1 Radj. 8 : 37. *e* 5 Moesa 28 : 60. *f* p. 1 : 1. *g* Djak. 3 : 2. *h* Jĕr. 10 : 12. *i* p. 5 : 8. *j* Mika 1 : 3.

PASAL 5.

Eh, anak-intjoe Israil! darengekeun ijeu pangandika, noe koe kami didamĕl 2 njanjian nalangsa hal maraneh: 'Parawan Israil geus laboeh, moal pihoedangeun deui; geus dibeubeutkeun, ngagoler di tanah sorangan, taja noe ngahoedang-3 keun inja. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari moenggoeh di anak-intjoe Israil, nagara noe boedal mawa sareboe, pikarieun saratoes; ari noe boedal mawa saratoes, pikarieun sapoeloeh.

4 Karana kijeu timbalan Pangeran ka

anak-intjoe Israil: Koedoe pada nejangan kami, [a] tangtoe maraneh hiroep.
5 'Poma [b] oelah narejang ka Bet-El, djeung oelah laleumpang ka Gilgal, sarta oelah njaraba ka Berseba; karana Gilgal teh tangtoe dibojong, djeung Bet-El teh ĕngke tjarĕm.
6 'Geura narejangan Pangeran, tangtoe maraneh hiroep; oelah koengsi andjeunna njoempingan ka [c] anak-intjoe Joesoep sapĕrti seuneu; tanwande dilĕboer, sarta di Bet-El moal aja noe bisa mareumkeun. *a* 1 Bab. 28 : 9. *b* Hos. 4 : 15. *c* Ob. 18.

7 Maraneh [a] pada njalin kaädilan, didjijeun alsĕm; djeung kabĕnĕran ditinggangkeun kana taneuh.
8 '[Koedoe narejangan eta] [b] noe ngadamĕl bentang Toedjoehan djeung bentang Orion, sarta jasaeun [c] njalin kalangkang maot, didamĕl isoek, djeung beurang didamĕl poĕk sapĕrti peuting; [d] anoe sok njaoer tjai laoet, dikoetjoerkeun ka darat; nja Pangeran padjĕnĕnganana;
9 'noe ngadadak ngeunakeun katiwasan ka noe bĕdas, wani ĕnggon reugreug kadatangan karoeksakan. *a* Hos. 10: 4; p. 6 : 12. *b* Aj. 9: 9. *c* p. 4: 13. *d* p. 9: 6.

10 Eta teh [a] gareuleuheun ka noe ngawarah di djĕro lawang, sarta gariroekeun ka noe mitjatoer satĕmĕnna.
11 'Koe sabab eta, sapedah maraneh sok ngarĕmpak ka noe malarat, djeung njarokot seba gandoem ti eta, [b] noe matak imah batoe tatahan, beunang maraneh ngadĕgkeun, moal koe maraneh dieusian; kitoe deui kĕbon anggoer matak rĕsĕp, beunang maraneh njijeun, moal koe maraneh diinoem anggoerna.
12 'Karana kami leuwih oeninga dina karejaän kamasijatan maraneh djeung dina kalobaän dosa maraneh; pada njoesoekĕr ka noe bĕnĕr, [c] narima panĕboes, ari noe mariskin disoentroengkeun di djĕro lawang.
13 'Koe sabab eta, anoe pintĕr tjitjing bae dina mangsa ajeuna; karana ijeu teh [d] mangsa goreng. *a* Jĕs. 29 : 21. *b* 5 Moesa 28 : 30, 39; Sĕp. 1 : 13. *c* 4 Moesa 35 : 31. *d* Mika 2 : 3; Ep. 5 : 16.

14 Koedoe pada nejangan kahadean, oelah nejangan kagorengan, soepaja maraneh hiroep; moen kitoe mah, Pangeran, Allah sawadya-balad, tangtoe njarĕngan ka maraneh, sakoemaha noe sok dipadjarkeun koe maraneh.
15 'Koedoe [a] pada geuleuh kana kagorengan, njaäh kana kahadean, bari mĕtakeun hoekoem di djĕro lawang; malah-mandar Pangeran, Allah sawadya-balad, mikoernija ka sesa Joesoep.
16 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad, noe djoemĕnĕng Goesti teja: Di sakabeh loeloeroeng-loeloeroeng ĕngke aja aloek-aloekan, djeung di sakoer pasar-pasar djalma bakal tingaradoeh; ari ahli tani bakal pada diadjak prihatin, djeung toekang djĕdjĕritan bakal pada diadjak aloek-aloekan.
17 'Tjatjakan di sakabeh kĕbon anggoer piajaeun aloek-aloekan; karana kami ĕngke njorang ka tĕngah maraneh, timbalan Pangeran.
a Djab. 97 : 10; Roem 12 : 9.

18 Pibalaïeun sakoer noe mikahajang [a] kana poëan Pangeran! Ari poëan Pangeran teja naon pigaweëunana ka maraneh? da tangtoe eta teh poëk, moal tjaäng.
19 'Sakoemaha [b] aja djalma mangloempatkeun singa, heg dipapag koe biroewang; atawa asoep ka imah, seug leungeunna ditodjerkeun kana bilik, pek digegel oraj.
20 'Saĕnjana poëan Pangeran teh bakal poëk, moal tjaäng; estoe bakal mongkleng, moal aja tjahajana.
a Jĕs. 5 : 19; Sĕp. 1 : 15. *b* Jĕs. 24 : 18.

21 [a] Kami teh geuleuh nja idjid ka pesta maraneh; djeung kami teu kaop ngangseu gĕmpoengan maraneh.
22 'Karana nadjan maraneh ka kami ngabaktikeun koerban doeroekan djeung koerban kadaharan maraneh oge, koe kami teu dimanah; sarta koerban panarima, sato maraneh beunang ngalĕbĕng, koe kami teu direret-reret atjan.
23 'Singkirkeun ti pajoeneun kami gandeng poepoedjian maneh; sarta ari sora tjĕlĕmpoeng maneh kami teu paja ngadangoe.
24 'Mana hoekoeman sing ngagorolong sapĕrti tjai, kitoe deui kadilan sapĕrti waloengan noe majĕng.
a Jĕs. 1 : 11; Jĕr. 6 : 20.

25 [a] Eh, anak-intjoe Israil! naha karah maraneh teh, basa di tĕgal lĕga opat poeloeh taoen lilana teja, njanggakeun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan ka kami?
26 'Ĕnjana mah maraneh ngagogotong balandongan raradjaän maraneh, djeung Kijoen, artja maraneh, bebentangan aällahan maraneh, beunang maraneh njijeun keur sĕsĕmbaheun maraneh teja.
27 'Mana maraneh koe kami rek disina dibojong ka beh ditoeëun Damsik, timbalan Pangeran, [b] noe padjĕnĕnganana Allah sawadya-balad teja.
a Lal. 7 : 42. *b* p. 4 : 13.

PASAL 6.

Dibalaïeun sakoer noe garĕnah di Sion, djeung sakoer noe sarĕnang ati di goenoeng Samaria, nja pangkat-pangkat noe njarĕkĕl [a] loeloegoe sagala bangsa, sarta sok didaratangan koe anak-intjoe 2 Israil! 'Geura mareuntas ka nagara Kalne, alak-ilik; ari ti dinja koedoe laleumpang ka nagara Hamat noe gĕde; toeloej arindit ka nagara Gat, tanah Pĕlisti: koemaha eta teh araloes ti batan karadjaän ijeu? atawa wĕwĕngkĕranana gĕde ti batan wĕwĕngkĕran maraneh? 3 'Pikir maraneh [b] poëan tjilaka djaoeh keneh; dĕmi pangdijoekan panganijaja mah koe maraneh dideukeut-deukeut-4 keun. 'Ari eta teh pada kĕkĕdĕngan [c] dina katil gading, nja gegelehean dina kadjoewaranana, sarta ngaharakan anak domba ti ingon-ingon, djeung anak sapi 5 ti djĕro kandang. 'Sok [d] pada kakawihan noeroetan sora tjĕlĕmpoeng, djeung mikiran tatabeuhan pikeun dirina, [e] niroe 6 Dawoed. 'Pada ngarinoem anggoer koe pinggan, sarta dimarinjak koe minjak panghadena; djeung teu hawatireun tina 7 hal karoeksakan Joesoep. 'Koe sabab eta, ajeuna maranehanana bakal dibojong [f] djeung noe dibarojong pangheulana, sarta karamean ahli gegelehean 8 teja ĕngke leungit. 'Goesti Pangeran [g] geus soempah, njĕbat salirana koe mantĕn; ari lahiran Pangeran, Allah sawadya-balad teh, kijeu: Kami teh giroek kana kamagoengan Jakoeb, djeung [h] geuleuh kana karatonna; mana kami rek njĕrahkeun nagara djeung saeusi-eusina. 9 'Ari geus kitoe, masih dina hidji imah kari sapoeloeh djalma, tangtoe paeh ka-10 beh. 'Djeung lamoen ahlina saoerang, nja eta noe rek ngadoeroek inja, njokot eta, sĕdja ngaloewarkeun toelang-toelang ti djĕro imah, seg bakal nanja ka saoerang noe aja di djoeroe imah: Maneh aja keneh batoer? ana ngadjawab: Euweuh; pok itoe ngomong: Tjitjing! noe dipalar oelah njĕboetkeun padjĕnĕngan 11 Pangeran. 'Karana, masing njaho, Pangeran maparin timbalan, ari imah gĕde bakal digĕboeg, disina boengkar-bangker, djeung imah leutik bakal digĕboeg, di-12 sina roedjat-radjet. 'Naha karah koeda bisaeun loempat dina batoe tjadas? atawa aja noe bisa ngawoeloekoe di dinja koe sapi? Balikan maraneh mah [i] pada njalin kaädilan, didjijeun hampĕroe, djeung boewah kabĕnĕran didjijeun al-13 sĕm. 'Barang noe taja boektina koe maraneh dipikaboengah; sok ngaromong: Naha oerang lain meunang tandoek koe 14 kabĕdasan diri oerang? 'Karana, masing nganjahokeun, [j] kami rek ngahoedangkeun hidji bangsa ngamoesoeh ka maraneh, anak-intjoe Israil! lahiran Pangeran, Allah sawadya-balad; nja eta bakal nganijaja ka maraneh, [k] ti pĕlĕbah asoep ka Hamat tĕpi ka waloengan tanah lapang.

a Jĕr. 2 : 3. *b* p. 5 : 20; 9 : 10. *c* p. 3 : 12. *d* Jĕs. 5 : 12. *e* 2 Bab. 7 : 6. *f* p. 5 : 27. *g* Jĕr. 51 : 14. *h* p. 5 : 27. *i* p. 5 : 7. *j* Hab. 1 : 6. *k* 4 Moesa 34 : 8.

PASAL 7.

Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh andjeunna ngadamĕl simeut, keur barangmimiti djadi djoekoet pandeuri; saĕnjana, eta teh djoekoet pandeuri sanggeus radja ngarit. 2 'Ari geus kitoe, ana simeut teh bejak ngahakan djoedjoekoetan taneuh, pok kaoela oendjoekan: Noen, Goesti Pangeran! moegi-moegi aja hampoera; koemaha Jakoeb nja pitahaneun? karantĕn 3 eta teh leutik. 'Ladjĕng Pangeran handjakaleun koe hal kitoe; nimbalan Pangeran: Moal toeloes.

4 Tidinja Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh Goesti Pangeran [a] njaoer seuneu, kĕrsa njiksa koe lantaran eta; kop seuneu teh ngahakan sagara gĕde, sarta rek ngahakan tanah. 5 'Pok kaoela oendjoekan deui: Noen, Goesti Pangeran! moegi-moegi liren; koemaha Jakoeb nja pitahaneun? ka-6 rantĕn eta teh leutik. 'Ladjĕng Pangeran handjakaleun koe hal kitoe; nimbalan Goesti Pangeran: Eta ge moal toeloes.

a Hag. 1 : 11.

7 Tidinja ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh Goesti keur ngadĕg dina loehoer koeta tembok beunang njipat, sarta pananganana njandak sipat gantoeng. 8 'Nimbalan Pangeran ka kaoela: [a] Maneh nendjo naon, Amos? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, sipat gantoeng. Nimbalan deui Goesti: Masing njaho, [b] kami rek ngajakeun sipat gantoeng di tĕngah oemat kami Israil; [c] ka-hareupna kami 9 moal ngalaroeng deui ka dinja. 'Ari

goenoeng-goenoeng Ishak bakal saroewoeng, djeung kasoetjian Israil bakal pada narikolot; sarta kami rek ngadĕg, ngamoesoeh ka anak-intjoe [d] Jarobam koe pĕdang. *a* Jĕr. 1 : 11. *b* 2 Radj. 21 : 13. *c* p. 8 : 2. *d* 2 Radj. 14 : 23.

10 Tidinja Amasia, panghoeloe Bet-El, ngadjoeroengkeun ka Jarobam, radja Israil, ngoeninga kijeu: Poen Amos sakait ngamoesoeh ka andjeun di tĕngah anak-poetoe Israil; tanah teh teu wĕrateun tahan koe sadaja omonganana. 11 'Karantĕn omongan Amos teh kijeu: Jarobam ĕngke paeh koe pĕdang, [a] djeung Israil tangtoe ĕngke dibojong ti tanahna. 12 'Sarta Amasia teh ngomong ka Amos: Eh, djoeroe pĕlĕng! maneh geura djor mantog ka tanah Joeda; di dinja bae njatoe roti, sarta di dinja bae maneh 13 ngawĕdjang; 'ari di Bet-El mah maneh ka hareup teu meunang ngawĕdjang deui; karana nja eta kasoetjian radja, 14 sarta nja eta dajeuh karadjaän. 'Ngadjawab Amos, kijeu djawabna ka Amasia teh: Kaoela tadina lain nabi, sarta kaoela lain [b] moerid nabi; saĕnjana kaoela djadi [c] pangangon, sarta sok ngala boe-15 wah lowa. 'Tatapi kaoela koe Pangeran geus ditjandak ti toekangeun ingoningon, sarta Pangeran nimbalan ka kaoela: Maneh geura leumpang, koedoe 16 ngawĕdjang ka oemat kami Israil. 'Mana ajeuna dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Tjĕk maneh: Oelah ngawĕdjang pitjilakaeun Israil, djeung oelah [d] njak-17 tjlakkeun ka anak-poetoe Ishak. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Pamadjikan maneh pidjinaheun di djĕro nagara; anak maneh lalaki-awewe bakal raroeboeh koe pĕdang; lahan maneh bakal dibagi koe tali; ari diri maneh mah ĕngke paeh dina tanah noe nadjis; djeung deui Israil tangtoe ĕngke dibojong ti tanahna. *a* p. 6 : 7. *b* 1 Radj. 20 : 35. *c* p. 1 : 1. *d* Jĕh. 21 : 2; Mik. 2 : 6.

PASAL 8.

Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh aja hidji said dieusi 2 boewah asak. 'Nimbalan Pangeran: [a] Maneh nendjo naon, Amos? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, hidji said dieusi boewah asak. Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: [b] Geus datang panoengtoengan oemat kami Israil; kahareupna kami moal ngalaroeng deui ka 3 dinja. 'Ari poepoedjian kabah bakal maridangdam dina poëan eta, lahiran Goesti Pangeran; tangtoe mangpirangpirang majit, di sambarang ĕnggon pada mitjeun eta bari tjitjing. *a* p. 7 : 8. *b* Jĕh. 7 : 6.

4 Geura darengekeun ijeu, eh sakoer [a] noe rek ngalĕglĕg noe miskin, djeung hajang ngaleungitkeun noe balangsak 5 eusi tanah! 'Tjĕk maraneh: Lah, hajang geura bejak pananggalan, soepaja oerang ngadjoewal gandoem! kitoe deui sabat, soepaja oerang moekakeun tarigoe! [b] bari ngaleutikan epa, ngagĕdekeun sekel, djeung ngowahan taradjoe sina palsoe; 6 'soepaja [c] noe malarat koe oerang beunang dibeuli koe doewit, kitoe deui noe miskin koe karana sapatoe sapasang, sarta oerang ngadjoewal pipitjeunan ta-7 rigoe. 'Pangeran geus soempah, njĕbat [d] kaägoengan Jakoeb: Kami saĕndĕngĕndĕng ge hamo lali ka sakabeh paga-8 wean maranehanana. 'Naha tanah teh lain koedoe njĕblak tina hal kitoe, sarta oenggal-oenggal djalma noe ngeusian eta lain koedoe prihatin? Tangtoe tanah teh beungkak sakabeh sapĕrti bangawan, sarta bakal koeplak-keplok djeung ngorotan 9 deui sapĕrti bangawan Mĕsir. 'Ari geus kitoe, dina poëan harita, lahiran Goesti Pangeran, panon-poë koe kami rek disina soeroep wantji tĕngah poë, sarta boemi rek disina poëk ti beurang eukeur 10 tĕrang. 'Djeung kami rek njalin pestapesta maraneh, didamĕl prihatin, sarta sakabeh poepoedjian maraneh rek didamĕl njanjian nalangsa; ari sagala tjangkeng koe kami rek didatangan karoeng, djeung oenggal-oenggal sirah rek didatangan goendoel; nja tanah teh rek didjadikeun sapĕrti noe prihatin katinggal anak noenggal, sarta panoengtoenganana rek didjadikeun sapĕrti poë kasoesahan. *a* p. 2 : 7. *b* 5 Moesa 25 : 13, 14. *c* p. 2 : 6. *d* Djab. 47 : 5.

11 Masing njaho, pidataugeun mangsa, lahiran Goesti Pangeran, didinja ijeu tanah koe kami rek didatangan ponjo; lain ponjo hajang roti, lain halabhab hajang tjai; ponjo soteh hajang nga-12 denge pangandika Pangeran. 'Toeloej djalma-djalma bakal ngaroejang ti laoet tĕpi ka laoet deui, sarta aloedar-idĕr ti

kaler tĕpi ka wetan, nejangan pangandika Pangeran, [a] tapi moal kapanggih. 13 'Dina poëan harita sakoer landjang gareulis djeung sakoer djalma baroedjang bakal pada kapijoehan bawaning halabhab; 14 'sakoer noe sok saroempah njĕboet [b] kasalahan Samaria, aromongna: Dĕmi djoemĕnĕnging Allah maneh noe di Dan! djeung deui: Dĕmi djoemĕnĕnging djalan [c] Berseba! tangtoe eta pada roeboeh, sarta moal haroedang deui. *a* Djab. 74 : 9; Mik. 3 : 7. *b* 1 Radj. 12 : 29. *c* p. 5 : 5.

PASAL 9.

Hidji waktoe kaoela nendjo Goesti keur ngadĕg dina loehoer altar; ari timbalanana: Kadek eta hoeloe tihang, datang ka ojag sakoer bangbaroeng; sarta rarĕmoekkeun, sing ninggang ka sirah sakabehna; ari panganggeusanana koe kami rek dipaehkeun koe pĕdang; sabatoer eta hidji ge moal aja noe bisa kaboer, djeung sabatoer eta hidji ge moal aja noe bisa rahajoe. 2 'Masih ngarĕdoek [a] moeboes ka ĕnggon noe paeh, koe panangan kami tangtoe ditjandak ti dinja; masih aroenggah ka langit, koe kami tangtoe ditoeroenkeun ti dinja; 3 'masih njaroempoet ka poentjak goenoeng Karmel, koe kami tangtoe dikotektak, ditjandak ti dinja; masih ngabaroenikeun maneh ti hareupeun sotja kami ka dasar laoet, tangtoe kami ti dinja miwarang oraj, seg koe eta digegelan; 4 'sarta masih laleumpang, asoep ka pangdjarahan, diiringkeun koe moesoeh-moesoehna, tangtoe kami ti dinja miwarang pĕdang, seg koe eta dipeuntjitan; [b] djadi maranehanana koe kami rek diteuteup koe sotja kami, soepaja tjilaka, lain soepaja bagdja. 5 'Ari Goesti, Pangeran sawadya-balad teja, ana noël kana tanah, seg adjoer, djeung sakoer noe ngeusian eta pada prihatin; sarta tanah teh [c] tangtoe beungkak sakabeh sapĕrti bangawan, seg ngorotan deui sapĕrti bangawan Mĕsir. 6 'Andjeunna ngadamĕl [d] loteng-lotengna di langit, ari ngĕlĕwoengna diadĕgkeunana di boemi; [e] andjeunna sok njaoer tjai laoet, dikoetjoerkeun ka darat; nja Pangeran padjĕnĕnganana. 7 'Eh, oerang Israil! saĕnjana maraneh koe kami diangkĕn sapĕrti oerang Koes bae, lahiran Pangeran; kami noe nginditkeun Israil ti Mĕsir, sarta nja kami keneh [f] noe nginditkeun oerang Pĕlisti ti poelo Kaptor, djeung oerang Sam [g] ti tanah 8 Kir. 'Masing njaho, sotja Goesti Pangeran neuteup ka ijeu karadjaän noe dosa teh, sarta koe kami rek ditoempoer, dileungitkeun ti tonggong boemi; [h] ngan tatapi anak-intjoe Jakoeb koe kami moal ditoempoerkeun pisan, lahiran Pa- 9 ngeran. 'Karana, masing njaho, kami maparin timbalan, ari anak-intjoe Israil koe kami rek diajak di sakabeh bangsa kapir, sakoemaha [tarigoe] diajak dina ajakan; tapi siki noe panglĕmboetna ge 10 moal aja noe ragrag kana taneuh. 'Sakabeh djalma dosa oemat kami piparaeheun koe pĕdang, nja sakoer noe sok ngaromong kijeu: [i] Aing moal kaboeroe, soemawonna kapiheulaän koe eta katjilakaän. *a* Djab. 139 : 8. *b* Jĕr. 44 : 11, 27. *c.* p. 8 : 8. *d* Djab. 104 : 3, 13. *e* p. 5 : 8. *f* Jĕr. 47 : 4. *g* p. 1 : 5. *h* Jĕr. 30 : 11. *i* p. 6 : 3.

11 [a] Dina mangsa eta kami rek ngadĕgkeun deui balandongan Dawoed noe boekrak-bakrek; ari noe beulah rek diomean, sarta noe roeksak diadĕgkeun, nja rek didjĕlĕgkeun deui satjara dja- 12 man baheula; 'soepaja [b] pada ngabogaän ka sesa bangsa Edom, djeung ka sakabeh bae oerang kapir noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, lahiran Pangeran, noe 13 ngadamĕl eta pĕrkara. 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja [c] noe njamboet pingoedageun ka noe diboewat, kitoe deui noe ngirik boewah anggoer pingoedageun ka noe sĕbar; sarta goenoeng-goenoeng bakal pada miis anggoer amis, djeung sakabeh 14 pasir bakal aladjoer. 'Didinja [d] dibojongna oemat kami Israil teja tangtoe koe kami dibalikkeun; djeung bakal pada ngadĕgkeun deui nagara-nagara noe saroewoeng, sarta dieusianana; [e] toer bakal njarijeun kĕbon anggoer, sarta ngarinoem anggoerna; djeung bakal njarijeun kĕbon boeboewahan, sarta pada ngaha- 15 kan boewahna. 'Tangtoe maranehanana [f] koe kami pada dipĕlak dina tanahna, sarta moal ditjaboet deui ti djĕro tanahna, noe koe kami geus dipaparinkeun ka maranehanana, timbalan Pangeran, Allah maneh. *a* Lal. 15 : 16. *b* Jĕs. 11 : 2. *c* 3 Moesa 26 : 4, 5; Joël 3 : 18. *d* 5 Moesa 30 : 3. *e* Jĕs. 65 : 21. *f* Jĕr. 24 : 6; 32 : 41.

KITAB NABI OBADYA.

Ijeu [a] titingalian Obadya. *a* Jĕs. 1:1.
1 Aja timbalan Goesti Pangeran pĕrkara Edom, nja kijeu: [a] Kaoela pada meunang warta ti Pangeran, sarta aja oetoesan dipiwarang ka bangsa kapir, [marentah kijeu]: Geura darangdan! hajoe, oerang dangdan, ngaroeroeg ka dinja baris mĕrangan! 2 'Saĕnjana, maneh koe kami didjadikeun leutik di bangsa kapir; maneh teuing matak tjoewa. 3 'Eta maneh [b] kagĕlo koe kaängkoehan hate maneh, eh maneh noe tjitjing dina djoerang-djoerang goenoeng tjadas, noe loehoer ngĕnggonna; noe sok ngomong sadjĕro hate: Saha noe bisa notogkeun aing kana taneuh? 4 'Sanadjan maneh moeloek tjara galoedra, djeung sanadjan maneh njijeun sajang maneh dina lĕbah bentang-bentang, tangtoe maneh koe kami ditotogkeun ti dinja, lahiran Pangeran. 5 'Oepama [c] maneh kadatangan paling, oepama aja noe ngaroeksak ti peuting, (amboe, maneh sakitoe katitiwasan!) koemaha eta lain maling satjoekoepna? Oepama maneh kadatangan noe ngala anggoer, koemaha eta moal ngarikeun poepoerieun? 6 'Amboe, bobogaän Esaoe sakitoe dioebĕk-oebĕk, teuteundeunanana sakitoe dioengkab! 7 'Sakabeh batoer maneh ahli pĕrdjangdjian pada nganteurkeun maneh nĕpi ka watĕs; maneh teh kagĕlo djeung kalindih koe sakoer djalma noe roentoet djeung maneh; [d] anoe dadaharan roti reudjeung maneh geus pada masangkeun ridjĕt handapeun maneh; estoe manehanana teu bogaeun pangarti! 8 'Saĕnjana dina poëan eta, lahiran Pangeran, [e] kami tangtoe ngaleungitkeun noe palintĕr ti Edom, sarta pangartian ti goenoeng Esaoe. 9 'Ari prawira maneh, [f] Teman! bakal pada geder, soepaja sing-sing djalma dibasmi, leungit ti goenoeng Esaoe, djalan dipeuntjit. 10 'Tina sabab [g] panganijaja ka Jakoeb, doeloer maneh, noe matak maneh ĕngke kalipoetan koe era, sarta bakal dibasmi, leungit salalanggĕngna. 11 'Keur [h] basa maneh nangtoeng pabĕnĕran, keur basa djalma nagara sedjen ngadjarah babandaän Jakoeb, djeung djalma bangsa lijan ngasoepan lawangna, [i] bari ngaraloengkeun dadoe tina hal Jĕroesalem teja, harita maneh ge sasat batoer eta. 12 'Bĕnĕrna mah maneh oelah nanggap keur poëan doeloer maneh, basa eta kataradjang mahiwal; djeung maneh oelah boengah koe hal oerang Joeda, keur poëan eta digĕmpoer; sarta maneh oelah ngagĕdekeun soengoet keur poëan kasoekĕran teja. 13 'Bĕnĕrna mah maneh oelah ngasoepan lawang oemat kami keur poëan kabalahianana; oelah nanggap, maneh oge, kana katjilakaänana, keur poëan kabalahianana; djeung oelah njodorkeun leungeun ka babandaänana keur poëan kabalahianana teja. 14 'Sarta bĕnĕrna mah maneh oelah nangtoeng dina parapatan, [j] ngabasmi sabatoer eta noe maringgat; djeung oelah njelehkeun sabatoer eta noe ngarĕdjat keur poëan kasoekĕran teja. 15 'Karana [k] geus deukeut poëan Pangeran pikeun ka sakabeh oerang kapir; [l] sakoemaha maneh ngalampahkeun teja, nja kitoe ĕngke dilampahkeun deui ka maneh; pagawean maneh pimalikeun ka diri maneh. 16 'Karana sakoemaha maraneh nginoem di goenoeng kami noe soetji teja, [m] nja kitoe sakabeh oerang kapir ĕngke ngarinoem teu pĕtot-pĕtot, nja ngarinoem, nja ngalalĕgoek, sarta pidjadieun sasat noe ti tadina hanteu aja. 17 'Dĕmi [n] di goenoeng Sion mah piajaeun karahajoean, sarta eta bakal soetji; djeung anak-intjoe Jakoeb harita pada ngamilik deui kana milik-milikna. 18 'Didinja anak-intjoe Jakoeb pidjadieun ibarat seuneu, djeung anak-intjoe Joesoep ibarat hoeroeng, ari anak-intjoe Esaoe mah ibarat djarami; [o] seg bakal njaroendoet ka dinja, sarta datang ka lĕboerna, wani anak-intjoe Esaoe teh hidji ge taja noe ngĕdjat; karana kitoe pangandika Pangeran. 19 'Ari oerang kidoel bakal ngabogaän goenoeng Esaoe, sarta oerang tanah handap ngabogaän oerang Pĕlisti, djeung bakal pada ngabogaän tanah Epraim djeung tanah Sa-

maria ongkoh; ari Binyamin bakal ngabogaän tanah Gilad. 20 'Djeung deui djalma noe dibojong eta balad oerang Israil, bakal ngabogaän anoe oerang Kanaän sĕmĕt Sarpat; sarta djalma noe dibojong oerang Jĕroesalem, anoe aja di Sĕparad, bakal ngabogaän nagara-nagara tanah kidoel. 21 'Djeung ka goenoeng Sion pidatangeun [p] poerah noeloeng, pikeun ngahoekoeman ka goenoeng Esaoe; geus kitoe karadjaän teh djadi kagoengan Pangeran.

a Jĕr. 49 : 14. *b* Jĕr. 49 : 16. *c* Jĕr. 49 : 9. *d* Dan. 11 : 26. *e* Jĕs. 29 : 14; Jĕr. 49 : 7. *f* Jĕh. 25 : 13. *g* 1 Moesa 27 : 41; Am. 1 : 11. *h* Djab. 137 : 7. *i* Joël 3 : 3. *j* Jĕh. 35 : 5. *k* Joël 1 : 15. *l* Jĕh. 35 : 15. *m* Djab. 75 : 9. *n* Joël 2 : 32. *o* Djak. 12 : 6. *p* Hak. 3 : 9.

KITAB NABI JOENOES.

PASAL 1.

Hidji mangsa aja pangandika Pangeran ka [a] Joenoes poetra Amitai, kijeu pangandikana: 2 'Geura dangdan, bral leumpang ka [b] Ninĕwe, nagara gĕde teja, ngoewarkeun pitjilakaeunana; karana kagorenganana geus oenggah ka hareupeun kami. 3 'Prak Joenoes teh dangdan, sĕdja minggat ka nagara Tarsis ti pajoeneun Pangeran; toeloej mijang ka nagara Jopa; ari di dinja Joenoes manggih hidji kapal noe rek lajar ka Tarsis; geus kitoe majar tambanganana, bari seug toeroen kana kapal, sĕdja miloe djeung oerang kapal ka Tarsis, minggat ti pajoeneun Pangeran. 4 'Ladjĕng Pangeran [c] ninggangkeun angin gĕde ka laoet, noe matak aja riboet katjida di laoet, datang ka kapal rasana rek bĕdjad. 5 'Tidinja oerang kapal teh sarijeuneun, sarta pada sasambat masing-masing ka aällahanana; djeung [d] pada mitjeun parabot kapal ka laoet, malar rada hampang koe eta. Ari Joenoes mah geus toeroen ka noe pangdjĕrona dina kapal, keur ngĕdĕng sarta sare tibra. 6 'Toeloej Joenoes disampeurkeun koe kapala istriman, ari saoerna ka Joenoes: Naha sampejan wĕt sare? Geura hoedang, sasambat ka batara sampejan; malah-mandar eta batara aja elingna ka oerang, soepaja oerang oelah tiwas. 7 'Tidinja oerang kapal teh ngaromong djeung batoerna: Hajoe, oerang lotĕre, soepaja oerang tĕrang, anoe mana noe matak oerang katjilakaän sakijeu. Pek lotĕre; ana keuna lotĕre teh ka Joenoes. 8 'Pok pada ngomong ka Joenoes: Tjik, tĕrangkeun ka kaoela sadaja, anoe mana noe matak oerang katjilakaän sakijeu? Naon pagawean sampejan? sarta ti mana sampejan nja datang? Mana nagara sampejan? sarta sampejan bangsa naon? 9 'Ngadjawab Joenoes ka eta djalma-djalma: Kaoela oerang Ibrani, sarta ibadah ka Pangeran, [e] Allah sawarga, noe ngadamĕl laoet djeung darat teja. 10 'Toeloej eta djalma sarijeuneun, bangĕt pisan sijeuneunana, sarta ngaromong ka Joenoes: Naha sampejan milampah kitoe? Karana eta djalma geus njarahoëun, jen Joenoes teh keur minggat ti pajoeneun Pangeran, sabab koe Joenoes geus ditjaritakeun ka maranehanana. 11 'Ngaromongna deui ka Joenoes: Sampejan koedoe dikoemahakeun koe kaoela, soepaja laoet teh djĕmpe, oelah ngamoek deui ka kaoela? Karana laoet teh beuki lila beuki katjida riboetna. 12 'Ari djawabna ka maranehanana: Kaoela djoengdjoengkeun, sarta koentjloengkeun ka laoet, mangke laoet djĕmpe, moal ngamoek deui ka maraneh; karana kaoela njaho, maraneh pangkataradjang riboet sakijeu gĕdena nja koe karana kaoela. 13 'Tatapi eta djalma habĕn pada ngadajoeng, hajang moelangkeun kapalna ka darat; ngan teu kadaroegaeun, karana laoet teh beuki lila beuki katjida riboetna, ngamoek ka maranehanana. 14 'Tidinja eta djalma pada sasambat ka Pangeran, kijeu sasambatna: Noen Pangeran! moegi-moegi koering sadaja oelah dongkap ka tiwas koe karana pati ijeu djalma; sarĕng moegi-moegi ka koering sadaja oelah nĕmpoehkeun gĕtih noe teu salah; karantĕn andjeun, Pangeran! geus ngadamĕl sakoemaha pangĕrsa an-

15 djeun. 'Pek pada ngadjoengdjoengkeun Joenoes, bari dikoentjloengkeun sakali ka laoet; djĕp laoet teh ngarandĕg nga-16 moekna. 'Toeloej eta djalma sarijeuneun, bangĕt pisan sijeuneunana koe Pangeran; djeung pada ngoerbankeun koerban peuntjitan ka Pangeran, bari pada ka 17 loewar nadar. 'Sarta koe Pangeran dikĕrsakeun aja hidji laoek gĕde ngalĕglĕg ka Joenoes; [f] ari ajana Joenoes di djĕro beuteung laoek teh tiloe poë tiloe peuting.

a 2 Radj. 14:25. *b* 1 Moesa 10:11; p. 3:3. *c* Djab. 135:7. *d* Lal. 27:19. *e* Esr. 6:10. *f* Mat. 12:40; 16:4.

PASAL 2.

Tidinja Joenoes nĕnĕda ka Pangeran Allahna ti djĕro beuteung laoek teja; 2 'kijeu panĕdana: Koering sasambat ka Pangeran [a] ti djĕro kasoekĕran koering, sarta koering koe andjeunna dikaboel; ti djĕro beuteung ĕnggon noe maot koering teh ngadjĕrit, ari sowara koering 3 koe andjeun dimakboel. 'Karantĕn koering koe andjeun dibalangkeun ka noe djĕro, nja aja di tĕngah laoet, sarĕng koering kalingkoeng koe tjai; [b] sadajana lambak sarĕng ombak andjeun geus nja-4 rorang ka koering. 'Ari pikir koering, [c] jen koering teh geus didjongklokkeun ti pajoeneun sotja andjeun; nanging koering ka pajoen [d] pinendjoëun deui 5 ka kabah andjeun noe soetji. 'Koering kaboedĕr koe tjai [e] dongkap ka njawa; sagara ngalingkoeng ka koering, sarĕng 6 agĕr meulit kana sirah koering. 'Koering teh toeroen ka dasar goenoeng-goenoeng; toelak boemi asana naroetoep satoekangeun koering salalanggĕngna; doepi [f] hiroep koering koe andjeun dihandjatkeun deui ti djĕro karoeksakan, 7 noen Pangeran, Allah koering! 'Waktoe [g] pikir koering keur kalĕlĕban di diri koering, ras koering ingĕt ka Pangeran; sarĕng panĕda koering dongkap ka andjeun, ka kabah andjeun noe soetji. 8 'Sakoer [h] noe ngestoekeun ka brahala teu hasil, naringgalkeun kahemanananana. 9 'Doepi koering mah sĕdja ngoerban ka andjeun kalawan sowara pamoedji soekoer; [i] nadar koering tinangtos koe koering ditĕkanan. [j] Pangeran noe kagoengan kasalamĕtan.

a Djab. 130:1. *b* Djab. 42:8. *c* Djab. 31:23. *d* Djab. 5:8. *e* Djab. 69:2. *f* Djab. 103:4. *g* Djab. 142:4. *h* Djab. 31:7. *i* Djab. 50:14. *j* Djab. 3:9.

10 Ladjĕng Pangeran nimbalan ka laoek teja, seug Joenoes koe laoek dioetahkeun ka darat.

PASAL 3.

Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Joenoes kadoewa kalina, kijeu pa-2 ngandikana: 'Geura [a] dangdan, bral leumpang ka Ninĕwe, nagara gĕde teja, ngoewarkeun ka dinja pangoewaran, noe koe 3 kami rek dilahirkeun ka maneh. 'Prak Joenoes dangdan, toeloej mangkat ka Ninĕwe, noeroetkeun pangandika Pangeran. Ari Ninĕwe teja [b] nagara gĕde pisan di pajoeneun Allah, lalakon tiloe 4 poë lĕgana. 'Toeloej Joenoes ngamimitian asoep ka nagara, lalakon sapoë, bari ngoewarkeun, kijeu saoerna: Opat poeloeh poë deui Ninĕwe bakal dibalik. 5 'Ari [c] oerang Ninĕwe pĕrtjajaeun ka Allah; toeloej [d] pada ngoewarkeun poewasa, sarta sakabehna marake karoeng, 6 nja noe gĕde reudjeung noe leutik. 'Barang eta warta geus dongkap ka radja Ninĕwe, [e] neut radja teh ngadĕg ti panglinggihanana, sarta moeka haroedoem ti salirana, bari seug nganggo karoeng; 7 gek tjalik dina lĕboe. 'Sarta radja ngoendang-ngoendangkeun djeung ngoetarakeun di Ninĕwe, koe timbalan radja djeung para gĕgĕdenna, nja kijeu: Manoesa djeung sasatoan, sapi reudjeung domba, oelah ngasaän naon-naon; oelah diarangon, djeung oelah ngarinoem tjai; 8 'sarta koedoe marake karoeng, nja manoesa djeung sasatoan, bari pada sasambat ka Allah bĕdas pisan; nja koedoe tarobat, hidji-hidji djalma sing mitjeun djalanna noe goreng, sarta djeung panganijaja noe aja dina leungeunna. 9 'Saha noe njaho, [f] malah-mandar Allah moelih deui, sarta handjakaleun, bari sirna tina kabangĕtan bĕndoena, teu 10 koengsi oerang teh digĕmpoer. 'Ladjĕng Allah ningali pagaweanana, jen pada tarobat, mitjeun djalanna noe goreng; geus kitoe [g] Allah handjakaleun koe hal pitjilakaeun, noe koe Allah diandikakeun bade didamĕl ka maranehanana teja; hanteu koengsi didamĕl.

a p. 1:2. *b* p. 4:11. *c* Mat. 12:41. *d* 1 Radj. 21:9. *e* Jĕh. 26:16. *f* Joël 2:13, 14. *g* Am. 7:3.

PASAL 4.

Tina pĕrkara kitoe Joenoes teu ngeunaheun, bangĕt teu-ngeunaheunana, 2 sarta panas atina. 'Toeloej nĕnĕda ka Pangeran, kijeu panĕdana: Noen Pangeran! lain nja kitoe pioendjoek koering, keur koering aja keneh di tanah koering? Nja eta noe mawi koering goera-giroe, [a] los minggat ka Tarsis teja; karantĕn koering geus tĕrang, andjeun teh [b] Allah noe sipat koernija, nja sipat wĕlas, sipat sabar, toer gĕde kaäsihan, sarĕng sok handjakal koe hal 3 katjilakaän. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! moegi tjandak pati koering; karantĕn koering mĕnding paeh ti batan hiroep. 4 'Dĕmi timbalan Pangeran: Naha rasa 5 maneh bĕnĕr panas ati teh? 'Toeloej Joenoes ka loewar ti nagara, gek tjalik wetaneun nagara, sarta njijeun hidji saoeng di dinja, bari seg tjalik handapeun eta dina ijoeh, hajang nendjo naon 6 noe pidjadieun ka eta nagara. 'Dĕmi koe Pangeran Allah dikĕrsakeun, aja hidji tangkal kaliki ngadadak djadi, ngaloehoeran ka Joenoes, baris ngijoehan ka sirahna, soepaja ka loewar tina kateu-ngeunahanana. Seug Joenoes teh boengaheun tina eta tangkal kaliki, rosa 7 kaboengahanana. 'Tatapi koe Allah dikĕrsakeun, isoekna barang balebat padjar aja hidji hileud ngegel eta tang-8 kal kaliki, noe matak djadi perang. 'Ari geus kitoe, barang bidjil panon-poë koe Allah dikĕrsakeun aja hiliwir panas ti wetan; djeung sirah Joenoes katodjo koe panon-poë, moenggah Joenoes katoelalĕngan, sarta njoehoenkeun hal patina moegi diadjalkeun; ari pioendjoekna: Mĕnding paeh koering teh ti batan 9 hiroep. 'Ladjĕng Allah ngandika ka Joenoes: Naha rasa maneh bĕnĕr panas ati koe hal tangkal kaliki teh? Ari pioendjoekna: Soemoehoen, raos bĕnĕr koering teh panas ati moenggah asa rek 10 paeh. 'Dĕmi timbalan Pangeran: Maneh teh hawatir koe hal eta tangkal kaliki, anoe lain beunang njijeun maneh, sarta ngagĕdeanana lain koe maneh; djadina di djĕro sapeuting, euweuhna di djĕro 11 sapeuting; 'ari lĕbah kami mah naha karah teu rek hawatir koe hal Ninĕwe, [c] nagara sakitoe gĕdena, eusina leuwih ti sakĕti doewa laksa manoesa, noe tatjan njaho bedana kentja-katoehoena, samalah [d] sasatoan loba pisan? *a* p. 1:3. *b* 2 Moesa 34:6. *c* p. 3:3. *d* Djab. 36:7.

KITAB NABI MIKA.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka [a] Mika, oerang Moreset, [b] keur mangsa Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda, noe koe Mika katingali hal Samaria djeung Jĕroesalem. *a* Jĕr. 26:18. *b* Jĕs. 1:1.

2 [a] Eh, djalma-djalma sakabeh! geura pada dengekeun; eh, boemi djeung saeusina! geura pada rĕgĕpkeun; ari Goesti Pangeran moegi njaksian ka maraneh, nja Goesti [b] ti djĕro kabahna noe soetji. 3 'Karana, [c] masing njaho, Pangeran bade mijos ti ĕnggonna linggih, kĕrsa loengsoer, [d] ngadjalanan goenoeng-goenoeng 4 di boemi. 'Ari goenoeng-goenoeng teh [e] bakal laleëh handapeun andjeunna, djeung lĕbak-lĕbak bakal bareulah; sapĕrti malam hareupeun seuneu, lir tjai 5 njĕdot tina lamping. 'Sakabeh eta teh tina kamasijatan Jakoeb, djeung tina dosa-dosa anak-intjoe Israil. Nahaon kamasijatan Jakoeb? lain Samaria? djeung nahaon pamoedjaän Joeda? lain Jĕroe-6 salem? 'Noe matak Samaria teh koe kami rek didjadikeun toempoekan batoe dina lahan, djeung pigeusaneun mĕlak anggoer; sarta batoena koe kami rek dioeroegkeun ka lĕbak, djeung padĕ-7 menna rek diboekakeun. 'Ari sakabeh artjana bakal dirĕmĕkkeun, sakabeh [f] pamadjĕgna bakal didoeroek koe seuneu, djeung sakabeh brahalana koe kami rek didjadikeun soewoeng; karana asalna

dikoempoelkeunana tina pamadjĕg djinah, tapi pibaralikeun deui kana pamadjĕg djinah. *a* 1 Radj. 22 : 28; Jĕs. 1 : 2. *b* Djab. 11 : 4. *c* Jĕs. 26 : 21. *d* Am. 4 : 13. *e* Djab. 97 : 5. *f* Hos. 2 : 12.

8 Tina hal kitoe kaoela rek aloek-aloekan djeung midangdam, rek leumpang boeligir nja poeroetjoel; sĕdja hoemarĕgoeng sapĕrti adjag, [a] djeung hoemaroeroeng tjara manoek naäm. 9 'Karana raheutna matak pipaeheun; karana geus madjoe ka Joeda, geus nĕpi ka lawang bangsa kaoela, nja ka Jĕroesalem. 10 'Oelah dipoepoelihkeun di [b] Gat, poma-poma oelah tjareurik; di Bet-al-Apra kaoela geus [c] goegoelingan dina lĕboe. 11 'Eh, priboemi Sapir! geura boedal satarandjang sarta era; priboemi Saänan hanteu ka loewar; aloek-aloekan di Bet-Esel ngaboeroengkeun maraneh tjitjing di dinja. 12 'Karana priboemi Marot njoso ngarĕpngarĕp kahadean; sabab aja katjilakaän [d] toeroen ti Pangeran ka lawang Jĕroesalem. 13 'Eh, priboemi Lakis! geura pasang kareta ka koeda paboeroe; nja eta noe asal matak dosa anak Sion; karana nja di djĕro maneh kapanggihna kamasijatan Israil. 14 'Koe sabab eta maneh, [Israil!] koedoe mere pamahanan papisah ka Moreset-Gat; imah-imah Aksib bakal pada ngabohong ka radja-radja Israil. 15 'Djeung deui kami ka maneh, priboemi Maresa! rek ngadatangkeun anoe pingabogaäneun; ari kamoeljaän Israil bakal moeboes [e] ka Adoelam. 16 'Geura ditjoekoer masing goendoel, koe hal anak-anak noe koe maneh dipikasoeka; lĕgakeun kaboetakan maneh sapĕrti galoedra; karana geus dibarojong ti maneh. *a* Aj. 30 : 29. *b* 2 Sam. 1 : 20. *c* Jĕr. 6 : 26. *d* Am. 3 : 6. *e* 1 Bab. 11 : 15.

PASAL 2.

Pibalaïeun sakoer [a] noe mikiran kadorakaän, djeung njarijeun goreng dina pangheësanana! Barang braj isoek prak dilakonan, sabab geus aja dina pangawasa leungeunna. 2 'Ana [b] hajang kana lahan, pek dirampas; ana hajang kana imah, dĕk ditjokot; djadi pada nganijaja ka djalma djeung ka imahna, ka noe leutik djeung ka milikna. 3 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami keur ngamanahan pitjilakaeun ijeu bangsa; eta maraneh moal bisa moendoerkeun poendoek maraneh ti dinja, sarta moal bisa leumpang dangah; karana harita [c] mangsa goreng. 4 'Dina poëan eta djalma bakal pada ngoetjapkeun misil hal maraneh, bari dipake djĕdjĕritan, kijeu pipokeunana: Geus tinĕkanan, oerang geus diroeksak wani bejak; doeoeman bangsa kaoela diganti noe boga; lah, sakitoe dioendoerkeunana ti kaoela! lahan oerang didoeoemkeun ka noe bakoe moengkir. 5 'Koe sabab eta ka-hareupna di maneh moal aja deui noe ninggangkeun oekoeran ka bagian dina pakoempoelan Pangeran. *a* Djab. 36 : 5. *b* 1 Radj. 21; Jĕs. 5 : 8. *c* Am. 5 : 13.

6 [a] Oelah sok ngawĕdjang! tjĕk wĕdjang eta. Ana teu ngawĕdjang mah ka noe kitoe, moal oendoer kawirangan. 7 'Naha anak-intjoe Jakoeb aja omongan kijeu: Koetan Roh Pangeran koerang sabar? karah kitoe padamĕlanana? Naha lahiran kami lain hade ka sakoer noe bĕnĕr loemampahna? 8 'Dĕmi oemat kami ti bareto pada dangdan ngamoesoeh; maraneh ngarangsadan haroedoem ti loewareun badjoe ti sakoer noe ngaliwat bari sĕnang ati, tjara noe poelang pĕrang. 9 'Ari [b] pamadjikan oemat kami koe maraneh didjarongklokkeun ti djĕro imah noe koe eta dipikasoeka, sarta ti anakanakna maraneh njokot kamoeljaän kami salalanggĕngna. 10 'Geura darangdan, los laleumpang; karana ijeu tanah lain pangreureuhan; tina sabab kanadjisan noe matak eta ngaroeksak, sarta bangĕt karoeksakanana. 11 'Oepama aja djalma lakoe angin sarta palsoe, noe ngabohong kijeu: Koela rek ngawĕdjang ka maneh pĕrkara anggoer djeung arak mah: nja eta noe djadi poerah ngawĕdjang ka ijeu bangsa. *a* Jĕs. 30 : 10; Am. 7 : 16. *b* Jĕs. 10 : 2; Mat. 23 : 14.

12 Eh Jakoeb! kami tangtoe mĕngke ngarijoengkeun maneh sakabeh; kami tangtoe ngoempoelkeun sesa Israil; bakal koe kami [a] didjadikeun hidji sapĕrti domba di pakandangan, tjara ingoningon di tĕngah sampalanana, wani ngagoeroeh bawaning loba manoesa. 13 'Noe poerah ngabĕdah angkat ti heulaeunana; pek pada ngabĕdah, djeung maradjoe kana lawang, tidinja boedal deui; ari [b] Radjana madjĕng ti heulaeunana, sarta Pangeran ti poetjoekna. *a* Joh. 11 : 52. *b* Jĕs. 52 : 12.

PASAL 3.

Djeung kaoela mitjatoer deui: Eh, sakoer loeloegoe Jakoeb, djeung sakoer kapala anak-poetoe Israil! geura darengekeun: Naha maraneh teu koedoe nga- 2 njahokeun hoekoem? 'Maraneh [a] pada geuleuh kana kahadean, njaäh kana kagorengan; [b] pada ngabĕtotan koelit ti awak batoer, kitoe deui daging ti toe- 3 lang-toelangna. 'Malah [c] pada ngahakan daging oemat kami; ari koelitna dirangsadan ti awakna, djeung toelangna diparotongkeun, bari diëntep-entepkeun sakoemaha dina daloeng, djeung sapĕrti 4 laoek di djĕro kantjah. 'Didinja [d] eta bakal pada sasambat ka Pangeran, tapi moal dikaboel; malah [e] andjeunna bade meungpeunan pameunteuna ka maranehanana dina mangsa eta, noemoetkeun kagorengan pagawean maranehanana.

a Am. 5 : 15. *b* Jĕh. 22 : 29. *c* Djab. 14 : 4. *d* Jĕr. 11 : 11. *e* 5 Moesa 31 : 17.

5 Kijeu timbalan Pangeran hal nabinabi, [a] noe njarasabkeun oemat kami; ana keur ngegel koe hoentoena, pada njĕboet: Salamĕt; sabalikna moen aja noe teu mere adjang soengoetna mah, pek pada soesoetji baris mĕrangan ka 6 noe kitoe. 'Koe sabab eta, ĕngke djadi peuting keur maraneh, sĕpi tetendjoan; nja pidjadieun poëk keur maraneh, soewoeng lampah noedjoem; ari nabi-nabi teja ĕngke kasoeroepan panon-poë, sarta 7 kapoëkan beurang. 'Harita djoeroe pĕlĕng mareunang era, djeung djoeroe noedjoem mareunang wirang, sarta [b] pada ngaboengkĕm biwirna sakabeh; [c] karana 8 taja walonan ti Allah. 'Sabalikna kaoela mah pinoeh koe kakoewatan, nja eta Roh Pangeran; djeung pinoeh koe hoekoem, sarta koe kagagahan, [d] baris ka Jakoeb ngoewarkeun kamasijatanana, 9 ka Israil ngoewarkeun dosana. 'Geura ijeu darengekeun, eh sakoer loeloegoe anak-poetoe Jakoeb, djeung sakoer kapala anak-poetoe Israil, noe pada giroek ka hoekoem, djeung ngabengkokkeun 10 sakabeh noe lĕmpĕng, 'noe [e] ngadĕgkeun Sion koe gĕtih, nja ngadĕgkeun Jĕroe- 11 salem koe kagorengan! 'Loeloegoena ngahoekoemanana malar paroeroeba; [f] panghoeloena ngawoeroekna mambrih poporot, djeung nabina noedjoemna ngarah doewit; padahal eta pada naleukeum ka Pangeran, aromongna: Naha Pangeran lain linggih di tĕngah oerang? moal 12 oerang kadatangan katjilakaän. 'Sabab kitoe, koe karana maraneh [g] Sion bakal diwoeloekoe sapĕrti lahan, djeung Jĕroesalem pidjadieun toempoekan batoe, sarta goenoeng gĕdong teh pidjadieun pasir leuweung.

a Jĕh. 13 : 10, 19. *b* Jĕh. 24 : 17. *c* Am. 8 : 12. *d* Jĕs. 58 : 1. *e* Hab. 2 : 12. *f* Jĕh. 22 : 26. *g* Jĕr. 26 : 18.

PASAL 4.

Ari geus kitoe, [a] dina ahir djaman goenoeng gĕdong Pangeran teh bakal dipageuhkeun dina poentjak goenoeng-goenoeng, sarta pipoendjoeleun ti sakoer pasir-pasir; djeung bangsa-bangsa bakal 2 pada ngaleut ka dinja. 'Sarta [b] oerang kapir reja pisan noe bakal laleumpang, bari ngaromong: Hajoe, oerang indit ka goenoeng Pangeran, ka gĕdong Allah Jakoeb, soepaja oerang koe andjeunna diwoeroek pĕrkara djalan-djalan andjeunna, sarta oerang loemampah dina loeloeroeng andjeunna. Karana nja ti Sion pibidjileun toret, djeung pangandika Pangeran pibidjileun ti Jĕroesalem. 3 'Harita [c] andjeunna bade ngahoekoeman di antara bangsa reja pisan, djeung ngabĕnĕran ka oerang kapir noe loba, tĕpi ka noe djaoeh. Seug koe maranehanana pĕdangna didjijeun patjoel, djeung toembakna didjijeun arit. Bangsa moal ngoengkoelkeun deui pĕdang ka pada bangsa, djeung moal dialadjar deui pĕ- 4 rang. 'Satĕgĕsna [d] bakal pada ngĕnggon, hidji-hidji djalma handapeun tangkalna anggoer djeung handapeun tangkalna kondang, sarta moal aja noe matak reuwas ka dinja; [e] karana lambe Pangeran sawadya-balad noe ngandika kitoe. 5 'Karana sakabeh bangsa loemakoena masing-masing pada mawa ngaran aällahanana; dĕmi oerang mah piloemakoeëun mawa padjĕnĕngan Pangeran, Allah oerang, langgĕng salalawasna.

a Jĕs. 2 : 2—4. *b* Jĕs. 60 : 3. *c* Jĕs. 2 : 4. *d* 1 Radj. 4 : 25. *e* Jĕs. 1 : 20.

6 Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami tangtoe ngarijoengkeun [a] noe tidikĕs, djeung ngoempoelkeun noe diboewang, sarta noe ditjilakakeun koe kami 7 teja. 'Ari eta noe tidikĕs teh koe kami

rek didjadikeun sesa, djeung eta noe diboewang djaoeh teh rek didjadikeun bangsa rosa; [b] sarta Pangeran noe bakal ngaradjaän ka darinja di goenoeng Sion, ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna. 8 'Ari maneh, panggoeng ingon-ingon, pĕntjoet anak Sion! ka maneh pidatangeun deui; estoe pimoelangeun kadjĕnĕngan heubeul, nja karadjaän anak Jĕroesalem teja. 9 'Ajeuna koe naon maneh mana ngadĕngek-dĕngek? [c] Naha maneh taja radja, atawa patarosan maneh euweuh, noe matak maneh kataradjang njĕri, 10 [d] sapĕrti noe rek ngadjoeroe? 'Eh, anak Sion! heg ngarasa njĕri, sarta mĕtamĕta, sapĕrti noe rek ngadjoeroe; karana ajeuna maneh ĕnja koedoe ka loewar ti nagara, sarta bakal tjitjing di tĕgal, malah pidatangeun [e] ka Baboel; dĕmi [f] di dinja maneh mĕngke dileupaskeun, di dinja maneh mĕngke koe Pangeran didjait ti leungeun moesoeh maneh. 11 'Ari ajeuna ĕnja loba bangsa kapir noe karoempoel mĕrangan ka maneh, aromongna: Sing kanadjisan eta teh, sarta panon oerang sing poewas nendjokeun Sion. 12 'Tatapi eta teu njarahoëun dina pimanaheun Pangeran, djeung teu ngalartieun dina pikĕrsaeunana, [g] jen dirina koe andjeunna geus dikoempoelkeun sapĕrti geugeusan gandoem di pangirikan. 13 'Eh, anak Sion! geura dangdan, ngirik; karana tandoek maneh koe kami rek didjadikeun beusi, djeung talapok maneh rek didjadikeun tambaga; noe matak bangsa noe loba teh koe maneh tangtoe boeboek; ari kaoentoenganana koe kami bakal diharamkeun baris ka Pangeran, sarta artabandana baris ka Goesti saboemi kabeh. 14 'Ari ajeuna, geura ngagimboeng baris, eh anak barisan! oerang ĕngke dikĕpoeng, sarta hakim Israil bakal ditjabok koe panggĕboeg.

[a] Sĕp. 3 : 19. [b] Djab. 2 : 6; Dan. 7 : 14. [c] Jĕr. 8 : 19; Hos. 10 : 3. [d] Jĕr. 4 : 31. [e] Jĕr 20 : 4. [f] Jĕs. 45 : 17. [g] Joël 3 : 2, 12, 14.

PASAL 5.

Ari [a] maneh, Bet-Lehem bilangan Eprata, anoe leutik nja aja di sadjĕro bareboereboe Joeda! nja ti maneh pibidjileun pikeun kami anoe bakal njangking kawasa di Israil; ari eta teh ka-loewarna [b] ti kadim, ti djaman langgĕng. 2 'Koe sabab eta, maranehanana bakal diselehkeun, tĕpi ka mangsa [c] noe pingowoëun parantos mĕdalkeun; di dinja sesa doeloerdoeloer eta noe diwĕdalkeun pibaralikeun ka oerang Israil. 3 'Eta andjeunna bade ngadĕg, [d] sarta ngangon nganggo kawasa Pangeran, nganggo kaägoengan padjĕnĕngan Pangeran Allahna; seug maranehanana pingarĕnggoneun; karana ajeuna andjeunna piagoengeun tĕpi ka toengtoeng boemi. 4 'Sarta andjeunna [e] nja kasalamĕtan oerang. Tijap-tijap Asoer datang ka tanah oerang, sarta tijap-tijap eta rek nintjak ka karatonkaraton oerang, seg oerang bakal ngadĕgkeun toedjoeh pangangon djeung dalapan bopati manoesa, ngalawan ka dinja. 5 'Ari eta bakal ngarangon ka tanah Asoer make pĕdang, kitoe deui ka [f] tanah Namroed, soep ka lawang-lawangna; djadi oerang teh koe andjeunna tangtoe diloepoetkeun ti Asoer, tijap-tijap datang ka tanah oerang, sarta tijap-tijap rek nintjak ka wĕwĕngkĕran oerang. 6 'Djeung harita sesa Jakoeb pidjadieun di tĕngah bangsa noe loba saibarat tji-iboen ti Pangeran, sapĕrti tji-hoedjan dina djoekoet; ari eta teu noenggoe-noenggoe djalma, djeung teu ngarĕp-ngarĕp anak Adam. 7 'Djeung deui sesa Jakoeb teh pidjadieun di lĕbah oerang kapir, di tĕngah bangsa noe loba, saibarat singa di lĕbah sasatoan leuweung, sapĕrti singa ngora di lĕbah ingon-ingon domba; ari eta, lamoenna keur njaba, nja roeroempak nja sasaäk, sarta taja noe bisa ngaleupaskeun. 8 'Leungeun maneh mĕngke agoeng alah batan noe njoesoekĕr ka maneh, djeung sakabeh moesoeh maneh tangtoe dibasmi.

[a] Mat. 2 : 6. [b] Kol. 1 : 15. [c] Jĕs. 7 : 14. [d] Jĕh. 34 : 23. [e] Ep. 2 : 14. [f] 1 Moesa 10 : 8, 10.

9 Ari geus kitoe, dina mangsa eta, lahiran Pangeran, tangtoe kami ngabasmi [a] koeda maneh, dileungitkeun ti tĕngah maneh, djeung sakoer kareta maneh koe kami rek digĕmpoer; 10 'sarta kami rek ngabasmi nagara-nagara tanah maneh, djeung sakabeh benteng maneh koe kami rek diroentoehkeun; 11 'sarta kami rek ngabasmi pĕrkara sihir, dileungitkeun ti leungeun maneh, djeung di maneh moal aja deui noe metangankeun; 12 'sarta kami rek ngabasmi artja maneh sipat

oekir reudjeung tihang-tihang maneh, dileungitkeun ti těngah maneh, djeung maneh [b] moal njěmbah-njěmbah deui ka 13 djidjijeunan leungeun maneh; 'sarta kami rek ngaraboet [c] Asera-Asera maneh, dileungitkeun ti těngah maneh, djeung nagara-nagara maneh koe kami rek di- 14 toempoer. 'Sarta [d] kami rek ngeunakeun balěsan dina sadjěro běndoe djeung dina sadjěro wěra ka oerang kapir, sakoer noe teu noeroet. *a* Jěs. 2 : 7. *b* Jěs. 2 : 8. *c* Jěs. 27 : 9. *d* 2 Tes. 1 : 8.

PASAL 6.

Geura darengekeun ijeu noe ditimbalkeun koe Pangeran: Geura dangdan, koedoe padoe kasaksian koe goenoeng-goenoeng, djeung sowara maneh sing ka- 2 denge koepasir-pasir.'Eh,[a] goenoeng-goenoeng, djeung sakoer paděmen boemi noe sarantosa! geura darengekeun prakawis Pangeran; karana Pangeran [b] aja paběneun ka oematna, sarta kěrsa oeroes-oe- 3 roes djeung Israil. 'Eh oemating! [c] naon kasalahan kami ka maneh? djeung dina naon kami njoesahkeun ka maneh? Geura 4 nembalan ka kami.'Mapan nja kami [d] noe nginditkeun maneh ti tanah Měsir, sarta maneh koe kami dileupaskeun ti imah koemawoela, bari kami miwarang Moesa, Haroen djeung Mirjam teja ti heulaeun 5 maneh. 'Eh oemating! ingětkeun [e] pakarěpan Balak, radja Moab teja, djeung pangdjawab Balhoem anak Beor ka dinja; [ingětkeun lalampahan] [f] ti Sitim těpi ka Gilgal teja, soepaja maneh nganjahokeun dina sakabeh kaběněran Pa- 6 ngeran. 'Kaoela pingadeuheuseun ka Pangeran, měnděk ka pajoeneun Allah manggoeng, mawa naon? Naha kaoela pingadeuheuseun teh mawa koerban doeroekan, mawa anak sapi oemoer sataoen? 7 'Naha Pangeran [g] pingamanaheun domba lalaki bareboe-reboe, waloengan minjak balaksa-laksa? Naha kaoela pinjanggakeuneun anak kaoela noe tjikal sabab kamasijatan kaoela, njanggakeun boewah beuteung kaoela sabab dosa diri 8 kaoela? 'Eh manoesa! ongkoh Pangeran ka maneh geus maparin njaho anoe hade; sarta [h] naon anoe koe Pangeran dipoendoet ti maneh, salijan ti ngalampahkeun kaběněran, djeung soeka kana kahemanan, sarta loemampah sasarěngan djeung Allah maneh kalawan ati rěndah? *a* Djab. 82 : 5; Jěh. 36 : 1. *b* Hos. 4 : 1. *c* Jěr. 2 : 5. *d* 2 Moesa 12 : 51; 14 : 30. *e* 4 Moesa 22—24. *f* 4 Moesa 25 : 1; Jos. 5 : 9. *g* Djab. 50 : 9, 10. *h* 5 Moesa 10 : 12.

9 Pangeran ngagěntra ka nagara, sarta djalma pintěr pitěgěseun ka padjěněngan andjeun; geura pada ngagoegoe ka panggěboeg sarta ka noe ngadatangkeun! 10 'Naha di imah djalma doraka lain aja keneh doenya-brana kadorakaän, sarta takěran noe dikoerangan, noe dipika- 11 běndoe? 'Koemaha kaoela piběrěsiheun, [a] ari make taradjoe doraka, sarta make kantong dieusi batoe timbangan palsoe? 12 'Sapedah djalmana noe baleunghar parinoeh koe panganijaja, djeung priboemina ngaromong bohong, sarta letahna 13 tjidra dina soengoetna: 'noe matak maneh sabalikna koe kami rek digěboeg datang ka ripoeh, nja maneh teh diroek- 14 sak tina sabab dosa-dosa maneh. 'Eta maneh [b] bakal dadaharan, tapi moal datang ka seubeuh, kěntel beuteung lěntah-lěnteh; ana koe maneh aja noe dibawa njingkoer, moal koengsi dirahajoekeun; sarta noe dirahajoekeun koe maneh, koe kami tangtoe diselehkeun 15 ka pědang. 'Eta maneh [c] bakal sěbar, tapi moal koengsi dipiboewatan; maneh bakal ngirik djetoen, tapi moal koengsi diminjak; kitoe deui ngirik anggoer, tapi 16 moal koengsi nginoem anggoerna. 'Karana ari noe diěstoekeun teh nja eta pikoekoeh [d] Omri djeung sakabeh pagawean bangsa Ahab; nja tarekah eta noe dilakonan koe maraneh; soepaja maneh koe kami didjadikeun soewoeng, [e] sarta priboemina didjadikeun tjektjrekaneun; djeung maraneh pinjandangeun wiwirang oemat kami. *a* 5 Moesa 25 : 13—16. *b* Hos. 4 : 10. *c* 5 Moesa 28 : 38. *d* 1 Radj. 16 : 25, 30. *e* Njanj. 2 : 15, 16.

PASAL 7.

Tjilaka kaoela! karana kaoela geus djadi ibarat toetoep oesoem ngala boeboewahan, ibarat toetoep moepoeri mantas oesoem anggoer; taja pisan boewah anggoer hakaneun; hate kaoela hajang těměn boewah kondang gendjah. 2 'Djalma [a] njaähan geus leungit tina tanah, sarta taja noe běněr di lěbah manoesa; sakabehna masang baja ngarah

gĕtih, silih-boro batoer pada batoer, make eurad. 3 'Leungeunna hade-hade pisan kana migawe goreng; [b] ari kapala poenta-penta, djeung hakim mambrih oesoer, sarta moenggoeh noe gĕde, omongna noeroetkeun hawa-napsoena; seg koe sadajana lampahna dioentaj. 4 'Noe panghadena sabatoer eta ibarat tjoetjoek; noe pangbĕnĕrna goreng alah batan pagĕr kalijage; ari poĕan [noe disaoerkeun koe] sadajana toekang kĕmit maneh, nja poĕan maneh disiksa teja, ĕngke boekti; ajeuna eta bakal pada kataradjang goejoer. 5 'Papatjoewan maneh [c] rek pĕrtjaja ka batoer; papatjoewan maneh rek ngandĕl ka sobat ande; koedoe ngaraksa lawang soengoet maneh ka [d] noe heës dina pangkon maneh. 6 'Karana [e] anak lalaki mitjoewa ka bapa, anak awewe ngabahaän ka indoengna, djeung minantoe awewe ka mitohana awewe; ari noe djadi moesoeh djalma, nja eta batoerna saimah.

a Djab. 12 : 2; Jĕs. 57 : 1. *b* p. 3 : 11. *c* Jĕr. 9 : 4. *d* 5 Moesa 13 : 6. *e* Mat. 10 : 21, 35, 36.

7 Ari moenggoeh kaoela, sĕdja mĕlong ngantos-ngantos ka Pangeran, sĕdja ngarĕp-ngarĕp ka Allahing kasalamĕtan kaoela; tangtoe kaoela dimakboel koe Allah kaoela. 8 'Eh moesoeh! montong boengah koe kaoela; [a] tijap-tijap kaoela laboeh, tangtoe hoedang deui; tijap-tijap kaoela dijoek di noe poëk, tangtoe Pangeran noe djadi tjahja kaoela. 9 'Bĕbĕndoe Pangeran koe kaoela rek disandang, sabab kaoela tarima dosa ka andjeunna; dongkap ka [b] andjeunna ngoeroeskeun padoe kaoela sarta midamĕl kaädilan ka kaoela; tangtoe kaoela koe andjeunna dika-loewarkeun ka noe tjaäng, sarta kaoela pitĕgĕseun kana kabĕnĕran andjeunna. 10 'Ari eta teh pikatendjoëun koe moesoeh kaoela, bari kalipoetan koe era; tĕgĕs noe sok ngomong ka kaoela: [c] Di mana ajeuna Pangeran, Allah maneh? Panon kaoela bakal nendjokeun ka dinja; ajeuna eta teh bakal djadi idĕkeun, sapĕrti leutak di loeloeroeng. 11 'Pidatangeun mangsa, [d] jen koeta tembok maneh diadĕgkeun deui; mangsa eta pikoekoeh bakal lijar ka noe djaoeh. 12 'Mangsa eta [e] aja noe pidatangeun ka maneh, ti Asoer djeung ti nagara-nagara Mĕsir, sarta ti Mĕsir tĕpi ka bangawan teja; ti laoet tĕpi ka laoet deui, djeung ti goenoeng tĕpi ka goenoeng deui. 13 'Halta [f] ijeu tanah pidjadieun soewoeng tina sabab priboemina, asoep boewah pagaweanana.

a Djab. 27 : 1. *b* Djab. 9 : 5; Jĕr. 50 : 34. *c* Joël 2 : 17. *d* Am. 9 : 11. *e* Jĕs. 19 : 23. *f* Jĕr. 21 : 14.

14 Moegi-moegi [a] ngangon oemat andjeun, nganggo tĕtĕkĕn andjeun; nja eta ingon-ingon kagoengan, noe ngĕnggonna njorangan, di djĕro leuweung di tĕngah goenoeng Karmel; [b] moegi diangon di Basan sarĕng di Gilad, sapĕrtos djaman baheula. 15 'Sapĕrti keur djaman maneh ka loewar ti tanah Mĕsir teja, nja kitoe kami mĕngkena nembongkeun [c] moedjidjat-moedjidjat. 16 'Nja eta pikatendjoëun koe oerang kapir, bari areraeun, tjambal sakabeh pangawasana; seg [d] pada noengkoepkeun leungeun kana soengoet, djeung tjeulina bakal katorekan. 17 'Bakal [e] pada ngaletakan taneuh sapĕrti oraj; tjara noe ngalogodor di boemi, nja kitoe [f] eta bakal goemĕtĕr bidjil ti koeta-koetana; pada pimarĕkeun ka Pangeran, Allah oerang, bari rareuwaseun, sarta bakal pada sarijeuneun koe andjeun. 18 'Saha batara noe nandingan ka andjeun, [g] anoe ngahampoera kadorakaän, sarĕng ngaliwat kana kamasijatan gadoeh sesa oemat kagoengan? Andjeunna moal nĕtĕpkeun bĕndoena salalamina; karana ari kasoekaän andjeunna nawiskeun kaasihan. 19 'Geus tangtoe andjeunna ka oerang ngawĕlasan deui; kadorakaän oerang koe andjeunna bade didampal; [h] sadajana dosa-dosana koe andjeun tinangtos dibalangkeun ka laoet, ka noe pangdjĕrona. 20 'Andjeun teh ka Jakoeb bade nawiskeun satoehoe, ka Ibrahim bade nawiskeun kaäsihan, anoe koe andjeun ti djaman baheula didjangdjikeun ka karoehoen koering sadaja, nganggo soempah teja.

a p. 5 : 3. *b* Jĕr. 50 : 19. *c* Djab. 106 : 22. *d* Aj. 39 : 37. *e* Djab. 72 : 9. *f* Djab. 18 : 46. *g* 2 Moesa 34 : 6, 7. *h* Jĕs. 38 : 17.

KITAB NABI NAHOEM.

PASAL 1.

Ijeu teh [a] babawaän Ninĕwe. Kitab titingalian Nahoem, oerang Elkos.

a Jĕs. 13 : 1.

2 Pangeran teh Allah [a] anoe langkoeng goemati, sarta nja malĕs; Pangeran nja malĕs nja kagoengan bĕbĕndoe; Pangeran teh malĕs ka satroe-satroena, sarta njimpĕn bĕndoe keur moesoeh-moesoehna. 3 'Pangeran teh [b] sipat sabar, tapina gĕde kawasa, sarta moal hanteu njiksa; moenggoehing Pangeran teh, [c] dina angin topan djeung dina riboet angkatna, sarta mega nja pĕlĕdoeging dampalna. 4 'Andjeunna [d] njeuseul ka laoet, disina saät, djeung sakabeh waloengan disina ngoletrak; [e] goenoeng Basan djeung Karmel araloem, sarta aloem 5 kĕkĕmbangan goenoeng Libanon. 'Goenoeng-goenoeng [f] arojag bawaning sijeun koe andjeunna, djeung pasir-pasir aladjoer; sarta boemi ngarandjoeg bawaning sijeun koe andjeunna, nja djagat 6 djeung sakabeh eusi-eusina. 'Saha [g] noe bisa tagĕn hareupeun bĕndoena? djeung saha noe bisa tahan kana doekana noe leuwih bangĕt? Wĕrana dikoetjoerkeun sapĕrti seuneu, sarta batoe karang di-7 boerak-barik koe andjeunna. 'Pangeran teh sipat moerah, [h] nja benteng keur mangsa kasoekĕran; toer langkoeng oeninga ka sakoer noe njalindoeng ka 8 andjeunna. 'Dĕmi koe lantaran goentoer noe tarik, andjeunna bade ngadamĕl pĕrkara mejakkeun ka ĕnggon eta, sarta moesoeh-moesoeh andjeunna bade dioe-9 brak-abrik koe poëk. 'Naha maraneh sok mikiran goreng ka Pangeran? andjeunna tangtoe ngadamĕl pĕrkara mejakkeun; kasoekĕran moal datang nga-10 doewa-kalian. 'Karana sanadjan eta sapĕrti tjoetjoek pabeulit, djeung baraseuh pisan djeg noe diinoemna, parandene maranehanana ĕngke dilĕboer wani 11 bĕrĕsih, sapĕrti djarami noe toehoer. 'Ti maneh bidjil hidji djalma noe boga pikir ngamoesoeh ka Pangeran, [i] noe papatah-12 na bangkawarah. 'Kijeu timbalan Pangeran: Sanadjan eta pĕpĕk-lĕngkĕp djeung sakitoe lobana, kitoe ge ĕngke ditigas-patjing bae; ari noe bangkawarah teja ĕngke leungit. Ĕnja kami njoesoekĕr ka maneh, tatapi maneh koe kami 13 moal disoesoekĕr deui. 'Sarta ajeuna [j] pasanganana koe kami rek dipeunggaskeun, dileungitkeun ti poendoek maneh, djeung sawĕd maneh koe kami ĕngke 14 dipĕgatkeun. 'Dĕmi moenggoeh maneh mah timbalan Pangeran: Ti ngaran maneh moal aja deui noe disĕbarkeun; kami rek ngabasmi artja sipat oekir djeung artja sipat tjitak, dileungitkeun ti imah aällahan maneh; kami rek njawiskeun pikoeboereun maneh; karana maneh teh 15 hina. 'Toeh, [k] di goenoeng-goenoeng soekoe djalma noe mawa bedja ngeunah, noe ngoewarkeun kasĕnangan! Eh Joeda! lampahkeun pesta maneh, taoer nadar maneh; karana si Bangkawarah teh moal njorang-njorang deui ka maneh, geus dibasmi datang ka bejakna.

a 2 Moesa 20 : 5. *b* 2 Moesa 34 : 6, 7. *c* Djab. 83 : 16. *d* Djab. 106 : 9. *e* Jĕs. 33 : 9. *f* Djab. 104 : 32. *g* 1 Sam. 6 : 20; Jĕs. 33 : 14. *h* Joël 3 : 16. *i* 2 Sam. 23 : 6. *j* Jĕr. 30 : 8. *k* Jĕs. 52 : 7.

PASAL 2.

Toekang ngarĕmoekkeun geus indit ngaroeroeg ka maneh; geura ngadjaga koeta, koedoe ngĕmitan djalan; tĕgĕrkeun tjangkeng, sing katjida mageuh-2 keun kakoewatan! 'Karana kaägoengan Jakoeb koe Pangeran dipoelangkeun deui, [a] satjara kaägoengan Israil; karana toekang ngosongkeun geus pada ngosongkeun ka maranehanana, djeung da-3 hanna anggoer diraroeksak. 'Kĕpĕng pradjoeritna noe pĕrkosa ditjet beureum; djalma garagah papakeanana sakĕlat; karetana hoeroeng koe wadja keur poëan sasadijaänana; djeung toembakna 4 pada digĕdag-gĕdagkeun. 'Kareta roeroesoehan di loeloeroeng-loeloeroeng, pasoeliwĕr di pasar-pasar; ari patoetna djiga obor, pabalijoetna sapĕrti kilat. 5 'Ras itoe bakal ingĕt ka abdi-abdina noe

maroelja, dĕmi eta titaradjong dina pangleumpanganana; bakal pada goeragiroe kana koeta tembok nagara, horeng geus diadĕgkeun saoeng panĕmpoehan. 6 'Lawang waloengan-waloengan bakal dibaroekakeun, sarta karaton bakal da-7 tang ka lĕboer. 'Ari Hoesab bakal ditjoetjoelan, dibawa leumpang, djeung ĕmban-ĕmbanna bakal [b] gĕgĕroengan sapĕrti sora djapati, [c] bari pada nĕpakan 8 dadana. 'Ari Ninĕwe ibarat empang tjai ti poëan djadina; dĕmi ajeuna maranehanana bakal kalaboer; [digĕroan]: Eureun! eureun! tapi taja noe ngalijeuk ka 9 toekang. 'Geura pada ngarajah perak! geura pada ngarajah ĕmas! karana doenya-branana taja hinggana, soegih saroepaning barang noe moelja-moelja. 10 'Ĕngke eta djadi kosong, nja soewoeng, nja baroentak; [d] ari hate galimir, djeung toeoer njorotjod, sarta pareurih sakabeh tjangkeng, malah beungeut saka-11 behna parijas. 'Di mana ajeuna pangtjitjingan singa, djeung pangangonan paranti anak singa, ĕnggon leuleumpangan singa djaloe, singa bikang djeung anak singa, bari taja djalma noe matak reu-12 was? 'Singa teh tadina njasaäk pikeun njoekoepan anak-anakna, djeung nĕkoekan baris bikang-bikangna; lijangna dipinoehan koe beunang ngarontok, pangtjitjinganana dipinoehan koe beunang 13 njasaäk. 'Masing nganjahokeun, [e] kami ngamoesoeh ka maneh, lahiran Pangeran sawadya-balad; sarta [f] karetana koe kami rek dihoeroean didamĕl haseup, djeung anak singa maneh bakal dihakanan koe pĕdang; sarta kami rek ngabasmi hal maneh njasaäk, dileungitkeun ti boemi, djeung sowara oetoesan maneh moal kadenge-denge deui.

a Djab. 47 : 5; 68 : 35. *b* Jĕs. 59 : 11. *c* Jĕs. 32 : 12. *d* Jĕs. 13 : 7; Dan. 5 : 6; Joël 2 : 6. *e* Jĕh. 21 : 3. *f* Djab. 46 : 10.

PASAL 3.

Pitjilakaeun [a] nagara noe hoetang gĕtih teh, noe pinoeh sakoeriling koe bohong djeung lampah ngarĕrĕdjet, sarta 2 teu eureun-eureun ngarampog. 'Tingbĕlĕdog sora pĕtjoet, tinggoeroedoeg sora roda, sarta koeda laloempat, djeung ka-3 reta tingaradjol. 'Noe toempak koeda broel ngabroel, djeung pĕdang tinggoerilap, sarta toembak tingboerinjaj; mangpirang-pirang noe kasabĕt, bangke patoempang-tindih, sarta majit taja hinggana, wani djalma titaradjong kana 4 majit. 'Pangkitoe teh tina kalobaän [b] djinahna dajang noe geulis nja loetjoe teja, toekang ngagĕndam, noe sok ngadjoewal bangsa-bangsa koe lantaran djinahna, kitoe deui kaom-kaom koe lanta-5 ran panggĕndamna. 'Masing nganjahokeun, [c] kami ngamoesoeh ka maneh, lahiran Pangeran sawadya-balad; sarta kami [d] rek njingkabkeun kĕlin samping maneh ka loehoereun beungeut maneh; djeung kami ka bangsa-bangsa rek nembongkeun orat maneh, sarta nembongkeun wiwirang maneh ka karadjaän-ka-6 radjaän. 'Malah kami ka maneh rek nemblogkeun sipat nista, sarta maneh rek didamĕl matak tjoewa, nja rek di-7 djadikeun tongtonan. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe nendjo ka maneh, bakal ngĕdjat ti maneh, bari ngomong: Ninĕwe geus diroeksak; [e] saha noe rek hawatir ka maneh? ka mana koela nja nejangan 8 noe baris ngalilipoer ka maneh? 'Naha maneh teh hade ti batan [f] No-Amon, noe pĕrnahna di sisi bangawan, kakoerilingan koe tjai; noe bentengna laoet, 9 koetana koe laoet keneh? 'Koes djeung Mĕsir minangka kabĕdasanana, sarta taja hinggana; oerang Poet djeung oerang Loeb pada asoep pangbantoe ka 10 maneh. 'Dalah eta ge geus dibojong; geus leumpang, asoep ka pangdjarahan; baroedak eta ge geus [g] dirĕmĕkkeun dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng; ari tina hal menak-menakna djalma [h] ngaraloengkeun dadoe, djeung sakabeh 11 gĕgĕdenna pada ditĕrapan rante. 'Maneh oge ĕngke [i] mabok, bakal soempoetsalindoeng; maneh oge bakal nejangan 12 benteng baris njingkiran moesoeh. 'Sakabeh ĕnggon maneh noe rareugreug ibarat tangkal kondang noe boewahna gendjah; ana digĕdagkeun, boewahna moeroeboet, ninggang soengoet noe ha-13 jang ngahakan. 'Saĕnjana, bala maneh bakal [j] sapĕrti awewe di tĕngah maneh; lawang tanah maneh ĕngke dibaroekakeun wani boengangang baris moesoeh maneh; toelak maneh bakal pada diha-14 kan seuneu. 'Geura nimbaän tjai keur maneh baris mangsa dikĕpoeng; pageuhkeun ĕnggon maneh noe rareugreug;

geura boes ka taneuh likĕt, ngaloeloeh leutak, bari koewatkeun pameuleuman bata! 15 'Didinja maneh tangtoe dihakan seuneu; maneh bakal dibasmi koe pĕdang, nja dihakan koe eta [k] sapĕrti koe lege. Geura ngalobakeun maneh [l] sapĕrti lege, nja ngalobakeun diri [m] sapĕrti simeut! 16 'Soedagar maneh reja alah batan bentang di langit; lege teh ĕngke napoek, bĕr hibĕr deui. 17 'Noe makoetaän di maneh sapĕrti simeut rejana, djeung senapati di maneh tjara goendoekan papatong, noe masanggrahan dina pagĕr-pagĕr keur mangsa tiris; dĕmi geus bidjil panon-poë mah los aproek-aproekan, sarta ĕnggonna aja teu kanjahoan. 18 'Eh, radja Asoer! toekang ngangon maneh ĕngke [n] hareës; abdi-abdi maneh noe maroelja bakal patingdjolopong; bala maneh bakal paboerisat di goenoeng-goenoeng, sarta taja noe ngoempoelkeun. 19 'Karoeksakan maneh [o] teu beunang dioebaran; raheut maneh pajah; saha-saha noe ngadenge bedja hal maneh, [p] bakal emprak-emprakan leungeun tina sabab maneh; karana ka saha kagorengan maneh teu njorang salawasna?

a Jĕh. 24 : 6. *b* Jĕr. 13 : 27; Wahj. 17 : 1; 18 : 23. *c* p. 2 : 13. *d* Jĕr. 13 : 26. *e* Jĕs. 51 : 19. *f* Jĕr. 46 : 25; Jĕh. 30 : 15. *g* Jĕs. 13 : 16. *h* Ob. 11. *i* Jĕr. 51 : 39. *j* Jĕs. 19 : 16. *k* Joël 1 : 4. *l* Jĕr. 51 : 14. *m* Jĕr. 46 : 23. *n* Jĕr. 51 : 39. *o* Jĕr. 30 : 12. *p* Sĕp. 2 : 15.

KITAB NABI HABAKOEK.

PASAL 1.

Tjeu teh [a] babawaän, noe katingali koe nabi Habakoek. *a* Nah. 1 : 1.

2 [a] Eh, Pangeran! sabaraha pilamieunana deui koering teh djĕdjĕritan, koe andjeun teu dimakboel? Koering ka andjeun sasambat aja panganijaja, doepi koe andjeun teu disalamĕtkeun. 3 'Koe naon koering koe andjeun disina nendjo kadorakaän, sarĕng kaewĕdan koe andjeun diteuteup bae? Karantĕn noe aja di hareupeun koering, anging paneungteuinganan sarawoeh panganijaja; sarĕng di dijeu aja padoe, di ditoe aja paseja. 4 'Koe pĕrkawis kitoe toret teh apĕs, sarĕng hoekoem saĕndĕngna teu bisaeun madjoe; karantĕn noe doraka ngalingkoeng ka noe bĕnĕr, noe mawi hoekoem ana madjoe sok tibalik.

a Aj. 19 : 7; Djab. 13 : 2, 3.

5 [a] Geura pada alak-ilik di oerang kapir, sarta tarendjokeun, bari hareran wani pada mĕlĕngĕk! karana kami ngadamĕl hidji padamĕlan keur djamau maraneh, anoe moal dipĕrtjaja koe maraneh, samangsa aja noe njaritakeun. 6 'Karana, masing nganjahokeun, [b] kami rek ngahoedangkeun oerang Kasdim, nja eta bangsa noe panas ati djeung kĕntjĕng lakoena; bakal indit njorang salĕgana boemi, meunangkeun pangtjitjingan anoe lain bogana. 7 'Matak baloewas nja matak sijeun eta teh; hoekoemna djeung kaloehoeranana bidjil ti dirina sorangan. 8 'Ari koedana karĕntjĕng ti batan mejong, djeung kĕsit ti batan kĕroed peuting; ari baladna noe toempak koeda tjotjongklangan; nja eta baladna noe toempak koeda teh daratangna ti noe djaoeh, halibĕr [c] djeg galoedra moeroe hakaneun. 9 'Eta kabeh pangdatangna karĕpna nganijaja; ari beungeutna tjĕpĕt noedjoe ka hareup, djeung bakal ngoempoelkeun bojongan lobana tjara keusik. 10 'Sarta eta bakal ngahinakeun ka radja-radja, djeung pangkat-pangkat koe eta bakal dipake gogondjakan; malah sakoer benteng bakal dipake gogondjakan; karana eta bakal ngaboegbroegkeun taneuh, seg benteng teh dibeunangkeun. 11 'Tidinja kĕbat deui, tjara angin, noeloejkeun djalanna, djeung migawe salah, pedah eta kakoewatanana koe manehanana dipake allah. *a* Lal. 13 : 41.

b Jĕs. 5 : 26; Jĕr. 32 : 24. *c* Aj. 9 : 26.

12 Naha andjeun Pangeran, Allah koering, lain [a] Kasoetji koering ti babaheula? Koering moal paraeh. Noen Pangeran! pangdiajakeunana koe andjeun, nja pikeun hoekoeman; noen Batoe karang! pangdiadĕgkeunana koe andjeun, 13 nja pikeun siksaän. 'Andjeun langkoeng bĕrĕsih nja sotja, teu paja ningali kawonan, sarĕng andjeun teu jasa neuteup kaewĕdan; pinahaoneun andjeun neuteup ka noe milampah tjidra, sarĕng andjeun ngantĕp eukeur noe doraka nga- 14 lĕglĕg noe bĕnĕr ti batan dirina? 'Sarĕng pinahaoneun manoesa koe andjeun didamĕl sapĕrtos laoek laoet, sapĕrtos noe tingkarajap, noe teu boga noe njang- 15 king kawasa? 'Kabeh koe eta dipĕtjatkeun koe oeseup, diroengkoep koe heurapna, dikoempoelkeun koe djaringna; koe pĕrkawis kitoe noe mawi maneha- 16 nana boengaheun sarĕng gĕraheun. 'Koe pĕrkawis kitoe noe mawi manehanana ngoerban ka heurapna sarĕng ngoekoes ka djaringna; sabab koe lantaran eta noe mawi bagianana lintoeh, sarĕng 17 katĕdaänana pĕlĕm. 'Naha sabab kitoe eta teh karah bade ngosong-ngosongkeun bae heurapna, sarĕng teu pĕtotpĕtot meuntjitan bangsa-bangsa teu make karoenja? *a* Jĕs. 43 : 15.

PASAL 2.

Kaoela sĕdja nangtoeng dina pangdjagaän kaoela, nja [a] sĕdja ngadjantĕng dina palalangon, sarta sĕdja ngadjaga, nĕgĕskeun noe koe andjeunna bade dilahirkeun ka kaoela, djeung noe koe kaoela koedoe didjawab hal [b] pangawĕ- 2 wĕleh kaoela tadi. 'Tidinja Pangeran ngawalon ka kaoela, kijeu timbalanana: [c] Toeliskeun ijeu tetendjoan, nja tjatĕt dina papan sing tetela, soepaja kĕntjĕng 3 diwatjana. 'Karana tetendjoan teh aja keneh antarana kana pimangsaeunana, tapi moeroe-moeroe kana panoengtoengan, sarta hamo bohong; oepama lila, koedoe didago-dago, sabab tangtoe pi- 4 boektieun, moal dimĕngke-mĕngke. 'Masing njaho, hate eta teh agoel, teu saestoe sadjĕro dirina; [d] ari djalma noe bĕnĕr mah pihiroepeunana koe kapĕr- 5 tjajaän. 'Djeung deui, mapan anggoer teh toekang tjidra, djalma tjirigih, djeung teu kaoer tjitjing di imah; ari napsoena [e] tjalangap sapĕrti ĕnggon noe paeh, estoe eta teh sapĕrti maot, teu daekeun seubeuh; sakabeh bangsa dirijoengkeun ka dirina, djeung sakabeh djalma di- 6 koempoelkeun ka dirina. 'Saĕnjana eta sakabehna [f] bakal ngoetjapkeun misil hal manehanana, nja njijeun sindir-sampir pĕrkara manehanana, kijeu pokna: Pibalaïeun noe moengpoeloengkeun lain bogana! (sabaraha pililaeunana?) kitoe deui noe ngabeuratkeun maneh koe hoe- 7 tang! 'Saĕnjana ngadak-ngadak pitjarĕngkateun noe ngaregel ka maneh, djeung piharoedangeun noe ngageuweung-geuweung ka maneh; sarta ma- 8 neh pidjadieun rampogeun eta. 'Sabab maneh ngarajahan bangsa noe loba, [g] noe matak maneh sabalikna ĕngke dirajahan koe sesa bangsa-bangsa; [h] tina sabab gĕtih manoesa, djeung tina panganijaja kana tanah, ka nagara djeung ka sakabeh priboemina. *a* Jĕs. 21 : 8. *b* p. 1 : 12—17. *c* Jĕs. 30 : 8. *d* 1 Moesa 15 : 6; Roem 1 : 17. *e* Jĕs. 5 : 14. *f* Mik. 2 : 4. *g* Jĕs. 33 : 1. *h* Ob. 10.

9 Pibalaïeun [a] noe ngarah kaoentoengan nista keur imahna, [b] hajang ngajakeun sajangna di noe loehoer, hajang ngaloepoetkeun diri tina leungeun ka- 10 tjilakaän! 'Pikarĕpeun maneh matak era ka imah maneh, djalan nilasan bangsa reja pisan, sarta [c] migawe dosa matak 11 tiwas diri maneh. 'Karana bata tina bilik bakal ngadjĕrit, djeung balok tina gagadjah noe pinembaleun ka dinja. *a* Sil. 1 : 19. *b* Ob. 4. *c* Sil. 20 : 2.

12 [a] Pibalaïeun noe njijeun dajeuh koe gĕtih, djeung ngadĕgkeun nagara koe 13 kagorengan! 'Masing njaho, geus pasti ti Pangeran sawadya-balad, [b] jen djalma-djalma njaroesahkeunana maneh nja baris seuneu, sarta bangsa-bangsa ngarariwoedkeunana maneh nja tjoemah-tjoe- 14 mah. 'Karana [c] boemi teh mĕngke pinoeh koe kanjaho kana kamoeljaän Pangeran, sapĕrti tjai ngalipoetan dasar laoet. *a* Jĕr. 22 : 13; Mika 3 : 10. *b* Jĕr. 51 : 58. *c* Jĕs. 11 : 9.

15 Pibalaïeun maneh, noe ka batoer mere nginoem, dibaoeran gĕndje maneh, dipalar sina mabok, hajang nendjo oratna! 16 'Maneh ĕngke seubeuh koe kahinaän, ganti kamoeljaän; maneh oge rot nginoem, bari nembongkeun kakoeloepan;

loemoer ti panangan Pangeran těngěn ěngke digilirkeun ka maneh, djeung kamoeljaän maneh ěngke kolomod koe oetah kahinaän. 17 'Karana [a] panganijaja ka goenoeng Libanon teja ěngke ngalipoetan ka maneh, kitoe deui paneungteuinganan ka sasatoan, noe singsijeuneun koe eta; tina sabab gětih manoesa, djeung tina panganijaja kana tanah, ka nagara djeung ka sakabeh priboemina.

a Jěs. 37:24.

18 [a] Naon mangpaätna artja sipat oekir, wět toekang artja njijeun eta? Naon mangpaätna artja sipat tjitak, nja eta goeroe palsoe, wět toekang artja nganděl ka beunangna ngaroepakeun, datang ka njijeun [b] aällahan bisoe? 19 'Pibalaïeun noe ka kai ngomong: Moegi ngaděg! kitoe deui ka batoe tjitjing: Mangga tanghi! Karah nja eta noe poerah ngawoeroek? Saěnjana, eta teh disapoet ěmas atawa perak, ari di djěrona mah teu pisan aja ěrohna. 20 'Děmi Pangeran mah [c] linggih di djěro kabahna noe soetji: saboemi kabeh sing tjitjing di pajoeneun andjeunna!

a Jěs. 44:9; 45:20; 46:7. b Djab. 115:5; 1 Kor. 12:2. c Djab. 11:4; Sěp. 1:7.

PASAL 3.

Ijeu paněda nabi Habakoek, lagoe Sigjonot.

2 Noen Pangeran! koering geus ngoeping tjarijos pěrkawis andjeun, mawi koering teh sijeun; noen Pangeran! padamělan andjeun moegi dihiroepkeun di ijeu těngah-těngah taoen, moegi dinjahokeun di ijeu těngah-těngah taoen; keur běndoe moegi aja manah wělas!

3 [a] Allah soemping ti Teman, noe Langkoeng Soetji soemping ti goenoeng Paran. Selah. Langit kalipoetan koe kamoeljaänana, sarta boemi teh pinoeh koe poedjian andjeunna. 4 'Ari tjahjana sapěrti tjaäng; kiwa-těngěn andjeunna diaping koe sorot; nja di dinja paminding kawasana. 5 'Ti pajoeneunana leumpang pagěboeg, djeung sapoengkoereun andjeunna bidjil kasakit panas. 6 'Děg andjeunna ngaranděg, bari ngoekoer boemi; ret ningal, matak tingrarandjoeg oerang kapir; ari goenoeng heubeul tingsalěbroet, pasir lawas tingkoedoeproek; djalan lawas noe koe andjeunna diambah. 7 'Himah Koesan koe kaoela katendjo kaheumpikan katjilakaän, djeung koelamboe di tanah Midian galoemětěr.

a 5 Moesa 33:2.

8 Naha Pangeran panas manah teh ka waloengan-waloengan? Pangběndoe teja andjeun teh naha ka waloengan-waloengan, oetawi wěra teh ka laoet, anoe mawi andjeun nitihan koeda andjeun, [a] nitihan kareta andjeun noe lantaran kasalamětan teja?

a Jěs. 66:15.

9 [a] Gondewa andjeun boeligir nja ngaboeliklak; ari soempah-soempah ka kaom teja pangandika [sajaktos]. Selah. Boemi koe andjeun disina ngarěwag koe waloengan-waloengan. 10 'Goenoeng-goenoeng narendjo ka andjeun [b] sarěng pada goemětěr; ngětjrěk tjai wani tjaäh; ari sagara njowara, bari ngadjoengdjoengkeun leungeunna ka loehoer. 11 'Panon-poë sarěng boelan [c] ngaranděg dina pěrnahna, keur aja tjaäng djamparing andjeun noe malělěsat, keur aja tjahja toembak andjeun noe ngaboerinjaj.

a Djab. 7:13. b Djab. 114:1, 4. c Jos. 10:13.

12 Andjeun ngadampal dina tanah sadjěro běndoe, nja ngirik oerang kapir sadjěro doeka. 13 'Andjeun pangmijos teh kěrsa njalamětkeun oemat andjeun, kěrsa njalamětkeun lisahan andjeun; hoeloe imah djalma doraka koe andjeun dirěmoekkeun, sarěng paděmenna diboeka dongkap ka beuheungna. Selah. 14 'Andjeun niiran hoeloe bopatina koe iteukna sorangan; ari eta teh ngaroedag sapěrtos riboet, karěpna koering sadaja dek dipaboerisatkeun; pada soeka-boengah, sěmoena hajang ngahakan noe balangsak di noe boeni. 15 'Andjeun ngadjalanan laoet, nitihan koeda andjeun, nja ngadjalanan ombak tjai gěde.

16 Ari koering ngoeping tjarijos, seg beuteung koering soemědot; tina wartos kitoe biwir koering noroktok; ari toelang koering asa kataradjang boerakrakan, sarěng koering ngadegdeg dina pěrnah koering; noe dipandang koering reureuh dina poë kasoekěran, samangsa oemat didatangan anoe dek njěsěděk ka dinja. 17 'Karana sanadjan tangkal kondang teu kěmbangan, djeung tangkal anggoer taja hasilna; pagawean tangkal djetoen loepoet, sarta lahan teu ngabidjilkeun hakaneun; domba dipotong leungit tina karapjak, djeung taja sapi dina

18 kandang-kandang: 'parandene kitoe kaoela sĕdja soeka-soeka bae di djĕro Pangeran, sĕdja gĕrah di djĕro Allah ka-19 salamĕtan kaoela. 'Pangeran, Goesti, nja kakoewatan kaoela; sarta [a] soekoe kaoela koe andjeunna tangtoe didjadikeun sapĕrti oentjal, djeung kaoela koe andjeunna tangtoe disina ngadjalanan ĕnggon kaoela noe laloehoer. *a* Djab. 18 : 34.

[a] Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat anoe kaoela. *a* Djab. 4 : 1.

KITAB NABI SĔPANYA.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka Sĕpanya, poetra Koesi, anoe poetra Gĕdalja, anoe poetra Amarja, anoe poetra Hiskia, [a] keur mangsa Josia poetra Amon, radja Joeda. *a* Jĕr. 1 : 2.

2 Kami tangtoe ngaleungitkeun saniskara ti satonggong tanah, datang ka 3 euweuhna, lahiran Pangeran.'Kami tangtoe [a] ngaleungitkeun manoesa djeung sasatoan; kami tangtoe ngaleungitkeun manoek awang-awang reudjeung laoek laoet, kitoe deui sakoer [b] tatadjongan barĕng djalma daroraka; estoe kami rek ngabasmi manoesa, dileungitkeun ti sa-4 tonggong tanah, lahiran Pangeran.'Sarta kami [c] rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun bangsa Joeda djeung ka loehoereun sakabeh priboemi Jĕroesalem; toer kami rek ngabasmi sesa pĕrkara Baäl, dileungitkeun ti ijeu ĕnggon, katoet ngaran kijai-kijai reudjeung pang-5 hoeloe-panghoeloe; 'kitoe deui sakoer noe njarĕmbah dina hateup-hateup imah ka balad langit, djeung sakoer ahli sĕmbahijang, [d] noe soempah ka Pangeran, djeung soempah njĕboet [e] Malkam ong-6 koh; 'malah-malah sakoer noe aloendoer ti poengkoereun Pangeran, sarta noe teu narejangan Pangeran, djeung teu naranjakeun andjeunna. *a* Hos. 4 : 3. *b* Jĕh. 7 : 19; 14 : 4. *c* Jĕr. 6 : 12. *d* Jĕr. 5 : 2. *e* 2 Radj. 23 : 13.

7 [a] Tjitjing di pajoeneun Goesti Pangeran! karana [b] poëan Pangeran geus deukeut; karana Pangeran geus njajagikeun koerban peuntjitan, geus njoetjikeun 8 ondanganana. 'Ari geus kitoe, dina poëan prak eta koerban peuntjitan Pangeran teh, didinja kami tangtoe njiksa ka kapala-kapala, ka anak-anak radja, djeung ka sakoer noe make papakean bangsa 9 sedjen. 'Sarta dina poë eta kami tangtoe njiksa ka sakoer [c] noe ngaloentjatan bangbaroeng, noe marinoehkeun imah djoeraganana koe beunang nganijaja 10 djeung beunang ngarinah. 'Ari dina poë eta, lahiran Pangeran, tangtoe ejar noe djĕdjĕritan ti lĕbah [d] lawang Laoek, djeung ejar noe midangdam ti lĕbah [e] bagian kadoewa, sarta ejar noe kaba-11 lahian ti lĕbah pasir-pasir. 'Eh, priboemi Maktes! geura maridangdam! karana sakabeh toekang dagang katitiwasan; sakabeh noe beurat koe doewit geus 12 dibasmi. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Jĕroesalem koe kami tangtoe dioengkaban, make damar, sarta kami tangtoe njiksa ka djalma-djalma [f] noe ngabata dina tampĕranana, noe ngaromong sadjĕro hatena: Pangeran teu mi-13 damĕl hade teu midamĕl goreng. 'Ari kamoektian eta bakal djadi rampogeun, djeung imah-imahna bakal saroewoeng; [g] ana njarijeun imah, moal dieusian koe dirina, sarta ana njarijeun kĕbon anggoer, moal anggoerna diinoem koe sorangan. *a* Hab. 2 : 20. *b* Joël 1 : 15. *c* 1 Sam. 5 : 5. *d* Nĕh. 3 : 3. *e* 2 Radj. 22 : 14. *f* Jĕr. 48 : 11. *g* Am. 5 : 11.

14 [a] Geus deukeut poë Pangeran noe gĕde teh; geus deukeut, sarta gasik katjida; ana ngagoeroeh poë Pangeran teh, djalma prawira bakal ngadĕngek kanjĕnjĕrian. 15 'Poë eta [b] nja poë bĕbĕndoe, poë kasoekĕran djeung karoepĕkan, poë noempoer djeung ngagĕmpoer, poë poëk mong-16 kleng, poë mĕndoeng boeta-rata, 'poë

nijoep sangkakala djeung sĕsĕngekan, baris ngaroeroeg ka nagara rareugreug djeung ka panggoeng laloehoer. [17] 'Ari manoesa harita koe kami bakal dibingoengkeun, sina laleumpang [c] tjara noe lolong, tina sabab pada boga dosa ka Pangeran; ari gĕtihna bakal dibahekeun sapĕrti lĕboe, djeung dagingna ditamplokkeun sapĕrti tai. [18] 'Bagija [d] perakna, bagija ĕmasna, moal bisaeun ngaleupaskeun maranehanana keur poĕan bĕbĕndoe Pangeran teh; satĕgĕsna satanah kabeh bakal datang ka lĕboer [e] koe seuneuning kasarĕgĕpan andjeunna; karana andjeunna bade ngadamĕl pĕrkara mejakkeun, sarta ngagĕntak pisan, ka sakabeh djalma eusi tanah. *a* Jĕs. 13 : 6. *b* Joël 2 : 2; Am. 5 : 18. *c* Jĕs. 59 : 10. *d* Jĕh. 7 : 19. *e* p. 3 : 8.

PASAL 2.

Koedoe [a] pada njasaran diri, eh bangsa noe teu boga kaera! geura pada njasaran, [2] 'samemeh papasten babar; da poë teh [b] ladjoe sapĕrti hoeoet; meungpeung maraneh tatjan didatangan bĕndoe Pangeran noe leuwih bangĕt, meungpeung maraneh tatjan didatangan poë bĕbĕndoe Pangeran teja. [3] 'Eh, sakoer noe sareh di djĕro tanah, noe ngalalampahkeun hoekoem Pangeran! [c] geura narejangan Pangeran; koedoe narejangan kabĕnĕran, koedoe narejangan kasarehan: malah-mandar maraneh diboenikeun keur poëan bĕbĕndoe Pangeran.
a Njanj. 3 : 40. *b* Aj. 21 : 18. *c* Jĕs. 55 : 6.

[4] Karana [a] nagara Gasa ĕngke djadi tiiseun, djeung nagara Askĕlon ĕngke soewoeng; ari nagara Asdod [b] wajah tĕngah poë bakal didjongklokkeun, djeung nagara Ekron bakal diraboet. [5] 'Pibalaïeun [c] priboemi bilangan laoet, nja eta bangsa Krete! Pangandika Pangeran ngadatangkeun tjilaka ka maraneh, oerang Kanaän, tanah oerang Pĕlisti! sarta maneh koe kami rek digĕmpoer, datang ka taja djalma noe ngeusian. [6] 'Ari eta tanah bilangan laoet teja pidjadieun pangangonan, reuteum pondok taroekang ngangon djeung karapjak domba. [7] 'Djeung deui eta bilangan teh mĕngkena pikeun sesa anak-intjoe Joeda; nja eta noe bakal ngarangon di dinja; tijap-tijap boerit pingabajakeun di djĕro imah-imah di Askĕlon; karana anak-intjoe Joeda teh [d] mĕngke dilajad koe Pangeran Allahna, sarta dibojongna teja tangtoe koe andjeunna dibalikkeun. *a* Djak. 9 : 5, 6. *b* Jĕr. 15 : 8. *c* Jĕr. 47 : 1. *d* p. 3 : 20.

[8] [a] Kami geus ngadangoe ngahinakeunana bangsa Moab djeung ngagorengkeunana oerang Amon, noe koe eta dipake ngahinakeun ka oemat kami teja, sarta pada ngagĕdekeun maneh, ngaroeroeg ka wĕwĕngkĕran eta. [9] 'Koe sabab eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, saĕnjana Moab teh ĕngke djadi [b] sapĕrti Sadoemoe, djeung oerang Amon teh sapĕrti Gomora; nja djadi milik tjoetjoek-tjoetjoekan, djeung [c] palombangan oejah, sarta bakal soewoeng salalanggĕngna; sesa oemat kami noe bakal ngarajahan inja, djeung sakarina rahajat kami noe bakal ngamilik inja. [10] 'Tah, kitoe pibeunangeunana, balĕsan kamagoenganana, tina sabab sok ngahinakeun, djeung ngagĕdekeun maneh, ngaroeroeg ka oemat Pangeran sawadya-balad. [11] 'Ĕh, matak sijeun Pangeran pingamoesoeheunana ka darinja; karana [d] sakabeh aällahan noe di boemi koe andjeunna bade disina ngaleungitan; sarta [e] djalma bakal pada njarĕmbah ka andjeunna, hidji-hidji ti ĕnggonna sorangan, saniskara poelo oerang kapir. *a* Jĕr. 48 : 27; Jĕh. 25 : 6, 8. *b* Jĕs. 13 : 19. *c* Jĕr. 17 : 6. *d* Jĕr. 10 : 11. *e* Djab. 72 : 11.

[12] Maraneh oge, oerang Koes! bakal disarabĕt koe pĕdang kami. [13] 'Toer andjeunna [a] bade njodorkeun pananganana, ngamoesoeh ka tanah kaler; nja bade ngagĕmpoer bangsa Asoer; ari [b] nagara Ninĕwe bakal didjadikeun soewoeng, nja keëng sapĕrti tĕgal lĕga. [14] 'Di tĕngah eta pingabajakeun ingon-ingon, saroepaning sato bangsa-bangsa; [c] boh kokondangan, boh landak, pimareutingeun dina hoeloe tihang-tihangna; piajaeun sora disada dina djandela-djandela, djeung dina bangbaroeng piajaeun karoeksakan; wantoe gĕbjog ki poetri koe andjeunna bade diboeliklakkeun. [15] 'Tah, pikitoeëun eta nagara noe soeka-soeka teh, noe tjitjingna sĕnang ati, [d] noe sok ngomong sadjĕro hate: Ijeu aing, euweuh deui; amboe-amboe, sakitoe soewoengna, datang ka djadi paranti ngabajak sasatoan! [e] saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal njektjrekan, bari toetoendjoek.
a p. 1 : 4. *b* Nah. 1 : 1. *c* Jĕs. 13 : 21; 34 : 11. *d* Jĕs. 47 : 8. *e* Njanj. 2 : 15.

PASAL 3.

Pibalaïeun noe mantangoel nja rĕgĕd, 2 tĕgĕs nagara noe sok nganijaja! 'Eta teu ngagoegoe kana timbalan, teu narima pamĕpĕrih; ka Pangeran hanteu ngandĕl, ka Allahna teu ngadeuheus. 3 'Kapala-kapalana di tĕngah eta nagara ibarat singa hoewang-haoeng; hakimhakimna ibarat [a] kĕroed peuting, teu 4 ngagehkeun baris isoek; 'nabi-nabina mokahaän, estoe taroekang tjidra; [b] ari panghoeloe-panghoeloena pada nganistakeun kana kasoetjian, pada sakawĕ- 5 nang-wĕnang kana toret. 'Pangeran mah [c] langkoeng bĕnĕr di tĕngah eta nagara, teu pisan midamĕl awon; [d] saban-saban isoek andjeunna nganjatakeun hoekoemna, taja towongna; tatapi djalma goreng 6 teu boga kaera. 'Reja bangsa kapir noe koe kami geus dibasmi; panggoeng-panggoengna diraroeksakkeun, loeloeroengloeloeroengna koe kami disina narikolot, datang ka taja djalma noe njorang; ari nagara-nagarana geus diboerak-barik, datang ka euweuh djalma, wani taja 7 noe ngeusian. 'Ari manah kami: tangtoe maneh sijeun koe kami, tangtoe maneh narima pamĕpĕrih; moen kitoe mah pangtjitjinganana moal dibasmi, [moal toeloes] sakabeh noe koe kami dikĕrsakeun ka dinja; kari-kari eta teh haroedang isoek-isoek, [e] ngalĕlĕbar sakabeh kalakoeanana.

a Hab. 1 : 8. *b* Jĕr. 23 : 32; Jĕh. 22 : 26. *c* 5 Moesa 32 : 4. *d* Jĕr. 7 : 13, 25. *e* Jĕr. 4 : 22.

8 Koe sabab eta, sing ngalarĕp-ngarĕp ka kami, lahiran Pangeran, nĕpi kana poë kami ngadĕg ngabojong; karana ari papasten kami, [a] rek ngarijoengkeun bangsa-bangsa, nja rek ngoempoelkeun karadjaän-karadjaän, kĕrsa [b] ngoetjoerkeun ka darinja wĕra kami, sakabangĕtan bĕndoe kami; karana saboemi kabeh bakal datang ka lĕboer [c] koe seuneuning 9 kasarĕgĕpan kami. 'Karana didinja biwir bangsa-bangsa koe kami tangtoe disalin koe biwir bĕrĕsih, soepaja pada sasambat kabeh kana djĕnĕngan Pangeran, soepaja pada koemawoela ka andjeunna 10 toenggal sataktak. 'Ti peuntaseun waloengan Koes, sakoer noe ibadah ka kami, nja eta anak oemat kami noe pabalĕntjar, [d] mĕngke pada nganteurkeun 11 koerban kadaharan kami. 'Dina mangsa eta maneh moal era-era deui tina sakabeh kalakoean maneh, anoe matak maneh masijat ka kami teja; karana didinja kami tangtoe njingkirkeun ti tĕngah maneh sakoer noe soeka-soeka di maneh bawaning kamagoengan, sarta maneh ka-hareupna moal angkoeh-angkoeh deui 12 dina goenoeng kami noe soetji. 'Ari kami di tĕngah maneh tangtoe ngarikeun oemat noe balangsak nja malarat; nja eta bakal pada njalindoeng kana 13 djĕnĕngan Pangeran. 'Sesa Israil moal marigawe kagorengan, djeung moal ngaromong bohong, sarta [e] dina soengoetna moal kapanggih letah tjidra; estoena mah bakal pada diangon, djeung ngabajak, sarta moal aja noe matak reuwas ka dinja.

a Joël 3 : 12; Ob. 15. *b* Djab. 79 : 6. *c* p. 1 : 18. *d* Jĕs. 18 : 7. *e* 1 Petr. 3 : 10; Wahj. 14 : 5.

14 [a] Eh, anak Sion! geura sĕsĕnggakan; eh, Israil! geura pada soesoerakan; eh, anak Jĕroesalem! masing boengah, sarta 15 soeka-soeka tĕroes reudjeung hate. 'Pangeran geus njingkahkeun hoekoeman ti maneh, geus ngaleungitkeun moesoeh maneh; Radja Israil, nja eta Pangeran, linggih di tĕngah maneh; [b] eta maneh 16 moal sijeun deui koe katjilakaän. 'Dina mangsa eta Jĕroesalem bakal diomongan kijeu: Eh Sion! maneh oelah rek sijeun; [c] leungeun maneh poma oelah 17 rek ngeplek. 'Pangeran, Allah maneh, linggih di tĕngah maneh, nja Prawira, jasa njalamĕtkeun; [d] tangtoe maneh koe andjeunna dipikaätoh bawaning boengah, tangtoe andjeunna ngantĕp bawaning asihna, tangtoe maneh koe andjeunna dipikagĕrah bawaning goemira. 18 'Sakoer noe nalangsa, djaoeh ti pakoempoelan, koe kami rek dikoempoelkeun, da kaäsoep batoer maneh, sasama njan- 19 dang kahinaän. 'Masing nganjahokeun, sakabeh noe njoesoekĕr ka maneh, koe kami dina mangsa eta tangtoe dioeroes; ari [e] noe tidikĕs teja koe kami tangtoe disalamĕtkeun, sarta noe diboewang teja koe kami tangtoe dikoempoelkeun, bari toeloej koe kami pada didamĕl matak ngadjadikeun poedji, djeung mashoer, di sakabeh tanah oeroetna njandang era. 20 'Dina mangsa eta maraneh koe kami tangtoe dipoelangkeun, djeung dina

mangsa eta maraneh koe kami tangtoe dikoempoelkeun; [f] karana maraneh koe kami rek didamĕl matak mashoer djeung matak ngadjadikeun poedji di sakabeh bangsa noe di boemi, [g] dimana dibojongna maraneh teja koe kami geus dibalikkeun di hareupeun panon maraneh, timbalan Pangeran.

a Jĕs. 12:6; Djak. 9:9. *b* Jĕs. 41:10; 43:1. *c* Djak. 8:9. *d* Jĕs. 62:5. *e* Mika 4:6, 7. *f* Jĕs. 62:7. *g* p. 2:7.

KITAB NABI HAGAI.

PASAL 1.

Mangsa kadoewa taoenna Darioes djoemĕnĕng radja, dina boelan noe kagĕnĕp, tanggal hidji, harita aja pangandika Pangeran, [a] koe lantaran nabi Hagai, ka Sĕroebabel poetra Saltiël, bopati Joeda, djeung ka Josoea poetra Josadak, panghoeloe agoeng, kijeu pangandikana: 2 'Aja timbalan Pangeran sawadya-balad, kijeu timbalanana: Ari omongan ijeu djalma-djalma: Tatjan datang mangsana, nja pimangsaeun ngadĕgkeun deui gĕdong Pangeran. 3 'Tidinja aja deui pangandika Pangeran koe lantaran nabi Hagai, kijeu pangandikana: 4 'Naha lĕbah maraneh karah ĕnggeus mangsa maraneh, ngeusian imah maraneh araloes, ari ijeu gĕdong mah koedoe tarikolot bae? 5 'Mana ajeuna kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Hate maraneh sing awas ka djalan maraneh. 6 'Maraneh njĕbarkeun loba, [b] ana diakoet ngan saeutik; maraneh dadaharan, tapi teu datang ka seubeuh; nginoem, tapi teu datang ka eungap; make, tapi teu datang ka haneut; sarta noe boeboeroeh, beunangna boeboeroeh boes kana radjoet noe kohok. 7 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad teh: Hate maraneh sing awas ka djalan maraneh. 8 'Geura aroenggah ka goenoeng, ngarala kai, toeloej ngadĕgkeun deui eta gĕdong; tangtoe kami misoeka ka dinja, sarta matak ngamoeljakeun kami, timbalan Pangeran. 9 'Maraneh njanghareupan kana pipaneneun, sihoreng djadi saeutik; sarta ana koe maraneh geus diakoet ka imah, seug koe kami ditijoep. Naon sababna? lahiran Pangeran sawadya-balad. Nja tina sabab gĕdong kami, noe tarikolot teja, djeung maraneh pada moeroe masing-masing ka imahna sorangan. 10 'Kitoe noe matak langit ka maraneh [c] teu noeroenkeun tji-iboen, djeung boemi teu 11 ngaloewarkeun hasilna. 'Sarta kami [d] njaoer katiga, disorangkeun ka lahan, ka goenoeng-goenoeng, ka gandoem, ka anggoer, ka minjak, djeung ka sakoer bae noe sok dibidjilkeun koe taneuh; kitoe deui ka manoesa, djeung ka sasatoan, sarta ka sakabeh oesaha leungeun.

a Esr. 5:1, 2. *b* 5 Moesa 28:38; Mik. 6:15. *c* 5 Moesa 28:23. *d* Am. 7:4.

12 Tidinja Sĕroebabel poetra Saltiël, djeung Josoea poetra Josadak, panghoeloe agoeng teja, kitoe deui sasesa djalma-djalma kabeh, pada ngagoegoe ka timbalan Pangeran Allahna, djeung ka piwoeroek nabi Hagai, sakoemaha Hagai dipiwarangna koe Pangeran, Allah maranehanana; sarta djalma-djalma teh 13 sarijeuneun koe Pangeran. 'Tidinja Hagai, piwarangan Pangeran, misaoer deui ka djalma-djalma, tina ngĕmban piwarangan Pangeran, kijeu saoerna: [a] Kami noe njarĕngan ka maraneh, lahiran Pa- 14 ngeran. 'Djeung deui Pangeran ngageuingkeun soekma Sĕroebabel poetra Saltiël, bopati Joeda, djeung soekma Josoea poetra Josadak, panghoeloe agoeng, kitoe deui soekma sasesa djalma-djalma kabeh; toeloej daratang, prak pada ngalampahkeun pagawean ka gĕdong Pangeran sawadya-balad, Allah maranehanana, 15 'dina tanggal opat likoer, boelan noe kagĕnĕp, mangsa kadoewa taoenna Darioes teja djoemĕnĕng radja.

a p. 2:4.

PASAL 2.

Dina boelan [a] noe katoedjoeh, tanggal salikoer, aja deui pangandika Pangeran koe lantaran nabi Hagai, kijeu pa- 2 ngandikana: 'Bedjakeun ka Sĕroebabel anak Saltiël, bopati Joeda, djeung ka Josoea anak Josadak, panghoeloe gĕde, sarta ka sesa djalma-djalma, kijeu nja 3 pok: 'Saha di lĕbah maraneh anoe kari, anoe nendjo ijeu gĕdong [b] keur basa make kamoeljaänana noe ti heula teja? djeung koemaha katendjona koe maraneh ajeuna? Koemaha rarasaän maraneh: noe sakijeu teh lain sasat noe taja 4 adjina? 'Parandene ajeuna [c] sing tĕgĕr bae, Sĕroebabel! lahiran Pangeran; djeung sing tĕgĕr bae, Josoea anak Josadak, panghoeloe gĕde! sarta sing tĕgĕr bae, sakabeh djalma eusi tanah! lahiran Pangeran; sing tonggoj digarawe; karana [d] kami noe njarĕngan ka maraneh, 5 lahiran Pangeran sawadya-balad. 'Ari pangandika, noe koe kami didamĕl pĕrdjangdjian ka maraneh basa maraneh boedal ti Mĕsir teja, sarta djeung Roh kami, pada tĕtĕp di tĕngah maraneh; 6 mana maraneh oelah sarijeun! 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sakali deui, moal sabaraha lilana, [e] eta kami teh bakal ngojagkeun langit reudjeung boemi, laoet reudjeung daratan. 7 'Malah kami bakal ngojagkeun sakabehna bangsa; [f] ari barang noe moeljamoelja, bogana sakabeh bangsa, mĕngke daratang, sarta ijeu gĕdong koe kami mĕngke dipinoehkeun koe kamoeljaän, 8 timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Nja kami [g] noe kagoengan perak, nja kami noe kagoengan ĕmas, lahiran Pangeran 9 sawadya-balad. 'Kamoeljaän ijeu gĕdong noe pandeuri bakal gĕde alah batan noe ti heula teja, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta dina ijeu ĕnggon mĕngke kami maparin kasalamĕtan, lahiran Pangeran sawadya-balad.

a p. 1 : 1. *b* Esr. 3 : 12. *c* Jos. 1 : 6. *d* p. 1 : 13. *e* Jĕs. 13 : 13; Ibr. 12 : 26. *f* Jĕs. 66 : 12; Djak. 14 : 14. *g* Djab. 50 : 10.

10 Dina tanggal opat likoer, boelan noe kasalapan, mangsa kadoewa taoenna keneh djoemĕnĕng Darioes, harita aja deui pangandika Pangeran koe lantaran 11 nabi Hagai; ari pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Geura nanjakeun ka panghoeloe-panghoeloe 12 pĕrkara toret, kijeu nja pok: 'Oepama aja djalma mawa laoek soetji dina toengtoeng badjoena, geus kitoe antĕl koe eta toengtoengna ka roti, ka kaolahan, ka anggoer, ka minjak, atawa ka naon bae sipat kahakanan: koemaha eta katarik soetji atawa hanteu? Ana ngawangsoel para panghoeloe, kijeu wang- 13 soelna: Hanteu. 'Mariksa deui Hagai: Oepama aja djalma [a] kanadjisan majit, seg antĕl ka naon-naon sipat noe tadi: koemaha eta katarik nadjis atawa hanteu? Ngawangsoel para panghoeloe, kijeu 14 wangsoelna: Katarik nadjis. 'Misaoer deui Hagai, kijeu saoerna: Nja kitoe pisan ijeu oemat, djeung nja kitoe pisan ijeu bangsa di pajoeneun kami, lahiran Pangeran; sarta nja kitoe pisan sakabeh pagawean leungeunna; dalah noe koe maranehanana dikoerbankeun di dinja, 15 nja nadjis eta teh. 'Dĕmi ajeuna, [b] hate maraneh sing awas kana pĕtana ti poë ijeu ka-toekangkeun, samemeh aja batoe diteundeun dina loehoer batoe deui dina 16 kabah Pangeran: 'samemeh tĕrap eta, tijap-tijap aja noe ngalanglang toempoekan gandoem anoe doewa poeloeh takĕr, wĕt ngan aja sapoeloeh; tijap-tijap aja noe ngalanglang pamĕrĕsan anggoer, pikirna dek njijoek lima poeloeh takĕr, 17 wĕt ngan aja doewa poeloeh. 'Kami ngagĕboeg ka maraneh [c] koe hama perang, hama beureum djeung hoedjan boewah, nja eta ka sakabeh pagawean leungeun maraneh; parandene maraneh teu taro- 18 bat ka kami, lahiran Pangeran. 'Hate maraneh sing awas kana pĕtana ti poë ijeu ka-toekangkeun, ti sĕmĕt tanggal opat likoer, boelan noe kasalapan, nja eta ti sĕmĕt poëan neundeun padĕmen kabah Pangeran; hate maraneh sing 19 awas. 'Naha aja keneh bibit dina para sandak? Sarta nadjan tangkal anggoer, tangkal kondang, tangkal dalima djeung tangkal djetoen teu boewahan; dĕmi ti sĕmĕt poë ijeu mah kami tangtoe maparin bĕrkah.

a 4 Moesa 19 : 11. *b* p. 1 : 5. *c* Am. 4 : 9.

20 Aja deui pangandika Pangeran ka Hagai, ngadoewa-kalian, dina tanggal opat likoer, boelan eta keneh, kijeu 21 pangandikana: 'Bedjakeun ka Sĕroebabel,

bopati Joeda, kijeu nja pok: Kami teh bakal ngojagkeun langit reudjeung 22 boemi. 'Djeung kami bakal ngabalikkeun korsi karadjaän-karadjaän, bari ngaleungitkeun pangawasa sakoer karadjaän bangsa-bangsa; malah kami bakal ngabalikkeun kareta djeung noe taroempakna, sarta ari koeda djeung noe taroempakna bakal raroeboeh, hidji-hidji 23 koe pědang batoerna. 'Dina poëan eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, kami tangtoe njandak maneh, eh Sěroebabel anak Saltiël, abdi kami! lahiran Pangeran; sarta maneh koe kami rek didjadikeun sapěrti [a] tjingtjin pangětjapan; karana nja maneh noe koe kami dipilih, lahiran Pangeran sawadya-balad.

a Jěr. 22:24.

KITAB NABI DJAKARIA.

PASAL 1.

Dina [a] boelan noe kadalapan, mangsa kadoewa taoenna djoeměněng Darioes teja, harita aja pangandika Pangeran ka nabi [b] Djakaria, poetra Berekia, anoe 2 poetra Ido, kijeu pangandikana: 'Pangeran geus běndoe ka karoehoen-karoe-3 hoen maraneh, bangět nja běndoe. 'Mana koe maneh bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: [c] Geura baralik ka kami, lahiran Pangeran sawadya-balad; ari kitoe mah kami tangtoe balik ka maraneh, tim-4 balan Pangeran sawadya-balad. 'Maraneh poma oelah rek tjara karoehoen maraneh, noe diaroewaran koe nabi-nabi [d] noe bareto, omongna: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Geura tarobat, pitjeun djalan maraneh noe garoreng djeung kalakoean maraneh noe garoreng; děmi eta teu ngagaroegoe, djeung teu ngarěgěpkeun ka kami, lahiran Pa-5 ngeran. 'Karoehoen maraneh teja, di mana ajeuna arajana? sarta ari nabi-nabi teja, naha hariroep salalanggěngna? 6 'Parandene karoehoen maraneh lain kaboeroe koe pangandika kami djeung koe pikoekoeh kami, noe koe kami diparentahkeun ka abdi-abdi kami, nja ka nabi-nabi teja? kakara tarobat, bari ngaromong kijeu: Sakoemaha Pangeran sawadya-balad ngěrsakeun ngadaměl ka koering sadaja, noeroetkeun djalan koering djeung noeroetkeun kalakoean koering teja, nja kitoe pisan ngadaměl na ka koering sadaja.

a Hag. 1:1; 2:1. *b* Esr. 5:1. *c* Mal. 3:7. *d* Jěs. 31:6; Jěr. 18:11; Jěh. 33:11.

7 Dina tanggal opat likoer, boelan noe kasawělas, nja eta boelan Sěbat, mangsa kadoewa taoenna keneh djoeměněng Darioes teja, harita aja deui pangandika Pangeran ka nabi Djakaria, poetra Berekia, anoe poetra Ido, kijeu pangandi-8 kana: 'Kaoela nendjo ti peuting, beh aja hidji djalma nitihan koeda beureum; děg eta djalma ngaraněg dina antara tangkal koepa, noe aja dina lěgok, sarta reja koeda noe ngariring, aja noe beureum, aja noe napas, djeung aja noe 9 bodas. 'Pok kaoela oendjoekan: Noen djoeragan! eta teh naon? Toeloej malaikat noe sasaoeran djeung kaoela misaoer ka kaoela kijeu: Kaoela rek nembongkeun ka maneh panghartina eta. 10 'Ngawalon eta djalma noe keur ngaraněg dina antara tangkal koepa teja, kijeu lahirna: Nja eta noe koe Pangeran di-11 piwarang aloedar-iděr di boemi. 'Pok eta pada oendjoekan ka Malaikat Pangeran, noe keur ngaraněg dina antara tangkal koepa teh, kijeu pioendjoekna: Simkoering parantos aloedar-iděr di boemi; sarěng, salěrěsna, saboemi kabeh 12 tjitjing nja djěmpe. 'Tidinja Malaikat Pangeran teh oendjoekan, kijeu oendjoekanana: Ěh, Pangeran sawadya-balad! sabaraha lamina andjeun teu ngawělasan ka Jěroesalem, sarěng ka nagara-nagara Joeda, noe koe andjeun diběndoean geus kenging [a] toedjoeh poeloeh taoen ijeu?

13 'Ladjĕng Pangeran ngawalon ka malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja, ari pangandikana ngareunah, nja pangandika matak lipoer. 14 'Toeloej malaikat noe sasaoeran djeung kaoela misaoer ka kaoela: Geura ngoewarkeun, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: [b] Kami teh goemati ka Jĕroesalem djeung ka Sion, katjida pisan nja goemati. 15 'Sarta kami bĕndoe ka eta bangsa kapir noe garĕnah, rosa katjida nja bĕndoe; doemeh kami tadi bĕndoe saeutik, dĕmi eta pada nambahan njijeun katjilakaän. 16 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Kami majoen deui ka Jĕroesalem kalawan kawĕlasan; gĕdong kami bakal diadĕgkeun deui dina djĕro eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, sarta Jĕroesalem bakal dikĕntja deui. 17 'Djeung koedoe ngoewarkeun deui, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Nagara-nagara kami mĕngke ngalĕgaän deui tina kahadean; sarta Pangeran [c] bakal ngalilipoer deui ka Sion, djeung Jĕroesalem koe andjeunna bakal dipilih deui.

a Dan. 9 : 2. *b* p. 8 : 2. *c* Jĕs. 66 : 13.

18 [a] Tidinja kaoela tjĕngkat, ret nendjo; beh aja opat tandoek. 19 'Pok kaoela mihatoer ka [b] malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja: Naon eta? Ari walonanana ka kaoela: Nja eta teh tandoek, noe mantjawoerakeun oerang Joeda, oerang Israil djeung oerang Jĕroesalem teja. 20 'Geus kitoe kaoela koe Pangeran disina nendjo opat pandaj. 21 'Pihatoer kaoela: Eta teh pangdaratangna dek migawe naon? Ngawalon malaikat, kijeu walonanana: Nja eta teh tandoek, noe mantjawoerakeun oerang Joeda teja, wani djalma hidji ge taja noe tjĕngkat sirahna; dĕmi ijeu mah pangdaratangna baris ngabĕbĕrik ka darinja, baris ngabeubeutkeun tandoek sagala bangsa kapir, noe tjarĕngkat tandoekna, ngaroeksak ka tanah Joeda, bari djalmana dipantjawoerakeun teja. *a* p. 2 : 1. *b* p. 6 : 4.

PASAL 2.

Tidinja [a] kaoela tjĕngkat deui, ret nendjo; beh aja hidji djalma, leungeunna 2 njĕkĕl tali oekoer. 'Ditanja koe kaoela: Maneh rek leumpang ka mana? Ari djawabna: Sĕdja ngoekoer Jĕroesalem, hajang tĕrang dina panggĕrĕtna djeung 3 dina palajoena. 'Beh malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja ka loewar, djeung aja hidji deui Malaikat ka loe- 4 war, njampeurkeun ka eta, 'bari nimbalan ka eta: Geura loempat, bedjakeun ka eta djalma ngora, kijeu nja pok: [b] Jĕroesalem mĕngke diĕnggonan sapĕrti nagara noe ngaboeliklak, bawaning tina loba manoesa djeung sato tjoŏ, noe ngeu- 5 sian eta. 'Djeung deui kami teh, lahiran Pangeran, [c] bakal minangka koeta seuneu ti sakoerilingna; toer kami teh bakal matak kamoeljaän di tĕngah-tĕngahna. 6 'Hajoe-hajoe, geura kalaboer [d] ti tanah kaler! lahiran Pangeran; karana kami geus ngaboerantakkeun maraneh sapĕrti noe opat angin awang-awang, lahiran 7 Pangeran. 'Hajoe, Sion, [e] noe keur ngĕnggon di anak Baboel! geura ming- 8 gat. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Kami koe andjeunna dipiwarang ka bangsa kapir noe ngarajahan ka maraneh teja, noe dimaksoed kamoeljaän; karana [f] saha-saha noe ganggoe ka maraneh, hoekoem ganggoe 9 ka siki sotja andjeunna. 'Karana, masing nganjahokeun, kami bakal ngoengkoelkeun panangan kami ka loehoereun maranehanana, sarta pada pidjadieun rajaheun pikeun sakoer noe koemawoela ka maranehanana; harita [g] maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang kami. 10 'Eh, anak Sion! [h] geura sĕsĕnggakan, sarta masing boengah; karana, masing nganjahokeun, kami rek soemping, linggih di tĕngah maneh, lahiran Pangeran. 11 'Djeung [i] loba pisan bangsa kapir noe bakal anoet ka Pangeran dina mangsa eta, pada djadi oemat kami; tatapi kami pilinggiheun teh nja di tĕngah maneh, sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang 12 kami ka maneh. 'Didinja Pangeran bakal ngamilik Joeda, djadi doeoeman andjeunna dina tanah soetji, sarta Jĕroesalem koe andjeunna bakal dipilih deui. 13 'Eh, sakabeh daging! [j] tjitjing di pajoeneun Pangeran; karana andjeunna geus goegah ti panglinggihanana noe soetji.

a p. 1 : 18; 5 : 1. *b* Jĕr. 31 : 38. *c* p. 9 : 8. *d* Jĕr. 31 : 8. *e* Jĕs. 48 : 20. *f* 5 Moesa 32 : 10. *g* p. 4 : 9. *h* Jĕs. 12 : 6; p. 9 : 9. *i* Jĕr. 50 : 5; Sĕp. 2 : 11. *j* Hab. 2 : 20; Sĕp. 1 : 7.

PASAL 3.

Tidinja malaikat teh ka kaoela nembongkeun [a] Josoea, panghoeloe agoeng, marěk di pajoeneun Malaikat Pangeran, sarta Setan nangtoeng ti katoehoeëunana, ngělakkeun Josoea. 2 'Nimbalan Pangeran ka Setan teh: [b] Pangeran moegi njeuseul ka maneh, Setan! Pangeran, [c] noe geus milih Jěroesalem, moegi njeuseul ka maneh! Naha ijeu teh lain saibarat [d] tihoel beunang ngarěboet tina djěro seuneu? 3 'Děmi Josoea make papakean kalotor, sarta marěk di pajoeneun Malaikat. 4 'Pok Malaikat nimbalan ka sakoer noe marěk di pajoeneunana, kijeu timbalanana: Geura laänan ti eta papakean kalotor noe dipake! Ladjěng nimbalan ka Josoea: [e] Tah, kami geus ngaleungitkeun ti maneh kadorakaän maneh, sarta maneh rek disalinan koe papakean midang. 5 'Ari pikir kaoela: Pantěsna eta marakekeun dastar běrěsih ka sirahna. Kaběněran eta marakekeun dastar běrěsih ka sirahna, bari andjeunna disalinan koe papakean. Ari koe Malaikat Pangeran diaděgan. 6 'Ladjěng Malaikat Pangeran ngelingan ka Josoea, ari lahirna: 7 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Oepama maneh ngalakonan djalan kami, sarta oepama maneh [f] ngadjaga kana djagaän kami, eta maneh ge bakal ngoeroeskeun ka gědong kami, samalah maneh bakal ngadjaga ka [g] boeroean kami, sarta maneh koe kami tangtoe dipaparin pigeusaneun ngadeuheus di antara ijeu noe mararěk. 8 'Eh Josoea, panghoeloe gěde! geura dengekeun, nja maneh djeung batoer-batoer maneh, noe darijoek di hareupeun maneh; karana eta sakabeh djadi djalma noe minangka toeladan; karana, masing nganjahokeun, kami rek ngadatangkeun abdi kami, nja eta [h] Siroeng teja. 9 'Karana, masing njaho, ari [i] batoe, noe koe kami geus diteundeun di hareupeun Josoea, eta hidji batoe diteuteup koe toedjoeh sotja; masing nganjahokeun, oekireunana bakal dioekir koe kami, lahiran Pangeran sawadya-balad, sarta kadorakaän tanah ijeu koe kami bakal disingkirkeun di djěro sapoë. 10 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, maraneh bakal silih-ondang batoer pada batoer ka handapeun tangkal anggoer djeung ka handapeun tangkal kondang.

[a] Hag. 1:1. [b] Joed. 9. [c] p. 1:17. [d] Am. 4:11. [e] Jěs. 6:7; 61:3. [f] Jěh. 44:15. [g] Djab. 65:5. [h] Jěs. 11:1; Jěr. 23:5. [i] Jěs. 28:16.

PASAL 4.

Tidinja malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja soemping deui, sarta ngageuingkeun kaoela, sapěrti djalma digeuingkeun tina heësna. 2 'Toeloej mariksa ka kaoela: [a] Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaoela: Koering nendjo, beh aja hidji [b] adjoeg, ěmas sakabehna; ari di loehoerna make wadah minjak, sarěng toedjoeh lampoena dina eta; aja toedjoeh koeloewoeng kana toedjoeh lampoe noe di loehoerna. 3 'Sarěng aja doewa tangkal djetoen di gigireunana, noe hidji ti katoehoeëun wadah minjak, ari noe hidji deui ti kentjaeunana. 4 'Geus kitoe kaoela pok mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaoela, kijeu pihatoer kaoela: [c] Noen djoeragan! eta teh naon? 5 'Ngawalon malaikat noe sasaoeran djeung kaoela, kijeu walonanana ka kaoela: Naha maneh teu njaho dina panghartina eta? Ari wangsoelan kaoela: Noen djoeragan! soemoehoen hanteu. 6 'Ngawalon deui malaikat, kijeu walonanana ka kaoela: Ijeu pangandika Pangeran ka [d] Sěroebabel, kijeu pangandikana: Lain koe pěrkosa, lain koe kakoewatan, istoening koe Roh kami bae, timbalan Pangeran sawadya-balad. 7 'Naon maneh, [e] goenoeng gěde? di hareupeun Sěroebabel maneh tangtoe djadi tanah rata; djeung Sěroebabel teh tangtoe ngabidjilkeun batoe panoetoep, make ajeuh-ajeuhan: Moegi aja koernija, moegi aja koernija ka dinja! 8 'Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 9 'Leungeun Sěroebabel geus neundeun paděmen ijeu gědong; nja leungeun eta keneh noe bakal nganggeuskeun inja; sarta [f] maneh tangtoe nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang kami ka maraneh. 10 'Karana saha noe njoemahkeun kana poë oentoeng leuleutikan? da mapan [g] eta toedjoehan, nja sotja Pangeran teja, [h] noe ngalingling sakoeriling boemi, pada boengah ningali babandoel radjasa ditjěkěl koe leungeun Sěroebabel. 11 'Geus

kitoe kaoela pok mihatoer deui ka malaikat: Naon eta doewa tangkal djetoen, anoe kentja-katoehoeëun adjoeg teja? 12 'Pok deui kaoela kadoewa kalina mihatoer ka andjeunna: Naon eta doewa dahan tangkal djetoen, anoe tjondong kana doewa pantjoeran ĕmas, anoe ngotjor- 13 keun ĕmas ti dirina teja? 'Ngawalon malaikat teh ka kaoela, kijeu walonanana: Naha maneh teu njaho dina panghartina eta? Ari wangsoelan kaoela: Noen djoeragan! soemoehoen hanteu. 14 'Lahiranana: [i] Nja eta noe doewa anak minjak, noe narangtoeng di pajoeneun [j] Goesti saboemi kabeh.

a Jĕr. 1:11; Am. 8:2. *b* 2 Moesa 25:31, 37. *c* p. 1:9. *d* Hag. 1:1. *e* Mat. 17:20. *f* p. 6:15. *g* p. 3:9. *h* 2 Bab. 16:9. *i* Wahj. 11:3, 4. *j* Djab. 97:5.

PASAL 5.

Tidinja [a] kaoela tjĕngkat deui, ret nendjo; beh aja hidji soerat goeloengan 2 ngalajang. 'Ngalahir malaikat teh ka kaoela: Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, koering nendjo hidji sĕrat goeloengan ngalajang; pandjangna doewa poeloeh asta, ari roe- 3 bakna sapoeloeh asta. 'Lahirna deui ka kaoela: Nja eta teh panjapa, anoe bidjil ninggang ka satanah kabeh; karana saha-saha noe maling, mangke dibĕrĕsihkeun leungit ti dijeu noeroetkeun eta; kitoe deui saha-saha noe soempah tjidra, mangke dibĕrĕsihkeun leungit ti dijeu 4 noeroetkeun eta. 'Pangdibidjilkeunana eta panjapa koe kami, lahiran Pangeran sawadya-balad, sina asoep ka imah noe maling, djeung ka imah noe soempah kana djĕnĕngan kami, tapi tjidra; sarta pitjitjingeun di tĕngah imahna, datang ka bejakna, katoet kaina djeung batana.

a p. 1:18.

5 Tidinja [a] malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja ka loewar, sarta marentah ka kaoela: Geura tjĕngkat, tendjokeun koe maneh eta noe bidjil ajeuna. 6 'Ari pihatoer kaoela: Naon eta? Lahirna: Noe bidjil teh nja eta epa. Lahirna deui: Nja eta deuleueun maranehanana di sa- 7 tanah kabeh. 'Geus kitoe, doemadakan, toetoep timah djoeng moeka; beh aja hidji awewe dijoek di djĕro eta epa. 8 'Ngalahir malaikat: Nja eta teh kadorakaän. Ngageuwat koe malaikat awewe teh direunteutkeun ka djĕro epana, bari timah beungbeurat teja direunteutkeun 9 sakali kana lijangna. 'Tidinja kaoela tjĕngkat, ret nendjo; beh aja doewa awewe ka loewar, sarta djangdjangna katĕbak angin; ari eta teh pada djangdjangan sapĕrti djangdjang bango; heg epa teh koe eta dibawa di antara boemi 10 djeung langit. 'Pok kaoela mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaoela: Epa teh koe eta awewe dibawa ka 11 mana? 'Walonanana ka kaoela: Rek dipangnjijeunkeun imah di [b] tanah Sinar; dimana geus sadija, dipĕrnahkeun di dinja, di ĕnggon bakoena.

a p. 2:3. *b* Dan. 1:2.

PASAL 6.

Tidinja [a] kaoela tjĕngkat deui, ret nendjo; beh aja opat kareta baridjil tina antara doewa goenoeng; ari goenoeng 2 teja goenoeng tambaga. 'Kareta noe pangheulana koedana beureum; kareta 3 noe kadoewa koedana hideung; 'kareta noe katiloe koedana bodas, ari kareta noe kaopat koedana bĕlang beureum. 4 'Pok kaoela mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaoela: Noen djoera- 5 gan! [b] eta teh naon? 'Ngawalon malaikat teh, kijeu lahirna ka kaoela: Nja eta noe opat angin awang-awang, keur baridjil, mantas ngadeuheusan di pa- 6 joeneun Goesti saboemi kabeh. 'Kareta noe koeda hideung teja bidjilna ka tanah kaler, sarta koeda bodas teja bidjilna noetoerkeun eta; dĕmi koeda bĕ- 7 lang teja bidjilna ka tanah kidoel. 'Ari koeda beureum teja baridjil, sarta narejangan baris leumpang, sĕdja oedaridĕr di boemi. Ari timbalanana: Djig oedar-idĕr di boemi. Seg eta oedar-idĕr 8 di boemi. 'Tidinja malaikat teh ngalahir ka kaoela, sarta bĕdas pisan, kijeu lahirna: Masing nganjahokeun, noe baridjil ka tanah kaler teja ngareureuhkeun Roh kami di tanah kaler.

a p. 5:9. *b* p. 1:19.

9 Aja deui pangandika Pangeran ka 10 kaoela, kijeu pangandikana: 'Geura njokot ti bobojongan, nja eta ti Heldai, ti Tobia djeung ti Jĕdaja, bral maneh leumpang, koedoe poë ijeu pisan, bari seug asoep ka imah Josia anak Sĕpanya, 11 noe kadatangan eta ti Baboel. 'Nja

maneh teh njokot perak djeung ĕmas, koe maneh djijeun makoeta, seg pakekeun kana sirah [a] Josoea anak Josadak, panghoeloe gĕde teja. 12 'Sarta bedjakeun koe maneh ka Josoea, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, timbalanana: Masing njaho, hidji djalma, [b] ngaran Siroeng, bakal ngaraksoek ti pĕrnahna, djeung ngadĕgkeun kabah Pangeran. 13 'Nja eta noe bakal ngadĕgkeun kabah Pangeran, sarta nja eta noe pimakeëun kaägoengan, djeung bakal tjalik dina korsina njangking kawasa; [c] malah djadi panghoeloe ongkoh dina korsina; sarta papasten kasalamĕtan piajaeun nja di antara eta doewa kapangkatan. 14 'Dĕmi makoeta teja pikeun Helem, pikeun Tobia, pikeun Jĕdaja djeung pikeun Hen anak Sĕpanya, sarta piajaeun dina kabah Pangeran keur pangingĕt-ngingĕt. 15 'Ari djalma noe djaraoeh bakal daratang, sarta ngabantoe njijeun kabah Pangeran, djeung maraneh [d] tangtoe pada nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang kami ka maraneh. Noe tadi teh piboektieun, lamoen maraneh tĕmĕn nja noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh.

a p. 3 : 1. *b* p. 3 : 8. *c* Djab. 110 : 4. *d* p. 2 : 9. 11.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, [a] mangsa kaopat taoenna Darioes teja djoemĕnĕng radja, harita aja deui pangandika Pangeran ka Djakaria dina tanggal opat, boelan noe kasalapan, nja eta boelan Kislew. 2 'Asalna aja noe didjoeroengkeun ti nagara Bet-El; nja eta Sareser, djeung Regem-Melek, sarta batoer-batoerna, noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, 3 'djeung naros ka para panghoeloe, noe njĕkĕl gĕdong Pangeran sawadya-balad, sarta ka para nabi, kijeu pihatoerna: Koemaha koering kĕdah tjeurik [b] dina boelan noe kalima, bari tjĕtjĕgah, sapĕrtos koering milampahkeun geus mangtaoen-taoen ijeu? 4 'Tidinja aja pangandika Pangeran sawadya-balad ka kaoela, 5 kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka sakabeh djalma eusi tanah, djeung ka panghoeloe-panghoeloe, kijeu nja pok: Satijap-tijap maraneh poewasa djeung aloek-aloekan dina boelan noe kalima djeung [c] dina boelan noe katoedjoeh, geus toedjoeh poeloeh taoen ijeu, naha maraneh milampah poewasa teh [d] karah koe karana kami? 6 'Kitoe deui satijap-tijap maraneh dadaharan, djeung satijap-tijap maraneh nginoem, eta maraneh dadaharan sarta nginoem teh naha lain pikeun diri maraneh? 7 'Lain kitoe pangandika, noe dioewarkeun koe Pangeran [e] koe lantaran nabi-nabi noe bareto, keur basa Jĕroesalem dieusian keneh reudjeung gĕnaheun, kitoe deui nagara-nagarana noe sakoerilingna, sarta tanah kidoel djeung tanah handap dieusian keneh?

a p. 1 : 1. *b* Jĕr. 52 : 12, 13. *c* Jĕr. 41 : 1. *d* Jĕs. 58 : 5. *e* p. 1 : 4.

8 Aja deui pangandika Pangeran ka 9 Djakaria, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, timbalanana: [a] Maraneh ngahoekoeman teh koedoe hoekoeman noe sajaktina, sarta koedoe milampah kahemanan djeung kawĕlasan 10 doeloer pada doeloer. 'Djeung [b] oelah rek nganijaja ka randa atawa ka pahatoe, ka semah atawa ka noe balangsak; sarta maraneh oelah mikiran goreng doeloer pada doeloer sadjĕro hate 11 maraneh. 'Tatapi [c] eta teja sarangeukeun ngarĕgĕpkeun, sarta [d] pada njanggakeun poendoek basangkal, djeung notorekkeun tjeulina, ĕmboeng ngadenge. 12 'Ari [e] hatena koe maranehanana didjijeun ibarat batoe paset, ĕmboeng ngadenge kana toret djeung kana pangandika, noe koe Pangeran sawadya-balad didatangkeun koe Roh andjeunna, koe lantaran nabi-nabi noe bareto; noe matak aja bĕbĕndoe bangĕt pisan ti Pa-13 ngeran sawadya-balad teh. 'Ari geus kitoe, [f] sakoemaha andjeunna njaoer, dĕmi eta teu ngadarenge, nja kitoe keneh eta sasambat, dĕmi koe kami teu didangoe, timbalan Pangeran sawadya-14 balad. 'Anggoer koe kami maranehanana dikĕboetkeun kawas koe riboet, [g] diajakeun di sakabeh bangsa, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana; sarta satinggal maranehanana tanah teh soewoeng, wani taja djalma noe njorang sarta taja noe moelang; djadi [h] tanah aloes teh koe maranehanana didjijeun karoeksakan.

a p. 8 : 16. *b* 2 Moesa 22 : 21, 22; Jĕs. 1 : 17. *c* p. 1 : 4. *d* Nĕh. 9 : 29. *e* Jĕs. 48 : 4. *f* Jĕr. 11 : 11; 14 : 12. *g* 5 Moesa 28 : 64. *h* Djab. 106 : 24.

PASAL 8.

Aja deui pangandika Pangeran sawadya-balad, pangandikana: 2 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: [a] Kami teh goemati ka Sion, katjida pisan nja goemati; estoe kami goemati teh ka dinja kalawan wĕra bangĕt pisan. 3 'Kijeu timbalan Pangeran: [b] Kami geus moelih deui ka Sion, kĕrsa linggih di tĕngah Jĕroesalem; ari Jĕroesalem teh bakal disĕboetkeun nagara Kajaktian; sarta goenoeng Pangeran sawadya-balad teh bakal disĕboetkeun goenoeng Soetji. 4 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: [c] Di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem pingarĕnggoneun keneh djalma kolot awewe-lalaki, hidji-hidji pada [d] koendang-iteuk bawaning pandjang oemoerna. 5 'Sarta loeloeroeng-loeloeroeng nagara teh bakal djĕdjĕl-pinoeh koe baroedak awewe-lalaki, noe aroelin dina loeloeroengna. 6 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Lamoen eta pĕrkara koe pangrasa sesa ijeu bangsa dina mangsa eta dikira pimoestahileun, [e] naha koe pangrasa kami oge pimoestahileun? lahiran Pangeran sawadya-balad. 7 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing nganjahokeun, kami rek njalamĕtkeun oemat kami [f] ti tanah pangbidjilan djeung ti tanah pangsoeroepan panon-poë; 8 'sarta koe kami rek diparoelangkeun, seug bakal ngarĕnggon di djĕro Jĕroesalem; [g] ari eta teh bakal oemat kami, sarta kami bakal Allahna, djeung sajaktina sarta djeung sabĕnĕrbĕnĕrna. 9 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sing tĕgĕr leungeun maraneh, eh sakoer noe dina mangsa ajeuna ngadarenge pangwoeroek kitoe ti biwir nabi-nabi, noe araja [h] keur basa njijeun padĕmen gĕdong Pangeran sawadya-balad, nja eta kabah, soepaja diadĕgkeun! 10 'Karana [i] samemeh mangsa eta, manoesa teu meunang hasil, kitoe deui sasatoan euweuh hasilna; ari noe indit sarta noe moelang taja kasĕnanganana tina sabab noe njoesoekĕr: wantoe sakabeh manoesa koe kami dikadjeunkeun moemoesoehan batoer pada batoer. 11 'Tatapi [j] ajeuna kami ka sesa ijeu bangsa moal deui-deui tjara mangsa ka toekang, lahiran Pangeran sawadya-balad. 12 'Ĕnjana mah binih bakal salamĕt; tangkal anggoer bakal boewahan, boemi bakal ngabidjilkeun hasilna, djeung langit bakal noeroenkeun tji-iboenna; nja eta saniskara koe kami tangtoe dimilikkeun ka sesa ijeu bangsa. 13 'Ari geus kitoe, sakoemaha maraneh, anak-intjoe Joeda djeung anak-intjoe Israil! [k] geus djadi sapaeun di lĕbah bangsa kapir, nja kitoe kami tangtoe njalamĕtkeun ka maraneh, sarta maraneh pidjadieun matak bĕrkah; [l] oelah rek sarijeun, sarta sing tĕgĕr leungeun maraneh. 14 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sakoemaha kami ngĕrsakeun njilakakeun ka maraneh, keur basa karoehoen maraneh njijeun pibĕndoeëun kami teja, timbalan Pangeran sawadya-balad, sarta kami teu handjakal: 15 'nja kitoe kami ngĕrsakeun dina mangsa ajeuna ngabagdjakeun ka Jĕroesalem djeung ka anak-intjoe Joeda; mana oelah rek sarijeun. 16 'Ngan ijeu pĕrkara noe koedoe dilampahkeun koe maraneh: [m] koedoe ngomong noe sajakti, oenggal-oenggal djalma djeung batoerna; ngahoekoeman teh dina lawang-lawang maraneh, koedoe sajakti sarta hoekoeman noe matak salamĕt; 17 'djeung maraneh oelah mikiran goreng batoer pada batoer sadjĕro hate maraneh; sarta oelah soeka kana soempah bohong; karana nja eta saniskara noe djadi kageuleuh kami, lahiran Pangeran.

a p. 1 : 14. *b* p. 1 : 16. *c* Jĕs. 65 : 20. *d* 2 Sam. 3 : 29. *e* Loek. 1 : 37. *f* Djab. 113 : 3; Jĕs. 49 : 12. *g* p. 2 : 11. *h* p. 4 : 9. *i* Hag. 1 : 6, 9. *j* Hag. 2 : 19. *k* Jĕr. 25 : 18. *l* Sĕp. 3 : 16. *m* p. 7 : 9; Ep. 4 : 25.

18 Aja deui pangandika Pangeran sawadya-balad ka kaoela, pangandikana: 19 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Ari poewasa [a] boelan kaopat, [b] poewasa boelan kalima, poewasa boelan katoedjoeh, djeung poewasa [c] boelan kasapoeloeh pidjadieun kaätohan, djeung kaboengahan, sarta mangsa raramean soeka-soeka pikeun anak-intjoe Joeda; ngan koedoe pada njaäh kana kajaktian djeung kana kasalamĕtan. 20 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Djeung deui mĕngke bangsa-bangsa ngaboeroeboel, sarta djalma-djalma ti nagara noe loba. 21 'Ari djalma ti hidji nagara bakal laleumpang ka hidji nagara deui, bari ngomong: [d] Hajoe, oerang geura leumpang, noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, ngadeuheus ka Pangeran sawadya-balad!

22 Koela oge sĕdja leumpang. 'Seug ngaboeroeboel bangsa noe reja djeung oerang kapir noe loba, pada ngadeuheus ka Pangeran sawadya-balad di Jĕroesalem, sarta noenoehoen ka pajoeneun Pangeran. 23 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Dina mangsa eta teh sapoeloeh djalma ti saroepaning basa oerang kapir bakal narewak, moentang ka toengtoeng badjoe sahidji oerang Jahoedi, bari ngaromong: Koela sĕdja miloe leumpang djeung maraneh; karana koela geus pada ngadenge bedja, jen Allah njarĕngan ka maraneh. *a* Jĕr. 52 : 6, 7. *b* p. 7 : 5. *c* 2 Radj. 25 : 1. *d* Jĕs. 2 : 3.

PASAL 9.

Ijeu teh [a] babawaän pangandika Pangeran pĕrkara tanah Hadrak; sarta nagara Damsik noe djadi pangreureuhanana; karana Pangeran ningalikeun ka manoesa, soemawonna ka sakabeh kaom 2 Israil; 'kitoe deui tanah Hamat, noe tĕpoeng-watĕs djeung eta; sarta [b] nagara Tiroes djeung Sidon, sabab pintĕr ka- 3 tjida. 'Ari Tiroes teh geus njijeun benteng keur dirina; sarta geus ngaboegbroegkeun perak tjara keusik, kitoe deui ĕmas 4 sapĕrti leutak loeloeroeng. 'Masing njaho, Goesti bakal ngadjongklokkeun eta; ari [c] kakawasaänana bakal digĕboeg di laoet, djeung djinisna bakal dilĕboer koe 5 seuneu. 'Nagara [d] Askĕlon bakal nendjo eta, sarta sijeun; kitoe deui Gasa, sarta goemĕtĕr katjida; pon kitoe keneh Ekron, doemeh andĕlanana meunang era; ari radja bakal leungit ti Gasa, djeung Askĕlon mĕngke teu diĕnggonan djalma. 6 'Anoe pingĕnggoneun di Asdod nja eta paranakan; sarta kamagoengan oerang 7 Pĕlisti koe kami rek dibasmi. 'Djeung gĕtihna koe kami rek disingkirkeun ti djĕro soengoetna, kitoe deui kanistaanana tina antara hoentoena; djadi eta ge pikarieun bade Allah oerang, djeung pidjadieun sapĕrti kagĕgĕdoegan di Joeda, sarta ari Ekron teh pidjadieun sa- 8 pĕrti oerang Jĕboes teja. 'Djeung kami [e] rek masanggrahan sakoeriling gĕdong kami, mĕgatan balad, oelah aja noe njorang, soemawonna balik; sarta maranehanana moal kasorang deui noe nganijaja; karana ajeuna geus ditingali koe sotja kami. *a* Jĕs. 13 : 1; Djak. 12 : 1. *b* Jĕr. 47 : 4. *c* Jĕh. 27 : 3, 26. *d* Sĕp. 2 : 4. *e* p. 2 : 5.

9 [a] Eh, anak Sion! sing gĕrah katjida; eh, anak Jĕroesalem! hajoe soerak; masing njaho, Radja maneh rek datang ka maneh, sipat adil, sarta mawa kasalamĕtan, sareh boedina, djeung toenggang kalde, nja eta kalde ngora, anak kalde 10 bikang. 'Sarta [b] kami rek ngabasmi kareta, dileungitkeun ti Epraim; kitoe deui koeda ti Jĕroesalem; malah gondewa pĕrang bakal dibasmi. Djeung deui eta bakal ngembarkeun kasalamĕtan ka oerang kapir, [c] sarta bakal moerba ti laoet tĕpi ka laoet deui, djeung ti sĕmĕt ba- 11 ngawan tĕpi ka toengtoeng boemi. 'Ari moenggoeh maneh mah, tina sabab gĕtih pĕrdjangdjian maneh, sakitan bangsa maneh koe kami dilaleupaskeun [d] ti djĕro 12 soemoer noe taja tjaian. 'Eh sakitan, noe ngalarĕp-ngarĕp! geura baralik ka ĕnggon reugreug; poë ijeu pisan kami maparin njaho, jen kami ka maneh rek 13 ngaganti doewa tikĕl. 'Karana kami geus mĕntang Joeda pikeun kami, djeung kami ngeusian gondewa koe Epraim; ari anak-anak maneh, Sion! koe kami rek digeuingkeun, sina ngaroeroeg ka anak-anak maneh, Joenani! sarta maneh koe kami rek didjadikeun ibarat pĕdang djal- 14 ma prawira. 'Malah Pangeran bakal nembongan loehoereun maranehanana, sarta [e] djamparingna bakal mĕlĕsat sapĕrti kilat; djeung Goesti Pangeran bakal nijoep sangkakala, bari madjĕng ni- 15 tihan angin riboet ti kidoel. 'Pangeran sawadya-balad noe bakal ngaraksa ka maranehanana; sarta bakal pada ngahakan, djeung ngalĕjĕkan batoe bandring; toer pada nginoem, bari ngagoeroeh kawas koe anggoer; sarta bakal parinoeh sapĕrti pangepret, tjara djoe- 16 roe-djoeroe altar. 'Djeung maranehanana koe Pangeran Allahna tangtoe disalamĕtkeun dina poëan eta, wantoe djadi ingon-ingon sarta oemat andjeunna; karana bakal ibarat pĕrmata makoeta, didjoengdjoengkeun tjara bandera, ngoeng- 17 koelan tanah andjeunna. 'Karana tada teuing kaäloesanana, djeung tada teuing kaähenganana! gandoem bakal matak moeloes baroedjang, djeung tji-anggoer bakal matak moeloes landjang-landjang.

a Mat. 21 : 5; Joh. 12 : 15. *b* Djab. 46 : 10; Mik. 5 : 9. *c* Djab. 72 : 8. *d* 1 Moesa 37 : 24. *e* Hab. 3 : 11.

PASAL 10.

Geura pada njoehoenkeun hoedjan ka Pangeran keur oesoem hoedjan pandeuri! Nja Pangerau noe ngadamĕl kilat; tangtoe ka maranehanana maparin hoedjan ngidjih keur saroepaning pĕpĕ-2 lakan dina lahan. 'Karana [a] tapekong teh ngaromongna kosong, djeung ahli noedjoem teh marĕlĕugna bohong, sarta pada njatoerkeun impian gapong, noe dipake ngalilipoer sija-sija; sabab kitoe djalma pada ngalantrah bae sapĕrti domba, pada datang ka balangsak, doemeh 3 euweuh pangangon. 'Kami bangĕt nja bĕndoe ka sakoer pangaugon, djeung kami rek njiksa ka sakoer [b] badot; karana Pangeran sawadya-balad ngalajad ka ingon-ingonna, nja eta ka anak-intjoe Joeda, sarta bakal didjadikeun sapĕrti koeda andjeunna noe leuwih moelja 4 dina pĕrang. 'Nja ti eta pibidjileun batoe djoeroe, nja ti eta pibidjileun pantjoeh, nja ti eta pibidjileun gondewa pĕrang, nja ti eta pibidjileun sakoer bobotoh 5 sarejana. 'Sarta maranehanana pidjadieun sapĕrti djalma prawira, nintjakan leutak loeloeroeng dina pĕrang; gĕr pada pĕrang, karana Pangeran noe njarĕngan ka maranehanana, sarta pada ngerakeun 6 noe taroempak koeda. 'Djeung kami rek ngabĕdaskeun anak-intjoe Joeda, sarta anak-intjoe Joesoep koe kami rek disalamĕtkeun, bari diparoelangkeun, sina matoeh deui; karana koe kami rek diwĕlasan, sarta pidjadieunana sasat koe kami tadi teu dipitjeun; karana kami, Pangeran, Allahna, sarta maranehanana 7 koe kami tangtoe dikaboel. 'Ari oerang Epraim teh pidjadieun sapĕrti djalma prawira, djeung [c] pada boengah atina kawas koe anggoer; malah anak-anakna bakal narendjo eta, bari baroengaheun; pada gĕrah atina koe hal Pangeran. 8 'Kami bakal [d] noektroek maranehanana, dikoempoelkeun, karana koe kami rek dileupaskeun; tidinja bakal ngalobaän, 9 sakoemaha ngalobaänana tadi. 'Geus kitoe maranehanana koe kami bakal disĕbar-sĕbarkeun di bangsa noe reja, djeung bakal njarĕboetkeun kami di noe djaraoeh; tangtoe pihariroepeun djeung 10 anak-anakna, sarta maroelang. 'Da maranehanana koe kami rek diparoelangkeun [e] ti tanah Mĕsir, djeung dikoempoelkeun ti tanah Asoer, bari diasoepkeun ka tanah Gilad djeung ka tanah Libanon, tatapi moal asoep sakabeh. 11 'Sarta andjeunna bakal meuntas nĕroes laoet Kasoekĕran, djeung bakal meupeuh laoet Ombak; ari sakabeh leuwi tji Ĕnil bakal saraät, kamagoengan Asoer bakal ditoeroenkeun, djeung tĕtĕkĕn karadjaän Mĕsir bakal leungit. 12 'Dĕmi maranehanana mah koe kami rek dibĕdaskeun di djĕro Pangeran; sarta pada piloemakoeëun di djĕro padjĕnĕngan andjeunna, lahiran Pangeran.

a Jĕs. 41 : 29; Jĕr. 29 : 8. *b* Jĕs. 14 : 9. *c* Djab. 104 : 15. *d* Jĕs. 5 : 26; 7 : 18. *e* Jĕs. 11 : 11.

PASAL 11.

Eh, Libanon! geura boekakeun panto maneh, [a] soepaja seuneu ngahakan 2 sakoer ki poetri maneh. 'Eh, ki djamoedjoe! geura midangdam, sabab geus roeboeh ki poetri; karana noe maroelja teja geus digĕmpoer. Eh, ki pasang Basan! geura pada midangdam, sabab leuweung 3 santosa teh geus ngagĕbroeg. 'Aja sora midangdam pangangon, sabab kamoeljaänana geus digĕmpoer; aja sora gĕgĕroengan singa ngalora, sabab [b] kama-4 goengan tji Jordan geus digĕmpoer. 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah kaoela: Geura angon eta domba peuntjiteun; 5 'karana noe ngabogaän mah mareuntjit bae ka dinja, djeung teu roemasa salah; sarta noe ngadjoewalna ngomong: Sagala poedji ka Pangeran! karana aing datang ka beunghar; djadi pangangonna teu aja karoenjana ka eta domba-dom-6 ba. 'Noe matak kami ka djalma eusi boemi moal mikaroenja deui, lahiran Pangeran; satĕgĕsna kami rek njĕrahkeun manoesa, hidji-hidji ka leungeun batoerna djeung ka leungeun radjana, masingna pada ngaroeksakkeun boemi; sarta koe kami moal dileupaskeun ti 7 leungeunna. 'Prak kaoela ngangon eta domba peuntjiteun, geus poegoeh domba noe balangsak. Sarta kaoela njokot doewa iteuk pikeun kaoela; noe hidji koe kaoela disĕboetkeun Karĕsĕpan, ari noe hidji deui disĕboetkeun Katoenggalan; toeloej domba teh koe kaoela diangon. 8 'Djeung kaoela njingkirkeun noe tiloe pangangon di djĕro saboelan; karana

hate kaoela keuheul ka darinja, djeung hate maranehanana sabalikna bosĕn ka 9 kaoela. 'Pok kaoela ngomong: Kami moal ngangon deui ka maraneh; mana-mana noe rek paeh, kadjeun paeh oge; sarta mana-mana noe katiwasan, kadjeun katiwasan oge; djeung sakoer noe kari sing silih-hakan daging batoer pada 10 batoer. 'Toeloej kaoela njokot eta iteuk kaoela, noe ngaran Karĕsĕpan teja, pek dipotongkeun, tanda ngabadakeun pĕrdjangdjian kaoela, beunang kaoela nji- 11 jeun ka eta sakabeh bangsa-bangsa. 'Ari dibadakeunana dina poë harita pisan; sarta djalan kitoe eta sakoer domba noe balangsak, noe ngaresto ka kaoela, pada nganjahokeun, jen eta teh pangandika 12 Pangeran. 'Geus kitoe kaoela mitjatoer ka eta domba: Oepama maraneh boga rasa pibĕnĕreun, geura mere boeroehan kami; tatapi oepama hanteu mah, nja kadjeun. [c] Seug eta narimbang piboeroehaneun 13 kaoela, [d] tiloe poeloeh wang perak. 'Ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: Oewang teh pitjeun pikeun toekang parijoek; wĕt aloes tĕmĕn pangadji, beunang eta naksir pihargaeun kami! Top noe tiloe poeloeh wang perak teh koe kaoela ditjokot, bari seug dialoengkeun ka djĕro gĕdong Pangeran, pikeun toekang pari- 14 joek. 'Toeloej kaoela motongkeun eta iteuk kaoela noe hidji deui, noe ngaran Katoenggalan teja, tanda ngabadakeun hal kadoeloeran Joeda reudjeung Israil.

a Jĕs. 2 : 12, 13. *b* Jĕr. 12 : 5. *c* Mat. 26 : 15 ; 27 : 9. *d* 2 Moesa 21 : 32.

15 Tidinja Pangeran nimbalan deui ka kaoela: Geura njokot deui pikeun maneh 16 parabot hidji pangangon gĕdjoel. 'Karana, masing njaho, kami mĕngke ngajakeun dina tanah hidji pangangon [a] anoe moal ngalajad ka noe keur katiwasan; ari noe kagĕbrig koe eta moal ditejangan, noe roeksak moal dioebaran, sarta noe djagdjag moal ditjoekoepan; malah tangtoe ngahakan daging anoe lintoeh, djeung datang ka ngalotjotkeun tjeker- 17 tjekerna. 'Pibalaïeun eta pangangon noe taja pedahna, noe ngamomorekeun bae ka domba teh! Leungeunna djeung panonna ti katoehoe sing keuna koe pĕdang; leungeunna sing datang ka kemper, djeung panonna ti katoehoe sing datang ka kĕntjes.

a Jĕh. 34 : 3.

PASAL 12.

Ijeu teh [a] babawaän pangandika Pangeran hal Israil.

a p. 9 : 1.

Kijeu lahiran Pangeran, [a] noe masangkeun langit, djeung ngadĕgkeun boemi, sarta ngadamĕl roh manoesa sadjĕro 2 awakna: 'Masing njaho, Jĕroesalem koe kami rek didjadikeun minangka [b] bokor pagijoengan pikeun sakabeh bangsa anoe sakoeriling; nadjan Joeda ge pikasorangeun eta, samangsa Jĕroesalem dikĕ- 3 poeng. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Jĕroesalem koe kami rek didjadikeun minangka batoe panajogean, djoengdjoengeun sakabeh bangsa; saha-saha noe mĕtjak ngadjoengdjoeng, tangtoe raraheut katjida; djeung [c] sakabeh bangsa kapir noe di boemi pikaroempoeleun 4 ngaroeroeg ka dinja. 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami tangtoe ngagĕboeg sakabeh koeda, disina bingoeng; kitoe deui ka noe taroempakna, disina gelo; tatapi [d] sotja kami bakal boeka ka anak-intjoe Joeda; ari sakabeh koeda bangsa-bangsa mah koe kami bakal di- 5 gĕboeg, disina lolong. 'Didinja sakoer gĕgĕdoeg Joeda pingaromongeun sadjĕro hatena kijeu: Priboemi Jĕroesalem matak djadi kakoewatan ka aing di djĕro 6 Pangeran sawadya-balad, Allahna. 'Dina mangsa eta sakoer gĕgĕdoeg Joeda koe kami rek didjadikeun ibarat kĕrĕn beunang njeuneuan, njanding soeloeh; djeung ibarat obor hoeroeng, njanding geugeusan; seg pada ngalĕboer ngentja-ngatoehoe ka sakabeh bangsa noe sakoeriling. [e] Ari Jĕroesalem pimatoeheun bae 7 dina pĕrnahna di Jĕroesalem. 'Djeung Pangeran bakal njalamĕtkeun ka himahhimah Joeda pangheulana; soepaja kamoeljaän bangsa Dawoed djeung kamoeljaän priboemi Jĕroesalem oelah 8 ngoengkoelan ka Joeda. 'Dina mangsa eta Pangeran tangtoe ngaraksa ka priboemi Jĕroesalem; ari sakoer [f] noe titadjongan di lĕbah maranehanana, dina mangsa eta pidjadieun sapĕrti Dawoed; djeung bangsa Dawoed pidjadieun sapĕrti Allah, nja sapĕrti [g] Malaikat Pangeran, 9 noe di hareupeun maranehanana. 'Ari geus kitoe, [h] dina mangsa eta kami tangtoe aja manah noempoerkeun sakabeh oerang kapir, noe daratang ngaroeroeg

10 ka Jĕroesalem. 'Djeung deui kami teh ka bangsa Dawoed sarta ka priboemi Jĕroesalem [i] tangtoe ngoetjoerkeun [j] Roh sih-koernija, nja Roh panoenoehoen; seg [k] bakal narendjo ka kami, noe geus ditĕwĕk koe maranehanana; djeung bakal pada aloek-aloekan tina hal andjeunna, [l] sapĕrti noe aloek-aloekan katinggal anak noenggal; sarta bakal bangĕt njeungtjeurikan andjeunna, sakoemaha njeungtjeurikanana noe katinggal anak 11 tjikal. 'Dina mangsa eta aloek-aloekanana di Jĕroesalem pirosaeun katjida, [m] sakoemaha aloek-aloekanana di Ha-12 dad-Rimon, di lĕbak Mĕgido teja. 'Ari djalma eusi tanah teh pipĕtaeunana aloek-aloekan, oenggal-oenggal bangsa sabatoer eta bae; nja eta bangsa toeroenan Dawoed, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; bangsa toeroenan Natan, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, saba-13 toer eta bae; 'bangsa toeroenan Lewi, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; bangsa Simi, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-14 awewena, sabatoer eta bae; 'sakabeh bangsa salijan ti dinja, oenggal-oenggal bangsa sabatoer eta bae; kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae.

a Jĕs. 42:5; 45:12. *b* Jĕs. 51:22. *c* p. 14:2; Wahj. 19:19; 20:8. *d* 1 Radj. 8:29. *e* p. 14:10. *f* 1 Sam. 2:4; Jĕs. 33:24. *g* 2 Moesa 23:20. *h* Wahj. 20:9. *i* Joël 3:1. *j* Roem 8:26; Ibr. 10:29. *k* Joh. 19:37. *l* Jĕr. 6:26. *m* 2 Bab. 35:22—25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta [a] piajaeun hidji soemoer moeka pikeun bangsa Dawoed sarta pikeun priboemi Jĕroesalem, baris ngaleungitkeun dosa djeung kokotoran. 2 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, [b] kami tangtoe ngabasmi sakoer ngaran brahala, dileungitkeun tina tanah, sarta moal aja noe ingĕt-ingĕt deui; sanadjan nabi-nabi reudjeung soekma nadjis oge koe kami rek dieuweuhkeun tina tanah. 3 'Ari geus kitoe, [c] lamoen aja deui nabi ngawĕdjang, toeloej indoeng-bapana, noe ngajoegakeun eta, bakal ngaromong ka dinja: Maneh teu pantĕs hiroep; karana maneh ngomong bohong mawa padjĕnĕngan Pangeran; seg indoeng-bapana, noe ngajoegakeun eta, bakal narĕwĕk 4 ka dinja lamoenna ngawĕdjang. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta nabi-nabi piareraeun, hidji-hidji tina tetendjoanana, lamoenna ngawĕdjang; sarta moal aja noe make [d] haroedoem boeloe, mam-5 brih njidraän. 'Anggoer eta ngomong kijeu: Koela mah lain nabi, satĕgĕsna koela teh toekang tani; karana aja hidji djalma mijara ka koela ti leuleutik. 6 'Sarta moen aja noe nanja ka noe kitoe: Eta raheut naon dina leungeun maneh? tangtoe kijeu djawabna: Tjeda koela diteunggeul di imah noe njaraäh ka koela.

a Jĕs. 12:3; 55:1. *b* Hos. 2:16; Sĕp. 2:11. *c* 5 Moesa 18:20. *d* 2 Radj. 1:8.

7 [a] Eh pĕdang! geura njaring, ngamoek ka pangangon kami, nja ka eta hidji djalma noe djadi kantja kami, lahiran Pangeran sawadya-balad; kadek eta pangangon; ari domba-domba teh bakal pabalĕntjar, tatapi kami tangtoe ngaoeban koe panangan kami ka eta noe 8 laleutik. 'Ari geus kitoe, di sakoeriling tanah, lahiran Pangeran, djalmana bakal dibasmi doewa bagian, hos paraeh; dĕmi noe sapĕrtiloe deui mah bakal di-9 karikeun. 'Ari eta noe sapĕrtiloe teja koe kami rek disina njorang seuneu, sarta rek dibĕsot, sapĕrti ngabĕsot perak, [b] djeung rek ditjoba, sapĕrti njoba ĕmas; nja eta noe pinjambateun kana djĕnĕngan kami, sarta koe kami tangtoe dikaboel; [c] kami bakal njĕboet: Eta teh oemat kami; ari eta bakal njĕboet: Pangeran teh Allah koering.

a Mat. 26:31. *b* 1 Petr. 1:7. *c* Hos. 2:23.

PASAL 14.

Masing njaho, pidatangeun hidji poë Pangeran, didinja djarahan ti maneh bakal dibagi-bagikeun di tĕngah maneh. 2 'Karana [a] kami bakal ngoempoelkeun sakabeh bangsa kapir ka Jĕroesalem baris mĕrangan; tangtoe nagara teh dibeunangkeun, [b] imah-imahna dirampogan, djeung awewe-awewena diparaksa; ari djalma eusi nagara noe saparo piboedaleun, asoep ka pangbojongan, dĕmi sesana djalma-djalma noe di djĕro nagara moal 3 dibasmi. 'Ladjĕng Pangeran mijos, mĕrangan ka eta bangsa kapir, sakoemaha panganggona mĕrangan dina poëan 4 djoerit. 'Dina poëan eta [c] dampalna

pingadĕgeun dina loehoer goenoeng Djetoen, noe di hareupeun Jĕroesalem, ti wetan; seug eta goenoeng Djetoen beulah ti tĕngahna, ka wetan djeung ka koelon, ngadjadi lĕbak gĕde katjida; sabeulah eta goenoeng moendoer ka kaler, ari noe sabeulah deui mah ka kidoel. 5 'Boer maraneh kalaboer, djalan eta lĕbak goenoeng kami; wantoe lĕbak goenoeng teh pinĕpieun ka Asel; ari pikaboereun maraneh nja sakoemaha maraneh kaboer bawaning sijeun koe [d] lini, keur djaman Oesia, radja Joeda teja; nja didinja pisoempingeun Pangeran, Allah kaoela; [e] ari sadajana para soetji 6 ngiring ka andjeun. 'Ari geus kitoe, dina poëan eta tjaäng teu montjorong teu 7 soerĕm; 'nja djadi poë noenggal eta teh, ngan Pangeran noe oeninga, lain beurang lain peuting; dĕmi geus kitoe, keur 8 wantji boerit braj tjaäng. 'Ari geus kitoe, dina poëan eta [f] ti Jĕroesalem bidjil tjai kahiroepan; noe saparo ngotjor ka laoet wetan, ari noe saparo deui mah ka laoet koelon; dina oesoem panas djeung dina oesoem tiris majĕng bae. 9 'Harita Pangeran djoemĕnĕng radja, ngareh salĕganing boemi. Dina mangsa eta Pangeran teh hidji, djeung padjĕ-10 nĕnganana hidji. 'Ari salĕgana tanah ijeu bakal ganti roepa, nja djadi sapĕrti tanah lapang, ti sĕmĕt Geba tĕpi ka Rimon, anoe kidoeleun Jĕroesalem; anoe matak Jĕroesalem teh [g] noenggiring, sarta pimatoeheun dina pĕrnahna, ti sĕmĕt lawang Binyamin tĕpi ka lĕbah lawang heubeul, tĕpi ka lawang Djoeroe, djeung ti papanggoengan Hananel tĕpi 11 ka pamĕrĕsan radja. 'Sarta djalma pimaratoeheun di djĕro eta nagara; djeung [h] moal aja deui sapaeun; [i] estoe Jĕroe-12 salem pingĕnggoneun sĕuang ati. 'Djeung deui kijeu balahi, noe koe Pangeran bakal dikeunakeun ka sakabeh bangsa, noe mĕrangan ka Jĕroesalem teja: dagingna disina ngaboeroekan keur eta nangtoeng keneh, djeung panonna ngaboeroekan dina kongkolakna, sarta letahna ngaboeroekan dina soengoetna. 13 'Djeung deui dina poëan eta piajaeun goedjroed ti Pangeran bangĕt katjida di maranehanana; kĕk silih-tjĕkĕl leungeun batoer pada batoer, bari ngadjoengdjoengkeun leungeun, djĕdak ka 14 leungeun batoer. 'Samalah [j] Joeda ge pimĕranganeun di Jĕroesalem. Tidinja dikoempoelkeun kamoektian sakabeh bangsa kapir anoe sakoeriling, ĕmasperak djeung papakean, loba teu kira-15 kira. 'Pon kitoe keneh pibalahieun koeda, bigal, onta reudjeung kalde, sakabeh bae sasatoan anoe aja dina sakoer pasanggrahan eta; nja sakoemaha balahi anoe tadi teja.

a p. 12:3. *b* Jĕs. 13:16. *c* Lal. 1:11, 12. *d* Am. 1:1. *e* Joed. 14. *f* Jĕh. 47:1; Joël 3:18. *g* Jĕs. 2:2; p. 12:6. *h* Wahj. 22:3. *i* Jĕr. 33:16. *j* p. 12:2.

16 Ari geus kitoe, sakoer noe kari sakabeh bangsa kapir anoe ngadatangan ka Jĕroesalem teja, [a] nja eta bakal arindit saban-saban taoen, sĕmbahijang ka Radja, tĕgĕs ka Pangeran sawadya-balad, sarta bari ngalakonan [b] pesta saoeng 17 bĕbĕtek teja. 'Dĕmi geus kitoe, manamana sagala bangsa noe di boemi teu indit ka Jĕroesalem, teu sĕmbahijang ka Radja, tĕgĕs ka Pangeran sawadyabalad mah, ka noe kitoe moal aja hoe-18 djan. 'Djeung saoepama bangsa Mĕsir hanteu indit, teu ngadeuheusan, ka eta ge moal aja; noe piajaeun teh balahi, anoe koe Pangeran bakal dikeunakeun ka sagala bangsa, noe teu arindit, teu ngalakonan pesta saoeng bĕbĕtek teja. 19 'Tah, kitoe pisiksaeun oerang Mĕsir, djeung pisiksaeun sakabeh bangsa noe teu arindit, teu ngalakonan pesta saoeng 20 bĕbĕtek. 'Dina mangsa eta sakoer gongseng koeda pimakeëun toelisan kijeu: [c] SOETJI BADE PANGERAN; sarta ari daloeng-daloeng di gĕdong Pangeran pidjadieun sapĕrti [d] pangepret-pangepret 21 di hareupeun altar. 'Malah-malah sakoer daloeng di Jĕroesalem djeung di tanah Joeda pisoetjieun bade ka Pangeran sawadya-balad; ari sakabeh djalma noe sĕdja ngoerban pidaratangeun sarta njarokot daloeng eta, bari seug diparake ngoeloeb; sarta dina mangsa eta [e] moal aja deui oerang Kanaän di djĕro gĕdong Pangeran sawadya-balad.

a Jĕs. 66:23; p. 8:22. *b* 3 Moesa 23:34. *c* 2 Moesa 39:30. *d* 2 Moesa 27:3. *e* Wahj. 21:27; 22:15.

KITAB NABI MALAKI.

PASAL 1.

Ijeu [a] teh babawaän pangandika Pangeran ka Israil, koe lantaran Malaki.

a Djak. 12 : 1.

2 Kami miasih ka maraneh, timbalan Pangeran. Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina naon andjeun miasih teh ka koering? Ari Esaoe teja lain doeloer Jakoeb? lahiran Pangeran; padahal [a] kami 3 miasih ka Jakoeb, 'dĕmi ka Esaoe mah kami migeuleuh, sarta [b] goenoeng-goenoengna koe kami geus didjadikeun soewoeng, djeung milikna dipaparinkeun 4 ka adjag-adjag tĕgal lĕga. 'Sangkilang bangsa Edom dek ngomong: Aing teh ĕnja diboerak-barik, tatapi noe tararikolot koe aing dek diadĕgkeun deui: kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Lamoen eta ngadĕgkeun, tangtoe koe kami diroentoehkeun deui; sarta djalma tangtoe pada njĕboet ka maranehanana: Wĕwĕngkĕran kadorakaän; kitoe deui: Bangsa noe dibĕndon koe Pangeran sa5 lalanggĕngna. 'Koe panon maraneh pikatendjoeün, sarta maraneh tangtoe ngaromong kijeu: Pangeran moegi diagoengkeun ka beh ditoeëun watĕs Israil!

a Roem 9 : 13. *b* Jĕr. 49 : 10, 17; Jĕh. 35 : 2—15.

6 Ari anak hormat ka bapa, badega hormat ka djoeraganana. Tjik, lamoen ĕnja kami teh [a] Rama, di mana hormatna ka kami? sarta lamoen ĕnja kami teh Goesti, di mana sijeunna koe kami? timbalan Pangeran sawadya-balad ka maraneh, panghoeloe-panghoeloe, noe pada njoemahkeun kana djĕnĕngan kami. Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering njoemahkeun teh kana djĕnĕ7 ngan andjeun? 'Eta maraneh dina altar kami sok ngahatoerkeun [b] kadaharan rĕgĕd. Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering ngarĕgĕdkeun teh ka andjeun? Nja koe omongan maraneh noe kijeu teja: Medja Pangeran teh matak 8 tjoewa. 'Sarta lamoen maraneh ngahatoerkeun [c] noe lolong baris koerban peuntjitan, teu boga rasa goreng; djeung lamoen ngahatoerkeun noe pengkor, atawa noe gĕring, teu boga rasa goreng. Geura hatoerkeun noe kitoe ka bopati maneh; koemaha bakal misoeka ka maneh, atawa narima ka maneh? timbalan 9 Pangeran sawadya-balad. 'Ari ajeuna, geura pada noenoehoen ka pajoeneun Allah, soepaja andjeunna mikoernija ka oerang. Tah, kitoe hatoeran ti leungeun maraneh; koemaha Allah pinarimaeun ka maraneh? timbalan Pangeran sa10 wadya-balad. 'Saha bae lĕbah maraneh, anggoer peundeutkeun panto kabah djeung njeungeut altar kami teu poegoeh mah! Kami teu soedi ka maraneh, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta koerban kadaharan ti leungeun maraneh 11 koe kami teu dipikasoeka. 'Karana [d] ti pangbidjilan panon-poë tĕpi ka pangsoeroepanana djĕnĕngan kami mĕngke agoeng di lĕbah oerang kapir; sarta di sambarang ĕnggon pasti pada ngahatoerkeun koerban seuseungitan kana djĕnĕngan kami, kitoe deui koerban kadaharan bĕrĕsih; karana djĕnĕngan kami mĕngke agoeng di lĕbah oerang kapir, timbalan Pangeran sawadya-ba12 lad. 'Dĕmi koe maraneh mah djĕnĕngan kami dinistakeun koe omongan maraneh noe kijeu teja: Medja Goesti teh rĕgĕd, sarta hasilna, nja eta kadaharanana, 13 matak tjoewa. 'Djeung deui tjarek maraneh: Lah, matak poesing! toer maraneh sok soemeuhah noengkoelan eta, timbalan Pangeran sawadya-balad; katoeroeg-toeroeg maraneh sok njanggakeun noe beunang ngarampas, noe pengkor, djeung noe gĕring. Kitoe maraneh njanggakeun koerban kadaharan teh; koemaha kami rek soeka nampa noe kitoe ti leungeun maraneh? timbalan 14 Pangeran. 'Sing keuna panjapa djalma noe ngabobodo, [e] boga noe djaloe dina ingon-ingonna, ana nadar toeloej ngoerbankeun ka Goesti anoe tampadaksa! Karana kami teh [f] Radja agoeng, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta djĕnĕngan kami dipikasijeun koe oerang kapir.

a 5 Moesa 32 : 6. *b* 3 Moesa 21 : 6. *c* 3 Moesa 22 : 20—22. *d* Djab. 113 : 3; Jĕs. 59 : 19. *e* 3 Moesa 22 : 18, 19. *f* Djab. 48 : 3.

PASAL 2.

Ari ajeuna, eh panghoeloe-panghoeloe! 2 Adawoehan tadi teja ka maraneh. 'Oepama maraneh [a] teu ngawaro, djeung oepama koe maraneh hanteu dipadoeli, teu njanggakeun hormat kana djĕnĕngan kami, timbalan Pangeran sawadya-balad, eta kami tangtoe ka maraneh ngadatangkeun panjapa, djeung kami pinjapaeun ka sagala bĕrkah maraneh; malah kami ĕnggeus njapa ka eta, sa- 3 bab maraneh teu padoeli. 'Masing nganjahokeun, kami rek ngalanat binih tina sabab maraneh, djeung kami rek ngawoerkeun [b] tai ka beungeut maraneh, nja eta tai koerban pesta maraneh; sarta maraneh ĕngke aja noe mawa 4 dibarĕngkeun djeung eta. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami noe ngadatangkeun dawoehan kitoe ka maraneh, soepaja pĕrdjangdjian kami tĕtĕp ka Lewi, timbalan Pangeran sa- 5 wadya-balad. 'Ari [c] pĕrdjangdjian kami ka Lewi teja, noe dipalar nja hiroep nja kasĕnangan; eta doewa pĕrkara dipaparinkeunana koe kami ka dinja soepaja sijeuneun; nja djadi sijeuneun koe kami, sarta adjriheun tina sabab djĕ- 6 nĕngan kami. 'Ari toret noe sajakti aja dina soengoetna, sarta dina biwirna teu kapanggih kagorengan; estoe loemampah reudjeung kami di djĕro kasĕnangan sarta di djĕro kaestoean, djeung loba pisan noe koe eta ditobatkeun, 7 balik tina kadorakaän. 'Karana biwir panghoeloe noe koedoe nĕtĕpkeun kanjaho, sarta mistina djalma narejangan toret ka soengoet panghoeloe; wantoe eta noe djadi piwarangan Pangeran sa- 8 wadya-balad. 'Dĕmi maraneh mah geus pada njalingkir ti djalan; loba pisan noe koe maraneh geus [d] ditaradjongkeun dina toret; ari [e] pĕrdjangdjian Lewi teja koe maraneh geus diroeksak, tim- 9 balan Pangeran sawadya-balad. 'Koe sabab eta maraneh sabalikna koe kami geus didjadikeun [f] matak tjoewa nja harina di hareupeun sakabeh djalma-djalma, toeroet sakoemaha lampah maraneh teu ngestoekeun djalan kami, djeung lampah pilih-kasih dina mĕtakeun toret.

a 5 Moesa 28 : 15. *b* 2 Moesa 29 : 14. *c* 4 Moesa 17; 5 Moesa 33 : 8—11. *d* Jĕr. 18 : 15. *e* Nĕh. 13 : 29. *f* p. 1 : 7, 12.

10 Naha oerang sakabeh teh lain toenggal [a] sarama? lain Allah hidji bae noe ngadjadikeun ka oerang? Na koe naon oerang silih-tjidraän doeloer pada doeloer, matak nganistakeun pĕrdjangdjian 11 karoehoen oerang? 'Joeda milampah tjidra, sarta di Israil djeung di Jĕroesalem pada migawe kagiroekan; karana Joeda nganistakeun kasoetjian Pangeran, noe dipikaäsih, sarta boga pamadjikan ka anak aällahan bangsa sedjen. 12 'Djalma noe milampah kitoe teh tangtoe koe Pangeran dibasmi nja noe nanjaän nja noe nembalan, dieuweuhkeun ti himah-himah Jakoeb, katoet noe njanggakeun koerban kadaharan ka Pangeran 13 sawadya-balad. 'Ijeu sapĕrkara deui sok dipigawe koe maraneh, jen altar Pangeran koe maraneh disina kalipoetan koe tji-panon, koe tjeurik djeung haharĕgoengan, datang ka andjeunna teu kĕrsaeun deui ningali kana koerban kadaharan, soemawonna aja manah njan- 14 dak ti leungeun maraneh. 'Dĕmi tjarek maraneh: Pĕrkara naon? Pĕrkara kijeu, jen Pangeran geus njaksian di antara maneh djeung [b] pamadjikan maneh ti ngongora, noe koe maneh ditjidraän, toer eta teh batoer maneh, nja pama- 15 djikan pĕrdjangdjian maneh. 'Naha Pangeran lain ngadamĕl hidji bae, sanadjan langkoeng nja kagoengan roh? Djeung koe naon ngan sahidji? Noe dipandang bibit ti Allah. Mana sing ijatna ka roh maraneh, djeung oelah rek njidra 16 ka pamadjikan maneh ti ngongora. 'Karana kami [c] migeuleuh kana hal njĕrahkeun, timbalan Pangeran, Allah Israil; kitoe deui ka noe ngalipoetan papakeanana koe panganijaja, timbalan Pangeran sawadya-balad. Mana sing ijatna ka roh maraneh, soepaja oelah milampah tjidra.

a p. 1 : 6. *b* Jĕs. 54 : 6. *c* Mat. 19 : 8.

17 Maraneh sok ngabaroebahkeun ka Pangeran koe omongan maraneh. Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering ngabaroebahkeun teh? Nja koe omongan maraneh noe kijeu teja: [a] Sahasaha noe migawe goreng, nja hade di pajoeneun Pangeran, sarta andjeunna misoeka ka noe kitoe; djeung deui: Di mana Allah noe njĕpĕng hoekoem?

a p. 3 : 14, 15.

PASAL 3.

Masing nganjahokeun, [a] kami miwarangan malaikat kami, anoe bakal njadijakeun djalan saheulaeun kami; ari eta Goesti, noe dipikahajang koe maraneh, ngadak-ngadak pidatangeunana ka kabahna, tĕgĕs Malaikat pĕrdjangdjian, noe dipikasoeka koe maraneh teja. Masing njaho, ĕngke datang, timbalan Pa-2 ngeran sawadya-balad. 'Tatapi saha noe pibisaeun tahan kana poĕan datangna, djeung saha noe pibisaeun tagĕn dina mangsa ngebrehna? Karana eta Goesti sapĕrti seuneu kamasan, djeung sapĕrti 3 saboen toekang njeuseuh. 'Bakal tjalik [b] ngalĕboer djeung ngabĕrĕsihan perak, nja ngabĕrĕsihan anak-intjoe Lewi, dibarĕsot sapĕrti ĕmas-perak; geus kitoe anak-intjoe Lewi tangtoe ngahatoerkeun koerban kadaharan ka Pangeran kala-4 wan kabĕnĕran. 'Didinja koerban kadaharan ti Joeda djeung Jĕroesalem tangtoe dipikasĕdĕp koe Pangeran, tjara keur djaman baheula, djeung sapĕrti keur ta-5 oen koena-koena. 'Sarta kami ĕngke ngadeukeutan ka maraneh pikeun ngahoekoeman; djeung kami tangtoe djadi saksi kĕntjĕng, ngadoedoeh ka sakoer [c] toekang sihir, ka sakoer [d] noe ngaranjed, ka sakoer noe soempah bohong, ka sakoer noe ngaĕrol kana koelian djalma boeboeroeh, sarta nganijaja ka randa djeung ka pahatoe, kitoe deui ka sakoer noe njoentroengkeun semah [ti kaädilan], djeung teu sarijeun koe kami, timbalan Pangeran sawadya-ba-6 lad. 'Karana ijeu kami Pangeran [e] teu keuna owah-gingsir, noe matak maraneh, anak-intjoe Jakoeb! hanteu datang ka bejak. *a* Mat. 11 : 10; Mark. 1 : 2. *b* Jĕh. 22 : 22. *c* Mik. 5 : 11. *d* Jĕr. 7 : 9. *e* 1 Sam. 15 : 29; Jak. 1 : 17.

7 Ti djaman karoehoen maraneh pisan maraneh sok njalingkir bae ti pikoekoeh kami, sarta hanteu diestoekeun koe maraneh. [a] Geura baralik ka kami, ari kitoe mah kami tangtoe balik ka maraneh, timbalan Pangeran sawadya-balad. [b] Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina 8 naon koering baralik teh? 'Naha manoesa wani ngarinah ka Allah? karana maraneh pada ngarinah ka kami. Dĕmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering ngarinah teh ka andjeun? Dina [c] pĕrpoeloehan djeung dina koerban ha-9 toeran. 'Noe matak maraneh [d] dikeunaän panjapa, sabab maraneh ngarinah 10 bae ka kami, sabangsa kabeh. 'Koedoe pada nganteurkeun sagala pĕrpoeloehan ka goedang doenya-brana, soepaja di gĕdong kami aja hakaneun; sarta kami tjoba koe maraneh lantaran kitoe, timbalan Pangeran sawadya-balad; moal gagal maraneh koe kami dipangmoekakeun [e] djandela langit, bari ngoetjoerkeun bĕrkah ka maraneh, datang ka 11 teu mahi piĕnggoneunana. 'Djeung kami tina sabab maraneh tangtoe ngalanat ka noe rek njatoean; moal koengsi ngaroeksak kana hasil taneuh maraneh; sarta tangkal anggoer di kĕbon maraneh moal boeroeng deui, timbalan Pangeran 12 sawadya-balad. 'Djeung sakabeh oerang kapir [f] tangtoe njarĕboet maraneh bagdja; karana maraneh pidjadieun tanah matak soeka, timbalan Pangeran sawadya-balad. *a* Djak. 1 : 3. *b* p. 1 : 7. *c* 2 Moesa 29 : 28; 3 Moesa 27 : 30. *d* p. 2 : 2. *e* 2 Radj. 7 : 2. *f* 5 Moesa 33 : 29.

13 Omongan maraneh sok heuras ngalawan kami, timbalan Pangeran. Dĕmi tjarek maraneh mah: Koering ngaro-14 mong naon, ngalawan andjeun? 'Tjarek maraneh: [a] Taja gawena ngabakti ka Allah; karana naon pioentoengeunana ngadjaga kana djagaän Allah, sarta leumpang mĕsoem di pajoeneun Pangeran 15 sawadya-balad? 'Mana ajeuna noe koe koela sakabeh disĕboet bagdja, nja eta noe arangkoeh; tjatjakan noe migawe kadorakaän sok diadĕgkeun; sanadjan eta teh ngadodja ka Allah, geuning pada 16 rahajoe bae. 'Mangsa eta sakoer noe ibadah ka Pangeran omong-omongan batoer pada batoer; ari Pangeran ngarĕgĕpkeun, djeung ngadangoekeun, sarta di pajoeneun andjeunna aja kitab pangeling-ngeling disĕratkeun, keur pimangpaäteun noe aribadah ka Pangeran, sarta malikir-mikir ka padjĕnĕnganana. 17 'Ari eta teh pikagoenganeun kami, timbalan Pangeran sawadya-balad, [b] dina poĕan noe rek didamĕl koe kami; sarta kami tangtoe wĕlas ka maranehanana, sakoemaha djalma wĕlas ka anak noe 18 ngawoela ka manehanana. 'Didinja maraneh tangtoe ganti pikir, ana narendjo bedana noe bĕnĕr djeung noe doraka, bedana noe ngabakti ka Allah djeung noe hanteu ngabakti. *a* p. 2 : 17. *b* p. 4 : 3.

PASAL 4.

Karana, masing njaho, poë teja ĕngke datang, hoeroeng tjara pameuleuman; harita sakabeh noe angkoeh djeung sakoer noe njijeun kadorakaän pidjadieun [a] ibarat djarami, pada didoeroek koe eta poë noe pidatangeun, timbalan Pangeran sawadya-balad; wani di maranehanana teu ngarikeun akar, soema-2 wonna dahan. 'Dĕmi keur maraneh noe ibadah kana djĕnĕngan kami mah ĕngke [b] mĕlĕtek sarangenge kabĕnĕran, mawa kawasa ngawaloejakeun di djĕro djangdjangna; toeloej maraneh pibaridjileun, sarta loeloentjatan sapĕrti anak sapi 3 ka loewar ti kandang. 'Djeung maraneh [c] bakal ngaridĕk-ngidĕk ka noe dararaka; karana pada pidjadieun lĕboe handapeun dampal soekoe maraneh, [d] dina poëan noe rek didamĕl koe kami teja, timbalan Pangeran sawadya-balad.

a Jĕs. 47:14. *b* Loek. 1:78. *c* Jĕs. 26:6. *d* p. 3:17.

4 [a] Koedoe pada ngingĕtkeun ka toret Moesa, abdi kami, noe koe kami ditimbalkeun ka dinja di Horeb, lampahkeuneun sabangsa Israil, pikoekoeh-pikoe-5 koeh djeung hoekoem-hoekoem. 'Masing njaho, [b] kami miwarangan ka maraneh nabi Elias, samemeh datang eta poë Pangeran, [c] noe gĕde nja matak sijeun. 6 'Ari eta bakal malikkeun hate bapa ka anak, kitoe deui hate anak ka bapana; soepaja kami oelah ngadatangan ngagĕboeg ka boemi, ditoempĕskeun.

a 5 Moesa 4:10; 6:3. *b* Mat. 11:14; 17:10—13; Loek. 1:17. *c* Joël 2:31.

TAMAT PĔRDJANGDJIAN LAWAS.

PĔRDJANGDJIAN ANJAR.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĔBAT

INDJIL GOESTI OERANG JESOES KRISTOES.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.
AMSTERDAM.
1891.

IJEU EUSINA KITAB PĔRDJANGDJIAN ANJAR.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

MATEOES.

PASAL 1.

Ijeu kitab sadjarah [a] Jesoes Kristoes, poetra Dawoed, sarta [b] poetra Ibrahim.
a Loek. 3 : 23. *b* 1 Moesa 22 : 18.

2 Ibrahim poepoetra [a] Ishak, Ishak poepoetra [b] Jakoeb, Jakoeb poepoetra [c] Joeda djeung saderek-saderekna lalaki; 3 'Joeda poepoetra [d] Peres djeung Serah ti Tamar, Peres poepoetra Hesron, Hesron poepoetra Ram; 4 'Ram poepoetra [e] Aminadab, Aminadab poepoetra Nahson, Nahson poepoetra [f] Salmon; 5 'Salmon poepoetra Boas ti Rahab, Boas poepoetra Obed ti Roet, Obed poepoetra Isai; 6 'Isai poepoetra radja Dawoed.
a 1 Moesa 21 : 3. *b* 1 Moesa 25 : 26. *c* 1 Moesa 29 : 35; 49 : 8. *d* 1 Bab. 2 : 4, 5, 9. *e* 1 Bab. 2 : 10. *f* Roet 4 : 21.

Ari radja Dawoed poepoetra [a] Soeleman ti pamadjikan Oeria; 7 'Soeleman poepoetra [b] Rĕhabam, Rĕhabam poepoetra Abia, Abia poepoetra Asa; 8 'Asa poepoetra Josapat, Josapat poepoetra Joram, Joram poepoetra Oesia; 9 'Oesia poepoetra Jotam, Jotam poepoetra Ahas, Ahas poepoetra Hiskia; 10 'Hiskia poepoetra Mĕnase, Mĕnase poepoetra Amon, Amon poepoetra Josia; 11 'Josia poepoetra [c] Jĕkonya djeung saderek-saderekna lalaki, keur mangsa rek [d] dibojong ka Baboel.
a 2 Sam. 12 : 24. *b* 1 Bab. 3 : 10. *c* 1 Bab. 3 : 15, 16. *d* 2 Radj. 24 : 8.

12 Dĕmi sanggeusna dibojong ka Baboel, Jĕkonya poepoetra [a] Saltiël, Saltiël poepoetra Sĕroebabel; 13 'Sĕroebabel poepoetra Abioed, Abioed poepoetra Eljakim, Eljakim poepoetra Asor; 14 'Asor poepoetra Sadok, Sadok poepoetra Akim, Akim poepoetra Elioed; 15 'Elioed poepoetra Elasar, Elasar poepoetra Matan, Matan poepoetra Jakoeb; 16 'Jakoeb poepoetra [b] Joesoep, tjaroge Mariam; nja ti dinja mĕdalna Jesoes, anoe disĕboet Kristoes teh.
a 1 Bab. 3 : 17; Esr. 3 : 2. *b* Loek. 1 : 27.

17 Ari sakabehna toeroenan ti watĕs Ibrahim dongkap ka Dawoed, opat wĕlas toeroenan; djeung ti watĕs Dawoed dongkap ka dibojong ka Baboel, opat wĕlas toeroenan; kitoe deui ti watĕs dibojong ka Baboel dongkap ka Kristoes, opat wĕlas toeroenan.

18 Ari diowokeunana Jesoes Kristoes teh kijeu: [a] Mangsa Mariam iboena keur babakalan djeung Joesoep, samemeh patĕpang, kapĕndak njiram ti Roh Soetji. 19 'Dĕmi Joesoep, pitjarogeëunana, sarehna djalma bĕnĕr sarta teu kĕrsaeun ngawirangkeun ka Mariam, noe matak sĕdjana rek ninggalkeun ririkipan bae. 20 'Dĕmi mangsa keur kitoe mamanahanana, beh [b] hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, ngalahir kijeu: Eh, Joesoep [c] poetra Dawoed! oelah inggis njokot Mariam, pigeureuhaeun sampejan; karana noe keur dibobotkeun teja eta ti Roh Soetji. 21 'Sarta bakal ngowo-

keun hidji poetra pamĕgĕt; eta koe sampejan koedoe didjĕnĕnganan [d] Jesoes; karana [e] bakal njalamĕtkeun oematna tina dosa-dosana. 22 'Ari eta sakabehna boekti, soepaja kalaksanakeun noe geus diandikakeun ti Pangeran koe lantaran nabi teja, kijeu pangandikana: 23 [f] 'Masing njaho, landjang teh bakal njiram, sarta ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, eta bakal dingaranan Imanoeël; tĕgĕsna, ari disalin basana: Allah njarĕngan oerang. 24 'Ana Joesoep geus tanghi tina sarena, toeloej ngalampahkeun sakoemaha noe dipiwarang ka andjeunna koe malaikat ti Pangeran teja, nja njandak pigeureuhaeunana. 25 'Sarta hanteu ditĕmahan dongkap ka diowokeunana poetra njikalan teja; eta toeloej didjĕnĕnganan Jesoes.

a Loek. 1 : 26—35. *b* p. 2 : 13. *c* Loek. 2 : 4. *d* Loek. 2 : 21. *e* Lal. 4 : 12. *f* Jĕs. 7 : 14.

PASAL 2.

Sanggeusna Jesoes diowokeun [a] di nagara Bet-Lehem, tanah Joedea, keur mangsa radja Herodes, djĕboel ka nagara Jĕroesalem saroemping boedjangga ti tĕbeh wetan, 2 'ari salaoerna: Di mana [b] radja oerang Jahoedi, anoe anjar diowokeun teh? karana kaoela di tĕbeh wetan geus pada nendjo [c] bentangna, sarta daratang sĕdja saroedjoed. 3 'Barang kadangoe koe radja Herodes, njĕblak; kitoe deui sanagara Jĕroesalem kabeh. 4 'Gantjang radja ngoempoelkeun sadajana panghoeloe agoeng reudjeung ahli-ahli kitab bangsa eta, bari mariksakeun di mana Kristoes bakal diowokeunana. 5 'Ari pihatoerna: Di [d] Bet-Lehem bilangan Joedea; karana geus disĕratkeunana 6 koe nabi nja kijeu: 'Ari maneh, Bet-Lehem, di tanah Joeda! moal pangleutik-leutikna di sadjĕro radja-radja Joeda; karana nja ti maneh pisoempingeun Panoetan, anoe bakal ngangon oemat kami Israil. 7 'Geus kitoe eta boedjangga teja disalaoer koe Herodes ririkipan, sarta mariksakeun ka dinja gĕmĕt pisan, waktoe iraha katembongna eta bentang teja. 8 'Tidinja dipiwarang ka Bet-Lehem; ari lahirna: Geura mijang, talengteng eta moerangkalih sing gĕmĕt pisan; oepama geus kapanggih, koedoe poepoelih ka kami, sangkan kami oge datang soedjoed ka dinja. 9 'Dĕmi eta geus ngareungeu radja, toeloej arangkat; beh bentang, noe katendjo di tĕbeh wetan teja, leumpang ti heulaeunana, datang ka ngarandĕg di loehoereun ĕnggon moerangkalih teja. 10 'Mangsa naringali bentang teh, kalangkoeng-langkoeng aratoheunana. 11 'Tidinja arasoep ka boemi, kapĕndak eta moerangkalih djeung Mariam iboena; brĕk pada mĕndĕk, saroedjoed ka dinja; geus kitoe moeka radja-branana, [e] seug njanggakeun pangabakti, ĕmas, doepa reudjeung moer. 12 'Sanggeusna meunang pitoedoeh ti Allah dina impian, oelah baralik deui ka Herodes, toeloej maroelang ka nagarana, njorang djalan sedjen.

a Loek. 2 : 4. *b* Loek. 1 : 33. *c* 4 Moesa 24 : 17. *d* Mik. 5 : 1; Joh. 7 : 42. *e* Djab. 72 : 10, 15.

13 Mangsa geus arangkat, beh [a] hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, ngalahir kijeu: Geura tanghi, tjandak eta moerangkalih reudjeung iboena, toeloej kaboer ka Mĕsir; di dinja bae nja aja tĕpi ka dipoepoelihan deui koe kami; karana Herodes bakal nejangan eta moerangkalih, sĕdja dek maehan. 14 'Ladjĕng Joesoep tanghi, njandak eta moerangkalih djeung iboena ti peuting, geus kitoe angkat ka Mĕsir. 15 'Ari tjalikna di dinja dongkap ka maotna Herodes; soepaja kalaksanakeun noe geus diandikakeun ti Pangeran koe lantaran nabi teja, kijeu pangandikana: [b] Poetra kami koe kami geus disaoer ti Mĕsir. 16 'Mangsa kamanah koe Herodes, jen ditjidraän koe boedjangga-boedjangga teja, bĕndoe kaliwat-langkoeng, toeloej miwarangan ngagĕmpoer sakabeh baroedak lalaki anoe aja di Bet-Lehem sawĕwĕngkĕranana, anoe oemoer doewa taoen ka handap, noeroetkeun waktoe beunang mariksa ti boedjangga-boedjangga teja. 17 'Didinja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe nabi Jĕrmia teja, kijeu lahirna: 18 [c] 'Di nagara Ramah kadenge sowara, djĕdjĕritan, tjeurik sarta gĕgĕroengan rosa; Rahel njeungtjeurikan anak-anakna, sarta teu daekeun dioepahan, sababna geus teu aja.

a p. 1 : 20. *b* Hos. 11 : 1. *c* Jĕr. 31 : 15.

19 Dĕmi mangsana Herodes geus maot, beh hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, keur aja di Mĕsir, 20 'ari lahirna: Geura tanghi, tjandak eta moerangkalih reudjeung

iboena, geus kitoe bral moelih ka tanah Israil; karana sakoer noe ngarah pati 21 moerangkalih teja, geus paraeh. 'Ladjĕng Joesoep tanghi, njandak eta moerangkalih djeung iboena, tidinja soem- 22 ping ka tanah Israil. 'Tatapi barang ngareungeu bedja, jen Arhelaoes djĕnĕng radja di Joedea, ngagantian Herodes ramana, sijeuneun Joesoep teh angkat ka dinja; dĕmi geus nampa pitoedoeh ti Allah dina impian, ladjĕng 23 angkat kana wĕwĕngkĕran Galilea.'Geus soemping, ladjĕng tjalik di nagara noe ngaran [a] Nasaret; soepaja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe para nabi, jen andjeunna bakal disĕboet [b] Nasarani. *a* Loek. 2 : 4, 39. *b* Jĕs. 53 : 3; Joh. 1 : 46.

PASAL 3.

Dina mangsa eta soemping [a] Johannes toekang ngabanjoe, sarta ngawoeroek 2 di tĕgal lĕga Joedea.'Ari lahirna: [b] Geura tarobat; karana karadjaän sawarga geus 3 deukeut. 'Karana nja eta noe geus dilahirkeun koe nabi Jĕsaja, kijeu lahirna: [c] Aja sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga kijeu: Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura ngalĕmpĕngkeun dja- 4 lan-djalan andjeunna. 'Dĕmi Johannes teja [d] panganggona boeloe onta, ari angkengna nganggo beulitan koelit, kadaharanana [e] simeut djeung madoe leu- 5 weung. 'Tidinja oerang Jĕroesalem, djeung satanah Joedea, kitoe deui tanah anoe sakoeriling tji Jordan, pada boe- 6 dal moeroeboel ka Johannes; 'sarta toeloej koe Johannes dibaranjoean ka tji Jordan, bari pada ngakoekeun dosa- 7 dosana. 'Mangsa ningali loba [f] ahli parisi djeung ahli sadoeki daratang ka pangbanjoena, ladjĕng dilahiran kijeu: Eh, [g] anak oraj wĕlang! saha noe geus noedoehkeun ka maraneh njingkiran 8 bĕbĕndoe noe mĕngke datang? 'Manana geura ngabaridjilkeun boewah-boewah 9 anoe tĕroes djeung pĕrtobat. 'Djeung maraneh oelah aja pikir dek ngaromong di djĕro hate: [h] Nja Ibrahim rama aing; karana kami ngabedjakeun ka maraneh, jen Allah ijasaeun ngadjadikeun anak- 10 anak keur Ibrahim tina eta batoe. 'Samalah kampak geus disandingkeun dina akar tatangkalan; [i] nja oenggal-oenggal tangkal noe teu baroewahan noe hade, tangtoe ditoewar, toeloej dialoeng- 11 keun kana seuneu. 'Ari kami mah [j] ngabanjoean soteh ka maraneh koe tjai bae, soepaja tarobat; tatapi anoe soemping pandeurieun kami, eta langkoeng kawasa ti batan kami, kami hanteu lajak mangmawakeun taroempah-taroempahna atjan; nja eta noe bakal ngabanjoean ka maraneh koe Roh Soetji 12 sarta koe seuneu. 'Ari pananganana njandak [k] njiroena, bakal napi beunang ngirikna; tarigoena bakal dikoempoelkeun kana koedang, ari hoeoet mah bakal dihoeroe koe seuneu noe teu beunang dipareuman. *a* Mark. 1 : 4; Loek. 3 : 2. *b* p. 4 : 17. *c* Jĕs. 40 : 3; Joh. 1 : 23. *d* 2 Radj. 1 : 8. *e* 3 Moesa 11 : 22. *f* p. 22 : 23; 23 : 2. *g* p. 23 : 33. *h* Joh. 8 : 33. *i* p. 7 : 19. *j* Joh. 1 : 26; Lal. 1 : 5; 2 : 3, 4. *k* Jĕr. 15 : 7.

13 Geus kitoe [a] Jesoes soemping ti Galilea ka tji Jordan, ka Johannes, kĕrsana 14 hojong dibanjoean. 'Dĕmi koe Johannes dihalangan, bari kijeu oendjoekanana: Anggoer simkoering noe kĕdah dibanjoean koe andjeun; naha andjeun wĕt 15 soemping ka simkoering? 'Tatapi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Eta kadjeun; karana oerang pada kawadjiban sakitoe, ngestokeun sakoer kabĕnĕran. Toeloej 16 Johannes ngiringan. 'Sanggeusna Jesoes dibanjoean, harita keneh bandjat ti djĕro tjai; doemadakan, andjeunna dipangmoekakeun langit; ladjĕng ningali [b] Roh Allah loengsoer sapĕrti djapati, ning- 17 gang ka salira andjeunna; 'sarta, doemadakan, aja gĕntra ti langit, pangandikana kijeu: [c] Nja ijeu Poetra kami noe kaäsih, anoe dipikarĕsĕp koe kami. *a* Mark. 1 : 9. *b* Joh. 1 : 32. *c* p. 12 : 18; 17 : 5; 2 Petr. 1 : 17.

PASAL 4.

Geus kitoe [a] Jesoes ditjandak koe Roh ka tĕgal lĕga, soepajana digoda koe 2 Iblis. 'Ari geus saoem [b] opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana, ahir- 3 ahir palajeun toewang. 'Tidinja toekang ngagoda teh njampeurkeun ka Jesoes, oendjoekanana kijeu: Lamoen ĕnja andjeun Poetra Allah, geura piwarang eta 4 batoe-batoe sina djaradi roti. 'Ari Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [c] Manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening koe oenggal-oenggal pangandika, noe ka loewar ti lambe Allah.

5 'Geus kitoe Jesoes koe Iblis dibawa ka [d] nagara soetji teja, sarta diteundeun 6 dina poentjak kabah; 'bari oendjoekan kijeu: Lamoen ěnja andjeun Poetra Allah, tjik geura ngaragragkeun andjeun; karana geus dioengělkeun dina Kitab, [e] jen Pangeran bakal nimbalan ka para malaikatna tina pěrkawis andjeun, soepaja njarangga ka andjeun, sangkan dampal andjeun oelah koengsi tigasroek kana batoe. 7 'Ngalahir Jesoes ka dinja: Aja deui noe geus dioengělkeun kijeu: [f] Maneh oelah dek njoba ka Pangeran, Allah maneh. 8 'Seug deui koe Iblis dibawa ka sahidji goenoeng anoe loehoer katjida, sarta ditoedoeh-toedoehkeun ka sakabehna karadjaän alamdoenya reudjeung kamoeljaänana; 9 'bari oendjoekan kijeu: Eta sakabehna pěrkawis, kaoela sědja njanggakeun ka andjeun, lamoen andjeun kěrsa měnděk 10 njěmbah ka kaoela. 'Ladjěng Jesoes ngalahir ka dinja: Geura los, Setan! karana geus dioengělkeun dina Kitab kijeu: [g] Maneh koedoe njěmbah ka Pangeran, Allah maneh, djeung koedoe ngabakti 11 ngan woengkoel ka andjeunna bae. 'Geus kitoe Iblis teh oendoer bae; djěboel malaikat ngadareuheusan sarta ngalalajanan ka Jesoes. *a* Mark. 1:12; Loek. 4:1; Ibr. 4:15. *b* 2 Moesa 34:28; 1 Radj. 19:8. *c* 5 Moesa 8:3. *d* Něh. 11:1. *e* Djab. 91:11, 12. *f* 5 Moesa 6:16. *g* 5 Moesa 6:13; 10:20.

12 Sanggeus Jesoes ngadangoe warta, [a] jen Johannes geus disěrahkeun, ladjěng 13 moelih deui ka Galilea. 'Ari Nasaret ditilar, nja ngalih ka Kapernaoem, noe pěrnahna di sisi laoet, těpoeng-watěs 14 Sěboeloen djeung Naptali; 'soepaja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe 15 nabi Jěsaja teja, kijeu lahirna: [b] 'Ari tanah Sěboeloen djeung tanah Naptali, djalan mapaj laoet, peuntaseun tji Jor-16 dan, Galilea oerang kapir. 'Ari bangsa noe dijoek di noe poëk, geus neudjo tjahaja hibar; sarta sakoer noe darijoek dina tanah djeung kalangkang maot, eta katodjo koe tjahaja.

a Mark. 1:14; Loek. 4:14. *b* Jěs. 8:23; 9:1.

17 Tina mangsa harita Jesoes ngamimitian ngawoeroek; ari lahiranana: [a] Geura tarobat; karana karadjaän sawarga geus deukeut. *a* p. 3:2; Mark. 1:15.

18 Mangsa [a] Jesoes keur angkat di sisi laoet Galilea, ningali doewa djalma pada saderek, nja eta [b] Simon, noe katělah Petroes, djeung Andreas saderekna, keur pada lintar di laoet; karana djadi palika. 19 'Geus kitoe dilahiran kijeu: Geura ngiring ka kami; maraneh koe kami rek 20 didjijeun [c] palika djalma. 'Ari eta padaharita [d] ninggalkeun heurapna, seug 21 ngariring ka Jesoes. 'Barang geus ladjěng angkatna, ningali deui doewa djalma pada saderek, nja eta [e] Jakoboes poetra Sěbědeoes, djeung Johannes saderekna, araja dina parahoe reudjeung Sěbědeoes ramana, keur ngarajoeman 22 heurapna; toeloej disaoer. 'Ari eta padaharita ninggalkeun parahoe djeung ramana, seug ngariring ka Jesoes.

a Mark. 1:16. *b* Joh. 1:42. *c* Jěr. 16:16. *d* p. 19:27. *e* Loek. 5:10.

23 Geus kitoe Jesoes oedar-iděr satanah Galilea, bari ngawoeroek di masigitmasigitna, sarta ngoewarkeun [a] Indjil tina karadjaän teja, kitoe deui njageurkeun sagala roepa panjakit djeung sagala roepa kalaraän ka djalma-djalma. 24 'Ari pěrkara Jesoes kaoewar-aerkeun di sakoeriling tanah Sam; sarta djalma pada njanggakeun ka andjeunna sakoer noe garěring, noe kataradjang roeparoepa panjakit djeung kanjěri, anoe kaäsoepan setan, noe sakalor, sarta noe djingdjingeun; ladjěng ditjalageurkeun. 25 'Djeung loba pisan djalma noe ngariring ti Galilea, ti Dekapolis, ti Jěroesalem, ti Joedea, djeung ti peuntaseun tji Jordan. *a* Mark. 1:15.

PASAL 5.

Mangsa katingali eta djalma-djalma, Jesoes naek ka goenoeng; ari geus linggih, moerid-moerid pada ngadeuheu-2 san. 'Ladjěng ngěngahkeun lambena, ngawoeroek ka darinja; ari lahiranana:

3 [a] Salamět anoe malarat soekmana; karana eta noe pibogaeun karadjaän sawarga. *a* Loek. 6:20.

4 Salamět anoe prihatin; karana eta noe bakal dililipoer.

5 Salamět anoe sareh; [a] karana eta noe bakal kawarisan boemi. *a* Djab. 37:11.

6 Salamět anoe ponjo djeung [a] halabhab kana kaběněran; karana eta noe bakal diseubeuhan. *a* Sil. 21:21; Jěs. 55:1.

7 Salamět anoe karoenjaän; karana eta noe bakal dikaroenjaän deui.

8 Salamĕt [a] anoe bĕrĕsih hatena; karana eta noe bakal nendjo ka Allah.

a Djab. 24 : 3—5.

9 Salamĕt anoe soeka ngarapihkeun; karana eta noe bakal disĕboetkeun poetra Allah.

10 Salamĕt [a] anoe dikanijaja koe tina kabĕnĕran teja; karana eta noe pibogaeun karadjaän sawarga. 11 'Salamĕt maraneh, [b] lamoen dihina-hina djeung dikanijaja, sarta pada ngoepat ka maraneh koe sagala kagorengan, tatapi bohong, nja tina sabab kami. 12 'Masing saroeka sarta garĕrah; karana pigĕdeëun gandjaran maraneh di sawarga; karana [c] nja kitoe nganijajana ka para nabi, anoe heulaeun maraneh.

a 2 Tim. 2 : 12; 1 Petr. 3: 14. *b* 1 Petr. 4 : 14. *c* Lal. 7: 52.

13 Maraneh noe djadi oejah boemi. [a] Oepama oejah leungit rasana, koe naon dipangsetanana? geus taja gawena kana naon-naon, ngan baris pitjeuneun bae, idĕkeun djalalĕma. 14 'Maraneh noe djadi damar doenya. Ari nagara noe di loehoer goenoeng, moal bisa boeni. 15 'Moal aja [b] noe njeungeut damar, ditoeroeban koe gantang; geus tangtoe diteundeun dina adjoegna, toeloej njaängan ka sakoer noe aja di imah. 16 'Nja kitoe deui tjaäng maraneh koedoe tjaängkeun ka hareupeun djalma-djalma, soepaja narendjoëun panggawe maraneh noe hade, [c] sarta ngaragoengkeun ka Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.

a Loek. 14 : 34. *b* Mark. 4 : 21. *c* 1 Petr. 2 : 12.

17 Oelah aja panjana kami datang teh dek ngarobahkeun toret atawa para nabi; pangdatang kami teh lain dek ngarobahkeun, malah-malah dek ngaboektikeun. 18 'Karana satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: nĕpi ka waktoe langit djeung boemi teh euweuh, [a] sajota atawa sahidji tjĕtjĕk tina toret teh moal datang ka euweuh, nĕpi kana boektina eta sakabehna. 19 'Koe sabab eta, saha-saha noe ngarobahkeun sahidji timbalan noe asoep pangleutikna, sarta bari ngawoeroek kitoe ka djalma-djalma, eta bakal disĕboetkeun noe pangleutikna dina karadjaän sawarga; sabalikna saha-saha noe ngalampahkeun sarta reudjeung ngawoeroekna mah, eta bakal disĕboetkeun gĕde dina karadjaän sawarga. 20 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ari kabĕnĕran maraneh teu ngoengkoelan ka ahli kitab djeung ka ahli parisi mah, maraneh teh hamo piasoepeun kana karadjaän sawarga.

a Loek. 16 : 17.

21 Maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: [a] Maneh oelah maehan; ari noe maehan mandjing disiksa koe hoekoem. 22 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: saha-saha noe ambĕk ka doeloerna taja lantaran, [b] nja eta mandjing disiksa koe hoekoem; djeung deui saha-saha ka doeloerna njĕboetkeun si Boeroeng, nja eta mandjing siksa rad agoeng; ari noe njĕboetkeun si Edan, nja eta mandjing siksa seuneu naraka. 23 'Koe sabab eta, samangsa maneh mawa koerban maneh kana altar, geus kitoe ras ingĕt, jen doeloer maneh aja kangewa ka maneh, 24 'toenda koerban teh di hareupeun altar, bral leumpang, [c] ngarapihan heula djeung eta doeloer maneh, toeloej balik deui, seug njanggakeun koerban teja. 25 [d] 'Masing geura ngahadean ka lawan maneh, meungpeung keur di djalan keneh; oelah koengsi maneh koe lawan teh disclehkeun ka djaksa, seug koe djaksa diselehkeun ka patjalang, toeloej maneh diasoepkeun ka pangberokan. 26 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: hamo maneh ka loewar deui ti dinja, lamoen tatjan poenah hoetang, tinggal sapeser oge.

a 2 Moesa 20 : 13; 3 Moesa 24 : 17. *b* 1 Joh. 3 : 15. *c* Mark. 11 : 25. *d* Loek. 12 : 58.

27 Maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: [a] Maneh oelah ngaranjed. 28 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: saha-saha [b] noe ngabilĕng ka awewe bawaning bogoheun, eta hoekoemna geus ngaranjed djeung awewe teja di djĕro hatena. 29 [c] 'Oepama panon maneh katoehoe matak titadjong ka maneh teh, geura tjokel, pitjeun; karana mĕnding keneh roeksak anggahota maneh sahidji, soepaja oelah badan maneh sakoedjoer dialoengkeun ka naraka. 30 'Djeung deui [d] oepama leungeun maneh katoehoe matak titadjong ka maneh teh, geura potong, pitjeun; karana mĕnding keneh roeksak anggahota maneh sahidji, soepaja oelah badan maneh sakoedjoer dialoengkeun ka naraka.

a 2 Moesa 20 : 14. *b* Aj. 31 : 1. *c* p. 18 : 9; Mark. 9 : 47. *d* p. 18 : 8.

31 Aja deui noe geus didawoehkeun: [a] Saha-saha noe njĕrahkeun pamadjikan, koedoe merean soerat talak ka dinja. 32 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: [b] saha-saha noe njĕrahkeun pamadjikanana lain lantaran ngaranjed, nja eta noe matak djadi ngaranjed pamadjikanana; djeung saha-saha ngawin popotongan, eta hoekoemna ngaranjed.

a 5 Moesa 24 : 1. *b* Loek. 16 : 18.

33 Nja kitoe deui maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: [a] Maneh oelah soempah tjidra; ari soempah maneh teh koedoe ditĕtĕpkeun ka Pangeran. 34 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: [b] papatjoewan oelah rek saroempah; oelah soempah njĕboet sawarga, karana nja eta [c] panglinggihan Allah; 35 'oelah soempah njĕboet boemi, karana nja eta [d] djodjodog dampalna; oelah soempah njĕboet Jĕroesalem, karana nja eta [e] nagara Radja noe agoeng teja. 36 'Djeung oelah soempah njĕboet sirah sorangan, karana maneh moal bisa ngabodaskeun atawa ngahideungkeun boeoek salambar-salambar atjan. 37 'Ari [f] omong maraneh koedoe ĕnja, ĕnja; hanteu, hanteu; anoe saleuwihna ti sakitoe, nja eta datangna ti noe goreng.

a 3 Moesa 19 : 12. *b* Jak. 5 : 12. *c* Jĕs. 66 : 1. *d* Jĕs. 66 : 1. *e* Djab. 48 : 3. *f* Jak. 5 : 12.

38 Maraneh geus ngadenge, jen geus didawoehkeun kijeu: [a] Mata bajar mata, 39 hoentoe bajar hoentoe. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: oelah dek ngalawan ka noe goreng; ari [b] ka noe nampiling ka pipi maneh noe katoehoe, 40 sodoran noe sabeulah deui. 'Djeung lamoen aja djalma mĕrkarakeun ka maneh, dek njokot badjoe maneh, bikeun deui 41 haroedoemna. 'Sarta lamoen aja noe miroesa ka maneh teh leumpang sapal, sing 42 miloe doewa pal. 'Berean ka noe menta ka maneh, djeung [c] oelah dek ngalijeus ka noe rek ngindjeum ka maneh.

a 2 Moesa 21 : 24; 3 Moesa 24 : 20. *b* Sil. 24 : 29; Loek. 6 : 29. *c* 5 Moesa 15 : 7.

43 Maraneh geus ngadenge, jen geus didawoehkeun kijeu: [a] Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, ari ka moesoeh mah 44 koedoe geuleuh. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: [b] koedoe njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh; koedoe ngabĕrkahan ka noe njapa ka maraneh; koedoe migawe kahadean ka noe geuleuh ka maraneh, djeung pangnarĕdakeun ka noe neungteuinganan sarta nga- 45 nijaja ka maraneh; 'soepaja maraneh pidjadieun poetra Rama maraneh anoe linggih di sawarga; karana andjeunna ngabidjilkeun panon-poë di loehoereun djalma goreng sarta djalma hade, sarta noeroenkeun hoedjan ka noe bĕnĕr 46 djeung ka noe doraka. 'Karana [c] lamoen maraneh njaäh ka noe njaäh ka diri maraneh, eta naon pigandjaraneunana ka maraneh? Sanadjan toekang tjoeke 47 ge lain kitoe lampahna? 'Djeung deui lamoen maraneh oeloek salam ngan ka doeloer woengkoel, eta naon leuwihna panggawe maneh teh ti noe sedjen? Sanadjan toekang tjoeke ge lain kitoe 48 lampahna? 'Koe sabab eta, maraneh koedoe sampoerna, sapĕrti sampoernana Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.

a 3 Moesa 19 : 18. *b* Sil. 25 : 21; Loek. 6 : 27; 1 Petr. 3 : 9. *c* Loek. 6 : 32.

PASAL 6.

Maraneh sing hade-hade, oelah milampah kabĕnĕran di hareupeun djalma-djalma, ngarah katangen; ari kitoe mah maraneh moal boga gandjaran ti Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.

2 Koe sabab eta, lamoen maneh njidĕkahan, oelah ditarompetan, tjara noe poera-poera lampahna di masigit-masigit sarta di loeloeroeng-loeloeroeng, malar dipoedji koe djalma-djalma. Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: noe 3 kitoe geus tarima gandjaranana. 'Bĕnĕrna mah lamoen maneh njidĕkahan, leungeun ti kentja oelah njahoëun ka 4 lampahna leungeun ti katoehoe; 'soepaja sidĕkah maneh masing boeni; ari Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, [a] tangtoe ngabalĕs ka maneh di noe negla.

a Loek. 14 : 14.

5 Djeung deui keur mangsa maraneh nĕnĕda, oelah tjara noe poera-poera; karana eta teh karĕsĕpna nĕnĕda bari nangtoeng di masigit djeung dina pepengkolan loeloeroeng, ngarah katangen koe djalma-djalma. Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: noe kitoe geus 6 tarima gandjaranana. 'Bĕnĕrna mah maneh, mangsa dek nĕnĕda, [a] koedoe asoep ka pangkeng; ari geus meundeutan

panto maneh, toeloej něněda ka Rama maneh, anoe linggih di noe boeni; děmi Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, tangtoe ngabalěs ka maneh di 7 noe negla. 'Sarta lamoen maraneh něněda, [b] oelah rek tjelembeng, tjara oerang kapir; panjanana bakal dikaboel 8 tina kalobaän omonganana. 'Koe sabab eta, maraneh oelah tjara kitoe; karana Rama maraneh langkoeng oeninga dina kakoerangan maraneh, samemeh pek ně- 9 něda. 'Djadi maraneh něněda teh koedoe kijeu: [c] Noen Ama, anoe linggih di sawarga! Djěněngan Ama moegi sina di- 10 soetjikeun. 'Karadjaän Ama moegi sina dongkap. Kěrsa Ama moegi sina dilampahkeun, sapěrtos di sawarga, nja kitoe 11 deui di boemi. 'Moegi koering poë ijeu dipaparin rědjěki koering anoe pitjěka- 12 peun. 'Sarěng moegi ngahampoera kana kasalahan koering, sapěrtos koering oge ngahampoera ka noe garadoeh kasala- 13 han ka koering. 'Moegi koering oelah dilěbětkeun kana panggoda, lěrěsna mah moegi disalamětkeun ti noe goreng. Karana [d] nja Ama noe kagoengan karadjaän, sarěng kawasa, sarawoeh kamoel- 14 jaän, salalanggěngna. Amin. 'Karana [e] lamoen maraneh ngahampoera ka djalma kasalahanana, tanwande maraneh oge dihampoera koe Rama maraneh, 15 anoe linggih di sawarga. 'Sabalikna, [f] lamoen maraneh hanteu ngahampoera ka djalma kasalahanana, maraneh oge moal dihampoera koe Rama maraneh.

a Jěs. 26 : 20. *b* 1 Radj. 18 : 28; p. 23 : 14. *c* Loek. 11 : 2. *d* 1 Bab. 29 : 11. *e* Mark. 11 : 25. *f* p. 18 : 35.

16 Djeung deui samangsa maraneh poewasa, [a] oelah koetjam-koetjěm sěmoe, tjara noe poera-poera; karana eta teh sok ngarobahkeun patoetna, ngarah poewasana katangen koe djalma-djalma. Satěměnna, kami ngalahir ka maraneh: noe kitoe geus tarima gandjaranana. 17 'Běněrna mah maneh, keur mangsa poewasa, koedoe ngaminjakan sirah, sarta 18 sibeungeut; 'soepaja poewasa maneh teh oelah katara koe djalma-djalma, ngan koe Rama maneh bae, anoe linggih di noe boeni; děmi Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, tangtoe ngabalěs ka maneh di noe negla. *a* Jěs. 58 : 5, 6.

19 Maraneh [a] oelah rek ngoempoelkeun radja-brana di ijeu boemi; di dinja teh dihakan koe toko djeung koe tai-hijang, sarta bangsat ngababah djeung maling; 20 'nja [b] koedoe ngoempoelkeun radjabrana di sawarga keur maraneh; di dinja mah moal dihakan koe toko djeung koe tai-hijang, sarta bangsat moal ngababah 21 atawa maling. 'Karana di mana bae ajana radja-brana maneh, nja di dinja 22 piajaeunana hate maneh oge. 'Ari [c] panon teh, nja eta damar badan. Oepama panon maneh tjekas, tjaäng badan 23 maneh sakoedjoer. 'Sabalikna, oepama panon maneh soerěm mah, poëk badan maneh sakoedjoer. Nja kitoe deui, oepama tjaäng anoe aja di djěro maneh teh 24 poëk, tada teuing poëkna! [d] 'Moal aja djalma noe bisa ngawoela ka doewa djoeragan; karana geus tangtoe salahsahidji dipikageuleuh, anoe hidji deui dipikanjaäh; atawa salah-sahidji dirakětan, anoe hidji deui dipikangewa. Maraneh moal bisa ngawoela ka Allah 25 djeung ka Mamon. 'Koe sabab eta, kami ngawoeroek ka maraneh: [e] oelah rek salěmpang kana hiroep maraneh, tina pěrkara pihakaneun djeung pěrkara piinoemeun; atawa kana badan maraneh, tina pěrkara pipakeëun. Ari hiroep teh naha lain leuwih ti batan kahakanan, djeung badan teh lain leuwih ti batan 26 papakean? 'Geura arilikan sakoer manoek awang-awang, tara njěbarkeun djeung tara diboewat, sarta tara ngakoetan kana koedang; [f] geuning diparaban bae koe Rama maraneh, anoe linggih di sawarga. Ari maraneh koetan 27 lain leuwih pisan ti batan eta? 'Saha pělěbah maraneh anoe bisa nambahan oemoer koe saästa, tina salěmpangna? 28 'Djeung naha maraneh mana sok salěmpang kana pipakeëun? Geura arawaskeun pětana bakoeng di těgal, dina ngagědeanana; eta tara baranggawe, tara 29 nganteh; 'ari kami ngalahir ka maraneh: sanadjan Soeleman oge, [g] sakitoe gěde kamoeljaänana, panganggona teu něpi 30 ka hidji eta kěmbang bakoeng. 'Lamoen djoekoet-djoekoet těgal, anoe aja poë ijeu, [h] ari isoekna dialoengkeun ka pameuleuman, koe Allah didangdanan sakitoe: ka maraneh mah lain komo maparin papakean, eh djalma noe koerang 31 pěrtjaja? 'Koe sabab eta, maraneh oelah rek salěmpang, bari ngomong: Naon

pihakaneun oerang? atawa: Naon piinoemeun oerang? atawa: Naon pipakeëun
32 oerang? 'Karana sagala pĕrkara noe kitoe teja sok disalijar koe oerang kapir. Karana Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, langkoeng oeninga jen maraneh kakoerangan eta sakabehna
33 pĕrkara. 'Nja [i] koedoe pada nejangan heula karadjaän Allah reudjeung kabĕnĕranana; sanggeus kitoe [j] eta sakabehna pĕrkara tanwande diwoewoehan ka
34 maraneh. 'Koe sabab eta, oelah rek salĕmpang baris poë isoekan; karana poë isoekan teh tangtoe ngadjeudjeuhkeun dirina koe maneh. Sakitoe ge geus tjoekoep, oenggal-oenggal poë kasoesahanana sorangan. *a* Aj. 27 : 16; Sil. 23 : 4; 1 Tim. 6 : 9. *b* Loek. 12 : 33; Kol. 3 : 2. *c* Loek. 11 : 34. *d* Loek. 16 : 13. *e* Djab. 55 : 23; Loek. 12 : 22; Pil. 4 : 6. *f* Aj. 39 : 3; Djab. 147 : 9. *g* 1 Radj. 4 : 21; Goer. 2 : 4—11. *h* Djab. 90 : 6. *i* Loek. 10 : 42. *j* 1 Radj. 3 : 13.

PASAL 7.

Papatjoewan [a] oelah rek ngahoekoeman, soepaja maraneh oelah dihoe-
2 koeman. 'Karana [b] koe hoekoeman, noe dipake ngahoekoeman koe maraneh, mangke maraneh dihoekoeman deui; kitoe deui koe takĕran, noe dipake nakĕran koe maraneh, mangke ka mara-
3 neh ditakĕrkeun deui. 'Djeung naha mana maneh nendjo tatal, noe dina panon doeloer maneh, [c] ari balok, noe dina panon maneh sorangan mah, teu
4 karasa koe maneh? 'Atawa koemaha maneh rek ngomong ka doeloer maneh: Maäp, koe kaoela dipanglaänkeun tatal tina panon; ari dina panon maneh sorangan mah, tah geuning aja balok?
5 'Eh, djalma noe poera-poera! geura doedoet heula balok, noe aja dina panon maneh; kakara toeloej mĕtjak-mĕtjak ngalaän tatal, noe aja dina panon doeloer maneh. *a* Loek. 6 : 37; Roem 2 : 1; 1 Kor. 4 : 5. *b* Mark. 4 : 24. *c* Roem 2 : 1.

6 [a] Oelah mikeun anoe soetji ka andjing, djeung oelah ngaloengkeun moetijara maraneh ka hareupeun bagong, bisi kaidĕk koe soekoena, ana malik toeloej njasaäk ka maneh. *a* Sil. 9 : 8.

7 [a] Koedoe nĕnĕda, bakal maraneh dipaparin; koedoe nejangan, bakal maraneh manggih; koedoe ngĕtrok-ngĕtrok,
8 bakal maraneh dipangboekakeun. 'Karana [b] saha-saha noe nĕnĕda, tangtoe diparin; djeung [c] saha-saha noe nejangan, tangtoe manggih; kitoe deui saha-saha noe ngĕtrok-ngĕtrok, tangtoe dipang-
9 boekakeun. 'Saha di pĕlĕbah maraneh djalma, lamoen dipentaän roti koe
10 anakna, ana sok teh batoe? 'Djeung saoepama menta laoek, ana sok teh oraj?
11 'Koe sabab eta, ari maraneh [d] noe goreng teh bisa mahanan noe harade ka anak-anak maraneh, komo teuing Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, bakal masihan [e] anoe hade ka noe njoehoen-
12 keun. 'Saniskara bae, [f] sakoemaha kahajang maraneh djalma-djalma milampahkeun ka diri maraneh, koedoe kitoe maraneh ge nja milampahkeun ka djalma-djalma; karana nja eta oenina toret reudjeung para nabi. *a* Mark. 11 : 24; Loek. 11 : 9. *b* Jak. 1 : 5, 6. *c* Sil. 8 : 17. *d* p. 15 : 19. *e* Jak. 1 : 17. *f* Loek. 6 : 31.

13 [a] Geura arasoep kana lawang anoe singgĕt; karana gĕde lawangna, lĕga djalanna, anoe bras kana karoeksakan, sarta
14 reja pisan anoe asoep ka dinja. 'Karana [b] singgĕt lawangna, sĕsĕk djalanna, anoe bras kana hiroep, sarta ngan saeutik anoe manggihan. *a* Loek. 13 : 24. *b* Lal. 14 : 22.

15 Masing hade-hade maraneh koe [a] nabi noe paralsoe; ana njalampeurkeun ka maraneh niroe tjara domba, ari di djĕrona mah [b] tjara mejong dek ngarontok.
16 'Koedoe pada dikanjahokeun koe maraneh [c] tina boewahna. Naha sok mĕtik boewah anggoer tina tangkal tjoetjoek, atawa boewah kondang tina walang sa-
17 ngit? 'Nja kitoe [d] oenggal-oenggal tangkal anoe hade, baroewahanana noe hade; ari tangkal anoe goreng mah baroewa-
18 hanana noe goreng. 'Tangkal anoe hade moal bisaeun boewahan noe goreng; kitoe deui tangkal anoe goreng moal
19 bisaeun boewahan noe hade. 'Nja [e] oenggal-oenggal tangkal anoe hanteu boewahan noe hade, tangtoe ditoewar, toeloej
20 dialoengkeun kana seuneu. 'Koe sabab eta, bakal dikanjahokeun koe maraneh
21 tina boewahna. 'Lain oenggal-oenggal djalma [f] noe sok njĕboet ka kami: Goesti! Goesti! noe bakal asoep kana karadjaän sawarga teh; ngan anoe ngalampahkeun ka kĕrsa Ama kami, anoe
22 linggih di sawarga. 'Keur poëan eta, loba pisan [g] noe bakal ngaromong ka kami kijeu: Noen Goesti! Goesti! naha koering

teh lain ngawĕdjang koe djĕnĕngan andjeun, sarta ngaloewarkeun setan-setan koe djĕnĕngan andjeun, kitoe deui migawe reja-reja kamatihan koe djĕnĕngan 23 andjeun keneh? 'Geus kitoe kami teh bakal ngalahir ka darinja kijeu: Salalawasna ge [h] kami tatjan wawoeh ka maraneh; ajeuna [i] geura njalingkir ti kami, eh maraneh anoe njijeun kadorakaän! 24 'Koe sabab eta, [j] saha-saha noe ngadengekeun ijeu pangwoeroek kami, djeung dilampahkeunana, eta koe kami diibaratkeun ka djalma noe ijatna, anoe nji-25 jeun imah dina batoe karang. 'Dĕr hoedjan gĕde moeroeboet, gĕr datang tjaäh, djeung angin ngagĕlĕboeg, pada neumbag kana eta imah, [k] teu roeboeh, sabab diadĕgkeun dina batoe karang. 26 'Djeung saha-saha noe ngadenge ijeu pangwoeroek kami, hanteu ngalampahkeun, [l] eta diibaratkeun ka djalma noe boeroeng, anoe njijeun imah dina keu-27 sik. 'Dĕr hoedjan gĕde moeroeboet, gĕr datang tjaäh, djeung angin ngagĕlĕboeg, pada neumbag kana eta imah, [m] toeloej roeboeh, wani ngagoeloegoer roeboehna teh. *a* 5 Moesa 13 : 3; 1 Joh. 4 : 1. *b* Joh. 10 : 12. *c* Loek. 6 : 44. *d* p. 12 : 33. *e* p. 3 : 10. *f* Loek. 6 : 46; Lal. 19 : 13; Roem 2 : 13. *g* Loek. 13 : 26. *h* 2 Tim. 2 : 19. *i* Djab. 6 : 9. *j* Loek. 6 : 47. *k* Sil. 12 : 7. *l* Roem 2 : 13. *m* Jĕh. 13 : 13.

28 Dĕmi geus kitoe, mangsa parantos eta pilahir Jesoes anoe tadi teja, [a] djalma-djalma pada heraneun tina piwoeroekna; 29 'karana [b] ari ngawoeroekna sakoemaha noe kawasa, lain tjara ahli-ahli kitab. *a* p. 22 : 33; Mark. 1 : 22; Loek. 4 : 32. *b* Joh. 7 : 46.

PASAL 8.

Ari Jesoes geus loengsoer [a] ti goenoeng, 2 loba pisan djalma noe ngiring. 'Hol [b] aja hidji djalma noe boga [c] kasakit lepra, soedjoed ka andjeunna, ari pioendjoekna: Noen Goesti! manawi kĕrsa, andjeun noe ijasa ngabĕrĕsihan diri dji-3 simkoering. 'Enggal Jesoes njodorkeun panangan, [d] njandak ka eta djalma, bari ngalahir: Kami teh daek; heug maneh geura bĕrĕsih. Sapada-harita ge leprana 4 teh bĕrĕsih. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma: Masing hade-hade, [e] oelah bebedja ka saha-saha; sarta koedoe leumpang, [f] tingalikeun diri maneh ka panghoeloe, bari njanggakeun bakti noe geus didawoehkeun koe Moesa, soepaja eta djadi saksi ka darinja.

a p. 5 : 1. *b* Mark. 1 : 40; Loek. 5 : 12. *c* 3 Moesa 13. *d* 3 Moesa 5 : 3. *e* p. 9 : 30. *f* 3 Moesa 14 : 2.

5 [a] Mangsa Jesoes geus soemping ka Kapernaoem, aja noe ngadeuheusan hidji kapala sĕrdadoe, sarta noenoehoen ka 6 Jesoes,' kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! badega simkoering keur ngalondjor di imah, djingdjingeun, sarĕng kanjĕrina 7 katjida. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Kami 8 rek datang njageurkeun. 'Ngawangsoel kapala teh, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! simkoering teu sae pisan dilinggihan nja rorompok koe andjeun; ngan moegi-moegi nimbalan koe sakĕtjap bae, eta badega simkoering tinangtos tja-9 geur. 'Karantĕn simkoering ge di bawah anoe kawasa, sarĕng gadoeh sĕrdadoe, noe ditjangking koe simkoering. Oepantĕn simkoering marentah ka saoerang: Geura leumpang! seug leumpang; sarĕng ka saoerang deui: Geura ka dijeu! seug datang; sarĕng ka badega simkoering: 10 Geura eta pigawe! seug dipigawe.'Mangsa ngadangoe kitoe, [b] Jesoes heraneun pisan; ladjĕng ngalahir ka noe ngariring: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, tjatjakan di bangsa Israil ge kami tatjan manggih kapĕrtjajaän anoe tjara kitoe. 11 'Sarta kami ngalahir ka maraneh: [c] reja noe pidaratangeun ti wetan, ti koelon, toeloej dijoek ngarijoeng reudjeung Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb dina ka-12 radjaän sawarga. 'Tatapi [d] ari anak karadjaän mah bakal didjarongklokkeun [e] ka noe poëk mongkleng boeta-radjin; nja di dinja bakal tjareurik djeung ting-13 karĕrot hoentoena. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka kapala teja: Geura moelang, [f] sapĕrtjaja maneh tinĕkanan. Dĕmi badegana teja waktoe harita pisan tjageur.

a Loek. 7 : 1. *b* Mark. 6 : 6. *c* Loek. 13 : 29. *d* p. 21 : 43. *e* p. 22 : 13. *f* p. 9 : 22, 29.

14 Sanggeus Jesoes soemping ka imah Petroes, katingali [a] eta mitohana awewe 15 ngalondjor, keur moerijang.'Ladjĕng koe Jesoes [b] ditjandak leungeunna, toeloej moerijangna oendoer ti eta awewe; geus kitoe hoedang, seug ngalalajanan ka tatamoe-tatamoena. *a* Mark. 1 : 30. *b* p. 9 : 25.

16 Ari geus boerit, reja djalma noe kaasoepan setan disanggakeun ka Jesoes. Geus kitoe eta soekma-soekma teh

dika-loewarkeun koe lahiran, sarta nja-
17 geurkeun sakoer noe boga panjakit; 'soepaja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe nabi Jĕsaja, kijeu lahirna: [a] Andjeunna geus ngamomotan andjeun koe kasakit-kasakit oerang, sarta geus nanggoeng kasangsaraän oerang.

a Jĕs. 53 : 4.

18 Mangsa katingali koe Jesoes, loba djalma-djalma noe ngalingkoeng ka andjeunna, ladjĕng miwarang lajar ka
19 peuntas. 'Geus kitoe [a] aja noe ngadeuheusan hidji ahli kitab, ari pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering sĕdja ngiring
20 ka mana bae andjeun angkat. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari tjareuh baroga lijang, manoek awang-awang baroga sajang, [b] tatapi ari Poetra manoesa mah teu boga ĕnggon keur ngĕdĕngkeun si-
21 rah-sirah atjan. 'Aja deui saoerang moeridna, pok oendjoekan kijeu: Noen Goesti! moegi simkoering idinan moen-
22 doer heula, ngaroewang poen bapa. 'Tatapi lahiran Jesoes ka dinja: Geura ngiring ka kami; [c] ari noe paeh mah sina ngaroewang sapapatenna-sapapatenna.

a 2 Loek. 9 : 57. *b* 2 Kor. 8 : 9. *c* 1 Tim. 5 : 6.

23 Sanggeus [a] nitihan kana parahoe,
24 moerid-moerid ngariring. 'Doemadakan, aja riboet katjida di laoet, dongkap ka ombak-ombak ngaroengkoep kana para-
25 hoe; dĕmi Jesoes keur koelĕm. 'Tidinja moerid-moerid njalampeurkeun, seug andjeunna digoegahkeun, bari aroendjoekan: Adoeh, Goesti! moegi toeloe-
26 ngan; abdi-abdi rek katiwasan. 'Ari pilahirna ka darinja: Eh maraneh, [b] noe koerang pĕrtjaja! naha mana araringgis? Geus kitoe ladjĕng tanghi, sarta njeuseul ka eta angin djeung kana laoet;
27 djĕp djĕmpe-rehe pisan. 'Ari eta djalma pada heraneun, sarta ngaromong kijeu: Na eta teh djalma koemaha, wĕt angin djeung laoet moenggah datang ka aranoet bae!

a Mark. 4 : 35; Loek. 8 : 22. *b* p. 14 : 31; 16 : 8.

28 Sanggeus soemping ka peuntas, [a] ka tanah oerang Gadara, ladjĕng Jesoes kapapag koe doewa djalma noe kaäsoepan setan, daratangna ti astana, sarta garalak katjida, noe matak euweuh noe kadoegaeun ngaliwat ka djalan eta.
29 'Doemadakan, eta pada ngagĕro, kijeu pokna: Adoeh, Jesoes, Poetra Allah! andjeun aja pĕrkawis naon ka koering? Andjeun soemping ka dijeu teh, naha bade njangsara ka koering [b] samemeh
30 waktoena? 'Dĕmi rada djaoeh ti dinja aja sagoendoek bagong loba pisan, keur
31 njaratoean. 'Geus kitoe setan teh pada noenoehoen ka Jesoes, kijeu panoehoenna: Ari andjeun kĕrsa ngabidjilkeun koering sadaja mah, moegi diwidian njaroeroep ka eta goendoekan bagong.
32 'Lahiranana ka darinja: Seg bae! Tidinja pada ka loewar, seug njaroeroep ka eta goendoekan bagong teja; horeng eta bagong sagoendoekanana toetoeroeboen tina gawir ka laoet, toeloej paraeh di
33 djĕro tjai. 'Ari noe ngarangon laloempatan, arasoep ka nagara, sarta pada ngabedjakeun eta sakabeh pĕrkara, djeung noe didamĕl ka noe kaäsoe-
34 pan koe setan teja. 'Geus kitoe broel djalma sanagara boedal, maranggihan ka Jesoes; mangsa geus kapĕndak, pada noenoehoen, [c] andjeunna moegi-moegi angkat ti wĕwĕngkĕran dinja.

a Mark. 5 : 1; Loek. 8 : 26. *b* 2 Petr. 2 : 4. *c* Aj. 21 : 14.

PASAL 9.

Sanggeusing kitoe Jesoes nitihan kana parahoe, sĕmproeng meuntas, ladjĕng dongkap ka [a] nagarana. Tidinja aja [b] noe njaranggakeun hidji djalma djing-
2 djingeun, keur ngĕdĕng dina kasoer. 'Barang katingali koe Jesoes eta kapĕrtjajaänana, ladjĕng ngalahir ka noe djingdjingeun teh: Eh agoes! masing soeka ati bae, dosa-dosa maneh geus dihampoera.
3 'Ari ahli kitab sawareh ngaromong sadjĕro hatena kijeu: Eta teh ngagoreng-
4 keun ka Allah. 'Ana [c] katingali koe Jesoes eta palikiranana, ngalahir kijeu: Koe naon mikiran anoe goreng sadjĕro
5 hate maraneh? 'Karana babari mana, ngomong: Dosa-dosa geus dihampoera ka maneh, djeung ngomong: Geura hoe-
6 dang, toeloej leumpang? 'Tatapi soepaja maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh boga kawasa di boemi pikeun ngahampoera dosa (ladjĕng ngalahiran ka noe djingdjingeun teja): [d] Geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloej moelang
7 ka imah maneh. 'Tidinja eta teh hoedang, seug indit, moelang ka imahna.
8 'Mangsa koe djalma-djalma katarendjo noe tadi teja, pada heraneun, sarta nga-

moeljakeun ka Allah, noe geus maparin kawasa kitoe ka manoesa. *a* p. 4 : 13. *b* Mark. 2 : 3; Loek. 5 : 18. *c* p. 12 : 25; Joh. 2 : 25. *d* Joh. 5 : 8.

9 Barang [a] Jesoes angkat ti dinja, ningali hidji djalma, keur dijoek di panjoekeanana; ari ngaranna Mateoes; ladjĕng ngalahir ka dinja: [b] Geura ngiring ka kami. Toeloej eta indit, ngiring ka Je- 10 soes. 'Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur ngarijoeng medja dina imah [eta Mateoes], djĕboel reja toekang tjoeke daratang, kitoe deui djalma noe daroraka, toeloej pada miloe ngarijoeng djeung Jesoes sarta moerid-moeridna. 11 'Barang katendjo koe ahli-ahli parisi, seug ngaromong ka moerid-moeridna: [c] Naha Goeroe maraneh teh reureudjeungan dahar djeung toekang tjoeke sarta 12 djeung djalma noe daroraka? 'Ari koe Jesoes kadangoe, ladjĕng ngalahir ka eta djalma kijeu: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekoenan, ngan anoe 13 garĕring bae. 'Ari maraneh mah geura bral, tejangan tĕgĕsna noe kijeu teja: [d] Kami teh misoeka kana karoenja, lain kana koerban. Karana [e] pangdatang kami teh lain pikeun njaoer anoe balĕnĕr, nja njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. *a* Mark. 2 : 14; Loek. 5 : 27. *b* p. 4 : 19. *c* Loek. 15 : 2. *d* Hos. 6 : 6; Mik. 6 : 8. *e* p. 18 : 11; 1 Tim. 1 : 15.

14 Tidinja [a] moerid-moerid Johannes ngadareuheusan ka Jesoes, sarta aroendjoekan kijeu: Koe naon noe mawi simkoering sarĕng ahli-ahli parisi [b] loba pisan poewasana, ari moerid-moerid an- 15 djeun mah sok tara paroewasa? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari [c] batoerbatoer panganten bisaeun nalangsa, salilana direudjeungan koe panganten teh? Tatapi pidatangeun mangsa, jen panganten teh geus ditjandak ti maranehanana, [d] nja didinja pada pipoewasaeun teh. 16 'Hanteu aja djalma noe nambalkeun lamak lakĕn noe anjar keneh kana badjoe boeroek; karana panambalna ngarĕnjahkeun ka noe boeroek, mingkin 17 katjida soëhna. 'Kitoe deui hanteu aja djalma noe ngawadahan anggoer anjar kana karoeng koelit boeroek; lamoen kitoe mah karoeng koelit teh bĕdah, anggoerna moentjĕrat, sarta karoeng koelit teh djadi boetoet; ari anggoer noe anjar diwadahan kana karoeng koelit noe weuteuh, geus kitoe doewanana djadi tarĕtĕp. *a* Mark. 2 : 18; Loek. 5 : 33. *b* Loek. 18 : 12. *c* Hak. 14 : 11. *d* Joh. 16 : 20.

18 Mangsa Jesoes keur ngalahirkeun kitoe ka eta djalma-djalma, [a] djĕboel aja hidji kapala, toeloej soedjoed ka pajoeneun andjeunna, bari oendjoekan kijeu: Poen anak awewe bijeu pisan maot; moegi geura linggih sarĕng noempangkeun panangan ka dinja, geus kitoe bade 19 hiroep deui. 'Ladjĕng Jesoes ngadĕg, noetoerkeun eta kapala, djeung moerid- 20 moeridna.'Doemadakan, aja hidji awewe, noe boga [b] kasakit ngagĕtih, lilana geus doewa wĕlas taoen; eta ngadeuheusan ka Jesoes ti poengkoereunana, sarta 21 njabak kana kĕlin djoebahna. 'Karana ari omongna di djĕro pikir: Saoepama aing bisa njabak bae ka djoebahna, tan- 22 wande aing tjageur. 'Ladjĕng Jesoes malik ka poengkoer; ana beh ningali eta, ngalahir kijeu: Masing soeka ati bae, njai! maneh geus ditoeloeng koe kapĕrtjajaän maneh. Ari awewe teja tja- 23 geur [c] ti waktoe harita pisan. 'Barang Jesoes dongkap ka imah kapala teja, sarta ningali noe njaroeling djeung djal- 24 ma-djalma keur roesoeh-tagiwoer, 'ladjĕng eta dilahiran kijeu: Eh, geura aloendoer; karana boedak teh lain paeh, ngan [d] keur sasarean bae. Tatapi eta pada 25 njeungseurikeun ka Jesoes. 'Ari geus diboedalkeun djalma-djalma, Jesoes lĕbĕt, ladjĕng [e] ditjandak leungeunna; 26 seug boedak teh hoedang. 'Dĕmi pĕrkara tadi teja kaoewar-aerkeun di satanah eta. *a* Mark. 5 : 22; Loek. 8 : 41. *b* 3 Moesa 15 : 25. *c* p. 8 : 13. *d* Joh. 11 : 11. *e* p. 8 : 15.

27 Barang Jesoes angkat ti dinja, aja doewa djalma lolong naloetoerkeun, bari sasambat, kijeu pokna: Noen, [a] Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwĕlas ka diri 28 koering. 'Ari geus dongkap ka boemi, noe lolong teh ngadareuheusan. Ladjĕng Jesoes ngalahir ka dinja: Koemaha maraneh pĕrtjaja, jen kami bisa migawe kitoe? Ari pioendjoekna: Soemoehoen, 29 Goesti! 'Geus kitoe ditjabak panonna, sarta ngalahir: [b] Sapĕrtjaja maraneh ti- 30 nĕkanan. 'Seug panonna bareunta. Geus kitoe Jesoes [c] ngalarang ka dinja katjida pisan, ari lahirna: Masing hadehade, poma oelah aja noe dibere njaho.

31 [d] 'Dĕmi eta, sanggeus boedal, toeloej ngoetarakeun ka Jesoes di satanah eta.

a p. 12 : 23; 15 : 22. *b* p. 8 : 13. *c* p. 12 : 16. *d* Mark. 1 : 45; 7 : 36.

32 Barang eta noe tadi boedal, djĕboel aja noe njaranggakeun [a] hidji djalma 33 nja bisoe nja kaäsoepan setan. 'Ari geus dika-loewarkeun setanna mah, noe bisoe teh ngomong. Tidinja djalma-djalma pada heraneun, sarta ngaromong: Salalawasna ge di pĕlĕbah Israil tatjan aja noe nendjo pĕrkara noe kitoe pĕ- 34 tana! 'Tatapi [b] ari tjĕk ahli-ahli parisi mah: Eta ngaloewarkeunana setan soteh koe kapala setan.

a p. 12 : 22; Loek. 11 : 14. *b* p. 12 : 24.

35 Geus kitoe [a] Jesoes ngidĕran sakoer nagara-nagara djeung desa-desa, bari ngawoeroek di masigitna, sarta ngoewarkeun Indjil tina karadjaän teja, kitoe deui njageurkeun sagala roepa panjakit djeung sagala roepa kalaraän ka 36 djalma-djalma. 'Ana ningali ka djalma-djalma teja, [b] Jesoes kalangkoeng-langkoeng wĕlaseunana ka darinja, tina sabab pada maropo djeung paboejar, [c] tjara 37 domba noe taja pangangonna. 'Ladjĕng ngalahir ka moerid-moerid: [d] Piboewateun koe lĕga, tatapi ari noe migawe ngan 38 saeutik; 'koe sabab eta, geura nĕnĕda ka Pangeran noe kagoengan piboewateun, soepaja miwarang noe migawe kana piboewateunana.

a p. 4 : 23, 24. *b* Mark. 6 : 34. *c* 4 Moesa 27 : 17; Jĕr. 50 : 6; Jĕh. 34 : 5. *d* Loek. 10 : 2; Joh. 4 : 35.

PASAL 10.

Sanggeusing kitoe [a] moerid noe doewa wĕlas teja koe Jesoes disaoer; ladjĕng dipaparin kawasa pikeun ka sakoer soekma nadjis, soepaja dika-loewarkeun, sarta pikeun njageurkeun ka sagala panjakit djeung sagala kalaraän.

a Mark. 3 : 13; Loek. 6 : 13; 9 : 1.

2 Ari [a] ngaran noe doewa wĕlas rasoel teh nja kijeu: Anoe mimiti Simon, noe katĕlah Petroes, djeung Andreas saderekna; Jakoboes poetra Sĕbĕdeoes, djeung 3 Johannes saderekna; 'Pilipoes djeung Bartolomeoes; Tomas djeung Mateoes, toekang tjoeke teja; Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Lebeoes, ngaranna deui 4 Tadeoes; 'Simon, oerang Kana, djeung Joedas Iskariot, anoe djadi ngahijanat.

5 'Eta noe doewa wĕlas teh koe Jesoes dipiwarang leumpang, sarta ditimbalan, kijeu lahirna: Maraneh poma-poma oelah njorang djalan ka oerang kapir, djeung oelah ngasoepan nagara oerang Samaria; 6 'nja koedoe nejang ka [b] domba bangsa 7 Israil noe laleungit. 'Geura laleumpang, sarta koedoe oewar-oewar, kijeu nja pok: [c] Karadjaän sawarga teh geus deukeut. 8 'Koedoe njageurkeun noe garĕring, ngabĕrĕsihan noe kasakit lepra, hiroepan anoe paraeh, djeung bidjilkeun setan-setan. [d] Katampana koe maraneh teu majar, mikeunna oelah hajang dibajar. 9 'Oelah bĕbĕkĕlan ĕmas, atawa perak, atawa tambaga dina saboek maraneh. 10 'Djeung oelah mawa endong baris di djalan, atawa badjoe doewa, atawa taroempah, atawa iteuk; karana [e] noe baranggawe teh patoet pimeunangeun 11 kadaharanana. 'Di mana bae maraneh asoep ka nagara, atawa ka desa, geura talengteng anoe pilajakeun; [f] nja di dinja koedoe tjitjing, tĕpi ka mangkat 12 deui. [g] 'Barang boes asoep kana eta 13 imah, koedoe oeloek salam. 'Saoepama eta imah aja lajakna, salam maraneh sing teurak ka dinja; sabalikna lamoen teu lajak mah, salam teh sing balik 14 deui ka maraneh.'Djeung oepama djalma hanteu ngakoe ka maraneh, kitoe deui hanteu ngadenge kana omongan maraneh, toeloej ka loewar bae ti eta imah atawa ti eta nagara teh, bari ngekedjekkeun ngĕrĕsna tina soekoe maraneh. 15 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [h] tanah Sadoemoe djeung Gomora teja bakal enteng di poë ngahoekoem ti batan nagara noe kitoe.

a Mark. 3 : 16; Loek. 6 : 13. *b* p. 9 : 36; 15 : 25; Lal. 13 : 26, 46. *c* p. 4 : 17. *d* Lal. 8 : 20. *e* 4 Moesa 18 : 31; 1 Kor. 9 : 14; 1 Tim. 5 : 18. *f* Mark. 6 : 10; Loek. 9 : 4. *g* Loek. 10 : 5, 6. *h* p. 11 : 24.

16 [a] Sing ngaringĕtkeun, maraneh koe kami dititah sapĕrti domba ka tĕngah-tĕngah mejong; mana koedoe ijatna tjara oraj, sarta koedoe langsar hate tjara 17 djapati. 'Djeung maraneh masing hade-hade koe djalma-djalma; karana [b] bakal pada njelehkeun maraneh ka paragĕman rad, sarta bakal dirarangket dina ma- 18 sigit-masigitna.'Samalah maraneh bakal didareuheuskeun ka pajoeneun goepĕrnoer-goepĕrnoer sarta radja-radja, tina

sabab kami, pikeun djadi saksi ka
19 darinja djeung ka oerang kapir. 'Ari sa-
mangsa maraneh koe eta djalma dise-
lehkeun teh, [c] poma oelah salĕmpang
koe pĕtana atawa koe naon pingomo-
ngeun; karana dina waktoe eta pisan
bakal dipaparinkeun ka maraneh sakoer
anoe koedoe diaromongkeun koe ma-
20 raneh. 'Karana lain maraneh anoe ngo-
mong teh, istoening Roh Rama maraneh
21 anoe ngalahir di djĕro maraneh. 'Ari
doeloer bakal njelehkeun doeloerna sina
dipaehan, nja kitoe deui bapa njeleh-
keun anakna, ari anak-anak bakal nga-
bahaän ka kolot-kolotna, sarta maehan.
22 'Sarta maraneh bakal dipikageuleuh koe
sakabeh, tina sabab djĕnĕngan kami.
[d] Dĕmi saha-saha noe koekoeh nĕpi ka
panoengtoengan, tangtoe pisalamĕteun.
23 'Samangsa maraneh dikanijaja di na-
gara ijeu, [e] koedoe kalaboer bae ka noe
sedjen; karana satĕmĕnna, kami nga-
lahir ka maraneh: nagara-nagara Israil
moal koengsi kaidĕr koe maraneh, [f]
Poetra manoesa mah geus soemping
manten. *a* Loek. 10 : 3. *b* p. 23 : 34; 24 : 9; Mark. 13 : 9.
c Loek. 12 : 11; 21 : 14, 15. *d* p. 24 : 13. *e* Lal. 14 : 6.
f p. 16 : 28.

24 Ari moerid mah [a] moal ngoengkoelan
ti batan goeroena, kitoe deui boedjang
moal ngoengkoelan ti batan djoeraga-
25 nana. 'Geus meudjeuhna ari moerid teh,
oepama djadi saroewa djeung goeroena;
kitoe deui lĕbah boedjang teh, oepama
djadi saroewa djeung djoeraganana. La-
moen noe boga imah [b] disĕboetkeun
Beël-Sĕboeb, geus komo ka eusi-imahna
26 mah! 'Koe sabab eta, [c] oelah dipake
kasijeun; karana taja pĕrkara katoe-
toepan, anoe moal pikataraeun, atawa
pĕrkara boeni, anoe moal pikatange-
27 neun. 'Sakoer anoe ditjatoerkeun koe
kami ka maraneh di noe poëk, koedoe
aromongkeun di noe tjaäng; ari sakoer
noe kadarenge koe maraneh dina tjeuli,
koedoe aroewarkeun ti loehoer hateup.
28 'Djeung [d] oelah rek sarijeun koe noe
maehan kana badan, tatapi teu bisaeun
maehan kana njawa; anggoer koedoe
sarijeun koe noe ijasa ngaroeksakkeun
njawa djeung badan di djĕro naraka.
29 'Ari manoek piit didjoewalna lain doewa
sadoewit? kilang kitoe ge teu aja noe
ragrag ka boemi hidji-hidji atjan, ari
teu dikĕrsakeun koe Rama maraneh
30 mah. 'Malah-malah [e] boeoek maraneh,
anoe aja dina sirah, geus kaetang kabeh.
31 'Koe sabab eta, oelah rek sarijeun; ma-
raneh teh leuwih ti batan manoek piit
32 noe loba. 'Koe sabab eta, [f] saha-saha
noe ngakoe ka kami di hareupeun djal-
ma-djalma, tangtoe diakoe deui koe kami
di pajoeneun Ama kami, anoe linggih di
33 sawarga. 'Sabalikna, [g] saha-saha noe
nganglĕs ka kami di hareupeun djalma-
djalma mah, tangtoe dianglĕs deui koe ka-
mi di pajoeneun Ama kami, anoe linggih di
sawarga. *a* Joh. 13 : 16. *b* p. 12 : 24; Joh. 8 : 48.
c Mark. 4 : 22; Loek. 12 : 2. *d* Jĕr. 1 : 8; Loek. 12 : 4, 5.
e Loek. 21 : 18. *f* Roem 10 : 9, 10. *g* Loek. 9 : 26;
2 Tim. 2 : 12.

34 [a] Oelah nganjanaän kami noe matak
datang dek mawa karoentoetan ka boe-
mi; pangdatang kami teh lain mawa
35 karoentoetan, istoening pĕdang. 'Kara-
na kami noe matak datang teh, [b] djalma
dek disina pasĕndatan ka bapana; ari
anak awewe ka indoengna, djeung mi-
36 nantoe awewe ka mitohana awewe. 'Ari
noe bakal djadi moesoeh djalma, nja
37 eta batoerna saimah. 'Saha-saha noe
njaäh ka indoeng atawa ka bapa, [c] leu-
wih ti batan ka kami, eta mah teu
pĕrnah ka kami; djeung saha-saha noe
njaäh ka anak lalaki atawa ka anak
awewe, leuwih ti batan ka kami, eta
38 mah teu pĕrnah ka kami. 'Djeung deui
[d] saha-saha noe teu manggoel kai-dipa-
lang adjangna, bari teu anoet ka kami,
39 eta mah teu pĕrnah ka kami. 'Saha-
saha noe manggih ka njawana, bakal
kaleungitan koe njawana; djeung saha-
saha noe kaleungitan koe njawana tina
sabab kami, eta noe bakal manggih
njawana. *a* Loek. 12 : 51.
b Mik. 7 : 6. *c* Loek. 14 : 26. *d* p. 16 : 24;
Mark. 8 : 34; Loek. 9 : 23.

40 [a] Saha-saha noe narima ka maraneh,
nja eta narima ka kami; ari noe na-
rima ka kami, nja eta narima ka noe
41 geus miwarang kami. 'Saha-saha [b] noe
narima ka hidji nabi, koe pedah ngaran
nabi, eta pitampaeun gandjaran noe
bakoe ka nabi; djeung saha-saha noe
narima ka hidji djalma noe bĕnĕr, koe
pedah ngaran djalma bĕnĕr, eta pitam-
paeun gandjaran noe bakoe ka djalma
42 noe bĕnĕr. 'Djeung saha-saha noe mere

nginoem tjai atah bae saloemoer [c] ka ijeu salah-sahidji djalma noe laleutik, koe pedah ngaran moerid, satĕmĕnna kami ngalahir ka maraneh, eta hamo loepoet gandjaranana.

a Loek. 10 : 16. *b* 1 Radj. 17 : 10. *c* p. 25 : 40; Mark. 9 : 41.

PASAL 11.

Ari geus kitoe, mangsa Jesoes parantos maparin timbalan ka moerid-moeridna noe doewa wĕlas teja, ladjĕng deui angkatna ti dinja, kĕrsa ngawoeroek sarta ngoewarkeun dina eta nagara-nagarana.

2 Barang Johannes [a] di pangberokan ngadangoe tjarijos dadamĕlan Kristoes, seug 3 ngadjoeroengkeun doewa moerid, 'bari kijeu pihatoerna ka Jesoes: Nja adjĕngan anoe bakal soemping teja, oetawi koe-4 doe ngantosan anoe sanes deui? 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta moerid: Maraneh geura arindit, oeningakeun bae ka Johannes sakoer noe kadenge 5 djeung noe katendjo koe maraneh: 'nja eta [b] aja noe lolong njareueung, djeung noe darejog leumpangna bĕnĕr; aja noe lalepra dibĕrĕsihan, sarta noe torek ngadarenge; aja noe paeh dihariroepan, djeung noe malarat diaroewaran Indjil. 6 'Sarta salamĕt djalma noe hanteu titadjong ka kami.

a Loek. 7 : 18; p. 14 : 3. *b* Jĕs. 29 : 18; 35 : 5; 61 : 1.

7 Sanggeusna eta arindit, [a] Jesoes ngamimitian ngalahir ka djalma-djalma tina hal Johannes, kijeu: Noe matak maraneh boedal ka tĕgal lĕga teja narendjo naon? mandjah, anoe loewak-lejok koe angin? 8 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji djalma noe make papakean lĕmĕs? Saĕnjana, noe make lalĕmĕs mah, pangajana di pada-9 lĕman radja-radja bae. 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji nabi? Saestoena, kami ngalahir ka maraneh: malah eta leuwih pisan 10 ti batan nabi. 'Karana nja eta noe dioengĕlkeun dina Kitab kijeu teja: [b] Masing nganjahokeun, kami miwarangan saheulaeun maneh malaikat kami, anoe bakal njadijakeun pidjalaneun maneh 11 saheulaeun maneh. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, di sakoer-sakoer djalma noe geus didjoeroekeun koe awewe, hanteu aja hidji-hidji atjan noe ngoengkoelan ka Johannes toekang ngabanjoe; tatapi ari noe pangleutikna dina karadjaän sawarga mah, [c] eta leuwih ti 12 batan Johannes. 'Sarta [d] tina poëan Johannes toekang ngabanjoe teja nĕpi ka ajeuna, karadjaän sawarga teh ditĕmpoeh, ari koe noe nĕmpoeh dibeunangkeun 13 pisan. 'Karana sadajana para nabi reudjeung toret ngawĕdjangna nĕpi ka Jo-14 hannes. 'Sarta lamoen maraneh daek narima, [e] nja eta teh Elias, anoe bakal soem-15 ping teja. 'Saha-saha djalma [f] noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe denge-16 keun. 'Tatapi ari bangsa djaman ajeuna [g] koe kami rek dimisilkeun kana naon? Nja eta oepama baroedak noe darijoek di pasar-pasar, bari ngagĕroan ka batoerna, 17 'kijeu pokna: Dewek geus pada mangnjoelingkeun ka maraneh, tatapi maraneh teu ngigĕl; dewek geus pada mangnjanjikeun ka maraneh koe njanjian nalangsa, tatapi maraneh teu aloek-18 aloekan. 'Karana Johannes teh soempingna [h] teu dahar teu leueut, ari tjĕk djalma-djalma: Eta teh aja setanan. 19 'Dĕmi Poetra manoesa mah datangna dahar sarta nginoem; ari tjĕk djalma-djalma: Toeh tarendjo, eta mah djalma rĕwog sarta beuki nginoem anggoer, sosobatan djeung toekang tjoeke sarta djeung djalma doraka. Ari kapintĕran teh geus diroedjoekan koe anak-anakna.

a Loek. 7 : 24. *b* Mal. 3 : 1; Mark. 1 : 2; Loek. 7 : 27. *c* p. 13 : 17. *d* Loek. 16 : 16. *e* p. 17 : 10. *f* p. 13 : 9. *g* Loek. 7 : 31. *h* p. 3 : 4; Loek. 7 : 33.

20 Tidinja Jesoes ngamimitian ngawĕwĕleh ka nagara-nagara, ĕnggon andjeunna midamĕl moedjidjat pangrejana teja, sa-21 bab hanteu tarobat: 'Pitjilakaeun maneh, [a] Korasin! Pitjilakaeun maneh, Bet-Saida! karana oepama di [b] Tiroes djeung Sidon didjijeun moedjidjat sapĕrti noe didjijeun di maraneh teja, tangtoe eta geus lila tarobat, [c] make karoeng djeung 22 lĕboe. 'Tatapi kami teh ngalahir ka maraneh: ari Tiroes djeung Sidon [d] bakal enteng di poë ngahoekoem, ti batan 23 maraneh. 'Sarta ari maneh, Kapernaoem, noe geus didjoengdjoengkeun tĕpi ka langit, nja maneh bakal didjongklokkeun [e] tĕpi ka ĕnggon noe paeh. Karana oepama di [f] Sadoemoe didjijeun moedjidjat sapĕrti noe didjijeun di maneh teja, eta mangsa ajeuna tangtoe tĕtĕp

24 keneh bae. 'Tatapi kami teh ngalahir ka maneh, jen tanah Sadoemoe [g] bakal enteng di poë ngahoekoem, ti batan maneh. *a* Loek. 10 : 13. *b* Jĕh. 26. *c* 2 Sam. 13 : 19; Joen. 3 : 6. *d* p. 10 : 15. *e* Aj. 11 : 8. *f* Njanj. 4 : 6. *g* p. 10 : 15.

25 [a] Dina mangsa eta Jesoes ladjĕng oendjoekan, kijeu pioendjoekna: Simkoering moedji ka andjeun, noen Ama, Pangeran noe kagoengan langit sarĕng boemi! doemeh eta pĕrkawis teja koe andjeun [b] ditoetoepan ka noe palintĕr sarawoeh ka noe binangkit, sarĕng geus diboeka-
26 keun [c] ka baroedak. 'Lĕrĕs, Ama! nja
27 kitoe pisan kasoekaän andjeun. 'Saniskara koe Rama [d] geus diserenkeun ka kami; djeung hanteu aja pisan anoe nganjahokeun ka Poetra, ngan Rama bae; kitoe deui teu aja noe nganjahokeun ka Rama, ngan Poetra bae, djeung sakoer djalma noe dipikarĕp diëbrehan
28 koe Poetra. 'Hijap ka darijeu ka kami, eh sakoer noe maropo sarta noe kabeuratan!
29 kami rek njĕgĕran ka maraneh. 'Geura panggoel pasangan kami, barina goegoeroe ka kami; karana kami teh sareh sarta rĕndah ati; lamoen kitoe maraneh [e] tangtoe meunang kasĕgĕran pikeun njawa
30 maraneh. 'Karana [f] ari pasangan kami teh ĕmpoek, sarta momotan ti kami teh hampang. *a* Loek. 10 : 21. *b* Jĕs. 29 : 14. *c* p. 18 : 3. *d* p. 28 : 18; Joh. 3 : 35. *e* Jĕr. 6 : 16. *f* 1 Joh. 5 : 3.

PASAL 12.

Mangsa eta teh, [a] dina hidji poë sabat, Jesoes angkat, djalanna kana pĕpĕlakan tarigoe; dĕmi moeridna harajangeun dahar; tidinja [b] pada mipit rang-
2 geujanana, seug didalahar. 'Ari ahli-ahli parisi, barang narendjo eta, aroendjoekan ka Jesoes kijeu: Toeh, moerid-moerid adjĕngan milampah [c] noe teu kawidian
3 dipigawe di poë sabat. 'Lahiranana ka eta djalma: Naha maraneh tatjan ngadji [d] tjarita lalampahan Dawoed, keur mangsa palajeun dahar, kitoe deui ba-
4 toer-batoerna? 'Nja lampahna asoep ka gĕdong Allah teja, ngadahar eta roti tingalieun, padahal hanteu widi didahar koe andjeunna, kitoe deui koe batoerbatoerna, [e] ngan koe para panghoeloe
5 bae? 'Atawa koe maraneh tatjan kaädji dina toret, jen panghoeloe [f] di poë sabat pada ngarĕmpak sabat dina djĕro
6 kabah, kitoe ge teu matak salah? 'Sarta kami ngalahir ka maraneh, di dijeu aja
7 [g] noe leuwih ti batan kabah. 'Tatapi saoepama geus kanjahoan koe maraneh dina panghartina noe kijeu teja: [h] Kami teh misoeka kana karoenja, lain kana koerban: moal datang ka ngahoekoeman
8 noe teu baroga dosa. 'Karana nja Poetra manoesa noe moerba ka poë sabat keneh. *a* Mark. 2 : 23; Loek. 6 : 1. *b* 5 Moesa 23 : 25. *c* 2 Moesa 20 : 10. *d* 1 Sam. 21 : 6. *e* 3 Moesa 24 : 8, 9. *f* 4 Moesa 28 : 9. *g* Mal. 3 : 1. *h* p. 9 : 13.

9 Ana geus ladjĕng angkatna ti dinja,
10 [a] Jesoes soemping ka masigit. 'Doemadakan, di dinja aja hidji djalma noe kemper leungeunna sabeulah. Toeloej eta pada naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: [b] Koemaha, ari di poë sabat kawidian njageurkeun? Pambrihna soe-
11 paja bisa ngĕlakkeun andjeunna. 'Lahiranana ka darinja: Saha djalma di lĕbah maraneh, anoe boga domba hidji, saoepama tigoebroes kana lombang di poë sabat, naha eta moal ditjĕkĕl, heug
12 dihandjatkeun? 'Ari djalma [c] koetan lain leuwih pisan ti batan domba? Nandakeun kawidian di poë sabat migawe
13 kahadean. 'Geus kitoe ladjĕng ngalahir ka eta djalma teja: Tjing, geura sodorkeun leungeun maneh. Pek disodorkeun; toeloej diwaloejakeun, tjageur tjara leu-
14 ngeun hidji deui. 'Dĕmi ahli parisi teh, ari geus boedal, seug rĕrĕmpoegan djeung batoer-batoer, [d] koemaha nja
15 pipĕtaeunana maehan ka Jesoes. 'Tatapi kaoeninga koe Jesoes; ladjĕng angkat ti dinja. Sarta loba pisan djalma noe ngariring; eta sakabehna ditjalageur-
16 keun; 'djeung diomat-omatan katjida, [e] oelah sina ngoetarakeun salira an-
17 djeunna. 'Nja eta soepaja kalaksanakeun [f] noe geus dilahirkeun koe nabi
18 Jĕsaja, kijeu lahirna: 'Toeh, abdi kami, beunang kami milih, kaäsih kami, noe dipikarĕsĕp koe hate kami! Eta koe kami rek diteundeunan Roh kami, sarta bakal ngoewarkeun hoekoeman ka oerang ka-
19 pir. 'Moal pitjerewedeun atawa hahaokan, sarta moal aja noe ngadenge so-
20 warana dina loeloeroeng. 'Hoë noe pitĕs koe eta hamo bakal disapatkeun, dĕlĕs noe ngĕboel keneh koe eta hamo bakal dipareuman; tangtoe datang ka noetoegkeun hoekoeman teh sina oenggoel.

21 'Sarta oerang kapir bakal pada ngarĕp-ngarĕp kana djĕnĕnganana. *a* Mark. 3:1; Loek. 6:6. *b* Loek. 14:3. *c* Loek. 12:24. *d* Joh. 5:16; 7:19. *e* p. 8:4; 9:30. *f* Jĕs. 42:1—4.

22 Ari geus kitoe dideuheuskeun ka Jesoes [a] hidji djalma noe kaäsoepan setan, nja lolong nja bisoe; seug toeloej ditjageurkeun, anoe matak eta djalma noe lolong djeung bisoe teh bisa ngomong 23 sarta nendjo. 'Dĕmi sakabeh djalma mĕlĕngĕk, aromongna: Eta teh lain [b] Poetra Dawoed teja? 24 'Tatapi ari ahli-ahli parisi, anoe ngadenge kitoe, ngaromong: [c] Eta hanteu ngaloewarkeun setan, ngan 25 koe [d] Beël-Sĕboeb, kapala setan. 'Nanging Jesoes [e] oeningaeun ka pikiranana; seug ngalahir ka eta djalma: Oenggal karadjaän, noe mĕrangan maneh, tangtoe toempoer; sarta oenggal nagara atawa imah, noe mĕrangan maneh, eta moal 26 tĕtĕp. 'Oepama Setan ngaloewarkeun Setan, eta nandakeun mĕrangan maneh; ana kitoe mah karadjaänana koemaha 27 bisa tĕtĕp? 'Lamoen ĕnja kami ngaloewarkeun setan koe Beël-Sĕboeb, anak-anak maraneh ngaloewarkeunana setan teh koe saha? Manana nja eta pisan noe bakal ngahoekoeman ka maraneh. 28 'Sabalikna, lamoen kami ngaloewarkeun setan teh koe Roh Allah, nandakeun karadjaän Allah geus dongkap ka ma-29 raneh. 'Atawa koemaha djalma rek bisa asoep ka imah noe bĕdas, sarta ngarajah paparabotanana, lamoen eta noe bĕdas teh hanteu dibarogod heula mah? 30 kakara bisa ngarajah imahna. 'Anoe hanteu miloe ka kami, [f] nja eta ngalawan ka kami teh; sarta noe hanteu miloe ngoempoelkeun djeung kami, nja 31 eta ngaboerantakkeun. 'Koe sabab eta, kami ngalahir ka maraneh: [g] sagala dosa sarta omongan goreng bakal dihampoera ka djalma; tatapi ari hal ngagorengkeun ka Roh mah, moal diham-32 poera ka djalma. 'Djeung saha-saha noe ngomong ngalawan ka Poetra manoesa teh, bakal dihampoera; tatapi ari noe ngomong ngalawan ka Roh Soetji mah, moal dihampoera, boh djaman ajeuna, 33 boh djaman mangke. 'Salah-sahidji, [h] sĕboetkeun tangkalna hade djeung boewahna hade, atawa sĕboetkeun tangkalna goreng djeung boewahna goreng; karana kanjahoanana tangkal tina boe-34 wahna. 'Eh, [i] anak-anak oraj wĕlang! koemaha maraneh rek bisa ngomong barang noe hade, da maraneh teh dasar goreng? [j] karana panglemekna biwir 35 koe tina kaleberanana hate. 'Ari djalma noe hade ngabidjilkeun kahadean tina banda hate noe hade; kitoe deui djalma noe goreng ngabidjilkeun kagorengan 36 tina banda noe goreng. 'Ari kami ngalahir ka maraneh, [k] tina hidji-hidji omongan noe sija-sija, noe diomongkeun koe djalma, koedoe pada njanggakeun ka-37 tĕranganana [l] di poë ngahoekoem. 'Karana tina omongan maneh bakal maneh didamĕl bĕnĕr, sarta tina omongan maneh keneh bakal maneh dihoekoeman. *a* p. 9:32; Loek. 11:14. *b* p. 9:27. *c* p. 9:34; 10:25. *d* 2 Radj. 1:2. *e* p. 9:4. *f* Mark. 9:40. *g* Mark. 3:28, 29; Loek. 12:10; 1 Joh. 5:16. *h* p. 7:18. *i* p. 3:7. *j* Loek. 6:45. *k* Ep. 4:29; 5:4. *l* Goer. 12:14.

38 Toeloej ngawangsoel sawareh ahli kitab djeung ahli parisi, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! [a] simkoering hajang nendjo hidji tanda dadamĕlan adjĕ-39 ngan. 'Ari Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Bangsa noe goreng djeung sok ngaranjed teh menta tanda; moal dibere tanda, ngan tanda nabi Joenoes teja. 40 'Karana sapĕrti Joenoes [b] tiloe poë tiloe peuting aja di djĕro beuteung laoek lodan teja, nja kitoe deui Poetra manoesa teh bakal aja di djĕro hate boemi 41 [c] tiloe poë tiloe peuting. 'Oerang Ninĕwe bakal ngadareuheusan ka hoekoem kijamat barĕng djeung ijeu bangsa ajeuna, sarta seug ngahoekoeman ka darinja; karana [d] oerang Ninĕwe teh tarobat sanggeusna meunang piwoeroek ti Joenoes; padahal anoe ajeuna di dijeu mah, 42 leuwih ti batan Joenoes. 'Radja istri [e] ti tĕbeh kidoel teja bakal ngadeuheusan ka hoekoem kijamat barĕng djeung ijeu bangsa ajeuna, sarta seug ngahoekoeman ka darinja; karana geus soemping ti toengtoeng boemi, bawaning hajangeun ngareungeu kana kapintĕran Soeleman; padahal anoe ajeuna di dijeu 43 mah, leuwih ti batan Soeleman. 'Mangsa soekma nadjis geus ka loewar ti djalma, toeloej ngidĕran ĕnggon noe rarehe, nejangan eukeur tjitjing, tatapi hanteu 44 manggih. 'Seug ngomong kijeu: Ah, dek balik deui bae ka imah oeroet aing ka loewar. Ari datang, njampak geus ko-

song, beunang njapoean sarta dialoes-45 aloes. 'Tidinja leumpang, ngadjakan toedjoeh batoer pada soekma, noe leuwih goreng ti batan manehanana; ari geus asoep tjaritjing di dinja; [f] djadi djalma teja ahirna leuwih bangĕt ti batan tadi. Nja kitoe pidjadieunana ijeu bangsa noe goreng teh. *a* p. 16 : 1; Mark. 8 : 11; Loek. 11 : 29. *b* Joen. 1 : 17. *c* p. 16 : 21. *d* Joen. 3 : 5. *e* 1 Radj. 10 : 1. *f* Ibr. 6 : 4—6; 2 Petr. 2 : 20.

46 Ari keur Jesoes ngalahir keneh ka eta djalma-djalma, [a] beh iboena djeung saderek-saderekna ngaradĕg di loewar, harojongeun sasaoeran djeung andjeunna. 47 'Toeloej aja noe ngoeninga kijeu: Toeh, iboe sarĕng saderek-saderek andjeun keur ngaradĕg di loewar, harojongeun 48 sasaoeran sarĕng salira andjeun. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka noe ngoeninga teh: Na saha karah iboe kami, djeung saha doeloer-doeloer kami teh? 49 'Ladjĕng ngoengkoelkeun pananganana ka loehoereun moerid-moeridna, bari ngalahir: Toeh, tarendjo indoeng djeung 50 doeloer-doeloer kami mah! 'Karana sahasaha djalma [b] noe ngalampahkeun kĕrsa Ama kami, anoe linggih di sawarga, nja eta doeloer lalaki, sarta doeloer awewe, djeung indoeng kami. *a* Mark. 3 : 31; Loek. 8 : 20. *b* p. 7 : 21; Joh. 6 : 40.

PASAL 13.

Dina poë harita Jesoes ka loewar ti boemi, [a] ladjĕng linggih di sisi laoet. 2 'Geus kitoe loba pisan djalma koempoel ngadareuheusan, noe matak andjeunna [b] nitihan kana hidji parahoe, seug linggih; ari eta sakabeh djalma teja narang-3 toeng di basisir. 'Tidinja Jesoes ngalahirkeun reja pisan pĕrkara ka darinja koe misil, kijeu lahirna: [c] Aja hidji toekang sĕbar indit ka loewar, dek njĕbar-4 keun. 'Mangsa keur njĕbarkeun, sawareh ragragan ka djalan; seug manoek-5 manoek daratang, maratjokan eta. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka noe aja tjadasan, njampak di dinja teu pati loba taneuh; harita keneh ge djadi, koe 6 sabab hanteu djĕro taneuhna. 'Tatapi ari geus bidjil panon-poë, toeloej toetoeng; djeung tina sabab hanteu aja 7 akarna, noe matak djadi perang. 'Ari noe sawareh dui ragraganana ka pĕlĕbah tjoetjoek-tjoetjoek; dĕmi eta tjoetjoek djaradi, toeloej noe disĕbarkeun teh 8 eungapeun. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka taneuh noe hade; toeloej bidjil boewahna, beubeunanganana noe hidji [d] saratoes, noe hidji gĕnĕp poeloeh, ari noe hidji deui tiloe poeloeh patikĕ-9 laneun. 'Saha-saha djalma [e] noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe dengekeun. *a* Mark. 4 : 1. *b* Loek. 5 : 3. *c* Loek. 8 : 4. *d* 1 Moesa 26 : 12. *e* p. 11 : 15.

10 Geus kitoe [a] moerid-moerid pada marĕk ka Jesoes, sarta oendjoekan kijeu: Noen, koemaha noe mawi andjeun ngalahir ka eta djalma-djalma koe misil? 11 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka moerid: Sabab [b] ari maraneh geus dipaparin pinjahoëun ka rasijah karadjaän sawarga, tatapi ari eta djalma mah hanteu 12 dipaparin. 'Karana [c] saha-saha noe geus boga, tangtoe dipaparin deui, sarta datang ka leuwihan; sabalikna ari noe hanteu boga mah, ti eta teh sabobogaänana 13 ge bakal ditjandak. 'Kitoe noe matak kami ngawoeroek ka eta djalma-djalma noe misil; sabab [d] molotot oge hanteu nendjo, djeung tjeuli molongo oge teu ngadenge, soemawonna moen ngaharti. 14 'Sarta nja di maranehanana eta boekti [e] piwĕdjang nabi Jĕsaja, anoe kijeu lahirna: Maraneh bakal ngadenge koe tjeuli, tatapi moal ngaharti; sarta bakal molotot koe panon, tatapi moal nendjo. 15 'Karana ijeu bangsa teh geus djadi mintoel hatena, ari tjeulina hese ngadengena, sarta panonna geus dipeureumkeun; soepaja oelah koengsi narendjo koe panon, djeung oelah ngadarenge koe tjeuli, djeung oelah ngaharti koe hate, djeung oelah tarobat, sarta oelah ditjageurkeun 16 koe kami. 'Tatapi [f] ari panon maraneh mah salamĕt, sabab nendjo; kitoe deui 17 tjeuli maraneh, sabab ngadenge. 'Karana satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [g] djaman baheula reja pisan nabi reudjeung djalma noe balĕnĕr harajangeun ningali pĕrkara noe katendjo koe maraneh, tatapi hanteu koengsi ningali; djeung harajangeun ngareungeu pĕrkara noe kadenge koe maraneh, tatapi hanteu 18 koengsi ngareungeu. 'Dĕmi ajeuna maraneh geura ngadengekeun misil toe-19 kang sĕbar teja: 'oepama djalma ngadenge [h] eta pangandika tina hal karadjaän, sarta hanteu ngahartieun, toeloej datang [i] noe goreng teja, ngaraboet anoe

geus disĕbarkeun dina hatena; nja eta 20 noe kasĕbarkeun ka djalan teja. 'Ari noe kasĕbarkeun ka noe aja tjadasan teja, nja eta noe ngadengekeun pangandika, harita keneh ge ditarima djeung soeka-21 na; 'tatapi eta hanteu aja akarna dina dirina, noe matak hanteu koengsi lila; mangsa aja kasoekĕran djeung dikanijaja tina sabab pangandika teja, eta 22 gantjang titadjong. 'Ari noe kasĕbarkeun ka pĕlĕbah tjoetjoek teja, nja eta noe ngadengekeun pangandika; dĕmi [j] karepotan doenya, sarta panggĕndamna kabeungharan, matak djadi eungapeun pangandika teh, salawasna teu boewa-23 han. 'Ari noe kasĕbarkeun di taneuh noe hade teja, nja eta noe ngadengekeun pangandika, sarta kaharti pisan; geus kitoe datang ka boewahan, beubeunanganana noe hidji saratoes, noe hidji gĕnĕp poeloeh, ari noe hidji deui tiloe poeloeh patikĕlaneun. *a* Mark. 4 : 10; Loek. 8 : 9. *b* p. 11 : 25. *c* p. 25 : 29; Mark. 4 : 25. *d* 5 Moesa 29 : 4. *e* Jĕs. 6 : 9, 10. *f* Loek. 10 : 23. *g* 1 Petr. 1 : 10. *h* p. 4 : 23. *i* 1 Joh. 3 : 12. *j* 1 Tim. 6 : 9, 10.

24 Aja misil sedjen, koe Jesoes ditjarijoskeun ka eta djalma-djalma, kijeu lahirna: Ari karadjaän sawarga teh oepama hidji djalma noe njĕbarkeun binih 25 noe hade dina lahanna. 'Keur waktoe djalmana hareës, djol datang moesoehna, njĕbarkeun djoekoet dina tarigoe teja, 26 geus kitoe leumpang. 'Mangsa ngagĕdean eta pĕlakna, ana keur njiram, seug 27 katara deui djoekoetna. 'Tidinja badega-badega djalma noe boga lahan teja ngadareuheusan, sarta oendjoekan kijeu: Noen djoeragan! karah gamparan teu njĕbarkeun binih noe sae dina lahan gamparan? na ti mana eta aja djoekoet? 28 'Ari saoerna: Eta noe njijeun kitoe teh djalma moesoeh. Mioendjoek deui badega teh: Koemaha koe pangĕrsa djoeragan, koering laleumpang ngoempoelkeun 29 eta? 'Ari saoerna: Montong; karana lamoen ngoempoelkeun eta djoekoet, 30 bisi katjaboet tarigoena. 'Keun, sina barĕng bae ngagĕdean nĕpi ka diboewat; ari geus waktoe diboewat, kami rek nitah kijeu ka noe dibaroewat: Ajeuna koempoelkeun heula eta djoekoetna, seug beungkeutan, soepaja sina didoeroek; tatapi [a] ari tarigoena mah koedoe koempoelkeun kana koedang kami.
a p. 3 : 12.

31 Aja deui misil sedjen, koe Jesoes ditjarijoskeun ka eta djalma-djalma, kijeu lahirna: Ari karadjaän sawarga teh [a] oepama siki sasawi, noe ditjokot koe hidji 32 djalma, toeloej diipoek di kĕbonna. 'Nja eta panglĕmboet-lĕmboetna tina sakabeh sisikian; tatapi ari geus djadi, eta moenggah panggĕdena tina sakoer lalablalab, sarta tangkalan, nĕpi ka manoek awang-awang daratang sarta njarajang dina dahanna. *a* Mark. 4 : 31; Loek. 13 : 18.

33 Aja deui misil sedjen, koe andjeunna dilahirkeun ka eta djalma-djalma, kijeu: Ari karadjaän sawarga teh [a] oepama ragi, noe ditjokot koe hidji awewe, toeloej dibĕbĕskeun ka tipoeng tiloe takĕr, datang ka kahaseuman sakabehna.
a Loek. 13 : 20.

34 Eta sadajana pĕrkara koe Jesoes dilahirkeun ka djalma-djalma [a] koe misil bae; ari hanteu koe misil mah, teu pisan 35 ngalahir ka darinja; 'soepaja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe [b] nabi teja, kijeu lahirna: [c] Kaoela sĕdja moeka biwir koe misil, sĕdja ngaloewarkeun barang anoe boeni ti watĕs diadĕgkeunana alam-doenya. *a* Mark. 4 : 33. *b* 2 Bab. 29 : 30. *c* Djab. 78 : 2.

36 Geus kitoe eta djalma-djalma teja koe Jesoes ditilar, ladjĕng moelih ka boemi. Tidinja moerid-moerid ngadareuheusan, sarta kijeu pioendjoekna: [a] Moegi-moegi nĕrangkeun ka simkoering eta misil 37 djoekoet dina lahan teja. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka moerid teh: Ari noe njĕbarkeun binih noe hade teja, nja 38 eta Poetra manoesa. 'Dĕmi lahan teja, nja eta doenya. Binih noe hade teja, nja eta anak-anak karadjaän; djeung djoekoet teja, nja eta anak-anak ti noe go-39 reng. 'Ari moesoeh, noe geus njĕbarkeun eta, nja eta Iblis. Waktoe diboewat teja, nja eta panoengtoengan doenya. Ari noe 40 dibaroewat, [b] nja eta malaikat. 'Sapĕrti dikoempoelkeun eta djoekoetna, sarta toeloej didoeroek koe seuneu teja, nja kitoe pisan pidjadieunana dina panoeng-41 toengan doenya teh.'Ari Poetra manoesa bakal miwarangan [c] malaikatna, sarta eta bakal pada ngoempoelkeun tina karadjaänana saniskara [d] tatadjongan, djeung sakoer noe migawe kadorakaän; 42 'bari toeloej [e] dialoengkeun ka pameuleuman noe hoeroeng; eta di dinja bakal

tjareurik djeung tingkarĕrot hoentoena.
43 'Harita noe balĕnĕr bakal [f] montjorong tjara panon-poë dina karadjaän Ramana. Saha-saha noe boga tjeuli pikeun ngadenge, eta koedoe dengekeun. *a* p. 15 : 15. *b* Wahj. 14 : 15. *c* p. 24 : 31. *d* Sĕp. 1 : 3. *e* p. 8 : 12; 25 : 30; Wahj. 19 : 20. *f* Dan. 12 : 3; 1 Kor. 15 : 40.

44 Djeung deui karadjaän sawarga teh oepama radja-barana noe kakoeboer dina lahan; ana katimoe koe hidji djalma, toeloej disoempoetkeun; sarta koe bawaning atoheun, seug indit [a] ngadjoewalan babandaänana, bari toeloej dibeuli eta lahan teja. *a* Loek. 44 : 33; Pil. 3 : 7.

45 Djeung deui karadjaän sawarga teh oepama hidji toekang dagang, noe ne-46 jangan moetijara noe moelja. 'Ari geus manggih moetijara hidji noe gĕde nakĕr pangadjina, seug indit ngadjoewalan babandaänana, bari toeloej dibeuli.

47 Djeung deui karadjaän sawarga teh oepama hidji heurap, noe diroengkoepkeun ka laoet, sarta warna-warna laoek 48 anoe kakoempoelkeun. 'Mangsa geus pinoeh, dipoeloet ka sisi; toeloej djalmana gek darijoek, bari milihan noe harade dika-wadahnakeun, ari noe goreng mah 49 dipitjeunan. 'Nja kitoe pisan pidjadieunana dina panoengtoengan doenya teh: malaikat bakal ka laloewar, seug toeloej misahkeun djalma noe garoreng ti tĕ-50 ngah-tĕngah djalma noe balĕnĕr; 'geus kitoe diaraloengkeun ka pameuleuman noe hoeroeng; eta di dinja bakal tjareurik djeung tingkarĕrot hoentoena.

51 Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moeridmoeridna: Koemaha, eta sakabeh teh geus kaharti koe maraneh? Wangsoelanana: 52 Noen Goesti, soemoehoen. 'Ari lahiranana ka darinja: Koe sabab eta, saban-saban ahli kitab, noe geus diwoeroek hal karadjaän sawarga teja, eta teh ibarat noe boga imah, anoe ngaloewarkeun ti radja-branana barang noe anjar sarta noe heubeul.

53 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes parantos ngalahirkeun eta misil-misil teja, 54 [a] ladjĕng djĕngkar ti dinja. 'Dĕmi geus soemping ka [b] nagara asalna, toeloej ngawoeroek ka djalma-djalma di masigitna, wani datang ka hareugeueun; aromongna: Na ti mana eta teh meunangna kapintĕran reudjeung kamatihan saki-55 toe? 'Naha eta [c] koetan lain anak toekang kai teja? sarta indoengna teh lain anoe ngaran Mariam? djeung doeloerdoeloerna lalaki lain Jakoboes, djeung Joses, djeung Simon, djeung Joedas? 56 'Sarta ari doeloerna awewe sakabeh lain anoe aja di oerang teja? [d] Na ti mana karah eta meunangna sakabeh anoe ki-57 toe teh? 'Tidinja [e] eta djalma pada titadjong ka andjeunna. Dĕmi Jesoes ngalahir ka darinja: [f] Ari noe djadi nabi kateu-dihormatanana teh ngan di nagara asalna djeung di djĕro boemina bae. 58 'Sarta di dinja andjeunna teu loba midamĕl moedjidjat, sabab maranehanana [g] teu pĕrtjajaeun. *a* Mark. 6 : 1. *b* p. 2 : 23; Loek. 4 : 16. *c* Joh. 6 : 42. *d* Joh. 7 : 15. *e* p. 11 : 6. *f* Joh. 4 : 44. *g* Mark. 9 : 23.

PASAL 14.

Dina mangsa eta, [a] Herodes, bopati teja, ngareungeu wartana pĕrkara 2 Jesoes. 'Toeloej ngalahir ka wilajat-wilajatna: Eta teh Johannes toekang ngabanjoe teja; geus hoedang deui ti noe maraot, noe matak eta sakitoe kamati-3 hanana. 'Karana eta teh Herodes [b] geus nangkĕp ka Johannes, sarta ditalian, toeloej diasoepkeun ka pangberokan, tina pĕrkara Herodias, geureuha Pili-4 poes saderekna. 'Sababna Johannes mihatoer ka Herodes kijeu: [c] Andjeun teh 5 teu kawidian mihoekoem ka eta. 'Ari kĕrsana hajang maehan ka Johannes, tatapi sijeuneun koe djalma-djalma, sabab [d] pada ngakoe nabi ka Johannes. 6 'Dĕmi keur mangsa ngamoemoele [e] poë wĕwĕdalan Herodes, poetra Herodias noe istri seug ngibing di tĕngah-tĕngah, 7 matak soekaeun Herodes. 'Tina sabab kitoe, seug ka loewar djangdji sarta soempah, naon bae noe dipenta, tangtoe di-8 paparinkeun. 'Dĕmi eta, sapedah geus dipagahan ti heula koe iboena, seug oendjoekan kijeu: Moegi simkoering dipasihan di dijeu hoeloe Johannes toekang ngabanjoe teja, sarta diwadahan koe 9 talĕm. 'Geus kitoe radja teh nalangsa; ngan koe tina soempahna teja, sarta djeung koe sadajana noe ngarijoeng sasarĕngan, noe matak nimbalan, eta koedoe dipaparinkeun ka moerangkalih. 10 'Toeloej bae miwarangan, seug motong beuheung Johannes di djĕro pangbero-11 kan. 'Ari mastakana dibawa dina talĕm,

dibikeun ka moerangkalih teja, dĕmi 12 koe eta dibawa ka iboena. 'Teu lila datang moerid-moeridna; majit teh toeloej dibawa, sarta dikoerĕbkeun sakali; geus kitoe bral arindit, ngoeninga ka Jesoes. *a* Mark. 6 : 14; Loek. 9 : 7. *b* Loek. 3 : 19, 20. *c* 3 Moesa 18 : 16. *d* p. 21 : 26. *e* 1 Moesa 40 : 20.

13 Mangsa Jesoes ngadangoe eta, [a] ladjĕng angkat ti dinja, toenggang parahoe, njingsalkeun andjeun ka ĕnggon noe simpe. Barang kadenge koe djalma-djalma, toeloej marijang ti nagara-nagara, pada badarat noetoerkeun ka an- 14 djeunna. 'Ari Jesoes ka loewar, katingali eta loba pisan djalma, seug [b] kalangkoeng-langkoeng wĕlaseunana; ladjĕng njageurkeun anoe baroga kasakit 15 di pĕlĕbah maranehanana. 'Wantji boerit moerid-moeridna toeloej pada marĕk ka Jesoes, sarta aroendjoekan: Di dijeu ĕnggon noe rehe, sarĕng waktoena geus seëp; ajeuna eta djalma-djalma moegi dipiwarang maloendoer, sina pada leumpang ka desa-desa, baris mareuli pitĕdaeun 16 pikeun daririna. 'Dĕmi lahiran Jesoes ka moerid: Montong teuing sina laleumpang; [c] koe maraneh bae bere dadaharan. 17 'Ari pioendjoekna deui ka andjeunna: Di dijeu mah simkoering teu garadoeh ngan roti lima siki sarĕng laoek doewa siki. 18 'Lahiranana: Eta ka dijeu geura barawa 19 ka kami. 'Geus kitoe eta djalma-djalma dipiwarang darijoek dina djoekoet; ladjĕng njandak eta roti lima siki djeung laoek noe doewa siki teja, seug [d] tanggah ka langit, bari moedji soekoer; tidinja pek roti teh disĕmplekan, sarta dipaparinkeun sakali ka moerid-moerid, ari koe moerid-moerid dibagikeun ka djal- 20 ma-djalma teja. 'Toeloej sakabeh pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun; dĕmi geus kitoe diparoeloengan sesa beunang njĕmplekan, wani aja doe- 21 wa wĕlas karandjang pinoeh. 'Ari noe dadaharan teja djoemlahna antara lima reboe djalma lalaki, sadjaba ti awewe djeung baroedak. *a* Mark. 6 : 31; Loek. 9 : 10. *b* p. 9 : 36. *c* 2 Radj. 4 : 42, 43. *d* Joh. 17 : 1.

22 Harita keneh [a] moerid-moerid koe Jesoes dipiroesa sina arasoep kana parahoe, soepaja lajar ti heulaeun andjeunna ka peuntas, eukeur andjeunna miwarang maroelang djalma-djalma teja. 23 'Sanggeusna djalma-djalma teja dipiwarang maloendoer, ladjĕng andjeunna njalira bae [b] naek ka goenoeng, bade nĕnĕda; dĕmi geus boerit, andjeunna nja- 24 lira bae di dinja. 'Ari parahoena ajeuna aja di tĕngah laoet, sarta soesaheun koe ombak, wantoening keur angin ma- 25 pag. 'Dĕmi ti peuting, mĕnĕran waktoe ronda [c] noe kaopat, Jesoes soemping ka moeridna, [d] tapak-hantjang dina la- 26 oet. 'Mangsa andjeunna koe moerid-moerid katarendjo keur tapak-hantjang dina laoet, toeloej pada ngarandjoeg, ari pokna: Toeh, aja djoerig! sarta bari tinggaroak koe bawaning sarijeuneun. 27 'Dĕmi koe Jesoes enggalna dilahiran, kijeu lahirna: Masing galĕde hate; ijeu 28 teh kami, oelah sararijeun. 'Tidinja Petroes seug ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! ari estoe mah andjeun, moegi simkoering piwarang 29 ngadeuheus ka andjeun dina tjai. 'Ari lahiranana: Hijap ka dijeu! Petroes seug toeroen tina parahoe, toeloej ngalengkah dina tjai, dek ngadeuheusan ka Je- 30 soes. 'Tatapi ana nendjo angin gĕde, Petroes teh inggiseun; lĕp bae titeuleum, pek sasambat, kijeu pokna: [e] Doeh, 31 Goesti! simkoering toeloengan. 'Enggal Jesoes njodorkeun panangan, bari Petroes ditjandak; ladjĕng ngalahir ka dinja: Eh, maneh [f] noe koerang pĕr- 32 tjaja! naha mana tidjalikeuh? 'Dĕmi geus naraek kana parahoe, angin teh 33 ngarandĕg. 'Ari noe araja dina parahoe pada marĕk bari saroedjoed ka Jesoes, pioendjoekna: Saestoena [g] andjeun teh Poetra Allah! *a* Mark. 6 : 45; Joh. 6 : 16. *b* p. 15 : 29; Loek. 6 : 12. *c* Mark. 13 : 35. *d* Aj. 9 : 8. *e* p. 8 : 25. *f* p. 6 : 30. *g* p. 16 : 16.

34 Geus kitoe kĕbat lajarna ka peuntas, 35 [a] darongkap ka tanah Genesaret. 'Mangsa djalma di dinja geus njarahoëun ka Jesoes, toeloej nitahan ka sakoeriling tanah eta, [b] geus kitoe pada njanggakeun ka andjeunna sakoer noe garĕring; 36 'bari noenoehoen, moegi diwidian njarabak bae [c] kana kĕlin djoebahna; dĕmi sakoer-sakoer anoe njabak, seug tjalageur. *a* Mark. 6 : 53. *b* p. 4 : 24. *c* p. 9 : 21.

PASAL 15.

Geus kitoe [a] ngadareuheusan ka Jesoes ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi ti Jĕroesalem, sarta kijeu pi-

2 hatoerna: 'Koe naon [b] moerid-moerid adjĕngan mana ngarĕmpak pikoekoeh karoehoen? karana teu saribanjo leungeun, 3 samangsa dek dahar. 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Koe naon ari maraneh teh mana ngarĕmpak timbalan Allah koe pikoekoeh maraneh? 4 'Karana [c] Allah geus nimbalan, kijeu timbalanana: Koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui: Saha-saha noe njapa ka bapa atawa ka 5 indoeng, pasti koedoe dipaehan. 'Tatapi ari tjarek maraneh mah: Saha-saha noe ngomong ka bapa atawa ka indoeng kijeu: Noe baris pimangpaäteun ka bapa ka indoeng ti koering, eta teh pikeun pangabakti, eta geus teu koedoe-koedoe hormat ka bapana atawa ka indoengna. 6 'Djadi timbalan Allah koe maraneh geus diapĕskeun tina sabab pikoekoeh ma-7 raneh. 'Eh, djalma noe poera-poera! geus bĕnĕr pisan [d] Jĕsaja ngawĕdjangkeun hal maraneh, noe lahiranana kijeu teja: 8 'Ijeu bangsa marĕk teh ka kami koe soengoet bae, djeung ngahormatna ka kami koe biwir bae, ari hatena mah 9 djaoeh pisan ti kami. 'Tjoemah bae eta njĕmbahna ka kami, da mamatahkeun 10 papatah, [e] parentah djalma. 'Tidinja Jesoes njaoer djalma-djalma teja, sarta dilahiran kijeu: Geura koedoe pada nga-11 denge, sarta hartikeun: 'ari [f] noe asoep kana soengoet, moal matak nadjis ka djalma; dĕmi [g] noe bidjil tina soengoet, nja eta noe matak nadjis ka djalma tamah. *a* Mark. 7:1. *b* p. 12:2. *c* 2 Moesa 20:12; 21:17. *d* Jĕs. 29:13. *e* Kol. 2:20—22. *f* 1 Tim. 4:4. *g* p. 12:34.

12 Geus kitoe moerid-moeridna pada marĕk, sarta oendjoekan kijeu: Koemaha andjeun teh geus oeninga, jen ahli parisi, mangsa ngadarenge eta pilahir teja, 13 toeloej pada titadjong? 'Ana ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Sagala pĕpĕlakan, anoe lain beunang mĕlak Ama kami, anoe linggih di sawarga, bakal ditoempoer-14 keun. 'Ingkeun bae; eta dirina teh [a] lolong, noengtoen ka noe lolong. Oepama noe lolong noengtoen ka noe lolong deui, doewanana tangtoe mangke tigoebrag ka soe-15 soekan. 'Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: [b] Moegi simkoering sadaja 16 dihartosan eta misil teja. 'Ari lahiran Jesoes: Naha karah maraneh oge masih 17 keneh taja pangarti? 'Koetan tatjan ngaharti, jen saniskara noe asoep kana soengoet, eta ladjoe kana beuteung, toeloej 18 kabidjilkeun di djamban? 'Tatapi ari noe bidjil tina soengoet mah datangna ti djĕro hate; sarta nja eta noe matak 19 nadjis ka djalma teh. 'Karana anoe bidjil ti djĕro hate teja, [c] nja eta pikir anoe goreng, maehan, ngaranjed, djinah, 20 maling, mitĕnah, ngagogoreng. 'Nja eta pĕrkara noe matak nadjis ka djalma teh; tatapi ari dadaharan hanteu sibanjo leungeun mah teu matak nadjis ka djalma. *a* p. 23:16; Loek. 6:39. *b* p. 13:36. *c* 1 Moesa 8:21.

21 Geus kitoe [a] Jesoes djĕngkar ti dinja, angkatna ka bilangan Tiroes djeung Si-22 don. 'Djĕboel aja hidji awewe, oerang Kanaän, datangna tina wĕwĕngkĕran di dinja; toeloej sasambat ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: [b] Noen Goesti, Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwĕlas ka diri koering; poen anak awewe bangĕt 23 pisan diheureujan koe setan. 'Ari koe Jesoes teu pisan diwalonan sakĕtjap-kĕtjap atjan. Tidinja moerid-moeridna pada marĕk, sarta noenoehoen, kijeu pioendjoekna: Awewe teh moegi piwarang oendoer; karana sasambat bae bari 24 noetoerkeun. 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Kami dipiwarang teh [c] ngan ka domba bangsa Israil bae noe 25 laleungit. 'Seug awewe teh marĕk, bari soedjoed ka andjeunna, ari pioendjoekna: Noen Goesti! moegi simkoering toe-26 loengan. 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Teu pantĕs njokot roti baroe-27 dak, seug dialoengkeun ka kitjik. 'Ari pioendjoekna: Soemoehoen Goesti, lĕrĕs pisan; tanapi sanadjan kitjik oge sok njatoe remeh noe moerag ti medja doe-28 noenganana. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta awewe: Eh njai! [d] kapĕrtjajaän maneh teh gĕde pisan; tinĕkanan sakahajang maneh. Dĕmi anakna teja tjageur ti waktoe harita pisan. *a* Mark. 7:24. *b* p. 20:30. *c* p. 10:6; Lal. 13:46. *d* p. 8:10.

29 Geus kitoe [a] Jesoes djĕngkar deui ti dinja, soemping ka laoet Galilea; ladjĕng naek ka goenoeng, sarta linggih 30 di dinja. 'Dĕmi geus kitoe, loba pisan djalma noe ngadareuheusan, pada mawa noe dejog, noe lolong, noe bisoe, noe

kemper, djeung reja-reja deui noe sedjen; seug disaranggakeun kana dampal Jesoes; ladjĕng koe andjeunna ditjageurkeun. 31 'Anoe matak eta djalma-djalma pada heraneun, nendjo anoe bisoe lemek, anoe kemper walagri, anoe dejog leumpangna bĕnĕr, sarta noe lolong beunta; wani datang ka pada ngamoeljakeun ka Allah Israil.
a Mark. 7 : 31.

32 Tidinja [a] Jesoes njaoer moerid-moeridna, sarta ngalahir kijeu: Kami liwatsaking nja watir ka eta djalma-djalma; sabab ajana di kami geus meunang tiloe poë, sarta teu barogaeun pihakaneunana; kami hanteu tega ngaboebarkeun eta, ari tatjan dadaharan mah, bisi maropo di 33 djalan. 'Ari pioendjoek moerid-moeridna: [b] Ti mana atoeh simkoering di tĕgal nja pimareunangeun roti sakitoe rejana, pikeun miseubeuhan eta djalma sakitoe 34 lobana? 'Lahiran Jesoes ka moerid: Sabaraha siki maraneh boga roti? Pioendjoekna: Soemoehoen toedjoeh, sarĕng 35 laoek lalĕmboet saeutik. 'Ladjĕng eta djalma-djalma dipiwarang darijoek dina 36 taneuh. 'Geus kitoe [c] njandak roti noe toedjoeh siki, djeung laoek teja; seug moedji soekoer; tidinja pek disĕmplekan, bari toeloej dipaparinkeun ka moerid-moeridna, ari koe moerid-moerid diba-37 gikeun ka djalma-djalma teja. 'Toeloej sakabehna pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun; dĕmi geus kitoe diparoeloengan sesa beunang njĕmplekan, wani aja toedjoeh karandjang pi-38 noeh. 'Ari noe dadaharan teja opat reboe djalma lalaki, sadjaba ti awewe djeung 39 baroedak. 'Sanggeusna eta djalma-djalma diboebarkeun, ladjĕng andjeunna nitihan parahoe, geus kitoe soemping ka wĕwĕngkĕran Magdala.
a Mark. 8 : 1. b p. 14 : 17. c p. 14 : 19.

PASAL 16.

Ari geus kitoe [a] ahli parisi djeung ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes, sarta toeloej ngadodja, pada menta koe andjeunna ditembongan tanda ti 2 langit. 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: [b] Ari dina waktoe boerit tjĕk maraneh: Bakal halodo, karana langit 3 teh beureum. 'Ari waktoe isoek: Poë ijeu bakal aja hoedjan-riboet, karana langit beureum teh sĕmoe hideung. Eh, djalma noe poera-poera! kana roepa langit maraneh bisa nangtoekeun; naha teu bisa nangtoekeun kana tanda-tanda 4 djaman? 'Ijeu bangsa noe goreng djeung sok ngaranjed teh [c] hajangeun tanda; moal dipaparin tanda, ngan tanda nabi Joenoes teja bae. Geus kitoe eta djalma koe andjeunna ditilar, ladjĕng angkat.
a p. 12 : 38; Mark. 8 : 11; Joh. 6 : 30. b Loek. 12 : 54. c p. 12 : 39.

5 Mangsa moerid-moerid geus daratang ka peuntas, [a] bĕt parohoëun mawa roti. 6 'Kalĕrĕsan Jesoes ngalahir ka darinja: [b] Masing hade-hade, koedoe njĕgah diri maraneh kana ragi ahli parisi djeung 7 ahli sadoeki teja. 'Dĕmi eta pada mikiran di djĕro hatena, kijeu pokna: Noe matak kitoe, tina sabab oerang hanteu 8 mawa roti. 'Ari Jesoes teh oeningaeun hal eta; ladjĕng ngalahir ka darinja kijeu: Eh, djalma [c] noe koerang pĕrtjaja! naha malikiran di djĕro hate maraneh, 9 jen hanteu mawa roti? 'Naha maraneh teh [d] tatjan ngaharti? Karah teu ingĕt ka roti [e] lima siki ka djalma lima reboe teja? Geuning noe diparoeloengan koe 10 maraneh sabaraha karandjang? 'Kitoe deui [f] noe toedjoeh roti ka djalma opat reboe teja? Geuning noe diparoeloengan 11 koe maraneh sabaraha karandjang? 'Naha mana teu ngaharti, kami tadi ngalahir, jen koedoe njĕgah kana ragi ahli parisi djeung ahli sadoeki teja, eta lain 12 njatoerkeun roti? 'Tidinja pada ngaharti, jen andjeunna hanteu ngalahirkeun [g] koedoe njĕgah kana ragina roti, estoena mah kana piwoeroek ahli parisi djeung ahli sadoeki teja.
a Mark. 8 : 14. b Loek. 12 : 1. c p. 6 : 30. d p. 15 : 16. e p. 14 : 17. f p. 15 : 34. g 1 Kor. 5 : 6.

13 Sanggeusna Jesoes soemping ka wĕwĕngkĕran Kesarea Pilipi, [a] mariksakeun ka moerid-moeridna, kijeu lahirna: Koemaha tjĕk omong djalma-djalma, kami 14 Poetra manoesa teh, saha? 'Ari pioendjoekna: Tjĕk sawareh, [b] jen Johannes toekang ngabanjoe; tjĕk noe sedjen, [c] jen Elias; tjĕk noe sedjen deui mah, jen Jĕrmia, atawa salah-sahidji tina para 15 nabi. 'Ladjĕng ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh mah, tjĕk maraneh kami 16 saha? 'Pok Simon Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: [d] Andjeun teh Kristoes, Poetra Allah noe djoemĕnĕng.

17 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Salamĕt maneh teh, Simon anak Jonas! karana eta dinjahokeunana ka maneh lain koe [e] daging sarta gĕtih, istoening koe [f] Ama kami, anoe linggih di sa-18 warga. 'Djeung deui kami ngalahir ka maneh: [g] ari maneh teh Petroes, sarta [h] dina loehoer batoe karang ijeu, kami bakal ngadĕgkeun garedja kami; sanadjan lawang ĕnggon noe paeh ge moal 19 ngelehkeun inja. 'Sarta kami teh rek maparin ka maneh sosi karadjaän sawarga; [i] naon bae noe bakal dibeungkeut koe maneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dibeungkeut; sarta naon bae noe bakal dioedaran koe maneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dioe-20 daran. 'Tidinja Jesoes ngalarang ka moerid-moeridna, [j] oelah bebedja ka saha-saha, jen andjeunna teh Jesoes, nja eta Kristoes. *a* Mark. 8 : 27; Loek. 9 : 18. *b* p. 14 : 2. *c* p. 17 : 10. *d* Joh. 6 : 69. *e* Gal. 1 : 16. *f* p. 11 : 25. *g* Joh. 1 : 43. *h* Lal. 2 : 14; 10 : 5; 15 : 7. *i* p. 18 : 18. *j* p. 17 : 9.

21 Nja [a] tina mangsa harita Jesoes ngamimitian mitoedoeh ka moerid-moerid, jen andjeunna koedoe angkat ka Jĕroesalem, sarta pirang-pirang njandang sangsara ti para kokolot, djeung ti para panghoeloe agoeng, djeung ti ahli-ahli kitab, sarta bakal dipaehan, [b] dĕmi dina 22 poë noe katiloe ditanghikeun deui. 'Geus kitoe andjeunna dibantoen njingkoer koe Petroes, bari seug dipepelingan, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! moegi aja wĕlas ka andjeun; taja pangintĕn andjeun pikasorangeun noe kitoe teh. 23 'Dĕmi Jesoes malik, sarta ngalahir ka Petroes: Eh Setan! [c] geura los ka toekangeun kami; maneh teh djadi tatadjongan kami; karana maneh teu ngingĕtkeun pĕrkara noe ti Allah, ngan 24 anoe ti djalma bae. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: Lamoen aja djalma dek anoet ka kami, [d] koedoe njĕgah karĕp sorangan, djeung koedoe manggoel kai-dipalang adjangna, toeloej 25 anoet ka kami. 'Karana [e] saha-saha noe dek ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; sabalikna saha-saha noe kaleungitan koe njawana tina sabab kami mah, eta noe bakal 26 manggih njawana. 'Karana [f] naon pigaweëunana di djalma, kaoentoengan saalam-doenya, lamoen meunang roegi njawana mah? Sarta [g] rek mere naon djalma 27 pikeun nĕboesan njawana? 'Karana [h] Poetra manoesa teh bakal soemping, nganggo kamoeljaän Ramana, diiring koe para malaikatna; sarta didinja pimalĕseun ka hidji-hidji djalma, noeroet-28 keun koemaha kalakoeanana. 'Satĕmĕnna, [i] kami ngalahir ka maraneh: djalma noe narangtoeng di dijeu sawareh moal pingarasaeun maot, [j] samemehna narendjo Poetra manoesa soemping kana karadjaänana. *a* Mark. 8 : 31. *b* p. 17 : 23. *c* 2 Sam 19 : 22; p. 4 : 10. *d* p. 10 : 38; 19 : 21. *e* Loek. 17 : 33; Joh. 12 : 25. *f* Loek. 9 : 25. *g* Djab. 49 : 8. *h* p. 24 : 30; 25 : 31; 2 Kor. 5 : 10. *i* Mark. 9 : 1. *j* p. 10 : 23.

PASAL 17.

Sanggeus meunang gĕnĕp poë [a] Jesoes njandak [b] Petroes, Jakoboes, djeung Johannes saderekna; ditjandakna naek ka goenoeng noe loehoer, woengkoel 2 eta bae. 'Geus kitoe andjeunna salin roepina, katendjo koe eta moerid; [c] ari pameunteuna montjorong tjara panonpoë, sarta panganggona djadi bodas sa-3 pĕrti tjaäng. 'Beh aja noe nembongan ka darinja, nja eta Moesa reudjeung Elias, keur sasaoeran djeung Jesoes. 4 'Pok Petroes hatoeran, kijeu pioendjoekna ka Jesoes: Noen Goesti! sae pisan aja di dijeu teh; manawi roedjoek, simkoering moegi idinan njarijeun tiloe saoeng di dijeu; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarĕng noe 5 hidji deui bade nabi Elias. 'Sabot keur mioendjoek keneh, beh hidji mega noe tjaäng ngaoeban ka sadajana; sarta, doemadakan, aja gĕntra ti djĕro eta mega, kijeu pangandikana: [d] Ijeu teh Poetra kami noe kaäsih, noe dipikarĕsĕp koe kami; [e] masing pada ngagoegoe ka dinja! 6 'Barangna kadenge koe moerid-moerid, brĕk pada njoeoeh, sarta sarijeuneun 7 katjida. 'Ladjĕng koe Jesoes dideukeutan, [f] bari ditjandak, ari lahiranana: Geura haroedang, sarta oelah sijeun! 8 'Ana tjarĕngkat, teu aja deui noe katendjo, ngan Jesoes njalira. *a* Mark. 9 : 2; Loek. 9 : 28. *b* p. 26 : 37. *c* 2 Moesa 34 : 29. *d* Jĕs. 42 : 1; p. 3 : 17; 2 Petr. 1 : 17. *e* 5 Moesa 18 : 15, 19. *f* Dan. 8 : 18.

9 Mangsa [a] keur laloengsoer ti goenoeng, eta pada ditimbalan koe Jesoes, kijeu lahirna: [b] Papatjoewan oelah

dibedjakeun tetendjoan teja ka saha-saha, něpi ka waktoe Poetra manoesa
10 teh geus tanghi ti noe maraot. 'Tidinja andjeunna ditaros koe moerid-moeridna, kijeu pioendjoekna: Koemaha ari tjarek ahli-ahli kitab mah, [c] jen moedoe soem-
11 ping heula Elias? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Geus katangtoean pisan eta Elias bakal soemping heula, sarta
12 ngadĕgkeun deui saniskara. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh: Elias ĕnggeus soemping tamah; ari eta djalma hanteu njarahoëun ka dinja, samalah pada nga-lampahkeun ka dinja sakarĕp-karĕpna bae. Dĕmi Poetra manoesa ge kitoe deui
13 bakal disangsara koe eta teh. 'Toeloej koe moerid-moeridna kahartieun, jen anoe dilahirkeun koe andjeunna teh ṅja Johannes toekang ngabanjoe teja.

a Mark. 9 : 9; Loek. 9 : 36. *b* p. 16 : 20. *c* p. 11 : 14.

14 Mangsa darongkap ka djalma-djalma, [a] hol aja noe ngadeuheusan hidji djalma; toeloej tapak-toeoer di pajoeneun Je-
15 soes, sarta oendjoekan kijeu: 'Noen Goesti! moegi-moegi aja sih-piwĕlas ka poen anak lalaki; karantĕn gadoeh panjakit sakalor, sarĕng bangĕt pisan sangsarana; da sok rĕmĕn tikoesroek kana
16 seuneu, ka tjai sok kitoe deui. 'Koe simkoering geus dibantoen ka moerid andjeun, nanging teu barisaeun njageur-
17 keun. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Eh, bangsa noe teu pĕrtjaja sarta noe tibalik pikir! sabaraha pililaeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh? sabaraha lilana deui kami koedoe sabar ka maraneh teh? Geura ka-
18 dijeukeun bae eta teh ka kami. 'Geus kitoe setan teh koe Jesoes disaoeran; toeloej ka loewar ti dinja; ari boedakna
19 tjageur [b] ti waktoe harita pisan. 'Tidinja moerid ngadareuheusan ka Jesoes, ngan sabatoer-batoerna bae, sarta aroendjoekan kijeu: Koemaha [c] noe mawi simkoering mah teu bisa ngaloewarkeun eta
20 teh? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Eta tina sabab kateu-pĕrtjajaän maraneh; karana, satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [d] oepama maraneh boga kapĕrtjajaän [e] sagĕde siki sasawi, pek ngomong ka ijeu goenoeng: Geura djoeng, pindah ka ditoe! [f] eta tangtoe bral pindah; sarta di maraneh teh moal aja noe
21 moestahil. 'Tatapi bangsa eta mah moal ka loewar, ngan koe lantaran nĕnĕda reudjeung poewasa.

a Mark. 9 : 14; Loek. 9 : 37. *b* p. 15 : 28. *c* p. 10 : 1. *d* p. 21 : 21; Loek. 17 : 6. *e* p. 13 : 31. *f* Djak. 4 : 7.

22 Ari [a] keur mangsa tjaralik di Galilea, Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: [b] Poetra manoesa teh bakal diselehkeun ka
23 leungeun djalma-djalma; 'sarta koe eta toeloej dipaehan; ari di poë noe katiloe bakal ditanghikeun deui. Tidinja moerid teh pada nalangsaeun pisan.

a Mark. 9 : 31. *b* p. 20 : 18.

24 Sanggeusna saroemping ka Kapernaoem, toeloej anoe poerah narima [a] satĕngah sekel daratang ka Petroes, ari pokna: Goeroe sampejan, koemaha tara
25 majar noe satĕngah sekel? 'Ari saoer Petroes: Majar. Ana geus asoep ka boemi, Petroes teh dipiheulaän ngalahir koe Jesoes, kijeu lahirna: Koemaha pamikir maneh teh, Simon? radja-radja di boemi, ti saha njokotna tjoeke atawa oepĕti? ti poetra-poetrana, atawa ti noe sedjen
26 bangsa? 'Ari pihatoer Petroes: Soemoehoen, ti noe sanes. Lahiran Jesoes ka Petroes: Lamoen kitoe mah poetrana
27 teu koedoe majar. 'Tatapi soepaja oerang oelah matak teu ngeunah eta, maneh geura bral ka laoet, seug ngantjĕlomkeun oeseup; ari laoek noe njanggoet pangheulana, pĕtjatkeun; sarta moen ditjalangapkeun, maneh tangtoe manggih hidji sekel; toeloej tjokot, [b] seug bikeun ka eta djalma keur tjoeke kami djeung maneh.

a 2 Moesa 30 : 14. *b* Roem 13 : 7.

PASAL 18.

Dina waktoe harita moerid-moerid ngadareuheusan ka Jesoes, sarta aroendjoekan kijeu: Noen, [a] anoe mana teja noe pangoentjoelna dina karadjaän
2 sawarga? 'Tidinja Jesoes njaoer hidji boedak leutik, seug diteundeun di tĕ-
3 ngah-tĕngah moerid; 'ari lahiranana: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: lamoen maraneh hanteu balik pikir, njaroewakeun maneh [b] sapĕrti baroedak leutik mah, hamo piasoepeun kana ka-
4 radjaän sawarga. 'Koe sabab eta, saha-saha [c] noe ngarĕndahkeun dirina sapĕrti ijeu boedak, nja eta noe pangoentjoelna
5 dina karadjaän sawarga. 'Djeung deui saha-saha noe ngakoe ka sahidji boedak tjara kijeu, tina sabab djĕnĕngan kami,

6 nja eta djalma ngakoe ka kami. 'Sabalikna, [d] saha-saha noe matak titadjong ka ijeu salah-sahidji noe laleutik, noe pĕrtjaja ka kami, eta djalma mĕnding keneh dibangbaloehan koe batoe panggilingan beuheungna, toeloej disina tilĕlĕp 7 di laoet, ka noe pangdjĕrona. 'Pitjilakaeun doenya tina hal tatadjongan! karana [e] geus misti datang tatadjongan teh; tatapi [f] pitjilakaeun djalma noe lantaranana 8 datang! 'Koe sabab eta, [g] oepama leungeun atawa soekoe maneh matak titadjong ka maneh teh, geura potong, pitjeun.'Mĕnding maneh asoep kana hiroep bari dejog atawa boentoeng, ti batan boga doewa leungeun atawa doewa soekoe, dialoengkeun kana seuneu noe lang- 9 gĕng mah. 'Djeung deui oepama panon maneh matak titadjong ka maneh teh, geura tjokel, pitjeun. Mĕnding maneh asoep kana hiroep boga panon ngan sabeulah, ti batan boga doewa panon, dialoengkeun kana seuneu naraka mah. 10 'Masing hade-hade, maraneh oelah dek giroek ka ijeu salah-sahidji noe laleutik; karana kami ngalahir ka maraneh, [h] eta malaikatna, noe araja di sawarga, salawasna ningali pameunteu Ama kami, 11 anoe linggih di sawarga.'Karana [i] Poetra manoesa teh pangsoempingna pikeun 12 njalamĕtkeun sakoer noe leungit. 'Koemaha pamikir maraneh teh? [j] Oepama aja djalma noe boga domba saratoes siki, anoe hidji seug ngalantrah, eta teh lain ninggalkeun ka noe salapan poeloeh salapan, geus kitoe toeloej leumpang ka goenoeng, nejangan eta noe ngalantrah 13 teja? 'Oepama kaparĕng timoe deui, satĕmĕnna kami ngalahir ka maraneh, eta djalma piboengaheunana tina eta teh leuwih ti batan koe noe salapan poeloeh salapan, anoe hanteu ngalantrah teja. 14 'Nja kitoe pisan Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, teu aja pangĕrsana, jen ijeu salah-sahidji noe laleutik datang ka leungit.

a Mark. 9 : 33; Loek. 9 : 46. *b* p. 11 : 25; 19 : 14. *c* 1 Petr. 5 : 6. *d* Loek. 17 : 2; Roem 14 : 13. *e* 1 Kor. 11 : 19. *f* p. 26 : 24. *g* p. 5 : 29. *h* Ibr. 1 : 14. *i* Loek. 19 : 10. *j* Loek. 15 : 3.

15 Sarta [a] oepama doeloer maneh boga dosa ka maneh, geura tejang, toeloej papatahan padoedoewaän bae; moen ngagoegoe ka maneh, djadi koe maneh 16 beunang deui doeloer maneh teh. 'Tatapi oepama teu ngagoegoe mah, [b] koedoe ngadjakan hidji djalma atawa doewaän, soepaja sakabehna pĕrkara djadi poegoehna tina omongan saksi doewa atawa 17 tiloe. 'Djeung oepama teu ngagoegoe keneh ka darinja, koedoe toeloej poepoelihkeun ka garedja; sarta lamoen ka garedja kitoe keneh bae teu ngagoegoe, [c] koedoe toeloej koe maraneh disasamakeun tjara ka kapir djeung ka toekang 18 tjoeke. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [d] naon bae anoe bakal dibeungkeut koe maraneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dibeungkeut; sarta naon bae anoe bakal dioedaran koe maraneh di boemi, eta di sawarga kitoe 19 keneh dioedaran.'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: lamoen doewa djalma ti pĕlĕbah maraneh sanijat di boemi, dek njoehoenkeun hidji pĕrkara, naon bae, tangtoe dikaboelkeun sapanĕdjana koe Ama kami, anoe linggih di sawarga. 20 'Karana di mana bae aja doewa atawa tiloe djalma koempoel koe djĕnĕngan kami, nja di dinja kami teh aja di tĕngahna.

a 3 Moesa 19 : 17; Gal. 6 : 1. *b* 5 Moesa 19 : 15; Joh. 8 : 17. *c* 1 Kor. 5 : 13; 2 Tes. 3 : 14. *d* p. 16 : 19; Joh. 20 : 23.

21 Geus kitoe Petroes ngadeuheusan ka Jesoes, sarta oendjoekan kijeu: Noen Goesti! [a] sabaraha kali simkoering kĕdah ngahampoera ka doeloer, oepantĕn gadoeh dosa ka simkoering teh? meu- 22 djeuhna dongkap ka toedjoeh kali? 'Lahiran Jesoes ka Petroes: Kami mah teu ngalahir ka maneh, jen koedoe nĕpi ka toedjoeh kali; malah-malah koedoe nĕpi 23 ka toedjoeh poeloeh kali toedjoeh. 'Koe sabab eta, karadjaän sawarga teh dimisilkeun ka hidji radja, noe ngĕrsakeun balitoengan reudjeung wilajat-wilajat- 24 na. 'Ari keur mangsa ngamimitian balitoeng, aja noe dideuheuskeun hidji djalma, noe boga hoetang ka andjeunna 25 salaksa talenta. 'Sababna eta djalma teu bogaeun keur majar, [b] seug doenoenganana miwarang, jen koedoe didjoewal djeung anak-ewena, katoet babandaänana, sarta dimistikeun majar. 'Tidinja 26 wilajat teh brĕk mĕndĕk, sarta soedjoed ka radja, bari mihatoer kijeu: Noen Goesti! simabdi njoehoenkeun timbangan bae, sadajana koe simabdi tinang- 27 tos disanggakeun ka gamparan. 'Geus

kitoe doenoengan eta wilajat liwat saking nja watireun ka dinja; toeloej bae dileupaskeun, [c] ari hoetangna dipaparin-
28 keun. 'Ari keur waktoe moelang wilajat teh, gok papanggih djeung hidji batoerna, noe boga hoetang ka manehanana saratoes dinar. Toeloej dirontok, sarta ditjĕkek; ari omongna: Geura bajar ka
29 aing eta hoetang maneh! 'Dĕmi batoerna teh seug mĕndĕk kana soekoe manehanana, sarta nĕnĕda, kijeu pokna: Moegi aja timbangan sampejan ka kaoela; sakabehna koe kaoela tangtoe dibajar ka
30 sampejan. 'Tatapi eta teh teu daekeun; anggoer seug bae eta batoerna diasoeppkeun ka pangberokan, nĕpi ka poenah
31 hoetangna. 'Barang katarendjo koe batoer-batoerna, jen eta kitoe pĕtana, toeloej pada nalangsaeun pisan; geus kitoe ngadareuheusan, ngoendjoekkeun ka goestina sakabeh lalampahan anoe tadi
32 teja. 'Tidinja wilajat teja disaoer koe doenoenganana; geus datang, dilahiran kijeu: Eh, wilajat noe djoelig! sakabeh hoetang maneh teja geuning koe kami dibikeun bae ka maneh, tina sabab maneh nĕnĕda
33 ka kami; 'naha ari maneh mah [d] lain koedoe ngaroenjaän ka pada batoer, sapĕrti kami geus ngaroenjaän ka ma-
34 neh? 'Geus kitoe koe doenoenganana, tina bawaning bĕndoe, [e] seug diselehkeun ka toekang njiksa, nĕpi ka poenah sakabeh hoetangna teh ka andjeunanana-
35 na. 'Nja kitoe pisan [f] Ama kami, anoe linggih di sawarga, mĕngkena ngadamĕl ka maraneh, lamoen maraneh hanteu ngahampoera tĕroes reudjeung hate hidji-hidji djalma kana kasalahan doeloerna.

a Loek. 17 : 3, 4. *b* 2 Radj. 4 : 1. *c* Loek. 7 : 42. *d* Kol. 3 : 13. *e* Jak. 2 : 13. *f* p. 6 : 15; Mark. 11 : 26.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, [a] mangsa Jesoes parantos ngawoeroekkeun noe tadi teja, ladjĕng djĕngkar ti Galilea, soemping ka wĕwĕngkĕran Joedea, djalanna ka
2 peuntaseun tji Jordan. 'Sarta [b] loba pisan djalma noe ngiring, pada ditjageurkeun koe andjeunna di dinja.

a Mark. 10 : 1. *b* p. 12 : 15; 14 : 14.

3 Geus kitoe [a] ahli parisi ngadareuheusan, sarta ngadodja ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Koemaha ari djalma kawidian njĕrahkeun pamadjikan tina
4 lantaran naon bae? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: [b] Naha maraneh tatjan ngadji, dina mimitina, anoe ngadamĕl djalma, jen didamĕlna
5 [c] hidji lalaki hidji awewe? 'Sarta kijeu pangandikana: [d] Koe sabab eta, djalma bakal ninggalkeun indoeng-bapana, toeloej ngarakĕtan ka pamadjikanana; ari eta doewanana bakal djadi sadaging;
6 'anoe matak geus hanteu doewa, istoening ngan sadaging bae. [e] Manana noe geus dirangkĕpkeun koe Allah, oelah
7 dipisahkeun koe djalma. 'Mioendjoek deui eta teh ka Jesoes: Naha ari [f] Moesa ngadawoehkeun, koedoe mere soerat panalak ka dinja, toeloej disĕrahkeun?
8 'Lahiranana: Ari Moesa, noe matak ngawidian ka maraneh njĕrahkeun pamadjikan maraneh, tina sabab kateuasan hate maraneh; ari ti mimitina mah lain
9 kitoe. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: [g] saha-saha noe njĕrahkeun pamadjikanana, lain lantaran ngaranjed, toeloej ngawin ka noe sedjen, eta hoekoemna ngaranjed; sarta [h] noe ngawin popotongan, eta hoekoemna ngaranjed.
10 'Pioendjoek moerid-moerid ka Jesoes: Lamoen pĕrkawis djalma sarĕng pamadjikanana kitoe mah, hanteu sae ga-
11 doeh bodjo. 'Ari lahiranana ka moerid: [i] Moal ngarti sakabehna ka eta piwoeroek teh, ngan woengkoel anoe dipa-
12 parin bae. 'Karana aja djalma kabiri, noe geus kitoe bawana ti waktoe dikandoeng; djeung aja noe kabiri, beunang ngabiri djalma; kitoe deui aja noe kabiri, noe geus ngabiri maneh tina sabab karadjaän sawarga. Saha-saha noe bisa ngaharti, koedoe hartikeun.

a Mark. 10 : 2. *b* p. 21 : 16. *c* 1 Moesa 1 : 27. *d* 1 Moesa 2 : 24. *e* 1 Kor. 7 : 10. *f* p. 5 : 31. *g* p. 5 : 32; Mal. 2 : 14—16. *h* 3 Moesa 21 : 7; 5 Moesa 24 : 2. *i* 1 Kor. 7 : 7, 17.

13 Toeloej [a] aja noe njaranggakeun baroedak leutik ka Jesoes, soepaja koe andjeunna moegi ditoempangan panangan sarta dipangnĕdakeun; dĕmi koe
14 moerid-moerid pada dihoelag. 'Tatapi ari lahiran Jesoes: Ingkeun bae eta baroedak teh, sina njalampeurkeun ka kami, oelah dipĕgatan; [b] karana nja anoe kitoe ngabogaän karadjaän sa-
15 warga teh. 'Dĕmi geus pada ditoempangan panangan, ladjĕng andjeunna angkat ti dinja.

a Mark. 10 : 13; Loek. 18 : 15. *b* p. 18 : 3.

16 Geus kitoe [a] djĕboel hidji djalma noe ngadeuheusan, sarta mioendjoek ka andjeunna kijeu: Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koedoe migawe kasaean naon, soepaja meunang [b] hiroep noe langgĕng? 17 'Ari lahiran Jesoes ka eta djalma: Naha maneh mana njĕboetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe hade, ngan hidji bae, nja Allah. Tatapi ari maneh hajang asoep kana hiroep mah, [c] nja koedoe ngestikeun timbalan teja. 18 'Ari pioendjoekna ka Jesoes: Anoe mana teja? Lahiran Jesoes: Nja ijeu: [d] Maneh oelah maehan; maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; 19 'koedoe [e] masing hormat ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui: Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sorangan. 20 'Pioendjoek djalma boedjang teh ka andjeunna: Nja eta pisan sadajana noe diëstikeun koe simkoering ti boeboedak; simkoering teh kirang naon keneh? 21 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari maneh hajang sampoerna mah, geura bral balik, djoewalan babandaän maneh, geus kitoe bikeunan ka noe mariskin; maneh teh tangtoe boga [f] radja-brana di sawarga; tidinja maneh ka dijeu, toeloej ngiring ka kami. 22 'Mangsa eta pilahir kadenge koe boedjang teh, toeloej bae moelang bari nalangsa; karana loba pisan barang-barangna.

a Mark. 10 : 17; Loek. 18 : 18. *b* Dan. 12 : 2. *c* Loek. 10 : 26—28. *d* 2 Moesa 20 : 12. *e* p. 15 : 4; 22 : 29. *f* p. 6 : 19, 20.

23 Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moeridmoeridna: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [a] anoe beunghar mah hese pisan dek asoep kana karadjaän sawarga. 24 'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: eta leuwih babari onta montjor kana lijang djaroem, ti batan anoe beunghar asoep kana karadjaän Allah mah. 25 'Barang eta kadenge koe moeridmoeridna, toeloej pada hareugeueun pisan; aromongna: Lamoen kitoe mah, saha atoeh anoe pisalamĕteun? 26 'Ladjĕng koe Jesoes pada dipĕlĕng, sarta bari dilahiran kijeu: Ari di lĕbah djalma eta teh moestahil; tatapi [b] moenggoeh di Allah mah saniskara oge ijasaeun. 27 'Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: [c] Simkoering mah geus pada ninggalkeun ka saniskantĕn, sarĕng toeloej ngiring ka andjeun; bade mĕndak naon simkoering teh tina sabab kitoe? 28 'Lahiran Jesoes ka darinja: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, mĕngke dina waktoe nganjarkeun, dimana Poetra manoesa linggih dina pangtjalikan kamoeljaänana, [d] eta maraneh, noe geus ngariring ka kami, harita tangtoe kitoe deui darijoek dina doewa wĕlas pangtjalikan, ngahoekoeman noe doewa wĕlas kaom Israil teja. 29 'Djeung [e] sahasaha noe geus ninggalkeun imah, atawa doeloer lalaki, atawa doeloer awewe, atawa bapa, atawa indoeng, atawa pamadjikan, atawa anak, atawa lahan, tina sabab djĕnĕngan kami, tangtoe pinampaeun deui saratoes patikĕlaneun, malah bakal kawaris hiroep noe langgĕng teja. 30 'Tatapi [f] loba djalma noe pangheulana bakal djadi pangpandeurina; kitoe deui loba noe pangpandeurina bakal djadi pangheulana.

a Mark. 10 : 23; Loek. 6 : 24; 1 Tim. 6 : 9, 17. *b* Aj. 42 : 2; Jĕr. 32 : 17; Djak. 8 : 6; Loek. 1 : 37. *c* p. 4 : 20. *d* Loek. 22 : 28—30. *e* Loek. 14 : 26. *f* p. 20 : 16; Loek. 13 : 30.

PASAL 20.

Karana karadjaän sawarga teh oepama hidji priboemi, noe indit isoek-isoek, arek nejangan noe koeli, baris digawe di kĕbon anggoerna. 2 'Ari geus rĕmpoeg djeung eta koeli piboeroehaneunana sapoë sadinar, seug dititah ka kĕbon-anggoerna. 3 'Ana indit deui dina wantji djam noe katiloe, beh nendjo deui noe sedjen, narangtoeng di pasar sarta nganggoer. 4 'Toeloej pada diomongan: Maraneh oge geura bral ka kĕbon anggoer, dek dibere koe oerang sakoemaha pipantĕseunana. Geus kitoe arijang. 5 'Tidinja indit deui dina wantji djam noe kagĕnĕp, djeung noe kasalapan, lampahna tjara tadi. 6 'Ana indit dina wantji djam noe kasawĕlas, manggih deui noe narangtoeng sarta nganggoer; seug pada diomongan: Koe naon maraneh ngalanggoer nangtoeng bae di dijeu sapopoë? 7 'Ari djawabna: Doemeh taja noe ngoelikeun ka koering. Saoerna ka darinja: Maraneh oge geura bral ka kĕbon anggoer; bakal tarima sakoemaha pipantĕseunana. 8 'Dĕmi geus boerit, priboemi noe boga kĕbon anggoer teh misaoer ka kokolotna, kijeu: Ajeuna tjĕloekan

noe karoeli, sarta geura berean boeroehanana, ngaheulakeun anoe pandeuri, 9 mapaj ka noe ti heula. 'Tidinja daratang anoe asoep dina djam noe kasawělas teja, sarta pada nampa sadinar 10 sewang. 'Ana datang anoe pangheulana teja, panjanana bakal nampa leuwih ti eta; padahal maranehanana ge tampana 11 sadinar sewang.'Mangsa nampanan, seug 12 tinggělěnděng ka priboemi teh, 'aromongna: Ijeu noe pangpandeurina teh baranggawena ngan sadjam bae, ari koe andjeun mah diratakeun djeung koering, noe geus pada njorang pagawean bangga sapoë djěpoet sarta djeung 13 kapanasan. 'Děmi eta teh ngadjawab, kijeu saoerna ka sahidji eta djalma: Eh paman! oerang mah hanteu salah ka maneh; karah maneh tadi teu rěmpoeg djeung oerang, jen pinampaeun sadinar? 14 'Geura top tjokot anoe maneh, toeloej balik. Ari karěp oerang, eta noe pandeuri ge rek dibere saroewa bae djeung 15 maneh. 'Naha oerang teh teu kawasa rek make anoe oerang sakoemaha karěp oerang bae? Naha maneh 16 ngadělekan koe sabab oerang balabah? 'Nja kitoe [a] anoe pangpandeurina bakal djadi pangheulana, ari noe pangheulana bakal djadi pangpandeurina. Karana reja djalma noe disaoer, tatapi ari noe beunang milih mah ngan saeutik.

a p. 19:30; 22:14; Mark. 10:31; Loek. 13:30.

17 Mangsa [a] Jesoes angkat ka Jěroesalem, moerid noe doewa wělas teja di djalan ditjandak njingkoer; ladjěng 18 dilahiran kijeu: 'Masing njaho, ajeuna oerang leumpang ka Jěroesalem; sarta Poetra manoesa teh bakal diserenkeun ka para panghoeloe agoeng djeung ka ahli-ahli kitab; ari koe eta [b] bakal 19 dihoekoem paeh; 'sarta toeloej [c] diselehkeun ka oerang kapir, soepaja diparojok, djeung dirangket, bari toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang; děmi dina poë noe katiloe tanghi deui.

a p. 16:21; Mark. 10:32; Loek. 18:31. *b* p. 26:66. *c* p. 27:2. 26, 29, 31, 63.

20 Geus kitoe [a] iboena poetra Sěbědeoes ngadeuheus ka Jesoes katiloe poetrana, brěk soedjoed ka pajoeneunana, aja noe 21 dek disoehoenkeun. 'Ladjěng Jesoes ngalahir ka eta teh: Naon njai pikarěpeun? Ari pioendjoekna: Noen, moegi piwarang ijeu doewa poen anak, jen bade dijoek noe hidji ti těngěneun, noe hidji deui ti kiwaeun andjeun, dina karadjaän 22 andjeun. 'Děmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Maraneh teu njaho ka noe dipikahajang koe maraneh teh. Koemaha maraneh kadoega nginoem [b] loemoer, anoe bakal diinoem koe kami, sarta dibanjoean koe [c] pangbanjoe, anoe dibanjoekeun ka kami? Ari pioendjoekna: 23 Soemoehoen, simkoering kijat. 'Lahiranana deui ka darinja: Enja maraneh teh bakal nginoem loemoer kami, kitoe deui bakal dibanjoean koe pangbanjoe, anoe dibanjoekeun ka kami; tatapi ari dijoek kentja-katoehoeëun kami mah, lain pipěrnaheun kami ngidinan; ari pibeunangeunana teh nja [d] koe noe geus 24 ditjawisan koe Ama kami. 'Barang kadenge koe noe sapoeloeh, toeloej ngarewaeun ka noe doewa padoedoeloer 25 teja. 'Ari koe Jesoes pada disaoer, bari ladjěng ngalahir kijeu: [e] Eta maraneh geus njaho, ari radja sagala bangsa pada marentah ka sabangsa-bangsana, sarta noe gěgěden pada njangking kawasa ka 26 dinja. 'Tatapi lěbah maraneh mah oelah kitoe pětana; běněrna [f] saha-saha di lěbah maraneh anoe hajang gěde, eta 27 koedoe koemawoela ka maraneh; 'djeung saha-saha di lěbah maraneh anoe hajang pangheulana, eta koedoe ngabadega ka 28 maraneh. 'Sapěrti Poetra manoesa ge pangsoempingna [g] lain malar dikawoelaän, istoening soepaja ngawoela, sarta [h] njěrahkeun njawana pikeun paněboes djalma loba.

a Mark. 10:35. *b* p. 26:39. *c* Loek. 12:50. *d* p. 25:34. *e* Loek. 22:25. *f* p. 18:1; 23:11. *g* Loek. 22:27; Pil. 2:7. *h* Jěs. 53:10, 12; Roem 8:15, 19.

29 Keur mangsa [a] boedal ti Jěriho, loba pisan djalma noe ngiring ka andjeunna. 30 'Beh aja doewa djalma noe lolong, darijoek di sisi djalan; barang ngadenge, jen Jesoes keur ngaliwat, toeloej pada sasambat, kijeu pokna: Noen Goesti, [b] Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwělas 31 ka diri koering. 'Ari koe djalma-djalma maranehanana ditjaram, sina repeh; tatapi anggoer beuki ngahantěm sasambatna, kijeu pokna: Moegi aja sih-piwělas ka diri koering, noen Goesti, 32 Poetra Dawoed! 'Ladjěng Jesoes liren, sarta njaoer eta; geus kitoe ngalahir: Kahajang

maraneh teh dikoemahakeun koe kami?
33 'Ari pioendjoekna: Noen Goesti! panon
34 koering moegi sina beunta. 'Ari Jesoes kalangkoeng-langkoeng nja wĕlaseunana; ladjĕng ditjabak panonna, harita keneh ge djalma teh bareunta; seug toeloej pada ngiring ka andjeunna.

a Mark. 10:46; Loek. 18:35. *b* p. 9:27; 15:22; 21:9.

PASAL 21.

Mangsa geus dareukeut ka Jĕroesalem, [a] barang dongkap ka Bet-Page, di goenoeng Djetoen, ladjĕng Jesoes miwarangan doewa moerid; ari lahiranana
2 ka eta kijeu: 'Bral geura leumpang ka desa noe di hareupeun; nja harita maraneh tangtoe manggih hidji kalde bikang ditjangtjang kadoewa anakna; nja eta koedoe dilaän, seug bawa ka kami.
3 'Oepama aja noe ngomong kijeu-kijeu ka maraneh, koedoe poepoelihkeun, jen eta rek dianggo koe Goesti; tanwande
4 harita ge dijangkeun. 'Eta sakabeh pĕrkara boekti, soepaja kalaksanakeun anoe dilahirkeun [b] koe nabi teja, kijeu lahirna:
5 'Baredjakeun ka anak Sion: Masing njaho, Radja maneh rek datang ka maneh, sareh boedina, djeung toenggang kalde, nja eta kalde ngora, anak kalde bikang.
6 'Tidinja moerid teh bral leumpang, sarta ngalampahkeun sakoemaha noe geus dipiwarang koe Jesoes ka maranehanana;
7 'seug noengtoen eta kalde bikang, noe kadoewa anakna teja; toeloej diteundeunan papakeanana, bari Jesoes ladjĕng
8 dititihkeun. 'Ari noe pangrejana djalma ngalamparkeun papakeanana di djalan; noe sawareh naroetoehan palapah tina tangkal-tangkal, dipake ngaroengkoepan
9 djalan. 'Sarta ari djalma noe leumpang ti pajoeneun djeung noe ti poengkoereun pada soerak, kijeu pokna: Hosanna ka [c] Poetra Dawoed! [d] Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pange-
10 ran! Hosanna di ĕnggon loehoer! 'Mangsa Jesoes lĕbĕt ka Jĕroesalem, gehger bae sanagara; ari aromongna: Na saha
11 eta teh? 'Tjĕk eta djalma-djalma: Ijeu teh Jesoes, nabi ti Nasaret di Galilea teja.

a Mark. 11:1; Loek. 19:29; Joh. 12:12. *b* Jĕs. 62:11; Djak. 9:9. *c* p. 20:30. *d* Djab. 118:25, 26.

12 Ladjĕng [a] Jesoes lĕbĕt ka djĕro kabah Allah, seug ngaboedalkeun sakoer noe djoewal-beuli di djĕro kabah; ari medja-medja toekang naroekeuran doewit dibalik-balikkeun, kitoe deui pangdijoekan sakoer noe ngadjaroewal dja-
13 pati. 'Ari lahiranana ka darinja: Geus dioengĕlkeun dina Kitab: [b] Gĕdong kami bakal disĕboetkeun gĕdong paragi nĕnĕda; dĕmi [c] koe maraneh mah didjijeun
14 goeha begal. 'Tidinja [d] aja noe lolong djeung noe dejog ngadareuheusan ka andjeunna dina djĕro kabah; toeloej
15 pada ditjageurkeun. 'Barang para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab narendjo pĕrkara noe helok-helok, anoe didamĕl koe Jesoes teja, sarta ka baraoedak noe soerak di djĕro kabah, kijeu pokna: Hosanna ka Poetra Dawoed! toeloej pada ngarewaeun katjida;
16 'ari salaoerna ka andjeunna: Kareungeu koe sampejan aromong eta? Lahiran Jesoes ka darinja: Kadenge pisan. [e] Naha sarampejan tatjan ngadji anoe kijeu teja: [f] Ti biwir baroedak leutik sarĕng orok andjeun geus njadijakeun poedji
17 bade ka mantĕn? 'Geus kitoe eta djalma ditilarkeun, ladjĕng ka loewar ti nagara, angkat ka Bet-Ania; wĕngina ngarĕrĕb di dinja.

a Mark. 11:15; Loek. 19:45; Joh. 2:14. *b* Jĕs. 56:7. *c* Jĕr. 7:11. *d* p. 11:5. *e* p. 12:3; 22:31. *f* Djab. 8:3.

18 Ari isoek-isoek, [a] waktoe moelih deui ka nagara, andjeunna palajeun toewang.
19 'Beh ningali hidji tangkal kondang di sisi djalan; ladjĕng dideukeutan, tatapi teu mĕndak, ngan woengkoel daoen bae. Geus kitoe ngalahir kijeu ka eta: Maneh teh hamo bidjil deui boewah salalanggĕngna! Ari tangkal kondang teh harita
20 keneh toeloej garing. 'Barang katendjo koe moerid-moerid, toeloej hareraneun, ari pokna: Koemaha tangkal kondang
21 teh, mana garing harita keneh? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [b] Oepama maraneh boga kapĕrtjajaän, sarta hanteu tjangtjaja, oelah moen migawe tjara noe geus dipĕtakeun ka tangkal kondang teja, sanadjan lamoen ngomong ka ijeu goenoeng oge: Geura djoeng, ngoentjloengkeun maneh ka la-
22 oet! tanwande djadi. 'Djeung saniskara noe dek disoehoenkeun koe maraneh dina panĕda kalawan pĕrtjajana, tangtoe pikatampaeun koe maraneh.

a Mark. 11:12. *b* p. 17:20.

23 Mangsa [a] Jesoes geus lĕbĕt ka djĕro kabah, sabot keur ngawoeroek, djĕboel para panghoeloe agoeng djeung para kokolot eta bangsa njalampeurkeun ka andjeunna, sarta misaoer kijeu: Sampejan noe matak midamĕl pĕrkara kitoe teh [b] koe kawasa naon? djeung saha noe ngawasakeun kitoe ka sampejan? 24 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaoela ge dek nanja sakĕtjap ka sarampejan; lamoen dibedjakeun ka kaoela, kaoela ge sĕdja bebedja ka sarampejan tina hal kawasa, noe matak kaoela migawe pĕrkara kitoe. 25 'Ari pangbanjoe Johannes, ti mana asalna? ti sawarga, atawa ti manoesa? Geus kitoe eta malikir sadjĕroning hate, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, [c] koe naon mana hanteu pĕrtjaja ka dinja? 26 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, da sijeun koe djalma-djalma; karana [d] sakabeh pada ngakoe nabi ka Johannes. 27 'Geus kitoe pada ngadjawab ka Jesoes, kijeu saoerna: Doeka teuing, kaoela mah teu njaho. Ari lahiran Jesoes ka darinja: Lamoen kitoe mah kaoela ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaoela migawe pĕrkara kitoe. 28 'Tatapi koemaha pamikir sarampejan? Aja hidji djalma, boga doewa anak lalaki. Toeloej njampeurkeun ka anakna noe tjikal, bari ngomong kijeu: Eh agoes! geura bral, baranggawe sapoë ijeu di kĕbon anggoer bapa. 29 'Dĕmi eta ngawangsoel, kijeu pokna: Ah doeka! Sanggeusna ti dinja kadoehoengeun, toeloej leumpang. 30 'Geus kitoe bapana njampeurkeun ka noe boengsoe, omongna nja tjara tadi keneh. Ana ngawangsoel, kijeu pokna: Noen gamparan! soemangga teh teuing; 31 tapina hanteu bral. 'Tjing, eta doewaän mana noe ngalampahkeun pakarĕpan bapana? Ari djawabna: Eta noe tjikal teja. Lahiran Jesoes ka darinja: Satĕmĕnna, kaoela ngabedjaän ka sarampejan: sanadjan toekang tjoeke reudjeung dajang bakal miheulaän ka sarampejan asoep kana karadjaän Allah. 32 'Karana Johannes geus soemping ka sarampejan [e] njorang djalan kabĕnĕran, ari koe sarampejan hanteu dipĕrtjaja; balikanan ari toekang tjoeke reudjeung dajang mah geus pada pĕrtjaja ka dinja; sangkilang sarampejan nendjo kitoe, hanteu toeloej tarobat, soepaja djadi pĕrtjaja ka andjeunna.

a Mark. 11:27; Loek. 20:1. *b* Joh. 2:18; Lal. 4:7. *c* Loek. 7:30. *d* p. 14:5. *e* Loek. 3:2.

33 Geura rareungeukeun misil sedjen deui: [a] Aja hidji priboemi, [b] njijeun kĕbon anggoer, dipagĕr sakoerilingna, ari di djĕrona noegar njijeun bak pamĕrĕsan anggoer, sarta njijeun papanggoengan; toeloej eta kĕbon disewakeun ka ahli-ahli ngĕbon, geus kitoe njaba ka nagara sedjen. 34 'Dĕmi geus nĕpi ka oesoemna boewahan, nitah badega-badegana ka ahli ngĕbon teja, pikeun nampa beunanganana. 35 'Geus kitoe ahli ngĕbon [c] seug njarĕkĕl ka badega teh; noe hidji diteunggeulan, noe hidji dipaehan, ari noe hidji deui dibaledogan koe batoe. 36 'Tidinja [d] nitahan deui badega sedjen, leuwih loba batan noe ti heula; ari koe ahli ngĕbon kitoe keneh bae dipĕtakeunana. 37 'Ahirna [e] nitahan poetrana ka dinja, saoerna: Ari koe anak aing mah meureun arisineun. 38 'Tatapi mangsa ahli ngĕbon teja narendjo ka eta poetra, pok ngaromong djeung batoerna: Geuning eta mah ahli-warisna; [f] hajoe, oerang paehan bae, warisanana oerang tjokot keur oerang. 39 'Pek toeloej ditjĕkĕl, ditotogkeun ka loewar ti kĕbon anggoer, toeloej dipaehan sakali. 40 'Samangsa datang anoe boga kĕbon anggoer teja, bakal koemaha ka eta ahli-ahli ngĕbon teh? 41 'Ari djawabna ka andjeunna: Eta noe goreng tangtoe ditĕrapan paeh goreng; ari kĕbon anggoer teja tangtoe disewakeun ka ahli ngĕbon noe sedjen, anoe bakal njanggakeun boewahna ka dinja dina oesoemna. 42 'Ngalahir Jesoes ka eta djalma: [g] Naha sarampejan tatjan ngadji anoe kijeu teja dina Kitab: [h] Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe; koe Pangeran eta dipĕtakeun kitoe teh, sarta matak helok ka tetendjoan kaoela sadaja? 43 'Koe sabab kitoe, kaoela bebedja ka sarampejan, jen [i] karadjaän Allah teh bakal ditjandak ti sarampejan, sarta [j] toeloej dipaparinkeun ka hidji bangsa, noe rek ngabidjilkeun boewahna. 44 'Sahasaha [k] djalma, noe laboeh keuna ka

batoe eta, tangtoe rĕmoek; djeung saha-saha [l] noe katindih koe eta batoe, 45 tangtoe boeboek. 'Ari para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli parisi teja, barang ngadarenge eta misil andjeunna, pada kasoertieun, jen anoe dilahirkeun 46 teh nja daririna pisan. 'Geus kitoe narejangan djalan dek nangkĕp ka Jesoes, tatapi sijeuneun koe djalma reja, [m] pedah eta pada ngakoe nabi ka Jesoes.

a Mark. 12 : 1; Loek. 20 : 9. *b* Jĕs. 5 : 1. *c* p. 22 : 6; 23 : 24. *d* p. 22 : 4. *e* Ibr. 1 : 1. *f* p. 26 : 3, 4; Joh. 7 : 1; 11 : 47. *g* p. 12 : 3. *h* Djab. 118 : 22; Lal. 4 : 11. *i* p. 8 : 11, 12. *j* Lal. 13 : 46. *k* Jĕs. 8 : 15. *l* Dan. 2 : 34. *m* Loek. 7 : 16; Joh. 7 : 40.

PASAL 22.

Ladjĕng Jesoes ngawoeroek deui, ari ngalahirna ka dinja koe misil keneh 2 bae; kijeu lahirna: 'Ari karadjaän sawarga teh [a] oepama hidji radja, noe 3 hadjat kawinan poetrana lalaki. 'Geus kitoe miwarangan badega-badegana, baris njĕloekan ondangan, sina daratang kana hadjat kawinan; dĕmi eta teu daraekeun datang. 4 'Tidinja dipindo [b] miwarangan deui badega-badega noe sedjen, timbalanana: Geura poepoelihkeun kijeu ka ondangan teh: Masing njaho, kami geus njadijakeun panjoegoehan kami; sapi kami djeung sato noe beunang ngalĕbĕng geus dipareuntjitan, sarta sakabehna geus sadija; geura koempoel kana hadjat kawinan! 5 'Dĕmi koe eta teh hanteu ditolih, anggoer seug bae laleumpang, noe hidji ka kĕbonna, 6 noe hidji deui kana daganganana. 'Noe sadjaba ti dinja [c] njarĕkĕl badegana teja, sarta pada mĕrgasa; toeloej dipaehan. 7 'Mangsa kadangoe koe radja teh, [d] ladjĕng bĕndoe, sarta miwarangan wadya-baladna, djeung ngabasmi noe maraehan teja, ari nagarana toeloej dihoeroe. 8 'Geus kitoe nimbalan ka badega-badegana: Ari hadjat kawinan teh saestoena geus sadija, [e] tatapi ari ondanganana mah lain pipantĕseunana ka 9 dinja. 'Koe sabab eta, geura boedal ka totogan-totogan djalan, sarta sakoer noe kapanggih koe maraneh, aradjak 10 kana hadjat kawinan teja. 'Tidinja badega teh seug boedal ka oenggal djalan, toeloej ngoempoelkeun sakoer bae noe kapanggih, noe goreng noe hade; datang ka pinoeh ĕnggon hadjat teh 11 koe noe ngararijoeng. 'Mangsa radja teh asoep, sĕdjana dek ningalan ka noe ngarijoeng teja, di dinja mĕndakan hidji djalma noe teu make papakean paranti 12 ka noe kawinan; 'toeloej dilahiran kijeu: Eh paman! koemaha maneh nja asoep ka dijeu, teu make papakean paranti ka noe kawinan? Dĕmi eta teh kapiboengkĕman. 13 'Geus kitoe radja toeloej miwarang ka goelang-goelang: Eta geura talian leungeunna djeung soekoena, toeloej bawa, seug aloengkeun ka noe poëk mongkleng; [f] ari di dinja teja ngan tjeurik djeung kĕkĕrotan hoentoe bae. 14 'Karana [g] reja djalma noe disaoer, tatapi ari noe beunang milih mah ngan saeutik.

a Loek. 14 : 6; Wahj. 19 : 7. *b* p. 21 : 36. *c* p. 21 : 35. *d* Loek. 19 : 43. *e* Lal. 13 : 46. *f* p. 13 : 42; 24 : 51. *g* p. 20 : 16.

15 Tidinja [a] ahli parisi bral arindit, seug rĕrĕmpoegan djeung batoerna, koemaha nja pipĕtaeun, soepaja bisa ngaridjĕt an- 16 djeunna koe lahirna. 'Toeloej nitahan ka Jesoes moerid-moerid maranehanana, babarĕngan djeung [b] djalma Herodes; eta marioendjoek kijeu: Noen Goeroe! simkoering geus pada tĕrang, [c] andjeun teh estoe pisan, kalajan ngawoeroekkeun djalan Allah reudjeung sajaktosna, sarĕng hanteu padoeli ka saha-saha; karantĕn andjeun hanteu ningal-ningal ka 17 roepa djalma. 'Koe pĕrkawis eta, moegi lahirkeun ka simkoering: koemaha ari manah andjeun, [d] widi njanggakeun 18 oepĕti ka praboe, oetawi hanteu? 'Dĕmi Jesoes, doemeh waspaoseun kana ka- 19 dĕngkianana, ladjĕng ngalahir kijeu: 'Eh, djalma noe poera-poera! naha maraneh wĕt ngadodja ka kami? Tjik, geura tembongkeun ka kami wang oepĕti teh. 20 Geus kitoe njanggakeun hidji dinar. 'Ari lahiranana ka dinja: Saha noe boga ijeu 21 gambar djeung aksarana? 'Wangsoelanana: Soemoehoen, praboe teja. Ladjĕng kijeu lahiranana ka dinja: Lamoen kitoe mah, [e] sanggakeun ka praboe noe kagoengan praboe, ari ka Allah noe kagoe- 22 ngan Allah. 'Dĕmi eta teh, barang ngadarenge kitoe, pada heraneun; toeloej bae arindit, Jesoes ditinggalkeun.

a Mark. 12 : 13; Loek. 20 : 20. *b* Mark. 3 : 6. *c* Joh. 3 : 2. *d* p. 17 : 24. *e* Loek. 23 : 2; Roem 13 : 7.

23 Di poë harita keneh [a] djĕboel aja ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes; eta

teh [b] omongna moal kijamat; toeloej nararos ka andjeunna, 'kijeu oendjoekanana: Noen Goeroe! [c] ari dawoehan Moesa: Oepami aja djalma paeh, hanteu gadoeh anak, doeloerna koedoe kawin ka bodjo eta, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun doeloerna. 'Geus kitoe di lĕbah simkoering aja toedjoeh djalma padoedoeloer kabeh; ari tjikalna kawin, toeloej paeh; sarĕng doemeh hanteu gadoeh toeroenan, bodjona ditilarkeun ka adina. 'Nja kitoe keneh noe kadoewa, sarĕng noe katiloe, dongkap ka noe katoedjoeh teja. 'Sanggeus eta sakabehna, seug awewe teh paeh deui. 'Ari dina kijamat, eta awewe pamadjikan anoe mana ti noe toedjoehan teh? karana geus pada mirabi ka dinja. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Maraneh teh kasaroeng, hanteu nganjahokeun Kitab, kitoe deui kana kawasaning Allah. 'Karana dina kijamat mah moal aja noe ngawin, djeung moal dikawinkeun, istoening tjara malaikat Allah di sawarga. 'Sarta moenggoehing pihoedangeunana djalma noe paraeh teja, [d] naha maraneh tatjan ngadji anoe geus diandikakeun ti Allah ka maraneh, anoe kijeu pangandikana: 'Kami teh [e] nja Allah Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Jakoeb? Ari Allah lain Allah anoe paraeh, nja Allah anoe hariroep. 'Barang kadenge koe djalma-djalma teja, [f] toeloej pada hareugeueun koe piwoeroekna.

a Mark. 12 : 18; Loek. 20 : 27. *b* Lal. 23 : 8. *c* 5 Moesa 25 : 5. *d* p. 12 : 3. *e* 2 Moesa 3 : 6. *f* p. 7 : 28.

34 Mangsa kadarenge [a] koe ahli parisi, jen ahli sadoeki geus pada dipiboengkĕman koe Jesoes, seug toeloej karoempoel djeung batoerna. 'Aja hidji djalma, batoer eta, nja eta ahli toret, toeloej naros, sĕdjana dek ngadodja ka Jesoes; kijeu pokna: 'Noen Goeroe! dina toret noe mana timbalan noe agoeng teh? 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: [b] Maneh koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate, tĕroes reudjeung njawa, sarta tĕroes djeung akal maneh. 'Nja eta timbalan noe pangoentjoelna sarta noe gĕde. 'Ari noe kadoewana nja saroewa bae djeung eta, kijeu: [c] Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sorangan. 'Ari saeusining toret djeung kitab para nabi nja ka eta doewa timbalan teja maroentangna teh.

a Mark. 12 : 28. *b* 5 Moesa 6 : 5; 10 : 12. *c* 3 Moesa 19 : 18; Roem 13 : 9.

41 Ari keur mangsa ahli parisi karoempoel, [a] koe Jesoes dipariksa, 'kijeu lahirna: Koemaha pamikir maraneh moenggoehing Kristoes teh? [b] eta poetra saha? Ari pihatoerna: Nja poetra Dawoed teja. 'Lahiranana ka darinja: Lamoen kitoe mah, koemaha Dawoed lantaran Roh ka eta njĕboetkeun Goesti? Kapan [c] kijeu saoerna: 'Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik di katoehoeëun kami, datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun djodjodog pikeun soekoe maneh. 'Ari eta koe Dawoed disĕboetkeun Goesti; koemaha mana djadi poetrana? 'Dĕmi eta djalma [d] sakĕtjap oge taja noe bisa ngawangsoel ka andjeunna; kitoe deui ti poë harita taja hidji-hidji atjan noe wanieun naros deui ka andjeunna.

a Mark. 12 : 35; Loek. 20 : 41. *b* p. 26 : 63. *c* Djab. 110 : 1. *d* Loek. 14 : 6.

PASAL 23.

Ladjĕng Jesoes ngalahir ka djalma noe loba teja, sarta ka moerid-moeridna, 2 'kijeu lahirna: Ari ahli kitab djeung ahli 3 parisi tjaralikna dina korsi Moesa; 'koe sabab eta, sakoer noe dititah diëstoekeun ka maraneh, eta maraneh koedoe ngestoekeun sarta ngalampahkeun; tatapi papatjoewan oelah noeroetkeun kalakoeanana; [a] karana eta teh sok ngomongkeun, tatapi teu dilampahkeun. 4 'Pada ngahoeroenan momotan noe bareurat sarta noe teu beunang ditanggoeng, [b] seug dipoendakkeun ka djalma; tatapi diri maranehanana mah teu daek ngagĕdag-gĕdagkeun atjan koe ramona. 5 'Djeung sakabeh pagaweanana dipigawe soteh [c] ngarah soepaja katendjo koe djalma-djalma; karana [d] toelis-pamepelinganana diroebakkeun, sarta [e] kĕlin 6 djoebahna digĕdekeun. 'Djeung karĕsĕpna dina hadjat-hadjatan ngarijoeng [f] di ĕnggon noe pangoetamana, kitoe deui 7 dijoek panggirangna di masigit-masigit; 'malah sok hajangeun diaroendjoengan di pasar-pasar, sarta hajangeun koe djalma 8 disĕboetkeun Rabi! Rabi! 'Ari maraneh mah oelah daek disĕboetkeun Rabi; karana ngan sahidji Panoetan maraneh

teh, nja Kristoes, sarta ari maraneh 9 mah kabeh pada doeloer. 'Djeung oelah pisan maraneh njĕboetkeun bapa ka saha oge di boemi; karana [g] ngan sahidji Rama maraneh teh, nja eta noe 10 linggih di sawarga. 'Sarta oelah daek maraneh disĕboetkeun panoetan; karana ngan sahidji Panoetan maraneh teh, 11 nja Kristoes. 'Tatapi [h] noe pangoentjoelna di lĕbah maraneh, eta koedoe 12 koemawoela ka maraneh. 'Sarta [i] saha-saha noe ngagoengkeun ka dirina sorangan, tangtoe dika-handapkeun; sabalikna, saha-saha noe ngahandapkeun ka dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun.

a Roem 2:21. *b* Loek. 11:46. *c* p. 6:5. *d* 2 Moesa 13:9. *e* 4 Moesa 15:38. *f* Loek. 11:43; 14:7. *g* Mal. 1:6; 2:10. *h* p. 20:26. *i* Aj. 22:29; Sil. 29:23; Jĕh. 21:26; Loek. 14:11.

13 Tatapi [a] pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! karana karadjaän sawarga teh koe maraneh dipeundeutkeun mĕgat djalma-djalma; da maraneh sorangan hanteu asoep, ari noe hajangeun asoep koe maraneh dihalangan. *a* Loek. 11:52.

14 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! [a] karana koe maraneh dihakanan imah randa-randa datang ka bejak, make pipinding ngadoa lila; noe matak maraneh bakal meunang hoekoeman noe leuwih beurat. *a* Mark. 12:40; Loek. 20:47.

15 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! karana maraneh koekoerilingan di laoet di darat, malar njijeun moealap sahidji; dĕmi geus asoep teh, eta koe maraneh didjijeun anak naraka, doewa patikĕlaneun maraneh.

16 Pitjilakaeun maraneh, djĕdjĕr [a] lalolong teh! Ari tjarek maraneh: Saha-saha noe soempah njĕboet kabah, eta mah teu naon-naon; tatapi ari noe soempah njĕboet ĕmas di kabah, eta noe wadjib 17 dilakonan. 'Eh, noe baroeroeng djeung lalolong! koetan mana noe pangleuwihna: ĕmas, atawa kabah noe njoetjikeun 18 ĕmas teh? 'Kitoe deui: Saha-saha noe soempah njĕboet altar, eta mah teu naon-naon; tatapi ari noe soempah njĕboet koerban noe aja dina loehoer altar, eta 19 noe wadjib dilakonan. 'Eh, noe baroeroeng djeung lalolong! koetan mana noe pangleuwihna: koerban, atawa [b] altar 20 noe njoetjikeun koerban teh? 'Koe sabab kitoe, anoe soempah njĕboet altar, eta soempahna nja ka dinja, sarta ka 21 sakoer noe aja di loehoerna. 'Djeung noe soempah njĕboet kabah, eta soempahna nja ka dinja, sarta [c] ka noe linggih 22 di djĕrona. 'Kitoe deui ari noe soempah njĕboet sawarga, eta soempahna [d] ka panglinggihan Allah, sarta ka noe ngalinggihan. *a* p. 15:14. *b* 2 Moesa 29:37. *c* 1 Radj. 8:13. *d* p. 5:34.

23 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! [a] karana maraneh ngadjakatan [b] soerawoeng, djeung hadĕs, sarta djintĕn; dĕmi noe pangbeuratna dina toret, [c] nja eta hoekoem, djeung kawĕlasan, sarta kapĕrtjajaän, koe maraneh ditinggal. Nja eta noe koedoe dipigawe, sarta 24 ari noe hidji deui oelah ditinggal. 'Eh, djĕdjĕr lalolong! rambĕtoek koe maraneh disaring, ari onta mah diteureuj boeleud. *a* Loek. 11:42. *b* 3 Moesa 27:30. *c* Mik. 6:8.

25 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! [a] karana maraneh sok ngabĕrĕsihan tjatjangkir djeung pandjang ngan di loewarna bae, tatapi ari di djĕrona mah pinoeh koe beunang ngarampas djeung 26 koe lampah teu tjĕgahan. 'Eh, ahli parisi noe lolong! [b] tjatjangkir djeung pandjang geura bĕrĕsihan ti djĕrona heula, soepaja di loewarna bĕrĕsih deui.

a Loek. 11:39. *b* Tit. 1:15.

27 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! [a] karana maraneh nja tjara astana noe beunang ngapoeran, di loewar sĕmoena aloes, ari di djĕrona mah pinoeh koe toelang-taleng djeung sagala 28 kokotoran.'Eta maraneh nja kitoe pisan; ari katendjona koe djalma di loewar maraneh bĕnĕr, tatapi ari di djĕrona mah maraneh teh pinoeh koe kapoera-poeraän sarta kadorakaän.

a Loek. 11:44; Lal. 23:3.

29 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! [a] karana maraneh teh sok ngomean makam para nabi, sarta tĕtĕngĕr astana djalma noe balĕnĕr koe mara-30 neh sok dialoes-aloes; 'bari ngomong kijeu: Oepama oerang geus goemĕlar keur djaman karoehoen, oerang moal

tjampoer dosa reudjeung eta ka gĕtih 31 para nabi. 'Nandakeun maraneh teh mĕrtelakeun diri, jen [b] anak-intjoe djalma noe maraehan ka para nabi teja. 32 'Ari maraneh ge, geura seug pinoehan 33 takĕran karoehoen maraneh! 'Eh oraj, [c] anak oraj wĕlang! koemaha nja pingĕ- 34 djateun ti siksa naraka? 'Koe sabab eta, masing njaho, [d] kami nitahan ka maraneh nabi-nabi, djeung djalma noe palintĕr, sarta ahli-ahli kitab; ari noe sawareh koe maraneh bakal dipaehan sarta digantoengkeun dina kai-dipalang; noe sawareh dui [e] bakal dirangket koe maraneh di masigit-masigit maraneh, sarta bakal dibĕbĕrik koe maraneh ti nagara 35 ka nagara sedjen. 'Soepaja maraneh ditamplokan koe sakabehna gĕtih anoe bĕnĕr, noe geus dikoetjoerkeun di boemi, [f] ti watĕs gĕtih Habil, anoe bĕnĕr, tĕpi ka gĕtih [g] Djakaria poetra Barakia, noe dipaehan koe maraneh di antara kabah 36 djeung altar teja. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: eta sakabehna bakal tamplok ka ijeu bangsa teh.

a Loek. 11 : 47. *b* Lal. 7 : 51. *c* p. 3 : 7. *d* Loek. 11 : 49. *e* p. 10 : 17. *f* 1 Moesa 4 : 8. *g* 2 Bab. 24 : 20, 21.

37 Ĕh [a] Jĕroesalem, Jĕroesalem, noe maehan ka para nabi, sarta maledogan koe batoe ka noe dipiwarang ka maneh! kami geus sababaraha kali nja hajang ngoempoelkeun anak-anak maneh, [b] sapĕrti hajam ngoempoelkeun anakna di djĕro djangdjangna; ari maraneh teh teu 38 daek. 'Sing nganjahokeun, [c] maraneh bakal ditinggalan imah maraneh nariko- 39 lot. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ti watĕs ajeuna maraneh moal narendjo deui ka kami, nĕpi ka waktoe maraneh ngomong kijeu: [d] Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran!

a Loek. 13 : 33, 34. *b* Djab. 17 : 8; 91 : 4; Jĕs. 31 : 5. *c* 1 Radj. 9 : 7; p. 24 : 2. *d* p. 21 : 9.

PASAL 24.

Ladjĕng [a] Jesoes ka loewar, angkat ti kabah. Geus kitoe moeridna pada marĕk ka andjeunna, noedoehkeun sadaja- 2 na gĕdong kabah. 'Ngalahir Jesoes ka darinja: Na eta teh sakabehna katendjo koe maraneh? Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: di dijeu mĕngke [b] batoe moal aja noe diingkeun dina loehoer batoe deui, noe teu bakal dibongkar.

a Mark. 13 : 1; Loek. 21 : 5. *b* Loek. 19 : 44.

3 Ari [a] keur mangsa Jesoes linggih di loehoer goenoeng Djetoen, seug moerid sabatoer-batoerna pada marĕk ka andjeunna, sarta aroendjoekan kijeu: Moegi simkoering tjarijosan, eta pĕrkawis teja iraha pijaktoseunana? sarĕng naon alamatna bade pisoempingeun andjeun, sarawoeh panoengtoengan doenya teh? 4 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka moerid: [b] Masing ijatna, maraneh 5 oelah koengsi kagoda koe djalma. 'Karana [c] reja noe pidatangeun ngakoengakoe ngaran kami, pokna: Nja aing Kristoes teh; sarta loba pisan noe ba- 6 kal kasasabkeun koe eta. 'Sarta maraneh [d] bakal ngadenge tina hal pĕrangpĕrang, djeung bedja tina hal pĕrang; masing ijatna, poma oelah dek reuwas: karana eta teh sakabehna koedoe boekti; tatapi ari panoengtoengan mah tatjan. 7 'Karana [e] bangsa bakal mĕrangan ka bangsa deui, djeung karadjaän ka karadjaän deui; sarta bakal aja patjĕklik, djeung pagĕboeg, djeung lini di sedjen- 8 sedjen ĕnggon. 'Ari eta sakabehna teh 9 mimiti sangsara. 'Nja didinja [f] maraneh bakal diselehkeun soepaja dikanijaja, sarta bakal dipaehan, djeung bakal dipikageuleuh koe sakabeh bangsa, tina 10 sabab djĕnĕngan kami. 'Sarta didinja loba noe bakal titadjong, djeung bakal silih-selehkeun djeung silih-pikageuleuh. 11 'Kitoe deui [g] piajaeun reja nabi noe paralsoe, djeung loba pisan djalma noe 12 bakal kasasabkeun koe eta. 'Sarta tina sabab geus tambah-tambah kadorakaän, [h] noe matak kanjaähan djalma reja da- 13 tang ka palaler. 'Dĕmi [i] saha-saha noe koekoeh nĕpi ka panoengtoengan, tang- 14 toe pisalamĕteun. 'Sarta ijeu Indjil tina karadjaän teh bakal dioewarkeun di alam-doenya sakabeh, djadi pĕrtelaän ka sagala bangsa; geus kitoe seug datang panoengtoengan.

a Mark. 13 : 3; Loek. 21 : 7. *b* Jĕr. 29 : 8. *c* Lal. 5 : 36; 21 : 38. *d* Jĕr. 51 : 46. *e* 2 Bab. 15 : 5, 6. *f* p. 10 : 17; Joh. 16 : 2. *g* 1 Joh. 4 : 1. *h* 2 Tim. 3 : 1, 2. *i* p. 10 : 22; Wahj. 2 : 10.

15 Ari [a] samangsa koe maraneh katendjo [b] geuleuhing karoeksakan, noe dilahirkeun koe nabi Daniël teja, nangtoeng di ĕnggon soetji (eta noe ngadji masing 16 ngingĕtkeun): 'didinja djalma noe araja di Joedea koedoe maroeboes ka pigoe-

17 noengan. 'Anoe aja [c] dina hateup imah poma oelah rek toeroen njokot naon-
18 naon ti djĕro imahna; 'ari noe keur aja di kĕbon, poma oelah rek moelang
19 njokot papakean. 'Tatapi pitjilakaeun anoe rareuneuh djeung noe njaroesoean
20 dina mangsa harita! 'Ari noe koedoe ditĕda, soepaja eta pikaboereun maraneh teja moegi oelah ninggang di oesoem
21 tiris, atawa [d] dina sabat. 'Karana nja harita bakal aja kasoekĕran anoe bangĕt pisan, sakoemaha noe tatjan kasorang ti mimitina doenya tĕpi ka ajeuna, djeung moal pikasorangeun deui.
22 'Sarta saoepama eta mangsa teja hanteu dirijoetkeun mah, saniskara daging oge hamo aja noe pirahajoeëun; satĕgĕsna tina sabab djalma noe beunang milih teja noe matak bakal dirijoetkeun
23 eta mangsa teh. 'Dina waktoe harita, [e] oepama aja noe ngomong ka maraneh: Tah, Kristoes teh aja di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! poma oelah rek pĕrtjaja.
24 'Karana [f] piajaeun Kristoes paralsoe djeung nabi paralsoe, sarta bakal njijeun tanda-tanda noe aheng djeung moedjidjat; saoepama beunang mah, sanadjan djalma noe beunang milih ge meureun
25 disasabkeun. 'Masing aringĕt, koe kami geus dilahirkeun ti heula ka maraneh.
26 'Koe sabab eta, oepama aja noe ngomong ka maraneh: Toeh, Kristoes teh aja di tĕgal lĕga! poma oelah rek boedal; toeh, ajana di djĕro kamar! poma
27 oelah rek pĕrtjaja. 'Karana tjara kilat bidjil ti wetan, sorotna nĕpi ka koelon, nja kitoe pisan pisoempingeunana
28 Poetra manoesa teh. 'Karana [g] di mana ajana bangke, nja di dinja radjawali pikaroempoeleunana. *a* Mark. 13 : 14. *b* Dan. 9 : 27. *c* Loek. 17 : 31. *d* Lal. 1 : 12. *e* Loek. 17 : 21, 23. *f* 5 Moesa 13 : 1; 2 Tes. 2 : 9. *g* Aj. 39 : 33; Loek. 17 : 37.

29 Dĕmi samantas kasoekĕran mangsa harita teja, [a] toeloej panon-poë soerĕm, boelan teu bidjil tjahjana, ari bentang maroeragan ti langit, sarta kakoewatan
30 langit teh gendjlong. 'Nja didinja tembongna di langit tjitjiren Poetra manoesa teh; geus kitoe [b] sagala bangsa di boemi pada midangdam, sarta [c] toeloej narendjo Poetra manoesa keur soemping, toenggang mega langit, bari gĕde
31 kawasana djeung kamoeljaänana. 'Tidinja bakal miwarangan [d] malaikatna, sarta mawa sangkakala tarik pisan sorana; eta toeloej ngaroempoelkeun djalma beunang milih andjeunna tina opat madhab, ti toengtoeng langit nĕpi ka toengtoengna deui. *a* Jĕs. 13 : 10; 34 : 4; Mark. 13 : 24; Wahj. 6 : 12. *b* Wahj. 1 : 7. *c* p. 26 : 64. *d* p. 13 : 41; 1 Kor. 15 : 52.

32 Geura arapalkeun ijeu misil [a] ka tangkal kondang: samangsa geus ĕmoj dahanna djeung rĕnoeng daoenna, maraneh pada njaho, jen geus deukeut oesoem
33 panas. 'Nja kitoe deui maraneh, samangsa narendjo sakabeh pĕrkara teja, koedoe nganjarahokeun, jen geus deu-
34 keut, aja di hareupeun panto. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: ijeu bangsa ajeuna moal waka euweuh, samemeh nĕpi kana boektina sakabeh
35 pĕrkara teja. 'Langit djeung boemi bakal euweuh, [b] ari piwoeroek kami mah moal
36 datang ka euweuh. 'Tatapi ari poëna djeung waktoena mah taja hidji-hidji atjan noe njaho, sanadjan malaikat noe araja di sawarga oge, [c] ngan Ama kami
37 bae. 'Sarta [d] tjara djaman Enoh, nja kitoe pisan pisoempingeunana Poetra ma-
38 noesa teh. 'Karana tjara lalampahan djalma [e] keur mangsa samemehna tjaäh gĕde teja, ngan njaratoe-nginoem, ngarawin djeung dikarawinkeun, nĕpi ka poëan Enoh asoep kana kapal teja,
39 'sarta hanteu diimankeun, nĕpi ka datangna tjaäh gĕde, noe ngaleungitkeun ka eta sakabehna: nja kitoe pisan pisoempingeunana Poetra manoesa teh.
40 'Nja harita [f] aja doewa djalma di kĕbon; ari noe hidji bakal ditjandak, noe
41 hidji deui ditinggalkeun. 'Djeung aja doewaän [g] noe ngagilingkeun panggilingan sarta reudjeung; ari noe hidji bakal ditjandak, noe hidji deui ditinggalkeun.
42 'Koe sabab eta, [h] koedoe njararing; karana maraneh teu njaho ka waktoena
43 pisoempingeun Goesti maraneh. 'Sarta maraneh masing nganjahokeun, [i] ari noe boga imah, oepama njahoëun ka waktoena pidatangeun paling, geus tangtoe njaring bae, moal dibikeun imahna
44 digangsir. 'Koe sabab eta, maraneh oge koedoe pada sadija; karana Poetra manoesa teh pisoempingeunana dina wak-
45 toe noe teu kataksir koe maraneh. 'Saha badega [j] noe goemati djeung pintĕr teh,

noe geus didjĕnĕngkeun koe djoeraganana ngoeroeskeun badega-badegana, baris pimereëun baranghakan ka darinja dina waktoena? 46 'Salamĕt eta badega, noe kasampak koe djoeraganana keur migawe noe kitoe pĕtana, mangsa datang. 47 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [k] eta bakal didjadikeun toekang ngoeroes ka sakabeh babandaän djoeraganana. 48 'Tatapi oepama eta badega noe goreng ngomong dina hatena: Djoeragan aing tangtoe lila pidatangeunana; 49 'geus kitoe mimiti neunggeulan ka batoerna pada badega, sarta njatoe-nginoem reudjeung djalma pamabokan: 50 'kasĕdĕk datang djoeragan badega teja dina poë noe teu katĕgoeh, sarta dina waktoe noe teu njaho manehanana; 51 'toeloej eta dipijasat, sarta bagianana disaroewakeun djeung sakoer noe sok poerapoera. [l] Ari di dinja teja ngan tjeurik djeung kĕkĕrotan hoentoe bae.

a Mark. 13 : 28; Loek. 21 : 29. *b* p. 5 : 18. *c* Lal. 1 : 7. *d* Loek. 17 : 26; 1 Petr. 3 : 20. *e* 1 Moesa 6 : 3; 7 : 7. *f* Loek. 17 : 34. *g* 2 Moesa 11 : 5. *h* p. 25 : 13. *i* Loek. 12 : 39. *j* Loek. 12 : 42. *k* p. 25 : 23. *l* p. 22 : 13; 25 : 30.

PASAL 25.

Nja harita karadjaän sawarga teh [a] oepama sapoeloeh landjang, masing-masing pada njokot lampoena, toeloej boedal, dek mapagkeun panganten lalaki. 2 'Ari noe limaän binangkit, noe lima 3 deui mah baroeroeng. 'Eta noe baroeroeng, ana njokot lampoena, hanteu 4 mawa deui minjak. 'Tatapi noe binangkit mah pada mawa deui minjak dina wa-5 dahna sarta djeung lampoena. 'Barangna panganten teh lila soempingna, toeloej eta sakabeh pada toendoeheun, seug bae 6 kahareësan. 'Dĕmi wantji tĕngah peuting aja noe gĕgĕroan: Toeh, panganten teh soemping; geura boedal mapagkeun! 7 'Seug sakabeh landjang teh haroedang, 8 sarta mĕtakeun lampoena. 'Ngaromong noe boeroeng teh ka noe binangkit: Tjik, kaoela menta minjak maraneh saeutik; 9 karana lampoe kaoela [b] dek pareum. 'Dĕmi noe binangkit teh pada ngadjawab, kijeu pokna: Moal, karana bisi teu pimahieun ka kaoela sarta ka maraneh. Mĕnding laleumpang bae ka noe dagang, 10 meuli keur maraneh. 'Sabot eta keur di djalan, dek mareuli, soemping panganten teh; ari sakoer noe geus tarapti, mariloe djeung panganten asoep kana hadjat kawinan; tidinja pantona ditoe-11 lakan. 'Ana geus kitoe, toeloej daratang landjang noe sedjen teja, sarta ngaromong kijeu: Noen djoeragan! djoeragan! moegi simkoering dipangboeka-12 keun. 'Dĕmi eta ngadjawab, kijeu pokna: Satĕmĕnna, kami ngabedjaän ka maraneh: [c] kami teh teu wawoeh ka mara-13 neh. 'Koe sabab eta, [d] koedoe njararing; karana maraneh teu njaho ka poëna djeung ka waktoena pisoempingeun Poetra manoesa.

a Loek. 12 : 36. *b* Sil. 31 : 18. *c* p. 7 : 23; Loek. 13 : 27. *d* p. 24 : 42.

14 Karana eta teh [a] tjara hidji djalma noe rek njaba ka nagara sedjen; tidinja njaoer badega-badegana, sarta dititipan 15 arta-bandana. 'Ari [b] nitipkeunana ka noe hidji lima talenta, ka noe hidji deui doewa, ka noe katiloe hidji; masing-masing sakoemaha kabisana bae; harita 16 keneh ge toeloej indit. 'Geus kitoe djalma noe nampa lima talenta teja, bral leumpang, toeloej digolangkeun; ari ba-17 tina meunang lima talenta deui. 'Nja kitoe keneh anoe nampa doewa teja, 18 eta batina meunang doewa deui. 'Tatapi ari noe nampa hidji teja mah, bral leumpang, pek njijeun lombang dina taneuh, toeloej njoempoetkeun oewang 19 djoeraganana. 'Mangsa geus lila, toeloej djoeragan badega teja soemping; geus kitoe dek balitoengan djeung ma-20 ranehanana. 'Ari noe nampa lima talenta teja seug ngadeuheusan, bari njanggakeun noe lima talenta, batina teja, sarta kijeu pioendjoekna: Noen djoeragan! andjeun geus masihan ka koering lima talenta; mangga tingalan, koering kenging bati lima talenta djaba 21 ti eta. 'Ari lahiran djoeraganana ka dinja: [c] Hade pisan, eh badega noe tĕmĕn djeung goemati! Maneh teh geus goemati ka noe saeutik, ajeuna rek dititah ngoeroes noe loba; geura asoep 22 kana kasoekaän djoeragan maneh. 'Ari noe nampa doewa talenta teja, nja kitoe deui ngadeuheusan, bari kijeu pihatoerna: Noen djoeragan! andjeun geus masihan ka koering doewa talenta; mangga tingalan, koering kenging bati doewa 23 talenta djaba ti eta. 'Ngalahir djoera-

ganana ka dinja: Hade pisan, eh badega noe tĕmĕn djeung goemati! Maneh teh geus goemati ka noe saeutik, ajeuna rek dititah ngoeroes noe loba; geura asoep kana kasoekaän djoeragan maneh. 24 'Geus kitoe noe nampa satalenta teja seug ngadeuheusan deui, sarta kijeu pioendjoekna: Noen djoeragan! koering geus tĕrang ka andjeun, jen andjeun teh bĕngis, sok diboewat di noe lain beunang njĕbarkeun andjeun, sarĕng sok ngoempoelkeun di noe lain beunang ngawoeran andjeun. 25 'Doemeh koe bawaning sijeun, koering los leumpang, njoempoetkeun talenta andjeun dina djĕro taneuh. Soemangga, ijeu kagoengan andjeun teja. 26 'Dĕmi djoeraganana teh ngadjawab, kijeu lahirna ka dinja: Eh, badega noe goreng djeung ngĕdoel! kapan maneh geus njaho, jen kami teh sok diboewat di noe lain beunang njĕbarkeun kami, djeung sok ngoempoelkeun di noe lain beunang ngawoeran kami. 27 'Koe sabab eta, bĕnĕrna mah doewit kami koe maneh dipĕtakeun ka toekang noekeuran; ari kami datang, meureun eta anoe kami ditjokot djeung anakna. 28 'Koe sabab kitoe, geura tjokot ti manehanana eta talenta teh, toeloej bikeun ka noe boga sapoeloeh talenta teja. 29 'Karana [d] saha-saha noe geus boga, tangtoe dibere deui, sarta datang ka leuwihan; sabalikna, ari noe hanteu boga mah, ti eta teh saboboganana ge bakal ditjokot. 30 'Ari eta badega noe taja pedahna mah, geura pitjeun bae ka noe poëk mongkleng; [e] nja di dinja teh ngan tjeurik djeung kĕkĕrotan hoentoe bae.

a Loek. 19 : 12. *b* 1 Kor. 12 : 4. *c* p. 24 : 45, 47; Loek. 12 : 42. *d* p. 13 : 12. *e* p. 24 : 51.

31 Ari [a] mangsa Poetra manoesa soemping nganggo kamoeljaänana, bari diiring koe para malaikat saroetji, didinja bakal linggih dina pangtjalikan kamoeljaänana. 32 'Geus kitoe sakabehna bangsa pada dikoempoelkeun ka pajoeneunana, [b] sarta toeloej dipisah-pisahkeun, tjara pangangon misahkeun domba djeung badot. 33 'Domba toeloej dipĕrnahkeun di katoehoeëunana, ari badot mah di kentjaeunana. 34 'Nja waktoe harita Radja teh bakal ngalahir ka sakabeh noe aja di katoehoeëunana: Eh, sakoer [c] noe geus dibĕrkahan koe Ama kami! ka darijeu, geura tampanan karadjaän, noe geus ditjawiskeun ka maraneh [d] ti waktoe ngadĕgkeunana doenya. 35 'Karana bareto kami [e] keur hajang dahar, toeloej koe maraneh disoegoehan; bareto kami keur halabhab, koe maraneh dibere nginoem; bareto kami keur njemah, koe maraneh diandjrĕkkeun; 36 'bareto kami keur ditarandjang, koe maraneh dipisalin; bareto kami keur gĕring, koe maraneh dilajad; bareto kami keur di pangberokan, toeloej koe maraneh ditejang. 37 'Tidinja djalma noe balĕnĕr teja bakal ngawangsoel ka andjeunna, kijeu pokna: Na Goesti! [f] iraha andjeun koe simabdi kapĕndak keur hojong toewang, ladjĕng dihatoeranan dahar? sarawoeh keur halabhab, dihatoeranan ngaleueut? 38 'Sarĕng waktoe iraha andjeun koe simabdi kapĕndak keur njemah, diandjrĕkkeun? sarawoeh keur ditarandjang, ladjĕng dipisalin? 39 'Sarĕng waktoe iraha andjeun koe simabdi kapĕndak keur teu damang, sarĕng keur dina pangberokan, ladjĕng koe simabdi dilajad? 40 'Geus kitoe Radja teh bakal ngawalon, kijeu lahirna ka darinja: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [g] mana-mana noe koe maraneh geus dipilampah ka ijeu sahidji doeloer kami noe panghinana, eta satĕgĕsna mah ngalampahkeun ka kami. 41 'Tidinja toeloej bakal ngalahir deui ka sakoer noe aja di kentjaeunana: [h] Eh, maraneh noe geus disarapa! geura djor oendoer ti kami, los asoep [i] kana seuneu noe langgĕng, noe geus ditjawiskeun ka Iblis djeung malaikatna. 42 'Karana kami bareto keur hajang dahar, ari koe maraneh hanteu disoegoehan; bareto kami keur halabhab, koe maraneh hanteu dibere nginoem; 43 'bareto kami keur njemah, koe maraneh hanteu diandjrĕkkeun; kitoe deui keur ditarandjang, koe maraneh hanteu dipisalin; sarta keur gĕring, djeung keur di pangberokan, ari koe maraneh hanteu dilajad. 44 'Geus kitoe eta ge bakal ngawarangsoel ka andjeunna, kijeu pokna: Na Goesti! iraha andjeun koe simabdi kapĕndak keur hojong toewang, oetawi keur halabhab, oetawi keur njemah, oetawi keur ditarandjang, oetawi keur teu damang, oetawi keur di pangberokan, jen teu koengsi dilalajanan koe simabdi? 45 'Tidinja bakal ngawalon ka eta djalma,

kijeu lahirna: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: mana-mana noe koe maraneh hanteu dipilampah ka ijeu sahidji noe panghinana, eta satĕgĕsna mah hanteu ngalampahkeun ka kami. 46 'Dĕmi [j] eta teh piarasoepeun kana seuneu noe langgĕng, tatapi ari noe balĕnĕr mah kana hiroep noe langgĕng.

a p. 16 : 27; 1 Tes. 4 : 16; 2 Tes. 1 : 7. *b* Jĕh. 34 : 17. *c* Jĕs. 65 : 23. *d* Ep. 1 : 4. *e* Jĕs. 58 : 7. *f* p. 6 : 3. *g* Sil. 19 : 17; p. 10 : 40. *h* p. 7 : 23. *i* Jĕs. 30 : 33; Wahj. 20 : 10, 15. *j* Joh. 5 : 29.

PASAL 26.

Ari geus kitoe, mangsa Jesoes parantos sadajana piwoeroek noe tadi teja, ladjĕng ngalahir ka moerid-moeridna: 2 'Maraneh teh geus njaho, [a] jen kaheuleutan koe doewa poë deui rek paska, sarta [b] Poetra manoesa teh bakal diserenkeun, soepaja digantoengkeun dina 3 kai-dipalang. 'Ari dina mangsa eta [c] para panghoeloe agoeng, djeung ahli-ahli kitab, sarta djeung para kokolot eta bangsa, koempoelan dina gĕdong panghoeloe 4 agoeng, noe djĕnĕngan Kajapas; 'toeloej rĕrĕmpoegan, dek nangkĕp ka Je- 5 soes make akal, sarta rek dipaehan. 'Tatapi ari salaoerna: Oelah keur dina pesta, bisi matak roesoeh djalma-djalma.

a Loek. 22 : 1. *b* p. 20 : 18, 19. *c* Mark. 14 : 1.

6 Ari keur mangsa Jesoes aja [a] di Bet-Ania, di boemi Simon noe lepra teja, 7 'datang [b] hidji istri ngadeuheusan ka andjeunna, njandak hidji boeli-boeli, eusina minjak seungit noe gĕde pisan hargana, toeloej dikoetjoerkeun ka mastakana, waktoe andjeunna keur ngari- 8 joeng toewang. 'Barangna katendjo koe moerid-moerid, toeloej ngarewaeun, ari omongna: Koe naon eta mana diham- 9 boer-hamboer kitoe? 'Anggoer minjak teh didjoewal, tangtoe mahal hargana, seug toeloej disidĕkahkeun ka noe ma- 10 rariskin. 'Dĕmi Jesoes teh waspaoseun; ladjĕng ngalahir ka moerid: Koe naon maraneh ngopenan ka awewe teh? karana geus ngalampahkeun pagawean 11 hade ka kami. 'Karana [c] noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; tatapi ari koe kami mah maraneh moal 12 direudjeungan salalawasna. 'Karana noe matak ngoetjoerkeun minjak teh ka badan kami, maksoedna pikeun mĕngke 13 kami diroewang. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: di mana bae ijeu Indjil dioewarkeunana di alam-doenya, nja di dinja tangtoe ditjaritakeun deui lalampahan eta, pikeun djadi ingĕtan ka awewe teh.

a Joh. 12 : 1. *b* Mark. 14 : 3. *c* 5 Moesa 15 : 11.

14 Geus kitoe sahidji ti moerid noe doewa wĕlas, nja eta noe ngaran Joedas Iskariot teja, [a] los leumpang ka para 15 panghoeloe agoeng, 'sarta mihatoer kijeu: Aradjĕngan kĕrsa maparin naon ka kaoela, mangke Jesoes teja koe kaoela seug diserenkeun ka aradjĕngan? Geus kitoe koe eta teh manehanana dipangmilangkeun [b] tiloe poeloeh gĕbleg wang 16 perak. 'Ti watĕs harita Joedas teh nejangan pidjalaneunana, soepaja bisa njerenkeun Jesoes.

a Mark. 14 : 10; Loek. 22 : 4. *b* Djak. 11 : 12.

17 Ari [a] dina poë noe mimiti eta [b] roti teu ragian teja, seug moerid-moerid pada marĕk ka Jesoes, sarta aroeudjoekan: Di mana pikĕrsaeun andjeun simkoering 18 njawisan andjeun toewang paska? 'Ari lahiranana: Maraneh geura leumpang ka nagara, moro ka ki Anoe; toeloej bebedja kijeu: Saoer Goeroe: Waktoe kami ajeuna geus deukeut; kami sĕdja milampah paska barĕng djeung moerid 19 kami di boemi sampejan. 'Tidinja moerid teh pada ngalampahkeun satimbalan Jesoes, sarta njadijakeun paska teja.

a Mark. 14 : 12; Loek. 22 : 7. *b* 2 Moesa 12 : 15.

20 Dĕmi [a] wantji peuting, ladjĕng andjeunna linggih ngarijoeng sarĕng noe 21 doewa wĕlas teja. 'Mangsa keur dalahar, ladjĕng andjeunna ngalahir: [b] Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma batoer maraneh bakal 22 ngahijanat ka kami. 'Tidinja pada ngĕnĕseun pisan, sarta seug hidji-hidji aroendjoekan: Noen Goesti! noe kitoe teh 23 simkoering? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: [c] Saha-saha noe leungeunna njotjol kana pandjang barĕng djeung kami, nja eta noe bakal ngahijanat ka kami 24 teh. 'Ari Poetra manoesa teh piangkateunana sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab; tatapi [d] pitjilakaeun eta djalma noe ngahijanat ka Poetra manoesa! mĕnding keneh eta djalma 25 lamoen teu didjoeroekeun. 'Ngawangsoel Joedas, anoe ngahijanat teja, kijeu pokna: Noen Rabi! eta teh simkoering?

Ari lahiranana ka dinja: Bĕnĕr eta omong maneh. *a* Mark. 14 : 17; Loek. 22 : 14. *b* Joh. 13 : 21. *c* Joh. 13 : 18. *d* p. 18 : 7.

26 Mangsa [a] keur dalahar, seug Jesoes njandak roti; ari geus dibĕrkahan, disĕmplekan; ladjĕng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir: Geura tampanan, toeloej dalahar; ijeu teh ba-27 dan kami. 'Tidinja njandak loemoer; ari geus moedji soekoer, ladjĕng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir: 28 Kabeh geura ngarinoem tina ijeu; 'karana [b] ijeu teh gĕtih kami, nja eta [c] gĕtih pĕrdjangdjian anjar, noe dikoetjoerkeun pikeun djalma loba, baris di-29 hampoera dosana. 'Sarta kami ngalahir ka maraneh: ti watĕs ajeuna kami moal nginoem deui tjai ijeu boewah anggoer, nĕpi ka poëan kami nginoem anoe anjar barĕng djeung maraneh dina karadjaän Ama kami. *a* Mark. 14 : 22; Loek. 22 : 19; 1 Kor. 11 : 23. *b* 2 Moesa 24 : 8. *c* Jĕr. 31 : 31.

30 Dĕmi [a] sanggeusna nganjanjikeun poepoedjian, ladjĕng boedal arangkat ka 31 goenoeng Djetoen. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid: Maraneh dina peuting ijeu tangtoe kabeh titadjong ka kami; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [b] Kami rek ngadek ka pangangon, ari domba ingon-ingon teh 32 toeloej pabalĕntjar. 'Tatapi sanggeusna kami tanghi, [c] bakal kami teh ti heulaeun maraneh leumpang ka Galilea. 33 'Dĕmi Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Sanadjan sakabeh pada datang ka titadjong ka andjeun, simkoering mah salalawasna ge moal titadjong. 34 'Lahiran Jesoes ka Petroes: [d] Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: eta maneh dina peuting ijeu pisan, ti memeh hajam kongkorongok, bakal nganglĕs ka kami 35 tiloe kali. 'Pioendjoek Petroes ka andjeunna: Masih simkoering dongkap ka paeh oge sasarĕngan djeung andjeun, moal simkoering teh nganglĕs ka salira andjeun. Nja kitoe keneh pioendjoek moerid-moerid sakabeh. *a* Mark. 14 : 26; Loek. 22 : 39; Joh. 18 : 1. *b* Djak. 13 : 7. *c* p. 28 : 7, 16. *d* Loek. 22 : 34; Joh. 13 : 38.

36 Tidinja [a] Jesoes soemping djeung moerid-moeridna ka hidji kĕbon, ngaran Getsemane; ladjĕng ngalahir ka moerid: Maraneh darijoek bae di dijeu, sabot kami leumpang sarta nĕnĕda di 37 ditoe.'Ari noe ditjandak [b] Petroes djeung doewa poetra Sĕbĕdeoes teja; ladjĕng andjeunna [c] djadi ngangrĕs sarta ka-38 langkoeng palaoerna.'Geus kitoe ngalahir ka eta teh: [d] Njawa kami keur liwat saking nja prihatin, asa rek paeh; tjaritjing bae di dijeu, sarta koedoe njaring 39 djeung kami. 'Ari geus madjĕng deui saeutik, toeloej andjeunna broek njoeoeh, sarta nĕnĕda, kijeu panĕdana: Noen Ama! manawi kenging, moegi ijeu [e] loemoer sina ngaliwat ti simkoering; nanging oelah sapĕrti karĕp simkoering, kabeh-kabeh koemaha pangĕrsa Ama 40 bae. 'Tidinja andjeunna soemping ka moerid, kapĕndak keur sasarean; seug ngalahir ka Petroes: Naha maraneh teu bisa njaring djeung kami watĕs sadjam 41 bae? 'Koedoe njararing sarta nĕnĕda, soepaja oelah keuna koe panggoda; soekma teh daek pisan, tapina ari da-42 ging mah apĕs. 'Ladjĕng Jesoes mindo deui angkat, sarta nĕnĕda, kijeu panĕdana: Noen Ama! oepami hanteu kenging ijeu loemoer teja ngaliwat ti simkoering, ari koedoe bae mah diinoem koe simkoering, eta kabeh-kabeh, pa-43 ngĕrsa Ama teh jaktoskeun. 'Ana soemping, moerid teh kapĕndak deui keur sasarean; karana bareurateun panonna. 44 'Seug diantĕp bae, bari ladjĕng angkat deui, nĕnĕda [f] katiloe kalina, ari panĕ-45 dana sapĕrti pihatoer tadi bae. 'Sanggeusing kitoe soemping deui ka moeridna, sarta pada dilahiran kijeu: Masing taronggoj bae sasarean, bari ngareureuh! Saĕnjana, geus nĕpi ka waktoena Poetra manoesa teh diserenkeun ka leu-46 ngeun djalma noe daroraka. 'Geura haroedang, hajoe oerang indit! toeh, noe ngahijanat ka kami teh geus deukeut. *a* Mark. 14 : 32; Loek. 22 : 39; Joh. 18 : 1. *b* p. 17 : 1. *c* Ibr. 5 : 7. *d* Joh. 12 : 27. *e* p. 20 : 22. *f* 2 Kor. 12 : 8.

47 Sabot [a] Jesoes keur ngalahir keneh, hol Joedas, noe kaäsoep moerid doewa wĕlas teja, datang sarta direudjeungan koe djalma loba pisan, pada mawa pĕdang djeung gĕgĕndir, titahan para panghoeloe agoeng djeung para kokolot eta 48 bangsa. 'Ari noe ngahijanat teja ka andjeunna, geus mere pitandaeun ka eta djalma-djalma, kijeu pokna: Mana-mana noe ditjijoem koe koela, nja eta pisan, 49 pek tangkĕp bae. 'Toeloej ngageuwat

njampeurkeun ka Jesoes, bari ngomong: Assalam alaekoem, Rabi! [b] sarta nji-50 joem. 'Dĕmi lahiran Jesoes ka Joedas: Eh [c] ki sanak! dek naon maneh datang ka dijeu? Geus kitoe seug pada njampeurkeun sarta ngaronom ka Jesoes, 51 bari toeloej ditangkĕp. 'Ari djalma noe reureudjeungan djeung Jesoes teja, noe hidji sĕbret njaboet pĕdangna, pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, ram-52 poeng tjeulina. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka eta teh: Pĕdang maneh poelangkeun deui ka ĕnggonna; karana [d] saha-saha noe njaboet pĕdang, tangtoe paeh koe 53 pĕdang deui. 'Koemaha pamikir maneh teh, kami ajeuna teu bisa nĕnĕda ka Ama kami, soepaja andjeunna mantoean ka kami koe malaikat leuwih ti doewa 54 wĕlas [e] legioen? 'Eta lamoen kitoe mah koemaha rek boekti Kitab, jen moedoe 55 djadi kitoe? 'Dina waktoe harita Jesoes ngalahir ka djalma-djalma teja: Maraneh teh moeroeboel tjara noe dek ngoedag begal, marawa pĕdang djeung gĕgĕndir, arek nangkĕp kami. Geuning, oenggal-oenggal poë ge kami sok dijoek reureudjeungan djeung maraneh, ngawoeroek dina kabah, ari maraneh han-56 teu nangkĕp ka kami. 'Tatapi ijeu sagala pĕrkara djadi, [f] soepaja kalaksanakeun kitab para nabi. Geus kitoe sakabeh moerid kalaboer, ninggalkeun Jesoes.

a Mark. 14 : 43; Loek. 22 : 47; Joh. 18 : 2. *b* 2 Sam. 20 : 9. *c* Djah. 55 : 14. *d* 1 Moesa 9 : 6; Wahj. 13 : 10. *e* Mark. 5 : 9. *f* Lal. 13 : 27.

57 Dĕmi anoe nangkĕp Jesoes, seug ngariringkeun andjeunna [a] ka Kajapas, panghoeloe agoeng; di dinja ahli-ahli kitab djeung para kokolot geus karoem-58 poel. 'Ari Petroes noetoerkeun ka Jesoes ti kaänggangan bae, nĕpi ka boeroean panghoeloe agoeng; ana geus asoep, gek dijoek djeung patjalang-patjalang, hajangeun njeueung piĕngkeëunana. 59 'Ari para panghoeloe agoeng, djeung para kokolot, sarta rad agoeng sakabeh, narejangan [b] saksi palsoe pikeun noeding ka Jesoes, soepaja bisa maehan ka andjeunna; tatapi hanteu 60 manggih. 'Nja oge loba noe datang saksi 61 palsoe, tapi taja noe kabĕnĕran. 'Lilalila datang deui doewa saksi palsoe, ari pokna: Eta teh geus ngomong kijeu: [c] Kami bisa ngaroewag kabah Allah, sarta diadĕgkeun deui di djĕro tiloe poë. 62 'Geus kitoe panghoeloe agoeng toeloej ngadĕg, sarta njaoer ka Jesoes: Naha maneh moal ngadjawab? Koemaha eta 63 panoedingna ka maneh teh? 'Dĕmi Jesoes [d] repeh bae. Njaoer deui panghoeloe agoeng, kijeu saoerna ka andjeunna: Kami njoempahan ka maneh dĕmi Allah noe djoemĕnĕng, maneh geura njĕboetkeun ka kami sakabeh: na ĕnja maneh 64 teh Kristoes, Poetra Allah? 'Ari walonan Jesoes: [e] Lĕrĕs sapilahir adjĕngan. Samalah kaoela mopojan ka aradjĕngan: ti watĕs ajeuna koe aradjĕngan Poetra manoesa teh bakal katingali [f] keur dijoek tĕngĕneun noe Langkoeng Kawasa, 65 sarta datangna dina mega langit. 'Tidinja [g] panghoeloe agoeng njosoëk pangaanggona, bari njaoer: [h] Eta teh ngagorengkeun ka Allah; keur naon oerang make deui saksi? Tah geuning, ajeuna sarampejan geus ngareungeu eta ngago-66 rengkeunana. 'Koemaha ari pirĕmpoeg sarampejan teh? Toeloej pada ngawangsoel, kijeu pokna: [i] Eta teh mandjing 67 dihoekoem paeh. 'Geus kitoe pek [j] njaridoehan ka pameunteuna, sarta pada 68 nondjokan. 'Ari noe sedjen njarabokan ka andjeunna, bari ngomong: Eh Kristoes! geura wĕdjangkeun ka kami: mana teja noe njabok ka maneh teh?

a Mark. 14 : 53; Loek. 22 : 54; Joh. 18 : 12. *b* 1 Radj. 21 : 10; Lal. 6 : 13. *c* Joh. 2 : 19. *d* p. 27 : 12, 14. *e* Mark. 15 : 2. *f* Djab. 110 : 1; Dan. 7 : 13, 14; Lal. 7 : 55. *g* 3 Moesa 10 : 6. *h* Joh. 10 : 33. *i* Joh. 19 : 7. *j* 4 Moesa 12 : 14; 5 Moesa 25 : 9; Jĕs. 50 : 6.

69 Dĕmi Petroes keur dijoek di loewar, di boeroean djĕro. [a] Hol hidji boedjang awewe njampeurkeun ka Petroes, sarta ngomong kijeu: Maneh oge batoer Je-70 soes, oerang Galilea teja. 'Tatapi Petroes teh nganglĕs di hareupeun djalma sakabeh, ari pokna: Koela teu ngarti ka 71 omongan maneh. 'Barang Petroes indit ka lawang-kori, katendjo koe boedjang awewe noe sedjen; seug ngomong ka noe araja di dinja: Eta oge batoer Je-72 soes, [b] oerang Nasaret teja. 'Ari Petroes teh nganglĕs deui, sarta soempah: Koela mah teu wawoeh djeung eta djalma teh. 73 'Teu koengsi lila, noe narangtoeng di dinja njampeurkeun, sarta ngaromong ka Petroes: Poegoeh maneh oge kaäsoep batoer itoe, geus kaboektian tina basa 74 maneh. 'Toeloej Petroes pek njapa

maneh, sarta bari soesoempahan: Koela mah teu wawoeh-wawoeh atjan djeung eta djalma teh. 75 'Gantjangna hajam teh kongkorongok. Ras Petroes ingĕteun ka pilahir Jesoes, noe dilahirkeun ka manehna kijeu teja: Ti memeh hajam kongkorongok, maneh bakal nganglĕs ka kami tiloe kali. Toeloej Petroes indit ka loewar, sarta tjeurik kabina-bina.

a Mark. 14 : 66 ; Loek. 22 : 55 ; Joh. 18 : 16. *b* p. 21 : 11.

PASAL 27.

Barang geus isoek, [a] toeloej sakabeh panghoeloe agoeng sarta kokolot eta bangsa rĕrĕmpoegan tina hal Jesoes, andjeunna dek dipaehan. 2 'Tidinja toeloej dibanda, seug diariringkeun, diselehkeun ka Pontioes Pilatoes, anoe djadi goepĕrnoer. *a* Mark. 15 : 1; Loek. 22 : 66; Joh. 18 : 28.

3 Mangsa Joedas, [a] noe ngahijanat ka Jesoes teja, njahoëun jen andjeunna geus tangtoe hoekoemanana, toeloej djadi kadoehoengeun; geus kitoe noe tiloe poeloeh gĕbleg wang perak teja dipoelangkeun deui ka para panghoeloe 4 agoeng sarta ka para kokolot; 'omongna kijeu: Koering teh tarima dosa, geus ngahijanat gĕtih noe taja salahna! Ari tjarek eta: Padoeli teuing kami mah; 5 geus tangtoe malik ka maneh! 'Tidinja wang perak teh koe Joedas dialoengkeun ka djĕro kabah; toeloej bral leum6 pang, [b] ngagantoeng maneh. 'Geus kitoe wang perak teja ditjokot koe para panghoeloe agoeng, ari omongna kijeu: Eta doewit teu kawidian diteundeun kana 7 pĕti oewang, sabab ladang gĕtih. 'Ari sanggeus rĕrĕmpoegan, doewit teh toeloej dibeulikeun [c] kana lahan toekang parijoek, baris pakoeboeran djalma noe 8 ngoembara. 'Kitoe sababna noe matak eta lahan disĕboetkeun lahan Gĕtih, 9 nĕpi ka poë ajeuna. 'Nja didinja kaboektikeunana [d] noe dipilahir koe nabi Jĕrmia, kijeu lahirna: Ari noe tiloe poeloeh wang perak teja koe eta ditjarokot, pameuli djalma noe geus ditaksir, beunang 10 naksir anak-intjoe Israil; 'sarta toeloej disodorkeun keur meuli lahan toekang parijoek, sakoemaha noe koe Pangeran ditimbalkeun ka kami. *a* p. 26 : 14. *b* 2 Sam. 17 : 23 ; Lal. 1 : 18. *c* Lal. 1 : 19. *d* Jĕr. 32 : 7; Djak. 11 : 12, 13.

11 Dĕmi Jesoes ngadĕg di pajoeneun goepĕrnoer. [a] Tidinja koe goepĕrnoer dipariksa, kijeu lahirna: Ĕnja maneh teh Radja oerang Jahoedi? Wangsoelan Je12 soes: Lĕrĕs sapilahir andjeun. 'Ari keur waktoe andjeunna dikĕlakkeun koe para panghoeloe agoeng sarta koe para koko13 lot, [b] teu ngadjawab kijeu-kijeu. 'Geus kitoe Pilatoes ngalahir ka Jesoes: [c] Naha maneh teh teu ngadenge, eta sakitoe 14 reja panoedingna ka maneh? 'Tatapi koe Jesoes sakĕtjap ge lahiran Pilatoes teu diwangsoel, noe matak goepĕrnoer teh djadi heraneun pisan. *a* Mark. 15 : 2; Loek. 23 : 3; Joh. 18 : 33. *b* Jĕs. 53 : 7. *c* p. 26 : 62.

15 Ari [a] dina mangsa pesta teh goepĕrnoer bijasana ngaleupaskeun hidji sakitan adjang eta bangsa, mana bae kaha16 jangna. 'Mangsa harita eta teh boga hidji sakitan noe kasohor kagorenganana, 17 ngaran Barabas. 'Sanggeusna djalma teh karoempoel, toeloej Pilatoes ngalahir ka darinja: Anoe mana kahajang maraneh noe koe kami koedoe dileupaskeun adjang maraneh teh, Barabas, atawa 18 Jesoes, anoe disĕboet Kristoes? 'Karana geus oeningaeun, eta teh noe matak njelehkeun Jesoes, koe bawaning da19 rĕngki. 'Ari mangsa Pilatoes keur linggih [b] dina korsi pangadilan, aja djoeroengan geureuhana, kijeu pihatoerna: Moegi oelah midamĕl kitoe-kijeu ka eta djalma noe bĕnĕr; karana tadi koering bangĕt pisan sangsara dina impenan tina 20 sabab andjeunna. 'Dĕmi para panghoeloe agoeng djeung para kokolot ngaromongan ka djalma-djalma, [c] sina njoehoenkeun Barabas, ari Jesoes mah koedoe 21 dipaehan. 'Toeloej goepĕrnoer ngalahir, kijeu lahirna ka darinja: Noe mana teja eta doewaän kahajang maraneh noe koedoe dileupaskeun koe kami adjang maraneh teh? Ari aromongna: Barabas! 22 'Lahiran Pilatoes ka darinja: Lamoen kitoe mah, eta Jesoes, noe disĕboet Kristoes, koedoe dikoemahakeun koe kami teh? Ari omong djalma sakabeh: Koedoe digantoengkeun dina kai-dipalang! 23 'Lahiran goepĕrnoer: Naha eta teh migawe kagorengan naon? Ari eta djalma beuki rosa sosowakna, pokna: Koedoe digantoengkeun dina kai-dipalang! 24 'Mangsa kamanah koe Pilatoes, jen andjeunna teu pisan ladjoe maksoedna, anggoer djadi karoesoehan, toeloej njandak tjai, seug [d] ngoembah panangan

di hareupeun djalma-djalma, bari ngalahir: Kami mah teu boga dosa ka gĕtih eta djalma noe bĕnĕr; geus tangtoe malik ka maraneh! 25 'Ngawangsoel sakabeh djalma, kijeu pokna: Keun, [e] eta gĕtihna sina tamplok ka koering sarta ka anak-intjoe koering! 26 'Toeloej Pilatoes ngaleupaskeun Barabas; ari Jesoes mah [f] dirangket, seug diselehkeun sina digantoengkeun dina kai-dipalang.

a Mark. 15 : 6; Loek. 23 : 17; Joh. 18 : 39. *b* Joh. 19 : 13. *c* Lal. 3 : 13, 14. *d* Djab. 26 : 6. *e* Lal. 5 : 28. *f* Joh. 19 : 1.

27 Geus kitoe [a] sĕrdadoe goepĕrnoer marawa Jesoes ka djĕro gĕdong pangadilan, bari toeloej ngoempoelkeun barisan sakabeh, dirijoengkeun ka andjeunna. 28 'Tidinja ditjoetjoelan panganggona, djeung andjeunna diharoedoeman haroedoem noe woengoe. 29 'Sarta nganjam makoeta tjoetjoek, seug dipakekeun ka mastakana, djeung hidji iteuk hoë ditjĕkĕlkeun ka pananganana noe katoehoe; brĕk toeloej tapak-toeoer di pajoeneun andjeunna, bari marojok, pokna: Assalam alaekoem, [b] Radja oerang Jahoedi! 30 'Geus kitoe njaridoehan ka andjeunna, sarta iteuk hoë teh seug dirĕboet ti pananganana, toeloej dipeupeuhkeun ka mastakana. 31 'Sanggeus dipojok, haroedoem teh dilaänan, sarta dianggoan deui koe panganggo andjeunna, bari toeloej diariringkeun, rek digantoengkeun dina kai-dipalang. *a* Mark. 15 : 16; Joh. 19 : 2. *b* p. 2 : 2.

32 Mangsa geus boedal, [a] manggih hidji djalma ti Kirena, ngaran Simon; toeloej disarad, sina manggoel kai-dipalang Jesoes. 33 'Ari geus nĕpi ka ĕnggon noe disĕboet Golgota, tĕgĕsna ĕnggon Tangkorek, 34 'toeloej andjeunna koe eta [b] dileueutan tjoeka beunang njampoeran hampĕroe; dĕmi geus diraosan, teu kĕrsaeun ngaleueut. 35 'Ari geus ngagantoengkeun Jesoes dina kai-dipalang, toeloej panganggona koe eta dibagikeun, lantaran ngaloengkeun dadoe. Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun [c] noe dilahirkeun koe nabi teja kijeu: Pada ngabagikeun papakean koering sarĕng batoerbatoerna, sarĕng djoebah koering pada ngalotĕrekeun koe dadoe. 36 'Toeloej gek darijoek, ngadjaga andjeunna di dinja. 37 'Ari [d] di loehoereun mastakana ditĕrapan pakĕlakan, ditoeliskeun kijeu oenina: Ijeu teh Jesoes, Radja oerang Jahoedi. 38 'Geus kitoe aja doewa bangsat, [e] anoe digantoengkeun dina kai-dipalang barĕng djeung Jesoes; noe hidji di katoehoeëun, noe hidji deui di kentjaeunana. 39 'Ari [f] sakoer noe ngaliwat ngagogoreng ka andjeunna; pada gogodĕg, 40 'bari ngaromong: Eh maneh, [g] noe ngaroewag kabah, sarta ngadĕgkeun deui eta di djĕro tiloe poë, geura njalamĕtkeun ka diri sorangan! [h] Lamoen ĕnja mah maneh teh Poetra Allah, tjing toeroen tina kai-dipalang! 41 'Nja kitoe keneh para panghoeloe agoeng, barĕng ahli-ahli kitab, sarta para kokolot, pada mojok, kijeu pokna: 42 'Eta [i] ka noe sedjen mah sok noeloeng, ari ka dirina sorangan teu bisaeun noeloeng. Lamoen ĕnja mah eta teh Radja Israil, koedoe toeroen ajeuna tina kai-dipalang, mangke oerang pĕrtjaja ka dinja. 43 'Eta manehanana [j] geus ngandĕl ka Allah; ajeuna koe Allah koedoe dileupaskeun, lamoen manehna dimanah mah; kapan geus ngomong, jen kami teh Poetra Allah. 44 'Ari bangsat anoe digarantoengkeun barĕng djeung Jesoes teja, nja kitoe deui ngahinakeunana ka andjeunna. *a* Mark. 15 : 21; Loek. 23 : 26. *b* Djab. 69 : 22. *c* Djab. 22 : 19. *d* Joh. 19 : 19. *e* Jĕs. 53 : 12. *f* Djab. 22 : 8. *g* p. 26 : 61. *h* p. 4 : 3. *i* Lal. 10 : 38. *j* Djab. 22 : 9.

45 Dĕmi [a] ti watĕs djam noe kagĕnĕp djadi poëk di sakoeriling boemi, nĕpi ka djam noe kasalapan. 46 'Kira-kira wantji djam noe kasalapan [b] Jesoes sasambat sarta bĕdas gĕntrana, kijeu sasambatna: Eli! Eli! lama sabahtani? hartina: Ĕh, Allah koering! Allah koering! naha mana koering ditilarkeun koe andjeun? 47 'Anoe narangtoeng di dinja sawareh, barangna ngadarenge kitoe, pok ngomong: Eta teh njambat ka Elias. 48 'Noe saoerang [c] ngageuwat indit, njokot sĕpon, diantjlomkeun kana tjoeka, seug ditiirkeun kana hoë, bari toeloej dileueutkeun ka Jesoes. 49 'Tatapi tjĕk noe saredjen: Mangke heula! oerang nendjo Elias datang hanteuna, noeloengan ka dinja. 50 'Ari Jesoes ngagĕro deui sarta tarik gĕntrana; ladjĕng moepoetkeun soekmana. 51 'Geus kitoe, doemadakan, [d] reregan kabah soëh djadi doewa, ti loehoer parat ka handap; boemi teh gendjlong, sarta batoe karang bareulah; 52 'ari astana datang ka garorowong,

sarta loba djalma soetji noe geus [e] sa-
53 rare, haroedang deui djasadna; 'sang-
geus Jesoes tanghi, eta teh baridjil ti
djěro koeboeran, toeloej saroemping ka
[f] nagara soetji, sarta nembongan ka
54 djalma reja pisan. 'Děmi kapala sěrda-
doe, sarta noe reureudjeungan ngadjaga
Jesoes, barang narendjo eta lini djeung
saniskara noe djadi teja, toeloej bangět
sarijeuneunana, omongna: Satěměnna,
55 eta teh Poetra Allah! 'Sarta di dinja
aja loba istri, [g] noe ngiring Jesoes ti
Galilea sarta ngabarakti ka andjeunna;
56 eta naringalikeun ti kadjaoehan; 'aja
Maria Magdalena, sarta Maria iboe Ja-
koboes djeung Joses, kitoe deui iboena
poetra Sěbědeoes. *a* Mark. 15 : 33; Loek. 23 : 44.
b Djab. 22 : 2. *c* Joh. 19 : 29. *d* 2 Moesa 26 : 31;
Ibr. 10 : 19, 20. *e* Dan. 12 : 2. *f* p. 4 : 5. *g* Loek. 8 : 2, 3.

57 Ari geus boerit, [a] aja noe soemping
hidji djalma beunghar, ti Arimatea, djě-
něnganana Joesoep, kaäsoep moerid Je-
58 soes. 'Seug ngadeuheusan ka Pilatoes,
njoehoenkeun majit Jesoes. Toeloej Pi-
latoes miwarang, koedoe diselehkeun ka
59 Joesoep. 'Geus kitoe majit teh ditjandak
koe Joesoep, ladjěng diboengkoes koe
60 boëh katji běrěsih, 'sarta diëbogkeun
kana koeboeran anjar kagoenganana,
beunang andjeunna natah dina batoe
karang; ari geus ngagoelingkeun hidji
batoe gěde keur noetoepan lawang koe-
61 boeran, toeloej moelih. 'Sarta di dinja
aja Maria Magdalena, djeung Maria noe
hidji deui, tjaralik paběněran koeboeran.
a Mark. 15 : 42; Loek. 23 : 50; Joh. 19 : 38.

62 Děmi isoekna, sabada [a] poë panja-
dijaän, para panghoeloe agoeng djeung
ahli-ahli parisi barěng ngadeuheusan ka
63 Pilatoes, 'sarta mihatoer kijeu: Noen
gamparan! sadkaoela ras aringět, eta
[b] toekang njasabkeun teja, mangsa keur
hiroep keneh, ngomong kijeu: [c] Ari geus
katiloe poëna, kami teh rek hoedang
64 deui. 'Koe pěrkawis eta, moegi miwa-
rang, koedoe dikěmitan koeboeranana
dongkap ka poë noe katiloe, bisi moe-
ridna daratang ti peuting maling eta,
sarta toeloej ngabedjakeun ka djalma-
djalma, jen geus hoedang ti noe ma-
raot; lamoen kitoe mah panjasaban noe
pandeuri teh leuwih bangět alah batan
65 noe ti heula. 'Ari lahiran Pilatoes ka
darinja: Ongkoh sampejan baroga poe-
rah ngadjaga; geura bral bae, titah ngě-
mitan sakoemaha karěp sarampejan.
66 'Geus kitoe laleumpang, noe poerah nga-
djaga toeloej dititah ngěmitan koeboe-
ran, [d] ari batoena ditjap. *a* Joh. 19 : 14.
b Joh. 7 : 12. *c* p. 16 : 21; 17 : 23. *d* Dan. 6 : 17.

PASAL 28.

Sanggeus toetoep poë sabat, [a] wantji
braj beurang poë ahad, soemping Maria
Magdalena djeung Maria noe hidji deui,
sědjana rek ningalian eta koeboeran.
2 'Doemadakan, aja lini gěde; karana aja
hidji malaikat ti Pangeran loengsoer ti
sawarga, soemping ka dinja, sarta nga-
djoengkatkeun batoe tina lawang koe-
boeran teja, bari ladjěng dilinggihan.
3 'Ari [b] roepana tjara kilat, sarta pangang-
4 gona bodas sapěrti saldjoe. 'Bawaning
sijeun koe eta, noe karěmit teja rareu-
waseun kabina-bina, datang ka roepana
5 kawas majit bae. 'Malaikat ladjěng nga-
lahir, kijeu lahirna ka istri teh: Eh njai!
maraneh mah montong sijeun; karana
kami njaho maraneh nejang Jesoes, noe
digantoengkeun dina kai-dipalang teja.
6 'Eta teh hanteu aja di dijeu; kara-
na geus tanghi, [c] sakoemaha noe koe
andjeunna dilahirkeun teja. Hijap ka
dijeu, geura tarendjo ěnggon oeroet
7 Goesti ebog. 'Geus kitoe geuwat arindit,
koedoe mopojankeun ka moerid-moe-
ridna, jen andjeunna teh geus tanghi ti
noe maraot; malah [d] angkat ka Galilea
ti heulaeun maraneh; nja di dinja ma-
raneh tangtoe nendjo ka andjeunna. Ma-
sing aringět, koe kami geus dibedjakeun
8 ka maraneh. 'Tidinja istri teh ngageu-
wat ka loewar ti djěro koeboeran, bari
sarijeuneun sarta soeka-boengah; bral
toeloej loempat, sědja mopojankeun ka
9 moerid-moerid Jesoes. 'Mangsa keur di
djalan, sědja mopojankeun ka moerid-
moerid Jesoes teja, beh Jesoes něpa-
ngan ka dinja, ari lahirna: Assalam
alaekoem! Seug istri teh ngadareuheu-
san, noebroek ka dampalna, sarta soe-
10 djoed ka andjeunna. 'Ladjěng koe Jesoes
dilahiran kijeu: Oelah sarijeun; bral bae,
geura bebedja ka [e] doeloer kami, koe-
doe arindit ka Galilea, di dinja tangtoe
narendjo ka kami. *a* Mark. 16 : 1; Loek. 24 : 1;
Joh. 20 : 1. *b* Dan. 7 : 9; Lal. 1 : 10. *c* p. 16 : 21;
17 : 23; 20 : 19. *d* p. 26 : 32. *e* Joh. 20 : 17.

11 Mangsa istri keur di djalan, djol [a] noe karĕmit teja sawareh datang ka nagara, sarta ngoeningakeun ka para panghoeloe agoeng sakabeh pĕrkara noe 12 kapanggih teja. 'Seug eta teh toeloej koempoelan djeung para kokolot, sarta rĕrĕmpoegan; geus kitoe sor mere doe- 13 wit loba nakĕr ka eta sĕrdadoe, 'bari njaoer: Maraneh koedoe ngoewarkeun kijeu: Moeridna daratang ti peuting, maling eta, dina waktoe koela keur hareës. 14 'Sarta oepama datang ka kadangoe koe goepĕrnoer, rek dilĕlĕmoe bae koe kami, ngikirakeun soepaja maraneh oelah meu- 15 nang kasoesah. 'Tidinja sĕrdadoe teh nampanan doewitna, sarta toeloej milampah sakoemaha papatahna teja; ari eta bedja kaoetarakeun di oerang Jahoedi, nĕpi ka poë ajeuna. *a* p. 27 : 66.

16 Dĕmi moerid noe sawĕlas teja [a] arindit ka Galilea, ngadjoegdjoeg goenoeng, 17 noe geus ditimbalkeun koe Jesoes. 'Barang nendjo ka andjeunna, toeloej saroedjoed; tatapi noe sawareh mah tjang- 18 tjajaeun. 'Ladjĕng Jesoes ngadeukeutan ka dinja, bari pada dilahiran, kijeu lahirna: [b] Sakabehna kawasa di sawarga djeung di boemi geus dipaparinkeun ka 19 kami. 'Koe sabab kitoe, [c] maraneh koedoe leumpang, sakabehna bangsa djaradikeun moerid, lantaran eta dibanjoean ka padjĕnĕngan Rama, sarta Poetra, djeung Roh Soetji; sarta koedoe diwoeroek sina ngestoekeun sakabehna noe koe kami geus diparentahkeun ka 20 maraneh. 'Masing aringĕt, [d] kami teh reureudjeungan djeung maraneh salalawasna, nĕpi ka panoengtoengan doenya. Amin. *a* p. 26 : 32; 1 Kor. 15 : 6. *b* p. 11 : 27; Ep. 1 : 20—22. *c* Mark. 16 : 15; Lal. 1 : 8. *d* p. 18 : 20.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

MARKOES.

PASAL 1.

Ijeu awitna Indjil Jesoes Kristoes, Poe- 2 tra Allah; 'sapĕrti noe geus dioengĕlkeun dina kitab para nabi, kijeu: [a] Masing nganjahokeun, kami miwarangan saheulaeun maneh malaikat kami, anoe bakal njadijakeun pidjalaneun maneh 3 saheulaeun maneh. 'Aja sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga, kijeu: [b] Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura ngalĕmpĕngkeun djalan-djalan andjeun- 4 na. 'Ari Johannes [c] keur ngabanjoean di tĕgal lĕga, sarta ngoewarkeun pangbanjoe pĕrtobat pikeun ngahampoera dosa. 5 'Tidinja djalma satanah Joedea boedal moeroeboel ka Johannes, nja kitoe deui oerang Jĕroesalem; sarta toeloej sakabehna koe Johannes dibanjoean ka tji Jordan, pada ngakoekeun dosa-dosana. 6 'Dĕmi Johannes teja panganggona boeloe onta, ari angkengna nganggo beulitan koelit; barangdaharna simeut djeung 7 madoe leuweung. 'Sarta ngawoeroek, kijeu lahirna: [d] Pandeurieun kami bakal soemping anoe langkoeng kawasa ti batan kami; eta kami hanteu lajak ngarongkong, moeka tali taroempah-taroem- 8 pahna atjan. 'Maraneh [e] koe kami geus dibanjoean soteh koe tjai bae, ari koe eta mah maraneh bakal dibanjoean koe Roh Soetji. *a* Mal. 3 : 1; Mat. 11 : 10; Loek. 7 : 27. *b* Jĕs. 40 : 3. *c* Mat. 3 : 1; Loek. 3 : 3; Joh. 3 : 23. *d* Mat. 3 : 11; Joh. 1 : 27. *e* Lal. 1 : 5.

9 Ari geus kitoe, dina mangsa eta [a] soemping Jesoes ti Nasaret, bilangan Galilea, ladjĕng koe Johannes dibanjoean 10 ka tji Jordan. 'Pada-harita keneh, [b] barang bandjat ti djĕro tjai, koe andjeunna katingali langit moeka, ari Roh loengsoer sapĕrti djapati, ninggang ka salira 11 andjeunna. 'Sarta [c] aja gĕntra ti langit,

kijeu: Nja maneh Poetra kami noe kaasih; maneh noe dipikarĕsĕp koe kami.

a Loek. 3 : 21. *b* Mat. 3 : 16; Joh. 1 : 32. *c* p. 9 : 7.

12 Pada-harita [a] Jesoes teh diwĕrĕgkeun 13 koe Roh ka tĕgal lĕga. 'Ari pangajana di dinja, di tĕgal lĕga teh, opat poeloeh poë lilana, sarta digoda koe Setan; tjampoer reudjeung sato galak; ari malaikat pada ngalalajanan ka andjeunna.

a Mat. 4 : 1; Loek. 4 : 1.

14 Sanggeusna Johannes disĕrahkeun, [a] Jesoes soemping ka Galilea, bari ngoewarkeun Indjil tina karadjaän Allah; 15 'ari lahiranana: Djaman teh geus djĕdjĕg, karadjaän Allah geus deukeut; [b] geura tarobat, sarta koedoe pĕrtjaja kana Indjil. *a* Mat. 4 : 12; Loek. 4 : 14. *b* Lal. 20 : 21.

16 Mangsa [a] Jesoes keur angkat toeroet sisi laoet Galilea, ningali Simon, djeung Andreas, saderek eta, keur pada lintar 17 di laoet; karana djadi palika. 'Geus kitoe koe Jesoes dilahiran kijeu: Geura ngiring ka kami; maraneh koe kami rek 18 didjijeun palika djalma. 'Dĕmi koe eta pada-harita heurapna ditinggalkeun, seug 19 ngariring ka Jesoes. 'Barang geus ladjĕng angkatna ti dinja saeutik, ningali Jakoboes poetra Sĕbĕdeoes, djeung Johannes saderekna; eta oge keur ngara- 20 joeman heurapna dina parahoe. 'Harita keneh disalaoer; toeloej pada ninggalkeun Sĕbĕdeoes ramana, reudjeung noe boeboeroeh dina parahoe, bral ngariring ka Jesoes. *a* Mat. 4 : 18.

21 Geus kitoe [a] saroemping ka Kapernaoem; harita keneh Jesoes lĕbĕt ka masigit di poë sabat, sarta ngawoeroek. 22 'Ari [b] sakabeh djalma pada reuwaseun koe tina piwoeroekna; karana ngawoeroekna sakoemaha noe kawasa, lain 23 tjara ahli-ahli kitab. 'Dĕmi di masigit aja hidji djalma noe kaäsoepan soekma 24 nadjis; eta ngagĕro, kijeu pokna: 'Adoeh Jesoes, oerang Nasaret! [c] aja pĕrkawis naon koering ka andjeun? Koemaha andjeun soemping teh bade ngaroeksakkeun ka koering sadaja? Koering geus tĕrang ka andjeun, jen andjeun teh Ka- 25 soetji Allah. 'Tidinja eta [d] disaoeran koe Jesoes, kijeu lahirna: Geura repeh, 26 sarta ka loewar ti eta djalma! 'Geus kitoe eta djalma dirĕrĕdjet koe soekma nadjis teh, barina ngagĕro sarta bĕdas 27 sorana; toeloej ka loewar. 'Dĕmi sakabeh djalma teja pada mĕlĕngĕk, datang ka silih-tanja djeung batoer, kijeu pokna: Naon eta teh? Eta piwoeroek naon noe anjar teh, wĕt samalah ka soekma nadjis oge eta teh miwarang kalawan 28 kawasana, datang ka aranoet bae? 'Ari pĕrkara Jesoes harita keneh kaoewaraerkeun di sakoeriling tanah Galilea.

a Loek. 4 : 31. *b* Mat. 7 : 28. *c* p. 5 : 7. *d* p. 9 : 25.

29 Waktoe eta keneh ka loewar ti masigit, [a] ladjĕng saroemping ka imah Simon djeung Andreas, barĕng Jakoboes 30 djeung Johannes.'Ari mitoha Simon awewe ngalondjor keur moerijang; gantjangna dipangoendjoekkeun ka Jesoes. 31 'Ladjĕng dideukeutan, bari ditjandak leungeunna, sarta ditjĕngkatkeun sakali; pada-harita moerijangna oendoer ti eta awewe, seug ngalalajanan ka tatamoetatamoena. *a* Mat. 8 14; Loek. 4 : 38.

32 Ari [a] geus boerit, wantji soeroep panon-poë, djalma pada njanggakeun ka Jesoes sakoer noe boga panjakit, djeung 33 noe kaäsoepan setan. 'Dĕmi djalma sanagara pada ngagimboeng pĕlĕbah panto. 34 'Sarta reja pisan noe ditjalageurkeun, djalma noe kataradjang koe roepa-roepa panjakit; reja deui setan noe dika-loewarkeun, sarta hanteu diwidian lemek, sabab njarahoëun ka andjeunna.

a Mat. 8 : 16; Loek. 4 : 40.

35 Dĕmi djanari, keur peuting keneh pisan, [a] Jesoes tanghi, toeloej ka loewar, angkat ka ĕnggon noe djĕmpe; di dinja 36 ladjĕng [b] nĕnĕda. 'Ari Simon sabatoer- 37 batoerna njaroesoel. 'Mangsa geus kapĕndak, aroendjoekan kijeu: Andjeun 38 teh koe sadajana pada nejangan. 'Ari pilahirna: Hajoe, oerang ngidĕr ka desadesa noe dareukeut, soepaja kami ngawoeroek di dinja deui; karana nja kitoe 39 noe matak kami datang. 'Ladjĕng ngawoeroek di masigit-masigitna, di satanah Galilea, sarta ngaloewarkeun setansetan. *a* Loek. 4 : 42. *b* Mat. 14 : 23.

40 Toeloej aja noe ngadeuheusan [a] hidji djalma noe boga kasakit lepra, nĕnĕda ka Jesoes, bari tapak-toeoer di pajoeneunana, kijeu pioendjoekna: Manawi kĕrsa, andjeun noe ijasa ngabĕrĕsihan 41 diri djisimkoering. 'Gantjangna Jesoes, tina kalangkoeng wĕlaseunana, njodorkeun panangan, njandak ka eta djalma, bari dilahiran kijeu: Kami teh daek;

42 heug maneh geura bĕrĕsih. 'Barang ngalahir kitoe, lĕs bae leprana teh leungit ti eta djalma, datang ka bĕrĕsih pisan. 43 'Sanggeus [b] didjangdjian bangĕt, harita 44 keneh dipiwarang leumpang; 'ari lahiranana ka dinja kijeu: Masing hade-hade, oelah bebedja naon-naon ka saha-saha; sarta koedoe leumpang, tingalikeun diri maneh ka panghoeloe, bari bakti koe sabab maneh geus dibĕrĕsihan, koemaha noe geus didawoehkeun koe Moesa, soe-45 paja eta djadi saksi ka darinja. 'Dĕmi eta, sanggeusna ka loewar, ngamimitian ngoewar-ngoewarkeun bae, sarta ngoetarakeun eta pĕrkara, noe matak Jesoes geus teu jasaeun lĕbĕt katara ka djĕro eta nagara teja; ari tjalikna di loewareun bae dina ĕnggon djarĕmpe, sarta pada moeroeboel, ngadareuheusan ti mana-mĕndi. *a* Mat. 8 : 2; Loek. 5 : 12. *b* p. 3 : 12; 7 : 36.

PASAL 2.

Geus meunang sababaraha poë [a] Jesoes soemping deui ka Kapernaoem; toeloej pada ngadenge bedja, jen geus ling-2 gih di boemina. 'Gantjangna loba noe koempoel, datang ka teu bisa asoep kabeh ka hareupeun pantona; ladjĕng ngawoeroekkeun ka darinja pangandika 3 teja. 'Tidinja aja noe ngadareuheusan, mawa hidji djalma djingdjingeun, digo-4 tong koe opatan. 'Sarehna hanteu bisaeun nĕpangan ka Jesoes koe bawaning loba djalma, toeloej bae moekakeun hateup dina lĕbah andjeunna linggih, seug ditotos, geus kitoe ngoeloer kasoer, noe keur dikĕdĕngan koe noe djingdjingeun 5 teja. 'Barang ningali Jesoes eta kapĕrtjajaänana, ladjĕng ngalahir ka noe djingdjingeun teh: Eh agoes! dosa-dosa 6 maneh geus dihampoera. 'Ari di dinja aja sababaraha ahli kitab keur darijoek; toeloej malikiran sadjĕro hatena kijeu: 7 'Naha eta teh bĕt ngagoreugkeun ka Allah? Saha noe bisa ngahampoera dosa, 8 [b] ngan Allah njalira bae? 'Harita keneh Jesoes [c] oeningaeun dina soekmana, jen eta kitoe pamikirna di djĕro hate; ladjĕng dilahiran kijeu: Naha eta pĕrkara teh dipikiran sadjĕro hate maraneh? 9 'Babari mana, ngomong ka noe djingdjingeun teh: Dosa-dosa geus dihampoera ka maneh; djeung ngomong: Geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloej 10 leumpang? 'Tatapi soepaja maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh boga kawasa pikeun ngahampoera dosa di boemi (ladjĕng ngalahiran ka noe djing-11 djingeun teja): 'Kami nitah ka maneh: geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, 12 toeloej moelang ka imah maneh. 'Sapada-harita eta teh hoedang, toeloej mangkoe kasoer, seug indit ka loewar, di hareupeun djalma sakabeh; [d] noe matak pada mĕlĕngĕk, sarta ngamoeljakeun ka Allah, ari aromongna: Saoemoer oerang tatjan nendjo anoe kitoe pĕtana!

a Mat. 9 : 1; Loek. 5 : 17. *b* 2 Moesa 34 : 7; Djab. 130 : 4; Jĕs. 43 : 25. *c* Joh. 2 : 24, 25. *d* p. 1 : 27.

13 Tidinja Jesoes [a] angkat deui ka lĕbah laoet; ari sakabeh djalma ngadareuheusan, ladjĕng diwoeroek sakali. 14 'Ari keur ngaliwat, ningali Lewi poetra Alpeoes, keur dijoek di panjoekeanana; ladjĕng ngalahir ka dinja: Geura ngiring ka kami. Toeloej indit, ngiring ka 15 Jesoes. 'Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur ngarijoeng medja dina imah eta Lewi, reja deui toekang tjoeke djeung djalma noe daroraka pada miloe ngarijoeng djeung Jesoes sarta moerid-moeridna; karana eta teh loba pisan, sarta 16 geus ngariring ka andjeunna. 'Dĕmi ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi, barang narendjo Jesoes toewang babarĕngan djeung toekang tjoeke sarta djeung noe daroraka, pok toeloej ngaromong ka moerid-moeridna: Naha eta teh wĕt dahar-leueut babarĕngan djeung toekang tjoeke sarta djeung djalma noe darora-17 ka? 'Ari koe Jesoes kadangoe, ladjĕng ngalahir ka eta djalma kijeu: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekoenan, ngan anoe garĕring bae. Pangdatang kami teh, lain pikeun njaoer anoe balĕnĕr, nja [b] njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. *a* Mat. 9 : 9; Loek. 5 : 27. *b* p. 1 : 15.

18 Ari [a] moerid-moerid Johannes sarta ahli parisi sok pada poewasa. Toeloej daratang, sarta aroendjoekan ka Jesoes kijeu: Koe naon noe mawi moerid-moerid Johannes djeung ahli parisi sok paroewasa, ari moerid-moerid andjeun 19 mah sok tara paroewasa? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari batoer-batoer panganten bisaeun paroewasa, sabot direudjeungan keneh koe panganten teh? Sapandjangna direudjeungan

koe panganten mah, moal bisaeun paroewasa. 20 'Tatapi pidatangeun mangsa, jen panganten teh geus ditjandak ti maranehanana; nja waktoe harita pada pipoewasaeun teh. 21 'Hanteu aja djalma noe nambalkeun lamak lakĕn noe anjar keneh kana badjoe boeroek; lamoen kitoe mah panambal noe weuteuh teh ngarĕnjahkeun ka noe boeroek, mingkin katjida soĕhna. 22 'Kitoe deui hanteu aja djalma noe ngawadahan anggoer anjar kana karoeng koelit boeroek; lamoen kitoe mah anggoer noe anjar teh tangtoe ngabĕdahkeun kana karoeng koelit teja, ari anggoerna moentjĕrat, sarta karoeng koelit teh djadi boetoet; bĕnĕrna mah ari anggoer noe anjar koedoe diwadahan kana karoeng koelit noe weuteuh.

a Mat. 9 : 14; Loek. 5 : 33.

23 Ari geus kitoe, [a] dina hidji poë sabat Jesoes angkat, djalanna kana pĕpĕlakan tarigoe; dĕmi moerid-moeridna, sabot laleumpang, pada mimiti mipit ranggeujanana. 24 'Ari ahli-ahli parisi aroendjoekan ka Jesoes kijeu: Toeh, eta teh koe naon pada milampah di poë sabat anoe hanteu kawidian? 25 'Lahiranana ka eta djalma: Naha maraneh tatjan pisan ngadji tjarita lalampahan Dawoed, keur mangsa kabalangsak palajeun dahar, kitoe deui batoer-batoerna? 26 'Nja lampahna asoep ka gĕdong Allah teja, keur djaman panghoeloe agoeng Abjatar, toeloej ngadahar eta roti tingalieun, padahal hanteu widi didahar ngan koe para panghoeloe bae, samalah dipaparinkeun ka batoer-batoerna teja? 27 'Ngalahir deui Jesoes ka darinja: Poë sabat teh didamĕlna [b] koe sabab manoesa, lain manoesa sabab poë sabat mah. 28 'Djadi nja Poetra manoesa noe moerba ka poë sabat keneh.

a Mat. 12 : 1; Loek. 6 : 1. *b* 5 Moesa 5 : 14.

PASAL 3.

Geus kitoe Jesoes [a] ladjĕng tjalik deui ka masigit. Di dinja aja hidji djalma 2 noe kemper leungeunna sabeulah. 'Sarta eta pada ngawaskeun ka Jesoes, soegan rek njageurkeun ka dinja di poë sabat, pambrihna soepaja bisa ngĕlakkeun andjeunna. 3 'Dĕmi Jesoes ngalahir ka eta djalma noe kemper leungeunna teh: Geura hoedang, toeloej nangtoeng di 4 tĕngah. 'Ladjĕng ngalahir ka djalma noe reja teja: Mana noe kawidian di poë sabat, njijeun noe hade, atawa njijeun noe goreng? njalamĕtkeun ka sahidji djalma, atawa maehan? Dĕmi eta rarepeh bae. 5 'Tidinja roeroet-reret ka sakabehna, bari bĕndoe pabaoer djeung hawatos tina kateuasan hate eta, sarta ngalahir ka djalma teja: Tjing, geura sodorkeun leungeun maneh! Pek disodorkeun; toeloej eta leungeunna diwaloejakeun, tjageur tjara leungeun hidji 6 deui. 'Dĕmi ahli parisi teh, ari geus boedal, seug rĕrĕmpoegan djeung [b] djalma Herodes, koemaha nja pipĕtaeunana maehan ka Jesoes.

a Mat. 12 : 9; Loek. 6 : 6. *b* Mat. 22 : 16.

7 Geus kitoe Jesoes angkat djeung moerid-moeridna ka sisi laoet; sarta loba pisan noe ngiring, djalma ti Galilea, 8 djeung ti Joedea, 'ti Jĕroesalem, ti Idoemea, ti peuntaseun tji Jordan, sarta tina lĕbah Tiroes djeung Sidon, djalma mangpirang-pirang, noe geus ngadarenge tina hal padamĕlan Jesoes noe aragoeng, 9 pada ngadeuheusan. 'Ari Jesoes nimbalan ka moerid-moerid, koedoe sadija parahoe, masing deukeut ka salira andjeunna, koe sabab eta djalma-djalma, soepaja 10 oelah koengsi kasĕdĕkkeun. 'Sababna loba pisan anoe ditjageurkeun koe Jesoes, anoe matak sakoer djalma noe kalaraän, sarereja ngagoronjok ka andjeunna, pada hajang njabak ka salirana. 11 'Sarta ari soekma-soekma nadjis, mangsa narendjo ka andjeunna, brĕk marĕndĕk di pajoeneunana, bari ngagĕro, kijeu pokna: [a] Nja andjeun teh Poetra Allah. 12 'Dĕmi eta [b] diomat-omatan katjida pisan, oelah sina ngoetarakeun salira andjeunna.

a p. 1 : 34; Loek. 4 : 41. *b* p. 1 : 25.

13 Tidinja Jesoes ladjĕng [a] naek ka goenoeng, sarta njaoer sakabeh anoe dikĕrsakeun; seug eta ngadareuheusan. 14 'Geus kitoe ngadjĕnĕngkeun doewa wĕlas djalma, pikeun ngiring sasarĕngan, djeung baris dipiwarang leumpang pikeun ngawoeroek; 15 'sarta rek dipaparin kawasa njageurkeun sagala panjakit djeung ngaloewarkeun sagala setan. 16 'Ari Simon 17 [b] dipaparin ngaran Petroes; 'sarta Jakoboes poetra Sĕbĕdeoes, djeung Johannes saderek Jakoboes, eta pada dipaparin ngaran Boanerges, tĕgĕsna anak goeloedoeg; 18 'djeung deui Andreas, djeung

Pilipoes, djeung Bartolomeoes, djeung Mateoes, djeung Tomas, djeung Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Tadeoes, djeung 19 Simon oerang Kana, 'djeung Joedas Iskariot, anoe djadi ngahijanat.

a Mat. 10 : 1; L ek. 6 : 13; 9 : 1. *b* Joh. 1 : 43.

20 Geus kitoe saroemping ka [a] boemi; datang deui djalma karoempoel, anoe matak [b] hanteu kaoer dahar-dahar atjan. 21 'Mangsa warga Jesoes ngadarenge hal kitoe, toeloej pada bidjil, karĕpna dek ngahajeukan ka Jesoes; karana aromongna, jen andjeunna keur sasar. 22 'Sarta ari omong ahli kitab, noe geus daratang ti Jĕroesalem, pokna: [c] Eta teh kaäsoepan Beël-Sĕboeb; bisaeun soteh ngaloewarkeun setan, koe kapala setan. 23 'Tidinja eta djalma disalaoer koe Jesoes, [d] sarta ngalahir ka maranehanana koe misil, kijeu: Naha Setan teh koemaha 24 bisa ngaloewarkeun pada Setan? 'Djeung deui oepama hidji karadjaän mĕrangan maneh, eta karadjaän noe kitoe teh 25 moal tĕtĕp. 'Sarta oepama hidji imah mĕrangan maneh, eta imah noe kitoe 26 teh moal tĕtĕp. 'Kitoe deui oepama Setan ngamoesoeh ka dirina sarta mĕrangan, eta moal bisaeun tĕtĕp, geus 27 tangtoe bakal bejak. 'Hanteu aja djalma bisa asoep ka imah noe bĕdas sarta ngarajah paparabotanana, lamoen eta noe bĕdas teh hanteu dibarogod heula mah; 28 kakara bisaeun ngarajah imahna. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: sagala dosa bakal dihampoera ka anak manoesa; kitoe deui sagala omongan goreng, noe geus dipake ngagorengkeun 29 koe eta; 'tatapi ari noe ngagorengkeun ka Roh Soetji mah, salalanggĕngna ge moal meunang hampoera, istoening 30 langgĕng dosana. 'Sabab tjĕk djalma noe tadi teja, jen andjeunna teh kaäsoepan soekma nadjis.

a p. 2 : 1. *b* p. 6 : 31. *c* Mat 10 : 25; Loek. 11 : 15; Joh. 8 : 48. *d* Mat. 12 : 25.

31 Tidinja saroemping [a] iboe Jesoes djeung saderek-saderekna, pada ngaradĕg di loewar; seug ngadjoeroengkeun 32 njaoer andjeunna. 'Ari djalma-djalma teja darijoek ngalingkoengan Jesoes. Toeloej aja noe ngoeninga kijeu: Toeh, iboe sarĕng saderek-saderek andjeun aja di loewar narejangan salira andjeun. 33 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Na saha karah iboe kami, djeung 34 saha doeloer-doeloer kami teh? 'Ladjĕng roeroet-reret, ningali ka sadajana noe dijoek ngalingkoengan teja, bari ngalahir: Toeh, tarendjo indoeng djeung doe- 35 loer-doeloer kami mah! Karana sahasaha djalma noe ngalampahkeun kĕrsa Allah, nja eta doeloer lalaki, sarta doeloer awewe, djeung indoeng kami.

a Mat. 12 : 46; Loek. 8 : 19.

PASAL 4.

Geus kitoe Jesoes ngamimitian [a] ngawoeroek deui di sisi laoet. Sarta loba pisan djalma koempoel ngadareuheusan, noe matak andjeunna nitihan kana parahoe, linggih di laoet; ari eta sakabeh 2 djalma araja di darat, di sisi laoet. 'Ladjĕng Jesoes ngawoeroek reja pisan pĕrkara ka darinja, koe misil; ari lahiranana 3 na dina piwoeroekna teh kijeu: 'Geura darengekeun: Aja hidji toekang sĕbar 4 indit ka loewar, dek njĕbarkeun. 'Dĕmi geus kitoe, mangsa keur njĕbarkeun, sawareh ragragan ka djalan; seug manoek awang-awang daratang, maratjo- 5 kan eta. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka noe aja tjadasan, njampak di dinja teu pati loba taneuh; harita keneh ge djadi, koe sabab hanteu djĕro taneuh- 6 na. 'Tatapi ari geus bidjil panon-poë, toeloej toetoeng; djeung tina sabab hanteu aja akarna, noe matak djadi perang. 7 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka pĕlĕbah tjoetjoek-tjoetjoek; dĕmi eta tjoetjoek djaradi, toeloej noe disĕbarkeun teh eungapeun, hanteu koengsi 8 boewahan. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka taneuh noe hade; toeloej bidjil boewahna, seug eta mandjangan djeung ngagĕdean; ari beubeunanganana noe hidji tiloe poeloeh, noe hidji gĕnĕp poeloeh, ari noe hidji deui saratoes pati- 9 kĕlaneun. 'Lahiranana deui ka darinja: Saha-saha djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe dengekeun.

a Mat. 13 : 1; Loek. 8 : 4.

10 Mangsa Jesoes keur njalira, [a] toeloej sakoer noe ngaboedĕr barĕng djeung noe doewa wĕlas teja pada naroskeun eta 11 misil. 'Lahiranana ka darinja: Maraneh anoe geus dipaparin pinjahoëun ka rasijah karadjaän Allah; tatapi ari ka [b] noe di loewar mah didjalankeun koe 12 misil bae; 'soepaja masih beunta molotot

oge, oelah nendjo; djeung masih ngadenge molongo tjeuli oge, oelah ngaharti; soepaja oelah koengsi tarobat, sarta oelah dihampoera dosana. 13 'Lahiranana deui ka darinja: Naha maraneh karah hanteu ngarti ka eta misil teh? Koemaha rek pingahartieun ka misil sakabeh? 14 'Dĕmi eta toekang sĕbar teja njĕbarkeun pangandika. 15 'Sarta ari noe di djalan teja, nja kijeu: anoe disĕbaran pangandika; dĕmi geus ngadengekeun, datang Setan harita keneh, toeloej njokot pangandika noe geus disĕbarkeun dina hatena. 16 'Kitoe deui ari noe kasĕbarkeun ka noe aja tjadasan teja, nja eta noe geus ngadengekeun pangandika, harita keneh ge ditarima djeung soekana; 17 'dĕmi eta teh hanteu aja akarna dina dirina, noe matak hanteu koengsi lila; geus kitoe, mangsa aja kasoekĕran djeung dikanijaja tina sabab pangandika, eta gantjang titadjong. 18 'Sarta kijeu anoe kasĕbarkeun ka pĕlĕbah tjoetjoek teja: sakoer noe ngadengekeun pangandika; 19 'toeloej karepotan doenya, sarta panggĕndamna kabeungharan, djeung pakarĕpanana kana barang sedjen-sedjen, pada arasoep ka djĕro, noe matak djadi eungapeun pangandika teh, salawasna teu boewahan. 20 'Sarta ari noe kasĕbarkeun di taneuh noe hade teja, nja kijeu: anoe ngadenge pangandika djeung ditarimakeunana, sarta toeloej boewahan, beubeunanganana noe hidji tiloe poeloeh, noe hidji gĕnĕp poeloeh, ari noe hidji deui saratoes patikĕlaneun. *a* Mat. 13 : 10; Loek. 8 : 9. *b* 1 Kor. 5 : 12, 13.

21 Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka darinja: [a] Koemaha, ari pangdatangna damar soepaja ditoeroeban koe gantang, atawa diteundeun kolongeun randjang? lain soepaja diteundeun dina adjoegna? 22 'Karana [b] taja pisan pĕrkara boeni, anoe moal bakal diëbrehkeun; kitoe deui taja pĕrkara noe bakoe disoempoetkeun, ngan soepaja pinjataeun bae. 23 'Lamoen [c] aja djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, eta koedoe dengekeun. 24 'Lahiranana deui ka darinja: Sing hade-hade kana hal anoe didengekeun koe maraneh. [d] Ari koe takĕran, noe dipake nakĕran koe maraneh, mangke ka maraneh ditakĕrkeun deui; sarta maraneh anoe ngadengekeun, tangtoe diwoewoehan. 25 'Karana saha-saha noe geus boga, tangtoe dipaparin deui; sabalikna ari noe hanteu boga mah, ti eta teh sabobogaänana ge bakal ditjandak. *a* Mat. 5 : 15; Loek. 8 : 16. *b* Mat. 10 : 26. *c* Mat. 11 : 15. *d* Mat. 7 : 2.

26 Ladjĕng ngalahir deui: Ari pĕtana karadjaän Allah teh sapĕrti hidji djalma 27 ngawoerkeun binih kana lahan; 'toeloej heës, neut hoedang, peuting djeung beurang; ari binih teh djadi, djeung ngadjangkoengan, dĕmi manehanana sorangan teu njahoëun pĕtana koemaha. 28 'Karana taneuh ngabidjilkeunana boewah teh koe sorangan; mimitina tangkal, sanggeusing kitoe ranggeujanana, sanggeusing kitoe siki gandoem anoe 29 beuneur dina ranggeujanana. 'Sarta mangsa geus sĕdĕng boewahna, ngageuwat dibawakeun arit, tina geus meudjeuhna dipiboewatan.

30 Ngalahir deui Jesoes: Ari karadjaän Allah koe oerang rek diibaratkeun kana naon? sarta rek dimisilkeun koe oerang 31 koemaha? 'Oepama [a] siki sasawi. Eta teh keur mangsa diipoek dina lahan, panglĕmboet-lĕmboetna tina sakabeh si- 32 sikian anoe aja di boemi; 'dĕmi mangsa geus diipoek, seug djadi, ari ngadjangkoenganana moenggah ngoengkoelan ka sakoer lalab-lalab, sarta bidjil dahanna gĕde, datang ka manoek awang-awang bisa njarajang dina hijeum-hijeumna. *a* Mat. 13 : 31; Loek. 13 : 18.

33 Ari Jesoes pangalahirkeunana pangandika teh ka eta djalma-djalma, [a] koe reja pisan misil anoe tjara tadi, noeroetkeun koemaha bae eta kakoewatanana 34 ngadenge. 'Ari hanteu koe misil mah, teu pisan ngalahir ka darinja; tatapi ka moerid-moeridna mah saniskara ditetelakeun deui. *a* Mat. 13 : 34.

35 Di poë eta keneh, keur wantji boerit, [a] Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: 36 Hajoe, oerang lajar ka peuntas! 'Tidinja koe moerid eta djalma noe reja ditinggalkeun, ari andjeunna dibantoen sakoemaha linggihna dina parahoe, sarta 37 aja deui parahoe sedjen ngariring. 'Kabĕnĕran aja angin riboet ngagĕlĕboeg, ari ombak-ombak ninggang kana djĕro parahoe, datang ka parahoena leber. 38 'Dĕmi Jesoes aja di poengkoer, keur koelĕm dina bantal. Toeloej koe moerid-moerid digoegahkeun, bari aroen-

djoekan: Adoeh Goeroe! naha teu miroseja, doemeh abdi-abdi rek kati- 39 wasan? 'Ladjĕng Jesoes goegah, sarta njeuseul ka eta angin, bari ngalahir ka laoet: Geura repeh, sing djĕmpe! [b] Seug angin teh ngarandĕg, djadi djĕm- 40 pe-rehe pisan. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Naha maraneh mana datang ka araringgis kitoe? na teu boga ka- 41 pĕrtjajaän? 'Ari eta pada sijeuneun kabina-bina, sarta ngaromong djeung batoerna: Na eta teh djalma naon, wĕt angin djeung laoet moenggah datang ka aranoet bae? *a* Mat. 8:23; Loek. 8:22. *b* p. 6:51.

PASAL 5.

Geus kitoe [a] darongkap ka peuntaseun 2 laoet, ka tanah oerang Gadara. 'Kakarek loengsoer tina parahoe, ladjĕng Jesoes kapapag koe hidji djalma noe kaäsoepan soekma nadjis, datangna ti 3 astana. 'Eta teh tjitjingna sok di djĕro astana-astana, sarta hanteu aja noe bisa ngabanda datang ka beunangna, nadjan 4 koe rante oge. 'Karana geus mindĕng pisan ditambaloeng djeung dirante, dĕmi rantena koe manehna geus dirampoengkeun, sarta tambaloengna geus diboeboekkeun; djeung hanteu aja noe bisa 5 ngalilindeuk ka dinja. 'Beurang-peuting ngan aja di goenoeng djeung di djĕro astana bae, djeung sosowakan, barina 6 neunggeulan maneh koe batoe. 'Barangna nendjo Jesoes ti kadjaoehan, 7 seug moeroe bari toeloej soedjoed; 'sarta ngagĕro tarik sowarana, ari pokna: [b] Adoeh Jesoes, Poetra Allah noe langkoeng agoeng! andjeun aja pĕrkawis naon ka koering? Koering nĕda soempah ti andjeun njĕbat Allah, jen bade 8 moal njangsara ka diri koering. 'Noe matak kitoe, doemeh Jesoes miwarang ka dinja: Eh, soekma nadjis! geura bi- 9 djil ti eta djalma. 'Ladjĕng dipariksa: Saha ngaran maneh? Ana ngawangsoel, kijeu pokna: Ngaran koering Legioen; 10 karana koering teh loba. 'Toeloej bangĕt pisan panoenoehoenna, moegi oelah koengsi dioendoerkeun ti tanah eta. 11 'Dĕmi di dinja dina goenoeng aja sagoendoek bagong loba pisan, keur nja- 12 ratoean. 'Geus kitoe setan teh sakabeh pada noenoehoen ka Jesoes, kijeu panoehoenna: Moegi koering sadaja dipiwarang asoep, njaroeroep ka djĕro eta 13 bagong. 'Pada-harita koe Jesoes diwidian. Tidinja eta soekma nadjis pada ka loewar, seug njaroeroep ka djĕro bagong teja; broel sagoendoekanana toetoeroeboen tina gawir ka laoet, dĕmi rejana antara doewa reboe sĕle; toeloej 14 paraeh titeuleum. 'Ari noe ngarangon bagong laloempatan, bari pada bebedja di nagara sarta di pilĕmboeran. Geus kitoe djalma boedal, sĕdjana hajang narendjo ka pĕtana pĕrkara noe tadi 15 teja. 'Toeloej ngadareuheusan ka Jesoes; ari djalma noe oeroet kaäsoepan katendjo eukeur dijoek, make papakean, sarta geus ingĕt deui, nja eta noe oeroet katjitjingan legioen teja; toeloej sari- 16 jeuneun. 'Ari noe njaraksian tadi teja pada njaritakeun ka maranehanana hal noe geus didamĕl ka eta djalma noe kaäsoepan, djeung pĕtana bagong teja. 17 'Toeloej eta pada noenoehoen ka Jesoes, moegi-moegi andjeunna angkat tina wĕ- 18 wĕngkĕran dinja. 'Barang Jesoes nitihan kana parahoe, seug djalma noe oeroet kaäsoepan teja nĕnĕda, moegi diwidian 19 ngiring. 'Tatapi koe Jesoes teu diidinan; ari timbalanana: Geura balik ka imah, ka baraja maneh, toeloej bedjakeun ka dinja pĕrkara aheng, noe geus didamĕl ka maneh koe Pangeran, sarta jen geus 20 maparin sih-piwĕlas ka maneh. 'Toeloej leumpang, sarta ngoetarakeun di satanah Dekapolis [c] padamĕlan aheng, anoe didamĕl ka manehanana koe Jesoes teja; dĕmi sakabeh djalma hareraneun.

a Mat. 8:28; Loek. 8:26. *b* p. 1:24. *c* Djab. 126:3.

21 Geus kitoe Jesoes meuntas deui, nitihan parahoe; mangsa geus soemping ka peuntas, [a] loba pisan djalma koempoel ngadareuheusan; dĕmi andjeunna 22 aja di sisi laoet. 'Djĕboel [b] aja hidji kapala masigit, ngaranna Jairoes; barang nendjo ka Jesoes, brĕk mĕndĕk 23 kana dampalna, 'bari noenoehoen bangĕt pisan, kijeu pioendjoekna: Poen anak awewe rek noengtoeng oemoer; moegi geura linggih sarĕng [c] noempangkeun panangan, masingna salamĕt sa- 24 rĕng hiroep. 'Ladjĕng Jesoes angkat sasarĕngan djeung eta; sarta loba pisan djalma noe ngariring, moenggah njarĕdĕkkeun ka Jesoes.

a Loek. 8:40. *b* Mat. 9:18. *c* p. 7:32.

25 Geus kitoe [a] aja hidji awewe, noe boga kasakit ngagĕtih, lilana geus doe-26 wa wĕlas taoen. 'Eta geus reja pisan meunang sangsara tina loba ngadoe-koenkeunana, sarta ngongkosan saboga-bogana, tatapi hanteu pinanggih tjageur, 27 anggoer beuki katjida bae. 'Mangsa nga-denge warta pĕrkara Jesoes, toeloej njoeloesoep ka djalma loba, datangna ti poengkoereun, pek njabak ka djoe-28 bah Jesoes. 'Karana ari omongna: Sa-oepama aing bisa [b] njabak bae ka panganggona, tanwande aing tjageur. 29 'Pada-harita keneh sirahna gĕtih teh saät, sarta karasa koe manehna dina awakna, jen geus tjageur eta panjakitna. 30 'Dĕmi Jesoes harita keneh dina manah geus waspaos aja ka loewar karamat ti andjeunna; ladjĕng malik ka poeng-koer di tĕngaheun djalma-djalma, sarta ngalahir: Saha noe njabak ka papakean 31 kami? 'Ari pioendjoek moerid-moerid: Kapan koe andjeun katingali, jen djalma-djalma njarĕdĕkkeun ka salira andjeun, ari andjeun ngalahirkeun: Saha noe 32 njabak ka kami? 'Ladjĕng Jesoes roe-roet-reret, ningalian anoe lampah kitoe. 33 'Dĕmi eta awewe, sapedah njahoëun anoe geus djadi kana dirina, toeloej nga-deuheusan bari sijeuneun djeung nga-degdeg, seug mĕndĕk ka pajoeneun Je-soes, sarta ngoendjoekkeun anoe sajak-34 tina. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh njai! maneh [c] geus ditoeloeng koe ka-pĕrtjajaän maneh; geura moelang bae sarta kasĕnangan, sing loeloes tjageur eta kalaraän maneh. *a* Mat. 9 : 20; Loek. 8 : 43. *b* p. 6 : 56; Loek. 6 : 19. *c* p. 10 : 52.

35 Sabot [a] Jesoes keur ngalahir keneh, djĕboel aja noe daratang ti imah ka-pala masigit teja, mopojan kijeu: Poe-tra sampejan geus maot; pinaoneun ngabaroebahkeun keneh ka Djoeragan 36 Goeroe? 'Harita Jesoes geus ngadangoe eta omongan anoe ditjatoerkeun teja; seug ngalahir ka kapala masigit teh: Montong sijeun-sijeun, masing tĕtĕp nja 37 pĕrtjaja! 'Sarta koe andjeunna hanteu aja noe diwidian ngiring, ngan Petroes, Jakoboes, djeung Johannes saderek Ja-38 koboes. 'Geus kitoe soemping ka imah kapala masigit, sarta ningali roesoeh-tagiwoer, djeung noe maridangdam, sar-39 ta noe tjareurik aloek-aloekan. 'Ari geus lĕbĕt, ladjĕng eta pada dilahiran kijeu: Naha maraneh wĕt roesoeh-tagiwoer djeung tjareurik? boedak teh lain paeh, 40 ngan [b] keur sasarean bae. 'Tatapi eta pada njeungseurikeun ka Jesoes. Dĕmi koe andjeunna sakabeh diboedalkeun, geus kitoe njandak indoeng-bapana boe-dak, djeung noe ngariring teja, bari la-djĕng lĕbĕt ka ĕnggon boedak ngalon-41 djor. 'Tidinja boedak teh leungeunna ditjandak, sarta dilahiran kijeu: Talita koemi! tĕgĕsna, ari disalin basana: Eh nji! [c] kami nitah ka maneh, geura hoe-42 dang. 'Sapada-harita boedak teh hoe-dang, toeloej leuleumpangan; wantoe-wantoe oemoerna geus doewa wĕlas taoen. Dĕmi djalma teja liwat saking 43 nja mĕlĕngĕk. 'Ladjĕng pada diomat-omatan pisan koe Jesoes, [d] poma-poma oelah aja noe njahoëun hidji-hidji atjan, sarta miwarang boedak teh koedoe di-bere dadaharan. *a* Loek. 8 : 49. *b* Joh. 11 : 11. *c* Loek. 7 : 14. *d* p. 1 : 44.

PASAL 6.

Geus kitoe [a] Jesoes djĕngkar ti dinja, ladjĕng soemping ka nagara asalna; 2 moerid-moeridna ngariring. 'Ari geus dongkap ka poë sabat, Jesoes ngami-mitian ngawoeroek di masigit; dĕmi dina lĕbah noe ngadarenge reja pisan anoe hareugeueun, aromongna: [b] Na ti mana eta teh meunangna anoe kitoe? sarta kapintĕran naon eta noe geus di-paparinkeun ka dinja teh, noe matak bisaeun njijeun moedjidjat kitoe koe leu-3 ngeunna? 'Naha [c] eta koetan lain toe-kang kai, anak Mariam, djeung doeloer-na Jakoboes, djeung Joses, sarta Joedas, djeung Simon? sarta ari doeloerna awe-we lain noe araja di dijeu, di oerang teja? Tidinja eta djalma pada titadjong 4 ka andjeunna. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka darinja: Ari noe djadi nabi kateu-dihormatanana teh ngan di nagara asal-na, sarta koe sanak-barajana, kitoe deui 5 di djĕro boemina bae. 'Sarta di dinja andjeunna teu ijasaeun midamĕl moe-djidjat, ngan aja noe garĕring hidji-hi-djieun ditaroempangan panangan, ditja-6 lageurkeun. 'Sarta heraneun pisan tina teu-kapĕrtjajaänana. Ladjĕng angkat ngidĕran sakoer desa-desa anoe sakoe-riling, bari ngawoeroek. *a* Mat. 13 : 53; Loek. 4 : 16. *b* Joh. 7 : 15. *c* Joh. 6 : 42.

7 Sanggeusing kitoe [a] moerid noe doewa wĕlas teja koe Jesoes disaoer; ladjĕng mimiti miwarang leumpang doewaän-doewaän, djeung dipaparin kawasa pikeun ka sakoer soekma nadjis. 8 'Sarta pada ditimbalan, oelah mawa naon-naon baris di djalan, ngan iteuk bae hidji; oelah mawa endong, atawa roti, atawa doewit dina saboek; 9 'djeung moedoe make taroempah, tatapi oelah make badjoe doewa. 10 'Ari lahiranana ka darinja: Di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, nja di dinja koedoe tjitjing, tĕpi ka mangkat deui. 11 'Ari noe hanteu ngakoe ka maraneh, kitoe deui hanteu ngadenge ka maraneh, toeloej indit deui bae ti dinja, bari ngekedjekkeun ngĕrĕs anoe napĕl dina soekoe maraneh, pikeun djadi saksi ka eta djalma. Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: ari Sadoemoe djeung Gomora teja bakal enteng di poë ngahoekoem ti batan nagara noe kitoe. 12 'Tidinja moerid teh arindit, sarta ngoewarkeun [b] jen koedoe tarobat. 13 'Djeung ngaloewarkeun setan reja pisan, kitoe deui reja djalma noe gĕring [c] dibaloeran minjak, pada ditjageurkeun.

a Mat. 10:1; Loek. 9:1. *b* Mat. 3:2. *c* Jak. 5:14.

14 Ari [a] radja Herodes ngareungeu warta; wantoe-wantoe djĕnĕngan Jesoes geus kaoetara. Toeloej ngalahir kijeu: Johannes toekang ngabanjoe teja geus hoedang deui ti noe maraot, noe matak eta sakitoe kamatihanana. 15 'Tjĕk [b] anoe sedjen: Eta teh Elias; ari tjĕk noe sedjen deui: Eta teh nabi, tjara salah-sahidji tina para nabi. 16 'Tatapi mangsa kadangoe koe Herodes, toeloej ngalahir kijeu: Eta teh Johannes, noe dipotong beuheungna koe aing teja; geus hoedang deui ti noe maraot. 17 'Karana eta teh Herodes geus miwarangan djalma, sarta Johannes geus ditangkĕp, toeloej diasoepkeun ka pangberokan bari dibanda, tina pĕrkara Herodias, geureuha Pilipoes saderekna, sarehna eta geus ditikah koe Herodes. 18 'Sababna Johannes mihatoer ka Herodes kijeu: Andjeun teh teu kawidian mihoekoem ka geureuha saderek andjeun. 19 'Ari Herodias teh ngakalakkeun ka Johannes, hajang maehan, tatapi hanteu bisaeun. 20 'Karana Herodes sijeuneun koe Johannes, doemeh oeningaeun jen eta teh djalma bĕnĕr djeung soetji, sarta koe Herodes diraksa; djeung tijap-tijap ngareungeu ka piwoeroekna, midamĕl reja-reja pĕrkara, sarta rĕsĕpeun ngareungeukeun. 21 'Kaparĕng datang poë noe bangloes. Herodes di poë wĕwĕdalanana mestakeun ka para ponggawana, djeung ka para kapala sĕrdadoe, sarta ka para menak Galilea. 22 'Hol poetra Herodias noe istri datang asoep, toeloej ngibing, matak soekaeun Herodes djeung noe pada ngarijoeng sasarĕngan. Seug radja ngalahir ka moerangkalih teh: Geura menta ka ama; naon bae noe dipikahajang koe njai, tangtoe koe ama diberean. 23 'Samalah radja teh soempah: [c] Naon bae noe rek dipenta koe njai, tangtoe koe ama diberean, masih sabeulah karadjaän ama oge. 24 'Los eta moerangkalih ka loewar, toeloej oendjoekan ka iboena: Koering pisaëeunana njoehoenkeun naon? Ari papatah iboena: Koedoe njoehoenkeun hoeloe Johannes toekang ngabanjoe teja. 25 'Seug eta teh goera-giroe asoep deui, marĕk ka radja, prak disoehoenkeun, kijeu pioendjoekna: Kahajang simkoering, moegi gamparan ajeuna pisan ka simkoering masihan hoeloe Johannes toekang ngabanjoe teja, sarta diwadahan koe talĕm. 26 'Geus kitoe radja teh nalangsa pisan; ngan koe tina soempahna teja, sarta djeung koe sadajana noe ngarijoeng sasarĕngan, noe matak teu kĕrsaeun mogogan ka moerangkalih. 27 'Harita keneh radja miwarangan hidji mantri, ditimbalan ngala mastaka Johannes. Bral indit eta teh, seug motong beuheung Johannes di djĕro pangberokan; 28 'mastakana toeloej dibawa, diwadahan koe talĕm, dibikeun ka moerangkalih teja, dĕmi koe eta disanggakeun ka iboena. 29 'Mangsa kadenge koe moerid-moeridna, seug daratang, majitna toeloej dibawa, diëbogkeun kana koeboeran.

a Mat. 14:1; Loek. 9:7. *b* p. 8:28. *c* Est. 5:3, 6.

30 Ari [a] rasoel-rasoel teja koempoel deui ngadareuheusan ka Jesoes, sarta ngaroendjoekkeun sakabehna, noe geus dilampahkeun djeung noe geus diwoeroekkeun koe maranehanana. 31 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka darinja kijeu: Ajeuna maraneh sabatoer-batoer bae geura miloe ka ĕnggon noe rehe, koedoe

reureuh sakeudeung. Karana loba pisan djalma wara-wiri bae, [b] moenggah hanteu kaoer dalahar-dalahar atjan. 32 'Toeloej arangkat toenggang parahoe, njaringsalkeun pribadi ka ĕnggon noe simpe. 33 'Dĕmi koe djalma-djalma katarendjo eta teh geus sĕmproeng mijang, sarta reja pisan anoe tĕgĕs ka Jesoes; broel pada arindit babarĕngan ti sakabeh nagara, sarta badarat, moeroe ka dinja teja, daratangna ti heula; seug pada mapag barĕng. 34 'Ari [c] Jesoes ka loewar, katingali eta loba pisan djalma, seug kalangkoeng-langkoeng wĕlaseunana, tina sabab eta teh tjara domba noe euweuh pangangonna. Ladjĕng ngamimitian ngawoeroek ka darinja reja pisan pĕrkara. 35 'Ari geus wantji dek boerit, moeridmoeridna toeloej pada marĕk ka Jesoes, sarta bari aroendjoekan: Di dijeu ĕnggon noe rehe, sarĕng wantjina geus dek boerit; 36 'ajeuna eta djalma-djalma moegi dipiwarang maloendoer, sina pada leumpang ka pilĕmboeran sarĕng ka desadesa noe aja di sakoeriling, baris mareuli roti pikeun daririna, karana hanteu garadoeheun pitĕdaeunana. 37 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Koe maraneh bae bere dadaharan. Ari pioendjoekna deui ka andjeunna: [d] Koemaha simkoering teh moedoe laleumpang, ngadoewit roti doewa ratoes dinar, baris mere pitĕdaeun ka eta? 38 'Ari lahiranana: Maraneh boga roti sabaraha siki? geura djig tendjoan. Dĕmi geus kanjahoan, pok oendjoekan: Soemoehoen, aja lima, sarĕng aja laoek doewa siki. 39 'Geus kitoe moerid ditimbalan, eta djalma koedoe disina darijoek ririjoengan dina djoekoet hedjo. 40 'Gek toeloej darijoek goegoendoekan, aja noe saratoes, aja noe lima poeloeh sagoendoekna. 41 'Ladjĕng Jesoes njandak eta roti lima siki djeung laoek noe doewa siki teja, seug [e] tanggah ka langit, bari moedji soekoer; tidinja pek roti teh disĕmplekan, sarta dipaparinkeun sakali ka moerid-moerid, sina disodorkeun ka djalma-djalma teja; ari eta laoek noe doewa siki teh koe andjeunna dibagikeun pikeun sarereja. 42 'Toeloej sakabeh pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun. 43 'Dĕmi geus kitoe [f] diparoeloengan beunang njĕmplekan, wani aja doewa wĕlas karandjang pinoeh, 44 sarta djeung sesa laoek teja. 'Ari noe dadaharan roti teja, djoemlahna lima reboe djalma lalaki.

a Loek. 9 : 10. *b* p. 3 : 20. *c* Mat. 9 : 36; 14 : 14. *d* Mat. 15 : 33. *e* p. 7 : 34. *f* p. 8 : 8.

45 Harita keneh [a] moerid-moerid koe Jesoes dipiroesa sina arasoep kana parahoe, soepaja lajar ti heula ka peuntas, ka Bet-Saida, eukeur andjeunna miwarang maroelang djalma-djalma teja. 46 'Sanggeusna eta dipiwarang maloendoer, ladjĕng andjeunna naek ka goenoeng, bade nĕnĕda. 47 'Dĕmi geus boerit, parahoe teh aja di tĕngah laoet, ari andjeunna mah njalira bae di darat. 48 'Ladjĕng katingali moerid-moerid soesaheun katjida ngadajoeng, wantoening keur angin mapag; ari ti peuting, antara waktoe ronda noe kaopat, Jesoes soemping ka moeridna, tapak-hantjang dina laoet, kĕrsana rek ngaliwatan ka dinja. 49 'Ari eta, barang narendjo ka andjeunna, keur tapak-hantjang dina laoet, maroekanana djoerig, sarta pada tinggaroak. 50 'Karana koe sadajana katendjo, sarta pada njĕblak. Enggal andjeunna ngalahir ka moerid, kijeu lahirna: Masing galĕde hate, ijeu teh kami; oelah sararijeun. 51 'Ladjĕng Jesoes naek kana parahoe, njarĕngan ka moerid-moerid, [b] ari angin teh toeloej ngarandĕg. Dĕmi eta pada liwat saking nja mĕlĕngĕk di djĕro pikirna, sarta bari hareraneun. 52 'Karana tadi [c] hanteu njarĕgĕpkeun ka pĕrkara roti teja, sabab teuas hatena.

a Mat. 14 : 22; Joh. 6 : 15. *b* p. 4 : 39. *c* p. 7 : 18; 8 : 17.

53 Geus kitoe [a] kĕbat lajarna ka peuntas, darongkap ka tanah Genesaret; 54 ladjĕng balaboeh di dinja. 'Mangsa geus loengsoer tina parahoe, djalma di dinja sapada-harita njarahoĕun ka Jesoes; 55 'toĕloej pada ngidĕr di sakoeriling tanah eta; ari sakoer noe gĕring digogotong dina kasoer, moeroe-moeroe ĕnggon di mana bae noe kadenge ajana Jesoes keur linggih. 56 'Sarta ka mana bae soempingna, ka desa, atawa ka nagara, atawa ka lĕmboer, nja di dinja sakoer noe gĕring digalĕmparkeun di pasar-pasar, bari noenoehoen ka Jesoes, moegi diwidian [b] njarabak bae kana kĕlin djoebahna. Dĕmi sakabeh anoe njabak ka andjeunna, seug tjalageur.

a Mat. 14 : 34. *b* p. 5 : 27, 28.

PASAL 7.

Geus kitoe [a] ahli-ahli parisi djeung sawareh ahli kitab, noe geus daratang ti Jĕroesalem, barĕng pada nga-
2 deuheusan ka Jesoes. 'Mangsa narendjo moerid Jesoes sawareh dahar [b] bari nadjis leungeun, tĕgĕsna teu sibanjo, toe-
3 loej ditjawad. 'Karana ari ahli parisi djeung oerang Jahoedi sakabeh hanteu dahar [c] ari tatjan habĕn sibanjo mah, ngalampahkeun pikoekoeh karoehoen.
4 'Sarta ari poelang ti pasar hanteu dahar, lamoen tatjan mandi. Djeung reja-reja deui sadjaba ti dinja koe eta geus katampa baris ngestoekeun, sapĕrti ngoembah tjatjangkir, djeung kĕndi, djeung wawadahan sipat tambaga, sarta
5 randjang. 'Ari eta ahli parisi djeung ahli kitab teja toeloej pada naros ka Jesoes: Koe naon moerid-moerid adjĕngan mana teu ngalampahkeun pikoekoeh karoehoen, ari daharna hanteu saribanjo leu-
6 ngeun? 'Dĕmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Eh, djalma noe poera-poera! geus bĕnĕr pisan Jĕsaja ngawĕdjangkeun hal maraneh, sakoemaha noe dioengĕlkeun kijeu teja: Ijeu bangsa ngahormatna ka kami koe biwir bae, ari hatena mah djaoeh pisan ti
7 kami. 'Tjoemah bae eta njĕmbahna ka kami, da mamatahkeun papatah, pa-
8 rentah djalma. 'Karana timbalan Allah koe maraneh ditinggal, ari noe diëstoekeun mah pikoekoeh djalma, sapĕrti ngoembah kĕndi djeung tjatjangkir; djeung reja-reja noe kitoe sadjaba ti dinja noe dilampahkeun koe maraneh.
9 'Lahiranana deui ka darinja: Nja aheng teuing pĕtana maraneh njoemahkeun kana timbalan Allah, soepaja bisa nĕ-
10 tĕpkeun pikoekoeh maraneh! 'Karana Moesa geus ngadawoehkeun: Koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui: Saha-saha noe njapa ka bapa atawa ka indoeng, pasti koedoe
11 dipaehan. 'Tatapi ari tjarek maraneh mah: Tijap-tijap djalma ngomong ka bapa atawa ka indoeng kijeu: Noe baris pimangpaäteun ka bapa ka indoeng ti koering, eta teh koerban, tĕgĕsna pa-
12 ngabakti, [eta hade lampahna]. 'Sarta koe maraneh geus teu diwidian mihade
13 deui ka bapana atawa ka indoengna. 'Djadi maraneh ngapĕskeun ka pangandika Allah koe pikoekoeh maraneh, noe koe maraneh ditangtoekeun; sarta reja pisan lalampahan maraneh anoe kitoe pĕtana.
14 'Tidinja Jesoes njaoer sakabeh djalma-djalma teja, sarta dilahiran kijeu: Sakabeh geura koedoe pada ngadenge ka
15 kami, sarta hartikeun: 'naon-naon ti loewar djalma asoep ka djĕro, taja noe matak nganadjiskeun ka djalma; dĕmi anoe bidjil ti djĕro djalma, nja eta noe
16 matak nadjis ka djalma tamah. 'Lamoen aja djalma [d] noe boga tjeuli pikeun ngadenge, eta koedoe dengekeun.

a Mat 15 : 1. *b* Loek. 11 : 38. *c* Joh. 2 : 6. *d* p. 4 : 23.

17 Mangsa Jesoes geus pisah ti djalma-djalma teja, sasoempingna ka boemi, [a] toeloej moerid-moeridna pada naroskeun
18 eta misil teja. 'Ari lahiranana ka darinja: [b] Naha karah maraneh oge taja pangarti? Koetan hanteu ngaharti, jen saniskara noe asoep ka djĕro djalma ti loewareunana, moal matak ngana-
19 djiskeun ka djalma? 'Sabab hanteu asoep ka djĕro hatena, istoening ka djĕro beuteung, toeloej bidjil di djamban, noe
20 ngabĕrĕsihkeun sagala kahakanan. 'Lahiranana: Ari noe bidjil ti djĕro djalma, nja eta noe matak nadjis ka djalma
21 teh. 'Karana ti djĕro, tina hate djalma, bidjil pikir anoe goreng, ngaranjed, dji-
22 nah, maehan, 'maling, kapĕrĕtjitan, kadjoeligan, palatjidra, kalatjoeran, sirikpidik, ngagogoreng, kamagoengan, ka-
23 boeroengan. 'Eta sakabeh pĕrkara noe goreng bidjilna ti djĕro, sarta matak nadjis ka djalma.

a Mat. 15 : 15. *b* p. 4 : 13.

24 Geus kitoe [a] Jesoes djĕngkar ti dinja, angkatna ka wĕwĕngkĕran Tiroes djeung Sidon. Ladjĕng linggih kana hidji imah, [b] kĕrsana oelah aja noe nganjahoankeun;
25 tatapi teu boeni bae. 'Karana aja hidji awewe, boga anak awewe noe kaäsoepan soekma nadjis; dĕmi eta geus ngadenge bedja pĕrkara Jesoes, hol datang,
26 toeloej mĕndĕk ka dampalna. 'Ari awewe teja oerang Joenani, asalna ti Siro-Poeniki. Panoehoenna andjeunna moegi ngaloewarkeun eta setan ti djĕro anak-
27 na. 'Tatapi lahiran Jesoes ka dinja: Baroedak sina seubeuh heula; karana teu pantĕs njokot roti baroedak, seug
28 dialoengkeun ka kitjik. 'Dĕmi eta ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Soemoe-

hoen Goesti, lĕrĕs pisan, tanapi sanadjan kitjik oge di kolong medja sok 29 njatoe remeh baroedak.'Lahiranana deui ka awewe teh: Tina sabab omongan eta, maneh geura balik bae; setan teh 30 geus ka loewar ti anak maneh. 'Ana datang ka imahna, kasampak anak teja keur ngĕdĕng di ĕnggon; ari setan teh geus ka loewar. *a* Mat. 15:21. *b* p. 9:30.

31 Geus kitoe [a] Jesoes djĕngkar deui tina bilangan Tiroes djeung Sidon, djalan ka tĕngah-tĕngaheun bilangan Dekapolis; ladjĕng soemping ka laoet Ga- 32 lilea. 'Tidinja aja noe njaranggakeun hidji djalma nja torek nja balelol; ari panoehoenna [b] moegi koe Jesoes di- 33 toempangan panangan. 'Toeloej koe Jesoes dipisahkeun ti djalma loba, sarta tjeulina ditjotjokan ramo, [c] ladjĕng nga- 34 loedah, bari ditjabak letahna. 'Seug [d] tanggah ka langit, [e] bari ngarenghap; geus kitoe dilahiran kijeu: Epata! tĕ- 35 gĕsna: Geura boeka! 'Sapada-harita tjeulina boeka, djeung tatali letahna oedar, 36 sarta bentes ngomongna. 'Ladjĕng djalma teja pada ditimbalan, [f] papatjoewan oelah dibedjakeun ka saha-saha; tatapi sakoemaha ditimbalanana ge, eta beuki 37 angot ngoetarakeunana. 'Sarta liwat saking nja pada hareugeueun, ari aromongna: Sadaja padamĕlanana hade pisan; anoe torek koe andjeunna dipaparin sina ngadenge, ari noe bisoe disina bisa ngomong. *a* Mat. 15:29. *b* p. 5:23. *c* p. 8:23. *d* p. 6:41. *e* p. 8:12. *f* p. 1:43, 45.

PASAL 8.

Mangsa eta, keur waktoe loba katjida djalma, sarta teu barogaeun pihakaneunana, [a] ladjĕng Jesoes njaoer moe- 2 rid-moeridna, sarta dilahiran kijeu: 'Kami [b] liwat saking nja watir ka eta djalma-djalma; sabab ajana di kami geus meunang tiloe poë, sarta teu barogaeun 3 pihakaneunana. 'Saoepama koe kami dipiwarang moelang tatjan dadaharan mah, tangtoe maropo di djalan; karana 4 noe sawareh datangna djaoeh.'Ari wangsoelan moerid-moeridna: Ti mana atoeh nja pimeunangeun pikeun miseubeuhan eta djalma-djalma koe roti, di dijeu di 5 tĕgal? 'Ladjĕng dipariksa: Sabaraha siki maraneh boga roti? Pioendjoekna: Soe- 6 moehoen, toedjoeh. 'Tidinja eta djalma-djalma dipiwarang darijoek dina taneuh. Geus kitoe njandak roti noe toedjoeh siki, seug moedji soekoer, tidinja pek disĕmplekan, bari toeloej dipaparinkeun ka moerid-moeridna, sina disodorkeun; prak disodorkeun ka eta djalma-djalma. 7 'Djeung deui moerid barogaeun laoek lalĕmboet saeutik; ari eta koe Jesoes geus dibĕrkahan, timbalanana koedoe koe moerid-moerid disodorkeun deui. 8 'Toeloej pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun; dĕmi geus kitoe diparoeloengan sesa beunang njĕmplekan, 9 meunang toedjoeh karandjang. 'Ari noe dadaharan teja antara opat reboe djal- 10 ma. Ladjĕng bae diboebarkeun. 'Waktoe harita keneh Jesoes nitihan parahoe, diiring koe moerid-moeridna, ladjĕng soemping ka bilangan Dalmanoeta.
a Mat. 15:32. *b* p. 6:34.

11 Ari geus kitoe ahli parisi baridjil, seug ngamimitian madoean ka Jesoes, [a] pada menta tanda ti langit, karĕpna 12 ngadodja. 'Ladjĕng [b] Jesoes ngarahoeh di djĕro manahna, bari ngalahir: Naha ijeu bangsa teh wĕt menta tanda? Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: boloampar teuing ijeu bangsa teh dipa- 13 parin tanda! 'Seug bae koe andjeunna ditilar, sarta nitihan parahoe deui, ladjĕng lajar ka peuntas. *a* Mat. 12:38; 16:1; Loek. 11:16. *b* p. 7:34; Loek. 11:29.

14 Ari [a] moerid-moeridna parohoëun mawa roti; hanteu aja naon-naon di djĕro 15 parahoe, ngan roti sasiki bae. 'Kalĕrĕsan Jesoes nimbalan ka darinja, kijeu lahirna: Masing hade-hade, koedoe njĕgah kana ragi ahli parisi, djeung kana ragi 16 Herodes. 'Dĕmi eta pada babadamian djeung batoerna, kijeu pokna: Noe matak kitoe, tina sabab oerang hanteu mawa 17 roti. 'Ari Jesoes teh waspaoseun hal eta; ladjĕng ngalahir ka darinja kijeu: Naha maraneh wĕt babadamian, jeu hanteu mawa roti? [b] Koetan maraneh teh tatjan tĕrang djeung hanteu ngaharti? Naha maraneh masih keneh mawa teuas hate? 18 'Boga panon hanteu nendjo, boga tjeuli teu ngadenge? Karah hanteu ingĕt pisan? 19 'Mangsa [c] kami njĕmplekan roti lima siki keur ka djalma lima reboe teja, geuning noe dipoeloengan koe maraneh sabaraha karandjang pinoeh koe sesa beunang njĕmplekan? Ari pioendjoekna: 20 Soemoehoen, doewa wĕlas. 'Kitoe deui

mangsa kami njĕmplekan noe toedjoeh siki keur ka djalma opat reboe teja, geuning noe dipoeloengan koe maraneh sabaraha karandjang pinoeh koe sesa beunang njĕmplekan? Ari pioendjoekna: Soe-21 moehoen, toedjoeh. 'Lahiranana deui ka darinja: Naha maraneh teu ngaharti keneh? *a* Mat. 16:5. *b* p. 3:5; 6:52; Loek. 24:25. *c* p. 6:41.

22 Ladjĕng soemping ka Bet-Saida. Geus kitoe aja noe njaranggakeun hidji djalma noe lolong; ari panoehoenna, moegi an-23 djeunna njabak ka dinja. 'Toeloej ditjandak leungeun eta djalma noe lolong, sarta ditoejoen ka loewar ti djĕro eta desa; seug [a] diloedahan panonna, bari dirina ditoempangan panangan; ladjĕng dipariksa, aja noe katendjo atawa han-24 teu? 'Seug eta teh beunta, sarta oendjoekan: Koering nendjo djalma; karana noe katendjo koe koering teh kawas tatang-25 kalan, laleumpang. 'Tidinja panonna ditoempangan deui panangan, seug dipiwarang beunta. Toeloej tjageur, sakabehna katendjo, sarta awaseun pisan. 26 'Ladjĕng koe Jesoes dipiwarang moelang, ari lahiranana: [b] Papatjoewan maneh oelah asoep ka desa, djeung oelah dibedjakeun ka saha-saha di djĕro desa teh. *a* p. 7:33; Joh. 9:6. *b* p. 7:36.

27 Dĕmi geus kitoe [a] Jesoes angkat djeung moerid-moeridna ka desa-desa tanah Kesarea Pilipi. Eukeur di djalan mariksakeun ka moerid-moeridna, kijeu lahirna: Koemaha tjĕk omong djalma-28 djalma, kami teh saha? 'Ari wangsoelanana: [b] Tjĕk sawareh, jen Johannes toekang ngabanjoe; tjĕk noe sedjen, jen Elias; tjĕk noe sedjen deui mah, jen 29 salah-sahidji tina para nabi. 'Ladjĕng ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh mah, tjĕk maraneh kami saha? Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoek-30 na: Andjeun teh Kristoes. 'Seug eta pada ditimbalan bangĕt pisan, poma oelah bebedja pĕrkara andjeunna ka 31 saha-saha. 'Tidinja andjeunna ngamimitian ngawoeroek ka moerid-moerid, [c] jen Poetra manoesa teh koedoe pirang-pirang njandang sangsara, sarta ditampik koe para kokolot, djeung koe para panghoeloe agoeng, djeung koe ahli-ahli kitab, sarta bakal dipaehan, dĕmi geus 32 meunang tiloe poë tanghi deui. 'Ari eta kasaoeran teh dilahirkeunana koe Jesoes [d] sagĕblasna bae. Geus kitoe andjeunna koe Petroes dibantoen njing-33 koer, bari seug dipepelingan. 'Dĕmi Jesoes malik, ningali ka moerid-moeridna, sarta njeuseul ka Petroes, lahiranana: Eh Setan! geura los ka toekangeun kami; karana maneh teu ngingĕtkeun pĕrkara noe ti Allah, ngan anoe ti djalma 34 bae. 'Ladjĕng njaoer djalma-djalma teja, barĕng moerid-moeridna; seug dilahiran kijeu: Lamoen aja djalma dek anoet ka kami, [e] koedoe njĕgah karĕp sorangan, djeung koedoe manggoel kai-dipalang 35 adjangna, toeloej anoet ka kami. 'Karana saha-saha noe dek ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; sabalikna, saha-saha noe kaleungitan koe njawana [f] tina sabab kami djeung tina sabab Indjil mah, eta noe bakal 36 rahajoe njawana. 'Karana naon pigaweeunana di djalma, kaoentoengan saälamdoenya, lamoen meunang roegi njawana 37 mah? 'Sarta rek mere naon djalma pikeun 38 nĕboesan njawana? 'Karana [g] saha-saha djalma mikaera ka kami djeung ka pangwoeroek kami, aja di bangsa ijeu noe ranjedan reudjeung doraka, eta Poetra manoesa mĕngke kitoe deui mikaera ka dinja, mangsa soemping bari nganggo kamoeljaän Ramana, diiring koe para malaikat saroetji. *a* Mat. 16:13; Loek. 9:18. *b* p. 6:15. *c* p. 10:32. *d* Joh. 16:29. *e* p. 10:21. *f* p. 10:29. *g* Mat. 10:33.

PASAL 9.

Ngalahir deui Jesoes ka darinja: [a] Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: djalma noe narangtoeng di dijeu sawareh moal pingarasaeun maot, samemehna narendjo karadjaän Allah teh dongkap sarta poharana. *a* Mat. 16:28; Loek. 9:27.

2 Sanggeus [a] meunang gĕnĕp poë Jesoes njandak [b] Petroes, Jakoboes djeung Johannes; ditjandakna naek ka goenoeng noe loehoer, woengkoel eta bae. Geus kitoe andjeunna salin roepina, katendjo 3 koe moerid. 'Ari panganggona djadi gilap, ngĕplak pisan sapĕrti saldjoe; di boemi teu aja toekang njeuseuh, noe bisa 4 ngabodaskeun tjara kitoe. 'Toeloej nembongan ka darinja Elias reudjeung Moesa, 5 keur sasaoeran djeung Jesoes. 'Pok Petroes hatoeran, kijeu pioendjoekna ka Jesoes: Noen Rabi! sae pisan aja di dijeu teh; simkoering moegi idinan njarijeun

tiloe saoeng; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarěng noe 6 hidji deui bade nabi Elias. 'Karana teu njahoëun Petroes teh di omongna sora-7 ngan; wantoe-wantoe rareuwaseun. 'Tidinja datang mega, ngaoeban ka sadajana; sarta aja gĕntra ti djĕro eta mega, kijeu pangandikana: Ijeu teh Poetra kami noe kaäsih; masing pada ngagoegoe 8 ka dinja! 'Ngagĕntak pada loewak-lijeuk; teu aja noe katendjo hidji-hidji atjan, ngan Jesoes njalira, sasarĕngan djeung maranehanana. *a* Mat. 17:1; Loek. 9:28. *b* p. 5:37.

9 Mangsa [a] keur laloengsoer ti goenoeng, eta pada ditimbalan koe Jesoes, hal pĕrkara noe geus katarendjo papatjoewan oelah ditjaritakeun ka sahasaha, kadjaba dimana Poetra manoesa 10 teh geus tanghi ti noe maraot. 'Ari eta pilahir teh pada njatĕt dina ati, sarta silih-tanja djeung batoerna, koemaha 11 tĕgĕsna tanghi ti noe maraot. 'Tidinja pada naros ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Koemaha ari tjarek ahli-ahli kitab mah, jen moedoe soemping heula 12 Elias? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Geus katangtoean pisan eta Elias bakal soemping heula, sarta ngadĕgkeun deui saniskara. Djeung koemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab tina hal Poetra manoesa? [b] koedoe pirang-pirang njan-13 dang sangsara, sarta dihihina. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh: Elias ĕnggeus soemping tamah, ari eta djalma geus pada ngalampahkeun ka dinja sakarĕp-karĕpna bae, sapĕrti pĕrkara noe geus dioengĕlkeun dina Kitab.

a Mat. 17:9; Loek. 9:36. *b* Jĕs. 53:3.

14 Mangsa Jesoes soemping ka moeridmoerid, ningali eta keur dirarijoeng koe djalma loba, sarta aja ahli kitab mara-15 doean. 'Sapada-harita eta sakabehna djalma, barang narendjo ka Jesoes, pada njĕblak; seug maroeroe ngadeuheusan, 16 sarta ngaroendjoengan. 'Geus kitoe Jesoes mariksa ka ahli kitab teh: Madoe-17 keun naon maraneh djeung eta? 'Pok [a] sahidji djalma ti noe loba ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus ngabantoen poen anak lalaki, soemĕdja disanggakeun ka an-18 djeun; eta kaäsoepan soekma bisoe; 'sarĕng di mana bae ditjĕkĕlna koe soekma teh, eta dirĕrĕdjet, seug ngaboedah, bari kĕkĕrotan hoentoena, sarta beuki ngabĕgangan. Simkoering geus poepoelih ka moerid andjeun, nĕda dipangka-loewarkeun soekma teh, nanging teu barisa-19 eun. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka darinja: Eh, bangsa noe teu pĕrtjaja! sabaraha pililaeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh? sabaraha lilana deui kami koedoe sabar ka maraneh teh? Geura ka-dijeukeun bae 20 eta teh ka kami. 'Gantjangna disanggakeun. Ana nendjo ka Jesoes, pada-harita diboentang-banting koe soekma teh, bloeg laboeh kana taneuh gĕdĕbag-gĕdĕ-21 boeg, sarta ngaboedah. 'Jesoes ladjĕng mariksa ka bapana: Geus sabaraha lawasna eta kataradjang kitoe teh? Ari oendjoekanana: Soemoehoen, ti boeboe-22 dakna. 'Malah geus rĕmĕn pisan koe soekma digoebroeskeun kana seuneu, kana tjai nja kitoe deui, ngarah tiwasna. Manawi andjeun ijasa, moegi-moegi aja sih-piwĕlas ka simkoering sarĕng ka poen anak, moegi maparin pitoeloeng. 23 'Lahiran Jesoes ka dinja: Lamoen maneh bisa pĕrtjaja; [b] ari djalma noe pĕrtjaja 24 mah saniskara oge beunang bae. 'Harita keneh bapa eta boedak mioendjoek sarta bĕdas, bari ragragan tji-mata, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! simkoering pĕrtjaja pisan; moegi noeloeng kana ka-25 teu-pĕrtjajaän simkoering. 'Ari katingali koe Jesoes djalma-djalma moeroeboel, enggal soekma nadjis teh disaoeran, kijeu lahirna ka dinja: Eh, soekma nja bisoe nja torek! kami nitah ka maneh, geura ka loewar ti boedak, sarta oelah 26 njoeroep-njoeroep deui ka dinja. 'Geus kitoe soekma teh djĕdjĕritan, sarta boedak hantĕm bae diboentang-banting, bari toeloej ka loewar. Ari boedak teja kawas paeh bae, wani tjĕk noe reja mah 27 geus ninggal. 'Tidinja koe Jesoes ditjandak leungeunna, sarta dihoedangkeun; 28 neut toeloej hoedang. 'Mangsa Jesoes geus soemping ka imah, ditaros koe moerid ngan sabatoer-batoerna bae: Koemaha noe mawi simkoering mah 29 hanteu bisa ngaloewarkeun eta teh? 'Lahiranana ka darinja: Ari bangsa eta mah hanteu aja noe matak ka loewar, ngan koe lantaran nĕnĕda reudjeung poewasa. *a* Mat. 17:14; Loek. 9:38. *b* p. 11:23.

30 Ladjĕng arangkat ti dinja, [a] ngaliwat

ka Galilea; ari kĕrsa Jesoes [b] oelah aja
31 noe nganjahoankeun. 'Sababna keur ngawoeroek ka moerid-moeridna; ari lahiranana ka dinja: [c] Poetra manoesa teh bakal diselehkeun ka leungeun djalma-djalma, sarta koe eta toeloej dipaehan; dĕmi sanggeusna dipaehan, pitanghieun
32 deui di poë noe katiloe. 'Ari moerid [d] hanteu pisan ngahartieun ka pilahir bijeu; arek naros da aladjriheun.

a Mat. 17:22. *b* p. 7:24. *c* p. 8:31; 10:32. *d* Loek. 18:34.

33 Geus kitoe dongkap ka Kapernaoem. Sasoempingna ka boemi, [a] ladjĕng Jesoes mariksa ka moerid-moerid: Marĕboetkeun pĕrkara naon maraneh di djalan?
34 'Dĕmi eta rarepeh bae; sababna noe diparĕboetkeun teh djeung batoer di djalan, nja eta noe mana teja noe pangoentjoelna.
35 'Ladjĕng Jesoes linggih; anoe doewa wĕlas teja seug disaoer, sarta dilahiran kijeu: [b] Satijap-tijap djalma hajang ti heula, tangtoe bakal pangpandeurina ti sakabeh, sarta djadi badegana noe saka-
36 beh. 'Tidinja njandak hidji boedak leutik, diteundeun di tĕngah-tĕngah moerid, sarta [c] dirangkoel, seug bari ngalahir ka
37 maranehanana: 'Saha-saha noe ngakoe ka sahidji boedak leutik tjara kijeu, tina sabab djĕnĕngan kami, nja eta djalma ngakoe ka kami; sarta ari noe ngakoe ka kami, nja eta ĕnjana mah lain ngakoe ka kami, istoening ngakoe ka noe geus miwarang kami.

a Mat. 18:1; Loek. 9:46. *b* p. 10:43. *c* p. 10:16.

38 Pok [a] Johannes oendjoekan, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus pada nendjo hidji djalma, noe ngaloewarkeun setan-setan koe njĕbat djĕnĕngan andjeun; doepi eta hanteu miloe ngiring; ari koe simkoering sadaja digeunggeureuhkeun, doemeh hanteu mi-
39 loe ngiring. 'Dĕmi lahiran Jesoes: Eta oelah digeunggeureuhkeun; [b] karana hanteu aja djalma njijeun kamatihan koe njĕboet djĕnĕngan kami, seug tereh-
40 tereh ngoepat diri kami. 'Karana [c] ari noe teu ngalawan ka oerang, nja eta
41 ngabantoean. 'Karana [d] saha-saha ka maraneh mere nginoem tjai saloemoer, tina sabab djĕnĕngan kami, sapedah maraneh anoe Kristoes, satĕmĕnna kami ngalahir ka maraneh, eta hamo loepoet
42 gandjaranana. 'Djeung [e] saha-saha noe matak titadjong ka ijeu salah-sahidji noe laleutik, noe pĕrtjaja ka kami, eta djalma mĕnding keneh dibangbaloehan koe batoe panggilingan beuheungna,
43 toeloej dibalangkeun ka laoet. 'Djeung deui [f] oepama leungeun maneh matak titadjong ka maneh teh, geura potong. Mĕnding maneh asoep kana hiroep bari boentoeng, ti batan boga doewa leungeun, asoep ka naraka, kana seuneu
44 noe teu beunang dipareuman; 'di dinja bilatoengna hanteu paeh, seuneuna han-
45 teu pareum. 'Sarta oepama soekoe maneh matak titadjong ka maneh teh, geura potong. Mĕnding maneh asoep kana hiroep bari dejog, ti batan boga doewa soekoe, dialoengkeun ka naraka, kana
46 seuneu noe teu beunang dipareuman; 'di dinja bilatoengna hanteu paeh, seuneuna
47 hanteu pareum. 'Kitoe deui [g] oepama panon maneh matak titadjong ka maneh teh, geura tjoplokkeun. Mĕnding maneh asoep kana karadjaän Allah boga panon ngan sabeulah, ti batan boga doewa panon, dialoengkeun kana seuneu
48 naraka; 'di dinja bilatoengna hanteu
49 paeh, seuneuna hanteu pareum. 'Karana hidji-hidji djalma koedoe dioejahan koe seuneu, sarta [h] saban-saban koerban
50 koedoe dioejahan koe oejah. 'Ari [i] oejah teh hade; tatapi lamoen oejah laäs pangsetna, dek make naon maraneh soepajana sina sarian deui? Masing [j] boga oejah di djĕro diri maraneh, sarta [k] koedoe sing rapih djeung batoer.

a Loek. 9:49. *b* 1 Kor. 12:3. *c* Mat. 12:30. *d* Mat. 10:42. *e* Mat. 18:6. *f* Mat. 5:30. *g* Mat. 5:29. *h* 3 Moesa 2:13. *i* Loek. 14:34. *j* Kol. 4:6. *k* Roem 12:18.

PASAL 10.

Ladjĕng [a] Jesoes djĕngkar ti dinja, soemping ka wĕwĕngkĕran Joedea, djalanna ka peuntaseun tji Jordan. Tidinja djalma-djalma koempoel deui ngadareuheusan, sarta sakoemaha adat-bijasa andjeunna, eta pada diwoeroek deui.
2 'Geus kitoe ahli parisi ngadareuheusan, sarta naros ka Jesoes, djalma kawidian njĕrahkeun pamadjikan atawa hanteu;
3 ari karĕpna ngadodja. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Koemaha noe geus didawoehkeun ka maraneh koe
4 Moesa? 'Ari pihatoerna: [b] Moesa geus ngawidian noeliskeun soerat panalak,

5 seug toeloej disĕrahkeun. 'Ngalahir deui Jesoes, kijeu lahirna: Ari Moesa, noe matak noeliskeun dawoehan kitoe pikeun maraneh, tina sabab kateuasan 6 hate maraneh; 'dĕmi ti mimitina ngadjadikeun doenya, eta koe Allah dida-7 mĕl hidji lalaki hidji awewe. 'Koe sabab eta, djalma bakal ninggalkeun indoengbapana, toeloej ngarakĕtan ka pamadji-8 kanana; 'ari eta doewanana bakal djadi sadaging; anoe matak geus hanteu doe-9 wa, istoening ngan sadaging bae. 'Manana noe geus dirangkĕpkeun koe Allah, 10 oelah dipisahkeun koe djalma. 'Ari di imah moerid-moeridna pada naroskeun 11 deui eta pĕrkara. 'Lahiran Jesoes ka moerid: Saha-saha noe njĕrahkeun pamadjikanana, toeloej ngawin ka noe sedjen, eta hoekoemna mangranjedkeun. 12 'Djeung oepama awewe pĕgat ti salakina, toeloej lakian ka noe sedjen, eta hoekoemna ngaranjed. *a* Mat. 19 : 1. *b* 5 Moesa 24 : 1.

13 Toeloej [a] aja noe njaranggakeun baroedak leutik ka Jesoes, soepaja koe andjeunna [b] moegi diragap; dĕmi noe njaranggakeun koe moerid-moerid di-14 hoelag. 'Barang ningali kitoe, Jesoes bĕndoe, sarta moerid dilahiran kijeu: Eta baroedak sina njalampeurkeun ka kami, oelah dipĕgatan; karana nja anoe kitoe ngabogaän karadjaän Allah teh. 15 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [c] Saha-saha noe hanteu narima kana karadjaän Allah, tjara koe boedak leutik ditarimakeunana, eta moal piasoepeun 16 ka djĕrona. 'Ladjĕng koe andjeunna [d] pada dirangkoel, sarta ditaroempangan panangan, dibĕrkahan. *a* Mat. 19 : 13; Loek. 18 : 15. *b* p. 8 : 22. *c* Mat. 18 : 3. *d* p. 9 : 36.

17 Barang Jesoes djĕngkar ka djalan, [a] djĕboel hidji djalma noe ngadeuheusan; toeloej tapak-toeoer di pajoeneunana, sarta naros ka andjeunna kijeu: Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koedoe migawe naon, soepaja kawaris hi-18 roep noe langgĕng? 'Ari lahiran Jesoes ka eta djalma: Naha maneh mana njĕboetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe 19 hade, ngan hidji bae, nja Allah. 'Maneh geus njaho kana timbalan kijeu teja: Maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maehan; maneh oelah maling; maneh oelah mitĕnah; maneh oelah njijeun karoegian ka saha bae; koedoe masing hormat ka 20 bapa sarta ka indoeng. 'Ngawangsoel djalma teh, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! nja eta pisan sadajana noe diëstikeun koe 21 simkoering ti boeboedak. 'Ladjĕng eta teh dipĕlĕng koe Jesoes, sarta djadi asiheun ka dinja; ari lahiranana: Aja hidji deui kakoerangan maneh: geura bral balik, djoewalan sakabeh babandaän maneh, geus kitoe bikeunan ka noe mariskin; maneh teh tangtoe boga radjabrana di sawarga; tidinja maneh ka dijeu, toeloej ngiring ka kami, [b] bari 22 manggoel kai-dipalang.'Dĕmi eta djalma kabingoengan tina pilahir kitoe, toeloej bae moelang bari nalangsa; karana loba pisan barang-barangna. *a* Mark. 19 : 16; Loek. 18 : 18. *b* Mat. 10 : 38.

23 Tidinja Jesoes roeroet-reret, [a] sarta ngalahir ka moerid-moeridna: Nja hese djalma noe boga banda dek asoep kana 24 karadjaän Allah. 'Ari moerid-moerid hareraneun tina pilahir andjeunna noe kitoe. Dĕmi Jesoes ngalahir deui, kijeu lahirna ka darinja: Eh baroedak! hese pisan [b] djalma noe ngandĕl ka banda, dek asoep kana karadjaän Allah teh. 25 'Eta leuwih babari onta montjor kana lijang djaroem, ti batan anoe beunghar 26 asoep kana karadjaän Allah mah. 'Dĕmi moerid teh pada tambah hareugeueun, sarta ngaromong kijeu djeung batoerna: Lamoen kitoe mah, saha atoeh anoe 27 pisalamĕteun? 'Ari koe Jesoes pada dipĕlĕng, sarta bari ngalahir: Di lĕbah djalma eta teh moestahil, tatapi di Allah mah hanteu; karana moenggoeh di Allah 28 mah saniskara oge ijasaeun.'Pok Petroes oendjoekan: Simkoering mah geus pada ninggalkeun ka saniskantĕn, sarĕng toe-29 loej ngiring ka andjeun. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: taja pisan djalma noe geus ninggalkeun imah, atawa doeloer lalaki, atawa doeloer awewe, atawa bapa, atawa indoeng, atawa pamadjikan, atawa anak, atawa lahan, [c] tina sabab 30 kami sarta tina sabab Indjil, 'anoe moal pinampaeun deui saratoes patikĕlaneun, di djaman ajeuna imah, djeung doeloer lalaki, djeung doeloer awewe, djeung indoeng, djeung anak, djeung lahan, sarta djeung dikanijaja; ari mĕngke di aherat mah hiroep noe langgĕng teja. 31 'Tatapi loba djalma noe pangheulana

bakal djadi pangpandeurina; ari noe pangpandeurina bakal djadi pangheulana. [a] Mat. 19 : 23. [b] Sil. 11 : 28. [c] p. 8 : 35.

32 Dĕmi harita eukeur di djalan, [a] ngadjoegdjoeg ka Jĕroesalem; ari Jesoes angkatna ti heula; sarta moerid-moerid heraneun, pada ngiring bari rarisieun. Tidinja noe doewa wĕlas teh koe Jesoes ditjandak deui sasarĕngan, bari ditjarijosan sakoer anoe pinjorangeun 33 ka salira andjeunna, 'kijeu: Masing njaho, ajeuna oerang leumpang ka Jĕroesalem, sarta Poetra manoesa bakal diserenkeun ka para panghoeloe agoeng, djeung ka ahli-ahli kitab; ari koe eta bakal dihoekoem paeh, sarta toeloej diselehkeun 34 ka oerang kapir; 'djeung bakal koe eta diparojok, sarta dirangket, djeung ditjaridoehan, geus kitoe toeloej dipaehan; dĕmi di poë noe katiloe tanghi deui. [a] Mat. 20 : 17; Loek. 18 : 31.

35 Geus kitoe [a] Jakoboes djeung Johannes, poetra Sĕbĕdeoes teja, ngadareuheus ka Jesoes, kijeu oendjoekanana: Noen Goeroe! simkoering hajang moegi didamĕl koe andjeun, sakoemaha noe rek disoehoenkeun koe simkoering ka an- 36 djeun. 'Ari lahiranana ka dinja: Kahajang maraneh teh dikoemahakeun koe 37 kami? 'Ari pioendjoékna: Simkoering moegi diwidian bade dijoek noe hidji ti tĕngĕneun, noe hidji deui ti kiwaeun 38 andjeun, dina kamoeljaän andjeun. 'Dĕmi Jesoes ngalahir ka dinja: Maraneh hanteu njaho ka noe dipikahajang koe maraneh teh. Koemaha maraneh kadoega nginoem loemoer, noe diinoem koe kami, sarta dibanjoean koe pang- 39 banjoe, noe dibanjoekeun ka kami? 'Ari pioendjoekna: Soemoehoen, simkoering kijat. Lahiran Jesoes ka darinja: Ěnja maraneh teh bakal nginoem loemoer, noe diinoem koe kami, kitoe deui bakal dibanjoean koe pangbanjoe, noe diba- 40 njoekeun ka kami; 'tatapi ari dijoek kentja-katoehoeëun kami mah, lain pipĕrnaheun kami ngidinan; ari pibeunangeunana teh nja koe noe geus di- 41 tjawisan. 'Barang kadenge koe noe sapoeloeh, toeloej ngarewaeun ka Jakoboes 42 djeung Johannes. 'Ari koe Jesoes pada disaoer, sarta dilahiran kijeu: Eta maraneh geus njaho, jen anoe diakoekeun radja sagala bangsa, pada marentah ka sabangsa-bangsana, sarta gĕgĕdenna pa- 43 da njangking kawasa ka dinja. 'Tatapi lĕbah maraneh mah oelah kitoe pĕtana; bĕnĕrna [b] saha-saha di lĕbah maraneh anoe hajang gĕde, eta koedoe koema- 44 woela ka maraneh; 'djeung [c] saha-saha di lĕbah maraneh anoe hajang pangheulana, eta koedoe ngabadega ka saka- 45 beh. 'Sapĕrti Poetra manoesa ge pangsoempingna lain malar dikawoelaän, istoening soepaja ngawoela, sarta njĕrahkeun njawana pikeun panĕboes djalma loba. [a] Mat. 20 : 20. [b] p. 9 : 35. [c] Loek. 9 : 48.

46 Ladjĕng [a] saroemping ka Jĕriho. Ari keur mangsa Jesoes boedal ti Jĕriho, diiring koe moerid-moeridna, sarta koe djalma loba katjida, beh anak Timeoes, ngaran Bar-Timeoes noe lolong, dijoek 47 di sisi djalan bĕrmaen. 'Barang ngadenge jen aja Jesoes, [b] oerang Nasaret, seug sasambat, kijeu pokna: Noen Jesoes, Poetra Dawoed! moegi aja sih- 48 piwĕlas ka diri koering. 'Ari manehanana teh reja noe njaram, sina repeh; tatapi anggoer beuki ngahantĕm sasambatna: Noen, Poetra Dawoed! moegi aja 49 sih-piwĕlas ka diri koering. 'Ladjĕng Jesoes liren, timbalanana eta djalma koedoe ditjĕloekan. Seug pada njĕloekan ka noe lolong teh, bari ngaromong ka dinja: Masing gĕde hate, geura indit, 50 maneh disaoer! 'Toeloej eta ngoetjoelkeun haroedoemna, neut indit, seug 51 ngadeuheusan ka Jesoes. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Kahajang maneh teh dikoemahakeun koe kami? Ari pioendjoek noe lolong teh: Noen, [c] Raboeni! moegi koering bisa nendjo. 52 'Lahiran Jesoes ka dinja: Geura moelang bae, [d] maneh geus ditoeloeng koe kapĕrtjajaän maneh. Harita keneh ge nendjo, seug toeloej ngiring ka Jesoes di djalan. [a] Mat. 20 : 29; Loek. 18 : 35. [b] p. 1 : 9. [c] Joh. 20 : 16. [d] p. 5 : 34.

PASAL 11.

Mangsa [a] geus dareukeut ka Jĕroesalem, pĕlĕbah Bet-Page djeung Bet-Ania, di goenoeng Djetoen, ladjĕng Jesoes 2 miwarangan doewa moerid; 'ari lahiranana ka eta kijeu: Bral geura leumpang ka desa noe di hareupeun; barang asoep ka dinja, harita tangtoe manggih hidji anak kalde ditjangtjang, tatjan

aja noe noempakan inja; nja eta koe-
3 doe dilaän, seug bawa. 'Oepama aja noe ngomong ka maraneh: Koe naon milampah kitoe? koedoe poepoelihkeun, jen eta rek dianggo koe Goesti; tanwande harita ge diijangkeun ka dijeu.
4 'Tidinja bral eta leumpang, seug kapanggih anak kalde teh, ditjangtjang deukeut panto, di loewar dina loeloe-
5 roeng; pek dilaän. 'Ari djalma noe narangtoeng di dinja sawareh ngomong ka moerid teh: Koe naon maraneh, noe matak ngalaän eta anak kalde?
6 'Toeloej moepoelihkeun ka eta djalma sakoemaha timbalan Jesoes teja; ari
7 koe eta teh tidinja diantĕp bae. 'Geus kitoe anak kalde teh koe moerid ditoengtoen ka Jesoes, sarta diroengkoep koe papakeanana; ladjĕng koe Jesoes
8 dititihan. 'Sarta reja djalma noe ngalamparkeun papakeanana di djalan; ari noe sawareh naroetoehan palapah tina tangkal-tangkal, dipake ngaroengkoe-
9 pan djalan. 'Ari djalma noe leumpang ti pajoeneun djeung noe ti poengkoereun pada soerak, kijeu pokna: Hosanna! Sing salamĕt anoe soemping koe pa-
10 djĕnĕngan Pangeran! 'Sing salamĕt [b] karadjaän Dawoed, rama oerang, noe dongkap koe padjĕnĕngan Pangeran!
11 Hosanna di ĕnggon loehoer! 'Geus kitoe Jesoes soemping ka Jĕroesalem, ladjĕng lĕbĕt ka djĕro kabah; dĕmi sakabehna geus diidĕr ditingalian, seug andjeunna ka loewar deui, doemeh geus boerit; ladjĕng angkat ka Bet-Ania, diiring koe noe doewa wĕlas teja.

a Mat. 21 : 1; Loek. 19 : 29. *b* 2 Sam. 7 : 12, 16.

12 Ari [a] isoekna, waktoe arangkat ti Bet-
13 Ania, andjeunna palajeun toewang. 'Beh ti kadjaoehan ningali hidji tangkal kondang noe daoenan; ladjĕng dideukeutan, soegan mĕndak aja dahareunana. Dĕmi geus dongkap ka dinja, teu mĕndak ngan woengkoel daoen bae; karana han-
14 teu oesoem kondang. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka eta: Hamo aja deui noe ngahakan boewah maneh salalanggĕngna! Ari moerid-moeridna pada ngadenge pilahir kitoe. *a* Mat. 21 : 18.

15 Ladjĕng saroemping ka Jĕroesalem. [a] Sanggeusna Jesoes lĕbĕt ka djĕro kabah, seug mimiti ngaboedalkeun sakoer noe djoewal-beuli di djĕro kabah; ari medja-medja toekang naroekeuran doewit djeung pangdijoekan sakoer noe ngadjaroewal djapati koe andjeunna di-
16 balik-balikkeun; 'sarta teu ngidinan aja noe mawa parabot djalan ka djĕro ka-
17 bah. 'Toeloej ngawoeroek, kijeu lahirna ka darinja: Lain geus dioengĕlkeun dina Kitab: [b] Gĕdong kami bakal disĕboetkĕun gĕdong paragi nĕnĕda pikeun sakabehna bangsa? dĕmi koe maraneh
18 mah [c] didjijeun goeha begal. 'Ari ahli-ahli kitab djeung para panghoeloe agoeng ngadarenge eta pilahir, sarta toeloej narejangan djalan dek maehan ka Jesoes; karana rarisieun koe andjeunna, doemeh sakabehna djalma pada hareugeueun
19 koe piwoeroekna.'Geus boerit, andjeunna ka loewar ti nagara. *a* Mat. 20 : 12; Loek. 19 : 45. *b* Jĕs. 56 : 7. *c* Jĕr. 7 : 11.

20 Barang ngaliwat isoek-isoek, katari-ngali tangkal kondang teja geus garing
21 ti sĕmĕt akarna. 'Ari Petroes ras ingĕteun; seug oendjoekan ka Jesoes: Toeh, Rabi! tangkal kondang, noe disapa koe
22 andjeun teja, garing. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Sing pĕrtjaja
23 ka Allah! 'Karana satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [a] saha-saha ngomong ka ijeu goenoeng: Geura djoeng, ngoentjloengkeun maneh ka laoet! sarta hanteu tjangtjaja dina hate, estoe pĕrtjaja, jen saomonganana teh bakal djadi, eta tangtoe tinĕkanan saomonganana.
24 'Koe sabab eta, kami ngalahir ka maraneh: [b] saniskara noe disoehoenkeun koe maraneh dina panĕda, sing pĕrtjaja jen bakal katampa koe maraneh; ari
25 kitoe mah tangtoe tinĕkanan. 'Djeung samangsa maraneh marĕk nĕnĕda, moen boga kangewa ka hidji djalma, [c] geura hampoera, soepaja Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, kitoe deui ngaham-
26 poera kana kasalahan diri maraneh. 'Sabalikna, ari maraneh hanteu ngahampoera mah, Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, kitoe keneh moal ngahampoera kana kasalahan diri maraneh.

a p. 9 : 23; Loek. 17 : 6. *b* Mat. 7 : 7; 21 : 22; Joh. 14 : 13; 16 : 23. *c* Mat. 5 : 23; 6 : 14.

27 Ladjĕng saroemping deui ka Jĕroesalem. [a] Mangsa Jesoes keur angkat-angkatan di djĕro kabah, djĕboel para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab sarta djeung para kokolot njalam-
28 peurkeun ka andjeunna, 'sarta misaoer

kijeu: Sampejan pangmidamĕl pĕrkara kitoe teh koe kawasa naon? djeung saha noe ngawasakeun ka sampejan, noe ma-
29 tak ngadamĕl kitoe teh? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaoela ge dek nanja sakĕtjap ka sarampejan; tjoba geura walon ka kaoela; ari kitoe mah kaoela ge sĕdja bebedja ka sarampejan tina hal kawasa, noe matak kaoela migawe pĕrkara kitoe.
30 'Ari pangbanjoe Johannes, asalna ti sawarga atawa ti manoesa? tjoba geura
31 walon ka kaoela. 'Geus kitoe eta badami djeung batoerna, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, koe naon mana hanteu pĕrtjaja
32 ka dinja? 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, da sijeun koe djalma-djalma; karana sakabeh pada ngakoe ka Johannes,
33 jen estoe nabi. 'Geus kitoe pada ngadjawab, kijeu saoerna ka Jesoes: Doeka teuing, kaoela mah teu njaho. Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Lamoen kitoe mah kaoela ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaoela migawe pĕrkara kitoe. [a] Mat. 21 : 23; Loek. 20 : 1.

PASAL 12.

Ladjĕng Jesoes ngalahir ka eta djalma koe misil, kijeu: [a] Aja hidji djalma, njijeun kĕbon anggoer, dipagĕr sakoerilingna, djeung noegar njijeun bak pamĕrĕsan anggoer, sarta njijeun papanggoengan; toeloej eta kĕbon disewakeun ka ahli-ahli ngĕbon, geus kitoe njaba
2 ka nagara sedjen. 'Dĕmi geus oesoemna, nitahan hidji badega ka ahli ngĕbon teja, pikeun nampa ti ahli ngĕbon tina
3 beubeunangan kĕbon anggoer. 'Ari koe eta seug badega teh ditjĕkĕl bari diteunggeulan, sarta disina balik lengoh.
4 'Sanggeus kitoe nitahan deui ka dinja hidji badega sedjen; dĕmi eta dibaledogan koe batoe sirahna, wani raraheut, sarta disina balik, bejak dihinakeunana.
5 'Tidinja nitahan deui noe sedjen, toeloej dipaehan; djeung reja-reja deui sadjaba ti dinja; noe sawareh diteunggeulan, noe sawareh deui dipaehan.
6 'Dĕmi eta boga keneh [b] hidji poetra kaäsih; ahirna nja eta dititah ka dinja, saoerna: Ari koe anak aing mah meu-
7 reun arisineun. 'Tatapi tjĕk ahli ngĕbon teja, ngaromong djeung batoerna: Geuning eta mah ahli-warisna; hajoe, oerang paehan bae, ari warisanana adjang oe-
8 rang. 'Pek ditjĕkĕl, toeloej dipaehan, ditotogkeun ka loewar ti kĕbon anggoer.
9 'Arí noe boga kĕbon anggoer teja bakal koemaha? Tangtoe datang ngabasmi ka eta ahli ngĕbon, ari kĕbon-anggoerna tangtoe diselehkeun ka noe sedjen.
10 'Naha koe sarampejan malah noe kijeu teja ge dina Kitab tatjan kaädji: Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus
11 didjadikeun pamageuh djoeroe; 'koe Pangeran eta dipĕtakeun kitoe teh, sarta matak helok ka tetendjoan kaoela sa-
12 daja? 'Geus kitoe eta narejangan djalan dek nangkĕp ka Jesoes, tatapi sijeuneun koe djalma reja; karana geus pada kasoertieun, pangalahirkeunana Jesoes misil teja malindĕs ka daririna. Toeloej bae arindit, Jesoes ditinggalkeun.
[a] Mat. 21 : 33; Loek. 20 : 9. [b] p. 1 : 11.

13 Tidinja [a] nitahan ka Jesoes sawareh ahli parisi djeung djalma Herodes, soepaja sina ngaringkoes ka andjeunna koe
14 lahirna. 'Eta seug daratang, sarta marioendjoek ka andjeunna kijeu: Noen Goeroe! simkoering geus pada tĕrang, andjeun teh estoe pisan, sarĕng hanteu padoeli ka saha-saha; karantĕn andjeun hanteu ningal-ningal kana roepa djalma, istoening ngawoeroekkeun djalan Allah reudjeung sajaktosna. Koemaha, widi njanggakeun oepĕti ka praboe, oetawi hanteu? kĕdah njanggakeun simkoering teh, atanapi montong njangga-
15 keun? 'Ari Jesoes, doemeh oeningaeun kana kapoera-poeraänana, ladjĕng ngalahir ka dinja kijeu: Naha maraneh wĕt ngadodja ka kami? Tjik, kami geura pangnjokotkeun wang dinar sahidji, soe-
16 paja kami nendjo. 'Geus kitoe eta njanggakeun. Ari lahiranana ka dinja: Saha noe boga ijeu gambar djeung aksarana? Wangsoelanana: Soemoehoen, praboe
17 teja. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Lamoen kitoe mah sanggakeun ka praboe noe kagoengan praboe, ari ka Allah noe kagoengan Allah. Dĕmi eta teh pada heraneun ka andjeunna.
[a] Mat. 22 : 15; Loek. 20 : 20.

18 Geus kitoe djĕboel [a] aja ahli sadoeki

ngadareuheusan ka Jesoes; eta teh omongna moal kijamat; toeloej nararos ka andjeunna, kijeu oendjoekanana: 19 'Noen Goeroe! Moesa geus njĕratkeun pikeun simkoering kijeu: Oepami aja djalma paeh doeloerna, nilarkeun bodjo, teu nilarkeun anak, doeloerna koedoe kawin ka bodjo eta, soepaja ngajakeun 20 toeroenan pikeun doeloerna. 'Geus kitoe aja toedjoeh djalma padoedoeloer kabeh; ari tjikalna seug gadoeh bodjo, 21 ana paeh teu nilarkeun toeroenan. 'Tidinja awewe teh koe noe kadoewa dikawin; geus kitoe paeh deui, eta ge teu nilarkeun toeroenan. Anoe katiloe 22 pon kitoe keneh. 'Toedjoehananana pada ngawin ka dinja, sarta teu narilarkeun toeroenan. Sanggeus eta sakabehna, seug 23 awewe teh paeh deui. 'Ari dina kijamat, mangsa eta geus haroedang, awewe teh pamadjikan anoe mana? karana noe toedjoehan teh geus pada mirabi ka 24 dinja. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Lain kasaroeng maraneh teh, bawaning hanteu nganjahokeun Kitab, kitoe deui kana kawa- 25 saning Allah? 'Karana mangsa geus hoedang ti noe paraeh, moal ngawin, djeung moal dikawinkeun; istoening tjara ma- 26 laikat di sawarga. 'Ari moenggoehing djalma noe paraeh, jen bakal dihoedangkeun deui, naha maraneh tatjan ngadji dina kitab Moesa, jen di leuweung tjoetjoek teja Allah ka Moesa ngandika, kijeu pangandikana: Kami teh nja Allah Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Ja- 27 koeb? 'Ari Allah lain Allah anoe paraeh, nja Allah anoe hariroep. Nandakeun maraneh teh kasaroeng pisan.

a Mat. 22 : 23; Loek. 20 : 27.

28 Aja [a] hidji djalma, ahli kitab, noe ngadengekeun hal papadoean tadi teja; geus ngartieun, jen Jesoes lĕrĕs pisan ngawalonna ka eta ahli sadoeki; toeloej ngadeuheusan, sarta naros ka andjeunna: Sadajana timbalan, noe mana noe pang- 29 oentjoelna? 'Ari walonan Jesoes ka dinja: Anoe pangoentjoelna ti sakabeh timbalan nja kijeu: [b] Eh Israil! geura dengekeun: ari Pangeran, Allah oerang teja, 30 nja Pangeran noenggal. 'Sarta [c] maneh koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate, tĕroes reudjeung njawa, tĕroes reudjeung akal, sarta tĕroes djeung kakoewatan maneh. Nja eta timbalan noe pangoentjoelna. 31 'Ari noe kadoewana nja saroewa bae djeung eta, kijeu: Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sorangan. Hanteu aja deui timbalan noe 32 gĕde ti batan eta. 'Pihatoer ahli kitab teh ka Jesoes: Eta, Goeroe! lĕrĕs pisan; jaktos sapilahir adjĕngan, jen Allah teh noenggal; [d] hanteu aja deui djawi ti eta. 33 'Sarĕng ari njaäh ka Allah tĕroes reudjeung hate, tĕroes reudjeung akal, tĕroes reudjeung njawa, tĕroes reudjeung kakoewatan, sarawoeh njaäh ka batoer-batoer sapĕrtos ka diri sorangan, [e] eta teh langkoeng ti batan saniskantĕn koerban doeroekan sarĕng koerban peun- 34 tjitan. 'Barang Jesoes tingalieun, jen eta pintĕr ngadjawabna, ladjĕng ngalahir ka dinja: Sampejan teh hanteu djaoeh tina karadjaän Allah. Ti harita taja hidji-hidji atjan noe wanieun naros deui ka andjeunna.

a Mat. 22 : 34; Loek. 10 : 25. *b* 5 Moesa 6 : 4, 5. *c* 3 Moesa 19 : 18. *d* 5 Moesa 4 : 35. *e* 1 Sam. 15 : 22.

35 Mangsa keur ngawoeroek di djĕro kabah, [a] Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Koemaha tjarek ahli-ahli kitab, jen Kris- 36 toes teh poetra Dawoed? 'Kapan Dawoed koe andjeun lantaran Roh Soetji misaoer kijeu teja: Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik di katoehoeëun kami, datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun djo- 37 djodog pikeun soekoe maneh. 'Ari Dawoed koe andjeun ka eta njĕboetkeun Goesti; koemaha mana djadi poetrana? Dĕmi djalma sarereja rarĕsĕpeun ngadengekeun ka Jesoes.

a Mat. 22 : 41; Loek. 20 : 41.

38 Tidinja Jesoes [a] ngalahir kijeu ka eta djalma dina piwoeroekna: Masing hadehade diri maraneh koe ahli kitab; eta teh bareuki ngalantoeng sarta make-make djoebah, djeung sok hajangeun diaroen- 39 djoengan di pasar-pasar; 'kitoe deui hajangeun dijoek panggirangna di masigit-masigit, sarta dina hadjat-hadjatan ngarijoeng di ĕnggon noe pangoetamana. 40 'Nja koe eta diharakanan imah randaranda datang ka bejak, make pipinding ngadoa lila. Noe kitoe teh bakal meunang hoekoeman noe leuwih beurat.

a Mat. 23 : 2; Loek. 20 : 46.

41 Ladjĕng [a] Jesoes linggih majoenan

pĕti oewang, sarta ningalian djalma-djalma pĕtana ngarasoepkeun doewit ka djĕro eta pĕti; reja djalma noe baleunghar pada ngasoepkeun doewit loba. 42 'Djeung datang hidji randa miskin, ngasoepkeun retjeh doewa siki, djadi sadoewit. 43 'Geus kitoe Jesoes njaoer moerid-moeridna, bari ladjĕng dilahiran kijeu: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: eta randa miskin teh ngasoepkeunana doewit leuwih ti batan sakabeh djalma, noe geus ngasoepkeun ka djĕro 44 eta pĕti oewang. 'Karana noe loba teh ngasoepkeun tina nisabna; dĕmi eta mah ngasoepkeun tina kawaloeratanana, saboga-bogana, sakabeh rĕdjĕkina.

a Loek. 21 : 1.

PASAL 13.

Mangsa [a] Jesoes ka loewar ti kabah, seug moeridna saoerang oendjoekan: Amboe, Goeroe, itoe tingali, aja batoe 2 sakitoe, sarĕng gĕdong sakitoe! 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka moerid teh: Na eta gĕdong galĕde teh katendjo koe maneh? Mĕngke batoe moal aja noe diingkeun dina loehoer batoe deui, noe teu bakal dibongkar.

a Mat. 24 : 1; Loek. 21 : 5.

3 Ari [a] keur mangsa Jesoes linggih di loehoer goenoeng Djetoen, majoenan kana kabah, seug Petroes, Jakoboes, Johannes djeung Andreas, woengkoel 4 eta bae, pada naros ka andjeunna: 'Moegi simkoering tjarijosan, eta pĕrkawis teja iraha pijaktoseunana? sarĕng naon alamatna pimangsaeunana eta sadaja 5 dongkap ka parantosna? 'Ladjĕng Jesoes ngawalon ka eta moerid, kijeu lahirna: Masing ijatna, maraneh oelah 6 koengsi kasasabkeun koe djalma. 'Karana reja noe pidatangeun ngakoe-ngakoe ngaran kami, pokna: Nja aing Kristoes teh; sarta loba pisan noe bakal 7 kasasabkeun koe eta. 'Sarta samangsa maraneh ngadenge tina hal pĕrang-pĕrang, djeung bedja tina hal pĕrang, poma oelah rek reuwas: karana eta teh koedoe boekti; tatapi ari panoengtoengan mah 8 tatjan. 'Karana bangsa bakal mĕrangan ka bangsa deui, djeung karadjaän ka karadjaän deui; sarta bakal aja lini di sedjen-sedjen ĕnggon, djeung bakal aja patjĕklik djeung karoesoehan. Ari eta 9 teh pĕrkara mimiti sangsara. 'Tatapi ari maraneh teh sing ngadjaga diri; [b] karana djalma bakal pada njelehkeun maraneh ka paragĕman rad, djeung bakal dirarangket maraneh teh dina masigit-masigit; djeung didareuheuskeun ka pajoeneun goepĕrnoer-goepĕrnoer sarta radja-radja, tina sabab kami, pikeun 10 djadi saksi ka darinja. 'Ari [c] Indjil teh koedoe dioewarkeun heula ka sakabehna 11 bangsa. 'Dĕmi [d] samangsa maraneh diiringkeun arek diselehkeun, poma oelah salĕmpang samemeh prak koe pĕtana pingomongeun, sarta oelah dipikiran; ari noe dipaparinkeun ka maraneh dina waktoe harita, nja eta koedoe omongkeun; karana lain maraneh anoe ngo12 mong teh, istoening Roh Soetji. 'Ari [e] doeloer bakal njelehkeun doeloerna sina dipaehan, nja kitoe deui bapa njelehkeun anakna; ari anak-anak bakal ngabahaän ka kolot-kolotna, sarta maehan. 13 'Djeung maraneh bakal dipikageuleuh koe sakabeh, tina sabab djĕnĕngan kami. Dĕmi saha-saha noe koekoeh nĕpi ka panoengtoengan, tangtoe pisalamĕteun.

a Mat. 24 : 3; Loek. 21 : 7. *b* Mat. 10 : 17. *c* p. 16 : 15. *d* Mat. 10 : 19; Loek. 12 : 11; 21 : 14. *e* Mik. 7 : 6.

14 Ari [a] samangsa koe maraneh katendjo geuleuhing karoeksakan, noe dilahirkeun koe nabi Daniël teja, nangtoeng di noe lain pĕrnah (eta noe ngadji masing ngingĕtkeun): didinja djalma noe araja di Joedea koedoe maroeboes ka pigoe15 noengan. 'Anoe aja dina hateup imah, poma oelah toeroen ka djĕro imah, djeung oelah rek asoep njokot naon-naon ti 16 djĕro imahna. 'Ari noe keur aja di kĕbon, poma oelah rek moelang njokot papa17 kean. 'Tatapi pitjilakaeun anoe rareuneuh djeung noe njaroesoean dina mangsa 18 harita! 'Ari noe koedoe ditĕda, soepaja eta pikaboereun maraneh teja moegi 19 oelah ninggang di oesoem tiris. 'Karana [b] nja dina mangsa harita bakal aja kasoekĕran, sakoemaha noe tatjan kasorang ti mimitina dadamĕlan beunang ngadamĕl Allah, tĕpi ka ajeuna; djeung 20 moal pikasorangeun deui. 'Sarta saoepama eta mangsa teja koe Pangeran hanteu dirijoetkeun mah, saniskara daging oge hamo aja noe pirahajoeëun; satĕgĕsna tina sabab djalma kapilih, anoe beunang Pangeran milih teja, noe matak 21 bakal dirijoetkeun eta mangsa teh. 'Dina

waktoe harita, oepama aja noe ngomong ka maraneh: Tah, Kristoes teh aja di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! poma oelah rek pĕrtjaja. 22 'Karana piajaeun Kristoes paralsoe djeung nabi paralsoe, sarta bakal njijeun tanda-tanda djeung moedjidjat-moedjidjat; saoepama beunang mah, sanadjan djalma noe beunang milih ge dek disasabkeun. 23 'Tatapi ari maraneh teh masing ijatna; tah, koe kami geus dilahirkeun ti heula ka maraneh.

[a] Mat. 24 : 15; Loek. 21 : 20. [b] Dan. 12 : 1.

24 Dĕmi [a] samantas kasoekĕran mangsa harita teja, toeloej panon-poë soerĕm, boelan teu bidjil tjahjana. 25 'Ari bentang maroeragan ti langit, sarta kakoewatan di langit teh gendjlong. 26 'Nja didinja djalma bakal narendjo Poetra manoesa teh keur soemping [b] toenggang mega, bari gĕde kawasana djeung kamoeljaanana. 27 'Tidinja bakal miwarangan malaikatna, sarta ngoempoelkeun djalma beunang milih andjeunna tina opat madhab, ti toengtoeng boemi nĕpi ka toengtoeng langit.

[a] Mat. 24 : 29; Loek. 21 : 25. [b] p. 14 : 62.

28 Geura [a] arapalkeun ijeu misil ka tangkal kondang: samangsa geus ĕmoj dahanna, djeung rĕnoeng daoenna, maraneh pada njaho, jen geus deukeut oesoem panas. 29 'Nja kitoe deui maraneh, samangsa narendjo pĕrkara teja baroekti, koedoe nganjarahokeun, jen geus deukeut, aja di hareupeun panto. 30 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, ijeu bangsa ajeuna moal waka euweuh, samemeh nĕpi kana boektina sakabeh pĕrkara teja. 31 'Langit djeung boemi bakal euweuh, ari piwoeroek kami mah moal datang ka euweuh. 32 'Tatapi ari poëna djeung waktoena mah taja hidji-hidji atjan noe njaho, sanadjan malaikat noe araja di sawarga, dalah Poetra oge hanteu, [b] ngan Rama bae. 33 'Masing ijatna, [c] koedoe pada njaring sarta nĕnĕda; karana maraneh hanteu njaho di pimangsaeun eta. 34 'Oepama tjara hidji djalma njaba ka nagara sedjen, imahna ditinggalkeun, badegabadegana dikawasakeun, ditangtoekeun sagawena-sagawena, ari toekang ngadjaga panto dititah njaring. 35 'Manana koedoe njararing; karana maraneh hanteu njaho, noe boga imah teh iraha pidatangeunana, [d] wantji boerit, atawa tĕngah peuting, atawa kongkorongok hajam, 36 atawa isoek-isoek. 'Bisi kaboeroe datang, maraneh kasampak keur hareës. 37 'Sarta noe koe kami dilahirkeun ka maraneh, nja eta koe kami dilahirkeun ka sakabeh: koedoe pada njaring.

[a] Mat. 24 : 32; Loek. 21 : 29. [b] Lal. 1 : 7. [c] Mat. 25 : 13; Loek. 12 : 40. [d] Loek. 12 : 38.

PASAL 14.

Ari [a] kaheuleutan koe doewa poë deui rek paska djeung pesta [b] roti teu ragian; sarta para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab pada nejangan djalan dek nangkĕp ka Jesoes make akal, sarta rek dipaehan. 2 'Tatapi ari salaoerna: Oelah keur dina pesta, bisi matak roesoeh djalma-djalma.

[a] Mat. 26 : 1; Loek. 22 : 1. [b] 2 Moesa 12 : 15.

3 Ari [a] keur mangsa Jesoes aja di Bet-Ania, di boemi Simon noe lepra teja, waktoe andjeunna keur ngarijoeng toewang, datang hidji istri, njandak hidji boeliboeli, eusina minjak nardoes noe toelen, sarta gĕde hargana; eta boeli-boeli teh seug dipeupeuskeun, ari eusina toeloej dikoetjoerkeun ka mastaka Jesoes. 4 'Ari djalma noe aja di dinja sawareh ngarewaeun dina pikirna, pokna: Koe naon eta minjak mana dihamboer-hamboer kitoe? 5 'Karana minjak teh saoepama didjoewal, tangtoe pajoe leuwih tina tiloe ratoes dinar, baris sidĕkahkeuneun ka noe marariskin. Toeloej pada ngageuri ka eta istri. 6 'Dĕmi Jesoes ngalahir: Ingkeun bae; naha maraneh ngopenan ka awewe teh? Geus ngalampahkeun pagawean hade ka kami. 7 'Karana noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; iraha bae hajang, maraneh bisa njijeun kahadean ka darinja; tatapi ari koe kami mah maraneh moal direudjeungan salalawasna. 8 'Awewe teh milampahkeunana bejak kakoewatan; ari ngaminjakanana ka badan kami nimpahan pikeun mĕngke diroewang. 9 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [b] di mana bae ijeu Indjil dioewarkeunana di alam-doenya, nja di dinja tangtoe ditjaritakeun deui lalampahan eta, pikeun djadi ingĕtan ka awewe teh.

[a] Mat. 26 : 6; Joh. 12 : 1. [b] p. 13 : 10.

10 Geus kitoe [a] Joedas Iskariot, kasoep moerid noe doewa wĕlas teja, los leumpang ka para panghoeloe agoeng,

karĕpna dek njerenkeun Jesoes ka darinja. 11 'Dĕmi eta, barang ngadarenge kitoe, pada atoheun pisan, sarta ngadjangdjian rek maparin doewit ka manehanana. Joedas toeloej nejangan djalan noe pihasileun baris njerenkeun Jesoes ka darinja. [a] Mat. 26 : 14; Loek. 22 : 3.

12 Ari [a] dina poë noe mimiti eta roti teu ragian teja, mangsa djalma bijasana mareuntjit paska, seug moerid-moerid aroendjoekan ka Jesoes: Ari pikĕrsaeun andjeun simkoering laleumpang ka mana, baris njawisan andjeun toewang paska? 13 'Geus kitoe miwarangan doewa moeridna, sarta dilahiran kijeu: Maraneh geura leumpang ka nagara; di dinja bakal papanggih djeung hidji djalma, mawa hidji kĕndi, eusina tjai; eta toetoerkeun; 14 'sarta di mana asoepna, maraneh koedoe bebedja ka noe boga eta imah kijeu: Saoer Goeroe: Di mana kamarna, baris kami dahar paska barĕng djeung moerid kami? 15 'Geus kitoe maraneh koe eta tangtoe ditoedoehkeun kana hidji loteng noe lĕga, beunang ngabĕbĕnah, geus tarapti; nja di dinja koedoe disadijakeunana. 16 'Bral eta moeridna leumpang; ana daratang ka djĕro nagara, kapanggih sakoemaha pilahir Jesoes teja, sarta toeloej njadijakeun paska. [a] Mat. 26 : 17; Loek. 22 : 7.

17 Dĕmi [a] wantji peuting, ladjĕng andjeunna soemping djeung noe doewa wĕlas teja. 18 'Mangsa ngarijoeng, keur dalahar, ladjĕng Jesoes ngalahir: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma batoer maraneh, noe dadaharan babarĕngan djeung kami, bakal ngahijanat ka kami. 19 'Tidinja pada ngĕnĕseun; seug aroendjoekan silih-tema: Eta noe kitoe teh simkoering? tjĕk noe sedjen: Eta noe kitoe teh simkoering? 20 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Noe kitoe teh sahidji batoer maraneh, kaäsoep noe doewa wĕlas, mana-mana noe njotjol kana pandjang barĕng djeung kami. 21 'Ari Poetra manoesa teh piangkateunana sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab; tatapi pitjilakaeun eta djalma noe ngahijanat ka Poetra manoesa! mĕnding keneh eta djalma lamoen teu didjoeroekeun. [a] Mat. 26 : 20.

22 Mangsa [a] keur dalahar, seug Jesoes njandak roti; ari geus dibĕrkahan, disĕmplekan, ladjĕng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir: Geura tampanan, toeloej dalahar; ijeu teh badan kami. 23 'Tidinja njandak loemoer; ari geus moedji soekoer, ladjĕng dipaparinkeun ka moerid-moerid; seug koe sakabeh diarinoem. 24 'Ari lahiranana ka dinja: Ijeu teh gĕtih kami, nja eta gĕtih pĕrdjangdjian anjar, anoe dikoetjoerkeun pikeun djalma loba. 25 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: kami moal nginoem deui tjai boewah anggoer, nĕpi ka poëan kami nginoem anoe anjar, dina karadjaän Allah. [a] Mat. 26 : 26; Loek. 22 : 19.

26 Dĕmi [a] sanggeusna nganjanjikeun poepoedjian, ladjĕng boedal arangkat ka goenoeng Djetoen. 27 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid: Maraneh dina peuting ijeu tangtoe kabeh titadjong ka kami; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [b] Kami rek ngadek ka pangangon, ari domba teh toeloej pabalĕntjar. 28 'Tatapi sanggeusna kami tanghi, [c] bakal kami teh ti heulaeun maraneh leumpang ka Galilea. 29 'Dĕmi Petroes oendjoekan ka andjeunna: Sanadjan sakabeh pada datang ka titadjong, simkoering mah hamo. 30 'Lahiran Jesoes ka Petroes: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: eta maneh ajeuna keneh, dina peuting ijeu, ti memeh hajam kongkorongok doewa kali, bakal nganglĕs ka kami tiloe kali. 31 'Tatapi Petroes teh beuki angot oendjoekanana: Masih simkoering dongkap ka paeh oge sasarĕngan djeung andjeun, moal simkoering teh nganglĕs ka salira andjeun. Nja kitoe keneh pioendjoek moerid-moerid sadaja. [a] Mat. 26 : 30; Loek. 22 : 39; Joh. 18 : 1. [b] Djak. 13 : 7. [c] p. 16 : 7.

32 Tidinja [a] saroemping ka hidji kĕbon, ngaran Getsemane; ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: Maraneh darijoek bae di dijeu, sabot kami nĕnĕda. 33 'Ari noe ditjandak [b] Petroes, Jakoboes djeung Johannes; ladjĕng andjeunna djadi njĕblak, sarta kalangkoeng palaoerna; 34 'seug ngalahir ka eta teh: Njawa kami keur liwat saking nja prihatin, asa rek paeh; tjaritjing bae di dijeu, sarta koedoe njaring. 35 'Ari geus madjĕng deui saeutik, toeloej andjeunna broek njoeoeh kana taneuh, sarta nĕnĕda, oepama beunang mah, eta waktoe moegi sina 36 ngaliwat ti salira andjeunna. 'Dĕmi

panĕdana kijeu: [c]Aba, Ama! [d]saniskantĕn oge Ama mah ijasa; moegi ijeu loemoer tjandak ti simkoering; nanging oelah sapĕrtos karĕp simkoering, kabeh-kabeh 37 koemaha pangĕrsa Ama bae. 'Tidinja andjeunna soemping, kapĕndak moerid teh keur sasarean; seug ngalahir ka Petroes: Naha Simon! maneh teh sasarean? Maneh hanteu bisa njaring djeung kami 38 watĕs sadjam bae? 'Koedoe njararing sarta nĕnĕda, soepaja oelah keuna koe panggoda; soekma teh daek pisan, tapina 39 ari daging mah apĕs.'Ladjĕng Jesoes angkat deui sarta nĕnĕda, ari panĕdana sapĕr-40 ti pihatoer tadi bae. 'Ari geus soemping, moerid teh kapĕndak deui keur sasarean; karana bareurateun panonna, sarta han-41 teu njarahoĕun pingawangsoeleun. 'Ana soemping katiloe kalina, ngalahir ka moerid: Masing taronggoj bae sasarean, bari ngareureuh! Ajeuna geus meudjeuhna; geus nĕpi ka waktoena. Masing njaho, Poetra manoesa teh ajeuna diserenkeun ka leungeun djalma noe daroraka. 42 'Geura haroedang, hajoe oerang indit; toeh, noe ngahijanat ka kami teh geus deukeut. *a* Mat. 26 : 36; Loek. 22 : 39; Joh. 18 : 1. *b* p. 9 : 2. *c* Gal. 4 : 6. *d* p. 10 : 27.

43 Pada-harita, [a] sabot Jesoes keur ngalahir keneh, hol Joedas, noe kaäsoep moerid doewa wĕlas teja, datang sarta direudjeungan koe djalma loba pisan, pada mawa pĕdang djeung gĕgĕndir, titahan para panghoeloe agoeng sarta ahli-ahli kitab djeung para kokolot eta 44 bangsa. 'Ari noe ngahijanat teja ka andjeunna, geus mere pitandaeun ka eta djalma-djalma, kijeu pokna: Mana-mana noe ditjijoem koe koela, nja eta pisan, pek tangkĕp bae, toeloej iringkeun sarta 45 koedoe prijatna. 'Barang datang Joedas, ngageuwat njampeurkeun ka Jesoes, bari ngomong: Rabi! Rabi! sarta nji-46 joem. 'Geus kitoe seug pada ngaronom 47 ka Jesoes, bari toeloej ditangkĕp. 'Ari djalma noe narangtoeng deukeut, noe hidji njaboet pĕdang, pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, rampoeng 48 tjeulina. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka djalma-djalma teja: Maraneh teh moeroeboel tjara noe dek ngoedag begal; marawa pĕdang djeung gĕgĕndir, arek 49 nangkĕp kami.'Geuning oenggal-oenggal poë ge kami sok reureudjeungan djeung maraneh, ngawoeroek dina kabah, ari maraneh hanteu nangkĕp ka kami. Tatapi pangsakitoena teh, soepaja kalak-50 sanakeun Kitab. 'Geus kitoe sakabeh moerid kalaboer, ninggalkeun Jesoes. 51 'Aja hidji djalma boedjang noetoerkeun ka andjeunna, sarta ditarandjang, ngan diharoedoem boĕh sagĕbar; seug ditang-52 kĕp koe eta teja. 'Ari koe boedjang teh boĕhna ditinggalkeun, toeloej kaboer sarta ditarandjang. *a* Mat. 26 : 47; Loek. 22 : 47; Joh. 18 : 8.

53 Dĕmi Jesoes [a] toeloej diariringkeun ka panghoeloe agoeng; ari para panghoeloe agoeng, djeung para kokolot, sarta ahli-ahli kitab, daratang koempoel 54 ka dinja. 'Ari Petroes noetoerkeun ka Jesoes ti kaänggangan bae, datang ka asoep ka boeroean panghoeloe agoeng; toeloej gek dijoek tjampoer djeung pa-55 tjalang-patjalang, bari sidoeroe. 'Ari para panghoeloe agoeng sarta djeung rad sakabeh narejangan saksi pikeun noeding ka Jesoes, soepaja bisa maehan ka andjeunna; tatapi hanteu manggih. 56 'Karana aja oge reja saksi palsoe, noeding ka andjeunna, [b] tatapi panoedingna 57 hanteu tĕroes djeung batoer. 'Tidinja aja deui djalma narangtoeng, djadi saksi palsoe, noeding ka andjeunna, pokna: 58 'Koering geus ngadarenge eta teh omongna kijeu: Kami rek ngaroewag ijeu kabah noe beunang njijeun koe leungeun, sarta di djĕro tiloe poë njijeun 59 deui hanteu kalawan leungeun. 'Tatapi kitoe ge panoedingna teu tĕroes djeung 60 batoer. 'Geus kitoe panghoeloe agoeng toeloej ngadĕg di tĕngah, sarta mariksa ka Jesoes, kijeu saoerna: Naha maneh moal ngadjawab? koemaha eta panoe-61 dingna ka maneh teh? 'Dĕmi Jesoes [c] repeh bae, hanteu pisan ngadjawab. Mariksa deui panghoeloe agoeng, kijeu saoerna ka andjeunna: Koemaha, ĕnja maneh teh Kristoes, Poetra noe Langkoeng 62 Moelja? 'Ari walonan Jesoes: Lĕrĕs, kaoela nja eta. Sarta koe aradjĕngan Poetra manoesa teh mĕngke katingali keur dijoek tĕngĕneun noe Langkoeng Kawasa, djeung [d] datangna dina mega 63 langit. 'Tidinja panghoeloe agoeng njosoĕk panganggona, bari njaoer: Keur naon oerang make deui saksi? 64 'Sarampejan geus ngareungeu eta

ngagorengkeunana ka Allah. Koemaha ari pirĕmpoeg sarampejan teh? Dĕmi poetoesan sarereja andjeunna teh mandjing 65 dihoekoem paeh. 'Geus kitoe noe sawareh [e] pek njaridoehan ka Jesoes; seug ditijoengan pameunteuna, sarta pada nondjokan, bari ngomong ka andjeunna: Geura wĕdjang! Ari patjalang mah pada njabokan ka andjeunna. *a* Mat. 26 : 57; Loek. 22 : 54; Joh. 18 : 13. *b* 5 Moesa 17 : 6. *c* p. 15 : 5. *d* p. 13 : 26. *e* p. 10 : 34; 15 : 19.

66 Dĕmi [a] keur mangsa Petroes di handap, di boeroean djĕro, datang hidji boedjang awewe panghoeloe agoeng. 67 'Barang nendjo Petroes, keur sidoeroe, seug dipĕlong, sarta ngomong kijeu: Maneh oge batoer Jesoes, [b] oerang Na-68 saret teja. 'Tatapi Petroes teh nganglĕs, ari pokna: Koela mah teu wawoeh, sarta hanteu ngarti ka omongan maneh. Toeloej ka loewar ka boeroean hareup; ari 69 hajam seug kongkorongok. 'Geus kitoe koe awewe teh Petroes katendjo deui; toeloej pok ngomong ka sakoer noe narangtoeng di dinja: Eta teh batoer 70 itoe. 'Ari Petroes teh nganglĕs deui. Teu koengsi lila noe narangtoeng di dinja pok deui ngaromong ka Petroes: Poegoeh maneh teh kaäsoep batoer itoe; geuning maneh ge oerang Galilea, djeung 71 basa maneh saroewa. 'Toeloej Petroes pek njapa maneh, sarta bari soesoempahan: Koela mah teu wawoeh-wawoeh atjan djeung eta djalma noe dipiomong 72 koe maraneh teh. 'Gantjangna hajam teh kongkorongok deui kadoewa kalina. Ras Petroes ingĕteun ka pilahir, anoe dilahirkeun koe Jesoes ka manehna kijeu teja: Ti memeh hajam kongkorongok doewa kali, maneh bakal nganglĕs ka kami tiloe kali. Toeloej Petroes ngĕdjat ka loewar, bari tjeurik. *a* Mat. 26 : 58, 69; Loek. 22 : 55; Joh. 18 : 16. *b* p. 10 : 47.

PASAL 15.

Barang braj isoek, [a] gantjangna para panghoeloe agoeng rĕrĕmpoegan djeung para kokolot sarawoeh ahli-ahli kitab sarta djeung rad sakabeh; tidinja Jesoes toeloej dibanda, seug diariring-2 keun, diselehkeun ka Pilatoes. 'Geus kitoe Pilatoes mariksa ka Jesoes: Ènja maneh teh Radja oerang Jahoedi? Ngawangsoel Jesoes, kijeu lahirna: [b] Lĕrĕs 3 sapilahir andjeun. 'Dĕmi para panghoeloe agoeng reja pisan ngĕlakkeunana hal Jesoes, tatapi Jesoes teu ngadja-4 wab kijeu-kijeu. 'Toeloej koe Pilatoes dipariksa deui, kijeu lahirna: Naha maneh teh moal ngadjawab? Tah geuning, eta sakitoe reja ngĕlakkeunana hal ma-5 neh! 'Tatapi Jesoes hanteu pisan ngawangsoel deui; noe matak Pilatoes djadi heraneun. *a* Mat. 27 : 1; Loek. 23 : 1; Joh. 18 : 28. *b* Mat. 26 : 64.

6 Ari bijasana [a] dina mangsa pesta teh Pilatoes sok ngaleupaskeun hidji sakitan adjang oerang Jahoedi, mana bae kaha-7 jangna. 'Mangsa eta aja hidji djalma ngaran Barabas, geus diberok djeung batoerna ngaraman; eta dina keur nga-8 raman maehan djalma. 'Toeloej djalma-djalma pada raong, panoehoenna Pilatoes moegi midamĕl koemaha adatna 9 ka toekang-toekang. 'Ngawalon Pilatoes ka dinja, kijeu lahirna: Koemaha kahajang maraneh teh, kami koedoe ngaleupaskeun eta Radja oerang Ja-10 hoedi adjang maraneh? 'Karana Pilatoes geus oeningaeun, panghoeloe agoeng noe matak njelehkeun Jesoes koe bawaning 11 darĕngki. 'Tatapi panghoeloe agoeng pada ngasoer-ngasoer ka djalma-djalma, anggoer mĕnding Pilatoes sina ngaleu-12 paskeun Barabas. 'Ngawalon deui Pilatoes, kijeu lahirna ka dinja: Lamoen kitoe mah, eta noe koe maraneh disĕboetkeun Radja oerang Jahoedi, kahajang maraneh koedoe dikoemahakeun 13 koe kami teh? 'Pok deui pada sosowak: Eta gantoengkeun dina kai-dipalang! 14 'Lahiran Pilatoes ka darinja: Naha eta teh migawe kagorengan naon? Ari eta djalma beuki rosa sosowakna: Gantoeng-15 keun dina kai-dipalang! 'Tidinja Pilatoes ngajoenkeun ka eta djalma-djalma; seug ngaleupaskeun Barabas adjang maranehanana; ari Jesoes mah diselehkeun, sina dirangket sarta toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang. *a* Mat. 27 : 15; Loek. 23 : 19; Joh. 18 : 40.

16 Geus kitoe [a] sĕrdadoe marawa Jesoes ka djĕro gĕdong, nja eta pangadilan teja, bari seug ngoempoelkeun barisan saka-17 beh; 'toeloej andjeunna dipakeanan haroedoem noe woengoe, sarta nganjam makoeta tjoetjoek, seug dipakekeun ka 18 andjeunna; 'prak pada ngoendjoengan,

pokna: Assalam alaekoem, Radja oerang 19 Jahoedi! 'Sarta pada meupeuhan ka mastakana koe hidji iteuk hoë, djeung [b] ditjaridoehan; brĕk toeloej tapak-toeoer sarta saroedjoed ka andjeunna. 20 'Sanggeus dipojok, haroedoem woengoe teh dilaänan, sarta dianggoan deui koe panganggo andjeunna, bari toeloej diariringkeun, rek digantoengkeun dina kai-dipalang. *a* Mat. 27 : 27; Joh. 19 : 2. *b* p. 14 : 65.

21 Aja [a] hidji djalma ngaliwat, ngaran Simon, oerang Kirena, rama Aleksandĕr djeung Roepoes, poelang ti kĕbon; toeloej disarad sina manggoel kai-dipalang 22 Jesoes. 'Ari diiringkeunana ka ĕnggon noe disĕboet Golgota, tĕgĕsna ari disalin 23 basana: Ĕnggon Tangkorek. 'Toeloej andjeunna koe eta dileueutan anggoer beunang njampoeran moer; tatapi han-24 teu kĕrsaeun. 'Dĕmi geus ngagantoengkeun Jesoes dina kai-dipalang, toeloej panganggona koe eta [b] dibagikeun, sarta ngaloengkeun dadoe, soepaja tangtoe 25 pimilikeunana hidji-hidji djalma. 'Ari waktoena ngagantoengkeun Jesoes dina 26 kai-dipalang, [c] djam noe katiloe. 'Sarta di loehoereun andjeunna ditoelisan pakĕlakan, kijeu oenina: Ijeu teh Radja 27 oerang Jahoedi. 'Djeung aja doewa bangsat, noe digantoengkeun dina kai-dipalang barĕng djeung Jesoes; noe hidji di katoehoeëun, noe hidji deui di ken-28 tjaeunana. 'Boekti pilahir Kitab noe kijeu oenina: [d] Andjeunna geus dibilang 29 djeung noe daroraka. 'Ari sakoer noe ngaliwat ngagogoreng ka andjeunna; pada gogodĕg, bari ngaromong: Aeh, maneh [e] noe ngaroewag kabah, sarta ngadĕgkeun deui eta di djĕro tiloe poë! 30 'geura njalamĕtkeun ka diri sorangan; 31 tjing, toeroen tina kai-dipalang! 'Nja kitoe keneh para panghoeloe agoeng barĕng ahli-ahli kitab; pada mojok, djeung batoer ngaromong kijeu: Eta ka noe sedjen mah sok noeloeng, ari ka dirina sorangan teu bisaeun noeloeng. 32 'Kristoes, Radja [f] Israil, koedoe toeroen ajeuna tina kai-dipalang, soepaja koe oerang katendjo sarta djadi pĕrtjaja. Malah-malah noe digantoengkeun dina kai-dipalang barĕng djeung Jesoes teja, pada ngahinakeun ka andjeunna.

a Mat. 27 : 32; Loek. 23 : 26. *b* Djab. 22 : 19. *c* Joh. 19 : 14. *d* Jĕs. 53 : 12. *e* p. 14 : 58. *f* Joh. 1 : 50.

33 Dĕmi [a] geus nĕpi ka djam noe kagĕnĕp, djadi poëk di sakoeriling boemi, 34 nĕpi ka djam noe kasalapan. 'Ari keur wantji djam noe kasalapan Jesoes sasambat sarta bĕdas gĕntrana, kijeu sasambatna: Eloi, Eloi, lama sabahtani? hartina ari disalin basana: Ĕh Allah koering! Allah koering! naha mana koe-35 ring ditilarkeun koe andjeun? 'Anoe narangtoeng di dinja sawareh, barangna ngadarenge kitoe, pok ngomong: Geu-36 ning, eta teh njambat ka Elias. 'Noe saoerang seug moeroe, ngantjlomkeun sĕpon kana tjoeka, sarta ditiirkeun kana hoë, bari toeloej dileueutkeun ka Jesoes; ari omongna: Mangke heula; oerang nendjo Elias datang hanteuna noeroen-37 keun ka dinja. 'Ari Jesoes ngagorowok sarta tarik gĕntrana; ladjĕng poepoes. 38 'Geus kitoe reregan kabah soëh djadi doewa, ti loehoer parat ka handap. 39 'Dĕmi kapala sĕrdadoe, anoe nangtoeng di dinja njanghareupan ka Jesoes, barang nendjo, jen andjeunna teh poepoes bari ngagĕntra kitoe, toeloej ngomong kijeu: Satĕmĕnna, eta djalma teh Poetra 40 Allah! 'Sarta aja deui istri-istri, naringalikeun ti kadjaoehan; aja Maria Magdalena, sarta Maria iboe Jakoboes noe anom djeung Joses, kitoe deui Salome; 41 'eta keur basa Jesoes aja di Galilea, pada ngiring sarta ngabarakti ka andjeunna; djeung reja deui istri djaba ti eta, noe ngiring Jesoes ka Jĕroesalem.

a Mat. 27 : 45; Loek. 23 : 44.

42 Ari [a] geus boerit, sarehna poë pa-43 njadijaän, nja eta malĕm sabat, 'aja noe soemping, Joesoep ti Arimatea, pangkatna asisor sarta kaädjenan, eta ge ngantos-ngantos kana karadjaän Allah; toeloej dagdagan asoep ngadeuheus ka Pilatoes, njoehoenkeun majit Jesoes. 44 'Dĕmi Pilatoes heraneun koe doemeh Jesoes geus poepoes; toeloej kapala sĕrdadoe disaoer, bari seug dipariksa, Je-45 soes teh geus lila poepoesna? 'Ari geus oeningaeun ti kapala sĕrdadoe, majit teh toeloej dipaparinkeun ka Joesoep. 46 'Tidinja Joesoep ngagaleuh boëh katji; ari Jesoes geus diloengsoerkeun, ladjĕng diboengkoes koe boëh katji teja, geus kitoe diëbogkeun kana koeboeran, dina batoe karang beunang natah; seug ngagoelingkeun hidji batoe, ditoetoepkeun

47 kana lawang koeboeran. 'Ari Maria Magdalena djeung Maria iboe Joses pada ningalikeun ĕnggon Jesoes diëbogkeunana. *a* Mat. 27:57; Loek. 23:50; Joh. 19:38.

PASAL 16.

Sabada [a] poë sabat Maria Magdalena, djeung Maria iboe Jakoboes, rawoeh Salome, ngagaraleuh seuseungitan, sĕdjana angkat, rek ngalisahan majit Je-2 soes. 'Ari isoek-isoek, poë ahad, barang mĕlĕtek sarangenge, saroemping kana 3 eta koeboeran. 'Pok pada sasaoeran djeung batoer: Koemaha oerang, saha noe bakal mangdjoengkatkeun batoe 4 toetoepan lawang koeboeran? 'Ana tjĕngkat, katingali batoe teh [b] geus aja noe ngadjoengkatkeun inja; karana eta ba-5 toe leuwih gĕde. 'Barang geus arasoep ka djĕro koeboeran, beh ningali hidji djalma anom, keur tjalik sabeulah ti katoehoe, panganggona djoebah bodas; 6 seug pada njĕblak. 'Noe anom ladjĕng ngalahir ka istri teh: Eh njai! oelah njarĕblak; maraneh nejang Jesoes, [c] oerang Nasaret, noe digantoengkeun dina kai-dipalang teja; eta teh geus tanghi, hanteu aja di dijeu; tah, tarendjo ĕng-7 gon oeroet diëbogkeunana. 'Ari ajeuna geura arindit, koedoe mopojankeun ka moerid-moeridna, sarta ka Petroes, jen andjeunna angkat ka Galilea ti heulaeun maraneh; nja di dinja maraneh tangtoe nendjo ka andjeunna, sakoemaha noe koe andjeunna dilahirkeun ka maraneh 8 teja. 'Tidinja istri teh ngageuwat ka loewar, laloempatan tina eta koeboeran, liwat saking nja ngagidir djeung baloewas; sarta teu pisan bebedja ka sahasaha; sababna pada sijeuneun. *a* Mat. 28:1; Loek. 24:1; Joh. 20:1. *b* Mat. 28:2. *c* p. 14:67.

9 Mangsa Jesoes geus tanghi wantji isoek-isoek dina poë ahad, ngamimitian nembongan [a] ka Maria Magdalena; ti eta andjeunna bareto ngaloewarkeun 10 toedjoeh setan. 'Eta toeloej indit, mopojankeun ka sakoer noe tadina sasarĕngan djeung Jesoes; pada keur pri-11 hatin sarta tjareurik. 'Barang ngadarenge eta teh, jen andjeunna hiroep deui, malah geus kabireungeuh koe Maria Magdalena, [b] pada hanteu pĕrtjajaeun. *a* Joh. 20:11; Loek. 8:2. *b* Loek. 24:11.

12 Sanggeusing kitoe [a] Jesoes ngebrehkeun andjeun sarta salin roepina, ka doewa djalma, nja moerid keneh, keur 13 mangsa njaba ka pasisian. 'Toeloej arindit, moepoelihan ka batoer-batoerna; nadjan [b] ka eta ge hanteu pĕrtjajaeun. *a* Loek. 24:13. *b* Loek. 24:37, 41.

14 Sanggeusna ti dinja [a] Jesoes ngebrehkeun andjeun ka moerid noe sawĕlas teja, keur mangsa ngarijoeng; sarta koe andjeunna diwĕwĕleh tina kateu-pĕrtjajaänana djeung tina kateuasan hatena, pedah teu pĕrtjajaeun ka sakoer noe geus nendjo ka salira andjeunna sang-15 geus tanghi. 'Ladjĕng ngalahir ka dinja kijeu: [b] Maraneh koedoe leumpang ngidĕr saälam-doenya, ngoewarkeun Indjil 16 ka sakabeh mahloek. 'Saha-saha [c] noe pĕrtjaja, sarta dibanjoean, tangtoe pisalamĕteun; sabalikna ari noe hanteu pĕrtjaja mah, tangtoe dika-narakakeun. 17 'Dĕmi sakoer noe pĕrtjaja dianteur koe tanda kijeu: bakal [d] ngaloewarkeun setan koe djĕnĕngan kami; bakal ngo-18 mong koe [e] basa anjar; 'bakal [f] njĕkĕl oraj; sanadjan oepama nginoem noe matak pipaeheun, moal koengsi balahi; bakal [g] noempangkeun leungeun ka noe garĕring, seug toeloej tjageur.

a Loek. 24:36; Joh. 20:27. *b* Mat. 28:19. *c* Joh. 3:18. *d* Lal. 16:18. *e* Lal. 2:4; 10:46. *f* Lal. 28:3. *g* Lal. 28:8.

19 Dĕmi Goesti, sanggeusna ngalahir ka moerid-moerid, [a] ladjĕng ditjandak ka sawarga, geus kitoe [b] linggih di tĕngĕ-20 neun Allah. 'Tidinja moerid pada mijang, ngawoeroek di mana-mana, ari Goesti ngabantoe, sarta ngajaktoskeun piwoeroek koe tanda-tanda noe ngabarĕngan. Amin. *a* Loek. 24:50; Lal. 1:9. *b* Ibr. 1:3; 8:1.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

L O E K A S.

PASAL 1.

Sarehing reja djalma noe geus milampah ngarang tjarijos hal përkawis anoe 2 jaktos di oerang teja, 'sapërtos anoe geus diserenkeun ka oerang [a] koe noe ti barangmimiti pisan pada njaksian 3 sarĕng ngarabdi ka pangandika teh, 'noe mawi kaoela oge, sanggeusing ngadongdon tina asal-asalna saniskantĕn përkawis eta sarĕng apik pisan, soemĕdja rek njĕratkeun sing parele bade adjĕ-4 ngan, eh [b] Teopiloes anoe moelja! 'soepaja adjĕngan oeninga kajaktosanana eta pĕrkawis, anoe diwoeroekkeun ka adjĕngan teja. *a* Ibr. 2:3; 1 Joh. 1:1. *b* Lal. 1:1.

5 Eukeur mangsa [a] Herodes, radja tanah Joedea, aja sahidji panghoeloe, djĕnĕnganana Djakaria, kaäsoep [b] bagian Abia; ari geureuhana toeroenan ti Ha-6 roen, djĕnĕnganana Elisabet. 'Eta doewa djalma teh pada bĕnĕr di pajoeneun Allah; taja pisan tjawadeunana dina ngalampahkeun sagala timbalan sarta 7 hoekoem Pangeran. 'Ari eta hanteu kagoengan pisan poetra, sabab Elisabet teja gaboeg, sarta doewanana geus pada sĕpoeh oemoerna. *a* Mat. 2:1. *b* 1 Bab. 24:10.

8 Dĕmi geus kitoe, dina hidji mangsa Djakaria eukeur manghoeloean di pajoeneun Allah dina giliran bagianana, 9 'koemaha adat kapanghoeloean; ari doeoeman andjeunna [a] koedoe asoep ka kabah Pangeran, sarta koedoe ngoekoes. 10 'Ari djalma noe loba pada araja di loewar, keur nĕnĕda dina waktoe ngoekoes 11 teja. 'Beh ka Djakaria nembongan hidji malaikat ti Pangeran, keur ngadĕg di 12 katoehoeëun [b] altar paragi ngoekoes.'Barang katingali koe Djakaria, seug andjeunna ngarendjag, sarta kataradjang 13 sijeun. 'Ladjĕng malaikat teh ngalahir ka andjeunna: Montong sijeun-sijeun, Djakaria! karana [c] panĕda sampejan geus dimakboel, sarta Elisabet, pamadjikan sampejan, bakal ngadjoeroe hidji anak lalaki pikeun sampejan; eta koe sampejan koedoe dingaranan Johannes. 14 'Sampejan bakal meunang kaboengahan djeung kaätohan; sarta loba pisan djalma noe bakal saroekaeun tina sabab di-15 djoeroekeun eta boedak. 'Karana eta teh bakal [d] agoeng di pajoeneun Pangeran; [e] moal pinginoemeun anggoer djeung arak; sarta bakal dieusian Roh 16 Soetji ti waktoe dikandoeng. 'Djeung loba anak-poetoe Israil koe eta bakal ditarobatkeun ka Pangeran Allahna. 17 'Sarta [f] bakal leumpang pajoeneun andjeunna, make roh djeung pangawasa Elias, [g] pikeun malikkeun hate bapa ka anak, sarta djalma noe maroengpang dibalikkeun kana ingĕtan djalma noe balĕnĕr; soepaja njondongkeun ka Pa-18 ngeran oemat beunang njadijakeun.'Geus kitoe Djakaria oendjoekan ka malaikat: [h] Koemaha simkoering pitĕrangeunana eta pĕrkawis teh? karantĕn simkoering geus kolot, sarĕng poen bodjo geus lila 19 nja oemoer. 'Ngawalon malaikat, kijeu lahirna ka Djakaria: Kami teh [i] Djabarail, anoe bakoe marĕk di pajoeneun Allah; sarta kami dipiwarang sasaoeran djeung sampejan, soepaja ngawartakeun 20 ka sampejan pĕrkara noe tadi teja. 'Masing njaho, sampejan teh bakal bisoe, moal bisa sasaoeran deui, nĕpi ka poëan djadi eta pĕrkara teja; sabab sampejan hanteu pĕrtjaja kana omongan kami, noe bakal diboektikeun dina waktoena. 21 'Dĕmi djalma-djalma teja eukeur ngarantosan ka Djakaria, sarta pada heraneun doemeh sakitoe lilana aja dina 22 kabah. 'Ari ka loewar Djakaria, teu bisaeun sasaoeran ka eta djalma; tidinja pada ngahartieun, jen andjeunna meunang titingalian di djĕro kabah. Ladjĕng Djakaria pĕpĕta koe pananganana ka

eta djalma-djalma; ari bisoena teh djongdjon bae. 23 'Sanggeus djĕdjĕg poë manghoeloeanana, toeloej Djakaria moelih ka boemina.

a 2 Moesa 30 : 7. *b* 2 Moesa 30 : 1. *c* Lal. 10 : 31. *d* Mat. 11 : 11. *e* Hak. 13 : 4. *f* Mal. 3 : 1; 4 : 5. *g* Mal. 4 : 6. *h* 1 Moesa 15 : 8. *i* Dan. 8 : 16.

24 Dĕmi geus kitoe, ladjĕng Elisabet geureuhana njiram; toeloej njoempoet bae lilana meunang lima boelan; ari saoerna kijeu: 25 'Tah, kitoe midamĕlna Pangeran ka kaoela, keur mangsa ningali ka kaoela teh, kĕrsana [a] ngaleungitkeun kahinaän kaoela ti djalma noe loba.

a 1 Moesa 30 : 23.

26 Ari dina boelan noe kagĕnĕp malaikat Djabarail teja koe Allah dipiwarang ka sahidji nagara di tanah Galilea, ngaranna Nasaret; 27 'ka sahidji [a] landjang, noe keur babakalan djeung sahidji lalaki, djĕnĕnganana Joesoep, asalna bangsa Dawoed. Ari djĕnĕngan landjang teh Mariam. 28 'Dĕmi geus soemping malaikat ka Mariam, ladjĕng ngalahir kijeu: Assalam alaekoem, eh njai anoe dikoernija! [b] Pangeran anoe njarĕngan ka njai; nja njai anoe dipaparin bĕrkah di pĕlĕbah sakabeh awewe. 29 'Barang ningali Mariam ka malaikat teh, seug ngagĕbĕg koe tina kasaoeranana; dimanah-manah bae pikarĕpeun salam teh. 30 'Ngalahir deui malaikat: Montong sijeun-sijeun, Mariam! karana njai [c] geus manggih sihkoernija ti Allah. 31 'Sarta, masing njaho, njai teh [d] bakal bobot, sarta ngowo hidji poetra pamĕgĕt; koe njai koedoe didjĕnĕnganan JESOES. 32 'Eta bakal agoeng, sarta didjĕnĕnganan Poetra noe Langkoeng Moelja; djeung Goesti Allah bakal maparin ka eta [e] panglinggihan Dawoed ramana; 33 'sarta bakal ngaratoean ka bangsa Jakoeb [f] salalanggĕngna; ari karadjaänana teh moal aja pitoengtoengeunana. 34 'Pok Mariam oendjoekan ka malaikat: Koemaha, noen, eta pidjadieunana? karantĕn simkoering teh hanteu pisan patĕpang sarĕng lalaki. 35 'Ngawalon malaikat, kijeu lahirna: Njai bakal disoempingan [g] Roh Soetji, sarta diaoeban koe kawasa noe Langkoeng Agoeng; manana eta noe soetji, anoe bakal diowokeun koe njai teja, pidjĕnĕnganeunana Poetra Allah. 36 'Sarta, masing njaho, Elisabet, baraja njai, noe sakitoe kolotna, ajeuna oge keur ngandoeng anak lalaki. Ari eta noe disarĕboet gaboeg teh, reuneuhna geus kagĕnĕp boelan ijeu. 37 'Karana moenggoeh di Allah mah [h] hanteu aja noe moestahil. 38 'Pioendjoek Mariam: Simkoering teh sakabeh-kabeh abdi Pangeran; [i] moegi-moegi didjadikeun ka simkoering sakoemaha pilahir adjĕngan. Geus kitoe malaikat teh moelih.

a Mat. 1 : 16, 18. *b* Hak. 6 : 12. *c* Lal. 7 : 46. *d* Hak. 13 : 3; Mat. 1 : 21. *e* 2 Sam. 7 : 12; Djab. 132 : 11. *f* Jĕs. 9 : 6; Dan. 7 : 14. *g* Mat. 1 : 18, 20. *h* 1 Moesa 18 : 14. *i* 2 Sam. 7 : 25, 28.

39 Mangsa harita Mariam toeloej angkat gagantjangan ka pigoenoengan, ngadjoegdjoeg ka nagara Joeda. 40 'Tidinja soemping ka boemi Djakaria, sarta oeloek salam ka Elisabet. 41 'Ari geus kitoe, barang ngareungeu Elisabet oeloek-salam Mariam, toeloej poetrana adjroeg-adjroegan di djĕro lamboet. Tidinja Elisabet diensian Roh Soetji, 42 'sarta njaoer, bĕdas gĕntrana, kijeu saoerna: Nja andjeun noe dipaparin bĕrkah di pĕlĕbah sakabeh awewe, sarĕng salamĕt boewah lamboet andjeun. 43 'Koemaha sababna, iboe Goesti kaoela noe matak soemping ka kaoela? 44 'Karana, salĕrĕsna, keur mangsa oeloek-salam andjeun kadenge koe kaoela, harita anak kaoela moenggah adjroeg-adjroegan di djĕro benteung koe bawaning soekaeun. 45 'Andjeun teh nja salamĕt [a] jen geus pĕrtjaja; karana noe geus diwartakeun ka andjeun ti Pangeran, tanwande dilaksanakeun.

a p. 11 : 28.

46 Ladjĕng Mariam ngalahir: [a] Njawa koering ngagoengkeun ka Pangeran, 47 'djeung soekma koering [b] soeka-soeka di djĕro Allah, Djoeroe-salamĕt koering, 48 'doemeh geus ningalan [c] kana kahandapan abdina. Karana, saĕnjana, ti watĕs ajeuna [d] koering bakal disarĕboet salamĕt koe sakabeh toeroenan-toeroenan. 49 'Karana ka koering geus didamĕl pĕrkawis noe aheng-aheng koe noe Langkoeng Kawasa, sarta soetji padjĕnĕnganana; 50 'djeung [e] kawĕlasanana toeroen-toemoeroen ka sakoer noe sijeun koe andjeunna. 51 'Pangeran [f] geus ngadamĕl kawasa koe pananganana; noe aradigoeng sadjĕroning pamikir hatena, eta geus dipabalĕntjarkeun. 52 'Aja [g] noe kawasa koe andjeunna geus dirarorod ti pangtjalikan, sarta geus ngadjoengdjoengkeun ka djalma noe harandap. 53 'Anoe [h] waloerat geus diparinoehan koe

banda-banda; dĕmi noe baleunghar geus dipiwarang balik lalengoh bae. 54 'Andjeunna [i] geus ngamanah deui ka Israil abdina, kĕrsana emoeteun ka kawĕlasan an- 55 djeunna '(sakoemaha noe koe andjeunna geus diandikakeun ka karoehoen oerang) ka [j] Ibrahim djeung ka toeroenanana, 56 salalanggĕngna. 'Ari Mariam teh ngandjrĕkna di Elisabet antara tiloe boelan lilana; ladjĕng moelih deui ka boemina.

a 1 Sam. 2 : 1. *b* Jĕs. 61 : 10. *c* Djab. 113 : 7, 8. *d* p. 11 : 27. *e* Djab. 103 : 17. *f* Jĕs. 52 : 10. *g* Djab. 147 : 6. *h* Djab. 107 : 9. *i* Jĕs. 41 : 9. *j* 1 Moesa 17 : 7, 19; 5 Moesa 7 : 7, 8.

57 Sanggeus kitoe Elisabet teja dongkap ka waktoe dek ngowo; toeloej ngowo- 58 keun hidji poetra pamĕgĕt. 'Ari tatangga-tatanggana reudjeung koelawargana pada ngadenge, jen Pangeran geus ngamoeljakeun piwĕlasna ka Elisabet; ti- 59 dinja mariloe boengah. 'Ari geus kitoe, dina poë [a] noe kadalapan pada datang ngalajad, rek njĕpitan eta moerangkalih, sarta disarĕboetkeun Djakaria, noeroet- 60 keun ka djĕnĕngan ramana. 'Tidinja iboena ngalahir, kijeu lahirna: Ih, lain 61 kitoe; koedoe dingaranan Johannes. 'Ari salaoerna eta djalma ka Elisabet: Naha! da teu aja koelawarga andjeun anoe 62 kitoe djĕnĕnganana.'Toeloej pada pĕpĕta ka ramana, naros koemaha noe dikĕrsakeun pidjĕnĕnganeunana moerangka- 63 lih. 'Geus kitoe Djakaria moendoet papan panoelisan; toeloej njĕrat, kijeu oenina: Ari ngaran eta teh Johannes. Tidinja sakabeh djalma hareraneun. 64 'Mangsa harita keneh lambĕj Djakaria boeka, sarta ilatna hiroep; ladjĕng nga- 65 lahir, sarta bari moedji ka Allah. 'Ari sakabeh tatanggana sarijeuneun; sarta di sakoeriling pigoenoengan Joedea pa- 66 da ngomongkeun eta pĕrkara. 'Djeung sakabeh djalma noe ngadarenge pada njatĕt dina atina, pokna: Pidjadieun naon eta moerangkalih teh? Ari panangan Pangeran njarĕngan ka eta moerangkalih.

a 1 Moesa 17 : 12.

67 Ladjĕng Djakaria ramana dieusian Roh Soetji; seug ngawĕdjang, kijeu wĕ- 68 djangna: 'Sagala poedji [a] ka Pangeran, Allah Israil; karana [b] geus ngalajad 69 sarta ngaleupaskeun ka oematna.'Djeung geus ngadamĕl pikeun oerang [c] hidji tandoek kasalamĕtan, ajana di bangsa Da- 70 woed abdina, 'sakoemaha noe geus diandikakeun koe Pangeran [d] lantaran lambĕj para nabi saroetji, noe djaroe- 71 mĕnĕng ti alam baheula pisan; 'nja disalamĕtkeun [e] ti moesoeh-moesoeh oerang, djeung ti leungeun sakabeh djalma 72 noe gareuleuh ka oerang. 'Kĕrsana midamĕl kawĕlasan ka karoehoen oerang, sarta emoeteun ka pĕrdjangdjian an- 73 djeunna noe soetji teja; 'nja kana [f] soempah, anoe koe andjeunna geus disoempahkeun ka Ibrahim, karoehoen oerang: 74 bakal maparin, 'jen oerang, ari geus ka loewar ti leungeun moesoeh-moesoeh oerang, [g] ngabarakti ka andjeunna han- 75 teu kalawan sijeun; 'make kasoetjian sarta kabĕnĕran di pajoeneun andjeunna, 76 sapandjang oemoer oerang. 'Ari maneh teh, ĕnoeng! bakal disarĕboet nabi Allah noe langkoeng agoeng; karana [h] maneh bakal leumpang pajoeneun Pangeran, 77 pikeun njadijakeun pidjalaneunana; 'sarta pikeun nganjahokeun ka oemat-oemat andjeunna hal kasalamĕtan teja, tina 78 dihampoera dosa-dosana; 'koe bawaning kalangkoeng-langkoeng nja kawĕlasan Allah oerang, anoe matak oerang teh geus dilajad koe [i] mĕlĕtekna ti loehoer, 79 'soepaja [j] njaängan ka sakoer noe tjaritjing di noe poëk djeung dina kalangkang maot, sarta mĕnĕrkeun soekoe oerang kana djalan kasalamĕtan.

a Djab. 41 : 14. *b* p. 7 : 16. *c* Djab. 132 : 17. *d* Lal. 3 : 21, 24. *e* Djab. 106 : 10. *f* 1 Moesa 22 : 16; Djab. 105 : 9. *g* Ibr. 2 : 15; 9 : 14. *h* p. 1 : 17; Mat. 3 : 3. *i* Mal. 4 : 2. *j* Jĕs. 9 : 1.

80 Dĕmi moerangkalih teh [a] ngagĕngan, sarta dikoewatkeun moenggoehing soekmana; ari tjalikna [b] di tĕgal lĕga, dongkap ka mangsana mĕndakan ka bangsa Israil.

a p. 2 : 40. *b* Mat. 3 : 1.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, dina mangsa eta ka loewar timbalan ti praboe Agoestoes, jen saälam-doenya koedoe pada ditoelis- 2 keun ngaranna. 'Ari eta pangnoeliskeunana anoe mimitina, djadina keur mangsa Kirinoes djĕnĕng goepĕrnoer di tanah 3 Sam. 'Geus kitoe sakabeh djalma laleumpang, soepaja ditaroeliskeun ngaranna, oenggal-oenggal djalma di sana- 4 gara-sanagarana. 'Ari [a] Joesoep oge angkat ti tanah Galilea, ti nagara Nasaret, ka tanah Joedea, ka nagara Dawoed, [b] anoe ngaran Bet-Lehem, sabab

Joesoep teh asal bangsa sarta toeroenan 5 Dawoed; 'pangangkatna soepaja ditoeliskeun djeung Mariam pigeureuhaeuna-6 na; [c] nja eta keur bobot. 'Ari geus kitoe, mangsa keur tjaralik di dinja, Mariam teh dongkap ka waktoe dek ngowo. 7 'Ladjĕng [d] ngowokeun poetra njikalan; seug dibĕdongan koe lamak-lamak, sarta diëbogkeun dina pangokopan, tina sabab arandjeunna geus teu kabagean ĕnggon di pasanggrahan. *a* p. 1:27. *b* Mik. 5:1. *c* Mat. 1:18. *d* Mat. 1:25.

8 Ari di pasisian nagara eta aja taroekang ngangon; wantji ti peuting na-9 roenggoean ingon-ingonna di tĕgal. 'Beh sahidji malaikat ti Pangeran ngadĕg deukeut ka dinja, sarta pada katodjo koe [a] kamoeljaän Pangeran; tidinja sa-10 rijeuneun kabina-bina. 'Dĕmi malaikat teh ngalahir ka eta djalma: Montong sarijeun; karana, masing njaho, kami ngabedjakeun ka maraneh kaboengahan noe rosa pisan, piadjangeun sabangsa 11 Israil kabeh. 'Karana mangsa ajeuna geus diowokeun keur maraneh eta Djoeroe-salamĕt, tĕgĕsna Goesti [b] Kristoes, 12 di nagara Dawoed. 'Ari pialamateunana ka maraneh kijeu: maraneh bakal manggih hidji moerangkalih, dibĕdongan koe lamak-lamak, keur ebog dina pangoko-13 pan. 'Harita keneh loba [c] balad sawarga anoe reureudjeungan djeung eta malaikat teja; pada maroedji ka Allah, kijeu 14 poedjina: 'Koedoe dimoeljakeun Allah [d] dina ĕnggon loehoer; di boemi masing kĕrta; manoesa teh pada dianggo karĕsĕp! *a* Jĕs. 60:1. *b* Joh. 4:25. *c* 1 Moesa 32:1, 2. *d* p. 19:38.

15 Ari geus kitoe, mangsa eta malaikat geus ngarapoeng moelih ka sawarga, seug djalma-djalma teja, nja eta toekang ngangon, ngaromong djeung batoerna kijeu: Hajoe, oerang laleumpang ka Bet-Lehem, oerang nendjokeun eta pĕrkara noe geus djadi, anoe diwartakeun ka 16 oerang koe Pangeran teja. 'Toeloej daratang gagantjangan; [a] kasampak Mariam, djeung Joesoep, sarta moerangkalih teja, anoe keur ebog dina pangoko-17 pan. 'Dĕmi geus narendjo, toeloej pada ngalijarkeun eta kasaoeran, anoe diwartakeun ka maranehanana hal pĕrkara 18 moerangkalih teja. 'Djeung sakabeh djalma noe ngadarenge pada heraneun tina pĕrkara, noe dibedjakeun ka maranehanana koe eta taroekang ngangon 19 teja. 'Ari koe Mariam mah disimpĕn bae eta sagala pĕrkara, sarta dipikir-pikir 20 sadjĕroning manahna. 'Tidinja toekang ngangon teh pada moelang, bari ngamoeljakeun djeung maroedji ka Allah, tina sabab saniskara noe geus kadarenge sarta katarendjo, sapĕrti anoe geus diwartakeun ka darinja. *a* Mat. 2:11.

21 Ari geus djĕdjĕg [a] dalapan poë, bade njĕpitan moerangkalih teja, ladjĕng didjĕnĕnganan Jesoes, [b] sakoemaha noe disĕbatkeun koe malaikat teja samemehna dikandoeng. *a* p. 1:59. *b* p. 1:31.

22 Ari geus djĕdjĕg [a] poëna ngabĕrĕsihan arandjeunna, noeroetkeun toret Moesa, ladjĕng Jesoes teh ditjandak ka Jĕroesalem, bade disanggakeun ka Pa-23 ngeran; 'sapĕrti noe geus dioengĕlkeun dina toret Pangeran kijeu: [b] Sakoersakoer anak lalaki, anoe moeka pianakan, koedoe disĕboetkeun soetji bade ka 24 Pangeran. 'Djeungna deui soepaja njanggakeun pangabakti, sakoemaha noe geus ditimbalkeun dina toret Pangeran kijeu: [c] Tikoekoer sapasang, atawa anak dja-25 pati doewa. 'Dĕmi di Jĕroesalem aja hidji djalma, djĕnĕnganana Simon; ari eta djalma teh bĕnĕr sarta ibadah, djeung ngarĕp-ngarĕp anoe poerah njĕnangkeun Israil; sarta eta dilinggihan 26 Roh Soetji. 'Geus dipaparin pitoedoeh lantaran Roh Soetji, [d] jen moal ngarasa maot, samemeh nendjo Kristoes [e] Pa-27 ngeran. 'Tidinja Simon teh soemping ka kabah, kasoeroeng koe Roh. Dĕmi mangsa eta moerangkalih koe iboe-ramana ditjandak asoep ka kabah, dek dipĕtakeun koemaha adat-bijasa toret teja, 28 'ladjĕng koe Simon eta moerangkalih dipangkon, bari moedji ka Allah; pioen-29 djoekna: 'Ajeuna mah, noen Pangeran! [f] abdi Pangeran moegi diidinan wangsoel sarĕng kasĕnangan, sakoemaha noe 30 geus ditimbalkeun; 'karantĕn panon abdi geus nendjo kana kasalamĕtan andjeun, 31 'anoe koe andjeun geus ditjawiskeun di hareupeun [g] sadajana bangsa-bangsa; 32 'nja eta sahidji tjahja noe [h] pikeun njaangan ka sagala oerang kapir, sarĕng matak kamoeljaän ka oemat andjeun 33 Israil. 'Ari Joesoep djeung iboe Jesoes hareraneun tina sabab anoe disaoerkeun

34 hal pĕrkara moerangkalih teja. 'Toeloej iboe-ramana dibĕrkahan koe Simon, sarta kijeu saoerna ka Mariam iboena: Masing njaho, ijeu moerangkalih geus dipastikeun [i] matak laboeh djeung matak hoedang loba djalma bangsa Israil; djeung djadi tanda [j] noe bakal dipa-35 doean, '(sarta njawa njai teh bakal parat koe pĕdang) soepaja pamikir hate djal-36 ma reja katara. 'Aja deui di dinja hidji nabi istri, djĕnĕnganana Hanua, poetra Panoeël, kaom Aser. Ari eta teh sĕpoeh pisan oemoerna; tjarogeanana tina watĕs landjang ngan meunang toedjoeh 37 taoen; 'harita randa, oemoerna kira-kira dalapan poeloeh opat taoen; djeung [k] teu pisan pisah ti kabah, beurang-peuting ngabakti ka Allah kalawan poe-38 wasa reudjeung panĕnĕda. 'Waktoe harita ngadeukeutan ka dinja, sarta kitoe keneh moedji ka Pangeran; toeloej ngoewarkeun eta moerangkalih ka sakabeh djalma [l] noe ngarĕp-ngarĕp di Jĕroesa-39 lem kana dileupaskeunana. 'Dĕmi geus toetoep ngalampahkeun sakabehna noe dimistikeun koe toret Pangeran, ladjĕng maroelih ka Galilea, ka Nasaret nagarana.

a 3 Moesa 12 : 6. *b* 2 Moesa 13 : 2; 4 Moesa 8 : 17. *c* 3 Moesa 12 : 8. *d* Djab. 89 : 49. *e* Wahj. 11 : 15. *f* 1 Moesa 46 : 30. *g* Djab. 98 : 3; Jĕs. 49 : 6, 9. *h* Jĕs. 42 : 6. *i* Jĕs. 8 : 14; 1 Kor. 1 : 23, 24. *j* Lal. 28 : 22. *k* Djab. 27 : 4. *l* p. 23 : 51.

40 Geus kitoe eta moerangkalih [a] ngagĕngan, djeung dikoeewatkeun moenggoehing soekmana, dieusian kaoeningaan, sarta disarĕngan koe sih-koernija Allah.

a p. 1 : 80.

41 Ari eta iboe-ramana saban-saban taoen angkat ka Jĕroesalem, [a] moro pesta 42 paska. 'Mangsa Jesoes joeswana geus doewa wĕlas taoen, arangkat deui ka Jĕroesalem, koemaha adat pesta teja. 43 'Dĕmi geus toetoep poëna, ari maroelih deui, moerangkalih teja, nja eta Jesoes, katinggaleun di Jĕroesalem; koe Joesoep sarta koe iboena hanteu kaoeninga. 44 'Ari raosna, jen andjeunna patjampoer djeung batoer-batoer laleumpang; manana angkatna dongkap kana lalampahan sapoë, barina nejangan ka koela-45 wargana sarta ka kawawoehanana. 'Sarehna hanteu kapĕndak, ladjĕng maroelih 46 deui ka Jĕroesalem, bari nejangan. 'Ari geus kitoe, sanggeus meunang tiloe poë, moerangkalih teh kapĕndak di djĕro kabah, keur tjalik di tĕngaheun goeroe-goeroe, bari ngareungeukeun sarta naros 47 ka darinja. 'Ari sakabeh djalma noe ngadarenge [b] pada mĕlĕngĕk koe pangartosanana djeung pangwalonanana. 48 'Barang iboe-ramana ningali, kageteun. Ladjĕng njaoer iboena ka Jesoes: Naha ĕneng! wĕt koe naon ĕneng geus milampah ka iboe-rama anoe kitoe pĕtana? Masing njaho, rama ĕneng djeung iboe geus nejangan ĕneng bari nalangsa 49 pisan. 'Ladjĕng ngawangsoel ka iboe-ramana: Koe naon nejangan koering? Koetan tatjan oeninga, [c] jen koering 50 koedoe aja di noe Rama koering? 'Dĕmi iboe-ramana hanteu hartoseun ka eta kasaoeranana, noe disaoerkeun ka aran-51 djeunna. 'Geus kitoe moelih sasarĕngan djeung iboe-ramana; tidinja soemping ka Nasaret, sarta ngesto ka iboe-ramana. [d] Ari koe iboena eta sagala pĕrkara disimpĕn dina manahna.

a 2 Moesa 23 : 14—17. *b* Mat. 7 : 28; p. 4 : 22. *c* Joh. 4 : 34. *d* p. 1 : 19.

52 Ladjĕng Jesoes teh [a] tambah-tambah kaoeningaänana, sarta ngagĕngan, djeung ditambah sih-koernija ti Allah djeung ti manoesa.

a p. 1 : 40.

PASAL 3.

Mangsa kalima-wĕlas taoenna djoemĕnĕng praboe Tiberioes, mangsa [a] Pontioes Pilatoes djĕnĕng goepĕrnoer di Joedea, djeung [b] Herodes djĕnĕng bopati di Galilea, sarta Pilipoes saderekna djĕnĕng bopati di Itoerea djeung di tanah Trakonitis, sarta Lisanias djĕnĕng 2 bopati di Abilena, 'keur mangsa [c] Annas djeung Kajapas djĕnĕng panghoeloe agoeng, harita aja pangandika Allah ka Johannes poetra Djakaria, [d] keur aja 3 di tĕgal lĕga teja. 'Tidinja [e] Johannes soemping ka tanah sakoeriling tji Jordan, sarta ngoewarkeun pangbanjoe pĕr-4 tobat pikeun ngahampoera dosa. 'Sapĕrti noe geus dioengĕlkeun dina kitab pilahir nabi Jĕsaja, kijeu lahirna: [f] Aja sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga kijeu: Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura ngalĕmpĕngkeun djalan-dja-5 lan andjeunna. 'Sakoer lĕbak-lĕbak bakal disaeuran, sarta sakabeh goenoeng djeung pasir bakal dihandapkeun; ari noe belot bakal djadi lĕmpĕng, sarta

noe garokgek bakal djadi djalan rata. 6 'Djeung [g] saniskara daging bakal narendjo kasalamĕtan Allah. 7 'Ladjĕng Johannes ngalahir ka djalma-djalma, noe daratang hajang dibanjoean koe andjeunna, kijeu lahirna: Eh, anak-anak oraj wĕlang! saha noe geus noedoehkeun ka maraneh njingkiran bĕbĕndoe noe mĕngke datang? 8 'Manana geura ngabaridjilkeun boewah-boewah anoe tĕroes djeung pĕrtobat; djeung maraneh oelah sĕdja ngaromong di djĕro hate: Nja Ibrahim rama aing; karana kami ngabedjakeun ka maraneh, jen Allah ijasaeun ngadjadikeun anak-anak keur Ibrahim tina eta batoe. 9 'Samalah kampak geus disandingkeun dina akar tatangkalan. Nja oenggal-oenggal tangkal, anoe hanteu baroewahan noe hade, tangtoe ditoewar, toeloej dialoengkeun kana seuneu. 10 'Tidinja eta djalma pada naros ka Johannes, kijeu pioendjoekna: [h] Naon anoe koedoe dipigawe koe koering? 11 'Ngawalon Johannes, kijeu lahirna: [i] Saha-saha djalma noe boga badjoe doewa, koedoe bikeun sahidji ka noe hanteu boga; djeung noe boga kahakanan koedoe nja kitoe deui. 12 'Geus kitoe hol daratang [j] toekang tjoeke, pada hajang dibanjoean; ari oendjoekanana ka Johannes: Noen, goeroe! naon anoe koedoe dipigawe koe koering? 13 'Lahiran Johannes ka eta: Oelah menta [k] leuwih ti noe geus ditangtoekeun. 14 'Aja deui pradjoerit noe pada naros ka Johannes, kijeu pioendjoekna: Ari lĕbah koering mah, naon anoe koedoe dipigawe koe koering? Lahiran Johannes ka dinja: [l] Oelah njaroesahkeun ka djalma, djeung oelah ngarajah babandaän djalma, sarta koedoe tjoekoepkeun bajaran maraneh.

a Mat. 27 : 2. *b* Mat. 14 : 1, 3. *c* Joh. 18 : 13; Lal. 4 : 6. *d* p. 1 : 80. *e* Mat. 3 : 1; Mark. 1 : 4. *f* Jĕs. 40 : 3. *g* Jĕs. 52 : 10. *h* Lal. 2 : 37. *i* Jak. 2 : 15, 16; 1 Joh. 3 : 17. *j* Mat. 5 : 46. *k* p. 19 : 8. *l* 3 Moesa 19 : 13.

15 Ari koe sabab eta djalma-djalma teh pada ngarĕp-ngarĕp sarta sarereja pada malikir sadjĕroning hatena moenggoeh Johannes, palangsijang nja eta Kristoes teh, 16 'ladjĕng Johannes ngalahir ka sakabehna, kijeu lahirna: [a] Ari kami mah ngabanjoean soteh ka maraneh koe tjai bae, tatapi bakal soemping anoe langkoeng kawasa ti batan kami; kami hanteu lajak moeka tali taroempah-taroempahna atjan; nja eta noe bakal ngabanjoean ka maraneh koe Roh Soetji djeung koe seuneu. 17 'Ari panangananana njandak njiroena, bakal napi beunang ngirikna; tarigoena bakal dikoempoelkeun kana koedangna, ari hoeoet mah bakal dihoeroe koe seuneu noe teu beunang dipareuman.

a Mat. 3 : 11.

18 Reja deui pĕrkara lijan ti dinja noe diwoeroekkeun koe Johannes, bari ngoewarkeun Indjil ka djalma-djalma. 19 'Tatapi [a] Herodes, bopati teja, sanggeus ditjawad koe Johannes tina pĕrkara Herodias, geureuha saderekna noe ngaran Pilipoes, djeung tina sakabeh lakoelampah noe goreng, anoe sok dipigawe koe Herodes, 20 'toeloej nambahan deui ka eta sakabehna, djalan ngasoepkeun Johannes ka pangberokan.

a Mat. 14 : 3; Mark. 6 : 17.

21 Ari geus kitoe, mangsa djalma-djalma sakabeh keur dibaranjoean teja, [a] ari Jesoes dibanjoean oge, bari nĕnĕda, braj langit moeka; 22 'ladjĕng Roh Soetji loengsoer sapĕrti djapati, nganggo roepa awak, ninggang ka salira andjeunna; sarta aja gĕntra ti langit, pangandikana kijeu: [b] Nja maneh Poetra kami noe kaäsih; maneh noe dipikarĕsĕp koe kami.

a Mat. 3 : 13; Mark. 1 : 9; Joh. 1 : 32. *b* p. 9 : 35.

23 Dĕmi Jesoes teh, mangsa ngamimitian, joeswana antara tiloe poeloeh taoen, sarta [a] dinjaranaän poetra Joesoep, ari Joesoep teh poetra Eli; 24 'Eli poetra Matat, Matat poetra Lewi, Lewi poetra Melki, Melki poetra Janna, Janna poetra Joesoep; 25 'Joesoep poetra Matatias, Matatias poetra Amos, Amos poetra Nahoem, Nahoem poetra Esli, Esli poetra Nagai; 26 'Nagai poetra Maät, Maät poetra Matatias, Matatias poetra Sĕmeï, Sĕmeï poetra Joesoep, Joesoep poetra Joeda; 27 'Joeda poetra Johanan, Johanan poetra Resa, Resa poetra Sĕroebabel, Sĕroebabel poetra Saltiël, Saltiël poetra Neri; 28 'Neri poetra Melki, Melki poetra Adi, Adi poetra Kosam, Kosam poetra Elmodam, Elmodam poetra Er; 29 'Er poetra Joses, Joses poetra Eliëser, Elieser poetra Jorim, Jorim poetra Matat, Matat poetra Lewi; 30 'Lewi poetra Simon, Simon poetra Joeda, Joeda poetra Joesoep, Joesoep poetra Jonan, Jonan poetra Eljakim; 31 'Eljakim poetra Melea,

Melea poetra Mainan, Mainan poetra Matata, Matata poetra Natan, Natan poetra 32 Dawoed; 'Dawoed poetra Isai, Isai poetra Obed, Obed poetra Boas, Boas poetra 33 Salmon, Salmon poetra Nahson; 'Nahson poetra Aminadab, Aminadab poetra Ram, Ram poetra Hesron, Hesron 34 poetra Peres, Peres poetra Joeda; 'Joeda poetra Jakoeb, Jakoeb poetra Ishak, Ishak poetra Ibrahim, Ibrahim poetra 35 Terah, Terah poetra Nahor; 'Nahor poetra Sĕroeg, Sĕroeg poetra Rĕhoe, Rĕhoe poetra Peleg, Peleg poetra Eber, Eber 36 poetra Selah; 'Selah poetra Kenan, Kenan poetra Arpaksad, Arpaksad poetra Sem, Sem poetra Enoh, Enoh poetra 37 Lamek; 'Lamek poetra Mĕtoesalah, Mĕtoesalah poetra Hanok, Hanok poetra Jared, Jared poetra Mahalalel, Mahalal- 38 el poetra Kenan; 'Kenan poetra Enos, Enos poetra Set, Set poetra Adam, Adam [b] poetra Allah.

a p. 4 : 22. *b* 1 Moesa 5 : 1.

PASAL 4.

Ari Jesoes, pinoeh koe Roh Soetji, angkat deui ti tji Jordan; [a] ladjĕng 2 koe Roh ditjandak ka tĕgal lĕga. 'Geus kitoe digoda koe Iblis, opat poeloeh poë lilana; sarta hanteu pisan barangtoewang dina poë eta. Sanggeus toetoep 3 poëna, palajeun toewang. 'Tidinja Iblis teh oendjoekan ka Jesoes kijeu: Lamoen ĕnja andjeun Poetra Allah, geura pi- 4 warang eta batoe sina djadi roti. 'Ari Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [b] Manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening koe oenggal-oeng- 5 gal pangandika Allah. 'Geus kitoe koe Iblis dibawa ka sahidji goenoeng anoe loehoer, sarta ditoedoeh-toedoehkeun ka sakabehna karadjaän alam-doenya 6 dina sakitjeup-mata bae; 'bari Iblis oendjoekan kijeu: Ari sakabehna kawasa eta djeung kamoeljaänana koe kaoela dek disanggakeun ka andjeun; karana [c] geus disĕrahkeun ka kaoela, sarta koe ka- 7 oela dibikeun ka saha bae tjopna. 'Koe sabab eta, lamoen andjeun kĕrsa njĕmbah ka kaoela, eta sadajana teh bade 8 kagoengan andjeun. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geura los ti kami, Setan; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [d] Maneh koedoe njĕmbah ka Pangeran, Allah maneh, djeung koedoe ngabakti ngan woeng- 9 koel ka andjeunna bae. 'Geus kitoe Jesoes koe Iblis dibawa ka Jĕroesalem, sarta diteundeun di poentjak kabah, bari oendjoekan kijeu: Lamoen ĕnja andjeun Poetra Allah, tjik, geura ngarag- 10 ragkeun andjeun ti dijeu; 'karana geus dioengĕlkeun dina Kitab, [e] jen Pangeran bakal nimbalan ka para malaikatna tina pĕrkawis andjeun, soepaja pada nga- 11 raksa ka andjeun, 'sarĕng soepaja njarangga ka andjeun, sangkan dampal andjeun oelah koengsi tigasroek kana 12 batoe. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geus ditimbalkeun kijeu: [f] Maneh oelah dek njoba ka Pa- 13 ngeran, Allah maneh. 'Sanggeus Iblis mejakkeun sakabehna gogoda teh, toeloej njingkir ti Jesoes rada lila.

a Mat. 4 : 1; Mark. 1 : 12. *b* 5 Moesa 8 : 3. *c* Joh. 14 : 30; 2 Kor. 4 : 4. *d* 5 Moesa 6 : 13. *e* Djab. 91 : 11. *f* 5 Moesa 6 : 16.

14 Tidinja [a] Jesoes moelih deui ka Galilea koe kawasa Roh; sarta kaoewaraerkeun di sakoeriling tanah eta kabeh. 15 'Djeung sok ngawoeroek dina masigit-masigit eta djalma, bari diparoedji koe sakabeh.

a Mat. 4 : 12; Mark. 1 : 14; Lal. 10 : 37.

16 Tidinja [a] Jesoes soemping ka [b] Nasaret, oeroet dimemenanana; sarta koemaha bijasana di poë sabat teh, tjalik ka masigit, ladjĕng ngadĕg, kĕrsana dek 17 ngaos. 'Geus kitoe ka andjeunna disanggakeun kitab nabi Jĕsaja; ari geus diboeka kitab teh, mĕndakan djadjaran 18 [c] anoe disĕratkeun kijeu oengĕlna: 'Roh Pangeran linggih di kami, reh kami dilisahan koe Pangeran; sarta dipiwarang ngoewarkeun Indjil ka noe malarat, djeung njageurkeun ka noe peupeus ha- 19 tena; 'dipiwarang ngoewarkeun ka sakitan-sakitan dileupaskeun, djeung ka noe marĕrĕm bakal narendjo; dipiwarang ngaleupaskeun noe raripoeh, sina mĕrdika; dipiwarang ngoewarkeun [d] ta- 20 oen kasoekaän Pangeran. 'Sanggeus Jesoes ngagoeloengkeun eta kitab, diparinkeun ka mĕrĕbot, ladjĕng tjalik. Ari sakabeh djalma noe di masigit 21 teja pada mĕntjrong ka andjeunna. 'Tidinja mimiti ngalahir ka eta djalma kijeu: Waktoe ajeuna eta toelis teh 22 boekti, kadenge koe maraneh. 'Geus kitoe sakabehna pada ngalĕrĕsan ka Je-

soes, bari hereraneun koe tina ngareunah pilahir, anoe ka loewar ti lambĕjna; ari ngaromongna: [e] Naha eta teh koetan 23 lain poetra Joesoep? 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka darinja: Meureun maraneh dek njarĕboetkeun ka kami koe babasan teja: Ah doekoen! geura njageurkeun bae ka diri sorangan; sakabehna noe geus djadi [f] di Kapernaoem, anoe geus kadenge koe koela, eta pigawe deui di 24 dijeu, di nagara asal maneh. 'Lahiranana deui: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, jen taja nabi hidji-hidji atjan 25 noe dipikasoeka di nagara asalna. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh saĕnjaĕnjana: keur djaman Elias di bangsa Israil reja pisan randa; [g] harita langit noetoep bae tiloe taoen gĕnĕp boelan lilana, datang ka patjĕklik kabina-bina 26 sakoerilingna tanah. 'Dĕmi Elias teh hanteu dipiwarang ka eta randa hidjihidji atjan, ngan ka nagara Sarpat, di 27 tanah Sidon, ka hidji randa. 'Djeung deui keur djaman nabi Elisa di bangsa Israil reja pisan djalma noe kasakit lepra; hanteu aja hidji-hidji atjan noe dibĕrĕsihan, ngan [h] Naäman, oerang Sam 28 teja. 'Ari geus kitoe sakabeh djalma noe di masigit teja pada ambĕkeun ka- 29 bina-bina, eukeur ngadarenge eta. 'Tidinja narangtoeng, seug pada ngadjongklokkeun Jesoes ti djĕro nagara, sarta diiringkeun ka poentjak goenoeng anoe dipĕrnahan nagarana, sĕdjana dek di- 30 ragragkeun. 'Tatapi Jesoes angkat, molopos bae ka tĕngahna eta djalma.

a Mat. 13 : 54; Mark. 6 : 1. *b* p. 2 : 51. *c* Jĕs. 61 : 1. *d* 3 Moesa 25 : 10. *e* Joh. 6 : 42. *f* Mat. 4 : 13. *g* 1 Radj. 17 : 1. *h* 2 Radj. 5.

31 Geus kitoe Jesoes [a] soemping ka nagara Kapernaoem, di tanah Galilea; ladjĕng ngawoeroek ka djalma-djalma di poë sa- 32 bat. 'Ari djalma teh [b] pada reuwaseun koe tina piwoeroekna; karana pilahirna koe 33 kawasa. 'Dĕmi di masigit aja hidji djalma noe kaäsoepan setan nadjis; eta nga- 34 gĕro sarta bĕdas sorana, 'pokna: Adoeh, Jesoes, [c] oerang Nasaret! andjeun aja pĕrkawis naon ka koering? Koemaha andjeun soemping teh bade ngaroeksakkeun ka koering sadaja? Koering geus tĕrang ka andjeun, jen andjeun 35 teh Kasoetji Allah. 'Tidinja eta disaoeran koe Jesoes, kijeu lahirna: Geura repeh, sarta ka loewar ti eta djalma. Geus kitoe setan teh ngabeubeutkeun eta djalma ka tĕngah-tĕngah, bari toeloej ka loewar, hanteu pisan njotjengan 36 ka manehanana. 'Dĕmi sakabeh djalma teja pada mĕlĕngĕk, sarta ngaromong djeung batoerna, pokna: Pilahir naon eta teh, wĕt kalawan kawasa djeung matihna eta miwarang ka soekma na- 37 djis, datang ka ka laloewar? 'Ari pĕrkara Jesoes kaoewar-aerkeun ka sakabeh nagara sakoeriling tanah eta teja.

a Mat. 4 : 13; Mark. 1 : 21. *b* Mat. 7 : 28; Joh. 7 : 46. *c* p. 18 : 37.

38 Geus angkat Jesoes ti masigit, [a] ladjĕng tjalik ka imah Simon. Ari mitoha Simon awewe keur moerijang bangĕt pisan; toeloej dipangnĕdakeun ka Jesoes. 39 'Ladjĕng koe salirana dilanggoekan, bari njeuseul ka moerijang teh; geus kitoe moerijangna oendoer ti eta awewe; harita keneh hoedang, seug ngalalajanan ka tatamoe-tatamoena. *a* Mat. 8 : 14; Mark. 1 : 29.

40 Ari [a] geus soeroep panon-poë, sakoer noe barogaeun djalma gĕring koe roeparoepa panjakit, pada njanggakeun eta ka Jesoes; ladjĕng hidji-hidji djalma teh ditoempangan panangan, ditjala- 41 geurkeun. 'Aja deui setan-setan ka loewar ti loba djalma, bari pada ngagĕro, pokna: [b] Nja andjeun teh Kristoes, Poetra Allah! Ladjĕng koe Jesoes diseuseul, hanteu diwidian lemek, sabab njarahoëun jen andjeunna teh Kristoes.

a Mat. 8 : 16; Mark. 1 : 32. *b* Mark. 3 : 11.

42 Barang [a] braj beurang Jesoes ka loewar, angkat ka ĕnggon noe djĕmpe; geus kitoe djalma-djalma pada nejangan andjeunna;. ari geus daratang ka pajoeneunana, toeloej Jesoes diarandĕg, 43 soepaja oelah waka ladjĕng. 'Tatapi Jesoes ngalahir ka eta djalma: Kami koedoe ngoewarkeun deui Indjil tina karadjaän Allah ka nagara-nagara noe sedjen; karana nja eta mana kami dipi- 44 warang. 'Ladjĕng bae ngawoeroek di masigit-masigit tanah Galilea. *a* Mark. 1 : 35.

PASAL 5.

Ari geus kitoe, hidji mangsa djalma-djalma ngarangsĕg ka Jesoes, pada hajangeun ngadengekeun ka pangandika Allah; harita andjeunna keur ngadĕg 2 di sisi laoet Genesaret. 'Tidinja ningali doewa parahoe, noe aja di sisi laoet; ari palikana geus taroeroen, keur ngopjak-

3 ngopjak heurapna. 'Ladjĕng nitihan ka parahoe noe hidji, bogana Simon, sarta moendoet ka Simon parahoe dianggangkeun saeutik ti darat; seug linggih, bari ngawoeroek ka eta djalma-djalma ti djĕ-
4 ro parahoe teja. 'Sanggeus liren ngawoeroekna, Jesoes ngalahir ka Simon: [a] Parahoe padjoekeun ka noe djĕro, toeloej roengkoepkeun heurap maraneh,
5 geura ngala laoek. 'Ngawangsoel Simon, kijeu wangsoelanana: Noen Goeroe! simkoering sapeupeuting geus pada migawe, hanteu kenging naon-naon; nanging ajeuna aja timbalan andjeun, mangga simkoering sĕdja ngaroengkoepkeun heu-
6 rap. 'Dĕmi geus diroengkoepkeun, laoek loba katjida noe karoengkoep, datang ka
7 bĕdah heurapna.'Tidinja ngagoepajan ka batoerna, noe dina parahoe hidji deui, soepaja datang ngabarantoean. Geus kitoe daratang, pada ngeusian parahoe
8 doewanana, datang ka dek kalĕm. 'Barang katendjo koe Simon Petroes, brĕk mĕndĕk kana dĕkoe Jesoes, bari mioendjoek: Noen Goesti! moegi angkat ti simkoering; karantĕn simkoering teh
9 djalma gadoeh dosa. 'Wantoe Simon teh djeung sakabeh batoer-batoerna pada reuwaseun liwat saking, koe beubeuna-
10 nganana laoek teja. 'Nja kitoe deui Jakoboes djeung Johannes, poetra Sĕbĕdeoes, anoe djadi batoer Simon. Ladjĕng Jesoes ngalahir ka Simon: Montong sijeun-sijeun; ti watĕs ajeuna mah maneh
11 [b] pingalaeun djalma. 'Tidinja koe eta djalma parahoena dika-daratkeun; toeloej [c] saniskarana ditaringgalkeun, seug ngariring ka Jesoes. *a* Joh. 21 : 6.
b Jĕr. 16 : 16; Mat. 4 : 19. *c* p. 18 : 28.

12 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur linggih dina hidji nagara, kabĕnĕran di dinja [a] aja hidji djalma noe pinoeh awakna koe lepra. Barang beh nendjo ka Jesoes, heug soedjoed, bari nĕnĕda, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! manawi kĕrsa, andjeun noe ijasa ngabĕrĕsihan
13 diri djisimkoering. 'Enggal Jesoes njodorkeun panangan, njandak ka eta djalma, bari ngalahir: Kami teh daek; heug maneh geura bĕrĕsih. Sapada-harita lĕs
14 leprana teh leungit. 'Ladjĕng Jesoes miwarang ka eta djalma, jen oelah bebedja ka saha-saha; sarta koedoe leumpang, lahiranana, tingalikeun diri maneh ka panghoeloe, bari bakti koe sabab maneh geus dibĕrĕsihan, koemaha noe geus didawoehkeun koe Moesa, soepaja eta
15 djadi saksi ka darinja. 'Sanadjan kitoe ge Jesoes tambah-tambah kaoetarakeun bae; sarta loba pisan djalma noe karoempoel, pada hajangeun ngoepingkeun ka andjeunna, djeung hajang ditjalageur-
16 keun tina kasakit-kasakitna. 'Tatapi ari Jesoes njingkahan ka tĕgal lĕga, ladjĕng nĕnĕda. *a* Mat. 8 : 2; Mark. 1 : 40.

17 Ari geus kitoe, dina hidji poë mangsa eta Jesoes keur ngawoeroek, sarta aja ahli-ahli parisi djeung goeroe-goeroe toret, noe geus daratang ti oenggal-oenggal desa di tanah Galilea djeung Joedea, kitoe deui ti Jĕroesalem; sarta aja kawasa ti Pangeran, pikeun njageurkeun
18 ka eta djalma-djalma. 'Tidinja [a] beh noe marawa hidji djalma djingdjingeun, dibawana dina kasoer, sarta nejangan djalan keur ngasoepkeun eta djalma ka djĕro, sĕdjana dek dikĕdĕngkeun di pa-
19 joeneun Jesoes. 'Ana hanteu manggih djalan keur ngasoepkeun, koe bawaning loba djalma, seug naraek ka hateup imah; sanggeus moekakeun oebin, toeloej noe djingdjingeun teh dioeloer djeung kasoerna ka tĕngah-tĕngahna, ka
20 pajoeneun Jesoes. 'Barang ningali Jesoes eta kapĕrtjajaänana, ladjĕng ngalahir ka djalma teh: Eh djalma! [b] dosa-
21 dosa maneh geus dihampoera. 'Tidinja ahli kitab djeung ahli parisi teja mimiti malikir, kijeu pokna: Saha eta teh, bĕt ngagorengkeun ka Allah? Saha noe bisa ngahampoera dosa, ngan Allah njalira
22 bae? 'Ari Jesoes teh [c] oeningaeun kana palikiranana; ladjĕng ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Naon anoe dipiki-
23 ran sadjĕro hate maraneh? 'Babari mana, ngomong: Dosa-dosa maneh geus dihampoera; djeung ngomong: Geura hoedang,
24 toeloej leumpang? 'Tatapi soepaja maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh boga kawasa di boemi pikeun ngahampoera dosa (ladjĕng ngalahiran ka noe djingdjingeun teja): Kami nitah ka maneh: geura hoedang, pangkoe kasoer maneh,
25 toeloej moelang ka imah maneh. 'Sapada-harita eta teh hoedang di hareupeun djalma loba; toeloej mangkoe kasoer oeroet ngĕdĕngna, seug indit moelang
26 ka imahna, bari moedji ka Allah. 'Ari

sakabeh djalma pada mělěngěk, bari ngagoengkeun ka Allah, sarta sarijeuneun kabina-bina; ari aromongna: Poë ijeu oerang geus pada nendjo pěrkara noe aheng katjida. [a] Mat. 9:1; Mark. 2:3. [b] p. 7:48. [c] p. 6:8; 9:47.

27 Sanggeus kitoe Jesoes angkat; [a] tidinja ningali hidji toekang tjoeke, ngaranna Lewi, keur dijoek di panjoekeanana; ladjěng ngalahir ka dinja: Geura 28 ngiring ka kami. 'Seug koe Lewi ditinggalkeun sakabehna, bari toeloej indit, 29 ngiring ka Jesoes. 'Geus kitoe Lewi teh mestakeun rosa pisan ka Jesoes dina imahna pribadi; sarta [b] loba pisan toekang tjoeke djeung djalma noe sedjen 30 pada miloe ngarijoeng. 'Ari ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi anoe di darinja pada ngageunggeureuhkeun ka moerid-moerid Jesoes, aromongna: Naha maraneh njatoe-nginoem babarěngan djeung toekang tjoeke sarta djeung 31 djalma noe daroraka? 'Ladjěng Jesoes ngawalon ka eta djalma, kijeu lahirna: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekoenan, ngan anoe garěring bae. 32 'Pangdatang kami teh [c] lain pikeun njaoer anoe balěněr, nja njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. [a] Mat. 9:9; Mark. 2:14. [b] p. 15:1. [c] p. 19:10.

33 Toeloej aroendjoekan ka Jesoes kijeu: [a] Koe naon noe mawi moerid-moerid Johannes sok paroewasa sarěng salat, nja kitoe deui moerid-moerid ahli parisi, ari moerid-moerid andjeun mah sok da- 34 lahar-leueut bae? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari batoer-batoer panganten beunang dititah poewasa koe maraneh, salilana direudjeungan koe pa- 35 nganten teh? 'Tatapi pidatangeun mangsa, jen panganten teh geus ditjandak ti maranehanana; nja waktoe harita pada 36 pipoewasaeun teh. 'Ladjěng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma-djalma koe misil, kijeu: Hanteu aja djalma noe nambalkeun lamak tina badjoe weuteuh kana badjoe boeroek; lamoen kitoe mah anoe weuteuh teh njoëhkeun ka noe boeroek, djeung deui panambal tina badjoe noe weuteuh teja hanteu soeroep djeung 37 noe boeroek. 'Kitoe deui hanteu aja djalma noe ngawadahan anggoer anjar kana karoeng koelit boeroek; lamoen kitoe mah anggoer noe anjar teh tangtoe ngabědahkeun kana karoeng koelit teja, toeloej moentjěrat, ari karoeng 38 koelit teh djadi boetoet. 'Běněrna mah ari anggoer noe anjar koedoe diwadahan kana karoeng koelit noe weuteuh, geus 39 kitoe doewanana djadi tarětěp. 'Djeung deui ari djalma noe sok nginoem anggoer heubeul, tara gantjang hajang ka noe anjar, karana kijeu omongna: Měnding noe heubeul. [a] Mat. 9:14; Mark. 2:18.

PASAL 6.

Ari geus kitoe, [a] dina kadoewana poë sabat anoe mimitina, Jesoes angkat, djalanna kana pěpělakan tarigoe; děmi moerid-moeridna pada mipit ranggeuja- 2 nana, digelang, seug didalahar. 'Ari ahliahli parisi noe sawareh ngaromong kijeu: Koe naon maraneh noe matak migawe anoe hanteu kawidian dipigawe di poë 3 sabat? 'Ladjěng Jesoes ngawalon ka ahli-ahli parisi teh, kijeu lahirna: Naha maraneh tatjan ngadji tjaritalalampahan Dawoed, keur mangsa palajeun dahar, 4 kitoe deui batoer-batoerna? 'Nja lampahna asoep ka gědong Allah teja, njandak eta roti tingalieun, toeloej didahar sakali, djeung dipaparinkeun ka batoerbatoerna; padahal eta roti hanteu widi didahar, ngan koe para panghoeloe bae? 5 'Ngalahir deui Jesoes ka eta djalma teh: Nja Poetra manoesa noe moerba ka poë sabat keneh. [a] Mat. 12:1; Mark. 2:23.

6 Ari geus kitoe, dina hidji poë sabat anoe sedjen [a] Jesoes tjalik ka masigit, ladjěng ngawoeroek. Di dinja aja hidji djalma noe kemper leungeunna ti katoe- 7 hoe. 'Ari ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi [b] pada ngawaskeun ka Jesoes, soegan rek njageurkeun dina poë sabat; bawaning hajang manggih baris ngělak- 8 keun andjeunna. 'Tatapi Jesoes [c] tingalieun ka palikiranana; ladjěng ngalahir ka djalma noe kemper leungeunna teh: Geura hoedang, toeloej nangtoeng di těngah. Geus kitoe hoedang, seug nang- 9 toeng. 'Ladjěng Jesoes ngalahir ka djalma noe reja teja: Kami rek nanjakeun ka maraneh: mana noe kawidian di poë sabat, njijeun anoe hade, atawa njijeun noe goreng? njalamětkeun ka sahidji 10 djalma, atawa ngaroeksakkeun? 'Tidinja roeroet-reret ka sakabehna, bari ngalahir ka eta djalma teja: Tjing, geura

sodorkeun leungeun maneh! Pek dilampahkeun; toeloej eta leungeunna diwaloejakeun, tjageur tjara leungeun hidji deui. 11 'Geus kitoe pada edan-edanan sararewoteunana, sarta raragěman djeung batoer-batoer, Jesoes rek dikoemahakeun.

a Mat. 12 : 9; Mark. 3 : 1. *b* p. 14 : 1. *c* p. 5 : 22.

12 Ari geus kitoe, dina mangsa eta ladjěng Jesoes [a] angkat ka goenoeng, bade něněda; ari panědana ka Allah sapeupeuting djěpoet. 13 'Děmi geus beurang, Jesoes njaoer moerid-moeridna; ladjěng milih doewa wělas, koe andjeunna eta 14 disěbatkeun oge rasoel; 'nja eta Simon, koe andjeunna eta disěbatkeun oge Petroes; djeung Andreas saderekna, Jakoboes djeung Johannes, Pilipoes djeung 15 Bartolomeoes; 'Mateoes djeung Tomas, Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Simon 16 noe katělah Selotes; 'Joedas poetra Jakoboes, djeung Joedas Iskariot, anoe 17 djadi ngahijanat. 'Sanggeus loengsoer ti goenoeng sasarěngan djeung moerid, ladjěng Jesoes ngaděg di ěnggon noe rata; [b] salobana moerid-moerid pada araja, kitoe deui mangpirang-pirang djalma ti sakoeriling Joedea, djeung ti Jěroesalem, sarta ti basisir Tiroes djeung Sidon, 18 'noe geus daratang sědja ngadengekeun ka Jesoes, sarta soepaja ditjageurkeun tina panjakit-panjakitna; kitoe deui noe dihareureujan koe soekma-soekma nadjis; toeloej pada ditjageurkeun. 19 'Ari eta sakabeh djalma harajangeun njabak ka Jesoes; karana [c] ka loewar karamatna, datang ka ditjageurkeun eta sakabehna.

a Mat. 10 : 2; Mark. 3 : 13. *b* Mark. 2 : 15. *c* Mark. 5 : 30.

20 Ladjěng Jesoes tjěngkat, ningali ka moerid-moerid, sarta ngalahir: [a] Salamět maraneh anoe malarat; karana nja maraneh noe pibogaeun karadjaän Allah. 21 'Salamět maraneh [b] anoe langlajeuseun mangsa ajeuna; karana nja maraneh noe bakal diseubeuhan. Salamět maraneh anoe tjeurik mangsa ajeuna; karana nja 22 maraneh noe bakal seuri. 'Salamět maraneh, lamoen dipikageuleuh koe djalma-djalma, sarta lamoen dipisahkeun, djeung dihina-hina, sarta lamoen ngaran maraneh dipitjeun sapěrti noe nadjis, 23 koe sabab tina Poetra manoesa. 'Mangsa harita [c] masing saroeka sarta barerag; karana, masing njaho, pigědeëun gandjaran maraneh di sawarga; karana karoehoen-karoehoen maranehanana geus milampah ka para nabi tjara noe kitoe 24 pětana. 'Sabalikna [d] pitjilakaeun maraneh anoe baleunghar! karana maraneh 25 teh geus meunang kasěnangan diri. 'Pitjilakaeun maraneh anoe geus sareubeuh! karana [e] maraneh teh bakal langlajeuseun. Pitjilakaeun maraneh anoe sareuri mangsa ajeuna! karana maraneh teh bakal nalalangsa djeung tjareurik. 26 'Pitjilakaeun maraneh, lamoen diaralěm koe sakabeh djalma! karana karoehoen-karoehoen maranehanana geus milampah ka nabi noe paralsoe tjara noe kitoe pětana.

a Mat. 5 : 3. *b* Wahj. 7 : 16, 17. *c* Lal. 5 : 41. *d* Jak. 5 : 1. *e* Jěs. 65 : 13; Jak. 4 : 9.

27 Tatapi [a] woeroek kami ka maraneh anoe ngadenge: koedoe njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh; koedoe migawe kahadean ka noe geuleuh ka maraneh; 28 'koedoe [b] ngaběrkahan ka noe njapa ka maraneh, djeung pangnarědakeun ka 29 noe neungteuinganan ka maraneh. 'Ari [c] ka noe nampiling ka pipi maneh noe sabeulah, sodoran noe sabeulah deui; sarta ari noe njokot haroedoem maneh, oelah dihalangan njokot deui badjoe. 30 'Berean [d] ka oenggal-oenggal djalma noe menta ka maneh; sarta oelah rek dipenta deui ka noe geus njokot banda 31 maneh. 'Djeung [e] sakoemaha kahajang maraneh, djalma-djalma milampahkeun ka diri maraneh, koedoe kitoe maraneh ge nja milampahkeun ka djalma-djalma. 32 'Sarta [f] lamoen maraneh njaäh ka noe njaäh ka diri maraneh, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge pada njaäheun ka noe njaäh 33 ka maranehanana. 'Djeung deui lamoen maraneh migawe kahadean ka noe migawe kahadean ka diri maraneh, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge pada migawe noe 34 kitoe pětana. 'Sarta lamoen maraneh ngindjeumkeun ka djalma ngarěp-ngarěp moelang deui, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge sok ngindjeumkeun ka djalma doraka, soepaja katampa sakoemaha ngindjeumna. 35 'Sabalikna koedoe pada njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh, sarta koedoe migawe kahadean; djeung ngindjeumkeun oelah pisan ngarěp-ngarěp

balĕsan. Lamoen kitoe mah gandjaran maraneh bakal gĕde, [g] sarta maraneh pidjadieun poetra noe Langkoeng Agoeng; karana andjeunna nja moerah ka djalma noe euweuh panarimana, 36 djeung ka noe goreng. 'Koe sabab eta, maraneh koedoe wĕlasan, sapĕrti kawĕ- 37 lasan Rama maraneh. 'Papatjoewan [h] oelah rek ngahoekoeman, mangke maraneh moal dihoekoeman. Oelah rek njapa, mangke maraneh moal disapa. Koedoe ngaleupaskeun, mangke maraneh 38 dileupaskeun. 'Koedoe barangbere, [i] mangke maraneh diberean deui; takĕran anoe beunang moetjoengkeun, nja didĕdĕt, nja digĕdagkeun, nja leber, bakal dibikeun kana lahoenan maraneh; karana koe takĕran, noe dipake nakĕran koe maraneh, mangke ka maraneh ditakĕrkeun deui. *a* Mat. 5 : 44. *b* p. 23 : 34. *c* Mat. 5 : 39. *d* 5 Moesa 15 : 7. *e* Mat. 7 : 12. *f* Mat. 5 : 46. *g* Mat. 5 : 45. *h* Mat. 7 : 1. *i* 2 Kor. 9 : 6.

39 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka eta djalma, kijeu: [a] Naha djalma noe lolong bisa noengtoen ka noe lolong deui? na moal tigoebrag doewanana 40 ka soesoekan? 'Ari [b] moerid mah moal ngoengkoelan ti batan goeroena; tatapi oenggal-oenggal moerid noe geus antek mah, tangtoe mapakan ka goeroena. 41 'Djeung naha mana [c] maneh nendjo tatal, noe dina panon doeloer maneh, ari balok, noe dina panon maneh sorangan mah, teu 42 karasa koe maneh? 'Koemaha maneh bisa ngomong ka doeloer maneh: Eh doeloer! maäp, koe kaoela dipanglaänkeun tatal, noe aja dina panon; ari balok, noe aja dina panon maneh sorangan mah, teu katendjo koe maneh? Eh, djalma noe poera-poera! laänan heula balok, noe aja dina panon maneh; kakara toeloej mĕtjak-mĕtjak ngalaän tatal, noe aja dina 43 panon doeloer maneh. 'Karana [d] moal hade eta tangkal, anoe boewahan noe goreng; sarta moal goreng eta tangkal, 44 anoe boewahan noe hade. 'Karana oenggal-oenggal tangkal kanjahoan tina boewahna sorangan. Karana moal mĕtik boewah kondang tina tangkal tjoetjoek, sarta moal ngala boewah anggoer tina 45 tangkal hareueus. 'Ari [e] djalma noe hade ngabidjilkeun kahadean tina banda hate noe hade; kitoe deui djalma noe goreng ngabidjilkeun kagorengan tina banda hate noe goreng; [f] karana panglemekna biwir koe tina kaleberan hate.

a Mat. 15 : 14. *b* Joh. 13 : 16. *c* Mat. 7 : 3. *d* Mat. 7 : 17; 12 : 33. *e* Mat. 12 : 35. *f* Mat. 12 : 34.

46 Naha maraneh [a] mana sok njarĕboet ka kami: Goesti! Goesti! tatapi maraneh teu milampah anoe diwoeroekkeun koe 47 kami? 'Saha-saha noe datang ka kami sarta ngadengekeun pangwoeroek kami, djeung dilampahkeunana, eta kami teh ka maraneh rek noedoehkeun kana pi- 48 ibarateunana. 'Ari eta teh ibarat djalma noe njijeun imah; geus kitoe ngali sarta didjĕroan, toeloej njijeun padĕmen dina batoe karang. Mangsa keur tjaäh, tjai teh ngadoepak kana eta imah, hanteu bisa ngobahkeun, sabab diadĕgkeun dina 49 batoe karang. 'Sabalikna anoe ngadenge, hanteu ngalampahkeun, nja eta ibarat djalma noe njijeun imah dina taneuh, hanteu make padĕmen; ari tjaäh teh ngadoepak kana eta imah, harita ge roeboeh, wani ngagoeloegoer pangroeboehna eta imah. *a* Mat. 7 : 21.

PASAL 7.

Sanggeus parantos sakabeh pilahirna, noe didarengekeun koe djalma-djalma teja, [a] ladjĕng Jesoes soemping ka Ka- 2 pernaoem. 'Aja hidji badega kapala sĕrdadoe, gĕring sarta dek paeh; ari kapala teja njaäheun pisan ka eta badegana. 3 'Pedah geus meunang bedja pĕrkara Jesoes, toeloej miwarangan kokolot-kokolot oerang Jahoedi ngadareuheusan ka Jesoes, ngahatoeranan linggih bade nja- 4 geurkeun badegana. 'Ari geus darongkap eta kokolot ka Jesoes, panoenoehoenna bangĕt pisan; aroendjoekanana kijeu: Kapala teh pantĕs ditoeloeng koe adjĕ- 5 ngan. 'Karana njaäheun ka bangsa oerang, sarĕng geus mangmidamĕlkeun 6 masigit bade oerang dijeu. 'Geus kitoe Jesoes angkat djeung kokolot teja. Mangsa geus rada deukeut ka imahna, toeloej kapala teh miwarangan ka Jesoes sobat-sobatna, sarta pioendjoekna kijeu: Noen Goesti! montong ngewĕdkeun andjeun; karantĕn simkoering hanteu sae pisan dilinggihan nja rorompok 7 koe andjeun. 'Kitoe poerwana simkoering roemaos teu pantĕs ngadeuheusan koe maneh; ngan moegi-moegi nimbalan koe sakĕtjap bae, eta badega simkoering

8 tinangtos tjageur. 'Karantĕn simkoering ge di bawah anoe kawasa, sarĕng gadoeh sĕrdadoe noe ditjangking koe simkoering. Oepantĕn simkoering marentah ka saoerang: Geura leumpang, seug leumpang; sarĕng ka saoerang deui: Geura ka dijeu, seug datang; sarĕng ka badega simkoering: Geura eta pigawe, seug di-
9 pigawe. 'Mangsa ngadangoe kitoe, Jesoes heraneun ka eta djalma; ladjĕng malik, bari ngalahir ka djalma-djalma noe ngariring: Kami ngalahir ka maraneh, tjatjakan di bangsa Israil ge kami tatjan manggih kapĕrtjajaän anoe tjara
10 kitoe. 'Dĕmi eta piwarangan teh, sanggeus daratang deui ka imah, toeloej badega noe gĕring teja kasampak geus tjageur. *a* Mat. 8 : 5.

11 Ari geus kitoe, isoekna Jesoes angkat ka hidji nagara noe ngaran Nain; reja moerid noe ngariring, kitoe deui
12 loba pisan djalma. 'Barang dongkap ka deukeut panto nagara, parĕng aja noe ka loewar, ngagotong noe paeh; ari noe paeh teja anak noenggal ti indoengna, anoe randa; loba nakĕr oerang nagara
13 eta noe ngalanteur ka randa teja. 'Mangsa koe Goesti katingali eta randa teh, kalangkoeng-langkoeng wĕlaseunana, sarta ngalahir ka dinja: [a] Oelah tjeurik!
14 'Geus kitoe ngadeukeutan, seug njandak kana pasaran; ari noe ngagotong teh eureun. Ladjĕng ngalahir: Eh oedjang! kami nitah ka maneh: [b] geura hoedang.
15 'Tidinja noe paeh teja toeloej hoedang njanghoendjar, sarta mimiti ngomong. Geus kitoe [c] diselehkeun ka indoengna.
16 'Ari sakabeh djalma teja sarijeuneun, sarta pada ngamoeljakeun ka Allah, aromongna: Mangsa ajeuna di oerang geus djoemĕnĕng hidji nabi noe agoeng, sarta [d] Allah geus ngalajad ka oemat-
17 oematna. 'Dĕmi [e] eta pĕrkara teja kaoewar-aerkeun di Joedea sarta di sakoeriling tanah eta kabeh. *a* p. 8 : 52. *b* p. 8 : 54. *c* 1 Radj. 17 : 23. *d* p. 1 : 68. *e* Mat. 9 : 26.

18 Ari [a] moerid-moerid Johannes ngaroendjoekkeun ka andjeunna sagala pĕr-
19 kara noe tadi teja. 'Geus kitoe Johannes njaoer doewa moerid, seug didjoeroengkeun ka Jesoes, sina marioendjoek kijeu: Nja adjĕngan anoe bakal soemping teja, oetawi koedoe ngantosan anoe
20 sanes deui? 'Mangsa eta djalma geus datang ka pajoeneun Jesoes, toeloej aroendjoekan: Simkoering didjoeroengkeun ka adjĕngan koe Johannes toekang ngabanjoe teja; dipiwarang oendjoekan kijeu: Nja adjĕngan anoe bakal soemping teja, oetawi koedoe ngantosan
21 anoe sanes deui? 'Waktoe harita Jesoes keur njageurkeun loba djalma tina kasakitna, djeung tina kalaraänana, sarta tina kaäsoepanana koe soekma goreng; kitoe deui reja djalma noe lolong dipa-
22 parin njareueung. 'Ladjĕng Jesoes ngawalon ka moerid noe doewa teh, kijeu lahirna: Maraneh geura arindit, oeningakeun bae ka Johannes sakoer noe katendjo djeung noe kadenge koe maraneh; nja eta aja noe lolong njareueung; anoe darejog leumpangna bĕnĕr; anoe lalepra dibĕrĕsihan; anoe torek ngadarenge; anoe paeh dihariroepan;
23 anoe malarat diaroewaran Indjil. 'Sarta salamĕt djalma noe hanteu titadjong ka kami. *a* Mat. 11 : 2.

24 Sanggeusna [a] arindit piwarangan Johannes teh, Jesoes ngamimitian ngalahir ka djalma-djalma tina hal Johannes kijeu: Noe matak maraneh boedal ka tĕgal lĕga teja, narendjo naon? mandjah,
25 anoe loewak-lejok koe angin? 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji djalma noe make papakean lĕmĕs? Saĕnjana, noe make papakean hoeroeng-herang sarta kamĕgahan mah, pangajana di padalĕman
26 radja-radja bae. 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji nabi? Saĕnjana, kami ngalahir ka maraneh: eta malah leuwih pisan ti ba-
27 tan nabi. 'Nja eta noe dioengĕlkeun dina Kitab kijeu teja: [b] Masing nganjahokeun, kami miwarangan saheulaeun maneh malaikat kami, anoe bakal njadijakeun pidjalaneun maneh saheulaeun
28 maneh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: di sakoer-sakoer djalma noe geus didjoeroekeun koe awewe, taja nabi hidji-hidji atjan [c] anoe ngoengkoelan ka Johannes toekang ngabanjoe; tatapi ari noe pangleutikna dina karadjaän Allah mah, eta leuwih ti batan Johannes.
29 'Dĕmi [d] sakabeh djalma noe ngadarengekeun, kitoe deui taroekang tjoeke, pada ngalĕrĕsan ka Allah mangsa dibara-
30 njoean koe pangbanjoe Johannes. 'Tatapi

ari ahli-ahli parisi djeung ahli-ahli toret mah geus narampik ka pangĕrsakeun Allah moenggoeh diri maranehanana, da teu daraekeun dibanjoean koe Jo-
31 hannes. 'Lahiran Goesti: Ari djalma bangsa ajeuna koe kami rek dimisilkeun
32 kana naon? naon oepamana? 'Nja eta oepama baroedak noe darijoek di pasar, sarta silih-gĕroan, kijeu pokna: Dewek geus pada mangnjoelingkeun ka maraneh, tatapi maraneh teu ngigĕl; dewek geus pada mangnjanjikeun ka maraneh koe njanjian nalangsa, tatapi maraneh
33 teu tjeurik. 'Karana Johannes toekang ngabanjoe teh soempingna teu ngadahar roti, teu ngaleueut anggoer; ari tjĕk
34 maraneh: eta teh aja setanan. 'Dĕmi poetra manoesa mah datangna dahar sarta nginoem; ari tjĕk maraneh: Toeh tarendjo, eta mah djalma rĕwog sarta beuki nginoem anggoer, sosobatan djeung toekang tjoeke sarta djeung djalma do-
35 raka. 'Ari kapintĕran teh geus diroedjoekan koe sakabeh anak-anakna.

[a] Mat. 11 : 7. [b] Mat. 3 : 1. [c] p. 1 : 15. [d] Mat. 21 : 32.

36 Tidinja [a] aja hidji ahli parisi, ka Jesoes ngahatoeranan toewang sasarĕngan. Geus kitoe linggih ka imah eta ahli parisi; ladjĕng ngarijoeng dahar.
37 'Ari dina eta nagara aja hidji awewe, djalma doraka; barang njahoëun jen Jesoes keur ngarijoeng dahar dina imah eta ahli parisi, ngadenheus bari mawa hidji boeli-boeli, eusina minjak seungit.
38 'Toeloej nangtoeng di poengkoereun dampal Jesoes, bari tjeurik; geus kitoe pek ngabaseuhan ka dampalna koe tjipanon, [b] sarta disoesoetan koe boeoekna; seug njijoeman ka dampal Jesoes, sarta diminjakan koe minjak seungit
39 teja. 'Mangsa ahli parisi, anoe ngondang ka Jesoes teja, nendjo lalampahan kitoe, [c] heug ngomong sadjĕro hatena, pokna: Eta djalma, lamoen ĕnja nabi, tangtoe njahoëun kana kitoe-kijeuna eta awewe, anoe njabak ka manehanana; karana
40 eta teh djalma doraka. 'Geus kitoe Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka ahli parisi teh: Simon! kaoela rek tjatjarita ka sampejan. Ari pioendjoek Simon: Noen Goeroe! soemangga lahirkeun.
41 '[Ladjĕng ngalahir kijeu]: Aja hidji toekang mihoetangkeun, sarta doewa djalma noe baroga hoetang ka dinja; anoe hidji hoetangna lima ratoes dinar, noe
42 hidji deui lima poeloeh dinar. 'Ari eta djalma hanteu barogaeun keur majar; geus kitoe dibikeun bae ka doewanana teh. Tjik, ajeuna sampejan geura ngadjawab: eta noe doewaän teja mana
43 noe katjida njaäheunana? 'Ngawangsoel Simon, kijeu wangsoelna: Ari rarasaän simkoering mah, nja eta noe dibere panglobana. Lahiran Jesoes: Bĕnĕr eta
44 pamikir sampejan. 'Geus kitoe Jesoes njorejang ka eta awewe, bari ngalahir ka Simon: Na katendjo eta awewe koe sampejan? Kaoela asoep ka imah sampejan, sampejan hanteu mere tjai ka kaoela [d] keur ngoembah soekoe; ari eta mah geus ngabaseuhan soekoe kaoela koe tji-panon, toeloej disoesoetan
45 koe boeoekna. 'Sampejan hanteu njijoem ka kaoela; ari eta mah hanteu pĕtot njijoeman kana soekoe kaoela ti
46 barang asoep ka dijeu. 'Sampejan hanteu [e] ngaminjakan kana sirah kaoela koe minjak; ari eta mah ngaminjakan kana soekoe kaoela koe minjak seungit.
47 'Koe sabab kitoe, kaoela ngalahir ka sampejan: ari eta awewe dosa-dosana noe loba pisan geus dihampoera; karana njaäheunana bangĕt pisan. Ari djalma noe dihampoera ngan saeutik, njaäheu-
48 nana saeutik deui. 'Ladjĕng ngalahir ka awewe teh: [f] Dosa-dosa maneh geus
49 dihampoera. 'Ari noe miloe ngarijoeng seug ngaromong sadjĕro hatena kijeu: Saha eta teh, bĕt ngahampoera dosa?
50 'Ari lahiran Jesoes ka awewe teja: [g] Kapĕrtjajaän maneh geus noeloengan ka maneh; geura moelang bae sarta kasĕnangan.

[a] p. 11 : 37. [b] Joh. 12 : 3. [c] p. 15 : 2. [d] 1 Moesa 18 : 4. [e] Mat. 26 : 7. [f] p. 5 : 20. [g] p. 8 : 48.

PASAL 8.

Sanggeusing kitoe Jesoes angkat [a] ngidĕr nagara-nagara djeung desa-desa, bari ngawoeroek, sarta ngoewarkeun Indjil tina karadjaän Allah, diariring
2 koe noe doewa wĕlas teja, 'djeung koe [b] istri-istri, noe geus ditjageurkeun tina kaäsoepan soekma goreng, sarta tina kasakit-kasakitna; nja eta Maria noe katĕlah Magdalena, - [c] ti eta geus ka
3 loewar toedjoeh setan; 'djeung Johanna, geureuha Koesa, kokolot boemi radja Herodes; sarta Soesanna; djeung reja

deui istri salijan ti eta; pada ngabakti ka Jesoes koe babandaänana. *a* p. 13 : 22. *b* Mat. 27 : 55, 56. *c* Mark. 16 : 9.

4 Mangsa [a] karoempoel djalma loba, sarta datang ti oenggal-oenggal nagara noe ngadareuheusan ka Jesoes, ladjĕng 5 Jesoes ngalahir koe misil, kijeu: 'Aja hidji toekang sĕbar indit ka loewar, dek njĕbarkeun binihna. Mangsa keur njĕbarkeun, sawareh ragragan ka djalan; toeloej katarintjakan, djeung diparatjokan koe manoek awang-awang. 6 'Ari noe sawareh deui ragraganana kana tjadas; toeloej djadi, tatapi teu lila perang, sabab teu meunang tjai. 7 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka tĕngah tjoetjoek-tjoetjoek; dĕmi eta tjoetjoek barĕng djadina, toeloej noe disĕbarkeun teh eungapeun. 8 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka taneuh noe hade; sanggeusna djadi toeloej boewahan, beubeunanganana saratoes patikĕlaneun. Ari Jesoes geus ngalahir kitoe, misaoer deui sarta bĕdas, kijeu: Saha-saha djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe dengekeun. *a* Mat. 13 : 1; Mark. 4 : 1.

9 Geus kitoe [a] moerid-moerid naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen, eta 10 misil koemaha hartosna? 'Ari lahiranana: Maraneh anoe geus dipaparin pinjahoëun ka rasijah karadjaän Allah; tatapi ari ka noe sedjen mah koe misil bae; soepaja [b] masih molotot oge oelah nendjo, masih ngadenge oge oelah nga11 harti. 'Ari eta misil teh kijeu: Ari binih 12 teja, [c] nja eta pangandika Allah. 'Ari noe di djalan teja, nja eta noe ngadengekeun; toeloej datang Iblis, njokot pangandika tina hatena, soepaja oelah koengsi pĕrtjaja djeung oelah disalamĕt13 keun. 'Ari noe dina tjadas teja, nja eta noe ngadengekeun, geus kitoe narima ka pangandika djeung soekana. Dĕmi eta teh hanteu akaran, pĕrtjajana hanteu koengsi lila; mangsa keur aja pang14 goda seug djadi moertad. 'Ari noe ragrag dina tjoetjoek teja, nja eta noe ngadengekeun, sanggeus ti dinja kalipoetan koe karepotan, koe kabeungharan sarta koe kangeunahan doenya, noe matak djadi eungapeun, hanteu datang ka nga15 sakkeun kana boewahna. 'Ari noe dina taneuh noe hade teja, nja eta noe ngadengekeun pangandika, geus kitoe ditĕtĕpkeun dina hate anoe tĕmĕn djeung hade, sarta teu pĕtot-pĕtot boewahan. *a* Mat. 13 : 10; Mark. 4 : 10. *b* Jĕs. 6 : 9, 10. *c* 1 Petr. 1 : 23.

16 Hanteu aja djalma [a] noe njeungeut damar, ditoeroeban koe wadah, atawa diteundeun kolongeun randjang; geus tangtoe diteundeun dina adjoeg, soepaja noe arasoep sina nendjo kana tjaängna. 17 'Karana [b] taja pisan pĕrkara boeni, anoe moal pikataraeun; kitoe deui taja pĕrkara rikip, anoe moal pikatangeneun 18 sarta pinjataeun. 'Sing hade-hade [c] ka pĕtana maraneh nja ngadengekeun; karana saha-saha noe geus boga, tangtoe dipaparin deui; sabalikna ari noe hanteu boga mah, ti eta teh malah-malah bakal ditjandak anoe koe manehna dinjanaän bobogaänana. *a* Mat. 5 : 15; Mark. 4 : 21; p. 11 : 33. *b* p. 12 : 2. *c* Mat. 13 : 12; p. 19 : 26.

19 Geus kitoe [a] iboe Jesoes djeung saderek-saderekna saroemping, tatapi teu bisaeun patĕpang djeung andjeunna, koe 20 bawaning loba djalma. 'Toeloej aja noe ngoeninga, kijeu pioendjoekna: Ari iboe sarĕng saderek-saderek andjeun keur ngaradĕg di loewar, harojongeun tĕpang 21 sarĕng salira andjeun. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Ari indoeng djeung doeloer kami mah, nja eta sakoer [b] noe ngadengekeun ka pangandika Allah, sarta dilampahkeunana. *a* Mat. 12 : 46; Mark. 3 : 31. *b* p. 11 : 28.

22 Ari geus kitoe, [a] dina hidji mangsa Jesoes nitihan kana parahoe, diiring koe moerid-moeridna; ari lahiranana ka moerid-moerid: Hajoe, oerang lajar ka peuntaseun laoet. Sĕmproeng mijang. 23 'Ari eukeur lajar, Jesoes kakoelĕman. Parĕng datang angin riboet ka laoet, dongkap parahoe kalipoetan koe ombak24 ombak, tanwande tiwas. 'Tidinja moerid-moerid njalampeurkeun ka Jesoes; seug andjeunna digoegahkeun, bari aroendjoekan: Adoeh, Goeroe! Goeroe! abdi-abdi rek katiwasan. Ladjĕng Jesoes goegah, sarta njeuseul ka eta angin djeung ka ombak laoet; seug areureun, 25 djadi djĕmpe pisan. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Na di mana kapĕrtjajaän maraneh? Ari eta pada sijeuneun djeung hareraneun, sarta ngaromong djeung batoerna kijeu: Na eta teh djalma naon, wĕt marentah ka angin

djeung ka tjai, moenggah datang ka aranoet bae? [a] Mat. 8:23; Mark. 4:35.

26 Ari lajarna kĕbat [a] ka tanah oerang Gadara, peuntaseun tanah Galilea. 27 Sanggeus loengsoer ka darat, ladjĕng Jesoes kapapag koe hidji djalma, oerang nagara dinja; ari eta teh kaäsoepan setan geus lila katjida; hanteu make papakean, sarta tjitjingna lain dina imah, ngan sok di djĕro astana-astana bae. 28 Barang nendjo ka Jesoes, seug eta djalma djĕdjĕritan, sarta bari soedjoed; toeloej ngagĕro, kijeu pokna: Adoeh, Jesoes, Poetra Allah noe langkoeng agoeng! andjeun aja pĕrkawis naon ka koering? Panoehoen koering, moegi oelah disangsara. 29 Karana Jesoes miwarang ka soekma nadjis teja, sina ka loewar ti eta djalma. Karana geus lila neungteuinganana; sarta geus dirante djeung ditambaloeng, soepaja beunang didjaga; dĕmi rantena koe manehna geus diparĕgatkeun, sarta digiringkeun koe setan ka tĕgal lĕga. 30 Ladjĕng dipariksa koe Jesoes, kijeu lahirna: Saha ngaran maneh? Ari wangsoelanana: Koering teh Legioen; karana kaäsoepan koe setan loba. 31 Toeloej setan teh pada noenoehoen ka Jesoes, moegi-moegi oelah [b] dika-djoerangkeun. 32 Dĕmi di dinja aja sagoendoek bagong loba pisan, keur njaratoean dina goenoeng; toeloej setan pada noenoehoen, moegi diwidian njaroeroep ka djĕro eta bagong. Ladjĕng diwidian. 33 Geus kitoe setan teh pada ka loewar ti eta djalma, seug njaroeroep ka djĕro bagong teja; broel sagoendoekanana toetoeroeboen tina gawir ka laoet, toeloej paraeh titeuleum. 34 Mangsa katendjo eta pĕrkara koe noe ngarangon, tidinja laloempatan, bari pada bebedja di nagara sarta di pilĕmboeran. 35 Geus kitoe djalma boedal, sĕdjana hajang narendjo ka pĕrkara noe tadi teja. Toeloej pada ngadeuheusan ka Jesoes; ari djalma noe ka loewar setanna teja kasampak eukeur mando deukeut ka dampal Jesoes, make papakean sarta geus ingĕt deui; toeloej sarijeuneun. 36 Djeung deui anoe njaraksian tadi teja, pada njaritakeun ka maranehanana pĕtana njageurkeun eta djalma noe kaasoepan setan teja. 37 Geus kitoe sakabeh djalma sakoeriling tanah Gadara teja pada noenoehoen ka Jesoes, moegi-moegi andjeunna angkat ti dinja; karana sarijeuneun kabina-bina. Ari geus kitoe Jesoes nitihan kana parahoe, ladjĕng moelih. 38 Dĕmi djalma noe ka loewar setanna teja, nĕnĕda ka Jesoes, moegi diwidian ngiring. Tatapi koe Jesoes dipiwarang balik, bari kijeu timbalanana: 39 Geura balik ka imah maneh, toeloej tjaritakeun pĕrkara aheng, noe geus didamĕl ka maneh koe Allah. Tidinja indit, ngidĕr sanagara eta, bari ngoetarakeun padamĕlan aheng, anoe didamĕl ka manehanana koe Jesoes teja.

[a] Mat. 8:28; Mark. 5:1. [b] Wahj. 9:11; 20:3.

40 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes soemping deui, dipapag koe djalma-djalma; karana keur ngarantosan. 41 Djĕboel [a] aja hidji djalma, noe ngaran Jairoes; ari eta teh kapala masigit. Toeloej mĕndĕk kana dampal Jesoes, bari noenoehoen, Jesoes moegi-moegi linggih ka imahna. 42 Karana eta boga anak awewe noenggal, oemoerna antara doewa wĕlas taoen; ari ajeuna keur sakarat. Mangsa Jesoes angkat, djalma-djalma moenggah njarĕdĕkkeun. [a] Mat. 9:18; Mark. 5:22.

43 Geus kitoe [a] aja hidji awewe, noe boga kasakit ngagĕtih, lilana geus doewa wĕlas taoen; ari eta geus ngongkosan saboga-bogana ka doekoen-doekoen, tatapi sahidji doekoen oge teu aja noe bisaeun njageurkeun. 44 Toeloej ngadeuheusan ka Jesoes ti poengkoereunana, sarta njabak kana kĕlin djoebahna; padaharita ngagĕtihna teh eureun. 45 Ladjĕng Jesoes ngalahir: Saha noe njabak ka kami? Sapedah eta sakabeh taja noe ngakoe, geus kitoe Petroes djeung batoer-batoerna aroendjoekan kijeu: Noen Goeroe! ari djalma-djalma kapan njarĕdĕkkeun sarĕng pada ngagĕntjet ka salira andjeun, ari andjeun ngalahirkeun: Saha noe njabak ka kami? 46 Lahiran Jesoes: Aja hidji djalma noe njabak ka kami; karana koe kami karasa 47 aja ka loewar [b] karamat ti kami. Dĕmi eta awewe, sanggeus tĕrangeun jen dirina hanteu boeni, toeloej ngadeuheusan bari ngadegdeg, seug mĕndĕk ka pajoeneun Jesoes, sarta ngoendjoekkeun di hareupeun sakabeh djalma sababna noe matak njabak ka Jesoes, kitoe deui jen 48 geus tjageur sapada-harita. Ari lahiran

Jesoes ka dinja: Eh njai! masing soeka ati; maneh geus ditoeloeng koe kapĕrtjajaän maneh; geura moelang bae sarta kasĕnangan. [a] Mat. 9 : 20; Mark. 5 : 25. [b] p. 6 : 19.

49 Sabot Jesoes [a] keur ngalahir keneh, datang hidji djalma ti imah kapala masigit teja, mopojan ka dinja kijeu: Poetra sampejan geus maot; montong ngabaroebahkeun ka Djoeragan Goeroe. 50 'Tatapi Jesoes, sanggeus ngadangoe eta, seug ngalahir ka kapala masigit teh, kijeu lahirna: Montong sijeun-sijeun, masing tĕtĕp nja pĕrtjaja, geus kitoe eta mangke tjageur deui. 51 'Mangsa Jesoes lĕbĕt ka imahna, hanteu aja noe diwidian ngiring asoep, ngan [b] Petroes, Jakoboes djeung Johannes, sarta djeung indoeng-bapa boedak bae. 52 'Ari sakabeh djalma tjareurik, njeungtjeurikan boedak teja. Lahiran Jesoes: [c] Oelah tjareurik; boedak teh lain paeh, ngan keur sasarean bae. 53 'Tatapi eta pada njeungseurikeun ka Jesoes, sabab njarahoëun jen estoe maot. 54 'Ari koe andjeunna geus diboedalkeun sakabehna, ladjĕng njandak leungeun boedak teja, sarta ngalahir bĕdas, kijeu lahirna: Eh nji! geura hoedang. 55 'Geus kitoe [d] soekmana datang deui, sarta harita keneh hoedang. Ladjĕng Jesoes miwarang, koedoe dibere dadaharan. 56 'Ari indoeng-bapana mĕlĕngĕk katjida. Ladjĕng ditimbalan koe Jesoes, poma-poma [e] oelah bebedja pĕrkara eta ka sahidji djalma oge. [a] Mark. 5 : 35. [b] Mat. 17 : 1. [c] p. 7 : 13. [d] 1 Radj. 17 : 22. [e] p. 9 : 21.

PASAL 9.

Sanggeusing kitoe [a] moerid noe doewa wĕlas teja koe Jesoes disaoer sina koempoel; ladjĕng dipaparin kamatihan djeung kawasa pikeun ka sakabeh setan, sarta pikeun njageurkeun ka roepa-roepa panjakit. 2 'Sarta dipiwarang leumpang, sina ngoewarkeun karadjaän Allah, djeung njageurkeun ka sakoer noe garĕring. 3 'Ari lahiranana ka darinja: [b] Maraneh oelah mawa naon-naon baris di djalan, sapĕrti iteuk, atawa endong, atawa roti, atawa doewit; kitoe deui hidji djalma oelah boga badjoe doewa. 4 'Djeung di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, [c] nja di dinja koedoe tjitjing, sarta ti dinja leumpang deui. 5 'Ari noe hanteu ngakoe ka maraneh, toeloej ka loewar bae ti nagarana teh, [d] bari ngekedjekkeun ngĕrĕsna tina soekoe maraneh, pikeun djadi saksi ka eta djalma. 6 'Geus kitoe moerid-moerid boedal, ngidĕr mapaj desa-desa, bari ngoewarkeun Indjil sarta njageur-njageurkeun di mana-mana. [a] Mat. 10 : 1; Mark. 3 : 13; p. 6 : 13. [b] p. 22 : 35. [c] p. 10 : 7. [d] p. 10 : 11.

7 Ari [a] Herodes, bopati teja, ngareungeu warta sakabeh pĕrkara noe didamĕl koe Jesoes; toeloej bingoengeun, sapedah aja noe ngaromong, jen Johannes teja geus tanghi deui ti noe maraot. 8 'Aja deui noe ngaromong, jen Elias geus nembongan; ari tjĕk noe sedjen deui, jen hidji nabi alam baheula geus tanghi deui. 9 'Dĕmi lahiran Herodes: Ari Johannes mah koe aing geus dipotong beuheungna; na saha eta djalma, noe kadenge koe aing kitoe kalakoeanana? Toeloej [b] hajangeun ningali ka Jesoes. [a] Mat. 14 : 1; Mark. 6 : 14. [b] p. 23 : 8.

10 Ari rasoel-rasoel teja, sanggeusna maroelang, toeloej pada njarijoskeun ka Jesoes sakabehna noe geus dilampahkeun koe maranehanana. [a] Ladjĕng ditjandak njingkah, njaringsalkeun pribadi ka ĕnggon noe rehe, bilangan nagara noe ngaran Bet-Saida. 11 'Barangna djalma-djalma njarahoëun, toeloej pada noetoerkeun ka andjeunna; ladjĕng koe Jesoes ditarima, sarta diwoeroek sakali tina pĕrkara karadjaän Allah; ari noe baroga kasakit ditjalageurkeun. 12 'Geus kitoe poë teh dek boerit; ari noe doewa wĕlas teja pada marĕk ka Jesoes, sarta bari aroendjoekan: Ajeuna eta djalma-djalma moegi dipiwarang maloendoer, sina pada leumpang ka desa-desa, sarĕng ka pilĕmboeran anoe aja di sakoeriling, soepaja meunang keur pimondokeunana sarĕng pitĕdaeunana; wantoe-wantoe di dijeu mah aja di ĕnggon noe rehe. 13 'Dĕmi lahiran Jesoes ka moerid: Koe maraneh bae bere dadaharan. Ari pioendjoekna: Simkoering mah teu garadoeh deui ngan roti lima siki sarĕng laoek doewa siki; kadjaba lamoen simkoering laleumpang, mangmeulikeun pitĕdaeun sadajana eta djalma-djalma. 14 'Karana djoemlahna antara lima reboe djalma. Ari lahiran Jesoes ka moerid-moeridna: Tjoba sina darijoek goendoekkeun, 15 sagoendoekna lima-lima poeloeh. 'Toeloej moerid pada ngalampahkeun kitoe;

16 sakabehna disina darijoek. 'Ladjĕng Jesoes njandak eta roti lima siki djeung laoek noe doewa siki teja; seug tanggah ka langit, bari moedji soekoer; tidinja pek disĕmplekan, sarta dipaparinkeun sakali ka moerid-moerid, sina njodor-
17 keun ka eta djalma-djalma.'Toeloej pada dadaharan, sarta datang ka seubeuheun sakabeh; dĕmi geus kitoe diparoeloengan sesa beunang njĕmplekan, wani aja doewa wĕlas karandjang.

a Mat. 14 : 13; Mark. 6 : 30.

18 Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Jesoes keur nĕnĕda di ĕnggon noe simpe; ari moerid-moerid pada araja. [a] Ladjĕng mariksakeun ka darinja, kijeu lahirna: Koemaha tjĕk omong djalma-djalma,
19 kami teh saha? 'Ana ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Tjĕk sawareh, jen Johannes toekang ngabanjoe; tjĕk noe sedjen, jen Elias; tjĕk noe sedjen deui mah, jen sahidji nabi alam baheula geus tanghi
20 deui. 'Ladjĕng ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh mah, tjĕk maraneh kami saha? Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Andjeun teh Kristoes Al-
21 lah.'Seug koe Jesoes pada diomat-omatan bangĕt pisan, timbalanana poma oelah
22 bebedja ka saha-saha; 'ari lahiranana: Poetra manoesa teh koedoe pirang-pirang njandang sangsara, sarta ditampik koe para kokolot, djeung koe para panghoeloe agoeng, djeung koe ahli-ahli kitab, sarta bakal dipaehan, dĕmi dina poë noe katiloe
23 ditanghikeun deui. 'Ladjĕng ngalahir ka sadajana: Lamoen aja djalma dek anoet ka kami, koedoe njĕgah karĕp sorangan, [b] djeung koedoe manggoel oenggal-oenggal poë kai-dipalang adjangna, toeloej
24 anoet ka kami. 'Karana [c] saha-saha noe dek ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; sabalikna, saha-saha noe kaleungitan koe njawana tina sabab kami mah, eta noe bakal
25 rahajoe njawana. 'Karana naon pigaweëunana di djalma, kaoentoengan saalam-doenya, lamoen kaleungitan koe dirina, atawa meunang roegi dirina mah?
26 'Karana [d] saha-saha djalma mikaera ka kami djeung ka pangwoeroek kami, eta Poetra manoesa mĕngke mikaera ka dinja, [e] mangsa soemping bari nganggo kamoeljaän pribadi, sarta kamoeljaän Rama djeung para malaikat saroetji.
27 'Satĕmĕnna, [f] kami ngalahir ka maraneh: djalma noe narangtoeng di dijeu sawareh moal pingarasaeun maot, samemeh narendjo kana karadjaän Allah.

a Mat. 16 : 13; Mark. 8 : 27. *b* p. 14 : 27. *c* Mat. 10 : 39; p. 17 : 33. *d* p. 12 : 9. *e* Mat. 25 : 31. *f* Mat. 16 : 28; Mark. 9 : 1.

28 Ari geus kitoe, [a] kira dalapan poë antarana ti watĕs ngawoeroek anoe tadi teja, ladjĕng Jesoes njandak Petroes, Johannes djeung Jakoboes; seug naek ka goe-
29 noeng, bade nĕnĕda. 'Waktoe keur nĕnĕda, pameunteuna salin roepa, sarta panganggona djadi bodas moeroeb-moeb-
30 jar. 'Beh aja doewa djalma sasaoeran djeung Jesoes, nja eta Moesa djeung
31 Elias; 'tarembong nganggo kamoeljaän, sarta pada misaoerkeun panoengtoengan lalampahan, anoe bakal kalampahkeun
32 koe Jesoes di Jĕroesalem. 'Ari Petroes sabatoer-batoerna taroendoeheun. Ana njaring, pada nendjo kamoeljaän Jesoes, sarta doewa djalma teja ngaradĕg deu-
33 keut. 'Ari geus kitoe, mangsa eta keur sasalaman djeung Jesoes, pok Petroes oendjoekan: Noen Goeroe! sae pisan aja di dijeu teh; simkoering moegi idinan njarijeun tiloe saoeng; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarĕng noe hidji deui bade nabi Elias; teu njahoëun Petroes teh di omongna so-
34 rangan. 'Sabot keur mioendjoek kitoe, datang mega, ngaoeban ka sadajana; ari moerid-moerid teh rareuwaseun, mangsa noe doewaän teja arasoep kana mega.
35 'Sarta aja gĕntra ti djĕro eta mega, kijeu pangandikana: [b] Ijeu teh Poetra kami noe kaäsih; masing pada ngagoegoe ka
36 dinja! 'Keur waktoe aja gĕntra teja, Jesoes teh kapĕndakna njalira. Ari moerid-moerid pada repeh bae, sarta dina mangsa harita hal pĕrkara noe geus katarendjo euweuh noe ditjaritakeun ka djalma hidji-hidji atjan. *a* Mat. 17 : 1; Mark. 9 : 2. *b* p. 3 : 22.

37 Ari geus kitoe, isoekna, keur laloengsoer ti goenoeng, [a] Jesoes dipapag koe
38 djalma loba pisan. 'Geus kitoe aja hidji djalma ti noe loba teja, mioendjoek sarta bĕdas, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering panoenoehoen, moegi-moegi tingalian poen anak lalaki; karantĕn eta anak noenggal simkoering.
39 'Sarĕng aja soekma, sok njĕkĕl ka anak teh, oedjoeg-oedjoeg djĕdjĕritan; geus

kitoe diboentang-banting datang ka ngaboedah; meh teu aja towongna, sarĕng 40 dirĕmĕkkeun. 'Simkoering teh geus nĕda ka moerid andjeun, soepaja dipangkaloewarkeun eta soekma, nanging teu ba- 41 risaeun. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Eh, bangsa noe teu pĕrtjaja sarta noe tibalik pikir! sabaraha pililaeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh, sarta sabar ka maraneh teh? Geura ka-dijeukeun bae eta 42 anak maneh. 'Mangsa rek ngadeuheus, masih keneh bae dirĕrĕdjet sarta diboentang-banting koe eta setan. Tatapi koe Jesoes disaoeran soekma nadjis teh, sarta boedakna ditjageurkeun, bari la- 43 djĕng [b] diselehkeun deui ka bapana. 'Ari djalma-djalma kabeh pada hareugeueun koe tina kaägoengan Allah. Dĕmi keur heraneun sakabeh tina sagala pĕrkara noe sok didamĕl koe Jesoes, ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: 44 'Koe maraneh ijeu piwoeroek geura teundeun kana tjeuli maraneh, nja eta [c] Poetra manoesa teh bakal diselehkeun ka 45 leungeun djalma-djalma. 'Ari moerid-moerid [d] hanteu ngahartieun ka pilahir bijeu, sarta geus dipindingan eta teh ka darinja, sangkan oelah ngahartieun; ari dek naroskeun hal pilahir teja, da aladjriheun. *a* Mat. 17 : 14; Mark. 9 : 14. *b* p. 7 : 15. *c* Mat. 17 : 22; Mark. 9 : 31. *d* p. 18 : 34.

46 Geus kitoe [a] moerid-moerid djadi pada parĕboet, anoe mana teja diri marane- 47 hanana noe pangoentjoelna. 'Ana [b] katingali koe Jesoes palikiranana, ladjĕng njandak hidji boedak leutik, diteundeun 48 deukeut andjeunna; 'seug bari ngalahir ka maranehanana: Saha-saha noe ngakoe ijeu boedak leutik, tina sabab djĕnĕngan kami, nja eta djalma ngakoe ka kami; sarta [c] ari noe ngakoe ka kami, nja eta ngakoe ka noe geus miwarang kami. Karana [d] saha-saha di pĕlĕbah maraneh anoe pangleutikna, nja eta noe bakal gĕde teh.
a Mat. 18 : 1; Mark. 9 : 33; p. 22 : 24. *b* p. 5 : 22. *c* Mat. 10 : 40; p. 10 : 16. *d* p. 14 : 11; 18 : 14.

49 Pok [a] Johannes oendjoekan, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus pada nendjo hidji djalma, noe ngaloewarkeun setan-setan koe njĕbat djĕnĕngan andjeun; ari koe simkoering sadaja digeunggeureuhkeun, doemeh han- 50 teu miloe ngiring. 'Dĕmi lahiran Jesoes ka Johannes: [b] Eta oelah digeunggeureuhkeun; karana ari noe teu ngalawan ka oerang, nja eta ngabantoean.
a Mark. 9 : 38. *b* Mat. 12 : 30; p. 11 : 23.

51 Ari geus kitoe, mangsa geus dongkap ka waktoe Jesoes bakal [a] ditjandak ka loehoer, ladjĕng majoen angkat ka 52 Jĕroesalem, 'sarta ngibĕran ti pajoeneunana. Noe dipiwarang bral arindit; [b] toeloej datang ka hidji desa oerang 53 Samaria, bade njawisan Jesoes. 'Ari oerang dinja ĕmboengeun ngakoe ka Jesoes, tina sabab angkatna majoen ka 54 Jĕroesalem.'Barangna katendjo koe moerid Jesoes, nja eta koe Jakoboes djeung Johannes, toeloej oendjoekan kijeu: Noen Goesti! koemaha pikĕrsaeun andjeun, sae simkoering teh nitah toeroen seuneu ti langit, keur ngalĕboer ka eta djalma-djalma, [c] sapĕrtos noe didamĕl 55 koe nabi Elias teja? 'Dĕmi Jesoes malik ka poengkoer, ladjĕng njeuseul ka eta moerid, ari lahirna: Naha maraneh tatjan njaho, Roh mana noe kagoengan 56 maraneh? 'Karana [d] Poetra manoesa teh pangsoempingna lain baris ngaroeksakkeun njawa djalma, estoena mah rek njalamĕtkeun. Ladjĕng arangkat ka desa sedjen. *a* Mark. 16 : 19. *b* p. 17 : 11; Joh. 4 : 4. *c* 2 Radj. 1 : 10. *d* Joh. 3 : 17; 12 : 47.

57 Dĕmi geus kitoe, mangsa keur di djalan, [a] aja hidji djalma oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goesti! simkoering sĕdja ngiring, ka mana bae andjeun ang- 58 kat. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari tjareuh baroga lijang, manoek awang-awang baroga sajang; tatapi ari Poetra manoesa mah teu boga ĕnggon keur ngĕ- 59 dĕngkeun sirah-sirah atjan. 'Ari ngalahirna ka noe sedjen: Geura ngiring ka kami. Dĕmi pioendjoek eta: Noen Goesti! moegi simkoering idinan moendoer heu- 60 la, sĕdja ngaroewang poen bapa. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari noe paeh mah sina ngaroewang sapapatenna-sapapatenna; tatapi maneh mah geura 61 bral ngoewarkeun karadjaän Allah. 'Aja deui noe sedjen oendjoekan kijeu: Noen Goesti! simkoering sĕdja ngiring ka andjeun; [b] nanging nĕda idin amit-amitan heula sarĕng noe mangkoek di rorom- 62 pok simkoering. 'Tatapi lahiran Jesoes ka dinja: [c] Ari djalma noe njĕkĕl

woeloekoe, seug ngalijeuk ka toekang, moal pipantĕseun kana karadjaän Allah.
a Mat. 8:19. *b* 1 Radj. 19:20. *c* Pil. 3:14.

PASAL 10.

Sanggeusing kitoe Goesti ngadjĕnĕngkeun [a] toedjoeh poeloeh djalma deui, sarta dipiwarang doewaän-doewaän leumpang ti pajoen ka oenggal-oenggal nagara djeung pilĕmboeran, anoe bade 2 disoempingan. 'Ari lahiranana ka eta teh: [b] Piboewateun koe lĕga, tatapi ari noe migawe ngan saeutik; koe sabab eta, geura nĕnĕda ka Pangeran noe kagoengan piboewateun, soepaja miwarang 3 noe migawe kana piboewateunana. 'Geura bral arindit; sing ngaringĕtkeun, [c] maraneh koe kami dititah sapĕrti domba 4 ka tĕngah-tĕngah mejong. 'Oelah [d] marawa kandjoet, atawa endong, atawa taroempah; kitoe deui [e] di djalan oelah oeloek salam ka djalma hidji-hidji atjan. 5 'Sarta [f] di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, koedoe njĕboet heula: 6 Sing salamĕt noe di imah ijeu! 'Saoepama di dinja aja anak kasalamĕtan, salam maraneh teh pitjitjingeun di noe kitoe; saoepama teu aja mah, bakal balik 7 deui ka maraneh. 'Sarta koedoe tjitjing dina eta imah, dahar-nginoem panjoegoehan; karana noe baranggawe teh patoet pimeunangeun boeroehanana. Oe- 8 lah rek pindah-pindah imah. 'Djeung deui di mana bae maraneh asoep ka nagara, lamoen aja noe ngakoe ka maraneh, koedoe dahar noe disoegoehkeun 9 ka maraneh. 'Sarta koedoe njageurkeun ka noe garĕring di dinja, bari ngabedjakeun kijeu: Karadjaän Allah teh geus 10 deukeut ka maraneh.' Sabalikna, di mana bae maraneh asoep ka nagara, lamoen teu aja noe ngakoe ka maraneh, seug ka loewar ka loeloeroengna, sarta koe- 11 doe ngomong kijeu: 'Masih ngĕrĕs oge, anoe napĕl ka kaoela ti nagara maraneh, koe kaoela dikirabkeun ka maraneh; ngan koedoe njaraho, karadjaän Allah 12 teh geus deukeut! 'Kami ngalahir ka maraneh: ari Sadoemoe teja bakal enteng hoekoemanana di poëan eta, ti ba- 13 tan nagara noe kitoe. 'Pitjilakaeun [g] maneh, Korasin! Pitjilakaeun maneh, Bet-Saida! karana oepama di Tiroes djeung Sidon didjijeun moedjidjat sapĕrti noe didjijeun di maraneh teja, tangtoe eta geus lila tarobat, sarta dijoek bari 14 make karoeng djeung lĕboe. 'Ari Tiroes djeung Sidon bakal enteng dina hoe- 15 koeman, ti batan maraneh. 'Sarta ari maneh, Kapernaoem, noe geus didjoengdjoengkeun tĕpi ka langit! nja maneh bakal didjongklokkeun tĕpi ka ĕnggon 16 noe paeh. 'Saha-saha [h] noe ngagoegoe ka maraneh, nja eta ngagoegoe ka kami; saha-saha noe nampik ka maraneh, nja eta nampik ka kami; ari noe nampik ka kami, nja eta nampik ka noe geus miwarang kami.
a 2 Moesa 24:1. *b* Mat. 9:37. *c* Mat. 10:16. *d* Mat. 10:9, 10. *e* 2 Radj. 4:29. *f* Mat. 10:12. *g* Mat. 11:21. *h* Mat. 10:40.

17 Tidinja djalma noe toedjoeh poeloeh teja maroelang deui sarta boengaheun; aroendjoekanana kijeu: Noen Goesti! sanadjan setan oge pada taloek ka sim- 18 koering koe djĕnĕngan andjeun. 'Lahiran Jesoes: Koe kami katendjo [a] Setan teh 19 ragrag ti langit, sapĕrti kilat. 'Masing njaho, [b] kami teh mere kawasa ka maraneh nintjakan oraj djeung langgir, djeung deui pikeun ngalawan ka sakabeh kakoewatan moesoeh; moal aja noe 20 bakal ngaroeksak ka maraneh. 'Tatapi maraneh oelah boengah sabab soekmasoekma teh taloek ka maraneh; anggoer koedoe boengah koe [c] sabab ngaran maraneh geus disĕratkeun di sawarga.
a Wahj. 12:8, 9. *b* Mark. 16:18. *c* Pil. 4:3; Wahj. 20:12.

21 Dina [a] waktoe harita Jesoes boengah sadjĕroning manahna, sarta oendjoekan kijeu: Simkoering moedji ka andjeun, noen Ama, Pangeran noe kagoengan langit sarĕng boemi! doemeh eta pĕrkawis teja koe andjeun ditoetoepan ka noe palintĕr sarawoeh ka noe binangkit, sarĕng geus diboekakeun ka baroedak. Lĕrĕs, Ama! nja kitoe pisan kasoekaän 22 andjeun. 'Saniskara koe Rama geus diserenkeun ka kami; djeung hanteu aja pisan anoe nganjahokeun ka pĕtana Poetra, ngan Rama bae; kitoe deui teu aja noe nganjahokeun ka pĕtana Rama, ngan Poetra bae, djeung sakoer djalma noe 23 dipikarĕp diëbrehan koe Poetra. 'Ladjĕng Jesoes malik ka moerid-moerid, bari ngalahir ka dinja woengkoel: [b] Salamĕt panon, noe narendjo pĕrkara noe katen- 24 djo koe maraneh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ti baheula reja pisan nabi

reudjeung radja-radja harajangeun ni-
ngali pĕrkara noe katendjo koe maraneh,
tatapi hanteu koengsi ningali; djeung
harajangeun ngareungeu pĕrkara noe
kadenge koe maraneh, tatapi hanteu
koengsi ngareungeu. *a* Mat. 11:25. *b* Mat. 13:16.

25 Geus kitoe aja hidji ahli toret, seug
nangtoeng, sĕdja ngadodja ka Jesoes;
ari pioendjoekna: Noen Goeroe! sim-
koering koedoe migawe naon, soepaja
26 kawaris hiroep noe langgĕng? 'Lahiran
Jesoes: Koemaha noe geus dioengĕlkeun
dina toret? noe diadji koe sampejan
27 koemaha? 'Ngawangsoel ahli toret teh,
kijeu pihatoerna: [a] Maneh koedoe njaăh
ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reu-
djeung hate, tĕroes reudjeung njawa,
tĕroes reudjeung kakoewatan, sarta tĕ-
roes djeung akal maneh; djeung deui
[b] koedoe njaăh ka batoer maneh, sapĕrti
28 ka diri sorangan. 'Lahiran Jesoes: Bĕnĕr
djawab sampejan teh; nja eta geura
lampahkeun, [c] tangtoe sampejan mangke
29 hiroep! 'Dĕmi ahli toret teh hajang nga-
bĕnĕrkeun maneh; toeloej oendjoekan
ka Jesoes: Saha batoer simkoering teh?
30 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Aja
hidji djalma leumpang ti Jĕroesalem ka
Jĕriho; toeloej dirodjong koe begal; ari
eta pada ngarangsadan papakeanana,
bari diteunggeulan; tidinja laloempatan,
ninggalkeun eta djalma noe ngalondjor
31 satĕngah paeh. 'Geus kitoe parĕng hol
hidji panghoeloe ngaliwat ka djalan eta;
djalma teja katendjo, tatapi tonggoj bae
32 leumpang. 'Kitoe deui hidji ahli Lewi;
ari datang ka lĕbah dinja, djalma teja
katendjo, tatapi tonggoj bae leumpang.
33 'Aja deui hidji oerang Samaria, eukeur
njaba; toeloej datang ka dinja; sarta
ari katendjo djalma teja, seug watireun
34 liwat saking. 'Tidinja disampeurkeun;
seug diboelĕnan raheutna, bari [d] di-
koetjoeran minjak djeung anggoer; geus
kitoe ditoempakkeun ka toetoempaka-
nana, ditoengtoen ka pasanggrahan,
35 sarta toeloej dirawatan. 'Ari isoekna,
barang dek indit, ngodok doewit doewa
dinar, dibikeun ka noe ngadjaga pasang-
grahan; ari omongna kijeu: Eta pangra-
watankeun; anoe dika-loewarkeun saleu-
wihna ti sakitoe, mĕngke koe koela
36 diganti, samangsa ka dijeu deui. 'Koe-
maha pamikir sampejan: anoe mana
eta tiloean teh batoer djalma noe di-
37 rodjong koe begal teja? 'Ari wangsoe-
lanana: Nja eta noe milampahkeun ka-
roenja ka manehanana. Ngalahir Jesoes
ka ahli toret teh: Geura bral, sarta [e]
milampah tjara noe kitoe pĕtana!

a 5 Moesa 6:5. *b* 3 Moesa 19:18. *c* 3 Moesa 18:5. *d* Jĕs. 1:6. *e* p. 6:36.

38 Ari keur mangsa di djalan, Jesoes
soemping ka hidji [a] desa. Di dinja aja
hidji istri, ngaran Marta, ngalinggihkeun
39 Jesoes ka boemina. 'Sarta boga saderek
istri, ngaran Maria; eta seug emok deu-
keut ka dampal Jesoes, ngadengekeun
40 piwoeroekna. 'Tatapi [b] ari Marta mah
riboet nja ngalalajanan. Toeloej marĕk,
sarta oendjoekan: Na Goesti teu mi-
roseja, koering ngalalajanan ngan so-
rangan, diantĕp bae koe doeloer? Moegi
41 Goesti miwarang sina ngabantoean. 'Dĕ-
mi Jesoes ngawalon ka Marta, kijeu
lahirna: Eh Marta! Marta! maneh njoe-
sahkeun djeung ngariwoedkeun diri ma-
42 neh koe tina loba pisan pĕrkara. 'Ta-
tapi ngan hidji pĕrkara noe pĕrloe. Ari
Maria mah geus milih bagian noe hade;
moal ditjokot deui ti manehanana.

a Joh. 11:1. *b* Joh. 12:2.

PASAL 11.

Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Je-
soes aja dina hidji ĕnggon, sarta nĕ-
nĕda; ari parantos, toeloej moeridna
saoerang oendjoekan kijeu: Noen Goesti!
moegi simkoering pada diwoeroek bade
nĕnĕda, sapĕrtos [a] Johannes geus nga-
2 woeroek ka moerid-moeridna. 'Ngalahir
Jesoes ka moerid-moerid: [b] Samangsa
maraneh dek nĕnĕda, koedoe kijeu nja
pok: Noen Ama, anoe linggih di sawarga!
Djĕnĕngan Ama moegi sina disoetjikeun.
Karadjaăn Ama moegi sina dongkap.
Kĕrsa Ama moegi sina dilampahkeun,
sapĕrtos di sawarga, nja kitoe deui di
3 boemi. 'Moegi koering oenggal-oenggal
poë dipaparin rĕdjĕki koering anoe pi-
4 tjĕkapeun. 'Sarĕng moegi ngahampoera
kana dosa-dosa koering; karana koering
oge ngahampoera ka oenggal-oenggal noe
garadoeh kasalahan ka koering. Moegi
koering oelah dilĕbĕtkeun kana pang-
goda, lĕrĕsna mah moegi disalamĕtkeun
ti noe goreng. *a* p. 5:33. *b* Mat. 6:9.

5 Lahiranana deui ka moerid-moerid:
Saha-saha di pĕlĕbah maraneh anoe boga

sobat, toeloej leumpang ka dinja wantji tĕngah peuting, bari ngomong: Eh sobat! 6 namboet roti tiloe siki; 'karana koering kadatangan sobat koering, mantas njaba, keur parĕng teu gadoeh keur njoegoehan. 7 'Koemaha noe di djĕro imah teh bakal ngadjawab, kijeu pokna: Eh, oelah njoesahkeun ka kaoela; ari panto ajeuna geus ditoelakan, sarta baroedak geus aja di pangkeng reudjeung kaoela; kaoela mah teu kadoega hoedang djeung merean ka sampejan? 8 'Kami ngalahir ka maraneh: sanadjan teu daekeun hoedang djeung merean sabab eta djalma sobatna, tangtoe sabab tina kawanianana bakal oge hoedang sarta mere sakoemaha bae pitjoekoepeunana.

9 'Kami ngalahir deui ka maraneh: [a] Koedoe nĕnĕda, bakal maraneh dipaparin; koedoe nejangan, bakal maraneh manggih; koedoe ngĕtrok-ngĕtrok, bakal maraneh dipangboekakeun. 10 'Karana saha-saha noe nĕnĕda, tangtoe dipaparin; djeung saha-saha noe nejangan, tangtoe manggih; kitoe deui saha-saha noe ngĕtrok-ngĕtrok, tangtoe dipangboekakeun.

11 'Saha di pĕlĕbah maraneh bapa, lamoen dipentaän roti koe anakna, ana sok teh batoe? atawa dipentaän laoek, ana sok teh oraj ngagantian laoek? 12 'Atawa lamoen menta ĕndog, ana sok teh langgir? 13 'Koe sabab eta, ari maraneh noe goreng teh bisa mahanan noe harade ka anak-anak maraneh, komo teuing Rama noe linggih di sawarga bakal masihan Roh Soetji ka noe njoehoenkeun.

[a] Mat. 7 : 7.

14 Geus kitoe [a] Jesoes ngaloewarkeun hidji setan, sarta nja eta bisoe. Dĕmi geus ka loewar setanna, djalma noe bisoe teh ngomong. Ari djalma-djalma hareraneun. 15 'Tatapi ari noe sawareh ngaromong: [b] Eta ngaloewarkeun setan soteh koe Beël-Sĕboeb, kapala setan. 16 'Aja deui noe ngadodja ka Jesoes, [c] menta tanda ti langit. 17 'Nanging Jesoes oeningaeun kana pikiranana; seug ngalahir ka eta djalma: Oenggal karadjaän noe mĕrangan maneh, tangtoe toempoer; sarta oenggal imah noe mĕrangan maneh, tangtoe roeboeh. 18 'Oepama Setan mĕrangan maneh, koemaha karadjaanana bisa tĕtĕp? Karana tjĕk maraneh, kami ngaloewarkeun setan teh koe Beël-Sĕboeb. 19 'Lamoen ĕnja kami ngaloewarkeun setan koe Beël-Sĕboeb, anak-anak maraneh ngaloewarkeunana setan teh koe saha? Manana nja eta pisan noe bakal ngahoekoeman ka maraneh. 20 'Sabalikna, lamoen kami ngaloewarkeun setan teh [d] koe panangan Allah, nandakeun karadjaän Allah geus dongkap ka maraneh. 21 'Lamoen anoe bĕdas njoren pakarang, ngadjaga pakoewonna, sabandabandana rahajoe. 22 'Tatapi lamoen anoe leuwih bĕdas ngarontok ka manehanana sarta ngelehkeun, seug dirĕboet sagala pakarangna noe diandĕlkeun teja, geus kitoe djarahanana dibagi-bagikeun. 23 'Anoe hanteu miloe ka kami, nja eta ngalawan ka kami teh; sarta noe hanteu miloe ngoempoelkeun djeung kami, nja eta ngaboerantakkeun. 24 'Mangsa [e] soekma nadjis geus ka loewar ti djalma, toeloej ngidĕran ĕnggon noe rarehe, nejangan eukeur tjitjing; ana hanteu manggih, seug ngomong kijeu: Ah, dek balik deui bae ka imah oeroet aing ka loewar. 25 'Ari datang, njampak geus beunang njapoean sarta dialoes-aloes. 26 'Tidinja leumpang, ngadjakan toedjoeh batoer pada soekma, noe leuwih goreng ti batan manehanana; ari geus asoep, tjaritjing di dinja; djadi djalma teja ahirna leuwih bangĕt ti batan tadi.

[a] Mat. 9 : 32; 12 : 22. [b] Mat. 12 : 24. [c] Mat. 12 : 38; 16 : 1. [d] 2 Moesa 8 : 19. [e] Mat. 12 : 43.

27 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes ngalahirkeun noe bijeu teja, aja hidji awewe di pĕlĕbah djalma-djalma, pok oendjoekan, bari bĕdas pisan sowarana: Salamĕt lamboet, noe geus ngandoeng ka andjeun, sarĕng salamĕt pinareup, noe geus disĕsĕpan koe andjeun! 28 'Dĕmi lahiran Jesoes: [a] Ĕnja salamĕt sakoer noe ngadengekeun ka pangandika Allah, sarta diëstoekeunana.

[a] p. 8 : 15, 21.

29 Mangsa djalma-djalma keur ngararonjok, seug Jesoes ngalahir kijeu: [a] Ijeu bangsa teh bangsa goreng; menta tanda; eta moal dibere tanda, ngan tanda nabi Joenoes teja. 30 'Karana sapĕrti Joenoes geus djadi tanda keur oerang Ninĕwe, nja kitoe deui Poetra manoesa teh pidjadieun tanda keur ijeu bangsa ajeuna. 31 'Radja istri [b] ti tĕbeh kidoel teja bakal ngadeuheusan ka hoekoem kijamat barĕng djeung djalma bangsa ijeu, sarta

seug ngahoekoeman ka darinja; karana geus soemping ti toengtoeng boemi, bawaning hajangeun ngareungeu kana kapintĕran Soeleman; padahal anoe ajeuna di dijeu mah leuwih ti batan Soeleman.
32 'Oerang [c] Ninĕwe bakal ngadareuheusan ka hoekoem kijamat barĕng djeung ijeu bangsa ajeuna, sarta seug ngahoekoeman ka darinja; karana oerang Ninĕwe teh tarobat sanggeusna meunang piwoeroek ti Joenoes; padahal anoe ajeuna di dijeu mah leuwih ti batan Joenoes.

a Mat. 12 : 39; 16 : 4. *b* 1 Radj. 10 : 1. *c* Joen. 3 : 5.

33 Hanteu aja djalma [a] noe njeungeut damar, diteundeun di noe boeni, atawa ditoeroeban koe gantang; geus tangtoe diteundeun dina adjoegna, soepaja noe 34 arasoep sina narendjo kana sorotna. 'Ari [b] damar badan teh, nja eta panon. Oepama panon maneh tjekas, tjaäng badan maneh sakoedjoer; sabalikna oepama soerĕm mah, poëk badan maneh sakoe-35 djoer. 'Masing hade-hade, tjaäng noe aja di djĕro maneh teh oelah djadi poëk. 36 'Lamoen badan maneh tjaäng pisan, euweuh naon-naon anoe poëk, tangtoe tjaang sakabehna, tjara keur mangsa maneh katodjo koe sorot damar.

a Mat. 5 : 15; p. 8 : 16. *b* Mat. 6 : 22.

37 Mangsa Jesoes keur ngalahir, [a] aja hidji ahli parisi ngahatoeranan toewang ka imahna. Geus kitoe lĕbĕt, ladjĕng 38 linggih toewang. 'Barang katendjo koe ahli parisi teh, heraneun [b] doemeh Je-39 soes toewang teu sibanjo heula. 'Dĕmi Goesti ngalahir ka dinja kijeu: [c] Ari maraneh, ahli parisi! sok ngabĕrĕsihan tjatjangkir djeung pandjang ngan di loewarna bae; tatapi di djĕro maraneh pinoeh koe beunang ngarampas djeung 40 koe kagorengan.'Eh, noe barodo! ari noe geus ngadamĕl loewarna, lain nja eta 41 noe ngadamĕl djĕrona oge? 'Tatapi eusina koedoe sidĕkahkeun; lamoen kitoe mah, sakabehna djadi bĕrĕsih di maraneh. *a* p. 7 : 36; 14 : 1. *b* Mark. 7 : 2. *c* Mat. 23 : 25.

42 Tatapi pitjilakaeun maraneh, ahli parisi! karana maraneh [a] ngadjakatan soerawoeng, djeung kasimoekan, sarta sagala lalab-lalab; padahal maraneh ngaliwat ka hoekoem djeung kana kanjaähan ka Allah. Nja eta noe koedoe dipilampah, sarta ari noe hidji deui oelah ditinggal. 43 'Pitjilakaeun maraneh, ahli parisi! karana maraneh [b] rĕsĕp darijoek panggirangna di masigit-masigit, djeung sok hajang di-44 aroendjoengan di pasar-pasar. 'Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! karana maraneh teh saroewa djeung astana noe hanteu katara, ari djalma noe njorang teu njarahoëun. *a* Mat. 23 : 23; p. 18 : 12. *b* p. 20 : 46.

45 Geus kitoe ahli toret saoerang pok ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Eh Goeroe! kasaoeran andjeun noe kitoe teh ka koela djeung pada batoer ge nga-46 hinakeun. 'Ari lahiran Jesoes: Pitjilakaeun maraneh oge, [a] ahli toret! karana ngamomotkeun ka djalma momotan noe teu beunang ditanggoeng, tatapi ari diri maraneh mah teu njabak ka eta momo-47 tan koe ramo hidji-hidji atjan. 'Pitjilakaeun maraneh! [b] karana sok ngomean makam para nabi, ari eta nabi koe ka-48 roehoen maraneh diparaehan. 'Nandakeun maraneh teh ngaroedjoekan sarta mirĕsĕp ka pagawean karoehoen maraneh; karana nja eta geus maehan ka para nabi, sarta koe maraneh diomean 49 makamna. 'Koe pedah kitoe noe matak kaoeningaän Allah teh geus ngandika: [c] Kami bakal miwarangan ka maranehanana nabi-nabi djeung rasoel-rasoel; ari noe sawareh bakal dipaehan djeung 50 ditoendoeng koe maranehanana; 'soepaja dipoendoet ti ijeu bangsa ajeuna gĕtih sadajana nabi, anoe geus dikoetjoerkeun [d] ti watĕs didjadikeunana 51 alam-doenya; 'mimitina ti gĕtih Habil, tĕpi ka gĕtih Djakaria, noe dipaehan di antara altar djeung kabah teja. Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh, eta bakal dipoendoet ti ijeu bangsa ajeuna. 52 'Pitjilakaeun maraneh, ahli toret! [e] karana sorog kanjaho koe maraneh geus diboenikeun; ari maraneh sorangan hanteu asoep, sarta noe hajang asoep koe maraneh dipĕgatan. *a* Mat. 23 : 4. *b* Mat. 23 : 29.

c Mat. 23 : 34. *d* Mat. 25 : 34. *e* Mat. 23 : 13.

53 Mangsa Jesoes ngalahirkeun anoe tadi teja, seug ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi pada ngamimitian ngariwoedkeun ka andjeunna habĕn pisan, sarta 54 nararoskeun reja-reja pĕrkara; 'bari [a] ngintip-ngintip, pangarahna meunangkeun naon-naon noe ka loewar ti lambĕjna, soepaja bisa ngĕlakkeun andjeunna. *a* p. 20 : 20.

PASAL 12.

Sabot keur kitoe, karoempoel djalma mangreboe-reboe, datang ka silih-tintjak. Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna kijeu: [a] Mimitina pisan koedoe hade-hade diri maraneh koe ragi ahli parisi, nja eta kapoera-poeraän. 2 'Taja pisan [b] pĕrkara katoetoepan, anoe moal pikataraeun; atawa pĕrkara boeni, 3 anoe moal pikatangeneun. 'Koe sabab eta, saniskara noe koe maraneh diomongkeun di noe poëk, bakal kadenge di noe tjaäng; sarta noe koe maraneh diharewoskeun kana tjeuli dina pangkeng, bakal dioewarkeun tina hateup imah. 4 'Djeung kami ngawoeroek ka maraneh anoe djadi sobat kami: [c] oelah rek sarijeun koe noe maehan kana badan, sanggeusna ti dinja teu bisaeun migawe 5 naon-naon deui. 'Ari kami rek noedoehkeun ka maraneh anoe koedoe dipikasijeun koe maraneh teh: koedoe sarijeun koe noe kagoengan kawasa, sanggeusna maehkeun, seug ngaloengkeun ka djĕro naraka ongkoh; satĕmĕnna, kami ngawoeroek ka maraneh: nja eta noe koedoe 6 dipikasijeun koe maraneh teh. 'Ari manoek piit didjoewalna lain lima doewa doewit? kilang kitoe ge moenggoehing di Allah teu aja noe kalalian hidji-hidji 7 atjan. 'Malah-malah [d] boeoek anoe aja dina sirah maraneh geus kaetang kabeh. Koe sabab eta, oelah rek sarijeun; maraneh teh leuwih ti batan manoek piit noe 8 loba. 'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: [e] saha-saha noe ngakoe ka kami di hareupeun djalma-djalma, tangtoe diakoe deui koe Poetra manoesa di ha- 9 reupeun para malaikat Allah.'Sabalikna, [f] saha-saha noe nganglĕs ka kami di hareupeun djalma-djalma, tangtoe dianglĕs deui di hareupeun para malaikat Allah. 10 'Djeung [g] saha-saha djalma noe ngomong ngalawan ka Poetra manoesa teh, bakal dihampoera; tatapi ari noe ngagorengkeun ka Roh Soetji mah, moal di- 11 hampoera. 'Ari [h] samangsa maraneh diiringkeun ka masigit-masigit, djeung ka kapala-kapala, sarta ka noe pada kawasa, poma oelah salĕmpang koe pĕtana atawa koe naon pingadjawabeun, atawa koe noe bakal diaromongkeun koe ma- 12 raneh; 'karana dina waktoe eta pisan Roh Soetji bakal ngawoeroek ka maraneh sakoer anoe koedoe diaromongkeun koe maraneh teh.

a Mat. 16 : 6; Mark. 8 : 15. *b* Mat. 10 : 26; p. 8 : 17. *c* Ibr. 13 : 6. *d* p. 21 : 18. *e* Mat. 10 : 32. *f* p. 9 : 26; 2 Tim. 3 : 12. *g* Mat. 12 : 31. *h* Mat. 10 : 19; Mark. 13 : 11; p. 21 : 14.

13 Geus kitoe aja hidji djalma ti anoe koempoel teja, oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goeroe! moegi miwarang ka doeloer koering, sina ngabagikeun ba- 14 rang titilar ka koering. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh djalma! saha noe ka kami ngadjĕnĕngkeun djaksa atawa toe- 15 kang ngabagikeun ka maraneh? 'Ladjĕng ngalahir deui ka djalma-djalma teh: Mangka hade-hade, [a] koedoe njĕgah kapĕrĕtjitan; karana hiroep teh lain koe 16 kalobaän banda bae.'Tidinja Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka maranehanana, kijeu lahirna: Aja hidji djalma beunghar, beubeunanganana tina taneuhna tjoe- 17 koel pisan. 'Seug mikir di djĕro hatena, kijeu pokna: Koemaha aing pipĕtaeunana? karana aing teu boga keur ngampi- 18 han hasil-hasil aing. 'Ari omongna: Ah, dek mĕtakeun kijeu bae: [b] dek ngaroewag koedang-koedang aing, toeloej njijeun deui noe gĕde ti batan eta; nja di dinja ngoempoelkeun sagala kahasilan 19 aing djeung barang-barang. 'Geus kitoe dek ngomong ka njawa aing: Eh njawa! ajeuna maneh boga barang loba pisan, mahi sababaraha taoeneun; ajeuna eureun bae, geura dahar-leueut, masing 20 boengah pisan. 'Dĕmi Allah ngandika ka eta djalma kijeu: Eh, noe boeroeng! dina peuting ijeu dek dipoendoet njawa maneh; [c] ari noe beunang njawiskeun ma- 21 neh teja, saha noe pibogaeun? 'Nja kitoe pĕtana anoe ngoempoelkeun doenyabrana keur dirina sorangan, djeung hanteu beunghar di Allah.

a 1 Tim. 6 : 7—10. *b* Djab. 39 : 7. *c* Aj. 27 : 8.

22 Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moeridmoeridna: [a] Koe sabab eta kami ngawoeroek ka maraneh: oelah rek salĕmpang kana hiroep maraneh, tina pĕrkara pihakaneun; atawa kana badan mara- 23 neh, tina pĕrkara pipakeëun. 'Ari hiroep teh leuwih ti batan kahakanan, djeung badan teh leuwih ti batan papakean. 24 'Geura arawaskeun pĕtana gagak; tara njĕbarkeun djeung tara diboewat; teu boga gowah, teu boga koedang; geuning koe Allah diparaban bae. Ari maraneh

koetan lain leuwih pisan ti batan manoek-manoek? 25 'Saha pĕlĕbah maraneh anoe bisa nambahan oemoer koe saästa, tina salĕmpangna? 26 'Lamoen maraneh hanteu bisa migawe pĕrkara noe pangleutikna, naha mana salĕmpang koe pĕrkara noe sedjen? 27 'Geura arawaskeun pĕtana bakoeng, dina ngagĕdeanana; eta tara baranggawe, tara nganteh; ari kami ngalahir ka maraneh: sanadjan Soeleman oge, sakitoe gĕde kamoeljaanana, panganggona hanteu nĕpi ka hidji eta kĕmbang bakoeng. 28 'Lamoen djoekoet-djoekoet, anoe aja poë ijeu di tĕgal, ari isoekna dialoengkeun ka pameuleuman, koe Allah didangdanan sakitoe: pon pilalagi maparin papakean ka maraneh, eh djalma noe koerang pĕrtjaja! 29 'Ari maraneh teja, oelah nanjakeun pihakaneun atawa piinoemeun; djeung oelah sok mangmang. 30 'Karana [b] sagala pĕrkara noe kitoe teja sok disalijar koe bangsa-bangsa di doenya; ari Rama maraneh langkoeng oeninga, jen maraneh kakoerangan eta sakabehna pĕrkara. 31 'Nja koedoe pada nejangan karadjaän Allah; sanggeus kitoe eta sakabehna pĕrkara tanwande diwoewoehan ka maraneh. 32 'Oelah sarijeun, [c] eh goendoekan saeutik! karana kasoeka Rama maraneh teh pimaparineun karadjaän nja ka maraneh. 33 'Djaroewal [d] babandaän maraneh, pake mere sidĕkah. Geura njarijeun pikeun diri maraneh kandjoet noe teu keuna koe boetoet, radja-brana noe teu pisoedaeun, anoe aja di sawarga; nja ka dinja noe maling hanteu nĕpi, djeung toko hanteu ngaroeksak. 34 'Karana di mana bae ajana radja-brana maraneh, nja di dinja piajaeunana hate maraneh oge.

a Mat. 6 : 25. *b* Mat. 6 : 32. *c* Jĕs. 41 : 14; p. 22 : 29. *d* Mat. 6 : 19; p. 16 : 9; 18 : 22.

35 Tjangkeng maraneh [a] koedoe disaboek, djeung damar maraneh koedoe hoeroeng. 36 'Sarta maraneh sing sapĕrti djalma noe ngadagoan pimoelangeunana djoeragan ti noe sidĕkah kawinan; soepaja dimana datang, djoeragan ngĕtrokan panto, gantjang ngaboekakeunana. 37 'Salamĕt badegana, noe kasampak njaring koe djoeraganana, mangsa datang! Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: eta djoeragan bakal disaboek, toeloej badega-badegana teh disina ngarijoeng, seug disampeurkeun sarta dilalajanan. 38 'Djeung [b] oepama datangna dina waktoe ronda noe kadoewa, atawa dina waktoe ronda noe katiloe, kasampak kitoe pĕtana, tangtoe salamĕt badega teh. 39 'Sarta [c] maraneh masing nganjahokeun, ari noe boga imah, oepama njahoëun kana waktoe pidatangeun paling, geus tangtoe njaring bae, moal dibikeun imahna digangsir. 40 'Koe sabab eta, [d] maraneh oge koedoe pada sadija; karana Poetra manoesa teh pisoempingeunana dina waktoe noe hanteu kataksir koe maraneh.

a Jĕr. 1 : 17; 1 Petr. 1 : 13. *b* Mat. 24 : 42. *c* Mat. 24 : 43. *d* p. 21 : 34—36.

41 Tidinja Petroes oendjoekan: Noen Goesti! andjeun ngalahirkeun misil teja ka abdi-abdi bae, atanapi ka sadaja djalma-djalma? 42 'Ari lahiran Goesti: [a] Saha kokolot boemi anoe goemati djeung pintĕr teh, noe bakal didjĕnĕngkeun koe djoeragan ngoeroeskeun badega-badegana, baris pimereëun baranghakan ka darinja dina waktoena? 43 'Salamĕt eta badega, noe kasampak koe djoeraganana keur migawe noe kitoe pĕtana, mangsa datang. 44 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [b] eta bakal didjadikeun toekang ngoeroes ka sakabeh babandaän djoeraganana. 45 'Tatapi oepama eta badega ngomong dina hatena: Djoeragan tangtoe lila pidatangeunana; geus kitoe mimiti neunggeulan ka badega lalaki djeung ka badega awewe, sarta njatoe-nginoem datang ka mabok: 46 'kasĕdĕk datang djoeragan badega teja dina poë anoe hanteu katĕgoeh, sarta dina waktoe anoe hanteu njahoëun manehanana, toeloej eta dipijasat, sarta bagianana disaroewakeun djeung sakoer noe hanteu toehoe. 47 'Ari [c] badega noe njahoëun ka pikarĕpeun djoeraganana, tatapi hanteu dangdan, djeung hanteu noeroet kana eta karĕpna, bakal diteunggeulan kabina-bina; 48 'tatapi [d] ari noe teu njahoëun mah, seug migawe anoe mandjing kana siksaän teunggeul, eta bakal diteunggeulan rada enteng. Saha-saha djalma noe diberean loba, dipentana loba deui; sarta saha-saha noe dipihapean loba, dipentana beuki loba.

a Mat. 24 : 25; 1 Kor. 4 : 2. *b* p. 19 : 17. *c* Jak. 4 : 17. *d* Sil. 24 : 12.

49 Kami noe matak datang rek ngaloeng-

keun seuneu ka boemi; sarta naon deui kahajang kami, ngan geuwat hoeroeng 50 bae? 'Tatapi [a] kami koedoe dibanjoean koe sahidji pangbanjoe, sarta kami teh wĕt karoepĕkan bangĕt pisan nĕpi ka 51 geus kalampahkeun. 'Koemaha pamikir maraneh teh, [b] kami noe matak datang dek ngadjadikeun karoentoetan di boemi? Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain, saĕnjana ngadjadikeun papa- 52 doean. 'Ari ti watĕs ajeuna lima djalma dina sahidji imah anoe bakal papadoean, anoe tiloe madoean ka noe doewa, ari 53 noe doewa madoean ka noe tiloe. 'Bapa bakal madoean ka anakna lalaki, sarta anak lalaki ka bapana; ari indoeng ka anakna awewe, sarta anak awewe ka indoengna; ari mitoha awewe ka minantoena awewe, sarta minantoe awewe ka mitohana awewe.

a Mat. 20 : 22; Mark. 10 : 38. b Mat. 10 : 34.

54 Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka djalma-djalma teh: [a] Mangsa maraneh nendjo mega keur naek ti koelon, harita ngomong kijeu: dek hoedjan; nja kitoe 55 pisan djadina. 'Djeung mangsa maraneh nendjo [b] angin datangna ti kidoel, harita ngomong kijeu: bakal panas; nja 56 kitoe pisan djadina. 'Eh, djalma noe poera-poera! kana roepa boemi djeung langit maraneh bisa ngahartikeun; naha 57 teu ngahartikeun ka djaman ijeu? 'Koe naon maraneh mana hanteu ngahoekoeman ti diri sorangan anoe saestoena? 58 'Karana maneh [c] satijap-tijap ngadeuheus ka noe kawasa reudjeung lawan maneh, koedoe sing hade-hade keur di djalan, malar leupas tina lawan teh; oelah koengsi maneh dibawa ka djaksa, seug koe djaksa diselehkeun ka sipir, ari koe sipir diasoepkeun ka pangbe- 59 rokan. 'Kami ngalahir ka maneh: hamo maneh ka loewar deui ti dinja, lamoen tatjan poenah hoetang, tinggal sapeser oge.

a Mat. 16 : 2. b Aj. 37 : 17. c Mat. 5 : 25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta aja djalma di pajoeneun, anoe marioendjoek ka Jesoes tina hal oerang Galilea, noe ditjampoerkeun gĕtihna koe Pilatoes reudjeung 2 koerbanna. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: [a] Koemaha pamikir maraneh, eta oerang Galilea teja, noe matak kataradjang sakitoe, leuwih doraka ti batan oerang Galilea noe loba? 3 'Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain kitoe; tatapi saoepama maraneh hanteu tobat mah, tangtoe toempoer 4 kabeh tjara kitoe. 'Djeung deui djalma dalapan wĕlas teh, anoe katarindih papanggoengan di Siloam, datang ka paraeh teja, koemaha pamikir maraneh, eta teh djalma baroga dosa leuwih ti batan djalma noe loba, noe aja di Jĕ- 5 roesalem? 'Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain kitoe; tatapi saoepama maraneh hanteu tobat mah, tangtoe toempoer kabeh tjara kitoe.

a Joh. 9 : 2.

6 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun misil, kijeu: Aja hidji djalma noe boga tangkal kondang sahidji, dipĕlak di kĕbon angoerna; geus kitoe datang, nejangan boewah ka tangkalna, tatapi hanteu 7 manggih. 'Tidinja ngomong ka mandor kĕbonna: Kami teh bĕt ngalanglang geus meunang tiloe oesoem, nejangan boewah ka ijeu tangkal kondang, hanteu manggih bae; pek geura toewar, matak 8 njoewoengkeun lahan bae! 'Ngadjawab mandor teh, kijeu djawabna: Noen djoeragan! ingkeun bae sataoen ijeu deui mah; koe koering dek dipoetĕr sakoeri- 9 lingna, sarta digĕmoekan sakali, 'soegan daekeun boewahan; saoepama hanteu mah, kakara [a] ditoewar koe djoeragan.

a Mat. 7 : 19.

10 Ari di poë sabat Jesoes ngawoeroek 11 dina hidji masigit. 'Harita aja hidji awewe, noe aja soekmaän anoe matak djadi kasakit, geus meunang dalapan wĕlas taoen lilana; eta teh bongkok, teu bisa 12 pisan mĕnĕrkeun awakna. 'Barang katingali, ladjĕng koe Jesoes disaoer, sarta ngalahir ka dinja: Njai! ajeuna geus sa- 13 lamĕt tina kasakit maneh. 'Seug [a] ditoempangan koe pananganana; harita keneh ge bĕnĕr deui awakna, toeloej 14 awewe teh ngamoeljakeun ka Allah. 'Ari kapala masigit poendoeng, sabab Jesoes njageurkeun di poë sabat; toeloej ngomong, kijeu omongna ka djalma-djalma: Kapan [b] aja gĕnĕp poë anoe pikeun baranggawe; nja dina eta koedoe daratang menta ditjageurkeun, oelah di poë sabat. 15 'Ngawalon Goesti ka kapala teh, kijeu lahirna: Eh, djalma noe poera-poera! koemaha maraneh oenggal-oenggal

djalma [c] di poë sabat lain ngalaän sapina atawa kaldena tina pangokopan, 16 ditoengtoen, toeloej diinoemkeun? 'Geuning eta awewe, kaäsoep anak-intjoe Ibrahim, geus dalapan wĕlas taoen lilana nja dibandana koe Setan; naha lain koedoe dilaänan talina di poë sa-17 bat oge? 'Mangsa Jesoes ngalahirkeun kitoe, areraeun sakoer noe njawad ka andjeunna; ari sakabeh djalma teja aratoheun tina sabab sagala pĕrkara noe moelja, noe didamĕl koe andjeunna.

a Mark. 7 : 32. *b* 2 Moesa 20 : 9. *c* p. 14 : 5.

18 Ngalahir deui Jesoes: [a] Ari karadjaän Allah teh ibarat koemaha? koe kami 19 rek dioepamakeun kana naon? 'Oepama siki sasawi, noe ditjokot koe hidji djalma, toeloej dialoengkeun ka kĕbonna; geus kitoe ngadjangkoengan, djadi tangkal noe gĕde; ari manoek awang-awang 20 njarajang dina dahanna. 'Tidinja ngalahir deui: [b] Ari karadjaän Allah teh koe kami rek dioepamakeun kana naon? 21 'Oepama ragi, noe ditjokot koe hidji awewe, toeloej dibĕbĕskeun kana tipoeng tiloe takĕr, datang ka kahaseuman sakabehna. *a* Mat. 13 : 31; Mark. 4 : 30. *b* Mat. 13 : 33.

22 Ari [a] angkatna Jesoes sisindangan ka nagara-nagara djeung ka desa-desa, bari ngawoeroek; noe didjoegdjoeg Jĕroesa-23 lem. 'Tidinja aja noe oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goesti! ngan saeutik bae djalma noe bakal salamĕt? Ari la-24 hiranana: 'Koedoe njĕlĕkekeun maneh, soepaja meunang arasoep kana [b] lawang noe singgĕt; karana kami ngalahir ka maraneh: reja djalma noe rek mikarĕp 25 asoep, tatapi teu bisaeun. 'Ari noe kagoengan boemi teh geus tjĕngkat, sarta [c] dikoentjikeun pantona, toeloej maraneh nangtoeng di loewar, sarta ngĕtrokngĕtrok panto, bari ngomong: [d] Goesti! Goesti! koering pangboekakeun; geus kitoe ngawalon, kijeu lahirna ka maraneh: kami teu wawoeh ka maraneh, 26 teu njaho asal-asalna atjan. 'Nja didinja maraneh bakal mioendjoek kijeu: Kapan simkoering teh bareto sok narĕda sarĕng ngarinoem di pajoeneun andjeun, sarĕng andjeun bareto sok ngawoeroek 27 di loeloeroeng simkoering. 'Toeloej eta bakal misaoer kijeu: [e] Kami ngalahir ka maraneh, jen teu wawoeh ka maraneh, teu njaho asal-asalna atjan; ajeuna [f] geura njalingkir ti kami, eh sakabeh 28 noe migawe kadorakaän! 'Nja [g] di dinja bakal tjareurik djeung tingkarĕrot hoentoena, mangsa maraneh nendjo Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb, sarta sakabeh para nabi, pada aja dina karadjaän Allah, tatapi diri maraneh mah didjarongklok-29 keun ka loewar. 'Djeung deui bakal daratang djalma ti wetan djeung ti koelon, ti kaler sarta ti kidoel, toeloej dijoek 30 ngarijoeng dina karadjaän Allah. 'Geura aringĕtkeun, [h] aja djalma pangpandeurina, bakal djadi pangheulana; kitoe deui aja noe pangheulana, bakal djadi pangpandeurina. *a* p. 8 : 1; 9 : 51. *b* Mat. 7 : 13. *c* Mat. 25 : 10. *d* p. 6 : 46. *e* Mat. 7 : 23. *f* Djab. 6 : 9. *g* Mat. 8 : 12. *h* Mat. 20 : 16.

31 Dina poë harita aja ahli-ahli parisi daratang, aroendjoekan ka Jesoes: Sampejan geura angkat, djĕngkar ti dijeu; karana Herodes dek maehan ka sampe-32 jan. 'Lahiranana ka ahli-ahli parisi teh: Geura arijang, bedjakeun ka eta tjareuh kijeu: Masing njaho, kami ngaloewarkeun setan sarta njageurkeun poë ijeu djeung isoekan; ari di poë noe katiloe 33 kami teh ĕnggeus. 'Tatapi poë ijeu, isoekan djeung pageto kami koedoe leumpang; karana hanteu oemoem nabi di-34 paehan di loewareun Jĕroesalem. 'Eh [a] Jĕroesalem, Jĕroesalem, noe maehan ka para nabi, sarta maledogan koe batoe ka noe dipiwarang ka maneh! kami geus sababaraha kali nja hajang ngoempoelkeun anak-anak maneh, sapĕrti hajam ngoempoelkeun anakna di djĕro djang-35 djangna; ari maraneh teh teu daek. 'Sing nganjarahokeun, maraneh bakal ditinggalan imah maraneh narikolot. Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: eta maraneh moal narendjo deui ka kami, nĕpi ka waktoe maraneh ngomong kijeu: Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran! *a* Mat. 23 : 37.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, hidji mangsa Jesoes tjalik ka imah hidji kapala [a] ahli parisi, di poë sabat, bade toewang roti; sarta eta [b] pada ngawaskeun ka andjeun-2 na. 'Ari di pajoeneunana aja hidji djalma 3 noe kasakit boesoeng. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka ahli-ahli toret djeung ka ahli-ahli parisi: [c] Koemaha,

kawidian njageurkeun di poë sabat? 4 'Dĕmi eta rarepeh bae. Tidinja noe boesoeng teh koe Jesoes ditjandak, sarta ditjageurkeun sakali, bari toeloej dipiwarang balik. 5 'Sanggeus kitoe ngalahir ka darinja, kijeu lahirna: [d] Saha di pĕlĕbah maraneh, oepama kaldena atawa sapina tigoebroes ka djĕro soemoer, lain dihandjatkeun pada-harita, di poë sabat oge? 6 'Dĕmi eta [e] teu kadaroegaeun ngawangsoel deui ka andjeunna.

a p. 11 : 37. b p. 6 : 7. c p. 6 : 9. d p. 13 : 15. e Mat. 22 : 46.

7 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun misil ka ondangan, doemeh ningali [a] jen pada milihan eukeur dijoek anoe panggirangna; 8 kijeu lahirna ka darinja: 'Lamoen maneh koe hidji djalma diondang kana hadjat kawinan, [b] oelah gek dijoek di panggirangna, bisi aja noe diondang anoe hormataneun leuwih ti maneh; 9 'ana datang noe ngondang ka maneh djeung ka eta teja, seug ngomong ka maneh: Maneh geura pindah keur ijeu! Tidinja maneh tangtoe dijoek di pangtoengtoengna sarta era. 10 'Bĕnĕrna mah maneh, lamoen diondang, moedoe dijoek di pangtoengtoengna; soepaja, ana datang noe ngondang ka maneh teja, ngomong ka maneh: Eh sobat! geura pindah bae ka girang. Tidinja maneh djadi meunang hormat di hareupeun djalma noe ngarijoeng reureudjeungan. 11 'Karana [c] saha-saha noe ngagoengkeun ka dirina sorangan, tangtoe dika-handapkeun; sabalikna, saha-saha noe ngahandapkeun ka dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun.

a Mat. 23 : 6. b Sil. 25 : 6, 7. c Mat. 23 : 12; p. 18 : 14.

12 Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka noe ngondang ka andjeunna: Samangsa sampejan dek hadjat ti beurang atawa ti peuting, oelah ngondang ka sobat, atawa ka doeloer, atawa ka baraja, atawa ka tatangga noe baleunghar, soepaja sampejan ĕngkena oelah diondang deui, sarta oelah meunang balĕsan ti dinja. 13 'Bĕnĕrna mah, samangsa sampejan dek hadjat, koedoe ngondang ka noe miskin, ka noe ngempor, ka noe dejog djeung 14 ka noe lolong. 'Lamoen kitoe mah sampejan tangtoe salamĕt, pedah eta teu barogaeun keur malĕs ka sampejan; karana [a] bakal dibalĕs ka sampejan dina waktoe haroedang djalma noe balĕnĕr.

a Mat. 6 : 4.

15 Aja hidji djalma noe miloe ngarijoeng, sanggeus ngadenge eta pilahir, seug mioendjoek kijeu: Salamĕt noe barangdahar [a] dina karadjaän Allah! 16 'Dĕmi lahiran Jesoes ka dinja: [b] Aja hidji djalma dek hadjat ti peuting rosa katjida, sarta 17 ngondangan loba pisan. 'Geus tĕpi ka waktoe hadjat teh, toeloej miwarang badegana, poepoelih ka noe diarondang teja: Ajeuna geura tjaralik, karana geus 18 sadija kabeh. 'Ari eta djalma sakabehna pada mogogan. Anoe hidji ngomong ka badega teja: Kaoela geus meuli kĕbon, pĕrloe pisan kaoela leumpang ngilikan; 19 nĕda ditjoekoep-loemoer bae. 'Ari noe hidji deui omongna: Kaoela geus meuli lima pasang moending, dek ngadjaran; 20 nĕda ditjoekoep-loemoer bae. 'Aja deui noe ngomong kijeu: [c] Kaoela mantas kawin ka hidji awewe; koe sabab eta 21 kaoela hanteu bisa ngadeuheusan. 'Tidinja badega teja, sanggeus datang, ngoeningakeun eta sakabeh pĕrkara ka djoeraganana. Geus kitoe noe kagoengan boemi teh bĕndoe; toeloej miwarang ka badegana kijeu: Maneh geura djig ka djalan-djalan djeung ka loeloeroeng-loeloeroeng nagara, giringkeun sakoer noe miskin, noe ngempor, noe dejog 22 djeung noe lolong. 'Toeloej badega teh mioendjoek: Noen djoeragan! geus dilampahkeun sapiwarangan djoeragan, 23 nanging aja keneh tĕmpatna. 'Tidinja eta djoeragan miwarang deui ka badegana: Seug maneh leumpang deui ka djalan djadjahan-djadjahan, djeung ka sisi-sisi pagĕr, sarta keukeuhan sina arasoep, soepaja imah kami djadi 24 pinoeh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ari djalma noe tadina diarondang teja, saoerang ge moal ngasaän ka panghadjatan kami.

a p. 13 : 29. b Mat. 22 : 2. c 5 Moesa 24 : 5.

25 Ari djalma noe ngariring ka Jesoes loba pisan. Ladjĕng malik, sarta ngala- 26 hir ka darinja: 'Tijap-tijap djalma datang ka kami, [a] teu ngageuleuhan ka indoeng-bapana, ka pamadjikanana, ka anak-anakna, ka doeloer lalaki-awewe, malah ka njawana sorangan, eta mah 27 moal bisa djadi moerid kami. 'Djeung deui [b] saha-saha noe hanteu manggoel kai-dipalang adjangna, bari teu anoet ka kami, eta mah moal bisa djadi moerid

28 kami. 'Oepama aja djalma di pĕlĕbah maraneh, dek njijeun papanggoengan, eta teh lain dijoek heula sarta bari ngitoeng-ngitoeng piongkoseunana, kira-kira bakal mahi tĕpi ka anggeusna? 29 'Bisina sanggeus tĕrap padĕmen, hanteu kadoega nganggeuskeun, seug diseungseurikeun koe sakoer noe narendjo, 30 'bari ngaromong: Eta djalma ngamimitian njijeun papanggoengan, tatapi hanteu kadoega nganggeuskeun. 31 'Djeung deui oepama aja radja noe dek ngalawan pĕrang ka radja noe sedjen, eta teh lain tjalik heula, sarta bari ngabadamikeun, kira-kira kadoega nĕpoengan koe salaksa ka noe njampeurkeun 32 bawana doewa laksa? 'Lamoen hanteu mah, meureun miwarangan djalma, keur mangsa radja noe sedjen teh djaoeh 33 keneh, nĕda karahajoean. 'Nja kitoe deui maraneh, [c] oenggal-oenggal djalma noe teu ninggalkeun ka sakabeh bobogaanana, moal bisa djadi moerid kami. 34 'Ari [d] oejah teh hade; tatapi lamoen oejah leungit rasana, koe naon dipangse35 tanana? 'Ka lahan atawa ka djarijan euweuh pisan pigaweëunana; dipitjeun bae. [e] Saha-saha djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe dengekeun.

a Mat. 10 : 37; p. 18 : 29. *b* p. 9 : 23. *c* Mat. 13 : 44. *d* Mat. 5 : 13; Mark. 9 : 50. *e* p. 8 : 8.

PASAL 15.

Ari [a] sakabeh toekang tjoeke djeung djalma noe daroraka pada ngadeuheusan ka Jesoes, sĕdja ngadarengekeun 2 ka andjeunna. 'Geus kitoe ahli parisi djeung ahli kitab [b] tinggĕlĕndĕng, kijeu omongna: Eta teh sok narima ka djalma noe daroraka, sarta barangdaharna sok reudjeung.

a p. 5 : 29. *b* p. 5 : 30; 7 : 34, 39.

3 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun ijeu misil ka eta djalma-djalma, kijeu lahirna: 4 'Saha djalma lĕbah maraneh, [a] noe boga domba saratoes siki, lamoen leungit hidji, eta teh lain ninggalkeun ka noe salapan poeloeh salapan di tĕgal, geus kitoe toeloej leumpang, nejangan noe leungit teja, datang ka kapanggihna 5 deui? 'Arina geus kapanggih, seug [b] dipanggoel dina taktak, bawaning atoheun 6 pisan. 'Barang datang ka imah, toeloej ngoempoelkeun sobat-sobatna djeung tatangga-tatanggana, bari ngomong ka dinja: Tjing, barantoean soeka-soeka ka kaoela; karana domba kaoela noe leu7 ngit teja ajeuna geus timoe deui. 'Kami ngalahir ka maraneh: nja kitoe pisan piboengaheun di sawarga tina sabab sahidji djalma doraka anoe tobat, leuwih batan koe salapan poeloeh salapan djalma bĕnĕr, noe teu koedoe tarobat.

a Mat. 18 : 12. *b* Jĕs. 40 : 11.

8 Djeung saha awewe noe boga dirham sapoeloeh siki, lamoen leungit hidji, eta teh lain njeungeutkeun damar, toeloej dikĕboetan imahna, sarta imeut pisan nejanganana, datang ka kapanggihna 9 deui? 'Arina geus kapanggih, seug ngoempoelkeun sobat-sobatna djeung tatangga-tatanggana pada awewe, bari kijeu omongna: Tjing, barantoean soeka-soeka ka kaoela; karana dirham kaoela noe leungit teja ajeuna geus timoe deui. 10 'Kami ngalahir ka maraneh: nja kitoe pisan piboengaheun di lĕbah para malaikat Allah, tina sabab sahidji djalma doraka anoe tobat.

11 Ari lahiranana: Aja hidji djalma noe 12 boga doewa anak lalaki. 'Boengsoena oendjoekan ka ramana: Noen ama! koering nĕda dipaparin hibat, anoe baris pibagianeun koering. Ladjĕng ramana 13 ngabagi ka doewaän. 'Hanteu lila deui boengsoena teh ngoempoelkeun saban-da-bandana, toeloej leumpang ka nagara noe djaoeh; di dinja dibejakkeun ban14 dana, dipake kamĕgahan bae. 'Ari [a] geus bejak sakabehna, seug patjĕklik kabinabina di nagara eta; tidinja manehna 15 djadi kakoerangan. 'Geus kitoe indit, asoep boeboedjang ka hidji djalma, oerang nagara dinja; dĕmi koe eta manehna dititah ka tĕgalna, ngangon ba16 gong. 'Toeloej kabitaeun ngeusian beuteungna koe loloh hakaneun bagong; 17 tapi euweuh noe mere. 'Geus kitoe ras ingĕt ka diri sorangan, sarta ngomong kijeu: Ari ka bapa aing loba pisan noe boeboeroeh, sarta kahakananana datang ka leuwihan; dĕmi diri aing mah roek18 sak balas langlajeuseun. 'Ajeuna mah dek indit, ngadeuheusan ka bapa, sarta rek oendjoekan kijeu: Noen ama! simkoering geus tarima migawe dosa ka 19 sawarga sarĕng di pajoeneun ama; 'simkoering geus teu pantĕs disĕboet deui poetra ama; ajeuna samikeun bae sarĕng

20 noe boeboeroeh. 'Harita indit, toeloej leumpang ka ramana. [b] Ari manehna keur mangsa djaoeh keneh, geus katingal koe ramana, sarta watireun pisan; toeloej dipapagkeun, seug dirangkoel, bari ditjijoe-
21 man.'Tidinja anakna mioendjoek: Noen ama! simkoering geus tarima migawe dosa ka sawarga sarĕng di pajoeneun ama, sarĕng simkoering geus teu pantĕs di-
22 sĕboet deui poetra ama. 'Dĕmi ramana teh miwarang ka badega-badegana: Geura njarokot papakean anoe pangaloesna, toeloej pakekeun ka ijeu anak; djeung ali pakekeun ka ramona, sarta soekoena
23 taroempahan; 'geus kitoe njarokot anak sapi noe beunang ngalĕbĕng teja, toeloej peuntjit sakali; hajoe, oerang nga-
24 rijoeng dalahar soeka-soeka; 'karana ijeu anak kami geus [c] paeh, ajeuna hiroep deui; geus leungit, ajeuna kapanggih deui. Tidinja pada mimiti soeka-
25 soeka. 'Ari anakna noe tjikal teja keur aja di tĕgal; mangsa harita datang. Ana geus deukeut ka imah, ngadenge tata-
26 beuhan djeung noe ngarigĕl. 'Tidinja njĕloekan hidji badega, sarta nanja:
27 Eta teh keur naraon? 'Ari wangsoelanana: Raji andjeun geus soemping, sarĕng rama andjeun geus meuntjit anak sapi noe beunang ngalĕbĕng teja, doemeh geus kapĕndak deui sarta wiloe-
28 djĕng. 'Geus kitoe eta teh poendoeng, teu daekeun asoep. Toeloej ramana ka
29 loewar, sarta ngoepahan ka dinja. 'Seug ngawangsoel, kijeu wangsoelanana ka ramana: Koering sakijeu nja lila ngawoelaän ka ama, tatjan pisan moengpang ka parentah ama; ari ama mah tatjan pisan maparin ka koering anak ĕmbe sahidji-hidji atjan, baris koering soeka-soeka reudjeung sobat koering.
30 'Tatapi ari geus datang eta anak ama, noe geus mejakkeun banda ama [d] ka dajang-dajang, eta mah koe ama dipangmeuntjitkeun anak sapi noe beunang
31 ngalĕbĕng teja! 'Ari saoer ramana: Eh agoes! ari agoes mah salalawasna reureudjeungan bae djeung ama; sarta sakabeh babandaän ama, agoes anoe boga.
32 'Nja pantĕs oerang koedoe atoh sarta boengah; karana eta doeloer agoes geus paeh, ajeuna hiroep deui; geus leungit, ajeuna kapanggih deui.

a Sil. 23 : 21. *b* Jĕr. 3 : 12; Jak. 4 : 8. *c* Ep. 2 : 1, 5. *d* Sil. 29 : 3.

PASAL 16.

Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka moerid-moeridna: Aja hidji djalma beunghar, sarta boga hidji kokolot boemi; geus kitoe eta aja noe ngĕlakkeun, ditoeding ngalĕboer banda djoeraganana.
2 'Toeloej disaoer koe djoeraganana, sarta dilahiran kijeu: Koemaha kami ngadenge bedja hal maneh noe kitoe? Geura njijeun lalaporan tina tjangkingan maneh; karana maneh moal bisa deui djadi
3 kokolot boemi. 'Tidinja kokolot boemi teh ngomong di djĕro hatena kijeu: Koemaha aing nja pipĕtaeun, pedah tjangkingan aing rek ditjandak koe djoeragan? Kana matjoel aing moal koewat,
4 ari bĕrmaen era. 'Ah, geus timoe pipĕtaeun aing, sangkan aja noe narima aing ka imahna, samangsa dipotjot tina
5 tjangkingan. 'Geus kitoe seug ngala hidji-hidji djalma noe baroga hoetang ka djoeraganana; tidinja ngomong ka noe ti heula: Sabaraha maneh nja hoetang
6 ka djoeragan oerang? 'Djawabna: Saratoes tahang minjak. Toeloej ngomong deui ka dinja: Tjokot tanda-tangan maneh, seug dijoek, geuwat toeliskeun lima
7 poeloeh. 'Sanggeus kitoe ngomong ka noe sedjen: Ari maneh, sabaraha nja hoetang? Djawabna: Saratoes pikoel tarigoe. Toeloej ngomong deui ka dinja: Tjokot tanda-tangan maneh, sarta toe-
8 liskeun dalapan poeloeh bae. 'Ari eta djoeraganana toeloej ngalĕm ka kokolot boemi noe doraka teh, sabab pintĕr mĕtakeunana; karana ari anak ijeu doenya sok leuwih pintĕrna ti batan [a] anak
9 tjaäng, dina bangsana sorangan. 'Kami ngalahir ka maraneh: koedoe njarijeun sobat-sobat koe [b] Mamon noe doraka, soepaja maraneh, samangsa aja kakoerangan, ditarima koe eta ka imah noe
10 langgĕng. 'Anoe goemati [c] ka noe pangleutikna, ka noe gĕde ge tangtoe goemati; djeung deui anoe teu bĕnĕr ka noe pangleutikna, ka noe gĕde ge tang-
11 toe teu bĕnĕr. 'Lamoen maraneh teu goemati kana Mamon noe doraka teja, saha noe bakal mĕrtjajakeun ka ma-
12 raneh barang noe saĕnja-ĕnjana? 'Sarta lamoen maraneh teu goemati kana banda anoe sedjen, saha noe bakal mere ka
13 maraneh banda maraneh sorangan? 'Moal

aja badega [d] noe bisa ngawoela ka doewa djoeragan; karana geus tangtoe salah-sahidji dipikageuleuh, anoe hidji deui dipikanjaäh; atawa salah-sahidji dirakĕtan, anoe hidji deui dipikangewa. Maraneh moal bisa ngawoela ka Allah djeung ka Mamon. *a* Joh. 12 : 36; Ep. 5 : 8; 1 Tes. 5 : 5. *b* Mat. 6 : 24. *c* p. 19 : 17. *d* Mat. 6 : 24.

14 Ari sakabehna pĕrkara noe tadi kadarengeëun oge koe ahli-ahli parisi; nja eta teh [a] pĕrĕtjit; tidinja pada ngalelewaän ka Jesoes. 15 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka darinja kijeu: Nja maraneh [b] noe sok ngabĕnĕrkeun diri sorangan di hareupeun djalma-djalma; tatapi Allah mah [c] langkoeng oeninga kana hate maraneh; karana [d] sakoer noe loehoer di pĕlĕbah djalma, djadi kageuleuh di pajoeneun Allah. 16 'Ari [e] toret reudjeung para nabi nĕpi ka Johannes bae; ti mangsa harita karadjaän Allah teh dioewarkeunana, sarta oenggal-oenggal djalma pada nĕmpoeh ka dinja. 17 'Babari langit djeung boemi teh euweuh, [f] ti batan leungit sahidji tjĕtjĕkna toret. 18 'Saha-saha [g] noe njĕrabkeun pamadjikanana, toeloej ngawin noe sedjen, eta hoekoemna ngaranjed; djeung saha-saha ngawin ka noe geus disĕrahkeun koe salakina, eta hoekoemna ngaranjed keneh bae.

a Mat. 23 : 14. *b* p. 18 : 9. *c* 1 Radj. 8 : 39. *d* Sil. 6 : 16, 17. *e* Mat. 11 : 12, 13. *f* Mat. 5 : 18. *g* Mat. 19 : 9.

19 Aja hidji djalma beunghar, papakeanana soetra woengoe djeung boëh katji; ari lampahna oenggal-oenggal poë soeka-soeka djeung pipidangan bae. 20 'Djeung aja deui hidji djalma miskin, Lasaroes ngaranna, noe ngaroempoejoek pĕlĕbah panto djalma noe beunghar teja, sarta awakna pinoeh koe bisoel; 21 'karĕpna hajangeun seubeuh koe remeh-remeh, anoe moerag ti medja djalma noe beunghar teja; samalah andjing ge daratang ngaletakan bisoel-bisoelna. 22 'Ari geus kitoe, anoe miskin teh toeloej paeh; seug [a] koe malaikat diparajang ka pangkon Ibrahim. 23 'Tidinja [b] noe beunghar teh paeh deui, toeloej dikoeboer. Barang tanggah di ĕnggon noe paeh, keur njandang sangsara, beh nendjo Ibrahim ti kadjaoehan, djeung Lasaroes aja dina pangkonna. 24 'Toeloej sasambat, kijeu omongna: [c] Ama Ibrahim! moegi aja piwĕlas ka diri koering, sarĕng miwarang Lasaroes, sina ngantjlomkeun toengtoeng ramona kana tjai, keur niisan kana letah koering; karana koering kalangkoeng-langkoeng nja njĕri dina hoeroeng ijeu. 25 'Ari lahiran Ibrahim: Eh agoes! sing ingĕt, jen maneh geus meunang kabagdjaän diri maneh keur waktoe hiroep; balikanan Lasaroes mah geus meunang katjilakaän; mangsa ajeuna eta dililipoer, tatapi ari maneh mah boga kanjĕri. 26 'Katoeroeg-toeroeg geus diajakeun djoengkrang lĕga antara ti dijeu ka maraneh; masih aja noe daek meuntas ti dijeu ka maraneh, moal bisaeun; nja kitoe deui anoe di darinja moal bisaeun meuntas ka dijeu. 27 'Geus kitoe mioendjoek deui: Lamoen kitoe mah, ama! panoehoen koering moegi-moegi Lasaroes piwarang ka imah poen bapa; 28 'karana koering gadoeh lima doeloer; Lasaroes sina ngingĕtan ka maranehanana, soepaja oelah daratang ka ijeu ĕnggon kanjĕri. 29 'Ari lahiran Ibrahim: [d] Eta teh baroga kitab Moesa djeung kitab para nabi; koedoe pada ngadengekeun ka dinja. 30 'Oendjoekanana deui: Lain kitoe, ama Ibrahim; nanging oepama didatangan koe djalma noe geus paeh saoerang, tinangtos maranehanana tarobat. 31 'Dĕmi lahiran Ibrahim: Lamoen eta teh teu ngagoegoe ka Moesa djeung ka para nabi mah, moal beunang diwoeroek, [e] sanadjan aja noe hoedang ti noe paeh oge. *a* Ibr. 1 : 14. *b* Aj. 21 : 23. *c* p. 3 : 8. *d* Jĕs. 8 : 20; Joh. 5 : 39. *e* Joh. 11 : 44, 53; 12 : 9, 10.

PASAL 17.

Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: [a] Moestahil hanteu datang tatadjongan; tatapi pitjilakaeun djalma noe lantaranana datang! 2 'Anggoer [b] mĕnding dibangbaloehan koe batoe panggilingan beuheungna, toeloej dibalangkeun ka laoet, ti batan matak titadjong mah ka ijeu salah-sahidji noe laleutik. 3 'Maraneh sing hade-hade. [c] Oepama doeloer maneh boga dosa ka maneh, koedoe papatahan; sarta moen kadoehoengeun, koedoe hampoera. 4 'Djeung deui [d] oepama ngadosa ka maneh teh toedjoeh kali di djĕro sapoë, kitoe deui toedjoeh kali datangna ka maneh di djĕro sapoë, bari ngomong: Kaoela ajeuna geus ka-

doehoeng, eta koedoe dihampoera koe maneh. *a* Mat. 18:7. *b* Mark. 9:42. *c* Mat. 18:15. *d* Mat. 18:21.

5 Geus kitoe rasoel teja aroendjoekan ka Goesti: Moegi-moegi simkoering pa- 6 da ditambahan kapĕrtjajaän! 'Ari lahiran Goesti: [a] Oepama maraneh boga kapĕrtjajaän sagĕde siki sasawi, pek ngomong ka ijeu tangkal lowa: Geura roengkad sarta mĕlakkeun maneh di laoet! eta tangtoe noeroet ka maraneh. 7 'Saha di pĕlĕbah maraneh anoe boga boedjang, eukeur ngawoeloekoe atawa keur ngangon, ana balik ti sawah, koemaha sok diomongan kijeu: Geura ka dijeu, 8 geuwat dijoek ngarijoeng? 'Lain kijeu diomonganana: Geura tjatjawis anoe bakal dihakan koe kami, toeloej disaboek, seug ngalalajanan ka kami, datang ka kami reres njatoe-nginoem; geus kitoe 9 maneh njatoe-nginoem deui? 'Koemaha, eta djalma teh ngomong tarima ka boedjangna, sabab geus migawe noe dititah ka manehanana? Rasa kami mah moal. 10 'Nja kitoe deui maraneh oge, sanggeus migawe sakoer noe dipiwarang ka maraneh, koedoe ngomong kijeu: [b] Ari kaoela mah boedjang noe taja pedahna; kaoela geus migawe teh ngan anoe wadjib dipigawe koe kaoela.

a Mat. 17:20. *b* Aj. 22:2, 3.

11 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur angkat [a] ka Jĕroesalem, njorangna ka tĕngah-tĕngaheun Samaria djeung Gali- 12 lea. 'Barang soemping ka hidji desa, mĕndakan sapoeloeh djalma noe boga kasakit lepra, [b] sarta narangtoeng ti ka- 13 djaoehan. 'Toeloej pada ngagĕro, kijeu pokna: Noen Jesoes! Goeroe! moegi aja 14 piwĕlas ka simkoering. 'Ana katingali, ladjĕng Jesoes ngalahir ka eta teh: Geura laleumpang, [c] tingalikeun diri maraneh ka panghoeloe. Dĕmi keur 15 leumpang, pada djadi bĕrĕsih. 'Ari eta djalma noe saoerang, barang ngareret jen dirina geus waloeja, seug balik deui, sarta ngamoeljakeun ka Allah, tarik pi- 16 san sowarana. 'Toeloej brĕk soedjoed kana dampal Jesoes, bari moedji soekoer; dĕmi 17 eta teh oerang Samaria. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Lain sapoeloehanana geus dibĕrĕsihkeun? Ajeuna di 18 mana noe salapan deui? 'Naha taja noe baralik deui dek ngahormatan ka Allah, 19 ngan ijeu bae oerang nagara sedjen? 'Ari lahiranana ka eta djalma: Geura tjĕngkat, toeloej balik; maneh geus ditoeloeng koe kapĕrtjajaän maneh.

a p. 13:22. *b* 3 Moesa 13:45, 46. *c* p. 5:14.

20 Mangsa Jesoes ditaros koe ahli-ahli parisi, [a] iraha pidongkapeunana karadjaän Allah teh, ladjĕng ngawalon ka darinja, kijeu lahirna: Ari karadjaän Allah teh pidatangeunana [b] hanteu make 21 tjitjiren. 'Sarta moal aja noe ngomong: Tah, di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! karana, masing njaho, karadjaän Allah teh ajana di djĕro diri maraneh.

a p. 19:11. *b* Joh. 18:36.

22 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: Mĕngke pidatangeun mangsa, harita maraneh hajang nendjo ka sahidji poë Poetra manoesa, tatapi moal 23 narendjo. 'Didinja [a] djalma bakal ngaromong ka maraneh: Tah, di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! Maraneh poma oelah 24 bral, djeung oelah mariloe. 'Karana tjara kilat, noe ngaboerinjaj ti sisi langit nĕpi ka sisi langit deui, nja kitoe pisan Poetra 25 manoesa dina poëanana. 'Tatapi [b] koedoe pirang-pirang njandang sangsara heula, sarta ditampik koe djalma dja- 26 man ajeuna. 'Sarta [c] tjara dina djaman Ĕnoh, nja kitoe pisan pidjadieunana dina 27 poëan Poetra manoesa teh. 'Harita ngan njaratoe-nginoem, ngarawin djeung dikarawinkeun, nĕpi ka poëan Ĕnoh asoep kana kapal teja; tidinja datang tjaäh gĕde, ngabasmi ka sakabeh eta djalma. 28 'Kitoe deui tjara dina djaman Ĕloet. Harita ngan njaratoe-nginoem, djoewalbeuli, ngarĕbon djeung njarijeun imah. 29 'Dĕmi [d] dina poëan Ĕloet ka loewar ti Sadoemoe teja, dĕr ti langit hoedjan seuneu djeung walirang, ngabasmi ka 30 sakabeh eta djalma. 'Nja kitoe pisan pidjadieunana mĕngke dina poëan Poe- 31 tra manoesa diëbrehkeun teh. 'Di poëan eta, [e] saha-saha noe di hateup imah, ari parabotna aja di djĕro imah, poma oelah rek toeroen njokot eta; djeung sahasaha noe aja di kĕbon, kitoe deui oelah 32 rek balik. 'Sing aringĕt ka [f] pamadjikan 33 Ĕloet. 'Saha-saha [g] noe malar ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; kitoe deui saha-saha noe kaleungitan koe njawana, eta noe bakal 34 nĕtĕpkeun njawana kana hiroep. 'Kami

ngalahir ka maraneh: [h] dina peuting eta teja aja doewa djalma saĕnggon reudjeung; ari noe hidji bakal ditjandak, 35 noe hidji deui ditinggalkeun. 'Djeung deui aja doewaän ngagiling reureudjeungan; ari noe hidji bakal ditjandak, noe 36 hidji deui ditinggalkeun. 'Nja kitoe deui aja doewa djalma di kĕbon; ari noe hidji bakal ditjandak, noe hidji deui diting- 37 galkeun. 'Tidinja moerid teh pada naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Eta di mana, Goesti? Lahiranana ka darinja: [i] Di mana ajana bangke, nja di dinja radjawali pikaroempoeleunana.

a Mat. 24 : 23; Mark. 13 : 21. *b* p. 9 : 22. *c* Mat. 24 : 37. *d* 1 Moesa 19 : 24. *e* Mat. 24 : 17, 18. *f* 1 Moesa 19 : 26. *g* p. 9 : 24. *h* Mat. 24 : 40. *i* Mat. 24 : 28.

PASAL 18.

Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun deui hidji misil ka moerid-moerid, pilarapeunana [a] djalma koedoe nĕnĕda salalawasna, 2 oelah dek koerang; 'kijeu lahirna: Dina hidji nagara aja djaksa noe teu sijeuneun koe Allah, djeung hanteu nolih ka 3 djalma. 'Djeung aja hidji randa di nagara eta keneh; toeloej ngadeuheus ka djaksa teja, pioendjoekna: Koering njoehoenkeun kaädilan hal noe ngamoesoeh 4 ka koering. 'Ari djaksa teh sababaraha lilana hanteu daekeun. Geus kitoe ngomong di djĕro hatena kijeu: Sanadjan aing hanteu sijeun koe Allah, djeung 5 hanteu nolih ka djalma, 'ajeuna mah, sabab ijeu randa njoesahkeun ka aing, dek dibere bae kaädilan, [b] soepaja dina ahirna oelah datang ngaroedjitkeun ka 6 aing. 'Ngalahir deui Goesti: Geura ngadarengekeun kana omongan djaksa, noe 7 teu adil. 'Naha ari Allah moal maparin kaädilan ka djalma beunang milih andjeunna, noe pada sasambat ka andjeunna beurang-peuting, [c] sanadjan dililakeun 8 oge? 'Kami ngalahir ka maraneh: tangtoe tereh Allah bakal maparin kaadilan ka darinja. Tatapi [d] ari Poetra manoesa, waktoe soemping, koemaha bakal manggihan kapĕrtjajaän di boemi?

a Roem 12 : 12; Ep. 6 : 18; Kol. 4 : 2; 1 Tes. 5 : 17. *b* p. 11 : 8. *c* Djab. 83 : 2; Wahj. 6 : 10. *d* 2 Tim. 3 : 1.

9 Geus kitoe Jesoes ngalahirkeun deui ijeu misil ka djalma [a] noe baroga angkoh jen dirina sorangan bĕnĕr, ari ka noe 10 sedjen mah njoemahkeun; nja kijeu: 'Aja doewa djalma aroenggah ka kabah, sĕdjana dek nĕnĕda; anoe hidji ahli parisi, 11 noe hidji deui toekang tjoeke. 'Ari ahli parisi teh nangtoeng, sarta nĕnĕda di djĕro hatena kijeu: Noen Allah! simkoering moedji soekoer ka andjeun, doemeh simkoering [b] hanteu sami sarĕng djalma noe sanes-sanes, sapĕrtos noe ngarampog, noe doraka, noe ngaranjed, soema- 12 wonna sarĕng ijeu toekang tjoeke. 'Ari simkoering mah [c] sok poewasa doewa kali saminggoe, sarĕng [d] sadajana kaha- 13 silan simkoering didjakatan. 'Dĕmi toekang tjoeke mah nangtoengna ti kadjaoehan bae, hanteu pisan kadoegaeun tanggah ka langit, ngan [e] nĕpakan dada bae, bari mioendjoek kijeu: Noen Allah! moegi-moegi aja sih-koernija ka diri sim- 14 koering, djalma noe doraka. 'Kami ngalahir ka maraneh: noe bijeu teh, ari moelang deui ka imahna, geus dibĕnĕrkeun ti batan ahli parisi teja. Karana [f] saha-saha noe ngagoengkeun ka dirina sorangan, tangtoe dika-handapkeun; sabalikna, saha-saha noe ngahandapkeun ka dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun.

a p. 16 : 15. *b* Jĕs. 58 : 2, 3. *c* Mat. 9 : 14. *d* p. 11 : 42. *e* p. 23 : 48. *f* p. 14 : 11.

15 Geus kitoe [a] aja noe njaranggakeun baroedak leutik ka Jesoes, soepaja koe andjeunna moegi diragap; barang katarendjo koe moerid-moerid, toeloej nga- 16 hoelag. 'Tatapi koe Jesoes baroedak teh disalaoer, bari ngalahir kijeu: Eta baroedak sina njalampeurkeun ka kami, oelah dipĕgatan; karana nja anoe kitoe 17 ngabogaän karadjaän Allah teh. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: Saha-saha noe hanteu narima kana karadjaän Allah, tjara koe boedak leutik ditarimakeunana, eta moal piasoepeun ka djĕrona.

a Mat. 19 : 13; Mark. 10 : 13.

18 Aja [a] hidji kapala naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koedoe migawe naon, 19 soepaja kawaris hiroep noe langgĕng? 'Ari lahiran Jesoes ka eta kapala: Naha maneh mana njĕboetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe hade, ngan hidji bae, nja 20 Allah. 'Maneh geus njaho kana timbalan kijeu teja: Maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maehan; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; koedoe masing hormat ka bapa sarta ka in- 21 doeng. 'Pioendjoek kapala teh: Nja eta

pisan sadajana noe diëstikeun koe simkoering ti boeboedak. 22 'Barang kadangoe koe Jesoes, ladjĕng ngalahir ka dinja: Aja hidji deui kakoerangan maneh; [b] geura djoewalan sakabeh babandaän maneh, geus kitoe sidĕkahkeun ka noe mariskin; maneh teh tangtoe boga radjabrana di sawarga; tidinja maneh ka dijeu, toeloej ngiring ka kami. 23 'Ari eta kadenge koe kapala teh, seug nalangsa liwat saking, wantoe-wantoe noe beunghar katjida. 24 'Mangsa katingal koe Jesoes kanalangsaänana liwat saking, ladjĕng ngalahir kijeu: Nja hese djalma noe boga banda dek asoep kana karadjaän Allah. 25 'Karana leuwih babari onta montjor kana lijang djaroem, ti batan anoe beunghar asoep kana karadjaän Allah mah. 26 'Tidinja sakoer noe ngadenge ngaromong kijeu: Lamoen kitoe mah, saha atoeh anoe pisalamĕteun? 27 'Ari lahiranana: [c] Pĕrkara noe moestahil di lĕbah djalma, tangtoe Allah mah ijasaeun. 28 'Pok Petroes oendjoekan: [d] Simkoering mah geus pada ninggalkeun ka saniskantĕn, sarĕng toeloej ngiring ka andjeun. 29 'Ari lahiranana ka darinja: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: taja pisan djalma noe geus ninggalkeun imah, atawa indoeng-bapa, atawa doeloer, atawa pamadjikan, atawa anak, tina sabab karadjaan Allah, 30 'anoe moal pinampaeun deui sababaraha patikĕlaneun di djaman ajeuna; ari mĕngke di aherat mah hiroep noe langgĕng teja.

a Mat. 19 : 16; Mark. 10 : 17. *b* p. 12 : 33. *c* Aj. 42 : 2; Djak. 8 : 6; Loek. 1 : 37. *d* p. 5 : 11.

31 Tidinja [a] noe doewa wĕlas teja koe Jesoes ditjandak sasarĕngan, bari dilahiran kijeu: Masing njaho, ajeuna oerang leumpang ka Jĕroesalem; sarta bakal kaboektikeun sakabehna noe geus ditoeliskeun koe para nabi tina hal Poetra manoesa. 32 'Karana bakal diselehkeun ka oerang kapir, sarta diparojok, djeung diharinakeun, sarta ditjaridoehan; 33 'geus kitoe dirangket, toeloej dipaehan; dĕmi di poë noe katiloe tanghi deui. 34 'Ari moerid-moerid [b] hanteu pisan ngahartieun ka noe tadi, sarta pada poëkeun ka eta pilahir, djeung teu njarahoëun ka noe dilahirkeun.

a Mat. 20 : 17; Mark. 10 : 32. *b* p. 9 : 45.

35 Ari geus kitoe, [a] mangsa Jesoes geus dongkap ka deukeut Jĕriho, aja hidji djalma noe lolong, dijoek di sisi djalan 36 bĕrmaen. 'Barang ngadenge loba djalma noe ngaliwat, seug nanjakeun ijeu naon 37 sababna? 'Toeloej aja noe ngabedjaän, jen Jesoes, [b] oerang Nasaret, keur ngaliwat. 38 'Tidinja sasambat, kijeu pokna: Noen Jesoes, [c] Poetra Dawoed! moegi 39 aja sih-piwĕlas ka diri koering. 'Dĕmi koe noe leumpang ti heula manehanana ditjaram, sina repeh; tatapi anggoer beuki ngahantĕm sasambatna: Noen, Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwĕlas 40 ka diri koering. 'Ladjĕng Jesoes liren, miwarang eta djalma koedoe dibawa. Ari 41 geus deukeut, ladjĕng dipariksa, 'lahirna: Kahajang maneh teh dikoemahakeun koe kami? Ari pioendjoekna: Noen 42 Goesti! moegi koering bisa nendjo. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Geura seug nendjo! [d] maneh geus ditoeloeng koe kapĕr- 43 tjajaän maneh. 'Harita keneh ge nendjo, toeloej ngiring andjeunna, bari ngamoeljakeun ka Allah. Ari sakabehna djalma noe narendjo hal kitoe, pada moedji ka Allah.

a Mat. 20 : 29; Mark. 10 : 46. *b* p. 24 : 19. *c* p. 20 : 41. *d* p. 17 : 19.

PASAL 19.

Ladjĕng Jesoes asoep ngaliwatan [a] Jĕriho. 2 'Di dinja aja hidji djalma noe ngaran Sakeoes; ari eta djadi kapala 3 toekang tjoeke, sarta beunghar. 'Hajangeun nendjo ka Jesoes, jen eta teh koemaha; tatapi teu bisaeun koe sabab loba 4 djalma; karana dĕdĕgna pĕndek. 'Tidinja miheulaän leumpangna, seug naek ka tangkal lowa, soepaja bisa nendjo ka Jesoes; karana pingaliwateunana nja ka 5 dinja. 'Barang dongkap ka lĕbah dinja, Jesoes tanggah, seug ningali Sakeoes; ladjĕng dilahiran kijeu: Eh Sakeoes! geuwat geura toeroen; karana poë ijeu kami koedoe eureun di imah maneh. 6 'Tidinja gantjang toeroen; geus kitoe ngakoe ka Jesoes sarta soeka-boengah. 7 'Ari sakabeh djalma noe narendjo, tinggĕlĕndĕng, kijeu aromongna: [b] Andjeunna bĕt sindang ka imah djalma noe do- 8 raka! 'Dĕmi Sakeoes teh marĕk, sarta mioendjoek ka Goesti: Noen Goesti! simkoering sĕdja ngahadjatkeun banda simkoering saparona ka noe mariskin; sarĕng oepami aja noe dikarinah koe simkoering, simkoering sĕdja malikkeun 9 [c] opat patikĕlaneun. 'Ari lahiran Jesoes

ka Sakeoes: Poë ajeuna ijeu imah geus dipanggihkeun djeung kasalamĕtan, sa- 10 bab ijeu oge djadi [d] anak Ibrahim; 'karana [e] Poetra manoesa pangsoempingna teh nejangan anoe leungit djeung disalamĕtkeunana. *a* p. 18 : 35. *b* p. 15 : 2. *c* 2 Moesa 22 : 1; Jĕh. 33 : 15. *d* p. 13 : 16. *e* Mat. 18 : 11; p. 15 : 4; 1 Tim. 1 : 15.

11 Pedah djalma-djalma ngadarengekeun kana lahiran bijeu, Jesoes ngalahirkeun deui misil, sabab andjeunna geus deukeut ka Jĕroesalem, sarta [a] pamikir maranehanana karadjaän Allah teh bakal 12 tereh diboektikeun. 'Ari lahirna kijeu: [b] Aja hidji menak, anoe angkat ka nagara djaoeh; di dinja bakal meunang karadjaän, geus kitoe dek moelih deui. 13 'Tidinja njaoer wilajatna noe sapoeloeh; seug dipaparin sapoeloeh mina, bari ngalahir ka darinja: Geura golangkeun, 14 nĕpi ka waktoe kami datang deui. 'Ari abdi-abdina pada geuleuheun ka eta menak; toeloej ngadjoeroengkeun djalma ti pandeurieun, kijeu aroendjoekanana: [c] Koering teu saroeka diradjaän koe eta. 15 'Ari geus kitoe, mangsa soemping deui, sanggeus meunang karadjaän teja, toeloej miwarang njaoer wilajat, anoe dipaparin doewit teja, hojong oeningaeun dina kaoentoengan hidji-hidji djalma. 16 'Ari noe pangheulana ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! eta mina pasihan andjeun meunang oentoeng sa- 17 poeloeh mina. 'Lahiranana ka dinja: Hade pisan, eh wilajat anoe tĕmĕn! [d] Tina sabab maneh geus goemati ka noe saeutik, ajeuna geura njangking kawasa 18 ka sapoeloeh nagara. 'Djĕboel noe kadoewa ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! eta mina pasihan andjeun 19 meunang oentoeng lima mina. 'Ngalahir deui ka dinja: Ari maneh geura 20 njangking lima nagara. 'Aja hidji deui noe ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! mangga noe samina pasihan andjeun teja; koe koering disimpĕn bae 21 dina sapoetangan; 'karana koering sijeun koe andjeun, doemeh andjeun teh bĕngis; sok njandak anoe hanteu disimpĕn koe andjeun, sarĕng sok diboewat anoe hanteu disĕbarkeun koe andjeun. 22 'Ari lahiranana ka dinja: Eh, wilajat noe goreng! maneh teh rek dihoekoeman koe kami [e] noeroetkeun omongan maneh. Kapan maneh geus njaho, jen kami teh djalma bĕngis, sok njokot anoe hanteu diteundeun koe kami, djeung sok diboewat anoe hanteu disĕbarkeun koe 23 kami. 'Naha doewit kami koe maneh teu diasoepkeun ka kantor-bang? Ari kami datang, meureun ditjokot djeung anak- 24 na. 'Toeloej miwarang ka noe keur ngadareuheus: Geura tjokot ti manehanana eta mina, toeloej bikeun ka noe boga 25 sapoeloeh mina teja. 'Ari pioendjoekna: Noen Goesti! eta mah kapan geus ga- 26 doeh sapoeloeh mina. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: [f] saha-saha noe geus boga, tangtoe dibere deui; sabalikna, ari noe hanteu boga mah, ti eta teh sabobo- 27 gaänana ge bakal ditjokot. 'Dĕmi moesoeh kami teja, nja eta noe teu daraekeun diradjaän koe kami, geura barawa ka dijeu, toeloej pareuntjit di hareupeun 28 kami! 'Sanggeus ngalahirkeun noe bijeu, ladjĕng Jesoes djĕngkar, kĕbat angkat ka Jĕroesalem. *a* p. 17 : 20. *b* Mat. 25 : 14. *c* Joh. 1 : 11. *d* p. 16 : 10. *e* 2 Sam. 1 : 16; Mat. 12 : 37. *f* p. 8 : 18.

29 Dĕmi geus kitoe, [a] mangsa dongkap deukeut ka Bet-Page djeung Bet-Ania, di goenoeng noe ngaran goenoeng Djetoen, ladjĕng Jesoes miwarangan doewa moe- 30 rid; 'kijeu lahirna: Geura leumpang ka desa noe di hareupeun; barang asoep ka dinja, maraneh tangtoe manggih hidji anak kalde ditjangtjang, salawasna tatjan aja noe noempakan inja; nja eta 31 koedoe dilaän, seug bawa. 'Oepama aja noe nanja ka maraneh: Koe naon noe matak dilaän? koedoe kijeu nja poepoe- 32 lih: Rek dianggo koe Goesti. 'Tidinja noe dipiwarang teh bral leumpang, [b] toeloej kapanggih sakoemaha noe dila- 33 hirkeun ka maranehanana teja. 'Eukeur ngalaän eta anak kalde, noe baroga seug ngomong ka moerid teh: Koe naon maraneh noe matak ngalaän eta anak 34 kalde? 'Ari djawabna: Rek dianggo koe 35 Goesti. 'Geus kitoe koe moerid ditoengtoen ka Jesoes. Seug anak kalde teh diroengkoep koe papakeanana, bari Je- 36 soes ladjĕng dititihkeun. 'Ari eukeur angkat aja noe ngamparkeun papake- 37 anana di djalan. 'Barang dongkap Jesoes kana poedoenan goenoeng Djetoen, tidinja salobana moerid teh pada mimiti saroekaeun, bari maroedji ka Allah sarta

bĕdas sowarana, koe tina sakabehna dadamĕlan aheng, anoe geus katendjo 38 koe maranehanana; 'kijeu pokna: [c] Sing salamĕt Radja, noe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran! [d] Masing kĕrta di sawarga, sarta kamoeljaän di ĕnggon 39 loehoer! 'Ari sawareh ahli parisi di pĕlĕbah djalma-djalma ngaromong ka Jesoes: Eh Goeroe! koedoe njeuseul ka 40 moerid-moerid sampejan. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Kami ngalahir ka maraneh: oepama eta repeh mah, [e] tangtoe batoe noe saroerak teh.

a Mat. 21 : 1; Mark. 11 : 1. *b* p. 22 : 13. *c* Joh. 12 : 13. *d* p. 2 : 14. *e* Hab. 2 : 11.

41 Barang Jesoes geus deukeut, ana ningali nagara teh, ladjĕng ditangisan, 42 'sarta ngalahir kijeu: [a] Moega-moega dikanjahokeun koe maneh, sanadjan dina poë maneh ijeu oge, naon anoe matak salamĕt ka diri maneh! Tatapi ajeu-43 na eta boeni ti panon maneh teh. 'Karana maneh bakal kadatangan poë, [b] harita maneh koe moesoeh-moesoeh dilingkoengan koe benteng, djeung ngarĕpoeng ka maneh, sarta pada ngang-44 sĕg ti sakoerilingna. 'Toeloej [c] maneh djeung saänak-anak anoe aja di djĕro maneh teh bakal diroeboeh-roeboehkeun; ari batoe moal diingkeun dina loehoer batoe deui; tina sabab maneh hanteu nganjahokeun kana waktoe maneh dilajad.

a 5 Moesa 32 : 29. *b* 5 Moesa 28 : 52. *c* Jĕr. 26 : 18; p. 21 : 6.

45 Sanggeusna Jesoes [a] lĕbĕt ka djĕro kabah, seug mimiti ngaboedalkeun sa-46 koer noe djoewal-beuli di dinja; 'sarta ngalahir ka eta teh: Geus dioengĕlkeun dina Kitab: Gĕdong kami nja eta gĕdong paragi nĕnĕda; dĕmi koe maraneh mah didjijeun goeha begal.

a Mat. 21 : 12; Mark. 11 : 15.

47 Tidinja Jesoes saban-saban poë ngawoeroek dina kabah. [a] Ari para panghoeloe agoeng, djeung ahli-ahli kitab, sarta djeung para kapala eta bangsa, pada ngarah dek maehan ka Jesoes. 48 'Tatapi hanteu manggih pidjalaneunana; karana djalma-djalma kabeh ngarakĕtan ka Jesoes, sarta ngadarengekeun ka andjeunna.

a Mark. 11 : 18.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, [a] dina hidji poë, keur Jesoes ngawoeroek ka djalma-djalma di djĕro kabah, bari [b] ngoewarkeun Indjil, djĕboel para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab sarta djeung para 2 kokolot njalampeurkeun. 'Toeloej misaoer ka andjeunna, kijeu saoerna: Tjik, kaoela sakabehna poepoelihan, sampejan noe matak midamĕl pĕrkara kitoe teh koe kawasa naon? atawa saha noe 3 ngawasakeun kitoe ka sampejan? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaoela ge dek nanja sakĕtjap ka sarampejan; tjoba bedjakeun ka ka-4 oela: 'ari pangbanjoe Johannes asalna 5 ti sawarga atawa ti manoesa? 'Geus kitoe eta badami djeung batoerna, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, koe naon mana hanteu 6 pĕrtjaja ka dinja? 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, tangtoe sakabeh djalma pada maledogan koe batoe ka oerang; karana eta taroekoeh, jen Johannes teja 7 nabi. 'Geus kitoe pada ngadjawab, jen 8 hanteu tĕrangeun eta asal-asalna. 'Lahiran Jesoes ka darinja: Lamoen kitoe mah, kaoela ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaoela migawe pĕrkara kitoe.

a Mat. 21 : 23; Mark. 11 : 27. *b* p. 4 : 43.

9 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun ka djalma-djalma ijeu misil: [a] Aja hidji djalma njijeun kĕbon anggoer, toeloej disewakeun ka ahli-ahli ngĕbon; geus kitoe 10 njaba ka nagara sedjen, lila pisan. 'Dĕmi geus oesoemna, nitahan hidji badega ka ahli ngĕbon teja, soepaja njarelehkeun ka dinja tina beubeunangan kĕbon anggoer; ari koe ahli ngĕbon diteunggeulan eta teh, sarta disina balik lengoh. 11 'Sanggeus kitoe nitahan deui hidji badega sedjen; dĕmi eta oge diteunggeulan djeung dihinakeun pisan, sarta disina 12 balik lengoh. 'Tidinja nitahan deui noe katiloe; ari eta oge diraheutan, sarta 13 ditotogkeun ka loewar. 'Ari geus kitoe eta noe boga kĕbon anggoer teh toeloej njaoer kijeu: Koemaha aing nja pipĕtaeun? Ah, dek nitahan bae anak aing noe kaäsih, soegan narendjo eta mah 14 arisineun. 'Tatapi mangsa ahli ngĕbon teja narendjo ka eta, toeloej badami djeung batoerna, kijeu aromongna: Geuning eta mah ahli-warisna; hajoe, oerang paehan bae, soepaja oerang meunang

warisanana. 15 'Seug eta teh ditotogkeun ka loewar ti kĕbon anggoer, toeloej dipaehan sakali. Ari noe boga kĕbon anggoer bakal koemaha ka eta djalma teh? 16 'Tangtoe datang ngabasmi ka eta ahli ngĕbon, ari kĕbon-anggoerna tangtoe diselehkeun ka noe sedjen. Dĕmi noe ngadarenge ka pilahir teh, toeloej ngaromong: Eta mah palijas teuing! 17 'Ladjĕng Jesoes mĕlĕng ka darinja, bari ngalahir: Moen kitoe mah naon noe dioengĕlkeun dina Kitab kijeu teja: Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe? 18 'Sahasaha djalma noe laboeh keuna ka batoe eta, tangtoe rĕmoek; djeung saha-saha noe katindih koe eta batoe, tangtoe boeboek.

a Mat. 21:33; Mark. 12:1.

19 Dina waktoe harita para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab narejangan djalan dek nangkĕp ka Jesoes, tatapi sijeuneun [a] koe djalma reja; karana geus pada kasoertieun, pangalahirkeunana Jesoes misil teja malindĕs ka daririna. 20 'Geus kitoe ngintip-ngintip ka Jesoes, [b] sarta nitahan mata-mata; ari eta teh njijeun pasĕmon djalma bĕnĕr, [c] soepaja bisa ngaringkoes ka andjeunna koe lahirna; noe dipambrih andjeunna dek diselehkeun ka kapala sarta ka kawasa goepĕrnoer. 21 'Toeloej nararos ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus pada tĕrang, jen lĕrĕs pisan sapilahir sarĕng sapiwoeroek andjeun, kalajan andjeun hanteu pilih-kasih kana roepa djalma, istoening ngawoeroekkeun djalan Allah sarĕng sajaktosna. 22 'Koemaha, ari simkoering widi njanggakeun oepĕti ka praboe, oetawi hanteu? 23 'Ari Jesoes, doemeh oeningaeun kana kadjoeliganana, ladjĕng ngalahir ka dinja kijeu: Naha maraneh wĕt ngadodja ka kami? 24 'Tjik, geura tembongkeun ka kami wang dinar sahidji. Eta make gambar djeung aksara saha? Ngawangsoel eta djalma, kijeu pokna: Soemoehoen, praboe teja. 25 'Lahiran Jesoes ka dinja: Lamoen kitoe mah sanggakeun ka praboe noe kagoengan praboe, ari ka Allah noe kagoengan Allah. 26 'Dĕmi eta teh teu barisaeun ngaringkoes ka andjeunna koe lahirna di hareupeun djalma-djalma, sarta pada heraneun koe walonan Jesoes; toeloej rarepeh bae.

a p. 19:48. *b* Mat. 22:16; Mark. 12:13. *c* p. 11:53, 54.

27 Geus kitoe [a] djĕboel aja ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes; eta teh njĕboetkeun moal kijamat; toeloej nararos ka andjeunna, 28 'kijeu oendjoekanana: Noen Goeroe! Moesa geus njĕratkeun pikeun simkoering kijeu: Oepami aja djalma paeh doeloerna, sarta gadoeh bodjo, waktoena paeh hanteu gadoeh anak, doeloerna koedoe kawin ka awewe teja, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun doeloerna. 29 'Geus kitoe aja toedjoeh djalma padoedoeloer kabeh; ari tjikalna seug gadoeh bodjo, toeloej paeh hanteu gadoeh anak. 30 'Tidinja awewe teh koe noe kadoewa dikawin, geus kitoe paeh deui, hanteu gadoeh anak. 31 'Toeloej dikawin koe noe katiloe. Toedjoehanana nja kitoe keneh bae; paraeh, teu narilarkeun anak. 32 'Sanggeus eta sakabehna, seug awewe teh paeh deui. 33 'Ari dina kijamat, eta awewe pamadjikan anoe mana? karana noe toedjoehan teh geus pada mirabi ka dinja. 34 'Ladjĕng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Ari anak-anak djaman ajeuna ngawin sarta dikawinkeun; 35 'tatapi ari noe dimanah [b] pantĕs baris pimeunangeun alam djaga sarta hoedangna ti noe paraeh mah, eta moal ngawin djeung moal dikawinkeun. 36 'Karana ka hareup mah eta moal kataradjang paeh deui; sababna geus saroewa djeung malaikat, sarta geus pada [c] poetra Allah, sapedah anak kijamat. 37 'Ari pihoedangeunana djalma noe paraeh teh, koe Moesa ge eta geus ditoedoehkeun keur di leuweung tjoetjoek teja, waktoe ka Pangeran njĕboetkeun Allah Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Jakoeb. 38 'Ari Allah lain Allah anoe paraeh, nja Allah anoe hariroep; karana sakabehna teh pada hiroep keur ka Allah. 39 'Pok ahli kitab sawareh ngawangsoel, kijeu pihatoerna: Eta, Goeroe! lĕrĕs pisan sapilahir adjĕngan teh. 40 'Dĕmi eta [d] hanteu waranieun naros deui naon-naon ka Jesoes.

a Mat. 22:23; Mark. 12:18. *b* p. 21:36. *c* 1 Joh. 3:2. *d* Mat. 22:46.

41 Ladjĕng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma: [a] Koemaha Kristoes teh mana sok disarĕboetkeun poetra Dawoed?

42 'Kapan Dawoed koe andjeun saoerna dina kitab djaboer kijeu: Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik 43 di katoehoeëun kami, 'datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun 44 djodjodog pikeun soekoe maneh. 'Ari eta koe Dawoed disĕboetkeun Goesti, koemaha mana djadi poetrana?

a Mat. 22 : 42; Mark. 12 : 35.

45 Pedah sakabeh djalma ngadengekeun, [a] Jesoes ladjĕng ngalahir ka moerid-46 moeridna kijeu: 'Masing hade-hade diri maraneh koe ahli kitab; eta teh bareuki ngalantoeng sarta make-make djoebah, djeung karĕsĕpna diaroendjoengan di pasar-pasar, sarta sok hajangeun dijoek panggirangna di masigit-masigit, kitoe deui dina hadjat-hadjatan ngari-47 joeng di ĕnggon noe pangoetamana. 'Nja koe eta diharakanan imah randa-randa datang ka bejak, make pipinding ngadoa lila. Noe kitoe teh bakal meunang hoekoeman noe leuwih beurat.

a Mat. 23 : 1; Mark. 12 : 38; p. 11 : 43.

PASAL 21.

Barang Jesoes tjĕngkat, [a] ningali djalma noe baleunghar pada ngasoepkeun si-2 dĕkah doewit kana [b] pĕti oewang. 'Sarta ningali deui hidji randa miskin, ngasoep-3 keun retjeh doewa siki. 'Ladjĕng ngalahir kijeu: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [c] eta randa miskin teh ngasoepkeunana doewit leuwih ti batan 4 sakabeh djalma. 'Karana noe loba teh ngasoepkeun kana sidĕkah ka Allah tina nisabna; dĕmi eta mah ngasoepkeun tina kawaloeratanana, sakabeh rĕdjĕkina noe aja.

a Mark. 12 : 41. b 2 Radj. 12 : 9. c 2 Kor. 8 : 12.

5 Mangsa aja [a] noe ngaromongkeun kabah, jen geus dialoes-aloes koe batoe noe araheng sarta koe pangwakap, la-6 djĕng Jesoes ngalahir kijen: 'Mĕngke pidatangeun mangsa, didinja sakabehna noe katendjo koe maraneh, [b] batoe moal aja noe diingkeun dina loehoer batoe 7 deui, noe teu bakal dibongkar. 'Tidinja pada naros ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! eta pĕrkawis teja iraha pijaktoseunana? sarĕng naon alamatna pimangsaeunana eta boekti? 8 'Ari lahiranana: Masing ijatna, soepaja maraneh oelah kasasabkeun. Karana reja djalma noe pidatangeun ngakoe-ngakoe ngaran kami, pokna: [c] Nja aing Kristoes teh; djeung mangsana ajeuna geus deukeut. Poma oelah rek noeroet ka 9 noe kitoe. 'Sarta samangsa maraneh ngadenge tina hal pĕrang-pĕrang djeung hal karoesoehan, poma oelah rek reuwas, karana eta teh koedoe boekti heula; tatapi harita panoengtoengan mah tatjan.

a Mat. 24 : 1; Mark. 13 : 1. b p. 19 : 43. c p. 17 : 43.

10 Ladjĕng ngalahir deui ka moerid-moerid: [a] Bangsa bakal mĕrangan ka bangsa deui, djeung karadjaän ka karadjaän 11 deui. 'Sarta bakal aja lini noe galĕde di sedjen-sedjen ĕnggon, djeung patjĕklik sarta pagĕboeg; kitoe deui bakal aja pĕrkara noe matak reuwas, djeung 12 alamat ti langit noe arangĕt pisan. 'Tatapi memeh boekti sakabeh pĕrkara teja, [b] maraneh koe djalma bakal ditjarĕkĕl sarta dikanijaja, bari diselehkeun ka djĕro masigit djeung ka pangberokan; sarta maraneh bakal dibawa ka pajoeneun radja-radja djeung goepĕrnoer-goepĕrnoer, tina sabab djĕnĕngan kami. 13 'Anoe matak maraneh bakal katara-14 djang kitoe, pikeun djadi saksi. 'Koe sabab eta, [c] koedoe masing angkeuh maraneh di djĕro hate, moal mikiran 15 heula pĕtana pingadjawabeun. 'Karana [d] kami teh tangtoe ka maraneh bakal mere soengoet djeung kapintĕran, anoe moal beunang dipadoean atawa dilawan 16 koe sakoer noe ngamoesoeh ka maraneh. 'Sarta maraneh [e] bakal diselehkeun nadjan koe indoeng-bapa, koe doeloer, koe baraja djeung koe sobat; sarta maraneh 17 sawareh bakal dipaehan. 'Djeung [f] maraneh bakal dipikageuleuh koe sakabeh, 18 tina sabab djĕnĕngan kami. 'Tatapi [g] boeoek maraneh salambar oge moal leu-19 ngit. 'Maraneh koe lantaran [h] kamantĕpan diri tangtoe ngarahajoekeun ka njawa maraneh.

a Mat. 24 : 7; Mark. 13 : 8. b Mat. 10 : 17; Lal. 12 : 1. c Mat. 10 : 19. d 2 Moesa 4 : 11, 12; Sil. 2 : 6. e Mik. 7 : 6. f Mat. 10 : 22. g p. 12 : 7. h Mat. 24 : 13.

20 Ari [a] samangsa koe maraneh katendjo [b] Jĕroesalem keur dikĕpoeng koe balad-balad, nja didinja koedoe kanjahokeun, jen geus deukeut diroeksakna. 21 'Didinja djalma noe araja di Joedea koedoe maroeboes ka pigoenoengan, ari noe araja di djĕro nagara teh koedoe

boedal ka loewar, sarta [c] noe araja di pasisian oelah rek arasoep ka djĕro
22 nagara. 'Karana nja eta teh poë pamalĕsan, soepaja kalaksanakeun [d] sa-
23 koer noe dioengĕlkeun dina Kitab. 'Pitjilakaeun anoe rareuneuh djeung noe njaroesoean dina mangsa harita! karana di boemi bakal aja kasoesahan gĕde, sarta djeung bĕbĕndoe ka ijeu bangsa
24 teh. 'Bakal tinggolepak koe seuseukeut pĕdang, kitoe deui [e] noe bakal dibarojong, diajakeun di sagala bangsa; [f] ari Jĕroesalem bakal diaridĕk koe oerang kapir, nĕpi ka djĕdjĕg tempo kapir teh.
25 'Djeung bakal aja alamat-alamat dina panon-poë, dina boelan, sarta dina bentang-bentang; djeung deui di boemi bakal kasoesahan bangsa-bangsa sarta kabingoengan, waktoe ngagoeroeh laoet
26 djeung ombakna. 'Tidinja djalma bakal pada lĕboer pangatjian koe bawaning sijeun sarta ngadago-dago pĕrkara noe bakal daratang ka doenya; karana kakoewatan langit teh bakal gendjlong.
27 'Nja didinja djalma bakal narendjo [g] Poetra manoesa teh keur soemping toenggang mega, bari gĕde kawasana
28 djeung kamoeljaänana. 'Samangsa keur ngamimitian boekti pĕrkara teja, maraneh koedoe tanggah, tjĕngkatkeun sirah; sabab [h] geus deukeut ka waktoe maraneh dileupaskeun. *a* Mat. 24 : 15; Mark. 13 : 14. *b* p. 19 : 43. *c* p. 17: 31. *d* Dan. 9 : 26. *e* 5 Moesa 28 : 64. *f* Wahj. 11 : 2. *g* Dan. 7 : 13. *h* Jak. 5 : 8.

29 Ladjĕng Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka moerid-moerid, kijeu: [a] Geura arilikan tangkal kondang djeung sakabeh
30 tatangkalan. 'Samangsa rĕnoeng, seug katendjo koe maraneh, eta maraneh pada njaho ti sorangan, jen ajeuna geus
31 deukeut oesoem panas. 'Nja kitoe deui maraneh, samangsa nendjo pĕrkara teja baroekti, koedoe nganjahokeun jen ka-
32 radjaän Allah teh geus deukeut. 'Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: ijeu bangsa ajeuna moal waka euweuh, samemeh nĕpi ka boektina sakabeh pĕr-
33 kara teja. 'Langit [b] djeung boemi bakal euweuh; ari piwoeroek kami mah moal datang ka euweuh. *a* Mat. 24 : 32; Mark. 13 : 28. *b* Djab. 102 : 26, 27; 2 Petr. 3 : 7.

34 Koedoe ngadjaga sorangan, [a] hate maraneh oelah dibeuratan koe lantaran beuki njatoe, koe lantaran mabok sarta koe ngoeroeskeun kipajah, tĕmahna ma-
35 raneh kaboeroedoeg koe poë eta. 'Karana tjara djirĕt, [b] nja kitoe pinaradjangeunana ka sakabeh djalma noe tji-
36 tjing di sakoeriling boemi. 'Koe sabab eta, maraneh [c] koedoe njaring salalawasna, sarta nĕnĕda, soepaja moegi dimanah [d] pantĕs pingĕdjateun ti sakabeh pĕrkara noe bakal boekti teja, sarta narangtoeng di pajoeneun Poetra manoesa. *a* Roem 13 : 13; 1 Tes. 5 : 4—8; 1 Petr. 4: 7. *b* 1 Tes. 5 : 3. *c* 1 Tes. 5 : 6; 2 Petr. 3 : 11. *d* p. 20 : 35.

37 Ari ti beurang Jesoes ngawoeroek dina kabah; dĕmi ti peuting angkat ka loewar, linggih sapeupeuting di goenoeng
38 noe ngaran goenoeng Djetoen. 'Ari isoek sakabeh djalma pada ngadeuheusan ka Jesoes kana kabah, dek ngadarengekeun ka andjeunna.

PASAL 22.

Ari [a] pesta roti teu ragian, nja eta noe ngaran paska teja, geus deukeut.
2 'Sarta para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab [b] pada nejangan djalan dek maehan ka Jesoes; karana sarijeuneun koe djalma-djalma.
a Mat. 26 : 1; Mark. 14 : 1. *b* Joh. 11 : 47.

3 Tidinja [a] Setan njoeroep ka Joedas, noe katĕlah Iskariot teja; ari eta kaasoep bilangan moerid noe doewa wĕlas.
4 'Sanggeus kitoe los leumpang, rĕrĕmpoegan djeung para panghoeloe agoeng sarta djeung para kapala, koemaha piakaleunana njerenkeun Jesoes ka dari-
5 nja. 'Dĕmi eta pada atoheun pisan, sarta ngadjangdjian rek maparin doewit ka
6 Joedas. 'Koe Joedas disanggoepan, sarta toeloej nejangan pidjalaneunana baris njerenkeun Jesoes ka darinja, soepaja oelah djadi karoesoehan.
a Mat. 26 : 14; Mark. 14 : 10; Joh. 13 : 27.

7 Geus kitoe [a] nĕpi ka poë eta roti teu ragian teja; ari didinja mistina
8 mareuntjit paska. 'Ladjĕng Jesoes miwarangan Petroes djeung Johannes, sarta ngalahir: Maraneh geura leumpang, njadijakeun paska keur dahareun oerang.
9 'Ari oendjoekanana: Di mana pikĕrsaeun andjeun teh koedoe disadijakeun koe
10 simkoering? 'Lahiranana: Masing njaho, samangsa maraneh asoep ka nagara, bakal papanggih djeung hidji djalma

mawa hidji kĕndi eusina tjai; toetoerkeun bae ka dinja, ka djĕro imah noe
11 diasoepan koe eta. 'Toeloej bebedja ka noe boga eta imah kijeu: Saoer Goeroe ka sampejan: Di mana kamarna, baris kami dahar paska barĕng djeung moe-
12 rid kami? 'Geus kitoe maraneh koe eta tangtoe ditoedoehkeun kana hidji loteng noe lĕga, beunang ngabĕbĕnah; nja di dinja koedoe disadijakeunana.
13 'Bral eta moerid leumpang, seug [b] kapanggih sakoemaha pilahir Jesoes teja, sarta toeloej njadijakeun paska.

a Mat. 26 : 17; Mark. 14 : 12. *b* p. 19 : 32.

14 Ari geus dongkap ka waktoena, [a] ladjĕng Jesoes linggih ngarijoeng djeung
15 rasoel noe doewa wĕlas teja. 'Geus kitoe ngalahir ka eta teh: Kami ti bareto hajang pisan dahar ijeu paska barĕng djeung maraneh, samemeh kami sang-
16 sara. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: eta koe kami moal didahar deui nĕpi ka diboektikeunana dina karadjaän
17 Allah. 'Tidinja njandak loemoer; ari geus moedji soekoer, ladjĕng ngalahir: Ijeu tampanan, bagikeun djeung batoer-
18 batoer. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: [b] kami moal nginoem deui tjai boewah anggoer, nĕpi ka waktoe ka-
19 radjaän Allah geus dongkap. 'Tidinja Jesoes njandak roti; ari geus moedji soekoer, disĕmplekan, ladjĕng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir: Ijeu teh badan kami, noe dipaparinkeun pikeun maraneh; eta geura lalampahkeun baris ngingĕtkeun ka kami.
20 'Kitoe deui eta loemoer, sanggeus dalahar; ari lahirna: Ijeu loemoer teh nja eta pĕrdjangdjian anjar dina gĕtih kami,
21 noe dikoetjoerkeun pikeun maraneh. 'Tatapi, masing njaho, [c] leungeun djalma noe ngahijanat ka kami, ajeuna samedja
22 reudjeung kami. 'Ari Poetra manoesa teh piangkateunana sakoemaha noe geus dipastikeun; tatapi pitjilakaeun eta djalma, noe ngahijanat ka Poetra manoesa!
23 'Tidinja moerid-moerid seug silih-tanja, kira-kira moerid anoe mana noe bakal migawe kitoe?

a Mat. 26 : 20; Mark. 14 : 17. *b* Mat. 26 : 29. *c* Mat. 26 : 21.

24 Sanggeus kitoe [a] pada parĕboet omongan, moerid anoe mana noe dinjanaän
25 pangoentjoelna? 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: [b] Ari radja sagala bangsa pada marentah ka sabangsabangsana; djeung noe njangking kawasa ka dinja, disarĕboet noe Leuwih asih.
26 'Ari maraneh mah oelah kitoe pĕtana; bĕnĕrna noe pangoentjoelna di lĕbah maraneh koedoe tjara noe pangleutikna, sarta noe djadi loeloegoe koedoe tjara
27 noe ngawoela. 'Tjik, [c] mana noe leuwih: noe dijoek dadaharan djeung noe ngalalajanan? lain noe dijoek dadaharan? Dĕmi kami mah aja teh di ma-
28 raneh tjara noe ngalalajanan bae. 'Nja maraneh anoe geus keukeuh reureudjeungan djeung kami dina sakabeh gogoda,
29 noe geus njorang ka kami. 'Sarta [d] kami ka maraneh mastikeun karadjaän teja, sapĕrti Ama kami geus mastikeun ka
30 kami; 'soepaja maraneh dadaharan sarta ngarinoem djeung kami samedja reudjeung dina karadjaän kami, kitoe deui darijoek [e] dina pangtjalikan, ngahoekoeman noe doewa wĕlas kaom Is-
31 rail teja. 'Ladjĕng Goesti ngalahir deui: Eh Simon! Simon! [f] Setan teh geus ngarah ka maraneh, kahajangna ngajak ka
32 maraneh tjara tarigoe. 'Tatapi kami geus mangnĕdakeun ka maneh, soepaja oelah pĕgat nja kapĕrtjajaän maneh. Ari mĕngke maneh geus tobat, koedoe ngoewat-
33 keun ka doeloer-doeloer maneh. 'Pioendjoek Petroes: Noen Goesti! [g] simkoering sanggĕm ngiring-ngiring Goesti, nadjan lĕbĕt ka pangberokan sarĕng dong-
34 kap ka paehna oge. 'Ari lahiran Jesoes: [h] Eh Petroes! kami ngalahir ka maneh: poë ijeu hajam moal waka kongkorongok, samemeh maneh tiloe kali nganglĕs wawoeh djeung kami.

a p. 9 : 46. *b* Mat. 20 : 25. *c* Mat. 20 : 28; Joh. 13 : 14. *d* p. 12 : 32. *e* Mat. 19 : 28. *f* 1 Petr. 5 : 8. *g* Mat. 26 : 35; Joh. 13 : 37. *h* Mat. 26 : 34.

35 Ladjĕng ngalahir ka moerid-moerid: Ari bareto, [a] mangsa maraneh koe kami dititah leumpang, teu mawa kandjoet, atawa endong, atawa taroempah teja, koemaha aja kakoerangan? Ari wangsoelanana: Soemoehoen, teu aja pisan.
36 'Lahiranana deui: Dĕmi ajeuna mah, anoe boga kandjoet, bawa bae; endong kitoe deui; ari noe teu boga, koedoe djoewal papakeanana, seug beulikeun
37 kana hidji pĕdang. 'Karana kami ngalahir ka maraneh, aja sapĕrkara deui noe koedoe diboektikeun ka diri kami, nja noe

geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [b] Eta teh dibilang ka noe masijat. Karana noe geus dioengĕlkeun dina Kitab hal kami, 38 aja panganggeusanana. 'Ari aroendjoekanana: Noen Goesti! ijeu aja doewa pĕdang. Lahiranana ka darinja: Eta ge pimahieun. *a* p. 9 : 3. *b* Jés. 53 : 12.

39 Ladjĕng Jesoes [a] ka loewar, angkat ka goenoeng Djetoen, koemaha adatbijasana, sarta diiring koe moerid-moe- 40 ridna. 'Ari geus soemping ka eta ĕnggon, ladjĕng ngalahir ka moerid: Koedoe pada nĕnĕda, soepaja oelah keuna 41 koe panggoda. 'Geus kitoe nganggangan ka moerid, kira-kira sapamaledog djaoehna; ladjĕng tapak-dĕkoe sarta nĕnĕ- 42 da, 'kijeu panĕdana: Noen Ama! manawi kĕrsa, moegi ijeu loemoer tjandak ti simkoering; nanging oelah karĕp simkoering, [b] sakoemaha pangĕrsa Ama bae 43 jaktoskeun! 'Tidinja nembongan ka Jesoes hidji malaikat ti sawarga, ngoewa- 44 tan ka salira andjeunna. 'Ari keur bangĕt pisan sangsara, [c] andjeunna beuki rosa nĕnĕdana. Tidinja karingĕtna tjara kĕtjlak gĕtih noe galĕde, njoeroedoet 45 kana taneuh. 'Dĕmi geus parantos nĕnĕdana, ladjĕng ngadĕg, seug ngadeukeutan ka moeridna, kapĕndak keur 46 pada sasarean bawaning nalangsa. 'Ari lahiranana ka darinja: Naha maraneh sasarean? Geura haroedang, sarta koedoe nĕnĕda, soepaja oelah keuna koe panggoda! *a* Mat. 26 : 36; Mark. 14 : 32; Joh. 18:1. *b* Joh. 6 : 38. *c* Ibr. 5 : 7.

47 Sabot Jesoes [a] keur ngalahir keneh, boeroeboel djalma loba; sarta hidji moerid, kaäsoep noe doewa wĕlas teja, ngaran Joedas, leumpangna pangheulana, seug njampeurkeun ka Jesoes, dek nji- 48 joem. 'Ngalahir Jesoes ka Joedas: Naha Joedas! maneh teh dek ngahijanat ka 49 Poetra manoesa koe tjijoem? 'Ari noe reureudjeungan djeung Jesoes teja, barang tarĕgĕs ka noe dek dipilampah, seug aroendjoekan: Noen Goesti! koemaha simkoering teh koedoe ngadek 50 koe pĕdang? 'Aja [b] hidji moerid pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, 51 rampoeng tjeulina ti katoehoe. 'Dĕmi Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Ingkeun bae eta teh. Sanggeus kitoe njandak tjeuli djalma teja, sarta ditjageurkeun 52 sakali. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka para panghoeloe agoeng, sarta ka para kapala kabah, djeung ka para kokolot, noe ngarodjong ka andjeunna: Maraneh teh moeroeboel mawa pĕdang djeung gĕgĕn- 53 dir, tjara noe dek ngoedag begal. 'Geuning kami [c] oenggal-oenggal poë ge sok reureudjeungan djeung maraneh di kabah, ari maraneh teu njabak-njabak atjan ka kami. Tatapi [d] ijeu teh nja waktoe maraneh sarta pangawasana poëk. *a* Mat. 26 : 47; Mark. 14 : 43; Joh. 18 : 3. *b* Joh. 18 : 10. *c* Joh. 7 : 30; 8 : 20. *d* Joh. 14 : 30.

54 Tidinja [a] Jesoes ditangkĕp, seug diariringkeun, dibawa ka boemi panghoeloe agoeng. Ari Petroes noetoerkeun ti 55 kaänggangan bae. 'Sanggeus djalma miroen seuneu di tĕngaheun boeroean djĕro, toeloej darijoek reureudjeungan; [b] ari Petroes dijoek tjampoer djeung eta djal- 56 ma. 'Geus kitoe aja hidji boedjang awewe, nendjo Petroes dijoek deukeut piroenan; toeloej dipĕntjrong, sarta ngo- 57 mong kijeu: Eta ge batoer itoe. 'Tatapi Petroes teh ngangIĕs, kijeu pokna: Nji! 58 koela mah teu wawoeh djeung itoe. 'Teu koengsi lila Petroes katendjo koe noe sedjen; ari pokna: Maneh oge kaäsoep batoer itoe. Dĕmi omongan Petroes: Eh 59 paman! koela mah lain pisan. 'Sanggeus kitoe kira antara sadjam, eta seug diĕnjakeun koe noe sedjen deui, pokna: Poegoeh eta ge batoer itoe; geuning eta 60 ge oerang Galilea. 'Dĕmi omongan Petroes: Eh paman! koela teu ngarti ka omongan maneh. Pada-harita, Petroes ngomong keneh, hajam teh kongkoro- 61 ngok. 'Ladjĕng Goesti malik, ningali ka Petroes; ari Petroes teh ras ingĕteun ka pilahir Goesti, noe dilahirkeun ka manehna kijeu teja: Ti memeh hajam kongkorongok, maneh bakal ngangIĕs 62 ka kami tiloe kali. 'Toeloej Petroes indit ka loewar, sarta tjeurik kabina-bina. *a* Mat. 26 : 57; Mark. 14 : 53; Joh. 18 : 12. *b* Mat. 26 : 69; Mark. 14 : 66; Joh. 18 : 16, 25.

63 Ari [a] djalma noe ngagarendjang ka Jesoes pada mojok sarta meupeuhan. 64 'Sanggeusna ditijoengan, seug pada njabok, bari naranja, kijeu pokna: Geura wĕdjangkeun, mana teja noe njabok ka 65 maneh teh? 'Loba deui pĕrkara noe sedjen diaromongkeun ka Jesoes, bari pada ngagogoreng. *a* Mat. 26 : 67; Mark. 14 : 65.

66 Dĕmi [a] geus beurang, karoempoel

para kokolot oerang Jahoedi, para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab; seug Jesoes dibawa ka pajoeneun rad. 67 'Salaoerna: Koemaha ěnja maneh teh Kristoes? Geura omongkeun ka kami. Ari lahiran Jesoes ka dinja: Oepama koe kaoela dipopojankeun, koe aradjěngan moal dipěrtjaja; 68 'djeung oepama kaoela naros ka aradjěngan, ka kaoela moal ngadjawab, sarta moal dileupaskeun. 69 'Ari ti watěs ajeuna [b] Poetra manoesa teh bakal dijoek těngěneun kawasaning Allah. 70 'Geus kitoe kabeh njalaoer: [c] Na ěnja, maneh teh Poetra Allah? Ari walonan Jesoes: Lěrěs pilahir aradjěngan, kaoela teh nja eta. 71 'Seug njalaoer deui: Keur naon oerang make deui saksi? Geuning oerang geus pada ngareungeu ti biwirna sorangan.

a Mat. 27:1; Mark. 15:1; Joh. 18:28. *b*. Mark. 14:62. *c* Mat. 26:63, 64.

PASAL 23.

Tidinja sarereja pada indit, [a] ngiringkeun Jesoes ka Pilatoes. 2 'Seug pada mimiti ngělakkeun Jesoes, kijeu aromongna: Koe djisimkoering kapěndak, ijeu teh njasabkeun djalma-djalma, sarěng [b] njaram majar oepěti ka praboe; ari pokna, dirina teh Kristoes, nja eta radja. 3 'Geus kitoe Pilatoes mariksa ka Jesoes, kijeu lahirna: Ěnja maneh teh Radja oerang Jahoedi? Ngawangsoel Jesoes, kijeu lahirna: [c] Lěrěs sapilahir andjeun. 4 'Tidinja Pilatoes ngalahir ka para panghoeloe agoeng sarta ka djalma-djalma: Koe kami teu kapanggih dosa eta djalma. 5 'Tatapi ari eta teh beuki keukeuh bae, aromongna: Eta ngaroesoehkeun ka djalma-djalma, ngawoeroekna di satanah Joedea kabeh, mimitina ti Galilea, dongkap ka dijeu. 6 'Barang Pilatoes ngareungeu Galilea, mariksakeun Jesoes oerang Galilea. 7 'Děmi geus kaoeninga, jen Jesoes kaäsoep [d] tjangkingan Herodes, toeloej dikintoenkeun ka Herodes; ari mangsa harita Herodes ge aja di Jěroesalem.

a Mat. 27:2; Mark. 15:1; Joh. 18:28. *b* Mat. 17:27; p. 20:22. *c* p. 22:70. *d* p. 3:1.

8 Ana ningali ka Jesoes, Herodes teh boengaheun pisan; karana geus [a] ti bareto hojongeun ningali, sabab loba noe kareungeu hal Jesoes; djeung hojongeun ningali moedjidjat, soegan Jesoes kěrsaeun midaměl. 9 'Geus kitoe mariksa ka Jesoes, reja nakěr pilahirna, tatapi koe Jesoes hanteu pisan diwalon. 10 'Ari para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab narangtoeng di dinja, sarta ngahantěm ngělakkeunana. 11 'Tidinja Herodes djeung ponggawana pada ngahinakeun sarta marojok ka Jesoes; geus kitoe dibadjoean badjoe noe herang, seug dikintoenkeun deui ka Pilatoes. 12 'Dina poë harita [b] Pilatoes djeung Herodes djadi sobat; karana tadina moemoesoehan.

a p. 9:9. *b* Lal. 4:27.

13 Tidinja Pilatoes njaoer para panghoeloe agoeng, para kapala, sarta djalma-djalma, sina karoempoel. Geus kitoe 14 ngalahir ka dinja: 'Eta djalma koe maraneh dibawa ka kami, noe pagar njasabkeun djalma-djalma; geuning koe kami geus dipariksa di hareupeun maraneh, sarta teu kapanggih kasalahan eta djalma, hal noe dikělakkeun koe 15 maraneh teja. 'Malah koe Herodes ge nja kitoe keneh; karana maraneh koe kami geus dititah ka Herodes; geuning eta djalma hanteu pisan migawe anoe 16 matak mandjing hoekoeman paeh. 'Koe sabab kitoe, koe kami [a] dek dirangket 17 bae, toeloej dileupaskeun. 'Děmi dina mangsa pesta teh [b] Pilatoes kamistian ngaleupaskeun hidji djalma adjang oe-18 rang Jahoedi. 'Toeloej sakabeh djalma pada raong, kijeu pokna: [c] Eta singkirkeun; ari Barabas panoehoen koering 19 leupaskeun! 'Děmi Barabas teja diasoepkeunana ka pangberokan tina asal nga-20 raman di nagara sarta maehan. 'Toeloej Pilatoes ngalahir deui ka darinja sarta bědas, kahojongna ngaleupaskeun 21 Jesoes. 'Tatapi djalma teh pada raong, kijeu pokna: Gantoengkeun dina kai-dipalang! gantoengkeun dina kai-dipa-22 lang! 'Ngalahir Pilatoes katiloe kalina: Naha eta teh migawe kagorengan naon? Koe kami teu kapanggih kasalahanana noe matak pipaeheun. Koe sabab kitoe, koe kami dek dirangket bae, toeloej di-23 leupaskeun. 'Tatapi eta djalma kareukeuh bae, tingsarorowok, pamentana koedoe digantoengkeun dina kai-dipalang; moenggah sora djalma-djalma djeung sora para panghoeloe agoeng da-24 tang ka ngaroengkoep. 'Toeloej Pilatoes

25 moetoes sapanĕdana didjadikeun. 'Seug ngaleupaskeun eta noe diberok asal ngaraman sarta maehan, noe disoehoenkeun koe maranehanana teja; ari Jesoes mah diselehkeun ka pikarĕpeun maranehanana. *a* Joh. 19 : 1. *b* Mat. 27 : 15; Mark. 15 : 6; Joh. 18 : 39. *c* Joh. 19 : 15.

26 Mangsa [a] Jesoes diariringkeun, aja hidji djalma, ngaran Simon, oerang Kirena, poelang ti kĕbon; toeloej disarad, dipoendakan kai-dipalang, sina manggoel eta kai di poengkoereun Jesoes. 27 'Sarta loba pisan djalma noe noetoerkeun ka andjeunna, kitoe deui loba awewe, anoe pada njeungtjeurikan tingdjalĕrit. 28 'Tidinja Jesoes malik ka eta awewe, sarta ngalahir: Eh, anak Jĕroesalem! montong njeungtjeurikan kami; moedoe njeungtjeurikan awak sorangan sarta 29 anak-anak maraneh. 'Karana, masing njaho, pidatangeun mangsa, harita djalma bakal ngaromong kijeu: [b] Salamĕt anoe gaboeg, djeung pianakan anoe tatjan ngadjoeroe, kitoe deui soesoe, anoe 30 tatjan njoesoean. 'Didinja djalma pada mimiti sasambat ka goenoeng-goenoeng: [c] Koela geura oeroegan! djeung ka pasir-31 pasir: Koela geura roengkoepan! 'Karana [d] lamoen kai noe hedjo dipĕtakeun kijeu, koemaha mĕtakeunana kai noe garing? *a* Mat. 27 : 32; Mark. 15 : 21; Joh. 19 : 16. *b* Mat. 24 : 19. *c* Hos. 10 : 8. *d* Jĕr. 25 : 29; 1 Petr. 4 : 17.

32 Djeung [a] aja deui doewa djalma bangsat diariringkeun, bakal dipaehan barĕng djeung Jesoes. *a* p. 22 : 37.

33 Sanggeus daratang [a] ka ĕnggon, noe disĕboet ĕnggon Tangkorek, nja di dinja Jesoes toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang; kitoe deui eta bangsat, anoe hidji di katoehoeëun Jesoes, anoe hidji 34 deui di kentjaeunana. 'Ladjĕng Jesoes oendjoekan: [b] Noen Ama! moegi-moegi ngahampoera ka eta djalma-djalma; karantĕn [c] teu njarahoëun ka noe dipigawe koe maranehanana. Toeloej [d] eta ngabagikeun panganggo Jesoes, lanta-35 ran ngaloengkeun dadoe. 'Ari djalma-djalma pada laladjo. Dĕmi para kapala barĕng djalma-djalma marojok ka Jesoes, kijeu pokna: Eta ka noe sedjen mah sok noeloeng; tjoba ajeuna koedoe noeloeng ka dirina sorangan, lamoen ĕnja mah manehanana Kristoes, kakasih 36 Allah! 'Kitoe deui sĕrdadoe teh pada mojok ka Jesoes; njalampeurkeun sarta 37 njodoran tjoeka, 'bari ngomong: Lamoen ĕnja mah maneh teh Radja oerang Jahoedi, geura njalamĕtkeun ka diri so-38 rangan! 'Ari di loehoereun andjeunna aja toelisan, ditoeliskeunana koe aksara Joenani, djeung aksara Roem, sarta aksara Ibrani, kijeu oenina: IJEU TEH RADJA OERANG JAHOEDI. *a* Mat. 27 : 33, 38; Mark. 15 : 22; Joh. 19 : 17. *b* Jĕs. 53 : 12; Ibr. 7 : 25. *c* Lal. 3 : 17. *d* Djab. 22 : 19.

39 Dĕmi bangsat noe digantoeng teja, noe hidji ngagorengkeun ka Jesoes, pokna: Lamoen ĕnja mah maneh teh Kristoes, geura noeloeng ka diri sorangan 40 sarta ka dewek doewaän. 'Tatapi noe hidji deui seug ngadjawab, mapatahan ka batoerna, kijeu pokna: Naha maneh ge teu sijeun koe Allah? Kapan maneh 41 teh saroewa nja siksaän. 'Ari oerang teh geus tĕroes djeung kaädilan; karana oerang geus meunang sabeuratna kalakoean oerang; dĕmi eta mah teu pisan 42 midamĕl kasalahan. 'Toeloej oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! moegi emoet ka simkoering, samangsa andjeun geus 43 soemping ka karadjaän andjeun. 'Lahiran Jesoes ka djalma teh: Satĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: poë ijeu pisan maneh bakal aja di Pirdoes reureudjeungan djeung kami.

44 Kiri-kira [a] wantji djam noe kagĕnĕp djadi poëk di sakoeriling boemi, nĕpi ka 45 djam noe kasalapan. 'Sarta [b] panon-poë djadi soerĕm; reregan kabah soëh djadi 46 doewa. 'Geus kitoe Jesoes ngagĕro sarta bĕdas gĕntrana; ari pioendjoekna: Noen Ama! [c] nitipkeun soekma koering ka panangan Ama. Sanggeus ngalahir ki-47 toe, ladjĕng poepoes. 'Dĕmi kapala sĕrdadoe, barang nendjo pĕrkara noe tadi teja, seug ngamoeljakeun ka Allah, ari omongna: Satĕmĕnna, eta djalma teh 48 bĕnĕr! 'Djeung deui sakoer djalma noe karoempoel laladjo, sanggeusna narendjo pĕrkara noe tadi teja, toeloej baralik 49 [d] bari nĕpakan dada. 'Ari sadajana kawawoehan Jesoes, kitoe deui istri-istri noe geus ngariring andjeunna ti Galilea, narangtoeng ti kadjaoehan, ningalikeun pĕrkara eta. *a* Mat. 27 : 45; Mark. 15 : 33. *b* Mat. 27 : 51. *c* Djab. 31 : 6. *d* p. 18 : 13.

50 Geus kitoe [a] aja hidji djalma, djĕnĕnganana Joesoep, pangkatna asisor; eta 51 djalma bĕnĕr sarta adil, 'djeung hanteu

ngaroedjoekan ka pirĕmpoeg sarta ka lalampahan batoer-batoerna; asalna ti Arimatea, nagara oerang Jahoedi keneh; eta ge [b] ngantos-ngantos kana karadjaän 52 Allah. 'Toeloej ngadeuheus ka Pilatoes, 53 njoehoenkeun majit Jesoes. 'Sanggeusna diloengsoerkeun majit teh, ladjĕng diboengkoes koe boëh katji, sarta diëbogkeun kana koeboeran beunang natah dina karang; tatjan pisan aja noe diroe- 54 wang di dinja. 'Harita teh [c] poë panjadijaän, sarta dek ngamimitian sabat. 55 'Dĕmi [d] istri-istri, noe daratang ti Galilea ngiring Jesoes teja, pada noetoerkeun, sarta ningalian koeboeran, kitoe deui ka pĕtana diëbogkeun eta majit. 56 'Ari geus maroelang, toeloej njadijakeun seuseungitan djeung minjak-minjak; dĕmi dina poë sabat areureun [e] noeroetkeun timbalan teja. *a* Mat. 27 : 57; Mark. 15 : 42; Joh. 19 : 38. *b* p. 2 : 25, 38. *c* Joh. 19 : 31. *d* p. 8 : 2. *e* 2 Moesa 20 : 10.

PASAL 24.

Ari [a] dina poë ahad, wantji isoek-isoek pisan, istri teh arangkat ka eta koeboeran, mawa seuseungitan beunangna njadijakeun teja; djeung aja deui 2 anoe mariloe. 'Seug kapanggih batoena geus aja noe ngadjoengkatkeun inja tina 3 koeboeran. 'Barang geus arasoep ka djĕro, majit Goesti Jesoes teu kapang- 4 gih. 'Ari keur baringoengeun tina hal kitoe, beh [b] aja doewa djalma ngaradĕg deukeut ka dinja, sarta panganggona 5 harerang. 'Geus kitoe sarijeuneun, seug toengkoel. Ladjĕng eta ngalahir ka istri teh: Naha anoe hiroep koe maraneh di- 6 tejang ka noe paraeh? 'Jesoes teh hanteu aja di dijeu, ajeuna geus tanghi. Geura pada ngingĕtkeun ka noe dilahirkeun koe andjeunna ka maraneh, keur basa 7 di Galilea keneh. 'Geuning kijeu lahirna: [c] Ari Poetra manoesa teh koedoe diselehkeun ka leungeun djalma noe dararaka, toeloej digantoengkeun dina kaidipalang; dĕmi dina poë noe katiloe 8 tanghi deui. 'Tidinja [d] ras aringĕteun 9 ka pilahir Jesoes. 'Sanggeus maroelang tina koeboeran, seug njaritakeun sakabeh pĕrkara noe tadi ka moerid noe sawĕlas teja, sarta ka batoer-batoerna 10 kabeh. 'Dĕmi noe tjatjarita ka para rasoel, nja eta [e] Maria Magdalena, djeung Johanna, djeung Maria iboe Jakoboes, sarta noe mariloe ka dinja teja. 11 'Ari kasaoeranana koe para rasoel dinjanaän omongan teu poegoeh bae, sarta 12 hanteu pĕrtjajaeun. 'Tatapi ari Petroes indit, moeroe kana koeboeran; barang datang nĕmpo ka djĕro, ngan nendjo boëhna bae ngaloemboek. Tidinja moelang, bari heraneun koe hal pĕrkara noe kitoe. *a* Mat. 28 : 1; Mark. 16 : 1; Joh. 20 : 1. *b* Joh. 20 : 12; Lal. 1 : 10. *c* Mat. 17 : 22; p. 18 : 31. *d* Joh. 2 : 22. *e* p. 8 : 2. 3; 23 : 55.

13 Ari dina poë harita [a] doewa djalma, kaasoep moerid keneh, leumpang ka lĕmboer noe ngaran Emaoes, djaoehna ti Jĕroesalem lalakon gĕnĕp poeloeh istadi; 14 'sarta sasaoeran tina hal sakabeh pĕrkara 15 noe tadi teja. 'Ari geus kitoe, barang eta keur sasaoeran, bari silih-tanja, [b] ladjĕng Jesoes soemping, ngabarĕngan angkatna. 16 'Dĕmi eta djalma panonna kalamoedan, noe matak panglingeun ka andjeunna. 17 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka dinja: Naon pĕrkara noe dipitjamtjam koe maraneh bari leumpang, djeung koe naon [c] oelat 18 saroesah? 'Pok noe hidji, ngaran Kleopas, ngawangsoel, kijeu wangsoelanana: Naha ngan andjeun anoe ngoembara di Jĕroesalem, mana hanteu oeninga kana pĕrkawis anoe aja di dinja mangsa ajeu- 19 na? 'Lahiranana: Pĕrkara naon teja? Ari wangsoelanana: Pĕrkawis Jesoes, [d] oerang Nasaret, anoe djadi [e] nabi, langkoeng kawasa padamĕlanana sarĕng lahiranana di pajoeneun Allah sarĕng di 20 hareupeun sakabeh djalma-djalma. 'Geus kitoe eta teh koe para panghoeloe agoeng sarĕng koe para kapala diserenkeun sina dihoekoem paeh, sarta toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang. 21 'Ari tadina pangarĕp-ngarĕp simkoering sarĕng batoer-batoer, nja eta pisan [f] noe bade ngaleupaskeun bangsa Israil. Malah geus katiloe poë ijeu ti mantas dihoe- 22 koemna. 'Sarĕngna deui aja istri-istri, batoer simkoering keneh, anoe ngagetkeun ka simkoering sarĕng batoer-batoer; isoek-isoek geus kana koeboeran, 23 'tatapi majitna teu kapĕndak; geus kitoe daratang, sarta tjatjarita, jen nendjo malaikat nembongan, ngalahirkeun an- 24 djeunna geus hiroep deui. 'Tidinja sawareh batoer simkoering bral indit kana koeboeran; ari kapĕndakna sakoemaha noe ditjaritakeun koe istri teja, nanging

25 ari andjeunna mah teu katendjo. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka eta djalma: Eh, djalma barodo djeung noe kalĕndor hate kana pĕrtjaja sakabehna noe geus di- 26 woeroekkeun koe para nabi! 'Naha Kristoes teh, [g] koetan lain mistina disangsara kitoe, pikeun asoep kana kamoel- 27 jaänana? 'Ladjĕng Jesoes nĕrangkeun ka dinja sakabehna noe dioengĕlkeun dina sagala Kitab tina hal salira andjeunna; [h] ari mimitina ti Moesa djeung para 28 nabi. 'Geus kitoe darongkap ka deukeut lĕmboer noe didjoegdjoeg teja; sĕmoena 29 Jesoes kawas rek ladjĕng. 'Toeloej pada ngandĕg, kijeu pihatoerna: Soemangga linggih ka simkoering; karantĕn geus deukeut ka boerit, poë teh geus lingsir. Tidinja Jesoes sindang, rek linggih di 30 maranehanana. 'Ari geus kitoe, mangsa andjeunna keur tjalik ngarijoeng djeung eta djalma, [i] ladjĕng njandak roti, sarta moedji soekoer; ari geus disĕmplekan, 31 dipaparinkeun ka dinja. 'Seug panonna tarĕgĕs, teu panglingeun deui ka Jesoes. Geus kitoe andjeunna ngaleungit ti ha- 32 reupeun eta djalma. 'Toeloej pada ngomong djeung batoer: Na hate oerang teh lain koemĕdjot, basa andjeunna ngalahir ka oerang di djalan, ngaboekakeun Ki- 33 tab? 'Waktoe harita keneh eta djalma arindit, moelang deui ka Jĕroesalem; seug kapanggih moerid noe sawĕlas teja keur koekoempoelan djeung batoer-ba- 34 toerna; 'pada ngabedjaän: Saestoena Goesti teh geus tanghi; [j] koe Simon ka- 35 tingali! 'Tidinja noe doewaän njaritakeun pĕrkara noe tadi di djalan, djeung tina hal hanteu pangling deui ka Goesti keur basa njĕmplekan roti.

a Mark. 16 : 12. *b* Mat. 18 : 20. *c* Joh. 16 : 20. *d* p. 18 : 37. *e* p. 7 : 16; Lal. 2 : 22. *f* Lal. 1 : 6. *g* 1 Petr. 1 : 11. *h* Joh. 5 : 46; Lal. 3 : 24; 17 : 2, 3; 1 Kor. 15 : 3, 4. *i* p. 22 : 19; Joh. 21 : 13. *j* 1 Kor. 15 : 5.

36 Mangsa keur njaritakeun kitoe, [a] djlĕg Jesoes ngadĕg di tĕngah-tĕngaheun moerid, sarta ngalahir: Assalam alaekoem! 37 'Dĕmi moerid teh [b] rareuwaseun sarta sijeuneun pisan, panjanana nendjo soek- 38 ma. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Naha maraneh wĕt njĕblak? djeung koe naon datang pikiran kitoe dina hate maraneh? 39 'Geura tarendjo leungeun djeung soekoe kami; ijeu teh kami pribadi; [c] geura ngaragap ka kami, sarta masing awas pisan: karana ari soekma mah teu aja daging teu aja toelangan, lain tjara noe 40 katendjo koe maraneh di diri kami. 'Barang ngalahir kitoe, [d] Jesoes nembongkeun ka moerid-moerid panangan djeung 41 dampalna. 'Sarehna moerid teh tatjan pĕrtjajaeun keneh bae bawaning koe boengah, sarta bari hareraneun, noe matak Jesoes ngalahir kijeu: Di dijeu aja 42 kadaharan? 'Tidinja ngahatoerkeun ka andjeunna sapotong laoek tjai beunang ngagoreng djeung sapotong para nji- 43 roean. 'Ditjandak, ladjĕng ditoewang di hareupeun moerid.

a Mark. 16 : 14; Joh. 20 : 19. *b* Mat. 14 : 26. *c* 1 Joh. 1 : 1. *d* Joh. 20 : 20, 27.

44 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka darinja: Geuning kijeu piwoeroek, noe koe kami bareto diwoeroekkeun ka maraneh, basa kami reureudjeungan keneh, jen [a] saniskara noe ditoeliskeun ti hal kami dina toret Moesa, djeung dina kitab para nabi, sarta dina djaboer, koedoe kalak- 45 sanakeun.'Ladjĕng Jesoes ngaboekakeun pikiran moerid-moerid, soepaja ngaharti 46 ka sakabeh Kitab; 'sarta ngalahir ka darinja: Nja kitoe noe geus ditoeliskeun, sarta nja kitoe noe dimistikeun sangsara Kristoes, djeung tanghina ti noe 47 maraot di poë noe katiloe; 'djeung deui koe djĕnĕngan Kristoes teh [b] koedoe dioewarkeun pĕrtobat sarta dihampoerana dosa [c] nja di sakabehna bangsa, 48 [d] ngamimitian ti Jĕroesalem. 'Nja maraneh anoe djadi saksi ka ijeu pĕrkara. 49 'Sarta, masing njaho, kami rek ngadatangkeun ka maraneh [e] pĕrdjangdjian Ama kami; tatapi maraneh koedoe tjitjing di nagara Jĕroesalem, nĕpi ka waktoe [f] maraneh dipaparin kasantosaan ti loehoer.

a p. 18 : 31; 24 : 6, 7. *b* p. 3 : 3; Lal. 2 : 38; 13 : 38. *c* Mat. 24 : 14. *d* Lal. 1 : 8. *e* Joh. 15 : 26; 16 : 7; Lal. 1 : 4. *f* Lal. 1 : 8.

50 Sanggeus kitoe moerid-moerid ditjandak ka loewar dongkap ka [a] Bet-Ania; ladjĕng Jesoes ngadjoengdjoengkeun pa- 51 nanganana, ngabĕrkahan ka darinja. 'Ari geus kitoe, [b] mangsa keur ngabĕrkahan, moerid-moerid koe andjeunna ditilar, 52 ladjĕng moenggah ka sawarga. 'Dĕmi eta [c] pada soedjoed ka andjeunna; geus kitoe maroelang ka Jĕroesalem [d] bari 53 kalangkoeng boengahna. 'Djeung teu pĕtot-pĕtot araja [e] dina kabah, sarta bari ngamoeljakeun djeung maroedji ka Allah. Amin.

a Lal. 1 : 12. *b* Mark. 16 : 19; Lal. 1 : 9. *c* Joh. 5 : 23. *d* Joh. 16 : 22. *e* Lal. 1 : 13.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

JOHANNES.

PASAL 1.

Dina [a] awitna geus aja Pangandika teh, ari Pangandika teja ajana [b] di Allah, sarta Pangandika teja nja Allah. 2 'Ari eta teja dina awitna geus aja di Allah. 3 'Saniskara [c] nja koe eta didjadikeunana; ari sadjabana koe eta mah hanteu aja pisan anoe didjadikeun dina sakabehna noe geus didjadikeun. 4 'Dina [d] djĕro eta pangajana hiroep teh; ari eta hiroep teja [e] nja tjahaja manoesa. 5 'Dĕmi tjahaja teja [f] ngagĕbjar di noe poëk; ari koe poëk teja hanteu ditarima. 6 'Aja hidji djalma [g] noe dipiwarang koe Allah, djĕnĕnganana Johannes. 7 'Pangsoempingna [h] pimĕrtelakeuneun, bade mĕrtelakeun pĕrkara tjahaja teja, sangkan djadi lantaran ka sakabehna soepaja pada pĕrtjaja. 8 'Lain eta [i] noe djadi tjahaja teh; eta mah ngan soepaja mĕrtelakeun bae pĕrkara tjahaja teja. 9 'Nja eta [j] tjahaja noe saestoe-estoena, noe njaängan ka oenggal-oenggal djalma, bari soemping ka alam-doenya. 10 'Ari eta pangajana di alam-doenya, kitoe deui alam-doenya nja koe eta didjadikeunana, ari alam-doenya teja teu njahoëun ka andjeunna. 11 'Ari soempingna kana kagoenganana, dĕmi djalma kagoenganana teu narimaeun ka andjeunna. 12 'Tatapi sakabeh noe geus narima ka andjeunna teh, [k] eta koe andjeunna pada dipaparin kawasa djadi poetra Allah, tĕgĕsna sakoer noe pĕrtjaja kana djĕnĕnganana. 13 'Nja eta djalma anoe lain ti gĕtih, atawa ti karĕp daging, atawa ti karĕp lalaki, istoening ti Allah diowokeunana. 14 'Ari Pangandika teja [l] ĕnggeus djadi daging, linggihna sasarĕngan djeung oerang, [m] sarta koe oerang katendjo kamoeljaänana, nja kamoeljaän sakoemaha Poetra Rama noe noenggal, pinoeh koe sih-koernija djeung kajaktian. 15 'Johannes mĕrtelakeun eta, sarta ngagĕro, kijeu lahirna: Nja eta noe koe kami ditjatoerkeun kijeu teja: [n] Ari noe soemping pandeurieun kami, eta geus djadi heulaeun kami; karana ajana samemeheun kami. 16 'Sarta [o] tina kapinoehan andjeunna oerang sadaja teh geus pada nampa koernija teu eureun-eureun koernija. 17 'Karana [p] toret teh dipaparinkeunana koe Moesa; ari sih-koernija djeung kajaktian mah diajakeunana koe Jesoes Kristoes. 18 'Sapapandjangnage [q] taja pisan noe geus nendjo ka Allah; dĕmi koe Poetra noe noenggal, anoe aja dina pangkon Rama, eta Allah ditetelakeun.

a Sil. 8 : 22; p. 17 : 5; 1 Joh. 1 : 1. *b* 1 Joh. 1 : 2. *c* Djab. 33 : 6; 1 Kor. 8 : 6; Kol. 1 : 16; Ibr. 1 : 2. *d* p. 5 : 26; 11 : 25. *e* p. 8 : 12. *f* p. 3 : 19. *g* Loek. 3 : 2; p. 1 : 33. *h* p. 5 : 33. *i* p. 3 : 28. *j* p. 8 : 12; 9 : 5. *k* Gal. 3 : 26; 1 Joh. 3 : 1. *l* 1 Tim. 3 : 16; 1 Joh. 4 : 2. *m* p. 2 : 11; 2 Petr. 1 : 16. *n* Mat. 3 : 11; Loek. 3 : 16. *o* Kol. 2 : 9. *p* Lal. 7 : 38. *q* p. 6 : 46; 1 Joh. 4 : 12.

19 Sarta [a] kijeu pĕrtelaän Johannes, mangsa oerang Jahoedi ngadjoeroengkeun panghoeloe-panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, ti Jĕroesalem, sina naroskeun ka Johannes, jen adjĕngan teh saha? 20 'Tidinja ngakoe, teu kĕrsaeun salingkoeh; kijeu pangakoena: [b] Kaoela mah lain Kristoes. 21 'Seug nararos deui eta teh: Koetan saha? Adjĕngan teh [c] Elias? Ari lahiranana: Lain kaoela mah. Naha adjĕngan [d] nabi teja? Ari walonanana: Lain. 22 'Geus kitoe pada mioendjoek: Atoeh adjĕngan teh saha? soepaja kaoela kenging ngahatoerkeun wangsoelan ka noe miwarang kaoela; adjĕngan teh nja ngalahirkeun andjeun saha? 23 'Lahiranana: [e] Kaoela teh sowara djalma noe ngagĕro di tĕgal lĕga: Geura ngalĕmpĕngkeun djalan Pangeran; sakoemaha noe dilahirkeun koe nabi Jĕsaja teja. 24 'Dĕmi piwarangan teja tina lĕbah ahli parisi. 25 'Toeloej nararos deui ka Johannes, kijeu pioendjoekna: Koe naon atoeh adjĕngan [f] mana sok ngabanjoean, ari lain Kristoes, lain Elias, atawa nabi teja mah? 26 'Ngawalon Johannes, kijeu lahirna: [g] Ari kaoela mah ngabanjoean

soteh koe tjai; tatapi geus aja noe ngadĕg di tĕngah maraneh, ari maraneh 27 teh hanteu njaho ka dinja; 'nja eta pisan anoe soemping pandeurieun kaoela, anoe geus djadi heulaeun kaoela; eta kaoela hanteu lajak ngoedaran tali 28 taroempahna. 'Ari pĕrkara noe tadi teja djadina di Bet-Abara, peuntaseun tji Jordan; di dinja Johannes keur ngabanjoeanana.

a p. 5 : 33. *b* p. 3 : 28. *c* Mat. 17 : 10. *d* p. 6 : 14. *e* Jĕs. 40 : 3. *f* Loek. 3 : 3. *g* Mat. 3 : 11.

29 Isoekna koe Johannes katingali Jesoes soemping ka andjeunna; ladjĕng ngalahir: Toeh, tarendjo [a] Domba Allah, anoe nanggoeng dosa saälam-doenya! 30 'Nja eta pisan noe koe kami ditjatoerkeun kijeu teja: Bakal soemping pandeurieun kami sahidji djalma noe geus djadi heulaeun kami; karana ajana sa- 31 memeheun kami. 'Ari tadina kami hanteu njaho ka andjeunna; tatapi soepaja ditetelakeun ka Israil, noe matak kami 32 datang bari ngabanjoean koe tjai. 'Dĕmi Johannes mĕrtelakeun, kijeu lahirna: Koe kami katendjo [b] Roh loengsoer ti langit sapĕrti djapati, seug [c] linggih di 33 loehoer andjeunna. 'Ari tadina kami hanteu njaho ka andjeunna; tatapi anoe geus miwarang ka kami ngabanjoean koe tjai, nja eta geus nimbalan kijeu ka kami: Tijap-tijap djalma noe katendjo koe maneh diloengsoeran koe Roh, sarta toeloej linggih di loehoerna, [d] nja eta noe ngabanjoean koe Roh Soetji teh. 34 'Eta koe kami geus katendjo, sarta geus mĕrtelakeun jen eta teh Poetra Allah.

a Jĕs. 53 : 7. *b* Mat. 3 : 16. *c* Jĕs. 11 : 2. *d* Mat. 3 : 11.

35 Isoekna deui Johannes ngadĕg di di- 36 nja, djeung doewa moerid. 'Barang ningali ka Jesoes, anoe keur angkat, ladjĕng ngalahir: [a] Toeh, tarendjo Domba 37 Allah! 'Ari koe eta doewa moerid kadenge lahiranana, seug ngariring ka Je- 38 soes. 'Ladjĕng Jesoes malik, katingali eta ngariring; geus kitoe ngalahir ka 39 dinja: 'Nejangan naon maraneh teh? Wangsoelanana: Noen Rabi! (hartina ari disalin basana: Goeroe) di mana an- 40 djeun nja linggih? 'Ari lahiranana ka dinja: Hijap toetoerkeun sarta tarendjo. Geus kitoe daratang sarta nendjoan ĕnggon Jesoes linggih; toeloej ngarĕrĕb di andjeunna di poë eta. Waktoe harita 41 antara djam noe kasapoeloeh. 'Dĕmi eta doewaän, anoe ngadenge ti Johannes sarta toeloej ngiring ka Jesoes teja, [b] noe hidji Andreas, saderek Simon Pe- 42 troes. 'Nja eta pangheulana noe manggihan Simon saderekna, seug dipopojanan: Koela doewaän geus mĕndakan [c] Mesias (tĕgĕsna ari disalin basana: [d] Kris- 43 toes). 'Geus kitoe eta dideuheuskeun ka Jesoes. Ladjĕng koe Jesoes ditingali, bari kijeu lahirna: Ari maneh teh Simon anak Jonas; ajeuna [e] dilandi Kepas (ari disalin basana: Petroes).

a p. 1 : 29. *b* Mat. 4 : 18. *c* p. 4 : 25. *d* Djab. 2 : 2. *e* Mat. 16 : 18.

44 Isoekna Jesoes kĕrsa angkat ka Galilea; ladjĕng mĕndakan Pilipoes. Geus kitoe ngalahir ka eta: Geura ngiring 45 ka kami. 'Ari Pilipoes teh [a] asal ti Bet-Saida, nagara Andreas djeung Petroes. 46 'Tidinja Pilipoes manggihan [b] Natanael; seug dipopojanan kijeu: Kaoela djeung batoer geus mĕndakan [c] anoe disĕratkeun koe Moesa dina toret, reudjeung koe para nabi teja, nja eta Jesoes [d] poe- 47 tra Joesoep, ti Nasaret. 'Njaoer Natanael ka Pilipoes: [e] Koetan ti Nasaret piajaeun noe hade? Ari wangsoelan Pilipoes: Geura toetoerkeun sarta tingali. 48 'Geus kitoe katingali koe Jesoes, Natanael njampeurkeun ka andjeunna; ladjĕng ngalahirkeun Natanael kijeu: Geura tarendjo, ijeu geuning hidji oerang 49 Israil anoe euweuh palsoena! 'Mioendjoek Natanael ka Jesoes: Na ti mana andjeun teh oeninga ka simkoering? Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Samemeh maneh ditjĕloekan koe Pilipoes, basa keur aja di handapeun tangkal 50 kondang, koe kami katendjo. 'Wangsoelan Natanael: Noen Rabi! [f] andjeun Poetra Allah teh; nja andjeun [g] Radja 51 Israil. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Sabab kami bijeu tjatjarita ka maneh, jen koe kami katendjo keur maneh aja di handapeun tangkal kondang, noe matak maneh teh pĕrtjaja; maneh mĕngke bakal nendjo [h] pĕrkara 52 noe aragoeng ti manan ijeu. 'Ladjĕng ngalahir deui ka dinja: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: ti watĕs ajeuna maraneh bakal nendjo [i] langit molongo, sarta [j] para malaikat Allah oenggah-toeroen noedjoe ka [k] Poetra manoesa.

a p. 12 : 21. *b* p. 21 : 2. *c* Loek. 24 : 27. *d* Loek. 3 : 23. *e* p. 7 : 41. *f* p. 6 : 69. *g* p. 12 : 13. *h* p. 5 : 20. *i* Mat. 3 : 16. *j* 1 Moesa 28 : 12. *k* Mat. 8 : 20.

PASAL 2.

Dina poë noe katiloe aja sidĕkah kawinan di lĕmboer Kana bilangan Galilea; ari [a] iboe Jesoes aja di dinja. 2 'Sarta Jesoes oge diondang kana sidĕkah kawinan teja, djeung moerid-moeridna. 3 'Mangsa keur kakoerangan anggoer, seug iboena ngalahir ka Jesoes: Eta geus teu boga anggoer. 4 'Ana ngalahir Jesoes ka iboena: Na [b] njai! aja pĕrkawis naon andjeun teh ka kaoela? Tatjan nĕpi [c] ka waktoe kaoela. 5 'Iboena toeloej ngalahir ka kabajan: Naon bae eta piwaranganana ka maraneh, koedoe toeroet. 6 'Ari di dinja geus diteundeunan gĕnĕp boejoeng, [d] sakoemaha adat bĕbĕrĕsih oerang Jahoedi; hidji-hidji boejoeng pieusieunana doewa atawa tiloe takĕr. 7 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka kabajan: Geura areusian eta boejoeng teh koe tjai. Toeloej diareusian datang ka leber. 8 'Ladjĕng ngalahir deui ka darinja: Ajeuna geura sijoekan, toeloej selehkeun ka mandor kadaharan. Seug diselehkeun. 9 'Sanggeus diasaän koe mandor kadaharan eta tjai noe geus djadi anggoer, (ari eta teu njahoëun ti mana datangna, tatapi kabajan anoe geus njijoekan tjai mah njarahoëun,) toeloej mandor kadaharan teh njaoer panganten lalaki, 10 'bari mihatoer: Sadajana djalma ari ngahatoerkeunana anggoer, anoe sae ti heula; dimana ondangan geus rada weureu, kakara ngahatoerkeun noe meudjeuhna; koe andjeun mah noe sae disimpĕn dongkap ka ajeuna. 11 'Nja eta [e] poepoetjoekna tanda koe Jesoes didamĕl di Kana bilangan Galilea, sarta ngaboektikeun [f] kamoeljaänana; ari moerid-moeridna djadi pĕrtjaja ka andjeunna.

[a] Loek. 1 : 27. [b] p. 19 : 26. [c] p. 7 : 6, 30. [d] Mark. 7 : 3. [e] p. 4 : 54. [f] p. 1 : 14.

12 Sanggeus kitoe Jesoes angkat ka [a] Kapernaoem; angkatna djeung iboena, [b] saderek-saderekna sarta moerid-moeridna; ari tjaralikna di dinja hanteu lila.

[a] Mat. 4 : 13. [b] p. 7 : 3.

13 Ari [a] paska oerang Jahoedi geus deukeut; ladjĕng Jesoes angkat ka Jĕroesalem. 14 'Geus kitoe mĕndakan di kabah [b] anoe ngadjaroewal sapi, domba djeung djapati; sarta aja toekang naroekeuran doewit darijoek. 15 'Ladjĕng Jesoes ngadamĕl pĕtjoet koe rara; seug diboedalkeun eta sakabehna ti djĕro kabah, kitoe deui domba reudjeung sapi; ari doewit toekang naroekeuran teja dioedoel-oedoelkeun, djeung medjana dibalik-balikkeun. 16 'Ladjĕng ngalahir ka noe ngadjaroewal djapati teh: Geura eta barawa ti dijeu; gĕdong Ama kami oelah didjijeun padagangan. 17 'Tidinja moerid-moeridna djadi aringĕteun, jen geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [c] Bawaning goemati ka gĕdong andjeun, noe mawi koering dongkap ka lĕboer. 18 'Geus kitoe oerang Jahoedi ngawangsoel, kijeu pioendjoekna ka Jesoes: [d] Andjeun dek nembongkeun tanda koemaha ka simkoering, anoe mawi bisa midamĕl kitoe? 19 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: [e] Tjoba geura roewag kabah ijeu; koe kami bakal diadĕgkeun deui anggeus sadjĕro tiloe poë. 20 'Oendjoekan deui oerang Jahoedi: Ijeu kabah dipidamĕlna opat poeloeh gĕnĕp taoen lamina, ari koe andjeun dek diadĕgkeun ngan tiloe poë bisa anggeus? 21 'Tatapi Jesoes ngalahirkeun kabah soteh ka salirana. 22 'Mangsa Jesoes geus tanghi ti noe maraot, moerid-moeridna ras aringĕteun, jen andjeunna geus milahirkeun kitoe; toeloej pada pĕrtjaja kana Kitab, djeung kana pilahir anoe dilahirkeun koe Jesoes teja.

[a] p. 6 : 4. [b] Mat. 21 : 12. [c] Djab. 69 : 10. [d] Mat. 12 : 38; 21 : 23; p. 6 : 30. [e] Mat. 26 : 61.

23 Mangsa Jesoes linggih di Jĕroesalem, keur waktoe pesta paska, loba pisan anoe pĕrtjaja kana djĕnĕnganana, [a] tina sabab narendjo tanda-tanda noe didamĕl koe andjeunna. 24 'Tatapi Jesoes hanteu mĕrtjajakeun salirana ka darinja, sabab oeningaeun ka eta sakabehna. 25 'Sarta [b] andjeunna montong teuing aja noe mĕrtelakeun djalma; karana langkoeng waspaos koe andjeun ka sakoer anoe aja di djĕro hate djalma.

[a] p. 4 : 48. [b] p. 6 : 64.

PASAL 3.

Aja hidji djalma ti lĕbah ahli parisi, ngaranna [a] Nikodemoes, hidji kapala oerang Jahoedi. 2 'Eta seug ngadeuheus ka Jesoes ti peuting, sarta kijeu oendjoekanana: Noen Rabi! simkoering sadaja tĕrang, andjeun teh goeroe piwarangan Allah; karana taja pisan noe bisa njijeun tanda sapĕrtos noe didamĕl

koe andjeun, kadjabi [b] lamoen disarĕngan koe Allah. 3 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kaoela ngabedjaän ka sampejan: lamoen djalma hanteu [c] didjoeroekeun deui, moal bisa nendjo kana karadjaän Allah. 4 'Mioendjoek deui Nikodemoes: Na koemaha djalma beunang didjoeroekeun geus kolot? bisa asoep deui ka beuteung indoengna, seug didjoeroekeun? 5 'Ngawalon Jesoes: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kaoela ngabedjaän ka sampejan: lamoen djalma hanteu didjoeroekeun [d] tina tjai djeung Roh, moal bisa asoep kana karadjaän Allah. 6 'Sakoer [e] noe didjoeroekeun tina daging, nja eta daging; kitoe deui sakoer noe didjoeroekeun tina Roh, nja eta roh. 7 'Sampejan oelah heran, pedah kaoela njatoerkeun, jen maraneh koedoe didjoeroekeun deui teja. 8 'Angin ngahijoes ka mana bae pikarĕpeunana, koe sampejan kadenge sorana, tatapi moal njaho ti mana datangna djeung ka mana losna; nja kitoe pisan oenggal-oenggal djalma, anoe didjoeroekeun tina Roh. 9 'Ngawangsoel Nikodemoes, kijeu wangsoelanana: Koemaha kengingna pidjadieun eta pĕrkawis teh? 10 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Ari sampejan teh lain goeroe oerang Israil? naha hanteu njaho ka eta pĕrkara? 11 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kaoela ngomong ka sampejan: [f] kaoela pada ngawoeroek-woeroekkeun anoe geus kanjahoan koe kaoela, sarta mĕrtelakeun anoe geus katendjo koe kaoela; dĕmi maraneh hanteu narima kana pĕrtelaän kaoela teh. 12 'Lamoen kaoela geus njatoerkeun ka maraneh barang doenya, ari maraneh hanteu pĕrtjaja, koemaha atoeh pipĕrtjajaeunana lamoen kaoela njatoerkeun barang sawarga? 13 'Hanteu aja pisan [g] noe geus moenggah ka sawarga, ngan eta noe geus toeroen ti sawarga, tĕgĕsna [h] Poetra manoesa, noe aja di sawarga. 14 'Djeung sapĕrti Moesa [i] ngaloehoerkeun oörajan di tĕgal lĕga teja, nja tjara kitoe Poetra manoesa teh [j] koedoe dika-loehoerkeun; 15 'soepaja oenggal-oenggal djalma noe pĕrtjaja ka dinja hamo tjilaka, sarta meunang hiroep noe langgĕng. 16 'Karana sakitoe miasihna Allah ka alam-doenya, moenggah dongkap ka maparin [k] Poetra noe noenggal; soepaja oenggal-oenggal djalma noe pĕrtjaja ka dinja hamo tjilaka, sarta meunang hiroep noe langgĕng. 17 'Karana Allah [l] lain miwarang Poetrana ka alam-doenya pikeun ngahoekoeman alam-doenya; estoena soepaja alam-doenya koe eta disalamĕtkeun. 18 'Saha-saha noe pĕrtjaja ka eta, [m] moal dihoekoeman; dĕmi anoe hanteu pĕrtjaja mah, eta ĕnggeus dihoekoeman, koe sabab hanteu pĕrtjaja kana djĕnĕngan Poetra Allah noe noenggal. 19 'Sarta kijeu hoekoeman teja, [n] jen tjaäng teh geus datang ka alam-doenya, ari djalma-djalma anggoer soeka kana poëk manan kana tjaäng; karana goreng pagaweanana. 20 'Karana oenggal-oenggal djalma noe migawe kagorengan, eta geuleuh kana tjaäng, sarta hanteu ngadatangan kana tjaäng, soepaja oelah ditjawad pagaweanana. 21 'Sabalikna [o] noe migawe kajaktian mah, eta ngadatangan kana tjaäng teh, soepaja katara pagaweanana, da eta dipigawena tĕroes djeung pangĕrsa Allah.

a p. 7 : 50; 19 : 39. *b* Lal. 10 : 38. *c* p. 1 : 13. *d* Ep. 5 : 26; Tit. 3 : 5. *e* Roem 8 : 5. *f* p. 7 : 16; 8 : 26, 28. *g* p. 6 : 62. *h* p. 1 : 51. *i* 4 Moesa 21 : 9. *j* p. 12 : 32, 33. *k* Roem 8 : 32; 1 Joh. 4 : 9. *l* Loek. 9 : 56; p. 12 : 47. *m* p. 5 : 24; 12 : 48. *n* p. 1 : 5. *o* Ep. 5 : 8.

22 Sanggeusing kitoe Jesoes djĕngkar ka tanah Joedea reudjeung moerid-moeridna; ladjĕng linggih di dinja djeung moeridna, [a] bari ngabanjoean. 23 'Ari Johannes oge keur ngabanjoean di Enon, deukeut Salim, pedah di dinja loba tjai; sarta pada karoempoel ka dinja, toeloej dibaranjoean. 24 'Karana harita Johannes teh [b] tatjan diasoepkeun ka pangberokan. 25 'Geus kitoe moerid-moerid Johannes djadi padoe djeung oerang Jahoedi tina hal bĕbĕrĕsih. 26 'Tidinja ngadareuheusan ka Johannes, bari oendjoekan kijeu: Noen Rabi! anoe sasarĕngan djeung andjeun di peuntaseun tji Jordan, [c] anoe dipĕrtelakeun koe andjeun teja, eta geuning ngabanjoean, sarĕng ngaleut bae sadajana ka dinja. 27 'Ngawalon Johannes, kijeu lahirna: Djalma teh moal bisa njabak naon-naon, lamoen hanteu dipasihan ti sawarga. 28 'Nja maraneh pisan anoe djadi saksi kami, jen kami geus njatoerkeun kijeu: [d] Kami mah lain Kristoes; ĕnjana teh kami dipiwarang heulaeun andjeunna. 29 'Anoe boga panganten awewe teh nja eta panganten lalaki; tatapi ari sobat panganten lalaki,

anoe nangtoeng bari ngadengekeun ka dinja, moetoeh koe soeka-boengah tina sowara panganten lalaki. Nja kitoe kaboengahan kami ajeuna mah geus toe-30 toeg. 'Eta teh koedoe lod-lodan, ari kami 31 mah beuki moerĕngkĕd. 'Anoe soemping [e] ti loehoer, nja eta saloehoereun sakabehna. Ari noe asal ti boemi, nja eta tina boemi bae, ngomongkeunana oge boemi bae. Ari noe soemping ti loehoer mah, nja eta saloehoereun sa-32 kabehna. 'Sarta [f] noe geus katingali djeung kadangoe koe andjeunna, nja eta noe dipĕrtelakeun; tatapi hanteu aja noe 33 narima kana pĕrtelaänana. 'Dĕmi saha-saha noe geus narima kana pĕrtelaanana, nja koe eta ditjap jen Allah 34 saestoena. 'Karana noe dipiwarang koe Allah, nja eta noe ngalahirkeun pangandika Allah; sabab Allah maparinkeunana Roh [g] hanteu nganggo dita-35 kĕran. 'Ari Rama teh mikaäsih ka Poetra, [h] sarta geus njĕrahkeun saniskara 36 ka pananganana.' Saha-saha noe pĕrtjaja ka Poetra, [i] nja eta boga hiroep noe langgĕng; sabalikna, saha-saha noe moengpang ka Poetra mah, moal nendjo kana hiroep, anggoer [j] bĕndoe Allah tĕtĕp ka dinja.

a p. 4 : 1, 2. *b* Mat. 14 : 3. *c* p. 1 : 26—34. *d* p. 1 : 20. *e* p. 8 : 23. *f* p. 5 : 19. *g* Djab. 45 : 8. *h* Mat. 11 : 27; p. 5 : 22. *i* 1 Joh. 5 : 12. *j* Roem 5 : 9.

PASAL 4.

Mangsa Goesti waspaoseun ahli parisi geus pada ngadenge, jen Jesoes [a] reja pisan midamĕlna moerid sarta ngaba-2 njoeanana ti batan Johannes, '(halta Jesoes mah hanteu ngabanjoean koe andjeun, ngan koe moerid-moeridna bae,) 3 'ladjĕng [b] djĕngkar ti Joedea, angkat 4 deui ka Galilea. 'Sarta andjeunna koe-5 doe djalan ka tanah Samaria. 'Geus kitoe soemping ka hidji nagara di Samaria, anoe ngaran Sihar, deukeut ka lahan saloewoek, [c] noe dipaparinkeun koe Jakoeb teja ka Joesoep poetrana. 6 'Di dinja aja soemoer Jakoeb. Dĕmi Jesoes, doemeh angkatna geus palaj, seug linggih di lĕbah eta soemoer. Ha-7 rita antara djam noe kagĕnĕp. 'Djĕboel hidji awewe oerang Samaria, dek nimba tjai. Ngalahir Jesoes ka eta awewe: Tjing, kami bere tjai keur nginoem. 8 'Karana ari moerid-moeridna laleumpang ka djĕro nagara, keur meuli ka-9 daharan.' Geus kitoe ngawangsoel awewe Samaria teh ka Jesoes: Naha andjeun moendoet piaroteun ka koering? kapan andjeun teh oerang Jahoedi, ari koering mah awewe Samaria. (Karana [d] oerang Jahoedi mah tara reureudjeu-10 ngan djeung oerang Samaria.) 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Oepama maneh njaho kana [e] pasihan Allah, sarta njaho ka noe ngomong ka maneh teh: Tjing, berean tjai keur nginoem; tangtoe maneh geus menta ka dinja, seug koe eta maneh meureun dibere [f] tjai 11 hiroep. 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Noen Djoeragan! andjeun teu kagoengan pikeun nimba, ari ijeu soemoer koe djĕro; na ti mana andjeun kagoe-12 ngan tjai hiroep teja? 'Andjeun teh na leuwih ti batan Jakoeb, karoehoen koering sadaja, noe geus maparinkeun ijeu soemoer ka koering sadaja? eta andjeunanana ngaleueutna ti dijeu, kitoe deui poetra-poetrana sarĕng ingon-ingonna. 13 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: [g] Oenggal-oenggal djalma anoe nginoem tjai 14 ijeu, tangtoe halabhab deui; 'tatapi [h] saha-saha noe nginoem tjai anoe dibere koe kami mah, moal halabhab deui salalanggĕngna; samalah eta tjai teh, anoe rek dibikeun koe kami ka eta djalma, bakal djadi di djĕro dirina tji-njoesoe, anoe ngaboerijal nĕpi kana hiroep noe 15 langgĕng. 'Pioendjoek eta awewe: Noen Djoeragan! [i] moegi-moegi simkoering dipaparin eta tjai teh, soepaja simkoering oelah halabhab deui, sarĕng montong 16 ka dijeu deui pikeun nimba. 'Ngalahir Jesoes ka dinja: Geura bral, tjĕloekan salaki maneh, geus kitoe ka dijeu deui. 17 'Ngawangsoel awewe teh, kijeu pioendjoekna: Simkoering teu gadoeh salaki. Ari lahiran Jesoes: Bĕnĕr omongan maneh teh, jen koering teu boga salaki; 18 'karana maneh geus lima nja boga salaki; ari noe ajeuna mah lain salaki; 19 eta saĕnjana omongan maneh. 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Noen Djoeragan! simkoering geus waspada pisan, 20 [j] jen andjeun teh nabi. 'Karoehoen-karoehoen di dijeu geus pada sĕmbahijang dina goenoeng ijeu; ari salaoer oerang Jahoedi, ĕnggon sĕmbahijang anoe bakoe

21 [k] nja di Jĕroesalem. 'Ngalahir Jesoes ka awewe teh: Njai! sing pĕrtjaja ka kami, pidatangeun waktoe, didinja maraneh sĕmbahijang ka Rama teh moal di goenoeng ijeu, moal di Jĕroesalem. 22 'Maraneh nja sĕmbahijang [l] ka noe teu njaho; ari pĕlĕbah kami mah pada sĕmbahijang ka noe geus kanjahoan koe kami; karana kasalamĕtan teh [m] asalna 23 ti oerang Jahoedi. 'Tatapi pidatangeun waktoe, ajeuna ge geus beh, harita sakoer noe sĕmbahijang saĕnja-ĕnjana, eta bakal sĕmbahijang ka Rama dina soekmana sarta djeung sajaktina; karana Rama ge hojongeun nja anoe kitoe sĕmbahijangna ka andjeunna. 24 'Allah teh [n] nja Roh; ari noe sĕmbahijang ka Allah, nja eta sĕmbahijangna koedoe dina soekmana sarta djeung sajaktina. 25 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Simkoering geus tĕrang, jen [o] Mesias rek soemping (anoe disĕboetkeun Kristoes); samangsa eta soemping, tangtoe ngawartakeun ka simkoering sadaja saniskantĕn pĕrkawis. 26 'Ngalahir Jesoes ka awewe teh: [p] Eta nja kami, anoe sasaoeran djeung maneh.

a p. 3 : 26. *b* p. 3 : 22. *c* 1 Moesa 48 : 22. *d* Mat. 10 : 5; Loek. 9 : 53. *e* 2 Kor. 9 : 15. *f* Djab. 36 : 10; Jĕr. 2 : 13. *g* p. 6 : 58. *h* p. 6 : 27; 7 : 38. *i* p. 6 : 34. *j* p. 6 : 14. *k* 5 Moesa 12 : 5. *l* 2 Radj. 17 : 29. *m* Jĕs. 2 : 3. *n* 2 Kor. 3 : 17. *o* p. 1 : 42. *p* p. 9 : 37.

27 Ari geus kitoe daratang moerid-moeridna, sarta pada heraneun doemeh Jesoes keur sasaoeran djeung awewe. Tatapi hanteu aja noe oendjoekan kijeu: Andjeun teh mariksakeun naon? atawa: Andjeun teh milahirkeun naon djeung 28 eta? 'Tidinja awewe teh ninggalkeun kĕndina, toeloej asoep ka nagara, sarta 29 ngomong ka djalma-djalma kijeu: 'Geura hijap, tarendjo aja hidji djalma, noe ngalahirkeun ka koela sakabehna noe geus dipilampah koe koela: eta teh lain Kris-30 toes teja? 'Tidinja pada raboel ti na-31 gara, daratang ka Jesoes. 'Sabot keur kitoe moerid-moerid hatoeran ka Jesoes, kijeu pihatoerna: Noen Rabi! mangga 32 toewang. 'Ari lahiranana ka moerid: Kami boga kadaharan pikeun dahareun kami, noe teu kanjahoan koe maraneh. 33 'Toeloej moerid teh ngaromong djeung batoerna: Naha aja noe moepoendoetan 34 kadaharan ka andjeunna? 'Lahiran Jesoes ka moerid: [a] Ari kadaharan kami mah ngestokeun pangĕrsakeun eta noe geus miwarang kami, sarta ngalampahkeun padamĕlanana tĕpi ka tjatjapna. 35 'Maraneh teh lain njarĕboetkeun: Opat boelan deui pioesoemeun diboewat? Toeh geuning, kami ngalahir ka maraneh: [b] geura tjarĕngkat, arilikan kĕbon-kĕbon, karana geus koneng, meudjeuhna 36 dipiboewatan. 'Ari noe diboewat pimeunangeun boeroehan, sarta ngoempoelkeun beubeunangan kana hiroep noe langgĕng; soepaja pada boengah anoe njĕbarkeun reudjeung noe diboewat. 37 'Karana pĕlĕbah dijeu bĕnĕr tjĕk babasan: Sedjen noe njĕbarkeun, sedjen 38 noe diboewat. 'Kami geus nitah maraneh diboewat anoe lain dipigawe koe maraneh; nja dipigawena koe noe sedjen, ari maraneh geus asoep ka beunang migawe eta.

a p. 5 : 30. *b* Mat. 9 : 37.

39 Ari oerang Samaria ti nagara eta loba pisan noe pĕrtjaja ka Jesoes, tina sabab omongan awewe teja, anoe mĕrtelakeun kijeu: Eta ngalahirkeun ka koela sakabehna noe geus dipilampah 40 koe koela. 'Sanggeus daratang oerang Samaria teh ka Jesoes, toeloej pada noenoehoen, andjeunna moegi linggih ka maranehanana; ladjĕng linggihna di 41 dinja meunang doewa poë. 'Loba katjida manan tadi anoe pĕrtjaja tina 42 sabab lahiranana, 'sarta pada ngomong ka awewe teja: Pangpĕrtjaja koela teh moal tina sabab omongan maneh deui; karana koela geus ngadarenge koe pribadi, sarta geus njaraho, jen eta teh saĕnjana Kristoes, Djoeroe-salamĕt saalam-doenya.

43 Ari geus tjatjap eta doewa poë, Je-44 soes djĕngkar ti dinja ka Galilea; 'karana [a] Jesoes koe andjeun mĕrtelakeun, jen anoe djadi nabi moal dihormatan 45 di nagara asalna. 'Mangsa soemping ka Galilea, diarakoe koe oerang Galilea, tina sabab geus narendjo [b] sakabehna noe didamĕl koe Jesoes di Jĕroesalem, basa pesta teja; karana eta oge geus daratang kana pesta.

a Mat. 13 : 57; Loek. 4 : 24. *b* p. 2 : 23.

46 Ladjĕng Jesoes soemping deui ka [a] Kana bilangan Galilea, oeroet koe andjeunna tjai didjadikeun anggoer teja. Di dinja aja hidji ponggawa, poetrana teu 47 damang di Kapernaoem. 'Barang ngareungeu bedja, jen Jesoes soemping ti Joedea

ka Galilea, toeloej ngadeuheusan sarta noenoehoen, Jesoes moegi linggih njageurkeun poetrana, karana eta keur sakarat. 48 'Ngalahir Jesoes ka dinja: [b] Lamoen maraneh hanteu nendjo tanda djeung moedjidjat mah, maraneh teh tara pĕrtjaja. 49 'Ari pioendjoek ponggawa teh ka Jesoes: Noen Goesti! geura linggih, meungpeung poen anak tatjan maot. 50 'Lahiran Jesoes ka dinja: Geura moelang; [c] anak maneh geus hiroep. Ari eta djalma pĕrtjaja ka pilahir, anoe dilahirkeun koe Jesoes teja; toeloej moelang. 51 'Mangsa keur di djalan, papapag djeung badega-badegana, sarta ngoeninga, kijeu pihatoerna: Poetra andjeun geus hiroep. 52 'Geus kitoe mariksakeun waktoena tjageur. Ari pihatoerna: Kamari wantji poekoel toedjoeh moerijangna leungit. 53 'Tidinja ramana elingeun, nja waktoe eta pisan Jesoes ngalahir teh, jen anak maneh geus hiroep. Toeloej pĕrtjaja [d] djeung saeusi-boemina. 54 'Nja eta tanda noe kadoewa, noe didamĕl koe Jesoes mangsa soemping ti Joedea ka Galilea.

a p. 2 : 1. *b* p. 2 : 18; 1 Kor. 1 : 22. *c* 1 Radj. 17 : 23. *d* Lal. 16 : 15, 31.

PASAL 5.

Sanggeusing kitoe aja pesta oerang Jahoedi; ladjĕng Jesoes angkat ka Jĕroesalem. 2 'Dĕmi di Jĕroesalem, deukeut [a] lawang Domba, aja hidji pamandian, eta koe basa Ibrani disĕboetkeun Bet-Hesda, sarta aja lima pangkengna. 3 'Ari di dinja galĕmpar bae loba noe gĕring, noe lolong, noe dejog, noe gĕring nangtoeng, pada ngadagoan kana obahna tjai. 4 'Karana sok radjeun aja [b] malaikat, loengsoer ka djĕro pamandian teja, ngobahkeun eta tjaina; dĕmi noe antjĕloeb pangheulana sanggeus diobahkeunana tjai, tjageur, naon bae kasakitna. 5 'Ari di dinja aja hidji djalma noe boga kasakit, geus tiloe poeloeh dalapan taoen lilana. 6 'Barang Jesoes ningali eta noe ngadjoprak, sarta oeningaeun jen geus lila pisan pangkitoena teh, ladjĕng ngalahir ka dinja: Eh, maneh hajang tjageur? 7 'Ari waugsoelan noe gĕring teh: Noen Djoeragan! koering hanteu aja noe ngantjĕloebkeun koering kana pamandian keur waktoe diobahkeunana tjai; sarĕng mangsa koering dongkap, geus kapiheulaän manten antjĕloebna koe batoer. 8 'Lahiran Jesoes ka dinja: [c] Geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloej leumpang. 9 'Sapada-harita eta djalma teh tjageur, seug mangkoe kasoerna, toeloej leumpang. [d] Harita keur poë sabat.

a Nĕh. 3 : 1. *b* Wahj. 16 : 5. *c* Mat. 9 : 6; Lal. 9 : 34. *d* p. 9 : 14.

10 Tidinja oerang Jahoedi ngaromong ka noe geus ditjageurkeun teh: Ajeuna keur poë sabat, [a] maneh teu kawidian manggoel kasoer. 11 'Ari wangsoelanana: Anoe njageurkeun ka koering, da geus miwarang: Geura pangkoe kasoer maneh, toeloej leumpang. 12 'Geus kitoe pada mariksa ka manehanana: Na saha eta djalma noe nitah ka maneh teh: Geura pangkoe kasoer maneh, toeloej leumpang? 13 'Tatapi noe geus ditjageurkeun teh teu njahoëun di saha-sahana; da Jesoes geus njoeloesoep bae, sabab loba pisan djalma dina ĕnggon eta. 14 'Sanggeus kitoe eta djalma kapĕndak koe Jesoes dina kabah; ladjĕng ngalahir ka dinja kijeu: Tah, maneh geus tjageur; [b] poma oelah migawe deui dosa, [c] soepaja maneh oelah kataradjang koe noe bangĕt ti batan tadi. 15 'Tidinja eta djalma bral leumpang, mopojankeun ka oerang Jahoedi, jen eta Jesoes, anoe njageurkeun ka manehanana teja. 16 'Nja kitoe noe matak oerang Jahoedi teh nganijaja ka Jesoes, sarta nejangan djalan keur maehan, sabab midamĕl kitoe di poë sabat. 17 'Ari lahiran Jesoes ka darinja: [d] Ama kami mah barangdamĕl bae dongkap ka ajeuna; kami oge baranggawe nja kitoe deui. 18 'Tina sabab eta, [e] oerang Jahoedi beuki ngahantĕm nejangan djalan keur maehanana; karana lain woengkoel njorang sabat bae, malah ngalahirkeunana Allah Ramana pribadi, djadi njaroewakeun andjeun djeung Allah.

a Jĕr. 17 : 21. *b* p. 8 : 11. *c* Mat. 12 : 45. *d* p. 14 : 10. *e* p. 7 : 19, 30.

19 Ladjĕng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka eta teh: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [a] ari Poetra teh hanteu bisa milampah naon-naon koe maneh, ngan anoe katendjo didamĕl koe Rama; karana naon bae noe didamĕl koe Rama, eta koe Poetra dipigawe nja kitoe deui. 20 'Karana Rama teh langkoeng asih ka Poetra, sarta ningalikeun ka Poetra saniskara noe didamĕl koe Rama; djeung

[b] bakal ningalikeun padamělan noe leuwih agoeng ti manan eta, soepaja maraneh teh pada djadi heran. 21 'Karana [c] sapěrti Rama ngahoedangkeun djalma noe paraeh sarta dihiroepanana, nja kitoe deui Poetra ngahiroepan ka noe dipikarěp. 22 'Samalahna Rama hanteu ngahoekoeman saoerang-oerang atjan; ari [d] eta hal hoekoeman kabeh geus disěrahkeun ka Poetra, 23 'soepaja sakabehna pada ngahormatan ka Poetra, tjara ngahormatan ka Rama. [e] Saha-saha noe teu ngahormatan ka Poetra, eta teu ngahormatan ka Rama, noe geus miwarang Poetra. 24 'Satěmĕn-těmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [f] saha-saha noe ngadenge kana omongan kami, djeung pěrtjaja ka noe geus miwarang kami, nja eta boga hiroep noe langgĕng, sarta moal asoep kana siksaän, ĕnjana mah geus pindah tina paeh kana hiroep. 25 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: pidatangeun waktoe, [g] ajeuna ge geus beh, harita noe paraeh teh bakal pada ngadenge kana sowara Poetra Allah, ari noe ngadarenge [h] tangtoe hiroep. 26 'Karana, sapĕrti Rama kagoengan hiroep koe mantĕn, nja kitoe deui Rama teh [i] ka Poetra geus maparin boga hiroep koe pribadi; 27 'djeung geus dipaparin kawasa [j] ngadĕgkeun hoekoeman, sabab djadi Poetra manoesa. 28 'Maraneh teh oelah heran tina sabab kitoe; karana pidatangeun waktoe, [k] harita sakoer noe aja dina koeboer bakal ngadarenge kana sowarana, 29 'sarta toeloej baridjil; [l] noe geus migawe kahadean, haroedangna kana hiroep; ari noe geus migawe kagorengan mah, haroedangna kana siksaän.

a p. 5 : 30; 8 : 26, 28. *b* p. 1 : 51. *c* 5 Moesa 32 : 39. *d* p. 3 : 35. *e* 1 Joh. 2 : 23. *f* p. 3 : 18; 6 : 40; 8 : 51. *g* Mat. 11 : 5; Ep. 5 : 14. *h* 1 Joh. 4 : 9. *i* p. 1 : 4. *j* Dan. 7 : 13, 14. *k* 1 Tes. 4 : 16. *l* Dan. 12 : 2.

30 Kami teu bisa migawe naon-naon koe maneh. [a] Sakoemaha noe kadenge koe kami, nja kitoe kami ngahoekoeman teh, ari hoekoeman kami adil, sabab teu mambrih karĕp sorangan, ngan pangĕrsakeun Rama bae, anoe geus miwarang kami. 31 'Lamoen [b] kami mĕrtelakeun maneh, pĕrtelaän kami teh moal sajaktina. 32 'Aja [c] noe lijan mĕrtelakeun kami; sarta kami njaho, jen saestoena pĕrtelaänana, 33 noe dipĕrtelakeun ti hal kami. 'Maraneh geus ngadjoeroengkeun ka Johannes, dĕmi eta geus mĕrtelakeun hal kajaktian 34 teja. 'Tatapi kami hanteu malar kana pĕrtelaän manoesa; noe matak kami njatoerkeun kitoe teh, ngan soepaja maraneh salamĕt. 35 'Johannes teh nja damar anoe hoeroeng, noe njaängan, sarta maraneh mirĕsĕp sakeudeung kana tjaängna. 36 'Ari kami boga pĕrtelaän anoe leuwih ti pĕrtelaän Johannes; karana [d] pagawean, noe dipaparinkeun ka kami koe Rama, soepaja koe kami dilampahkeun tĕpi ka tjatjapna, nja eta pisan pagawean anoe dipilampah koe kami, mĕrtelakeun kami, jen kami teh dipiwarang koe 37 Rama. 'Samalah Rama, noe miwarang kami teja, [e] eta ge koe mantĕn geus mĕrtelakeun kami. Maraneh teh [f] tatjan pisan ngadenge ka gĕntrana, narendjo 38 ka roepana ge tatjan. 'Djeung deui pangandikana mah hanteu matoeh di djĕro maraneh; karana maraneh teu pĕrtjaja ka noe geus dipiwarang koe andjeunna 39 teh. 'Maraneh [g] sok nitik-nitik kana Kitab-Kitab, sabab pikir maraneh boga hiroep noe langgĕng di djĕro eta Kitab; malah nja eta pisan anoe mĕrtelakeun 40 kami. 'Ĕmboeng maraneh teh datang ka 41 kami, pikeun pimeunangeun hiroep. 'Kami hanteu malar kahormatan ti ma- 42 noesa. 'Ari kami geus njaho ka maraneh, jen teu boga kanjaähan ka Allah di djĕro 43 hate maraneh. 'Kami teh geus datang mawa padjĕnĕngan Ama kami, ari maraneh hanteu narima ka kami; saoepama aja noe sedjen datang mawa ngaran sorangan, eta koe maraneh meureun di- 44 tarima. 'Koemaha maraneh nja bisa pĕrtjaja, [h] da maraneh pada mambrih kahormatan ti batoer bae, ari kahormatan anoe ti Allah woengkoel mah koe mara- 45 neh teu ditejangan? 'Oelah aja panjana, jen kami anoe bakal ngĕlakkeun maraneh ka Rama; ari noe ngĕlakkeun maraneh teja mah [i] Moesa, noe diarĕp-arĕp 46 koe maraneh teh. 'Karana oepama maraneh pĕrtjaja ka Moesa, tanwande pĕrtjaja deui ka kami; [j] karana eta geus 47 noeliskeun ti hal kami. 'Tatapi lamoen maraneh hanteu pĕrtjaja kana kitab Moesa mah, koemaha nja pipĕrtjajaeun ka pilahir kami?

a p. 6 : 38. *b* p. 8 : 14. *c* p. 1 : 15, 19, 27. *d* p. 3 : 2; 7 : 31; 14 : 10, 11. *e* Mat. 3 : 17. *f* p. 1 : 18. *g* Jĕs. 34 : 16. *h* p. 12 : 42, 43. *i* 5 Moesa 31 : 26. *j* Loek. 24 : 27.

PASAL 6.

Sanggeusing kitoe [a] Jesoes ladjĕng lajar, meuntas laoet Galilea, di lĕbah 2 nagara Tiberias. 'Sarta loba pisan djalma noe noetoerkeun, koe tina geus narendjo tanda-tanda, noe didamĕl koe andjeunna 3 ka noe garĕring. 'Dĕmi Jesoes naek ka goenoeng, seug linggih di dinja djeung 4 moerid-moeridna. 'Ari [b] paska, nja eta pesta oerang Jahoedi, geus deukeut. 5 'Ana tjĕngkat Jesoes, ningali loba pisan djalma noe ngadareuheusan; ladjĕng ngalahir ka Pilipoes: Ti mana oerang nja 6 meuli roti, pikeun eta dadaharan? 'Halta pangalahirkeunana kitoe teh kĕrsa njoba ka Pilipoes; karana geus kaoeninga 7 noe rek didamĕl koe andjeunna. 'Ari wangsoelan Pilipoes: [c] Ngagaleuh roti doewa ratoes dinar moal pitjĕkapeun, keur eta hidji-hidji djalma njokot saeu-8 tik. 'Aja hidji moeridna, nja eta Andreas, saderek Simon Petroes, pok oendjoekan: 9 'Di dijeu aja hidji boedak lalaki, gadoeh roti gandroeng lima siki sarĕng laoek doewa siki; [d] nanging koemaha keur 10 djalma sakitoe lobana? 'Lahiran Jesoes: Tjoba eta djalma sina darijoek! Dĕmi di ĕnggon eta teja reja djoekoet. Tidinja djalma lalaki gek darijoek, bilanganana 11 antara lima reboe. 'Ladjĕng Jesoes njandak roti teja, bari moedji soekoer; tidinja dipaparinkeun ka moerid-moerid, ari koe moerid-moerid dibagikeun ka noe darijoek; nja kitoe deui laoek teja, saba-12 raha bae kahajangna. 'Dĕmi geus sareubeuheun, Jesoes ngalahir deui ka moerid-moeridna: Geura koempoelkeun sesa beunang njĕmplekan, soepaja oelah aja 13 noe leungit. 'Tidinja toeloej dikoempoelkeun, sarta ngareusian doewa wĕlas karandjang koe oeroet beunang njĕmplekan lima roti gandroeng teja, sesa-sesana 14 djalma noe geus dadaharan. 'Barangna eta djalma-djalma narendjo tanda noe didamĕl koe Jesoes teja, pok ngaromong: [e] Nja ijeu saestoena nabi, anoe bakal 15 soemping ka doenya teja! 'Geus kitoe Jesoes, doemeh waspaoseun eta djalma-djalma rek daratang ngarerejang ka andjeunna, dek didjijeun radja, [f] ladjĕng njingkah deui ka goenoeng, njalira bae.

a Mat. 14 : 13. *b* 3 Moesa 23 : 5; p. 2 : 13; 11 : 55. *c* Mark. 6 : 37. *d* 2 Radj. 4 : 43. *e* 5 Moesa 18 : 15; Loek. 7 : 16; p. 7 : 40. *f* Mat. 14 : 23.

16 Dĕmi geus boerit, [a] moerid-moeridna 17 bral maroedoen ka laoet. 'Sanggeus aroenggah kana parahoe, toeloej lajar meuntas laoet, ngadjoegdjoeg ka Kapernaoem. Harita geus poëk pisan, ari Je-18 soes tatjan soemping ka moeridna. 'Tidinja laoet teh ombakna ngagĕdean, 19 bawaning katĕbak koe angin barat. 'Ari lajarna geus meunang antara doewa poeloeh lima atawa tiloe poeloeh [b] istadi djaoehna, toeloej pada nendjo Jesoes, keur tapak-hantjang dina laoet, soemping ka deukeut parahoe; tidinja sari-20 jeuneun. 'Dĕmi Jesoes ngalahir ka darinja: Ijeu teh kami; montong sarijeun. 21 'Geus kitoe koe moerid dek dihatoeranan linggih ka parahoena, pada-harita parahoe teh dongkap ka tanah noe didjoegdjoeg teja.

a Mat. 14 : 22. *b* Loek. 24 : 13.

22 Ari isoekna, djalma-djalma noe taringgaleun di peuntaseun laoet teja, sapedah narendjo di dinja euweuh deui parahoe, ngan eta hidji noe ditaroempakan koe moerid-moerid Jesoes teja, kitoe deui jen Jesoes hanteu njarĕngan ka moerid-moeridna nitihan kana eta parahoe, ngan woengkoel moerid-moeridna 23 bae anoe lajar '(tatapi daratang deui parahoe noe sedjen ti nagara Tiberias, deukeut ka ĕnggon oeroet dadaharan roti, koe lantaran Goesti moedji soekoer 24 teja): 'barang katarendjo koe eta djalma-djalma, jen Jesoes hanteu aja di dinja, sarta moerid-moeridna ge teu aja, toeloej eta ge aroenggah kana parahoe-parahoe teja, sarta daratang ka Kaper-25 naoem, narejangan Jesoes. 'Dĕmi geus kapĕndak di peuntaseun laoet, seug aroendjoekan: Noen Rabi! iraha soem-26 ping ka dijeu teh? 'Ngawalon Jesoes ka eta djalma, kijeu lahirna: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: maraneh pangnejangan kami soteh, lain koe sabab geus narendjo tanda, ngan sabab dadaharan tina roti teja, sarta 27 geus datang ka sareubeuh. 'Oelah sok baranggawe malar kadaharan noe owah, nja koedoe malar kadaharan noe awet [a] tĕpi kana hiroep noe langgĕng, anoe bakal dipaparinkeun ka maraneh koe Poetra manoesa; karana [b] nja eta noe 28 geus ditjap koe Allah Rama. 'Geus kitoe aroendjoekan ka Jesoes: Simkoering koemaha nja pilampaheun, soepaja kenging midamĕl padamĕlan Allah?

29 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Nja kijeu padamĕlan Allah teh, [c] jen maraneh koedoe pĕrtjaja ka noe 30 geus dipiwarang koe andjeunna. 'Ari aroendjoekanana deui ka Jesoes: [d] Andjeun teh kĕrsa midamĕl tanda koemaha, soepaja simkoering pada tĕrang sarĕng pĕrtjaja ka andjeun? ngadamĕl naon an- 31 djeun teh? 'Karoehoen simkoering geus pada dahar Manna teja di tĕgal lĕga, sapĕrtos geus disĕratkeun kijeu: [e] Andjeunna geus maparin ka darinja roti ti 32 sawarga keur dahareun. 'Lahiran Jesoes ka eta djalma: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [f] lain Moesa noe maparin ka maraneh roti ti sawarga teh; ari Ama kami mah maparin ka maraneh 33 roti noe saestoena ti sawarga. 'Karana ari roti Allah teh nja eta noe toeroen ti sawarga, sarta matak ngahiroepkeun 34 ka alam-doenya. 'Ari aroendjoekanana deui ka Jesoes: Noen Goesti! [g] moegi paparinkeun ka simkoering sadaja sala- 35 lawasna eta roti teja. 'Lahiran Jesoes ka darinja: Kami teh nja roti kahiroepan. Saha-saha noe datang ka kami, moal bakal langlajeuseun; kitoe deui [h] saha-saha noe pĕrtjaja ka kami, moal bakal 36 halabhab salalawasna. 'Tapi kami geus ngalahir ka maraneh, jen maraneh teh geus narendjo ka kami, [i] orokaja teu 37 pĕrtjaja. 'Sakabehna noe dipaparinkeun koe Rama ka kami, tanwande datang ka kami; ari noe datang ka kami teh koe 38 kami moal didjongklokkeun. 'Karana kami anoe matak toeroen ti sawarga, lain pikeun ngalampahkeun karĕp diri kami, [j] ngan pikeun ngalampahkeun pangĕrsakeun eta noe geus miwarang kami. 39 'Sarta nja kijeu pangĕrsakeun Rama noe geus miwarang kami, [k] jen kami teh oelah kaleungitan tina eta sakabehna noe dipaparinkeun ka kami teja, malahmalah koe kami koedoe diharoedang- 40 keun di poë panganggeusan. 'Karana nja kijeu pangĕrsakeun eta noe geus miwarang kami teh, [l] jen oenggal-oenggal djalma noe mĕntjrong ka Poetra, sarta bari pĕrtjaja ka dinja, boga hiroep noe langgĕng, sarta koe kami bakal dihoedangkeun di poë panganggeusan.

a Mat. 4:4; p. 3:16; 4:14. *b* p. 5:36; 10:36. *c* 1 Joh. 3:23. *d* Mat. 16:1. *e* 2 Moesa 16:4. *f* 5 Moesa 8:3. *g* p. 4:15. *h* p. 4:14. *i* p. 5:38. *j* Loek. 22:42; p. 4:34. *k* p. 10:28; 17:12. *l* p. 3:15; 5:24, 29.

41 Geus kitoe oerang Jahoedi tinggĕlĕndĕng ka Jesoes, sabab ngalahirkeun, jen kami teh nja roti noe geus toeroen ti 42 sawarga. 'Ari aromongna: [a] Na eta teh lain Jesoes poetra Joesoep, anoe kanjahoan iboe-ramana koe oerang? naha wĕt misaoer, jen kami geus toeroen 43 ti sawarga? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Oelah sok tinggĕ- 44 lĕndĕng djeung batoer. 'Taja pisan djalma noe bisa datang ka kami, [b] kadjaba moen ditarik koe Rama, noe geus miwarang kami mah; sarta koe kami eta bakal dihoedangkeun di poë panganggeusan. 45 'Geus dioengĕlkeun dina Kitab para nabi kijeu: [c] Mĕngke sakabeh meunang piwoeroek ti Allah. Koe sabab eta, oenggal-oenggal djalma, noe geus ngadenge ti Rama djeung geus meunang piwoeroek, tanwande datang ka kami. 46 'Lain [d] sabab aja djalma noe geus nendjo ka Rama, kadjaba anoe asal ti Allah; nja eta noe geus nendjo ka Rama teh. 47 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [e] saha-saha noe pĕrtjaja ka kami, nja eta boga hiroep noe lang- 48 gĕng. 'Kami teh nja roti kahiroepan. 49 'Ari [f] karoehoen maraneh geus pada dahar Manna teja di tĕgal lĕga, toeloej 50 maraot bae. 'Nja ijeu teh roti anoe toeroen ti sawarga, soepaja djalma noe 51 ngahakan eta, hamo paeh. 'Kami teh nja roti anoe hiroep, anoe toeroen ti sawarga teja. Tijap-tijap djalma ngahakan ijeu roti, tangtoe hiroep salalanggĕngna. Ari roti anoe bakal dipaparinkeun koe kami teja, nja eta daging kami, anoe bakal disĕrahkeun koe kami pikeun hiroep alam-doenya.

a Mat. 13:55. *b* p. 6:65. *c* Jĕs. 54:13; Jĕr. 31:33. *d* p. 1:18; 1 Tim. 6:16. *e* p. 3:16, 36. *f* 1 Kor. 10:3, 5.

52 Geus kitoe oerang Jahoedi papadoean djeung batoerna, kijeu aromongna: Koemaha pĕtana eta teh pimereëun dagingna 53 keur hakaneun oerang? 'Ari lahiran Jesoes ka darinja: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [a] lamoen maraneh teu ngahakan daging Poetra manoesa, sarta nginoem gĕtihna, hamo boga hi- 54 roep di djĕro maraneh. 'Saha-saha noe ngahakan daging kami, sarta nginoem gĕtih kami, nja eta boga hiroep noe langgĕng; sarta koe kami bakal dihoe- 55 dangkeun di poë panganggeusan. 'Karana

daging kami saestoena kadaharan, gĕ-
56 tih kami saestoena inoeman. 'Saha-saha noe ngahakan daging kami, sarta nginoem gĕtih kami, tangtoe pitĕtĕpeun di djĕro kami, nja kitoe deui kami di
57 djĕro eta. 'Sapĕrti kami dipiwarang koe Rama anoe hiroep, sarta [b] panghiroep kami teh ngan koe lantaran Rama, nja kitoe deui saha-saha noe ngahakan kami, tangtoe hiroep koe lantaran kami.
58 'Nja ijeu teh roti, anoe toeroen ti sawarga teja; lain tjara karoehoen maraneh ngadalahar Manna teja, geuning maraot bae. Saha-saha noe ngahakan roti ijeu, bakal hiroep salalanggĕngna.
59 'Ari pĕrkara noe tadi teja koe Jesoes dilahirkeun keur mangsa ngawoeroek di masigit, di Kapernaoem.

a Mat. 26 : 26. *b* p. 5 : 26.

60 Reja pisan moerid Jesoes, barang ngadenge kitoe, seug ngaromong: Bangĕt katjida eta piwoeroek teh; [a] saha
61 noe kadoega ngadenge? 'Dĕmi Jesoes, doemeh oeningaeun di djĕro manahna jen moerid-moeridna marokpokkeun eta kasaoeran teja, ladjĕng ngalahir ka dinja: Naha maraneh titadjong koe eta
62 teh? 'Koemaha, saoepama koe maraneh katendjo [b] Poetra manoesa moenggah
63 ka oeroet baheula? 'Nja [c] Roh teh noe ngahiroepan; daging mah euweuh gawena. Ari pilahir, anoe dilahirkeun koe kami ka maraneh teja, nja Roh nja hiroep.
64 'Tatapi di pĕlĕbah maraneh noe sawareh teu pĕrtjaja. [d] Karana geus ti mimitina pisan Jesoes langkoeng oeninga ka sakoer noe teu pĕrtjaja, kitoe deui ka eta noe bakal ngahijanat ka andjeunna.
65 'Ari lahiranana: Nja kitoe sababna noe matak kami geus ngalahir ka maraneh, jen taja pisan djalma noe bisa datang ka kami, kadjaba moen dipaparinkeun mah ka dinja koe Ama kami.

a p. 8 : 43. *b* p. 3 : 13; 20 : 17; Lal. 1 : 10. *c* 2 Kor. 3 : 6. *d* p. 2 : 25.

66 Ti mangsa harita moerid Jesoes loba noe moendoer, teu ngariring deui ka andjeun-
67 na. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka noe doewa wĕlas teja: Koemaha ari maraneh,
68 teu hajang leumpang oge? 'Ngawangsoel Simon Petroes: Noen Goesti! simkoering sadaja pileumpangeun ka saha? apan nja Goesti noe kagoengan lahiran pĕr-
69 kawis hiroep noe langgĕng. 'Sarawoeh [a] simkoering sadaja geus pĕrtjantĕn sarĕng ngahartos pisan, jen andjeun teh Kristoes, Poetra Allah noe djoemĕnĕng.
70 'Ari walonan Jesoes ka darinja: Mapan maraneh, anoe doewa wĕlas, [b] lain beunang milih kami? tatapi ti lĕbah ma-
71 raneh sahidji ngadjadi setan. 'Ari noe dilahirkeun teh Joedas anak Simon, Iskariot teja; karana [c] nja eta noe bakal ngahijanat ka andjeunna, sarta kaäsoep moerid noe doewa wĕlas teja.

a Mat. 16 : 16; p. 11 : 27. *b* Loek. 6 : 13. *c* Mat. 10 : 4; p. 12 : 4.

PASAL 7.

Sanggeusing kitoe Jesoes ngadjadjah bae di Galilea; karana teu kĕrsaeun ngadjadjah di Joedea, [a] doemeh oerang Jahoedi ngarah dek maehan ka andjeun-
2 na. 'Ari pesta oerang Jahoedi, [b] nja eta
3 saoeng bĕbĕtek teja, geus deukeut. 'Tidinja [c] saderekna aroendjoekan ka Jesoes: Moedoe djĕngkar ti dijeu, angkat ka Joedea, moerid-moerid andjeun sina narendjo ka padamĕlan, anoe didamĕl
4 koe andjeun. 'Karana euweuh pisan djalma migawe naon-naon soempoet-salindoeng, malah mah pambrihna hajang dioetarakeun. Lamoen ĕnja andjeun midamĕl anoe kitoe pĕtana, moedoe nem-
5 bongkeun andjeun ka doenya. 'Karana [d] nadjan saderekna ge hanteu pĕrtja-
6 jaeun ka andjeunna. 'Ari lahiran Jesoes ka darinja: [e] Tatjan datang waktoe kami; ari waktoe maraneh mah dimana
7 bae sadija. 'Doenya teh moal bisa geuleuh ka maraneh; [f] ari ka kami mah geuleuheun, sabab kami sok mĕrtelakeun eta doenya, jen goreng kalakoeanana.
8 'Geura arindit bae maraneh ka pesta teh; kami mah teu rek ijang ajeuna ka eta pesta, sabab waktoe kami tatjan
9 nĕpi kana parĕngna. 'Ari geus ngalahirkeun kitoe ka dinja, ladjĕng linggih keneh di Galilea. *a* p. 5 : 16, 18. *b* 3 Moesa 23 : 34. *c* p. 2 : 12. *d* Mark. 3 : 21. *e* p. 2 : 4. *f* p. 3 : 20; 15 : 18, 25.

10 Tatapi mangsa saderekna geus arindit, ladjĕng Jesoes oge angkat ka pesta teh, hanteu katara, nja kawas noe njamoer
11 bae. 'Dĕmi oerang Jahoedi [a] narejangan Jesoes dina pesta, aromongna: Di mana
12 andjeunanana teh? 'Ari djalma-djalma gĕntĕr ngaharewoskeun Jesoes. [b] Tjĕk noe sawareh: Hade eta teh; tjĕk noe

sedjeu deui: Moal, eta ngan njasabkeun 13 djalma bae. 'Tatapi teu aja noe ngomongkeun Jesoes sagĕblasna, [c] bawaning sijeun koe oerang Jahoedi. *a* p. 11 : 56. *b* p. 9 : 16; 10 : 19. *c* p. 9 : 22; 12 : 42; 20 : 19.

14 Dĕmi geus dongkap ka tĕngah poë pesta, Jesoes linggih kana kabah, la- 15 djĕng ngawoeroek. 'Geus kitoe oerang Jahoedi pada heraneun, ari aromongna: [a] Naha eta mana bisaeun kana Kitab- 16 Kitab? kapan teu goegoeroe! 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: [b] Ari piwoeroek kami mah lain bobogaän kami, kagoe- 17 ngan eta noe geus miwarang kami. 'Tijaptijap djalma daek ngalampahkeun ka pangĕrsakeunana, eta tangtoe nganjahokeun moenggoehing piwoeroek tamah asal ti Allah, atawa kami ngalahir ka- 18 rĕp sorangan. 'Saha-saha noe ngomong karĕp sorangan, malar kahormatan dirina; sabalikna anoe malar kahormatan eta noe geus miwarang manehanana, tĕgĕs djalma saestoena, sarta euweuh 19 kadorakaän di noe kitoe mah. 'Naha Moesa lain maparinkeun toret ka maraneh? [c] padahal lĕbah maraneh euweuh noe ngalampahkeun toret. Koe naon maraneh mana ngarah maehan ka kami? 20 'Ngadjawab djalma-djalma teh, kijeu pokna: [d] Boa sampejan kaäsoepan setan; saha teja noe ngarah maehan ka sam- 21 pejan? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: [e] Kami geus migawe hidji padamĕlan, 22 ari maraneh sakabeh heran. 'Moesa geus ngadawoehkeun ka maraneh [f] hal njoenatan teja; (ari asalna lain ti Moesa, asalna mah [g] ti karoehoen) sarta maraneh sok njoenatan djalma di poë sa- 23 bat. 'Lamoen djalma disoenatan di poë sabat, soepaja oelah karĕmpak toret Moesa mah: naha maraneh bĕt ngarambĕk ka kami, [h] tina sabab kami geus njageurkeun djalma sakoedjoer di poë 24 sabat? 'Oelah ngahoekoeman noeroetkeun beh roepana; [i] nja ngahoekoeman teh koedoe hoekoeman noe sabĕnĕrna.

a Mat. 13 : 54. *b* p. 8 : 26, 28; 14 : 24. *c* Lal. 7 : 52, 53. *d* p. 8 : 48; 10 : 20. *e* p. 5 : 16. *f* 3 Moesa 12 : 3. *g* 1 Moesa 17 : 10. *h* p. 5 : 9. *i* 5 Moesa 1 : 16, 17.

25 Geus kitoe sawareh oerang Jĕroesalem ngomong: Lain eta noe diarah dek 26 dipaehan teja? 'Geuning sasaoeranana ngagĕblas bae; anoe ngarah teu ngaromong kijeu-kijeu ka dinja. Koemaha ari kapala teh palangsijang geus pada tĕrangeun saĕnjana, jen eta tĕgĕs Kris- 27 toes? 'Dĕmi ijeu teh [a] oerang geus pada njaho asalna; tatapi ari Kristoes mah, samangsana soemping moal aja noe nja- 28 ho asal-asalna. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir sarta bĕdas, eukeur ngawoeroek dina kabah, kijeu lahirna: Maraneh geus pada wawoeh ka kami, sarta njaraho kana asal kami; [b] toerta kami datang teh lain karĕp sorangan; dĕmi eta langkoeng estoe anoe geus miwarang kami, noe 29 teu kanjahoan koe maraneh. 'Ari [c] kami mah njaho ka andjeunna; sabab kami asal teh ti dinja, sarta nja andjeunna 30 noe geus miwarang kami. 'Geus kitoe pada nejangan pidjalaneun dek nangkĕp ka Jesoes; tatapi [d] euweuh noe koengsi njĕkĕl ka andjeunna, sabab waktoe an- 31 djeunna tatjan dongkap. 'Ari tina lĕbah djalma-djalma [e] loba pisan noe pĕrtjajaeun ka Jesoes; aromongna: Samangsa soemping Kristoes, bakal loba nja midamĕl tanda ti batan noe didamĕl koe 32 ijeu? 'Dĕmi koe ahli parisi kadarenge, jen djalma-djalma kitoe ngaharewoskeunana Jesoes. Toeloej ahli-ahli parisi djeung para panghoeloe agoeng miwarangan patjalang, soepajana narangkĕp 33 Jesoes. 'Ladjĕng ngalahir Jesoes ka maranehanana: [f] Sakeudeung deui waktoe kami aja di maraneh, toeloej kami ijang 34 ka noe miwarang kami. 'Maraneh bakal narejangan kami, [g] tatapi moal kapanggih; sarta ka ĕnggon kami maraneh 35 moal bisa daratang. 'Geus kitoe oerang Jahoedi teh ngaromong djeung batoerna: Ka mana eta nja pileumpangeunana, anoe matak koe oerang moal bakal kapanggih teh? Boa dek leumpang ka noe pabalĕntjar di oerang Joenani, ngawoe- 36 roek ka oerang Joenani? 'Omongan naon anoe dipiomong kitoe teh koe eta, jen maraneh bakal narejangan kami, tatapi moal kapanggih; sarta ka ĕnggon kami maraneh moal bisa daratang?

a p. 6 : 42. *b* p. 8 : 42. *c* p. 8 : 55; 10 : 15. *d* p. 8 : 20; 13 : 1. *e* p. 8 : 30. *f* p. 16 : 16. *g* p. 8 : 21; 13 : 33.

37 Ari [a] di poë panoetoep pesta, nja eta poë noe panggĕdena, Jesoes ladjĕng ngadĕg, sarta ngalahir bĕdas, kijeu lahirna: [b] Tijap-tijap aja djalma halabhab, geura 38 datang ka kami, toeloej nginoem! 'Sahasaha noe pĕrtjaja ka kami, sakoemaha pilahir dina Kitab, [c] soesoekan tjai anoe

hiroep bakal ngotjor tina djĕro beu-
39 teungna. 'Ari noe dilahirkeun kitoe teh [d] nja Roh, anoe bakal katampa koe sadajana noe pĕrtjaja ka andjeunna; karana Roh Soetji teh tatjan aja, doe-
40 meh Jesoes tatjan dimoeljakeun. 'Dĕmi djalma-djalma teja noe sawareh, barang ngadarenge pilahir kitoe, pok ngaromong: [e] Nja eta saestoena nabi teja.
41 'Ari tjĕk noe sedjen: Eta mah Kristoes. Aja noe sedjen deui ngomong: [f] Naha
42 Kristoes teh soempingna ti Galilea? 'Lain dilahirkeun dina Kitab, jen Kristoes teh pimĕdaleun [g] ti toeroenan Dawoed, soempingna ti desa Bet-Lehem, oeroet Da-
43 woed linggih? 'Tidinja djalma-djalma teh parĕboet omongan tina sabab Jesoes.
44 'Noe sawareh dek nangkĕp ka andjeunna, tatapi euweuh noe koengsi njĕkĕl.

a 3 Moesa 23 : 36. *b* p. 4 : 10, 14; Wahj. 22 : 17. *c* Jĕs. 12 : 3. *d* Jĕs. 44 : 3; p. 16 : 7; 20 : 22. *e* p. 6: 14. *f* p. 1 : 47; 6 : 52. *g* Djab. 132 : 11; Mik. 5 : 1; Mat. 2 : 5, 6.

45 Geus kitoe patjalang teja daratang deui ka para panghoeloe agoeng djeung ka ahli-ahli parisi; ari salaoerna ka patjalang teh: Koe naon sababna eta djal-
46 ma teu dibawa koe maraneh? 'Wangsoelan patjalang-patjalang teh: [a] Salawasna tatjan aja djalma ngalahir sa-
47 pĕrtos eta djalma teja. 'Ari salaoer ahli parisi ka maranehanana: Naha mara-
48 neh ge koetan kagĕndam? 'Koemaha [b] ti lĕbah para kapala aja noe pĕrtjaja ka dinja, atawa ti lĕbah ahli-ahli parisi?
49 'Tatapi ijeu djalma-djalma, noe teu njaho
50 kana toret, keuna panjapa! 'Misaoer [c] Nikodemoes, nja eta noe ngadeuheusan ka Jesoes ti peuting teja, kaäsoep ahli parisi keneh, kijeu saoerna ka batoer-
51 batoerna teh: 'Naha [d] ari toret oerang kenging ngahoekoeman djalma, lamoen tatjan dipariksa, sarta tatjan kaoeninga
52 kalakoeanana? 'Seug ngawarangsoel, kijeu saoerna ka Nikodemoes: Naha ari sampejan teh oerang Galilea? Geura mangga pariksa, sarĕng masing awas, moal ĕnja aja nabi bibidjilan ti Galilea
53 mah. 'Tidinja masing-masing maroelang ka imahna sorangan.

a Mat. 7: 28, 29. *b* p. 12 : 42; 1 Kor. 1 : 26, 27. *c* p. 3 : 1, 2. *d* 2 Moesa 23 : 1; 5 Moesa 1 : 16, 17.

PASAL 8.

Dĕmi Jesoes [a] angkat ka goenoeng Dje-
2 toen. 'Isoek-isoek andjeunna soemping deui kana kabah, sarta sakabehna djalma-djalma ngadareuheusan; ladjĕng linggih, seug ngawoeroek ka eta teh.
3 'Tidinja ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi ngadareuheusan ka Jesoes, mawa hidji awewe, katangkĕp keur ngaranjed;
4 'disina nangtoeng di tĕngah-tĕngah; toeloej aroendjoekan ka Jesoes: Noen Goeroe! ijeu awewe ditangkĕpna jaktos pi-
5 san keur ngaranjed. 'Dĕmi Moesa [b] geus ngadawoehkeun ka kaoela dina toret, jen anoe kitoe pĕtana koedoe dibaledogan koe batoe; ari ajeuna koemaha
6 pilahir andjeun? 'Noe matak oendjoekan kitoe, dek ngadodja ka Jesoes, soepaja meunang keur ngĕlakkeun andjeunna. Tatapi Jesoes brĕk bae dongko, [c] ladjĕng njĕrat koe tjoeroek dina taneuh.
7 'Koe sabab eta djalma keukeuh bae pangnarosna teh, Jesoes ladjĕng tjĕngkat, sarta ngalahir ka darinja: [d] Sahasaha di lĕbah maraneh noe teu boga dosa, geura pek maledog pangheulana
8 ka awewe teh. 'Ladjĕng dongko deui,
9 sarta njĕrat dina taneuh. 'Dĕmi eta djalma, barang ngadarenge kitoe, seug kaingĕtan koe [e] boedi-rasana, toeloej noengtoet ka laloewar, mimitina kokolot-kokolotna, datang ka panganggeusanana; ari Jesoes ditinggalkeun njalira bae, sarta djeung awewe teja, keur nang-
10 toeng di tĕngah-tĕngah. 'Geus kitoe Jesoes tjĕngkat. Doemeh teu aja noe katingali, ngan awewe teja, ladjĕng ngalahir ka dinja: Njai! di mana eta noe ngĕlakkeun maneh? Euweuh noe nga-
11 hoekoeman ka maneh? 'Ari wangsoelanana: Noen Goesti! soemoehoen teu aja. Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Ari kitoe mah kami ge moal ngahoekoeman ka maneh; geura balik bae, [f] oelah migawe deui dosa!

a Loek. 21 : 37, 38. *b* 3 Moesa 20 : 10; 5 Moesa 22 : 22. *c* Jĕr. 17 : 13. *d* 5 Moesa 17 : 7. *e* Roem 2 : 15. *f* p. 3 : 17; 5 : 14.

12 Sanggeus kitoe Jesoes ngalahir deui ka oerang Jahoedi teja: [a] Kami teh nja damar doenya; saha-saha noe anoet ka kami, moal njorang di noe poĕk, sarta
13 ngabogaän tjaäng kahiroepan.'Seug ahli-ahli parisi ngomong ka Jesoes: [b] Sampejan teh mĕrtelakeun pribadi; pĕrtelaän sampejan sakitoe moal saestoena.
14 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Sanadjan kami mĕrtelakeun maneh oge, eta

pĕrtelaän kami saestoena bae; karana
[c] kami teh njaho ti mana kami nja datang djeung ka mana kami nja leumpang; tatapi ari maraneh mah teu njaho
ti mana kami nja datang djeung ka
15 mana kami nja leumpang. 'Maraneh teh
ngahoekoeman noeroetkeun daging bae;
ari kami mah teu ngahoekoeman hidji-
16 hidji atjan. 'Oepama kami ngahoekoeman ge, eta hoekoeman kami teh saestoena; [d] karana lain kami woengkoel,
nja kami reudjeung Rama, anoe geus
17 miwarang kami. 'Dina toret maraneh
ge geus dioengĕlkeun, [e] jen pĕrtelaän
18 djalma doewaän saestoena. 'Nja kami
anoe mĕrtelakeun diri kami; ari Rama,
noe geus miwarang kami, [f] kitoe keneh
19 mĕrtelakeun kami. 'Geus kitoe pada
ngomong ka Jesoes: Di mana Rama
sampejan teh? Walonan Jesoes: [g] Maraneh teu njaho ka kami, kitoe keneh
ka Ama kami; saoepama maraneh njaho
ka kami, tangtoe njaho deui ka Ama
20 kami. 'Ari pilahir noe tadi koe Jesoes
dilahirkeun pĕlĕbah [h] pĕti oewang, mangsa ngawoeroek dina kabah; sarta [i] hanteu aja noe nangkĕp, sabab waktoe andjeunna tatjan dongkap.

a p. 1 : 9; 12 : 35, 46. *b* p. 5 : 31. *c* p. 7 : 28. *d* p. 5 : 30; 16 : 32. *e* 5 Moesa 17 : 6; 19 : 15. *f* p. 5 : 37. *g* p. 14 : 7; 16 : 3. *h* Mark. 12 : 41. *i* p. 7 : 30.

21 Geus kitoe Jesoes ngalahir deui ka
oerang Jahoedi teh: [a] Kami rek leumpang; ari maraneh bakal narejangan
kami, sarta bakal paraeh mawa dosa;
ari ka ĕnggon noe rek didjoegdjoeg koe
22 kami, maraneh moal bisa daratang. 'Pok
ngaromong oerang Jahoedi: Naha eta
teh boa bakal maehan maneh, anoe
matak ngomong, jen ka ĕnggon noe
rek didjoegdjoeg koe kami, maraneh
23 moal bisa daratang? 'Ari lahiranana ka
dinja: Maraneh teh asal ti handap;
[b] ari kami mah ti loehoer; maraneh
teh ti doenya ijeu, ari kami mah lain
24 ti doenya ijeu. 'Kami tadi ngalahir ka
maraneh, jen bakal paraeh mawa dosa;
karana lamoen teu pĕrtjaja [c] jen kami
teh nja eta teja, tangtoe bakal paraeh
25 mawa dosa. 'Geus kitoe pada ngomong
ka Jesoes: Sampejan teh saha? Ari lahiran Jesoes ka dinja: Sakoemaha noe
koe kami geus dilahirkeun ka maraneh
26 ti mimitina. 'Kami teh loba pisan nja
pingomongkeuneun sarta pingahoekoemaneun hal maraneh; dĕmi noe geus
miwarang kami teh langkoeng estoe,
sarta noe geus kadenge koe kami ti
andjeunna, eta noe koe kami dilahir-
27 keun ka doenya. 'Ari eta djalma-djalma
hanteu ngahartieun, jen Jesoes ka ma-
28 ranehanana ngalahirkeun Rama. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka darinja: Mĕngke, dimana maraneh [d] geus ngaloehoerkeun Poetra manoesa teh, didinja bakal
ngaharti jen kami nja eta teja, kitoe
deui jen kami teu milampah naon-naon
koe maneh, [e] ngan sakoemaha noe geus
diwoeroekkeun ka kami koe Ama, nja
29 kitoe kami ngalahirkeun teh. 'Ari noe
miwarang kami teja [f] njarĕngan ka kami.
Kami teh teu ditilar sorangan koe Rama;
karana kami salalawasna milampah noe
30 dipikamanah koe andjeunna. 'Mangsa
Jesoes ngalahirkeun kitoe teja, [g] loba
pisan noe pĕrtjaja ka andjeunna.

a p. 7 : 33, 34. *b* p. 3 : 31. *c* p. 4 : 26; 6 : 36; 13 : 19. *d* p. 12 : 32. *e* p. 5 : 19. *f* p. 14 : 10. *g* p. 7 : 31.

31 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka oerang
Jahoedi, anoe pĕrtjaja ka andjeunna teja:
Lamoen maraneh tĕtĕp ka piwoeroek
kami, saĕnja-ĕnjana djadi moerid kami;
32 'sarta tangtoe nganjahokeun kana kajaktian, [a] ari koe kajaktian teh maraneh
33 bakal dipĕrdikakeun. 'Seug pada ngawangsoel ka Jesoes: [b] Kaoela teh toeroenan Ibrahim; saoemoer-oemoer tatjan ngawoela ka saha-saha; naha sampejan mana misaoer, jen maraneh teh
34 bakal mĕrdika? 'Walonan Jesoes ka dinja: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir
ka maraneh: [c] oenggal-oenggal djalma
noe migawe dosa, nja eta kawoela dosa.
35 'Anoe djadi kawoela moal langgĕng tjitjingna dina imah; poetra mah lang-
36 gĕng tjitjingna. 'Koe sabab eta, [d] lamoen
maraneh dimĕrdikakeun koe Poetra mah,
37 tangtoe mĕrdika saĕnja-ĕnjana. 'Kami
teh njaho, jen maraneh toeroenan Ibrahim; tatapi [e] maraneh ka kami ngarah
maehan, sabab piwoeroek kami di ma-
38 raneh teu manggih piĕnggoneun. 'Kami
ngalahirkeun anoe geus katendjo koe
kami di Ama; ari maraneh pon kitoe
keneh milampah noe geus katendjo koe
39 maraneh di bapa maraneh. 'Seug pada
ngawangsoel, kijeu pokna: Nja Ibrahim
rama kaoela. Ngalahir Jesoes ka darinja:

Oepama ĕnja maraneh anak Ibrahim mah, tangtoe meureun pada milampahkeun padamĕlan Ibrahim. 40 'Tatapi ajeuna maraneh mah ngarah maehan ka kami, tĕgĕs djalma noe geus ngalahirkeun ka maraneh kajaktian, anoe kadenge koe kami ti Allah. Ari Ibrahim mah teu milampah kitoe pĕtana. 41 'Maraneh teh nja milampahkeun pagawean bapa maraneh. Toeloej pada ngomong ka Jesoes: Kaoela lain didjoeroekeun [f] beunang djinah, kaoela teh pada sarama, nja eta Allah. 42 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Oepama ĕnja Allah rama maraneh mah, tangtoe meureun maraneh pada njaäh ka kami; karana [g] kami ka loewar teh ti Allah, sarta datang ti andjeunna. Karana kami datang teh lain karĕp sorangan, nja andjeunna noe miwarang kami. 43 'Koe naon maraneh noe matak teu njaho ka basa kami? Tina sabab sangeuk ngadenge ka piwoeroek kami. 44 'Maraneh teh [h] bapa ka Iblis, sarta dek milampahkeun ka pakarĕpan bapa maraneh. Eta teh [i] toekang maehan djalma ti barangmimiti pisan, sarta [j] teu tigin dina kajaktian, sabab taja kajaktian di djĕro manehanana. Satijap-tijap ngomongkeun bohong, eta omongna teh tĕgĕs ti dirina sorangan; karana manehanana nja pangbohongan, sarta bapa bohong teh. 45 'Tatapi ari kami mah, pedah ngalahirkeun kajaktian teh, koe maraneh teu dipĕrtjaja. 46 'Saha di lĕbah maraneh anoe bisa noedoehkeun ka kami kadosaän kami? Sabalikna, ari kami ngalahirkeun kajaktian mah, naha maraneh koe naon teu pĕrtjaja ka kami? 47 'Anoe [k] ti Allah ngadengekeun pangandika Allah; nja kitoe noe matak maraneh teu ngadarenge, sabab maraneh teh lain ti Allah. 48 'Ngawangsoel oerang Jahoedi teh, kijeu pokna: Ongkoh kaoela lain bĕnĕr nja ngaromongkeun, jen sampejan teh oerang Samaria, sarta [l] kaäsoepan setan? 49 'Ngawalon Jesoes: Kami teh lain kaäsoepan setan; [m] samalah kami ngahormat ka Ama, ari maraneh mah ngahinakeun ka kami. 50 'Tatapi ari kami mah hanteu nejangan kahormatan sorangan; aja noe mangnejangankeun sarta pimoetoeseun. 51 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [n] tijap-tijap djalma nĕtĕpkeun ka piwoeroek kami, eta moal pingarasaeun maot salalanggĕngna. 52 'Seug oerang Jahoedi teh pada ngomong ka Jesoes: Ajeuna kaoela geus sidik pisan, jen sampejan kaäsoepan setan. Ari Ibrahim mah dongkap ka poepoes, kitoe deui para nabi; ari tjarek sampejan teh: Tijap-tijap djalma nĕtĕpkeun ka piwoeroek kami, eta moal [o] pingarasaeun maot salalanggĕngna. 53 'Naha sampejan teh [p] leuwih ti batan Ibrahim, karoehoen kaoela, noe geus dongkap ka poepoes? Kitoe deui para nabi geus darongkap ka poepoes. Sampejan teh ngadjadikeun diri sampejan naon? 54 'Walonan Jesoes: Lamoen kami ngahormat sorangan, eta kahormatan kami teh tjoemah pisan; ari noe maparin kahormatan ka kami, nja Ama kami, anoe koe maraneh disarĕboet Allah maneh. 55 'Maraneh teh hanteu njaho ka andjeunna; tatapi ari kami mah njaho ka andjeunna; saoepama kami njĕboet jen teu njaho ka andjeunna, tangtoe saroewa djeung maraneh, djadi pangbohongan; satĕgĕsna kami njaho ka andjeunna, sarta nĕtĕpkeun pangandikana. 56 'Ari Ibrahim, karoehoen maraneh, [q] soeka manahna sarta hojongeun ningali ka poëan kami; dĕmi koe andjeunna koengsi katingali, sarta boengaheun pisan. 57 'Toeloej oerang Jahoedi ngomong ka Jesoes: Sampejan teh geuning tatjan oemoer lima poeloeh taoen; naha geus ningali ka Ibrahim? 58 'Lahiran Jesoes ka darinja: Satĕmĕntĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [r] samemehna aja Ibrahim, kami teh geus aja. 59 'Geus kitoe [s] pada njokot batoe, dek dibaledogkeun ka Jesoes. Dĕmi Jesoes teh njoempoet, ladjĕng ka loewar tina kabah, [t] bari njĕla ka maranehanana; toeloej bae ngaliwat.

a Gal. 5:1. *b* Mat. 3:9. *c* Roem 6:20; 2 Petr. 2:19. *d* Roem 8:2. *e* p. 7:19. *f* Jĕs. 57:3. *g* p. 16:27. *h* 1 Joh. 3:8. *i* 1 Moesa 3. *j* 2 Petr. 2:4. *k* p. 10:27; 18:37; 1 Joh. 4:6. *l* p. 7:20. *m* p. 7:18. *n* p. 5:24; 11:25. *o* Mat. 16:28. *p* p. 4:12. *q* Ibr. 11:23. *r* p. 1:1, 3. *s* p. 10:31. *t* Loek. 4:30.

PASAL 9.

Ari mangsa Jesoes ngaliwat, ningali hidji djalma noe mĕrĕm bawa ngadjadi. 2 'Toeloej moerid-moerid naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Rabi! [a] anoe mana geus migawe dosa, eta djalma atawa kolotna, noe matak mane-

3 hanana mĕrĕm bawa ngadjadi? 'Walonan Jesoes: Lain boga dosa manehanana sorangan, kolotna ge lain; [b] ngan soepaja padamĕlan Allah diboektikeun ka 4 dinja. 'Kami teh [c] koedoe milampah padamĕlan eta noe geus miwarang kami, meungpeung beurang keneh; ĕngke mah peuting, didinja euweuh noe bisa baranggawe. 5 'Salilana kami aja di doenya, 6 [d] kami teh damar doenya. 'Sanggeus ngalahirkeun kitoe, [e] Jesoes ladjĕng ngaloedah kana taneuh; eta loedah dianggo ngadamĕl leutak, seug leutak teh dipo-7 pokkeun ka mata noe mĕrĕm teja, 'bari ngalahir ka dinja: Geura bral, sibeungeut di pamandian Siloam (tĕgĕsna ari disalin basana: dipiwarang). Geus kitoe eta djalma bral leumpang, toeloej sibeungeut, ana datang deui geus nendjo.

8 'Ari tatangga-tatanggana djeung sakoer noe geus narendjo ti tadina jen manehanana mĕrĕm, pok ngaromong: [f] Naha 9 lain eta noe dijoek bĕrmaen teja? 'Tjĕk noe sedjen: Ĕnja geuning. Tjĕk noe sedjen deui: Eta mah sakaroepa bae djeung noe mĕrĕm. Ari tjĕk djinisna: Nja 10 koela pisan. 'Tidinja pada ngomong ka manehanana: Koemaha panon maneh 11 noe matak datang ka beunta? 'Ana ngadjawab, kijeu omongna: Aja djalma, djĕnĕnganana Jesoes, ngadamĕl leutak, ladjĕng mopokan ka mata koela, bari ngalahir ka koela: Geura bral leumpang ka pamandian Siloam, toeloej sibeungeut. Geus kitoe koela teh bral leumpang, heug sibeungeut, braj bae toeloej 12 nendjo. 'Tidinja ngaromong deui ka manehanana: Di mana eta teh? Ari djawabna: Doeka, teu njaho.

a Loek. 13 : 2. *b* p. 11 : 4. *c* p. 5 : 17, 19. *d* p. 8 : 12. *e* Mark. 8 : 23. *f* Lal. 3 : 10.

13 Geus kitoe koe djalma-djalma teh [a] dibawa ka ahli-ahli parisi, nja eta noe 14 tadina mĕrĕm teja. 'Ari harita [b] poë sabat, keur mangsa Jesoes ngadamĕl leutak, sarta ngabeuntakeun panonna. 15 'Dĕmi ahli-ahli parisi ge nja kitoe deui pada mariksa ka manehanana, koemaha sababna mana bisa ngadeuleu. Ari pihatoerna ka darinja: Koe andjeunna panon koering diteundeunan leutak, toeloej koering teh sibeungeut, ajeuna mah nen-16 djo. 'Tidinja ahli parisi noe sawareh ngomong: Eta djalma lain piwarangan Allah, karana teu nĕtĕpkeun poë sabat. Tjarek noe sawareh deui: Naha djalma doraka karah bisa migawe tanda-tanda noe kitoe? [c] Toeloej parĕboet omongan. 17 'Geus kitoe ngaromong deui ka noe mĕrĕm teh: Tjik, maneh koemaha nja ngomongkeun eta djalma, pedah geus ngabeuntakeun panon maneh? Ari pihatoer-18 na: [d] Eta teh geus tangtos nabi. 'Dĕmi oerang Jahoedi teh teu pĕrtjajaeun eta djalma jen tadina mĕrĕm, datang ka bisa nendjo, tĕpi ka njĕloekan kolot djalma 19 noe datang ka bisa nendjo teja. 'Toeloej pada mariksa ka darinja, kijeu omongna: Nja eta anak maraneh, noe disĕboetkeun koe maraneh jen mĕrĕm bawa ngadjadi teja? Koemaha noe matak ajeuna 20 bisa ngadeuleu? 'Ngawangsoel kolotna, kijeu pokna: Soemoehoen, koering sidik pisan, jen eta teh anak koering, kitoe 21 deui mĕrĕmna bawa ngadjadi; 'doepi ajeuna noe mawi bisa ngadeuleu, eta mah koering teu tĕrang; kitoe deui anoe ngabeuntakeun panonna, koering teh teu tĕrang. Soemangga pariksa bae djinisna, da geus aja oemoerna; tinangtos 22 njarijoskeun dirina koe maneh. 'Ari eta kolotna noe matak ngomong kitoe, [e] koe bawaning sarijeuneun koe oerang Jahoedi; karana oerang Jahoedi geus rĕrĕmpoegan djeung batoer-batoer, oepama aja noe ngakoekeun Kristoes ka Jesoes, [f] dek ditoendoeng ti djĕro masigit. 23 'Nja kitoe noe matak kolotna ngaromong: Geus aja oemoerna; soemangga 24 pariksa bae ka djinisna. 'Geus kitoe oerang Jahoedi kadoewa-kalina njĕloekan djalma noe tadina mĕrĕm teja, sarta ngaromong ka manehanana: [g] Geura njanggakeun hormat ka Allah; kami teh 25 pada njaho, jen eta djalma doraka. 'Ari wangsoelanana: Eta koering teu tĕrang doraka-hanteuna mah; kana hidji pĕrkara mah njaho, nja eta tadina koering 26 mĕrĕm, ari dangĕt ajeuna nendjo. 'Toeloej ngaromong deui ka dinja: Maneh teh dikoemahakeun koe eta djalma? Koemaha pĕtana ngabeuntakeunana pa-27 non maneh? 'Wangsoelanana: Ongkoh koering ĕnggeus moepoelihan, ari koe aradjĕngan hanteu didangoekeun. Naha hojong ngadangoe sakali deui? Aradjĕngan teh naha hojong asoep djadi moe-28 ridna? 'Seug pada njarekan ka eta djalma,

ari omongna: Nja sija moeridna; ari 29 kami mah moerid nabi Moesa. 'Kami pada njaho, jen Allah geus ngandika ka Moesa; tatapi [h] ari eta mah kami teu 30 njaho ti mana asalna. 'Ngawangsoel djalma teh, kijeu pihatoerna ka darinja: Eta pĕrkawis heran katjida, jen aradjĕngan teu oeninga ti mana asalna, malah geus ngabeuntakeun panon koering! 31 'Oerang teh geus pada njaho, [i] Allah moal ngamakboel ka noe doraka; nanging lamoen aja djalma noe ibadah, sarĕng ngestokeun ka pangĕrsakeunana, 32 nja eta koe Allah dimakboel. 'Saoemoer doenya tatjan aja noe ngadenge, jen aja noe ngabeuntakeun panon djalma noe 33 mĕrĕm bawa ngadjadi. 'Oepama eta teh lain piwarangan Allah mah, moal bisa 34 midamĕl kitoe-kijeu. 'Seug pada ngadjawab, kijeu omongna ka eta djalma: Sija teh keur didjoeroekeun woengkoel mawa dosa, ari sija teh naha dek mamatahan ka kami? Toeloej manehanana didjarongklokkeun.

a p. 7 : 32, 45; 11 : 46. *b* p. 5 : 9. *c* p. 7 : 43. *d* p. 4 : 19; 6 : 14. *e* p. 7 : 13. *f* p. 12 : 42; 16 : 2. *g* Jos. 7 : 19. *h* p. 7 : 27; 8 : 14. *i* Aj. 35 : 13; Sil. 15 : 8, 29.

35 Sanggeusing kitoe Jesoes ngadangoe warta, jen eta djalma didjongklokkeun. Mangsa kasondong, ladjĕng ngalahir ka dinja: [a] Koemaha maneh teh pĕrtjaja 36 ka Poetra Allah? 'Ngawangsoel eta djalma, kijeu wangsoelanana: Noen Goesti! saha teja eta teh, soepaja sim37 koering pĕrtjaja ka andjeunna? 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ongkoh koe maneh geus katendjo; malah [b] noe ajeuna keur sasa38 oeran djeung maneh, nja eta. 'Ari oendjoekanana: Noen Goesti! simkoering teh pĕrtjaja pisan. Seug toeloej soedjoed 39 ka Jesoes. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir: Kami teh noe matak datang ka doenya, keur ngahoekoem; [c] soepaja sakoer noe teu nendjo sina djadi nendjo, kitoe deui 40 noe nendjo sina djadi mĕrĕm. 'Ari eta pilahir kadenge koe sawareh ahli parisi, noe keur ngadeuheusan; toeloej aroendjoekan: Ari kaoela koemaha mĕrĕm 41 oge? 'Lahiran Jesoes ka darinja: [d] Oepama ĕnja mah maraneh mĕrĕm, moal boga dosa; dĕmi ajeuna tjĕk maraneh: Aing nendjo; noe matak djadi tĕtĕp dosa maraneh.

a p. 6 : 40. *b* p. 4 : 26. *c* Mat. 13 : 11, 13. *d* p. 15 : 22.

PASAL 10.

Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: saha-saha noe asoep ka kandang domba lain ti pantona, asoepna teh naek ti ĕnggon noe sedjen, nja eta paling 2 sarta toekang maehan. 'Ari noe asoep tina panto mah, nja eta pangangon 3 domba. 'Eta dipangboekakeun koe toekang ngadjaga panto; ari [a] domba teh ngadarengekeun kana sowarana, sarta [b] njĕloekan dombana kana hidji-hidji 4 ngaranna, bari dikĕntjarkeun. 'Dĕmi geus ngĕntjarkeun dombana, toeloej leumpang ti heulaeunana, sarta domba teh naloetoerkeun, tina sabab hidĕng 5 kana sowarana. 'Ari ka noe sedjen mah moal daekeun noetoerkeun, anggoer laloempatan, koe tina teu-hidĕngna ka 6 sowara noe sedjen-sedjen. 'Eta misil koe Jesoes dilahirkeun ka djalma-djalma teja, tatapi teu ngahartieun kana pilarapeunana anoe dilahirkeun teh.

a p. 18 : 37. *b* Jĕs. 43 : 1.

7 Geus kitoe Jesoes ngalahir deui ka darinja: Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: Nja eta kami panto 8 domba teh. 'Sakabehna noe geus datang ti heulaeun kami, nja eta paling sarta toekang maehan; tatapi [a] ari domba 9 mah teu ngadarengeeun ka dinja. 'Kami teh nja panto teja; lamoen aja noe asoep [b] lantaran kami, eta tangtoe salamĕt; sarta bakal asoep-kaloewar, djeung pi10 manggiheun pangangonan. 'Pangdatangna paling, taja deui ngan soepaja maling, djeung meuntjit, sarta ngaroeksak bae; ari pangdatang kami mah, soepaja mareunang hiroep sarta kadjĕmbaran. 11 'Nja kami [c] pangangon noe hade teh; ari pangangon noe hade teja nalangan 12 pati ka domba-domba. 'Tatapi noe boeboeroeh ngangon mah, anoe lain pangangon, noe teu kalomaän koe dombadomba, beh nendjo kĕroed datang, seug ditinggalkeun domba teh bari loempat; geus kitoe kĕroedna ngarontok domba, 13 sarta dipabalĕntjarkeun. 'Ari noe boeboeroeh teh loempat, pedah boeboeroeh, teu boga kamĕlang ka eta domba-domba. 14 'Nja kami pangangon noe hade teh, sarta [d] njaho ka anoe kami, kitoe deui 15 dikanjarahokeun koe anoe kami, 'sapĕrti [e] Rama oeningaeun ka kami,

djeung kami nganjahokeun ka Rama. Sarta [f] kami nalangan pati ka domba teh. 16 'Kami boga deui domba noe sedjen, noe teu kaäsoep kana kandang ijeu; eta oge koe kami koedoe digiringkeun deui, sarta bakal ngadarengekeun kana sowara kami; tidinja [g] djadi sagoendoek, ari pa- 17 ngangonna hidji bae. 'Kitoe noe matak Rama mikaäsih ka kami, sabab [h] kami noenda pati, soepaja koe kami ditjokot 18 deui. 'Euweuh noe ngarĕboet pati kami teh; [i] istoening ditoendana koe kami karĕp sorangan. Kami teh boga kawasa noenda eta pati, nja kitoe keneh boga kawasa njokotna deui. Kitoe timbalan, noe koe kami geus katampa ti Ama.

a Jĕr. 23 : 2; Mat. 9 : 36. *b* p. 14 : 6. *c* Djab. 23; Jĕs. 40 : 11; Jĕh. 34 : 23. *d* 2 Tim. 2 : 19. *e* Mat. 11 : 27; p. 7 : 29. *f* p. 6 : 51. *g* Djak. 14 : 9. *h* Jĕs. 53 : 10. *i* Loek. 23 : 46.

19 Tidinja oerang Jahoedi teh [a] djadi parĕboet omongan deui koe tina pilahir 20 teja. 'Loba noe ngaromong: [b] Eta djalma kaäsoepan setan, djeung sasar; naha ma- 21 raneh ngadenge ka dinja? 'Ari omongan noe sedjen: Eta mah lain kasaoeran noe kasoeroepan; naha [c] ari setan karah bisa ngabeuntakeun panon noe mĕrĕm?

a p. 9 : 16. *b* p. 7 : 20. *c* Djab. 146 : 8.

22 Dĕmi geus kitoe pesta ngomean kabah di Jĕroesalem; mangsa harita oe- 23 soem tiris. 'Ari Jesoes angkat-angkatan di djĕro kabah, [a] dina emper Soeleman. 24 'Tidinja [b] oerang Jahoedi pada ngalingkoeng ka Jesoes, sarta oendjoekan ka andjeunna kijeu: Sabaraha pililaeunana sampejan teh nja ngĕsĕlkeun pikir kaoela? Lamoen ĕnja sampejan Kristoes, 25 gĕblaskeun bae ka kaoela! 'Walonan Jesoes ka dinja: Ĕnggeus dilahirkeun koe kami ka maraneh, dĕmi maraneh teu pĕrtjaja. [c] Ari padamĕlan, anoe dipilampah koe kami koe padjĕnĕngan Ama kami, nja eta noe djadi saksi ka- 26 mi. 'Tatapi maraneh teu pĕrtjaja, [d] sabab maraneh teu kaäsoep domba kami, sakoemaha noe geus dilahirkeun koe 27 kami ka maraneh. 'Ari [e] domba kami ngadengekeun kana sowara kami, sarta kami njaho ka darinja, djeung pada 28 anoet ka kami. 'Sarta [f] koe kami pada dibere hiroep noe langgĕng, djeung moal leungit salalanggĕngna; kitoe deui moal aja noe pingarĕboeteun eta domba tina 29 leungeun kami. 'Ari Ama kami, noe geus maparinkeun eta ka kami, langkoeng pisan ti batan sakabehna; sarta moal aja noe bisa ngarĕboet eta domba tina 30 panangan Ama kami. 'Ari kami reu- 31 djeung Ama [g] nja hidji keneh. 'Geus kitoe oerang Jahoedi teh [h] njarokotan deui batoe, dek maledogan ka Jesoes. 32 'Lahiran Jesoes ka darinja: Kami geus ngaboektikeun ka maraneh reja pisan padamĕlan Ama kami noe araheng; padamĕlan anoe mana teja noe matak ma- 33 raneh maledogan ka kami? 'Ngawangsoel oerang Jahoedi teh, kijeu pokna: Kaoela noe matak maledog ka sampejan, lain koe tina pagawean noe hade, ngan koe sabab ngagorengkeun ka Allah; kitoe deui [i] sabab sampejan, sasama manoesa teh, ngadjadikeun maneh Allah. 34 'Walonan Jesoes ka dinja: Lain geus dioengĕlkeun dina toret maraneh kijeu: [j] Kami geus ngandika: Maraneh teh para 35 allah? 'Lamoen ngangarankeun para allah ka noe didaratangan pangandika Allah mah, sarta ari Kitab teu beunang 36 dirobahkeun, 'naha maraneh ngomong ka noe geus disoetjikeun koe Rama sarta dipiwarang ka doenya, jen: Sampejan ngagorengkeun ka Allah, pedah kami ngalahir, jen [k] kami teh Poetra Allah? 37 'Oepama kami teu milampah [l] padamĕlan Ama kami, montong pĕrtjaja ka 38 kami; 'sabalikna, lamoen ĕnja koe kami dipilampah, ari maraneh teu pĕrtjaja ka kami mah, geura pĕrtjaja kana padamĕlanana; soepaja maraneh datang ka nganjahokeun djeung pĕrtjaja, [m] jen Rama teh aja di djĕro kami, kitoe deui 39 kami aja di djĕro Rama. 'Tidinja pada nejangan deui djalan keur pinangkĕpeun ka Jesoes, [n] tatapi Jesoes teh lesot tina leungeunna.

a Lal. 3 : 11. *b* p. 8 : 25. *c* p. 5 : 36. *d* p. 8 : 45. *e* p. 8 : 47. *f* p. 6 : 39; 17 : 2. *g* p. 5 : 23; 14 : 9. *h* p. 8 : 59. *i* p. 5 : 18. *j* Djab. 82 : 6. *k* p. 5 : 17—20. *l* p. 15 : 24. *m* p. 14 : 10, 11. *n* p. 8 : 59.

40 Geus kitoe angkat deui ka peuntaseun tji Jordan, ka ĕnggon [a] oeroet Johannes asal ngabanjoean; ladjĕng linggih di di- 41 nja. 'Sarta loba pisan noe ngadareuheusan, omongna: Ari Johannes mah teu midamĕl tanda; tatapi sakoer noe dilahirkeun koe Johannes tina pĕrkara 42 Jesoes teja, eta kabeh saestoena. 'Sarta [b] loba pisan di dinja noe pĕrtjaja ka andjeunna.

a p. 1 : 28. *b* p. 7 : 31.

PASAL 11.

Aja djalma noe teu damang, Lasaroes di Bet-Ania, nja eta [a] desa Maria djeung 2 saderekna Marta teja. 'Ari Maria, [b] nja eta noe ngalisahan ka Goesti koe minjak seungit, bari disoesoetan dampalna koe ramboetna teja; eta saderekna La- 3 saroes keur teu damang. 'Geus kitoe noe doewa saderekna ngadjoeroengkeun ka Jesoes, ngoeninga: Noen Goesti! anoe dipikaäsih koe andjeun teja ajeuna keur 4 gĕring. 'Barang Jesoes ngadangoe kitoe, ladjĕng ngalahir: Eta kasakit moal matak maot, [c] malah matak ngamoeljakeun ka Allah, soepaja Poetra Allah dimoel- 5 jakeun koe lantaran eta. 'Dĕmi Jesoes asiheun ka Marta, djeung ka saderekna 6 istri, sarta ka Lasaroes. 'Sanggeusna kadangoe jen Lasaroes teu damang, Jesoes ladjĕng linggih keneh doewa poë 7 [d] di ĕnggon noe ditjalikan. 'Ari geus kitoe, ladjĕng ngalahir ka moerid-moerid: Hajoe, oerang leumpang deui ka 8 Joedea! 'Pioendjoek moerid ka Jesoes: Noen Rabi! anjar keneh [e] oerang Jahoedi dek maledog ka andjeun; naha 9 andjeun rek angkat deui ka ditoe? 'Walonan Jesoes: [f] Di djĕro sapoë teh lain doewa wĕlas djam? Lamoen aja noe njaba ti beurang, moal solog-santog, sa- 10 bab nendjo tjaäng doenya. 'Tatapi lamoen aja noe njaba ti peuting mah, tangtoe solog-santog, sabab tjaäng teh 11 teu aja di djĕro manehanana. 'Nja kitoe pilahirna; ladjĕng ngalahir deui ka moerid-moerid: Lasaroes, sobat oerang, [g] keur sare; tatapi kami rek indit, dek dihoe- 12 dangkeun. 'Ari pioendjoek moerid-moerid: Noen Goesti! oepantĕn sare mah, 13 tinangtos bakal damang. 'Tatapi Jesoes tadi ngalahirkeun maotna; ari panjana moerid-moerid, anoe dilahirkeun teh sare 14 ĕnja. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka moerid sagĕblasna bae: Lasaroes geus maot; 15 'sarta kami boengah tina sabab maraneh, pedah tadina kami hanteu aja di dinja, soepaja maraneh pĕrtjaja; ari 16 ajeuna, hajoe oerang nejang. 'Tidinja [h] Tomas, noe katĕlah Didimoes, pok ngomong ka batoer-batoer moerid: Hajoe, oerang ge indit, soepaja oerang babarĕngan maot djeung Goesti.

[a] Loek. 10 : 38, 39. [b] p. 12 : 3. [c] p. 9 : 3. [d] p. 10 : 40. [e] p. 10 : 31. [f] p. 9 : 4. [g] Mat. 9 : 24. [h] p. 20 : 24.

17 Mangsa Jesoes soemping, eta kasondong ngalondjor dina koeboeran, geus 18 opat poë lilana. 'Dĕmi Bet-Ania teh deukeut ka Jĕroesalem, djaoehna antara 19 lima wĕlas [a] istadi. 'Djeung reja pisan oerang Jahoedi anoe daratang ka Marta djeung ka Maria, sĕdja dek ngalilipoer 20 pedah katinggal koe saderekna. 'Geus kitoe [b] Marta, barang ngareungeu Jesoes rek soemping, seug mapagkeun; tatapi Maria mah tonggoj bae tjalik di 21 djĕro imah. 'Tidinja Marta oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! oepami andjeun tadina linggih di dijeu, doeloer simkoe- 22 ring moal waka maot. 'Tatapi ajeuna ge simkoering nangtoskeun pisan, saniskantĕn anoe bade ditĕda koe andjeun ka Allah, tanwande koe Allah dipasih- 23 keun ka andjeun. 'Lahiran Jesoes ka Marta: Doeloer maneh teh bakal hoe- 24 dang deui. 'Ari pioendjoek Marta: Simkoering tĕrang pisan, [c] jen bade hoedang dina kijamat, poë panganggeusan. 25 'Lahiran Jesoes: [d] Nja kami noe djadi kijamat djeung hiroep teh; saha-saha noe pĕrtjaja ka kami, tangtoe hiroep, 26 sanadjan geus paeh oge. 'Kitoe deui [e] oenggal-oenggal djalma noe hiroep, sarta pĕrtjaja ka kami, moal paeh salalanggĕngna. Koemaha maneh pĕrtjaja eta 27 teh? 'Ari pioendjoekna ka Jesoes: Noen Goesti! soemoehoen, [f] simkoering pĕrtjaja pisan, jen andjeun teh Kristoes, Poetra Allah, [g] anoe bade soemping ka 28 doenya teja. 'Sanggeusing mioendjoek kitoe, toeloej leumpang, ngala Maria saderekna, sarta ririkipan, ari pokna: Goeroe teh geus aja di ditoe, maneh 29 disaoer. 'Dĕmi eta, barang ngareungeu, ngageuwat bae indit, ngadeuheusan ka 30 Jesoes. 'Ari Jesoes tatjan lĕbĕt ka desa teh, aja keneh dina ĕnggon Marta nĕ- 31 pangan ka andjeunna teja. 'Geus kitoe oerang Jahoedi, anoe reureudjeungan djeung Maria di djĕro imah, nja eta noe ngalilipoer teja, barang narendjo Maria ngageuwat indit ka loewar, toeloej pada noetoerkeun, bari ngaromong: Eta teh angkat ka astana, hajangeun 32 nangis di dinja. 'Barang dongkap Maria ka ĕnggon noe keur dilinggihan koe Jesoes, sarta katendjo andjeunna teh, toeloej brĕk mĕndĕk kana dampalna, bari oendjoekan: Noen Goesti! oepami an-

djeun tadina linggih di dijeu, doeloer simkoering moal waka maot. 33 'Dĕmi Jesoes, mangsa ningali Maria nangis, nja kitoe deui oerang Jahoedi anoe miloe daratang teja pada tjeurik, ladjĕng kalangkoeng nja hawatoseun di djĕro soekmana, sarta ngĕrik pisan manahna; 34 'ari lahirna: Di mana diroewangna koe maraneh? Ari oendjoekanana: Noen Goesti! soemangga ka dijeu tingalian. 35 'Ladjĕng [h] Jesoes rambisak tji-sotjana. 36 'Pok ngaromong oerang Jahoedi: Geura djareueung, aja sakitoe asiheunana ka dinja! 37 'Ari noe sawareh ngaromong: Naha eta [i] noe ngabeuntakeun panon noe mĕrĕm teja, karah teu bisaeun mapalangan paeh ka eta djalma? 38 'Dĕmi Jesoes kahoedang deui hawatos di djĕro manahna, ladjĕng dongkap ka astana; ari astana teja goeha, sarta beunang noetoepan koe hidji batoe. 39 'Ngalahir Jesoes: Eta batoe geura singkirkeun! Ari Marta, saderek noe maot teja, seug oendjoekan: Noen Goesti! ajeuna eta geus baoe, karana geus meunang opat poë lamina. 40 'Lahiran Jesoes ka Marta: Naha kami lain geus ngalahir ka maneh, jen maneh lamoen pĕrtjaja bakal nendjo kamoeljaän Allah? 41 'Tidinja batoena koe djalma teh disingkirkeun tina ĕnggon noe maot teja. Geus kitoe Jesoes [j] ningali ka loehoer, bari oendjoekan: Noen Ama! simkoering moedji soekoer, doemeh geus dikaboelkeun nja panĕda simkoering. 42 'Sarĕng simkoering geus tĕrang, jen Ama hanteu loewang ngaboelkeun ka panĕda simkoering; nanging [k] tina sabab djalma-djalma noe koempoel ngarijoeng, noe mawi simkoering geus mioendjoek kitoe, soepaja pada pĕrtjaja, jen Ama noe geus miwarang simkoering. 43 'Sanggeusna ngoendjoekkeun kitoe, [l] ladjĕng Jesoes ngalahir sarta bĕdas pisan gĕntrana, kijeu: Eh Lasaroes! geura ka loewar. 44 'Toeloej noe maot teh ka loewar, ari leungeun djeung soekoena dibeungkeut keneh koe boëh majit, sarta rarajna beunang moengkoes keneh [m] koe salĕmpaj. Ngalahir Jesoes ka djalma-djalma teja: Geura laänan, soepaja bisa leumpang!

a p. 6 : 19. *b* Loek. 10 : 39, 40. *c* Lal. 24 : 15. *d* p. 5 : 26; 6 : 40, 54. *e* p. 8 : 51. *f* p. 6 : 69. *g* Mat. 11 : 3. *h* Loek. 19 : 41. *i* p. 9 : 6. *j* p. 17 : 1. *k* p 12 : 30. *l* p. 5 : 25. *m* p. 20 : 7.

45 Tidinja [a] loba pisan tina lĕbah oerang Jahoedi, anoe geus daratang ka Maria teh, sarta narendjo ka noe didamĕl koe Jesoes teja, toeloej pĕrtjaja ka andjeunna. 46 'Tatapi noe sawareh deui mah laleumpang [b] ka ahli parisi, toeloej mopojankeun noe didamĕl koe Jesoes teja.

a p. 7 : 31. *b* p. 9 : 13.

47 Geus kitoe para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli parisi ngoempoelkeun rad; geus koempoel, kijeu salaoerna: [a] Koemaha oerang nja pipĕtaeunana? karana eta djalma teh reja migawena tanda. 48 'Lamoen koe oerang diantĕp kitoe, [b] tangtoe sakabehna ge pĕrtjaja ka dinja; geus kitoe oerang Roem bakal daratang sarta ngarĕboet nagara djeung bangsa oerang. 49 'Aja hidji djalma, rad keneh, ngaranna [c] Kajapas, dina taoen harita djĕnĕng panghoeloe agoeng, pok mihatoer ka papada rad: Sampejan teh teu aroeninga naon-naon; 50 'sarta teu ngelingkeun, [d] leuwih hade ka diri oerang, paeh djalma sahidji ngagantian bangsa, ti batan tjilaka sabangsa kabeh mah. 51 'Pangmihatoerna sakitoe Kajapas teh, lain pahamna sorangan; ari dina taoen harita eta djĕnĕng panghoeloe agoeng, noe matak ngawĕdjangkeun, jen Jesoes bakal maot ngagantian ka bangsa; 52 'sarta lain woengkoel ka eta bangsa bae, malahmalah [e] soepaja poetra Allah anoe pabalĕntjar koe andjeunna dikoempoelkeun djadi hidji. 53 'Tina poë harita [f] eta rĕrĕmpoegan djeung batoer-batoer, dek maehan ka Jesoes.

a Loek. 16 : 31. *b* p. 12 : 19. *c* Loek. 3 : 2. *d* p. 18 : 14. *e* p. 10 : 16. *f* Mat. 21 : 38.

54 Tidinja Jesoes hanteu angkat-angkatan deui katara di pĕlĕbah oerang Jahoedi; ladjĕng bae djĕngkar ti dinja ka tanah noe deukeut ka tĕgal lĕga, ka nagara noe ngaran Epraim; toeloej linggih di dinja reudjeung moerid-moeridna. 55 'Ari [a] paska oerang Jahoedi geus deukeut, sarta loba djalma ti tanah eta noe laleumpang ka Jĕroesalem, samemehna paska, sĕdja dek ngabĕrĕsihan dirina. 56 'Geus kitoe [b] pada nejangan Jesoes, sarta ngaromong djeung batoerbatoerna, keur narangtoeng di kabah, kijeu pokna: Koemaha ari pamikir, eta teh moal pidatangeun kana pesta? 57 'Dĕmi para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli

parisi [c] geus marentahkeun, oepama aja noe njaho ka ŏnggon Jesoes, eta koedoe ngoeninga, soepaja beunang ditangkĕp.
a p. 6:4. *b* p. 7:11. *c* p. 9:22.

PASAL 12.

Kari gĕnĕp poë deui ka paska teh, Jesoes soemping [a] ka Bet-Ania; di dinja aja Lasaroes, noe geus maot, anoe dihoedangkeun koe Jesoes tina paehna teja. 2 'Dĕmi di dinja aja noe hadjat ti peuting, ngahormatan ka Jesoes; [b] Marta noe ngalalajanan, ari Lasaroes miloe djeung 3 noe ngarijoeng sarĕng Jesoes. 'Geus kitoe Maria njandak sapon minjak nardoes noe toelen, sarta gĕde pisan hargana; seug ngaminjakan ka dampal Jesoes, [c] bari disoesoetan dampalna koe ramboetna; dĕmi eta imah mabĕk koe 4 seungitna minjak teja. 'Toeloej ngomong hidji moeridna, nja eta Joedas anak Simon, Iskariot teja, [d] anoe bakal nga- 5 hijanat ka Jesoes: 'Koe naon eta minjak teu didjoewal harga tiloe ratoes dinar, seug toeloej disidĕkahkeun ka noe 6 marariskin? 'Pangomongna kitoe, lain sabab karoenjaeun ka noe marariskin; ngan sabab manehanana toekang maling, sarta [e] mamawa kantong, djeung 7 ngampihan anoe dibaktikeun. 'Ari lahiran Jesoes: Ingkeun, oelah diopenan; eta beunang ngampihan manehanana 8 keur poëan kami diroewang. 'Karana noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; tatapi ari koe kami mah maraneh moal direudjeungan salalawasna.
a Mat. 26:6; p. 11:1, 43. *b* Loek. 10:40. *c* Loek. 7:38. *d* p. 6:71. *e* p. 13:29.

9 Geus kitoe katangen koe oerang Jahoedi loba katjida, jen Jesoes keur linggih di dinja; toeloej daratang, lain tina sabab Jesoes woengkoel, bari hajangeun narendjo ka Lasaroes, [a] anoe dihoedang- 10 keun koe Jesoes tina maotna teja. 'Dĕmi [b] para panghoeloe agoeng rĕrĕmpoegan, 11 dek maehan ka Lasaroes ongkoh. 'Karana [c] tina sabab Lasaroes reja pisan oerang Jahoedi anoe nejang, sarta toeloej pĕrtjaja ka Jesoes.
a p. 11:44. *b* p. 11:47. *c* p. 11:45.

12 Ari isoekna [a] loba pisan djalma noe geus daratang kana [b] eta pesta, mangsa ngadarenge Jesoes rek soemping ka Jĕ- 13 roesalem, 'toeloej ngabarĕtot palapah palapah korma, geus kitoe boedal marapagkeun ka Jesoes, sarta pada soerak: Hosanna! [c] Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran, Radja Israil! 14 'Ladjĕng Jesoes mĕndakan [d] hidji kalde ngora, seug dititihan; sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: 15 'Maneh oelah sijeun-sijeun, eh anak Sion! masing njaho, Radja maneh rek datang, 16 toenggang anak kalde bikang. 'Ari eta dina mimitina teu kahartieun koe moerid-moeridna; tatapi mangsa Jesoes [e] geus dimoeljakeun, didinja ras aringĕteun, jen geus disĕratkeun hal andjeunna kitoe, sarta djalma geus marilampahkeun ka andjeunna anoe kitoe pĕtana. 17 'Dĕmi djalma-djalma noe ngadjadjapkeun Jesoes pada njaksian, jen andjeunna geus njaoer Lasaroes ka loewar ti djĕro astana, sarta dihoedangkeun tina 18 maotna. 'Noe matak djalma-djalma teh marapagkeun ge, sabab ngadarenge jen 19 andjeunna midamĕl eta tanda teja. 'Tidinja ahli parisi ngaromong djeung batoer-batoerna: Na katingali koe sarampejan, jen pimaksoedeun sarampejan teu aja pisan ladjoena? Toeh geuning, [f] sadoenya kabeh pada noetoerkeun ka eta teh.
a Mat. 21:8. *b* p. 11:56. *c* Djab. 118:26. *d* Mat. 21:2. *e* p. 7:39. *f* p. 3:26.

20 Dĕmi di pĕlĕbah djalma noe daratang [a] dek sĕmbahijang dina pesta teja, aja 21 oerang Joenani. 'Eta teh toeloej njalampeurkeun ka Pilipoes, [b] anoe asal ti Bet-Saida bilangan Galilea, sarta bari nĕnĕda, kijeu pihatoerna: Noen djoeragan! simkoering [c] hajang pisan narendjo 22 ka Jesoes. 'Tidinja Pilipoes indit, seug poepoelih ka Andreas; ari koe Andreas reudjeung Pilipoes dioendjoekkeun ka 23 Jesoes. 'Dĕmi Jesoes ngawalon ka dinja, kijeu lahirna: Geus tĕpi ka waktoena, [d] jen Poetra manoesa teh dimoeljakeun. 24 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [e] Oepama siki tarigoe hanteu ragrag dina taneuh sarta teu paeh, tanwande tĕtĕp bae sahidji; tatapi lamoen 25 paeh mah, boewahan loba pisan. 'Sahasaha [f] noe njaäh ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; kitoe deui sahasaha noe iklas ka njawana di ijeu doenya, eta noe bakal nĕtĕpkeun njawana tĕpi 26 kana hiroep noe langgĕng. 'Lamoen aja noe dek ngawoela ka kami, eta koedoe

anoet ka kami; sarta [g] di mana kami nja aja, abdi kami ge nja di dinja piajaeunana. Djeung deui lamoen aja noe ngawoela ka kami, tangtoe dihormat 27 koe Rama. 'Ajeuna [h] hate kami ngalĕpĕr; djeung koemaha kami nja oendjoekan? Noen Ama! moegi simkoering dileupaskeun ti djĕro waktoe ijeu. [i] Nanging nja eta sababna noe matak simkoering geus datang ka djĕro waktoe 28 ijeu. 'Noen Ama! moegi ngamoeljakeun padjĕnĕngan Ama. Geus kitoe [j] aja gĕntra ti langit, kijeu: Koe kami ĕnggeus dimoeljakeun teh, sarta koe kami rek 29 dimoeljakeun deui! 'Dĕmi djalma-djalma noe nangtoeng di dinja sarta ngadenge, toeloej ngaromong jeu aja goeloedoeg. Tjĕk sawareh deui: Aja malaikat nga-30 lahir ka andjeunna. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna: [k] Lain tina sabab kami pangajana gĕntra teh, ngan sabab ma-31 raneh. 'Ajeuna hoekoeman teh ditĕrapkeunana ka ijeu doenya; [l] kapala ijeu doenya ajeuna bakal didjongklokkeun 32 ka loewar. 'Djeung deui [m] samangsa kami geus dika-loehoerkeun ti boemi, [n] koe kami bakal ditarik sakabehna ka 33 kami. 'Ngalahirkeunana kitoe teh, nawiskeun pĕtana maot, anoe bakal kaso-34 rang koe andjeunna. 'Ngawangsoel djalma-djalma teh ka Jesoes: Simkoering geus ngaroeping tina toret, [o] jen Kristoes teh tĕtĕp salalanggĕngna; na andjeun koemaha ngalahir, jen: Poetra manoesa teh koedoe dika-loehoerkeun? 35 Saha teja eta Poetra manoesa teh? 'Lahiran Jesoes ka eta djalma: [p] Sakeudeung deui waktoe tjaäng teh aja di maraneh; [q] geura leumpang meungpeung maraneh boga keneh tjaäng teja, soepaja oelah kaboeroe koe poëk. Ari noe leumpang di noe poëk mah, moal njahoëun noe 36 didjoegdjoeg. 'Meungpeung maraneh boga keneh tjaäng teja, geura pĕrtjaja kana eta tjaäng, soepaja maraneh djadi [r] anak tjaäng. Nja kitoe pilahir Jesoes; ladjĕng angkat, njoempoet ti eta djalma-djalma.

a Lal. 8 : 27. *b* p. 1 : 45. *c* Loek. 19 : 3. *d* p. 13 : 32; 17 : 1. *e* 1 Kor. 15 : 36. *f* Loek. 17 : 33. *g* p. 14 : 3. *h* Mat. 26 : 38. *i* Mark. 14 : 35. *j* Mat. 3 : 17. *k* p. 11 : 42. *l* p. 16 : 11; Kol. 2 : 15. *m* p. 3 : 14; 8 : 28. *n* p. 6 : 44; 11 : 52. *o* Djab. 45 : 7; 72 : 17; Dan. 7 : 14. *p* p. 7 : 33. *q* Jĕr. 13 : 16. *r* Loek. 16 : 8.

37 Sanadjan Jesoes midamĕl tanda sakitoe rejana ge di hareupeun maranehanana, teu pĕrtjajaeun bae ka andjeunna; 38 'soepaja kalaksanakeun pilahir nabi Jĕsaja, noe geus dilahirkeun kijeu: [a] Ĕh, Pangeran! saha noe geus pĕrtjaja ka pangoewaran simkoering sadaja? sarĕng ka saha geus boekti panangan Pangeran? 39 'Nja kitoe sababna noe matak teu barisaeun pĕrtjaja, pedah [b] Jĕsaja geus 40 ngalahir deui: 'Koe andjeunna panon maranehanana geus dilolongkeun, sarta hatena ditareuaskeun; soepaja oelah narendjo koe panon, djeung oelah ngaharti koe hate, djeung oelah tarobat, sarta 41 oelah ditjageurkeun koe kami. 'Noe bijeu teh koe Jĕsaja dilahirkeun [c] keur mangsa ningali kamoeljaän andjeunna, sarta 42 ngalahirkeun salira andjeunna. 'Sangkilang kitoe, [d] tina pĕlĕbah para kapala ge reja pisan noe pĕrtjajaeun ka Jesoes; tatapi teu ngarakoekeun, bawaning sijeun koe ahli parisi, soepaja oelah di-43 toendoeng ti djĕro masigit. 'Karana [e] barogoheun kana kahormatan ti djalma, ti batan kana kahormatan ti Allah.

a Jĕs. 53 : 1. *b* Jĕs. 6 : 9; Mat. 13 : 14. *c* Jĕs. 6 : 1. *d* p. 7 : 48; 9 : 22. *e* p. 5 : 44.

44 Ari Jesoes ngalahir sarta bĕdas, kijeu lahirna: Saha-saha noe pĕrtjaja ka kami, [a] lain pĕrtjaja ka kami, ĕnjana mah ka 45 noe miwarang kami. 'Sarta [b] noe nendjo ka kami, nja nendjo ka noe miwarang 46 kami. 'Kami teh [c] nja damar, geus datang ka doenya, soepaja oenggal-oenggal djalma noe pĕrtjaja ka kami, oelah tji-47 tjing di noe poëk. 'Djeung deui lamoen aja djalma ngadenge ka pilahir kami, tatapi teu dipĕrtjaja, eta koe kami moal dihoekoeman; karana [d] kami noe matak datang, lain dek ngahoekoeman doenya, ngan soepaja doenya koe kami disala-48 mĕtkeun. 'Saha-saha [e] noe nampik ka kami, djeung teu narima ka pilahir kami, aja noe ngahoekoeman inja; ari pilahir, anoe geus dilahirkeun koe kami, nja eta noe bakal ngahoekoeman ka dinja 49 dina poë panganggeusan. 'Karana [f] kami ngalahir teja lain karĕp sorangan; ari Rama, noe miwarang kami, geus maparin timbalan ka kami, hal noe koedoe dipilahir, sarta hal noe koedoe diwoe-50 roekkeun. 'Sarta kami njaho, ari timbalan andjeunna teh nja eta hiroep noe langgĕng. Koe sabab eta, anoe dipilahir koe kami, nja eta koe kami dilahirkeun

sakoemaha noe koe Rama geus diandikakeun ka kami. [a] p. 5 : 24, 30, 38; 7 : 16. [b] p. 10 : 30; 14 : 9. [c] p. 8 : 12. [d] p. 3 : 17. [e] p. 3 : 18; 8 : 24. [f] p. 5 : 19; 7 : 16; 8 : 28.

PASAL 13.

Dĕmi [a] samemeh pesta paska, doemeh Jesoes waspaoseun [b] ajeuna geus dongkap ka waktoena bakal ngalih ti ijeu doenya ka Rama, sakoemaha andjeunna geus mikaäsih ka djalma kagoenganana, noe araja di doenya, nja kitoe dipikaäsihna dongkap ka toetoegna. 2 'Mangsa keur dalahar, (sanggeus [c] Iblis kana hate Joedas anak Simon, Iskariot teja, ngasoepkeun pikir sina ngahijanat ka Jesoes,) 3 'doemeh Jesoes oeningaeun, [d] jen Rama geus maparinkeun saniskara ka pananganana, kitoe deui jen andjeunna ka loewar ti Allah, sarta rek moelih ka Allah: 4 'noenda dahar, ladjĕng ngadĕg, sarta tjoetjoel-tjoetjoel panganggona; tidinja njandak lawon bodas, dianggo beulitan. 5 'Geus kitoe njitjikeun tjai kana bokor, ladjĕng ngamimitian [e] ngoembah soekoe moerid-moerid, bari disoesoetan koe lawon bodas, noe dianggo beulitan teja. 6 'Tidinja dongkap ka Simon Petroes. Ari eta seug oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! koemaha andjeun rek ngoembah soekoe simkoering? 7 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka Petroes: Anoe dipilampah koe kami, eta maneh ajeuna moal njaho; tatapi mĕngke ka hareup mah koe maneh tangtoe kaharti. 8 'Ari pioendjoek Petroes: Salalawasna ge koe simkoering moal dirĕmpagan andjeun ngoembah soekoe simkoering. Walonan Jesoes ka dinja: [f] Lamoen maneh koe kami teu dikoembah, moal kadoeoeman kami. 9 'Pioendjoek Simon Petroes ka Jesoes: Noen Goesti! oelah soekoe woengkoel, 10 leungeun djeung sirah koedoe oge. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari noe geus dimandian mah, teu koedoe-koedoe deui ngan soepaja dikoembah soekoe bae, da geus bĕrĕsih kabeh. Maraneh teh [g] geus 11 bĕrĕsih, tatapi teu sarereja. 'Karana [h] Jesoes langkoeng oeninga ka noe bakal ngahijanat ka salira andjeunna; nja kitoe noe matak ngalahir: Maraneh teu bĕrĕsih sarereja. [a] p. 12 : 1. [b] p. 8 : 20. [c] Loek. 22 : 3. [d] p. 3 : 35. [e] Loek. 7 : 44. [f] 1 Kor. 6 : 11. [g] p. 15 : 3. [h] p. 6 : 70, 71.

12 Ari geus parantos ngoembah soekoe moerid-moerid, sarta geus dianggo deui panganggona, ladjĕng tjalik, sarta ngalahir ka moerid: Koemaha, koe maraneh kaharti anoe bijeu koe kami dipilampah 13 ka maraneh? 'Ari maraneh njarĕboetkeun ka kami Goeroe djeung Goesti; [a] eta bĕnĕr pangnjĕboetkeun maraneh 14 kitoe teh, karana kami nja eta. 'Ari kami, anoe djadi Goesti sarta Goeroe, geus ngoembah soekoe maraneh, [b] nja kitoe deui maraneh koedoe silih-koembah soe-15 koe djeung batoer-batoer. 'Karana kami geus mere [c] toeladan ka maraneh, soepaja maraneh ge pada migawe sakoemaha noe koe kami geus dipilampah ka 16 maraneh. 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [d] ari noe djadi boedjang, moal leuwih ti djoeraganana; kitoe deui piwarangan moal leuwih ti 17 noe miwarang. 'Lamoen eta pĕrkara geus dikanjahokeun koe maraneh, [e] nja salamĕt maraneh lamoen dipilampah. 18 'Kami lain ngalahirkeun maraneh sakabeh; kami njaho mana noe geus dipilih koe kami; ari eta noe matak kitoe soepaja kalaksanakeun Kitab noe kijeu teja: [f] Noe sok dadaharan roti koering, ajeuna 19 geus ngagagkeun soekoe ka koering. 'Ti mangsa ajeuna [g] koe kami dilahirkeun ka maraneh, samemeh boekti, soepaja maraneh mangsa geus boekti pada pĕr-20 tjaja, [h] jen kami nja eta teja. 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [i] lamoen aja noe dititah koe kami, sahasaha noe narima eta, nja eta narima ka kami; ari noe narima ka kami, nja eta narima ka noe geus miwarang kami.
[a] Mat. 23 : 8, 10. [b] Loek. 22 : 26, 27. [c] 1 Petr. 2 : 21. [d] Mat. 10 : 24. [e] Jak. 1 : 25. [f] Djab. 41 : 10; Mat. 26 : 23. [g] p. 14 : 29; 16 : 4. [h] p. 8 : 24. [i] Mat. 10 : 40; Loek. 10 : 16.

21 Ari Jesoes geus ngalahirkeun kitoe, ladjĕng ngalĕngis di djĕro soekmana, sarta ngajaktoskeun, kijeu lahirna: [a] Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma batoer maraneh 22 bakal ngahijanat ka kami. 'Tidinja moerid silih-tendjo, sarta pada mangmang 23 mana noe dilahirkeun teh. 'Aja hidji moeridna, [b] noe dipikaäsih koe Jesoes, 24 dijoekna deukeut pangkon Jesoes. 'Eta teh seug dikitjeupan koe Simon Petroes, soepaja naroskeun mana teja noe dila-25 hirkeun teh. 'Toeloej eta ngalendehan

kana dada Jesoes, sarta oendjoekan: 26 Noen Goesti! noe mana teja? 'Ari walonan Jesoes: Mana-mana noe koe kami rek dipangnjotjolkeun sahoewapeun, sarta disodoran sakali, nja eta. Dĕmi [c] geus ditjotjolkeun noe sahoewapeun teh, ladjĕng disodorkeun ka Joedas anak 27 Simon, Iskariot teja. 'Sanggeusna noe sahoewapeun teja disodorkeun, seug Setan teh njoeroep ka Joedas. Geus kitoe Jesoes ngalahir ka dinja: Anoe dek dipigawe koe maneh teja, geuwat-geuwat 28 lampahkeun. 'Ari noe ngarijoeng euweuh noe ngahartieun sababna noe matak 29 Joedas dilahiran kitoe. 'Panjanana noe sawareh, Joedas teh [d] pedah mamawa kantong, dipiwarang koe Jesoes: Geura barangbeuli anoe koedoe dipake koe oerang dina pesta; atawa dipiwarang njidĕkahkeun naon-naon ka noe maris- 30 kin. 'Sanggeusna noe sahoewapeun teja koe manehanana ditampanan, ngageuwat bae indit ka loewar. Harita teh ti peuting. *a* Mat. 26 : 21. *b* p. 19 : 26. *c* 2 Moesa 12 : 8. *d* p. 12 : 6.

31 Ari geus ka loewar Joedas teh, ladjĕng Jesoes ngalahir: [a] Ajeuna mah Poetra manoesa teh geus dimoeljakeun, sarta Allah geus dimoeljakeun di djĕro Poetra 32 manoesa. 'Lamoen Allah geus dimoeljakeun di djĕro Poetra manoesa, Allah ge ka eta tangtoe ngamoeljakeun deui di djĕro salira andjeunna, sarta tereh pisan 33 dimoeljakeunana. 'Ĕh, baroedak! ngan sakeudeung deui kami aja di maraneh teh. Maraneh bakal narejangan kami, sarta sakoemaha noe koe kami dilahirkeun ka oerang Jahoedi kijeu teja: [b] Ka ĕnggon noe rek didjoegdjoeg koe kami, maraneh moal bisa daratang: nja kitoe kami ajeuna ngalahir deui ka maraneh. 34 'Kami mere ka maraneh hidji parentah noe anjar, [c] nja eta koedoe silih-pikanjaäh; sapĕrti kami geus mikanjaäh ka maraneh, soepaja maraneh oge silih-pi- 35 kanjaäh. 'Tina lantaran eta bakal njarahoëun sakabeh, jen maraneh teh moerid kami, [d] nja eta lamoen maraneh silih-pikanjaäh djeung batoer-batoer.
a p. 12 : 23; 17 : 1, 5. *b* p. 7 : 34; 8 : 21. *c* p. 15 : 12. *d* 1 Joh. 2 : 5.

36 Pok Simon Petroes oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! andjeun teh bade angkat ka mana? Ari walonan Jesoes ka Petroes: Ka ĕnggon noe rek didjoegdjoeg koe kami, maneh ajeuna moal bisa ngiring, [a] tatapi mĕngke ka hareup mah 37 tangtoe ngiring ka kami. 'Pioendjoek Petroes ka Jesoes: Noen Goesti! koemaha noe mawi simkoering ajeuna teu kenging ngiring ka andjeun? [b] Simkoering teh soemĕdja nalangan pati ka an- 38 djeun. 'Ari walonan Jesoes ka dinja: Koetan maneh dek nalangan pati ka kami? Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: hajam moal waka kongkorongok, samemeh maneh nganglĕs ka kami tiloe kali. *a* p. 21 : 18, 19; 2 Petr. 1 : 14. *b* Mat. 26 : 33; Loek. 22 : 33.

PASAL 14.

Hate maraneh oelah kalĕlĕban; maraneh pĕrtjaja ka Allah, sing pĕrtjaja 2 deui ka kami. 'Dina gĕdong Ama kami reja pisan pangkeng; lamoen teu kitoe, geus tangtoe maraneh dibedjaän koe kami. Kami dek ijang, njadijakeun ĕng- 3 gon keur maraneh. 'Mangsa kami geus ijang, sarta geus njadijakeun ĕnggon keur maraneh, kami tangtoe datang deui ngala maraneh; [a] soepaja maraneh ge aja di ĕnggon noe diajaän koe kami. 4 'Djeung deui ĕnggon noe rek didjoegdjoeg koe kami, eta maraneh geus njaho, 5 sarta djalanna maraneh geus njaho.'Pok [b] Tomas mioendjoek ka Jesoes: Noen Goesti! simkoering sadaja teu tĕrang ka ĕnggon noe rek diboedjĕng koe Goesti; sarĕng koemaha simkoering teh pibi- 6 saeun tĕrang kana djalanna? 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Nja kami noe djadi djalan, djeung kajaktian, sarta hiroep. [c] Moal aja noe datang ka Rama, ngan 7 koedoe lantaran ti kami. 'Tijap-tijap maraneh geus njaho ka kami, tangtoe geus njaho deui ka Ama kami; ti watĕs ajeuna maraneh njaho ka andjeunna, sarta geus 8 narendjo ka andjeunna. 'Pok Pilipoes mioendjoek ka Jesoes: Noen Goesti! moegi tingalikeun Rama teh ka simkoering sadaja; oepantĕn kitoe mah sim- 9 koering tjĕkap. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh Pilipoes! sakitoe lilana kami babarĕngan djeung maraneh, naha maneh tatjan njaho ka kami? [d] Saha-saha noe nendjo ka kami, nja eta nendjo ka Rama; naha tjĕk maneh: tingalikeun 10 Rama teh ka simkoering sadaja? 'Koemaha maneh teu pĕrtjaja, jen [e] kami teh

aja di djĕro Rama, kitoe deui Rama aja di djĕro kami? Ari piwoeroek, anoe koe kami diwoeroekkeun ka maraneh, pangdiwoeroekkeunana teh koe kami lain karĕp sorangan; [f] satĕgĕsna Rama, noe linggih di djĕro kami, nja eta noe 11 midamĕl sakabehna padamĕlan. 'Masing pĕrtjaja ka kami, jen kami teh aja di djĕro Rama, kitoe deui Rama aja di djĕro kami; oepama hanteu, koedoe pĕr- 12 tjaja tina sabab padamĕlanana. 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: saha-saha noe pĕrtjaja ka kami, [g] padamĕlan anoe sok dipilampah koe kami, koe eta tangtoe dipigawe deui; sarta bakal migawe [h] anoe leuwih ti batan eta; karana kami dek ngadeu- 13 heus ka Rama. 'Naon bae [i] anoe koe maraneh dek disoehoenkeun koe djĕnĕngan kami, eta koe kami tangtoe didjadikeun, [j] soepaja Rama dimoeljakeun 14 di djĕro Poetra. 'Oepama aja noe koe maraneh disoehoenkeun koe djĕnĕngan kami, eta koe kami tangtoe didjadi- 15 keun. 'Lamoen ĕnja maraneh njaäh ka kami, [k] koedoe nĕtĕpkeun ka parentah 16 kami. 'Sarta kami dek njoehoenkeun ka Rama, tidinja maraneh tangtoe dipaparin Panglipoer noe sedjen deui, soepaja eta teh tĕtĕp di maraneh salalang- 17 gĕngna; 'tĕgĕsna Roh kajaktian, [l] noe teu beunang ditarima koe doenya, sabab koe doenya teh teu katendjoëun djeung teu kanjahoan. Ari maraneh mah njaraho ka eta, karana tĕtĕp linggihna di maraneh, sarta bakal aja di djĕro ma- 18 raneh. 'Maraneh moal diantĕp pahatoe koe kami, [m] da kami datang deui ka 19 maraneh. 'Sakeudeung deui doenya teh moal nendjo ka kami; [n] ari maraneh mah bakal narendjo ka kami, sabab kami teh hiroep, kitoe deui maraneh 20 bakal hiroep. 'Dina poë harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami aja di djĕro Ama, ari maraneh aja di djĕro kami, kitoe deui kami aja di djĕro ma- 21 raneh. 'Saha-saha noe ngabogaän parentah kami sarta ditĕtĕpkeun, nja eta noe njaäh ka kami; ari noe njaäh ka kami, bakal dipikaäsih deui koe Ama kami, kitoe deui kami bakal mikanjaäh ka dinja, sarta bakal ngebrehkeun diri 22 kami ka dinja. 'Ari [o] Joedas, tapi lain Iskariot teja, seug mioendjoek ka Jesoes: Noen Goesti! koemaha noe mawi Goesti kĕrsa ngebrehkeun salira andjeun ka simkoering sadaja, lain ka doenya? 23 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka Joedas: Oepama aja djalma njaäh ka kami, tangtoe nĕtĕpkeun ka piwoeroek kami, sarta koe Ama bakal dipikaäsih; ari kami djeung Ama bakal saroemping ka noe kitoe teh, toeloej linggih di mane- 24 hanana. 'Noe teu njaäh ka kami, moal nĕtĕpkeun ka piwoeroek kami; ari piwoeroek noe kadenge koe maraneh, [p] lain anoe kami pribadi, satĕgĕsna kagoengan Rama, noe miwarang kami teja.

a p. 12 : 26; 17 : 24. *b* p. 11 : 16. *c* Ibr. 7 : 25; 9 : 8; 1 Petr. 1 : 21. *d* p. 12 : 45. *e* p. 10 : 38; 17 : 21. *f* p. 5 : 19; 8 : 28. *g* Mark. 11 : 23; 16 : 17. *h* Lal. 2 : 41; 5 : 15. *i* p. 15 : 7; 16 : 23. *j* p. 5 : 23. *k* p. 15 : 10; 1 Joh. 5 : 3. *l* p. 7 : 39. *m* Mat. 28 : 20. *n* p. 16 : 16. *o* Loek. 6 : 16. *p* p. 7 : 16.

25 Eta pĕrkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh teh meungpeung reu- 26 reudjeungan. 'Tatapi [a] ari Panglipoer teja mah, nja eta Roh Soetji, anoe koe Rama rek dipiwarang koe djĕnĕngan kami, [b] eta teh bakal ngawoeroekkeun saniskara ka maraneh, sarta bakal ngingĕtkeun ka maraneh sakoer-sakoer noe koe kami geus dilahirkeun ka maraneh. 27 'Kami ninggalan [c] kasĕnangan ka maraneh; kasĕnangan kami teh koe kami dibikeun ka maraneh; ari kami mah mere teh ka maraneh lain sapĕrti merena doenya. Hate maraneh oelah kalĕlĕ- 28 ban, djeung oelah geder. 'Koe maraneh kadenge pilahir kami ka maraneh anoe kijeu teja: [d] kami rek ijang, sarta datang deui ka maraneh. Oepama ĕnja maraneh teh njaäh ka kami, tangtoe pada boengah, pedah kami ngalahir, jen kami rek ngadeuheus ka Rama; karana Ama 29 teh leuwih ti batan kami. 'Ajeuna eta koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, samemeh boekti, [e] soepaja maraneh 30 mangsa geus boekti pada pĕrtjaja. 'Kami teh moal loba deui sasaoeran djeung maraneh; karana [f] kapala ijeu doenya rek datang, [g] dĕmi ka kami euweuh pi- 31 milikeunana. 'Tatapi soepaja doenya teh njahoëun jen kami njaäh ka Rama, [h] sarta ngalampahkeun sakoemaha noe koe Rama geus ditimbalkeun ka kami: geura narangtoeng, hajoe oerang indit ti dijeu!

a p. 15 : 26. *b* p. 16 : 14; 1 Joh. 2 : 20, 27. *c* p. 16 : 33; Pil. 4 : 7. *d* p. 14 : 3. *e* p. 13 : 19; 16 : 4. *f* p. 12 : 31. *g* Ibr. 7 : 26. *h* p. 10 : 18; 12 : 49.

PASAL 15.

Ijeu kami teh tangkal anggoer noe saestoe, ari Ama kami pangĕbonanana. 2 'Oenggal-oenggal dahan kami anoe hanteu boewahan, koe Ama dieuweuhkeun; dĕmi oenggal-oenggal noe boewahan mah dibĕrĕsihan koe Ama, [a] sina tambah boewahanana. 3 'Ari maraneh ajeuna mah [b] geus bĕrĕsih, tina sabab pilahir, anoe koe kami dilahirkeun ka maraneh teja. 4 'Masing [c] pada tĕtĕp di djĕro kami, djeung kami di djĕro maraneh. Sapĕrti dahan teu bisaeun boewahan koe maneh, ari teu tĕtĕp dina tangkalna anggoer mah, nja kitoe deui maraneh, ari teu tĕtĕp di djĕro kami. 5 'Kami teja tangkal anggoer teh, ari maraneh dahandahanna. Saha-saha noe tĕtĕp di djĕro kami, djeung kami di djĕro manehanana, eta tangtoe leubeut boewahanana; karana lamoen teu djeung kami mah, [d] maraneh moal bisa migawe naon-naon. 6 'Oepama aja noe teu tĕtĕp di djĕro kami, [e] eta mah dipitjeunan ka loewar, sapĕrti dahan, sarta datang ka garing; dĕmi geus kitoe dikoempoelkeun, toeloej dialoengkeun kana seuneu, seug didoeroek. 7 'Lamoen maraneh tĕtĕp di djĕro kami, kitoe deui piwoeroek kami tĕtĕp di djĕro maraneh, [f] naon bae kahajang maraneh soehoenkeun, tanwande dikaboel. 8 'Eta matak ngamoeljakeun ka Ama kami, lamoen maraneh baroewahan leubeut; sarta bakal djaradi moerid kami. 9 'Sapĕrti Rama geus mikaäsih ka kami, nja kitoe deui kami geus mikanjaäh ka maraneh; masing pada tĕtĕp dina kanjaahan kami! 10 'Lamoen maraneh [g] ngestoekeun parentah kami, tangtoe tĕtĕp dina kanjaähan kami, sapĕrti kami geus ngestoekeun timbalan Ama, sarta tĕtĕp dina kaäsihanana. 11 'Eta pĕrkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, [h] soepaja kaboengahan kami tĕtĕp di maraneh, kitoe deui kaboengahan maraneh masing datang ka toetoegna. 12 'Nja ijeu parentah kami, [i] maraneh teh koedoe silih-pikanjaäh, sapĕrti kami geus mikanjaäh ka maraneh. 13 'Euweuh deui noe katjida njaahna, [j] ti batan djalma noe datang ka nalangan pati ka sobat-sobatna. 14 'Maraneh teh djadi sobat kami, lamoen milampah noe koe kami diparentahkeun ka maraneh. 15 'Maraneh koe kami moal disarĕboet deui boedjang; karana ari boedjang mah teu njahoëun ka noe didamĕl koe djoeraganana; ari satĕgĕsna maraneh teh koe kami disarĕboet sobat, karana [k] saniskara noe koe kami kadenge ti Ama, nja eta koe kami geus dibedjakeun ka maraneh. 16 'Lain maraneh anoe milih kami, [l] nja kami anoe milih maraneh, sarta koe kami geus dipastikeun soepaja laleumpang djeung baroewahan, sarta soepaja tĕtĕp boewah maraneh; [m] sangkan maraneh koe Rama dipasihan naon bae anoe disoehoenkeun koe maraneh koe djĕnĕngan kami. 17 'Nja eta [n] koe kami diparentahkeun ka maraneh, soepaja silih-pikanjaäh. 18 'Oepama [o] doenya geuleuheun ka maraneh, koedoe masing njaho maraneh teh, eta geus geuleuh ka kami ti heula, samemeh ka maraneh. 19 'Saoepama [p] maraneh kaäsoep ka doenya, geus tangtoe doenya teh njaäheun kana milikna; dĕmi tina sabab maraneh teu kaäsoep ka doenya, sarta [q] koe kami geus dipilih ti doenya, kitoe noe matak doenya geuleuheun ka maraneh. 20 'Masing aringĕt ka pilahir, anoe koe kami dilahirkeun ka maraneh teja: [r] ari noe djadi boedjang, moal leuwih ti djoeraganana. Tijap-tijap geus nganijaja ka kami, tangtoe nganijaja ka maraneh deui; tijap-tijap geus ngestoekeun piwoeroek kami, tangtoe ngestoekeun ka piwoeroek maraneh deui. 21 'Ari eta sakabeh pĕrkara bakal dipigawe koe eta teja ka maraneh, tina sabab djĕnĕngan kami, [s] pedah teu njarahoëun ka noe geus miwarang kami. 22 'Saoepama kami hanteu datang mah, [t] sarta teu ngawoeroek ka darinja, moal barogaeun dosa; dĕmi ajeuna eta teh moal boga akal njaroempoetkeun dosana. 23 'Saha-saha noe geuleuh ka kami, eta geuleuh deui ka Ama kami. 24 'Saoepama kami di pĕlĕbah eta djalma hanteu milampah padamĕlan, anoe tara pisan dipigawe koe noe sedjen deui mah, moal barogaeun dosa; [u] dĕmi ajeuna koe eta teh geus katarendjo, kilang kitoe ge gareuleuheun ka kami sarta ka Ama kami. 25 'Tatapi noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun anoe dioengĕlkeun dina toret maranehanana kijeu: [v] Ari eta pada migeuleuh ka koering, tapi taja sababna. 26 'Dĕmi mangsa soemping [w]

Panglipoer teh, anoe koe kami rek didjoeroengkeun ka maraneh ti Rama, nja eta Roh kajaktian, anoe ka loewar ti Rama teja, eta djadi saksi mĕrtelakeun 27 kami. 'Ari maraneh ge pada [x] djadi saksi, sabab reureudjeungan djeung kami ti barangmimiti pisan.

a Pil. 1 : 10, 11. *b* p. 13 : 10. *c* p. 6 : 56. *d* 2 Kor. 3 : 5. *e* Jĕh. 15 : 4. *f* Mark. 11 : 24; p. 14 : 13. *g* p. 14 : 15. *h* p. 17 : 13. *i* p. 13 : 34. *j* Roem 5 : 6. *k* p. 8 : 26; 14 : 10. *l* p. 13 : 18. *m* p. 16 : 23. *n* p. 13 : 34. *o* 1 Joh. 3 : 13. *p* p. 17 : 14. *q* Gal. 1 : 4. *r* p. 13 : 16. *s* p. 16 : 3. *t* p. 10 : 25. *u* p. 10 : 37, 38. *v* Djab. 35 : 19; 69 : 5. *w* p. 14 : 16, 26. *x* Lal. 1 : 8; 5 : 32.

PASAL 16.

Eta pĕrkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, [a] soepaja maraneh oelah 2 datang ka titadjong. 'Djalma teh [b] bakal naroendoeng maraneh ti djĕro masigit; samalah pidatangeun waktoe, didinja teh saha-saha noe maehan ka maraneh, 3 eta panjanana ngabakti ka Allah. 'Anoe matak bakal migawe kitoe ka maraneh, [c] sabab hanteu njarahoëun ka Rama 4 sarta ka kami. 'Ari eta pĕrkara, noe matak koe kami dilahirkeun ka maraneh teh, [d] soepaja maraneh, dimana geus tĕpi waktoena, pada aringĕt jen koe kami geus dilahirkeun ka maraneh. Dĕmi eta pĕrkara koe kami hanteu dilahirkeun ka maraneh ti mimitina, tina sabab kami reureudjeungan djeung ma- 5 raneh. 'Ajeuna kami dek ngadeuheus ka noe geus miwarang kami; ari maraneh taja noe nanjakeun kijeu: Andjeun ka 6 mana nja piangkateun? 'Satĕgĕsna tina sabab kami ngalahirkeun kitoe ka maraneh, [e] noe matak hate maraneh pinoeh 7 koe nalangsa. 'Ari kami ngalahir ka maraneh anoe sajaktina: pimangpaäteun ka maraneh lamoen kami ijang; karana oepama kami hanteu ijang mah, [f] Panglipoer teja moal waka soemping ka maraneh; dĕmi samangsa kami geus ijang, koe kami rek didjoeroengkeun ka ma- 8 raneh. 'Ari eta teh, sanggeusna soemping, bakal ngawĕwĕleh ka doenya tina hal dosa, tina hal kabĕnĕran, djeung tina 9 hal hoekoeman. 'Ari tina hal dosa, koe sabab maranehanana hanteu pĕrtjaja ka 10 kami; 'tina hal kabĕnĕran, koe sabab kami ngadeuheus ka Ama kami, sarta koe maraneh hanteu katarendjo deui; 11 'tina hal hoekoeman, [g] koe sabab kapala 12 ijeu doenya geus dihoekoeman. 'Reja keneh kami pingalahirkeuneun ka maraneh, tatapi ari maraneh ajeuna moal 13 koewat pinanggoengeun eta. 'Dĕmi mangsa eta teh geus soemping, nja Roh kajaktian teja, [h] tangtoe noejoen maraneh ka sagala kajaktian; karana [i] moal ngalahir kahojongna koe andjeun; satĕgĕsna sakoer noe kadangoe koe andjeunna, nja eta noe bakal dilahirkeun teh, sarta bakal ngawartakeun ka mara- 14 neh pika-hareupeunana. 'Nja eta teh bakal ngamoeljakeun ka kami; karana pinjandakeunana ti anoe kami, toeloej 15 diwartakeun ka maraneh. 'Saniskara kagoengan Rama, [j] nja anoe kami. Kitoe noe matak kami ngalahir, jen pinjandakeunana teh ti anoe kami, toeloej di- 16 wartakeun ka maraneh. 'Sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami; [k] tidinja sakeudeung deui maraneh bakal nendjo ka kami; karana kami rek nga- 17 deuheus ka Rama. 'Geus kitoe moeridna sawareh ngaromong djeung batoerna: Naon eta noe dilahirkeun ka oerang teh: sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami, tidinja sakeudeung deui maraneh bakal nendjo ka kami; kitoe deui: karana kami rek ngadeuheus ka Rama? 18 'Ari aromongna: Naon eta noe dilahirkeun sakeudeung deui teh? Hanteu ngarti oerang mah anoe dilahirkeun teh. 19 'Dĕmi Jesoes waspaoseun jen harajangeun naros; ladjĕng ngalahir ka moerid: Naha maraneh silih-tanjakeun anoe dipilahir koe kami kijeu teja: sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami, tidinja sakeudeung deui maraneh 20 bakal nendjo ka kami? 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: maraneh teh bakal tjareurik sarta djĕdjĕritan, tatapi doenya mah bakal atoheun; ari maraneh teh bakal njorang nalangsa, [l] tatapi eta kanalangsaän maraneh ba- 21 kal digantian koe kaboengahan. 'Ari awewe, [m] mangsa keur ngadjoeroe, boga kasoesah, sabab geus tĕpi ka waktoena; dĕmi geus didjoeroekeun orokna mah, geus teu ingĕt kana kasoekĕranana bawaning kaboengahan, pedah aja hidji djalma mantas didjoeroekeun ka doenya. 22 'Nja kitoe keneh maraneh ajeuna keur nalangsa; tatapi kami bakal manggihan deui ka maraneh, geus kitoe [n] hate maraneh boengah, sarta moal aja noe

ngarĕboet eta kaboengahan maraneh
23 teh. 'Di poë harita maraneh moal nanjakeun naon-naon deui ka kami. Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: [o] naon bae noe disoehoenkeun koe maraneh ka Rama koe djĕnĕngan kami, koe andjeunna tangtoe dipasih-
24 keun ka maraneh. 'Datang ka ajeuna maraneh tatjan nĕnĕda naon-naon koe djĕnĕngan kami. Koedoe nĕnĕda, tangtoe dipaparin, [p] soepaja kaboengahan maraneh datang ka toetoegna.

a Mat. 13 : 21. *b* p. 12 : 42. *c* p. 15 : 21; 1 Kor. 2 : 8. *d* p. 13 : 19. *e* p. 14 : 1. *f* p 7 : 39. *g* p. 12 : 31. *h* p. 8 : 32. *i* p. 12 : 49. *j* p. 17 : 10. *k* p. 14 : 19, 28. *l* Jĕr. 31 : 13. *m* Jĕs. 26 : 17. *n* p. 20 : 20. *o* p. 14 : 13; 15 : 16. *p* p. 15 : 11.

25 Eta pĕrkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh koe misil-misil. Tatapi pidatangeun waktoe, didinja teh kami moal ngalahir deui ka maraneh koe misil, [a] tangtoe sagĕblasna bae nja nga-
26 wartakeun Rama ka maraneh. 'Di poë harita maraneh bakal nĕnĕda koe djĕnĕngan kami; sarta kami moal ngalahir ka maraneh, jen kami bakal mangnĕ-
27 dakeun maraneh ka Rama; 'karana [b] Rama miasih ka maraneh koe mantĕn, pedah maraneh mikanjaäh ka kami, sarta pĕrtjaja jen kami teh ka loewar ti Allah.
28 'Kami [c] ka loewar teh nja ti Rama, sarta geus datang ka doenya; kitoe deui ajeuna kami ninggalkeun doenya, rek ngadeu-
29 heus ka Rama. 'Pok mioendjoek moerid-moeridna: Tah, ajeuna andjeun ngalahir teh sagĕblasna bae, hanteu nga-
30 lahir koe misil. 'Ajeuna simkoering geus pada tĕrang, [d] andjeun teh langkoeng oeninga saniskantĕn pĕrkawis, sarĕng teu koedoe-koedoe aja noe naros ka andjeun. Nja eta kitoe noe mawi simkoering pada pĕrtjaja, jen andjeun ka loe-
31 war teh ti Allah. 'Walonan Jesoes ka
32 moerid: Pĕrtjaja maraneh ajeuna? 'Kanjahokeun koe maraneh, pidatangeun waktoe, ajeuna ge geus nĕpi, [e] didinja maraneh bakal dipabalĕntjarkeun saĕnggonna-saĕnggonna, ari kami koe maraneh ditinggalkeun sorangan bae; halta [f] kami moal sorangan, sabab Rama noe
33 njarĕngan ka kami. 'Eta pĕrkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, [g] soepaja maraneh boga kasĕnangan lantaran kami. Ari di doenya maraneh pimanggiheun kasoekĕran; tatapi masing gĕnah bae hate, da kami geus ngalahkeun doenya.

a Lal. 1 : 3. *b* p. 14 : 21; 17 : 8. *c* p. 13 : 3. *d* p. 21 : 17. *e* Mat. 26 : 56. *f* p. 8 : 29. *g* p. 14 : 27.

PASAL 17.

Nja kitoe pilahir Jesoes; ladjĕng [a] ningali ka langit, sarta oendjoekan: Noen Ama! geus dongkap ka waktoena; [b] moegi ngamoeljakeun ka Poetra Ama, soepaja Poetra kitoe deui ngamoelja-
2 keun ka Ama. 'Sapĕrtos Ama [c] geus maparin kawasa ka Poetra ka sakabehna daging, soepaja Poetra mere hiroep noe langgĕng ka sadajana, noe koe Ama
3 geus dipaparinkeun ka Poetra. 'Nja kijeu hiroep noe langgĕng teh, oepami djalma nganjahokeun ka Ama, Allah noe noenggal sarĕng noe sajaktosna; kitoe deui ka Jesoes Kristoes, noe geus dipiwarang
4 koe Ama. 'Simkoering geus ngamoeljakeun Ama di boemi; [d] simkoering parantos ngalampahkeun padamĕlan, anoe koe Ama ditimbalkeun ka simkoering
5 teja. 'Ari ajeuna, noen Ama! moegi ngamoeljakeun ka simkoering dina pangkon Ama, [e] koe kamoeljaän gadoeh simkoering di salira Ama, ti memeh aja doenya
6 teja. 'Simkoering teh geus netelakeun padjĕnĕngan Ama ka djalma-djalma, noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering [f] ti doenya. Ari eta awitna kagoengan Ama, koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, sarĕng geus ngarestokeun pa-
7 ngandika Ama. 'Dangĕt ajeuna pada ngahartieun, jen saniskantĕn anoe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, saes-
8 toena ti Ama. 'Karantĕn ari sadajana pilahir, anoe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, koe simkoering geus disĕrenkeun ka dinja; dĕmi koe eta ditarampi, sarĕng pada ngahartieun saestoena, [g] jen simkoering ka loewar teh nja ti Ama, kitoe deui pada pĕrtjaja jen Ama noe miwarang simkoering.
9 'Simkoering mangnĕdakeun maranehanana; simkoering hanteu mangnĕdakeun doenya, mangnĕdakeun teh sadajana noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering;
10 karantĕn nja kagoengan Ama. 'Ari saniskantĕn kagadoeh simkoering, nja kagoengan Ama; kitoe deui [h] saniskantĕn kagoengan Ama, nja kagadoeh simkoering; sarĕng simkoering geus dimoeljakeun di djĕro maranehanana.
11 'Simkoering

geus hanteu aja di doenya, ari eta mah araja di doenya, dĕmi simkoering teh rek marĕk ka Ama. Noen Ama noe langkoeng soetji! moegi-moegi ngaraksa ka eta teh, sangkan mantĕp ka padjĕnĕngan Ama, noe koe Ama geus dipaparinkeun ka simkoering; soepaja djadi sahidji, [i] sapĕrtos Ama sarĕng simkoering. 12 'Keur mangsa simkoering reureudjeungan keneh sarĕng eta di doenya, diraksa koe simkoering, sangkan mantĕp ka padjĕnĕngan Ama. Noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, koe simkoering geus diraksa, sarĕng sabatoer eta taja noe dongkap ka leungit, [j] kadjabi anak katjilakaän teja, soepaja kalaksanakeun Kitab. 13 'Ari ajeuna simkoering rek marĕk ka Ama, sarĕng ngoendjoekkeun ijeu teh di doenya, soepaja eta pada gadoeheun kaboengahan simkoering dina dirina, [k] sarĕng dongkap ka toetoegna. 14 'Simkoering geus njerenkeun pangandika Ama ka darinja; ari doenya geuleuheun ka darinja, [l] tina sabab teu kaäsoep ka doenya, sapĕrtos lĕbah simkoering kitoe deui teu kaäsoep ka doenya. 15 'Simkoering lain nĕnĕda, moegi eta teh koe Ama ditjandak ti doenya; sajaktosna mah [m] moegi koe Ama diraksa ti noe goreng. 16 'Ari eta teh teu kaäsoep ka doenya, sapĕrtos [n] lĕbah simkoering kitoe deui teu kaäsoep ka doenya. 17 'Moegi eta pada disoetjikeun dina kajaktosan Ama; ari pangandika Ama nja eta kajaktosan teja. 18 'Sapĕrtos Ama [o] miwarang simkoering ka doenya, nja kitoe deui eta teh koe simkoering geus pada dititah ka doenya. 19 'Sarĕng [p] simkoering njoetjikeun diri pribadi pikeun maranehanana, soepaja eta ge pada disoetjikeun dina kajaktosan. 20 'Sarĕngna deui simkoering teh lain mangnĕdakeun eta woengkoel, mangnĕdakeun deui sadajana noe bakal pĕrtjaja ka simkoering koe lantaran piwoeroek maranehanana; 21 'soepaja [q] sadajana teh djadi sahidji, sapĕrtos Ama di djĕro simkoering, sarĕng simkoering di djĕro Ama, sangkan eta ge djadi sahidji di djĕro Ama sarawoeh simkoering; soepaja doenya teh pĕrtjajaeun, jen Ama noe geus miwarang simkoering. 22 'Sarĕng simkoering ka eta teh geus mere kamoeljaän, anoe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering teja; soepaja djadi sahidji, sapĕrtos Ama 23 sarĕng simkoering sahidji; 'simkoering di djĕro maranehanana, ari Ama di djĕro simkoering, soepaja masing sampoerna dina kahidjianana; sangkan doenya teh nganjahokeun, jen Ama noe geus miwarang simkoering, sarĕng mikaäsih ka darinja, sakoemaha Ama mikaäsih ka simkoering. 24 'Noen Ama! kahajang teh, [r] ari noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering teja, moegi sina reureudjeungan sarĕng simkoering di ĕnggon noe diajaän koe simkoering; soepaja narendjo kamoeljaän, anoe koe Ama geus dipaparinkeun ka simkoering; karantĕn Ama geus mikaäsih ka simkoering ti memeh ngadĕgkeunana doenya. 25 'Noen, Ama noe langkoeng adil! [s] doenya teh teu nganjahokeun ka Ama, ari simkoering mah nganjahokeun ka Ama, sarĕng ari eta mah pada ngahartieun, jen Ama noe miwarang simkoering. 26 'Sarĕng simkoering ka eta teh geus ngawartakeun padjĕnĕngan Ama, sarta bade diwartakeun deui; soepajana kaäsihan, anoe koe Ama dianggo miasih ka simkoering teja, sina aja di djĕro eta; kitoe deui simkoering piajaeun di djĕro eta.

a p. 11 : 41. *b* p. 12 : 23, 28. *c* p. 3 : 35; 5 : 21. *d* p. 4 : 34. *e* p. 1 : 1; Pil. 2 : 6. *f* p. 15 : 19. *g* p. 16 : 27, 30. *h* p. 16 : 15. *i* p. 10 : 30. *j* p. 13 : 18. *k* p. 15 : 11. *l* p. 15 : 19. *m* 2 Tes. 3 : 3. *n* p. 8 : 23. *o* p. 20 : 21. *p* 2 Kor. 5 : 15; Ibr. 10 : 9, 10. *q* Lal. 4 : 32. *r* p. 12 : 26; 14 : 3. *s* p. 16 : 3, 27.

PASAL 18.

Sanggeus Jesoes ngalahir kitoe, [a] ladjĕng angkat djeung moerid-moeridna ka peuntaseun tji Kidron; di dinja aja hidji kĕbon, eta toeloej diasoepan koe Jesoes djeung moerid-moeridna. 2 'Ari Joedas, anoe ngahijanat ka andjeunna teja, njahoëun oge ka eta ĕnggon, doemeh Jesoes geus mindĕng koempoelan di dinja djeung moerid-moeridna. 3 'Sanggeus [b] Joedas nampa barisan sarta patjalang-patjalang ti panghoeloe-panghoeloe agoeng djeung ti ahli-ahli parisi, toeloej datang ka dinja mawa lantera djeung obor sarta pakarang-pakarang. 4 'Geus kitoe Jesoes, [c] doemeh oeningaeun ka saniskara noe pinaradjangeun ka salira andjeunna, ladjĕng ka loewar, bari ngalahir ka eta djalma: Saha noe ditejangan koe maraneh? 5 'Wangsoelanana: Jesoes, oerang Nasaret. Lahiran Jesoes ka eta: Nja

ijeu kami. Malah Joedas ge, anoe ngahijanat ka andjeunna teja, nangtoeng
6 di lĕbah eta djalma-djalma. 'Dĕmi keur mangsa Jesoes ngalahir ka darinja: Nja ijeu kami, seug pada maloendoer, toeloej
7 tidjarĕngkang. 'Ladjĕng mariksa deui ka eta djalma-djalma: Saha teja noe ditejangan koe maraneh teh? Aromongna:
8 Jesoes, oerang Nasaret. 'Ari walonan Jesoes: Ongkoh kami geus ngalahir ka maraneh, jen nja ijeu kami teh. Lamoen ĕnja narejangan kami, eta mah ingkeun
9 bae, sina laleumpang. 'Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun anoe dipilahir koe andjeunna teja: [d] Ti sakoer noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, simkoering teu kaleungitan sahidji-hidji
10 atjan. 'Geus kitoe Simon Petroes, anoe njoren pĕdang, seug njaboet pĕdangna, toeloej ngadek ka badega panghoeloe agoeng, rampoeng tjeulina ti katoehoe.
11 Ari ngaran badega teja Malkoes. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka Petroes: Geura asoepkeun pĕdang maneh ka sarangkana. Ari [e] loemoer, anoe koe Rama dipaparinkeun ka kami teh, naha eta koe kami oelah diinoem? *a* Mat. 26 : 36; Mark. 14 : 32; Loek. 22 : 39. *b* Mat. 26 : 47; Mark. 14 : 43; Loek. 22 : 47. *c* p. 13 : 1. *d* p. 17 : 12. *e* Mat. 20 : 22; 26 : 39.

12 Geus kitoe eta barisan djeung koemĕndang sarta patjalang oerang Jahoedi teja narangkĕp ka Jesoes, sarta toeloej
13 dibanda. 'Tidinja [a] diariringkeun ka Annas heula; karana eta teh mitoha Kajapas, anoe djĕnĕng panghoeloe agoeng
14 dina taoen harita. 'Ari Kajapas teh, nja eta noe mamatahan ka oerang Jahoedi teja, [b] jen pimangpaäteun paeh hidji djalma ngagantian eta bangsa.
a Mat. 26 : 57; Mark. 14 : 53; Loek. 22 : 54. *b* p. 11 : 50.

15 Ari [a] Simon Petroes noetoerkeun ka Jesoes, djeung [b] hidji moerid noe sedjen. Dĕmi eta moerid teh geus kaoeninga koe panghoeloe agoeng, sarta asoep ka boeroean panghoeloe agoeng barĕng
16 djeung Jesoes. 'Tatapi Petroes nangtoeng di loewar pĕlĕbah panto. Tidinja moerid noe hidji deui, anoe kaoeninga koe panghoeloe agoeng teja, seug ka loewar, toeloej pasini djeung awewe toekang ngadjaga panto, geus kitoe Petroes
17 dibawa asoep. 'Ari [c] eta boedjang awewe, toekang ngadjaga panto teja, seug ngomong ka Petroes: Maneh teu kaäsoep moerid eta djalma? Ari djawabna: Han-
18 teu koela mah. 'Dĕmi badega djeung patjalang geus miroen seuneu koe arĕng, wantoe keur waktoe tiris; sarta narangtoeng di dinja sidoeroe. Ari Petroes nangtoeng tjampoer djeung eta, sarta sidoeroe. *a* Mat. 26 : 58; Mark. 14 : 54; Loek. 22 : 54. *b* p. 20 : 2. *c* Mat. 26 : 69.

19 Geus kitoe panghoeloe agoeng mariksakeun ka Jesoes hal moerid-moeridna,
20 djeung hal piwoeroekna. 'Ngawangsoel Jesoes ka dinja: Kaoela misaoer teh ka doenya [a] sagĕblasna pisan; kaoela salawasna ngawoeroek di masigit sarta di kabah, ĕnggon koempoelan sakabeh oerang Jahoedi; ari di noe boeni mah ka-
21 oela teu pisan misaoer naon-naon. 'Naha adjĕngan mariksa ka kaoela? Geura pariksakeun bae ka noe ngadarenge anoe koe kaoela dipisaoerkeun ka maranehanana; nja eta noe njarahoëun ka noe
22 geus dipisaoerkeun koe kaoela. 'Mangsa Jesoes ngalahir kitoe, seug hidji patjalang anoe nangtoeng deukeut njabok ka Jesoes, sarta ngomong: [b] Naha maneh ngadjawab kitoe ka panghoeloe agoeng?
23 'Ngawalon Jesoes ka eta teh: Oepama salah kami nja ngomong, geura tetelakeun kasalahanana; oepama bĕnĕr, naha
24 maneh mana njabok ka kami? '(Dĕmi koe Annas andjeunna geus dikirimkeun ka Kajapas, panghoeloe agoeng, sarta dibanda.) *a* p. 7 : 26. *b* Lal. 23 : 4.

25 Ari Simon Petroes nangtoeng sarta sidoeroe. Tidinja aja noe ngaromong ka Petroes: Maneh teu kaäsoep moerid itoe? Ari Petroes teh nganglĕs, pokna: Hanteu
26 koela mah. 'Aja hidji badega panghoeloe agoeng, baraja eta noe koe Petroes dikadek tjeulina teja, pok ngomong: Naha maneh lain katendjo koe koela di kĕbon
27 reureudjeungan djeung itoe? 'Ari Petroes nganglĕs deui. [a] Gantjangna hajam teh kongkorongok. *a* p. 13 : 38.

28 Geus kitoe [a] pada ngiringkeun Jesoes ti Kajapas ka gĕdong pangadilan. Sarta isoek-isoek pisan. Tatapi [b] hanteu arasoep ka pangadilan, hajangeun oelah kanadjisan, soepaja kongang ngadalahar
29 paska. 'Toeloej Pilatoes ka loewar, njampeurkeun ka darinja, bari mariksa: Koemaha maraneh noe matak ngĕlakkeun
30 eta djalma? 'Seug pada ngawangsoel, kijeu wangsoelananana ka Pilatoes: Oepama eta lain bangsat, koe simkoering

31 teh moal koengsi disanggakeun. 'Ngalahir Pilatoes ka darinja: Eta teh geura bawa bae koe maraneh, seug hoekoeman noeroetkeun toret maraneh! Ari pioendjoek oerang Jahoedi ka Pilatoes: Simkoering mah teu diwidian ngahoe-32 koem maehan. 'Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun pilahir Jesoes anoe dilahirkeun teja, [c] nawiskeun pětana maot anoe bakal kasorang koe andjeunna.

[a] Mat. 27 : 1; Mark. 15 : 1; Loek. 22 : 66. [b] Lal. 10 : 28; 11 : 3. [c] Mat. 20 : 19.

33 Tidinja Pilatoes lěbět deui ka pangadilan, [a] sarta njaoer Jesoes; seug ngalahir ka andjeunna: Ěnja maneh teh Ra-34 dja oerang Jahoedi? 'Wangsoelan Jesoes: Ari andjeun noe matak ngalahir kitoe teh nijat pribadi, atawa aja noe mopojan ka andjeun tina hal kaoela? 35 'Walonan Pilatoes: Na kami teh oerang Jahoedi? Bangsa maneh djeung panghoeloe-panghoeloe agoeng geus pada njanggakeun maneh ka kami; maneh teh mi-36 gawe naon? 'Wangsoelan Jesoes: [b] Ari karadjaän kaoela mah lain ti ijeu doenya. Saoepama karadjaän kaoela ti ijeu doenya mah, geus tangtoe rahajat-rahajat kaoela manglawankeun, soepaja kaoela oelah datang ka diselehkeun ka oerang Jahoedi; ari ajeuna karadjaän kaoela 37 teh lain ti dijeu. 'Lahiran Pilatoes ka andjeunna: Djadi ěnja maneh teh radja? Wangsoelan Jesoes: Lěrěs pilahir andjeun, kaoela teh radja. [c] Kijeu noe matak kaoela didjoeroekeun, sarta kijeu noe matak datang ka doenya, soepaja kaoela měrtelakeun kajaktian. [d] Oenggal-oenggal djalma noe ti kajaktian, tangtoe 38 ngadengekeun sowara kaoela. 'Lahiran Pilatoes ka andjeunna: Naon kajaktian teh? Ari geus ngalahir kitoe, toeloej ka loewar deui, njampeurkeun ka oerang Jahoedi, sarta ngalahir ka darinja: Koe kami teu kapanggih dosa eta djalma. 39 'Tatapi maraneh boga adat, ari dina mangsa paska kami sok ngaleupaskeun hidji djalma adjang maraneh. Koemaha kahajang, kami koedoe ngaleupaskeun eta Radja oerang Jahoedi adjang ma-40 raneh? 'Tidinja kabeh pada raong, kijeu pokna: Oelah eta, koedoe Barabas! Děmi Barabas teja dosana maehan djalma.

[a] Mat. 27 : 11; Mark. 15 : 2; Loek. 23 : 3. [b] p. 6 : 15; 17 : 16. [c] 1 Tim. 6 : 13. [d] p. 8 : 47.

PASAL 19.

Ari geus kitoe [a] Jesoes ditjandak koe 2 Pilatoes, sarta toeloej dirangket. 'Tidinja [b] sěrdadoe ngaranjam makoeta tjoetjoek, seug dipakekeun ka mastakana, sarta diharoedoeman haroedoem 3 noe woengoe, 'bari ngaromong: Assalam alaekoem, Radja oerang Jahoedi! 4 Djeung pada njabokan. 'Geus kitoe Pilatoes ka loewar deui, sarta ngalahir ka oerang Jahoedi: Geura djareueung, eta koe kami dibidjilkeun ka maraneh, soepaja maraneh pada njaho, [c] koe kami 5 teu kapanggih dosana. 'Ladjěng Jesoes bidjil, nganggo makoeta tjoetjoek djeung haroedoem woengoe teja. Ngalahir Pilatoes ka darinja: Geura tarendjokeun 6 djalma teh! 'Barang andjeunna katendjo koe para panghoeloe agoeng djeung koe patjalang-patjalang, toeloej pada raong, kijeu pokna: Gantoengkeun dina kai-dipalang! gantoengkeun dina kai-dipalang! Ngalahir Pilatoes ka darinja: [d] Geura koe maraneh bae bawa, seug gantoengkeun dina kai-dipalang; karana koe kami mah teu kapanggih dosana. 7 'Ari wangsoelan oerang Jahoedi ka Pilatoes: Simkoering teh gadoeh toret; [e] ari noeroetkeun toret simkoering mah eta djalma koedoe dipaehan, sabab ngadjěněngkeun maneh [f] Poetra Allah. 8 'Mangsa Pilatoes ngadangoe omongan 9 kitoe, beuki tambah sijeuneun bae; 'toeloej [g] lěbět deui ka pangadilan, sarta ngalahir ka Jesoes: Ari maneh ti mana nja asal? Tatapi Jesoes [h] teu pisan nga-10 wangsoel. 'Tidinja Pilatoes ngalahir deui ka andjeunna: Naha maneh teh moal ngomong ka kami? Karah teu njaho, jen kami boga kawasa ngagantoengkeun maneh dina kai-dipalang, kitoe deui bo-11 ga kawasa ngaleupaskeun maneh? 'Ari wangsoelan Jesoes: Andjeun teh moal kawasa ngagorengan ka kaoela, [i] lamoen hanteu dipaparinkeun ka andjeun ti loehoer mah. Koe sabab eta, noe geus njerenkeun kaoela ka andjeun, leuwih 12 gěde dosana. 'Ti harita Pilatoes nejangan pidjalaneun keur ngaleupaskeun Jesoes. Tatapi oerang Jahoedi teh pada raong, kijeu pokna: Oepama eta djalma koe andjeun dileupaskeun mah, moal djadi sobat ka praboe. Saha-saha noe

ngadjĕnĕngkeun maneh radja, [j] ngabahaän ka praboe. ¹³ Sanggeus Pilatoes ngadangoe omongan kitoe, toeloej Jesoes dibidjilkeun; geus kitoe gek linggih [k] dina korsi pangadilan, di ĕnggon noe ngaran Litostrotos, ari koe basa Ibrani Gabata. ¹⁴ Harita teh [l] poë paragi njadijakeun paska, [m] kira-kira djam noe kagĕnĕp. Pok Pilatoes ngalahir ka oerang Jahoedi: Geura tarendjokeun Radja maraneh! ¹⁵ Tatapi eta pada sosowak: [n] Singkirkeun! singkirkeun! gantoengkeun dina kai-dipalang! Ari lahiran Pilatoes ka darinja: Naha kami teh koedoe ngagantoengkeun Radja maraneh dina kai-dipalang? Wangsoelan para panghoeloe agoeng: Simkoering teh teu gadoeh deui radja djaba ti praboe. ¹⁶ Dĕmi geus kitoe [o] koe Pilatoes Jesoes diselehkeun ka oerang Jahoedi, sina digantoengkeun dina kai-dipalang. Tidinja Jesoes ditjokot, toeloej diariringkeun.

a Mat. 27:26. *b* Mat. 27:27; Mark. 15:16. *c* p. 18:38. *d* p. 18:31. *e* 3 Moesa 24:16. *f* p. 5:18; 10:33. *g* p. 18:33. *h* Mat. 27:12. *i* Roem 13:1. *j* Lal. 17:7. *k* Mat. 27:19. *l* Mark. 15:42. *m* Mat. 27:45. *n* Loek. 23:18. *o* Mat. 27:31; Loek. 23:25.

¹⁷ Ladjĕng [a] Jesoes manggoel kai-dipalang pikeunna, seug ka loewar, angkat ka noe disĕboet ĕnggon Tangkorek, ari koe basa Ibrani disĕboet Golgota. ¹⁸ Nja di dinja digantoengkeunana dina kai-dipalang; sarta aja doewa djalma noe direudjeungkeun djeung andjeunna, kentja-katoehoe, ari Jesoes di tĕngah. ¹⁹ Sarta Pilatoes njĕratkeun toelisan, seug ditĕrapkeun dina kai-dipalang; kijeu oenina noe disĕratkeun teh: JESOES, OERANG NASARET, RADJA OERANG JAHOEDI. ²⁰ Ari eta toelisan kawatja koe oerang Jahoedi loba pisan; wantoe-wantoe ĕnggon Jesoes digantoengkeun dina kai-dipalang teh deukeut ka nagara, sarta ditoeliskeunana koe basa Ibrani, koe basa Joenani, djeung koe basa Roem. ²¹ Tidinja para panghoeloe agoeng oerang Jahoedi aroendjoekan ka Pilatoes: Moegi oelah njĕratkeun: Radja oerang Jahoedi; saena moedoe kijeu, jen eta geus ngomong: Kami teh Radja oerang Jahoedi. ²² Ngawalon Pilatoes: Noe geus ditoeliskeun koe kami, nja eta ĕnggeus koe kami ditoeliskeun teh.

a Mat. 27:31; Mark. 15:22; Loek. 23:26.

²³ Dĕmi [a] sĕrdadoe teja, sanggeus ngagantoengkeun Jesoes dina kai-dipalang, seug njarokot panganggona, sarta dibagi opat bagian, hidji sĕrdadoe sabagian sewang, sarta djeung djoebahna. Ari eta djoebah teu make kapoetan, ti loehoer tĕroes, beunang ninoen salantjar bae. ²⁴ Toeloej ngaromong djeung batoerna: Eta koe oerang oelah disoëhkeun, anggoer lotĕrekeun, mana bae noe boga milik. Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun pilahir Kitab anoe kijeu oenina: [b] Eta geus pada ngabagikeun papakean koering sarĕng batoer-batoerna, sarĕng djoebah koering pada ngalotĕrekeun koe dadoe. Nja kitoe dipilampahkeunana koe sĕrdadoe teh. ²⁵ Dĕmi deukeut ka kai-dipalang Jesoes [c] ngaradĕg iboena, djeung saderek iboena, nja eta Maria pamadjikan Klopas, kitoe deui Maria Magdalena. ²⁶ Ana Jesoes ningali iboena, djeung [d] moerid noe dipikaäsih teja nangtoeng babarĕngan, ladjĕng ngalahir ka iboena: Eh [e] njai! tingali, nja eta poetra andjeun. ²⁷ Ladjĕng ngalahir ka moerid teh: Eh ĕnoeng! tendjo, nja eta iboe manehna. Iboena ti waktoe harita koe eta moerid ditampi ka boemina.

a Mat. 27:35; Mark. 15:24; Loek. 23:34. *b* Djab. 22:19. *c* Mark. 15:40. *d* p. 20:2. *e* p. 2:4.

²⁸ Geus kitoe Jesoes, [a] doemeh oeningaeun ajeuna geus tjatjap sakabehna, soepaja kalaksanakeun Kitab, ladjĕng ngalahir: Lah, kami koe halabhab! ²⁹ Ari [b] di dinja aja hidji wadah eusina tjoeka. Toeloej djalma teh ngantjlomkeun sĕpon kana tjoeka, sarta ditiirkeun kana hoë, seug diantĕlkeun kana lambena. ³⁰ Dĕmi Jesoes parantos ngaraosan tjoeka teh, ladjĕng ngalahir: [c] Geus tjatjap! Tidinja ngalehek mastakana, sarta moepoetkeun soekma.

a p. 18:4. *b* Djab. 69:22; Mat. 27:48. *c* Djab. 22:32.

³¹ Sabab harita poë panjadijaän, toeloej oerang Jahoedi panoenoehoen ka Pilatoes, anoe digarantoeng teh moegi sina diparotongkeun soekoena, sarta toeloej ditoeroenkeun, [a] soepaja majitna oelah sina aja dina kai-dipalang dina sabat; karana eta sabat teh agoeng. ³² Geus kitoe sĕrdadoe daratang, seug motongkeun soekoe noe saoerang djeung noe saoerang deui anoe digantoengkeun dina kai-dipalang barĕng djeung Jesoes teja; ³³ dĕmi geus nĕpi ka Jesoes, sarta narendjo jen andjeunna geus poepoes,

hanteu toeloes motongkeun sampejanana; 34 'tatapi noe hidji sĕrdadoe nĕwĕk koe toembak kana gedengna; pada-harita 35 bidjil gĕtih djeung tjai. 'Ari noe geus nendjo eta, nja koe eta dipĕrtelakeun, djeung saestoena pisan pĕrtelaänana; sarta njahoëun jen njaritakeun anoe sa- 36 jaktina, soepaja maraneh pĕrtjaja. 'Karana eta pĕrkara teh boekti, soepaja kalaksanakeun pilahir Kitab noe kijeu: [b] Toelangna sahidji ge moal dipotong- 37 keun. 'Djeung aja deui pilahir Kitab noe kijeu: [c] Djalma teh bakal narendjo ka eta noe geus ditĕwĕk koe maranehanana. *a* 5 Moesa 21 : 23. *b* 2 Moesa 12 : 46; Djab. 34 : 21. *c* Djak. 12 : 10.

38 Sanggeusing kitoe [a] Joesoep ti Arimatea, noe kaäsoep moerid Jesoes, tatapi njaroe koe [b] tina sijeuneun koe oerang Jahoedi, toeloej panoenoehoen ka Pilatoes, moegi aja widi noeroenkeun majit Jesoes. Ari koe Pilatoes diwidian. Tidinja Joesoep soemping, seug nga- 39 loengsoerkeun majit Jesoes. 'Soemping deui [c] Nikodemoes, anoe barangmimiti ngadeuheusan ka Jesoes basa ti peuting teja, ngabantoen [d] moer djeung garoe, beunang njampoerkeun, watara saratoes 40 pon. 'Ladjĕng njarandak majit Jesoes, sarta diboengkoes koe lawon bodas djeung seuseungitan teja, sakoemaha 41 adat oerang Jahoedi ngoeboer. 'Dĕmi deukeut ĕnggon Jesoes digantoengkeun dina kai-dipalang teja [e] aja hidji kĕbon, sarta di djĕro eta kĕbon aja hidji koeboeran anjar, tatjan pisan aja noe di- 42 roewang di dinja. 'Nja dina koeboeran eta Jesoes diëbogkeunana, tina keur waktoe panjadijaän oerang Jahoedi; doemeh eta koeboeran deukeut. *a* Mat. 27 : 57; Mark. 15 : 42; Loek. 23 : 50. *b* p. 12 : 42. *c* p. 3 : 1. *d* Mak. 4 : 14; p. 2 : 11. *e* p. 20 : 15.

PASAL 20.

Ari dina poë ahad, [a] isoek-isoek, poëk keneh, Maria Magdalena angkat ka eta koeboeran; toeloej ningali batoena geus aja noe mindahkeun inja tina koe- 2 boeran. 'Geus kitoe moeroe, seug dongkap ka Simon Petroes djeung ka moerid [b] noe hidji deui, anoe dipikaäsih koe Jesoes teja; ari saoerna ka dinja: Goesti teh aja noe njokot tina koeboeran, sarta kaoela djeung batoer teu njaho diteun- 3 deunna. 'Toeloej [c] Petroes indit ka loewar, djeung moerid noe hidji deui teja, 4 sĕdjana rek nejang ka koeboeran. 'Eta doewaän leumpangna ngarendeng, dĕmi moerid noe hidji deui teja miheulaän ngagantjangan ti Petroes, sarta pang- 5 heulana datangna ka koeboeran. 'Ana nĕmpo, nendjo [d] lawon bodas teja ngaloemboek; tatapi hanteu koengsi asoep 6 ka djĕro. 'Ari Simon Petroes noetoerkeun; barang datang toeloej asoep ka koeboeran, sarta nendjo lawon bodas 7 teja ngaloemboek; 'ari [e] salĕmpaj, oeroet boengkoes mastakana, hanteu tjampoer ngaloemboekna ka lawon bodas teh, misah bae beunang ngagoeloengkeun, se- 8 djen deui ĕnggonna. 'Tidinja moerid noe hidji deui, anoe datang pangheulana ka koeboeran teja, asoep deui, seug nendjo, 9 sarta toeloej pĕrtjaja. 'Karana moerid-moerid tatjan tĕrangeun kana Kitab, [f] oenina jen andjeunna koedoe tanghi 10 ti noe maraot. 'Geus kitoe moerid teja seug maroelang ka boemina. *a* Mat. 28 : 1; Mark. 16 : 1; Loek. 24 : 1. *b* p. 13 : 23; 18 : 15. *c* Loek. 24 : 12. *d* p. 19 : 40. *e* p. 11 : 44. *f* 1 Kor. 15 : 4.

11 Dĕmi Maria nangtoeng di loewar deukeut koeboeran, bari nangis. Keur nangis 12 seug nĕmpo ka djĕro koeboeran; 'toeloej ningali [a] doewa malaikat, panganggona bodas, keur linggih dina oeroet majit Jesoes ebog, noe hidji mastakaeunana, noe hidji deui toendjangeunana. 13 'Eta ladjĕng ngalahir ka Maria: Eh njai! naha mana tjeurik? Ari pihatoerna: Sabab Goesti koering aja noe njokot, sarta 14 koering teu njaho diteundeunna. 'Dĕmi geus mihatoer kitoe, Maria malik ka toekang, [b] beh ningali Jesoes keur ngadĕg, tatapi teu njahoëun jen Jesoes. 15 'Ngalahir Jesoes ka Maria: Eh njai! naha mana tjeurik? nejangan saha? Ari panjana Maria eta teh [c] mandor kĕbon; noe matak toeloej mihatoer ka andjeunna: Noen djoeragan! oepama andjeun noe ngalihkeun, moegi koering tjarijosan di mana disimpĕnna, koe koering bade 16 dipindahkeun deui. 'Lahiran Jesoes ka eta teh: Eh Maria! Tidinja Maria malik, bari oendjoekan ka andjeunna: [d] Raboe- 17 ni! nja eta tĕgĕsna Goeroe. 'Lahiran Jesoes ka Maria: Oelah njabak ka kami; karana kami tatjan moenggah ka Ama. [e] Dĕmi ajeuna geura leumpang bae ka

[f] doeloer-doeloer kami, toeloej bebedja ka eta kijeu: [g] Kami moenggah ka Ama kami djeung Ama maraneh, ka Allah 18 kami djeung Allah maraneh. 'Bral Maria Magdalena angkat, [h] toeloej mopojankeun ka moerid-moerid jen geus nendjo ka Goesti, sarta koe Goesti dilahiran kitoe teja. *a* Loek. 24 : 4. *b* Mark. 16 : 9. *c* p. 19 : 41. *d* Mark. 10 : 51. *e* Mat. 28 : 10. *f* Ibr. 2 : 11. *g* p. 16 : 28. *h* Mark. 16 : 10.

19 Mangsa [a] geus boerit, di ahad harita keneh, sarta di ĕnggon moerid karoempoel pantona ditaroelakan [b] koe bawaning sijeun koe oerang Jahoedi, ladjĕng Jesoes soemping, ngadĕg di tĕngah-tĕngah, sarta ngalahir ka dinja: Assalam 20 alaekoem! 'Ari geus ngalahir kitoe, ladjĕng Jesoes ka moerid-moerid nembongkeun panangan djeung [c] gedengna. [d] Dĕmi moerid teh baroengaheun, mang-21 sa narendjo ka Goesti. 'Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Assalam alaekoem! [e] Sapĕrti Rama geus miwarang kami, nja kitoe deui kami nitah maraneh. 22 'Sanggeus ngalahir kitoe, ladjĕng koe andjeunna pada ditijoepan, sarta dilahiran kijeu: Koe maraneh tarampa Roh 23 Soetji! 'Tijap-tijap [f] noe dihampoera dosana koe maraneh, tangtoe dihampoera; kitoe deui tijap-tijap noe ditĕtĕpkeun dosana koe maraneh, tangtoe ditĕtĕpkeun. *a* Mark. 16 : 14; Loek. 24 : 36. *b* p. 7 : 13. *c* p. 19 : 34. *d* p. 16 : 22. *e* p. 17 : 18. *f* Mat. 18 : 18.

24 Ari [a] Tomas, kaäsoep moerid noe doewa wĕlas, anoe katĕlah Didimoes teja, hanteu miloe koempoel keur mangsa 25 Jesoes soemping. 'Geus kitoe batoer-batoer pada moerid moepoelihan ka dinja: Kaoela narendjo Goesti! Ari djawab Tomas: Lamoen kaoela teu nendjo tapak pakoe dina pananganana, djeung teu njolok koe tjoeroek kana tapak pakoe teja, kitoe deui njolok koe leungeun kana gedengna, kaoela mah moal pĕrtjaja bae. *a* p. 11 : 16.

26 Dĕmi geus meunang dalapan poë, moeridna karoempoel deui di djĕro, sarta Tomas ge miloe koempoel. Ladjĕng Jesoes soemping, ari panto geus ditaroelakan, sarta ngadĕg di tĕngah-tĕngah, 27 bari ngalahir: Assalam alaekoem! 'Sanggeusing kitoe ngalahir ka Tomas: Kadijeukeun tjoeroek maneh, sarta ilikan leungeun kami; ka-dijeukeun leungeun maneh, toeloej [a] tjolokkeun kana gigir kami; djeung oelah koerang pĕrtjaja, 28 masing pĕrtjaja bae! 'Ngawangsoel Tomas, kijeu wangsoelanana: Eh, Goesti simkoering sarĕng [b] Allah simkoering! 29 'Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Eh Tomas! sabab maneh geus nendjo ka kami, noe matak maneh teh pĕrtjaja. [c] Salamĕt noe pĕrtjaja sanadjan teu nendjo oge. *a* 1 Joh 1 : 1. *b* Roem 9 : 5. *c* 1 Petr. 1 : 8.

30 Loba keneh pisan [a] tanda noe didamĕl koe Jesoes di hareupeun moerid-moeridna, anoe hanteu katoeliskeun dina 31 ijeu kitab. 'Tatapi ijeu mah geus ditoeliskeun, [b] soepaja maraneh pĕrtjaja Jesoes teh Kristoes, Poetra Allah; djeung deui soepaja maraneh koe lantaran kapĕrtjajaän ngabogaän hiroep teh koe djĕnĕngan andjeunna. *a* p. 21 : 9—12, 25. *b* 1 Joh. 5 : 13.

PASAL 21.

Sanggeusing kitoe Jesoes ngebrehkeun deui salira andjeunna ka moerid-moerid, di sisi laoet Tiberias. Ari ngebreh-2 keunana teh kijeu: 'keur karoempoel Simon Petroes, djeung Tomas anoe katĕlah Didimoes, djeung Natanael anoe asal ti Kana bilangan Galilea, kitoe deui poetra-poetra Sĕbĕdeoes, djeung doewa 3 deui moerid Jesoes. 'Ari saoer Simon Petroes ka batoer-batoerna: Kaoela dek ngala laoek. Kabeh ngadjawab ka Petroes: Kaoela ge miloe. Geus kitoe arindit ka loewar, seug oenggah kana parahoe; [a] dĕmi sapeuting eta taja pisan beu-4 beunanganana. 'Ari geus braj beurang, Jesoes ngadĕg di basisir; [b] tatapi moerid 5 teu njarahoeün jen Jesoes. 'Ladjĕng Jesoes ngalahir ka dinja: Eh [c] baroedak, [d] koemaha maraneh boga lalawoeh? Wangsoelananana: Soemoehoen, teu ga-6 doeh. 'Lahiranana ka dinja: [e] Heurap teh geura roengkoepkeun katoehoeëun parahoe, tangtoe meunang. Tidinja prak diroengkoepkeun, sarta teu kadoegaeun moeloet deui tina sabab kalobaän la-7 oekna. 'Geus kitoe [f] moerid noe dipikaasih koe Jesoes teja ngomong ka Petroes: Geuning eta Goesti! Barang ngadenge Simon Petroes jen eta Goesti, seug toeloej dibadjoe make disaboekan, (karana keur poeroetjoel,) bari ngoen-8 tjloengkeun maneh ka laoet. 'Ari moerid

noe saredjen teh datangna toempak parahoe leutik teja, (karana teu pati djaoeh ti darat, ngan kira-kira doewa ratoes asta anggangna,) sarta bari ngagoesoer heurap djeung laoekna. 9 'Dĕmi geus harandjat ka darat, beh nendjo seuneu roehaj beunang miroen, djeung aja laoek keur diganggang, kitoe deui aja roti. 10 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Geura mawa laoek beunang bijeu! 11 'Tidinja Simon Petroes oenggah ka parahoe; seug heurapna dipoeloet ka darat, pinoeh koe laoek galĕde, aja saratoes lima poeloeh tiloe; nadjan sakitoe lobana ge heurapna teu datang ka bĕdah. 12 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Hijap ka dijeu, dalahar! Ari moerid teh taja noe wani naros ka andjeunna kijeu: Saha andjeun teh? tina sabab geus pada tĕrangeun jen Goesti. 13 'Ladjĕng Jesoes ngadeukeutan, sarta [g] njandak roti teja, bari toeloej dipaparinkeun ka moerid-moerid; nja kitoe deui laoekna. 14 'Nja ijeu [h] noe katiloe kalina Jesoes ngebrehkeun andjeun ka moerid-moeridna, sanggeus tanghi ti noe maraot. *a* Loek. 5 : 5. *b* p. 20 : 14. *c* p. 13 : 33. *d* Loek. 24 : 41. *e* Loek. 5 : 4. *f* p. 13 : 23. *g* p. 6 : 11. *h* p. 20 : 19, 26.

15 Dĕmi geus reres dalaharna, ladjĕng Jesoes ngalahir ka Simon Petroes: Eh, [a] Simon anak Jonas! koemaha maneh nja njaäh ka kami [b] leuwih ti batan eta sakabeh? Ari wangsoelan Petroes: Soemoehoen, Goesti; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaäh ka Goesti. Lahiranana ka Petroes: Geura angon anak-domba kami! 16 'Jesoes ngalahir deui ka Petroes kadoewa-kalina: Eh, Simon anak Jonas! koemaha maneh teh ĕnja njaäh ka kami? Ari wangsoelan Petroes: Soemoehoen, Goesti; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaäh ka Goesti. Lahiranana ka Petroes: Geura oeroeskeun domba kami! 17 'Jesoes ngalahir ka Petroes katiloe-kalina: Eh, Simon anak Jonas! koemaha maneh teh ĕnja njaäh ka kami? Toeloej Petroes teh nalangsa, doemeh Jesoes katiloe-kalina ngalahir ka manehna: Koemaha maneh teh njaäh ka kami? Geus kitoe ngawangsoel: Noen Goesti, [c] nja Goesti noe langkoeng waspaos ka saniskantĕn pĕrkawis; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaäh ka Goesti. Lahiran Jesoes ka Petroes: Geura angon domba kami! 18 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maneh: mangsa maneh keur ngora keneh, disaboek koe sorangan, djeung njaba ka mana karĕp bae; dĕmi mĕngke mah, samangsa maneh geus kolot, bakal njodorkeun leungeun, toeloej disaboekan koe noe sedjen, sarta dibawa ka noe lain karĕp maneh. 19 'Ari pangalahirkeunana kitoe [d] nawiskeun tina djalan maot noe koemaha Petroes bakal ngamoeljakeun ka Allah. Sanggeusna ngalahir kitoe, ladjĕng andjeunna ngalahir deui ka Petroes: Geura ngiring ka kami! 20 'Dĕmi Petroes njorejang, seug nendjo aja noe ngiring, nja [e] moerid noe dipikaäsih koe Jesoes teja, anoe ngalendehan kana dada Jesoes mangsa keur dalahar, sarta oendjoekan: Noen Goesti! anoe mana teja noe ngahijanat ka andjeun? 21 'Barang katendjo koe Petroes, toeloej oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! ari eta bakal koemaha? 22 'Lahiran Jesoes ka Petroes: Oepama eta koe kami dipastikeun tĕtĕp nĕpi ka kami datang deui, eta mah lain pipĕrkaraeun maneh; ari maneh teh ngiring kami bae! 23 'Dĕmi pilahir bijeu teh lijar ka sadajana doeloer-doeloer, jen eta moerid moal pimaoteun. Padahal Jesoes hanteu ngalahir jen moal pimaoteun; ngan: oepama eta koe kami dipastikeun tĕtĕp nĕpi ka kami datang deui, eta mah lain pipĕrkaraeun maneh. 24 'Nja eta moerid anoe mĕrtelakeun ijeu sakabeh pĕrkara, sarta geus noeliskeun ijeu sakabeh pĕrkara; ari kaoela pada njaho, [f] jen pĕrtelaänana saestoena. *a* Mat. 16 : 17. *b* Mat. 26 : 33. *c* p. 16 : 30. *d* p. 13 : 36; 2 Petr. 1 : 14. *e* p. 13 : 23. *f* p. 19 : 35.

25 Masih [a] loba keneh pisan pĕrkara, noe geus didamĕl koe Jesoes; sarta oepama ditoeliskeun hidji-hidjina, pamikir kaoela eta kitab-kitab beunang noeliskeun teja saälam-doenya ge moal asoep. Amin. *a* p. 20 : 30.

KITAB
LALAMPAHAN PARA RASOEL SAROETJI.

BEUNANG NGARANG LOEKAS.

PASAL 1.

Ari [a] kitab anoe mimitina teja, eh Teopiloes! noe dikarang koe kaoela, saniskantĕn pĕrkawis anoe didamĕl sa-
2 rĕng diwoeroekkeun koe Jesoes, 'ti awitna dongkap ka poëan [b] ditjandak ka loehoer, sanggeusna [c] maparin timbalan koe lantaran Roh Soetji ka para rasoel, anoe beunang milih andjeunna
3 teja. 'Nja ka dinja andjeunna, sanggeusna njandang sangsara, [d] ngajakinkeun salirana jen hiroep, sarta [e] reja pisan boektina, ari lilana opat poeloeh poë, kabireungeuh koe para rasoel, sarta milahirkeun pĕrkara karadjaän Allah.
4 'Mangsa [f] keur koempoel djeung para rasoel, ladjĕng ditimbalan oelah rek aringkah ti Jĕroesalem, sarta koedoe ngadago ka [g] pĕrdjangdjian Rama, noe geus kadenge koe maraneh ti kami, lahir-
5 na.'Karana [h] Johannes mah ngabanjoean soteh koe tjai; tatapi ari maraneh bakal dibanjoean koe Roh Soetji, ti mangsa ajeuna moal lila deui.

a Loek. 1 : 1—3. *b* Mark. 16 : 19. *c* Loek. 24 : 44—49. *d* p. 10 : 40. *e* Joh. 20 : 20, 27, 30. *f* Loek. 24 : 49. *g* Joh. 15 : 26. *h* p. 11 : 16; 19 : 4.

6 Anoe karoempoel tidinja naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! [a] koemaha ari dangĕt ajeuna andjeun bade ngadĕgkeun deui karadjaän teh pi-
7 keun Israil? 'Ari lahiranana ka darinja: [b] Lain pipĕrnaheun maraneh nganjahokeun ka mangsana atawa waktoena, noe ditjĕpĕng koe Rama baris kawasana koe
8 andjeun. 'Tatapi maraneh bakal nampa kawasa Roh Soetji, anoe bakal njoempingan ka maraneh; djeung maraneh bakal djadi [c] saksi kami [d] di Jĕroesalem sarta [e] di sakoeriling Joedea djeung Sa-
9 maria, nĕpi ka toengtoeng boemi. 'Sanggeus ngalahirkeun kitoe, [f] seug andjeunna ditjandak ka loehoer, kabireungeuh koe para rasoel; geus kitoe aja mega mindingan ka andjeunna, moesna tina
10 tetendjoanana. 'Sabot nareuteup ka langit, keur Jesoes moenggah, beh [g] aja doewa djalma ngadĕg deukeut ka dari-
11 nja, ari panganggona bodas; 'sarta ngalahir kijeu: Eh, oerang Galilea! naha narangtoeng bari tanggah ka langit? Eta Jesoes, anoe geus ditjandak ti maraneh ka sawarga, [h] bakal soemping deui [i] nja tjara kitoe, sakoemaha noe katendjo koe maraneh moenggahna ka sawarga.

a Loek. 19 : 11; 24 : 21. *b* Mat. 24 : 36. *c* Loek. 24 : 48. *d* Loek. 24 : 47. *e* p. 8 : 1, 5, 14. *f* Mark. 16 : 19; Loek. 24 : 51. *g* Joh. 20 : 12. *h* Loek. 21 : 27; Wahj. 1 : 7. *i* Djak. 14 : 4.

12 Geus kitoe rasoel [a] maroelang deui ka Jĕroesalem ti goenoeng anoe ngaran goenoeng Djetoen; eta ajana deukeut Jĕroesalem, djaoehna salalampahan poë sabat.
13 'Sanggeusna daratang, toeloej oenggah ka loteng; di dinja tĕtĕp tjaralikna; nja eta [b] Petroes djeung Jakoboes, Johannes djeung Andreas, Pilipoes djeung Tomas, Bartolomeoes djeung Mateoes, Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Simon Selo-
14 tes, djeung Joedas poetra Jakoboes. 'Ari eta sadajana samijoek mantĕp dina nĕnĕda kalawan sasambat, reudjeung [c] istri-istri teja, sarawoeh Mariam, iboe Jesoes, djeung [d] saderek-saderek Jesoes anoe pamĕgĕt.

a Loek. 24 : 52. *b* Mat. 10 : 2. *c* Mat. 27 : 55. *d* Joh. 7 : 5.

15 Dina mangsa harita Petroes ngadĕg di tĕngah moerid-moerid, sarta njaoer (ari djalma noe karoempoel kira-kira sara-
16 toes doewa poeloeh): 'Eh, sadajana doeloer-doeloer! [a] geus pasti koedoe kalaksanakeun pilahir Kitab, anoe diwĕdjangkeun baheula koe Roh Soetji lantaran lambĕj Dawoed, tina hal Joedas, [b] anoe djadi mandor djalma noe narangkĕp ka
17 Jesoes teja. 'Karana [c] eta teh tadina kabilang ka oerang, sarta kamilikan
18 doeoeman kana tjangkingan ijeu. 'Dĕmi [d] eta geus meuli lahan saloewoek,

saratna boeroehan kadorakaän teja; geus kitoe tisoesoet, datang ka goedawang tĕngah-tĕngahna, saeusi-beuteungna amboeradoel. 19 'Sarta geus goernita ka sakabeh noe aja di Jĕroesalem, anoe matak eta lahan ditĕlahkeun koe basana sorangan Akeldama, tĕgĕsna Lahan Gĕtih. 20 'Karana geus dioengĕlkeun dina kitab djaboer kijeu: [e] Lĕmboerna sing djadi soewoeng, oelah aja noe ngeusian eta; djeung deui: [f] Kapangkatanana sina ditjĕkĕl koe noe sedjen. 21 'Koe sabab eta, wadjib tina lĕbah sakoer djalma noe reureudjeungan djeung oerang sapandjangna Goesti Jesoes keur djoemĕnĕng di oerang, 22 'awitna ti pangbanjoe Johannes, dongkap ka poëan ti oerang ditjandak ka loehoer, hidji djalma moedoe djadi saksi djeung kaoela sadaja kana pĕrkawis tanghina. 23 'Toeloej koempoelan teh ngabandingkeun doewa djalma, nja eta Joesoep, anoe disĕboet Barsabas, katĕlahna Joestoes, djeung Matias. 24 'Geus kitoe pada nĕnĕda, kijeu nĕdana: Noen Goesti, [g] anoe langkoeng waspaos ka hate djalma sadajana! moegi-moegi maparin pitoedoeh, anoe mana ti ijeu doewaän noe geus dipilih koe Goesti, 25 'bakal nampi doeoeman tjangkingan ijeu sarĕng karasoelan, anoe geus ditinggal koe Joedas, soepaja indit ka ĕnggonna sorangan. 26 'Tidinja [h] lotĕre; ana keuna lotĕre teh ka Matias; toeloej eta koe rĕmpoeg sadajana ditambahkeun ka rasoel noe sawĕlas teja.

a Djab. 41 : 10; Joh. 13 : 18. *b* Joh. 18 : 3. *c* Loek 6 : 16; Joh. 6 : 70. *d* Mat. 27 : 3—10. *e* Djab. 69 : 26. *f* Djab. 109 : 8. *g* Joh. 21 : 17; Wahj. 2 : 23. *h* Sil. 16 : 33.

PASAL 2.

Ari geus dongkap ka [a] poë Pĕntekosta, moerid-moerid keur karoempoel sarta 2 [b] samijoek. 'Tidinja ngadak-ngadak aja noe ngagoeroeh ti langit, tjara angin barat anoe leuwih tarik, datang ka pinoeh kabeh saimah noe keur ditjaralikan teja. 3 'Geus kitoe koe eta kataringali letah-letah anoe paboejar, djiga seuneu roepana; toeloej areunteup ka oenggal-oenggal moerid. 4 'Seug [c] pada dieusian Roh Soetji, sarta mimiti njalaoer koe [d] basa-basa sedjen, koemaha bae koe eta Roh dipaparin ngalahir.

a 3 Moesa 23 : 15. *b* p. 1 : 14. *c* p. 4 : 31; 11 : 15; 13 : 9. *d* Mark. 16 : 17; p. 10 : 46; 19 : 6.

5 Ari di Jĕroesalem aja oerang Jahoedi tjaritjing, nja djalma aribadah, ti sagala bangsa noe aja di kolong langit. 6 'Sanggeusna sowara teja, raboel sarejana eta djalma, sarta tingrarandjoeg, sabab oenggal-oenggal djalma ngadarenge moerid teh njaoer sabasana. 7 'Seug sakabeh pada mĕlĕngĕk, bari heraneun, sarta ngaromong djeung batoerna kijeu: Geuning eta sadajana noe njalaoer teh lain oerang Galilea? 8 'Naha oerang sahidji-sahidji ngadenge eta wĕt make basa nagara asal diri oerang? 9 'Oerang Parta, djeung oerang Madajin, djeung oerang Elam, sarta noe maratoeh di Mesopotami, djeung Joedea, djeung Kapadoki, 10 Pontoes djeung Asia; 'Prigia, djeung Pampilia, Mĕsir, sarta ti pĕlĕbah Libia noe deukeut Kirena, kitoe deui noe njaremah ti Roem, nja eta oerang Jahoedi 11 djeung noe asoep Jahoedi; 'oerang Krete djeung oerang Arab; oerang pada ngadenge eta teh njalaoerkeun padamĕlan Allah noe aragoeng, koe basa-basa diri oerang. 12 'Tidinja sakabeh pada mĕlĕngĕk, sarta datang ka baringoengeun, bari ngomong djeung batoerna: Eta pĕrkara naon pikarĕpeunana? 13 'Ari noe sawareh mah [a] mojok, kijeu pokna: Eta djalma kadĕdĕtan koe anggoer amis!

a 1 Kor. 14 : 21.

14 Ladjĕng Petroes ngadĕg djeung noe sawĕlas, seug ngalahir ka eta djalma-djalma, sarta tarik sowarana: Eh, oerang Jahoedi, djeung sakoer noe tjaritjing di Jĕroesalem! eta maraneh masing njaho, sarta ijeu omongan kaoela rĕgĕpkeun koe tjeuli; 15 'karana ijeu teh lain marabok, sapĕrti maraneh nganjanaän; sabab [a] kakara djam katiloe beurang. 16 'Ĕnjana mah nja ijeu anoe dilahirkeun koe nabi Joël teja, [b] kijeu: 17 'Djeung deui mĕngke, di djaman ahir, timbalan Allah, kami bakal ngoetjoerkeun ti Roh kami ka sakabeh daging; ari anak maraneh lalaki-awewe bakal ngawĕdjang, baroedjang di maraneh bakal nendjo tetendjoan, ari noe karolot di maraneh bakal ngimpi koe impian. 18 'Sarta dina mangsa eta kami malah bakal ngoetjoerkeun ti Roh kami ka abdi kami lalaki-awewe, sarta bakal ngawarĕdjang. 19 'Djeung deui kami bakal ngajakeun moedjidjat di loehoer, di langit, sarta alamat di handap, di boemi,

gĕtih, djeung seuneu, sarta pĕlĕdoeg haseup. [20] 'Panon-poë bakal ganti roepa, djadi poëk, kitoe deui boelan djadi gĕtih, samemeh datang poë Pangeran, noe gĕde nja aheng teja. [21] 'Ari geus kitoe, [c] saha-saha noe sasambat kana djĕnĕngan Pangeran, tangtoe pisalamĕteun. [22] 'Eh, oerang Israil! geura darengekeun ijeu omongan: ari Jesoes, [d] oerang Nasaret, piwarangan Allah, anoe geus diboektikeun di pĕlĕbah maraneh koe warna-warna kamatihan, moedjidjat djeung tanda-tanda, anoe didamĕl koe Allah di tĕngah maraneh, dilantarankeun nja ka andjeunna, sapĕrti noe geus kanjahoan koe maraneh; [23] 'eta teh, sanggeusna diserenkeun [e] toemoet papastening kĕrsa djeung kawaspaosan Allah, [f] seug koe maraneh ditangkĕp, toeloej disina dipakoe dina kai-dipalang koe leungeun djalma noe daroraka, sarta dipaehan. [24] 'Eta koe Allah geus ditanghikeun, sarta ngalaän kanjĕrina maot; sarehna andjeunna moestahil beunang ditjĕkĕl koe maot teh. [25] 'Karana andjeunna koe Dawoed dilahirkeun kijeu: [g] Pangeran salalawasna koe koering ditjipta aja di hareupeun koering; estoe aja di katoehoeëun koering, soepaja koering oelah tidjalikeuh. [26] 'Sabab kitoe hate koering boengah, sarĕng letah koering gĕrah; malah-malah daging koering pingĕnggoneun sarĕng pangarĕp-ngarĕpna. [27] 'Karantĕn njawa koering koe andjeun moal didjomplang di ĕnggon noe paeh; sarĕng andjeun teh moal tega Kasoetji andjeun kasorang boeroek-oetjoetan. [28] 'Andjeun ka koering maparin njaho kana djalan kahiroepan; andjeun bade minoehan ka koering koe kaboengahan di pajoeneun linggih andjeun. [29] 'Eh, sadajana doeloer-doeloer! kaoela meunang sasaoeran sagĕblasna ka maraneh tina pĕrkara Dawoed, karoehoen oerang, jen [h] eta teh poepoes, sarta dikoerĕbkeun; ari makamna aja di oerang datang ka poë ajeuna. [30] 'Dĕmi Dawoed teja, doemeh nabi, sarta oeningaeun [i] jen Allah geus ngadjangdjikeun ka andjeunna koe soempah, bakal mĕdalkeun Kristoes ti boewah tjangkeng Dawoed, moenggoehing dagingna bae soteh; eta bakal dilinggihkeun dina panglinggihanana; [31] 'tina geus waspaoseun, noe matak ngalahirkeun pĕrkara tanghina Kristoes, jen eta njawana teu didjomplang di ĕnggon noe paeh, kitoe deui dagingna teu koengsi kasorang boeroek-oetjoetan. [32] 'Eta Jesoes koe Allah geus ditanghikeun, [j] nja kaoela sadaja noe djadi saksi. [33] 'Sanggeusna [k] dika-loehoerkeun koe panangan tĕngĕn Allah, sarta [l] nampa ti Rama pĕrdjangdjian Roh Soetji, eta andjeunna ladjĕng ngoetjoerkeun anoe katendjo sarta noe kadenge koe maraneh ajeuna. [34] 'Karana Dawoed mah teu moenggah ka sawarga; sabalikna ari saoerna: [m] Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik di katoehoeëun kami, [35] 'datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun djodjodog pikeun soekoe maneh. [36] 'Ajeuna sakabeh anak-poetoe Israil koedoe nganjahokeun masing ĕnja, jen eta Jesoes, anoe digantoengkeun koe maraneh dina kai-dipalang teja, koe Allah geus didamĕl Goesti djeung Kristoes.

a 1 Tes. 5:7. *b* Joël 2:28. *c* Roem 10:13. *d* Mat. 21:11. *e* p. 4:28. *f* p. 5:30. *g* Djab. 16:8. *h* 1 Radj. 2:10. *i* Djab. 132:11; Loek. 1:32. *j* p. 1:22; 3:15. *k* p. 5:31; Pil. 2:9. *l* p. 1:4. *m* Djab. 110:1.

[37] Mangsa djalma-djalma teja ngadenge kitoe, [a] pada ngĕrik hatena, seug mihatoer ka Petroes djeung ka rasoel-rasoel noe sedjen, kijeu: Noen, saderek-saderek! [b] koemaha pilampaheun koering? [38] 'Lahiran Petroes ka darinja: Geura tarobat, sarta maraneh hidji-hidji djalma koedoe dibanjoean koe padjĕnĕngan Jesoes Kristoes, soepaja dihampoera dosa; geus kitoe maraneh tangtoe nampa pasihan Roh Soetji. [39] 'Karana ari pĕrdjangdjian teja nja keur maraneh [c] djeung saänak-anak maraneh, kitoe deui [d] keur sakoer noe djaraoeh, sarejana bae noe bakal disaoer koe Pangeran, Allah oerang. [40] 'Reudjeung pirang-pirang kasaoeran sadjaba ti eta Petroes mepelingan sarta mitoetoer, kijeu saoerna: Geura tarejangan keur njalamĕtkeun maneh ti ijeu bangsa [e] noe tibalik pikir. [41] 'Dĕmi sakoer djalma noe narima ka pilahir Petroes, toeloej dibaranjoean; poë harita keneh ditambahkeun ka moerid kira-kira tiloe reboe djiwa. [42] 'Sarta pada pĕngkoeh ka piwoeroek para rasoel, djeung kana katoenggalanana, kitoe deui kana [f] njĕmplekan roti, sarta kana nĕnĕda.

a Ibr. 4:12. *b* p. 16:30. *c* Joël 2:28. *d* Ep. 2:13. *e* 5 Moesa 32:5. *f* p. 20:7.

43 Ari sakabeh djalma djadi sarijeuneun; sarta [a] loba pisan moedjidjat djeung tanda-tanda noe didamĕl koe para rasoel.' 44 Djeung sadajana noe pĕrtjaja koempoel, sarta [b] sabanda-saboga; 45 'pada [c] ngadjoewal radja-kajana djeung barang-barangna, toeloej dibagikeun ka sadajana, koemaha panta-panta kakoerangna bae. 46 'Saban-saban poë pĕngkoeh araja di kabah sarta samijoek, djeung njarĕmplekan roti pindah-pindah imah, pada dahar kalawan boengah djeung langsar hatena, 47 'sarta maroedji ka Allah, djeung dipikoernija koe sakabeh djalma. [d] Ari koe Goesti saban-saban poë garedja teh ditambahan koe noe geus disalamĕtkeun.

a p. 5:11, 12. *b* p. 4:32. *c* p. 4:34. *d* p. 4:4; 5:14; 11:21.

PASAL 3.

Hidji mangsa Petroes djeung Johannes angkat sasarĕngan kana kabah, dina waktoe sĕmbahijang, nja eta [a] djam noe kasalapan. 2 'Toeloej aja hidji djalma [b] noe ngempor bawa ngadjadi, keur digotong; eta oenggal poë diteundeun dina lawang kabah, anoe disĕboet lawang Aloes, sina nĕda sidĕkah ka noe arasoep ka kabah. 3 'Ana nendjo ka Petroes djeung Johannes, barang dek arasoep ka kabah, toeloej nĕda sidĕkah. 4 'Geus kitoe koe Petroes [c] dipĕlong reudjeung Johannes, bari ngalahir: Maneh geura neuleu ka kami! 5 'Tidinja seug mĕntjrong ka arandjeunna, pamikirna bakal tampa pasihan. 6 'Ari lahiran Petroes: Ĕmas-perak kami teu boga, tatapi ari kaboga kami dibikeun ka maneh: [d] koe djĕnĕngan Jesoes Kristoes, oerang Nasaret teja, maneh geura nangtoeng, toeloej leumpang! 7 'Geus kitoe ditjandak leungeunna noe katoehoe, bari ditangtoengkeun. Pada-harita soekoena djeung moemoentjanganana djadi koewat; 8 'seug ngoredjat nangtoeng, toeloej leumpang, sarta ngiring asoep ka kabah, [e] bari leuleumpangan djeung adjroeg-adjroegan, sarta moedji ka Allah. 9 'Dĕmi koe sakabeh djalma katendjo manehanana keur leuleumpangan bari moedji ka Allah. 10 'Sarta pada sidik, eta pisan anoe sok dijoek dina lawang kabah, anoe disĕboet lawang Aloes teja, malar sidĕkah; noe matak liwat saking nja hareraneun sarta mĕlĕngĕk tina sabab anoe geus didjadikeun ka eta djalma.

a p. 10:3. *b* p. 8:7; 14:8. *c* p. 13:9; 14:9. *d* Mark. 16:17. *e* Jĕs. 35:6.

11 Ari eta noe ngempor, anoe ditjageurkeun teja, moentangan ka Petroes djeung Johannes, toeloej sakabehna djalma ngagimboeng ka arandjeunna dina emper, anoe disĕboet [a] emper Soeleman, bari hareraneun pisan. 12 'Barang katingali koe Petroes, ladjĕng ngalahir ka djalma-djalma teh: Eh, oerang Israil! naha maraneh mana heran ka eta pĕrkara? djeung koe naon mana malĕntjrong ka kaoela, kawas eta djalma pangbisana leumpang koe kawasa kaoela sorangan atawa koe ibadah kaoela? 13 'Allah [b] Ibrahim djeung Ishak sarta Jakoeb, Allah karoehoen oerang teja, geus ngamoeljakeun Jesoes Poetrana, [c] noe diserenkeun koe maraneh sarta bari dianglĕs di pajoeneun Pilatoes teja, keur mangsa hoekoemanana eta koedoe dileupaskeun. 14 'Ari koe maraneh [d] anoe soetji sarta bĕnĕr teh dianglĕs, bari menta dipaparin eta djalma noe maehan teja; 15 'ari [e] Radjaning hiroep koe maraneh geus dipaehan. Dĕmi koe Allah geus ditanghikeun ti noe maraot, nja kaoela [f] noe djaradi saksi. 16 'Sarta tina kapĕrtjajaän kana djĕnĕnganana, noe matak djĕnĕnganana geus ngoewatan ka ijeu djalma, noe katendjo koe maraneh sarta wawoeh; nja kapĕrtjajaän damĕl andjeunna noe geus ngawaloejakeun ka eta di hareupeun maraneh kabeh. 17 'Ari ajeuna, eh doeloer-doeloer! kaoela teh njaho, maraneh pangmigawe kitoe [g] bawaning koe teu njaho; kapala-kapala maraneh nja kitoe deui. 18 'Satĕgĕsna Allah, djalan kitoe teh, ngalaksanakeun sakoer noe geus dioewarkeun ti heula koe andjeunna, koe lantaran lambĕj sadaja nabi-nabina, [h] jen Kristoes teh pinjandangeun sangsara. 19 'Koe sabab eta, [i] geura pada ganti pikir, bari tarobat, soepaja dosa-dosa maraneh dipareuman, sangkan datang mangsa tiis ti pameunteu Pangeran, 20 'sarta miwarang Jesoes Kristoes, anoe geus dipastenkeun ka maraneh; 21 'nja eta dikĕrsakeun ditampa koe sawarga, dongkap ka [j] mangsa diadĕgkeun deui saniskara, noe geus diandikakeun koe Allah koe lambĕj nabi-nabina saroetji, ti

22 baheulana. 'Karana Moesa geus ngalahir ka karoehoen oerang, kijeu: [k] Pangeran, Allah maraneh, mĕngke ngajakeun pikeun maraneh hidji nabi ti doeloer-doeloer maraneh, nja tjara kami; eta koe maraneh koedoe digoegoe, sadajana bae noe bakal dilahirkeun ka maraneh. 23 'Geus kitoe, saha-saha djalma, noe teu ngagoegoe ka eta nabi, tangtoe dibasmi, 24 dileungitkeun ti bangsa. 'Nja kitoe deui sadajana para nabi, ti watĕs Samoeël djeung sapoengkoereunana, sarejana bae anoe geus ngalahir, eta geus pada nga- 25 wartakeun deui hal mangsa ajeuna. 'Maraneh teh nja anak para nabi, kitoe deui anak pĕrdjangdjian anoe didamĕl koe Allah ka karoehoen oerang, basa ngandika ka Ibrahim kijeu teja: [l] Ari di djĕro toeroenan maneh teh sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabĕrkahan. 26 'Sanggeusna koe Allah diajakeun Jesoes Poetrana, dipiwarang ka maraneh pangheulana, masingna ngabĕrkahan ka maraneh, koe ngoendoerkeun maraneh hidji-hidji djalma tina kagorenganana.

a Joh. 10 : 23. *b* 2 Moesa 3 : 6. *c* Loek. 23 : 22, 23. *d* p. 7 : 52. *e* p. 5 : 31. *f* p. 2 : 32. *g* p. 13 : 27. *h* Loek. 24 : 26, 27. *i* p. 2 : 38. *j* Mat. 17 : 11. *k* 5 Moesa 18 : 15. *l* 1 Moesa 22 : 18.

PASAL 4.

Sabot Petroes djeung Johannes ngalahir ka djalma-djalma, kabĕrĕdĕg koe panghoeloe-panghoeloe, djeung kapala 2 kabah, sarta ahli-ahli sadoeki; 'teu ngareunaheun katjida, tina sabab Petroes djeung Johannes ngawoeroek ka djalma-djalma, sarta ngoewarkeun hal pihoedangeun tina paeh, sapĕrti Jesoes anoe 3 djadi toeladan. 'Toeloej [a] pada ditangkĕp sarta ditoetoep tĕpi ka isoekna, 4 sarehna [b] ajeuna geus boerit. 'Dĕmi noe ngadarenge ka piwoeroek teja, loba pisan anoe datang ka pĕrtjaja; [c] djadi djalma lalaki anoe geus pĕrtjaja bilanganana kira-kira lima reboe.

a p. 5 : 18. *b* p. 3 : 1. *c* p. 2 : 41, 47; 5 : 14.

5 Ari geus kitoe, barang braj isoek koempoel di Jĕroesalem para kapala, para kokolot djeung ahli-ahli kitab; 6 'sarta aja [a] Annas, panghoeloe agoeng teja, djeung Kajapas, djeung Johannes, djeung Aleksandĕr, sarta sakoer koela- 7 warga panghoeloe agoeng. 'Tidinja pada diteundeun di tĕngah-tĕngah, bari toeloej dipariksa: [b] Eta pĕrkara teja koe maraneh dipigawe koe kawasa naon, 8 djeung mawa ngaran saha? 'Geus kitoe Petroes pinoeh koe Roh Soetji, sarta kijeu pihatoerna ka darinja: Eh, para kapala bangsa sarĕng para sĕsĕpoeh Is- 9 rail sadaja! 'sarehna ajeuna kaoela pada diparijos [c] tina pĕrkawis kasaean ka djalma noe gĕring, anoe mawi dongkap 10 ka waloeja: 'poerwana dioeningakeun ka adjĕngan sadaja, sarĕng ka sabangsa Israil, jen [d] koe djĕnĕngan Jesoes Kristoes, oerang Nasaret, anoe dipakoe koe aradjĕngan dina kai-dipalang teja, noe koe Allah ditanghikeun deui ti noe maraot, nja koe kawasa eta noe matak ijeu djalma aja di pajoeneun aradjĕngan, 11 sarta waloeja. 'Nja andjeunna [e] batoe teja, noe geus dipitjeun koe adjĕngan, toekang njarijeun imah; eta pisan anoe 12 geus didjadikeun pamageuh djoeroe. 'Ari kasalamĕtan teh [f] moal di noe sedjen ajana; samalah di kolong langit teu aja pisan deui ngaran noe dipaparinkeun ka djalma-djalma, anoe matak keur pisalamĕtan oerang.

a Joh. 18 : 13. *b* Mat. 21 : 23. *c* Joh. 10 : 32. *d* p. 3 : 6, 16. *e* Mat. 21 : 42. *f* Mat. 1 : 21; p. 10 : 43.

13 Dĕmi eta, barang naringali kaloedeungan Petroes djeung Johannes, sarta geus waspada jen doewanana djalma teu binangkit teu pintĕr, toeloej bae hareraneun; sarta ras elingeun, jen eta 14 bareto sok ngiring ka Jesoes. 'Djeung tina sabab naringali djalma noe datang ka waloeja teja nangtoeng deukeut ka dinja, noe matak teu pisan bisaeun nga- 15 balĕsan saoer. 'Geus kitoe [a] dipiwarang ka loewar tina rad; toeloej rĕrĕmpagan 16 djeung batoer-batoer, 'kijeu saoerna: [b] Koemaha oerang nja pipĕtaeun ka eta djalma? karana geus migawe tanda noe kaboektian, kanjahoan koe sakabeh noe tjaritjing di Jĕroesalem, sarta koe oe- 17 rang moal beunang dibohongkeun. 'Tatapi soepaja oelah beuki njalijara ka djalma-djalma, hajoe, oerang hantĕm nalek ka dinja, oelah sina ngomong deui ka sahidji djalma ge mawa ngaran eta. 18 'Toeloej disalaoer deui, sarta diparentahan [c] papatjoewan pisan oelah misaoer, soemawonna ngawoeroek, mawa djĕ- 19 nĕngan Jesoes. 'Ari Petroes djeung Johannes ngawangsoel, kijeu pihatoerna;

Geura soemangga manahan: [d] koemaha eta bĕnĕr di pajoeneun Allah, lamoen ngagoegoe ka aradjĕngan leuwih ti batan 20 ka Allah? 'Karana kaoela teu kadoega teuing noenda njaritakeun anoe geus katendjo djeung kadenge koe diri kaoela. 21 'Dĕmi eta tambah deui nalekna, sarta pedah teu mĕndak pikeun njiksa, toeloej bae dileupaskeun, sijeun koe djalma-djalma; karana eta pada ngamoeljakeun ka Allah tina pĕrkara noe djadi teja. 22 'Wantoe-wantoe djalma noe ditibanan tanda noe matak waloeja teja, oemoerna geus leuwih opat poeloeh taoen.

a p. 5 : 34. *b* Joh. 11 : 47. *c* p. 5 : 28. *d* p. 5 : 29.

23 Ari geus dileupaskeun, toeloej saroemping ka [a] batoer-batoerna, sarta njarijoskeun sakabehna noe dilahirkeun koe para panghoeloe agoeng djeung koe para 24 kokolot teja. 'Mangsa eta pada ngadenge anoe kitoe pĕtana, toeloej ragĕm nja sasambat ka Allah, kijeu pioendjoekna: Noen Pangeran! nja andjeun teja Allah [b] noe ngadamĕl langit, sarĕng boemi, sarĕng laoet, sarawoeh saeusina kabeh; 25 'noe geus ngandika koe lambĕj Dawoed, abdi andjeun, nja kijeu: [c] Koe naon oerang kapir mana njarewot, djeung bangsa-bangsa mikiran noe tjoe-26 mah bae? 'Radja-radja di boemi pada dangdan, sarta kapala-kapala pada gĕmpoengan, dek ngalawan ka Pangeran 27 djeung ka Lisahan andjeunna. 'Karantĕn sajaktosna geus gĕmpoengan [d] Herodes sarĕng Pontioes Pilatoes, barĕng djeung oerang kapir rawoeh sagala bangsa Israil, dek ngalawan ka Jesoes, Poetra andjeun noe soetji, anoe koe andjeun [e] 28 geus dilisahan; 'pada dek ngalampahkeun saniskantĕn pidjadieun, [f] anoe geus dipastenkeun ti heula koe panangan sa-29 rĕng pangĕrsa andjeun. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! moegi-moegi tingalan panalekna; sarĕng moegi abdi andjeun pada dipasihan ngawoeroekkeun pangandika 30 andjeun sarĕng loedeungna; 'koe margi andjeun kĕrsa njodorkeun panangan pikeun njageur-njageurkeun, sarĕng sangkan diajakeun [g] tanda sarawoeh moedjidjat koe djĕnĕngan Jesoes, Poetra an-31 djeun noe soetji. 'Sanggeusna nĕnĕda, ĕnggon noe dipake koempoelan teh [h] inggeung, sarta pada dipinoehan Roh Soetji, djeung njalaoerkeun pangandika Allah kalawan loedeungna.

a p. 1 : 13. *b* p. 14 : 15. *c* Djab. 2 : 1. *d* Loek. 23 : 12. *e* p. 10 : 38. *f* p. 2 : 23. *g* p. 5 : 12. *h* p. 16 : 26.

32 Ari sakabehna noe pĕrtjaja sahate sanjawa; [a] hanteu aja pisan anoe njĕboetkeun bandana jen eta bogana sorangan; istoening dina saniskara saban-33 da-saboga bae. 'Ari para rasoel rosa katjida mĕrtelakeunana pĕrkara tanghina Goesti Jesoes, djeung sadajana di-34 pasihan koernija langkoeng pisan. 'Karana hidji ge taja noe boetoeh; [b] wantoe-wantoe sadajana noe boga lahan atawa imah didjaroewal, ladangna toeloej dibawa, disanggakeun ka dampal para ra-35 soel; 'sarta [c] ka hidji-hidji djalma dibagikeun koemaha panta-panta kakoerangna.

a p. 2 : 44. *b* p. 2 : 45. *c* 2 Kor. 8 : 14.

36 Aja Joses, anoe koe para rasoel geus ditĕlahkeun [a] Barnabas (nja eta ari disalin basana: Anak panglilipoer), kaasoep ahli Lewi, asal oerang Kiproes; 37 'eta kagoengan hidji kĕbon, toeloej didjoewal, ladangna ditjandak, disanggakeun ka dampal para rasoel.

a p. 11 : 22.

PASAL 5.

Aja hidji djalma ngaran Ananias, djeung Sapirah pamadjikanana, [a] ngadjoewal 2 hidji pakarangan; 'seug njalingkoehkeun tina ladangna sailon djeung pamadjikanana; noe saparo dibawa, disanggakeun 3 ka dampal para rasoel. 'Tidinja Petroes ngalahir: Eh Ananias! koe naon hate maneh dieusian koe Setan, datang ka maneh bohong ka Roh Soetji, njaling-4 koehkeun tina ladang lahan teh? 'Oepama tĕtĕp tjara tadina, naha lain tĕtĕp anoe maneh? sarta ari geus didjoewal, lain di kawasa maneh keneh? Koe naon aja pakarĕpan di djĕro hate maneh migawe kitoe? Maneh bohong teh lain ka 5 manoesa, istoening ka Allah pisan. 'Barang Ananias ngadenge lahiran kitoe, [b] bloek roeboeh, ka loewar njawana. Ari sakoer noe ngadenge eta pĕrkara, 6 sarijeuneun katjida. 'Tidinja noe baroedjang indit, ngarawatan majitna; seug digotong ka loewar, sarta diroewang sa-7 kali. 'Kira antara tiloe djam lilana, hol pamadjikanana asoep ka dinja, teu nja-8 hoëun anoe geus djadi sakitoe. 'Ladjĕng koe Petroes dilahiran kijeu: Tjik, tjaritakeun ka kami: lahan teh didjoewalna

koe maraneh nja sakijeu ladangna? Wangsoelanana: Soemoehoen, sakitoe pisan. 9 'Lahiran Petroes ka dinja: Naha maraneh wĕt datang ka rĕmpoeg ngadodja ka Roh Pangeran? Toeh, soekoe djalma noe mantas ngaroewang salaki maneh, geus aja di hareupeun panto, sarta bakal 10 ngagotong maneh ka loewar. 'Pada-harita awewe teh roeboeh pajoeneun dampal Petroes, seug ka loewar njawana. Geus kitoe baroedjang teja asoep, kapanggih manehanana geus paeh; toeloej digotong ka loewar, sarta diroewang, 11 direudjeungkeun djeung salakina. 'Ari sagaredja kabeh [c] sijeun kabina-bina, nja kitoe deui sakoer noe ngadarenge eta pĕrkara. *a* p. 4 : 34. *b* Jĕh. 11 : 13. *c* p. 19 : 17.

12 Sarta reja pisan [a] tanda djeung moedjidjat noe didamĕl di djalma-djalma koe panangan para rasoel; djeung roentoet 13 sadajana dina [b] emper Soeleman. 'Ari noe sedjen mah euweuh noe wani njampoeran; tapina koe djalma-djalma para 14 rasoel dipoesti-poesti pisan. 'Sarta [c] beuki reja beuki reja ditambahkeun anoe pĕrtjaja ka Goesti, mangpirang-pirang 15 lalaki-awewe; 'datang ka noe garĕring digotongan ka loeloeroeng, dikĕdĕngkeun dina rarandjangan djeung dina babalean, [d] soepaja ari soemping Petroes, kalangkangna bae ngoengkoelan ka sa-16 lah-sahidji. 'Loba deui ti nagara noe sakoerilingna moeroeboel datang ka Jĕroesalem, pada mawa noe garĕring sarta [e] noe dihareureujan koe soekma nadjis; eta sakabeh ditjageurkeun. *a* p. 4 : 30; 14 : 3. *b* p. 3 : 11. *c* p. 2 : 47; 11 : 21, 24. *d* p. 19 : 11, 12. *e* p. 8 : 7.

17 Geus kitoe [a] panghoeloe agoeng tjĕngkat, djeung sakoer noe reureudjeungan, nja eta madhab sadoeki; pada liwat 18 saking nja dĕngki. 'Toeloej bae [b] nangkĕpan para rasoel, seug diasoepkeun ka 19 pangberokan nagara. 'Tatapi ti peuting [c] aja hidji malaikat ti Pangeran, ngaboekakakeun panto pangberokan, bari ladjĕng pada ditoejoen ka loewar; ari la-20 hirna: 'Geura marijang, moedoe ka kabah, njaoerkeun ka djalma-djalma eta sada-21 jana [d] lahiran kahiroepan ijeu teja. 'Dĕmi geus ngareungeu kitoe, wantji dek braj beurang pada angkat ka kabah, toeloej ngawoeroek. Ari panghoeloe agoeng djeung noe reureudjeungan teja saroemping, toeloej njaoer rad sarta sakabeh para kokolot bangsa Israil, koedoe koempoel; djeung bari miwarangan ka 22 pangberokan, ngala para rasoel. 'Barang patjalang daratang ka dinja, rasoel teh teu kasampak dina pangberokan; toe-23 loej baralik deui, bari ngoeninga, 'kijeu pokna: Pangberokan teh kasampak koe simkoering ngoentji pageuh keneh, ari noe ngadjaga narangtoeng di loewar hareupeun panto; dĕmi diboekakeun, di 24 djĕro geus taja saha-saha. 'Mangsa pioendjoek noe kitoe teh kareungeu koe panghoeloe agoeng djeung [e] kapala kabah sarta para panghoeloe agoeng noe sedjen, toeloej pada bingoengeun, eta 25 pĕrkara pikoemahaeun. 'Djĕboel hidji djalma ngoeninga ka darinja, kijeu pokna: Geuning anoe diasoepkeun koe aradjĕngan ka pangberokan teja ajeuna narangtoeng di kabah, keur ngawoeroek 26 ka djalma-djalma. 'Bral kapala kabah indit, mawa patjalang-patjalang, ngala eta para rasoel, tatapi hanteu dipaksa, karana [f] sarijeuneun koe djalma-djalma, 27 bisi dibaledogan koe batoe. 'Dĕmi geus dibawa, toeloej pada diteundeun di pajoeneun rad. Geus kitoe dipariksa koe 28 panghoeloe agoeng, kijeu lahirna: 'Naha kami sadaja ongkoh [g] lain marentah bangĕt pisan ka maraneh, poma-poma oelah ngawoeroek mamawa ngaran eta? Geuning Jĕroesalem koe maraneh geus dipinoehkeun koe pangwoeroek maraneh teh, sarta maraneh dek malikkeun 29 [h] gĕtih eta djalma ka kami sadaja. 'Dĕmi Petroes djeung para rasoel ngawalon, kijeu saoerna: [i] Wadjib ngagoegoe ka 30 Allah leuwih ti batan ka djalma. 'Allah karoehoen oerang [j] geus nanghikeun Jesoes, noe koe aradjĕngan dipaehan teja djalanna digantoengkeun dina kai. 31 'Eta [k] koe Allah geus dioenggahkeun, didamĕl Radja sarĕng Djoeroe-salamĕt koe panangan tĕngĕnna, soepaja [l] ka Israil maparinkeun pĕrtobat reudjeung 32 panghampoera dosa-dosa. 'Nja [m] kaoela sadaja noe djadi saksi sagala pĕrkawis eta; kitoe deui Roh Soetji, anoe koe Allah geus dipasihkeun ka sakoer noe anoet ka andjeunna. *a* p. 4 : 1, 6. *b* p. 4 : 3. *c* p. 12 : 7. *d* Joh. 6 : 68. *e* p. 4 : 1. *f* p. 4 : 21. *g* p. 4 : 18. *h* Mat. 27 : 25. *i* p. 4 : 19. *j* p. 3 : 13; 10 : 39, 40. *k* p. 2 : 33, 36. *l* p. 3 : 26. *m* Joh. 15 : 26, 27.

33 Barang ngareungeu kitoe, [a] wani pada gĕrĕgĕteun hatena; seug toeloej rĕrĕm-34 poegan hajang pek bae maehan. 'Tapina aja hidji ahli parisi, neut ngadĕg dina rad; ari ngaranna [b] Gamaliël; eta djadi goeroe toret, sarta diadjenan koe sabangsa kabeh; toeloej miwarang [c] rasoel koedoe dika-loewarkeun sakeudeung.
35 'Geus kitoe misaoer ka batoer-batoerna: Eh, sadaja oerang Israil! sing hade-hade ka noe rek dilampahkeun ka eta djalma-36 djalma. 'Karana mangsa ka toekang aja Tedas teja, ngakoekeun teu sabongbrong, dirakĕtan koe djalma lalaki kira-kira opat ratoes bilanganana; ari eta teh dipaehan, djeung sakoer noe noeroet ka manehanana toeloej pabarĕntjaj, sarta 37 datang ka euweuh. 'Sanggeusna ti dinja aja Joedas oerang Galilea, [d] keur mangsa atoeran noeliskeun djalma teja, sarta loba pisan djalma noe datang ka moertad, noetoerkeun ka dinja; ari eta nja kitoe deui datang ka paeh, djeung sakoer noe noeroet ka manehanana toe-38 loej pabarĕntjaj.'Ajeuna sadkaoela ngelingan ka sarampejan: ingkeun eta djalma teh, arantĕp bae; karana lamoen eta pakarĕpan atawa eta pagawean asal ti 39 manoesa, tangtoe gagal. 'Sawangsoelna oepama asal ti Allah mah, [e] hamo beunang digagalkeun koe sarampejan; bisi ĕngkena kapanggih mĕrangan ka Allah.
40 'Ari eta teh pada ngaroedjoekan ka Gamaliël; geus kitoe rasoel disalaoer, sarta toeloej pada dirangket; tidinja diparentahan [f] papatjoewan oelah sasaoeran mawa djĕnĕngan Jesoes; geus kitoe di-41 leupaskeun. 'Ari rasoel teh arangkat ti pajoeneun rad, [g] bari pada boengah, doemeh geus dimanah pantĕs njorang kahinaän tina sabab djĕnĕngan Jesoes; 42 'djeung hanteu eureun ngawoeroek saban-saban poë, di djĕro kabah sarta mapaj-mapaj imah, djeung ngoewarkeun Indjil Jesoes Kristoes.

a p. 7 : 54. *b* p. 22 : 3. *c* p. 4 : 15. *d* Loek. 2 : 2. *e* Aj. 9 : 4; Sil. 21 : 30; Jĕs. 8 : 10. *f* p. 4 : 17, 18. *g* Mat. 5 : 10, 12.

PASAL 6.

Dina mangsa eta, [a] eukeur ngadjĕmbaran moerid, djadi tinggĕlĕndĕng oerang Joenani ka oerang Ibrani, sabab randa-randana sok kalaroeng [b] dina nga-2 bajoean oenggal poë. 'Sakabehna moerid toeloej koe rasoel noe doewa wĕlas disaoer; geus koempoel ladjĕng ngalahir kijeu: Moal hade pangandika Allah koe kaoela diteler-teler, seug ngoeroeskeun 3 medja. 'Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! geura alak-ilik, milih toedjoeh djalma ti lĕbah maraneh, [c] anoe hade kasĕboetkeunana, pinoeh koe Roh Soetji djeung kapintĕran; koe kaoela dek diti-4 tah kana eta oeroesan teh. 'Dĕmi kaoela mah bakal tarĕtĕp bae kana nĕnĕda sarta kana ngoeroeskeun pangandika 5 teja. 'Sadajana ngarĕmpoegan ka eta pilahir; tidinja milihan Sĕtepanoes, nja eta teh djalma [d] noe pinoeh koe kapĕrtjajaän sarta Roh Soetji; kitoe deui [e] Pilipoes, Prokoroes, Nikanor, Timon djeung Parmenas; sarta Nikolaoes ti Antioki, noe 6 tadina asoep Jahoedi. 'Toeloej pada disanggakeun ka pajoeneun para rasoel; saparantos [f] nĕnĕda, ladjĕng noe toedjoeh teh ditaroempangan panangan.

a p. 5 : 14. *b* p. 4 : 35. *c* 1 Tim. 3 : 7, 8. *d* p. 11 : 24. *e* p. 8 : 5. *f* p. 1 : 24; 8 : 17; 1 Tim. 4 : 14.

7 Dĕmi [a] pangandika Allah teh beuki ngagĕngan, sarta bilangan moerid di Jĕroesalem ngarejaän katjida; malah loba pisan panghoeloe datang ka anoet kana kapĕrtjajaän. *a* p. 19 : 20.

8 Ari Sĕtepanoes teja, bawaning pinoeh koe pĕrtjaja sarta kawasa, [a] midamĕl moedjidjat djeung tanda noe galĕde di 9 djalma-djalma. 'Tidinja sawareh djalma anoe kabilang ka masigit anoe disĕboet masigit oerang Libertini, djeung oerang Kirena, kitoe deui oerang Aleksandri, sarta noe asal ti Kilikia djeung Asia, seug tjarĕngkat, papadoean djeung Sĕte-10 panoes.'Tatapi [b] teu barisaeun ngalawan kana kapintĕran sarta kana Roh, anoe djadi lantaran poerwa Sĕtepanoes ngala-11 hir. 'Geus kitoe pada njolokan djalma; seug eta ngaromong kijeu: Koe koela kadarenge eta teh omonganana ngago-12 goreng ka Moesa sarta ka Allah. 'Toeloej ngaroesoehkeun ka djalma-djalma djeung ka para kokolot sarta ka ahli-ahli kitab; pek pada naradjang, ngarontok ka Sĕtepanoes, bari diiringkeun ka 13 pajoeneun rad; 'sarta njijeun [c] saksi-saksi palsoe, anoe kijeu tjaritana: Eta djalma teu pĕtot-pĕtot ngomong ngagogoreng ka ijeu ĕnggon soetji, sarta ka-14 na toret. 'Karana koering geus pada

ngoeping omonganana, pokna jen Jesoes, oerang Nasaret teja, bakal ngaroeksak ijeu ĕnggon, sarta ngaganti adat anoe ditoeroenkeun ka diri oerang koe Moesa. 15 'Ari sadajana noe tjaralik dina rad, pada mĕlong ka Sĕtepanoes, katingali rarajna siga raraj malaikat. *a* p. 5 : 12.

b Loek. 21 : 15. *c* Mat. 26 : 59.

PASAL 7.

Ngalahir panghoeloe agoeng: Eta ĕnja kitoe? 2 'Ari pihatoer Sĕtepanoes: [a] Eh, saderek-saderek sarĕng rama-rama! soemangga geura dangoekeun: Allah noe langkoeng moelja nembongan ka Ibrahim, karoehoen oerang, keur mangsa di tanah Mesopotami keneh, samemeh linggih di Haran; 3 'ari pangandikana ka andjeunna: [b] Maneh geura ijang ti tanah maneh, djeung ti sanak-baraja maneh, leumpang ka hidji tanah, anoe koe kami rek ditoedoehkeun ka maneh. 4 'Geus kitoe bral angkat ti tanah Kasdim, sarta toeloej linggih di Haran. Ari ti dinja, sanggeus ramana poepoes, dialihkeun deui, nja ka tanah ijeu, anoe ajeuna keur ditjalikan koe aradjĕngan. 5 'Sarĕng dina tanah ijeu hanteu dipasihan waris, nadjan sadjeudjeuh oge; nanging [c] maparin djangdji, bakal dipasihkeun ka andjeunna djadi milikna sarĕng milik toeroenan andjeunna di poengkoereunana, keur mangsa tatjan kagoengan poetra. 6 'Sarĕng Allah ngandika kijeu, [d] jen toeroenanana bakal pada ngoembara di tanah sedjen, sarta koe oerang dinja disina koemawoela djeung diteungteuinganan opat ratoes taoen lilana. 7 'Djeung deui eta bangsa, noe dikawoelaān koe maranehanana, koe kami bakal dihoekoem, timbalan Allah; sanggeus kitoe toeloej ka laloewar, [e] sarta bakal ngabarakti ka kami dina ĕnggon ijeu. 8 'Sarĕngna deui [f] masihan ka Ibrahim pĕrdjangdjian hal njoenatan teja. Barang geus kitoe ladjĕng Ibrahim poetraān Ishak, sarĕng disĕpitan di poë noe kadalapan; ari Ishak poetraān Jakoeb, sarĕng Jakoeb poetraān noe doewa wĕlas loeloegoe karoehoen teja. 9 'Dĕmi eta loeloegoe karoehoen teh [g] pada dĕngki ka Joesoep, sarta toeloej didjoewal ka Mĕsir; tatapi Joesoep koe Allah disarĕngan, 10 'djeung dika-loewarkeun ti saniskara kasoekĕranana, [h] bari dipaparin sih-koernija sarĕng kapintĕran di pajoeneun Piraon, radja Mĕsir, dongkap koe eta didjĕnĕngkeun djoengdjoenan, disĕrahan Mĕsir sarĕng karatonna pisan. 11 'Geus kitoe [i] satanah Mĕsir djeung Kanaān kataradjang patjĕklik, sarĕng aja kabalangsakan gĕde; ari karoehoen oerang teu marĕndak kadaharan. 12 'Tatapi [j] Jakoeb ngadangoe tjarijos, jen di Mĕsir aja gandoem; ladjĕng miwarangan karoehoen oerang ka dinja barangmimiti. 13 'Ari [k] kadoewa-kalina saderekna djadi njarahoëun ka Joesoep; samalah bangsa Joesoep harita kaoeninga koe Piraon. 14 'Tidinja Joesoep ngadjoeroengkeun, ngahatoeranan ngalih ka Jakoeb ramana, rawoeh sakoelawĕrgina, djoemlah toedjoeh poeloeh lima djiwa. 15 'Geus kitoe [l] Jakoeb soemping ka Mĕsir; ladjĕng poepoes, nja andjeunna sarĕng para karoehoen oerang. 16 'Sarta toeloej dibawa ka nagara Sĕkem, [m] diarebogkeun dina makam [n] beunang Ibrahim ngartos ti poetra-poetra Hemor, rama Sĕkem. 17 'Ari mingkin deukeut ka waktoe pĕrdjangdjian, anoe koe Allah didjangdjikeun ka Ibrahim nganggo soempah teja, [o] bangsa teh mingkin njalijara sarĕng ngalobaān di Mĕsir; 18 'tĕpi ka djoemĕnĕng radja sedjen, noe teu njahoëun pisan ka Joesoep. 19 'Eta mah [p] ngadjoeligan ka bangsa oerang, sarĕng neungteuinganan ka karoehoen oerang, moenggah koedoe maritjeun orokna, oelah sina ngarĕkahan. 20 'Dina mangsa harita Moesa diowokeunana, sarĕng [q] liwat langkoeng nja kasep; dimoemoele tiloe boelan lamina di djĕro boemi ramana. 21 'Dĕmi geus dipitjeun, toeloej dipoeloeng koe poetra Piraon noe istri; koe eta dimoemoele, arek diangkĕn poetra pribadi. 22 'Tidinja Moesa teh diwoeroekan saniskara kapintĕran oerang Mĕsir; djadi kawasa lahiranana sarĕng dadamĕlanana. 23 'Ari [r] geus dongkap ka opat poeloeh taoen, aja manah ngĕrsakeun ngalajad ka saderek-saderekna, toeroenan Israil. 24 'Barang ningali hidji djalma noe dipahala, toeloej diraksa, sarta dipangmalĕskeun anoe dipĕrgasa teh; oerang Mĕsir teja dipaehan. 25 'Ari manah Moesa, saderek-saderekna tangtoe ngahartieun, jen Allah ngĕrsakeun maparin pitoeloeng ka darinja koe lantaran panangan Moesa; tatapi

26 hanteu ngahartieun. 'Ari [s] isoekna Moesa nembongan ka darinja; parĕng aja noe gĕloet; seug diwoeroek sina rapih, kijeu lahirna: Eh djalma! maraneh pada doe-
27 loer; naha wĕt silih-pahala? 'Dĕmi koe noe mahala ka batoerna, Moesa teh disoentroengkeun, ari omongna: Saha ka sampejan noe ngadjĕnĕngkeun kapala
28 djeung djaksa ka kaoela kabeh? 'Naha sampejan dek maehan kaoela deui, tjara kamari sampejan maehan oerang Mĕsir
29 teja? 'Tidinja [t] Moesa teh kaboer lantaran omongan kitoe, sarĕng ngoembara di tanah Midian; di dinja meunang doewa
30 poetra pamĕgĕt. 'Ari geus [u] opat poeloeh taoen, Malaikat Pangeran nembongan ka andjeunna di tĕgal lĕga goenoeng Sinai, di djĕro seuneu hoeroeng
31 dina leuweung tjoetjoek. 'Barang katingal koe Moesa, heraneun pisan tina eta titingalian. Ana dideukeutan, dek diwaspaoskeun, aja gĕntra ti Pangeran
32 ka andjeunna, [v] kijeu: 'Ijeu kami Allah karoehoen maneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak sarta Allah Jakoeb. Toeloej Moesa teh ngagidir, teu wanieun ngawaspa-
33 oskeun. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Geura ngalaän taroempah tina soekoe maneh; karana ijeu ĕnggon, anoe keur ditintjak koe maneh, nja taneuh
34 soetji. 'Kami geus waspada pisan di kabalangsakan oemat kami anoe di Mĕsir, sarta koe kami geus kadangoe roemahoehna; malah kami ajeuna geus loengsoer, rek dileupaskeun. Ari ajeuna, geura maneh koe kami rek dipiwarang
35 ka Mĕsir. 'Eta Moesa, noe ditampik koe maranehanana, bari ngomong kijeu teja: Saha ka sampejan noe ngadjĕnĕngkeun kapala djeung djaksa? nja eta pisan noe dipiwarang koe Allah, djadi kapala sarĕng poerah noeloeng, koe panangan Malaikat, noe nembongan ka andjeunna
36 di djĕro leuweung tjoetjoek teja. 'Nja [w] koe eta diboedalkeunana, sarĕng ngadamĕl moedjidjat djeung tanda di tanah Mĕsir, sarawoeh dina laoet Beureum, kitoe deui di tĕgal lĕga, opat poeloeh
37 taoen lilana. 'Nja eta Moesa teja, noe geus ngalahir ka oerang Israil kijeu: [x] Pangeran, Allah maraneh, mĕngke ngajakeun pikeun maraneh hidji nabi ti doeloer-doeloer maraneh, nja tjara kami;
38 eta koe maraneh koedoe digoegoe. 'Nja eta Moesa teja, noe dina koempoelan di tĕgal lĕga [y] reureudjeungan djeung Malaikat, anoe ngalahir ka andjeunna di loehoer goenoeng Sinai teja, sarta reureudjeungan djeung para karoehoen oerang; sarĕng nampa [z] lahiran noe hariroep, paparinkeuneun ka diri oerang.
39 'Ari karoehoen oerang teja teu daraekeun noeroet ka andjeunna, anggoer toeloej pada njoentroengkeun, bari djeung
40 hatena maralik ka Mĕsir. 'Pihatoerna ka Haroen: [aa] Koering geura pangdamĕlkeun batara, baris leumpang ti heulaeun koering; karana moenggoeh eta Moesa, noe nginditkeun koering ti tanah Mĕsir teja, doeka kataradjang naon.
41 'Dina mangsa eta maranehanana njijeun hidji sasapian, sarta pada nganteuran pangabakti ka brahala teh, bari saroekaeun koe tina djidjijeunan leungeun so-
42 rangan. 'Tidinja Allah moengkoer, sarta maranehanana ditjoetjoedkeun, sina ngabakti ka sagala balad langit; sapĕrtos noe dioengĕlkeun dina kitab para nabi, kijeu teja: [bb] Eh, anak-intjoe Israil! naha karah maraneh teh, basa di tĕgal lĕga opat poeloeh taoen lilana teja, njanggakeun koerban peuntjitan djeung koerban
43 kadaharan ka kami? 'Ĕnjana mah maraneh ngagogotong balandongan Molok, djeung bebentangan aällahan maraneh Rempan, nja eta artja beunang maraneh njijeun keur sĕsĕmbaheun teja; maraneh koe kami rek dipindahkeun ka beh ditoe-
44 eun Baboel. 'Balandongan pĕrtelaän teh [cc] aja di karoehoen oerang di tĕgal lĕga, sapĕrtos noe geus ditimbalkeun koe noe miwarang ka Moesa, jen koedoe didamĕl koe andjeunna niroe tjonto noe geus
45 katingali. 'Dĕmi eta geus katampa koe karoehoen oerang, [dd] toeloej dibawa, ngiring Josoea, asoep ka tanah bogana oerang kapir, noe didjarongklokkeun koe Allah ti hareupeun karoehoen oerang, dongkap
46 ka djaman Dawoed. 'Ari Dawoed teja [ee] mĕndak sih-koernija di pajoeneun Allah; sarĕng panĕdana, hojong dipanggihkeun
47 ĕnggon pilinggiheun Allah Jakoeb. 'Nja Soeleman [ff] noe ngadamĕl gĕdong bade
48 Allah. 'Tatapi [gg] ari noe Langkoeng Agoeng mah moal linggih dina kabah beunang njijeun koe leungeun; sakoe-
49 maha pilahir nabi [hh] noe kijeu teja: 'Sawarga teh nja panglinggihan kami, sarta

boemi teh djodjodog dampal kami; maraneh pinjijeuneun gĕdong koemaha keur kami? timbalan Pangeran; djeung naon 50 ĕnggon pangreureuhan kami teh? 'Naha lain panangan kami noe geus ngadamĕl 51 eta sakabeh? 'Eh, [ii] noe hareuras beuheung, sarta noe teu disoenatan hate djeung tjeuli! maraneh salalawasna ngalawan ka Roh Soetji; sapĕrti karoehoen maraneh, nja kitoe deui diri maraneh. 52 'Nabi mana noe teu dikanijaja koe karoehoen maraneh? Nja pada maehan bae ka sadajana noe ngoewarkeun ti heula pisoempingeunana noe Langkoeng Bĕnĕr teja, noe geus dihijanat sarta dipae- 53 han koe maraneh ajeuna; 'nja maraneh noe geus nampanan toret, didawoehkeun koe malaikat, [jj] tatapi hanteu ditĕtĕpkeun!

a p. 22 : 1. *b* 1 Moesa 12 : 1. *c* 1 Moesa 12 : 7. *d* 1 Moesa 15 : 13. *e* 2 Moesa 3 : 12. *f* 1 Moesa 17 : 10; 21 : 2; 25 : 26; 35 : 22. *g* 1 Moesa 37 : 4; 39 : 1. *h* 1 Moesa 41 : 39. *i* 1 Moesa 41 : 54. *j* 1 Moesa 42 : 1. *k* 1 Moesa 45 : 4. *l* 1 Moesa 46 : 6; 49 : 33. *m* 1 Moesa 50 : 13. *n* 1 Moesa 23 : 16. *o* 2 Moesa 1 : 7. *p* 2 Moesa 1 : 10, 15, 22. *q* 2 Moesa 2 : 2. *r* 2 Moesa 2 : 11. *s* 2 Moesa 2 : 13. *t* 2 Moesa 2 : 15. *u* 2 Moesa 3 : 2. *v* 2 Moesa 3 : 6. *w* 2 Moesa 7 : 10; 14 : 21. *x* 5 Moesa 18 : 15. *y* 2 Moesa 19 : 20; 20 : 21. *z* 5 Moesa 32 : 47. *aa* 2 Moesa 32 : 1. *bb* Am. 5 : 25. *cc* 2 Moesa 25 : 9, 40. *dd* Jos. 3 : 14. *ee* Djab. 132 : 5; p. 13 : 22. *ff* 1 Radj. 6. *gg* 1 Radj. 8 : 27. *hh* Jĕs. 66 : 1. *ii* 2 Moesa 32 : 9; Jĕr. 6 : 10. *jj* Joh. 7 : 19; Gal. 3 : 19; Ibr. 2 : 2.

54 Barang ngareungeu kitoe, [a] wani pada gĕrĕgĕteun hatena, sarta kĕrat-kĕrot 55 hoentoena ka Sĕtepanoes. 'Tatapi Sĕtepanoes teh pinoeh koe Roh Soetji, seug tanggah sotjana ka langit, sarta ningali kamoeljaän Allah, djeung Jesoes 56 [b] keur ngadĕg tĕngĕneun Allah. 'Ari saoerna: Toeh, katendjo koe kaoela langit molongo, ari Poetra manoesa teh 57 keur ngadĕg tĕngĕneun Allah. 'Tatapi eta djalma-djalma pada raong sosowakan, bari njarotjokan tjeuli; brĕg bae 58 ragĕm naradjang ka Sĕtepanoes, 'sarta [c] pada ngadjongklokkeun ka loewar ti djĕro nagara, bari seug dibaledogan koe batoe. Ari saksi [d] pada ngalaänan papakean sorangan, diteundeun kana soekoe hidji djalma boedjang, [e] ngaran Sa- 59 oeloes. 'Tidinja pada maledogan ka Sĕtepanoes, noe keur sasambat, kijeu pihatoerna: [f] Noen, Goesti Jesoes! moegi 60 nampi njawa simkoering. 'Geus kitoe brĕk tapak-toeoer, sarta njĕloek bari bĕdas sowarana, kijeu: [g] Noen Goesti! moegi oelah dibalĕskeun ijeu dosa teh ka eta djalma-djalma. Ari geus mihatoer kitoe, toeloej koelĕm.

a p. 5 : 33. *b* Mat. 26 : 64. *c* Loek. 4 : 29. *d* 5 Moesa 17 : 7. *e* p. 8 : 1. *f* Loek. 23 : 46. *g* Loek. 23 : 34.

PASAL 8.

Ari [a] Saoeloes teja atoheun Sĕtepanoes dipaehan. Dina mangsa harita garedja noe di Jĕroesalem toeloej dikanijaja bangĕt katjida, datang ka [b] pabalĕntjar sadajana di tanah Joedea djeung tanah 2 Samaria; kadjaba ti para rasoel. 'Aja djalma aribadah, noe ngarawatan ka Sĕtepanoes, sarta katjida njeungtjeuri- 3 kanana. 'Dĕmi Saoeloes teh [c] ngaboerak-barik ka garedja, asoep ka oenggal imah, seug awewe-lalaki disesered, diselehkeun ka pangberokan.

a p. 7 : 58. *b* p. 11 : 19. *c* p. 9 : 1; 22 : 4; 26 : 9.

4 Ari sakoer noe pabalĕntjar teja [a] toeloej oedar-idĕr, bari ngoewarkeun pa- 5 ngandika. 'Ari [b] Pilipoes teja soemping ka nagara Samaria, sarta toeloej ngoe- 6 warkeun Kristoes ka oerang dinja. 'Geus kitoe djalma-djalma ragĕm nja ngarĕgĕpkeun ka sakoer noe disaoerkeun koe Pilipoes, pedah ngadarenge sarta narendjo sagala tanda noe didamĕl koe 7 Pilipoes teh. 'Karana [c] reja pisan noe kaäsoepan soekma nadjis datang ka ka loewar soekmana, bari gĕgĕroan sarta bĕdas sorana; reja deui noe ngempor djeung noe dejog datang ka ditjageur- 8 keun. 'Anoe matak di nagara eta djadi kaboengahan katjida.

a p. 11 : 19. *b* p. 6 : 5. *c* p. 5 : 16; 16 : 18.

9 Aja hidji djalma ngaran Simon, tadina di nagara eta djadi [a] toekang sihir, sarta sok njijeun anoe matak ngaherankeun ka oerang Samaria; djeung ngadakoe- 10 keun djalma poendjoel. 'Sarereja, kolot boedak, pada sarĕgĕp ka dinja, sarta pada njĕboet kijeu: Eta teh pangawasa 11 Allah noe leuwih gĕde! 'Anoe matak sarĕgĕpeun ka Simon teh, sabab geus lila pisan nja ngaheran-herankeun ka 12 darinja koe sihirna. 'Tatapi mangsa geus pada pĕrtjaja ka Pilipoes, noe ngoewarkeun Indjil karadjaän Allah, kitoe deui padjĕnĕngan Jesoes Kristoes, toe- 13 loej dibaranjoean awewe-lalaki. 'Malah Simon ge pĕrtjaja, toeloej dibanjoean, sarta teu pisah-pisah ti Pilipoes; barang nendjo tanda djeung moedjidjat noe araheng, anoe didamĕl koe Pilipoes, seug hareugeueun.

a p. 13 : 6.

14 Mangsa para rasoel di Jĕroesalem ngadangoe warta, jen Samaria geus narima pangandika Allah, ladjĕng ngahiras Petroes djeung Johannes ka oerang 15 dinja. 'Dĕmi geus saroemping, ladjĕng mangnĕdakeun eta djalma-djalma, moegi 16 dipasihan Roh Soetji. 'Karana Roh tatjan loengsoer ka djalma hidji-hidji atjan, ngan kakara dibanjoean bae ka padjĕ- 17 nĕngan Goesti Jesoes. 'Ladjĕng koe rasoel [a] pada ditoempangan panangan; 18 geus kitoe narampa Roh Soetji. 'Barangna katendjo koe Simon, jen Roh Soetji dipaparinkeun koe lantaran rasoel noempangkeun panangan, toeloej 19 ngahatoeranan doewit, 'pokna: Kaoela paparin kawasa kitoe, soepaja saha-saha noe ditoempangan leungeun koe kaoela, 20 sina tarima Roh Soetji. 'Ari lahiran Petroes ka dinja: Eta doewit maneh sing tjilaka sarta djeung diri maneh, sabab pamikir maneh [b] pasihan Allah 21 beunang koe doewit! 'Maneh teh [c] teu boga bagian atawa doeoeman ka ijeu pĕrkara; karana hate maneh hanteu 22 bĕnĕr di pajoeneun Allah. 'Koe sabab eta, maneh geura tobat tina ijeu kagorengan maneh, sarta koedoe nĕnĕda ka Allah, malah-mandar dihampoera pa- 23 mikir hate maneh noe kitoe teh. 'Karana katendjo koe kami, maneh teh hampĕroe pait, sarta katjangreudan 24 kadorakaän. 'Ari Simon ngawangsoel, kijeu pihatoerna: [d] Moegi andjeun pada mangnĕdakeun simkoering ka Pangeran, soepaja simkoering oelah tjijos kataradjang koe noe dilahirkeun koe andjeun teja.

a p. 6 : 6; 13 : 3; 19 : 6. *b* Mat. 10 : 8. *c* Nĕh. 2 : 20. *d* 1 Sam. 12 : 19.

25 Dĕmi rasoel, sanggeusna mĕrtelakeun sarta ngawoeroekkeun pangandika Pangeran, toeloej maroelih ka Jĕroesalem, bari ngoewarkeun Indjil ka sababaraha desa oerang Samaria.

26 Geus kitoe hidji malaikat ti Pangeran ngalahir ka Pilipoes, kijeu lahirna: Geura hoedang, toeloej leumpang ka beh kidoel, ngadjoegdjoeg djalan noe ti Jĕroesalem tĕroes ka Gasa, djalan noe bala teja. 27 'Tidinja tanghi, seug angkat. Doemadakan, aja hidji oerang Habĕsi, mantri djĕro, ponggawa radja istri oerang Habĕsi, anoe djĕnĕngan Kandasi, poerah ngoeroeskeun sakabeh doenya-brana kagoengan radja; [a] eta teh angkat ka Jĕ- 28 roesalem, sĕdja nĕnĕda; 'ajeuna keur moelih, noenggangan karetana, sarta 29 bari ngadji kitab nabi Jĕsaja. 'Ari [b] Roh nimbalan ka Pilipoes: Geura njampeur- 30 keun, ngagendeng eta kareta! 'Seug Pilipoes njampeurkeun; toeloej ngareungeu eta keur ngadji kitab nabi Jĕsaja. Pok njaoer Pilipoes: Koemaha kahartos noe 31 diaos teh? 'Ari walonna: Koemaha pingahartoseun, lamoen taja noe ngawoeroek ka kaoela? Toeloej noenoehoen ka Pilipoes, moegi toenggang, tjalik sasa- 32 rĕngan. 'Dĕmi oengĕlna kitab noe diadji teh kijeu: [c] Andjeunna ditoengtoen ka pameuntjitan tjara domba, djeung sapĕrti anak domba noe balĕm di hareupeun noe ngagoentingan, nja kitoe an- 33 djeunna hanteu ĕngah lambena. 'Dina keur njandang kahinaän hoekoemanana dileungitkeun; djeung saha noe rek njĕboetkeun pioemoereunana? karana hi- 34 roepna geus ditjandak ti boemi. 'Geus kitoe mantri djĕro teh mihatoer ka Pilipoes, kijeu saoerna: Kaoela noenoehoen, saha teja noe dilahirkeun koe nabi kitoe 35 teh? salirana, oetawi noe sanes? 'Tidinja Pilipoes [d] ngangah lambĕjna, seug njarijoskeun Jesoes ka mantri teh, mimitina nja ti pilahir kitab tadi teja. 36 'Dĕmi keur loemampah di djalan, kabĕnĕran dongkap kana hidji tjai; pok njaoer mantri djĕro teh: Tah, aja tjai di dinja; [e] koemaha, taja halangan kaoela 37 dibanjoean? 'Ari walonan Pilipoes: [f] Lamoen andjeun pĕrtjaja tĕroes reudjeung manah, meunang pisan. Toeloej ngawangsoel, kijeu saoerna: Kaoela pĕrtjaja pisan 38 Jesoes Kristoes teh Poetra Allah. 'Geus kitoe miwarang ngeureunkeun kareta; toeloej doewanana, Pilipoes djeung eta mantri, loengsoer ka djĕro tjai; seug 39 dibanjoean. 'Dĕmi [g] geus harandjat ti djĕro tjai, Pilipoes dimoesnakeun koe Roh; koe mantri djĕro teh hanteu katingali deui, karana ngaladjĕngkeun dja- 40 lanna sarta boengaheun. 'Ari Pilipoes ajana deui di nagara Asdod; ladjĕng angkat, bari ngoewarkeun Indjil mapajmapaj sakabeh nagara, dongkap ka nagara Kesarea.

a 1 Radj. 8 : 41; Sĕp. 3 : 10. *b* p. 10 : 19. *c* Jĕs. 53 : 7, 8. *d* Ep. 6 : 19. *e* p. 10 : 47. *f* Mark. 16 : 16. *g* Mat. 3 : 16.

PASAL 9.

Dĕmi [a] Saoeloes teja masih ngĕntab-ngĕntab napsoena, sarta amoek-amoekan djeung maehan ka moerid-moerid Goesti; toeloej ngadeuheusan ka pang-2 hoeloe agoeng, 'njoehoenkeun [b] soerat baris ka sagala masigit anoe aja di nagara Damsik, soegan manggih anoe noeroet [c] djalan agama eta, boh awewe boh lalaki, dek ditalian, dibawa ka Jĕroe-3 salem. 'Ari [d] keur loemakoe, geus deukeut ka Damsik, ngadak-ngadak katodjo 4 koe tjahja ti langit; 'bloek tibeubeut ka taneuh. Toeloej ngadenge gĕntra, noe ngalahir ka manehna: Eh Saoel! Saoel! 5 naha maneh bĕt nganijaja ka kami? 'Ari wangsoelanana: Noen Goesti! andjeun teh saha? Lahiran Goesti: Kami teh Jesoes, noe dikanijaja koe maneh teja. [e] Soesah maneh ari dek njepak kana 6 panjotjog mah. 'Dĕmi Saoeloes teh ngadegdeg djeung baloewas; toeloej oendjoekan: [f] Noen Goesti! pangĕrsa teh simkoering milampahkeun koemaha? Lahiran Goesti ka dinja: Geura hoedang, toeloej asoep ka nagara, [g] sarta bakal dibedjaän anoe koedoe dipilampah koe 7 maneh. 'Ari djalma-djalma batoer Saoeloes nangtoeng sarta haroökeun, [h] gĕntra teh kadarenge, teu aja boektina. 8 'Geus kitoe Saoeloes hoedang tina taneuh; ana beunta panonna, teu nendjo saha-saha. Toeloej koe batoerna ditoeng-9 toen, dibawa ka djĕro Damsik. 'Tiloe poë lilana teu bisa nendjo, teu dahar teu nginoem.

a p. 8 : 3. *b* p. 26 : 11. *c* p. 24 : 14. *d* p. 22 : 6. *e* p. 5 : 39. *f* p. 16 : 30. *g* p. 10 : 6. *h* Dan. 10 : 7.

10 Dĕmi di Damsik aja hidji moerid, ngaran Ananias; eta koe Goesti dilahiran dina tetendjoan kijeu: Ananias! Wangsoelanana: Noen Goesti! ijeu simkoering. 11 'Lahiran Goesti ka dinja: Geura hoedang, toeloej indit ka loeloeroeng, anoe disĕboet loeloeroeng Lĕmpĕng; geus kitoe ka imah Joedas tanjakeun noe ngaran Saoeloes [a] ti Tarsoes; karana, ma-12 sing njaho, eta keur nĕnĕda; 'sarta geus nendjo [b] dina tetendjoan, aja hidji djalma ngaran Ananias asoep, seug noempangkeun leungeun ka manehanana, soe-13 paja datang ka bisa nendjo deui. 'Ari wangsoelan Ananias: Noen Goesti! simkoering geus ngadenge ti djalma reja pisan moenggoeh eta djalma teh geus loba katjida nja migawe kagorengan ka sakoer noe saroetji kagoengan Goesti, 14 di Jĕroesalem; 'sarĕng manehanana di dijeu boga kawasa ti panghoeloe agoeng, nalian sakabeh anoe [c] njambat ka pa-15 djĕnĕngan andjeun. 'Dĕmi lahiran Goesti ka Ananias: Geura bral bae; karana eta teh wadah beunang milih kami, [d] dibakoekeun mamawa djĕnĕngan kami [e] ka hareupeun oerang kapir, djeung [f] ka hareupeun radja-radja, sarta ka 16 oerang Israil. 'Karana kami rek noedoehkeun ka manehanana, [g] jen ditangtoekeun loba katjida nja pinjorangeun sangsara tina sabab djĕnĕngan kami. 17 'Geus kitoe Ananias angkat, toeloej asoep ka eta imah, seug Saoeloes teh [h] ditoempangan panangan, bari njaoer: Eh Saoel, saderek! kaoela dipiwarang koe Goesti, nja eta Jesoes, noe nembongan ka sampejan dina djalan noe disorang koe sampejan teja, soepaja sampejan bisa ningali deui, sarta dieusian 18 koe Roh Soetji. 'Pada-harita aja noe ragrag ti panonna, djiga koeloemoed, braj bae bisa nendjo deui; geus kitoe 19 hoedang, sarta dibanjoean. 'Sanggeusna barangdahar, toeloej koewat. Ari Saoeloes teh tjalik di moerid-moerid anoe aja di Damsik meunang sababaraha poë, 20 'sarta harita keneh di masigit-masigit seug ngoewarkeun Kristoes, jen eta teh 21 Poetra Allah. 'Dĕmi sakabeh noe ngadenge pada mĕlĕngĕk, aromongna: Naha lain nja eta noe ngaroeksak di Jĕroesalem sakoer anoe njambat ka eta ngaran, anoe matak datang ka dijeu karĕpna dek nalian ka noe kitoe, dibawa ka 22 panghoeloe agoeng? 'Ari Saoeloes teh beuki tambah dikoewatkeunana, sarta njĕsĕdĕk ka oerang Jahoedi noe araja di Damsik, ngajakinkeun jen Jesoes teh Kristoes.

a p. 21 : 39. *b* p. 10 : 3; 16 : 9. *c* 1 Kor. 1 : 2. *d* Roem 1 : 5. *e* p. 22 : 21. *f* p. 25 : 23; 27 : 24. *g* p. 21 : 11; 2 Kor. 11 : 23. *h* p. 8 : 17.

23 Geus rada lila oerang Jahoedi seug babadamian, dek maehan ka Saoeloes; 24 'tatapi pangarahna kaboro aja noe ngoeningakeun ka Saoeloes. Malah datang ka [a] pada ngadjaga beurang-peuting di lawang nagara, karĕpna dek maehan. 25 'Dĕmi koe moerid-moerid Saoeloes

ditjokot ti peuting, dibidjilkeun tina koeta, dioeloer dina karandjang.

a 2 Kor. 11 : 32.

26 Sanggeus soemping ka Jĕroesalem, Saoeloes sĕdjana dek tjampoer ka moerid-moerid, tatapi dipake kasijeun koe sakabehna, hanteu pĕrtjajaeun jen geus 27 djadi moerid. 'Tidinja ditjandak koe [a] Barnabas, dideuheuskeun ka para rasoel, bari njarijoskeun jen Saoeloes di djalan geus ningali Goesti, sarta koe Goesti dilahiran, samalah di Damsik geus ngawoeroek koe djĕnĕngan Jesoes sarta ka-28 loedeunganana. 'Geus kitoe Saoeloes teh di Jĕroesalem djeung para rasoel sasa-29 rĕngan bae; 'sarta ngawoeroek koe djĕnĕngan Goesti Jesoes djeung kaloedeunganana. Malah djeung oerang Joenani ge sok sasaoeran djeung papadoean; tatapi ari eta teh ngarah maehan ka 30 Saoeloes. 'Mangsa katangen koe doeloer-doeloer, seug Saoeloes teh dibawa ka nagara Kesarea; toeloej disina angkat ka nagara Tarsoes.

a p. 4 : 36; 13 : 1.

31 Dĕmi garedja di sakoeriling Joedea djeung Galilea sarta Samaria pada sarĕnang kabeh, sarta disantosaän; ari lalampahanana ibadah ka Pangeran, bari dililipoer koe Roh Soetji, anoe matak ngalobaän.

32 Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Petroes keur ngadjadjah ka mana-mana; toeloej soemping ka djalma saroetji anoe 33 aja di nagara Lida. 'Di dinja mĕndakan hidji djalma ngaran Eneas, ngalondjor dina kasoer geus meunang dalapan taoen 34 lilana, kasakitna ngempor. 'Geus kitoe Petroes ngalahir ka dinja: Eh Eneas! Jesoes Kristoes maparin tjageur ka maneh; [a] geura hoedang, bĕbĕnahan ĕnggon koe maneh bae. Pada-harita ge hoedang. 35 'Tidinja eta teh katendjo koe sakabeh djalma noe aja di Lida djeung di Saron, sarta pada tobat, pĕrtjaja ka Goesti.

a Mat. 9 : 6.

36 Ari di nagara Jopa aja hidji moerid istri, ngaranna Tabita, tĕgĕsna ari disalin basana: Dorkas. Eta istri pinoeh koe kahadean sarta sidĕkah; nja kitoe 37 noe dipilampah. 'Kabĕnĕran dina mangsa harita keuna koe kasakit, sarta toeloej maot. Dĕmi geus disiraman, toeloej di-38 kĕdĕngkeun dina loteng. 'Sarehna Lida teh deukeut ka Jopa, moerid-moerid, barang ngadenge bedja jen Petroes keur tjalik di dinja, toeloej ngadjoeroengkeun doewa djalma, panoenoehoenna moegi 39 tereh soemping, oelah disĕlang. 'Neut indit Petroes, seug angkat sasarĕngan djeung eta djalma. Dĕmi geus soemping ka dinja, toeloej dianteur ka loteng teja. Sakabeh randa-randa ngadeuheusan, barina tjeurik, pada mintonkeun ka Petroes samping djeung badjoe, beunang Dorkas njijeun keur waktoe babarĕngan 40 keneh. 'Ladjĕng koe Petroes diboedalkeun sakabehna; geus kitoe tapak-dĕkoe, sarta nĕnĕda; seug tidinja ngahareupan ka majit, bari njaoer: Eh Tabita! geura hoedang. Braj beunta panonna; ana nendjo ka Petroes, toeloej njanghoendjar. 41 'Geus kitoe koe Petroes [a] ditjandak leungeunna, bari dihoedangkeun; ari geus disaoer djalma saroetji sarta randa-randa teja, toeloej nembongkeun Tabita geus 42 hiroep. 'Dĕmi eta teh kaoetarakeun di sakoeriling Jopa, sarta loba pisan noe 43 djadi pĕrtjaja ka Goesti. 'Sanggeusna ti dinja Petroes rada lila di Jopa, ngandjrĕk [b] di Simon, toekang ngasakan koelit.

a p. 3 : 7. *b* p. 10 : 6.

PASAL 10.

Aja hidji djalma di nagara Kesarea, ngaranna Kornelioes, kapala barisan 2 anoe disĕboet barisan Itali; 'ibadah sarta sijeun koe Allah [a] djeung saeusi-boemina; gĕtol pisan sidĕkahna ka djalma-djalma, sarta teu pĕtot-pĕtot nĕnĕdana 3 ka Allah. 'Dĕmi eta manggih [b] tetendjoan kira waktoe [c] djam kasalapan beurang, sarta nendjo tĕgĕs pisan aja hidji malaikat ti Allah asoep ka boemina, ari lahirna kijeu: Kornelioes! 4 'Tidinja bĕngong ka malaikat teh, [d] bari reuwaseun; ari pihatoerna: Aja naon, Goesti? Lahiranana ka dinja: Panĕda reudjeung sidĕkah maneh geus oenggah ka pajoeneun Allah, djadi pangeling-5 ngeling. 'Ajeuna geura nitahan djalma ka Jopa, moedoe hatoeranan tjalik ka 6 Simon, [e] anoe katĕlah Petroes; 'keur ngandjrĕk [f] di Simon, toekang ngasakan koelit, imahna di sisi laoet; tangtoe bakal njaoerkeun ka maneh [g] sakoer anoe koedoe dipilampah koe maneh. 7 'Mangsa geus moelih malaikat noe ngalahir ka Kornelioes, toeloej njaoer doewa

boedjangna, djeung hidji sĕrdadoe noe ibadah, ti sakoer noe bakoe ngadjaga 8 di dinja; 'seug pada ditjaritaän saniskara, bari toeloej dipiwarang ka Jopa.

a Jos. 24 : 15. *b* p. 9 : 12. *c* p. 3 : 1. *d* Loek. 1 : 12, 29. *e* Joh. 1 : 43. *f* p. 9 : 43. *g* p. 9 : 6.

9 Dĕmi isoekna, waktoe eta keur di djalan, sarta geus deukeut ka nagara, kira wantji djam noe kagĕnĕp, Petroes naek ka loehoer imah, sĕdja nĕnĕda. 10 'Tidinja loengse, hajang barangdahar. Sabot keur ditjawisan, seug Petroes kataradjang [a] pana; 11 'sarta [b] ningali langit molongo, djeung aja noe toeroen ka pajoeneunana, hidji wadah siga lawon roebak, ditalikeun opat djoeroena, dioeloer 12 ka boemi; 'ari eusina sagala sasatoan anoe soekoe opat, kitoe deui sakoer noe garalak, sarta noe tingkarajap, djeung 13 sakoer manoek awang-awang. 'Geus kitoe ka Petroes aja gĕntra kijeu: Geura hoedang, Petroes! eta peuntjit, toeloej 14 hakan. 'Ari wangsoelan Petroes: Hamo pisan, Goesti! [c] karana simkoering saoemoer tatjan nĕda [d] noe haram sarĕng 15 nadjis. 'Mindo deui aja gĕntra ka Petroes kijeu: [e] Noe geus dihalalkeun koe Allah, koe maneh oelah rek diharam- 16 keun. 'Gĕntra kitoe teh datang ka tiloe kali; toeloej eta wadah ditaekkeun deui ka langit.

a p. 22 : 17. *b* p. 11 : 5. *c* Jĕh. 4 : 14. *d* 3 Moesa 11 : 4. *e* Mat. 15 : 11; Roem 14 : 14.

17 Mangsa Petroes keur poëkeun sadjĕroning manahna dina pihartieunana tetendjoan noe katingali teja, doemadakan eta djalma, piwarangan Kornelioes teja, geus nanjakeun imah Simon, ajeuna na- 18 rangtoeng di hareupeun panto, 'bari ngagĕroan, nanjakeun soegan di dinja tjalikna Simon, anoe katĕlah Petroes. 19 'Dĕmi sabot Petroes keur mikiran tetendjoan teja, ladjĕng [a] dilahiran koe Roh, kijeu: Toeh, aja tiloe djalma, ne- 20 jangan maneh. 'Ajeuna geura hoedang sarta toeroen, toeloej indit babarĕngan djeung eta, sarta oelah rek mangmang; 21 karana kami noe miwarang inja. 'Geus kitoe Petroes loengsoer, njampeurkeun ka eta djalma, piwarangan Kornelioes teja; ari saoerna: Nja ijeu oerang, anoe ditejangan koe maraneh teh. Naon sababna noe matak maraneh datang ka 22 dijeu? 'Ari wangsoelanana: Noen, Kornelioes, kapala sĕrdadoe, djalma bĕnĕr sarĕng sijeun koe Allah, anoe sae kasĕboetkeunana koe sabangsa oerang Jahoedi, nampi timbalan ti Allah, dilantarankeun koe hidji malaikat soetji, jen andjeun teh koedoe dihatoeranan ka boemina, bade ngoeping lahiran ti an- 23 djeun. 'Tidinja eta djalma koe Petroes disaoer ka djĕro, sarta dianđĕg. Dĕmi isoekna toeloej angkat babarĕngan djeung maranehanana; ari doeloer-doeloer noe aja di Jopa ngiring sawareh.

a p. 8 : 29.

24 Isoekna deui soemping ka Kesarea. Dĕmi Kornelioes teh keur ngantosan, geus ngoempoelkeun sanak-barajana 25 djeung sobat-sobat dalit. 'Barang Petroes asoep, dipapagkeun koe Kornelioes; brĕk mĕndĕk ka dampalna, bari 26 soedjoed. 'Tatapi koe Petroes ditangtoengkeun, bari njaoer: [a] Geura tjĕngkat, kaoela mah saroewa djalma keneh. 27 'Toeloej sasaoeran, bari asoep ka djĕro, sarta njampak reja pisan anoe koempoel. 28 'Ari saoerna ka dinja: Maraneh geus pada njaho, jen oerang Jahoedi hanteu kawidian reureudjeungan atawa ngandjang ka bangsa sedjen; tatapi Allah geus maparin pitoedoeh ka kaoela, ka sahidji djalma ge oelah njĕboet haram 29 atawa nadjis. 'Koe sabab kitoe, kaoela keur waktoe diadjak ka dijeu, teu ngahesekeun. Ari ajeuna kaoela nanja, naon sababna noe matak kaoela koe maraneh 30 diadjak ka dijeu? 'Walonan Kornelioes: Kamari ijeu, kaheuleutan koe opat poë, simkoering poewasa dongkap ka wantji kiwari; dĕmi wantji djam noe kasalapan simkoering nĕnĕda di djĕro imah. 31 'Doemadakan, aja hidji djalma ngadĕg di hareupeun simkoering, [b] panganggona hoeroeng-herang, ari lahirna kijeu: Eh Kornelioes! panĕda maneh geus dimakboel, sarta sidĕkah maneh geus djadi pangelingan di pajoeneun Allah. 32 'Koe sabab eta, geura nitahan ka Jopa, moedoe hatoeranan tjalik ka Simon, noe katĕlah Petroes, keur ngandjrĕk di imah Simon, toekang ngasakan koelit, di sisi laoet; ari geus soemping, tangtoe nga- 33 lahir ka maneh. 'Koe pĕrkawis eta, simkoering waktoe harita keneh ngadjoeroengkeun ka andjeun; soekoer pisan andjeun teh linggih ka dijeu. Ajeuna simkoering geus karoempoel di pajoeneun

Allah, sĕdja ngoepingkeun saniskantĕn anoe koe Allah geus ditimbalkeun ka andjeun. *a* p. 14 : 15; Wahj. 19 : 10. *b* Loek. 24 : 4; p. 1 : 10.

34 Geus kitoe Petroes [a] ĕngah lambĕjna, sarta njaoer kijeu: Ajeuna kaoela ngarti saĕnja-ĕnjana, [b] jen Allah teu pisan pilih-35 kasih; 'saestoena mah [c] di oenggal-oenggal bangsa, sakoer anoe sijeun koe andjeunna sarta milampahkeun kabĕnĕran, nja eta noe kamanah koe an-36 djeunna teh. 'Ari pangandika, noe koe andjeunna didatangkeun ka bangsa Israil, [d] ngoewarkeun kasĕnangan koe lantaran Jesoes Kristoes; nja eta teh 37 Goesti sakabehna djalma. 'Maraneh geus pada njaho kana pĕrkara noe boekti di satanah Joedea kabeh, [e] mimitina ti Galilea, sanggeusna pangbanjoe noe 38 dioewarkeun koe Johannes teja; 'pĕrkara Jesoes, ti Nasaret, jen eta koe Allah [f] geus dilisahan Roh Soetji sarta kawasa; ladjĕng oedar-idĕr bari midamĕl kasaean, sarta njageurkeun ka sakabeh anoe kalindih koe Iblis; karana 39 [g] andjeunna disarĕngan koe Allah. 'Kaoela sakabeh anoe djadi saksi ka saniskara noe didamĕl koe andjeunna di tanah Jahoedi sarta di Jĕroesalem. Dĕmi koe oerang Jahoedi andjeunna toeloej 40 dipaehan, digantoengkeun dina kai. 'Nja eta teh koe Allah [h] ditanghikeun dina poë noe katiloe, sarta disina tembong, 41 'lain ka sabangsa kabeh, ngan ka saksi beunang Allah milih ti heula, nja kaoela sakabeh, [i] anoe dahar-leueut sasarĕngan djeung andjeunna, sanggeusna 42 tanghi ti noe maraot. 'Sarta [j] geus miwarang ka kaoela sakabeh, ngoewarkeun djeung mĕrtelakeun ka djalma-djalma, jen salira andjeunna noe koe Allah dikĕrsakeun poerah ngahoekoeman noe 43 hariroep sarta noe paraeh. 'Nja andjeunna [k] noe dipĕrtelakeun koe sadaja para nabi, jen saha-saha noe pĕrtjaja ka andjeunna, tangtoe dihampoera dosa koe lantaran djĕnĕnganana. *a* p. 8 : 35. *b* 5 Moesa 10 : 17. *c* Jĕs. 56 : 6; p. 15 : 9. *d* Jĕs. 52 : 7; Roem 10 : 9. *e* Mat. 4 : 12; Mark. 1 : 14; Loek. 23 : 5. *f* Loek. 4 : 18. *g* Joh. 3 : 2. *h* 1 Kor. 15 : 4. *i* Joh. 15 : 27. *j* p. 17 : 31. *k* p. 3 : 21, 24; 13 : 38; Roem 3 : 21.

44 Sabot Petroes keur njaoerkeun keneh kasaoeran tadi, [a] Roh Soetji loengsoer ka sakabeh noe keur ngadengekeun pa-45 ngandika. 'Dĕmi djalma noe pĕrtjaja kaäsoep bangsa disoenat, sakoer noe ngiring ka Petroes teja, pada mĕlĕngĕk, doemeh oerang kapir ge dikoetjoeran 46 pasihan Roh Soetji. 'Karana pada ngadenge, eta teh ngaromong [b] make basa roepa-roepa, sarta bari ngaragoengkeun 47 ka Allah. Ladjĕng Petroes ngalahir: 'Na saha noe kadoega [c] mĕgatan tjai, soepaja oelah dibanjoean ijeu djalma, noe geus narima Roh Soetji koemaha tjara 48 oerang? 'Toeloej miwarang koedoe dibanjoean koe padjĕnĕngan Goesti. Geus kitoe [d] pada noenoehoen, Petroes moegi tjalik teh sing rada lila. *a* p. 8 : 17. *b* p. 2 : 4; 19 : 6. *c* p. 8 : 36; 11 : 17. *d* Joh. 4 : 40.

PASAL 11.

Dĕmi geus kitoe para rasoel, sarta doeloer-doeloer noe di sakoeriling Joedea, pada meunang warta, jen oerang kapir 2 ge geus narima pangandika Allah. 'Mangsa Petroes geus soemping ka Jĕroesalem, dipadoean koe sadajana noe kaäsoep 3 bangsa disoenat, 'pokna: [a] Andjeun geus njoempingan ka djalma noe koeloep, 4 sarta dahar sasarĕngan. 'Dĕmi Petroes toeloej tjatjarijos ka darinja, ti awal 5 dongkap ka ahir; kijeu saoerna: 'Asalna [b] kaoela aja di nagara Jopa, keur nĕnĕda; toeloej kataradjang pana, sarta nendjo tetendjoan, nja eta aja hidji wadah siga lawon roebak toeroen, dioeloer ti langit, ditalian opat djoeroena, datang 6 ka lĕbah kaoela. 'Ana diilikan koe kaoela, waspada pisan nendjo sakoer sasatoan boemi anoe soekoe opat, kitoe deui noe garalak, sarta noe tingkarajap, djeung deui sakoer manoek awang-7 awang. 'Seug kaoela ngadenge gĕntra, lahirna ka kaoela kijeu: Geura hoedang, 8 Petroes! eta peuntjit, toeloej hakan. 'Ari djawab kaoela: Hamo pisan, Goesti! karana saoemoer tatjan aja noe haram atawa nadjis asoep ka soengoet sim-9 koering. 'Dĕmi gĕntra teh kadoewa kalina ngalahir ka kaoela ti langit, kijeu: Noe geus dihalalkeun koe Allah, koe 10 maneh oelah rek diharamkeun. 'Gĕntra kitoe teh datang ka tiloe kali; toeloej sakabehna ditaekkeun deui ka langit. 11 'Doemadakan, waktoe harita pisan aja tiloe djalma, narangtoeng hareupeun imah anoe koe kaoela keur diandjrĕkan,

12 dititah ka kaoela ti Kesarea. 'Ari Roh nimbalan ka kaoela, jen koedoe leumpang babarĕngan djeung eta, sarta oelah rek mangmang. Djeung aja noe miloe ka kaoela, ijeu doeloer gĕnĕpan; sarta tidinja kaoela pada asoep ka boemi eta 13 djalma. 'Geus kitoe njaritakeun ka kaoela djeung batoer-batoer, [c] jen geus nendjo hidji malaikat, keur ngadĕg di djĕro boemina, sarta miwarang ka dinja kijeu: Geura nitahan djalma ka Jopa, moedoe hatoeranan tjalik ka Simon, 14 noe katĕlah Petroes; 'tangtoe bakal njaoerkeun ka maneh lahiran, anoe matak maneh pisalamĕteun djeung saeusi-imah 15 maneh. 'Barang kaoela mimiti ngawoeroek, [d] Roh Soetji loengsoer ka eta djalma-djalma, koemaha tjara ka oerang 16 dina mimitina. 'Ras kaoela ingĕt ka pilahir Goesti, jen kijeu lahirna: [e] Johannes mah ngabanjoean soteh koe tjai; tatapi ari maraneh bakal dibanjoean 17 koe Roh Soetji. 'Lamoen ajeuna Allah ka dinja maparin pasihan sakoemaha tjara ka oerang bae noe pĕrtjaja ka Goesti Jesoes Kristoes, [f] naha atoeh kaoela teh saha, dek bisa mĕgatan ka 18 Allah? 'Mangsa ngadarenge kitoe, seug pada gĕnaheun sarta ngamoeljakeun ka Allah, pokna: Geuning Allah ka oerang kapir ge maparin pĕrtobat anoe matak hiroep!

a Joh. 18 : 28; p. 10 : 28. *b* p. 10 : 9. *c* p. 10 : 3. *d* p. 10 : 44. *e* p. 1 : 5. *f* p. 10 : 47; 15 : 9.

19 Ari [a] djalma noe pabalĕntjar djalan tina hal panganijaja ka Sĕtepanoes teja, toeloej leumpangna ka nagara Poeniki, djeung Kiproes, sarta Antioki, teu njaoerkeun pangandika ka saha-saha, ngan 20 woengkoel ka oerang Jahoedi bae.'Dĕmi noe sawareh kaäsoep oerang Kiproes djeung oerang Kirena; eta seug daratang ka Antioki, sarta sasaoeran ka oerang Joenani, [b] ngoewarkeun Indjil Goesti 21 Jesoes. 'Ari panangan Goesti njarĕngan ka dinja; [c] mangpirang-pirang noe datang ka pĕrtjaja sarta tarobat ka Goesti. 22 'Geus kitoe eta teh kabedjakeun ka garedja noe di Jĕroesalem; tidinja miwarangan [d] Barnabas, dihiras ka Antioki. 23 'Mangsa Barnabas geus soemping ka dinja, ana ningali sih-koernija Allah, toeloej boengaheun, [e] sarta mepelingan ka sakabehna, koedoe sing tĕmĕn nja sĕdja teh dina hate rek tĕtĕp anoet ka Goesti. 24 'Karana Barnabas teh djalma bĕnĕr, sarta [f] pinoeh koe Roh Soetji djeung kapĕrtjajaän. [g] Loba pisan djalma da-25 tang ka dianoetkeun ka Goesti. 'Ladjĕng [h] Barnabas angkat ka Tarsoes, rek nejangan Saoeloes. Dĕmi geus kapĕndak, di-26 bantoen ka Antioki. 'Ari geus kitoe, eta teh moenggah sataoen djĕpoet pada koekoempoelan reudjeung garedja, djeung loba katjida djalma noe diwoeroek; sarta di Antioki moerid-moerid pangheulana disĕboetkeun [i] Kristĕn.

a p. 8 : 1, 4. *b* p. 8 : 35; 14 : 7. *c* p. 2 : 47. *d* p. 9 : 27. *e* p. 13 : 43. *f* p. 6 : 5. *g* p. 5 : 14; 14 : 1. *h* p. 9 : 27, 30. *i* p. 26 : 28; 1 Petr. 4 : 16.

27 Dina mangsa harita aja [a] nabi saroem-28 ping ti Jĕroesalem ka Antioki. 'Ari noe hidji, [b] djĕnĕnganana Agaboes, seug ngadĕg, maparin pitoedoeh koe lantaran Roh, bakal patjĕklik bangĕt pisan di saälam-doenya; nja eta kaboektikeunana keur mangsa Klodioes djoemĕnĕng 29 praboe. 'Tidinja moerid teh pada nangtoekeun, sakadar-kadarna rek ngirim baris toetoeloeng ka doeloer-doeloer anoe 30 aja di Joedea. 'Eta toeloej dilampahkeun; ari dikirimkeunana ka para kokolot, [c] koe panangan Barnabas djeung Saoeloes.

a p. 13 : 1. *b* p. 21 : 10. *c* p. 12 : 25.

PASAL 12.

Dina keur mangsa eta radja Herodes nangkĕp sawareh ahli garedja, dek 2 disangsara. 'Djeung deui Jakoboes, [a] saderek Johannes, dipaehan koe pĕdang. 3 'Barang ningali jen oerang Jahoedi pada panoedjoeëun koe hal kitoe, toeloej madjoe deui nangkĕp Petroes. Harita poëan 4 [b] roti teu ragian. 'Dĕmi geus ditangkĕp, toeloej Petroes diasoepkeun ka pangberokan, diselehkeun ka opat giliran sĕrdadoe, sagiliran opat-opat, soepaja sina didjaga, sĕdjana sabada paska dek dihoe-5 koem di hareupeun djalma-djalma. 'Ari Petroes teh nja didjaga di djĕro pangberokan, tatapi [c] koe garedja teu pĕtot-6 pĕtot dipangnĕdakeun ka Allah. 'Mangsa dek dihoekoem koe Herodes, peutinganana Petroes sare dihapit koe doewa sĕrdadoe, dirante koe doewa rante, sarta noe ngadjaraga aja di hareupeun panto, 7 ngadjaga pangberokan. 'Doemadakan, [d] aja hidji malaikat ti Pangeran, ngadĕg di dinja, sarta aja tjahja ngagĕbraj di djĕro kamar; seug nĕpakan kana gigir

Petroes, bari digeuingkeun; ari lahirna: Geuwat geura hoedang! Dĕmi rantena 8 lalesotan ti pananganana. 'Ngalahir malaikat ka Petroes: Geura disaboek, bari make taroempah! Seug ditoeroetkeun. Lahiranana deui: Geura haroedoemkeun djoebah, toeloej noetoerkeun ka kami! 9 'Geus kitoe ka loewar, noetoerkeun malaikat; sarta Petroes teh teu oeningaeun jen saĕnja-ĕnjana noe dipilampah koe malaikat sakitoe; panjanana ningali te- 10 tendjoan bae. 'Ari geus ngaliwat kana djagaän noe hidji sarta noe kadoewa, ladjĕng dongkap ka panto beusi, anoe djol ka nagara; [e] eta toeloej moeka koe maneh. Dĕmi geus ka loewar, ladjĕng arangkat meunang saloeloeroeng; nja tidinja malaikat teh misah nilarkeun 11 Petroes. 'Barang Petroes eling, seug njaoer: Ajeuna aing njaho saĕnja-ĕnjana, [f] jen Pangeran geus miwarangan malaikatna, sarta geus ngaleupaskeun diri aing ti leungeun Herodes, djeung ti saka- 12 beh pangharĕpan bangsa Jahoedi. 'Dĕmi geus ngamanah-manah, toeloej angkat ngadjoegdjoeg ka boemi Maria, iboe [g] Johannes noe katĕlah Markoes; di dinja teh reja pisan noe koempoel, sarta 13 nĕnĕda. 'Mangsa Petroes ngĕtrokan lawang-kori, datang hidji boedjang awewe, anoe ngaran Rode, dek ngadengekeun. 14 'Sanggeusna tĕrangeun jen sowara Petroes, bawaning kaätohan hanteu koengsi moekakeun lawang-kori; los leumpang ka djĕro, mopojankeun aja Petroes nga- 15 dĕg hareupeun lawang-kori. 'Ari salaoer noe koempoel: Boa goendam maneh teh! Tatapi eta keukeuh bae, njĕboet ĕnja Petroes. Ari salaoerna deui: Palangsi- 16 jang malaikatna. 'Dĕmi Petroes teh habĕn bae ngĕtrokan. Sanggeusna diboekakeun, seug narendjo ka andjeunna, 17 sarta pada mĕlĕngĕk.' Geus kitoe Petroes [h] pĕpĕta koe panangan ka sadajana, soepaja pada repeh, bari toeloej njarijoskeun hal pĕtana dika-loewarkeun koe Pangeran ti djĕro pangberokan. Ladjĕng kijeu lahirna: Oeningakeun bae ka [i] Jakoboes djeung ka doeloer-doeloer. Tidinja ka loewar, angkat ka ĕnggon noe 18 sedjen. 'Ari geus braj beurang, sĕrdadoe teja lain roesoeh leuleutikan, Petroes 19 teh bĕt koemaha? 'Koe Herodes toeloej ditejangan, tatapi wĕleh teu kapanggih. Tidinja mariksa ka noe ngadjaga teja; seug miwarangan koedoe diiringkeun sina dihoekoem. Geus kitoe Herodes angkat ti Joedea ka Kesarea, sarta tjalik di dinja.

a Mat. 4 : 21. *b* Mark. 14 : 1. *c* p. 4 : 24. *d* p. 5 : 19. *e* p. 16 : 26. *f* Dan. 6 : 23. *g* p. 15 : 37. *h* p. 13 : 16. *i* p. 15 : 13.

20 Ari pikarĕpeun Herodes dek ngaroeroeg ka oerang Tiroes djeung Sidon. Tatapi eta teh ragĕm pada ngadeuheusan, sarta toeloej ngawoedjoek ka Blastoes, mantri radja toenggoe lĕbĕt; geus kitoe njoehoenkeun karahajoean, [a] sabab tanahna meunang kahiroepan ti tanah 21 radja. 'Dina hidji poë noe geus ditangtoekeun, Herodes seug nganggo karadjaän, gek tjalik dina panglinggihan, 22 sarta toeloej ngalahir ka darinja. 'Ari djalma-djalma pada ngomong sarta bĕdas: Eta teh gĕntra Allah, lain sowara 23 manoesa! 'Pada-harita keneh Herodes digĕboeg koe malaikat ti Pangeran, [b] sababna hanteu njanggakeun kahormatan ka Allah. Toeloej dihakanan koe bilatoeng, sarta datang ka bidjil njawana.

a Jĕh. 27 : 17. *b* Dan. 5 : 20.

24 Dĕmi [a] pangandika Allah teh beuki ngagĕngan djeung ngadjĕmbaran.

a p. 6 : 7; 19 : 20.

25 Ari Barnabas djeung Saoeloes maroelih deui ti Jĕroesalem, [a] sanggeusna nĕpikeun kikiriman teja, sarta njandak [b] Johannes, anoe katĕlah Markoes.

a p. 11 : 29. *b* p. 13 : 5.

PASAL 13.

Ari di [a] Antioki, dina garedja noe di dinja, aja [b] nabi reudjeung goeroe, nja eta Barnabas, djeung Simon noe katĕlah Niger, djeung Loekioes oerang Kirena, djeung Manahen, batoer sasoesoe djeung [c] bopati Herodes, djeungna deui 2 Saoeloes. 'Keur waktoe pada ngabakti ka Goesti sarta poewasa, ladjĕng [d] Roh Soetji nimbalan kijeu: Geura pisahkeun keur kami Barnabas djeung Saoeloes, [e] baris pagawean anoe koe kami geus di- 3 pastikeun ka dinja. 'Geus kitoe [f] pada poewasa sarta nĕnĕda; toeloej noe doewaän ditaroempangan panangan, bari seug disina angkat.

a p. 11 : 25. *b* p. 15 : 32. *c* Loek. 3 : 1. *d* p. 10 : 19. *e* p. 9 : 15; 22 : 21. *f* p. 6 : 6.

4 Sanggeus noe doewaän teh [a] dipiwarang koe Roh Soetji, toeloej angkat ka nagara Sĕloeki; ti dinja toenggang kapal 5 ka poelo Kiproes. 'Ari geus dongkap ka

nagara Salamis, ladjĕng ngoewarkeun pangandika Allah dina masigit-masigit oerang Jahoedi. Sarta [b] Johannes teja 6 pangiringna. 'Mangsa geus ngidĕran sapoelo eta nĕpi ka nagara Papos, toeloej mĕndak hidji Jahoedi, [c] toekang sihir, anoe djadi nabi palsoe, ngaranna Bar-7 Jesoes; 'ajana di goepĕrnoer Sergioes Paoeloes, djalma binangkit. Eta goepĕrnoer toeloej njaoer Barnabas djeung Saoeloes, hojongeun pisan ngadangoe 8 pangandika Allah. 'Tatapi [d] Elimas, toekang sihir teja, (karana lamoen disalin ngaranna nja kitoe tĕgĕsna,) njĕndal ka arandjeunna, pambrihna hajang njimpangkeun goepĕrnoer tina rek pĕrtjaja-9 na. 'Dĕmi Saoeloes, anoe kasĕboet deui Paoeloes, [e] djadi pinoeh koe Roh Soetji; seug molototan ka dinja, bari kijeu la-10 hirna: 'Eh, anak Iblis, anoe pinoeh koe djoelig djeung hiri-dĕngki, satroening sakoer kabĕnĕran! na maneh teh moal eureun mengkolkeun djalan Pangeran 11 noe lĕmpĕng? 'Kanjahokeun koe maneh, panangan Pangeran rek ninggang ka maneh, sarta maneh pilolongeun, moal nendjo panon-poë sababaraha lilana. Sapada-harita eta djalma kataradjang poëk boeta-radjin, toeloej talag-tolog, 12 nejangan noe pinoengtoeneun. 'Barang katingali koe goepĕrnoer hal kitoe teh, toeloej pĕrtjajaeun, sarta reuwaseun koe piwoeroek Goesti.

a p. 20:28. *b* p. 12:25. *c* p. 8:9. *d* 2 Tim. 3:8. *e* p. 4:8.

13 Tidinja Paoeloes sarta noe reureudjeungan lajar ti Papos, toeloej dongkap ka nagara Perga, bilangan Pampili. [a] Ari Johannes teja misah, moelang deui 14 ka Jĕroesalem. 'Ti Perga arandjeunna madjoe deui angkatna, toeloej dongkap ka nagara Antioki, bilangan Pisidi; ari di poë sabat pada angkat ka masigit, 15 ladjĕng tjalik. 'Sabada [b] ngadji toret djeung kitab para nabi, toeloej kapala masigit pada ngadjoeroengkeun ka arandjeunna, kijeu pihatoerna: Noen saderek! oepami andjeun kagoengan lahiran keur baris mepelingan ka djalma-djalma, moegi lahirkeun.

a p. 15:37. *b* p. 15:21.

16 Seug Paoeloes ngadĕg, sarta [a] pĕpĕta koe panangan, bari ladjĕng ngalahir kijeu: Eh, oerang Israil, djeung sakabeh noe sijeun koe Allah! geura darenge-17 keun. 'Allah ijeu bangsa Israil [b] geus milih karoehoen oerang, sarta ngaloehoerkeun bangsa teh keur djaman ngoembara di tanah Mĕsir, djeung diboedalkeunana ti dinja [c] koe panangan 18 loehoer. 'Geus kitoe [d] kira-kira opat poeloeh taoen lilana Allah ngasoeh ka 19 oerang Israil di tĕgal lĕga teja. 'Sarta ngabasmi [e] toedjoeh bangsa di tanah Kanaän; [f] tanahna koe andjeunna ladjĕng dimilikkeun ka maranehanana. 20 'Sanggeusing kitoe [g] dipaparin hakim, kira-kira opat ratoes lima poeloeh taoen 21 lilana, [h] tĕpi ka nabi Samoeël. 'Ti watĕs harita pada njoehoenkeun radja; [i] seug koe Allah dipaparin Saoel poetra Kis, djalma ti kaom Binyamin, meunang 22 opat poeloeh taoen lilana. 'Ari geus [j] motjot eta, ladjĕng maranehanana dipangdamĕlkeun deui radja, nja Dawoed teja, noe koe andjeunna disĕbatkeun, kijeu pangandikana: [k] Kami geus mĕndak Dawoed anak Isai; nja eta djalma noe tjotjog djeung manah kami, sarta tangtoe ngestoekeun sapangĕrsakeun ka-23 mi. 'Ti [l] toeroenan eta teh Allah geus ngajakeun Jesoes, pikeun Djoeroe-salamĕt Israil, sakoemaha pĕrdjangdjianana. 24 'Ari samemehna soemping, [m] Johannes ngoewarkeun heula pangbanjoe pĕrtobat 25 ka sabangsa Israil. 'Dĕmi Johannes teh, barang dek parantos lalampahanana, ladjĕng ngalahir kijeu: [n] Pamikir maraneh, kami teh saha? Kami mah lain Kristoes; tatapi, masing njaho, bakal aja noe soemping pandeurieun kami, eta kami hanteu lajak ngoedaran taroempah 26 tina dampalna. 'Eh, doeloer-doeloer, toeroenan bangsa Ibrahim, djeung sakoer di lĕbah maraneh anoe sijeun koe Allah! [o] nja ka maraneh teja didatangkeunana 27 lahiran ijeu kasalamĕtan teh. 'Karana oerang Jĕroesalem, djeung kapala-kapalana, [p] bawaning teu nganjarahokeun ka Jesoes, datang ka ngaboektikeun pilahir para nabi, noe diadji oenggal-oenggal sabat, lantaran ngahoekoeman andjeun-28 na. 'Sangkilang [q] teu manggih sabab noe matak pimaoteun, keukeuh bae noenoehoen ka Pilatoes, soepaja andjeunna di-29 paehan. 'Dĕmi geus ngalampahkeun [r] sakabehna noe dioengĕlkeun dina Kitab hal pĕrkara andjeunna, tidinja ditoeroenkeun tina kai, sarta diëbogkeun 30 dina koeboeran. 'Tatapi [s] andjeunna koe

Allah ditanghikeun deui ti noe maraot. 31 'Djeung [t] sababaraha poë lilana nembongan ka sadajana noe geus ngiring andjeunna angkat ti Galilea ka Jĕroesalem; nja eta noe ajeuna saksina ka 32 djalma-djalma. 'Sarta kaoela pada ngoewarkeun ka maraneh pĕrdjangdjian [u] noe dipasihkeun ka para karoehoen, jen koe Allah geus diboektikeun ka oerang, anoe djadi toeroenanana, tina 33 lantaran ngajakeun Jesoes. 'Sapĕrti noe dioengĕlkeun dina djaboer noe kadoewa: [v] Maneh teh poetra kami; nja poë ijeu 34 maneh koe kami dijoegakeun. 'Sarta ari nanghikeunana ti noe maraot, [w] moal pisan keuna koe boeroek-oetjoetan, eta koe Allah geus diandikakeun kijeu: [x] Kami teh ka maraneh rek maparin kanoegrahan Dawoed noe satoehoena teja. 35 'Anoe matak dina djaboer noe sedjen dilahirkeun kijeu: [y] Andjeun teh moal tega Kasoetji andjeun kasorang boeroek-36 oetjoetan. 'Karana Dawoed, ari geus ngawoelaän pangĕrsakeun Allah keur djaman andjeunna, ladjĕng bae [z] koelĕm, dirijoengkeun djeung karoehoenna, geus poegoeh kasorang boeroek-oetjoetan; 37 'tatapi eta mah, noe koe Allah ditanghikeun teja, hanteu koengsi njorang boe-38 roek-oetjoetan. 'Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! koedoe kanjahokeun koe maraneh, [aa] jen koe lantaran Jesoes teja ka maraneh dioewarkeun dihampoera 39 dosa-dosa; 'sarta [bb] koe lantaran andjeunna, oenggal-oenggal djalma noe pĕrtjaja, pada didamĕl bĕnĕr ti saniskara bae, noe teu beunang dibĕnĕrkeun 40 diri maraneh koe toret Moesa. 'Koe sabab eta, masing ijatna, soepaja maraneh oelah kataradjang koe noe dilahirkeun [cc] dina kitab para nabi kijeu teja: 41 'Eh, noe ngarewa! geura tarendjokeun, bari hareran, seug toeloej euweuh; karana kami ngadamĕl hidji padamĕlan keur djaman maraneh; nja eta hidji padamĕlan anoe moal dipĕrtjaja koe maraneh, samangsa aja noe njaritakeun.

a p. 12 : 17. *b* Jĕh. 20 : 5. *c* 2 Moesa 14 : 8. *d* 4 Moesa 14 : 34; 5 Moesa 1 : 31; Djab. 77 : 21. *e* 5 Moesa 7 : 1. *f* Jos. 14 : 2. *g* Hak. 2 : 16. *h* 1 Sam. 3 : 20; 7 : 5. *i* 1 Sam. 8 : 5; 9 : 1. *j* 1 Sam. 16 : 1. *k* 1 Sam. 13 : 14; Djab. 89 : 21. *l* Roem 1 : 3. *m* p. 19 : 4. *n* Mat. 3 : 11; Joh. 1 : 20. *o* p. 10 : 36. *p* Joh. 16 : 3. *q* Mat. 27 : 22, 23. *r* Loek. 18 : 31. *s* p. 3 : 15. *t* p. 1 : 3. *u* p. 26 : 22. *v* Djab. 2 : 7. *w* p. 2 : 27. *x* Jĕs. 55 : 3. *y* Djab. 16 : 10. *z* 1 Radj. 2 : 10. *aa* Loek. 24 : 47. *bb* Roem 3 : 20; 5 : 1. *cc* Hab. 1 : 5.

42 Sanggeus oerang Jahoedi boedal ti masigit, seug oerang kapir pada noenoehoen, moegi dina tĕpoeng sabat diwoe-43 roek hal lahiran kitoe teja. 'Ari geus boebar ti masigit, oerang Jahoedi djeung djalına ibadah noe geus asoep Jahoedi, loba noe noetoerkeun ka Paoeloes djeung Barnabas; ladjĕng pada ngawoeroek ka dinja, sarta dipepelingan [a] koedoe masing tĕtĕp kana sih-koernija Allah. *a* p. 14 : 22.

44 Geus kitoe dina tĕpoeng sabat meh sanagara koempoel, sĕdja ngadarenge-45 keun pangandika Allah. 'Tatapi barang oerang Jahoedi narendjo eta djalma-djalma, toeloej liwat saking nja darĕngki, sarta [a] madoean bae ka sakoer noe dilahirkeun koe Paoeloes, nja madoean 46 djeung ngagogoreng.'Ari Paoeloes djeung Barnabas ladjĕng ngalahir sarta laloedeung, kijeu: [b] Wadjib njatoerkeun pangandika Allah nja ka maraneh heula; tatapi sapedah koe maraneh dikepeskeun, bari boga pikir [c] diri maneh teu oetama kana hiroep noe langgĕng mah, masing njaho, [d] ajeuna kaoela rek njang-47 hareup ka oerang kapir bae. 'Karana Pangeran geus nimbalan ka kaoela kijeu: [e] Maneh koe kami geus ditangtoekeun baris pitjahajaeun oerang kapir, soepaja maneh matak salamĕt nĕpi ka toeng-48 toeng boemi. 'Barang kadenge koe oerang kapir, toeloej pada boengah, djeung maroedji ka pangandika Goesti; sarta djadi pĕrtjaja sarejana noe geus dipasti-49 keun kana hiroep noe langgĕng. 'Ari pangandika Goesti datang ka kaoetara-50 keun di sakoeriling tanah eta. 'Tatapi [f] oerang Jahoedi pada ngangsonan ka istri-istri noe ibadah sarta kaädjenan, djeung ka para menak nagara, ngajangajakeun panganijaja ka Paoeloes djeung Barnabas; seug toeloej ditoendoeng ka loewar ti wĕwĕngkĕran naga-51 ra.'Dĕmi rasoel teh [g] pada ngekedjekkeun ngĕrĕs ti dampalna ka eta djalma-djalma; geus kitoe angkat ka nagara Ikonioem. 52 'Ari moerid-moerid pada djadi pinoeh koe kaboengahan sarta koe Roh Soetji.

a 1 Tes. 2 : 16. *b* Mat. 10 : 6; p. 3 : 26. *c* Mat. 22 : 2—8. *d* p. 28 : 28. *e* Jĕs. 49 : 6. *f* p. 14 : 2; 17 : 5. *g* Mat. 10 : 14; p. 18 : 6.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, di Ikonioem Paoeloes djeung Barnabas barĕng angkat ka

masigit oerang Jahoedi, ladjĕng ngawoeroek, [a] moenggah loba katjida djalma noe datang ka pĕrtjaja, aja oerang 2 Jahoedi, aja oerang Joenani. 'Tatapi [b] oerang Jahoedi noe mantangoel ngarangsonan ka oerang kapir, dipapanas 3 hatena ka doeloer-doeloer. 'Ari tjalikna di dinja lila katjida, sarta pada ngawoeroek loedeung pisan koe bĕrkah Goesti, anoe ngajaktoskeun kana lahiran sih-koernijana, sarta maparin [c] soepaja didamĕl warna-warna tanda djeung moedjidjat koe panangan doewa rasoel teja. 4 'Dĕmi sakabehna djalma oerang nagara eta pabĕngkah; noe sawareh noeroet ka oerang Jahoedi, noe sawareh deui 5 noeroet ka rasoel. 'Tidinja datang ka roesoeh oerang kapir sarta oerang Jahoedi djeung kapala-kapalana, [d] pada dek mĕrgasa ka rasoel sarta dek ma- 6 ledogan koe batoe. 'Barang geus kaoeninga koe rasoel, ladjĕng [e] kalaboer ka tanah Likaoni, angkatna ka nagara Listra djeung Derba sarta pasisianana; 7 'ladjĕng pada ngoewarkeun Indjil di dinja. *a* p. 11 : 20, 21. *b* p. 13 : 45, 50. *c* p. 19 : 11; Ibr. 2 : 4. *d* 2 Tim. 3 : 11. *e* Mat. 10 : 23; p. 8 : 1.

8 Ari di nagara Listra aja hidji djalma dijoek leuleus soekoena, [a] ngempor bawa ngadjadi; saoemoer tatjan pisan leum- 9 pang. 'Eta djalma ngadenge piwoeroek Paoeloes. Ladjĕng koe Paoeloes diteuteup; ana katingali jen boga kapĕrtjaja- 10 an bakal ditjageurkeun,' toeloej ngalahir, bĕdas gĕntrana: Maneh geura nangtoeng masing bĕnĕr! Neut eta teh ngoredjat, 11 toeloej leuleumpangan. 'Barang katendjo koe djalma-djalma noe didamĕl koe Paoeloes, pada ngagĕdĕr sowarana; ari omongna koe basa Likaoni kijeu: [b] Batara pada njaroewakeun andjeun djeung 12 manoesa, loengsoer ka oerang. 'Ari Barnabas disĕboetkeun Joepiter; dĕmi Paoeloes disĕboetkeun Merkoerioes, sabab 13 nja andjeunna noe sok ngalahir. 'Geus kitoe panghoeloe Joepiter, noe masigitna aja di hareupeun nagara, datang mawa sapi djeung golongan mangle ka lawang nagara, dek koerban reudjeung djalma- 14 djalma. 'Ari kadangoe koe rasoel, nja eta Barnabas djeung Paoeloes, seug [c] pada njoĕhkeun panganggona; toeloej moeroe moeloeboes ka djalma-djalma 15 teh, bari ngagĕro, 'kijeu lahirna: Eh, djalma-djalma! dek naon maraneh migawe kitoe? [d] kaoela ge manoesa, sasama dadamĕlan djeung maraneh, sarta mamatahan ka maraneh koedoe maloendoer tina hal ijeu noe teu poegoeh, tobat ka Allah anoe hiroep, [e] noe ngadamĕl langit djeung boemi djeung laoet, sarta 16 saeusina kabeh. 'Ari Allah teh djaman ka toekang mah [f] ngantĕpan sakabeh oerang kapir pada noeroetkeun djalan 17 sakarĕp-sakarĕpna bae. 'Sanadjan kitoe ge [g] teu boeroeng ngajakinkeun andjeun, midamĕl kasaean, ti langit maparin hoedjan djeung oesoem boeboewahan, njoekoepan kadaharan, sarta ngaboengah- 18 keun hate oerang. 'Dilahiran kitoe teh, seuseut-seuat bisa mĕgatan ka eta djalma-djalma, soepaja teu toeloes ngoerbanan ka arandjeunna. *a* p. 3 : 2. *b* p. 28 : 6. *c* Mat. 26 : 65. *d* p. 10 : 26. *e* p. 4 : 24. *f* Djab. 81 : 13. *g* Roem 1 : 19.

19 Dĕmi geus kitoe aja noe daratang ka dinja oerang Jahoedi ti Antioki djeung ti Ikonioem; toeloej ngagĕndaman ka djalma-djalma, seug [a] pada maledogan Paoeloes koe batoe, djeung digoegoesoer ka loewar ti nagara, panjanana geus 20 maot. 'Tatapi ari geus dirijoeng koe moerid-moerid, andjeunna tanghi, ladjĕng lĕbĕt ka djĕro nagara. Ari isoekna djeung 21 Barnabas angkat ka Derba. 'Dĕmi geus ngoewarkeun Indjil ka nagara eta, sarta geus ngadamĕl moerid reja pisan, toeloej maroelih deui ka Listra djeung Iko- 22 nioem djeung Antioki. 'Di dinja ngoewatkeun hate moerid-moerid, sarta mepelingan [b] koedoe masing tĕtĕp dina kapĕrtjajaän; djeung deui lahirna: [c] Oerang piasoepeun kana karadjaän Allah teh nja koedoe loba njorang kasoekĕran. 23 'Sanggeusna dipangmilihkeun kokolot di oenggal-oenggal garedja, [d] toeloej nĕnĕda djeung poewasa, sarta pada ditipkeun ka Goesti, anoe dipĕrtjaja koe 24 moerid-moerid teh. 'Geus kitoe arangkat nĕroes tanah Pisidi, toeloej dongkap [e] 25 ka tanah Pampili. 'Ari geus njaoerkeun pangandika di nagara Perga, ladjĕng 26 angkat ka nagara Atalia. 'Ti dinja toenggang kapal ka Antioki, [f] ĕnggon arandjeunna bareto disanggakeun kana sihkoernija Allah, soepaja ngalampahkeun padamĕlan anoe geus anggeus ajeuna. 27 'Sasoempingna ka dinja ngoempoelkeun

garedja; toeloej pada njarijoskeun saniskara, noe koe Allah geus didamĕl lantaran arandjeunna, kitoe deui pikeun oerang kapir geus diboekakeun panto 28 kapĕrtjajaän. 'Sarta ladjĕng tjaralik di dinja [g] lila pisan sasarĕngan djeung moerid-moerid.

a 2 Kor. 11 : 25; 2 Tim. 3 : 11. *b* p. 11 : 23. *c* Roem 8 : 17; 1 Tes. 3 : 3; 2 Tim. 3 : 12. *d* p. 13 : 3; 1 Tim. 4 : 14. *e* p. 13 : 13, 14. *f* p. 13 : 1. *g* p. 11 : 26.

PASAL 15.

Ari geus kitoe aja noe daratang ti Joedea, magahan ka doeloer-doeloer kijeu: [a] Lamoen maraneh hanteu disoenatan noeroetkeun adat nabi Moesa 2 mah, moal bisa salamĕt. 'Ana dilawan sarta dipadoean eta teh koe [b] Paoeloes djeung Barnabas lain leuleutikan, toeloej koe doeloer-doeloer ditangtoekeun Paoeloes djeung Barnabas sarta batoer sawareh moedoe arangkat ka Jĕroesalem, ka para rasoel djeung para kokolot, 3 naroskeun eta pĕrkara. 'Tidinja [c] didjadjapkeun koe garedja; ari angkatna djalan ka tanah Poeniki djeung Samaria, bari njarijoskeun pĕrtobatna oerang kapir, matak njoekakeun katjida ka sadaja 4 doeloer-doeloer. 'Ari geus saroemping ka Jĕroesalem, dibagejakeun koe garedja, djeung koe para rasoel sarta para kokolot; ladjĕng mopojankeun saniskara, noe koe Allah geus didamĕl lantaran 5 andjeunna. 'Seug narangtoeng sawareh djalma madhab parisi, noe geus asoep pĕrtjaja; sarta ngomong, kijeu pokna: Eta djalma koedoe disoenatan, sarta dititah ngalampahkeun toret Moesa.

a Gal. 5 : 2. *b* p. 11 : 30. *c* p. 17 : 15.

6 Geus kitoe para rasoel djeung para kokolot toeloej gĕmpoengan, ngarĕm-7 pagkeun eta pĕrkara. 'Sanggeusna papadoean rosa, ladjĕng Petroes ngadĕg, sarta ngalahir ka batoer-batoer kijeu: Eh, saderek-saderek! sampejan geus pada oeninga, jen [a] ti babareto kaoela noe koe Allah dikĕrsakeun ti lĕbah sampejan, soepaja oerang kapir ngadengekeun lahiran Indjil sarta pĕrtjaja tina lanta-8 ran biwir kaoela. 'Ari Allah, [b] noe langkoeng oeninga ka hate manoesa, geus maparin pĕrtelaän ka oerang kapir teh, nja pada dipasihan Roh Soetji, koemaha 9 tjara ka oerang. 'Sarta [c] hanteu pisan dibedakeun diri oerang djeung eta, dibĕrĕsihkeun hatena koe kapĕrtjajaän. 10 'Naha ajeuna rek ngadodja ka Allah, [d] neundeun pasangan kana poendoek moerid, anoe teu kabawa koe karoehoen 11 sarta koe diri oerang? 'Ari oerang teh pĕrtjaja disalamĕtkeun [e] nja koe sihkoernija Goesti Jesoes Kristoes, saroewa keneh djeung eta.

a p. 10 : 19, 20; 11 : 18. *b* Jĕr. 17 : 10. *c* p. 10 : 15. *d* Gal. 5 : 1. *e* Ep. 2 : 8.

12 Geus kitoe sakabehna djalma repeh; toeloej pada ngadengekeun Barnabas djeung Saoeloes njarijoskeun sadajana tanda djeung moedjidjat araheng, anoe koe Allah geus didamĕl di lĕbah oerang kapir koe lantaran arandjeunna.

13 Ari geus toetoep tjatjarijos, seug Jakoboes noemboe saoer, kijeu lahirna: Eh, saderek-saderek! reungeukeun kaoe-14 la: 'Simon tadi njarijoskeun, Allah ngalajad ka oerang kapir barangmimiti, kĕrsa njandak ti lĕbah dinja pioemateun 15 bade padjĕnĕnganana. 'Katĕroesan koe pilahir para nabi; sapĕrti noe dioengĕl-16 keun [a] kijeu teja: 'Sanggeusing kitoe kami rek soemping deui, sarta ngadĕgkeun deui balandongan Dawoed anoe boekrak-bakrek; ari noe roeksak rek 17 diomean, nja rek didjĕlĕgkeun deui; 'soepaja sakarina djalma pada nejangan Pangeran, kitoe deui sakabeh oerang kapir, noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, lahiran Pangeran, noe ngadamĕl eta pĕr-18 kara. 'Allah ti samemeh aja doenya langkoeng oeninga ka saniskara pada-19 mĕlanana. 'Koe sabab eta, pirĕmpoeg kaoela, ari noe tobat ka Allah ti lĕbah oerang kapir, oelah diriweuh-riweuh; 20 'ngan koedoe disoeratan, sina njĕgah ka [b] barang noe kanadjisan koe brahala, djeung kana [c] lampah djinah, kitoe deui ka [d] sato noe paeh bangkar, sarta ka 21 [e] gĕtih. 'Karana Moesa ti baheulana di oenggal-oenggal nagara aja noe ngawoeroekkeun inja, sarta [f] saban-saban poë sabat diadji di sagala masigit.

a Am. 9 : 11. *b* 1 Kor. 8 : 1; 10 : 20. *c* 1 Kor. 10 : 8; 1 Tes. 4 : 3. *d* 3 Moesa 17 : 15. *e* 3 Moesa 17 : 12. *f* p. 13 : 15.

22 Tidinja para rasoel, para kokolot djeung sagaredja kabeh pada rĕmpag, milih djalma ti pada batoer, arek dipiwarang reudjeung Paoeloes djeung Barnabas ka Antioki; ari noe dipilih Joedas noe katĕlah Barsabas, djeung [a] Silas;

pada djadi imam di lĕbah doeloer-doeloer. 23 'Ladjĕng diselehan sĕrat, kijeu oenina: Para rasoel djeung para kokolot sarta sadajana doeloer-doeloer ngatoerkeun salam-doea ka doeloer-doeloer noe tadina oerang kapir, aja di nagara Antioki, sarta di tanah Sam, djeung di tanah Kilikia. 24 'Sarehna kaoela geus pada ngadenge bedja, jen aja djalma baridjil ti dijeu, [b] noe ngabingbangkeun ka maraneh koe pamagahanana, sarta ngaloewak-lejokkeun ka pikir maraneh, omongna maraneh koedoe disoenatan sarta ngalampahkeun toret, padahal eta djalma teu pisan diparentah kitoe koe kaoela: 25 'anoe matak kaoela sadaja, keur koempoel sarta sapikir, pada rĕmpoeg milih djalma, dititah ka maraneh reudjeung Barnabas djeung Paoeloes, kaasih kaoela, 26 'nja eta teh djalma [c] noe geus njĕrahkeun njawana pikeun djĕnĕngan Jesoes Kristoes, Goesti oerang. 27 'Ari noe dititah koe kaoela teh, nja eta Joedas djeung Silas; eta bakal pada nĕroeskeun koe kasaoeran sakoemaha tjara ijeu bae. 28 'Karana ari pangĕrsa Roh Soetji, sarta katĕroesan koe kaoela sadaja, maraneh teh moal diriridoean, soepaja ijeu bae pĕrkara noe pĕrloe: 29 'koedoe [d] njĕgah ka barang noe dibaktikeun ka brahala, djeung ka gĕtih, kitoe deui ka sato noe paeh bangkar, sarta kana lampah djinah. Lamoen maraneh njingkahan noe kitoe, bĕnĕr pisan. Salam talim.

a p. 17 : 10. *b* Gal. 1 : 7. *c* p. 13 : 50; 14 : 19. *d* p. 15 : 20.

30 Dĕmi eta, sanggeusna didjoeroengkeun, toeloej bae saroemping ka Antioki; seug ngoempoelkeun sakabeh doeloer-doeloer, sarta njelehkeun sĕrat teja. 31 'Sanggeus diwatja, baroengahan koe panglilipoerna. 32 'Ari Joedas djeung Silas teja kaäsoep nabi keneh, pada mepelingan ka doeloer-doeloer, reja pisan kasaoeranana, sarta ngoewatkeun. 33 'Barang geus rada lila tjaralikna di dinja, toeloej koe doeloer-doeloer didjoeroeng deui ka para rasoel, sarta didoakeun sing salamĕt. 34 'Tatapi Silas mah manahna rek tĕtĕp bae di dinja. 35 'Ari Paoeloes djeung Barnabas tjaralik di Antioki, pada ngawoeroek sarta ngoewarkeun pangandika Goesti, djeung reja deui djalma salijan ti eta.

36 Geus sababaraha poë, ladjĕng Paoeloes ngalahir ka Barnabas: Mangga oerang malikan deui, nejang doeloer-doeloer di oenggal nagara, oeroet oerang ngoewarkeun pangandika Goesti, keur koemaha ajeuna. 37 'Ari pirĕmpag Barnabas koedoe njandak [a] Johannes, noe katĕlah Markoes teja. 38 'Tatapi manah Paoeloes, bĕnĕrna oelah njandak eta, [b] noe bareto njingkir ti arandjeunna ti watĕs Pampili, hanteu koengsi miloe kana padamĕlan. 39 'Toeloej datang ka patjengkadan, anoe matak djadi papisah; geus kitoe Barnabas njandak Markoes, ladjĕng toenggang kapal ka Kiproes. 40 'Ari Paoeloes milih Silas; sanggeusna koe doeloer-doeloer [c] disanggakeun kana sih-koernija Allah, ladjĕng angkat. 41 'Tidinja ngidĕran tanah Sam djeung Kilikia, ngoewatkeun sadajana garedja.

a p. 12 : 12, 25; 13 : 5; Kol. 4 : 10. *b* p. 13 : 13. *c* p. 14 : 26.

PASAL 16.

Ladjĕng soemping ka [a] nagara Derba djeung Listra. Di dinja aja hidji moerid, [b] ngaranna Timoteoes, iboena oerang Jahoedi noe pĕrtjaja, dĕmi ramana oerang Joenani. 2 'Ari Timoteoes teh dipoedji koe doeloer-doeloer anoe aja di Listra djeung Ikonioem. 3 'Eta koe Paoeloes dikĕrsakeun sina miloe angkat-angkatan; [c] ladjĕng ditjandak sarta disoenatan tina sabab oerang Jahoedi, anoe aja di nagara eta; karana pada njahoeun, jen ramana oerang Joenani. 4 'Mangsa ngidĕran sakabeh nagara, pada njelehkeun [d] oendang-oendang, noe ditangtoekeun koe para rasoel djeung para kokolot di Jĕroesalem teja. 5 'Ari sadajana garedja pada dipageuhkeun dina kapĕrtjajaän, sarta [e] saban-saban poë beuki nambahan bilanganana.

a p. 14 : 6. *b* 2 Tim. 1 : 5. *c* 1 Kor. 9 : 20; Gal. 2 : 3. *d* p. 15 : 23. *e* p. 2 : 47.

6 Sanggeus ngidĕran tanah Prigia djeung Galata, ana dek ngalahirkeun pangandika di tanah Asia, dipĕgatan koe Roh Soetji. 7 'Mangsa dongkap ka tanah Misia, sĕdjana rek angkat ka tanah Bitini, dĕmi koe Roh hanteu kaidinan. 8 'Toeloej bae ngaliwatan Misia, ana soemping ka [a] nagara Troas. 9 'Geus kitoe wantji peuting Paoeloes ningali [b] tetendjoan; aja hidji djalma, oerang Makĕdoni, nang-

toeng sarta panoenoehoen ka Paoeloes, kijeu pihatoerna: Moegi meuntas ka Makĕdoni, noeloengan koering sadaja! 10 'Sanggeus andjeunna ningali tetendjoan teh, harita keneh kaoela pada nejangan keur pimijangeun ka tanah Makĕdoni, sabab ditangtoekeunana koe kaoela sadaja, dipiwarang koe Goesti, soepaja ngoewarkeun Indjil ka oerang dinja.

a 2 Kor. 2 : 12. *b* p. 9 : 12; 18 : 9.

11 Toeloej lajar ti Troas, mĕnĕran pisan ka poelo Samotraki; sanggeus dongkap, 12 isoekna toeloej ka nagara Neapolis.'Bral deui ti dinja ka Pilipi, nja eta nagara noe pangheulana di tanah Makĕdoni sabeulah ti dijeu, asalna oerang Roem noe ngababakan. Dĕmi geus dongkap, toeloej pada tjalik di dinja meunang sabaraha 13 poë. 'Ari di poë sabat kaoela pada bidjil ti nagara, toeloej ka sisi tjai; di dinja djalma bijasana sĕmbahijang; geus kitoe darijoek, sarta sasaoeran ka 14 awewe noe keur karoempoel. 'Aja hidji awewe ngaran Lidia, toekang dagang barang woengoe, asalna ti nagara Tiatira, sarta ibadah ka Allah; eta ngadengekeun, ari hatena koe Goesti diboekakeun, sina ngarĕgĕpkeun ka sakoer 15 noe dilahirkeun koe Paoeloes. 'Sanggeusna dibanjoean djeung saeusi-imahna, toeloej noenoehoen, kijeu pokna: Manawi dimanah koe arandjeun, jen simkoering pĕrtjaja ka Goesti, moegi tjaralik sarĕng tĕtĕp ngandjrĕk di rorompok simkoering. Sarta eta teh maksa 16 bae ka kaoela. 'Ari geus kitoe, hidji mangsa kaoela pada leumpang ka ĕnggon sĕmbahijang teja, prok papanggih djeung hidji boedjang awewe, anoe kasoeroepan soekma noedjoem, sarta [a] ngoentoengkeun gĕde katjida ka doenoenganana, lantaran tina noedjoem. 17 'Awewe teh seug noetoerkeun ka Paoeloes djeung ka kaoela, bari gĕgĕroan, kijeu pokna: Ijeu djalma teh abdi Allah noe langkoeng agoeng, sarta pada ngoewarkeun djalan kasalamĕtan ka oerang! 18 'Kitoe bae kalakoeanana sababaraha poë lilana. Dĕmi Paoeloes djengkeleun, toeloej malik, bari ngalahir ka soekma teh: Kami nitah ka maneh koe djĕnĕngan Jesoes Kristoes, maneh geura bidjil ti eta awewe! [b] Seug bidjil waktoe harita keneh.

a p. 19 : 24. *b* Mark. 16 : 17.

19 Barang katangen koe doenoenganana, jen geus leungit pangarĕp-ngarĕpna kaoentoengan teh, toeloej bae njarĕkĕl ka Paoeloes djeung [a] Silas, disered ka pasar, ka hareupeun noe pada kawasa. 20 'Dĕmi geus dideuheuskeun ka para kapala, toeloej aroendjoekan kijeu: [b] Ijeu djalma, oerang Jahoedi, pada ngaroe-21 soehkeun di nagara; 'sarta mamagahkeun adat noe teu pĕrnah ditarima koe koering, soemawonna ditoeroet, da koe-22 ring mah bangsa Roem. 'Ari djalma-djalma ragĕm pada poporongos ka Paoeloes djeung Silas; tidinja koe para kapala dirangsadan panganggona, sarta 23 miwarangan [c] koedoe dirangket. 'Sanggeusna pada dirangket sababaraha kali, toeloej diaboeskeun ka pangberokan, bari miwarangan ka sipir, jen eta koe-24 doe didjaga sing hade-hade. 'Sabab geus meunang parentah kitoe, toeloej koe sipir teh diaboeskeun ka pangkeng pangdjĕrona, sarta soekoena dibarĕlok pa-25 geuh pisan. 'Dĕmi wantji tĕngah peuting Paoeloes djeung Silas [d] nĕnĕda sarta maroedji ka Allah; ari sakitan pada 26 ngadengekeun. 'Ngadak-ngadak aja lini gĕde, moenggah padĕmen pangberokan datang ka inggeung; seug [e] panto kabeh maroeka, sarta barogod sakabeh 27 djalma aloedar. 'Barang sipir geus njaring, sarta nendjo panto pangberokan marolongo, pek matĕk pĕdang, karĕpna dek maehan maneh, panjanana sakitan 28 geus pada kalaboer. 'Dĕmi Paoeloes seug ngagĕro sarta bĕdas sowarana, kijeu lahirna: Oelah waka njilakakeun diri sorangan; karana kaoela pada aja di dijeu 29 sakabeh. 'Tidinja menta damar, ngageuwat moeroe ka djĕro, sarta bari ngadegdeg; brĕk toeloej mĕndĕk ka pajoe-30 neun Paoeloes djeung Silas. 'Geus kitoe dibawa ka loewar, bari oendjoekan: Noen djoeragan! [f] koemaha pilampaheun 31 simkoering, soepaja djadi salamĕt? 'Lahiranana: [g] Koedoe pĕrtjaja ka Goesti Jesoes Kristoes, tangtoe maneh salamĕt, 32 nja maneh djeung saeusi-imah. 'Ladjĕng ngawoeroekkeun pangandika Goesti ka sipir teh, sarta ka sakabeh noe aja di 33 boemina. 'Dina waktoe peutingan harita keneh pada dibawa koe sipir, ari tjedana dirangket teja seug dikoembah; tidinja dibanjoean djeung sakabeh ahlina.

34 'Geus kitoe pada dibantoen ka boemina, sarta dihatoeranan soesoegoeh, bari boengaheun tina sabab geus djadi pĕrtjaja ka Allah [h] djeung saeusi-boemina. *a* p. 15:40. *b* p. 17:6. *c* 2 Kor. 11:25; 1 Tes. 2:2. *d* p. 4:31. *e* p. 5:19; 12:7, 10. *f* p. 2:37; 9:6. *g* Mark. 16:16; Joh. 3:16; p. 11:14. *h* p. 18:8.

35 Ari geus braj beurang, para kapala miwarangan goelang-goelang, kijeu parentahna: Eta djalma teja geura leu-36 paskeun bae! 'Tidinja parentah teh koe sipir dioeningakeun ka Paoeloes, pokna: Para kapala miwarangan, timbalanana andjeun koedoe pada dileupaskeun; koe pĕrkawis eta ajeuna ka loewar bae, soemangga geura angkat, sarĕng moegi 37 sing salamĕt! 'Dĕmi lahiran Paoeloes ka darinja: Kaoela noe pada kaäsoep [a] oerang Roem, koe eta teh dirangket di noe negla, hanteu make dipariksa heula, seug toeloej diaboeskeun ka pangberokan; ari ajeuna, naha dek dika-loewarkeun ririkipan? Oelah kitoe; koedoe ka darijeu koe andjeun, sarta nganteur-38 keun kaoela ka loewar. 'Toeloej goelang-goelang ngoeningakeun eta lahiran ka para kapala; seug sarijeuneun, sabab ngareungeu jen eta teh oerang Roem. 39 'Geus kitoe saroemping sarta nĕda maloem ka Paoeloes djeung Silas, bari toeloej dianteurkeun ka loewar; [b] ari panoenoehoenna moegi arangkat bidjil ti 40 nagara. 'Dĕmi geus ka loewar ti pangberokan, ladjĕng sindang ka imah Lidia. Sanggeusna patĕpang djeung doeloer-doeloer, sarta ngalilipoer, toeloej bae arangkat. *a* p. 22:25, 28. *b* Mat. 8:34.

PASAL 17.

Ari geus njorang ka nagara Ampipolis djeung Apolonia, toeloej saroemping ka [a] nagara Tesalonika; di dinja aja 2 masigit oerang Jahoedi. 'Ladjĕng Paoeloes tjalik ka eta teh, [b] koemaha adatbijasana, sarta meunang tiloe sabat mi-3 saoerkeun oenina Kitab ka darinja; 'diboekakeun, sarta bari netelakeun jen Kristoes teh misti njandang sangsara, kitoe deui tanghi ti noe maraot; djeung deui saoerna, [c] ari Jesoes, noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh teh, nja 4 eta Kristoes teja. 'Tidinja eta teh [d] noe sawareh pĕrtjaja, sarta ditambahkeun ka Paoeloes djeung Silas; nja kitoe deui loba katjida oerang Joenani noe ibadah, sarta istri-istri toeroenan lain saeutik. 5 'Dĕmi oerang Jahoedi noe mantangoel teh [e] darĕngki, sarta ngadjakan ka sababaraha djalma goreng noe lĕdag-lĕdig di pasar, seug sakongkol, toeloej ngaroesoehkeun di nagara; pada ngaronom ka imah Jason, karĕpna Paoeloes djeung Silas dek dibawa ka tĕngah djalma-6 djalma. 'Tina sabab teu kapanggih, toeloej bae Jason sarta doeloer-doeloer sawareh disesered ka pajoeneun para kapala nagara, bari sosorowokan: [f] Ijeu djalma, noe ngaroesoehkeun saälam-doen-7 ya, ajeuna geus daratang ka dijeu; 'koe Jason diandjrĕkkeun. Eta sakabehna pada ngalawan ka timbalan praboe, aromongna [g] aja noe sedjen djadi radja, nja 8 eta Jesoes. 'Ari eta teh matak ngagoedjroedkeun ka djalma-djalma sarta ka para kapala nagara noe ngadarenge. 9 'Tatapi ari geus nampa pĕrtanggoengan Jason djeung batoer-batoerna, toeloej dileupaskeun bae. *a* 1 Tes. 1:1. *b* p. 18:4. *c* p. 9:22. *d* p. 28:24. *e* p. 13:45. *f* p. 16:20. *g* Loek. 23:2.

10 Peuting harita keneh Paoeloes djeung Silas koe doeloer-doeloer disina angkat ka nagara Berea. Sanggeusna soemping, ladjĕng tjaralik ka masigit oerang Ja-11 hoedi. 'Ari oerang Jahoedi noe di dinja balageur, lain tjara noe di Tesalonika; pada nampanan pangandika teh djeung soeka katjida, bari saban-saban poë [a] nitik-nitik kana Kitab, eta pĕrkara ĕnja-12 hanteuna. 'Noe matak eta djalma loba pisan noe datang ka pĕrtjaja; nja kitoe deui oerang Joenani noe kaädjenan, 13 awewe sarta lalaki, lain saeutik. 'Dĕmi geus kanjahoan koe oerang Jahoedi di Tesalonika, jen pangandika Allah ajeuna koe Paoeloes dioewarkeun deui di Berea, moeroeboel datang ka dinja, [b] sarta nga-14 gehgerkeun deui ka djalma-djalma. 'Tatapi Paoeloes koe doeloer-doeloer gantjangna disina angkat, sangkan ngadjoegdjoeg ka pĕlĕbah laoet; ari Silas djeung Timoteoes mah tinggaleun di 15 dinja. 'Dĕmi noe ngariring ka Paoeloes pada ngadjadjapkeun andjeunna dongkap ka nagara Aten; sarta sanggeusna katalatahan ka Silas djeung Timoteoes, sina geuwat-geuwat njoesoel, toeloej bae arindit. *a* Joh. 5:39. *b* 1 Tes. 2:14.

16 Mangsa Silas djeung Timoteoes koe Paoeloes didagoan di Aten, ladjĕng manahna datang ka panas, koe bawaning ningali eta nagara sakitoe pinoehna koe brahala. 17 'Tidinja andjeunna di masigit mitoetoer ka oerang Jahoedi djeung ka sakoer noe ibadah; ari di pasar mah saban-saban poë ka sakoer noe kasondong bae. 18 'Sarta aja oelama-oelama, nja ahli epikoer djeung ahli sĕtoik, papadoean djeung Paoeloes. Ari tjarek noe sawareh: [a] Eta si pangobrolan dek njarita naon? Tjarek noe sawareh deui: Tajohna ngoewarkeun batara nagara sedjen. Sabab Paoeloes keur ngoewarkeun ka darinja hal Jesoes sarta hal pihoedangeunana djalma noe paraeh. 19 'Toeloej Paoeloes koe djalma teh ditjokot, dibawa ka ĕnggon noe disĕboet Areopagoes; ari pokna: Koemaha, kaoela meunang njaraho eta piwoeroek anjar, 20 noe disaoerkeun koe sampejan teh? 'Karana sampejan ngadatangkeun kana tjeuli kaoela pĕrkara noe teu loembrah; koe sabab kitoe kaoela pada panasaran, 21 eta teh koemaha pĕtana. 'Dĕmi oerang Aten sakabeh, kitoe deui sakoer noe ngaloembara di dinja, euweuh deui kalakoeanana ngan ngomongkeun djeung ngadengekeun pĕrkara alanjar.

a 1 Kor. 1 : 23.

22 Geus kitoe Paoeloes toeloej ngadĕg di tĕngah-tĕngah Areopagoes teja, sarta ngalahir kijeu: Eh, oerang Aten! kaoela tĕgĕs pisan maraneh poepoendjoeng teh 23 liwat langkoeng. 'Karana keur oedaridĕr di nagara, bari ngilikan ĕnggon pamoedjaän maraneh, kaoela manggih hidji altar, anoe aja toelisan kijeu: IJEU BADE ALLAH ANOE TATJAN KANJAHOAN. Ari eta noe teu kanjahoan koe maraneh, tatapi dibakti, nja eta noe koe kaoela 24 dioewarkeun ka maraneh. 'Allah teja, [a] noe ngadamĕl alam-doenya djeung saeusina kabeh, sababna djoemĕnĕng Pangeran langit djeung boemi, [b] moal linggih di djĕro gĕdong beunang njijeun koe 25 leungeun; 'sarta moal dilalajanan koe leungeun djalma, [c] kawas noe aja kakoerang; samalah nja andjeunna pisan noe maparin ka sadajana hiroep, [d] napas sarta 26 saniskara bae. 'Djeung deui ngadamĕl sagala bangsa manoesa [e] asalna sagĕtih, dikĕrsakeun sina ngeusian sadjagat kabeh, bari [f] dipastikeun pililaeun djaman-djamanna, sarta watĕs-watĕs pang27 tjitjinganana; 'soepaja pada nejangan Pangeran, malah-mandar datang ka karampa sarta kapanggih, halta [g] andjeunna hanteu djaoeh ti hidji-hidji diri oe28 rang. 'Karana [h] di djĕro andjeunna oerang teh nja hiroep, nja oesik, nja aja; sapĕrti noe geus disaoerkeun koe sawareh ahli boedjangga maraneh ge, kijeu 29 teja: Oerang ge djadi tĕdakna. 'Sabab oerang djadi [i] tĕdak Allah, [j] noe matak oerang oelah boga pangira, Allah teh saroepa djeung ĕmas, atawa perak, atawa batoe, anoe beunang ngoekir koe ka30 bisaän djeung karadjinan djalma. 'Dĕmi djaman boeda teh koe Allah dikadjeunkeun, sarta [k] mangsa ajeuna nimbalan ka sakabeh djalma di mana-mĕndi, jen 31 koedoe tarobat. 'Noe matak kitoe, pedah Allah geus nangtoskeun [l] poë, [m] bakal ngahoekoeman djagat kalawan adilna, lantaranana hidji manoesa noe geus dipastenkeun koe andjeunna; sarta dijakinkeun pisan ka sakabeh djalma, koe nanghikeun eta teh ti noe maraot.

a p. 14 : 15. *b* p. 7 : 48. *c* Djab. 50 : 9. *d* Dan. 5 : 23. *e* 1 Moesa 1 : 27. *f* 5 Moesa 32 : 8. *g* Jĕr. 23 : 23. *h* Aj. 12 : 10. *i* Jak. 3 : 9. *j* Jĕs. 40 : 18. *k* Loek. 24 : 47. *l* Jĕs. 13 : 6; Joël 2 : 1. *m* Djab. 9 : 9.

32 Barangna eta djalma ngadarenge hal hoedangna noe maraot, toeloej noe sawareh mojok; ari noe sawareh deui ngomong: Mĕngke bae kaoela rek ngadengekeun deui tjarijos sampejan tina hal 33 kitoe. 'Ana dikitoekeun, ladjĕng Paoeloes teh angkat ti pakoempoelan djal34 ma-djalma teja. 'Tatapi aja oge djalma lalaki noe aranoet ka Paoeloes, sarta datang ka pĕrtjaja; noe kaäsoep kitoe nja eta Dionisioes, ahli Areopagoes, djeung hidji istri ngaran Damaris, sarta noe sedjen djaba ti dinja.

PASAL 18.

Sanggeusna ti dinja Paoeloes djĕngkar ti Aten, ladjĕng soemping ka [a] nagara 2 Korinta. 'Geus kitoe mĕndakan hidji oerang Jahoedi [b] anoe ngaran Akila, asalna ti Pontoes, anjar keneh datang ti tanah Itali, djeung Priskila pamadjikanana; sabab praboe Klodioes geus miwarang, sakabeh oerang Jahoedi koedoe ka loewar ti Roem. Ladjĕng Paoeloes 3 ngandjang ka eta djalma. 'Tina sabab

sapadamĕlan, toeloej tĕtĕp bae tjalik di dinja, sarta [c] barangdamĕl; ari padamĕ-4 lanana toekang njarijeun himah. 'Dĕmi [d] saban-saban poë sabat Paoeloes miwoeroek di masigit, malar sina tĕrangeun oerang Jahoedi djeung oerang Joenani. *a* 1 Kor. 1 : 2. *b* Roem 16 : 3. *c* p. 20 : 34. *d* p. 17 : 2, 3.

5 Sanggeus [a] Silas djeung Timoteoes soemping ti Makĕdoni, ladjĕng Paoeloes kabawakeun koe pangandika, seug mitoetoeran ka oerang Jahoedi, [b] jen Je-6 soes teh nja eta Kristoes.'Tatapi sapedah pada ngalawan djeung ngagogoreng, toeloej Paoeloes ngirabkeun panganggo, bari ngalahir ka darinja: [c] Dosa maraneh sing malik ka maraneh! kaoela teh bĕrĕsih; ari ka-hareupkeun mah dek ngada-7 tangan ka oerang kapir bae.'Sanggeusna angkat ti dinja, ladjĕng soemping ka boemi hidji djalma ngaran Joestoes, anoe ngabakti ka Allah; boemina dempet ka 8 masigit. 'Ari [d] Krispoes, kapala masigit, pĕrtjaja ka Goesti [e] djeung saeusi-boemina; sarta loba pisan oerang Korinta, anoe ngadengekeun, pada pĕrtjaja, seug 9 toeloej dibanjoean. 'Ladjĕng Goesti ngalahir ka Paoeloes ti peuting [f] dina tetendjoan: [g] Papatjoewan oelah rek sijeun; koedoe ngawoeroek bae, sarta 10 oelah dek repeh; 'karana kami njarĕngan ka maneh; moal aja noe wani njĕkĕl ka maneh nijat njilakakeun; karana pioemateun kami loba katjida di nagara 11 ijeu. 'Dĕmi tjalikna di dinja meunang sataoen gĕnĕp boelan lilana, bari ngawoeroekkeun pangandika Allah di maranehanana. *a* p. 17 : 14, 15. *b* p. 9 : 22. *c* 2 Sam. 1 : 16. *d* 1 Kor. 1 : 14. *e* p. 16 : 34. *f* p. 16 : 9. *g* p. 23 : 11; 1 Kor. 2 : 3.

12 Tatapi keur mangsa Galio djoemĕnĕng goepĕrnoer di tanah Ahaja, seug oerang Jahoedi sailon ngamoesoeh ka Paoeloes, 13 sarta dibawa ka pangadilan, 'aromongna: Ijeu teh ngawoedjoekan ka djalmadjalma, sina ngabakti ka Allah beda tina 14 toret. 'Barang Paoeloes rek ĕngah lambĕjna, sĕdĕk Galio ngalahir ka oerang Jahoedi: Eh, oerang Jahoedi! [a] oepama aja pĕrkara kasalahan, atawa panggawe goreng, pantĕs oge kami ngoeroeskeun 15 ka maraneh; 'tatapi lamoen aja patjogregan koe hal piwoeroek, atawa ngaran, atawa toret anoe aja di maraneh, eta koedoe kanjahokeun koe maraneh sorangan; karana kami mah ĕmboeng 16 moetoes noe kitoe. 'Seug bae ditaroen-17 doeng ti pangadilan. 'Toeloej sakabeh oerang Joenani pek njarĕkĕl Sostenes, kapala masigit, sarta dipeupeuhan di hareupeun pangadilan. Dĕmi koe Galio hanteu pisan diropeja. *a* p. 25 : 11.

18 Ari geus lila deui Paoeloes tjalikna di dinja, ladjĕng sasalaman djeung doeloerdoeloer, geus kitoe angkat toenggang kapal ka tanah Sam; sarta Priskila djeung Akila teja ngiring; dĕmi Paoeloes [a] geus diparas sirahna di nagara Kenkrea, koe sabab kagoengan nadar. 19 'Mangsa geus dongkap ka nagara Epesoes, batoerna di dinja ditinggalkeun; ari andjeunna mah tjalik ka masigit, 20 sarta mitoetoer ka oerang Jahoedi. 'Ana eta teh pada panoenoehoen, [b] andjeunna moegi sing lami tjalik teh, koe Paoeloes 21 hanteu karoedjoekan; 'anggoer seug toeloej sasalaman djeung maranehanana, lahirna: Kaoela pĕrloe pisan miloe kana pesta ijeu noe kahareupan nja di Jĕroesalem; tatapi mĕngkena kaoela balik deui ka maraneh, [c] lamoen diparĕngkeun koe Allah. Geus kitoe lajar ti Epe-22 soes. 'Ari geus dongkap ka Kesarea, ladjĕng angkat ka Jĕroesalem, sarta sasalaman djeung garedja; toeloej angkat 23 deui ka Antioki. 'Sanggeus tjalik di dinja rada lila, toeloej angkat deui, ngidĕr sarta mapaj-mapaj tanah Galata djeung Prigia, [d] bari ngoewatkeun sakabeh 24 moerid-moerid. 'Aja hidji oerang Jahoedi soemping ka Epesoes, [e] djĕnĕnganana Apolos, asal ti nagara Aleksandri; djalma pasehat pisan, sarta bisa katjida ka 25 sagala Kitab. 'Eta teh geus diwoeroek djalan Goesti; sarta bawaning [f] angkĕr soekmana, sok njaoerkeun djeung ngawoeroekkeun pĕrkara Goesti sarta sarĕgĕp, tatapi ngan oeningaeun pangbanjoe 26 Johannes bae. 'Toeloej ngamimitian ngawoeroek di masigit, bari loedeung pisan. Sanggeus Akila djeung Priskila ngadenge, toeloej Apolos dibawa, sarta ditetelaän [g] djalan Allah sahinasna. 27 'Mangsa Apolos rek angkat ka tanah Ahaja, doeloer-doeloer pada mamagahan, sarta bari njoeratan ka moeridmoerid, soepaja ngarakoe ka Apolos. Sanggeus soemping ka dinja, [h] kalangkoeng nja noeloeng ka sakoer noe geus

28 pĕrtjaja koe lantaran sih-koernija. 'Karana rosa katjida ngelehkeunana ka oerang Jahoedi di noe negla, sarta [i] ngajakinkeun koe lantaran Kitab, jen Jesoes teh nja eta Kristoes. *a* p. 21 : 24. *b* p. 10 : 48. *c* Jak. 4 : 15. *d* p. 14 : 22. *e* 1 Kor. 1 : 12. *f* Roem 12 : 11. *g* p. 19 : 9. *h* 1 Kor. 3 : 6. *i* p. 17 : 3.

PASAL 19.

Dĕmi geus kitoe, keur mangsa [a] Apolos aja di Korinta, Paoeloes soemping ka nagara Epesoes, mantas ngidĕran tanah beh girang; ladjĕng mĕndakan 2 sababaraha moerid. 'Ari lahirna ka dinja: [b] Koemaha maraneh geus tampa Roh Soetji samantas pĕrtjaja? Wangsoelanana: Koering mah teu ngoeping-ngoe-3 ping atjan aja Roh Soetji. 'Lahiranana ka dinja: Ari maraneh dibanjoean teh pangbanjoe naon? Wangsoelanana: Soe-4 moehoen, pangbanjoe Johannes. 'Dĕmi lahiran Paoeloes: [c] Johannes mah ngabanjoean soteh pangbanjoe pĕrtobat, ari lahiranana ka djalma-djalma, koedoe pĕrtjaja ka noe rek soemping poengkoereunana, nja eta ka Kristoes Jesoes. 5 'Mangsa geus ngadarenge kitoe, toeloej eta pada dibanjoean ka padjĕnĕngan 6 Goesti Jesoes. 'Sarta barang koe Paoeloes ditaroempangan panangan, [d] seug disoempingan koe Roh Soetji ka darinja; toeloej pada ngomong koe basa roepa-7 roepa, sarta ngawĕdjang. 'Ari rejana noe kitoe teh kira doewa wĕlas djalma.

a 1 Kor. 1 : 12. *b* p. 8 : 17. *c* p. 13 : 24, 25. *d* p. 8 : 17; 10 : 44.

8 Ladjĕng Paoeloes asoep ka masigit, sarta loedeung pisan ngalahirna; tiloe boelan lilana ngawoeroek, malar dihar-9 tikeun [a] karadjaän Allah. 'Tatapi mangsa noe sawareh neuaskeun hatena, sarta mantangoel, bari ngagogoreng ka [b] djalan Goesti di hareupeun djalma-djalma, toeloej Paoeloes njingkah ti maranehanana, bari misahkeun moerid-moerid, sarta saban-saban poë ngawoeroek di pangwoeroekan hidji djalma noe nga-10 ran Tiranoes. 'Kitoe lalampahanana dongkap ka doewa taoen lilana, anoe matak sakabehna noe tjaritjing di tanah Asia, nja eta oerang Jahoedi djeung oerang Joenani, pada ngadenge pangan-11 dika Goesti Jesoes. 'Sarta [c] Allah ngadamĕl kamatihan noe teu djamak koe 12 panangan Paoeloes; 'datang ka salĕmpaj djeung beulitan ti salirana disimboetkeun ka noe garĕring; [d] toeloej panjakitna njingkir, sarta sakoer soekma 13 goreng ka loewar. 'Ari oerang Jahoedi noe sok idĕr-idĕran, toekang noembalan, noe sawareh wawanianan njĕboetkeun djĕnĕngan Goesti Jesoes ka noe kaäsoepan soekma goreng, kijeu basana: Kami noembalan ka maneh koe djĕnĕngan Jesoes, anoe dioewarkeun koe Paoeloes 14 teja! 'Anoe sok ngalampahkeun kitoe, nja eta toedjoeh djalma lalaki, anak panghoeloe agoeng oerang Jahoedi, anoe 15 ngaran Sĕkewa. 'Tatapi soekma goreng teh ngadjawab, kijeu pokna: Ari Jesoes kami wawoeh, sarta Paoeloes kami nja-16 ho; dĕmi maraneh mah naon? 'Tidinja djalma noe kaäsoepan soekma goreng teja noebroek ka darinja, sarta datang ka ngelehkeun, toeloej habĕn dikĕrĕjĕk, seug laloempatan ti djĕro eta imah, bari 17 ditarandjang djeung raraheut. 'Dĕmi eta teh kaoetarakeun ka sakabeh oerang Jahoedi djeung oerang Joenani anoe tjitjing di Epesoes, [e] datang ka sarijeuneun kabeh, sarta djĕnĕngan Goesti Jesoes 18 diagoengkeun. 'Ari noe geus pĕrtjaja loba noe datang, [f] ngakoekeun djeung ngoen-19 djoekkeun salakoe-lampahna. 'Loba deui noe tadina sok milampah petangan, ngoempoelkeun kitabna, toeloej didoeroek sakali, kasaksian koe sarereja; ari diitoeng hargana, lima laksa wang perak. 20 'Sakitoe rosa [g] ngagĕnganana pangandika Goesti, moenggah dongkap ka njilĕpkeun. *a* p. 8 : 12. *b* p. 9 : 2. *c* p. 14 : 3. *d* p. 5 : 15. *e* p. 5 : 5, 11. *f* Mat. 3 : 6. *g* p. 6 : 7.

21 Dĕmi geus kalampahkeun sagala pĕrkara noe tadi, Paoeloes teh aja manah, dimana geus ngadjadjah Makĕdoni djeung Ahaja, ladjĕng rek angkat ka Jĕroesalem; ari lahirna: Sanggeus kaoela ka dinja, [a] ka nagara Roem ge rek nejang. 22 'Tidinja miwarangan doewa rentjang ka Makĕdoni, nja eta Timoteoes djeung Erastoes; ari andjeunna mah rada lila keneh tjalikna di Asia. *a* Roem 1 : 15.

23 Dina mangsa harita [a] djadi karoesoehan lain leuleutikan, tina hal djalan 24 Goesti teja. 'Karana aja hidji kamasan, ngaran Demetrioes, anoe njijeun mamasigitan Diana koe perak, [b] matak ngoentoengkeun katjida ka toekang njarijeun.

25 'Tidinja eta djalma koe Demetrioes dikoempoelkeun, barĕng djeung sakoer noe boeboeroeh kana pagawean kitoe; ari omongna: Eh, batoer-batoer! maraneh geus pada njaho, oerang meunang kaoentoengan gĕde teh nja tina patjarian 26 ijeu; 'ari ajeuna katendjo sarta kadenge koe maraneh, jen eta Paoeloes teja geus loba katjida beunangna ngawoedjoekan djeung ngarobahkeun djalma-djalma, lain di Epesoes woengkoel, samalah meh di satanah Asia kabeh, omongna [c] moal ĕnja Allah, anoe beunang njijeun koe 27 leungeun teh. 'Palangsijang ijeu pagawean oerang bakal dipikangewa; samalah masigit batara Diana noe agoeng ditjoemahkeun, sarta datang ka tjambal kaägoengan batara teh, noe dipoendjoeng-poendjoeng koe satanah Asia, 28 sarta koe saälam-doenya kabeh. 'Mangsa ngadarenge kitoe, bangĕt arambĕkeunana; toeloej pada raong, kijeu pokna: Agoeng tĕmĕn Diana, batara oerang 29 Epesoes! 'Tidinja tagiwoer pasĕlĕbroengan djalma sanagara; seug pada ngabroel sĕbrat-sĕbroet moro panglaladjoan, bari ngagoesoer [d] Gajoes djeung Aristarkoes, oerang Makĕdoni, batoer Pa-30 oeloes di pangnjabaän. 'Ladjĕng Paoeloes kĕrsana rek moeroe ka djalma-djalma teja, tatapi koe moerid-moerid 31 dipĕgatan. 'Djeung deui sababaraha kapala Asia, anoe sosobatan djeung Paoeloes, pada ngadjoeroengkeun djalma ka andjeunna, panoenoehoenna moegi-moe-32 gi oelah angkat ka panglaladjoan. 'Dĕmi djalma-djalma teh ngagĕrona ijeu kijeu, itoe kitoe; wantoe-wantoe koempoelan teh koesoet, [e] sarta noe loba teu ngartieun sababna noe matak koempoel. 33 'Toeloej pada ngabĕtot Aleksandĕr, sina madjoe ti pĕlĕbah djalma-djalma, sapedah disoeroeng-soeroengkeun koe oerang Jahoedi. Ari Aleksandĕr teh toeloej [f] pĕpĕta koe leungeun, karĕpna dek mere 34 katĕrangan ka djalma-djalma. 'Tatapi barang pada tĕgĕs jen eta teh oerang Jahoedi, toeloej sakabehna ngagĕdĕr sasora, ngagĕrona antara doewa djam lilana, kijeu: Agoeng tĕmĕn Diana, batara 35 oerang Epesoes! 'Sanggeusna mantri sĕrat nagara ngarepehkeun eta djalma-djalma, toeloej misaoer kijeu: Eh oerang Epesoes! djalma mana noe teu njaho teh, jen nagara Epesoes poerah ngariksa masigit batara Diana noe agoeng, sarta 36 artjana noe ragrag ti langit teja? 'Kapan eta pĕrkara hanteu beunang dilainkeun; noe matak maraneh hadena teh koedoe repeh, oelah milampah noe teu poegoeh. 37 'Karana maraneh geus mawa eta djalma ka dijeu, teu ngarampog masigit, teu 38 ngagorengkeun ka batara maraneh. 'Koe sabab eta, oepama Demetrioes sarta noe sasama pagawean djeung manehanana aja pipĕrkaraeun ka hidji djalma, kapan aja poëna ngahoekoeman, sarta aja goe-39 pĕrnoer; koedoe silih-dawa. 'Djeung oepama maraneh aja kahajang hal pĕrkara noe sedjen, eta moedoe dioeroeskeun 40 koe pakoempoelan noe bakoe. 'Karana oerang teh bisi dikĕlakkeun njijeun karoesoehan, tina ijeu hal noe ajeuna, pedah hanteu aja sabab geusan oerang nĕrangkeun loewad-lijoed ijeu. Ari geus njaoer kitoe, seug koempoelan teh disina boebar.

[a] 2 Kor. 1:8. [b] p. 16:16. [c] p. 17:29. [d] p. 20:4; 27:2. [e] p. 21:34. [f] p. 21:40.

PASAL 20.

Sanggeusna djĕmpe karoesoehan teja, Paoeloes njaoer moerid-moerid; tidinja sasalaman, bari ladjĕng angkat, [a] 2 sĕdja ka Makĕdoni. 'Dĕmi geus katatab satanah eta, sarta geus mepelingan ka moerid-moerid rosa pisan, toeloej soem-3 ping ka tanah Joenani. 'Sanggeusna tjalik di dinja tiloe boelan lilana, keur mangsa dek angkat toenggang kapal ka Sam, oerang Jahoedi pada masang baja ka Paoeloes, anoe matak aja manah rek 4 moelih djalan ka Makĕdoni. 'Sarta aja noe ngabatoeran dongkap ka Asia, nja eta Sopater, oerang Berea; [b] Aristarkoes djeung Sĕkoendoes, oerang Tesalonika; kitoe deui Gajoes, oerang Derba, djeung [c] Timoteoes; sarta Tihikoes 5 djeung Tropimoes, oerang Asia. 'Eta arinditna ti heula, sarta ngadagoan di 6 nagara Troas. 'Ari rasoel djeung kaoela mah sabada poëan roti teu ragian toeloej indit ti Pilipi toempak kapal; meunang lima poë toeloej amprok djeung eta di Troas; di dinja tjitjing, lilana meunang toedjoeh poë.

[a] 1 Tim. 1:3. [b] p. 19:29. [c] p. 19:22; 2 Tim. 4:12, 20.

7 Dĕmi di poë ahad, mangsa moerid-moerid keur koempoel [a] arek njĕmplekan

roti, ladjěng Paoeloes ngawoeroek ka dinja, doemehna poë isoek rek angkat; ari ngawoeroekna ngalinggoet dongkap ka těngah peuting. 8 'Ari dina loteng noe dipake koempoelan teh raäng loba damar. 9 'Aja hidji djalma ngora, ngaran Etikoes, keur dijoek dina djandela, toeloej kaheësan, tibra katjida, doemeh Paoeloes lila pisan miwoeroekna; tina sabab heës, toeloej tidjědag, ragragna ti para noe katiloe ka handap, ana didjoengdjoeng paeh. 10 'Ladjěng Paoeloes loengsoer, seug [b] ngaroeboehkeun andjeun ka dinja, bari dirangkoel, sarta ngalahir: Oelah rek njěblak maraneh; karana njawana aja. 11 'Tidinja andjeunna oenggah deui ka loehoer; seug njěmplekan roti sarta toewang, ladjěng lobaloba deui misaoerna djeung maranehanana dongkap ka braj beurang; geus kitoe angkat. 12 'Děmi boedjang teja ana dibawa hiroep; seug pada liwat saking nja boengah. [a] p. 2 : 42, 46. [b] 1 Radj. 17 : 21.

13 Ari kaoela pada ti heula oenggah kana kapal, toeloej lajar ka nagara Asoes, di dinja rek měgat Paoeloes; karana kitoe piwaranganana, sarta andjeunna mah kěrsana badarat bae. 14 'Sanggeusna těpang djeung kaoela di Asoes, toeloej andjeunna ditjalikkeun kana kapal, geus kitoe andjog ka nagara Mitilena. 15 'Ti dinja madjoe deui toenggang kapal, děmi isoekna něpi ka paběněran poelo Kios; isoekna deui njimpang ka poelo Samos, sarta ngarěrěb di nagara Trogilion; isoekna deui datang ka nagara Mileta. 16 'Karana geus ditangtoskeun koe Paoeloes, lajar ngaliwatan Epesoes, soepaja oelah lila teuing di Asia; [a] wantoe angkatna gagantjangan, lamoen kaboeroe, di poë Pěntekosta hojongeun geus aja di Jěroesalem. [a] p. 21 : 4, 12.

17 Ari ti Mileta teja Paoeloes miwarangan ka Epesoes, njaoer para kokolot garedja. 18 'Mangsa geus daratang ka andjeunna, ladjěng dilahiran kijeu: Maraneh pada njaho lalampahan kaoela sapandjang aja di maraneh, [a] ti watěs poëan kaoela datang ka Asia; 19 'jen ngawoela ka Goesti teh djeung sagala karěndahan, sarta [b] reja ragragan tji-mata, djeung manggih tjotjoba, anoe kasorangkeun ka kaoela koe pangarah oerang Jahoedi; 20 'kitoe deui jen sakoer noe mangpaät taja pisan noe disalingkoehkeun koe kaoela, anoe teu koengsi dioewarkeun ka maraneh, atawa diwoeroekkeun di noe negla sarta di djarěro imah; 21 'ngingětan nja ka oerang Jahoedi nja ka oerang Joenani, [c] moedoe tobat ka Allah, sarta pěrtjaja ka Goesti oerang Jesoes Kristoes. 22 'Děmi ajeuna kaoela teh, pedah kabanda koe Roh, noe matak njaba ka Jěroesalem, sarta teu njaho anoe bakal kapanggih di dinja koe diri kaoela; 23 'ngan [d] di saban-saban nagara Roh Soetji maparin njaho, ari pangandikana jen kaoela didagoan koe barogod djeung kasoekěran. 24 'Tatapi eta teh taja noe dipake karisi koe kaoela, djeung [e] hanteu owěl ka njawa keur sadirieun sorangan mah; soepaja kaoela djeung kaboengahan bisa nganggeuskeun loemakoe, kitoe deui tjangkingan noe koe kaoela katampa ti Goesti Jesoes, měrtelakeun Indjil sih-koernija Allah. 25 'Děmi ajeuna, masing njaho, kaoela geus těrang jen maraneh, sakoer-sakoer noe geus diiděr koe kaoela [f] bari ngoewarkeun karadjaän Allah teja, moal nendjo-nendjo deui ka beungeut kaoela. 26 'Koe sabab eta, dina poë ajeuna kaoela ngingětan ka maraneh, jen kaoela teh běrěsih, teu pisan katapělan koe gětih sakabehna. 27 'Karana hanteu aja noe koe kaoela disalingkoehkeun, noe teu koengsi dioewarkeun ka maraneh, sapangěrsa Allah. 28 'Koe sabab eta, koedoe [g] sing ijatna ka diri sorangan, kitoe deui [h] ka goendoekan kabeh, reh maraneh koe Roh Soetji geus didjěněngkeun pangoeroes ka dinja, soepaja ngangon garedja Allah, [i] anoe beunang ngamilik andjeunna koe lantaran gětih pribadi. 29 'Karana kaoela njaho, sanggeus kaoela ninggalkeun, maraneh tangtoe diasoepan kěroed galak; eta teh moal aja karoenjana ka goendoekan; 30 'malah-malah ti pělěbah maraneh pisan bakal aja djalma noe mamatahkeun pěrkara tibalik, pambrihna soepaja moerid-moerid kabawa noeroet. 31 'Koe sabab kitoe, masing njaring, sarta koedoe pada ngingětkeun, jen kaoela tiloe taoen lilana beurang-peuting hanteu loewang mamagahan ka oenggaloenggal djalma, sarta bari ngoetjoer tjipanon. 32 'Ari ajeuna, eh doeloer-doeloer! koe kaoela dititipkeun ka Allah sarta

ka [j] pangandika sih-koernijana; nja andjeunna noe langkoeng kawasa ngadĕgkeun kapĕrtjajaän maraneh, sarta maparin ka maraneh [k] warisan reudjeung sakoer noe saroetji. 33 'Kaoela [l] teu bogoh ka ĕmas, atawa perak, atawa papakean noe saha-saha oge. 34 'Sarta maraneh pada njaho sorangan, [m] ijeu leungeun teh geus digawe njoekoepan pangaboetoeh diri kaoela, sarta ka sakoer noe sok miloe djeung kaoela. 35 'Kaoela dina saniskara geus noedoehkeun ka maraneh, jen kawadjiban oerang teh baranggawe kitoe, sarta ngagandjĕlan ka noe waloerat, ngingĕtkeun ka pilahir Goesti Jesoes, anoe dilahirkeun kijeu: Leuwih salamĕt mere ti batan nampa.

a p. 19 : 1, 10. *b* 2 Kor. 2 : 4. *c* p. 17 : 30, 31; 26 : 20. *d* p. 21 : 4, 11. *e* p. 21 : 13. *f* p. 28 : 31. *g* 1 Tim. 4 : 16. *h* 1 Petr. 5 : 2. *i* 1 Petr. 1 : 19. *j* p. 14 : 3. *k* p. 26 : 18. *l* 1 Sam. 12 : 3; 1 Kor. 9 : 12. *m* p. 18 : 3; 1 Kor. 4 : 12.

36 Saparantos Paoeloes ngalahir kitoe, ladjĕng [a] tapak-dĕkoe, sarta nĕnĕda reudjeung sadajana. 37 'Tidinja ejar midangdam; seug pada ngarangkoel kana tĕnggĕk Paoeloes, bari ditjijoeman; 38 'liwat saking nalangsaeunana, gĕdena mah tina lahiran anoe dilahirkeun teja, jen moal nendjo-nendjo deui ka pameunteu andjeunna. Geus kitoe Paoeloes toeloej [b] didjadjapkeun kana kapal.

a p. 21 : 5. *b* p. 15 : 3.

PASAL 21.

Ari geus papisah djeung para kokolot teja, seug kaoela pada lajar, mĕnĕran pisan ka poelo Kos, toeloej datang; ari isoekna nĕpi ka poelo Rodoes; geus kitoe madjoe deui ka nagara Patara. 2 'Di dinja manggih kapal noe rek lajar ka Poeniki; seug kaoela pada noempang, toeloej lajar. 3 'Barangna ngalamoek poelo Kiproes, diliwatan aja di kentjaeun, lajar ngadjoegdjoeg ka Sam, toeloej datang ka nagara Tiroes; karana di dinja kapal teh koedoe noeroenkeun moewatanana. 4 'Ari geus kapanggih moerid-moerid, toeloej kaoela tjaritjing di dinja meunang toedjoeh poë. Dĕmi eta pada mihatoer ka Paoeloes koe lantaran Roh, [a] oelah waka angkat ka Jĕroesalem. 5 'Sanggeusna toetoep noe toedjoeh poë teh, bral kaoela pada mijang deui, sarta moerid-moerid teja [b] ngalanteurkeun djeung anak-bodjona, tĕpi ka loewar nagara; ari di basisir kaoela seug pada tapaktoeoer, sarta nĕnĕda. 6 'Dĕmi geus sasalaman, kaoela toeloej aroenggah ka kapal, ari eta mah maroelang, masing-masing ka imahna. *a* p. 21 : 12. *b* p. 20 : 38.

7 Sanggeus toetoep lalajaran kaoela ti Tiroes datang ka nagara Pĕtolomais, toeloej sasalaman djeung doeloer-doeloer, sarta ngarĕrĕb di dinja meunang sapoë. 8 'Isoekna Paoeloes djeung kaoela noe mariloe bral pada indit ti dinja, sarta toeloej datang ka Kesarea; geus kitoe asoep ka boemi Pilipoes, djoeroe indjil, [a] kaäsoep ka noe toedjoehan teja; seug ngandjrĕk di andjeunna. 9 'Dĕmi Pilipoes teh kagoengan opat poetra istri sarta landjang; [b] eta sok ngawarĕdjang. 10 'Ari geus meunang sababaraha poë kaoela araja di dinja, toeloej soemping ti Joedea hidji nabi, [c] djĕnĕngan Agaboes, 11 'sarta tjalik ka kaoela sadaja. Geus kitoe njandak beulitan Paoeloes, dianggo ngaringkoes panangan djeung sampejan salirana pribadi; ari lahirna: Kijeu pangandika Roh Soetji: [d] Djalma noe boga ijeu saboek, bakal diringkoes koe oerang Jahoedi di Jĕroesalem tjara kijeu pĕtana, bari toeloej diselehkeun ka leungeun oerang kapir. 12 'Barang kadenge koe kaoela sadaja, toeloej pada noenoehoen babarĕngan djeung oerang dinja, moegi Paoeloes oelah waka angkat ka Jĕroesalem. 13 'Dĕmi walonan Paoeloes: Naha maraneh wĕt tjareurik, sarta njĕberkeun hate kaoela? [e] Oelah moen ditalian, sanadjan dipaehan oge di Jĕroesalem tina sabab djĕnĕngan Goesti Jesoes, kaoela geus soemĕrah pisan. 14 'Sarehna Paoeloes hanteu beunang dihatoeranan pepeling, toeloej kaoela pada pasrah bae, bari ngomong kijeu: Kabeh-kabeh koemaha pangĕrsakeun Goesti bae. *a* p. 6 : 5; 8 : 5. *b* p. 2 : 17. *c* p. 11 : 28. *d* p. 20 : 23; 26 : 29. *e* p. 20 : 24.

15 Sanggeus toetoep poëna ngandjrĕk, kaoela pada dangdan, toeloej arindit ka Jĕroesalem. 16 'Sarta aja noe miloe, moerid-moerid ti Kesarea, nganteurkeun kaoela sadaja ka boemi hidji djalma noe djĕnĕngan Mĕnason, oerang Kiproes; eta teh moerid koena; kaoela rek pada ngandjrĕk di dinja.

17 Mangsa datang ka Jĕroesalem, kaoela

pada dibagejakeun koe doeloer-doeloer, 18 sarta baroengaheun. 'Ari isoekna Paoeloes tjalik ka Jakoboes, kaoela kabeh ditjandak; sarta sadajana kokolot pada 19 aja di dinja. 'Sanggeusna Paoeloes oeloek salam, [a] ladjĕng njarijoskeun ti awal dongkap ka ahir saniskara noe geus didamĕl koe Allah di oerang kapir koe lantaran kadjĕnĕngan salira Paoeloes. 20 'Barang geus pada ngadangoe, toeloej [b] maroedji ka Pangeran; seug kijeu saoerna ka Paoeloes: Eh saderek! koe andjeun katingali bareboe-reboe oerang Jahoedi noe pĕrtjaja; sarta sarĕgĕpeun 21 kabeh kana toret. 'Dĕmi eta geus pada meunang bedja hal andjeun, jen oerang Jahoedi noe tjitjingna tjampoer djeung oerang kapir koe andjeun sok diwoeroek [c] sina moengkir ka Moesa, njaoerkeun oelah njoenatan baroedak, sarta 22 oelah ngalampahkeun adat toret. 'Koemaha ajeuna nja pipĕtaeun? Geus tangtoe djalma-djalma ĕngke koempoel, sabab bakal ngadarenge jen andjeun geus 23 soemping. 'Koe sabab eta, moegi noeroetkeun ka ijeu pihatoer kaoela: Di dijeu aja djalma opatan, anoe boga [d] 24 nadar. 'Koe andjeun tjandak, bari toeloej soesoetji barĕng djeung eta, sarta moedoe dipangmajarkeun boeroehan, soepaja ditjoekoer sirahna; moen kitoe mah katangen koe sakabehna, jen anoe kabedjakeun ka maranehanana tina hal andjeun teja taja pisan boektina, sarta lalampahan diri andjeun ge ngestikeun 25 toret. 'Tatapi moenggoehing oerang kapir mah anoe pĕrtjaja, [e] kaoela geus ngirim soerat, sarta geus nangtoekeun, montong ngalampahkeun noe kitoe, ngan koedoe njĕgah ka barang noe dibaktikeun ka brahala, djeung ka gĕtih, kitoe deui ka sato noe paeh bangkar, 26 sarta kana lampah djinah. 'Tidinja djalma noe opat teh koe Paoeloes ditjandak; ari isoekna soesoetji barĕng djeung eta, ladjĕng tjalik ka kabah, sarta moepoelihkeun pitoetoepeunana poë soesoetji, nĕpi ka disanggakeun koerban saoerangsaoerangna.

a p. 15:4, 12. *b* p. 11:18. *c* p. 16:3; 1 Kor. 9:20. *d* 4 Moesa 6:2; p. 18:18. *e* p. 15:20, 29.

27 Mangsa rek bejak anoe toedjoeh poë teh, Paoeloes seug katendjo [a] di djĕro kabah koe oerang Jahoedi ti Asia; [b] eta toeloej ngaroesoehkeun ka sakabeh djalma-djalma, sarta pada njĕkĕl ka Pa28 oeloes, 'bari tinggarĕro: Eh, oerang Israil! geura barantoean. Nja ijeu djalma teh anoe mamagahan ka sakabehna di mana-mana [c] ngamoesoeh ka ijeu bangsa, djeung kana toret, sarta kana ijeu ĕnggon; samalah mawa asoep oerang Joenani ka kabah, sarta nganadjiskeun ijeu 29 ĕnggon soetji. 'Noe matak ngomong kitoe, sabab tadina narendjo [d] Tropimoes, oerang Epesoes teja, reureudjeungan djeung Paoeloes di nagara; panjanana koe Paoeloes dibawa asoep ka kabah. 30 'Tidinja djadi tagiwoer sanagara, sarta djalma-djalma koempoel ngagimboeng; seug njarĕkĕl ka Paoeloes, bari disered dika-loewarkeun ti kabah; ngageuwat 31 pantona dipareundeutkeun. 'Barang rek maehan ka Paoeloes, sĕdĕk koemĕndang barisan meunang bedja, jen sanagara 32 Jĕroesalem keur roesoeh-tagiwoer.' Ngageuwat njandak sĕrdadoe djeung kapala-kapalana, bral moeroe-moeroe ka dinja. Barang djalma-djalma teh narendjo [e] koemĕndang djeung sĕrdadoena, toeloej 33 eureun mareupeuhan Paoeloes. 'Seug koemĕndang teh ngadeukeutan, sarta Paoeloes ditangkĕp; ari parentahna koedoe dibarogod koe doewa rante; geus kitoe mariksakeun eta teh saha, djeung 34 naon pagaweanana? 'Dĕmi djalma-djalma teh nembalanana tinggarĕro, [f] ijeu kijeu, itoe kitoe. Sapedah koemĕndang hanteu meunang katĕrangan noe estoe, tina sabab tagiwoer, toeloej miwarang Paoeloes koedoe dibawa ka benteng 35 pangbarisan. 'Ari geus dongkap kana tanggana, Paoeloes wani dipangkoe koe sĕrdadoe, tina sabab djalma-djalma pada 36 ngagĕntjet; 'karana sakabehna djalma teh noetoerkeun, bari tinggarĕro bae kijeu: [g] Singkirkeun eta teh!

a p. 24:18. *b* p. 17:6. *c* p. 13:14. *d* p. 20:4. *e* p. 23:27. *f* p. 19:32. *g* Loek. 23:18; Joh. 19:15; p. 22:22.

37 Barang Paoeloes dek diaboeskeun ka benteng, seug sasaoeran ka koemĕndang: Koemaha sadkaoela teh diwidian mopojan ka andjeun? Ari walonanana: Ka38 rah maneh bisa basa Joenani? 'Naha maneh koetan lain oerang Mĕsir, noe bareto njijeun karoesoehan, sarta ngaboedalkeun noe opat reboe bangsat ka 39 tĕgal lĕga teja? 'Ari walonan Paoeloes: Sadkaoela mah oerang Jahoedi, djalma

měrdika [a] ti Tarsoes, nagara noe geus sohor, bilangan Kilikia; paněda sadkaoela moegi diwidian sasaoeran ka djalma-djalma. 40 'Děmi geus diwidian, ladjěng ngaděg Paoeloes dina loehoer tangga, sarta [b] pěpěta koe panangan ka djalma-djalma. Ana geus djěmpe katjida, toeloej ngalahir ka darinja koe basa Ibrani, kijeu lahirna:

a p. 9 : 11. *b* p. 12 : 17.

PASAL 22.

Eh,[a] doeloer-doeloer djeung rama-rama! ijeu geura rareungeukeun katěrangan kaoela ka arandjeun ajeuna.

a p. 7 : 2.

2 Barang ngadarenge Paoeloes ngalahir koe basa Ibrani, seug [a] beuki repeh bae. Geus kitoe Paoeloes ngalahir deui:

a p. 21 : 40.

3 Kaoela teh [a] oerang Jahoedi, asal ti nagara Tarsoes, bilangan Kilikia, dimoemoele nja di nagara ijeu, dina dampal [b] Gamaliël diwoeroek noeroetkeun sapamistian toret karoehoen oerang; djeung [c] sarěgěp kaoela teh ka Allah, sakoemaha tjara ajeuna arandjeun sakabeh. 4 'Sarta [d] tadina nganijaja anoe djalan agama eta, ngarah patina, ditalian bari diselehkeun ka pangberokan, boh awewe boh lalaki. 5 'Nja panghoeloe agoeng anoe djadi saksi ka kaoela, kitoe deui sakaragěman para sěsěpoeh kabeh. Sanggeusna kaoela ti eta nampa soerat keur ka doeloer-doeloer, bral toeloej leumpang ka Damsik; sakoer noe karitoe di dinja ge dek ditalian, dibawa ka Jěroesalem, soepaja disiksa. 6 'Děmi geus kitoe, mangsa kaoela keur loemakoe, ari geus deukeut ka Damsik, kira waktoe těngah poë, ngadak-ngadak kaoela katodjo koe tjahja gěde ti langit. 7 'Bloek kaoela tibeubeut ka taneuh, sarta toeloej ngadenge gěntra, noe ngalahir ka kaoela kijeu: Eh Saoel! Saoel! naha maneh bět nganijaja ka kami? 8 'Diwangsoel koe kaoela: Noen Goesti! andjeun teh saha? Ari lahiranana ka kaoela: Kami teh Jesoes, oerang Nasaret, noe dikanijaja koe maneh teja. 9 'Děmi noe ngabatoeran ka kaoela nja narendjo tjahja teja mah, sarta sarijeuneun, tatapi gěntrana noe ngalahir ka kaoela hanteu kadarenge. 10 'Geus kitoe kaoela oendjoekan: Noen Goesti! koemaha pilampaheun simkoering? Ari lahiran Goesti ka kaoela: Maneh geura hoedang, toeloej kěbat ka Damsik; di dinja aja noe bakal ngabedjaän ka maneh hal sakabehna noe geus dipastikeun pilampaheun maneh. 11 'Tina sabab kaoela hanteu bisa nendjo koe bawaning montjorongna tjahja teja, toeloej bae ditoengtoen koe batoer reureudjeungan, geus kitoe datang ka Damsik. 12 'Děmi di dinja aja hidji djalma [e] ngaran Ananias, djalma ibadah noeroetkeun toret, hade kasěboetkeunana koe oerang Jahoedi noe maratoeh di dinja. 13 'Eta teh ngadatangan ka kaoela, seug nangtoeng di hareupeun kaoela; ari saoerna: Eh Saoel, saderek! geura bisa ningali deui. Waktoe harita keneh ge kaoela bisa nendjo ka dinja. 14 'Ari saoerna deui: Sampejan ti tadina geus dipastikeun koe Allah karoehoen oerang, bakal nganjahokeun ka pangěrsana, kitoe deui nendjo ka [f] noe Langkoeng Běněr teja, sarta ngadenge gěntra ti lambe andjeunna. 15 'Karana [g] sampejan teh bakal djadi saksi andjeunna ka sakabeh djalma, tina sakoer pěrkara noe geus katendjo sarta kadenge koe sampejan. 16 'Ari ajeuna, naha ngadaweung bae? Geura tjěngkat, rek dibanjoean, sarta [h] dikoembah dosa-dosa sampejan, bari njambat kana djěněngan Goesti. 17 'Děmi geus kitoe, sanggeus kaoela [i] moelang deui ka Jěroesalem, waktoe něněda di kabah, seug kaoela kadatangan pana; 18 'toeloej nendjo andjeunna, sarta ngalahir ka kaoela kijeu: Geura gěsat-gěsoet, geuwat indit ti Jěroesalem, sabab djalmana moal ngagoegoe ka pěrtelaän maneh tina hal kami. 19 'Ari pioendjoek kaoela: Noen Goesti! kapan eta teh njaraho, jen simkoering tadina sok ngasoepkeun ka pangberokan sarta [j] ngarangket di djěro masigit-masigit sakoer noe pěrtjaja ka andjeun; 20 'sarěng [k] keur mangsa poen Sětepanoes, saksi andjeun, gětihna dikoetjoerkeun, koe simkoering ge ditoengkoelan, bari panoedjoe ka maotna; samalah simkoering ngadjaga papakean djalma noe maraehan ka dinja. 21 'Ari lahiranana ka kaoela: Seg bae geura leumpang; karana [l] kami rek miwarang maneh ka noe djaoeh, nja ka oerang kapir.

a p. 21 : 39. *b* p. 5 : 34. *c* Gal. 1 : 14. *d* p. 9 : 1; Gal. 1 : 13. *e* p. 9 : 10. *f* p. 3 : 14. *g* p. 9 : 15. *h* 1 Kor. 6 : 11. *i* p. 9 : 26. *j* Mat. 23 : 34; p. 8 : 3. *k* p. 7 : 58; 8 : 1. *l* p. 9 : 15; 13 : 2; Gal. 2 : 7.

22 Dĕmi djalma-djalma teja ngadarengena ka Paoeloes nĕpi ka kasaoeran noe tjikeneh; tidinja ngagĕdĕr sowarana, kijeu pokna: [a] Singkirkeun ti boemi noe kitoe teh; karana hiroep ge hanteu pantĕs! 23 'Tina sabab tingharaok, djeung pada ngaloengkeun papakeanana, bari ngawoerkeun taneuh ngĕboel ka awang-awang, 24 'noe matak koemĕndang teja miwarang, [b] Paoeloes koedoe diaboeskeun ka djĕro benteng; djeung parentahna koedoe dikompes make rangket, hajang kaoeninga sababna noe matak tinggarĕro kitoe ka Paoeloes. 25 'Barang dipantĕng koe djangĕt, seug Paoeloes ngalahir ka kapala sĕrdadoe noe nangtoengan di dinja: Naha maraneh teh karah widi ngarangket [c] oerang Roem, teu make ditangtoekeun hoekoemanana heula? 26 'Ana kapala teh geus ngadenge kitoe, toeloej indit ngoeninga ka koemĕndang, pihatoerna: Naha andjeun rek midamĕl naon? karana eta djalma oerang Roem. 27 'Tidinja koemĕndang njampeurkeun, sarta ngalahir ka Paoeloes: Tjik, kami tjaritaän: na ĕnja maneh teh oerang Roem? Walonanana: Lĕrĕs. 28 'Ngalahir deui koemĕndang: Kami mah pangdjadi oerang Roem soteh asalna meuli mahal pisan hargana. Dĕmi pihatoer Paoeloes: Ari lĕbah sadkaoela mah pangkitoe teh tina asal. 29 'Ngageuwat Paoeloes dibadakeun koe noe rek ngompes teja. Ari koemĕndang teh, barang geus oeningaeun jen Paoeloes oerang Roem, [d] djadi sijeuneun, sapedah tadi nalian.

a p. 21 : 36. *b* p. 21 : 34. *c* p. 16 : 37; 23 : 27. *d* p. 16 : 38.

30 Ari isoekna, bawaning hajangeun oeninga [a] saestoena Paoeloes teh koe oerang Jahoedi ditoeding hal naon, toeloej dilesotkeun barogodna, bari miwarang para panghoeloe agoeng djeung rad sakabeh koedoe karoempoel; geus kitoe Paoeloes ditoeroenkeun, diteundeun di pajoeneunana.

a p. 21 : 34.

PASAL 23.

Ladjĕng Paoeloes neuteup kana rad, sarta mihatoer kijeu: Eh, saderek-saderek! ari lalampahan kaoela teh nja di pajoeneun Allah, [a] tĕroes djeung boedirasa noe bĕrĕsih pisan, nĕpi ka poë ijeu. 2 'Geus kitoe Ananias, panghoeloe agoeng, seug miwarang ka djalma noe narangtoeng deukeut, [b] koedoe njabok kana 3 baham Paoeloes. 'Toeloej Paoeloes ngalahir ka dinja: Eh, bilik [c] noe dikapoeran! maneh mangke ditjabok koe Allah. Ongkoh maneh dijoek teh dek ngahoekoeman kaoela noeroetkeun toret; naha mana nitah [d] dimahiwalkeun djeung toret, kaoela koedoe ditjabok? 4 'Dĕmi noe narangtoeng di dinja pok ngomong: Naha maneh bĕt njarekan ka panghoeloe agoeng, noe dikĕrsakeun koe Allah? 5 'Lahiran Paoeloes: Eh, doeloer-doeloer! kaoela teh da teu njaho jen eta panghoeloe agoeng; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab: [e] Maneh oelah njapa ka kapala bangsa maneh. 6 'Ari geus kitoe Paoeloes teh, sabab oeningaeun eta djalma saparo ahli sadoeki, noe saparo deui ahli parisi, toeloej sasaoeran bĕdas dina rad, kijeu: Eh, saderek-saderek! [f] kaoela teh ahli parisi, sarta anak parisi; [g] tina hal pangarĕp-ngarĕp djeung hal pihoedangeunana noe maraot teja noe matak 7 kaoela rek dihoekoeman teh! 'Barang geus ngalahir kitoe, gĕr djadi patjektjokan ahli parisi djeung ahli sadoeki; sarta sakabehna eta djalma djadi midoewa. 8 'Karana [h] tjarek ahli sadoeki teh moal aja kijamat, atawa malaikat, atawa soekma; tatapi ari ahli parisi mah ngakoekeun doewanana. 9 'Geus kitoe patorong-torong rosa pisan. Neut narangtoeng sakoer ahli kitab tina lĕbah ahli parisi, seug madoean, kijeu pokna: [i] Kaoela mah teu pisan manggih kasalahan eta djalma; djeung deui saoepama aja soekma geus misaoer ka dinja, atawa malaikat, oerang teh oelah dek wani mĕrangan ka Allah. 10 'Mangsa keur katjida parĕboet bĕnĕr, koemĕndang teh inggiseun, Paoeloes bisi dipadjoerawetkeun; toeloej miwarang sĕrdadoe koedoe toeroen, ngabĕdol Paoeloes ti tĕngah-tĕngah djalma, sarta [j] koedoe diasoepkeun ka benteng.

a p. 24 : 16; 2 Tim. 1 : 3. *b* Joh. 18 : 22. *c* Mat. 23 : 27. *d* Joh. 7 : 51. *e* 2 Moesa 22 : 28. *f* p. 26 : 5; Pil. 3 : 5. *g* p. 24 : 21. *h* Mat. 22 : 23. *i* p. 25 : 25. *j* p. 22 : 24.

11 Barang [a] geus peuting, aja Goesti ngadĕgan ka Paoeloes; ari lahirna: Maneh teh sing gĕde hate, Paoeloes! [b] karana sapĕrti maneh geus mĕrtelakeun hal kami di Jĕroesalem, nja kitoe maneh koedoe mĕrtelakeun deui di Roem.

a p. 18 : 9. *b* p. 27 : 24.

12 Ari geus braj beurang, sababaraha oerang Jahoedi njijeun sakongkol djeung batoer, sarta pada njapa maneh; pokna moal dek njatoe-nginoem samemeh maehan ka Paoeloes. 13 'Leuwih opat poeloeh djalma noe geus pada soempah kitoe. 14 'Seug ngadareuheusan ka para panghoeloe agoeng djeung ka para kokolot, kijeu pioendjoekna: Koering geus pada njapa maneh bangĕt pisan, moal dek barangtĕda naon-naon, samemeh maehan ka Paoeloes teja. 15 'Ari ajeuna aradjĕngan sarĕng djeung rad geura soemangga ngawartosan ka koemĕndang, isoekan sina dideuheuskeun ka aradjĕngan, poerapoerakeun rek dipariksa deui pĕrkarana masing bĕnĕr; ari koering teh pada sanggoep maehan ka dinja samemeh datang ka dijeu. 16 'Dĕmi poetra lalaki saderek Paoeloes istri ngadenge tina piakaleunana oerang Jahoedi; toeloej datang, asoep ka benteng, sarta ngoeninga ka Paoeloes. 17 'Geus kitoe Paoeloes njaoer hidji kapala sĕrdadoe, ari lahirna: Moegi ijeu boedak pangdeuheuskeun ka koemĕndang, dek aja pihatoereunana. 18 'Seug koe kapala teh ditjandak, dideuheuskeun ka koemĕndang, ari pihatoerna: Paoeloes, sakitan teja, njĕloekan ka simkoering, kahajangna ijeu boedak koe simkoering dipangdeuheuskeun ka andjeun, rek aja pihatoereunana. 19 'Tidinja koe koemĕndang boedak teh ditjĕkĕl leungeunna, ditjandak ka noe singkoer, ladjĕng dipariksa: Naon pibedjaeun maneh ka kami teh? 20 'Ari pihatoerna: Noen, oerang Jahoedi teh sakait, arek panoenoehoen ka gamparan, soepaja gamparan miwarang, Paoeloes isoekan koedoe dibawa kana rad, poera-poerana dek dipariksa deui masing tĕrang. 21 'Moegimoegi koe gamparan oelah dipĕrtjantĕn; karantĕn langkoeng tina opat poeloeh djalma noe masang baja ka Paoeloes, sarĕng geus pada njapa maneh, moal njatoe-nginoem lamoen tatjan maehan ka Paoeloes; malah ajeuna ge geus sadija, kantoen ngantos diroedjoekan koe gamparan. 22 'Tidinja boedak teh koe koemĕndang dipiwarang moelang, timbalanana: Poma-poma pisan oelah tjarita ka saha-saha, jen geus ngabedjakeun kitoe ka kami. 23 'Geus kitoe koemĕndang njaoer doewa kapala sĕrdadoe, ari lahirna: Geura sadijakeun doewa ratoes sĕrdadoe, keur baris leumpang ka [a] Kesarea; kitoe deui toedjoeh poeloeh noe toempak koeda, sarta doewa ratoes noe make panah, sing djogo waktoe djam noe katiloe ti peuting; 24 'djeung sina njadijakeun toetoempakan, baris toempakkeuneun Paoeloes; sarta koedoe dianteurkeun ka goepĕrnoer Pelis, oelah sina katjilakaän.

[a] p. 25 : 1.

25 Ladjĕng koemĕndang ngadamĕl sĕrat, 26 kijeu oenina: 'Sĕrat djisimabdi Klodioes Lisias, kahondjoek ing kangdjĕng goepĕrnoer Pelis, anoe langkoeng kawasa: ngahatoerkeun salam! 27 'Ngoeningakeun ijeu djalma ditangkĕp koe oerang Jahoedi, sarĕng rek dipaehan; [a] kaboedjĕng koe simabdi sarĕng sĕrdadoe, bari toeloej diparĕboetkeun, doemeh kenging warta jen eta teh oerang Roem. 28 'Sarĕng koe bawaning hajang tĕrang kana pĕrkawisna, noe koe oerang Jahoedi ditoeding ka dinja, [b] noe mawi koe simabdi ladjĕng dibantoen ka djĕro rad. 29 'Tidinja kapĕndak koe simabdi, ditoedingna tina margi papadoean pĕrkawis toret oerang Jahoedi; ari sajaktosna teu aja pisan pangnoedingna noe lĕbĕt kana hoekoem pati atanapi dibarogod. 30 'Sarehing aja noe mopojan ka simabdi, jen eta djalma rek dipasang-baja koe oerang Jahoedi, poerwa enggal-enggal koe simabdi disanggakeun ka gamparan; [c] samalah noe noeding oge geus dipopojanan koedoe ngoeninga ka pajoeneun gamparan, naon bae noe ditoeding ka dinja. Sarĕng moegi gamparan sing wiloedjĕng!

[a] p. 21 : 33. [b] p. 22 : 30. [c] p. 24 : 8.

31 Geus kitoe sĕrdadoe teh ngalakonan sakoemaha noe geus diparentahkeun ka maranehanana; toeloej njokot Paoeloes, seug dianteurkeun ti peuting ka nagara Antipatris; 32 'isoekna baralik deui ka benteng, ari noe taroempak koeda mah disina toeloej mawa Paoeloes. 33 'Dĕmi eta teh, sanggeus daratang ka Kesarea, toeloej njanggakeun sĕrat teja ka goepĕrnoer, bari ngadeuheuskeun Paoeloes ka pajoeneunana. 34 'Barang geus diaos, ladjĕng goepĕrnoer teh mariksakeun Paoeloes asal ti kagoepĕrnoeran anoe mana? Ari geus kahartos [a] jen asalna ti Kilikia, 35 'ladjĕng ngalahir kijeu: Maneh mĕngke dipariksa koe kami, dimana

noe noeding ka maneh geus daratang ka dijeu. Geus kitoe miwarang, Paoeloes koedoe ditoetoep di djĕro pangadilan Herodes. *a* p. 22 : 3.

PASAL 24.

Dĕmi geus meunang lima poë, soemping [a] Ananias, panghoeloe agoeng teja, reudjeung para kokolot, sarta hidji pakrol, anoe ngaran Tertoeloes; pada ngadeuheusan ka pajoeneun goepĕrnoer, dek 2 mĕrkarakeun Paoeloes. 'Ari Paoeloes geus disaoer, toeloej Tertoeloes teh ngamimitian ngĕlakkeun, kijeu pihatoerna: 3 'Pĕrkawis abdi-abdi kalangkoeng rahajoe koe margi djijad gamparan, sarawoeh pirang-pirang kasaean dipidamĕl ka ijeu bangsa koe margi kabinangkitan gamparan, eta teh, noen Pelis noe langkoeng kawasa! salalamina sarĕng di mana bae koe abdi-abdi ditampi pisan sa4 rĕng pirang-pirang noehoen. 'Tanapi soepaja simabdi oelah koengsi ngalamikeun ka gamparan, panoehoen simabdi teh, moegi gamparan tina bawaning tjitĕrĕs manah, kĕrsa ngadangoe ka simabdi sa5 daja sakĕdap bae. 'Karantĕn koe simabdi geus kaparĕndak, ijeu djalma teh lantaran pagĕboeg, sarĕng [b] njijeun karoesoehan ka sadaja oerang Jahoedi di saälam-doenya, sarawoeh djadi oelon6 oelon madhab Sarani. 'Malah geus aja pakarĕpanana, [c] dek nganadjiskeun kabah; doepi koe simabdi sadaja toeloej ditangkĕp, panijatan teh dek dihoekoem 7 noeroetkeun toret simabdi. 'Nanging sabot keur kitoe, [d] kaboedjĕng koe Lisias, koemĕndang teja; ladjĕng marĕboetkeun eta ti leungeun simabdi, sa8 rĕng maksa kalangkoeng; 'bari ladjĕng miwarang ka noe noeding ka dinja, jen koedoe ngadeuheusan ka gamparan. Doepi eta pĕrkawis, oepantĕn diparijos djinisna koe salira gamparan, geus kantĕnan pikahartoseun saniskantĕn anoe koe simabdi dikĕlakkeun hal manehanana. 9 'Ari oerang Jahoedi teh pada ngarĕmpagan, jen eta pĕrkara nja kitoe.

a p. 23 : 2. *b* p. 17 : 6. *c* p. 21 : 28. *d* p. 23 : 27.

10 Sanggeusna Paoeloes koe goepĕrnoer dikĕdepan soepaja sina njarijos, ladjĕng kijeu wangsoelanana: Sarehna simkoering tĕrang, andjeun geus pirang-pirang taoen nja njĕpĕng hoekoem ka ijeu bangsa, poerwa simkoering egar pipikiran pingawangsoeleun tina hal diri simkoe11 ring. 'Sabab andjeun teh gampil pioeningaeunana, moal langkoeng doewa wĕlas poë ti watĕs simkoering dongkap 12 ka Jĕroesalem dek sĕmbahijang. 'Sarĕng simkoering teu pisan kapanggih koe eta teh dina kabah omong-omongan ka saha-saha, soemawonna ngaroesoehkeun ka djalma-djalma, di masigit han13 teu, di nagara hanteu. 'Sarĕng [a] moal bisaeun ngaboektikeun pĕrkawis, anoe ditoeding ajeuna ka simkoering teh. 14 'Nanging noe diakoe koe simkoering ka andjeun, nja eta simkoering teh ngabakti ka Allah para karoehoen, njorang [b] djalan noe koe eta disĕboetkeun madhab teja, sarĕng pĕrtjaja [c] saniskantĕn noe dioengĕlkeun dina toret sarta dina 15 kitab para nabi; 'sarawoeh gadoeh pangarĕp-ngarĕp ka Allah, sami keneh sarĕng noe diantos-antos koe eta, jen bakal hoedang djalma noe maraot, nja 16 anoe bĕnĕr sarta noe doraka. 'Sarĕng simkoering mitoetoeran diri sorangan, kahajang teh salalamina [d] gadoeh boedirasa noe taja koetjiwana ti Allah sarĕng 17 ti pada djalma. 'Dĕmi geus kaheuleutan sababaraha taoen, simkoering datang deui, [e] sĕdja nijat sidĕkah ka bangsa 18 simkoering, sarĕng arek koerban. 'Barang keur kitoe, [f] simkoering kapanggih djeung sababaraha oerang Jahoedi ti Asia, geus meunang soesoetji, aja di djĕro kabah, teu ngabantoen loba djal19 ma, hanteu aja roesoeh. 'Lĕrĕsna mah eta teh koedoe araja ajeuna di pajoeneun andjeun, koedoe ngadawa ka simkoering, oepami aja kĕlakkeuneun ka 20 simkoering. 'Sanadjan ijeu oge sina ngawaktjakeun bae, oepami geus maranggih kaloeloepoetan di lĕbah simkoering, 21 mangsa keur aja di pajoeneun rad; 'kadjabi ti ijeu mah sahidji omongan, anoe dipihatoer koe simkoering keur nangtoeng di lĕbah dinja, kijeu: [g] Tina hal pihoedangeunana noe maraot teja, noe matak kaoela ajeuna rek dihoekoeman koe aradjĕngan teh.

a p. 25 : 7. *b* p. 22 : 4. *c* p. 26 : 22. *d* p. 23 : 1. *e* p. 21 : 24; Roem 15 : 25. *f* p. 21 : 27. *g* p. 23 : 6; 28 : 20.

22 Barang geus kadangoe koe Pelis teh, seug ditoenda bae oeroesanana, doemeh oeningaeun pisan kana hal eta djalan;

ari lahirna: Samangsa [a] koemĕndang Lisias geus datang, pĕrkara maraneh 23 koe kami bakal dipariksa. 'Tidinja miwarang ka kapala sĕrdadoe, Paoeloes teh koedoe ditoenggoean, sarta diëntengan; kitoe deui oepama aja koelawargana dek ngalalajanan, atawa dek ngandjang, oelah dihalang-halang. *a* p. 23 : 26.

24 Ari geus meunang sababaraha poë, Pelis soemping djeung Droesila geureuhana, nja eta teh oerang Jahoedi; seug miwarang njaoer Paoeloes; ladjĕng ngadangoe tjarijosna tina hal kapĕrtjajaän 25 ka Kristoes. 'Dĕmi keur misaoer tina hal kabĕnĕran, djeung tina hal tjĕgahan, sarta tina hal [a] hoekoeman mĕngke, Pelis teh kalangkoeng sijeuneunana; ladjĕng ngawalon kijeu: Ajeuna mah ĕnggeus, geura balik deui bae; mĕngke lamoen kami keur ari, tangtoe disaoer 26 deui. 'Djeung deui goepĕrnoer teh ngarĕp-ngarĕp, soegan Paoeloes rek ngatoeranan doewit, malar dileupaskeun; noe matak mindĕng diala, sarta sasa27 oeran djeung Paoeloes teh. 'Dĕmi geus nĕpi ka doewa taoen, Pelis diganti koe Porsioes Pestoes; sarta tina bawaning Pelis hajangeun dipikasoeka koe oerang Jahoedi, [b] Paoeloes teh diantĕp bae di pangberokan. *a* Ibr. 6 : 2. *b* p. 25 : 14.

PASAL 25.

Sanggeus [a] Pestoes soemping kana kagoepĕrnoeran, ari geus meunang tiloe poë, ladjĕng angkat ti [b] Kesarea ka Jĕ2 roesalem. 'Tidinja [c] para panghoeloe agoeng djeung menak-menak oerang Jahoedi ngadeuheusan, mĕrkarakeun Pa3 oeloes; ari panoenoehoenna, 'njoehoenkeun koernija, moegi Paoeloes dipiwarang ka Jĕroesalem; karĕpna rek dipasang-baja, [d] ngarah maehan di dja4 lan. 'Dĕmi walonan Pestoes, Paoeloes teh [e] keur ditoenggoean di Kesarea, sarta andjeunna moal lila rek moelih deui ka 5 dinja. 'Geus kitoe, saha-saha noe njĕkĕl kawasa di lĕbah sampejan, timbalanana, koedoe miloe indit bae, sarta lamoen aja kasalahan naon-naon eta djalma, toeloej kĕlakkeun. *a* p. 24 : 27. *b* p. 23 : 23. *c* p. 24 : 1. *d* p. 23 : 15. *e* p. 24 : 23.

6 Ari linggihna di dinja teu leuwih ti sapoeloeh poë, ladjĕng moelih ka Kesarea; dĕmi isoekna seug linggih dina korsi pangadilan, sarta toeloej miwarangan Paoeloes koedoe dideuheuskeun. 7 'Sanggeus dongkap ka pajoeneunana, tidinja oerang Jahoedi, noe geus daratang ti Jĕroesalem, seug pada ngalingkoengan, djeung reja-reja pisan ngoendjoekkeunana hal noe ditoeding ka Paoeloes, sarta bareurat, tatapi [a] teu 8 bisaeun ngaboektikeun; 'sabab koe Paoeloes diwalon, kijeu lahirna: [b] Simkoering hanteu gadoeh dosa kana toret oerang Jahoedi, kitoe deui kana kabah, 9 atawa ka sang praboe. 'Dĕmi Pestoes, [c] bawaning hajangeun dipikasoeka koe oerang Jahoedi, toeloej ngawalon ka Paoeloes, kijeu lahirna: Koemaha maneh daek indit ka Jĕroesalem, soepaja ijeu pĕrkara dipoetoes di dinja, di hareupeun 10 kami? 'Ari wangsoelan Paoeloes: Simkoering keur aja di pajoeneun korsi pangadilan sang praboe; nja di dijeu simkoering kĕdah dipoetoes teh. Simkoering teu gadoeh kasalahan ka oerang 11 Jahoedi, andjeun ge oeninga pisan. 'Saoepami simkoering teh [d] aja kasalahan, geus milampah anoe mandjing kana hoekoem pati, moal ĕmboeng paeh; sawangsoelna, ari sakoer noe ditoeding koe eta teh ka simkoering, lamoen taja boektina mah, moal aja noe bisa masihkeun simkoering ka dinja. Simkoering teh [e] 12 hajang apel ka sang praboe. 'Geus kitoe Pestoes rĕrĕmpagan djeung rad, bari toeloej ngawalon kijeu: Maneh teh hajang apel ka sang praboe, mĕngke dijjangkeun ka praboe. *a* p. 24 : 13. *b* p. 24 : 12; 28 : 17. *c* p. 24 : 27. *d* p. 18 : 14. *e* p. 26 : 32.

13 Dĕmi geus meunang sababaraha poë, soemping ka Kesarea radja Agripa sarta djeung Bernika, kĕrsana ngatoerankeun 14 ka Pestoes. 'Barang geus rada lila linggihna di dinja, pĕrkara Paoeloes teja seug koe Pestoes ditjarijoskeun ka radja, kijeu pihatoerna: [a] Pelis nilarkeun hidji 15 djalma di pangberokan; 'ari keur mangsa sadkaoela aja di Jĕroesalem, djĕboel para panghoeloe agoeng djeung para kokolot oerang Jahoedi, pada ngĕlakkeun ka dinja, pamentana sina dihoekoem. 16 'Seug didjawab koe sadkaoela, teu kalampah di oerang Roem mah, njĕrahkeun djalma kana hoekoem pati, [b] lamoen noe ditoeding tatjan padoe-hareupan djeung noe noeding, sarta meunang

pěta pingadjawabeun kana panoedingna. 17 'Děmi geus karoempoel di dijeu, koe sadkaoela hanteu diměngkekeun deui, isoekna seug dijoek bae dina korsi pangadilan, sarta toeloej marentah, eta djalma koedoe dibawa sina maděp. 18 'Ari noe noeding teja, geus djogo, teu pisan njěboetkeun pěrkawis sakoemaha noe dinjanaän koe sadkaoela; 19 'ngan aja pěrkawis patjogregan djeung Paoeloes teh [c] tina hal agamana bae, djeung tina hal hidji djalma noe geus maot, ngaran Jesoes, ari koe Paoeloes mah disěboetkeun hiroep. 20 'Bawaning tina kaewědan mariksa eta pěrkawis, toeloej ditanja koe sadkaoela, Paoeloes teh soegan daek indit ka Jěroesalem, sarta dipoetoes di dinja. 21 'Děmi omongan Paoeloes rek apel, menta ditoeggoekeun bae, hajangeun dipangngoeningakeun ka sang praboe; noe mawi sadkaoela toeloej marentah, koedoe didagokeun bae dongkap ka waktoe koe sadkaoela disanggakeun ka sang praboe. 22 'Ari pihatoer Agripa ka Pestoes: Sadkaoela ge hajang pisan ngadengekeun ka eta djalma. Pihatoer Pestoes: Soemangga, isoekan bae ngareungeukeun ka dinja.

a p. 24 : 27. *b* p. 23 : 30. *c* p. 23 : 29.

23 Děmi isoekna, sanggeus soemping Agripa djeung Bernika, sarta kalangkoeng garinding, ladjěng pada lěbět ka kamar pangdeuheusan, diiring koe para kapala sěrdadoe, sarta koe para menak nagara eta; seug Pestoes miwarangan ngadeuheuskeun Paoeloes. 24 'Sanggeus dongkap, ladjěng Pestoes ngalahir: Eh, radja Agripa, djeung sadajana djalma noe aja di dijeu sasarěngan! tah geuning, ijeu sampejan pada ningali djalma teh, noe dioendjoekkeun ka sadkaoela koe sakabehna oerang Jahoedi teja, nja di Jěroesalem sarta di dijeu; ari aromongna, [a] jen eta teh geus teu pantěs hiroep. 25 'Tatapi pamanggih sadkaoela, eta djalma teu pisan milampah anoe mandjing dihoekoem pati; malah-malah djinisna hajangeun apel ka sang praboe; koe sabab kitoe koe sadkaoela geus ditangtoekeun bakal disanggakeun. 26 'Děmi sadkaoela rek njěratkeun ka kangdjěng goesti, [b] hanteu aja noe poegoeh tina pěrkawisna. Kitoe noe mawi ajeuna dideuheuskeun ka sarampejan, agoengna ka andjeun, eh radja Agripa! soepaja, ari geus diparijos, sadkaoela meunang pigeusaneun njěratkeun. 27 'Karana ari pamikir sadkaoela mah, teu sae pisan njanggakeun sakitan, hanteu kaoendjoekkeun pěrkawis anoe dikělakkeun.

a p. 22 : 22. *b* p. 21 : 34.

PASAL 26.

Ladjěng Agripa ngalahir ka Paoeloes: Maneh teh diwidian njaritakeun pěrkara maneh. Geus kitoe Paoeloes njodorkeun pananganana, bari njanggakeun katěrangan, nja kijeu: 2 'Noen, radja Agripa! simkoering roemaos bagdja pisan, sarehing dangět ajeuna simkoering kenging ngahatoerkeun katěrangan ka pajoeneun andjeun, ngawangsoelan saniskantěn noe ditoeding ka diri simkoering koe oerang Jahoedi. 3 'Agoengna roemaos bagdja teh, doemeh andjeun langkoeng oeninga ka sagala adat sarěng hal papadoean noe di oerang Jahoedi. Koe pěrkawis eta, panoehoen simkoering, moegi andjeun kěrsa sabar ngadangoekeun ka pihatoer simkoering. 4 'Ari [a] lalampahan simkoering ti boeboedak, sarehing ti awitna patjampoer sarěng bangsa simkoering di Jěroesalem, geus kanjahoan koe sadajana oerang Jahoedi. 5 'Sabab ti baretona pada njaho ka simkoering, saoepami ajeuna daekeun ngakoe mah, [b] jen lalampahan simkoering teh noeroetkeun madhab agama simkoering noe pangtěměn-těměnna, sakoemaha adat ahli parisi bae. 6 'Děmi ajeuna simkoering teh dibawa ka hoekoem, [c] lantaran tina pangarěp-ngarěp ka pěrdjangdjian, anoe koe Allah dipasihkeun ka para karoehoen teja; 7 'noe diarěparěp koe doewa wělas kaom bangsa simkoering, pada hajang didongkapkeun, bari sarěgěp ngabarakti ka Allah beurang-peuting. Tina eta pangarěp-ngarěp teja, noen radja Agripa! poerwana simkoering dikělakkeun koe oerang Jahoedi teh. 8 'Naha ari manah arandjeun teh, ngamoestahilkeun Allah nanghikeun djalma noe maraot? 9 'Ari moenggoeh diri simkoering, tadina gadoeh pamikir, [d] wadjib milampah reja pisan pěrkawis baris ngamoesoeh ka padjěněngan Jesoes, oerang Nasaret teja. 10 'Sarta toeloej koe simkoering prak dipilampah di Jěroesalem; ari djalma noe saroetji teh

loba pisan noe datang ka ditoetoep koe simkoering di pangberokan, doemeh geus tampa kawasa ti para panghoeloe agoeng; sarta ana rek dipaehan, [e] diroedjoekan koe simkoering. 11 'Sarĕng dina oenggal-oenggal masigit eta teh rĕmĕn pisan disiksa koe simkoering, sarawoeh dipaksa sina ngagogoreng; nja bangĕt katjida diamoekna koe simkoering, moenggah dikanijaja di nagara-nagara tanah sedjen. 12 'Mangsa keur lakoe-lampah kitoe, [f] parĕng simkoering njaba ka Damsik, ngabantoen kawasa sarĕng parentah ti para panghoeloe agoeng. 13 'Doemadakan, wantji tĕngah poë, noen radja! simkoering di djalan nendjo hidji tjahja, sarĕng ngoengkoelan kana montjorongna panon-poë, nodjo ti langit ka simkoering sarĕng ka batoer reureudjeungan. 14 'Seug pada tibeubeut kabeh kana taneuh; toeloej simkoering ngadenge gĕntra, ngalahir ka simkoering; ari lahirna koe basa Ibrani, kijeu: Eh Saoel! Saoel! naha maneh bĕt nganijaja ka kami? Soesah maneh ari dek njepak kana panjotjog mah. 15 'Diwangsoel koe simkoering: Noen Goesti! andjeun teh saha? Ari lahiranana: Kami teh Jesoes, noe dikanijaja koe maneh teja. 16 'Ari ajeuna maneh geura tjĕngkat, bari toeloej nangtoeng; karana kami noe matak nembongan ka maneh, nja eta [g] maneh koe kami rek didamĕl abdi sarta saksi tina saniskara noe geus katendjo koe maneh, djeung noe bakal ditembongkeun ka maneh koe kami. 17 'Sarta bakal diraksa ti ijeu bangsa djeung ti oerang kapir; nja ka dinja ajeuna maneh koe kami dipiwarang, 18 'pikeun [h] ngabeuntakeun panonna, sarta nobatkeun eta teh, tina poëk sina kana tjaäng, djeung tina pangawasa Setan sina ka Allah, soepaja pada meunang panghampoera tina dosa-dosana, sarta [i] meunang warisan reudjeung sakoer noe saroetji, tina lantaran kapĕrtjajaän ka kami. 19 'Koe pĕrkawis kitoe, noen radja Agripa! simkoering ti harita teu moengpang ka eta tetendjoan ti sawarga teh; 20 'anggoer toeloej ngoewarkeun, [j] awitna ka oerang Damsik, sarta ka noe aja di Jĕroesalem djeung di sakoeriling tanah Joedea, sarĕngna deui ka oerang kapir, koedoe pada ganti pikir, sarta tobat ka Allah, bari milampahkeun pagawean [k] anoe tĕroes djeung pĕrtobat. 21 'Kitoe poerwana [l] noe mawi simkoering koe oerang Jahoedi ditangkĕp di djĕro kabah; ari pambrihna dek maehan ka simkoering. 22 'Nanging tina aja pitoeloeng Allah, simkoering masih keneh djoengkĕrĕng dongkap ka poë ijeu, sarĕng ngingĕtan ka noe gĕde ka noe leutik; [m] hanteu pisan njatoerkeun anoe pasalija sarĕng noe dilahirkeun koe para nabi sarawoeh koe Moesa, hal pĕrkawis anoe bade kalakon: 23 'jen [n] Kristoes teh misti njandang sangsara, sarĕng deui jen andjeunna, doemeh noe ngawitan ti noe maraot, bade ngembarkeun hidji tjahja nja ka ijeu bangsa sarĕng ka oerang kapir. *a* p. 22:3; Gal. 1:13. *b* p. 22:3. *c* p. 13:32. *d* p. 22:4. *e* p. 22:20. *f* p. 9:2. *g* p. 22:15. *h* Jës. 42:7. *i* p. 20:32. *j* p. 9:20, 28; 20:21. *k* Mat. 3:8. *l* p. 21:30. *m* p. 24:14; 28:23. *n* Loek. 24:26.

24 Mangsa Paoeloes njaoer kitoe, nĕrangkeun lampahna teja, seug Pestoes ngalahir sarta bĕdas gĕntrana: Eh Paoeloes! omongan maneh teh sasar; tina loba pisan kapintĕran, matak njasarkeun ka maneh. 25 'Dĕmi walonan Paoeloes: Noen, Pestoes noe langkoeng kawasa! teu pisan-pisan sasar simkoering teh; ari noe diomongkeun koe simkoering, nja eta omongan noe sajaktos sarĕng eling pipikiran. 26 'Karana radja mah langkoeng oeninga ka eta pĕrkawis, noe mawi simkoering hatoeran ka andjeunna sarĕng lĕga hate; karana ditangtoskeun koe simkoering, eta pĕrkawis moal aja noe karimboenan moenggoeh ka andjeunna, wantoening [a] ari djadina teh lain dina djoeroe. 27 'Noen, radja Agripa! koemaha andjeun teh pĕrtjantĕn ka para nabi? Da simkoering geus tĕrang, andjeun teh pĕrtjantĕn ka dinja. 28 'Ari lahiran Agripa ka Paoeloes: Kami teh bis-bis dek kabongroj koe maneh asoep 29 [b] Kristĕn! 'Ari walonan Paoeloes: Noe disoehoenkeun koe simkoering ka Allah, lain andjeun woengkoel, sarĕng sadajana bae noe ngareungeu ka simkoering dina poë ijeu, moegi-moegi bis-bis teh sarĕng djeung prakna, sing datang ka sami sarĕng diri simkoering, kadjabi ti ijeu [c] rante. *a* Joh. 18:20. *b* p. 11:26. *c* p. 28:20.

30 Sanggeus Paoeloes milahir kitoe, [a] radja teh ladjĕng ngadĕg, djeung goepĕr-

noer rawoeh Bernika, sarta djeung sada-31 jana noe tjalik sasarĕngan; 'pada njingkah ka sisi, bari sasaoeran djeung kantja; ari salaoerna: [b] Eta djalma teu pisan milampah noe mandjing dihoekoem pati, 32 atawa dirante. 'Ari lahiran Agripa ka Pestoes: Eta djalma beunang dileupaskeun, oepama teu [c] apel manten ka sang praboe mah. *a* p. 25 : 23. *b* p. 25 : 25. *c* p. 25 : 11.

PASAL 27.

Sanggeusna ditangtoekeun rek dilajarkeun [a] ka tanah Itali, toeloej Paoeloes djeung sababaraha sakitan noe sedjen diselehkeun ka hidji kapala sĕrdadoe, ngaran Joelioes, kaäsoep barisan pra-2 boe. 'Tidinja kaoela pada oenggah ka kapal ti nagara Adramiti, noe rek mapaj nagara-nagara di sisi tanah Asia. Geus kitoe lajar; sarta aja noe ngareudjeungan ka kaoela, [b] Aristarkoes, oerang 3 Makĕdoni, noe ti Tesalonika teja. 'Ari isoekna kaoela daratang ka nagara Sidon. Dĕmi Joelioes [c] soemejah pisan boedina ka Paoeloes, sarta diwidian tjalik ka sobat-sobat, soepaja dibĕkĕlan. 4 'Sanggeus madjoe deui ti dinja, lajar teh malipid ka Kiproes, sabab angin 5 mapag. 'Toeloej njorang laoet noe di Kilikia djeung Pampili; geus kitoe datang ka nagara Mira, bilangan Likia. 6 'Di dinja kapala teh mĕndakan hidji kapal ti nagara Aleksandri, sĕdjana lajar ka tanah Itali; seug kaoela kabeh di-7 toempangkeun. 'Koe bawaning kĕndor madjoena, geus meunang sababaraha poë seuseut datang ka pĕlĕbah nagara Kĕnidoes; tina sabab kahalangan koe angin, toeloej bae lajar teh malipid ka 8 Krete, di pĕlĕbah nagara Salmone. 'Seuseut bisa ngaliwatan eta poelo; toeloej datang ka hidji ĕnggon, anoe ngaran Palaboewan Aloes; deukeut ka dinja aja nagara Lasea. *a* p. 25 : 12. *b* p. 19 : 29. *c* p. 24 : 23; 28 : 16.

9 Tina sabab geus lila katjida, sarta lajar ajeuna matak rarempan, pedah geus liwat [a] waktoe poewasa, noe matak 10 Paoeloes mepelingan ka sakabehna, 'kijeu lahirna: Eh, batoer-batoer! kaoela geus awas pisan, lajar teh bakal manggih kasoesah sarta karoegian gĕde, moal woengkoel kana moewatan djeung kapal bae, samalah ka njawa oerang pribadi. 11 'Tatapi ari kapala teh anggoer ngagoegoe ka istriman sarta ka nangkodana, ti batan ngagoegoe ka pilahir Paoeloes. 12 'Djeung koe sabab eta palaboewan hanteu hade pĕrnahna dieureunan oesoem tiris, noe matak tjarek pirĕmpoeg noe loba, leuwih hade madjoe deui bae, soegan bisa nĕpi ka Penik, hajang eureun di dinja; ari eta teh hidji palaboewan di poelo Krete, njelaboemi ngidoel-ngoelon 13 djeung ngaler-ngoelon. 'Parĕng angin leutik ngahiliwir ti kidoel, noe matak panjanana pitoeloeseun pikarĕpeunana; seug narik djangkar, bari toeloej lajar 14 malipid deukeut pisan ka Krete. 'Tatapi teu koengsi lila kapal teh kadoepak koe angin topan, anoe disĕboet Eroklidon. 15 'Tidinja kapal kabawa, hanteu bisa nahan angin, noe matak koe kaoela sadaja seug diasrahkeun, djadi salantrah-lan-16 trahna bae. 'Geus kitoe mĕnĕran ka sisi hidji poelo leutik, ngaran Klaoeda; di dinja seuseut bisa meunangkeun sam-17 panna. 'Ari geus dioenggahkeun sampan teh, toeloej kapal dibĕbĕran ti handapna, noe dipake teh noe geus maranti; sarta koe bawaning sarijeuneun bisi kandas kana karang ngaran Sirtoes, seug ngagoeloengkeun lajar, bari toeloej ngam-18 bang sakaparan-paran bae. 'Djeung tina sabab loewak-lejok bangĕt katjida koe angin riboet, noe matak isoekna pada 19 mitjeun barang-barang. 'Sarta dina poë noe katiloe kaoela [b] pada mitjeun pa-20 rabot kapal koe leungeun pribadi. 'Meunang sababaraha poë lilana hanteu tembong panon-poë, kitoe deui bentang-bentang, sarta kateumbag koe angin riboet lain leuleutikan, noe matak kaoela sadaja geus taja pangharĕpan kana 21 pisalamĕteun. 'Sanggeus lila pisan hanteu dalalahar, ladjĕng Paoeloes ngadĕg di tĕngah-tĕngahna, sarta ngalahir: Eh, batoer-batoer! bĕnĕrna bareto ngawaro ka kaoela, sarta hanteu waka indit ti Krete, njingkiran ijeu balai djeung ijeu 22 karoegian teh. 'Tatapi ari ajeuna mah kaoela magahan ka maraneh, koedoe sing pada gĕde hate; karana maraneh moal koengsi aja noe tiwas njawana, 23 ngan woengkoel kapalna bae. 'Karana peuting tadi aja noe ngadĕgan ka kaoela, hidji malaikat ti Allah, noe kagoengan diri kaoela, sarta noe dibaktian

24 koe kaoela; 'ari lahirna: Eh Paoeloes! [c] oelah sijeun-sijeun; maneh koedoe didjagragkeun di hareupeun praboe; sarta, masing njaho, sakabehna noe taroempak kapal djeung maneh, eta koe Allah geus 25 dipasihkeun ka maneh. 'Koe sabab kitoe, eh batoer-batoer! koedoe sing pada gĕde hate; karana kaoela pĕrtjaja ka Allah; geus tangtoe pidjadieun sakoemaha noe dilahirkeun ka diri kaoela 26 teja. 'Tatapi oerang teh geus misti bakal kandas [d] kana hidji poelo. *a* 3 Moesa 23:27. *b* Joen. 1:5. *c* p. 18:9; 23:11. *d* p. 28:1.

27 Dĕmi geus nĕpi kana kaopat-wĕlas peutingna, kaoela sadaja oeprak-aproek teh dina laoet Adria; geus kitoe wantji tĕngah peuting toekang kapal boga rarasaän djiga keur njampeurkeun ka darat. 28 'Toeloej njĕmploengkeun pangdjoegdjoegan, aja doewa poeloeh deupa djĕrona; geus ladjoe deui saeutik, mindo njĕmploengkeun pangdjoegdjoegan, aja 29 lima wĕlas deupa djĕrona. 'Sarta koe bawaning sijeuneun kapal bisi kandas kana karang, toeloej ngantjlomkeun opat djangkar ti toekangeun kapal, sarta pada ngarĕp-ngarĕp hajang geura braj 30 beurang. 'Ari toekang kapal karĕpna dek maringgat tina kapal, sarta noeroenkeun sampan, poera-poera dek noeroen31 keun djangkar ti hareupeun kapal. 'Koe sabab kitoe, seug Paoeloes misaoer ka kapala djeung ka sakabeh sĕrdadoe: Oepama eta hanteu tĕtĕp dina kapal mah, maraneh teh moal meunang sala32 mĕt. 'Toeloej koe sĕrdadoe tambang sampan teh ditilas, seug ragrag sampan33 na ka laoet. 'Barang dek braj beurang, ladjĕng Paoeloes mepelingan ka sakabehna, koedoe pada dadaharan; ari lahirna: Ajeuna geus kaopat-wĕlas poë ijeu maraneh nja ngadago-dago, teu dadaharan, sarta hanteu pisan barangha34 kan naon-naon. 'Koe pedah kitoe, kaoela ngingĕtan ka maraneh, koedoe dadaharan; karana nja eta saratna pisalamĕteun maraneh; karana lĕbah maraneh saoerang ge moal aja [a] noe bakal ragrag 35 boeoek salambar tina sirah. 'Sanggeusna ngalahir kitoe, ladjĕng njandak roti, sarta [b] moedji soekoer ka Allah, kasaksian koe sakabeh; dĕmi geus disĕmple36 kan, ladjĕng didahar. 'Geus kitoe sakabehna djadi gĕde hate; seug pada dada37 haran deui. 'Ari kaoela sadaja noe aja dina kapal, djoemlah doewa ratoes toe38 djoeh poeloeh gĕnĕp djiwa. 'Dĕmi geus sareubeuheun dadaharanana, toeloej mitjeun gandoem momotan kapal ka laoet, 39 malar sina hampang kapalna. 'Barang geus braj beurang, teu njarahoëun ngaran eta daratan; sarta narendjo sesegogan, aja basisirna; geus kitoe karĕpna, oepama beunang, kapal dek disimpang40 keun ka dinja. 'Seug toeloej djangkar ditarilas, ditinggalkeun bae dina laoet, sarta ngoedaran tali kamoedi; tidinja meberkeun lajar noe ti hareup, ditebengkeun kana angin, bari toeloej kapalna 41 dibĕnĕrkeun ka eta basisir teja. 'Ana noedjoe ka ĕnggon, noe dihapit koe laoet kentja-katoehoeëunana, toeloej kapal teh kandas ka dinja; [c] ari ti hareupna nangkod pageuh, teu gĕdag-gĕdag atjan, tatapi ari toekangna mah bĕdjad, tina 42 bawaning bangĕt kaseblok ombak.'Dĕmi parĕmpoegan sĕrdadoe, sakitan-sakitan dek dipaehan, soepaja oelah aja noe ngo43 djaj, toeloej minggat. 'Tatapi ari kapala mah, koe bawaning hajang noeloeng ka Paoeloes, toeloej mĕgatan ka pikarĕpeun sĕrdadoe, sarta marentah, jen saha-saha noe bisa ngodjaj koedoe ti heula bae toetoeroeboen, sarta toeloej handjat ka 44 darat; 'ari noe sadjaba ti dinja mah, sawareh koedoe taroempak papan, noe sawareh deui taroempak bĕbĕdjadan kapal. Kitoe djalanna noe matak sakabehna nĕpi ka darat, sarta pada salamĕt.

a Loek. 21:18. *b* Mat. 14:19. *c* 2 Kor. 11:25.

PASAL 28.

Sanggeus kaoela pada salamĕt, toeloej meunang bedja, [a] eta poelo ngaranna 2 Melita. 'Ari priboemina liwat langkoeng ngoetamakeunana ka kaoela sadaja; karana njijeun doeroekan, sarta kaoela pada dibawa ka djĕro imah, [b] tina sabab datang hoedjan, djeung sabab keur tiris. 3 'Dĕmi Paoeloes moeloeng pangpoeng sakeupeul, diteundeun kana doeroekan; geus kitoe aja hidji oraj wĕlang bidjil, tina kapanasan, seug meulit ka pana4 nganana. 'Barang priboemi teh narendjo eta oraj ngambaj dina pananganana, toeloej pada ngomong djeung batoerna: Eta djalma geus tangtoe boga dosa maehan; karana kakara salamĕt tina laoet, da

koe balĕsan teu bae meunang hiroep.
5 'Tatapi koe andjeunna oraj teh ladjĕng dikepretkeun kana seuneu, [c] teu djadi
6 sakara-kara. 'Ari panjana djalma teja andjeunna tangtoe pibareuheun, atawa dadak-sakala roeboeh maot. Dĕmi geus lila noenggoean, ana nendjo Paoeloes teu djadi kitoe-kijeu, toeloej ganti panjanana, ari aromongna, [d] jen andjeunna teh batara.
[a] p. 27 : 26. [b] 2 Kor. 11 : 27. [c] Mark. 16 : 18. [d] p. 14 : 11.

7 Ari gĕgĕden poelo eta, djĕnĕngan Poeblioes, kagoengan pakoewon deukeut ka eta ĕnggon teja; ladjĕng ngakoe ka kaoela sadaja, diandjrĕkkeun tiloe poë,
8 sarta soemejah pisan. 'Dĕmi rama Poeblioes teh keur ebog moerijang sarta kabeuratan gĕtih. Ladjĕng Paoeloes tjalik ka dinja, sarta sanggeus nĕnĕda, seug [a] ditoempangan panangan, didamang-
9 keun. 'Geus kitoe djalma noe sedjen ge, [b] sakoer noe boga panjakit dina poelo eta, seug ngadareuheusan, toeloej pada
10 ditjageurkeun. 'Sarta eta teh pada hormat ka kaoela sadaja, reja katjida pahormatanana; samalah keur mangsa kaoela rek arindit, pada njoekoep pibĕkĕleun kaoela.
[a] Mark. 16 : 18. [b] Mat. 4 : 24.

11 Sanggeus meunang tiloe boelan, toeloej kaoela sadaja lajar, toempak kapal ti Aleksandri, anoe mantas eureun di poelo eta keur oesoem tiris; ari tjitjiren
12 kapal teh Kastor djeung Poloek. 'Tidinja datang ka nagara Sirakoesa, sarta nga-
13 rĕrĕb meunang tiloe poë. 'Ari ti dinja lajar teh ngoeriling, toeloej datang ka nagara Regioem; kaheuleutan koe sapoë aja angin ti kidoel, noe matak kadoewa poëna kaoela daratang ka nagara Poe-
14 teoli. 'Di dinja manggih doeloer-doeloer; ari eta noenoehoen ka kaoela sadaja, soepaja ngandjrĕk di maranehanana watĕs toedjoeh poë. Geus kitoe kaoela pada
15 toeloej ka nagara Roem. 'Ari doeloer-doeloer noe di dinja, sapedah geus ngadenge tina hal kaoela sadaja, toeloej marapagkeun nĕpi ka Pasar Apioes sarta ka Pamondokan Tiloe. Barang eta teh katingali koe Paoeloes, ladjĕng moedji soekoer ka Allah, sarta djadi gĕde manahna.

16 Mangsa kaoela geus daratang ka Roem, sakitan-sakitan koe kapala teja toeloej disanggakeun ka koemĕndang djaga-baja; [a] tatapi Paoeloes mah diwidian imah-imah koemaha kasoekaänana bae, barĕng djeung hidji sĕrdadoe noe ba-
17 koe ngadjaga andjeunna. 'Ari geus kitoe, sanggeus meunang tiloe poë ladjĕng Paoeloes ngahatoeranan tjalik ka sadajana noe djadi loeloegoe oerang Jahoedi. Dĕmi geus koempoel, ladjĕng misaoer kijeu ka darinja: Eh, saderek-saderek! kaoela teh, [b] noe teu boga kasalahan ka bangsa oerang, atawa kana adat karoehoen, datang ka dibarogod, ti Jĕroesalem diselehkeun ka leungeun oerang
18 Roem. 'Sanggeusna oerang Roem teh mariksa ka kaoela, sĕdjana dek ngaleupaskeun, [c] sabab kaoela hanteu boga kasalahan anoe mandjing dihoekoem paeh.
19 'Tatapi eta teh koe oerang Jahoedi dilawan, noe matak rarasaän kaoela koedoe [d] apel ka sang praboe; lain pisan koe sabab kaoela aja pingĕlakkeuneun noe
20 sabangsa djeung kaoela. 'Kitoe poerwana sampejan koe kaoela dihatoeranan ka dijeu, hajang patĕpang sarta tjatjarijos ka sampejan teh; karana [e] koe tina pangarĕp-ngarĕp Israil noe matak ka-
21 oela ditĕrapan ijeu [f] rante. 'Ari walonanana ka Paoeloes: Kaoela hanteu nampa soerat ti Joedea pĕrkawis sampejan, sarta doeloer-doeloer noe datang ka dijeu taja pisan noe ngabedjakeun atawa ngomongkeun kagorengan ka sampejan.
22 'Tatapi kaoela hajang oge ngadenge ti sampejan, hal anoe djadi pangraos sampejan; karana moenggoeh eta [g] madhab teja, geus kanjahoan koe kaoela jen dipadoean di mana-mana.
[a] p. 24 : 23; 27 : 3. [b] p. 24 : 12; 25 : 8. [c] p. 26 : 32. [d] p. 25 : 11. [e] p. 23 : 6; 26 : 6. [f] p. 26 : 29. [g] p. 24 : 5, 14.

23 Tidinja ka Paoeloes nangtoekeun poena. Ari geus kitoe loba pisan noe datang ka andjeunna, ka pangandjrĕkanana; seug Paoeloes netelakeun [a] karadjaän Allah ka darinja, sarta mepelingan, pambrihna soepaja pada datang ka pĕrtjaja ka Jesoes; noe dianggo teh toret Moesa djeung kitab para nabi; lilana ti isoek
24 dongkap ka boerit. 'Ari [b] noe sawareh pĕrtjajaeun ka noe dilahirkeun, tatapi noe sawareh deui mah hanteu pĕrtja-
25 jaeun. 'Pedah teu rĕmpoeg djeung batoer, toeloej pada moelang, sanggeus Paoeloes ngalahirkeun kasaoeran kijeu: Nja bĕnĕr pisan noe diandikakeun [c] koe

Roh Soetji lantaran nabi Jĕsaja ka-
26 roehoen oerang teja; 'ari pangandikana:
[d] Maneh geura leumpang ka ijeu bangsa,
sarta bedjaän kijeu: Maraneh bakal nga-
denge koe tjeuli, tatapi moal ngaharti;
sarta bakal molotot koe panon, tatapi
27 moal nendjo. 'Karana ijeu bangsa geus
djadi mintoel hatena, ari tjeulina hese
ngadengena, sarta panonna geus dipeu-
reumkeun; soepaja oelah narendjo koe
panon, djeung oelah ngadarenge koe
tjeuli, djeung oelah ngaharti koe hate,
djeung oelah tarobat, sarta oelah di-
28 tjageurkeun koe kami. 'Koe sabab kitoe,
koedoe kanjahokeun koe sampejan, [e] ka-
salamĕtan Allah teh geus dikintoenkeun
ka oerang kapir, sarta eta teh tangtoe
29 ngadarengekeun. 'Sanggeus Paoeloes
ngalahir kitoe, toeloej oerang Jahoedi
teh maroelang, bari rosa pisan papa-
doeanana djeung batoer. *a* p. 20 : 25; 26 : 22.
b p. 17 : 4. *c* 2 Petr. 1 : 21. *d* Jĕs. 6 : 9, 10. *e* p. 13 : 46.

30 Dĕmi Paoeloes teh tjalikna dina boe-
mi beunang njewa, doewa taoen lilana,
djeung narima ka sakoer noe ngadeu-
31 heusan; 'sarta ngoewarkeun karadjaän
Allah teja, djeung ngawoeroek tina hal
Goesti Jesoes Kristoes bari kalangkoeng
[a] loedeung; taja noe ngahalangan.
a p. 4 : 29; 14 : 3; Ep. 6 : 20.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG ROEM.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, [a] abdi Jesoes
Kristoes, [b] rasoel beunang njaoer, [c]
2 dimoehoengkeun kana Indjil Allah, 'noe
koe Allah didjangdjikeun ti baheula, [d]
koe lantaran nabi-nabina, dina Kitab
3 soetji, 'tina hal Poetrana, [e] noe mĕdal
tina toeroenan Dawoed, moenggoehing
4 daging soteh; 'noe geus diboektikeun
sarta sajaktina jen [f] Poetra Allah, moeng-
goeh tina Roh kasoetjian, koe lantaran
tanghina ti noe maraot, nja eta Jesoes
5 Kristoes, Goesti oerang; 'anoe djadi lan-
taran [g] kaoela geus pada nampa sih-
koernija djeung karasoelan, baris mi-
gawe nganoetkeun kana pĕrtjaja dina
lĕbah sakabehna bangsa kapir, pikeun
6 djĕnĕnganana; 'dalah maraneh ge ka-
bilang ka dinja, eh sadaja [h] noe beu-
7 nang njaoer Jesoes Kristoes; - 'doema-
tĕng sadajana [i] kaäsih Allah, noe aja
di nagara Roem, [j] djalma saroetji beu-
nang njaoer. [k] Moegi-moegi maraneh
pada dipaparin sih-koernija reudjeung
kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta
ti Goesti Jesoes Kristoes! *a* Gal. 1 : 10.
b Lal. 26 : 16. *c* Gal. 1 : 15. *d* p. 3 : 21; 16 : 25;
Tit. 1 : 2. *e* Lal. 13 : 23. *f* Lal. 13 : 33, 34; 1 Tim.
3 : 16; 1 Petr. 3 : 18. *g* Ep. 3 : 8. *h* p. 9 : 24. *i* Kol.
3 : 12. *j* 1 Kor. 1 : 2. *k* 2 Kor. 1 : 2.

8 Kaoela mimiti moedji soekoer ka Al-
lah kaoela, lantaran Jesoes Kristoes,
koe karana maraneh sakabeh, tina sa-
bab kapĕrtjajaän maraneh kawĕntar-
9 keun di saälam-doenya. 'Karana [a] Allah,
noe dikawoelaän koe kaoela tĕroes reu-
djeung hate, dina Indjil Poetrana, nja
eta noe djadi saksi kaoela, jen kaoela
10 teu loewang [b] ingĕt ka maraneh; 'sa-
lawasna kaoela dina panĕda njoehoen-
keun, [c] moegi-moegi kaoela diparĕng-
keun koe pangĕrsa Allah meunang ka-
noegrahan, sing bisa nĕpoengan sakali
11 ka maraneh. 'Karana [d] kaoela hajang
pisan papanggih djeung maraneh, sang-
kan kaoela ka maraneh bisa mere pa-
sihan sipat rohani, soepaja maraneh
12 dikoewatkeun; 'tĕgĕsna teh kaoela di
maraneh hajang barĕng dililipoer, koe
kapĕrtjajaän oerang noe sasama, nja koe
13 kapĕrtjajaän maraneh sarta kaoela. 'Ta-
tapi kahajang kaoela, eh doeloer-doe-
loer! maraneh oelah teu njaraho, jen
kaoela geus rĕmĕn pisan aja angkanan
ngadatangan ka maraneh, dĕmi nĕpi ka
ajeuna [e] aja halangan; noe dipambrih
soepaja kaoela di maraneh ge aja beu-
beunangan saeutik-eutikeun, tjara di oe-
14 rang kapir sedjen.'Ari ka oerang Joenani

sarta ka noe lain Joenani, ka noe pintĕr sarta ka noe bodo, [f] kaoela roemasa
15 hoetang. 'Koe sabab kitoe, moenggoeh diri kaoela panteg nja soeka, ka maraneh ge, anoe aja di Roem, ngoewar-
16 keun Indjil. 'Karana kaoela [g] hanteu mikaera ka Indjil Kristoes; karana [h] eta teh kawasa ti Allah, didjadikeun matak salamĕt ka oenggal-oenggal djalma noe pĕrtjaja, [i] ka oerang Jahoedi heula, sarta ka oerang Joenani ongkoh.
17 'Karana ari [j] kabĕnĕran Allah teh diebrehkeun dina djĕro eta, ti pĕrtjaja kana pĕrtjaja, sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [k] Ari djalma noe bĕnĕr pihiroepeunana teh koe kapĕrtjajaän.

a Pil. 1 : 8. *b* Ep. 1 : 16. *c* p. 15 : 23, 32. *d* 1 Tes. 3 : 10. *e* p. 15 : 22. *f* 1 Kor. 9 : 16. *g* 2 Tim. 1 : 8, 12. *h* 1 Kor. 1 : 18. *i* p. 2 : 9. *j* p. 3 : 21; 10 : 3. *k* Hab. 2 : 4.

18 Karana ari bĕbĕndoening Allah teh diëbrehkeun ti sawarga toemĕrap ka saniskara kamasijatan djeung kadorakaän djalma, noe pada ngadingdingan
19 kajaktian koe kadorakaän. 'Rehna [a] anoe beunang dikanjahokeun hal Allah teh, eta geus njata di djalma; karana koe
20 Allah geus dinjatakeun ka darinja. 'Karana ari sipat Allah noe teu katendjo koe panon, kawasana noe langgĕng sarta djeung kaägoenganana, eta ti barang ngadjadikeun alam-doenya, [b] kanjahoan sarta kadjoedi tina dadamĕlanana, manana djalma teh taja pigeusaneun nam-
21 pik salah. 'Sababna sangkilang njahoëun ka Allah, hanteu ngamoeljakeun, kitoe deui moedji soekoer, koemaha pantĕsna ka Allah; [c] anggoer pada ngadjadi sijasija dina palikiranana, sarta hatena noe teu boga pangarti teh ngadjadi [d] poëk.
22 'Ngadarakoekeun maneh pintĕr, padahal
23 ngadjadi boeroeng; 'sarta [e] kamoeljaän Allah noe teu keuna roeksak teh koe eta geus diganti koe artja roepa manoesa noe keuna roeksak, kitoe deui koe roepa manoek, sarta roepa sato soekoe opat djeung noe tingkarajap.

a Lal. 14 : 17; 17 : 26, 27. *b* Djab. 19 : 2. *c* 2 Radj. 17 : 15; Djab. 62 : 11. *d* Ep. 4 : 18. *e* 2 Radj. 17 : 29; Djab. 106 : 20.

24 Koe sabab kitoe noe matak eta koe Allah geus disĕrahkeun [a] kana kanadjisan, tina pakarĕpan hatena, masingna silih-hinakeun awakna djeung batoer.
25 'Ari koe eta kajaktian Allah teh geus diganti koe kabohongan, sarta pada njĕmbah djeung ngabakti kana dadamĕlan, dileuwihkeun ti noe kagoengan damĕl, [b] anoe koedoe dipoedji salalanggĕngna! Amin.

a 1 Tes. 4 : 5. *b* p. 9 : 5.

26 Koe sabab kitoe noe matak eta koe Allah geus disĕrahkeun kana napsoe hina. Da sadalah awewena geus ngaganti lampah oemoem koe noe teu oe-
27 moem. 'Kitoe deui ari lalaki, geus ninggal make awewe koemaha oemoemna, ari dina napsoena ngĕntab ka sasamana, [a] lalaki migawe kahinaän djeung pada lalaki, sarta pada nampa kana dirina pamalĕs sasabna, koemaha misti.

a 3 Moesa 18 : 22.

28 Djeung sapedah teu soedieun nganjahokeun ka Allah, noe matak koe Allah geus pada disĕrahkeun kana pikir nista, masingna pada migawe anoe hanteu pa-
29 toet: 'wani [a] djĕdjĕl koe saroepaning kadorakaän, djinah, kadjoeligan, kapĕrĕtjitan, kagorengan; pinoeh koe dĕngki,
30 maehan, paseja, tjidra, djahil; 'istorian, oepatan, giroek ka Allah, neungteuinganan, kamagoengan, soewaban, bisaän ngarang kagorengan, moengpang ka ko-
31 lot, 'teu boga pangarti, palatjidra tina djangdji, teu boga kanjaähan oemoem,
32 teu daek rapih, teu karoenjaän. 'Dĕmi eta teh, [b] sangkilang njahoëun hoekoem Allah, jen anoe migawe kitoe mandjing kana hoekoem pati, lain ngalampahkeun sorangan bae, malah panoedjoeëun ka noe migawe kitoe pĕtana.

a Mat. 15 : 19; 2 Tim. 3 : 2. *b* p. 2 : 14.

PASAL 2.

Koe sabab kitoe, eh djalma! [a] maneh moal bisa nampik salah, nja saha bae maneh teh noe ngahoekoeman. Karana maneh, satijap-tijap ngahoekoeman ka noe sedjen, nja ngahoekoeman ka diri sorangan; sabab maneh anoe ngahoekoeman teh, migawe pon kitoe ke-
2 neh. 'Dĕmi oerang teh pada njaho, hoekoeman Allah sarta saestoena ka sakoer
3 noe migawe kitoe. 'Ari maneh, eh djalma! noe ngahoekoeman ka noe migawe kitoe pĕtana, padahal sorangan ge migawe, naha maneh boga pikir, jen maneh teh bisa pingĕdjateun tina hoekoe-
4 man Allah? 'Naha maneh karah njoemahkeun kana kasoegihan kamoerahanana,

djeung kasarehanana, sarta kasabaranana? [b] koetan maneh hanteu njaho, jen kamoerahan Allah teh noengtoen 5 diri maneh kana pĕrtobat? 'Dĕmi tina sabab kateuasan maneh, sarta hate maneh sangeuk kana pĕrtobat, eta maneh ngĕlĕp bĕbĕndoe pikeun diri maneh, keur [c] poëan bĕbĕndoe sarta diëbrehkeunana hoekoeman noe adil ti Allah, 6 'anoe bakal malĕs ka hidji-hidji djalma, [d] noeroetkeun koemaha pagaweanana 7 bae. 'Ari djalma noe pĕngkoeh kana lampah kahadean, anoe njijar kamoeljaän, djeung hormat, sarta kateu-roeksakan, tangtoe dibalĕs hiroep noe langgĕng; 8 'tatapi ari djalma noe bahoela mah, noe teu noeroet kana kajaktian, ari kana kadorakaän mah noeroet, [e] tangtoe di- 9 balĕs wĕra djeung bĕbĕndoe. 'Kasoekĕran djeung karoepĕkan moenggoeh ka njawa sakoer djalma noe njijeun kagorengan, ari [f] ka oerang Jahoedi heula, 10 sarta ka oerang Joenani ongkoh; 'sabalikna kamoeljaän, djeung hormat, sarta kasĕnangan moenggoeh ka hidji-hidji djalma noe njijeun kahadean, ari ka oerang Jahoedi heula, sarta ka oerang 11 Joenani ongkoh; 'karana [g] moenggoeh di Allah mah hanteu pisan pilih-kasih. 12 'Karana sarejana djalma noe geus migawe dosa [h] teu kalawan toret, tangtoe pada tjilaka teu kalawan toret; kitoe deui sarejana djalma noe geus migawe dosa kalawan toret, tangtoe pada di- 13 hoekoem koe toret. 'Karana [i] lain noe ngadenge toret, anoe bĕnĕr di pajoeneun Allah teh, nja noe ngalampahkeun toret anoe bakal didamĕl bĕnĕr teja mah. 14 'Karana lamoen oerang kapir, noe teu boga toret, ti bakatna milampah noe diparentahkeun koe toret, eta noe teu boga toret teh nja djadi toret pikeun 15 dirina; 'karana nandakeun [j] jen panggawe toret teh ditoelis dina djĕro hatena, ari boedi-rasana miloe djadi saksi, sarta pikiranana ka pada pikiran njalahkeun 16 atawa ngabĕnĕrkeun, 'keur poëan Allah bakal ngahoekoeman [k] kana rikiping djalma, koe lantaran Jesoes Kristoes, noemoetkeun sakoemaha Indjil kaoela.

a p. 3 : 9—19. *b* 2 Petr. 3 : 15. *c* Sil. 11 : 4. *d* Mat. 16 : 27; 2 Kor. 5 : 10. *e* 2 Tes. 1 : 8. *f* p. 1 : 16. *g* Lal. 10 : 34. *h* 1 Kor. 9 : 21. *i* Mat. 7 : 21; Jak. 1 : 22; 1 Joh. 3 : 7. *j* p. 1 : 32. *k* Djab. 90 : 8; 1 Kor. 4 : 5.

17 Saoepama maneh disĕboet Jahoedi, [a] sarta neuteuh dina toret, djeung moe- 18 dji maneh tina hal Allah, 'sarta njaho pangĕrsana, djeung njoba noe beda-beda, pedah maneh geus diwoeroek toret; 19 'sarta maneh ngandĕlkeun diri djĕdjĕr djalma lolong, tjahjaning djalma noe aja 20 di noe poëk, 'poerah magahan ka noe ireug, poerah ngawoeroek ka noe bodo, boga paroepaäning kanjaho sarta kajak- 21 tian dina toret: - 'dĕmi maneh, noe magahan ka noe sedjen, [b] naha teu magahan diri sorangan? Noe ngawoeroek jen oelah maling, naha ari maneh so- 22 rangan mah maling? 'Noe ngomong jen oelah ngaranjed, naha ari maneh sorangan mah ngaranjed? Noe geuleuh ka brahala, naha maneh ngarajah barang 23 soetji? 'Noe moedji maneh tina hal toret, naha maneh ngahinakeun ka Allah lan- 24 taran ngarĕmpak toret? 'Karana padjĕnĕngan Allah digogoreng di lĕbah oerang kapir, tina sabab maraneh, [c] sakoemaha 25 noe geus dioengĕlkeun dina Kitab. 'Karana ari soenat teh nja soteh mangpaät, lamoen maneh ngestoekeun toret; tatapi oepama maneh ngarĕmpak toret mah, eta soenat maneh teh ngadjadi koeloep. 26 'Saoepama ajeuna noe koeloep nĕtĕpkeun kana hoekoem toret, naha eta koeloepna teh lain bakal kaitoeng soenat? 27 'Djeung ari koeloep toetoeroenan teh, lamoenna ngalampahkeun toret, naha lain bakal ngahoekoeman ka maneh, noe boga aksara djeung soenat, tatapi nga- 28 rĕmpak toret? 'Karana [d] ari Jahoedi teh, lain eta noe lahir; kitoe deui ari soenat teh, lain eta noe lahir dina da- 29 ging; 'ĕnjana mah Jahoedi teh, noe di batin; djeung ari soenat teh, [e] nja noe dina hate, dina sadjĕroning roh, lain sadjĕro aksara bae; ari noe kitoe teh poedjina lain ti djalma, saestoena ti Allah.

a p. 9 : 4. *b* Mat. 23 : 3, 4. *c* Jĕs. 52 : 5; Jĕh. 36 : 23. *d* Joh. 8 : 39; p. 9 : 7; Kol. 2 : 11. *e* 5 Moesa 10 : 16; Jĕr. 4 : 4.

PASAL 3.

Lamoen kitoe mah, naon kaleuwihan oerang Jahoedi? atawa naon mang- 2 paätna soenat teh? 'Geus tinangtoe rejareja pisan. Hidji pĕrkara, [a] eta geus di- 3 gadoehan pangandika Allah. 'Karana koemaha? Sanadjan noe sawareh hanteu pĕrtjaja, naha eta kateu-pĕrtjajaänana teh [b] bisa ngaloepoetkeun kana kaestoean

Allah? 4 'Eta mah sageuj teuing! Anggoer kijeu djadina: [c] Allah teh sajaktos, [d] ari sakoer djalma mah barohong; sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [e] Soepaja andjeun dilĕrĕskeun dina sapangandika andjeun, sarĕng oenggoel samangsa andjeun ngahoekoeman. 5 'Ari kitoe mah, lamoen kadorakaän oerang ngajaktikeun kana kabĕnĕran Allah, eta oerang dek ngomong koemaha? Naha ari Allah teh hanteu adil, ana ngeunakeun bĕbĕndoe ka oerang? ([f] kaoela mitjatoer kitoe teh toeroet bijasana djalma.) 6 'Eta mah sageuj teuing! Ari kitoe pĕtana, [g] koemaha Allah nja ngahoekoeman doenya? 7 'Karana saoepama kajaktian Allah woewoeh tambah koe lantaran bohong kaoela, matak ngadjadikeun kamoeljaän, koe naon kaoela koedoe dihoekoeman sapĕrti djalma noe boga dosa? 8 'Lain anggoer kaoela pada ngomong, sakoemaha kaoela digogoreng, sarta sakoemaha djalma sawareh madjarkeun jen kaoela ngomong, kijeu: Hajoe, oerang migawe kagorengan, soepaja hade kadjadjadianana? Djalma kitoe teh bĕnĕr pisan ditĕrapan hoekoem.

a 5 Moesa 4 : 7; Djab. 147 : 19; p. 9 : 4. *b* p. 11 : 29. *c* Tit. 1 : 2. *d* Djab. 116 : 11. *e* Djab. 51 : 6. *f* p. 6 : 19. *g* 1 Moesa 18 : 25.

9 Djadi ajeuna koemaha? Oerang teh ĕnja aja kaleuwihan? Hanteu pisan-pisan. [a] Karana tadi kaoela geus noedoehkeun ka oerang Jahoedi sarta ka oerang Joenani, jen sakabehna pada di bawah dosa; 10 'sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [b] Hanteu aja djalma noe bĕnĕr, teu hidji-hidji atjan; 11 'hanteu aja noe boga pangarti; hanteu aja noe nejangan Allah. 12 'Sakabehna ĕnggeus njingkir, pada geus taja gawena; hanteu aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan. 13 'Ari [c] tikorona astana gorowong; letahna dipake njidra; [d] sadjĕroeun biwirna aja peurah oraj matih; 14 'soengoetna [e] pinoeh koe sasapa djeung papaitan; 15 'ari [f] soekoena kĕntjĕng kana ngoetjoerkeun gĕtih; 16 'karoeksakan djeung katiwasan aja dina djalanna; 17 'sarta ari djalan kasalamĕtan koe eta teu dikanjarahokeun; 18 'di [g] hareupeun panonna taja pisan sijeun koe Allah.

a p. 1 : 2; 11 : 32. *b* Djab. 14 : 1—3. *c* Djab. 5 : 10. *d* Djab. 140 : 4. *e* Djab. 10 : 7. *f* Sil. 1 : 16; Jĕs. 59 : 7, 8. *g* Djab. 36 : 2.

19 Dĕmi oerang teh pada njaho, saniskara noe didawoehkeun koe toret, didawoehkeunana teh ka sakoer noe di bawah toret; sangkan sadajana djalma pada katjotjokan soengoetna, djeung soepaja sadoenya kabeh mandjing hoekoeman di pajoeneun Allah. 20 'Sababna daging teh [a] moal aja noe bakal didamĕl bĕnĕr di pajoeneun Allah koe gawe toret mah; karana [b] toret teh lantaran nganjahokeun kana dosa. 21 'Dĕmi mangsa ajeuna [c] kabĕnĕran Allah teh geus diebrehkeun teu karana toret, geus dipĕrtelakeun koe toret sarta koe para nabi: 22 'nja eta teja kabĕnĕran Allah koe lantaran pĕrtjaja ka Jesoes Kristoes, pikeun sakoer djeung ka sakoer noe pĕrtjaja; karana [d] hanteu aja bedana. 23 'Karana sakabeh geus pada migawe dosa, djeung pada kasĕpian kamoeljaän Allah; 24 'sarta didamĕlna bĕnĕr teh paparin, [e] tina sih-koernijana, koe lantaran pangnĕboes di djĕro Kristoes Jesoes; 25 'noe geus dipintonkeun koe Allah djadi [f] pangrapih, lantaranana pĕrtjaja ka gĕtihna; kĕrsana nandakeun kaädilanana, tina sabab [g] ngadjeunkeun dosa noe dipilampah tadina, keur mangsa Allah sabar; 26 'kĕrsana nandakeun kaädilanana dina mangsa ajeuna; soepaja salira andjeunna [h] adil, sarta ngadamĕl bĕnĕr ka sakoer noe pĕrtjaja ka Jesoes. 27 'Djadi ajeuna pamoedji teh di mana? Geus diingkar. Koe hoekoem naon? koe hoekoem gawe? Lain koe eta; koe hoekoem pĕrtjaja. 28 'Koe sabab kitoe, ari poetoesan kaoela, djalma didamĕl bĕnĕr teh koe lantaran pĕrtjaja, lain lantaran gawe toret. 29 'Ari Allah teh, naha karah ngan Allah oerang Jahoedi bae? [i] lain Allah oerang kapir keneh? Nja Allah oerang kapir keneh. 30 'Tina sabab Allah teh noenggal, noe bakal ngadamĕl bĕnĕr ka djalma disoenat tina lantaran pĕrtjaja, kitoe deui ka djalma koeloep koe lantaran pĕrtjaja. 31 'Djadi lamoen kitoe mah, naha oerang teh ngeuweuhkeun toret koe lantaran kapĕrtjajaän? Eta mah sageuj teuing! [j] Ĕnjana oerang teh mageuhkeun toret.

a Gal. 2 : 16. *b* p. 7 : 7. *c* p. 1 : 17; 4 : 6; Pil. 3 : 9. *d* p. 10 : 12. *e* Lal. 13 : 38; Ep. 2 : 8. *f* 2 Moesa 25 : 17; 2 Kor. 5 : 19. *g* Lal. 17 : 30. *h* 1 Joh. 1 : 9. *i* p. 10 : 12. *j* p. 8 : 4.

PASAL 4.

Eta oerang ajeuna rek mitjatoer koemaha, Ibrahim, [a] karoehoen oerang teja, meunang naon beubeunangan daging? 2 'Karana saoepama Ibrahim diběněrkeun teh lina lantaran panggawe, andjeunna meunang poedji; tatapi lain ti pajoeneun Allah. 3 'Karana koemaha pilahir dina Kitab? [b] Ibrahim pěrtjaja ka Allah, sarta eta koe Allah diëtangkeun djadi kaběněranana. 4 'Děmi djalma noe digawe, boeroehanana lain diitoeng asoep paparin, [c] diitoengna teh asoep pamajar hoetang. 5 'Sabalikna, djalma noe hanteu digawe, tapina pěrtjaja ka noe ngadaměl běněr ka djalma doraka teja, eta pěrtjajana teh diëtangkeun djadi kaběněranana. 6 'Sapěrti Dawoed ge ngalahirkeun salamět eta djalma noe dietangkeun běněr koe Allah teu karana panggawe; 7 'nja kijeu: [d] Salamět djalma, noe dihampoera kamasijatanana, noe dilipoetan dosana! 8 'Salamět djalma noe teu diëtangkeun dosana koe Pangeran! 9 'Děmi eta pangngalahirkeunana salamět teh, naha woengkoel ninggang ka noe disoenatan bae, [e] atawa ka noe koeloep ongkoh? Karana tjek kaoela tadi, jen Ibrahim pěrtjajana diëtangkeun djadi kaběněranana. 10 'Ari eta diëtangkeun teh koemaha? mangsa Ibrahim geus disoenatan, atawa keur mangsa koeloep? Lain keur mangsa geus disoenatan, nja keur mangsana koeloep. 11 'Sarta pangnampana [f] tanda soenat teh, minangka tjap kaběněraning pěrtjajana, noe aja mangsa andjeunna koeloep; soepaja andjeunna [g] djadi piramaeun sakoer djalma noe koeloep pěrtjaja, sangkan kaběněran teh diëtangkeun ka maranehanana deui; 12 'djeung deui soepaja andjeunna djadi piramaeun djalma disoenat, kitoe soteh ka noe lain disoenat bae, sarta djeung noeroetkeun tapak kapěrtjajaän rama oerang Ibrahim, keur mangsana koeloep teja. 13 'Karana lain lantaran lain toret eta Ibrahim atawa toeroenanana pangmeunangna pěrdjangdjian teh, [h] jen andjeunna bakal diwaris sadjagat teja, estoena mah lantaran tina kaběněranana pěrtjaja. 14 'Karana [i] saoepama djalma noe boga toret teh ahli waris, kapěrtjajaän teh gaplah, ari pěrdjangdjian teh dieuweuhkeun. 15 'Karana ari toret teja ngajakeun běběndoe; karana [j] di mana taja hoekoem, di dinja kitoe deui taja pangrěmpak. 16 'Kitoe noe matak eta teh lantaran tina pěrtjaja, soepaja bidjilna ti sih-koernija; sangkan pěrdjangdjian teh tětěp pikeun sakabeh toeroenan; lain woengkoel pikeun anoe boga toret bae, nja kitoe deui pikeun anoe boga kapěrtjajaän Ibrahim, anoe djadi rama oerang sakabeh, 17 '(sakoemaha noe geus dioengělkeun dina Kitab: [k] Maneh teh koe kami geus didjadikeun bapa mangpirang-pirang bangsa) di pajoeneun Allah, noe geus dipěrtjaja koe andjeunna, noe ngahiroepan ka noe paraeh, sarta [l] njaoer barang noe areuweuh, kawas geus beh aja. 18 'Ari Ibrahim pěrtjajana teh ngarěpngarěp anoe lain piarěp-arěpeun, nja eta jen andjeunna bakal djadi rama mangpirang-pirang bangsa, sakoemaha pangandika teja: [m] Pikitoeëun toeroenan maneh. 19 'Sarta pěrtjajana hanteu hantjer, [n] teu ningali ka salirana pribadi, noe sapěrti geus maot, pedah [o] joeswana geus meh saratoes taoen; kitoe deui 20 [p] jen pianakan Sarah geus paeh; 'djeung hanteu mangmang maido kana pěrdjangdjian Allah; anggoer beuki pageuh pěrtjajana, sarta njanggakeun hormat ka Allah; 21 'tigin pisan dina manahna, jen anoe geus didjangdjikeun, Allah mah 22 langkoeng kawasa ngadjadikeun. 'Kitoe noe matak eta diëtangkeun djadi kaběněranana teh. 23 'Děmi hal eta teh, jen diëtangkeun djadi kaběněranana teja, noe matak ditoeliskeun, lain tina sabab 24 Ibrahim bae; 'nja [q] tina sabab oerang ongkoh, rehna bakal diëtangkeun deui pikaběněraneun oerang, těgěsna ka sakoer noe pěrtjaja ka noe geus nanghikeun Jesoes, Goesti oerang, ti noe maraot. 25 'Nja eta Jesoes [r] geus disěrahkeun tina sabab dosa oerang, sarta geus ditanghikeun tina sabab oerang didjadikeun běněr.

a Jěs. 51 : 2. *b* 1 Moesa 15 : 6; Gal. 3 : 6. *c* p. 11 : 6. *d* Djab. 32 : 1, 2. *e* p. 3 : 29, 30. *f* 1 Moesa 17 : 11. *g* Gal. 3 : 7. *h* 1 Moesa 18 : 18. *i* Gal. 3 : 18. *j* p. 3 : 20; 5 : 13; 7 : 8. *k* 1 Moesa 17 : 5. *l* Jěs. 48 : 13. *m* 1 Moesa 15 : 5. *n* Ibr. 11 : 12. *o* 1 Moesa 17 : 17. *p* 1 Moesa 18 : 11; Ibr. 11 : 11. *q* p. 15 : 4. *r* p. 5 : 10; 8 : 32.

PASAL 5.

Ari oerang teh, rehna geus didaměl běněr lantaran tina pěrtjaja, [a] pada

rapih djeung Allah, koe lantaran Goesti
2 oerang Jesoes Kristoes. 'Nja koe eta
keneh, noe matak oerang, lantaran tina
pĕrtjaja,[b] bisa moeroe kana eta sih-koer-
nija, noe [c] ditĕtĕpan koe oerang, sarta
bari moedji koe [d] pangarĕp-ngarĕp kana
3 kamoeljaän Allah. 'Sarta lain sakitoe-
eun bae, samalah oerang [e] moedji deui
koe kasoekĕran; rehna geus pada njaho,
[f] jen kasoekĕran teh njijeun kamantĕpan;
4 'ari kamantĕpan teh njijeun kaestoean,
sarta kaestoean teh njijeun pangarĕp-
5 ngarĕp; 'ari pangarĕp-ngarĕp teja [g] moal
ngerakeun, tina sabab [h] kaäsihan Allah
geus dikoetjoerkeun kana djĕro hate
oerang, koe Roh Soetji, noe geus dipa-
6 sihkeun ka oerang. 'Karana mangsa
oerang arapĕs keneh, Kristoes teh, [i] keur
waktoe noe pasti, poepoes, nalangan ka
7 djalma doraka.'Seuseut manggih djalma,
noe daek paeh nalangan ka djalma noe
bĕnĕr; karana ka djalma noe hade mah
sok radjeun aja oge anoe wani nalangan
8 paeh. 'Tatapi ari Allah mah [j] nawiskeun
kaäsihanana ka oerang, nja koe hal Kris-
toes poepoes nalangan ka oerang, keur
mangsa oerang teh masih pada dosa.
9 'Soemawonna ajeuna, sanggeusna oerang
didamĕl bĕnĕr [k] koe gĕtihna, tangtoe
oerang koe andjeunna diloepoetkeun
10 tina [l] bĕbĕndoe. 'Karana nadjan oerang
keur mangsa [m] ngamoesoeh, dirapih-
keun djeung Allah koe poepoesna Poetra
Allah, soemawonna ajeuna, sanggeusna
dirapihkeun, tangtoe oerang disalamĕt-
11 keun koe hiroepna. 'Sarta lain sakitoe-
eun bae, samalah oerang moedji deui
koe hal Allah, djalanna Goesti oerang
Jesoes Kristoes, anoe djadi lantaran oe-
rang ajeuna geus nampa eta karapihan
teja.

a Jĕs. 32 : 17; Ep. 2 : 14. *b* Ep. 2 : 18; 3 : 12; Ibr. 10 : 19. *c* 1 Kor. 15 : 1. *d* Kol. 1 : 27. *e* 1 Petr. 4 : 13. *f* Jak. 1 : 3. *g* Djab. 34 : 6. *h* 1 Joh. 4 : 12, 13. *i* Gal. 4 : 4. *j* p. 8 : 32; 1 Joh. 4 : 10. *k* Kol. 1 : 20. *l* p. 1 : 18; 2 : 8; 3 : 5. *m* p. 8 : 7.

12 Sababna, [a] tjara koe sahidji manoesa
dosa teh geus asoep ka doenya, djeung
ari koe lantaran dosa teh maot; sarta
djalan kitoe maot teh geus maret ka
sakabeh djalma, rehna sakabeh geus pa-
13 da migawe dosa.'Karana nĕpi kana toret
dosa teh geus aja di doenya; tatapi [b] la-
moen taja hoekoem mah, dosa teh moal
14 diitoeng-itoeng. 'Parandene maot teh
moerba bae ti Adam nĕpi ka Moesa,
masih ka noe lain milampah dosa saroe-
pa djeung pangrĕmpak Adam,[c] anoe djadi
toeladan ka eta noe rek soemping teja.
15 'Tatapi sapĕrti kasalahan teja, lain kitoe
pasihan koernija mah. Karana ari koe
kasalahanana [d] noe hidji eta noe reja teh
paeh, soemawonna sih-koernija Allah,
kitoe deui pasihan [e] anoe datang tina
koernija eta hidji manoesa Jesoes Kris-
toes mah kalangkoeng djĕmbarna ka
16 noe reja. 'Sarta lain sapĕrti koe kasala-
han noe hidji manoesa teja, eta pasihan
mah. Karana ari siksaän teh nja tina
kasalahan hidji mawa kana hoekoeman;
tatapi ari pasihan koernija mah tina ka-
salahan reja-reja mawa kana kabĕnĕran.
17 'Karana ari koe kasalahan hidji, maot
teh geus moerba koe noe hidji manoesa
teja, soemawonna sakoer noe nampa
kadjĕmbaranana koernija sarta djeung
pasihan kabĕnĕran teja mĕngke pada
moerba dina hiroep koe eta hidji ma-
18 noesa Jesoes Kristoes. 'Djadina sapĕrti
koe kasalahan hidji, matak djalma saka-
beh geus kakeunaän hoekoeman, nja
kitoe deui koe kabĕnĕran hidji, matak
djalma sakabeh dikeunaän kabĕnĕran
19 mawa kana hiroep. 'Karana sapĕrti koe
pamoengpang hidji manoesa, matak noe
reja teh geus djadi dosa, nja kitoe deui
koe [f] panganoet hidji manoesa, matak
noe reja teh bakal didjadikeun bĕnĕr.
20 'Ari moenggoeh toret mah, [g] pangda-
tangna soepaja kasalahan teh tambah;
dĕmi dimana dosa geus tambah, eta di-
dinja sih-koernija teh woewoeh lang-
21 koeng-langkoeng pisan; 'soepaja, sapĕrti
dosa geus moerba, lantaranana maot,
eta sih-koernija teh nja kitoe deui moer-
ba, lantaranana kabĕnĕran, mawa kana
hiroep noe langgĕng; noe djadi djalan,
Jesoes Kristoes, Goesti oerang.

a 1 Moesa 2 : 17; 3 : 6; 1 Kor. 15 : 21. *b* p. 4 : 15. *c* 1 Kor. 15 : 45. *d* 1 Kor. 15 : 22. *e* Joh. 1 : 16, 17. *f* Pil. 2 : 8. *g* Gal. 3 : 19.

PASAL 6.

Eta oerang ajeuna rek mitjatoer koe-
maha? Naha oerang rek tĕtĕp dina
dosa, [a] soepaja sih-koernija teh tambah?
2 'Eta mah sageuj teuing! Ari oerang teh,
noe geus paeh ti dosa, koemaha nja rek
3 hiroep keneh dina dosa? 'Naha maraneh
teu njaraho, jen oerang, [b] sakoer noe
geus dibanjoean ka Kristoes Jesoes, eta

oerang dibanjoean teh kana poepoesna? 4 'Djadi oerang teh [c] geus dikoeboer reudjeung, koe lantaran pangbanjoe, dina poepoesna; soepaja, sapĕrti Kristoes geus ditanghikeun ti noe paraeh koe kamoeljaän Rama, eta oerang nja kitoe deui loemampah teh [d] kalawan anjaring hi- 5 roep. 'Karana lamoen oerang geus djadi toenggal satangkal djeung andjeunna [e] dina ngiring poepoesna, geus tangtoe oerang kitoe deui dina ngiring tanghina; 6 'sapedah oerang geus pada njaho, [f] kamanoesaän oerang heubeul teh geus digantoeng reudjeung dina kai-dipalang, soepaja [g] badan dosa teh dileungitkeun, sangkan oerang oelah ngawoela deui 7 kana dosa. 'Karana ari noe geus paeh mah, eta teh geus dibĕnĕrkeun tina dosa. 8 'Dĕmi satijap-tijap oerang geus miloe paeh ka Kristoes, [h] eta oerang pĕrtjaja, jen oerang teh kitoe deui bakal miloe 9 hiroep; 'da oerang pada njaho, Kristoes, sanggeusna ditanghikeun ti noe paraeh, [i] hanteu poepoes deui; ari maot teh geus 10 hanteu moerba ka andjeunna. 'Karana ari poepoesna teh, [j] geus poepoes sapisan pikeun dosa; sarta ari hiroepna teh, 11 hiroep bade ka Allah. 'Nja kitoe deui maraneh, masing ngangkeuhkeun diri maraneh teh geus paeh ti dosa, tatapi hiroep bade ka Allah, di djĕro Kristoes Jesoes, Goesti oerang. *a* p. 5 : 50. *b* Gal. 3 : 27. *c* Kol. 2 : 12; 3 : 3. *d* p. 7 : 6. *e* 2 Tim. 2 : 11. *f* Gal. 5 : 24. *g* Kol. 2 : 11. *h* Gal. 2 : 19, 20; Kol. 3 : 3, 4. *i* Wahj. 1 : 18. *j* Ibr. 9 : 26—28.

12 Koe sabab kitoe, dosa teh oelah sina moerba dina djĕro badan maraneh noe keuna paeh, matak djadi noeroetkeun 13 napsoena. 'Sarta [a] anggahota maraneh oelah dibikeun ka dosa baris pakarang kadorakaän; [b] nja moedoe njanggakeun maraneh sakoedjoer ka Allah, pedah noe geus djadi hiroep ti noe paraeh, sarta anggahota maraneh sanggakeun ka Allah 14 baris pakarang kabĕnĕran. 'Karana dosa teh moal bisa moerba ka maraneh; sapedah maraneh lain di bawah hoekoem, nja di bawah koernija. *a* p. 7 : 5. *b* p. 12 : 1.

15 Djadi ajeuna koemaha? Oerang teh naha rek migawe dosa, tina sabab oerang lain di bawah hoekoem, aja di bawah 16 koernija? Eta mah sageuj teuing! 'Naha maraneh teu njaraho, saha-saha noe koe maraneh diselehan diri, sĕdja djadi kawoelana, noeroetkeun parentahna, [a] eta maraneh nja kawoelana noe ditoeroet teja, boh ka dosa matak paeh, boh kana 17 kaänoetan matak kabĕnĕran? 'Tatapi soekoer ka Allah, pedah maraneh tadina kawoelaning dosa, dĕmi geus djadi anoet tĕroes reudjeung hate kana [b] toeladan pangwoeroek, anoe diselehkeun ka mara- 18 neh teja; 'sarta maraneh, [c] sanggeusna dimĕrdikakeun tina dosa, didjadikeun 19 kawoelaning kabĕnĕran. 'Kaoela mitjatoer kitoe teh [d] sakoemaha bijasa djalma, tina kahengkeran daging maraneh. Ari sapĕrti maraneh tadina ngoemawoelakeun anggahota maraneh [e] kana kanadjisan djeung kana kadorakaän, baris djadi kadorakaän, moedoe ajeuna nja kitoe deui ngoemawoelakeun anggahota maraneh teh kana kabĕnĕran, baris djadi 20 kasoetjian. 'Karana keur mangsa maraneh [f] kawoelaning dosa teja, eta maraneh harita mĕrdika moenggoeh kana 21 kabĕnĕran. 'Ari mangsa harita teh maraneh boga boewah naon tina lampah noe dipikaera koe maraneh ajeuna? [g] karana ari panoengtoenganana nja eta maot. 22 'Dĕmi mangsa ajeuna mah, sanggeus maraneh dimĕrdikakeun tina dosa sarta dikoemawoelakeun ka Allah, maraneh boga boewah teh [h] matak ngadjadikeun kasoetjian, sarta [i] ari panoengtoenga- 23 nana nja eta hiroep noe langgĕng. 'Karana [j] ari bajaranana dosa teh nja eta maot; tatapi [k] ari pasihan koernija ti Allah mah nja eta hiroep noe langgĕng di djĕro Kristoes Jesoes, Goesti oerang.

a 2 Petr. 2 : 19. *b* 2 Tim. 1 : 13. *c* Gal. 5 : 1. *d* p. 3 : 5. *e* p. 1 : 24, 29. *f* Joh. 8 : 34. *g* p. 7 : 5; 8 : 6. *h* 1 Tes. 4 : 3, 7. *i* Gal. 6 : 8. *j* p. 5 : 12. *k* 1 Kor. 15 : 22; 1 Joh. 5 : 11.

PASAL 7.

Eh, doeloer-doeloer! naha maraneh teu njaho, (karana kaoela mitjatoer teh ka [a] noe nganjahokeun hoekoem,) jen hoekoem teh moerba ka djalma sapandjang- 2 na hiroep? 'Karana ari awewe noe boga salaki, [b] geus ditjangtjangkeun koe hoekoem ka salakina noe hiroep; dĕmi geus paeh salakina mah, awewe teh lesot tina 3 hoekoem salakina. 'Koe sabab eta, [c] oepama lakian ka noe sedjen keur masih hiroep keneh salakina, tangtoe disĕboetkeun ngaranjed; dĕmi geus paeh salakina mah, awewe teh oetjoel tina hoekoem,

manana lain ngaranjed, oepama lakian 4 ka noe sedjen. 'Nja maraneh ge kitoe keneh, eh doeloer-doeloer; geus dipaehkeun [d] ti hoekoem [e] koe salirana Kristoes; soepaja maraneh djadi milik anoe sedjen, tĕgĕsna teh milik eta noe geus ditanghikeun ti noe paraeh, sangkan 5 oerang boewahan bade ka Allah. 'Karana keur mangsa oerang di djĕro daging teja, harita napsoe-napsoe dosa, noe timboel koe hoekoem, pada molah dina djĕro anggahota oerang, pikeun boewa- 6 han baris ka maot. 'Tatapi ajeuna mah oerang geus dilesotkeun ti hoekoem, sapedah oerang geus paeh ti noe njĕkĕl ka oerang teja; noe matak oerang koemawoela teh [f] kalawan roh anjar, lain kalawan aksara lawas teja.

a p. 2 : 17. *b* 1 Moesa 3 : 16; 1 Kor. 7 : 39. *c* Mat. 5 : 32. *d* Gal. 2 : 19. *e* p. 6 : 4. *f* 2 Kor. 3 : 6.

7 Pedah kitoe teh, oerang rek mitjatoer koemaha? Naha ari hoekoem teh dosa? Eta mah sageuj teuing! Tatapi kaoela [a] geus moal nganjahokeun di dosa, ngan koe hoekoem bae. Karana kana hal bogoh ge kaoela geus moal nganjahokeun, oepama taja dawoehan hoekoem noe 8 kijeu mah: [b] Maneh oelah bogoh. 'Tatapi [c] ari dosa teh, sanggeus manggih pisababeun tina timbalan, seug ngadjadikeun di djĕro kaoela saniskara pangabogoh; karana lamoen taja hoekoem mah, dosa 9 teh paeh. 'Ari kaoela tadina hiroep teh hanteu djeung hoekoem. Dĕmi mangsana datang timbalan, dosa teh hiroep 10 deui, tatapi kaoela mah paeh. 'Djadina eta timbalan teh, [d] noe dipaparinkeun sangkan matak hiroep, nja eta pisan noe 11 kapanggih matak paeh ka kaoela. 'Karana dosa teh, sanggeus manggih pisababeun tina timbalan teja, seug [e] ngagĕlo ka kaoela, sarta maehkeun ka kaoela 12 koe timbalan teh. 'Djadi [f] ari hoekoem teh soetji, kitoe deui ari timbalan teh 13 soetji, sarta bĕnĕr, djeung hade. 'Ana kitoe mah, na koemaha, nja eta noe hade teja noe geus matak paeh ka kaoela teh? Eta mah sageuj teuing! Estoena mah nja koe dosa; soepaja boekti jen dosa, pedah ka kaoela migawe paeh dilantarankeun ti noe hade; soepaja dosa teh angĕt katjida nja dosa koe lantaran timbalan. 14 'Karana oerang pada njaho, hoekoem teh sipat rohani; tatapi ari kaoela mah sipat [g] daging, [h] geus didjoewal ka ba- 15 wah dosa. 'Karana ari noe dipigawe koe kaoela, koe kaoela hanteu kanjahoan; [i] karana ari noe dipikarĕp koe kaoela, koe kaoela hanteu dilampahkeun; tatapi ari noe dipikageuleuh koe kaoela, nja eta 16 noe koe kaoela dilampahkeun teh. 'Dĕmi satijap-tijap kaoela ngalampahkeun anoe lain dipikarĕp koe kaoela, eta kaoela ngarĕmpoegan kana hoekoem, jen hoe- 17 koem teh hade. 'Djadi ajeuna geus lain diri kaoela noe ngalampahkeun kitoe, nja dosa noe ngĕnggon di djĕro kaoela. 18 'Karana kaoela njaho, ari di djĕro kaoela, tĕgĕsna di djĕro daging kaoela, [j] hanteu aja kahadean ngĕnggon; karana ari karĕp mah nja ngagĕlar di kaoela, tatapi migawe kahadean mah kaoela 19 hanteu timoe. 'Karana ari kahadean noe dipikarĕp koe kaoela, koe kaoela hanteu dilampahkeun; tatapi ari kagorengan mah, anoe lain dipikarĕp koe kaoela, nja eta noe koe kaoela dilampahkeun 20 teh. 'Dĕmi satijap-tijap kaoela ngalampahkeun anoe lain dipikarĕp koe kaoela, djadi geus lain diri kaoela noe ngalampahkeun kitoe teh, nja dosa noe ngĕng- 21 gon di djĕro kaoela. 'Koe sabab eta, kaoela manggih hoekoem kijeu di kaoela teh: satijap-tijap kaoela karĕp migawe kahadean, kagorengan teh ngabanding 22 di kaoela. 'Karana kaoela soeka kana hoekoem Allah, moenggoehing di djĕro 23 batin; 'tatapi kaoela [k] dina djĕro anggahota kaoela nendjo deui hoekoem sedjen, anoe mĕrangan kana hoekoem batin kaoela, sarta ngabojong ka kaoela, dibawahkeun kana hoekoem dosa, noe 24 aja di djĕro anggahota kaoela. 'Ĕh, kaoela djalma kabalangsak tĕmĕn! saha noe bakal ngaleupaskeun kaoela tina 25 djĕro ijeu badan pamaotan? 'Kaoela moedji soekoer ka Allah, lantaran Je- 26 soes Kristoes, Goesti oerang. 'Djadi diri kaoela teh, ari djeung batin ngawoela kana hoekoem Allah, tatapi ari djeung daging mah ngawoela kana hoekoem dosa.

a p. 3 : 20. *b* 2 Moesa 20 : 17. *c* p. 3 : 20; 5 : 13. *d* 3 Moesa 18 : 5. *e* Ibr. 3 : 13. *f* 1 Tim. 1 : 8. *g* p. 8 : 3, 7. *h* 1 Radj. 21 : 20. *i* Gal. 5 : 17. *j* 1 Moesa 8 : 21. *k* Gal. 5 : 17.

PASAL 8.

Tina sabab kitoe, ajeuna hanteu aja hoekoeman pikeun djalma noe aja di

djĕro Kristoes Jesoes, [a] noe hanteu loemampah noeroet daging, nja loemampahna noeroet Roh. 2 'Karana hoekoem Roh kahiroepan di djĕro Kristoes Jesoes geus ngamĕrdikakeun ka kaoela tina hoekoem dosa sarta maot. 3 'Karana ari [b] noe moestahil di lĕbah hoekoem, tina sabab apĕs koe daging, nja eta geus didamĕl koe Allah, [c] djalan miwarangan Poetrana, [d] nganggo sakaroepa djeung daging dosa, [e] nja tina sabab dosa, sarta geus ngahoekoem dosa di djĕro daging; 4 'soepaja papakon hoekoem dilaksanakeun di oerang, anoe hanteu loemampah noeroet daging, loemampah teh noeroet Roh. 5 'Karana ari noe noeroet daging, mikiranana hal anoe daging; tatapi ari noe noeroet Roh mah, mikiranana hal anoe Roh. 6 'Karana [f] ari pamikiranana daging teh nja eta maot; tatapi ari pamikiranana Roh mah nja eta hiroep djeung kasĕnangan. 7 'Sabab ari pamikiranana daging teja nja eta [g] ngamoesoeh ka Allah; karana teu naloekkeun maneh kana hoekoem Allah, 8 malah teu bisaeun taloek. 'Ari noe aja di djĕro daging mah, pamohalan dimanah koe Allah. 9 'Dĕmi maraneh mah hanteu aja di djĕro daging, aja teh di djĕro Roh, kitoe soteh [h] lamoen Roh Allah linggih di djĕro maraneh. Balikanan djalma noe teu boga Roh Kristoes mah, eta teh lain kagoenganana. 10 'Dĕmi satijap-tijap Kristoes aja di djĕro maraneh, badan teh [i] nja paeh tina sabab dosa, tatapi ari Roh mah hiroep tina sabab kabĕnĕran. 11 'Sarta satijap-tijap Rohna eta, noe nanghikeun Jesoes ti noe paraeh teja, linggih di djĕro maraneh, geus tangtoe [j] eta noe nanghikeun Kristoes ti noe paraeh teh, mĕngke kitoe deui ngahiroepan kana badan maraneh noe keuna paeh, tina sabab Rohna noe linggih di djĕro maraneh. *a* Gal. 5 : 16, 25. *b* Lal. 13 : 39; p. 7 : 12—14; Ibr. 7 : 18. *c* Gal. 4 : 4; 1 Joh. 4 : 9. *d* Ibr. 2 : 14. *e* Ibr. 10 : 5—7. *f* p. 6 : 21, 22. *g* Jak. 4 : 4. *h* 1 Kor. 3 : 16. *i* p. 6 : 6. *j* 1 Kor. 6 : 14; 2 Kor. 4 : 14.

12 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! oerang teh pada kahoetangan, [a] lain ka daging, sangkan hiroep noeroet daging. 13 'Karana [b] lamoen maraneh hiroep noeroet daging, eta maraneh tangtoe mĕngke paeh; sabalikna lamoen maraneh koe lantaran Roh maehkeun kana panggawe badan mah, eta maraneh tangtoe mĕngke hiroep. 14 'Karana [c] sakoer noe ditoejoen koe Roh Allah, nja eta teh poetra Allah. 15 'Karana maraneh [d] lain nampa roh koemawoela, baris kana sijeun deui; nja nampa teh Roh kapoetraän, [e] lantaran oerang njambat: Aba, Ama! 16 'Nja eta Roh teja djadi saksi djeung roh oerang, jen oerang teh poetra Allah. 17 'Sarta satijap-tijap oerang poetra, [f] tangtoe oerang kitoe deui ahli waris, [g] nja ahli waris Allah, batoer ahli waris ka Kristoes; kitoe soteh [h] lamoen oerang ngiring sangsara ka Kristoes, soepaja oerang ngiring deui dimoeljakeun.

a p. 6 : 18. *b* Gal. 6 : 8. *c* Gal. 5 : 18. *d* 1 Kor. 2 : 12; 2 Tim. 1 : 7. *e* Gal. 4 : 6. *f* Gal. 4 : 7. *g* Ibr. 1 : 2; 9 : 15. *h* 2 Tim. 2 : 11, 12.

18 Karana pangrasa kaoela, [a] kasangsaraän djaman ajeuna hanteu pisan nimbangan kana kamoeljaän, anoe bakal diebrehkeun ka oerang. 19 'Karana sakoer mahloek ngarĕp-ngarĕp njoso pisan kana diĕbrehkeunana poetra-poetra Allah. 20 'Karana mahloek teh taloek kana [b] kasijasijaän, lain karĕp sorangan, nja koe tina kĕrsa eta, noe geus naloekkeun inja; 21 'barina ngarĕp-ngarĕp, jen diri mahloek ge bakal dimĕrdikakeun ti pangkoemawoelana kana karoeksakan, noeroet kana kamĕrdikaän kamoeljaän poetra-poetra Allah. 22 'Karana oerang pada njaho, sakabeh mahloek tingroemahoeh, sarta pada kawas noe keur njĕri ngadjoeroe, 23 nĕpi ka ajeuna. 'Sarta lain sakitoeëun bae; nadjan diri oerang ge, anoe ngabogaän tjikal boewah Roh, [c] oerang ge pada roemahoeh sadjĕroning pikir, bawaning ngarĕp-ngarĕp kapoetraän, nja eta dileupaskeunana badan oerang. 24 'Karana oerang salamĕt teh dina pangarĕp-ngarĕp. Dĕmi pangarĕp-ngarĕp anoe beh katendjo, eta mah lain pangarĕp-ngarĕp; karana noe beh katendjo mah koe oerang, keur naon dek diarĕp-arĕp? 25 'Sabalikna, lamoen oerang ngarĕp-ngarĕp ka noe tatjan katendjo koe oerang, tangtoe koe oerang didago-dago djeung kasabaran. *a* 2 Kor. 4 : 17. *b* Goer. 1 : 2. *c* 2 Kor. 5 : 2.

26 Nja kitoe keneh Roh mitoeloeng kana kahengkeran oerang. Karana oerang [a] hanteu njaho, naon noe rek disoehoenkeun koe oerang, ninggang pipantĕseunana; tatapi Roh koe andjeun mang-

nĕdakeun oerang kalawan rahoeh-ra-
27 hoeh noe taja basakeuneunana. 'Ari [b] noe ngawaspaoskeun kana sakĕrĕtĕging hate, langkoeng oeninga kana pasĕdjaän Roh, doemeh mangnĕdakeun djalma saroetji sakoemaha noe kamanah koe Al-
28 lah.'Sarta oerang pada njaho, ari moenggoeh ka sakoer noe njaäh ka Allah mah, saniskara teh ngabantoe matak djadi kahadean, tĕgĕsna ka sakoer djalma noe geus disaoer [c] toemoet pikĕrsaeunana.
29 'Karana noe pada [d] dipioeninga koe Allah ti tadina, nja eta ti tadina keneh pada dipastikeun bakal djadi sarimbag djeung roepaning Poetrana; [e] soepaja Poetra teh ngadjadi tjikal ka reja-reja doeloer.
30 'Ari noe dipastikeun ti tadina teja, nja eta disaoer ongkoh; sarta noe geus disaoer, nja eta didamĕl bĕnĕr ongkoh; sarta noe geus didamel bĕnĕr, nja eta dimoeljakeun ongkoh.

a Mat. 20 : 22. *b* Djab. 7 : 10. *c* Ep. 1 : 11. *d* p. 11 : 2. *e* Kol. 1 : 18.

31 Pedah kitoe, oerang rek mitjatoer koemaha deui kana pĕrkara tadi teh? Moen Allah ngabĕdasan ka oerang, saha
32 noe bakal ngalawan ka oerang? 'Ari Allah, [a] noe moenggah teu ngowĕlkeun Poetra koe andjeun, mapan boekti geus njĕrahkeun Poetra keur pimangpaäteun oerang sakabeh, naha saniskara oge lain bakal dipasihkeun ka oerang barĕng
33 djeung Poetra? 'Saha [b] noe bakal ngĕlakkeun ka djalma beunang milih Allah?
34 Nja Allah noe ngadamĕl bĕnĕr. 'Saha [c] noe ngahoekoem? Nja Kristoes [d] noe geus poepoes, malah-malah noe geus ditanghikeun, sarta [e] noe aja di tĕngĕneun Allah, toer [f] noe mangnĕdakeun
35 oerang. 'Saha noe bakal misahkeun oerang tina kaäsihan Kristoes? Naha kasoekĕran, atawa karoepĕkan, atawa panganijaja, atawa langlajeuseun, atawa boeroendoel, atawa baja, atawa pĕdang?
36 'Sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [g] Tina sabab andjeun koering sapopoë pada dipaehan; koering teh diitoengkeun saroepa domba peun-
37 tjiteun. 'Tatapi [h] dina eta saniskara oerang teh leuwih tina oenggoel, koe lantaran eta [i] noe miasih ka oerang teja.
38 'Karana geus tangtoe dina pikir kaoela, boh paeh atawa hiroep, boh malaikat, atawa pangkat-pangkat, atawa noe kawasa, boh barang ajeuna atawa
39 barang mĕngke, 'boh noe loehoer atawa noe djĕro, atawa mahloek naon bae salijan ti dinja, hamo aja noe bisa misahkeun oerang tina kaäsihan Allah di djĕro Kristoes Jesoes, Goesti oerang.

a 1 Moesa 22 : 12; Joh. 3 : 16. *b* Jes. 50 : 8. 9. *c* Aj. 34 : 29. *d* p. 4 : 25. *e* Ep. 1 : 20. *f* Ibr. 7 : 25. *g* Djab. 44 : 23. *h* 1 Kor. 15 : 57; 1 Joh. 5 : 4. *i* Ep. 5 : 2.

PASAL 9.

Kaoela di djĕro Kristoes njatoerkeun noe sajakti, kaoela hanteu bohong, [a] djeung boedi-rasa kaoela djadi saksi
2 ka kaoela koe Roh Soetji: 'kaoela teh [b] bangĕt nja prihatin, sarta hate kaoela teu pĕtot-pĕtot ngandoeng kanjĕri.
3 'Karana moen beunang mah, [c] kaoela sorangan daek diboewang ti Kristoes, keur pimangpaäteun doeloer-doeloer kaoela, [d] nja sanak-baraja noe sadaging
4 djeung kaoela. 'Eta teh oerang Israil, anoe ngabogaän [e] kapoetraän, djeung [f] kamoeljaän, sarta [g] pĕrdjangdjian, kitoe deui [h] hoekoem, djeung [i] hal ngabakti
5 ka Allah, sarta [j] pasoebajaän; 'eta teh noe boga [k] para karoehoen teja, sarta [l] ti dinja mĕdalna Kristoes moenggoehing daging mah, [m] nja eta noe djoemĕnĕng Allah saloehoereun sakabeh,
6 poedjieun salalanggĕngna. Amin. 'Tatapi lain pisan kijeu, [n] jen pangandika Allah teh geus pĕtjat. Karana noe toeroenan
7 Israil, [o] eta lain Israil sakabeh. 'Kitoe deui [p] lain pedah roendajan Ibrahim, eta teh sakabeh poetra; estoena mah kijeu: [q] Nja ti Ishak noe bakal disĕ-
8 boet toeroenan maneh. 'Tĕgĕsna, lain anak noe ti daging, eta noe poetra Allah teh; [r] nja anak noe ti pĕrdjangdjian, eta noe diitoeng toeroenan teh.
9 'Karana pangandika pĕrdjangdjian teja kijeu: [s] Tĕpoeng waktoe kiwari kami tangtoe datang deui; harita Sarah pi-
10 bogaeun anak lalaki. 'Sarta lain sakitoeëun bae; [t] nja Rabeka ge kitoe keneh, mangsa bobot ti lalaki hidji, ti
11 Ishak, karoehoen oerang. 'Karana samemeh poetrana marĕdal, sarta samemeh marigawe hade atawa goreng, soepaja loeloes pikĕrsaeun Allah toemoet sakoemaha pangmilih, lain tina pang-
12 gawe, nja ti eta anoe njaoer, 'harita Rabeka diandikaän kijeu: [u] Noe kolot bakal ngawoelaän ka noe ngora.

13 Sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [v] Kami miasih ka Jakoeb, dĕmi ka Esaoe mah kami mi-geuleuh.

a p. 1 : 9; 2 Kor. 1 : 23. *b* p. 10 : 1. *c* 2 Moesa 32 : 32. *d* 2 Kor. 11 : 22. *e* 5 Moesa 14 : 1. *f* 2 Moesa 40 : 34. *g* 2 Moesa 24 : 8. *h* 5 Moesa 4 : 8. *i* Ihr. 9 : 1. *j* Ep. 2 : 12. *k* Lal. 7 : 8. *l* p. 1 : 3. *m* 1 Tim. 3 : 16; 1 Joh. 5 : 20. *n* p. 11 : 29. *o* p. 2 : 28. *p* Joh. 8 : 39. *q* 1 Moesa 21 : 12. *r* p. 8 : 14; Gal. 4 : 28. *s* 1 Moesa 18 : 10. *t* 1 Moesa 25 : 21. *u* 1 Moesa 25 : 23. *v* Mal. 1 : 2, 3.

14 Pedah kitoe, oerang rek mitjatoer koemaha? Naha di Allah teh aja teu-adilna? 15 [a] Eta mah sageuj teuing! 'Karana pangandikana ka Moesa: [b] Kami bakal mikoernija ka noe dipikoernija koe kami, sarta kami bakal miwĕlas ka noe dipiwĕlas koe kami. 16 'Djadi lain ti karĕp djalma, atawa ti leumpang djalma, nja ti Allah anoe mikoernija. 17 'Karana pangandikana dina Kitab ka Piraon kijeu: [c] Noe matak maneh koe kami digĕlarkeun, nja sangkan kami nandakeun kawasa kami di maneh, soepaja djĕnĕngan kami dioewarkeun di sakoeriling boemi. 18 'Djadi Allah teh mikoernija ka noe dikĕrsakeun, sarta neuaskeun ka noe dikĕrsakeun.

a Aj. 34 : 10. *b* 2 Moesa 33 : 19. *c* 2 Moesa 9 : 16.

19 Ari maneh soegan rek ngomong ka kaoela: Moen kitoe mah, naha atoeh andjeunna mana sok ngawĕwĕleh? [a] karana saha noe bisa ngalawan ka kĕrsana? 20 'Balikan maneh, eh djalma! saha maneh teh, wĕt wani madoean ka Allah? [b] Naha ari djidjijeunan rek ngomong ka noe njijeun: Koe naon koela mana koe andika geus didjijeun kijeu? 21 'Naha karah [c] moenggoehing pandjoenan teu kawasa ka taneuh likĕt, taneuh sagoeroentoel didjijeun wadah, [d] noe hidji baris kamoeljaän, noe hidji deui baris kahinaän? 22 'Djeung koemaha lamoen Allah, keur ngĕrsakeun nawiskeun bĕbĕndoena djeung nganjahokeun kawasana, [e] njabaran sarta langkoeng-langkoeng sarehna ka wadahing kabĕndoean, noe geus 23 ditjawiskeun baris karoeksakan; 'sarta soepaja nganjahokeun kasoegihan kamoeljaänana moenggoeh kana wadahing kawĕlasan, [f] noe koe andjeunna disajagikeun ti tadina baris kamoeljaän? 24 'Nja saroepa kitoe pisan oerang ge koe andjeunna geus pada disaoer, lain ti lĕbah oerang Jahoedi bae, ti lĕbah oerang kapir ongkoh. 25 'Sakoemaha noe koe Allah diandikakeun dina kitab nabi Hosea: [g] Ari noe lain oemat, koe kami rek disĕboetkeun oemat kami, sarta noe lain kaäsih, koe kami rek disĕboetkeun 26 kaäsih. 'Djeung deui dina ĕnggon, noe djalmana geus diandikaän kijeu: [h] Maraneh teh lain oemat kami, nja di dinja maranehanana bakal disĕboetkeun poetra Allah noe djoemĕnĕng. 27 'Sarta nabi Jĕsaja ngalahirkeun hal Israil kijeu: [i] Masih bilangan bangsa Israil sapĕrti keusik laoet, sesana bae noe bakal rahajoe teh. 28 'Karana Pangeran bakal ngadjadikeun pĕrkara mejakkeun, ditigas kalawan adilna; estoe Pangeran bakal ngadamĕl di boemi pĕrkara noe ditigas. 29 'Sarta sakoemaha noe dilahirkeun koe Jĕsaja tadina: [j] Oepama Pangeran Sĕbaot ka oerang hanteu ngarikeun binih mah, oerang teh tangtoe geus djadi sapĕrti Sadoemoe djeung tjara Gomora teja.

a Aj. 9 : 12. *b* Jĕs. 45 : 9. *c* Jĕr. 18 : 6. *d* 2 Tim. 2 : 20. *e* p. 2 : 4; 10 : 21. *f* p. 8 : 29, 30. *g* Hos. 2 : 22. *h* Hos. 1 : 10. *i* Jĕs. 10 : 22. *j* Jĕs. 1 : 9.

30 Koe sabab kitoe, oerang rek mitjatoer koemaha? Jen oerang kapir, anoe teu nejangan kabĕnĕran, geus meunang kabĕnĕran teh, [a] nja eta kabĕnĕran anoe tina lantaran pĕrtjaja teja. 31 'Sabalikna ari Israil, [b] anoe nejangan hoekoem kabĕnĕran mah, hanteu nĕpi kana hoekoem kabĕnĕran. 32 'Naon sababna? Sabab nejanganana teh lain tina pĕrtjaja, nja tina panggawe; karana pada titadjong ka [c] batoe tatadjongan teja. 33 'Sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [d] Masing nganjahokeun, di Sion kami neundeun hidji batoe tatadjongan sarta hidji batoe karang noe matak tideuha; djeung tijap-tijap djalma noe pĕrtjaja ka eta, hamo meunang wiwirang.

a p. 3 : 22. *b* p. 10 : 2; 11 : 7. *c* 1 Kor. 1 : 23. *d* Jĕs. 8 : 14; 28 : 16.

PASAL 10.

Eh, doeloer-doeloer! ari katineung hate kaoela, sarta panĕda kaoela ka Allah teh pikeun oerang Israil, [a] malar kasalamĕtanana. 2 'Karana kaoela djadi saksi ka dinja, [b] jen pada sarĕgĕp ka Allah, 3 tatapi hanteu djeung kanjahona. 'Karana sapedah teu nganjarahokeun kana kabĕnĕran Allah, sarta kahajangna [c] ngadĕgkeun kabĕnĕran sorangan, noe matak

eta hanteu taloek kana kaběněran Allah. 4 'Karana [d] ari panoengtoengan toret teh nja eta Kristoes, baris matak kaběněran ka oenggal-oenggal djalma noe pěrtjaja. 5 'Karana Moesa ngalahirkeun kaběněran anoe tina lantaran toret teja kijeu: [e] Tijap-tijap manoesa, noe ngalampahkeun eta teh, tangtoe hiroep koe eta. 6 'Tatapi ari kaběněran anoe tina lantaran pěrtjaja teja, kijeu tjatoerna: [f] Oelah ngomong sadjěroning hate maneh: Saha noe bakal oenggah ka sawarga? Nja eta hartina noeroenkeun Kristoes. 7 'Atawa: Saha noe bakal toeroen kana djěro djoengkrang? Nja eta hartina ngoenggahkeun Kristoes ti noe maraot. 8 'Ari tjatoerna koemaha? Pangandika teh deukeut ka maneh, aja dina soengoet maneh, sarta dina hate maneh. Nja eta teh pangandika kapěrtjajaän, anoe dioewarkeun koe kaoela sadaja. 9 'Sabab lamoen maneh koe soengoet ngakoekeun ka Jesoes, jen eta teh Goesti, sarta pěrtjaja koe hate jen andjeunna koe Allah geus ditanghikeun ti noe paraeh, eta maneh tangtoe pisalaměteun. 10 'Karana pěrtjajana hate matak ngadjadikeun kaběněran ka djalma, sarta pangakoena soengoet matak ngadjadikeun kasalamětan. 11 'Karana ari pilahir dina Kitab kijeu: [g] Tijap-tijap djalma noe pěrtjaja ka eta, hamo meunang wiwirang. 12 'Karana [h] hanteu beda oerang Jahoedi djeung oerang Joenani; rehna hidji keneh anoe djadi Goesti sakabeh, soegihmoerah ka sakoer noe sasambat ka andjeunna. 13 'Karana [i] saha-saha noe sasambat kana djěněngan Goesti, tangtoe pisalaměteun. 14 'Ari eta teh koemaha nja rek sasambat ka noe tatjan dipěrtjaja koe maranehna? Koemaha nja rek pěrtjaja ka noe tatjan kadenge wartana koe maranehna? Koemaha nja rek ngadenge, lamoen taja noe ngoewarkeun? 15 'Koemaha nja rek ngoewarkeun, lamoen hanteu dipiwarang? Sakoemaha noe geus dioengělkeun dina Kitab: [j] Koe matak rěsěp soekoe djalma noe ngoewarkeun kasěnangan, noe ngawartakeun kasaean!

a p. 9 : 3. *b* Lal. 22 : 3. *c* p. 9 : 32. *d* Lal. 13 : 39; 2 Kor. 3 : 13; Gal. 3 : 24. *e* 3 Moesa 18 : 5. *f* 5 Moesa 30 : 12—14. *g* Jĕs. 28 : 16; p. 9 : 33. *h* Lal. 15 : 9; p. 3 : 23. *i* Joël 2 : 32. *j* Jĕs. 52 : 7; Nah. 1 : 15.

16 Tatapi lain sakabeh ngestoekeun Indjil teh. Karana ari pilahir Jěsaja: [a] Ěh, Pangeran! saha noe geus pěrtjaja ka pangoewaran koering sadaja? 17 'Djadi ari kapěrtjajaän teh datangna tina ngadenge, sarta ari ngadenge teh datangna koe pangandika Allah. 18 'Tatapi tjatoer kaoela: Naha palangsijang teu kadenge koe eta? Poegoeh kadenge tamah, mapan [b] sorana bidjil ka sakoeriling boemi, sarta kasaoeranana něpi ka sisi djagat. 19 'Tatapi tjatoer kaoela: Naha palangsijang koe Israil teu kaharti? Noe mimiti Moesa ngalahir: [c] Kami bakal mapanas ka maraneh koe noe lain oemat; koe bangsa noe teu boga pangarti kami bakal moendoengkeun maraneh. 20 'Djeung deui Jěsaja wanieun ngalahir kijeu: [d] Kami geus kapanggih koe noe teu nejangan kami; kami geus tembong ka noe teu nanjakeun kami. 21 'Tatapi ari Israil mah koe andjeunna dilahirkeun kijeu: [e] Kami sapoë djěpoet geus njodorkeun panangan kami ka hidji bangsa noe mantangoel sarta malikkeun omong.

a Jĕs. 53 : 1; Joh. 12 : 38. *b* Djab. 19 : 5. *c* 5 Moesa 32 : 21. *d* Jĕs. 65 : 1. *e* Jĕs. 65 : 2.

PASAL 11.

Pedah kitoe, tjaoer kaoela: Koemaha Allah teh geus noendoeng ka oematna? [a] Eta mah sageuj teuing! Karana [b] kaoela ge kapan oerang Israil, toeroenan Ibrahim, kaom Binyamin. 2 'Moal ěnja Allah noendoeng ka oematna, noe koe andjeunna dipioeninga tadina. Naha maneh hanteu njaho [c] anoe dilahirkeun dina Kitab moenggoeh hal Elia? jen oendjoekan ka Allah, ngadoedoeh ka Israil, kijeu pioendjoekna: 3 'Noen Pangeran! eta teh geus maraehan ka para nabi andjeun, sarěng geus pada ngaroentoehkeun altar-altar andjeun; ngan kantoen simkoering pribadi, sarěng pada ngarah pati simkoering. 4 'Ari pangandika walonan Allah ka nabi teh koemaha? [d] Kami ngarikeun pikeun kami toedjoeh reboe djalma, noe teu tapak-toeoer njěmbah ka Baäl. 5 'Nja kitoe keneh dina mangsa ajeuna aja [e] sesa, toeroet [f] pangmilih sih-koernija. 6 'Sarta lamoen koe sih-koernija mah, [g] geus njata lain tina panggawe; da ari teu kitoe, sih-koernija teh geus lain sih-koernija deui. Sabalikna, oepama tina panggawe mah, geus njata lain sih-koernija; da ari teu

kitoe, panggawe teh geus lain panggawe 7 deui. 'Djadi ajeuna koemaha? [h] Ari noe dioepaja koe Israil, hanteu koengsi beunang; dĕmi noe geus meunang eta teh nja djalma kapilih, ari noe sedjen mah 8 geus diteuaskeun; 'sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [i] Allah geus maparin ka darinja hidji soekma papidĕlan; panon noe lain pikeun ngadeuleu, sarta tjeuli noe lain pikeun ngadenge, 9 nĕpi ka poë ajeuna. 'Djeung ari pilahir Dawoed: [j] Medjana sing ngadjadi djirĕt, sarĕng ridjĕt, sarĕng tatadjongan, sara- 10 woeh balĕsan ka darinja! 'Panonna sing ngadjadi poëk, sangkan teu ngadeuleu; sarĕng tonggongna moegi koe andjeun 11 dibĕngkoengkeun salalamina! 'Pedah kitoe, tjatoer kaoela: Koemaha [k] eta pangtitadjongna teh sangkan laboeh? Eta mah sageuj teuing! Tatapi tina laboehna, [l] noe matak kasalamĕtan teh geus ka oerang kapir, [m] noe dipalar mapanas ka 12 oerang Israil. 'Sarta lamoen laboehna eta ngadjadi kasoegihan doenya, sarta kasoedaän eta ngadjadi kasoegihan oerang kapir, sok manaha teuing djĕdjĕgna!

a Djab. 94 : 14; Jĕr. 31 : 37. *b* Pil. 3 : 4. *c* 1 Radj. 19 : 10. *d* 1 Radj. 19 : 18. *e* p. 9 : 27. *f* p. 9 : 11, 15. *g* p. 4 : 4. *h* p. 9 : 31. *i* Jĕs. 6 : 9, 10; 29 : 10. *j* Djab. 69 : 23. *k* p. 9 : 32. *l* Lal. 13 : 46. *m* p. 10 : 19.

13 Karana kaoela mitjatoer ka maraneh, eh oerang kapir! Sapedah kaoela [a] rasoel ka oerang kapir, noe matak ngagoengkeun kana kadjĕnĕngan kaoela: 14 'malah-mandar kaoela djadi mapanas ka noe sadaging djeung kaoela, sarta nja- 15 lamĕtkeun eta sawareh-wareheun. 'Karana lamoen disingkahkeunana eta teh ngadjadi karapihan doenya, naha ari dimanahna deui, kadjadianana lain ba- 16 kal tjara hiroep tina paeh? 'Djeung lamoen [b] tjikal roti soetji, tangtoe saadonan ge soetji; kitoe deui lamoen akar 17 soetji, tangtoe dahanna ge soetji.'Djeung deui lamoen dahanna sawareh disĕmplakkeun, ari maneh noe bakoe tangkal djetoen leuweung, ditantjĕbkeun dina oeroet eta, noe matak miloe ngabogaän akar sarta toewakna [c] tangkal djetoen 18 tjoö teja: 'eta maneh poma oelah rek reueus kana eta dahan teh. Dĕmi oepama maneh reueus, sing ingĕtkeun, lain maneh anoe nanggeuj kana akar, nja akar 19 noe nanggeuj ka maneh. 'Soegan maneh rek ngomong kijeu: Eta dahan pangdisĕmplakkeunana teh soepaja kaoela di- 20 tantjĕbkeun. 'Nja bĕnĕr; eta teh pangdisĕmplakkeunana tina sabab teu pĕrtjaja, ari maneh mah ngadĕg koe kapĕrtjajaän. [d] Poma oelah rek angkoeh, 21 anggoer koedoe sijeun. 'Karana nadjan ka dahan pitoewin teja Allah moenggah [e] teu wĕlas, bisi ka maneh kitoe deui 22 teu wĕlas. 'Koe sabab eta, maneh sing awas kana kamoerahan sarta kakĕsitan Allah; kakĕsitanana ka sakoer noe laboeh teja, ari kamoerahanana mah ka maneh, [f] lamoen maneh tĕtĕp dina kamoerahan; ana teu kitoe mah [g] maneh 23 ge tangtoe ditilas. 'Tatapi nadjan eta ge, [h] lamoenna hanteu tĕtĕp dina kateupĕrtjajaänana mah, tangtoe ditantjĕbkeun; karana Allah mah kawasa nan- 24 tjĕbkeun deui. 'Karana nadjan maneh teh geus ditilas tina tangkal djetoen anoe bakoe djetoen leuweung, seug ditantjĕbkeun ka tangkal djetoen noe sadjatina teja, salija ti oemoem; soemawonna eta, noe pada dahan pitoewin, mĕngke ditantjĕbkeun ka tangkal djetoen sorangan.

a p. 15 : 16; Gal. 2 : 7. 9. *b* 4 Moesa 15 : 17—21. *c* Jĕr. 11 : 16. *d* 1 Kor. 10 : 12. *e* Jĕr. 13 : 14; Jĕh. 24 : 14. *f* Ibr. 3 : 14. *g* Ibr. 10 : 29. *h* 2 Kor. 3 : 16.

25 Karana kahajang kaoela, eh doeloerdoeloer! maraneh oelah teu njaraho kana ijeu rasijah, [a] soepaja maraneh oelah boga angkeuh pintĕr, jen oerang Israil teh kataradjang teuas saparo, [b] nĕpi ka sadjĕdjĕgna bilangan oerang kapir geus 26 asoep. 'Nja kitoe teh sakabeh oerang Israil bakal disalamĕtkeun; sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [c] Poerah ngadjait teh bakal soemping ti Sion, sarta bakal ngoendoerkeun kadorakaän 27 ti Jakoeb. 'Djeung [d] kijeu pĕrdjangdjian kami ka darinja, dimana koe kami di- 28 leungitkeun dosana. 'Ari eta teja ditilik kana Indjil teh [e] moesoeh, tina sabab maraneh; tatapi [f] ditilik kana pangmilih 29 mah kaäsih, tina sabab karoehoen. 'Karana ari pasihan djeung pangnjaoer Allah mah [g] tara keuna koe kadoehoeng. 30 'Karana sapĕrti maraneh baretona pada baha ka Allah, dĕmi mangsa ajeuna mah geus meunang kawĕlasan koe pangba- 31 hana eta; 'nja kitoe keneh eta, ajeuna geus pada djadi baha, soepaja eta ge meunang kawĕlasan, koe kawĕlasan noe 32 dipasihkeun ka maraneh teja. 'Karana [h] sakabeh teh koe Allah geus dikĕrĕm

di handapeun kabahaän, soepaja andjeunna ngawĕlasan ka sakabeh.

a p. 12:6. *b* Loek. 21:24. *c* Jĕs. 59:20, 21. *d* Jĕr. 31:33, 34. *e* 1 Tes. 2:15. *f* p. 9:4. *g* 4 Moesa 23:19. *h* Gal. 3:22.

33 Amboe, aja sakitoe djĕrona kasoegihan, djeung kapintĕran, sarta kaoeningaän Allah! [a] Ari hoekoemanana hanteu beunang didjoegdjoegan, sarta djalanna hanteu beunang dikira-kira! 34 'Karana [b] saha noe njaho kana manah Pangeran? atawa saha noe djadi pangrĕmpaganana? 35 'Atawa [c] saha noe geus miheulaän ngahatoeranan ka andjeunna, noe matak bakal dibalĕs ka dinja? 36 'Karana [d] saniskara teh pangajana ti Allah, djeung koe Allah, sarta bade ka Allah. [e] Nja Allah noe koedoe dibaktian kamoeljaän salalanggĕngna. Amin.

a Aj. 11:7; Djab. 36:7. *b* Jĕs. 40:13, 14; 1 Kor. 2:16. *c* Aj. 41:2. *d* 1 Kor. 8:6. *e* p. 16:27.

PASAL 12.

Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! kaoela mitoetoer ka maraneh koe tina [a] kawĕlasan Allah: [b] moedoe pada njanggakeun badan sakoedjoer djadi koerban hiroep, djeung soetji, sarta pikamanaheun Allah; nja eta djadikeun 2 ibadah maraneh rohani. 'Sarta maraneh [c] poma oelah sakaroepa djeung ijeu doenya; [d] nja koedoe pada disalin koe djalan dianjarkeun pikir maraneh, sangkan maraneh bisa ngararasakeun naon noe djadi pangĕrsa Allah, anoe hade, sarta pikamanaheun, djeung sampoerna.

a p. 11:31. *b* p. 6:13; 1 Petr. 2:5. *c* 1 Joh. 2:15. *d* Ep. 4:23.

3 Karana koe sih-koernija, [a] noe geus dipasihkeun ka kaoela, noe matak kaoela marentah ka maraneh, ka hidji-hidji djalma, jen [b] oelah ngangkeuhkeun diri liwat ti oetama; nja ngangkeuhkeun diri teh sing kalawan meudjeuhna, [c] sakoemaha pangadoeoem Allah takĕr kapĕr- 4 tjajaän ka hidji-hidji djalma. 'Karana [d] sapĕrti oerang dina badan hidji teh reja pisan anggahotana, tatapi eta sakabeh anggahota hanteu saroewa pagawe- 5 anana, 'nja kitoe teh oerang reja djalma [e] sabadan di djĕro Kristoes, ari hidjihidji djalma djadi anggahota batoer pada 6 batoer. 'Sarta oerang teh [f] warna-warna boga pasihan, toeroet sakoemaha koer- 7 nija noe dipaparinkeun ka oerang; '[eta koe oerang estikeun,] [g] boh piwĕdjang, satakĕr kapĕrtjajaän; boh noe boga tjangkingan, dina mĕtakeun tjangkingan; boh noe ngawoeroek, dina nga- 8 woeroek; 'boh noe magahan, dina magahan; noe ngadoeoem sadĕkah, sing satarabasna; noe ngokolotan, sing gĕtentoelaten; noe milampah kawĕlasan, 9 koedoe djeung soeka ati. 'Ari kanjaähan teh [h] oelah djeung palsoe. [i] Moedoe geuleuh kana kagorengan, ngarakĕtan kana 10 kahadean. 'Ari [j] silih-pikanjaäh djeung doeloer teh sing antek pisan, sarta moe- 11 doe silih-piheulaän nja ngahormat. 'Poma oelah kĕndor dina kasarĕgĕpan. Masing [k] angkĕr nja soekma. Moedoe 12 ngawoelaän ka Goesti. 'Masing [l] boengah dina pangarĕp-ngarĕp. Masing sabar dina kasoekĕran. Masing mantĕp dina nĕnĕda. 13 'Moedoe noeloeng kana kakoerangan djalma saroetji. [m] Masing soeka ngan- 14 djrĕkkeun ka semah. 'Moedoe [n] pada ngabĕrkahan ka noe nganijaja ka mara- 15 neh; bĕrkahan, poma oelah njapa. 'Moedoe ngabelaän boengah ka noe boengah, sarta ngabelaän tjeurik ka noe tjeurik. 16 'Sing [o] pada samijoek djeung batoer. Oelah hajang [p] ka noe loehoer-loehoer, nja moedoe njampoerkeun diri maneh ka noe rarĕndah. [q] Poma oelah boga 17 angkeuh pintĕr. 'Goreng [r] oelah dibalĕs goreng ka saha bae. [s] Moedoe pada ngalampahkeun kahadean di hareupeun sa- 18 kabeh djalma. 'Lamoen beunang, sabisabisa maneh [t] koedoe rapih djeung saka- 19 beh djalma. 'Eh, kaäsih kaoela! [u] poma oelah malĕskeun diri koe maneh; nja omberan pikeun bĕbĕndoe; karana dina Kitab dioengĕlkeun kijeu: [v] Kami noe kagoengan pamalĕs; nja kami noe bakal 20 naoer, timbalan Pangeran. 'Koe sabab eta, [w] oepama moesoeh maneh keur kalempohan, koedoe bere kahakanan; oepama keur halabhabeun, koedoe bere nginoem; karana maneh ari milampah kitoe mah ibarat noempoekkeun roehak 21 roehaj dina sirahna. 'Poma maneh oelah kalindih koe kagorengan; nja koedoe ngalindih kagorengan koe kahadean.

a p. 1:5. *b* Gal. 6:3. *c* Ep. 4:7. *d* 1 Kor. 12:12. *e* 1 Kor. 12:27. *f* 1 Kor. 12:4. *g* 1 Petr. 4:11. *h* 1 Tim. 1:5. *i* Djab. 97:10. *j* 1 Petr. 1:22; 2:17. *k* Lal. 18:25. *l* p. 15:13; 1 Tes. 5:16, 17; Jak. 5:7. *m* Ibr. 13:2; 1 Petr. 4:9. *n* Mat. 5:44; 1 Petr. 3:9. *o* p. 15:5. *p* Djab. 131:1. *q* p. 11:25. *r* Sil. 20:22; 1 Petr. 3:9. *s* Pil. 4:8. *t* Mark. 9:50. *u* 3 Moesa 19:18; Mat. 5:39. *v* 5 Moesa 32:35. *w* Sil. 25:21.

PASAL 13.

Sakoer djalma [a] koedoe ngesto ka para kawasa, noe marentah ka dinja; karana [b] hanteu aja kawasa ngan ti Allah, sarta para kawasa noe aja teh geus pada 2 dikĕrsakeun koe Allah. 'Koe sabab eta, saha-saha noe bahoela kana kawasa, ngalawan ka pangĕrsa Allah; [c] ari djalma noe ngalawan teh tangtoe ngada- 3 tangkeun hoekoeman ka dirina. 'Karana ari para kapala teh lain pikasijeuneun pagawean hade, nja pikasijeuneun pagawean goreng. Lamoen maneh hajang oelah sijeun koe kawasa, nja koedoe ngalampahkeun noe hade; ana kitoe mah maneh meunang poedji ti dinja. 4 'Karana eta teh piwarangan Allah, baris matak hade ka maneh. Tatapi lamoen maneh migawe kagorengan mah, nja koedoe sijeun; karana njikĕpna pĕdang moal tamboeh-tamboeh; karana eta teh piwarangan Allah, poerah malĕs ngeunakeun siksaän ka noe migawe kago- 5 rengan. 'Koe pedah kitoe, pĕrloe pisan ngesto, lain tina sabab siksaän bae, nja 6 tina sabab boedi-rasa ongkoh. 'Nja kitoe keneh noe matak maraneh sok majar oepĕti; karana eta teh piwarangan Allah, teu pĕtot-pĕtot nja pada mĕtakeun pa- 7 gawean kitoe. 'Koe sabab eta, [d] koedoe mere ka sakabeh djalma naon bae noe djadi wadjib maraneh; nja mere oepĕti, ka noe wadjib dibere oepĕti; tjoeke, ka noe wadjib dibere tjoeke; sijeun, ka noe wadjib dipikasijeun; hormat, ka noe wadjib dihormat.

a Tit. 3 : 1; 1 Petr. 2 : 13. *b* Sil. 8 : 15. *c* Sil. 24 : 21, 22. *d* Mat. 22 : 21; 1 Petr. 2 : 17.

8 Poma maraneh ka saha bae oelah boga hoetang naon-naon, kadjaba silihpikanjaäh; karana [a] djalma noe njaäh ka noe lijan, eta teh geus mĕpĕkan parentah 9 hoekoem. 'Karana noe kijeu teja: [b] Maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maehan; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; maneh oelah bogoh; djeung timbalan naon bae noe aja djaba ti kitoe, karagoem koe kasaoeran noe kijeu teja: [c] Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sorangan. 10 'Ari kanjaähan teh [d] tara migawe goreng ka batoer. Nandakeun kanjaähan teh 11 nja kapĕpĕkanana hoekoem. 'Soemawonna koedoe kitoe, pedah oerang nganjahokeun mangsa, [e] jen ajeuna geus waktoena oerang teh haroedang tina heës; karana kasalamĕtan teh ajeuna geus deukeut ka oerang ti batan oerang 12 anjaran pĕrtjaja. 'Peuting teh [f] geus meh bejak, beurang teh geus deukeut. Manana, hajoe, oerang pada tjoetjoel [g] pagawean poëk, nja make pakarang tja- 13 ang. 'Hajoe, oerang pada loemampah sakoemaha pantĕsna, tjara ti beurang; [h] oelah djeung balaketjrakan sarta djeung arak-arakan, oelah djeung karoetjahan sarta djeung kalatjoeran, oelah djeung 14 paseja sarta djeung dĕngki; 'nja [i] makeanan maneh teh koe Goesti Jesoes Kristoes; sarta [j] daging teh oelah diangonan datang ka ngadjadikeun napsoe.

a Gal. 5 : 14. *b* 2 Moesa 20 : 13. *c* 3 Moesa 19 : 18. *d* 1 Kor. 13 : 4. *e* Ep. 5 : 14; 1 Tes. 5 : 6. *f* Ibr. 10 : 25. *g* Ep. 5 : 11. *h* Loek. 21 : 34; Gal. 5 : 21; 1 Tes. 4 : 5; Jak. 3 : 14. *i* Gal. 3 : 17. *j* Kol. 2 : 23; 1 Petr. 2 : 11.

PASAL 14.

Ari [a] noe hengker pĕrtjajana, koedoe ditarima, sarta oelah marĕboetkeun 2 pangrasaning ati. 'Aja noe pĕrtjajana jen saniskara teh wĕnang didahar; tatapi ari noe hengker mah noe didahar 3 teh lalab-lalaban. 'Anoe dahar [b] poma oelah tjoewa ka noe hanteu dahar; kitoe deui anoe hanteu dahar poma oelah ngahoekoeman ka noe dahar; karana 4 koe Allah mah eta geus ditarima. 'Saha maneh teh, [c] wĕt ngahoekoeman ka boedjang noe lijan? Eta nangtoeng-laboehna ka djoeraganana sorangan. Tatapi bakal tĕtĕp nangtoengna teh; karana Allah mah kawasa nĕtĕpkeun nang- 5 toengna. 'Aja noe ngangkeuhkeun [d] poë poendjoel ti poë deui; aja noe ngangkeuhkeun poë kabeh saroewa bae. Hidjihidji djalma masing poegoeh pisan dina 6 djĕro pikir sorangan. 'Anoe ngestoekeun poë, [e] ngestoekeunana teh tina sabab Goesti; ari noe hanteu ngestoekeun poë, teu-ngestoekeunana teh tina sabab Goesti. Anoe dahar, daharna teh tina sabab Goesti, boektina moedji soekoer ka Allah; ari noe hanteu dahar, teudaharna teh tina sabab Goesti, sarta 7 moedji soekoer ka Allah. 'Karana [f] oerang teh taja noe hiroep pikeun diri sorangan, sarta taja noe paeh pikeun

8 diri sorangan. 'Karana boh oerang hiroep, oerang hiroep teh pikeun Goesti; boh oerang paeh, oerang paeh teh pikeun Goesti. Djadi oerang teh boh hiroep, boh paeh, nja kagoengan Goesti. 9 'Karana nja kitoe pisan sababna noe matak Kristoes teh geus poepoes, djeung tanghi, sarta hiroep deui, soepaja andjeunna djadi Goesti djalma noe paraeh 10 sarta noe hariroep. 'Balikanan maneh teh, naha wĕt ngahoekoeman ka doeloer maneh? atawa maneh teh, naha wĕt tjoewa ka doeloer maneh? [g] Karana oerang sakabeh mĕngke pada dideuheuskeun ka pajoeneun korsi pangandilan 11 Kristoes. 'Karana dina Kitab aja oengĕlan kijeu: [h] Dĕmi hiroep kami, lahiran Pangeran, sakabeh toeoer mĕngke darĕkoe di pajoeneun kami, sarta sakabeh 12 letah mĕngke ngarakoe ka Allah. 'Djadi [i] oerang hidji-hidji djalma mĕngke koedoe pada njanggakeun katĕrangan ka Allah hal pĕrkara sorangan.

a p. 15 : 1. *b* 1 Kor. 8 : 8; Kol. 2 : 16. *c* Jak. 4 : 11, 12. *d* Gal. 4 : 10; Kol. 2 : 16. *e* Kol. 3 : 17; 1 Tim. 4 : 4. *f* 2 Kor. 5 : 15. *g* p. 2 : 16; 2 Kor. 5 : 10. *h* Jĕs. 45 : 23; Pil. 2 : 10. *i* 1 Kor. 3 : 8; Gal. 6 : 5.

13 Manana oerang oelah sok silih-hoekoeman deui; anggoer kijeu nja ngahoekoeman teh, [a] jen maneh oelah njijeun anoe matak titadjong doeloer, atawa 14 noe matak tideuha. 'Kaoela teh njaho, sarta geus tangtoe dina pikir kaoela [b] di djĕro Goesti Jesoes, jen saniskara barang [c] taja noe nadjis koe sorangananana; ngan tatapi anoe ngangkeuhkeun nadjis kana sahidji barang, nja ka dinja 15 nadjisna teh. 'Tatapi [d] oepama doeloer maneh kanalangsaän tina sabab sipat kahakanan, eta maneh loemampah teh geus lain noeroet deui lampah kanjaahan. Poma oelah njilakakeun koe kahakanan maneh ka djalma noe geus 16 ditalangan paeh koe Kristoes.'Koe sabab eta, kabobogaän maraneh teh oelah 17 koengsi aja noe ngagorengkeun. 'Karana ari karadjaän Allah teh [e] lain kahakanan, lain inoeman, estoena mah kabĕnĕran, djeung karoentoetan, sarta ka- 18 boengahan koe lantaran Roh Soetji. 'Karana noe koemawoela ka Kristoes koe djalan ngestoekeun noe kitoe teja, eta teh dipikamanah koe Allah, sarta di- 19 adjenan koe djalma. 'Manana oerang teh, [f] hajoe, pada ngobrek kana sakoer lantaran karoentoetan, kitoe deui sakoer lantaran silih-adĕgkeun pĕrtjaja. 20 'Poma oelah ngaroeksak kana dadamĕlan Allah tina sabab kahakanan. Enja [g] saniskara barang bĕrĕsih teja mah; tatapi djalma noe dahar bari ngadatangkeun titadjong mah, eta lampah 21 kitoe teh goreng. 'Oetama pisan, [h] moen teu dahar laoek, hanteu nginoem anggoer, atawa milampah naon bae anoe matak titadjong, atawa matak tideuha, atawa matak hengker ka doeloer ma- 22 neh. 'Maneh ari boga kapĕrtjajaän, koedoe dikandoeng sadjĕroning diri maneh di pajoeneun Allah. Salamĕt noe teu ngahoekoeman sorangan moenggoeh dina lampah anoe diangkeuhkeun hade. 23 'Tatapi ari noe tjangtjaja mah, karikari ngadahar bae, noe kitoe teh geus dihoekoeman, sababna lain datang tina pĕrtjaja. [i] Ari saniskara lampah, anoe lain datang tina pĕrtjaja mah, eta teh dosa.

a Mat. 18 : 7; 1 Kor. 10 : 32. *b* p. 9 : 1. *c* Mat. 15 : 11; 1 Tim. 4 : 4. *d* p. 13 : 10; 1 Kor. 8 : 11—13. *e* 1 Kor. 8 : 8. *f* p. 12 : 18; 15 : 2. *g* Tit. 1 : 15. *h* 1 Kor. 8 : 13. *i* Tit. 1 : 15.

PASAL 15.

Ari oerang noe bĕdas, [a] wadjib nanggoeng kahengkeran anoe hanteu bĕdas, djeung oelah mikarĕsĕp ka diri so- 2 rangan. 'Oerang teh, hidji-hidji djalma, nja sing malar dipikarĕsĕp koe batoer, baris kana kahadean, [b] pikeun ngadĕg- 3 keun pĕrtjaja. 'Karana nadjan Kristoes ge hanteu mikarĕsĕp ka salirana koe mantĕn; estoena mah sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [c] Ari ngaharinakeunana djalma noe ngahinakeun ka andjeun teh geus naringgang ka koe- 4 ring. 'Karana sagala noe disĕratkeun baheula, [d] pangdisĕratkeunana teh baris piwoeroek ka oerang, soepaja oerang pada ngabogaän pangarĕp-ngarĕp, koe 5 kasabaran sarta panglilipoer Kitab.'Ari Allah noe kagoengan sakoer kasabaran [e] sarta panglilipoer, moegi maparin ka maraneh [f] samijoek djeung batoer, anoet 6 kĕrsaning Kristoes Jesoes; 'sangkan maraneh rĕmpoeg sabiwir nja pada ngamoeljakeun ka Allah, Rama Goesti oe- 7 rang Jesoes Kristoes. 'Koe sabab eta, maraneh moedoe silih-angkĕn, sapĕrti diri maraneh ge geus pada diangkĕn

koe Kristoes, baris kamoeljaän Allah. 8 'Ari toedjoelna pitjatoer kaoela, jen Jesoes Kristoes teh geus djadi kawoelaning soenat, tina sabab kajaktian Allah, soepaja andjeunna ngajakinkeun [g] pĕrdjangdjian noe ka para karoehoen teja, 9 'sarta soepaja oerang kapir pada ngamoeljakeun ka Allah tina sabab sih-piwĕlasna; sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [h] Koe pĕrkawis eta koering sĕdja ngagoeng-ngagoeng ka andjeun di sagala bangsa kapir, sarĕng sĕdja moedji ka padjĕnĕngan andjeun. 10 'Djeung aja deui pilahirna: [i] Eh, sakabeh oerang kapir! geura pada soekasoeka djeung oematna! 11 'Djeung deui: [j] Eh, sakabeh oerang kapir! geura maroedji ka Pangeran; sarta sakabeh bangsa geura pada ngagoeng-ngagoeng ka andjeunna! 12 'Djeung aja deui pilahir Jĕsaja: [k] Mĕngke akar Isai noe pingadĕgeun, ngareh ka sakabeh oerang kapir; nja ka eta sakabeh oerang kapir bakal pada ngarĕp-ngarĕp. 13 'Ari Allah noe kagoengan sakoer pangarĕp-ngarĕp, moegi-moegi minoehan ka maraneh koe sagala kaboengahan sarta kasĕnangan, djalan tina pĕrtjaja, sangkan maraneh sing leuwih angot nja pangarĕp-ngarĕp, koe kawasaning Roh Soetji.

a p. 14 : 1; 1 Kor. 9 : 22; Gal. 6 : 2. *b* p. 14 : 19. *c* Djab. 69 : 10. *d* p. 4 : 23, 24; 1 Kor. 10 : 11. *e* 2 Kor. 1 : 3. *f* p. 12 : 16; Pil. 2 : 2; 3 : 16. *g* Lal. 3 : 25. *h* Djab. 18 : 50. *i* 5 Moesa 32 : 43. *j* Djab. 117 : 1. *k* Jĕs. 11 : 10.

14 Tatapi kaoela sorangan ge dina pikir geus tangtoe moenggoeh hal maraneh, eh doeloer-doeloer kaoela! jen maraneh sorangan ge geus pinoeh koe kahadean, djĕdjĕl koe sagala kanjaho, bisa silihpagahan djeung batoer. 15 'Nadjan kitoe ge, eh doeloer-doeloer! kaoela njoeratan teh ka maraneh, sawarehna moetoeh koe wani, nja pikeun ngingĕtkeun ka maraneh, tina sabab [a] sih-koernija noe koe Allah geus dipasihkeun ka kaoela, 16 'sangkan kaoela teh djadi piwarangan Jesoes Kristoes [b] ka oerang kapir, mĕtakeun Indjil Allah, soepaja oerang kapir teh djadi [c] koerban pikamanaheun, beunang njoetjikeun koe Roh Soetji. 17 'Koe sabab eta, kaoela boga pamoedji di djĕro Kristoes Jesoes, moenggoeh 18 dina pĕrkara Allah. 'Karana kaoela moal wani-wani njĕboetkeun naon-naon anoe lain beunang ngadamĕl Kristoes koe lantaran kaoela, [d] baris nganoetkeun oerang kapir, nja koe oetjap sarta panggawe; 19 'koe kawasana [e] tanda djeung moedjidjat, koe kawasaning Roh Allah; moenggah kaoela ngoewarkeun Indjil Kristoes teh datang ka tjatjap [f] ti watĕs Jĕroesalem sarta sakoerilingna, tĕpi ka Ilirikoem; 20 'bari tĕmĕn pisan nja maksoed, moal ngoewarkeun Indjil dina ĕnggon anoe geus dioewaran Kristoes, soepaja kaoela ngadĕgkeun teh oelah dina loehoer padĕmen beunang noe sedjen; 21 'sabalikna, koemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab: [g] Ari djalma noe tatjan ditjaritaän hal andjeunna, nja eta noe bakal narendjo, sarta noe tatjan ngadarenge, nja eta noe bakal ngaharti.

a p. 12 : 3. *b* p. 11 : 13. *c* p. 12 : 1. *d* p. 1 : 5; 16 : 26. *e* 2 Kor. 12 : 12. *f* Lal. 26 : 20. *g* Jĕs. 52 : 15.

22 Kitoe [a] noe matak kaoela geus mindĕng pisan halangan, sĕdja ngadatangan ka maraneh teh. 23 'Dĕmi ajeuna, sapedah kaoela geus taja deui ĕnggon dina wĕwĕngkĕran ijeu, sarta [b] hajang pisan ngadatangan ka maraneh geus mangtaoen-taoen, 24 'pasĕdjaän kaoela, dimana leumpang ka tanah Sĕpanjol, meureun njimpang ka maraneh. Karana pangharĕpan kaoela dina pangleumpangan ngalongok ka maraneh, sarta toeloej koe maraneh didjadjapkeun ka ditoe, samangsa kaoela geus rada seubeuh heula papanggih djeung maraneh. 25 'Ari [c] waktoe ajeuna kaoela keur leumpang ka Jĕroesalem, sĕdja ngalalajanan ka djalma saroetji. 26 'Karana [d] oerang Makĕdoni djeung Ahaja geus aja kasoekaänana maratoeng sidĕkah pikeun ka noe mariskin djalma soetji di Jĕroesalem. 27 'Geus aja kasoekaänana kitoe; djeung pada kahoetangan ongkoh ka dinja; karana oerang kapir teh, rehna geus miloe ngamilik barang rohani anoe eta, [e] noe matak pada wadjib ngalalajanan ka eta koe barang djasmani. 28 'Dĕmi sanggeusna kaoela ngalakonan kitoe, sarta geus ngalaksanakeun eta boewah teh ka dinja, kaoela rek mijang ka tanah Sĕpanjol njorang ka maraneh. 29 'Sarta kaoela njaho, dimana kaoela datang ka maraneh, [f] ngadatangan teh tangtoe mawa bĕrkah Indjil Kristoes pĕpĕk pisan.

a p. 1 : 13; 1 Tes. 2 : 18. *b* p. 1 : 10. *c* Lal. 19 : 21; 24 : 17. *d* 2 Kor. 8. *e* 1 Kor. 9 : 11. *f* p. 1 : 11.

30 Tatapi kaoela aja panĕda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! koe Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta koe kaäsihan Roh, [a] maraneh ka kaoela sing ngabantoe pĕrang koe maugnĕnĕdakeun kaoela ka 31 Allah, 'soepaja [b] kaoela moegi-moegi diloepoetkeun ti noe mantangoel di Joedea, sarta soepaja ijeu panglalajanan kaoela ka Jĕroesalem teja matak pika- 32 soekaeun djalma saroetji; 'nja sangkan kaoela koe pangĕrsa Allah [c] bisa ngadatangan ka maraneh kalawan boengah, sarta disĕnangkeun barĕng djeung ma- 33 raneh. 'Ari Allah [d] noe kagoengan sakoer kasĕnangan moegi-moegi njarĕngan ka maraneh sadaja. Amin. *a* 2 Kor. 1:11. *b* 2 Tes. 3:2. *c* p. 1:10. *d* p. 16:20; Ibr. 13:20.

PASAL 16.

Djeung deui kaoela ka maraneh ngawĕwĕratan doeloer oerang ijeu Pebe, anoe djadi djoeroe-laden garedja di na- 2 gara Kenkrea. 'Koe maraneh [a] akoe di djĕro Goesti, sakoemaha pantĕsna di djalma saroetji, sarta toeloengan, pĕrkara naon bae moen aja pĕrloena ditoeloengan teh koe maraneh; karana eta ge geus noeloeng ka djalma loba pisan, malah ka kaoela oge. *a* Pil. 2:29.

3 Pangnĕpikeun salam kaoela ka [a] Priska djeung Akila, noe pada ngabantoe kaoela dina padamĕlan Kristoes Jesoes; 4 'eta geus pada njĕrahkeun beuheungna nalangan pati kaoela; lain kaoela bae noe aja tarima teh ka dinja, malah sakabeh garedja oerang kapir ge pada 5 tarima. 'Djeung pangnĕpikeun deui salam kaoela ka garedja noe aja di boemina. Pangnĕpikeun salam kaoela ka Epenetoes, kaäsih kaoela, noe djadi tjikal oerang Ahaja di djĕro Kristoes. 6 'Djeung salam kaoela ka Maria, noe gĕtol pisan digawena adjang kaoela. 7 'Djeung salam kaoela ka Andronikoes djeung Joenias, baraja kaoela, nja batoer kaoela sasama diberok, noe geus pada kasohor ka para rasoel, sarta aja di djĕro Kristoes samemeh kaoela. 8 'Djeung salam kaoela ka Amplias, ka- 9 asih kaoela di djĕro Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Oerbanoes, noe ngabantoe kaoela dina padamĕlan Kristoes, sarta 10 ka Sĕtakis, kaäsih kaoela. 'Djeung salam kaoela ka Apeles, noe geus katjoba pĕrtjajana ka Kristoes. Djeung deui salam kaoela ka saeusi-imah Aristoboeloes. 11 'Djeung salam kaoela ka Herodion, baraja kaoela. Djeung salam kaoela ka saeusi-imah Narkisoes, nja sakoer noe 12 aja di djĕro Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Tripena djeung Triposa, noe pada ngestikeun padamĕlan Goesti. Djeung salam kaoela ka Persis, kaäsih kaoela, noe sarĕgĕp pisan ngestikeun padamĕlan 13 Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Roepoes, noe kapilih di djĕro Goesti, sarta ka iboena, nja toenggal iboe kaoela ke- 14 neh. 'Djeung salam kaoela ka Asinkritoes, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, sarta ka doeloer-doeloer sabatoer eta. 15 'Djeung salam kaoela ka Pilologoes djeung Joelia, ka Nerioes djeung doeloerna awewe, kitoe deui ka Olimpas, sarta ka sakabeh djalma saroetji saba- 16 toer eta. 'Maraneh [b] moedoe silih-bere salam make tjijoem soetji. Ari sadajana garedja Kristoes pada ngirim salam ka maraneh. *a* Lal. 18:2. *b* 1 Kor. 16:20; 1 Petr. 5:14.

17 Djeung deui kaoela mitoetoer ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [a] sing pada ngadjaga ka noe njijeun patjogregan djeung tatadjongan, noe mapalangan ka piwoeroek beunang maraneh goegoeroe; eta nja koedoe singkiran koe maraneh. 18 'Karana [b] noe kitoe teh lain ngawoela ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, ngawoelana teh ka beuteungna; djeung pada njasabkeun ka djalma noe taja panjana goreng, ari noe dipake teh omongan 19 lamis sarta ngolo-ngolo. 'Karana [c] kanoetan maraneh teh geus goernita ka sakabeh. Koe pedah kitoe kaoela boengah tina sabab maraneh. Dĕmi kahajang kaoela, [d] maraneh sing pintĕr kana lampah hade, sing bodo kana lampah 20 goreng. 'Ari Allah [e] noe kagoengan sakoer kasĕnangan, tangtoe tereh ngarĕmoekkeun Setan di handapeun soekoe maraneh. [f] Moegi-moegi sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarĕngan ka maraneh. Amin. *a* Mat. 7:15; 1 Kor. 1:10; 1 Tim. 6:3—5; Tit. 3:10. *b* Pil. 3:19; Joed. 12. *c* p. 1:8. *d* Mat. 10:16; 1 Kor. 14:20. *e* p. 15:33. *f* 1 Kor. 16:23.

21 Timoteoes, [a] pangbantoe kaoela, kitoe deui [b] Loekioes, djeung Jason, djeung Sosipater, baraja kaoela, pada ngirim

22 salam ka maraneh. 'Ari kaoela, Tertioes, noe noelis ijeu soerat, ngirim salam ka 23 maraneh di djĕro Goesti. 'Djeung [c] Gajoes, noe diandjrĕkan koe kaoela sarta koe sagaredja kabeh, ngirim salam ka maraneh. Kitoe deui [d] Erastoes, djoeroe oewang nagri, sarta Koewartoes, doeloer oerang, pada ngirim salam ka maraneh. 24 'Ari [e] sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes moegi-moegi njarĕngan ka maraneh. Amin. *a* Lal. 16 : 1. *b* Lal. 13 : 1; 17 : 5; 20 : 4. *c* 1 Kor. 1 : 14. *d* 2 Tim. 4 : 20. *e* 1 Kor. 16 : 23.

25 Dĕmi [a] anoe langkoeng kawasa ngoewatkeun ka maraneh, saoenina Indjil kaoela sarta piwoeroek Jesoes Kristoes, sakoemaha pangebrehna [b] rasijah, anoe disidĕmkeun baheula meunang sababa-26 raha djaman, 'ari ajeuna mah diëbrehkeun, sarta [c] koe lantaran kitab para nabi, noeroetkeun timbalan Allah noe sipat langgĕng, diëmbarkeun ka lĕbah sakabeh oerang kapir, soepaja pada 27 anoet kana pĕrtjaja: 'tĕgĕs Allah [d] anoe pintĕr njalira, eta noe koedoe dibaktian kamoeljaän, koe lantaran Jesoes Kristoes, salalanggĕngna! Amin. *a* 1 Petr. 5 : 10. *b* Kol. 1 : 26. *c* Ep. 3 : 5. *d* 1 Tim. 1 : 17.

SĔRAT KAHIDJI TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG KORINTA.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, noe geus disaoer didamĕl rasoel Jesoes Kristoes, [a] koe pangĕrsa Allah, djeung ti Sostenes 2 saderek, 'doematĕng garedja Allah [b] di nagara Korinta, sakoer noe geus [c] disoetjikeun di djĕro Kristoes Jesoes, [d] djalma saroetji beunang njaoer, reudjeung sadajana [e] noe njambat kana djĕnĕngan Goesti oerang Jesoes Kristoes, dina saniskara ĕnggon, nja Goesti itoe 3 sarta Goesti oerang. 'Moegi-moegi [f] maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes! *a* 2 Kor. 1 : 1. *b* Lal. 18 : 1. *c* p. 6 : 11. *d* Roem 1 : 7. *e* Lal. 9 : 14. *f* Roem 1 : 7; 2 Kor. 1 : 2.

4 Kaoela salawasna [a] moedji soekoer ka Allah kaoela koe karana maraneh, tina sabab koernija Allah, anoe geus dipasihkeun ka maraneh di djĕro Kristoes 5 Jesoes; 'boektina maraneh teh dina saniskara geus pada djadi soegih di djĕro andjeunna, nja dina sakabeh piwoeroek 6 sarta sakabeh kanjaho; 'da pĕrtelaän hal Kristoes geus dijakinkeun di mara-7 neh; 'noe matak maraneh hanteu pisan koerang pasihan, sarta bari [b] noenggoenoenggoe pingebreheunana Goesti oe-8 rang Jesoes Kristoes. 'Malah-malah Allah teh tangtoe nĕtĕpkeun ka maraneh nĕpi ka panoengtoengan, soepaja maraneh [c] oelah aja tjawadeun dina poëan 9 Goesti oerang Jesoes Kristoes. 'Langkoeng [d] toehoe Allah teh, noe geus njaoer maraneh baris djadi satoenggal djeung Jesoes Kristoes Poetrana, Goesti oerang. *a* Roem 1 : 8; Ep. 1 : 16. *b* Tit. 2 : 13. *c* 1 Tes. 3 : 13. *d* p. 10 : 13; 1 Tes. 5 : 24.

10 Tatapi kaoela aja panĕda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [a] koe djĕnĕngan Goesti oerang Jesoes Kristoes: [b] eta maraneh kabeh koedoe masing saomong, oelah aja pabĕngkahan di maraneh; nja koedoe masing antek sapikir djeung sa-11 pangrasa. 'Karana kaoela geus dipoepoelihan hal maraneh, eh doeloer-doeloer! koe ahlina Kloë, jen di maraneh 12 aja patjogregan.'Dĕmi tjatoer kaoela teh kijeu, ari maraneh oenggal-oenggal djalma ngomong: Aing anoe Paoeloes; aing anoe [c] Apolos; aing anoe Kepas; aing 13 anoe Kristoes. 'Naha karah Kristoes teh dibagi-bagi? Koetan Paoeloes noe digantoeng dina kai-dipalang teh keur pimangpaäteun maraneh? Atawa maraneh dibanjoean teh naha kana ngaran 14 Paoeloes? 'Kaoela moedji soekoer ka Allah, rehna maraneh taja noe beunang

ngabanjoean diri kaoela, kadjaba [d] Krispoes djeung Gajoes; [15] 'soepaja oelah aja noe ngomong, jen kaoela geus ngabanjoean kana ngaran diri kaoela. [16] 'Tatapi saeusi-imah [e] Sětepanas beunang kaoela keneh ngabanjoean; djaba eta mah ingětan kaoela taja deui beunang kaoela ngabanjoean. [17] 'Karana kaoela pangdipiwarang teh koe Kristoes, lain baris ngabanjoe, ěnjana mah baris ngoewarkeun Indjil; [f] hanteu djeung kapintěran omong, sangkan kai-dipalang Kristoes oelah gaplah. *a* p. 5 : 4. *b* p. 11 : 18; 2 Kor. 13 : 11; Pil. 2 : 2. *c* Lal. 18 : 24. *d* Lal. 18 : 8; Roem 16 : 23. *e* p. 16 : 15, 17. *f* p. 2 : 1, 4.

[18] Karana ari piwoeroek kai-dipalang teh nja soteh boeroeng ka djalma noe bakal tjilaka; tatapi ari ka oerang noe pisalamĕteun mah, [a] eta teh nja kawasa ti Allah. [19] 'Karana dina Kitab geus dioengĕlkeun kijeu: [b] Kapintěran djalma noe palintěr koe kami rek dileungitkeun, sarta pangarti djalma noe hararti koe kami rek dieuweuhkeun. [20] 'Di mana [c] anoe pintěr? di mana ahli kitab? di mana toekang padoe ijeu doenya? Ari kapintěran doenya teh lain geus didamĕl kaboeroengan koe Allah? [21] 'Karana [d] sapedah doenya teh koe kapintěranana hanteu nganjahokeun ka Allah moenggoeh dina kapintěran Allah, noe matak Allah ngěrsakeun njalamětkeun ka sakoer noe pěrtjaja koe lantaran boeroengna pangoewaran teja. [22] 'Sabab [e] ari oerang Jahoedi pada menta tanda, djeung oerang Joenani pada ngoelik elmoe; [23] 'tatapi ari kaoela mah [f] pada ngoewarkeun Kristoes, noe digantoeng dina kai-dipalang, [g] tatadjongan oerang Jahoedi, boeboeroengan oerang Joenani; [24] 'tatapi moenggoeh ka sakoer noe disaoer mah, nja oerang Jahoedi djeung oerang Joenani, Kristoes noe djadi kawasa Allah sarta [h] kapintěran Allah. [25] 'Sabab boeroengna Allah teh leuwih pintěr ti batan djalma; sarta apěsna Allah teh leuwih bědas ti batan djalma. *a* Roem 1 : 16. *b* Jěs. 29 : 14. *c* Jěs. 33 : 18. *d* Roem 1 : 21. *e* Mat. 16 : 1; Joh. 4 : 48. *f* p. 2 : 2. *g* Roem 9 : 32. *h* Kol. 2 : 3.

[26] Geura, doeloer-doeloer! sing pada ilik kana hal disaoer diri maraneh teja, [a] jen di maraneh teh hanteu reja noe pintěr kapintěran daging, hanteu reja noe kawasa, hanteu reja menak. [27] 'Satěgěsna Allah geus milih anoe boeroeng di doenya, pikeun ngawirangkeun anoe pintěr; sarta Allah geus milih anoe apěs di doenya, pikeun ngawirangkeun anoe bědas; [28] 'djeung deui Allah geus milih anoe hina di doenya, djeung noe katjoewa, sarta noe euweuh, pikeun ngeuweuhkeun anoe aja: [29] 'soepaja daging teh oelah aja noe moedji maneh di pajoeneun Allah. [30] 'Sarta nja ti andjeunna teja maraneh teh pangaja di djěro Kristoes Jesoes, anoe koe Allah pikeun oerang geus didjadikeun [b] kapintěran, [c] kaběněran, [d] kasoetjian sarta [e] kaleupasan; [31] 'soepaja, sakoemaha noe geus dioengělkeun dina Kitab: [f] Ari noe moedji, eta moedjina teh moedoe tina hal Pangeran. *a* Mat. 11 : 25; Jak. 2 : 5. *b* p. 1 : 24. *c* Jěr. 23 : 6. *d* Joh. 17 : 19. *e* Roem 8 : 23. *f* Jěr. 9 : 23, 24; 2 Kor. 10 : 17.

PASAL 2.

Nadjan kaoela ge, eh doeloer-doeloer! basa datang ka maraneh teja, datang teh [a] lain ngoewarkeun hal pěrtelaän Allah ka maraneh make kaähengan omong atawa kapintěran. [2] 'Karana kaoela geus nangtoekeun, [b] aja teh di maraneh teu rek nganjahokeun naon-naon, kadjaba Jesoes Kristoes, těgěsna noe geus digantoeng dina kai-dipalang. [3] 'Sarta kaoela [c] aja teh di maraneh leuwih hengker, djeung palaoer, sarta ngagětěr katjida pisan. [4] 'Ari tjatoer kaoela djeung woeroek kaoela lain make omongan pangiroet kapintěran djalma, [d] nja make nandakeun Roh djeung kawasa; [5] 'soepaja kapěrtjajaän maraneh oelah neuteuh kana kapintěran djalma, neuteuh teh kana [e] kawasaning Allah. *a* p. 1 : 17. *b* Gal. 6 : 14. *c* 2 Kor. 10 : 10. *d* Roem 15 : 19; 1 Tes. 1 : 5. *e* p. 1 : 18, 24.

[6] Sabalikna kaoela mitjatoer kapintěran teh di djalma [a] noe sampoerna; tatapina lain kapintěran ijeu doenya, lain kapintěran kapala doenya, anoe bakal pada toempoer; [7] 'estoena mah noe dipitjatoer koe kaoela teh kapintěran Allah dina djěro [b] rasijah, anoe boeni, noe koe Allah ti memeh aja doenya dipastikeun baris kamoeljaän oerang. [8] 'Ari kapala ijeu doenya, [c] hidji ge taja noe njaho kana eta kapintěran; karana oepama njarahoëun mah moal koengsi ngagantoengkeun [d] Goesti sagala kamoeljaän teja dina kai-dipalang. [9] 'Satěgěsna koemaha

noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [e] Ari noe teu pisan katendjo koe panon, sarta teu kadenge koe tjeuli, djeung teu kanjanaän koe hate manoesa, nja eta noe koe Allah geus disadijakeun keur 10 sakoer anoe njaäh ka andjeunna. 'Dĕmi eta [f] koe Allah geus diĕbrehkeun ka oerang koe lantaran Roh salira andjeunna; karana Roh noe ngawaspaoskeun ka saniskara, nadjan ka djĕro-djĕ- 11 rona Allah oge. 'Karana saha djalma njaho ka anoe djalma, kadjaba roh djalma noe aja di djĕrona? Kitoe deui hanteu aja noe njaho ka anoe Allah, 12 ngan kadjaba Roh Allah bae. 'Dĕmi noe katampa koe oerang teh lain roh doenya, istoening Roh noe ti Allah; [g] soepaja oerang pada nganjahokeun ka sakoer noe koe Allah geus dipasihkeun ka 13 oerang. 'Nja eta noe ditjatoerkeun koe kaoela, [h] lain make omongan pamamatahan kapintĕran djalma, make teh omongan pangwoeroek Roh Soetji; barang rohani koe kaoela direntetkeun 14 djeung barang rohani. 'Tatapi ari [i] djalma pinjawa mah teu nampanan ka pĕrkara anoe Roh Allah, karana diangkeuhkeun boeroeng; djeung teu bisaeun ngaharti, sabab eta pĕrkara ditimbang- 15 na koedoe make roh. 'Sabalikna, ari djalma piroh mah [j] bisa nimbang ka saniskara, tatapi dirina sorangan hanteu beunang ditimbang koe djalma hidji- 16 hidji atjan. 'Karana [k] saha noe njaho kana manah Pangeran, anoe matak bisa mamagahan ka andjeunna? Tatapi ari oerang mah ngabogaän manah Kristoes.

a Pil. 3 : 15. *b* Ep. 3 : 9. *c* Joh. 16 : 3. *d* Jak. 2 : 1. *e* Jĕs. 64 : 4. *f* Mat. 13 : 11; 2 Kor. 3 : 18. *g* Pilem. 6. *h* p. 2 : 4; 2 Petr. 1 : 16. *i* Joed. 19. *j* Sil. 28 : 5; 1 Joh. 2 : 20. *k* Jĕs. 40 : 13.

PASAL 3.

Nadjan kaoela ge, eh doeloer-doeloer! tadina teu bisa mitjatoer ka maraneh sapĕrti ka djalma [a] piroh, ngan sakoemaha ka djalma pidaging bae, tjara ka noe boedak leutik di djĕro Kristoes. 2 'Kaoela ngadaharan teh ka maraneh koe [b] tji-soesoe, lain koe kahakanan, karana harita maraneh tatjan kadoega; nadjan ajeuna ge maraneh tatjan kadoega ke- 3 neh; 'karana maraneh masih pidaging. Karana [c] sapedah di maraneh aja dĕngki, sarta getreng, djeung patjogregan, eta maraneh teh naha lain pidaging, sarta laloemampah maraneh teh naha lain 4 koemaha adat djalma? 'Karana [d] lamoen tjĕk noe hidji: Aing anoe Paoeloes; dĕmi tjĕk noe sedjen: Aing anoe Apolos: eta maraneh, ari kitoe mah, naha lain pida- 5 ging? 'Naha Paoeloes teh naon? djeung ari Apolos teh naon? Ngan [e] abdi, lantaran maraneh pĕrtjaja; dĕmi eta sakoemaha Goesti geus maparin ka hidji-hidji- 6 na. 'Kaoela noe geus mĕlak, [f] Apolos noe njiraman, tatapi anoe geus ngadja- 7 dikeun mah Allah. 'Djadi noe mĕlak sarta noe njiraman mah teu koema-koemaha; ngan Allah, anoe ngadjadikeun. 8 'Ari noe mĕlak sarta noe njiraman nja hidji keneh, tatapi [g] pada bakal nampa boeroehan sorangan, koemaha pangga- 9 wena bae. 'Karana kaoela teh [h] pada pangbantoe kana padamĕlan Allah; ari [i] pakĕbonan Allah sarta adĕgan Allah nja maraneh.

a p. 2 : 15. *b* Ibr. 5 : 13; 1 Petr. 2 : 2. *c* p. 1 : 11; Gal. 5 : 19, 20. *d* p. 1 : 12. *e* p. 4 : 1. *f* Lal. 18 : 27; 19 : 1. *g* 2 Kor. 5 : 10. *h* 2 Kor. 6 : 1. *i* Ep. 2 : 20; Kol. 2 : 7.

10 Tina [a] sih-koernija Allah noe dipaparinkeun ka kaoela, noe matak kaoela, sakoemaha patoekangan noe binangkit, geus njijeun padĕmen; dĕmi noe sedjen ngadĕgkeun dina loehoer eta. Tatapi oenggal-oenggal djalma koedoe sing ijatna dina pĕta ngadĕgkeunana dina loe- 11 hoer padĕmen teh. 'Karana moal aja djalma bisa njijeun padĕmen sedjen, [b] kadjaba noe geus didamĕl padĕmen, 12 nja eta Jesoes Kristoes. 'Dĕmi satijaptijap aja djalma prak dina loehoer eta padĕmen ngadĕgkeun ĕmas, perak, intĕn, 13 kai, djoekoet, atawa djarami, 'eta panggawe oenggal-oenggal djalma tangtoe pikataraeun; karana [c] poë teja noe bakal nganjatakeun, sabab tembongna koe seuneu; ari panggawe oenggal-oenggal 14 djalma bakal ditjoba koe seuneu. 'Oepama hidji djalma tĕtĕp panggawena noe geus diadĕgkeun dina loehoer eta, tang- 15 toe meunang boeroehan. 'Oepama hidji djalma panggawena bejak kadoeroek, eta teh tangtoe roegi; tatapi dirina mah bakal salamĕt, kitoe oge sasat geus njorang seuneu.

a p. 15 : 10. *b* Jĕs. 28 : 16. *c* Jĕs. 13 : 6.

16 Eta maraneh naha teu njaho, [a] jen maraneh teh kabah Allah, sarta Roh 17 Allah linggih di djĕro maraneh? 'Oepama

aja noe ngaroeksak kabah Allah, tangtoe diroeksak deui koe Allah; karana kabah Allah teh soetji, tĕgĕsna nja maraneh.

a p. 6 : 19; 2 Kor. 6 : 16.

18 Djalma oelah aja noe ngabobodo maneh! Oepama di maraneh aja djalma [a] boga angkeuh pintĕr di ijeu doenya, eta teh sing daek [b] boeroeng, soepajana 19 djadi pintĕr. 'Karana [c] kapintĕran doenya teh koe moenggoehing Allah mah dimanah kaboeroengan; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [d] Andjeunna ngaringkoes djalma pintĕr koe 20 kadjoeliganana sorangan; 'djeungna deui: [e] Pangeran langkoeng oeninga dina pikiran djalma palintĕr, jen eta teh sija-21 sija. 'Koe sabab kitoe, oelah aja noe moedji maneh tina hal djalma. Karana 22 saniskara ge milik maraneh: 'boh Paoeloes, boh Apolos, boh Kepas, boh doenya, boh hiroep, boh paeh, boh barang ajeuna, boh barang mĕngke; saniskara 23 ge milik maraneh. 'Dĕmi diri maraneh kagoengan Kristoes; ari Kristoes kagoengan Allah.

a Sil. 3 : 7; Roem 12 : 16. *b* p. 4 : 10. *c* p. 1 : 20. *d* Aj. 5 : 13. *e* Djab. 94 : 11.

PASAL 4.

Moedoe kitoe djalma pangangkĕn ka kaoela teh, nja ngangkĕn [a] abdi Kristoes, sarta [b] poerah njangkingan rasijah 2 Allah. 'Sanggeusing kitoe anoe wadjib di noe poerah njangkingan teh, hidji-3 hidjina koedoe kapanggih satoehoe. 'Tatapi moenggoeh diri kaoela, teu pisan djadi pikir dihoekoeman koe maraneh, atawa koe bĕbĕnĕran djalma; dalah kaoela teu ngahoekoeman diri sorangan. 4 'Karana kaoela [c] teu pisan roemasa salah; tatapi kitoe ge moal matak dibĕnĕrkeun kaoela teh; sabalikna noe ngahoekoeman diri kaoela teh [d] nja 5 Goesti. 'Koe sabab eta, oelah ngahoekoeman samemeh waktoena, noenggoean soempingna Goesti, [e] noe bakal njaängan ka sagala noe boeni di noe poëk, sarta nganjatakeun ka sagala gĕndoe-rasa hate; didinja oenggal-oenggal djalma pada nampa poedji ti Allah.

a p. 3 : 5; 2 Kor. 6 : 4. *b* p. 2 : 6, 7. *c* 2 Kor. 1 : 12. *d* 2 Kor. 5 : 10. *e* Goer. 12 : 14; Roem 2 : 16.

6 Ari noe kitoe teja, eh doeloer-doeloer! koe kaoela dioepamakeun diri kaoela sarta Apolos, tina sabab maraneh; sangkan maraneh ka kaoela ngagoeroean, [a] oelah boga rasa ngaliwatan ka noe geus dioengĕlkeun dina Kitab; soepaja maraneh oelah agoel, saoerang tina sabab saoerang, ari ka noe sedjen nam-7 pik. 'Karana saha noe ngabedakeun diri maneh? [b] djeung boga naon maneh teh, anoe lain beunang nampa? Sarta lamoen beunang nampa mah, naha mana moedji maneh atoeh, kawas lain beunang nam-8 pa? 'Maraneh [c] geus pada seubeuh, geus pada soegih, geus pada djadi radja teu kalawan kaoela; moega-moega maraneh jakin djadi radja teh, soepaja kaoela ge kitoe deui pada djadi radja babarĕngan! 9 'Karana pamikir kaoela, ari kaoela para rasoel koe Allah didamĕl djalma panghinana, [d] disapĕrtikeun ka noe rek dihoekoem pati; karana kaoela teh geus pada djadi [e] tongtonaneun doenya, tongtonaneun para malaikat reudjeung djal-10 ma. 'Kaoela pada boeroeng tina sabab Kristoes, ari maraneh mah pintĕr di djĕro Kristoes; kaoela pada hengker, ari maraneh mah bĕdas; maraneh pada kaadjen, ari kaoela mah pada katjoewa. 11 'Nĕpi ka waktoe ajeuna [f] kaoela pada njandang kalempohan djeung njandang halabhab, sarta boeroendoel, kitoe deui sok ditarondjokan, sarta hanteu baroga 12 ĕnggon matoeh; 'djeung [g] baranggawe, dipolah koe leungeun pribadi; kaoela pada ditjarekan, [h] ari kaoela mah ngabĕrkahan; kaoela pada dikanijaja, ari 13 kaoela teh wajahna bae; 'kaoela pada digogoreng, ari kaoela mah mangnĕdakeun; kaoela geus pada djadi sapĕrti roentah doenya, sarta pangekesedan sakabeh djalma nĕpi ka ajeuna.

a Roem 12 : 3. *b* Jak. 1 : 17. *c* Wahj. 3 : 17. *d* 2 Kor. 4 : 11. *e* Ibr. 10 : 33. *f* 2 Kor. 11 : 23—27. *g* Lal. 20 : 34; 2 Tes. 3 : 8. *h* Roem 12 : 14.

14 Noe matak kaoela njoeratan kitoe, lain sĕdja ngera-ngera ka maraneh; saestoena kaoela mamatahan ka maraneh, 15 rehna [a] anak kaäsih kaoela. 'Karana masih maraneh boga salaksa goeroe oge di djĕro Kristoes, moal boga bapa loba; da [b] nja kaoela noe ngajoegakeun maraneh di djĕro Kristoes Jesoes, koe lantaran 16 Indjil. 'Koe sabab kitoe, kaoela mitoetoer ka maraneh, [c] moedoe sing pada 17 noeroet ka kaoela. 'Kitoe noe matak kaoela geus nitahan [d] Timoteoes ka

maraneh, nja eta anak kaäsih kaoela di djĕro Goesti, sarta satoehoe; bakal ka maraneh ngingĕtkeun djalan kaoela di djĕro Kristoes, sakoemaha babakoe kaoela ngawoeroek dina saban-saban garedja di mana-mana. 18 'Ari djalma noe sawareh [e] agoel, kawas kaoela moal ngadatangan ka maraneh. 19 'Tatapi kaoela, [f] lamoen diparĕngkeun koe Goesti, tangtoe tereh pisan ngadatangan ka maraneh, sarta toeloej ngahartikeun, lain omongan eta noe aragoel, noe rek dihartikeun teh kawasana. 20 'Karana ari karadjaän Allah teh lain omongan, estoena mah [g] kawasa. 21 'Koemaha maraneh nja pikarĕpeun? Kaoela ngadatangan teh ka maraneh koedoe mawa panggĕboeg, atawa make kanjaähan sarta roh kasarehan?

a 2 Kor. 6 : 13; 1 Tes. 2 : 11. b p. 9 : 1; Pilem. 10. c p. 11 : 1. d p. 16 : 10. e p. 5 : 2. f p. 16 : 7; Jak. 4 : 15. g p. 2 : 4.

PASAL 5.

Aja bedja geus goernita, jen di maraneh teh aja lampah djinah, nja djinah noe leuwih angĕt, tjatjakan di oerang kapir ge teu manggih, wani aja hidji djalma 2 [a] miĕwe ka pamadjikan bapana. 'Kilang kitoe maraneh teh aragoel; [b] ari hadena mah anggoer pada prihatin, soepaja eta noe migawe kitoe disingkirkeun ti tĕngah-tĕngah maraneh. 3 'Dĕmi ijeu kaoela, [c] noe djaoeh moenggoehing badan, tatapi moenggoehing roh mah djonghok, ĕnggeus nangtoekeun, sapĕrti keur djonghok, jen eta djalma noe migawe kitoe 4 teja, 'koe djĕnĕngan Goesti oerang Jesoes Kristoes, samangsa maraneh koempoel reudjeung roh kaoela, sarta djeung kawasa Goesti oerang Jesoes Kristoes, 5 'noe kitoe teh [d] disebakeun ka Setan, masingna roeksak daging, soepaja roh 6 salamĕt dina poĕan Goesti Jesoes. 'Ari pangmoedji maraneh teh teu pantĕs. Naha maraneh karah teu njaho, jen [e] ragi saeutik matak ngahaseumkeun ka 7 saädonan kabeh? 'Manana geura pitjeun [f] ragi noe lawas teh, soepaja maraneh djadi adonan anjar, nja sapĕrti maraneh taja ragian. Karana [g] oerang ge geus dipangmeuntjitkeun paska oerang, nja 8 eta Kristoes. 'Koe sabab kitoe, hajoe oerang ngalakonan pesta, oelah make ragi noe lawas teja, kitoe deui ragi kagorengan reudjeung kadjoeligan, nja make teh roti noe taja ragian, tĕgĕsna kabĕrĕsihan reudjeung kajaktian.

a 3 Moesa 18 : 8. b 2 Kor. 7 : 11. c Kol. 2 : 5. d 1 Tim. 1 : 20. e Gal. 5 : 9. f 2 Moesa 12 : 15, 19; 13 : 7. g 1 Petr. 1 : 18, 19.

9 Kaoela njoeratan ka maraneh dina soerat teja, jen maraneh oelah tjampoer 10 djeung noe djinah. 'Ari maksoed kaoela teh lain oelah tjampoer djeung noe djinah ahli doenya, atawa djeung noe pĕrĕtjit, atawa djeung rampog, atawa djeung noe njĕmbah ka brahala; karana oepama kitoe mah maraneh tangtoe koe11 doe ka loewar ti doenya. 'Dĕmi ijeu ajeuna kaoela njoeratan ka maraneh, poma oelah tjampoer oepama aja djalma kasĕboet doeloer, tapi [a] lampahna djinah, atawa pĕrĕtjit, atawa njĕmbah ka brahala, atawa toekang ngagogoreng, atawa pamabokan, atawa rampog; [b] dahar reureudjeungan ge oelah djeung noe 12 kitoe mah. 'Karana keur nahaon kaoela ngahoekoeman noe [c] di loewar? na maraneh teh lain ngahoekoeman anoe di 13 djĕro? 'Dĕmi noe di loewar mah Allah anoe ngahoekoeman. Ari koe maraneh [d] eta noe goreng teh singkirkeun ti tĕngah maraneh.

a p. 6 : 9, 10. b Mat. 18 : 17; 2 Joh. 10. c Mark. 4 : 11; Kol. 4 : 5. d 5 Moesa 13 : 5.

PASAL 6.

Ari di maraneh aja noe boga prakara djeung noe sedjen, eta naha wĕt wawanianan njijar bĕbĕnĕran ka djalma 2 doraka, lain ka [a] djalma soetji? 'Naha maraneh karah teu njaho, [b] jen djalma saroetji teh bakal ngahoekoeman doenya? Sarta lamoen maraneh bakal ngahoekoeman sadoenya mah, naha teu pantĕs 3 mĕtakeun prakara leuleutikan? 'Koetan maraneh teu njaho, jen oerang teh bakal ngahoekoeman malaikat? Soemawonna 4 oeroesan hal hiroep ajeuna! 'Manana lamoen maraneh boga prakara hal hiroep ajeuna teja, koedoe oeroeskeun ka djalma noe pangteu-kaädjenna di 5 garedja. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh ka maraneh [c] sangkan era. Naha di maraneh hanteu aja noe pintĕr, euweuh hidji-hidji atjan, anoe bisa ngabĕnĕran 6 prakara doeloer pada doeloer? 'Ari ajeuna doeloer njijar bĕbĕnĕran djeung pada doeloer, sarta ka djalma noe teu pĕr7 tjaja! 'Dalah eta ge geus salah maraneh

teh, boga prakara djeung batoer. [d] Koe naon maraneh mana teu ngelehan maneh? Koe naon mana teu wajahna roegi? 8 'Sabalikna maraneh neungteuinganan sarta njijeun karoegian, toerta ka doeloer. 9 'Naha maraneh teu njaho, jen djalma doraka teh hamo pingamilikeun kana karadjaän Allah? 10 'Poma oelah sarasab! [e] Ari djalma noe djinah, atawa noe njĕmbah ka brahala, atawa noe ngaranjed, atawa noe roetjah, atawa noe ngadjima ka lalaki, atawa noe maling, atawa noe pĕrĕtjit, atawa noe pamabokan, atawa noe ngagogoreng, atawa noe ngarampog, eta sakoer noe kitoe hamo pingamilikeun kana karadjaän Allah. 11 'Dĕmi [f] tadina maraneh sawareh kitoe; tatapi maraneh geus [g] dikoembah, kitoe deui maraneh geus disoetjikeun, sarta maraneh geus dibĕnĕrkeun, koe djĕnĕngan Goesti Jesoes, sarta koe Roh Allah oerang.

a p. 1 : 2. *b* Dan. 7 : 22 ; Mat. 19 : 28. *c* p. 15 : 34. *d* Mat. 5 : 39. *e* Gal. 5 : 19—21 ; Ep. 5 : 5. *f* Ep. 2 : 2 ; Tit. 3 : 3. *g* Ibr. 10 : 22.

12 Kana saniskara [a] kaoela teh kongang, tatapi moal saniskara teh aja mangpaätna; kana saniskara kaoela teh kongang, tatapi kaoela koe barang sahidji ge sangeuk kapoerba. 13 'Ari kahakanan teh pikeun beuteung, sarta beuteung teh pikeun kahakanan; tatapi eta doewanana koe Allah bakal dileungitkeun. Dĕmi [b] badan teh lain pikeun djinah, tĕgĕsna mah pikeun Goesti, ari Goesti teh pikeun badan. 14 'Ari Allah teh [c] geus nanghikeun Goesti, sarta bakal nanghikeun deui diri oerang koe kawasana. 15 'Naha maraneh teu njaho, [d] jen badan maraneh teh anggahota Kristoes? Naha kaoela rek njokot anggahota Kristoes, heg didjijeun anggahota dajang? Eta mah sageuj teuing! 16 'Karah maraneh teu njaho, ari noe njantel ka dajang, eta teh toenggal sabadan? Karana aja pangandika kijeu: [e] Eta doewanana bakal djadi sadaging. 17 'Sabalikna anoe njantel ka Goesti mah, eta toenggal saroh. 18 'Koedoe pada njingkiran lampah djinah. Sagala dosa noe dipigawe koe djalma, ajana saloewareun badan; tatapi ari noe djinah mah, eta teh dosa ka badan sorangan. 19 'Naha maraneh teu njaho, jen badan maraneh teh [f] kabah Roh Soetji, anoe linggih di djĕro maraneh, djeung noe katampa koe maraneh ti Allah, sarta jen maraneh teh lain banda diri maraneh? 20 'Karana [g] maraneh teh beunang ngagaleuh mahal; noe matak koedoe pada ngamoeljakeun ka Allah koe badan djeung koe roh maraneh, anoe djadi kagoengan Allah.

a p. 10 : 23. *b* 1 Tes. 4 : 3—5. *c* p. 15 : 15, 20 ; 2 Kor. 4 : 14. *d* p. 12 : 27. *e* 1 Moesa 2 : 24 ; Ep. 5 : 31. *f* p. 3 : 16 ; 2 Kor. 6 : 16. *g* p. 7 : 23 ; 1 Petr. 1 : 18.

PASAL 7.

Moenggoehing pĕrkara noe disĕboet dina soerat maraneh teja: ari hadena djalma teh hanteu njabak ka awewe. 2 'Tatapi tina sabab hal djinah oenggal lalaki koedoe pada boga pamadjikan, kitoe deui oenggal awewe koedoe pada boga salaki. 3 'Ari lalaki koedoe daek ngawadjiban ka pamadjikan; nja kitoe keneh awewe ka salaki. 4 'Ari awewe teu boga kawasa ka badanna sorangan, noe kawasa salakina; nja kitoe deui lalaki teu boga kawasa ka badanna sorangan, noe kawasa pamadjikanana. 5 'Djeung maraneh oelah pipisahan, kadjaba lamoen geus rĕmpoeg doewanana mah nja sasĕdĕngna mangsa bae, soepaja maraneh meunang kadjĕmbaran pigeusaneun poewasa djeung nĕnĕda, geus kitoe reureudjeungan deui, sangkan maraneh oelah keuna koe panggoda Setan, bisi teu bisa njĕgah. 6 'Ari tjatoer kaoela bijeu teh ngidinan bae, lain tina parentah. 7 'Sabab ari kahajang kaoela, sakabeh djalma sing tjara diri kaoela; tatapi [a] djalma teh masing-masing nampana pasihan ti Allah, ijeu kijeu, itoe kitoe.

a p. 12 : 11.

8 Tatapi ari tjatoer kaoela ka noe lagas keneh djeung ka randa: hade djongdjon bae tjara kaoela. 9 'Dĕmi [a] saoepama teu bisa njĕgah mah, seug bae kawin; karana mĕnding kawin manan ngĕntab mah. 10 'Ari ka noe geus ngoerĕn mah, parentah kaoela, (tĕgĕsna lain kaoela, estoena mah timbalan Goesti,) [b] awewe oelah pĕgat ti salaki; 11 'djeung oepama ĕnggeus proeng pĕgat, koedoe tĕtĕp teu lakian, atawa ngahadean ka salakina; kitoe deui ari lalaki oelah mitjeun pamadjikan. 12 'Tatapi ari ka noe sedjen, tjatoer kaoela, lain timbalan Goesti: oepama aja doeloer boga pamadjikan noe teu pĕrtjaja, tatapi pamadjikanana

soekaeun tjitjing reureudjeungan, eta
13 poma oelah dipitjeun. 'Kitoe deui awewe anoe boga salaki noe teu pĕrtjaja, tatapi salakina soekaeun tjitjing reureudjeu-
14 ngan, eta poma oelah ditinggal. 'Karana ari lalaki noe teu pĕrtjaja kasoetjikeun lantaran pamadjikan; kitoe deui awewe noe teu pĕrtjaja kasoetjikeun lantaran salaki; [c] oepama teu kitoe mah anak maraneh teh nadjis, dĕmi ajeuna mah
15 soetji. 'Tatapi oepama eta noe teu pĕrtjaja teh hajangeun pĕgat, nja kadjeun pĕgat oge. Doeloer lalaki atawa doeloer awewe, ana kitoe mah pĕtana, hanteu dipiroesa; tatapi oerang disaoer teh koe
16 Allah kana karoentoetan. 'Karana maneh, awewe! koemaha rek pinjahoëun, maneh ka salaki bakal njalamĕtkeun hanteuna? Kitoe deui maneh, lalaki! koemaha rek pinjahoëun, maneh ka pamadjikan bakal njalamĕtkeun hanteuna?
17 'Dĕmi oenggal-oenggal djalma, koemaha bae noe geus dipasihan koe Allah, koemaha bae oenggal-oenggal djalma keur mangsana disaoer koe Goesti, koedoe kitoe nja loemampah teh. Eta kitoe kaoela marentahan ka sakabeh garedja.
18 'Tijap-tijap aja djalma disaoer geus disoenatan, montong hajang koeloep; tijap-tijap aja djalma disaoer keur koeloep,
19 [d] montong hajang disoenatan. 'Ari [e] soenat teja teu koema-koemaha, djeung ari koeloep teja teu koema-koemaha; noe misti mah ngestoekeun timbalan Allah.
20 'Oenggal-oenggal djalma koedoe djongdjon koemaha bae tjabakna keur mang-
21 sana disaoer. 'Oepama maneh keur disaoer teh djalma koemawoela, [f] oelah dipake soesah; tatapi lamoen aja pĕtana pikeun maneh mĕrdika, hade pi-
22 lampah. 'Karana djalma koemawoela, noe geus disaoer di djĕro Goesti, [g] eta teh mĕrdika ti Goesti; kitoe deui djalma mĕrdika, noe geus disaoer, eta teh ka-
23 woelaning Kristoes. 'Maraneh teh [h] beunang ngagaleuh mahal; poma oelah djadi
24 kawoela djalma. 'Eh, doeloer-doeloer! oenggal-oenggal djalma koemaha bae keur mangsana disaoer, koedoe djongdjon kitoe di pajoeneun Allah.

a 1 Tim. 5 : 14. *b* Mal. 2 : 14, 15; Mark. 10 : 9, 12. *c* Roem 11 : 16. *d* Gal. 5 : 2. *e* Gal. 5 : 6. *f* 1 Tim. 6 : 1. *g* Joh. 8 : 36. *h* p. 6 : 20.

25 Ari moenggoehing landjang mah kaoela teu meunang timbalan Goesti; tatapi kaoela mere pitoedoeh, rehna geus nampa piwĕlas ti Goesti, anoe matak
26 djadi satoehoe. 'Rasa kaoela ijeu teh hade, tina sabab kasoesahan ajeuna,
27 hade djalma teh kitoe. 'Tijap-tijap maneh geus katjangtjang ka hidji awewe, montong hajang lesot; tijap-tijap maneh hanteu katjangtjang ka awewe, montong
28 nejangan pipamadjikaneun. 'Tatapi maneh nadjan kawin oge, hanteu djadi dosa; kitoe deui landjang, oepama kawin hanteu djadi dosa. Tatapi noe milampah kitoe bakal pada sangsara dina dagingna; sarta kaoela karoenja ka ma-
29 raneh. 'Ari ijeu teh kaoela mitjatoer, eh doeloer-doeloer! djaman ka hareup teh pondok; soepaja anoe boga pama-
30 djikan, sing kawas hanteu boga; 'ari anoe tjeurik, sing kawas hanteu tjeurik; ari anoe boengah, sing kawas hanteu boengah; ari anoe barangbeuli,
31 sing kawas teu ngamilik; 'ari anoe make doenya, sing kawas hanteu make; karana [a] roepa doenya teh ĕngke
32 euweuh. 'Sarta kahajang kaoela, maraneh oelah boga karidoe. Ari lalaki noe lagas ngagĕtenan ka pĕrkara Goesti, malar dianggo kamanah koe Goesti;
33 'tatapi noe boga pamadjikan mah ngagĕtenan ka pĕrkara doenya, malar di-
34 pake karĕsĕp koe pamadjikanana. 'Nja kitoe deui awewe noe boga salaki reudjeung landjang teh beda. Ari noe lagas ngagĕtenan ka pĕrkara Goesti, sangkan soetji badan kalawan roh; tatapi noe boga salaki mah ngagĕtenan ka pĕrkara doenya, malar dipake karĕsĕp koe sa-
35 lakina. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh mambrih pimangpaäteun maraneh; lain pisan dek ngeurad ka maraneh, ngan koe tina matak pantĕs, sarta matak bisa tĕtĕp anoet ka Goesti, hanteu aja
36 kagembangna. 'Tatapi saoepama aja djalma boga rasa hanteu patoet lampah ka anakna noe landjang, lamoen oemoer liwat ti meudjeuhna, sarta koedoe bae laksana kitoe, eta teh koemaha karĕp, hanteu djadi dosa, nja seug bae kawin-
37 keun. 'Tatapi ari noe pĕngkoeh di djĕro hate, djeung hanteu kapaksa, sarta kawasa ka karĕp sorangan, djeung geus nangtoekeun di djĕro hate ngagaroengkeun ka anakna noe landjang, eta noe
38 kitoe teh hade lampahna. 'Djadi noe

ngawinkeun teh hade lampahna, sarta noe hanteu ngawinkeun mah leuwih 39 hade lampahna. 'Ari awewe [b] katjang-tjang koe hoekoem sapandjang salakina hiroep; dĕmi geus paeh salakina, eta teh meunang lakian ka saha bae ka-rĕpna, ngan koedoe di djĕro Goesti. 40 'Tatapi pangrasa kaoela mah, [c] eta teh leuwih bagdjana lamoen djongdjon kitoe. Ari pamikir kaoela, diri kaoela ge ka-linggihan Roh Allah.

a 1 Joh 2 : 17. *b* Roem 7 : 2. *c* 1 Tim. 5 : 14.

PASAL 8.

Ari moenggoehing barang noe dikoer-bankeun ka brahala, eta oerang pada tĕrang, jen oerang teh kabeh boga ka-njaho. Ari kanjaho teja matak agoel, tatapi ari kanjaähan mah ngadĕgkeun 2 pĕrtjaja. 'Tijap-tijap aja djalma boga rasa njaho naon-naon, eta ĕnjana mah tatjan njaho naon-naon, tjara pipantĕ-3 seunana djalma teh njaho. 'Tatapi sa-tijap-tijap aja djalma njaäh ka Allah, 4 [a] eta mah dipioeninga koe Allah. 'Dĕmi moenggoehing hal ngadahar barang noe dikoerbankeun ka brahala teja, eta oe-rang pada tĕrang, [b] brahala teh teu koema-koemaha di doenya, sarta taja 5 deui Allah, ngan hidji. 'Karana sanadjan aja noe dipiallah, boh di langit, boh di boemi, (da reja pisan noe dipiallah, djeung 6 reja pisan noe dipigoesti,) 'parandene moenggoeh di oerang mah [c] ngan boga Allah hidji, nja eta Rama, noe ngaja-keun saniskara, sarta kawoelaäneun oe-rang; djeung deui [d] boga hidji Goesti, nja eta Jesoes Kristoes, lantaran pang-ajana saniskara teja, sarta lantaran oe-7 rang. 'Tatapi kanjaho kitoe hanteu aja di oenggal djalma. Ari noe sawareh mah [e] nĕpi ka ajeuna masih aja keneh boedi-rasa ka brahala, daharna ngangkĕn ĕnja barang anoe dikoerbankeun ka brahala; ari boedi-rasana, rehna hengker, djadi 8 karĕgĕdan. 'Dĕmi [f] kadaharan teu ma-tak oerang dipikasoeka koe Allah. Oe-pama oerang dahar, moal matak oeng-gah kahadean; teu dahar, moal matak 9 toeroen kahadean. 'Tatapi koedoe sing arijatna, [g] eta kakongangan maraneh bisi matak titadjong ka noe hengker. 10 'Karana oepama aja djalma nendjo ma-neh, noe boga kanjaho, keur ngarijoeng dahar di gĕdong brahala, naha ari boedi-rasa djalma noe hengker teh lain bakal katĕgĕran ngahakan anoe dikoerbankeun 11 ka brahala? 'Lamoen kitoe mah doeloer noe hengker teh [h] tiwas koe kanjaho maneh; ari tina sabab eta doeloer Kris-12 toes geus poepoes. 'Tatapi maraneh, tijap-tijap migawe dosa ka doeloer kitoe pĕtana, djeung ngadjaheutan ka boedi-rasana hengker, ĕnjana mah migawe 13 dosa ka Kristoes. 'Koe sabab eta, [i] oepa-ma kahakanan matak pititadjongeun doeloer kaoela, eta kaoela teh hamo ngahakan laoek salalanggĕngna, soepaja oelah matak titadjong doeloer kaoela.

a Gal. 4 : 9. *b* Djab. 96 : 5; p. 10 : 19. *c* Mal. 2 : 10; Roem 11 : 36; Ep. 4 : 6. *d* Joh. 13 : 13; Pil. 2 : 11. *e* p. 10 : 28. *f* Roem 14 : 17. *g* Gal. 5 : 13. *h* Roem 14 : 15. *i* Roem 14 : 21.

PASAL 9.

Naha kaoela teh lain rasoel? Naha ka-oela teh lain mĕrdika? Naha kaoela teh [a] lain geus nendjo Jesoes Kristoes, Goesti oerang? Naha ari maraneh teh lain pagawean kaoela di djĕro Goesti? 2 'Kaoela oepama lain rasoel ka djalma sedjen, ari ka maraneh mah geus poe-goeh rasoel; karana [b] tjap karasoelan kaoela nja maraneh di djĕro Goesti. 3 'Tah, eta kitoe djawab kaoela ka djalma 4 noe ngadongdolek diri kaoela. 'Naha [c] ari kaoela teh teu kawasa njaratoe-ngi-5 noem? 'Naha ari kaoela teh teu kawasa mamawa pamadjikan, noe kaäsoep doe-loer, tjara para rasoel noe lijan, sarta tjara saderek Goesti, djeung [d] Kepas? 6 'Naha karah ngan kaoela djeung Bar-nabas bae noe hanteu kawasa ninggal-7 keun baranggawe teh? 'Saha noe madjoe pĕrang, ngabalandjaän sorangan? Saha noe ngĕbon anggoer, teu ngahakan boewahna? Atawa saha noe ngangon ingon-ingon, teu ngahakan tji-soesoe 8 ingon-ingonna? 'Kaoela mitjatoer kitoe teh naha [e] sakoemaha bijasa djalma bae? Ari toret teh lain kitoe keneh 9 oengĕlna? 'Karana dina toret Moesa geus dioengĕlkeun kijeu: [f] Sapi keur ngirik gandoem oelah ditjalongtjongan. Naha 10 ari Allah teh ngoeroes ka sapi? 'Atawa noe matak ngandika kitoe teh satĕrang-na tina sabab oerang? Nja tina sabab oerang pangajana toelisan kitoe; sape-dah noe ngawoeloekoe, eta ngawoeloe-koena koedoe djeung pangarĕp-ngarĕp;

kitoe deui anoe ngirik, eta ngirikna koe-
11 doe ngarĕp-ngarĕp kapoeloekna. 'Ari ka-
oela ka maraneh geus njĕbarkeun noe
rohani, [g] na koemaha gĕde, lamoen ka-
oela diboewat barang maraneh djas-
12 mani? 'Lamoen anoe lijan kawasana ki-
toe ka maraneh, tjing lain komo teuing
kaoela? Tatapi [h] eta kawasa koe kaoela
teu dipake; anggoer ngawajahnakeun
maneh ka saniskara, soepaja kaoela oe-
lah djadi ngahalangan ka Indjil Kristoes.
13 'Naha maraneh teu njaho, jen djalma
noe njangking gawe dina kabah, [i] eta
barangdaharna ti kabah? sarta noe
toenggoe altar, eta meunang bagian ti
14 altar? 'Nja kitoe keneh koe Goesti geus
ditangtoskeun, [j] anoe ngoewarkeun In-
15 djil, eta kahiroepanana tina Indjil. 'Ta-
tapi moenggoeh koe kaoela eta pĕrkara
hanteu aja noe dipake. Sarta kaoela
pangmitjatoer kitoe teh, teu pisan-pisan
mambrih dilaksanakeun ka diri kaoela;
karana mĕnding paeh kaoela teh ti ba-
tan aja noe ngaboeroengkeun ka pamoe-
16 dji kaoela. 'Karana ari kaoela ngoewar-
keun Indjil teh, teu matak djadi pa-
moedji ka kaoela, [k] karana kaoela geus
kamistian; tangtoe kaoela pitjilakaeun,
lamoen teu ngoewarkeun Indjil mah.
17 'Karana lamoen koe kaoela dipilampah
sarta soeka, matak meunang gandjaran;
sabalikna lamoen djeung teu soeka mah,
da kaoela teh geus digadoehan tjang-
18 kingan. 'Ari kitoe mah, naon gandjaran
kaoela? Nja eta kaoela ngoewarkeun
Indjil, tapi Indjil Kristoes teh didjijeun
teu matak ka loewar ongkos; rehna ka-
oela teu nijat make kana kawasa ka-
19 oela dina Indjil. 'Karana kaoela keur
mĕrdika ti sakabeh djalma, [l] geus ngoe-
mawoelakeun diri sorangan ka sakabeh
djalma, noe dipambrih soepaja kaoela
20 mingkin reja bisa nganoetkeun. 'Ari [m]
ka oerang Jahoedi kaoela geus ngadja-
dikeun maneh tjara Jahoedi, soepaja
kaoela bisa nganoetkeun oerang Jahoe-
di; ari ka noe di bawah hoekoem toret
kaoela geus ngadjadikeun maneh tjara
noe di bawah hoekoem toret, (halta diri
kaoela mah hanteu di bawah hoekoem
toret,) soepaja kaoela bisa nganoetkeun
21 noe di bawah hoekoem toret. 'Ari [n] ka
djalma noe hanteu toret mah kaoela
geus ngadjadikeun maneh tjara noe han-
teu toret, (halta kaoela moal hanteu
hoekoem Allah mah, ngan tatapi aja
dina hoekoem Kristoes,) soepaja kaoela
22 bisa nganoetkeun anoe hanteu toret. 'Ari
[o] ka djalma noe hengker kaoela geus
ngadjadikeun maneh tjara noe hengker,
soepaja kaoela bisa nganoetkeun noe
hengker. Ka sakabeh djalma bae kaoela
geus djadi kabeh, soepaja kaoela saka-
dar-kadar bisa njalamĕtkeun ka djalma-
23 djalma. 'Ari lampah kaoela kitoe teh [p]
tina sabab Indjil, soepaja kaoela ge ka-
24 doeoem Indjil. 'Naha maraneh teu njaho,
jen djalma noe balap dina pangbalapan
eta nja pada loempat kabeh, tatapi
noe nampa gandjaran mah ngan hidji?
[q] Loempat teh nja moedoe kitoe, sang-
25 kan maneh anoe meunang. 'Djeung ari
oenggal djalma noe ngadoe tanaga, [r]
njĕgah ka saniskara. Dĕmi eta teh pa-
ngarahna makoeta noe keuna roeksak;
tatapi ari pangarah oerang mah [s] ma-
26 koeta noe teu keuna roeksak. 'Ari lĕbah
kaoela mah loempat teh kitoe, lain tam-
boeh-tamboeh; kaoela ngadoe tanaga
27 teh kitoe, lain meupeuh angin; 'satĕ-
gĕsna kaoela noemboekan ka badan ka-
oela, sarta disina koemawoela; soepaja
kaoela oelah, ari ka noe sedjen ngawoe-
roek, ari diri sorangan mah pitjeuneun.

a p. 15 : 8. *b* 2 Kor. 3 : 2, 3. *c* 2 Tes. 3 : 9. *d* Mat. 8 : 14. *e* Gal. 3 : 15. *f* 5 Moesa 25 : 4; 1 Tim. 5 : 18. *g* Roem 15 : 27; Gal. 6 : 6. *h* Lal. 20 : 33. *i* 5 Moesa 18 : 1. *j* Loek. 10 : 7. *k* Roem 1 : 14. *l* p. 10 : 33. *m* Lal. 16 : 3; 18 : 18. *n* Gal. 2 : 3. *o* 2 Kor. 11 : 29. *p* 2 Tim. 1 : 12. *q* Pil. 3 : 14; 1 Tim. 6 : 12. *r* 2 Tim. 2 : 4. *s* 2 Tim. 4 : 8; 1 Petr. 5 : 4.

PASAL 10.

Sarta kahajang kaoela, eh doeloer-doe-
loer! maraneh oelah teu njaho, [a] jen
karoehoen oerang teh sadajana pada
kaoengkoelan koe mega teja, djeung sa-
2 dajana pada meuntas nĕroes laoet; 'kitoe
deui sadajana pada dibanjoean ka Moesa,
aboes kana eta mega reudjeung kana
3 laoet teja; 'malah [b] sadajana pada da-
4 har kadaharan rohani hidji; 'sarta [c] sa-
dajana pada nginoem inoeman rohani
hidji, karana ngarinoemna [d] tina batoe
karang rohani, noe noemoetkeun; dĕmi
5 batoe karang teja nja Kristoes. 'Tatapi
eta teh noe loba mah teu kamanah koe
Allah; [e] boektina ditarigas di tĕgal lĕga
6 teja. 'Dĕmi pangdjadina kitoe teh keur
toeladan oerang, soepaja oerang oelah

rĕsĕp kana lampah kagorengan, sapĕrti eta noe pada mirĕsĕp. 7 'Djeung maraneh oelah djadi djalma njĕmbah ka brahala, sapĕrti eta sawareh; tjara noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [f] Djalma-djalma teh gek darijoek njatoe-nginoem, geus kitoe narangtoeng soekan-soekan. 8 'Djeung oerang teh oelah djinah, sapĕrti [g] eta sawareh lampahna djinah, dĕmi di djĕro sapoë doewa laksa tiloe reboe noe roeboeh paeh. 9 'Djeung oerang teh oelah ngadodja ka Kristoes, sapĕrti [h] eta sawareh ngadodja ka andjeunna, heg dibasmi koe oraj. 10 'Djeung oelah gĕgĕlĕndĕng, sapĕrti [i] eta sawareh gĕgĕlĕndĕng, heg dibasmi koe poerah ngaroeksak. 11 'Ari eta, noe matak kataradjang kitoe teh, keur toeladan; sarta [j] geus ditoeliskeun geusan pangwarah ka oerang, [k] noe kadatangan toengtoeng djaman. 12 'Koe sabab kitoe, saha-saha noe boga rasa nangtoeng, [l] mangka ijatna, oelah roeboeh. 13 'Maraneh hanteu kadatangan panggoda, ngan anoe geus galib di djalma; [m] ari Allah langkoeng toehoe, moal ngawidian maraneh digoda leuwih tina kakoewatan maraneh, sarta tangtoe maparin djalan ka loewar, baroeng djeung panggodana, soepaja maraneh djadi tahan.

a Djab. 78 : 13, 14; 105 : 39. *b* Djab. 78 : 24. *c* 2 Moesa 17 : 6. *d* 5 Moesa 32 : 4, 18. *e* 4 Moesa 26 : 65. *f* 2 Moesa 32 : 6. *g* 4 Moesa 25 : 1, 9. *h* 4 Moesa 21 : 5, 6; Djab. 106 : 14. *i* 4 Moesa 14 : 2. *j* Roem 15 : 4; p. 9 : 10. *k* 1 Petr. 4 : 7. *l* Roem 11 : 20. *m* p. 1 : 9; 2 Tes. 3 : 3.

14 Koe sabab eta, eh kaäsih kaoela! [a] koedoe pada njingkiran lampah njĕmbah ka brahala. 15 'Kaoela mitjatoer nja ka noe boga pangarti; tjing, noe dipitjatoer koe kaoela geura palikiran koe maraneh. 16 'Ari [b] loemoer kabĕrkahan, anoe dibĕrkahan koe oerang, eta teh lain toenggal reudjeung gĕtih Kristoes? Ari roti, anoe disĕmplekan koe oerang, eta teh lain toenggal reudjeung salirana Kristoes? 17 'Karana eta roti teh ngan hidji, kitoe deui oerang reja djalma sabadan; karana oerang sakabeh pada ngadahar eta roti noe hidji teja. 18 'Tjoba geura tarendjokeun koe maraneh bangsa Israil anoe asal tina daging teja. Ari sakoer djalma noe ngadahar koerban, nja eta lain toenggal reudjeung altar? 19 'Djadi pitjatoer kaoela teh naon hartina? [c] Ari brahala teh saĕnja-ĕnjana aja naonna? atawa koerban ka brahala teh saĕnja-ĕnjana aja naonna? 20 'Estoena mah, tjatoer kaoela, ari noe dikoerbankeun koe oerang kapir, [d] eta dikoerbankeunana ka setan-setan, lain ka Allah; sarta kahajang kaoela, maraneh oelah toenggal djeung setan. 21 'Teu oemoem maraneh nginoem loemoer Goesti sarta loemoer setan ongkoh; teu oemoem maraneh dahar dina medja Goesti sarta dina medja setan ongkoh. 22 'Naha oerang rek ngahanakeun ka Goesti? Naha oerang teh karah bĕdas ti batan andjeunna?

a 1 Joh. 5 : 21. *b* Mat. 26 : 26, 27. *c* p. 8 : 4. *d* 3 Moesa 17 : 7; 5 Moesa 32 : 17.

23 Kana saniskara [a] kaoela teh kongang, tatapi moal saniskara teh aja mangpaatna; kana saniskara kaoela teh kongang, tatapi moal saniskara teh matak ngadĕgkeun pĕrtjaja. 24 'Djalma teh [b] oelah nejangan kaoentoengan sorangan; oenggal-oenggal djalma nja koedoe pada nejangan pikaoentoenganeun batoer. 25 'Sakoer noe didjoewal di pangdjagalan, koe maraneh dahar bae, montong ditanjakeun tina sabab boedi-rasa; 26 'karana [c] boemi katoet eusina nja kagoengan Pangeran. 27 'Sarta oepama maraneh diondang koe djalma noe teu pĕrtjaja, dĕmi maraneh daek nĕmonan, soesoegoehna dahar bae, montong ditanjakeun [d] tina sabab boedi-rasa. 28 'Tatapi oepama aja noe ngomong ka maraneh: Ijeu teh dikoerbankeun ka brahala: papatjoewan dek didahar, tina sabab eta djalma noe moepoelihan ka maraneh, sarta tina sabab boedi-rasa. Karana boemi katoet eusina nja kagoengan Pangeran. 29 'Tĕgĕsna noe ditjatoerkeun koe kaoela teh, lain boedi-rasa diri maneh sorangan, nja boedi-rasa eta noe sedjen teja. Karana keur nahaon kakongangan kaoela dioeroes koe boedi-rasa noe sedjen? 30 'Sarta lamoen kaoela dahar [e] djeung moedji soekoer, keur nahaon kaoela digogoreng tina sabab barang noe dipoedji-soekoer koe kaoela? 31 'Koe sabab kitoe, maraneh [f] boh dahar, boh nginoem, boh migawe naon-naon, saniskara dipilampahkeunana teh koedoe djeung nijat ngamoeljakeun ka Allah. 32 'Maraneh [g] oelah migawe noe matak titadjong oerang Jahoedi, atawa oerang Joenani, kitoe deui noe matak titadjong garedja

33 Allah; 'sapĕrti diri kaoela ge [h] saniskara lampah mambrih pikarĕsĕpeun sakabeh; noe ditejangan lain kaoentoengan sorangan, nja pikaoentoenganeun anoe reja, soepaja pada salamĕt.

a p. 6 : 12. *b* p. 13 : 5; Pil. 2 : 4. *c* Djab. 24 : 1; 50 : 12. *d* p. 8 : 7. *e* Roem 14 : 6; 1 Tim. 4 : 3. *f* Kol. 3 : 17. *g* Roem 14 : 13. *h* p. 9 : 19.

PASAL 11.

Masing [a] pada niroe ka kaoela, sapĕrti 2 diri kaoela niroe ka Kristoes. 'Ari kaoela ngalĕm ka maraneh, eh doeloer-doeloer! rehna maraneh dina sakabeh pĕrkara ngaringĕtkeun ka kaoela, sarta pada ngestoekeun atoeran, sakoemaha noe geus diserenkeun koe kaoela ka ma-3 raneh. 'Tatapi kahajang kaoela, koedoe kanjahokeun koe maraneh, [b] jen Kristoes teh sirah sadaja lalaki, ari lalaki sirah awewe, ari Allah sirah Kristoes. 4 'Oenggal lalaki, anoe nĕnĕda atawa ngawĕdjang bari ditijoeng sirahna, eta nga-5 hinakeun ka sirahna; 'sabalikna oenggal awewe, anoe nĕnĕda atawa ngawĕdjang bari hanteu ditijoeng sirahna, eta ngahinakeun ka sirahna; karana saroewa 6 bae djeung geus [c] ditjoekoer. 'Karana awewe, lamoen teu make tijoeng mah, koedoe ngagoentingan ramboetna sakali. Tatapi sapedah hina awewe teh digoentingan atawa ditjoekoeran, noe matak 7 koedoe make tijoeng. 'Karana ari lalaki sirahna oelah make tijoeng, [d] sapedah lalaki teh kanjataän sarta kamoeljaän Allah; tatapi ari awewe mah kamoel-8 jaän lalaki. 'Karana lalaki teh pangajana lain ti awewe, ĕnjana mah [e] awewe 9 pangajana ti lalaki. 'Samalah [f] lalaki teh pangdidjadikeunana lain tina sabab awewe, ĕnjana mah awewe didjadikeun tina 10 sabab lalaki. 'Kitoe noe matak awewe teh dina sirahna koedoe make tjiri ka-11 poerba, tina sabab para malaikat. 'Parandene kitoe ge moal lalaki hanteu djeung awewe, atawa awewe hanteu djeung lalaki, ari di djĕro Goesti mah. 12 'Karana sapĕrti awewe teh pangajana di lalaki, nja kitoe keneh lalaki teh pangajana lantaran awewe; tatapi saniskarana 13 mah ti Allah. 'Tjoba geura palikiran koe diri maraneh: eta pantĕs di lĕbah awewe, nĕnĕda ka Allah hanteu make tijoeng? 14 'Eta maraneh lain diadjar koe adat moepakat, jen lalaki teh matak hina, [g] make 15 boeoek pandjang? 'Tatapi moenggoeh awewe mah, matak prajoga make boeoek pandjang; karana eta geus dipaparin boeoek pandjang minangka tijoengna. 16 'Tatapi [h] saoepama aja djalma rĕsĕp papadoean, kaoela mah teu baroga adat kitoe, ari sagala garedja Allah pon kitoe keneh.

a p. 4 : 16; Pil. 3 : 17; 1 Tes. 1 : 6. *b* p. 3 : 23; Ep. 5 : 23. *c* 5 Moesa 21 : 12. *d* 1 Moesa 1 : 27. *e* 1 Moesa 2 : 22; 1 Tim. 2 : 13. *f* 1 Moesa 2 : 18. *g* Jĕb. 44 : 20. *h* 1 Tim. 6 : 4, 5.

17 Ari eta teh parentah kaoela, sarta hanteu ngalĕm, jen maraneh koempoelan teh teu matak tambah kahadean, ang-18 goer matak tambah kagorengan. 'Karana hidji pĕrkara, kaoela ngadenge bedja, satijap-tijap maraneh koempoelan garedja teh, [a] aja kabĕngkahan di maraneh; sarta kaoela pĕrtjaja saparo. 19 'Karana [b] nja misti di maraneh aja rĕboetan, [c] sangkan djalma noe balĕnĕr di 20 maraneh djadi katara. 'Djadi lamoen maraneh koempoelan teja, eta mah lain 21 ngadahar kadaharan Goesti. 'Karana waktoe keur dahar oenggal djalma pada moerak kadaharan sorangan ti heula; ari noe hidji kalalempohan, noe hidji 22 deui wareureu. 'Naha maraneh teu boga imah baris njatoe-nginoem? Atawa maraneh njoemahkeun ka garedja Allah, sarta ngera-ngera ka noe hanteu boga? Kaoela pingomongeun naon ka maraneh teh? Naha rek ngalĕm ka maraneh? Ari hal kitoe mah kaoela teu pisan ngalĕm 23 ka maraneh. 'Karana kaoela nampa ti Goesti, anoe koe kaoela diserenkeun ka maraneh teja, [d] nja eta Goesti Jesoes, keur peutingan dihijanat, njandak roti; 24 'ari geus moedji soekoer, ladjĕng disĕmplekan, bari kijeu lahirna: Tampanan, seug dalahar, ijeu teh badan kami, noe disĕmplekan pikeun maraneh; eta koedoe lalampahkeun baris ngingĕtkeun ka 25 kami. 'Nja kitoe deui njandak loemoer, sanggeus dalahar, bari kijeu lahirna: Ijeu loemoer teh nja eta pĕrdjangdjian anjar dina gĕtih kami; eta koedoe lalampahkeun, saban-saban nginoem, baris 26 ngingĕtkeun ka kami. 'Karana saban-saban maraneh ngadahar eta roti, sarta nginoem eta loemoer, koedoe njĕboetkeun poepoesna Goesti, [e] nĕpi ka soem-27 pingna. 'Koe sabab kitoe, saha-saha noe

ngadahar eta roti, atawa nginoem eta [f] loemoer Goesti, barina hanteu lajak, noe kitoe teh salah ka salira sarta ka 28 gĕtih Goesti. 'Ari djalma teh [g] koedoe sing njasar diri sorangan, kakara ngadahar tina eta roti, djeung nginoem tina 29 eta loemoer teja. 'Karana ari noe ngadahar sarta nginoem bari teu lajak mah, eta daharna sarta nginoemna matak meunang hoekoeman, tina sabab teu 30 ngabedakeun ka saliraua Goesti. 'Kitoe noe matak di maraneh teh reja noe hengker djeung noe gĕring, sarta reja noe 31 paeh. 'Karana oerang [h] saoepama ngahoekoeman diri sorangan mah, moal 32 koengsi dihoekoeman. 'Dĕmi [i] samangsa oerang dihoekoeman, oerang teh koe Goesti dipĕpĕrih, soepaja oerang oelah 33 koengsi dihoekoem djeung doenya. 'Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer kaoela! samangsa maraneh koempoelan rek dahar, koedoe pada ngadagoan batoer. 34 'Tatapi oepama aja noe hajang baranghakan mah, koedoe dadaharan di imah bae; soepaja maraneh koempoelan teh oelah djadi matak meunang hoekoeman. Ari pĕrkara sadjaba ti eta dek dioeroeskeun koe kaoela dimana kaoela [j] geus datang. *a* p. 3 : 3; 12 : 25. *b* Mat. 18 : 7; Gal. 5 : 20. *c* 1 Joh. 2 : 19. *d* Mat. 26 : 26; Loek. 22 : 19. *e* Mat. 26 : 29; Joh. 14 : 3. *f* p. 10 : 21. *g* 2 Kor. 13 : 5; Gal. 6 : 4. *h* Djab. 32 : 5. *i* Ibr. 12 : 5. 6. *j* p. 16 : 5.

PASAL 12.

Ari moenggoehing [a] pasihan sipat rohani, eh doeloer-doeloer! kahajang kaoela, oelah teu dikanjahokeun koe 2 maraneh. 'Eta maraneh pada njaho, tadina maraneh teh oerang kapir, pada katarik ka [b] brahala bisoe, sakoemaha 3 bae maraneh ditoengtoen. 'Koe sabab eta, kaoela mere njaho ka maraneh, [c] taja pisan djalma, ngomong koe Roh Allah, njĕboetkeun Jesoes teh disapa; kitoe deui taja noe bisa njĕboetkeun jen Jesoes teh Goesti, kadjaba koe Roh Soetji. *a* p. 14 : 1. *b* Hab. 2 : 18. *c* Mat. 16 : 16, 17; Mark. 9 : 39; 1 Joh. 4 : 2, 3.

4 Dĕmi eta aja [a] warna-warna pasihan, 5 tatapi ari Roh mah ngan hidji; 'kitoe deui aja warna-warna kadjĕnĕngan, ta6 tapi [b] ari Goesti mah ngan hidji; 'djeung aja warna-warna dadamĕlan, tatapi [c] ari Allah mah ngan hidji, noe ngadamĕl 7 saniskara di djĕro sadaja. 'Dĕmi [d] ka oenggal-oenggal djalma dipaparin kaebrehan Roh, keur pimangpaăteun sa8 daja. 'Karana aja noe koe Roh dipaparin tjatoer kapintĕran; aja noe dipaparin 9 tjatoer kanjaho, koe Roh eta keneh; 'aja noe dipaparin kapĕrtjajaăn, koe Roh eta keneh; aja noe dipaparin pasihan bisa 10 njageurkeun, koe Roh eta keneh; 'aja noe dipaparin bisa migawe kamatihan; aja noe dipaparin bisa ngawĕdjang; aja noe dipaparin bisa njaho beda-bedana roh; aja noe dipaparin bisa roepa-roepa basa; aja deui noe dipaparin bisa nĕ11 rangkeun basa-basa. 'Ari [e] eta sakabeh teh didamĕlna koe eta hidji Roh teja, ngadoeoem ka oenggal-oenggal djalma, masing-masing doeoemanana, koemaha kĕrsana bae. *a* Roem 12 : 6; Ep. 4 : 4, 7. *b* p. 8 : 6. *c* Ep. 4 : 6. *d* p. 14 : 26. *e* Roem 12 : 3; p. 7 : 7; Ibr. 2 : 4.

12 Karana [a] sapĕrti badan teh hidji, sarta reja anggahotana, djeung sakabeh anggahota eta noe hidji badan teh, nadjan reja, estoena mah ngan sabadan 13 bae, nja kitoe keneh Kristoes. 'Karana oerang sakabeh, boh Jahoedi, boh Joenani, boh noe koemawoela, boh noe mĕrdika, [b] geus pada dibanjoean koe Roh hidji, baris djadi badan hidji; sarta oerang sakabeh geus pada diinoeman 14 Roh hidji. 'Karana ari badan ge lain anggahota hidji bae, nja reja pisan ang15 gahotana. 'Saoepama tjek soekoe: Aing, pedah lain leungeun, teu kaăsoep badan; naha eta, rehna kitoe, ĕnja teu kaăsoep 16 badan? 'Sarta oepama tjek tjeuli: Aing, pedah lain panon, teu kaăsoep badan; naha eta, rehna kitoe, ĕnja teu kaăsoep 17 badan? 'Oepama lamoen badan sakoedjoer teh panon, pangroengoena aja di mana? Oepama lamoen badan sakoedjoer teh pangroengoe, pangamboengna 18 aja di mana? 'Dĕmi ajeuna [c] anggahota teh koe Allah geus pada dipĕrnahkeun, hidji-hidjina aja dina badan, koemaha 19 noe geus dikĕrsakeun. 'Oepama lamoen eta sakabehna hidji anggahota bae, ba20 danna aja di mana? 'Dĕmi ajeuna anggahota nja reja pisan, tapina ngan hidji 21 badan. 'Sarta panon teu oemoem lemek ka leungeun: Aing teu koedoe make maneh; kitoe deui sirah teu oemoem lemek ka soekoe: Aing teu koedoe make

22 maneh. 'Anggoeranan anggahota badan noe dikira hengker, nja eta noe pĕrloe 23 teja mah; 'sarta noe koe oerang dikira jen teu pati aja kahormatna, eta noe leuwih pisan koe oerang nja dihormatna teh; djeung ari noe hina anggahota oerang, eta liwat saking koe oerang nja 24 dipoesti-poesti; 'tatapi anggahota oerang noe aja kahormatna mah, eta teh teu koedoe-koedoe. Ari Allah ngadamĕlna badan teh, ka anggahota bangsa handap maparinkeun kahormatan leuwih, 25 'soepaja dina badan oelah aja kabĕngkahan, sarta anggahota sing saroewa 26 pada silih-gĕtenan.'Djeung deui [d] oepama hidji anggahota aja kanjĕrina, eta sakabeh anggahota pada toeroet njĕri; oepama hidji anggahota dimoeljakeun, eta sakabeh anggahota pada toeroet 27 boengah. 'Ari maraneh teh [e] nja saliraning Kristoes, sarta masing-masing 28 pada anggahotana. 'Djeung deui [f] Allah geus ngĕrsakeun djalma sawareh di garedja, kahidji rasoel, kadoewa nabi, katiloe goeroe; geus kitoe noe aja kamatihan, geus kitoe noe aja pasihan bisa njageurkeun, noe toetoeloeng, noe nga- 29 reh, noe ngomong basa roepa-roepa.'Naha eta rasoel kabeh? Naha eta nabi kabeh? Naha eta goeroe kabeh? Naha 30 eta aja kamatihan kabeh? 'Naha eta kabeh boga pasihan bisa njageurkeun? Naha eta kabeh bisa ngomong roepa-roepa basa? Naha eta kabeh bisa nĕ- 31 rangkeun? 'Ari maraneh koedoe pada mikarĕp pasihan noe panghadena. Sarta kaoela ka maraneh rek noedoehkeun djalan noe leuwih oetama keneh.

a Roem 12:4; p. 10:17. *b* Gal. 3:28; Ep. 4:4. *c* Kol. 2:19. *d* Roem 12:15. *e* Roem 12:5. *f* Ep. 4:11, 12.

PASAL 13.

Sanadjan kaoela bisa ngomong sagala basa manoesa djeung malaikat, lamoen teu boga kanjaähan mah, kaoela teh saibarat bĕnde ngoengkoeng, atawa gĕn- 2 ta ngeleneng. 'Djeung sanadjan kaoela [a] bisa ngawĕdjang, djeung njaho ka saniskara noe gaib sarta ka saniskara elmoe; djeung sanadjan kaoela boga sakabeh kapĕrtjajaän, wani datang ka [b] mindahkeun goenoeng, lamoen teu boga kanjaähan mah, kaoela teh teu 3 koema-koemaha. 'Djeung sanadjan kaoela [c] njidĕkahkeun sakabeh babandaän kaoela ka noe mariskin; djeung sanadjan kaoela [d] masrahkeun badan kaoela masingna dihoeroe, lamoen teu boga kanjaähan mah, teu matak mangpaät ka 4 kaoela. 'Ari kanjaähan teh nja sabar, nja wĕlasan; kanjaähan teh teu sirikpidik; kanjaähan teh teu kamagoengan, 5 [e] teu agoel; 'hanteu milampah noe teu pantĕs, [f] teu nejangan kaoentoengan sorangan, teu panasan ati, teu ngingĕt- 6 ngingĕt kagorengan; 'hanteu boengah koe kadorakaän, [g] boengah teh koe ka- 7 jaktian; 'kanjaähan teh [h] noetoepan saniskara, pĕrtjaja saniskara, ngarĕp-ngarĕp saniskara, ngawajahnakeun maneh 8 kana saniskara. 'Ari kanjaähan teh teu keuna euweuh salalawasna; tatapi moenggoeh piwĕdjang mah, mĕngke dieuweuhkeun; ari basa-basa teh, mĕngke eureun; ari kanjaho teh, mĕngke dieuweuhkeun. 9 'Karana kanjaho oerang ngan saeutik-eutikeun, kitoe deui ngawĕdjang oerang 10 ngan saeutik-eutikeun; 'tatapi [i] samangsa geus datang noe sampoerna mah, didinja noe saeutik-eutikeun teh dileu- 11 ngitkeun. 'Keur mangsa kaoela boedak, ngomong kaoela koemaha bijasa boedak, mikir kaoela koemaha bijasa boedak, ngira-ngira kaoela koemaha bijasa boedak; dĕmi kaoela geus gĕde, lampah 12 kaboedakan teh dipitjeun. 'Karana [j] ajeuna teh oerang nendjo kana kasaoeran mĕlĕngmĕng dina sadjĕroning eunteung, dĕmi di dinja mah [k] adoe-hareupan; ari ajeuna kaoela njaho teh ngan saeutik-eutikeun, dĕmi di dinja mah kaoela bakal njaho [l] sakoemaha 13 tjara diri kaoela kaoeninga.'Dĕmi ajeuna noe tĕtĕp mah [m] kapĕrtjajaän, pangarĕp-ngarĕp sarta kanjaähan, eta noe tiloe teh; [n] ari noe pangoentjoelna nja kanjaähan.

a Mat. 7:22; p. 12:8—10. *b* Mat. 17:20. *c* Mat. 19:21. *d* Dan. 3:28. *e* p. 8:1. *f* Pil. 2:4, 21. *g* 2 Joh. 4. *h* Sil. 10:12; 1 Petr. 4:8. *i* Ep. 4:13. *j* 2 Kor. 5:7; 2 Petr. 1:19. *k* 4 Moesa 12:8. *l* p. 8:3; 1 Joh. 3:2. *m* 1 Tes. 1:3. *n* Kol. 3:14; 1 Petr. 4:8.

PASAL 14.

Masing pada ngobrek kana kanjaähan, djeung masing pada mikarĕp kana [a] pasihan rohani; mistina pisan mikarĕp teh soepaja maraneh bisa ngawĕdjang. 2 'Karana ari noe ngomong [b] koe basa lijan, ngomongna teh lain ka djalma,

ĕnjana mah ka Allah; karana hanteu aja noe ngaharti; dĕmi eta teh koe roh 3 ngomong rasijah. 'Tatapi ari noe ngawĕdjang mah, ngomongna teh ka djalma, baris ngadĕgkeun pĕrtjaja, sarta mama- 4 tahan djeung ngalilipoer. 'Ari noe ngomong koe basa lijan, ngadĕgkeun pĕrtjaja dirina; tatapi ari noe ngawĕdjang 5 mah ngadĕgkeun pĕrtjaja garedja. 'Kaoela teh panoedjoe, lamoen maraneh kabeh pada ngomong koe basa lijan, tatapi leuwih panoedjoe [c] lamoen maraneh pada ngawĕdjang. Karana noe ngawĕdjang mah leuwih ti noe ngomong koe basa lijan, kadjaba [d] lamoen ditĕrangkeun, soepaja ka garedja matak 6 ngadĕgkeun pĕrtjaja. 'Dĕmi ajeuna, eh doeloer-doeloer! saoepama kaoela datang ka maraneh, ngomong koe basa lijan, eta kaoela ngamangpaätan naon ka maraneh teh, ari ngomong teu kalawan ngebrehkeun, atawa kanjaho, atawa pi- 7 wĕdjang, atawa piwoeroek mah? 'Tjatjakan barang teu njawaän, noe disada, boh soeling, boh katjapi, oepama teu ganti-ganti sorana, koemaha dek pinjahoëun anoe disoelingkeun atawa noe 8 dikatjapikeun? 'Sanadjan tarompet oge, oepama disadana hanteu poegoeh, saha 9 rek pidangdaneun kana pĕrang? 'Nja kitoe keneh maraneh, oepama maraneh hanteu mere omongan tĕrang koe lantaran basa, koemaha dek pikahartieunana eta noe dipiomong teh? Maraneh ana kitoe mah sasat ngomong ka angin. 10 'Sakitoe pirang-pirang warna basa di doenya, sarta sahidji ge taja noe hanteu 11 oeni. 'Djadi lamoen kaoela hanteu njaho dina karĕpna basa, eta kaoela koe pangangkĕn noe ngomong djalma sedjen nagara; kitoe deui eta noe ngomong, koe pangangkĕn kaoela djalma sedjen 12 nagara. 'Nja kitoe keneh maraneh, sapedah pada mikarĕp kana pasihan rohani, noe matak koedoe sing mambrih maraneh soepaja leuwih pisan nja nga- 13 dĕgkeun garedja. 'Koe sabab eta, sahasaha noe ngomong koe basa lijan, koedoe nĕnĕda, moegi sing bisa nĕrangkeun. 14 'Karana oepama kaoela nĕnĕda koe basa lijan, nja roh kaoela nĕnĕda, tatapi ari 15 akal kaoela hanteu hasil. 'Tjing, pedah kitoe koedoe koemaha? [e] Kaoela dek nĕnĕda kalawan roh, sarta dek nĕnĕda kalawan akal ongkoh; kaoela dek poepoedjian kalawan roh, sarta dek poe- 16 poedjian kalawan akal ongkoh. 'Lamoen teu kitoe mah, saoepama maneh moedji soekoer teh kalawan roh bae, ari ninggang di djalma bodo, koemaha rek [f] ngaminan ka pamoedji soekoer maneh, rehna hanteu ngartieun ka noe dipi- 17 omong koe maneh? 'Karana ari pamoedji soekoer maneh teh nja bĕnĕr, tatapi pĕrtjajana eta noe sedjen hanteu ka- 18 adĕgkeun. 'Kaoela moedji soekoer ka Allah kaoela, rehna kaoela teh ngomong basa-basa, reja ti batan maraneh sa- 19 kabeh; 'tatapi ari di koempoelan, kaoela anggoer dek ngomong lima kĕtjap kalawan akal kaoela, sangkan kaoela ngawoeroek ka noe sedjen, ti batan ngomong salaksa kĕtjap koe basa lijan mah.

a p. 12 : 1. *b* Lal. 10 : 46. *c* 4 Moesa 11 : 29. *d* p. 12 : 10. *e* Ep. 5 : 19. *f* 1 Bab. 16 : 36; Nĕh. 8 : 7.

20 Eh, doeloer-doeloer! [a] oelah djadi boedak moenggoeh dina akal; nja djadi boedak teh dina kagorengan, ari moenggoeh dina akal mah sing pada djadi 21 gĕde. 'Dina toret geus dioengĕlkeun kijeu: [b] Kami bakal ngandika ka ijeu bangsa koe djalma noe sedjen basana, sarta koe biwir sedjen; nadjan kitoe ge moal bakal ngagaroegoe ka kami, timbalan Pange- 22 ran. 'Nandakeun ari basa lijan teh minangka tjitjiren, lain pikeun djalma noe pĕrtjaja, ĕnjana mah pikeun djalma noe teu pĕrtjaja; tatapi ari piwĕdjang mah minangka tjitjiren, lain pikeun djalma noe teu pĕrtjaja, ĕnjana mah pikeun 23 djalma noe pĕrtjaja. 'Saoepama sagaredja koempoel kabeh, geus kitoe pada ngomong koe basa lijan, seug aja djalma bodo atawa noe teu pĕrtjaja asoep, eta naha lain bakal njĕboetkeun jen ma- 24 raneh teh sasar? 'Sabalikna, oepama kabeh ngawĕdjang, seug aja djalma noe teu pĕrtjaja atawa noe bodo asoep, eta teh diingĕtan koe sakabeh, sarta dihoe- 25 koeman koe sakabeh; 'ari barang gaib noe dina hatena djadi katara; [c] geus kitoe tangtoe broek njoeoeh, soedjoed ka Allah, sarta bari njĕboetkeun, jen satĕmĕnna Allah teh linggih di maraneh.

a Roem 16 : 19; Ep. 4 : 14; Ibr. 5 : 14. *b* Jĕs. 28 : 11, 12. *c* Jĕs. 60 : 14.

26 Tjing, doeloer-doeloer! pedah kitoe koedoe koemaha? Samangsa maraneh

koempoelan, oenggal-oenggal djalma aja noe boga djaboer, aja noe boga piwoeroek, aja noe boga basa lijan, aja noe boga wahjoe, aja noe boga katĕrangan: saniskara dipilampahkeunana teh sing baris ngadĕgkeun pĕrtjaja. 27 'Satijap-tijap aja noe ngomong koe basa lijan, koedoe koe doewaän, rejana tiloean, sarta piligĕnti; djeung deui koedoe aja hidji djalma noe nĕrangkeun. 28 'Sarta oepama hanteu aja noe nĕrangkeun mah, eta koedoe repeh bae di koempoelan teh; nja ngomong teh ka dirina sarta ka Allah. 29 'Ari moenggoeh di nabi, ngomong koedoe doewaän atawa tiloean, ari noe sadjaba ti dinja [a] koedoe nimbang-nimbang. 30 'Sarta oepama ka noe sedjen, noe dijoek di dinja, dipaparin wahjoe, eta noe ti heula teh koedoe repeh. 31 'Karana maraneh sadaja bisa goenta-ganti nja ngawĕdjang teh, soepaja sakabeh pada kawoeroek, djeung sakabeh pada kalilipoer. 32 'Ari roh nabi-nabi eta teh noeroet ka nabi. 33 'Karana [b] ari Allah teh lain Allah kakoesoetan, estoena mah Allah karoentoetan; eta kitoe di sakabeh garedja djalma saroetji.

a 1 Tes. 5 : 21. *b* p. 11 : 16.

34 Ari awewe [a] dina koempoelan koedoe repeh; karana hanteu kawidian ngomong, dipastikeun koedoe noeroet; malah [b] dawoeh toret ge pon kitoe. 35 'Sarta oepama hajangeun diadjar naon-naon, koedoe di imahna bae nanja ka salakina; karana teu pantĕs awewe teh ngomong dina koempoelan. 36 'Naha karah pangandika Allah teh bidjilna ti maraneh? Atawa datangna naha ngan ka maraneh bae?

a 1 Tim. 2 : 12. *b* 1 Moesa 3 : 16; Tit. 2 : 5.

37 Tijap-tijap aja djalma boga rasa djadi nabi, atawa kapandjingan Roh, [a] eta geura ngakoekeun, jen ijeu beunang njoeratkeun kaoela ka maraneh teh estoe timbalan Goesti. 38 'Tatapi satijap-tijap aja djalma noe teu boga kanjaho mah, sing hanteu boga kanjaho.

a p. 10 : 15.

39 Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! sing pada mikarĕp bisa ngawĕdjang; sarta ari moenggoeh pĕrkara ngomong koe basa lijan, oelah dihoelag. 40 'Tatapi saniskara dipilampahkeunana teh koedoe djeung kapantĕsan sarta djeung parele.

PASAL 15.

Djeung deui, eh doeloer-doeloer! kaoela ka maraneh nganjahokeun [a] Indjil, anoe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh teja, noe geus ditarima koe maraneh, djeung ditĕtĕpan koe maraneh, 2 'sarta [b] lantaran maraneh salamĕt, kitoe soteh lamoen koe maraneh diëstoekeun sakoemaha eta noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh; kadjaba lamoen [c] gaplah maraneh pĕrtjaja teh. 3 'Karana hidji pĕrkara kaoela geus njerenkeun ka maraneh, nja noe geus katampa koe diri kaoela, jen Kristoes teh pangpoepoesna pikeun dosa oerang, [d] noeroetkeun oenina Kitab; 4 'sarta [e] andjeunna geus dikoerĕbkeun, kitoe deui andjeunna geus ditanghikeun di poë noe katiloe, noeroetkeun oenina Kitab; 5 'djeung deui [f] andjeunna geus katendjo koe Kepas; geus kitoe koe moerid noe doewa wĕlas teja. 6 'Geus kitoe andjeunna katendjo koe doeloer leuwih lima ratoes, barĕng sapisan, dĕmi eta anoe loba masih keneh aja ajeuna, ari noe sawareh mah geus ninggal. 7 'Geus kitoe andjeunna katendjo koe Jakoboes, geus kitoe [g] koe para rasoel sadaja. 8 'Panganggeusan ti sakabeh [h] andjeunna katendjo nja koe diri kaoela, kawas koe noe oetjoet ngora. 9 'Karana [i] kaoela teh para rasoel panghinana, noe teu pantĕs disĕboet rasoel, tina sabab kaoela satadina nganijaja ka garedja Allah. 10 'Tatapi kaoela noe matak djadi sakijeu teh, nja [j] koe sih-koernija Allah; sarta ari sih-koernijana ka kaoela teh hanteu pisan gaplah, boektina kaoela geus digawe leuwih pisan ti batan eta noe sakabeh; tatapi lain diri kaoela, estoena mah sih-koernija Allah, anoe njarĕngan ka kaoela. 11 'Djadina boh diri kaoela, boh eta teja, nja kitoe kaoela pada ngoewarkeun teh, sarta nja kitoe maraneh geus pada pĕrtjaja.

a Gal. 1 : 11. *b* p. 1 : 21. *c* 2 Kor. 6 : 1. *d* Jĕs. 53 : 7; Dan. 9 : 26; p. 5 : 7. *e* Djab. 16 : 10; Mat. 12 : 40. *f* Loek. 24 : 34, 36. *g* Mat. 28 : 16, 17. *h* Lal. 9 : 3; 22 : 14; p. 9 : 1. *i* Ep. 1 : 13; 1 Tim. 1 : 13. *j* p. 3 : 10; 1 Tim. 1 : 14.

12 Koe sabab eta, lamoen Kristoes teh dioewarkeun jen geus ditanghikeun ti noe paraeh, na koemaha di maraneh tjarek noe sawareh mah jen ari anoe paeh teh teu hoedang? 13 'Lamoen anoe

paeh hanteu hoedang mah, Kristoes ge moal ĕnja ditanghikeun. [14] 'Sarta lamoen teu ĕnja Kristoes teh geus ditanghikeun, pangoewaran kaoela teh gapong, sarta kapĕrtjajaän maraneh ge gapong; [15] 'malah-malah ari kitoe mah kaoela pada kapanggih saksi Allah teh paralsoe, tina sabab kaoela geus pada mĕrtelakeun Allah, [a] jen andjeunna geus nanghikeun Kristoes; padahal hanteu ditanghikeun teh, lamoenna ĕnja anoe paeh hanteu dihoedangkeun. [16] 'Karana lamoen anoe paeh hanteu dihoedangkeun mah, Kristoes ge moal ĕnja ditanghikeun. [17] 'Sarta lamoen teu ĕnja Kristoes teh geus ditanghikeun, kapĕrtjajaän maraneh teh gaplah; eta maraneh masih keneh aja dina dosa maraneh; [18] 'malah-malah anoe geus maot di djĕro Kristoes ge, [b] ari kitoe mah pada tjilaka. [19] 'Oepama oerang ngarĕp-ngarĕp ka Kristoes teh ngan hiroep saäjeunaeun bae, [c] eta oerang tangtoe djadi pangkabalangsakna ti djalma sakabeh.

a Lal. 1 : 22. *b* 1 Tes. 4 : 14. *c* p. 4 : 9.

[20] Dĕmi ajeuna [a] Kristoes ĕnggeus ditanghikeun ti noe paraeh teh, djadi tjikal sakoer djalma noe maraot. [21] 'Karana [b] tina sabab aja maot teh lantaran sahidji manoesa, noe matak aja deui hoedangna djalma maraot lantaran sahidji manoesa. [22] 'Karana sapĕrti djalma sakabeh teh pada paeh di djĕro Adam, nja kitoe keneh sakabeh bakal pada dihiroepan di djĕro Kristoes. [23] 'Tatapi hidji-hidji djalma sapanta-sapantana; ari tjikalna teh Kristoes; [c] sanggeusna ti dinja anoe djadi kagoengan Kristoes, mĕngke waktoena soemping. [24] 'Geus kitoe beh panoengtoengan, mangsa andjeunna njanggakeun karadjaän ka Allah Rama; mangsa andjeunna geus ngaleungitkeun sagala kapangkatan, sarta sagala kapoerbaän djeung kawasa. [25] 'Karana [d] andjeunna dikĕrsakeun djoemĕnĕng radja, datang ka sakabeh moesoeh-moesoehna geus diteundeun dina handapeun dampalna. [26] 'Ari moesoeh panganggeusan anoe dileungitkeun teh, [e] nja eta maot. [27] 'Karana saniskara geus ditaloekkeun dina handapeun dampalna. [f] Tatapi lamoen ngandika, jen saniskara geus ditaloekkeun, geus tetela diingkarkeun anoe naloekkeun saniskara ka andjeunna. [28] 'Dĕmi samangsa saniskara ka andjeunna geus taloek teh, tidinja Poetra koe andjeun ge taloek ka noe naloekkeun saniskara ka andjeunna teja, soepajana Allah teh djadi sakabeh di djĕro sadaja.

a Lal. 26 : 23; Kol. 1 : 18. *b* Roem 5 : 12, 18. *c* 1 Tes. 4 : 16, 17. *d* Djab. 110 : 1. *e* Wahj. 20 : 14. *f* Djab. 8 : 7; Ibr. 2 : 8.

[29] Ari teu kitoe mah, na koemaha lampah djalma noe dibanjoean adjang anoe paeh teja? Lamoen anoe paeh poegoeh hanteu dihoedangkeun mah, keur nahaon eta dibanjoean adjang anoe paeh teh? [30] 'Malah [a] kaoela ge keur nahaon oenggal-oenggal wantji pada kakĕpoeng balahi bae? [31] 'Dĕmi pamoedji, kaboga kaoela tina sabab maraneh di djĕro Kristoes Jesoes, Goesti oerang: [b] oenggal poë teh kaoela paeh! [32] 'Ari kaoela [c] di nagara Epesoes geus taroeng djeung sato galak teh, koemaha bijasa djalma, eta naon mangpaätna ka diri kaoela? Lamoen anoe paeh hanteu dihoedangkeun mah, [d] hajoe oerang njatoe-nginoem, karana isoekan oerang teh paeh! [33] 'Poma oelah sarasab! Omong-omongan goreng teh sok ngaroeksak ka adat hade. [34] 'Geura [e] pada njaring pikir djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna, sarta oelah njarijeun dosa. Karana noe sawareh mah hanteu boga kanjaho ka Allah; kaoela pangmitjatoer kitoe teh ka maraneh [f] sangkan era.

a p. 4 : 9. *b* 2 Kor. 1 : 8; 4 : 10. *c* Lal. 19 : 29. *d* Jĕs. 22 : 13. *e* Ep. 5 : 14, 18; 1 Tes. 5 : 6. *f* p. 6 : 5.

[35] Tatapi soegan aja noe ngomong kijeu: Koemaha pipĕtaeunana anoe paeh dihoedangkeun? [a] sarta ari daratang, roepa badan teh koemaha? [36] 'Ih, noe boeroeng! [b] anoe disĕbarkeun koe maneh, moal hiroep, lamoen tatjan paeh mah. [37] 'Sarta noe disĕbarkeun koe maneh, eta maneh njĕbarkeun teh lain badan anoe mĕngke djadi, ĕnjana mah ngan siki woengkoel, oepamana tarigoe atawa sapapadana. [38] 'Ari Allah maparin badan ka dinja [c] koemaha noe geus dikĕrsakeun, dĕmi [d] ka hidji-hidji siki maparin sabadan-sabadanna sorangan. [39] 'Ari sakabeh daging teh lain daging saroepa bae; karana sedjen daging manoesa, sedjen daging sato, sedjen daging laoek, sedjen daging manoek. [40] 'Djeung deui aja badan sipat sawarga, sarta aja badan sipat boemi; tatapi sedjen kamoeljaän badan sipat sawarga, sedjen kamoeljaän badan

41 sipat boemi. 'Sedjen kamoeljaän panonpoë, sedjen kamoeljaän boelan, sedjen kamoeljaän bentang-bentang; karana bentang teh beda kamoeljaänana djeung 42 bentang deui. 'Nja tjara kitoe hal hoedangna djalma noe paeh teja. Ari badan noe disěbarkeun teh keuna roeksak; ana dihoedangkeun mah teu keuna roeksak. 43 'Ari noe disěbarkeun teh hina, ana dihoedangkeun mah moelja; ari noe disěbarkeun teh apěs, [e] ana dihoedang-44 keun mah santosa. 'Ari noe disěbarkeun teh badan sipat djasmani, ana dihoedangkeun mah badan sipat rohani. Eta aja badan sipat djasmani, sarta aja ba-45 dan sipat rohani. 'Katěroesan koe noe geus dioengělkeun dina Kitab, nja kijeu: [f] Ari Adam, manoesa mimiti teh, geus djadi njawa hiroep. Děmi [g] Adam wěkasan mah geus djadi roh ngahiroep-46 keun. 'Tatapi noe ti heula mah, lain anoe sipat rohani, ěnjana anoe sipat djasmani; sanggeusna kitoe anoe sipat 47 rohani. 'Ari manoesa noe mimiti teja [h] asalna tina boemi, bakoena teh taneuh; děmi manoesa noe kadoewa mah, 48 [i] nja Goesti ti sawarga. 'Sakoemaha eta noe tina taneuh teja, nja kitoe sakoer anoe tina taneuh; djeung deui sakoemaha eta noe ti sawarga teja, nja kitoe 49 sakoer anoe ti sawarga. 'Djeung sapěrti oerang geus pada make roepana eta noe tina taneuh teja, [j] nja kitoe oerang měngke pada make roepana eta noe ti sawarga teja.

a Jěs. 26 : 19. *b* Joh. 12 : 24. *c* p. 12 : 18. *d* 1 Moesa 1 : 11. *e* Pil. 3 : 21; Kol. 3 : 4. *f* 1 Moesa 2 : 7. *g* Roem 5 : 14. *h* 1 Moesa 2 : 7; 3 : 19. *i* Joh. 3 : 13, 31. *j* Roem 8 : 29; 1 Joh. 3 : 2.

50 Tatapi ijeu teh kaoela mitjatoer, eh doeloer-doeloer! [a] ari daging djeung gětih mah teu bisaeun ngamilik kana karadjaän Allah; sarta ari noe sipat keuna roeksak mah moal pingamilikeun ka 51 sipat teu keuna roeksak. 'Geura ijeu rěgěpkeun, kaoela ka maraneh ngabedjakeun [b] rasijah; nja eta [c] oerang teh moal bakal maot sakabeh, tatapi oerang 52 kabeh bakal pada disalin; 'dina sakolebat mangsa, dina sakitjeup mata, [d] waktoe sangkakala panganggeusan. Karana sangkakala teh bakal njowara, seug noe paraeh dihoedangkeun djeung teu keuna roeksak, sarta ari oerang mah disalin. 53 'Karana ijeu noe keuna roeksak teh koedoe make teu keuna roeksak, sarta [e] ijeu noe keuna paeh teh koedoe make 54 teu keuna paeh. 'Djeung samangsa ijeu noe keuna roeksak teh geus make teu keuna roeksak, sarta ijeu noe keuna paeh teh geus make teu keuna paeh, didinja teh boekti pilahir noe dina Kitab teja: [f] Maot teh geus dileungitkeun, ka-55 lindih koe oenggoel. 'Eh maot! [g] na di mana ajeuna panjeureud maneh? eh ěnggon noe paeh! na di mana ajeuna oeng-56 goel maneh? 'Děmi panjeureud maot teja, nja eta dosa; sarta ari kamatihan dosa 57 teh, nja eta hoekoem. 'Tatapi soekoer ka Allah, [h] noe maparin oenggoel ka oerang koe lantaran Goesti oerang Je-58 soes Kristoes! 'Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer kaäsih kaoela! [i] koedoe pada sing pěngkoeh, sing teu keuna obah, sarta salawasna sing leuwih gětol dina padamělan Goesti, sapedah pada njaho, panggawe maraneh teh hanteu gaplah di djěro Goesti.

a Joh. 1 : 13. *b* Roem 11 : 25. *c* 1 Tes. 4 : 15. *d* Mat. 24 : 31; 1 Tes. 4 : 16. *e* 2 Kor. 5 : 4. *f* Jěs. 25 : 8. *g* Hos. 13 : 14. *h* Roem 7 : 25; 8 : 37; 1 Joh. 5 : 4. *i* Kol. 1 : 23.

PASAL 16.

Ari moenggoehing [a] pěrkara ngoempoelkeun doewit pikeun djalma saroetji teja, tjara parentah kaoela ka sagala garedja di Galata, nja lěbah maraneh ge moedoe pada milampah kitoe. 2 'Dina saban-saban [b] ahad, maraneh oenggal-oenggal djalma moedoe pada ngampihan doewit saeutik di imah, pěpěrěnian sakadar pahasilanana, soepaja oelah koengsi, dimana kaoela geus datang, kakara pek ngoempoelkeun doewit teh. 3 'Ari samangsa kaoela geus datang, djalma noe koe maraneh dikira pibalěněreun, koe kaoela dek dititah dibahanan soerat, baris mawa siděkah maraneh ka 4 Jěroesalem. 'Sarta lamoen oetama kaoela mijang pribadi, eta teh bakal mijang 5 babarěngan djeung kaoela. 'Ari kaoela [c] bakal ngadatangan ka maraneh, dimana geus ngadjadjah tanah Makědoni; karana kaoela dek ngadjadjah tanah 6 Makědoni. 'Tatapi kaoela lamoen parěng dek tjitjing di maraneh rada lila, atawa satoengtoeng oesoem tiris, [d] soepaja maraneh ngadjadjapkeun kaoela ka noe 7 rek didjoegdjoeg. 'Karana kaoela ajeuna teu rek manggihan maraneh bari ngaliwat; ari pangharěpan kaoela hajang

rada lila nja tjitjing di maraneh teh, kitoe soteh [e] lamoen aja paidin Goesti. 8 'Tatapi kaoela aja di Epesoes teh něpi 9 ka poë Pěntekosta; 'karana [f] kaoela geus dipangboekakeun hidji panto nja gěde, toer pohara, sarta reja pisan noe ngalawan. *a* 2 Kor. 9:1. *b* Mark. 16:2; Lal. 20:7; Wahj. 1:10. *c* 2 Kor. 1:15. *d* Roem 15:24. *e* Lal. 18:21; p. 4:19. *f* 2 Kor. 2:12.

10 Dimana datang [a] Timoteoes, maraneh sing hade-hade, waktoe di maraneh oelah aja pikasijeuneun eta; karana eta teh ngalampahkeun padamělan Goesti, 11 nja tjara diri kaoela. 'Manana [b] oelah aja noe tjoewa ka dinja teh; anggoer koe maraneh djadjapkeun sarta djeung kasěnangan, soepaja datang ka kaoela; karana kaoela ngadago datangna djeung 12 doeloer-doeloer. 'Ari moenggoehing [c] Apolos saderek, sangět pisan dipepenta koe kaoela, moegi kěrsaeun njoempingan ka maraneh njarěngan ka doeloer-doeloer, tatapi teu pisan kěrsaeun njoempingan ajeuna, bakal njoempingan teh dimana parěngna. *a* p. 4:17. *b* 1 Tim. 4:12. *c* p. 3:5, 6.

13 Maraneh [a] sing pada njaring, sing pada koekoeh dina pěrtjaja, sing pada 14 djadi lalaki, sing pada pěrkosa. 'Sakabeh pěrkara maraneh dipilampahkeunana teh koedoe djeung kanjaähan. *a* p. 15:34, 58.

15 Sarta kaoela aja paněda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! maraneh pada njaho ka [a] saeusi-imah Sětepanas, jen eta teh tjikal [b] tanah Ahaja, sarta geus pada ngabakoekeun dirina koemawoela ka 16 djalma saroetji; 'eta maraneh sabalikna moedoe pada noeroet ka noe kitoe teh, djeung ka sakoer noe ngabantoe sarta 17 milampah gawe. 'Kaoela teh boengah, rehna kadatangan Sětepanas djeung Portoenatoes djeung Ahaikoes; karana eta geus djadi gaganti maraneh ka ka- 18 oela. 'Karana geus pada njěnangkeun roh kaoela djeung roh maraneh. Manana maraneh moedoe ngangkěn ka noe kitoe. *a* p. 1:16. *b* 2 Kor. 1:1.

19 Ari [a] sagala garedja di Asia ngirim salam ka maraneh. Ari [b] Akila djeung Priskila ngirim salam ka maraneh di djěro Goesti, kitoe deui [c] garedja noe di 20 boemina. 'Sadajana doeloer-doeloer ngirim salam ka maraneh. [d] Maraneh moedoe silih-bere salam make tjijoem soetji. *a* Wahj. 1:4, 11. *b* Lal. 18:2. *c* Roem 16:5. *d* Roem 16:16; 2 Kor. 13:12.

21 Ijeu teh kaoela [a] mere salam ka maraneh, sarta ditoelis koe leungeun pri- 22 badi, Paoeloes. 'Lamoen aja djalma hanteu njaäh ka Goesti Jesoes Kristoes, 23 [b] eta teh sing disapa; Maran-ata. 'Moegi-moegi [c] sih-koernija Goesti Jesoes Kris- 24 toes njarěngan ka maraneh. 'Ari kanjaähan kaoela ngareudjeungan ka maraneh sadaja di djěro Kristoes Jesoes. Amin. *a* Kol. 4:18; 2 Tes. 3:17. *b* Gal. 1:8. *c* Roem 16:24; Gal. 6:18; Pil. 4:23.

SĔRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES

KA OERANG KORINTA.

PASAL 1.

Sěrat kaoela Paoeloes, [a] rasoel Jesoes Kristoes, koe pangěrsa Allah, [b] djeung ti Timoteoes saderek, doematěng garedja Allah di nagara Korinta, reudjeung ka sadajana djalma saroetji, noe aja di 2 sakoeriling tanah Ahaja: 'moegi-moegi [c] maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasěnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes! *a* 1 Kor. 1:1. *b* Pil. 1:1. *c* 1 Kor. 1:3; Gal. 1:3.

3 Sagala poedji [a] ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, nja Rama sakoer kawělasan, sarta Allah sagala panglili- 4 poer; 'noe [b] ngalilipoer ka kaoela sadjěroning sakabeh kasoekěran kaoela, soepaja kaoela pada bisa ngalilipoer ka

sakoer djalma noe aja sadjĕroning roepa-roepa kasoekĕran, koe lantaran panglilipoer, noe dianggo koe Allah ngalilipoer ka diri kaoela. 5 'Karana sapĕrti sangsaraning Kristoes rosa pisan di kaoela, nja kitoe keneh kalipoeran kaoela teh rosa pisan koe lantaran Kristoes. 6 'Dĕmi kaoela teja, bagija disoesoekĕr, [c] eta nja pigeusaneun kalipoeran sarta kasalamĕtan maraneh, matak koewat dina ngawawakeun kasangsaraän, saroewa pisan djeung noe disorang koe diri kaoela keneh; bagija kaoela dililipoer, eta nja pigeusaneun kalipoeran sarta kasalamĕtan maraneh. 7 'Sarta ari pangarĕp-ngarĕp kaoela teh pageuh ka hal maraneh, rehna kaoela pada njaho, jen maraneh sapĕrti miloe kana sangsara, nja kitoe keneh miloe kana panglilipoer. 8 'Karana kahajang kaoela, eh doeloer-doeloer! maraneh oelah teu njaho kana kasoekĕran kaoela, [d] noe geus naradjang ka kaoela keur di Asia, jen kaoela teh kaliwat-saking nja kasoesahan, wani ngoengkoelan kakoewatan, datang ka kaoela geus njamarkeun hiroep. 9 'Ari kaoela teh di djĕro hate estoe geus asa dihoekoem pati bae, soepaja kaoela oelah ngandĕl ka diri sorangan, koedoena teh [e] ngandĕl ka Allah, noe jasa ngahoedangkeun anoe paeh; 10 'noe [f] geus ngaleupaskeun kaoela tina paeh sakitoe angĕtna, djeung masih keneh ngaleupaskeun teh; sarta kaoela ngarĕp-ngarĕp andjeunna mĕngke ngaleupaskeun deui ka kaoela; 11 'rehna maraneh ge [g] pada ngabantoe ka kaoela koe panĕnĕda; nja soepaja reja djalma maroedji soekoer tina sabab kaoela, koe tina pasihan anoe geus dipaparinkeun ka kaoela lantaran panĕda reja djalma.

a Ep. 1 : 3; 1 Petr. 1 : 3. *b* Djab. 94 : 19; p. 7 : 6. *c* p. 4 : 15. *d* Lal. 19 : 23; 1 Kor. 15 : 32. *e* Jĕr. 17 : 5, 7; Roem 4 : 17. *f* 2 Tim. 3 : 11; 4 : 18. *g* Roem 15 : 30; Ep. 6 : 18, 19; Pil. 1 : 19.

12 Karana pamoedji kaoela teh kijeu: nja [a] pĕrtelaän boedi-rasa kaoela, jen kaoela loemampah di doenya teh, soemawonna di maraneh, djeung langsar hate sarta djeung kabĕrĕsihan ti Allah; [b] hanteu make kapintĕran daging, make teh sihkoernija Allah. 13 'Karana kaoela njoeratan teh ka maraneh hanteu geseh djeung noe diwatja, sarta djeung noe ditarimakeun koe maraneh; ari pangharĕpan kaoela, eta teh bakal ditarimakeun koe maraneh nĕpi ka panoengtoengan; 14 'nja sapĕrti maraneh saparo geus narimakeun ka kaoela, jen kaoela teh [c] pamoedji maraneh, tjara maraneh pamoedji kaoela, dina poëan Goesti Jesoes.

a Ibr. 13 : 18. *b* 1 Kor. 1 : 17; 2 : 4, 13. *c* Pil. 2 : 16; 1 Tes. 2 : 19.

15 Tina sabab boga pangandĕl sakitoe, [a] noe matak kaoela bareto dek ngadatangan ka maraneh heula, soepaja maraneh mindo meunang sih-koernija. 16 'Pasĕdjaän kaoela teh, mangkat ka Makĕdoni djalan ka nagara maraneh, ari ti Makĕdoni balik deui ka maraneh, toeloej [b] koe maraneh didjadjapkeun ka Joedea. 17 'Ari mangsa kaoela aja angkanan kitoe, naha kaoela teh ngalalaworakeun? atawa kaoela satijap-tijap aja angkanan, naha angkanan teh noeroet sabijasa daging, soepaja kaoela teh [c] sakapeung ĕnja, sakapeung hanteu? 18 'Kaoela njĕboetkeun dĕmi Allah [d] noe langkoeng toehoe, ari omongan kaoela ka maraneh teu pisan sakapeung ĕnja, sakapeung hanteu. 19 'Karana ari Poetra Allah, Jesoes Kristoes, noe koe kaoela geus dioewarkeun di maraneh, nja koe kaoela, djeung Silwanoes, djeung Timoteoes, eta teh lain sakapeung ĕnja, sakapeung hanteu, saestoena geus djadi ĕnja di djĕro andjeunna. 20 'Karana [e] sakabehna pĕrdjangdjian Allah, di djĕro andjeunna teh ĕnja, sarta di djĕro andjeunna teh amin, pikeun kamoeljaän Allah, koe lantaran kaoela. 21 'Dĕmi anoe nĕtĕpkeun kaoela barĕng maraneh di djĕro Kristoes teh, sarta noe geus ngalisahan kaoela, nja eta Allah; 22 'noe ngĕtjap ongkoh ka kaoela, sarta [f] dina hate kaoela geus maparin pamandjĕr, tĕgĕsna Roh.

a 1 Kor. 16 : 5. *b* 1 Kor. 16 : 6. *c* Jak. 5 : 12. *d* 1 Kor. 1 . 9. *e* Roem 15 : 8. *f* p. 5 : 5.

23 Tatapi kaoela nĕda [a] saksi Allah kana njawa kaoela, ari kaoela, noe matak tatjan datang ka Korinta teja, [b] bawaning karoenja ka maraneh. 24 'Lain pisan kaoela teh [c] ngeunakeun kawasa kana kapĕrtjajaän maraneh, estoena mah ngabantoe njijeun kaboengahan maraneh; karana maraneh teh tĕgĕr dina kapĕrtjajaän.

a Roem 1 : 9; p. 11 : 31. *b* p. 12 : 20. *c* 1 Petr. 5 : 3.

PASAL 2.

Tatapi kaoela geus nangtoekeun dina pikir, moal rek ngadatangan deui ka 2 maraneh djeung kanalangsaän. 'Karana lamoen kaoela nganalangsakeun ka maraneh, saha atoeh anoe pingaboengahkeuneun ka kaoela, kadjaba eta noe geus 3 dinalangsakeun koe kaoela? 'Sarta kaoela [a] noe matak njoeratan ka maraneh kitoe teja, soepaja kaoela, dimana datang, oelah meunang nalangsa ti eta, noe běněrna matak ngaboengahkeun ka kaoela; sarta panganděl kaoela ka maraneh sakabeh, jen kaboengahan diri kaoela, eta nja kaboengahan maraneh 4 sakabeh. 'Karana kaoela njoeratan teja ka maraneh djeung bangět nja kasoekěran sarta karoepěkan hate, bari reja [b] ragragan tji-mata; lain malar maraneh nalangsa, noe dipalar teh soepaja pada nganjahokeun kana kanjaähan, anoe liwat leuwih di diri kaoela ka maraneh.

a 1 Kor. 5. *b* Pil. 3 : 18.

5 Sabalikna, lamoen aja noe njijeun nalangsa, eta nganalangsakeunana teh lain ka diri kaoela, ěnjana mah nganalangsakeun sakadar (soepaja kaoela oelah ngabeuratkeun ka dinja) ka maraneh saka-6 beh. 'Geus tjoekoep ka noe kitoe teh [a] siksaän, anoe ditěrapkeun ka dinja koe 7 djalma noe reja; 'manana sabalikna maraneh anggoer ngahampoera sarta ngalilipoer ka dinja, soepaja eta noe kitoe teh oelah datang ka kalělěban, tina ka-8 tjida teuing kanalangsaänana. 'Koe sabab eta, kaoela mamagahan ka maraneh, koedoe pada ngajakinkeun kanja-9 ahan ka dinja. 'Dalah nja kitoe noe matak kaoela geus njoeratan ka maraneh, hajang njaho dina kaestoean maraneh, eta maraneh dina sagala pěrkara 10 noeroet hanteuna. 'Ari saha-saha noe dihampoera naon-naon koe maraneh, eta koe kaoela dihampoera deui. Karana kaoela ge, satijap-tijap geus ngahampoera naon-naon, eta kaoela ngahampoera teh nja tina sabab maraneh, di pajoeneun Kristoes, soepaja Setan teh 11 oelah aja beubeunangan ti oerang; 'karana oerang teh hanteu samar dina pakarěpanana.

a 1 Kor. 5 : 3—5.

12 Ari keur mangsa kaoela datang ka [a] Troas, baris ngoewarkeun Indjil Kristoes, [b] kaoela teh dipangboekakeun panto di djěro Goesti, děmi kaoela [c] taja kamarasan hate, tina sabab teu papang-13 gih djeung Titoes saderek; 'geus kitoe kaoela sasalaman, toeloej mijang ka Ma-14 kědoni. 'Tatapi [d] soekoer ka Allah, anoe salawasna masihan oenggoel ka kaoela di djěro Kristoes, sarta nganjatakeun seungiting kanjaho ka andjeunna dina oenggal-oenggal ěnggon, koe lantaran 15 kaoela. 'Karana kaoela teh ka Allah baoe seungit ti Kristoes, nja di djalma noe djadi salamět, sarta di noe djadi 16 tjilaka; 'ari [e] ka noe pandeuri kaoela teh baoening paeh mawa kana paeh; děmi ka noe ti heula mah baoening hiroep mawa kana hiroep. Djeung saha 17 noe bisa kana eta pěrkara? 'Karana kaoela teh lain tjara noe reja, ngadagangkeun pangandika Allah; [f] satěgěsna ti kaběrěsihan, sarta sakoemaha noe ti Allah, di pajoeneun Allah, ditjatoerkeunana teh koe kaoela di djěro Kristoes.

a Lal. 20 : 6. *b* 1 Kor. 16 : 9. *c* p. 7 : 5, 6. *d* 1 Kor. 15 : 57. *e* Loek. 2 : 34. *f* p. 4 : 2.

PASAL 3.

Naha kaoela teh mimiti [a] mihade deui diri? Atawa kaoela teh naha koedoe tjara noe sawareh, make soerat katěrangan ka maraneh, atawa soerat ka-2 těrangan ti maraneh? 'Ari soerat kaoela teh [b] nja maraneh, geus ditoelis dina hate kaoela, katangen djeung diwatja 3 koe sakabeh djalma; 'sapedah maraneh geus katara, jen maraneh teh soerat Kristoes, beunang njijeun lantaran pangabdi kaoela, toelisna lain koe [c] mangsi, istoening koe Roh Allah noe djoeměněng; lain dina [d] papan batoe, istoening 4 dina papan hate bangsa daging. 'Ari kaoela noe matak boga panganděl sakitoe teh ka Allah, lantaran Kristoes. 5 'Lain pisan kaoela teh bisa koe sorangan mikir-mikir kitoe-kijeu kawas ti diri sorangan; [e] ěnjana mah kabisaän kaoela 6 teh ti Allah. 'Nja andjeunna keneh noe geus ngabisakeun kaoela teh djadi [f] poerah njangking pěrdjangdjian anjar; lain njangking [g] aksara, estoena mah Roh; karana ari aksara teh maehkeun, tatapi 7 ari Roh mah ngahiroepkeun. 'Sarta lamoen [h] pagawean njangking paeh, noe kalawan aksara, beunang ngoekir dina batoe, ěnggeus boga kamoeljaän, datang

ka oerang Israil teu kadaroegaeun mĕntjrong ka pameunteu Moesa, tina kamoeljaän pameunteuna, noe geus tang- 8 toe dileungitkeun: 'tjing, lain komo teuing pagawean njangking Roh teh 9 boga kamoeljaän? 'Karana lamoen [i] pagawean njangking hoekoeman teh ĕnggeus boga kamoeljaän, geus komo teuing [j] pagawean njangking kabĕnĕran ka- 10 langkoeng pisan kamoeljaänana. 'Samalah eta noe geus dimoeljakeun teh, moenggah hanteu moelja dina salĕbah ijeu mah, tina sabab kamoeljaän ijeu teh 11 kalangkoeng pisan. 'Karana lamoen eta noe dileungitkeun teja boga kamoeljaän, geus komo teuing anoe tĕtĕp mah boga kamoeljaän.

a p. 5 : 12. *b* 1 Kor. 9 : 1. *c* 3 Joh. 13. *d* 2 Moesa 24 : 12; Jĕr. 31 : 33; Jĕh. 11 : 19. *e* Roem 15 : 18. *f* p. 5 : 18. *g* Roem 7 : 6. *h* 2 Moesa 34 : 1, 29, 30. *i* Gal. 3 : 10. *j* p. 5 : 31.

12 Ari tina sabab kaoela boga pangarĕpngarĕp kitoe teh, noe matak kaoela rosa 13 pisan nja kaloedeungan; 'hanteu tjara Moesa, [a] pameunteuna nganggo ditjindoeng, soepaja oerang Israil oelah malĕntjrong ka [b] panoengtoengan eta noe 14 dileungitkeun teja. 'Tatapi [c] pikiran eta djalma-djalma geus diteuaskeun; karana nĕpi ka poë ajeuna eta tjindoeng teh aja dina ngadjina Pĕrdjangdjian Lawas, hanteu koengsi diboeka; ari dileungitkeu- 15 nana koe Kristoes. 'Tatapi nĕpi ka poë ajeuna, satijap-tijap kitab Moesa diadji, 16 eta teh hatena katjindoengan. 'Dĕmi dimana geus tobat ka Goesti, eta tjin- 17 doeng teh dilaän. 'Ari Goesti teh [d] nja Roh teja; sarta di mana bae aja Roh Goesti, nja di dinja aja kamĕrdikaän. 18 'Dĕmi oerang sakabeh, tina nendjo kana kamoeljaän Goesti [e] sapĕrti dina eunteung, reudjeung beungeut teu ditjindoeng, pada disalin [f] sakoemaha roepa eta, ti kamoeljaän madjoe kana kamoeljaän, nja tina lantaran Roh Goesti.

a 2 Moesa 34 : 33. *b* Roem 10 : 4. *c* Jĕs. 6 : 10; 29 : 11, 12; Roem 11 : 25. *d* 1 Kor. 15 : 45; 1 Joh. 5 : 7. *e* 1 Kor. 13 : 12. *f* Roem 8 : 29.

PASAL 4.

Koe sabab eta, sapedah kaoela baroga [a] tjangkingan kitoe, tina sih-piwĕlas noe geus dipaparinkeun ka kaoela, eta 2 kaoela hanteu djadi leutik hate; 'saestoena mah kaoela teh geus pada mitjeun lalampahan soempoet-salindoeng noe matak kaeraän, [b] loemampah teh teu make kadjoeligan, atawa ngarobahkeun pangandika Allah; satĕgĕsna teh lantaran ngebrehkeun kajaktian [c] kaoela nembongkeun kahadean sorangan ka boedi-rasa sakabeh djalma, di pajoeneun 3 Allah. 'Sarta oepama Indjil kaoela katjindoengan, [d] eta katjindoenganana teh 4 ka sakoer noe bakal tjilaka; 'tĕgĕs djalma teu pĕrtjaja, noe geus pada dilolongkeun pikir koe [e] batara ijeu doenya, soepaja oelah katodjo koe njaängkeunana Indjil kamoeljaän Kristoes, anoe djadi 5 kanjataän Allah. 'Karana kaoela lain ngoewarkeun diri sorangan; noe dioewarkeun teh Jesoes Kristoes, jen djoemĕnĕng Goesti; ari moenggoeh diri kaoela mah ngawoela ka maraneh tina 6 sabab Jesoes. 'Karana Allah, [f] noe nimbalan tjaäng teh ngagĕbjar tina djĕro poëk teja, nja eta [g] noe geus ngagĕbjar dina djĕro hate kaoela, pikeun njaängkeun koe kanjaho kana kamoeljaän Allah dina pameunteu Jesoes Kristoes.

a p. 3 : 6. *b* p. 2 : 17. *c* p. 6 : 4. *d* p. 2 : 15, 16; 2 Tes. 2 : 10. *e* Joh. 12 : 31; Ep. 2 : 2. *f* 1 Moesa 1 : 3. *g* 2 Petr. 1 : 19.

7 Tatapi kaoela boga radja-brana sakitoe teh aja dina [a] wadah sipat taneuh, [b] soepaja kagĕdean kawasa teh ti Allah, 8 lain ti diri kaoela. 'Ari kaoela teh [c] pada disoesoekĕr dina saniskara lampah, tatapi hanteu kasĕdĕkkeun; pada kasoe- 9 sahan, tatapi hanteu bingoeng; 'pada dikaniaja, tatapi hanteu dikadjeunkeun; pada dibeubeutkeun, tatapi hanteu roek- 10 sak; 'salawasna [d] kaoela pada ngoekoendang poepoesna Goesti Jesoes dina djĕro badan kaoela, [e] soepaja hiroepna Jesoes kitoe keneh kaboekti dina badan 11 kaoela. 'Karana kaoela noe hiroep teh [f] salawasna pada disĕrahkeun kana maot tina sabab Jesoes, soepaja hiroepna Jesoes kitoe keneh kaboekti dina daging 12 kaoela noe keuna paeh. 'Djadi maot anoe moerba ka diri kaoela, dĕmi hiroep mah 13 moerba ka maraneh. 'Tatapi sapedah kaoela saroewa boga roh kapĕrtjajaän, sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [g] *Koering pĕrtjaja, koe sabab kitoe koering ngomong;* noe matak kaoela ge pĕrtjaja, koe sabab kitoe 14 kaoela teh ngomong; 'rehna pada njaho, [h] ari noe geus nanghikeun Goesti

Jesoes, tangtoe ngahoedangkeun deui diri kaoela koe lantaran Jesoes, sarta ngadjogokeun kaoela barĕng maraneh di 15 pajoeneunana. 'Karana [i] eta sakabeh pĕrkara teja pangdjadina keur paedah maraneh, soepaja sih-koernija, noe geus liwat langkoeng teh, woewoeh tambah tina lantaran pamoedji-soekoer djalma loba, pikeun kamoeljaän Allah.

a p. 5 : 1. *b* 1 Kor. 2 : 5. *c* p. 1 : 8 ; 6 : 4, 5. *d* 1 Kor. 15 : 31 ; p. 1 : 5 ; 6 : 9. *e* Pil. 3 : 21. *f* Roem 8 : 36 ; 1 Kor. 4 : 9. *g* Djab. 116 : 10. *h* 1 Kor. 6 : 14. *i* p. 1 : 6, 11.

16 Koe sabab kitoe, kaoela teh hanteu djadi leutik hate; sanadjan diri badag noe kaoela diroeroeksak ge, ari diri lĕmboet mah dianjarkeun bae oenggal-17 oenggal poë. 'Karana kasoekĕran kaoela [a] noe hampang, sarta ngan saliwat bae lilana, ngajakeun ka kaoela teh kamoeljaän moetoeh pisan koe beurat, 18 sarta nja langgĕng; 'sapedah kaoela [b] hanteu nilik kana barang noe katendjo, nilik teh kana barang noe hanteu katendjo; karana barang noe katendjo teh teu awet, tatapi ari barang noe teu katendjo mah langgĕng.

a Djab. 30 : 6 ; Roem 8 : 18. *b* Roem 8 : 24, 25.

PASAL 5.

Karana kaoela pada njaho, lamoen [a] ijeu saoeng, pangtjitjingan kaoela di boemi teh, diroewag, kaoela boga adĕgan ti Allah, nja imah lain beunang njijeun koe leungeun, istoening langgĕng, 2 ajana di sawarga. 'Karana kaoela dina saoeng ijeu teh [b] sok roemahoeh, bawaning hajang dirangkĕpan koe piima-3 heun kaoela anoe ti sawarga; 'da tangtoe kaoela teh pada kasondong make, 4 moal kasondong [c] ditarandjang. 'Karana kaoela noe aja dina saoeng ijeu teh sok roemahoeh, koe bawaning beurat rarasaän; rehna hajang oelah ditjoetjoelan, kahajang teh dirangkĕpan, soepajana [d] noe keuna paeh teh leungit kalindih koe 5 hiroep. 'Ari noe geus njadijakeun kaoela baris pikitoeëun teh, nja Allah, anoe maparin ongkoh ka kaoela [e] pamandjĕr, 6 tĕgĕsna Roh teja. 'Djadi kaoela teh salawasna gĕde hate, sarta pada njaho, jen kaoela, pedah ngaroengroeng dina djĕro badan, noe matak teu ngaroeng-7 roeng di Goesti; 'karana kaoela loemakoe teh [f] kalawan kapĕrtjajaän, lain 8 kalawan nendjo. 'Tatapi kaoela pada gĕde hate, sarta [g] leuwih soeka ka loewar tina badan, ngaroengroeng di Goesti. 9 'Noe matak kaoela teh, boh ngaroengroeng di djĕro, boh ngaroengroeng di loewar, pada sarĕgĕp pisan, [h] soepaja 10 pikamanaheun koe Goesti. 'Karana [i] oerang sakabeh mĕngke koedoe pada boekti di pajoeneun korsi pangadilan Kristoes, soepaja hidji-hidji djalma nampa noe geus dipigawe koe badan, koemaha bae lampahna, boh hade, boh goreng.

a Aj. 4 : 19 ; 2 Petr. 1 : 13, 14 ; p. 4 : 7. *b* Roem 8 : 23. *c* Wahj. 16 : 15. *d* 1 Kor. 15 : 51, 53. *e* p. 1 : 22. *f* 1 Kor. 13 : 12 ; p. 3 : 18. *g* Pil. 1 : 23. *h* Kol. 1 : 10. *i* Roem 14 : 10 ; 1 Kor. 4 : 5.

11 Koe sabab eta, sapedah kaoela njaho jen Goesti teh pikasijeuneun, kaoela pada ngoepah-ngoepah ka djalma sina pĕrtjaja; ari Allah langkoeng waspaos ka kaoela teh, sarta pangharĕpan kaoela, [a] boedi-rasa maraneh ge kitoe deui was-12 pada. 'Karana kaoela [b] lain mihade deui diri ka maraneh, ĕnjana mah kaoela ka maraneh mere sabab geusan moedji koe hal kaoela, soepaja maraneh boga keur ngadjawab ka djalma noe sok moedji bangsa lahir, hanteu moedji bangsa ba-13 tin. 'Karana ari kaoela sasar, nja tina sabab Allah; ari kaoela bĕnĕr ingĕtan, 14 nja tina sabab maraneh. 'Karana kaoela teh kabawakeun koe kaäsihan Kristoes; 15 'rehna pamikir kaoela teh kijeu: lamoen hidji djalma paeh, nalangan ka sakabeh, eta hoekoemna geus pada paeh kabeh. Dĕmi andjeunna noe matak poepoes nalangan ka sakabeh, [c] nja soepaja sakoer anoe hiroep, ka-hareupna oelah hiroep pikeun sorangan deui, hiroep teh koedoe pikeun eta noe geus poepoes sarta ditanghikeun keur pimangpaäteun saka-16 beh. 'Koe sabab kitoe, kaoela ti ajeuna ka saha oge hanteu njaho sakoemaha bijasa daging; djeung sanadjan tadina kaoela ka Kristoes teh njaho sakoemaha bijasa daging, parandene ajeuna mah kaoela geus teu njaho kitoe ka andjeun-17 na. 'Djadi lamoen djalma aja di djĕro Kristoes, nja eta teh [d] mahloek anjar; ari [e] noe heubeul teh geus toeloej, tah 18 singsarwa geus djadi anjar. 'Ari eta saniskarana teh ti Allah, [f] noe geus ngarapihkeun oerang djeung salira andjeunna koe lantaran Jesoes Kristoes, sarta ka kaoela geus maparin [g] kadjĕnĕngan ngoe-19 warkeun karapihan teja. 'Karana [h] Allah

di djĕro Kristoes geus ngarapihkeun doenya djeung salira andjeunna, ari dosa-dosana hanteu ditanggoengkeun ka darinja, sarta andjeunna geus neundeunan pangandika hal karapihan teja ka diri kaoela. 20 'Djadi kaoela teh piwarangan ngawakilan Kristoes, sasat Allah ngelingan lantaran kaoela; kaoela nĕda-nĕda ngawakilan Kristoes: maraneh geura sing daek dirapihkeun djeung Allah. 21 'Ari eta, [i] noe teu pisan oeningaeun di dosa teh, [j] koe Allah geus didamĕl dosa keur pimangpaäteun oerang, [k] soepaja oerang djadi kabĕnĕran Allah di djĕro andjeunna. *a* p. 4 : 2. *b* p. 3 : 1. *c* Roem 14 : 8; Gal. 2 : 20. *d* Gal. 6 : 15. *e* Wahj. 21 : 5. *f* Roem 5 : 10. *g* 1 Tim. 1 : 12. *h* Roem 3 : 25; Kol. 1 : 20; 1 Joh. 2 : 2. *i* Jĕs. 53 : 9; 1 Petr. 2 : 22. *j* Roem 8 : 3; Gal. 3 : 13. *k* 1 Kor. 1 : 30.

PASAL 6.

Ari kaoela, [a] noe ngabantoe kana padamĕlan, pada ngingĕtan deui ka maraneh: [b] poma oelah gaplah nja nampa sih-koernija Allah teh! 2 'Karana ari pangandikana: [c] Dina mangsa kasoekaän kami geus ngaboelkeun ka maneh, sarta dina poë kasalamĕtan kami geus noeloeng ka maneh. [d] Tah, nja ajeuna mangsa kasoekaän teh; tah, nja ajeuna poë kasalamĕtan teh! 3 'Ari kaoela teh [e] saperkara oge teu pisan migawe matak titadjong djalma, soepaja [f] kadjĕnĕngan oelah katjawad. 4 'Saestoena mah kaoela dina saniskara lampah [g] nembongkeun kahadean sorangan, koemaha bae [h] abdi Allah, [i] nja dina gĕde kasabaran, dina kasangsaraän, dina kasoesahan, dina karoepĕkan, 5 'dina dirangket, dina diberok, dina karoesoehan, dina migawe, dina njaring, dina poewasa, 6 'dina kabĕrĕsihan, dina kanjaho, dina kasarehan, dina kawĕlasan, dina Roh Soetji, dina kanjaäha noe taja palsoena, 7 'dina pangandika kajaktian, dina kawasaning Allah; koe pakarang kabĕnĕran di kentja-katoehoe, 8 'koe kahormatan djeung kahinaän, koe bedja goreng djeung bedja hade; tjara djalma noe ngagĕlo, padahal saestoena; 9 'tjara noe teu kanjahoan, padahal kanjahoan pisan; tjara [j] noe sakarat, tatapi saĕnjana mah kaoela hiroep; tjara noe dilara-lara, padahal teu dipaehkeun; 10 'tjara noe prihatin, halta boengah saĕndĕng-ĕndĕng; tjara noe miskin, halta ngabeungharkeun djalma loba; tjara noe teu boga naon-naon, padahal boga saniskara. *a* 1 Kor. 3 : 9. *b* 1 Kor. 15 : 2; Ibr. 12 : 15. *c* Jĕs. 49 : 8. *d* Ibr. 3 : 7, 13. *e* 1 Kor. 10 : 32. *f* p. 5 : 18. *g* p. 4 : 2. *h* 1 Kor. 4 : 1. *i* p. 11 : 23—27. *j* p. 4 : 10, 11.

11 Eh, oerang Korinta! soengoet kaoela ngangah ka maraneh, ari hate kaoela 12 geus djadi lĕga. 'Maraneh hanteu sĕsĕk di djĕro kaoela, sĕsĕk soteh di djĕro 13 hate maraneh sorangan. 'Soepaja pamalĕsna nandingan, (kaoela mitjatoer kitoe teh reh [a] ka anak kaoela,) maraneh ge sing ngalĕgaän hate maraneh! *a* 1 Kor. 4 : 14.

14 Oelah rek make [a] sedjen pasangan djeung djalma noe teu pĕrtjaja. Karana nahaon karah salajeutna kabĕnĕran djeung kadorakaän? Sarta [b] nahaon satoenggalna tjaäng djeung poëk? 15 'Nahaon pĕkĕtna Kristoes djeung Bĕlial? Sarta nahaon doeoemanana anoe pĕrtjaja 16 djeung noe teu pĕrtjaja? 'Djeung deui nahaon saroewana kabah Allah djeung [c] brahala? Karana maraneh teh nja kabah Allah noe djoemĕnĕng; sakoemaha noe geus diandikakeun koe Allah kijeu: [d] Kami bakal linggih sarta ngidĕr di tĕngaheun eta; ari kami bakal Allahna, sarta eta bakal oemat kami. 17 'Koe sabab kitoe, [e] geura baridjil ti dinja, bari marisahkeun maneh, timbalan Pangeran, djeung oelah njarabak kana naon-naon noe nadjis, tangtoe kami 18 ngangkĕn ka maraneh; 'ari [f] kami teh piramaeun maraneh, sarta maraneh bakal anak kami lalaki djeung anak kami awewe, timbalan Pangeran noe langkoeng kawasa. *a* 5 Moesa 22 : 10; 1 Kor. 5 : 9. *b* Ep. 5 : 11. *c* 1 Kor. 10 : 7, 14. *d* 3 Moesa 26 : 11, 12. *e* Jĕs. 52 : 11; Wahj. 18 : 4. *f* Jĕr. 31 : 33; 32 : 38.

PASAL 7.

Koe sabab eta, sapedah oerang boga [a] pĕrdjangdjian kitoe, eh kaäsih kaoela! hajoe, oerang pada ngabĕrĕsihan diri sorangan tina sakabeh sipat karĕgĕdan dina daging sarta dina roh; [b] sing antek njoetjikeun diri kalawan sijeun koe Allah. *a* p. 6 : 17. *b* Ibr. 12 : 14.

2 Kaoela bere piĕnggoneun! Ari kaoela teh ka djalma hidji ge teu pisan migawe salah, ka djalma hidji ge teu pisan ngaroeksak, [a] ti djalma hidji ge teu pisan 3 ngarah hasil. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh lain sĕdja ngahoekoeman; kapan

tjarek kaoela tadi ge, [b] jen maraneh aja dina hate kaoela, baris paeh reudjeung, 4 hiroep reudjeung. 'Kaoela [c] rosa pisan kaloedeungan ka maraneh, kaoela rosa pisan moedji tina sabab maraneh; kaoela pinoeh koe kalipoeran, kaoela kaliwat-langkoeng nja boengah dina sakabeh kasoekĕran kaoela.

a Lal. 20 : 33; p. 12 : 17. *b* p. 6 : 11—13. *c* p. 3 : 12.

5 Karana mangsa kaoela geus datang ka [a] Makĕdoni ge, awak kaoela hanteu aja kamarasanana, nja ngan disoesoekĕr bae kaoela teh dina saniskara; ari di loewar aja pĕpĕrang, ari di djĕro mah 6 rarempan. 'Tatapi Allah, noe ngalilipoer ka noe rĕndah ati, geus ngalilipoer ka 7 kaoela koe datangna Titoes; 'sarta lain koe datangna woengkoel, malah djeung koe panglilipoer, anoe geus djadi lantaran Titoes kalipoeran tina hal maraneh, rehna ka kaoela njaritakeun maraneh hajang pisan didatangan koe kaoela, djeung kahoemarĕgoengan maraneh, sarta kagĕtenan maraneh ka kaoela; noe matak 8 kaoela woewoeh pisan nja boengah. 'Karana [b] sanadjan kaoela nganalangsakeun ka maraneh koe soerat teja, kaoela teu kadoehoeng, sadalah tadina kadoehoeng; karana katendjo koe kaoela, jen eta soerat teh geus nganalangsakeun ka ma- 9 raneh, nadjan sakeudeung ge. 'Dĕmi ajeuna mah kaoela boengah, lain koe sabab maraneh geus nalangsa, ĕnjana koe sabab maraneh nalangsa mawa kana pĕrtobat; karana maraneh nalangsa teh tĕroes djeung pangĕrsa Allah, soepaja maraneh dina sapĕrkara ge oelah ka- 10 roegian koe kaoela. 'Karana [c] ari kanalangsaän anoe tĕroes djeung pangĕrsa Allah teh ngadjadikeun pĕrtobat anoe taja pikadoehoengeunana, noengtoen kana kasalamĕtan; tatapi ari kanalangsaän doenya mah ngadjadikeunana teh paeh. 11 'Geuning eta pĕrkara, jen maraneh nalangsa tĕroes djeung pangĕrsa Allah teja, aja sakitoe njijeunna kasarĕgĕpan di djĕro maraneh! nja mere katĕrangan, nja teu soedi, nja sijeun, nja hajang papanggih, nja gĕten, nja njiksa; maraneh dina saniskara geus nandakeun diri maraneh teh bĕrĕsih dina eta pĕrkara. 12 'Djadi kaoela pangnjoeratan teh ka maraneh, lain tina sabab djalma noe ngalakonan kasalahan teja, kitoe deui lain tina sabab djalma noe geus kasorang koe kasalahan; [d] ari noe dipambrih, soepaja kagĕtenan maraneh ka kaoela boekti di maraneh, di pajoeneun Allah. 13 'Kitoe noe matak kaoela pada kalipoeran koe tina kalipoeran maraneh. Sarta kaoela mingkin angot nja boengah tina kaboengahan Titoes, pedah manahna geus kasĕnangkeun koe maraneh saka- 14 beh. 'Karana ari kaoela geus moedji maraneh ka Titoes teh, sapĕrkara ge kaoela teu kawirangan; ĕnjana mah, sapĕrti kaoela geus njatoerkeun sakabeh ka maraneh [e] djeung sajaktina, nja kitoe deui pamoedji kaoela ka Titoes teh geus 15 kaboekti. 'Sarta beuki tambah tjitĕrĕsna ka maraneh, ana ras elingeun ka pangesto maraneh sakabeh, datang ka ditarima koe maraneh kalawan sijeun sarta 16 ngagidir. 'Kaoela teh boengah, rehna kaoela dina saniskara bisa kĕndĕl tina hal maraneh.

a p. 1 : 4; 2 : 13. *b* p. 2 : 2—4. *c* 2 Sam. 12 : 13; Mat. 5 : 4. *d* p. 2 : 9. *e* p. 1 : 17, 18.

PASAL 8.

Sanggeusing kitoe, eh doeloer-doeloer! kaoela ka maraneh nganjahokeun sihkoernija Allah, anoe geus dipasihkeun 2 ka sagala garedja di Makĕdoni; 'jen keur kataradjang reja-reja tjotjoba kasoekĕran, [a] eta teh bawaning koe liwat leuwih boengahna, nadjan rosa kamalaratan ge, gĕde pisan merena, djadi soegih 3 kabalabahanana. 'Karana saestoena omongan kaoela, eta teh merena [b] tina kasoekaän sorangan, sakadar kakoewatanana, malah-malah ngoengkoelan kakoe- 4 watanana; 'sarta pada nĕnĕda ka kaoela bari omat-omatan, moegi ditampa sidĕkahna sarta [c] ngabantoena toetoe- 5 loeng ka djalma saroetji teja. 'Sarta lain sapangharĕpan kaoela bae, samalah pada njanggakeun dirina sakoedjoer ka Goesti heula, geus kitoe ka kaoela, koe 6 pangĕrsa Allah. 'Noe matak kaoela mĕrĕdih ka [d] Titoes, soepaja, tjara ngamimitian bareto teja, sina di maraneh ge kitoe deui nganggeuskeun eta pĕr- 7 kara sidĕkah. 'Ari maraneh, sapedah [e] oentjoel dina saniskara, nja dina pĕrtjaja, dina piwoeroek, dina kanjaho, djeung dina saroepaning kagĕtolan, kitoe deui dina kanjaähan maraneh ka diri kaoela: tjing atoeh, dina ijeu sidĕkah ge masing

8 oentjoel. 'Ari kaoela pangmitjatoer kitoe teh lain marentah, ĕnjana mah hajang njoba kaestoeanana kanjaähan maraneh koe lantaran kagĕtolan anoe sedjen. 9 'Karana maraneh geus pada njaho sihkoernija Goesti oerang Jesoes Kristoes, jen andjeunna keur beunghar [f] ngadjadi miskin baris ngamangpaätan maraneh, soepaja maraneh teh pada djadi beunghar koe lantaran kamiskinan Goesti. 10 'Sarta kaoela [g] mere pitoedoeh dina ijeu pĕrkara; karana eta teh matak hasil ka maraneh, rehna maraneh geus ngamimitian ti taoen ka toekang, lain kana ngalampahkeunana bae, [h] samalah kana 11 nijat oge maraneh noe ti heula. 'Dĕmi ajeuna, tjing, geura anggeuskeun ngalampahkeunana oge; soepaja, sapĕrti geus aja soeka hate boga nijat teja, nja kitoe keneh aja nganggeuskeunana 12 sakadar kaboga maraneh. 'Karana [i] lamoen geus aja soeka hate mah, djalma dimanah teh sakadar bogana, lain sa-13 kadar teu bogana. 'Karana pamalar teh lain soepaja anoe sedjen enteng, ari 14 maraneh mah ripoeh; 'ngan darapon papak; dina mangsa ajeuna kaleuwihan maraneh moedoe njoekoep kakoerangan itoe, soepaja kaleuwihan itoe kitoe deui pinjoekoepeun kakoerangan maraneh; 15 sangkan djadi papak; 'sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [j] Ari noe geus moeloeng loba, hanteu leuwih, anoe saeutik hanteu koerang.

a Roem 15 : 26. *b* Pilem. 14. *c* p. 9 : 1. *d* p. 7 : 13. *e* 1 Kor. 1 : 5. *f* Mat. 8 : 20. *g* 1 Kor. 7 : 25. *h* p. 9 : 2. *i* Sil. 3 : 27, 28; Loek. 21 : 3; p. 9 : 7. *j* 2 Moesa 16 : 18.

16 Djeung deui soekoer ka Allah, anoe dina manah Titoes geus maparin kagĕtenan ka maraneh saroewa keneh. 17 'Karana geus njawawikeun ka pamĕrĕdih kaoela; tatapi tina sabab leuwih gĕtenna, mijang ka maraneh teh soekana 18 sorangan. 'Djeung kaoela geus nitahan barĕngan Titoes [a] hidji doeloer, anoe dipoedji dina hal Indjil koe sakabeh ga-19 redja; 'sarta lain sakitoeëun bae, malahmalah eta teh beunang milih sakabeh garedja, pibatoereun kaoela loemakoe dina ijeu hal sidĕkah, anoe dioeroeskeun koe kaoela pikeun kamoeljaän salira Goesti, sarta pikeun nandakeun kasoe-20 kaän diri kaoela; 'tina sabab kaoela dek njingkiran, bisi aja noe ngangaranan ka kaoela tina lantaran ijeu karosaän 21 arta, noe dioeroeskeun koe kaoela; 'karana kaoela milampahkeun anoe hade teh lain di pajoeneun Goesti bae, [b] malah di hareupeun djalma ge pon kitoe 22 keneh. 'Djeung deui kaoela geus nitahan barĕngan eta teja hidji doeloer kaoela, noe geus rĕmĕn pisan sarta dina reja pĕrkara ditjoba koe kaoela, kapanggih jen gĕten, dĕmi mangsa ajeuna beuki tambah kagĕtenanana, tina gĕde pa-23 ngandĕlna ka maraneh. 'Ari moenggoehing Titoes teja, nja batoer kaoela, sarta pangbantoe dina pagawean kaoela ka maraneh; ari moenggoehing eta doeloerdoeloer kaoela teja, nja titahan garedja, sarta pada djadi kamoeljaän Kristoes. 24 'Manana koedoe pada ngaboektikeun ka darinja tandaning kanjaähan maraneh, kitoe deui [c] pamoedji kaoela tina hal maraneh, di hareupeun sagala garedja.

a p. 12 : 18. *b* Roem 12 : 17. *c* p. 7 : 14.

PASAL 9.

Karana [a] ari pĕrkara toetoeloeng ka djalma saroetji teja, montong koengsi koe kaoela ditjatoerkeun ka maraneh 2 dina soerat; 'karana kaoela njaho [b] dina kasoekaän maraneh, anoe djadi matak maraneh dipoedji koe kaoela ka oerang Makĕdoni, jen [c] Ahaja teh geus sadija ti taoen ka toekang; sarta kagĕtolan maraneh geus ngĕprok ka djalma loba. 3 'Ari noe matak kaoela nitahan eta doeloer-doeloer, sangkan pamoedji kaoela tina hal maraneh teja oelah kagaplahkeun dina salĕbah ijeu teh; soepaja maraneh sadija, koemaha pitjatoer kaoela 4 noe tadi; 'karana, saoepama aja oerang Makĕdoni miloe djeung kaoela, kapanggih maraneh teu sadija, bisi kaoela meunang wirang, (teu dek njĕboetkeun maraneh,) da geus aja pamoedji sakitoe 5 tĕtĕgna. 'Koe sabab kitoe, kaoela boga rasa pĕrloe mĕrĕdih ka eta doeloerdoeloer arindit ti heula ka maraneh, sina ngoeroeskeun heula bĕrkah maraneh anoe didjangdjikeun bareto, soepaja sadija, sing sakoemaha bĕrkah, oelah sapĕrti noe mitjik.

a p. 8 : 4. *b* p. 8 : 10, 11. *c* p. 1 : 1.

6 Ari ijeu teh kaoela mitjatoer: [a] Satijap-tijap noe njĕbarkeun sarta misit, eta diboewatna tangtoe misit deui;

sabalikna, satijap-tijap noe njĕbarkeun sarta balabah mah, eta diboewatna tangtoe balabah deui. 7 'Oenggal-oenggal djalma mere teh sing sakoemaha tjopna dina hate; [b] oelah djeung ngoeloewoet, atawa rasa kapaksa; karana Allah asih ka djalma noe mere djeung soeka hate. 8 'Ari Allah teh langkoeng kawasa ngaleuwihkeun sakoer sih-koernija ka maraneh; soepaja maraneh salawasna pada tjoekoep saniskara dina sakabeh naonnaon, anoe matak maraneh bisa leuwih kana sagala panggawe hade; 9 'sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu: [c] Eta geus ngawoerkeun, barangbere ka noe mariskin; kabĕnĕranana tĕtĕp salanggĕngna. 10 'Dĕmi noe maparin binih ka noe njĕbarkeun, djeung roti baris hakaneun, nja eta noe bakal maparin binih ka maraneh sarta ngarĕkahkeunana, djeung ngadjadikeun boeboewahan kabĕnĕran maraneh; 11 'noe matak maraneh pada soegih dina saniskara, baris milampah sagala kabalabahan, noe ngajakeun soekoer ka Allah, koe lantaran kaoela. 12 'Karana eta lampah toetoeloeng teh lain noetoepan bae kana kaboetoeh djalma saroetji, samalah djadi leuwih pisan koe reja pamoedji-soekoer ka Allah; 13 'sapedah koe kaestoeanana toetoeloeng teh eta pada ngamoeljakeun ka Allah, tina sabab maraneh naloekkeun pangakoe maraneh kana Indjil Kristoes, sarta tina kabalabahanana pangmere maraneh ka eta djeung ka sakabeh; 14 'kitoe deui koe maungnĕdakeunana ka maraneh, bari pada hajang papanggih djeung maraneh, tina kalangkoenganana sih-koernija Allah ka maraneh. 15 'Soekoer ka Allah, tina sabab pasihan Allah anoe taja tjatoerkeuneunana!

a Sil. 11 : 24, 25. *b* 5 Moesa 15 : 10; Roem 12 : 8. *c* Djab. 112 : 9.

PASAL 10.

Djeung deui kaoela [a] nĕnĕda ka maraneh, tina bawaning kasarehan djeung sih-piwĕlas Kristoes, nja kaoela Paoeloes pisan, noe rĕndah ana keur djonghok di maraneh, tatapi wani ka maraneh ana keur djaoeh: 2 'ari panĕda kaoela teh, moegi kaoela, ana keur djonghok, oelah koengsi wani kalawan kakĕndĕlan, anoe sĕdja kaoela dek dipake kawanian ka djalma sawareh, anoe ngirakeun kaoela pada loemampah teh [b] noeroet daging. 3 'Karana kaoela, sanadjan loemampah di djĕro daging ge, pĕrang teh hanteu noeroet daging; 4 'karana ari [c] pakarang kaoela paragi pĕrang, lain pakarang daging, istoening matih ti Allah, baris ngaroeboehkeun benteng-benteng. 5 'Djadi kaoela teh ngaroeboehkeun pamikir, kitoe deui sagala dingding, anoe ngadingding kana kanjaho ka Allah, djeung sakabeh pikiran koe kaoela dibojong kana kaänoetan ka Kristoes; 6 'sarta kaoela geus sadija, dek njiksa ka sakoer pamoengpang, dimana pangnoeroet maraneh geus datang ka antekna. 7 'Naha maraneh teh nilik kana roepa lahir? [d] Lamoen aja djalma ngangkeuhkeun dirina kagoengan Kristoes, eta sing mikir deui ti soranganana nja kijeu, sapĕrti manehna kagoengan Kristoes, kaoela ge pon kitoe keneh kagoengan Kristoes. 8 'Karana sanadjan kaoela rada angĕt ti kitoe [e] nja moedji maneh koe hal [f] kawasa, noe koe Goesti geus dipaparinkeun ka kaoela baris ngadĕgkeun maraneh, lain baris ngaroeboehkeun, kaoela teh moal kawiwirangan; 9 'soepaja kaoela oelah sĕmoe hajang ngareureuwas ka maraneh koe soerat. 10 'Karana tjek aromongna: ari soeratna teh ĕnja gĕde eusina sarta rarosa; tatapi [g] ari djonghokna badan mah hengker, sarta omonganana matak ngewa. 11 'Ari djalma noe kitoe teh masing ngingĕtkeun, sakoemaha kaoela dina omongan koe soerat, eukeur djaoeh, [h] eta kaoela keur djonghok nja kitoe sarta saĕnja-ĕnjana. 12 'Karana kaoela teu wani ngabilangkeun atawa ngabandingkeun diri kaoela [i] ka djalma sawareh, noe sok moedji diri sorangan; dĕmi eta teh, pedah ngoekoerkeun maneh ka dirina, djeung ngabandingkeun maneh ka sorangan, tetela jen teu ngarti. 13 'Tatapi kaoela mah teu rek moedji maneh liwat ti pawatĕsan; nja noeroet pawatĕsan oekoeran, anoe koe Allah geus dipantjenkeun djadi pawatĕsan kaoela, soepaja kaoela ka maraneh oge nĕpi. 14 'Karana kaoela teu ngahontal-hontalkeun maneh, kawas noe teu nĕpi ka maraneh: [j] mapan ĕnggeus kaoela datang ka maraneh teh djeung Indjil Kristoes. 15 'Djadi kaoela moedji maneh teh hanteu liwat pawa-

tĕsan, teu ngakoe ka pagawean noe sedjen; tatapi kaoela boga pangharĕpan, lamoen kapĕrtjajaän maraneh geus ngagĕdean, kaoela teh bakal digĕdekeun liwat saking di maraneh, sakoemaha nĕpina kana oekoeran kaoela, 16 'baris ngoewarkeun Indjil madjoe deui ka beh ditoeëun maraneh; lain baris moedji maneh, ngakoe ka noe anggeus di sadjĕro oekoeran noe sedjen. 17 'Dĕmi anoe moedji, [k] eta moedjina teh moedoe tina hal Pangeran. 18 'Karana [l] lain djalma noe moedji diri sorangan, nja noe dipoedji koe Pangeran, anoe bĕnĕr tamah.

a p. 5 : 20. *b* p. 1 : 17. *c* p. 6 : 7; Ep. 6 : 13—17. *d* 1 Kor. 14 : 37. *e* p. 11 : 16; 12 : 6. *f* p. 13 : 10. *g* 1 Kor. 2 : 3; p. 11 : 6. *h* p. 13 : 2. *i* p. 5 : 12. *j* 1 Kor. 9 : 2. *k* 1 Kor. 1 : 31. *l* Sil. 27 : 2; 1 Kor. 4 : 5.

PASAL 11.

Tjing atoeh, maraneh wajahnakeun [a] kaboeroengan kaoela saeutik! Nja meureun wajahna oge ka kaoela. 2 'Karana kaoela goemati ka maraneh kalawan goematining Allah; karana kaoela geus ngareremokeun maraneh [b] ka hidji lalaki, hajang ngahatoerkeun landjang bĕrĕsih ka Kristoes. 3 'Tatapi kaoela risi, [c] sapĕrti Hawa kagĕndam koe oraj teja, palangsijang tjara kitoe pikir maraneh geus dilĕlĕbar, njingkir tina [d] kalangsaran ka Kristoes. 4 'Karana saoepama aja djalma datang, ngoewarkeun Jesoes sedjen, lain noe geus dioewarkeun koe kaoela, atawa saoepama maraneh nampa roh sedjen, lain noe geus katampa koe maraneh, atawa [e] indjil sedjen, lain noe geus ditarima koe maraneh, eta koe maraneh meureun diwajahnakeun bae. 5 'Karana rasa kaoela, [f] naon-naon oge kaoela hanteu dentjeng ti eta rasoel noe paroendjoel teh. 6 'Sanadjan kaoela [g] dina ngomong teu binangkit, moenggoehing dina kanjaho mah moal; ari kaoela dina sakabeh pĕrkara geus pada kaboekti pisan di lĕbah maraneh. 7 'Naha kaoela teh migawe dosa, pedah kaoela ngahandapkeun sorangan soepaja maraneh dika-loehoerkeun, [h] djalan kaoela ka maraneh geus ngoewarkeun Indjil Allah hanteu njokot bajaran? 8 'Kaoela geus ngarajahan garedja sedjen, [i] narima gadjih, keur baris ngawoela ka maraneh; djeung mangsa kaoela aja di maraneh, ana keur kakoerangan, [j] 'kaoela teu njoesahkeun ka djalma hidji-hidji atjan. 9 'Karana kakoerang kaoela ditjoekoepan koe doeloer noe daratang ti Makĕdoni teja; ari dina saniskara kaoela geus ngomah-ngomahan diri, soepaja oelah ngabeuratkeun ka maraneh, sarta ka hareup ge bakal ngomah-ngomahan diri. 10 'Saestoe-estoena kajaktian Kristoes aja di djĕro kaoela, [k] eta pamoedji kaoela noe kitoe teh hamo pikapĕnggĕleun dina wĕwĕngkĕran tanah Ahaja. 11 'Naon sababna? Naha sabab kaoela teu njaäh ka maraneh? Allah langkoeng oeninga. 12 'Dĕmi noe dipilampah koe kaoela, eta masih rek dipilampah keneh, pikeun mĕgat sabab ka djalma noe njijar pisababeun; soepaja eta teh, dina pĕrkara noe dipake moedji koe maranehna, sing kapanggih sakoemaha tjara kaoela. 13 'Karana noe kitoe teh rasoel palsoe, njĕkĕl gawe sok ngarinah, pada miroepakeun maneh rasoel Kristoes. 14 'Ari eta pĕrkara hanteu matak helok; karana Setan teh sok miroepakeun maneh malaikat ĕnggon tjaäng. 15 'Koe sabab eta, lain pĕrkara gĕde, moen abdi-abdina ge kitoe deui miroepakeun maneh sapĕrti abdining kabĕnĕran. Dĕmi eta teh pitoengtoengeunana bakal sakoemaha pagaweanana.

a p. 12 : 6. *b* Joh. 3 : 29; Ep. 5 : 27. *c* 1 Moesa 3 : 1—6. *d* p. 1 : 12. *e* Gal. 1 : 6. *f* p. 12 : 11. *g* p. 10 : 10. *h* 1 Kor. 9 : 12; p. 12 : 13. *i* Pil. 4 : 10, 15. *j* 1 Tes. 2 : 9; 2 Tes. 3 : 8. *k* 1 Kor. 9 : 15.

16 Kaoela mitjatoer deui: oelah aja djalma nganjanaän [a] boeroeng ka kaoela; tatapi ari teu kitoe, kaoela akoe koe maraneh tjara ka noe boeroeng bae, soepaja kaoela meunang moedji maneh saeutik-eutikeun. 17 'Ijeu teh noe ditjatoerkeun koe kaoela, lain ditjatoerkeun tina aja pangĕrsa Goesti, nja saibarat lampah boeroeng bae, moenggoeh dina ijeu pamoedji sakitoe tĕtĕgna. 18 'Sapedah reja djalma moedji maneh [b] sakoemaha bijasa daging, noe matak kaoela ge rek moedji maneh. 19 'Karana maraneh teh soeka wajahna [c] ka djalma boeroeng, reh maraneh mah pintĕr. 20 'Karana maraneh ngawajahnakeun maneh bae, lamoen aja noe ngoemawoelakeun maraneh, lamoen aja noe ngahakan maraneh, lamoen aja noe meunangkeun maraneh, lamoen aja noe ngaloehoerkeun sorangan, lamoen aja noe nampiling ka maraneh. 21 'Kaoela mitjatoer pikawirangeun,

ari kaoela mah bareto [d] hengker. Tatapi noe dipake kawanian koe noe sedjen, (kaoela ngomong saibarat lampah boeroeng) eta koe kaoela ge dipake kawanian. 22 'Naha ari eta teh oerang Ibrani? [e] kaoela ge nja kitoe. Naha ari eta teh oerang Israil? kaoela ge nja kitoe. Naha ari eta teh toeroenan Ibrahim? kaoela ge nja kitoe. 23 'Naha ari eta teh abdi Kristoes? (kaoela ngomong tjara noe boeroeng) [f] kaoela mah komo: ari kaoela dina baranggawe leuwih, dina dirangket poendjoel, dina diberok leuwih, dina baja-pati minděng pisan. 24 'Koe oerang Jahoedi kaoela geus lima kali dirangket, [g] sakalina opat poeloeh koerang hidji. 25 'Tiloe kali kaoela [h] digitik koe hoë; [i] sakali kaoela diběntoeran koe batoe; tiloe kali kaoela kalěboeh, di laoet kaoela sapoë-sapeuting aja di djěrona. 26 'Keur di pangnjabaān rěměn pisan kaoela manggih baja hal tjai-tjai, baja hal begal, baja ti noe sabangsa djeung kaoela, baja ti oerang kapir, baja di djěro nagara, baja di těgal lěga, baja di laoet, baja tina tjampoer djeung [j] doeloer palsoe; 27 'dina [k] baranggawe sarta rariwoed, dina njaring minděng pisan, dina langlajeuseun sarta halabhab, dina poewasa rěměn pisan, dina tiris sarta boeroendoel. 28 'Kadjaba pěrkara lijan ti dinja, kaoela saban-saban poë kaāmbrěgan, nja ngoeroes ka sakabeh garedja. 29 'Saha noe hengker, [l] děmi kaoela teu miloe hengker? Saha noe titadjong, děmi kaoela teu ngěntab? 30 'Ari koedoe mah moedji maneh, kaoela rek moedji maneh [m] tina hal kahengkeran kaoela. 31 'Allah, [n] Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, anoe koedoe dipoedji salalanggěngna, langkoeng oeninga [o] jen kaoela teu bohong. 32 'Ari di Damsik, wakil radja Aretas ngadjaga nagara oerang Damsik, hajangeun nangkěp kaoela; 33 'děmi kaoela [p] tina djandela dioeloer dina karandjang, bidjil ka loewareun koeta, djadi ngědjat ti leungeunna.

a p. 12 : 6. *b* p. 1 : 17. *c* 1 Kor. 4 : 10. *d* p. 10 : 10. *e* Lal. 22 : 3; Pil. 3 : 5. *f* 1 Kor. 15 : 10. *g* 5 Moesa 25 : 3. *h* Lal. 16 : 22. *i* Lal. 14 : 19. *j* Gal. 2 : 4. *k* p. 6 : 4, 5. *l* 1 Kor. 9 : 22. *m* p. 12 : 5. *n* p. 1 : 3. *o* Roem 9 : 1; Gal. 1 : 20. *p* Lal. 9 : 25.

PASAL 12.

Ari moedji teh satěměnna teu mangpaāt ka kaoela; karana kaoela rek njaritakeun tetendjoan djeung wahjoe ti Goesti. 2 'Kaoela njaho hidji djalma oemat Kristoes, geus meunang opat wělas taoen ajeuna, (doeka di djěro badan, doeka di loewareun badan; [a] Allah langkoeng oeninga,) [b] eta djalma ditjandak ka [c] langit katiloe. 3 'Djeung deui kaoela njaho djalma kitoe teh, (doeka di djěro badan, doeka di loewareun badan; Allah langkoeng oeninga,) 4 'eta ditjandak ka djěro [d] Pirdoes, ngadenge pilahir noe teu beunang dipitjatoer, noe teu widi diomongkeun koe djalma. 5 'Kaoela nja rek moedji teh koe hal djalma noe kitoe; děmi kaoela moal rek moedji koe hal diri sorangan, ngan [e] tina sagala kahengkeran kaoela. 6 'Karana [f] saoepama kaoela aja karěp moedji maneh ge, moal ěnja kaoela boeroeng; karana kaoela tangtoe njaritakeun noe sajakti; tatapi kaoela njěgah, soepaja oelah aja djalma ngirakeun kaoela teh leuwih ti batan noe katendjo ka kaoela, atawa noe kadenge ti kaoela. 7 'Sarta soepaja kaoela oelah ngagoengkeun maneh tina kapoendjoelan wahjoe teja, noe matak kaoela geus diajaān tjoetjoek dina daging, nja eta hidji malaikat [g] Setan, poerah noemboekan ka kaoela, soepaja kaoela oelah ngagoengkeun maneh. 8 'Koe hal kitoe teh kaoela geus něněda ka Goesti [h] meunang tiloe kali, moegi eta sina njingkir ti kaoela; 9 'ari lahiranana ka kaoela: Maneh teh tjoekoep koe sih-koernija kami; karana kawasa kami dilaksanakeunana dina kahengkeran. Koe sabab kitoe, kaoela anggoer rek moedji maneh teh tina sagala kahengkeran kaoela, soepaja kawasaning Kristoes ngěnggon di diri kaoela. 10 'Kitoe noe matak kaoela soeka kana kahengkeran, kana paneungteuinganan, kana kasoesahan, kana panganijaja, kana karoepěkan, tina sabab Kristoes; karana satijap-tijap kaoela hengker, dina waktoe eta kaoela teh bědas.

a p. 11 : 11. *b* Lal. 22 : 17. *c* Ep. 4 : 10. *d* Loek. 23 : 43. *e* p. 11 : 30. *f* p. 10 : 8. *g* Aj. 2 : 7. *h* Mat. 26 : 44.

11 Kaoela geus djadi [a] boeroeng bawaning tina moedji; nja kapaksa koe maraneh. Karana běněrna mah kaoela dipoedji koe maraneh, sabab kaoela [b] naonnaon oge hanteu dentjeng ti eta rasoel noe paroendjoel teh, [c] nadjan kaoela teu djadi koema-koemaha. 12 'Ari [d] tjitjiren

rasoel geus diboektikeun di lĕbah maraneh kalawan sagala kamantĕpan, [e] nja koe tanda, djeung moedjidjat, sarta ka-
13 matihan. 'Tjing, dina hal naon maraneh nja dentjeng ti garedja sedjen, [f] kadjaba kaoela hanteu njoesahkeun ka maraneh? Hampoera koe maraneh kaloeloepoetan kaoela noe kitoe teh! *a* p. 11 : 1, 16. *b* p. 11 : 5. *c* 1 Kor. 3 : 5, 7. *d* 1 Kor. 9 : 2. *e* Roem 15 : 19. *f* 1 Kor. 9 : 12, 18.

14 Masing njaho, kaoela geus sadija, sĕdja ngadatangan ka maraneh [a] niloe-kalian; sarta kaoela moal njoesahkeun ka maraneh, karana kaoela [b] lain mandang banda maraneh, mandang teh diri maraneh. Karana lain anak noe koedoe ngoempoelkeun arta pikeun kolotna, bĕnĕrna kolot ngoempoelkeun arta pi-
15 keun anakna. 'Ari kaoela soeka pisan ka loewar balandja ti sorangan, djeung [c] ngabalandjakeun diri kaoela koe sabab njawa maraneh; sanadjan kaoela, mingkin rosa njaäh ge ka maraneh, mingkin
16 saeutik dipikanjaäh. 'Ĕnja oge kitoe, kaoela teh teu ngabeuratkeun ka maraneh; tatapi kaoela, sapedah pĕlit, geus meunangkeun maraneh djalan mĕtakeun
17 akal. 'Naha kaoela [d] ngarah hasil ti maraneh, lantaran djalma noe dititah
18 koe kaoela ka maraneh teh? 'Kaoela geus mĕrĕdih ka [e] Titoes, sarta nitahan doeloer teja barĕnganana. Naha ari Titoes teh ngarah hasil ti maraneh? Na kaoela loemampah teh lain pada [f] toenggal saroh? lain toenggal satapak?
a p. 13 : 1. *b* Lal. 20 : 33. *c* Pil. 2 : 17; 1 Tes. 2 : 8. *d* p. 7 : 2. *e* p. 8 : 16—18. *f* Pil. 1 : 27; 1 Petr. 2 : 21.

19 Naha maraneh boga deui pangira, [a] kaoela teh ngabĕbĕnĕr diri sorangan ka maraneh? Kaoela mitjatoer teh pajoeneun Allah, di djĕro Kristoes; ari eta sakabeh teh, eh kaäsih kaoela! baris
20 ngadĕgkeun pĕrtjaja maraneh. 'Karana kaoela inggis, dimana kaoela datang, maraneh palangsijang hanteu kapanggih koe kaoela sakoemaha noe djadi kahajang kaoela, kitoe deui kaoela kapanggih koe maraneh sakoemaha noe lain kahajang maraneh; bok bisi aja getreng, dĕngki, ambĕk, paseja, ngoepat, istori,
21 agoel, roesoeh; 'palangsijang kaoela, dimana datang, dihandapkeun deui di maraneh koe Allah kaoela, sarta kaoela kaprihatinan tina sabab reja djalma noe migawe dosa bareto, djeung hanteu tobat tina kokotoran, djeung djinah, djeung kalatjoeran, anoe geus dilampahkeun.
a p. 3 : 1.

PASAL 13.

Ijeu teh [a] katiloe-kalina kaoela ngadatangan ka maraneh. [b] Tina omongan saksi doewa atawa tiloe sakabehna pĕr-
2 kara djadi poegoehna. 'Kaoela geus njatoerkeun ti heula, sarta njatoerkeun ti heula kadoewa-kalina, kawas keur djonghok, djeung ijeu njoeratan ajeuna, keur djaoeh, ka sakoer [c] noe pada migawe dosa bareto, sarta ka sakabeh salijan ti eta, samangsa kaoela datang deui,
3 moal nimbang ka darinja; 'sapedah maraneh hajang meunang tanda, jen Kristoes anoe ngalahir di djĕro kaoela; ari andjeunna teh teu pisan apĕs ka maraneh, saĕnjana kawasa di lĕbah maraneh.
4 'Karana andjeunna digantoeng soteh dina kai-dipalang, tina bawaning apĕs; dĕmi ajeuna panghiroepna koe kawasaning Allah. Karana ari kaoela ge arapĕs di djĕro Kristoes, tatapi bakal pada hiroep reudjeung andjeunna koe kawasa-
5 ning Allah, baris ka maraneh. 'Maraneh geura [d] pada ngadjadjal diri sorangan, aja dina kapĕrtjajaän hanteuna; sing njasar diri sorangan. Naha maraneh teu njaho di diri sorangan, jen Jesoes Kristoes teh [e] aja di djĕro maraneh? Ka-
6 djaba lamoen maraneh pitjeuneun. 'Ari pangharĕpan kaoela, maraneh pada ngaharti, jen kaoela teh lain pitjeuneun.
7 'Sarta panĕda kaoela ka Allah, maraneh oelah migawe kagorengan; lain pisan soepaja kaoela kapanggih saestoe, ĕnjana teh soepaja maraneh migawe kahadean, ari kaoela mah kadjeun sapĕrti
8 pitjeuneun oge. 'Karana kaoela teu kadoega kitoe-kijeu ngalawan kana kajaktian, kadoega soteh ngadjeudjeuhkeun
9 kajaktian. 'Karana kaoela teh pada boengah lamoen kaoela apĕs, dĕmi maraneh mah bĕdas. Sarta kaoela aja deui panĕda, moegi-moegi maraneh sing da-
10 tang ka sampoerna. 'Koe sabab eta, noe matak kaoela njoeratan kitoe ka maraneh eukeur djaoeh, [f] soepaja kaoela, dimana djonghok, oelah koengsi ngabĕngisan, [g] noeroet sakoemaha kawasa noe koe Goesti geus dipaparinkeun ka

kaoela baris ngadĕgkeun, lain baris ngaroeboehkeun. *a* p. 12:14. *b* 5 Moesa 19:15. *c* p. 12:21. *d* 1 Kor. 11:28. *e* Roem 8:9, 10. *f* p. 1:23; 2:3. *g* p. 10:8.

11 Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! [a] sing pada boengah, [b] sing pada djadi sampoerna, sing pada sĕnang, [c] sing pada samijoek, sing pada rapih; ari kitoe mah, [d] Allah sagala kaäsihan sarta karoentoetan teh tangtoe njarĕngan ka mara-12 neh. 'Maraneh [e] moedoe silih-bere salam make tjijoem soetji. Sadajana djalma saroetji ngirim salam ka maraneh.
a p. 1:24. *b* Mat. 5:48. *c* 1 Kor. 1:10. *d* Roem 15:33. *e* 1 Kor. 16:20.

13 Ari [a] sih-koernija Goesti Jesoes Kristoes, djeung [b] kaäsihan Allah, sarta [c] katoenggalan Roh Soetji, moegi-moegi njarĕngan ka maraneh sadaja. Amin.
a Gal. 6:18. *b* Roem 5:5. *c* Pil. 2:1.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG GALATA.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, rasoel, [a] lain ti manoesa, lain koe manoesa, estoena koe Jesoes Kristoes sarta Allah Rama, [b] noe geus nanghikeun Jesoes ti noe 2 maraot; 'reudjeung ti sadaja [c] doeloer-doeloer noe babarĕngan djeung kaoela; doematĕng sakabeh garedja di tanah 3 Galata: 'moegi-moegi [d] maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah Rama, sarta ti Goesti 4 oerang Jesoes Kristoes, 'noe [e] geus njĕrahkeun salirana koe andjeun, tina sabab dosa oerang, soepaja ngaleupaskeun oerang [f] ti ijeu doenya ajeuna noe goreng, toemoet sakoemaha pangĕrsa Al-5 lah, Rama oerang, 'anoe [g] koedoe dibaktian kamoeljaän langgĕng salalawasna. Amin. *a* p. 1:12. *b* Roem 6:4. *c* Pil. 4:21. *d* Roem 1:7; 1 Kor. 1:3; Ep. 1:3. *e* p. 2:20. *f* Joh. 15:19; 1 Joh. 5:19. *g* 2 Tim. 4:18.

6 Kaoela heran pisan, pedah maraneh sakitoe gantjang datang ka pisah ti [a] eta noe geus njaoer diri maraneh kana sih-koernija Kristoes, pindah ka [b] indjil 7 sedjen; 'halta ari Indjil mah [c] taja deui; tatapi aja sawareh djalma [d] noe ngabingbangkeun ka maraneh, pakarĕpanana ngabalikkeun oengĕlan Indjil Kris-8 toes. 'Tatapi sanadjan diri kaoela ge, atawa malaikat ti sawarga, ngoewarkeun indjil ka maraneh, geseh ti noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh 9 teja, [e] eta teh sing disapa! 'Sakoemaha tjatoer kaoela bareto, nja kitoe kaoela ajeuna mitjatoer deui: lamoen aja djalma ngoewarkeun indjil ka maraneh, [f] geseh ti noe katampa koe maraneh teja, 10 eta teh sing disapa! 'Karana ajeuna koemaha kaoela teh, [g] naha mambrih panoedjoe manoesa, atawa Allah? Atawa naha kaoela teh ngarah dipikarĕsĕp koe manoesa? Oepama kaoela masih ngarah dipikarĕsĕp koe manoesa mah, kaoela tangtoe lain [h] abdi Kristoes. *a* p. 5:8. *b* 2 Kor. 11:4. *c* Lal. 4:12. *d* Lal. 15:24. *e* 1 Kor. 16:22. *f* 1 Kor. 15:1, 2. *g* 1 Tes. 2:4. *h* Roem 1:1; Pil. 1:1.

11 Dĕmi kaoela mere njaho ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [a] moenggoeh Indjil, noe dioewarkeun koe kaoela teh, lain 12 piwoeroek manoesa. 'Karana lĕbah kaoela ge nampa teh lain ti manoesa, lain beunang goegoeroe ti manoesa, [b] saestoena ti lantaran wahjoening Jesoes 13 Kristoes. 'Karana maraneh geus ngadenge [c] hal lakoe-lampah kaoela bareto, keur basa noeroet keneh agama Jahoedi, jen kaoela kaliwat bangĕt nja nganijaja ka garedja Allah, reudjeung diroeksak. 14 'Sarta kaoela [d] dina ngestoekeun agama Jahoedi teh ngoengkoelan ka noe reja bangsa kaoela noe saoemoer; leuwih pisan kaoela nja sarĕgĕp ngoeroeskeun 15 pikoekoeh karoehoen kaoela. 'Tatapi dina mangsa aja pangĕrsa Allah, [e] noe ngamoehoengkeun kaoela ti waktoe dikandoeng, sarta geus njaoer kaoela koe 16 sih-koernijana, 'nja pangĕrsana teh [f]

ngebrehkeun Poetra ka djĕro hate kaoela, soepaja koe kaoela dioewarkeun [g] ka lĕbah oerang kapir, lantaran ngawoeroekkeun Indjil: kaoela teh sapadaharita teu make rĕrĕmpoegan reudjeung 17 daging sarta gĕtih; 'djeung hanteu indit ka Jĕroesalem, teu nejang ka noe pada djadi rasoel saheulaeun kaoela; indit teh ka tanah Arab, geus kitoe moelang deui ka Damsik.

a 1 Kor. 15 : 1. *b* Lal. 26 : 16. *c* Lal. 26 : 4; 1 Tim. 1 : 13. *d* Lal. 22 : 3. *e* Jĕr. 1 : 5; Roem 1 : 1. *f* Mat. 16 : 17. *g* Lal. 9 : 15; 26 : 17.

18 Tidinja, geus meunang tiloe taoen, kaoela indit ka Jĕroesalem, hajang ngawawoehan ka Petroes; ari ngandjrĕk teh di Petroes meunang lima wĕlas poë. 19 'Sarta kaoela hanteu nendjo deui rasoel noe sedjen, ngan kadjaba [a] Jako- 20 boes, saderek Goesti. 'Ari ijeu pĕrkara, noe ditoelis koe kaoela dina soerat ka maraneh teh, Allah mah langkoeng oeninga, [b] jen kaoela hanteu bohong. 21 'Sanggeus kitoe kaoela indit ka wĕwĕngkĕran tanah Sam djeung Kilikia. 22 'Sarta sakabeh garedja Kristoes noe di tanah Joedea teu njarahoëun di roepa 23 kaoela; 'ngan geus pada ngadenge bedja, [c] jen djalma noe tadina nganijaja ka oerang teja, mangsa ajeuna mah ngawoeroekkeun kapĕrtjajaän, anoe tadina 24 diroeksak; 'sarta pada ngamoeljakeun ka Allah tina sabab kaoela.

a Mat. 13 : 55. *b* Roem 9 : 1. *c* Lal. 9 : 21.

PASAL 2.

Sanggeus kitoe, kaheuleutan opat wĕlas taoen, [a] kaoela indit deui ka Jĕroesalem barĕng djeung Barnabas, sarta 2 mawa [b] Titoes. 'Pangindit teh kaoela koe wahjoe; seug ka eta mopojankeun Indjil, anoe dioewarkeun koe kaoela di lĕbah oerang kapir; djeung ari ka noe pada kaädjen mah ditĕrangkeun deui, soepaja kaoela loemampah teh noe ka hareup sarta ka toekang oelah gaplah. 3 'Dalah Titoes oge, anoe reureudjeungan djeung kaoela, [c] nadjan eta teh oerang 4 Joenani, teu dipaksa disoenatan. 'Pangkitoe teh koe pedah [d] doeloer paralsoe, noe geus pada aboes djalan njoeloesoep, geus pada njoesoepkeun maneh rĕrĕntjĕpan, karĕpna ngintip-ngintip [e] kamĕrdikaän oerang, boga oerang di djĕro Kristoes Jesoes, pangarahna teh ngoe- 5 mawoelakeun oerang. 'Eta teh koe kaoela teu pisan dipangoendoerkeun, sadjam oge hanteu taloek; soepaja kajaktian Indjil teh pitĕtĕpeun di maraneh. 6 'Ari moenggoeh [f] noe pada diadjenan teja, kitoe-kijeuna mangsa tadi kaoela mah kadjeun teuing; [g] Allah mah teu pilih-kasih; da koe noe kaädjen teh kaoela teu pisan diwoewoehan naon-naon. 7 'Sabalikna ti kitoe, mangsa eta teh naringali, jen kaoela geus digadoehan Indjil bakoe ka noe koeloep, sapĕrti Petroes geus digadoehan Indjil bakoe ka 8 noe disoenatan; '(karana noe ngaboektikeun kawasana ka Petroes baris karasoelan ka djalma noe disoenatan, [h] nja eta keneh noe ngaboektikeun kawasana 9 ka kaoela baris ka oerang kapir) 'sarta mangsa pada waspaoseun kana [i] sihkoernija, noe dipaparinkeun ka kaoela, geus kitoe Jakoboes, Kepas djeung Johannes, anoe pada disarĕboet [j] tihang, [k] sor pada njodorkeun panangan tĕngĕn ka kaoela djeung Barnabas, tandaning satoenggal, soepaja kaoela djeung Barnabas laleumpang ka oerang kapir, ari arandjeunna mah ka noe disoenatan; 10 'ngan kahojongna kaoela moedoe pada ingĕt [l] ka noe mariskin; nja eta noe geus diëstoekeun koe kaoela sarta sarĕgĕp.

a Lal. 15 : 2. *b* 2 Kor. 8 : 23. *c* Lal. 16 : 3; 1 Kor. 9 : 21. *d* Lal. 15 : 24; 2 Kor. 11 : 26. *e* p. 5 : 1. *f* p. 1 : 17. *g* Roem 2 : 11. *h* Roem 15 : 18. *i* Ep. 3 : 8. *j* Wahj. 3 : 12. *k* 2 Radj. 10 : 15. *l* Lal. 11 : 29, 30; 12 : 25; 24 : 17; 1 Kor. 16 : 1.

11 Ari mangsana Petroes soemping ka Antioki, dilawan koe kaoela padoe-ha- 12 reupan, pedah aja tjawadeunana. 'Karana samemeh daratang djalma ti Jakoboes, Petroes teh ngarijoeng dahar djeung oerang kapir; dĕmi mangsa geus daratang eta, seug njingkah misahkeun andjeun, bawaning sijeuneun koe djalma 13 disoenat. 'Djeung oerang Jahoedi anoe sedjen pada miloe poera-poera; wani Barnabas oge kabawakeun koe kapoera- 14 poeraänana. 'Tatapi barangna katendjo koe kaoela, jen eta teh teu bĕnĕr lampahna, teu tĕroes djeung kajaktian Indjil, seug kaoela mihatoer ka Petroes, [a] kasaksian koe sakabeh: Lamoen andjeun, [b] anoe djadi oerang Jahoedi, lalampahan teh tjara tata oerang kapir, lain tjara tata Jahoedi, koe naon mana

maksa ka oerang kapir lalampahan tjara
15 tata Jahoedi? 'Ari oerang mah toeroenan Jahoedi, lain djalma dosa kaäsoep oe-
16 rang kapir; 'tatapi sarehna oerang pada njaho, [c] djalma didamĕlna bĕnĕr teh lain lantaran gawe toret, ngan koe lantaran kapĕrtjajaän ka Jesoes Kristoes bae, noe matak oerang ge pĕrtjaja ka Kristoes Jesoes, soepaja oerang didamĕl bĕnĕr teh lantaran kapĕrtjajaän ka Kristoes, sarta lain lantaran gawe toret; sababna [d] koe gawe toret mah daging teh moal aja noe bakal didamĕl bĕnĕr.
17 'Tatapi saoepama oerang, noe mikarĕp didamĕl bĕnĕr koe lantaran Kristoes teja, kapanggih sorangan ge djalma dosa: eta, moen kitoe mah, naha Kristoes teh kawoelaning dosa? Eta mah sageuj teu-
18 ing! 'Karana lamoen kaoela ngahoedangkeun deui, anoe geus dirakrak koe kaoela, eta kaoela ari kitoe mah nan-
19 dakeun maneh djalma ngarĕmpak. 'Karana kaoela [e] koe hoekoem geus paeh ti hoekoem teh, soepaja kaoela hiroep
20 bade ka Allah. 'Kaoela [f] geus digantoeng dina kai-dipalang barĕng djeung Kristoes, dĕmi kaoela hiroep; tatapi geus lain diri kaoela, [g] nja Kristoes anoe hiroep di djĕro kaoela; [h] ari hiroep kaoela ajeuna di djĕro daging, nja eta kaoela hiroep teh koe kapĕrtjajaän ka Poetra Allah, [i] anoe miasih ka kaoela, sarta geus njĕrahkeun andjeun keur
21 pimangpaäteun kaoela. 'Kaoela teu njoemahkeun kana sih-koernija Allah; [j] karana oepama kabĕnĕran teh datangna koe toret mah, Kristoes teh poepoesna taja gawena.

a 1 Tim. 5 : 20. *b* Lal. 10 : 28. *c* Lal. 15 : 10, 11; p. 3 : 11; Ep. 2 : 8. *d* Roem 3 : 20, 28. *e* Roem 3 : 27, 31; 7 : 4. *f* p. 6 : 14; Pil. 3 : 10. *g* 2 Kor. 13 : 5; Kol. 3 : 11. *h* 2 Kor. 5 : 15, 17; 1 Petr. 4 : 2. *i* Ep. 5 : 2. *j*. p. 5 : 4; Ibr. 7 : 11, 19.

PASAL 3.

Eh, [a] oerang Galata barodo! saha noe nĕrapkeun panggĕndam ka maraneh, soepaja oelah [b] noeroet kana kajaktian, sanadjan maraneh bareto [c] geus diandeandean Jesoes Kristoes di hareupeun panon maraneh, sasat digantoeng dina
2 kai-dipalang di tĕngah maraneh? 'Kaoela hajang dibere njaho koe maraneh ngan pĕrkara ijeu bae: maraneh pangnampa Roh teh naha tina gawe toret, atawa tina [d] pangoewaran kapĕrtjajaän?
3 'Koetan sakitoe kabodoan maraneh teh? [e] Ari maraneh ngamimitian teh kalawan Roh; naha ajeuna dek ditjatjap-
4 keun kalawan daging? 'Karah maraneh sakitoe reja noe geus kasorang teh, tjoemah-tjoemah? Kitoe soteh lamoen
5 satjoemaheun bae! 'Djeung ari noe masihkeun Roh ka maraneh, sarta [f] ngadamĕl kamatihan di maraneh, eta teh koemaha, tina gawe toret, atawa tina
6 pangoewaran kapĕrtjajaän? 'Sapĕrti [g] Ibrahim geuning pĕrtjaja ka Allah, ari eta koe Allah diëtangkeun djadi ka-
7 bĕnĕranana. 'Koe sabab eta, maraneh sing ngaharti, jen sakoer anoe pĕrtjaja,
8 [h] nja eta poetra Ibrahim. 'Ari Kitab, doemeh awas ti tatadi, jen Allah bakal ngadamĕl bĕnĕr ka oerang kapir lantaran tina pĕrtjaja, geus ti heula ngawartakeun Indjil ka Ibrahim, kijeu: [i] Di djĕro maneh sakabehna bangsa bakal
9 pada kabĕrkahan. 'Djadi sakoer noe pĕrtjaja teh pada kabĕrkahan barĕng djeung
10 Ibrahim noe pĕrtjaja teja. 'Karana sakabehna djalma noe hajang koe gawe toret mah, eta teh di bawah panjapa; karana dina Kitab geus dioengĕlkeun kijeu: [j] Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe hanteu tĕtĕp dina saniskara noe kasĕboetkeun dina kitab toret, sarta
11 teu ngalampahkeun. 'Ari hal pĕrkara [k] djalma taja noe didamĕl bĕnĕr di pajoeneun Allah koe toret mah, eta geus tetela pisan; karana [l] djalma noe bĕnĕr pihiroepeunana teh koe kapĕrtjajaän.
12 'Tatapi ari toret teja lain ti kapĕrtjajaän; ĕnjana mah kijeu: [m] Tijap-tijap manoesa, ngalampahkeun eta teh, tang-
13 toe hiroep koe eta. 'Kristoes teh [n] geus nĕboes oerang ti panjapa toret; geus keuna panjapa ngagantian oerang; karana dina Kitab geus dioengĕlkeun kijeu: [o] Oenggal-oenggal djalma noe digantoeng dina kai teh, dikeunaän pa-
14 njapa. 'Nja eta soepaja bĕrkah Ibrahim teja toemĕrap ka oerang kapir, di djĕro Kristoes Jesoes, sarta soepaja oerang pada nampa pĕrdjangdjian Roh, koe lantaran kapĕrtjajaän.

a Loek. 24 : 25. *b* Roem 2 : 8. *c* 1 Kor. 2 : 2. *d* Roem 10 : 8. *e* p. 4 : 9. *f* 2 Kor. 12 : 12. *g* 1 Moesa 15 : 6; Roem 4 : 3. *h* Roem 4 : 11. *i* 1 Moesa 12 : 3. *j* 5 Moesa 27 : 26. *k* p. 2 : 16. *l* Hab. 2 : 4; Roem 1 : 17. *m* 3 Moesa 18 : 5; Roem 10 : 5. *n* Roem 8 : 3. *o* 5 Moesa 21 : 23.

15 Eh, doeloer-doeloer! kaoela rek mitjatoer [a] sakoemaha bijasa djalma bae. Nadjan ka [b] pangwasijat djalma, noe geus beunang moegoehkeun, moal aja noe ngaleungitkeun atawa ngawoewoe-16 han. 'Děmi pěrdjangdjian teh geus diparinkeun ka Ibrahim sarta ka toeroenanana. Pangandikana teh lain kijeu: Sarta ka toeroenan-toeroenan maneh, saperti toedjoel ka reja-reja; ĕnjana mah sakoemaha ka hidji, kijeu: Sarta ka toe-17 roenan maneh; tĕgĕsna ka Kristoes. 'Kijeu tjatoer kaoela teh: Ari [c] pangwasijat, anoe koe Allah dijaktoskeun tadina ka Kristoes teja, eta teh koe toret, anoe datang [d] opat ratoes tiloe poeloeh taoen sapandeurieun eta, hamo diapĕskeun, matak djadi ngaleungitkeun pĕrdjang-18 djian teja. 'Karana warisan teh, [e] oepama datangna ti toret mah, geus tangtoe hanteu toeloes ti pĕrdjangdjian. Dĕmi eta koe Allah dipasihkeun teh ka 19 Ibrahim koe pĕrdjangdjian. 'Moen kitoe mah, keur naon aja toret? Eta teh geus direntetkeun ka dinja [f] tina sabab hal pangrĕmpak, nĕpi ka soemping toeroenan, noe ditoedjoel koe pĕrdjangdjian teja; sarta toret teh diserenkeun [g] koe malaikat ka panangan hidji Lawang. 20 'Ari eta Lawang teh lain Lawang ka noe hidji; tatapi ari Allah mah hidji. 21 'Moen kitoe mah, naha toret teh ngalawan ka pĕrdjangdjian Allah? Eta mah sageuj teuing! Karana oepama dipaparinkeun toret [h] anoe bisa ngahiroepkeun mah, saĕnjana kabĕnĕran teh meureun 22 ti toret. 'Sabalikna saniskara teh koe Kitab [i] geus dikĕrĕm di handapeun dosa, soepaja pĕrdjangdjian teh koe kapĕrtjajaän ka Jesoes Kristoes dipasihkeun ka sakoer anoe pĕrtjaja. *a* Roem 6:19. *b* Ibr. 9:15. *c* p. 3:8, 13. *d* 2 Moesa 12:40. *e* Roem 4:13, 14. *f* Roem 3:20; 5:13, 20. *g* Lal. 7:53. *h* Roem 8:2—4. *i* Roem 3:9; 11:32.

23 Tatapi [a] samemeh datang kapĕrtjajaän, oerang teh diselehkeun ka handapeun toret, dikĕrĕm baris kana kapĕrtjajaän anoe rek diëbrehkeun mĕngke. 24 'Tina sabab kitoe, toret teh geus djadi pangasoeh oerang, [b] noengtoen ka Kristoes, soepaja oerang didamĕl bĕnĕr teh 25 lantaran tina pĕrtjaja. 'Dĕmi sanggeusna datang kapĕrtjajaän, [c] oerang teh geus 26 teu di bawah pangasoeh. 'Karana maraneh sakabeh teh [d] pada poetra Allah, koe lantaran kapĕrtjajaän ka Kristoes 27 Jesoes. 'Karana maraneh, sakoer noe geus dibanjoean ka Kristoes teh, [e] geus pada makeanan maneh koe Kristoes. 28 'Moenggoeh sadjĕro eta mah [f] taja oerang Jahoedi taja oerang Joenani, taja djalma koemawoela taja djalma mĕrdika, taja awewe taja lalaki; karana maraneh sakabeh teh djadi hidji di djĕro 29 Kristoes Jesoes. 'Sarta lamoen maraneh kagoengan Kristoes mah, tangtoe toeroenan Ibrahim, sarta ahli waris, noeroetkeun pĕrdjangdjian. *a* p. 4:2; Ibr. 9:10. *b* Roem 10:4. *c* Roem 7:4, 6. *d* p. 4:5, 7. *e* Roem 13:14. *f* 1 Kor. 12:13.

PASAL 4.

Tatapi tjatoer kaoela: ari ahli waris teh, salilana boedak, hanteu beda djeung badega, sanadjan djoeragan, nga-2 bogaän saniskara; 'nja aja di bawah wakil djeung poerah ngamoemoele, nĕpi ka mangsa noe geus ditangtoekeun koe 3 bapana. 'Nja kitoe keneh oerang teh, keur mangsa masih boedak, [a] pada koemawoela, dibawahkeun ka [b] alip-alipan 4 doenya. 'Tatapi mangsana geus [c] djĕdjĕg djaman, Allah ladjĕng miwarang Poetrana, [d] mĕdalna ti hidji istri, mĕdalna 5 [e] di bawah toret, 'soepaja [f] nĕboesan sakoer noe di bawah toret, sangkan 6 oerang [g] pada nampa kapoetraän. 'Djeung sabab maraneh poetra, noe matak Allah geus miwarangan Roh Poetrana ka djĕro hate maraneh, anoe njambat: [h] Aba, 7 Ama! 'Djadi maneh teh geus lain badega, estoena mah poetra; sarta lamoen maneh poetra, tangtoe maneh kitoe deui [i] ahli waris Allah, koe lantaran Kristoes. *a* p. 3:23. *b* Kol. 2:8, 20. *c* Mark. 1:15. *d* 1 Moesa 3:15. *e* Djab. 40:8, 9. *f* p. 3:13. *g* p. 3:26. *h* Roem 8:15. *i* Roem 8:16, 17.

8 Tatapi mangsa bareto, basa maraneh [a] teu njaho ka Allah, harita maraneh teh pada ngabakti [b] ka noe lain Allah saes-9 toe. 'Dĕmi mangsa ajeuna, sanggeus maraneh nganjahokeun ka Allah, oetamana mah [c] pada dipioeninga koe Allah, naha wĕt malikan deui kana [d] alip-alipan hengker sarta waloerat teh, dek dika-10 woelaän deui dihantja ti mimitina? 'Maraneh teh ngestoekeun [e] poë, djeung boelan, djeung mangsa, djeung taoen.

11 'Kaoela inggis koe maraneh, palangsijang gawe kaoela ka maraneh teh gaplah.

a 1 Tes. 4 : 5. *b* 1 Kor. 8 : 4. *c* 1 Kor. 8 : 3. *d* p. 4 : 3; Ibr. 7 : 18. *e* Kol. 2 : 16.

12 Eh, doeloer-doeloer! kaoela nĕnĕda ka maraneh, nja maraneh teh sing tjara kaoela, karana kaoela ge tjara maraneh. Maraneh hanteu aja kasalahan ka kaoela; 13 'sarta maraneh pada njaho, kaoela teh barangmimiti ngoewarkeun Indjil ka maraneh teja, nja tina sabab [a] kahengkeran daging. 14 'Ari [b] tjotjoba, anoe keuna kana daging kaoela teja, koe maraneh teu dipikatjoewa, soemawonna moen dipikageuleuh; anggoer maraneh ngakoe teh ka kaoela geus tjara ka malaikat Allah, tjara ka Kristoes Jesoes. 15 'Koe naon atoeh maraneh harita mana ngakoekeun diri teh bagdja? Karana kaoela djadi saksi maraneh, jen maraneh teh, moen beunang mah, tangtoe datang ka njokel panon, dibikeun ka kaoela. 16 'Naha kaoela teh karah geus djadi moesoeh maraneh, [c] pedah ka maraneh njatoerkeun noe sajakti teja? 17 'Ari itoe mah panggoematina ka maraneh hanteu djeung saestoena; pangarahna teh ngingkarkeun kaoela, soepaja maraneh goemati ka darinja. 18 'Nja oetama tamah, goemati kana kahadean salalawasna, oelah woengkoel dimana kaoela keur djonghok bae. 19 'Ĕh, anak-anak! [d] kaoela keur goelinggasahan rek ngadjoeroekeun deui maraneh, datang ka Kristoes beh roepana di djĕro maraneh. 20 'Ari kahajang kaoela teh, hajang ajeuna keur djonghok di maraneh, sarta bisa ngaganti sowara kaoela; karana hate kaoela keur bingbang koe maraneh.

a 1 Kor. 2 : 3. *b* Lal. 20 : 19. *c* Am. 5 : 10. *d* 1 Kor. 4 : 15; Kol. 1 : 28.

21 Tjik, noe harajang [a] di bawah toret! koe maraneh geura omongkeun ka kaoela: Na koemaha toret teh teu didenge koe maraneh? 22 'Karana geus dioengĕlkeun, [b] jen Ibrahim kagoengan doewa poetra, noe hidji ti eusi-imah, ari noe hidji deui ti geureuha mĕrdika. 23 'Ari itoe, [c] noe ti eusi-imah teja, pangdjadina noeroetkeun daging; tatapi ari eta noe ti geureuha mĕrdika mah, koe pĕrdjangdjian teja. 24 'Dĕmi eta pĕrkara teh aja deui misilna. Karana eta doewa istri teja ngoepamakeun doewa pĕrdjangdjian; anoe hidji ti goenoeng Sinai, noe ngadjoeroekeun baris kana koemawoela; 25 nja eta Hadjar teja. 'Karana ari Hadjar teh nja eta goenoeng Sinai di tanah Arab, sarta nimbangan ka Jĕroesalem noe ajeuna; karana eta teh keur koemawoela djeung anak-anakna. 26 'Tatapi ari [d] Jĕroesalem sawarga mah mĕrdika, nja eta teh iboe oerang sakabeh. 27 'Karana dina Kitab geus dioengĕlkeun kijeu: [e] Eh, noe gaboeg, noe teu boga anak! geura soeka-soeka; eh, noe tatjan ngarasa njĕri ngadjoeroe! geura berag djeung sĕnggak; karana ari noe noenggĕlis teh anakna loba pisan ti batan anakna noe boga salaki. 28 'Ari [f] oerang mah, eh doeloer-doeloer! anak ti pĕrdjangdjian, sakoemaha Ishak. 29 'Tatapi sapĕrti mangsa harita, [g] anoe pangdjadina noeroetkeun daging teh nganijaja ka noe pangdjadina noeroetkeun Roh teja, nja kitoe keneh ajeuna. 30 'Tatapi pilahir dina Kitab koemaha? [h] Eta eusi-imah teh djongklokkeun katoet anakna; karana anak eusi-imah mah hamo pimeunangeun warisan, teu tjara anakna noe mĕrdika. 31 'Djadi oerang mah, eh doeloer-doeloer! lain anak eusi-imah, ĕnjana anak noe mĕrdika.

a p. 3 : 25. *b* 1 Moesa 16 : 15; 21 : 2. *c* Roem 9 : 7—9. *d* Ibr. 12 : 22. *e* Jĕs. 54 : 1. *f* Roem 9 : 7, 8. *g* 1 Moesa 21 : 9. *h* 1 Moesa 21 : 10.

PASAL 5.

Koe sabab eta, maraneh sing pada koekoeh dina [a] kamĕrdikaän, anoe beunang Kristoes ngamĕrdikakeun ka oerang, sarta poma oelah daek ditĕrapan deui [b] pasangan kakoemawoelaän. 2 'Geura rarĕgĕpkeun, ijeu kaoela Paoeloes mitjatoer ka maraneh: [c] oepama maraneh disoenatan mah, Kristoes teh geus taja gawena ka maraneh. 3 'Sarta kaoela ngingĕtan deui ka hidji-hidji djalma noe disoenatan, jen kawadjiban ngalampahkeun saparentah toret. 4 'Maraneh teh geus lesot ti Kristoes, sakoer [d] noe karĕp didamĕl bĕnĕr koe lantaran toret mah; maraneh geus pĕtjat ti sih-koernija. 5 'Karana oerang teh koe Roh noenggoe-noenggoe pangarĕp-ngarĕp kabĕnĕran, [e] tina lantaran pĕrtjaja. 6 'Karana [f] di djĕro Kristoes Jesoes mah soenatkoeloep teh taja pedahna; noe aja pedahna tamah ngan kapĕrtjajaän anoe migawe koe kanjaähan. 7 'Maraneh tadina

leumpang teh hade; saha noe geus mapalangan ka maraneh, sangkan [g] oelah 8 noeroet kana kajaktian? 'Eta pangwoedjoek kitoe teh lain ti eta [h] noe njaoer 9 maraneh. 'Ari [i] ragi saeutik matak nga-10 haseumkeun ka saädonan kabeh.'Kaoela di djĕro Goesti geus nangtoekeun ka maraneh, jen maraneh teh moal beda nja pangrasa; tatapi [j] anoe ngabingbangkeun ka maraneh tangtoe bakal njandang hoekoeman, saha bae eta teh. 11 'Ari moenggoeh diri kaoela, eh doeloer-doeloer! oepama ĕnja masih ngoewarkeun hal njoenatan mah, koe naon kaoela masih dikanijaja? Moen kitoe mah [k] kai-dipalang tangtoe leungit anoe ma-12 tak titadjong teh. 'Moegi-moegi sing datang ka ditilas [l] sakoer noe ngaroesoehkeun ka maraneh! *a* Joh. 8 : 32; p. 2 : 4. *b* Jĕs. 9 : 4; Lal. 15 : 10. *c* Lal. 15 : 1. *d* p. 2 : 21. *e* Roem 5 : 1; 8 : 24, 25. *f* 1 Kor. 7 : 19; p. 3 : 28; 6 : 15. *g* p. 3: 1. *h* p. 1 : 6. *i* 1 Kor. 5 : 6. *j* p. 1 : 7. *k* 1 Kor. 1 : 23. *l* Jos. 7 : 25.

13 Karana maraneh, eh doeloer-doeloer! geus pada disaoer teh [a] kana kamĕrdikaän; ngan tatapi kamĕrdikaän teh poma oelah dek dipake sabab ngadjoedjoer daging; nja moedoe [b] silih-kawoe-14 laän koe kanjaähan. 'Karana [c] saparentah toret kapeupeuh koe sakĕtjap, nja koe noe kijeu teja: Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sora-15 ngan. 'Sabalikna, lamoen maraneh silihsogot djeung silih-hakan, masing arijatna soepaja maraneh oelah silih-lĕboerkeun. *a* 1 Petr. 2 : 16. *b* 1 Petr. 4 : 10. *c* Roem 13 : 9.

16 Ari tjatoer kaoela: [a] maraneh loemampah teh koedoe noeroetkeun Roh; moen kitoe mah maraneh moal ngalako-17 nan napsoe daging. 'Karana [b] daging teh napsoena ngalawan Roh, kitoe deui Roh ngalawan daging; eta pada silih-lawan, soepaja maraneh oelah prak milampah 18 anoe dipikarĕp. 'Tatapi [c] lamoen maraneh ditoejoen koe Roh, maraneh teh 19 geus hanteu di bawah toret. 'Dĕmi panggawe daging teh katara, nja anoe kijeu: [d] ngaranjed, djinah, kanadjisan, 20 kalatjoeran, 'mibrahala, sihir, moemoesoehan, getreng, sirik-pidik, ambĕk, pa-21 seja, patjogregan, rĕboetan, 'dĕngki, maehan, mabok, balaketjrakan, djeung sapapadana; ari moenggoeh hal kitoe teh kaoela ka maraneh njatoerkeun ti heula, sakoemaha tjatoer kaoela bareto, [e] jen sakoer noe migawe kitoe hamo 22 pingamilikeun karadjaän Allah. 'Sabalikna, [f] ari boewah Roh teh nja eta kanjaähan, kaboengahan, kasĕnangan, kasabaran, kamoerahan, kahadean, kapĕr-23 tjajaän, kasarehan djeung tjĕgahan. 'Ari noe kitoe teh [g] koe toret hanteu dipĕga-24 tan. 'Dĕmi sakoer djalma noe kagoengan Kristoes teh, [h] geus pada ngagantoengkeun dagingna dina kai-dipalang, katoet 25 sagala sir reudjeung napsoe. 'Lamoen oerang hiroep koe Roh, hajoe oerang 26 loemampah ge noeroetkeun Roh. 'Poma oerang oelah nejangan [i] kahormatan gapong, bari silih-koelak, silih-dĕngkian. *a* Roem 8 : 4, 5. *b* Roem 7 : 15. *c* Roem 8 : 14. *d* 1 Kor. 3 : 3; 6 : 10; Kol. 3 : 5. *e* 1 Kor. 6 : 10; Ep. 5 : 5. *f* Ep. 5 : 9. *g* 1 Tim. 1 : 9. *h* Roem 6 : 6; Ep. 4 : 22. *i* Pil. 2 : 3.

PASAL 6.

Eh, doeloer-doeloer! [a] oepama aja djalma kataradjang kasalahan naon-naon, koe maneh noe bangsa rohani eta teh koedoe dibĕnĕrkeun sarta kasarehan hate, bari ngadjaga diri, bisi diri maneh 2 ge keuna gogoda. 'Koedoe [b] silih-soendang babawaän; ari kitoe mah maraneh 3 ngestoekeun hoekoem Kristoes. 'Karana satijap-tijap [c] aja djalma boga rasa jen dirina poendjoel, padahal teu kitoe-kijeu, eta teh tĕgĕs ngabobodo diri sorangan. 4 'Ari bĕnĕrna [d] oenggal-oenggal djalma ngadjadjal panggawe pribadi; moen kitoe mah moedjina teh beunang ngalap ngan ti diri sorangan bae, lain ti noe 5 sedjen.'Karana [e] oenggal-oenggal djalma pasti pada nanggoeng samomotna-samomotna. *a* 1 Tes. 5 : 14; Jak. 5 : 19, 20. *b* Joh. 13 : 14; Roem 15 : 1. *c* 1 Kor. 8 : 2; Jak. 1 : 22. *d* 2 Kor. 13 : 5. *e* Sil. 9 : 12; Roem 14 : 12; 1 Kor. 3 : 8.

6 Ari noe diwoeroek pangandika teh, [a] koedoe barangbere ti sakabeh radja-7 bandana ka noe ngawoeroek. 'Poma [b] oelah sarasab! [c] Allah mah teu beunang dilalaworakeun. Naon bae anoe disĕbarkeun koe djalma, nja eta keneh 8 anoe mangke dipiboewatan. 'Karana [d] saha-saha noe njĕbarkeun kana dagingna, eta ti dagingna mangke miboewatan karoeksakan; sabalikna saha-saha noe njĕbarkeun kana Roh, eta ti Roh mangke miboewatan hiroep noe lang-9 gĕng. 'Poma oerang [e] oelah rek wĕleh migawe kahadean; karana ari geus tĕpi

ka mangsana mah oerang tangtoe diboewat, kitoe soteh lamoen oerang teu
10 kĕndor. 'Koe sabab eta, meungpeung oerang aja keneh mangsa, hajoe pada migawe kahadean [f] ka sakabeh, soemawonna moen ka batoer sasama pĕrtjaja.

a 1 Kor. 9 : 11. *b* 1 Kor. 6 : 10. *c* Aj. 13 : 9. *d* Sil. 22 : 8. *e* 2 Tes. 3 : 13. *f* 2 Petr. 1 : 7.

11 Geura tarendjo, sakitoe pandjangna soerat, [a] beunang kaoela noelis keur ma-
12 raneh koe leungeun pribadi. 'Sakabeh djalma noe dek njĕmoekeun oelat aloes moenggoehing dina daging, pada ngaririhan ka maraneh, soepaja daek disoenatan; pambrihna [b] ngan soepaja dirina oelah dikanijaja tina sabab kai-dipalang
13 Kristoes. 'Karana nadjan eta noe disaroenatan ge, [c] dirina teu nĕtĕpkeun toret; dĕmi kahajangna maraneh disoenatan teh nja soepaja eta pada bisa moedji koe
14 daging maraneh. 'Tatapi lĕbah kaoela mah palijas teuing rek moedji, [d] ngan kadjaba koe kai-dipalang Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe lantaranana doenya teh geus digantoeng dina kai-dipalang moenggoeh pangangkĕn kaoela, kitoe deui diri kaoela moenggoeh pa-
15 ngangkĕn doenya. 'Karana [e] di djĕro Kristoes Jesoes mah soenat-koeloep teh taja gawena; ngan woengkoel mahloek
16 anjar bae. 'Ari sakabeh noe loemampah noeroetkeun panata kitoe teh, moegi pada dipaparin kasĕnangan djeung kawĕlasan, nja eta [f] ka Israil kagoengan Allah!

a Kol. 4 : 18. *b* p. 5 : 11. *c* Lal. 15 : 10. *d* 1 Kor. 2 : 2. *e* 2 Kor. 5 : 17; p. 5 : 6. *f* Djab. 125 : 5.

17 Ka-hareupna oelah aja noe njoesahkeun ka kaoela; karana [a] kaoela dina badan tjarareda tandaning ti Goesti Jesoes.

a 2 Kor. 4 : 10; Kol. 1 : 24.

18 Eh, doeloer-doeloer! [a] moegi-moegi sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarĕngan ka roh maraneh. Amin.

a Pil. 4 : 23; 2 Tim. 4 : 22.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG EPESOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, rasoel Jesoes Kristoes, koe pangĕrsa Allah, doematĕng sadaja [a] djalma saroetji di nagara Epesoes, sarta noe pada pĕrtjaja ka
2 Kristoes Jesoes: 'moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

a Roem 1 : 7; 1 Kor. 1 : 2.

3 Sagala poedji [a] ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe geus ngabĕrkahan ka oerang koe saniskara bĕrkah rohani ti sawarga di djĕro Kristoes;
4 'sakoemaha andjeunna [b] geus milih oerang di djĕro Kristoes, ti memeh diadĕgkeunana doenya, [c] soepaja oerang pada soetji, taja pikatjawadeun di pa-
5 joeneunana. 'Sarta dina kaäsihanana [d] geus mastikeun oerang ti tadina bakal pada diangkĕn poetra koe andjeunna lantaran Jesoes Kristoes, noemoetkeun
6 kasoekaäning kĕrsana; 'baris kapoedji kamoeljaän sih-koernijana, noe koe andjeunna geus dikoernijakeun ka oerang
7 di djĕro [e] Kaäsih andjeunna teja, 'noe ngalantarankeun [f] oerang meunang kaleupasan koe gĕtihna, tĕgĕsna dihampoera kasalahan, noemoetkeun [g] kasoe-
8 gihan sih-koernijana, 'noe kalangkoenglangkoeng koe andjeunna nja geus ditawiskeun ka oerang, lantaran saniskara kaoeningaän sarta kabinangkitan;
9 'boektina oerang teh geus dipaparin njaho kana [h] rasijah kĕrsana, noemoetkeun kasoekaänana, noe koe andjeunna geus dikĕrsakeun sadjĕroning galihna;
10 'pangĕrsana teh, dina mangsa atoeran [i] djĕdjĕg djaman, saniskara teh rek dikoempoelkeun deui, dihidjikeun di djĕro Kristoes, [j] sakoer noe aja di sawarga
11 sarta noe aja di boemi; 'nja di djĕro eta, noe djadi lantaran oerang teh didamĕl kagoenganana, [k] geus pada dipastikeun

ti tadina, noemoetkeun pikĕrsaeun eta noe ngadamĕl saniskara sakoemaha papastening kĕrsana; [12] 'noe dipalar, oerang teh matak kapoedji kamoeljaänana, nja eta oerang noe ngarĕp-ngarĕp ti heula ka Kristoes teh. [13] 'Ari koe lantaran eta teh maraneh pon kitoe keneh, sanggeus ngadarenge [l] pangandika kajaktian, tĕgĕsna Indjil kasalamĕtan maraneh, nja maraneh ge, sanggeus pĕrtjaja, [m] pada ditjap koe lantaran eta kalawan Roh Soetji, [14] noe didjangdjikeun teja; 'anoe djadi [n] pamandjĕr warisan oerang, baris [o] kagoengan andjeunna dileupaskeun, baris kapoedji kamoeljaänana. *a* 2 Kor. 1 : 3; 1 Petr. 1 : 3. *b* 2 Tim. 1 : 9. *c* Kol. 1 : 22. *d* Roem 8 : 29. *e* Mat. 3 : 17; Kol. 1 : 13. *f* Kol. 1 : 14; Ibr. 9 : 12. *g* p. 2 : 7. *h* p. 3 : 9. *i* Gal. 4 : 4. *j* Kol. 1 : 20. *k* Roem 8 : 28, 29. *l* 2 Kor. 6 : 7. *m* 2 Kor. 1 : 22. *n* 2 Kor. 5 : 5. *o* 1 Petr. 2 : 9.

[15] Koe sabab kitoe, [a] sapedah kaoela geus ngadenge hal kapĕrtjajaän maraneh ka Goesti Jesoes, sarta kanjaähan maraneh ka sakabeh djalma saroetji, [16] 'kaoela [b] teu pĕtot-pĕtot moedji soekoer tina sabab maraneh, sarta ingĕt bae ka maraneh teh dina sadjĕroning panĕnĕda [17] kaoela: 'soepaja Allah Goesti oerang Jesoes Kristoes, Rama sagala kamoeljaän, moegi-moegi ka maraneh maparin [c] Roh kapintĕran sarta pangebrehan, pikeun nganjahokeun ka salira andjeunna; [18] 'sing ditjaängkeun mata hate maraneh, soepaja maraneh pada nganjahokeun ka pangarĕp-ngarĕp pangnjaoerna, djeung kana kasoegihaning kamoeljaän warisanana di djalma saroetji; [19] 'kitoe deui kana langkoeng-langkoeng gĕdening kawasa andjeunna moenggoeh ka oerang noe pĕrtjaja, toemoet sakoemaha [d] matihing [20] kabĕdasan kawasana, 'noe koe andjeunna geus didamĕl ka Kristoes, koe ditanghikeunana ti noe maraot teja. Sarta [e] geus dilinggihkeun di tĕngĕneun andjeunna di djĕro sawarga, [21] 'langkoeng poendjoel [f] ti sakabeh pangkat-pangkat, djeung noe pada moerba, sarta noe pada kawasa, djeung para gĕgĕden, kitoe deui sakabeh ngaran anoe disĕboet, lain noe di ijeu doenya bae, malah noe di aherat [22] oge; 'sarta [g] saniskara geus ditaloekkeun dina handapeun dampalna, djeung dipasihkeun ka garedja [h] djadi sirahna, [23] djoengdjoenan saniskara.'Ari moenggoeh garedja teh [i] salirana, kapĕpĕkaning eta, noe mĕpĕkan sakabeh di djĕro sadaja. *a* Roem 1 : 8; Kol. 1 : 4. *b* Roem 1 : 9; Pil. 1 : 3; Kol. 1 : 9. *c* 1 Kor. 2 : 10. *d* p. 3 : 7, 20. *e* Djab. 110 : 1; 1 Petr. 3 : 22. *f* Kol. 2 : 10. *g* Djab. 8 : 7. *h* Kol. 1 : 18. *i* 1 Kor. 12 : 27.

PASAL 2.

Sarta maraneh pon kitoe keneh koe Allah geus pada dihiroepkeun; [a] ari tadi mah maraneh teh paeh koe kasalahan reudjeung dosa. [2] 'Nja [b] di djĕro eta maraneh bareto loemampah teh, noeroet djaman ijeu doenya, noeroet [c] kapalana noe pada moerba di awang-awang, nja soekma noe ajeuna migawe di djĕro hate sakoer [d] anak kabahaän. [3] 'Oerang ge sakabeh [e] tadina kaäsoep eta, loemampah teh pada ngadjoedjoer napsoe daging oerang, ngalampahkeun karĕp daging sarta pikir; djeung oerang pada bakat [f] anak bĕbĕndoe, saroewa [4] djeung anoe sedjen. 'Tatapi Allah, anoe langkoeng soegih kawĕlasananana, koe doemeh kaäsihanana noe agoeng, noe di[5]anggo miasih ka oerang, 'keur oerang paeh koe kasalahan teja, ngahiroepkeun oerang [g] reudjeung Kristoes, (maraneh [6] pangsalamĕt teh koe sih-koernija;) 'sarta geus ngahoedangkeun oerang reudjeung, kitoe deui geus ngadijoekkeun oerang reudjeung [h] di djĕro sawarga, barĕng [7] djeung Kristoes Jesoes. 'Soepaja andjeunna di djaman mĕngke ngaboektikeun [i] kasoegihan sih-koernijana noe kalangkoeng gĕde, nja eta koe kamoerahananana ka oerang di djĕro Kristoes [8] Jesoes. 'Karana maraneh pangsalamĕt teh [j] koe sih-koernija, lantaran kapĕrtjajaän; ari eta teh lain ti diri maraneh, [9] estoena mah pasihan Allah; 'lain koe panggawe, [k] soepaja djalma oelah aja [10] noe moedji maneh. 'Karana oerang teh dadamĕlan Allah; [l] di djĕro Kristoes Jesoes geus pada didjadikeun baris milampah panggawe hade, anoe koe Allah geus ditjawiskeun keur pilampahkeuneun oerang. *a* Kol. 2 : 13. *b* Tit. 3 : 3. *c* 2 Kor. 4 : 4; p. 6 : 12. *d* p. 5 : 6. *e* Kol. 3 : 7. *f* Roem 8 : 7, 8. *g* Kol. 2 : 12, 13. *h* Pil. 3 : 20. *i* p. 1 : 7. *j* Gal. 2 : 16; Tit. 3 : 5. *k* 1 Kor. 1 : 29. *l* p. 4 : 24; Tit. 2 : 14; Ibr. 13 : 21.

[11] Koe sabab eta, sing pada ingĕtkeun, ari maraneh, [a] noe tadina oerang kapir moenggoeh dina daging teh, sarta dibasakeun koeloep koe noe kasĕboet

disoenatan dina daging, noe dipigawe koe 12 leungeun, 'nja maraneh teh mangsa harita tanpa Kristoes, [b] pisah djeung kapriboemian Israil, semah moenggoeh ka pěrdjangdjian pasoebajaän, [c] teu boga pangarěp-ngarěp, sarta [d] tanpa Allah 13 di doenya teh. 'Děmi ajeuna, rehna di djěro Kristoes Jesoes, maraneh, noe tadina djaoeh teh, geus djadi deukeut koe 14 gětih Kristoes. 'Karana Kristoes teh [e] nja karoentoetan oerang, noe geus ngahidjikeun eta noe doewa teja, sarta geus ngabongkar bilik tembok panghalangan, 15 nja hal moemoesoehan teja; 'rehna dina daging andjeunna geus ngaleungitkeun [f] hoekoem parentah noe eusina roekoenroekoen teja; soepaja koe andjeunna eta noe doewa teh di djěro salirana didjadikeun hidji manoesa anjar, nja koe nga-16 daměl karoentoetan; 'sarta soepaja eta noe doewa teh koe andjeunna dirapihkeun djeung Allah dina salira hidji, lantaran kai-dipalang teja, sanggeusna moemoesoehan teh koe andjeunna dipaeh-17 keun dina eta. 'Ana geus kitoe soemping, [g] ngembarkeun karoentoetan dina Indjil, nja ka maraneh anoe djaoeh, sarta 18 ka eta noe deukeut teja. 'Karana koe lantaran andjeunna oerang doewanana teh [h] geus boga djalan keur ngadeuheus 19 ka Rama, koe Roh hidji. 'Djadi koe sabab eta maraneh teh geus lain semah, sarta lain djalma madjik, [i] ěnjana mah sasama priboemi djeung noe saroetji, 20 sarta djalma eusi-gědong Allah; 'geus pada diaděgkeun [j] dina paděmen beunang para rasoel sarta para nabi; ari noe djadi batoe-djoeroe mah Jesoes Kris-21 toes koe andjeun. 'Nja dina eta teh [k] sagědong kabeh, geus ditěrap-těrapkeun sarta rapat, seug ngadjangkoengan, djadi 22 kabah soetji daměllan Goesti. 'Sarta dina eta teh maraneh ge kitoe keneh [l] pada diaděgkeun, djadi gědong linggihaneun Allah lantaran Roh.

a 1 Kor. 12 : 2. *b* Roem 9 : 4. *c* 1 Tes. 4 : 13. *d* p. 4 : 18. *e* Kol. 1 : 20. *f* Kol. 2 : 14. *g* Jěs. 57 : 19; Lal. 2 : 39. *h* Roem 5 : 2; p. 3 : 12. *i* p. 3 : 6. *j* Jěs. 28 : 16; Mat. 21 : 42; 1 Kor. 3 : 9. *k* 2 Kor. 6 : 16; p. 4 : 16. *l* 1 Petr. 2 : 5.

PASAL 3.

Kitoe sababna noe matak kaoela Paoeloes [a] babandan Kristoes Jesoes 2 keur maraneh oerang kapir. 'Soegan maraneh geus ngadenge [b] hal atoeran sih-koernija Allah, anoe dipasihkeun ka 3 kaoela keur ka maraneh; 'jen kaoela koe lantaran [c] wahjoe dipaparin njaho ka rasijah teja, sakoemaha noe koe kaoela geus ditjatoerkeun di loehoer, pon-4 dok bae; 'ana maratja eta teh, maraneh bisa njaho kana pangarti kaoela moeng-5 goeh dina rasijah Kristoes, 'anoe keur djaman ka toekang-toekang hanteu dinjahokeun ka anak manoesa, sakoemaha eta teja mangsa ajeuna geus diěbrehkeun ka para rasoel sarta ka [d] para nabi andjeunna noe saroetji, koe Roh: 6 'nja eta jen oerang kapir teh sasama ahli waris, sarta batoer sabadan, kitoe deui sasama ngamilik pěrdjangdjian di 7 djěro Kristoes, koe lantaran Indjil. 'Ari [e] kaoela teh geus djadi abdi eta Indjil, tina pasihan koernija Allah, noe dipaparinkeun ka kaoela bawaning tina [f] 8 kamatihan kawasana. 'Nja kaoela, [g] panghina-hinana moenggoeh di djalma saroetji, anoe dipaparin ijeu sih-koernija teja, ngoewarkeun ka oerang kapir kasoegihan Kristoes, noe teu beunang di-9 kira-kira; 'sarta [h] njaängkeun ka sakabeh, masingna pada ngaharti kana hal atoeran rasijah, [i] noe ti babaheula pisan boeni di sadjěroning Allah, noe geus ngadjadikeun saniskara, [j] lantara-10 nana Jesoes Kristoes. 'Soepaja [k] ajeuna koe garedja sawarna-warnaning kaoeningaän Allah dinjahokeun ka pangkat-pangkat sarta para kawasa di sawarga, 11 'noeroetkeun pikěrsaeun ti kalanggěngan, anoe koe andjeunna geus ditangtoskeun di djěro Kristoes Jesoes, Goesti 12 oerang; 'anoe djadi lantaran [l] oerang teh boga kaloedeungan, djeung boga djalan keur ngadeuheus sarta kěnděl, 13 koe kapěrtjajaän ka andjeunna. 'Koe sabab eta, paněda kaoela, moegi oelah djadi leutik hate dina kasoekěran kaoela [m] keur maraneh; karana eta teh matak moelja ka maraneh.

a p. 4 : 1; Pil. 1 : 7; 2 Tim. 1 : 8. *b* Gal. 2 : 7, 9. *c* Gal. 1 : 12. *d* p. 2 : 20; 4 : 11. *e* Roem 15 : 16. *f* p. 1 : 19. *g* 1 Kor. 15 : 9, 10. *h* Lal. 26 : 18. *i* Kol. 1 : 26. *j* Joh. 1 : 3; Kol. 1 : 16. *k* 1 Petr. 1 : 12. *l* p. 2 : 18; Ibr. 4 : 16; 10 : 19. *m* Kol. 1 : 24.

14 Kitoe sababna noe matak kaoela ngaděkoekeun toeoer kaoela ka pajoeneun [a] Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes; 15 'nja ti eta sagala bangsa pada katělah djěněngan, boh anoe di sawarga, boh

16 anoe di boemi; 'noe disoehoenkeun, moegi-moegi maraneh dipaparin, sakoemaha kasoegihan kamoeljaänana, [b] sing pada dibĕdaskeun nja kakoewatan koe Roh andjeunna, moenggoehing di batin ma-17 raneh; 'soepaja Kristoes teh koe lantaran kapĕrtjajaän linggih di djĕro hate maraneh, sarta maraneh [c] pada boga akar djeung padĕmen dina kaäsihan; 18 'sangkan maraneh pada bisa ngahartikeun pisan, barĕng djeung djalma saroetji sakabeh, [d] kana lĕgana, djeung pandjangna, djeung djĕrona, djeung loe-19 hoerna, 'sarta nganjahokeun kana kaasihan Kristoes, noe ngoengkoelan sagala kanjaho, soepaja maraneh pada dipinoehan tĕpi kana soegri kapinoehaning Allah.

a p. 1 : 3. *b* p. 6 : 10. *c* Kol. 2 : 7. *d* Aj. 11 : 7—9.

20 Dĕmi [a] anoe ijasa ngadamĕl kalangkoeng-langkoeng pisan ngoengkoelan ti batan sakabeh anoe djadi panĕda atawa noe djadi pikir oerang, noemoetkeun sakoemaha [b] kawasa noe ngadamĕl di 21 djĕro oerang, 'nja eta [c] noe koedoe dibaktian kamoeljaän di garedja, noe di djĕro Kristoes Jesoes, sing toeroen-toemoeroen, langgĕng salalawasna! Amin.

a Roem 16 : 25. *b* p. 1 : 19. *c* Roem 11 : 36; Pil. 4 : 20.

PASAL 4.

Pedah kitoe, kaoela [a] noe djadi babandan tina sabab Goesti teja, mitoetoer ka maraneh: reh maraneh geus pada disaoer, [b] loemampah teh sing sakoemaha pipantĕseunana kana pangnja-2 oerna; 'nja eta [c] make sagala karĕndahan, djeung kasarehan, sarta make kasabaran, pada silih-sabaran dina kanja-3 ahan; 'bari pada sing sarĕgĕp nĕtĕpkeun [d] katoenggalaning Roh, koe talining ka-4 roentoetan. 'Nja [e] hidji badan sarta hidji Roh, sakoemaha maraneh disaoer teh kitoe keneh kana hidji bae pangarĕpngarĕpna pangnjaoer ka maraneh teja. 5 'Hidji [f] Goesti, hidji kapĕrtjajaän, hidji 6 pangbanjoe; 'hidji Allah sarta Rama sakabeh, anoe linggih loehoereun sakabeh, sarta koe sakabeh, djeung di djĕro 7 sakabeh.'Tatapi [g] oerang masing-masing pada dipaparin sih-koernija teh koemaha 8 bae takĕran pasihan Kristoes. 'Koe sabab eta aja lahiran kijeu: [h] Andjeunna geus moenggah ka loehoer, njandak bojongan, sarta geus maparinkeun pasihan 9 ka manoesa. 'Ari pilahir eta teh, jen andjeunna geus moenggah teja, naon hartina, lijan ti geus loengsoer heula ka [i] ĕnggon panghandapna di boemi? 10 'Anoe geus loengsoer teja, nja eta keneh [j] noe geus moenggah ka loehoereun [k] sakabeh langit, soepaja minoehan sa-11 niskara. 'Sarta nja eta pisan [l] noe geus maparinkeun sawareh djadi rasoel, sawareh djadi nabi, sawareh djadi djoeroeindjil, sawareh djadi pangangon sarta 12 goeroe; 'keur njampoernakeun djalma saroetji, pikeun pagawean njangkingan, [m] pikeun ngadĕgkeun saliraning Kris-13 toes; 'tĕpi ka oerang sakabeh teh [n] pada datang kana katoenggalaning kapĕrtjajaän sarta kanjaho ka Poetra Allah, datang ka djadi djalma pasagi, datang ka oekoeran kaägĕngan sakapinoehaning 14 Kristoes. 'Soepaja oerang [o] oelah masih boedak bae, tjara ombak dikoetjlakketjlok, [p] kabawa koe sagala angin piwoeroek, koe litjikna djalma, koe ka-15 djoeligan baris akal mawa sasab. 'Nja oerang teh sing pada ngestokeun kajaktian kalawan njaäh, sangkan pada singsarwa ngagĕdean dina eta [q] noe 16 djadi sirah teja, tĕgĕsna Kristoes. 'Ti eta teh badan sakoedjoer, [r] geus dirandjing-randjingkeun djeung dirapĕt-rapĕtkeun koe saniskara boeboekoean pangantet, tina bawaning migawena hidjihidji anggahota satakĕr-satakĕrna, tinĕkan ngagĕdeanana badan teh, pikeun ngadĕgkeun maneh dina kanjaähan.

a p. 3 : 1; 6 : 20. *b* Kol. 1 : 10; 1 Tes. 2 : 12. *c* Kol. 3 : 12. *d* Roem 12 : 16; Kol. 3 : 14. *e* Roem 12 : 5. *f* 1 Kor. 8 : 5, 6; 1 Tim. 2 : 5. *g* Roem 12 : 6; 1 Petr. 4 : 10. *h* Djab. 68 : 19. *i* Jĕh. 32 : 18, 24. *j* Joh. 3 : 13. *k* 1 Radj. 8 : 27. *l* 1 Kor. 12 : 28. *m* 1 Kor. 12 : 27. *n* p. 3 : 19. *o* 1 Kor. 14 : 20. *p* Kol. 2 : 8. *q* p. 5 : 23. *r* p. 2 : 21; Kol. 2 : 19.

17 Koe sabab eta, kaoela mitjatoer sarta ngomat-ngomatan di djĕro Goesti, maraneh poma oelah loemampah keneh [a] tjara bangsa kapir loemampah noeroet 18 kasija-sijaän pikir. 'Eta teh pada poëk akalna, [b] djaoeh ti hiroeping Allah, tina bawaning kabodoan noe aja di djĕro dirina, tina bawaning kateuasan hateua. 19 'Pedah leungit pangrasana, [c] noe matak geus pada njĕrahkeun maneh kana kalatjoeran, baris migawe sagala roepa 20 kanadjisan sarta djeung djodjoh. 'Tatapi maraneh mah [d] diwoeroek Kristoes teh

21 lain kitoe; 'kitoe soteh moen maraneh geus ngadenge ka andjeunna, sarta geus diwoeroek koe andjeunna, sakoemaha kajaktian anoe aja di djĕro Jesoes teja: 22 'nja eta [e] maraneh koedoe mitjeun lampah bareto, nja kamanoesaän heubeul teja, noe diroeksak koe sagala napsoe 23 gogoda; 'djeung maraneh [f] koedoe dianjarkeun moenggoeh dina soekmaning 24 pikir maraneh, 'sarta [g] make kamanoesaän anjar, anoe didjadikeunana ngala ka Allah, watĕkna kabĕnĕran sarta kasoetjian noe sajakti. *a* Roem 1 : 21; 1 Petr. 1 : 18. *b* p. 2 : 12; 1 Tes. 4 : 5. *c* Roem 1 : 24. *d* Tit. 2 : 11, 12. *e* Kol. 3 : 8. *f* Roem 12 : 2. *g* Kol. 3 : 10.

25 Koe sabab eta, geura pada mitjeun bohong, [a] koedoe ngomong noe sajakti, oenggal-oenggal djalma djeung kantjana; [b] karana oerang djadi anggahota batoer 26 pada batoer. 'Moen [c] maraneh ambĕk, oelah koengsi matak dosa; ambĕk maraneh oelah kasĕdĕk koe soeroepna pa-27 non-poë; 'sarta [d] oelah rek ngĕnggon-28 keun Iblis. 'Ari noe tadina maling, poma oelah maling deui, [e] anggoer makaja, migawe pagawean hade koe leungeun, soepaja boga pikeun toetoeloeng ka noe 29 boetoeh. 'Soengoet maraneh [f] oelah ngabidjilkeun omong tjawokah; nja koedoe ngabidjilkeun teh [g] anoe hade pikeun ngadĕgkeun pĕrtjaja koemaha mistina bae, soepaja ngadatangkeun bĕrkah ka 30 noe ngadenge. 'Djeung [h] oelah migawe noe matak ngĕrik Roh Allah noe soetji; nja eta [i] noe geus dianggo ngĕtjap ka maraneh keur baris poëan dileupaskeun. 31 'Saniskara panas-ati, djeung poendoeng, djeung ambĕk, djeung hahaok, djeung ngagogoreng, [j] sing didjaoehkeun ti maraneh, djeung sagala bae kagorengan. 32 'Nja [k] moedoe silih-pikawĕlas djeung silih-pikawatir, sarta djeung silih-hampoera, sapĕrti Allah ge di djĕro Kristoes geus ngahampoera ka maraneh.

a Djak. 8 : 16; Kol. 3 : 9. *b* 1 Kor. 12 : 27. *c* Djab. 4 : 5; Jak. 1 : 19, 20. *d* Jak. 4 : 7. *e* 1 Tes. 4 : 11. *f* Mat. 12 : 36; p. 5 : 4. *g* Roem 14 : 19; Kol. 4 : 6. *h* Jĕs. 63 : 10. *i* p. 1 : 13. *j* Kol. 3 : 8; 1 Petr. 2 : 1. *k* Kol. 3 : 12, 13.

PASAL 5.

Koe sabab eta, [a] maraneh sing niroe ka Allah, sapedah maraneh poetra 2 kaäsih; 'sarta [b] loemampah teh koedoe djeung kanjaähan, sapĕrti [c] Kristoes ge miasih ka oerang, sarta geus njĕrahkeun andjeun keur pimangpaäteun oerang, [d] ngadjadi pangabakti reudjeung koerban, djadi [e] aämbeuan anoe seungit bade 3 ka Allah. 'Ari [f] djinah, djeung saniskara kanadjisan, atawa kapĕrĕtjitan, oelah moen aja di tĕngah maraneh, disĕboet oge oelah; nja eta teh pĕrloe pisan di 4 djalma saroetji; 'kitoe keneh kanistaän, atawa [g] ngomong tjĕmplang-tjĕmploeng djeung banjol, eta teh teu pantĕs; noe 5 pantĕs mah moedji soekoer. 'Karana maraneh geus pada njaho, ari djalma djinah, atawa noe nadjis, atawa noe pĕrĕtjit (noe sasat [h] njĕmbah ka brahala) [i] teu boga warisan dina kara-6 djaän Kristoes sarta Allah. 'Poma-poma maraneh [j] oelah koengsi kagĕndam koe djalma make omongan gapong; karana lampah kitoe teh ngadatangkeun bĕbĕndoening Allah ka sakoer [k] anak ka-7 bahaän. 'Manana oelah rek babatoeran 8 djeung djalma kitoe. 'Karana maraneh [l] tadina teh poëk, dĕmi ajeuna mah pada tjaäng koe Goesti: nja loemampah 9 teh sing sakoemaha anak tjaäng; '(karana [m] boewah tjaäng teh nja eta saniskara kahadean, djeung kabĕnĕran, 10 sarta kajaktian;) 'sarta [n] koedoe pada ngararasakeun naon noe pikamanaheun 11 koe Goesti. 'Djeung [o] oelah biloek kana pagawean poëk, noe taja hasilna; ang-12 goer leuwih hade tjawad. 'Karana noe dipigawe ririkipan koe eta teh, diomong-13 keun oge geus nista. 'Tatapi eta sakabeh lampah teh, [p] ana geus ditjawad koe tjaäng, katara; karana sakoer anoe beh 14 katara mah nja tjaäng. 'Koe sabab eta aja pangandika kijeu: Geura njaring, eh maneh anoe heës! geura hoedang ti noe paraeh, sarta Kristoes bakal njaängan ka maneh!

a Mat. 5 : 48; Loek. 6 : 36. *b* p. 4 : 1, 2. *c* Gal. 2 : 20. *d* Ibr. 9 : 14. *e* 3 Moesa 5 : 2. *f* Kol. 3 : 5. *g* p. 4 : 29. *h* Mat. 6 : 24. *i* 1 Kor. 6 : 10. *j* 1 Kor. 15 : 33; p. 4 : 14. *k* p. 2 : 2. *l* p. 2 : 11; 4 : 18; 1 Tes. 5 : 5. *m* Gal. 5 : 22. *n* Roem 12 : 2. *o* Roem 13 : 12; 2 Kor. 6 : 14. *p.* Joh. 3 : 20, 21.

15 Koe sabab eta, masing pada ijatna; maraneh loemampah teh [a] koedoe make tĕmah-wadi, oelah tjara noe boeroeng, 16 nja sing tjara noe pintĕr; 'sarta [b] djadjadikeun mangsa, sabab [c] poë teh go-17 reng. 'Manana maraneh [d] oelah rek bodo, nja koedoe pada ngahartikeun naon anoe 18 djadi pangĕrsa Goesti. 'Djeung [e] oelah

rek mabok koe tji-anggoer, eta teh noengtoen kana kalatjoeran; bĕnĕrna mah pada sing djadi pinoeh koe Roh; 19 'sarta [f] sasaoeran teh djeung batoer koedoe make djaboer, djeung poepoedjian, sarta njanjian rohani, djeung njanji sarta moedji ka Goesti sadjĕro hate 20 maraneh; 'djeung [g] salawasna koedoe pada ngoetjap soekoer ka Allah Rama tina sabab saniskara, mawa djĕnĕngan 21 Goesti oerang Jesoes Kristoes, 'bari sing [h] silih-esto djeung batoer bawaning sijeun koe Kristoes. *a* Mat. 10 : 16. *b* Kol. 4 : 5. *c* Am. 5 : 13. *d* Roem 12 : 2; 1 Kor. 14 : 20. *e* Sil. 20 : 1; 23 : 20; Loek. 21 : 34. *f* Kol. 3 : 16. *g* Kol. 3 : 17; 1 Tes. 5 : 18. *h* 1 Petr. 5 : 5.

22 Eh, [a] sakoer awewe! sing pada ngesto ka salaki maraneh, koemaha tjara ka 23 Goesti; 'karana [b] lalaki teh sirah awewe, sapĕrti Kristoes ge [c] sirah garedja; sarta nja andjeunna teh Djoeroe-salamĕt sa-24 lirana teja. 'Koe sabab eta, sapĕrti garedja ngesto ka Kristoes, nja kitoe keneh awewe koedoe pada ngesto ka salakina 25 dina sagala pĕrkara. 'Eh, [d] sakoer lalaki! sing pada njaäh ka pamadjikan maraneh, sapĕrti Kristoes ge miasih ka garedja, sarta geus njĕrahkeun andjeun 26 nja keur mangpaät eta; 'kĕrsana teh [e] rek disoetjikeun, sanggeus koe andjeunna dibĕrĕsihkeun koe tji-panjebor 27 teja barĕng pangandika; 'soepaja ngadjagragkeun garedja teh di pajoeneun salira andjeunna moelja, hanteu tjerong, atawa karĕdjoet, atawa sapapadana; [f] nja soepaja soetji sarta taja 28 pikatjawadeunana. 'Nja kitoe keneh moenggoeh lalaki wadjib njaäh ka pamadjikan, satjara ka awakna sorangan. Tijap-tijap noe njaäh ka pamadjikan, eta 29 teh njaäh ka dirina.'Karana salalawasna ge tara aja noe geuleuh ka awak sorangan; ĕnjana mah dibajoean sarta digĕtenan, sapĕrti Goesti ge ka garedja 30 kitoe keneh. 'Sabab [g] oerang teh anggahota salirana, asal ti daging andjeunna 31 sarta ti toelang andjeunna. 'Koe sabab eta, [h] djalma bakal ninggalkeun indoengbapana, toeloej ngarakĕtan ka pamadjikanana; ari eta doewanana bakal 32 djadi sadaging. 'Eta teh rasijah gĕde; ari ditjatoerkeunana koe kaoela [i] nĕnggĕl ka Kristoes reudjeung garedjana. 33 'Sabalikna maraneh oge, oenggal-oenggal djalma koedoe pada njaäh ka pamadjikan, sing sakoemaha ka awak sorangan; ari awewe mah masing sijeun koe salakina. *a* 1 Moesa 3 : 16; Kol. 3 : 18; 1 Petr. 3 : 1. *b* 1 Kor. 11 : 3. *c* p. 1 : 22. *d* Kol. 3 : 19; 1 Petr. 3 : 7. *e* Joh. 17 : 17, 19; Tit. 3 : 5; 1 Petr. 3 : 21. *f* Kol. 1 : 22. *g* 1 Kor. 12 : 27. *h* 1 Moesa 2 : 24. *i* 2 Kor. 11 : 2.

PASAL 6.

Eh, [a] sakoer baroedak! sing pada noeroet ka indoeng-bapa maraneh di djĕro Goesti; karana lampah kitoe teh bĕnĕr. 2 'Koedoe [b] masing hormat ka bapa sarta ka indoeng (nja eta timbalan pangheulana noe make pĕrdjangdjian); 3 'soepaja maneh djamoega, sarta pandjang oemoer 4 di boemi. 'Ari maraneh, eh [c] sakoer bapa! poma oelah njijeun piambĕkeun anak maraneh; bĕnĕrna mah koedoe dimoemoele kalawan piwoeroek sarta pangwarah ti Goesti. *a* Kol. 3 : 20. *b* 2 Moesa 20 : 12. *c* Sil. 19 : 18, 19; Kol. 3 : 21.

5 Eh, [a] sakoer noe ngaboedjang! sing pada noeroet ka djoeragan maraneh di lahir, moedoe djeung sijeun sarta ngagidir, kalawan langsarna hate maraneh, 6 [b] sakoemaha ka Kristoes; 'oelah make ngawoela ngan hareupeun bae, tjara noe ngarah dipikarĕsĕp koe djalma; nja moedoe sakoemaha kawoelaning Kristoes, ngestoekeun pangĕrsa Allah tĕroes reu-7 djeung hate; 'sarta ngawoela djeung satĕmĕnna, sakoemaha ka Goesti, lain 8 ka djalma; 'sapedah maraneh pada njaho, naon bae kahadean noe geus dipigawe koe oenggal-oenggal djalma, eta tangtoe pinampaeun gandjaranana ti Goesti, boh anoe koemawoela, boh anoe 9 mĕrdika. 'Ari maraneh, eh [c] sakoer djoeragan! koedoe pon kitoe keneh nja milampah ka boedjang, oelah make ngamang-ngamang, rehna pada njaho, jen Goesti itoe nja Goesti maraneh keneh linggih di sawarga, sarta [d] moenggoeh di andjeunna mah hanteu pisan pilihkasih. *a* Kol. 3 : 22; Tit. 2 : 9; 1 Petr. 2 : 18. *b* p. 5 : 22. *c* Kol. 4 : 1. *d* Roem 2 : 11.

10 Djeung deui, eh doeloer-doeloer kaoela! sing pada djadi koewat di djĕro Goesti, sarta dina kabĕdasan kawasana. 11 'Pake koe maraneh [a] salĕngkĕping pakarang Allah, soepaja maraneh bisa tagĕn ngalawan sagala akal kalitjikan 12 Iblis. 'Karana oerang pĕrang teh lain

djeung [b] daging sarta gĕtih, ĕnjana mah djeung [c] sakabeh pangkat-pangkat, djeung noe pada moerba, djeung noe pada njakrawati poëkna djaman ijeu, djeung sakoer soekma djaroelig di 13 awang-awang. 'Koe sabab kitoe, geura tjokot salĕngkĕping pakarang Allah, soepaja maraneh [d] koewat ngalawan dina mangsa poëan goreng, sarta ari geus ngalampahkeun saniskara teh, tagĕn. 14 'Manana sing tĕgĕr nangtoeng, [e] tjangkeng maraneh disaboek koe kajaktian, djeung dibadjoe-kĕre koe kabĕnĕran; 15 'djeung soekoe disapatoean koe samak16 tana Indjil kasĕnangan. 'Toeroeg-toeroeg tjokot [f] kĕpĕng kapĕrtjajaän, nja koe eta maraneh bisa mareumkeun sakabeh 17 djamparing seuneu si goreng teja. 'Sarta tjokot [g] balakoetak kasalamĕtan, djeung [h] pĕdanging Roh, tĕgĕsna pangandika 18 Allah. 'Djeung [i] salalawasna koedoe nĕnĕda koe Roh, kalawan saniskara panĕda reudjeung panjambat, sarta barĕngan koe njaring noe teu pĕgat-pĕgat, bari mangnjambatkeun sadajana djalma sa19 roetji; 'kitoe deui ka diri kaoela, [j] soepaja kaoela moegi dipaparin pangandika dina ngangah soengoet kaoela, baris kaoela djeung kaloedeungan ngoewar20 keun [k] rasijah Indjil; 'nja tina sabab eta teh kaoela piwarangan [l] njandang rante; soepaja kaoela bisa njatoerkeun eta djeung kaloedeungan, sakoemaha mistina kaoela njatoerkeun.

a 2 Kor. 10 : 4. *b* Mat. 16 : 17. *c* p. 2 : 2. *d* 1 Petr. 5 : 8, 9. *e* Jĕs. 59 : 17. *f* 1 Petr. 5 : 9. *g* Jĕs. 59 : 17; 1 Tes. 5 : 8. *h* Ibr. 4 : 12. *i* Kol. 4 : 2, 3. *j* Lal. 4 : 29; 2 Tes. 3 : 1. *k* p. 3 : 4, 9. *l* p. 3 : 1; 2 Tim. 1 : 16.

21 Djeung [a] soepaja maraneh ge pada njaho kana hal pĕrkara kaoela, sarta kana lalampahan kaoela, saniskarana mĕngke ka maraneh ditjaritakeun koe [b] Tihikoes, doeloer kaäsih sarta sarat 22 satoehoe di djĕro Goesti. 'Eta [c] koe kaoela geus dititah ka maraneh, kitoe anoe dipambrih, soepaja maraneh pada njaho kana hal pĕtana kaoela, djeung soepaja eta ngalilipoer kana hate maraneh.

a Kol. 4 : 7. *b* Lal. 20 : 4. *c* Kol. 4 : 8; 2 Tim. 4 : 12.

23 Moegi-moegi doeloer-doeloer [a] pada dipaparin kasĕnangan, djeung kanjaähan barĕng kapĕrtjajaän, ti Allah Rama, 24 sarta ti Goesti Jesoes Kristoes. 'Sihkoernija teh moegi-moegi njarĕngan ka sadajana djalma noe njaäh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes sarta teu bejakbejak. Amin.

a 1 Kor. 16 : 22, 23; Pil. 4 : 23.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG PILIPI.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes djeung [a] Timoteoes, [b] abdi Jesoes Kristoes, doematĕng sadaja djalma saroetji di djĕro Kristoes Jesoes, noe aja di [c] nagara Pilipi, sarta ka para pangoeroes reudjeung ka 2 para djoeroe-laden: 'moegi-moegi [d] maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

a 2 Kor. 1 : 1. *b* Roem 1 : 1. *c* Lal. 16 : 12. *d* Kol. 1 : 2.

3 Kaoela [a] moedji soekoer ka Allah kaoela, saban-saban kaoela ras ingĕt ka 4 maraneh. 'Djeung salawasna dina sakabeh panĕda kaoela, teu loewang mangnĕdakeun maraneh sakabeh sarta kaboe5 ngahan, 'tina sabab [b] katoenggalan maraneh teh djeung Indjil, [c] ti poë ba6 rangmimiti dongkap ka ajeuna; 'djeung bari nangtoekeun dina pikir kaoela, [d] ari noe mitĕmbĕjan ngadamĕl padamĕlan hade di djĕro hate maraneh teja, tanwande bakal marantoskeun eta dongkap 7 kana poëan Jesoes Kristoes. 'Nja pantĕs lĕbah kaoela ngangkeuhkeun kitoe ka maraneh sadaja, sabab [e] maraneh aja dina hate kaoela, ari dina kaoela [f] njan-

dang barogod, djeung dina kaoela manglawankeun sarta ngajakinkeun Indjil, maraneh teh sakabeh pada miloe ngabogaän sih-koernija djeung kaoela. 8 'Karana [g] Allah teh saksi kaoela, jen kaoela hajang pisan papanggih djeung maraneh sakabeh kalawan tjitĕrĕs Jesoes Kristoes. 9 'Sarta ijeu noe koe kaoela disoehoenkeun teh, nja kanjaähan maraneh moegi mingkin tambah deui tambah deui moenggoeh dina kanjaho sarta dina saniskara pangrasa; 10 'soepaja maraneh [h] bisa njoba-njoba naon noe hade, naon noe goreng; [i] sangkan maraneh sadjati, euweuh noe matak tatadjongan baris dina poëan Kristoes; 11 'pinoeh koe [j] boewah kabĕnĕran, noe koe lantaran Jesoes Kristoes matak ngadjadikeun kamoeljaän reudjeung poedji bade ka Allah.

a Roem 1 : 8; 1 Kor. 1 : 4. *b* 1 Joh. 1 : 3, 7. *c* Kol. 1 : 6. *d* 1 Kor. 1 : 6—8. *e* 2 Kor. 7 : 3. *f* Ep. 3 : 1; 4 : 1; Kol. 4 : 18. *g* Roem 1 : 9. *h* Roem 2 : 18; 12 : 1, 2. *i* p. 2 : 15; Kol. 1 : 22. *j* Ep. 5 : 9.

12 Djeung deui, eh doeloer-doeloer! kaoela mere njaho ka maraneh, ari noe kasorangkeun ka kaoela teh, eta geus leuwih pisan nja matak madjoekeun Indjil; 13 'datang ka barogod kaoela geus katara jen tina sabab Kristoes, di sagĕdong pangadilan djeung ka sakabeh lijan ti dinja; 14 'sarta ari doeloer-doeloer di djĕro Goesti teh, anoe reja mah kakĕndĕlan koe barogod kaoela, noe matak tambah kawanianana njatoerkeun pangandika djaoeh kana sijeun. 15 'Nja aja oge sawareh ngoewarkeun Kristoes teh koe bawaning dĕngki sarta hajang paseja, tatapi sawareh deui mah ngoewarkeunana koe bawaning soeka. 16 'Ari itoe pangoewarkeunana Kristoes teh tina hajang paseja, [a] hanteu bĕrĕsih; panjanana ngawoewoehkeun kasoekĕran kana barogod kaoela; 17 'tatapi ari eta mah tina kanjaähan, pedah njarahoëun jen kaoela teh dibakoekeun manglawankeun Indjil. 18 'Djadi ajeuna koemaha? Parandene kitoe ge, boh dipake paminding, boh djeung saĕnja-ĕnjana, da geuning Kristoes keneh bae anoe dioewarkeun teh; nja eta koe kaoela dipake boengah, sarta bakal dipake boengah bae. 19 'Karana kaoela njaho, jen eta teh kadjadjadianana tangtoe matak salamĕt kaoela, [b] koe bĕrkah panĕda maraneh sarta koe pitoeloeng Roh 20 Jesoes Kristoes; 'nja sakoemaha noe dipikahajang sarta [c] diarĕp-arĕp koe kaoela, jen kaoela teh dina saniskara oge moal kawiwirangan; satĕgĕsna mah djeung sakoer kaloedeungan, koemaha adat sasari, nja kitoe keneh ajeuna, Kristoes teh bakal kaägoengkeun dina awak kaoela, boh koe hiroep kaoela, boh koe paeh kaoela. 21 'Karana [d] hiroep kaoela teh Kristoes, sarta paeh teh kaoentoengan kaoela. 22 'Tatapi lamoen hiroep di djĕro daging teh matak kaoela aja [e] boewah pagawean, sarta mana noe dek dipilih, eta kaoela alim teuing. 23 'Sabab kaoela disĕdĕkkeun koe doewa pĕrkara: [f] aja hajang ninggal, sarta reureudjeungan djeung Kristoes; karana eta teh leuwih hade katjida. 24 'Tatapi ari tĕtĕp di djĕro daging mah, eta leuwih pĕrloe tina sabab maraneh. 25 'Sarta tina bawaning pangandĕl kitoe, kaoela njaho [g] jen kaoela teh bakal tĕtĕp, sarta tĕtĕp reureudjeungan djeung maraneh sakabeh, nja baris pimadjoeëun maraneh sarta baris kaboengahaning kapĕrtjajaän; 26 'soepaja sing leuwih pisan pamoedji maraneh teh di djĕro Kristoes Jesoes koe karana kaoela, tina sabab kaoela datang deui ka maraneh. 27 'Ngan [h] maraneh loemampah teh moedoe sing sakoemaha pipantĕseunana kana Indjil Kristoes; soepaja, boh kaoela datang sarta tĕpoeng djeung maraneh, boh keur djaoeh, kaoela ngadenge hal maraneh, jen maraneh teh pada tĕgĕr [i] toenggal saroh, sarta pada sapikir [j] ngabantoe mangmĕrangkeun kapĕrtjajaän kana Indjil, 28 'djeung [k] teu pisan gimir koe noe ngamoesoeh; eta teh alamat karoeksakan ka itoe, ari moenggoeh ka maraneh mah alamat kasalamĕtan, sarta kitoe teh ti Allah. 29 'Karana maraneh geus pada dipasihan koernija tina sabab Kristoes, [l] lain woengkoel pĕrtjaja bae ka Kristoes teh, malah djeung njandang sangsara tina sabab andjeunna; 30 'da maraneh pĕrang saroewa bae, sakoemaha noe koe maraneh bareto katendjo di kaoela, sarta ajeuna kadenge ti kaoela.

a 2 Kor. 2 : 17. *b* 2 Kor. 1 : 11. *c* Roem 5 : 5. *d* Roem 14 : 7, 8; Gal. 2 : 20. *e* p. 4 : 17. *f* 2 Kor. 5 : 8. *g* p. 2 : 24. *h* Kol. 1 : 10. *i* Lal. 4 : 32; p. 2 : 2. *j* Roem 15 : 30; Joed. 3. *k* 1 Petr. 3 : 14. *l* Lal. 5 : 41; Roem 5 : 3.

PASAL 2.

Ari ajeuna, moen aja panglilipoer di djĕro Kristoes, moen aja pangoepahing kanjaähan, moen aja [a] katoenggalan Roh, moen aja karoenja sarta kawĕlasan: 2 'tjing, geura toetoegkeun kaboengahan kaoela, [b] nja moedoe masing samijoek, saroewa nja kanjaähan, sapikir djeung sapangrasa. 3 'Oelah milampah naon-naon koe tina hajang paseja, atawa [c] ngarah kahormatan gapong; bĕnĕrna mah koe karĕndahan ati moedoe pada ngangkeuhkeun batoer poendjoel 4 ti batan diri sorangan. 'Oelah pada nolih [d] kangeunahan pribadi, nja moedoe pada nolih deui kangeunahan batoer. 5 'Sabab maraneh [e] pangrasa teh moedoe sakoemaha pangraos Kristoes Jesoes. 6 'Ari eta, [f] keur nganggo roepaning Allah, sami teh djeung Allah koe andjeun7 na hanteu dimanah ngarampog; 'nadjan kitoe seug ngeuweuhkeun andjeun, [g] ngalap roepa kawoela, djadi saroewa djeung 8 manoesa, 'sarta kapĕndak sarimbag djeung manoesa. Andjeunna teh geus ngahandapkeun andjeun, [h] djadi anoet moenggah datang ka poepoes, nja da9 tang ka poepoes dina kai-dipalang. 'Tina sabab kitoe, [i] andjeunna koe Allah geus diloehoerkeun kalangkoeng pisan, sarta dipasihan djĕnĕngan poendjoel ti saka10 beh ngaran, 'soepaja sakabeh toeoer, sakoer noe aja di sawarga, sarta noe aja di boemi, djeung noe aja di sahandapeun boemi, [j] pada darĕkoe, mawa 11 djĕnĕngan Jesoes, 'djeung [k] soepaja sakabeh letah pada ngakoekeun, jen Jesoes Kristoes teh Goesti, pikeun kamoeljaän Allah Rama.

a 2 Kor. 13:13. *b* p. 1:27; 3:16. *c* Gal. 5:26. *d* 1 Kor. 10:24; 13:5. *e* Joh. 13:15. *f* Kol. 1:15. *g* 2 Kor. 8:9; Ibr. 2:14, 17. *h* Mat. 26:39; Joh. 14:31; Ibr. 12:2. *i* Lal. 2:33; Ep. 1:21; Ibr. 1:4. *j* Roem 14:11. *k* Lal. 2:36; 10:36; 1 Kor. 8:6.

12 Koe sabab eta, eh kaäsih kaoela! sapĕrti maraneh salawasna [a] noeroet, oelah mangsa keur djonghok kaoela bae, soemawonna ajeuna keur kaoela djaoeh, koedoe pada njijeun kasalamĕtan diri maraneh kalawan sijeun sarta ngagidir. 13 'Karana [b] nja Allah anoe ngadamĕl di djĕro maraneh teh hajang sarta djeung prakna ngalampahkeun, tina sabab ka14 soekaänana. 'Saniskara teh lampahkeun [c] oelah djeung gĕgĕlĕndĕng sarta ma15 likkeun omong; 'soepaja maraneh [d] oelah aja tjawadeun, sarta sing bĕrĕsih, djadi poetra Allah, euweuh koetjiwana tjitjing teh di tĕngah [e] bangsa bengkok sarta tibalik pikir; ari di tĕngah eta teh maraneh ngagĕntjlang sapĕrti da16 mar di doenya; 'pada mintonkeun [f] pangandika kahiroepan, [g] keur pipamoedjieun kaoela dina poëan Kristoes, jen kaoela [h] loemampah teh hanteu gaplah, kitoe deui digawe teh hanteu gaplah. 17 'Tatapi sanadjan [i] kaoela datang ka didjadikeun koerban inoeman ge, ditjitjikeun bari ngoerban sarta manghoeloean kapĕrtjajaän maraneh, kaoela mah [j] boengah, sarta miloe boengah djeung ma18 raneh sakabeh. 'Moenggoeh maraneh ge moedoe pada boengah tina sabab kitoe, sarta miloe boengah djeung kaoela.

a 2 Kor. 2:9. *b* 2 Kor. 3:5. *c* 1 Kor. 10:10. *d* 1 Tim. 6:14. *e* Lal. 2:40; 1 Petr. 2:12. *f* Lal. 5:20. *g* 2 Kor. 1:14. *h* Gal. 2:2. *i* 2 Tim. 4:6. *j* 2 Kor. 12:15.

19 Sarta kaoela aja pangharĕpan di djĕro Goesti Jesoes, moal lila ge [a] nitahan Timoteoes ka maraneh, [b] soepaja kaoela ge sĕnang, samangsa kaoela meunang 20 bedja hal pĕrkara maraneh. 'Karana kaoela [c] taja deui noe sapikir tjara eta; tangtoe tĕmĕn pisan ngoeroeskeun hal 21 pĕrkara maraneh. 'Karana ari noe loba mah pada ngoeroes anoe dirina sorangan, lain ngoeroes anoe Kristoes Je22 soes. 'Ari moenggoeh Timoteoes mah maraneh pada njaho kaestoeanana, jen geus ngabdi reudjeung kaoela dina Indjil, sakoemaha tjara anak ka bapa. 23 'Pangharĕpan kaoela, dimana kaoela geus tĕrang pitĕmaheunana pĕrkara ka24 oela, ngageuwat nitahan eta. 'Tatapi kaoela di djĕro Goesti geus nangtoekeun, [d] jen kaoela sorangan ge bakal 25 tereh bisa ngadatangan. 'Tatapi kaoela boga rasa pĕrloe nitahan ka maraneh [e] Epaproditoes, doeloer kaoela, sarta pangbantoe digawe, djeung batoer sasama pĕrang, noe djadi djoeroengan maraneh sarta poerah ngaladenan panga26 boetoeh kaoela. 'Noe matak dititah, tina sabab hajangeun papanggih djeung maraneh sakabeh, sarta bangĕt mĕlangna, pedah maraneh geus ngadenge bedja, jen 27 dirina teh boga panjakit. 'Enja eta teh

tadina boga panjakit tamah, wani bis-bis maot; ngan tatapi Allah miwĕlasan ka dinja, sarta lain ka dinja bae, malah ka diri kaoela oge, soepaja kaoela nalangsa teh oelah katambah deui nalang-
28 sa. 'Tina sabab kitoe mingkin geuwat dititah koe kaoela, soepaja maraneh, ari nendjo ka eta, seug pada boengah deui, sarta diri kaoela kasoedaän nja
29 nalangsa. 'Eta koe maraneh [f] akoe di djĕro Goesti kalawan sagala kaboengahan; djeung [g] moedoe ngadjenan ka
30 djalma noe kitoe; 'sabab nja koe karana padamĕlan Kristoes noe matak datang ka bis-bis maot teh, tega ka patina, bawaning hajangeun njoekoepan anoe koerang keneh pangalaladenan maraneh teh ka kaoela. *a* 1 Tes. 3 : 2. *b* 2 Kor. 7 : 13. *c* 1 Kor. 16 : 10. *d* p. 1 : 25. *e* p. 4 : 18. *f* Roem 16 : 2. *g* 1 Kor. 16 : 18; 1 Tes. 5 : 12.

PASAL 3.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer kaoela! [a] sing pada boengah di djĕro Goesti. Njoeratan kitoe-kitoe keneh ka maraneh, kaoela teh moal djoehal, sarta
2 matak santosa ka maraneh. 'Geura tarendjokeun [b] andjing teja; geura tarendjokeun [c] djalma goreng njĕkĕl gawe; geura tarendjokeun soesoenatan teu poe-
3 goeh. 'Karana ari noe disoenatan [d] sasestoe mah nja oerang, [e] noe ngabakti ka Allah koe Roh, sarta moedji maneh tina hal Kristoes Jesoes, djeung hanteu
4 ngandĕlkeun daging. 'Halta [f] di kaoela ge aja pĕrkara daging andĕlkeuneun. Lamoen anoe sedjen boga rasa, jen dirina aja andĕlkeuneun pĕrkara daging,
5 kaoela mah komo: 'disoenatan [g] oemoer dalapan poë, bangsa Israil, kaom Binyamin, oerang Ibrani toeroenan ti Ibrani; moenggoeh hal toret, kaoela [h] ahli pa-
6 risi; 'moenggoeh hal kasarĕgĕpan, [i] kaoela djalma nganijaja garedja; moenggoeh hal kabĕnĕran noe dina toret teja,
7 kaoela euweuh tjawadeun. 'Tatapi anoe djadi kaoentoengan kaoela teh, [j] eta
8 koe kaoela diangkĕn karoegian. 'Saĕnjaĕnjana mah, saniskara ge koe kaoela diangkĕn karoegian bae, koe tina kaahenganana kanjaho ka Kristoes Jesoes, Goesti kaoela; nja tina sabab andjeunna kaoela geus tjoel, daek karoegian eta saniskara, datang ka diangkĕn roentah, soepaja kaoela meunang Kristoes djadi
9 kaoentoengan kaoela; 'sarta kapanggih aja di djĕro andjeunna, lain boga kabĕnĕran kaoela pribadi anoe ti toret, boga teh kabĕnĕran anoe datang koe kapĕrtjajaän ka Kristoes, tĕgĕsna kabĕnĕran [k] anoe ti Allah, lantaran ka-
10 pĕrtjajaän; 'sangkan kaoela nganjahokeun ka Kristoes, djeung kana [l] kamatihan tanghina, sarta kana [m] toenggal djeung kasangsaraänana, djadi sakaroe-
11 pa djeung poepoesna; 'malah-mandar kaoela datang ka bisa hoedang deui ti
12 noe paraeh. 'Lain pisan jen geus beunang koe kaoela, atawa kaoela ĕnggeus sampoerna; ĕnjana mah diobrek-obrek, malah-mandar koe kaoela katewak, sapedah diri kaoela ge geus ditewak koe
13 Kristoes. 'Eh, doeloer-doeloer! kaoela teu pisan-pisan boga angkeuh, jen geus
14 katewak koe kaoela. 'Ngan kaoela milampah ijeu hidji pĕrkara: noe ka toekang dipopohokeun, sarta [n] tjondong ka noe di hareup, moro-moro kana tĕtĕngĕr, noedjoe gandjaranana pangnjaoer Allah ti sawarga di djĕro Kristoes
15 Jesoes. 'Ari oerang, sakoer-sakoer [o] noe sampoerna, hajoe pada boga rarasaän kitoe; sarta oepama maraneh dina naonnaon aja rarasaän salija, eta ge koe Allah tangtoe bakal diëbrehkeun ka
16 maraneh. 'Ngan anoe geus beunang koe oerang, dina eta oerang loemampah teh [p] koedoe sing satata sarta sing sapangrasa. *a* p. 4 : 4. *b* Jĕs. 56 : 10. *c* 2 Kor. 11 : 13. *d* Roem 2 : 29; Kol. 2 : 11. *e* Joh. 4 : 24. *f* 2 Kor. 11 : 18, 22. *g* 1 Moesa 17 : 12; Roem 11 : 1. *h* Lal. 26 : 5. *i* Lal. 22 : 3, 4; Gal. 1 : 13. *j* Loek. 14 : 33. *k* Roem 3 : 22. *l* Roem 6 : 4, 5. *m* Roem 8 : 17. *n* 1 Kor. 9 : 24; 2 Tim. 4 : 7. *o* 2 Kor. 13 : 11; Ibr. 5 : 14. *p* p. 1 : 27; 2 : 2.

17 Moedoe sing pada [a] niroe ka kaoela, eh doeloer-doeloer! sarta arawaskeun ka sakoer noe loemampah tjara kaoela, reh kaoela teh pada djadi toeladan toe-
18 roetaneun maraneh. 'Karana reja pisan djalma, geus rĕmĕn koe kaoela ditjatoerkeun ka maraneh, ajeuna ditjatoerkeun deui [b] bari ragragan tji-panon, eta teh ngamoesoeh ka kai-dipalang Kris-
19 toes. 'Ari noe kitoe teh [c] panoengtoenganana karoeksakan, [d] ari miallahna ka beuteungna, noe djadi kamoeljaänana teh [e] wiwirangna, sarta malikiranana
20 barang doenya bae. 'Tatapi [f] ari lalampahan oerang mah aja di sawarga; nja

[g] ti dinja pisoempingeunana Djoeroesalamĕt, noe koe oerang diarĕp-arĕp teja, tĕgĕsna Goesti Jesoes Kristoes; 21 'anoe bakal njalin [h] ijeu badan oerang noe hina, sangkan sakaroepa reudjeung salira andjeunna noe moelja, koe kamatihanana, anoe djadi lantaran matak ijasaeun naloekkeun saniskara ka andjeunna. *a* 1 Kor. 11 : 1; p. 4 : 9. *b* 2 Kor. 2 : 4. *c* 2 Kor. 11 : 15. *d* Roem 16 : 18. *e* Roem 6 : 21. *f* Kol. 3 : 1; Ibr. 11 : 13—16; 13 : 14. *g* 1 Kor. 1 : 7; Tit. 2 : 13. *h* 1 Kor. 15 : 43, 49.

PASAL 4.

Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer kaoela noe kaäsih sarta dipikangĕn, [a] kaboengahan sarta makoeta diri kaoela! moedoe sing [b] pada tĕgĕr kitoe di djĕro Goesti teh, eh kaäsih!

a 1 Tes. 2 : 19. *b* 2 Tes. 2 : 15.

2 Kaoela mamatahan ka Ewodia, sarta mamatahan ka Sintika, koedoe roentoet 3 di djĕro Goesti. 'Sarta panĕda kaoela ka maneh, eh batoer kaoela noe satoehoe! moedoe toetoeloeng ka eta teh, noe geus [a] pada ngabantoe pĕrang ka kaoela dina hal Indjil, reudjeung Klemen sarta djeung pangbantoe kaoela sadjaba ti dinja, ari eta ngaranna [b] aja dina kitab kahiroepan. *a* p. 1 : 27. *b* Wahj. 13 : 8.

4 Sing [a] pada boengah di djĕro Goesti saĕndĕng-ĕndĕng; kaoela ngelingan deui: 5 sing pada boengah. 'Kalamisan ati maraneh moedoe katangen koe sakabeh 6 djalma. [b] Goesti teh geus deukeut. 'Poma [c] oelah rek salĕmpang kana naonnaon; ari dina saniskara, noe dipikahajang koe maraneh teh, oendjoekkeun ka Allah koe panĕnĕda reudjeung panjambat, barĕngan koe moedji soekoer. 7 'Sarta ari [d] kasĕnangan Allah teh, anoe ngoengkoelan sagala pangarti, tangtoe ngaraksa hate reudjeung pikir maraneh di djĕro Kristoes Jesoes. *a* p. 3 : 1; 1 Tes. 5 : 16. *b* Jak. 5 : 8, 9. *c* Mat. 6 : 25; 1 Tim. 2 : 1; 1 Petr. 5 : 7. *d* Joh. 14 : 27.

8 Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! [a] saniskara noe sajakti, saniskara noe prajoga, saniskara noe bĕnĕr, saniskara noe soetji, saniskara noe pikanjaäheun, saniskara noe hade oenina, naon bae lampah kahadean, sarta naon bae lampah kapoedjian, nja eta teh geura pa- 9 likiran. 'Sakoer bae noe geus diwoeroekkeun ka maraneh, djeung noe geus katampa, sarta noe geus kadenge, djeung noe geus katendjo di kaoela, nja eta teh lalampahkeun; ari kitoe mah, [b] Allah noe kagoengan sagala kasĕnangan tangtoe njarĕngan ka maraneh.

a Roem 12 : 17; Tit. 3 : 8, 14. *b* 1 Tes. 5 : 23.

10 Ari kaoela teh meunang kaboengahan liwat saking di djĕro Goesti, [a] pedah maraneh ajeuna kahoedang ngingĕtkeun deui ka kaoela; nja tadi ngingĕtkeun oge, ngan maraneh hanteu kaoer balas 11 halangan. 'Noe matak kaoela ngomong kitoe teh, lain pisan sabab aja kakoerangan; karana kaoela geus diadjar [b] 12 njoekoepkeun saäja-ajana di kaoela. 'Kaoela apal kana dihandapkeun, kitoe deui apal kana boga leuwihan; [c] ka oenggal-oenggal pĕrkara sarta ka sakabeh kaoela teh geus dipahamkeun, tjat ka seubeuh tjat ka kĕntel, boh boga leu- 13 wihan boh kakoerangan. 'Kaoela bisa saniskara, [d] koe Kristoes noe maparin 14 kakoewatan ka kaoela. 'Parandene kitoe ge, hade pisan eta lampah maraneh teh ngabelaän kana kasoekĕran kaoela. 15 'Malah maraneh ge, oerang Pilipi! pada njaho, keur anjaran Indjil, basa kaoela ka loewar ti Makĕdoni teja, [e] taja pisan garedja ngagandjĕl-gandjĕl kaoela kana hal itoengan nampa-ngaloewarkeun, ngan kadjaba diri maraneh woeng- 16 koel. 'Karana malah keur kaoela di Tesalonika ge, maraneh ngiriman ka kaoela sakali sarta mindo, adjang pa- 17 ngaboetoeh kaoela. 'Lain pisan kaoela jen mambrih pamere, ari noe dipambrih teh boewahna; dĕmi eta teh nga- 18 rĕkahan adjang itoengan maraneh. 'Ari kaoela teh sagala katjoekoepan, moenggah datang ka leuwihan; kaoela teh moekti, sanggeus nampa ti [f] Epaproditoes pangirim maraneh teja, [g] saibarat aämbeuan anoe seungit, koerban noe dianggo kasĕdĕp sarta kamanah 19 koe Allah. 'Sabalikna Allah kaoela [h] tangtoe njoekoepan sapangaboetoeh maraneh, noemoetkeun sakoemaha kasoegihanana, kalawan kamoeljaän, lan- 20 taran Kristoes Jesoes. 'Ari [i] Allah, Rama oerang, koedoe dibaktian kamoeljaän langgĕng salalawasna. Amin.

a 2 Kor. 11 : 9. *b* Ibr. 13 : 5. *c* 2 Kor. 11 : 27. *d* 2 Kor. 12 : 10. *e* 2 Kor. 11 : 9. *f* p. 2 : 25. *g* Ep. 5 : 2; Ibr. 13 : 16. *h* 2 Kor. 9 : 8. *i* Gal. 1 : 4, 5.

21 Pangnĕpikeun salam kaoela ka sadajana djalma saroetji di djĕro Kristoes Jesoes. [a] Ari doeloer-doeloer noe babarĕngan djeung kaoela ngirim salam ka ma-22 raneh. 'Sadajana [b] djalma saroetji ngirim salam ka maraneh, soemawonna oerang karaton praboe. *a* 1 Kor. 16 : 20. *b* 2 Kor. 13 : 12.

23 Moegi-moegi [a] sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarĕngan ka maraneh sadaja. Amin. *a* 1 Kor. 16 : 23; Kol. 4 : 8.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES

KA OERANG KOLOSA.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, rasoel Jesoes Kristoes, [a] koe pangĕrsa Allah, reu-2 djeung ti [b] Timoteoes saderek, 'doematĕng doeloer-doeloer di djĕro Kristoes noe saroetji sarta pĕrtjaja, di nagara Kolosa: [c] moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

a Ep. 1 : 1. *b* Pil. 1 : 1. *c* 1 Tes. 1 : 1.

3 Kaoela [a] maroedji soekoer ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta salawasna mangnĕdakeun mara-4 neh, 'sapedah kaoela geus ngadenge hal kapĕrtjajaän maraneh ka Goesti Jesoes, sarta kanjaähan maraneh ka sakabeh 5 djalma saroetji, 'tina sabab pangarĕpngarĕp, [b] anoe ditjadangkeun pikeun maraneh di sawarga; hal eta koe maraneh geus kadenge bareto, koe lantaran [c] pa-6 ngandika kajaktian, tĕgĕsna Indjil; 'noe geus datang ka maraneh, malah ka sadoenya kabeh; sarta boewahan, djeung ngagĕdean, sapĕrti di maraneh ge kitoe keneh, [d] ti watĕs poëan maraneh ngadenge eta, sarta narimakeun kana sih-7 koernija Allah reudjeung saestoena; 'sakoemaha noe geus diwoeroekkeun ka maraneh koe [e] Epapras, batoer kaoela kaäsih sasama ngabdi, anoe djadi abdi Kristoes satoehoe pisan, keur ngamang-8 paätan maraneh; 'eta noe geus moepoelihkeun ka kaoela kanjaähan maraneh di djĕro Roh. *a* Ep. 1 : 15, 16. *b* 1 Petr. 1 : 3, 4. *c* Ep. 1 : 13. *d* Pil. 1 : 5. *e* p. 4 : 12.

9 Koe sabab kitoe, ti watĕs poëan ngadenge eta, [a] kaoela teu pĕtot-pĕtot mangnĕdakeun sarta mangnjoehoenkeun maraneh, [b] soepaja maraneh moegi-moegi dipinoehan koe kanjaho ka kĕrsana, dina saniskara kapintĕran sarta kasoertian 10 rohani; 'sangkan maraneh [c] loemampah teh sakoemaha pipantĕseunana ka Goesti, sarta singsarwa pikamanaheun, koe bawaning boewahan dina saliring panggawe noe hade, sarta ngagĕdean dina 11 kanjaho ka Allah; 'djeung [d] pada dikoewatkeun koe sagala kakoewatan, sakoemaha kabĕdasan kamoeljaänana, baris sagala kamantĕpan sarta kasabaran, 12 barĕng kaboengahan; 'bari moedji soekoer ka Rama, noe geus ngalajakkeun diri oerang baris pikadoeoemeun [e] warisan djalma saroetji di noe tjaäng; 13 'noe geus ngaloewarkeun oerang [f] ti pangawasana poëk, sarta dipindahkeun 14 ka karadjaän [g] Poetra kaäsihna, 'noe [h] ngalantarankeun oerang meunang kaleupasan koe gĕtihna, tĕgĕsna diham-15 poera dosa. 'Nja andjeunna teh [i] kanjataän Allah noe hanteu katingal, [j] tji-16 kal sagala mahloek. 'Karana [k] nja lantaran andjeunna saniskara barang didjadikeunana, nja anoe di sawarga, nja anoe di boemi, noe katendjo djeung noe teu katendjo, boh sakoer panglinggihan, boh para gĕgĕden, boh pangkat-pangkat, boh para kawasa; saniskara teh didjadikeunana koe andjeunna sarta [l] bade ka andjeunna; 17 'malah andjeunna aja teh [m] heulaeun saniskara, sarta ari saniskara pangajana 18 koe andjeunna. 'Sarta andjeunna teh

[n] sirahing salira, tĕgĕsna garedja. Nja andjeunna noe mimiti, [o] tjikal tanghi pangheulana ti sakoer djalma noe paeh, soepaja andjeunna noe djadi pangheu-19 lana dina saniskara. 'Karana ari kasoekaän Rama teh, [p] sakabeh kapinoehan diĕnggonkeun di sadjĕro andjeunna, 20 'sarta [q] koe lantaran andjeunna ngarapihkeun saniskara ka salira Rama, djalan ngadamĕl karoentoetan koe gĕtihna kai-dipalang; nja koe lantaran andjeunna, boh noe aja di boemi, boh 21 noe aja di sawarga. 'Samalah [r] maraneh oge, noe tadina pisah, djeung ngamoesoeh koe watĕk dina panggawe garoreng teja, ajeuna koe andjeunna geus dira-22 pihkeun, 'dina salira dagingna, koe poepoesna, [s] soepaja ngadjagragkeun maraneh di pajoeneun andjeunna saroetji sarta taja pikatjawadeun djeung taja 23 kĕlakkeuneun; 'kitoe soteh [t] moen maraneh tĕtĕp dina kapĕrtjajaän, aja padĕmenan sarta pada reugreug, djeung [u] hanteu obah tina pangarĕp-ngarĕp Indjil, anoe geus kadenge koe maraneh, noe geus dioewarkeun ka lĕbah sakabeh mahloek, anoe aja di kolong langit. [v] Ari kaoela Paoeloes geus djadi abdina.

a Ep. 1 : 15. *b* p. 2 : 2. *c* Ep. 4 : 1. *d* Ep. 3 : 16; 2 Petr. 3 : 18. *e* Lal. 26 : 18; 1 Petr. 1 : 4. *f* Lal. 26 : 18. *g* Ep. 1 : 6. *h* Ep. 1 : 7. *i* Ibr. 1 : 3. *j* Wahj. 3 : 14. *k* Joh. 1 : 3. *l* Roem 11 : 36. *m* Wahj. 22 : 13. *n* Ep. 1 : 22. *o* 1 Kor. 15 : 20. *p* p. 2 : 3, 9. *q* Ep. 1 : 10; 2 : 3, 9. *r* Ep. 2 : 1, 3, 12. *s* Ep. 1 : 4; 5 : 27. *t* p. 2 : 7. *u* 1 Kor. 15 : 58. *v* Ep. 3 : 7.

24 Ajeuna kaoela teh [a] boengah dina kasangsaraän kaoela [b] keur maraneh, sarta anoe koerang keneh kasoekĕran Kristoes, koe kaoela didjĕdjĕgan dina daging kaoela, pikeun salirana, tĕgĕsna 25 garedja. 'Ari [c] kaoela teh geus djadi abdi eta, tina atoeran Allah, anoe geus dipasihkeun ka kaoela keur ka maraneh, baris kaoela mĕtakeun pangandika Al-26 lah: 'nja eta [d] rasijah, anoe boeni ti babaheula sarta ti barang aja manoesa; dĕmi mangsa ajeuna mah geus diĕbrehkeun [e] ka djalma saroetji kagoenganana; 27 'ka dinja Allah geus ngĕrsakeun maparin njaho kana kasoegihanana kamoeljaän eta rasijah di lĕbah oerang kapir, nja eta teh [f] Kristoes di maraneh, [g] pa-28 ngarĕp-ngarĕp kana kamoeljaän. 'Eta [h] noe dioewarkeun koe kaoela teh, bari ngingĕtan ka oenggal djalma, sarta ngawoeroek ka oenggal djalma, kalawan sagala kapintĕran, soepaja kaoela ngadjagragkeun oenggal djalma teh sam-29 poerna di djĕro Kristoes Jesoes. 'Lĕbah kaoela digawe teh kitoe anoe dipambrih, djeung pĕrang noeroetkeun sakoemaha kawasana, noe ngadamĕl di djĕro kaoela matih pisan.

a 2 Kor. 7 : 4. *b* Ep. 3 : 1, 13. *c* Ep. 3 : 2, 7. *d* Ep. 3 : 3. *e* Ep. 3 : 5. *f* Ep. 3 : 17. *g* p. 3 : 4; 1 Tim. 1 : 1. *h* Ep. 3 : 9; 4 : 13.

PASAL 2.

Karana ari kahajang kaoela, koedoe kanjahokeun koe maraneh kabangĕtan [a] pĕrang kaoela tina sabab maraneh djeung noe aja di nagara Laodikea, sarta tina sabab sakabeh djalma noe tatjan nendjo ka beungeut kaoela dina daging; 2 'soepaja hatena kalipoeran, sarta pada sagoeloeng koe [b] kanjaähan, nja baris sagala kasoegihanana kaäntekan pangarti, [c] baris nganjahokeun ka rasijah Al-3 lah Rama sarta Kristoes, 'anoe kasimpĕnan [d] sagala radja-brana kapintĕran 4 djeung kanjaho. 'Noe matak kaoela mitjatoer kitoe, [e] soepaja maraneh oelah kadjĕblos koe djalma make omongan 5 siga bĕnĕr. 'Karana [f] sanadjan kaoela djaoeh ti maraneh moenggoehing badan, ari moenggoehing roh mah kaoela djonghok, reudjeung boengah, sarta bari nendjo kaberesanana lampah maraneh, djeung reugreugna kapĕrtjajaän maraneh ka Kristoes.

a p. 1 : 29. *b* p. 3 : 14. *c* Joh. 17 : 3. *d* 1 Kor. 1 : 24. *e* Ep. 5 : 6. *f* 1 Kor. 5 : 3.

6 Dĕmi maraneh sakoemaha geus nampa Goesti Kristoes Jesoes teja, koedoe kitoe nja loemampah teh di djĕro an-7 djeunna; 'nja [a] sing pada akaran djeung ngadĕg di djĕro andjeunna, sarta pageuh dina kapĕrtjajaän, sakoemaha maraneh geus diwoeroek; djeung koedoe sing beuki tambah dina eta teh [b] kalawan moedji soekoer.

a Ep. 3 : 17; 4 : 15. *b* p. 3 : 15, 17.

8 Masing arijatna, [a] maraneh teh poma oelah kabojong koe djalma mĕtakeun elmoe kapintĕran nja panggĕlo gapong, noeroet adat toetoeroenan djalma, noeroet [b] alip-alipan doenya, lain noeroet 9 Kristoes. 'Karana [c] Kristoes teh kaĕnggonan sakapinoehaning Allah nganggo 10 salira; 'sarta maraneh [d] pada kapinoehan di djĕro andjeunna, [e] noe djadi sirahing sakabeh kapangkatan djeung

11 kawasa. 'Samalah maraneh di djĕro andjeunna teh [f] geus pada disoenatan, ditĕrapan soenat noe dipigawe [g] teu kalawan leungeun, koe ngalaān [h] badan daging pĕrbawana kana dosa, nja koe 12 soenatna Kristoes. 'Rehna maraneh [i] geus pada dikoeboer djeung andjeunna dina pangbanjoe; kitoe deui maraneh di djĕro andjeunna geus pada dihoedangkeun reudjeung, koe lantaran pĕrtjaja damĕlan Allah, anoe nanghikeun 13 andjeunna ti noe paraeh teja. 'Ari maraneh, [j] noe tadina paeh dina kasalahan sarta dina kakoeloepan daging maraneh teja, koe Allah geus pada dihiroepkeun reudjeung Kristoes, rehna ngahampoera sakabeh kasalahan oerang; 14 'sarta geus mareuman [k] toelis anoe ngadoedoeh ka oerang, eusina roekoen-roekoen; eta toelis ngamoesoeh ka oerang, dĕmi koe Allah geus disingkahkeun, di- 15 pakoe dina kai-dipalang. 'Ari [l] para gĕgĕden djeung para kawasa geus pada dirangsadan, seug didamĕl tongtonan di noe negla, djadi andjeunna noe oenggoel lantaran kai-dipalang teja.

a Ep. 4 : 14; 5 : 6. *b* Gal. 4 : 3. *c* Joh. 1 : 14; p. 1 : 19. *d* Joh. 1 : 16. *e* Pil. 2 : 9. *f* Pil. 3 : 3. *g* 5 Moesa 30 : 6. *h* p. 3 : 5, 9. *i* Roem 6 : 4; Gal. 3 : 27; Ep. 1 : 19, 20. *j* Ep. 2 : 1, 5. *k* Ep. 2 : 15. *l* Loek. 11 : 22; Ep. 6 : 12; p. 1 : 13.

16 Koe sabab eta, oelah aja noe ngahoekoeman ka maraneh [a] dina hal kahakanan atawa inoeman, kitoe deui dina pasal [b] poë pesta, atawa pananggalan, 17 atawa sabat; 'eta noe kitoe teh [c] kalangkang barang noe datang mĕngke; ari badan djinis mah Kristoes noe ka- 18 goengan. 'Poma maraneh oelah dilapoerkeun [d] nja pigandjaraneun, koe djalma karĕp rĕrĕndahanan sarta njĕmbah ka malaikat, [e] nganjaho-njahokeun maneh ka barang noe teu kadeuleu koe dirina, djadi agoel teu karana sabab 19 koe pangarti dagingna, 'djeung hanteu anoet ka [f] Sirah. Ari ti Sirah teja badan sakoedjoer, geus dikantet-kantetkeun djeung dirapĕt-rapĕtkeun koe sagala boeboekoean djeung panoemboe, seug ngagĕdean, didjadikeun koe Allah.

a Ibr. 9 : 10. *b* 3 Moesa 23; Gal. 4 : 10. *c* Ibr. 8 : 5; 10 : 1. *d* Pil. 3 : 14. *e* Jĕr. 29 : 8. *f* Ep. 4 : 15, 16.

20 Lamoen maraneh geus paeh djeung Kristoes ti [a] alip-alipan doenya, keur nahaon atoeh maraneh mana daek dipapakonan, kawas hiroep keneh di 21 doenya? '[Kijeu pokna:] [b] Oelah njabak, 22 oelah ngasaān, oelah antĕl; 'barang kitoe teh kabeh lĕboer koe dipake, [c] asoep 23 parentah djeung papatah djalma. 'Eta teh sĕmoe oge kapintĕran, dina ibadah sakarĕpna sorangan, sarta rĕrĕndahanan, djeung masijat ka badan, tatapi taja pisan adjina, [d] ngan woengkoel ngangonan daging.

a Gal. 4 : 9. *b* 1 Tim. 4 : 3. *c* Mat. 15 : 9; Tit. 1 : 14. *d* Roem 13 : 14; 1 Tim. 4 : 8.

PASAL 3.

Koe sabab eta, [a] lamoen maraneh geus dihoedangkeun djeung Kristoes mah, koedoe nejangan barang noe di loehoer; [b] di dinja teh aja Kristoes, keur tjalik 2 tĕngĕneun Allah. 'Koedoe malikiran barang noe di loehoer, [c] oelah mikiran noe 3 di boemi. 'Karana maraneh geus paeh, sarta hiroep maraneh teh boeni djeung 4 Kristoes di sadjĕroning Allah. 'Dĕmi dimana diboektikeun Kristoes, anoe djadi hiroep oerang teja, [d] nja didinja maraneh ge tangtoe reudjeung diboektikeun bari pada moelja.

a p. 2 : 12, 13. *b* Ibr. 12 : 2. *c* Ibr. 13 : 14. *d* 2 Tes. 1 : 7, 10; 1 Joh. 3 : 2.

5 Koe sabab eta, [a] paehkeun anggahota maraneh noe di boemi, tjara kijeu: djinah, kanadjisan, napsoe noe hina, pakarĕpan noe goreng, kitoe deui kapĕrĕtji- 6 tan, anoe sasat njĕmbah ka brahala; 'ari [b] lampah kitoe teh ngadatangkeun bĕbĕndoening Allah ka sakoer anak kaba- 7 haān. 'Moenggoeh maraneh ge [c] bareto loemampah teh nja dina hal kitoe, keur mangsa maraneh hiroep sadjĕro eta. 8 'Ari ajeuna maraneh ge [d] geura pada mitjeun ijeu sakabeh: ambĕk, poendoeng, kagorengan, ngagogoreng, omongan noe djapakan-djapakan ti soengoet maraneh. 9 'Oelah [e] silih-bohongan djeung batoer, sapedah maraneh geus ngalaān kamanoesaān heubeul teja katoet pagawe- 10 anana, 'sarta [f] geus rap make kamanoesaān anjar, noe dianjarkeun [g] baris kana kanjaho, [h] ditiroekeun ka roepaning eta 11 noe kagoengan damĕl. 'Moenggoeh sadjĕro kitoe mah [i] taja oerang Joenani taja oerang Jahoedi, taja soenat taja koeloep, Barbar, Tartar, djalma koemawoela atawa djalma mĕrdika; ĕnjana mah Kristoes teh sakabeh di djĕro sadaja.

a Roem. 6 : 12; 8 : 13; Ep. 5 : 3, 5. *b* Ep. 5 : 6. *c* Ep. 2 : 1—3; p. 2 : 13. *d* Ep. 4 : 29, 31; 5 : 4. *e* Ep. 4 : 22, 25. *f* Ep. 4 : 24. *g* p. 1 : 9. *h* 1 Moesa 1 : 27. *i* Gal. 3 : 28; 5 : 6.

12 Koe sabab eta, sapedah maraneh [a] kapilih Allah, djalma saroetji sarta kaäsih, [b] geura pada make kawĕlasan noe saestoe-estoena, kitoe deui kamoerahan, karĕndahan, kasarehan sarta kasabaran; 13 'pada silih-sabaran, djeung ngahampoera ka batoer, moen aja noe boga kateungeunahan koe batoer; sapĕrti Kristoes geus ngahampoera ka diri maraneh, eta 14 maraneh ge sing tjara kitoe deui. 'Ari noe poendjoel ti eta sakabeh teh, [c] nja moedoe make kanjaähan teja; [d] eta teh 15 talining kasampoernaän. 'Sarta ari [e] kasĕnangan Allah teh moegi sina ngareh di djĕro hate maraneh; anoe matak maraneh geus disaoer ge, didjadikeun [f] badan hidji teja, nja baris pikitoeëun; 16 djeung koedoe gĕde tarima. 'Ari pangandika Kristoes moegi sina ngĕnggon di maraneh sarta djĕmbar pisan; [g] moedoe silih-pagahan djeung silih-ingĕtan koe sagala kapintĕran, make djaboer, poepoedjian sarta njanjian rohani, djeung njanji ka Goesti sadjĕro hate maraneh 17 kalawan kagĕnahanana. 'Sarta [h] naon bae anoe dipilampah koe maraneh, boh omong, boh panggawe, eta saniskara dipilampahkeunana teh moedoe mawa djĕnĕngan Goesti Jesoes, bari moedji soekoer ka Allah Rama, lantaran andjeunna.

a 1 Petr. 2 : 9. *b* Ep. 4 : 2, 32. *c* Roem 13 : 8, 10; Gal. 5 : 6; Ep. 5 : 2. *d* Ep. 4 : 3. *e* Pil. 4 : 7. *f* Ep. 4 : 4. *g* Ep. 5 : 19. *h* 1 Kor. 10 : 31; Ep. 5 : 20.

18 Eh, [a] sakoer awewe! sing pada ngesto ka salaki maraneh, sakoemaha pipantĕ- 19 seunana di djĕro Goesti. 'Eh, [b] sakoer lalaki! sing pada njaäh ka pamadjikan maraneh, sarta oelah djadi panas-ati ka 20 dinja teh. 'Eh, [c] sakoer baroedak! sing pada noeroet ka indoeng-bapa dina sagala pĕrkara; karana lampah kitoe teh 21 pikamanaheun koe Goesti. 'Eh, [d] sakoer bapa! poma oelah njijeun piambĕkeun anak maraneh, soepaja anak teh oelah 22 djadi leutik hate. 'Eh, [e] sakoer noe ngaboedjang! sing pada noeroet ka djoeragan maraneh di lahir dina sagala pĕrkara; oelah make ngawoela ngan hareupeun bae, tjara noe ngarah dipikarĕsĕp koe djalma, nja moedoe djeung langsarna 23 hate, sarta sijeun koe Allah. 'Djeung naon bae anoe dipilampah koe maraneh, dipilampahkeunana teh moedoe tĕroes reudjeung hate, sakoemaha ka Goesti, 24 lain ka djalma; 'sapedah maraneh pada njaho, maraneh teh ti Goesti mĕngke pinampaeun pamalĕs, [f] nja warisan teja; karana maraneh ngawoela teh nja ka 25 Goesti Kristoes. 'Tatapi anoe migawe salah mah, eta tangtoe pimanggiheun kasalahanana noe dipigawe teja; sarta [g] moenggoeh di Goesti mah hanteu pisan pilih-kasih.

a Ep. 5 : 22. *b* Ep. 5 : 25. *c* Ep. 6 : 1. *d* Ep. 6 : 4. *e* Ep. 6 : 5. *f* p. 1 : 12. *g* Ep. 6 : 9.

PASAL 4.

Eh, [a] sakoer djoeragan! ka boedjang moedoe pada milampah anoe adil sarta rata, rehna maraneh pada njaho, jen diri maraneh ge boga Goesti linggih di sawarga.

a Ep. 6 : 9.

2 Sing pada mantĕp [a] dina nĕnĕda, koedoe kalawan njaring, sarta barĕngan 3 koe moedji soekoer. 'Djeung [b] koedoe mangnarĕdakeun kaoela sakalian, moegi kaoela koe Allah dipangboekakeun panto pangandika, pikeun njatoerkeun [c] rasijah Kristoes; nja tina sabab eta keneh ka- 4 oela teh noe matak dibanda; 'soepaja kaoela moegi bisa ngebrehkeun eta, sakoemaha mistina kaoela njatoerkeun. 5 'Lalampahan maraneh moenggoeh ka djalma noe di loewar teh [d] koedoe kalawan kapintĕran, sarta djadjadikeun 6 mangsa. 'Ari omongan maraneh teh salawasna [e] koedoe ngeunah, sarta disambaraän koe oejah; [f] sing pada njaho pipĕtaeunana ngadjawab ka oenggal-oenggal djalma.

a Ep. 6 : 18; 1 Tes. 5 : 17. *b* Ep. 6 : 19, 20; 2 Tes. 3 : 1. *c* p. 1 : 27. *d* Ep. 5 : 15, 16; 1 Tes. 4 : 12. *e* Sil. 10 : 32; Mark. 9 : 50. *f* 1 Petr. 3 : 15.

7 Sakabeh hal pĕrkara kaoela mĕngke ka maraneh ditjaritakeun koe [a] Tihikoes, doeloer kaäsih, sarta sarat satoehoe, djeung sasama ngabdi dina padamĕlan 8 Goesti. 'Eta koe kaoela geus dititah ka maraneh; anoe dipambrih, soepaja njahoëun hal pĕrkara maraneh, sarta nga- 9 lilipoer kana hate maraneh. 'Direudjeungan [b] Onesimoes, doeloer satoehoe sarta kaäsih, asal batoer maraneh sanagara; doewaän ka maraneh bakal njaritakeun hal pĕrkara di dijeu.

a Ep. 6 : 21, 22. *b* Pilem. 10.

10 Ari [a] Aristarkoes, batoer kaoela sasama di berok, ngirim salam ka maraneh; kitoe deui [b] Markoes, alo Barnabas;

tina hal eta maraneh geus tampa parentah, (dimana datang [c] poma koedoe diakoe;) 11 'djeung Jesoes, anoe ngaran Joestoes; eta teh pada bangsa disoenatan. Nja eta woengkoel anoe djadi pangbantoe kaoela kana padamĕlan karadjaän Allah, sarta geus pada matak lipoer ka diri kaoela. 12 'Noe ngirim salam deui ka maraneh, [d] Epapras, batoer maraneh sanagara, abdi Kristoes; eta teh salawasna dina panĕnĕda pĕrang pikeun maraneh, soepaja maraneh pada tĕgĕr, sampoerna djeung kapĕpĕkan dina sagala pangĕrsa Allah. 13 'Karana kaoela djadi saksi eta, jen gĕten-toelaten pisan ka maraneh djeung ka sakoer noe di Laodikea, sarta noe di Hirapolis. 14 'Ari [e] Loekas, tabib teja, kaäsih kaoela, ngirim salam ka maraneh, kitoe deui Demas. 15 'Pangnĕpikeun salam kaoela ka doeloer-doeloer di Laodikea, djeung ka Nimpas, sarta ka [f] garedja noe di boemina. 16 'Djeung samangsa ijeu soerat geus diwatja di maraneh, poma sina diwatja di garedja oerang Laodikea ongkoh; kitoe deui soerat noe ka Laodikea koedoe diwatja koe maraneh ongkoh. 17 'Djeung popojankeun ka [g] Arhipoes: Masing titen kana kadjĕnĕngan, noe geus katampa koe sampejan di djĕro Goesti; poma-poma estikeun.

a Lal. 27 : 2. *b* Lal. 15 : 39; 2 Tim. 4 : 11. *c* Pil. 2 : 29. *d* p. 1 : 7; Pilem. 23. *e* 2 Tim. 4 : 10, 11; Pilem. 24. *f* 1 Kor. 16 : 19. *g* Pilem. 2.

18 Ijeu teh [a] kaoela mere salam ka maraneh, sarta ditoelis koe leungeun pribadi, Paoeloes. [b] Masing aringĕtkeun kana barogod kaoela. [c] Moegi-moegi sih-koernija teh njarĕngan ka maraneh! Amin.

a 1 Kor. 16 : 21. *b* Ibr. 13 : 3. *c* 1 Tes. 5 : 28.

SĔRAT KAHIDJI TI RASOEL PAOELOES
KA OERANG TESALONIKA.

PASAL I.

Sĕrat kaoela Paoeloes djeung [a] Silwanoes djeung Timoteoes, [b] doematĕng garedja oerang Tesalonika di djĕro Allah Rama sarta Goesti Jesoes Kristoes: moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

a 2 Kor. 1 : 19. *b* 2 Tes. 1 : 1, 2.

2 Kaoela [a] salawasna maroedji soekoer ka Allah tina sabab maraneh sakabeh, sarta ingĕt bae ka maraneh teh dina sadjĕroning panĕnĕda kaoela; 3 'teu pĕtotpĕtot kaoela nja aringĕt kana [b] panggawe kapĕrtjajaän maraneh, sarta kana kawĕkĕlan kanjaähan maraneh, kitoe deui kana kamantĕpan pangarĕp-ngarĕp maraneh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, 4 di pajoeneun Allah, Rama oerang; 'sabab kaoela njaho, eh doeloer-doeloer kaäsih Allah! jen maraneh teh [c] kapilih; 5 'karana Indjil kaoela aja di maraneh teja [d] lain omongan bae, istoening kalawan kawasa, sarta kalawan Roh Soetji, djeung kalawan tangtoe katjida; maraneh sorangan mapan geus pada njaho [e] pĕtana lalampahan kaoela teh di tĕngah maraneh, tina sabab diri maraneh. 6 'Djeung maraneh teh geus pada djadi [f] niroe ka kaoela sarta ka Goesti; pada nampanan pangandika teh djeung kaboengahan Roh Soetji, [g] keur waktoe reja pisan kasoekĕran; 7 'noe matak maraneh geus djadi toeladan ka sakabeh djalma noe pĕrtjaja di tanah Makĕdoni djeung Ahaja. 8 'Karana nja ti lĕbah maraneh pangandika Goesti teh katjĕloek, lain woengkoel di Makĕdoni djeung Ahaja bae, samalah ka mana-mĕndi ge kapĕrtjajaän maraneh ka Allah teh geus kasohor; [h] noe matak eta koe kaoela montong teuing ditjatoerkeun kitoekijeu. 9 'Karana eta teh koe maneh pisan pada njaritakeun kaoela, pĕtana lampah kaoela datang ka maraneh; djeung

pětana maraneh tobat ka Allah mitjeun brahala, ngabakti ka Allah noe hiroep 10 sarta sajakti, 'djeung [i] ngarěp-ngarěp soemping Poetrana ti sawarga, noe koe andjeunna ditanghikeun ti noe paraeh teja, nja eta Jesoes, [j] anoe njalamětkeun oerang tina běběndoe noe měngke datang.

a Ep. 1:16; 2 Tes. 1:3. *b* 2 Tes. 1:11. *c* Kol. 3:12. *d* 1 Kor. 2:4; 4:20. *e* p. 2:9. *f* 1 Kor. 11:1; p. 2:14. *g* Lal. 17:1—8; 2 Tes. 1:4. *h* p. 4:9. *i* Pil. 3:20; p. 4:16. *j* Roem 5:9.

PASAL 2.

Karana maraneh pada njaho sorangan, eh doeloer-doeloer! [a] ari lampah kaoela datang ka maraneh teja, [b] hanteu 2 gaplah; 'ěnjana teh, sanadjan kaoela anjar keneh njandang sangsara sarta dipěrgasa, sakoemaha [c] noe kanjahoan koe maraneh, nja di Pilipi teja, kaoela teh loedeung bae koe Allah kaoela, njatoerkeun Indjil Allah ka maraneh keur 3 meudjeuhna bangět [d] pěrang. 'Karana pangmitoetoer kaoela teh [e] lain tina sasab, atawa tina pikir nadjis, atawa 4 dek ngagělo; 'ěnjana mah, sapěrti kaoela koe Allah geus dimanah estoe, [f] pantěs digadoehan Indjil, nja kitoe kaoela mitjatoer teh; [g] lain hajang dipikarěsěp koe djalma, hajang teh dipikamanah koe Allah, anoe tingali di hate 5 kaoela. 'Karana kaoela salawasna ge tara pisan [h] make omongan loemas-lamis, maraneh teh pada njaho; djeung teu make kapěrětjitan dipinding-pinding, 6 [i] Allah anoe djadi saksi; 'sarta kaoela teh [j] hanteu nejangan kahormatan ti djalma, bagija ti maraneh, bagija ti noe sedjen; [k] halta kaoela teh kongang ngariridoean ka maraneh, pedah rasoel 7 Kristoes. 'Balikanan kaoela aja di těngah maraneh teh saneh pisan; tjara awewe boga boedak njoesoe ngamemenan anakna, 'eta kitoe kaoela teh, ba- 8 waning koe heman katjida ka maraneh, oelabon sariga ngawoeroekkeun Indjil Allah ka maraneh, [l] mikeun njawa sorangan ge kaoela soeka pisan, tina sabab maraneh geus djadi kanjaäh ka- 9 oela. 'Karana maraneh, eh doeloer-doeloer! tangtoe aringět keneh kana rariwoed sarta hese-tjape kaoela teja; mapan kaoela ngoewarkeun Indjil Allah teh di maraneh [m] bari baranggawe beurang-peuting, soepaja kaoela oelah djadi njoesahkeun ka maraneh, nadjan 10 ka hidji djalma ge. 'Maraneh noe djadi saksi, sarta Allah, jen lalampahan kaoela ka maraneh noe pěrtjaja teja nja soetji, djeung běněr, sarta taja tjawadeunana. 11 'Mapan maraneh pada njaho, jen kaoela geus mamatahan djeung ngoepahan ka maraneh hidji-hidji djalma, sapěrti [n] 12 bapa ka anak; 'bari ngingětan, jen maraneh loemampah teh koedoe [o] sing sakoemaha pipantěseunana ka Allah, [p] anoe njaoer diri maraneh ka karadjaän sarta kamoeljaän andjeunna.

a p. 1:5, 9. *b* p. 3:5. *c* Lal. 16:19—23. *d* Kol. 2:1. *e* 2 Kor. 2:17. *f* 1 Tim. 1:11. *g* Gal. 1:10. *h* 2 Kor. 4:2. *i* Pil. 1:8. *j* Joh. 5:41, 44. *k* 2 Tes. 3:8, 9. *l* 2 Kor. 12:15. *m* Lal. 18:3; 20:34; 1 Kor. 4:12; 2 Tes. 3:7, 8. *n* 1 Kor. 4:14, 15. *o* Ep. 4:1; Pil. 1:27; Kol. 1:10. *p* 2 Tes. 2:14.

13 Pedah kitoe, kaoela moedji soekoer ka Allah teu pětot-pětot, sabab [a] keur mangsa maraneh nampa pangandika Allah, anoe dioewarkeun koe kaoela teja, eta koe maraneh ditarima, [b] lain tjara omongan djalma, ditarima teh sakoemaha sajaktina, nja pangandika Allah pisan; malah ngadaměl di djěro mara- 14 neh noe pěrtjaja. 'Karana maraneh, eh doeloer-doeloer! [c] geus djadi noeroetan ka sadaja garedja Allah noe di tanah Joedea, anoe pada di djěro Kristoes Jesoes; da maraneh ge geus sangsara koe bangsa maraneh, saroewa bae [d] tjara 15 eta koe oerang Jahoedi; 'noe [e] geus maehan Goesti Jesoes, sarta ka para nabina sorangan, djeung geus nganijaja ka kaoela, sarta teu [f] dimanah koe Allah, djeung ngamoesoeh ka sakabeh djalma; 16 'pada měgatan [g] kaoela rek ngawoeroek ka oerang kapir sangkanna salamět; pangkitoena teh [h] soepaja salawasna marinoehan dosana. Děmi [i] eta geus didatangan běběndoe dongkap ka toengtoengna.

a p. 1:5, 6. *b* Gal. 1:11. *c* p. 1:6. *d* Lal. 8:1; 12:1. *e* Lal. 3:15; 7:52. *f* p. 4:1. *g* Lal. 17:13. *h* Mat. 23:32, 33. *i* Dan. 9:26, 27.

17 Ari kaoela teja, eh doeloer-doeloer! sanggeus pisah djeung maraneh sakeudeung, [a] moenggoehing badan, lain moenggoehing ati mah, mingkin gěmět nejangan djalan, koe hajang pisan tereh pa- 18 panggih djeung diri maraneh. 'Pedah kitoe, sakali sarta mindo geus aja pasědjaän kaoela Paoeloes, dek ngadata-

ngan ka maraneh; tatapi dipěgat koe [19] Setan. 'Karana saha noe djadi pangarěp-ngarěp kaoela, atawa kaboengahan kaoela, atawa [b] makoetaning pamoedji kaoela? Lain nja maraneh oge kitoe di pajoeneun Goesti oerang Jesoes Kris- [20] toes měngke [c] waktoena soemping? 'Estoe nja maraneh pisan kamoeljaän sarta kaboengahan kaoela. *a* Kol. 2 : 5. *b* Pil. 4 : 1. *c* p. 3 : 13.

PASAL 3.

Koe sabab eta, bawaning geus teu bisa tahan deui, kaoela teh wajahna bae [a] ditinggalkeun sorangan di nagara Aten, [2] 'sarta [b] nitahan Timoteoes, doeloer kaoela, sarta abdi Allah, djeung pangbantoe kaoela kana padamělan Indjil Kristoes, [c] pikeun ngoewatkeun ka maraneh, sarta pikeun mepelingan tina hal ka- [3] pěrtjajaän maraneh; 'sangkan oelah aja noe [d] obah dina djěro kasoekěran ijeu; karana maraneh pada njaho sorangan, [e] oerang teh geus dipastikeun kana ki- [4] toe. 'Karana keur mangsa kaoela aja di maraneh teja, mapan kaoela ngomong ka maraneh, [f] jen oerang pimanggiheun kasoekěran; geuning geus boekti, sarta [5] kanjahoan koe maraneh. 'Koe sabab eta, bawaning koe teu bisa tahan deui teja, noe matak kaoela geus nitahan eta, hajang meunang katěrangan hal kapěrtjajaän maraneh, [g] bisi maraneh geus karantjana koe [h] toekang ngagoda teja, sarta pagawean kaoela teh datang ka [6] gaplah. 'Děmi ajeuna, [i] pedah Timoteoes geus datang ka kaoela poelang ti maraneh, sarta ka kaoela geus ngawartakeun [j] hal kapěrtjajaän djeung kanjaahan maraneh, sarta jen maraneh salawasna aja ingětan hade ka kaoela, bari hajang pisan papanggih djeung kaoela, tjara lěbah kaoela ge kitoe deui hajang [7] papanggih djeung maraneh, 'noe matak kaoela, eh doeloer-doeloer! [k] geus kalipoeran sabab hal maraneh, dina djěro sakabeh kasoekěran djeung kasoesahan kaoela, těgěsna koe kapěrtjajaän mara- [8] neh; 'karana ajeuna kaoela hiroep, lamoen maraneh [l] těgěr di djěro Goesti. [9] 'Karana nahaon atoeh pamoedji soekoer pigeusaneun kaoela malěs ka Allah tina hal maraneh, [m] koe pedah sagala kaboengahan, anoe koe kaoela dipake boengah di pajoeneun Allah koe sabab [10] maraneh? 'Beurang-peuting kaoela angět pisan něněda, [n] moegi diparěngkeun papanggih djeung maraneh sarta njampoernakeun kakoeranganana kapěrtjajaän maraneh. *a* Lal. 17 : 15, 16. *b* Pil. 2 : 19. *c* Lal. 14 : 22. *d* Ep. 3 : 13. *e* 2 Tim. 3 : 12. *f* Lal. 14 : 22. *g* 2 Kor. 11 : 3. *h* Mat. 4 : 3. *i* Lal. 18 : 5. *j* p. 1 : 3. *k* 2 Kor. 7 : 6, 7. *l* Ep. 6 : 14. *m* 3 Joh. 4. *n* Roem 1 : 10, 11.

[11] Ari Allah, Rama oerang, sarta Goesti oerang Jesoes Kristoes, moegi-moegi koe kandjeunna pisan nodjokeun djalan ka- [12] oela něpi ka maraneh. 'Djeung maraneh teh [a] moegi-moegi koe Goesti diwoewoehan sarta didjěmbarkeun dina silihpikanjaäh djeung batoer sarta dina kanjaähan ka djalma sakabeh, sapěrti diri [13] kaoela ge ka maraneh nja kitoe; 'soepaja dikoewatkeun hate maraneh, [b] sangkan taja pikatjawadeun dina hal kasoetjian, di pajoeneun Allah, Rama oerang, waktoe soemping Goesti oerang Jesoes Kristoes, [c] diiring koe sakabeh para soetji kagoenganana. *a* p. 4 : 1, 9, 10; 2 Petr. 1 : 7. *b* p. 5 : 23. *c* 2 Tes. 1 : 7, 10.

PASAL 4.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! kaoela něněda ka maraneh sarta mitoetoer di djěro Goesti Jesoes: sakoemaha noe koe maraneh geus katampa ti kaoela, [a] hal pětana anoe misti piloemampaheun maraneh sarta malar dianggo kamanah koe Allah teja, maraneh koedoe sing beuki tambah dina [2] eta teh. 'Karana maraneh pada njaho kana parentah, anoe koe kaoela geus dipapatahkeun ka maraneh ti Goesti [3] Jesoes. 'Karana [b] kijeu pangěrsa Allah teh, nja kasoetjian maraneh: koedoe [4] njěgah lampah djinah; 'maraneh hidjihidji djalma sing bisa ngabogaän [c] wadah sorangan teh kalawan kasoetjian [5] sarta kahormatan; 'oelah djeung noeroetkeun pakarěpan [d] napsoe, tjara oerang kapir, [e] anoe teu njaho ka Allah. [6] 'Sarta djalma oelah rek ngarěmpak djeung ngaroegikeun ka doeloer pěrkara naon bae; sabab Goesti anoe malěskeun sagala lampah kitoe, [f] sapěrti koe kaoela bareto ge geus ditjatoerkeun ka maraneh djeung dipoegoehkeun pisan. [7] 'Karana oerang disaoer teh koe Allah lain kana kanadjisan, estoena mah kana [8] kasoetjian. 'Manana satijap-tijap anoe

nampik eta, nja eta lain nampik ka djalma, [g] ĕnjana mah ka Allah, [h] anoe geus maparinkeun ka maraneh Roh andjeunna noe soetji. *a* p. 2 : 12. *b* Ep. 5 : 3, 17; Ibr. 12 : 14. *c* 1 Sam. 21 : 5. *d* Kol. 3 : 5. *e* Ep. 2 : 12. *f* Gal. 5 : 21. *g* p. 2 : 13. *h* Ep. 4 : 30.

9 Ari [a] hal kanjaāhan ka doeloer teja, [b] teu koedoe-koedoe kaoela njoeratan ka maraneh; karana maraneh sorangan geus diwoeroek koe Allah silih-pikanjaāh djeung batoer. 10 'Malah-malah koe maraneh dilampahkeun pisan [c] ka sakabeh doeloer-doeloer di satanah Makĕdoni. Tatapi kaoela mitoetoer ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [d] koedoe pada sing beuki tambah; 11 'sarta koedoe tĕmĕn nja maksoed kana lampah tjitjing, djeung [e] ngoeroeskeun tanggoengan sorangan, [f] bari baranggawe koe leungeun pribadi, sapĕrti kaoela geus mareutah ka maraneh; 12 'soepaja [g] lalampahan maraneh teh djeung kapantĕsan moenggoeh ka djalma noe di loewar, sarta maraneh oelah boga kakoerang naon-naon.
a Ibr. 13 : 1. *b* p. 1 : 8; 5 : 1. *c* p. 1 : 7. *d* p. 3 : 12. *e* 2 Tes. 3 : 6, 12. *f* Ep. 4 : 28. *g* Roem 12 : 17; Kol. 4 : 5.

13 Sarta kahajang kaoela, eh doeloer-doeloer! maraneh oelah bireuk ka hal djalma noe geus maraot; soepaja maraneh oelah nalangsa, tjara noe saredjen, 14 [a] noe teu boga pangarĕp-ngarĕp. 'Karana [b] lamoen oerang pĕrtjaja, jen Jesoes teh geus poepoes sarta geus tanghi deui, eta nja kitoe pisan sakoer noe maot di djĕro Jesoes teh mĕngke koe Allah didatangkeun reudjeung andjeunna. 15 'Karana kaoela mitjatoer ka maraneh ijeu teh [c] pangandika Goesti: [d] ari oerang anoe hiroep, sarta tinggal nĕpi ka soempingna Goesti, moal bakal diheulakeun ka noe geus maraot. 16 'Karana Goesti koe andjeunna pisan [e] bakal loengsoer ti sawarga, reudjeung panjĕloek, reudjeung gĕntra [f] kapala malaikat, sarta reudjeung sora [g] sangkakala Allah; ari [h] noe geus maot di djĕro Kristoes teh 17 seug haroedang ti heula. 'Sanggeusna ti dinja oerang anoe hiroep, anoe tinggal teja, toeloej pada ditjandak ka loehoer dina mega babarĕngan djeung eta, mapagkeun Goesti ka langit; sarta nja kitoe [i] oerang teh bakal reureudjeungan 18 djeung Goesti salalawasna. 'Koe sabab eta, maraneh geura silih-lilipoer koe omongan noe bijeu. *a* Ep. 2 : 12. *b* 1 Kor. 6 : 14; 15 : 20. *c* 1 Kor. 7 : 12. *d* 1 Kor. 15 : 23, 51. *e* 2 Tes. 1 : 7. *f* Joed. 9. *g* 1 Kor. 15 : 52. *h* 1 Kor. 15 : 23. *i* Joh. 14 : 3.

PASAL 5.

Ari moenggoehing [a] mangsa djeung waktoena teh, eh doeloer-doeloer! [b] teu koedoe-koedoe maraneh disoeratan. 2 'Karana maraneh sorangan pada njaho pisan, [c] ari poēan Goesti teja pidatangeunana teh sakoemaha paling ti 3 peuting. 'Samangsa djalma ngaromong: [d] Ajeuna teh salamĕt, euweuh pibajaeun! nja didinja teh kabĕrĕdĕg karoeksakan dadak-sakala, [e] tjara awewe noe reuneuh kabĕrĕdĕg njĕri ngadjoeroe; sarta 4 hamo pibisaeun ngarĕdjat. 'Tatapi ari maraneh mah, eh doeloer-doeloer! [f] lain aja di noe poēk; moal maraneh mah kasĕlĕmpĕk koe eta poē, tjara koe paling. 5 'Maraneh sakabeh anak tjaāng sarta anak beurang; oerang teh lain ahli peu- 6 ting atawa ahli poēk. 'Manana oerang [g] oelah rek hareēs, tjara eta noe saredjen; nja oerang teh [h] masing njaring djeung 7 tjĕtjĕgah. 'Karana anoe heēs, heēsna teh ti peuting; kitoe deui anoe mabok, 8 mabokna teh ti peuting. 'Tatapi ari oerang anoe ahli beurang mah, hajoe tjĕtjĕgah, bari [i] pada dibadjoe-kĕre kapĕrtjajaān sarta kanjaāhan, djeung dibalakoetak pangarĕp-ngarĕp kana ka- 9 salamĕtan. 'Karana oerang teh lain pisan koe Allah dipastikeun kana bĕbĕndoe, dipastikeun teh kana pimeunangeun kasalamĕtan, koe lantaran Goesti oerang 10 Jesoes Kristoes, 'noe [j] geus poepoes nalangan oerang, soepaja oerang teh, boh njaring, boh sasarean, pada hiroep 11 reureudjeungan djeung andjeunna. 'Koe sabab eta, maraneh koedoe silih-ingĕtan djeung silih-adĕgkeun pĕrtjaja, sakoemaha noe koe maraneh keur dilalampahkeun. *a* Lal. 1 : 7. *b* p. 4 : 9. *c* Mat. 24 : 43; 2 Petr. 3 : 10; Wahj. 3 : 3. *d* Jĕr. 6 : 14. *e* Jĕs. 13 : 8. *f* Ep. 5 : 8. *g* Roem 13 : 11. *h* 1 Petr. 5 : 8. *i* Ep. 6 : 14, 17. *j* Roem 14 : 8, 9.

12 Djeung kaoela aja panĕda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [a] nja sing aradĕp ka noe pada njangking gawe di maraneh, sarta ngokolotan ka maraneh di djĕro Goesti, djeung mepelingan ka 13 maraneh; 'eta koe maraneh aradjenan sing angĕt pisan, sarta koedoe njaāh,

tina sabab pagaweanana. Koedoe pada 14 masing rapih djeung batoer. 'Djeung deui paněda kaoela ka maraneh, eh doeloer-doeloer! [b] koedoe mamatahan ka noe lantja-lintji, koedoe ngalilipoer ka noe leutik hate, koedoe ngadeudeul ka noe hengker, koedoe sabar ka sakabeh. 15 'Masing arijatna, [c] goreng teh koe djalma oelah dibalěs goreng ka saha bae; balikanan koedoe salalawasna pada ngobrek kana kahadean, nja ka pada ba-16 toer, nja ka sakabeh. 'Sing [d] pada boe-17 ngah saěnděng-ěnděng. 'Koedoe [e] něněda 18 teu pětot-pětot. 'Koedoe [f] moedji soekoer dina saniskara; karana nja kitoe pangěrsa Allah ka maraneh teh di djěro 19 Kristoes Jesoes. 'Oelah mareumkeun 20 Roh. 'Oelah njoemahkeun ka piwědjang 21 para nabi. 'Saniskara hal [g] koedoe tjo-22 ba-tjoba, ari noe hade tjangking. 'Koedoe njarěgah [h] kana sagala roepa kagorengan. *a* 1 Tim. 5 : 17; Ibr. 13 : 17. *b* 2 Tes. 3 : 6, 11, 15. *c* Roem 12 : 17; 1 Petr. 3 : 9. *d* Pil. 4 : 4. *e* Loek. 18 : 1; Kol. 4 : 2. *f* Ep. 5 : 20. *g* 1 Joh. 4 : 1. *h* Roem 12 : 9.

23 Ari [a] Allah, noe kagoengan sakoer kasěnangan, moegi-moegi koe andjeunna pisan njoetjikeun ka maraneh něpi ka toetoegna; sarta saěroh maraneh, kitoe deui njawa reudjeung badan, moegi diraksa, sangkan [b] oelah aja pikatjawadeunana waktoe soemping Goesti oerang 24 Jesoes Kristoes. 'Ari [c] anoe njaoer maraneh teh [d] kalangkoeng toehoe, tanwande ngadaměl kitoe. *a* Roem 15 : 33. *b* p. 3 : 13. *c* p. 2 : 12. *d* 1 Kor. 1 : 9; 2 Tes. 3 : 3.

25 Eh, doeloer-doeloer! [a] pangnarědakeun kaoela. *a* 2 Tes. 3 : 1.

26 Pangněpikeun [a] salam kaoela ka sadajana doeloer-doeloer, [a] make tjijoem 27 soetji. 'Kaoela njoempahan ka maraneh děmi Goesti, sadajana doeloer saroetji poma koedoe dipangmatjakeun ijeu soerat. *a* Roem 16 : 16; 1 Petr. 5 : 14.

28 Moegi-moegi [a] sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarěngan ka maraneh! Amin. *a* Roem 16 : 20, 24.

SĚRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES

KA OERANG TESALONIKA.

PASAL 1.

Sěrat kaoela Paoeloes djeung [a] Silwanoes djeung Timoteoes, doematěng garedja oerang Tesalonika di djěro Allah, Rama oerang, sarta Goesti Jesoes Kris-2 toes: 'moegi-moegi [b] maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasěnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes! *a* 1 Tes. 1 : 1. *b* 1 Kor. 1 : 3.

3 Eh, doeloer-doeloer! [a] kaoela wadjib maroedji soekoer ka Allah salalawasna koe hal maraneh; eta teh pantěs, tina sabab kapěrtjajaän maraneh rosa pisan ngagědeanana, sarta maraneh sakabeh oenggal-oenggal djalma pada woewoeh 4 tambah silih-pikanjaäh; 'wani kaoela pribadi [b] moedji hal maraneh di sakabeh garedja Allah, tina sabab kamantěpan djeung kapěrtjajaän maraneh dina djěro saniskara panganijaja ka maraneh, djeung kasoekěran, anoe ditahan koe ma-5 raneh teja. 'Tandaning hoekoeman Allah noe adil; [c] soepaja maraneh dimanah pantěs kana karadjaän Allah, nja tina sabab eta keneh maraneh pang-6 njandang sangsara; 'doemeh běněr koe galih Allah, [d] malěs koe kasoekěran ka noe njijeun kasoekěran ka maraneh; 7 'ari ka maraneh mah, anoe njandang kasoekěran teja, malěs koe kasěnangan barěng djeung kaoela, [e] dina waktoe diěbrehkeunana Goesti Jesoes ti sawarga, diiring koe para malaikat kawasana, 8 'nganggo [f] seuneu hoeroeng, [g] samangsa

andjeunna ngeunakeun balĕsan ka sakoer noe teu nganjahokeun ka Allah, djeung ka sakoer noe teu noeroet ka Indjil Goesti oerang Jesoes Kristoes. 9 'Eta tangtoe mĕngke pada njandang siksaän, [h] nja karoeksakan noe langgĕng, [i] djaoeh ti pameunteu Goesti sarta ti kamoeljaäning kabĕdasan andjeunna, 10 'samangsa andjeunna soemping [j] pikeun dimoeljakeun di djĕro djalma saroetji kagoenganana, sarta ngadjadi aheng dina poëan harita di djĕro sakabeh noe pĕrtjaja (sabab pĕrtelaän kaoela geus dipĕrtjaja di lĕbah maraneh). 11 'Kitoe noe matak kaoela salawasna mangnĕdakeun maraneh, soepaja maraneh moegi-moegi koe Allah oerang dimanah pantĕs kana pangnjaoer, sarta moegi diantekkeun kalawan karosaänana sagala kasoekaän kana kahadean, kitoe deui panggawe kapĕrtjajaän; 12 'soepaja djĕnĕngan Goesti oerang Jesoes Kristoes dimoeljakeun di djĕro maraneh, djeung maraneh dimoeljakeun di djĕro andjeunna, noeroetkeun sakoemaha sih-koernija Allah oerang sarta Goesti Jesoes Kristoes.

a 1 Tes. 1 : 2, 3; p. 2 : 13. *b* 1 Tes. 2 : 19. *c* Pil. 1 : 28. *d* Djak. 2 : 8; Roem 12 : 19. *e* 1 Tes. 4 : 16. *f* 2 Petr. 3 : 7, 10. *g* Mik. 5 : 14; Roem 2 : 8. *h* Mat. 25 : 41, 46; Joed. 7. *i* Jĕs. 2 : 19, 21. *j* Kol. 3 : 4.

PASAL 2.

Djeung kaoela aja panĕda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! moenggoehing pisoempingeunana Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta [a] hal oerang teh bakal 2 dikoempoelkeun ka andjeunna teja, 'eta maraneh [b] oelah sok babari datang ka loewak-lejok pikir, atawa reuwas, boh koe roh, boh koe omong, boh koe soerat noe dibedjakeun [c] ti kaoela, kawas geus 3 tereh kana poëan Kristoes teh. 'Poma-poma maraneh [d] oelah koengsi kagĕndam koe kijeu-kijeu! Karana eta poë teh moal datang, ngan koedoe geus aja lampah moertad heula, djeung koedoe geus boekti eta djalma dosa, nja anak ka-4 roeksakan teja, 'noe babakoe ngamoesoeh, [e] djeung moendjoelkeun maneh ti sagala noe disĕboet Allah atawana noe disĕmbah; datang ka gek dijoek dina kabah Allah, ngadakoekeun maneh Al-5 lah. 'Naha maraneh teu aringĕt, jen kaoela njatoerkeun eta pĕrkara ka maraneh, waktoe kaoela masih keneh aja 6 di maraneh? 'Dĕmi ajeuna anoe ngahalangan ka dinja, maraneh pada njaho, soepaja boekti dina mangsana noe pasti. 7 'Karana ari [f] rasijah kadorakaän teh nadjan ajeuna ge keur molah; ngan tatapi anoe ngahalangan eta ajeuna teja, 8 koedoe geus disingkirkeun heula. 'Geus kitoe toeloej boekti si doraka teh, dĕmi [g] koe Goesti eta bakal dibasmi koe Rohing bahamna, sarta dieuweuhkeun koe 9 ebrehna mangsa soemping. 'Eta teja pidatangeunana teh sakoemaha pagawean Setan, [h] make sagala kamatihan djeung 10 tanda sarta moedjidjat bohong, 'djeung make sagala panggĕlo kadorakaän adjang sakoer djalma [i] noe bakal tjilaka; tina sabab pada teu narimaeun kanjaähan kana kajaktian, teu mambrih djadi sa-11 lamĕt. 'Koe pedah kitoe, eta djalma koe Allah pada didatangan [j] kawasa mawa 12 sasab, sina pĕrtjaja kana bohong; 'soepaja dihoekoeman sakabeh, [k] anoe hanteu pĕrtjaja kana kajaktian, anggoer mikarĕsĕp kana kadorakaän.

a Mat. 24 : 31. *b* Mat. 24 : 4. *c* p. 3 : 17. *d* Mat. 24 : 23; 1 Tim. 4 : 1; 1 Joh. 2 : 18. *e* Dan. 11 : 36. *f* 1 Joh. 4 : 3. *g* Aj. 4 : 9; Jĕs. 11 : 4. *h* 5 Moesa 13 : 1; Wahj. 13 : 13. *i* 2 Kor. 2 : 15. *j* Mat. 24 : 24; 1 Tim. 4 : 1. *k* Joh. 3 : 19; 8 : 45; Roem 1 : 32.

13 Tatapi kaoela teh [a] wadjib maroedji soekoer ka Allah salawasna koe hal maraneh, eh doeloer-doeloer noe dipikaäsih koe Goesti! pedah maraneh teh [b] geus dipilih koe Allah ti mimitina pikeun djadi salamĕt, lantaranana disoetjikeun koe Roh sarta pĕrtjaja kana kajaktian. 14 'Kana kitoe teh [c] maraneh koe Allah geus disaoer koe lantaran Indjil kaoela, soepaja pada pimeunangeun kamoeljaän 15 Goesti oerang Jesoes Kristoes. 'Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! [d] sing pada tĕgĕr, djeung [e] tĕtĕpkeun atoeran noe geus diwoeroekkeun ka maraneh, boh koe omong kaoela, boh koe soerat kaoela.

a p. 1 : 3. *b* Ep. 1 : 4. *c* 1 Tes. 2 : 12. *d* Ep. 6 : 14. *e* p. 3 : 6.

16 Sarta Goesti oerang Jesoes Kristoes koe andjeun, djeung Allah, Rama oerang, [a] anoe miasih ka oerang, sarta geus maparin panglilipoer noe langgĕng, djeung [b] pangarĕp-ngarĕp noe hade, koe 17 bawaning sih-koernija, 'eta moegi-moegi ngalilipoer kana hate maraneh, sarta [c] ngoewatkeun maraneh dina sagala panggawe djeung omongan noe hade.

a Joh. 3 : 16. *b* 1 Petr. 1 : 3. *c* 1 Tes. 3 : 13.

PASAL 3.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! [a] pangnarĕdakeun kaoela, soepaja [b] pangandika Goesti teh madjoe, sarta dimoeljakeun, sapĕrti di maraneh, 2 'djeung [c] soepaja kaoela disalamĕtkeun ti djalma noe teu pĕrnah sarta noe djaroelig; karana kapĕrtjajaän teh teu sing djalma noe boga. 3 'Tatapi Goesti teh [d] kalangkoeng toehoe, tanwande ngoewatkeun ka maraneh, sarta [e] ngaraksa ka maraneh ti noe goreng. 4 'Sarta kaoela [f] dina pikir geus nangtoekeun ka maraneh di djĕro Goesti, jen maraneh teh pada ngalampahkeun sarta bakal ngalampahkeun sakoer anoe koe kaoela diparentahkeun ka maraneh. 5 'Sarta Goesti moegi-moegi mĕnĕrkeun hate maraneh kana kanjaähan ka Allah djeung kana [g] kasabaran Kristoes. *a* Kol. 4 : 3; 1 Tes. 5 : 25. *b* Djab. 147 : 15. *c* Roem 15 : 31. *d* 1 Tes. 5 : 24. *e* Joh. 17 : 15. *f* 2 Kor. 7 : 16. *g* Ibr. 12 : 2, 3.

6 Eh, doeloer-doeloer! kaoela marentah ka maraneh koe djĕnĕngan Goesti oerang Jesoes Kristoes, [a] koedoe pada ngoendoeran ti oenggal-oenggal doeloer noe lampahna lantja-lintji, teu noeroet [b] atoeran anoe geus katampa koe eta ti kaoela. 7 'Karana maraneh pada njaho sorangan dina pibĕnĕreunana [c] noeroetan ka kaoela teh. Karana kaoela mangsa di tĕngah maraneh teja [d] lain lampah lantja-lintji, 8 'djeung [e] teu pisan dahar panjoegoehan djalma teu dibajar; ĕnjana mah kaoela teh baranggawe beurangpeuting djeung rariwoed sarta hese-tjape, soepaja kaoela oelah djadi njoesahkeun ka maraneh, nadjan ka hidji djalma ge. 9 'Lain pisan kaoela teu kawasa; [f] satĕgĕsna hajang mere toeladan ka maraneh, nja diri kaoela pisan, baris maraneh noeroetan ka kaoela. 10 'Karana keur mangsa aja di maraneh teja ge, kaoela mere parentah ka maraneh kijeu: Tijap-tijap aja djalma ĕmboeng digawe, eta kitoe deui oelah njatoe. 11 'Karana kaoela ngadenge, aja sawareh djalma di lĕbah maraneh lampahna lantja-lintji, hanteu baranggawe, ari gawena openan. 12 'Ari ka noe kitoe teh kaoela marentah sarta ngingĕtan di djĕro Goesti oerang Jesoes Kristoes, [g] koedoe baranggawe, sarta make ati antĕng; noe dihakan rĕdjĕki beunang sorangan. 13 'Sarta ari maraneh, eh doeloer-doeloer! [h] poma oelah rek wĕleh migawe kahadean. 14 'Djeung oepama aja noe teu noeroet ka papatah kaoela koe ijeu soerat teh, eta koe maraneh tjirian, sarta oelah rek tjampoer djeung noe kitoe, soepajana eraeun; 15 'tatapi oelah rek diangkĕn tjara moesoeh, [i] nja koedoe mamatahan ka dinja sakoemaha ka doeloer. *a* Mat. 18 : 17; Roem 16 : 17; 1 Kor. 5 : 11. *b* p. 2 : 15. *c* 1 Tes. 1 : 6. *d* 1 Tes. 2 : 10. *e* 2 Kor. 11 : 7; 1 Tes. 2 : 9. *f* Lal. 20 : 35; 1 Kor. 9 : 4. *g* 1 Tes. 4 : 11. *h* Gal. 6 : 9. *i* Mat. 18 : 15; 1 Tes. 5 : 14.

16 Ari [a] Goesti noe kagoengan sakoer kasĕnangan, moegi-moegi koe andjeunna pisan maparin kasĕnangan ka maraneh salalawasna sarta dina saniskara lampah. Moegi-moegi Goesti njarĕngan ka marareh sakabeh. *a* Pil. 4 : 9; 1 Tes. 5 : 23.

17 Ijeu teh kaoela [a] mere salam ka maraneh, sarta ditoelis koe leungeun pribadi, Paoeloes; eta noe djadi tanda dina oenggal-oenggal soerat: nja kitoe kaoela noelis teh. 18 'Moegi-moegi [b] sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarĕngan ka maraneh sakabeh! Amin.

a 1 Kor. 16 : 21; Kol. 4 : 18. *b* 1 Tes. 5 : 28.

SĔRAT KAHIDJI TI RASOEL PAOELOES
KA TIMOTEOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, [a] rasoel Jesoes Kristoes, koe timbalan Allah, [b] Djoeroe-salamĕt oerang, sarta Goesti Jesoes Kristoes, [c] anoe djadi pangarĕp-ngarĕp oerang; 2 'doematĕng [d] Timoteoes, anak kaoela satĕmĕnna dina kapĕrtjajaän: moegi-moegi maneh dipaparin sih-koer-

nija, [e] kawĕlasan reudjeung kasĕnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Kristoes Jesoes, Goesti oerang! *a* 1 Kor. 1:1. *b* p. 2:3. *c* Kol. 1:27. *d* 2 Tim. 1:2. *e* Gal. 1:3; 2 Tim. 1:2; Tit. 1:4.

3 Tjara bareto kaoela mĕrĕdih ka maneh tinggal di Epesoes, [a] basa kaoela indit ka Makĕdoni teja, [ajeuna mĕrĕdih deui,] soepaja maneh teh marentah ka djalma sawareh oelah mamatahkeun 4 [b] piwoeroek sedjen, 'djeung oelah ngoeroes [c] dongeng sarta sadjarah noe taja bejakna; hal kitoe teh manan madjoekeun atoeran Allah dina kapĕrtjajaän mah, anggoer matak ngajakeun padoe. 5 'Ari [d] panoengtoengan timbalan teh nja eta kanjaähan anoe datang ti hate bĕrĕsih, sarta ti boedi-rasa hade, djeung 6 [b] ti kapĕrtjajaän anoe taja palsoena. 'Ari djalma sawareh [e] geus sasab ti kitoe, ana seug toeloej kana ngomong gapong. 7 'Angkohna eta teh djadi goeroe toret, padahal teu ngartieun ka noe dipiomong djeung noe dipoegoeh-poegoehkeun koe 8 dirina. 'Dĕmi oerang pada njaho, jen toret teja [f] hade, lamoen djalma bĕnĕr makena, 9 'sarta njaho kijeu, [g] jen toret teh lain dibakoekeun ka djalma bĕnĕr, dibakoekeunana [h] ka noe masijat djeung ka noe bahoela, ka noe doraka djeung ka noe njijeun dosa, ka noe kotor hate djeung ka noe ngamaha, ka noe maehan bapa djeung ka noe maehan indoeng, 10 ka sakoer bae noe maehan djalma, 'ka noe djinah, [i] noe ngadjima ka lalaki, [j] noe ngiwat, noe ngabohong, noe tjidra ti soempah djeung sadjabana ti dinja, naon bae noe salija ti [k] piwoeroek 11 moeloes teh; 'noeroetkeun Indjil kamoeljaän Allah [l] noe langkoeng salamĕt, [m] anoe geus digadoehkeun ka kaoela.

a Lal. 20:1. *b* p. 6:3. *c* p. 4:7; Tit. 1:14; 3:9. *d* Roem 13:10. *e* p. 5:15; 6:4. *f* Roem 7:12. *g* Gal. 5:22, 23. *h* 2 Moesa 20. *i* 1 Kor. 6:10. *j* 2 Moesa 21:16; 5 Moesa 24:7. *k* p. 6:3. *l* p. 6:15. *m* 1 Tes. 2:4.

12 Sarta kaoela moedji soekoer ka noe geus masihan kakoewatan ka diri kaoela, nja Kristoes Jesoes, Goesti oerang, rehna kaoela geus dimanah pisatoehoeeun, sarta dikĕrsakeun kana kadjĕnĕ13 ngan; 'nja kaoela, [a] noe tadina ngagogoreng, sarta nganijaja, djeung neungteuinganan. Tatapi kaoela geus dipaparin kawĕlasan, pedah kaoela pangmigawe kitoe teh [b] bawaning koe teu njaho, keur 14 teu pĕrtjaja. 'Ari [c] sih-koernija Goesti oerang teja geus kalangkoeng pisan ti djĕmbar, kalawan kapĕrtjajaän reudjeung kanjaähan noe aja di djĕro Kris15 toes Jesoes. 'Ijeu teh [d] omongan noe satoehoe pisan, sarta pantĕs ditarima djeung satĕmĕn-tĕmĕnna, nja eta [e] Kristoes Jesoes teh geus soemping ka doenya pikeun njalamĕtkeun djalma noe boga dosa; [f] ari diri kaoela teja panggĕde16 gĕdena. 'Tatapi nja kitoe noe matak kaoela dipaparin kawĕlasan teh, soepaja Jesoes Kristoes di djĕro kaoela, noe djadi panggĕde-gĕdena teja, [g] nawiskeun sakabeh kasabaranana, pikeun tjonto ka sakoer noe bakal pĕrtjaja ka salira andjeunna baris meunang hiroep noe lang17 gĕng. 'Dĕmi Radjaning sakabeh djaman, [h] nja Allah noe teu keuna roeksak, noe teu katingal, sarta noe pintĕr njalira, eta noe koedoe dibaktian hormat djeung kamoeljaän langgĕng salalawasna! Amin.

a 1 Kor. 15:9; Gal. 1:13. *b* Lal. 3:17. *c* 1 Kor. 15:20. *d* p. 4:9. *e* Mat. 1:21; 9:13; 18:11. *f* Loek. 18:13. *g* 2 Petr. 3:9, 15. *h* Jĕr. 10:10; p. 6:15, 16; Roem 16:27.

18 Eh, anaking Timoteoes! kaoela makonkeun ijeu parentah, [a] noeroetkeun piwĕdjang nabi, anoe geus disaoerkeun ti memehna kana hal maneh teja, nja maneh ngalakonan [b] pĕrang hade teh 19 sing tĕroes reudjeung eta; 'bari [c] nĕtĕpkeun kapĕrtjajaän sarta boedi-rasa noe hade; eta koe djalma sawareh geus dikepeskeun, noe matak kalĕboeh pĕrtja20 jana; 'noe kaäsoep kitoe teh [d] Himĕneoes djeung [e] Aleksandĕr; eta koe kaoela [f] geus pada disebakeun ka Setan, soepaja mareunang harti oelah ngagogoreng deui. *a* p. 4:14. *b* p. 6:12. *c* p. 3:9. *d* 2 Tim. 2:17, 18. *e* 2 Tim. 4:14. *f* 1 Kor. 5:5.

PASAL 2.

Ari pangheula-heulana noe dipitoetoerkeun koe kaoela, nja koedoe pada mangnjambatkeun, mangnjoehoenkeun, mangnĕdakeun sarta mangmoedji-soe2 koerkeun [a] ka sakabeh djalma; 'ka radja-radja djeung sakabeh noe laloehoer; soepaja oerang hiroep teh gĕnah sarta djeung kĕrtana, kalawan sagala 3 ibadah sarta kaprajogaäu. 'Karana eta teja hade, sarta kamanah koe Allah, 4 [b] Djoeroe-salamĕt oerang; 'ari pangĕr-

sana, [c] djalma sakabeh teh sing pada djadi salamĕt, sarta datang ka nganja-5 hokeun kana kajaktian teja. 'Karana [d] Allah teh ngan hidji, kitoe deui ari Lawang di antara Allah djeung manoesa teh ngan hidji, [e] nja eta manoesa Kris-6 toes Jesoes teja, 'noe [f] geus njĕrahkeun salirana koe andjeun, djadi panĕboes pikeun djalma sakabeh, tĕgĕs pĕrtelaän 7 dina mangsana noe pasti. 'Kana pĕrkara eta [g] kaoela geus dibakoekeun poerah ngoewarkeun, sarta rasoel, ([h] kaoela di djĕro Kristoes njatoerkeun noe sajakti, kaoela hanteu bohong,) [i] goeroe oerang kapir dina kapĕrtjajaän sarta kanjaähan.

a Jĕr. 29 : 7. *b* p. 1 : 1. *c* Jĕh. 18 : 23; 2 Petr. 3 : 9. *d* Joh. 17 : 3; Roem 3 : 30. *e* Roem 5 : 15. *f* Mat. 20 : 28; Tit. 2 : 14. *g* p. 1 : 12; 2 Tim. 1 : 11. *h* Roem 9 : 1. *i* Roem 11 : 13.

8 Koe sabab eta, kahajang kaoela, djalma lalaki teh [a] di sambarang ĕnggon koedoe nĕnĕda, [b] ngadjoengdjoengkeun leungeun soetji, [c] oelah djeung ambĕk 9 sarta paseja. 'Kitoe deui [d] moenggoeh di awewe, make papakean noe patoet, mapantĕs maneh teh koedoe djeung eraän sarta tjĕgahan; oelah djeung ngoentoen boeoek, atawa make ĕmas, atawa moetijara, atawa papakean hoe-10 roeng-herang; 'nja koedoe koe panggawe noe hade, sakoemaha noe pĕrloe di awewe anoe ngakoekeun ibadah. 11 'Awewe teh sing daek diadjar bari re-12 peh, kalawan sagala pangesto. 'Ari awewe koe kaoela [e] hanteu diidinan ngawoeroek, kitoe deui ngaloehoeran ka lalaki; kahajang kaoela koedoe repeh. 13 'Karana Adam teja [f] didamĕlna ti heula, 14 Hawa mah pandeuri. 'Sarta lain Adam anoe kagoda; [g] nja awewe anoe kagoda 15 sarta ngarĕmpak timbalan. 'Tatapi awewe teh bakal salamĕt koe djalan ngadjoeroekeun anak, kitoe soteh lamoen tĕtĕp dina kapĕrtjajaän, sarta dina kanjaähan, djeung dina njoetjikeun dirina, dibarĕngan koe tjĕgahan.

a Joh. 4 : 21. *b* Djab. 28 : 2; 134 : 2. *c* Mark. 11 : 25. *d* 1 Petr. 3 : 3—5. *e* 1 Kor. 14 : 34, 35; Ep. 5 : 24. *f* 1 Moesa 2 : 22; 1 Kor. 11 : 9. *g* 2 Kor. 11 : 3.

PASAL 3.

Ijeu teh [a] omongan noe satoehoe pisan: tijap-tijap aja djalma mikarĕp kana kadjĕnĕngan [b] pangoeroes, eta teh hajang kana pagawean noe leuwih aloes. 2 'Ari moenggoehing di pangoeroes teh [c] oelah aja tjawadeunana, boga pamadjikan ka awewe hidji bae, njaring ati, tjĕgahan, pantĕs, soeka ngandjrĕkkeun, 3 [d] bisaän ngawoeroek; 'anoe lain pamabokan, lain soeka meupeuh-neunggeul, lain [e] ngarah kaoentoengan nista; nja anoe amis boedi, anoe lain toekang pa-4 seja, lain pibanda; 'anoe njangking imahna pribadi djeung sabĕnĕrna, anakna disina noeroet, kalawan sagala kapra-5 jogaän; '(ari djalma noe teu bisa njangking imahna sorangan mah, koemaha nja pingoeroeseunana ka garedja Allah?) 6 'oelah anoe anjar asoep agama, bisi djadi agoel, seug tigoebrag kana hoekoeman 7 Iblis. 'Djeung deui [f] koedoe hade kasĕboetkeunana koe djalma [g] noe di loewar, [h] soepaja oelah tigoebrag kana katjĕ-8 laän sarta kana ridjĕt Iblis. 'Nja kitoe deui moenggoeh di [i] djoeroe-laden, koedoe djalma prajoga, oelah midoewa letah, oelah anoe beuki nginoem anggoer loba, oelah anoe ngarah kaoentoe-9 ngan nista. 'Nja [j] noe nĕtĕpkeun rasijah kapĕrtjajaän dina boedi-rasa noe bĕrĕ-10 sih. 'Sarta eta koedoe ditjoba heula, geus kitoe diasoepkeun kana gawe, ari 11 taja katjawadna mah. 'Ari awewe pon kitoe keneh koedoe prajoga, oelah noe [k] oepatan, koedoe njaring ati, satoehoe 12 dina saniskara. 'Ari djoeroe-laden teh boga pamadjikan koedoe ka awewe hidji bae, sarta njangking anak djeung imahna 13 pribadi koedoe djeung sabĕnĕrna. 'Karana [l] noe bĕnĕr ngaladenanana meunangkeun keur dirina daradjat noe aloes, sarta rosa pisan kaloedeungan dina kapĕrtjajaän ka Kristoes Jesoes.

a p. 4 : 9. *b* Lal. 20 : 28. *c* Tit. 1 : 6. *d* 2 Tim. 2 : 24. *e* Tit. 1 : 11. *f* p. 5 : 10. *g* Kol. 4 : 5. *h* p. 6 : 9. *i* Lal. 6 : 3; Pil. 1 : 1. *j* p. 1 : 19. *k* Tit. 2 : 3. *l* Mat. 25 : 21; Loek. 19 : 17.

14 Eta sagala pĕrkara teja koe kaoela ditjatoerkeun ka maneh dina soerat, sarta pangharĕpan teh [a] hajang gan-15 tjang manggihan ka maneh; 'ngan bisi kaoela lila; noe dipalar maneh teh njaho anoe misti pĕtana lalampahan dina [b] gĕdong Allah, tĕgĕsna garedja Allah noe djoemĕnĕng, tihang djeung padĕmen ka-16 jaktian. 'Sarta geus poegoeh pisan, rasijah hal ibadah teh agoeng: [c] Allah teh geus diëbrehkeun nganggo daging, [d] geus

didamĕl bĕnĕr dina Roh, geus kabireungeuh koe para malaikat, [e] geus dioewarkeun di lĕbah oerang kapir, geus dipĕrtjaja di doenya, [f] geus ditjandak kana djĕro kamoeljaän. *a* p. 4 : 13. *b* Ep. 2 : 19. *c* Joh. 1 : 14. *d* Roem 1 : 3, 4. *e* Kol. 1 : 23. *f* Ep. 1 : 20.

PASAL 4.

Ari Roh teh ngandika tetela pisan, [a] jen djaman mĕngke djalma sawareh bakal oendoer ti kapĕrtjajaän, sarta ngarakĕtan ka roh panjasaban djeung ka 2 papatah ti setan, 'koe lantaran kapoerapoeraän taroekang bohong, noe geus pada ditjap koe beusi hoeroeng dina 3 boedi-rasana sorangan. 'Eta teh njararam laki-rabi, nitah pantrang ka kahakanan, anoe koe Allah didjadikeun [b] baris didahar kalawan moedji soekoer koe noe pada pĕrtjaja sarta [c] nganjarahokeun kana kajaktian. 'Karana saniskara dadamĕlan Allah teh [d] hade, taja pisan anoe bakoe pitjeuneun, ngan didaharna 5 koedoe kalawan moedji soekoer; 'karana eta disoetjikeun koe pangandika Allah sarta panĕda. *a* 2 Tim. 3 : 1; 2 Petr. 3 : 3. *b* 1 Kor. 10 : 30, 31. *c* 2 Tim. 2 : 25. *d* 1 Moesa 1 : 31; 5 Moesa 8 : 10.

6 Lamoen anoe tadi teja koe maneh dipapatahkeun ka doeloer-doeloer, estoe maneh teh abdi Jesoes Kristoes noe hade, [a] beunang ngasoeh dina lahiran hal kapĕrtjajaän sarta piwoeroek hade, anoe 7 geus ditoeroetkeun koe maneh. 'Ari [b] dongeng teu moepakat, dongeng ti nini pikoen, eta koe maneh tampik; djeung koedoe mitoetoeran diri kana lampah 8 ibadah. 'Karana [c] hal mitoetoeran badan teh mangpaätna teu sapira; balikanan [d] ari ibadah mah mangpaät ka saniskarana, geus diajaän pĕrdjangdjian hiroep 9 ajeuna sarta di aherat. 'Nja eta teh [e] omongan noe satoehoe pisan, sarta pantĕs ditarima djeung satĕmĕn-tĕmĕn-10 na. 'Karana nja baris kitoe teja noe matak oerang pada digawe sarta dihihina, tina sabab oerang pageuh nja pangarĕp-ngarĕp ka Allah [f] anoe hiroep, [g] noe djoemĕnĕng Djoeroe-salamĕt djalma sakabeh, soemawonna Djoeroe-sala-11 mĕt sakoer noe pĕrtjaja. 'Nja eta teja 12 parentahkeun sarta woeroekkeun. 'Papatjoewan [h] aja noe njoemahkeun ka maneh pedah ngora; balikanan maneh teh sing djadi toeladan toeroetaneun anoe pĕrtjaja; nja dina omong, dina lampah, dina kanjaähan, dina Roh, dina 13 kapĕrtjajaän, dina kabĕrĕsihan. 'Masing djongdjon kana ngadji, kana magahan, kana ngawoeroek, [i] tĕpi ka datang ka-14 oela. 'Poma-poma oelah rek tjampoleh kana pasihan noe di djĕro diri maneh, [j] noe geus dipaparinkeun ka maneh lantaran piwĕdjang, keur basana ditoempangan panangan koe para kokolot teja. 15 'Nja eta pĕrkara teja koe maneh koedoe diangĕn-angĕn, sing djoenoen ka dinja teh, soepaja katangen maneh teh tjoe-16 tjoed dina saniskara. 'Masing [k] ijatna ka diri maneh sorangan sarta ka piwoeroek; [l] moedoe sing tĕtĕp dina eta teh; karana maneh, moen milampah kitoe, tangtoe njalamĕtkeun ka diri sorangan djeung ka noe ngadengekeun ka maneh. *a* 2 Tim. 1 : 5; 3 : 15, 16. *b* p. 1 : 4; 6 : 20; 2 Tim. 4 : 4. *c* Kol. 2 : 23. *d* p. 6 : 6. *e* p. 1 : 15; 3 : 1. *f* p. 6 : 17. *g* p. 2 : 3, 4; Tit. 2 : 10, 11. *h* 1 Kor. 16 : 11; Tit. 2 : 7, 15. *i* p. 3 : 14. *j* p. 1 : 18; 2 Tim. 1 : 6. *k* Lal. 20 : 28. *l* 2 Tim. 3 : 14.

PASAL 5.

Mamatahan [a] ka djalma kolot oelah dek bĕngis, nja koedoe ngingĕtan ka dinja tjara ka bapa; ari moenggoeh ka 2 noe ngora tjara ka doeloer; 'ari ka awewe kolot tjara ka indoeng; ari ka awewe ngora tjara ka doeloer awewe, 3 kalawan sagala bĕrĕsih ati. 'Moedoe hormat ka randa, anoe estoe randana. 4 'Tatapi lamoen aja randa boga anak atawa intjoe, eta anak atawa intjoe teh sina heula ngadjar diri [b] milampahkeun kahemanan ka barajana sorangan, djeung malĕs kahadean ka kolot; karana lampah kitoe teh bĕnĕr sarta kamanah koe 5 Allah. 'Dĕmi anoe estoe randa, sarta katinggal kari sorangan bae, [c] eta ngarĕpngarĕpna ka Allah, sarta tĕtĕp dina sasambat djeung nĕnĕda beurang-peu-6 ting. 'Tatapi ari randa noe kasangon 7 mah, eta hiroep-hiroep teh paeh. 'Anoe tadi teja [d] parentahkeun, soepaja eta 8 oelah aja tjawadeunana. 'Dĕmi djalma [e] noe teu ngabajoean ka ahlina, geus poegoeh moen ka eusi-imahna, noe kitoe teh geus moengkir ti kapĕrtjajaän, sarta leuwih goreng ti batan anoe hanteu pĕr-9 tjaja. 'Ari randa noe diasoepkeun, oelah

koerang ti gĕnĕp poeloeh taoen oemoerna, sarta [f] noe lakianana ngan sakali, 10 'djeung [g] noe kasĕboetkeun hade panggawena: nja lamoen geus ngamoemoele anak, moen [h] geus ngandjrĕkkeun, moen [i] geus ngoembah soekoe djalma saroetji, moen geus toetoeloeng ka noe saloekĕr, moen geus mĕrĕloekeun saroepaning 11 panggawe hade. 'Ari randa noe ngalora mah tampik; karana satijap-tijap kadatangan bĕger, noe matak moengpang ka Kristoes teh, eta hajang boga salaki; 12 'anoe kitoe keuna hoekoeman, tina sabab geus mitjeun katĕmĕnan anoe mi- 13 miti. 'Djeung deui [j] eta teh sok miradjeunan loegah-ligeuh ngidĕran imah; sarta lain ngaligeuh bae, samalah djeung ngawangkong sarta openan, ngomong- 14 keun anoe hanteu patoet.'Koe sabab eta, ari kahajang kaoela, [k] randa ngora teh koedoe boga salaki, [l] sina anakan, sarta ngoeroes imahna, djeung oelah mere djalan ka moesoeh noe matak bisaeun 15 ngagogoreng. 'Karana [m] geus aja sawareh noe njingkir, naloetoerkeun ka Se- 16 tan. 'Lamoen djalma noe pĕrtjaja, lalaki atawa awewe, boga sanak-baraja noe randa, eta sina njakoeta ka dinja; garedja mah oelah kabeungbeuratan, soepaja mahi pikeun njakoeta ka noe estoe randa.

a 3 Moesa 19 : 32. *b* Mark. 7 : 10. *c* Loek. 2 : 37. *d* p. 4 : 11. *e* p. 3 : 5. *f* p. 3 : 2. *g* p. 3 : 7. *h* Ibr. 13 : 2. *i* Loek. 7 : 44. *j* Sil. 7 : 11; 10 : 19. *k* 1 Kor. 7 : 9, 39. *l* p. 2 : 15. *m* p. 6 : 21.

17 Ari [a] kokolot anoe bĕnĕr ngokolotanana koedoe diangkeuhkeun pantĕs dihormat doewa patikĕlaneun, soemawonna noe digawe koe saoer djeung pi- 18 woeroek. 'Karana ari pilahir dina Kitab: [b] Sapi keur ngirik gandoem oelah ditjalongtjongan; djeung deui: [c] Anoe baranggawe teh patoet pimeunangeun boe- 19 roehanana. 'Moen aja noe ngĕlakkeun kokolot, papatjoewan oelah ditarima, [d] kadjaba moen aja saksi doewa atawa 20 tiloe. 'Ari noe migawe dosa koedoe diwĕwĕleh, [e] sing kasaksian koe sakabeh, soepaja noe saredjen ge sarijeuneun. 21 'Kaoela [f] ngomat-ngomatan di pajoeneun Allah sarta Goesti Jesoes Kristoes, djeung di hareupeun para malaikat kapilih, eta pĕrkara teja koe maneh estokeun, oelah dek pilih-kasih, sarta oelah milampah kijeu-kijeu noeroetkeun ka- 22 soekaän sorangan. 'Oelah [g] gantjang noempangkeun leungeun ka djalma, djeung oelah kasabit kana dosa noe sedjen. Masing ngaraksa kabĕrĕsihan diri 23 teh. 'Oelah deui nginoem tjai bae, moedoe make anggoer saeutik, tina sabab beuteung maneh, sarta pedah sok min- 24 dĕng boga panjakit. 'Ari djalma sawareh teh [h] dosana katara sarta miheulaän djinisna kana hoekoeman; dĕmi noe sawareh deui mah dosana katara pan- 25 deuri. 'Nja kitoe keneh panggawe hade, eta katara; sarta ari noe teu kitoe, moal lila bisana boeni teh.

a 1 Tes. 5 : 12; Ibr. 13 : 17. *b* 5 Moesa 25 : 4; 1 Kor. 9 : 9. *c* 5 Moesa 24 : 14; Loek. 10 : 7. *d* 2 Kor. 13 : 1. *e* Gal. 2 : 14. *f* 2 Tim. 4 : 1. *g* p. 3 : 10. *h* Gal. 5 : 19.

PASAL 6.

Ari [a] anoe koemawoela, sakoer noe di bawah pasangan, koedoe boga angkeuh ka djoeraganana pĕrloe nandakeun sagala kahormatan, soepaja padjĕnĕngan Allah sarta piwoeroek teh [b] oelah aja djalma noe ngagorengkeun inja. 2 'Djeung anoe boga djoeragan ka noe pĕrtjaja, papatjoewan rek njoemahkeun ka dinja, sapedah eta doeloer; anggoer koedoe beuki tĕmĕn nja ngawoela teh, sapedah eta pĕrtjaja sarta kaäsih, djeung dipaparin nampa kanoegrahan kitoe. Nja eta teja woeroekkeun sarta pagahkeun.

a Ep. 6 : 5; Tit. 2 : 9. *b* Tit. 2 : 5.

3 Oepama aja djalma noe mamatahkeun [a] piwoeroek sedjen, teu ngarĕmpoegan kana [b] kasaoeran moeloes anoe ti Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta ka piwoeroek anoe noengtoen kana ibadah teja, 4 'eta teh agoel, euweuh pisan kanjahona, nja boga kasakit rĕsĕpan kana padoe djeung kana [c] parĕboet omong, anoe matak ngadjadikeun dĕngki, paseja, nga- 5 gogoreng, panĕrka teu hade, 'tjetjerewedan djalma noe lĕbar pikirna, sarta kaleungitan kajaktian teja, ari panjanana ibadah teh panghasilan. Maneh 6 sing njingkir ti noe kitoe teh. 'Tatapi ibadah teja ĕnja panghasilan gĕde ta- 7 mah, lamoen reudjeung tarima ati. 'Karana oerang [d] mangsa djol ka doenya hanteu barangbawa naon-naon; geus tetela, dimana ka loewar kitoe deui moal 8 mawa naon-naon. 'Manana oerang [e] lamoen boga sandang-pangan mah, moedoe

9 tarima bae. 'Sabalikna, [f] ari noe hajang djadi beunghar mah tangtoe tigoebrag kana panggoda djeung kana ridjĕt, sarta kana reja-reja pakarĕpan gĕdjoel nja ngabalahikeun, anoe matak djalma teh tilĕlĕp kana katiwasan djeung karoek-10 sakan. 'Karana [g] ari njaäh kana doewit teja nja eta akar saniskara kagorengan; aja djalma sawareh kapintjoet, geus kitoe sasab ti kapĕrtjajaän, sarta seug noeblĕs dirina sorangan koe kanjĕri reja pisan.

a p. 1 : 3. *b* 2 Tim. 1 : 13. *c* 2 Tim. 2 : 14. *d* Aj. 1 : 21; Djab. 49 : 18; Goer. 5 : 14. *e* Sil. 30 : 8. *f* Sil. 23 : 4; Mark. 4 : 19. *g* Loek. 12 : 15.

11 Tatapi ari maneh mah, eh [a] djalmaning Allah! [b] moedoe njĕgah lampah kitoe; sarta [c] sing ngobrek kana kabĕnĕran, ibadah, kapĕrtjajaän, kanjaähan, 12 kamantĕpan djeung kasarehan. 'Lakonan [d] pĕrang hade, nja pĕrang kapĕrtjajaän teja; koedoe [e] newak kana hiroep noe langgĕng; nja baris kitoe noe matak maneh geus disaoer, sarta ngakoekeun pangakoe hade teja [f] di hareupeun saksi 13 reja pisan. 'Kaoela [g] marentah ka maneh di pajoeneun Allah, [h] anoe ngahiroepkeun saniskara, sarta di pajoeneun Kristoes Jesoes, [i] noe ngakoekeun pangakoe hade teja di hareupeun Pontioes Pila-14 toes: 'poma-poma koe maneh tĕtĕpkeun eta papakon, oelah aja koetjiwana, oelah aja pikatjawadeunana, tĕpi ka soempingna Goesti oerang Jesoes Kristoes. 15 'Anoe bakal ngaboektikeun eta teh dina mangsana, [j] nja Allah noe langkoeng salamĕt sarta noe kawasa njalira, [k] Radjaning sakabeh radja, Goestining saka-16 beh goesti; 'anoe woengkoel [l] teu keuna paeh teh, [m] sarta linggih di djĕro tjaäng noe teu beunang dideukeutan; ka andjeunna tatjan aja djalma noe nendjo, [n] sarta teu beunang koe djalma ditendjo; [o] nja andjeunna noe koedoe dibaktian hormat sarta kawasa langgĕng! Amin.

a 2 Tim. 3 : 17. *b* 2 Tim. 2 : 22. *c* 5 Moesa 16 : 20. *d* p. 1 : 18. *e* Pil. 3 : 12. *f* 2 Tim. 2 : 2. *g* p. 5 : 21. *h* Roem 4 : 17. *i* Mat. 27 : 11; Joh. 18 : 37; Wahj. 1 : 5. *j* p. 1 : 11, 17. *k* Wahj. 19 : 16. *l* Joh. 5 : 26. *m* Djab. 104 : 2; Dan. 2 : 22. *n* 2 Moesa 33 : 20. *o* 2 Tim. 4 : 18.

17 Ari noe baleunghar di ijeu doenya titah oelah adigoeng, djeung [a] oelah ngandĕlkeun kabeungharan noe sok tara tangtoe teja, ngandĕl teh koedoe ka [b] Allah noe hiroep, anoe masihkeun ka oerang saniskara barang sarta leuwih 18 loba, baris dipake. 'Titah marilampah kahadean, sina soegih dina panggawe hade, [c] sina moerah djeung berehan, 19 'neundeun radja-brana pikeun dirina, pigeusaneun padĕmen koewat [d] keur di djaman mŏngke, soepaja mareunang hiroep noe langgĕng teja.

a Sil. 11 : 28. *b* p. 4 : 10. *c* Ibr. 13 : 16. *d* Mat. 6 : 20; Loek. 16 : 9.

20 Eh Timoteoes! [a] sing ngaraksa kana gagadoehan teja, djeung [b] singkiran omongan gapong teu moepakat, sarta madoeanana noe kasĕboetkeun elmoe, 21 tatapi palsoe. 'Aja djalma sawareh ngakoekeun ka dinja, [c] toeloej sasab ti kapĕrtjajaän. [d] Moegi-moegi sih-koernija teh njarĕngan ka maneh! Amin.

a 2 Tim. 1 : 14. *b* p. 4 : 7; 2 Tim. 2 : 16. *c* p. 1 : 6, 19; 2 Tim. 2 : 18. *d* 2 Tim. 4 : 22.

SĔRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES
KA TIMOTEOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, rasoel Jesoes Kristoes, koe pangĕrsa Allah, pikeun ngadjalankeun [a] pĕrdjangdjian hiroep, 2 noe di djĕro Kristoes Jesoes teja; 'doematĕng [b] Timoteoes, anak kaoela kanjaäh: moegi-moegi maneh dipaparin sih-koernija, kawĕlasan reudjeung kasĕnangan ti Allah Rama, sarta ti Kristoes Jesoes, Goesti oerang!

a 1 Joh. 2 : 25. *b* 1 Tim. 1 : 2.

3 Kaoela moedji soekoer ka Allah, [a] noe dibakti koe kaoela ti karoehoen dina boedi-rasa bĕrĕsih, kitoe deui [b] teu pĕtot-pĕtot ingĕt ka maneh teh dina sadjĕroning panĕda kaoela beurang-peuting; 4 'hajang pisan [c] papanggih djeung maneh, ari ras ingĕt ka tji-panon maneh teja; soepaja kaoela moegi dipaparin pinoeh koe kaboengahan; 5 'satijap-tijap kaoela ngingĕtkeun kana kapĕrtjajaän maneh noe taja palsoena, noe ti heula ngĕnggon di djĕro Lois, ejang maneh noe istri, djeung di djĕro iboe maneh Enika; sarta kaoela nangtoekeun, jen ngĕnggon di djĕro maneh keneh. 6 'Tina sabab kitoe, kaoela ngingĕtan ka maneh, moedoe ngageningkeun kana [d] pasihan Allah noe di djĕro hate maneh, lantaranana maneh koe kaoela ditoempangan leungeun teja. 7 'Karana Allah masihkeun teh ka oerang [e] lain roh kagimiran, ĕnjana mah roh kawasa, sarta kanjaähan, djeung tjĕgahan. 8 'Manana maneh oelah rek mikaera kana pĕrtelaän Goesti oerang, nja kitoe deui ka kaoela, [f] noe djadi babandan andjeunna; [g] moedoe sing miloe sangsara sabab Indjil, koe bĕrkah kawasaning Allah, 9 'noe [h] geus njalamĕtkeun ka oerang, sarta [i] geus njaoer oerang teh nganggo pangnjaoer soetji, lain sabab panggawe diri oerang, [j] istoening sabab kĕrsana koe mantĕn, sarta sih-koernijana, noe geus dipasihkeun ka oerang di djĕro Kristoes Jesoes ti samemeh djaman-djaman, 10 'ari ajeuna ijeu [k] geus diboektikeun koe soempingna Djoeroesalamĕt oerang Jesoes Kristoes teja, [l] noe geus ngaleungitkeun maot, sarta koe lantaran Indjil geus nganjatakeun hiroep djeung hal teu keuna roeksak. 11 'Nja ka dinja [m] kaoela geus dibakoekeun poerah ngoewarkeun, sarta rasoel, djeung goeroe oerang kapir. 12 'Pedah kitoe [n] noe matak kaoela njandang sangsara ijeu teh, tatapi hanteu era; karana kaoela njaho ka eta noe dipĕrtjaja koe kaoela, sarta tangtoe pisan dina pikir, jen andjeunna teh kawasa ngaraksa kana [o] titipan kaoela dongkap ka poëan eta teja. 13 'Tĕtĕpkeun tjonto [p] kasaoeran moeloes, [q] anoe koe maneh kadenge ti kaoela teja, bari make kapĕrtjajaän djeung kanjaähan noe aja di djĕro Kristoes Jesoes. 14 'Sing [r] ngaraksa kana gagadoehan hade teja, koe Roh Soetji, anoe linggih di djĕro oerang.

a Lal. 23:1; Pil. 3:5. *b* 1 Tes. 1:2. *c* p. 4:9, 21. *d* 1 Tim. 4:14. *e* Roem 8:15. *f* Ep. 3:1, 13. *g* p. 2:3; 4:5. *h* Tit. 3:5. *i* 1 Tes. 2:12. *j* Ep. 1:4, 11. *k* Roem 16:26. *l* 1 Kor. 15:55—57. *m* 1 Tim. 2:7. *n* p. 2:9. *o* p. 4:8. *p* 1 Tim. 6:3. *q* p. 2:2; 3:14. *r* 1 Tim. 6:20.

15 Maneh geus njaho, sakabeh noe di Asia teja [a] pada aloendoer ti kaoela; noe kaäsoep kitoe Pigeloes djeung Hermogenes. 16 'Goesti moegi-moegi maparin kawĕlasan ka [b] saeusi-imah Onesiporoes; karana rĕmĕn pisan eta teh niiskeunana ka hate kaoela, sarta teu wirangeun koe [c] rante kaoela; 17 'ari keur mangsa di Roem, nejangan kaoela imeut katjida, sarta datang ka kapanggih. 18 'Moegi-moegi eta teh [d] koe Goesti dipaparin sina manggih kawĕlasan ti Goesti [e] di poëan eta teja. Djeung ari karosaän ngawoelana di Epesoes teja, maneh teh leuwih njaho.

a p. 4:10, 16. *b* p. 4:19. *c* Ep. 6:20. *d* Mat. 5:7. *e* p. 4:8.

PASAL 2.

Koe sabab eta, eh anaking! sing djadi koewat dina sih-koernija, noe di djĕro Kristoes Jesoes. 2 'Sarta pĕrkara [a] noe koe maneh geus kadenge ti kaoela di hareupeun reja saksi, pĕrtjajakeun ka djalma noe satoehoe, anoe pada pibisaeun ngawoeroek deui ka djalma sedjen. 3 'Ari maneh teh sing daek [b] njandang kasoekĕran, koemaha noe pĕrloe di pradjoerit Jesoes Kristoes noe bĕnĕr. 4 'Moenggoeh anoe ngalakonan pĕrang mah, [c] moal tjampoer kana oeroesan barang kahiroepan; soepaja manehanana dipikasoeka koe kapala pĕrang. 5 'Dalah [d] anoe ngadoe tanaga oge moal koengsi dimakoetaän, lamoen hanteu sah mah ngadoena. 6 'Ari ahli tani anoe migawe, koedoe ti heula ngahakan hasilna. 7 'Hartikeun anoe koe kaoela dipitjatoer teh; [e] da maneh koe Goesti tangtoe diboekakeun ka saniskarana. 8 'Masing ngingĕt-ngingĕt, [f] jen Jesoes Kristoes teh geus ditanghikeun ti noe paraeh; ari andjeunna [g] mĕdalna ti toeroenan Dawoed, sakoemaha oenina Indjil kaoela; 9 'anoe djadi sabab [h] kaoela teh njandang kasoekĕran, moenggah datang ka dibarogod, tjara bangsat; tatapi ari pangandika Allah mah [i] hanteu kabarogod.

10 'Pedah kitoe, [j] kaoela ngawajahnakeun maneh ka saniskara, tina sabab sakoer [k] djalma kapilih, soepaja eta ge pada pimeunangeun kasalamĕtan anoe di djĕro Kristoes Jesoes, reudjeung kamoeljaän 11 noe langgĕng. 'Ijeu teh [l] omongan noe satoehoe pisan; [m] satijap-tijap oerang geus ngiring paeh, tangtoe oerang kitoe 12 deui mĕngke ngiring hiroep; 'satijap-tijap [n] oerang wajahna, tangtoe oerang kitoe deui mĕngke ngiring ngaradjaän; [o] satijap-tijap oerang nganglĕs ka andjeunna, tangtoe andjeunna kitoe deui 13 mĕngke nganglĕs ka oerang. 'Satijap-tijap oerang hanteu toehoe, [p] moenggoeh andjeunna mah tĕtĕp bae toehoe; karana mohal ijasaeun nganglĕs ka salira andjeunna. *a* p. 1 : 13. *b* p. 4 : 5. *c* 1 Kor. 9 : 25. *d* 1 Kor. 9 : 26. *e* Sil. 2 : 6. *f* 1 Kor. 15 : 4, 20. *g* Roem 1 : 3. *h* p. 1 : 12; Pil. 1 : 7; Kol. 4 : 18. *i* Lal. 28 : 30, 31. *j* Kol. 1 : 24. *k* Wahj. 17 : 14. *l* 1 Tim. 4 : 9. *m* Roem 6 : 5. *n* Roem 8 : 17. *o* Mat. 10 : 33. *p* Roem 3 : 3.

14 Pada ingĕtan kana eta pĕrkara, sarta koedoe ngomat-ngomatan di pajoeneun Goesti, [a] oelah sina parĕboet omong; taja pisan hasilna, ngan matak ngabi-15 ngoengkeun ka noe ngadarenge. 'Sing sarĕgĕp pisan, [b] malar njanggakeun diri maneh ka Allah teh katjiri djalma saestoe, rehna njĕkĕl gawe teu kawiwirangan, sarta mĕtakeun pangandika ka-16 jaktian teh djeung sabĕnĕrna. 'Djeung moedoe ngadjaoehan [c] omongan gapong teu moepakat; karana eta teh tangtoe 17 tambah-tambah kadorakaänana, 'sarta papatahna bakal beuki njatoean tjara sampar; noe kaäsoep kitoe [d] Himĕneoes 18 djeung Piletoes; 'eta geus pada sasab ti kajaktian, ari omongna jen kijamat teh ĕnggeus; djadi ngabaroentakkeun 19 kapĕrtjajaän djalma sawareh. 'Parandene kitoe, [e] padĕmen Allah noe reugreug teh tĕtĕp bae ngadĕgna, sarta aja toelisan kijeu: [f] Goesti langkoeng oeninga ka djalma kagoenganana; djeung deui: [g] Saha-saha noe njĕboet djĕnĕngan Kristoes, koedoe mitjeun kadorakaän. 20 'Dĕmi di djĕro imah gĕde lain woengkoel parabot ĕmas sarta perak, aja deui parabot kai sarta taneuh; [h] ari noe sawareh baris kamoeljaän, noe sawareh 21 deui mah baris kahinaän. 'Lamoen djalma ngabĕrĕsihan maneh ti noe kitoe teja, nja eta teh djadi parabot baris kamoeljaän, geus disoetjikeun, sarta aja gawena di Goesti, geus sadija pikeun 22 saniskara pagawean hade. 'Moedoe [i] njĕgah ka napsoe kangoraän, sarta sing ngobrek kana kabĕnĕran, kapĕrtjajaän, kanjaähan, sarta karoentoetan reudjeung sakoer noe sasambat ka Goesti tĕroes 23 djeung hate bĕrĕsih. 'Sarta moedoe nampik sagala [j] soewal boeroeng, noe teu oemoem, sabab maneh njaho, eta teh 24 ngajakeun paseja. 'Ari moenggoeh di abdi Goesti [k] oelah paseja, nja koedoe saneh ka sakabeh, djeung sing bisaän 25 ngawoeroek, kitoe deui sabar; 'sarta mamatahan [l] reudjeung sareh ati ka sakoer noe ngalawan, malah-mandar noe kitoe teh koe Allah dipaparin pĕrtobat, [m] noe matak datang ka nganjahokeun 26 kana kajaktian, 'sarta djadi ingĕt deui, bidjil tina [n] ridjĕt Iblis, anoe geus ngabojong maranehanana sina noeroet karĕpna. *a* 1 Tim. 6 : 4. *b* 1 Tim. 4 : 6; Tit. 2 : 7, 8. *c* 1 Tim. 6 : 20. *d* 1 Tim. 1 : 20. *e* 1 Kor. 3 : 11. *f* Joh. 10 : 14. *g* 1 Joh. 1 : 9. *h* Roem 9 : 21. *i* 1 Tim. 6 : 11. *j* Tit. 3 : 9. *k* 1 Tim. 3 : 3; Tit. 1 : 7—9. *l* Gal. 6 : 1. *m* 1 Tim. 4 : 3. *n* 1 Tim. 3 : 7.

PASAL 3.

Kanjahokeun koe maneh, [a] di djaman ahir piajaeun mangsa noe sararakah. 2 'Karana djalma teh [b] bakal pada njaäh ka dirina bae, pibanda, soewaban, kamagoengan, toekang ngagogoreng, moengpang ka kolot, euweuh panarima, do-3 raka, 'teu boga kanjaähan oemoem, teu daek rapih, toekang ngoepat, latjoer, 4 dĕdĕglĕr, giroek ka noe hade, 'toekang ngahijanat, mokahaän, agoel, leuwih njaäh kana kangeunahan ti batan njaäh 5 ka Allah; 'aja [c] sĕmoena ibadah, tatapi kana kawasana mah nganglĕs. Singkiran 6 noe kitoe teh. 'Karana aja noe ti lĕbah eta, sok pada njoeloesoep ka imah, [d] nangkĕpan hate awewe noe kaboegbroegan koe dosa, sarta kairid koe roepa-7 roepa napsoe; 'awewe noe goegoeroe saĕndĕng-ĕndĕng, tatapi salalawasna ge moal bisa datang ka ngarti kana ka-8 jaktian. 'Sapĕrti Janes djeung Jambres [e] ngalawan ka Moesa teja, nja kitoe pisan itoe teh pada ngalawan kana kajaktian; estoe djalma [f] lĕbar pikir, woe-9 doe moenggoeh dina kapĕrtjajaän. 'Tatapi moal datang ka madjoe deui; karana kageloanana tangtoe mĕngke

katangen koe sakabeh,[g] sakoemaha tjara
10 kageloan djalma noe disĕboet tadi. 'Ari
maneh mah [h] geus noeroetan kaoela
dina piwoeroek, dina tingkah-polah, dina
pasĕdjaän, dina kapĕrtjajaän, dina ka-
sabaran, dina kanjaähan, dina kaman-
11 tĕpan, 'dina kasorang koe panganijaja,
dina kasangsaraän, [i] sakoemaha noe
geus naradjang ka kaoela di Antioki,
di Ikonioem djeung di Listra; ari eta
panganijaja teja koe kaoela geus ditahan,
sarta [j] kaoela koe Goesti geus didjait
12 ti sakabehna. 'Malah [k] sadajana djalma
noe hajang di djĕro Kristoes Jesoes teh
hiroep sarta djeung ibadahna, tangtoe
13 bakal pada dikanijaja. 'Sabalikna, ari
djalma goreng djeung noe ngagiringsing
mah tangtoe beuki rosa kagorenganana,
pada njasabkeun, malah dirina ge ka-
14 sasabkeun. 'Tatapi ari maneh mah [l] sing
tĕtĕp di noe geus diwoeroekkeun ka ma-
neh, sarta noe kaharti jen saestoena,
sapedah maneh njaho ka noe ngawoe-
15 roekkeun eta ka maneh; 'sarta jen ma-
neh ti boeboedak geus nganjahokeun
ka Kitab soetji, anoe bisa mintĕrkeun
ka maneh matak djadi kasalamĕtan,
djalanna pĕrtjaja ka Kristoes Jesoes.
16 'Ari sadajana kitab teh [m] geus diilham-
keun koe Allah, sarta mangpaät pikeun
piwoeroek, pikeun ngawĕwĕleh, pikeun
ngahadekeun, sarta pikeun mamatahan
17 kana djalan kabĕnĕran; 'soepaja [n] djalma-
ning Allah teh sampoerna, sarta [o] sadija
pisan baris ka saliring pagawean hade.

a 1 Tim. 4:1. *b* Roem 1:29—31. *c* Tit. 1:16. *d* Tit. 1:11. *e* 2 Moesa 7:11, 22. *f* 1 Tim. 6:5. *g* 2 Moesa 7:12; 8:18; 9:11. *h* 1 Tim. 4:6. *i* Lal. 13:14, 50; 14:1—6, 19. *j* Djab. 34:20; 2 Kor. 1:10. *k* Mat. 16:24; Joh. 15:18; Lal. 14:22. *l* p. 1:13; 2:2. *m* 2 Petr. 1:20. *n* 1 Tim. 6:11. *o* p. 2:21.

PASAL 4.

Kaoela [a] ngomat-ngomatan di pajoe-
neun Allah sarta Goesti Jesoes Kris-
toes, [b] anoe bakal ngahoekoeman ka
djalma hariroep reudjeung noe paraeh,
[c] keur waktoena soemping sarta beh
2 karadjaänana: 'oewarkeun [d] pangandi-
ka; sing mantĕp, ari teu ari; koedoe
ngawĕwĕleh, ngageunggeureuhkeun, ma-
matahan djeung sagala kasabaran sarta
3 pangwoeroek.'Karana mĕngke aja mang-
sa, harita maranehanana teu parajaeun
ka [e] piwoeroek moeloes teja; sarta koe
bawaning arateul tjeulina, [f] bakal pada
ngoempoelkeun sababaraha goeroe keur
diri maranehanana, noeroetkeun kaha-
4 jang napsoena sorangan; 'djeung [g] bakal
ngalalijeuskeun tjeuli ti kajaktian, seug
5 njanghareupan ka dongeng-dongeng.'Ta-
tapi ari maneh mah sing [h] njaring ati
dina saniskara, sing daek [i] njandang
kasoekĕran, lakonan pagawean [j] djoeroe
indjil, lampahkeun tjangkingan maneh
6 sing datang ka toetoegna. 'Karana ka-
oela ajeuna keur ditjitjikeun [k] saibarat
koerban inoeman, sarta waktoe rek
7 ninggal teh geus tereh. 'Kaoela geus
ngalakonan [l] pĕrang hade, geus njatjap-
keun balap diri, geus nĕtĕpkeun kapĕr-
8 tjajaän; 'moenggoeh ka hareup mah ka-
oela geus ditjadangan [m] makoetaning
kabĕnĕran, anoe bakal dipasihkeun ka
kaoela [n] di poëan eta koe Goesti, nja
Hakim noe langkoeng adil teja; sarta
lain ka kaoela bae, kitoe keneh ka sa-
kabeh noe geus pada soeka kana soem-
pingna.

a 1 Tim. 5:21. *b* Lal. 10:42. *c* Tit. 2:13. *d* 1 Tim. 4:13; 5:20; p. 2:24. *e* 1 Tim. 1:10. *f* Jĕs. 30:10; Jĕr. 5:31. *g* Tit. 1:14. *h* 1 Tim. 3:2. *i* p. 2:3. *j* Lal. 21:8. *k* Pil. 2:17. *l* 1 Tim. 6:12. *m* Jak. 1:12; 1 Petr. 5:4; Wahj. 2:10. *n* p. 1:12, 18.

9 Maneh [a] sing gĕsat-gĕsoet soepaja
10 gantjang manggihan ka kaoela. 'Karana
[b] Demas geus ninggalkeun ka kaoela,
bawaning manehanana djadi [c] njaäh ka
ijeu doenya, ajeuna geus leumpang ka
Tesalonika; ari Kresen geus indit ka
11 Galata, Titoes mah ka Dalmati. 'Ngan
[d] Loekas anoe aja di kaoela. Ari Mar-
koes koe maneh sampeur, sarta bawa
reureudjeungan; karana kapake pisan
12 koe kaoela panglalajananana. 'Ari [e] Ti-
hikoes koe kaoela geus dititah ka Epe-
13 soes. 'Haroedoem, anoe bareto koe ka-
oela ditinggalkeun di Troas teja, di ki
Karpoes, ari maneh datang, bawa; djeung
bawa eta kitab-kitab, soemawonna kĕr-
14 tas koelit teja. 'Ari [f] Aleksandĕr, pa-
ledang teja, loba katjida migawena ka-
gorengan ka kaoela; moegi-moegi koe
Goesti dibalĕs sakoemaha pagaweana-
15 na! 'Maneh oge masing ngadjaga diri
ka eta djalma; karana rosa katjida nga-
16 lawanna ka omongan oerang. 'Waktoe
kaoela ngadjawab pariksaän noe mimiti,
taja hidji-hidji atjan anoe bela, sarereja
pada ninggalkeun ka kaoela. Moegi-

moegi lampah kitoe oelah ditanggoengkeun ka darinja! 17 'Tatapi Goesti mah harita ngadĕgan ka kaoela, sarta ngoewatkeun ka kaoela, soepaja pangoewaran teh koe kaoela dilampahkeun datang ka tjatjapna, sarta masingna kadenge koe sakabeh oerang kapir. Djeung kaoela geus dileupaskeun ti soengoet singa teja. 18 'Malah Goesti [g] tangtoe bakal ngaleupaskeun kaoela ti saniskara panggawe goreng, sarta ngaraksa kaoela datang ka karadjaänana di sawarga. [h] Nja andjeunna noe koedoe dibaktian kamoeljaän langgĕng salalawasna! Amin. *a* p. 4 : 21. *b* Pilem. 24. *c* 1 Joh. 2 : 15. *d* Kol. 4 : 10, 14. *e* Kol. 4 : 7. *f* 1 Tim. 1 : 20. *g* p. 3 : 11. *h* 1 Tim. 6 : 16.

19 Pangnĕpikeun salam kaoela ka [a] Priska djeung Akila, sarta ka [b] saeusi-imah Onesiporoes. 20 'Ari [c] Erastoes tinggaleun di Korinta; Tropimoes koe kaoela ditinggalkeun di Mileta keur gĕring. 21 'Maneh [d] sing gĕsat-gĕsoet, soepaja datang ka dijeu samemeh oesoem tiris. Ari Eboeloes, Poeden, Linoes djeung Klaoedia, sarta sakabeh bae doeloer-doeloer, [e] pada ngirim salam ka maneh. *a* Lal. 18 : 2. *b* p. 1 : 16. *c* Lal. 19 : 22; 20 : 4. *d* p. 4 : 9. *e* Tit. 3 : 15.

22 Moegi-moegi [a] Goesti Jesoes Kristoes njarĕngan ka roh maneh! Sih-koernija teh moegi njarĕngan ka maraneh sakabeh! Amin. *a* Gal. 6 : 18.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES
KA TITOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, [a] abdi Allah sarta rasoel Jesoes Kristoes kana hal kapĕrtjajaän sakoer djalma [b] kapilih Allah, djeung [c] hal kanjaho kana kajaktian, anoe noengtoen kana ibadah teja, 2 'kalawan pangarĕp-ngarĕp kana hiroep noe langgĕng, noe koe Allah [d] anoe mohal bohong teja geus didjangdjikeun ti samemeh djaman-djaman, 3 'dĕmi dina mangsa noe pasti geus nganjatakeun pangandikana lantaran ti pangoewaran, [e] noe geus digadoehkeun ka kaoela koe doemeh timbalan Allah, [f] Djoeroe-salamĕt oerang; 4 'doematĕng [g] Titoes, [h] anak kaoela satĕmĕnna, djalan tina toenggal pĕrtjaja: [i] moegi-moegi maneh dipaparin sih-koernija, kawĕlasan reudjeung kasĕnangan ti Allah Rama, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes, Djoeroe-salamĕt oerang! *a* Roem 1 : 1. *b* 1 Petr. 2 : 9. *c* 1 Tim. 3 : 16; 6 : 3. *d* 4 Moesa 23 : 19. *e* 1 Tes. 2 : 4. *f* p. 2 : 10. *g* Gal. 2 : 1. *h* 1 Tim. 1 : 2. *i* Ep. 1 : 2.

5 Kijeu sababna noe matak maneh koe kaoela ditinggalkeun di Krete, soepaja anoe tatjan kaboeroe anggeus, koe maneh dipadjoe diëntepkeun, sarta di oenggal nagara [a] ngadjĕnĕng-djĕnĕngkeun baris kokolot, sakoemaha kaoela geus marentah ka maneh; 6 'nja eta lamoen aja djalma [b] noe euweuh tjawadeunana, boga pamadjikan ka awewe hidji bae, sarta anak-anakna pĕrtjaja, noe teu beunang ditoeding latjoer atawa moengpang. 7 'Karana moenggoehing di pangoeroes teh oelah aja tjawadeunana, koe pedah ngokolotan gĕdong Allah; oelah mawa-mawa maneh, oelah barangasan, oelah pamabokan, anoe lain soeka meupeuh-neunggeul, lain ngarah kaoentoengan nista; 8 'nja anoe soeka ngandjrĕkkeun, anoe njaäh ka noe hade, tjĕgahan, bĕnĕr, soetji, sarta bisa mĕngkĕk diri; 9 'anoe pageuh njĕkĕl kasaoeran noe satoehoe teh sakoemaha piwoeroek bae, soepaja kawasa mamatahan koe piwoeroek moeloes teja, sarta ngawĕwĕleh ka noe madoean. *a* Lal. 14 : 23; 2 Tim. 2 : 2. *b* 1 Tim. 3 : 2—7.

10 Karana loba pisan [a] djalma lantjalintji, [b] toekang ngomong gapong sarta toekang ngagĕndam, soemawonna anoe asal bangsa disoenatan. 11 'Eta koedoe di-

peungpeukan soengoetna, da sok radjeun ngabaroentakkeun ka saeusi-imah kabeh, djalan mamatahkeun anoe hanteu patoet, koe bawaning [c] ngarah kaoentoengan nista. 12 'Aja hidji djalma bangsa eta, nja nabina sorangan, geus ngomong kijeu: Ari oerang Krete salawasna sok bohongan bae, sato galak, sarta ngĕdoel beuteung. 13 'Bĕnĕr njĕboetna kitoe teh. Koe sabab eta, koe maneh [d] koedoe pada diwĕwĕleh sing angĕt pisan, soepaja [e] tjalageur dina kapĕrtjajaän, 14 'djeung oelah ngoeroes [f] dongeng Jahoedi sarta parentah djalma noe pada ngabalijeur kana kajaktian. 15 'Moenggoeh ka djalma noe bĕrĕsih, [g] saniskara barang teh bĕrĕsih; tatapi moenggoeh ka djalma noe rĕgĕd djeung noe teu pĕrtjaja mah, [h] taja pisan barang noe bĕrĕsih, ari pikirna sarta boedi-rasana pada rĕgĕd. 16 'Pangarakoena njaho ka Allah; tatapi koe panggawena mah pada nganglĕs ka andjeunna, sapedah naradjis djeung mantangoel, sarta woedoe moenggoeh ka saniskara [i] pagawean hade.

a 2 Tes. 3 : 11. *b* 1 Tim. 1 : 6. *c* 1 Petr. 5 : 2. *d* 2 Tim. 4 : 2. *e* p. 2 : 2. *f* 1 Tim. 1 : 4; p. 3 : 9. *g* Roem 14 : 14, 20. *h* Mat. 23 : 25, 26. *i* 2 Tim. 3 : 17.

PASAL 2.

Ari maneh mah [a] moedoe njatoerkeun anoe tjotjog djeung piwoeroek moeloes teja. 2 'Moenggoehing lalaki kolot teh sina njaring ati, prajoga, tjĕgahan, [b] djagdjag dina kapĕrtjajaän, dina kanjaähan, sarta dina kamantĕpan. 3 'Ari [c] awewe kolot pon kitoe keneh, tingkahpolahna sina sakoemaha noe pĕrloe di djalma soetji, oelah sina oepatan, oelah beuki nginoem anggoer loba, nja sina djadi goeroe lampah kahadean; 4 'soepaja magahan ka awewe ngarora sina ijatna, sina njaäh ka salakina, djeung njaäh ka anak-anakna, 5 'sarta sina tjĕgahan, bĕrĕsih, ngaraksa imah, hade ati, djeung [d] ngesto ka salakina, soepaja pangandika Allah teh [e] oelah aja djalma noe ngagorengkeun inja. 6 'Ari lalaki ngarora pon kitoe keneh koedoe papatahan sina tjĕgahan. 7 'Djeung maneh dina saniskara sing nandakeun diri pribadi [f] toeladan panggawe hade; ari piwoeroek teh koedoe sing sadjatina, sarta prajoga; 8 'nja make kasaoeran noe moeloes, noe teu beunang ditjawad; [g] soepaja moesoeh datang ka eraeun, pedah ka oerang teu manggih kagorengan geusan omongkeuneunana. 9 'Ari sakoer noe koemawoela koedoe papatahan [h] sina pada ngesto ka djoeraganana, sing matak pikarĕsĕpeun djoeragan dina saniskara, djeung oelah malikkeun omong; 10 'sarta oelah tjĕtjĕrĕmĕd, nja koedoe narandakeun sagala katĕmĕnan hade; soepaja dina saniskara lampah pada matak mantĕskeun ka piwoeroek Allah, [i] Djoeroe-salamĕt oerang. 11 'Karana ari sih-koernija Allah, anoe ngadatangkeun kasalamĕtan ka sakabeh djalma, ĕnggeus diëbrehkeun, 12 'djeung ngawoeroekan ka oerang, [j] ninggalkeun kadorakaän reudjeung sakoer napsoe doenya, sarta hiroep [k] di ijeu doenya teh kalawan tjĕgahan, djeung kabĕnĕran, sarta ibadah; 13 'bari [l] noenggoe-noenggoe pangarĕp-ngarĕp anoe leuwih salamĕt, kitoe deui diëbrehkeunana kamoeljaän Allah noe langkoeng agoeng sarta Djoeroe-salamĕt oerang Jesoes Kristoes, 14 'noe [m] geus njĕrahkeun salirana koe andjeun nalangan ka oerang, soepaja nĕboes ka oerang teh ti sakabeh kadorakaän, sarta ngabĕrĕsihan keur bade salira andjeunna [n] oemat kagoengan, [o] noe gĕtol kana panggawe hade.

a 1 Tim. 6 : 3; p. 1 : 9. *b* p. 1 : 13. *c* 1 Tim. 2 : 9; 3 : 11. *d* Ep. 5 : 22. *e* 1 Tim. 6 : 1. *f* 1 Tim. 4 : 12; 1 Petr. 5 : 3. *g* 1 Petr. 3 : 16. *h* Ep. 6 : 5; 1 Tim. 6 : 1; 1 Petr. 2 : 18. *i* 1 Tim. 2 : 3. *j* 2 Petr. 1 : 4. *k* Pil. 2 : 15. *l* 1 Kor. 1 : 7; 1 Tes. 1 : 10. *m* 1 Tim. 2 : 6. *n* 1 Petr. 2 : 9. *o* p. 3 : 1.

15 Nja eta teja [a] tjatoerkeun, sarta maneh mamatahan djeung ngawĕwĕleh teh sing satĕmĕn-tĕmĕnna. Papatjoewan aja noe njoemahkeun ka maneh!

a 1 Tim. 4 : 11, 12; 5 : 20.

PASAL 3.

Eta maneh sing ngingĕtan ka darinja, [a] jen koedoe ngesto ka pangkat-pangkat djeung ka noe pada kawasa; koedoe pada noeroet parentah, sarta [b] sing daek ka saniskara pagawean hade; 2 'oelah pisan eta rek ngagorengkeun ka saha bae; [c] oelah rek paseja, nja koedoe sing pada ngelehan maneh, sarta milampah sagala kasarehan ka sakabeh djalma. 3 'Karana oerang ge [d] tadina pada bodo, moengpang, sasab, ngawoelaän kana roepa-roepa pakarĕpan reudjeung napsoe, [e] hiroep teh di djĕro djoelig djeung dĕngki, pada matak giroek sarta silih-

4 pikagiroek. 'Děmi ajeuna mah, [f] sanggeusna diëbrehkeun kamoerahan Allah, Djoeroe-salamět oerang, sarta kaäsihanana ka manoesa teja, 5 'oerang teh koe andjeunna disalamětkeun, [g] lain tina lampah kaběněran beunang migawe oerang, istoening [h] tina kawělasan andjeunna, [i] koe sarat panjebor paranti ngadjoeroekeun deui sarta nganjarkeunana Roh Soetji, 6 'anoe [j] koe andjeunna geus dikoetjoerkeun ka oerang kalangkoeng soegih, lantaranana Jesoes Kristoes, Djoeroe-salamět oerang; 7 'soepaja oerang, tina sabab geus didaměl běněr koe sih-koernija andjeunna, pada djadi ahli waris hiroep noe langgěng, [k] dina pangarěp-ngarěp. 8 'Nja eta teja [l] omongan noe satoehoe pisan, sarta kahajang kaoela, pěrkara kitoe teh koe maneh koedoe diwoeroekkeun sing saestoena, soepaja sakoer noe pěrtjaja ka Allah pada gěten-toelaten [m] ngarigělkeun panggawe hade. Nja lampah kitoe teh noe oetama sarta mangpaät ka djalma. 9 'Tatapi singkiran sagala [n] soewal noe gědjoel, kitoe deui sadjarah, djeung katjerewedan, sarta parěboet hoekoem toret; karana eta teh taja mangpaätna, estoe sija-sija. 10 'Ari [o] djalma bidah, [p] lamoen geus diingětan sakali sarta mindo, 11 toeloej singkirkeun bae; 'sapedah maneh njaho, anoe kitoe teh tibalik pikir, sarta njijeun dosa, da geus disalahkeun di djěro dirina.

a Roem 13 : 1; 1 Petr. 2 : 13. *b* 2 Tim. 3 : 17. *c* Pil. 4 : 5; 2 Tim. 2 : 24. *d* Ep. 2 : 2; 4 : 17. *e* 1 Petr. 4 : 3. *f* p. 2 : 11. *g* 2 Tim. 1 : 9. *h* 1 Petr. 1 : 3. *i* Joh. 3 : 5. *j* Jěs. 32 : 15. *k* Roem 8 : 24. *l* 1 Tim. 1 : 15. *m* p. 3 : 14. *n* 1 Tim. 1 : 4; 2 Tim. 2 : 23. *o* 2 Petr. 2 : 1. *p* Mat. 18 : 17.

12 Dimana kaoela nitahan Artemas atawa [a] Tihikoes ka maneh, sing gěsat-gěsoet manggihan kaoela ka nagara Nikopolis; karana nijat kaoela dek eureun di dinja satoengtoeng oesoem tiris. 13 'Ari Senas, ahli toret teja, djeung [b] Apolos, koe maneh barahanan masing titen, soepaja oelah aja kakoeranganana. 14 'Djeung deui batoer oerang saägama sing dialadjar [c] ngarigělkeun panggawe hade, baris njoekoepan noe misti, sangkan daririna oelah [d] teu boewahan.

a 2 Tim. 4 : 9, 12. *b* Lal. 18 : 24. *c* p. 3 : 8. *d* 2 Petr. 1 : 8.

15 Ari [a] sakabehna anoe reureudjeungan djeung kaoela pada ngirim salam ka maneh. Pangněpikeun salam kaoela ka sakoer anoe njaäh ka oerang tina djalan kapěrtjajaän. Moegi-moegi sih-koernija teh njarěngan ka maraneh sakabeh! Amin.

a Pil. 4 : 21, 23.

SĚRAT TI RASOEL PAOELOES

KA PILEMON.

Sěrat kaoela Paoeloes, [a] babandan Kristoes Jesoes, reudjeung ti [b] Timoteoes saderek, doematěng Pilemon, kaäsih kaoela, noe ngabantoe digawe, 2 'djeung ka Apia, kaäsih kaoela, sarta ka [c] Arhipoes, batoer sasama pěrang, djeung ka garedja [d] noe aja di boemi maneh: 3 'moegi-moegi [e] maraneh pada dipaparin sihkoernija reudjeung kasěnangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

a Ep. 3 : 1; 4 : 1. *b* 2 Kor. 1 : 1. *c* Kol. 4 : 17. *d* Roem 16 : 5. *e* Kol. 1 : 2.

4 Kaoela [a] salawasna moedji soekoer ka Allah kaoela, sarta ingět bae ka maneh teh dina sadjěroning paněněda kaoela; 5 'sarehna kaoela ngadenge hal kanjaähan djeung kapěrtjajaän maneh, anoe aja di djěro diri maneh ka Goesti Jesoes sarta ka sakabeh djalma saroetji. 6 'Ari noe disoehoenkeun teh, moegi-moegi katoenggalan kapěrtjajaän maneh sing ngadjadi santosa koe [b] nganjahokeun kana sagala kahadean, anoe aja di djěro oerang pikeun Kristoes Jesoes. 7 'Karana kaoela rosa pisan kaboengahan djeung kalipoeran koe kanjaähan maneh, sabab hate djalma saroetji, eh doeloer! geus pada disěnangkeun koe maneh.

a Kol. 1 : 3, 4; 1 Tes. 1 : 2. *b* 1 Kor. 2 : 12.

8 Koe sabab eta, sanadjan kaoela

loedeung pisan di djĕro Kristoes [a] marentah ka maneh anoe patoet dipilampah, 9 'kaoela anggoer [b] dek nĕnĕda tina sabab kanjaāhan. Koe pedah kaoela kijeu, nja Paoeloes, djalma kolot, samalah ajeuna babandan Jesoes Kristoes ongkoh, 10 'noe matak kaoela nĕnĕda ka maneh, mangnĕdakeun anak kaoela, [c] beunang kaoela ngajoegakeun di djĕro njandang barogod, [d] nja Onesimoes teja, 11 'noe bareto taja gawena ka maneh, dĕmi ajeuna mah gĕde gawena nja ka maneh sarta ka kaoela. Eta koe kaoela dititah balik; 12 'ari maneh, tjing atoeh tarima inja, tĕgĕsna [e] hate kaoela pribadi. 13 'Tadina kaoela aja kahajang dek dipakoeng di dijeu, soepaja ngawoelaān ka kaoela nalangan maneh, di djĕro njandang barogod teja tina sabab Indjil; 14 'tatapi kaoela teu daek milampah kitoekijeu, lamoen teu karĕmpoegan koe maneh mah; soepaja kahadean maneh teh oelah sapĕrti kapaksa, nja moedoe tina soeka pribadi. 15 'Karana kijeu soegan noe matak eta dipisahkeun ti maneh sakeudeung, soepaja kabogaān deui koe maneh salalanggĕngna; 16 'tatapi geus moal deui tjara boedjang, estoena mah leuwih pisan ti boedjang, satĕgĕsna doeloer kanjaāh, soemawonna ka kaoela, geus poegoeh moen ka maneh mah, nja dina daging sarta di djĕro Goesti. 17 'Koe sabab kitoe, lamoen ĕnja kaoela koe maneh diangkĕn kantja, moedoe tarima ka eta sapĕrti ka kaoela. 18 'Sarta moen boga salah naon-naon, atawa hoetang, tĕmpoehkeun ka kaoela bae. 19 'Nja kaoela Paoeloes noelis ijeu [f] koe leungeun pribadi: kaoela noe pimajareun; soepaja oelah koengsi kaoela ngomong ka maneh, jen maneh teh malah-malah boga hoetang diri sakoedjoer ka kaoela. 20 'Tjik atoeh, doeloer! moegi kaoela sing meunang kagĕnahan ti maneh di djĕro Goesti; geura sĕnangkeun hate kaoela di djĕro Goesti. 21 'Kaoela geus njoeratan ka maneh, sabab nangtoekeun maneh teh bakal noeroet; sarta kaoela njaho, maneh tangtoe bakal milampah nja leuwih keneh ti batan pamenta kaoela. 22 'Djeungna deui kaoela sakalian pangnjadijakeun pikeun ngandjrĕk; karana pangharĕpan kaoela, [g] jen kaoela koe bĕrkah panĕda maraneh bakal dipasihkeun ka maraneh.

a 2 Tes. 3 : 6. b 2 Kor. 8 : 8; 1 Tes. 2 : 7. c 1 Kor. 4 : 15. d Kol. 4 : 9. e 1 Sam. 18 : 1, 3. f 2 Tes. 3 : 17. g Ibr. 13 : 19.

23 Ari [a] Epapras, batoer kaoela sasama diberok tina sabab Kristoes Jesoes, 24 ngirim salam ka maneh; 'kitoe deui [b] Markoes, Aristarkoes, Demas djeung Loekas; eta sadajana pangbantoe kaoela.

a Kol. 1 : 7. b Kol. 4 : 10, 14.

25 Moegi-moegi [a] sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarĕngan ka roh maraneh! Amin.

a 2 Tim. 4 : 22.

SĔRAT TI RASOEL PAOELOES

KA OERANG IBRANI.

PASAL 1.

Ari Allah teh, sanggeus djaman baheula sĕring pisan sarta koe warnawarna djalanna ngandika ka karoehoen koe lantaran para nabi teja, [a] dina ahirna djaman ijeu geus ngandika ka oerang koe lantaran Poetra, 2 'anoe dikĕrsakeun [b] ahli waris pinampaeun saniskara; [c] dalah eta ge noe geus dianggo djalan ngadamĕl alam-doenya. 3 'Dĕmi Poetra teja, [d] doemeh hibarna kamoeljaān Allah, djeung kanjataān woedjoedna, sarta noe mangkoe saniskara koe pilahir kawasana, sanggeus [e] midamĕl kabĕrĕsihan tina dosa koe salirana pisan, [f] linggih di tĕngĕneun noe Langkoeng Agoeng di noe loehoer; 4 'daradjatna [g] ngalangkoenganana ka para malaikat, sakoemaha djĕnĕngan, anoe geus dimilikkeun ka andjeunna, poendjoel ti batan

5 ngaran eta. 'Karana malaikat mana noe koe Allah geus diandikaän kijeu: [h] Maneh teh poetra kami; nja poë ijeu maneh koe kami dijoegakeun? Nja kitoe deui: [i] Kami noe bakal piramaeunana, 6 ari eta bakal poetra kami? 'Sarta keur mangsa Allah ngalĕbĕtkeun Poetra tjikal ka doenya deui, pangandikana kijeu: Sakabeh malaikat Allah [j] koedoe nja-7 rĕmbah ka eta. 'Ari kana hal malaikat pangandikana kijeu: [k] Malaikatna koe andjeunna didamĕl angin-angin, kawoe-8 lana didamĕl hoeroeng seuneu. 'Dĕmi kana hal Poetra mah pangandikana: [l] Panglinggihan andjeun, noen Allah! tĕtĕp langgĕng salalamina; tĕtĕkĕn karadjaän andjeun nja tĕtĕkĕn lĕmpĕng. 9 'Andjeun misoeka kana kabĕnĕran, migeuleuh kana kadorakaän; sabab kitoe noe mawi andjeun, noen Allah! koe Allah andjeun dilisahan koe lisah kaatohan, dilangkoengkeun tina rentjang 10 andjeun. 'Djeung deui: [m] Andjeun, Pangeran! dina awitna ngadĕgkeun boemi, sarĕng langit-langit dadamĕlan pana-11 ngan andjeun. 'Nja eta teh mĕngke laleungit, doepi andjeun mah tĕtĕp ngadĕg; ari eta sadajana bade ngaboeroe-12 kan sapĕrtos papakean; 'sarĕng koe andjeun bade digoeloengkeun sapĕrtos haroedoem, sarawoeh bade pada salin roepa. Nanging andjeun mah anggĕr bae, sarĕng taoen andjeun hanteu keuna koe 13 seëp. 'Djeung malaikat mana noe koe Allah geus diandikaän kijeu: [n] Geura tjalik di katoehoeëun kami, datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun djodjodog pikeun soekoe maneh? 14 'Ari eta sakabeh teh [o] naha lain soekma koemawoela, noe dipiwarang baris ngawoela, koe tina sabab sakoer djalma noe bakal kawaris kasalamĕtan?

a p. 9 : 26. b Mat. 21 : 38. c Joh. 1 : 3, 10. d Kol. 1 : 15. e p. 9 : 14. f p. 12 : 2. g Ep. 1 : 21. h Djab. 2 : 7. i 2 Sam. 7 : 14. j Djab. 97 : 7. k Djab. 104 : 4. l Djab. 45 : 7, 8. m Djab. 102 : 26—28. n Djab. 110 : 1. o Djab. 34 : 8; 91 : 11.

PASAL 2.

Koe sabab kitoe, oerang teh koedoe mingkin ngestoekeun pisan ka sakoer noe geus kadenge koe oerang, soepaja 2 oerang oelah kaloenta-loenta. 'Karana lamoen pilahir anoe dilahirkeun [a] koe malaikat teja pageuh, sarta sagala pangrĕmpak djeung pamoengpang ditĕrapan 3 pamalĕs adil, 'koemaha oerang nja pingĕdjateun, [b] lamoen teu ngingĕtkeun kana kasalamĕtan sakitoe gĕdena? [c] anoe dimimitian diëmbarkeun koe Goesti, sarta koe sadaja noe ngareungeu toeloej 4 dipoegoehkeun ka oerang; 'malah Allah [d] maparin pĕrtelaän koe tanda, djeung moedjidjat, sarta warna-warna kamatihan, djeung pasihan Roh Soetji, noemoetkeun sakĕrsana.

a Lal. 7 : 53; Gal. 3 : 19. b p. 10 : 29; 12 : 25. c Mark. 1 : 14. d Mark. 16 : 20; Lal. 14 : 3; Roem 15 : 19.

5 Karana ari djagat noe mĕngke, anoe keur dipitjatoer koe kaoela, lain dianoet-6 keun ka malaikat. 'Sabalikna aja noe njĕboetkeun dina Kitab, kijeu pokna: [a] Nahaon manoesa, mana diëmoet-emoet koe andjeun, sarĕng anak manoesa, ma-7 na koe andjeun dilajad? 'Didamĕlna koe andjeun katjek saeutik ti malaikat, doepi dimakoetaän koe kamoeljaän sarĕng kahormatan; malah koe andjeun ditjangkinganan sadaja dadamĕlan pa-8 nangan andjeun; 'saniskantĕn [b] koe andjeun ditaloekkeun di handapeun soekoena. Karana ari naloekkeunana saniskara, hanteu aja pisan anoe dikarikeun, anoe hanteu ditaloekkeun teh. Dĕmi ajeuna tatjan katendjo koe oerang, jen 9 saniskara taloek ka dinja; 'tatapi anoe geus djadi katjek saeutik ti malaikat, tĕgĕsna Jesoes teja, [c] nja eta noe koe oerang katendjo geus dimakoetaän koe kamoeljaän djeung kahormatan, tina sabab njandang sangsaraning pati, soepaja andjeunna koe sih-koernija Allah ngaraos pati nalangan sakabeh djalma. 10 'Sabab ari noe djadi [d] karana pangajana saniskara, djeung lantaran pangajana saniskara, ana noejoen loba poetra kana kamoeljaän, kalangkoeng pantĕs njampoernakeun [e] Panoetan kasalamĕtanana 11 [f] koe lantaran kasangsaraän. 'Karana ari noe njoetjikeun sarta noe disaroetjikeun, [g] kabeh ti sahidji asalna; noe matak andjeunna teu lingsĕmeun njĕbat 12 doeloer ka darinja; 'ari saoerna: [h] Koering sĕdja njarijoskeun padjĕnĕngan andjeun ka poen doeloer-doeloer; di tĕngah-tĕngah pakoempoelan koering sĕdja 13 moedji ka andjeun koe poepoedjian. 'Nja kitoe deui: [i] Kaoela sĕdja nganděl ka andjeunna. Djeung deui: Tah, ijeu kaoela

djeung baroedak paparin Allah ka diri 14 kaoela. 'Dĕmi tina sabab baroedak teh toenggal sadaging sagĕtih, [j] noe matak andjeunna kitoe deui meunang sapĕrti eta; [k] soepaja andjeunna koe poepoesna ngapĕskeun ka noe njĕkĕl pangawasa 15 maot, nja eta Iblis; 'sarta [l] ijasa ngaleupaskeun ka sakabeh noe katoengkoel koe koemawoela saoemoer hiroep, bawaning sijeun koe maot. 16 'Karana saestoena andjeunna lain ngangkĕn ka malaikat; [m] noe diangkĕn teh toeroenan 17 Ibrahim. 'Kitoe noe matak andjeunna dina saniskara [n] misti saroewa djeung doeloer-doeloer, soepaja djadi panghoeloe agoeng [o] noe wĕlas sarta satoehoe di pajoeneun Allah, pikeun ngadamĕl karapihan tina sabab dosa oemat. 18 'Karana [p] sapedah andjeunna geus njorang sangsara, koe tina andjeunna digoda, noe matak ijasaeun mitoeloeng ka sakoer noe digoda.

a Djab. 8:5—7. *b* Mat. 28:18; 1 Kor. 15:27. *c* Pil. 2:8, 9. *d* Roem 11:36. *e* p. 5:9. *f* p. 5:8. *g* p. 2:14. *h* Djab. 22:23. *i* Jĕs. 8:17, 18. *j* Roem 8:3. *k* Joh. 12:31; 2 Tim. 1:10; 1 Joh. 3:8. *l* Loek. 1:74; Roem 8:15. *m* Roem 4:16. *n* p. 4:15. *o* p. 3:2; 5:1, 2. *p* p. 4:15, 16.

PASAL 3.

Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer noe saroetji, [a] noe geus pada meunang pangnjaoer ti sawarga! geura pada mandĕng ka [b] Rasoel sarta Panghoeloe agoeng, [c] anoe diakoekeun koe oerang, 2 nja eta Kristoes Jesoes, 'anoe geus [d] mitoehoe ka noe ngadjĕnĕngkeun, [e] koemaha tjara Moesa mitoehoe ka sagĕ- 3 dong andjeunna kabeh. 'Karana Kristoes teh geus dimanah pantĕs meunang kamoeljaän poendjoel ti batan Moesa, sakoemaha bae anoe njijeun imah gĕde 4 kahormatanana ti batan imahna. 'Karana oenggal-oenggal imah aja anoe njijeun inja; dĕmi noe ngadamĕl saniskara teh nja eta Allah. 5 'Ari Moesa mitoehoena ka sagĕdong andjeunna kabeh sakoemaha abdi, [f] baris mĕrtelakeun sakoer noe bakal diandikakeun mĕngke. 6 'Tatapi ari Kristoes mah mitoehoena ka gĕdongna sakoemaha Poetra; dĕmi [g] eta gĕdongna teh nja oerang, kitoe soteh [h] lamoen oerang pageuh njĕkĕl kaloedeungan sarta djeung pamoedji pangarĕp-ngarĕp teja nĕpi ka panganggeusan.

7 'Koe sabab eta, koemaha timbalan Roh Soetji teja: [i] Poë ijeu, lamoen maraneh 8 ngadenge gĕntrana, 'poma oelah dek nareuaskeun hate maraneh, sapĕrti tjara dina gĕgĕlĕndĕng, keur waktoe ngadodja 9 di tĕgal lĕga teja; 'di dinja karoehoenkaroehoen maraneh ngadodja ka kami; pada njoba ka kami, malah narendjo kana padamĕlan kami opat poeloeh 10 taoen lilana. 'Koe sabab kitoe kami teh keuheul koe eta bangsa, sarta kami ngalahir: Eta teh salalawasna sasab bae hatena, sarta teu nganjarahokeun kana 11 djalan kami. 'Noe matak kami geus soempah dina sadjĕro kami bĕndoe: Eta teh hamo pisan arasoep kana reureuh 12 kami! 'Masing pada ijatna, eh doeloerdoeloer! bok bisi di lĕbah maraneh aja noe boga hate goreng teu pĕrtjaja, dek soemingkir ti Allah noe djoemĕnĕng; 13 'sarta [j] koedoe silih-ingĕtan djeung batoer saban-saban poë, sapandjangna disĕboetkeun [k] Poë ijeu; bisi lĕbah maraneh aja noe datang ka teuas, tina [l] ka- 14 gĕndam koe dosa. 'Karana oerang geus kadaroeoem Kristoes, kitoe soteh lamoen mimitina pangandĕl teh koe oerang ditjĕkĕl masing pageuh, nĕpi ka 15 panganggeusan. 'Ari ditimbalkeun: Poë ijeu, lamoen maraneh ngadenge gĕntrana, poma oelah dek nareuaskeun hate maraneh, sapĕrti tjara dina gĕgĕlĕndĕng 16 teja: 'eta noe mana teja, sanggeusna ngadenge teh, gĕgĕlĕndĕng? [m] naha lain sakabehna noe boedal ti Mĕsir koe 17 Moesa? 'Djeung noe dipikakeuheul di djĕro opat poeloeh taoen teh, noe mana teja? [n] Naha lain sakoer noe migawe dosa, noe datang ka majitna raroeboeh 18 di tĕgal lĕga teja? 'Sarta noe mana noe keuna koe soempah teh, jen hamo asoep kana reureuh andjeunna teja, ngan ka- 19 djaba sakoer anoe baha? 'Geus tĕrang pisan, [o] eta pangteu-bisana asoep teh tina sabab teu pĕrtjaja.

a Pil. 3:14. *b* Joh. 20:21. *c* p. 4:14. *d* p. 2:17. *e* 4 Moesa 12:7. *f* Joh. 5:46. *g* Ep. 2:22. *h* p. 6:11. *i* Djab. 95:7—11; p. 4:7. *j* 1 Tes. 5:11. *k* 2 Kor. 6:2. *l* Roem 7:11. *m* Jĕs. 63:10. *n* 4 Moesa 14:29; 1 Kor. 10:5. *o* 4 Moesa 14:11.

PASAL 4.

Dĕmi koe sabab tinggal keneh pĕrdjangdjian, asoep kana reureuh andjeunna teja, noe matak oerang koedoe

sijeun, soepaja maraneh oelah aja noe
2 tinggaleun. 'Karana oerang ge geus pada
diwartaän Indjil, nja tara ka eta keneh;
tatapi pangandika noe dioewarkeun teja
hanteu hasil ka dinja, sababna hanteu
dalit djeung kapĕrtjajaän dina hate djal-
3 ma noe ngadenge. 'Karana oerang [a] noe
pĕrtjaja piasoepeun kana reureuh teh;
sakoemaha noe diandikakeun teja: [b] Noe
matak kami geus soempah dina sadjĕro
kami bĕndoe: Eta teh hamo pisan ara-
soep kana reureuh kami! halta pada-
mĕlanana tina mangsa diadĕgkeunana
4 doenya ge geus anggeus. 'Karana tina
hal poë noe katoedjoeh aja pangandi-
kana dina Kitab kijeu: [c] Ari dina poë
noe katoedjoeh teh Allah liren tina sada-
5 jana dadamĕlanana. 'Ari pangandikana
noe tadi teja: Eta teh hamo pisan ara-
6 soep kana reureuh kami! 'Dĕmi koe
sabab tinggal, jen aja sawareh noe pia-
soepeun kana reureuh teh, ari eta noe
diwartaän Indjil ti heula hanteu asoep
7 [d] tina kabahaänana teja, 'noe matak
Allah nangtoskeun deui poë, nja poë
ijeu, da ari geus lawas pisan antarana
andjeunna ngandika koe lantaran Da-
woed, sakoemaha noe disĕboet di loe-
hoer kijeu teja: [e] Poë ijeu, lamoen mara-
neh ngadenge gĕntrana, poma oelah dek
8 nareuaskeun hate maraneh. 'Karana
[f] saoepama koe Josoewa maranehanana
geus dibawa asoep kana reureuh teh,
Allah moal koengsi ngandikakeun deui
9 poë sedjen. 'Nandakeun tinggal keneh
10 reureuh pikeun oemat Allah. 'Karana
ari noe geus asoep kana reureuh an-
djeunna, eta teh [g] reureuh tina paga-
wean sorangan, sapĕrti Allah liren tina
11 padamĕlanana. 'Manana oerang, hajoe,
[h] masing sarĕgĕp, sangkan oerang pia-
soepeun kana eta reureuh; soepaja oelah
aja noe laboeh sakoemaha [i] tjonto ka-
12 bahaän eta teja. 'Karana ari pangandika
Allah teh [j] nja hiroep nja matih, sarta
leuwih seukeut ti batan [k] pĕdang anoe
seukeut kentja-katoehoe, djeung tandĕs
teurakua, moenggah datang ka pisah
njawa reudjeung roh, kitoe deui toelang
reudjeung soemsoem, sarta ngahoekoe-
man kana sagala pikiran djeung rara-
13 saän hate. 'Sarta di andjeunna teh
[l] sahidji mahloek taja noe kahalangan;
saniskara ge ngaboeliklak sarta boeka
di pajoeneun sotja Allah, anoe koedoe
dihatoeranan katĕrangan koe oerang.

a p. 10 : 39. *b* p. 3 : 11. *c* 1 Moesa 2 : 2. *d* p. 3:18. *e* p. 3 : 7. *f* 5 Moesa 31 : 7; Jos. 22 :4. *g* Wahj. 14 : 13. *h* 2 Petr. 1 : 10. *i* p. 3 : 18. *j* Roem 1 : 16 ; 1 Petr. 1 : 23. *k* Wahj. 1 : 16. *l* Aj. 26 :6 ; Djab. 33 : 23.

14 Dĕmi koe sabab oerang [a] boga Pang-
hoeloe agoeng leuwih poendjoel, [b] noe
geus lĕbĕt tĕroes ka sawarga, nja eta
Jesoes, Poetra Allah, noe matak oerang
[c] koedoe pageuh njĕkĕl kana pangakoe
15 teh. 'Karana oerang lain boga pang-
hoeloe agoeng [d] noe teu bisa hawatir
kana kahengkeran oerang; boga teh
Panghoeloe agoeng [e] noe geus digoda
dina saniskara, sakoemaha diri oerang,
16 tatapi andjeunna [f] taja dosa. 'Koe sabab
eta, hajoe, oerang [g] ngadeuheus sarta
kaloedeungan kana panglinggihan sih-
koernija, soepaja oerang meunang ka-
wĕlasan djeung manggih sih-koernija,
sangkan oerang ditoeloeng dina waktoe
noe hade.

a p. 3 : 1; 8 : 1. *b* p. 6 : 20; 9 : 24. *c* p. 10 : 23. *d* p. 5 : 2. *e* p. 2 : 17, 18. *f* p. 7 : 26. *g* Ep. 3 : 12; p. 10 : 22.

PASAL 5.

Karana oenggal-oenggal panghoeloe
agoeng, [a] noe ditjandak ti lĕbah djal-
ma, dibakoekeun nalang djalma-djalma
dina pĕrkara-pĕrkara ka pajoeneun Al-
lah, [b] soepaja ngahatoerkeun pangabakti
2 reudjeung koerban tina sabab dosa; 'pe-
dah bisaeun hawatir ka noe bodo djeung
ka noe sasab, tina bawaning pribadina
3 ge njandang kahengkeran. 'Anoe matak
eta teh, sakoemaha ngoerban koe tina
djalma-djalma, [c] koedoe nja kitoe deui
koe tina dirina ngoerban sabab dosa.
4 'Djeung hanteu aja djalma njokot ka-
hormatan kitoe baris dirina sorangan,
ngan anoe disaoer koe Allah, [d] sapĕrti
5 tjara Haroen. 'Nja kitoe keneh [e] Kris-
toes lain ngamoeljakeun salira koe man-
tĕn pangdjadi Panghoeloe agoeng teh;
saestoena anoe ngandika ka andjeunna
kijeu: [f] Maneh teh Poetra kami; nja
poë ijeu maneh koe kami dijoegakeun.
6 'Sapĕrti pangandikana deui dina Kitab:
[g] Maneh teh Panghoeloe salalanggĕngna,
7 sakoemaha panata Melkisidik. 'Ari Kris-
toes teh, [h] basa poëan keur nganggo
daging, ka noe ijasaeun ngaleupaskeun
andjeunna tina djĕro maot, [i] ngabak-
tikeun panĕda reudjeung panjambat, bari

aloek-aloekan sarta ragragan tji-sotja, djeung dimakboel, didjaoehkeun tina pa-8 laoer. 'Sanadjan andjeunna Poetra, [j] datang ka diadjar anoet koe hal kasang-9 saraän noe kasorang teja. 'Děmi [k] geus sampoerna, [l] djadi lantaran kasalamětan langgěng ka sakoer anoe anoet ka salira 10 andjeunna, 'sarta koe Allah geus disěbatkeun Panghoeloe agoeng sakoemaha panata Melkisidik.

a p. 2 : 17. *b* p. 8 : 3. *c* 3 Moesa 9 : 7; 16 : 6, 11, 15, 17, 24. *d* 2 Moesa 28 : 1; 3 Moesa 8. *e* Jěr. 30 : 21; Joh. 8 : 54. *f* p. 1 : 5. *g* Djab. 110 : 4; Djak. 6 : 13. *h* p. 2 : 14. *i* Mat. 26 : 38, 39; 27 : 46; Loek. 22 : 44. *j* Pil. 2 : 6—8. *k* p. 2 : 10; 7 : 28. *l* p. 7 : 25.

11 Ari moenggoehing eta Melkisidik teja [a] kaoela reja pisan tjaritakeuneun, sarta hese ditěrangkeunana, tina sabab mara-12 neh geus kěndor nja ngadenge. 'Karana běněrna mah maraneh koedoe geus pada djadi goeroe tina kalawasanana, padahal maraneh teh koedoe diwoeroekan deui [b] awal-awalna pangandika Allah; sarta maraneh geus kawas [c] anoe koedoe diinoeman tji-soesoe bae, teu koewat da-13 har anoe teuas-teuas. 'Karana tijap-tijap anoe koedoe meunang tji-soesoe mah, eta teh teu paham ka pangandika ka-14 běněran, da boedak. 'Tatapi ari [d] noe sampoerna mah kadaharanana noe teuasteuas, nja eta sakoer anoe boga akal, noe geus dipitoetoeran koe bijasa [e] baris ngabeda-bedakeun hade djeung goreng.

a p. 7 : 1. *b* p. 6 : 1. *c* 1 Kor. 3 : 1. *d* 1 Kor. 2 : 6. *e* Pil. 1 : 9, 10.

PASAL 6.

Noe matak oerang teh, hajoe, ninggalkeun piwoeroek Kristoes noe awal, bari geura madjoe kana kasampoernaän; montong [a] neundeun deui paděmen [b] hal pěrtobat mitjeun [c] pagawean paeh, djeung 2 hal kapěrtjajaän ka Allah, 'kitoe deui piwoeroek [d] pangbanjoe, sarta [e] hal noempangkeun leungeun, [f] hal pihoedangeunana djalma noe paraeh, djeung 3 hal hoekoeman noe langgěng. 'Eta teh koe oerang tangtoe dipilampah, kitoe soteh [g] lamoen diparěngkeun koe Allah. 4 'Karana djalma noe geus sakali [h] ditjaängan, djeung geus [i] ngarasa pasihan ti sawarga teja, sarta geus kadoeoeman 5 Roh Soetji, 'kitoe deui geus ngarasa pangandika Allah noe hade, djeung ka-6 matihan [j] djaman měngke, 'eta teh, [k] ana seug moertad, moestahil dianjarkeun deui kana tobat; pedah sakali deui ngagantoengkeun Poetra Allah dina kaidipalang adjang dirina, sarta dihina-7 hinakeun di noe negla. 'Karana ari lahan, anoe njeuseup tji-hoedjan, anoe rěměn pisan ninggangna ka dinja, sarta ngabidjilkeun pěpělakan, anoe ngahasilkeun ka noe boga pakaja, eta teh 8 meunang běrkah ti Allah; 'sabalikna ari noe ngabidjilkeun tjoetjoek-tjoetjoekan djeung walang sangit mah, eta teh baris pitjeuneun, sarta geus deukeut ka disapana, toengtoengna mah dihoeroe.

a 1 Kor. 3 : 10. *b* Lal. 20 : 21. *c* p. 9 : 14. *d* Lal. 2 : 38. *e* Lal. 8 : 17. *f* Lal. 24 : 15. *g* Lal. 18 : 21. *h* p. 10 : 32. *i* 1 Petr. 2 : 3. *j* p. 2 : 5. *k* p. 10 : 26; 2 Petr. 2 : 20, 21.

9 Tapina parandene kaoela mitjatoer kitoe oge, eh kaäsih! ari ka maraneh mah [a] kaoela nangtoekeun lampah noe leuwih hade, sarta noe mawa kasala-10 mětan. 'Karana Allah moal hanteu adil, [b] moal lali ka pagawean maraneh, sarta kana kanjaähan anoe geus dilalampahkeun koe maraneh ka padjěněnganana, pedah geus pada ngawoelaän ka djalma noe saroetji, sarta masih keneh nga-11 woelaän teh. 'Tatapi kahajang kaoela, oenggal-oenggal djalma di maraneh koedoe kitoe keneh ngalampahkeun kasarěgěpan, [c] sangkan djadi koekoeh-pěngkoeh nja pangarěp-ngarěp, něpi ka pa-12 nganggeusan; 'soepaja maraneh oelah djadi mělěntjing, sarta niroe-niroe ka sadajana noe datang ka ngamilik pěrdjangdjian, djalan tina kapěrtjajaän djeung kasabaran.

a Gal. 5 : 10. *b* Wahj. 2 : 2, 19. *c* Mat. 24 : 13; p. 3 : 6, 14.

13 Karana keur mangsa Allah ka Ibrahim maparin pěrdjangdjian teja, doemeh hanteu aja noe agoeng sěbateun andjeunna soempah, noe matak soempah njěbat 14 salirana koe mantěn; 'ari pangandikana: [a] Satěměnna, kami teh kaliwat-saking nja rek ngaběrkahan ka maneh, sarta kaliwat-saking nja rek ngadjěngkarkeun 15 maneh. 'Kitoe pětana Ibrahim, tina noenggoe-noenggoe sarta kasabaran, [b] noe matak meunang eta pěrdjangdjian 16 teh. 'Karana moenggoeh di djalma mah, ari soempah njěboet noe agoeng, sarta [c] koe soempah teh matak poetoes padoena, ari maksoedna ngestoekeun.

17 'Kitoe sababna noe matak Allah, doemeh ka sakoer noe ngamilik pĕrdjangdjian teh kalangkoeng pisan kĕrsa nawiskeun, jen papastenna hanteu keuna barobah, andjeunna nganggo lantaran 18 koe soempah; 'soepajana koe doewa pĕrkara noe teu keuna barobah, doewananana [d] moestahil teuing Allah bohong, oerang teh meunang panglilipoer angot pisan, tĕgĕsna oerang noe geus pada moeroe rek njĕkĕl pangarĕp-ngarĕp noe 19 ditjadangkeun teja; 'eta teh di oerangna minangka djangkar njawa, noe pageuh djeung reugreug, sarta asoep ka djĕ-20 roëun reregan. 'Ari [e] ka dinja Loeloegoe teh geus lĕbĕt keur pimangpaäteun oerang, nja eta Jesoes, [f] noe geus djadi Panghoeloe agoeng salalanggĕngna, sakoemaha panata Melkisidik teja.

a 1 Moesa 22 : 16, 17. *b* p. 10 : 36. *c* 2 Moesa 22 : 11. *d* Tit. 1 : 2. *e* p 9 : 24; 12 : 2. *f* p. 5 : 6.

PASAL 7.

Karana [a] eta Melkisidik teh radja nagara Salem, panghoeloe Allah noe langkoeng agoeng, anoe mapagkeun ka Ibrahim keur di djalan moelih, samantas ngelehkeun radja-radja teja, sarta 2 ladjĕng ngabĕrkahan ka Ibrahim; 'malah koe Ibrahim dihatoeranan sapĕrpoeloehna tina sakabeh barang. Djĕnĕnganana, ari disalin, hidji pĕrkara Radja kabĕnĕran; geus kitoe Radja [b] Salem ongkoh, tĕgĕsna Radja [c] kasalamĕtan; 3 'teu iboe teu rama, taja toetoeranana, kitoe deui mimiti poëna atawa panoengtoenganana hiroep; istoening geus disaroewakeun reudjeung Poetra Allah bae; tĕtĕp djadi panghoeloe salalanggĕngna. *a* 1 Moesa 14 : 18. *b* Djab. 76 : 3. *c* Jĕs. 9 : 6.

4 Tjoba ajeuna geura waspadakeun, sakitoe agoengna eta teh, moenggah [a] koe Ibrahim, loeloegoe karoehoen teja, dihatoeranan sapĕrpoeloehna tina barang 5 bojongan. 'Ari toeroenan Lewi, sakoer noe nampa kapanghoeloean, [b] ditimbalan njokot pĕrpoeloehan soteh tina bangsa, noeroet sakoemaha dina toret, nja eta ti doeloer-doeloerna, sasama 6 [c] ka loewar ti angkeng Ibrahim. 'Tatapi Melkisidik mah, anoe lain asoep toeroenan ti dinja, njandak sapĕrpoeloehan teh ti Ibrahim, sarta eta [d] noe geus meunang pĕrdjangdjian teja koe an-7 djeunna dibĕrkahan. 'Ari ijeu teh hanteu beunang dipadoean, satijap-tijap noe handap dibĕrkahanana koe noe loehoer. 8 'Ari di dijeu noe njokot pĕrpoeloehan teh nja djalma noe pipaeheun; dĕmi di dinja mah noe dipĕrtelakeun jen hiroep. 9 'Sarta beunang disĕboetkeun kijeu, ari Lewi, anoe njokot pĕrpoeloehan teh, karagoem koe Ibrahim ngahatoeranan 10 sapĕrpoeloehan. 'Karana aja keneh dina angkeng rama, keur mangsa dipapagkeun koe Melkisidik teja. *a* 1 Moesa 14 : 20. *b* 4 Moesa 18 : 21; Nĕh. 10 : 38. *c* 1 Moesa 35 : 11; 1 Kon. 8 : 19. *d* p. 11 : 17.

11 Saoepama [a] lamoen geus aja kasampoernaän koe lantaran kapanghoeloean ahli Lewi mah, (karana hoekoem toret, anoe katampa koe bangsa teh, noempangna dina eta kapanghoeloean teja,) keur nanahaon koedoe datang panghoeloe noe lijan, anoe sakoemaha panata Melkisidik, lain disĕboetkeun noe sakoe-12 maha panata Haroen? 'Karana lamoen kapanghoeloean diganti, tanwande hoe-13 koem toret ge dirobahkeun. 'Karana ari noe ditoedjoel koe pangandika teja kaäsoep kaom sedjen, [b] ti tatadi taja hidji-hidji atjan kaom eta anoe njang-14 king altar. 'Karana geus katara, [c] Goesti oerang mĕdalna teh ti kaom Joeda; ari moenggoehing kaom eta koe Moesa hanteu didawoehkeun kitoe-kijeu hal ka-15 panghoeloean. 'Sarta eta pĕrkara mingkin tetela pisan, sanggeusna datang panghoeloe lijan, anoe sakaroepa djeung 16 Melkisidik. 'Anoe djadi kitoe, lain noeroetkeun [d] hoekoem hal parentah sipat daging, noeroetkeun teh kawasaning 17 hiroep noe teu keuna roeksak. 'Karana andjeunna dipĕrtelakeun kijeu teja: [e] Maneh teh Panghoeloe salalanggĕngna, sa-18 koemaha panata Melkisidik. 'Karana timbalan noe ti heula teja, noe matak dibadakeun teh, [f] tina kaäpĕsanana sarta 19 tina taja mangpaätna; '(karana [g] koe toret mah saniskara taja noe disampoernakeun;) ari noe diajakeun teh pangarĕp-ngarĕp anoe leuwih hade, noe matak oerang bisa ngadeuheusan ka Allah. 20 'Sarta lain teu dipangsoempahkeun. Karana itoe djadina panghoeloe teh teu 21 dipangsoempahkeun; 'tatapi ijeu mah dipangsoempahkeun koe noe ngandikaän ka andjeunna kijeu: [h] Pangeran geus

soempah, sarĕng moal pikadoehoengeun: Maneh teh Panghoeloe salalanggĕngna, sakoemaha panata Melkisidik. 22 'Nandakeun Jesoes teh [i] geus djadi pananggĕl pĕrdjangdjian anoe leuwih 23 poendjoel ti batan eta teja. 'Ari itoe teh reja noe djadi panghoeloe, tina pada hanteu kaoer djongdjon balas kapĕgat 24 maot; 'tatapi ari ijeu mah, doemeh tĕtĕp salalanggĕngna, kapanghoeloeanana 25 hanteu keuna barobah; 'noe matak ijasaeun njalamĕtkeun [j] geus taja hinggana ka sakoer [k] noe ngadeuheusan ka Allah koe lantaran salira andjeunna, sarehna hiroep salalawasna [l] mangnĕdakeun ka dinja. *a* Gal. 2 : 21. *b* 2 Bab. 26 : 16, 18. *c* Jĕs. 11 : 1. *d* p. 9 : 10. *e* p. 5 : 6. *f* Roem 8 : 3. *g* Lal. 13 : 39. *h* Djab. 110 : 4. *i* p. 8 : 6. *j* p. 10 : 14. *k* Joh. 14 : 6. *l* Roem 8 : 34; 1 Joh. 2 : 1.

26 Karana pĕrloe pisan lĕbah oerang, boga Panghoeloe agoeng kitoe teh, [a] anoe soetji, anoe taja salahna, anoe taja tjerongna, anoe pisah djeung noe baroga dosa, sarta noe diagoengkeun [b] ka loe- 27 hoereun langit-langit; 'anoe montong ngoerban [c] saban-saban poë, tjara para panghoeloe agoeng teja, tina sabab dosa pribadi heula, sanggeusing kitoe tina sabab dosa oemat; karana andjeunna ngadamĕl kitoe teh [d] anggeus sapisan, keur mangsa ngoerbankeun salira an- 28 djeunna teja. 'Karana ari noe koe toret didjĕnĕngkeun panghoeloe agoeng teh nja djalma noe hengkeran; tatapi ari noe didjĕnĕngkeun koe [e] pangandika soempah, anoe poengkoereun toret teja mah, nja eta Poetra, [f] noe geus sampoerna salalanggĕngna. *a* p. 4 : 15. *b* Ep. 4 : 10; p. 1 : 3, 4. *c* p. 5 : 3; 10 : 11. *d* p. 9 : 12, 26. *e* p. 7 : 21. *f* p. 5 : 9.

PASAL 8.

Ari ringkĕsna pĕrkara [a] noe keur dipitjatoer koe kaoela, nja kijeu: [b] oerang teh boga Panghoeloe agoeng noe keur tjalik di tĕngĕneun panglinggihan anoe Langkoeng Agoeng di djĕro sa- 2 warga; 'anoe njangking kasoetjian sarta balandongan noe sadjati, noe geus diadĕgkeun koe Pangeran, [c] lain beunang 3 djalma. 'Karana oenggal-oenggal panghoeloe agoeng pangdidjĕnĕngkeunana pikeun ngahatoerkeun pangabakti reudjeung koerban; [d] noe matak nadjan ijeu oge moedoe aja noe dikoerbankeun.

4 'Karana lamoen andjeunna aja di boemi mah, moal pisan djadi panghoeloe teh, sapedah aja panghoeloe noe ngoerbankeun pangabakti noeroet sakoemaha 5 oenina toret. 'Ari eta teh njarangking titiron djeung [e] kalangkang barang anoe di sawarga, sakoemaha timbalan Allah ka Moesa, keur mangsa eta rek ngadamĕl balandongan teja: [f] Mangka hadehade, timbalanana, sakabeh koe maneh koedoe didjijeun toeroetkeun sakoemaha tjonto, anoe geus dipintonkeun ka ma- 6 neh dina goenoeng. 'Tatapi ajeuna [g] Jesoes teh geus meunang kadjĕnĕngan anoe poendjoel ti batan eta, doemeh djadi Lawang pĕrdjangdjian noe leuwih hade, anoe geus dipageuhkeun dina pa- 7 soebajaän noe leuwih oetama. 'Karana [h] saoepama pĕrdjangdjian noe ti heula teja taja tjawadeunana mah, noe pandeuri teh moal koengsi dipangnejangan- 8 keun piĕnggoneunana. 'Karana barangna njawad, pangandikana ka darinja kijeu: [i] Masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja kami bakal ngadamĕl pĕrdjangdjian anjar ka anakintjoe Israil sarta ka anak-intjoe Joeda; 9 'lain sapĕrti pĕrdjangdjian beunang kami ngadamĕl ka karoehoenna, keur mangsa koe kami ditjĕkĕl leungeunna, ditoengtoen ka loewar ti tanah Mĕsir teja; karana geus teu tĕtĕp dina eta pĕrdjangdjian kami teh, noe matak maranehanana koe kami teu diparire, lahiran 10 Pangeran. 'Ĕnjana mah ari pĕrdjangdjian, anoe rek didamĕl koe kami ka anakintjoe Israil, sanggeusna mangsa eta teh, nja kijeu, lahiran Pangeran: Kami rek ngalelerkeun toret kami dina pikiranana, sarta rek ditoeliskeun koe kami dina hatena; ari kami teh bakal Allahna, 11 dĕmi eta bakal oemat kami. 'Sarta maranehanana moal silih-pagahan deui batoer pada batoer atawa doeloer pada doeloer, noe kijeu pokna: Koedoe sing nganjahokeun ka Pangeran! karana sakabeh bakal pada nganjahokeun ka kami 12 teh, nja noe leutik, nja noe gĕde. 'Karana kami bakal ngahampoera kana kadorakaänana, sarta dosa-dosana djeung kasalahanana hamo diingĕt-ingĕt deui 13 koe kami teh. 'Ana ngandika: pĕrdjangdjian anjar, tandaning anoe ti heula mah geus dilawaskeun; dĕmi anoe geus

lawas sarta tjikot-tjikot mah, tangtoe deukeut kana euweuhna.
a p. 5 : 11. b p. 4 : 14; 12 : 2. c p. 9 : 11. d Ep. 5 : 2. e p. 10 : 1. f 2 Moesa 25 : 40; Lal. 7 : 44. g p. 7 : 22. h p. 7 : 18. i Jĕr. 31 : 31—34.

PASAL 9.

Ari pĕrdjangdjian noe ti heula ge aja pisan hoekoem babakti ka Allah, 2 sarta kasoetjian sipat doenya. 'Karana aja balandongan beunang ngadangdanan; anoe panghareupna eusina [a] adjoeg, djeung medja, sarta roti tingalieun; eta 3 noe kasĕboet [b] ĕnggon soetji. 'Ari [c] toekangeun reregan noe kadoewa aja balandongan noe kasĕboet ĕnggon pang- 4 soetji-soetjina; 'di dinja aja [d] altar ĕmas pangdoepaän; sarta [e] pĕti pĕrdjangdjian, sakoerilingna disapoet ĕmas, di djĕrona aja [f] gotji ĕmas eusina Manna, kitoe deui tĕtĕkĕn Haroen noe kĕmbangan teja, sarta papan batoe pĕrdjangdjian; 5 'di loehoerna aja [g] moemoekarabinan kamoeljaän, ngaoeban toeroeb pangrapih teja. Ari eta sakabehna pĕrkara ajeuna teu ditjatoerkeun hidji-hidjina. 6 'Dĕmi sanggeus eta saniskara didangdanan kitoe teh, [h] para panghoeloe wantji mana bae arasoep ka balandongan panghareupna, pikeun ngalakonan ba- 7 bakti; 'tatapi ari [i] ka noe kadoewa mah ngan woengkoel panghoeloe agoeng anoe asoep, sataoen sakali, sarta hanteu tinggal njandak gĕtih, anoe dikoerbankeun [j] tina sabab pribadina sarta [k] tina sa- 8 bab kasalahan oemat. 'Lantaran kitoe teh Roh Soetji maparin pitoedoeh, jen djalan kana kasoetjian tatjan dinjatakeun, sapandjangna balandongan noe 9 ti heula masih ngadĕg keneh. 'Ari eta teh minangka misil pikeun djaman ajeuna, katjotjogan koe ngahatoerkeun pangabakti reudjeung koerban, noe teu bisa njampoernakeun kana boedi-rasa 10 djalma noe ngabakti, 'istoening ngan hoekoem lahir bae, tjara atoeran [l] hal kadaharan, djeung inoeman, sarta koekoembah nja kitoe keneh, geus kabeh dimomotkeun nĕpi kana mangsa ngabangoen deui.

a 2 Moesa 25 : 31, 23, 30. b 2 Moesa 28 : 29. c 2 Moesa 26 : 31, 33. d 2 Moesa 30 : 1, 3. e 2 Moesa 25 : 10, 11. f 2 Moesa 16 : 33; 4 Moesa 17 : 10. g 2 Moesa 25 : 18, 22. h 4 Moesa 18 : 7. i 2 Moesa 30 : 10; 3 Moesa 16. j p. 7 : 27. k 4 Moesa 15 : 22. l 3 Moesa 10 : 9; 11.

11 Tatapi Kristoes, [a] anoe djĕnĕng Panghoeloe agoeng njangking barang noe mĕngke mah, ana geus soemping, nĕroes [b] balandongan anoe leuwih oetama sarta leuwih sampoerna, lain beunang njijeun koe leungeun, tĕgĕsna lain ka- 12 asoep ijeu doenya; 'lĕbĕtna kana kasoetjian sakali pisan, [c] lain koe gĕtih badot djeung anak sapi, istoening [d] koe gĕtih salira andjeunna, sarta geus ngadamĕl 13 kaleupasan noe langgĕng. 'Karana lamoen [e] gĕtih sapi lalaki djeung badot, sarta [f] lĕboe sapi ngora, ana dikepretkeun ka noe kanadjisan, matak njoetjikeun datang ka bĕrĕsih dagingna: 14 'pon pilalagi gĕtih Kristoes, [g] anoe geus ngoerbankeun andjeun ka Allah [h] koe Roh anoe langgĕng, sarta [i] taja koetjiwana, tangtoe [j] ngabĕrĕsihkeun boedirasa maraneh tina pagawean paeh, soepaja ngabakti ka Allah anoe hiroep. 15 'Kitoe sababna andjeunna teh noe matak geus djadi [k] Lawang pangwasijat anjar, soepaja, doemeh andjeunna poepoes [l] pikeun ngaleupaskeun tina kasalahan anoe kapilampah keur mangsa pangwasijat ti heula teja, sakoer noe geus disaoer pimeunangeun pĕrdjang- 16 djian [m] warisan noe langgĕng. 'Karana lamoen aja pangwasijat, misti anoe ngawasijat koedoe geus datang ka paeh 17 heula. 'Karana ari pangwasijat pageuhna teh koe maot; da moal mĕntal lamoen anoe boga masih hiroep keneh mah. 18 'Koe sabab kitoe, nadjan pangwasijat noe ti heula ge diadĕgkeunana teu ting- 19 gal make gĕtih. 'Karana Moesa, sanggeus ka sabangsa kabeh ngadawoehkeun sadajana timbalan noeroet sakoemaha toret teja, ladjĕng [n] njandak gĕtih anak sapi djeung badot, kitoe deui tjai, djeung boeloe domba noe woengoe, sarta hisop, seug ngepretan kana eta kitab, sarta 20 ka sabangsa kabeh; 'bari ngalahir: Ijeu teh gĕtih pĕrdjangdjian, anoe koe Allah 21 ditimbalkeun ka maraneh teja. 'Nja kitoe deui balandonganana djeung sakabeh parabot paranti ngabakti koe an- 22 djeunna pada dikepretan gĕtih. 'Sarta meh-meh saniskara barang dibĕrĕsihkeunana [o] koe gĕtih noeroetkeun toret, djeung moal aja panghampoera ari teu namplokkeun gĕtih mah.

a p. 3 : 1; 6 : 20. b p. 8 : 2. c 3 Moesa 16 : 3. d p. 13 : 20. e 3 Moesa 16 : 14. f 4 Moesa 19. g Ep. 5 : 2; Tit. 2 : 14. h 1 Kor. 15 : 45; p. 7 : 16. i 1 Petr. 1 : 19. j p. 6 : 1; 10 : 2, 22. k 1 Tim. 2 : 5; p. 12 : 24. l Roem 3 : 25. m 1 Petr. 1 : 4. n 2 Moesa 24 : 6—8. o 3 Moesa 17 : 11.

23 Djadi eta teh geus misti, [a] titiron barang anoe di sawarga koedoe diběrěsihkeun koe noe kitoe pětana; tatapi ari djinisna barang sawarga mah koedoe koe koerban noe leuwih hade ti batan 24 eta. 'Karana Kristoes teh [b] lain lěbět kana kasoetjian beunang njijeun koe leungeun, anoe djadi tatandinganana noe sadjatina teja; lěbětna teh ka djěro sawarga pisan, soepaja ajeuna ngadeuheusan ka pajoeneun Allah keur pimangpaäteun oerang; 25 'sarta lěbětna teh lain pisan soepaja ngoerbankeun andjeun minděng, [c] sapěrti bijasa panghoeloe agoeng saban taoen asoep kana kasoetjian mawa gětih sedjen; 26 'saoepama tjara kitoe mah, tangtoe andjeunna ti watěs diaděgkeunana doenya koedoe geus minděng nja njandang sangsara teh; děmi ajeuna diëbrehkeunana ngan sakali pisan dina ijeu [d] ahir djaman, pikeun ngaleungitkeun dosa koe ngoerbankeun salira andjeunna. 27 'Djeung sapěrti djalma geus dipastikeun paeh teh ngan sakali, sanggeus kitoe ngaděg hoekoeman, 28 'nja kitoe keneh Kristoes, dikoerbankeunana teh [e] ngan sakali [f] pikeun ngeuweuhkeun dosa djalma loba, sarta bakal mindo katendjo teu kalawan dosa, koe sakoer noe noenggoe-noenggoe ka andjeunna, hajang salamět.

a p. 8:5. *b* p. 4:14; 6:20; 9:24. *c* p. 9:7; 10:3. *d* p. 1:1. *e* p. 10:12. *f* Mat. 26:28.

PASAL 10.

Karana sapedah [a] kalangkang bae tina barang noe datang měngke, lain saestoe djinisna, noe matak toret teh koe koerban angggěr, [b] anoe teu pětot-pětot dihatoerkeun saban-saban taoen, teu pisan bisa njampoernakeun ka noe ngadareuheusan. 2 'Saoepama bisa kitoe mah, kapan eureun dikoerbankeunana, tina sabab djalma noe ngabakti, rehna geus diběrěsihkeun sapisan, teu roemasa deui 3 boga dosa. 'Tatapi saban-saban taoen eta koerban teh pangingět-ngingět dosa; 4 'karana moestahil teuing, [c] gětih sapi lalaki djeung badot matak ngeuweuh5 keun dosa. 'Koe sabab kitoe, barang soemping ka doenya, andjeunna hatoeran kijeu: [d] Koerban peuntjitan sarěng pangabakti mah koe andjeun teu dianggo kasoeka; nanging koering koe 6 andjeun geus ditjawisan badan; 'koerban doeroekan sarěng koerban tina sabab dosa, koe andjeun teu dimanah. 7 'Tidinja koering oendjoekan: Noen, ijeu koering dongkap; dina kitab goeloengan hal koering geus disěratkeun; noe disědja teh rek ngalampahkeun pangěrsa 8 andjeun, noen Allah! 'Ari pilahirna noe ti heula: Koerban peuntjitan sarěng pangabakti, sarawoeh koerban doeroekan sarěng koerban tina sabab dosa, koe andjeun hanteu dianggo kasoeka sarěng teu dimanah; halta eta teh [e] dihatoerkeunana noeroetkeun toret; 9 'děmi geus kitoe lahiranana: Noen, ijeu koering dongkap, noe disědja teh rek ngalampahkeun pangěrsa andjeun, noen Allah! Anoe ti heula koe andjeunna dibadakeun, soepaja ngajakeun noe pandeuri. 10 'Dina sadjěro eta pangěrsa [f] oerang teh geus pada disoetjikeun, koe lantaran koerban [g] saliraning Jesoes Kristoes, 11 noe dihatoerkeun sapisan teja. 'Ari sakoer panghoeloe saban-saban poë ngaděg ngabakti, minděng-minděng nja ngahatoerkeun koerban noe anggěr teja bae, noe teu pisan-pisan bisa ngeuweuh12 keun dosa; 'tatapi ari andjeunna mah, sanggeusna ngahatoerkeun koerban hidji pikeun ngaleungitkeun dosa, ladjěng [h] linggih di těngěneun Allah salalang13 gěngna; 'sarta ngantos-ngantos, [i] datang ka moesoeh-moesoehna didaměl djodjo14 dog pikeun dampalna. 'Karana [j] koe koerban hidji andjeunna teh geus njampoernakeun langgěng ka sakoer noe 15 disoetjikeun. 'Samalah Roh Soetji ge pon nja kitoe měrtelakeunana ka oerang. 16 'Karana sanggeus ngandikakeun noe ti heula teja: [k] Nja kijeu pěrdjangdjian, anoe rek didaměl koe kami ka dinja, sanggeusna mangsa eta teh; ladjěng Pangeran ngandika kijeu: Kami rek ngalelerkeun toret kami dina hatena, sarta rek ditoeliskeun koe kami dina pikiranana; 17 'ari dosa-dosana djeung kasalahanana hamo diingět-ingět deui koe kami teh. 18 'Ari ěnggeus dihampoera mah, moal aja deui koerban tina sabab dosa.

a Kol. 2:17; p. 8:5. *b* p. 9:9, 25. *c* p. 9:12. *d* Djab. 40:7—9. *e* p. 8:4. *f* p. 9:12, 28; 13:12. *g* Kol. 1:22; 1 Petr. 2:24. *h* p. 1:13. *i* 1 Kor. 15:25. *j* p. 9:26. *k* p. 8:10.

19 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! [a] sapedah oerang teh boga kaloedeungan dek asoep kana kasoetjian, koe gětih

20 Jesoes, 'njorang djalan anoe anjar sarta nja hiroep, anoe koe andjeunna adjang oerang diboekakeun nĕroes reregan, tĕ-21 gĕsna dagingna; 'djeung sapedah oerang boga [b] Panghoeloe langkoeng agoeng, 22 anoe njangking gĕdong Allah: 'noe matak oerang teh, [c] hajoe, ngadeuheusan mawa hate noe saestoe, sarta djeung koekoeh-pĕngkoeh nja kapĕrtjajaän, bari [d] hate beunang ngabĕrĕsihkeun, leungit boedirasa goreng, djeung badan beunang 23 ngoembah koe [e] tjai bĕrĕsih. 'Oerang teh [f] sing pageuh pisan nja njĕkĕl ka pangakoe pangarĕp-ngarĕp; karana noe geus maparin pĕrdjangdjian teh [g] ka-24 langkoeng toehoe. 'Sarta oerang, hajoe, masing silih-titenan djeung batoer, baris ngageuing kanjaähan sarta lampah ka-25 hadean. 'Kana koempoelan batoer teh oerang oelah tinggal-tinggal miloe, koemaha adat noe sawareh; anggoer oerang koedoe [h] silih-ingĕtan, soemawonna pedah katendjo koe maraneh, jen poë teh geus deukeut.

a Ep. 3 : 12; p. 9 : 8, 12. *b* p. 4 : 14. *c* p. 4 : 16. *d* p. 9 : 14. *e* Jĕh. 36 : 25. *f* p. 4 : 14. *g* p. 11 : 11. *h* Kol. 3 : 16; p. 3 : 13.

26 Karana [a] saoepama oerang ngahadja milampah dosa, sanggeus meunang [b] kanjaho kana kajaktian teh, moal aja deui noe kari koerban baris ngaleungitkeun 27 dosa; 'ngan kari noenggoe-noenggoe [c] hoekoeman sarta bangĕt nja sijeun, djeung kana [d] moentabna seuneu, anoe bakal ngahakan ka sakoer noe ngalawan. 28 'Oepama [e] aja djalma njoemahkeun ka toret Moesa, eta teh dipaehan hanteu dipiwĕlas, lamoen aja saksina doewa 29 atawa tiloe; 'sabaraha tikĕl, pangira maneh, pibeurateunana siksaän ti batan eta, anoe patoet dikeunakeun ka djalma [f] noe ngidĕk-ngidĕk ka Poetra Allah, sarta ngangkeuhkeun nadjis ka [g] gĕtih pĕrdjangdjian, anoe asal manehna tadina disoetjikeun, djeung ngahinakeun ka 30 [h] Roh sih-koernija? 'Karana oerang nganjahokeun ka noe geus njandika kijeu: [i] Kami noe kagoengan pamalĕs; nja kami noe bakal naoer, timbalan Pangeran; djeung deui: [j] Pangeran bakal nga-31 hoekoeman oematna. 'Ĕh, matak sijeun kabina-bina laboeh ka panangan Allah noe djoemĕnĕng!

a 4 Moesa 15 : 30; p. 6 : 4. *b* Tit. 1 : 1. *c* p. 9 : 27. *d* 5 Moesa 32 : 22. *e* 4 Moesa 15 : 30; 35 : 30. *f* p. 2 : 2, 3; 12 : 25. *g* 1 Kor. 11 : 25. *h* Djak. 12 : 10. *i* 5 Moesa 32 : 35; Roem 12 : 19. *j* 5 Moesa 32 : 36.

32 Tatapi maraneh koedoe sing pada ingĕt ka mangsa ka toekang teja, waktoe maraneh, sanggeusna [a] katjaängan, nahan-nahankeun maneh kana pĕrang 33 [b] sangsara bangĕt pisan; 'da maraneh saparo geus djadi [c] tongtonaneun, tina djalan dihinakeun sarta dikanijaja; saparo maraneh bela ka sakoer noe njan-34 dang kitoe. 'Karana maraneh geus mikaroenja ka [d] noe njarandang barogod, samalah maraneh geus tarima sarta boengah babandaän maraneh dirampas, pedah pada njaho, jen diri maraneh boga banda noe leuwih hade di djĕro 35 sawarga sarta nja tĕtĕp. 'Koe sabab eta, oelah rek mitjeun kaloedeungan maraneh, anoe meunang pamalĕs [e] gandjaran 36 gĕde pisan. 'Karana maraneh pĕrloe pisan boga [f] kamantĕpan; soepaja maraneh, ari geus ngalampahkeun kana kĕrsaning Allah, nampa anoe geus di-37 djangdjikeun. 'Karana [g] sakeudeung deui pisan, noe rek soemping teja tangtoe 38 soemping, moal ngalilakeun. 'Tatapi [h] djalma noe bĕnĕr pihiroepeunana teh koe kapĕrtjajaän; sarta satijap-tijap aja noe moendoer mah, hate kami hanteu 39 soedi ka dinja. 'Ari oerang mah lain kaäsoep anoe moendoer baris karoeksakan, kaäsoep teh ka noe pada pĕrtjaja baris pisalamĕteun njawa.

a p. 6 : 4. *b* Pil. 1 : 29; 1 Tes. 2 : 14. *c* 1 Kor. 4 : 2. *d* p. 13 : 3, 23. *e* Mat. 5 : 12. *f* Loek. 21 : 19. *g* Hab. 2 : 3. *h* Roem 1 : 17.

PASAL 11.

Ari [a] pĕrtjaja teja nja eta ngandĕlkeun pageuh kana barang noe diarĕp-arĕp, sarta tĕtĕg kana barang anoe teu katen-2 djo. 'Karana koe lantaran eta teh djalma baheula meunangna panjĕboet noe hade.

a p. 10 : 38, 39.

3 Koe [a] kapĕrtjajaän noe matak oerang ngaharti, doenya teh didamĕlna koe pangandika Allah, tĕgĕsna, [b] barang noe katendjo pangdjadina lain asal tina barang noe katendjo.

a Aj. 38 : 4. *b* 1 Moesa 1 : 1; Djab. 33 : 6.

4 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Habil ka Allah geus ngahatoerkeun koerban anoe poendjoel ti pangabakti Kain, noe matak meunang panjĕboet jen bĕnĕr, doemeh Allah maparin pĕrtelaän ka pangabaktina; sarta koe djalan kitoe teh eta Habil masih keneh njaoer sanggeus maot.

a 1 Moesa 4 : 4.

5 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Hanok ditjandak, soepaja oelah koengsi [b] ngaraos maot; ari andjeunna teh teu kapanggih, doemeh geus ditjandak koe Allah; karana samemehna ditjandak, geus meunang pĕrtelaän jen 6 kamanah koe Allah. 'Tatapi ari noe teu boga kapĕrtjajaän mah, mohal dimanah koe Allah. Karana saha-saha noe ngadeuheusan ka Allah, koedoe pĕrtjaja jen Allah teh aja, kitoe deui ngagandjar ka noe nejangan andjeunna.
a 1 Moesa 5 : 24. *b* Joh. 8 : 51.

7 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Ĕnoh, sanggeusna nampa timbalan Allah tina hal pĕrkara noe tatjan tembong, bawaning sijeuneun, ladjĕng ngadamĕl kapal teja, soepaja salamĕt sapoetra-garwana; ari koe djalan kitoe andjeunna ngahoekoeman doenya, sarta meunang milik kana kabĕnĕran, anoe asal ti kapĕrtjajaän. *a* 1 Moesa 6 : 14, 22.

8 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Ibrahim anoet, keur mangsa dipiwarang mijang ka ĕnggon noe bakal katampa koe andjeunna baris pimilikeunana; ladjĕng bae angkat, tatapi teu 9 oeningaeun ka noe didjoegdjoeg. 'Koe lantaran kapĕrtjajaän noe matak andjeunna madjik dina tanah pĕrdjangdjian, kawas di tanah sedjen, tjalikna nganggo himah, [b] djeung Ishak sarta Jakoeb, anoe pada samilik pĕrdjangdjian 10 eta teja. 'Karana andjeunna ngantosan nagara noe make padĕmen, anoe kagoengan atoeran sarta ngadamĕl teh nja Allah. *a* 1 Moesa 12 : 4. *b* 1 Moesa 35 : 27.

11 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] malahmalah Sarah nampa kakoewatan ngajakeun toeroenan, ngowona ari oemoer geus liwat ti mangsa; sabab panganggkeuhna, ari noe maparin pĕrdjangdjian 12 teh [b] kalangkoeng toehoe. 'Kitoe noe matak ti [c] hidji djalma, [d] nja ti noe sapĕrti geus maot, mangpirang-pirang noe mĕdal, [e] tjara bentang di langit, djeung sapĕrti keusik di basisir laoet, anoe taja bilanganana. *a* 1 Moesa 17 : 19; 21 : 2. *b* p. 10 : 23. *c* Jĕs. 51 : 2. *d* Roem 4 : 19. *e* 1 Moesa 15 : 5; 22 : 17.

13 Eta sadajana teh poepoesna djeung kapĕrtjajaän, hanteu koengsi nampa noe didjangdjikeun teja, [a] ngan katingali ti kadjaoehan, sarta dipĕrtjaja, djeung dirangkoel, djeung [b] pada ngakoekeun pribadina aja di boemi teh semah sarta 14 ngoembara. 'Karana ari noe misaoer kitoe teh, netelakeun nejangan nagara 15 asal. 'Djeung saoepama aja manah ka nagara oeroet ka loewar mah, gampang 16 pimoeliheun deui. 'Dĕmi ajeuna pada mikahajang ka nagara noe leuwih hade, nja eta sawarga. Kitoe [c] noe matak Allah teh teu lingsĕmeun disĕboetkeun [d] Allahna; karana geus pada ditjawisan nagara. *a* Joh. 8 : 56. *b* 1 Moesa 23 : 4; 47 : 9; Djab. 39 : 13. *c* p. 2 : 11. *d* Mat. 22 : 32.

17 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Ibrahim, keur mangsa ditjoba, ngoerbankeun Ishak; ari andjeunna, [b] noe geus nampa pĕrdjangdjian teja, datang ka ngoerbankeun poetra noeng- 18 gal, 'anoe ditoedjoel koe pangandika kijeu teja: [c] Nja ti Ishak noe bakal disĕboet toeroenan maneh; ari mamanahan Ibrahim, Allah teh langkoeng kawasa ngahoedangkeun deui ti noe maraot; 19 'katampana deui oge koe Ibrahim [d] sahingga tjara tina maot bae.
a 1 Moesa 22 : 10. *b* p. 7 : 6. *c* 1 Moesa 21 : 12; Roem 9 : 7. *d* Roem 4 : 17.

20 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Ishak ngabĕrkahan Jakoeb djeung Esaoe, koe hal barang noe datang mĕngke. *a* 1 Moesa 27 : 28, 39.

21 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Jakoeb, waktoe rek poepoes, ngabĕrkahan hidji-hidjina poetra Joesoep; sarta [b] sĕmbahijang, bari naleukeuman poehoe tĕtĕkĕn. *a* 1 Moesa 48 : 15. *b* 1 Moesa 47 : 31.

22 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Joesoep, mangsa rek poepoes, njarijoskeun piboedaleun anak-poetoe Israil, sarta wĕwĕkas kana hal toelang andjeunna. *a* 1 Moesa 50 : 24.

23 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Moesa, barang geus diowokeun, disoempoetkeun koe iboe-ramana meunang tiloe boelan lilana, sapedah ningali moerangkalih teh langkoeng kasep; djeung hanteu sarijeuneun koe parentah radja. *a* 2 Moesa 2 : 2; Lal. 7 : 20.

24 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Moesa, ari geus agĕng, nampik disĕboetkeun poetra koe poetra Piraon noe 25 istri; 'anggoer [b] kĕrsaeun diteungteuinganan reudjeung oemat Allah, ti batan sabaraha lila ngaraos ngeunahna dosa; 26 'ari [c] kahinaän Kristoes koe salira Moesa dimanah kasoegihan ngoengkoelan radja-

brana satanah Mĕsir; karana ningali
27 kana [d] gandjaran. 'Koe lantaran kapĕrtjajaän [e] noe matak andjeunna angkat ka loewar ti Mĕsir, teu gimir koe bĕndoe radja; karana andjeunna ngawawakeun andjeun, geus sasat ningali anoe teu
28 katingal. 'Koe lantaran kapĕrtjajaän [f] noe matak Moesa ngadawoehkeun njijeun paska, kitoe deui hal ngoelas koe gĕtih, malar soepaja pada loepoet ti noe poerah ngabasmi tjikal-tjikal teja.

a 2 Moesa 2 : 10, 11. *b* Djab. 84 : 11. *c* p. 13 : 13. *d* p. 10 : 35. *e* 2 Moesa 12 : 41. *f* 2 Moesa 12 : 21.

29 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak pada meuntas laoet Beureum, njorangna sakoemaha di darat bae; ari oerang Mĕsir mah, ana pek njaroba noeroetan, pada titeuleum. *a* 2 Moesa 14 : 22.

30 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak koeta nagara Jĕriho datang ka roegroeg, mangsa dikoerilinganana geus meunang toedjoeh poë. *a* Jos. 6 : 20.

31 Koe lantaran kapĕrtjajaän [a] noe matak Rahab, dajang teja, teu kabawa toempoer djeung noe baraha, tina sabab geus ngakoe sarta djeung hadena ka djalma noe lolongok. *a* Jos. 2 : 2; 6 : 23; Jak. 2 : 25.

32 Sarta kaoela rek mitjatoerkeun naon deui? Karana tanggĕl pianggeuseun, lamoen dek njaritakeun hal [a] Gidon, hal Barak, djeung Simson, sarta Jepta, hal [b] Dawoed, djeung Samoeël, sarta hal
33 para nabi. 'Eta teh koe lantaran kapĕrtjajaän [c] geus naloekkeun karadjaän, [d] mĕtakeun kaädilan, nampa [e] noe geus didjangdjikeun, [f] ngabalĕmkeun soengoet
34 singa; 'mareumkeun [g] kamatihan seuneu, ngĕdjat ti seuseukeutna pĕdang, [h] tina hengker djadi bĕdas, dina pĕrang djadi pĕrkosa, ngabiratkeun balad moe-
35 soeh. 'Aja awewe, [i] anakna noe geus paeh beunang deui lantaran tina hoedang. Aja djalma noe sedjen dipantĕng disangsara, ari dek dileupaskeun sarangeukeun, pamalarna hajang meunang
36 hal hoedang noe leuwih hade. 'Aja deui noe sedjen ngarasa dipojok sarta dirangket, samalah [j] dibarogod djeung diberok.
37 'Aja [k] noe dibĕntoeran koe batoe, noe diragadji, noe ditjoba, sarta noe dipaehan koe pĕdang. Aja noe oedar-idĕr, [l] papakeanana koelit domba, koelit ĕmbe; nja kabalangsak, dikanijaja,
38 djeung diteungteuinganan; '(teu pĕrnah doenya teh katjitjingan koe noe kitoe;) aloeprak-aproek di tĕgal-tĕgal, di goenoeng-goenoeng, di goeha-goeha sarta
39 dina djoerang-djoerang boemi. 'Eta sadajana teh geus pada meunang panjĕboet noe hade, tina lantaran kapĕrtjajaän; tatapi ari noe didjangdjikeun teja
40 mah teu koengsi katampa koe eta; 'doemeh Allah baris oerang geus ngahantjĕngkeun [m] anoe leuwih hade, soepaja eta teh pangdjadina sampoerna oelah teu djeung oerang.

a Hak. 6 : 11; 4 : 6; 13 : 24; 11 : 1. *b* 1 Sam. 16 : 11; 3 : 20. *c* 2 Sam. 8 : 1—14. *d* 2 Sam. 8 : 15. *e* 2 Sam. 7. *f* Dan. 6 : 23. *g* Dan. 3 : 27. *h* Hak. 16 : 28. *i* 1 Radj. 17 : 23; 2 Radj. 4 : 36. *j* Jĕr. 20 : 2. *k* Mat. 21 : 35; Lal. 7 : 52; Jak. 5 : 10. *l* 2 Radj. 1 : 8. *m* p. 8 : 6.

PASAL 12.

Koe sabab eta oerang teh, sapedah aja saksi sapĕrti mega ngadingding, nakleuk sakoeriling-boengking, [a] hajoe, oerang tjoetjoel-tjoetjoel sagala noe matak beurat, kitoe deui dosa noe sok babari moekĕt, sarta oerang, hajoe, djeung [b] kamantĕpan pada ngalakonan pangbalapan, anoe geus dikĕrsakeun so-
2 rangeun oerang; 'bari mĕntjrong ka [c] Panoetan sarta Panoetoeg kapĕrtjajaän, nja eta Jesoes, [d] noe geus ngawajahnakeun dina kai-dipalang, ngadjeunkeun wiwirang, mambrihna kaboengahan anoe geus ditjawiskeun pikeun salira andjeunna; [e] ari ajeuna keur tjalik di tĕ-
3 ngĕneun panglinggihan Allah. 'Andjeunna sakitoe dipadoean ge koe djalma doraka, [f] diwajahnakeun bae. Koedoe sing ngawaskeun maraneh ka andjeunna, soepaja oelah nahnaj, sarta hate mara-
4 neh oelah ripoeh. 'Maraneh [g] dina mĕrangan dosa, ngalawan teh tatjan da-
5 tang ka bidjil gĕtih; 'sarta geus pada poho kana pitoetoer, anoe moengĕl ka maraneh sapĕrti ka anak, nja kijeu: [h] Eh anaking! pamĕpĕrih Pangeran oelah disapirakeun, djeung oelah bingoeng lamoen maneh koe andjeunna diseuseul;
6 'karana tijap-tijap noe dipikaäsih koe Pangeran, sok dipĕpĕrih, sarta ngarangket ka oenggal-oenggal poetra noe
7 diangkĕn. 'Ari maraneh njandang pamĕpĕrih, [i] nandakeun koe Allah maraneh dianggo poetra; karana di mana aja anak, koe bapana teu dipĕpĕrih?
8 'Sabalikna, oepama maraneh teu kasorang pamĕpĕrih mah, anoe geus djadi pamanggih sadaja, nandakeun maraneh

9 teh djadah, lain poetra. 'Djeung deui oerang geus pada boga poerah mĕpĕrih, nja bapa daging oerang, sarta koe oerang geus dipikaisin; naha lain leuwih pĕrloe pisan oerang teh pasrah ka [j] Rama sagala roh, soepaja oerang teh hi-
10 roep? 'Karana itoe mĕpĕrihna teh ka oerang sakeudeung mangsana, noeroet sakawĕnang-wĕnang bae; tatapi [k] ari andjeunna mah mĕpĕrihna matak mangpaät ka oerang, soepaja oerang kadoe-
11 oem kasoetjianana. 'Ari sagala pamĕpĕrih dina mangsa kasorang mah sĕmoena lain matak boengah, ngan matak pĕrih bae; [l] dĕmi sanggeusna ti dinja ngabidjilkeun [m] boewah kabĕnĕran, mawa kasĕnangan ka djalma noe geus meu-
12 nang harti koe eta. 'Koe sabab kitoe, [n] geura talĕgĕrkeun deui leungeun nge-
13 plek djeung toeoer lĕsoe; 'sarta koedoe njijeun djalan lĕmpĕng tintjakeun soekoe maraneh, soepaja anoe dejog oelah datang ka misalah, anggoer sina datang ka tjageur. *a* 1 Kor. 9 : 24; Ep. 4 : 22. *b* p. 10 : 36. *c* p. 2 : 10. *d* Pil. 2 : 8. *e* p. 1 : 3. *f* 1 Petr. 2 : 23. *g* 1 Kor. 10 : 13. *h* Sil. 3 : 11, 12. *i* 2 Sam. 7 : 14. *j* 4 Moesa 16 : 22. *k* 1 Kor. 11 : 32; 1 Petr. 1 : 15. *l* Jĕs. 26 : 16; 2 Kor. 7 : 10. *m* Jĕs. 32 : 17. *n* Jĕs. 35 : 3.

14 Masing pada ngobrek kana [a] piroentoeteun djeung sakabeh, kitoe keneh kana kasoetjian; [b] ari tinggal eta mah moal aja noe pinendjoeün ka Pangeran.
15 'Djeung koedoe ngadjaga, [c] oelah aja noe ngoendoeran tina sih-koernija Allah; [d] oelah aja akar pait anoe djadi, sarta ngabaroentakkeun, matak nganadjisan
16 ka djalma loba. 'Sarta oelah aja djalma [e] milampah djinah, atawa djalma masijat, [f] sapĕrti Esaoe; hoekoem katjikalanana dioeroepkeun kana hakan sa-
17 kalieun. 'Karana maraneh geus pada njaho, ari sanggeusna ti dinja, [g] keur mangsa hajangeun ngamilik bĕrkah, manehanana ditampik, (karana teu manggih ĕnggon geusan kadoehoeng) sanadjan nejanganana bari ragragan tji-panon oge. *a* Roem 12 : 18. *b* Mat. 5 : 8. *c* 2 Kor. 6 : 1. *d* 5 Moesa 29 : 18. *e* p. 13 : 4. *f* 1 Moesa 25 : 33. *g* 1 Moesa 27 : 30—38.

18 Karana maraneh datang lain ka [a] goenoeng noe beunang diragap, djeung kana seuneu hoeroeng, sarta kana angkeub, djeung poëk mongkleng, djeung gĕlap,
19 'kitoe deui kana [b] sora sangkakala, djeung moengĕlna pangandika, wani noe ngadarenge moenggah pada noenoehoen moegi
20 oelah diladjĕngkeun diandikaän teh; 'da pada hanteu tahan koe timbalan noe kijeu teja: [c] Nadjan aja sato ge njabak goenoeng, koedoe dibĕntoeran koe batoe
21 atawa dipanah. 'Sarta bangĕt kabinabina eta titingalian teh, moenggah Moesa datang ka ngalahir: [d] Kami teh reuwas
22 pisan djeung ngagidir. 'Ari maraneh mah datang teh ka [e] goenoeng Sion, sarta [f] nagara Allah noe djoemĕnĕng, [g] nja Jĕroesalem sawarga, kitoe deui ka noe bareboe-reboe, [h] gĕmpoengan para ma-
23 laikat, 'djeung [i] pakoempoelan para tjikal, [j] noe geus pada disĕratkeun di sawarga, sarta ka [k] Allah, anoe ngahoekoeman sakabeh, djeung ka roh djalma balĕnĕr,
24 [l] noe geus sampoerna; 'kitoe deui ka Jesoes, [m] Lawang pĕrdjangdjian anjar, sarta ka [n] gĕtih pangepretan, [o] noe milahirkeun anoe leuwih hade ti batan
25 gĕtih Habil. 'Mangka hade-hade, [p] eta noe ngandika poma oelah dek ditampik koe maraneh. [q] Karana nadjan djalma noe narampik ka noe ngadawoehkeun pangandika di boemi teja, teu meunang ngarĕdjat; komo teuing oerang, ari ngabalijeur ka noe ngandika ti djĕro sa-
26 warga. 'Ari [r] gĕntra andjeunna harita teja ngojagkeun boemi; dĕmi ajeuna mah geus ngadjangdjikeun, kijeu pangandikana: [s] Sakali deui kami teh bakal ngojagkeun, lain woengkoel boemi bae,
27 malah langit oge diojagkeun. 'Ari eta sakali deui teja noedoehkeun bakal dirobahkeun barang noe keuna koe ojag, rehna eta teh didamĕlna soepaja tĕtĕp
28 barang noe teu keuna koe ojag. 'Koe sabab eta, sapedah oerang meunang karadjaän [t] noe teu keuna koe ojag, noe matak oerang teh [u] koedoe nandakeun tarima, sangkan djadi lantaran ngabakti ka Allah reudjeung hormat sarta djeung sijeun, sakoemaha noe pikamanaheun.
29 'Karana [v] ari Allah oerang teh nja seuneu noe ngalĕboer. *a* 2 Moesa 19 : 18. *b* 2 Moesa 19 : 16; 20 : 1, 19. *c* 2 Moesa 19 : 13. *d* 5 Moesa 9 : 19. *e* Wahj. 14 : 1. *f* Wahj. 3 : 12. *g* Gal. 4 : 26. *h* Wahj. 7 : 11. *i* Mat. 27 : 52, 53; Ep. 1 : 12. *j* Loek. 10 : 20. *k* p. 11 : 16. *l* p. 10 : 14. *m* p. 9 : 15. *n* 1 Petr. 1 : 2. *o* 1 Moesa 4 : 10. *p* p. 1 : 1. *q* p. 2 : 1—3. *r* Djab. 68 : 9. *s* Hag. 2 : 6. *t* Dan. 2 : 44. *u* p. 13 : 15. *v* 5 Moesa 4 : 24.

PASAL 13.

Ari [a] hal kanjaähan ka doeloer eta
2 moedoe tĕtĕp. 'Oelah [b] mopohokeun akoean ka semah; karana koe lampah

kitoe teh [c] geus aja noe ngandjrĕkkeun 3 malaikat, hanteu kanjahoan. 'Masing aringĕt ka [d] noe djadi sakitan, moedoe ngaraskeun sahingga diri maneh miloe djadi sakitan; kitoe deui ka noe diteungteuinganan, rehna maraneh sorangan ge 4 aja dina djĕro badan. 'Hal kawin teh koedoe diadjenan koe sakabeh, sarta ĕnggon oelah karĕgĕdan; tatapi [e] ari noe djinah djeung noe ngaranjed mah 5 tangtoe dihoekoem koe Allah. 'Lampah maraneh oelah pibanda; koedoe [f] tarima kana saäjana, karana geus aja pangandika Allah: [g] Maneh teh koe kami 6 moal diantĕp, sarta moal ditinggal; 'noe matak oerang kĕndĕl njĕboet kijeu: [h] Pangeran noe mitoeloeng ka kaoela; moal sijeun-sijeun kaoela teh: manoesa mah bisa migawe naon ka kaoela?

a Roem 12:10; 1 Petr. 1:22. *b* Roem 12:13; 1 Petr. 4:9. *c* 1 Moesa 18:2; 19:1. *d* Mat. 25:36; p. 10:34. *e* Ep. 5:5. *f* 1 Tim. 6:6. *g* 5 Moesa 31:6. *h* Djab. 118:6.

7 Masing aringĕt ka [a] imam-imam maraneh, anoe geus ngoewarkeun pangandika Allah ka maraneh; koedoe pada ngawaskeun panoengtoengan loemampahna, sarta [b] toeroetkeun kapĕrtjaja-8 anana. 'Ari Jesoes Kristoes teh [c] kamarina djeung poë ajeuna anggĕr bae, 9 sarta datang ka salalanggĕngna. 'Oelah [d] kabawa-bawa maraneh koe piwoeroek roepa-roepa sarta noe geseh; karana hade hate teh [e] dikoewatkeun koe sihkoernija, [f] lain koe kahakanan sipat [g] noe teu matak paedah ka djalma noe 10 geus ngalakonan. 'Oerang teh boga altar, ari sakoer [h] noe njĕkĕl balandongan 11 teu kongang dahar tina eta. 'Karana sato, [i] noe gĕtihna ditjandak koe panghoeloe agoeng ka djĕro kasoetjian pikeun ngaleungitkeun dosa, awakna teh didoeroek di loewareun pasanggrahan. 12 'Kitoe noe matak Jesoes, [j] soepaja njoetjikeun oemat koe gĕtih salirana, njandangna sangsara [k] di loewareun lawang 13 nagara. 'Koe sabab eta, oerang hajoe boedal ka loewareun pasanggrahan, ngadeuheus ka andjeunna, bari moendak 14 [l] kahinaänana. 'Karana [m] di dijeu mah oerang teu boga nagara noe tĕtĕp, estoe 15 nejangan nagara noe mĕngke. 'Koe sabab eta, hajoe oerang teh [n] lantaran andjeunna ka Allah sapapandjangna pada ngahatoerkeun koerban poedji, nja eta teh [o] boewah biwir noe ngakoekeun 16 padjĕnĕnganana. 'Djeung deui oelah mopohokeun kabalabahan sarta berehan; karana koerban noe kitoe teh [p] koe 17 Allah dimanah pisan. 'Koedoe [q] pada masing noeroet sarta ngesto ka imam-imam maraneh; karana eta teh pada ngadjaga-djaga ka njawa maraneh, pedah koedoe njanggakeun lalaporan; soepaja njanggakeunana djeung kaboengahan, oelah djeung roehah-rahoeh; karana eta teu mangpaät ka maraneh teh.

a p. 13:17. *b* Pil. 3:17. *c* Wahj. 1:8, 17, 18. *d* Ep. 4:14. *e* 2 Tim. 2:1. *f* Roem 14:17. *g* p. 7:18. *h* p. 8:4, 5. *i* 2 Moesa 29:14; 3 Moesa 6:30; 16:27. *j* p. 10:10. *k* Mat. 21:39; Joh. 19:17. *l* p. 11:26. *m* p. 11:10, 13, 16. *n* 1 Petr. 2:5. *o* Hos. 14:3. *p* Pil. 4:18. *q* 1 Tes. 5:12.

18 Koedoe [a] pada mangnĕdakeun ka kaoela; karana rarasaän kaoela teh boga boedi-rasa hade, sabab kaoela dina saniskara maksoed pisan bĕnĕr nja la-19 lampahan. 'Sarta mingkin angot pamenta kaoela maraneh milampah kitoe teh, [b] soepaja kaoela masing tereh dipasihkeun deui ka maraneh.

a Roem 15:30. *b* Pilem. 22.

20 Ari [a] Allah noe kagoengan sakoer kasĕnangan, noe geus malikkeun ti noe maraot ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, [b] Pangangon domba noe langkoeng agoeng, tina lantaran gĕtih pĕrdjang-21 djian noe langgĕng, 'moegi-moegi [c] njampoernakeun maraneh dina saliring panggawe noe hade, soepaja pada ngalampahkeun kĕrsana; sarta moegi-moegi ngadamĕl di djĕro maraneh sakoer noe kamanah koe andjeunna, koe lantaran Jesoes Kristoes; nja andjeunna noe koedoe dibaktian kamoeljaän langgĕng salalawasna. Amin.

a Roem 15:33. *b* Joh. 10:11; 1 Petr. 5:4. *c* Pil. 2:13; 1 Tes. 5:23.

22 Tatapi ari panĕda kaoela, eh doeloer-doeloer! koedoe pada sabar kana pepeling ijeu teh; karana koela njoeratan 23 teh ka maraneh ringkĕsna bae. 'Djeung moepoelihan Timoteoes, doeloer oerang, geus dileupaskeun; ari pasĕdjaän kaoela, lamoen tereh datang, rek manggihan ka maraneh barĕng djeung eta.

24 Pangnĕpikeun salam kaoela ka sakabeh [a] imam maraneh, djeung ka sakabeh djalma noe saroetji. Noe ti Itali pada ngirim salam ka maraneh. *a* p. 13:7.

25 Moegi-moegi [a] sih-koernija teh njarĕngan ka maraneh sakabeh! Amin.

a Tit. 3:15.

SĔRAT TI RASOEL JAKOBOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Jakoboes, [a] abdi Allah sarta Goesti Jesoes Kristoes, doematĕng noe doewa wĕlas kaom, [b] noe keur pabalĕntjar, salam doea! *a* 2 Petr. 1 : 1. *b* 1 Petr. 1 : 1.

2 Eh, doeloer-doeloer kaoela! [a] koedoe diangkĕn woengkoel kasoekaän bae, lamoen 3 manggih gogoda roepa-roepa; 'sapedah geus pada njaho, [b] ditjobana kapĕrtjajaän maraneh matak ngadjadikeun ka-4 mantĕpan. 'Ari kamantĕpan teh koedoe sampoerna pagaweanana, soepaja maraneh sing sampoerna sarta sing pasagi, dina sapĕrkara ge oelah aja kakoerangan. *a* Mat. 5 : 11; Roem 5 : 3; 1 Petr. 1 : 6. *b* Roem 5 : 3; 1 Petr. 1 : 7.

5 Djeung oepama di maraneh aja noe koerang kapintĕran, [a] koedoe njoehoenkeun ka Allah, anoe moerah pisan maparinna ka sakabeh, sarta hanteu njatjarekkeun; [b] geus tangtoe dipaparin. 6 'Ngan njoehoenkeunana teh [c] koedoe djeung pĕrtjaja, oelah arek mangmang; karana noe mangmang mah ibarat ombak laoet noe katĕbak koe angin, diboen-7 tang-banting apoeng-apoengan. 'Djalma noe kitoe mah oelah boga panjana bakal 8 nampa naon-naon ti Pangeran. 'Ari djalma [d] noe midoewa pikir sok tara tangtoe dina sakabeh djalanna. *a* Sil. 2 : 3—5. *b* Mat. 7 : 8; 21 : 22. *c* p. 5 : 15, 16. *d* p. 4 : 8.

9 Ari doeloer [a] noe handap sing moedji 10 maneh koe kaägoenganana; 'tatapi ari noe beunghar mah koe kahandapanana, sabab bakal euweuh sapĕrti [b] kĕmbang 11 djoekoet. 'Karana panon-poë bidjil sarta djeung panasna, seug merangkeun djoekoet, ari kĕmbangna moerag, sarta roepana leungit aloesna: [c] nja kitoe pisan anoe beunghar teh bakal aloem dina keur loemampahna. *a* Loek. 1 : 48, 52. *b* 1 Petr. 1 : 24. *c* p. 4 : 14.

12 Salamĕt djalma [a] noe tahan kana panggoda; karana ari geus katjiri kaestoeanana, tangtoe nampa [b] makoeta kahiroepan, [c] anoe geus didjangdjikeun koe Pangeran ka sakoer noe njaäh ka 13 andjeunna. 'Oelah aja djalma keur mangsa digoda njĕboet kijeu: Aing digoda teh koe Allah. Karana Allah mohal digoda koe sipat kagorengan, kitoe deui andjeunna teu pisan-pisan ngagoda ka 14 djalma. 'Enjana mah djalma digoda teh lamoen katarik sarta kapintjoet koe 15 napsoena sorangan. 'Dĕmi geus kitoe, [d] napsoe teh sanggeusna reuneuh, toeloej ngadjoeroekeun dosa; kitoe deui dosa, ari geus meudjeuhna gĕdena, toe-16 loej ngadjoeroekeun maot. 'Eh, doeloerdoeloer kaäsih kaoela! [e] poma oelah 17 sarasab. 'Sagala paparin harade djeung saniskara pasihan sampoerna datangna [f] ti loehoer, [g] ti Rama sakabeh tjaäng, [h] noe teu keuna owah-gingsir, sarta andjeunna taja kalangkang lantaran malik. 18 'Tina sabab kĕrsaeun, [i] noe matak andjeunna geus ngowokeun oerang koe lantaran pangandika kajaktian, soepaja oerang teh djadi tjikal sakabeh mahloek andjeunna. *a* Aj. 5 : 17; p. 5 : 11. *b* Wahj. 2 : 10. *c* 2 Tim. 4 : 8; p. 2 : 5. *d* 1 Moesa 3 : 6; Jos. 7 : 21. *e* Gal. 6 : 7. *f* p. 3 : 15. *g* 1 Moesa 1 : 16. *h* Mal. 3 : 6. *i* Ep. 1 : 5; 1 Petr. 1 : 23.

19 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer kaäsih kaoela! [a] oenggal-oenggal djalma sing gantjang kana ngadenge, sing kĕndor kana ngomong, sing kĕndor kana 20 ambĕk. 'Karana ari ambĕk djalma teh 21 lain migawe kabĕnĕran Allah. 'Koe sabab eta, [b] geura pada mitjeun sagala noe kotor-kotor, kitoe deui kalobaän kagorengan, sarta tarimakeun djeung sareh ati ka pangandika noe geus dipĕlak dina hate maraneh, anoe bisa nja-22 lamĕtkeun kana njawa maraneh. 'Tatapi [c] koedoe lampahkeun pangandika teh, oelah ngan didenge bae; moen kitoe 23 djadi ngabobodo diri sorangan. 'Karana tijap-tijap aja djalma ngan ngadenge bae ka pangandika, hanteu djeung prakna dilampahkeun, eta teh ibarat djalma, noe nendjoan beungeut bakat dina eun-24 teung; 'karana ari geus nendjoan maneh, toeloej leumpang, harita keneh ge 25 poho deui dina roepa sorangan. 'Tatapi ari noe ngawaskeun kana hoekoem noe

sampoerna, [d] nja hoekoem kamĕrdikaän, sarta tĕtĕp ka dinja, eta teh, sapedah ngadengena hanteu pohoan, sarta djeung prakna ngalampahkeun pagawean, tangtoe salamĕt dina lampahna kitoe teh.
26 'Satijap-tijap di maraneh aja djalma boga rasa ibadah, [e] tatapi letahna teu ditjandĕt, sarta njasabkeun hate sorangan,
27 eta djalma ibadahna teh gapong. 'Ari ibadah bĕrĕsih, anoe taja koetjiwana di pajoeneun Allah Rama, nja anoe kijeu: [f] ngalajad ka boedak pahatoe sarta ka randa keur dina mangsa soekĕreun; kitoe deui [g] ngaraksa diri sorangan, oelah karĕgĕdan koe doenya.

a Sil. 17 : 27; Goer. 7 : 9. *b* 1 Petr. 2 : 1, 2. *c* 5 Moesa 4 : 5, 6; Mat. 7 : 24. *d* Joh. 8 : 32; Roem 8 : 2; 2 Kor. 3 : 17; p. 2 : 12. *e* Djab. 34 : 14; 39 : 2. *f* Aj. 31 : 16, 17. *g* 1 Joh. 5 : 18.

PASAL 2.

Eh, doeloer-doeloer kaoela! kapĕrtjajaän maraneh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, [a] Goesti sagala kamoeljaän teja, poma oelah djeung [b] pilih-kasih ka djalma.
2 'Karana saoepama ka pakoempoelan maraneh djĕboel asoep hidji djalma, ramona make ali ĕmas, papakeanana hoeroeng-herang, djĕboel deui asoep hidji djalma malarat, papakeanana boeroek;
3 'geus kitoe maraneh tjoeringhak ka noe make papakean hoeroeng-herang teja, bari seug ngomong kijeu: Mangga, tjalik ka dijeu, dina ĕnggon sae! pok ngomong deui ka noe miskin teja: Maneh mah nangtoeng bae di ditoe, atawa gek dijoek di dijeu pipireun djodjodog koela:
4 'lamoen kitoe mah maraneh lain ngabedakeun djalma dina hate maraneh teh, sarta djadi hakim noe noeroetkeun
5 pikiran goreng? 'Tjoba, doeloer-doeloer kaäsih kaoela! geura pada dengekeun: [c] ari noe malarat di ijeu doenya, naha lain beunang milih Allah, soepaja soegih dina kapĕrtjajäan, sarta ngamilik karadjaän noe geus didjangdjikeun koe andjeunna [d] ka sakoer noe njaäh ka salira
6 andjeunna? 'Tatapi ari maraneh mah ngahinakeun ka eta noe malarat teh. Ari noe baleunghar, [e] naha lain sok nganijaja ka maraneh, sarta ngagoesoer ma-
7 raneh ka hareupeun pangadilan? 'Lain sok ngagogoreng kana padjĕnĕngan noe aloes, anoe ditĕlahkeun ka maraneh teja?
8 'Satijap-tijap maraneh ngestoekeun oendang-oendang karadjaän, koemaha oenina Kitab noe kijeu teja: [f] Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, sapĕrti ka diri sorangan; lamoen kitoe mah ma-
9 raneh hade nja lampah. 'Balikanan, [g] ari maraneh pilih-kasih ka djalma mah, maraneh teh njijeun dosa, sarta koe hoekoem disĕboetkeun djalma noe ngarĕm-
10 pak. 'Karana saha-saha noe ngestoekeun sahoekoem kabeh, tatapi titadjong kana sapĕrkara, [h] eta teh djadi salah ka sa-
11 kabehna. 'Karana noe geus nimbalan kijeu: [i] Maneh oelah ngaranjed, aja deui timbalanana kijeu: Maneh oelah maehan. Satijap-tijap maneh teu ngaranjed, tatapi maehan, eta maneh lamoen kitoe mah
12 djadi ngarĕmpak kana hoekoem. 'Koedoe ngomong kitoe, sarta milampah kitoe, pedah rek dihoekoeman koe [j] hoe-
13 koem kamĕrdikaän. 'Karana hoekoeman teh [k] moal pisan make kawĕlasan ka djalma noe teu milampah kawĕlasan; [l] ari kawĕlasan teja ngoentoep kana hoekoeman.

a 1 Kor. 2 : 8. *b* p. 2 : 9. *c* 1 Kor. 1 : 26. *d* 1 Kor. 2 : 9; p. 1 : 12. *e* p. 5 : 1—6. *f* 3 Moesa 19 : 18; Gal. 5 : 14. *g* 3 Moesa 19 : 15. *h* 5 Moesa 27 : 26; Mat. 5 : 19. *i* 2 Moesa 20 : 13, 14. *j* p. 1 : 25. *k* Mat. 25 : 34—46. *l* Mat. 5 : 7.

14 Naon pimangpaäteunana, eh doeloer-doeloer kaoela! [a] lamoen aja djalma njĕboetkeun boga kapĕrtjajaän, tatapi ari panggawe mah teu boga? Naha eta kapĕrtjajaän teh bisa njalamĕtkeun ka
15 dinja? 'Saoepama aja doeloer lalaki atawa doeloer awewe noe boeroendoel, sarta kakoerangan hakan noe sasari,
16 'geus kitoe aja djalma ti lĕbah maraneh seug ngomong ka eta: Geura balik sarta sing salamĕt; geura sidoeroe, djeung baranghakan sing seubeuh! [b] tatapi maneh ka dinja teu sok mere kana kaboetoehan badanna, eta naon pimangpa-
17 ateunana? 'Nja kitoe keneh kapĕrtjajaän, [c] ari teu djeung panggawe mah, paeh
18 bae. 'Tatapi soegan aja noe ngomong kijeu: Maneh teh boga kapĕrtjajaän, ari kaoela mah boga panggawe. Tjing, toedoehkeun ka kaoela eta kapĕrtjajaän maneh anoe hanteu djeung panggawe teh; ari kaoela mah bakal noedoehkeun ka maneh kapĕrtjajaän kaoela tina lan-
19 taran panggawe kaoela. 'Maneh pĕrtjaja, jen Allah teh [d] noenggal; bĕnĕr eta teh; sanadjan setan ge pĕrtjaja kitoe, sarta

20 pada ngagidir. 'Eh, djalma noe teu poegoeh! koemaha maneh teh hajang njaho, jen kapĕrtjajaän anoe hanteu djeung 21 panggawe mah paeh bae? 'Ari Ibrahim, karoehoen oerang, [e] koemaha pangdidamĕlna bĕnĕr teh lain tina lantaran panggawe, keur mangsa ngoerbankeun Ishak 22 poetrana dina altar teja? 'Geuning, katendjo koe maneh, jen kapĕrtjajaän migawe marĕngan djeung panggawena, sarta [f] kapĕrtjajaän geus djadi sampoerna 23 tina lantaran panggawe. 'Nja kitoe pisan boekti Kitab anoe moengĕl kijeu teja: [g] Ibrahim pĕrtjaja ka Allah, sarta eta koe Allah diëtangkeun djadi kabĕnĕranana; malah geus disĕbatkeun [h] sa24 habat Allah. 'Tah, katendjo ajeuna koe maraneh, ari djalma pangdidamĕlna bĕnĕr teh tina lantaran panggawe, lain woengkoel tina lantaran pĕrtjaja bae. 25 'Nja kitoe deui [i] Rahab, dajang teja, naha pangdidamĕlna bĕnĕr teh lain tina lantaran panggawe, keur mangsa ngakoe titahan teja, sarta ngaloewarkeun eta 26 kana djalan sedjen? 'Karana sapĕrti badan noe teu soekmaän mah paeh, nja kitoe keneh kapĕrtjajaän, ari teu djeung panggawe mah paeh bae.

a Mat. 7 : 21; Tit. 3 : 8, 14. *b* Loek. 3 : 11; 1 Joh. 3 : 17. *c* Gal. 5 : 6. *d* 5 Moesa 6 : 4. *e* Ibr. 11 : 17. *f* 2 Petr. 1 : 5—9. *g* 1 Moesa 15 : 6. *h* Jĕs. 41 : 8. *i* Ibr. 11 : 31.

PASAL 3.

Eh, doeloer-doeloer kaoela! [a] oelah pada hajang djadi goeroe sarereja; sapedah geus pada njaho, jen oerang teh bakal meunang hoekoeman noe leuwih beurat. 2 'Karana oerang sakabeh [b] sok rĕmĕn pisan nja kaloeloepoetan. Saoepama aja noe tara kaloeloepoetan dina omongan mah, eta teh djalma sampoerna, [c] nadjan ka badan sakoedjoer ge kawasa 3 njandĕt. 'Ari moenggoeh di koeda [d] koe oerang dikadalian soengoetna, soepaja ka oerang noeroet, sarta sakabeh 4 awakna koe oerang diingĕrkeun. 'Kitoe deui moenggoeh di kapal, nadjan sakitoe gĕdena, sarta ditĕbak angin rongkah, geuning diingĕr-ingĕrkeun koe kamoedi leutik pisan, dibĕnĕrkeun ka mana ka5 rĕp istriman bae. 'Nja kitoe keneh ari letah; eta teh anggahota lĕmboet pisan, tatapi sok ngoetjapkeun barang noe gĕde-gĕde. Moenggoehing dina seuneu saĕnjaj, geuniug njoendoet leuweung gĕde! 6 'Dalah letah ge [e] seuneu; sadoenya kadorakaänana. Dina anggahota oerang teh nja letah [f] noe ngarĕgĕdkeun ka badan sakoedjoer, djeung njoendoet roda kahiroepan oerang, ari djinisna disoendoet 7 ti naraka. 'Karana sagala bakat sato leuweung reudjeung manoek, kitoe deui sato noe tingkarajap djeung sato laoetan, pada dililindeuk sarta geus dililin8 deuk koe bakat manoesa; 'tatapi ari letah mah taja pisan djalma noe bisa ngalilindeuk inja; eta teh nja kagorengan noe teu beunang dipĕngkĕk, pinoeh koe peurah noe matak maehkeun. 9 'Koe letah oerang teh moedji ka Allah Rama; kitoe keneh koe letah teh oerang njapa ka djalma, [g] noe didjadikeunana 10 ditiroekeun kana kanjataän Allah. 'Tina hidji soengoet bae bidjil poedji reudjeung sapa. Eh, doeloer-doeloer kaoela! eta 11 teh oelah datang ka kitoe. 'Koemaha ari moenggoehing soemoer, daekeun ngaboerijal tjai amis djeung tjai pait 12 tina hidji lijang? 'Koemaha, eh doeloerdoeloer kaoela! [h] ari tangkal kondang bisaeun ngabidjilkeun boewah djetoen, atawa tangkal anggoer ngabidjilkeun boewah kondang? Kitoe deui ari soemoer, mohal bisaeun ngabidjilkeun tjai pangset reudjeung amis.

a Mat. 23 : 8; Loek. 12 : 48. *b* 1 Radj. 8 : 46; Djab. 19 : 13. *c* 1Kor. 9 : 27. *d* Djab. 32 : 9. *e* Sil. 16 : 27. *f* Mat. 15 : 18. *g* 1 Moesa 1 : 27. *h* Mat. 7 : 16.

13 Saha di maraneh [a] anoe pintĕr sarta binangkit? Eta teh koedoe nandakeun panggawena tina lakoe-lampah noe hade, make kasarehanana kapintĕran. 14 'Tatapi saoepama maraneh dina hate [b] aja dĕngki pait sarta rĕsĕp paseja, papatjoewan oelah rek ngoentoep djeung 15 ngabohongkeun kana kajaktian. 'Anoe kitoe mah lain kapintĕran [c] anoe datang ti loehoer; ĕnjana teh noe ti doenya, noe 16 ti napsoe, noe ti setan. 'Karana di mana bae aja dĕngki djeung rĕsĕp paseja mah, [d] nja di dinja teh ĕnggon saroesoet djeung sagala roepa lampah kagorengan. 17 'Sabalikna, ari kapintĕran noe ti loehoer mah, eta teh hidji pĕrkara bĕrĕsih, samalahna soeka rapih, amis boedi, sarĕgĕp kana papatah, pinoeh koe kawĕlasan djeung boeboewahan noe hade, hanteu ngabinakeun djalma, sarta taja kapoera-

18 poeraänana. 'Sarta ari [e] boewah kabĕnĕran teh disĕbarkeunana koe karapihan adjang sakoer anoe njijeun karapihan. *a* Sil. 15 : 2; 16 : 21; 1 Petr. 2 : 12. *b* Roem 13 : 13; Ep. 4 : 31. *c* 1 Kor. 2 : 6; p. 1 : 5, 17. *d* 1 Kor. 3 : 3. *e* Jĕs. 32 : 17.

PASAL 4.

Ari pĕrang djeung paseja di maraneh ti mana datangna? Pangdatangna naha lain tina [a] napsoe diri maraneh, [b] anoe ngamoek dina anggahota mara-2 neh? 'Maraneh teh mikahajang, tatapi teu ngabogaän; maraneh teh maehan djeung ngadĕngkian, tatapi teu beubeunangan; maraneh teh paseja djeung mĕrangan, tatapi teu ngabogaän, [c] sabab 3 maraneh teu nĕnĕda. 'Maraneh teh nja oge nĕnĕda, tatapi teu nampa, [d] sababna eta pangnĕnĕda maraneh teh goreng, noe dikarĕp teh dipake ngadjoedjoer 4 napsoe diri maraneh. 'Eh, [e] djalma ranjedan lalaki-awewe! naha teu njaho, [f] jen sosobatan djeung doenya, nja eta teh ngamoesoeh ka Allah? Koe sabab kitoe, saha-saha noe njobat djeung doen-5 ya, eta teh djadi moesoeh Allah.'Atawa koemaha pikir maraneh, Kitab teh tjoemah bae oengĕlna noe kijeu: Ari Roh, anoe linggih di djĕro oerang, [g] naha eta 6 teh mirĕsĕp kana kadĕngkian? 'Estoena mah andjeunna teh kalangkoeng pisan nja maparinna sih-koernija. Koe sabab kitoe aja oengĕlna kijeu: [h] Allah ngalawan ka noe kamagoengan, tatapi ka noe 7 rĕndah mah maparin sih-koernija. 'Manana [i] sing pada ka Allah masrahkeun diri; koedoe ngalawan ka Iblis, moen 8 kitoe tangtoe ngĕdjat ti maraneh. 'Koedoe [j] pada ngadeuheusan ka Allah, moen kitoe Allah tangtoe ngadeukeutan ka maraneh. Eh, djalma noe doraka! [k] sing ngabĕrĕsihan leungeun; ari maraneh, eh djalma [l] noe midoewa pikir! sing nga-9 bĕrĕsihan hate. 'Masing pada boga rarasaän soekĕr, [m] bari prihatin djeung tjeurik; seuri maneh koedoe ganti koe nalangsa, kaboengahan maneh ganti 10 koe kabingoengan. 'Masing [n] pada ngarĕndahkeun maneh di pajoeneun Pangeran, moen kitoe maneh tangtoe koe Pangeran dika-loehoerkeun. *a* 1 Petr. 2 : 11. *b* Roem 7 : 23. *c* Mat. 7 : 8. *d* Djab. 66 : 18. *e* Mat. 12 : 39. *f* 1 Joh. 2 : 15. *g* Roem 13 : 13. *h* 1 Petr. 5 : 5. *i* 1 Petr. 5 : 6, 8, 9. *j* Ibr. 11 : 6. *k* Jĕs. 1 : 16. *l* p. 1 : 8. *m* Mat. 5 : 4. *n* Mat. 18 : 4; 1 Petr. 5 : 6.

11 Eh, doeloer-doeloer! [a] papatjoewan oelah silih-oepat djeung batoer. Sahasaha noe ngoepat ka doeloer, atawa [b] ngahoekoeman ka doeloerna, eta teh tĕgĕs ngoepat kana hoekoem, djeung njalahkeun kana hoekoem. Dĕmi satijaptijap maneh njalahkeun kana hoekoem, djadi tanda maneh teh lain [c] anoe ngalampahkeun hoekoem, istoening njijeun 12 maneh poerah ngahoekoem. 'Ari noe maparin hoekoem teh ngan sahidji; nja eta noe kawasa njalamĕtkeun sarta ngaroeksak. Tatapi [d] ari maneh teh saha, wĕt ngahoekoeman ka batoer? *a* 1 Petr. 2 : 1. *b* Mat. 7 : 1. *c* p. 1 : 22. *d* Roem 14 : 4.

13 Geura maraneh noe sok ngomong kijeu: Koela poë ijeu atawa isoekan dek njaba ka nagara anoe, dek tjitjing di dinja lilana sataoen, balantik sĕdja njijar 14 kaoentoengan; 'halta maraneh [a] teu njaho noe pikasorangeun poë isoek-isoek atjan! Karana nahaon hiroep maneh teh? Kapan mah [b] tjara haseup, katembongna ngan sakeudeung, geus kitoe teh 15 moesna. 'Anggoeranan maraneh koedoe ngomong kijeu: Lamoen diparĕngkeun koe [c] Pangeran, sarta aja oemoer, koela 16 sĕdja milampah kitoe atawa kijeu. 'Dĕmi ajeuna maraneh teh moedji diri dina djĕro angkoeh maraneh; [d] sagala pamoe-17 dji noe kitoe teh goreng. 'Koe sabab eta, [e] saha-saha djalma noe njaho dina migawe kahadean, dĕmi hanteu prak ngalampahkeun mah, eta teh matak dosa. *a* Sil. 27 : 1. *b* Aj. 7 : 7; Djab. 144 : 4. *c* Lal. 18 : 21; 1 Kor. 4 : 19. *d* 1 Kor. 1 : 31. *e* Loek. 12 : 47.

PASAL 5.

Geura ajeuna maraneh, [a] eh noe baleunghar! koedoe pada tjeurik bari aloek-aloekan koe tina kabalangsakan anoe pinjorangeun ka diri maraneh. 2 'Kabeungharan maraneh teh geus boeroek, sarta papakean maraneh [b] geus 3 dihakan toko. 'Emas-perak maraneh [c] geus tai-hijangan; ari eta tai-hijangna teh bakal djadi saksi ka maraneh, sarta bakal ngalĕboer kana daging maraneh, sapĕrti seuneu. Maraneh teh geus pada ngoempoelkeun doenya-brana dina dja-4 man ahir. 'Masing njaho, ari koelian djalma boeboeroeh, noe geus miboewatan kĕbon maraneh, [d] anoe diĕrol koe

maraneh teh, wani tjoemĕloek; djeung sasambatna djalma noe diboewat geus nĕpi kana tjĕpil Pangeran Sĕbaot. 5 'Maraneh [e] hiroep di boemi teh ngeunah-ngeunah djeung ngadjoedjoer napsoe bae; geus njoewoek hate maraneh tjara keur poĕan meuntjit. 6 'Maraneh geus ngahoekoem sarta maehan ka djalma noe bĕnĕr; ari eta teu ngalawan ka maraneh teh. *a* Sil. 11 : 28; Am. 6 : 1; Loek. 6 : 24. *b* Aj. 13 : 28. *c* Roem 2 : 5. *d* 5 Moesa 24 : 14, 15; Mal. 3 : 5. *e* Aj. 21 : 13; Loek. 16 : 19.

7 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! [a] masing pada sabar bae, nĕpi ka soemping Goesti. Geuning, ari ahli tani noenggoe-noenggoe hasil boemi noe leuwih moelja, disabaran bae, nĕpi ka waktoe eta teh geus meunang [b] hoedjan noe ti heula djeung hoedjan noe pandeuri. 8 'Nja kitoe deui maraneh teh moedoe masing sabar; koewatkeun hate maraneh; karana pisoempingeun Goesti teh geus deukeut. 9 'Eh, doeloer-doeloer! poma oelah dek roemahoeh ka batoer, soepaja maraneh oelah dihoekoeman. Masing njaho, Hakim teh geus ngadĕg [c] di hareupeun panto. 10 'Eh, doeloer-doeloer kaoela! maraneh njandang lara djeung lampah sabar, koedoe noelad para nabi noe ngawoeroek koe padjĕnĕngan Pangeran teja. 11 'Masing ingĕt, ari noe sabar [d] koe oerang dipoedji salamĕt. Maraneh geus pada ngadenge tjarita [e] kasabaran Ajoeb, sarta geus nendjo [f] panoengtoenganana ti Pangeran, jen Pangeran teh kalangkoeng-langkoeng nja moerah sarta miwĕlas. *a* 1 Tes. 5 : 14. *b* 5 Moesa 11 : 14. *c* Mat. 24 : 33. *d* p. 1 : 12. *e* Aj. 1 : 22. *f* Aj. 42 : 10.

12 Poma-poma pisan, eh doeloer-doeloer kaoela! [a] oelah dek saroempah; oelah soempah njĕboet sawarga, atawa njĕboet boemi, atawa soempah salijan ti dinja; [b] ari maraneh ngomong ĕnja masing ĕnja, ari hanteu mah masing hanteu; soepaja maraneh oelah meunang hoekoeman. *a* Mat. 5 : 34. *b* 2 Kor. 1 : 17.

13 Tijap-tijap di maraneh aja noe njandang lara, [a] koedoe nĕnĕda; moen aja noe sĕnang hate, [b] koedoe moedji koe djaboer. 14 'Tijap-tijap di maraneh aja noe gĕring, koedoe ngala para kokolot garedja, soepaja koe eta dipangnĕdakeun, [c] bari dioelasan minjak koe padjĕnĕngan Goesti. 15 'Ari panĕda [d] noe kalawan kapĕrtjajaän tanwande ngawaloejakeun ka noe gĕring teh, tangtoe koe Goesti dihoedangkeun; sarta oepama geus milampah dosa, [e] tangtoe dihampoera. 16 'Koedoe silih-akoe kaloeloepoetan djeung batoer, sarta koedoe silih-tĕdakeun, soepaja maraneh pada djadi walagri. Ari [f] panĕda djalma bĕnĕr, noe saestoe-estoena, gĕde kawasana. 17 'Ari Elias teja [g] sasama manoesa sapĕrti oerang; dĕmi andjeunna teh nĕnĕda, panĕdana moegi oelah hoedjan; [h] geus kitoe hanteu aja hoedjan ka boemi tiloe taoen gĕnĕp boelan lilana. 18 'Tidinja [i] nĕnĕda deui; seug langit teh noeroenkeun hoedjan, sarta boemi ngabidjilkeun hasil-hasilna. *a* Djab. 50 : 15. *b* Kol. 3 : 16. *c* Mark. 6 : 13. *d* p. 1 : 6. *e* Mat. 9 : 2. *f* Djab. 145 : 18, 19; Sil. 15 : 29. *g* Lal. 14 : 15. *h* 1 Radj. 17 : 1; Loek. 4 : 25. *i* 1 Radj. 18 : 42.

19 Eh, doeloer-doeloer kaoela! [a] oepama di maraneh aja noe sasab tina kajaktian teh, geus kitoe aja djalma noe nobatkeun ka dinja, 20 'eta teh koedoe nganjahokeun, ari saha-saha [b] noe nobatkeun hidji djalma doraka, balik tina djalanna noe sasab, satĕgĕsna njalamĕtkeun hidji njawa, [c] didjaoehkeun tina maot, sarta [d] ngalipoetan kana dosa loba pisan. *a* Mat. 18 : 15; Gal. 6 : 1. *b* Djab. 51 : 15. *c* Loek. 15 : 24. *d* Sil. 10 : 12; 1 Petr. 4 : 8.

SĔRAT KAHIDJI TI RASOEL PETROES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Petroes, rasoel Jesoes Kristoes, doematĕng noe ngaloembara, [a] keur pabalĕntjar aja di tanah Pontoes, Galata, Kapadoki, Asia djeung Bitini, 2 'anoe [b] pada kapilih noeroetkeun kawas-

paosan Allah Rama, lantaran [c] disoetjikeun koe Roh, soepaja pada anoet sarta djeung [d] dikepretan koe gĕtih Jesoes Kristoes: [e] moegi-moegi maraneh pada diwoewoehan sih-koernija reudjeung kasĕnangan!

a Jak. 1 : 1. *b* Roem 8 : 28, 29. *c* Roem 15 : 16. *d* Ibr. 12 : 24. *e* 2 Petr. 1 : 2.

3 Sagala poedji [a] ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe [b] bawaning agoeng kawĕlasanana geus ngowokeun deui ka oerang [c] baris pangarĕp-ngarĕp hiroep, [d] koe lantaran tanghina Jesoes 4 Kristoes ti noe maraot; 'baris [e] warisan noe teu keuna roeksak, djeung teu keuna tjatjad, sarta teu keuna aloem, noe geus ditjadangkeun di djĕro sawarga 5 pikeun maraneh, 'anoe pada diraksa koe kawasaning Allah lantaran kapĕrtjajaän, baris kasalamĕtan, anoe geus sadija pikeun diboektikeun dina ahir djaman. 6 'Eta teh koe maraneh dipake kaboengahan; dĕmi ajeuna ijeu, [f] saoepama koedoe mah, maraneh teh njandang nalangsa [g] mangsa sakeudeung koe [h] gogoda roe-7 pa-roepa; 'sangkan [i] katjobana kapĕrtjajaän maraneh, anoe leuwih moeljana ti batan ĕmas, anoe keuna roeksak sarta ditjoba koe seuneu, kapanggih matak ngadjadikeun poedji, djeung hormat, sarta kamoeljaän, [j] dina waktoe diëbreh-8 keun Jesoes Kristoes; 'anoe [k] tatjan katendjo koe maraneh, sangkilang kitoe ge njaäh; nadjan andjeunna koe maraneh ajeuna teu katendjo, maraneh teh pĕrtjaja bae, sarta koe maraneh dipikasoeka kalawan kaboengahan noe geus taja omongkeuneunana sarta leuwih 9 moelja; 'djeung nampa panoengtoengan kapĕrtjajaän maraneh, tĕgĕsna kasala-10 mĕtan njawa. 'Moenggoehing eta kasalamĕtan teh, [l] para nabi anoe ngawĕdjangkeun hal sih-koernija noe keur maraneh teja, baheula pada ngoelik 11 sarta nitik-nitik; 'ari noe dititik-titik, [m] djaman mana atawa noe koemaha teja noe ditoedjoel koe Roh Kristoes, anoe aja di djĕro dirina, keur mangsa ti heula ngandikakeun [n] kasangsaraän, anoe bakal kasorang koe Kristoes, sarta djeung kamoeljaän sanggeusna sang-12 sara. 'Dĕmi [o] eta teh pada diëbrehan, jen lain keur dirina pribadi, estoena mah keur oerang teja nja ngoeroeskeunana barang, anoe geus dioewarkeun ajeuna ka maraneh koe sakabeh, anoe ngawartakeun Indjil ka maraneh koe lantaran Roh Soetji, [p] noe geus dipiwarang ti sawarga; [q] ari para malaikat pada mĕlĕng, hajangeun oeninga kana eta barang.

a 2 Kor. 1 : 3; Ep. 1 : 3. *b* Tit. 3 : 5. *c* Tit. 1 : 2. *d* 1 Kor. 15 : 20. *e* Kol. 1 : 12; 2 Tim. 4 : 8. *f* p. 3 : 17. *g* p. 5 : 10. *h* Jak. 1 : 2. *i* Sil. 17 : 3; Jak. 1 : 3. *j* p. 4 : 13. *k* Joh. 20 : 29. *l* Mat. 13 : 17. *m* Dan. 9 : 24; 10 : 12; 12 : 8. *n* Loek. 24 : 26. *o* Lal. 2 : 30, 31. *p* Lal. 2 : 4. *q* Ep. 3 : 10.

13 Koe sabab eta, [a] geura disaboek tjangkeng pikir maraneh; [b] masing pada tjĕtjĕgah, sarta sing antek nja ngarĕp-ngarĕp kana sih-koernija, noe dipasihkeun ka maraneh dina waktoe diëbreh-14 keun Jesoes Kristoes. 'Sing tjara baroedak noe toemoeroet, oelah dek saroewa djeung napsoe baheula, [c] waktoe mara-15 neh taja kanjaho teja; 'bĕnĕrna mah, sapĕrti [d] noe geus njaoer ka maraneh teh soetji, nja kitoe deui maraneh koedoe sing pada soetji dina salakoe-lam-16 pah maraneh; 'sabab dina Kitab geus dioengĕlkeun kijeu: [e] Maraneh sing pada 17 soetji; karana kami teh soetji. 'Sarta lamoen maraneh [f] njambat Rama ka [g] noe ngahoekoeman teu pilih-kasih, noeroetkeun sakoemaha pagawean oenggal-oenggal djalma teja, [h] koedoe djeung sijeun nja loemampah teh sapandjangna 18 maraneh ngoembara; 'sapedah geus pada njaho, maraneh pangditĕboes datang ka lesotna [i] tina lampah borak-borak toetoeroenan ti karoehoen teja, [j] lain koe barang noe keuna roeksak, sapĕrti 19 ĕmas-perak; 'estoena mah [k] koe gĕtih Kristoes, noe gĕde pangadjina, reh andjeunna teh domba noe taja tjatjadna 20 sarta taja koetjiwana. 'Ari andjeunna teh [l] geus dipioeninga ti memeh diadĕgkeun doenya; tatapi diëbrehkeunana dina ahirna djaman ijeu tina sabab ma-21 raneh, 'anoe pada pĕrtjaja ka Allah [m] koe lantaran Kristoes, anoe geus ditanghikeun koe Allah ti noe maraot, sarta dipaparin kamoeljaän, anoe matak ajeuna kapĕrtjajaän sarta pangarĕp-ngarĕp ma-22 raneh teh nja ka Allah. 'Tina [n] geus ngabĕrĕsihan njawa maraneh djalan noeroet kana kajaktian, koe pitoeloeng Roh, baris ngadjadikeun kanjaähan ka doeloer, [o] anoe teu kalawan poera-poera, noe matak maraneh [p] koedoe sing antek nja silih-pikanjaäh djeung hate noe 23 bĕrĕsih, 'pedah maraneh [q] diowokeun

deui teh lain tina binih noe keuna roeksak, estoena mah tina binih noe teu keuna roeksak, nja koe lantaran pangandika Allah, noe hiroep sarta tĕtĕp 24 salalanggĕngna. 'Karana [r] saniskara daging teh sapĕrti djoekoet, djeung sakabeh kamoeljaänana sapĕrti kĕmbang djoekoet. Djoekoet teh perang, ari kĕm-25 bangna moerag; 'tatapi ari pangandika Pangeran mah tĕtĕp salalanggĕngna. [s] Nja eta teh pangandika noe geus dioewarkeun ka maraneh. *a* Loek. 12:35; Ep. 6:14. *b* p. 5:8. *c* p. 4:3. *d* p. 5:10. *e* 3 Moesa 19:2. *f* Gal. 4:6. *g* Roem 2:6—11. *h* Pil. 2:12. *i* Ep. 4:17. *j* 1 Kor. 6:20. *k* Lal. 20:28; Ibr. 9:12. *l* Wahj. 13:8. *m* Ibr. 7:25. *n* Jak. 4:8. *o* 1 Joh. 3:18. *p* 1 Tim. 1:5. *q* Joh. 3:3; Jak. 1:18. *r* Jĕs. 40:6—8. *s* Roem 10:8.

PASAL 2.

Koe sabab eta, [a] geura pada mitjeun sagala kagorengan, kitoe deui sagala palatjidra, djeung poera-poera, sarta dĕngki, reudjeung sagala oepat-oepatan; 2 'sarta tjara boedak [b] anoe anjar didjoeroekeun, masing pada hajang ka tjisoesoe pangandika noe toelen, [c] soepaja maraneh ngagĕdean koe lantaran eta; 3 'kitoe soteh lamoen maraneh [d] geus 4 ngarasa, jen Goesti teh moerah. 'Masing pada ngadeuheusan ka andjeunna, [e] nja batoe anoe hiroep, noe geus dipitjeun koe djalma, tatapi moenggoeh koe Al-5 lah mah kapilih sarta kaädjen; 'sarta diri maraneh ge, rehna pada batoe hiroep, sing daek didamĕl [f] imah rohani, djĕmoehan panghoeloe soetji, [g] baris ngahatoerkeun koerban rohani, anoe pikamanaheun koe Allah, lantaran Jesoes 6 Kristoes. 'Kitoe noe matak dina Kitab aja oengĕlan kijeu: [h] Masing nganjahokeun, di Sion kami neundeun hidji batoe djoeroe, noe kapilih nja kaädjen; djeung tijap-tijap djalma noe pĕrtjaja 7 ka eta, hamo meunang wiwirang. 'Ari koe maraneh noe pĕrtjaja eta batoe teh kaädjen; tatapi moenggoeh ka noe mantangoel mah, [i] batoe noe geus dipitjeun koe noe njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe, sarta batoe tatadjongan, djeung 8 batoe karang noe matak tideuha. 'Ari eta teh titadjong ka dinja, pedah mantangoel ka pangandika, sarta geus di-9 pastikeun kana kitoe. 'Tatapi ari maraneh teh [j] bangsa kapilih, djĕmoehan panghoeloe bangsa radja, nja bangsa soetji, oemat kagoengan, [k] soepaja maraneh pada ngoewarkeun kasaeanana noe geus njaoer diri maraneh [l] ti noe poëk kana tjaängna noe leuwih aheng. 10 'Ari maraneh teh [m] tadina lain oemat, dĕmi ajeuna mah geus djadi oemat Allah; tadina teu diwĕlasan, dĕmi ajeuna mah geus pada meunang kawĕlasan.

a Ep. 4:22, 31; Jak. 1:21. *b* p. 1:23. *c* 2 Petr. 3:18. *d* Djab. 34:9. *e* Ep. 2:20. *f* Ep. 2:21, 22; Ibr. 3:6. *g* Roem 12:1. *h* Jĕs. 28:16. *i* Djab. 118:22; Lal. 4:11; Roem 9:33. *j* 2 Moesa 19:5, 6; Wahj. 1:6. *k* Jĕs. 43:21. *l* Lal. 26:18. *m* Hos. 2:22; Roem 9:25.

11 Eh kaäsih! kaoela mepelingan ka maraneh, [a] anoe pada njemah sarta ngoembara: koedoe sing njarĕgah sagala [b] napsoe daging, noe mĕrangan kana njawa; 12 'djeung [c] koedoe masing bĕnĕr lakoelampah maraneh aja di oerang kapir, soepaja noe ngagorengkeun maraneh tjara ka bangsat, dimana geus katendjo panggawe maraneh noe hade, pada ngamoeljakeun ka Allah dina poëan disoempingan. *a* p. 1:1. *b* 2 Petr. 2:10, 18. *c* Mat. 5:16; Pil. 2:15; p. 3:16.

13 Pedah kitoe [a] koedoe pada ngesto ka sakoer kapangkatan djalma, tina sabab Goesti; nja ka radja, reh noe pang-14 kawasana; 'boh ka para goepĕrnoer, rehna piwarangan radja, baris njiksa ka bangsat, sarta baris moedji ka noe 15 lampah hade. 'Karana nja kitoe kĕrsaning Allah, [b] maraneh tina lantaran milampah hade koedoe meungpeukan soengoet kana kabodoan djalma pa-16 loeng; 'koemaha noe mĕrdika, [c] tapina kamĕrdikaän teh oelah dipake mindingan kagorengan; nja koemaha noe djadi 17 kawoelaning Allah. 'Moedoe ngadjenan [d] ka oenggal djalma, sarta [e] njaäh ka doeloer-doeloer; [f] moedoe sijeun koe Allah, sarta hormat ka radja.

a Roem 13:1; Tit. 3:1. *b* Tit. 2:7, 8. *c* Roem 6:18; 1 Kor. 8:9. *d* Roem 13:7. *e* Roem 12:10. *f* Sil. 24:21.

18 Eh, [a] sakoer noe djadi boedjang! sing pada ngesto ka djoeragan maraneh sarta gĕde kasijeun; oelah ka noe bageur djeung amis boedi bae, nadjan ka noe 19 bĕngis oge kitoe keneh. 'Karana [b] matak dikoernija, lamoen djalma tina sabab boedi-rasa di pajoeneun Allah, nahankeun kasoesah, ari sangsara teu karana

20 salah. 'Karana nahaon pipoedjieunana, ari maraneh dipeupeuh tina sabab migawe dosa, toeloej sabar? [c] Sabalikna, ari maraneh sangsara tina sabab milampah hade mah, toeloej sabar, nja 21 eta matak dikoernija koe Allah. 'Karana maraneh pangdisaoer teh nja baris milampah kitoe. Sabab Kristoes ge geus njandang sangsara [d] keur pimangpaateun oerang, sarta [e] geus nilarkeun toeladan ka oerang, soepaja maraneh noe- 22 roetkeun tapak dampalna. 'Andjeunna teh [f] teu pisan milampah dosa, sarta dina lambena taja pisan kapanggih tji- 23 dra; 'mangsa andjeunna ditjarekan, [g] teu kĕrsaeun njeuseul deui; mangsana disangsara, taja manahna rek malĕs, disanggakeun bae ka noe ngahoekoeman 24 sarta kaādilanana. 'Andjeunna teh [h] salirana geus nanggoeng dosa oerang aja dina kai-dipalang, [i] soepaja oerang paeh tina dosa, hiroep kana kabĕnĕran; sarta [j] koe raraheut andjeunna maraneh teh 25 geus ditjageurkeun. 'Karana maraneh tadina [k] sapĕrti domba sarasab; dĕmi ajeuna mah maraneh geus pada dibalikkeun ka [l] Pangangon sarta Pangoeroes njawa maraneh.

a Ep. 6:5. *b* Mat. 5:10. *c* p. 3:17; 4:16. *d* p. 3:18. *e* Joh. 13:15; 1 Joh. 2:6. *f* Jĕs. 53:9; Joh. 8:46; 2 Kor. 5:21; 1 Joh. 3:5. *g* Joh. 8:48—50. *h* Kol. 1:22. *i* Roem 6:11. *j* Jĕs. 53:5. *k* Jĕs. 53:6. *l* Jĕh. 34:12; Joh. 10:11.

PASAL 3.

Kitoe deui maraneh, eh [a] sakoer awewe! sing pada ngesto ka salaki maraneh; [b] soepaja, lamoen aja noe teu noeroet ka pangandika, eta noe kitoe teh dibeunangkeun koe lantaran lakoelampah pamadjikanana, teu kalawan 2 omongan, 'arina geus nendjo ka lakoelampah maraneh noe bĕrĕsih sarta djeung 3 kasijeun. 'Ari pamidangan maraneh teh [c] oelah koe barang noe di loewar, sapĕrti ngoentoen boeoek, nĕrapkeun ĕmas 4 atawa papakean; 'nja pamidangan teh moedoe djalma boeni [d] dina ati, njatana boedi sareh sarta antĕng, noe teu keuna roeksak, sarta moelja moenggoeh 5 di pajoeneun Allah. 'Karana para istri saroetji noe baheula, anoe ngarĕp-ngarĕp ka Allah teja, midangna teh nja kitoe pisan, sarta pada ngesto ka tja- 6 rogena; 'sapĕrti Sarah teja ngesto ka Ibrahim, sarta [e] njĕbatna goesti; ari maraneh teh geus ngadjadi poetra eta, kitoe soteh lamoen milampah hade, djeung hanteu gimir koe sakoer panjingsijeunan.

a Ep. 5:22. *b* Tit. 2:5. *c* 1 Tim. 2:9. *d* Ep. 3:16. *e* 1 Moesa 18:12.

7 Kitoe deui maraneh, eh [a] sakoer lalaki! tjitjing djeung pamadjikan koedoe make kira-kira; ka awewe, [b] rehna wadah noe leuwih pĕre, koedoe ngadjenan, pedah samilik reudjeung maraneh kana sih-koernija kahiroepan; nja [c] soepaja pangnĕnĕda maraneh teh oelah kapĕgat.

a Kol. 3:19. *b* 1 Tim. 2:13. *c* 1 Tim. 2:8.

8 Anggeusna mah, nja kabeh [a] sing pada samijoek, sing pada karoenja, njaāh ka 9 doeloer, wĕlasan, sarta saneh. 'Goreng [b] oelah dibalĕs koe goreng, kitoe deui njarekan koe njarekan; sabalikna mah [c] koedoe ngabĕrkahan, sapedah geus pada njaho, maraneh pangdisaoer teh [d] 10 soepaja ngamilik bĕrkah. 'Karana [e] sahasaha djalma soeka hiroep, djeung hajang nendjo poë noe harade, koedoe mĕngkĕk letah, oelah sina ngomong goreng; kitoe deui biwir, oelah sina ngo- 11 mong tjidra. 'Koedoe njingkir tina kagorengan, sarta milampah kahadean; koedoe njijar karoentoetan, sarta ngo- 12 brek-ngobrek. 'Karana sotja Pangeran ningalikeun ka noe balĕnĕr, sarta tjĕpilna ngadangoekeun ka panĕdana; tatapi pameunteu Pangeran bĕndoe ka 13 sakoer noe migawe goreng. 'Sarta saha noe rek bisa njijeun goreng ka maraneh, ari maraneh [f] noeroet kana kahadean? 14 'Sanadjan maraneh sangsara oge [g] tina hal kabĕnĕran teja, maraneh teh nja salamĕt bae! [h] Poma oelah rek sijeun koe eta djeung kasijeun naon bae, sarta 15 oelah rek njĕblak; 'anggoer koedoe pada njoetjikeun Goesti Allah dina hate maraneh; sarta salawasna koedoe pada sadija [i] pikeun ngadjawab ka oenggaloenggal djalma, noe menta katĕrangan ka maraneh tina [j] hal pangarĕp-ngarĕp noe aja di maraneh; ngadjawab teh koedoe djeung sareh ati sarta djeung sijeun. 16 'Sarta sing boga [k] boedi-rasa noe hade; soepaja, dimana aja noe ngoepat ka maraneh, njaroewakeun djeung bangsat, sing djadi eraeun sakoer noe ngagorengkeun lakoe-lampah maraneh noe 17 hade, anoe di djĕro Kristoes. 'Karana

[l] oepama koe Allah dikĕrsakeun maraneh sangsara, taloenganan sangsara tina sabab milampah bĕnĕr, ti batan sabab milampah goreng mah. 18 'Sabab [m] Kristoes oge geus njandang sangsara sakali tina sabab dosa djalma; [n] andjeunna noe bĕnĕr teh nalangan noe daroraka, pambrihna soepaja ijasaeun ngadeuheuskeun oerang ka Allah; geus dipaehan [o] moenggoehing daging, tatapi dihiroepan moenggoehing Roh. 19 'Dina sadjĕro eta andjeunna geus angkat, [p] ngawartaän sakoer soekma noe aja di pangberokan, 20 'anoe [q] pada baha baheula, mangsana kasabaran Allah ngantos-ngantos, keur djaman Ěnoh, basana ngadamĕl kapal teja, noe dieusian koe djalma saeutik, tĕgĕsna dalapan ese, pada salamĕt dina djĕro eta koe lantaran tjai. 21 'Ari tatandinganana eta tjai teh anoe njalamĕtkeun ka oerang dina mangsa ajeuna, [r] hartina pangbanjoe teja, lain pisan paragi ngalaän kokotoran awak, estoena mah panĕda boedi-rasa hade ka Allah, koe lantaran tanghina Jesoes 22 Kristoes,'anoe [s] linggih tĕngĕneun Allah, geus moenggah ka sawarga; ari para malaikat, djeung noe pada moerba, sarta noe pada kawasa, kabeh taloek ka salira andjeunna.

a Pil. 3 : 16; Kol. 3 : 12. *b* Roem 12 : 17; 1 Tes. 5 : 15. *c* Mat. 5 : 44. *d* Ep. 1 : 3. *e* Djab. 34 : 13—17. *f* 3 Joh. 11. *g* Mat. 5 : 10. *h* Jĕs. 8 : 12, 13. *i* Kol. 4 : 6. *j* p. 1 : 3. *k* 2 Kor. 1 : 12; p. 2 : 12. *l* p. 1 : 6. *m* Roem 5 : 6—8; 6 : 10. *n* Jĕs. 53 : 11. *o* Roem 1 : 3, 4. *p* Ep. 4 : 9; p. 4 : 6. *q* 1 Moesa 6 : 3; 2 Petr. 2 : 5. *r* Roem 6 : 4; Ep. 5 : 26; Ibr. 10 : 22. *s* Ep. 1 : 20.

PASAL 4.

Dĕmi [a] koe sabab Kristoes geus njandang sangsara dina daging keur mangpaät oerang teja, noe matak maraneh ge koedoe njikĕpan diri koe pamikir kitoe keneh; karana [b] tijap-tijap noe sangsara dina daging, eta teh eureun tina dosa; 2 'soepaja ka-hareupna, sakarina oemoer dina djĕro daging, [c] hiroep teh oelah noeroet deui kana napsoe djalma, nja noeroet teh kana sakĕrsaning Allah. 3 'Karana [d] geus tjoekoep oerang teh dina mangsa oemoer ka toekang ngalampahkeun karĕp oerang kapir, nja lalampahan teh latjoer, ngoembar napsoe, mabokan, balaketjrakan, inoem-inoeman, djeung mibrahala nista 4 pisan. 'Anoe matak [e] eta hareraneun sarta ngagogoreng ka maraneh, pedah ajeuna maraneh hanteu miloe kana bojorna kalatjoeran kitoe. 5 'Tatapi eta teh [f] mĕngkena koedoe njanggakeun katĕrangan ka noe geus sajagi, bakal ngahoekoeman ka noe hariroep sarta ka 6 noe paraeh. 'Karana kitoe maksoedna Indjil teh [g] noe matak diwartakeun ka noe paraeh teja, soepaja eta dihoekoeman kana dagingna koemaha bijasa manoesa, dĕmi moenggoeh roh mah hiroep ka Allah.

a p. 2 : 21, 24; 3 : 18. *b* Ibr. 12 : 10. *c* 2 Kor. 5 : 15; Gal. 2 : 20. *d* Ep. 4 : 17. *e* Joh. 15 : 18, 19. *f* 2 Tim. 4 : 1. *g* p. 3 : 19.

7 Ari [a] kana panoengtoengan saniskara barang ajeuna geus deukeut. Manana [b] sing pada tjĕgahan, sarta njaring keur 8 baris nĕnĕda. 'Poendjoelna mah [c] sing antek nja silih-pikanjaäh djeung batoer; karana [d] ari kanjaähan teh ngalipoetan 9 kana dosa loba pisan. 'Masing pada soeka [e] silih-andjrĕkkeun djeung batoer, 10 oelah djeung koekoeloetoes. 'Oenggal-oenggal djalma, [f] koemaha bae pasihan anoe geus katampa, koedoe dipake silih-kawoelaän djeung batoer, tandana hade nja njĕkĕl kana warna-warna sih-koer-11 nija Allah. 'Lamoen aja noe mitoetoer, eta mitoetoer teh koedoe narimakeun jen pangandika Allah; moen aja noe boga tjangkingan, eta ditjangking teh koedoe narimakeun jen koe kakoewatan pasihan Allah; [g] soepaja Allah dina saniskara dimoeljakeun koe lantaran Jesoes Kristoes, noe kagoengan kamoeljaän sarta kawasa langgĕng salalawasna. Amin.

a 1 Joh. 2 : 18. *b* Loek. 21 : 34, 36. *c* p. 1 : 22. *d* Sil. 10 : 12. *e* Ibr. 13 : 2. *f* Roem 12 : 6—8. *g* Kol. 3 : 17.

12 Eh kaäsih! [a] poma oelah hareran tina kabangĕtan panganijaja noe aja di maraneh, maroekankeun kadatangan noe teu loembrah; maraneh kataradjang ki-13 toe teh minangka tjotjoba. 'Anggoer koedoe boengah [b] sakoemaha doeoeman maraneh kana kasangsaraän Kristoes; soepaja mĕngke, dimana diĕbrehkeun kamoeljaänana, maraneh kitoe deui boe-14 ngah sarta garĕrah. 'Ari [c] maraneh dihinakeun koe tina djĕnĕngan Kristoes, maraneh teh salamĕt; sababna maraneh dilinggihan koe Roh kamoeljaän, nja Roh Allah. Ari moenggoeh koe itoe andjeunna

digogoreng, tatapi moenggoeh koe maraneh mah dimoeljakeun. 15 'Ngan ti pělěbah maraneh [d] oelah aja noe sangsara tina sabab maehan, atawa maling, atawa ngabangsat, atawa tina pipiloeeun ka pagawean noe lijan. 16 'Sabalikna, ari noe sangsara tina [e] kakristěnanana mah, [f] eta oelah rek era; anggoer ngamoeljakeun ka Allah dina hal kitoe teh. 17 'Karana geus mangsana, [g] jen hoekoeman teh ngamimitianana prak tina gědong Allah; sarta lamoen ka oerang heula, pitoengtoengeunana djalma [h] noe mantangoel kana Indjil Allah mah pikoemahaeun? 18 'Sarta [i] lamoen djalma noe běněr teh seuseut salamět, anoe doraka sarta noe njijeun dosa mah ka mana pimoroĕunana? 19 'Manana sakoer noe sangsara [j] koe kěrsa Allah, koedoe sing pada masrahkeun njawa ka andjeunna, da andjeunna noe ngadaměl sadjagat sarta kalangkoeng toehoe; djeung moedoe dibarěngan koe milampah kahadean.

a Jěs. 48 : 10; p. 1 : 6, 7. *b* Roem 8 : 17. *c* Mat. 5 : 10, 11; p. 3 : 14. *d* p. 2 : 20. *e* Lal. 11 : 26. *f* 2 Tim. 1 : 8, 12. *g* Jěr. 25 : 29; Jěh. 9 : 6. *h* 2 Tes. 1 : 8. *i* Sil. 11 : 31; Loek. 23 : 31. *j* p. 3 : 17.

PASAL 5.

Ari para kokolot anoe aja di maraneh, dipepelingan koe kaoela [a] sasama kokolot, sarta saksi kana kasangsaraän Kristoes, kitoe deui miloe ngabogaän kamoeljaän anoe bakal diëbrehkeun teja: 2 'moedoe [b] ngarangon goendoekan kagoengan Allah anoe ditjangking koe maraneh, sarta sing pada ngoeroes ka dinja; oelah boga rasa dipaksa, moedoe djeung karěp sorangan; [c] oelah ngarah kaoentoengan nista, nja moedoe djeung kasoekaän hate. 3 'Oelah [d] tjara noe ngeunakeun wisesa ka garedja noe dimilikkeun; anggoer [e] sing pada djadi toeladan toeroetaneun goendoekan teja. 4 'Sarta [f] samangsa diëbrehkeun Kapala pangangon teh, tangtoe maraneh nampa [g] makoeta kamoeljaän noe teu keuna aloem teja. 5 'Kitoe deui maraneh, eh sakoer noe ngarora! koedoe pada ngesto ka noe karolot; djeung maraneh sakabeh [h] sing silih-estoan djeung batoer. Masing pada makeanan maneh koe karěndahan; karana [i] Allah ngalawan ka noe kamagoengan, tatapi ka noe rěndah mah maparin sih-koernija. 6 'Noe matak maraneh [j] koedoe sing ngarěndahkeun diri ka handapeun panangan Allah noe kawasa, soepaja maraneh koe andjeunna dika-loehoerkeun dina mangsana. 7 'Sakabeh [k] kasoesahan maraneh sanggakeun ka andjeunna, sabab nja andjeunna noe ngoeroes ka maraneh. 8 'Masing [l] tjětjěgah, sarta masing njaring; karana [m] noe ngamoesoeh ka maraneh teh, nja Iblis teja, [n] oedar-iděr tjara singa hoewang-haoeng, njijar anoe beunang dihakan. 9 'Eta teh [o] koedoe lawan, sarta reugreug kapěrtjajaan, sapedah maraneh pada njaho, jen doeloer-doeloer maraneh anoe aja di doenya pada kataradjang sangsara tjara noe kitoe keneh. 10 'Ari Allah noe kagoengan sagala sih-koernija, [p] noe geus njaoer diri oerang koe lantaran Kristoes Jesoes, baris kana kamoeljaän andjeunna noe langgěng, sanggeus oerang sangsara [q] mangsa sakeudeung, eta pisan noe bakal njampoernakeun, nětěpkeun, ngoewatkeun djeung mageuhkeun ka maraneh. 11 'Nja andjeunna [r] noe koedoe dibaktian kamoeljaän djeung kawasa langgěng salalawasna. Amin.

a 2 Joh. 1. *b* Lal. 20 : 28. *c* Tit. 1 : 7. *d* Jěh. 34 : 4. *e* 1 Tim. 4 : 12. *f* Jěs. 40 : 11; Ibr. 13 : 20. *g* 1 Kor. 9 : 25; p. 1 : 4. *h* Roem 12 : 10; Ep. 5 : 21. *i* Sil. 3 : 34; Jak. 4 : 6. *j* Jak. 4 : 7, 10. *k* Djab. 55 : 23; Mat. 6 : 25; Pil. 4 : 6. *l* p. 4 : 7. *m* Loek. 22 : 31. *n* Aj. 1 : 7. *o* Jak. 4 : 7. *p* 1 Tes. 2 : 12. *q* p. 1 : 6. *r* 2 Petr. 3 : 18.

12 Kaoela njoeratan ka maraneh pondokna bae, lantaran koe [a] Silwanoes; eta teh rasa kaoela doeloer noe satoehoe pisan ka maraneh; pasědjaän kaoela mepelingan sarta ngingětan ka maraneh, jen sih-koernija, [b] noe diěnggonan koe maraneh teh, nja eta saěnjana sih-koernija Allah. 13 'Ari garedja sasama kapilih di nagara Baboel ngirim salam ka maraneh, kitoe deui Markoes, anak kaoela. 14 'Maraneh moedoe silih-bere salam [c] make tjijoem kanjaäahan. [d] Moegi-moegi maraneh pada dipaparin kasěnangan, sakoer [e] noe di djěro Kristoes Jesoes! Amin.

a 1 Tes. 1 : 1. *b* Roem 5 : 2. *c* 1 Kor. 16 : 20. *d* p. 1 : 2. *e* Roem 8 : 1.

SĔRAT KADOEWA TI RASOEL PETROES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Simon Petroes, [a] abdi sarta rasoel Jesoes Kristoes, doematĕng sakoer noe pada kamilikan kapĕrtjajaän kaädjen teja, [b] sakoemaha noe kaoela bae, koe kaädilan Allah sarta Djoeroe-salamĕt oerang Jesoes Kristoes: 2 'moegi-moegi [c] maraneh pada diwoewoehan sih-koernija reudjeung kasĕnangan, [d] lantaran nganjahokeun ka Allah, sarta ka Goesti oerang Jesoes Kristoes!

a Tit. 1 : 1. *b* Roem 1 : 12. *c* 1 Petr. 1 : 2. *d* Joh. 17 : 3.

3 Sapedah kawasaning Allah ka oerang geus maparinkeun sakoer noe pĕrloe pikeun hiroep sarta pikeun ibadah, lantaran nganjahokeun ka [a] noe geus njaoer diri oerang koe kamoeljaänana djeung 4 kasaeanana; 'anoe djadi matak oerang teh geus dipasihan pĕrdjangdjian anoe leuwih aragoeng sarta djeung dipikaadjen pisan, soepaja maraneh koe lantaran eta teh [b] kadoeoeman bakat Allah, sanggeusna maraneh ngĕdjat [c] tina pangroeksakan anoe aja di doenya koe 5 hal napsoe: 'tina sabab kitoe ajeuna maraneh teh [d] koedoe pada sing sarĕgĕp pisan; kapĕrtjajaän maraneh tambahan koe kahadean, kahadean koe kanjaho, 6 'kanjaho koe tjĕgahan, tjĕgahan koe kamantĕpan, kamantĕpan koe ibadah, 7 'ibadah koe kanjaähan ka doeloer, ari kanjaähan ka doeloer tambahan koe ka8 njaähan ka sakabeh djalma. 'Karana lamoen eta pĕrkara teja aja di maraneh, sarta tambah-tambah, tangtoe maraneh teh moal hapa, soemawonna [e] teu boewahan dina hal nganjahokeun ka Goesti 9 oerang Jesoes Kristoes. 'Karana ari djalma noe soewoeng koe eta pĕrkara teja, noe kitoe teh [f] lolong boeta-halimoenan, [g] geus pohoëun kana hal dibĕrĕsihkeun dosa manehanana noe tadi. 10 'Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! koedoe pada mingkin tambah sarĕgĕp [h] nja mageuhkeun hal disaoer sarta hal dipilih diri maraneh; karana ari milampah kitoe mah, maraneh teh salawasna oge 11 hamo titadjong. 'Karana lamoen kitoe teja, mĕngke maraneh djĕmbar pisan nja dipaparin mandjing kana karadjaän noe langgĕng, kagoengan Goesti sarta Djoeroe-salamĕt oerang Jesoes Kristoes.

a 1 Petr. 1 : 15; 2 : 9. *b* Ibr. 12 : 10; 1 Joh. 3 : 9. *c* 1 Joh. 2 : 15—17. *d* Ibr. 4 : 11; 6 : 11. *e* Tit. 3 : 14. *f* 1 Joh. 2 : 9, 11. *g* p. 2 : 20, 21. *h* Ibr. 3 : 14.

12 Koe sabab kitoe, kaoela moal wĕleh [a] sĕdja ngingĕtan maraneh salawasna kana hal eta teja, sanadjan geus pada njaho, sarta pada pageuh kana kajak13 tian noe geus aja di maraneh teh. 'Sarta rasa kaoela pĕrloe, sapandjang kaoela aja dina [b] saoeng ijeu teh, ngageuing 14 ka maraneh koe pepeling; 'sapedah kaoela geus njaho, [c] saoeng kaoela teh bakal tereh pisan diroewag, [d] sakoemaha noe geus dinjatakeun ka kaoela koe Goesti oerang Jesoes Kristoes. 15 'Djeung deui kaoela sĕdja rek milampah kagĕtolan, soepaja, dimana kaoela geus ninggal, maraneh oelah pĕtot-pĕtot boga keur pangingĕt-ngingĕt kana eta pĕr16 kara. 'Karana kaoela teh, mangsa ka maraneh ngoewarkeun hal kawasa sarta [e] pisoempingeun Goesti oerang Jesoes Kristoes teja, teu pisan noeroetkeun [f] dongeng anggitan aheng; estoena mah kaoela [g] geus pada nendjo kaägoe17 nganana. 'Karana andjeunna ti Allah Rama dipasihan kahormatan djeung kamoeljaän, keur basana diloengsoeran gĕntra ti kamoeljaän noe langkoeng agoeng teja, kijeu: [h] Ijeu teh Poetra kami noe kaäsih, anoe dipikarĕsĕp koe 18 kami. 'Ari eta gĕntra teh, waktoena loengsoer ti sawarga, kadarenge koe kaoela, [i] basa kaoela reureudjeungan djeung andjeunna di loehoer goenoeng 19 soetji teja. 'Malah-malah oerang teh boga pilahir para nabi, anoe leuwih tangtoe, sarta [j] hade maraneh teh lamoen ngarĕgĕpkeun ka dinja, saibarat ka [k] damar noe ngagĕntjlang dina ĕnggon poëk, [l] nĕpi ka braj beurang sarta bidjil

[m] bentang isoek dina djĕro hate maraneh. 20 'Tatapi ijeu teh koedoe kanjahokeun heula, ari sakabeh piwĕdjang para nabi dina Kitab teja, [n] taja noe djadi katĕrangan ti pribadina. 21 'Karana piwĕdjang nabi teh taja pisan noe bidjil ti karĕp djalma; estoena mah dilahirkeunana koe piwarangan Allah noe saroetji, [o] kasoeroeng koe Roh Soetji.

a 1 Petr. 5 : 12. *b* 2 Kor. 5 : 1, 4. *c* Jĕs. 38 : 12. *d* Joh. 21 : 18, 19. *e* p. 3 : 4. *f* Tit. 1 : 14; p. 2 : 3. *g* 1 Joh. 1 : 1. *h* Mat. 17 : 5. *i* Mat. 17 : 1. *j* Joh. 5 : 39. *k* Djab. 119 : 105. *l* Sil. 4 : 18. *m* Wahj. 22 : 16. *n* 2 Tim. 3 : 16. *o* 2 Sam. 23 : 2; Jĕs. 34 : 16; Djak. 7 : 12.

PASAL 2.

Tatapi baheula dina bangsa teh aja deui [a] nabi paralsoe, sapĕrti di maraneh ge piajaeun [b] goeroe paralsoe, bakal ririkipan ngasoepkeun [c] bidah matak ngaroeksakkeun, sarta [d] ngaranglĕs ka Goesti, anoe geus ngagaleuh diri maranehanana, djeung bakal pada ngadatangkeun ka dirina pangroeksakan anoe leuwih kĕntjĕng. 2 'Sarta reja pisan noe bakal noeroet kana kalatjoeran eta djalma; ari djalan kajaktian bakal digogoreng tina sabab maranehanana. 3 'Sarta tina kapĕrĕtjitanana bakal ngarah kaoentoengan ti maraneh, [e] make omongan beunang nganggit. Ari hoekoeman noe pasti ka eta teh [f] ti baheula baretona hanteu eureun, sarta pikaroeksakaneunana teh hanteu lĕlĕjĕpan. 4 'Karana nadjan [g] malaikat, noe geus pada migawe dosa, koe Allah teu dipikawĕlas, [h] nja digoebroeskeun bae ka djĕro naraka, diselehkeun kana rante di ĕnggon poëk teja, kĕrsana ditoenggoekeun kana hoekoeman; 5 'sarta doenya noe lawas teja [i] koe Allah teu dipikawĕlas, tatapi ari Ĕnoh, anoe djadi poerah ngoewarkeun kabĕnĕran teh, dalapananana diraksa, keur mangsa ngadatangkeun tjaäh teja ka sadoenya djalma daroraka; 6 'sarta ari [j] nagara Sadoemoe djeung Gomora teja geus dihoeroe sarta djadi lĕboe, dihoekoemna dibalik, sarta didjadikeun [k] totonde baris djalma noe doraka ka-hareupna; 7 'sarta ari [l] Ĕloet, djalma bĕnĕr teja, noe datang ka kĕsĕl manahna koe lampah kalatjoeran djalma roedjit teja, eta mah dika-loewarkeun; 8 'karana eta djalma noe bĕnĕr teh, anoe tjalik tjampoer djeung maranehanana teja, saban-saban poë ngan ngĕrikngĕrikkeun manah noe bĕnĕr, tina bawaning ningali sarta ngareungeu pagawean maranehanana noe doraka. 9 'Tah, kitoe Pangeran teh [m] langkoeng oeninga ngaloewarkeun djalma noe ibadah tina djĕro panggoda, sarta [n] ari noe doraka mah pada ditoenggoekeun kana poë hoekoeman, soepaja meunang siksaän; 10 'soemawonna [o] sakoer noe noeroetkeun daging, ngalampahkeun napsoe kotor, sarta tjĕla kana kadjĕnĕngan. Eta teh koemawani, bĕdĕgong, hanteu sijeun ngagogoreng kana kaägoengan; 11 'padahal [p] para malaikat, sanadjan ngoengkoelan bĕdasna djeung kawasana, teu ninggangkeun hoekoeman ngagogoreng ka dinja di pajoeneun Pangeran. 12 'Tatapi [q] ari eta mah, saibarat sato teu akalan, noe noeroetkeun bakatna, sarta geus didjadikeun baris ditangkĕp djeung ditoempoer, sapedah ngagogoreng ka noe teu kanjahoan koe dirina, bakal ditoempoer dina sadjĕro kagorenganana, 13 'sarta nampa boeroehan kadorakaän teja. [r] Noe dipake karĕsĕp koe eta teh kasoekaän saban-saban poë; pada djadi tjatjad djeung katjĕlaän, sarta soekan-soekan dina sadjĕro ngarinahna, keurna balaketjrakan djeung maraneh. 14 'Ari panonna pinoeh koe lampah ngaranjed, sarta taja eureunna migawe dosa; pada ngagĕndam ka hate djalma [s] noe teu pĕngkoeh; ari hatena geus toetoer kana kapĕrĕtjitan; nja anak sapa eta teh; 15 'geus ninggalkeun djalan bĕnĕr, toeloej kasaroeng; pada noeroet [t] djalan Balhoem anak Beor teja, noe soeka kana boeroehan kadorakaän; 16 'tatapi ditjawad tina kadorakaänana: [u] toetoempakan bisoe teh ngomong, sorana tjara djalma, mapalangan kana kageloan nabi. 17 'Noe kitoe teja [v] soemoer anoe euweuh tjaian, sarta mega noe kabawa koe angin poejoeh; geus ditjadangan poëk mongkleng boeta-radjin salalanggĕngna. 18 'Karana, tina ngomong agoel, anoe taja hasilna, eta teh koe lantaran napsoe daging sarta kalatjoeran pada ngagĕndam ka noe njingkir saĕnjana ti djalma noe sarasab lampahna; 19 'ngadjangdjikeun kamĕrdikaän ka dinja, padahal dirina teh kawoelaning kagorengan; karana [w] noe

geus eleh, tangtoe djadi kawoela eta
20 noe ngelehkeun. 'Karana [x] lamoen eta teh, koe lantaran njaho ka Goesti Djoeroe-salamĕt Jesoes Kristoes, geus njingkir tina karĕgĕdan doenya teja, seug toeloej kapoekĕt deui koe eta, sarta datang ka diëlehkeun, tangtoe djalma noe kitoe [y] ahirna leuwih bangĕt ti batan tadi.
21 'Karana mĕnding keneh noe kitoe teh teu njaho pisan kana djalan kabĕnĕran, ti batan sanggeusna nganjahokeun seug ingkar tina timbalan soetji,
22 anoe geus diserenkeun ka dinja. 'Ari noe kitoe teh asoep kana babasan noe ĕnja teja: [z] Andjing malikan oetahna, djeung bagong beunang ngamandian goegoelingan deui dina leutak.

a 5 Moesa 13 : 1; 1 Radj. 22; Jĕr. 28; Jĕh. 13. *b* Mat. 24 : 11; 1 Joh. 4 : 1. *c* Tit. 3 : 10. *d* Joed. 4. *e* Roem 16 : 18. *f* Joed. 4. *g* Joed. 6. *h* Wahj. 20 : 3. *i* 1 Moesa 7 : 21; 1 Petr. 3 : 20. *j* 1 Moesa 19 : 24; Joed. 7. *k* 1 Kor. 10 : 11. *l* 1 Moesa 19 : 29. *m* Jĕh. 9 : 4; 1 Kor. 10 : 13. *n* Sil. 16 : 4. *o* Joed. 8. *p* Joed. 9. *q* Joed. 10. *r* Joed. 12. *s* p. 3 : 16. *t* 4 Moesa 22 : 7, 21; Joed. 11. *u* 4 Moesa 22 : 28. *v* Joed. 12, 13. *w* Joh. 8 : 34. *x* Ibr. 6 : 4—6. *y* Mat. 12 : 45. *z* Sil. 26 : 11.

PASAL 3.

Eh kaäsih! ijeu soerat geus [a] kadoewa ajeuna kaoela njoeratan teh ka maraneh; ari dina soerat noe doewa teh kaoela [b] ngageuing koe pepeling kana
2 pikir maraneh noe sadjati; 'soepaja maraneh pada ngingĕtkeun [c] ka sakabeh pilahir, anoe geus dilahirkeun ti heula koe para nabi saroetji, sarta ka parentah kaoela, noe djaradi rasoel Goesti Djoeroe-salamĕt.
3 'Ari noe koedoe dikanjarahokeun heula, [d] jen dina ahir djaman pidatangeun djalma marojok; [e] eta loemakoena ngadjoedjoer napsoe sorangan;
4 'ari basana kijeu: [f] Na di mana karah pĕrdjangdjian pisoempingeunana teh? da ti watĕs maot karoehoen, saniskara barang teh dĕngdĕng bae, sakoemaha
5 ti mimitina ngadjadikeun doenya. 'Karana teu dikanjahokeun koe noe kitoe, bawaning ngahadja, jen ti babaheula aja langit, djeung deui aja boemi, [g] djadina tina djĕro tjai, aja dina tjai, [h] koe lantaran pangandika Allah;
6 'eta noe djadi matak [i] doenya djaman harita teh kakĕlĕm koe tjai tjaäh teja, sarta datang
7 ka toempoer. 'Tatapi ari langit reudjeung boemi noe ajeuna mah, geus disimpĕn koe pangandikana sapĕrti radja-brana, ditoenggoekeun kana seuneu, [j] nĕpi ka poë hoekoeman sarta diroeksakkeunana djalma noe daroraka.

a 1 Petr. 5 : 12. *b* p. 1 : 13. *c* p. 1 : 19. *d* 1 Tim. 4 : 1; Joed. 18. *e* p. 2 : 10. *f* Jĕs. 5 : 19; Jĕh. 12 : 22. *g* 1 Moesa 1 : 2, 6; Djab. 136 : 6. *h* Ibr. 11 : 3. *i* 1 Moesa 7 : 19. *j* p. 2 : 9.

8 Ari ijeu sahidji pĕrkara oelah teu dikanjahokeun koe maraneh, eh kaäsih kaoela! [a] moenggoehing di Pangeran mah sapoë saroewa djeung sareboe taoen, ari sareboe taoen saroewa djeung
9 sapoë. 'Pangeran teh [b] moal ngamĕngkemĕngkekeun pĕrdjangdjian teja, sakoemaha panĕrka djalma noe sawareh, panjanana teh ngamĕngkekeun; estoena mah [c] andjeunna sabar ka oerang teh, kĕrsana [d] oelah aja djalma noe tjilaka,
10 sing datang ka tarobat kabeh. 'Tatapi [e] poëan Pangeran pidatangeunana teh [f] sakoemaha paling ti peuting; didinja [g] langit teh toeloej areuweuh sarta ngagoeroeh, djeung sarating djagat teh bakal lĕboer koe seuneu, [h] ari boemi djeung sakabeh djidjijeunan noe aja di sadjĕrona
11 bakal dihoeroe. 'Koe sabab kitoe, [i] sapedah eta saniskara teh bakal lĕboer, maraneh koedoe tjĕpĕt pisan kana lam-
12 pah soetji sarta ibadah teh; 'bari ngarĕp-ngarĕp sarta ngagantjangkeun pidatangeunana poëan Allah teja, nja eta noe matak langit teh lĕboer dihoeroe, sarta sarating djagat teh adjoer koe
13 seuneu. 'Tatapi oerang teh ngarĕp-ngarĕp, sakoemaha noe geus didjangdjikeun, [j] langit anjar sarta boemi anjar, [k] anoe diënggonan koe kabĕnĕran.

a Djab. 90 : 4. *b* Ibr. 10 : 37. *c* 1 Petr. 3 : 20. *d* Jĕh. 33 : 11; 1 Tim. 2 : 4. *e* Lal. 2 : 20. *f* 1 Tes. 5 : 2. *g* Djab. 102 : 27; Jĕs. 34 : 4; Wahj. 20 : 11. *h* Hab. 2 : 13. *i* Loek. 21 : 36. *j* Jĕs. 65 : 17. *k* Wahj. 21 : 27.

14 Koe sabab eta, eh kaäsih! sapedah maraneh pangarĕp-ngarĕp kitoe teh, [a] koedoe sing pada sarĕgĕp, soepaja maraneh koe salira andjeunna kasondong pada boga kasĕnangan, [b] hanteu
15 tjatjad djeung taja tjawadeun. 'Sarta ari [c] kasabaran Pangeran oerang teja koedoe diakoe kasalamĕtan; sapĕrti Paoeloes, doeloer kaoela noe kaäsih, njoeratanana ka maraneh kitoe keneh, tina kapintĕran anoe geus dipasihkeun ka an-
16 djeunna; 'dina sakabeh soerat andjeunna, ana misaoerkeun pĕrkara eta teh, nja kitoe bae oenina. Ari eta pĕrkara

teja noe sawareh hese dihartikeunana, sarta koe djalma noe taja pangarti djeung koe [d] noe teu pĕngkoeh mah eta teh dikoesoetkeun, tjara kana kitab noe sedjen deui kitoe keneh, matak niwas-17 keun ka dirina sorangan. 'Koe sabab eta, eh kaäsih kaoela! sapedah maraneh geus njaho ti heula kana hal kitoe teh, noe matak [e] koedoe pada ijatna, soepaja oelah kabaoed koe sasabna djalma roe-djit teja, seug toeloej pĕtjat tina kakoe-18 koehan diri maraneh; 'anggoer [f] sing pada ngagĕdean dina sih-koernija sarta dina nganjahokeun ka Goesti Djoeroesalamĕt oerang Jesoes Kristoes. [g] Nja andjeunna noe koedoe dibaktian kamoeljaän, ajeuna ijeu sarta dina poë noe langgĕng! Amin.

a p. 1 : 10. *b* 1 Kor. 1 : 8. *c* Roem 2 : 4. *d* p. 2 : 14. *e* Mark. 13 : 5, 9. *f* Kol. 1 : 10, 11. *g* 1 Petr. 5 : 11; Joed. 25.

SĔRAT KAHIDJI TI RASOEL JOHANNES.

PASAL 1.

Anoe [a] aja ti mimitina, anoe geus kadenge koe kaoela sakabeh, anoe geus katendjo koe mata kaoela, anoe geus diawaskeun koe kaoela, sarta [b] geus ditjabak koe leungeun kaoela, hal Pa-2 ngandika kahiroepan teja: '(karana [c] hiroep teh geus diëbrehkeun, malah geus katendjo koe kaoela sakabeh, sarta kaoela pada djadi saksi, djeung ngoewarkeun ka maraneh [d] eta hiroep noe langgĕng, noe tadina aja di Rama, sarta 3 diëbrehkeun ka kaoela teja) 'ari noe katendjo sarta kadenge koe kaoela teja, nja eta noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh, soepaja maraneh ge [e] djadi satoenggal djeung kaoela. Ari katoenggalan kaoela teh nja djeung Rama, sarta 4 djeung Jesoes Kristoes Poetrana. 'Noe matak kaoela njoeratan kitoe ka maraneh, [f] soepaja kaboengahan maraneh masing datang ka toetoegna.

a Joh. 1 : 1, 14. *b* Loek. 24 : 39; Joh. 20 : 27. *c* Joh. 1 : 4. *d* p. 5 : 11. *e* Tit. 1 : 4; p. 1 : 7. *f* Joh. 15 : 11; 16 : 24.

5 Sarta ari pangoewaran, [a] anoe geus kadenge koe kaoela ti andjeunna, noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh, kijeu: [b] jen Allah teh tjaäng, taja pisan 6 poëkna di djĕro andjeunna. 'Saoepama oerang njĕboetkeun, [c] jen toenggal djeung Allah, halta oerang loemampah teh di noe poëk, eta oerang ari kitoe mah bohong, teu ngalampahkeun kajak-7 tian. 'Sabalikna, lamoen oerang [d] loemampah di noe tjaäng, sapĕrti andjeunna linggihna dina tjaäng, ari kitoe mah oerang satoenggal djeung batoer, sarta [e] gĕtih Jesoes Kristoes Poetrana ngabĕrĕsihkeun oerang, ngaleungitkeun sa-8 kabeh dosa. 'Oepama oerang njĕboetkeun, [f] jen teu boga dosa, estoe oerang njasabkeun diri sorangan, sarta kajaktian teh hanteu aja dina djĕro diri 9 oerang. 'Lamoen oerang [g] ngakoekeun dosa-dosa oerang, Allah mah langkoeng toehoe sarta adil, geus tangtoe ngahampoera kana dosa oerang, sarta bari ngabĕrĕsihkeun diri oerang, ngaleungitkeun 10 sagala kadorakaän. 'Oepama oerang njĕboetkeun, jen teu boga lampah dosa, [h] estoe oerang ngabohongkeun ka Allah, sarta [i] ari pangandikana hanteu aja dina djĕro diri oerang.

a Joh. 1 : 18. *b* Joh. 8 : 12; Jak. 1 : 17. *c* p. 2 : 4. *d* Ep. 5 : 8, 9. *e* Ibr. 9 : 14; Wahj. 1 : 5. *f* 1 Radj. 8 : 46; Sil. 20 : 9. *g* Djab. 32 : 5; Sil. 28 : 13; Lal. 15 : 9. *h* p. 5 : 10. *i* p. 2 : 14.

PASAL 2.

Eh anaking! kaoela pangnjoeratan kitoe teh ka maraneh, soepaja maraneh oelah milampah dosa. Sarta saoepama aja djalma milampah dosa, oerang teh [a] aja noe mangngoeroeskeun di Rama, nja Jesoes Kristoes, [b] anoe langkoeng 2 bĕnĕr teja. 'Andjeunna [c] noe djadi lantaran ngaleungitkeun dosa oerang; sarta lain woengkoel kana dosa oerang bae, nja kana dosa saälam-doenya kabeh. 3 'Sarta kijeu djalanna oerang teh noe matak tĕrang, jen oerang njaho ka Goesti, [d] nja lamoen oerang nĕtĕpkeun

4 ka timbalanana. 'Saha-saha noe ngomong: [e] Aing njaho ka Goesti teh, halta teu nětěpkeun ka timbalanana, eta noe kitoe djalma bohong, sarta kajaktian teh hanteu aja di djěro manehanana.
5 'Sabalikna, [f] ari noe nětěpkeun ka pangandikana mah, saestoena kanjaähan ka Allah geus djadi sampoerna di djěro djalma noe kitoe teh. Nja kitoe djalanna oerang teh djadi těrang, jen oerang aja
6 di djěro Goesti. 'Saha-saha noe njěboetkeun, jen dirina tětěp di djěro Goesti, [g] eta loemampahna koedoe sakoemaha loemampah Goesti. *a* Ibr. 7 : 25; 9 : 24. *b* Lal. 22 : 14. *c* Joh. 1 : 29; 2 Kor. 5 : 19; p. 4 : 10. *d* p. 3 : 6. *e* p. 4 : 20. *f* Joh. 14 : 21; p. 5 : 3. *g* Joh. 13 : 15.

7 Eh doeloer-doeloer! kaoela ka maraneh lain njoeratan parentah anjar; [a] ěnjana mah parentah lawas, noe geus aja di maraneh ti barangmimiti; ari eta parentah lawas teh nja pangandika, noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti
8 teja. 'Djeung deui kaoela ka maraneh njoeratan [b] hidji parentah anjar, anoe sajakti di djěro andjeunna sarta di djěro maraneh; sabab [c] poëk teh oendoer, ari tjaäng noe saestoena teh ngagěntjlang
9 ajeuna. 'Saha-saha noe njěboetkeun, jen dirina aja dina tjaäng, [d] halta geuleuh ka doeloerna, eta teh ěnjana mah aja di
10 noe poëk něpi ka mangsa ajeuna. 'Sahasaha noe njaäh ka doeloerna, eta teh tětěp ajana dina tjaäng, [e] hanteu aja pisan tatadjongan di noe kitoe mah.
11 'Tatapi ari noe geuleuh ka doeloerna mah, ajana teh di noe poëk, sarta leumpangna di noe poëk, [f] teu njahoëun noe didjoegdjoeg, karana poëk teh geus ngaboetakeun panonna. *a* p. 3 : 11; 2 Joh. 5. *b* Joh. 13 : 34. *c* Roem 13 : 12. *d* p. 3 : 15; 4 : 20. *e* Djab. 119 : 165; Joh. 11 : 9. *f* Joh. 12 : 35.

12 Kaoela njoeratan ka maraneh, eh anaking! pedah [a] dosa-dosa geus dihampoera ka maraneh tina sabab djěněngan
13 Goesti. 'Kaoela njoeratan ka maraneh, eh bapa-bapa! pedah maraneh pada njaho ka [b] noe djoeměněng ti mimitina. Kaoela njoeratan ka maraneh, eh noe baroedjang! pedah maraneh geus pada ngelehkeun ka [c] noe goreng teja. Kaoela njoeratan ka maraneh, eh baroedak! pedah maraneh pada njaho ka Rama.
14 'Kaoela geus njoeratan ka maraneh, eh bapa-bapa! pedah maraneh pada njaho ka noe djoeměněng ti mimitina. Kaoela geus njoeratan ka maraneh, eh noe baroedjang! pedah maraneh pada bědas, sarta pangandika Allah teh tětěp di djěro maraneh, djeung geus pada nge-
15 lehkeun ka noe goreng teja. 'Poma-poma [d] oelah njaäh ka doenya, atawa ka sakoer pangeusi doenya. Tijap-tijap aja noe njaäh ka doenya, kanjaähan ka Rama moal aja di djěro noe kitoe mah.
16 'Karana saniskara noe aja di doenya, nja [e] napsoe daging, sarta [f] napsoe panon, kitoe deui angkoehing hiroep, eta teh lain ti Rama, istoening asal ti doen-
17 ya. 'Děmi [g] doenya teh měngke euweuh djeung sakabeh napsoena; tatapi ari noe ngalampahkeun pangěrsa Allah mah, eta tětěp salalanggěngna. *a* Loek. 24 : 47. *b* Joh. 1 : 1. *c* p. 5 : 18. *d* Roem 12 : 2; 2 Tim. 4 : 10; Jak. 4 : 4. *e* 2 Petr. 2 : 18. *f* Sil. 27 : 20. *g* 1 Kor. 7 : 31; 1 Petr. 1 : 24, 25.

18 Eh anaking! ajeuna teh [a] waktoe ahir; sarta sakoemaha noe geus kadenge koe maraneh, [b] jen satroening Kristoes teh rek datang, boekti ajeuna [c] geus reja pisan noe djadi satroening Kristoes; noe matak oerang těrang, ajeuna teh waktoe
19 ahir. 'Eta teh [d] ka loewar ti oerang, tatapi lain anoe satoenggal djeung oerang; karana oepama satoenggal mah djeung oerang, geus tangtoe tětěp bae djeung oerang. Pangkitoe teh [e] soepaja katara, jen teu sakabehna satoenggal
20 djeung oerang. 'Sarta maraneh teh [f] geus katěrap panglisahan ti noe Langkoeng Soetji, djeung pada nganjahokeun sanis-
21 kara. 'Kaoela pangnjoeratan soteh ka maraneh, [g] lain tina sabab maraneh teu njaho kana kajaktian; ěnjana mah tina sabab njaho, sarta tina sabab sagala bohong taja noe ka loewar tina kajak-
22 tian. 'Saha djalma ngabohong, kadjaba noe nganglěs jen Jesoes teh lain Kristoes? Eta pisan satroening Kristoes, [h] anoe nganglěs ka Rama sarta ka Poetra.
23 'Saha-saha djalma noe nganglěs ka Poe-
24 tra, [i] ka Rama ge teu ngabogaän. 'Ari noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, [j] eta sing tětěp di djěro maraneh. Lamoen tětěp di djěro maraneh, eta noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, tangtoe maraneh kitoe deui tětěp di djěro Poetra sarta di
25 djěro Rama. 'Sarta kijeu pěrdjangdjian,

anoe koe andjeunna dipasihkeun ka oerang teh, [k] nja hiroep noe langgĕng. 26 'Kaoela njoeratan kitoe teh ka maraneh, noedoehkeun ka noe njasabkeun ka maraneh. 27 'Ari panglisahan, anoe geus tĕrap ka maraneh, anoe katampa ti andjeunna teja, eta teh tĕtĕp di djĕro maraneh, sarta [l] teu koedoe-koedoe aja noe ngawoeroek ka maraneh; ĕnjana mah [m] sapĕrti eta panglisahan ti andjeunna ngawoeroekkeun saniskara ka maraneh, nja kitoe pisan eta saestoena teh, sarta lain bohong; djeung sakoemaha maraneh geus diwoeroek koe eta, nja kitoe pisan koedoe tĕtĕp di djĕro andjeunna. 28 'Ari ajeuna, anaking! sing pada tĕtĕp di djĕro Goesti; soepaja oerang teh mĕngke, [n] dimana andjeunna diboektikeun, [o] pada boga kaloedeungan, sarta oelah datang ka diwirangkeun koe andjeunna mangsa soemping. 29 'Lamoen maraneh nganjahokeun, jen andjeunna teh bĕnĕr, koedoe sing kanjahokeun deui, jen oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun kabĕnĕran, eta geus diowokeun ti andjeunna.

a 1 Kor. 10 : 11. *b* 2 Tes. 2 : 3; p. 4 : 3. *c* 2 Joh. 7. *d* Lal. 20 : 30. *e* 1 Kor. 11 : 19. *f* 2 Kor. 1 : 21; p. 3 : 24. *g* 2 Petr. 1 : 12. *h* Joh. 16 : 3. *i* Joh. 5 : 23. *j* 2 Tim. 3 : 14. *k* 2 Tim. 1 : 1. *l* Jĕr. 31 : 34. *m* Joh. 14 : 26. *n* 1 Petr. 4 : 13. *o* p. 4 : 17.

PASAL 3.

Tjoba aringĕtkeun, aja sakitoe kaäsihan, anoe koe Rama geus dipaparinkeun ka oerang, [a] datang ka oerang disĕboet poetra Allah! Kitoe noe matak doenya teh teu nganjahokeun ka oerang, sabab [b] teu nganjahokeun ka andjeunna. 2 'Eh kaäsih! ajeuna oerang teh poetra Allah; ari moenggoehing mĕngke mah [c] tatjan diëbrehkeun oerang pidjadieun naon. Ngan anoe geus kanjahoan mah koe oerang, dimana diëbrehkeun, [d] tangtoe oerang teh saroewa djeung andjeunna; karana oerang bakal nendjo ka andjeunna koemaha noe sadjatina. 3 'Sarta saha-saha djalma noe boga pangarĕpngarĕp kitoe ka andjeunna, eta teh ngabĕrĕsihan diri sorangan, sapĕrti salira andjeunna bĕrĕsih. 4 'Saha-saha djalma noe migawe dosa, eta tĕgĕsna migawe kadorakaän; da ari [e] dosa teh nja kadorakaän. 5 'Sarta maraneh geus njaho, Goesti pangdiëbrehkeunana teh [f] soepaja ngeuweuhkeun dosa oerang; ari di djĕro andjeunna mah [g] teu pisan aja dosa. 6 'Saha-saha noe tĕtĕp di djĕro andjeunna, eta teu migawe dosa; saha-saha noe migawe dosa, eta teh hanteu nendjo djeung teu nganjahokeun ka andjeunna. 7 'Eh anaking! [h] oelah koengsi maraneh kasasabkeun koe djalma. Ari noe ngalampahkeun kabĕnĕran, eta nja bĕnĕr, sapĕrti salira Goesti teh bĕnĕr. 8 'Ari noe migawe dosa mah, eta teh [i] ti Iblis; karana Iblis teja migawe dosa ti barangmimiti. Anoe matak Poetra Allah diëbrehkeun, soepajana ngaroeksak pagawean Iblis. 9 'Saha-saha djalma noe diowokeun ti Allah, [j] eta teu migawe dosa, sabab [k] binihna tĕtĕp di djĕro noe kitoe mah; djeung teu bisaeun milampah dosa, tina sabab diowokeun ti Allah. 10 'Eta kitoe boektina poetra Allah djeung anak Iblis. Saha-saha noe teu ngalampahkeun kabĕnĕran, eta teh lain ti Allah; kitoe deui noe teu njaäh ka doeloerna. 11 'Karana nja kijeu pangoewaran, anoe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, [l] jen oerang teh koedoe silih-pikanjaäh. 12 'Oelah [m] tjara Kain, anoe ti noe goreng teja, sarta datang ka maehan doeloerna. Ari pangmaehanana koe naon sababna? Pedah pagawean sorangan goreng, ari pagawean doeloerna mah bĕnĕr.

a Joh. 1 : 12. *b* Joh. 17 : 25. *c* Roem 8 : 18, 19. *d* Pil. 3 : 21; Kol. 3 : 4. *e* p. 5 : 17. *f* p. 1 : 7. *g* Ibr. 4 : 15. *h* p. 2 : 26, 29. *i* Joh. 8 : 44. *j* p. 5 : 1, 18. *k* 1 Petr. 2 : 23. *l* Joh. 13 : 34; 15 : 12. *m* 1 Moesa 4 : 8; Joed. 11.

13 Eh, doeloer-doeloer! [a] oelah rek heran lamoen doenya teh geuleuheun ka maraneh. 14 'Oerang teh pada njaho, [b] jen oerang geus pindah tina paeh kana hiroep, sabab oerang njaäh ka doeloer-doeloer. Ari noe teu njaäh ka doeloer mah, eta nja tĕtĕp dina paeh. 15 'Saha-saha noe geuleuh ka doeloerna, [c] eta teh maehan; sarta maraneh geus pada njaho, ari djalma noe maehan mah teu katjitjingan hiroep noe langgĕng di djĕro dirina. 16 'Kijeu djalanna oerang teh noe matak njaho kana kanjaähan teja, [d] tina sabab Goesti geus nalangan pati ka oerang; kitoe deui lĕbah oerang koedoe nalangan pati ka doeloer-doeloer. 17 'Oepama [e] aja noe boga doenya-barana, nendjo doeloerna boetoeh, seug noelakan hatena ka dinja, eta kanjaähan ka

Allah teh koemaha rek pitjitjingeun di
18 djĕro noe kitoe mah? 'Eh anaking! oe-
rang njaäh teh oelah koe omong atawa
koe letah bae; koedoe djeung prakna
19 sarta djeung sajaktina. 'Kitoe djalanna
oerang teh noe matak njaho, jen oe-
rang [f] ti kajaktian, sarta oerang bisa
ngoepahan hate sorangan di pajoeneun
20 andjeunna. 'Karana [g] oepama hate oe-
rang teh ngahoekoeman ka oerang, [h]
Allah mah poendjoel ti hate oerang,
sarta langkoeng waspaos ka saniskara.
21 'Eh kaäsih! oepama hate oerang han-
teu ngahoekoeman ka oerang teh, tang-
toe oerang [i] boga kaloedeungan ka Al-
22 lah; 'sarta [j] naon bae noe koe oerang
disoehoenkeun, tanwande pikatampaeun
ti Allah, sapedah oerang nĕtĕpkeun ka
timbalanana, sarta milampahkeun sa-
koer anoe pikamanaheun koe andjeunna.
23 'Sarta kijeu timbalanana teh, [k] oerang
koedoe pĕrtjaja kana djĕnĕngan Jesoes
Kristoes Poetrana, kitoe deui [l] koedoe
silih-pikanjaäh, sakoemaha timbalan noe
koe andjeunna geus dipasihkeun ka oe-
24 rang. 'Ari noe nĕtĕpkeun ka timbala-
nana, [m] eta teh nja tĕtĕp di djĕro an-
djeunna, kitoe deui andjeunna tĕtĕp di
djĕro eta. Sarta [n] kijeu djalanna oerang
teh noe matak njaho, jen andjeunna
tĕtĕp di djĕro oerang, nja tina Roh, anoe
koe andjeunna geus dipasihkeun ka oe-
rang.

a Joh. 15 : 18. *b* p. 2 : 10, 11. *c* Mat. 5 : 21, 22; Gal. 5 : 21. *d* Joh. 15 : 13. *e* 5 Moesa 15 : 7; Jak. 2 : 15. *f* Joh. 18 : 37; p. 1 : 8. *g* Roem 2 : 15. *h* Jĕs. 55 : 9. *i* p. 2 : 28; 4 : 17. *j* Mark. 11 : 24; p. 5 : 14, 15. *k* Joh. 6 : 29, 40. *l* p. 4 : 11. *m* Joh. 15 : 4, 5. *n* p. 4 : 13.

PASAL 4.

Eh kaäsih! [a] poma oelah pĕrtjaja ka
sing roh bae; sagala roh koedoe di-
tjoba-tjoba, ti Allah atawa lain; sabab
[b] reja nabi palsoe anoe geus bidjil ka
2 doenya. 'Ari moenggoehing Roh Allah
kanjahoanana koe maraneh kijeu: Tijap-
tijap roh noe ngakoekeun jen Jesoes
Kristoes ĕnggeus soemping lĕbĕt da-
3 ging, eta noe kitoe teh ti Allah; 'sarta
tijap-tijap roh, anoe hanteu ngakoekeun
jen Jesoes Kristoes ĕnggeus soemping
lĕbĕt daging, eta noe kitoe mah lain
ti Allah; satĕgĕsna eta teh [c] roh sa-
troening Kristoes, noe rek datang, koe-
maha noe geus kadenge koe maraneh
teja; [d] malah ajeuna ge geus aja di
4 djĕro doenya. 'Eh anaking! [e] maraneh
teh nja ti Allah, djeung geus ngeleh-
keun ka noe karitoe; sabab noe aja di
djĕro maraneh teh langkoeng pisan ti
5 batan noe aja di djĕro doenya. 'Ari eta
noe kitoe teh ti doenya; manana noe
diaromongkeun hal doenya, sarta [f] ahli
6 doenya pada ngadenge ka darinja. 'Dĕmi
oerang mah ti Allah. [g] Djalma noe nga-
njahokeun ka Allah, ngadenge ka oe-
rang; ari noe lain ti Allah mah, teu
ngadenge ka oerang. Kitoe djalanna noe
matak oerang teh njaho ka roh kajak-
tian djeung ka roh panjasaban.

a Jĕr. 29 : 8; 1 Kor. 14 : 29; 1 Tes. 5 : 21. *b* Mat. 7 : 15; 2 Petr. 2 : 1; 2 Joh. 7. *c* p. 2 : 18, 22. *d* 2 Tes. 2 : 7. *e* p. 5 : 4. *f* Joh. 15 : 19. *g* Joh. 8 : 47.

7 Eh kaäsih! [a] oerang koedoe silih-pi-
kanjaäh; karana ari kanjaähan teh ti
Allah, djeung saha-saha djalma noe njaäh
teh, eta geus diowokeun ti Allah, sarta
8 nganjahokeun ka Allah. 'Ari noe teu
njaäh mah, eta teu nganjahokeun ka
Allah; karana ari Allah teh kaäsihan.
9 'Ari [b] kaäsihan Allah ka oerang teja
diëbrehkeunana kijeu, jen Allah teh geus
miwarangan ka doenya Poetra noe
noenggal, soepaja oerang hiroep koe
10 lantaran eta. 'Nja kijeu kanjaähan teh:
[c] lain oerang anoe asal njaäh ka Allah,
[d] estoena mah Allah anoe miasih ka oe-
rang, sarta miwarangan Poetrana baris
lantaran ngaleungitkeun dosa oerang.
11 'Eh kaäsih! ari Allah teh sakitoe mi-
asihna ka oerang; lĕbah oerang ge koe-
12 doe silih-pikanjaäh djeung batoer. 'Sa-
papandjangna [e] taja pisan noe geus
nendjo ka Allah. [f] Satijap-tijap oerang
silih-pikanjaäh, Allah teh tĕtĕp di djĕro
oerang, sarta kaäsihan andjeunna sam-
13 poerna di djĕro oerang. 'Kijeu djalanna
oerang teh noe matak njaho, jen oerang
tĕtĕp di djĕro andjeunna, djeung andjeun-
na tĕtĕp di djĕro oerang, nja koe sabab
oerang geus dipasihan tina Roh an-
14 djeunna. 'Sarta [g] kaoela geus pada nen-
djo, djeung pada djadi saksi, jen Rama
teh geus miwarangan Poetra pikeun
15 Djoeroe-salamĕt saälam-doenya. 'Saha-
saha djalma noe ngakoekeun, [h] jen Je-
soes teh Poetra Allah, tangtoe Allah
tĕtĕp di djĕro noe kitoe, sarta eta tĕtĕp
16 di djĕro Allah. 'Sarta oerang teh nga-

njahokeun djeung pĕrtjaja kana kaäsihan Allah ka oerang. Allah teh kaäsihan; sarta noe tĕtĕp dina kanjaähan, nja eta teh tĕtĕp di djĕro Allah, djeung Allah 17 tĕtĕp di djĕro noe kitoe. 'Kijeu pisampoernaeunana kanjaähan teh di oerang, soepaja oerang boga [i] kaloedeungan di poë hoekoeman, nja eta [j] oerang aja di ijeu doenya teh koedoe sakoemaha 18 andjeunna bae. 'Dina kanjaähan teh [k] teu aja kasijeun; ari kanjaähan noe sampoerna mah noendoeng kana kasijeun; sabab ari kasijeun teh mawa kanjĕri, sarta noe sijeun mah teu sampoerna 19 dina kanjaähan. 'Oerang teh njaäh ka Allah, doemeh ka oerang miheulaän asih. 20 'Lamoen aja djalma [l] noe ngomong: Aing njaäh ka Allah teh, halta geuleuh ka doeloer, eta noe kitoe djalma bohong; karana ari noe teu njaäh ka doeloer mah noe katendjo koe manehanana, koemaha rek bisa njaäh ka Allah noe teu 21 katendjo koe manehanana? 'Sarta oerang koe andjeunna [m] geus dipasihan timbalan kijeu, jen saha-saha noe njaäh ka Allah, koedoe njaäh deui ka doeloer.

a p. 3 : 11; 5 : 1. *b* Joh. 3 : 16; Roem 5 : 8. *c* Jĕs. 43 : 22. *d* Roem 5 : 6—10. *e* Joh. 1 : 18; 1 Tim. 6 : 16. *f* p. 3 : 11, 24. *g* Joh. 15 : 27; p. 1 : 1. *h* p. 5 : 1, 5. *i* p. 2 : 28. *j* p. 2 : 6. *k* Roem 8 : 15. *l* p. 2 : 4, 11; 3 : 17. *m* p. 3 : 23; 5 : 1, 2.

PASAL 5.

Saha-saha djalma [a] noe pĕrtjaja, jen Jesoes teh Kristoes, eta djalma geus diowokeun ti Allah; djeung saha-saha noe njaäh ka noe geus ngowokeun ka dirina, tangtoe njaäh deui ka noe geus 2 diowokeun ti andjeunna. 'Kijeu djalanna oerang teh noe matak njaho, jen oerang njaäh ka poetra-poetra Allah, nja lamoen oerang njaäh ka Allah, sarta nĕ3 tĕpkeun ka timbalanana. 'Karana [b] kanjaähan ka Allah teh kijeu, lamoen oerang nĕtĕpkeun ka timbalanana; [c] ari 4 timbalanana hanteu pisan beurat. 'Karana sakoer noe diowokeun ti Allah teh, eta ngelehkeun doenya; sarta ari sarat pangoenggoel, [d] noe ngelehkeun doenya 5 teja, nja kapĕrtjajaän oerang. 'Saha noe ngelehkeun doenya, [e] kadjaba noe pĕr6 tjaja jen Jesoes teh Poetra Allah? 'Nja eta noe geus soemping koe [f] tjai djeung gĕtih, tĕgĕsna Jesoes, anoe djoemĕnĕng Kristoes; lain koe tjai bae, ĕnjana mah koe tjai djeung koe gĕtih. [g] Sarta Roh noe djadi saksi, sabab Roh teh kajak7 tian. 'Karana aja [h] tiloe noe djadi saksi di djĕro sawarga, nja Rama, Pangandika, djeung Roh Soetji; ari eta noe 8 tiloe teh [i] hidji. 'Djeung deui tiloe noe djadi saksi di boemi, [j] nja Roh, djeung tjai, sarta gĕtih; ari eta noe tiloe teh 9 toenggal djadi hidji. 'Oepama oerang narima kana [k] pĕrtelaän djalma, pĕrtelaän Allah mah leuwih ti dinja; karana nja eta pĕrtelaän Allah teh, noe koe andjeunna dipĕrtelakeun tina hal 10 Poetrana teja. 'Saha-saha noe pĕrtjaja ka Poetra Allah, [l] boga pĕrtelaänana di djĕro dirina sorangan; ari noe teu pĕrtjaja mah ka Allah, [m] eta nja ngabohongkeun ka Allah, tina sabab teu pĕrtjaja kana pĕrtelaän, anoe geus dipĕrtelakeun koe Allah tina hal Poe11 trana. 'Sarta [n] kijeu pĕrtelaän teh, jen Allah ka oerang geus maparin hiroep noe langgĕng; ari eta hiroep ajana teh 12 di djĕro Poetrana. 'Saha-saha [o] noe ngabogaän eta Poetra, nja eta noe boga hiroep teh; ari noe teu ngabogaän Poetra Allah, eta mah teu boga hiroep teja.

a Joh. 1 : 12. *b* Joh. 14 : 15; 15 : 10; p. 2 : 5. *c* Mat. 11 : 30. *d* p. 4 : 4. *e* Roem 8 : 37; p. 4 : 15. *f* Mat. 3 : 16; 26 : 28; Joh. 19 : 34; Ibr. 9 : 19. *g* 1 Kor. 2 : 12. *h* Mat. 28 : 19. *i* Joh. 10 : 30; 16 : 13—15. *j* Roem 8 : 16; Lal. 10 : 47; Ibr. 12 : 24. *k* Joh. 5 : 33—37. *l* Roem 8 : 16; Gal. 4 : 6. *m* p. 1 : 10. *n* p. 2 : 25. *o* Joh. 3 : 36.

13 Kaoela [a] geus njoeratan eta sakabeh pĕrkara ka maraneh noe pĕrtjaja kana djĕnĕngan Poetra Allah; noe dipambrih, soepaja pada nganjahokeun, jen maraneh teh boga hiroep noe langgĕng, sarta soepaja maraneh pada pĕrtjaja kana djĕ14 nĕngan Poetra Allah. 'Sarta [b] kijeu kaloedeungan, kaboga oerang ka andjeunna teh, nja eta [c] lamoen oerang njoehoenkeun naon-naon anoe sapoek djeung kĕrsana, tangtoe koe andjeunna 15 dikaboel. 'Sarta lamoen oerang njaho, jen oerang koe andjeunna dikaboel, nja naon bae anoe disoehoenkeun koe oerang, tangtoe oerang teh njaho, jen pinampaeun kana sakoer pĕrkara, noe koe oerang geus disoehoenkeun ka an16 djeunna. 'Oepama aja djalma nendjo doeloerna migawe dosa, dosana noe teu matak paeh, eta koedoe nĕnĕda, tangtoe dipaparin hiroep ka dinja, nja ka sakoer noe migawe dosa noe teu matak paeh.

[d] Aja dosa noe matak paeh; noe kitoe mah kaoela teu mitjatoer, jen koedoe 17 dipangnĕdakeun. 'Saniskara kadorakaän teh [e] nja dosa; sarta aja dosa noe teu matak paeh. *a* Joh. 20 : 31. *b* p. 3 : 21, 22. *c* Joh. 14 : 13, 14. *d* Mat. 12 : 31. *e* p. 3 : 4.

18 Oerang pada njaho, [a] oenggal-oenggal djalma noe geus diowokeun ti Allah mah, teu milampah dosa; ari noe geus diowokeun ti Allah, [b] ngaraksa diri sorangan, teu katjabak koe [c] noe goreng 19 teja. 'Oerang pada njaho, [d] jen oerang teh ti Allah; ari sadoenya kabeh ngadjolopong 20 di noe goreng teja. 'Tatapi oerang pada njaho, jen Poetra Allah geus soemping, sarta ka oerang geus maparin pangarti, [e] soepaja oerang nganjahokeun ka noe Langkoeng Estoe; sarta oerang teh aja di djĕro noe Langkoeng Estoe, tĕgĕsna [f] di djĕro Jesoes Kristoes, Poetrana. [g] Nja eta teh Allah noe langkoeng estoe, sarta [h] hiroep noe 21 langgĕng teja. 'Eh anaking! [i] sing pada ngaraksa diri sorangan, njĕgah ka sakoer brahala. Amin. *a* p. 3 : 9. *b* Joed. 21. *c* p. 2 : 13; 3 : 12. *d* p. 4 : 4, 6. *e* Joh. 17 : 3. *f* Wahj. 3 : 7. *g* Joh. 20 : 28; Roem 9 : 5. *h* p. 1 : 1, 2. *i* 1 Kor. 10 : 14.

SĔRAT KADOEWA TI RASOEL JOHANNES.

Sĕrat kaoela [a] kokolot, doematĕng istri noe kapilih sarta ka poetra-poetrana, noe pada dipikanjaäh koe kaoela djeung saestoena, sarta lain koe kaoela bae, malah koe sakabeh [b] noe nganjahokeun 2 kana kajaktian; 'tina sabab kajaktian, anoe tĕtĕp di djĕro oerang, sarta ngareudjeungan ka oerang salalanggĕngna. 3 'Moegi-moegi [c] maraneh disarĕngan koe sih-koernija, kawĕlasan reudjeung kasĕnangan, ti Allah Rama, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes, Poetra Rama, dina kajaktian djeung kanjaähan! *a* 1 Petr. 5 : 1; 3 Joh. 1. *b* 1 Tim. 2 : 4; 4 : 3. *c* 1 Tim. 1 : 2.

4 Kaoela [a] boengah katjida, geus manggih poetra njai anoe pada loemampah dina kajaktian, noeroetkeun timbalan, anoe koe oerang katampa ti Rama teja. 5 'Ari ajeuna, eh njai! kaoela aja panĕda, njoeratan teh ka njai [b] lain tina aja timbalan anjar, saĕnjana ngingĕtkeun timbalan anoe aja di oerang ti barangmimiti teja: nja eta oerang moedoe 6 sing silih-pikanjaäh. 'Ari kanjaähan teja [c] kijeu, lamoen oerang loemampah noeroetkeun timbalan andjeunna. Nja ijeu timbalan teh, sakoemaha noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti, jen maraneh koedoe loemampah dina djĕro eta. 7 'Karana [d] ka doenya teh geus reja noe datang taroekang njasabkeun, anoe teu ngakoekeun jen Jesoes Kristoes ĕnggeus soemping lĕbĕt daging teja. Eta noe kitoe teh toekang njasabkeun sarta sa8 troening Kristoes. 'Maraneh sing pada ijatna, [e] sangkan oelah koengsi kaoela kaleungitan anoe beunang migawe kaoela, soepaja sing djĕdjĕg kaoela nampa 9 boeroehan. 'Satijap-tijap noe ngarĕmpak, sarta hanteu tĕtĕp dina piwoeroek Kristoes, [f] eta teh teu ngabogaän Allah. Ari noe tĕtĕp dina piwoeroek Kristoes mah, nja eta noe ngabogaän Rama teh 10 djeung Poetra. 'Oepama aja noe ngadatangan ka maraneh, lain mawa piwoeroek eta, [g] poma oelah rek diakoe ka imah, djeung ka noe kitoe oelah 11 oeloek salam. 'Karana saha-saha noe oeloek salam ka noe kitoe, tĕgĕs tjampoer ka pagaweanana noe goreng. *a* 3 Joh. 3. *b* 1 Joh. 2 : 7; 3 : 11. *c* 1 Joh. 5 : 3. *d* 1 Joh. 2 : 18; 4 : 1. *e* Gal. 4 : 11; 1 Tes. 3 : 5. *f* 1 Joh. 2 : 23. *g* Roem 16 : 17; Tit. 3 : 10.

12 Kaoela [a] loba pisan soeratkeuneun ka maraneh, ngan tatapi hanteu sĕdja koe kĕrtas reudjeung mangsi; ari panghareĕpan kaoela mĕngke manggihan ka maraneh, sarta sasaoeran biwir pada biwir, [b] soepaja kaboengahan oerang 13 sing datang ka toetoegna. 'Ari poetra-poetra saderek njai istri, noe kapilih teja, pada ngirim salam ka njai. Amin. *a* 3 Joh. 13, 14. *b* 1 Joh. 1 : 4.

SĔRAT KATILOE TI RASOEL JOHANNES.

Sĕrat kaoela [a] kokolot, doematĕng [b] Gajoes kaäsih, anoe dipikanjaäh koe kaoela djeung saestoena. *a* 2 Joh. 1. *b* Roem 16 : 23.

2 Eh kaäsih! ari panĕda kaoela, maneh moegi sing salamĕt dina saniskara, kitoe deui tjageur, sakoemaha njawa maneh 3 teh salamĕt. 'Karana [a] kaoela boengah katjida, keur mangsa aja doeloer daratang, sarta njaritakeun tina kajaktian maneh, sakoemaha maneh teh loemampah dina kajaktian. 4 'Kaoela [b] taja kaboengahan anoe leuwih ti batan lamoen ngadenge, jen anak-anak kaoela loemampah dina kajaktian. *a* 2 Joh. 4. *b* 1 Tes. 3 : 9.

5 Eh kaäsih! maneh teh nja satoehoena dina saniskara noe dipilampah koe maneh ka doeloer-doeloer, tĕgĕsna ka noe 6 njemah. 'Eta geus pada njaritakeun lampah kanjaähan maneh dina koempoelan garedja; lamoen maneh mĕkĕlan ka noe kitoe, [a] sakoemaha pipantĕseunana ka Allah, eta hade pisan lampah maneh 7 teh. 'Karana noe matak laleumpang, nja tina sabab djĕnĕngan andjeunna, [b] hanteu njokot naon-naon ti oerang 8 kapir. 'Manana noe kitoe wadjib koe oerang [c] ditoeloeng sakasoesahna, soepaja oerang djadi pangbantoe kana kajaktian. *a* 1 Tes. 2 : 12. *b* Mat. 10 : 8. *c* Roem 16 : 2.

9 Kaoela geus njoeratan ka garedja; tatapi Diotrepes, anoe hajang djadi panggirangna di garedja teh, teu narimaeun 10 ka kaoela. 'Koe sabab eta, samangsa kaoela datang, rek ngingĕtkeun ka dinja pagaweanana, noe dipilampah koe manehanana, sok ngawangkong koe omongan noe ngagorengkeun ka kaoela; djeung hanteu anggeus koe sakitoe bae, malah-malah teu ngakoe ka doeloer-doeloer, toer anoe soeka ngakoe ge koe manehanana dihalangan, sarta didjongklokkeun ti garedja. 11 'Eh kaäsih! [a] poma oelah noeroetan kana kagorengan, nja noeroetan teh kana kahadean. [b] Sahasaha noe migawe hade, eta teh ti Allah; ari noe migawe goreng mah, eta teu 12 nendjo ka Allah. 'Ari Demetrioes [c] hade kasĕboetkeunana koe sakabehna, sarta koe kajaktian pisan; malah kaoela ge miloe njĕboet, sarta maneh teh njaho, [d] jen panjĕboet kaoela saestoena. *a* Djab. 37 : 27; 1 Petr. 3 : 11, 13. *b* 1 Joh. 2 : 29. *c* 1 Tim. 3 : 7. *d* Joh. 21 : 24.

13 Kaoela [a] loba pisan soeratkeuneun ka maneh, ngan tatapi hanteu sĕdja njoeratan ka maneh koe [b] mangsi reu- 14 djeung kalam. 'Ari panghărĕpan kaoela, hajang geura papanggih djeung maneh, 15 sarta sasaoeran biwir pada biwir. 'Moegi-moegi maneh [c] dipasihan kasĕnangan! Ari sakabeh sobat pada ngirim salam ka maneh. Pangnĕpikeun salam kaoela ka sobat-sobat, kana hidji-hidji ngaran. *a* 2 Joh. 12. *b* 2 Kor. 3 : 3. *c* 1 Petr. 5 : 14.

SĔRAT TI RASOEL JOEDAS.

Sĕrat kaoela Joedas, [a] abdi Jesoes Kristoes, sarta [b] doeloer Jakoboes, doematĕng sadaja [c] noe disaoer, noe geus pada disoetjikeun di djĕro Allah Rama, sarta [d] diraksa pikeun Jesoes Kristoes: 2 'moegi-moegi [e] maraneh pada diwoewoehan kawĕlasan, kasĕnangan reudjeung kaäsihan! *a* Jak. 1 : 1. *b* Mat. 13 : 55. *c* 1 Kor. 1 : 2. *d* 1 Petr. 1 : 5. *e* 2 Petr. 1 : 2.

3 Eh kaäsih kaoela! eukeur mah kaoela

měrěloekeun njoeratan ka maraneh tina hal kasalamětan [a] toenggal bobogaän oerang, misti kaoela njoeratan teh nja mepelingan ka maraneh, [b] jen koedoe mangměrangkeun kapěrtjajaän, noe geus 4 diserenkeun ka djalma saroetji. 'Karana [c] aja sababaraha djalma geus njoeloesoep ka djěro, anoe geus ditoeliskeun ti babareto baris meunang hoekoeman ijeu; nja djalma doraka, noe pada njalin sih-koernija Allah oerang, [d] didjijeun kalatjoeran, sarta pada nganglěs ka Allah, anoe njangking kawasa njalira, djeung ka Goesti oerang Jesoes Kristoes.

a Tit. 1 : 4; 2 Petr. 1 : 1. *b* Pil. 1 : 27. *c* 2 Petr. 2 : 1—3. *d* Gal. 5 : 13.

5 Tatapi kaoela rek ngingětkeun ka maraneh, nadjan koe maraneh geus kanjahoan ti bareto, jen Pangeran, sanggeusna ngaleupaskeun bangsa teja ti tanah Měsir, kadoewana [a] ngaroeksak 6 ka sakoer noe hanteu pěrtjaja. 'Djeung deui [b] malaikat, noe teu narětěpkeun kapangkatanana, sarta ka loewar ti ěnggonna sorangan, koe andjeunna pada ditoenggoekeun kana hoekoeman poë gěde, geus pada ditěrapan rante noe langgěng, aja di handapeun poëk mong- 7 kleng. 'Tjara [c] Sadoemoe djeung Gomora, [d] djeung nagara sakoerilingna, noe pada djarinah saperti eta, sarta ngiloengiloe kana daging sedjen, geus pada didjadikeun totonde, [e] njandang siksaän 8 seuneu noe langgěng. 'Nja kitoe keneh eta djalma teja ngarimpi [f] sarta ngarěgědkeun daging, djeung njapirakeun kana kadjěněngan, sarta ngagogoreng 9 kana kaägoengan. 'Ari [g] Mikail, kapala malaikat teja, waktoena padoe djeung Iblis marěboetkeun majit Moesa, teu wanieun ninggangkeun ka dinja hoekoeman ngagogoreng, ngan ari lahiranana: [h] Pangeran moegi ngaběndon ka 10 maneh! 'Tatapi [i] ari eta mah sok ngagogoreng ka noe teu kanjahoan koe dirina; sarta sakoer anoe kanjahoan, tina geus bakat, saibarat sato teu akalan, nja eta dipake lantaran ngaroeksak diri 11 sorangan. 'Pitjilakaeun noe kitoe teh! karana leumpang dina djalan [j] Kain, sarta tigěděboeg tina bawaning kasasabkeun koe boeroehan [k] Balhoem, djeung datang ka toempoer koe hal kababaän 12 [l] Korah. 'Noe kitoe teh [m] tjatjad dina oenggal-oenggal hadjat kanjaähan maraneh; ana dadaharan reudjeung, rěwagrěwog bae, sarta ngantěpan dirina sorangan, bari euweuh kaerana; eta teh ibarat [n] mega noe euweuh tjaian, ngolejang, kabawa koe sakabeh angin; ibarat kakaian dina mamareng rek tiris, euweuh boewahan, paeh pindo, djeung 13 roengkad; 'ibarat ombak galak di laoet, [o] ngaboedahkeun wiwirang sorangan; ibarat bentang iděr, geus ditjadangan poëk mongkleng boeta-radjin salalang- 14 gěngna. 'Nadjan koe [p] Hanok oge, anoe katoedjoehna ti Adam, geus diwědjangkeun djalma noe kitoe teh; ari lahiranana: Masing nganjahokeun, Pangeran geus soemping, [q] pangiringna para soetji 15 bareboe-reboe kagoenganana, 'bakal ngahoekoeman ka djalma sakabeh, sarta njiksa ka sakoer noe doraka, tina sabab sakabeh panggawe doraka noe geus dipigawe koe eta reudjeung dorakana; kitoe deui [r] tina sabab sakabeh omongan njogok, anoe geus diomongkeun ka 16 Pangeran koe djalma doraka teh. 'Djalma noe kitoe teh gěgělěnděng, sarta aral ka papasten sorangan; [s] ari loemakoena ngadjoedjoer napsoe, djeung soengoetna ngomong soewaban, sarta moedji-moedji ka djalma, ngarah kahasilan.

a Ibr. 3 : 16—19. *b* 2 Petr. 2 : 4, 9. *c* 2 Petr. 2 : 6. *d* 5 Moesa 29 : 23. *e* Mat. 25 : 41; 2 Tes. 1 : 9. *f* 2 Petr. 2 : 10. *g* Dan. 12 : 1; 2 Petr. 2 : 11. *h* Djak. 3 : 2. *i* 2 Petr. 2 : 12. *j* 1 Joh. 3 : 12. *k* 2 Petr. 2 : 15. *l* 4 Moesa 16. *m* 2 Petr. 2 : 13, 17. *n* Sil. 25 : 14. *o* Jěs. 57 : 20. *p* 1 Moesa 5 : 18. *q* 5 Moesa 33 : 2. *r* Mat. 12 : 36. *s* 2 Petr. 2 : 18.

17 Tatapi ari maraneh teh, eh kaäsih! [a] sing pada ngingětkeun kana kasaoeran, anoe geus disaoerkeun ti heula koe para rasoel Goesti oerang Jesoes Kristoes; 18 'kapan misaoerna ka maraneh, [b] jen dina ahir djaman bakal aja djalma marojok, eta loemakoena ngadjoedjoer nap- 19 soena noe doraka. 'Nja anoe kitoe teh noe ngalingkarkeun maneh, estoe [c] djalma pinjawa, hanteu ngabogaän Roh. 20 'Tatapi ari maraneh teh, eh kaäsih! [d] moedoe ngaděgkeun diri maraneh dina kapěrtjajaän maraneh noe leuwih soetji, sarta moedoe něněda di djěro Roh Soetji. 21 'Sing [e] ngaraksa diri maraneh, soepaja pada tětěp dina kaäsihan Allah; sarta [f] moedoe ngarěp-ngarěp kana kawělasan Goesti oerang Jesoes Kristoes baris kana

22 hiroep noe langgĕng. 'Sarta koedoe bedakeun, noe sawareh koe maraneh ka-23 roenjaän; 'aja noe sedjen moedoe toeloengan dikĕkĕtir, sarta eta teh rontok [g] djait ti djĕro seuneu; djeung sanadjan ka badjoe oge anoe karĕgĕdan koe daging, moedoe giroek. *a* 2 Petr. 3 : 2. *b* 2 Petr. 3 : 3. *c* 1 Kor. 2 : 14. *d* Kol. 2 : 7. *e* 1 Joh. 5 : 18. *f* Tit. 2 : 13. *g* Djak. 3 : 2.

24 Dĕmi noe langkoeng kawasa ngaraksa ka maraneh, soepaja oelah koengsi titadjong, [a] sarta ngadjagragkeun maraneh bari euweuh koetjiwana di pajoeneun kamoeljaän andjeunna, reudjeung 25 kaboengahan, 'tĕgĕs [b] Allah anoe pintĕr njalira, Djoeroe-salamĕt oerang, [c] eta noe koedoe dibaktian kamoeljaän djeung kaägoengan, kasantosaän djeung kawasa, ajeuna ijeu sarta langgĕng salalawasna! Amin. *a* Kol. 1 : 22; 1 Tes. 5 : 23. *b* Roem 6 : 27; 1 Tim. 1 : 1, 17. *c* 2 Petr. 3 : 18.

KITAB WAHJOE.

BEUNANG NGARANG JOHANNES.

PASAL 1.

Ijeu Wahjoe Jesoes Kristoes, anoe koe Allah dipasihkeun ka andjeunna, soepaja noedoehkeun ka abdi-abdina pĕrkara noe geus pasti tereh piboektieun; eta teh dilantarankeun ka malaikat andjeunna, sarta dinjahokeun ka Johannes 2 abdina, 'noe [a] geus mĕrtelakeun pangandika Allah sarta pĕrtelaän Jesoes Kristoes, saniskara bae noe geus katendjo. 3 'Salamĕt anoe ngadji, kitoe deui noe ngadarenge kana kasaoeran ijeu piwĕdjang, [b] sarta bari nĕtĕpkeun ka sakoer noe disĕboet sadjĕroning eta; karana [c] geus deukeut ka mangsana. *a* Joh. 21 : 24. *b* p. 22 : 7. *c* 1 Petr. 4 : 7; p. 22 : 10.

4 Sĕrat kaoela Johannes, doematĕng [a] noe toedjoeh garedja, noe aja di tanah Asia: [b] moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕnangan ti [c] noe djoemĕnĕng, sarta djoemĕnĕng ti tatadina, djeung bakal soemping teja; kitoe deui tina [d] toedjoeh Roh, anoe di pajoeneun panglinggihanana; 5 'sarta ti Jesoes Kristoes, [e] saksi noe satoehoe teja, [f] tjikal tanghi pangheulana ti sakoer djalma noe paeh, djeung kapalaning sagala radja di boemi; nja andjeunna [g] noe miasih ka oerang, sarta geus ngoembah diri oerang koe lantaran gĕtih andjeunna, ngaleungitkeun dosa-6 dosa oerang; 'malah-malah geus ngadjadikeun oerang [h] radja djeung panghoeloe bade ka Allah, Ramana. [i] Nja andjeunna noe koedoe dibaktian kamoeljaän djeung kawasa langgĕng sa-7 lalawasna. Amin. 'Masing njaho, [j] andjeunna rek soemping nitihan mega; sarta [k] bakal katendjo koe sakabeh panon, samalah koe noe geus nĕwĕk ka andjeunna oge; djeung sagala bangsa noe di boemi bakal pada aloek-aloekan koe pĕrkara andjeunna. Saestoena pisan, amin. *a* p. 1 : 11. *b* Roem 1 : 7. *c* p. 1 : 8. *d* Jĕs. 11 : 2; Djak. 4 : 10. *e* Jĕs. 55 : 4; p. 3 : 14. *f* Kol. 1 : 18. *g* Ep. 5 : 2; p. 7 : 14. *h* p. 5 : 10. *i* Ibr. 13 : 21. *j* Dan. 7 : 13; Mat. 24 : 30. *k* Djak. 12 : 10.

8 Kami teh nja [a] Alpa djeung Omega, [b] noe mimiti sarta djeung panganggeusan, soer pangandika Pangeran, [c] anoe djoemĕnĕng, sarta djoemĕnĕng ti tatadina, djeung bakal soemping teja, nja noe Langkoeng Kawasa. *a* p. 22 : 13. *b* Jĕs. 41 : 4; 44 : 6. *c* p. 1 : 4.

9 Kaoela Johannes, doeloer maraneh, djeung batoer dina kasoekĕran, sarta dina karadjaän, djeung dina [a] kamantĕpan Jesoes Kristoes, keur aja di poelo ngaran Patmos, [b] koe tina pangandika Allah, sarta tina pĕrtelaän Jesoes Kris-10 toes. 'Ari dina [c] poë Goesti, kaoela keur parĕng [d] di djĕro Roh; toeloej ngadenge toekangeun kaoela sowara tarik pisan,

11 sapĕrti sora sangkakala; 'ari lahiranana: Kami teh nja Alpa djeung Omega, noe pangheulana sarta djeung pangpandeurina; ari noe katendjo koe maneh, koedoe toeliskeun djijeun kitab, sarta toeloej kirimkeun ka noe toedjoeh garedja, noe aja di tanah Asia; nja eta ka Epesoes, ka Sĕmirna, ka Pergamoes, ka Tiatira, ka Sardis, ka Piladelpia, djeung ka Laodikea. 12 'Geus kitoe kaoela malik, rek nangen eta sowara noe ngalahir ka kaoela teja. Dĕmi geus malik, kaoela nendjo [e] adjoeg ĕmas toedjoeh; 13 'ari [f] di tĕngah-tĕngah eta toedjoeh adjoeg teh aja noe siga [g] Poetra manoesa roepana, nganggo djoebah, sarta sĕmĕt dadana [h] nganggo beulitan ĕmas. 14 'Mastakana [i] djeung ramboetna ngĕplak, tjara boeloe domba bodas, sapĕrti saldjoe; ari [j] sotjana lir hoeroenging seuneu; 15 'dampalna djiga [k] soewasa gilap, sarta roehaj sapĕrti dina parapen; ari gĕntrana [l] tjara ngagoeroelhna tjai gĕde. 16 'Sarta dina panangan andjeunna tĕngĕn aja toedjoeh bentang; djeung tina bahamna aja noe bidjil [m] hidji pĕdang seukeut kentja-katoehoe; ari pameunteuna lir sorot panon-poë keur meudjeuhna mengret. 17 'Barang katendjo koe kaoela, [n] broek kaoela teh roeboeh ka dampalna tjara noe paeh bae. Ladjĕng andjeunna noempangkeun panangan tĕngĕn ka kaoela, bari ngalahir kijeu: Montong sijeun-sijeun; kami teh noe pangheulana djeung pangpandeurina, 18 'sarta [o] anoe hiroep teh. Kami tadina geus maot; ijeu geuning ajeuna kami hiroep langgĕng salalawasna. Sarta [p] kami noe boga sosi maot djeung ĕnggon noe paeh. 19 'Geura noeliskeun anoe geus katendjo koe maneh, sakoer noe beh aja, djeung noe bakal boekti mĕngke; 20 'nja eta rasijah noe toedjoeh bentang, noe katendjo koe maneh dina leungeun kami katoehoe, sarta noe toedjoeh adjoeg ĕmas. Ari toedjoeh bentang teja nja eta [q] malaikat noe toedjoeh garedja; dĕmi toedjoeh adjoeg teja nja eta noe toedjoeh garedja.

a p. 3 : 10. *b* p. 6 : 9. *c* Lal. 20 : 7. *d* p. 4 : 2. *e* Djak. 4 : 2. *f* p. 2 : 1. *g* Dan. 7 : 13; p. 14 : 14. *h* Dan. 10 : 5; p. 15 : 6. *i* Dan. 7 : 9. *j* p. 2 : 18. *k* Jĕh. 1 : 4, 27. *l* Jĕh. 43 : 2; p. 14 : 2. *m* Jĕs. 49 : 2; Ibr. 4 : 12; p. 2 : 12. *n* Dan. 10 : 9, 16, 19. *o* Roem 6 : 9, 10. *p* Roem 14 : 9; p. 20 : 1. *q* p. 2 : 1.

PASAL 2.

Koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Epesoes, kijeu oenina: Ari lahirna [a] noe njĕpĕng toedjoeh bentang dina panangan tĕngĕn, sarta ngidĕr di tĕngah-tĕngah toedjoeh adjoeg ĕmas teja, nja kijeu: 2 'Kami njaho di pagawean maneh, djeung di kasoesahan maneh, kitoe deui di kamantĕpan maneh, sarta jen maneh hanteu paja ka djalma goreng; ari [b] noe ngarakoekeun dirina rasoel, padahal lain, eta koe maneh geus didjadjal, kapanggih pada bohong. 3 'Sarta maneh boga kamantĕpan, djeung geus milampah sabar tina sabab ngaran kami, 4 sarta teu pisan datang ka tjape. 'Tatapi kami aja tjawadeun ka maneh, jen maneh geus ninggalkeun kanjaähan anoe barangmimiti. 5 'Koe sabab eta, geura ngingĕtkeun ka oeroet maneh memeh ragrag, djeung koedoe tobat, sarta ngalampahkeun pagawean noe barangmimiti. Lamoen teu kitoe, maneh koe kami kĕntjĕng pisan didatangan, sarta adjoeg maneh rek disingkirkeun tina ĕnggonna, oepama maneh teu tobat mah. 6 'Tatapi aja oge noe kapanggih di maneh geuleuh ka panggawe [c] ahli Nikolai, kageuleuh kami keneh. 7 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. Saha-saha [d] noe oenggoel, tangtoe koe kami dibere dadaharan tina [e] tangkal kahiroepan, anoe aja dina Pirdoes Allah.

a p. 1 : 13, 16. *b* 2 Kor. 11 : 13. *c* p. 2 : 15. *d* p. 21 : 7. *e* p. 22 : 2.

8 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Sĕmirna, kijeu oenina: Ari lahirna [a] noe pangheulana sarta djeung pangpandeurina, noe maot sarta hiroep deui teja, nja kijeu: 9 'Kami njaho di pagawean maneh, djeung di kasoekĕran maneh, sarta di kamalaratan maneh, (tatapi maneh teh beunghar,) kitoe deui dina ngagogorengna djalma [b] noe ngarakoekeun dirina oerang Jahoedi, padahal lain, ĕnjana mah masigit Setan. 10 'Poma-poma [c] oelah sijeun koe sangsara, sakoer noe bakal kasorang koe maneh. Kanjahokeun koe maneh, aja ti lĕbah maraneh, koe Iblis rek diasoepkeun ka pangberokan, [d] soepaja maraneh ditjoba; sarta maraneh pimeunangeun kasoekĕran sapoeloeh poë lilana. [e] Masing toehoe nĕpi ka paeh, lamoen kitoe maneh

koe kami tangtoe dibere makoeta kahiroepan. 11 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. Saha-saha noe oenggoel, hamo meunang balahi [f] tina maot kadoewa.

a p. 1 : 17, 18; 21 : 6. *b* p. 3 : 9. *c* Mat. 10 : 28. *d* 1 Petr. 4 : 12. *e* Mat. 24 : 13; p. 3 : 11. *f* p. 20 : 6, 14; 21 : 8.

12 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Pergamoes, kijeu oenina: Ari lahirna [a] noe kagoengan pĕdang seukeut kentja-katoehoe teja, nja kijeu: 13 'Kami njaho di pagawean maneh, sarta di pangtjitjingan maneh, nja di ĕnggon pangdijoekan Setan. Maneh teh tĕtĕp ka ngaran kami, sarta teu moengkir ti kapĕrtjajaän kami, tjatjakan keur mangsa Antipas ge, saksi kami noe satoehoe, anoe geus dipaehan di maraneh, di ĕnggon pangdijoekan Setan teja. 14 'Tatapi kami aja tjawadeun saeutik ka maneh, jen maneh katjitjingan djalma noe njarĕkĕl ka [b] papatah Balhoem; eta teh mamagahan ka Balak, sina neundeun tatadjongan ka hareupeun oerang Israil, pambrihna [c] soepaja pada ngahakan koerban brahala djeung djinah. 15 'Sarta maneh kitoe deui katjitjingan djalma noe njarĕkĕl ka papatah [d] ahli Nikolai; nja eta kageuleuh kami. 16 'Koe sabab eta, [e] maneh teh koedoe tobat. Lamoen teu kitoe, maneh koe kami kĕntjĕng pisan didatangan, sarta toeloej [f] rek mĕrangan ka darinja, make pĕdang soengoet kami. 17 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. Saha-saha noe oenggoel, tangtoe koe kami dibere dadaharan tina [g] Manna noe gaib, djeung deui dibere batoe bodas tjitjiren, sarta dina batoe teh aja toelis [h] ngaran anjar, hanteu aja noe njaho, ngan anoe nampa bae.

a p. 1 : 16. *b* 4 Moesa 25 : 1, 2; 31 : 16. *c* Lal. 15 : 29. *d* p. 2 : 6. *e* p. 3 : 3. *f* p. 19 : 15, 21. *g* Joh. 6 : 32. *h* Jĕs. 62 : 2.

18 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Tiatira, kijeu oenina: Ari lahirna Poetra Allah, [a] noe sotjana lir hoeroenging seuneu, sarta dampalna djiga soewasa gilap teja, nja kijeu: 19 'Kami njaho di pagawean maneh, sarta di kanjaähan maneh, djeung dina toetoeloeng maneh, kitoe deui dina kapĕrtjajaän maneh, djeung dina kamantĕpan maneh, sarta jen pagawean maneh noe pandeuri poendjoel manan noe ti heula. 20 'Tatapi kami aja tjawadeun ka maneh, jen awewe noe ngaran [b] Isebel koe maneh diantĕp bae; eta teh ngakoekeun dirina nabi, djeung mamatahan, sarta ngagĕndam ka abdi-abdi kami, soepaja milampah djinah djeung ngahakan koerban brahala. 21 'Eta awewe koe kami geus ditempoan, soepajana tobat; tatapi teu daekeun tobat mitjeun lampahna djinah. 22 'Kanjahokeun koe maneh, [c] eta koe kami rek ditotogkeun ka ĕnggonna; ari sakoer noe ngaranjed ka manehanana rek didatangan kasoekĕran bangĕt katjida, lamoen teu tobat mitjeun pagaweanana mah. 23 'Ari anak-anakna dek dipaehan koe pagĕboeg. Sarta sakabeh garedja bakal pada njaho, jen nja kami [d] noe ngawaspadakeun kana kaboeboewahan djeung kana hate. Djeung kami tangtoe pimereëun ka maraneh, [e] hidjihidji djalma, koemaha pagawean maraneh bae. 24 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh, ka noe sedjen ti eta di Tiatira, sakoer noe teu noeroet ka papatah kitoe, djeung teu njaho ka djĕro-djĕrona Setan, koemaha omong maranehanana: Kami teu rek noempangkeun ka maraneh moewatan sedjen. 25 'Tatapi ari noe geus djadi bobogaän maraneh mah, [f] eta koedoe tjangking, nĕpi ka soemping kami. 26 'Saha-saha noe oenggoel, djeung nĕtĕpkeun ka pagawean kami [g] nĕpi ka panoengtoengan, tangtoe koe kami dibere kawasa ngoeroes ka oerang kapir; 27 'bakal ngangon ka darinja make iteuk beusi; oerang kapir teh dirĕmoekkeun tjara wawadahan beunang pandjoenan; [h] sapĕrti diri kami bae geus nampa ti Ama kami. 28 'Djeung deui koe kami rek dibere [i] bentang isoek. 29 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja.

a p. 1 : 14, 15. *b* 1 Radj. 16 : 31; 2 Radj. 9 : 22. *c* Aj. 33 : 19. *d* Djab. 7 : 10; Jĕr. 17 : 10. *e* p. 20 : 12, 13. *f* p. 3 : 11. *g* Mat. 24 : 13. *h* Djab. 2 : 8, 9. *i* 2 Petr. 1 : 19; p. 22 : 16.

PASAL 3.

Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Sardis, kijeu oenina: Ari lahirna [a] noe kagoengan Roh Allah noe toedjoeh djeung noe toedjoeh bentang teja, nja kijeu: Kami njaho di

pagawean maneh, jen maneh teh disĕboetkeun hiroep, tatapi ĕnjana mah paeh. 2 'Geura njaring, sarta koedoe koewatkeun satinggalna, pedah rek paeh; karana pagawean maneh koe kami kapanggih hanteu pĕpĕk di pajoeneun 3 Allah. 'Koe sabab kitoe, geura ingĕtkeun pĕta maneh basa nampa djeung ngadenge ka eta pĕrkara, sarta tĕtĕpkeun, [b] djeung koedoe tobat. Oepama maneh [c] teu njaring mah, kami tangtoe ngadatangan ka maneh tjara paling, sarta maneh moal pinjahoĕun dina waktoe 4 kami ngadatangan ka maneh teh. 'Tatapi maneh di Sardis boga oge djalma saeutik-eutikeun, noe teu ngotoran papakeanana; eta teh bakal leuleumpangan djeung kami reureudjeungan sarta [d] make papakean bodas; karana eta 5 pada pantĕs kitoe. 'Saha-saha noe oenggoel, tangtoe dipakeanan koe papakean bodas, sarta ngaranna koe kami moal dipareuman tina [e] kitab kahiroepan, djeung [f] ngaranna koe kami bakal diakoe di pajoeneun Ama kami, sarta di hareupeun para malaikat andjeunna. 6 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja.

a p. 1:4, 16; 2:1. *b* p. 2:16. *c* Mat. 24:42, 43; 1 Tes. 5:2. *d* p. 4:4. *e* Djab. 69:29; Pil. 4:3; p. 13:8. *f* Mat. 10:32; Loek. 12:8.

7 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Piladelpia, kijeu oenina: Ari lahirna [a] noe Langkoeng Soetji, noe Langkoeng Estoe, noe kagoengan [b] sosi Dawoed teja, noe ngaboekakeun sarta taja noe bisa meundeutkeun, noe meundeutkeun sarta taja noe bisa ngaboeka- 8 keun, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh. Masing njaho, kami di hareupeun maneh geus mere [c] panto molongo, sarta moal aja noe bisa meundeutkeun; karana tanaga maneh teh leutik, sarta maneh geus ngestoekeun ka piwoeroek kami, djeung teu nganglĕs ka 9 ngaran kami. 'Kanjahokeun koe maneh, kami mere ka maneh sawareh djalma noe kaäsoep [d] masigit Setan, ti lĕbah noe ngarakoekeun dirina oerang Jahoedi, padahal lain, ĕnjana mah bohong; masing njaho, kami rek mĕtakeun eta soepaja daratang, [e] sina njĕmbah di hareupeun soekoe maneh, bari narimakeun 10 jen kami teh mikanjaäh ka maneh. 'Tina sabab maneh geus ngestoekeun ka piwoeroek [f] kamantĕpan kami, eta kami kitoe deui bakal ngaraksa ka maneh, diloepoetkeun ti waktoe panggoda, [g] noe pidatangeun ka sadoenya kabeh, baris ngagoda ka sakoer djalma noe goemĕlar 11 di boemi. 'Masing njaho, [h] kami teh tereh datang. [i] Koedoe tjangking noe geus djadi bobogaän maneh, soepaja oelah aja noe njokot makoeta maneh. 12 'Saha-saha noe oenggoel, tangtoe koe kami didjadikeun [j] tihang dina kabah Allah kami, djeung moal ka loewar deui ti dinja; sarta koe kami eta bakal ditoelisan [k] padjĕnĕngan Allah kami, djeung [l] ngaran nagara Allah kami, nja eta Jĕroesalem anjar, anoe toeroen ti sawarga ti Allah kami, kitoe deui [m] ngaran 13 kami noe anjar. 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja.

a p. 6:10. *b* Jĕs. 22:22. *c* 1 Kor. 16:9. *d* p. 2:9. *e* Jĕs. 45:14; 49:23; 60:14. *f* p. 1:9. *g* Mat. 24:21. *h* p. 22:7. *i* p. 2:25. *j* Gal. 2:9. *k* p. 22:4. *l* p. 21:2. *m* Pil. 2:9; p. 19:12.

14 Djeung deui koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Laodikea, kijeu oenina: Ari lahirna [a] Amin, Saksi noe satoehoe sarta noe langkoeng estoe, djeung [b] Awitna ti sakabeh dadamĕlan 15 Allah, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh, jen maneh teu tiis teu panas. Ĕh, djeung kitoe mah maneh mĕnding 16 tiis atawa panas! 'Koe sabab eta, pedah maneh hambar, teu tiis teu panas, maneh koe kami rek diboerakeun tina soe- 17 ngoet kami. 'Karana tjĕk maneh: [c] Aing beunghar, djeung soegih-moekti, teu pisan boga kakoerang; sarta maneh teu njaho, jen diri maneh nja kabalangsak, nja laip, nja malarat, nja lolong, nja 18 boeroendoel. 'Ari papatah kami, maneh geura meuli ka kami [d] ĕmas beunang ngabĕsot koe seuneu, soepaja maneh ĕnja beunghar; djeung [e] papakean bodas, baris makeanan diri maneh, soepaja oelah katembong wiwirang kaboeroendoelan maneh; kitoe deui oebar panon, baris ngoelasan panon maneh, soepaja 19 maneh bisa nendjo. 'Saha-saha djalma [f] noe koe kami dipikanjaäh, eta koe kami diwarah djeung dipĕpĕrih. Manana maneh sing sarĕgĕp, [g] sarta koe- 20 doe tobat. 'Masing njaho, ijeu kami [h]

nangtoeng hareupeun panto, bari ngĕtrok-ngĕtrok. Lamoen aja djalma ngadenge sowara kami, seug ngaboekakeun panto, [i] kami tangtoe asoep ka imahna, bari toeloej reureudjeungan dahar djeung manehanana, ari manehanana kitoe deui 21 reureudjeungan djeung kami. 'Saha-saha noe oenggoel, tangtoe koe kami diidingan [j] dijoek reureudjeungan djeung kami dina pangtjalikan kami; sapĕrti kami ge geus oenggoel, sarta [k] tjalik reureudjeungan djeung Ama kami dina pang-22 linggihan Ama. 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. *a* 2 Kor. 1 : 20; p. 1 : 5; 19 : 11. *b* Sil. 8 : 22; Kol. 1 : 15. *c* Hos. 12 : 9; 1 Kor. 4 : 8. *d* Djab. 12 : 7. *e* p. 3 : 4; 19 : 8. *f* Ibr. 12 : 6. *g* p. 2 : 16. *h* Loek. 12 : 36. *i* Joh. 14 : 23. *j* Mat. 19 : 28. *k* Ibr. 12 : 2.

PASAL 4.

Sanggeusing kitoe kaoela nendjo, di sawarga beh [a] aja panto molongo; ari [b] sowara noe ti heula, noe kadenge koe kaoela sasaoeran ka kaoela, noe sapĕrti sangkakala teja, pok ngalahir kijeu: Geura oenggah ka dijeu, kami dek noedoehkeun ka maneh anoe geus pasti 2 pidjadieun dina mangsa ka hareup. 'Sapada-harita keneh kaoela teh aja [c] di djĕro Roh. Beh di djĕro sawarga aja hidji panglinggihan, sarta aja noe linggih 3 dina eta panglinggihan. 'Ari anoe linggih teh, [d] katendjona sapĕrti intĕn jaspis sarta jakoet roepana; djeung sakoebĕngna panglinggihan [e] aja katoembiri, ka-4 tendjona sapĕrti djamroet roepana. 'Sakoerilingna panglinggihan teh [f] aja deui doewa poeloeh opat pangtjalikan; djeung dina eta pangtjalikan katendjo koe kaoela aja noe tjaralik doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh, [g] pada nganggo panganggo bodas, djeung ngaranggo makoeta ĕmas. 5 'Sarta ti djĕro panglinggihan teh [h] bidjil kilat, djeung sowara, sarta goeloedoeg. Djeung di pajoeneun panglinggihan aja toedjoeh palita seuneu ngagĕntjlang, nja eta [i] noe toedjoeh Roh Allah. 6 'Sarta di hareupeun eta panglinggihan aja [j] laoet gĕdah, siga karistal roepana. Ari di tĕngahna panglinggihan, djeung sakoerilingna panglinggihan aja [k] opat mahloek; eta ti hareupna sarta ti toe-7 kangna pinoeh koe panon. 'Ari [l] mahloek noe kahidji djiga singa roepana, mahloek noe kadoewa djiga anak sapi roepana, mahloek noe katiloe beungeutna tjara beungeut manoesa; ari mahloek noe kaopat roepana siga manoek ga-8 loedra keur hibĕr. 'Dĕmi eta opat [m] mahloek hidji-hidji pada boga gĕnĕp djangdjang, sarta di loewarna djeung di djĕrona pada pinoeh koe panon; djeung teu reureuh eta teh beurang-peuting; ari pokna: [n] Soetji, soetji, soetji Goesti Allah, [o] anoe Langkoeng Kawasa, noe djoemĕnĕng ti tatadina, noe djoemĕnĕng 9 ajeuna, sarĕng bade soemping! 'Ari keur mangsa eta mahloek ngahatoerkeun kamoeljaän, djeung hormat, sarta noehoen ka noe linggih dina panglinggihan, anoe djoemĕnĕng langgĕng salalawasna teja, 10 'brĕk [p] eta noe doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh pada mĕndĕk ka pajoeneun anoe linggih dina panglinggihan, sarta saroedjoed ka noe djoemĕnĕng langgĕng salalawasna teja, djeung njanggakeun makoetana ka pajoeneun panglinggihan, 11 bari oendjoekan: 'Andjeun, noen Pangeran! [q] anoe lajak dibaktosan kamoeljaän, sarĕng kahormatan, rawoeh kawasa; karantĕn nja andjeun noe ngadamĕl saniskantĕn pĕrkawis, sarĕng pangajana kalajan pangdjadina ngan koe kĕrsa andjeun bae. *a* p. 19 : 11. *b* p. 1 : 10. *c* p. 1 : 10; 17 : 3. *d* Jĕh. 1 : 26—28. *e* p. 10 : 1. *f* Jĕs. 24 : 23. *g* p. 3 : 4, 5. *h* p. 8 : 5. *i* p. 5 : 6. *j* p. 15 : 2. *k* Jĕh. 1 : 5. *l* Jĕh. 1 : 10. *m* Jĕh. 1 : 6, 11. *n* Jĕs. 6 : 3. *o* p. 11 : 17. *p* p. 5 : 14. *q* p. 5 : 12, 13; 7 : 10—12.

PASAL 5.

Tidinja kaoela nendjo, [a] anoe linggih dina panglinggihan teja, [b] panangananana tĕngĕn aja kitab, ari di djĕrona djeung di loewarna aja toelisan, sarta make tjap pangrapĕt, rejana toedjoeh. 2 'Geus kitoe kaoela nendjo hidji malaikat [c] bĕdas pisan, eta teh ngagĕro sarta tarik sowarana: Saha noe pantĕs moeka eta kitab, djeung ngalaän tjapna? 3 'Ari noe di sawarga, djeung noe di boemi, kitoe deui noe sahandapeun boemi, sahidji ge taja noe bisa moeka eta kitab, 4 soemawonna ngilikan eusina. 'Tidinja kaoela tjeurik kanjĕnjĕrian, tina sabab hidji ge taja noe kapanggih pantĕs pimoekaeun eta kitab, soemawonna ngi-5 likan eusina. 'Ari [d] para sĕsĕpoeh teja noe hidji pok njaoer ka kaoela: Poma

oelah tjeurik! Masing njaho, [e] Singa ti kaom Joeda, [f] Akar Dawoed teja, [g] geus oenggoel, bakal moeka eta kitab, sarta 6 ngalaän noe toedjoeh tjapna. 'Toeloej katendjo koe kaoela, beh di tĕngah panglinggihan, sarta di tĕngah noe opat mahloek, djeung di tĕngah para sĕsĕpoeh teja, aja hidji [h] Domba nangtoeng, kawas beunang meuntjit; ari tandoekna toedjoeh, sarta panonna toedjoeh, nja eta hartina [i] noe toedjoeh Roh Allah, noe dipiwarang ka satoengkĕbing boemi. 7 'Tidinja Domba teh njampeurkeun, seug njandak eta kitab ti panangan tĕngĕn anoe linggih dina panglinggihan teja. 8 'Ari geus njandak kitab teh, toeloej noe opat mahloek, kitoe deui noe doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh teja, [j] brĕk marĕndĕk ka pajoeneun eta Domba, pada boga [k] katjapi hidji sewang, kitoe deui pinggan ĕmas pinoeh koe seuseungitan, [l] nja eta tĕgĕsna panĕda djalma saroetji. 9 'Sarta pada njanji [m] koe hidji poepoedjian anjar, kijeu pokna: [n] Nja andjeun anoe lajak njandak eta kitab, sarĕng ngalaänan tjapna; karantĕn andjeun geus dipeuntjit, sarĕng [o] geus ngagaleuh diri simkoering koe margi gĕtih salira andjeun, bade kagoengan Allah, ti oenggal-oenggal kaom, sarĕng basa, sarĕng 10 toeroenan, sarĕng bangsa; 'kalajan simkoering koe andjeun geus pada didamĕl [p] radja sarĕng panghoeloe bade ka Allah, sarĕng simkoering bakal ngaradjaän 11 di boemi. 'Tidinja kaoela nendjo, sarta ngadenge sowara malaikat loba pisan, anoe ngarijoengan panglinggihan, djeung ka mahloek, sarta ka para sĕsĕpoeh teja; [q] ari bilanganana manglaksa-laksa 12 djeung mangreboe-reboe. 'Eta teh pada njaoer, tarik pisan sowarana, kijeu: Ari Domba, noe dipeuntjit teja, pantĕs nampa kawasa, djeung kamoektian, djeung kapintĕran, djeung kabĕdasan, djeung kahormatan, djeung kamoeljaän, sarta 13 poedji. 'Djeung [r] sakabeh noe goemĕlar, anoe koemĕlip di sawarga, djeung di boemi, djeung di sahandapeun boemi, kitoe deui noe aja di laoet, sarta saeusina kabeh, koe kaoela kadenge kijeu omongna: [s] Ari noe linggih dina panglinggihan, kitoe deui Domba, koedoe dibaktian poedji, djeung kahormatan, djeung kamoeljaän, sarta kawasa lang-14 gĕng salalawasna. 'Ari noe opat mahloek teja ngomongna: [t] Amin! Ari noe doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh seug marĕndĕk, sarta soedjoed ka noe djoemĕnĕng langgĕng salalawasna teja.

a p. 4 : 2. *b* Jĕh. 2 : 9, 10. *c* p. 10 : 1. *d* p. 4 : 4. *e* 1 Moesa 49 : 9, 10. *f* p. 22 : 16. *g* p. 3 : 21. *h* Joh. 1 : 29; p. 1 : 18. *i* p. 1 : 4. *j* p. 4 : 10. *k* p. 14 : 2. *l* Djab. 141 : 2. *m* Djab. 33 : 3; p. 14 : 3. *n* p. 4 : 11. *o* Lal. 20 : 28; 1 Kor. 6 : 20. *p* p. 1 : 6; 22 : 5. *q* Dan. 7 : 10; Ibr. 12 : 22. *r* Pil. 2 : 10. *s* p. 4 : 11; 7 : 10, 12. *t* p. 19 : 4.

PASAL 6.

Geus kitoe kaoela nendjo, mangsa Domba teh [a] moeka hidji tjap ti noe toedjoeh teja; sarta kaoela ngadenge [b] eta opat mahloek teh noe hidji ngomong, sorana tjara goeloedoeg, pokna: Hijap 2 ka dijeu, geura tendjo! 'Tidinja kaoela nendjo, beh aja [c] hidji koeda bodas; ari noe toempakna mawa gondewa, djeung dipaparin makoeta; toeloej madjoe bari oenggoel, djeung soepaja sina oenggoel. *a* p. 5 : 5. *b* p. 4 : 6. *c* Djak. 6 : 3; p. 19 : 11.

3 Barang Domba moeka tjap noe kadoewa, kaoela ngadenge mahloek noe kadoewa teh ngomongna: Hijap ka dijeu, 4 geura tendjo! 'Toeloej aja noe bidjil hidji koeda sedjen, roepana [a] beureum; ari noe toempakna dipaparin kawasa sina njokot karoentoetan ti boemi, soepaja djalma sina silih-paehan; malah dipaparin pĕdang gĕde pisan. *a* Djak. 6 : 2.

5 Barangna moeka tjap noe katiloe, kaoela ngadenge mahloek noe katiloe teh ngomongna: Hijap ka dijeu, geura tendjo! Toeloej kaoela nendjo, beh aja [a] hidji koeda hideung; ari noe toempak, 6 leungeunna njĕkĕl taradjoe. 'Geus kitoe kaoela ngadenge sowara, datangna ti tĕngah opat mahloek teja, ari pokna: Tarigoe saĕntik sadinar, gandroeng tiloe ĕntik sadinar; sarta [b] oelah ngaroeksak minjak djeung anggoer! *a* Djak. 6 : 2. *b* p. 9 : 4.

7 Barangna moeka tjap noe kaopat, kaoela ngadenge sowara mahloek noe kaopat, ari pokna: Hijap ka dijeu, geura 8 tendjo! 'Toeloej kaoela nendjo, beh aja hidji koeda hawoek; ari noe toempakna ngaran Maot, sarta ditoetoerkeun koe Ĕnggon noe paeh. Djeung eta pada dipaparin kawasa ka boemi saparapat, sina maehan [a] koe lantaran pĕdang,

djeung koe langlajeuseun, sarta koe pagĕboeg, kitoe deui koe sato noe garalak di boemi. *a* Jĕh. 14 : 21.

9 Barangna moeka tjap noe kalima, seug kaoela di kolongeun [a] altar nendjo njawa sakoer djalma noe dipaehan [b] tina sabab pangandika Allah, djeung tina sabab pĕrtelaän, anoe geus ditja-10 rangking koe eta. 'Ari eta pada sasambat, bĕdas pisan sowarana, kijeu pioendjoekna: Eh Pangeran, noe langkoeng soetji, noe langkoeng estoe! [c] sabaraha lamina andjeun teu ngaboekoeman sarĕng teu malĕs gĕtih simkoering ka noe 11 tjaritjing di boemi? 'Ladjĕng eta dipaparin [d] djoebah bodas, hidji sewang; sarta pada ditimbalan, jen koedoe reureuh deui bae sakeudeung, nĕpi ka tjatjap batoerna sasama ngabdi, djeung doeloer-doeloerna, noe bakal dipaehan, tjara maranehanana. *a* p. 8 : 3. *b* p. 1 : 9; 19 : 10; 20 : 4. *c* Djab. 79 : 10; Loek. 11 : 50, 51. *d* p. 3 : 5.

12 Geus kitoe kaoela nendjo, barang Domba teh moeka tjap noe kagĕnĕp, [a] dĕr aja lini gĕde pisan; sarta [b] panonpoë djadi hideung tjara karoeng boeloe, 13 djeung boelan djadi sapĕrti gĕtih. 'Ari [c] bentang maroeragan ka boemi, sapĕrti tangkal loa moerag boewahna noe ngora, keur waktoe kaojag koe angin gĕde. 14 'Ari [d] langit teh njingkir, tjara kitab noe digoeloengkeun; sarta [e] sakabehna goenoeng djeung poelo wani ngaleser 15 tina ĕnggonna. 'Radja-radja di ijeu boemi, sarta sakoer gĕgĕden, djeung sakoer kapala sĕrdadoe, sarta noe baleunghar, djeung noe pada kawasa, sarta sakabeh abdi-abdi, kitoe deui sakoer noe mĕrdika, pada njoempoet ka djĕro goeha-goeha djeung ka djĕro karang goenoeng-goe-16 noeng; 'sarta [f] pada sasambat ka goenoeng-goenoeng djeung kana karangkarang, kijeu: [g] Kaoela geura oeroegan, soempoetkeun kaoela ti pameunteuna noe linggih dina panglinggihan, djeung 17 ti bĕndoena Domba. 'Karana [h] poë bĕndoe andjeunna noe gĕde teh boekti, djeung [i] saha noe bisa tagĕn?

a Jĕs. 13 : 13; p. 16 : 18. *b* Jĕs. 50 : 3; Joël 2 : 10, 31. *c* Jĕs. 34 : 4; Mark. 13 : 25. *d* Jĕs. 34 : 4. *e* Aj. 9 : 5, 6; p. 16 : 20. *f* Loek. 23 : 30. *g* Hos. 10 : 8; p. 9 : 6. *h* p. 11 : 17, 18. *i* Djab. 76 : 8; Nah. 1 : 6.

PASAL 7.

Sanggeusing kitoe kaoela nendjo aja opat malaikat, narangtoeng dina [a] opat djoeroe boemi, sarta njarĕkĕl noe opat angin boemi, soepaja oelah aja angin ngahijoes kana boemi, atawa kana laoet, atawa kana sipat tatangkalan. 2 'Djeung kaoela nendjo deui hidji malaikat sedjen, oenggah ti pangbidjilan panon-poë, sarta mawa tjap kagoengan Allah noe djoemĕnĕng; toeloej ngagĕro, tarik pisan sowarana ka eta opat malaikat, anoe dipaparin kawasa ngaroeksak kana boemi djeung kana laoet teja, 3 'ari saoerna: [b] Oelah waka ngaroeksak kana boemi, djeung kana laoet, sarta kana tatangkalan, [c] nĕpi ka oerang geus ngĕtjap sakabeh abdi Allah oerang kana 4 tarangna. 'Geus kitoe kaoela ngadenge bilanganana anoe beunang ngĕtjap; djoemlahna noe beunang ngĕtjap teh [d] sakĕti opat laksa opat reboe djalma ti 5 sakabeh kaom anak-poetoe Israil. 'Ti kaom Joeda aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Roebin aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Gad aja salaksa doewa 6 reboe anoe beunang ngĕtjap; 'ti kaom Aser aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Naptali aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Mĕnase aja salaksa doewa 7 reboe anoe bennang ngĕtjap; 'ti kaom Simon aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Lewi aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Isaskar aja salaksa doewa 8 reboe anoe beunang ngĕtjap; 'ti kaom Sĕboeloen aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Joesoep aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap; ti kaom Binyamin aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngĕtjap. 9 'Sanggeusing kitoe kaoela nendjo, beh aja djalma mangpirang-pirang lobana, taja noe bisa milang, asalna ti sakabeh bangsa, djeung kaom, djeung toeroenan, djeung basa, keur narangtoeng di pajoeneun panglinggihan sarta di pajoeneun Domba; [e] pada make djoebah bodas, 10 ari leungeunna njarĕkĕl palapah; 'eta teh pada moedji, tarik pisan sowarana, ari pokna: [f] Njanggakeun kasalamĕtan ka Allah simkoering, anoe linggih dina

panglinggihan, sinarĕngan ka Domba! 11 'Ari sakabeh malaikat nangtoeng [g] ngalingkoengan ka panglinggihan, djeung ka para sĕsĕpoeh, sarta ka noe opat mahloek teja; brĕk toeloej njaroeoeh ka pajoeneun panglinggihan, sarta pada 12 soedjoed ka Allah, 'ari pioendjoekna: Amin! Sagala poedji, sarĕng kamoeljaän, sarĕng kapintĕran, sarĕng noehoen, sarĕng kahormatan, sarĕng kawasa, sarawoeh kabĕdasan disanggakeun ka Allah simkoering langgĕng salalamina. Amin! 13 'Ari para sĕsĕpoeh teja noe hidji pok njaoer, kijeu saoerna ka kaoela: Itoe, noe marake djoebah bodas teh, saha? 14 djeung ti mana datangna? 'Diwangsoel koe kaoela: Noen, djoeragan! andjeun langkoeng oeninga. Ari saoerna ka kaoela: Nja eta noe daratang ka loewar ti [h] kasoekĕran noe bangĕt, sarta geus pada njeuseuh papakeanana, djeung dibodaskeun papakeanana koe gĕtih Domba teja. 15 'Tina sabab kitoe noe matak araja di pajoeneun panglinggihan Allah, sarta beurang-peuting pada ngabakti ka Allah di djĕro [i] kabah andjeunna; ari noe linggih dina panglinggihan teh ngaoeban ka darinja. 16 'Moal [j] ngarasa deui langlajeuseun, djeung moal ngarasa deui halabhab, sarta moal katodjo koe panonpoë, atawa koe panas naon bae. 17 'Karana diangon koe [k] Domba, noe aja di tĕngah panglinggihan teja, djeung [l] diinoemkeun ka soemoer tjai hiroep; sarta [m] sakabehna tji-panon koe Allah disoesoetan tina matana.

a p. 20 : 8. *b* p. 6 : 6; 9 : 4. *c* Jĕh. 9 : 4. *d* p. 14 : 1. *e* p. 6 : 11. *f* p. 5 : 13; 19 : 1. *g* p. 5 : 11. *h* 2 Kor. 4 : 8, 17. *i* p. 11 : 19. *j* Jĕs. 49 : 10. *k* p. 5 : 6. *l* Djab. 23 : 2. *m* Jĕs. 25 : 8; p. 21 : 4.

PASAL 8.

Barang Domba teh moeka [a] tjap noe katoedjoeh, di sawarga rĕp djĕmpe, 2 kira antara satĕngah djam lilana. 'Sarta kaoela nendjo noe toedjoeh malaikat, anoe [b] bakoe marĕk di pajoeneun Allah; ladjĕng eta dipaparin toedjoeh sangkakala.

a p. 6 : 1, 12. *b* Loek. 1 : 19.

3 Djĕboel deui hidji malaikat sedjen, toeloej nangtoengan kana [a] altar, sarta nanggeuj hidji paroekoejan ĕmas; eta teh ladjĕng dipaparin seuseungitan loba pisan, [b] sina direudjeungkeun ka panĕda sakoer djalma saroetji, diteundeun kana altar ĕmas, anoe aja di pajoeneun panglinggihan. 4 'Ari haseup eta seuseungitan, anoe pikeun ka panĕda djalma saroetji teh, ngĕboel ti leungeun malaikat ka pajoeneun Allah. 5 'Geus kitoe malaikat teh njokot paroekoejan teja, [c] dieusian koe seuneu tina altar, seug diragragkeun ka boemi. [d] Toeloej aja sowara, djeung goeloedoeg, djeung kilat, sarta lini.

a p. 9 : 13. *b* Djab. 141 : 2; p. 5 : 8. *c* 3 Moesa 16 : 12. *d* p. 4 : 5; 11 : 19.

6 Dĕmi eta toedjoeh malaikat, anoe njĕkĕl toedjoeh sangkakala teja, seug darangdan, arek nijoep sangkakala.

7 Toeloej malaikat noe hidji nijoep sangkakala. Geus kitoe ngadjadi hoedjan boewah djeung seuneu, pabaoer djeung gĕtih, heug ditinggangkeun ka boemi. Ari sapĕrtiloena boemi kadoeroek, djeung sapĕrtiloena tatangkalan kadoeroek, kitoe deui saniskara djoedjoekoetan haredjo kadoeroek.

8 Toeloej malaikat noe kadoewa nijoep sangkakala. Geus kitoe aja noe kawas goenoeng gĕde, ngagĕdoer koe seuneu, seug ditinggangkeun kana laoet. Ari 9 sapĕrtiloena laoet ngadjadi gĕtih, 'djeung sapĕrtiloena eusi laoet anoe njawaän paraeh, sarta sapĕrtiloena kapal kalĕboeh.

10 Toeloej malaikat noe katiloe nijoep sangkakala. Geus kitoe [a] ragrag ti langit hidji bentang gĕde, ngagĕdoer tjara obor, sarta ninggang ka sapĕrtiloena waloengan djeung ka soemoer-soemoer. 11 'Ari ngaran eta bentang teh [b] Alsĕm; dĕmi sapĕrtiloena tjai-tjai ngadjadi alsĕm, sarta loba pisan djalma paeh koe eta tjai, tina sabab geus pait.

a p. 9 : 1. *b* 5 Moesa 29 : 18.

12 Toeloej malaikat noe kaopat nijoep sangkakala. Geus kitoe sapĕrtiloena panon-poë, djeung sapĕrtiloena boelan, kitoe deui sapĕrtiloena bentang-bentang pada digĕboeg, soepaja sapĕrtiloena sina poëk, sarta sapĕrtiloena poë oelah aja tjaäng, peuting pon nja kitoe keneh.

13 Tidinja kaoela nendjo djeung ngadenge hidji manoek galoedra, keur hibĕr di tĕngah langit, sarta ngomong, sorana gĕde pisan: [a] Pibalaieun! pibalaieun! pibalaieun sakoer noe tjitjing di boemi, koe sabab sora sangkakala malaikat noe tiloe deui, anoe tinggal rek nijoep sangkakala.

a p. 9 : 12; 11 : 14; 12 : 12.

PASAL 9.

Toeloej malaikat noe kalima nijoep sangkakala. Geus kitoe kaoela nendjo hidji bentang, [a] geus ragrag ti langit ka boemi; eta seug dipaparin [b] sosi lijang 2 djoerang. 'Tidinja koe bentang teh eta lijang djoerang diboekakeun; boel tina djĕro lijang teh ngĕboel haseup, tjara haseup pameuleuman gĕde; ari panon-poë djeung langit wani kareueukan koe 3 haseup tina lijang teja. 'Ari tina djĕro eta haseup bidjil simeut, ngabroel ka boemi; eta seug dipaparin pangawasa, sakoemaha pangawasa langgir noe di 4 boemi. 'Sarta ditimbalan, [c] oelah nga-roeksak ka djoedjoekoetan boemi, atawa ka sipat lalab-lalaban, atawa ka sipat tatangkalan, ngan woengkoel ka djalma noe teu make [d] tjap Allah teja dina 5 tarangna. 'Dipaparin pangawasa kitoe teh, lain soepaja maehan ka djalma, ngan koedoe dinjĕnjĕri bae lima boelan lilana; dĕmi njĕrina sakoemaha njĕri koe langgir, lamoen njeureud ka djalma. 6 'Dina poëan eta, [e] djalma tangtoe pada njijar pati, tatapi moal pimanggiheun; kahajangna hos paeh, dĕmi maot teh 7 bakal njingkir ti maranehanana. 'Ari [f] roepa simeut teh tjara koeda noe di-rarangkenan baris kana pĕrang; dina hoeloena aja noe kawas makoeta, djiga ĕmas, djeung beungeutna siga beungeut 8 manoesa. 'Sarta pada boeoekan, tjara boeoek awewe, ari [g] hoentoena lir hoen-9 toe singa. 'Djeung make badjoe kĕre, kawas badjoe kĕre beusi; ari [h] sora djangdjangna ngagoeroeh, sakoemaha sora kareta ditarik koeda loba, tinggoe-10 roedoeg moeroe pĕrang. 'Djeung baroen-toetan, tjara boentoet langgir, sarta aja panjeureudan; djeung pangawasana nga-laraän ka djalma lima boelan lilana teh 11 aja dina boentoetna. 'Sarta aja radjana, nja eta malaikat djoerang; ari ngaranna, lamoen koe basa Ibrani, Abadon; ari koe 12 basa Joenani, Apolion ngaranna. 'Balahi [i] noe hidji teh geus ladjoe; masing njaho, aja doewa deui balahi datang sanggeus-na eta.

a p. 8 : 10. *b* p. 17 : 8; 20 : 1. *c* p. 6 : 6. *d* p. 7 . 3. *e* Aj. 3 : 21; Jĕr. 8 : 3; p. 6 : 16. *f* Joël 2 : 4, 5. *g* Joël 1 : 6. *h* Joël 2 : 5. *i* p. 11 : 14.

13 Toeloej malaikat noe kagĕnĕp nijoep sangkakala. Geus kitoe kaoela ngadenge sowara ti djĕro opat tatandoekan [a] altar ĕmas, anoe aja di pajoeneun Allah teja; 14 'nimbalanana ka malaikat noe kagĕnĕp, anoe njĕkĕl sangkakala teja: Maneh geura ngalaänan malaikat noe opat, noe dita-ralian dina deukeut tjai gĕde, nja tji 15 Prat teja! 'Pek dilaänan eta opat malai-kat, anoe geus pada tjawisan noenggoe-noenggoe djam, djeung poë, djeung boelan, djeung taoen, baris maehan 16 [b] sapĕrtiloe djalma-djalma. 'Ari bilangan balad-balad noe taroempak koeda, doe-wa laksa kali salaksa; koe kaoela ka-17 denge bilanganana. 'Dĕmi koedana djeung noe taroempak koe kaoela dina tetendjoan teh katendjo kijeu: marake badjoe kĕre, roepana beureum ngĕmpoer, djeung biroe langit, sarta koneng wali-rang; ari hoeloe koeda teh kawas hoeloe singa, sarta tina soengoetna bidjil seu-18 neu, djeung haseup, sarta walirang. 'Koe lantaran ijeu tiloe balahi sapĕrtiloena djalma datang ka paraeh: koe seuneu, djeung koe haseup, sarta koe walirang, 19 anoe bidjil ti soengoetna teja. 'Karana pangawasa koeda teh aja dina soengoet sarta dina boentoetna; karana ari boen-toetna teh kawas oraj, djeung hoeloean, 20 nja eta noe dipake ngaroeksak. 'Dĕmi sakarina djalma, noe teu dipaehan koe lantaran balahi eta teja, [c] teu tarobat mitjeun pagawean leungeunna, teu eu-reun [d] njĕmbah ka setan, djeung ka brahala ĕmas, perak, tambaga, batoe, kai, noe teu bisa ngadeuleu, teu nga-21 denge, teu leumpang. 'Kitoe deui teu tarobat mitjeun lampahna maehan, djeung lampahna sihir, djeung lampahna djinah, sarta lampahna maling.

a p. 8 : 3. *b* p. 8 : 7—12. *c* p. 16 : 9, 11. *d* Djab. 115 : 4—7; 1 Kor. 10 : 20.

PASAL 10.

Tidinja kaoela nendjo hidji malaikat sedjen, sarta [a] leuwih bĕdas, toeroen ti sawarga; ari papakeanana mega, sarta di loehoereun sirahna aja [b] katoembiri; rarajna kawas panon-poë, djeung soe-2 koena djiga [c] tihang seuneu. 'Dina leu-ngeunna aja [d] kitab leutik, sarta moeka; ari soekoena ti katoehoe pek nintjak ka laoet, noe ti kentja nintjak ka darat. 3 'Toeloej ngagĕro, tarik pisan sowarana, [e] sapĕrti singa ngagaoer; dĕmi geus

repeh ngagĕrona, seug noe toedjoeh goeloedoeg pada njowara. [4] 'Barang geus repeh njowara eta toedjoeh goeloedoeg teh, panijatan kaoela [f] dek ditoeliskeun. Toeloej kaoela ngadenge gĕntra, datangna ti djĕro sawarga, lahiranana ka kaoela kijeu: Sakoer noe diomongkeun koe toedjoeh goeloedoeg teja, [g] koe maneh [5] rapĕt sarta tjap, oelah ditoeliskeun! 'Ari eta malaikat, noe katendjo koe kaoela nangtoeng dina laoet sarta dina darat teja, toeloej [h] ngatjoengkeun leungeun [6] sabeulah ka langit, 'sarta soempah, njĕboet ka [i] noe djoemĕnĕng langgĕng salalawasna, noe ngadamĕl langit djeung saeusina, sarta boemi djeung saeusina, kitoe deui laoet djeung saeusina, jen ka [7] hareup moal make deui [j] tempo. 'Ari keur poëan sowara malaikat [k] noe katoedjoeh, [l] dimana eta nijoep sangkakala, nja didinja rasijah Allah teh boekti, sakoemaha noe koe andjeunna geus diwartakeun ka abdi-abdina, nja para nabi [8] teja. 'Dĕmi geus kitoe eta gĕntra, noe kadenge koe kaoela ti djĕro sawarga teja, seug ngalahir deui ka kaoela, kijeu lahirna: Geura bral, tjokot koe maneh eta kitab leutik noe moeka dina leungeun malaikat, noe keur nangtoeng [9] dina laoet sarta dina darat! 'Bral kaoela teh indit, njampeurkeun ka malaikat, sarta mihatoer ka eta kijeu: Mangga, kitab leutik teh paparinkeun ka simkoering. Ari saoerna ka kaoela: [m] Heh tampanan, toeloej dahar sakali, bakal maitkeun ka beuteung maneh, tatapi dina soengoet maneh tangtoe amis tjara [10] madoe. 'Seug kitab leutik teh ditjokot koe kaoela ti leungeun malaikat, toeloej dihakan sakali; ari dina soengoet rasana amis tjara madoe, dĕmi geus dihakan, beuteung kaoela ngarasa pait. [11] 'Toeloej njaoer ka kaoela: Maneh koedoe ngawĕdjang deui, njaritakeun hal sababaraha toeroenan, djeung bangsa, djeung basa, sarta radja.

a p. 5 : 2; 18 : 1. *b* p. 4 : 3. *c* p. 1 : 15. *d* p. 5 : 1. *e* Jĕs. 21 : 8. *f* p. 1 : 11, 19. *g* Dan. 8 : 26; 12 : 4, 9; p. 22 : 10. *h* 1 Moesa 14 : 22; Dan. 12 : 7. *i* p. 4 : 9—11. *j* 1 Moesa 6 : 3. *k* p. 8 : 2; 11 : 15. *l* 1 Kor. 15 : 52. *m* Jĕh. 3 : 1—3.

PASAL 11.

Geus kitoe kaoela dipaparin [a] toembakan, sapĕrti iteuk, sarta ditimbalan kijeu: Geura indit, koedoe ngoekoer kabah Allah sarta djeung altarna, kitoe deui noe sĕmbahijang dina djĕro eta. [2] 'Tatapi boeroean, anoe di loewareun kabah, koedoe ingkar, montong dioekoer, karana geus diselehkeun ka oerang kapir; ari [b] nagara soetji teh koe eta bakal diidĕk-idĕk, lilana [c] opat poeloeh doewa [3] boelan. 'Djeung kami bakal maparin kawasa ka saksi kami noe doewa, sina pada ngawĕdjang, lilana [d] sareboe doewa ratoes gĕnĕp poeloeh poë, sarta marake [4] [e] karoeng. 'Nja eta [f] noe doewa tangkal djetoen sarta noe doewa adjoeg, anoe narangtoeng di pajoeneun Allah saboemi [5] teja. 'Saoepama [g] aja noe karĕp goreng ka dinja, bakal bidjil seuneu ti soengoetna, ngalĕboer ka moesoehna; djeung saoepama aja noe karĕp goreng ka dinja, eta koedoe dipaehan kitoe [6] pĕtana. 'Eta doewa saksi teh kawasa [h] meundeutkeun langit, soepaja oelah toeroen hoedjan keur poëanana ngawĕdjang; sarta pada kawasa [i] kana tjaitjai, ngadjadikeun gĕtih, kitoe deui neunggeul boemi, ngajakeun roepa-roepa balahi, mindĕngna koemaha karĕp eta [7] bae. 'Ana geus toetoep eta saksi mĕrtelakeunana, toeloej [j] sato, anoe oenggah ti djĕro djoerang, [k] bakal mĕrangan ka dinja, sarta ngelehkeun, djeung maehan. [8] 'Ari majitna ngalondjor di loeloeroeng [l] nagara gĕde, anoe disĕboetkeun, moen rohani, [m] Sadoemoe djeung Mĕsir; di dinja mah Goestina ge geus digantoengkeun dina kai-dipalang. [9] 'Sarta sababaraha djalma ti sagala toeroenan, djeung kaom, djeung basa, sarta bangsa, bakal narendjo majitna, lilana kaopat satĕngah poë, djeung moal dibikeun majitna [10] dikĕdĕngkeun ka djĕro koeboeran. 'Sarta sakoer noe tjaritjing di boemi bakal pada atoh tina sabab eta, djeung soekansoekan, sarta [n] silih-kiriman djeung batoer, pedah eta doewa nabi teh sok nganjĕnjĕri ka noe tjaritjing di boemi. [11] 'Dĕmi sanggeusna noe kaopat satĕngah poë teja, datang ti Allah roh noe ngahiroepan, asoep ka eta doewa majit, toeloej ngaradĕg koe sampejanana; ari sakoer noe nendjo ka arandjeunna pada [12] kataradjang sijeun kabina-bina. 'Geus kitoe eta teh ngareungeu gĕntra tarik pisan ti sawarga, nimbalanana kijeu:

Geura aroenggah ka dijeu! Tidinja doewaan teh moenggah ka sawarga, toenggang 13 mega; koe moesoehna katarendjo. 'Dina waktoe harita aja [o] lini gĕde; ari sapĕrpoeloehna nagara eta roegroeg, sarta noe paeh koe lini toedjoeh reboe djalma; dĕmi noe kari djadi sarijeuneun, sarta pada ngahatoerkeun kamoeljaän ka Al-14 lah sawarga. 'Balahi [p] noe kadoewa teh geus ladjoe; masing njaho, balahi noe katiloe tereh ngadatanganana.

a Jĕh. 40 : 3. *b* Mat. 27 : 53; Loek. 21 : 24. *c* p. 13 : 5. *d* p. 12 : 6. *e* Joël 1 : 13. *f* Djak. 4 : 11—14. *g* 2 Radj. 1 : 10, 12. *h* 1 Radj. 17 : 1. *i* 2 Moesa 7 : 19; p. 16 : 3. *j* p. 13 : 1; 17 : 8. *k* p. 13 : 7: *l* p. 16 : 19. *m* Jĕs. 1 : 10. *n* Est. 9 : 19, 22. *o* p. 16 : 18. *p* p. 8 : 13; 9 : 12.

15 Toeloej malaikat [a] noe katoedjoeh nijoep sangkakala. Geus kitoe di sawarga aja sowara tararik pisan; ari salaoerna: [b] Karadjaän di doenya geus djadi kagoengan Pangeran kaoela, djeung kagoengan [c] Kristoesna; sarta andjeunna noe bakal djoemĕnĕng radja langgĕng salala-16 wasna! 'Sarta [d] noe doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh, anoe tjaralik dina pangtjalikanana di pajoeneun Allah teja, brĕk pada njoeoeh, djeung saroedjoed ka Allah; 17 'ari pioendjoekna: [e] Noen, Goesti Allah, anoe langkoeng kawasa, noe djoemĕnĕng, noe djoemĕnĕng ti tatadina, sarĕng bade soemping! simkoering sadaja moedji soekoer ka andjeun, doemeh andjeun ajeuna geus nganggo kawasa andjeun noe agoeng, sarĕng kĕrsa linggih radja. 18 'Ari bangsa-bangsa tadina arambĕkeun, nanging [f] bĕndoe andjeun geus dongkap, sinarĕngan [g] waktoe bade ngahoekoeman djalma noe paraeh, kalajan bade masihan [h] gandjaran ka abdi-abdi andjeun, nja para nabi, sarĕng ka sadaja noe saroetji, kalajan ka sadaja noe sarijeun koe padjĕnĕngan andjeun, noe gĕde sarĕng noe leutik, rawoeh bade ngaroeksak ka sakoer noe ngaroeksakkeun boemi teja.

a p. 10 : 7. *b* p. 12 : 10; 19 : 6. *c* Loek. 2 : 26. *d* p. 4 : 4, 10. *e* p. 4 : 8; 16 : 5. *f* p. 6 : 17. *g* p. 20 : 12. *h* p. 22 : 12.

19 Tidinja [a] kabah Allah, anoe di sawarga, diboekakeun; sarta pĕti pĕrdjangdjian andjeunna, anoe aja di djĕro kabah andjeunna, tembong. [b] Toeloej aja kilat, djeung sowara, djeung goeloedoeg, djeung lini, sarta hoedjan boewah galĕde.

a p. 15 : 5. *b* p. 16 : 18, 21.

PASAL 12.

Geus kitoe di djĕro sawarga beh tembong [a] tanda gĕde: aja hidji awewe, papakeanana panon-poë, sarta boelan aja di handapeun soekoena; djeung sirahna make makoeta koe doewa wĕlas 2 bentang. 'Eta teh keur reuneuh, sarta ngadĕngek bawaning koe njĕri, rasana 3 rek ngadjoeroe. 'Aja deui tanda sedjen, tembong di djĕro sawarga: beh aja hidji naga gĕde, roepana beureum, ari hoeloena toedjoeh, sarta aja tandoekan sapoeloeh, djeung dina hoeloena make 4 toedjoeh makoeta. 'Ari boentoetna narik sapĕrtiloena bentang langit, seug dibeubeutkeun ka boemi. Toeloej naga teh nangtoeng di hareupeun awewe noe rek ngadjoeroe teja, pakarĕpanana, dimana geus ngadjoeroe, anakna dek dilĕglĕg. 5 'Geus kitoe awewe teh ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, [b] anoe bakal ngangon ka sakabeh oerang kapir, make iteuk beusi; gantjang anakna dibewat ka Allah sarta 6 ka panglinggihanana. 'Dĕmi eta awewe seug kaboer ka tĕgal lĕga; di dinja geus boga ĕnggon beunang Allah njawisan, soepaja dibajoean di eta ĕnggon meunang [c] sareboe doewa ratoes gĕnĕp poeloeh poë lilana.

a p. 15 : 1. *b* p. 2 : 27. *c* p. 11 : 3.

7 Geus kitoe djadi pĕrang di djĕro sawarga: [a] Mikail djeung sakabeh malaikatna mĕrangan ka naga; kitoe deui naga mĕrangan djeung sakabeh malai-8 katna; 'tatapi hanteu koewat, djeung [b] ĕnggonna di djĕro sawarga geus areu-9 weuh. 'Sarta ditotogkeun naga gĕde teh, tĕgĕsna [c] oraj kahot, anoe disĕboet Iblis djeung Setan, anoe njasabkeun ka saalam-doenya teja; ari ditotogkeunana [d] ka boemi, sarta malaikatna kabeh ditotogkeun barĕng djeung manehanana. 10 'Toeloej kaoela ngadenge sowara tarik pisan di djĕro sawarga; ari pokna: [e] Ajeuna kasalamĕtan, djeung kasantosaän, kitoe deui karadjaän geus djadi kagoengan Allah kaoela, sarta kawasa geus djadi kagoengan Kristoena; karana [f] noe sok ngĕlakkeun doeloer-doeloer kaoela, ngĕlakkeunana beurang-peuting ka pajoeneun Allah, ajeuna mah geus 11 ditotogkeun. 'Doeloer-doeloer teh geus pada ngelehkeun ka dinja koe lantaran [g] gĕtih Domba, djeung koe lantaran

omong pĕrtelaänana; sarta [h] teu njara-12 aheun koe patina nĕpi ka maot. 'Koe sabab eta, [i] eh sawarga, djeung sakabeh noe ngeusian! sing pada boengah. [j] Pibalaieun boemi reudjeung laoet! sabab Iblis teh geus toeroen ka maraneh, sarta katjida ngambĕkna, sapedah njahoëun waktoe dirina ngan sakeudeung.

a Dan. 10 : 21; 12 : 1. *b* Aj. 2 : 1. *c* 1 Moesa 3 : 1; p. 20 : 2. *d* Loek. 10 : 18. *e* p. 11 : 15. *f* Aj. 1 : 9; Roem 8 : 33. *g* p. 6 : 9; 7 : 14. *h* Joh. 12 : 25. *i* p. 18 : 20. *j* p. 8 : 13.

13 Mangsa naga teh nendjo, jen dirina geus ditotogkeun ka boemi, toeloej bae ngoedag-ngoedag ka awewe, anoe nga-14 djoeroekeun anak lalaki teja. 'Geus kitoe eta awewe dipasihan doewa djangdjang galoedra gĕde, [a] soepaja bisa hibĕr ka tĕgal lĕga, moeroe kana ĕnggon paranti dirina dibajoean, lilana [b] samangsa, doewa mangsa, djeung satĕngah mangsa, 15 kahalangan ti panendjo oraj teja. 'Oraj teh toeloej njĕbrotkeun tjai ti djĕro soengoetna toekangeun eta awewe, sapĕrti waloengan, ngarah sina palid koe eta 16 tjai. 'Ari boemi noeloeng ka eta awewe; boemi teh [c] njalangapkeun soengoetna, sarta njaploek waloengan, noe koe naga disĕbrotkeun ti djĕro soengoetna teja. 17 'Toeloej naga teh ngagĕrĕgĕt ka eta awewe; los indit, dek mĕrangan kana sesa toeroenananana, sakoer [d] noe nĕtĕpkeun timbalan Allah, djeung njarangking pĕrtelaän Jesoes Kristoes. *a* p. 12 : 6. *b* Dan. 12 : 7. *c* 4 Moesa 16 : 32. *d* p. 14 : 12.

18 Djol kaoela nangtoeng di basisir laoet.

PASAL 13.

Geus kitoe kaoela nendjo, [a] aja hidji sato oenggah tina laoet, hoeloena toedjoeh, ari tandoekna sapoeloeh, sarta dina tandoekna aja sapoeloeh makoeta, djeung dina hoeloena make ngaran nga-2 gorengkeun ka Allah. 'Ari eta sato, noe katendjo koe kaoela, [b] roepana tjara mejong, soekoena sapĕrti soekoe biroewang, djeung soengoetna tjara soengoet singa. Dĕmi koe [c] naga toeloej dibere kabĕdasan dirina, djeung pangdijoekanana, sarta pangawasa gĕde. 'Tidinja 3 katendjo koe kaoela, eta hoeloena noe hidji raheut, sĕmoe matak pipaeheun; dĕmi raheutna noe matak pipaeheun teh datang ka tjageur deui; djeung [d] saeusi doenya hoökeun, sarta noetoerkeun ka 4 eta sato. 'Djeung pada njĕmbah ka naga, koe sabab mere pangawasa ka sato teja; sarta njarĕmbah ka eta sato ongkoh; ari aromongna: [e] Saha noe nandingan ka ijeu sato teh? djeung saha noe koe-5 wat mĕrangan ka dinja? 'Geus kitoe sato teh dipaparin soengoet baris [f] soesoembar, djeung baris ngagorengkeun ka Allah; sarta dipaparin pangawasa migawe kitoe [g] opat poeloeh doewa 6 boelan lilana. 'Pek toeloej ngangah soengoetna, [h] ngagorengkeun ka Allah, nja ngagorengkeun ka padjĕnĕngan andjeunna, djeung ka [i] balandongan andjeunna, kitoe deui ka sa-7 koer noe tjaralik di sawarga. 'Sarta dipaparin kawasa [j] bisa mĕrangan ka djalma saroetji djeung ngelehkeun ka dinja; samalah dikawasakeun ka sakabeh kaom, djeung toeroenan, djeung 8 basa, sarta bangsa. 'Ari sakabehna noe tjaritjing di boemi bakal pada njĕmbah ka eta, kitoe soteh sakoer noe teu ditoeliskeun ngaranna dina [k] kitab kahiroepan, kagoengan Domba noe geus dipeuntjit, tina watĕs diadĕgkeunana 9 doenya. 'Saha-saha noe boga tjeuli, 10 [l] koedoe dengekeun! 'Lamoen aja noe ngasoepkeun ka pangberokan, eta tangtoe diasoepkeun deui ka pangberokan; [m] lamoen aja noe maehan koe pĕdang, eta koedoe dipaehan koe pĕdang deui. [n] Nja di lĕbah dijeu kasabaran djeung kapĕrtjajaän djalma saroetji.

a Dan. 7 : 3; p. 11 : 7; 17 : 3. *b* Dan. 7 : 6. *c* p. 12 : 3. *d* p. 17 : 8. *e* p. 18 : 18. *f* Dan. 7 : 8, 11, 25. *g* p. 11 : 2. *h* p. 16 : 9. *i* p. 11 : 19; 21 : 3. *j* Dan. 7 : 21; p. 11 : 7. *k* p. 3 : 5; 5 : 12. *l* Mat. 11 : 15; p. 2 : 7. *m* Mat. 26 : 52. *n* p. 14 : 12.

11 Geus kitoe kaoela nendjo hidji sato sedjen, [a] oenggah ti djĕro boemi, sarta doewa tandoekna, tjara tandoek anak domba, djeung ngomongna [b] sapĕrti naga. 12 'Sarta ngalampahkeun sakabehna pangawasa sato noe ti heula di hareupeunana; ari boemi djeung sakoer noe tjaritjing di boemi digĕndam, datang ka pada njĕmbah ka sato noe ti heula, [c] anoe raheut matak paeh tjageur deui teja. 13 'Sarta njijeun tanda galĕde, wani datang ka noeroenkeun seuneu ti langit ka boe-14 mi di hareupeun djalma-djalma. 'Djeung njasabkeun ka sakoer noe tjaritjing di boemi, koe lantaran tanda-tanda, noe

geus dikĕrsakeun dipigawe koe eta di hareupeun sato teja; sarta ngomong ka sakoer noe tjaritjing di boemi, sato noe asal raheut koe pĕdang sarta hiroep deui teh koedoe diroepakeun njijeun 15 artja. 'Sarta dipaparin kawasa bisa njoekmaän ka eta artja sato, soepaja artja sato teh bisa ngomong, djeung bisa ngadatangkeun paeh ka sakabeh noe teu [d] njĕmbah ka eta artja sato. 16 'Malah-malah njijeun atoeran, soepaja sakabeh djalma, noe gĕde djeung noe leutik, noe beunghar djeung noe miskin, noe mĕrdika djeung noe koemawoela, [e] pada ditjirian leungeunna ti katoehoe, 17 atawa kana tarangna; 'djeung hanteu aja noe meunang djoewal-beuli, ngan anoe make eta tjiri: ngaran sato, atawa 18 [f] bilangan ngaranna. 'Nja [g] di lĕbah dijeu kapintĕran teh. Saha-saha noe boga pangarti, koedoe ngitoeng bilangan sato teja; karana eta teh bilangan manoesa, ari bilanganana gĕnĕp ratoes gĕnĕp poeloeh gĕnĕp. *a* p. 11:7. *b* 1 Moesa 3:1, 4, 5. *c* p. 13:3. *d* p. 19:20. *e* p. 14:9, 11; 19:20. *f* p. 15:2. *g* p. 17:9.

PASAL 14.

Geus kitoe kaoela nendjo, beh [a] Domba teh keur ngadĕg di loehoer goenoeng Sion, sarta direudjeungan koe [b] sakĕti opat laksa opat reboe djalma, pada boga toelisan dina tarang, nja padjĕnĕngan andjeunna, djeung padjĕnĕngan Rama 2 andjeunna. 'Toeloej kaoela ngadenge sowara ti sawarga, [c] tjara ngagoeroehna tjai gĕde, djeung tjara sora goeloedoeg tarik. Ari sowara, noe kadenge koe kaoela, sapĕrti [d] sora toekang ngatjapi loba, anoe barĕng narabeuh katjapina. 3 'Sarta [e] pada njanji koe hidji poepoedjian anjar di pajoeneun panglinggihan, djeung di hareupeun mahloek noe opat sarta para sĕsĕpoeh teja; taja pisan noe bisa ngapalkeun eta poepoedjian, kadjaba ti noe sakĕti opat laksa opat reboe djalma, anoe beunang ngagaleuh ti 4 boemi teja. 'Nja eta noe teu kakotoran koe awewe; karana [f] landjang kabeh. Nja eta [g] noe ngariring ka Domba, ka mana bae angkatna. Eta teh [h] noe pada beunang ngagaleuh ti lĕbah djalma, baris tjikal bade ka Allah sarta ka Domba. 5 'Djeung [i] dina soengoetna teu pisan kapanggih bohong; karana [j] pada taja tjawadeunana di pajoeneun panglinggihan Allah. *a* p. 5:6; 17:14. *b* p. 7:4. *c* p. 1:15; 19:6. *d* p. 15:2. *e* p. 5:9. *f* 2 Kor. 11:2. *g* Mat. 19:28; Loek. 9:57. *h* p. 5:9. *i* Sĕp. 3:13. *j* Ep. 5:27.

6 Geus kitoe kaoela nendjo hidji malaikat sedjen, keur hibĕr di tĕngah langit, mawa Indjil noe langgĕng, baris oéwarkeuneun ka sakoer noe tjaritjing di boemi, [a] ka sakabeh bangsa, djeung kaom, djeung basa, sarta toeroenan. 7 'Seug njaoer, tarik pisan sowarana: [b] Geura sarijeun koe Allah, djeung koedoe njanggakeun kahormatan ka andjeunna; karana geus nĕpi ka waktoe andjeunna ngahoekoeman; sarta geura saroedjoed ka noe ngadamĕl langit djeung boemi, sarta laoet, djeung soemoer-soemoer. *a* p. 13:7. *b* Lal. 14:15; p. 10:6; 15:4.

8 Djĕboel deui hidji malaikat sedjen noetoerkeun, sarta njaoer kijeu: Geus roeboeh, geus roeboeh [a] Baboel, nagara gĕde teh, noe geus nginoeman sakabeh bangsa koe anggoer napsoe djinahna! *a* p. 17:5; 18:2, 3.

9 Djĕboel deui hidji malaikat katiloena noetoerkeun, sarta njaoer, tarik pisan sowarana: Lamoen aja djalma [a] njĕmbah ka sato djeung ka artjana, sarta narima tjiri teja kana tarangna atawa kana 10 leungeunna, 'eta teh ĕngke nginoem deui tina [b] anggoer bĕndoe Allah, anoe geus ditjitjikeun kana [c] loemoer bĕndoena, teu dibaoeran; sarta bakal disangsara koe seuneu djeung walirang, di hareupeun para malaikat saroetji, sarta di 11 pajoeneun Domba teja. 'Ari [d] haseup sangsarana ngĕboel langgĕng salalawasna; sarta eta teh [e] teu pisan meunang reureuh beurang-peuting, nja sakoer noe njarĕmbah ka sato djeung ka artjana, sarta oenggal noe narima tjiri ngaranna 12 teja. 'Nja [f] di lĕbah dijeu kasabaran djalma saroetji, [g] anoe pada nĕtĕpkeun timbalan Allah djeung kapĕrtjajaän ka Jesoes. *a* p. 13:15—17. *b* p. 16:19. *c* Djab. 75:9; Jĕs. 51:17, 22. *d* p. 19:3. *e* p. 4:8. *f* p. 13:10. *g* p. 12:17.

13 Toeloej kaoela ngadenge gĕntra ti sawarga, nimbalan ka kaoela kijeu: [a] Geura noeliskeun: Salamĕt djalma paeh, anoe paehna di djĕro Goesti, ti mangsa

ajeuna! Satĕmĕnna, pilahir Roh, [b] soepaja pada reureuh ti kasoesahanana; ari pagaweanana noetoerkeun ti pandeuri.
a p. 19 : 9. *b* Jĕs. 57 : 2; Ibr. 4 : 10.

14 Geus kitoe kaoela nendjo, beh aja mega bodas; sarta dina eta mega aja [a] noe toenggang, roepana sapĕrti Poetra manoesa; ari mastakana [b] nganggo makoeta ĕmas, djeung pananganana njandak hidji arit seukeut. 15 'Aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil ti djĕro kabah; toeloej njĕloekan, tarik pisan sowarana, ka noe toenggang mega teja: [c] Mangga, geura kintoenkeun arit andjeun, sarĕng ladjĕng ngarit; karantĕn geus dongkap ka waktoe ngarit, da piboewateun di boemi teh geus asak! 16 'Enggal koe noe toenggang mega aritna ditinggangkeun ka boemi, toeloej boemi teh diarit.
a Dan. 7 : 13. *b* Djab. 21 : 4. *c* Joël 3 : 13.

17 Aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil [a] ti djĕro kabah anoe di sawarga; eta kitoe deui mawa hidji arit seukeut. 18 'Sarta aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil ti djĕro altar; [b] eta teh kawasa kana seuneu; seug ngagĕro ka noe mawa arit seukeut teh, sarta tarik pisan ngagĕrona, ari saoerna: [c] Mangga, geura kirimkeun arit sampejan noe seukeut, sarta toeloej keureutan ranggeujan tangkal anggoer noe di boemi; karana geus arasak boewahna! 19 'Gantjang koe eta malaikat aritna ditinggangkeun ka boemi, sarta boewah tangkal anggoer anoe di boemi seug dikeureutan, bari toeloej dialoengkeun ka djĕro [d] bak gĕde pamĕrĕsan bĕndoening Allah. 20 'Ari pamĕrĕsan teh toeloej diirik di loewareun nagara; geus kitoe bidjil gĕtih ti djĕro pamĕrĕsan, [e] ka-loehoerna sĕmĕt kadali koeda, ari djaoehna sareboe gĕnĕp ratoes istadi.
a p. 15 : 5. *b* p. 16 : 5. *c* p. 14 : 15. *d* p. 19 : 15. *e* Jĕs. 34 : 3; Jĕh. 32 : 6.

PASAL 15.

Tidinja kaoela nendjo di djĕro sawarga aja [a] tanda sedjen, gĕde sarta matak helok: aja toedjoeh malaikat, marawa noe toedjoeh balahi panganggeusan; karana nja eta panoetoep bĕndoening Allah.
a p. 12 : 1, 3.

2 Geus kitoe kaoela nendjo aja noe kawas [a] laoet gĕdah, pagalo djeung seuneu; ari [b] noe ngelehkeun sato, djeung artjana, sarta tjirina, bilangan ngaranna teja, narangtoeng di sisi eta laoet gĕdah, pada boga [c] katjapi Allah; 3 'sarta nganjanjikeun [d] poepoedjian Moesa, abdi Allah, djeung poepoedjian Domba teja; ari pokna: [e] Agoeng pisan sarĕng matak helok sadaja padamĕlan andjeun, noen Pangeran, Allah noe langkoeng kawasa! adil sarĕng estoe saniskantĕn djalan andjeun, noen Radjaning sagala bangsa! 4 'Saha [f] noe teu koedoe sijeun koe andjeun, noen Pangeran! sarĕng saha noe teu koedoe ngamoeljakeun ka padjĕnĕngan andjeun? Karantĕn [g] nja andjeun njalira noe soetji teh. Karantĕn [h] sagala bangsa bade dongkap, sinarĕngan soedjoed ka pajoeneun andjeun, doemeh hoekoeman andjeun geus katawis.
a p. 4 : 6. *b* p. 13 : 11, 15. *c* Djab. 43 : 4; p. 5 : 8; 14 : 2. *d* 2 Moesa 15. *e* Djab. 111 : 2; 145 : 17. *f* Jĕr. 10 : 7. *g* Djab. 99 : 3, 5, 9. *h* Djab. 86 : 9, 10.

5 Sanggeusna kitoe kaoela nendjo, beh [a] kabah balandonganing pĕrtelaän, anoe di sawarga, diboekakeun. 6 'Ari [b] eta toedjoeh malaikat, noe marawa toedjoeh balahi teja, baridjil ti djĕro kabah, [c] papakeanana boëh setra sarta herang, djeung sĕmĕt dadana marake saboek ĕmas. 7 'Dĕmi [d] eta opat mahloek teja noe hidji ka eta toedjoeh malaikat sor njerenkeun pinggan ĕmas toedjoeh siki, parinoeh koe bĕndoe Allah, [e] anoe djoemĕnĕng langgĕng salalawasna. 8 'Toeloej kabah teh [f] wani pinoeh koe haseup ti djĕro kamoeljaän Allah, sarta ti djĕro kawasana; djeung taja noe bisa asoep ka kabah, nĕpi ka toetoep eta toedjoeh balahi anoe toedjoeh malaikat teja.
a p. 11 : 19. *b* p. 15 : 1. *c* p. 1 : 13; 19 : 8. *d* p. 4 : 6. *e* p. 4 : 9. *f* 2 Moesa 40 : 34; 1 Radj. 8 : 10, 11; Jĕs. 6 : 4; Jĕh. 43 : 5.

PASAL 16.

Geus kitoe kaoela ngadenge gĕntra tarik pisan, datangna ti djĕro kabah, nimbalan ka [a] noe toedjoeh malaikat teja: Geura arindit, eusi pinggan bĕndoe Allah koe maraneh koetjoerkeun ka boemi!
a p. 15 : 1.

2 Bral noe hidji indit, seug ngoetjoerkeun eusi pingganna ka boemi. Tidinja djalma [a] noe make tjiri sato djeung njarĕmbah ka artjana teja pada kataradjang [b] bisoel goreng sarta matih.
a p. 13 : 15, 16. *b* 2 Moesa 9 : 9.

3 Tidinja malaikat noe kadoewa ngoetjoerkeun eusi pingganna ka laoet; ari tjaina seug ngadjadi [a] gětih, tjara gětih anoe paeh; djeung saeusi laoet, sakoer njawa noe hiroep, paraeh kabeh.

a 2 Moesa 7 : 20; p. 8 : 8, 9.

4 Toeloej malaikat noe katiloe ngoetjoerkeun eusi pingganna ka sagala waloengan djeung ka sagala soemoer; ari 5 tjaina seug ngadjadi gětih. 'Geus kitoe kaoela ngadenge [a] malaikat noe njangking tjai oendjoekan kijeu: [b] Noen Pangeran, anoe djoeměněng, anoe djoeměněng ti tatadina, sarěng bade soemping! andjeun teh kalangkoeng adil, kěrsa nga-6 hoekoeman kitoe.'Karantěn eta teh geus ngoetjoerkeun gětih djalma saroetji sarěng gětih para nabi; [c] doepi ajeuna koe andjeun pada diinoeman gětih; lang-7 koeng pantěs eta teh dikitoe! 'Sarta kaoela ngadenge [d] tina altar aja noe oendjoekan kijeu: Jaktos pisan, noen Pangeran, Allah noe langkoeng kawasa! [e] hoekoeman andjeun teh kalangkoeng estoe sarěng adil.

a p. 14 : 18. *b* p. 4 : 8; 15 : 3; 19 : 2. *c* p. 18 : 7, 24. *d* p. 6 : 9, 10. *e* p. 19 : 2.

8 Toeloej malaikat noe kaopat ngoetjoerkeun eusi pingganna ka panon-poë; seug panon-poë teh dipaparin kawasa sina noetoengkeun ka djalma-djalma koe 9 seuneu. 'Geus kitoe djalma taroetoeng, koe bawaning bangět panasna, [a] sarta pada ngagorengkeun ka padjěněngan Allah, noe kawasa ka sakabeh balahi eta; djeung hanteu tarobat, teu daekeun ngamoeljakeun ka Allah.

a p. 9 : 20, 21; 13 : 6.

10 Toeloej malaikat noe kalima ngoetjoerkeun eusi pingganna ka [a] pangdijoekan sato teja; seug karadjaänana djadi poëk; ari djalmana pada njapekan 11 letahna bawaning koe njěri; 'sarta ngagorengkeun ka Allah [b] sawarga, koe tina kanjěri dirina, djeung koe tina bisoel-bisoelna; sarta teu tarobat mitjeun pagaweanana.

a p. 13 : 2. *b* Esr. 5 : 12; Joen. 1 : 9; p. 16 : 9.

12 Toeloej malaikat noe kagěněp ngoetjoerkeun eusi pingganna ka tjai gěde, nja [a] tji Prat teja; ari tjaina [b] seug saät, tjawisan [c] pidjalaneun radja-radja noe rek datang ti pangbidjilan panon-13 poë. 'Geus kitoe katendjo koe kaoela, tina [d] soengoet naga, djeung tina soengoet sato, sarta tina soengoet nabi palsoe, bidjil tiloe soekma nadjis, kawas 14 bangkong roepana.'Karana eta teh soekma setan, sarta [e] pada njijeun tanda-tanda, djeung laleumpang ka para radja sadoenya kabeh, [f] dikoempoelkeun kana pěrang dina poë gěde, poëan Allah noe 15 langkoeng kawasa. '(Masing [g] njaho, kami pidatangeun teh tjara paling. Salamět anoe njaring djeung apik ka papakeanana, soepaja oelah leumpang ditarandjang, djeung oelah katembong nja wi-16 rang!) 'Ari dikoempoelkeunana ka hidji ěnggon, [h] anoe koe basa Ibrani disěboet Harmagedon.

a p. 9 : 14. *b* Jěs. 44 : 27. *c* Jěs. 11 : 15, 16. *d* p. 12 : 17; 13 : 11; 19 : 20. *e* p. 13 : 13; 19 : 20. *f* p. 17 : 14; 19 : 19. *g* p. 3 : 3, 4, 18. *h* Djak. 12 : 11.

17 Toeloej malaikat noe katoedjoeh ngoetjoerkeun eusi pingganna ka langit; geus kitoe aja gěntra tarik pisan, datangna [a] ti djěro kabah sawarga, tina panglinggihan teja, pangandikana kijeu: 18 [b] Geus tiněkanan! 'Tidinja aja [c] kilat, djeung sowara, sarta goeloedoeg; djeung aja lini gěde pisan, [d] koemaha noe tatjan kapanggih sapandjang aja djalma di boe-19 mi, lini noe sakitoe bangětna. 'Ari [e] nagara gěde teh beulah, djadi tiloe, djeung [f] nagara oerang kapir raroeg-roeg; sarta Allah ngěrsakeun [g] emoet ka Baboel, nagara gěde teja, kěrsana masihan ka dinja [h] loemoer noe dieusi 20 anggoer sewoting běndoe andjeunna.'Ari [i] sakabeh poelo kalaboer, djeung teu 21 pisan manggih goenoeng. 'Sarta aja [j] hoedjan boewah gěde, hidji-hidji beuratna satalenta, ragragan ti langit, ninggang ka djalma; děmi djalma teh [k] pada ngagorengkeun ka Allah koe tina balahi hoedjan boewah teja; karana eta balahi teh kaliwat nja bangět.

a p. 15 : 5. *b* p. 21 : 6. *c* p. 8 : 5. *d* Dan. 12 : 1. *e* p. 14 : 8; 17 : 5. *f* Jěs. 51 : 22, 23. *g* p. 18 : 5. *h* p. 14 : 10. *i* p. 6 : 14; 20 : 11. *j* p. 11 : 19. *k* p. 16 : 9, 11.

PASAL 17.

Tidinja saoerang ti [a] noe toedjoeh malaikat, noe marawa toedjoeh pinggan teja, njampeurkeun, sarta njaoer ka kaoela, kijeu saoerna: Geura miloe ka kami! kami dek nembongkeun ka maneh pihoekoemaneun [b] dajang gěde, anoe dijoek 2 dina tjai laloba teja. 'Sakabeh radja di

boemi [c] geus pada djinah ka eta, djeung sakoer noe tjitjing di boemi geus djaradi mabok koe anggoer djinah manehanana. 3 'Toeloej kaoela [d] sadjĕroning Roh koe malaikat teh dibawa ka hidji tĕgal lĕga. Geus kitoe kaoela nendjo hidji awewe, keur noempakan [e] sato, noe roepana beureum tjara sakĕlat, sarta pinoeh koe ngaran noe ngagorengkeun ka Allah; ari hoeloe sato teh toedjoeh, 4 djeung sapoeloeh tandoekna. 'Dĕmi eta awewe [f] papakeanana woengoe djeung sakĕlat, sarta midang, make ĕmas, intĕn djeung moetijara, sarta leungeunna sabeulah njĕkĕl [g] loemoer ĕmas, pinoeh koe sipat geuleuh djeung koe kanadjisan 5 djinahna. 'Ari dina tarangna aja toelis ngaran, oenina [h] rasijah, kijeu: IJEU TEH [i] BABOEL, NAGARA GĔDE, INDOENG SAKABEH DAJANG DJEUNG SAKOER SIPAT GEULEUH DI BOEMI. 6 'Sarta kaoela nendjo, awewe teh mabok koe [j] gĕtih sakoer djalma saroetji, djeung koe gĕtih sakoer saksi Jesoes. Heran kabina-bina kaoela teh, keur mangsa 7 nendjo eta. 'Geus kitoe malaikat teh njaoer ka kaoela: Koe naon maneh noe matak heran? Kami dek ngabedjakeun ka maneh rasijah eta awewe djeung satona noe ditoempakan, anoe toedjoeh 8 hoeloena sarta sapoeloeh tandoekna.'Ari [k] eta sato, anoe geus katendjo koe maneh, aja tadina, ajeuna euweuh, sarta mĕngke bidjil tina djoerang, toeloej aboes kana djĕro karoeksakan. Dĕmi noe tjaritjing di boemi, sakoer noe teu ditoeliskeun ngaranna dina kitab kahiroepan ti watĕs diadĕgkeun doenya, bakal pada heraneun, mangsa nendjo eta sato, anoe aja tadina, ajeuna euweuh, 9 sarta mĕngke aja. 'Di lĕbah dijeu [l] pĕrloe make akal, noe aja kapintĕranana. [m] Ari eta toedjoeh hoeloe teh, ĕnjana toedjoeh goenoeng, anoe didijoekan koe awewe 10 teja. 'Malah nandakeun toedjoeh radja ongkoh; anoe lima geus roeboeh, noe hidji aja, ari noe hidji deui mah tatjan lahir, sarta mangsa lahir, pastina koe11 doe tĕtĕp [n] sakeudeung. 'Ari sato anoe aja tadina, ajeuna euweuh teja, eta teh diri manehanana noe kadalapan, sarta kaäsoep noe toedjoehan, djeung bakal 12 aboes kana djĕro karoeksakan. 'Dĕmi [o] eta sapoeloeh tandoek, anoe katendjo koe maneh teja, ĕnjana sapoeloeh radja, anoe tatjan meunang karadjaän; tatapi bakal pada meunang pangawasa radja babarĕngan djeung eta sato, lilana ngan 13 sadjam. 'Eta teh sanijat pikirna, sarta bakal pada njelehkeun pangawasa djeung 14 kadjĕnĕnganana ka sato teja. 'Eta teh [p] bakal pada mĕrangan ka Domba teja, dĕmi koe Domba diĕlehkeun; karana [q] Goestining sakabeh goesti, djeung Radjaning sakabeh radja, sarta koe noe ngariring ka Domba, nja sakoer noe beunang njaoer, sarta beunang milih, 15 djeung pada satoehoe. 'Ari kasaoeranana deui ka kaoela: Eta tjai-tjai, anoe geus katendjo koe maneh, ĕnggon dajang dijoek teja, [r] nandakeun sababaraha toeroenan, djeung goendoekan, djeung 16 bangsa, sarta basa. 'Dĕmi eta sapoeloeh tandoek, anoe geus katendjo koe maneh, djeung satona teja, bakal pada giroek ka dajang, sarta didjijeun soewoeng, djeung ditarandjangan; malah bakal pada ngahakan dagingna, [s] sarta awakna toeloej 17 didoeroek koe seuneu. 'Karana Allah geus maparin ka djĕro hate eta, soepaja pada ngalampahkeun kĕrsana, djeung soepaja sanijat lampahna, sarta soepaja pada njelehkeun karadjaänana ka sato teja, [t] nĕpi ka tjatjapna sapangandika 18 Allah.'Ari eta awewe, anoe geus katendjo koe maneh teh, [u] ĕnjana nagara gĕde, anoe boga kawasa ngaradjaän ka sakabeh radja di boemi.

a p. 15:1; 21:9. *b* Jĕr. 51:13; Nah. 3:4. *c* p. 18:3, 9. *d* p. 1:10; 21:10. *e* p. 13:1. *f* p. 18:16. *g* Jĕr. 51:7. *h* 2 Tes. 2:7. *i* p. 14:8; 18:2, 10. *j* p. 18:24. *k* p. 11:7; 13:3, 8. *l* p. 13:18. *m* p. 13:1. *n* p. 20:3. *o* Dan. 7:24; p. 13:1. *p* p. 16:14. *q* 1 Tim. 6:15; p. 19:16. *r* Djab. 65:8. *s* p. 18:8. *t* p. 10:7. *u* p. 16:19.

PASAL 18.

Sanggeusing kitoe kaoela nendjo hidji malaikat sedjen toeroen ti sawarga, [a] gĕde pisan kawasana, sarta boemi teh 2 wani tjaäng koe kamoeljaänana. 'Seug toeloej ngagĕro, tarik pisan sowarana; [b] ari saoerna: Geus roeboeh, geus roeboeh Baboel, nagara gĕde teh, sarta [c] geus djadi pangtjitjingan setan, djeung pangkoempoelan sakoer soekma nadjis, kitoe deui pangkoempoelan sakoer ma3 noek noe nadjis sarta kageuleuh. 'Karana [d] sakabeh bangsa geus pada nginoem tina anggoer napsoe djinahna, djeung sagala radja di boemi geus pada djinah

ka manehanana, sarta sagala soedagar di boemi geus pada djadi beunghar lantaran tina rosa kamĕgahanana.

a p. 5 : 2; 10 : 1. *b* Jĕs. 21 : 9; Jĕr. 51 : 8; p. 14 : 8. *c* Jĕs. 13 : 21, 22; 34 : 11—14. *d* p. 14 : 8.

4 Toeloej kaoela ngadenge gĕntra sedjen, datangna ti djĕro sawarga, pangandikana kijeu: [a] Eh, oemat kami! geura baridjil ti dinja, soepaja maraneh oelah miloe ka dosana, djeung oelah kakeu-5 naän koe balahina. 'Karana [b] dosana geus njoendoel ka langit, sarta Allah geus djadi emoet kana kasalahanana. 6 'Geura maralĕs ka dinja, [c] sakoemaha pamalĕs eta ka maraneh; salampah-lampahna koedoe taoer doewa patikĕlaneun; ari loemoer oeroet ngeusian eta, koe maraneh koedoe eusian doewa tikĕl 7 baris ka dinja. 'Satadi eta teh ngamoeljakeun dirina, djeung migawe kamĕgahan, tjara kitoe bangĕtna nja koedoe ngeunakeun sangsara djeung kalaraän ka dinja. Karana ari omongna di djĕro pikirna kijeu: [d] Ijeu aing djĕnĕng radja, lain randa aing teh, djeung moal mang-8 gih kalaraän. 'Koe sabab kitoe, [e] sabalahina bakal ambrĕg daratang dina sapoë, nja eta maot, djeung kalaraän, djeung langlajeuseun; sarta [f] bakal didoeroek koe seuneu; karana Goesti Allah, noe ngahoekoeman ka manehanana, 9 kalangkoeng nja bĕdas. 'Ari sakabeh radja di boemi, [g] anoe geus djinah ka manehanana sarta milampah kamĕgahan, bakal pada njeungtjeurikan ka dinja bari aloek-aloekan, keur mangsa narendjo [h] haseupna eta didoeroek. 10 'Djeung bakal pada nangtoeng ti kadjaoehan, bawaning sijeun koe sangsara eta, sarta ngaromong kijeu: Adoeh, adoeh nagara gĕde, nagara Baboel noe reugreug! karana hoekoeman maneh teh [i] datangna ngan di djĕro sadjam bae. 11 'Ari soedagar di boemi bakal pada tjeurik djeung aloek-aloekan tina sabab eta, sapedah geus teu aja noe rek meuli da-12 ganganana: 'dagangan [j] ĕmas, perak, intĕn sarta moetijara, djeung boëh katji, barang woengoe, soetra sarta sakĕlat; djeung saroepaning kajoe wangi, djeung saroepaning barang gading, djeung saroepaning barang kai noe poendjoel, tambaga, beusi sarta batoe marmĕr; 13 'djeung kajoe manis, sambara, seuseungitan, minjak wangi sarta doepa, djeung anggoer, minjak, tipoeng lĕmĕs sarta tarigoe, djeung sapi, domba, sarta koeda; djeung kareta, djeung boedak beulian, 14 sarta [k] njawa djalma. 'Sarta boeboewahan, karĕsĕp hate maneh, geus njalingkir ti maneh; kitoe deui sagala noe ngareunah djeung noe aloes roepana, geus njalingkir ti maneh, koe maneh 15 moal kapanggih deui. 'Ari sakoer noe dagang barang kitoe, noe geus djadi beunghar lantaran ti manehanana, bakal pada nangtoeng ti kadjaoehan bawaning sijeun koe sangsarana, bari tjareurik 16 djeung aloek-aloekan; 'sarta ngaromong kijeu: Adoeh, adoeh, nagara gĕde, [l] noe papakeanana boëh katji, barang woengoe djeung sakĕlat, sarta dialoes-aloes koe ĕmas, intĕn djeung moetijara! karana kabeungharan sakitoe gĕdena di-17 basmi ngan di djĕro sadjam bae. 'Sarta [m] sakabeh istriman, djeung sakoer noe sok lajar ka parantina, kitoe deui toekang kapal, djeung sakabeh bae noe lalampahan di laoet, pada nangtoeng 18 ti kadjaoehan, 'bari tinggarĕro, keur mangsa narendjo haseupna eta didoeroek; ari pokna: [n] Naon noe nandingan 19 ka ijeu nagara gĕde? 'Sarta [o] pada ngawoerkeun taneuh ngĕboel ka sirahna, djeung tinggarĕro, bari tjeurik sarta aloek-aloekan; ari aromongna: Adoeh, adoeh, nagara gĕde; dina djĕro eta sakoer noe baroga kapal di laoet geus pada djadi beunghar, lantaran tina kamoektianana! karana eta teh dibasmi ngan 20 di djĕro sadjam bae. 'Eh [p] sawarga! eh sakoer noe saroetji djeung para rasoel sarta para nabi! geura pada soeka-boengah tina sabab eta; karana poetoesan maraneh koe Allah geus ditĕrapkeun ka dinja.

a 1 Moesa 19 : 12; Jĕs. 48 : 20; 52 : 11; Jĕr. 50 : 8; 51 : 6, 45. *b* Jĕr. 51 : 9. *c* Djab. 137 : 8; Jĕr. 50 : 15, 29. *d* Jĕs. 47 : 7, 8. *e* Jĕs. 47 : 9. *f* Jĕr. 50 : 31, 32; p. 17 : 16. *g* p. 17 : 2. *h* p. 19 : 3. *i* 1 Tes. 5 : 3. *j* p. 17 : 4. *k* Jĕh. 27 : 13. *l* p. 17 : 4. *m* Jĕh. 27 : 27—30. *n* p. 13 : 4. *o* Aj. 2 : 12. *p* Jĕr. 51 : 48; p. 12 : 12.

21 Geus kitoe aja hidji malaikat [a] bĕdas pisan, ngadjoengdjoengkeun hidji batoe, sapĕrti batoe panggilingan noe gĕde, [b] seug ditinggangkeun ka laoet, bari njaoer: Nja kijeu nagara Baboel gĕde teh bakal diroeboehkeun sarta kĕntjĕng, 22 djeung moal kapanggih deui. 'Ari [c] sora katjapi, djeung kawih, kitoe deui sora

soeling djeung tarompet moal kadenge deui di djĕro maneh; sarta sagala patoekangan, anoe boga pangabisa naon bae, moal kapanggih deui di djĕro maneh; kitoe deui sora panggilingan moal kadenge deui di djĕro maneh. 23 'Ari tjahja damar moal njaängan deui di djĕro maneh; sarta sora panganten lalaki-awewe moal kadenge deui di djĕro maneh. Karana soedagar maneh teh pada gĕgĕden di boemi; karana koe panggĕndam maneh sakabeh bangsa kagoda. 24 'Sarta di djĕro eta geus kapanggih [d] gĕtih para nabi djeung djalma saroetji, kitoe deui gĕtih sakabeh djalma noe dipaehan di boemi. *a* p. 5 : 2. *b* Jĕr. 51 : 63, 64. *c* Jĕs. 24 : 8; Jĕr. 16 : 9; 25 : 10; Jĕh. 26 : 13. *d* p. 17 : 6.

PASAL 19.

Sanggeusing kitoe kaoela ngadenge [a] sowara tarik pisan di djĕro sawarga, sapĕrti sora pirang-pirang djalma, ari pokna: [b] Haleloeja! Kasalamĕtan, djeung kamoeljaän, sarta kahormatan, kitoe deui kawasa kagoengan Pangeran, Allah kaoela kabeh; 2 'karana [c] hoekoemanana saestoe sarta adil; karana geus ngahoekoeman ka [d] dajang gĕde, noe ngaroeksakkeun boemi koe djinahna teja, sarta [e] gĕtih abdi andjeunna geus dibalĕs ka dinja. 3 'Mindo deui njalaoer: Haleloeja! [f] Ari haseupna ngĕboel langgĕng salalawasna. 4 'Dĕmi [g] noe doewa poeloeh opat sĕsĕpoeh, sarta noe opat mahloek teja, toeloej brĕk marĕndĕk, djeung soedjoed ka Allah, anoe linggih dina panglinggihan; ari salaoerna: [h] Amin, Haleloeja! 5 'Sarta aja gĕntra, datangna ti djĕro panglinggihan; ari lahirna: [i] Geura moedji ka Allah, eh sakabeh abdina, djeung sakoer noe sijeun koe andjeunna, noe gĕde sarta noe leutik! 6 'Geus kitoe kaoela ngadenge sowara, sapĕrti sora pirang-pirang djalma, djeung [j] tjara ngagoeroehna tjai gĕde, sarta tjara sora goeloedoeg tarik; ari pokna: Haleloeja! Karana [k] Pangeran, Allah oerang, anoe langkoeng kawasa, ajeuna djoemĕnĕng radja. 7 'Hajoe, [l] oerang pada boengah sarta soerak, djeung oerang njanggakeun kamoeljaän ka andjeunna; [m] karana geus nĕpi ka waktoe rendengan Domba, sarta [n] istrina geus njawiskeun pribadi. 8 'Djeung geus dipasihan koernija, nganggo nganggo koe boëh katji [o] noe setra sarta herang. Karana eta boëh katji teh nandakeun [p] kabĕnĕran djalma saroetji. 9 'Geus kitoe malaikat teh njaoer ka kaoela: [q] Geura noeliskeun: Salamĕt sakoer djalma noe disaoer kana hadjat rendengan Domba! Saoerna deui ka kaoela: [r] Nja eta teh pangandika Allah saestoena. 10 'Tidinja kaoela [s] brĕk mĕndĕk ka pajoeneun sampejanana, panijatan kaoela dek njĕmbah ka eta. Ari saoerna ka kaoela: Poma oelah kitoe! Kami teh batoer sasama ngabdi djeung maneh sarta djeung doeloer-doeloer maneh, [t] noe njarangking pĕrtelaän Jesoes: [u] njĕmbah teh moedoe ka Allah! Karana ari pĕrtelaän Jesoes teh nja eta rohing piwĕdjang para nabi. *a* p. 11 : 15; 12 : 10. *b* Djab. 104 : 35. *c* p. 15 : 3; 16 : 7. *d* p. 17 : 1. *e* 5 Moesa 32 : 43. *f* Jĕs. 34 : 10; p. 18 : 18. *g* p. 4 : 4, 9, 10. *h* Djab. 106 : 48. *i* Djab. 115 : 13; 134 : 1; 135 : 1, 20. *j* p. 14 : 2. *k* p. 11 : 15. *l* Djab. 118 : 24. *m* Mat. 25 : 10. *n* p. 21 : 2, 9. *o* p. 15 : 6. *p* Djab. 132 : 9. *q* p. 14 : 13. *r* p. 21 : 5. *s* p. 22 : 8. *t* p. 12 : 17. *u* Mat. 4 : 10.

11 Geus kitoe kaoela nendjo [a] sawarga molongo; beh aja [b] hidji koeda bodas, ari noe nitihan djĕnĕnganana [c] Satoehoe sarta Saestoe; eta teh ngahoekoeman djeung pĕrang nganggo kaädilan. 12 'Ari sotjana [d] lir hoeroenging seuneu, sarta mastakana nganggo makoeta reja pisan; djeung di andjeunna aja djĕnĕngan disĕratkeun, [e] taja pisan noe njaho oenina, ngan andjeunna njalira. 13 'Sarta nganggo djoebah [f] beunang njĕlĕp koe gĕtih; ari djĕnĕngan andjeunna disĕboetna [g] Pangandika Allah. 14 'Djeung sawadya-balad anoe di sawarga ngariring ka andjeunna, pada toenggang koeda bodas, ari papakeanana [h] boëh katji bodas sarta bĕrĕsih. 15 'Djeung [i] tina baham andjeunna aja noe bidjil hidji pĕdang seukeut, baris andjeunna njabĕtan sakabeh oerang kapir. Sarta bakal ngangon ka darinja nganggo tĕtĕkĕn beusi. Malah andjeunna [j] ngirik bak pamĕrĕsan, noe dieusi anggoer sewoting bĕndoe Allah noe langkoeng kawasa. 16 'Ari dina panganggona djeung dina gedengna [k] aja djĕnĕngan disĕratkeun kijeu: IJEU TEH RADJANING SAKABEH RADJA DJEUNG GOESTINING SAKABEH GOESTI. *a* p. 4 : 1. *b* p. 6 : 2. *c* p. 3 : 14. *d* p. 1 : 14. *e* p. 2 : 17. *f* Jĕs. 63 : 1—3. *g* Joh. 1 : 1. *h* p. 4 : 4; 7 : 9. *i* p. 1 : 16; 12 : 5. *j* p. 14 : 19, 20. *k* p. 17 : 14.

17 Tidinja kaoela nendjo hidji malaikat

keur nangtoeng dina panon-poë; eta teh ngagĕro, tarik pisan sowarana, saoerna [a] ka sakabeh manoek noe halibĕr di awang-awang, kijeu: Ka darijeu! geura koempoel kana hadjat Allah noe laug-
18 koeng agoeng; 'soepaja ngaharakan daging para radja, djeung daging para kapala sĕrdadoe, djeung daging djalma noe barĕdas, sarta daging koeda djeung noe taroempakna, kitoe deui daging sakoer noe mĕrdika djeung noe koemawoela, noe gĕde sarta noe leutik!

a Jĕh. 39 : 17—20.

19 Toeloej kaoela nendjo [a] sato teja, djeung sakabeh radja ijeu boemi, sarta djeung balad-baladna, geus karoempoel, rek mĕrangan [b] ka noe nitih koeda
20 teja, sarta ka wadya-baladna. 'Dĕmi sato teh ditangkĕp, katoet [c] nabi palsoe, [d] noe sok njijeun tanda di hareupeunana, noe njasabkeun koe lantaran eta tanda ka sakoer noe geus narima tjiri sato, djeung njarĕmbah ka artjana teja. Doewanana [e] hiroep-hiroep digoebroeskeun [f] kana rawa seuneu, anoe hoeroeng make
21 walirang. 'Ari noe tinggal seug dipaehan koe pĕdangna anoe nitih koeda, pĕdang anoe bidjil tina bahamna teja; djeung sakabeh manoek teh sareubeuheun koe dagingna.

a p. 13 : 1; 17 : 12. *b* p. 19 : 11, 14. *c* p. 16 : 13. *d* p. 13 : 11—17. *e* 4 Moesa 16 : 33. *f* Dan. 7 : 11; p. 14 : 10; 20 : 10, 14.

PASAL 20.

Geus kitoe kaoela nendjo hidji malaikat toeroen ti sawarga, mawa [a] sosi djoerang, sarta leungeunna njĕkĕl [b] rante
2 gĕde. 'Tidinja ngarontok [c] naga, nja oraj kahot teja, tĕgĕs Iblis djeung Setan; seug dirante pililaeunana sareboe taoen;
3 'toeloej [d] dialoengkeun ka djĕro djoerang, sarta disosi sakali, djeung di loehoerna ditĕrapan tjap, oelah sina njasabkeun deui ka bangsa-bangsa nĕpi ka bejakna noe sareboe taoen teja; pastina, ari ĕnggeus kitoe, koedoe dilaänan deui sakeudeung.

a p. 1 : 18; 9 : 1. *b* 2 Petr. 2 : 4. *c* p. 12 : 9. *d* Jĕs. 24 : 21, 22.

4 Tidinja kaoela nendjo [a] reja pangtjalikan, sarta aja noe njalikan; eta toeloej pada dipaparin kawasa ngahoekoeman. Djeung kaoela nendjo [b] njawa sakoer djalma noe dikadek beuheungna koe tina pĕrtelaän Jesoes, sarta koe tina pangandika Allah; kitoe deui sakoer noe teu njĕmbah ka sato djeung ka artjana, sarta teu narima tjiri teja kana tarang djeung kana leungeunna; eta teh pada hiroep, sarta ngaradjaän reureudjeungan djeung Kristoes, lilana
5 sareboe taoen. 'Tatapi ari noe paeh sadjaba ti dinja teu hiroep deui, nĕpi ka bejakna noe sareboe taoen teja. Nja
6 eta teh hal hoedang noe mimiti. 'Salamĕt djeung soetji djalma noe dikĕrsakeun miloe kana hoedang noe mimiti! Ari [c] ka eta mah maot kadoewa teh teu kawasa; [d] nja pada djadi panghoeloe bade ka Allah djeung ka Kristoes, sarta bakal ngaradjaän reureudjeungan djeung Kristoes, lilana sareboe taoen.

a Dan. 7 : 9, 22, 27; Loek. 22 : 30. *b* p. 6 : 9; 13 : 15, 16. *c* p. 2 : 11. *d* p. 1 : 6.

7 Sanggeusna bejak eta noe sareboe taoen, Setan teh dikĕntjarkeun tina pan-
8 djarana; 'toeloej ka loewar, karĕpna njasabkeun ka bangsa-bangsa noe dina [a] opat djoeroe boemi, [b] Gog djeung Magog, [c] dikoempoelkeun kana pĕrang; ari eta teh [d] bilanganana tjara keusik di
9 laoet. 'Tidinja pada ngabroel ka medan ijeu boemi, sarta ngalingkoeng ka ĕnggon djalma saroetji keur baris, djeung ka nagara kaäsih; brĕg [e] aja seuneu ragrag ti langit, ti Allah, ngalĕboer ka
10 eta djalma-djalma. 'Ari Iblis, noe njasabkeun ka darinja, seug digoebroeskeun ka djĕro [f] rawa seuneu sarta walirang, nja eta ĕnggon sato djeung nabi palsoe teja; sarta [g] bakal pada disangsara beurang-peuting langgĕng salalawasna.

a p. 7 : 1. *b* Jĕh. 38, 39. *c* p. 16 : 14. *d* Jos. 11 : 4. *e* Jĕh. 38 : 22; 39 : 6. *f* p. 19 : 20. *g* p. 14 : 10, 11.

11 Geus kitoe kaoela nendjo hidji panglinggihan gĕde sarta bodas, djeung ka noe linggihna; [a] ari boemi djeung langit pada kaboer koe sorot pameunteuna,
12 sarta euweuh piĕnggoneunana. 'Djeung kaoela nendjo sakoer djalma noe paeh, gĕde-leutik, pada nangtoeng di pajoeneun Allah; [b] seug aja kitab dibaroekakeun; sarta aja hidji kitab sedjen diboekakeun, nja eta [c] kitab kahiroepan. Dĕmi noe paraeh teh toeloej dihoekoeman noeroetkeun saoengĕlna dina eta kitab, [d] sakoemaha pagawean hidji-hidji
13 djalma. 'Ari [e] laoet njanggakeun djalma paraeh, anoe aja di djĕrona; maot djeung

ĕnggon noe paeh kitoe deui pada njanggakeun djalma paraeh, anoe aja di djĕrona; toeloej dihoekoeman, hidji-hidji djalma sakoemaha pagaweanana bae.
14 'Dĕmi [f] maot djeung ĕnggon noe paeh teh digoebroeskeun ka djĕro [g] rawa seuneu teja. Nja eta maot kadoewa, rawa
15 seuneu teh. 'Djeung lamoen aja djalma kapanggih teu ditoeliskeun dina kitab kahiroepan, eta toeloej digoebroeskeun ka djĕro rawa seuneu.

a Mat. 24 : 35. *b* Dan. 7 : 10. *c* p. 3 : 5; 21 : 27. *d* p. 2 : 23. *e* Joh. 5 : 28, 29. *f* 1 Kor. 15 : 26, 55. *g* p. 20 : 10.

PASAL 21.

Geus kitoe kaoela nendjo [a] langit anjar djeung boemi anjar. Karana langit noe heubeul sarta boemi noe heubeul geus moesna, kitoe deui laoet geus eu-
2 weuh. 'Sarta ijeu kaoela Johannes nendjo [b] nagara soetji, Jĕroesalem anjar, toeroen ti Allah, ti djĕro sawarga, geus ditjawisan sapĕrti panganten awewe beunang midang, anoe rek ditĕpoengkeun
3 djeung salakina. 'Tidinja kaoela ngadenge [c] sowara tarik pisan, datangna ti djĕro sawarga; ari saoerna: Toeh, [d] balandongan Allah aja di manoesa, sarta andjeunna bakal sasarĕngan linggih djeung eta; ari manoesa pidjadieun oematna, sarta Allah koe mantĕn bakal sasarĕngan djeung eta, nja djoemĕnĕng
4 Allah manoesa. 'Ari [e] sakabehna tjipanon koe Allah disoesoetan tina matana; djeung moal aja deui maot; kitoe deui kalaraān, atawa tjeurik, atawa kasoesah geus moal aja deui; karana pĕrkara noe heubeul mah geus areuweuh.
5 'Ari [f] noe linggih dina panglinggihan teja ngandika kijeu: Toeh, [g] sauiskara koe kami didjadikeun anjar. Ladjĕng ngandika deui ka kaoela: [h] Geura toeliskeun; karana eta lahiran teh satoehoe
6 djeung saestoe. 'Sarta pangandikana deui ka kaoela kijeu: [i] Geus tinĕkanan! [j] Kami teh nja Alpa djeung Omega, noe mimiti sarta djeung panganggeusan. Djalma noe halabhab tangtoe koe kami dibere nginoem tina soemoer tjai kahi-
7 roepan, teu make dibajar. 'Saha-saha [k] noe oenggoel, tangtoe kawaris sakabehna eta; sarta [l] kami bakal Allahna,
8 dĕmi eta pidjadieun poetra kami. 'Tatapi [m] ari noe gimir, djeung noe teu pĕrtjaja, djeung noe nadjis, djeung noe maehan, djeung noe djinah, djeung toekang sihir, djeung noe njĕmbah ka brahala, kitoe deui sakoer djalma bohong, eta teh pibagianeunana di djĕro [n] rawa noe hoeroeng koe seuneu djeung walirang teja; nja eta teh maot kadoewa.

a 2 Petr. 3 : 13; p. 20 : 11. *b* Ibr. 12 : 22; p. 3 : 12; 21 : 10. *c* p. 14 : 2, 13; 16 : 1; 18 : 4; 19 : 1, 6. *d* Jĕh. 37 : 27; 43 : 7; Ibr. 8 : 2. *e* p. 7 : 17. *f* p. 4 : 9; 20 : 11. *g* Jĕs. 43 : 18, 19; 2 Kor. 5 : 17. *h* p. 14 : 13; 22 : 6. *i* p. 16 : 17. *j* p. 1 : 8; 22 : 13, 17. *k* p. 2 : 7, 11, 17, 26; 3 : 5, 12, 21. *l* Ibr. 1 : 5. *m* p. 22 : 15. *n* p. 20 : 10, 14.

9 Geus kitoe njampeurkeun ka kaoela saoerang ti [a] noe toedjoeh malaikat, noe marawa toedjoeh pinggan, anoe pinoeh koe toedjoeh balahi panganggeusan teja; seug njaoer ka kaoela, kijeu saoerna: Geura miloe ka kami! kami ka maneh dek noedoehkeun [b] panganten
10 istri, pigeureuhaeun Domba teja. 'Toeloej kaoela [c] sadjĕroning Roh koe malaikat teh dibawa [d] ka poentjak goenoeng nja gĕde nja loehoer; geus kitoe noedoehkeun ka kaoela nagara gĕde, [e] nja Jĕroesalem soetji, keur toeroen
11 ti djĕro sawarga, ti Allah, 'sarta make kamoeljaān Allah. Ari [f] tjahjana sapĕrti tjahja intĕn pangaloesna, tjara intĕn jaspis, anoe herang sapĕrti karistal.
12 'Djeung make koeta nja gĕde nja loehoer, [g] aja doewa wĕlas lawangna, djeung dina eta lawang aja doewa wĕlas malaikat; sarta dina lawang aja toelis ngaran, nja eta ngaran noe doewa wĕlas
13 kaom anak-poetoe Israil. 'Ti wetan aja tiloe lawang, ti kaler tiloe lawang, ti kidoel tiloe lawang, ti koelon tiloe la-
14 wang. 'Ari koeta nagara teh [h] padĕmenna doewa wĕlas, sarta dina eta padĕmen aja [i] ngaran doewa wĕlas rasoel
15 Domba. 'Ari noe sasaoeran djeung kaoela, keur njĕkĕl [j] toembakan ĕmas, baris ngoekoer nagara katoet lawangna djeung
16 koetana. 'Ari bangoen nagara teh [k] pasagi; palajoena papak djeung panggĕrĕtna. Ana dioekoer nagara koe toembakan teja, aja salaksa doewa reboe istadi; palajoena, panggĕrĕtna djeung
17 loehoerna saroewa pisan. 'Ana dioekoer koetana, aja saratoes opat poeloeh opat asta, noeroetkeun oekoeran manoesa, noe
18 djadi oekoeran malaikat. 'Ari noe didamĕl koeta teh intĕn jaspis; sarta nagarana ĕmas doekĕt, djiga gĕdah bĕrĕsih

19 roepana. 'Ari padĕmen koeta nagara teh dialoes-aloes koe intĕn warna-warna. Padĕmen noe hidji [l] jaspis, noe kadoewa nilĕm, noe katiloe kalsĕdon, noe kaopat 20 djamroet, 'noe kalima angkik, noe kagĕnĕp jakoet, noe katoedjoeh krisolit, noe kadalapan beril, noe kasalapan ratna tjampaka, noe kasapoeloeh krisopras, noe kasawĕlas hijakin, noe kadoewa-21 wĕlas koetjoeboeng. 'Ari eta doewa wĕlas lawang teja nja doewa wĕlas moetijara, hidji lawang hidji moetijara; sarta loeloeroeng nagara teh ĕmas doekĕt, roepana djiga gĕdah herang ngaleng-22 gang. 'Djeung kaoela teu nendjo kabah di djĕro eta nagara; karana noe djadi kabahna teh nja Pangeran, Allah noe langkoeng kawasa, kitoe deui Domba teja. 23 'Djeung [m] eta nagara teu pisan koedoe ditjaängan koe panon-poë sarta koe boelan; karana ditjaängan koe kamoeljaän Allah, sarta Domba noe djadi damarna. 24 'Ari [n] bangsa-bangsa noe meunang kasalamĕtan bakal pada loemampah dina tjaäng eta nagara, djeung sakabeh radja di boemi pada mawa kamoeljaän djeung 25 kahormatan dirina ka dinja. 'Ari lawangna [o] moal dipeundeut-peundeutkeun ti beurang; karana di dinja teh 26 euweuh peuting. 'Sarta [p] kamoeljaän djeung kahormatan bangsa-bangsa bakal 27 dibarawa ka dinja. 'Djeung eta nagara teh [q] moal diasoepan anoe sipat nadjis, kitoe deui noe migawe lampah kageuleuhan sarta bohong; ngan woengkoel [r] anoe disĕratkeun dina kitab kahiroepan kagoengan Domba.

a p. 15 : 1. *b* p. 19 : 7. *c* p. 17 : 3. *d* Jĕh. 40 : 2. *e* p. 21 : 2. *f* p. 21 : 23. *g* Jĕh. 48 : 31. *h* Ibr. 11 : 10. *i* Mat. 10 : 2—4. *j* Jĕh. 40 : 3; p. 11 : 1. *k* Jĕh. 48 : 16. *l* 2 Moesa 28 : 17—20. *m* Jĕs. 24 : 23; 60 : 19, 20; Djak. 14 : 7; p. 22 : 5. *n* Jĕs. 60 : 3. *o* Jĕs. 60 : 11, 20; p. 22 : 5. *p* Jĕs. 60 : 5, 6. *q* Jĕs. 52 : 1; 60 : 21. *r* p. 13 : 8.

PASAL 22.

Geus kitoe malaikat teh noedoehkeun ka kaoela [a] hidji waloengan tjai kahiroepan, herang sapĕrti karistal; ari bidjilna tina [b] panglinggihan Allah djeung 2 Domba. 'Ari di tĕngah [c] loeloeroeng eta nagara, sarta [d] di sisi eta waloengan, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, aja [e] tangkal kahiroepan, boewahna doewa wĕlas, ari boewahanana saban boelan; sarta daoen tangkal teh baris 3 ngawaloejakeun oerang kapir. 'Djeung [f] moal aja deui sapaeun; sarta panglinggihan Allah djeung Domba aja di dinja, sarta abdina bakal pada ngabakti 4 ka andjeunna, 'djeung [g] bakal narendjo ka pameunteuna, sarta [h] padjĕnĕngan 5 andjeunna aja dina tarangna. 'Djeung di dinja [i] moal aja peuting, sarta teu pisan koedoe make damar atawa tjahja panon-poë, karana Goesti Allah noe njaangan ka darinja; sarta [j] bakal pada ngaradjaän langgĕng salalawasna.

a 1 Moesa 2 : 10; Jĕh. 47 : 1; Djak. 14 : 8. *b* p. 5 : 1, 6. *c* p. 21 : 21. *d* Jĕh. 47 : 12. *e* 1 Moesa 2 : 9; 3 : 24; p. 2 : 7. *f* Djak. 14 : 11; p. 21 : 27. *g* 1 Moesa 32 : 30; Ibr. 12 : 14. *h* p. 3 : 12; 7 : 3. *i* p. 21 : 23, 25. *j* p. 20 : 6.

6 Toeloej ngalahir ka kaoela: [a] Eta sakabeh pilahir anoe tadi teh satoehoe djeung saestoe. Ari Pangeran, Allah roh para nabi, geus miwarangan [b] malaikatna, soepaja noedoehkeun ka abdi-abdi andjeunna pĕrkara noe geus pasti 7 tereh piboektieun. 'Masing ingĕt, [c] kami teh tereh datang. [d] Salamĕt anoe nĕtĕpkeun kana kasaoeran piwĕdjang ijeu kitab!

a p. 19 : 9; 21 : 5. *b* p. 1 : 1. *c* p. 3 : 11. *d* p. 1 : 3.

8 Nja [a] ijeu kaoela Johannes anoe geus ngadenge sarta nendjo eta sakabeh pĕrkara. Ari sanggeusna kadenge sarta katendjo teh, [b] brĕk kaoela mĕndĕk, rek njĕmbah ka pajoeneun sampejan malaikat, anoe geus noedoehkeun eta pĕrkara 9 ka kaoela. 'Dĕmi lahiranana ka kaoela: Poma oelah kitoe! Kami teh batoer sasama ngabdi djeung maneh sarta djeung doeloer-doeloer maneh, para nabi teja, kitoe deui djeung sakoer noe nĕtĕpkeun kana kasaoeran ijeu kitab; njĕmbah teh moedoe ka Allah.

a p. 1 : 1, 9. *b* p. 19 : 10.

10 Toeloej ngalahir deui ka kaoela: [a] Ari kasaoeran piwĕdjang ijeu kitab koe maneh poma oelah dirapĕt djeung ditjap; 11 karana geus deukeut ka mangsana.' [b] Noe migawe kagorengan, sing antek migawe kagorengan; noe kotor, sing antek ngotoran dirina; noe bĕnĕr, sing antek milampah kabĕnĕran; kitoe deui noe soetji, 12 sing antek njoetjikeun dirina. 'Masing ingĕt, [c] kami teh tereh datang, [d] djeung mawa gandjaran anoe kami, keur malĕs ka hidji-hidji djalma, noeroetkeun koe-13 maha pagaweanana bae. 'Kami teh [e] nja Alpa djeung Omega, noe mimiti sarta

djeung panganggeusan, noe pangheulana
14 sarta djeung pangpandeurina. 'Salamĕt sakoer noe ngalampahkeun timbalan andjeunna! Tangtoe kongang kana [f] tangkal kahiroepan, sarta asoep kana [g] lawang, toeloej ka djĕro nagara teja.
15 'Ari [h] di loewarna aja sagala andjing, djeung toekang sihir, djeung noe djinah, djeung noe maehan, sarta noe njĕmbah ka brahala, kitoe deui sakoer noe rĕsĕp kana bohong djeung noe ngalampahkeun.

a p. 10:4. *b* Dan. 12:10; Mat. 13:30; 2 Tim. 3:13. *c* p. 22:7. *d* p. 2:23. *e* p. 1:8, 17; 21:6. *f* p. 22:2. *g* p. 21:12, 27. *h* 1 Kor. 6:10; Ep. 5:5; Pil. 3:2.

16 Ijeu kami [a] Jesoes geus miwarangan malaikat kami, baris mĕrtelakeun eta sagala pĕrkara ka maraneh, nja garedja sakabeh. Kami teh [b] akar djeung toeroenan Dawoed, sarta [c] bentang isoek noe mantjoer tjahjana.

a p. 1:1, 11. *b* Jĕs. 11:1, 10; 5:5. *c* p. 2:28.

17 Ari [a] Roh djeung [b] panganten awewe teh pada sasaoeran kijeu: Moegi geura soemping! Sarta noe ngadenge koedoe ngomong: Moegi geura soemping! Djeung [c] saha-saha noe halabhab, geura datang; sarta ari noe hajang, geura njokot tjai kahiroepan teu make dibajar.

a p. 14:13. *b* p. 21:9. *c* Jĕs. 55:1; Joh. 7:37; p. 21:6.

18 Kaoela ngingĕtan ka oenggal djalma, noe ngadenge kana kasaoeran piwĕdjang ijeu kitab: [a] oepama aja noe nambahan ka dinja, eta teh koe Allah tangtoe ditambahan koe balahi, anoe dioengĕlkeun
19 dina ijeu kitab; 'sarta oepama aja noe ngeuweuhkeun tina kasaoeran ijeu kitab piwĕdjang, eta teh koe Allah tangtoe dieuweuhkeun doeoemanana tina [b] tangkal kahiroepan, djeung ti [c] nagara soetji, sarta ti saniskara noe dioengĕlkeun dina ijeu kitab.

a 5 Moesa 4:2; Sil. 30:6. *b* p. 22:14. *c* p. 21:2.

20 Ari lahirna noe mĕrtelakeun sakabeh pĕrkara tadi teja: Satĕmĕnna, [a] kami teh [b] tereh datang. Amin. Noen soemangga, Goesti Jesoes, moegi enggal soemping!

a p. 22:7, 12. *b* Ibr. 10:37.

21 Moegi-moegi [a] sih-koernija Goesti Jesoes Kristoes njarĕngan ka maraneh sakabeh! Amin.

a 2 Tes. 3:18.

TAMAT PĔRDJANGDJIAN ANJAR.